Lipsă nr. 12,50 IUL 2005

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 4 ianuarie 1975 ● Nr. 1 (357) ● 8 pagini 1 leu ●

Sentimentul timpului

Sintem în dimineața noului an și ne salutăm cu „La mulți ani !" și ne dorim împlinire, și ne dorim fericire, și ne dorim să fim mai buni ca în toți anii peste care am păsit pînă acum. Încheiem anul 1974 sărbătorind ziua Republicii, îl începem pe 1975 urîndu-i „La mulți ani !", și pășim cu dreptul pentru împlinirea victorioasă a unei etape din devenirea noastră, cincinalul 1971–1975.

La cumpăna anilor, o clipă, adică atît cît nu se poate marca pe nici un cadran orar, a durat marea trecere spre viitor, o clipă, atît cît am putut lega prin respirația noastră doi ani într-un singur suflu. În spatele nostru încheiam un an cît o epocă, în fața noastră se deschide tumultul pașilor descinși din el. Cu paharul în mînă, fără vîrstă, deopotrivă de tineri închinam viitorului nostru încrederea noastră deplină, acoperindu-ne cu jerbele de foc ale marilor sărbători.

În cupele sale uriașe neobositul foc își sărbătorea șarjele, fluvii roditoare ale viitorului, fără oprire, prin vajnicii săi făurari, rămași la căpătîiul gradelor lui să mine istoria înainte. Și jerbele de oțel ale focului nestins, și primele tone de minereu extras și primele mașini noi și primii oameni născuți, cei ce-n 2000 vor fi avînd vîrsta primului pas spre maturitate, se numesc deja „1975".

Și știm că fiecare clipă a anului 1975 se măsoară în tone, kilowați, mașini care atîrnă în balanța istoriei noastre cît zeci de ani de luptă pentru libertate. Și credem în densitatea clipelor pe care le trăim și în longevitatea omului care înglobează într-o singură viață o istorie de evenimente vii la care îi spune devenire. „Mulți anii într-un singur an" este deviza existenței noastre și ne salutăm astăzi, în dimineața lui 1975, cu „La mulți ani".

PAUL EUGEN BANCIU

Sceptrul profesiei actoricești

Pe mulți dintre marii dramaturgi ai lumii, am avut privilegiul să-i văd jucați acasă la ei, în rolul spiritual în care se născuseră. Nu pot uita acel fior unic de mîndrie justificată a publicului în fața acestor sculpturi vii, pe care actorul și dramaturgul le zămisleau din adevărul profund al vieții poporului lor.

Pe marii actori ai patriei mele, i-a consacrat, în primul rînd creațiile acelor roluri pe care le-au oferit dramaturgia românească. De aceea Alecsandri obișnuia să recunoască adeseori, că fără Matei Millo sau Aristizza Romanescu n-ar fi continuat să scrie teatru. Caragiale, vorbind de Iancu Brezeanu, recunoaște același lucru. Și astăzi, dramaturgi din țara noastră, în construcția personajelor principale din piesele lor, au în vedere structuri actoricești îndrăgite.

Din propria experiență profesională, nu odată, m-am bucurat de-o prelungită recunoștință a spectatorilor, pentru acele roluri născute din lumea realității înconjurătoare. Este o mare plăcere, ca artist, să te auzi strigat cu numele personajului interpretat. Spectatorul, cu ajutorul artei sale, descoperă zone proprii ale vieții sufletului său și, însușindu-și-le, se simte îmbogățit c-un fel de nouă proprietate sufletească pe care o păstrează veșnic. Are arta teatrală darul acesta de-a fi foarte apropiată de viață, de esențele și tainele ei. Analizează și prospectează în același timp. Biciuie și înalță. E o forță extrem de puternică în planul conștiinței și al transformării ei. Și-atunci, cum poți tu, artist al zilelor acestea, al epocii și societății tale, să ignori fără a greși – uneori ireparabil – valențele multiple de responsabilitate socială și estetică, pe care sceptrul profesiei tale de actor, le are obiectiv înscrise ? !

A vorbi de contemporaneitatea artei teatrale actoricești e a face un truism. Actorul, ca subiect și obiect în același timp al artei sale, are mișcarea trupului, gîndirea și vorbirea sa, obligator și fatal contemporane. Gradul de profunzime și de analiză a vieții spiritului uman, temperatura de sinteză și de originalitate a creației, direcțiile de accent și etapele ideologice ale contemporaneității gîndirii tale de artist, evident, pot fi diferite ca valoare. Și, tocmai aici, este locul pentru mai multă străduință și meditație, pentru mai multă atenție și îndrăzneală. Arta teatrală s-a constituit în om cu puterea unei cerințe biologice. Arta teatrală la români a primit – mi-e tare plăcut s-o spun – panaceul unei geniale virtuți a creativității sale. Nu-i deloc întîmplător faptul că președintele **Institutului internațional de teatru** (I.T.I.) este un actor român : Radu Beligan. De aceea, socot că le este în posibilitatea artiștilor teatrului românesc a nu uita, nicicînd și niciunde, această responsabilitate ce-o incumbă însăși existența unei asemenea bogății naturale, în solul spiritual românesc de la Carpați, Dunăre și Marea Neagră.

Îndemnul meu, la început de an nou, pe care-l adresez colegilor de breaslă și de vis, e să deschidem larg ușa cea mare a valorilor perene și puternice, pe măsura bogăției faptelor și sufletului poporului din mijlocul căruia purcedem, și-n afara căruia n-avem ceva mai sfînt de slujit și de iubit !

GHEORGHE LEAHU

DRAGOSTEA MEA

Dragostea mea în formă de inimă
sîngele meu cu ardoare de stea –
ard pe rugul patimii mele
de dragoste pentru tine – patria mea.

Pămîntul tău de culoarea sărutului
sufletu-mi firav cu buze de lut –
caut în nopțile mele umbra străbunilor
cu roua zorilor tăi s-o sărut.

Soarele tău cu aroma aiului
trupul meu lacom în chip de ulcior –
soră din lumina ta și nu mă mai satur
patria mea de nădejde și dor.

Cerul tău de culoarea seninului
aripa mea curbată-a visare –
zbor spre zenitul visului tău
frunte a patriei – nemuritoare !

TRAIAN DORGOȘAN

IDEILE CONGRESULUI –
IDEILE VIITORULUI

Statul socialist și societatea de mîine

Trăsătura dominantă, care situează statul socialist pe cea mai înaltă treaptă de dezvoltare a societății umane, este aceea, că se făurește în focul luptelor revoluționare, este rezultatul celui mai profund salt calitativ care a avut loc vreodată în organizarea politică a societății. Aceasta nu înseamnă că funcțiile statului socialist nu sufere modificări. Așa cum se subliniază în Raportul prezentat la Congresul al XI-lea al P.C.R. de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, „pe măsura schimbărilor ce se vor produce în structura societății, a perfecționării activității de conducere și planificare se vor schimba și funcțiile statului, accentuîndu-se tot mai mult rolul său de organizator al vieții economico-sociale". „În această concepție de ansamblu oglindită pe larg în Programul partidului – spunea tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU – vom continua să acționăm și în viitor, întărind continuu acele funcții ale statului care vor corespunde diferitelor etape de dezvoltare ale societății noastre".

Trăinicia existenței și perfecționării continue a statului socialist constă în funcționalitatea sa ce se desfășoară pe baza principiului centralismului democratic și a conducerii și muncii colective. Primul asigură îmbinarea armonioasă a conducerii unitare a vieții economico-sociale cu autonomia și inițiativa consiliilor populare județene, orășenești și comunale, a întreprinderilor economice și a celorlalte unități sociale, iar al doilea asigură îmbinarea armonioasă a răspunderii comune cu răspunderea personală a fiecăruia în elaborarea, adoptarea și înfăptuirea hotărîrilor. Iată de ce, partidul întreprinde măsuri în vederea perfecționării celor două principii în funcție de sarcinile ce stau în fața organelor puterii și administrației de stat în diferite etape ale construcției socialiste, ale participării efective a maselor la conducerea societății. În acest scop, au fost sporite competențele Marii Adunări Naționale și a comisiilor sale permanente ca instrumente de lucru active, a crescut rolul Consiliului de Stat, ca organ de control asupra aplicării legilor și hotărîrilor M.A.N. Aceeași atenție va fi acordată perfecționării activității guvernului, muncii consiliilor de conducere ale ministerelor și organelor centrale, a cadrelor de conducere din aparatul de stat pentru realizarea politicii partidului și aplicarea legilor țării, creșterii răspunderii lor în sectoarele respective. Va crește, de asemenea, rolul Consiliilor populare în viața economico-sociale a țării și a județelor și se vor perfecționa formele lor de organizare și de muncă pe calea participării nemijlocite a maselor largi la conducerea treburilor obștești, la soluționarea problemelor pe plan local. În consens cu linia generală de adîncire și perfecționare a democrației socialiste, se va acționa pentru sporirea rolului comitetelor și consiliilor oamenilor muncii, al adunărilor generale din unitățile economico-sociale, ca foruri colective de conducere a centralelor, întreprinderilor, instituțiilor și unităților agricole.

Ca fenomen social-istoric, receptiv la schimbările ce survin în economia națională, în dinamica socială, în viața politică și culturală a țării, în perspectiva făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a trecerii spre comunism, statul socialist va continua să înregistreze mutații ce se vor reflecta în conținutul mult îmbogățit al funcțiilor sale interne și externe. Va cunoaște o permanentă creștere calitativă funcția economico-organizatorică, funcție ce își găsește o pregnantă reflectare în organizarea și dezvoltarea continuă a industriei, în creșterea producției agricole, în asigurarea evoluției într-un ritm accelerat, a economiei naționale pe baza unui plan național unic, atribut fundamental și inalienabil al suveranității statului socialist. Aceeași dezvoltare permanentă și același conținut nou va căpăta, în procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, și funcția cultural-educativă. Atît conținutul nou cît și dezvoltarea acestei funcții constau în realizarea pregătirii și perfecționării cadrelor, modernizării învățămîntului, îndrumării activității de cercetare științifică, stimularea creației literare și artistice, răspîndirea culturii, urmărirea formării și dezvoltării conștiinței socialiste a maselor largi de oameni ai muncii. Acestei funcții, Congresul al XI-lea al P.C.R. i-a trasat coordonate precise care să corespundă actualei etape de edificare a societății socialiste și de înaintare spre comunism.

Aceeași importanță o capătă și funcția de apărare a cuceririlor revoluționare, asigurarea legalității socialiste. Pentru exercitarea acestei funcții se impune educarea socialistă a tuturor membrilor societății, cultivarea vigilenței, a spiritului revoluționar, prevenirea manifestărilor antisociale prin antrenarea opiniei publice, ridicarea conștiinței politice a maselor ș.a. Satisfacerea acestei cerințe, exprimată și în Programul partidului, reflectă proclamarea și realizarea unei profunde legalități socialiste, întrucît statul însuși ni se înfățișează nu numai în calitate de apărător, ci și de exponent fidel al acestuia, el însuși fiind materializarea celei mai profunde legalități socialiste. Valențe noi capătă și funcția externă. Așa cum se subliniază în Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XI-lea al P.C.R., în centrul activității internaționale a statului socialist român se află colaborarea cu toate țările socialiste, contribuind astfel la întărirea unității lor pe baza respectării principiilor independenței și suveranității, a neamestecului în treburile interne și întrajutorare reciprocă. În același timp, statul socialist român depune eforturi susținute pentru amplificarea relațiilor sale cu țările în curs de dezvoltare, cu statele care luptă pentru dezvoltarea lor independentă.

Pornind de la analiza marxist-leninistă a epocii contemporane, P.C.R. a orientat și orientează cu multă competență activitatea statului și în direcția dezvoltării pe cale pașnică a colaborării cu țările ce au orînduiri sociale diferite de a noastră. Desigur, la baza acestor acțiuni, conștient orientate, ale statului în vederea asigurării extinderii participării României la schimbul de valori materiale și spirituale pe plan mondial stau principiile egalității, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, principii imuabile, veritabile documente ale activității internaționale a României. Această gamă largă a contactelor interstatale oferă posibilitatea reală a afirmării statului român ca un consecvent și dinamic apărător al păcii în lume.

GH. I. OANCEA

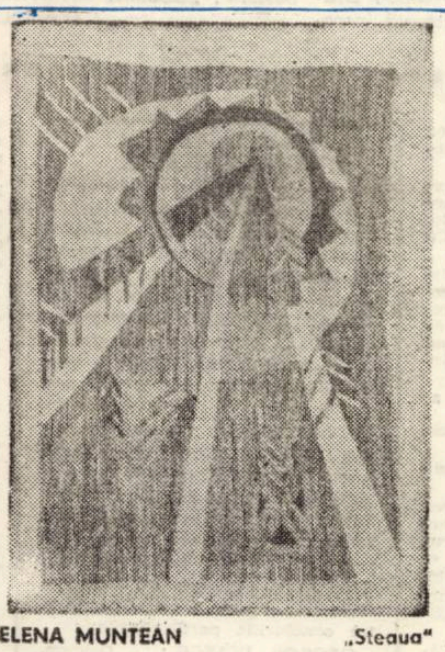

ELENA MUNTEAN „Steaua"

22973.

CRONICA LITERARĂ

1. SE FACE UNEORI MULT CAZ DE LITERATURA DIALECTALĂ BĂNĂŢEANĂ, azi practic inexistentă. Versificările unor autori ce ar trebui (după indicaţia acestei ediţii) să demonstreze că ea se continuă şi azi n-au nimic de-a face cu literatura. Textele lui Virgil Şchiopescu, Delia Pia Birlea, Marius Munteanu, prezentate de culegere drept poezii (autorul ediţiei le tipăreşte după manuscrisele numiţilor) sînt anecdote versificate de amatori în mod normal, sînt cantonaţi (în cadrul **Poştei redacţiei,** a revistelor literare) la rubrica „Deocamdată nu". (Despre Delia Pia Birlea, născută în 1920, prezentatorul ne spune că „prin 1970 a început să frecventeze cenaclurile literare bucureştene").

Prin urmare, ceea ce demonstrează (împotriva voinţei autorului) mai intîi această culegere e că o literatură dialectală bănăţeană nu mai există. Ea şi-a trăit perioada de glorie într-o anume epocă istorică ; autorii ei (singurii citabili ca scriitori : Victor Vlad Delamarina

1. Ano, Ano, Lugojano, versuri în grai bănăţean (Ed. Facla)
2. Mircea Micu : Semnul şarpelui (Ed. Cartea românească)

şi oarecum Gheorghe Gârda) nu au alcătuit un curent literar şi n-aveau cum să alcătuiască aşa ceva. Dincolo de aceste nume, sau, poate, dincolo de numele lui Victor Vlad Delamarina, poezia dialectală e un moft.

În genere, versurile în grai bănăţean sînt cultivate de intelectuali care afectează rostirea dialectală în numele unui spirit epicureic. Sînt versuri de divertisment, texte de petrecere : a le da o semnificaţie culturală aparte înseamnă a le supralicita nepermis valoarea. Dacă îngrijitorul ediţiei dădea tuturor autorilor de texte dialectale atenţia acordată de exemplu, Delia Pia Birlea, obţinea nu o culegere de 160 de pagini, ci cîteva mii. Era, bineînţeles, hîrtie aruncată pe apa Simbetei.

Versurile acestea, ce se **rostesc,** au fost, deci, transcrise. Mărturisim că rar am citit cu mai multă jenă rînduri ca : Păstă sacie şi livedz / Cît în jur cu ochi viedz ! / Sî tăt cad fără hogină" / Fluturii albi de naftalină / O crescut spuma-pucierie ! / Baş ca-n halbili dă bierie / Dă n-aş ţinie lacormă . . . / Mai s-aş faşie plapomă".

Penibil, de mai multe ori penibil. Mai întîi, fiindcă schimonoseala grafică (ce caracterizează întreg volumul) nu are nimic de-a face cu dialectul bănăţean. El e transcris, mereu cu o lipsă de cultură, care azi, mi se pare dureroasă. Explicaţiile (vezi **Notă asupra ediţiei)** nu scuză nimic. Un lingvist ar putea explica de ce **ci** pronunţat în Banat e altceva decît **ş** (şi aşa mai departe). Dincolo de această ofensă adusă **cuvîntului scris** ca şi **realităţii lingvistice,** să încercăm să vedem ce obţinem transcriid versurile fără afectarea fonetică : „Peste sate şi livezi / Cît în jur cu ochii vezi — / Şi tot cad fără hodină / Fluturi albi de naftalină / O crescut spuma putere ! / Baş ca-n halbele de bere" (etc. etc.). Nu obţinem, deci, decît rînduri vulgare ce l-ar fi ruşinat pînă şi pe Vasile Militaru.

Nu-i nevoie să inventăm tradiţii ale literaturii bănăţene, şi nici scriitori bănăteni. Există, în Banat, azi, tradiţii literare viabile, există scriitori ce merită cinstire şi studiu atent. Bun cunoscător al culturii bănăţene, Gabriel Ţepelea, cercetător ce, altădată, pătrundea primul în zone albe, scrie un studiu citabil prin impecabila lui documentare.

Dar între acest studiu introductiv, bogat în sugestii, cu observaţii sagace, şi textele culegerii (să trecem cu vederea glosarul, scris într-un spirit amatoristic desăvîrşit) se ridică, am spune, prea multe semne de întrebare. Sentimental, Gabriel Ţepelea s-a făcut că le ignoră inventînd (vezi **Notă asupra ediţiei) literatura dialectală.**

2. MIRCEA MICU debutează, ca prozator, în 1972 cu **Patima,** roman ce îl aşează, dintr-o dată, între autorii reprezentativi ai momentului literar. Doi ani mai tîrziu, **Patima** reapare ca partea I a romanului **Semnul şarpelui.** Romanul de debut al lui Mircea Micu fixase ştacheta la o înălţime pe care prozatorul nu o mai atinge. Prelungind cartea iniţială, scriitorul continuă, din plăcerea de **a povesti,** un roman încheiat. **Umbra,** partea a II-a din **Semnul şarpelui,** e, de fapt, altă carte. Scriitorul, care descoperise în prima plăcerea de **a povesti,** caută, prin a II-a, simboluri şi parabole de care romanul nu avea nevoie pentru a fi adînc. În lipsa personajelor esenţiale ale primei cărţi, prozatorul îşi transferă atenţia asupra lui Biscu, precum şi asupra vieţii satului, '48—50. Accentele cad pe pitoresc : el nu e gratuit, dar nici prea mare adîncime nu dă cărţi. Biscu se angajează la „hodaia lui Alimandru" şi, dintr-un donquijotesc efort de căpătuială, se însoară (e un fel de a spune) cu ţiganca Ruja, fata lui Drugă. Ţiganca avusese un copil dintr-o aventură cu un circar. Totul e foarte bine făcut, plin de culoare, dar fără înălţimea romanului anterior. Scriitorul alunecă spre comedie (comedie de bună calitate) prin eforturile aceluiaşi Biscu de a se însoţi cu doamna Eleonora, văduva din Arad. Personajul e instabil funciar, curtea asiduă făcută văduvei aparţinînd aceloraşi impulsuri care îl făcuseră, în anii mai tineri, să plece în America. Binu Moşoarcă, celălalt „personaj esenţial" al romanului, este, bineînţeles, chiabur şi adună oamenii (aleşi pe sprînceană) acasă la el, spre a asculta „vocea Americii". Audiţia se face contra cost. Binu are şi o gorilă, Dondoş, fost marinar, care se acuplează cu cumnata Olga şi apoi cu Zenobia, soţia lui. Erosul e şi aici ferin, femeile fiind însaţiabile şi bărbaţii timoraţi de ele. Binu este epileptic, Dondoş criminal de rînd. **Semnul şarpelui** ar fi presimţirea viitorului, dar, deocamdată, aspectele sociale ţin mai mult de comedie.

Semnul şarpelui e o carte care confirmă un prozator. Un prozator a cărui reuşită de excepţie rămîne **Patima.** Nu e exclus însă ca viitoare continuări să dea o semnificaţie deosebită acestei părţi a II-a.

C. UNGUREANU

PREZENŢE LITERARE

POEZIA LUI ŞTEFAN AUG. DOINAŞ

Nimic mai puţin adevărat decît imaginea unui Ştefan Augustin Doinaş tradiţionalist, insensibil la mişcările de înnoire formală din poezia secolului, cantonat cu obstinaţie în formula rigidă a unui parnasianism de pură virtuozitate tehnică. Lucru îndestul de curios, aproape toţi cei care s-au ocupat de opera lui Doinaş au ţinut să-l absolve de o asemenea vină, semn că scrisul poetului ar putea lăsa posibilitatea unei asemenea judecăţi.

De unde însă această bănuială în cazul unui autor aflat încă de la primele manifestări într-o grupare literară constituită împotriva poeziei oficioase, sentimentalist-sămănătoristă, din anii războiului, fervent apoi al lui Poe, Mallarmé, Valéry şi Barbu, eseistul sensibil la afirmaţiile direcţiilor de avangardă ale ştiinţei literare contemporane, traducătorul unor poeţi ca Hölderlin, Mallarmé, Rilke, Gotfried Benn şi Wallace Stevens ? Un motiv important l-ar putea constitui lipsa, din tot ceea ce face poetul, a acelor semne exterioare care însoţesc apariţia insurgenţilor poeziei moderne : boema, poza teribilă, iconoclaza afişată insistent. Mai este, apoi, oroarea de efemeride, atitudinea sa gospodărească faţă cu ideile, în măsură să provoace iritarea celor mai puţin dedaţi cu rigoarea intelectuală, convinşi că prefacerile artei s-au datorat exclusiv zelatorilor unor curente zgomotoase. Rămîne, nu în ultimul rînd, opera lui Doinaş, deloc uniformă cu tot aspectul ei monolit, avînd în realitate situaţia cristalului ce-şi schimbă culoarea după unghiul din care este iradiat.

Răzbătînd din ţinutul glacial al conceptelor, printre simboluri şi alegorii ce semnifică însăşi substanţa poeziei, purtînd cu sine litera, aproape întotdeauna şi duhul umanităţilor clasice, lirica lui Ştefan Augustin Doinaş este dacă nu un caz de excepţie prin raportare la momentul literar actual, oricum un exemplu fericit de fidelitate faţă de o poetică ce a însemnat decisiv drumul autorilor moderni. I-am amintit mai sus pe Poe, Mallarmé, Valéry, Barbu o tradiţie, totuşi, însă a avangardei spirituale — şi o poetică susţinute de cultul bibliotecii, al cărţii, al cuvîntului. Poezia pornită dintr-un asemenea îmbold cedează arareori solicitărilor senzoriale, preferă să reconstituie universul din reflexul acestuia pe marmurile clasicităţii, să îl gîndească în imaginile, în schemele puse la îndemînă de mithos. Izbîndă, obţinută metodic, a reflexivităţii asupra efemerului afectiv, poezia lui Ştefan Augustin Doinaş îşi are drumul ei propriu, nu este străină, aşa cum prea adeseori s-a afirmat, de ideea de creştere, de evoluţie. Imaginea unei opere ce se naşte în platoşă, precum Pallas din ţeasta lui Zeus, potrivită, fără îndoială, cu spiritul poeziei doinaşiene, lucidă, poezie iscată din conştiinţa, din cunoaşterea poeziei, nu poate însă decît să adauge, excesiv, încă o masă la cele (multe) purtate de autor de-a lungul carierei sale lirice. Chiar dacă debutul editorial destul de tardiv i-a lăsat răgazul să-şi supună versurile unui îndelung exerciţiu de rafinare, prilejuind reveniri la distanţa unui deceniu sau două asupra aceloraşi texte, de o configuraţie stilistică unitară a poeziei sale nu poate fi vorba. Fluxului discursiv din poezia (baladele, sonetele) scrisă în deceniile al cincilea şi al şaselea îi ia locul, după 1960, o frazare îndestul de sincopată, versul clasic este înlocuit cu versul alb sau cu cel liber, pentru ca în poemele de dată recentă din volumul Papirus (1973) să asistăm la o experinţă în multe privinţe convergentă în poezia de factură ermetic-muzicală a lui Ion Barbu. O evoluţie (o succesiune a formelor lirice), care se confundă cu etapele explorării şi asimilării marii poezii.

Raportate la ansamblul operei, creaţiile lirice din deceniul al cincilea : poemele erotice, baladele (între acestea din urmă, este adevărat, cîteva capodopere ale genului în literatura noastră) nu îl reprezintă decît parţial pe Doinaş. Consecvent doar în pasiunea pentru mitologicale, acesta celebrează erosul ca principiu cosmic, scrie, în intenţie cel puţin, poeme de dragoste, versul îl are timbrat însă pentru epopee. Un basm cosmogonic se anunţă şi este aminat aproape după fiecare titlu : Poem, Symposion, Umbra ta, Grota cu soare, Elegie, Soarele şi scoica **etc. Mitul androginului ne este reamintit prin cuvinte însoţite de un abia sesizabil sunet de romanţă :** Îndrăgostiţii **ori într-o baladă** (Forma omului) **ce reţine şi citatul adecvat din Platon.**

Important de relevat este însă altceva : fie că este vorba de lirica „erotică", balade, sonete, de ciclul Poemelor **(crescute sub zodie eliotiană), poezia lui Doinaş se naşte dintr-un dialog al ideii cu formele. De aici insistenţa cu care sînt vehiculate o seamă de concepte poetice : masca, tiparele, învelişurile, forma, limitele, apoi enigma, Adevărul, Ideea. Fiind, fără îndoială, şi „ispită a limbii", demersul poetului îşi află definirea cea mai potrivită în titlul unui poem al lui Wallace Stevens,** Lumea ca meditaţie, **ce-şi poate afla locul, justificat, pe oricare din cărţile lui Doinaş. Lucrurile nu se schimbă esenţial nici în cazul celor Cinci poeme (poate tot ce a scris mai bun Doinaş pînă acum) din volumul** Papirus, **unde poetul se angajează tot mai insistent într-un comerţ de vocabule rare, încercînd să cristalizeze versul dintr-o mixtură de sonorităţi pure, muzicale, de cuvinte cu o forţă de sugestie aproape onomatopeică, capabilă să producă impresia materialităţii.**

În literatura actuală, Ştefan Augustin Doinaş este poetul (unul dintre cei autentici) care se ridică la Idee, în accepţiunea barbiană a termenului.

LUCIAN ALEXIU

LECTURI

Constantin Zărnescu

CLODI PRIMUS

(Ed. Dacia)

Există în romanul debutantului Constantin Zărnescu două dimensiuni ce structurează valoric întreg discursul epic. Este vorba de două manifestări ale eroului Clodi Primus : boala şi aventura erotică. Amîndouă îl conduc spre creaţie dar numai cea din urmă este determinantă, întrucît cartea la care visează şi scrie Clodi Primus este un roman de dragoste : **Dragoste castă.** Suferinţa autentică a lui Clodi Primus este, prin urmare, dragostea nu boala, cum s-ar putea crede.

Suferinţa erotică a fost provocată în existenţa lui Clodi în adolescenţă, cînd prietena lui, Ioana, a petrecut o noapte în compania altor tineri.

Este o întîmplare măruntă dar care în existenţa lui Primus este o răscruce, el fiind convins de faptul „că suferinţa, chiar şi aceea originară a oamenilor, a decurs dintr-o singură şi măruntă greşală". Evenimentul din acea noapte a adolescenţei îl torturează pe erou ; el va fi o obsesie mai mare decît boala din moment ce Ioana este evocată, chiar atunci cînd Primus se întîlneşte în vis, pe o colină, cu un Mefisto balcanic.

Dar suferinţa lui Clodi nu se datorează numai acelei întîmplări, ci şi faptului că el trăieşte obsesia „marelui amor", faţă de care al lui este jalnic şi puternic teatralizat. Faţă de marea dragoste a lui Tristan şi a Isoldei cea a lui Clodi şi a Ioanei nu este decît o inscenare. Din această perspectivă marea creaţie a lui Clodi Primus, romanul **Dragoste castă,** este tot o existenţă inscenată ; pur şi simplu acest roman nu există.

Din inscenare decurge sensul parodic al romanului. Astfel, Clodi Primus, deşi bolnav, nu face parte din familia lui Mişkin şi a lui Hans Castorp, este o parodie a lor, precum este în cele din urmă şi o parodie a lui Adrian Leverkühn, tocmai prin faptul că, faustiana întîlnire a lui Clodi trebuie să se petreacă într-un frig absolut, nu are loc decît într-un spaţiu acoperit cu bulgări de zăpadă aruncaţi asupra eroului de Mefistofel însuşi.

Prin parodie romanul lui Constantin Zărnescu scapă de epigonism, dar nu iese întru totul de sub umbra marilor maeştri. Pînă şi finalul romanului dovedeşte acest fapt. Conceput ca parte distinctă a romanului, dar şi ca întregire compoziţională, el este inscenare şi parodie a cunoscutului adagiu flaubertian : „Doamna Bovary sînt eu".

TRAIAN VEDINAŞ

CORESPONDENŢA

Icar Aman : Am primit ambele plicuri. Impresia este în general bună. Pasiunea cu care lucraţi, dorinţa de a găsi o formulă poetică nouă, care să convină temperamentului Dvs. liric sînt întrutotul lăudabile. Poemele din primul plic par a sta sub semnul unor lecturi preferate, fără a lăsa impresia de epigonism. Dintre ele, ne-a plăcut mai mult poezia „Cînd nevinovăţie"..., pe care o reţinem. Facem observaţia că aceste lucrări încep de obicei bine, cu versuri remarcabile, dar cad spre final într-o lipsă de tensiune lirică şi-n exprimări facile. Cel de-al doilea plic relevă încercări, pozitive, în direcţia unei mai mari concentrări. Părerea noastră este că vă aflaţi pe un drum bun, chiar dacă, deocamdată, rezultatele se lasă aşteptate.

Marcu Ioan Puiu : „Geneze" este un desen delicat şi promiţător. Sînteţi foarte tînăr, aşa încît, prin muncă şi lectură serioasă, veţi putea depăşi naivitatea şi simplismul compunerilor deacum.

Graur Ilieş : Pentru a putea exprima un punct de vedere, e necesar să ne trimiteţi mai multe poezii, cît mai citeţ transcrise. Cu o singură rîndunică . . .

Ioan Avram : Dintre lucrările acestea, am remarca „Alt poem despre Avram Iancu". Pînă la reuşită, ni se pare că mai aveţi de făcut un pas, dar pasul acesta **nu** trebuie făcut în grabă. Aşteptăm noi poezii.

Mihai Deşelaru : Poate n-aţi ales bine poeziile . . .

Aurica Pelea : Ne place poezia „Vîrstă".

Elena Oprea : Reţinem poezia „Patria".

Elisabeta Ionescu : Cererea Dvs., cum şi adeverinţa din partea Centrului judeţean de îndrumare a creaţiei populare sînt elocvente. Nu şi versurile anexate.

Silvia Lazăr : Sînt unele acorduri promiţătoare în „Vis" şi „Elegie în crescendo".

Manoliu Mariana, Nicolae Căpăţînă, D. O. — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

REVISTA MANUSCRIPTUM nr. 4/1974 : sumar bogat, comentarii pertinente (Paul Cornea, Vasile Netea, Nicolae Liu, D. Vatamaniuc etc). Elementul de plăcută surpriză este pentru noi însă masa rotundă organizată sub genericul : **„Tradiţii militante ale presei româneşti interbelice"** la care participă prestigioase personalităţi ale vieţii noastre politice şi culturale : Mihnea Gheorghiu, George Ivaşcu, Octav Livezeanu, George Macovescu, Radu Popescu, Ştefan Voicu. Discuţia, interesantă, vie, relevînd aspecte, necunoscute în parte, ale luptei partidului prin intermediul presei în perioada interbelică. Reproducem cîteva dintre concluziile participanţilor :

GEORGE IVAŞCU : „Oricum, se desprinde o veritabilă succesiune de momente, unele încărcate de eroism, prin care P.C.R., ca exponent al clasei muncitoare, al gîndirii celei mai înaintate despre lume şi societate, a înlesnit intelectualităţii noastre, în condiţiile specifice perioadei respective, să înţeleagă, din ce în ce mai clar, imperativele istorice de atunci, radicalizîndu-şi propria-i conştiinţă alături de clasa muncitoare" ;

RADU POPESCU : „Acum, în încheiere, mi se pare important, pentru restituirea adevărului istoric, să insist asupra atmosferei generale acestei prese democratice, pe care eu o consider drept cea mai strălucită şcoală care a existat în presa românească". ;

GEORGE MACOVESCU : „Bine ar fi să se scrie o istorie a presei din vremea aceea, ca să se evite omisiunile de orice natură. Noi, care am trăit (. . .) poate nu ne dam seama de ceea ce făceam, adică ştiam noi ce făceam, dar poate nu trăiam la adevărata lor valoare acele clipe (cine spune că nu i-a fost frică să nu-l credeţi, frica există, totul era să învingi frica). Am făcut lucrurile convinşi că trebuie făcute, nu din eroism de paradă" (. . .) „Nu vă spun acest lucru ca să ne atribuim merite în plus şi vă rog să credeţi că la vîrsta noastră nu mai avem timp să ne mai lăudăm. Şi nici nu trebuie să o facem. Nu mai avem ce cîştiga prin autolaude. O făceau însă oameni, care, unii dintre ei, au dispărut, şi lor trebuie să le închinăm memoria noastră şi chiar memoria noastră de astă-seară. Fără ei, fără lupta lor, fără acei care şi-au jertfit viaţa, poate noi nu ne-am fi adunaţ astă-seară să vorbim despre un trecut care se îndepărtează din ce în ce mai mult de noi" ; **ŞTEFAN VOICU :** „Neîncetat s-au străduit ziariştii din presa legală, ilegală sau semilegală pentru pregătirea, pentru perfecţionarea pregătirii teoretice, politice, ideologice. Neîncetat au căutat să-şi lărgească orizontul de cunoaştere şi de cultură. Puterea de convingere, de pătrundere în mase a ziarului, de educare şi mobilizare a maselor depinde, în foarte mare măsură, nu numai de tratarea justă a problemelor din punct de vedere politico-ideologic, dar şi de nivelul publicistic al articolului. Şi trebuie să ştiţi că, în acest sens, am avut atunci foarte buni ziarişti".

A. BALTHAZAR

DIDACTICA NOVA

„Pierderile în învățămînt — modalități de prevenire și diminuare a lor"

● ASPECTE ALE DEZBATERII DE LA TIMIȘOARA, DIN NOIEMBRIE 1974

In cadrul condițiilor cultural-științifice, cu caracter legic, ale edificării pe noi trepte a societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii la comunism, un rol important îl are, evident, generalizarea în curs de efectuare în țara noastră a învățămîntului de 10 ani, iar în perspectivă, generalizarea învățămîntului de 12 ani. O problemă care se pune cu necesitate în aceste condiții — și care a fost menționată cu fermitate de tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea la Plenara din 18–19 iunie 1973 a C.C. al Partidului Comunist Român — este aceea a **prevederii și eliminării pierderilor din învățămînt,** toți factorii implicați avînd obligația de a găsi formele cele mai corespunzătoare pentru îndeplinirea acestei sarcini. Evident, problema presupune în prealabil o analiză științifică aprofundată și a fost preluată ca atare de Academia de științe sociale și politice și de Ministerul Educației și Învățămîntului. Au fost organizate pe parcurs, prin diferite instituții, studii teoretice și de teren ale căror rezultate — chiar dacă unele numai provizorii — au fost prezentate în dezbaterea organizată, sub îndrumarea instituțiilor tutelare menționate, în zilele de 15–16 noiembrie a.c., la Universitatea din Timișoara, prin Centrul de cercetări Timișoara al Academiei de științe sociale și politice și prin catedra de pedagogie-psihologie a Universității.

Au participat cadre didactice din învățămîntul superior, din cel liceeal și general, cercetători științifici, directori de școli din Timișoara și județul Timiș, ca și din alte județe, precum și inspectori școlari delegați din partea județelor Brașov, Arad, Mehedinți, Timiș. De asemenea, la dezbateri au participat și studenți de la diferite facultăți.

Au fost prezentate referate de către reprezentanți ai Universităților din București, Cluj-Napoca și Timișoara, ai Institutului de științe pedagogice din București și ai Institutului de Igienă și Sănătate Publică din Cluj-Napoca. Temele prezentate au abordat o gamă largă de aspecte ale problemei, privind formele pe care le îmbracă pierderile în învățămînt, varietatea și complexitatea cauzelor care le determină, căi și metode de prevenire și remediere a lor, precum și probleme de metodologie a cercetării în acest domeniu, luîndu-se în considerare toate gradele de învățămînt, inclusiv cel superior. Referatele au fost documentate și convingătoare, prezentate la nivelul științei contemporane. O mare calitate a fost aceea că, prin conținutul lor, au dat loc la ample discuții, cele mai multe substanțiale și utile, la care au participat atît cercetători cît și cadre care lucrează nemijlocit în învățămînt.

Un aspect dintre cele abordate, care a dat naștere la interesante controverse, a fost acela al noțiunii însăși de „pierdere în învățămînt", ajungîndu-se la o conciliere, în sensul a două categorii de pierderi : cele propriu-zise — neîncadrarea în școli, retragerile din școală pe parcurs și exmatriculările definitive — și cele sub forma repetenției și a slabei pregătiri a elevilor cu promovări nejustificate în fond. O discuție interesantă în cadrul acestei probleme a fost aceea dacă cei care, obținînd o calificare anumită, lucrează într-un alt domeniu decît cel pentru care s-au pregătit, constituie sau nu pierderi școlare. S-a convenit că în acest caz este mai mult o pierdere socială, dacă noua activitate nu are la bază o reprofilare adecvată și dacă schimbarea s-a făcut din considerații oportuniste, fără acoperirea aptitudinală corespunzătoare.

Un loc larg în expuneri și dezbateri l-au ocupat cauze'e care determină fenomenul considerat, evidențiindu-se largul registru al acestora, de la cele bio-psiho-individuale și cele social-economice și morale pînă la cele fizico-geografice și, de la sine înțeles — și în primul rînd — cele școlare. S-a făcut o profundă analiză psiho-socială a

LIA COTT „Energie"

repetenției în școală, scoțîndu-se în evidență carențele multilaterale pe care aceasta le determină în dezvoltarea personalității elevului, caracterul ei de multe ori formal-administrativ, fără suficientă motivare și cu consecințe grave, traumatice, mai ales pentru elevii în general buni la învățătură și conduită și care rămîn repetenți la un singur obiect de învățămînt. S-a căutat să se pătrundă la mecanismul psihologic intim al pierderilor școlare, raportate la elev, arătîndu-se că, în cele mai multe cazuri, e vorba de o „disfuncție motivațională", de ruperea psihologică a elevului de școală, ca indice al influenței factorilor negativi asupra comportamentului școlar.

In această ordine de idei au fost analizate cauzele generale și o serie de cauze speciale prin care școala însăși, în ansamblul factorilor și condițiilor ei : nivelul de pregătire a cadrelor didactice, stilul de muncă cu elevii, gradul de unitate în acțiune și de responsabilitate individuală și socială etc. pot influența într-un fel sau altul legătura cu elevii, cu părinții acestora, cu ceila'ți factori, antrenarea elevului în munca de învățătură, atașamentul acestuia față de școală.

De la sine înțeles, un loc important în cadrul dezbaterii l-a ocupat metodologia cercetării științifice a problemei pierderilor școlare. S-au adus contribuții importante, pe bază de strategii elaborate în spirit creator, evidențiindu-se valoarea unor metode cum sînt : abordarea sistemică și interdisciplinară, analiza de caz, experimentul de teren, metoda cohortelor, analiza socio-pedagogică etc. S-a subliniat totodată necesitatea de a se continua eforturile de dezvoltare a metodologiei respective, în acord cu exigențele complexe ale obiectivului propus.

În cadrul dezbaterii s-au preconizat și soluții la o serie din problemele abordate. Între acestea menționăm :

— urmărirea pierderilor școlare pe traiectoria mișcării pe verticală a generațiilor de elevi în cadrul ciclurilor învățămîntului,

— depistarea din timp a cazurilor expuse uneia din formele pierderii școlare, o mai temeinică pregătire psiho-pedagogică a cadrelor didactice și restructurarea disciplinelor pedagogice înseși în sensul unei eficiențe teoretice și practice sporite, asigurarea stabilității cadrelor didactice în învățămîntul general și mediu, mai ales în mediul rural, prin construcții de locuințe special destinate lor, dezvoltarea sistemului de orientare școlară și profesională a elevilor. Dezbaterea s-a caracterizat și printr-o excelentă organizare, datorită în primul rînd inițiativelor și sprijinului dat de către conducerea universității.

NICOLAE APOSTOLESCU

„Nu mă îndoiesc de viitorul literaturii și al vieții pe pămînt"

● UN DIALOG ÎNTRE ZAHARIA STANCU ȘI STUDENȚII FACULTĂȚII DE FILOLOGIE DIN TIMIȘOARA

In 1969, Zaharia Stancu a răspuns cu amabilitate invitației de a se întîlni cu studenții Facultății de filologie din Timișoara. Acum, cînd Zaharia Stancu nu se mai află printre noi, ne facem o pioasă datorie reproducînd, cu aproximație, confesiunile sale din amfiteatrul Universității, în cadrul cursului de literatură română actuală. Cu emoție abia stăpînită, Zaharia Stancu mărturisea că-i produce o mare bucurie întîlnirea cu viitorii profesori de limba română. La întrebarea ce legături sufletești are cu Banatul, autorul romanului „Desculț" a spus : **„Am trecut prin Banat în 1917, într-un lung tren încărcat cu vite — tren al nemților, care era destinat frontului. Era într-o toamnă frumoasă, țara era ocupată de nemți. Poporul român nu se bucura de frumusețea toamnei din cauza ocupanților. Am trecut Dunărea, în Serbia, și după multe întîmplări dramatice m-am întors prin Bulgaria în țară. Prin 1932 am editat revista „Azi" și cu mai mulți scriitori tineri am organizat turnee de conferințe și șezători literare ; astfel am fost și la Timișoara, în 1933, unde șezătoarea a avut mare succes de public. Am revenit pe aceste meleaguri, în 1945, cu alți scriitori, într-o acțiune de propagandă comunistă. Cele mai trainice legături sufletești cu Banatul le am din timpul primului război mondial, căci sufletul și memoria unui scriitor sînt legate trainic de anii copilăriei. Tot ce se vede mai tîrziu nu se mai fixează atît de trainic . . ."**

Zaharia Stancu a mărturisit că a debutat cînd avea 17 ani, în 1919, la revista **„Muguri"** din Tr. Măgurele. **„Cînd mi-a apărut primul volum de versuri nu trecusem încă bacalaureatul. De altfel Facultatea de litere și filosofie am terminat-o în 1932 și o spun cu mîndrie că i-am avut ca profesori pe M. Dragomirescu, D. Caracostea, Ov. Densusianu, C. Giurescu, N. Iorga, Tache Papahagi, A. Candrea. Paralel cu studiile am făcut și literatură. Am scris în acel timp și proză. Unele scrieri de atunci rămîn simple experiențe. Adevărata mea carieră de scriitor a început în primăvara anului 1947, cu „Desculț", pe care l-am terminat în toamna lui 1948. De trei ori șpaltul a fost refăcut, iar ultimul roman — „Vîntul și ploaia" — a fost de trei ori culeș în șpalt. Scriu și retranscriu. Poate cineva dintre dumneavoastră va cerceta în viitor variantele aceluiași roman."**

La întrebarea cum de a fost atîta vreme conducător de teatru și n-a scris piese, Zaharia Stancu a replicat : **„Am fost în două rînduri director al Teatrului Național, aproape 20 de ani, și această experiență m-a făcut să nu scriu teatru. Un roman se tipărește sau nu, se citește sau nu. Foarte rar o piesă de teatru ajunge în fața spectatorului așa cum a făcut-o autorul : atractioasă. Aș suferi dacă piesele mele ar fi deformate".**

Intrebat dacă numele proprii și toponimele din opera sa sugerează ceva, autorul a răspuns : **„Dacă mergeți la mine în sat, veți găsi numele din romane ; foarte multe sînt la origine porecle. Aceste porecle sînt legate de defecte fizice sau morale. Am avut destule necazuri cu eroii, căci mulți oameni s-au recunoscut în roman".**

Cînd a fost întrebat dacă socotește că există vreo legătură între scrisul său și cel al lui Panait Istrati, Z. Stancu a răspuns : **„Niciodată n-am fost elevul lui Panait Istrati, nici al lui Galaction. N-am vrut să fiu al doilea Rebreanu sau Sadoveanu. Trebuie să fim originali, să avem glasul nostru, să fim noi. Ce scriitor a avut înriurirea cea mai mare asupra mea ? Acest cineva care m-a influențat în construcție și melodie poetică a fost un mare muzician : J. S. Bach. Cine citește proza mea cu atenție va vedea că acele repetiții vin din muzica lui Bach."**

Solicitat să-și spună părerea despre destinul literaturii noastre actuale, Zaharia Stancu a precizat : **„Literatura noastră se dezvoltă încet dar sigur. Proza merge pe două făgașe : unii merg pe făgașul tradițional al prozei românești și continuuă pe Camil Petrescu, Hortensia Papadat Bengescu, I. Slavici, Liviu Rebreanu. Alții merg pe făgașul prozei apusene. Prozatorii tineri nu pot deveni niște foarte mari scriitori dacă studiază limitat viața, dacă se limitează la o singură experiență umană sau la o singură lectură. Scriitorul trebuie să cunoască bine poporul, folclorul și limba poporului. In occident se pune acut întrebarea dacă în societatea de mîine va mai fi roman. Viața se schimbă rapid. Personal nu mă îndoiesc de viitorul romanului și al literaturii și al vieții pe pămînt. Oamenii vor folosi descoperirile lor pentru înfrumusețarea vieții. Dacă nu aș crede în viitorul oamenilor și al vieții, n-aș crede nici în viitorul romanului și al literaturii".**

Studenții i-au făcut lui Zaharia Stancu o primire călduroasă. Marele scriitor s-a despărțit de ei cu lacrimi în ochi. Dialogul consemnat mai sus poate completa foarte bine Confesiunile lui Darie . . .

ION NEAȚĂ

PANORAMIC

● **RECITAL INSTRUMENTAL.** A devenit o tradiție ca, în fiecare an, în timpul vacanței, la Casa de cultură din Lugoj, elevii Dana și Florin Paul de la Liceul de muzică nr. 1 din București să prezinte cîte un recital instrumental în orașul în care s-au născut. Un asemenea recital (pian, vioară), a avut loc recent, cuprinzînd lucrări din Bach, Tartini, Saint-Saens Sarasate, Vasile Filip, Chopin, Schuman, Liszt. Programul a fost audiat de un numeros public, venit să asculte și să aplaude aceste autentice talente care, cu siguranță, vor fi nume mîine, în arta interpretativă românească. Se pare că și cuvintele lui Claudiu Negulescu, rostite cu un alt prilej (1969), se confirmă și pe acest plan : **„Cinstire acestui oraș, nu prea mare pe harta țării, dar important în istoria muzicii românești, pentru tot ce a dat și se pare că va mai da, în folosul educației și păstrării tradiției".**

● **EXPOZIȚIE DE PICTURĂ.** Eleva din clasa a X-a a Liceului „Coriolan Brediceanu" din Lugoj, Petronela Sîrbu, absolventă a Școlii generale de muzică și artă plastică, membră a cercului plastic al Casei de cultură „Ion Vidu" din Lugoj, a deschis în holul teatrului popular o expoziție de pictură. Petronela Sîrbu se înscrie, în panorama artelor plastice lugojene ca un tînăr artist extrem de fecund (afîlndu-se acum la cea de a patra expoziție personală) care a depășit fazele elementare de înțelegere a faptului pictural. Expoziția se împarte în două faze distincte de creație : figurativă și nefigurativă. Conjugarea acestor două tendințe în montarea expoziției este fericit aleasă. Lucrările ei sînt propuneri cromatice pentru bucurie, pentru visare, pentru transpunere, din cotidian, într-un domeniu elevat de cunoaștere, de contemplare și de sensibilitate.

MEDALION

Dacă în momentul de față putem vorbi de o popularitate largă și o prețuire binemeritată a cîntecului bănățean autentic, aceasta este și datorită contribuției adusă de Luță Ioviță, de la a cărui moarte se împlinesc în acest an două decenii. El s-a născut în localitatea Dalci, județul Caraș-Severin, într-o casă cu mulți copii. Starea materială destul de precară a părinților îl obligă să-și cîștige singur existența din fragedă copilărie. A învățat, la început, să cînte din fluier, în familie existînd asemenea preocupări de ordin muzical. Un moment hotărîtor în ascensiunea sa a fost întîlnirea fericită cu Petru Răbăgia din Caransebeș, un iubitor al cîntecului popular, care-i cumpără primul clarinet și-l îndeamnă să persevereze. Nu după multă, vreme, în jurul vîrstei de 12 ani, stăpînește instrumentul cu mare măiestrie. De acum înainte începe adevărata viață pentru Luță Ioviță. Cîntă la început în Caransebeș, apoi, cu taraful lui Pera și mai la urmă cu orchestra lui Alexe Drugă. Faima i se răspîndește și tînărul muzicant este chemat să cînte la Orșova, unde rămîne mai multă vreme.

În timpul stagiului militar, la Seghedin și Budapesta, Luță Ioviță învață să cînte din taragot, instrument care abia atunci s-a impus repede, fiind solicitat de iubitorii genului. Se reîntoarce și cîntă la Caransebeș, Orșova și Reșița, îmbogățindu-și repertoriul și interpretarea artistică, venind parcă să confirme încă o dată ceea ce spunea Anton Pann : „De la lume adunate și iarăși la lume date".

În timpul primului război mondial, însoțit de taragot, îl vom găsi pe frontul italian, nu departe de Triest, unde, sub duelul artileriei, cîntă cîntece italiene și românești, pentru soldații din tranșee. Purtător destoinic al cîntecului bănățean, Luță Ioviță a plecat în 1923 în Capitală, unde a cîntat mai mulți ani, colaborînd intens la Radio București, realizînd numeroase discuri. O parte din viața sa a cîntat la Cluj, iar spre sfîrșitul vieții la Timișoara, în cadrul Orchestrei populare „Doina Banatului", condusă de profesorul Ion Odroboț.

Luță Ioviță a fost o fire de sensibil artist. A cules toată viața melodii populare de cea mai autentică speță folclorică, variate și bogate în conținut, de o înaltă valoare artistică. El a dat viață repertoriului lăutăresc vocal, lucru destul de rar întîlnit în vremea sa, punînd în valoare nestematele cîntecului popular epic și liric, precum și un fond lingvistic bănățean apreciabil. Vor rămîne piese antologice ale folclorului nostru bănățean cîntecele interpretate de vestitul lăutar bănățean, în care : „Mîndro cu părul tăiat", „Tot așa mă bate gîndul", „Vreme rea, muiere rea", „Pe loc din Banat", ducînd mai departe tradiția lui Nica Iancu Iancovici din Lugoj.

Prin Luță Ioviță, acest Barbu Lăutaru al Banatului, „cîntecul bănățean a trăit ca o floare veșnic fragedă, fiindcă ea a fost îngrijită și udată de lacrimile și dragostea lui". spunea Ion Pătășeanu-Berdac, încă în 1944, și timpul a confirmat aceasta.

GH. LUCHESCU

Ilie Măduța

MUCIUS SCAEVOLA

Porsena cu armata amenința cetatea
cu hotărirea fermă de-a ște ge libertatea
acestui neam de aprigi și-orgolioși romani
ce sclavi nu și-i făcuse, dar și-i făcu dușmani.
Acum, cu lănci și săbii, berbeci și catapulte,
înveninați de-ambiții și palizi de insulte,
pindeau cu taberi strins și ordonate castre
cetatea cufundată în umbre mari, albastre.

În vreme ce din stele cădea pe cimpuri frigul
o umbră uriașă se furișă pe Tibru,
cu mina înarmată și cu mișcări feline
lăsă în urmă Roma, pieziș, pe sub coline
ținind cu îndîrjire, ferit de ierbi și blocuri,
spre tabăra etruscă cu micșorate focuri.

Plecase cu-nvoirea senatului roman,
condus de-un gind statornic și de-un năprasnic plan
ca protejat de noapte și țelul său veridic,
el, Mucius, să fie executor fatidic
a unui ordin sacru ce poate va abate
primejdia etruscă atinsă de cetate
scriind cu arma rece o roșie sentință
celor ce libertatea și patria-amenință.
Așadar în cetate rămas-au : în senat,
bătrîni cu togă albă și suflet sbuciumat,
precum cu ochii tainici și sperioș vestale
rămas-au visătoare cu miini subțiri în poale
și cum sub zaua nopții au așteptat de odată
războinici zvelți sub scuturi cu fața încruntată.

Înfășurat în togă, ferind de santinele,
sub vaste solitudini care ningeau din stele,
ajunse printre corturi și focuri pînă-n locul
unde voia să-l poarte minia și norocul.
Deosebind prin noapte un cort măreț cu steag
călcă cu îndrăzneală sub umbra lui pe prag,
ucise santinela, pătrunse, mai ucise
o umbră bărbătească ce-n cale-i se ivise,
dar, între timp, pe taberi s-a și fost dat alarmă,
iar Mucius de paznici fu copleșit cu larmă
și lingă focuri nalte de-acum strîns legat
injurii copleșiră pe-al Romei delegat.
Atunci veni în față-i Porsena – se-nțelege –
cu-o amețeală scurtă recunoscu pe rege
și, bîntuit de geruri, dezamăgit, pustiu,
își prăvăli-ncet capul pe pieptul purpuriu.
Porsena strînse pumnul privindu-l cu dispreț
pe-acest războinic tînăr, nebun și fără preț.
Cu ură și minie îi spuse ce-l așteaptă.
Ceru atunci o clipă liberă mina dreaptă
păzit și fără arme el nemaiștiind desigur
nici pentru sine însuși vreun pericol sigur.
Puțin mirat Porsena îi acordă favoarea.
Atunci, cu pasul aspru și căutînd dogoarea,
plin de dispreț și ură întinse mina-n foc.
Războinicii din juru-i nu pricepeau deloc.
Pîn-ce din brațul tare rămase-un ciot negrit.
– De ce-o faci ? întrebară. Răspunse : – A greșit.
Și, întorcîndu-și partea grozavă, mutilată,
spre regele în umbră cu fața tulburată
îi spuse : – Ține minte, ca mine-s încă mii
ce stau pe disc de ură, sub scuturi arămii,
și dacă azi pumnalul, o, rege, îmi greși,
chiar alte, miine, încă, precise vor lovi.
Apoi tăcu. Iar noaptea cădea din stele clară
cu o tăcere vastă pe cimpuri și pe țară...
Într-un tîrziu, Porsena vorbi încet și grav :
– Cînd Roma are brațul și-avîntu-atît de brav
cetatea să rămînă din plin bireme i ă.
Senatului anunță o pace intervenită
ce nu pune condiții și nici nimic nu cere.

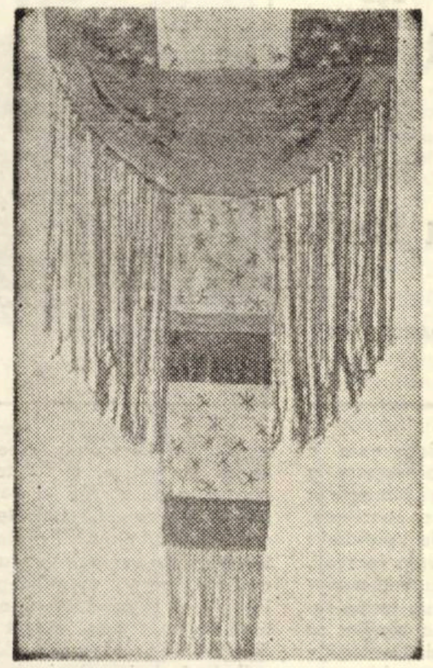

ELENA MUNTEAN „Troiță"

Apoi armata-ntreagă, la ordine severe,
se strînse și cu zorii degrabă fu plecată.
Iar Mucius, cu fața de chin și fum brăzdată,
se îndreptă spre Roma, trecu pe vale Tibru',
din stele tot mai palid cădea pe mlaștini frigul,
cu brațul ciung și palid pătrunse în cetate
care ardea în flăcări de-o sacră libertate
și cînd i-au spus solemne și publice cuvinte
senatorii, în albe, sărbătorești veșminte
și, de un strigăt unic, sublim, sună cupola,
poporul de pe uliți l-a denumit : Scaevola.

BALADA TURTURELELOR

Două, ah, două
turturele cîntau
pe un ram :
– Sînt tata, sînt mama
prin rouă,
spuneau,
sînt tata, sînt mama !
Și liniște n-am.
N-am fericitul, auriul har,
al cerului dar
să mă rotesc
împăunat
în imperiul ceresc
binecuvîntînd
și cîntînd
primăvăratecul,
aprigul vieții avînt.
Două, ah, două turturele
cîntau pe un ram :
– E tata, e mama ?
întrebam.
Dimineață era,
primăvară era,
iar cerul ap ins ca arama.
Și vrut-am să știu
bucuria cui,
ai căror pui
o cîntau timpuri
turturelele gri
în pomul,
în ceasul zglobiu,
în zorii fragezi de zi,
cu o ciripire curată,
cînd treceam, potopit de tristețe,
bolnav de-o adîncă tristețe,
orbit de un duh nelumesc.
Dar n-o mai aflai niciodată...

HOTĂRÎRE

Bătălia trebuie reluată
cu mai mult curaj,
cu mai multă forță.
Nu te lăsa învins
de moleșeala vișinilor,
de fructul lor copt și vesel
Tinerețea s-a dus
ca aerul verde-al primăverii
în răchită și rouă,
dar să nu abandonăm ideea
de a dezgropa din țărînă
scînteierile templelor eline.

TINERI POEȚI

URCUȘ

Se-nvolbură în piepturi timpul treaz
Și un poem cu nume România
Că noi venim dintr-un popor viteaz
Din spicul drept care-l rodește glia.

Istoria o-nalță fiecare
Cum munții ne arată drumul drept
Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare
Efigii de lumini ne-au pus în piept,

Iar noi suim spre zile viitoare
Pe limpezime de urcuș ales
Și ne primește țara pînă-n zare
Citind în steaguri marele-nțeles.

Dăm strălucire fiecărui an
Să se înalțe-n treptele albastre
Precum acest urcuș contemporan
E modelat de gîndurile noastre.

MARIUS C. NICA

CUM SE ÎMPLINEȘTE FRUCTUL

Frumos înflorește pe sufletul meu patria.
Dacă întind mina, dau de grădinile de trandafiri.
Roua crește pe ochii mei pînă la glezna cebilor.
Fîntînile trec printr-o cîmpie cum stelele pe cer.

Frumos răsare patria dintre nuferi.
Somnul ne-a fost trecut prin brațele ei,
Ne-a fost odihna o floare crescută din umeri
Și tot atîtea cîntece și tot atîta iubire.

Frumos se împlinește în sîngele meu Patria
Cum se împlinește fructul din rădăcini.

ION VERGU DUMITRESCU

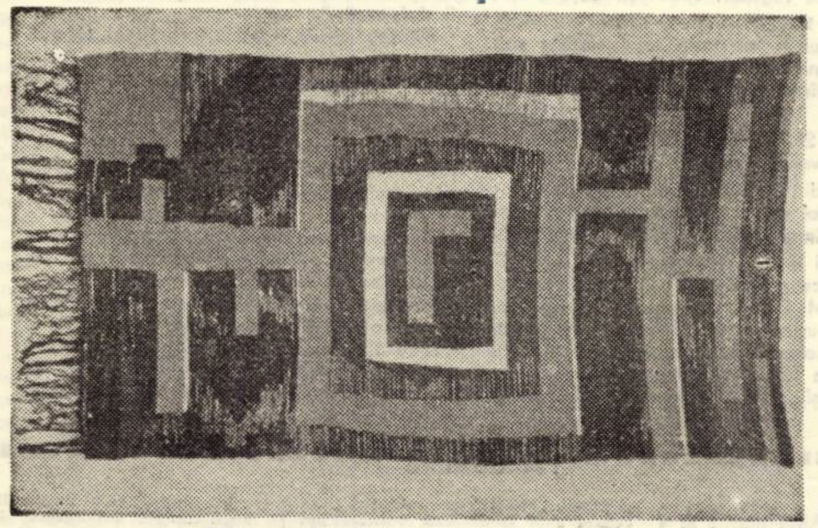

ELENA MUNTEAN „Pom"

CU BUZE DE VÎNT

Cu buze de vînt mă respiri
și nu te întreb
de ce sîngerează aerul
sau de unde vine
atîta căldură,
într-o noapte de iarnă.
Cu buze de vînt mă respiri...
Departe, cineva strigă.
Poate că arde
copacul nostru aromat
din mijlocul apei.

MONICA ROHAN

UNEI AMINTIRI

Cînd rășina curge,
din ochii brazilor deschiși doar noaptea,
mă avînt prin iarba alterată de fuga nimfelor
spre salonul unui crîng istovit de galben,
cu gîndurile atîrnate-n gratii de vals.

Aroma toamnei se năpustește rănind.
Așezat la masa unei tăceri de trunchi
și ridicînd potirul-ciupercă oxidată-n petale –
toastez ceremonialul măceșelor
aninate-n rugi.
Și rămîn scară cursului...

FLORIN PREDESCU

MERE DE AUR

Cînd sîntem copii,
vedem mere de aur în fiecare grădină ;
din ele coboară femei
care topesc zăpada cu albeața
pielii lor.
Cuvîntul nu-ncape
această frumusețe fără sfîrșit.
Prin trupuri curge seva neliniștilor
lumii
și-n labirinturi subterane
cresc dorințele pînă la înălțimea
umerilor verii.
Într-un tîrziu, luminîndu-ne,
vedem păsările cum ne seacă auzul,
iarba crește peste pietre
și ne pregătim de noi urcușuri.

VALERIU PRUTEANU

TÎNĂR SENTIMENT

Simfonii întruchipate din coloanele ideii,
Pe vioara din catarge pescărușii ne fac semn,
Sună Dunărea modernă, iar în miezul epopeii
Se înalță cîntul țării, viitor măreț și demn.

Sunet de cristal, Carpații, flacără peste comoară,
Pulsul nostru se grăbește către țărmul înstelat ;
Să ne doară bucuria și tristețea să ne doară,
Cînd în marmură aducem un urcuș adevărat.

Cînd o arpă se cere, inima e la-nălțime,
Urcă patria spre miine cel mai tînăr sentiment,
Azi, din cîntecul acesta, te salut, viitorime !
Că din trupurile noastre ți-am făcut un monument !

TRIFU PETRAȘCU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 5 ianuarie

8,30 Deschiderea programului 8,40 Cravatele roșii 9,35 Daktari 10,00 Viața satului 11,15 Contemporanele noastre 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical 15,00 Magazin sportiv 16,30 Baladă pentru acest pămînt. Snagovul 16,50 Viața lui Leonardo da Vinci. Episodul 2 18,00 Cel mai bun... continuă 19,00 Dacă doriți să revedeți... Melodii populare din Revelionul TV 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Gala desenului animat. Marinarul Popeye în premieră... După 40 de ani 20,25 Film artistic. „Șapte ani de căsnicie" cu Marylin Monroe 22,05 Romanțe 22,15 Telejurnal. Sport.

LUNI, 6 ianuarie

16,00 Telex 16,05 Partid al țării mele. Program de cîntece 16,20 Schiul... nimic mai simplu (I) 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Tribuna TV 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Univers științific 20,25 Roman foileton. Umbra turnului. Episodul „Cerbul alb" 21,15 Culori pe 120 de corzi 21,35 Revista literar-artistică 22,10 24 de ore.

MARȚI, 7 ianuarie

8,30 — 12,30 Program de dimineață 15,00 Matineu de vacanță 16,00 Curs de limba rusă 16,30 — 17,00 Curs de limbă engleză 17,30 Telex 17,35 Legile țării, legile noastre ! 17,45 Muzica 18,00 Algoritm TV. Enciclopedie pentru tineret 18,35 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură 19,00 Campionatul mondial universitar de handbal masculin : România — Polonia (repriza a II-a) 19,30 Telejurnal 20,00 1001 de seri 20,05 Revista economică TV. 20,30 Istoria comediei. Mult zgomot pentru nimic de W. Shakespeare. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 8 ianuarie

8,30 — 12,40 Program de dimineață 16,00 Curs de limbă germană 16,30 — 17,00 Curs de limbă franceză 17,30 Telex 17,35 Din lumea plantelor și animalelor 18,15 Forum. Emisiune social-politică pentru tineret 18,45 Varietăți folclorice 18,55 Familia 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Județele țării. Azi — județul Vrancea 20,15 Telecinemateca. Ciclul „Dosarele ecranului" — „Z" coproducție franco-algeriană 22,10 24 de ore.

JOI, 9 ianuarie

16,00 — 17,00 Teleșcoală 17,30 Telex 17,35 La volan 17,50 Cum vorbim 18,05 Năzdrăvanul Dennis 18,30 Lecții TV pentru lucrătorii din agricultură 19,00 Campionatul mondial universitar de handbal masculin : semifinale : România — Bulgaria (repriza a II-a) 19,30 Telejurnal 20,00 Desenul animat vă oferă... 20,15 Reportaj T. 20,45 Sammy Davis-jr. 21,30 Mai aveți o întrebare ? Descoperiri așteptate (II) 22,10 24 de ore.

VINERI, 10 ianuarie

15,00 Matineu de vacanță 16,00 — 17,00 Teleșcoală. Baltagul — adaptare TV. după romanul lui Mihail Sadoveanu 17,30 Emisiune în limba germană 19,00 Campionatul mondial universitar de handbal masculin — semifinale : România — Iugoslavia (repriza a II-a) 19,30 Telejurnal 20,00 Biruit-au gîndul și fapta 20,50 Film artistic. A trecut o femeie 22,15 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 11 ianuarie

10,00 Colțul copiilor 10,20 „Douăsprezece luni" — film 10,50 Dor și gînd — muzică ușoară românească 11,15 Telecinemateca 13,10 Reportaj TV. Copii și fotografii 13,25 Telex 13,30 Gala desenului animat 13,55 Cîntece de viață lungă 14,10 Drumuri pe cinci continente 14,40 Magazin sportiv 15,30 Expediție de vînătoare TV. Paradisul păsărilor 16,05 Caleidoscop cultural-artistic 16,25 Telex 16,30 Vîrstele peliculei 17,30 Club T. 18,05 Imagini din Albania. 18,20 Teatru de poezie 18,30 Scoarțe vechi. Românești 19,00 Lumea copiilor. „Motanul prințesei mofturoase" 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial. Misiune imposibilă. Episodul : Afacerea ratată 21,40 Telejurnal 21,50 Săptămîna sportivă 22,00 Intîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

Horia Ungureanu

ÎNTOARCEREA LUI ȘIR

Pe la mijlocul lunii august, din trenul ce începuse din nou să facă ruta Arad-Ineu, au coborît în gara Tîrnova o femeie și un bărbat. Era seară și cei doi, mai mult două umbre în gara slab luminată, au pornit grăbiți, fără să privească măcar o dată înapoi, spre stație și spre trenul întunecat ce mai stătea încă în fața peronului.

Cerul era senin dar încă nu răsărise luna și-n iarba cîmpului țîrîiau puzderie de greieri. Calea Robilor scînteia lăptos deasupra lor și cei doi pășeau pe poteca aceea paralelă cu drumul ce ducea înspre satele dintre dealuri. Mergeau unul după altul, bărbatul în față, tîrîndu-și ușor piciorul drept, iar în urma lui, femeia, cărînd ceva greu în spate, umbla mult aplecată.

Bărbatul mergea liniștit, cu mersul lui tîrșit dar totuși uniform și hotărît. Nu privea decît înainte și doar din cînd în cînd, ca și cînd nu numai că știa drumul, că ar mai fi umblat pe el, dar că l-ar putea străbate și cu ochii închiși, doar să fie cineva să-i spună cînd trebuie să treacă peste vreo groapă sau peste vreun șanț. Femeia însă se purta ciudat. Nu că ar fi fost neliniștită, dar avea un fel neobișnuit de a-l urma pe bărbatul dinaintea ei, aritmic, aș putea zice, dacă nu cumva acesta era chiar ritmul ei și numai față de al bărbatului părea așa. În orice caz, făcea douăzeci, treizeci de pași și se oprea privind în jur, apoi pornea din nou, grăbită să-l ajungă pe celălalt și, după un timp, se oprea iar și cerceta cîmpia și iar pornea și tot așa, parc-ar fi încercat să-și reamintească niște locuri prin care mai trecuse odată, mai demult, sau parcă ar fi încercat să stabilească, să găsească niște semne care să-i ajute să se poată întoarce, dacă ar fi obligată s-o facă.

Trecură un deal, apoi încă unul, femeia oprindu-se, încercînd să se odihnească de cîteva ori, și cînd ajunseră sus, în vîrful Priporului, soldatul se opri brusc. Femeia, neatentă, dădu peste el și se opri, neînțelegînd, și atunci el zise, întinzînd mîna spre valea ce se deschidea la picioarele lor, spre satul, acela de jos, luminat, fosforescent parcă în strălucirea lunii : „am ajuns", și începu să coboare. „Tot pe aici am venit și atunci" – zise iar, coborînd mai departe pe drumul acela ce semăna mai degrabă cu o albie, cu albia abruptă și secată a unei ape. Femeia pășea alături de el acuma, privindu-l, ridicîndu-și fața înspre el – „dar nu pe jos. În căruță eram trei, adică eram toți trei, tata și mama și eu. Numai că atunci era ziuă. Și eram trei" – repetă, după un timp. Apoi tăcu.

Ajunseră în vale. Începea satul, se vedeau primele case dar nu intrară, părăsiră drumul acela pietruit, năpădit de praful verii, și cotiră la dreapta. Mergeau acuma pe marginea satului, ocolindu-l, trecură pe lîngă cimitir și bărbatul se uită într-acolo, ezitînd puțin, dar nu se opri. Apoi se opriră. Stăteau cu fața în umbră acuma, luna era în spatele lor.

Poarta stătea deschisă, lipită de gard. El intră și-i spuse femeii „hai, ce-ai rămas acolo". Ea intră și se opri în mijlocul curții, privind casa și șoprul și curtea. Se vedeau bine, aproape ca ziua. „Ai putea spune și-acuma că-i ziuă, ca atunci", zise ea, neștiind ce să facă. El nu zise nimic, închise poarta și trecu pe lîngă ea ca și cînd nici n-ar fi existat. Ajunse în fața ușii și apăsă pe clanță. Ușa se deschise și el dispăru înghițit, absorbit de bezna aceea din casă. Femeia rămăsese acolo, în lumina curții. Aștepta nemișcată și deodată își dădu seama că îi e frig și privi iar în jur strîngîndu-și miinile la piept. În casă scăpără o luminiță, apoi se stinse și se aprinse din nou, ceva mai intensă acuma și egală și el îi strigă de acolo, dinăuntru : „ia și ranița". Ea se aplecă, apucă ranița și bocceaua aceea și păși spre ușă.

Așa că soldatul a intrat în casă și apoi și femeia, cu pachetele, sau bagajele, sau ce-or fi fost, în mînă. Satul Ridiș, ridișenii pluteau într-o apă de liniște (nemișcare și liniște cernea luna, de sus) și, după un timp, ușa se deschise iar și soldatul păși în lumina aceea ce năvălise peste case și arbori și pămînt într-o abundență aproape zănatică, aproape smintită. Mergea grăbit, șchiopăta și mai tare acuma dar asta parcă nu-l interesa.

Coborî Dealul Bisericii, apoi trecu Valea, peste punte, și începu să urce pe sub umbra salcîmilor, pe lîngă garduri, șchiopătînd, aproape tîrîndu-și după el piciorul, ca pe-o bucată de lemn. Se uită iar în jur, apoi la casa aceea în dreptul căreia se opri, puse miinile pe gard, pe parii gardului și trecu dincolo, în curte. Traversă curtea pînă sub streașina întunecată a grajdului și-atunci se auzi, la-nceput slab, abia simțit, strigătul de moarte al cucuvăii.

– „Care ești ?" – se auzi, șoptit, glasul lui Dudanu, apoi fu iar liniște. Bufnița amuți un moment, dar se porni iar, jalnic și prelung, ca un plîns subțire de bucium.

– „Care ești ?" – zise iar Dudanu, mai tare acuma, și deschise ușa grajdului – „care ești, mă" – și atunci văzu umbra aceea lungă de lîngă perete și zise : „tu ești, țigane, ce nu lași lumea să doarmă".

– „Bună seara" – zise Șir apropiindu-se de Dudanu și acesta-i întinse mîna.

– „Ce-i, cînd ai venit ?" – întrebă Dudanu.

– „Mai-nainte, acuma seara".

– „Bun" – zise Dudanu – „ești sănătos, ești teafăr ?" – zise, pipăindu-i brațele, pieptul, capul. „Du-te-acuma și te culcă, știi..." – își aminti Dudanu și se întristă dintr-o dată.

– „Știu" – zise Șir – „m-a înștiințat domnu notar Sîrbu. Nu m-am dus să-l văd, merg miine. Am vreme" – zise după o pauză – „acuma o să am cîtă vreme vreau".

– „Lasă" – zise Dudanu – „c-o să fie bine".

– „Ți-am adus asta" – zise Șir și scoase din sîn un pachet și-l dezlegă și dinăuntru scoase ceva, ca o carte mică și subțire.

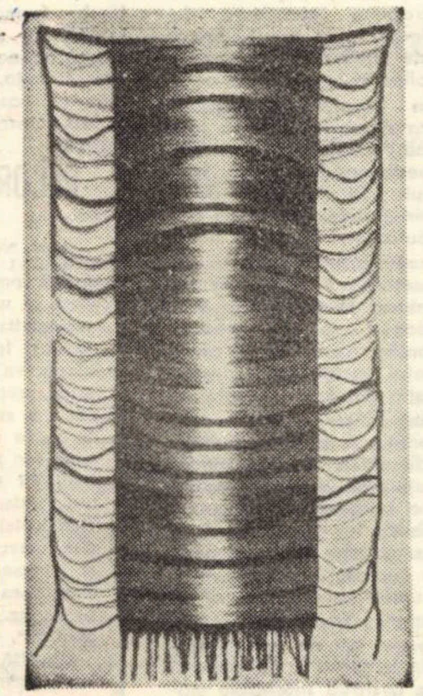

ELENA MUNTEAN „Reflexe"

ELENA MUNTEAN „Ochiul apei"

„Mi l-a dat Mitu" – zise Șir, întinzînd-o, cartea, spre Dudanu.

– „Ce" – zise Dudanu – „ce-i asta ?"

– „Mi-a dat-o Mitu, Mihai Mitu, înainte să moară. Io-i țineam capu pe genunchi și el a scos asta..."

– „Și ce mi-o dai mie ?"

– „...și mi-a zis : dacă scapi să i-l dai Dudanului, ai grijă de ăsta și dă-i-l lui Dudanu cînd ajungi acasă. Mi-a mai dat și șapte sute de lei să-i dau muierii lui" – zise Șir.

– „Și" – zise Dudanu – „de unde-ai știut ?". Șir nu înțelese de la început, apoi se dumiri, apoi bănui și zise :

– „N-ai încredere în mine, baci Dudanule".

– „Du-te dracului" – zise Dudanu, rîzînd încet și rîsu-i semănă cu un nechezat înfundat de cal – „du-te și te culcă" – și-i luă carnetul din mînă și-l împinse, blînd, din spate pe Șir. Porniră amîndoi spre poartă și cînd ajunseră acolo Șir se opri.

– „Ce ai" – zise Dudanu – „ești rănit ?"

– „Un glonț, da nu-i vorba de asta. Mai e ceva" – zise Șir – „N-am venit singur".

– „Lasă, du-te și te hodinește".

– „Am adus cu mine o femeie".

– „Foarte bine" – zise Dudanu – „și ce-mi spui mie ? Hai, du-te că se face ziuă. O femeie ?" – zise apoi.

– „Da" – zise Șir.

– „Ce femeie ?"

– „Am luat-o din tren, am găsit-o-n tren" – zise Șir, uitîndu-se peste capul bărbatului din fața sa. Luna aluneca spre asfințit, umbrele erau tot mai lungi și-ncepuse să se audă cîntecul cocoșilor.

– „Ai găsit-o ?" – se miră Dudanu – „Ce, o muiere-i ac, sau ban s-o piardă cineva și tu s-o găsești ? Mai știi, în tren se pierd multe, poți pierde și-o muiere. Și ce-mi spui mie, ce mă ții aici în frig și nu mă lași să dorm" – se mînie Dudanu.

– „N-a pierdut-o nimeni. I-o moldoveancă. Mitu mi-a spus că dumneata știi tot, că trebuie să știi tot ce-i în sat, așa că ți-am spus și asta. A rămas singură. Bărbatul i-a fost dat dispărut. La ei arde pămîntul și nu s-a făcut nimic. Nici iarbă pentru animale n-au. I-au murit pruncii de foame și-a rămas singură și și-a luat lumea-n cap. Umbla așa, cu trenu, nu știa încotro. N-a mîncat de trei săptămîni numai ce-a găsit prin gări și prin trenuri, ce i-a mai dat lumea, ce i-a mai dat cîte un soldat. Am dus-o cu mine. Nici eu nu am nimic dar mi-a fost milă de ea, abia se mai ține pe picioare, doamne iartă-mă".

– „Unde-i ?" – zise Dudanu.

– „Ce" – făcu Șir – „nu ți l-am dat ?" – zise Șir scotocindu-se sub cămașă.

– „Nu carnetu" – zise Dudanu – „femeia, moldoveanca aceea, unde-ai lăsat-o ?"

– „Am dus-o la mine, am lăsat-o acasă, s-o fi culcat" – zise Șir.

– „Stai un pic, așteaptă" – zise Dudanu și se-ntoarse grăbit, fluturîndu-și izmenele largi. Intră în casă și se întoarse aducînd ceva, strîngînd ceva la piept.

– „Ia asta" – zise – „niște pită și o țîră de clisă. Nu-s pentru tine, pentru muierea aceea. Spune-i că i le-am dat eu, spune-i, dracului, ce vrei" – se supără Dudanu, văzînd fața împietrită a țiganului. „Uite-al dracului" – mîrîi Dudanu, stăpînindu-se să nu strige – „a fost și el pînă-n Tatra și-a tras de trei ori cu pușca și acuma nu-i mai poți da nici bună ziua. Umblă păduchii pe el ca fazanii în porumbiște, da-i fudul ca un cocoș scopit" – strigă Dudanu, nemai ferindu-se de nimic și trînti pachetul în brațele lui Șir și-i întoarse spatele și, de acolo, din vîrful tîrnațului, strigă : „să vii după amiază la mine. Ai grijă că slugile mele au altceva de făcut decît să meargă după tine, să te-anunțe. Și-acuma du-te odată acasă, ce stai acolo parc-ai fi crăcanu fîntînii". „Hm" – făcu Dudanu, intrînd în casă acuma – „un țigan, un țigan mare-al dracului. Un țigan cum n-am mai văzut" – zise, urcîndu-se în pat.

– „Cine-a fost, cu cine-ai vorbit atîta ?" – mormăi nevastă-sa, de-acolo, din celălalt pat.

– „Taci și dormi" – zise Dudanu – „mai ai pînă se face ziuă, și-atunci poți să-ți dai drumu, poți să-i dai drumu gurii. Taci că vreau să dorm, doar ne-am înțeles o dată că noaptea numai eu am dreptul să vorbesc".

Fragment din romanul „CERUL PE CARE CĂLCAM"

CREION

Popasuri slovace (V)

ZVOLEN

Sîntem în centrul Slovaciei, la Zvolen, pe rîul Hron. O citadelă cu tradiții revoluționare și progresiste, un punct tenace al mișcării muncitorești și al Insurecției slovace. Deasupra orașului, se ridică, impunător, castelul din Zvolen, zidit în secolul XIV — care adăpostește renumita Expoziție permanentă de artă plastică dintre secolele XIII și XX. Aici, la Zvolen, în 1944, s-a construit trenul blindat al insurgenților slovaci. Dominînd orașul, zărim încă de departe colinele tăcute ale cimitirelor din Zvolen în care 17 000 ostași sovietici și 11 000 ostași români își dorm somnul de veci.

Gîndind la cei morți, gîndesc acum și la un mort al meu. Un mort mai apropiat : unchiul dinspre mamă, unchiul Augustin, fiul cel mai mic al bunicii mele. Îmi amintesc, copil, ziua cînd buna a primit înștiințarea că Augustin a căzut pe front, în Cehoslovacia. Hîrtia aceea a fost închisă de bătrîna lui mamă într-o cutie neagră și depusă pe scrin. Ceva mai tîrziu, de cîte ori veneam acasă, în vacanțe, și intram în odaia răcoroasă, odaia dinainte cum îi ziceam, pe la noi, a casei bunicii, priveam la cutia neagră, cu acte și relicve, în care trebuia să fie și înștiințarea aceea care cuprindea țara și locul unde căzuse unchiul Gusti. Acum, mă aflu aici, în Slovacia, pe plaiurile unde el a pierit, secerat poate de un brand sau de un glonț, în timp ce întindea sîrmele pentru convorbirile luptătorilor, fiindcă el era transmisionist. Fie-i țărîna ușoară, oriunde ar zăcea, acum, solitar, într-un sat slovac, într-un anonim cimitir fără slavă, sau în marea groapă comună, aici, lîngă alte trupuri de camarazi, în acest cimitir din Zvolen. Albastrul ochilor săi (atît de limpezi și de copilăroși în alcătuirea lor, căci copil mai era încă și el la cei 21 de ani ai săi) s-o fi prefăcut, cu timpul, în acest pămînt, în două floricele de nu mă uita care or fi țîșnit voioase la lumină.

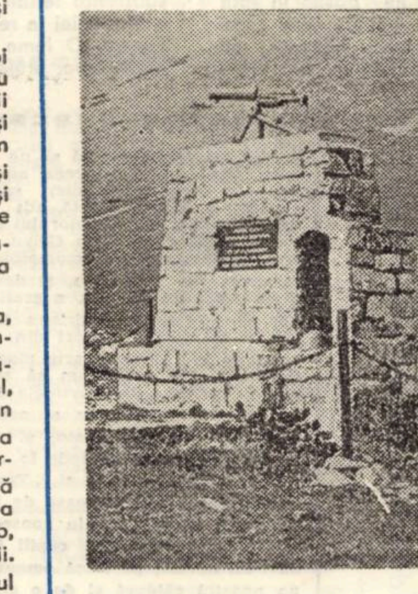

Dar ce să mai sper ? Dar ce să mai caut ? Mă opresc în fața acestui grandios monument din piatră albă, cu o cunună grea din aceeași piatră, copleșindu-l. Mai jos, grupul sculptural din fier, bărbatul mort, cu trupul ținut de brațele unei femei care îl apără, ea însăși cu o sabie în mînă. Morminte comune, înțelenite de iarbă. Cît vezi cu ochii, numai morminte. Un oraș al tăcerii. Pe plăcile de aramă, săpate, numele eroilor, regimentul, gradul, luna, morții... „În această cruciadă, gloria și stindardele pentru libertate se înalță pînă la stele", spun versurile patetice ale poetului slovac Vladimir Reisel.

Dar ce să mai sper ? Dar ce să mai caut ? Mă aplec peste aceste plăcuțe de aramă, cu zeci, cu sute, cu mii de nume scrijelate în ele. Citesc. Silabisesc. Memorez nume. Tresar cînd dau de unul asemănător cu al unchiului Augustin. Trec de la o groapă la alta. Străbat aleele lungi. Mă opresc. Citesc. Nu găsesc... El este aici, sau este undeva aiurea în acest pămînt al țării prietene ? Ce mai contează ? Contează poate doar jertfa lui. Jertfa miilor de fii ai pămîntului meu care, pentru gloria lor ostășească, pentru libertate și bine, au dezrobit, cu sîngele lor, și aceste pămînturi slovace, după ce și-au eliberat propria lor țară română.

Peste morminte trece o boare de vînt care mișcă ierbile uscate și florile puține care au mai rămas. La Zvolen, pe rîul Hron, într-o dimineață de toamnă, am ascultat liniștea eroilor. Și-am înțeles cum se scrie istoria.

ION ARIEȘANU

PLASTICĂ

SALONUL DE GRAFICĂ

Amintind, prin avintul liric, elaborarea ca'culată, sau agitatia optică de importanta sistemului abstractizare-stilizare, simetrie-ritm, lucrările expuse la Salonul de grafică își cistigă dreptul la artă, la o comunicare directă cu publicul.

Astfe', din această salutară diversitate, vom aminti viziunea cosmică de factură cerebrală din gravurile „Impresii cosmice", „Mesai civilizatiilor apuse" (Romul Nuțiu) sau „Compozitii I și II" semnate de Vasile Pintea. In continuare, descifrăm exactitatea densă, descinsă dintr-o solidă cultură plastică, a lucrărilor „Solidaritate", „Constructori" (Xenia Eraclide Vreme), „Contraste aparente", „Prometeu" (Hildegard Fackner-Kremper) sau „Familia", caligramă lirică a Silviei Mihăescu. Alături de aceste gravuri color, menționăm calitatea dialogului alb-negru, susținut de geometrii ciudate și viguroase, a lucrărilor „Cintare Patriei", „Omul, structura și spațiul" (Lidia Ciolac) si „Omagiu lui Doja", „Structuri I, II", autor Gabriel Kazinczy.

Desenul in tuș conturează caligrafia barocă a universului apocaliptic din „Mercenarii" lui Gheorghe Văleanu, valorificarea dinamicii mișcării virtuale din structurile volumetrice ale lui Viorel Toma, sau fabulațiile filozofice a'e variațiunilor pe tema mării aparținind lui Ion Mihăescu. Desenul în cărbune este onorat de prezența clasică a maestrului Iuliu Podlipny („Autoportret", „Studii de mere și pere") și de echilibrul liric al structurilor intitulate „Interferențe" și „Emanații", semnate de Anne Marie Henn-Podlipny.

Acuarela confirmă vigoarea monumentală a pictorului Diodor Dure („Pesti", „Flori"), rafinamentul Virginiei Baroiu („Litoral", „Miraj", „Amurg de toamnă"), sau simțul echilibrului din peisajele lui Traian Bona. Compozițiile, în tehnică mixtă, „Ritmuri contemporane" sau „Compoziție", cristalizează un univers aparte prin structurarea spațiului și armonia tainică a acordurilor cromatice, afirmind personalitatea autentică a Eugeniei Dumitrașcu.

SALONUL ARTELOR DECORATIVE

Sala mare a sediului U.A.P. Timișoara găzduiește expoziția de artă decorativă, expoziție pusă sub semnul dominator al tapiseriei. Fără îndoială, atît prin dimensiuni cît și prin calitățile lor intrinsece, tapiseriile semnate de Clara Iecza, Magda Kazinczy, Rodica Regep-Banciu, stăpînesc spațiul modelind expresia plastică, pirguind-o prin saturatia formelor incorporate în densitatea materialului, intensificînd dreptul imaginației. Geometrizate pînă la abstractizare, tapiseriile „Geneză", „Belșug" (Clara Iecza), „Omagiu insurecției. „Inelele anului" (Magda Kazinczy) și „Angrenaj al vremii" (Rodica Regep-Banciu) depășesc cadrul strict al decorativului, devenind obiect-artă, prin valoarea spațială a ritmurilor compoziționale, generate de pedagogia formelor curbe sau unghiulare, abundență de invenție și simboluri. Ceramica lu'iei Dinescu-Bran, din care reținem piese'e „Em'ător ga'actic", „Planetarium", „Panou decorativ" ne oferă contactul cu firul de argilă arzătoare ridicat la noblețea seducției pure, după cum panoul decorativ „Interferențe cromatice" semnat de Elena Pudeanu Tulcan ne dezvăluie geometria devenită artă, în pofida spiritului tehnocratic contemporan.

RADU MELNIC

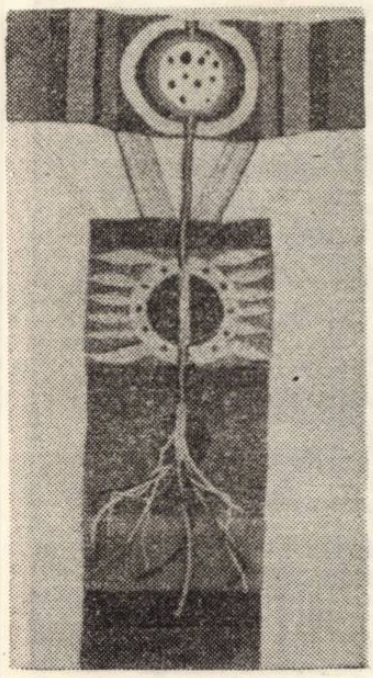

ELENA MUNTEAN „Germinație"

TEATRU

„MISTERIOASA CONVORBIRE TELEFON CĂ"

Urmărind spectacolul teatrului reșițean mă întreb pentru care motive opțiunea a mers spre această piesă autorul ? După un spectacol de bună factură, cu care s-a deschis stagiunea, conducerea teatrului face rabaturi de la criteriul calității, opționind, din motive ce ne scapă, pentru un text ce nu face bune servicii educării estetice a gustului publicului.

Salutăm factura inedită a textului. Piesă polițistă fără enigmă și mister ! Strașnică întorsătură de planuri ! Și totuși textul este subîntitulat „comedie polițistă", grație unui anume suspans, destul de gratuit credem, ca să susțină nealterată atenția spectatorului purtat mai mult prin „luminiș" decît prin zonele întunecate ale căutărilor. Formula nouă propusă de autor este interesantă și dacă ea nu vizează în principal suspans-ul sau un anume conflict epic ar fi putut viețui cu brio prin investigații de ordin psihologic, prin conturarea unor personaje. A unor personaje dilematice. A unor personaje-problemă. Ori tocmai aici socotim că stă eșecul piesei, în propunerea unor destine urmărite doar la suprafață, nesondate în „lumea nevăzută a conștiinței". Inginerul Mihai Silvestru, om de bună credință, se află pe punctul de a trăda interesele statului, de a pactiza cu dușmanul, de a face spionaj industrial. Se va întoarce de pe marginea prăpastiei. Grație cui ? Sieși sau soției și soacrei ?

Regizoarea Ioana Ottescu, cu gestul minuțiosului, e interesată de detaliu și nuanță, dar îi scapă, însă, uneori, unitatea de ansamblu. Așa se întîmplă că în spectacol se întîlnesc mentalități de teatru diferite : *firescul* în realizarea unor personaje cu *grotescul*, prin îngroșarea nepermisă a unor replici pe care ce-i drept marele public le savurează cu plăcere. Regizoarea a dovedit din nou finețe, imaginație, subtilitate dar prea a lăsat interpreții „să cînte" pe limba lor, neaducîndu-i laolaltă printr-o viziune unificatoare.

Cristian Pîrvulescu, în rolul inginerului *Mihai Silvestru*, face eforturi lăudabile de a suplini inconsistența unor situații, dar personajul a apărut schematic construit de autor, nedezvăluind întregul dramatism al omului aflat într-o situație limită, ce pare fără ieșire. Lelia Columb, frumoasă și suavă, inteligentă și sigură dar mereu aceeași în rolul *Minei. Tincuța*, mama acesteia, pe post de „soacră", a fost interpretată cu haz dar cu îngroșări neavenite de către Aura Rîmniceanu. Observația este valabilă și pentru Al. Morariu (Lt. *Toma Cristescu*) debutant pe scena reșițeană. Florin Mihail Miron, elegant, subtil, dedublat așa cum îi șade bine unui spion „de clasă", interpretează un rol al cărui text nu a reușit să-l învețe încă ? ! Grigore Alexandrescu, în rolul maiorului *Anton Chelaru*, construiește un personaj firesc, un personaj pe care îl ferește de capcanele eroismului patetic, cu prețul acoperirii cu luciditate, cu intransigență și tact. *Lucky* și *Colonelul*, personaje cu care autorul nu a fost prea darnic au fost interpretate cu aplomb de către Coca Mihalache și respectiv Vasile Balu. Decorul semnat de Ion Bobeică este strict funcțional, în limitele unui text la care numai pe alocuri subscriem.

LIZICA MIUȚA

RECORDING

DIN NOU DESPRE TOPUL REVISTEI ȘI AL STUDIOULUI TERITORIAL DE RADIOTELEVIZIUNE. Există propuneri să lărgim sfera sa de acțiune, avînd în vedere faptul că fostul top al revistei era în exclusivitate pop. Așadar, să propunem și altceva, desigur, în conformitate cu criteriul calității. Tot calitatea va trebui să primeze în dauna noutăților „cu orice preț". Și o altă condiție : numai melodii românești și străine, care se difuzează pe posturile noastre de radio tv. Transmiterea prin radio a topului va avea loc în fiecare miercuri, în cadrul emisiunii **„COLOCVIU CU TINEREȚEA"** între orele 19-20, pe postul Timișoara, cînd vor fi evidențiați și cei mai sîrguincioși colaboratori. (Sînt posibile premii). Peste cîteva zile, vineri, topul va apare și în revistă. Scrisorile vor fi trimise la radio (str. Cluj nr. 22) și la revistă cu mențiunea **PENTRU TOP.** Nu uitați să decupați taloanele : nr. 1 a apărut acum cîteva săptămîni la „Recording", revista „Orizont".

În altă ordine de idei : am primit unele contribuții la o „paradă", la un clasament anual al formațiilor și grupurilor vocal-instrumentale, a soliștilor instrumentiști și vocali din țară și de peste hotare. Ne vom face luntre și punte să publicăm în paralel cu topul și acest clasament, începînd încă din numerele viitoare.

TALON TOP „O" — „RT" NR. 2

EVOCĂRI

ION MINULESCU, PROPRIUL SĂU EDITOR

In studierea cu răbdare a fenomenului literar românesc, te izbești, adesea, de întîmplări, acte și fapte pe care nu le-ai fi bănuit și, care îți dau de gîndit, făcîndu-te să cercetezi orișice detaliu, fie cît de neînsemnat. Desigur că pe istoricul și criticul literar, precum și pe cititorul familiarizat cu literatura documentelor, îl interesează fiecare amănunt referitor la soarta operei și a creatorului ei, deoarece îi permite, astfel, să stabilească unele corelații, unele similitudini și, chiar noi interpretări. Răsfoind dosarele Casei Școalelor, în dorința de a constata contribuția scriitorilor români în cadrul acestui institut de cultură, am avut satisfacția să-l vedem pe Ion Minulescu în calitate de editor al romanului său „Bărbierul regelui Midas". Autorul „Romanțelor pentru mai tîrziu" și-a tipărit pe spezele sale acest roman, iar pentru a putea face față cheltuielilor de tipărire (tipar, hîrtie, cerneală) se adresează ministrului, care pe atunci era Nicolae Iorga, spre a-i pune la dispoziție o sumă necesară pentru acoperirea cheltuielilor. Iată, în transcriere, textul lui Ion Minulescu :

Domnule Ministru,

Subsemnatul, membru al S(ocietății) S(criitorilor) R(omâni), dorind să tipărească pe cont propriu, noul meu roman „Bărbierul regelui Midas", vă rog să binevoiți a-mi acorda un ajutor pe care îl veți crede de cuviință pentru a putea preîntîmpina cheltuielile de tipar.

Cu stimă
Ion Minulescu
Str. G(enera)l Grigorescu — 5

Pentru a putea să-l rezolve această problemă, destul de grea, Casa Școalelor „acordă un ajutor" de 10 000 lei, conform articolului 124. În ziua de 7 martie 1931, s-a primit de către Ion Minulescu suma mai susamintită, iar în același an, 1931, ieșea din teascurile Institutului de arte grafice „Lucefărul" romanul „Bărbierul regelui Midas sau Voluptatea adevărului".

Minulescu nu a intenționat ca pe foaia de titlu să apară editura autorului sau mai știu eu ce altă titulatură, ci a aranjat cu Ciornei ca să-și însușească el dreptul de casă de editură. De aceea lucrarea minulesciană poartă în josul foii de gardă denumirea editurii „Națională S. Ciornei". Evident, între autor și Ciornel, s-a stabilit o convenție, care, deocamdată, nu ne este cunoscută. Impresionează, firește, în mod plăcut, inițiativa și izbînda lui Ion Minulescu de a fi tipărit în acel an, atît de deficitar din punct de vedere pecuniar, o scriere ce avea să dăinuie.

NICOLAE SCURTU

MUZICĂ

CONCERTE ROMANTICE

DOI CORIFEI AI ROMANTISMULUI MUZICAL LISZT ȘI CHOPIN și-au disputat în ultimele concerte ale Filarmonicii disponibilitățile artistice prin care arta lor înfruntă timpul.

Protagoniștele serilor au fost temperamental apropiat de fondul concertelor pentru pian interpretate. Ne referim îndeosebi la **Sofia Cosma** — în **Concertul nr. 2 de Liszt,** care ne-a consolidat convingerea că ne găsim în fața uneia dintre cele mai „vulcanice" pianiste, cu un tușeu de o robustețe extraordinară și cu un dar de a dimensiona epicul conflictual al frazelor, ce te obligă literalmente de a o urmări cu o atenție perpetuu vie.

Oaspetea poloneză **A. Utrecht** a oferit o versiune nu lipsită de calități **Concertului nr. 2 de Chopin,** în special partea a II-a a avut elevația lirică scontată, în rest, pianista și-a depășit prea rar cuminția de a executa **litera** partiturii.

Pe S. Cosma a acompaniat-o **R. Georgescu** cu o remarcabilă maleabilitate la izbucnirile solistei Dirijorul ne-a cucerit apoi prin penetranța optimă în substanța teribil de densă a **Simfoniei în re de Cezar Franck.** O lume de meditații grave, proiectate într-un vîrtej sonor ciclic, care readuc tema în ipostaze variaționale de o expresie sublimată. O admirabilă interpretare a uneia dintre cele mai frumoase simfonii ale repertoriului universal. Celălalt dirijor, polonezul **Z. Szostak,** ne-a oferit audiția **Sheherezadei** într-o manieră, care cel puțin vizual — ca fel de tactare și exhibiționism manieristic — ne-a deturnat atenția de la ipostazele narațiunii cunoscute. Dacă reușeai să faci abstracție de extensiile sale cvasi-culturiste, muzica în sine oferită de filarmoniști — cu aportul bine intuit, în senzualismul intențiilor vioii solo a lui D. Cocora — a satisfăcut auditoriul.

DORU MURGU

SILUETE

STEAGUL ALB AL SĂNĂTĂȚII

Un decembrie fără zăpadă, aplecat spre invincibila lună ianuarie, m-a găsit printre halatele albe ale Policlinicii de pediatrie din Timișoara. Aici, lîngă micii pacienți, ce așteaptă pentru consultație la medicul-primar pediatru Felicia Opriș . . .

. . .Lucrez de 30 de ani pentru sănătatea copiilor și în fiecare an am rezolvat aproximativ 10 000 de cazuri. E o muncă epuizantă, dar plină de măreție. Trebuie să cunoști cum să te apropii de firea copilului, să-i creezi un mediu de basm, căldură, gingășie. În timp ce-mi consult pacienții, le recit, le povestesc, și de cele mai multe ori, improvizez versuri ca să le cuceresc atenția. Mulți colegi mă știu că am veleități poetice. După părerea mea, două lucruri de importanță egală sînt necesare unui pediatru. Să fii bine pregătit, la curent cu tot ce e nou în domeniu, și să fii uman. În zadar ești bine pregătit, dacă nu ești uman, sau în zadar ești uman dacă nu ești capabil pentru rezolvarea urgentă a celor mai complicate cazuri. La micii pacienți se adaugă și îngrijorarea mamelor. Trebuie să știi să împarți din încurajarea ta o încurajare tuturor. Și eu sînt mamă, am trei copii, și îmi dau seama de cîtă răbdare și dragoste trebuie să faci risipă. Deși în rezolvarea unui tratament te ajută imens și vitalitatea copilului, trebuie să-i avem și pe părinți niște aliați permanenți. Pentru mine, vindecarea pacientului e cea mai mare satisfacție. Sînt bucuroasă că scrieți despre munca noastră, dar aș dori să scrieți mai mult despre medicii tineri, ei au mai multă nevoie de ajutor, de încurajare. Pentru că steagul alb al sănătății trebuie purtat cu cea mai înaltă noblețe !

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

UITARE PE ALB

Trebuie scris în orice spațiu tipografic al culturii despre tot ce e idee ori faptă menită să ne bucure privirea. De aceea am să scriu în acest (prea mic) spațiu (pentru o idee și faptă atît de mare) despre ideea doctorului Grivu, a conf. dr. Ovidiu Grivu, directorul Centrului de stomatologie infantilă din Timișoara, și despre fapta Adrianei Oancea, a graficienei și profesoarei Adriana Oancea și a copiilor pictori din clasa ei de la Liceul de arte plastice din oraș. De aceea am să scriu mai întîi cîteva din cuvintele doctorului Grivu, iubitor al artelor plastice, el însuși creator și apoi am să descriu ce se vede în acea clinică, unică în felul ei. **„Trebuiesc făcute studii serioase de psihoterapie și acționat în consecință. Oamenii bolnavi, copiii bolnavi au nevoie, pe lîngă omeneasna noastră căldură și de o ambianță caldă. De aceea am înlocuit albul cu culorile. Știți că de atunci, în această clinică, se plînge mai puțin ? Că noi simțim că se intră aici cu mai puțină frică ?"**

Pe urmă ies pe coridoare, intru în cabinete și văd oameni în halate portocalii și mov, văd lemnul și faianța în roșu, albastru, oranj, văd zidurile vară, iarnă, jungli ori mare, prințesă uriașă și castel, pol rece ori pustiu, pasăre din vis și joc, oraș al viitorului și fluture. Așa cum le-au văzut copiii pictori. Așa cum le văd copiii bolnavi, pasăre din vis, joc, vară, în mii de culori și uită atunci albul.

Poveste adevărată, auzită de un doctor pe stradă, pentru sfîrșitul acestor rînduri. Un copil a spus : „Mamă, uite o bicicletă bolnavă". Mama a întrebat : „Ce are ?" Copilul a răspuns : „E albă, nu vezi".

ARIADNA

BIOGRAFII CONTEMPORANE

Doi oameni – o pereche

(Însemnări de la Electromotor)

La Electromotor am fost de-atitea ori, încît mi se pare că-s „de-al casei". Am scris cîteva reportaje despre uzină, am scris despre oamenii care muncesc aici, totuşi, de fiecare dată, găsesc ceva nou, un subiect bun de pus pe hîrtie.

Acum cîteva zile mă aflam în biroul contabilului şef, economistul Valeriu Borugă, vechi prieten de al meu. Pînă să rezolve el nişte treburi urgente, şi treburi de rezolvat se găsesc în fiecare minut, schimb două vorbe cu Vasile Pop, secretarul comitetului de partid. Şi pe Vasile Pop îl cunosc demult. Nu mai ştiu de cînd. Aşa cum se întîmplă de obicei, convorbirea face zig-zag-uri şi de la nişte amintiri din copilărie ale maistrului Pop Vasile – ilustrînd cîteva zicale populare, comoară de înţelepciune şi bun simţ românesc – ajungem la uzină, la oamenii ei şi la...

– Avem aici o pereche...

Şi, uite-aşa, simt nevoia să cunosc această pereche. De ce? Nu pentru că ar fi nişte oameni ieşiţi din comun sau poate că tocmai de aceea. Cei doi soţi se află în uzină, în schimbul I. Ea – bobinatoare, el – maistru la sectorul de întreţinere. Biografii simple. Maria s-a născut în Frumuşica (precizează, cu o urmă de ironie: „Lîngă Flămînzi"!), pe plaiurile botoşenene. În '47, cînd cu foametea, a ajuns la Timişoara. A lucrat la Fabrica de lanţuri, iar din 1950 este la Electromotor. De 24 de ani deci! În 1955, l-a cunoscut pe Ilie. În '56 s-au căsătorit. Ilie este de fel din Dorohoi (comuna Ilieşu Gafencu), dar nu mai are pic de accent moldovenesc. Erau opt copii, tatăl în război. Ilie, cel mai mare dintre fraţi, a plecat „în lume" după lucru şi după pîine. În 43–44, a fost ucenic la „Fraţii Friederich", atelierul care, după naţionalizare, a devenit uzina de azi. Deci de 30 de ani în aceeaşi întreprindere! În 1956 s-a căsătorit cu Maria. „Mi-a plăcut la bobinaj. Ca-n orice meserie, se cer unele calităţi. Îndeminare şi, aş putea spune, şi puţin talent. Am avut multe satisfacţii în munca mea. Am fost apreciată. Din '63 sînt membră de partid. Am primit patru decoraţii... Ce să vă mai spun? Sînt mulţumită că am putut să-i ajut şi pe alţii. Din mîna mea au ieşit multe bobinatoare. Cîte? Vreo 15 lucrează acum aici. În familie... Fiica mea este elevă în clasa a IX-a la Liceul electrotehnic. N-am probleme cu ea. Învaţă bine, îi place matematica, e cuminte, e secretară U.T.C.... Ar fi multe de spus, dar nu ştiu ce v-ar interesa".

Ilie e mai puţin zgîrcit la vorbă: „Am o viaţă, cred eu, necomplicată. Uzina îmi ia mult timp. Uneori rămîn pînă seara. Sînt multe probleme. Există multe maşini. Unele şi-au trăit traiul, dar tragem de ele cît s-o putea. Şi la maşinile noi avem necazuri, cum ar fi, de exemplu, nişte prese automate cu program. Cine ştie, n-or fi fost testate suficient şi, odată instalate şi intrate în lucru, îţi fac figura. Iar noi trebuie să avem grijă ca totul să funcţioneze, dacă nu perfect, măcar foarte bine. Acasă mai citesc – literatură, tehnică, istorie, – mai fac piaţa. Seara, vrînd-nevrînd, tot vine vorba şi despre uzină. Ştiţi cum e... Eram în concediu la Sovata, cu soţia. Aud la radio: La Electromotor planul a fost îndeplinit... Nu se-ntîmplase ceva extraordinar, dar am strigat: Auzi, Mărie, despre noi spune!... După atîţia ani de muncă aici e imposibil să nu te simţi legat. M-a legat şi oraşul. M-am obişnuit. Mi s-a oferit un post la Piteşti. Ar fi mers la tinereţe, dar acum... Ce-aş fi putut avea mai mult în altă parte? Am avut şi necazuri. Am fost bolnav de plămîni. După un an, cînd m-a văzut doctorul la raze, şi mi-a spus că e-n regulă – aceea a fost o zi bună! O zi fericită, dintre acelea care se ţin minte, am avut la naţionalizare. Eram tînăr şi plin de avînt. Am trăit o mare bucurie. Aparent, am o fire închisă, dar nu-i aşa. Am prieteni. În uzină sînt agreat. Nu-s certăreţ. Pentru mine, un om adevărat trebuie să fie cinstit, să muncească în mod conştiincios, să fie gospodar, să nu caute să-l dărîme pe altul, să răspundă cînd se face apel la el... Eu? Dacă mă consider un om adevărat? Să aprecieze alţii. Nimeni nu-i perfect.. Da, îmi reproşez unele lucruri. De exemplu că n-am reuşit să înţeleg pe toată lumea. Pe Mariana, adică pe fata mea, caut s-o formez ca om, pînă la căsătorie. Fiindcă, orice s-ar spune, mai mult decît toate, contează cei şapte ani de-acasă. Insist să mai facă şi puţină treabă în casă, să şteargă de praf, să gătească o mîncare. N-o să-i strice... Aş dori, după ce-o termina studiile, să rămînă în Timişoara, s-o ştiu aproape de noi"...

★

Sînt poate prea sentimental şi de aceea mă impresionează faptele simple care îmi merg la inimă. O fi şi puţină superficialitate – dacă, după o discuţie ca asta, mă simt legat sufleteşte de nişte oameni. Mă gîndesc că viaţa aceasta, a noastră, se compune din milioane de fapte simple şi că, în lumea aceasta, a noastră, există milioane de existenţe nespectaculoase, care nu sar în ochi. Şi, dacă nu greşesc, de fapt, pe acestea se bizuie societatea şi se aşază în noile tipare. N-am avut intenţia de a comenta un caz de excepţie, ci am vrut doar să vă prezint pe soţii Maria şi Ilie Bălan, de la E.M.T. Atît. Doi oameni – o pereche.

LAURENŢIU CERNEŢ

CARTEA DE ŞTIINŢĂ

CIBERNETICĂ ŞI BIOLOGIE

Cartea lui Emil Bittman, purtînd acest titlu, apărută la Editura ştiinţifică, încearcă să lămurească, în lumina cibernetică, servomecanismele homeostazice. Ea nu face altceva decît să aplice schemele cibernetice la cîteva din principalele mecanisme homeostazice ale organismului, cunoscut fiind că noua disciplină întemeiată de Weiner şi colaboratorii lui a pornit tocmai de la studierea organismelor vii, de la analogiile existente între funcţionarea sistemului nervos central şi cea a calculatoarelor electronice, lăsînd pe un plan secund celelalte mecanisme. Autorul se străduieşte tocmai să aplice rezultatele cibernetică la reglările biologice, după ce aceleaşi rezultate s-au aplicat şi altor domenii ale biologiei şi medicinei. Utilizează un limbaj potrivit, fără complicaţiile limbajului matematic, pentru a face volumul accesibil unui cît mai mare număr de cititori.

Sînt lămurite noţiunile de bază: cibernetica („ştiinţa controlului şi a comunicării la fiinţe şi maşini") şi noţiunea de homeostazie care include „procesele fiziologice coordonate care menţin stările de echilibru din organism" sau, într-un sens restrîns, „menţinerea unor condiţii constante ale mediului intern". Apoi, după primele capitole în care se studiază servomecanismele biologice, receptarea şi transmiterea codificată a informaţiei să intre în problematica propriu-zisă, urmărindu-se amănunţit homeostazia hidrică, sanguină, reglarea automată a aparatului cardiovascular, a respiraţiei, procesele de nutriţie, temperatura corpului şi interrelaţiile neuroendocrine (capitol redactat de N. Steresecu)

Deşi problemele ar părea de strictă specialitate, totuşi, ele pot fi urmărite cu uşurinţă datorită expunerii simple şi limpezi, păstrîndu-se toată complexitatea fenomenelor ce interesează nu numai pe biologi sau pe medici ci pe toţi cei ce se preocupă de cunoaşterea mecanismelor biologice sau de aplicarea matematicii la fenomenele naturii. Ceea ce sporeşte însă interesul faţă de această carte, dedicată memoriei profesorului Danielopolu, este încercarea într-un capitol final, de a depista în teoria acestuia privind reglarea funcţiunilor organismului, anumite elemente „cibernetice", făcînd din savantul român un precursor al noii ştiinţe. Acesta a pornit de la o idee a lui Claude Bernard care susţinea interdependenţa funcţiunilor organismului, pentru a formula, încă în 1928, o teorie unitară a echilibrului organismului, echilibru realizat printr-un mecanism cortico-endocrino-efector, stabilind anumite legi regulatoare precum şi o schemă anatomofiziologică a acestui mecanism. Teoria a fost apoi completată şi precizată în 1938, 1944, 1947.

Ideile doctorului Danielopolu sînt fără îndoială interesante şi printre ele s-ar putea găsi elemente de interpretare cibernetică, deşi el nu le-a numit astfel. Echilibrul organismului se datorează unor forţe antagonice excitatoare şi inhibitoare. Diferiţi factor interni şi externi determină variaţii ale acestui echilibru dar şi un mecanism de apărare. Datele amănunţite ale teoriei sînt încadrate apoi într-o schemă cibernetică, cartea încheindu-se cu cuvintele savantului: „am fi fericiţi a o vedea, controlată de un număr cît mai mare de cercetători, care vor putea diferenţia ceea ce este adevărat de ceea ce este greşit în această teorie şi care, ameliorînd-o, ar putea să o facă universal acceptată de ştiinţă.

ION MAXIM

INEDITE

O INEDITĂ A LUI IOSIF VULCAN

Raportul dintre mentorul „Familiei" şi colaboratorii săi a fost întotdeauna, timp de patru decenii şi mai bine, cît a dirijat-o, de o adîncă şi comprehensivă înţelegere. Dădea sfaturi, încuraja talente, recruta ceea ce era bun, recunoştea metalul nobil din lucrările ce le primea la redacţie, organiza şezători, ce au avut marele merit de a atrage un număr mare de lectori, unii devenind colaboratori permanenţi ai revistei. Iosif Vulcan era stăruitor şi voia cu orice preţ ca în paginile hebdomandarului său să-şi găsească loc toţi cei ce aveau de spus ceva, fie ei din Moldova, Ţara Românească, Ardeal şi Banat. A intenţionat şi a reuşit să formeze o adevărată „FAMILIE LITERARĂ", cu toate că nu tot ce s-a tipărit în revistă a rezistat timpului. A fost un început în presa literară românească de bun augur, care a pregătit, în condiţii destul de grele, terenul pe care s-a consolidat literatura românească. Aceasta se datorează, în mod deosebit, inimosului cărturar Iosif Vulcan, care a ştiut să conducă singura revistă literară „serioasă" de peste munţi, care s-a sacrificat pentru a putea să editeze o revistă ce era citită de toţi cei ce ştiau să deseifreze slova românească.

Cu prilejul jubileului de patruzeci de ani de la apariţia revistei, redactorul publicaţiei se adresează astfel enciclopedistului B. P. Haşdeu:

Oradea Mare 24 apr(ilie) 1904

Ilustre magistru,

Innoiesc cererea mea verbală şi te rog să-mi faci onoarea a-mi scrie cîteva rînduri pentru numărul jubiliar al „Familiei". Vechea noastră cunoştinţă care datează din anii cei mai fericiţi ai d(umnea)tale, stima şi admiraţiunea ce ţ(i)-am păstrat în toate timpurile, şi — dacă nu mă înşel — simpatia cu care m-ai onorat totdeauna, mă îndreptăţesc a crede că nu vei lipsi de la această serbare literară şi vei împlini cererea devotatului d(umnea)tale.

IOSIF VULCAN

Surprinzător şi de necrezut, magul de la Cîmpina, care se interiorizase prea mult după moartea Iuliei, petrecută în 1888, nu răspunde chemării lui Iosif Vulcan. La jubileul sfertului de veac de la apariţia „Familiei", B. P. Haşdeu contribuise cu o poezie, de altfel foarte semnificativă, intitulată Table d'hôte, **de numai 18 versuri.**

La „serbarea literară", prilejuită de scurgerea a patru decenii de cînd apăruse primul număr, Iosif Vulcan, a invitat să participe şi să colaboreze cei mai distinşi literaţi şi cărturari ai neamului. Răsfoind colecţia pe anul 1904, ce provine din biblioteca dr. Valeriu Branisce, pe numerele jubiliare, (21-22 din 27/9 iunie 1904) am întîlnit dedicaţia autografă a lui Vulcan către Branisce, care sună aşa: „D(omnu)lui Valeriu Branisce în semn de dragoste. Iosif Vulcan".

Printre cei care au colaborat în aceste numere festive întîlnim pe Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Alexandru Vlahuţă, A. D. Xenopol, Nicolae Iorga, Ion Bianu, Emil Isac, Matilda Poni, Maria Cunţan şi alţii.

Scrisoarea lasă să se întrevadă, destul de bine, relaţiile dintre cei doi scriitori, care au făcut epocă în cultura românească prin contribuţiile lor.

Fie în paginile revistelor, fie cu ocazia unor dispute academice sau în alte situaţii, cei doi şi-au rămas credincioşi unul altuia.

NICOLAE SCURTU

EVRIKA!

● Cine poate să-şi imagineze absenţa desăvîrşită a materiei, se poate lăuda că a văzut infinitul.

● Comerţul cu sclavi n-a constituit un pas înainte, deşi omul a început să fie preţuit...

● Numai dacă ai o limbă vie poţi să predai o „limbă moartă"!

● Întotdeauna binele învinge răul, indiferent cine e învingătorul.

● Afemeiatul e un om lipsit de personalitate: prea uşor se la după gura femeilor.

● Cine are urechi de auzit... să spună!

● Pe cărţi se aşează preţul, ca să ne amintim că în şcoală nu am stat bine cu aritmetica.

● Cînd ghiuleaua va fi fost pusă pe un piedestal, se va fi încheiat cu desăvîrşire epoca războaielor clasice.

ION VELICAN

DOSAR

DECLARAŢII DE MARTOR

Nu l-am văzut niciodată pe pirit bătîndu-şi soţia, pot să declar că ştiu că e un soţ model, atent, cu purtări cuviincioase, de intelectual. O îmbracă bine, o ţine în palme şi-n public îi sărută mîna — fapt verificat de mine în nenumărate ocazii. N-am auzit s-o-jure sau să-i adreseze vorbe urîte, sau de altă natură şi, în afară de asta, am cunoştinţă, că o iubeşte sincer şi dezinteresat.

În legătură cu semnele pe care dînsa le are pe corp, declar că nu le-am văzut, numai ochiul îl avea vînăt şi mîna în ghips, însă nu ştiu de unde provin. Personal bănuiesc că s-a lovit singură şi a căzut alunecînd, că era polei.

Reclamanta minte cînd spune că subsemnatul am fost de faţă la ultimele scandaluri. Adevărul este că am asistat doar la penultimul care a avut loc în ziua de 4 septembrie a.c., cînd am vrut să-i împac convingîndu-o pe reclamantă că nu este frumos să audă vecinii cum strigă, iar pe pirit l-am sfătuit să închidă fereastra, după care am plecat şi n-am cunoştinţă de ce s-a mai întîmplat. La ultimul scandal, petrecut în dimineaţa zilei de 6 septembrie a.c., la ora 5, cînd subsemnatul l-a condus acasă pe pirit, subsemnatul nici n-am intrat înăuntru, nevoind să fie martor la un caz grav, fiindcă piritul glumeşte cu mine şi-mi spunea că, dacă reclamanta o să-l întrebe unde a stat toată noaptea, el o s-o omoare, ceea ce n-am crezut, fiindcă ne cunoaştem bine şi sînt convins că piritul nu este capabil de crimă.

Pentru motivele de mai sus consider că reclamanta exagerează şi că este influenţată de oameni răuvoitori.

M. TOPOLNIŢA

UMOR

CULEGERE DE EPIGRAME

(Editura Litera, 1974)

Editura Litera, după o serie de volume de epigrame aparţinînd unor autori mai mult sau mai puţin cunoscuţi, ne oferă o culegere atotcuprinzătoare de epigrame, şi mai cu seamă de epigramişti, dintre care îi amintim pe: Mircea Trifu, Al. Clenciu, Ion Vladimir, Caten Popescu, George Zarafu, George Corbu, G. Navarra, Mircea Ionescu-Quintus, Gh. Chiriliă, Vasile Tacu, Gabriel Teodorescu, Dumitru Munteanu, Vasile Huţu, Nicolae Ghiţescu, Octav Sargeţiu, Iulian Tănăsescu şi alţii.

Volumul, masiv şi cu o frumoasă ţinută grafică, însumează peste 300 de epigrame, semnate de 43 de epigramişti, care frecventează Clubul epigramiştilor „Cincinat Pavelescu" din Bucureşti, Selecţia catrenelor (nu totdeauna cea mai fericită) aparţine lui Mircea Trifu şi Giuseppe Navarra. Într-un succint „Cuvînt înainte", Mircea Trifu expune unele considerente asupra epigramei, din care citîm: „Epigrama cunoaşte astăzi o nouă perioadă de ascensiune şi fenomenul este explicabil dacă ne gîndim că ea nu este tributară model sau curentelor literare".

Volumul, cum e şi firesc, e dominat de o bogată paletă tematică, aşa că putem depista, pe lîngă catrene dense, cu o adresă exactă a ironiei, a cugetării elevate de multe ori şi catrene mai puţin inspirate, în care singura poantă nu salvează nimic. Dar o carte care descreţeşte frunţi, care îndreaptă moravuri, care te îndeamnă uneori să priveşti în tine însuţi.

CASSIUS

Radioastrofizica și pulsarii — aceste "orologii" naturale cosmice

ÎN 1974, PREMIUL NOBEL PENTRU FIZICĂ A FOST ACORDAT, PENTRU ÎNTIIA OARĂ, ASTRONOMIEI

Ca și în alți ani și anul acesta, în ziua de 10 decembrie, marele Concert Hall din capitala Suediei a îmbrăcat haine de sărbătoare. În această zi se înmînează renumitele premii Nobel, distincții internaționale de mare anvergură în domeniul științei și culturii. Anul acesta — pentru prima dată în istoria acordării acestui premiu în domeniul fizicii — premiul Nobel a fost atribuit nu fizicienilor ci unor renumiți astronomi englezi. Este vorba de sir MARTIN RYLE, directorul Observatorului Radioastronomic Mullard al Universității din Cambridge și de ANTONY HEWISH, radioastrofizician la același observator, care au primit premiul Nobel pentru contribuțiile importante în domeniul studierii surselor cosmice radiostelare, respectiv pentru descoperirea acestor noi radiosurse numite **pulsari.**

O scurtă privire asupra listei premiaților Nobel în fizică, ne duce la constatarea că, de fapt, nu este primul caz cînd se acordă Premiul Nobel în fizică pentru descoperiri în domeniul astrofizicii. Într-adevăr, în acest sens, putem aminti pe renumitul fizician Hans Bethe. Premiul Nobel, 1967, pentru descoperirea ciclului de sinteză nucleară a heliului în soare (ciclul carbon-azot sau ciclul Bethe), sau pe Hannes Alfèn (Premiul Nobel, 1970) pentru lucrările sale în domeniul fizicii plasmei, cu aplicații în cosmogonia sistemului planetar. Dar actualul premiu este primul caz cînd această distincție internațională în domeniul fizicii se acordă nu fizicienilor ci astronomilor. De altfel, aceasta este și o recunoaștere oficială a faptului că în ultimii 10–15 ani astrofizica și cosmologia sînt cele mai dinamice ramuri științifice din domeniul științelor moderne ale naturii. Dacă, între anii 1920–1950, un asemenea loc a fost ocupat de fizica atomică și nucleară, între 1950–1960, de biologia moleculară, atunci în ultimii 10–15 ani rezultatele remarcabile care au fost obținute în domeniul astrofizicii și cosmologiei relativiste fac ca această ramură științifică interesantă să ocupe locul de frunte în dezvoltarea științelor moderne și să determine o nouă revoluție în astronomie. În acest sens, de obicei se citează următoarele cinci mari descoperiri — toate obținute în ultimii 10–15 ani — care determină o nouă cotitură în astronomie : 1. quasarii, 2. sursele cosmice Roentgen (stele Roentgen), 3. radiația termică universală, remanentă omogenă și izotropă, 4. maseri cosmici din molecule organice și 5. **pulsarii.**

Dar să revenim asupra celei de-a cincea descoperiri : **pulsarii.** Vestea descoperirii lor a fost adusă în fața opiniei științifice mondiale de radioastronomii de la observatorul amintit de la Cambridge : Hewish, Bell, Pilkington, Scott și Collins, într-un articol publicat în săptămînalul științific englez „Nature", din 24 februarie 1968. Poate nici o altă descoperire cu caracter astronomic nu a dezlănțuit o activitate așa de febrilă cum a fost aceea determinată de observarea pulsarilor. De la început, toți astronomii au fost de acord că este vorba de un nou tip de obiecte cosmice. Astăzi, după ce timp de șase ani au fost studiate proprietățile fundamentale ale acestor obiecte, sîntem în stare să spunem că, din punct de vedere astronomic-observațional, pulsarii sînt niște radiosurse cosmice care emit, cu o periodicitate aproape riguros regulată, semnale de o amplitudine și formă inconstantă, variind uneori considerabil de la un impuls la altul.

Primul pulsar descoperit a fost notat cu simbolul **CP 1919,** unde prima literă indică locul unde a fost descoperită sursa (în cazul nostru litera C insemnează Cambridge), P arată că este vorba de o sursă stelară pulsatoare.

Pînă la prima aniversare a descoperirii primului pulsar, adică pînă la 24 februarie 1969, au fost descoperite 30 de asemenea obiecte cosmice. Astăzi, numărul celor cunoscute este de peste 100. Chiar în prima lucrare, în care a fost anunțată descoperirea pulsarilor, radioastronomii englezi au formulat și cîteva ipoteze în legătură cu natura fizică a pulsarilor. Ideea de bază a acestei ipoteze este ca proprietățile observate ale pulsarilor (aici se are în vedere în primul rînd durata mică a impulsului care nu depășește patru secunde) sînt în concordanță numai cu presupunerea că, din punct de vedere fizic, **pulsarii sînt niște stele foarte dense care oscilează.** De atunci au apărut multe lucrări teoretice cu privire la natura pulsarilor, formulîndu-se diferite modele fizice ale acestora. După ultimele lucrări, majoritatea fizicienilor și astrofizicienilor, care abordează această problemă (V. L. Ghinsburg, F. Dyson, D. Ter Hoar, T. Gold, F. Pacini etc.) au ajuns la concluzia că pulsarii se pot considera drept **stele neutronice în rotație.**

Ca să înțelegem acest model de stea neutronică a pulsarilor, este necesar să facem cîteva considerații sumare asupra evoluției stelelor și asupra mecanismului de colaps gravitațional, în urma căruia poate lua naștere steaua neutronică.

În procesul de evoluție a stelelor, două tipuri de forțe au rol determinant: **forțele gravitaționale** și **forțele de expansiune.** Primele tind să comprime masa stelelor, iar forțele de expansiune, de sens contrar, rezultînd din reacțiile termonucleare ce au loc în interiorul stelelor, tind să echilibreze procesul de contracție gravitațională. La un moment dat se ajunge în acest mod la o stare de echilibru între aceste două forțe grandioase, o stare în care radiația stelei este întreținută de reacțiile termonucleare și stabilitatea asigurată de forțe gravifice de contracție.

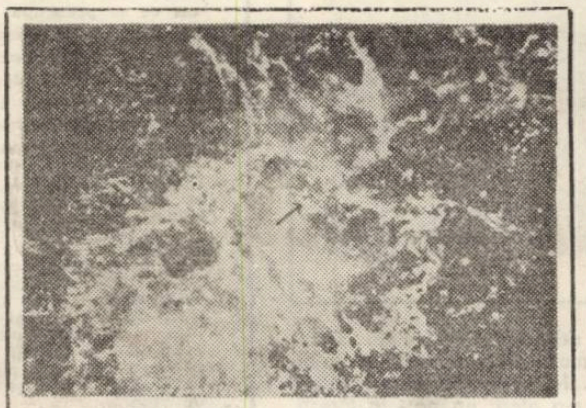

PULSARUL N P 0532

Dar cu timpul, combustibilul nuclear al stelei începe să se epuizeze și echilibrul dinamic al astrului se strică. Forțele gravitaționale încep să întreacă pe cele de expansiune, stelele se contractă din ce în ce mai mult, ceea ce atrage după sine o creștere enormă a densității, a presiunii și a temperaturii. În aceste condiții fizice deosebite, pot avea loc și alte reacții nucleare (de exemplu procese neutrinice etc) care ar putea eventual, pentru un timp, să restabilească echilibrul dinamic al stelei. Dar treptat procesul se repetă și în final se ajunge la un nou dezechilibru și sub acțiunea forțelor gravitaționale colosale are loc prăbușirea stelei, are loc **colapsul gravitațional.**

Dacă masa stelei este mai mică decît 1,2 mase solare, în urma procesului de colaps, steaua se poate transforma în **stea pitică albă,** stare în care presiunea gazului electronic, ce ia naștere în urma ionizării complete a materiei stelare, echilibrează forțele de contracție gravifică și în acest fel se poate opri continuarea procesului de prăbușire gravitațională.

Dar mai există încă o posibilitate în care se poate împiedica prăbușirea gravifică a stelei. Și anume, dacă masa ei este mai mare ca 1,2 mase solare, dar mai mică decît aproximativ două mase solare, atunci, în urma colapsului, poate să apară o nouă stare de echilibru a stelei, numită **stea neutronică.** În acest tip de stele, substanța cosmică este alcătuită din neutroni care au luat naștere în urma reacțiilor nucleare de tip captură K, adică din combinația protonilor și electronilor combinații avantajoase la temperaturi și densități mari. Presiunea gazului neutronic astfel format este capabilă să învingă puternicele forțe gravitice și să oprească procesul de colaps al stelei. Densitatea stelelor neutronice este extrem de mare atingînd valori pe care cu greu ni le putem închipui noi, care sîntem obișnuiți cu valori de densități de cîteva grame pe centimetru cub.

Așa cum am menționat mai înainte, tocmai asemenea obiecte cosmice superdense, **stelele neutronice în rotație rapidă,** sînt considerate candidatele numărul unu pentru stelele pulsătoare, descoperite pentru prima oară de grupul lui Antony Hewish de la Cambridge.

Această imagine fizică a pulsarilor, la ora actuală, este privită ca o ipoteză foarte plauzibilă și deocamdată nu ridică obiecții deosebite. Dar, pentru a rezolva această problemă în mod definitiv, avem nevoie de multe cercetări atît observaționale cît și teoretice, relative la pulsari, la aceste „orologii" naturale cosmice, care cu siguranță vor alcătui o direcție interesantă de cercetare încă mulți ani în domeniul astrofizicii relativiste și nucleare, aducînd astfel foloase atît astronomiei cît și dezvoltării fizicii nucleare moderne.

T. TORO

CARTEA DE IDEI

C. I. Gulian

INTRODUCERE ÎN ISTORIA FILOZOFIEI MODERNE

Noua lucrare a academicianului C. I. Gulian : „Introducere în istoria filozofiei moderne", apărută la editura enciclopedică este de fapt o prelungire a demersului analitic de orientare selectivă a cititorului predispus să pătrundă în galeria eroilor rațiunii (Hegel), demers pe care Gh. Vlăduțescu, în lucrarea sa „Introducere în istoria filozofiei medievale", apărută anul trecut la aceeași editură l-a adus pînă aproape de „via moderna".

Lucrarea începe cu Renașterea și Reforma, momente semnificînd „perioada de trecere" spre epoca modernă, pregătitoare a viitorei avalanșe de idei cutezante. E ușor de văzut că autorul operează aici cu o altă periodizare decît cea obișnuită, luînd ca puncte de referință Renașterea — Rousseau pentru prima perioadă a epocii moderne și Rousseau-Marx pentru a doua.

Lucrarea subliniază importanța cogitatumului medieval, cînd înfruntarea dogmaticului, chiar dacă se făcea timid și cu prudență, semnifica de fapt accederea vanitoasă a rațiunii spre resurecție și regăsire de sine.

Din această perioadă, lucrarea reține pe Nicolaus Cusanus pe care autorul îl plasează între „cunoaștere și credință, pe titanicul și pluridimensionalul da Vinci, pe Thomas Morus și Tomaso Campanela, ale căror idei vizionare au eșuat în utopism, pe Montaigne care a inaugurat noul domeniu al antropologiei filozofice, pe Bacon autorul marii restaurații a edificiului metodologic în cunoaștere și pe alții.

Partea a doua a lucrării este rezervată materialismului și raționalismului clasic. Sînt incluși aici gînditori care au contestat odată cu scolastica și dogmatismul religios și ordinea socială existentă. Ei reprezintă, fără îndoială, o treaptă nouă, superioară față de modul de gîndire feudal, interesîndu-se mai îndeaproape de om, cochetînd cu ateismul și subscriind la cunoașterea științifică a naturii și societății. Cei mai mulți dintre ei, Descartes, Spinoza, Leibniz, Pascal, Bayle, Meslier, Voltaire, Diderot și-au elaborat ideile înaintea revoluțiilor burgheze cărora le-au pregătit fundamentul teoretic și le-au anticipat ca pe niște terapii ale societăților ajunse în stare maladivă. Toți aici sînt incluși și gînditorii britanici Hobbes și Locke, Berkeley și Hume.

Ultimile două părți ale lucrării cuprind gîndirea filozofică a societăților intrate în faza de criză, respectiv de agravare a crizei. În partea a treia se analizează gîndirea lui Rousseau a comunismului utopic francez, a lui Kant și Fichte, iar în ultima, după o cuprinzătoare analiză a sistemului filozofic hegelian, autorul se apleacă mai insistent asupra filozofiei lui Goethe, Shelling, Schopenhauer, a socialismului utopic și Feurbach, cartea încheindu-se cu o prezentare a situației „în ajunul apariției marxismului".

Factorii de periodizare la C. I. Gulian sînt în același timp determinante de sens ale progresului filozofic ceea ce este foarte important. Dar a reda evoluția gîndirii sub aspectul său logic deja implică noțiuni preelaborate de „istoriologie a filozofiei ca teorie a istoriografiei filozofiei" avînd față de aceasta „rolul unei metodiscipline" (cum se exprima într-un studiu mai de mult Ion Banu Istoria filozofiei, și istoriografia filozofiei, în revista de filozofie nr. 9-10/1968).

În istoria sa a filozofiei universale, Hegel operase cu conceptul de înstrăinare, procesul regăsirii de sine a conștiinței alienate fiind considerat drept criteriu suficient. C. I. Gulian subscrie la acest criteriu, remodelat mai mult sub forma dezalienării religioase, dar nu pare satisfăcut de suficiența lui. „Filozofia — spunea Jean Piaget — este o luare de poziție rațională față de totalitatea realului" or, din acest punct de vedere, unele din principiile enunțate de autor devin inoperante în problema de care se ocupă, fie ca urmare a deficitului de universalitate, fie a intersecției cu criteriile progresului cultural. Oricum, autorul deschide prin aceasta o problemă majoră, iar cartea sa rămîne un gest rar și un act de cultură virtual așteptat cu interes de cei care prin opțiune filozofică aspiră la multilateralitate.

ION NECULA

TERRA MAGAZIN

BEȚI CUMPĂTAT. O fabrică de „tequilla", băutură națională mexicană, a început să facă reclamă propriului său produs într-un mod cu totul neobișnuit. În loc să îndemne pe consumatori să se aprovizioneze cît mai bine de Anul Nou ea îndemna la cumpătare : „Nu întreceți măsura, Anul Nou e o zi ca oricare alta" ! Dar reclama se încheia astfel : „Noi existăm numai pentru că voi beți. De aceea am dori să trăiți cît mai mult bînd tequilla".

NAPOLEON ANONIMUS : Într-un oraș din Texas, notabilitățile au hotărît să schimbe denumirile străzilor provenite de la nume străine „mai puțin cunoscute". Printre străzile care și-au schimbat denumirea se află și „Napoleon Street" !

UN PARIU NEOBIȘNUIT. Vienezul Asbold Bertramek s-a lăudat vecinului său că e în stare să-și mănînce propria pereche de pantofi. Acesta nu l-a crezut, drept pentru care sus amintitul „pofticios" a pus pariu pe trei litri de „șnaps". În fața martorilor, Asbold a reușit să-și mănînce pantofii ! Seara, însă, după el a venit „salvarea" și bietul om a fost transportat la spital. Constatările medicilor au fost unanime : „Intoxicație cu alcool". Bănuiți, desigur, cum s-a ajuns la aceasta.

STATISTICĂ. Într-adevăr, puterea statisticii este nelimitată. De curînd s-a calculat cîte ouă se consumă în întreaga lume numai într-o singură zi. Datele unei comisii a ONU apreciază această cifră la 2 miliarde ! Dar, atenție ! pe primul loc nu ouăle de găină sînt cele care se consumă mai mult, ci acele de broască țestoasă !

DETECTIVII JEFUIȚI : La Montevideo a avut loc un congres internațional al detectivilor particulari. Aproape toți participanții la congres au fost în travesti : mustăți, bărbi false etc. Unul din ei a explicat astfel această atitudine : „Trebuie să ne descurcăm cum putem. La precedentul congres, care a avut loc la Neapole, ne-au fost furate ceasurile, portmonecle și multe alte lucruri ..."

HIPNOZA ÎN AJUTORUL BOLNAVILOR : Cercetători și medici de pe tot globul se străduiesc să pună hipnoza în serviciul omului. Cele mai senzaționale dar poate și cele mai controversate succese au fost comunicate recent de prof. V. Raicov din Moscova care afirmă că ar fi reușit să ridice gradul de inteligență la un număr de 150 pacienți. Depășirea inhibițiilor care împiedică procesul de studiu, creșterea conștiinței de sine și setea de cunoaștere contribuie, după cum declară prof. Raicov, la succesele în învățătură obținute cu ajutorul hipnozei.

Mai puțin spectaculare, alte experiențe au adus de asemenea un aport la elucidarea efectelor hipnozei. Astfel, prof. dr. Paul Polzien a urmărit cu exactitate în laboratorul de hipnoză al Universității din Würzburg (R.F.G.) diferitele faze ale hipnozei : pacientul se simte obosit, corpul său devine mai greu, temperatura epidermei la nivelul degetelor și al feței crește, pulsul și tensiunea arterială slăbesc, ritmul cardiac și mișcările involuntare ale stomacului încetinesc. Aplicată de specialist, hipnoza poate avea un efect favorabil în numeroase cazuri oferind medicului posibilitatea de a sugera bolnavului comportamentul indicat pe care acesta îl va manifesta și în stare de veghe.

Pot fi tratate astfel diferite tulburări psihice, teama de examen, dureri de stomac și de cap cît și insomnii. Hipnoza poate fi aplicată de asemenea cu succes pentru a ușura sau chiar a suprima complet durerile facerii. Terapeuții specializați în hipnoză au înregistrat succese în anumite cazuri de astmă, ulcer, contorsiuni musculare, hipertonie temporară și deficiențe de limbaj de origine psihică (bîlbîiala).

Specialistul neurolog dr. Erwin Gebhard din Breunschweig (R.F.G.) susține, bazîndu-se pe experiența sa, că fiecare al cincilea pacient suferind de nevroză poate fi vindecat cu ajutorul hipnozei. Jumătate din numărul pacienților, relatează dr. Gebhard, poate recurge cu folos, după un tratament prealabil corespunzător, la autohipnoza (așa-numitul „antrenament autogen") ori de cîte ori se văd confruntați cu o situație critică.

PROF. DR. REINHARD LOHMAN din Köln (R.F.G.) a verificat efectul calmant al hipnozei la pacienții expuși la intense solicitări psihice, de exemplu, la bolnavi cărora li s-a implantat un rinichi străin sau care sînt nevoiți să efectueze o dializă periodică cu ajutorul „rinichiului artificial", după cum afirmă prof. Lohmann, hipnoza se dovedește un auxiliar prețios în momente critice, în special înainte de operații.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 10 ianuarie 1975 ● Nr. 2 (358) ● 8 pagini 1 leu ●

Ianuarie constructor

Iarnă. Tăcuta sămînță a puterii dospește in brazde clorofila de mîine cu truda continuă a devenirii, învățindu-și vlăstarele cu greaua menire a creșterii și-a dăruirii roadelor. Deasupra pămîntului oamenii, noi, și lumea dimensiunilor noastre severe, dospind in brazda zilelor fapte cu truda continuă a devenirii, veghindu-le copiilor creșterea și învățindu-i să se dăruie.

La capătul săptămînilor scurte de iarnă, chemări : „Hei, oameni buni veniți să construim !" Și constructorii rid. Rid de ploaie, de iarnă, rid pămîntului care stătea ascuns și peste care își clădesc casele și fabricile, rid celor care nu le pricep optimismul și-i cheamă alături de ei să samene in brazda pămîntului, așa cum știu ei fundațiile viitorului, sămînța. Și-i cresc cu mîinile lor tulpinele și le invață să se dăruie, apoi pleacă cu zîmbetul pe față să construiască alte case și alte fabrici. In urma lor, alți oameni, la fel de optimiști, la fel de constructori, vin să topească pămîntul roșu și să scoată din el fierul și oțelul și tot metalul structurilor pe care ne clădim țara de mîine.

Ianuarie. Sămînța germinează spicul de mîine rememorînd lecția geneticii lui sub brazdă. Deasupra pămîntului oamenii, cu lecția istoriei in palmă, intre cute, despart binele de rău și aleg binele și-și prefigurează din el istoria de mîine, sensul existenței. O existență dreaptă, liberă, de perpetuă perfecționare sub semnul muncii. Constructorul ride, dăruindu-se edificiului și dăruirea lui îi definește optimismul.

Sintem constructori și credem in densitatea dinamică a fiecărei clipe și spunem că nu există iarnă și nu există ianuarie ci numai un timp continuu, cu rece și cald, soare și vînt, prin care parcurgem trudnic treptele devenirii din sămînță. Și permanent culegem roade, și permanent creștem, și in răstimpuri trăim bucuria recoltelor, din mers. Și nu mai credem in alte cicluri decît in cele pe care noi ni le asumăm pentru sensul devenirii noastre și pe care le numim cincinale.

PAUL EUGEN BANCIU

IDEILE CONGRESULUI - IDEILE VIITORULUI

Școala — factor de progres social

Dintre multele și valoroasele idei cuprinse in documentele Congresului al XI-lea cu privire la școală, două mi-au reținut atenția in mod deosebit. Le citez in formularea dată in documente :

„Se va urmări perfecționarea instrucției publice de toate gradele, predarea în școli a celor mai noi cuceriri ale științei și culturii contemporane, legarea tot mai strînsă a întregului învățămînt de producție" (Programul Partidului Comunist Român...) și

„...se vor asigura o pregătire unitară, științifică și de cultură generală, precum și o pregătire profesională de specialitate, astfel ca tinerii să se poată încadra în timp scurt într-o muncă utilă societății cu precădere în producție" (Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R.).

Aceste idei mi-au ancorat atenția și interesul atît pentru implicațiile lor sociale, cît și prin repercusiunile lor asupra activității noastre in cadrul unei instituții care pregătește în principal, cadre didactice.

Perfecționarea instrucției publice de toate gradele constituie — o știm cu toții — o cerință socială obiectivă ; școala nu poate rămîne în afara perimetrului innoirilor și perfecționărilor ei, din contră, este chemată să le promoveze. Procesul nu e nici simplu și nici ușor. In zilele noastre însă, preocuparea de a integra școala in viața societății, de a face din ea un factor de progres social, nu mai este un simplu deziderat al unor minți luminoase, a unor pedagogi inimoși, ci ea este ridicată la rangul de politică de stat, de politică școlară.

Ideea perfecționării învățămîntului prin legarea lui de viață necesită însă nu numai o serie de măsuri cu caracter organizatoric ci, mai ales, o mai temeinică pregătire psihologică, pedagogică și metodică a celor chemați s-o realizeze — a cadrelor didactice. Căci perfecționarea nu e numai o problemă de conținut, nu numai o problemă de tehnologie, ci, mai presus de acestea, e o problemă de înțelegere a resorturilor ei. Iar fără o temeinică stăpînire a științelor educației (psihologia, pedagogia, sociologia, metodica) intreg procesul de perfecționare este pîndit de empirism. Nu mașinile, nu aparatele, nu tehnologiile (deși importante !) sînt factorul esențial al perfecționării, ci oamenii care le mînuiesc, căci factori activi sînt numai oamenii. De aceea ni se pare deosebit de valoroasă acea idee din documente care subliniază

ION DRĂGAN

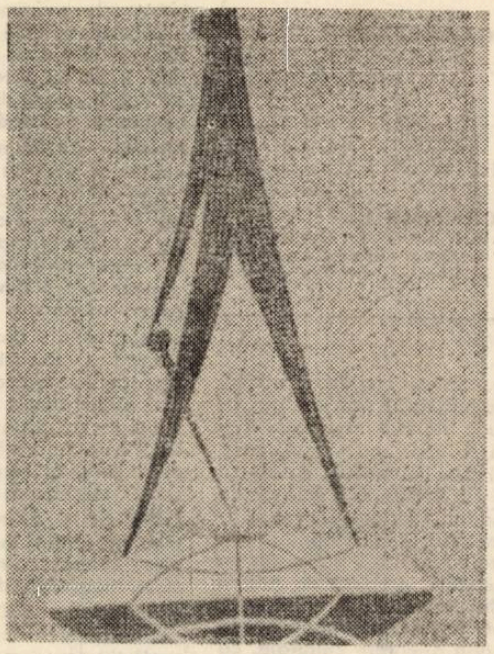

LADISLAU SCHMIDT „Minierul"

(Continuare în pag. 3)

CONVORBIRI

Cu Acad. ȘTEFAN MILCU

DIRECTORUL INSTITUTULUI DE ENDOCRINOLOGIE „C. I. PARHON"

In decursul indelungatei Dv. activități științifice, desfășurată timp de aproape o jumătate de secol, ați realizat contribuții in interesul multor științe, dar problema centrală a fost totdeauna : omul. Incepem totuși prin a ne referi la endocrinologie, pe care o patronați atît în activitatea didactică cît și în cea de cercetare, rugindu-vă să ne spuneți care sînt ultimele realizări verificate în materie de endocrinologie clinică ?

— Desigur că vă interesează nu realizările în endocrinologia clinică pe plan mondial ci, în primul rînd, cele obținute în activitatea noastră, deși există o legătură inevitabilă între local și general, ca în orice alt domeniu al științelor.

In ceea ce ne privește, **am reușit impreună cu colaboratorii mei să izolăm noi sindrome clinice și boli endocrine,** din care vom cita ceea ce am numit sindromul pluriglandular al tuberculozei oculte, caracterizat prin apariția unor tulburări endocrine extrem de polimorfe la purtătorii unei infecții tuberculoase latente ignorate, cu localizare predilect ganglionară. In aceste cazuri, tratamentul exclusiv endocrin nu dă rezultate, în timp ce medicația antibacilară aduce vindecarea.

Vom cita de asemenea grupul de forme clinice de disgenezii : Sindromul ovarelor paupere, Transexualism cu disgenezie gonadală și un număr de cazuri cu disgenezii, în premieră pe plan internațional.

— Pornind de la porblema de endocrinologie, cum este și normal, ați trecut în sfera științei ceva mai noi : genetica umană. In cadrul acesteia anunțați eventualitatea de a se putea realiza una dintre cele mai impresionante performanțe din istoria omului : controlul eredității. Care credeți că vor fi rezultatele pozitive și negative ale acestui control ?

— Tot biologia moleculară a deschis și căile de dezvoltare spectaculare ale geneticii moderne, prin **descoperirea codului genetic și modificarea informației genetice cu ajutorul ansamblului tehnologic cunoscut sub termenul de „manipulare genetică".** Este într-adevăr posibil cu ajutorul acesteia să modificăm genomul după intențiile noastre, să-l dirijăm și, dacă este cazul, să-l corectăm. Numai că **este încă un drum lung de parcurs în această „inginerie genetică", pînă ce va putea fi aplicată la om.** Din acest punct de vedere, s-a exagerat neîngăduit în unele publicații și s-au

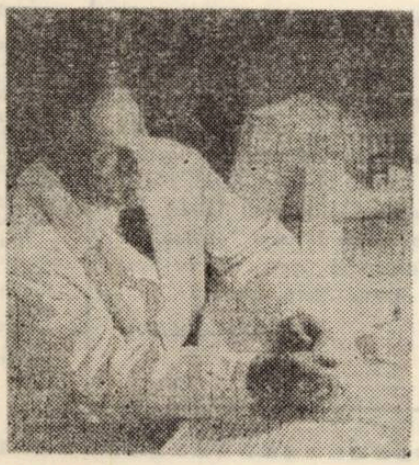

depășit posibilitățile reale ale acestei manipulări, atribuindu-le certitudini ipotetice.

Manipularea genetică la om este în prezent imposibilă, dar nu o putem elimina ca posibilitate în deceniile ce vor urma, de unde decurge marea responsabilitate a celor ce o vor elabora și executa. **Condiția morală va fi în această eventualitate tot atît de necesară ca și cea tehnică.** Este explicabilă recenta hotărîre a conducerii Institutului de sănătate din S.U.A. prin care se cere geneticienilor să renunțe la 3 modele de manipulare genetică, ce riscă să creeze noi variante de microorganisme virulente, în fața cărora omul este sau ar putea fi lipsit de apărare.

— In cadrul unei discipline, de asemenea de actualitate, Biologia omului, Dv. spuneți la un moment dat : „Condiția umană biologică s-a complicat cu parametrii sociali". Urmărindu-vă proprile Dv. contribuții, mi-ați sugerat o răsturnare a situației, încît, mai ales în stadiul problemei umane la nivelul zilelor noastre, vă întreb : nu cumva condiția umană socială ne este astăzi complicată de parametri biologici ?

— De la începutul apariției omului s-au stabilit relații cu mediul de viață natural și social. In primele perioade, mediul natural a exercitat o profundă influență asupra populațiilor umane primitive obligate să rezolve cele mai vitrege condiții de viață. Dar odată cu perioada neolitică și, treptat, în perioadele următoare, prin perfecționarea societăților umane, **structura relațiilor interumane a exercitat o influență crescîndă asupra omului și a dominat pe aceea exercitată de mediul natural.** In acest sens, vechea condiție biologică, care decidea aproape exclusiv de existența populațiilor umane, a fost majorată de numeroși parametri sociali. In condițiile societății industriale, îndeosebi **în colectivitățile urbane, presiunea socială se exercită cu o maximă intensitate.** Totuși niciodată condiția biologică n-a încetat să acționeze ca un factor permisiv sau limitativ în activitatea de producție, a interrelațiilor umane și în condiții de existență. Acest fenomen este datorit faptului că **omul aparține unei specii, definită printr-o anumită conformație somatică, fiziologică și psihică. Fiecare dimensiune intră în relație cu mediul de viață natural și social.** Cele mai dominante și semnificative în actualitate și perspectivă sînt cele sociale. Recunoașterea în aceste relații a mecanismelor cibernetice deschide o nouă cale de înțelegere a esențialului problemei aduse în discuție. Așa cum se știe, **există în sistemele cibernetice conexiunea inversă negativă și pozitivă. In relația om și social, regăsim ambele forme într-o dinamică extrem de variabilă.** Astfel, într-un anumit cimp, de variație, **condiția optimă biologică a individului constituie un parametru care favorizează o mare eficacitate socială,** dacă nu intervin factori perturbanți — conexiunea este deci pozitivă. Dar depășirea limitelor permisive ale condiției biologice conduce în social la apariția unei relații negative de inhibiție și blocare a dinamicii interrelației. Cunoscutele stări nevrotice prin suprasolicitare sînt un exemplu de acest fel.

Solicitarea intensă a parametrilor biologici ai omului în civilizația industrială a relevat necesitatea unei mai bune cunoașteri a biologiei omului și populațiilor umane, antrenate în procese de adaptare la condițiile de viață și muncă pe care specia umană nu le-a cunoscut. De unde interesul crescînd pentru biologia omului, pentru antropologia socială și culturală, pentru problematica ergonomiei, a protecției muncii și a sănătății, ca obiectiv principal al medicinii moderne. Sînt tot atîtea exemple care arată în ce măsură parametrii biologici au complicat condiția socială a omului.

— A trecut aproape un deceniu de cînd v-ați ocupat de problema : „Omul și civilizația". De atunci problema a devenit modă și a fost atacată de personalități reprezentative, în lucrări de răsunet. După toate acestea, care credeți că sînt cele mai mari pericole ce amenință omul din partea factorilor și ritmului de dezvoltare a civilizației contemporane ?

— De totdeauna, de-a lungul existenței speciei, omul și populațiile umane au fost amenințate de numeroși dușmani, primejdii și calamități. Pe măsură stăpînirii naturii, a perfecționării societăților, a vieții sociale și creșterii conștiinței individuale, acestea au scăzut pînă la dispariție. In civilizația industrială, factorii și ritmurile de dezvoltare și trăsăturile ei definitorii generează noi factori defavorabili. **In societățile moderne, există factori agresivi și stări de stress care amenință biologia și existența omului.** Vom comenta principalele condiții care creează riscuri cu o frecvență și intensitate variabilă. Pe primul plan se situează **atingerea limitelor permise și, în unele cazuri, depășirea limitelor de adaptare a noilor condiții de viață și de muncă prin urbanizarea rapidă,** prin concentrarea pe spații restrînse a unui număr mare de indivizi, prin solicitarea crescîndă a organismului datorită trecerii de la munca manuală la producția mecanizată și automatizată. In asemenea condiții, **crește în primul rînd solicitarea sistemului nervos central în perioade de timp prelungite cu un ritm rapid, frecvente schimbări tehnice și riscuri de accidente.** Un ansamblu de măsuri educative, de recrutare a specialiștilor, de re-

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

1. **ADRIAN MARINO** aparţine familiei de spirite inaugurate, în cultura română, de Haşdeu, definite prin lorga, impresionante nu atît prin polivalenţă cît prin grandoarea proiectelor, prin efortul defrişării totale a teritoriului luat sub tutelă. Mijloacele de expresie ar fi **dicţionarul** şi **monografia,** fiecare dintre ele presupunîndu-se reciproc : un magnum etymologicum poate fi o serie de monografii, opera istorică (şi nu numai) a lui lorga, un imens dicţionar. Epuizarea surselor ar nega diletantismul, echivalenţa, îndoiala asupra raţionalităţii universului. Fiindcă ne aflăm între echivalenţe. Între atenţia acordată de lorga cutărei pisanii şi cea cu care Adrian Marino citează articole rătăcite prin reviste obscure nu văd deosebiri esenţiale. Enervarea polemică a lui lorga, risul sarcastic al lui Haşdeu ţin de pasiunea actualităţii ; pentru Adrian Marino, spirit al secolului XX, creator în anii de graţie ce încep cu 1940, deci după săvîrşirea ultimului, enciclopedist al criticii ideilor literare, obiectul polemic e, desigur, **critica :** critica, foiletonul şi foiletoniştii. Ei (foiletoniştii) sînt urmăriţi cu o consecvenţă incredibilă, cu o vigoare remarcabilă şi cu o energie ce ar părea că se consumă în gol, dacă n-ar recrea cititorul, procurîndu-i autentice satisfacţii estetice. Dar ostilitatea faţă de foiletonism ţine şi de „noua critică" propusă de Adrian Marino. Cum e şi firesc (pentru anii de graţie numiţi) „enciclopedismul", cantitatea uriaşă de lecturi trebuiau să-şi găsească un domeniu de acţiune. „Noua critică" propusă de Adrian Marino e mai puţin o formulă teoretică, o abstracţie rece, cît o invitaţie la acţiune. Ea nu presupune numai un autor, ci o şcoală, o întreagă orientare culturală. Ea presupune o organizare a cercetării. Nici o dogmă nu îl limitează pe viitorul aderent la programul lui Adrian Marino ; spiritul pur al criticii literare (de care vorbea undeva Starobinski) poate fi descoperit mai ales prin acest exerciţiu fundamental :

„Criticul ideilor este, de fapt, un critic «total», operînd printr-o hermeneutică totală, un om de gust, un ideologic, un estet şi un istoric, capabil de lecturi clasice şi moderne, fără pedanterie, dar şi fără superficialitate. El este criticul «complet», ce a preferat să opteze„ să se specializeze într-un domeniu tehnic, de elecţiune în sfera căruia gustă şi voluptatea, deloc neglijabilă, a pionieratului. La el acasă în toate compartimentele, acest critic se orientează în toate zonele teoretice şi literare, pe care le parcurge în vederea extragerii esenţei, definiţiei concentrate şi reconstrucţiei modelatoare. Spiritul său conciliază perspective divergente sau contrare convins că orice idee literară închide prin întreaga sa «durată» istorică o rezervă enormă de semnificaţii latente sau exprimate."

Vedem **„Critica ideilor literare"** ca o încercare de a defrişa (deci) un teritoriu în care circulă prea mulţi amatori. Ea ar putea pregăti, pentru mai tîrziu, cercetători şi critici, direcţii independente de cercetare. **Sinteza globală** a lui Adrian Marino, oferită de cărţile citate mai sus, are avantajul deschiderii permanente către **altceva,** către cercetarea strict specializată. Nu trebuie să uităm că un **dicţionar al ideilor literare** este o operaţiune practic infinită şi a trebuit să existe proiectele gigantice ale lui Adrian Marino ca să ne dăm seama de acest lucru.

Critica ideilor literare ar asigura integrarea unui gen **(critica literară),** între ştiinţe. Constituindu-se într-o onume independenţă, ea ar da girul nu numai **calificării,** ci şi maturităţii unei culturi. Ca în „Istoria" lui G. Călinescu, capitolul introductiv al cărţii lui Adrian Marino răsună orgolios şi optimist :

„Critica românească a intrat de cel puţin trei decenii într-o nouă fază, necesităţile literaturii şi ale conştiinţei sale estetice sînt altele, ea simte nevoia să-şi propună obiective noi, realizabile, prin metode noi ... (etc.)"

Despre „critica propriu-z să" a ideilor literare, făcută într-un nivel de excepţie, pe larg altundeva.

2. **CA ŞI MULŢI ALŢI TINERI CRITICI, IOANA CREŢULESCU** a început prin a scrie cronică literară ; după o perioadă de comentariu al cărţii străine, autoarea **Mutaţiilor realismului** şi-a încercat puterile în studii de sinteză. Unele dintre acestea (mai ales **Critica psihanalitică,** vezi volumul **Analiză şi interpretare,** Ed. ştiinţifică. 1972, pg. 249–291) erau pe de-a-ntregul promiţătoare, prin prudenţa afirmaţiilor şi prin întinderea lecturilor. **Mutaţiile realismului,** carte foarte ambiţioasă, ar fi urmat să ne convingă nu numai de bogăţia lecturilor autoarei, ci şi de calităţile ei de teoretician. Subtitlul **(Literatura realistă : istorie şi structură),** conţinînd alte îmbietoare propuneri adresate cititorului, ar anexa titlului şi ideea unei mici enciclopedii literare. Să ne grăbim să asigurăm pe necredincioşi că enciclopedia se află şi ea în această carte. Un **Argument** ne mai înştiinţează că **„O discuţie despre realismul literar, astăzi, comportă, pe lîngă evidentul interes în comentarea unui fenomen atît de răspîndit, riscuri imense".** Nici nu bănuiam că această frază, cea care inaugurează cartea, e atît de semnificativă şi că **riscurile imense,** pe care noi le bănuim doar o plăcută figură de stil, o abstracţie cu valoare oratorică, devin mai concrete decît cele ale automobiliştilor de formula I (unu). Abia terminat argumentul, o **Privire istorică** („Acţiunea prospectivă şi aceea retroactivă a secolului al XIX-lea) ne înscrie în primele viraje. Din cele 25 de pagini ale acţiunii prospective şi retroactive reîntîlnim atîtea nume şi titluri (conspectele autoarei nu aduc nici o noutate) încît numai superlativele ne reamintesc cum că prima parte a cursei se desfăşoară (cu Balzac, Flaubert, Goncourt etc.) prin faţa tribunei oficiale : „Din punctul nostru de vedere, al receptării, toată opera lui Balzac reprezintă un imens protest implicit". Al doilea capitol **(„Evoluţie şi diferenţiere")** ne propune, nici mai mult nici mai puţin, monografii ale realismului francez, englez, american, rus, german, italian. Pentru cine citeşte, neinhibat de prejudecăţi, titlurile subcapitolelor (Continuitate şi discontinuitate în şcoala franceză, Realismul englez dintotdeauna şi de azi, Permanenţele şi revoluţiile realismului rus, Practica şi teoria realismului german, Configuraţia realismului românesc) e evident că autoarea ştie să numească graţios nişte pagini lipsite de sare, piper şi măsură. Ca şi în cazul titlului cărţii, partea tare a Ioanei Creţulescu o constituie aceste ceremonii ale botezărilor. Fiindcă, dacă citim aceste, din nou ambiţioase, pagini, vom avea surpriza de a nu găsi în ele decît fraze sălcii, în care opere şi autori, văzute din acelaşi automobil de curse, devin pitice şi informe. Cînd fantezistă, cînd aglomerînd impresii din lecturi de ultimă oră, cînd literaturizînd, Ioana Creţulescu încearcă să învingă, printr-o anume aroganţă a superlativului, deficitul de înţelegere al fenomenului.

După secţiunea I a cărţii, numită şi **privire teoretică,** răsuflăm uşuraţi. Secţiunea a II-a, **Încercare de descriere teoretică** n-avea cum să se bazeze pe prima : am văzut mai sus de ce. Aşa că, partea a II a, consacrată teoriilor, nu e altceva decît o reuniune cam snoabă de autori şi cărţi de ultimă oră. Sînt invitaţi, cam în devălmăşie, Roland Barthes, Lacan, Herbert Reed, Henri Wald, Nicolae Balotă, Lucien Goldmann, Robert Escarpit. În capul mesei este aşezat Tzvetan Todorov, pe urmele căreia autoarea descoperă „genul literar realist" (Todorov descoperise „genul literar fantastic").

C. UNGUREANU

1. Adrian Marino :
Critica ideilor literare
(Ed. Dacia)

2. Ioana Creţulescu :
Mutaţiile realismului
(Ed. Ştiinţifică)

PREZENŢE LITERARE

Titus Popovici

Schiţele scrise în colaborare cu Francisc Munteanu, adunate în volumul Mecanicul şi alţi oameni de azi (1951), apoi volumul Povestiri (1955) nu erau în măsură să anunţe pe unul dintre romancierii reprezentativi din deceniul al şaselea. După cum romanele Străinul (1955) şi Setea (1958), apărute la un interval scurt, nu lăsau să se întrevadă lunga tăcere a prozatorului, pînă la nuvela Moartea lui Ipu (1970) şi piesa Puterea şi adevărul (1973) — dacă trecem cu vederea drama Passacaglia (1960), notele de călătorie : Cuba, teritoriu liber al Americii (1962), „povestirile cinematografice" Columna (1968) şi Mihai Viteazul (1969), fără o importanţă deosebită.

Neaşteptat de unitară, totuşi, dincolo de discrepanţele valorice de la o carte la alta, opera lui Titus Popovici se regăseşte, privită retrospectiv, într-o dimensiune unică : cea a politicului. Să adăugăm la aceasta umoarea (constant) polemică a prozatorului, vocaţia sa „apăsat sarcastică şi caricaturală" (Cornel Regman) şi vom parveni tocmai la acele elemente care-l singularizează pe Titus Popovici între scriitorii ardeleni : autorul Străinului are ochiul „rău" şi plăcerea juvenilă de a arăta cu degetul personajul aflat în culpă, fiind gata apoi să treacă de la portretul grotesc la tratarea şarjată a unei întregi categorii sociale.

Construcţii solide, coerent articulate după canoanele romanului „clasic" transilvănean (Slavici, Pavel Dan, Rebreanu), cu ambiţii monografice, Străinul şi Setea consemnează încercarea de a reactualiza cîteva teme tradiţionale ale prozei interbelice : satul, problematica intelectualului, lumea micii burghezii provinciale, dar şi distanţarea, neprogramatică, de modelele epice. Metoda obiectivă a descripţiei nu este, în aceste două romane, copie, supunere pur şi simplu la schema socială, ci mai curînd o formă, mascată de precizia şi pregnanţa detaliului, a subiectivităţii. „Fresca" lui Titus Popovici conţine, la o privire mai atentă, însemnate spaţii „albe", din loc în loc însă se pot vedea „scene" lucrate cu o minuţie — şi o forţă satirică într-adevăr remarcabile. Sînt fragmentele ce dau tonalitatea particulară a acestei proze (Străinul, Setea, Moartea lui Ipu) care, dacă se lasă arareori ţentată de efectele unui comic benign — autorul e prea încrîncenat, mult prea preocupat să plătească nişte poliţe pentru a se abandona unei contemplări amuzate — îşi oferă, în schimb, cu generozitate materia caricaturalului şi grotescului. Edificator — pentru predispoziţia incisiv-ironică a prozatorului, în opera acestuia vom căuta cu puţin folos „eroi", fiinţe umane idealizate. Există doar personaje neutre din punctul de vedere al pasiunii sale satirice : Jurca, Ardeleanu, Teodorescu, Răducanu, turnate, toate, cam pe acelaşi calapod — şi imaturii : copilul din Moartea lui Ipu, Andrei Sabin, Schwartz, chiar Lucian Varga, personajul narator, respectiv personajele ale căror „pespectivă" este adoptată de către prozator.

Paginile eposului rural (în Străinul, în Setea) interferează cu descripţia lumii citadine, după o schemă ce se realizează pornind de la personaje : definite, acestea, prin relaţii de putere şi, implicit, prin acte de revoltă : la nivelul familiei (împotriva autorităţii paterne), al grupurilor sociale, al ordinii constituite. Războiul, momentul insurecţional, epoca înfăptuirii reformei agrare constituie fundalul istoric frămîntat pe care evoluează personajele, anonimizate în mişcarea organizată sau anarhică a maselor ori ieşind în prim plan, plecînd la rampă potrivit structurii lor nediferenţiat retorice. Citite cu o anume intenţie, cărţile lui Titus Popovici aderă la genul de literatură numit al „revoltei", detectabilă între creaţiile autohtone ale realismului critic şi nu chiar fără ecou în scrierile prozatorilor interbelici.

Excelînd în crearea unei galerii de eroi „negativi" : intelectuali inadaptabili, debusolaţi ori duplicitari, fauna obişnuită în mediul mic-burghez, notabilităţile săteşti — simple voci, unii, în romane, alţii caractere complexe, potrivit tiparului clasic — Titus Popovici a avut ambiţia dialogului peste timp cu personajele lui Slavici şi Rebreanu. Ana Moţ, s-a spus, are ceva din Mara şi Ion al Glanetaşului, Gavrila Ursului ar putea fi o replică la cutare personaj din Ion sau, de ce nu, din Moromeţii ; nici Mitru Moţ nu este cu totul străin de un model literar : Mitrea Cocor. Faţă de personajele lumii rurale, create de precursori, ţăranii din romanele lui Titus Popovici nu prezintă, oricare ar fi fost intenţia prozatorului, trăsături inedite. Ceea ce diferă este doar contextul istoric. Dominantă rămîne însă tot setea de pămînt, credinţa că proprietatea funciară doar poate asigura prestigiul social, deplina împlinire umană.

Bun cunoscător al lumii transilvănene, Titus Popovici prezintă mai curînd reacţiile, structura prozatorului muntean : spirit vindicativ, repede inflamabil, subiectiv şi sarcastic, cinic uneori, posedînd în plus inversunarea, capacitatea de a se exersa, metodic, în executarea mentalităţilor şi indivizilor condamnaţi de şi în numele istoriei şi al unei aspiraţii, reale, spre autentic şi puritate.

LUCIAN ALEXIU

CORESPONDENŢĂ

Sorin Roianu : Abia acum, după mai bine de-un an de cînd vă urmărim încercările poetice şi după ce aţi publicat ici-colo cîte ceva, ni se pare că aţi ajuns la marginea teritoriului căutat. Sîntem desigur încă în prezenţa naivităţilor şi ezitărilor de ordin formal, desenul e încă nesigur, dar — dincolo de toate acestea — apare clar faptul că vă simţiţi temele şi că sînteţi preocupat să găsiţi expresii artistice adecvate. Am remarca poeziile de notaţie : „Secvenţă de toamnă", „Ca pe un haiku", „Fruct părăsit". Citătm ultima poemă : „Într-un trup de piersică / urma dinţilor tăi / apoi fuga / fructul părăsit pe masa vîntului / sub coji de aer învineţit / şi în piersică / urma clară a dinţilor tăi". Uneori întîlnim ecouri evidente, deci şi neasimilate, din lecturi („Blestem pentru iubita mîncînoasă" etc.), alteori rămîneţi în zone infructuoase, facile ori discursive, dar dacă într-adevăr poezia vă fascinează, vă doare şi vă place, cum spuneţi, înseamnă că trebuie să vă aşterneţi cu seriozitate la lucru, căci pînă şi semînţele au nevoie de cîteva anotimpuri spre a rodi.

Dumitrescu Felicia : „Anotimpuri" pare a vesti un început.

Nicobot : Cel vizat de Dvs. nu a fost tergiversat de poetul Mihu Dragomir, care a fost un exemplar prieten al tinerilor săi colegi. A avut, în schimb, bucuria de a fi recenzat (la prima sa carte) de neuitatul înaintaş. Cît priveşte versurile Dvs., am spune, deocamdată, să ne trimiteţi manuscrise mai îngrijite. Şi vom vedea.

Jurja Herman : Ne bucură părerile Dvs. despre revista noastră. Poeziile relevă o bună undă de reflexivitate şi-o expresie acurată. Credem că merită să continuaţi.

S. O. Grigore : Am citit cele peste 60 de poezii trimise în cursul lunii decembrie. Este adevărat că lucrurile se prezintă mai bine decît data trecută, dar ne întrebăm de ce n-aţi operat singur o selecţie. Apoi este de neînţeles de ce scrieţi atît de mult. Noi credem că ar fi mai bine să vă concentraţi efortul, în loc să-l risipiţi, cu grabă, pe zeci de pagini. N-am vrea să vă descurajăm prin cele spuse aici, ci dimpotrivă. Remarcăm „Aud cum afară cîntă", „Fumurile", „Orfeu" şi „Te aştept în fiecare amurg".

Dan Urbino, Sever Silvestru Dragomir, Călugăru Nicolae (trimiteţi manuscrise lizibile) — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

În revista „Amfiteatru" (nr. 12/1974) Eugen Barbu — sub genericul „Dialectica ideilor" — publică un vibrant articol — ce se constituie de fapt ca o veritabilă pagină de istorie literară — despre George Călinescu. „Dacă ar fi să spun în cîteva cuvinte ceva esenţial despre Călinescu, nu aş putea decît să citez cîteva versuri ale lui Manuel Machadoy Ruiz, căruia divinul critic i-a dedicat un eseu în cunoscutele sale studii „Scriitori streini". Vi le citez : „Propria mea operă e numai o polifonie, / De ţipete ale vremii mele. / încete sau repezite / care, citeodată au dat sunet / contemporanilor mei. / Am auzit glasul a toate, / Al păcii, al războiului, / tăcerea cîmpului, pe care o taie / cu fierăstrăul greierele. / Şi-n vreme ce ascultam / complexa sonată / trecu pe lîngă mine / viaţa ca o cavalcadă. / Citeodată am întins mîna / şi am smuls un trandafir, / alteori am tras-o însingerată / şi tremurătoare ..." În acelaşi număr al revistei, Ana Blandiana, acad. Iorgu Iordan ni se confesează : „Limba pe care o aud, limba contemporană, mă pasionează în cel mai înalt grad. Îmi place să am sentimentul cînd studiez o limbă, că o şi trăiesc şi sentimentul acesta este cu atît mai pregnant, cînd este vorba de limba mea maternă. Cred că ceea ce am realizat — în măsura în care am reuşit să realizez — se datoreşte acestei pasiuni, acestui sentiment. Cele mai multe fapte pe care le-am studiat le-am luat din propria mea vorbire, din casa părinţilor, din expresii auzite de la cunoscuţi. Aşa se explică faptul că, spre deosebire de maestrul meu Philippide, care deşi era un cunoscător al limbii vorbite, făcea istorie a limbii, eu am făcut din convingere şi pasiune, lingvistică descriptivă, limbă contemporană. În felul acesta, mi se pare că semăn cu un fizician sau chimist care provoacă o experienţă ca să poată declanşa un fenomen. Paralela e, desigur, metaforică, dar laboratorul de care vorbesc este psihologia celor doi vorbitori — eu şi interlocutorul meu". (Ana Blandiana).

O serie de articole de sinteză asupra anului literar semnează M. Ungheanu în „Luceafărul". Observaţiile criticului sînt de un interes deosebit : „Fenomenul literar cel mai interesant al anului care s-a scurs a fost proza, un nimerit prilej să exalinăm posibilităţile prozei de astăzi. Cele mai vii cărţi ale anului 1974 sînt cele produse de inspiraţia, într-un sens foarte larg spus, rurală. Unii au prezis moartea acestui fel de literatură, i-au constatat chiar decesul, dar ea continuă să existe în pofida oricălei contestaţii. Întrebarea : „Se mai poate scrie astăzi despre ţărani ?" care în diferite versiuni a stat pe mai multe buze şi în vîrfurile multor peniţe îşi găseşte un răspuns concret.

ETNOGRAFIE

Filmul etnologic în contemporaneitate

La Timişoara în toamna anului 1974, **Cercul ştiinţific de folclor al Universităţii** a organizat al III-lea seminar bienal al filmului etnografic şi folcloric, cu tema **„Obiceiurile populare ca manifestări artistice"**. O atare întrunire ştiinţifică, devenită în mod cert cunoscută şi apreciată atît pe plan naţional, cît şi internaţional, a constituit un cadru teoretic şi practic adecvat pentru analiza ştiinţifică a structurii filmului etnologic şi a folosirii acestuia în cercetarea culturii populare.

Faptul că această manifestare ştiinţifică, unică în ţară, îşi găseşte un spaţiu prielnic de dezbatere la Universitatea din Timişoara, sub egida Cercului ştiinţific de folclor, se datorează, în primul rînd, realizărilor remarcabile în domeniul cercetării, obţinute de membrii acestui cerc. Pentru că aşa cum evidenţia prof. dr. doc. Mihai Pop, directorul Institutului de cercetări Etnologice şi Dialectologice din Bucureşti, preşedintele Comitetului Internaţional de Etnologie, **„cultura populară este fundamentată pe citeva permanenţe logice şi structurale care se cer descoperite riguros, prin interpretarea ştiinţifică a faptului de cultură tradiţională. Cercetătorul trebuie să descifreze felul în care oamenii acestui pămînt au gîndit despre relaţiile lor cu societatea, istoria şi universul. Această concepţie unitară asupra culturii populare există la cercetătorii timişoreni". Bunăoară filmele asis. univ. Vasile Creţu (mai cu seamă filmul „Obiceiuri la naştere") investighează, din această perspectivă modernă, adîncile semnificaţii ale riturilor obiceiurilor familiare".** La rîndul lor, cunoscuţii folclorişti, prof. dr. Gh. Vrabie şi prof. dr. Gh. Pavelescu au subliniat acurateţea ştiinţifică a comentariilor şi rigoarea filmărilor, conjugată cu talentul cineastului timişorean Sandu Dragoş. Aceleaşi opinii favorabile au fost exprimate la adresa timişorenilor şi de majoritatea etnologilor străini, participanţi la lucrările Seminarului, dintre care amintim pe Marielle Delorme (Franţa), dr. Fr. Simon (R. F. Germania), Miryana Ilić Maluckov (R. S. F. Jugoslavia), Raffay Anna (R. P. Ungară), Andreas Argyres (S.U.A.) etc.

În cadrul acestei prestigioase manifestări etnologice, prof. dr. Eugen Todoran (preşedintele Cercului ştiinţific de folclor) a expus metodologia cercetării culturii populare adoptată în studierea faptelor şi fenomenelor tradiţionale de către folcloriştii timişoreni : **„Filmele colegilor mei timişoreni, Gabriel Manolescu şi Vasile Creţu, realizate împreună cu operatorul Sandu Dragoş, nu şi-au propus să fie nici exclusiv artistice, nici descriptiv etnografice, ci au fost orientate spre surprinderea obiceiului, în structura lui, cu tot ce acesta are specific, văzut ca fiind o practică integrată într-o mentalitate, într-o concepţie filozofică, circumscrisă viziunii generale a poporului nostru despre lume şi viaţă".**

În general, filmele prezentate, prin modalitatea de abordare a realităţilor culturale pot fi grupate, după opinia noastră, în trei categorii : 1. Filme etnologice (sau filme – comunicare) care nu sînt doar înregistrări fidele ale manifestărilor folclorice, ci sînt totodată şi instrumente cu care se descifrează din interior semnificaţiile socio-culturale. În rîndul acestora intră filmele lui Vasile Creţu **(Practici ceremoniale la semănat, Praznicul – structură şi semnificaţie, Manifestări ludice cu substrat simbolic, Obiceiuri la naştere),** Gh. Vrabie şi G. Manolescu **(Căluşul argeşan),** G. Manolescu **(Nuntă şvăbească, Jocuri şvăbeşti de carnaval)** şi filmul lui Mihai Pop şi Tiberiu Alexandru, **(Maramureşul).**

Pe plan teoretic, condiţia filmului etnologic a fost argumentată în comunicări ştiinţifice, precum : **Baza documentară a filmului antropologic** (Mihai Pop), **Obiectivitate şi subiectivism în transpunerea pe peliculă a obiceiurilor** (C. Eretescu), **Stratul mitologic – suport al valorilor artistice din jocul Căluşarilor** (Gh. Vrabie), **Obiceiul ca limbaj şi filmul ca metalimbaj în cercetarea etnologică** (V. Creţu), **Ştiinţific şi artistic în filmul de etnografie şi folclor** (Sandu Dragoş) ; 2. Filme „text", adică înregistrări pe peliculă, care nu-şi propun să releve cu ajutorul imaginii şi al comentariului semnificaţiile implicate în obicei, precum sînt cele realizate de dr. Fr. Simon, Andrei Bucşan, Marielle Delorme, I. Popa, Iosif Costinaş etc. Utilitatea acestor filme constă, întîi de toate, în caracterul lor documentar, de tezaurizare a unor rituri şi obiceiuri care dispar ; 3. Filme folclorice publicitare, realizate, în general, de studio-urile profesioniste şi cinecluburi. Aceste filme solicită imperios colaborarea unui cercetător ştiinţific, care să tempereze dorinţa de pitoresc a cineaştilor, accentuînd **dimensiunea etnologică** a manifestărilor filmate. În cazul acestor filme, folosirea muzicii „parazitare" (ca fundal), deci neizvorită din momentul folcloric filmat, aduce serioase prejudicii autenticităţii. (Asemenea procedee s-au întîlnit mai cu seamă în filmele prezentate de R. Mayer – Bucureşti.)

Din dezbaterile finale ale Seminarului a reieşit cu pregnanţă importanţa ştiinţifică a filmelor etnologice, întrucît **„e momentul ca în cercetarea ştiinţifică cu ajutorul filmului să depăşim simpla descriere şi să ajungem la intepretarea faptelor de cultură tradiţională, într-un sistem unitar"** (Mihai Pop). Astăzi, **„filmul rămîne o metodă de cercetare obligatorie, pe care o oferă tehnica modernă, iar comentariul cercetătorului este absolut necesar, întrucît cultura populară nu poate fi desprinsă de filozofia populară"** (Gh. Pavelescu). Deci filmul ştiinţific depăşind etapa descriptivă **„este el însuşi o comunicare"** (Gh. Vrabie). Filmele – comunicare, realizate de Cercul ştiinţific de folclor, **„se apropie mai mult de ceea ce am numi film didactico-ştiinţific – expresie a cerinţelor actuale de integrare a învăţămîntului cu cercetarea. Nu trebuie, însă, să renunţăm cu desăvîrşire la filmul etnografic descriptiv, deoarece atît filmul text, cît şi filmul comunicare sînt extrem de utile cercetărilor socio-culturale contemporane"** (G. Manolescu). Cu precizarea că **„filmul ca limbaj conceptualizează ştiinţific esenţa unui alt limbaj al obiceiului"** (V. Creţu) şi că **„filmul etnologic este filmul-comunicare, nu filmul text. Acesta din urmă este un element ajutător pentru elaborarea unei comunicări de tip verbal"** (Sandu Dragoş). Se poate spune, aşadar, că lucrările celui de al III-ea seminar bienal a' filmului etnografic şi folcloric au evidenţiat cu prisosinţă locul filmului etnologic în cercetarea contemporană a culturii populare, iar metodele de investigaţie ştiinţifică ale folcloriştilor timişoreni, precum şi realizările acestora, se înscriu ca izbînzi reale ale etnologiei româneşti.

AUREL TURCUŞ

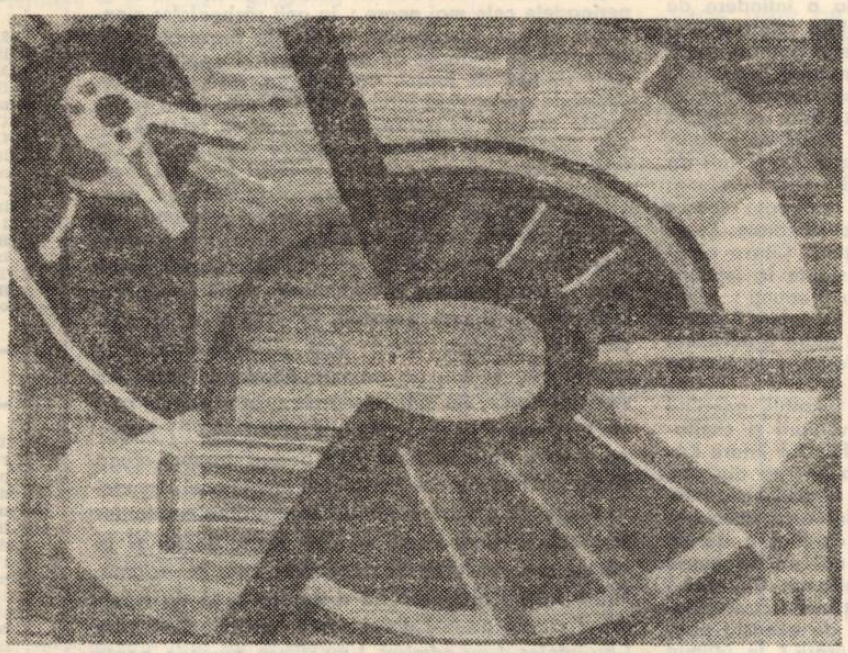

RODICA E. BANCIU „Angrenaj al timpului"

Şcoala factor de progres social

(Urmare din pag. 1)

necesitatea continuei perfecţionări a muncii, a permanentei ridicări a nivelului de pregătire profesională, generală şi ideologică a tuturor oamenilor muncii.

Caracterul unitar al pregătirii generale cu cea de specialitate (profesională) apare ca un corolar al primei teze (aceea a legării învăţămîntului de practică). De fapt, cultura generală şi cea profesională formează un tot. O personalitate bine dezvoltată le include pe ambele la nivel elevat : nici specialist fără o temeinică cultură generală şi nici om de cultură fără ancorare într-o activitate social-utilă ! S-a dus vremea „turnului de fildeş" şi a „specialistului în... vorbe !" Cultura adevărată îşi trage sevele din viaţă şi viaţa fără cultură degenerează în viaţa de... junglă. „Divorţul" dintre cultura generală şi cultura profesională a fost pronunţat de către societatea împărţită în clase antagonice. În orînduirea noastră el ar fi un anacronism. Şi cum progresului nu-i sînt proprii anacronismele, este firesc ca documentele noastre de partid să militeze pentru o pregătire la care cultul muncii, cultul acţiunii practice, al acţiunii utile din punct de vedere social, să fie îngemănat cu interesul pentru valorile spirituale. O îngemănare pentru a cărei realizare se cer cadre didactice temeinic pregătite în ştiinţele educaţiei, cu o înaltă conştiinţă patriotică şi cetăţenească.

CARTEA DE ŞTIINŢĂ

O TENTATIVĂ PASIONANTĂ *

Editura timişoreană **Facla** a făcut una din cele mai fericite alegeri de carte medicală, publicînd această lucrare de o excepţională valoare. Monografia s-a impus de la sine, epuizîndu-se din librării în cîteva zile.

Semnatarii cărţii sînt cercetători cu o vastă experienţă în patologia infecţioasă şi nume de prestigiu pe plan naţional şi internaţional. Fructificînd o experienţă clinică bogată, autorii realizează un veritabil pionierat, lucrarea de faţă constituind prima încercare de fundamentare a patologiei infecţioase pe un concept metabolic adecvat. Prioritatea pe plan naţional, şi chiar internaţional, a acestei tentative pasionante, se deduce şi din aprecierile şi elogiile unanime aduse de personalităţi cu autoritate în acest domeniu. Prezentarea doar a cîtorva consideraţii de notorietate ilustrează valoarea şi originalitatea indiscutabilă a acestei lucrări. Astfel, cunoscutul savant **Hans Selye** (Universitatea din Montréal), salută apariţia cărţii : **„Nu vreau să întîrzii pentru a vă comunica în ce măsură apreciez această lucrare, care ne va fi un preţios ajutor bibliografic".** Prof. dr. **I. Pavlovici** (Facultatea de Medicină din Beograd) apreciază că **„lucrarea este unică prin tematică şi valoarea teoretică şi practică".** Dintre numeroasele referiri apărute în ţara noastră citîm doar pe cea a academicianului prof. doctor **N. Cajal,** care socoteşte că **„lucrarea va marca un eveniment în literatura noastră medicală"** şi pe cea a profesorului doctor docent **I. Cotăescu** — „cu mult curaj dar şi competenţă este elaborată prima lucrare unitară privind alterările metabolice produse de agresiunea infecţioasă".

Monografia cuprinde două părţi : o parte generală care sintetizează principalele date din literatură, alături de cercetările personale, şi o parte specială în care sînt expuse tulburările metabolice din patologia infecţioasă. Bazaţi pe un mare număr de cercetări clinice şi experimentale, autorii aduc o contribuţie originală substanţială, elaborînd o concepţie nouă şi unitară în patogeneza infecţiilor severe, a stărilor de şoc toxiinfecţios.

Nu credem că există în prezent un domeniu de mai mare efervescenţă şi actualitate în biologie, decît cel al biologiei moleculare. Iar cartea de faţă se afirmă în acest context ca o modalitate unică, relevînd biochimia dinamică celulară de suport a bolii metabolice sau cu expresie clinică. Am văzut răsunetul său în literatura de specialitate din ţară şi de peste hotare. De altfel, cartea nu are nevoie de o altă prezentare, ea recomandîndu-se singură, prin valoarea sa intrinsecă.

ION POPA

*) **Prof. dr. Doc. V. T. Buşilă,** membru corespondent al Academiei de Ştiinţe Medicale şi **Conf. dr. M. Dragomirescu : „Tulburări metabolice în patologia infecţioasă"** (Ed. Facla — 1973).

PANORAMIC

● **CERCUL LITERAR „PETŐFI SANDOR"** al Liceului maghiar din Timişoara a avut ca temă a ultimei şedinţe de lucru „Literatura în lumina documentelor celui de-al XI-lea Congres al partidului". Kovacs Zoltan a prezentat un portret al tovarăşului Nicolae Ceauşescu. Au participat elevii şi cadrele didactice ale liceului iar din partea Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, tovarăşul Kuban Endre.

● **CASA CORPULUI DIDACTIC DIN ARAD** în colaborare cu Societatea de ştiinţe filologice-filiala Arad au organizat la Lipova o sesiune de comunicări ştiinţifice pentru profesorii de limba română şi învăţători. Tema sesiunii: „Formativ şi informativ în predarea limbii şi literaturii române". Au susţinut comunicări : conf univ. Jean Dalea, Pavel Galea — preşedintele Societăţii de ştiinţe filologice, Traian Cirlig — directorul Corpului didactic, Silviu Cureteanu — inspector şcolar, profesorii Melente Nica, I. Ivaşcu, Anton Ilica, Iulian Negrilă, St. Rapotca, Delia Olaru, Marius Niegariu, C-tin Beuran.

● **STUDIOUL DE RADIO ŞI TELEVIZIUNE** — Timişoara a programat pentru luni 6 ianuarie la Timişoara (în Studioul de concerte al Liceului de muzică) şi marţi 7 ianuarie la Oraviţa un spectacol de poezie radiodifuzat, organizat cu prilejul împlinirii a 125 de ani de la naşterea lui Mihai Eminescu. Versurile au fost recitate de actori din Timişoara, Bucureşti şi Reşiţa. În program lieduri de Tudor Ciortea, Gheorghe Dima şi Aurel Eliade, piese corale de Paul Constantinescu, Theodor Flondor, Vasile Popovici şi fragmente din oratoriul „Luceafărul" de Nicolae Brînzeu în primă audiţie absolută. Şi-au dat concursul : corul de cameră „Cantilena" dirijat de Mircea Hoinic şi balerinii Dorina Fleşeriu-Valkay, Rodica Murgu, Francisc Valkay. Regia artistică a spectacolului a aparţinut lui Miron Şuvăgău.

N. SOMEŞAN „Natură statică"

● **NOUL SPECTACOL AL TEATRULUI DE PĂPUŞI** din Timişoara, pe un text de Viorica Huber, în regia Floricăi Teodoru şi scenografia Iulianei Preduţ este „Cine va păzi clopoţeii ?". Teatrul sus-amintit a fost invitat să participe, în toamna acestui an, la al VIII-lea festival al păpuşilor de la Zagreb — Iugoslavia.

● **VOM PUTEA VEDEA** în curînd pe scenele timişorene două spectacole în regia lui Ioan Ieremia. Este vorba despre „Un fluture pe lampă" de Paul Everac, la Naţional şi „Chiţimia" de Ion Băiesu, la Teatrul maghiar de stat. Le aşteptăm cu deosebit interes.

● **REGIZORUL CHRISTIAN BERGER,** bine cunoscut din emisiunile de televiziune, pune în scenă la Teatrul german de stat „Micul Muck", dramatizare de Karin Deckar după Wilhelm Hauff.

A. I. C.

Dušan Petrovici

CLIMA TEMPERATĂ

cei care ne iubesc

este strigarea acelui alb veșmînt care acoperă
copacii tematori, fructe'e pa ide in durerea
implinirii.
o carte vindută-i aceasta. o salină de vid. in care
durerile-s citire de orbi iar bucuriile lucitoare coperți.
cei care ne iubesc nu ne vor părăsi nicicind.
o carte vindută-i aceasta

mai trezită mai crudă

mai trezită mai crudă plasma din cornul ce sună.
imbătrinește ceața-n novembre. deseori vine din
adincuri povara intregului mers. ne despărțim
de pomii razelor ce ne-au incălzit tinerețea.
să nu cunoști puterea e unica naștere fără de țipăt.

străvezii corpuri de suflet

de neințeles simțămintul pe care-l purtăm cu
atita osirdie. atunci cind sintem doar
străvezii corpuri de suflet. ori cuburi ale
unor jocuri ancestra'e ca o cămașă
curată și albă pentru ul imul drum.

sintem ecoul

ne inconjoară cu aceleași chemări vegetația lumii
dar sintem ecoul ei poate și nu știm dacă e bine
să ne grăbim, ci vamă dăm aceluiași miracol
de-a fi ori de-a sălășlui int-un prelung
țipăt de inceput. dimensiuni ce ne incintă
căci de capătul lor nicicind nu vom da.

se caută căldura

durabilă ființă a sufletului nostru :
inel ce se desprinde din deget și pleacă in spațiu.
se caută căldura. e tot ce stăpinim : bunele
animale.
nocturnele epoci de rut, extazele, și visul
seamănă tot mai mult cu ființa inimii noastre.

ca un imn

seninătate incorporată chiar in zidire de intunecime.
ca un imn totuși, ca un imn al muncilor grele.
poeții spun că e bine. o țară să inalți
dintr-o umbroasă salină de timp. pe ceață și soare.
în cuvinte de-alint ori aspre dojeni omenești.
prea slab nu-i nimeni pentru miracol.
poeții spun că e bine.

cum nourul pe ploaie

pentru o pagină plină de semne e mult
și aceasta : caligrafii ce nu pot cunoaște
decit lentoarea, frăția întru nesomn
graba fertilă și durerile unui ecou.
în fața paginii albe să stai
cum nourul pe ploaie.

ne-am prins limba în mierea cea dulce

mai aproape de stingerea marilor salturi !
devorăm spații ce nu sint ale noastre.
în dreptul inimii tresar spaima de lup
și inocențele coapte. sărbătorile-și filfiie
cozile purpurii. ne-am prins limba în mierea
cea dulce și nu mai privim in lăuntru.
ne-am prins limba in mierea cea dulce.

PROFIL

ENDRE KÁROLY,

Lirica lui Endre Károly e aceea a frunzelor de toamnă, a sfirșitului de toamnă. Ochiul poetului e acoperit parcă in permanență de două frunze și nu poți ști dacă de o lacrimă sau numai de roua toamnei. Eternitatea fi'ie palpabil la o intindere de braț. Același vint sacru care frămînta odată și cuvintele lui Petőfi Sándor : „Se ofilește floarea, pleacă-n zbor viața" Suflă deasupra marilor construcții epice și cintecelor fragede. E vintul cumpănirilor, al bilanțului obligatoriu. Și pe un taler se așează „Vreo șapte-optzeci de ani rebeli / În bătaia valurilor fără nici un chei.", „N-am văzut alte : riuri de singe / Bunul picind, riul invingind / Oftat prelung, sugrumat / Treizeci de milioane extirpate **teama arsă in amintire de două războaie mondiale. Și ce se pune in celălalt taler al balanței ? Citeva picături de bucurie, citeva zimbete distilate in ințelepciune :** „Numai acest cuvint să nu pronunți : nimica... / E o nimica să poți trăi in iubire ? **sau :** „În definitiv nu e o consolare / Că etern e universul și datul / pe care-l străbatem glorios / și lumina lui o numim : „noi" ?"

Dar să nu incercăm să facem bilanțul, adunind matematic coloanele poetului, la venituri și cheltuieli. Rezultatul sigur va fi negativ. Fiindcă Endre Károly e acel poet, acel Om, căruia fiecare din noi, care l-a cunoscut, ii rămine dator, fiindcă niciodată, nimeni, nu poate fi capabil să reintoarcă acea bogăție de iubire și ințelegere pe care el o dăruie cu atita nonșalanță. Nimeni din noi nu va putea să achite nici măcar mica lui chitanță. Chitanță ? Cred că nici nu trebuia să pronunț acest cuvint, deoarece ce poate fi mai indepărtat de această poezie decit spiritul mercantil al măsurării ? În ultimul său volum ne spune chiar el : „Pentru noi, totul e plus, minus, cosinus, sinus / Rezultat, surplus, putere, progresie / și nu știm că doar imnul curat / E tot ceea ce rămine."

Endre Károly trimite in exil cifrele, fiindcă e nespus de sărac acel om care pune pe cintar totul : tata, mama, meseria, credința, patria, fiindcă e nespus de sărac acel om care concepe totul ca un contract de vinzare-cumpărare, care oricind e gata să preschimbe tot ce e mai apropiat unui om pe ceva mai bun, mai frumos, mai bogat, aducător de beneficii mai mari !

Endre Károly niciodată nu și-a dat pe fragmente dragostea lui. Sfidind, contrazicind permanent cele mai elementare reguli de prevedere, de economie, a băcanilor, „simțul practic" de deplins. El, fără incetare, a stors din sine umanismul, credința cu greu ciștigată : așa cum spune intr-o poezie : „Gol am venit eu pe lume / și rămineam la fel de gol / Dacă nu se deschidea spre fiecare ram / Fereastra zimbetului meu".

Totdeauna a făcut parte dintre aceia care, la marile dureri ale omenirii, nu a răspuns cu grimase, sau cu indiferență, ci cu o inimă cu atit mai simțitoare și deschisă. Cu cit era mai gravă inumanitatea lumii, cu atit mai tare izvora din singele lui poezia : „Fiindcă totdeauna totul am simțit / Am durut, am singerat / Din singe făceam cuvinte / și poezie deveni singele, trupul meu." **Nu știu ciți poeți dintre aceia care au scris despre primul război mondial au vorbit mai cutremurător despre „inamic", despre omul care era pe cealaltă parte a tranșeii, decit Endre Károly in** Elegia a doua de la Goertzia. **Nu știu ceva mai cutremurător decit această demonstrație dureroasă a inumanității victoriei obținută prin sacrificiile milioanelor. Și numai un umanist sensibil ca Endre Károly putea să vadă nenorocirile ce pindesc omenirea in imaginea primului avion, mașină prin care moartea devine senină, singele nu se vede, urletul omului nu se aude, din care, eliberat de coșmarul conștiinței, omul poate deveni** vinător al semenului său ! (Elegia a șaptea).

Endre Károly se autodefinește in alegoria velei. Și nu știm dacă putem găsi o imagine mai potrivită acestui poet, care, asemenea adevăraților navigatori lermontovieni, numai in furtună se simte necesar, cind are de infruntat uriașe valuri potrivnice, cind vintul, in oricare clipă, ii poate dărima catargul – dar cind ea poate insemna singura fărimă a speranței, singura imbărbătare și ajutor. Endre Károly, asemenea confratelui său alegoric, numai in perioadele cele mai negre : in anii războaielor mondiale, in anii fascismului, părăsește proverbiala sa retragere in rindurile de mai inapoi și apare in primele rinduri ale luptei. Cu trecerea, insă, a acestor perioade grele, cind totul a devenit ușor, cind vaporașele ascunse in porturi au inceput să foiască cerind recompense pentru suferințele indurate, el s-a retras, zicind că tot ceea ce a făcut n-a fost făcut in speranța unor daruri. Pentru integritatea sa, pentru modestia sa, Endre Károly a fost adeseori pus intr-un con de umbrar in afara succeselor răsunătoare, in afara luminilor rampei. Balanța lui Endre Károly, totuși nu s-a dezechilibrat, lirica lui nu s-a inchis intr-o durere cosmică, in solitudine, autodeplingere. Fiindcă, după cum demonstrează și in ultimul său volum, pe balanța lui, legile fizicii nu sint adevărate, nu sint acceptate : „Pe partea stingă se pune o imensă greutate plumburie : / Necazul, boala, viața speriată, / Pe partea dreaptă ajung citeva picături fericite / și talerul cu cintecul bucuriei se ridică". **E o falsă credință singurătatea creatorilor singuratici. Fiindcă poți rămine foarte solitar și in miezul unei mulțimi de admiratori care te aclamă. Endre Károly niciodată nu a dorit armată de admiratori creată ad-hoc drept autoreclamă. Cei care l-au ințeles, l-au admirat, l-au stimat, numeric, poate au fost puțini, dar totdeauna suficienți pentru acele „citeva picături fericite". Fiindcă** IUBIREA NU-I O CANTITATE ADITIVĂ, NU E ECHIVALENTĂ CU MASA CORPULUI CARE IUBEȘTE. **Pe fiecare balanță știe ce greutate trebuie să reechilibreze, pentru fiecare cit să cintărească. Aceasta e singura balanță care nu greșește. Și Endre Károly a fost cintărit pe această minunată balanță și găsit fericit.**

MANDICS GYÖRGY

Ion Mărgineanu

Transilvania

Transilvanie,
Transilvanie,
pecete a trupului,
podoabă vălurită
prin lanurile singelui
țișnit în graiul românesc ;
monedă rară,
Transilvanie,
cu aerul plesnind de sănătate,
într-o respirație luminoasă,
caligrafiind lungi sărbătorile
eternelor cuvinte ale patriei,
Transilvanie,
Transilvanie,
răbdătoare liniște strălucind
din mușcătura ruinelor,
stăpina imnurilor noastre,
prin care ne-am desenat copilăria —
tablă a înmulțirii,
memorie și axă duratei
în care strecurăm neodihnitele praguri
ale inimii,
frumoasă împăcare și grăunte !

REMEMBER

Portocalii în ianuarie

La Dubrovnik, îmi spunea cineva, portocalii se culeg în ianuarie, ceea ce pare plauzibil, dacă mă gîndesc că, într-una din călătoriile mele la Marea Adriatică, am văzut însoritele fructe pîrguindu-se în amiaza unui tîrziu și surîzător noiembrie. Coborîsem din Nord, de-a lungul țărmului dalmatin, lăsînd în urmă Rijeka, și Opatija, și Pola, iar la Split mă-mbarcasem pe un vapor și călătorisem toată ziua pe apele azurii, pe unde vîslise însuși Ulise, cîndva, după cum rostește legenda. Fusese un drum de neuitat, printre multe insule ca niște mari tipsii de verdeață, unele străjuite de turnurile cetăților medievale, cu opriri în așezări fascinante, un drum vîsînd în opulenta floră mediteraniană, între statura de piatră a munților și nemărginirea cu brize mîngîietoare a largului. La intrarea-n Dubrovnik, seara căzuse brusc, sporind impresia de singurătate a călătorului care intră într-o cetate fără a fi așteptat. Portul, așezat într-un golf, era copleșit de ambarcațiuni și de pescăruși. O vreme m-am lăsat dus de mișcarea mulțimii adunată acolo, privind spuza de lumini a versantului și cerurile apei, pe care ardeau uleiuri trandafirii.

Eram în orașul nou, un imens ciorchine de vile agățate pe munți, iar a doua zi am pornit spre străvechea cetate a Dubrovnikului, cale de cîțiva kilometri, pe străzi șerpuind printre palmieri și luxoase hoteluri. Tufele înflorite ale oleandrilor, măslinii și dafinii, apoi smochinii, migdalii, magnoliile și, pretutindeni, siluetele subțiri ale chiparoșilor, îți dădeau această impresie de vis floral. Cetatea Ragusei, cum se mai numea, ridicată la intersecția drumurilor comerciale încă din secolul VII, este anticipată de bastioane masive, cîndva inexpugnabile. Trec de fortăreața Sf. Laurențiu, podul în lanțuri grele nu se mai ridică de mult, iar din șanțul împrejmuitor al cetății mă-ntîmpină cîțiva portocali năpădiți de fructe.

Trec pe sub arcade grele, las în urmă al doilea șir de ziduri masive și reci, cu un sentiment apăsător și de-odată înainte-mi se deschide perspectiva Stradumului.

Sînt în inima luminată a cetății, în splendida atmosferă venețiană. În dreapta, construcția delicată a unei fîntîni cu șaisprezece jeturi de apă, operă a renascentistului Onofrio della Cava, risipește un susur mîngîietor, lîngă talia suavă a unui portocal plantat în covorul de dale octogonale. Suita de clădiri de-o latură și alta a acestei Piazza, dintre poarta cetății și turnul cu ceas, de-o armonie desăvîrșită și de-o eleganță solară, a fost proiectată în secolul XIV-lea de marele arhitect Campus.

Trecătorul este pus într-o vădită încurcătură, neputînd să opteze între atîtea monumente de artă, și va trebui să peregrineze ore în șir, revenind mereu, între palatul Divona, fosta vamă a Ragusei, cu coloanele suple, cu arcadele sale grațioase, Palatul Rectorilor, ori mînăstirea fraților franciscani, cu una din cele mai vechi farmacii și cu o renumită bibliotecă, spre a nu mai aminti spectacolul orelor pe care-l dau halebardierii din turnul orologiului, sau de norii de porumbei ce ți se așează pe umeri ca o ninsoare blajină.

Dar oricît de mult te-ar reține acest centru fascinant al cetății, unde seara e o forfotă de nedescris, ești mereu atras de labirintul stradelelor laterale. E un păienjeniș de căi de acces, coborînd radial spre Stradum, ori făcînd legături laterale, străzi înguste între care atîrnă rufele la uscat, o broderie nesfîrșită de balcoane și ferestre apărate de elegante draperii de fier forjat, terase liliputane pe care respiră mereu florile și arbuștii de mediterana. Apoi poți face înconjurul cetății pe creasta masivelor ziduri, prevăzute cu parapete contra vînturilor mării, cu metereze crenelate și turnuri de apărare. Vom urca, așadar, răsucitele scări de piatră în turnul Sf. Ioan de Rivelino de Minceta și vom porni, asemenea străjerilor de demult, pînă la turnul Bokor și, mai departe, pînă la Lovrijenac, avînd perspectiva inedită a aglomerărilor de acoperișe de olane roșii, precum și a mării calme, de-un albastru transparent și senin, mirîndu-ne mereu de frumusețea unică a acestei cetăți milenare, pe drept cuvînt numită „Perla Adriaticii". Și vom coborî iar prin umbra zidurilor, revăzînd, fără sațiu, locurile pe unde-am trecut, încercînd să înțelegem mai mult limba vechimii acestei cetăți și freamătul oamenilor de azi, care-i conferă o tinerețe nouă sub aura timpului.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 12 ianuarie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,30 Surprize pe micul ecran. 16,00 Documentar Tv. : Apele își schimbă cursul. 16,20 Melodii populare. 16,45 Drumuri în istorie. 17,00 Film serial. Viața lui Leonardo da Vinci. 18,00 Finala campionatului mondial universitar de handbal masculin. 19,10 Omul de lîngă tine. 19,30 Telejurnal. 20,05 Film artistic. Ce se întîmplă doctore ? Producție a studiourilor americane. 21,40 Romanțe și cîntece de petrecere. 22,00 Telejurnal. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 13 ianuarie

16,00 Telex. 16,05 Slăvim Republica, slăvim partidul. 16,20 Schiul? Nimic mai simplu ! (II). 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Opereta... în glume, cîntec și dans ! 20,35 Roman foileton. Umbra turnului „Complotul" 21,25 Cîteva minute cu... o surpriză ! 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 14 ianuarie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală : 10,00 Curs de limba franceză. 10,30 Film serial. Misiune imposibilă. 11,20 Să cînte florile. 11,40 Tribuna Tv. 12,00 Farmecul muzicii. 12,20 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 — 17,00 Curs de limbă engleză. 17,30 Telex. 17,35 Legile țării — legile noastre. 17,45 Muzica. 18,00 Algoritm Tv. 18,40 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Teatru liric Tv. Premieră : Cosi fan Tutte — de W. A. Mozart. 21,50 Riscul e meseria mea. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 15 ianuarie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limba rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Opereta... în glume, cîntec și dans ! 11,15 Film artistic. Soare și umbră. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 — 17,00 Curs de limbă franceză. 17,30 Telex. 17,35 Din lumea plantelor și animalelor. 18,10 Forum. 18,40 Scena. 18,55 Familia. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. Crier electoral. 20,00 Vetre folclorice. Pe Bahlui în sus. 20,25 Telecinemateca. Ciclul : Un mare cineast : Bo Widemberg. Joe Hill. 22,10 24 de ore.

JOI, 16 ianuarie

16,00 — 17,00 Teleșcoală. 17,30 Telex. 17,35 Atenție la... neatenție ! 17,55 Din țările socialiste. 18,05 Universitatea Tv. 18,35 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,05 Ancheta „T". Cu inima spre soare. 20,35 Desen animat. 21,05 Univers științific. 21,40 Don Juan. Premieră pe țară. 22,10 24 de ore.

VINERI, 17 ianuarie

16,00 — 17,00 Teleșcoală. 17,30 Emisiune în limba germană. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Județe țării pe verticala dezvoltării. Azi — județul Argeș. 20,20 Cîntece îndrăgite, interpreți preferați. 20,45 Film artistic. Oameni în subteran. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 18 ianuarie

10,00 Năzdrăvanu Dennis. 10,25 Bucureștiul necunoscut. 10,40 Dumitru Enaru și Ion Prunoiu din Muscel cîntă viața nouă a satelor românești. 10,50 Legile țării — legile noastre ! 11,00 Telecinemateca. 12,45 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 13,30 Universitatea Tv. 14,00 Telex. 14,05 Cîntă corul căminului cultural din Buteni, județul Arad. 14,50 Expediție de vînătoare. Pe vînătoare pe baltă. 15,10 Divertisment muzical cu formația „Capriccio". 15,25 Caleidoscop cultural-artistic. 15,45 Versuri. 16,00 Vîrstele peliculei. 16,40 Rugbi : Irlanda — Anglia (turneul celor 5 națiuni). Transmisiune directă de la Dublin. 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Misiune imposibilă. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Întîlnirea de la ora 10... Magazin muzical-distractiv.

TELEVIZIUNE

Cultură, civilizație și personalitate umană

LA INTREBAREA NOASTRĂ : „CARE ESTE RAPORTUL DINTRE CULTURĂ, CIVILIZAȚIE ȘI PERSONALITATE UMANĂ ÎN EPOCA NOASTRĂ SOCIALISTĂ" – NE-AU RĂSPUNS : LECTOR UNIV. GABRIELA COLȚESCU, PROF. UNIV. DR. EUGEN TODORAN ȘI LECTOR UNIV. DR. MIRCEA LĂZĂRESCU.

Dialectica funcției sociale a literaturii

EUGEN TODORAN

În **Manuscrisele economico-filozofice din 1844** K. Marx spunea : „Viața individuală, a omului și viața lui generică nu sînt ceva **diferit**, cu toate că modul de existență al vieții individuale este – necesarmente – un mod mai **particular** sau mai **general** al vieții generice, sau viața generică este o viață individuală mai **particulară** sau mai **generală**. În calitate de **conștiință generică** omul își afirmă **viața socială** reală și nu face decît să repete în gîndire existența sa reală, după cum și, invers, existența generică se afirmă în conștiința generică și există pentru sine, în generalitatea ei, ca ființă gînditoare".

Comentînd fragmentul G. Lucacs spune în **Estetica** lui că „ceea ce Marx desemnează ca gen uman este, înainte de toate, ceva ce se schimbă neîntrerupt din punctul de vedere social-istoric ; genul nu este nici scos din procesul evolutiv sub formă de generalitate care omoară singularul, și nici nu este o abstracție care stă în fața particularului și a singularului excluzîndu-le".

Dialectica funcției sociale a literaturii – și implicit problema valorificării moștenirii literare – în aceasta constă. Arta, prin sentimentele și pasiunile pe care le afirmă, reprezintă **particularul, subiectivul,** dar într-o formă prin care subiectivitatea este ridicată pe o treaptă mai înaltă, **obiectivîndu-se** în ceea ce se numește **genul uman,** ceva ce se schimbă neîntrerupt din punctul de vedere istoric-social, dar nu este scos din procesul evolutiv sub formă de generalitate care să excludă particularul. Cu precizarea că arta, ca subiectivitate, nu colaborează la formarea și dezvoltarea în continuare a **genului uman,** ci exclusiv la formarea și desăvîrșirea **conștiinței genetice,** ceea ce vrea să spună că în centrul problematicii artei este tot ceea ce a realizat omenirea : cunoaștere, supunerea naturii, relațiile dintre oameni, dezvoltarea și umanizarea omului etc. Și pentru că, în dezvoltarea conștiinței umane, factorii istorici, obiectivi, sînt cei hotărîtori, pe care ea îi reflectă prin artă într-o formă specifică de subiectivitate, revenind la G. Lucacs, constatăm că „majoritatea covîrșitoare a operelor de artă reflectă nemijlocit acele relații și alcătuiri ale oamenilor care, de fiecare dată, în societățile date, le influențează direct soarta".

Așa s-a format **istoria** culturii, marcată de etapele dezvoltării sociale, într-un proces care face necesară, pe plan de conștiință socială, cunoașterea acestor etape, literatura fiind astfel, în cadrul general al culturii, un factor de **progres** social. Bineînțeles, pentru colectivitățile sociale conștiente de progres, care **fac** istorie. Epocile își schimbă profilul, **în această dialectică a subiectivului** cu obiectivul, uneori primind importanță mai mare aspectele subiectivității, altă dată acelea ale obiectivității, nici odată însă excluzîndu-se reciproc ; aceasta ar însemna că imaginea relației omului cu condițiile lui sociale este falsificată, fie într-o direcție, fie în alta. Și datoria istoricului literar este, în primul rînd, de a privi cu exactitate relațiile sociale externe care determină procesul interior al reflectării artistice, în conștința socială, în forma specifică a generalizării artistice, pentru ca din perspectiva dezvoltării generic-umanului să delimiteze ce anume este legat de **momentul** istoric de ceea ce, în **forma artei,** tinde spre **obiectivitate**. O interpretare istorică îngustă rămîne la momentul istoric, la datele obiective ale „exteriorității" artei, neajungînd la obiectivitatea artistică, adică la una care păstrează subiectivitatea fără de care nici un înțeles n-are ideea de „reflectare artistică". Deci cînd vorbim de „lumea" artei, de lumea subiectiv creată de artist, exprimăm esența teoriei marxiste despre artă, o teorie care distinge „obiectivul" istoric și „banalul" cotidian, cu care se mai ocupă unii „istorici" literari în numele unei sociologii fără nume, de „semnificativul" istoric, care nu poate fi înțeles în artă decît de la înțelegerea **artei** plecind, adică **justificîndu-se** prin factorii istorici ceea ce în artă este **altceva** decît istorie, este **imagine subiectivă** a istoriei, cu valabilitate **general umană,** deci obiectivată istoric ca un factor de progres social.

Literatura ca factor de formare a conștiinței **socialiste** nu e suficient să fie legată de realitate – întotdeauna orice artă a fost legată de o anumită realitate – ci trebuie să fie în primul rind expresia unei **conștiințe** care să raporteze realitatea la genericul uman, ridicînd din starea latentă a conflictelor sociale indivizi și fapte umane printr-o surprindere a acelei dialectici interioare pe care orice mare operă de artă – și numai aceasta – o exprimă în forme'e ei specifice, care, dincolo de un schematism și abstracționism dogmatic de orice tip, să pună omul în fața lui însuși, prin conștiința lui socială, în plăsmuirea artistic obiectivată a subiectivității general umane. Și aici, înaintea istoricilor literari, artiștii au cuvîntul.

Valoarea umanismului socialist

GABRIELA COLȚESCU

În secolul revoluțiilor socialiste și al construcțiilor socialiste este firesc să se discute mai mult despre esența și originea valorilor, despre dinamica și funcționalitatea socială a culturii, despre destinul culturii și civilizației. Din multitudinea problemelor ce se impun teoriei contemporane a culturii am să mă opresc asupra aceleia care revine continuu și obsedant în literatura occidentală : problema **crizei culturii occidentale.** De la Nietzsche pînă la Marcuse, proeminenți filosofi occidentali se întrec în a descrie simptomele acestei crize. Toți par a concorda în aceea că semnul cel mai sigur al crizei este **degradarea valorilor spirituale,** apariția unei **lumi devalorizate,** care privează individul de ghid axiologic situîndu-i statutul ontologic în clar-obscurul binelui și răului, antrenîndu-l într-o viață „dincolo de bine și de rău". Se semnalează că exacerbarea cantitativului în dauna calității vieții culturale poate transforma însăși cultura în factor de alienare, în mijloc de a nu trăi, poate face ca universul uman să devină fără figură, poate transforma cosmosul în haos.

Un alt element de concordanță în multitudinea concepțiilor în discuție este cel referitor la cauza apariției lumii devalorizate, și anume : **supralicitarea nivelului tehnico-științific al culturii.** Desigur a considera că fascinanta dezvoltare a tehnicii și științei contemporane este prin ea însăși cauză a crizei culturii occidentale este rezultatul unei metodologii idealiste de cercetare a fenomenului cultural, ea poate deveni alienantă numai prin funcționalitatea socială ce i se impune într-un sistem social funcționînd alienant el insuși. În cazul analizat, sistemul social capitalist se dovedește incapabil să echilibreze nivelul tehnico-științific al culturii cu cel al valorilor spirituale și cu cel al forței morale și al capacității de autodepășire a omului. În acest sens, criza culturii occidentale este criza sistemului **social** capitalist. Făcînd această precizare țin să adaug că protestul acestor gînditori față de civilizația tehnică nu înseamnă întotdeauna și neapărat o critică mic burgheză a capitalismului ; în esență, el reprezintă un semnal de alarmă al umanismului contemporan păstrător al calității umane înăbușite de suficiența filistină a sloganului : progres tehnic fericire umană.

Problematica crizei culturii obligă și la punerea unor probleme de politică culturală care depășesc sfera de interes a sistemului cultural burghez. Perfecționarea culturii și civilizației socialiste impunerea superiorității acestei civilizații este și ea condiționată de modul în care se stabilește un echilibru armonios și dinamic între diferitele componente ale culturii. Documentele adoptate la Congresul al XI-lea al P.C.R. subliniază necesitatea de a se fundamenta întreaga civilizație socialistă pe principiul umanismului socialist. Umanismul precialist, precizarea pe mai departe a statutului valorilor spirituale în conexarea lor cu valorile materiale, a locului și rolului social al disciplinelor umaniste și a umaniștilor în conturarea personalității socialiste, în guvernarea progresului tehnic pentru a putea fi transformat într-o putere a **calității vieții.** Fundamentarea civilizației socialiste pe valorile umanismului socialist și realizarea consecventă a acestei fundamentări este unica alternativă posibilă la criza cu care este confruntată civilizația burgheză contemporană.

LADISLAU SCHMIDT „Trei generații"

supunînd combinarea unui sistem de educație cu o concepție homocentrică a vieții pretinde, în cadrul efortului civilizatoriu so-

Persoana umană în zilele noastre

MIRCEA LĂZĂRESCU

Sinteza reprezentativă a omului – adică personalitatea – a suferit în epoca modernă o constantă și inevitabilă mutație dinspre individ înspre grup. În zilele noastre, la nivel planetar, „persoana" cercetătorului este grupul de cercetători ; persoana conducătorului este grupul conducător, persoana artistului este grupul creator, și așa mai departe. Poate pare șocant a nu lega persoana umană de individ și de destinul său. Dar să nu uităm că individul uman este limitat corporal doar prin biologia sa. O întrebare filozofică oricînd legitimă și oricînd serioasă este : care sînt limitele, care e delimitarea omului ca individ ? Răspunsul la o asemenea întrebare nu a fost niciodată simplu, invitînd mereu la tot felul de transcendențe. Totdeauna a fost clar că omul se definește și prin ceva ce-l depășește, prin felul său de a fi împreună cu... prin felul său de a participa..., de a se depăși etc. Dacă ar fi să menționăm doar existența etică a omului, ne-ar fi clar că dimensiunea umană se întinde mult dincolo de limitele tegumentelor. Cum se soluționează oare această problemă azi, în vremea invaziei cantitativului – care induce noi forme ale calității umane –, în vremea participării comunitare prin tot felul de mijloace de comunicare – rutiere, aeriene, de comunicare a informației prin mass media etc. ? ? ?. Deplingerea pierderii valorilor tradiționale în contextul științifizării actuale e o falsă problemă. Tradiționalul ce se pierde este în cea mai mare măsură o moștenire foarte recentă și conjuncturală, a ultimei sute de ani de obicei. Marele probleme umane pe care le-a pus Platon, Descartes, Kant și Marx nu s-au pierdut deloc azi. Raportul dintre știință, etică și estetică nu s-a alterat. **Aparenta** dominație a științei nu anulează prin nimic nici lumea, nici forța esteticului și a eticului. Atit doar că aceste probleme se cer altfel formulate, se cere un nou și serios efort de gîndire filozofică care, inserat în contemporaneitate și simțindu-i pulsul – cunoscînd în același timp istoria culturii – să reformuleze marile probleme în limbajul epocii noastre. Ori, gîndirea marxistă oferă cadrul adecvat pentru astfel de formulări.

Poate, distincția pe care filosofia germană a făcut-o între cultură și civilizație își va păstra în viitor valoarea ; poate și-o va pierde ; poate, în viitor, vom înțelege altfel persoana umană și valorile sale, fără a deplinge pierderea valorilor tradiționale ; poate, vom descoperi noi mari direcții de angajare spirituală care să ne angajeze integral în sfîșierea, chinul, dramatismul și pasiunea căutării.

În final, să încercăm să privim cu ochi cît mai deschiși lumea spirituală în care trăim în România Socialistă de azi ; și, mai ales, experimentul probabil unic în istorie – dar profund semnificativ pentru dimensiunea socialistă a vieții țării noastre – acela de susținere pe cale oficială, (partinică și statală) a valorilor morale pe care trebuie să le practice indivizii. După cum se știe, valorile morale erau clasic definite ca născîndu-se, constituindu-se, spontan – chiar dacă imperativ – la nivelul individului, a persoanei umane ; astfel, etica se opunea dirijării deontice – prin valorile de obligator, interzis, permis, – ale statului, ale forțelor organizate social, prin drept, justiție etc. În țara noastră, condusă cu înțelepciune, această veche distincție dispare prin codul de conduită morală adoptat drept obligatoriu pentru comuniști și pentru toți cetățenii țării.

Anchetă realizată de I. D. TEODORESCU

LECTURI

Ion Th. Ilea

MĂRTURISIRILE UNUI ANONIM

(Editura Cartea Românească – 1974)

Cartea aceasta îl exprimă foarte exact pe poetul Ion Th. Ilea. În cele trei sute de pagini, autorul evocă personalități ilustre, prieteni uitați ai scriitorului, boemi ca Artur Enășescu, poet devenit într-o vreme subiect de inspirație pentru colegi, pictori, sculptori, șezători literare cu Ion Minulescu. Citind aceste pagini, bine intitulate mărturisiri, ai mereu impresia că Ion Th. Ilea vrea să dezvăluie noi fețe ale sufletului său cuprinzător și generos. Și mărturisirile acestea, spre deosebire de alte volume de acest fel, sînt ale unui poet proletar, ale unui gazetar rătăcitor prin țară, care dormea prin trenuri, în timpul burgheziei, cu revolta trează, viguroasă, indurînd umiliri și suferințe și care s-a obișnuit să privească viața de jos în sus.

Multe din drumurile lui Ion Th. Ilea l-au adus în Banat. Cunoaște orașele și satele bănățene, păstrează amintiri despre toți scriitorii care se afirmaseră aci. De aceea, un mare număr de pagini din mărturisirile lui Ion Th. Ilea privesc oameni din Banat. Autorul volumului de poezii „Gloata", recenzat cu atita bunăvoință în revista „Luceafărul" de pe vremuri, condusă de Aurel Cosma, vine acum cu amintiri și cu prețioase clarificări pentru istoria culturală din această parte a țării. Se citesc cu interes mărturisirile despre prietenul poeților, Romul Ladea, despre Sabin Drăgoi, despre Filaret Barbu, despre Aurel Peteanu ; sînt prezentate momente din tinerețea Anișoarei Odeanu. Un portret cald și inspirat este cel dedicat poetului Grigore Bugarin. Dar, în paginile volumului, apar și o seamă de nume de scriitori, de oameni de cultură din Timișoara, Lugoj, Oravița, din toate locurile pe unde Ion Th. Ilea a vibrat sufletește lîngă un prieten, lîngă un om, lîngă o umbră.

Desigur, volumul acesta de evocări și mărturisiri e mult mai cuprinzător. Sînt impresionante mărturisirile despre Tudor Arghezi, despre Liviu Rebreanu, George Bacovia, Camil Petrescu („Un om între oameni"), Ionel Teodoreanu („Făt Frumosul literaturii românești"), despre Panait Istrati, despre refractarul Mircea Damian etc.

Aș sublinia și „Cuvîntul de încheiere" al lui Mihai Gafița, cuvînt de critic și de editor, care-l definește cu atita înțelegere pe poetul Ion T. Ilea.

AL. JEBELEANU

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA OCTAVIAN MAXIM

Sculptura lui Octavian Maxim descinde vizibil din tradiția porților transilvane, de brad înflorit sub dalta cioplitorilor anonimi, mai puțin în abordarea motivelor ornamenticii, cît mai ales în puterea lirică și extragerea esenței structurale, filtrate printr-un spiritual exprimat în toată liniștea lui. Senzația arzătoare a formelor și volumelor contorsionate, în efortul de a depăși plastica, uneori în căutarea simbolurilor, creează o sculptură care vine spre noi din adîncimile fabuloase ale unui expresionism, grefat pe tradițiile artei noastre populare.

Excelînd în tehnica portretului în lemn, gips sau piatră artificială, Octavian Maxim afirmă supremația monumentalului, descoperit la coincidența exterioară și interioară a personajului. Fără îndoială, portretele individuale „Mama artistului", „Autoportret", „Ionel Perlea", „Nicolae Bălcescu", dar mai ales „C. Diaconovici Loga", constituie o galerie remarcabilă de tipologii și atitudini nuanțate, realizate atît prin echilibrul raporturilor formă-volum, cît și prin valoarea căutărilor psihologice.

Alături de acestea, portretele compoziționale („Badea Cîrțan", „Adiere", „Pe gînduri") se exprimă prin însăși fibra lemnoasă care conturează atitudinea statuarei, iar sculptorul accentuează sau estompează intensitățile impasibile ale materiei, pentru a o însufleți cu pontificala imensitate a dorințelor sale.

„Ritmul furnalelor" (piatră artificială) se impune prin dinamica construcției compoziționale, iar „Schimbul de dimineață", prin ritmul echilibrat al figurilor din frîză, ritmică ce se continuă pe un plan superior în lucrările de factură deliberat decorativă ; „Anotimpurile", este o desfășurare orizontală a senzualității sărbătorești, într-o muzicală succesiune de forme voluptoase, omagiul sculptorului adus bucuriilor din partiturile specifice echinocțiilor și solstițiilor, precum, în „Muzele", o verticală desprindere din terestritate prin etajări compartimentate de simetrica alternată a formelor curbe sau unghiulare.

În pofida caracterului ei retrospectiv — sînt prezentate lucrări din diferite perioade de creație — expoziția lui Octavian Maxim obține dreptul la artă prin robustețea inteligenței plastice, capabilă să supună materia disciplinei structurale puse sub semnul unei pedagogii mature, și mai ales prin regăsirea sa după o perioadă îndelungată de tribulații și tatonări.

RADU MELNIC

MUZICĂ

CONCERT INAUGURAL

PRIMUL SIMFONIC AL ANULUI 1975 a însemnat o breșă în obișnuit, o evadare pe orbita muzicii de divertisment, mai exact, în lumea valsurilor straussiene și a unor acoliți spirituali contemporani. Ceva inspirat fără îndoială din tradiționalele concerte de Anul Nou.

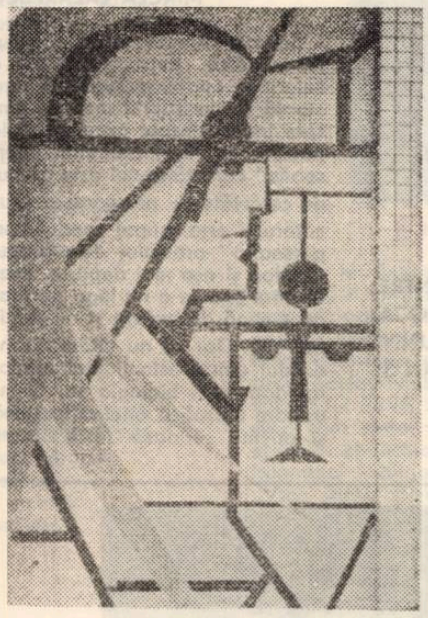

LADISLAU SCHMIDT „Mina"

prin care Viena muzicală își reafirmă faima și statutul de oraș al muzicii. Ideea a fost adoptată ca repertoriu, fără a exclude nici recuzita de rigoare, *Wili Boskowski* fiind substituit de un violonist-dirijor de incontestabilă clasă — *Ilarion Ionescu — Galați*. Muzicianul care ne-a oferit în cîteva rînduri măsura predispozițiilor, înspre sensurile dense, înspre problematicile majore ale artei pe care o slujește, și-a acordat un respiro, în tot cu atmosfera deconectantă a celor dintîi zile dintr-un nou an. Cu vioara la pupitru, uzînd de ea spre a marca momentele de supremă expresivitate ale unduiosului vals, dirijorul a interpretat cîteva din cele mai frumoase, mai cunoscute lucrări de *J. Strauss*, de la *Uvertura Liliacul*, prin *Imperial*, pînă la *Dunărea albastră*.

Partea secundă a concertului a reunit cîteva succese ale muzicii universale racolate aceluiași spirit. Ne-a satisfăcut selecția, prin opunerea acelor viguroase ritmuri din *Gajaneh* de *Haciaturian*, salbelor de melos românesc cuprinse în *Hora Staccato* a lui *Dinicu*. Suita din filmul *Love Story* a avut momente de autentică vibrație, la care *Alla Popa* și-a adus o contribuție substanțială, însă cîteva incizii cu bisturiul prin dimensiunile părților mediene putea concentra esențialul. Nebănuite, resursele filarmoniștilor pentru genul de musical al partiturii lui *Bernstein-West Side Story*, în sensul antrenului specific, obținut prin virtuozități ale compartimentelor de percuție și alămuri. O seară de destindere, un excurs tonifiant prin zone încă prea sever acceptate în compania „monștrilor sacri" ai muzicii clasice.

DORU MURGU

ECRAN

ARTISTUL ESTE CONȘTIINȚA EPOCII SALE

(Andrei Tarkovski)

Andrei Tarkovski, unul dintre cei mai populari și mai complecși regizori de cinematograf contemporani, și-a încărcat umerii cu o greutate imensă — memoria și conștiința epocii, responsabilitatea pentru viața întregii planete. Uimitoare și paradoxală, răscolindu-ne mereu sufletul, memoria pămîntului ne transpune în epocile duse în neant („Andrei Rubliov") sau în timpurile cînd omul va deveni cetățeanul Universului (Solaris). Filmul „Andrei Rubliov" urmărește nașterea artei adevărate din întunericul ignoranței, din chinuri și șovăieli. În vremurile dominate de cruzime și violență, arta era o chemare la omenie, bunătate și armonie. Artistul, afirmă Tarkovski, poartă în suflet conștiința poporului, răspunde de destinul epocii sale. Arta trebuie să slujească înălțării omului și nu înrobirii lui spirituale. Tocmai de aceea, și peste sute și sute de ani arta umanistă, culorile limpezi și gingașe ale lui Rubliov zguduie sufletele omenești. În „Solaris" omul este pus față în față nu atît cu epoca sa, ci cu sine însuși, cu cele mai tainice colțuri ale sufletului său. Înainte de a căuta să intre în contact cu alte lumi, omul trebuie să găsească armonia cu sine însuși, cu conștiința sa, să renunțe la egoism, interese mărunte și înguste.

Lumea artistică a lui Tarkovski este exact în jurul unor imagini constante : o pădure măreață simbolizează frumusețea și veșnicia naturii, un foc luminează ca o stea călăuzitoare drumul spre viitor, o ploaie purificatoare nu obosește spălînd noroiul, ignoranța și răul vieții („Andrei Rubliov"). Aceste imagini revin și în filmul „O zi albă, albă", cu care regizorul sovietic va fi prezent pe ecrane spre sfîrșitul acestui an. Este un film despre destinul unei mame, despre soarta grea, dar minunată a unui om. Acest destin se împletește strîns cu istoria țării socialiste, cu entuziasmul construirii socialismului, cu tragediile celui de-al doilea război mondial, cu evenimentele complexe ale contemporaneității. Memoria femeii, confundîndu-se cu memoria întregii planete, păstrează cele mai variate imagini : eroismul războiului civil din Spania, fumul „fabricilor morții" din Auschwitz, marșul victoriei asupra fascismului, sîngele nevinovat al copiilor din Vietnam, setea de a trăi și fericirea dragostei. În noul său film Andrei Tarkovski pune problema sensului vieții pe care el o înțelege ca o luptă pentru tot ce e bun în om, ca un preț pe care omul trebuie să-l plătească pentru toate bucuriile și greșelile sale, pentru dreptul de a trăi pe acest pămînt minunat. Filmul începe cu un monolog despre viață, despre puterile omenești ce învinge pieirea și durerea.

Andrei Tarkovski este un artist de factură filozofică. Filmele sale ne cuceresc nu atît prin fabulă (care și ea este ineditâ), ci prin desfășurarea ideii. Ultimul cadru (ploaia în „Andrei Rubliov", casa părintească în „Solaris") nu este o simplă repetare a începutului filmului, ci o condensare a întregii problematici filozofice și a multiplelor rezolvări propuse.

Lumea cinematografică a lui Tarkovski, deosebit de complexă, se adresează maselor largi de spectatori, fiind o chemare fierbinte la fericire și responsabilitate.

GALINA CERNICOVA

ISTORIE — DOCUMENT

VASLUI 1475—1975

La 10 ianuarie se împlinește o jumătate de mileniu de la marea biruință a lui Ștefan cel Mare asupra turcilor la Vaslui. Motivele care-au determinat Imperiul otoman să pornească în 1475 război asupra Moldovei sînt cunoscute. Refuzul plății tributului, și cucerirea cetății Chiliei de către moldoveni au fost considerate de către Mohamed al II-lea sfidări și totodată pretexte suficiente pentru pornirea în campanie de pedeapsă, asupra țării din Carpați, a peste 120.000 de soldați — forță militară căreia voievodul Ștefan i-a opus doar 40.000 de oșteni căci nu s-a putut mai mult. Lupta s-a dat lîngă Vaslui, iar sfîrșitul ei este că în acea zi de 10 ianuarie, acolo în mijlocul Țării Moldovei, oastea lui Ștefan a înfrînt forța militară a unui imperiu.

Victoria a fost pentru acele timpuri un eveniment fără seamăn. El, domnul Moldovei, cel dintîi a înfrînt pe turci într-o luptă așa de mare, ceea ce nici unul dintre principii Europei nu putuseră înfăptui pînă atunci. Răsunetul a avut un efect copleșitor cu atît mai mult cu cît evenimentul s-a întîmplat într-un răstimp în care puterea otomană începuse a impune Europei — nodul gordian — al infailibilității dobîndit la Nicopole, Varna, Cîmpia Mierlei și Constantinopol. În 1475, însă, la Vaslui, Ștefan, domnul Moldovei, **„ca un al doilea Alexandru Macedon"** (cum îl numea o cronică rusească) a împrăștiat farmecul, a ciuntit nodul semilunii sau cum el însuși scria în mesajul solemn către principii Europei, în **— cartea de latinie —, „i-am tăiat mîna cea dreaptă"** dovedind creștinătății că turcii pot fi înfrînți.

Urmărind răsunetul pe care victoria de la Vaslui l-a avut în Europa acelui timp, grație vredniciei cronicarilor, îl găsim pretutindeni intens. Cu toate că era iarnă, vestea, necunoscînd granițe, s-a răspîndit fulgerător, propagîndu-se concentric, peste întregul pămînt românesc, în Țara Românească și Ardeal, depășind Carpații, Dunărea și frontierele timpului spre cele patru zări ale continentului și mai departe spre Orient.

Pentru moment, pretutindeni : la Praga, Buda, Paris, Veneția, Roma, Kiev, Raguza ș.a. evenimentul pare incredibil. De pretutindeni se cer confirmări, și de pretutindeni se primesc. Diplomația europeană, cu privirea insistent ațintită asupra Balcanilor — căci dintr-acolo venea primejdia semilunii — își îndreptă toată atenția și lauda asupra țării din Carpați. Cercurile diplomatice germane, cele din Franța, Polonia, Ungaria, Rusia, Persia, Italia ș.a. sînt dornice de știri. Soli și solii poartă scrisori, rapoarte și mesaje transmițînd tot atîtea amănunte ce străbat cruciș întinderile Europei întrecîndu-se în detalii pe care învățații timpului le aștern în textele cronicilor care, unanime în recunoașterea proporțiilor evenimentului (pînă și turcii în biestemul lor și-au recunoscut înfrîngerea), mărturisesc posterității răsunetul pe care victoria de la Vaslui l-a cunoscut în Europa — răsunet dorit de către însuși Ștefan în acel răstimp de grea cumpănă pentru țara sa. Acesta a fost de fapt scopul și astfel trebuie înțeles rostul mesajului solemn, al — **cărții de latinie** — trimisă de către domn principilor Europei menită să determine totodată un curent de opinie favorabil încheierii neîntîrziate a unei alianțe antiotomane, care, din păcate, nu s-a realizat.

Din partea tuturora Moldova a primit doar laude, promisiuni și nimic mai mult. Deși se afla în primejdie însăși neatîrnarea Europei, domnul Moldovei a fost lăsat să apere singur „poarta creștinătății". „Ca un bun părinte al patriei și al neamului său", Ștefan cel Mare n-a cedat, a apărat independența Țării Moldovei ca pe un fapt sfînt a cărui încălcare nu se iartă, a rezistat valului otoman, oastea țării, compusă în cea mai mare parte din „țărani luați aproape de la plug" (Ioan Dlugosz), repurtînd în anii care-au urmat alte succese militare de prestigiu.

FLORIAN DUDAȘ

RECORDING

SIGUR, A DEMARAT TOPUL NOSTRU. Într-un fel provizoriu încă ; un grup de prieteni ai revistei și studioului de radio timișorean, secondat de redactori, au decis ce melodii să intre în emisiunea din opt ianuarie : **MUZICĂ ROMÂNĂ** : Prometeu — **PROGRESIV TM** ; Calendarul — **PRO ARTE** ; Absența — **BOGARDO** ; Potpuriu de bosanove — **URZICEANU** ; Mugur de fluier — **PHOENIX. MUZICĂ STRĂINĂ** : La revedere, Londră — **ILLES** ; Linia vieții — **JOE DASSIN** ; Disc-jockey — **CELENTANO** ; Dulce dragoste — **RUBBETS** ; Clair — **GILBERT O'SULLIVAN.**

PROPUNERI PENTRU UN ANTI-TOP : Un zîmbet și o floare — **MIHAI CONSTANTINESCU** ; 2. Ana — **SAVOY** ; 3. Dacă dragostea — **CRISTIAN POPESCU** ; 4. Vino cu mine — **C. A. ROMCESCU** ; 5. Lasă-mă aici — **C. CONSTANTINIU.** O propunere „în afară de concurs" : la Pitești A. Romcescu interpretează cu **MONDIAL** un rock al formației **DEEP PURPLE** într-un mod foarte inadecvat și e propus pentru anti-top.

După cum am promis, reproducem aici cîteva opinii cuprinzînd ierarhizări în cadrul formațiilor vocal-instrumentale românești : **FORMAȚII** : 1. **PROGRESIV TM.** 2. **SFINX** ; 3. **EXPERIMENTAL QUARTET** ; 4. **PHOENIX** ; 5. **ROȘU ȘI NEGRU.**

GRUPURI FOLK : 1. **PRO ARTE** ; 2. **ROD FOLK** ; 3. **FLACĂRA FOLK 73** ; 4. **F. G. THALIA** ; 5. **FOLK CAMERAL GROUP.**

Ținem să mulțumim pentru competentele opinii ori contribuții la topuri și la ciasamentul 1974 unor sîrguincioși colaboratori : 1. Octavian Florea — **PITEȘTI** ; 2. Claudiu Dincu (idem) ; 3. Virșe Ana Maria (idem) ; 4. Aurel Stoica — **CLUJ** (cu mulțumiri pentru ilustrată) ; 5. Grupului **ROD FOLK — GIURGIU,** lui Dan Mucenic și Mitică Lupu în special, pentru călduroasele gînduri la adresa rubricii noastre. În așteptarea benzilor promise. Cu satisfacție aflăm că la Giurgiu se va cînta folk și pe versuri de Anghel Dumbrăveanu.

Ne vom bucura să urăm tuturor cititorilor rubricii un tardiv dar călduros LA MULȚI ANI !

SILUETE

VOCAȚIA CÎNTECULUI

Cine nu-l cunoaște pe Pavel Roșu, cel mai bun taragotist al Banatului... Orice bănățean se poate mîndri, că l-a auzit cîntînd la un spectacol, la o nuntă, la radio....

... Am învățat să cînt de la bătrîni, în satul natal, Sacoșu Mare. La 19 ani am urcat prima dată pe scenă, iar în 1957 ocupam locul I pe regiune. Torogoata e cel mai îndrăgit instrument la care cînt, și vreau să dăruiesc oamenilor farmecul autentic al cîntecului popular. Cîntecul bănățean e de mult apreciat peste hotare, și aș putea enumera turneele făcute pînă acum în străinătate. 1967 — în Uzdin, R. S. F. Iugoslavia ; în 1968, Ungaria și Iugoslavia. În 1969 — la Festivalul internațional de folclor de la Geneva, Elveția ; în 1970 — Franța ; 1971, Grecia ; 1972, Italia, 1973, Franța ; 1974, Turcia, Irak, Siria, Bulgaria. În Franța mă ascultau 10 000 de oameni la un spectacol în aer liber.

Din 1956 am activat la Casa de cultură a studenților, la Ansamblul tineretului. În 1960-68 am cîntat cu formațiile sindicale. Din 1969, de cînd s-a înființat Ansamblul „Timișul", sînt membru al acestei formații și corepetitor la Școala populară de artă. În 1962 mi s-a înregistrat primul disc, iar acum pregătesc altul. Am înregistrat recent la radio două doine, un brîu și un joc de doi. Mi-amintesc și acum de sfatul călduros al dirijorului Dimitrie Stan : „Vezi tu, Pavel Roșu, fata aceea de la țară, roșie în obraz ? Dacă o fardezi, îi strici farmecul. Așa și cu muzica. Ai grijă să păstrezi fiorul curat al folclorului"...

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

POLAROID

Scrie în prospectul expoziției care prezintă o colecție de fotografii sistem polaroid din S.U.A. că trei inventii remarcabile au bulversat lumea americană după cel de-al doilea război : televiziunea, creionul cu pastă și fotografia în sepia făcută în 1948 de primul aparat polaroid Land Camera Model 95, ceea ce s-ar putea să fie foarte adevărat. Expoziția americană deschisă la Timișoara vrea în primul rînd să facă publicitate procedeului. Multe poze alb negru sau color foarte corecte invită amatorii la întreprinderi similare. Ar fi o simplă reclamă deci, dacă în expoziție n-ar exista cîteva (destul de multe în fond) fotografii la granița și pe teritoriul artei, care afirmă (și confirmă) virtuțile artistice ale polaroidului. Urmează exemplele. Solarizarea color a lui Barnen Engineering, Peisajul lui Ansel Adams, Dublul portret al lui Mark Power, Compoziția lui Jeffrey Silversthorne și trei autori despre care o cronică foto făcută de un specialist ar trebui să scrie mai mult pentru deosebita culoare a culorii. Marie Cosindas (Portret, Familie), Jeanloup Sieff (Uscatul părului) și Mihael Kostiuk (Pauză, Fără titlu). Apare într-una din fotografiile lui Mihael Kostiuk o femeie ciudată, desculță, într-o rochie albă lungă. Femeii nu i se vede capul, nici pieptul, nu i se văd nici mîinile. I se ghicesc doar prin rochia albă picioarele nefiresc de lungi și subțiri. În spatele ei e un zid verde din frunze lucioase și, prelungindu-și verdele întunecat pe pămînt, iarba pe care ea pășește ușor cu picioarele ei nefiresc de lungi și subțiri.

Aceasta e prima fotogramă dintr-un film care nu s-a făcut încă.

ARIADNA

Sculptorului Octavian Maxim, cu ocazia expoziției personale

Lucrurile-s clare :
E un sculptor mare !
Maxim, el semnează,
Maxim, el sculptează.

AUREL CHERLEA

BIOGRAFII CONTEMPORANE

CE NU ȘTIAM DESPRE PROFESIUNEA DE REPORTER

Țin minte o frază absolut memorabilă rostită de un tînăr inginer reșițean, în momentul în care îl intervievam cîndva : „Ceea ce nu prea înțeleg eu este pentru ce Dumneavoastră (adică, în genere, noi — reporterii n.n.) vă pierdeți adeseori prin puzderie de întrebări, cînd a scrie un reportaj este atît de simplu" ? Și a mai adăugat : „Cred că se scrie de la sine".

În sfîrșit, o lecție de simplitate e binevenită oricînd.

Voi spune : U.T.T.-ul are mii de muncitori. Am stat de vorbă mult, cu cinci dintre aceștia.

ELENA DROBOT sau romantismul la 32 de ani.

Filatoare de meserie, locțiitor al secretarului de partid. „Ce bine că ați venit, spune, poate vreți să vedeți *înainte* brigada artistică de agitație". N-am nici un motiv să nu vreau. Deci cinci fete și doi băieți ne anunță că „au fost prin secții și au cules unele aspecte negative și altele pozitive". Ei cîntă despre ce se întîmplă cînd nu prezentăm legitimația la poartă și mai cîntă despre profilul moral, negativ și pozitiv, al unor colegi. Pe urmă se aplaudă și, în încheiere, unul dintre artiști își exprimă speranța că, desigur, nimeni nu s-a supărat prea tare.

— Știți, aș vrea să declar că sînt o romantică. La om, cel mai mult și mai mult iubesc activitatea profesională și activitatea politică.

Eu sînt o fire romantică — cum să mă exprim ? — mă doare cînd întîlnesc oameni nedisciplinați, pentru că eu cred că oamenii sînt minunați. Omul este ceva bun, ceva minunat, ceva natural. Am muncit mult, sînt mîndră de asta. A fost greu. Să știți că a fost greu. Dar acum am o familie, am trei copii, am un apartament cu patru camere. Îmi place să-mi ajut colegele, asta înțeleg eu din viață. Am terminat liceul la seral și, cîndva, am vrut să fac filologia. Scriitorii mei preferați sînt Sadoveanu, Beniuc, Balzac. Și Tolstoi și Cehov.

OVIDIU TUDOR sau definiția omului stabil.

Șef de schimb la secția filatură-bumbac. Are în subordine 130 de muncitoare. Străbatem împreună secția de care răspunde. Îmi oferă din abundență o sumedenie de date tehnice dar eu am reținut cu totul alte date :

— Calitatea esențială a omului e stabilitatea. Adică, atunci, cînd omul își găsește locul lui potrivit în societate se cheamă că el este un element nobil. Mie îmi place să vorbesc despre aceste lucruri. Mă bucur cînd am ocazia s-o fac. Mi se întîmplă să greșesc în relațiile cu subordonații dar să știți că a doua zi îmi trece supărarea. De aceea nu cred să mi se fi întîmplat să nedreptățesc pe cineva. Discut cu oamenii despre familiile lor, despre necazuri, pentru că tot atracția psihologică e cea mai importantă. Îmi place să citesc ziarele pentru că acolo întîlnesc cazuri aparte privind natura omului. Tot timpul înveți cîte ceva. Oamenii mei au caractere foarte diferite și eu întotdeauna încerc să le găsesc cheia. E foarte frumos așa. E interesant că, fiind zgomot mare în secție, sînt nevoit să ridic tonul ca să mă fac auzit și, cînd colo, ce crezi, iese cu supărare. Da nici pomeneală să fie vorba de ceartă sau supărare. Le explic. În timpul liber îmi place teatrul : astfel am văzut *Puterea și Adevărul* a fost ceva subtil și grozav.

ROZALIA PASTERCEAC sau vocea colegelor ei.

23 de ani, utecistă, fruntașă în producție, una dintre cele mai bune filatoare ; „N-o să reușiți să scoateți prea multe de la ea. Să știți că este o fată minunată, excepțională pe plan profesional, a cîștigat pînă la 2.500 lei pe lună". (Vocile colegelor se numesc : Drobot E., Munteanu Aurora, Potra Ana). Și, totuși, în cele din urmă, își închipuie chipul fericirii ei în aceste cuvinte puține :

— Visez să mă căsătoresc, să am copii frumoși și o locuință primitoare. Cred că oricine se gîndește înainte de toate la asta.

— Dincolo de timiditatea ei, Rozalia visează chipul fericirii ce i se cuvine.

ANA POTRA sau certitudinea iubirii.

— Maistru la Ring. 29 de ani de producție. Extraordinar de comunicativă, energică și prietenoasă. Zîmbește pe parcursul dialogului nostru :

— Mi-au trecut prin mînă 11 clase de ucenice. Îmi place să fiu autoritară, am ambiția asta și fetele mele mi-au spus că mă iubesc. Astfel am căutat să le explic ce înseamnă să lucrezi conștient la locul de muncă și am mulțumirea că, în majoritatea cazurilor, mă fac înțeleasă. Asta se cheamă că am izbutit și de aceea cred că mi-au spus că mă iubesc. Discut cu ele și lucruri mai delicate, ca de la femeie la femeie, nu-mi place să le văd îngîndurate și abătute. Nu-mi place ca unele s-o ducă mai greu, să aibă condiții mai grele de viață, foarte multe locuiesc în gazdă, n-au confort, nu le putem oferi la toate locuri în cămine. Dar nimeni nu mă poate opri să vorbesc cu ele, să le dau un sfat. Repet, cred că îmi place să mă gîndesc că sînt iubită de ele.

AURORA MUNTEANU sau din nou mîndria de a fi iubită.

A lucrat 24 de ani pe mașinile din secție. Din 3 decembrie 1974 membră de partid. Face parte din așa numita *Comisie de disciplină* a întreprinderii, unde nu se dau neapărat pedepse sau avertismente, ci se și discută apropiat, de la om la om.

— Eu am fost ajutată foarte mult de întreprindere. Am primit locuință la bloc într-un moment dificil al vieții mele. Sînt foarte iubită de colege, puteți să vă interesați. Și cred cu adevărat că cel mai important lucru pentru mine e producția și faptul că mă simt utilă. Am doi băieți, unul de 11 ani și altul de 20. Cel mare e înalt și foarte cuminte, nu tu țigări, nu tu cafea, nu tu băutură. Sînt foarte mulțumită de ei și de fetele din secție care nu mă supără. Dar și eu am grijă să le explic cît prețuiește munca pentru că asta e datoria fiecărui om. Prea multe în afară de aceste cuvinte nu am de spus, și nici nu știu să mai adaug. Vă rog să mai veniți pe la noi prin secție ca să mai vedeți.

DUPĂ ORA cînd încercam să termin reportajul ce s-a scris, bun — rău, de la sine.

Pînă la urmă, tot finalul este cel mai greu de scris și nu știu cine ar putea fi vinovat de asta. Vreau să vă asigur că știu pe dinafară cel puțin cinci variante de final, dar întotdeauna îmi scapă cel mai potrivit. (Nici o clipă nu mă străbate ideea de a rosti „cel mai festiv"). Oricum, *OMUL STABIL* nu cunoaște nici un final, pentru că el nu este făcut din cuvinte frumoase sau mai puțin frumoase sau de-a binelea urîte. El este alcătuit din faptele sale firești și simple, atît de la îndemîna înțelegerii noastre, încît, în traversarea vieții de toată ziua, ni se mai întîmplă să nu-l observăm. Sau să-l știm dar să nu ne treacă prin minte cine este el. Astfel că probitatea meseriei mele mă îndeamnă să vă amintesc că rîndurile de mai sus au fost spuse și scrise de următorii oameni stabili : Elena Drobot, Ovidiu Tudor, Rozalia Pasterceac, Ana Potra și Aurora Munteanu.

ALEXANDRU DEAL

Cu Acad. Ștefan Milcu

(Urmare din pag. 1)

ciclare, de ergonomie pot reduce aceste riscuri. Prin concentrarea urbană cresc riscurile poluării chimice, sonore, degradarea peisajului necesar speciei umane. **Riscuri nu mai puțin severe amenință coeziunea familiei tradiționale, relațiile dintre membrii familiei și cele profesionale.** Depistarea acestor factori, investigarea condițiilor ce-i generează, permite elaborarea măsurilor necesare de prevenire și combatere. Acest inventar sumbru ar putea conduce la o concluzie greșită referitoare la natura civilizației industriale și utilitatea ei pentru specia umană. De fapt, sînt cunoscute aspectele nedorite și neprevăzute ale aplicării tehnologiei, dar fără respectul indicațiilor științei. Nu trebuie să uităm că, dacă de exemplu știința a făcut posibilă tehnologia poluantă, tot știința ne oferă mijloacele de prevenire și combatere. **Totul depinde în ultimă instanță de conștiința și competența acelora ce transformă în viața socială cuceririle tehnico-științifice.**

— De la primele începuturi ale activității Dv. științifice, v-ați consacrat unor cercetări de antropologie. Cu timpul ați conceput și o definiție recunoscută a acestei științe, ca fiind „o ramură a științelor naturii, situată la frontiera dintre biologie și științele sociale, care se ocupă cu studiul variabilității omului, a originii și a raselor sale". Față de ultimele cercetări și contribuții pe plan național și mondial, ați avea ceva de modificat, adăugat sau de făcut completări la această definiție ?

— Nimic mai fragil și dificil în același timp ca o definiție. Evident că definiția dată de noi antropologii poate fi modificată, ținînd seama de progresele antropologiei și de necesitatea unei formulări cît mai cuprinzătoare și exacte. Din acest ultim punct de vedere, expresia **„situată la frontiera dintre biologie și științele sociale"**, ar putea sugera o știință situată între cele două ramuri citate. De aceea cred că următoarea formulare este mai clară : **„Antropologia este o ramură a științelor, multidisciplinară, biologică și socială în același timp, care se ocupă cu studiul variabilității omului, a originii sale, a raselor și culturii".** În acest fel avem o viziune mai largă, care cuprinde antropologia fizică tradițională, antropologia socială și culturală.

În completare, vă rog să ne precizați cîteva din realizările mai deosebite ale antropologiei românești, rezultat al cercetărilor din ultimii ani.

— Voi cita în legătură cu seminarul internațional de Antropologie, desfășurat la București, **un succes al antropologiei românești, care a prezentat modelul organizatoric folosit în țara noastră în studiul antropologic de la Porțile de Fier, în realizarea strămutării populației din bazinul lacului de acumulare, cu conservarea patrimoniului lor biologic și cultural, precum și recunoașterea priorității ce am avut-o în promovarea demografiei în antropologie, ca o modalitate de investigare dinamică a unei populații.** Vom adăugo printre realizările antropologiei românești **descoperirea și studiul izolatelor umane în zona Porților de Fier, fapt necunoscut și deosebit de important pentru rolul endogamiei în constituirea tipului local al unei populații și pentru frecvența patologiei genetice.** Vom cita din acest ultim punct de vedere frecvența considerabilă a retinitei pigmentare de 1% în comparație cu frecvența întîlnită în populația exogenă. **O realizare deosebită o constituie monografia în editare, consacrată antropologiei preistorice, în care este original valorificat materialul de incinerație descoperit în stațiunile arheologice.** Se aduce cu aceasta o contribuție la o mai bună cunoaștere a populațiilor ce au trăit pe teritoriul țării noastre și au participat la matca poporului român.

— O dată ce-ați fost sărbătorit nu mai e un secret că ați depășit frumoasa virstă de 70 de ani. Din aceștia, aproape o jumătate de secol ați consacrat cu stăruință și generozitate activității științifice. Vă rugăm să ne spuneți, de încheiere, care v-au fost anii cu cele mai mari bucurii, adică cu cele mai mari satisfacții științifice ? De asemenea care sînt problemele cărora acum și în perspectiva anilor viitori, le considerați de cea mai mare importanță și le acordați cea mai mare atenție ?

— Îmi reamintiți, prin întrebarea dv., de anii îndepărtați ai începutului activității mele științifice și mai ales de continuitatea ei, care îmi creează dificultăți în selectarea unei perioade optime. Aș putea alege anii 1960—1965 ca fiind cei mai fecunzi în realizări, asemănător cu vremea recoltării roadelor unui perseverent efort de asimilare a științei și de creație de noi valori de cunoaștere. În acești ani, **am desăvîrșit organizarea Institutului de Endocrinologie, concepția, metodele și primele rezultate în combaterea gușii endemice, inițierea a noi domenii în endocrinologia tradițională ; chirurgia endocrină, genetica endocrinopatiilor, primele cercetări în țara noastră cu izotopi reactivi și organizarea primului laborator de hormonologie modernă, elaborarea tratatului de Terapeutica bolilor endocrine,** tipărit pînă în prezent în ediții, cu o traducere internațională ; numeroase cercetări clinice experimentale, în cele mai diferite domenii ale endocrinologiei, îndeosebi în fiziologia și fiziopatologia tiroidei, a epifizei, hipofizei, corticosuprarenalei și gonadelor.

Pentru viitor ? Proiecte ce decurg direct din domeniile științei și culturii de care m-am ocupat. În primul rînd, **finalizarea unor descoperiri, dintre care voi cita precizarea structurii clinice a Timosterinei, noul hormon timic, descoperit în colaborare cu dr. chimist Isabela Potop, continuarea cercetărilor pentru cunoașterea naturii fizice și chimice a substanțelor hormonal asemănătoare izolate din glanda epifiză ; a cercetărilor de genetică în bolile endocrine și a celor referitoare la mecanismele de funcționare a sistemelor de reglare a glandelor endocrine ș.a.**

În atenția noastră, pe alt plan de activitate, se proiectează finalizarea capitolului de istorie a științelor medicale în țara noastră din „Tratatul de istorie a științelor în România", pregătirea ediției a 2-a a monografiei **„Endocrinologia ginecologică".** Reflectez de asemenea la un volum de **Eseuri de filozofie a științei și o Introducere în endocrinologie,** ce mă preocupă de mulți ani și pentru care n-am găsit încă răgazul necesar. Inevitabil această prospectare este amenințată de imprevizibil, imediat sau apropiat. Dacă necunoscutele ecuației sînt rezolvate favorabil, am motive să fiu optimist.

EVRIKA !

● Pe unde turcii descălecau numai caii mai rămîneau liberi.

● Arheologia ne învață că ruinele au avut la bază întotdeauna puternice temelii.

● Ideea e un copac singuratic în cîmpie. Unde să-și facă, deci, păsările cuib ?

● Lingușitorii își fac prieteni numai din acei ce prea mult se tem de chipul dușmanului.

● Ca să dezlegi taina piramidelor, cămila nu-ți poate oferi decît frîul.

● Timpul ne așteaptă pe fiecare ; oricît de încet am pași.

● Cei ce pătrund în tainele lumii zadarnic vor spune : „Sesam deschide-te ! Să les !".

ION VELICAN

DOSAR

UN PLAGIAT ?

Vă prezint un caz foarte interesant, după părerea mea.

În cartea lui Ion Băieșu, **Umor,** apărută la Ed. Eminescu în 1970, găsim povestirea „Culoarea galben", pe care o mai putem citi și în **La iarbă albastră** (Ed. Facla, 1973), de același autor, dar cu paragraful 1 scurtat substanțial și cu alte mici modificări substanțiale (De ex. : în **Umor,** la pag. 146 — „A doua zi, culoarea galben le-a spus..." —, iar în **La iarbă albastră,** la pag. 20 — „A doua zi, la ceai, culoarea galben le-a spus, fericită"). Iată însă că, în **Luceafărul** nr. 52 din anul trecut, avem fericirea să citim din nou povestirea respectivă, sub titlul **„Galbenă și carpenă".** În afară de titlu, au mai fost operate cîteva schimbări substanțiale. Culoarea galben se numește, în noua ipostază, **Lăcrămioara,** dar tot galbenă este. Culoarea galben se distra prin cafenele și baruri și căuta o rimă la galben — ea fiind poetă. Despre Lăcrămioara se spune și cu cine petrecea — odaosul aducînd un plus de veridicitate, eroina nemaiplutind în ambiguitate —, iar rima căutată nu era la galben, ci la galbenă — ceea ce, bineînțeles, este altceva. Pe de altă parte, dacă prima se sfîrșește cu afirmația bunicului, cum că nu se știe, poate că eroina e un geniu, a doua se termină cu arestarea Lăcrămioarei pentru „o teribilă afacere cu valută".

Cu toate deosebirile de calitate, de întindere și de amănunte, este limpede că avem în față un caz de plagiat. Care va să zică de furt literar. Ceea ce mă neliniștește este faptul că povestirea din Luceafărul e semnată **Ion Băiesu.** Ar însemna că plagiatorul a plagiat și numele autorului „Culorii galbene". Dar dacă Ion Băieșu (cel cu „Galbenă și carpenă") este tot Ion Băieșu (cel cu „Culoarea galbenă publicată în două volume) mai poate fi vorba de plagiat ? Aștept opinia unui jurist.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

AVICOLĂ

...Și observînd că, una-două,
Dă Zdreanță iama printre ouă,
Gospodăreasa cea cuminte
Piti-n cuibar un ou fierbinte.

Dar vai, găina cea moțată,
Întîmplător neavizată,
Se puse foarte liniștită
Pe oul proaspăt copt pe plită !

Cu tîrtița toată o rană,
Cotcodăcind, o luă la goană.
Apoi, trei ceasuri, doar i-o trece,
Se bălăci în apă rece !

De-atunci se uită, cercetează
Și-abia pe urmă se așează.
De-aici, întreaga bătătură,
Se-alese c-o învățătură :

Cît este crud, fără putere,
Îl faci omletă-l faci jumere...
Dar, copt, în van îi cați pricină.
ÎNVAȚĂ... OUL PE GĂINĂ !

SERGIU SIHARU

FLUTURII

1

Din bunurile firii
Ce iarna nu le ai,
Ce-ați vrea ? Eu, trandafirii,
— Eu, verdele din plai,
— Eu, holda coaptă-n soare
Precum un blond lăieț.
— Eu, o privighetoare,
— Eu, fluturii de preț !

Fluturii, flori fără lujer,
Tăvăluge
Prinse-n plasă chiar din zbor ;
În natura nesfîrșită
O ispită
Între sturz și alior ! . . :

Vara cînd, semeț, se lasă,
Singurel, în codru fug,
Să mă-ntind în iarba groasă
Ca un mort într-un coșciug.
Peste fața-mi, fiecare
Dintre fluturi, rotitor,
Trece ca o cugetare :
Poezie sau amor !

Galben, Faunul arată
Neagră pată ;
Marte, flutur de azur,
Dă scintei ca să-nfiripe
Pe aripe
Din atlazuri și velur.

Iată iutele Vulcan
Ca o pasăre cum zboară :
Neagră, aripa-i turban
De maci roșii, înfioară.
Doamne ! Lămîița-n spații
Ca un fulger a țîșnit . . .
Sidefiul plin de grații
Iar, privirea mi-a răpit !

2

Evantai de grea mătasă
El își lasă
Mantia trasă-n argint ;
Rochia-i tărcată tare
Are
Aur cu-nverziri ce mint.

Iată Fluturele-Zebră,
Negru-n raze stacojii ;
Cap de Mort, cu za funebră,
Oglinjioare albăstrii ;

Argus, cel ca frunza moartă,
Morpho, Marele Azur,
Păunul diurn ce poartă
Ochi de foc jur-împrejur !

Seara s-a-ngroșat alene ;
Vin Phalene
Să foșnească-n zbor razant.
Sfincșii de culoare sumbră
Joacă-n umbră
Plutitori, un dans galant.

Roz Ochi de Păun inscrie
Cearcăne ca de cenușă,
El doar noaptea mai invie :
Liliac cu urechiușe :
Fluturele Bombyx care
Verdele-și intinge-n jar,
Fluturele de stejare
Ce trăiește și-n Ianuar ! . . .

Sfinxul cu cap cucuiet
De schelet
Pe fond negru dat cu var,
Seara de săteni temut
De-i văzut
Peste drum plutind hoinar.

Ură-ncerc pentru Phalene
Peste plaiuri cînd le vezi
Noaptea, ospețind viclene
De la șapte pînă-n miez ;
Dar mi-s dați să mă destete
Fluturi gingași de zi mare,
Totu-n ei e o pecete
De amor și de visare !

3

Fluturi dragi, prea dulci embleme,
Ce blestem e
Frumusețea pentru voi ! . . .
Deget zmulge-n treacăt zaua,
Catifeaua
Aripii atît de moi ! . . .

O fetiță vă înțeapă :
Zimbet dulce, suflet pur,
Drept în inimă c-o țeapă,
Ațintind priviri de-azur :
Zac, mușcate, piciorușe
Rupte-n unghii ascuțit,
Dorm antene jucăușe :
Moartea le-a înțepenit.

Odeletă de Gérard de Nerval

în traducerea lui
Leonid Dimov

PE VREMEA ACEEA RONSARDISAM — ca să mă slujesc de-o vorbă a lui Malherbe. Eram pe atunci însuflețiți, noi, tinerii, de a reînălța vechea versificare franceză, ofilită de langorile secolului al XVIII-lea, tulburată de brutalitățile inovatorilor prea înflăcărați ; trebuia însă a respecta dreptul din trecut al literaturii naționale în ce privește invenția și formele generale. Mărturisiți-mi, încă, e-ntr-adevăr nevoie să ivești acele prime stihuri, acele juvenilia. „Sunați-mi, dar, sonete" cum spunea Du Bellay.

Ei bine ! admis fiind studiul sîrguincios al acestor vechi poeți, credeți-mă că n-am încercat nici o clipă a-i pastișa, că formele lor de stil mă impresionau fără voia mea, așa cum li s-a întîmplat multor poeți din vremile noastre.

ODELETELE, sau mici ode ronsardiene, mi-au servit drept model. E vorba de o formă clasică imitată de Ronsard după Anacreon, după Bion și, într-o anumită măsură, după Horațiu. Nu mi s-a părut că forța concentrată a odeletei e mai puțin vrednică de a fi păstrată decît aceea a sonetului, unde Ronsard s-a inspirat atît de fericit din Petrarca, după cum în **Elegii** a mers pe urmele lui Ovidiu. De asemenea Ronsard a fost mai mult grec decît latin : iată ce deosebește școala sa de aceea a lui Malherbe.

Veți vedea, scumpe prietene, dacă aceste poezii, învechite de pe acum, au mai păstrat vreo mireazmă. Am folosit toate ritmurile, imitînd mai mult sau mai puțin, așa precum se face la început.

Oda închinată fluturilor e încă o încercare à la Ronsard.

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Drama matematicilor pure

Dacă a existat vreodată o discrepanță care să opună matematicile pure celor aplicate, aceasta a fost mai mult în firea oamenilor decît a lucrurilor. Antichitatea însăși relevă tipologii contrastante, ca practicianul Thales și esotericul Pitagora. A revenit însă lui Euclid, cu minunatul său echilibru, rolul de a crea Geometria, deopotrivă ca disciplină a spiritului și a simțului practic.

Fără îndoială, o anume senzație a frumosului, nicăieri mai pură ca în matematici (probabil în legătură cu noțiunea de matematică „pură"), determină concepții, justifică atitudini. G. H. Hardy, care între cele două războaie a ocupat o poziție dominantă printre matematicieni, scrie : „Modelele matematice ca și ale pictorului sau poetului trebuie să fie frumoase. Ideile ca și culorile și vorbele trebuie să se asambleze într-un mod armonios. Frumusețea este primul test ; în lume, nu există loc durabil pentru matematica urîtă". După cum se vede, senzația estetică matematică este adusă în vecinătatea picturii și a poeziei. Totuși conceptul de „frumos" are aici o semnificație care îl depărtează de înțelegerea epocii noastre, prin tenacitatea cu care Hardy îl ocrotește de ceea ce se cheamă „util". (Eliminăm din discuție acel „util" după care o relație matematică devine formulă de calcul inginerese, aceasta e desigur travaliu și nu poezie). Vom încerca să arătăm însă că cele două noțiuni „frumos" și „util" pot constitui o simbioză a straturilor superioare creatoare atunci cînd modelul matematic prefigurează pe undeva o lege a naturii. Fizica primelor decenii a cucerit definitiv dreptul de a conferi actului de creație științifică medalia pe care stă gravată vechea inscripție latină „dulci et utile". Matematica, cea mai abstractă stare a cugetului, a trebuit să urmeze exemplul. În fapt, sentimentul apropierii de natură pe calea rațiunii dă o nouă aureolă conceptului de frumos, care include argumentul tonic al împlinirii sau, dacă vrem, al utilului, la superlativul sensului său. Contemporaneitatea a creat pentru oricine se ridică prin gîndire deasupra condiției propriei specialități — deci și pentru matematician — o treaptă superioară, aceea de om de știință. Mărturisită sau nu, această aspirație marchează abandonarea turnului de fildeș în favoarea arenelor. Dovada bucuriei de a comunica este tot mai răspîndita literatură de popularizare a matematicilor, uneori de o excelentă prezentare. Comentarea instrumentelor matematice cîștigă astfel în înțelegere și nu trebuie să ne mire că o carte de matematică modernă, oricît de „riguroasă" s-ar vrea, nu mai poate neglija acest aspect, dacă vrea să se adreseze oamenilor. Și acest grad de umanizare devine un criteriu selectiv în a deosebi o limbă vie de una moartă chiar în domeniile cele mai abstracte ale gîndirii.

Același Hardy, pe care l-am mai citat, face o distincție între „matematica autentică" (pură) și „matematica banală" (aplicată, după cît se pare) spunînd că cea „autentică" e inutilă, în general, pe cînd cea „banală" e utilă. Tot el este însă de acord că prima o generează pe a doua. În finalul cărții sale „Crezul meu ? Matematica" ! Hardy declară autobiografic : „N-am făcut niciodată ceva „util". Nici una din descoperirile mele n-a avut, sau nu este susceptibilă să aibă, direct sau indirect, în bine sau în rău, nici cea mai mică influență asupra bunăstării lumii. Am contribuit la instruirea altor matematicieni de același fel cu mine, iar opera lor a fost, în măsura în care l-am ajutat să creeze, tot atît de „inutilă" ca și a mea".

Dincolo de absurdul unei asemenea declarații, venerabilul maestru pare a se fi înșelat cel puțin asupra unuia dintre elevii săi. Oricum, Wiener îl recunoaște printre dascăli. Imediat după epoca marilor revelații ale Fizicii, adică în deceniul al treilea, mulți matematicieni de frunte au devenit sensibili la corelarea realității matematice cu realitatea fizică, în cea mai profundă intimitate a lucrurilor. Așa a fost Bertrand Russel la Cambridge sau David Hilbert la Göttingen. Printre cei dintîi matematicieni care și-au cucerit titlul de om de știință, în sensul modern al timpului nostru, dacă pe Newton îl considerăm fizician — a fost Norbert Wiener, creatorul Ciberneticii. Opera sa matematică joacă un mare rol în Teoria Sistemelor automate, Teoria comunicațiilor, Teoria vibrațiilor. El consideră că misiunea sa a fost „sinteza dintre matematica pură și aplicată". (N. Wiener : „Sînt matematician"). După cel de-al doilea război mondial, această tendință s-a accentuat, determinînd modificări în profilul instituțiilor de învățămînt matematic și apariția unor reviste specializate. Astfel „Journal of Computational and Applied Mathematics", care își anunță apariția în ianuarie 1975 — și numără printre editorii ei matematicieni ca R. Bellman, R. Piessens, L. Collatz — scrie în programul său : „Este adevărat că instrucția matematică a început mai mult abstract și departe de realitate, așa încît mulți matematicieni au pierdut contactul cu aplicațiile practice. Ei sînt deseori angajați în probleme puse de ei înșiși cu toate că o mulțime de probleme dificile în domeniul aplicativ, reclamă o promptă acțiune din partea matematicienilor".

Este limpede că astfel de necesități stringente au făcut să apară ramuri noi ale matematicilor ca Programarea matematică și Teoria informației. Pe de altă parte, vechi unelte matematice s-au trezit la o nouă viață în atingere cu Terra, deschizînd perspective în însăși cercetarea matematică : Transformările Fourier și Laplace, Aproximarea funcțiilor, Funcțiile de variabilă complexă, etc Dar Calculul probabilităților și întreaga teorie a Proceselor aleatoare, care, de la Wiener, Hinciu, Kolmogorov ș.a., pot fi considerate drept unele din cele mai pasionante probleme științifice contemporane ? Încă de la apariția ei, legea normală a lui Gauss a suscitat atracție ca punct de intersecție al matematicilor pure și aplicate. Poincaré a scris cîndva : „Toată lumea crede în legea erorilor (legea lui Gauss) : experimentatorii, deoarece cred că este o teoremă matematică, iar matematicienii, deoarece cred că este un fapt experimental".

OVIDIU MANOLE

TERRA MAGAZIN

BUDINCA MAI TARE DECÎT CIMENTUL : Un cetățean a trimis laboratorului de analize chimice din Boston o bucată dintr-un material „necunoscut", cu rugămintea de a i se face analiza. Răspunsul laboratorului, după ce analiza a fost efectuată, spune : „Materialul pe care ni l-ați trimis are o deosebită putere de legare și poate fi utilizat în locul cimentului". Cetățeanul n-a scăpat prilejul de-a mulțumi laboratorului printr-o scrisoare în care printre altele scria : „Sînt mulțumit de analiza ce ați efectuat-o. Materialul pe care vi l-am trimis era în fond o bucată de budincă, pe care a preparat-o soția mea și s-a supărat că nu i-am lăudat „cadoul" culinar. . ."

RECORDURI. Există tot felul de recorduri. Și, pe drept cuvînt, se poate spune că secolul 20 nu este numai secolul electricității și al atomului, ci și secolul recordurilor. Dar cele pe care le dăm noi mai jos sînt recorduri neobișnuite, „țicnite" dacă vreți, așa pentru amuzament. Iată : Recordul la ducerea în spate a unui pat este deținut de elvețianul Peter Amstuk. Acest record a fost „omologat" la 4 noiembrie 1970 cînd sus-numitul recordman a dus în spate un pat de 51 kg pe o distanță de 16 km !

Altul : fiica lui Arthur Papper din West-Derby, născută la 19 decembrie 1882 a fost botezată cu următoarele nume : Anne, Bertha, Cecilia, Diana, Emmily, Fany, Gertrude, Hyppia, Ines, Jane, Ketty, Louisa, Made, Nora, Rebeca, Thereza, Ulyssis, Venera, Vinifred, Xenofen, Yetti, Zeus ! Și un record într-adevăr inedit. În 1 decembrie 1968 Richard Dod l-a înapoiat bibliotecii „Cincinatti" a facultății de medicină, cartea pe care a împrumutat-o încă străstrăbunicul său în anul 1893 ! Penalizarea pentru reținerea cărții peste termenul stabilit a fost de 22.646 dolari !

Și un alt record mai puțin „țicnit" : Harry Drake din California a lansat o săgeată, întinzînd arcul cu piciorul, la o distanță de 1 kilometru și 719 metri !

CUM SE DEVINE NOBIL. Austriacul Gustav von Anersperg, conte „de meserie", cîștigă bani într-o manieră inedită. Întrucît există nenumărați oameni care doresc un „titlu" nobiliar, Anersperg — profitînd de o „gaură" în lege — îi înfiază (legal) pe aspiranții la titlu. Bineînțeles, nu gratis, ci cu frumușica sumă de 32 000 de dolari.

ÎNTÎMPLĂRI CIUDATE, OAMENI CIUDAȚI

VĂRUL JULES. Mirele n-a recunoscut un invitat care se recomandase drept „vărul Jules". Bănuitor, a chemat poliția, care a constatat că respectivul „văr al mirelui își duce existența într-o „dolce vita" totală recomandîndu-se pe la diversele nunți drept văr al mirelui sau al miresei (după simpatie !) Întreprinzătorul „văr" n-a putut fi însă condamnat, deoarece nu există o lege care să interzică o asemenea purtare.

FERICITUL ROBERT. Groparii începuseră să arunce pămînt peste sicriul răposatului Robert Rodriquez din Pequaya (Venezuela). Deodată, capacul sicriului se saltă și, cu un zîmbet timp pe buze, privind cu nedumerire în jur, apăru însuși „mortul" — viu și nevătămat. La protestele acestuia la adresa medicului care constatase atît de pripit moartea lui soacra „înviatului", de spaimă făcu un infarct și muri pe loc. Numai după ce fură chemați doi medici care constatară sigur moartea femeii, aceasta fu înmormîntată în locul fericitului Roberto.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 17 ianuarie 1975 ● Nr. 3 (359) ● 8 pagini 1 leu ●

OMAGIU LUI MIHAI EMINESCU. 125 DE ANI DE LA NAȘTERE

Condiția geniului

Într-un text redactat în tinerețe, și rămas neterminat, Hegel își propunea o meditație pe tema destinului uman, pornind de la premisa existenței a două categorii de oameni : masa indivizilor comuni și personalitățile singulare. Procedînd la o caracterizare a acestora, filozoful arăta că existența oamenilor din prima categorie relevează **„contradicția mereu crescîndă între necunoscutul pe care (...) inconștient îl caută, și viața ce le este oferită și permisă, și pe care ei și-au făcut-o proprie"** (se citează după C. Luporini, **Filosofi vecchi e nuovi, Firenze,** 1947). Cu alte cuvinte, acești oameni **trăiesc,** viața constituind pentru ei o realitate de care se bucură efectiv, dar, în ciuda acestui fapt, ei simt totuși nostalgia transcenderii propriei condiții, a realizării pe un plan spiritual superior. Spre deosebire de aceștia, geniul trăiește „starea omului pe care timpul l-a alungat într-o lume interioară", el a „elaborat în sine natura în idee" și — exilat în Absolut, cum ar spune Al. Philippide — nu-și poate împlini destinul decît în două feluri, adică existența lui **„poate să fie sau doar o moarte perpetuă, dacă el vrea să se mențină întrinsa sau, dacă natura îl împinge spre viață, nu poate să fie decît o dorință de a depăși negativul lumii existente, pentru a se regăsi și bucura în el, pentru a putea să trăiască".** Așadar, izolarea geniului în lumea rarefiată a ideii, echivalează cu o „moarte perpetuă", din care acesta poate evada doar prin trecerea la Viață. Această trecere însă nu presupune acceptarea mecanică a condiției omului comun, care, cum spunea filozoful, onorează negativul, limitele existenței, în timp ce suferința geniului e legată tocmai de respingerea acestor limite. Totuși, remarcă Hegel, tendințele celor două categorii de oameni nu sînt divergente, ci **convergente,** întrucît **„Nevoia acelora de a căpăta o conștiință asupra aceea ce îi ține prizonieri și a necunoscutului a cărui exigență o resimt, se întîlnește cu nevoia acestora de a trece de la propria idee la viață".** Neputința acestei treceri devine, în ultimă instanță, sursa tragicului în care se realizează condiția geniului.

Această concepție, din care am selectat doar cîteva elemente, implică o înțelegere a condiției geniului diferită de aceea, mult discutată, a lui Schopenhauer, care, de fapt, nu presupune un statut ontologic particular al geniului în raport cu acela al omului comun, căci între ei nu intervine o deosebire de ordin existențial, ci mai de grabă o consubstanțialitate, care se manifestă în forme diferite, o capacitate profund inegală de intuire a sensurilor vieții. Lumea ideilor platonice, cu preponderență apanajul geniului, nu rămîne un tărîm inaccesibil individului comun, devreme ce, afirmă filozoful însuși, **„facultatea de a recunoaște Ideile (...) există la toată lumea. Geniul n-are alt avantaj față de ceilalți decît acela de a poseda această facultate la un grad mult mai înalt și pentru intervale mult mai lungi..." (Le monde comme volonté et représentation,** vol. I, Buc. 1885, p. 309).

Revenind însă la teza lui Hegel, vom reține, din lipsă de spațiu, o singură idee, dar care explică, în esență, condiția tragică a geniului, și care-și găsește o adîncă reprezentare în poezia lui Eminescu : e vorba de înțelegerea nemuririi geniului ca formă a morții. Trebuie spus că această idee apare și la alți filozofi (Kirkegaard), precum și la unii poeți, fapt ce-i sporește valoarea și interesul. Leopardi, de pildă, vorbește de o viață care este **„mai de grabă durare decît trăire"** și afirmă că „marii scriitori (...) au ca destin să ducă o viață asemănătoare morții..." **(Mici opere morale,** Buc. 1968, p. 112).

Problema capătă însă o rezonanță și-o dimensiune unică la Eminescu, prin tentativa Luceafărului de a trece de la Idee la Viață. În pofida dorinței reciproce de apropiere, cei doi protagoniști nu pot comunica, întrucît ei sînt victimele incompatibilității a două lumi total opuse. Fiică a pămîntului, Cătălina nu poate să gîndească Absolutul, căci — scrie T. Vianu — **„Pentru o conștiință omenească nemurirea este însă un concept cu totul negativ, pentru că singura noastră experiență este aceea despre viața muritoare. Nemurirea nu poate fi astfel pentru noi decît o formă a morții, și Luceafărul apare în adevăr ca** un mort frumos cu ochii vii". (subl. n.) **(Opere,** II, p. 432). La chemarea lui Hyperion, Cătălina răspunde într-un fel care denunță incapacitatea omului de a cuprinde Idealul, spaima în fața **necunoscutului** pe care, totuși, îl caută, a cărui nostalgie îi tulbură existența : „O, ești frumos, cum numa-n vis / Un înger se arată, / Dară pe calea ce-ai deschis / N-oi merge niciodată ; / Străin la vorbă și la port, / **Lucești fără de viață / Căci eu sînt vie, tu ești mort, / Și ochiul tău mă-ngheață".** Contradicția dintre viață și moarte nu se poate rezolva decît fie prin participarea omului la Idee, fie prin trecerea geniului de la Idee la Viață, adică ceea ce îi și cere Cătălina lui Hyperion : „Dar dacă vrei cu crezămînt / Să te-ndrăgesc pe tine, / **Tu te coboară pe pămînt, / Fii muritor ca mine".** Prin natura sa tinzînd spre viață, geniul acceptă sacrificiul, își asumă **în mod conștient** riscul aventurii, pentru că numai astfel își poate cunoaște adevărata condiție, pe care Demiurgul, refuzîndu-i dezlegarea de nemurire, i-o înfățișează, raportînd-o la destinul muritorilor. Dacă admitem că, metaforic, glasul Demiurgului reprezintă conștiința de nemuritor a geniului (E. Todoran), atunci zborul lui Hyperion la Demiurg semnifică întoarcerea la spiritul propriu, dialogul cu acesta este o expresie a confruntării geniului cu sine însuși, confruntare ce-i dezvăluie lui Hyperion nepotrivirea sa cu destinul muritorilor, faptul că geniul „n-are moarte, dar n-are nici noroc". Fericirea, norocul este un atribut al muritorilor, al vieții deci, în timp ce nemurirea geniului, simțită de aceștia ca o formă a morții, exclude bucuria : „Trăind în cercul vostru strîmt / **Norocul vă petrece,** / Ci eu în lumea mea mă simt / Nemuritor și rece".

GH. ANGHEL : Eminescu

Aceeași condiție tragică a geniului o găsim tratată, între alte opere, și în **Oda în metru antic,** inițial închinată lui Napoleon. Ca și Hyperion, Napoleon a încercat în zadar trecerea de la Idee la Viață, și, în cele din urmă, retras în lumea sa interioară, se va resemna în contemplarea rece, indiferentă, a lumii. Ideea se precizează mai bine în variantele succesive ale poeziei, în care lui Napoleon i se substituie poetul însuși : „Falnic, mîndru, înfășurat în mantă-mi / Coboriiu cu ochi nemișcați în gloată / Cutremurînd-o / Dar sătul de ea și de mine însumi / Am să urc din nou părăsita treaptă / Ochii nemișcați ridicînd la steaua-mi / Nemuritoare". Treptat, poezia își adîncește lirismul, prin concentrarea asupra aspectului tragic al condiției geniului : opțiunea pentru lumea interioară, adică „moartea perpetuă". Suferința în singurătate devine o formă a morții, căci, asemenea tînărului voevod din **Povestea magului călător în stele,** geniul nu se mai poate regăsi în visul creat de propria-i fantezie : „De-al meu propriu vis, mistuit mă vaet..." Avînd conștiința neputinței de a-și depăși condiția, el se resemnează într-o atitudine de „nepăsare tristă" : „Piară-mi ochii turburători din cale, / Vine iar în sîn, nepăsare tristă ; / Ca să pot muri liniștit, pe mine / Mie redă-mă !"

Sîntem departe de ironia rece, superior disprețuitoare, cu care Hyperion îi privește pe muritori, dar această nepăsare tristă exprimă, totuși, o formă mai acută a suferinței pe care geniul o încearcă în urma neputinței de a trece la Viață.

Spre deosebire de Schopenhauer, Hegel — cum s-a văzut — nu exclude aprioric posibilitatea integrării sociale a geniului, tragicul acestuia nu decurge dintr-o realitate metafizică, ci din neacceptarea vieții, **așa cum ea ie-ar fi permisă,** adică într-o formă incompatibilă cu aspirațiile sale. Drama sa apare, așadar, ca o consecință a acestei nepotriviri, care nu este absolută, însă, deoarece, în anume situații, geniul, depășind „negativul lumii existente", izbutește să **trăiască,** adică să trea-

I. CHEIE — PANTEA

(Continuare în pag. 3)

Dimensiunea începutului de an

Continuarea firească a efervescentului an 1974, an aniversar, an reper în evoluția viitoare a țării prin istoricul Congres al XI-lea al Partidului Comunist Român, care a adoptat primul Program al partidului vizînd dezvoltarea multilaterală a societății socialiste românești, noul an cunoaște, în primele sale zile, semnele sigure ale drumului ales spre împlinirea unor înalte deziderate. Parcurgem etapele scurte ale săptăminilor lui 1975, animați de sentimentul responsabil al participanților la o majoră întrecere a muncii desfășurată sub imperativul național, asumat de întreg poporul : cincinalul înainte de termen. Ultimul an al cincinalului a debutat în climatul efervescent al pregătirilor pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională și în Consiliile populare, eveniment de largă rezonanță politică desfășurat într-un cadru legislativ nou, specific înaltului spirit al democrației noastre socialiste. Pe coordonatele imperativelor economico-sociale ale acestui an se dimensionează și mobilizatoarele chemări la întrecere socialistă lansate recent în principalele ramuri economice, chemări cărora colectivele de oameni ai muncii din întreaga țară le-au răspuns prompt prin angajarea fermă, totală a efortului lor, a dorinței lor de autodepășire. Acestea sînt principalele elemente ale contextului emulativ pe fondul cărora în întreaga țară, se desfășoară adunările generale ale oamenilor muncii.

Și prin toate acestea începutul acestui an este mai mult decît o continuare firească a anului parcurs, este o amplificare generală a dimensiunilor vieții economico-sociale a țării, în spiritul hotărîrilor Congresului, generatoare ale amplului proces de adîncire a democrației noastre socialiste.

Martore destinului înalt asumat de întreaga națiune spre o perfecționare a tuturor laturilor vieții sale rămîn cotidienele succese de muncă, dedicate acum evenimentului alegerilor de la 9 martie.

ORIZONT

DORU-N LIMBA ROMÂNEASCĂ

(FRAGMENT DIN POEMUL „EMINESCU")

Cînd un geniu vrea din scama de pe nori să se-nfiripe,
Veacurile prosternate stau la glezna unei clipe.
Într-un mugure virtejul de ecouri să răsară, —
Abur de melancolie pe răbdarea milenară,
Sunet de cariatidă suie-n plinul din vertebre,
Pe argila suferindă, — aer zguduit de febre,
Clopotul desăvîrșirii în mutenia lui să bată
Sub cupola de cuvinte, și la mii de ani, o dată,
Graiul nostru care știe și tăceri, să se consume
Doar cu litere aprinse la venirea ta pe lume.
Să-ți audă prima șoaptă cu suișuri cristaline,
Șiruri de părinți veniră din vechime pîn-la tine,
Cînd îți cuvîntăm lumina, licăr de izvor tresaltă
Ca o strună mai adîncă, pe-o vioară mai înaltă,
Trebuia un braț mai teafăr și o daltă mai fierbinte,
Pietrele să prindă suflet în zidirea de cuvinte,
Am săpat în bronz și-n aer cîntecul, ca să respire ;
Pentru zborurile toate, tot azurul, moștenire ;
Ca sufletea piramidei să ne-nvăluie, să crească
Aurul curat ce-și sună doru-n limba românească !

DAMIAN URECHE

EMINESCU — POET ROMANTIC ȘI MODERN

Eminescu este în literatura română un poet romantic prin universul poeziei lui. În dialectica proprie romantismului, primul moment, cum Gaetan Picon îl definește, este expresie subiectivității, căreia „răul veacului" îi este o formă, sau mai degrabă un moment caracteristic. Al doilea moment al dialecticii, provocat de ruptură dintre eu și lumea realului, este o compensare a acesteia prin toate evaziunile posibile : iluzie, vis, fantastic. Eminescu este și el un poet al „răului veacului", într-un pesimism a cărui semnificație etică și socială nu este străină de adaptarea la condițiile istorice ale societății românești, în a doua jumătate a secolului trecut. De aici și atitudinea ironică în poezia socială, primind funcția de satiră prin referirea la o anumită realitate, căreia îi oferă propria sa **imagine,** pentru a-i spori puterea de a se nega pe sine însăși, într-o schimbare **reală** a contrariului prin contrarul său, în devenirea istorică. Realismul poetului nu se opune astfel romantismului, ci este o componentă a lui, pentru că privirea realistă a societății satirizate îl pregătește pe cititor pentru restabilirea lumii răsturnate, prin inversiunea proprie ironiei, în viziunea largă a mersului ironic al istoriei. Poetul se maturizează în această viziune, de la **Junii corupți** și **Epigonii** pînă la **Scrisori, Glossa** și **Luceafărul.**

Dar în această evoluție a rămas, cum singur spunea, un romantic, și în înțelesul celui de al doilea moment al dialecticii romantismului, provocat de ruptura dintre eu și lumea reală. Romanticii, dînd fantasticului și visului o semnificație poetică, au făcut din confruntarea lor cu realitatea o transpoziție de sensuri de la real la imaginar, punînd față în față spiritul cu propria lui creație, care face posibilă o trecere la limită a realului, poetic reconstituit ca neverosimil, într-o „metafizică a imaginarului", confundată cu însăși imaginația poetică. „Mai departe, mai departe, fără sfîrșit !", gîndea Faust. Este ceea ce romanticii germani numeau „nostalgia infinitului", prin ridicarea vălului de pe chipul zeiței Isis, cum ar fi spus Novalis, pentru descoperirea secretului lumii în ființa omului. Eminescu a dat fantasticului dimensiunea cea mai autentic romantică, într-o convențională înlocuire a realității cu aparența confundată cu visul sau cu ficțiunea basmului, considerată ca o condiție a imaginației poetice : „Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur", pentru reconstituirea panoramică a istoriei universale, sau „Mă cufund ca într-o mare de visări dulci și senine", prin adeziunea poetului la o ideologie revoluționară, comparată cu un vis al celor ce „convorbeau cu idealuri". Ceea ce în literatura romantică se numea „fantastic" se confunda în mare parte cu ideea de „romantism" : viziunea folclorică în aspectele ei magico-mitice, de la incantație pînă la imaginație, explorarea conștiinței în adîncurile ei răsfrînte în coșmarurile și visurile ireale printr-o ruptură a realului, într-o călătorie a omului în lumea invizibilă a „dublului" său : psyché, genius, Geist, „demonul" lui Eminescu, din a cărui semnificație se construiește un adevărat „mit românesc" al „văzătorului", în înfățișările succesive : Sarmis, în mitul getodac, Toma Nour în istoria voevodală românească, Hyperion, în mitul poetic al „visătorului" în idealul omului ca pămîntean cu nostalgia înaltului. Cînd fantasticul nu este supranaturalul ci incomprehensibilul, presupune trăinicia lumii reale printr-o privire a ei sub semnul imposibilului, dovedit ca atare, tocmai prin prezența realității în imaginea ei denaturată, ca o lume populată de personificări ale necunoscutului, în apariții înfricoșătoare : spirite, demoni, strigoi, vampiri, zburători, fantome, ca simboluri ale unui „dublu" al ființei umane. Este la Eminescu lumea **Strigoilor, Povestea magului călător în stele, Luceafărul.**

Dar Eminescu, poet romantic, este un poet modern totodată, prin ceea ce romantismul însuși conținea în germene ca modernitate. Poetul modern este cel care, înlăturînd ruptura între eu și lumea reală, are sentimentul reintegrării lumii într-o unitate, a cărei conștiință el o primește într-o aventură poetică prin care se întrevede o nouă relație între puterile reale ale limbajului, ca expresie a interiorității sufletești, cu simbolul, ca imagine a lumii exterioare, în ceea ce simbolismul va realiza ca adîncire a lirismului, pînă la confiniile muzicii spontane a sufletului latent, cu un sentiment al nuanțelor, care îl obligă să modifice limbajul, regîndind semne verbale pentru a exprima inexprimabilul. Baudelaire a fost cel care, dincolo de experiența romantică, a legat cauza poeziei de aceea a omului, care se angajează total în aventura poetică și cere în același timp acestei poezii soluția conflictelor sale și accesul la o lume adevărată. Simbolul pentru poetul modern este o legătură între toate manifestările unui principiu unic, poezia trebuind, cum spunea Baudelaire, să producă impresia profundă a corespondențelor intime ce pot exista între natură și om, a raporturilor secrete ale sensibilului și inteligibilului, cu alte cuvinte să atingă esențele ale cărei manifestări se joacă la suprafața lucrurilor (Guy Michaud, Le message du symbolisme, p. 76). Și astfel ea repară ruptura dintre real și visurile omului, înlăturînd-se sentimentul „golului". Din acest punct de vedere poezia simbolistă se întîlnește cu Simbolismul de totdeauna, în primul rînd cu cel folcloric, exprimînd o mentalitate care refuză „golul" sau „nimicul" în reprezentările lumii ca „absolut" în mod „real", real extins și la ceea ce sentimentul omului arhaic încerca în teama lui de necunoscut. Dar nu numai ca mentalitate, găsim aici simbolismul de totdeauna, ci și ca putere a cuvîntului de a „construi" prin propriile sale virtuți o lume a „întregului". Un adevărat poet modern, paradoxal vorbind, este cel care dă simbolului o profunzime cît mai mare, cum el numai în gîndirea omului arhaic a avut-o, a omului care gîndea **simbolic** în toate actele comunicării sale cu lumea, văzînd în aparențe totdeauna absolutul. Poezia modernă și-a descoperit modernitatea prin arhaicitatea simbolismului poetic, căruia îi dă însă, într-o experiență nouă, de om modern, o frecvență ce depășește simplele jocuri de cuvinte și imagini, pentru o semnificație a unității „Totului".

Trecerea spre un astfel de simbolism, de la gîndirea omului arhaic plecînd, a făcut-o romantismul, prin acea încercare de restituire a semnificațiilor originare ale unor mituri pierdute sau căzute din condiția arhaicității, odată cu categorizarea lor, încă în antichitate, cît și ale legendelor și poveștilor care, din alegorii ce sînt, redevin structuri poetice pentru experiențe mai adînci, în ceea ce va fi numit „mitul modern al poeziei".

GH. ANGHEL :
Cap de femeie

Eminescu, poet romantic, în acest fel a fost un poet modern, „simbolismul" lui suprapunîndu-se cu simbolismul de totdeauna, care este fondul însuși al oricărei poezii : „acele ghicitori, eresuri", ale unei lumi ce gîndea în basme și vorbea în poezie. Și pentru a intra în universul lui poetic, în care lumea fizică este doar un vas pentru sensurile unor idei ce se nasc din imaginile însăși ale unui „întreg", în interiorul căreia lucrurile se alcătuiesc într-o nouă ordine a universului, căruia poetul însuși îi dă un Sens, metoda adecvată pentru explorarea acestui orizont interior ai poeziei este o fenomenologie a poeturii, adică o descriere a structurii, prin care semnificațiile lucrurilor se alcătuiesc în totul care este lumea poetului. Dintr-o imagine izolată se naște o lume într-o mișcare de gîndire prin care ideea, respingînd limbajul convingerilor, se lasă în voia poeziei.

Și sînt mai multe planuri ale acestor **imagini ale lumi**, în poezia lui Eminescu, privită în straturile de adîncime ale semnificației poeticului, într-o scară a reprezentărilor privind : universul, lumea, natura, istoria, societatea, omul. Mai întîi sînt **marile imagini**, care în modelul mitic aveau un sens ontogenetic, căruia primii filozofi, odată cu alegorizarea miturilor arhaice, au căutat să le dea înțelesul logic al **principiilor** sau **elementelor** : Apa, Focul, Aerul, Pămîntul, ca simboluri care vor primi un spor de semnificație reflectat din dublarea naturii universului cu natura umană : Apa, ca „început" este pentru el „eterna pace", aerul, în perspectiva cosmică a cerului, este „nostalgia infinitului", focul, ca ardere universală a firii, este „iubirea", iar pămîntul, ca natură care se naște și moare în ciclurile cosmice, este „viața".

Corespunzătoare acestui spor de semnificație în marile imagini ale poeziei, pe un al doilea plan, vor fi geografia universului și istoria umană : Apa este „marea" sau „oceanul", „riul", „izvorul", într-o unitate a lumii a cărei armonie constă în **mișcarea** ei, în „curgerea" ei, exprimînd sentimentul „trecerii" ; aerul, în înălțimea lui este „zarea", „bolta" cu soarele și stelele, cu luna, a căror mișcare produce alternarea **luminii** cu **întunerecul,** din care se întrupează, în dialectica trecătorului și a eternului, principiul iubirii cosmice, Eros, în înfățișarea lui Hyperion, contopit cu **firea** și cu **omul,** într-o dublă vocație, cerească și pămînteasă ; focul este „arzătoare cu ale **muntelui** în peisajul natural ; ceea ce dă cerului, într-o expansiune a primei imagini, sensul **templului,** prin care „văzătorul" gîndește asupra începuturilor istoriei omenirii, în reveria „panoramei deșertăciunilor" : „Cînd posomoritul basm — vechia secolilor strajă — îmi deschide cu chei de aur și cu-a vorbelor tui vrajă Poarta naltă de la **templul** unde secolii se torc"... Timpul mitic al „începutului" este reprezentat prin aceleași imagini : „În vremi de mult trecute, cînd stelele din ceruri Erau copile albe cu părul blond și des Și coborînd pe rază țara lor de misteruri În marea cea albastră se cufundau ades". Sentimentul „trecerii" în sensul mai grav al **zădărniciei** cînd scurgerea vieții umane este **istoria,** privită ca ireversibilitate, în versurile sonetului Veneției : apa este oceanul, în personificarea personajului mitic : „Morții nu-nvie — van te-ncerci copile".

Reconstituirea structurii poetice a imaginii prin elementul fundamental al titanismului și demonismului, a încifrat-o poetul într-un mit românesc, în care marile imagini ale universului sînt deschideri ale sensului spre ideea creației umane. În „orphismul" poetului **bolta** este lumina interioară a „văzătorului", al cărui „ochi" este adîncimea gîndului în care universul se reflectă în nemărginirea lui, în contemplarea naturii eterne. Ca personaj, într-un mit românesc, Sarmis este blestemat de soare ca nemurirea să fie umbra gîndirii lui, pentru că în cîntarea lui i-a înălțat pe zei, dar să treacă printre oameni fără să-i vadă, pentru că în închinarea lui i-a blestemat pe zei : „De raze de jăratec lumile-i se sorb Și ochii-i fug în capu-i și se usucă-orb". Întoarcerea la condiția originară a „văzătorului", în imaginea titanului răzvrătit împotriva zeilor, este cucerire a **cerului**, în gîndul poetului Mureșan : „O de-aș vedea furtuna că stelele desprinde, Pe cer talazuri mîndre înalță și întinde, Și norii ca sloiuri de ghiață aruncate Sfărmîndu-se de-a sferei castele înstelate". Și, coborîndu-se din istorie în viața omului, aceleași imagini se întîlnesc în dorința morții, ca dialectică a vieții : „Vo geme de patemi Al mării aspru cînt... Ci eu voi fi **pămînt** În singurătate-mi",

Așadar, în această privire pe verticală a sensurilor imaginilor în unitatea lor structurală, de sistem al gîndirii poetice, constatăm particularitatea lor de a se transmuta unele în altele, ca imagini ale elementelor lumii, care și ele se regăsesc în lucrurile mari ca și în cele mici, toate puse în ordinea lumii de un principiu unic, care dispune materia după legile armoniei. Acest principiu, enunțat mai întîi filozofic de presocratici, este și un principiu al poeziei moderne, care, prin simbolismul poeziei de totdeauna, de la mit la poeziei, se întoarce la structuro marilor imagini ale gîndirii mitice, el definind poezia ca structură, în care totul participă la tot, în fiecare lucru existînd o parte din fiecare lucru, într-un tot care nici odată nu este „totul". Mitul modern al poeziei este această structură poetică, al cărei sens, în tradiția poeziei romantice, se constituie într-un strat poetic central avînd ca elemente de susținere simbolul și mitul. Este stratul poetic al „operei deschise", în care imaginile cresc unele din altele, se ordonează într-un orizont propriu, care este lumea poetului, prin orizontul ei interior deschisă spre lumea altor poeți.

Prin această deschidere a operei este Eminescu, ca poet modern, un poet în a cărui forță imagistică descoperim, printr-un fond de creștere a ei, dincolo de romantismul lui, forma primară a poeziei, într-o geneză a gîndirii poetice, ceea ce este mai modern în poezie, prin care definim pe poetul de totdeauna. Eminescu nu este numai un poet al epocii lui, un întemeietor de limbă poetică, ci mereu un poet al nostru. Se schimbă numai metodele studiului dar subiectul este același, se schimbă numai cititorii, dar cartea este aceeași, se schimbă vremurile și oamenii, dar gîndul lui este același, în bătaia clopotului ce bate în miezul nopții, anunțîndu-i trecerea" :

Pe căi bătute-adesea vrea moartea să mă poarte,
S-aseamăn între-olaltă viață și cu moarte ;
Ci cumpăna gîndiri-mi și azi nu se mai schimbă,
Căci între amîndouă stă neclintita limbă.

EUGEN TODORAN

Eminescianism și traductibilitate

Eminescu este pentru noi simbolul dramaticei aspirații a unei literaturi la universalitate și traductibilitate, ori, mai exact, la universalitate prin traductibilitate, într-un veac care, în cuvintele lui Edmond Cary este „veacul traducerilor prin excelență". Drama constă în mișcarea poeziei eminesciene, și prin aceasta a marii literaturi române, în interiorul unui cerc restrictiv : căci, deși recunoscută universalitatea lui Eminescu pe plan european se ajunge la situația paradoxală în care calitatea esențială a creației eminesciene – calitate de limbaj poetic – devine un impediment în calea receptării datorită traducerilor inferioare de care a beneficiat marele poet de cele mai multe ori. Pe de altă parte, conștiința europeană s-a limitat în general la asimilarea creației eminesciene unor curente și personalități occidentale. Ori, cum avertiza și Vladimir Streinu („Un studiu italian despre Eminescu" – **Pagini de critică literară,** III) „A-l caracteriza prin romantism devine ofios. Are el un aspect «eminescian» pe care să-l adauge viziunii romantice ?. Latura eminesciană a romantismului e singura bază a universalității lui."

Dar tocmai acest „eminescianism" a fost insuficient definit. Universalitatea lui Eminescu a fost intuită de la bun început, dar ea s-a păstrat fie la stadiul afirmației sentimentale, fie la cel al motivării ei prin argumente de ordin cultural, extrapoetic. Astfel, pentru Maiorescu, poetul „este un om al timpului modern", pentru că „cultura lui individuală stă la nivelul culturei europene de astăzi ... Acel cuprins ideal al culturii omenești nu era la Eminescu un simplu material de erudiție străină, ci era primit și asimilat în chiar individualitatea lui intelectuală". (**Critice, vol.** III). Totuși încă Maiorescu descoperea la Eminescu, pe lîngă o sinteză de ordin cultural-filozofic, și o strălucită sinteză de ordin poetic-formal, ce făcea ca „din mijlocul imperfecțiunilor" compunerilor anterioare să răsară „o frumusețe de limbă și o înălțare de cuget" ... G. Ibrăileanu, în egală măsură, se preocupase de definirea calității „eminesciene" văzută ca un „imens salt" față de epoca anterioară, în primul rînd, în ceea ce privește limba poetică, stilul și arta sa. „Orice vers al lui Eminescu este o întrebuințare nouă a limbii române și o orchestrație nouă a muzicii ei". Ce înțelegea criticul prin „eminescianism" în fond și formă se vede mai cu seamă din critica „postumelor" pe care le-ar fi expediat într-o addendă pe motiv că ele mai păstrau o retorică juvenilă, imagini inconsistente, prea poetice, frazeologie sonoră ce trădau încă școala predecesorilor (Bolintineanu) fără să aibă încă nimic din orchestrația „hipnotică" a marilor sale poezii, din economia verbală și imagistică și „puterea sugestivă a muzicii".

Interesante ni se par consecințele acestor intuiții în cazul lui Ion Pillat care, în 1930, încearcă să definească eminescianismul sub semnul „poeziei pure" **(Eminescu și poezia pură).** Pe urmele abatelui Brémond, I. Pillat considera drept „impurități" prozaice elocința (retorica poetică), și chiar dacă nu era de acord în întregime cu identitatea poezie-muzică, vorbea de „acel imponderabil eminescian" ce rezidă în „armonia cuvîntului în sine", de „cuvîntul virgin și luminos". Definind astfel „calitatea poetică", Pillat anticipa conceptul „poeticității", lansat de R. Jacobson, ce rezidă în „sinteza nouă a așezării cuvintelor", în forța magică a textului ce își îndepărtează treptat contingentul (referentul adică), abătînd atenția asupra sintaxei poetice în sine.

Dar, dincolo de interesantele implicații teoretice ale acestei noi perspective deschise asupra creației eminesciene, ea conduce în mod logic la ideea intraductibilității : „Îndrăznesc paradoxul adevărat că numai poeții proști, adică impuri – întrebuințînd legile și materialul prozei – pot fi traduși". Argumentul lui Ion Pillat reactualiza astfel una din definițiile tradiționale ale marii poezii, aceea a intraductibilității ; încă Du Bellay declara ritos că ceea ce rămîne intact și necomunicat după actul tălmăcirii este poezia însăși. Căci cum poate fi tradusă identitatea, unicitatea, decît prin ea însăși. Din fericire, teoria modernă a traducerii a ieșit parțial din impas prin părăsirea principiului fidelității absolute, a literalității („non verbum verbo, sed sensum exprimere sensu") ori a univocității soluțiilor. Majoritatea teoreticienilor și practicanților români converg și ei spre o asemenea reconsiderare a necesității și posibilității traducerilor. Pentru Ibrăileanu, bunăoară, poezia rămîne traductibilă în măsura în care ea are șansa de a-și afla în altă parte un poet congenital, tot atît de mare, care să creeze o operă egală ca putere de sugestie. Specificul național și individual nu răpesc operei caracterul ei de universalitate : pînă și **Moș Nichifor Coțcarul**, „cea mai moldovenească nuvelă cu putință, a făcut cea mai mare impresie în lumea anglosaxonă". Problema se pune așadar în alți termeni : traducătorul trebuie să fie nu numai cititorul cel mai intim, mai fidel al autorului, ci să se apropie de original ca un „Undichter", un poet care să-și mobilizeeze resursele poetice pentru a realiza un „lebendige Zusammenlang", în cuvintele lui Kurt Heinrich Hansen, transpunînd nu integral, ci găsind „echivalențe poetice" de aceeași valoare estetică și emoțională.

Dar dacă tălmăcirile lui Eminescu din Cajetan Cerri, G. Keller, Lenau rezistă timpului tocmai pentru că poetul le-a investit cu armonia artei sale, le-a „eminescianizat", nu aceeași soartă o au creațiile sale, cel puțin deocamdată, atunci cînd sînt transpuse într-o altă limbă. Un destin mai fericit au avut poate tălmăcirile în limba engleză și germană. Astfel volumul de traduceri din Eminescu, publicat de Sylvia Pankhurst și I. O. Stefanovici în 1930, a beneficiat de prefața lui G. Bernard Shaw, vădit impresionat de „poetul moldovean care a ridicat acel fin de siècle din mormîntul său", chiar dacă intervenția sa se rezumă în general la a face aprecieri curtenitoare la geniul... traducătoarei. Mai recent s-au apropiat de Eminescu Don Eulert (**46 Romanian Poets in English,** Edit. Junimea) sau Roy MacGregor Hastie, (**The last Romantic : Mihai Eminescu,** Univ. of Iowa Press, 1972), a căror traduceri, dacă cîștigă sub aspectul concentrării verbale și preciziei imagistice, suferă de o vădită retoricizare, abstractizare a discursului, prin sacrificarea inefabilei muzicalități eminesciene (redată destul de fidel în privința superficiei prozodice de Sylvia Pankhurst). Traducătorii anglosaxoni mai noi, beneficiarii unei alte tradiții și experiențe poetice, cu repercusiuni asupra teoriei traducerii însăși (exemplul lui Pound și Eliot) comit aceeași eroare a epurării poeziei eminesciene de însăși esența ei, vizînd o „intelectualizare" a expresiei, o convenționalizare a discursului poetic, un fel de retorică a imaginii nude, antipoetice, care le este congenitală.

Teoria echivalării creatoare a lui Eminescu într-o limbă străină rezistă unei priviri critice numai în măsura în care cel care o întreprinde își justifică calificativul de poet (așa ca bunăoară Alfred Margul Sperber), dar asemenea întîlniri fericite s-au întîmplat rar. Pe de altă parte, orice traducere din Eminescu va trebui să pornească de la o definire viabilă a „valorilor eminesciene în formă și fond", Eminescu poate fi tradus, o spune și o practicantă a criticii stilistice de tip croceean Rosa del Conte, dar îi lipsesc încă în bună parte instrumentele de evaluare critică, cum observa aceasta în 1963 **(Eminescu o dell'Assoluto)** acuzînd insuficiența aplecării (în critica română) asupra „simburelui" original al acestei poezii, „il seme germinale unico". Cercetătoarea italiană, chiar dacă neglija opera fundamentală a lui Călinescu, ori considerațiile „tehnice" asupra versificației și muzicalității eminesciene ale lui Ibrăileanu, avea oarecare dreptate. De atunci au mai apărut studiile lui Ion Negoițescu, Vladimir Streinu, Eugen Todoran, ș.a., ce năzuiesc toate să se situeze la „stratul poetic central" din care se construiește opera eminesciană prin mecanismul reveriei romantice, năzuiesc adică la definirea poeticității creației eminesciene. Odată definit acest specific eminescian, discuția despre traductibilitatea lui este relansată.

MARCEL POP-CORNIȘ

GH. ANGHEL :

Cap de copil

Diorama : eminescologia postbelică

Se poate observa, în critica și istoria literară românească, un fenomen specific contemporaneității : eminescologia tinde să devină o știință de graniță cu individualitatea sa, conferită de unele legi proprii, cu un domeniu precis conturat și specialiști de înaltă ținută intelectuală, chiar dacă arsenalul metodologic nu este întotdeauna inedit. Eminescologii dobîndesc cu certitudine conștiința sporită a aderenței la aceeași falangă spirituală, neîncetat primenită prin vreme, în care fiecare își aduce prinosul de contribuție în realizarea scopului comun, de semnificație națională : **„Eminescologia începe să semene din actualul punct de observație cu o construcție la care lucrează generații după generații, ca în epocile cînd marile catedrale se ridicau vreme de secole"** [1] Drumul parcurs de la acel strigăt în pustiu din 1940 : **„O catedră Eminescu"**, căci **Eminescu este astăzi o instituție națională ....",** [2] pînă în ziua de azi, a fost unul mereu spre puritatea înălțimilor, spre originea esențelor tari, în care împlinirea deziderateului pompilian cumulează semnificațiilor științifice pe cele omagial-patriotice.

Paralel cu asaltul tomurilor critice, o imagine se încheagă. Este imaginea unei **continuități** în cercetarea eminescologică, nestrangulată nici măcar de flagelul ultimului război — amenințată, poate. Cu atît mai mult semnele continuității se relevă după Eliberare, cînd, libere în exprimare, condeiele criticilor și istoricilor literari se îndreaptă cu pioșenie, dar cu sporită insistență, spre treptele templului eminescian. Ele au fost multe și pe rînd cucerite : unele nu de la prima încercare. Iar încercările — mai toate — recunoscut sau nu, direct sau indirect, mai mult ori mai puțin, stau sub semnul Maestrului. Chiar de aceea controversa, polemica, afirmarea individualității critice au dobîndit importanța cuvenită.

Dar pentru o decolare bună, a fost necesară ridicarea unei rampe trainice : documentarea minuțioasă. Uneori ea s-a transformat în finalitate pentru autor (AUG. Z. N. POP, I. CREȚU, D. MURĂRAȘU), meritele fiind însă incontestabile. Alteori, pornind cu aproximație de la aceleași date, s-a ajuns la rezultate disjuncte (Dr. I. NICA, G. MUNTEANU). Nu sînt puține cazurile cînd, preocupări parțiale și de valoare inegală au fost însumate în volum, fără a beneficia de un statut structural unitar (G. C. NICOLESCU, Z. D. BUȘULENGA — 1973). Multe cercetări se diferențiază încă de la nivelul intenției : unele vizează parțial creația eminesciană, mergînd pînă la stricta specializare (M. CĂLINESCU, I. ROTARU, I. DUMITRESCU), altele își propun o abordare multiunghiulară, dacă nu chiar totală (D. POPOVICI, EDGAR PAPU, EUG. TODORAN). Cele mai prestigioase au fost cursuri universitare solid articulate prin unitatea viziunii (EUG. TODORAN, G. MUNTEANU). Proza eminesciană, spre deosebire de poezie, s-a bucurat mai puțin de favoarea cercetării monografice (EUG. SIMION). Radicalismul punctelor de vedere, chiar dacă nu i se acordă unanim drept de cetate, a fost susținut printr-o argumentație cel puțin de evidentă sinceritate și probitate morală (I. NEGOIȚESCU). Dar pentru a ajunge pe culmi, a fost imperios necesară o răbdătoare educație anterioară a publicului larg (Z. D. BUȘULENGA). Alături de pluralitatea aspectelor care au intrat în atenția unei personalități critice, trebuie reținut efortul conjugat și colectiv („STUDII EMINESCIENE" — 1965). În privința detaliului biografic, atitudinile au consunat ori s-au despărțit (D. POPOVICI, EUG. TODORAN, G. MUNTEANU — I. NICA). Stilistica eminesciană s-a dovedit fascinantă pentru unii (G. I. TOHĂNEANU). Metodele au oscilat și ele între extreme (neopozitivismul, istorismul genetic, comparatismul, metoda analitică, cea structurală, cea fenomenologică, sau chiar psihologică), uneori izbînda și eșecul caracterizînd aceeași metodă (D. MURĂRAȘU — AUG. Z. N. POP). Am punctat o imagine, care, fie ea cît de sumară, este, credem, posesoarea unei capacități de sugestie.

Din această generoasă perspectivă, din aceea mai generoasă pe care ne-o rezervă viitorul, siguranța afirmației filocălinescianului Al. Piru începe să pălească : **„Pentru moment, talentul greu de egalat al lui G. Călinescu ca și cercetarea amănunțită a operei lui Eminescu (...) face întreprinderea unei noi biografii nu superioare, dar măcar de aceeași calitate, imposibil de închipuit".** [3]

Nu dorim să profanăm miturile, dar nici să nu recunoaștem titanismul aspirațiilor contemporane (EUG. TODORAN, G. MUNTEANU). Materializarea unor proiecte deja anunțate va fi în măsură, credem, să ne edifice.

Prof. TRAIAN GALETARU
Comloșu-Mare, Timiș

1) G. Munteanu, **Hyperion 1. Viața lui Eminescu,** Edit. Minerva, Buc., 1973, p. 10
2) Pompiliu Constantinescu, **Studii și cronici literare,** Edit. Albatros, Buc., 1974, p. 78
3) Al. Piru, **Varia I,** Edit. Eminescu, Buc., 1972, p. 130

PANORAMIC

● **DIN PROGRAMUL MANIFESTĂRILOR** politico-ideologice și educative (al F.U.S. și Consiliului municipal Timișoara) închinate campaniei electorale, notăm : **azi 17 ianuarie ora 15 la I.M.A.I.A.** va fi prezentată expunerea „Coordonate generale ale politicii externe a partidului și statului nostru în lumina documentelor Congresului al XI-lea al P.C.R." ; **la ora 16 la Întreprinderea „Azur"** un concurs cu tema „Unirea Principatelor Române — împlinire a năzuințelor dintotdeauna ale românilor de pe cele două maluri ale Milcovului" ; **la ora 17 la Bastionul Cetății** simpozionul „Politica externă a României — expresie a profundului umanism al politicii P.C.R.".

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ.** Primim de la corespondentul nostru Iuliu Lucaciu vestea că în comuna Zerind din județul Arad s-a deschis, la 18 mai 1974, **prima expoziție permanentă de artă plastică din mediul rural.** Inițiativa aparține directorului **Căminului cultural** al comunei, profesorul de istorie Fazekas Iozsef. Nu ne mirăm că expoziția se bucură de interesul sătenilor, așa cum sîntem informați în scrisoarea primită. Sînt expuse peste 60 de tablouri, donate de artiști plastici din București, Arad, Cluj, Tîrgu-Mureș, Baia-Mare, Gheorghieni, Miercurea-Ciuc, Sfîntu-Gheorghe, etc. Am descifrat printre rînduri chemarea adresată celorlalte comune ale țării de a urma exemplul Zerindului. Subscriem și așteptăm noi vești.

● **TEATRUL DE STAT DIN TÎRGU-MUREȘ** prezintă mîine, în sala Teatrului Național două spectacole (la orele 16 și 19,30) cu „Nic-Nic" în regia lui Constantin Anatol.

● **CONSEMNĂM O PREMIERĂ INEDITĂ.** În 3 ianuarie 1975, într-o stațiune de pe Semenic, a avut loc primul recital al unei formații românești de muzică pop la peste 1 000 m. Este vorba de formația timișoreană „Phoenix" care a cîntat în prezența a peste 200 de elevi din Timișoara și Reșița.

● **O ÎNTREBARE PE ADRESA** Trustului de construcții și a celorlalte foruri care răspund de darea **definitivă** în funcțiune a blocului 24 din zona Circumvalațiunii IV (Calea Torontalului). Locatarii intrați în imobil de un an și mai bine nu pot folosi unele instalații ale blocului dintr-un motiv care se poate formula astfel : nu s-au făcut însă o serie de racorduri deși lucrările au început de multe luni iar schimbarea succesivă a echipelor ce se ocupă de verificarea conductelor interioare a dus la situația în care fiecare nouă echipă vine, verifică și pleacă fără a transmite „înlocuitoarei" rezultatele acestei „activități". Se pare că este în curs și realizarea unui drum de acces. Locatarii încă sperăm să se termine și această operațiune în termen util. În numele lor întrebăm deci : „Cînd ... ?"

A. L. C.

Condiția geniului

(Urmare din pag. 1)

că de la Idee la Viață, de ex. Toma Nour din romanul **Geniu pustiu.**

În aceste circumstanțe deci starea geniului se caracterizează printr-un permanent efort de transgresare a limitelor concret-istorice și de realizare într-o existență conformă cu aspirațiile proprii. Dar cum aspirațiile geniului au alte dimensiuni decît acelea ale indivizilor comuni, acesta – observă Max Scheler, în **Despre fenomenul tragic,** – se va afla în mod fatal în contradicție cu imperativele morale ale momentului său istoric, el va cădea inevitabil într-o vină, care însă este o „vină inocentă", adică o autentică **vină tragică,** întrucît ea nu e rezultatul unei opțiuni întîmplătoare ci se confundă cu însuși destinul geniului, care „«se face vinovat» săvîrșind o acțiune lipsită de vină". Suferința geniului apare, așadar, nu numai ca o necesitate, dar, cum observă Luporini, ea reprezintă singurul mod în care geniul devine conștient de propria situație istorică.

Monografii

In „Convorbiri literare" (1890–1891), apoi în volum **(Mihai Eminescu, studiu critic, 1892)** Nicolae Petrașcu scrie primul studiu monografic asupra poetului nostru național. Deschidea, astfel, o serie care, prin amploarea ce-a cunoscut-o ulterior, s-a dovedit de un deosebit interes pentru eminescologie. Căci ea – monografia – pare să fie una dintre mijloacele cele mai eficiente în cunoașterea personalității lui Mihai Eminescu.

Studiul lui N. Petrașcu, in continuarea articolelor lui Maiorescu și Gherea, are meritul de a fi pătruns mai adinc în analiza poeziei eminesciene și de a-i fi descoperit înțelesurile, pornind de la unele fapte de document. Teza lui N. Petrașcu după care Eminescu ar reprezenta o sinteză dintre un nordic și un sudic, dintre dac și roman va fi reactualizată, mai tirziu, de D. Caracostea.

Deși a pledat pentru critica „completă", care să „disece opera de artă sau spiritul scriitorului – anatomia operei sau a spiritului scriitorului – pentru a-i descoperi însușirile" și a încercat, cu alte cuvinte, să descopere „etiologia operei de artă", Garabet Ibrăileanu nu a putut realiza un studiu monografic despre Mihai Eminescu. Articolul său **Eminescu. Note asupra versului** oferă doar cîteva repere (extrem de prețioase, e adevărat) în descifrarea funcționalității ritmului poetic eminescian.

Dacă luăm în considerare ceea ce susține A. Marino **(Revista de istorie și teorie literară**, 4/1974, p. 472 și urm.) și admitem că monografia „în esență, nu înseamnă nici „teză de doctorat", nici lucrare masivă, erudită, nici „viața și opera" unui scriitor, ci (fără a le exclude) o analiză critică – de dimensiuni foarte variabile – care : 1) să se ocupe de opera unui **singur** scriitor și 2) de **intreaga** operă a unui scriitor", ca urmare, dacă extindem sensul acestui mod de investigare critică (renunțind la ideea că monografie=biografie), iventarul lucrărilor monografice asupra lui Mihai Eminescu se îmbogățește cu mult.

„Eugen Lovinescu – nota George Călinescu **(Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent,** p. 716) – a fost cel dintîi care să-și dea seama de necesitatea monografiilor literare". Autor al unui ciclu romanesc închinat lui Eminescu, Lovinescu nu a scris, însă, o monografie literară a poetului (deși amplul studiu – **M. Eminescu** – din seria junimistă poate fi privit ca atare, el constituind o extinsă analiză a raporturilor lui Eminescu cu Titu Maiorescu și cu Junimea).

Tudor Vianu, care consideră „critica monografică adevărata formă a criticii literare" **(Filozofie și poezie)**, își fundamentează articolele asupra lui Eminescu tot pe o viziune monografică.

În acest context, nu e lipsită de importanță observația că, paralel cu evoluția exegezei eminesciene, monografia literară românească se eliberează, treptat, de pozitivism (Adrian Marino, **ibidem**, p. 472).

Cel care deplasează tranșant concepția asupra monografiei și, în același timp, cel care dă prima operă monografică propriu-zisă (științifică și estetică) despre Mihai Eminescu este George Călinescu. **Viața lui Mihai Eminescu,** 1932 și **Opera lui Mihai Eminescu,** 1935–1936 sînt adevărate pietre de hotar în cultura românească. După apariția lor, s-ar fi părut că acest domeniu se închide (sau, măcar, se îngustează enorm) pentru cercetările ulterioare. Iată însă că nu numai înțelegerea călinesciană a poetului a înregistrat obiecții („Citeodată vocabularul critic alunecă foarte frumos pe deasupra realităților artei. Mișcările lui ușoare pot crea paradoxul ca Eminescu, spiritul adinc cultivat și cărturarul vremii lui, să ne apară ca om al instinctelor, făptură elementară" – Vladimir Streinu), ci și ideea de interpretare monografică va fi supusă unor înoiri. Sprijinindu-se pe o documentație aproape exhaustivă, – apariția, la începutul secolului a operei postume, publicată, după manuscrisele Academiei, de Ilarie Chendi, Nerva Hodoș și Ion Scurtu, a influențat considerabil aria investigațiilor – G. Călinescu intreprinde o „biografie narativ-portretistică în stil de epos" (Al. Piru) a vieții lui Eminescu și o explorare sintetică (critică literară artistică) a operei eminesciene. D. Caracostea **(Personalitatea lui Eminescu,** 1926 și **Arta cuvintului la Eminescu,** 1938) și, apoi, D. Popovici **(Poezia lui Mihai Eminescu)** introduc un alt punct de vedere, cel al criticii **genetice**, „explicative". Tinzind spre înțelegerea integrală a operei de artă, concepută ca o unitate (structură), modelată de „forma interioară a viziunii despre lume" proprie creatorului, D. Caracostea concepe studiul poeziei eminesciene atit în forma ei definitivă cît și în năzuința ei spre expresie, în devenirea ei. Revizuind aceste păreri, dar rămînînd în stricta lor apropiere, D. Popovici încadrează opera literară în : „relațiile ei istorice externe" și realizează o secțiune structuralistă, dinamică a creației lui M. Eminescu. Și în deceniul din urmă poezie lui Eminescu a beneficiat de cîteva incursiuni monografice. Vom cita trei dintre ele pentru felul în care fructifică orientări anterioare, reușind, în același timp, printr-un firesc proces de depășire, să aprofundeze nu numai înțelegerea operei eminesciene, ci și ansamblul cercetărilor eminescologice. Este vorba de G. I. Tohăneanu, **Studii de stilistică eminesciană,** 1965 ; Eugen Todoran, **Eminescu,** 1972 și George Munteanu, **Hyperion, 1. Viața lui Eminescu,** 1973.

Prima carte din seria amintită revalorifică cîștigurile stilisticii literare (Tudor Vianu) și rămîne, pînă astăzi, cea mai nuanțată și bogată analiză a stratului „formal" în poezia lui Eminescu. Urmînd faptele de stil în două direcții (linia ascendentă a unei tradiții poetice constituite și cea care-l opune acestei tradiții, asigurîndu-i o uimitoare originalitate) G. I. Tohăneanu demonstrează, cu fine argumente, că saltul înfăptuit de Eminescu se datorește sintezei dintre fondul comun, propriu înaintașilor și un fond de gîndire și de simțire superior tuturor creatorilor de pînă atunci.

Eugen Todoran își fundamentează cercetarea pe „metoda genezei gîndirii poetice". Opera lui Eminescu este scrutată din interior prin evidențierea principalelor ei concepte, care sînt izvoare ale imaginilor poetice. Corectînd considerații mai vechi, studiul lui Eugen Todoran fixează opera lui Eminescu într-o perspectivă inedită și propune, totodată, un nou statut teoretic cu o potrivită metodologie pentru analiza gîndirii poetice eminesciene.

Primul volum dintr-o serie de cinci dedicate lui Eminescu, cartea lui George Munteanu prezintă „epica vieții lui Eminescu" ca o „întrupare arhetipală a ideii de geniu în spațiul românesc". Deși elev al lui D. Popovici, autorul acestei contribuții nu continuă principiul genetic al profesorului său și se limitează la reevaluarea documentelor privitoare la viața poetului pentru a-i stabili o mai exactă imagine. Personalitatea lui Mihai Eminescu e văzută astfel ca o „reeditare a miracolului care il va fi iscat pe rapsodul Mioriței".

OLIMPIA BERCA

GH. ANGHEL : Cap de femeie

MOȘTENIREA LUI EMINESCU

Literatura română strălucește încă sub zodia lirică a Luceafărului. Luminile cuvintului reimprospătat de alți cițiva poeți mari au fulgerat pe cerul inspirației, intr-un veac de neistovită expansiune a ființei noastre naționale, dar n-au putut scoate sufletul acestui popor de sub vraja nepătrunsei lui armonii. Frumusețea eternă a versurilor lui Eminescu străbate ca o zestre fără asemănare în limba celor care s-au născut și se mai nasc pe meleagurile colindate odinioară de făptura neuitată a unui genial adolescent.

Mai înainte ca Titu Maiorescu să fi scris despre „condițiile ideale ale poeziei", Eminescu a învățat din conținutul doinelor — în care dorul nu este altceva decit o virtuală și variată expresie afectivă — că poezia este sentiment și că nici o gindire nu devine frumusețea dacă nu ajunge la vibrația misterioasă cintată și descintată de cuvint. Pentru a prinde farmecul uneori numai presimțit al îngemănării sentimentului cu sunetele, prin care acestea se sbuciumă să fie spus, poetul a zăbovit ani de-a rîndul, cu îndărătnicie și disperare, să adincească visul și dorința, cugetul și durerea, credința și mingiierea, pină ce imaginea noului lor destin s-a întrupat — la nunta de peste vreme a cuvintelor — în muzica incomparabilă a versurilor eminesciene și a primit numele de frumusețe, permanentă și adevăr.

Arta mărturisirii acestui fior de existență dobindește la Eminescu o dimensiune neobișnuită fiindcă depășește intotdeauna accidentalul, repetabilul și rutina afectivă. Chiar și atunci cînd sentimentele se comunică inițial după unele formule stere[illegible]izate prin tradiția folclorică sau romanțată, tensiunea artistică e accentuată prin absolutizarea prefigurării unui ideal de fericire sau de cunoaștere. De aceea meditațiile regretului erotic sugerează nu atit raționamente speculative, cit gravitatea atitudinii față de dragoste, care — pentru poet — este mai aproape de moarte decit de joc. În viziunea sa romantică, experienței lirice i se dă sub pana lui Eminescu mai degrabă sensul cunoașterii esenței însăși a lumii. Interpretarea parabolică a Luceafărului descifrează fără îndoială și o aventură spirituală, aceea prin care geniul își poate descoperi ființa. Rostul său exemplar constă în faptul că artistul există și se dăruiește pentru iubire, dar nu este răsplătit pentru ea. Frumusețea capătă, astfel, în concepția marelui nostru poet, semnificația de a îndreptăți orice suferință și orice sacrificiu.

Poezia lui Eminescu este un ghid spiritual al sensibilității estetice românești și e semnificativ ce inriurire irezistibilă a avut chiar și asupra scriitorilor celor mai inzestrați ce i-au urmat. Măiestria și timbrul profund al versului său, sinceritatea destăinuirii, destinul și generozitatea morală a personalității și, mai presus de toate, demnitatea trăirilor sufletești răsfrinte în motivele poeziilor lui, fac din Eminescu un transmițător de mereu primenită forță creatoare.

Cit timp va dăinui limba română, verbul lui Eminescu rămine mărturie nepieritoare că sentimentul, adică vibrația emotivă a cunoașterii, este izvorul cu apă vie al frumuseții lumii și al adevăratei poezii.

NICOLAE ȚIRIOI

Glose eminesciene

In momentele ei esențiale, de la sfîrșitul veacului trecut și pînă astăzi, poezia românească se naște dintr-o profundă, recunoscută nostalgie heliotropică : Poetul, scris cu majusculă, apariție stihinică și spirit genial în fața căruia trebuie să-și plece flamurile criticul și istoricul literar, producătorii de literatură și publicul de rînd. S-a constituit, astfel, la lumina zilei oarecum, mitul neguros-romantic al Poetului – și termenul de referință pentru un lung șir de autori lirici, cîți poate să-i cuprindă o istorie a literaturii : „Astfel se stinse în al optulea lustru de viață cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pămîntul românesc. Ape vor seca în albie, și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate, și cîte o stea va vesteji pe cer în depărtări, pînă cînd acest pămînt să-și strîngă toate sevele și să le ridice în țeava subțire a altui crin de tăria parfumurilor sa'e."

Neîndoielnic, exhortația și elogiul din finalul monografiei Viața lui Mihai Eminescu aparțineau, în egală măsură, tuturor generațiilor active la data apariției lucrării citate. Meritul lui George Călinescu este de a fi dat prima cercetare de acest fel (și deocamdată cea mai bună), iscată dintr-o stare de spirit și o preocupare cu care s-au format aproape toți exegeții mai imoprtanți ai literaturii noastre moderne. Mișcarea literelor de după 1900 – a poeziei, în primul rînd – a stat, constant, sub semnul așteptării reapariției arheului genialcd – și aproape toate valorile apărute după această dată au fost supuse, conștient sau nu probei comparației cu modelul eminescian. Un istoric al „mitului" respectiv, realizabil cîndva, pornind de la reperele operei lui Eminescu, cu popasuri semnificative în literatură, în critica și istoria literară, în întreaga noastră cultură din acest secol, ar fi un prilej potrivit de a judeca, într-o cuprindere sintetică, sursa unor inițiative care au stat la originea constituirii cîtorva dintre direcțiile majore ale afirmării spiritualității românești.

Începînd cu Maiorescu și Gherea, dintre contemporani, continuînd cu Ibrăileanu, Mihail Dragomirescu, Vianu, Lovinescu și Pompiliu Constantinescu și culminînd, în perioada interbelică în vasta exe~eză călinesciană, cercetarea operei lui Eminescu a fost, mereu, un domeniu de succes sigur pentru chemați și nechemați, cercetători capabili să producă un imens aparat critic ori obișnuiți culegători de informație factologică. Importante documente privind biografia poetului publicate în ultimele decenii, apariția unor noi studii despre viața și opera acestuia, precum cele publicate de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Eugen Simion, Ion Negoițescu, Edgar Papu, Eugen Todoran, George Munteanu ș.a., au făcut bibliografia eminesciană nu doar impunătoare prin numărul titlurilor, dar și substanțială ca pondere a cercetărilor serioase. Intrată pe făgașul major al interpretării conceptelor gîndirii poetice (Eugen Todoran, Eminescu, 1972), după ce o nouă imagine a poetului se impune prin reconsiderarea marilor poeme postume (Ion Negoițescu, Poezia lui Eminescu, 1968), viața și opera lui Eminescu continuă să se bucure de aceeași atenție printre acribii deshumători de detalii, utile unele, cele mai multe însă susceptibile doar a furniza material pentru un romanț biografic. Și cum dosarul biografiei eminesciene pare a se completa, prin epuizarea sistematică a surselor, amatorii de documente își îndreaptă tot mai mult atenția către texte de o importanță secundară, dar care, prin ricoșeu, au o legătură oarecare cu Eminescu : scrisori ale editorilor și criticilor, note uitate în vreun colț de ziar, republicate, amintiri de epocă. La care se adaugă obișnuita critică a criticii, proliferînd în serie infinită. Ca orice operă capabilă să impună un cult (și deci un mit) intrate definitiv în conștiința colectivă, poezia lui Eminescu produce, la rîndul ei, biografii de o importanță iluzorie, noi mituri. Și, deci, o bibliografie parazitară din punctul de vedere al obiectului primar al cercetării (poezia lui Eminescu, în speță), dar interesantă ca mărturie despre modul ei de receptare într-o anumită epocă. Ceea ce, afirmam mai sus, poate interesa în cel mai înalt grad pe un istoric al culturii.

Care este, în acest context, locul Caietelor Mihai Eminescu ?

Dorind să fie o replică a unor Cahiers Victor Hugo, Bulletin baudelairien, Études rimbaldiennes **etc., după cum arăta Marin Bucur într-un** Cuvînt înainte, Caietele Mihai Eminescu **reușesc,** în primele două apariții cel puțin, să fie mai ales expresia unui „efort colectiv de a da un sentiment al continuității unei tradiții și de a organiza un seminar permanent asupra lui Eminescu."

Conformîndu-se programului anunțat, Caietele . . . **reunesc eseuri, studii, documente, memorialistică, iconografie, note despre Eminescu. Prea puțin unitare sub aspect tematic, cele două volume sînt o ilustrare a mai tuturor direcțiilor de cercetare a creației eminesciene, alăturînd interpretări critice tradiționale și abordări ce solicită aplicarea metodelor matematice în studiul limbii și stilului. Mai vechi direcții de investigație sînt reluate, cu rare excepții – între acestea relevarea unei posibile surse hugoliene ale poemei** Floare albastră, **V. Șt. Cazimir,** „Floare albastră" **și** Victor Hugo **– fără rezultate surprinzătoare. Cîteva studii mai ample prelungesc, în general, cercetări publicate de autorii lor în volume autonome, fiind, deci, față de acestea, de un interes complementar : G. I. Tohăneanu,** Expresia oralității în poemele ciclului folcloric, **Zoe Dumitrescu-Bușulenga,** Hyperionul românesc, **Edgar Papu,** Simfonica eminesciană, Ambivalența visului la Eminescu. **Ceea ce trebuie remarcat este faptul că, apărute dintr-o inițiativă fără îndoială generoasă, menită să împlinească o „veche și insistentă îndatorire patriotică și culturală penrtu Poetul național",** Caietele . . . **pot deveni, în măsura în care se va renunța la caracterul lor miscelaneu de pînă acum, un loc de dezbatere a temelor majore ale operei eminesciene. Importanța lor, chiar rămînînd în forma lor actuală, nu este mai mică, consemnînd direcțiile de cercetare în acest moment, constituind unul dintre documentele valoroase ce trebuie luate în considerație pentru elaborarea unei istorii a culturii românești.**

LUCIAN ALEXIU

* Caietele Mihai Eminescu, Ed. Eminescu, vol. I, 1972, vol. II, 1974.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 19 ianuarie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,05 Contemporanele noastre. 11,30 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Magazin sportiv. 16,3[illegible] Film serial — Viața lui Leonardo da Vinci. Episodul IV. 17,40 „Al vieții mele leagăn". Muzică ușoară. 18,00 Cel mai bun . . . continuă. 19,00 Documentar Tv. 19,20 1001 de seri. Lolek și Bolek. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Aș alerga cîntînd. Premieră pe țară 21,30 Dragoste poveste veche. Program de romanțe. 22,00 Telejurnal. 22,10 Duminică sportivă.

LUNI, 20 ianuarie

16,00 Telex. 16,05 Înainte partidul ne conduce. 16,20 Schiul? . . . Nimic mai simplu ! (III). 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. Lolek și Bolek. 19,30 Telejurnal. 20,00 Omul de lîngă tine 20,20 Tinerii și muzica lor. 20,45 Roman foileton. Umbra turnului. Episodul VI. „Un dar princiar". 21,3[illegible] Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 21 ianuarie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 Film artistic (reluare). Șoferii iadului. 12,15 Cîntece și jocuri populare. 12,30 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 — 17,00 Curs de limbă engleză. 17,30 Telex. 17,35 Legile țării — legile noastre. 17,45 Algoritm T. 18,15 Interpreți de muzică populară. 18,25 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,25 Seară de teatru — Fata și caruselul de Al. Voitin. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 22 ianuarie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm T. 11,10 Film artistic (reluare). Dameni în subteran. 12,35 Telex 12,40 Închiderea programului. 16,00 Curs de limbă germană. 1630 — 17,00 C[illegible] de limbă franceză. 17,30 Telex. 17,35 Din lumea plantelor și animalelor. 18,05 Tragerea pronoexpres. 18,15 Forum. 18,45 Cum vorbim. 19,00 Anul Unirii — 1859 — film. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cîntă Lucia Altieri. 20,15 Cadran economic mondial. 20,35 Telecinemateca — Mama India — Producție a studiourilor cinematografice indiene. 22,10 24 de ore.

JOI, 23 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Film serial pentru copii : Năzdrăvanul Dennis. 17,25 Desene animate. 17,30 Telex. 17,35 La volan. 17,50 Cîntecele unirii. 18,10 Bucureștiul — gazda unor mari reuniuni internaționale. 18,35 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Handbal masculin : Steaua București — Skoda Plsen în sferturile de finală ale Cupei Campionilor Europeni. Transmisiune directă. 21.15 Ancheta „T". 21,50 Peret. Film muzical realizat de televiziunea spaniolă. 24 de ore.

VINERI, 24 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,40 Arta pe înțelesul tuturor. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 „Unire-n cuget și-n simțiri". Spectacol literar-muzical-coregrafic dedicat zilei Unirii Principatelor Române. 20,30 Teatru Tv. Povestea Unirii de Tudor Șoimaru. 22,15 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 25 ianuarie

10,00 Film serial : Năzdrăvanul Dennis. 10,25 Bucureștiul necunoscut. 10,40 Telecinemateca (reluare). 12,15 Tinerii și muzica lor. 12,40 Film documentar. 13,00 Telex. 13,05 Telerama. 13,35 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 14,15 Omul de lîngă tine. 14,35 Expediție de vînătoare. 15,00 Teleglob : Repere austr[illegible]ene. 15,15 Muzică ușoară. 15,40 Caleidoscop cultural-artistic. 16,00 Vîrstele peliculei. 16,40 Vetre folclorice. Pe Bahlui în sus. 17,00 „Club T". 17,45 Imn către zorii de zi. 18,00 Handbal feminin. I.E.F.S. București — Swift Roermond (Olanda) în sferturile de finală ale „Cupei Campionilor Europeni". 19,00 Lumea copiilor. Floarea vie a iernii. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Misiune Imposibilă. Episodul „Cine fură un hoț". 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Intîlnirea de la ora 10 . . . la teatrul „Ion Vasilescu".

TELEVIZIUNE

EMINESCU LA VIENA

TABLOUL III

(Actrița)

Într-un parc din apropierea universității vieneze. Cîteva bănci. Eminescu îl așteaptă pe Slavici, care e la cazarma Gumpendorz. Fluieră, răsfoiește cărțile, se plimbă, se așează pe bancă. Prin scenă trec și revin fete care-l privesc insistent și admirativ. Un bătrîn oferă lui Eminescu spre cumpărare o colivie cu păsări.

EMINESCU : E de vînzare ?
VÎNZĂTORUL : Da, domnule.
EMINESCU : Cîte parale ?
VÂNZĂTORUL : Domnul cît îmi dă pentru aceste două păsări ?
EMINESCU : **(îi întinde o monedă).**
VÎNZĂTORUL : Mulțumesc, domnule. **(îi dă colivia cu păsări).**
EMINESCU : **(joc cu păsările).** Visuri sînt visuri, lumea e lume
Și cu ea cată să te deprinzi
(privește colivia, apoi dintr-odată dă drumul păsărilor).
VÎNZĂTORUL : **(mirat, puțin speriat).** E nebun, e nebun. **(iese).**
EMINESCU : Așadar să ne măsurăm timpul și locul cu măsura realităților. **(începe să fluiere un marș).**
BOGNAR : **(actrița Frederica Bognar a ieșit la plimbare, a asistat la momentul cu eliberarea păsărilor, încearcă să deslușească ce fluieră Eminescu, se apropie de el)** Bună ziua, domnule Eminescu.
EMINESCU : Dumneavoastră, doamnă Bognar ?
BOGNAR : Aștepți ?
EMINESCU : Un prieten, e acolo printre soldații care fac exerciții.
BOGNAR : **(aluzie la fetele care umblă prin scenă)** Frumoase fete ! Am încercat să înțeleg ce fluieri, dar n-am reușit.
EMINESCU : Fluieram ? Nu știu ce fluieram.
BOGNAR : Cred că era un marș.
EMINESCU : Un marș ? Da. **(rîde)** Eu cînd fluier marșuri, gîndesc istorie, cînd fluier o melodie veselă, gîndesc literatură. Cînd fluier, trec prin lume cu ochii închiși și trăiesc sau în trecut sau în viitor. Visuri care mă poartă din lume în lume și mă izbesc din gîndire în gîndire.
BOGNAR : Mi s-a spus că ești poet.
EMINESCU : Scriu și eu, – încerc să scriu **(iarăși trec fetele).**
BOGNAR : Îți plac vienezele, domnule Eminescu ?
EMINESCU : **(a înțeles)** Fetele-astea sînt drăguțe și vesele. De altfel întreaga Vienă e veselă **(puțină ironie)** orașul operetei . . . Mulți vienezi au o blîndă frivolitate, parcă n-ar ști că trăiesc în capitala unui imperiu a cărui preocupare de căpătîi este forța. Dar altfel cafenelele sînt civilizate, chelnerii vienezi generoși, poliția ne lasă să discutăm.
BOGNAR : Spuneați că preocuparea de căpătîi . . .
EMINESCU : Ne lasă să vorbim, știind că au forța în spate.
BOGNAR : A !
EMINESCU : Dumneavoastră **doamnă sînteți deosebit de amabilă. Vreau să vă mulțumesc** pentru serile de miercuri la care mă invitați.
BOGNAR : O fac cu multă plăcere. Și-apoi, nu sînt o femeie cu prejudecăți : îmi placi . . .
EMINESCU : **(altceva).** Fără invitațiile dv. n-aș fi putut ajun**ge niciodată în preajma unora** dintre cei mai mari actori ai Vienei.
BOGNAR : Te-am urmărit în saloanele mele. Te uitai pe deasupra la lume .Și în timp ce mie mi se făceau complimente sau mi se spuneau banalități, te priveam.
EMINESCU : Doamnă Bognar . . .
BOGNAR : Priveam în oglindă ca să te văd în colțul de fereastră, locul dumitale preferat. **(altceva, cu totul altceva).** Într-adevăr socoți Viena așa cum ai descris-o ?
EMINESCU : Viena e ca un tablou idilic, deloc sigur, doamnă. Aici, ca și la Pesta de altfel, se ridică splendide palate dar nimeni nu ține cont cîtă tristețe stă la baza lor. Nimeni nu se gîndește că azi mîine poate veni un crah la bursă sau ceva și mai rău.
BOGNAR : Ciudat. **(altceva).** Prietenii mei s-au arătat încîntați de dumneata, de felul cum gîndești, de felul elegant în care vorbești limba noastră.
EMINESCU : Mă măguliți, doamnă.
BOGNAR : Erau uimiți de felul cum ai pătruns situația de la Burgtheater după plecarea lui Laube.
EMINESCU : Laube, acest mare reformator al teatrului german. Îl admir pentru felul cum aduce în scenă noile idei ale burgheziei.
BOGNAR : Eu sînt descoperirea lui.
EMINESCU : Știu, dumneavoastră și doamna Baudius.
BOGNAR : Acum, cu noul director, Franz Dingelstedt . . .
EMINESCU : Dingelstedt l-a adus pe Shakespeare în viața teatrală a Vienei.
BOGNAR : E adevărat că ai stat în ger trei ore ca să găsești un bilet la Lear ?
EMINESCU : Dacă nu era atît de frig poate stăteam patru . . . Așa, mulți au părăsit rîndul. Shakespeare ? ! Ce sîntem noi, doamnă, pe lîngă geniile lumii ? Acești regi ai cugetării ne dau de lucru pentru generații înainte. Avem, noi românii, un mare erou, pe Alexandru Lăpușneanu. Dar n-avem un Shakespeare. Ce Macbeth românesc s-ar putea face din el.
BOGNAR : Ce e talentul, domnule Eminescu ?
EMINESCU : Nu știu. Dar capul unui om de talent e ca o sală iluminată, cu pereții de oglinzi. Doamne, ce societate găsesc ideile cînd vin aici dinafară, reci și indiferente, și cum ies ele de aici !
BOGNAR : Frumos spus, **(zîmbet)** mi-e teamă că am să mă îndragostesc de dumneata.
EMINESCU : Dumneavoastră mă întrebați ce e talentul, doamnă ? Actrița despre care toată Viena zice că zguduie sufletele, dumneavoastră care pe scenă nu rostiți cuvinte, ci lacrimi ; Marea actriță, Frederica Bognar, mă întreabă pe mine ce-i talentul ?
BOGNAR : **(flatată)** Mulțumesc. Mi-ar fi făcut multă plăcere să te zăresc aplaudîndu-mă.
EMINESCU : Doamnă Bognar : eu nu aplaud la teatru. Asta atunci cînd îmi place ceva mult, mult de tot. Nu pot aplauda atunci, poate fiindcă nu mă pot trezi dintr-o stare aparte. Sau pentru că am stat atîtea zile și seri în cușca suflerului.
BOGNAR : **(curiozitate)** Baudius îți place ?
EMINESCU : Augusta Baudius ? Dumneavoastră și dînsa sînteți două mari actrițe.
BOGNAR : Să-ți spun și eu că mă măgulești ? **(altceva)** Nici o colegă nu a observat la dumneata vreun gest prin care să dai a înțelege că o placi.
EMINESCU : **(amintindu-și)** Sufleur fiind am iubit o actriță. Mi-a fost deajuns, doamnă.
BOGNAR : La 20 de ani, domnule Eminescu !
EMINESCU : Din demon făcui o sfîntă dintr-un chicot – simfonie.
BOGNAR : Era frumoasă ?
EMINESCU : Avea ochii mari, de care se înamorase cerul . . . Gîndeai că universul înstelat se uită asupra pămîntului numai de dragul ochilor ei. Fața îi era albă ca bruma, buzele-i tremurau a rugăciune . . .
BOGNAR : Ai iubit-o mult ?
EMINESCU : Făcusem din ea operă a imaginației mele. Ce greu am creat-o din haosul durerilor și al desperărilor și ce cumplit a fost cînd am spart opera, cînd m-am deșteptat. **(n-a auzit-o)** Mîinile ei de crin, umerii ei de zăpadă. Un poem. Raiul îl puteai visa cu ea.
BOGNAR : Te-a părăsit ?
EMINESCU : Femeia, doamnă ? Ca o lipitoare sau ca o boa constrictor în forma unui înger căzut . . .
BOGNAR : Ești palid . . . Ai paloarea mărgăritarului. Spune-mi, și după decepția aceasta – căci văd că a fost o decepție – n-ai să mai iubești ?
EMINESCU : Lumea e plină de femei, cum e plină de moarte, cum e plină de deziluzii. De ce aș mai dori să iubesc ? Iar să mă arunc în vîrtejul măștilor ? Domne, și cum aș ști eu să iubesc . . .
BOGNAR : Cum îți închipui noua dumitale dragoste ?
EMINESCU : Cum mi-o închipui ? Cu fața albă, cu păr de aur, – căci toate idealele sînt blonde **(copil).** Și mama era cu fața palidă ca de înger. Ea mi-a descîntat copilăria cu glasul ei dureros și suferitor.
BOGNAR : Adineaori aș fi jurat că disprețuiești femeia.
EMINESCU : Femeia ? Gînduri sclipitoare, dar fără adîncime. Femeia ? Om ce trăiește pentru a-și spoi fața cu culori, vorba cu minciuna și ochii cu lacrimi înșelătoare. Iertare doamnă, dar așa judec eu, acum, femeia. Femeia ? Un sfinx ce plînge cînd te trădă ce rîde în inima ei cînd ochii ei sînt plini de lacrimi.
BOGNAR : **(mirată și în glumă)** Cam bizară judecata dumitale.
EMINESCU : Acum am alt amor, doamnă : amorul cel mare al națiunii. Am trecut de vîrsta în care urlam arii din operete, declamam pasaje din autorii clasici, făceam poezii de amor.
BOGNAR : **(femeie).** Sînt frumoase actrițiele dumneavoastră ?
EMINESCU : Româncele sînt foarte frumoase, doamnă Frederica. Actrițele – și la noi ca și aici, chip de înger dar femeie.
BOGNAR : Mai frumoase ca vienezele ?
EMINESCU : **(franc)** Mai.
BOGNAR : **(surprinsă)** O !
EMINESCU : Vă așteptați la alt răspuns ? De ce aș spune **nu**, cînd în realitate este **da.**
BOGNAR : **(încercare)** De ce nu te-ai făcut actor, domnule Eminescu ? Dacă nu mă înșel, mi-ai spus că ai jucat teatru în copilărie.
EMINESCU : Da **(rîde, amintire)** Fiind băiat, prin păduri cutreieram. **(glumă și nu prea).** Și se pare că aveam fantezie. Ascundeam șerpii și șopîrlele într-o ladă. Actor ? Azi dacă nu am diplomă o datorez teatrului. Pentru teatru m-am tot dus, fără să-mi iau măcar ziua bună de la părinți. Am fugit cu o trupă de artiști ambulanți, odată de mult, am plecat cu ei în lumea largă și în traiul meu de voinic. Am plecat ca Făt Frumos în căutarea Ileanei Cosinziana.
BOGNAR : Făt-Frumos ? Ileana Cosînziana ? Cine sînt ?
EMINESCU : Eroi din basmele noastre, românești. **(revine)** Dar nu-mi pare rău. Cred că teatrul mi-a hotărît în bună parte destinul. Demonul teatrului . . . Am învățat atîtea în călătoriile mele în care am însoțit actorii prin toate locurile românești **(poate în glumă).** Mi-ar place să joc Hamlet. A fi sau a nu fi, asta-i întrebarea, dacă e mai nobil a răbda în sufletul tău toate săgețile, toate loviturile unui destin turbat sau de a anima în contra unui ocean de suferință, de a le sfîrși prin existență.
BOGNAR : Ești pur și simpu îndrăgostit de Shakespeare **(regret).** Trebuie să te las domnule Eminescu, deseară am un spectacol greu.
EMINESCU : Știu. Margareta în Faust.
BOGNAR : Am să te invit odată la mine înafara zilelor de ceai. Ai să vii ?
EMINESCU : Cine ar refuza o invitație a dvs ? Dar pot face și eu o rugăminte ?
BOGNAR : Te rog . . . **(mai în glumă, mai în serios)** Aș vrea să-ți văd camera în care locuiești.
EMINESCU : Camera mea ? Un abracadabra fără înțeles. Acolo, numai suflarea mea e vie. Dar altceva vroiam să vă spun. Să veniți odată la o petrecere a studenților români, aici, la Viena. Avem un restaurant unde ne întîlnim. Vin și cîteva romînce. O să vedeți dacă am avut sau nu dreptate cînd am vorbit despre ele. Și-apoi, nu v-ar face plăcere să vedeți 30–40 de tineri români îndrăgostindu-se deodată de dvs. ?
BOGNAR : **(rîde)** Am să vin, domnule Eminescu, îți promit.
EMINESCU : **(gînd)** O să vă dăm și noi prilejul să plîngeți.
BOGNAR : **(nu înțelege)** Adică ?
EMINESCU : O să vă placă atît de mult totul încît veți plînge.
BOGNAR : **(a înțeles).** A, nu cred. Bine, vom vedea. Mă bucur că te-am văzut, domnule Eminescu. Aștept de pe acum cu narăbdare revederea noastră. Cu bine . . . **(pleacă).**
EMINESCU : Poate n-o să plîngă . . . Nu, nu va putea înțelege ce se întîmplă cînd petrecem noi românii.

STELIAN VASILESCU

CREION

Popasuri slovace (VI)

Castelul

În castelul din Zvolen, în zilele sîngeroase ale Insurecției Slovace, Brigada a II-a de partizani și-a găsit adăpost și meterez de luptă. Zidit în secolul XIV, după stilul italian, într-un gotic culminant, inițial fără contraforturi, ci doar un castel de petreceri, în secolul XVI, el devine o cetate inexpugnabilă împotriva invaziei otomane. Ultimul său proprietar a fost cunoscutul magnat Esterhazy. După război, timp de un deceniu, zidurile lui interioare au fost reconstruite și reconstituite pentru ca în momentul de față castelul din Zvolen să adăpostească Galeria de artă națională slovacă.

Aici, frescele și altarele din lemn, în stil gotic, lespezile grele din lemn, pictate sau sculptate sculpturile în piatră sau în lemn, din secolul XIV, își găsesc momente de o expresivitate artistică unică. Dar mai ales secolul XV își află un interpret deosebit în meșterul Pavel din Levoci, autohton, într-un stil popular baroc, cu tente expresioniste, alegorii monumentale ale momentelor biblice, lucrate cu minuțiozitate și har înăscut.

În arta tapițeriilor, galeria slovacă aduce viziunea spontană și plină de prospețime a unor artiști la care motivele populare sau casnice alternează cu cele istorice sau de legendă populară, în care celebrul Ianosik, alături de haiducii săi, înșeuați, cu securile și baltagele în mîini, călăresc în rînduri de luptă printre flori, într-o natură exuberantă, care-i ocrotește. Găsim aici numele cunoscute ale lui Ernest Zmetac, Alexandru Ianco sau Ludovic Fulla, cu a sa nuntă țărănească, de un mare pitoresc național, căruța plină cu dune și perini, cu zestrea fetelor și, în jur, ceterașii, copiii, satul, totul într-o cromatică vie, plină de fantezie și mișcare.

Pinacoteca slovacă deschide vizitatorului săli ample în care portretistica secolului XIX, în stil academic, peisajul și scenele de gen se îmbină cu viziunea modernă a picturii de influență franceză, impresionistă, sau germană, expresionistă. La Peter Michal Bahn, găsim portrete într-o gamă largă, de la femeile simple la aristocrate, o pictură minuțioasă, din expresia căreia răzbate însă un plăcut sentiment romantic. Ladislav Mednavinski aduce peisaje slovace, grădini înflorite, munți înzăpeziți, într-o lumină caldă, inocentă, care îmbălsămează aceste picturi. Din generația modernilor, generația lui 1909, aceea a lui Ciprian Mayernic surprinde printr-o paletă de-o expresivitate debordantă. Evoluția acestui pictor modern slovac spre tragic, spre grotesc, spre motive funambulești se face într-o continuă și perseverentă căutare a motivelor picturale, a conturării unei maniere personale. Din lucrările sale izvorăște un comic curios, mai degrabă un tragi-comic sui generis. El exaltă viața boemă, a vagabonzilor, a circului. Un aer de fantast, de ireal, care îmbracă aceste lucrări. Brunul stins sau vernilul sînt culorile preferate, iar liniile sale sînt de-o simplitate extraordinară. Bufonii de circ, ducînd cu gîndul spre Picasso, sau personajul bizar al lui Don Quijote urmărit în diverse ipostaze și viziuni picturale, dau acestor picturi, ale celui mai expresiv pictor modern slovac, aura consacrării și a unicității.

ION ARIEȘANU

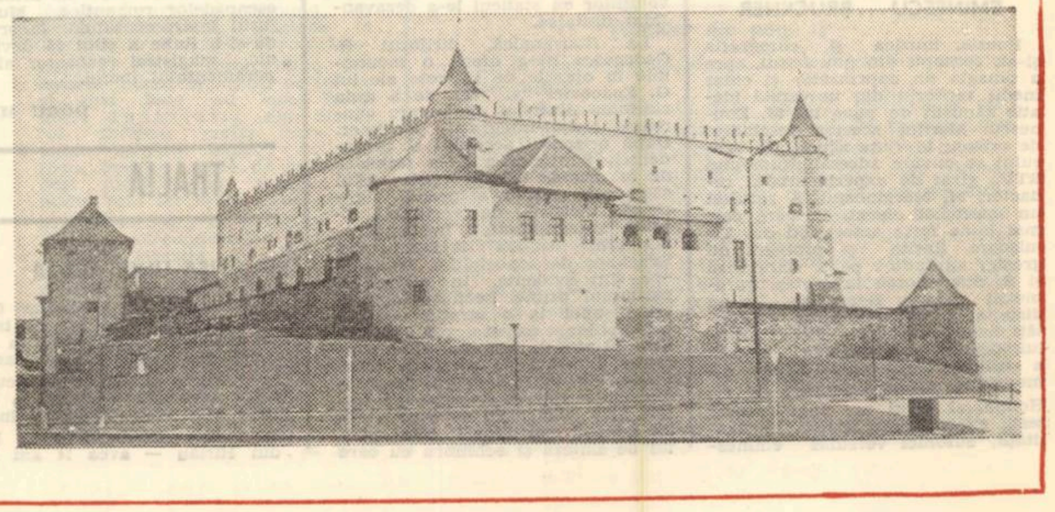

PLASTICA

Cu sculptorul Octavian Maxim

cu prilejul vernisajului expoziției personale de sculptură deschisă la Galeriile de artă din Timișoara, ianuarie 1975.

– Stimate Octavian Maxim, să începem cu începutul. V-ați născut, așadar, în anul 1934, la Cluj-Napoca.

– Presupun că vrei să-mi alcătuiești o biografie spirituală ...

– Da.

– Să anticip eu, deci, prima întrebare : cum ai început să sculptezi, cine ți-a înlesnit primele contacte cu piatra, lemnul, uneltele ...

– Ca în orice interviu clasic !

– Mai întîi – mama mea, căreia îi port o luminoasă recunoștință ; profesoară de lucru manual. Se vede treaba că-mi plăcea să modelez, să tai, să împletesc, cunoști. Și-o fi spus : băiatul ăsta are inclinații ... Tata, inginer agronom, ar fi preferat pentru mine o meserie ceva mai pozitivă ; cunoștea starea de mizerie a artiștilor timpului – în sfîrșit, nici eu nu știam, pînă am pătruns în atelierul unchiului meu ..

– Atelier de sculptură ?

– Da. Profesor de arte frumoase și sculptor. În vacanțele școlare, mai o-les, dar și cînd puteam fugi de acasă, veneam în atelierul lui, modelam lutul ...

– Și ce-a urmat ?

– A urmat că amîndoi, mama și unchiul, l-au convins pe tata – între timp ne-am mutat la Brașov – și iată-mă ajuns elev la Școala medie de arte. Dar de terminat, am terminat școala în Timișoara – poate din fericire pentru vocația mea.

– Din fericire, spui ...

– Da, căci în perioada aceasta l-am cunoscut – mai exact : am fost acceptat în atelierul sculptorului Gal, unde mi-am făcut, ca să spun așa, o foarte serioasă ucenicie. Gipsurile sale ...

– Alți dascăli din această perioadă ?

– Iulius Podlipny – un pedagog exigent care m-a învățat a, b, c-ul eticii de artist : stăruință în lucru, modestie în fața artei, muncă, muncă, muncă – dragoste adică față de muncă, pînă la dăruirea de sine. O recunoscătoare amintire o port și meșterului turnător Roth Carol. Primele tehnici, deprinderi de lucru, aici le-am căpătat. Am terminat școala medie de arte și m-am înscris la Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu" din București.

Am studiat în clasa de sculptură a maestrului Cornel Medrea.

– Cornel Medrea ? Cum era Cornel Medrea, ca om, ca artist, ca pedagog ? Sub ce raport – ca viziune, concepție, formă – te-a influențat ?

– Contactul cu maestrul Cornel Medrea a fost decisiv pentru mine. Era sobru și reținut, intervențiile sale în lucru erau rare și nu contraziceau temperamentul artistic al elevului. Era de o mare delicatețe, de o mare noblețe sufletească. Un mare, un foarte mare artist. Cerea umilință în fața operei de artă – vreau să spun : o supremă modestie a iubirii pentru lucrurile artei. Cerea integrarea artistului în lucrul său, în actul de creație, o comuniune cu opera obținută prin lungi meditații prielnice stării de liniște și bucurie, din care să se întrupeze opera de artă. Cerea, mai ales, seriozitate și ascetism în viața privată – tocmai ca toate puterile spiritului să se reverse în efortul actului creator. Am învățat de la el să prețuiesc omul (ca măsură a tuturor lucrurilor) și, în secundar, valoarea de tip plastic a gestului uman ... Cum, de altfel și Romul Ladea ...

– Cum, l-ai cunoscut pe Romul Ladea ?

– I-am făcut, într-o vacanță, o vizită în atelierul său de la Suceag, la 12 km de Cluj. Eram în anul II de facultate. Am intrat, așadar, în atelier și, după ce i-am fost prezentat, m-a și întrebat : „Ce e forma, tinere ?" Era un entuziast, un exuberant, era la antipodul lui Cornel Medrea. Iubea viața pe cît de mult a iubit formele ample, monumentale ; monumental era și Romul Ladea ...

– De ce-ai dorit să-l cunoști ?

– O mare personalitate iradiază ... Dar, concret : pornind de la portretul lui Iovan Iorgovan ..

– Cum așa ? Ce avea magic acest portret în el încît ..

– Cunoșteam opera lui Romul Ladea, **dar încă n-o văzusem !** Numai că, în fața portretului amintit, s-a petrecut ceva în mine, ca o bucurie : descoperindu-l pe Ladea, am avut brusc și adînc revelația descoperirii unui teritoriu știut parcă de mult, dar abia acum ivit deodată, copleșindu-mă. Am spus : trebuie să-l cunosc pe Romul Ladea ca să aflu de unde poate veni suflul acela de monumentalitate ...

– Și ce-a urmat pozitiv pentru Octavian Maxim ?

– A urmat că, în timpul vacanțelor, am lucrat în atelierul său.

– Cine mai era în Cluj în vremea aceea ?

– Vetro Artur, un mare pedagog și artist. Bustul lui Eftimie Murgu din Timișoara, din fața Institutului de medicină, îi aparține.

– Cu ce lucrare ai terminat Institutul ?

– Am numit-o „Muncitor în repaos", o poveste întreagă ..

– Legată de repaos ?

– Chiar așa ! Eram la Hunedoara, mai aveam două zile de stat în documentare și eram disperat că nu-mi găsisem subiectul cel mai convenabil. Dar, într-o pauză de masă, mi-am văzut lucrarea : un muncitor odihnindu-se. Aveam toate detaliile structurate într-un tot unitar ...

– Nu mai rămînea decît să-l transpui în piatră ... Ce s-a întîmplat după absolvire ?

– Am plecat împreună cu un colectiv de sculptori la Baia Mare unde am lucrat la înălțarea monumentului Eroului necunoscut, monument datorat lui Andrei Ostap. Aici l-am cunoscut pe Vida Géza ... Am venit apoi în Timișoara, ca profesor și, mai apoi, ca asistent la Institutul de arte plastice.

– Să discutăm puțin pe marginea expoziției personale, deschisă recent la Galeriile de artă din Timișoara, expoziție în care am descoperit lucrări în lemn, piatră, piatră artificială, metal ... Ce materiale iubești mai mult ?

– În primul rînd – piatra. E dură, trebuie **să** lupți ca s-o poți supune, îți dă senzația dăinuirii ...

– Dar lemnul e mai cald ...

– Da, dar s-a întîmplat un lucru care m-a avantajat, căci am început să lucrez mai întîi în piatră. Abia de cîțiva ani lucrez în lemn. Piatra te simplifică, te esențializează ... Eu cioplesc lemnul ca ciopli-torii în piatră. Nu-mi place metalul, e rece, nu se supune, ori, poate că nu l-am înțeles eu.

– Stilistic vorbind, către ce te îndrepți, Octavian Maxim ?

– E greu să te teoretizezi ... Cred că spre un baroc al formelor, de sorginte populară – vezi ciclul „Anotimpurile" – forme însă asimilate, pline de sevă – cel puțin așa le doresc – și spre o cale de tip, să-i spunem cult ; o tendință de fluidizare a formelor, aflate într-o agitație permanentă, marcată însă de perioade de calm, de liniște – viață, într-un cuvînt.

– Ce ți se pare mai important în sculptură ?

– **Elementul real** – pragul de la care, pornind, poți dezvolta propria-ți viziune sculpturală. Trebuie să-ți spun că **nu sînt un imaginativ.** În ordine, apoi : structuralizarea viziunii ; dialogul volumelor ; suprafața ; culoarea – totul.

– Mulțumesc, Octavian Maxim – dar nu înainte de a-mi împărtăși cîteva proiecte.

– Bustul lui Diaconovici Loga, portrete de cărturari, de oameni de artă – în lemn, marmoră, piatră ...

A. BALTHAZAR

DOCUMENT DIN MUNȚII APUSENI

O variantă inedită a Mioriței

Fondul arhaic al **Mioriței** ne duce cu gîndul la cîntecele strămoșilor daci care, ne asigură într-una din cărțile sale Aristotel, nu erau „cîntece" ci legi cîntate ca să nu se uite. Conține cîntul mioritic cuvinte originare ce au darul de a se-ntrupa într-un fel singure. Evident, ele sînt cuvinte alese din limba neamului, care de-a lungul istoriei biruind – vămile pustiei – au devenit cuvinte de vrajă și putere sau altfel spus – însemn de lege ; și fiecare variantă mioritică reprezintă pe un fond unitar o tălmăcire locală a legii căreia și astăzi ca și în trecut românii i se supun cîntînd. Și, revenind la zodia zămislirii sale, **Mioriței** datează de cînd legea era cînt, și baladă, și colind, și imn !

Temeiul său – testamentul – **Mioriței** exprimă supremul cînt al nunții omului cu natura – concept al atitudinii față de viață și moarte – care etno-folcloric aparține dacilor, gata oricînd de moarte. **Mioriței** este de-o virstă cu această concepție. În virtutea legității sale, poporul sfidează groaza-n fața morții desemnîndu-l pe păstor să exprime în pragul ei acel adevăr al marii înțelepciuni, să-și dorească nunta, să o conceapă drept o etapă necesară existenței omului, peste care nu se poate trece căci necesitatea ei o pretinde însăși perpetuarea neamului, locuirea plaiului, fapt ce-l îndeamnă chiar înainte de pieire să-și dorească și dovedească această împlinire pentru a intra „în rîndul lumii".

Sub geana Munților Apuseni, în Zărand, într-o seară de iarnă, un bătrîn rapsod ne-a cîntat cu glas tremurînd **o variantă inedită a Mioriței.** Cuprinsul ei relevă pregnant acest rost natural primar, dar suprem, al omului pe Pămînt, pe care am considerat necesar a-l prefața în aceste succinte rînduri.

FLORIAN DUDAȘ

„Pe-un picior de plai
Unde-s munții mari
Crește-un pom mărunt
La frunză rotund,
Iar sub umbra lui
Stau trei păcurari
Cu trei turme mari.
Doi is frățiori,
Unu-i strîn la oi.
Frați se vorovîră
Și se sfătuiră
La sfințit de soare,
Pe strîn să-l omoare.
Strînășel aude
Din gură răspunde :
„Voi, veri frați de plai,
Păcurari pîndari,
Cari vă gîndiți
Să mă omoriți,
Groapa să-mi săpați
Și să mă-ngropați
În stîna de oi,
Să dorm printre voi,
În țarcul cu miei
Cari nu vor să piei,
Sub fagi lîngă rîpi,
Să-i apăr de lupi ;
De vrajba pieirii
Și vama pustii.
Bicicasa mea
În două-o rupeți
La cap mi-o puneți.
În singe-o mulgeți
Și steag mi-o puneți.
Fluierița mea
În două-o rupeți
Cruce mi-o puneți.
Vîntul cînd o bate
Prin ea o răzbate,
Oile s-or strînge
Pe mine m-or plînge
Cu lacrimi de sînge.
Dar, voi, frații mei,
Păcurari la miei,
De viți vrăjbui
Și veți întîlni
O mamă bătrînă,
Cu brîul de lînă,
Lacrimi lăcrimînd,
De mine-ntrebînd,
Să-i spuneți curat :
C-aș fi însurat,
Și că m-ați văzut
Mergînd spre trecut ;
De unde-oi veni
Cînd munți or vorbi.
Tristă, maică-mea,
Ea, v-a-nțelegea
Nuntă mi-o făcea
Lumea n-o uita,
Între brazii mari
Ca la păcurari
M-or purta feciori
Dincolo de nori,
Pe roata cununii
Rînduita junii
La capătul lumii".

(Culeasă de la Isaia Benea (76 ani), din satul Neagra, de lîngă Moneasa. 1974

MUZICĂ

MOMENTE OMAGIALE

EMINESCU ... BRUCKNER

Poezia, muzica și coregrafia și-au contopit din nou harul, spre a omagia un cuprinzător și chiar inedit teritoriu din universul ideatic zămislit de pana lui M. Eminescu. Meritul acestor deschideri de orizont în viața artistică a orașului se cuvine adresat Studioului RTV., girat de experimentatul redactor, M. Mărgineanu. A rezultat un spectacol elevat, în care cele mai bune forțe actoricești din Timișoara, Reșița și probabil nu greșim situindu-i pe I. Caramitru și S. Stănculescu la aceiași parametrii pentru București – și-au disputat o diversitate de modalități menite a sugera forța verbului, penetrația imaginilor. Muzica a strălucit cel puțin la aceeași dimensiune, grație măestriei lui M. Hoinic, al cărui cor ne-a sugerat teste excepționale asupra muzicalității, eufoniei versului eminescian. Dintre invitații operei E. Iurașcu ne-a înfiorat prin inteligența frazării, frumusețea vocală, secondat de E. Duma, N. Stan, G. Duma. Momentele coregrafice au avut clipe de strălucire, însă incoerența rezultată din alternarea evoluțiilor cu staticul le-a dezavantajat unitatea.

La filarmonică, dirijorul R. Georgescu ne-a oferit o incursiune în opurile de tinerețe ale lui G. Enacovici și cea de a treia simfonie dintr-un ciclu care onorează orașul-integrala Bruckner. După orizontul accesibil al precedentei, Simfonia a III-a frapează de la primele pagini prin suflul său eroic, prin amprenta viguroasă, incisivă, de veritabilă Eroică brucknerianâ. Influența exercitată asupra însinguratului Bruckner de sonorități wagneriene sînt evidente în special pe parcursul primei secțiuni, spre a asista apoi la o stratificare a principiilor care-i vor cantona drumul pînă la cea de-a IX-a simfonie. Exersată pe aceste platouri înalte ale simfonismului, bagheta dirijorului Remus Georgescu a impus prin robustețea cu care a clădit această capodoperă, prin spiritul de sinteză și echilibru cu care a ordonat un veritabil colos sonor. Impresionante perorațiile sale din momentele cheie ale culminațiilor, concretizate în acele Choralthemen. St. Ruha pe parcursul Simfoniei spaniole de Lalo a fost în elementul său, în intimitatea escapadelor romantice. Mulat în jurul instrumentului, încorporîndu-și-l, Ruha a știut să devină unic, magistral rezonator al temperamentului iberic.

DORU MURGU

THALIA

FIȘA UNUI ACTOR

● Numele : Sebastian Comănici ● Vîrsta : în jur de treizeci de ani, dacă mă gîndesc la vîrsta (medie) a generației din care fac și eu parte ● Semne particulare : actor (are sau n-are ?). ● Crede că a aflat ce este teatrul încă de la primul spectacol — la Liceul din Hîrlău — avea 14 ani — cu **„Pigulete plus cinci fete".** ● Ca să vezi cum nu se mai schimbă repertoriul „teatrelor" școlare. ● Deci **„teatrul înseamnă om, viață, sentimente, gînduri, necazuri, bucurii aduse în fața oamenilor ; a oamenilor care au viață, sentimentele, gîndurile, necazurile și bucuriile lor, dar și o nestrămutată credință în ei, în mai bine în frumos".** ● Adică omenește despre oameni. ● Am pierdut ocazia să-l întreb : atunci de ce vin oamenii așa de greu la teatru ? ● Pot presupune ce mi-ar fi răspuns. Dar nu știu. ● Ce știu este că, de la absolvirea Institutului de teatru, a jucat „omenește despre ..." la Teatrul de Nord Satu-Mare (70-72), la Teatrul Național Timișoara (72-73), la Teatrul de stat Arad (73-74 ...). I s-a dat și locuință. La Arad ● E mulțumit. Și de casă și de teatru. ● Mi-a făcut așa cum îi cerusem, o listă. A rolurilor pe care își amintește că le-a interpretat în acești ani. N-am spațiul necesar enumerării. Așa că fac și eu o numărătoare „a la ..." și zic : șase la Satu-Mare, trei la Timișoara, opt la Arad ... plus altele ajunse la premieră între timp. ● „Toate rolurile mi-au dat satisfacții. Nu m-a trădat nici unul. Încă. Marea satisfacție în stagiunea de la Arad a fost aceea că am jucat mult și am reușit să nu mă repet". ● Nu și-a iubit întotdeauna personajele ... de la început. Dar încetul cu încetul ...

● L-am rugat să-și adreseze singur o întrebare (cea mai dificilă) și, dacă vrea, să-și dea și un răspuns. ● Și a scris : **„Ce înseamnă actor total ?" ...** Un actor total, zic eu, este acela care, înzestrat cu remarcabile calități native, este capabil a și le completa cu cultură, înțelegere (profunzime) — sensibil să creeze la un înalt nivel de interpretare personaje dintre cele mai diverse (de comedie, de dramă, de compoziție, tragice ...). ● Nu mă preocupă cît de perfectă este formularea. Și poate că, indiferent de perfecțiune ori imperfecțiune teoretică, actorul Sebastian Comănici este pe drumul aflării unui răspuns ... practic. ● Aceasta ar fi deci fișa temporară a unui actor care ...

ANTOANETA C. IORDACHE

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Conducerea politică în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate

În procesul victorios al construcției socialsite din țara noastră, Partidul Comunist Român a dobîndit o bogată experiență de conducere politică a tuturor domeniilor vieții sociale. Succesele obținute de poporul nostru pînă în prezent atestă capacitatea partidului de a elabora în mod științific liniile directoare ale dezvoltării sociale, de a crea condițiile și de a găsi formele pentru realizarea lor. Experiența României socialiste a evidențiat cu claritate rolul hotărîtor al factorilor de conducere politică în procesul transformării revoluționare a societății, în dirijarea conștientă a vieții sociale. Elaborarea Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism reprezintă un model de clarviziune politică „în vederea edificării cu succes a celei mai drepte orînduiri sociale – orînduirea comunistă".

Partidul nostru își elaborează întreaga politică pornind de la studierea atentă a legităților obiective ale dezvoltării sociale. **„Viața arată – spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu – că orice nesocotire a acestor legi duce, mai devreme sau mai tirziu, la apariția unor anomalii, și disproporții în dezvoltarea economică și socială, generează greutăți în evoluția întregii societăți : în construcția socialismului. Este o necesitate imperioasă pentru partid de a studia neincetat, cu toată atenția, fenomenele vieții sociale, de a-și elabora linia politică în strînsă concordanță cu cerințele legilor obiective"** [1].

În acțiunea de elaborare și de înfăptuire a unor măsuri privind stabilirea precisă a obiectivelor, a formelor și metodelor de organizare și dirijare a societății, o importanță deosebită a avut-o stabilirea etapei de dezvoltare pe care o străbate în prezent țara noastră. Fiecare etapă în construcția socialismului pune probleme și sarcini specifice. Definirea conținutului etapei, ca problemă teoretică, strategico-tactică, are o mare însemnătate pentru practica construcției socialiste, pentru înțelegerea cerințelor și contradicțiilor ce urmează a fi rezolvate. Congresul al X-leo al Partidului Comunist Român a stabilit ca obiectiv fundamental al programului de viitor făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, iar Programul adoptat de Congresul al XI-lea, a cristalizat direcțiile în care vom acționa pentru atingerea acestui obiectiv.

Construcția socialismului în țara noastră, ca de altfel și în alte țări, demonstrează că făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate este **o etapă necesară** în drumul spre comunism. Pentru valorificarea întregii sale capacități, **noua orinduire are nevoie de o perioadă de dezvoltare pe propria-i bază,** ea trebuie să parcurgă un proces de maturizare a relațiilor socialiste, de pregătire a premiselor trecerii la comunism. Această etapă se deosebește de cea anterioară printr-un conținut, fizionomie și trăsături distinctive proprii, atît în privința nivelului de dezvoltare al forțelor și relațiilor de producție, cît și prin funcționarea sistemului socialist în ansamblul său.

O caracteristică importantă a concepției partidului privind făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate o reprezintă abordarea laturilor vieții sociale în interdependența și intercondiționarea lor reciprocă, în integralitatea lor. Astfel, dacă în etapele anterioare cerințele concrete ale revoluției și construcției socialiste ca și consecințele moștenirii trecute au impus o atenție sporită unor sau altor laturi ale dezvoltării, în prezent, pe baza rezultatelor obținute, se cere **dinamizarea întregului sistem socialist.**

Programul P.C.R., subliniază și în continuare rolul deosebit al dezvoltării forțelor de producție, dar jalonează în același timp căile dezvoltării tuturor celorlalte componente ale sistemului social.

Elaborarea liniei politice de către partidul comunist de guvernămînt trebuie să țină seamă și de experiența construcției socialismului pe plan mondial, aplicînd în mod creator învățămintele generale la condițiile interne specifice în acest mod fiecare partid comunist își aduce aportul său concret la dezvoltarea învățăturii marxist-leniniste, a practicii construirii noii societăți. Programul P.C.R. reprezintă, în acest sens, nu numai elaborarea Cartei fundamentale pentru activitatea de viitor a poporului român, ci și o prețioasă contribuție la efortul de generalizare a practicii istorice revoluționare a zilelor noastre.

Definirea etapelor istorice în evoluția socialismului are o mare importanță pentru înțelegerea contradicțiilor ce urmează a fi rezolvate. Analiza științifică, abordarea dialectică a realităților social-economice și politice, au permis partidului nostru să înlăture unele poziții și aprecieri dogmatice cu privire la mecanismul de acțiune a legilor obiective în socialism, să surprindă ansamblul vieții sociale în complexitatea ei, uneori contradictorie. Criticînd „atitudinea pragmatică față de realitate", tendințele manifestate, într-un timp, de neglijare a contradicțiilor din societate, partidul nostru pornește de la datul obiectiv, conform căruia unitatea și lupta contrariilor constituie o lege universală a dezvoltării.

Ca izvor al oricărei mișcări și al oricărei manifestări vitale, contradicțiile sînt inerente tuturor formațiunilor social-economice, chiar dacă notele caracteristice de manifestare a lor diferă în funcție de esența formațiunilor social-economice sau de etapele istorice ale acestora. Însuși progresul social nu este altceva decît rezultatul rezolvării succesive a laturilor contradictorii ale societății omenești. **„Este deci necesar nu să afirmăm că în socialism nu pot fi contradicții, ci** – recunoscînd existența lor – **să acționăm pentru a le înțelege, să stabilim cele mai potrivite căi în vederea revoluționării lor în mod conștient".** [2]

Înfruntarea dintre nou și vechi în toate subsistemele organismului social este permanentă, iar depășirea acestei contradicții solicită factorului politic conducător sesizarea la timp și înlăturarea elementelor perimate care se opun, acut sau latent, afirmării noului în toate sferele de activitate umană. Referindu-ne la o altă contradicție cu caracter permanent în epocile anterioare, aceea dintre existența socială și conștiința socială, vom sublinia faptul că în socialism ea nu poartă amprenta fatalității. Partidul nostru respinge încercările de fetișizare a tezei cu privire la tendința obiectivă a rămînerii în urmă a conștiinței sociale în raport cu existența socială, indică modalitatea și necesitatea depășirii de către orînduirea noastră a contradicției amintite.

Depășirea contradicțiilor economice ale socialismului permit asigurarea unei corelații optime între cele două laturi ale modului de producție.

În plan social depășirea contradicțiilor ce pot apărea între clasele sociale duce la cimentarea unității socialiste a poporului, la omogenizarea societății noastre.

Unele contradicții în socialism își au cauzele în moștenirea pe plan spiritual, de la vechea societate : persistența unor concepții și mentalități greșite care frînează afirmarea și promovarea noului.

Rezolvarea și depășirea contradicțiilor în socialism impun atît cunoașterea aprofundată a realității și surprinderea tendințelor evolutive ale societății cît și aprecierea măsurilor de perfecționare a întregului mecanism social. În acest sens rolul hotărîtor revine partidului comunist, partid ce întrunește acel complex de elemente obiective și subiective care-i dau posibilitatea de a elabora o politică menită să regleze funcționarea mecanismului social, să înlăture fenomenele perturbatoare din viața socială. [3] Datorită rolului partidului comunist, socialismului îi este proprie calitatea de a se autoregla, de a se autoperfecționa, asigurînd în permanență ritmuri accelerate progresului social.

PETRU TOADERE

[1]. Nicolae Ceaușescu, Opere, vol. 1, pag. 254
[2]. Nicolae Ceaușescu, Opere, vol. 6, pag. 647
[3]. I. Șerbănescu, Contradicțiile și rolul lor în dinamica dezvoltării societății socialiste, în Lupta de clasă, nr. 1/1972, pag. 41.

COMEMORĂRI

DIMITRIE ȚICHINDEAL — ILUMINIST ȘI PATRIOT

● 200 de ani de la naștere (1775—1818)

„Chichindeal gură de aur" așa cum îl numea Eminescu, a văzut lumina zilei în anul 1775 la Becicherecul-Mic, fiu al preotului Zaharia și al Elenei. După terminarea școlii elementare, urmează școala pedagogică și școala clericală de teologie din Timișoara. În 1794 este numit învățător în satul Belinț, apoi la Școala normală din Arad. A mai deținut un timp și funcția de inspector al școlilor românești neunite din Banat. După publicarea, în 1814, la Buda, a culegerii de fabule **„Filosofești și politicești prin fabule moralnice învățături, acum intiia oară culese și intru acest chip pre limba românească întocmite"**, traduse și adaptate după D. Obradovici, este acuzat că s-a ridicat „împotriva constituției împărătești", motiv pentru care este destituit din toate funcțiile pe care le avea, iar cartea este confiscată.

Fiind foarte șocat de această măsură luată de autoritățile vremii, Țichindeal se adresează împăratului la Viena căruia îi scrie : **„dreptul sfînt al apărării și dreptul de a nu fi pedepsit fără a fi ascultat nu se refuză nici celui mai mare făcător de rele".** Fără a primi dreptatea cuvenită, cu amărăciune în suflet, se retrage ca paroh la Becicherecul-Mic (1815). Ros de boală, se stinge din viață la 19 ianuarie 1818, într-un spital din Timișoara.

În contextul general al redeșteptării naționale de la începutul secolului al XIX-lea, un loc de seamă îl ocupă D. Țichindeal. Continuator al Școlii ardelene, alături de C. Diaconovici Loga și P. Iorgovici, va milita pentru ridicarea politică și socială a românilor din Banat. Emanciparea acestora o vede posibilă doar prin culturalizare. În lupta pentru luminarea „neamului românesc", conștient fiind că nu numai operele originale joacă acest rol, Țichindeal duce o muncă intensă de traduceri, după sîrbul D. Obradovici, la care găsește elemente patriotice și naționale valabile și pentru românii din Banat.

În 1802 tipărește la Buda prima sa lucrare **„Sfaturile înțelegerii cei sănătoase prin bine înțelepstul Dosofthei Obradovici întocmite, iară acum intiia dată întoarse de pre limba sîrbiască și întru acest chip în limba daco-românească așezate".** În 1808, urmează alte traduceri, iar în 1813, apare la Buda **„Arătare despre starea acestor noao introduse sholosticești instituturi ale nației românești, sîrbești și grecești"**, scrisă cu ocazia înființării Școlii pedagogice din Arad la care este numit profesor.

Opera care îl aduce faimă, dar și mari necazuri, este culegerea de „fabule" (Buda 1814) prin care Țichindeal, pe lîngă dorința

Sculptură de Victor Gaga

de a pune la dispoziția publicului cititor o serie de învățături, aduce și îndemnuri de înălțare a nației românești, lipsite pe atunci de multe drepturi în Imperiul habsburgic.

Din cele 154 fabule luate de la Obradovici, traduce fără multe modificări 103, iar restul de 51 le prelucrează și le adaptează la specificul românilor. El scoate în prim plan ideea națională și ideea socială. Făcînd aluzie la condițiile sociale și politice în care trăiau românii bănățeni, pledează pentru libertate națională și dreptul lor la cultură. Cînd apare ediția a II-a (1838), în tipografia lui I. Heliade Rădulescu, acesta afirmă cu entuziasm că „fabulele" au constituit în 1814 adevărate **„Table ale legii în mijlocul pustiului".**

Țichindeal este un iluminist, în sensul că este un adept al răspîndirii culturii europene la noi în țară și aceasta o face din cel mai pur sentiment patriotic. La numai șapte luni după moartea sa, ideea este abordată și mai pregnant de Gh. Lazăr în „Înștiințarea" sa din august 1818, în care afirmă că poporul român numai prin însușirea culturii europene poate **„pretenderisi intrarea în numitul și ocolul cel proslăvit ale celorlalte popoare luminate".**

Țichindeal se adresează românilor bănățeni arătîndu-le originea nobilă și caută să cultive în ei virtuțile strămoșești care sînt ca „diamantele cele scumpe". El este preocupat și de unire, subliniind puterea neamului nostru în ziua cînd toate provinciile românești vor fi unite.

Țichindeal a avut preocupări și activități multiple : pedagog, bun orator, preocupări literare, traducător prin excelență, el poate fi considerat și primul fabulist român prin traducerea și adaptarea „Fabulelor" după Obradovici (1814) dar, în mintea noastră, el rămîne în prim plan ca un luptător neobosit pentru dreptatea socială și națională a românilor din Banat. La împlinirea a 200 de ani de la naștere, se cuvine să-i închinăm un gînd de recunoștință celui care afirma : **„Ce n-as îndrăzni eu pentru binele neamului meu".**

GHEORGHE GUTUE

EVRIKA !

(ÎN SPITAL)

● **Pentru cel cu dietă traiul bun e ca sarea-n bucate.**

● **Ahile n-ar fi putut primi o injecție decît în călcîi.**

● **Eu pentru sănătate mi-aș da și viața.**

● **Dacă vrei să-l enervezi pe un medic, cere-i în fiecare clipă cîte un calmant.**

● **Am văzut și minte sănătoasă într-un corp bolnav.**

● **Numai leacurile băbești te pot vindeca de superstiții.**

● **Dacă și Asclepios ar fi făcut naveta, nu ar fi rămas în mitologie.**

● **Cei ce te împing de la spate ajung de obicei înaintea ta la destinație.**

ION VELICAN

DOSAR

FĂRĂ ALTE CUVINTE

Vineri 3 ianuarie, pe la ora 7 seara, în autobuzul 33 (fiindcă veni vorba : în Calea Șagului populația s-a dublat, prin construcția unor noi blocuri de locuințe, dar mijloacele de transport au rămas la fel de ... 4 autobuze care circulă după un grafic anapoda. Nu mai amintesc că la fel de insuficiente au rămas și alimentara, și poșta !), doi călători au „uitat" să coboare la Piața Ștefan Furtună (limită de stație), tocmai cînd autobuzul a fost blocat de organele de control. Dar nu pe cei doi contravenienți vreau să-i critic (au fost ei criticați cu o amendă !), ci să-l laud pe controlorul-șef. De ce-mi vine să-l laud pe acest controlor șef ? Pentru că își face datoria ? Foarte bine, pentru asta doar primește salariu ! Pentru că e chipeș ? Să fie sănătos, mulți bărbați sînt chipeși din naștere ! Atunci ?

Vreau să-l laud pe acest controlor șef pentru modul său de a se comporta (în timpul serviciului). Am fost profund impresionat de vocea sa, care ar fi trezit și morții, dar mîte pe niște adormiți de călători din autobuzul 33 ! Pentru felul cum întrebuința pronumele de respect **(Dumneata !)**, cerînd să i se răspundă cu **Dumneavoastră !** Pentru ironiile „inteligente" la adresa unor călători necontravenienți ce doreau să coboare la stația Maria și nu puteau din cauza acestui dezinvolt controlor șef care „ordonase" închiderea ușilor (Vezi, Doamne, să nu-i scape vînatul !). Pentru întîrzierea cursei, fiindcă un controlor șef o avea dreptul să se joace cu timpul cetățenilor, mai ales în autobuzul 33 care (repet) se știe cum circulă.

Și-aș critica pe șefii lui pentru faptul că nu știu ce frumos se poartă acest controlor șef. Că dacă ar ști ...

M. TOPOLNIȚA

UMOR

ULTIMA ȘANSĂ

— Tovarășe avocat, dacă mă scoți basma curată din procesul ăsta, îți dau mașina mea albă ...
— Imposibil ! E ... albastră.

PLANUL

— Tovarășe inginer, azi sîntem în data de 30, și secția dumitale nu are realizat din planul lunar decît 60% ?
— Nu vă neliniștiți tovarășe director, luna asta are 31 de zile...

BIROCRATUL

— Tovarășe contabil, să vă spun care e cel mai mare birocrat din întreprindere ?
— Spune ! Dar numai dacă ai aprobare scrisă !

Pădurea eminesciană ca simbol al textului

Articolul de față cuprinde de fapt un fragment dintr-o lucrare mai întinsă – referitoare la mai multe literaturi – despre procesul de trecere de la simbolul romantic la textul modern. E dezvoltată cu acest prilej ideea că printr-unul din posibilele lor înțelesuri simbolurile romantice dobîndesc caracter metapoetic. Unele devin autorevelatoare – figurări metaforice ale literaturii de tip simbolic –, iar altele, dimpotrivă, pun sub semn de întrebare chiar funcția simbolică a literaturii, figurînd o alcătuire nesimbolică : textul. Acestea din urmă anunță romantic o literatură nouă, neromantică ; printre ele se înscrie și simbolul pădurii.

La Eminescu, în felul lui de a se concepe pe sine, apare un fel de difracție între semn și sensul său simbolic, de adîncime, ceea ce face ca dumnezeu – cititorul absolut – să nu poată descifra semnul eminescian : **„Cînd cartea lumii mare Dumnezeu o citește / Se-mpiedică la cifra vieții-ți făr'să vrea"**. Abătut de la verticalitatea cea dreaptă a aspirației către cer, poetul greșește („În planu-eternității viața-ți greșală este"), iar greșala înseamnă rătăcire. Locul simbolic al rătăcirii, adică al mișcării textuale lipsite de liniaritate și tel, este **pădurea.** „Pădurea e locul unde se poate întîmpla orice, unde pare firesc să întîlnești făpturi pe care rațiunea și logica le respinge, unde jocurile infinit de variate și primejdioase ale naturii tîrăsc călătorul în hora lor ametitoare și-l înecă în fantasticul lor extravagant. (...) Pădurea este locul **în care te pierzi"** (Marcel Brion **Arta fantastică,** p. 10). Eroul liric eminescian va fi cuprins de noaptea pădurii, dar va păstra mereu tendința de a ieși la lumină, pe culmea dezgolită sub cerul limpede : **„Precum călătorul, prin munți rătăcind / Prin umbra pădurii cei dese, / La slaba lumină ce-o vede lucind / Alearg-apurtat ca de vînt / Din noaptea pădurii de iese"**

Că pădurea închipuie un loc al poeziei pare evident de vreme ce-n **„codrii de aramă cîntă-n crengi harfe-atîrnate"**. Toată descrierea codrului sugerează o inextricabilă alcătuire de tip textual, căci acolo **„arbor legat e de arbor (...) / Cu de ghirlănzi uriașe copaci, din a lor rădăcine / Pînă la vîrfii de nori cu liane încolăciți-s"**. Dar tot acolo mierea **„ce curge ca aurul-n soare"**, ca și faptul că harfele atîrnînd în crengi sînt **„îngerești"**, privează pădurea de puterea producerii acelui sentiment al alterității ce caracterizează textul, îi conferă un aer familiar și primitor, încît am putea spune că Același se opune în codrul eminescian lui Altul. Iată de ce Negoițescu îi atribue un **„reflex romantic"**. Criticul îi recunoaște pădurii – la a cărei **„muzică"** se referă – atribute cum ar fi fecunditatea, elementaritatea viguroasă, fabulosul, existența covîrșitoare ca factor de neliniște, toate acestea făcînd parte din definiția textului, dar le vede amestecate cu reminiscențe romantice ca sacrul, vagul și subiectivul. În schimb, G. Călinescu merge mai departe în descoperirea caracterului **„textual"** al pădurii lui Eminescu. Ea îi apare ca revelatoare a **„mizeriei noastre"**, adică a terestrului corporal. O vede ca pe o forță de desfacere a structurilor alcătuite **„prin industria omenească"**, ca spațiu unde elementele **„sînt slobode din nou să se desfacă și să se împreune"**. Odăile pădurii sînt pline de **„păianjeni"**, iar sub presiunea proliferării silvestre realitatea – reprezentantul imanent al ordinii metafizice, simbolice – se **„textualizează"**, căci **„țărănescul rigă se părăsește în voia proceselor vegetale și fiziologice"**. Versuri postume citate de I. Negoițescu certifică părerea călinesciană, din ele reieșind că pădurea n-ar fi altceva decît preschimbarea vegetală a unei vechi cetăți, întocmai așa cum textul modern va fi transformare a simbolului romantic : **„Codrul** – înaintea vrajei – **o cetate fu frumoasă, / A ei arcuri azi is ramuri, a ei stîlpi sînt trunchiuri groase, / A ei bolți streșini de frunze arcuite-ntunecat"**. Totodată, transformarea implică ruptură, căci : **„Castel și pădure se opun deci, castelul simbolizînd securitate, ordine omenească, ocrotire ; formalul împotriva informalului, imuabilul împotriva veșnicului schimbător"** (M. Brion, **op. cit.**). Nu numai „domniile" sînt anulate în codru, dar și sentimentul identității individului, redus la **„dimensiunea microscopică"** și înlocuit cu **„acel sentiment tipic eminescian de nevoie de a se lăsa în voia dinamicii firii. Codrul de aramă din „Călin-nebunul pare crescut pe un teren vulcanic"** (G. Călinescu). Prin urmare, pădurea oferă un simbol privilegiat al textului nu numai datorită **„sintaxei"** ei complicate, ci și pentru că se înfățișează ca rod al unei dinamici generatoare, ca fenotext produs de un genotext. Și deoarece trecerea dinspre romantism către modernitate se petrece printr-o schimbare a subiectului uman din eu profund de exprimat în proces generator, Călinescu – întotdeauna cu extremă precizie înscris într-o teorie, chiar cînd aceasta se enunță metaforic – insistă asupra dezagregării individualității și a integrării ei în mișcarea firii, prilejuită de pădure : **„Individul simte o amorțire, se vede căzut în tumultoasa mișcare germinativă și la o mireasmă prea tare ori la un sunet mai prelung dorește s'adoarmă sau chiar să moară. Toate poeziile lui Eminescu exprimă această încetare a rezistenței individuale, pasul de lunatec către lac și codru, locuri de fermentație".**

„Textualitatea" pădurii se leagă în mod firesc de corporalitate și dorință, așa încît codrul se înfățișează și ca **„loc de fecunditate slobodă"** și **„de aceea, poetul își strigă acolo femeia"** (G. Călinescu). G. I. Tohăneanu spune că la Eminescu **„ființa iubitei este inconsistentă ; imaterială – o umbră doar ; degeaba încearcă poetul să o cuprindă cu brațele..."**. Dar ceea ce s-ar părea că introduce o divergență de opinii privește de fapt dubla condiție a femeii, aparținătoare în universul imaginar eminescian cînd spațiului metafizic – și atunci ea n-are consistență –, cînd celui silvestru al iubirii trupești. Iar dorința poetului de a-și cuprinde iubita cu brațele ni-l arată altfel decît pe Baudelaire, în ciuda năzuinței lor identice către inalt. Eminescu nu manifestă oroarea baudelairiană față de spațiul textual, și aceasta nu din pricini specific literare, nu pentru că și-ar fi format o concepție modernă despre poezie, ci pentru că locul simbolic al textului – pădurea – îi apare totodată ca unul al iubirii împlinite.

În **Călin-nebunul** atrage atenția pînza de păianjen **„încărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe"**, mai ales dacă ne amintim că Mallarmé, teoretician al poeticii textului, se va închipui pe sine ca păianjen ce țese pînze întinse și va imagina poezia ca joc de lumini reciproc răsfrînte pe pietre prețioase. Analogia e izbitoare, dar incompletă deoarece poetul francez va izvodi țesătura din substanța propriului său corp, în timp ce la Eminescu trupul se află dincolo de tramă căci : **„După pînza de paianjăn doarme fata dempărat"**. Se menține oarecum raportul variabil în structura de simbol, unde eul profund se află situat ca sens de adîncime dincolo de semnificant, nouă fiind însă alcătuirea textualizată – **pînza** de păianjen – a acestuia. În ceea ce privește natura eului, la prima vedere s-ar părea că fata de împărat se menține în zarea metafizică a lui Același, cu modificarea totuși față de eul simbolic obișnuit că nu-și mai ațintește privirile spre înalt, ci se privește pe ea însăși :

Fiecine cum i-e vrerea, despre fată samă deie-și
Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singuri ei-și.
Și Narcis văzindu-și fața în oglinda sa, izvorul,
Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul...

Iubindu-se pe sine, Narcis nu încetează să se înscrie în spațiul metafizic, chiar dacă nu se mai supune principiului transcendenței, căci el e chiar simbolul lui Același scăldat în Același și excluzîndu-l pe Altul. Tocmai în ipseitate, în absența diferenței, constă temeiul metafizicului. Prin urmare, s-ar părea că soarta fetei de împărat trecută din **castel** în **pădure** aduce o modificare neesențială a statutului simbolic. De fapt, însă, ea este un fals Narcis, doar **seamănă** cu cei îndrăgiți de singuri ei-și. Ea nu-l exclude pe Celălalt, devreme ce se iubește pe sine **pentru că-i e dragă lui** ; în sine, îl iubește pe Altul :

Dacă boiul mi-l înmlădiu, dacă ochii mei îmi plac,
E temeiul că acestea fericit pe el îl fac.
Și mi-s dragă mie însămi, pentru că-i sunt dragă lui.

Așadar, fata de împărat completează în modul cel mai potrivit spațiul textual al pădurii, introducînd acolo **corpul** și **alteritatea.** Mai mult, intervine și **echivocul** – atît de favorabil producerii textului –, Călin fiind, cu mersul său **tiptil,** în același timp bărbat, copil și femeie („Doritor ca o femeie și viclean ca un copil"), așa cum va fi și Cătălin.

În **Povestea teiului,** fata îndrăgește **„dangtul, muzica, pădurea"** și evită locurile bisericești – **„chiliile pustii"** – de unde gîndul zboară **„aiurea"**. Să notăm că în timp ce franțuzescul **ailleurs** e un cuvînt greu de subînțeles metafizic, românescul **aiurea** – fără să fie cu totul lipsit de același înțeles – e folosit adesea cu ironie. Deosebirea se răsfrînge, poate, și în aceea dintre Baudelaire și Eminescu în cadrul – totuși – al aceleiași viziuni general romantice. Ființă slobodă a pădurii, fata preferă **„să-și ia lumea-n cap, nebună"** decît să se supună din nou autorității paterne. Pădurea poate fi parc sau grădină, ori chiar simplu ornament floral atunci cînd orașul știe să și-o apropie, îngăduind vegetalul, dar se sălbăticește și se dezlănțuie nebună atunci cînd cetatea devine **„vis de piatră"** exclusiv și neîndurător. Așa se întîmplă, de exemplu, la Melville, în **Litera stacojie.** Însă, la Eminescu, în lumea lui necitadină, se petrece oarecum fenomenul invers, cum am văzut, regalitatea slabă și aproape consimțitoare fiind năpădită de verdeață.

A apărut așadar la marele poet tendința de înscriere în spațiul romantic prin construirea unor simboluri cu sens de adîncime și prin aspirație ascensională, dar și – tot prin sens simbolic – conturarea metaforică a spațiului textual și chiar acceptarea lui parțială datorită intervenției simțămîntului erotic.

LIVIUS CIOCÂRLIE

GH. ANGHEL :
Eminescu

TERRA MAGAZIN

OPERAȚIUNEA „ARAKS". La sfîrșitul acestui an, oamenii de știință sovietici și francezi intenționează să realizeze un experiment unic în spațiul cosmic circumterestru. Sarcina acestui experiment constă în studierea așa numitului „vînt solar" care „suflă" dinspre soare spre pămînt. El este purtător de fluxuri de particole încărcate, care, după cum au stabilit oamenii de știință, determină apariția unor anumite fenomene fizice ca de exemplu furtunile magnetice sau aureolele boreale.

Esența experimentului este oglindită de denumirea sa „Araks", care reprezintă primele litere ale cuvintelor aurore boreală artificială Kerguelen-Sogra. De pe insula Kerguelen, din partea de sud a Oceanului Indian, racheta franceză „Eridan" va ridica în spațiu un accelerator sovietic de electroni. Acest „tun electronic" sui generis va lansa un fascicol de particole încărcate în direcția localității sovietice Sogra (din nordul părții europene a U.R.S.S.), provocînd acolo o aurore boreală. Trebuie relevat faptul că pînă în prezent cercetarea unor astfel de fenomene avea un caracter pasiv și se rezuma la înregistrarea modificărilor din ionosferă, care se observau de la bordul navelor cosmice. „Araks" reprezintă o metodă principial nouă de studiu în fizică. Ea va permite obținerea unor informații mai complete privind legăturile cauzale în diferite procese naturale. În esență, experiența se aseamănă cu cele care se realizează cu atomii marcați pe care oamenii de știință le introduc în organisme vii pentru a putea studia diferitele procese care se petrec în interiorul lor.

„Araksul" va aduce și mari foloase practice. În speță, oamenii de știință speră să obțină astfel date despre condițiile care asigură legături radio stabile la mari latitudini geografice.

LUMINA SOLARĂ ESTE INDISPENSABILĂ. Considerate de mulți arhitecți de avangardă drept o soluție constructivă ultramodernă, fațadele lipsite de ferestre ale noilor școli, universități și imobile administrative au suscitat vii critici în rîndul medicilor. După cum s-a subliniat cu prilejul unui colocviu pentru tehnica iluminatului, care a avut loc recent în Berlinul occidental, lumina naturală joacă un rol de seamă în metabolism influențînd sănătatea și starea fizică generală. Numeroase experiențe pe animale au dovedit de mult corelațiile dintre gradul de luminozitate și reacțiile organismului. La cobai, ținuți o perioadă mai îndelungată în întuneric complet, s-a observat astfel o creștere a mortalității. Totodată s-a constatat că subiecții descompun cu mult mai încet substanțele toxice administrate odată cu hrana decît animalele care trăiesc în lumină, descoperindu-se în afară de aceasta în organismul animalelor ținute în întuneric cantități mari de substanțe susceptibile să favorizeze apariția unor procese patologice.

SCIȚII AU AJUNS LA DUNĂRE. Această ipoteză, emisă încă de Herodot și-a găsit o confirmare științifică. Arheologii din Ucraina au descoperit la gurile Dunării un mormînt de oștean scit din secolul V înaintea erei noastre. El a fost înmormîntat în îmbrăcăminte din zale din fier. Un interes deosebit îl prezintă și alte obiecte care au aparținut sciților și care au fost descoperite la Kurgan, cum sînt săgețile din bronz, două paloșuri din fier, fragmente de amfore.

● **SIMPOZION EMINESCU.** Aula Universității a găzduit miercuri, 15 ianuarie, simpozionul „Eminescu — 125", organizat de Universitatea și Asociația scriitorilor din Timișoara cu prilejul aniversării a 125 de ani de la nașterea poetului. Au prezentat comunicări prof. dr. Eugen Todoran : „Eminescu, poet modern", și prof. dr. G. I. Tohăneanu : „Locuri eminesciene la Sadoveanu". În continuare Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Jebeleanu, Nicolae Țirioi au citit poezii proprii dedicate luceafărului poeziei românești. Actorii Lucia Doroftei și Vladimir Jurăscu au recitat din creația eminesciană ; Gustav Laczo și Artur Benel au interpretat poezii de Eminescu, traduse în limba maghiară și germană de Franyo Zoltan.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 24 ianuarie 1975 ● Nr. 4 (360) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic Adrian Beldeanu

ADRIAN BELDEANU — Flori

ALEGERILE

Bogată în evenimente politice, săptămîna parcursă a fost marcată de Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. și de Ședința Biroului Executiv al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste prezidate de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Eveniment de largă respirație democratică, desfășurarea campaniei electorale pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională și în Consiliile populare, eveniment așteptat de întreaga națiune într-o atmosferă de fertilă activitate economică, a constituit obiectul principal al Ședinței Biroului Executiv al F.U.S. Manifestul Frontului Unității Socialiste adresat tuturor cetățenilor cu prilejul alegerilor de deputați de la 9 Martie, aprobat cu acest prilej, constituie principalul document al efervescentei etape pe care o parcurgem.

Cele două evenimente politice s-au desfășurat pe fondul unei puternice emulații de muncă, creată de noile chemări la întrecerea socialistă lansată de alte colective de muncă din economia țării. Paralel în întreaga țară a fost încheiată zonarea tuturor circumscripțiilor electorale. Cotidian, presa, radioul, televiziunea fac cunoscute realizările oamenilor muncii dedicate mărețului eveniment. Pretutindeni în țară, campania electorală este viu susținută prin toate mijloacele culturii de masă; căminele culturale, casele de cultură, bibliotecile cunosc în aceste zile febrilitatea pregătirii marilor sărbători.

Dacă notăm, pe de o parte, atmosfera de eficiență și hotărîtă activitate economică, ce se desfășoară sub înalta deviză „Cincinalul — înainte de termen" și, pe de altă parte, febrilele pregătiri care au loc la toate nivelele pentru evenimentul de la 9 Martie, avem cadrul de bază al tabloului de puternică emulație democratică pe care îl cunoaște țara în întîmpinarea Alegerilor.

ORIZONT

O cotitură istorică

● **30 DE ANI DE LA PRIMUL CONGRES GENERAL LIBER AL SINDICATELOR UNITE DIN ROMÂNIA**

La 26 ianuarie, 1945, în sala Parlamentului din București se deschideau lucrările primului Congres General liber al Sindicatelor Unite din România, eveniment de o mare importanță istorică pentru clasa muncitoare, pentru toți oamenii muncii din țara noastră. El avea loc în condițiile cînd, sub conducerea P.C.R., masele muncitoare din țara noastră dădeau bătălia pentru refacerea economică a țării, pentru susținerea frontului antihitlerist, democratizarea aparatului de stat și a vieții publice, pentru cucerirea puterii politice și instaurarea unui guvern democratic. Pentru realizarea acestor sarcini se impunea cu hotărîre reorganizarea, pe baze noi, a mișcării sindicale din România. În apelul publicat de către C.C. al P.C.R. în ziarul „România Liberă" din 30 august 1944 clasa muncitoare era chemată să se organizeze în sindicate. În urma acestui apel, în numeroase întreprinderi din țară muncitorii au trecut la refacerea și reorganizarea sindicatelor pe baza Frontului Unic Muncitoresc, la alegerea Comitetelor de fabrică. Astfel, în Banat, la Uzinele Nădrag, Călan, Ferdinand muncitorii, îndrumați de comuniști, au format în ziua de 29 august 1944 Comitete de inițiativă formate din 5 persoane care au trecut la organizarea de sindicate unice. Același proces de organizare are loc și în celelalte centre muncitorești din Banat.

Un pas important în realizarea reorganizării mișcării sindicale l-a constituit prima Conferință sindicală la care au participat reprezentanții celor două partide ale clasei muncitoare și la care s-a hotărît înființarea Comisiei de organizare a mișcării sindicale unite din România și s-a adoptat Rezoluția prin care s-a stabilit ca la baza organizațiilor sindicale nou organizate să stea principiul unității clasei muncitoare, a luptei de clasă, al solidarității internaționale și al centralismului democratic. Se mai prevedea ca sindicatele să fie organizate pe întreprinderi și să cuprindă toți salariații, indiferent de profesiunea lor, iar unirea sindicatelor din aceeași ramură industrială să se facă într-un singur sindicat pe localitate. În felul acesta, se înlătura vechiul principiu de organizare a sindicatelor pe bresle. Pentru menținerea unei legături strînse între sindicatele dintr-o localitate, pentru o coordonare mai eficientă a acțiunilor de organizare, de luptă și educare a clasei muncitoare, au luat ființă Comisiile locale, formate din reprezentanți ai fiecărui sindicat. La Timișoara, Comisia locală s-a constituit în ziua de 26 noiembrie 1944 și cuprindea, la acea dată, 20.000 de muncitori și funcționari.

Avîntul pe care îl luase mișcarea sindicală a produs o vădită neliniște și teamă în rîndurile reacțiunii din România. Astfel, la Timișoara, la sfîrșitul lunii septembrie 1944, la întreprinderile „Romitex" și „Industria Lînii", „comandanții militari au interzis adunările sindicale pe motivul că nu aveau aprobarea Marelui Stat Major, obligîndu-i prin forța armelor pe muncitori să se împrăștie". Cu toate măsurile teroriste luate, la cîteva zile după aceasta, muncitorii, în frunte cu comuniștii s-au organizat în sindicat

La cîteva luni după constituirea sindicatelor pe ramuri de producție și a Comisiilor locale, în fața Comisiei de organizare a mișcării sindicale unite din România stătea o nouă și imoortantă sarcină organizato-

GH. I. OANCEA

(Continuare în pag. 7)

CONVORBIRI

Cu prof. dr. doc. CAMIL MUREȘAN

Decanul facultății de istorie filosofie a Universității din Cluj-Napoca

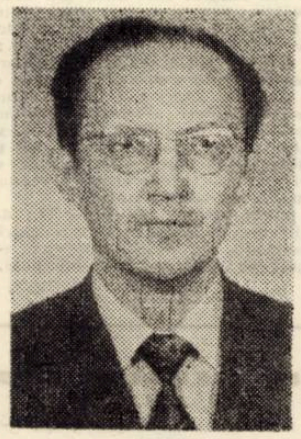

În tradiția noastră culturală, consacrații istoriei universale, printre care astăzi vă aflați Dv., au încercat contribuții la problemele teoretice generale, chiar și de filosofia istoriei. Dată fiind această situație, cît și activitatea Dv. științifică, înclin să orientez discuția noastră mai mult spre probleme decît spre evenimente sau alte elemente istorice.

— Istorii universale de sinteză se alcătuiesc avînd la bază o idee centrală directoare. Ultima realizare de acest gen este, cred, Istoria Omenirii editată sub egida U.N.E.S.C.O. Care apreciați că este ideea centrală a acestei lucrări și ce calități deosebite prezintă față de opere anterioare de același gen ?

— Lucrarea la care vă referiți are la bază o idee care nu este nouă, însă cred că nici una din istoriile universale anterioare n-a urmărit-o și n-a realizat-o atît de consecvent. E vorba de **prezentarea istoriei omenirii ca istorie a civilizației umane, deci ca istorie a ceea ce a creat omenirea, ca valori durabile sau chiar permanente în dezvoltarea societății.** Faptele istorice, în accepțiunea lor tradițională de **evenimente,** circumscrise îngust în loc și timp, apar astfel într-un plan secund. **Istoria universală e organizată pe mari capitole de sinteză,** corespunzînd actelor fundamentale de cultură și civilizație dintr-o arie geografică largă : scrierea, literatura, artele, tehnica, știința, concepțiile filosofice, politice, organizarea socială etc.

Personal, cred că ideea este valoroasă, vizînd **un viitor al păcii și înțelegerii desăvîrșite între colectivitățile umane.**

— Ce s-a făcut în ultimul timp pentru o mai bună reprezentare a meritelor istorice ale poporului nostru la nivelul mondial al istoriei universale ?

— Dacă prin reprezentarea la nivelul mondial al istoriei universale înțelegeți contribuția istoriografiei noastre actuale la studierea istoriei universale, aș răspunde că în **prezent situația este dificilă nu numai pentru noi, ci pentru mai toate școlile istorice din lume,** datorită exploziei informaționale din ultimele decenii, care afectează și branșa noastră. Dacă parcurgem sîntezele de istorie universală din ultima vreme, constatăm că pînă și inițiativele unor școli istorice de mare tradiție, dispunînd de întinse forțe intelectuale și materiale, se văd obligate să facă apel la o colaborare internațională, spre a putea cuprinde imensa documentație și literatură de specialitate aflată azi în circulație și în creștere continuă. De aceea **nu e cazul ca, interogîndu-ne cu privire la rolul și ponderea cercetărilor noastre de istorie universală în contextul mondial, să ajungem la concluzii dramatice.** Dacă v-ați gîndit însă mai ales la **modul în care este înfățișată istoria poporului nostru în marile sinteze de istorie universală, vechi sau recente, atunci — recunoscînd cu toții că nu putem fi satisfăcuți** — aș spune că sînt de făcut cel puțin două lucruri, din foarte multe posibile : **a ne pune la curent, din timp, încă din faza de plan, cu asemenea lucrări și a interveni pe lîngă comitetele lor de redacție pentru a fi acceptat materialul informativ furnizat de istoricii noștri,** cu privire la locul și rolul poporului român ; în al doilea rînd, cred că **ar trebui să vină și timpul unei istorii universale elaborate de istoricii români.**

— Prin „Iancu de Hunedoara" ați realizat un elogiu bine meritat gloriosului erou. Care alți eroi ai trecutului nostru național, cu merite politice sau culturale, credeți că ar merita astfel de monografii de interes pentru istoria universală ?

— Sub acest raport cred că s-a făcut destul de mult. Marile figuri ale istoriei noastre, pe plan politic sau cultural, se bucură de monografii de calitate, majoritatea de dată recentă. Nu văd vreo lipsă esențială. Rămîne însă oricînd deschisă posibilitatea reluării acestor teme, mai bine de cum am făcut-o cei care ne-am străduit pînă acum.

— V-ați ocupat în mod deosebit de „Revoluția burgheză din Anglia" și poate sînteți de acord că fiecare popor are un anumit gen de participare istorică, de „intrare în istorie" după Blaga, și mai ales de a face revoluții. În această situație, vă rog să precizați care este specificul revoluționar al englezilor și eventual al altor popoare ce-au realizat revoluții de importanță deosebită pentru istoria universală ?

— De un „specific revoluționar" al englezilor, ca și al altor popoare, nu se poate vorbi ca despre o dimensiune a caracterului național, chiar dacă e admisibil că **deosebirile temperamentale joacă un oarecare rol,** în orice caz secundar. **„Specificul revoluționar" este de fapt rezultanta condițiilor dezvoltării societății în care se maturizează o situație revoluționară.** Să luăm cazul Angliei. Statul englez, cu începere de prin veacul al XIII-lea, n-a cunoscut un absolutism monarhic total, de tipul celui ce se va dezvolta în Franța sau Spania. Monarhia engleză a colaborat în permanență cu o instituție reprezentativă a vîrfurilor societății — Parlamentul — și a guvernat în respectul cîtorva legi și norme fundamentale, ce i-au fost impuse începînd cu **Magna Charta Libertatum.** De aceea, în secolul al XVII-lea, cînd monarhia a încercat să ignoreze instituția și normele de guvernare amintite, împotriva ei s-a produs o prompță reacție, coalizînd o parte a nobilimii cu burghezia și cu păturile populare. Această reacție a găsit în tradițiile guvernării engleze argumentele în favoarea apărării cîtorva drepturi și libertăți politice preexistente, oricît de limitate ar fi fost acestea. De aci **aparentele legaliste și, pînă la un punct, chiar conservatoare**

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 3)

ISTORIE LITERARĂ

Poeți de la „Tribuna nouă"

Cu cincizeci de ani în urmă, mai precis la 18 iunie 1924, apărea la Arad ziarul „Tribuna nouă", condusă de directorul Ion Montani. Asemenea multor publicații arădene de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului nostru, literatura ocupă un loc de seamă, rezervîndu-i-se o rubrică permanentă, intitulată : „Foileton", care a fost susținută de scriitori cu mari rezonanțe în peisajul literaturii noastre, stabilindu-se, în același timp, o legătură indestructibilă între oamenii de litere din toate părțile țării, în noile condiții create după 1 Decembrie 1918. În primul sfert al secolului nostru, prin intermediul presei românești arădene, dintre care un rol de seamă l-a avut „Tribuna nouă", au fost puse în circulație, mai cu seamă, operele scriitorilor care au trăit în Arad, ca Volbură Poiană-Năsturaș și Alexandru Popescu-Negură.

Dar poezia de la „Tribuna nouă" este reprezentată în mod deosebit de scriitorii din întreaga țară, atît de cei din generația mai veche, cît și de o parte dintre tinerele talente de atunci, ca Radu Boureanu, Emil Giurgiuca, Constantin Goran etc., despre care vom vorbi în cele ce urmează. Urmărind tematica poeziilor care au văzut lumina tiparului în această publicație de la înființarea căreia se împlinește o jumătate de secol, constatăm că o parte din ele sînt de factură erotică sau au ca izvor de inspirație frumusețile naturii patriei. Astfel, sentimentului de tristețe căruia îi dă glas. D. Anghel în poezia „Populare spaniole", la care participă întreaga natură, i se adaugă nostalgia, exprimată de C-tin Goran în **„Nostalgie"**. Alături de cei doi poeți, George Doru Dumitrescu e prezent în paginile „Tribunei noi" cu versuri din care se desprind sentimente intime, dedicate iubirii pe care o cîntă. Pastelurile sale pline de sensibilitate, care creează o atmosferă de extaz în fața frumuseților plaiurilor noastre, fac parte dintre poeziile valoroase cu această tematică publicate de ziarul arădean. Lirica erotică feminină e reprezentată de poeta Elena Farago, care a fost caracterizată ca o poetă a iubirii prin excelență, a iubirii mărturisite în cuvinte simple, ca pe un element necesar al vieții, ca o mîngîiere permanentă a sufletului. Așa se explică sensibilitatea deosebită a versurilor sale care comunică cu cele mai fine coarde ale sufletului uman (**„Scrisoare"**).

Poezii cu tematică socială publică O. Carp, N. Iorga, D. Ciurezu. Primul, în **„Plugarul"**, nu reușește să întrevadă schimbările pe plan social și de aceea prezintă pe strănepotul plugarului ca pe un predestinat supus durerii și nevoilor. Mai cutezător, D. Ciurezu prezintă în balada **„Haiducul"** pe fiul codrilor, „cu pieptul lat, cu ochii verzi și păr buclat". Autorul e însă preocupat de aspectul romantic al acțiunilor haiducului, versurile pierzînd astfel din mesajul lor social. Poezia „Cîntecul zăpezii", de N. Iorga e mai semnificativă din acest punct de vedere. Ea se referă la viața aspră a celor săraci, pentru care poetul se întristează odată cu venirea iernii, deoarece ea îi găsește fără foc, pe drumuri și în spitale. Sentimentul său de compasiune crește în mod gradat și persistă pînă la sfîrșitul poeziei.

Versurile de inspirație folclorică apărute în paginile „Tribunei noi" prezintă unele obiceiuri și datini ale poporului nostru. Astfel, în **„Descîntec"**, care poartă în subtitlu aceste versuri populare : „Bună dimineața, lină fîntînă / Mulțumescu-ți ție fată bătrînă", autorul se adresează apei limpezi, neatinsă, în numele unei fete, cu rugămintea de a o spăla să pară frumoasă, iar uritul ei să-l ducă în „adîncimi de bulbuci". **„Zîna verii"**, de Emil Giurgiuca, este construită pe baza unei legende în care apar vraci, care-i ghicesc jalea sufletului și-i șoptesc că într-un lac cu apă caldă va veni Zîna verii să se scalde între nuferi. Poetul a cărui voce plină de vibrații ample își trage seva din frămîntările vremii ce-au avut loc în Ardealul al cărui fiu a fost, O. Goga, publică în „Tribuna nouă" poezii de factură patriotică, dintre care mai reprezentativă este **„Poveste"**, scrisă la București în timpul cît țara noastră nu intrase în primul război mondial și pe cînd poetul înfiora cu chemarea imperativă a versului său lapidar inimile românești. Poezia, împreună cu altele, a fost premiată în 1924 de către Ministerul Artelor. Alături de versurile patriotice ale lui O. Goga, poezia **„La sfințirea monastirei"**, de Victor Eftimiu, evocă figura legendară a lui Neagoe-Voievod.

Pe lîngă tematica sa variată, poezia de la „Tribuna nouă" se înscrie în tendința generală a vremii, receptînd modalitățile artistice noi care, mai ales în primele decenii ale secolului nostru, se fac tot mai mult simțite în lirica românească, ce se antrenase în procesul de sincronizare cu fenomenul european al inovațiilor, în formă și conținut, dar care n-a fost altceva decît o continuare a tradiției pe același sol artistic însă într-o viziune estetică și în condiții social-istorice noi.

IULIAN NEGRILA

OCTAVIAN MAXIM „Cap de fată"

LECTURI

ARTHUR PORUMBOIU : DOMNULE COPIL

Caracteristic pentru o mare parte a poeziei din ultima vreme este recrudescența simbolismului. Fie că a avut o nuanță militantă sau intimistă, neosimbolismul s-a făcut remarcat prin recuzita de rigoare convocată să construiască o atmosferă extatică, grațioasă, rarefiată, saturată de un cifru care se referea la o realitate imediată, istorică sau imaginară.

Un neosimbolist este și Arthur Porumboiu, la debutul său. Pastelismul marin, înclinat spre copertă și carpetă, dar total inapt pentru idee, cum dovedesc cîteva elemente lirice nu prea vechi, este depășit de speculația simbolică și, în cele mai bune poeme ale lui Arthur Porumboiu, de tendința spre meditația marină, în termeni dacă deocamdată neoriginali, cel puțin capabili să indice o sensibilitate aparte. Domnule copil **(editura Cartea Românească, 1974) are calitatea de a semnala existența unui poet hipersensibil visînd la „mari castele de azur", cu o iritație declarată înaintea culorilor neprietenoase și a anotimpurilor sumbre, ce tolerează numai parfumul greu al crinilor și teilor și cade în stări de grație înaintea spectacolului luminii. Un simbolism flagrant desuet mobilează alteori poemele : „treisprezece garoafe" pling „pe străzile orașului" pentru o enigmatică „Sitona", „fecioară cu degete de ceară" ; „treisprezece cai duc un copil străveziu"; madonele lui Petică servesc drept element de comparație : „durerea" e o „neștirbită (?) și palidă madonă". Atmosfera lirică este exasperant de imaculată și transparentă, de la „cenușă" pînă la abstracta „amintire". Sîntem martorii unui delir al luminii nivelatoare, dus pînă la absurd. Pe poet nici nu-l interesează de altfel conturul real al obiectelor și nici relațiile dintre obiecte, ci — ca un pictor impresionist — numai acea anvelopă strălucitoare din jur care le absoarbe și în care ele se topesc într-o profunzime coloristică. De aceea obsesia luminii la Arthur Porumboiu nu provine dintr-un substrat atît filozofic cît mai mult senzorial și estetist. Chiar termenul frecvent în poeme de „iluminare" nu este pus în relație cu fenomene cognitive, ci cu unele efecte fizice, pur și simplu luminoase : cele „treisprezece garoafe" sînt „iluminate" de „degetele Sitonei" care au astfel aparența unor sori fantastici ; „sîngele" este „blînda noastră iluminare" alcătuit dintr-o substanță geamănă cu cea solară. Într-unul din cele mai frumoase poeme ale cărții, pentru magia încantației, subtilitatea aliterațiilor și pentru atmosfera de o solemnitate mitică, eul liric este el însuși o sursă luminoasă : „Ningea-n cetățile latine / și eu eram de mult ninsoare, / iluminînd : ca mersul peștilor / în mare. / Ningea-n cetățile latine, / focul avea picioare aspre ; / numai lumina-mi sorbea chipul / tăiat de sunete albastre". (Ningea-n cetățile latine). În lumină, se descompun timpul, spațiul, sunetul, trupul. Idealul poetic are la rîndul lui înfățișarea unui paradis luminos, conceput empiric, iar stingerea — pe aceea a unei metamorfoze eterne în regnurile naturii patronate de universalitatea luminii.**

Dacă se poate afirma că nu există deocamdată voci lirice clare în regiunea geografică a mării, se poate totuși face observația că, dintre cele care există, cea a lui Arthur Porumboiu este cea mai distinctă.

MIRELA ROZNOVEANU

PREZENȚE LITERARE

Poezia lui Geo Dumitrescu

Aritmetică (1941), Libertatea de a trage cu pușca (1946), Aventuri lirice (1963), Nevoia de cercuri (1966) și Jurnal de campanie (1974) sînt cărțile (însumînd abia cîteva sute de pagini) — ultima, o culegere selectivă, cuprinzînd un număr de inedite — ale unuia dintre cei mai interesanți poeți contemporani.

Iubitor și el de sentințe definitive, de execuții în numele „artei noi", eretic în fața concepției tradiționale despre **literatură**, Geo Dumitrescu transfera, în poemele primelor două volume, dacă nu întotdeauna cuvintele vreunui manifest liric, așa cum făceau alți colegi de poezie, în orice caz o atitudine, o stare de spirit care erau ale întregii generații apărute în anii războiului. Răspunzînd ecourilor actualității, sceptici și ironici mai mult decît aplecați spre ricanarea sardonică, poeții deceniului al cincilea erau frondeuri prin circumstanță biografică și antilirici, antisentimentali ca reacție la întreaga literatură minoră post-simbolistă. Recuzita lirică desuetă, asiduitățile sentimentale devin subiect de caricatură ; evaziunea în „țările misterului" înlocuiește extaza cu o viziune grotescă. Bineînțeles, sensul programatic al unei asemenea poezii nu poate scăpa : „Am surprins stelele în somnul lor ciudat / dormind burghez, dezumflate. / ... / Erau rotunde, buhăite și murdare / și nici una dintre ele nu se mișca. / Luna, obeză și colerică, se dezbrăca pentru noapte" **(Aventură în cer).**

Materii derizorii, banale erau destinate să alcătuiască un **Portret** al poetului în tinerețe ; poema ar putea fi considerată drept o concretizare a ceremonialului suprarealist dacă mișcarea imaginației nu ar învedera cenzura intelectului capabil să compună ori să descompună mecanismul oniric : „Acum pictez un tablou mare — / vreau să-mi fac un autoportret. / Aici o să desenez inima —o gămălie de chibrit, / aici creierul — un aparat sacru și concret. / Undeva vor fi reapărut nasul, gura, / n-are nici un sens să omit ochii — două semne de întrebare, / aici în colț o să-mi pictez gîndurile — / o claie informă de rufe murdare" etc.

Precum în poezia lui Geo Bogza din jurul anilor '30 dilatarea asociativă a imaginilor, proliferarea lor serială pornesc aproape întotdeauna de la un model liric parodiat. Înainte de a-și preciza preferințele lirice, poetul ne oferă lista idiosincraziilor sale de tot felul. Un poem se intitulează **Literatură** : „Ar trebui să înalț către o himerică iubită / aceleași patetice, moi și dulci lamentări, / moartea ar trebui să-mi fie o mare ispită / și să-mi fac din toate nimicurile întrebări", într-un altul, **Scriscare nouă**, distingem, caricate clișeele poeziei sămănătoriste.

Paradoxal însă, distanțarea ironică nu exclude — împotriva intențiilor manifeste ale poetului — orice urmă de participare afectivă, sentimentală. Situație pe care o vom putea constata și în **Aventuri lirice** și **Nevoia de cercuri**. Cauza ar putea fi căutată în menținerea, chiar accentuarea (discursivă) a patosului dezbaterii temelor lirice. Geo Dumitrescu este, structural, un moralist, și noile sale poeme, asimilînd, accidental, epicul, nu încetează a interesa ca fuziune a unei dispoziții sentimentale (mereu reprimate) cu o ținută retorică afișată, cumulînd mina ironic — persiflatoare, sceptică, gestul burlesc și capacitatea de a se abandona fascinației jocului.

Sensurile poeziei lui Geo Dumitrescu primesc tot mai insistent o subliniere epigramatică : paradoxul, inserția unor false citate, mostre de limbaj dialogic, cotidian, de automatisme și banalități spuse cu importanță, calamburul punctează discursul poetic, uneori ridică schelăria unei sotise moderne : „Am închis vorbele lungi în depoul / vorbelor lungi — vorbe lungi și minte scurtă ; / răsucesc cheia, o arunc și plec / urmărit de zgomote de junglă. / Voi inventa toate lucrurile de la început / cu unelte subțiri cu vîrf de cobalt, / căci n-am să pot ramîne un lăcătuș de rînd, / ci trebuie neapărat să găsesc o cheie / fantastică, la fel de bună pentru broasca / de la ușă și pentru broasca din baltă..." etc. **(Sfîrșit de spectacol).** Din loja unui teatru imaginar, poetul asistă la trecerea, în haină de gală, a lui Bouvard și Pécuchet.

Pe o altă coordonată, poezia abordează tema colectivității, problematica socială și morală : **Problema spinoasă a nopților, Macarale la marginea orașului.** Este cultivat, apoi, cu predilecție poemul amplu, sprijinit pe alegorii ce interpretează, urmuzian, o spunere paremiologică : **Ieremia, Sfîrșit de spectacol** sau reia, în registrul grav, sensul frivol al unui vers de romanță ori cîntec de lume : **Aș putea să arăt cum crește iarba, Ar fi bine să uiți, Inscripție pe piatra de hotar etc.**

Afirmam, cu alt prilej, că opera lui Geo Dumitrescu se citește ca un roman (voltairian) despre poezie și despre căutarea de sine a poetului.

LUCIAN ALEXIU

CORESPONDENȚĂ

Otiliu Mladin : În cîteva luni, felul Dvs. de a scrie s-a schimbat uimitor. Aveți o mare disponibilitate. Ne place libertatea cu care scrieți, ne place neastîmpărul căutării — evident în lucrările trimise. Sînteți, din cîte înțelegem, un spirit versatil. Credem c-ar trebui să vă decideți, totuși, pentru ceva și să insistați în ce vă propuneți, cu mai multă fermitate. Sîntem interesați de evoluția Dvs.

Cornel Otescu : Traversați, probabil, un moment de criză a creșterii. Poeziile nu mai au prospețimea și sinceritatea de altădată. Bate un vînt artificios prin aceste încercări. E ceva străin, neasimilat. **Toamnă** și **Nu se întîmplă** par a aduce ecouri mai bune. Poate-ar fi bine să vă întoarceți la uneltele anterioare, să vă regăsiți timbrul și-abia apoi să încercați altceva. Așteptăm poeme noi.

Mihai Măceș : Vă împărtășim bucuria și vă felicităm. Gîndurile Dvs. despre poezie sînt încă o garanție, alături de talentul literar, că vă aflați pe un drum bun. Ultimele poezii indică preocupări interesante, așa încît așteptăm viitorul plic, cu aceeași încredere.

R. O. Man : Aveți dreptate. Deocamdată merge mai bine în epigramă.

Gheorghe Udrea : Pare a fi ceva mai bine, dar prozaismul încă domină copios.

Ion George Șeitan : Altceva.

Emilia Popovici : Versurile exprimă o sensibilitate delicată, ușor romantioasă. Așadar versuri de început, care ar putea prefigura un drum literar, dacă vă veți dedica acestei munci cu responsabilitatea cuvenită.

Petru Miloș : Apreciem interesul Dvs. pentru poezie. Continuați.

Romeo Gînditor : Sînt, ici-colo versuri care vă îndreptățesc demersul liric. Să mai vedem și alte lucrări.

Nicu Veza : Mai bine decît pînă acum. În **Cetatea copilăriei** se simte un fior de autenticitate. Mai trimiteți.

Constantin Milițescu, Coardoș Ioan, Tudor Buicea, Constantin Stoenescu, Gheorghe Bran — încercări modeste.

A. D.

CURIER LITERAR

● **ANIVERSARE : REVISTA CRONICA** nr. 2/1975, număr aniversar „Mihai Eminescu" ; cuprinzător, alcătuit cu atenție dragoste pentru Luceafărul poeziei românești. Din cuprins : „O casă memorială Eminescu" ? de Șerban Cioculescu ; („O casă memorială Eminescu ? Sau un muzeu Eminescu ? ... Înființarea unui muzeu Eminescu, dacă nu mă înșel, nu exclude și pe aceea a unei case memoriale fie la Ipotești, unde s-a născut autorul **Luceafărului**, fie la Botoșani unde a fost botezat și a trăit cîtva timp alături de nefericita Harieta, fie la Constanța, nu departe de țărmul mării, unde ar fi vrut să-și doarmă somnul de veci, fără a bănui că amintirea lui va dăinui oriunde, pe lumea aceasta, cît va mai dăinui idiomul nostru"). „Romanul lui Eminescu" de Al. Piru ; „O ediție necesară" de Gh. Bulgăr ; „Amatorismul regretabil" de Mircea Radu Iacoban, care se arată, pe bună dreptate, nemulțumit de „restaurarea" casei Eminescu de la Ipotești și nu numai... Mai semnează N. Barbu, Mihai Drăgan, Augustin Z. N. Pop, cu cîteva interesante informații de epocă asupra Nemuritorului ; I. Arhip și D. Vacariu cu „Noi mărturii documentare despre M. Eminescu" etc.

Un număr aniversar viu, bine gîndit, bine redactat cum, de altfel se și cuvenea.

● Tot astfel, cinstind Poetul, revista **Luceafărul** nr. 2/1975 aniversează, printr-un număr festiv, 125 de ani de la nașterea poetului : „15 ianuarie : data celei mai emoționante aniversări din viața poporului român" — cum spune, la loc de cinste, Geo Bogza. Pagina de critică — bogată și nuanțată Semnează, în ordine : Dorin Tudoran, Nicolae Ciobanu, Dan Cristea, și Voicu Bugariu.

Un interesant și util dialog „Despre Eminescu" cu prof. D. Murărașu, vechi eminescolog, întreține Dorin Tudoran (informat, exact în întrebări, inteligent cu un foarte mare folos atît pentru cercetarea științifică cît și pentru îndrăgostitul de poezie eminesciană. Din : „Un portret al lui Eminescu alcătuit din evocările scriitorilor", spicuim : „Mă numesc unul dintre oamenii în viață, care l-au văzut pe Eminescu în carne și oase. (Așa începe Arghezi scurta lui spovedanie). Eram copil de 7 ani. L-am zărit trecînd pe Calea Victoriei... Trecea prin public un om grăbit, fără să ocolească, impetuos. „Uite-l pe Eminescu" ! a spus cineva, cu un glas pe care-l țin minte. Se pare că poetul nu mai făcea parte din viața lui și că trăia o metempsihoză străină".

Caragiale ne face portretul unui tînăr care nu e altul decît Eminescu al pribegiilor teatrale : „Tînărul sosi. Era o frumusețe ! O figură clasică încadrată de niște plete mari, negre : o frunte înaltă și senină ; niște ochi mari — la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru : un zîmbet blînd și adînc melancolic. Avea aerul unui sfînt tînăr coborît dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare.

— Mă recomand, Mihail Eminescu.

Așa l-am cunoscut eu".

A. BALTHAZAR

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Conceptul de siguranță în calculul construcțiilor

Arta de a construi este foarte veche și, timp de milenii, proiectele de execuție ale construcțiilor s-au elaborat fără calcul, pe singura bază a experienței, a regulilor empirice și a aplicării intuitive a legilor mecanicii. Apogeul acestui mod de elaborare a proiectelor a fost atins de stilul gotic, despre care se poate spune fără exagerare că sfidează legile gravitației și ale echilibrului. În toată această perioadă s-au realizat construcții remarcabile și uneori de mare durabilitate, cum ar fi, spre exemplu, construcția din beton a Panteonului din Roma, care în 1972 a împlinit două mii de ani de existență, sau apeductul din piatră de talie de la Segovia (Spania), care alimentează orașul cu apă, fără întrerupere, încă din vremea lui Traian.

Bazele proiectării prin calcul a construcțiilor încep să fie puse în secolele XVII și XVIII, semnalul de plecare fiind dat de faimoasa lucrare a lui Galileo Galilei „Discorsi e dimonstrazioni matematiche intorno a due nuove scienze" (1638). La începutul secolului XIX, pe baza dezvoltării rapide a teoriei matematice a elasticității, în secolele precedente, Navier elaborează prima teorie coerentă de calcul al construcțiilor, așa numita metodă a rezistențelor admisibile, admițind modelul ideal al corpului perfect elastic, omogen și izotrop ; se pune condiția ca eforturile unitare din orice punct al structurii construcției, produse de încărcări, să nu depășească o anumită fracțiune a rezistenței limită a materialului, fracțiune numită rezistență admisibilă. În a doua jumătate a secolului XIX, cînd construcțiile din piatră, cărămidă, lemn și chiar cele din oțel ajunseseră la un nivel relativ ridicat de dezvoltare, apare betonul armat, nou material de construcții, a cărui arie de folosire s-a lărgit și se lărgește continuu. Betonul armat, material eterogen, anizotrop și cu pronunțate proprietăți reologice (sub încărcări se deformează elastic, viscos și plastic, iar parametrul timp nu mai poate fi ignorat în studiul stării de tensiuni și deformații), se îndepărtează cel mai mult de modelul corpului elastic, omogen și izotrop, iar calculul cu metoda rezistențelor admisibile capătă un caracter convențional, necesitînd admiterea unor ipoteze mult prea simplificatoare. Specialiștii în construcții sînt în căutarea unei alte metode de calcul.

Dezvoltarea teoriei plasticității în primele decenii ale secolului XX și o cunoaștere mai bună a proprietăților fizico-mecanice ale materialelor au dus la elaborarea și la introducerea în proiectare, cu începere din deceniul al patrulea, a metodei de calcul la rupere, în care solicitarea admisibilă în exploatare se deduce din împărțirea solicitării de rupere cu un coeficient global de siguranță. Metoda la rupere, admițînd stadiul plastic de calcul, reprezintă negația metodei rezistențelor admisibile, care folosește pentru calcul stadiul elastic de exploatare ; ea înlocuiește deci conceptul elastic cu noul concept plastic. Noua metodă reprezintă în mod evident un progres, căci ipotezele admise corespund mai bine cu proprietățile reale ale betonului armat și se obțin soluții mai economice, în schimb, nu permite analiza comportării construcției în exploatare, ceea ce era posibil cu vechea metodă de calcul.

Practica utilizării celor două metode de calcul (a rezistențelor admisibile și la rupere) și acumularea unui număr mare de date experimentale și de observație, au dus, ca o sinteză și ca o negare a negației, la elaborarea, în deceniul al șaselea, a noii metode de calcul la stări limită, care face posibilă analiza comportării unei construcții atît în stadiul elastic de exploatare cît și în stadiul plastic de rupere.

Noua metodă la stări limită reprezintă nu numai o sinteză a celor două metode precedente de calcul, la un nivel evident superior de cunoaștere și de cuprindere, ci și o nouă filozofie a conceptului de siguranță, ceea ce constituie aspectul ei cel mai important. În proiectarea modernă trebuie să se respecte două condiții contradictorii : obținerea unei soluții cît mai economice și realizarea unei siguranțe cît mai ridicate în exploatarea construcției (rezistență, stabilitate, durabilitate etc.). O metodă de calcul reprezintă un model fizico-matematic mai mult sau mai puțin apropiat de obiectul real, funcție, în primul rînd, de modul de evaluare a principalelor mărimi care intervin în calcul (încărcări, solicitări, rezistențe, dimensiuni geometrice etc.).

Privite din acest punct de vedere, primele două metode de calcul acceptă conceptul determinist de siguranță, considerînd că mărimile care intervin în calcul sînt mărimi certe, ceea ce este infirmat de realitate, iar coeficienții de siguranță sînt stabiliți în mod aproximativ, fără nici o fundamentare științifică.

Metoda la stări limită acceptă, în schimb, conceptul probabilist de siguranță, considerînd că mărimile ce intervin în calcul sînt mărimi aleatorii, care prezintă o anumită variabilitate ce poate fi analizată statistic, iar nivelul de siguranță poate fi stabilit apriori, fixînd probabilitatea — suficient de mică — pentru care mărimile de calcul pot atinge valorile cele mai defavorabile (maxime sau minime) în tot timpul vieții construcției.

Cum în prezent o analiză probabilistă completă nu este posibilă, actuala metodă este denumită metoda semiprobabilistă de calcul la stări limită. Ea se prezintă sub forma „a două variante, între care nu există deosebiri esențiale : cea a normelor oficiale din țările socialiste și cea a „Recomandărilor internaționale pentru calculul și execuția construcțiilor de beton" elaborate de C.E.B.–F.I.P. (Comitè Européen du Béton — Fédération Internationale de la Précontrainte), adoptată sau în curs de adoptare de multe țări capitaliste. (Subliniem că la elaborarea Recomandărilor C.E.B.–F.I.P. au participat și țările socialiste, între care și România).

Metoda semiprobabilistă la stări limită s-a născut din necesitatea proiectării corecte a construcțiilor de beton armat ; ea este în curs de generalizare la toate materialele de construcții pe baza „Principiilor generale de verificare a siguranței construcțiilor" elaborate de I.S.O. (International Standard Organization) și de adoptare de către toată țările din lume ca o metodă unică de calcul.

În prezent, în cadrul unei ample acțiuni de revizuire și unificare a normelor de calcul din țările socialiste, pe baza metodei semiprobabiliste la stări limită, se manifestă o tendință pronunțată de apropiere de Recomandările C.E.B.–F.I.P. și Principiile I.S.O., ceea ce va usura în viitor schimbul internațional de proiecte și servicii în domeniul construcțiilor și va accelera ritmul de perfecționare a acestei moderne și științifice metode de calcul.

ADRIAN BELDEANU — Flori

Prof. emerit ing. CONSTANTIN AVRAM
Membru corespondent al Academiei R.S.R.

Cu Camil Mureșan

(Urmare din pag. 1)

ale revoluției engleze, care — în ceea ce inovează — găsește mai multe puncte de sprijin în tradiție, decît alte popoare.

— Ați remarcat și reținut caracterizarea : „Imperiul Britanic", căruia i-ați consacrat o valoroasă lucrare, „a fost cea mai ilogică structură creată de oameni". Interesant cred că ar fi să ne mai dați cîteva exemple de „structuri ilogice". Și, fără a fi de acord cu caracterul rațional general al istoriei susținut de Hegel, cred că cel puțin tot atît de interesant ar fi să indicați moderne pot fi denumite „structuri logice.

— Citind caracterizarea Imperiul Britanic drept o „structură ilogică" nu m-am raliat, firește, opiniei că istoria în sine ar fi irațională. Cuvîntul „ilogic" semnifica — pentru autorii de la care am împrumutat expresia — paradoxul unui imperiu cu centrul într-o destul de măruntă insulă de la o margine a lumii, fără alt contact decît cel maritim, cu imensele teritorii continentale, subordonate ei în cu totul alte margini de lume. Se mai făcea aluzie și la modul empiric, nesistematic, în care s-a cumulat două condiții, națiunile și statele moderne pot fi denumite ‚structuri logice". Valabilitatea termenului comportă o doză de relativitate, în funcție de caracterul dialectic al dezvoltării sociale.

— Cu preocupări pentru lumea anglo-saxonă, ați ajuns să realizați și „Președinte la Casa Albă", în colaborare cu Alexandru Vianu, recent apărută. Cred că ar interesa în mod deosebit cititorii noștri dacă ați primit, în ce a constatat concursul științific documentar, din partea institutelor de resort din S.U.A. ?

— Pentru elaborarea acestei lucrări, concursul științific documentar din partea unor instituții din S.U.A. l-am primit indirect. În ultimii ani, bibliotecile noastre de specialitate, în măsură importantă și cele din Cluj, au beneficiat — pe lîngă sporul de fonduri prin comenzi — de un număr de donații extrem de utile constînd în lucrări recente privitoare la istoria Americii. Ele au provenit din surse și pe căi diverse, toate coordonate însă prin convențiile culturale existente, între state sau între instituțiile culturale din cele două țări.

— P.in prefața la „Talleyrand" de Jean Orieux, în traducerea românească recentă, ați elogiat într-un mod neașteptat, nu nejustificat, personalitatea marelui diplomat francez. În ce măsură credeți că mai are valoare criteriul etic în caracterizarea marilor eroi ai istoriei ?

— Rămîn convins de valoarea criteriului etic în caracterizarea marilor eroi ai istoriei. Problema dificilă este însă de a stabili în mod corect coordonatele de valori ale acestui criteriu, pentru infinitatea cazurilor și situațiilor concrete. În prefața la „Talleyrand" am făcut o asemenea încercare : să arăt că, în ultimă instanță, marele diplomat a rămas fidel intereselor țării sale ; că a practicat — poate nu totdeauna perfect conștient — o etică mai profundă decît a contemporanilor care i-au calificat drept imorale trecerile succesive în slujba tuturor regimurilor. A intuit valoarea superioară a permanenței națiunii și a statului, în raport cu formele sale schimbătoare de organizare și conducere. A „trădat" mereu pe cele din urmă, spre a putea rămîne credincios primei.

— Ce probleme vă preocupă, în mod deosebit, în actuala perioadă ?

— Interesul meu se concentrează în prezent în jurul speranței de a elabora o istorie a a istoriografiei universale moderne și contemporane. Mă găsesc doar în stadiul acumulării materialului și al primelor schițe mentale ale organizării și interpretării sale, acestea din urmă stimulate de un curs special pe care îl dezvolt în ultimii doi ani în fața studenților mei. Îmi mai rămîne însă foarte mult de făcut, așa încît nu pot vorbi despre acest proiect ca despre o perspectivă a viitorului apropiat.

PANORAMIC

● **ÎN PREGĂTIREA CAMPANIEI ELECTORALE.** 24 ianuarie ORA 18 la Universitatea populară are loc dezbaterea „Locul designului în producția industrială contemporană" ; ORA 15 la Casa de cultură (Jimbolia) simpozionul cu tema „Lupta poporului român pentru independență națională și socială" ; ORA 14 la Întreprinderea Tehnolemn, consultație pe tema „Anul 1975 — an hotărîtor în realizarea cincinalului înainte de termen". La Clubul C.F.R. „Banatul". Industria Linii și Bastion (Bibliotecă) expuneri-dezbateri pe tema „Unirea principatelor române".

● **O SCRISOARE PE SAPTĂMÎNĂ.** Am primit o patetică și impresionantă scrisoare. Semnatara, inginera **Iolanda Sasu** „prin vocație și meserie constructor, continuînd tradiția mai multor generații din familie" se adresează nouă cu o problemă pe care o consideră „în aceeași măsură personală, cît și de interes public". Este vorba despre vechea și noua față a acestui oraș. Despre porțile, statuile, casele și podurile Timișoarei. Vă invităm deci, vreme de cîteva numere, să ne însoțiți în călătoria propusă de corespondenta noastră. **PORȚILE** : „Majoritatea timișorenilor știu că vechiul Castrum Timesiensis, pe locul căruia s-a dezvoltat actualul municipiu a avut trei porți. Rămîninduși prea mică cetatea, Timișoara și-a depășit zidurile, primind alte porți. Porți noi, frumoase, multe din ele monumentale, într-o plăcută și caracteristică armonie. Dar cine n-a observat, trecînd pe bulevardul „12 aprilie 1962", pe porțiunea dintre Piața Traian și podul Decebal, porțile sculptate cu grijă în lemn, de o mînă anonimă? Sau vechile porți de lemn și fier forjat ale caselor de pe str. Rodnei, str. Matei Corvin... Știm despre existența lor de la părinți, bunici, din monografii. Din păcate nu există nici un semn, o plăcuță cu o inscripție care să-i informeze pe localnici, pe străini și posteritatea... Mă întreb cît timp vor mai rezista vremii, șocurilor primite la intrarea și ieșirea camioanelor, în curțile folosite ca magazii și depozite. Fiecare poartă avea povestea ei. Îmi aduc aminte cum știa bunica să facă interesante plimbările zilnice ale copilăriei.

● **LA BASTIONUL CETĂȚII** este deschisă pînă la începutul lui februrie expoziția ARTĂ și COMPUTER din R.F.G.

● **FESTIVALUL CĂLUȘERULUI BĂNĂȚEAN** va avea loc la începutul lunii februarie la Făget. După cîteva zile, orașul Deva va găzdui cea de-a șasea ediție a festivalului călușerului transilvănean la care va participa și județul nostru.

● **„ÎN CALITATE DE MARTOR"** se numește recitalul de versuri și proză pe care Constantin Anatol l-a prezentat marți la sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara.

A. L. C.

MEMENTO

ÎN REVISTA VIAȚA ROMÂNEASCĂ, nr. 12/1974, distinsul om de cultură și eseistul rafinat care este profesorul Mircea Malița, publică un foarte concentrat comentariu intitulat „Modele globale", pe marginea cărții de mare senzație Limitele creșterii : „În 1972, a apărut o carte care a făcut senzație. Scoasă de patru specialiști de la MassachusettsInstitute of Technology (Donella H. Meadows, Dennis Meadows, Jorgen Randers și William W. Behrens III) ea (cartea, n.n.) s-a difuzat ca un roman de aventuri". (...) „În Clubul Romei, care a patronat acest studiu, figurează, alături de savanți, numeroși oameni de industrie, comerț și finanțe, care știu că, pentru ca să circule, o idee are nevoie de o regizare ce ține mai puțin de legile teatrului decît de cele ale marketingului". (...) Cartea este comentariul la un model realizat pe calculator" (...) Modelul servește drept bază de experimentare : schimbăm o variabilă și ne uităm la efectele asupra întregului sistem. Grupul Meadows, a întreprins descrierea lumii actuale plecînd de la cinci variabile, pe un interval de 200 de ani. Cele cinci variabile de bază ale modelului sînt hrana, populația, producția industrială, resursele și poluarea. (...) Ideea de bază care călăuzește cartea este aceea că nu se poate crește nelimitat plecînd de la resursele limitate" (...) După autorii modelului, omenirea s-a angajat într-o creștere pentru care nu are acoperire materială. Resursele sînt pe cale de a fi epuizate. (..) Prima greșeală o comite raționamentul autorilor în momentul considerării lumii ca sistem, confundînd dezideratul cu realitatea. (...) Prin simplificarea masivă pe care o comite, adunînd variabile care descresc și prezentîndu-le drept medie mondială, modelul comite erori mari. (...) A doua observație este că aranjarea celor 5 parametri face ca meciul să fie de la început pierdut de factorii pozitivi, ce se găsesc în raportul de 2 la 3 față de cei negativi. Într-adevăr, creșterea industrială și producția de hrană sînt factori pozitivi, în timp ce elementele puse să zădărnicească efectele activității economice sînt populația, poluarea, resursele. Dar unde este factorul stiință unde e tehnologia ? Cel puțin am da șanse meciului să se desfășoare echitabil. Ele reprezintă factorul creator, adaptabil, și mobil capabil să schimbe condițiile întregului tablou. (...) În al treilea rînd, este posibilă tratarea evoluției omenirii pe un singur plan ? Unde este, alături de cel economic, planul social esențialmente important ? Nemaivorbind de cultură, decizia politică, structuri și instituții etc".

Desigur, cele cîteva idei extrase din articolul amintit simplifică, evident, comentariul autorului. Cu toate acestea credem că și așa rîndurile noastre reprezintă un îndemn pentru lectura integrală a articolului.

L. D. T.

Gheorghe Azap

La stema țării

Cu miez de pîine caldă a nins peste cîmpie ;
Petale de flori dalbe coboară în Carpați ;
E liniște pe lume și iarna mă îmbie
Să-mi fac din suflet sănii și cai adevărați.

Apoi, cu voie bună, voi colinda prin țară
Să-i mîngîi relieful domestic și măreț ;
Blagoslovindu-i sarea a nu știu cîta oară,
Și vinul care cîntă în fiece județ.

A nins suav în sînul istoriei de-acuma ;
Grăuntele se-ngrașă-n pămîntul afînat ;
Cad fulgii toată ziua : parcă se-ntrec cu gluma ;
Cad fulgii cu mesaje de pace-n lung și-n lat . . .

Un mugurаș de oaie cu'ind o să se nască,
Perpetuind corola zuluf'lor de miel ;
Stîrnind o suvenire de doină strămoșească
Și-o bucurie nouă, inscrisă în șeptel . . .

Aceste două brațe mi le-aș fi vrut cît șapte
Purtîndu-mi sîrguința în fab.ici și-n cîmpii :
Să modelez tractoare, să cresc cirezi de lapte,
Simțindu-mă al Țării-ntre cei mai buni copii —

Aș fi dorit cît zece voinici să fiu de-odată ;
Mai spornic să-mi deretic tezaurul moșnean ;
Să-i răsplătesc iubirea de Mamă și de Tată
Cu inimă eternă de DAC și de ROMAN . . .

•

Hei, Patrie senină, prisaca mea mănoasă,
Tu ai sculptat în mine cinstiți predecesori ;
Tu pui nectar în faguri și mi-i așezi pe masă ;
Tu mă ridici în crugul celor mai drepți condori.

Dar cîți vrăjmași porniră, cît colbul și cît ploaia,
Să-ți jăcmănească, hulpav, haloul din povești,
Ci le-a ieșit în față, cu zimb ii ei, Vrâncioaia,
Masivi cît buzduganul Frățînilor Buzești.

Și-am mai avut Mușatini, năvalnici la minie,
Și-o bardă ca un fulger în mîna unui Ban ;
Și-un mucalit avurăm : viteaz de meserie,
Care-a-nțepat șalvarii puhoiului dușman.

Pe urmă, îngroparăm, sub lespezi legendare,
Stihiile blindate, acolo la Oituz,
Căci numai ale noastre-s aceste plaiuri care
Se-ntrec să nască struguri, și grîu, și cucuruz . . .

Ne încercară furii, cu vîlvătăi haine,
De zece și de-o mie de o.i ne-au încercat,
Dar și-au primit răsplata așa cum se cuvine :
I-au răsplătit românii, cu vîrf și îndesat . . .

Hei, Patrie sonoră, cu frunze de mătase,
Doar pentru tine Tata veghease în tranșeu :
Să-ți apere stindardul și fructele gustoase,
Și liniștea plăpîndă a leagănului meu . . .

•

Ce molcomă ninsoare s-a așternut afară ;
Fac tumbe zurgălăii-n omătul băștinaș ;
Azi încadrez cu imnuri cea mai frumoasă țară
Și îi respir aroma, la sat și la oraș.

În sînul ei mi-e cerul cu aștrii calzi și proaspeți ;
Aici îmi știu confrații de fapte și de crez ;
Aici se simt hulubii cei mai de seamă oaspeți ;
Aicea îmi priește să cînt și să visez.

Și e atît de bine în tihna asta dreaptă,
În freamătul vieții cu zumzet înțelept,
Sporindu-ne belșugul pe treaptă după treaptă,
De-odată cu elanul ce ni-l călim în piept . . .

Nahlapii suferinței și-au mistuit urgia,
Nu-i nici o schiță neagră în aerul senin ;
Sub soarele-mplinirii, de astăzi, România
Mă spală-n clorofila pădu ilor de pin . . .

Și crește anvergura tenac.tă ii me'e,
Căci aripa-nce.cată îmi fi fiie-n azur,
Încît să dau binețe ciopoarelor de stele :
Cu Roșu și cu Galben și cu Albastru pur . . .

De-a pururea, p in tine, măreață rădăcină,
Îmi voi clădi virtutea în ie buri și în cer,
Cu laie-bucălaie și zumzet de albină,
Cu lie-ciocîrlie și dulce lerui-ler . . .

Și ninge . . . și sclipește stindardul de zăpadă ;
Flori dalbe se așează-n eternul meu tărîm . . .
O, de-ar putea, acuma, grădina să mi-o vadă
Străbunii mei, viteji de-aici și de la Rim !

Crișu Dascălu

Trei poeme de dragoste

POTECI DORMIND

Parcă voisem un stindard să-l las
Atîrnător spre st.ăzi p!o'oa.e.
Din aștri vechi, se leagănă un iaz
Către og'inde moi de plase.

Parcă știuseși, spre albastra ripă,
Să îți aprinzi părul pe praguri.
Înceți ghețari în ziduri se îmbibă
Și se respiră rar supt ganguri.

Parcă uitaserăm, încet, a fi
Cutreierați de mari atla u i.
Vei mai privi, din geamuri, ca din zi ?
Voi mai curba sti.loase iazuri ?

VĂDIRE

Apoi o lovire în unde
A drumului nins
Nepăsare de amănunte
Supt astrul prelins

Cum zornetul calcă pe zare
Al peștilor celor de ieri
Ridică din fărîmițare
Havuzul stic'os și dexter

Privirea șovă'toare
Cu peșteri mari s-a deschis
O neagră frunză de ceară
Ne-aspiră tăcută d'n vis

ALBASTRU SOSIND

Să nu uităm, apoi, nici murul
De iedere prea atîrnat,
Încetățindu-ne-nconjurul,
În care lespezi calde cad.

Estimp, în aripi le-nve tmi te
Forfotitorul nostru vis,
Se țărmuiască mari ogli ide
La iarăși un alt semn trimis.

Și-n valea lor, adînc priveaacă
Drumeții verdelui tărîm
Zburări de pasăre cerească,
La capătul căror ne știm.

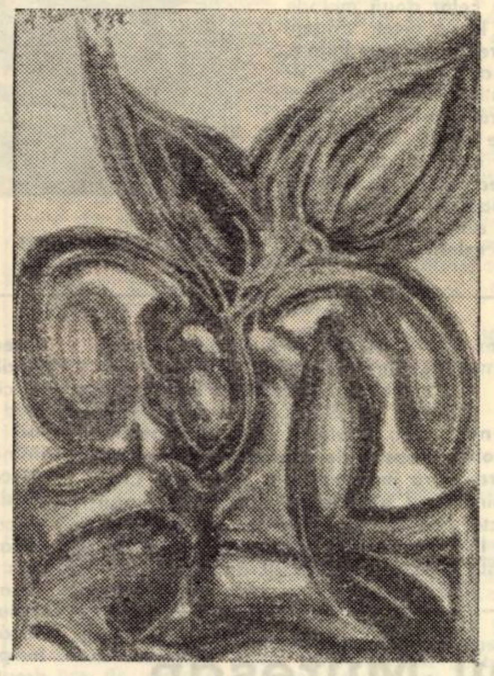

ADRIAN BELDEANU — Flori

Petre Anghel

DIMINEAȚA PĂMÎNTULUI

Soarele naște
Din pietrele Oltului
Oglindite în ochiul Mioarei.
În mijlocul iernii
Căldura odihnește
În firul de iarbă
Încă neîncolțit.

Lumina s-ar stinge
Dacă mamele n-ar avea cusută
Cu rîuri de sînge,
Pămîntul și cerul
Alături de sîn.

În fiecare colț
Al acestei țări
Brazda nu mai e de mult
Doar pămînt,
E o mînă de carne
Din care privesc
Siguri
Și Ștefan, și Petru, și Mircea
Cu un ochi de stea.

ODĂ LUI TUDOR

Glasul lui suna ca o tr'mbiță
Și cînd Ion, Aron și Ilie
Și-au potrivit pașii
După glasul neoprit al foamei
Au adăugat la nume
Satul din deal
Al pandurului.

Domnii știau pe de rost
Semnul trădări'i,
Numai vorba lui Tudor
Le-a îngenunchiat odihna și pofta,
Și cînd se cînta
Patria cere, pa'r'a v.ea,
Jiul și-a ieșit din matcă,
Sîngele-n încheieturi a stat
Și n-a răbdat pîngăreala.
Numai lancea s-a învîrtit de trei ori
Și-a umplut pămîntul cu le'uri.

Nume'e lui Tudor se născuse de mult,
Cuvîntele lui uscaseră
Buzele bun!lor mei din vechime,
Dar cînd trîmbița i-a t e.it
Pe Ion, pe Aron, pe Ilie,
Fiecare și-a potrivit lîngă nume
Legea Oltului
Și-a învățat s-o murmure
În genunchi sub lumina din tindă
Și sub vatra albită de soa e :
Patria sîntem noi
Și noi, și noi, și noi . .

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 26 ianuarie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre . . . 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,10 Magazin sportiv. 16,00 În sprijinul activității cultural-artistice de amatori pentru campania electorală: Să învățăm un cîntec. 16,10 Permanențe și înnoiri. 16,25 Bucureștii lui Eminescu. 16,45 Steaua fără nume 17,35 Viața lui Leonardo da Vinci. Ultimul episod. 19,00 Reporter '75. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Partidul — Arhitect al viitorului ! 20,30 Preludiu simfonic de Ion Dumitrescu. 20,45 Film artistic. Situație limită . . . 22,00 Telejurnal. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 27 ianuarie

16,00 Telex. 16,05 Românie, mîndră țară ! 16,20 Schiul ! Nimic mai simplu (IV). 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Muzică populară. 20,35 Roman foileton. Umbra turnului. Episodul : „Școile păcătuiesc ?". 21,25 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 28 ianuarie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicționar. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 — 17,00 Curs de limbă engleză. 17,30 Telex. 17,35 Legile țării — legile noastre. 17,45 Aspecte de la Festivalurile obiceiurilor de iarnă desfășurate la Piatra Neamț și la Muzeul satului din București. 18,00 Algoritm T. 18,25 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Seară de teatru. Pe cine alegem. Piesă de Ștefan Tita. 21,20 Ritm tinerețe, dans. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 29 ianuarie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Ancheta T. 11,00 Film serial. Misiune imposibilă. 11,50 Bucureștiul lui Eminescu. 12,10 Românie, mîndră țară. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Din lumea plantelor și animalelor. 17,45 Baschet masculin : Steaua — Dinamo București. 18,15 Forum. 18,40 Scena. 18,50 În sprijinul activității cultural-artistice de amatori pentru campania electorală. 19,00 Familia. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,15 Telecinemateca. [illegible]tetea. 22,10 24 de ore.

JOI, 30 ianuarie

16,00 — 17,00 Teleșcoală. 17,30 Telex. 17,35 Din țările socialiste. 17,45 Universitatea Tv. 18,15 Biruit-au gîndul. 18,40 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta T. 20,30 O nouă . . . traistă cu povești. 21,05 Amintiri. Despre viitor. (partea I). 21,50 Melodii și interpreți. Muzică ușoară. 22,10 24 de ore.

VINERI, 31 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Sechestrarea de persoană. 21,35 Univers științific. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 1 februarie

10,00 Biblioteca pentru toți. 10,45 Năzdrăvanul Dennis. 11,10 Mari ansambluri : orchestra „Doina Moldovei". 11,40 Telecinemateca. 13,35 Preferințele dvs. muzicale sînt și ale noastre. 14,10 Expediție de vînătoare. Film. 14,30 Caleidoscop cultural-artistic. 14,45 Teleglob. San Martino. 15,05 Vîrstele peliculei. 16,00 Telex. 16,05 Laudă mîinilor tale ! 16,35 Rugbi : Anglia — Franța. 18,15 Din nou o seară la Club T. 19,00 Lumea copiilor, prezintă „Poșta veselă . . ." 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Misiune imposibilă. Box cu mănuși . . . și fără (partea I). 21,45 Telejurnal. Sport. 22,00 Întîlnirea de la ora 10.

TELEVIZIUNE

Paul Eugen Banciu

ARBORE GENEALOGIC

(povestire)

ADRIAN BELDEANU „Personaj"

Profesorul se însoară. A fost profesor, este sau numai trebuia să fie și se numește Zocaniu. Tatăl fusese tot profesor și încă din aceia „de spaimă", la care nota șapte însemna „eminent", pentru „nedibaciul ocirmuitor al băncii" ; și la care nota cinci era un semn de înaltă prețuire a cunoștințelor „nefericitului circotitor."

Profesorul totuși se însoară. Și bunicul său fusese tot profesor de „latinească pură", cum îi plăcea să-și desmierde orgoliul în fața nepoților, pentru că avusese destui de pe urma celor trei fete și a băiatului lui, botezat Petroniu. Bătrînul se numise Marcus Iulius Zocaniu, iar nepotul, singurul nepot profesor, împrumută de pe urma potecii ereditare masculine jumate de nume și caracter de la bunic, și jumate de la tată, astfel că se numea Marcus Petroniu Zocaniu. Celelalte moșteniri, mai materiale și mai perisabile, curtea, cele două case și impunătorul „Ford 1924" fuseseră disputate între fetele moșului, botezate, după cum era și firesc, Asta, Alta și Alba. Se zice că la nașterea Astei, bătrînul ar fi exclamat stupefiat de conformația mongoloidă a copilului „asta ?" și numele i-a rămas notat ca atare în registrele vremii. Era totuși numai o anecdotă pentru că bătrînul nu voise niciodată să-și aducă aminte zilele în care buna soție, Marta, îi adusese pe lume fiicele, ci, cu predilecție, data de „doiu maiu", a anului nouăsute patru, cînd sosise Petroniu.

Dar nepotul său se însoară astăzi sau mîine. Străbunicul lui, Iulian Adonis Zocaniu, fusese tot profesor dar de greacă și-și petrecuse o bună parte din concediul vieții lui pe malul Egeei, pescuind amfore pietrificate și pe Elenora, o grecotină voluptoasă ca o pergamută, din sucul căreia prinse burtă și Marcus Iulius, latinistul, fiul ei cel mai legitim, căruia îi transmise doar carnea multă și permanent în înmulțire, precum și plăcerile ei cele ciudate, din dunga nopților, cît mai departe de casă. Bunicul lui Marcus fusese unul Marcu, zidit din bîrne, cioplitor în piatră, de unde și gustul fiului pentru pergamute.

Dar stră-strănepotul lui își pregătește la casa de mode un costum negru cu floare argintie. Cioplitorul Marcu se mai numea și Zoca și trăise vremile lui Napoleon, de care n-avea să știe cine va fi fost, deși îl văzuse la Borodino, în timp ce făcea ce făcea. Ajunsese acolo cu unul Gorean, tot din satul lui, în chip de oșteni, apoi tot trecîndu-le vremea se întoarseră într-un oraș din Transilvania și se puseră pe cioplit pietre. De el nu mai știa nimeni nimic, nici tatăl lui Marcus Petronius, care nu dorise să afle niciodată prea multe despre un străbunic considerat un accident, neoficializat, al descendenței lor latine.

Iar Marcus Petronius se va căsători cu Marica. Linia femeiască a familiei avea o importanță oarecare din punctul de vedere al speciei, în rest, cu excepția uneia Monica, o creangă laterală a impunătorului arbore, uscată ca domnișoară bătrînă, sora bunicului lui Marcus Petronius, toate fuseseră niște blînde mioare, sau numai niște blînde, care-ți ies pe piele cît îi frunza de viță și te fac să te scarpini. Monica făcuse excepție prin concepțiile ei voluntare, cu care ridicase tot arborele familiei cu rădăcinile în sus. Dar murise pe la cincizeci de ani, dintr-un cui călcat cu năduf într-o zi de vară. Cum cu ea nu mai semăna nimeni, fu încet exclusă din amintirile pilduitoare ale copiilor, apoi definitiv din cele ale nepoților.

Dar tînărul profesor se căsătorește cu Marica și Marica este vînzătoare la alimentara din colț. Descendenții potecii masculine, adică profesorii de greacă, latină și fizică, pînă la Marcus Petronius, care preda muzica, toți colindaseră pămînturile Europei după cîte o idee pe care, dacă ar fi apucat s-o ajungă, ar fi devenit geniali și nu i-ar mai fi interesat configurația următoare a copacului. Poate tot ereditar, de la uitatul Marcu Zoca, rătăcit prin stepe. Circula în familie o pildă, pusă pe seama unui străin, dar pe care o povestise prima oară cioplitorul, fiului său, profesorul de greacă, pe cînd avea nouă ani și tocmai începea epoca modernă a istoriei. Cioplitorul nu știa ce se întîmplă cu istoria și lua lucrurile cum le vedea și-i povestea fiului său cumplita lui întoarcere din stepe și cum cutreierase cu sîrg Prusia, pînă spre Țările de Jos, în căutarea Ciulpăzului lui de baștină. Și dacă n-ar fi fost marea sau oceanul sau balta aia întinsă de la capătul Europei, de bună seamă că ar fi mers mai departe și ar fi rămas în istorie. Și povestea el că era obișnuit să nu se mai înțeleagă cu oamenii și să vadă mereu alte obiceiuri și alte fețe și-și croise un soi de semnale fundamentale, cu care reușea să nu fie nicăieri condamnat la moarte. De-abea ajuns la apa aceea, își zise că Ciulpăzul lui trebuie să fie undeva înapoi, unde ai lui bătuseră deja toate parastasele. Tot acolo, la capăt, văzu prima dată o corabie cu pînze și-i dădură lacrimile din altceva decît de foame și frig. Și plîngea că vedea numai el minunăția aceea albă de care n-avusese habar nici-o crenguță din neamul lui. Apoi luă calea întoarsă întrebînd din cînd în cînd de Ciulpăz. Cînd ajunse să audă vorbă românească (conversa deja în douăsprezece limbi dintrodată) biata limbă a lui i se păru amărîtă și uitată undeva între amintirile lui de copil. Vru atunci să se angajeze funcționar, că prea știa multe, dar dădu greș, pînă nimeri într-un oraș mai mare unde dădu peste Gorean, care îl coborî pe pămînt, pînă jos de tot, unde era piatra, și-ncepură să cioplească. Asta era snoava cu fiul risipitor, adoptată la familia Zocaniu pentru a da de pildă pruncilor moștenitori de ingratitudinea omului rău croit care, atunci cînd dă de bine, uită de casa lui din Ciulpăz. Și dacă s-ar fi întors, ei, descendenții, n-ar mai fi fost profesorii de greacă și latină și fizică și muzică.

Dar Marcus Petronius se însoară cu Marica, vînzătoarea, mîine la nouă, pe bonul al treilea de le căsătorii, pentru că : „așa ceva dragoste nu s-a mai pomenit", ziceau bătrînele croșetîndu-și ochelarii și timpul în balcoane", pentru că a lăsat-o așa . . . „ziceau vecinele cu fete de măritat, pentru că : „i-a învîrtit fustele peste ochi și a văzut Parisul" comentau elevații soți ai vecinelor cu fete de măritat, pentru că : „ești bou, nenorocit" icnea mama mirelui. Apoi pentru că : „în casa mea n-a intrat nici-o ștoarfă" pronunța algoritmic tatăl înfuriat pe vlăstarele crăcilor ce aveau să îngroașe arborele lui. Și, în fine, pentru că : „scumpa mea, asta e ! Mîine începem viața", zicea frumosul mire, în vreme ce-și proba costumul, viitoarei soții care-l asista descoperindu-i descusăturile chipului și minții și ochilor ascunși după dioptriile zeiss, care-i separau existența de realitatea cea de toate zilele. „Măcar de-ar fi ca Johan Strauss" zicea și mireasa.

„Cum de s-a putut întîmpla ?" era uvertura fiecărei operete de la ora șapte seara, cînd tînărul profesor intra în scenă și decorul familial, cu aerul unui figurant, căruia dascălul de fizică, bas-bariton, îi adresa o replică tonală în duet cu soprana falsă Margareta soția lui, acompaniați de corul moaștelor, bogat reprezentat de ramurile laterale ale generației a treia, care nu realizaseră altceva în viață decît să se acioueze în familia profesorului.

Trebuie să fi căzut castanele dinăuntrul buzduganelor verzi și să fi ropotit cu ciudă pe asfalt în ziua în care figurantul, oprindu-și elanul ochelarilor cu un gest delicat și discret, le aduse vestea cea mare, ultima, definitivă, apocaliptica : „Mă însor cu Marica". Profesorul de fizică bătu în retragere într-un moment de maxim vizionarism, cînd avu revelația descumpănitoare a iminentei morți a genului artistic al operetei în condițiile „unei lumi trăznite, ingrate, lipsite de simțul măsurii și al onoarei, care este tineretul de azi". Atunci sună goarna ultimului înger din tabloul, cu vădit caracter religios, care-l reprezenta pe Isus în grădina Ghetsemani, din dormitor, de deasupra patului conjugal al soților Zocaniu. Urmară stacatele între soț și soție, terminate inexorabil în două sticluțe, una de valeriană și alta de Carmol. Prima era necesară doamnei Zocaniu, pentru ca să-și poată trage sufletul și dopul sticlei de Carmol, cu care prelua, între degetele sale, asprele junghiuri de sciatică ale soțului, care vedea în ele tot atîtea efecte ale comportării necugetate a fiului.

Marcus Petronius, la care viitoarea soție îi spunea mai scurt Peter, umbla buimac pe străzi de dimineața pînă seara, cu Marica în fața ochilor, dincoace de lamelele zeiss. Și o vedea mereu în ziua aceea uluitoare, măreață, nebună, la care maică-sa îi zicea „ceasul rău", servindu-l grațios cu o sută de salam de Sibiu tăiat mărunt, atît de mărunt, încît îl termină de mîncat pînă în pragul casei și fu nevoit, ah ! să meargă din nou și să i se ofere cu aceeași grație o altă sută de salam tăiat mărunt, și încet încet constată că sentimentul său înflorește o dată cu foamea cumplită care devora totul pînă în dreptul casei. Apoi sentimentul înflori atît de tare încît acoperi întreg arborele familiei, de la Marc Antoniu încoace, și-l lăsă fără soare, pînă i se decolorară frunzele și se așternură într-un strat gros de îngrășămînt natural la piciorul minunatei lui flori. Din clipa aceea, ieșirea lui din scena familiei deveni iminentă. „Tată, am dreptul la copacul meu !" încheie ultimul bumb posibil al conversațiilor plușate de pînă atunci, deși profesorul de fizică mai spera ca din fiul lui să iasă o tufă în continuarea arborelui sacru al Zocanilor.

Marica, mai practică, zîmbi, atunci la prima lor întîlnire comună, cînd Marcus îi vorbi de arboretul pornit din sămînță veche și-i zise „Peter dragă, tufele astea-s pentru pudelul din lesă". Ceea ce în urechile lui Marcus sună ca o „minunăție a spiritului și inteligenței, grefate pe un substrat de umor sănătos", fără să i se priponească în cap. Ba, într-o zi, năstrușnica fată îi zise : „aș fi preferat să fi fost italian sadea decît latin" în care vorbe, muzicianul găsi străluminat „confortabila înțelegere a unei femei împlinite".

Sosi și ziua cu pricina. În baie, în vreme ce Marcus Petronius își aranja detaliile capilare, tatăl îi povesti snoava cu cioplitorul, ca o prevestire a destinului pe care l-ar putea avea. Ca bun profesor ce era, Petroniu își modificase felul de a pune problemele după sistemele mecanicii newtoniene, mai întotdeauna operînd pe principiul pîrghiilor, care necesitau minimum de efort. Poanta era lăsată la urmă, grea, ca pietroiul de ridicat, și avea în ea ceva absurd, grație unei sminteli ereditare care-i făcea pe toți descendenții cioplitorului să se oprească o clipă în fața imposibilului, să-l cerceteze, să croiască un plan rigid dar exact și să acționeze apoi la întîmplare. Asta-i făcuse așa de vanitoși și intempestivi gata oricînd să creadă într-o iluzie și să zvîrle un bun cîștigat. Dar Marcus Petronius nu era în stare de alte profunzimi decît de cele proprii, așa că pierdu esența poantei și la nouă fix era prezent cu Marica la contractările de căsătorii. Totul mergea perfect, după planul riguros al mirelui.

Semnătură, flori, fotograf, și masa. Mama spera ca pînă la urmă să renunțe la fată. Tatăl socru simțind ruptura definitivă a fiului mai spera, și el, așa ca o ușurare posibilă, într-o năzbîtie neașteptată de-a fiului care să-l pună prost cu ceilalți socrii, cu nașii și cu mireasa. Și, în fine, moaștele de neamuri sperau să înceapă sindrofia ca să poată înfuleca o jumătate de oră aperitive pînă la marginea tensiunii lor din dreptul apoplexiei, pentru ca după aceea să poată băga de vină celorlalte feluri de mîncare, gusturilor țărănești și vulgare ale socrilor mici și, în fine, tuturor celor pe care nu-i cunoșteau.

Asta fu prima etapă. Se trecu prin următoarele două fără ca profesorul mire să fi făcut ceva necugetat. La dansul miresii veni un tip, ceva mai ațos decît Marcus Petronius, cu ochii tulburi, și ceru mireasa arătîndu-i profesorului-mire, în loc de orice altă plată, cum era tradiția, un deget printre altele două. Gestul fu privit ca o adevărată ieșire de bun simț și umor și se rise zdravăn pînă în clipa în care veneticul îi strigă în urechea miresei „Marica, hai să te pup !" și dispărură printre ceilalți dansatori afară. O clipă mirele avu senzația că lentilele ochelarilor sînt confecționate din sticle de bere și că i se adună undeva pe mijlocul nasului în chip de fluture, apoi ajunse pe masă dereticînd cu picioarele aranjamentul inițial și se năpusti peste capetele dansatorilor, afară.

Tatăl sări radios în picioare, mama vărsă lacrimi în tortul de lămîie, nașii înțepenină iar socrii mici își căutară osîrdia prin bucătărie. Ceilalți dansau nebunatic fiind convinși că totul era în program și că nu trebuiau să facă alt ceva decît să ridă muzicanților, mai obișnuiți cu adevăruri dintr-astea, care deveniseră ușor livizi fleșcăind linia melodică a dansului.

Peste o jumătate de oră, timp în care dansul îi prăvăli pe toți în vin, apăru mirele, ca trecut printr-un ventilator dublu. Se așeză la masă și începu să se servească cu sarmale, în vreme ce comesenii purtau în ochi devălmășita știre, posibilă desigur, a crimei petrecute în cotețul cu găini, pentru că toți știau, în afara celor care-i căutau, că acolo își petrecuseră mirele, mireasa și intrusul ultima jumătate de oră. Cînd apăru Marica, lumea respiră ușurată, pentru ca la vederea intrusului să devină indiferentă și să se arunce cu ciudă asupra bucatelor, pentru a le face măcar așa pagubă gazdelor. Marica și ceea ce mai rămase din intrus veniră în fața lui Marcus Petronius, în vreme ce acesta sărea pe masă la fel de nedibaci ca și prima dată și decreta : „Marica, stai cu măta două săptămîni pînă uit". Și, cu ultimul cuvînt, sări între cei doi și-l luă pe intrus de o urmă de guler și-l scoase afară. Marica rămase țeapănă în golul dintre mese, cu toți ochii priponiți pe ea, rumegîndu-și gîndurile dinainte peste gîndurile de atunci, undeva în afara rușinii pe care o așteptau hulpavii ochi ai comesenilor.

Cînd mirele reapăru în ușă, Marica își ridică brațele și strigă : "Marcus Peter, hai să te țuc, așa te-am vrut !"

REMEMBER

Drumul spre sud

Coborînd în Dalmația pe valea Neretvei, vom face un popas în orășelul Metković, spre a participa la o întîlnire a tinerilor scriitori jugoslavi. E seară și sîntem îndrumați spre tîrgul Opuzen, la cîțiva kilometri în direcția mării. Găsim destul de ușor casa de cultură, grație poetului Stevan Tontić, secretarul Asociației scriitorilor din Bosnia și Herțegovina, care ne însoțește. Sala e plină de tineri. Se desfășoară un festival literar și regăsim cu bucurie vechi cunoștințe, colegi din Zagreb și Sarajevo, din Belgrad sau din Dubrovnik, printre care Goran Babić, Branko Bošnjak și Adam Puslojić. Sînt invitat să citesc o poema.

A doua zi — o plimbare pe malul Neretvei, vapoare și șlepuri, case cu acoperișe roșii de olane iar în zare culmile sinilii ale munților. La amiază participăm la un prînz expresiv în satul Capljina, discuțiile literare continuă, agrementate cu recitări și glume de profil.

Pornim spre sud și-n curînd șoseaua iese la Adriatica. Avem senzația că aerul este iradiat de turchizul vibrant al mării și oprim cîteva clipe în respirația de răcoare sărată a largului. Intrăm în regimul florei mediteraniene. Localitățile etalează grădini de oleandri, de smochini și magnolii, ori debarcadere vegheate de gărzile zvelte ale palmierilor. Pe coline urcă, într-o dezordine fermecătoare, chiparoși solitari, iar pe oglinzile apei, rezemate de parapetele drumului, necontenitele caligrafii albe ale pescărușilor, visătorii poeți ai nesfîrșitelor beții de azur.

Vom ocoli golfuri tăiate-n safir, vom sui pe serpentinele care împrejmuie cetatea Ragusei și vom continua drumul spre a întîlni acea minune care este Boka Kotorska, fiordul albastru al sudului, tărîm de străvechi legende marinărești, briliant al naturii, exces de lumină și frumusețe. Acest labirint spintecat în munții stîncoși, abrupți și golași ne iese înainte la Herceg-Novi, ne ademenește cu miraje de lapislazuli, ne împinge în umbra de cremene detunată a versanților Lovćenului, ne scoate din nou în balcoanele mării, arătîndu-ne așezări cu aer de vechime medievală, precum Risan sau Perast, ne fascinează cu insule liliputane, pregătindu-ne astfel să intrăm în cetatea din Kotor.

Mi-a fost dat să străbat cîndva acest drum spre a merge la Cetine și Titograd și nu voi uita niciodată nesfîrșitele spirale ale șoselei de pe muntele care domină orașul Kotor. Am putut astfel vedea succesiv, de la cote tot mai înalte, acest fiord neasemuit de frumos, astfel încît din văzduhurile piscurilor îmi părea o acuarelă ieșită dintr-un gînd fabulos.

Dar acum vom adăsta la poarta cetății în stil venețian, port renumit încă din secolul XI, înnobilat de faima unor marinari rămași în istoria continentului prin curajul și faptele lor. Aici se află cea mai veche confrerie marinărească din lume. Și la Kotor, ca în cele mai multe cetăți adriatice, dincolo de poarta principală se deschide o piață grațioasă, de-o unitate arhitectonică netulburată. Impunătoarea catedrală Sf. Tripun și turnul cu ceas domină atmosfera de-un farmec indicibil. Vom bea o cafea la mesele scoase la pavamentul de piatră, primind ca pe un balsam liniștea prin care nu trece decît glasul metalic al orologiului și zborul eterat al pilcului de porumbei.

Apoi o vizită în Muzeul marinei, reînviind epoci revolute, apoi tihnita plimbare pe stradelele înguste ale cetății, apoi din nou drumul spre sud, pe marginea fiordului, urmărind plutirea vapoarelor de călători, ori jocul luminii, mereu nou și surprinzător, între lumea de rocă arsă a înălțimilor și evantaiele de peruzea ale apelor abia legănate de brize.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PHILOLOGICA

I. PĂTRUȚ

Studii de limba română și slavistică

(Ed. Dacia)

Apărută în acest an, în editura Dacia, cartea prof. univ. dr. doc. I. Pătruț reunește în paginile ei o serie de studii publicate de autor în ultimii ani în diferite reviste, precum și unele inedite. Volumul este împărțit în patru capitole : I. Structura morfologică a limbii române (p. 13-87), II. Slav și pseudoslav în limba română (p. 88-160), III Onomastică (p. 161-234), IV. Anexe (p. 235-259).

În primul capitol, autorul propune o nouă analiză morfologică a cuvintelor românești, în sprijinul căreia aduce agumente de ordin derivativ, de interpretare a grafiei, precum și unele obținute din formele cuvintelor românești împrumutate din alte limbi. Se precizează cîteva principii și metode de lucru, utile mai ales lexicografilor, făcîndu-se și unele propuneri în privința terminologiei. Strălucit elev al regretatului acad. E. Petrovici, I. Pătruț a adus contribuții esențiale într-o serie de probleme foarte importante referitoare la relațiile lingvistice slavo-române, cum ar fi locul elementului slav în structura limbii române, vechimea relațiilor lingvistice slavo-române etc. Se știe că cea mai importantă influență asupra limbii române a fost cea slavă veche. Rolul acestei influențe a fost prezentat de mai multe ori exagerat.

I. Pătruț arată că graiurile slave, inclusiv cele cu care românii au ajuns în contact, se găseau pînă în secolul al VIII-lea încă în stadiul slav comun și că viitoarele graiuri bulgărești și-au căpătat fizionomia specifică doar în secolul al IX-lea. De aici concluzia că „nu pot fi aduse argumente de natură lingvistică în sprijinul asertiunii că influența slavă-bulgărească este anterioară acestei date (secolul al IX-lea)" (p. 88). Contactul dintre români și slavi s-a intensificat între sec. al X-lea și al XI-lea, așa încît „influența slavă este posterioară transformării latinei carpato-dunărene în limbă română (proces care s-a produs, aproximativ în secolul al VIII-lea), ceea ce se dovedește prin faptul că elementele cele mai vechi de proveniență bulgară nu au suferit prefacerile fonetice, binecunoscute, caracteristice doar cuvintelor moștenite din limba latină" (p. 89). Influența slavă-bulgărească s-a produs la sfîrșitul epocii de comunitate străveche românească, deci înainte de apariția actualelor dialecte : dacoromân, aromân, meglenoromân și istroromân.

Nu mai puțin importante sînt contribuțiile aduse de I. Pătruț în domeniul onomasticii (cap. al III-lea), mai ales la explicarea numelor de persoane cu sufixele -ot, -ișt, -s-/-ș-. Remarcăm și studiul Împrumuturi prin filieră, care dezbate o importantă problemă de lingvistică generală. Două rezumate în limbile franceză și rusă, un indice de autori și opere și altul de cuvinte, întregesc această lucrare care se înscrie ca o izbîndă a școlii lingvistice clujene.

V. FRĂȚILĂ

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA ADRIAN BELDEANU – 1974

Cînd un intelectual, ce s-a afirmat de mult într-o dublă profesie, se înfățișează publicului cu o expoziție personală de artă plastică, te întrebi dacă nu cumva noul artist gîndește că și-a greșit cariera – sau dacă, pur și simplu, nu a cedat tentației de a-și expune sägetilor criticii „son violon d'Ingres".

Maturitatea unui profesionist ca Adrian Beldeanu – avocat și scriitor cu mulți ani de activitate –exclude de la început amatorismul. Experiența lui de viață îl obligă să se prezinte cu o deosebită grijă, oferind privitorilor nu niște încercări, ci rodul unor preocupări care au mocnit pînă acum și care – ieșind la lumină – comunică un univers personal, pe măsura pregătirii, dar și a visărilor sale. Tablourile sale frapează prin prospețime, vervă și simț decorativ. Pictura lui, cîntă – în ebuliția continuă a formelor, susceptibile de desfășurare la infinit – cum procedează în ciclul intitulat „flori hieroglife", cîntă în frenezia liniei grafice – moale și caldă, complăcîndu-se în arabescuri largi și sinuoase ; cîntă în jocuri caleidoscopice de culori, dominate de lirismul tonurilor calde. Uneori se avîntă în proiecții fantaste, în care imaginația ia locul euforiei simțurilor, alcătuind reprezentări stranii („mașini pentru timp") ; aici ineditul construcției sugerează surse de inspirație onirică, – sau – poate – atracția pentru nou, văzut ca izvor de mister și chei potrivite. În sfîrșit, în portrete („personagii") artistul se arată preocupat de expresie, violentată pînă la masca tragică.

Te întrebi dacă ritmul obsedant imprimat „florilor" nu e și el o formă de expresionism – al unor porniri lăuntrice – nu totdeauna reconfortante, dar a căror vitalitate înfrînge adversitățile vieții, impunînd în cele din urmă o ordine armonioasă. Energia propulsată în tablourile lui Beldeanu, susținută de o grafică neobosită, atestă entuziasm, – culoarea, latențe care au de transmis trăiri ce nu se pot reda în cuvinte. Florile, mașinile, potretele lui sînt numai aluzii – mîna contribuind la închegări și descompuneri succesive, refuzînd fixarea, ca o scriere ce se vrea plastică – fără însă ca imaginea plastică rezultată să poată fi citită ca o carte ca un poem, un vers. E o bătălie în marș susținută exuberant și cu certe resurse de sevă cu ambiția nemărturisită a umplerii unui spațiu intim. O artă alimentată generos de o individualitate favorabilă comunicării.

E de dorit ca autorul să nu cedeze decorativismului agreabil, dar facil, – ci să continue să adîncească materia cromatică, insuflîndu-i puterea sa de observație și forța de transfigurare atît de necesară oricărei picturi, pentru a vorbi cu limbajul ei propriu. Expoziția nu încheie o etapă ; mai degrabă deschide o perspectivă și așteaptă o continuare – un „va urma".

MIRCEA GROZDEA

MUZICĂ

UMBRE ȘI LUMINI LA OPERĂ

OPERA NE-A REZERVAT în săptămîna care s-a scurs unele împliniri artistice, care obligă la înserarea lor, cel puțin secvențial. Dar înainte de a le marca pe acestea trebuie evidențiate anumite carențe infiltrate nejustificat într-unul dintre spectacolele cotate drept reprezentative pentru potențialul instituției – **Don Juan** de **Mozart.** Acel regal de elegante volute sonore, oferit curent, a devenit acum eterogen, inegal ; astfel că, exceptînd aportul protagonistului Emil Rotundu (ce dăltuiește aici un impresionant recital de măiestrie), debutul bun al Olimpiei Bizeria și a încă doi interpreți, în rest, spectacolul s-a consumat într-un vizibil regres. Forma vocală a unui cîntăreț rămîne susceptibilă firesc la anumite limite, însă îndepărtarea de la preceptele stilului mozartian, constatată cu regret în această seară, trebuie neapărat să dea de gîndit !

Dintre aspectele pozitive marcate pe scena aceleiași instituții se cuvine semnalată distribuirea inspirată a lui **Vasile Tcaciuc,** în dificilul rol al prof. **Higgins** din **My fair Lady.** Rolul este complet, căci solicită masiv inteligența interpretului, disponibilități actoricești incomparabil superioare altui rol din marele repertoriu liric. V. Tcaciuc a debutat cu o prestanță care a șocat, căci eludează obișnuita-i linie ce gravita spre sobrietate, modestie ori interiorizare excesivă. L-am admirat aici șarjînd dezinvolt cu acele monologuri ce abundă în actul I, punctîndu-și replica cu intonații de o excelentă expresivitate și, ceea ce este important, conducîndu-și lucid și cu o perfectă logică culminațiile din scenele cheie. Recuzita îi este variată interpretul aducînd o anume spontaneitate a replicii, pertinente subtilități, cînd acide, cînd încărcate de umor specific englez, colportînd distinct amprenta lui **Bernard Shaw.** În **Picking, Iuliu Mare** a fost extrem de dinamic, incitant, de o vervă neobosită, iar în **Eliza, Olimpia Bizeria** a concretizat unul din rolurile sale cele mai realizate, căci știe să exploateze impecabil spiritul partiturii, de la trivialitate dusă pînă la frumusețea desăvîrșită, parcurgîndu-le cu o gradație nu arareori emoționantă.

Orchestra dinamică, corul plin de vervă, alături de ceilalți interpreți, au concurat la sugerarea unui veritabil spectacol etalon, semnat, **Cornelia Voinea.**

DORU MURGU

TEATRU

CINE VA PĂZI CLOPOȚEII

Un spectacol al Teatrului de păpuși, în regia Floricăi Teodoru și scenografia Iulianei Preduț. Dar nu neapărat despre momentele bune ale specacolului acesta vreau să scriu, nici despre meritele regiei ori ale scenografiei, ceva ma imult, există un motiv pentru ca obișnuita mea obiectivitate (iată că nu mă subapreciez) să nu funcționeze. Am aflat vestea și am privit reprezentația cu o anumită tristețe. FLORICA TEODORU, OMUL DE TEATRU CARE PESTE UN SFERT DE VEAC A VEGHEAT LA SOARTA PĂPUȘILOR ȘI PĂPUȘARILOR DIN TIMIȘOARA, S-A PENSIONAT. Regret că nu pot repeta acum tot ceea ce, de la venirea mea aici, m-a determinat să o consider un om de teatru și un prieten mai mare al meu. Și mi s-a părut că titlul acelui spectacol are o semnificație aparte. Am ieșit pe stradă și nu m-am putut opri să mă întreb, trecînd pe lîngă afișele care anunțau reprezentația : Cine va păzi clopețeii ? În numele meu, al revistei ORIZONT și al tuturor oamenilor de cultură ai orașului, mulțumiri pentru toți acei ani pe care și i-a închinat Teatrului de păpuși din Timișoara.

ANTOANETA C. IORDACHE

RECORDING

Continuăm publicarea clasamentului nostru anual, întocmit de colaboratori :
GHITARĂ-SOLO : D. Aldea, N. Covaci, S. Tudoran. CHITARĂ-BAS : J. Kappl, L. Tudan, D. Dimitriu. ORGĂ) : N. Brandes, G. Reininger, M. Drăgan. BATERIE : E. Gondi, O. Lipan, C. Liuba. SOLIȘTI : H. Coradini, M. Baniciu, D. Aldea. SOLISTE : A. Urziceanu, D. Drăgan, C. Chiriac. (va urma).

Institutul de proiectări din Timișoara a fost gazda unei fructuoase mese rotunde despre condiția constructorului tînăr. Totul s-a înregistrat pentru emisiunea de miercuri a Agnetei Holzer. Și pentru că în COLOCVIU CU TINEREȚEA (orele 19-20) apare și topul, singur că toți cei prezenți, în urma audierii topului precedent, au optat pentru următoarele melodii:

TOP „ORIZONT" ȘI RADIO TIMIȘOARA (talon 3)

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Mugur de fluier — PHOENIX ; 2. Calendarul — PRO MUSICA ; 3. Jocul țambalelor — A. URZICEANU ; 4. O romantică față — M. VOICA ; 5. Acest pămînt — PROGRESIV TM. SECȚIA STRĂINĂ : 1. Claire — GILBERT O' SULIVAN ; 2. Dulce dragoste RUBETTS ; 3. La revedere, Londră — ILLES ; 4. Linia vieții — JEO DASSIN ; 5. Reține puterea — SUZI QUATRO. („IPROTIM' 75").

Am primit pe adresa revistei o bandă magnetică și imprimări ale formației ROD FOLK GROUP din Giurgiu. Ascultătorii postului de radio timișoara vor face cunoștință foarte curînd cu aceste melodii. Am primit, printre altele, topuri bine întocmite de la Vasile Iuga și Tudose Siegried. Vom ține cont.

ISTORIE DOCUMENT

Istoricul Ion Sîrbu — motivul polemicii Iosif Vulcan — Nicolae Iorga

În sesiunea generală din 6 aprilie 1905, în urma raportului prezentat de academicianul Grigore Tocilescu, Academia Română acordă *„Marele premiu Năsturel"* istoricului dr. Ion Sîrbu, cinste de care se bucuraseră înaintea sa doar trei mari scriitori ai neamului : V. Alecsandri (1881), Al. Odobescu (1889) și G. Coșbuc (1897). Cartea premiată era volumul I din vasta *„Istorie a lui Mihaj Vodă Viteazul"*, lucrare rămasă neterminată. Între oamenii de cultură ai vremii, evenimentul amintit a dat naștere la sincere aprecieri și bucurii, dar și la unele abțineri ori chiar dușmăniri. Cel care își manifestă mihnirea în mod fățiș în diferite cercuri ale intelectualilor bucureșteni sau în presă este istoricul Nicolae Iorga. Oare de ce ? ! La aceeași sesiune, Academia Română a respins de la premiere *„Istoria lui Mihai Viteazul pentru poporul român"*, după ce în martie 1901 respinsese cu 17 voturi contra din 26 o lucrare de istorie literară a savantului. Dar, atunci, în 1905, lui Iorga nu-i convenea să se amintească nimic de strălucitul succes al modestului dr. Ion Sîrbu. În ciuda faptului că Nicolae Iorga avea un renume și era bine cunoscut, Iosif Vulcan n-a ezitat să-l pună la punct, cu multă eleganță însă. Iată ce publica cunoscutul umanist ardelean în reputata *„Familia"* nr. 34, din 21 august 1905.

„Văzîndu-ne cu Dl. N. Iorga la serbările de la Sibiu, am aflat că e supărat foc pe mine, căci în sesiunea generală din urmă a Academiei Române, în comisiunea de premii, am votat contra premierii lucrării sale prezentate în concurs și pentru că am publicat în Familia portretul d-lui dr. Ion Sîrbu, un adversar al său.

Surprins de această supărare am încercat a-l convinge, că eu totdeauna am fost un admirator al activității sale literare, deci nici la votare în Academie, nici la publicarea acelui portret nu am fost condus de considerații personale.

La concursul de la Academie d-sa a obținut un singur vot, deci și cu votul meu avea numai 2 de la 9 votanți. Iar încît privește publicarea portretului d-lui dr. Ion Sîrbu, asta nu s-a făcut din considerații că dînsul ar fi dușmănit cu d-l N. Iorga, ci numai din motivul că a obținut premiul cel mare 12. 000 lei, precum aș fi publicat portretul oricui ar fi luat acest premiu.

D-l Iorga însă nu s-a mulțumit cu lămuririle date ci numărul din duminica trecută a revistei sale „Sămănătorul", ocupîndu-se de discursul meu la adunarea generală a Societății pentru fond și teatru român, în loc de a rămîne obiectiv și să-și spună părerea sa calm, cum a făcut toată presa de la noi, se năpustește asupra mea cu toată mînia și ura, cu o rară violență.

Că au existat polemici între I. Sîrbu și anumiți adversari este un adevăr de necontestat. Pe semne că vinovată era invidia acestora ori egoismul istoricului bănățean. Cert este că antipatia reciprocă a lui Sîrbu și Iorga, nesolidaritatea lor științifică au adus repercusiuni defavorabile istoriografiei române. Căci, conștient fiind de acest adevăr, iată ce scria Iorga în mai 1922 în *„Neamul românesc"*, cu ocazia morții lui Ion Sîrbu. „Azi, cînd el dispare de o moarte timpurie, e o datorie să se caute în manuscrisele lui ceea ce ar putea duce mai departe expunerea critică a marelui subiect și să se dea publicității întregirea la cele două volume apărute".

Chiar Nicolae Iorga merge în anul 1929 la Rudăria, comuna natală a lui Sîrbu. Caută cîteva zile în șir prin vasta bibliotecă a confratelui său, dar nu găsește măcar o pagină din manuscris. Acesta fusese furat în 1921, cînd Sîrbu, în drum spre București, este jefuit la Timișoara.

La 75 de ani de la apariția *„Politicij externe a lui Matei Vodă Basarab"* (Leipzig – 1899) (netradusă pînă în prezent în limba română) și 70 de ani de la apariția valoroasei *„Istorii a lui Mihai Vodă Viteazul"* (vol. I București – 1904), este de așteptat ca Editura „Facla" să-și pună în aplicare intenția de a tipări opera ilustrului om de cultură, dr. Ion Sîrbu, marelui cărturar bănățean.

Prin reeditare, dacă se va renunța la bănățenisme, v-a fi redată istoriografiei, culturii românești – cea mai documentată și prețioasă lucrare despre primul domnitor al tuturor românilor : Mihai Vodă Viteazul.

P. N. DOLÂNGĂ

SILUETE

MEDICINĂ ȘI CREAȚIE

Eram invitat la cercul literar „Lumina" al întreprinderii „ELECTROBANAT". Aici am întîlnit-o și pe Florica Nubert, medic primar la medicină generală, șefă de secție la dispensarul medical de la „Electrobanat". M-a impresionat faptul că, după orele de muncă, doctorița se alătură cîtorva talente care-și discută creațiile...

... Aș dori întîi să definesc profesiunea de medic, adică ce m-a determinat să mă apropii de durerile celor din jur. Mi-a plăcut să privesc adînc în sufletul oamenilor, aceasta mă ajută și ca medic, și atunci cînd scriu. Sigur că mă interesez și de condițiile lor de lucru, de protecția muncii, de gîndurile și preocupările lor. E un mod sigur de a mi-i apropia, de a găsi soluția cea mai călduroasă de comunicare. Sînt adînc impresionată cînd oamenii se preocupă de sănătatea lor, de curățenia exterioară, dar mult mai emoționată sînt cînd îi văd preocupați și de frumusețea spirituală. Găsesc că este de-a dreptul extraordinar cînd unii muncitori ai uzinei vin la cercul literar și citesc, ori discută poezie sau proză. E o splendidă fereastră de acces spre cultură, spre civilizație. E semnul creșterii armonioase a conștiinței omului contemporan. Cînd consult sau tratez un pacient am întotdeauna grijă, cu finețe și discreție, să pătrund și în resorturile sale intime. Poate acești pacienți, acești muncitori, devin, în ceea ce scriu, eroi sau motive de inspirație. Mă puteți invidia pentru acest belșug de cunoaștere umană.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

POLANSKI

Fragmente dintr-un interviu pe care Roman Polanski l-a acordat acum o lună revistei l' Express.

— Aveți reputația unui regizor care consideră actorii drept instrumente.

— Dar ei sînt niște instrumente ! Sînt aserviți scopului final care e filmul pe care-l fac.

— Și cum se comportă aceste instrumente în timpul filmărilor ?

— La început, ca în toate mariajele, e luna de miere.

— Sînteți un om fericit pe platou ?

— Sînt obosit. Încă de dimineața sînt obosit. Mă culc foarte tîrziu, mă scol foarte devreme Și între timp n-am o clipă pentru mine. Tot timpul îmi sînt puse întrebări. Vrei asta ? Vrei aia ? Mai la stînga, mai la dreapta ? Verde sau alb ? Și tot timpul trebuie să decizi ceva.

— Aveți totuși clipe de fericire?

— Ceea ce te face fericit atunci cînd regizezi un film e reușita micilor detalii : lumina care cade exact pe lucruri, pliurile unei rochii. Dar nu mai încerc aceeași plăcere ca în epoca în care turnam primele filme. Acum regizez ca un om care-și face meseria. E drept, mai bine ca înainte : am cîștigat în tehnică, dar mi-am pierdut candoarea... Mă gîndesc la nopțile fără somn ale începuturilor mele. Acea tensiune care se cheamă în engleză „fluturi în stomac". Nu-i mai am. I-am regăsit totuși pe vremea cînd am regizat opera lui Alban Berg, Lulu, la Spoleta, cu Cian-Carlo Menotti. Am regăsit puțin teama, incertitudinile și acel miros specific din culisele teatrului, pierdut de la 14 ani.

— Vă afectează critica ?

— Există cîțiva oameni a căror opinie contează foarte mult pentru mine. Sînt oameni pe care-i cunosc și am sentimentul că fac filme pentru ei. De fapt, fac filme pentru mine. Cred că așa gîndesc toți creatorii. Vreau să arăt unele lucruri pe ecran. Pe urmă sper ca asta să placă acelui pumn de oameni de care vă vorbesc. Și la sfîrșit sper ca filmul să placă întregii lumi. Îmi place ca oamenilor să le placă ceva.

— Sînteți întotdeauna mulțumit de filmele dv ?

— Mulțumit ? Da. Sînt întotdeauna mulțumit, pentru că lupt enorm să ajung acolo unde vreau.

P. S. Există în interviu mai multe fraze despre copilăria regizorului. Ele ar putea fi schița de scenariu a celui mai frumos film pe care l-ar putea face Polanski.

ARIADNA

O cotitură istorică

(Urmare din pag. 1)

rică și anume pregătirea constituirii Uniunilor centrale sindicale și apoi convocarea Congresului general al sindicatelor unite. În acest scop, în ziua de 10 decembrie 1944, Comisia de organizare dă publicității convocarea adresată sindicatelor din țară în vederea ținerii congreselor de constituire a Uniunilor centrale. În circulara publicată cu această ocazie, Comisia de organizare atrăgea atenția că aceste congrese trebuie să reprezinte întreaga muncitorime și, totodată, să fie tribuna de la care să se confirme unitatea de acțiune a clasei muncitoare organizată în sindicate.

Pe baza acestor indicații se desfășoară congresele, între 20–24 ianuarie 1945. Ele au constituit forța constructivă și spiritul de luptă revoluționară a clasei muncitoare.

Partidul Comunist Român s-a preocupat îndeaproape de pregătirea Congresului General al Sindicatelor. Prin presă, viu grai, comuniștii mobilizau masele de muncitori pentru apărarea și consolidarea unității sindicale, factor important în asigurarea unității de acțiune a clasei muncitoare, a rolului de conducător al proletariatului în revoluție. În ședința din 27 decembrie 1944, Comisia de organizare a hotărît, printre altele, să trimită în provincii membrii Comisiei în vederea pregătirii Congresului.

Primul Congres liber al sindicatelor din România a avut loc în sala Parlamentului, între 26–30 ianuarie 1945. La lucrările congresului au participat delegați din toată țara, aleși la Congresele Uniunilor, precum și delegații de peste hotare ale Sindicatelor sovietice, bulgare, franceze etc. Ordinea de zi a Congresului a fost următoarea : 1) Constituirea biroului și alegerea Comisiilor, 2) Raportul moral și material al Comisiei de organizare, 3) Raportul Comisiei de cenzori, 4) Hotărîrea de constituire a CONFEDERAȚIEI GENERALE A MUNCII DIN ROMÂNIA și votarea statutului, 5) Alegerea Comitetului de conducere și a Comisiei de cenzori, Legislația muncii și fixarea celor mai apropiate țeluri ale mișcării sindicale, 7) Diverse.

Raportul Comisiei de organizare, prezentat la Congres de tovarășul Chivu Stoica, reliefa eforturile susținute depuse de poporul român pentru susținerea războiului antihitlerist, refacerea economică a țării și reorganizarea mișcării sindicale. În același timp, raportul se ocupa pe larg de sarcinile care stăteau în fața mișcării sindicale ca : ridicarea producției sprijinirea cu toate forțele a înfăptuirii reformei agrare și ajutorarea țăranilor cu unelte agricole, continuarea luptei pentru stăvilirea speculei și inflației, lichidarea sabotajului etc. Raportul sublinia că realizarea cu succes a tuturor acestor sarcini era condiționată de instaurarea unui guvern democratic. Raportul asupra chestiunilor organizatorice prezentat Congresului sublinia realizările obținute de clasa muncitoare în cele 5 luni de activitate în lupta pentru organizarea muncitorilor. Pînă la data ținerii Congresului se organizaseră 12 Uniuni, reprezentînd 513 sindicate care cuprindeau 519.000 de muncitori. Raportul sublinia succesul obținut de sindicate în lupta pentru revendicări economice. S-a reușit să se impună mărirea salariilor minime cu 300% și celor maxime cu 200% și ziua de lucru de 8 ore.

Pe adresa Congresului au sosit numeroase telegrame prin care oamenii muncii își exprimau adeziunea totală la Hotărîrile Congresului. După încheierea discuțiilor la rapoartele prezentate, delegații la Congres au hotărît crearea C.G.M. și au ales Comitetul său Central, după care au votat Rezoluția Congresului. În Rezoluția adoptată se arăta că Congresul sindicatelor unite din România a aprobat în întregime activitatea Comisiei de organizare, consfințind principiile revoluționare ale unității indestructibile și ale internaționalismului proletar. Rezoluția mai prevedea sarcinile cele mai urgente care stăteau în fața mișcării sindicale ca : refacerea economică a țării, creșterea producției, susținerea frontului antihitlerist, alungarea elementelor fasciste și legionare din întreprinderi și instituții, îmbunătățirea nivelului de trai al celor ce muncesc. În încheiere, Rezoluția preciza că „toate acestea le putem realiza numai prin instaurarea unui guvern democratic al F.N.D."

Primul Congres al Sindicatelor Unite din țara noastră a prezentat pentru mișcarea muncitorească din țara noastră și de peste hotare un mare eveniment, marcînd constituirea definitivă a unității mișcării sindicale din România și în același timp un exemplu de felul cum se poate realiza această unitate în condițiile istorice de trecere de la capitalism la socialism.

LECTURI

POVESTITORI ARDELENI

(Antologie, note bio-bibliografice și glosar de Ion Buzași, prefața de Mircea Popa — Ed. Dacia, 1974).

Au trecut 37 de ani de la apariția antologiei „Povestitori ardeleni și bănățeni pînă la Unire", pe care o întocmise și o editase regretatul profesor Ion Breazu. Cartea a devenit o raritate. Se simțea nevoia aducerii în actualitate a mănunchiului de povestitori ardeleni pe care-i selectase Ion Breazu și punerea în circuit a unor bucăți ilustrative pentru talentul lor. Această sarcină și-a luat-o Ion Buzași, de altfel și el un fin spirit critic, încurajat și susținut în munca sa de prof. univ. Mircea Zaciu, îngrijitorul colecției „Restituiri", sub egida căreia a și apărut. Ion Buzași s-a limitat numai la povestitorii ardeleni, preluînd din volumul lui I. Breazu 16 scriitori, la care a mai adăugat pe : Septimiu Popa („Caravanele Ardealului"), Octavian Prie („Satul meu : Popa nost"), Romulus Cioflec („Sindrofie").

Despre valoarea creației povestitorilor antologați și în general despre specificul literaturii ardelene de la sfîrșitul secolului al XIX-lea : misionarismul ei etic-național, dinamica personajelor, realismul denudat de florescența imaginilor, scrie Mircea Popa în prefața volumului. Sînt pagini consistente, poate mai consistente decît proza unora dintre scriitorii antologați. Dar, fiind vorba de scriitori, să nu uităm că ne găsim încă foarte aproape de anul de debut — în volum — al lui Ion Slavici cu ale sale „Novele din popor" (1881). De aceea, ni se pare cam generoasă, dacă nu prea concesivă aprecierea lui Mircea Popa : „Scriitorii antologați se ridică mult deasupra simplului amatorism literar, devenind entități estetice și literare distincte, demne de a figura într-o viitoare panoramă a întregului fenomen literar românesc".

Confruntate cu gustul cititorului de astăzi, unele dintre povestiri pierd, însă multe cîștigă. Pierd cele care se comunică printr-un limbaj plat, fără înviorarea filonului de aur al limbajului figurat țărănesc. Dar unele dintre bucăți nici n-au alură literară și totuși încintă sufletul transportîndu-l parcă într-o lume de basm. Ne-am referi la „Caravanele Ardealului" a lui Septimiu Popa ; bucată care va rămîne și ca un prețios document de epocă. Unii dintre ei au avut reale aptitudini pentru literatură, însă nu s-au cultivat în suficientă măsură ; cazul lui Ion Berescu, învățător în Făgăraș, apoi ziarist, lucrînd în redacția ziarului „Românul" de la Arad. După ce i-am citit pe toți cei 18 scriitori cuprinși în volum, i-am dat dreptate lui M. Popa : farmecul literaturii sau al povestirilor, prin care își revendică dreptul la postumitate îl constituie însăși farmecul epocii care le-a creat ; este plăcerea de a redescoperi o lume cunoscută din scrisul lui Slavici și Agîrbiceanu, a lui Rebreanu și Pavel Dan. Deci, I. Buzași a adus un real serviciu literaturii prin editarea acestor „Povestitori ardeleni".

NICOLAE ALBU

BIOGRAFII CONTEMPORANE

O viață în trupul uzinei

Un om. Petrică Șerban. E directorul uzinei din Nădrag, dar putea să nu fie, faptului nu i-a acordat niciodată vreo importanță deosebită. E o muncă nu știe să-mi explice cum, grea, și cînd spune „grea" înțeleg că uzina nu-l covîrșește, e-n sufletul lui cu toată istoria ei care, are 130 de ani, cu oamenii ce au crescut spornic generații de metalurgiști, cu „Electrovesta" și tablele zincate. E o lume între munți, mîndră că a crescut din sine și numai din sine.

Putea fi acum la Cluj, poate conferențiar, a refuzat repartiția, nici nu se putea altfel, aici îi era viața, 21 de ani, tinerețea, tovarășii, soția, soția care pe cînd era în anul II la Politehnică, l-a anunțat că fiica lor, Mirela, are o luxație congenitală bilaterală și trebuie să stea un an întreg în ghips, dar să nu renunțe la studii pentru că ea, așa femeie cum e, le va duce pe toate la capăt, ca el să învețe.

Petrică Șerban a devenit de două ori om, cînd a venit, nici el nu mai știe cum, din Vrancea tocmai aici, și cînd fetița i s-a înzdrăvenit, acum mi-o prezintă, o codană delicată și bună de carte, nici n-ai spune că...

Și-i om pentru toți „nea Petrică" cum îi spun cei mai mulți dintre ortacii de muncă de odinioară, lîngă care a învățat pe de rost cartea muncii : „directorul trebuie să fie, să rămînă unul dintre cei mulți, dar să aibă puterea și să cumpănească drept, asta am învățat-o cînd eram ucenic, cînd dacă mi-ar fi spus cineva vreo vorbă bună urneam universul ăsta". N-a mutat lumea dar a cîștigat oamenii. I-a cîștigat cu idei, „idei de milioane" cum îmi spunea șoferul.

Și aflu : hala de turnare a metalelor neferoase. Aici se arunca gunoiul. Înainte. Un planșeu, niște pereți, utilaje simple. Prin alte părți oamenii nu se prea îmbulzesc la turnători. Aici vin, rămîn, fac treabă. „Le-am spus că vor lucra mai ușor. Nu m-au crezut. Din moși încărcaseră tot cu mîna, bucăți de fontă, de 50 de kilograme una. Cu inginerul Ștefănescu, șeful turnătoriei le-am mecanizat încărcarea... Asta-i doar un exemplu. Încălzirea cum s-ar spune pentru la anul cînd va fi construită aici o turnătorie de oțel și va începe o altă viață"...

De cînd se știe n-a avut altă bucurie decît să „scornească". „Nu știu cum să vă spun că vine asta. Este o înlănțuire de acumulări ce se declanșează acum, din fapte disparate, poate anonime, ce s-au strîns în anii de muncă nemijlocită. Soluțiile parcă vin de la sine"... Are cîteva zeci de inovații, numărul nu-l mai știe, oricum trece peste 40, nu l-a interesat niciodată. Plăcerea este în căutare, în studiu, ca-n jocul cu „cald și rece". Cînd ai găsit e bun găsit, gata, nu-ți mai aparține. Cauți altceva... Ultima „scorneală". „Electrovesta", cea pe care n-o cunoaștem încă, al doilea tip, despre care este vorba, va fi produs în curînd, cu serioase economii de cablu siliconic, metal și așa mai departe. Dar nici acesta nu este ultimul tip, mi-a spus, pentru că are cîteva idei, poate revoluționare. dar să mai așteptăm puțin...

Dar, aici mă roagă să nu rătăcesc ideea pentru că este foarte importantă, un singur creator nu-i mare lucru, toți trebuie să devină creatori, în felul lor, la mașini, zi de zi, să-i descoperi în intimitatea felului lor de a fi, să-i zgîndărești, să dezvolți în ei nevoia de autodepășire. Numai așa poți realiza cu adevărat ceea ce ți-ai propus, ceea ce ți se cere.

Iar cînd ajungem în acest punct al discuției este tîrziu, în cameră e cald, îmi împărtășește că peste puțin timp uzina va fi un model de organizare, peste nici 4–5 ani va fi redus efortul oamenilor prin înnoirea totală sau parțială a utilajelor, prin integrarea completă a activităților și un nou salt creativ. Asta a înțeles el, e în litera Congresului comuniștilor, și-i singura cale pentru uzina de mîine, care va crește în cincinalul viitor de trei ori și ca producție și ca oameni. O producție pe care o vede foarte mobilă, adaptată organic cerințelor de desfacere (este tema lucrării de doctorat ce o documentează acum), iar oamenii care sînt, trebuie să fie, personalități încheiate, gînditori comuniști, în salopete. Pentru că prin comunism înțelege trăire, ardere, o viață în trupul uzinei, a acestei uzine dintre munți pentru a cărei creștere merită să trăiești.

VASILE BOGDAN

EVRIKA !

● Unora poezia le amintește de geometrie, obiect la care mereu erau corigenți.

● Numai dacă citești tot ce-ți cade în mînă ajungi cititor în stele.

● Vînătorii dorm iepurește, iar pescarii nu știu ce e somnul.

● În gări nu se ajunge, din gări nu se pleacă ; prin gări se trece.

● Pentru orice copil sania este zăpadă cu picioare.

● Drama neputinței este să aspiri la puritate și cînd ești cufundat în noroi pînă la git.

● Vulpea nu fură găini pentru că e vicleană, ci pentru că îi e foame.

ION VELICAN

DOSAR

CERERE

„Prin prezenta vă rog respectuos să binevoiți a vă pronunța cu privire la punerea unui sechestru asupra unor bunuri rezultate din căsătoria noastră, deoarece în urma procesului de divorț soția mea vrea să le înstrăineze".

Urmează inventarul : „2 cuverturi lînă pat 400, 1 plapumă lînă a 4 kg, 450, 1 dună fulgi a 4 kg 450, 1 dună fulgi a 5 kg, 550, 1 butoi a 400 l, 320, 4 perdele, 200, 1 fier de călcat, 120, 1 scîndură brad, 183, 1 sobă fontă, 360, 2 fețe dună olandin, 224, 1 roabă lemn, 100, 1 cordon fier călcat, 35,25, farfurii, 200, 5 mc nisip, 200, 10 căni lapte, 60, 3 000 buc. cărămizi, 1 500, 1 cantă zinc, 45, 1 albie rufe, 60, 1 lighean, 50, 1 aparat radio, 1 300, 2 buc. furculițe și linguri, 80, 1 cazan tuci a 80 l, 260, 1 suport cazan (pirostrii), 40, 1 cratiță emailată, 101, 1 sobă teracotă 800, 1 mașină tocat carne, 80, 1 spălător simplu lemn, 150, 1 cantă emailată, 55, 1 dormeză dublă, 500, 5 cărți 57, 1 coteț cîine, 85, 2 scrumiere cristal mici, 150, 1 cheie franceză, 80, 1 vază flori cobalt, 120..."

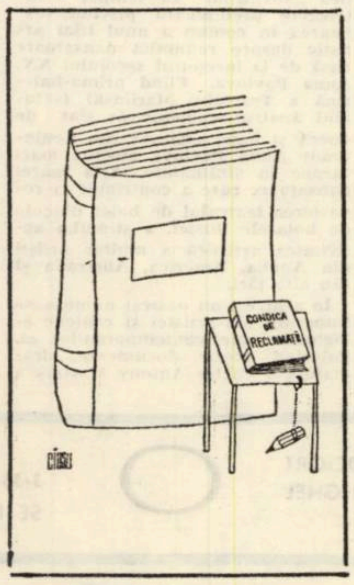

Și așa mai departe. Mobila a adus-o ea, zestre, aragazul și televizorul — el, deci nu intră în discuție".

N-ar mai fi nevoie de nici un comentariu. Și totuși... După cîțiva ani de căsnicie oare ce s-a întîmplat de poate rămîne loc pentru atîta calcul ? Desfacerea căsătoriei s-a făcut din vina ambilor soți și prin „bună înțelegere". Cu toate acestea, el, om practic, nu uită să includă în inventar : „1 cordon fier călcat, 35", „1 coteț cîine, 85, 5 cărți, 57", „1 roabă lemn, 100", etc. Sînt de acord că bunurile trebuie împărțite, dar, nu știu unde, ceva nu sună firesc în cererea aceasta.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

Unui critic care o „scaldă"

„Pentru contra și m-abțin,
Nici n-o dau dar nici n-o țin...".
Asta-i critica matale
Joacă larg în balamale.

În familie

Epigrama ta, vecine,
Nici nu-nțeapă, nici nu-nțintă
E bună pentru oricine
Ca răvașul de plăcintă.

Umor searbăd

E umor dar nu-i satiră,
Așa că foarte mă miră
Care-i scopul, care-i treaba ?
Nu ardem gazul degeaba ?

MARIN FUDULU

Cu Iosif Constantin Drăgan

– Aţi revenit la Timişoara în această iarnă cu ocazia lansării celui de-al doilea volum al periplului dumneavoastră european.

– Aşa e. Dacă ar fi să dau crezare criticii şi ecourilor în public, deosebit de favorabile, pe care le-a prilejuit **Prin Europa,** înseamnă că acest volum a fost aşteptat. În mod firesc, el e o continuare a primului volum. Apare aici descrisă perioada studiilor de la Universitatea din Roma, prilej de a oferi cititorilor o frescă a atmosferei universitare italiene. Apoi a venit războiul cu toate vicisitudinile lui. Într-o ţară unde a munci şi a-ţi cîştiga pîinea era pe atunci un act de eroism din cauza milioanelor de şomeri, au fost făcuţi primii paşi ai carierei mele. Nu a fost deloc uşor. Încerc în carte elaborarea unui tratat sui-generis despre comerţul exterior. Sui-generis, pentru că el e în fond un text literar însufleţit de umor. Cred că umorul e indispensabil literaturii, după cum simţul umorului trebuie să fie una din componentele spirituale ale individului.

– Iertaţi-mi întrebarea. Dumneavoastră aţi dat dovadă de acest simţ al umorului în cele mai dificile momente din viaţă ?

– Cu siguranţă că da. Altfel n-aş fi rezistat. Simţul umorului mi se pare a fi o resursă capabilă să echilibreze o personalitate. Şi apoi, el e unul din datum-urile specifice ale românilor. Dar ca să termin cu această carte care m-a adus din nou în Banat : volumul al doilea cuprinde o perioadă întinsă între ianuarie 1940 şi aprilie 1945. Îi vor urma probabil încă două volume, unul consacrat reconstrucţiei Europei post-belice şi celălalt evocării unor personalităţi europene.

– Dumneavoastră consideraţi Europa drept un spaţiu de puternică iradiere culturală.

– Exact. Înţeleg Europa ca o comunitate al cărei liant specific e cultura, rezultat al aportului tuturor naţiunilor. Fundaţia noastră a elaborat un document care sugerează măsurile pentru conservarea culturii europene, pentru dezvoltarea ei, precum şi modalităţile de transmitere a valorilor acestei culturi.

– Sînt binecunoscute iniţiativele şi acţiunile Fundaţiei dumneavoastră destinate împlinirii acestor deziderate.

– Aş dori să le menţionez în primul rînd pe cele din domeniul economiei, formaţia mea de bază fiind cea de jurist şi de economist. Cred că simţim cu toţii omniprezenţa factorului economic, în manifestările lui juridice, cel mai adesea. El ne reglează în fond comportamentul. Individul e produsul societăţii în care trăieşte, care investeşte în el un capital. Ca atare, individul are în permanenţă o poliţă deschisă acestei colectivităţi şi, prin urmare, trebuie să-i devină util la maximum, căci individul nu e numai consumator, ci şi producător. El e o fiinţă eminamente productivă. Ori această productivitate trebuie realizată în condiţii optime. Acest principiu stă la baza marketingului, el fiind optimalizarea randamentelor. Adevărurile ştiinţei fiind supuse obsolescenţei, cunoştinţele trebuiesc în permanenţă împrospătate, reciclate. Iată de ce, Fundaţia noastră a organizat cursuri de reciclare în management şi marketing, prin cele două seminarii de la Timişoara, prin cel de la Madrid sau Palma şi, în această iarnă, la München. Iată de ce, Fundaţia noastră duce o bogată activitate de susţinere a Federaţiei Internaţionale de Marketing. Cred că limbajul marketingului ar putea deveni un element echilibrator al condiţiilor economice din lume.

– Vă e desigur cunoscută poziţia Clubului de la Roma privitoare la problemele majore ale lumii contemporane. Cum apreciaţi cele două rapoarte ale Clubului ?

– Am participat împreună cu ei la Congresul de viitorologie. Adevărul e că acest grup o identificat o problemă, a formulat-o şi a adus-o la cunoştinţa opiniei publice. Sigur, rezultatele erau alarmante, au părut exagerate şi, în consecinţă, au impresionat. Primul lor raport, **Limitele creşterii** a stîrnit multe discuţii, a fost destul de criticat. Cred că acele critici erau întemeiate. Membrii grupului porneau de la o premiză greşită, avînd în vedere, în problema energiei, de pildă, numai anumite surse existente la ora actuală. În aprilie am ţinut o conferinţă la Congresul Africii de la Milano. Am deschis chiar această problemă, a resurselor energetice. Ele nu se vor epuiza. Există izvoare neexplorate încă, a căror forţă e nelimitată. Mă gîndesc la energia solară şi la cea atomică, obţinută nu prin fisiunea atomului, ci prin fuziunea acestuia. Toate oceanele sînt o sursă inepuizabilă de energie, la fel şi această imensă căldare încinsă care e pămîntul. Problema alimentaţiei, un alt semnal de alarmă tras de Clubul de la Roma, ţine tot de rezolvarea problemei energiei. Aşadar... Deci prevederile lor sînt adevărate, dar raportate la sursele energetice actuale. Şi apoi, întreaga lor teorie e valabilă pentru ţările foarte dezvoltate, nu şi pentru cele ale lumii a treia.

– În spiritul aceloraşi preocupări pentru tradiţiile culturale ale Europei se înscrie şi atenţia acordată de dv. istoriei.

– De aceea am fondat un **Centru de cercetări istorice.** Editura noastră din Milano, **Nagard,** are înscrisă în planurile sale o colecţie permanentă, „Noi, tracii". Sînt interesat în special de istoria acestui colţ al Europei, de istoria tracilor, fondatorii, după părerea mea, ai primei civilizaţii europene. Platon scria că medicii traci erau superiori celor greci, deoarece, înainte de a vindeca trupul, ei vindecau sufletul, ceea ce presupunea o cultură şi o civilizaţie înaintată, care a fost absorbită de greci. Limba tracilor era o limbă preromanică, după părerea mea. Aşa că militez, cu mijloacele de care dispun, pentru afirmarea originalităţii acestei civilizaţii atît de puţin cunoscute. Am un contract la editura Dacia pentru volumul **Noi, Tracii.** Îmi permit să scriu cu majusculă numele acestui neam. Cred că istoria tracilor e un teren fertil de cercetare, care va suscita interesul tuturor specialiştilor.

– Între preocupările dv. istorice şi literatura pe care o scrieţi există, se pare, o idisolubilă legătură.

– E şi normal, din moment ce istoria pe care încerc să o scriu e un fel de literatură, iar literatura mea are un caracter istoric, fiind de fapt o literatură memorialistică, ceea ce de fapt e tot istorie. Dar eu nu sînt un literat, nu mă consider un scriitor, deoarece am intrat în literatură la solicitarea altora. Am în schimb o tovarăşă de viaţă în a cărei vocaţie literară cred sincer. E vorba de poeta Teresa Maria Moriglioni. Eu am rămas un etern îndrăgostit de arte, de frumos adică şi, în măsura posibilităţilor, am încercat să răspîndesc arta românească în Europa. Am organizat astfel expoziţii de pictură la Palma, în 1972 şi, în 1974, tot la Palma, o expoziţie de artă populară românească, al cărei demn reprezentant am considerat că poate fi arta bănăţeană. Aş vrea să menţionaţi deosebitul sprijin pe care mi l-a acordat conducerea Comitetului judeţean Timiş pentru cultură şi educaţie socialistă. Expoziţia cărţii româneşti pe care Fundaţia noastră a organizat-o la Atena s-a bucurat de un deosebit succes, înregistrînd o afluenţă de peste 20.000 de vizitatori.

– Ce anume a generat această formaţie multilaterală, această permanentă deschidere spre universal şi această generozitate dedicată afirmării principiilor umanismului ?

– O educaţie umanistă multilaterală, o interiorizare adîncă a principiilor umanismului, o înţelegere, accentuată de trecerea anilor, a următorului fapt : trebuie descoperit mereu ce îi uneşte pe oameni şi nu ce îi desparte, îi diversifică. O dragoste pentru oameni, stă la baza formaţiei mele. O concepţie despre principiul binelui, un bine întrupat de ideea justiţiei, un bine pătruns de raţional, aceasta mi se pare mie a fi suprema lege a echilibrului uman. Pătrunzîndu-te de aceste idei şi sentimente care aspiră la universal, îţi îmbogăţeşti şi ideea şi sentimentul de patrie, de apartenenţă la istoria unui neam. Pentru a fi un om aparţinînd umanităţii, trebuie să fii întîi un om care aparţine poporului său.

– Cărui principiu i-aţi subordonat întreaga dv. existenţă ?

– Principiului logicii, al neîncetatei gîndiri. Nu-mi dau răgaz nici o clipă, mă îndoiesc mereu, gîndesc mereu, deci exist. Logica mi se pare a fi reglorul universal al echilibrului nostru. Ea e principiul care m-a fascinat şi m-a condus dintotdeauna.

ADRIANA SIMLOVICI

CARTEA DE IDEI

DESPRE CONŞTIINŢA FILOZOFICĂ

Un eveniment al Editurii Facla este editarea cursului litografiat ţinut de Lucian Blaga sub acest titlu la Facultatea de filozofie şi litere din Cluj (în anul 1946-47) în îngrijirea lui Dorli Blaga şi criticului Ion Maxim, cu un sensibil studiu introductiv semnat de Henri Wald. Ni se restituie un opuscul care stă în fruntea operei filozofice a lui Blaga, acolo unde îl pusese chiar autorul la încheierea sistemului său. Dar lucrarea este mai mult decît „punctul arhimedic" din care se desprind, retrospectiv, într-o nouă şi îmbogăţită lectură majoritatea motivelor şi demersurilor interioare ale sistemului blagian. Ea este, cum remarcă şi prefaţatorul, şi o sistematică încercare de a contura o filozofie a filozofiei, o metafilozofie adică, cu surprinzătoare deschideri spre studiul analitic-comparatist al sistemelor filozofice în devenirea lor istorică. Definită ca „un joc secund, ca un apendice foarte treaz al filozofiei, sau... ca o sumă de acte ale acesteia, reflectate asupra ei însăşi", conştiinţa filozofică este investită cu o triplă funcţionalitate : 1. o utilitate imediată pentru creatorul de sisteme filozofice, care chiar dacă e tentat să o ignore, în numele unei spontaneităţi absolute a spiritului filozofic, este în mod necesar îmbogăţit de ea, după cum creatorul de artă este îmbogăţit de conştiinţa artistică. 2. Ea este absolut necesară consumatorului de filozofie, creînd „inteligenţelor şi spiritelor receptive cel mai prielnic climat pentru aprecierea justă a unei filozofii oarecare", funcţionînd ca un factor de îndrumare al amatorilor de filozofie. 3. Ea este mai cu seamă necesară criticului de filozofie, cititorului ideal, căruia îi facilitează o privire intrinsecă a sistemelor în actul productivităţii lor, independent de valoarea lor istorică circumscrisă. O atare perspectivă va considera filozofiile ca apariţii istorice necesare, ce constituie toate un „spor de volum al conştiinţei" un act de „trezire din somnul dogmatic" (în cuvintele lui Kant), o luare în posesiune a unui nou plan al cunoaşterii. În felul acesta Lucian Blaga decretează, în spiritul unei nobile operaţii de recuperare umanistă a gîndirii filozofice din toate timpurile, valoarea prospectivă a tuturor demersurilor filozofice înţelegînd că, dincolo de tentaţia teoretică de reducere a sistemelor la anume polarităţi ireconciliabile, selectarea partizană a unora şi respingerea altora, criticul de filozofie va trebui să privească fiecare nou sistem ca o adîncire a problematicii spiritului uman. Astfel fiecare capitol al lucrării este şi o posibilă coordonată a unui cuprinzător program critic de evaluare a sistemelor, de metafilozofie. Criticului i se pun la dispoziţie o serie de criterii intrinseci, o sumă de întrebări cu care se va apropia de istoria filozofiei.

Fiecare întrebare este legitimată analitic în largi excursuri prin istoria filozofiei, definirea conceptelor şi problemei în cauză, în capitolele separate. Tonul polemic caracterizează întreaga lucrare, de la însuşi modul în care se concepe „conştiinţa filozofică" ca un deziderat, o realitate mereu aproximată, iar nu un canon care să îngheţe gîndirea filozofică. Într-o valoroasă pledoarie pentru eficienţa şi legitimitatea gîndirii filozofice sistematice (argumentată chiar prin impactul social al gîndirii marxiste), Lucian Blaga combate ideea unei aparente „crize de încredere" acordată sistemelor (de către filozofii de factură eseisitică ori mai nou de existenţialism) pe motiv că ele ar „anchiloza" libertatea de gîndire. Polemică este şi situarea filozofiei în rîndul celorlalte creaţii spirituale, ştiinţifice sau artistice, filozofui combătînd cu argumente răspicate pozitivismul excesiv ori „scientismul" atunci cînd încearcă (şi ultimele decenii i-au oferit multe exemple) să-şi aservească filozofia.

MARCEL POP-CORNIŞ

TERRA MAGAZIN

AMENDĂ PENTRU ZGOMOT. De felul său, David Griner din Trenton (S.U.A.), este un om liniştit. Dar el a fost primul care a simţit pe propria-i piele asprimea noii legi împotriva zgomotului. Întorcîndu-se acasă puţin grizat, el a bătut ceva mai tare la uşa propriei sale locuinţe, întrecînd limita de zgomot admisă. Amenda : 500 de dolari. Trentonul se află în statul New Jersey-stat american cu cea mai mare poluare fonică. Legea care a intrat în vigoare zilele acestea prevede o amendă pînă la 3 000 de dolari !

CĂSĂTORIE IDEALĂ. Într-un local de varieteu american a avut loc de curînd oficierea unei căsătorii care, după unii, este ideală. Anume : înghiţitoarea de flăcări Eleonora Barton şi-a unit destinul cu George Belcampo care, în acelaşi varieteu, este pompier !

ADEPŢII AMABILITĂŢII — LA ÎNCHISOARE În Jersey-City (S.U.A.) a fost organizată „săptămîna amabilităţii". În restaurante, autobuze, magazine, cinematografe, adepţii amabilităţii se întreceau să se achite cît mai onorabil de sarcina propusă. În ultima zi jurizul a împărţit premiile, dar discuţiile şi controversele au atins limite nebănuite. La urmă a intervenit şi publicul, s-au împărţit pumni în loc de premii, iar unii „luptători pentru amabilitate" au ajuns la închisoare !

FILM SOVIETO-AMERICAN DESPRE O DANSATOARE RUSĂ. Cunoscuta casă de filme „Paramounth" şi întreprinderea sovietică „Sovinfilm" au semnat o înţelegere preliminară privind realizarea în comun a unui film artistic despre renumita dansatoare rusă de la începutul secolului XX, Anna Pavlova. Fiind prima-balerină a Teatrului Mariinski (actualul Teatru academic de stat de operă şi balet „Kirov" din Leningrad) Anna Pavlova efectua mari turnee în străinătate. Arta marei dansatoare ruse a contribuit la renaşterea teatrului de balet dincolo de hotarele Rusiei, a stimulat activitatea artistică a multor artişti din Anglia, America, Australia şi din alte ţări.

În arhive s-au păstrat numeroase fotografii ale artistei şi criticile elogioase ale contemporanilor ei. Folosind aceste documente, dramaturgul englez Antony Masters a scris scenariul pentru viitorul film. Potrivit înţelegerii, rolurile lui Pavlova, ca şi ale partenerilor ei Volinin, Nijinski, Mordkin şi maestrului de balet Fokin vor fi interpretate de artişti sovietici. Mari actori din Occident vor interpreta rolurile impresarului Dandré, dirijorului Theodor Stelner şi marelui critic de artă şi organizator de spectacole rus Serghei Diaghilev.

În film vor apărea artişti ai baletului Teatrului Mare din Moscova şi ai celui din Leningrad, pe scenele cărora a dansat şi Anna Pavlova. Filmările vor fi realizate în U.R.S.S., S.U.A. şi Anglia.

Filmul va apărea pe ecrane la sfîrşitul anului viitor.

PRIN CITIRE ÎN PALMA. Dacă medicul vă va cere să-i arătaţi palma, să nu vă cuprindă mirarea. Configuraţia liniilor îl va ajuta să stabilească dacă nu aveţi cumva o boală ereditară. Prin studierea liniilor de pe palmă şi de pe talpa piciorului, specialiştii dermatoglifi au stabilit existenţa unei dependenţe directe între acestea şi disturbarea codului genetic.

Oamenii de ştiinţă de la laboratorul de genetică medicală de la Institutul de medicină din Minsk au descoperit, de exemplu, 36 de semne precise, studierea cărora poate permite să se tragă concluzii privind existenţa unei maladii ereditare.

Deocamdată diagnosticul îl pot pune numai medici cu pregătire specială, dar oamenii de ştiinţă lucrează pentru stabilirea unei metode de diagnosticare cu ajutorul maşinilor electronice de calcul astfel încît metoda să fie la îndemîna tuturor medicilor.

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 31 ianuarie 1975 ● Nr. 5 (361) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic Constantin Grangure

Sentimentul participării

Trăim momentele de adîncă semnificație politică ale pregătirii ALEGERILOR în Marea Adunare Națională și Consiliile populare. Planurile pe care se desfășoară întreaga viață economico-socială a țării în aceste luni, ampla întrecere socialistă sub imperativul național: cincinalul înainte de termen, pe de o parte, și acțiunile de largă respirație democratică din cadrul campaniei electorale conturează atmosfera de efervescență a acestui timp. Adunările generale ale oamenilor muncii, dezbaterile, angajamentele colectivelor de muncă, faptele de fiecare zi stau chezășie participării tumultuoase a oamenilor la istoria țării, la împlinirea deziderateloг sale majore.

Vorbim despre dăruire și ne gîndim la muncă, vorbim despre putere și ne gîndim la unitatea poporului; vorbim despre utilitate și ne gîndim la perfecționarea noastră umană; vorbim despre timp și ne gîndim la dezideratele majore ale țării Și în dreptul dăruirii, puterii, utilității și timpului deosebim cîte un sentiment aparte dintr-o nouă conștiință de oameni. Și, undeva, în miezul tuturor acestor trăiri care compun într-o nouă dimensiune interioară dragostea de țară, există ca un liant viu — sentimentul participării la istorie

Purtăm în noi sentimentul participării la istorie cu toată greutatea responsabilității sale, cu toată eliberarea interioară pe care o poate degaja dreptul egal pentru toți de a fi părtași la conducerea treburilor obștei. Vorbim despre democrația noastră socialistă și recunoaștem în ea generatoarea sumei acestor sentimente majore care prin responsabilitatea lor implicată, pot să conducă la slefuirea interiorului nostru uman; pentru că a participa înseamnă să al muncă, dăruire, putere, înseamnă asumare conștientă a timpului istoric înseamnă înțelegerea sensului utilității umane.

Trăim sub bolta sentimentelor noastre umane și știm că dincolo de un sentiment se naște un om și că dincolo de douăzeci de milioane de sentimente crește o țară.

PAUL EUGEN BANCIU

CONVORBIRI

Cu Livius Ciocârlie

ȘEFUL CATEDREI DE LIMBI ROMANICE A UNIVERSITĂȚII DIN TIMIȘOARA

„O literatură deschisă spre materialitatea lumii și a limbajului"

– Pentru că ați fost unul dintre inițiatorii Cercului de semiotică literară care funcționează în prezent pe lîngă revista ORIZONT, cît de oportună, poate incomodă, vi se pare acum o discuție despre statutul semioticii literare ?

– Discuția mi se pare întotdeauna oportună, dar pentru mine incomodă, deoarece nu sînt semiotician. Nu fac decît să mă ocup de literatură ținînd seama de concepția generală a uneia dintre ramurile semioticii literare. Spun **uneia dintre** fiindcă, oarecum, ca și despre structuralism, acum cîțiva ani, se vorbește despre semiotică, dar ea cuprinde mai multe orientări, uneori chiar divergente. Comun le este doar faptul că toate pretind o serioasă competență analitică, în primul rînd lingvistică; de aceea spun că nu sînt și nu voi deveni semiotician.

– Persistînd încă în critica literară de la noi confuzia semioticii cu structuralismul, vă rog să operați distincția necesară între aceste două tendințe.

– Se știe că semiotica a fost postulată de către Ferdinand de Saussure, părintele structuralismului, încît ar fi de așteptat ca cele două metode să fie cel puțin aliate dacă nu chiar una circumscrisă celeilalte. Și, într-adevăr, există o semiotică, aș zice cea din preajma lingvistului **structuralist** Greimas, care, stabilind în operă relații constante și nivele izotopice etajate într-o construcție echilibrată se subordonează, mi se pare, concepției structuralismului. În planul criticii literare, înrudită cu această direcție, ar fi critica tematică, de exemplu aceea a lui J. P. Richard. În schimb, varianta care mă interesează îndeosebi, situată la confluența semanalizei marxiste a Juliei Kristeva, cu gramatologia lui J. Derrida, este **antistructuralistă**. Ea observă manifestarea pulsiunilor semiotice care, producînd sens și diseminîndu-l în relații multiple și nestabile, desfac **structura** ierarhizată a simbolului, angajează subiectul uman înțeles ca activitate producătoare de sine și dialoghează cu alte „texte", literare sau nu, în primul rînd ideologice și sociale.

– Cum apreciați tentativele de întemeiere a unei semiotici globale ? Care credeți că ar fi aportul semioticii literare în acest context ?

– De fapt, tocmai o „știință generală a semioticii" a avut în vedere Saussure și există astăzi preocupări care, reunite, ar putea schița o asemenea știință generală. Se pot studia și se studiază tot felul de semne, printre care, în directă cuprindere a literaturii, semnele culturilor, cercetate de exemplu la Tartu, în primul rînd de către Iuri Lotman. Față de aceste orientări, mă întreb dacă semiotica literară nu apare ca un fel de ucenic vrăjitor, deoarece în cazul științei semnelor ea se îndoiește de însăși noțiunea de semn și în orice caz de semnul saussurian format din două laturi — semnificantul și semnificatul — care, deși nu pot fi desprinse una de alta, își păstrează totuși identitatea, în timp ce semiotica literară concepe unități semnificante în care sensul și forma au fuzionat și nu mai pot fi studiate separat.

– Ce nu poate (încă) semiotica literară ?

– Ca să știu ce nu poate, ar trebui să știu mai bine ce poate. Oricum, va fi interesant de văzut dacă va putea să devină, cum o dorește Kristeva, o știință critică, în stare să se examineze tot timpul, să se conteste și astfel să se transforme. De asemenea, va fi interesant de văzut încotro o va duce tendința ei de a nu fi doar studiul unor practici și al unor scrieturi, ci ea însăși practică și scriitură, unde o va conduce deci mirajul ei, de

Convorbire realizată de ADRIANA SIMLOVICI

(Continuare în pag. 7)

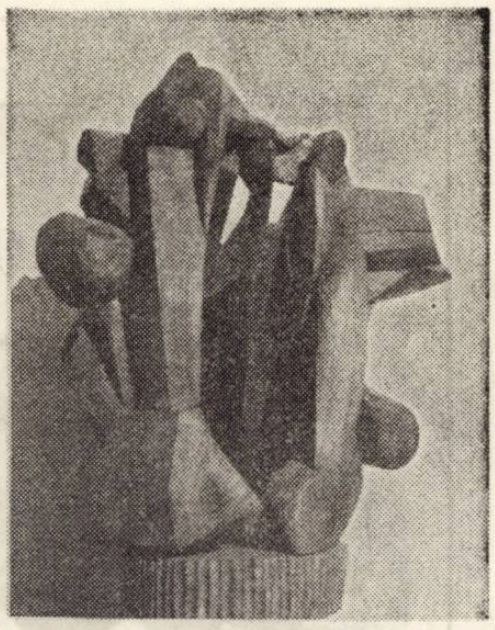

Democratismul sistemului nostru electoral

PRINCIPII ȘI FUNCȚIONALITATE POLITICĂ

Expresie a înaltului democratism ce caracterizează orînduirea noastră, a participării responsabile a comuniștilor, a întregului popor la elaborarea opțiunilor politice majore cu privire la destinele patriei socialiste, lucrările istoricului Congres al XI-lea al partidului nostru conferă noi dimensiuni și semnificații acțiunii de perfecționare a statului socialist, ca principal instrument de organizare a întregii activități economico-sociale, acțiunii politice actuale de desemnare a celor mai înaintați și competenți cetățeni în organele puterii de stat. Caracteristica principală a acestui moment politic, cu ample rezonanțe în întreaga perioadă istorică ce se deschide în fața poporului nostru, a fost remarcabil subliniată în Raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al XI-lea, prezentat de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului, astfel : **„Avem o linie generală politică justă ; avem un partid puternic ; avem puternice organizații de masă și obștești ; în cadrul Frontului Unității Socialiste sînt unite toate forțele națiunii noastre socialiste... Decisivă este acum activitatea concretă, politică și organizatorică, de realizare în viață a hotărîrilor".**

Tocmai în acest sens, alegerile de deputați în Marea Adunare Națională și în Consiliile populare județene, municipale, orășenești și comunale, acțiune de mare însemnătate politică prin care debutează anul 1975, ridică în prim plan dezbaterile și preocupările vizînd lărgirea și adîncirea democrației socialiste, rolul sistemului nostru electoral în stimularea participării conștiente și afective a tuturor cetățenilor maturi la rezolvarea problemelor obștești.

Sistemul electoral actual constituie un element indispensabil, o latură integrantă a democrației socialiste în ansamblul ei, a constituirii și funcționării democratice și eficiente a organelor puterii de stat la toate nivelurile. În accepțiunea cea mai directă sistemul electoral socialist reprezintă ansamblul reglementărilor juridice, a căilor, mijloacelor și procedurilor corespunzătoare etapelor succesive ale dezvoltării societății socialiste, prin care se organizează și se asigură propunerea și alegerea deputaților care vor îndeplini sarcinile organelor statului în numele și sub controlul obștesc al maselor de oameni ai muncii.

Ca resort inseparabil al funcționării democratice a vieții noastre social-politice, sistemul electoral se sprijină pe noile structuri ale societății socialiste și exprimă în mod nemijlocit noile relații sociale și de clasă în continuă dezvoltare, întemeiate durabil pe colaborarea și ajutorul reciproc între oameni, pe unitatea moral-politică a întregului popor în jurul partidului comunist. Exercitîndu-și neîngrădit drepturile și îndatoririle electorale, dezbătînd cu înaltă responsabilitate problemele dezvoltării societății socialiste, cetățenii se afirmă în mod activ și conștient în dubla lor calitate de producători ai bunurilor materiale și valorilor spirituale și de proprietari ai mijloacelor de producție, adică de stăpîni ai țării. Fiecare campanie electorală care declanșează și valorifică funcționarea sistemului electoral în cadrul larg, atotcuprinzător al procesualității democrației socialiste, înseamnă o puternică activizare politică a maselor, o largă desfășurare a inițiativei lor creatoare, o adevărată școală a maturizării conștiinței lor civice.

Ca și însăși democrația socialistă în interiorul căreia ia naștere și se afirmă, sistemul nostru electoral nu constituie o schemă rigidă, un ansamblu static de norme mijloace și proceduri strict delimitate, ci un element activ, în continuă evoluție, în planul vieții social-politice. El s-a dezvoltat și perfecționat necontenit, etapă de etapă, oglindind marile prefaceri structurale, sociale și naționale din patria noastră socialistă, făurirea personalității omului nou, lărgirea continuă și adîncirea drepturilor și libertăților cetățenești, creșterea responsabilității civice a membrilor societății.

Întreaga fizionomie, rolul și funcțiile sistemului nostru electoral evidențiază înaltele principii politico-morale ale noii societăți, profundul democratism al vieții noastre sociale și de stat. O primă dimensiune definitorie a sistemului electoral socialist o constituie realizarea în practică a cerinței universalității votului. Desființînd clasele exploatatoare și eradicînd printr-o largă muncă politico-educativă diversele populare, toți cetățenii la o viață politică activă, mocratice generate de vechile regimuri politice reacționare, revoluția socialistă a reușit să ridice mase e populare, toți cetățenii la o viață politică activă, demnă, conștientă în sulba progresului social. Piedicile, limitele și restricțiile de tot felul care barau, în trecut accesul oamenilor muncii la exercitarea drepturilor electorale, participarea lor la conducerea societății au fost înlăturate cu desăvîrșire. Fiecare cetățean ajuns la vîrsta maturității civice, indiferent de sex, naționalitate, profesiune sau domiciliu are dreptul și îndatorirea de a participa la rezolvarea treburilor obștești.

Democratismul sistemului electoral socialist se caracterizează prin traducerea în viață a principiului egalității votului pentru toți cetățenii. Egalitatea deplină în drepturi a membrilor societății în toate sferele vieții sociale se exprimă, în cadrul sistemului electoral socialist, în cerința ca fiecare alegător să dispună de un singur vot, pe o singură listă de alegători, și într-o singură circumscripție electorală, egală ca număr de locuitori cu celelalte și care să confere un singur mandat de deputat. Au fost astfel total repudiate practicile electorale burgheze care acreditate sistemului colegiilor, al primelor guvernamentale sau delimitarea disproporționată a circumscripțiilor electorale ce duceau, în fapt, la încălcarea flagrantă a egalității votului cetățenilor.

Principiul votului direct și secret completează cadrul profund democratic al sistemului nostru electoral, incompatibil cu uzanțele votului public, sau votului indirect practicate de vechile regimuri politice.

Democratismul consecvent al sistemului nostru electoral se exprimă, în mod corespunzător, și în faptul că toți cetățenii care împlinesc vîrsta de 23 de ani au dreptul de a fi aleși în organele puterii de

IOAN S. MUREȘAN

(Continuare în pag. 3)

POEZIA

DE LA POEZIA DISCURSIVĂ LA POEZIA ACȚIUNE

Poezia anului 1974, într-o oarecare măsură invită la o lectură „în bloc", la parcurgerea liniștită a volumelor apărute, pe de altă parte însăși conformația teritoriului liric din anul trecut este mai egală, fără prea multe asperități, lăsîndu-se lesne „citită" și definită. Mai mult decît în cursul experienței imediat anterioare, cînd remarcam o semnificativă radicalizare a registrului tematic, a atitudinii și viziunii poetice, prin adoptarea unei perspective pregnant civice, or a apropierii poeziei de sensurile și resursele originare (bună oară orfice), variate formule și modalități lirice s-au întîlnit sub zodia unei atitudini comune : *aceea a insurgenței lirice, a poeziei eveniment, în care confesiunea intimistă sau ritualică, interesată de definirea unui „limbaj interior", este înlocuită cu* confesiunea publică, *retorică, transcriind limbajul cetății. Ieșind de sub „ciuperca de fetru a singurătății", poetul se reîntoarce în arenă, unde regăsește temperatura firească a vieții, se angajează într-un dialog cu semenii săi ce reconsideră modalitățile poeziei discursive, euristice (de la ample reportaje lirice la formele oratorice, recitative ori didactice). Simptomatică pentru această mutație este apariția volumului retrospectiv a lui Geo Dumitrescu,* Jurnal de campanie *ce transcrie devenirea în timp a unei formule de lirism insurgent, iconoclast, politic. Dar ceea ce cîndva reprezentase o apostazie necesară (în sensul „Declarației patetice" a generației lui M. R. Paraschivescu), o atitudine de frondă anarhică, astăzi este învestit cu maturitatea unei experiențe politice și al unui nou etos social ce proclamă legile necesare ale schimbării, activismului, permanentei interogații dialectice.*

Cele mai bune cărți ale anului trecut aspiră la conturarea unui program al poeziei-acțiune. *Remarcabile ni se par în ansamblu volumele lui A. Păunescu,* Repetabila povară *și Nicolae Dragoș,* Scut etern, *pe lîngă cele amintite deja, pentru patosul social autentic, nu o dată conținînd și o undă elegiacă, interogația și îndoiala matură prin care se refuză idilismul și prosternarea docilă în fața istoriei O poezie ca „Atîta istorie în somn" în volumul lui A. Păunescu formulează în cadrul aceleiași retoricități, neliniștea poetului care se vede amenințat de fluxul evenimentelor și redus la postura de cronicar : „Să nu se mai întîmple pur și simplu nimic / Să fie numai și numai / Viață. Taina vieții / Fără istorie senzațională" Evident adevăratul poet nu se află nici în acest refugiu costernat din calea istoriei, ci undeva între acțiune și contemplație, umilință și revoltă, iereamidă și apostrofă responsabilă.*

Pentru aceleași motive apreciem în mod deosebit și vol. Pasteluri *de C. Buzea care operează o spectacuoasă revenire a poetei la lumea materială, „la ispitele de iarbă", la peisaj (programatic respinse înainte ca alienante, inamice ale contemplației și cunoașterii de esență). C Buzea pornește într-un adevărat pelerinaj printr-un muzeu străvechi al naturii, de vechi vetre românești, a căror prezență terapeutică îi retrezește gustul pentru materialitate și concretețe. Durerea agonică din cărțile anterioare se preschimbă acum într-o „melancolie vindecătoare", o contemplație activă. De altminteri „pastelurile" ei refuză comoditatea tiparelor tradiționale, ele sînt fie imnice, „cîntece naive", contemplative, fie discursive, invitînd la o meditație gravă asupra existenței, și nicidecum pastelurile decorative, evocări pitorești ale locurilor natale, din volumele lui Virgil Carianopol, Traian Coșovei, Ovidiu Hotinceanu, Haralambie Țugui etc. De altfel în legătură cu acești din urmă poeți, stimabili prin unele creații, dar simptomatici pentru un anumit gen epidermic de poezie a sentimentului patriotic, se ridică justificat întrebarea dacă mai este astăzi viabilă lirica descriptivistă, de „culoare locală".*

Au existat și alte modalități de cultivare a poeziei patriotice ori sociale, bunăoară prin reactivarea, pe urmele lui Ioan Alexandru sau Ion Gheorghe, a unui gen de tradiționalism cu multe aluviuni mitic-arhetipale (destul de exterioare în Pseudopatriarchalia *lui Gh. Istrate, ce recurge la imagini-clișeu și posturi culturale, de tipul obsesiei anteice a țărînei) Mult mai interesantă ni se pare cartea lui Gh. Alboiu în care pe lîngă structura etno-folclorică tradusă în mari alegorii și arhetipuri — Stîlpi cum îi numește poetul — se încearcă și o originală identificare a sentimentului erotic cu jubilația patriei, pînă la erotizarea întregului „sistem" mitic și limbaj poetic. Nu numai prin tonalitatea imnică, dar și prin încercarea de a conferi organicitate viziunii și cursivitate, organizare poematică, declamației. Gh. Alboiu, Mihai Ursachi sau Grigore Hagiu relansează un gen de poezie de concepție, cu o „metafizică" (viziune poetică integratoare) de natură totuși mai mult retorică sau ceremonială.*

Un alt gen de retorism, pe care l-am numi lirism retoric *se poate detecta în alte cărți, ca cele ale lui Dan Verona sau Matei Gavril a cărui conținut este dat de însuși mecanismul creativității, exaltat ca stare de grație, ca sublim (nu odată grandilocvență) a jubilației comunicată de cuvîntul „inspirat".*

Două cărți ale poeților timișoreni Marcel Turcu și Nicolae Dolingă se înscriu într-o arie asemănătoare de preocupări. Dincolo de ostentația mitologismului și „arheologiei" poetice la primul, ori de discreția juvenilă pe alocuri a declamației la cel de al doilea, volumele lor se raliază la aceeași încercare de reconsiderare a raporturilor poetului cu istoria (pentru Marcel Turcu chiar și pastelul este un prilej de dezhumare a fondului istoric, un discurs civic) ori de întoarcere la esența materială a

ANUL EDITORIAL 1974

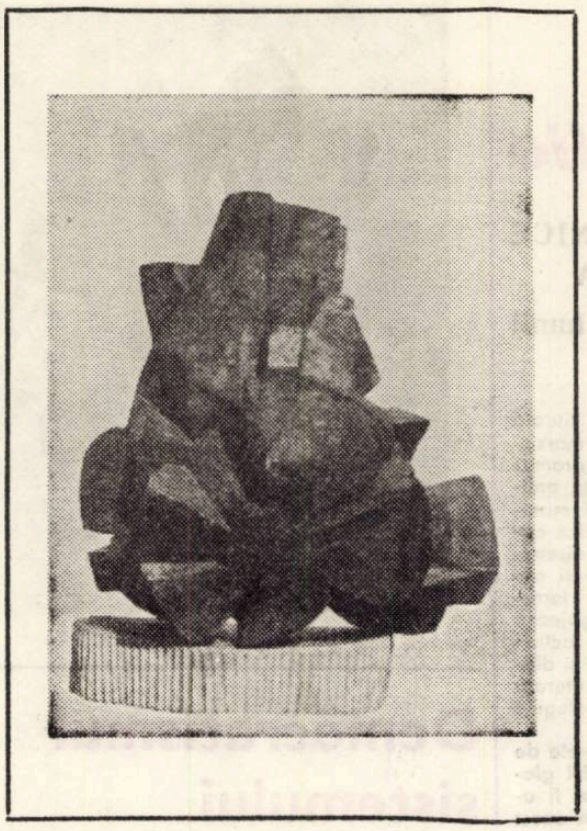

lumii și totodată de interogare a misiunii responsabile a poetului la Țărmul cuvîntului *(titlul vol. Nicolae Dolingă).*

O atare circumscriere a consunanței de atitudine și modalitate în lirica anului trecut pare a ignora fatalmente cărțile ce nu se înscriu întru totul pe această coordonată (și astfel de cărți sînt cele ale lui Gelu Naum. Ana Blandiana, reeditări, Șt Aug. Doinaș, Mircea Ciobanu, Ben Corlaciu etc.) Invocarea acestor nume nu schimbă lucrurile : prezența lor este însă binevenită și necesară într-un moment în care poezia-acțiune, poezia explicit politică, întemeiată nu odată pe rigorile și riscurile declamației retorice, ar putea crea impresia de monotonie și manierism. O șansă, parțial ratată în acest an, este violentarea din interior a anchilozării discursului poetic de o asemenea factură, prin intervenția unui număr cît mai mare și reprezentativ de poeți din „promoțiile" mai noi.

MARCEL POP-CORNIȘ

PROZĂ

PREEMINENȚA MODELELOR EPICE

Nici proza anului 1974 nu se realizează altfel decît ca un intermitent monolog despre propria sa condiție. Romanul, îndeosebi, este tot mai mult un discurs despre roman, despre o literatură potențială. Rurali și **citadini, lirici și obiectivi, autorii cărților de proză cunosc, aproape cu toții, obsesia obligativității replicii la mai vechi ori mai noi modele : romanul, nuvela, povestirea, schița se transformă din forme ale organizării epice în obiect al investigației limitelor și potențialităților uneia sau alteia dintre formulele narative. Această preeminență a tehnicii literare a emancipat, în primul rînd, o seamă de prozatori „stiliști" ori dotați înainte de toate cu inteligență artistică, trecînd în planul secund pe povestitori.** Discursul teoretic însoțește romanul în forma eseului explicativ (Petru Popescu, **Copiii Domnului)** ori poate fi reconstituit, de cele mai multe ori, din structura epică. Renunțînd să fie propriu-zis experimentală, precum spre sfîrșitul deceniului trecut, proza publicată în 1974 ocolește, cu rare excepții în egală măsură tradiția, căile prea mult bătătorite. Tutelară este în cîteva cazuri viziunea ironică — și parodia subțire a genurilor dacă nu dă la iveală cărți monumentale, îi scutește în schimb pe autori de un epigonism stînjenitor.

De o mare trecere se bucură romanul-anchetă, în care investigarea dură a realității nu exclude parabola subtilă : Augustin Buzura, **Fețele tăcerii.** În primele rînduri rămîn însă în continuare tot prozatorii, destul de productivi altfel, care adăugă încă o secvență unor cicluri romanești. **O bere pentru calul meu** se inscrie, fără riscul de a ajunge la un punct terminus, în mișcarea concentrică a epicului din **F...., Vînătoarea regală, Cei doi din dreptul Țebei.** Același fabulos de sorginte folclorică (livrescă uneori) cuplat cu un alegorism sprijinit, inițial, pe o schemă mitică, situează **O bere pentru calul meu** în coordonatele bine cunoscute ale prozei lui D. R. Popescu. Cu observația, doar, că prozatorul pare a fi preocupat tot mai mult de lucrătura „artistă" a frazei, ajungînd la construcții stilistice uneori excesiv complicate. Tot un ciclu romanesc continuă Bujor Nedelcovici în **Noaptea.** Romanul unei familii și al unei epoci, **Noaptea** adoptă o formulă apropiată celei obișnuite în genul policier, completînd fișierul de personaje cu colaje (după rețeta Dos Passos, poate Büchner) de documente autentice, tăieturi din articole de gazetă.

S-ar părea că asistăm la înflorirea unui model de roman neopicaresc în esență, cu deosebirea că locul tradiționalului aventurier este luat de micul afacerist (Radu Ciobanu, **Dreptul de a începe**) micul funcționar ori de intelectualul (de regulă jurist ori ziarist) pornit într-o expediție justițiară în spațiu și timp. Alături de amintitele cărți ale lui D. R. Popescu, Augustin Buzura, Bujor Nedelcovici pot fi citați Norman Manea (**Atrium**), Constantin Stoiciu (**Trufie**), Corneliu Stefanache (**Așteptarea aproapelui**), Romulus Guga (**Adio, Arizona**). De remarcat totuși că spațiul înfinit al romanului picaresc este înlocuit frecvent cu o realitate relativ ușor de circumscris : familia, clanul, satul, lumea micii burghezii ori a intelectualității rurale și orășenești, mediul muncitoresc etc. iar convenția ubicuității prozatorului (a personajului narator) din romanul tradițional este evitată printr-o multiplicare a „referenților", a personajelor-martori : Sorin Titel, **Țara îndepărtată,** Ion Marin Almăjan, **Neimpăcați în minie.** Din „noul roman", ultimele generații de prozatori par a fi reținut îndeosebi metoda de a privi obiectul (aici realitatea socială) din varii perspective, discontinuitatea relatării și relativizarea afirmațiilor ori negațiilor.

Povestitorii sînt mai rari (un Petru Popescu, de pildă, în nuvela **Copiii Domnului,** Ion Lăncrănjan în **Drumul ciinelui,** Corneliu Stefanache în **Speranța care ne rămine,** Gheorghe Suciu în **Botează-mă cu pămînt)** și prima apariție editorială a lui Octavian Popa cu un roman ce își propune să evoce o anume realitate din amintirile-monolog a trei personaje, se află la jumătatea drumului între arhitectura romanescă tradițională și formulele epice de relativă frecvență în ultimii ani.

Există în genuri neglijabile, practicată îndeosebi de foiletoniști, literatura umoristică rămîne în actualitate prin cărțile citorva rafinați ai genului. Mircea Horia Simionescu continuă, în **După 1900, pe la amiază,** saga ironică a cuvîntului și literaturii, ridicînd o umanitate medie în mitologie și coborînd textele „consacrate" în banal. Aspirații mitologice are și Sebastian Malac din **Amintirile unui mincinos** de Laurențiu Cerneț, prozator care, sporind literatura lumii funcționărești din cărțile sale anterioare, trece și el la alcătuirea uni „repertoriu", posibil infinit, de clișee literare. Țelul autorului este bineînțeles parodia și calul său de bătaie rămîne tot caragialescul Mitică, avînd însă aspirația și conștiința culturii, recte siropoasa dramă bulevardieră și proza convențional-lirică (a anilor 1900 ori 1974). Tot parodiei și truculenței compoziționale închină și Constantin Zărnescu în **Clodi Primus,** roman de debut care, alături de excelenta carte a lui Eugen Uricaru, **Despre purpură** (descinsă și ea din literatură însă ocolind ironia) sînt fără îndoială aparițiile de excepție în 1974, determinîndu-ne a nu mai consemna aici cele cîteva debuturi, altfel stimabile, ale unor prozatori din generații diferite.

În emulație cu prozatorii ce fac din tehnica decupajului un criteriu al aderenței la real, implicit la o literatură realistă (să-i mai amintim aici pe Alecu Ivan Ghilia cu **Vremea demonilor** și Radu Cosașu cu **Alți doi ani pe un bloc de gheață),** autorii de memorialistică, jurnale și pseudo-jurnale — multe, foarte multe titluri aici — dintre care citîm la întîmplare : Ion Molea, **Fuga de lunga noapte,** Ilie P. Gheorghiu, **Erupții din adîncuri,** Iosif Micu, **41 de zile în ghearele DEF-ului** — fac, nu de puține ori, dovada unei înzestrări literare.

Ca și literatura memoriilor, reportajul — literaturizant sau nu — este foarte bine reprezentat, fiind practicat cu egală aplicație de către prozatori, poeți, publiciști, reporteri : Ion Arieșanu, **Lumini peste Apuseni,** Sînziana Pop, Gabriela Melinescu, **Viața cere viață,** Radu Selejan, **Țara curcubeului de piatră,** George Sidorovici, **Oameni și munți,** Nicolae Mateescu, **Războiul piinii,** Radu Anton Roman, **Țara de sus a merilor** etc., etc.

În fine, două cărți diferite ca scop și ca motivație estetică, imposibil de omis fie și într-o sumară retrospectivă : Geo Bogza, **Paznic de far** și Eugen Barbu, **Caietele Princepelui, vol. IV.**

LUCIAN ALEXIU

CRITICA

LITERATURA ȘI COMENTATORII EI

1. În 1974, continuă (și se accentuează) interesul pentru studiile teoretice și de sinteză. Emoționați de apariția unor cărți ceva mai neobișnuite, unii au încercat să vadă critica română afiliată prin cîteva nume „noii critici", „psihocriticii", „criticii tematice", ceea ce reprezintă nu numai felul snob de a privi cîteva cărți importante, ci și incapacitatea de a înțelege profunda originalitate a unor cercetări. **Critica ideilor literare** de Adrian Marino, **Realism și devenire poetică** de Livius Ciocîrlie. **De la Sainte-Beuve la noua critică** de Savin Bratu, **Cultura europeană în epoca luminilor** de Romul Munteanu, **Critică și profunzime** de Mircea Martin, **Proză și luciditate** de Silvian Iosifescu, **Gogol** de Lucian Raicu, Tudor Olteanu — **Morfologia romanului european în secolul al XVIII-lea,** sînt cărți pe deplin independente, lipsite de orice complex provincial. Citite comparativ cu ceea ce se scrie aiurea, observăm că nu e nevoie de vreo amabilitate specială pentru a le nota importanța în cadrul unei cercetări europene a literaturii. Departe de a fi vasală unor orientări (altfel stimabile) metodele autorilor rămîn, pînă la urmă, proprii.

2. **Personalitatea literaturii române** de Constantin Ciopraga, Ov. S. Crohmălniceanu — **Literatura română între cele două războaie mondiale** (II), Eugen Simion — **Scriitori români de azi** ar fi cărțile ce ne apropie cel mai mult de sintezele dorite asupra literaturii române. Fiecare reprezintă încercări temerare, unice în literatura noastră nouă. În felul lor (mai ales a III-a) au rămas nediscutate, deși — știu eu — trebuie să ne gîndim, oricît am fi de optimiști, că asemenea cărți n-au cum să apară în fiecare an. Contestabile în detaliu (poate) ele sînt cărți fundamentale, așteptate, presupuse, reclamate (nu cu mult timp în urmă). Ele pot servi drept puncte de plecare în încercările mai tinerilor, dintre care cel mai promițător e Mircea Iorgulescu. În **Rondul de noapte** vedem, de altfel, una din cărțile prin care noua generație de critici își asumă fără complexe, dintr-un unghi de vedere nu odată spectaculos, obligațiile sintezei.

3. Colecțiile de inițiere, informare și popularizare și-au depășit cu mult rolul ce părea a le fi sortit altădată, și multe titluri pot fi citate aici, în această restrînsă recapitulare, cu conștiința că autorii lor au dat cărți **ce rămîn.** Ovidiu Papadima (Ion Pillat), Nicolae Balotă (Al. Phillippide), Gh. Grigurcu (Bacovia) Valeriu Cristea (Ion Neculce) sînt autori de cercetări nu numai personale, ci și adînci, bogate în reflexii și date ce vor fi folosite mult timp. O colecție ignorată (**Multum in parvo** a editurii enciclopedice), face, prin Laurențiu Ulici (Antologie de poezie), Irina Eliade (prezentatoare a lui Proust) și Angela Ioan (prezentatoare a lui Balzac) mult mai mult decît să informeze. Absolut remarcabilă (notam altădată), **Sofocle și condiția umană** a profesoarei Zoe Dumitrescu Bușulenga. Un real serviciu aduce literelor actuale colecția **Restituiri** a editurii Dacia, patronată de Mircea Zaciu, a cărui **Bivuac** continuă un șir de lupte atît de necesare culturii actuale. Din nou, Mircea Zociu este un polemist cum puțini sînt azi.

4. Culegerile de foiletoane au început să poarte în 1974, haine din cele mai ciudate. Foiletoanele nu mai apar așa cum ne obișnuiserăm, ci însoțite de un fel de studii teoretice ori de istorie literară, incropite adhoc. Ba cineva, ca să le scuze apariția, a născocit o formulă șoldie : „Anul literar cutare" — Culegeri de foiletoane, oneste vor să dea impresia că reprezintă ditamai cercetări monografice. De ce e nevoie de atîtea scuze pentru tipărirea unor cărți ce își au rațiunea lor, nu știm. A devenit deodată foiletonul suspect, a devenit inutil ? Cine patronează năstrușnica idee ?

Dintre volumele de foiletoane ale anului : Victor Felea — **Secțiuni,** Mihail Petroveanu — **Traiectorii literare,** Mircea Tomuș — **Istorie și critică literară,** Nicolae Ciobanu — **Critica în primă instanță,** Dan Cristea — **Un an de poezie,** Al. Andriescu — **Relief contemporan** pot sugera cititorului diverse reflecții asupra calității acțiunii critice.

5. Prezența așa-zișilor nespecialiști a fost, și în acest an, excepțională. În fruntea listei, Ștefan Augustin Doinaș cu **Orfeu și tentația realului,** carte gravă, excepțională prin densitatea comentariului și erudiție. **Enigmatica noblețe** de Ion Caraion, e, firesc, mai mult decît incitantă **Pro domo** de Al. Ivasiuc continuă o investigație inteligentă, poate nu îndeajuns de organizată, asupra relației între literatură și lumea de azi. **Eminescu,** roman cronologic, de Petru Vintilă, este mai puțin o carte spectaculară cît una de folositor travaliu, într-un domeniu în care sînt necesare calități de excepție. Două cărți (consacrate lui Pârvan și Kogălniceanu semnează Al. Zub, istoric, doct, informat cu deosebire. **Titu Maiorescu** de Simion Ghiță inaugurează cercetarea sistematică a operei de gînditor a lui Titu Maiorescu.

•

An al marilor evenimente, 1974 a prilejuit criticii, teoriei și istoriei literare evaluări rodnice. A fost 1974 anul criticii ? Cu cîteva accente mai bine distribuite, ar fi putut fi.

C. UNGUREANU

ISTORIE LITERARĂ

RESPONSABILITATEA ACTULUI DE EDITARE

Alcătuirea diferitelor ediții și tipărirea lor este un act de cultură a cărui responsabilitate derivă din valoarea sa. Foamea de carte este atenuată de aparițiile editoriale, unele în tiraje masive. Un lucru este cert — cartea se caută, se citește. Acest lucru este dovedit de cărțile epuizate în scurt timp, de marele număr al celor ce frecventează librăriile ori standurile de cărți de pe stradă, — lucru nou, dar practic. Cititorul asiduu, cumpărătorul de carte are și pretenția (nu imposibil de realizat să-și găsească cărțile anunțate în planurile editoriale. Greutatea se întîmpină, mai ales, la edițiile de opere, complete ori nu, sau chiar la edițiile de autor, mai curînd începute.

Este o evidență că realizarea unei ediții de opere complete este de o necesitate netăgăduită, numai că o asemenea acțiune începută ar trebui și terminată și dacă s-ar putea într-o perioadă mai scurtă. Aceste ediții oferă imaginea exhaustivă asupra creației unui scriitor oferind materialul necesar pentru marile exegeze critice. Dar în această reeditare ar trebui respectată o anumită ritmicitate. Cărțile apărute în ediții proiectate în mai multe volume nu sînt numai pentru marile biblioteci ale unor instituții de cultură, ci și pentru cititorul obișnuit căruia, să recunoaștem, îi este foarte greu să se descurce în neorînduiala cu care apar aceste cărți. O mai mare constanță și consecvență în respectarea unei aproximative periodicități de apariție ar fi utile pentru realizarea unei strînse legături cu cititorii și pentru ca acest act de cultură să fie la eficacitatea maximă.

Editarea operei lui Eminescu s-a oprit la volumul al VI-lea (1963), cuprinzînd prelucrări din folclor și culegeri folclorice. Cine se va încumeta să ducă mai departe acest mare act de cultură început de Perspessicius ? Pentru că, oricum, opera eminesciană este încă vastă, iar dacă ne gîndim la anul cînd a început editarea, sfîrșitul ni-l imaginăm încă departe. Este încetinită editarea operei lui Arghezi, începută în timpul vieții marelui poet. De ce este necesar să apară în alte ediții, diferite, opera din aproximativ ultimii zece-cincisprezece ani de viață ai lui Arghezi, cînd ar putea apărea în seria de **Scrieri** dînd și o mai mare coerență acestor volume ?

Uneori se respectă în editarea operelor un aproximativ criteriu cronologic, alteori este eliminată și această aproximație. Normal în seria de **Opere** a lui G. Călinescu trebuia să apară și **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** — dacă nu mă înșel și anunțată cu ani în urmă — dar faptul nu s-a petrecut pînă acum. Dincolo de incoerența unei acțiuni, dezavantajele pe care le produce, să mai adăugăm că această carte ar fi strict necesară, și nu numai pentru specialiști, mai ales în condițiile în care a devenit o raritate.

Paralelismele sînt inutile și fără sens în condițiile editării seriilor de **Opere** sau **Scrieri** complete. Există cazuri cînd, aproape la timpul de apariție în amintitele serii, o operă se editează în altă colecție, producînd o suprapunere ce ar putea fi evitată în avantajul altei apariții. O politică editorială, realist coordonată poate duce la rezultate bune, în avantajul evoluției literaturii. Monografiile fundamentale sînt, într-un fel, legate de existența unor opere complete în ediții critice. Ele se constituie și ca o sursă bibliografică mai la îndemînă pentru analizele critice de mare extindere.

Mai bine se petrec lucrurile cu edițiile de autor apărute în seria **Scrieri.** Operativitatea este mai evidentă, cărțile apărînd la un interval de timp mai scurt. Realizarea acestor ediții de autor are avantajul cunoașterii opțiunii autorilor asupra propriei creații. Nu de puține ori „revizuirile" sînt consistente, multe volume fiind reduse. Nu intenționăm un inventar al acestor ediții, dar numim selectiv cîteva (numărul notat în paranteză indică anul începerii editării). Au apărut în **Scrieri,** ediție de autor, operele lui Zaharia Stancu (1971), Mihai Beniuc (1972), Radu Boureanu (1972), Eugen Jebeleanu (1974).

Actul de editare este un act de marcată responsabilitate. În condițiile unei culturi în plin progres el trebuie să fie la înălțimea menirii sale.

ALEXANDRU RUJA

DEMOCRATISMUL SISTEMULUI NOSTRU ELECTORAL

(Urmare din pag. 1)

stat. Eligibilitatea deputaților se completează în mod organic cu responsabilitatea lor în fața alegătorilor atît pentru activitatea proprie, cît și pentru cea a organului din care fac parte.

Noua lege electorală adoptată la finele anului trecut asigură apropiatelor alegeri de deputați în organele puterii de stat un cadru politic, organizatoric și instituțional perfecționat. Consacrînd și dezvoltînd principiile de bază ale sistemului nostru electoral, ea, asigură creșterea răspunderii deputaților în fața alegătorilor, a întregului popor, cît și un mecanism mai simplu și operativ pentru revocarea deputaților care nu-și îndeplinesc îndatoririle ce le revin sau care încalcă principiile și normele eticii și echității socialiste.

Actuala lege electorală oferă alegătorlior noi posibilități de dezbatere democratică a tuturor treburilor obștești și de valorificare a experienței și inițiativei lor în slujba progresului multilateral, continuu și rapid al patriei socialiste și al fiecărei localități în parte. Totodată, posibilitatea de a propune mai mulți candidați pentru fiecare circumscripție electorală, solicită, din plin exprimarea matură a opțiunii alegătorilor în vederea designării celui mai competent și activ repreznetant al lor în organele puterii de stat.

În ansamblu, principiile și funcționalitatea sistemului nostru electoral se integrează organic în procesul adîncirii democrației socialiste, constituind încă o dovadă concludentă a deținerii întregii puteri politice de către popor în frunte cu clasa muncitoare, a participării efective, nemijlocite și conștiente a cetățenilor la conducerea statului.

PANORAMIC

● **O SCRISOARE PE SAPTĂMÎNĂ.** Iolanda Sasu ne invită, de această dată, să privim **STATUILE** orașului. Și scrie : „Sînt de o frumusețe rară. Cele noi și cele care au mai rămas. Unele au fost strămutate cu multă grijă de pe amplasamentul lor inițial, tocmai pentru a fi ferite de deteriorări posibile. Altele însă au dispărut. Unde sînt ? Știm despre existența lor din auzite, din povestirile celor mai vîrstnici, din vechi fotografii găsite în albume sau reviste bătrîne, pe raftul cel mai de jos al bibliotecii. Unde sînt acum, cît timp vor mai lipsi și de ce ? Îmi aduc aminte de plimbările copilăriei. Povestea multor case începea cu „aici, deasupra intrării, a existat înainte o statuetă reprezentînd . . ." Oare noi le vom povesti nepoților noștri ?". Cuvintele unui cetățean al Timișoarei care vede și deasupra înălțimii privirilor sale. Și o invitație adresată nouă, tuturor.

● **CERCUL DE BIBLIOFILIE** al Bibliotecii județene Timiș a organizat în 26 ianuarie a.c. un simpozion cu tema „Cartea obiect de cercetare". Pe lîngă cele nouă comunicări, simpozionul a prilejuit deschiderea unei expoziții de carte rară, bibliofilă, ediții princeps etc.

● **DOUĂ ȘTIRI DIN LUGOJ.** Profesorul Gh. Luchescu ne informează : 1. **Aniversarea a 125** de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu a fost sărbătorită de locuitorii orașului, între altele, prin participarea la un simpozion însoțit de un recital de versuri din opera poetului, susținut de actori ai Teatrului popular din localitate și o expoziție de carte. 2. **Secția germană a Teatrului popular** a înscris în repertoriul acestei stagiuni piesa lui Fr. Storch și Ch. Millitz, „Învățătorul și dracul" în regia profesorului Martin Mettler, scenografia Ecaterinei Mettler și coregrafia Adelei Streletz. Înainte de premieră, spectacolul a fost prezentat publicului din trei localități rurale.

● **ACTORII TEATRULUI NAȚIONAL** din Timișoara, Lucia Doroftei, Vladimir Jurăscu și Traian Buzoianu au recitat versuri din creația lui Mihai Eminescu, săptămîna trecută la Deta, în cadrul unei manifestări închinate aniversări a 125 de ani de la nașterea luceafărului poeziei românești. Prezenți la manifestare, poeții Damian Ureche și Nicolae Țirioi, au citit din creația lor.

● **LA ULTIMA ȘEDINȚA** a Art-Clubului IPROTIM, au fost prezenți redactori ai emisiunilor literare ale Studioului de radio Timișoara, pentru realizarea unor înregistrări care să prezinte ascultătorilor momente din activitatea acestui cenaclu.

● **AM VĂZUT, PE MICUL ECRAN,** primul dintr-o serie de filme, pe care Iosif Costinaș le va realiza pentru Televiziune. Îi dorim să se bucure de aceeași largă audiență.

● **ÎN PREGĂTIREA CAMPANIEI ELECTORALE.** Azi, ora 14,30 Întreprinderea „Industria lînii" expunerea „Anul internațional al femeii — eveniment de mare însemnătate în lupta femeilor din întreaga lume pentru emanciparea socială și culturală" ; Casa corpului didactic — ora 18 dialogul „Prezența României în sistemul Națiunilor Unite" ; Căminul cultural Petrovaselo ora 15 consultația „Profundul caracter democratic al Legii electorale a Republicii Socialiste România". Manifestări cuprinse în Programul Consiliului județean Timiș.

● **„VOTĂM VIITORUL DE AUR AL ȚĂRII"** se intitulează programul pregătit de brigada artistică de agitație a Casei de cultură din Lugoj, în cinstea alegerilor de deputați în M.A.N. și consiliile populare.

● **CU PRILEJUL ÎMPLINIRII A 116 ANI DE LA UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE,** Filiala Societății de științe istorice, Casa de cultură și muzeul din Lugoj au organizat, în sala teatrului, un simpozion la care și au adus contribuția profesorii Dan Popescu, Gheorghe Luchescu și învățător Ion Stratan. Manifestarea a fost întregită cu prezentarea unui montaj literar-muzical dedicat Unirii.

A. I. C.

Ștefan Augustin Doinaș

ȚARA DIN TRANDAFIR

O, țara mea din trandafir, tips'e
ce plimbi miresme proaspete la porți !
Fierul ce te-a rănit in zori de zi e
știrbit de răsuflarea celor morți.

Petale-ți suntem. Cei ce te-ngropară
în inima nevrednică își țin
muiate miinile-n venin și pară.
Și încă, pentru ei, e prea puț n...

Corolă-vis care nu scazi in glastră,
în timp ce noi ne scuturăm pe drum !
Cei nenăscuți zoresc sămința noastră
sporindu-ți aria, ca un parfum.

O, floare-a viitorului ! Cind sorii
ferindu-se de su'iți vor uita
să răspîndească peste lume zorii,
tu fă-i să scapere din fruntea ta !

DUCIPAL LA IND

Ar vrea să bea – și nu poate.
Nu poate să bea, și stropește.
Abis sunt apele toate,
abis cu p ivire de pește.
Il doare gura de friul
bătut, ca la Perși, cu topaze.
Ar vrea să bea, însă riul
il bate cu solzi și cu raze.
Își simte in șea călărețul :
din valuri il scapără Indul.
Ar vrea să bea,, însă prețul
e groazn'c... Și suflă, zăi:du-l
cu capu-n jos : suflă-n apă
să-alunge-arătarea fatală.
Ar vrea să bea – și-l adapă
doar scrișnetul alb pe zăbală.

POETUL ȘI CLIPA

Aroma veșniciei imbracă efemerul.
O, ce n-aș da să fie ca fagurii acești
dactili : albina, care străpunge-n rouă cerul
și explorează-n floare desenul unei cești,
să treacă prin silabe și să depună-n strofe
un strop de miere – clipa salvată de amurg.
Voi, faze ale Lunii, rotite catastrofe !
Cu perindarea voastră pe sus, eu insumi curg :
și numai forma dulce-a cuvintelor de ceară
așteaptă, pipăită cu pana, s-o astup,
in timp ce ursul nopții, neinvățat să-și ceară
tributul, dă tircoale sonorului meu stup.
Hai, pradă-mă tu, lotru al vieții, întuneric !
Poate că vor rămine a doua zi în zori
destu'e ritmuri, cupe cu pintec emis'eric,
in care să respire parfumu-acestei flori...

TINERI POEȚI

DE CÎND

De cînd am spus răspicat
Sint comunist !
Adică,
Inima și mintea mea s-au imbinat și au umplut
Întregul contur de foc al sunetelor,
Parcă viața mi-a deschis poarta de taină
Ce duce spre împărăția cuvintelor.
Și, de cite ori, bucurii intregi
Mi se zbat in inimă,
Sau certitudini majore
Imi stau drepte in minte,
Cuvintele vin singure pe măsura intregului
Și-l ridică spre soare in tril de ciocirlie.
Rămine in urmă,
Ca respirația intensă a holdelor după ploaie,
Iar cind totul pare cufundat in neclintire
Merg cu certitudinea că duc in suflet
Căldura și liniștea implinirii bobului de griu și
Pasul mi se aude mai apăsat, mai sigur,
Și pot spune : am devenit om !

PENTRU PRIMA TEAMĂ

De cind nu-l citesc nici pe Shakespeare,
Decit după ce-mi chem Carpații și holdele aproape
Și nu mă intorc spre tablă in fața clasei
Decit cind toate liniile furna'elor
Mi se inchegă sub pleoape,
Alerg tot mai des spre acel izvor,
Spre care am intins palmele intiia oară
Și n-am atins apa de teamă
Că se va speria ca o pasăre
Și se va ascunde pentru totdeauna in stinca sură.
Și cred
Că de voi strecura sub pleoapele de acolo
Înălțimea și statornicia munților,
Lumina caldă a holdelor de griu
Și imensitatea mării
Palmele s-ar uni cu apa
Devenind cele mai neobosite aripi spre implinire.

Ioana Cioancăș

PRIN CÎNTEC TRĂIESC

Peste aerul de trandafiri mi se
ridică glasul. E cintec tot ce se intimplă
de jur imprejur. Vine patria cu fluturi
in miini și-n fereastra mea ii lasă –
stele prin care văd dimineața.
Arbori de luceferi aduc la vale
munții de hirtie pe care scriu istoria
acestor timpuri mari.
Ochiul meu ride in firul de iarbă.

Cine mă cheamă, pat ie, pe cimpia ta,
să-i rup din rădăcini buruienile,
cine mă strigă la fintina pără.i.ă
să-i aduc iarăși in cumpene
izvoare'e acestui pămint românesc ?

Tot ce se intimplă e cintec
Și eu prin acest cintec trăiesc.

Ion Vergu Dumitrescu

PRIN NOI

Prin noi s-au ridicat stegarii te'e.i
Cu dor de vis și țară de luceferi
Și cintecul din zarea mică
Spre fericirea noastră se ridică.

Noi viitorul l-am adus aproape
Și soarele l-am plămădit din ape
Ca să se facă Pa'ria-grădină
Și f.ecare om cite-o lumină.

Iar azi sub falduri de drapele
Ne ridicăm cu frunțile sp e stele –
Cu toți care purtăm sub soare
Pămintul lui Ștefan cel Mare.

Petre Dinu Marcel

PIINE ȘI STEME

Iulie arde cuptorul pămintului.
Păianjen de aur, soarele, pinză își țese
Pină la ultima frunză șoptitoare,
Unde albastru coboară cerul
Printre plopii bătrini.
Cumpăna zilei a rămas dreap'ă
Între răsărit și apus – e ora cind
La sinul mamelor prunci adorm
De atita liniște in cimpie.
A piine caldă miroase pămin'ul,
Lăstunii ta'e văzduhul mai sus...
Apoi, tirziu, peste freamătul zilei,
Aprinsele-i ape își revarsă seara
Peste intinderi, departe,
Unde bărbații acestor locuri
Adună griu tinăr, pentru piine și steme...

George Bera Arădeanu

VIITOR

Cu marmora pe brațe și in gind,
Venim la temelia imp'inir.i,
Inspre catargul stelelor urcind,
Ca să sporim lumina fericirii.

Să inflorească fiecare dor,
Să inflorească dragostea f erb'nte
Cu care noi pornim spre viit:r,
Cu-o mamă țară și-un pa.tid părin'e !

N. Vladin Ioan

Eugen Dorcescu

PONTICĂ IV

Brațul falezei mingi'e marea
– Herghelie de fum –
Meduza soarelui năclăită pe plajă.
Și stincile mormăie leneșe și rumegă ceața.
Vai, cit de mică mi-e umbra
sub cearcănul cerului.

PESCĂRUȘUL

In clopot de-ntuneric luna ba'e ;
E-un naos marea. Golul, dedesubt,
S-acoperă c-un pod de alge rupt –
Concentrice văpăi dezghiocate

Un miez de foc alunecă pe creste
În ripe-ntunecate strălucind
Vin zorile cu grape de argint
Nimic nu e aicea, totu-i peste.

DECEBALUS

În grotele cu lei de piatră, stind
pe socluri ude, lingă draperia
de calcar negru, frămintat de picuri,
mi-am scormonit culcușul Dorm aici
și leii-aprind tăcutele lămpașe.
Cenușă poartă-n riduri. Co'ții lor
imi trec prin vine, blind, ca niște sănii.

ULYSSE

Cine mă va găsi
in dezamorsatele lumi a'e mării ?
Cine, in noaptea
albă la capete ca o cupolă ?
Nimeni, doar soarele blond, nepăsătorul războinic ;
singele lui trimițindu-mi spre larg
și ancora greu cutremurind-o.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 2 februarie

8,40 Cravatele roșii 9,35 Film
serial pentru copii. baktari. 10,00
Viața satului... 11,15 Bucuriile
muzicii. 12,30 De strajă patriei.
13,00 Album duminical. 14,00 Ce
vrăji a mai făcut nevasta mea.
15,00 Magazin sportiv. 100 de ani
de fotbal. 16,30 Baladă pentru a-
cest pămint. 16,50 În sprijinul ac-
tivității cultural-artistice de a-
matori pentru campania electorală.
17,00 Cel mai bun continuă. 17,55
Film serial Ruinele impușcă. E-
pisodul I. 19,00 Reporter '75. 19,20
1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00
Film artistic : În nord, spre A-
laska ! 22,00 Telejurnal. 22,10 Du-
minica sportivă.

LUNI, 3 februarie

16,00 Telex. 16,05 Drag mi-e mie
cintecul 16,20 Schiul... nimic mai
simplu (V). 16,30 Emisiune in
limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv.
19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal.
20,00 Reflector. 20,25 Roman foile-
ton. Umbra turnului. Episodul
VIII. 21,15 Revista literar artistică
Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 4 februarie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00
Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă
franceză. 10,30 File de dicționar.
12,25 Telex. 12,30 Închiderea pro-
gramului. 16,00 Curs de limbă rusă.
16,30 – 17,00 Curs de limbă en-
gleză. 17,30 Telex. 17,35 Legile țării
— legile noastre. 17,50 Algoritm Tv.
18,25 Lecții Tv. pentru lucrătorii
din agricultură. 19,00 Județele țării
pe verticala dezvoltării. Azi, jude-
țul Brăila. 19,20 1 001 de seri. 19,30
Telejurnal. 20,00 Revista economică
Tv. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 5 februarie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00
Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă
rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Film
serial. Misiune imposibilă. 11,50
A șaptea artă și baletul pe gheață.
12,05 Noi aspecte ale statului socia-
list. 12,25 Telex. 12,35 Închiderea
programului. 16,00 Curs de limbă
germană. 16,30 – 17,00 Curs de lim-
bă franceză. 17,30 Telex. 17,35 Din
lumea plantelor și animalelor.
18,05 Tragerea pronoexpres. 18,15
Forum. Emisiune social-politică
pentru tineret. 18,40 Din țările so-
cialiste. 18,50 In sprijinul activității
cultural-artistice de amatori pentru
campania electorală. 19,00 Familia.
19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal.
20,00 Muzică ușoară cu Mihaela
Duțu și George Enache. 20,15 Ca-
dran economic mondial. 20,30 Tele-
cinemateca. Ciclu Mari regizori.
Andrzej Wajda. „Generația". 22,00
Varietăți pe... 16 mm. 22,10 24 de
ore.

JOI, 6 februarie

16,00 — 17,00 Teleșcoală. 17,30
Telex. 17,35 La volan. 17,50 Cum
vorbim. 18,05 Muzica. 18,30 Noua
Zeelandă — documentar. 18,40 Lec-
ții Tv. pentru lucrătorii din agri-
cultură. 19,20 1 001 de seri. 19,30
Telejurnal. 20,00 Reportaj T. 20,30
Handbal masculin : Skoda Pisen
— Steaua București. 21,40 Amintiri
despre viitor (II). 22,25 24 de ore.

VINERI, 7 februarie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05
Emisiune in limba germană. 18,50
Tragerea loto. 19,00 Județele țării
pe verticala dezvoltării. Azi jude-
țul Alba. 19,20 1 001 de seri. 19,30
Telejurnal. 20,00 De la strămoși,
pentru nepoți. O familie de rap-
sozi : Petreușii. 20,15 Film artistic.
Nu te lăsa niciodată. 21,40 Cinte-
cele mele. Romanțe cu și... de
Mia Braia. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 8 februarie

10,00 Film serial pentru copii.
Năzdrăvanul Dennis. 10,25 Tribuna
Tv. 10,45 Iarnă, veselă iarnă —
muzică ușoară. 10,55 Telecinema-
teca. 12,25 Cintece și jocuri popu-
lare. 12,40 Telex. 12,45 Drumuri pe
cinci continente. 13,30 Desenul ani-
mat vă oferă... 14,15 Expediție de
vinătoare Tv. 14,40 Magazin sportiv.
15,40 Caleidoscop cultural-artistic.
16,00 Telex. 16,05 Virstele peliculei.
16,55 Teleglob : Bonn 17,15 Prefe-
rințele dv. muzicale și prefe-
rințele noastre. 18,00 Emisiune de
versuri. 18,15 Club T. 19,00 Lumea
copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30
Telejurnal. 20,00 Telenciclopedia.
20,50 Film serial. Misiune imposi-
bilă. Sfirșit de meci. 21,40 Telejur-
nal. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00
Intilnirea de la ora 1...

TELEVIZIUNE

ITINERARII

LUCIAN BURERIU

Desenul autorului

Iată-mă din nou aici, adus de o opțiune ce a devenit constantă, pentru că nu toate orașele străine iți pot sădi dorul de a le revedea. Există orașe aproape fără turnuri, orașe ce oferă un strict necesar depersonalizat, muiat într-o îndoielnică anvergură modernă. Dar în Praga te intimpină mereu turnurile mari și mici ieșind de pretutindeni, ca dintr-un basm de turtă dulce, pitorescul ridicindu-se spre cel mai înalt grad de puritate.

Așadar, turnuri și un gotic străvechi, de cetățuie, dar nu un gotic nordic, copleșitor, strivitor, ci unul slav, asta însemnind pentru mine familiarul acoperiș povirnit al turnurilor pentru pitici, totul devenind intenție și semnificație gotică mai presus de grandoare. O arhitectură familiară deci, supusă fanteziei unor bonomi inclinați mai degrabă spre înțelepciune hitră decit spre asceză. Probabil că ulița aurarilor din Hrad, cu casele umoristic de mici, înfipte în zidul-tată a fost populată de căutătorii pietrei filozofale și flogistic, de astrologi privind prin telescoape de lemn, cu halba de bere pusă alături. Pe aici a trecut și disperarea purpurie a lui Franz Kafka. Cehii trăiesc cu bucurie sinceră in casele moștenite de la strămoșii multiseculari. O stratificație de civilizații pe care in mod simbolic o intilnești și în de data asta monumentala catedrală din Hrad, milenară ; aici fiecare veac a adăugat cite ceva, într-un amalgam, într-o diversitate eclectică de stiluri. Rozeta cu vitraliu, una din cele mai mari, nu este însă melancolică, ci ne atinge cu pete vii de culoare, ca o petrecere laică.

Toamna construiește virtejuri de frunze în vint. Pe trepte abrupte, între două ziduri intunecate, intrind ca un recul în pămint, un șir de copii urcă murmurind spre Hrad, în această după-amiază de taină, copii blonzi ca berea ori ca soarele pal, de nord, urcă înspre cunoaștere. Brusc mi se pare că nu există prilejuri de tristețe in lume, că totul trebuie luat așa cum este. Lumea pestriță ce populează podul Carol ; pictorii ambulanți sau omul cu luneta. Statuetele și statuile acestea, în parte reconstituite ; statuile toate privesc blajin, intr-un calm desăvîrșit, pașnic, înspre foiala de turiști, privesc patern și matern, una singură poartă o spadă, însă și aceea strîmbată, cine știe de cînd. Statui nonviolente împodobesc fie biserica de la ieșirea de pe podul Carol, fie podul însuși, negru și greu de secole, cu pilonii apărați de bușteni. Și păsările acelea sălbatice, impropriu spus sălbatice, din moment ce populează de-apururi luciul Vltavei lui Smetana. Păsările înoată printre pescarii înfipți greoi în bărcile lor, pătrund pe canalele de Veneție, încărcate de plante acvatice și mori anacronice. Băieții coboară și ei cu bărcile zvelte, sportive, ascuțite, așa că, brusc, nu mai e nimic de muzeu și de arhaic, ci de viață și intimitate. Dar statuetele ne urmăresc, ne ajung din urmă și urcă în celebrul ceas care susține că ne indică poziția stelelor, ies respectuoase pe ferestruici, un cocoș mecanic rupe vraja și toate astea ne trimit la ingeniozitatea, la neastimpărul meșterilor blonzi, care stăpîneau mecanismele lumii lor și imitau viața cu bonomie, spirit și autoironie. Nimic mai extraordinar decit Mala Strana, decit Stare Mesto, „locurile vechi" în general. Își pot da mina oamenii din ferestre peste îngustimea unor ulițe ; casele, mai mult inalte decit late, în general etajate, par decoruri pentru întîmplări cu copii. Ieșite din epoca în care erau tutelate de cetăți, casele îndulcesc amurgul cu miniatura curată a ferestrelor, cu cite un simbol încastrat în fațadă ; roata, scutul, capul, semne stilizate ale breslelor. Fiecare cotitură spre altă stradă ascunde unghiuri de surpriză și emoții estetice, în fiecare piatră se leagănă cite o istorioară.

Euforic, cobor două trepte la „Waldstein", unul dintre localurile, parcă de familie, unde se poate stinge cite o stea în pahar. Căci berea este la ea acasă, cultivată în halbe mai ales, așa cum e firesc și vechi totodată. Este și ea un liant aici, veritabil și nesofisticat, la fel de necesar ca orișice altceva ; ea colorează privirile într-un gălbui descendent și face mai firești căderile autumnalelor frunze. Praghezul, mereu lucid și nordic și vesel, ne spune că băutul berii poate deveni virtute, dacă se circumscrie unui act de cultură ; adică orice tradiție trebuie cultivată cu pondere și încadrată în contextul în care se simte bine. Nimic mai firesc decit bistrourile încadrate „tematic" în preajma locurilor celebre ; aici au băut bere Mozart, Beethoven, o lume întreagă de muzicieni, atrași de acest oraș al muzicii.

Mai e și arhaicul italic „Belvedere", ciudat oaspe sudic, cu coloane și bolți romanice renascentiste. Nu știu cum se fac aici restaurările, dar în orașul de aur patina vremii nu e vulgarizată de vopsele ; totul este să-i dai impresia monumentului că se menține prin propriile virtuți de rezistență, să-l ajuți fără să-i modifici personalitatea. Însă oamenii nu știu încă să restaureze aerul în dauna poluării, această îmbătrinire forțată.

Puhoiul de mașini se strecoară pe sub bolțile înegrite, grotești, ale unor turnuri uitate ici-colo prin oraș, decorate cu ornamente de platoșă ori scut, arătind, cu contraforții respectivi, precum că e foarte greu să te menții prin vreme suplu și gotic fără propte, uneori improvizate, preponderente, încit abia se mai vede monumentul de proprii săi protectori. Mai e și acea școală superioară nu cu mult mai înaltă decit un stat de om, cu statut de vechime unică ; locurile vechi, coborind dinspre Hrad pînă peste Vltava, sint de o intensă originalitate și rar se mai poate vedea în lume ceva asemănător.

Nu m-au impresionat, ieșind de aici, clădirile începutului de secol XX ; sînt convins că nu aici stă personalitatea orașului. În schimb, arhitecții contemporani repară lipsa de inspirație a unui trecut nu prea îndepărtat printr-o grijă pioasă față de specific. Asistăm la ingenioase integrări în peisaj ; ultramoderne edificii au unghiuri ce amintesc străvechile acoperișuri, sînt niște omagii ce nu contrazic nota generală a unei așezări pe un relief ușor frămîntat. În acest fel s-au descoperit soluții care fac să nu existe stereotipie fals modernă ; în spațiul restrins al centrului, edificii noi își propun să lege, nu să dezbine.

Un mare val de turiști, asaltează orașul găsind localnici politicoși, oricind gata de conversații senine, dezinvolte. Tineretul mi s-a părut îndeosebi sobru, cu trăsături mature ; treptele din piețe ori de pe de chei sînt în Praga mult folosite de tineri. Iată acest grup de copii ascultindu-l sever pe colegul lor, ghitarist, cintind în acea limbă cintătoare și părînd absorbit de propria-i vocație. Scena se petrece în piața primăriei, străjuită de turnuri ginditoare și ciugulită de porumbei blînzi.

Seara, străzile se golesc devreme, turnurile devin albe sub reflectoare, ca pe negativul unui film. Luna pare că sonorizează catedralele. Au dispărut mașinile care toată ziua au încercat zadarnic să se cațere pe podul-monument, interzis lor.

În micile „Restaurace" halbele par niște veioze. Însă aș vrea să termin acest reportaj cu însemnări de dimineață, parcă mai specifice noii tinereți a Pragăi. Dimineață intensă și disciplinată. Vitrine ample, aprovizionare luxuriantă. Acești tineri în salopetă, stropiți cu var, îmi dau indicații în germană folosind și cuvinte franțuzești ; vatmanul din tramvai pare un tînăr student ; într-adevăr, multă lume instruită. Străzile sclipesc de curățenie. Straie de sărbătoare sînt arborate pentru comemorarea eroilor slovaci. Într-un magazin îmi sînt expuse avantajele mărcilor „Tesla" și „Supraphon", nu cu ton de reclamă, ci cu mîndrie și convingere. Elogiez, la rîndu-mi, festivalul de jazz la care am participat cu ani în urmă, apoi, „Primăvara la Praga", nemuritorul festival. Toți oamenii se cunosc aici pe ei înșiși, sînt conștienți de cultura poporului lor, de meritele lui în domeniul industriei. Bistrourile își oferă deliciile culinare în care cehii nu sînt cu nimic mai prejos altora. Respectul față de tradiție nu mi se pare unul mecanic, ipocrit, dictat de interese turistice, ci unul bazat pe convingerea că omul contemporan nu trebuie neapărat să trăiască într-un decor de anticipație ; există luminate modele de viață urbană, optimizate și decantate de-alungul epocilor, în care se închide bunul gust popular, decența și autodisciplinarea ; munca este aici dimensiunea esențială ; inteligența, principalul catalizator. Praghezii cunosc acea știință a conviețuirii în cetate, într-un spațiu restrins, nu manifestă nervozitate față de dificultățile de circulație. Și în acest oraș de basme copiii au rezervațiile lor, începînd cu acelea de pe coline și pînă la micile piețe pe care le populează cu patine pe rotile, decoruri pentru acea peliculă duioasă, „Cînd vine pisica". Totul e să te simți bine, pare să fie deviza lor. Și totul în limitele bunului simț, căci lumea e îmbrăcată cu decență, gesturile extravagante par să fie amendate mereu de o tendință firească spre echilibru. Iată-i și pe acești turiști străini extravaganți, prezenți la festivalul internațional de jazz de la sala „Lucerna", obligați să ia exemplul localnicilor, acela al audierii atente, transpuse, disciplinate.

Praga este muzică și spirit gotic, oraș care vizualizează muzica. Toamna înfiorează iedera zidurilor și luciul apelor peste care păsările trec asemeni unor viori. Zidurile au mai intrat puțin în pămînt și uneori parcă filfiie ici-colo cite o mantie de artist de odinioară, pentru o secundă reintors pe străzile prin care secolele se amestecă și se confundă. Sînt locuri pentru liniștea artiștilor și pentru firea lor, care, printr-un parfum discret, stimulează creația, visarea. Orașul nou păstrează cu pioșenie personalitatea locurilor vechi, se hrănește cu o tradiție luminoasă creindu-și alături, viguroase, specifice tipare pe care le umple viața modernă și creația acestor zile.

CREION

Popasuri slovace (VII)

In poiană, la Poniky

In valea riului Hron, o poiană nemaivăzută — Poniky. Inainte vreme, aici se intindea un ținut sărac, cu pitice case de lemn, cu înguste fișii de pămînt. Iar, în jur, păduri de nepătruns. Sătenii, de sărăcie, emigrau în America, în Canada, fugeau, îndatorați, și executorii ii căutau des. In 1944, în perioada Insurecției slovace, țăranii din Poniky au devenit și ei insurgenți. Ei n-au avut arme, dar au susținut cu alimente luptătorii din păduri.

Astăzi Poniky e o adevărată vale a belșugului cerealier și animalier. Nu este membru al acestei comunități socialiste sătești care să nu-și fi înălțat o casă nouă, cu cele necesare unei gospodării cuprinse. Spirite întreprinzătoare, îndrăznețe, ponicenii știu să pretindă pămîntului, prin hărnicia lor proverbială, toate bunurile sale. Natura, la rîndul ei, a fost generoasă cu acești fii ai plaiurilor slovace. În seara în care căutam poiana dintre păduri, am avut revelația unor asemănări extraordinare între plaiurile maramureșene, între portul românesc și cel slovac și între unele datini strămoșești. Posibil ca și păstoritul, pe-aici, să aibă rădăcini adinci în tradiția și istoria bacilor români și prăsirea oilor pentru lapte și lină, pînă în Moravia, se prea poate să nu fi fost decît preluarea tradiției milenare a culturii de stînă, a ciobănitului, purtat de bacii valahi și pe aceste meleaguri vecine.

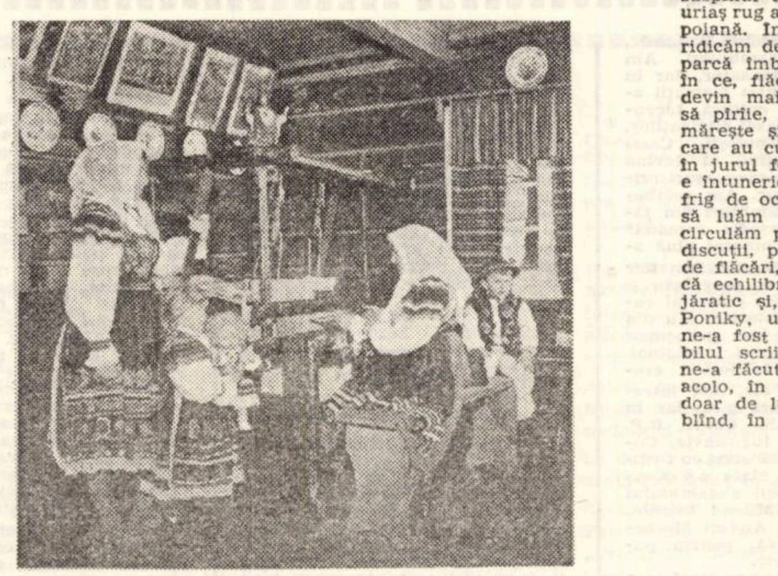

In jurul meselor de lemn alb, ni se deschide poiana celebră de la Poniky, de un verde împărătesc, curat, plin, cu iarba parcă ai auzit-o pocnind, de fragedă ce-i, în gura oilor și cu acești arbori integri, rotunzi în coroane, niște brazi giganți, statuari, avînd atita demnitate și semeție în statura și hainele lor verzi de zadă. În față, pe pămîntul gol, apar perechile de tineri dansatori din sat. Sînt înveșmîntați în porturi naționale, cu cămăși retezate, cu buricele goale. E un dans ciudat, al băieților săraci, de odinioară, cărora trudind, la stăpîn, li se retezau cămășile, ca să nu ascundă nimic în sîn, rămînînd astfel „cei cu cămășile tăiate și buricul gol". Fetele sînt în fote negre, înflorate, cu ii spumoase, avînd pieptii cusuți și minecile bufante din sus de coate. Ei se prind în cerc, joacă, apoi un fecior cîntă ceva de haiducie, ceva de iubită, ceva de viața în singurătatea muntelui... **„Spuneți-i mamei mele / Să nu mă aștepte seara la cină / Nici mîine la prînz / ... Mă vor duce jandarmii"** cîntă feciorul legănîndu-se încolo și încoace și ceilalți feciori îi țin isonul, mai repejor. Fetele, la rîndul lor, cîntă, stînd îmbrățișate, despre viața singuratică, despre iubiții duși, despre traiul auster... **„Învîrtește-te, învîrtește-te / Numai să nu-mi răstorni cuptorul / El va fi bun la iarnă / Nu oricine are plapomă"** cîntă fata și suratele ei își armonizează vocile cu glasul ei pătrunzător. Aici, nu departe de noi, la cincizeci de metri, sub pădure, partizanii stăteau culcați, iarna, în zăpada mare, și-i așteptau, în luptă, pe cotropitori.

Vocile proaspete răsună în puterea serii, amplificate de pădurile imense, de poiana vastă și verde, pe care întunecimea o cucerește. Deodată, cînd toți tăcem ascultînd suspinul din cîntecul fetei, izbucnește o flacără de la un uriaș rug aprins pe neașteptate, ca de un trăsnet căzut în poiană. Întoarcem toți extaziați privirile. Încet-încet, ne ridicăm de la mese. Lemnele cît trupul omului sînt prinse, parcă îmbrățișate duios, de flăcările mici. Apoi, din ce în ce, flăcările se lungesc, își iau putere, se încolăcesc, devin mai ample, niște limbi pofticioase, lemnele încep să pîrîie, coaja arde mai întîi, apoi zgomotul focului se mărește și, acum, ca niște vuiete, se aud flăcările mari care au cuprins definitiv piramida de lemne uscate. Stăm în jurul focului, răzlețiți prin poiana uriașă. Nu departe, e întunericul. Iar, sus, cerul presărat de stele. E frig. Un frig de octombrie, la munte. Dar ne răsucim trupurile ca să luăm din căldura rugului. Stăm, astfel, pe loc sau circulăm prin iarbă, sau vorbim, deschidem sau încheiem discuții, pînă tîrziu, cînd lemnele au devenit jar, mistuite de flăcări, și, cînd ele se năruie cu zgomot, cînd se strică echilibrul lor și se adună într-un morman inform de jăratic și, apoi, de cenușă... Peste liniștea poienii din Poniky, unde splendidul om și președinte Ondrei Holec ne-a fost o gazdă de prestigiu și de omenie, iar inimitabilul scriitor, mim și povestitor popular Liudo Zelinka ne-a făcut să rîdem cu lacrimi de hazul poveștilor sale, acolo, în poiana cucerită de întunericul pădurilor spartă doar de lumina stelelor, numai vocea fetei mai suna, blînd, în solitudinea munților :

„Zboară, șoimule, pasăre albă, către dragul meu
Și du-i, de sute de ori, sănătate.
Spune-i în șoaptă să vină pe seară la noi,
Că-l rog eu frumos, că-l iubesc cu foc,
Și-i port făptura tot timpul în inima mea".

ION ARIEȘANU

PLASTICĂ

Expoziția CONSTANTIN GRANGURE

Pentru temperamentalul și inventivul Constantin Grangure sculptura și desenul ca artă devin locul de confluență fertilă a unor exprimări majore, excesul de afectivitate fiind compensat în bine cu transferuri firești din formația rațională, inginerească, a artistului. Deși s-a scurs puțin timp de la debutul său remarcabil (1973), acest tînăr artist autodidact continuă să demonstreze o bogăție a soluțiilor surprinzătoare, o siguranță în învingerea unor dificile probleme de meșteșug și, mai ales, o asimilare matură a lecțiilor de artă modernă, concomitent cu evoluția viziunii proprii, de pregnantă originalitate.

Expoziția sa recentă de la Studioul Arte al Muzeului Banatului („Structuri tensionate" — sculptură, „Detalii de mecanisme POSIBILE" — desene în tuș) se constituie ca o ambianță echivalentă unui loc de reculegere, în care arhaicul și modernul concură, lăsînd loc în final unei întregiri reciproce armonice. Nici titlurile (de data aceasta absente), nici efecte de suprafață, dulcege sau artificioase nu tulbură spectacolul rațional-afectiv real, ce decurge în derulări lente, de profunzime, îndemnînd spre meditație asupra metamorfozelor materiei și fenomenologiei naturii. Fervoarea și dăruirea, pasiunea, joacă un rol esențial în realizarea sculpturilor lui Constantin Grangure, numai că, gestul său creator nu se oprește aici. Disciplinat programatic, constructivist în esență (dar fără absolutizări puriste de extremă), artistul își permite, în ultimul timp, după acumulări și certitudini, declanșarea unor impulsuri expresioniste. În acest fel, în expoziție apar stadii diferite ale viziunii sale. Alături de îmbinări în lemn, cioplite cu fermitate și claritate, „construcții-mecanism" evocînd un mașinism arhaic (ca sentiment posibil și de proveniență populară, dar altul decît moda de aiurea), lucrări de un dozaj volumetric și spațial impecabil, se înscriu, dînd dominanta expoziției, cercetările recente, „structurile tensionate" propriu-zise. În acestea din urmă, artistul parcurge o gamă afectivă foarte nuanțată, de la forță pînă la delicatețe. El abordează conștient, cu o luciditate „atît cît trebuie", forme naturale ale lemnului, preocupat de ritmare, de relații concav-convex și de descifrarea unor enigme spațiale ale materiei organice. El îmbină instinctul plastic cu experiența, invetivitatea cu știința în aventura spațială propusă. La găsirea ponderii între acești factori generatori ai creației stau de fapt calitățile (și uneori limitele) sculpturii lui Constantin Grangure.

Risipa de invetivitate actuală, susținută de continua desăvîrșire a experienței în gîndirea formei și spațiului constituie promisiuni ale salturilor sale viitoare în creație.

CIPRIAN RADOVAN

Componentele elementare ale „structurilor tensionate", volume, forme locale, supuse unei viziuni ce analiză, optică, dar mai ales mentală, elimină spațiul exterior, sprijininu-se pe interpretarea formelor. Fascicolul energetic, al unui expresionism abstract, domină prin acumulări baroce, compoziții tributare unei viziuni frizante de tip Dewasne, care pe alocuri este chiar frustă, dacă ne referim la modul finit de realizare al lucrărilor. Calitățile incontestabile de intuire a „formei plastice", prin descompuneri și recompuneri de volume, de o simplitate aspră, se estompează în monotonia stăpînirii materialului lipsit de acele redimensionări, care provoacă monumentalul. Dilema exprimării optice se motivează prin rigoarea unei abordări inginerești echivoce, care nu reușește întotdeauna transmiterea sensurilor artistice, deși unele lucrări, mai ales din seria „structurilor tensionate" primesc semnul temperamental al autenticului. Reliefurile expuse nu sînt de aceeași valoare rămînind la stadiul unui artizanat corect, încă hibrid, deși se pot observa unele intenții de rezolvări plastice mai fericite.

RADU MELNIC

ISTORIE DOCUMENT

O carte rară de înțelepciune

În Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România se află un singur exemplar intact dintr-o carte rară de înțelepciune (și un alt exemplar deteriorat la Biblioteca Municipiului Arad) pe care o datorăm luminatului dascăl transilvănean Nicolae Horga-Popovici (1741–1811).

S-a născut la Seleuș, județul Arad, la 1741, dintr-o veche familie de intelectuali, înnobilată de Gheorghe Rackoczi la 11 mai 1645, și care s-au bucurat aici de unele privilegii. Nu se cunoaște pînă în prezent unde a studiat Nicolae Horga-Popovici. Știm doar atît că dintr-o cerere din 1792, a fratelui său Ioan, prin care acesta solicita protopopiatul de Șiria, se menționează că Nicolae este încă laic, dar se pregătește pentru cinul bisericesc.

Nicolae Horga-Popovici cunoștea cinci limbi (latina, slava veche, sîrbă, maghiară, germană și eventual greaca) și în afară de versuri a scris și o carte intitulată „Oglindă arătată omului înțelept care cuprinde în sine vechile întîmplări, cu pilde aduse, cum îi de lipsă omului a se cunoaște și celui de aproape îngăduitor a fi din înțelepciunea sa, scrisu-s-au neamului pentru mergerea înainte, prin Nicolae Horga-Popovici, greco neunitei legi parohul Seleușului în slăvita varmeghia Aradului, anul de la Hr. 1801. La Buda, în crăiasca tipografie a universității ungurești, 1807". **Ea a fost tipărită, după cum vedem, în 1807, cînd Gheorghe Șincai se afla corector la această tipografie.**

Scrisă în anul 1801 la Seleuș și apărută abia după șase ani, în 1807, la tipografia universității din Budapesta, lucrarea surprinde prin compoziția ei originală. Mai întîi o invocație („închinare") către episcop și vițișpan vine să motiveze inițiativa autorului. S-a apucat de scris, arăta el, nu atît a-și „agonisi" faimă („veaste") numelui său, cît „mai vîrtos pentru ca să vază și acest neam al nostru numele oamenilor

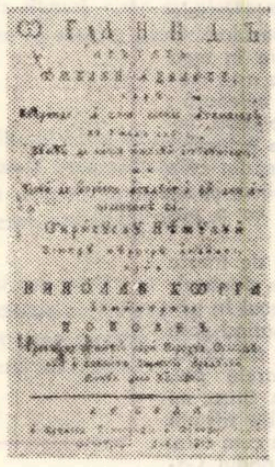

celor mari — carii și mai înainte de noi au fost cu multă înțelepciune împodobiți și iarăși carii pînă acuma cu obicinuite cinstiri stau" (Oglindă, Inainte cuvintare). E, în aceste cuvinte, pe lîngă dorința sincer mărturisită de a-și instrui poporul, crezul admirativ al cărturarului onest față de truda atîtor înaintași în ale scrisului, îndemnul de a-i cinsti pentru munca și strădania lor.

Cartea lui Nicolae Horga-Popovici se adresa însă cu precădere, așa cum el însuși ne spune, tinerei generații, în care vedea promisiunea unei dezvoltări menite să-l ridice în rîndul națiunilor civilizate ale Europei. „Inainte cuvîntare" (prefața) se încheie prin cuvinte de caldă prețuire față de patria lui română și poporul ei: „O, de-aș avea norocire (fericirea n.n.) ca în viață mea să văd neamul românesc trudindu-se după rodurile cele cuvincioase în cercetarea înțelepților... iar cărticica (Oglindă) cu cea mai de aproape iubire în dragoste iubitului mieu neam românesc, ași hăznui, făcîndu-i pășire omenești ținieri!" (Oglinda, Inainte cuvintare).

Povestirile morale sînt întrerupte uneori cu povestiri istorice și de alt soi care scot în evidență vechimea, latinitatea și romanitatea poporului nostru pe aceste meleaguri. Din istoria celor trei țări românești, Horga a ales momentele cele mai semnificative, acelea care îi prezintă pe români în lupta pentru demnitate și libertate națională. Ideea unității politice era fermă în conștiința autorului Oglinzii, încît el prezintă toate provinciile românești ca părți integrante ale aceluiași pămînt „care de mult era a Dachiei".

Istoria mișcării noastre culturale, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, va trebui, credem, să consemneze și să rețină această carte, ca și pe autorul ei, Nicolae Horga-Popovici, a cărui viață și activitate se caracterizează prin muncă susținută și patriotism.

GHEORGHE ȘORA

TEATRU

LUNA DEZMOȘTENIȚILOR

Întîlnirea cu O' Neill este tulburătoare. Că în opera sa sînt evidente modalități de creație ce ne trimit la Ibsen și Strindberg la Cehov și Dostoievski este adevărat. Dar cît de personal este acest O' Neill! Și cît de sui generis este universul realizat de el! Un univers ce poartă marca unui tragic însoțit de nădejde, după cum însuși mărturisea, a unui tragic umanizat, acoperit de suavitate și duioșie și umor care îi fac pe eroi vitali, chiar și în momentele în care par a depune armele. **Luna dezmoșteniților** nu dezminte știința noastră despre teatrul lui O' Neill ci ea relevă din nou inedita calitate a autorului de a așeza, alături cruzimea vieții, cu o anume candoare și puritate. Realitatea este crudă, timpul este neîndurător, dar eroii oniilieni sînt într-un fel romantici, visează cu ochii deschiși idealuri aparent banale și cotidiene, visează înțelegere și liniște și dragoste. Josie Hogan pare vulgară și desfrînată dar se va dovedi de o candoare și onestitate exemplară. Phill, tatăl său, poartă masca unui venal dar, dincolo de ea, intuim adevăratul său fond de omenie. Jim Tyrone, cu aliura sa e superficial și suficient, se va arăta sensibil și inteligent.

Regizorii — Dan Alexandrescu și debutantul Mircea D. Moldovan — s-au apropiat de textul onilian cu vădită voluptate, intuindu-i virtuțile și comunicările-i subtextuale, propunînd un spectacol încărcat de lirism despre situații limită ale vieții contemporane. Un spectacol de superioară poezie. Un spectacol baladesc. Prin cîntec, pătrundem într-un univers măcinat de contradicții, bîntuit de obsesii și îndoieli, de disperare și amară ironie. Și a fost frumos acel cîntec — simbol — care sugera și biruința nemijlocită, poate devreme, poate tîrziu a idealurilor.

Cadrul scenografic (semnat de Eva Györffi) a fost în tonul gîndului regizoral ca și al indicațiilor date de autor în preambulul lucrării. Sobru, auster, strict funcțional, construit cu o deliberată zgîrcenie. El a permis actorilor, în general bine distribuiți, să joace în voie, neclaustrați de obiecte. Josie Hogan — unul dintre cele mai complexe personaje feminine ale dramaturgiei universale — fata care îl iubește pe Jim Tyrone, cu gîndul că l-ar puteo salva, arătîndu-se deopotrivă suavă și vulgară, blîndă și caustică, aspră și sensibilă, a cunoscut în interpretarea Elisabetei Jar Rozorea o realizare parțială. Actrița, văzînd reale disponibilități de creație, a interpretat strălucit scenele de interiorizare ale personajului comunicînd sincer și emoționant zbaterile ascunse ale lui Josie. Dar a ratat aproape integral cealaltă „față" a personajului pe care erau grefate puternicia, asprimea, impulsivitatea, vulcanismul. Phil Hogan, hîtrul și petrecărețul fermier, aparent venal și abil, dar atît de onest și omenos, a fost interpretat cu aplomb și cu evidentă plăcere de către Eugen Tănase căruia i-a lipsit foarte puțin (îngroșarea neavenită a unor replici!) pînă la ideala întrupare a rolului. Jim Tyrone este plămădit din același aluat ca și Josie căreia îi și spune la un moment dat „tu și cu mine... pe noi înșine, orice am face, nu putem să ne înșelăm, așa cum alții se înșeală pe ei înșiși, nu putem să fugim de noi înșine, oriunde am fugi". Jim, mistuit de complexe și obsesii dar cu sufletul de copil și cu o reală sensibilitate, speră să-și găsească „iertarea și pacea" confesîndui-se lui Josie. Destinul tulburător al personajului a fost comunicat pe deplin de Eugen Alin Moțățeanu. Iulian Copacea (Mike Hogan) și Ion Văran (T. Stedman Harder), în limitele textului își aduc contribuția la realizarea unui spectacol frumos și unitar, e adevărat puțin cam lung și uneori trenant, dar în ansamblu, o veritabilă reușită artistică a teatrului arădean.

LIZICA MIUȚĂ

MUZICĂ

DIRIJORUL REMUS GEORGESCU și-a continuat imperturbabil ciclul Bruckner, deși a riscat ca recepționarea acestor monumentale edificii sonore, la numai două săptămîni una de alta, să deterioreze parțial capacitatea de concentrare a orchestrei, să oblige la un plus de solicitudine atenția melomanului de cultură medie. Factura aparte a celei de a VI-A SIMFONII, comparativ cu cele anterioare, a acoperit însă în bună măsură doza acestui risc. Căci dacă, pînă acum, muzicianul absolut care a fost Bruckner a scrutat antinomiile cele mai neîmpăcate, pe un înalt plan de abstractizare, aici, prin porii sensibilității, muzicianului, își fac loc aromele captivante ale romantismului epocii, mai exact un sentiment al naturii care îl determină să prefere temele sale cardinale de sublim apoteotic, ori bicisnic haos, un lirism cald, înviluitor. Severul compozitor face încă o excepție — oferă chiar un program simfoniei sale, deși lapidar și oarecum stereotip. Simfonia, intitulată chiar de compozitor „ROMANTICA", vizează transcrierea unor vibrații, filtrarea unor confesiuni poetice, adesea pastorale, de către condeiul demiurgului obișnuit mai degrabă a face „auzibile" uraganele pustiitoare sau transcendența din sufletele semenilor săi de unde ispita perpetuă spre aceea lume a sa, pe care am simțit-o împlinindu-se sporadic în părțile extreme. Din interpretarea orchestrală se cuvine remarcată intervenția aproape ireproșabilă a lui R. Gurău, a alămurilor — impresionante în corale, cît și a „lemnelor". Ne-a lipsit însă briza primăvăratecă, vibrația pe care trebuia să o aducă vioara I. Ca întotdeauna, suveran peste partitură și orchestră, R. Georgescu care a avut și inițiativa de a-l aduce printre noi pe nonagenarul D. CUCLIN, cu al său pastelat TRIPTIC.

Pianista oaspete C. SZABO, a fost o mare surpriză a serii, căci ne-a oferit o variantă a CONCERTULUI IN SOL de Beethoven, originală și de o prospețime care ne-a fermecat. Pianista este un artist complet, cu o tehnică impecabilă, cu o varietate de culori în touché-ul pianistic care cucerește spontan.

DORU MURGU

SILUETE

MIRAJUL DANSULUI

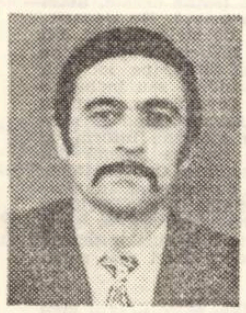

La Ansamblul „Banatul" l-am întîlnit pe coregraful Emil Milosav Tatarici. Cunoscîndu-i meritele, l-am invitat la confesiuni...

.. Dansez din 1948. Prima dată am făcut parte dintr-o formație la „Electrobanat", am continuat la alte formații de amatori, la Ansamblul de stat, apoi la „Banatul", fiind coregraful ansamblului. Am fost 15 ani solist dansator, dar în același timp am ajutat formații aparținînd Casei de cultură, Liceului din Jimbolia, Casei studenților, Fabricii de sticlă Tomești, Casei de cultură din Reșița, să devină laureate, la diverse concursuri primind medalii de aur. Am colaborat cu diferite ansambluri din țară, precum „Rapsodia română" sau „Doina". Am montat pînă acum peste 400 de dansuri tematice românești, germane, maghiare și sîrbești, inspirate din eroismul cotidian, din motive istorice, sau din datini și obiceiuri. M-a preocupat depistarea folclorului original, specificul vetrelor folclorice, cromatica costumelor etc. Am întreprins turnee în toată țara, iar în străinătate în U.R.S.S., China, R.P. D. Coreeană, R.S.F. Iugoslavia, Cuba, Grecia. Am fost distins cu Ordinul Meritul cultural clasa a V-a. Aș cita dintre dansatorii ansamblului pe Dorina Ieftici, Milena Luchin, Brîndușa Stănescu, Andrei Moldovan, Rusalin Hoarcă, pentru pasiune și nivel artistic.

După consfătuirea pe țară a coregrafilor ne preocupă dansurile tematice, tablouri muzical-coregrafice inspirate din actualitate. Regizez un spectacol de amploare, a cărui premieră va avea loc în curînd.

Mai există doi artiști Tatarici. Ivo Tatarici, pe care l-am făcut dansator la ansamblul nostru, devenind astăzi prețuit și iubit, și Alexandru Tatarici, solist vocal al O.J.T., care colaborează cu Ansamblul „Banatul" la diferite spectacole, și al cărui repertoriu din melosul popular românesc, sîrbesc, maghiar, e foarte apreciat.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

ȘANSA CRAPILOR

Ultimul film al lui Iosif Costinaș, difuzat nu de mult de Televiziune, se cheamă „Neșansa de a fi crap" și reprezintă, în fond, o șansă. Aceea de a fi văzut de milioane de ochi. Dacă mă gîndesc că mai toate filmele lui Iosif Costinaș au avut această șansă, nu pot decît să laud în prezenta propoziție buna inițiativă a redactorilor televiziunii.

Șansa crapului e aceea că poate fi oricînd cumpărat de la un magazin de crapi de către un bun gospodar,* că poate fi adus acasă într-o pungă de plastic, că poate fi plimbat cu liftul pînă la etajul 9, că poate fi așezat pe o masă de bucătărie, unde poate aștepta liniștit cuțitul său de pe care se poate zvîrli pe jos, pe ciment, spre a da de două-trei ori din coadă, ca, pînă la urmă, să fie totuși așezat pe masă, curățat de solzi, spintecat, tăiat felii și prăjit într-o tigaie. În fine, crapul mai are șansa de a-i produce bunului gospodar cu șorț de nylon, de acolo, din stomac, o deosebită plăcere, care se poate citi în privirea tandră pe care bunul gospodar, cu scobitoarea între dinți, o aruncă apoi minute în șir spre ceva. Acest ceva se dovedește a fi, bineînțeles, un acvariu, în care înoată feluriți peștișori exotici.

Pentru că am scris „bineînțeles" (ceea ce nu-i o critică la adresa filmului acesta), mă gîndesc la celelalte filme ale lui Iosif Costinaș, în care există întotdeauna cîte-un crap, un bun gospodar și o șansă ca cea de mai sus și, nu știu de ce, îmi amintesc că o dată, I. C a povestit un foarte frumos scenariu, în care nu mai exista nici un crap, nici o șansă și nici o poantă. Acolo era vorba despre lunga căutare a unui prieten din copilărie, a unui oraș din copilărie și a copilăriei înseși. Aș vrea mult de tot să văd odată filmul acesta.

ARIADNA

* Interpretat excelent de Karoly Sinka

Cereți în orice parte a țării revista

O R I Z O N T!

Abonamentele — la toate oficiile de presă și la factorii poștali. Pentru vînzarea cu bucată, vă puteți adresa chioșcarilor din raza domiciliului dv. Ei pot spori comenzile revistei la cererea dv.!

viitoare centre urbane

Cînd vor deveni orașe, localități precum **Recaș, Făget, Nădrag,** vom spune că faptul acesta este consfințirea modernă a unei adevărate vocații a localnicilor de pe aceste meleaguri de a trăi „orășenește". Spiritul gospodăresc împodobește străzile, casele au apărut după un anumit sistem, centrul se extinde cît mai înspre periferie. Nimic rural în această alee străveche din Făget, care e strada principală, străjuită disciplinat de castani, locuitorii Făgetului nu mai trăiesc la sat ; în ultimele decenii, aici s-a extins un centru forestier important, un complex meșteșugăresc, există mari magazine, complexul turistic „Padeșul", o autobază, liceu, pe scurt, forfota fostului tîrg iese din anonimat. Vatră folclorică de renume, păstrătoare de valoroase tradiții, Făgetul este și poarta zonei de interes turistic, importantă pentru județul Timiș, în care preponderent este șesul. Te întîmpină aici curățenia și florile de-alungul splendidei șosele care duce spre plaiurile ardelene, te întîmpină rodul muncii deputaților și localnicilor care și-au modernizat și înfrumusețat străzile.

Toate acestea pot fi însă impresii de drumeț. Mai „pe concret", o vizită la Recaș, importantul centru viticol.

Oamenii de aici nu mai trebuie de mult să meargă la oraș pentru prestările pe care le execută cooperativa meșteșugărească ; meșteșugul fiind aici tradițional, iar cei care-l practică sînt formați chiar și pentru unele ramuri industriale. Tinerii pot să ucenicească în sectoarele de construcții, croitorie, mica serie, timplărie, ori în secția deschisă aici de fabrica de încălțăminte „Modern" din Timișoara. În centru răsare un modern complex comercial, un parc recent amenajat, se conturează noua cantină a I.A.S. În cincinalul viitor, se vor mai construi blocuri, un dispensar veterinar, o școală. Se prevede extinderea rețelei de apă cu încă 8 km, ceea ce va însemna cuprinderea completă a localității. Vor apare noi locuri de muncă. Recașul și-a întins înspre periferie 30.000 metri pătrați de trotuare și unele zone verzi, munca patriotică spunîndu-și deplin cuvîntul ca și activitatea deputaților.

În miez de iarnă, cetățenii au trecut la săparea rondourilor din fața caselor. Există, sigur, o serie de probleme de rezolvat, cum ar fi aceea a curățeniei din centru, a canalizării sau a construcției unor locuri de agrement ; Bega curge pe aproape, pădurea e vecină, dar lipsesc locurile de recreație special amenajate.

Am cunoscut aici cîțiva oameni care stau mereu aplecați deasupra schițelor de sistematizare, trasează cu creionul noi străzi, delimitează exact noua vatră a localității, cu grijă pentru ca spațiul să fie eficient gospodărit ; viitorul bate la ușă, iar de la o zi la alta planșele devin realitate.

Viața pulsează intens în locurile unde se șterg diferențele dintre sat și oraș. Am amintit aici doar cîteva localități care au ieșit din anonimatul locurilor „unde nu se petrecea nimic", care au adăugat la biografia lor noi și noi elemente din multilateralitatea care caracterizează îndeobște un centru urban : confortul personal și cel colectiv, larga deschidere spre un orizont spiritual elevat, ritmicitatea unor activități, precum și atragerea celor ce nu mai trebuie să-și caute în alte orașe un loc de muncă și de existență.

Spiritul gospodăresc împodobește străzile, casele apar după un anume sistem, „vocația urbanizării" este consfințită în anii aceș'a.

LUCIAN BUREREIU

Cu Livius Ciocârlie

(Urmare din pag. 1)

a șterge frontiera dintre știința limbajului și limbajul însuși, de a fi mai mult decît cunoașterea transformării limbajului, și anume ea însăși producătoare de limbaje noi.

— În ce raport intră semiotica literară cu critica literară ?

— Cred că critica este literatură, că ea manifestă, ca și literatura, o dorință de a scrie, că numai în aparență explică sensuri, dar de fapt implică multiple alte sensuri, oferindu-se unei lecturi de tip literar. În măsura în care discursul semiotic consemnează univoc rezultatele unei analize, semiotica și critica sînt entități separate și se pot ignora reciproc. Dar, cum spuneam înainte, există și tendința semioticii de a fi practică producătoare de limbaj, și atunci ea devine o ramură a criticii — e cazul lui Roland Barthes. Ambiția ei, poate utopică, merge mai departe : ea vrea să se axiomatizeze dîndu-și un limbaj formalizat și continuînd să fie critică numai în sensul în care matematica este poezie.

— Cum vă explicați inapetența criticii literare jurnaliere pentru o cercetare semiotică a literaturii ?

— În primul rînd prin aceea că critica, fiind dorință în act, presupune întotdeauna un anumit grad de agresivitate. Așa cum scriitorii sînt mai întotdeauna refractari la critică, și critica se împotrivește mereu științei literaturii, nu numai semioticii. În al doilea rînd, criticul, ca om care scrie, practicant activ al limbii, e iritat de jargonul rebarbativ, dar inevitabil, al semioticii. Mai e poate și temerea obscură de o amenințare, cam așa cum dirijorii de orchestră asistă fără entuziasm la dezvoltarea unor modalități ale muzicii care se lipsesc de dirijor. Numai că, în acest caz, critica se înșeală : cît timp va exista literatură, va exista, ca parte a ei, și critica literară, chiar dacă eventual fără delimitări nete de alte genuri, așa cum se întîmplă astăzi.

— Recent a apărut cartea Dvs., „Realism și devenire poetică". Încercați o redefinire a conceptului de realism ?

— Mai întîi trebuie să spun că această carte nu are mai nimic de a face cu semiotica, nefiind decît un eseu. Redefinire a realismului ? Ar fi amuzant să am asemenea pretenții. În orice caz, dacă prin realism trebuie înțeles numai **reprezentare** a lumii, atunci termenul e folosit în carte în mod aproape abuziv. De fapt, m-am referit la o literatură deschisă către lume, întreținînd un raport reciproc, transformator cu sensurile ei, împotrivindu-se metafizicii cu ideologiile ei, și totodată cufundată în materialitatea lumii, ca și în materialitatea limbajului — toate acestea de pe o poziție specifică pe care am încercat să o definesc ca poeticitate.

— Ce relație stabilește poetica și ideologia lectorului contemporan cu poetica și ideologia scriitorului contemporan ?

— În timp ce cititorul contemporan, pornind de la poetica și ideologia sa, reordonează textele vechi, descoperind în ele latențe independente de intenția autorilor, poetica și ideologia scriitorului contemporan se află — ori trebuie să se afle — înaintea acelora ale cititorilor săi actuali. De unde și o mai mare dificultate a lecturii și a acceptării textului său.

— Care ar fi limitele literaturii de a se organiza altfel decît realitatea ?

— Mai exact, problema ar fi aceea a limitelor posibilității pentru literatură de a se organiza altfel decît limbajul comun și de a exclude reprezentarea, adică funcția referențială. Întrucît literatura nu e niciciînd numai semiotică, ci și simbolică, violentarea limbajului comun nu poate însemna o ieșire totală în afara lui, și întrucît limba are o funcție referențială, literatura nu încetează să și reprezinte realitatea. Ceea ce se schimbă este raportul dintre semiotic și simbolic, dintre poetic și referențial.

— Ați putea descrie devenirea poetică a literaturii române ?

— N-aș putea descrie acest proces, mai ales la repezeală și în puține cuvinte și s-ar putea chiar să nu fie vorba de un proces, ci de momente de intensă poeticitate în afara poeziei. M-aș referi de exemplu la cei doi Caragiale. Poate că la noi nu s-a petrecut o devenire a realismului către poeticitate, ci o coexistență, în diferite proporții, a mimeticului cu poeticul. Există o poeticitate a vorbirii lui Moromete, dar nu și una a personajelor realiste din literatura franceză actuală.

— Cît de productiv vi se pare, sub aspectul poeticității, sistemul limbii române, raportat la sistemul celorlalte limbi romanice ?

— Față de franceza actuală, pe care o cunosc mai bine, limba română este avantajată din punct de vedere literar. Cuvîntul e mai dens, mai „concret", rezistă mai bine la disocieri, iar resursele sintaxei n-au fost explorate în aceeași măsură ca și în Franța. Tocmai de aceea, cred, literatura noastră poate fi nu realistă în sens tradițional — **sau** poetică, ci realistă **și** poetică. Și, tot de aceea, frontierele dintre genuri rămîn mai ferme și au putut să apară în secolul nostru poeți atît de mari ca Ion Barbu sau Arghezi, în timp ce în Franța același nivel n-a mai fost atins în cadrul genurilor, ci numai în zona de întrepătrundere a lor.

— De ce aproape toate tentativele literaturii române (prozei în special) de a face experiențe de tipul celor franceze, să zicem, au fost privite cu rezervă ?

— În parte, tocmai pentru că română, admițînd poeticitatea în limitele limbii comune, nu obligă la o excesivă tulburare a acesteia. Pe de altă parte, desigur, atunci cînd n-a fost vorba de simple reluări ale unor experiențe franceze, ci de căutarea firească a unor drumuri noi, din rezistența față de nou. Ne simțim mai în siguranță cînd putem prevedea, cînd știm dinainte, dar orice activitate cu adevărat importantă implică **diferența.**

— O întrebare devenită aproape banală, prin excesivă uzanță : „Où va la littérature ?"

— Dacă mersul literaturii ar fi previzibil, n-ar mai exista rațiunea ei de a fi.

RECORDING

Multe melodii frumoase s-au difuzat în cadrul emisiunii de miercuri, 29 ianuarie. Topul revistei noastre și-al studioului teritorial de radioteleviziune Timișoara cuprinde noutăți. Locul întîi al secției românești, poate una din cele mai frumoase melodii (stil preclasic) pe versuri de Eminescu : „Glossă" cu PRO MUSICA. Urmează „Întrebări" cu formația ROMANTICII, piesă bine lucrată, cu brass. Locul trei, „Mugur de fluier", PHOENIX. (Formația face, mai nou, muzică de film !). Urmează una dintre cele cîteva melodii trimise de ROD FOLK GRUP din Giurgiu, în speranța că se va menține în top. Și în fine, C. TĂTARU cu „Marea iubirii", melodie ritmică, imitație. În secția străină, sensibilitatea, emoția și frumusețea pe primul loc : „Clair" a lui GILBERT O' SULLIVAN. Urmează, cu dinamism, voioșie și senină melodicitate, „Judy, pune fișa în tonomat" cu SCOTT FITZGERALD, apoi „Anikanao" cu italienii JET ; tot o piesă de rezistență „Flacăra dragostei" cu iugoslavii INDEXI și pe locul cinci, oarecum în stilul lui Blood Sweat and Tears, cu armonii interesante, „Menține-te" a lui QUEEN.

TALON TOP „O"–„RT" NR 4

EVRIKA !

● Impozitul pe fum a fost întîiul pas împotriva poluării.

● Circul le învață pe animale să-și cîștige existența prin mijloacele omului.

● Visul unui proprietar : să-și cumpere la Veneția o casă cu grădină mare.

● Singură meseria de alchimist n-a putut fi numită „brățară de aur".

● Unele mări ne-au dovedit că peștii sînt morți după petrol.

● Nici cu avionul de vînătoare nu reușești să prinzi un iepure.

● De ce cîntă uneori găina în casa omului e la mintea cocoșului.

● Pe cel mai rentabil atelier ar trebui să scrie „Reparăm conștiințe deteriorate !"

ION VELICAN

DOSAR

„NU POT SĂ-MI EXPLIC"

Într-o seară, Nelu și Ghiță s-au îmbătat. Au plecat spre casele lor, ținîndu-se de braț, ca doi prieteni buni ce erau, și descriind zig-zaguri neașteptate pe trotuarul îngust. Nu se-nnoptase, pe stradă se aflau destui trecători. La un moment dat (toate întîmplările de acest fel au loc „la un moment dat"), din partea opusă a apărut un tînăr care se ducea să facă o vizită promisă prietenei lui. Se grăbea, era așteptat nu numai de fată, dar și de întreaga familie. „Ghionionul" lui a fost că, în clipa în care a trecut pe lîngă Nelu și Ghiță, aceștia au efectuat, fără voie, bineînțeles, un viraj scurt, și l-au turtit pe bietul tînăr în zidul unei case. Acesta s-a debarasat de greutatea lor și a grăbit pasul. De unde să știe el că Nelu și Ghiță s-au simțit jigniți de faptul că nu și-a cerut scuze ! Nici n-a observat că începuse urmărirea. A ajuns la casa prietenei sale, a intrat, iar după cîteva minute...

Caricatură de
CONSTANTIN GAVRILĂ

În primul rînd, ferestrele ! Două sticle scoase din buzunare au lovit în geamuri. Apoi, ușa ! Un umăr vînjos, și cei doi prieteni s-au prăvălit înăuntru. Cei din casă — împietriți de uimire și de groază. Obiectele de pe masă au fost călcate în picioare ! Ghiță a scos și un cuțit, dar, ce e drept, a lovit numai cu pumnul. Nelu lovea cu amîndoi. Așa ! Să-i învețe minte !

Peste o oră, imobilizați, se aflau acolo unde trebuiau să ajungă. 4 000 amendă fiecare. Rugămînți întru iertarea păcatelor. „Nu pot să-mi explic cum de-am ajuns în casa aceea !". Mai rămîneau pagubele pricinuite și cîteva luni de închisoare corecțională. „Nici eu nu pot să-mi explic cum de s-a întîmplat" se miră și acum Nelu sau Ghiță.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

— Tu ai emoții cînd te întîlnești cu nevastă-ta pe stradă ?

— Depinde cu cine sînt...

— Ascultă Ionele, ți-a spus diriginta să merg la școală ?

— Mi-a spus, tăticule !

— Și de ce nu mi-ai comunicat ?

— Eu credeam că tu ai terminat școala, tăticule...

— Alo, uzina ?

— Da, uzina !

— Ce faci, domnule, ne dai curent ?

— Desigur, trimiteți pe cineva !

— Dom'doctor, mi-ați dat doctoria asta pentru dureri de cap, dar nu mi-ați spus cînd să o iau, înainte sau după masă ?

— După ce-ți trec durerile de cap...

— Mă, băiete, dă-mi voie să te felicit ! Însfîrșit, ai luat o hotărîre rațională.

— Dar nu pricep...

— Am auzit că te-ai hotărît să nu mai scrii nimic.

EMIL ȘAIN

Un om care nu avea nimic altceva de făcut, care nu era însurat, n-avea copii şi nici de lucru, îşi petrecea timpul reamintindu-şi tot ce ştia.

Nu i se părea suficient să aibă un nume, vroia să ştie exact de ce se numea aşa şi de unde-i venea numele. Petrecu deci zile în şir răsfoind cărţi vechi pînă ce îşi găsi numele.

Apoi făcu o listă cu tot ce ştia. Ştia aceleaşi lucruri ca şi noi. Ştia că trebuie să te speli pe dinţi. Ştia că taurii dau năvală cînd văd o cîrpă roşie şi că sînt toreadori în Spania. Ştia că luna se roteşte în jurul pămîntului şi că ceea ce se vede nu sînt ochi şi nasuri, ci cratere şi munţi. Ştia că există instrumente de suflat, instrumente cu coarde şi instrumente de percuţie. Ştia că trebuie să timbrezi scrisorile, că trebuie să ocoleşti la dreapta, că nu e voie să traversezi decît prin locurile marcate, că nu trebuie să chinui animalele.

Ştia că pălăria e din fetru, că fetrul este făcut din păr de cămilă, că sînt cămile cu o cocoaşe şi cămile cu două cocoaşe, că cele care n-au decît o cocoaşe se numesc dromadere, că sînt cămile în Sahara şi că în Sahara e nisip.

Toate acestea le ştia. Citise, auzise despre ele, văzuse la cinema. Ştia că în Sahara e nisip. Nu fusese niciodată acolo, dar citise asta în cărţi şi mai ştia că America fusese descoperită de Cristofor Columb pentru că era convins că pămîntul e rotund.

Pămîntul e rotund, asta o ştia.

De cînd se ştie, pămîntul e ca o bilă şi dacă mergi mereu drept înainte ajungi la locul de unde ai plecat.

Numai că, iată, nu se vede că e rotund şi de aceea multă vreme oamenii n-au vrut s-o creadă şi dacă priveşti mai bine vezi că pămîntul e plan ; nu urcă şi coboară, sînt copaci şi case peste tot şi nicăieri nu se rotunjeşte ca bila. Acolo unde ar putea s-o facă, jos, pe mare, marea se zbîrceşte, e o linie care întrerupe marea şi gata, nu vezi că marea se rotunjeşte, nici pămîntul.

Se zice că dimineaţa soarele iese din mare şi seara se scufundă la loc. Dar ştim bine că nu e adevărat, fiindcă soarele rămîne la locul lui şi doar pămîntul, pămîntul rotund, se învîrteşte în jurul lui însuşi o dată pe zi.

Toate astea le ştim cu toţii şi omul nostru le ştia şi el. Ştia că dacă mergi mereu drept înainte, mergi zile, săptămîni, luni şi ani, revii în acelaşi loc. Dacă acum şi-ar părăsi masa şi ar pleca, după un oarecare timp ar ajunge de cealaltă parte a mesei. Asta aşa e, toată lumea o ştie. „Ştiu, zise omul, că dacă merg drept înainte voi ajunge în faţa acestei mese. Ştiu, zise el, dar nu cred, trebuie să fac experienţa. Voi merge drept înainte", spuse omul care n-avea nimic altceva de făcut, şi la urma urmei, cînd n-ai nimic de făcut poţi foarte bine să mergi drept înainte.

Numai că, lucrurile cele mai simple sînt de asemenea cele mai dificile. Omul poate ştia asta, în orice caz nu lăsa nimic să se vadă şi îşi cumpără un glob terestru. Trase o linie de jur împrejur, de aici pînă aici.

Se ridică apoi de la masă, ieşi în faţa casei, privi în direcţia unde vroia să meargă şi văzu în faţa lui o altă casă. Drumul lui trecea chiar prin această casă şi nu putu s-o ocolească de frică să nu-şi piardă direcţia.

Imposibil să înceapă acest drum. Se aşeză la masă, luă o foaie de hîrtie şi scrise : „îmi trebuie o scară mare". Apoi se gîndi că după casa aceea se afla o pădure şi că în drumul său chiar erau nişte copaci. Trebuia deci să treacă pe deasupra, aşa că scrise pe hîrtie : „Îmi trebuie o frînghie şi îmi trebuie crampoane pentru bocanci".

Căţărîndu-te prin copaci te poţi răni. „Îmi trebuie o trusă de prim ajutor, scrise omul. Îmi trebuie un impermeabil, bocanci de munte şi bocanci de mers, cizme şi apoi veşminte de iarnă şi veşminte de vară. Îmi trebuie o căruţă pentru scară, frînghie şi crampoane, pentru trusa de prim ajutor, pentru bocancii de munte, bocancii de mers, veşmintele de iarnă şi cele de vară".

„Asta e, avem totul, spuse omul, putem să pornim la drum." Era foarte mulţumit că nu mai avea nevoie de scară, nici frînghie şi nici de crampoane, pentru că avea macaraua.

Îi mai trebuiau doar puţine lucruri : numai o trusă de prim ajutor, un impermeabil, bocanci de munte şi bocanci de mers, cizme şi veşminte, o căruţă, o barcă, o căruţă pentru barcă, o barcă pentru căruţe şi o căruţă pentru barca ce poartă căruţele. Doi oameni şi o căruţă pentru veşmintele acestor oameni şi un om care să tragă această căruţă, o macara cu un om pentru că nu trebuia să ia prea multe căruţe.

Nu-i mai trebuiau aşadar decît două macarale, opt căruţe, patru bărci şi nouă oameni. Macaraua mică se poate pune în prima barcă, macaraua mare în a doua barcă, în a treia barcă prima şi a doua căruţă, în a patra barcă a treia şi a patra căruţă. Mai trebuia deci încă o barcă pentru a cincea şi a şasea căruţă şi o barcă pentru a şaptea şi a opta căruţă. Apoi două căruţe pentru aceste bărci, şi o barcă pentru aceste două căruţe. Şi o căruţă pentru această barcă. Şi încă trei oameni ca să tragă căruţele. Şi o căruţă pentru hainele acestor trei oameni. Şi un alt om ca să tragă căruţa cu haine, aceasta putîndu-se încărca în barca unde nu e decît o căruţă.

Pentru a doua macara, cea mare, mai trebuia o a treia macara şi mai mare, şi pentru a treia o a patra, o a cincea, o a şasea — dar la asta omul nici nu se gîndea.

Dar se gîndea că după rîu vin munţii şi nu poţi să treci căruţele pe deasupra munţilor şi cu atît mai puţin bărcile. Totuşi trebuia să le treci pe deasupra, fiindcă după munte se află un lac. Şi mai trebuiau deci alţi oameni ca să ducă bărcile şi bărci ca să transporte oamenii de cealaltă parte a lacului, şi oameni ca să ducă aceste bărci, şi căruţe pentru hainele acestor oameni şi bărci pentru căruţele cu haine ale acestor oameni.

Acum îi trebuia o nouă foaie de hîrtie. Înscrise pe ea cifrele. O trusă de prim ajutor costă 7 franci şi 20 centime, un impermeabil 52 franci, o pereche de bocanci de munte 74 de franci, o pereche de bocanci de marş costă 43 franci, cizmele de asemenea costă scump şi la fel hainele.

O căruţă costă cît toate astea la un loc şi o barcă e scumpă, o macara costă mai mult decît o casă, iar barca port-macara trebuie să fie mare şi bărcile mari costă mai scump decît cele mici şi o căruţă pentru transportul unei bărci mari trebuie să fie o căruţă enormă şi căruţele enorme costă foarte scump. Şi apoi sînt oamenii pe care trebuie să-i plăteşti pentru munca lor, pe aceşti oameni trebuie mai întîi să-i găseşti ; ceea ce nu-i prea uşor. Toate acestea îl întristară pe omul nostru, fiindcă între timp împlinise 80 de ani şi trebuia să se grăbească dacă vroia să se reîntoarcă înainte de moarte.

De aceea se mulţumi pînă la urmă să cumpere o scară mare. O luă în spinare şi porni cu paşi înceţi. Se îndreptă spre casa din faţă, rezemă scara de un zid, se asigură că e bine sprijinită, apoi încet începu să se caţere spre vîrf. Abia atunci mi-am dat seama că intenţia lui era serioasă şi am strigat : „Opreşte-te, vino înapoi, n-are nici un rost".

Dar el nu mă auzea. Ajunsese pe acoperiş şi trăgea scara spre el. O tîrî cu greu pînă în vîrful acoperişului şi o coborî apoi de cealaltă parte. Fără măcar să arunce o privire înapoi, păşi pe deasupra şi dispăru.

Nu l-am mai revăzut niciodată. Sînt de atunci zece ani, avea 80 de ani, trebuie să aibă acum 90. Poate că a înţeles şi a renunţat la călătoria sa înainte de a ajunge în Asia. Poate că a murit. Dar din cînd în cînd merg în faţa casei şi privesc spre apus. Aş fi foarte mulţumit totuşi dacă într-o zi l-aş vedea ieşind din pădure, cu pasul lui încet şi obosit, dar zîmbind şi, venind spre mine, mi-ar spune : „Acum sînt sigur, pămîntul e rotund".

DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

PĂMÎNTUL E ROTUND

PETER BICHSEL

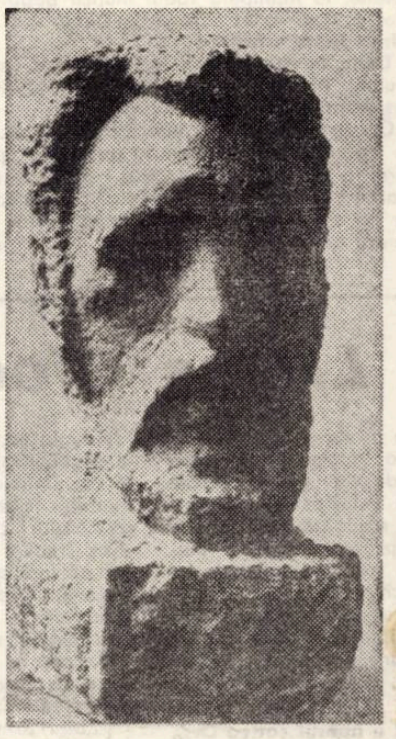

Scriitorul elveţian Peter Bichsel s-a născut în 1935 la Lucerna. A fost învăţător în localitatea Zuchwil, pînă în 1968, cînd se retrage din învăţămînt şi se consacră literaturii şi publicisticii. Trăieşte azi în orăşelul Bellach, lîngă Soleure.

După culegerea de proză Eigentlich möchte Frau Blum den Milchmann Kennenlernen **(1964), care l-a făcut cunoscut şi** Die Jahreszeiten **(1967), pentru care primeşte premiul „Grupului 47",** Kindergeschichten **(1969) a stîrnit entuziasmul unanim al criticii elveţiene, germane şi care a evocat în legătură cu această operă pe Henri Michaux şi Lewis Carroll.**

În româneşte de
PETRE PINTILIE

La urma urmei, nu-i mai lipsea nimic. Dar după pădure se afla un rîu. Era un pod peste rîu, dar acest pod nu era în drumul său.

„Îmi trebuie o barcă, scrise omul şi îmi trebuie o căruţă să duc barca, şi apoi o a doua barcă pentru ambele căruţe şi o a treia căruţă pentru a doua barcă".

Dar cum nu putea să tragă decît o singură căruţă, mai avea nevoie de încă doi oameni să tragă celelalte căruţe, iar aceşti doi oameni aveau nevoie de încălţăminte şi haine, şi o căruţă unde să le pună şi pe cineva ca să tragă căruţa. Dar mai întîi trebuia să treacă toate aceste căruţe peste casă. Pentru asta îi trebuia o macara şi un om care să mînuiască macaraua, mai avea nevoie de o barcă pentru macara, de o căruţă pentru barcă şi de un om care să tragă căruţa ce poartă barca îi trebuia o căruţă pentru haine şi cineva care să tragă această căruţă.

ca s-o manipuleze, o barcă pentru macara şi o căruţă pentru barcă, încă un om ca să tragă căruţa care poartă barca ce duce macaraua şi o căruţă pentru hainele lui şi un om ca să tragă această căruţă ; acesta de altfel îşi poate pune hainele în căruţa pe care o trage şi de asemenea hainele macaragiului, căci omul nostru vroia să ia cît mai puţine căruţe.

Acum nu-i mai trebuia decît o macara ca să ridice macaraua pe deasupra caselor, o macara mai mare deci, cu un macaragiu, o barcă port-macara, o căruţă port-barcă-port--macara, un om care să tragă căruţa port-barcă-port-macara, o căruţă pentru hainele omului care trage căruţa port-barcă-port-macara şi un om care să tragă căruţa cu hainele omului care trage căruţa port-barcă-port-macara, acesta din urmă putînd să-şi pună hainele lui şi pe ale macaragiului în această căruţă,

OCT. MAXIM — Autoportret

TERRA MAGAZIN

CELULE-FANTOMĂ PE POST DE CĂRĂUŞI. Cercetători ai Institutului de chimie fizică de pe lîngă Centrul de cercetări nucleare din Jülich (Republica Federală Germania) au pus la punct o nouă tehnică pentru a introduce substanţe biologice active în organism cu ajutorul unor celule-fantomă. Se conturează astfel pentru prima oară posibilitatea de a vaccina de de ex. hematiile cu substanţe biologice care, în mod normal, sînt distruse imediat de sistemul imunologic de îndată ce apar în circulaţia sangvină.

Pentru a produce aceste „celule-vehicul", docentul dr. Ulrich Zimmermann din Jülich s-a servit de un aparat de determinare exactă a repartiţiei cantitative a celulelor în soluţiile biologice, aparat care se bazează în principiu pe măsurarea modificărilor de tensiune declanşate de trecerea unei celule printr-un cîmp electric.

În cursul măsurătorilor, dr. Zimmermann a observat că în cazul unor cîmpuri electrice foarte puternice, celulele devin conductoare. Totodată, cercetătorul a descoperit că în stadiul de conductibilitate, celulele pierd o parte din masă fiind capabile să recepteze substanţe din ambianţa lor. Se poate vorbi deci de o intervenţie fizică în natura celulei cu ajutorul căreia celula respectivă poate fi transformată într-un vehicul pentru transportul celor mai variate substanţe medicale.

ŞAH ÎN CIFRE. Încă celebrul matematician Gaus a calculat că există 92 de poziţii în care este posibil ca 8 regine să se afle pe tabla de şah fără a se ataca una pe alta. Este interesant că în acelaş mod pot fi fixate 8 ture, în 40 320 de poziţii !

SUPERSTIŢIE. „Cînd o pisică neagră trece prin faţa ta, te aşteaptă o nenorocire ! E o superstiţie, în care unii mai cred încă. Acest lucru s-a adeverit de curînd pe aeroportul din Ontario (Canada). Un avion tocmai trebuia să decoleze cînd o pisică neagră ţîşni printre membrii echipajului. Pe faţa pilotului principal se putea citi spaimă, care se transmise şi la pasageri, drept care zborul fu imediat întrerupt iar pasagerii fură mutaţi într-un alt avion, nu însă înainte de a se convinge că misterioasa pisică neagră dispăruse.

VECINUL CARE ADUCE NOROC. Joseph Tayande din Antwerpen (Olanda) avea un vecin — perete în perete — cu care nu era în relaţii prea bune. Şi asta numai din cauză că acesta avea pasiunea muzicii simfonice pe care o asculta noaptea. Dar într-o noapte, cînd nervii lui Joseph cedară, avu loc „minunea". Acesta luă un ciocan şi începu să bată cu disperare în perete din care începură să curgă monede din aur pur ! S-a constatat ulterior că este vorba de o comoară pe care, cu mulţi ani în urmă, un cămătar o ascunsese în peretele cu pricina. Nu se ştie dacă cei doi vecini s-au împăcat după această întîmplare sau relaţiile lor s-au înrăutăţit şi mai mult.

CHIBRITURI LUNGI DE... DOUĂ MINUTE. Se pare a fi cele fabricate în oraşul polonez Bystrica Klodska. Ele sînt unice în Europa şi pot arde două minute întregi.

CAMPANIE PROFILACTICĂ ÎMPOTRIVA GLAUCOMULUI. Un simpozion internaţional pe tema glaucomului, a avut loc recent la München (Republica Federală Germania"). Deşi etiologia acestei maladii mai este încă în mare parte neelucidată, ultimele investigaţii par să confirme ipoteza că există o corelaţie între apariţia glaucomului şi sangvinizarea insuficientă a ţesuturilor nervoase.

Glaucomul se caracterizează prin creşterea tensiunii intraoculare care în general nu este sesizată de bolnav, ceea ce poate avea drept consecinţă leziunea fibrelor nervoase care transmit impresiile vizuale. Spre deosebire de cataractă, glaucomul nu poate fi vindecat. În majoritatea cazurilor, graţie cuceririlor medicinei moderne, orbirea poate fi însă evitată.

Cu prilejul simpozionului de la München, prof. Wolfgang Leydhecker, directorul Clinicii oftalmologice din Würzburg (Republica Federală Germania) a pledat pentru organizarea unei campanii de prevenire a glaucomului pe baza măsurării tensiunii intraoculare. După cum a subliniat prof. Leydhecker, depistarea în faza incipientă a glaucomului deţine o importanţă deosebită în special pentru categoria de virstă între 50 şi 75 ani, oferind şanse reale de a împiedica sau atenua efectele bolii.

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1 Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 7 februarie 1975 ● Nr. 6 (362) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic VIRGINIA BAZ-BAROIU

Candidatul întregii națiuni

Țara trăiește din plin efervescența din preajma marilor evenimente. Pretutindeni se desfășoară în aceste zile adunările pentru desemnarea candidaților Frontului Unității Socialiste pentru Marea Adunare Națională și consiliile populare. Evenimentul de vîrf al acestor febrile pregătiri pentru alegerile de la 9 Martie, a fost marcat de întrunirea electorală din circumscripția nr. 1 din Capitală, desfășurată la Uzinele 23 August, adunare impunătoare la care au participat peste 6.000 de cetățeni, care, dînd glas înaltei prețuiri pe care întregul popor o poartă secretarului general al partidului, președintelui României socialiste, au propus candidat în alegerile de deputați pentru Marea Adunare Națională pe tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Răsunătorul ecou pe care l-a avut evenimentul în întreaga țară, profundele semnificații ale sale, răspund firesc înțelegerii, de către întregul popor, a momentului de avînt pe care-l reprezintă perioada ultimilor ani în istoria țării, asumarea conștientă de către toți oamenii muncii a viitorului României socialiste, desprins din hotărîrile Congresului al XI-lea. Faptul, aproape simbolic prin semnificația sa, că președintele țării a fost propus candidat pentru Marea Adunarea Națională de către cetățenii celei mai industrializate zone a Capitalei, fermitatea cu care oamenii muncii prezenți la adunare s-au angajat în fața conducerii de partid și de stat pentru înfăptuirile lor viitoare constituie gestul simbol al celor aproape douăzeci și una de milioane de cetățeni ai României socialiste de azi, hotărîți să-și ridice țara la nivelul celor mai dezvoltate din punct de vedere economic din lume, printr-un efort susținut și într-un cadru politic care promovează pacea, înțelegerea și colaborarea dintre popoare.

La București, în numele întregii țări, purtătorii celor mai frumoase tradiții revoluționare ale clasei muncitoare au avut înalta cinste de a-l propune candidat pentru marele forum al țării pe omul care întruchipează voința întregii națiuni. Și întreaga națiune, își recunoaște în gestul politic major al cetățenilor circumscripției nr. 1 din Capitală împlinirea dorinței de a desemna pe candidatul întregului popor în persoana tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele României socialiste.

ORIZONT

Democratismul politicii economice a P.C.R.

În perspectiva deschisă de Programul partidului și directivele adoptate la Congresul al XI-lea — eveniment de remarcabilă semnificație pentru opțiunile de azi ale țării și pentru devenirea sa comunistă, afirmarea autentică a democrației constituie o legitate obiectivă a existenței și dezvoltării orînduirii noastre ; fiind creație istorică conștientă și colectivă, socialismul se definește ca societatea celei mai largi democrații și al celui mai profund umanism, P.C.R. fundamentînd întreaga politică de făurire a noii societăți pe **unitate organică și indisolubilă dintre socialism și democrație.** „Privită prin prisma marxism-leninismului, **democrația socialistă** — aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu — constituie nu numai o parte inseparabilă a socialismului, ci și o cerință obiectivă pentru făurirea cu succes a noii orînduiri sociale".

Sinteză superioară a democrației economice, politice și obștești **democrația socialistă** are ca specific extinderea principiilor ei asupra tuturor domeniilor vieții societății ; socialismul marchează așadar o etapă superioară în progresul formelor de organizare și guvernare democratică reprezentînd principiul fundamental de conducere și organizare a sistemului politic al României socialiste. Creșterea rolului factorului subiectiv în țesătura determinismului social, condiționarea reciprocă între adîncirea și perfecționarea democrației socialiste și dezvoltarea conștiinței sociale învederează necesitatea activizării politice a întregului popor, problema dezvoltării democrației socialiste fiind în esență problema participării active și efective a maselor la conducerea treburilor țării.

Statornicind un cadru larg de afirmare consecventă a democratismului, etapa edificării socialismului multilateral dezvoltat promovează ca obiectiv esențial dezvoltarea **complexului economic național optim,** valorificînd eficient potențialul economic, tehnic și uman al țării.

Liniile esențiale ale dezvoltării României în viitorul cincinal și în următorul deceniu înscrise în directive vizează perfecționarea calitativă a activității economice în ansamblu, în concordanță cu posibilitățile și necesitățile societății românești. Prin creșterea în perioada 1976—1980 a producției industriale într-un ritm mediu anual de 9—10% se va accentua rolul conducător al industriei în economie ; la finele actualului cincinal în 21 de județe producția industrială va depăși 10 miliarde de lei, față de 9 județe în 1970 și numai 4 județe în 1965. Edificînd o economie modernă de înaltă eficiență, în perspectiva viitorului cincinal industria va deveni preponderentă în configurația tuturor județelor, în 1980 lucrînd în industrie și în celelalte ramuri neagricole peste 70% din totalul forței de muncă ; industriile de bază, principalele purtătoare ale progresului tehnic — construcțiile de mașini și chimia — vor ajunge la sfîrșitul următorului cincinal să realizeze împreună aproape jumătate din producția industrială iar pînă în 1990 va fi încheiat, în linii ge-

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 3)

CÎNTECUL ȘI VEȘNICIA

Scutul, azima cu sare
Stau însemne la hotar.
Rotunjim aceeași zare
În ochiu treaz și milenar.

Strămoșii au scut de grîne
Brazdele sînt calde zale.
Oasele lor vor rămîne
Temelii sub deal și vale.

Astre le-au ținut făclii
Cînd treceau din noapte-n noapte
Și, deasupra, în tării
Aveau Calea, grea, de lapte.

Alăptau cu truda mîinii
Și pămîntul și tăria.
Ei aveau doar taina pîinii,
Cîntecul și veșnicia.

Dar, cuprins în nimbul firii,
Ca nunta dintr-un inel,
Cîntul țării, al vestirii,
Suna, în veacuri, la fel.

Veșnicia vetrei arde-n
Cîntecul din tată-n fiu.
Creștem în poartă arminden —
Pomul vieții, imnul viu

AUREL TURCUȘ

CĂRĂMIZI SPRE STELE

● CONSTRUCTORI TIMIȘORENI PE ȘANTIERE MONDIALE

Ioan Bilc — Maistru

Înainte de a pleca în străinătate, am muncit la noul oraș Orșova, unde datorită sîrguinței și dăruirii pe șantier am primit „Medalia Muncii". Sînt membru de partid de la vîrsta de 18 ani. Am lucrat patru ani în R.F.G., în orașul Regensburg. Lucrările șantierului din Regensburg erau conduse de tinerii ingineri Aurel Zăvulan și Savu Petrescu. Eram mulți muncitori români, care trebuia să facem dovada capacității constructorilor noștri. Regensburg, sau „Cetatea de pe Regen", așezat la confluența riului Regen cu Dunărea, oraș impunător, constituit dintr-o îmbinare ciudată de clădiri, a fost prima gazdă a constructorilor timișoreni. Orașul, în care alături de clădiri construite în cel mai pur stil gotic — care de altfel predomină — și în care găsim și construcții noi, cu o linie arhitectonică ultramodernă, este străbătut de bătrîna Dunăre, căreia îi este primul port în amonte.

Primul obiectiv construit de timișoreni a fost garajul Universității din Regensburg, o construcție masivă din beton armat, constituită din patru nivele, toate fiind amplasate în subteran. Avînd funcția de maistru, am căutat, și am reușit împreună cu ceilalți colegi, să dăm lucrări de calitate ireproșabilă, fapt pentru care am fost felicitați și premiați în numeroase rînduri de către beneficiar.

David Albu — Zidar

Cînd prinde viață un zid sub ochii tăi, ai impresia că ești creatorul unei citadele a permanenței umane, că, la căldura acelor ziduri, se vor împlini destine și iubiri, că sub cărămizi arde o flacără continuă lîngă sufletul oamenilor. Am muncit multă vreme alături de maistrul Ioan Bilc, la garajul Universității din Regensburg. Vreau să remarc faptul că toate lucrările la care am participat au fost executate din beton aparent. Ținînd seama de faptul că noi eram la începutul lucrărilor de acest gen, iar turnarea betonului aparent necesită o tehnologie complexă, ne-am străduit ca, și în aceste condiții, calitatea lucrărilor să fie de necontestat.

Îmi amintesc un fapt, care, atunci în anul 1971 ca și acum, ne umple de mîndrie. La 1 aprilie 1971, aveam termen de predare latura unei părți din garaj. Mai aveam 24 ore la dispoziție, timp în care trebuia cofrată, armată și turnată în beton, o imensă placă suspendată pe stîlpi. Conduși cu pricepere de inginerii Aurel Zăvulan și Petre Petre, de maiștrii Ioan Bilc și Cornel Monea, toți muncitorii șantierului au muncit într-un ritm alert reu-

Anchetă reportaj de :

TRIFU PETRAȘCU și DAMIAN URECHE

(Continuare în pag. 7)

Cuvînt înainte

La noua linie arhitectonică a Timișoarei, tinerii urmași ai meșteruiui Manole, au contribuit cu prisosință. Trustul de construcții-montaj din Timișoara se poate mîndri că a adăugat orașului de pe Bega impresionante cvartaluri de locuințe, obiective industriale și comerciale, edificii de artă și cultură. S-au adăugat noi cartiere la viața urbanistică, precum zona Tipografilor, Circumvalațiunii, sau Calea Șagului, la care putem adăuga monumentele de arhitectură modernă, precum hotelul „Continental", magazinul „Bega", „Casa de modă" și sala de sport „Olimpia", precum și alte construcții impunătoare care dau supleță și personalitate orașului. Cu cîțiva ani în urmă, grupuri de tineri constructori inimoși din Timișoara, au fost solicitați să lucreze pe șantiere mondiale, la München și Regensburg, în R.F.G.

Am amintit doar pe cîțiva dintre acești temerari eroi ai înălțimilor, care au dus soiia hărniciei noastre, simbolul creației românești peste hotare, precum Ioan Bilc, David Albu, Florian Varga, Anton Ionică, Ilie Bărăgău, Moise Drăgan, Pavel Farca, Iuliu Ciuciu, Vasile Stan, Gheorghe Ieremia, Nicoale Vidu, Vasile Gașpar, Toma Bușe, Iacob Popa, Vasile Costin. I-am căutat pe unii din acești tineri și i-am solicitat să ne mărturisească cîteva impresii despre nobila meserie de constructor și despre locurile pe care le-au vizitat și înnobilat cu edificii create de ei.

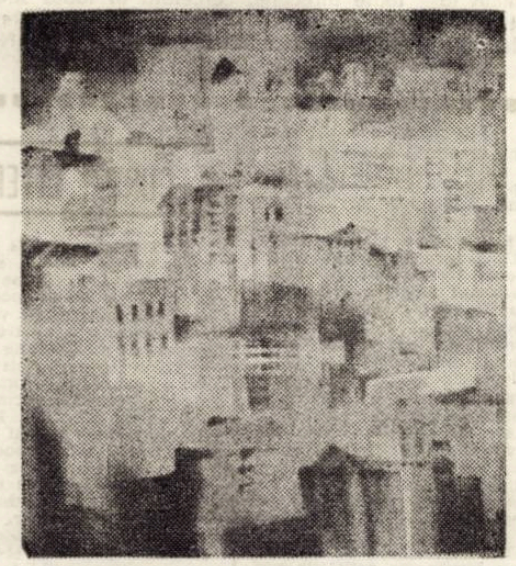

Virginia Baz-Baroiu
PEISAJ URBAN

CRONICA LITERARĂ

Debutanți, debuturi

Cele mai sigure debuturi ale lui '74 au fost cele în proză (a vorbi despre debuturi în critică — în cazul lui Mircea Iorgulescu, Livius Ciocîrlie — mi se pare cel puțin deplasat : cei doi erau sau puteau fi foarte bine cunoscuți din publicațiile diverse ca scriitori pe deplin formați, prima lor carte fiind doar un popas și nu o „intrare" în literatură) semnate de Eugen Uricaru, Constantin Zărnescu, Marius Tupan, apoi Florian Bănescu și St. Găbrian, cel puțin primii trei scriitori formați, încadrabili fără rezerve în relieful literaturii actuale. Sigure sînt și debuturile în poezie — poate mai multe și mai sigure ca în alți ani : Ștefania Plopeanu, Lucia Negoiță, Carolina Ilica, Ion Vergu Dumitrescu, Mircea Florian Șandru, Dinu Adam, Nicolae Dolingă, Miron Cordun, Marius Stănilă, fiind autori fără prea multe ezitări. Tot pentru 1974 pot fi semnalate apariția a două culegeri de prospectare : Popas între poeții tineri antologie și note bibliografice de Victor Felea (Editura Dacia) și Toate iubirile (Șapte poeți tineri prezentați de Ion Caraion, Ștefan Augustin Doinaș, Gheorghe Grigurcu, Deliu Petroiu, N. Prelipceanu, G. I. Tohăneanu) aparținînd unui autor ce ține să-și păstreze anonimatul. O prefață, tot anonimă, ne informează că Toate iubirile continuă publicarea tinerilor poeți, sau mai precis a debutanților într-o culegere colectivă.

1. Dacă pentru Popas între poeții tineri criteriile erau clare, pentru Toate iubirile criteriile alcătuirii antologiei ni se par cu deosebire încurcate. Poeții tineri nu prea sînt chiar toți autorii selectați, fiindcă Ion Davideanu, de 37 de ani și Miron Rusu Barian, de 40, nu țin de tinerețe decît sufletește ; un minimum criteriu geografic iarăși nu există, de vreme ce anonimul autor al culegerii aleargă de la Craiova la Miercurea Ciuc și de la Miercurea Ciuc în Bihor spre a descoperi autori. În paranteză fie zis, ii putea descoperi fără alergătură chiar în Timișoara. Cu (notăm la întîmplare) Cornel Otescu, Th. Cernăuțeanu (Purice), Claudiu Iordache, Virgiliu Bradin, Stela Cora, Mircea Birsilă, Geo Galetaru, Lucian Petrescu se putea alcătui o antologie poate ceva mai serioasă decît cea în cauză.

Prin aceasta nu vrem să spunem că antologia ar fi neserioasă, cîțiva dintre cei publicați fiind talente autentice, uneori poeți în adevăratul sens al cuvîntului. Greutatea o dau însă prezentatorii. O antologie care îi numără, printre prezentatori, pe Ștefan Aug. Doinaș, Ion Caraion, G. I. Tohăneanu, G. Grigurcu reprezintă un tur de forță în materie, chiar dacă uneori aceștia scriu despre frumusețile muncii poetice și nu despre autorii în cauză.

Poezie melodioasă scrie Alexandru Banciu, nu odată încercat de întrebări rezolvate în sens optimist : „Odată moare trupul, mai bine zis lipsește / Din viața omenească, luînd alt chip cerut / De întîmplare : simplu curînd înlocuiește / O floare ofilită ; un nor, un fulg căzut . . . / / Dar sufletul ? Dar gîndul ? O viață-i veșnicia / Prin care — cînd părinte, cînd fiu, pe rînd — au mers : / În mine de triumfă — puțină — poezia, / Ostaș purtat pe scuturi e fiecare vers !" (Ars poetica).

Închinat spre baladă, hrănit din versul popular e Ion Davideanu, autor matur, pîndit de discursivitate, cîntînd transhumanța, strămoșii (în tradiția ardeleană a lui Goga, Beniuc etc.) în versuri nu lipsite de eleganță : „O, bunii mei, părinții mei din lut, / cu singele pe toți v-am cunoscut, / cînd la izvor întîi m-am aplecat, / cu gura mea pe toți v-am sărutat, / închină fruntea dragostei fierbinte / memoriei acelor pietre sfinte, / de-atîtea ori ferite de flăcări și de fum, / pe care voi vă bateți și acum / ca să ne naștem noi într-o mărire . . ." (Strămoșii).

„O nouă voce a Poeziei autentice" (Ștefan Aug. Doinaș) e Eugen Evu, autor deschis reflecției, poet cu mari șanse de dezvoltare, ca și Constantin Ghiciulescu, cea mai spectaculoasă promisiune a antologiei. Versul lui Constantin Ghiciulescu, aparținînd unei vîrste, vers cristalin, proaspăt, încă lunecînd pe magmele exclamației, are ceva din tinerețea vîrstelor lui Labiș și Ioan Alexandru : „Eu strig în douăzeci și trei de piețe / pînă se sparg timpanele zăpezii și / ele nu m-aud și ride să mă-nghețe / frigul clipei mele de culoare gri. / Cineva acoperă cu pleoapa / lumea unde-am fost nevinovat / și nu se vindecă în țărmuri apa / unde Narcis s-a aplecat. / / E clipa mea subțire ca sticla timpurie / pe care se învață iernile să scrie, / o vină albă mă va ninge-n carne / ca un sunet de zăpadă-n goarne" (La douăzeci și trei de ani).

2. Așa cum scriam și altădată un prozator foarte înzestrat este Marius Tupan a cărui volum Mezareea nu dă încă întreaga măsură a talentului său. Mezareea este o utopie dar și o proză foarte strict încadrată în timp și loc, o proză fantastică, înscrisă în același timp în coordonate folclorice exact definite. Între Fănuș Neagu cu fabulosul său geografic și A. E. Baconski cu vizionara sa lume a Echinoxului nebunilor Marius Tupan este un stilist în proze scurte în care se ghicește o lume bogată în pasiuni ce vin din adîncurile existenței gîntei. Sau cum scrie în prezentarea sa Nicolae Balotă : „Povestirile lui Marius Tupan vin parcă de undeva din aceste străfunduri ale naturii și firii românești. Din straturile adînci ale culturii tradițiilor populare împletite strîns cu natura. Povestiri enigmatice, mai mult descrieri ale unor stări decît relatare a unor peripeții. Enigmele sînt însă cînd cele ale unei naturi sălbatice, cînd cele ale unei țări vechi, niciodată simple speculații abstracte ale minții. E savuroasă prospețimea elementelor în aceste narațiuni, prezența materială emanînd o densă atmosferă, a apelor — bălți, ploi, — a ogoarelor, a cîte unui copac — precum acel tainic salcîm din povestirea „Din ce în ce mai multă muzică".

Axată pe simboluri ce nu sînt la îndemîna oricui, pe descripții ce vădesc un talent aparte, pe „viziuni" ce mărturisesc o natură poetică, schițele lui Marius Tupan inaugurează o carieră sperăm, ieșită din comun, de prozator.

C. UNGUREANU

[1] Toate iubirile (Șapte poeți tineri) (Ed. Facla).
[2] Marius Tupan : Mezareea (Ed. Eminescu).

LECTURI ● LECTURI

POPAS ÎNTRE POEȚII TINERI
(Ed. Dacia, 1974)

Lucian Blaga, Ion Barbu și Ioan Alexandru sînt, în majoritatea cazurilor, poeții tutelari ai tinerilor autori antologați de Victor Felea în placheta **Popas între poeții tineri** (Ed. Dacia, 1974). Cincisprezece autori, din ultima generație lirică, pe cale să se impună (nu toți cu suficientă insistență), dintre care cîțiva ni se par, încă de pe acum, demni de atenție : Eugenia Bogdan, Geo Galetaru, Claudiu Iordache, Ovidiu Mureșan.

Abandonîndu-se, fără reticențe, fluxului liric, poemele **Eugeniei Bogdan** descind din spațiul culturii transilvănene : **Avram Iancu, Deschide-mi calea, Ultimul păstor,** accentele imnice și simțul ceremonialului indicînd filiera liricii lui Ioan Alexandru.

Vădind aceeași influență, elevat ceremonial este și versul lui **Geo Galetaru.** Poezia acestuia, susținută de sugestii ale expresionismului, pare a evolua către un bucolic discret, contopind, într-un același sentiment, fiorul naturist și aspirația erotică.

O notă aparte aduce **Claudiu Iordache,** cu un vers sincopat, de la o primă lectură provocînd impresia unei forțe expresive bine susținută de idee. Este un poet, nota Victor Felea, **„al atitudinilor etico-politice ferme, răspicate"** și activitatea lirică dinamică ulterioară debutului său ne face să întrevedem în el un nume distinct între cele ale noilor promoții de poeți.

Mai greu de despărțit ni se par poemele lui **Ovidiu Mureșan** de meditația, chiar de sunetele poeziei lui Blaga. O anumită lentoare a imaginilor : **Pompei, Livadă, Rouă antică,** și simțul peisajului revolut se supropun, totuși, fericit peste timbrul elegiac, grav al poemelor sale.

Alți cîțiva autori care îndreptățesc includerea în această antologie : **Dan Baciu, Ioan Matei Mureșanu, Tamara Pintilie, Mihai Traianu.**

Arnold Hauser : ZĂPADĂ TÎRZIE
(Ed. Albatros, 1974)

În excelenta transpunere în românește semnată de Mariana Șora, **Zăpadă tîrzie,** volumul de proză scurtă al lui Arnold Hauser, oferă cititorilor posibilitatea familiarizării cu etapele scrisului unuia dintre scriitorii de limbă germană reprezentativi din România. Cîștigîndu-și notorietatea îndeosebi datorită romanului **Îndoielnicul raport al lui Iacob Bühlmann,** Arnold Hauser este nu mai puțin un prozator ce excelează în genul scurt. Povestiri, schițe, simple crochiuri se circumscriu, în afara cîtorva excepții, acelorași teme : relațiile umane în timpul celui de al doilea război mondial, opoziția unor oameni simpli, de regulă aparținînd populației săsești, față de elementele fascizate din rîndurile acesteia. Protagoniștii, personajele-martori sînt copii, adolescenți — imaturi pentru care experiența războiului este și o inițiere în existență. Sensibilitatea excepțională, prospețimea percepției lumii exterioare, a evenimentelor istoriei și, pare a sugera prozatorul, un bun simț funciar, al ființei nepervertite, sînt garanția judecăților drepte, componentă imposibil de ignorat în programul — manifest — didactic-moralizator al prozei cuprinse în volumul **Zăpadă tîrzie.** Deși pentru orientarea cititorului lipsesc indicațiile privitoare la perioada în care au fost scrise povestirile, respectiv la volumele din care acestea au fost selectate, este evidentă evoluția lui Arnold Hauser de la narațiunea lineară, de factură tradițională, adecvată în deceniul trecut, la resurecția faptului banal în literatură, înspre o proză esențialmente comportamentistă. **Coarne de căprior, Pisici, Se deschide o ușă, Deși eram încă-n august, Omul cu păcura** sînt povestiri în care mediul satului, adeseori al orașului transilvănean — Brașovul, în speță — constituie fundalul unor mocnite revolte, al unor înfruntări și drame umane generate de război. Materia epică pare a fi dominant autobiografică, retrospecția conturează gesturi, întîmplări, portrete ale unor oameni ai locurilor cunoscute scriitorului. În cîteva povestiri de dată, pare-se, mai recentă, Arnold Hauser aderă, spuneam, la procedeele prozei comportamentiste. În povestiri precum **În cerc, Violete de Parma, Scrumiera,** prozatorul mizează pe o estetică a narațiunii absolut obiective, traducînd, în lipsa comentariului, ceea ce s-ar putea numi privirea din exterior a întîmplărilor, într-o relatare neutră, o frază scurtă, sincopată, lapidară și de mare efect.

Gheorghe Grigurcu BACOVIA — UN ANTISENTIMENTAL
(Ed. Albatros, 1974)

Scriind cu eleganță, ca de obicei foarte atent la toate detaliile oficierii propriului ceremonial critic, Gheorghe Grigurcu comasează în **Bacovia — un antisentimental** (Ed. Albatros, 1974) mai multe eseuri prin care elementele poeziei lui Bacovia se recompun în imagini de panopticum. Relevabil în exegeza lui Gheorghe Grigurcu este mai ales efortul analitic-indicativ : exemplar, în acest sens, capitolul **Aici sînt eu, un solitar.** Poezia este străbătută în toate direcțiile, cercetată în toate straturile ei, potrivit unor premize pe care la origine le intuim incitant — polemice. Ne-o confirmă recapitularea bibliografiei critice, făcută doar în penultimul capitol : **În fața criticii** — deși tocmai aici vom găsi originea cîtorva dintre eseuri : **Poetul și poezia, Simbolismul compensatoriu. Interferențe autohtone, Eminescianism ?** Paralel cu interogarea, pe cont propriu, a operei Gheorghe Grigurcu se străduiește să înlăture miturile, lentilele deformatoare puse de exegeza de pînă acum între lector și poezie. Asumîndu-și riscul de a nu face decît o înnoire de aparat critic — apt, totuși, în cazul de față, a-l apropia pe liric de sensibilitatea altei generații, ca și de miturile acesteia. **„Un autor** — scrie Gheorghe Grigurcu — **nu este numai ceea ce este, ci și ceea ce devine. Fiecare nouă abordare critică îi aduce o modificare, nu neapărat de natură a-l preschimba într-o altă monedă, dar în tot cazul a-i evidenția latențele ce păreau adormite în perfecțiune ori (. . .) în combinația lor curentă".**

Ipoteza studiului este un Bacovia **antisentimental,** avînd conștiința „aparatajului liric", deci a unei retorici a poeziei pusă în valoare cu luciditate : **„Lirismul bacovian e un produs al unei conștiințe artistice atît de pure, încît reușește să absoarbă formele existenței, spre a le da propria sa organizare".**

O nouă imagine a operei fiind și consecința unui nou mod de lectură, criticul iradiază **poezia bacoviană** diferit, conștient de efectul fiecărei operații, lăsînd ca structura internă a acesteia să se releve oarecum de la sine. Există, bineînțeles, premiza, ipoteza justificatoare unui asemenea act : Bacovia, un antisentimental, un „anafectiv".

LUCIAN ALEXIU

LECTURI ● LECTURI

CORESPONDENȚĂ

Teodorescu Ion : Versurile dv. suferă de o anumită apatie. Ar trebui să faceți ceva în sensul unei revigorări.

Ion Tomoioagă Maramureșanu : Noile versuri sînt firave, deși bine intenționate, ca în următorul caz: „Anul acesta / A fost un an bun, / Ceilalți vor fi / Și mai buni".

Oravia November : Ecouri netăgăduite din Bacovia. Mai ales în „Pare". Dovediți o bună autocunoaștere în „Criticilor mei".

Burkici Irina : Versurile evidențiază un progres. Am citit cu mult interes proza. Povestiți frumos.

Dobre Ion : Sînt multe reflexe din Blaga, dar părerea noastră este, în general, bună.

Elena Oprea : Nimic nou.

Roja Paul : Sensibilitatea dv. artistică nu este una comună. Originalitatea insolită pe care-o cultivați, frumos subliniată de ironie, va da roadele pe care le așteptați, dacă veți ști să distingeți între îndrăznelile imagistice bine temperate și ceea ce ține de infantilismul factice, adesea vecin cu zonele dezagreabile ale limbajului. Ar urma să mai vedem și alte manuscrise, pentru a ne putea formula mai exact părerea. Faceți-vă și o succintă prezentare lîngă poemele viitoare.

Gheorghe Bondiș : În „Cîntec pentru toamna aceasta" sînt versuri remarcabile.

M. Arafura (Anarara) : Urmărind torentul de versuri îndreptate spre noi, nu înțelegem de ce nu țineți o evidență a mesajelor, spre a evita expedierea acelorași texte de două sau trei ori. Fiți amabil !

Popescu Marcel, Const. Podină, Pahon Ștefan, Maria Istrate, Constantin Brîndușoiu, Mircea Duca — încercări modeste.

A. D.

★

GHEORGHE VUICI : Vă dați seama, cred, că nu putem publica în revistă chiar toate romanele dv. (Cartea dragostei, Pirat și diamant, Susi von Rollier, Danny și Mihael, Vacanța lui Mihai, Aventura de pe insulă etc.) ; adresați-vă, în acest sens, unei edituri. De vreme ce veniți zilnic în Timișoara, nu văd de ce nu ne-ați căuta, personal, la redacție. Vă așteptăm. Aduceți și ceva manuscrise.

VENUS : Aveți o viziune foarte personală asupra existenței. Citez din **Un om care a fost : „Mergeam după cortegiul mortuar și amintirile m-asaltau. Țigara pe care o aprinsesem se ducea ca și viața : nu trăgeam din ea și tot ardea.** În privința răspunsului nostru : sperați !

V. MIRCU : Textul dv. nu întrunește calitățile necesare publicării.

ȘERBAN ARUCEANU : De vreme ce vă găsiți în Timișoara, de ce n-ați trece pe la redacție ? Am putea discuta altfel decît prin intermediul, foarte concentrat, al prozei epistolare. Vă așteptăm deci cît mai curînd.

CONSTANTIN DRĂGHICI : Proza dv nu întrunește calitățile necesare publicării. Mai aveți încă un drum foarte lung pînă la acest eveniment.

COCOȘ RADU FLORIAN : Cam suprarealistă compunerea dv. Și, în plus, plină de neprevăzut. Nu cred că-i bine să stăruiți — dar ce putem face noi ?

I.D.T.

CURIER LITERAR

În **Tomis** nr. 7/1974 poetul și criticul Nicolae Motoc, sub genericul „Prioritatea vieții" ne oferă un tablou — fie el și incomplet — al unor reprezentative volume de lirică apărute anul trecut. Intenția criticului nu este de a stabili filiații, ci aceea, mult mai onestă, de a afirma „prioritatea vieții", natural, mediată prin poezie.

Despre Anghel Dumbrăveanu (laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor pe 1973) „poet de excepție", Nicolae Motoc spune : „În **Singurătatea amiezii** poetul de excepție, Anghel Dumbrăveanu, mereu atent la nuanțe, la capcanele secrete ale cuvintelor, caută un răspuns, pe care și-l dorește în prelungirea vieții. (. . .) Opțiunea lui Anghel Dumbrăveanu, estetic vorbind, este însă fără echivoc. Și nu-i deloc o întîmplare că poemele foarte izbutite din „Singurătatea amiezii" sînt cele care produc o puternică impresie de viață. **Unde presura, vara** este un astfel de poem : „Atît de rar mă întorc la tine, pămînt / Din liniștea acelor zile trecute. / Oare la fel se-aude presura. / Vara, prin stejarii amețitori, / Și pe dealuri, cînd s-apropie seara, / La fel se văd păunii amurgului / Rotindu-se prin aerul bun / cu miros de cimbru și de ierburi uscate ? / Iar în vadul pustiu / Caii cu aripi roșii la fel mănîncă / Impresia aceea de ceva neînceput ?".

Nicolae Motoc se mai ocupă de : Dumitru Bălăeț, Marin Mincu, Nicolae Oancea, Ilie Purcaru, Ion Tudor, Arthur Porumboiu — cu aceeași penetrantă aplicație.

Revista **Limbă și literatură,** nr. 3/1974, recent apărută, semnalează elogios (într-o notă, la p. 624) cele două pagini de poetică, realizate de către un colectiv de tineri cercetători timișoreni și publicate în **Orizont,** nr. 14, din 14 aprilie 1974. În același număr al revistei **Limbă și literatură,** apar articolele **Cîteva probleme metodologice ale stilisticii diacronice** de Szabo Zoltan și **Rime în ecou metaforic în poezia lui Lucian Blaga** de Smaranda Vultur, care reiau idei și formulări prezente în amintitele contribuții ale colaboratorilor noștri (Vezi Sincronie și diacronie în studierea limbajului poetic românesc și Funcția de metaforizare a rimei la George Bacovia).

Calculatoarele electronice și progresul tehnic

Între realizările științifice și tehnice remarcabile ale perioadei actuale, calculatorul electronic ocupă un loc deosebit. Puternica dezvoltare din ultimul timp a mașinilor electronice de calcul a fost susținută de utilitatea pe care și-au dovedit-o în diferite domenii de aplicare : în tehnică, în știință, în economie, în administrație etc.

În baza Hotărîrilor Congresului al X-lea și al XI-lea al P.C.R. în țara noastră s-au întreprins o serie de acțiuni pentru introducerea tehnicii moderne de calcul în economie. A fost începută acțiunea de introducere în economia națională a echipamentelor moderne de calcul și s-a trecut la fabricarea calculatoarelor electronice universale din generația a II-a și a altor mașini de calculat. S-a început constituirea unor rețele de centre de calcul, a unui sistem de pregătire a cadrelor de specialiști necesari acestui domeniu, se proiectează acum sisteme de prelucrare automată a datelor și se elaborează programe de calcul. În condițiile creșterii complexității economiei naționale, s-au organizat cursuri speciale postuniversitare pentru utilizarea calculatoarelor electronice în toate ramurile de activitate. Toate aceste măsuri ce decurg din hotărîrile de partid și de stat confirmă rolul tehnicilor moderne de calcul și fundamentează aplicarea acestui sistem în toate domeniile economiei naționale, inclusiv în cel al construcțiilor. Și fiindcă o construcție se realizează prin participarea în mod sistematic a unui ansamblu întreg de specialiști, lucrătorii din domeniul calculului structurilor sînt în mod direct interesați în această problemă.

Evoluția realizărilor în problema calculatoarelor de la noi din țară prinde între altele și orașul Timișoara.

Calculatorul MECIPT-1 care în anul 1960 se construia la Institutul Politehnic „Traian Vuia" este astăzi obiect de muzeu, de specialitate desigur. Calculatorul MECIPT-2, construit tot în Timișoara funcționează și astăzi în cadrul Institutului de proiectări pentru construcții, după ce pe parcursul ultimilor ani i s-au adus diferite îmbunătățiri și modernizări de echipament și de suprastructură.

Calculatoarele CIFA ale Institutului de fizică atomică sînt citate a fi primele aparate electronice de calcul realizate la noi în țară. Urmează calculatoarele din seria MECIPT apoi dispozitivul DACIC-1 al Institutului de calcul din Cluj-Napoca, calculatorul electronic tranzistorizat și astăzi calculatoarele din seria FELIX, de diferite tipuri și mărimi.

•

Dintre domeniile în care calculatorul electronic se utilizează în mod larg, calculul structurilor de rezistență ale construcțiilor ne reține atenția în mod deosebit.

Orice construcție are un schelet de rezistență de o formă rațională, capabil să preia și să transmită terenului toate sarcinile provenite din acțiunile naturii asupra ei. În construcțiile moderne, complexe prin forma și dimensiunea lor, un asemenea schelet de rezistență formează o structură pentru care determinarea stării de eforturi și a celei de deformații constituie probleme complicate din punctul de vedere ingineresc și din cel al calculului numeric. În acest context, calculatorul electronic cifric este un foarte util instrument în soluționarea problemei numerice.

Denumirea generică de calculul structurilor se referă în principal la un grup compact de discipline – format din statica, dinamica, și stabilitatea structurilor – care servesc proiectării raționale și economice a construcțiilor.

Introducerea computerului în domeniul construcțiilor, în urmă cu aproximativ 15 ani, a făcut ca, cel puțin teoretic, orice problemă din domeniile menționate mai sus, să fie astăzi rezolvabilă.

În acest context, trebuie spus că învățămîntul superior de construcții contribuie în mod substanțial la extinderea utilizării calculatoarelor electronice în calculul structurilor.

În plan didactic, discipline sau numai capitole noi concură la formarea permanent mai bună a studenților pe linia împletirii mai eficiente a cerințelor analizei și calculului structurilor cu posibilitățile oferite de tehnica electronică a calculului numeric.

La Facultatea de Construcții din Timișoara, colective de cadre didactice cu

Prof. dr. ing. IOAN MUNTEANU

(Continuare în pag. 7)

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

STRUCTURĂ CHIMICĂ — ACTIVITATE BIOLOGICĂ

de Ioan Simiti, Ioan Schwartz

(Ed. Dacia, 1974)

Folosirea în terapeutică, pe scară largă, a diverselor produse de proveniență naturală, la început, apoi, din ce în ce mai mult a celor sintetice, a pus de mult problema, pe cît de greu de rezolvat pe atît de interesantă a relației dintre structura chimică a produsului și acțiunea sa biologică, respectiv a mecanismului intim al acestui proces. Date referitoare la această complexă problemă s-au adunat din abundență, de-a lungul timpului, și se găsesc în multe lucrări de specialitate, dar sînt prezentate cazuistic, acolo unde se simțea nevoia, și interpretate prin prisma specialității autorului.

Marele merit al autorilor acestei cărți este acela de a fi strîns datele într-o lucrare unitară și de a le fi prezentat de pe o solidă bază științifică. După un scurt istoric al evoluției chimiei medicamentului, în care se reliefează că — „studiul substanțelor bioactive, sub aspectul relației structură, a evoluat, părăsind concepția clasică", se face o jalonare a principalelor probleme ce intervin într-un studiu calitativ al relației structură chimică-activitate biologică.

În restul capitolelor (8 în total) se arată : relațiile cantitative structură — reactivitate chimică (Cap. IV), respectiv — activitate biologică (Cap. VI și, în sfîrșit, cercetări teoretice în relația structură chimică — activitate biologică (Cap. VIII). În acest ultim capitol sînt trecute în revistă cîteva aplicații ale chimiei cuantice, în studiul prospectării acțiunii substanțelor medicamentoase, din care se pot vedea atît succesele cît și insuccesele acestei metode.

Autorii scot în evidență faptul că „însăși această alternanță de rezultate, pozitive și negative, arată că, deocamdată, metodele de chimie cuantică nu pot da răspunsuri sigure într-o problemă atît de complicată". Totuși, faptul că, în ultimul timp, această problemă stă în atenția cercetărilor, ilustrează importanța ei.

Scrisă într-un stil sobru și clar, cu exemplificări bine chibzuite, perfect documentate și redate în condiții tehnice deosebite, cartea umple un gol în literatura specialității de graniță, chimie — farmacie — medicină, fiind de un real folos tuturor celor interesați în această problemă.

ILIE LUPȘA

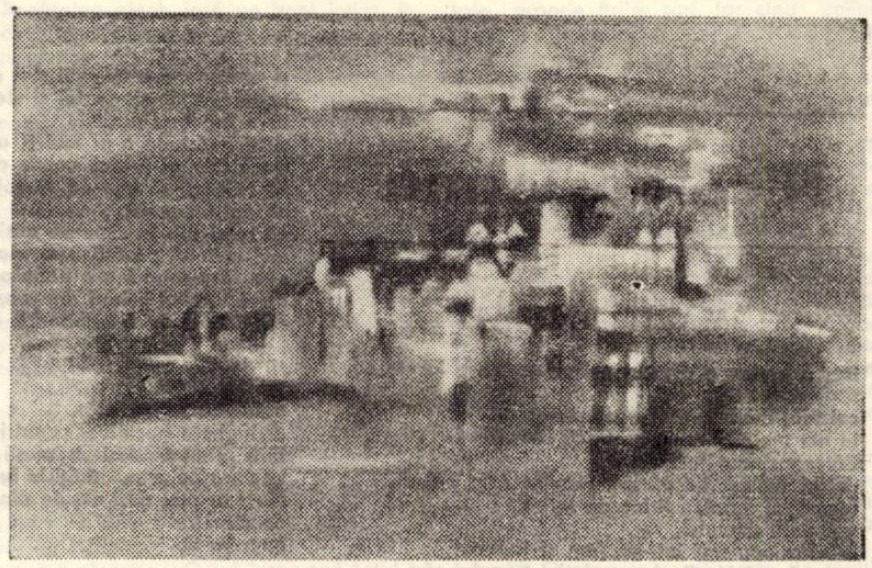

Democratismul politicii economice a P.C.R.

(Urmare din pag. 1)

nerale, procesul de egalizare a nivelului de dezvoltare a țării noastre de cel al țărilor socialiste înaintate din punct de vedere economic și de apropiere accentuată de țările puternic industrializate ale lumii.

Încercînd această succintă incursiune în actualul peisaj economic românesc – ca sistem global integrat și dinamic – vom releva constanta preocupare a P.C.R. – ca subiect al conducerii – de a elabora o **politică științifică** și a realiza o **conducere științifică,** la nivelul organelor de partid și de stat superioare fiind manifest procesul deliberat de împletire a politicului cu științificul în conceperea și aplicarea strategiilor de dezvoltare socialistă.

Pe fondul rămînerii în urmă economice și social-culturale generale, România interbelică prezenta flagrante dezechilibre între zonele geografice, 80% din potențialul industrial fiind concentrat în numai șase județe. Îmbinînd în întreaga sa politică economică criteriile de eficiență economică și socială, P.C.R. și-a propus eliminarea disproporțiilor în structura pe ramuri a economiei naționale și a decalajelor în repartizarea pe teritoriu a forțelor de producție, urmărind dezvoltarea armonioasă a tuturor județelor țării, edificînd o economie socialistă unitară, echilibrată structural și dinamic.

Actualul plan cincinal (întocmit, pentru prima dată și în profil teritorial) preconizează egalizarea nivelurilor de dezvoltare a tuturor zonelor țării, procesul repartizării forțelor de producție în mod armonios pe teritoriu condiționînd direct toate subsistemele întregului social. Abordînd multilateral dezvoltarea în profil teritorial și nu ca efect liniar al procesului de industrializare, concepția și practica repartizării forțelor de producție vădește **modul creator** în care partidul nostru concretizează strategia dezvoltării social-economice, valorificînd la nivel optim resursele fiecărui județ și a particularităților sale de ordin obiectiv.

Înfăptuirea obiectivelor economice stabilite în documentele Congresului al XI-lea al partidului implică mari eforturi materiale și financiare și reclamă afirmarea fără precedent a factorilor de creștere intensivă, generați de revoluția tehnico-științifică contemporană. Corespunzător amplificării potențialului economic al țării – bază trainică pentru realizarea cu succes a istoricelor obiective înscrise în Programul partidului, următorul cincinal marchează înfăptuirea plenară a revoluției tehnico-științifice în țara noastră și, totodată, creșterea generală a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor. Structurarea modernă a economiei noastre naționale și exigențele revoluției tehnico-științifice impun satisfacerea deplină a cerințelor de specialiști pentru toate sectoarele activității economico-sociale prin proiectarea învățămîntului de toate gradele și formarea profesional-tehnică și politică a forței de muncă în concordanță cu cerințele actuale și de perspectivă.

A devenit peremptorie afirmația că eficiența progresului tehnic, a acumulărilor și investițiilor sînt determinate de **cantitatea și calitatea resurselor de muncă,** perfecționarea învățămîntului dobîndind în condițiile interferenței cu revoluția tehnico-științifică o importanță fundamentală în strategia dezvoltării economice și social-politice. În acest context, deschiderea școlii de toate gradele spre comandamentele majore ale societății, legarea organică a învățămîntului superior de viața economică și creșterea eficienței sale sociale constituie o cerință stringentă a actualității, acestui deziderat răspunzîndu-i politica de integrare a învățămîntului cu cercetarea și producția.

În același timp, consacrarea metodei de consultare a maselor în mod sistematic în toate sferele de activitate ca **stil de conducere,** viziunea rațională, previzională, eficientă și umanistă asupra creșterii economice și politica de **dezvoltare prin știință** [3] revendică valorificarea la scara întregului sistem social a condiției obiective a membrilor societății de producători și stăpîni ai mijloacelor de producție, prin participarea plenară la soluționarea problemelor economice și sociale.

Componentă organică a procesului de împlinire multilaterală a socialismului, **democrația economică** definește ca element fundamental participarea maselor – în forme diverse, direct sau pe calea reprezentării – la însăși elaborarea politicii economice, la adoptarea hotărîrilor și înfăptuirea lor pentru atingerea parametrilor de progres înscriși în documentele programatice ale Congresului al XI-lea.

PANORAMIC

● **LA ADUNAREA ELECTORALĂ DE LA CLUBUL C.F.R. TIMIȘOARA,** desfășurată luni 3 februarie a.c., tovarășul **MIHAI TELESCU,** membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, președintele Consiliului popular județean, a fost propus candidat al F.U.S. în Circumscripția electorală nr. 1 Timișoara N-E. Au fost prezenți peste 700 de oameni ai muncii – români, maghiari, germani și de alte naționalități — muncitori din unități industriale, lucrători din instituții, cadre didactice, medici, studenți și elevi, gospodine, pensionari de pe raza circumscripției electorale.

● **ÎN ÎNTÎMPINAREA ALEGERILOR** de deputați, în toate localitățile județului nostru se desfășoară o intensă activitate. Amintim dezbaterea ce a reunit la Clubul „Constructorul" muncitori și muncitoare de pe șantierele orașului nostru, între ei și tineri care vor vota în acest an pentru prima oară și întîlnirea tinerilor lucrători din comerț (la I.C.S. — mărfuri industriale Timișoara) care au ajuns la vîrsta exercitării dreptului de vot.

● **ÎN PREGĂTIREA CAMPANIEI ELECTORALE.** Mîine, la Căminul cultural Variaș, va avea loc expunerea **„Îndeplinirea și depășirea sarcinilor economice pe anul 1975 — sarcină patriotică a tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate".** Acțiuni similare sînt programate în 9 februarie la Căminul cultural Știuca (simpozionul **„Programul partidului — largă deschidere spre orizonturi comuniste")** și la Căminul cultural Belinț (consultația **„Democratismul profund al Legii electorale a Republicii Socialiste România").**

● **LA LICEUL PEDAGOGIC** „E Murgu" a avut loc o „Seară comemorativă Ioachim Perian", organizată în colaborare cu Filiala Timiș a Societății profesorilor de muzică și desen.

● **TIMIȘ — REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE.** Am primit zilele acestea la redacție o broșură editată de Consiliul județean și FUS – Timiș. Ea prezintă, în scurte articole, fotografii și grafice **„noi împliniri ale vieții, ale afirmării omului",** munca oamenilor acestui județ, pentru că vieții și muncii acestor oameni se datorează și **„avîntul fără precedent al industriei" și schimbarea înfățișării ogoarelor timișene" și „dinamismul cercetării și „înfrumusețarea localităților".** Ei vor fi cei ce vor scrie și istoria împlinirilor viitorului cincinal ale cărui prevederi sînt pe măsura puterii lor.

● **PROZATORULUI ION DUMITRU TEODORESCU** i-a fost prezentată la Librăria „M. Eminescu", joi, 6 februarie 1975, noua sa carte „Aproapele" apărută de curînd la Editura „Facla". După un cuvînt introductiv al criticului Cornel Ungureanu, I. D. Teodorescu s-a întreținut cu publicul și a acordat autografe.

● **CENACLUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR** a programat în ultima sa ședință piesa lui Anavi Adam „Îndrăgostitul dispărut", în lectura actorului Vladimir Jurăscu.

● **LUNA CĂRȚII LA SATE.** La Sînnicolaul Mare a avut loc o întîlnire cu scriitorii Anghel Dumbrăveanu, George Drumur, I. D. Teodorescu, Mircea Șerbănescu. La **Peciu Nou** s-au întîlnit cu cititorii Ion Arieșanu, Lucian Bureriu, Șt. L. Scwartz, Mircea Șerbănescu, Aurel Turcuș și Laza Ilici. Acțiuni similare au mai fost organizate în localitățile Domașnea și Iablanița (Caraș-Severin) și Jimbolia. Aceste manifestări au fost organizate în cinstea apropiatelor alegeri de la 9 martie.

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ. „CASELE".** Le clasificăm în vechi și noi. Criteriul ? Anul construcției, desigur. care se citește pe fațade fără să fie scris. Ne-am obișnuit cu simplificarea ireversibilă a fațadelor, am renunțat la ceea ce funcțional este inutil. Dar ne-am obișnuit și cu complicațiile ornamentale, ce-i drept nu totdeauna de o valoare artistică indiscutabilă, dar strîns legate de tradiția arhitecturală a orașului și care întreținute (cele din centru mai ales) par noi-nouțe. Trebuie oare să ne obișnuim și cu deteriorarea unor fațade lucrate cu grijă, la vremea lor, ce și-au făcut datoria timp de un secol și mai bine ? Dacă ele încep să cedeze, asta nu se datorează vreunei rețete de execuție greșite. Dispar sub ochii noștri complexe decorative care ar merita respect nu numai pentru vîrsta lor dar și pentru că sînt atît de specifice vechiului oraș. Îmi aduc aminte de plimbările copilăriei. Cum oare re vom justifica neglijența în fața nepoților noștri ?" De-acum știți, autoarea acestor rînduri pe care vi le supunem atenției este ingineră Iolanda Sasu.

A. I. C.

Nicolae Ioana

MARII BĂRBAȚI

Deși tristețea a arat in noi adinc, nu a incetat
spațiul nostru,
cel mai mare mit ne e pămintul.
In noi mulți bărbați iși ridică umb a,
Bălcescu mort la Pale mo
cu un buchet de pămint românesc in palmă,
glasul lui indoaie firele de iarbă,
greierele timpului.
Brincoveanu dus intr-un turn și judecat
se mai vede in Bosfor argintiul trupului său
și mai cheamă cu un sem
domnițele pămintului.
Mihai decapitat intr-o cimp e
după ce duhul său mare a fugit in munți.
Morți fiecare ? Ii văd me eu urcind
intr-un răsărit mare al pămintului !

LAUDA ZICALEI

Nu poate fi darnic decit cel darnic –
zicalele putrezesc in pămint ca hamurile cailor
ca lemnul punții după cel care a trecut
după ce geamurile nu au mai fost incălzite de
cuvinte

și pe scaune n-au mai stat oameni,
la fel și mamele la fel și stelele
ar fi lugubre, pustii
și nici zăpada n-ar mai fi atit de caldă
dacă tu n-ai fi aici, omule da n c,
să te aud, să știu că ai coborit din pod
să dai fin cailor,
că te-ai dus in cimp să auzi dansul semințelor,
nici sufletul păsării n-ar mai luci in cimp
s-ar lăsa totul intr-o pace adincă
dacă tu n-ai cobori din propria ta casă
sub lumina stelei coborită in apă, luminind in
ferestre

să dai foc pămintului
cu trupul tău,
trenu ilor liberă cale,
ar ingheța bucuriile, capul iubitei la geam
fără greutate deși strămoșii și copiii
tremură pe prund zidiți in lucruri, in maluri lucitoare.
Nu s-ar mai auzi veștile din gropile cimpului
de mari zei
imprejmuiți.

SFIRȘITUL VERII

O muzică venea din cimp. Noi am ieșit
s-o auzim. Unii dormeau
cu porțelanuri pe ochi.

O femeie urma să doarmă in acea muzică
era strigătul ei disperat și lin,
părul ei lung intins pe care
dormeam noi necunoscuții de sub pleoape
și cintecul ei se stingea in fere tre,
pe scindurile roase ale dușumelelor
in glastrele de flori uscate, in goluri.
O muzică venea din cimp,
ciudată așezare flutura
in dreptul soarelui.

Era sfirșitul, gerul se oprop o
de părul lung,
de sinii aplecați sub ninsoare.

Tu ești măsură, piatră, luc re,
dar singur, pom in amurg, dar singur, lespede in zori
pe care noaptea cintă un greier.

SOARE DE NOIEMBRIE

Sea a vin vietățile toamnei
printre salcimi cintă lira spartă a riului,
luna rupe pe cimp pasă ile
și azvirle inăuntru o sudoare a lucrurilor.

Vă vorbesc vouă celor ce in cimp
vă duceți viața,
acum cringul e imprăștiat,
stejarul iși ridică coroanele negre in cer
tu stai
toamna a golit lumea de ger,
deși griul arde pe pietre,
noi nu vom ști niciodată cum incoltesc semințele
in fereastră,

cum griul licărește la geam
și cum aripa păsării inghe ță,
cintecul de sfirșit de an
soare de noiembrie
in cea mai dulce vară a boabelor.
Mama ridică la geam semințele cu fețele asudate,
femeia ce mi-a dat dragos ea
și cu singele ei mi-a inve it viața
un semn ne arată pe cer.
Va lumina oasele și incă o zi
și vom fi fericiți
in acest soare de noiembrie ca o lumină tirzie.

CERBUL CARPAȚILOR

Trecea peste veacuri și trecerea lui
Seninul din rouă avea să-l răstoarne.
Ca neaua cernută pe cringuri, mărunt,
Mureau constelații aprinse in coarne.

Din aerul care-i vibrase in nări
O scumpă trufie pe-un plai a rămas ;
Tresare metalul in spicul de griu,
Se-nalță movile atinse de pas.

Adincul iși plimbă văpaia pe culmi,
Ridică drapele spre lună eroii ...
Un cerb iși scufundă copita in riu
Și gleznele-s line ca firele ploii.

Rămin cu ei la cramă și se-nsară ;
ne luminează doar un sfert de lună ;
inmugurește jarul in țigară,
mustu-n butoaie de gorun detună.

Și-s fericit. Și-n sufletul meu, poate,
un sentiment de jertfă-i desfăcut ;
sint dus in vers mai mult de jumătate,
ușor de tot observi că sint de lut.

VASILE VERSAVIA

DIN VETRE

Pe harta țării noastre, orice riu
Din vetre se ivește ca o lună ;
Miresmele țin unda sfintă-n friu
Și aerul cu fluturi o cunună.

Nu stringem seri in rame de busole,
Avem strămoși, hrisoave și fintine :
Pe schelării apune un Manole
Și-n urma lui un zvon curat rămine.

Suf area scrisă-n pietre nu s-a șters,
Un vultur stă lipit de stinca sură –
Călătorim prin viață ca un vers
Crescut din titlu către semnătură.

ION LOTREANU

ȚARANII

Surid ca zeii. Reținut și blind.
Pun rod in vorbă cind vorbesc ori tac.
Ușor de tot observi că-s de pămint,
și-s pricepuți ca zeii-n tot ce fac.

INTIMPINAREA LUI MARTIE, ALEASĂ ROSTIRE

Il aștept pe martie să știu
sub care stea voi semăna intii
miezul cuvintului viu
ce zare voi avea căpătii

Pentru roua pe care-o culeg
din nesomn iluminat spre cint
și adevărul pe care-l aleg
mai aproape de ce sint.

Eu, fiul de țăran, ii dau ocol
atita iubire, tot atita piine,
in Martie, ne-așteaptă un rol
de cumpănă pentru Fintina-Miine.

Din vreme vrem să fie șt ut
ce-i trebuie ierbii să fie oglindă
și cită sudoare acestui lut
mireasma patriei să o cuprindă.

Il aștept pe Martie, se vede,
din faptele cu aer dens,
să alegeți știind in ce crede,
aleasă rostire și sens.

NICOLAE SIRBU

REMEMBER

CÎNTĂREȚUL PEREGRIN

De la Ljubljana, trenul alunecă prin munții Sloveniei, acoperiți de prima zăpadă. Părăsim defileul Savei, maiestuosul riu cu care ne-am intilnit incă la Belgrad. Apele au culori smaraldii. Nu mai ninge de mult și piscurile par un desen fumuriu cu păduri desfrunzite, hașurat ici-colo de verdele intunecat al coniferelor. Văile au ceva din frumusețea Prahovei noastre. Intilnim sate de munte sau mici orașe. Privești casele și nu e greu să-ți dai seama de influența gotică in arhitectura slovenă.

Vagonul de clasa intiia al trenului electric, modern și confortabil, este aproape gol, astfel incit, bine instalat, poți rememora orașele prin care-ai trecut, prieteniile noi legate aici, intimplări neprevăzute cu necunoscuți, in cafenele sau expoziții, pe străzile Zagrebului sau ale Belgradului, in cetatea Petrovaradin de lingă Novi Sad, la Panciova sau la Ljubljana. Regreți că ai plecat singur, ai nostalgia clipelor petrecute cu scriitorii din Voivodina și-ncerci să te ferești de picla melancoliei fumind o țigară de-acasă, in coridor, cu un necunoscut. Călătorul se intimplă să fie deosebit de volubil, iți spune că e reprezentantul unei firme comerciale din Maribor, un oraș dinspre granița austriacă, povestește ceva despre copilul său, despre soția rămasă acasă, te invită să-l insoțești acolo, in nord, unde a inceput, desigur, sezonul de schi Nu, n-are importanță că nu știu să schiez, mă asigură el, vom face excursii in munți, la cabane.

... Și omul vorbește mai departe, tu iți amintești de o altă excursie, in Bucegi, cu alți prieteni, cu familia ta, intr-un decor estival. „Poiana izvoarelor", apoi drumul peste munți. Intilnirea cu țambalagiul care migra de la o cabană la alta, te intrebai ce-o fi căutind cintărețul peregrin pe culmile munților, cu cintecele lui triste, sau ți se pare ție acum că au fost triste. Apoi fuga prin pădurea de brazi, drumul la „Colții morarului ..."

Konobarul așează lingă noi un coș imens cu dulciuri și cu minuscule sticluțe de viniac și de șlibovită. Cel din Maribor ia două sticluțe și te imbie. Iei și tu două și vă retrageți in compartiment. Ți se spune că muntele acela cu trei virfuri, pe lingă care treceți, se cheamă Triglav, ceea ce inseamnă că te apropii de renumita peșteră de la Postojna.

Trenul a oprit intr-o gară de munte, voiajorul coboară. Rămii singur, răsfoiești catalogul expoziției Van Gogh de la Nuzeul Național din Belgrad. Iți aduci aminte de pinzele marelui olandez văzute cindva la Muzeul Pușkin, din Moscova, ori la Ermitaj. Gindul se intoarce din nou in capitala jugoslavă, forfota străzilor, plimbarea prin parcul Kalemegdan, cu cărările lui solitare, cu arborii desfrunziți in dupăamiaza de noiembrie. Vezi muzeul și fortăreața Kalemegdan, rămii indelung lingă monumentul de proporții grandioase „Vestitorul libertății", al lui Ivan Meštrović. Stai acolo, lingă zidurile mincate de vreme, pe care curge o părere de vegetație, fascinat de perspectiva care ți se deschide in față, la confluența Dunării cu Sava. Trec vapoarele in sus și in jos. S-aude glasul nostalgic al sirenelor. Fumul vaselor s-amestecă cu zborul pescărușilor, pe care nu-i poți auzi de-aici, de pe colină, dar iți imaginezi țipătul lor ruginit, de ceață și singurătate, cind soarele cade intre perdelele de nori vineți de peste Novi Beograd, cind pădurile de pe Sava par uriașe coliere de lumini, iar traficul este mai intens decit oricind pe marile bulevarde.

Te intorci printre zidurile de piatră, printre turnuri vechi, care vorbesc despre luptele de veacuri, pentru independență, ale bravului popor jugoslav, impotriva asupririi turcești, impotriva monarhiei habsburgice, impotriva fascismului. Iți amintești că istoria noastră se leagă adesea de istoria acestui popor : Mircea cel Mare in luptele de la Cimpia Mierlei, Iancu de Hunedoara și Mihai Viteazul luptind pe acest pămint. Iți amintești că Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Petru Rareș, Vasile Lupu, au intreținut legături culturale cu popoarele jugoslave, fiind cunoscute mărturiile de la Banja, in Dalmația, de la Deciani, in Macedonia, de la Krušedol, Fruškagora etc.

Iată, dincolo de Sava, ciudata construcție a Muzeului de artă modernă, tăiată in poliedre așezate asimetric, dar după rațiuni care asigură o lumină ideală pentru intregul muzeu, in care se află cele mai valoroase lucrări de sculptură și pictură modernă jugoslavă.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 9 februarie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,10 Ce știm și ce nu știm despre... 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 14,40 Drumuri în istorie. Vetre istorice în Cîmpia Dunăreană. 14,55 Fotbal : Spania — Scoția (Campionatul european). 15,25 Floarea din grădină. 17,15 Orele Lutului. 17,45 În sprijinul activității cultural-artistice de amatori, pentru campania electorală. 18,00 Film serial. Ruinele impușcă. Episodul II. 19,00 Reporter '75. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,05 Film artistic. Un joc neobișnuit. 21,15 Spectacol internațional de varietăți la Friedrichstadtpalast — Berlin. Transmisiune prin intervizlune. 22,00 Telejurnal. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 10 februarie

16,00 Telex. 16,05 Cîntece patriotice. 16,20 Schiul ? Nimic mai simplu ! (VI). 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,35 Muzică populară cu Florica Duma. 20,45 Roman foileton. Umbra turnului. Episodul „Ciudatele chipuri ale realității". 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 11 februarie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 Estrada artistului amator. 10,45 Film artistic (reluare). 11,50 Balet pe muzică interpretată la nai de Gheorghe Zamfir. 12,05 Tribuna Tv. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 — 17,00 Curs de limbă engleză. 17,30 Telex. 17,35 Legile țării — legile noastre. 17,45 Algoritm Tv. 18,15 Moment folcloric cu Polina Manoilă. 18,25 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Teatru liric Tv. Cosi fan tutte de Wolfgang Amadeus Mozart (actul al II-lea). 21,35 Film documentar. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 12 februarie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Misiune imposibilă. 11,50 Estrada artistului amator. 12,10 Drumuri în istorie. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 — 17,00 Curs de limbă franceză. 17,30 Telex. 17,35 Din lumea plantelor și animalelor. 18,05 Forum. 18,30 Scena. 18,45 În sprijinul activității cultural-artistice de amatori pentru campania electorală. 19,00 Contemporanele noastre. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cîntece din Teleorman. 20,15 Cadran economic mondial. 20,35 Telecinemateca. Ciclul mari regizori : Vittorio de Sica. Acoperișul. 22,10 24 de ore.

JOI, 13 februarie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Atenție la... neatenție ! 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Muzica. 17,55 Universitatea Tv. 18,25 Moment folcloric. 18,35 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta T. 20,35 Riscul e meseria mea. 21,05 Trofee... Trofee... 22,10 24 de ore.

VINERI, 14 februarie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România viitorului. Cincinalul revoluției. 20,35 Film artistic. A fost odată un polițist. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 15 februarie

10,00 Moment folcloric cu Polina Manoilă. 10,10 Năzdrăvanul Dennis. 10,35 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 11,20 Universitatea Tv. 11,55 Telecinemateca. 13,30 Reporter '75. 13,50 Telex. 13,55 Expediție de vînătoare. 14,25 Caleidoscop cultural-artistic. 14,45 Vîrstele peliculei. 15,30 Teleglob. 15,50 Emisiune de cîntece și versuri. 16,35 Rugbi : Țara Galilor — Anglia. 18,20 Club T. 19,05 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Misiune imposibilă. Episodul „Ultimul ghinion". 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Intîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

Asemenea bărbați pe mașinile lor minunate

Satul doarme sub plapoma întunericului de iarnă. Somnul lui e adînc și frumos. În acest fel își găsește odihna cel ce muncește, cel cu cugetul curat. Precum și cel ce iubește frumosul și-l durează cu încetul, plin de răbdare și de tenacitate. Prin somnul tihnit trece din cînd în cînd cîte-un vis. Îi rămîne în urmă reverberația de lumină și de culori, o trenă de mătasă retrăgîndu-se încet, în tăcere. Poate că visul e tocmai cel descris cu cuvinte de poet de inginerul agronom **Aurel Ardeleanu** un vechi prieten. În fond e evocare și-n același timp prevestire. Imaginea e a anilor trecuți, cunoscută și trăită de mai multe ori, înainte, totuși, alcătuindu-se ca o așteptare, ca un dor : Cînd vor înflori piersicii noștri, împodobind cu culori diafane spațiile mari din cîmpie, nemărginirea se va fracționa ca și o carte în pagini, o pagină după alta, și-un capitol după celălalt – florile, fructele, miinile culegătoarelor.

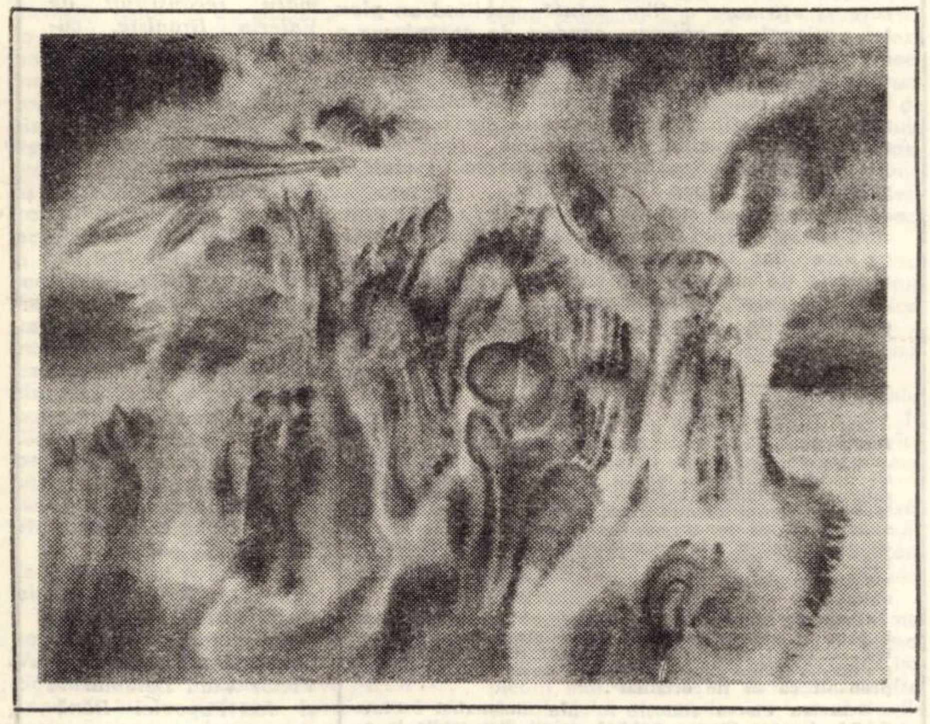

Petrecîndu-se încet ca o lumină-n amurg, visul nu se duce de tot. El rămîne prezent, deși e noapte de iarnă și gerul încremenește orice strop de umezeală sau brazdă de pămînt mustind cu nesaț. Înghețul trozneşte ușurel, tainic, înaintînd dinspre nemărginirea cîmpiei spre satul însomnurat. Sub plapoma groasă, adormitul simte schimbarea, căutîndu-și propria căldură. Un oftat, vag ca un abur, trădează dorința rîvnitului vis cu flori și cu piersici, reconstituit nu de mult de prietenul meu, agronomul, cu ochii pe jumătate închiși, dornic parcă să nu renunțe la imaginile cunoscute din anii trecuți, dar nici să le piardă pe cele care se pregătesc în rădăcinile pomilor și-n sevele misterioase ale cîmpiei.

În ceasul cel mai adînc al nopții temperatura coboară în tăcere, urmărită numai de un singur martor : termometrul. Moment în care un formidabil berbece de zgomot izbește năprasnic poarta monumentală a tăcerii încremenite. Sună-n crescendo și bate scăzînd. În întuneric scapără cîte-o geană de lumină și cîteva bandaje imaculate se și aștern grăbite peste rănile pămîntului lovit de îngheț. E ora cînd tractoriștii din Cenad pornesc la lucru în condiții specifice acestei ierni. Profitînd de crusta care face rigidă imala, ei silesc motoarele puternice să împingă roțile bosumflate înainte. Dinții uriași ai cauciucurilor mușcă rigiditatea de iarnă a pămîntului. În miezul nopții este cel mai propice de lucrat cu tractoarele într-un anotimp ce alternează capricios ceața iernii cu soarele primăverii. Anotimpul precedent n-a fost nici el prea hotărît. Mai degrabă bîntuit de ploi și de vreme rea. Îmbibată de apă ca un burete, cîmpia și-a arătat numai fața moale, supărăcioasă. Gata să-și rîdă de caii-putere și să le-mpiedice picioarele năstrușnice.

Dar tractoarele se pun în mișcare. Pornesc. Străbat fantomatic întunericul ca pîsla. În cabinele părelnice ca fumul sclipesc luminițe roșietice – jaruri de țigară. Oamenii la datorie. În acest fel își arată tractoriștii sentimentele, abnegația, atașamentul față de muncă. Precizarea aparține aceluiaș prieten, Aurel Ardeleanu, președintele cooperativei din Cenad. Ieșind din vis, privim în față o realitate nu lipsită de vitregie, de dramatism, de promisiuni. Felul de a reacționa al tractoriștilor e în sensul promisiunilor. Învingînd vicisitudinile. În favoarea unui final fericit. Gîndul trasează o linie dreaptă pînă la punctul e r o i s m.

Nu numai din pricină că tractoriștii își folosesc timpul odihnei pentru a profita de înghețul trecător.

Am memorat în ultima vreme multe povești despre tractoriști. Ascult încă una aici, la Cenad. Astăvară, la vremea strînsului de grîu, recoltele s-au văzut deodată amenințate de-o apă forfotindă, fără odihnă. Unde ajungea, se așeza, cu gînd de lenevie și de plictis. Lanurile înalte abia mai puteau respira cu spicele aproape înecate. Atunci, cîțiva tractoriști au transformat în faptă ceea ce însemna un gînd unanim : să nu lăsăm pradă pierzaniei belșugul și truda. Echipînd cu șenile combinele „Gloria", ei au transformat o muncă potrivită cu locul uscat, într-o inedită navigare pe ogorul iubit, scoțînd de la pieire sigură spicele și scuturînd boabele în saci potriviți. Ca niște eroi de basm au răpus balaurul salvînd recolta și pîinea viitoare, ca pe-o frumoasă și nepreţuită Ileană-Cosînzeană.

Asemenea bărbați, pe mașinile lor minunate ! Porniți de dimineața, de la prima geană de lumină și necontenind pînă seara, cînd îi încununează din înălțime stelele. Uneori rămînînd pe tava tarlalelor și-n lungul nopților. Farurile lor aprinse concurează strălucirea, frumusețea și splendida solitudine a lunii. Sînt tractoriștii. Ei ară, discuie, grăpează, combat buruienile, seceră, baloteazā, cară, brăzdează din nou cîmpia cu plugurile și tot așa mai departe, un ciclu de lucrări după altul. Primăvara, abia mîngîiați de zefir ; vara, sub lavă topită ; toamna, în blîndă lumină și-n noian de culori. Pe vreme bună, pe lumină și întuneric, pe ploaie și pe îngheț ei sînt aceia ce strîng în miinile voinice volanul și acționează abil manetele mecanismelor complexe din dotarea mașinilor lor. În lărgimea și adîncimea peisajului apar singular, mici puncte în mișcare, parcă fără prea mare consistență în amplul joc de dimensiuni.

Realitatea oferă, însă un front întins, în neostoită mișcare. Înaintarea frontului e sigură, sincronă. Și nu numai fizică. Meseria e nouă, devenită posibilă în procesul de modernizare a agriculturii. Înaintarea mecanizării e din ce în ce mai impetuoasă. Complexă și responsabilă. Vîrsta tînără a tractoriștilor dublează tinerețea meseriei. De aici unele abateri. Dar tinerețea este maleabilă. Receptivă la instruire și educație. Necontenit se statornicesc norme tehnice și morale adecvate, îmi preciza inginerul **Nicolae Doggendorf,** Erou al muncii socialiste, directorul S.M.A. Orțișoara, cu ocazia unei întîlniri de astăvară. De aici, necesitatea așezării cît mai temeinice a cadrelor. După care urmează și celelalte. Măiestrie tehnică. Abnegație. Calitate. Perspective.

Mi se mai povestea o dată că un tractorist fruntaș de la I.A.S. Tomnatic, în zilele fierbinți ale strîngerii recoltei, s-a întrecut pe sine. Cum anume ? Cînd e vorba de mașini cu regimuri tehnice precise ? Cum de s-a putut autodepăși tractoristul ? Și mi s-a răspuns : Omul înseamnă totul ! În fața motoarelor e nevoie de-o forță mult mai puternică, pe care numai oamenii o stăpînesc. Acest tractorist mînca pe mașină. Din mers. Fără să se oprească. Ducîndu-și munca neostenit, cu o tenacitate proprie firilor tari. Iar cînd ceilalți opreau, el mai făcea o tură ! Alți tovarăși de-ai lui și-au dovedit măiestria tehnică. La strînsul recoltei contează enorm timpul. Nu un calcul în zile sau ore. Ci în minute și secunde. Orice șurub e important în campania de recoltare. Unul dintre acești tractoriști a meșterit, dintr-o combină destinată reformei, o mașină capabilă să umble și să culeagă grîu. Cu ea a realizat cifre record la recoltarea păioaselor.

Există un timp al poveștilor. Am ascultat în puterea acelei nopți cu tractoare de la Cenad relatări impresionante. Apoi dimineața și-a trimis pedestrașii de lumină. Au dat de hergheliile lăsate în libertate. N-au scăpat ocazia cei ce călătoreau pe jos trîmbițînd începutul de zi. Au încălecat și-au luat-o tot într-o goană către stănoagele așezate în marginea orizonturilor și către noi. Tractoarele se zoreau și noi, privindu-le, cugetam la munca unor oameni ca Ștefan Boghi, Vasile Gheorghe, Gheorghe Grigoraș, Ștefan și Francisc Meszaros, Iosif Hinkel, Dana Libor și alții. Un om, o poveste. O poveste se stîrnește de regulă în jurul unui om. Există în materie de tractoriști un timp al poveștilor. Cu adevărat un timp al poveștilor !

MIRCEA ȘERBĂNESCU

LECTURI

Bazil Gruia, Blaga inedit : „Amintiri și documente"

(Ed. Dacia – 1974)

Apărută în colecția **Testimonia** a **Editurii Dacia** din Cluj-Napoca, cartea purtînd acest titlu reprezintă un prilej editorial fericit, de-al cunoaște pe Lucian Blaga prin intermediul celor mai apropiați prieteni ce i-a avut în viață, în anii cei mai fertili ai Marelui Timp al creației sale, dincoace de vîrsta tinereții pe care poetul a știut să ne-o lase măiestrit de limpede înfățișată în **„Hronicul și cîntecul vîrstelor"**.

Pentru a scrie această carte Bazil Gruia a apelat la toți acei care i-au fost lui Blaga prieteni sau prezențe apropiate, care – au purtat așezate adînc în gînd multe din confesiunile lui. I-a căutat și i-a găsit : pe unii locuind, pe mai departe, vetrele străvechi, pe alții răspîndiți prin centrele de cultură ale țării, dar pe cei mai mulți dintre ei i-a găsit statornic așezați în cetatea culturii Transilvaniei, luminători drepți în spiritualitatea românească, purtînd titluri de savanți, de renumiți artiști și oameni de cultură. Ei toți, sprijinind inițiativa autorului, s-au străduit să ne dea nouă, cei care-l cunoaștem pe Blaga doar din cărțile sale, crîmpeie biografice doar de către ei știute, repere fidele, de bună credință, de o valoare certă în cunoașterea unor momente semnificative ale vieții și creației poetului și filozofului, în instanță – **i z v o a r e** pentru **Hronicul** nescris. Spunem **izvoare** pentru că în cuprinsul cărții ni se expun, într-un mod cu totul deosebit în seria întocmirilor de acest fel, mărturii incontestabile, cu precădere amintiri, fotografii și documente însoțite de lămuriri, evocări cu valoare certă, multiple elemente de istoriografia creației, manuscrise-autograf, variante ale unor poezii (cîteva chiar inedite), corespondență, dedicații ș.a. – care, toate la un loc, reprezintă un frumos dar pentru cultura noastră și, totodată, expresia mulțumirii lor închinată privilegiului de-al fi cunoscut pe Poet.

Iată, de pildă, corespondența către verișoara sa primară, Victoria Bena – Medean, din cuprinsul căreia desprindem o reciprocă **„devoțiune semicentenară"**, sau interludiul cu nepotul său, Liciniu, ce te poartă cu gîndul spre Lancrăm. Nu mai prejos stau dezvăluirile lui Valeriu Bologa, amintirile poetului Ion Brad, cel care a știut atît de adînc să pătrundă ființa hieratică a poetului, ochii săi mari și **„fruntea boltită larg care ținea mai mult de stele decît de pămînt"**, sau expresiile **simpatiei dacice** prin care poetul era legat de regretatul C. Daicoviciu, cel care i-a fost necontenit căutător de noi și noi izvoare primare (transfigurate artistic în multe pagini ale operei sale), cel care l-a dus la Grădiștea Dacică, pe plaiuri înalte, pe însuși apologetul tezaurului nostru etnic ; să zăbovească printre ruine, pe locul templelor, pe terasa magilor, unde poate nimeni n-a tresărit mai adînc decît El lîngă sanctuarele lui Zamolxe.

Seria mărturiilor o continuă amintirile și însemnele de spiritualitate acordate de poet multor prieteni apropiați : Leon Daniello, Virgil Fulicea, ale Veturiei Goga, căci Blaga și Goga au fost doi mari prieteni, Romul Ladea, Dumitru Micu, Vasile Netea, Iosif Pervain, Aurel Rău, D. D. Roșca, Horia Teculescu, Pompiliu Teodor, Ion Vlasiu, în fine, Bazil Gruia prin a cărui muncă nobilă s-au înmănuncheat aceste inestimabile mărturii, revelatorii, fără îndoială, pentru istoria literară românească. Mărturiile ce le înmănunchează această carte reprezintă o contribuție valoroasă, relevînd, alături de omagiul spiritual, izvoare inestimabile pentru **H r o n i c u l** nescris.

FLORIAN DUDAȘ

D. DEM. IONAȘCU

Pe linia a opta

(schiță)

Orele de program trecuseră. Ca de obicei, 2 minute înainte de plecare, scot tabla de șah și... Mi-a intrat jocul ăsta în sînge. Cînd eram ucenic, îl aveam partener pe Rică. Dar, ce să mai vorbim despre ceea ce a fost. Acum Rică e „mare", nu-și mai irosește timpul său „prețios" cu o partidă de șah. El e șeful aprovizionării, iar eu... un șef de secție oarecare. Și, totuși, într-un fel, viața noastră, a mea și a lui Rică, se aseamănă cu jocul de șah. Cu complicatul joc de șah...

Pe tabla cu 64 de pătrățele, cel mai neputincios este după părerea mea, pionul. De aceea, partenerii, în goană după victorii, îl sacrifică cu o seninătate de invidiat. Și cu cîtă modestie este plimbat pe tabla de șah ! Un pătrățel ! Unul singur. Nebunul mătură pe diagonală toate piesele care-i ies în cale. Turnul nu admite nimic și „rupe" în linie dreaptă, înainte, înapoi, lateral, absolut totul. Calul sare sprinten în „L", pe orice direcție. Regina, răsfățata tablei, domină cîmpul de bătaie. Numai pionul, această minusculă figurină, e limitat în acțiunile sale și dacă uneori ajunge pe linia a opta, asta se întîmplă datorită curajului, insistenței și mai ales perseverenței sale. Un pătrățel, o linie. Pînă ajunge la marginea tablei de șah, pe linia cu miracole ! Aici modesta figurină, pionul, ajunge regină, piesă cu puteri depline, stăpînul tablei de șah...

De cîte ori îl am, în față, mă gîndesc la Rică. Și el a fost un pion ca mine, ca mulți alții, dar un pion care a trecut din pătrat în pătrat, pînă a ajuns pe linia a opta. De secția noastră acum **r ă s p u n d e** Rică. Pentru el, lipsa aparatelor de măsură, pentru șarjele de la turnătorie, nu pare un lucru ieșit din comun. Absența unui „minuscul" termocuplu, într-o turnătorie ca a noastră, este, după părerea lui, un nimic. Are „vederi" mai înalte, nu-i de el o șarjă pierdută. Ce, banii aruncați pe gîrlă ies din buzunarul lui ? ! Nu-l interesează ! **Pe linia a opta**, unde a ajuns, s-a întîmplat ceva, o schimbare, o ciudată metamorfoză. Cînd „ajungi" la el cu „avem nevoie de aparatul ăsta, — am pierdut sumedenie de lei din lipsa unui „pirometru", că nu-l avem...", ochii lui Rică R. Rică sînt văpăi și săgeți, te privesc de undeva foarte de sus, cu milă, dîndu-ți să-nțelegi că ești slab de minte, un nenorocit rămas în urmă, că el este atotștiutor, chemat să rostuiască lumea, nu mai vorbește blînd, ca în anii uceniciei, acum are vocea aspră, rece, distantă. La ședințe, unde intrăm toți cu drepturi egale, Rică are scaunul și locul lui în față (sau uneori în prezidiu), nu se mai amestecă cu ceilalți „pioni" cum făcea altădată. Și mîna cînd ți-o întinde, o face ca și cum ți-ar acorda o favoare nemaipomenită. Cînd te cheamă la el, te ține în picioare, aruncîndu-ți acolo un „execuți", „îmi raportezi", și cam atît. Că noi toți „ăștia de jos", din uzină, sîntem **n e ș t i u t o r i** că el „știe" totul, și norocul **n o s t r u**, al tuturora, e că se află el „acolo sus", el care face și drege... Nu-l interesează că am preluat o experiență, și am adus-o pînă aici, și că progresul cere a duce mai departe.. Nu-i firea lui. Simți că între tine și el s-a lăsat o barieră, care, pe zi ce trece, în loc să se ridice, e mai înțepenită, mai de netrecut. Cîteodată îl compătimesc pe acest atotștiutor, pentru care nu exisă probleme, nu exisă nimic... El este totul...

Azi l-am întîlnit pe stradă. Mi-a strîns mîna fără emfază, așa cum o făcea cînd eram ucenici.

— Știi, nu mai sînt...

Era și timpul să nu mai „fie".

PLASTICĂ

TREI PICTORI DIN SECOLUL XIX

Expoziţia deschisă in sălile „Studio Arte", in excelenta organizare a Secţiei de artă a muzeului, ne prezintă creaţia a trei pictori bănăţeni din secolul XIX, care au pregătit pătrunderea artei apusene in cadrul general al tradiţiilor bizantine şi balcanice din arta locală. Portretistica, ca gen autonom, portretul ctitoricesc, dominat de liniaritatea grupajelor de formă pe fond închis, se desprinde, deşi cu timiditate, din convenţionalismul canoanelor şi erimniilor clericale, intr-un lăudabil efort de laicizare. Aspectul tehnic şi metodologic, precum şi cel estetic, aflat intr-un conflict latent, se explică prin diferenţierile stilistice limitate de caracterul profan al portretului şi academismul acceptabil al expresiei plastice

Mihai Velceleanu (?–1863) execută o serie de portrete din care fundalul, decorul, dispar accentuind valoarea izolată a modelului („Portretul lui Sofronie Gruili", „Autoportret", „Portret de femeie").

Sava Petrovici (1794–1857), pictorul oficial, ne oferă un impresionant cortegiu de clerici şi notabilităţi provinciale, îmbrăcaţi in negru („Portret de cleric", „Portretul episcopului Iosif Putnic", „Portretul episcopului Manoilovici", „Portretul lui Fr-Mayer"), in atitudini rigide, subliniate de nota dominantă a narativismului. Dintre acestea se detaşează „Portret de episcop" şi „Portretul episcopului Manoilovici", in care distingem agrementări psihologice, bineinţeles in limitele portretului oficial admis de critica academică

Dimitrie Turcu (1810–1885), reţine atenţia, printr-un admirabil fragment de frescă (decupată), cu un fond liber pe fond modelat de tente usoare, intr-o manieră specific populară. Mai putem aminti viziunea anecdotică din lucrarea „Gambrinus" şi portretul preotului „Th. Kimpian".

In pofida unei mediocrităţi tributare inceputului, trebuie să recunoaştem valoarea de document a lucrărilor expuse, precum si lăudabila intenţie a muzeografilor secţiei de artă a muzeului de a ne restitui in parte creaţia acestor trei pictori care, cu modestie, au jalonat drumul spre pictura modernă a unui Popescu sau Zaicu.

RADU MELNIC

PROFIL

PROFIL PLASTIC – IOSIF STROIA

Este firesc ca un tinăr artist să fie preocupat de tainele limbajului plastic contemporan, de asimilarea unor lecţii ale artei universale in anii de formaţie, cu atit mai mult cu cit acest lucru poate decurge concomitent cu nevoia imperioasă de exprimare. Exemplul realizărilor studentului plastician IOSIF STROIA (anul III, Facultatea de desen – Timişoara) constituie o ilustrare semnificativă a acestui enunţ, artistul imbrăţişind cu sinceritate şi lipsă de afectare un mod de exprimare neofigurativ, actual. Alături de colegi ca şi C-tin Răducanu, Rudolf Kutesch ş.a..., Iosif Stroia contribuie la constituirea unui nucleu de cercetători ai imaginii şi limbajului contemporan format la Timişoara, nucleu de proaspete şi convingătoare promisiuni pentru arta de miine. Expoziţia sa de grafică, deschisă la Casa de Cultură a studenţilor, a demonstrat limpede calităţile principale ale tinărului artist, care sint: axarea francă pe date ale concretului şi pe forţa de şoc a imaginii-decupaj din real, realizarea unor apropieri cu funcţie poetică, precizie, punere in pagină deosebită şi acurateţe, elemente impecabile de construcţie.

Imagini calme, funcţionale, in care economia de mijloace favorizează o expresivitate lapidară, afişele, constituie un prolog la compoziţiile (pseudo-colaje) realizate in tuş, de o rigiditate programată, parţial şocante (de exemplu cele intitulate **„Sisteme imperfecte", „Spaţii posibile"**), citibile ca textură şi ca secvenţe detaliu. Lucrarea intitulată „Omagiu" arată capacitatea autorului de a folosi resursele grafice ale unui element expresiv, modul, in concordanţă cu sugestiile derivate din tehnici moderne de inregistrare ale imaginii şi poate constitui un punct de plecare pentru experienţe viitoare. Tot aşa, „Portretele de expresie" (desene in creion) ilustrează o posibilă nouă etapă (sau serie).

Atitudinea artistului in abordarea „banalului" sub raportul datelor imaginii este susţinută de cunoaşterea legilor expresivităţii plastice. Iosif Stroia nu are decit 24 de ani. Talentul şi respectul faţă de finalizarea majoră a actului de creaţie, lipsa de emfază şi inutilă sofisticare, promit un plastician de valoare, aflat acum la răscrucea dintre asimilări şi definirea propriului drum.

CIPRIAN RADOVAN

MUZICĂ

REVERENŢE ARTISTICE BĂNĂŢENE

Un nume care s-a impus in viaţa artistică timişoreană, violonistul Dragoş Cocora, ne-a oferit şansa unui itinerar artistic cu care, in răstimpuri, simţim o firească nevoie de contact: **Sonate de Brahms, Franck, Doru Popovici.** Alături de pianista **Ileana Cocora,** violonistul oferă un cuplu bine omogenizat, sudura artistică apelind la lianţi ce le obiectivează discernămintul, inteligenţa muzicală. **Sonata** lui **D. Popovici** mărturiseşte de la primele fraze amprenta românească a creatorului, ce ştie transpune in cadrul sonor sacrosant al formei sonată bogăţia ritmică, inventivitatea melodică, corolarul de fantezie, definitoriu pentru scriitura sa. Contactul interpreţilor cu sala, prin intermediul acestei partituri relativ aerisite, a evitat curentele denivelări de formă. **Sonata Nr. 1 de Brahms** a însemnat momentul cel mai împlinit al protagoniştilor. Surdinindu-şi impulsurile temperamentale, violonistul a obţinut un control absolut al intonaţiei, un cint denotind maturitate şi echilibru. I. Cocora s-a relevat prin intuiţia cu care şi-a dozat intervenţiile, alternind momentele de pur eşafodaj armonic cu replici solistice la valoarea partenerului. Capodopera lui **Franck** nu a mai atins însă zonele înalte vehiculate în Brahms, aici savurind doar sporadic frumuseţea adincă a unor pagini de reculegere şi patos reţinut. A lipsit egalitatea violonistului cu sine însuşi, plusul de incadescenţă menit a fora sensibilitatea auditoriului. Excelent **Debussy**-ul, unde l-am regăsit poate cel mai exact pe pasionalul, senzorialul violonist, tulburindu-ne prin sonorităţi învăluitoare.

Liceul pedagogic a continuat şirul comemorării mentorilor muzicii tandre, corale bănăţene, profesorii **M. Perian, V. Andrei** şi **P. Romaniţan** recompunind din inspirate unghiuri personalitatea lui **Ioachim Perianu.** Puternicul suflu care există la Timişoara pentru cultivarea muzicii corale, a fost ilustrat şi de spectacolele corului **„Schubert".** Intr-un colaj frumos gindit, intervenţiile corului lui **H. Weiss** s-au interferat cu recitări colorate, cu vioara lui **H. Habenicht,** pianistica **M. Weizer,** evoluţia prim-balerinilor operei o inspirată ambianţă vizuală, totul fiind omogenizat de spirituala prezentare, de umorul bonom al prezentatorului **Erich Pfaff.**

DORU MURGU

ISTORIE DOCUMENT

Societatea teatrală G. A. Petculescu

In istoria teatrului românesc, societatea teatrală, condusă de George Augustin Petculescu, inscrie o pagină de seamă. In ultimul pătrar al veacului trecut, o trupă ambulantă de artişti amatori insufleţeau publicul localităţilor bănăţene şi transilvănene cu reprezentaţii teatrale româneşti Era acesta atit un mod de emancipare cultural-artistică a maselor, dar şi de unire a cugetelor şi faptelor in istorica acţiune de apărare şi afirmare a fiinţei naţionale a poporului român...

La 11 octombrie 1852, in familia lui Toma şi Elena Petco din Reşiţa, vedea lumina zilei un fiu: George. Studiile primare şi le face la Lugoj, unde se stabiliseră părinţii. Apoi George este dat să inveţe meseria de pantofar, la „maistor Pero". De copil dovedeşte un temperament vioi şi impulsiv, inteligenţă şi inclinaţii artistice. In anul 1870, se alătură unei trupe teatrale din România, care dăduse un spectacol in oraş, afirmindu-se in scurt timp in arta actoriei. Cu toate că i se incredinţează roluri din ce in ce mai importante, in străfundurile conştiinţei sale răsărise o idee care, crescind mereu, devenise o obsesie: să infiinţeze o societate teatrală ambulantă proprie. Ani de zile se frămintă, stabilind un plan concret de organizare a societăţii pină in cele mai mici amănunte. Dar greutăţile materiale indeosebi cele băneşti, il impiedică şi-i amină transpunerea in viaţă a planului.

De abia in vara anului 1878, avind şi aprobarea organelor de resort, reuşeşte să infiinţeze Societatea ambulantă de teatru român, *care la inceput se compune doar din 6 membri. La numai citeva luni, in octombrie 1878, Societatea condusă de G. A. Petculescu dă prima reprezentaţie in Lugoj; in luna următoare ea incepindu-şi seria turneelor in alte localităţi Era un inceput modest, dar de reală rezonanţă şi importanţă.*

Itinerariul trupei cuprinde in cei 11 ani de activitate (pină in mai 1889) peste 40 de localităţi din Banat şi Transilvania, in care, după cite se cunosc, au fost date aproape 270 de reprezentaţii. Bogatul repertoriu al acestei formaţii, reconstituit de Valeriu Branişte, cuprinde 55 piese dintre care cităm: dramele „Iancu Jianu, căpitan de haiduci", „Luarea Griviţei", „Moartea lui Constantin Brincoveanu", „Ţepeş Vodă", comediile „Fata cojocarului", „Bărbatul gelos", „Doi scriitori intr-o păreche de cisme", „Boierii şi ciocoii" vodevilurile „Arvinte şi Pepelea", „Cinel-cinel", opereta „Două fete şi un flăcău" etc.

Viaţa grea şi „amară" cum o numeşte el insuşi, zdruncină sănătatea lui George Augustin Petculescu şi, in floarea vieţii, la numai 37 de ani,il obligă să se reintoarcă la Lugoj, unde la 6 decembrie (1889), inchide ochii pentru totdeauna. Este inmormintat alături de Victor Vlad Delamarina şi Ion Popovici Bănăţeanu.

Odată cu moartea lui işi incetează activitatea şi Societatea de Teatru Român din Ungaria şi Transilvania, *cum o numea el.*

NICU DUMITRESCU

RECORDING

Mai lăsăm rubrica noastră şi cititorilor: **Marc Dudu (Iuliu)** din Timişoara ne informează că este „de părerea lui F. S. Ursulescu că activitatea muzicii tinere din oraşul nostru merită mai mult... Am salutat cu bucurie apariţia topului din **ORIZONT,** însă cam multe melodii vechi. (De acord, însă noi am anunţat că ne conducem după proverbul care spune că nu tot ce e nou se mănincă, criteriul topului fiind, dacă se poate, acela al calităţii. Şi apoi, **„Stelele"** nu sint datorită lor o formaţie „obscură", dacă aţi cunoscut-o mai îndeaproape).

Gheorghe Miloş (Timişoara) scrie că **„un grup căruia îi prezinţi nişte piese nu le poate alege decit pe acelea... Titlul în original in primul rind şi abia apoi tradus... Topul este deocamdată doar de cinci locuri, probabil ca să fie original".**

Octavian Florea (Piteşti): **„In almanahul FLACĂRA, George Stanca publică opinii discutabile la adresa unor foşti membri ai grupului PHOENIX în perioada de aur şi actualmente componenţi al altor grupuri, reprezentative".** (citat din articol: „... N. Covaci, ajungind la concluzia că membrii săi sint bătrini reface formaţia"). „Pe atunci Reininger, Kamocsa şi Vintilă erau foarte tineri, în puterea creaţiei, fapt care a dus la afirmarea grupului. Regreţ că G. Stanca subestimează valoarea unor artişti care au avut o contribuţie remarcabilă în progresul muzicii pop autohtone".

(Credem că şi alţi cititori sint de această părere).

TEATRU

MICUL MUCK

Era rindul Teatrului german de stat să se gindească la viitorii amatori de teatru *. Basmul lui Wilhelm Hauff, dramatizarea Karinei Decker şi regia lui Christian Berger alcătuiesc impreună un spectacol pe care cei mai mici spectatori il apreciază fiindcă il aplaudă, fiindcă il inţeleg şi dincolo de replică. Asta se datorează regizorului, el a avut pretenţia să realizeze un spectacol pentru ei şi in consecinţă a mizat pe muzică, mişcare, culoare – in egală măsură este şi meritul interpreţilor – totul este un joc, dacă iţi place poţi cişiga noi parteneri. La premieră s-au remarcat in acest sens, Karin Decker, Ida Iarcsek Gaza şi Iohanna Brunner. Nu inseamnă că restul distribuţiei n-ar merita consemnarea. Dar o anume reţinere in interpretare, ceea ce nu mi se pare potrivit unui atare gen de spectacol, imi determină opţiunea. Sigur că la o atentă analiză, reprezentaţia poate fi discutată in contrariile ei. Ceea ce rămine inatacabil este insă la fel de important: succesul de care se bucură in rindul celor cărora se adresează. Şi nu e puţin.

ANTOANETA C. IORDACHE

* Teatrul Naţional a montat **„Soldăţelul de plumb"** apoi Teatrul maghiar i-a urmat cu **„Csipike".**

SILUETE

PASIUNE PENTRU ARTĂ

După diverse incercari, ca regizor tehnic şi prezentator la Clubul C.F.R., Simion Bărnuţiu, azi vitriner-decorator la Cooperaţia de consum, s-a dedicat sculpturii...

... Tatăl meu s-a născut in Bocşa-Sălaj. Sigur că mie mi-a fost dat să iubesc artele frumoase. Am făcut şi trei ani de canto. In meseria actuală de vitriner-decorator ajut şi dau un aspect plăcut vitrinelor, de bun gust şi comercial şi artistic. La un magazin de artizanat şi parfumerie din Jimbolia am adus din pădure un cuib natural, peste care am sculptat două coţofane care adună tot ce e strălucitor. Am participat la diferite concursuri de vitrine, la Mamaia, Bucureşti, Alba-Iulia, Deva etc. Deşi mă preocupă mai mult estetica urbană, in ultimul timp mă simt atras de sculptură. Am inceput cu sculptura artizanală, vase cu pînze, căprioare, dar vreau să atac sculptura adevărată. Am inceput deja o lucrare de mari dimensiuni intitulată „Zborul spre aştri". Sint obsedat de mai multe idei pe care le vreau materializate in artă. Vreau, de asemenea, să realizez mai multe portrete. Sigur că am multe proiecte in domeniul sculpturii, dar cu ceea ce voi putea finisa sub daltă, doresc să deschid o expoziţie personală in toamna acestui an.

DAMIAN URECHE

MEMENTO

STEAUA – UN SFERT DE VEAC DE EXISTENŢĂ

La împlinirea unui veac de existenţă, revista clujeană **STEAUA** se prezintă cu un excepţional număr festiv. După emoţionantul preambul al lui Aurel Rău, redactorul şef al revistei („Gindind-o zi de zi, interogind-o, flatind-o, am dus **STEAUA** la sfertul de veac. Ne aflăm in plin acest eveniment al ei, nu fără emoţii: toate caracteristicile unei vieţi de om i le poţi denunţa. Bucurie, venirea-i pe lume, pentru o zgomotoasă familie răsărită. Care priveşte viitorul cu incredere, cu dezinvoltură; cu orgoliu şi multă stimă trecutul; fără complexe pe contemporani. Amestecate cu satisfacţii, felurite griji şi peripeţii ale creşterii, ale primelor încăierări, primelor prietenii, primelor infringeri, primelor ecouri. Incercind să fie ea însăşi in raporturile cu consacraţii, cu puternicii, cu aducătorii de inedit, cu prealiniştiţii sau cu neliniştiţii, şi suportind consecinţe. Curioasă de spaţiu şi timp") după caldul salut al Conducerii Uniunii Scriitorilor — George Ivaşcu, Ioanichie Olteanu, Eugen Barbu, Mircea Zaciu, Brăduţ Covaliu, redacţia Utunk, N. Manolescu, Corneliu Ştefanache, Mircea Tomuş, Al. Andriţoiu, Ion Horea, Anghel Dumbrăveanu („Inainte de a fi clujeană **STEAUA** este un bun al patrimoniului naţional. Acest fapt este ştiut şi preţuit cu dreaptă recunoştinţă, deopotrivă de cei ce ostenesc in interiorul fenomenului literar şi de cei cărora li se consacră acest fenomen"). Ioan Alexandru, Marian Papahagiu, transmit revistei **STEAUA,** la împlinirea unui sfert de veac de existenţă demnă, alese cuvinte de laudă şi de colegială preţuire, la care adăugăm şi urarea de viaţă lungă a redacţiei revistei noastre.

Numărul aniversar e dens, într-o prezentare grafică excepţională.

I.D.T.

☆

● **PRINTR-O DOZARE JUDICIOASĂ,** in care s-a pus cu precădere accentul pe lucrările de scurtă intindere, ultimul număr pe anul 1974 al revistei timişorene **Književnji život** cuprinde lucrări semnate de intregul grup de poeţi şi prozatori de expresie sirbă din ţara noastră. Creaţia literară in limba sirbă este astfel bogat şi, oarecum, complex reprezentată. Tot in domeniul creaţiei, revista publică şi lucrări ale membrilor cercului literar sătesc **„Dositei Obradovici"** din Sinmartinul Sirbesc, cu prilejul împlinirii a zece ani de activitate a acestui inimos cerc.

In compartimentul criticii literare reţin in mod deosebit atenţia două articole: unul cu privire la spiritul partinic in poezie şi celălalt cu privire la proza scurtă in literatura de limba sirbă din ţara noastră. De asemenea prezintă interes o documentată relatare cu privire la literatura română a epocii socialiste. Numărul mare de recenzii, in care sint prezentate cu precădere cărţile noi ale scriitorilor timişoreni, precum şi informaţiile din alte domenii (viaţa muzicală, activitatea cultural-artistică de masă, etc.) intregesc şi mai mult acest număr al revistei, deosebit de bogat şi variat.

G. B.

BIOGRAFII CONTEMPORANE

Ceea ce lași în urmă...

● Cu Eroul Muncii Socialiste, Florentin Cirpanu, directorul I.S.C.I.P. – Beregsău

Discutăm de mai bine de două ceasuri. Prin geamul întredeschis pătrund lumina și răcoarea soarelui de ianuarie și, din cînd în cînd, ajunge pînă în birou ecoul unei rumori continue de la halele ce se întind în jur, pe treizeci de hectare. Dacă veneam aici vara, găseam o pădure de trandafiri, fiindcă directorul nostru, cum spunea cineva, iubește oamenii, florile și animalele, dar, gîndesc eu, anotimpul n-are importanță, important e doar faptul că-l cunosc acum pe **Eroul Muncii Socialiste, Florentin Cirpanu,** directorul I.S.C.I.P. Beregsău. Omul e puternic și energic, un bărbat în plină maturitate, a cărui fizionomie spirituală impresionează. Zice, cu simplitate : ... După ce am absolvit zootehnia, am muncit la Peciul-Nou, acolo am făcut și stagiul de practică. Și pe urmă ? Pe urmă la Pădureni și apoi aici. Cum a fost la Peciu ? Întreprinderea era mare, dar împrăștiată. Cînd a venit, erau doar 14 vaci. După aceea lăsase în urmă o turmă de o mie de taurine și un sector porcin considerabil, cu producții record. Dar la Pădureni ? Și aflu cum a fost și la Pădureni, dialectica dezvoltării întreprinderii în care lucrase reproducînd-o aidoma pe aceea de la Peciu. Adică de la mai nimic la o însemnată avuție colectivă, de la un mod oarecare de a munci, la un **stil de muncă.**

(Viorel Gașpar, șoferul, tălmăcea acest adevăr în cuvintele lui : „ce mai, ăia erau în pom, lucrau cu pierderi. După ce a venit tovarășul Cirpanu, altă viață. Nu-l uit nici acum : colindă călare fermele de la un capăt la altul, nu ierta pe nimeni. Toată ziua era în șa. S-a realizat atunci cea mai mare producție de lapte pe țară, 5.000 de litri și beneficii anuale de milioane de lei !

Inginerul Florentin Cirpanu vorbește calm, cu modestie și un dezvoltat simț al măsurii. ... A fost greu, desigur, dar unitatea s-a înălțat în pofida necazurilor, a lipsurilor inerente oricărui început. Azi e o întreprindere modernă cu flux permanent, unde se lucrează după un program bine stabilit, un adevărat complex industrial întins cît un oraș. Zilnic se nasc aici 600–700 de purcei, și se livrează în medie 550, se consumă zeci de vagoane de furaje. La început, n-aveam experiență, acum vin alții să învețe de la noi : din America, din Anglia, din Jugoslavia, din Italia. Și vin mereu. Ca români, ca specialiști, putem fi mîndri. Investițiile inițiale au fost foarte mari, în acest an lucrăm din beneficiile realizate...

(Telefonul care sună și lămuririle date, „firește, ceea ce spuneți e realizabil, cantitatea cerută se poate livra, așteptăm, bineînțeles, documentele scrise"... îmi oferă răgazul să notez niște date desprinse dintr-un material : întreprinderea are steagul de fruntașă pe țară, Ordinul Muncii clasa a II-a și de trei ori consecutiv Ordinul muncii clasa I).

... Știți, la noi se desfășoară un proces permanent de modernizare, vom lucra într-un viitor apropiat cu oameni din ce în ce mai puțini, care vor depune eforturi fizice cît mai mici. Ziua noastră de muncă ? (Surîde). Începe pe la 7 dimineața, se încheie seara. În curînd se va îmbunătăți sistemul de comunicare. la legătura cu toate sectoarele, cu toate fermele, apoi vede și analizează un sector, pe la prînz, se întîlnește cu fiecare conducător de fermă. Activitatea noastră cere să umbli, să vezi ce se întîmplă, să cunoști. Altfel cum să dirijezi ? Cea mai nereușită zi e aceea în care e obligat să stea exclusiv la birou...

Am auzit că iubiți mult animalele, zic. Da, e adevărat, încă din copilărie, sînt din Caransebeș, aveam gospodărie acasă... Mai tîrziu, la absolvirea facultății, am pregătit proiectul de diplomă despre cabaline. Anii petrecuți la herghelia din Pădureni mi-au întărit o pasiune care durează. Cînd văd un animal neîngrijit sînt bolnav sufletește. Lasă, că am avut și destule necazuri.

Cineva deschide ușa, și interlocutorul meu iese, îl aud prin deschizătură, „da, să facă rînduială, așa cum trebuie !", privesc pe geam, vis-a-vis e un afiș", ... punctualitate înseamnă respectarea programului de lucru al întreprinderii", ‚a nu lipsi nemotivat, a nu solicita învoiri și concedii fără plată nejustificate, prezența la..."

Revine și-l întreb despre satisfacții. Supremă e munca, ceea ce rămîne, ceea ce lași în urmă, ceea ce se vede. Dar totul trebuie făcut cu pasiune, totul să-ți placă. Dacă aș avea o slujbă cu program fix, nu mi-aș găsi locul nici acasă. N-aș putea lucra numai pentru a trăi de azi pe mîine, numai pentru leafă și mai cred că nici într-o meserie nu aveam rezultatele de aici. Nu-mi plac oamenii care lucrează de mîntuială, tot cu ochi la ceas, să treacă ziua, să treacă timpul și să plece. Eu apreciez hărnicia, seriozitatea, pasiunea, dragostea pentru locul de muncă. La început, oamenii mai mult plecau decît se angajau. Suferearn : azi nu mai avem fluctuații. Am construit peste o sută de apartamente, am contribuit la amenajarea locuințelor mai vechi, am deschis un magazin în incinta întreprinderii, de unde angajații își procură produsele noastre. Dimineața, îi luăm de la scară cu autobuzul, îi aducem acasă, sîmbăta îi ducem la oraș, să-și facă cumpărăturile. Mai avem însă multe de realizat. Ne zbatem, încercăm, nu m-am considerat niciodată mulțumit. Dacă aș pleca de la Beregsău ? O, nu, nici vorbă. Locul meu e aici, nu pot să mă despart de unitatea asta ; nici în concediu nu stau mai mult de 5–6 zile, duminica mă găsiți tot aici ; trebuie, n-am pace altfel. Munca de creștere a porcilor, știu, era desconsiderată, socotită umilitoare. O fi fost cîndva. Dar eu nu sînt de această părere ! E cazul să se mai schimbe și concepția asta.

Și cum vă deconectați ? ... În familie, alături de soție și de cei doi copii, privind un spectacol la televizor, discutînd, sau răsfoind o carte, poate nu mă credeți, dar cînd sînt obosit și necăjit, tot ele, animalele, au darul să mă liniștească. Mă duc cîteva ore în mijlocul lor să le observ în tăcere cum se hrănesc, cum beau apă, cum se mișcă. E un spectacol tonifiant, care mă reface și-mi redă liniștea. Poate e o deformație profesională ori mai degrabă reflexul unei pasiuni...

Se aude un uruit de roți, ne ridicăm și privim pe geam. Pe poarta larg deschisă a I.S.C.I.P. Beregsău pleacă pe drumurile țării un nou transport. Cercetez chipul inginerului Florentin Cirpanu și-mi pare că ghicesc dublul simțămînt pe care-l trăiește ; de mîndrie pentru frumoasele animale crescute aici, sub ochii lui scrutători, însoțită de regretul că plecarea lor nu cunoaște întoarcere.

VALENTINA DIMA

Cărămizi spre stele

(Urmare din pag. 1)

șind în final încadrarea în baremul contractual, precum și performanța unică, în partea locului, în ceea ce privește cantitatea de beton turnată în 24 de ore. A doua zi în ziarul local din Regensburg a apărut un amplu articol despre fapta eroică a muncitorilor constructori timișoreni. Îmi place profesia pe care o am. De multe ori, intrînd în cîte un magazin, sînt fericit la gîndul că, la construirea lui, am pus și eu o parte din priceperea și sufletul meu.

Ilie Bărăgău — Dulgher

Am 26 de ani și în prezent sînt șeful unei brigăzi de dulgheri, de pe unul din șantierele timișorene. Sînt membru al P.C.R. de la vîrsta de 19 ani. Am muncit în străinătate, mai precis în R.F.G., timp de 4 ani, fiind apreciat de către conducerea șantierului, precum și de colegi.

Am participat la majoritatea lucrărilor, avînd o mare răspundere în executarea cofrajelor. Pentru ca betonul aparent să fie de bună calitate, erau necesare cofraje speciale, confecționate din scîndură geluită, care trebuia să se îmbine perfect în formele cerute de parametrii tehnici. Trebuia o foarte mare atenție și precizie pentru ca zidul să primească amprenta cofrajului fără defecte, pentru că unele edificii, precum **Casa administrativă, Palatul poștelor, Amfiteatrul de vară** necesitau o calitate specială, fiind foarte pretențioase prin estetica arhitectonică.

Florian Varga — Electrician-macaragiu

Eu am văzut mai mult pentru că am privit totul de la înălțimea macaralei, ridicînd cantități imense de materiale pentru meseriașii noștri. La München am contribuit la ridicarea a zece blocuri de locuințe.

Am mai participat la lucrări în orașele Hamburg, Regensburg, precum și în localitatea Heillbrün am Neckar. Vreau să relev faptul că ne-am bucurat de o atenție deosebită din partea conducerii șantierului. Astfel, în timpul liber, se organizau întreceri sportive între brigăzi, sau cu alte șantiere. Pentru munca depusă și pentru rezultatele muncii noastre, majoritatea dintre muncitori s-au bucurat de excursii în principalele orașe din R.F.G., cît și în Danemarca, R.D.G., Franța, Elveția, Austria, la izvorul Dunării sau lacurile Bodense și Chimsee.

Anton Ionică — Mecanic

Ca mecanic-șef al stației de betoane, am căutat, în permanență, să alimentez cu beton de diferite sortimente fronturile de lucru, asigurînd prin aceasta materialul necesar înălțării atîtor edificii. În munca mea am fost ajutat foarte mult de mecanicul Gheorghe Ieremia, care, prin priceperea lui, prin dăruirea de care a dat dovadă, a devenit un exemplu. În special, în anotimpul friguros, trebuia acordată o atenție sporită stației, pentru a preîntîmpina anumite defecțiuni care ar fi perturbat ritmul și procesul construcțiilor.

Sigur că betonul înseamnă durabilitate și trăinicie, de aceea constructorii români erau hotărîți să execute lucrări solide, de înaltă calitate și de un deosebit aspect estetic. Și tinerii constructori români au lăsat pe meleaguri străine o frumoasă carte de vizită.

Cuvînt final

Într-o noapte a anului 1971, un grup de constructori timișoreni și-au gravat numele pe o plăcuță de beton, pe care, după ce au închis-o într-o cutie de lemn, au zidit-o într-una din temeliile unui zid al garajului **Universității din Regensburg,** ca pe o legendă a hărniciei și creației. Peste ani, această plăcuță de beton cu autografele constructorilor va dăinui ca o Ană a lui Manole, ca un simbol al eroilor anonimi care știu să ridice cărămizile spre aștri.

Calculatoarele electronice

(Urmare din pag. 3)

preocupări pentru chestiunile de mecanica structurilor ca și altele își rezolvă problemele didactice și de cercetare utilizînd calculatorul electronic și programe întocmite de ei înșiși sau luate din biblioteca de programe.

La proiectele de an și mai ales la cele de diplomă, studenții exploatează programe generale sau specializate pentru calculatoare și își rezolvă astfel problemele de calcul pe care le au. Cadre didactice cum sînt E. Cuteanu, M. Rafiroiu, Ana Negru, Grațiela Balechici, R. Băncilă, D. Florescu, R. Ionescu și alții, contribuie la îmbogățirea bibliotecii de programe specifice problemelor de calculul structurilor pe care le avem. La asemenea preocupări se atașează permanent și participă în mod eficient tot mai multe cadre didactice tinere și studenți din diferiți ani ai facultății noastre. În condițiile în care inginerul ca și studentul constructor au posibilitatea utilizării largi a calculatorului electronic, crește posibilitatea abordării unor chestiuni de concepție moderne, cum ar fi alegerea și exploatarea celor mai raționale tipuri de structuri corespunzătoare diferitelor criterii din specialitate, perfecționarea generală a metodelor de calcul și proiectare și, în mod particular, a celor ce duc la extinderea utilizării calculatoarelor electronice.

EVRIKA !

1001

După 1 000 de pași prin neîmblînzite cuvinte popasul nu va avea loc. Deci :

● Potecile ne induc în eroare : ele spun că pe unde calcă omul nu mai crește iarba.

● Vai de cei ce află din campionatul de fotbal de înaintașii noștri.

● Cînd ți se pun pe umeri prea multe sarcini, gîndește-te la Atlas.

● Cînd omul va înțelege că este propriul său fiu, își va da seama de ce pedagogia a avut tot timpul de suferit.

● Dacă în Infern voi fi singur, voi face din el un Paradis.

● Între mișcare și repaus unii aleg chiulul.

● Dacă întîlnești pe bulevard un poet să nu-l numești trecător că se supără !

ION VELICAN

DOSAR

ONORAT TRIBUNAL,

Vă supun spre apreciere următoarele citate :

„Rătăcește pe străzi în căutarea unui contact, a unui sfat, a unui drum de urmat". „Lăsați-mă o săptămînă sau două și vă voi contacta". (Și încă un exemplu :) „Contactați-mă la Paris"... (Fără comentarii !) „Nu știu ce înseamnă această nouă schimbare de afectare". (Nici eu). „Depling să fiu nevoit să risc de a vă pierde". (Extraordinar !) „Dumneavoastră sînteți căpitanul Bergé ? Mulțumit să vă primesc pe dumneavoastră și pe ai voștri bloody frogs". „Scoate un fluierat strident printre dinți, fără să se folosească de degetele sale, și urlă". (Ale sale, bineînțeles !) „Știți bine că pentru noi, toți francezii sînt broaște : în ceea ce privește sîngele, gîndesc că este o aluzie la cel al australienilor pe care oamenii dumneavoastră l-au răspîndit peste tot pe unde au trecut". (Ce să mai vorbim !) „Mîinile se înțepenesc pe crosa armelor". (La crosse du fusil = patul puștii).

Vă rog să constatați dacă sună bine în limba română și să comunicați concluziile dumneavoastră D-lui Paul Bonnecarrère, autorul unei cărți apărute la Ed. Meridiane, București, 1974, sub titlul „Îndrăzneții înving, în traducerea Sofiei Marian și a lui Ben Marian. Citatele sînt din volumul I și pot fi găsite la paginile 9, 17, 23, 27, 45, 66, 67, 144.

Nefericit să nu fi avut răbdarea mea pentru a le contacta pe toate. Depling să fiu nevoit să risc de a mă opri aici.

M. TOPOLNIȚĂ

UMOR

FABULA INGRATITUDINII

În car, traversînd un rîu,
un sac doldora de grîu,
A zărit din întîmplare,
Că pe el un petic are
Și îi spune indignat :
— „Cine te-o fi prins de mine,
Petice nerușinat ?
Nu-ți dai seama că, prin tine,
Eu apar dezonorat ? !
Și-atunci, cu timiditate,
Zise peticu — „Ai dreptate,
Sînt zdrențos și mult prea mic,
Dar ți-ajut și eu un pic".
Sacul însă l-a-ntrerupt
Și îndată l-a și rupt.
Iar acum, nepeticit,
Se credea mai arătos,
Însă grîul, căzînd jos,
Ciorile l-au ciugulit !

ION GOLOGAN

RIVADAVIA

Cu tînărul student argentinian JULIO RICARDO FUCHELMAN despre Argentina și România

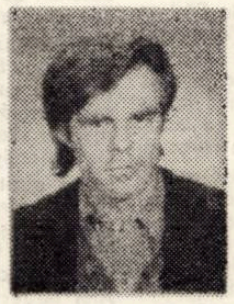

Argentina se află în emisfera Australă și se întinde pe o suprafață de peste două milioane șapte sute de mii km. Această țară formată din douăzeci și trei de provincii și un district federal, cu o populație de 25 milioane locuitori, a fost vizitată de președintele țării noastre, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, și s-au pus bazele unui dialog al progresului și prosperității, al prieteniei între cele două țări.

– Domnule Ricardo, cunoștințele mele despre țara Dvs. sînt destul de sumare și ceea ce mai știu sînt niște simple aduceri aminte, din „Istoria celor două Americi" de Z. Foster, de-aceea, vă rog să-mi relatați cîte ceva despre obiceiurile oamenilor, din cultura și istoria trăită de poporul argentinian.

– Aș vrea să n-o luăm de la descoperire și nici în ordine cronologică. Legat, prin Rio de la Plata, de apele Oceanului Atlantic, orașul Buenos Aires numără opt milioane de locuitori. Are peste o sută zece linii de tramvai și cinci linii de metrou, el fiind străbătut de cea mai lungă stradă din lume „RIVADAVIA" (15 km). Tot aici se află frumoasa catedrală, inaugurată la 15 martie 1791, căreia i se mai spune și catedrala Lumii Latine. Actuala fațadă datează din 1822 și a fost proiectată de inginerul Pellegrini. A doua construcție măreață este „Palatul congresului", construit din faimoasa marmoră albă de Paros ca și „Casa albă". Piața Palatului se întinde pe o suprafață egală cu a parcului Cișmigiu, cu numeroase fîntîni arteziene și statui, peste toate străjuind statuia „EL PENSADOR" de Rodin. Apoi, Piața SAN MARTIN, dominată de statuia „SAGUNTO", la dezvelirea căreia scriitorul Cupertino del Campo a scris: „Arta este necesară spiritului uman".

Avem un imens parc „3 DE FEBRERO", legat de Rio de la Plata, ca un golf de Ocean. Este atîta frumusețe acolo că nu v-o pot reda în cuvinte, e ca un Paradis (dacă se poate compara imaginar). Apele lacului se unduiesc sub privirea statuii G-ralului MITRE, soldat și poet, orator și polemist, istoric și arheolog, jurist și diplomat. Poporul îi poartă acestui om o vie amintire prețuindu-l ca pe un veritabil conducător. A murit în anul 1906, la 19 ianuarie, la Buenos Aires.

– Am auzit de un oraș de o rară frumusețe, Mendoza, cîndva distrus de un cutremur ?

– Mendoza numără, în 1914, șase sute de mii de locuitori, astăzi el are peste un milion. Bulevardele au o construcție specială. Între bordură și trotuarul pentru pietoni, de o parte și de alta, curg canale cu apă provenită din topirea ghețurilor de pe Muntele TUPUNGATO. Copacii care încadrează b-dul sînt foarte înalți și sînt legați de vîrfuri și aduși în formă de boltă. Trotuarul este lustruit zilnic cu ceară, pentru a da prospețime marmorei, care se întinde în fața statuii (CERO DELA GLORIA – CERUL GLORIEI). Oamenii care vin în oraș se încadrează în armonia acestui „Paradis", în care vinul și apa curg din abundență, Mendoza fiind orașul cu vinul cel mai ieftin din lumea latină. Trecătorii își scutură scrumul de țigare în palmă, pînă la primul coș. „PARQUE DEL QUESTE", fondat la 2 martie 1561, de către PEDRO DEL CASTILLO pe un loc pietros, se întinde pe un deal cu o suprafață de mii de hectare. Acest oraș a reînviat ca pasărea PHOENIX din propria-i cenușă. La 20 martie 1861, ora 7,30, un puternic cutremur de pămînt l-a distrus, sub zidurile lui pierind peste nouă mii cinci sute de locuitori. Interesant este faptul că naturalistul AUGUSTO BRAVARD o prezis catastrofa cu un an înainte, lansînd un S.O.S. pentru a salva oamenii de la pieire, dar oficialitățile nu l-au luat în seamă. Printre victime s-a aflat și Bravard, care a pierit ca un brav comnandant de navă îmbrățișînd pămîntul.

– Alte regiuni și relieturi interesante ?

– Avem și noi o Elveție a noastră. SAN CARLOS DE BARILOCHE, situat între lacuri și Munții ANDES. Este atîta natură acolo încît Elveția nu o poate egala. Acolo există Institutul de studii atomice „JOSE BALSEIRO CORIENTE", căreia i se mai spune și „Țara carnavalurilor", cu oameni foarte spirituali și pușî pe petreceri. Este o provincie bogată în pomi fructiferi. Celor care se nasc aici li se spune CORENTINI, au un limbaj propriu, fiind printre puținele provincii care își păstrează obiceiurile tribului din care se trag, GUARANO. Indienii Guarano trec în istorie drept cei mai cinstiți dintre neamuri, ei n-au dezgropat securea războiului decît în cazuri extreme pentru a-și apăra nevoile.

În toată țara, argentinienii se scoală la răsăritul soarelui și, timp de o oră, beau MATE, preparat special făcut din YARBA MATE, peste care se toarnă apă fiartă și zahăr. Este băutura specifică a argentinienilor după băutura națională, vinul.

– Dar Argentina este și o țară a Dansului ?

– Țara mea este „Țara tangoului". Cel mai mare cîntăreț național al tangoului a fost CARLOS GARDEL.

– Care este cea mai impresionantă legendă în țara Dvs. ?

– Ca toate popoarele lumii și argentinienii își au legendele lor. Cea mai impresionantă legendă a noastră este „judecata lui SAN JUAN", care, pe jumătate, se aseamănă cu „BALTAGUL" lui Sadoveanu... Ne-ntorcîndu-se din luptele dintre Caudillos, femeia pleacă cu copilul să-și caute bărbatul. Pe drum, femeia moare iar copilul supraviețuiește șapte zile alăptîndu-se la sînul mamei. Este găsit și crescut de un Caudillo și își răzbună tata. Pe dealul acela unde a murit femeia, s-a ridicat un mormînt, „Mormîntul femeii," iar oamenii, care suferă de o boală incurabilă, urcă acolo și îngenunchiază pentru vindecare. Apoi, avem și noi eroii noștri populari, cum au fost la Dvs. haiducii. Eroul nostru este MATE COCIDO, un IANCU JIANU de al Dvs.

– Spuneți-mi, cum vedeți România, cum vi se pare poporul nostru, și ce știți despre noi ?

– În Buenos Aires am văzut lumina soarelui pentru prima oară, dar, vă spun, nu se deosebește cu nimic „CERUL" țării mele de cel al vostru iar părinții au sădit în sufletul meu frumusețea sufletului românilor de pretutindeni. Multe cuvinte, familiare mie, le-am întîlnit pronunțate de români, iar unele denumiri și evenimente istorice corespund cu ale noastre. Pactul de uniune, de la 1859, corespunde cu data istorică a Unirii celor două țări românești. Unirea noastră s-a făcut sub G-ralul Urquiza Parana, căruia poporul nostru i-a ridicat, la 11 noiembrie 1920, un frumos monument în Entre Rois (a fost asasinat la 11 aprilie 1870, în San Jose). Orașul Arad seamănă cu orașul nostru, Rosario de Santa Fe, care se află pe malul riului Parana, fondat de Francisco Godoy în 1725. Provincia Sierras de Cordoba se aseamănă cu Dobrogea. Are aceeași climă și oamenii sînt la fel de primitori. Statuia lui Matei Corvin, din orașul Cluj-Napoca, se aseamănă cu Monumentul de la Gloria din Mendoza, ridicat în memoria G-ralului San Martin. Îmi place România și poporul său. În țara voastră se construiește spectaculos, prezentînd, cred, o sinteză a istoriei, izvorîtă din cultura și morala timpului modern pe care-l trăim. M-am încadrat, trăind aici, în ritmul de viață al românilor, de parcă m-aș fi născut aici. Sînt în echipa de handbal a facultății, cînt la ghitară în cadrul orchestrei clubului de pe lîngă Casa de Cultură a studenților, iar pe prietenii mei, de aici, îi pun alături de cei cu care am copilărit la Buenos Aires. Sînt alături cu toată ființa mea de poporul căruia îi voi păstra o vie amintire. Mulțumesc statului român pentru condițiile pe care mi le creează pentru a putea studia în România.

Interviu consemnat de :

PETRE DINU MARCEL

DIN POEZIA ALGERIANĂ

MESSAOUR BOULANOUAR
Prefața (fragment)

Nădejde, vechi cîntec, limpede armă,
neprihănită armă,
nădăjduiesc și devin om,
sînt prezent
în gesturi naive izvodind minuni
în gesturile iscusite în mîngîierile calde
în mîngîierile ferme.
Sînt prezent
în inima pe care durerea n-a-mpietrit-o
în ochii pe care nimic n-a izbutit
să-i pîngărească
în frunzele încă verzi
în mîinile încă de foios
în valurile încă proaspete.
Sînt prezent
în vîncle, străzile, marșurile primejdioare,
în tot ce-naintează spre marea fericită,
războinică și fericită.
Sînt prezent
în inima semințelor asuprite de ger
în inima papoarelor prostite de rușine
cred în avîntul clar al omului
ce se trezește
cred în semințele viitoarelor roade
cred în semințele viitoarelor flori
sînt prezent
în fiece ființă de iubire unde
picotește-o putere
în mîinile noastre rănite și-n
ochii noștri fermi
și-n ochii tăi fratele meu
amar și prietenos
ochii tăi
ochii tăi cu dulci răsfrîngeri de huilă
ochii tăi bîntuiți de senine minuni
chezășie-a fericirii, a încrederii mele
ce mă-nvață să răspund absurdului
rău îndoielii
ochii tăi mă-nvață să preamărese
iubirea...

MOKNACHI JAMEL
Șapte ani

Toată noaptea-am ținut
o frunză albă-n mînă,
Toată noapte-am văzut
zăpadă pe cîmpii,
Toată noaptea m-am întrebat
de ce timpul acesta ?
Toată noaptea-am simțit
miresme de păsuni,
Toată noaptea-am zărit
o negură de fum în zare.
Toată noaptea m-am întrebat
de ce aceste plante verzi ?
Toată noaptea
o stea roșie m-a bîntuit, o stea rumenă
m-a uluit.
Toată noaptea
m-am întrebat de ce acest sînge ?
Toată noaptea am scris
fără s-ating vreo hîrtie.
Toată noaptea am numărat
literele patriei mele.
Toată noaptea mi-am spus
iată Șapte ani au trecut.

MOSTEFA LACHERAF
Algerul roșu

Capitală a mea
Alger împroșcat cu noroi
de mitraliera centenară
ce nimicește fără să omoare
Capitala mea ciurulită de toate-acești
fantome în haine de țară,
năruită în pulbere
Capitală a mea cu mîini goale
spre tine-și îndreaptă întreaga lor mînie
Ți-au pîngărit înfățișarea
au tras în copiii tăi
a căror singură armă era rîsul
desfășurînd în fine această lumină
verde, albă
cu sînge rece împușcară oament
cu o deprindere de asasin
înveterat
așa cum le dicta lecția învățată
Străinul a stîrnit omorul
pe balcoane vrăjitoarele-au
urlat a moarte
El au crezut cu toții că tu ești albă
ca un cadavru pe care ei îl sîngerară
El nu știu că nepieritor îți e cugetul
Alger Roșu
Ești ca niciodată mai viu
căci ești mai mult decît un simbol
Ești viață, libertate
Ești Algeria
iar sîngele ce-ți aleargă în vine
freamătă ca o flăcără
pe care nimic n-o s-o stingă.

Traducere de GEO VASILE

NOTA :
Poeții și textele prezentate au fost tipărîți în volumul „DIVAN ALGERIEN" (Societé Nationale d'Edition et de diffuzion, Alger — 1973).

TERRA MAGAZIN

UN MILION DE „ȘERIFI" LA NEW-YORK. Se poate spune că New-Yorkul este orașul „armelor ilegale", întrucît, așa cum scrie „New-York Daily News" locuitorii marelui oraș dețin un milion de arme — revolvere și puști neînregistrate. Aceasta înseamnă că fiecare al optulea newyorkez deține cîte o armă ilegală. Dar, problema nu constă numai în faptul că aceste arme sînt purtate ilegal, ci utilizate „la nevoie". Numai în primele 11 luni ale anului trecut, cu ajutorul acestor arme, au fost efectuate 3 000 de atacuri la persoană, 30 000 de infracțiuni și 600 de crime !

NUNTĂ CU BUCLUC. Cînd în Sicilia are loc o nuntă de obicei e mare tămbălău. Iar cînd mirele, după cîteva pahărele, afirmă că nu-i mai place aleasa inimii, se poate ajunge la o busculadă de zile mari. Bătaia care a izbucnit la nunta lui Giuseppe Janolo, după nesăbuita lui afirmație, a constat nu atît în împărțirea de pumni cît în... mușcături ! Astfel mirele a rămas fără nas, iar bunicul miresei fără bărbie ! La intervenția poliției, cineva dintre zeloșii nuntași a mușcat cîinele care a sărit la ei!

LIZ TAYLOR ȘI MODA. De curînd celebra actriță americană a fost supranumită „femeia cea mai prost îmbrăcată a tuturor timpurilor. Această titulatură, deloc măgulitoare, i-a fost acordată de fostul creator de modă holywoodian, Earle Blackwell. El a afirmat că în ultimii 15 ani Liz Taylor a fost întotdeauna pe ultimele locuri în ce privește moda și alegerea modelelor.

ZAHARINA PE „LISTA NEAGRĂ" ? Administrația americană pentru alimentație și medicamente a limitat deja utilizarea acestui derivat al acidului benzoic, întrucît cercetările n-au putut dovedi siguranța lui în funcție de înlocuitor al zahărului. De fapt, siguranța în utilizarea acestui produs, descoperit în 1879, a fost pusă la îndoială încă în anul 1907, cînd o comisie de consilieri științifici l-a informat pe președintele Theodor Roosweith că folosirea mai mare de un gram pe zi a zaharinei nu este recomandată, întrucît produce diferite tulburări în organele de digestie.

RECORDURI. ● Cea mai aglomerată gară din lume este fără îndoială gara centrală din Tokio. Pe aici trec zilnic 2 600 de trenuri și 2 200 000 de călători ! Este angajată o echipă specială de „împingători" care are misiunea de a-i împinge pe călători în trenuri ca ușile să poată fi închise.

● Cel mai rapid vehicol pe roți este „Flacăra albastră", care, cu conducătorul său, Gary Gabelich a atins, în anul 1970, pe o pistă de sare din statul Utah (S.U.A.), o viteză de 631 368 mile pe oră, adică 1015 8711 km ! Vehicolul utilizează în loc de benzină gazul natural lichid.

● Cea mai mare plajă de agrement din lume este plaja „Virginia" din statul cu același nume (S.U.A.). Ea se întinde 28 de mile de-a lungul Oceanului Atlantic și 10 mile la capul estuarului.

„PESCUIT" ÎN VALOARE DE 40 000 DE MĂRCI. Doi pescari neobișnuiți, mari iubitori de bijuterii, și-au dus pasiunea pentru această atît de populară îndeletnicire atît de departe încît au reușit, în cursul unei nopți, să „pescuiască" din vitrina unui magazin de giuvaeruri din Hamburg pietre scumpe în valoare de 40 000 de mărci !

UN ALT RECORD. Doi ziariști canadieni au doborît vechiul „record în „vorbire neîntreruptă". Timp de 87 de ore ei au vorbit la un post de radio, depășind cu o oră recordul deținut înaintea lor de un columbian.

STRĂMOȘUL ELEFANȚILOR. Acest uriaș elefant de stepă a trăit probabil acum 200 000 ani în valea riului Murr, lîngă Ludwigsburg, unde se întinde în prezent landul Baden-Württemberg. Aici a fost descoperit în 1910, sub mase de pietriș din epoca glaciară, scheletul său înalt de patru metri care se numără printre cele mai mari schelete complet păstrate din lume. Expus mai întîi în colecția de istorie naturală a municipiului Stuttgart, scheletul poate fi admirat astăzi aproape de locul unde a fost găsit, la Muzeul de preistorie din Steinheim (Republica Federală Germania). Localitatea Steinheim a devenit cunoscută pe plan monidal prin descoperirea, în 1933, a unui craniu al omului preistoric avînd o vechime de 250 000 ani. În apropiere de Steinheim au fost degajate peste 30 de schelete de mamuți, elefanți de pădure, cerbi uriași, zimbri, rinoceri, bivoli, urși de peșteră și lei.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 14 februarie 1975 ● Nr. 7 (363) ● 8 pagini 1 leu ●

Votul certitudinilor

Aprecierea unanimă a Programului P.C.R. ca fiind *cel mai potrivit* pentru poporul nostru, pentru fiecare dintre noi se datorește faptului fundamental că omul se recunoaște aici la *locul potrivit* adică în fruntea ierarhiei valorilor, în centrul întregii activități materiale și spirituale, țel al muncii ideologice, politice, morale, educative, subiect activ al propriei noastre deveniri istorice. Întreaga istorie a P.C.R. este istoria luptei hotărîte, consecvente, redimensionate concret-istoric pentru o orînduire a *potrivirii dintre om și lumea lui umană*, în care această potrivire dinamică și complexă să fie esențială și omnilaterală ; este procesul în care partidul nostru și-a cucerit valoarea de *cel mai potrivit conducător* al clasei muncitoare, al întregului nostru popor.

NICOLAE STANCIU

(Continuare în pag. 3)

Forumul agricultorilor

A intrat deja în tradiție ca anul agricol să debuteze printr-o întîlnire la cel mai înalt nivel a factorilor responsabili din agricultură. Recenta Consfătuire care a reunit sub aceeași cupolă aproape opt mii de activiști de partid și de stat din toate sectoarele agriculturii noastre a dezbătut pe larg planul de muncă pe anul în curs precum și măsurile care trebuiesc luate pentru îndeplinirea prevederilor cincinalului următor. Ampla cuvîntare rostită de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în ultima zi a lucrărilor, a sintetizat întreaga sumă de probleme care stau în fața agriculturii noastre constituind un valoros îndreptar pentru toți lucrătorii din agricultură. Subliniind faptul că există toate condițiile necesare pentru a obține în 1975 recolte mai bune, pentru a înfăptui și în agricultură prevederile cincinalului, secretarul general al partidului, a adus îndreptățite critici și a îndemnat la depășirea aspectelor negative care trenează în activitatea în unele sectoare ale agriculturii, pentru implinirea tuturor angajamentelor asumate de întreaga națiune de a încheia ultimul an al cincinalului cu importante realizări.

Un loc important în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceușescu le-au ocupat măsurile ferme care trebuiesc luate la toate nivelele pentru atingerea obiectivelor majore care stau în fața agriculturii în noul cincinal, obiective descinse din programul partidului adoptate de Congresul al XI-lea. Obiectivul de importanță vitală pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii : obținerea unei tone de cereale pe cap de locuitor, implică o conjugare a eforturilor tuturor factorilor responsabili, o conlucrare mai apropiată a cercetării cu producția în contextul unei valorificări judicioase a tuturor resurselor existente. Analiza făcută, dezbaterile diferitelor secții au constituit un amplu și util schimb de păreri care, în debutul noului an agricol înscriu un hotărîtor și responsabil pas spre realizarea unor recolte bogate.

ORIZONT

IOSIF MATYAS — Regăsire

CONVORBIRI

Cu prof. emerit dr. ing. Gheorghe Savii

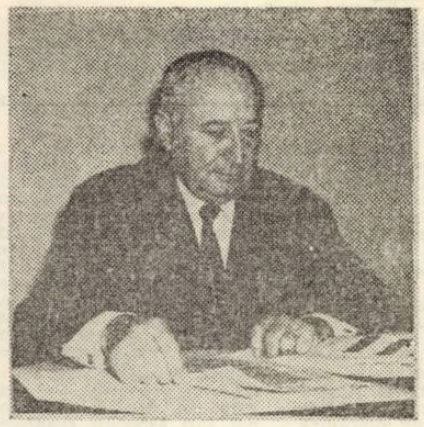

Un nume care, la Timișoara și în țară, în lumea tehnicii, nu mai are nevoie de recomandare. Patru decenii și mai bine de cînd profesează. Un număr impresionant de lucrări științifice apărute în reviste de specialitate din țară și de peste hotare. Numeroase comunicări susținute la conferințe și simpozioane. Autor, în colaborare, al primului manual de Tehnologie a construcțiilor de mașini. Iată doar cîteva date din bogata fișă personală a cunoscutului profesor și apreciat om de știință timișorean, Gheorghe Savii.

— Spuneți-mi, tovarășe profesor, de cînd datează pasiunea dv. pentru tehnică, în speță pentru mecanică ?

— Deși poate nu se cade să fac incursiuni într-o epocă atît de îndepărtată cum este copilăria, trebuie să recunosc că cei dintîi germeni ai acestei pasiuni datează de atunci cînd mă atrăgea nespus fierarul care fasona, covaciul cum i se zicea pe la noi pe la Urseni — și eram mîndru ca nimeni altul cînd mi se făcea favoarea de a alimenta cu paie locomobila. Cînd am mai crescut, am lucrat vreo doi ani la întreținerea liniilor, pe porțiunea Timișoara-Buziaș, apoi ca elev-mese.iaș la Atelierele C.F.R. Aici am avut posibilitatea să cunosc îndeaproape locomotivele, vagoanele, mașinile de prelucrat.

— Vă recunoașteți un mentor ? Cine v-a influențat în mod deosebit ?

— Am beneficiat de profesori și maeștri foarte buni, ar merita să citez multe nume, dar cel mai apropiat mi-a fost academicianul Ștefan Nădășan, care m-a chemat și la Politehnică, la laborator, să lucrez cu mecanicii de acolo în problemele de rezistență a materialelor. Dînsul mi-a însuflețit pasiunea pentru cercetare.

— Aveți multe amintiri.

— Da, noaptea lucram, ziua veneam la cursuri, 49—50 de ore obligatorii pe săptămînă, majoritatea studenților erau lipsiți, unii dintre noi luam cîteva lemne în geantă să amorțim sobele reci de acasă. Încă din anul III devenisem preparatorul celor din anii I și II. După absolvirea facultății, am rămas asistent, iar după alți cîțiva ani am devenit conferențiar, predam cursuri de tehnologie, domeniu care constituie specialitatea mea.

— Urmăreați o anume problemă ?

— Mă preocupam mult de cercetare. Era o șansă unică, în lipsa altor mijloace.

— Ce anume cercetați ?

— Cu precădere făceam experimente asupra fontei de mare rezistență, fonta nodulară. Lipsea cuprul și fonta l-a înlocuit cu succes la vagoane, la locomotive. Rezultatele au fost bune. Am obținut certificate de inovator, am fost declarat inginer fruntaș.

— După cîte înțeleg, relațiile dv. cu industria sînt vechi și foarte strînse. Au rămas astfel ?

— Tot timpul am avut asemenea legături, în ultima vreme cu Uzina de strunguri din Arad, cu cea din Cugir, cu Electromotorul ; la I.A.E.M. am inițiat încă din anul trecut o acțiune de îmbunătățire a tehnologiei de fabricație a aparatelor electrice și de organizare a producției, de ani de zile colaborez cu I.M.T., unde avem și-o grupă de studenți care fac o lucrare de pregătire a introducerii procedeelor de lansare a producției prin calculator. Fac parte și din comitetul oamenilor muncii de la I.M.T., așa că, săptămînal, sînt pe-acolo.

— V-ați gîndit vreodată că și dv. și reprezentanții iluștri ai școlii politehnice timișorene dezmințeați încă de acum patruzeci de ani afirmațiile „agrariene" ale vremii, după care românul e născut să rămînă țăran, geniul lui fiind doar pămîntul ?

— Într-un fel, da, deși e greu de spus dacă în acel timp aș fi putut întrevedea uriașele transformări viitoare ale structurii societății noastre. În orice caz, eram convins că poporul nostru are un spirit ingenios și inventiv, o capacitate creatoare deosebită și că în anumite condiții ar putea realiza felurite și complicate aparate și mașini.

— Considerați că la ora actuală tehnica are aspecte noi, greu accesibile și chiar inaccesibile vechii generații ?

— N-aș zice. E drept însă că tehnica și știința cunosc un progres continuu și absolvenții mai vechi sînt depășiți de această explozie și pur și simplu la vremea lor nici n-au auzit de unele aspecte ale cuceririlor contemporane. Azi vorbim despre cibernetică, despre tehnici neconvenționale, moderne, de prelucrare a materialelor prin procedee electroerozive, electrochimice, despre ultrasunete și laseri. Dacă nu te pui la punct, riști să rămîi de căruță, cum se zice prin Banat, și e necesar să nu te limitezi numai la domeniul tău strict de specialitate ci măcar la cele înrudite. Felul meu personal de-a fi este să nu mă mulțumesc cu ceea ce am realizat pînă la un anumit punct și gîndesc că totul se poate face și mai bine și mai complet. Acum aș dori să refac manualul, într-o nouă formă, introducînd problemele noi și moderne, actuale și de perspectivă ce s-au ivit în procesul de fabricație a construcțiilor de mașini. Pînă ce nu verific, nu

Interviu realizat de
VALENTINA DIMA

(Continuare în pag. 7)

CIVITAS

FLORILE PĂMÎNTULUI

Traversăm cîmpia cu piciorul. Soarele stă să apună peste un pîlc de salcîmi solitari. Deasupra noastră se agită stăncuțe și glasul lor este singurul sunet în liniștea desăvîrșită. Pășim prin zăpada subțire, prinsă ca o crustă ce pocnește sub bocanci. Cîtă pace. Cîtă frăgezime. Departe, căsulia albă, spre care ne îndreptăm. Sîntem un grup de oameni care am venit, în miezul iernii, la sat, să convorbim cu sătenii, cu tineretul și ne îndreptăm acum, voioși ca niște copii, peste cîmpul tăcut și alb, tot spre un grup de oameni care ne așteaptă. În odăița scundă, duduie un foc vesel. Veseli sîntem și noi, fiindcă respirăm aerul iernii, fiindcă, deși cîmpul pare prins în această crustă înghețată, care l-a învins și îl ține deocamdată prizonier, el prepară, în ascuns, esențele sale secrete pentru recolta viitoare.

Sînt așezat lîngă un bărbat voinic care ne îndeamnă, din cînd în cînd, să gustăm din roadele pămîntului. El se arată, însă, ca o gazdă ce este, mai fericit decît noi toți. Se simte în el o frenezie a destăinuirii. O dorință de a spune. De a arăta. Și el îmi spune despre locul nașterii sale, despre peregrinările prin țară, despre meseriile avute înainte de-a ajunge inginerul acestui pămînt mănos. „Eu sînt de-pe-aici și de peste tot, îmi destăinuie el, surizător. Așa cum și florile pămîntului apar și aici și peste tot și îl împodobesc". El s-a trezit bărbat, din copilul de ieri, învățînd și lucrînd, cu ardoare la muncile agricole, ca, din 1958, să înceapă școala de ingineri agronomi. Și a ieșit agronom. Și a fost numit pe la Șimleu, prin nordul Transilvaniei. El nu înțelegea nimic în afară de datorie. Erau acolo oameni de treabă, dar săraci, care îl rugau să rămînă la ei. Abia se făcuse colectivizarea. În jur, dealuri posace, care trebuiau făcute să rodească. El a rămas. S-a căsătorit și a rămas între ei. Trăiau într-o căsulie tot ca aceasta din cîmp. „O bojdeucă ca aceea lui Creangă". O ladă de zestre. O masă. O sobă. Scaune sculptate de bărbații locului. Bătrînii îl întrebau mereu : „Ce mai e nou prin lume, prin țară ?" El zicea : „Azi e o invenție prin care îl vezi pe cel din București vorbind de parcă ar fi aici lîngă noi". El bătea satul, lung de șase kilometri. El lucra pămînturile de pe dealuri și asculta glasurile pămîntului, făcîndu-l să rodească. El a rămas acolo pînă cînd oamenii au învățat legile moderne ale lucrării acelor pămînturi. Atunci a revenit pe locurile primei copilării, alci în cîmpie Atunci s-a legat din nou de locurile vechi, durîndu-și în sat o casă, trăind printre țăranii săi, participînd la viața lor, fiind unul de-al lor, dublîndu-le, din 1968 încoace, producția la hectar și învățîndu-i să cultive și culturi, care, înainte vreme, erau socotite inapte să rodească pe aceste locuri bălțoase.

Tîrziu, ne reîntoarcem pe cîmpul întunecat. Nu răzbate nici o lumină, decît zarea unui foc de găteje uscate, niște loaze de la vițele de vie din anul trecut. Aerul e aspru și arde pămînii. Îl țin de braț pe poetul tînăr, cuceriți amîndoi de noaptea dumnezeiască de sat, de calmul coborît în suflete, de frumusețea acestor locuri și acestor oameni. Gheața pîrîie sub pași, noi înaintăm spre șosea și gîndul meu o ia îndărăt, la inginerul Apostol Marin, de pe cîmpia Peciului-Nou. Numele său să fie predestinat ? Nu știu, dar una știu că el are dreptate. În plină iarnă, chiar cînd pămîntul este ascuns de zăpada înghețată, eu pot crede că toți oamenii cîmpului întîlniți acolo în sat, la fel ca și el, sînt florile rare ale pămîntului bănățean. Ele țîșnesc din acest pămînt mănos. Ele îl împodobesc. Și ele îi cer bogăția. Toți sînt muncitorii dar și florile acestui pămînt care se întinde cît cuprinzi cu ochii.

ION ARIEȘANU

CRONICA LITERARĂ

Țăranii și ceilalți*)

1. În **Drumul ciinelui** proza lui Ion Lăncrănjan se supune aceloraşi tipare stilistice fixate de **Cordovanii** şi **Eclipsa de soare.** Romanul e fundamental liric, poem mioritic în care putem recunoaşte motive şi leit-motive folclorice comentate de specialişti, reluate de scriitori în cărţi, esenţiale, ale literaturii noastre. Ca în **Cordovanii,** deci, **Drumul ciinelui** este un roman liric cu eroi văzuţi într-un spaţiu nu odată, mitic. Ca în **Eclipsa de soare** (din alt unghi de vedere) **Drumul ciinelui** este un roman actual, un roman documentar. Documentul şi poezia nu se exclud ci dimpotrivă potenţează actul tragic.

În **Drumul ciinelui** Ion Lăncrănjan se ocupă de o istorie apropiată nouă. Ca mulţi alţi confraţi ai săi, Ion Lăncrănjan pune în centrul cărţii conflictul dintre forţa tradiţiei şi provizoratul acţiunii, dintre morala transmisă din generaţie în generaţie şi posibilitatea erorii prin abatere de la tradiţie. Putem recunoaşte, în romanul lui Ion Lăncrănjan o seamă de teme şi eroi obsedanţi ai literaturii noastre din ultimii ani, teme şi obsesii prezente nu numai în literatura unor autori „specializaţi" ai mediului ţărănesc, ci şi într-o anumită literatură „parabolică" destinată reflecţiei şi nu descripţiei mediului. Ceea ce îl individualizează între aceştia pe Ion Lăncrănjan ar fi actul tragic inscris în destinul fiecăruia dintre eroii cărţii. Actul tragic se împlineşte din neadecvarea gestului la morala adîncă a tradiţiei. Inadecvarea eroilor este subliniată de personajul cvasi-folcloric al mamei. Venind din istorie, legată de pămînt, mama, personaj central defineşte şi subliniază eroarea prin bun simţ propoziţii, a unor fraze pe care nu le mai înţelegi. Într-o epocă de mari transformări, fundamentale pentru destinele ţării, cei doi fraţi se fac vinovaţi, fiecare, în felul lor, de o înţelegere dogmatică a istoriei. Desigur, că vina acelor doi fraţi nu este egală şi că sfîrşitul lor nu-l duce pe cititor la aceleaşi concluzii. Dar ceea ce subliniază autorul cu deosebită pregnanţă este tocmai rezistenţa morală a acelor legaţi de pămînt în anume situaţii în care dezrădăcinarea şi abuzul îşi pot face loc.

Autorul dovedeşte, în cele mai bune pagini ale cărţii, o pasiune a dezbaterii care îl face viu, interesant. Sigur că parabola **Fiului risipitor** nu este, probabil, suficient de elocventă (tratarea rătăcirilor lui e mai mult jurnalistică, sigur că acest personaj nu este deosebit de clar întrupat artisticeşte).

Drumul ciinelui este o carte dură. Însăşi duritatea, parabolele, scrîşnirea din dinţi, norii înnegurati ce plutesc mereu deasupra ei, ne trimit la o literatură de un anume tip. În schema **Mioriţei** Ion Lăncrănjan construieşte, cu puţine elemente, o înfruntare demnă de o tragedie antică. Finalul, însă, aproape cinic, ne mută în epoca noastră, prea aproape de Celine, spre a fi şi în faţa lui, alături de autor.

2. Perioada de vîrf a înfloririi „moromeţienilor" în literatura română este aceea a anilor '58–'60 cînd o seamă de prozatori tineri, aflaţi la începuturile lor, descoperă că despre ţărani se poate scrie şi altfel, că lumea ţărănească are o psihologie aparte şi o adîncime, nu odată, nebănuită. **Moromeţii** şi autorii născuţi din „mantaua" (**dulama,** mai bine) lui Moromete Ilie au devenit pe parcursul definirii lor ca scriitori ori ca importanţi scriitori, altceva. Experienţa moromeţiană a influenţat însă mai mult naşterea unor scriitori decît într-o etapă, naşterea unor cărţi de sine stătătoare, de o valoare literară certă. Se părea, cel puţin înaintea romanului lui Dinu Săraru că, pentru literatura română actuală, **Moromeţii** au avut valoarea unui ferment şi mai puţin aceea a punctului de început al unor cărţi care redescoperă în numele Moromeţilor, din interior, lumea satului. Valoarea cărţii **Nişte ţărani** este aceea de a vorbi în replică Moromeţilor, adică de a folosi limbajul acestei cărţi în numele unei opere independente. Dinu Săraru priveşte lumea satului din interior. Disimularea moromeţiană, ironia, jocul de scenă din **Moromeţii** sînt prezente şi în **Nişte ţărani** într-o definire a personajelor, personaje însă **ale unui alt spaţiu geografic,** a unei alte zone etno-psihologice. Ca şi descoperitorul limbajului moromeţian, Dinu Săraru cunoaşte **din interior** lumea satului cu personajele ei esenţiale. Elementele fundamentale ale atitudinii şi ale vieţii rurale, elemente ce fixează ritual existenţa unei colectivităţi sînt prezente şi în amănunt (amănunte de excepţional interes, foarte bine fixate în cartea lui Dinu Săraru). Casa ţărănească, satul, strada, răscrucile, îmbrăcămintea, sînt date de prim plan aşa cum ceremonii de prim plan, nunta sau înmormîntarea. Fiecare dintre ele constituie nu cadre fictive ci cadre reale, importante ca atitudine, ale scriitorului de azi. Aceste elemente epice peste care se aşează un vag suflu de mişcare epopeică asigură seriozitatea acestei cărţi. Anotimpurile, intemperiile, mişcarea zilelor cu concreteţe aşa cum concreteţe are şi replica mereu firească şi nu de puţine ori sclipitoare a romanului. **Nişte ţărani** este un roman ironic, dar nu a ironiei tăioase ci a unei atitudini mai degrabă blînd înţelegătoare faţă de evenimente şi întîmplări, nu odată tragice. Spre deosebire de alţi confraţi ai săi, Dinu Săraru, fără a evita o anume latură dureroasă a problemei, întoarce mereu devenirea personajelor către o anume seninătate şi către o anume înţelegere a vieţii privită cu umor. Fiecare eveniment (fiindcă **Nişte ţărani** este romanul unor evenimente) devine, prin privirea detaşată a autorului, anecdotă. Replica, anecdota subliniază, aspectele pitoreşti ale acestei lumi. Un pitoresc însă de substanţă şi nu un pitoresc decorativ.

Fireşte, că pornind de la ironia moromeţiană. Dinu Săraru se detaşează suficient de mult pentru a fi în acest cadru al ironicului pe deplin original.

C. UNGUREANU

*1 Ion Lăncrănjan, **Drumul ciinelui,** ed. Dacia.
2 Dinu Săraru, **Nişte ţărani,** ed. Eminescu.

PREZENŢE LITERARE

DUMITRU POPESCU:

„Gustul simburelui"

(Ed. Eminescu, 1974)

Poezia lui Dumitru Popescu aparţine climatului de insurgenţă literară, parvenită la momentul ei „clasicist". Energia demolatoare împlinindu-şi menirea în secvenţa originară, specifică fiecărei insurecţii estetice eare-şi propune emanciparea poeziei de exerciţiul pur narcisiac, dominantă rămîne aspiraţia constructivă pe care un poet sau o generaţie o resimt la maturitate şi se străduiesc a o realiza efectiv. Pentru Dumitru Popescu o asemenea aspiraţie primea în primul volum de versuri (Pentru cei ales, 1968) **complinirea viziunii mersului solidar al poeţilor şi şcolilor literare pentru a face posibilă apariţia vocii de excepţie a unicului Poet, „cel ales", întrupare romantică fără îndoială a modelului de artist genial, obsesie mereu actualizată în acest secol de istorie literară românească.**

Un om în agora (1972) **şi cartea recent apărută, Gustul simburelui** (Ed. Eminescu, 1974), **fără să trădeze sensul profesiunii de credinţă ce însoţea paginile întîiului volum, aveau să confirme însă, tot mai mult, lucrarea poetului „pentru sine", pentru împlinirea unui profil liric distinct.**

Gustul simburelui, carte ce poartă în chiar titlul ei o frumoasă metaforă a cunoaşterii, aduce o dată cu precizarea temelor lirice şi confirmarea tratării lor „seriale". În Un om în agora : condiţia umană, omul istoric, omul social ; în Gustul simburelui : trecutul naţional, „vîrtejurile" (anafoarele) istoriei, timpul istoric şi durata individuală etc. O poezie, deci, întoarsă cu faţa către istorie şi către social, cucerită de gestul catarctic al ieşirii în agora dar şi de meditaţia filozofică. O citire în paralel a poemelor şi eseurilor lui Dumitru Popescu (cele din Ieşirea din labirint . . ., îndeosebi) ar putea preciza probabil mai mult decît simpla circulaţie ori prefacere a temelor (liricii şi ale meditaţiei filozofice) : originea lor într-un acelaşi simbure de reflecţie asupra ethosului. Pentru că reflexivitatea ni se pare a fi în noul volum condiţia şi argumentul decisiv al unei poezii în care patosul liric (tot mai mult cenzurat, parcă, de la un volum la altul, în aspiraţia poetului spre concizie şi esenţializare) este susţinut, permanent, de o retorică a ideii bine pusă în valoare. Şi totuşi, poezia lui Dumitru Popescu este departe de a fi discursiv-conceptuală, după cum limbajul ei nu se mărgineşte să fie purtător doar de sensuri abstract-filozofice. Cuvintele, dimpotrivă, provoacă aproape întotdeauna o pregnantă sugestie a materialităţii. Virtuţile plastice nu-i lipsesc poeziei lui Dumitru Popescu şi, începînd cu ciclul iniţial al cărţii, inefabila supraviejuire, poemele în care stratul imaginativ se impune în primul plan al constituirii unei viziuni lirice, nu sînt puţine. Statica unui piesaj, al unui tablou de gen este frecvent dinamitată de viziuni, de explozii subterane ale imaginarului într-o poezie (învăluitoare deşi nu proprui-zis muzicală) care nu ocoleşte alegoria şi implicaţiile parabolice.

Violenţa expresionistă a vocabulei, contururile îngroşate şi grotescul imaginii (Măreţie, Convertire, Cîntec de război, Alean etc.) nu sînt însă în totalitate definitorii pentru lirica lui Dumitru Popescu. Chiar şi o poemă precum Elanii — tratînd o temă atît de specifică pentru scrisul poetului (dar şi eseistului Dumitru Popescu : cf. Maica uitată şi batjocorită, în Ieşirea din labirint . . .) : relaţia dintre om (civilizaţie) şi natură — poemă în care o astfel de recuzită nu lipseşte, poartă în simbolul poetic un halou de idealitate ce nu poate fi ignorat : „Albii elani / cu crengi de ivoriu în frunte, / fricoşi, ies la marginea tundrei, / să se scalde-n văpăi boreale, / să-şi înmoaie botul în unde. / Cînd caii sălbatici din nord / îşi încep timid baletul lor moale, / vînătorii ascunşi / îi ţintesc în scurte şi necruţătoare rafale. / . . . / Auzeam furioasă pădurea / şuierînd ca o limbă de şarpe flămînd / dar frumosul prinţ patruped, de hermină / ducîndu-se / fruntea încordată o întoarce rugător, / cînd şi cînd . . ."

Miza acestei poezii este recuperarea umanului, abstragerea lui din inconsubstanţă, amorf şi mecanic. Poezia politică a lui Dumitru Popescu (ciclurile Anafoarele istoriei, Surda pendulă) **tinde, prin actul reflexiv-liric, la elevaţia ideii filozofice, strigătul de revoltă şi clamare vindicativă urmînd aceleaşi aspiriţăţi romantice către puritatea originară, către comunicarea, de esenţă, cu cosmosul creator : Nucleicl centrii maligni, / superdenşi, / grei, / trag vlaga pirosferei mele — / pompe lacome, mari, de ţiţei. / Pe Terra, / indiferent şi distrată, / cheia puterilor — în hrube mari încinse — / mereu a fost furată. / Nu cerem altă, mai blîndă, / mînă purtătoare / peste-un paraginit cavou de împărat. / Să aruncăm în aer / marea pulberărie / cu simplul gest solar / din care, / de mult, / ne-am întrupat"** (Doar atît . . .)

Nu sînt de trecut cu vederea nici poemele erotice din ciclul Răni albe, păstrîndu-se, aproape toate în nota generală a volumului, meditativă, aducînd o mai nuanţată expresie a sentimentalităţii. Vizibilă în ciclul erotic este angrenarea în mişcarea calmă, blînd-elegiacă a reveriei şi rememorării, ceea ce conferă versului o cadenţă gravă, solemnitate ceremonială. Fără a exclude senzualitatea, viziunile violent-erotice, frenezia, pasiunea naturistă : „Sub fruntea de marmură / ochii melancolici visează / captivi în cearcăne grele de plumb / Duhneşte a goană, a rut, a muşchi de pădure / despicat în copite. / Galopînd prin smîrcuri, / în spume / fiara smuceste / priponită de lună". (Centaur).

Cuprinzînd o poezie-manifest, de violentă fervoare lirică, în ciuda faptului că dezbaterea etico-filozofică rămîne un dat al ei esenţial, Gustul simburelui este cartea, cea mai reprezentativă, a unui poet care şi-a propus să alieze elocventa şi forţa imaginativă cu gravitatea, şi patetismul rostirii romantice.

LUCIAN ALEXIU

LECTURI ● LECTURI

Valentin Silvestru :
„CALIGRAFII PE CORTINĂ"
(Editura Eminescu – 1974)

Observator atent şi pertinent al faptului teatral românesc contemporan, cercetător pasionat şi avizat al trecutului nostru literar-artistic, Valentin Silvestru ne oferă o imagine condensată a preocupărilor sale din ultimii ani în acest domeniu, prin volumul **Caligrafii pe cortină.**

Studiile critice, schiţele şi sintezele spectacologice, precum şi cronicile dramatice apărute în perioada 1970–74, sînt grupate în mai multe secţiuni tematice.

Ceea ce credem că reprezintă trăsătura dominantă a scrisului lui Valentin Silvestru este dorinţa de investigare complexă a faptului artistic propus pentru analiză. Cronicile sale dramatice sînt rodul unei meditaţii îndelungi şi al unei documentări solide, în care prezentarea la obiect se îmbină cu ample incursiuni în aria geografică şi în destinul istoric al spectacolului în cauză. Această putere de generalizare conduce constant la micro-monografii spectacologice. În studiile mai ample (de exemplu, schiţa de istorie a montării pentru „O scrisoare pierdută") apar observaţii cu caracter inedit, se dezvăluie particularităţi specifice fenomenului teatral. Valentin Silvestru invalidează montările aşa-zise „tradiţionale", cu caracter imuabil, demonstrînd convingător capacitatea permanentă şi obiectivă de înnoire a fenomenului artistic de esenţă spectaculară.

Incursiunile în opera lui I. L. Caragiale prilejuiesc autorului o serie de sugestii deosebit de valoroase pentru viitoarele transpuneri scenice ale pieselor şi serierilor satirice ale marelui nostru dramaturg. Criticul priveşte textul dramatic nu doar prin prisma unui iubitor de literatură, ci cu ochiul atent şi pătrunzător al creatorului teatral, studiile şi cronicile sale urmărind modul cum argumentul spectacolului – piesa — îşi găseşte transfigurarea în imaginile artistice proprii înfăţişărilor scenice.

Cercetînd opera dramatică a lui Alecsandri, Valentin Silvestru consideră „bardul de la Mircesti" drept ctitor al teatrului politic românesc şi demonstrează că preocupările de ancorare în realităţile vremii sînt prezente încă de la primele încercări de literatură dramatică, la noi. Această pendulare continuă, între un trecut teatral bogat, dar încă insuficient analizat în datele sale esenţiale, şi prezentul din ultimele trei decenii, excepţional sub aspectul realizărilor artistice, nu însă la fel de satisfăcător susţinute teoretic, face din paginile lui Valentin Silvestru o convingătoare pledoare pentru continuarea preocupărilor de studiere a mişcării teatrale româneşti.

VIRGIL PETROVICI

LECTURI ● LECTURI

IN MEMORIAM

Scriitorul ţăran
GHIŢĂ BALAN-ŞERBAN

Rîndurile care urmează sînt izvorîte din trecerea fulgerătoare în lumea umbrelor a celui care a fost GHIŢĂ BĂLAN-ŞERBAN, ţăran scriitor din comuna Comloşu-Mare, judeţul Timiş.

Născut la 9 septembrie 1907, în Comloşu-Mare, Ghiţă Bălan-Şerban este descendentul unor vechi familii de plugari. Absolvirea şcolii primare din comuna natală (1914–1920) nu echivalează însă nici un moment cu întreruperea contactului cu cartea, aceasta, alături de plugărie, devenindu-i o a doua ocupaţie de căpătîi. Cititor încă din copilărie al „Poporului român", ce-i sosea în casa părintească tocmai din îndepărtata Budapestă, ori al revistei „Libertatea", de la Orăştie, în sufletul viitorului condeier se aprinde de timpuriu pasiunea scrisului. Debutează la 16 ani în „Lumea şi ţara", foaie săptămînală pentru popor, ce apărea la Cluj, deseori materialele trimise alci semnîndu-le cu pseudonimul „Comloşanul". Ulterior, colaborarea la revistele cu profil popular ale vremii se intensifică. Ghiţă Bălan-Şerban semnînd articole de actualitate, schiţe, povestiri, recenzii, evocări, studii sociologice, polemici, ori culegeri de folclor bănăţean. „SUFLET NOU", „revistă a satului bănăţean", ce apărea chiar în comuna-i natală (1934—1939) l-a inclus pe Ghiţă Bălan-Şerban în colegiul ei de redacţie, în calitate de redactor-ţăran.

Cît priveşte profesiunea sa de credinţă, crezul etic şi estetic care l-a animat o viaţă întreagă, iată ce mărturisea acest cetăţean de onoare al satului său : „Scrisul nostru a însemnat un gest revoluţionar în perioada dintre cele două războaie mondiale, cînd ţărănimea bănăţeană păşeşte cu condeiul în arena opiniilor, silindu-se să înlăture pe „ţăranul cu sărut mîna" atunci şi să-l înlocuiască cu ţăranul conştient şi demn, aşa cum îi cere spiritul vremii, şi care trebuie să-şi ocupe poziţii de egalitate cu cele ale celorlalte clase sociale, dovedindu-şi concomitent substanţa sufletească şi cerebrală cu nimic mai prejos decît a altora. Şi această afirmare unde putea să se manifeste mai prestigios, mai valabil şi mai limpede, decît în domeniul scrisului" ?

În timpurile mai noi, talentul de veritabil autodidact pe multiple planuri (publicistică, beletristică, filozofie, sociologie) al lui Ghiţă Bălan-Şerban a aflat fertil cîmp de afirmare, a sa şi a comunei sale. Găzduit cu generozitate în paginile ziarelor şi publicaţiilor noastre culturale („Drapelul roşu", „Satul Socialist", „Orizont", „Tribuna", „Albina", „Săptămîna culturală a capitalei"), prezent pe ecranele televizoarelor ori în emisiunile posturilor de radio (Timişoara şi Bucureşti), pensionar al Fondului literar, a militat consecvent pentru a spulbera posibila impresie — falsă — că ne-am afla în faţa unor „ţărani-fenomen", doritori a fi remarcaţi şi a face „senzaţie literară", luptînd pentru afirmarea „ţăranilor-condeieri" ca realitate incontestabil binefăcătoare în perimetrul spiritualităţii româneşti contemporane.

Acum, prin dispariţia sa, (seara zilei de 5 februarie), scrisul ţărănesc pierde pe unul dintre cei mai proeminenţi reprezentanţi ai săi. Comuna îndoliată îi aduce şi pe această cale un ultim pios omagiu. Căci ferice de ţara cu bătrîni ; cu astfel de bătrîni . . .

Prof. TRAIAN GALETARU
Preşedintele societăţii culturale
Iulian Grozescu — Comloşu-Mare

PANTHEONUL GÎNDIRII ROMÂNEȘTI

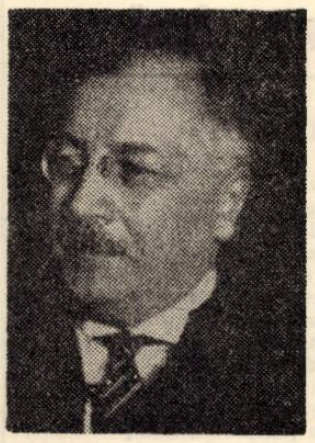

DIMITRIE GUSTI — MODELUL UNEI VIEȚI

Cu Dimitrie Gusti intrăm în spațiul unei vieți dedicată căutărilor celor mai înălțătoare care fac din om și opera sa un întreg. Viața lui s-a contopit cu genul cel mai sclipitor al vieții națiunii, acela care aparține unui popor vechi și răbdător în toate ale lui. D. Gusti era convins că supremația celor mai ambițioase sinteze nu valorează nimic dacă nu sînt determinate de covîrșitoarea forță a faptului trăit, însușit și experimentat de personalitatea individuală. Lîngă sistemul său de sociolog, el a statornicit durata nepieritoare a unui sistem de viață rezultat din confruntarea reală cu lumea în care trăim, cu năzuințele și încercările ce ne însoțesc sau ne copleșesc prin prezența lor. Undeva, D. Gusti, scrie **„am ieșit din bibliotecă după ce am trăit și eu ceea ce Taine numea «beția delirantă» a bibliotecii și a cărților din bibliotecă. Am trăit și eu această beție, dar am ieșit în larg să verific ce este adevărul și aceasta m-a dus la o concepție realist-critică constructivă".**

În direcția de mai sus, putem desprinde componentele fundamentale ale sistemului sociolog gustian, care pornește de la o metodă de cercetare concretă a așa numitelor **cadre** susținătoare, de la cel cosmologic și biologic, pînă la cel psihic și istoric. Există o interacțiune între realitățile constitutive ale acestor **cadre,** ducînd la realizarea valorilor pe plan social. În ansamblul sistemului său sociologic, D. Gusti se oprește în mod deliberat la conceptul de voință socială, pentru a desprinde mai pe deplin semnificațiile pe care le au **manifestările** de ordin economic și spiritual în existența națiunii. Multitudinea aspectelor ce rezultă din conlucrarea motivațiilor de ordin social, cultural sau politic, nu puteau fi înțelese și explicate decît printr-un apel la însăși realitatea vieții. D. Gusti a urmărit în mod programatic ideea de mai sus, prin cercetarea monografică întreprinsă, începînd cu anul 1925, avînd în această direcție o contribuție de pionierat. El pornea de la convingerea că metoda cercetării monografice devine atotcuprinzătoare și că valoarea ei funcțională constă în **„posibilitatea oferită de un sistem de sociologie care, fără să prejudicieze cu nimic realitatea, îi asigură, dimpotrivă, o cercetare sistematică și integrală".** În desfășurarea ei, această cercetare a cuprins unități sociale distincte, ca satul, orașul, familia, gospodăria, școala, cu manifestările lor specifice, de sensuri și motivații revelatorii pentru observația sociologică, ajungînd pînă la **„unitatea socială-tip"** care le include pe toate celelalte, și care este Națiunea. De altfel, D. Gusti definea, în cele din urmă, sociologia ca o **„știință a națiunii"**, conferindu-i acesteia putere de acțiune în dezvăluirea și interpretarea fenomenului social-uman.

Chiar rezumate, cele cîteva idei călăuzitoare ale sistemului sociolog gustian ne oferă posibilitatea să desprindem importanța lor pentru cercetarea concretă a cadrelor materiale și spirituale ale națiunii, într-o perioadă, ca aceea de după întregirea națională de la 1918, care solicita o cunoaștere de adîncime a valorilor sale pe plan social. D. Gusti a scos la lumină energiile, dar și forțele de creație ale clasei țărănești. Același sociolog a scos la lumină florilegiul de gînduri și de simțiri ale unui popor, de la o margine la alta de țară, creînd o școală sociologică, îndrumînd și adastînd cu puterea cugetului spre cei care aveau să-i urmeze. De numele lui se leagă **Institutul Social Român** (1921), **Școala monografică de la București** (1925), **Muzeul Satului,** cărora li se alătură publicații de prestigiu, ca : „Arhiva pentru știință și reformă socială", „Sociologia românească" și nu mai puțin valoroasa generație de sociologi, cunoscuți azi, ca Octavian Neamțu, Henri Stahl, Traian Herseni, V. V. Caramelea, Pompiliu Caraion, și atîția alții. S-au împlinit la 13 februarie 1975 nouăzeci și cinci de ani de la nașterea sociologului și filozofului Dimitrie Gusti (mort în 1955), învățătorul care a pus o piatră de hotar în sociologia românească. El a creat un sistem de gîndire, dar și unul care duce la o filozofie a vieții întărînd convingeri și năzuințe, căci dascălul și îndrumătorul Dimitrie Gusti avea înainte perceptibila imagine a viitorului națiunii sale, pe care a slujit-o cu osîrdie de cronicar — devenind modelul unei vieți.

VASILE VETIȘANU

Votul certitudinilor

(Urmare din pag. 1)

Ca *program al încrederii profunde* în *posibilitățile și capacitățile omului,* al descifrării științifice a condițiilor devenirii calitativ superioare a umanului, el *„oferă o orientare limpede pentru fiecare comunist, pentru fiecare cetățean al patriei noastre, întărește încrederea întregului popor în cauza socialismului, în victoria luptei pentru colaborare internațională și pentru pace"* 1). Conținutul marxist creator al documentului, angajarea faptică multilaterală a țării în traducerea în viață a programului dau măsura certitudinii în perspectivele de viitor ale dezvoltării noastre, redimensionează colectivismul democratic socialist ca spațiu necesar legitim și autentic al potențării încrederii optimiste, lucide între oameni. Descătușarea energiilor umane, reunirea lor într-un singur torent, receptarea și valorizarea inițiativelor oamenilor muncii, forjarea valorilor politice și morale noi fac din dezvoltarea democrației o legitate obiectivă a viitorului. Cadrul democratismului socialist face din nevoia omului de a se încrede într-un ideal social și moral, în celălalt om, deci din nevoia de încredere de sine a omului, o trebuință a manifestării autentice, libere, conștiente și critice. Satisfacerea ascendentă a trebuinței umane de a acorda și de a primi încrederea relevă necesitatea adîncirii colectivismului ca integrare a individului în societate și ca atmosferă legitimă a afirmării originale și depline a personalității fiecăruia. Ridicarea gradului de cunoaștere a maselor, punerea principiilor eticii și echității socialiste la baza relațiilor sociale, perfecționarea democrației socialiste fac din acordarea și primirea încrederii un act politic și moral conștient, autentic, de mare responsabilitate pentru fiecare cetățean. În acest sens, campania electorală semnifică un complex de activități în scopul penetrației mai adînci a documentelor Congresului al XI-lea, al descifrării problemelor concrete ale colectivelor de muncă, al stimulării inițiativelor maselor : *este un bilanț al muncii în toate planurile.* Democratismul socialist își dezvăluie astfel superioritatea politică și morală față de democrația burgheză în care neîncrederea, indiferența, pesimismul, apolitismul, etc. caracterizează spațiul social al alienării, dezumanizării și depersonalizării individului.

În cadrul socialist al relațiilor umane prezidate de o unitate dialectică dintre etică și știință încrederea este luminată, liberă, este repreznetată nesimulat. Încrederea acordată cu discernămînt și sinceritate vrea să fie astfel păstrată și dezvoltată tocmai pentru că este o încredere autentică, liberă, directă. Acordarea încrederii creează reprezentantului o serie de îndatoriri care nu trebuie uitate întrucît altfel încrederea se retrage din reprezentarea sa. Existența acestui drept reglementat

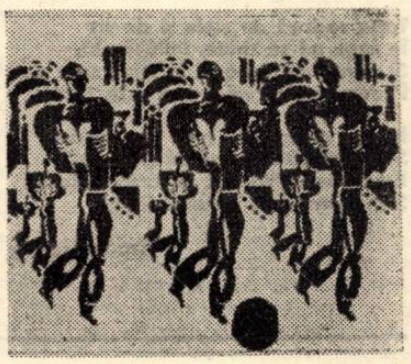

IOSIF MÁTYAS — *Oameni*

și de noua lege electorală nu trebuie să diminueze cu nimic semnificația profundă a acordării și primirii votului. Aspectul fundamental este desemnarea candidaților ca fiind cei mai demni dintre cetățeni și oferirea votului acelora care ne dau cele mai mari certitudini — prin întreaga lor comportare politică, morală și profesională — că vor duce cu succes la îndeplinire obiectivele următorului plan cincinal. Votul cinstit și sincer este astfel pregătit prin participarea activă și conștientă, în întreaga perioadă a campaniei electorale, începînd cu discutarea propunerilor. Depunerea de mai multe candidaturi solicită din partea alegătorului mai multă atenție în descifrarea celui mai bun. Este vorba în același timp de a face un act de dreptate întrucît trebuie să i se acorde fiecărui meritul corespunzător calităților și actelor sale.

Înțelegerea acordării votului ca exprimare a aderiunii depline la hotărîrile Congresului al XI-lea al P.C.R., la politica internă și externă a partidului și statului nostru, a hotărîrii devotate a fiecărui cetățean de a înfăptui întocmai programul partidului, luminează ziua de 9 Martie ca pe un mare eveniment politic, ca pe un vot al certitudinilor devenirii noastre mai bune și mai drepte.

1) Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R., Ed. pol. Buc. 1974, p. 99

TABLETA

Amintirea eminescologă a lui Perpessicius

Ar fi avut în toamna trecută 83 de ani. Omul de bibliotecă, poetul, istoricul literar, criticul, interlocutorul fermecător ne-ar fi dat întîlnire în presă cu ultimele sale „lecturi intermitente", l-am fi întîlnit în secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei, descifrînd cu lupa inefabile grafii eminesciene, i-am fi zărit pe străzi silueta preclasică. Dar, dincolo de toate aceste apariții ipotetice, ne întîmpină portretul sentimental al învățatului și poetului, înscris în ramele veșniciei.

S-a spus că Dumitru Panaitescu-Perpessicius a profesat o critică amabilă și gratulatorie nimic mai inexact. Mențiunile sale critice, articolele, studiile conțin și controverse și chiar polemici. Dar contoversele sau polemicile sale erau întotdeauna egale cu observația onestă tradusă într-un stil elegant. Articolele sale nu sînt eseuri ci referințe exacte, la obiect, fără divagații și formulări impresioniste. Perpessicius citea cu creionul în mînă ; lecturile sale erau secondate nu de profesionistul ce întocmea fișe de lectură, ci de intelectualul care confrunta și se confrunta.

Fără ediția sa monumentală nu mai poate fi studiat Eminescu ; editorii ce vor veni vor avea, eventual, un alt punct de vedere, dar nu vor putea trece peste reconstituirea imensului laborator eminescian. Studiul simboliștilor sau al parnasienilor nu e posibil fără articolele lui.

L-am cunoscut și i-am fost o bucată de vreme apropiat. În 1955-1966 redactam culegerea Limbă și literatură, publicație la care colabora. De fiecare dată cerea corecturile în șpalt și în pagină ; cînd nu era în București, îmi trimitea instrucțiuni în scris, cu menționarea unor virgule posibile sau a unor noi alineate. Ținea foarte mult la integritatea textului și la menționarea izvoarelor.

Cînd intra în redacție ne saluta verbal cu gestica stilistică a unui parnasian. Apelativele sale ușor prețioase și permanenta sa atenție față de toată lumea ne-a creat imaginea unui cavaler, a unui personaj demodat, dispus să suporte mai ușor mizeriile superbe ale poemelor lui Călinescu decît laudele prea directe ale alt-cuiva, oricine ar fi fost.

Scria cu mîna stîngă pentru că dreapta îi era imobilizată din primul război mondial ; manuscrisele sale, cu grafia lor bizară, au eleganța unor desene pe cristal. Ca poet, reținuse melancolia unor secole clasice, erotica intimistă a trubadurilor, linia de album a parnasienilor, sentimentalismul muzical al simboliștilor ; lirică de interior, de notație livrească, compusă baroc și transcrisă cu eleganță florală, poezia sa obosește temperamentele grăbite și nevrotice ; e scrisă parcă pentru o tagmă benedictină de lectori care cunosc bine ceasurile de liniște din jurul ceștilor de ceai, sau policromia stenică a provinciei. Un volum în proiect se numea Provinciale.

Există un Perpessicius poet în accepția de căutător de frumos în viață, un om atent și dispus să ajute pe tinerii poeți ; ediția lui D. Iacobescu i se datorește. Există un Perpessicius corespondent în dialog epistolar scrîind cu gesturi elegante și cu epitete rămase din Evul de mijloc. Există un Perpessicius chimist al hîrtiilor și jezuit al cernelilor care și-a distrus ochii pe documente întrebîndu-se dacă un vers suna așa Totul este trist în lume sau altfel Totuș, este trist în lume. Există un Perpessicius atent, care te îmbrățișa cu singura mînă și care-ți spunea „Domnule coleg". Cu acest Perpessicius complex, fără să fi revoluționat vreun domeniu, dar care le-a slujit magistral pe toate, m-am întîlnit în această toamnă la Biblioteca Academiei. Locul lui era gol ; îl așeptau lupa, manuscrisele, creioanele bine ascuțite ; din portretul lui, cu melancolie de stampă, cîrpele deveneau oblective ca niște cristale.

EMIL MANU

PANORAMIC

MEMENTO

EMINESCU ESTE CU NOI

LA 125 DE ANI, Eminescu trece ca un Luceafăr în plină strălucire deasupra noastră. Zeul poeziei românești este tînăr pe de-a-ntregul în inimile urmașilor săi.

Întîlnirea de duminică, 26 ianuarie a.c., în sala „Lyra" din Timișoara, cu eminescologul AUGUSTIN Z. N. POP și cu nepotul poetului GHEORGHE MATEI EMINESCU, se înscrie ca un act de adînc respect pentru autorul „Florii albastre", pentru „extraordinarul discobol" cum îl numea Augustin Z. N. Pop pe Eminescu. Augustin Z. N. Pop conturează treptat și cu multă precizie profilul poetului din documentele rămase în cercetare.

La masa invitaților, un bărbat în vîrstă, a cărui figură amintește de cea a sărbătoritului. Este Gheorghe Matei Eminescu, fiul căpitanului Matei, fratele poetului. Privim acest chip și ni se pare că Eminescu e în fața noastră, în carne și oase, la o vîrstă uluitoare, gîndind la el, la peste 70 de ani. Văd un Eminescu bătrîn ca Goethe dorind și mai multă lumină în întunericul minții omenești, iar, într-o clipă, un alt Eminescu, cel adevărat, oprindu-se pentru totdeauna la 39 de ani.

Dincolo de imaginile pe care ni le trezește prezența atît de apropiată, ca descendență, a lui Gh. Matei Eminescu, rămîne vocea sa, plină de sonorități armonizate parcă de vreme, căutînd rezonanțe posibile într-o imaginară voce a Poetului. Un sentiment tulburător de cufundare în eternitate și de confundare cu sensibilitatea necontestată a întregului Fenomen Eminescu.

GILIA LUPESCU

● **CENACLUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR.** Cei prezenți la ședința de marți, 11 februarie au ascultat poezie de Gheorghe Azap.

● **ÎN PREGĂTIREA CAMPANIEI ELECTORALE.** Mîine, la căminul cultural Mehala, este programată, la ora 18, expunerea **„Municipiul Timișoara în perspectiva planului de dezvoltare economico-socială a României în perioada 1976-1980".** Căminul cultural Lenauheim programează la ora 17 simpozionul **„Agricultura noastră socialistă pe drumul trasat de programul partidului".** O interesantă acțiune va avea loc la Căminul cultural Grabați (ora 16) sub auspiciile Consiliului comunal Lenauheim al F.U.S. și Întreprinderea cinematografică a județului Timiș. Este vorba despre un **JURNAL VORBIT : „Realizări și perspective pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate",** urmat de filmele documentare : „Un automobil străbate lumea", „Oameni de milioane" și „După 16 ani".

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ.** Nu fiți doar trecători pe **PODURILE** Timișoarei ! „Majoritatea s-au născut odată cu începuturile folosirii betonului armat în construcții. Este de admirat cum rezistă solicitărilor, mult crescute față de cele din momentul dării lor în folosință, cum au fost ornamentate, este de admirat și calitatea materialelor folosite la construirea acestor poduri peste Bega. Oricine se poate convinge de omogenitatea și compactitatea betonului folosit la construcția podului „Decebal", de pildă. Nu, n-au fost publicate rezultatele cercetărilor prin metode nedestructive, pentru liniștirea celor ce au avut ocazia să urmărească nedumeriți operația. Argumentul îl aduc tocmai deteriorările care par mai degrabă rezultatul unor spargeri cu dalta, făcute nu se știe în ce scopuri constructive, de închiderea cărora, nu s-a îngrijit nimeni și care, de mai mulți ani, ca o sfidare, lasă vizibile barele de oțel și betonul de bună calitate. De ce a intrat ea în ritmul copiilor vitregi ai Timișoarei ? Acum cîțiva ani, cineva a manifestat o ușoară simpatie pentru poduri, ea s-a materializat, în mod salutar, prin aplicarea unor plăcuțe cu denumirea podurilor. Din păcate, numai cîteva au beneficiat de atare atenție iar plăcuțele de atuci sînt și ele pe cale de dispariție, sau, mîncate de rugină — ilizibile. Din nou îmi amintesc de plimbările copilăriei — scrie corespondenta noastră Iolanda Sasu — îmi plăcea să mîngîi florile de piatră sculptate pe parapet, numărîndu-le cu voce tare". Soluțiile propuse de inginera Iolanda Sasu pentru o mai bună întreținere a tuturor acelor porți ale orașului, case și poduri despre care ne-a scris vor încheia călătoria propusă.

A. I. C.

Jiva Popovici

LA IZVORUL STELELOR

Prin tine, Partid, am grăit îndrăzneț,
Ne-am înălțat visurile pînă la cer,
Am unit puterile oceanelor
Și-am gustat din fructele dulci ale voinței.
Ne-am îmbătat cu roua diminețiior
Și cu rubinul zorilor,
Cu aromele vinurilor vechi
Și cu seninul boltei de mai.

Prin tine am văzut
Porțile de aur ale viitorului,
Neliniștitele valuri ale dorințelor trezite
Și fata morgana lărgimilor fără margini
Și vîrfurile munților, îmbrăcate în ceață,
Și pîrguitele vise
Și amețitorul foc al tinereții ;
Tu ne-ai dat aripi
Care ne ajută
Să ne adăpăm la izvorul stelelor.

În românește de DAMIAN URECHE

ALĂTURI DE VOI

Torța voastră de stele și de vis
În vene mi se zbate, înflăcărată,
Și parcă mii de ochi în mine s-au deschis,
Pădurea calea mi-o-nverzește, toată.

În rînd cu voi, îmi sună ritmic pasul
Și-n vers vă cînt avîntul și zborul ;
Buzele mele vă duc în larguri glasul
Și-n inima mea răsună viitorul.

Traducere de GEORGE BULIC

Iovan Ciolacovici

TRICOLORUL

În dreapta și-n stînga
totul e galben
toată culoarea galbenă am revărsat-o-n pusta mea
să-mi fie de aur,
o mare galbenă de spice-aurii.

Sus, deasupra,
surîde albastrul,
iar jos
împrumutînd culoarea cămășilor noastre ca macii roșii
orizontul e în flăcări.
Trei culori ale clasei mele

În românește : IVO MUNCIAN

Draga Mirianici

CÎNTECELE MELE

Tăceau în mine cîntecele lin
dar iată-ncep tăcerea s-o descoase,
le voi primi cu sufletul senin
deschis ca-nspre femeile frumoase.

Le-oi dărui cu fast și frumusețe,
cu primăveri și veri de-o viață-ntreagă,
din crengile acestor vremi răzlețe
se va ivi un braț să le culeagă.

Voi pune-n ele ființa unui vis,
tot ce-i noroc și tot ce-i într-i tare
și trupul lor în haină scumpă nc is
va scăpăra ca bulgării de soare.

VEZI TU . . .

Vezi tu, salcîmii ard de floare nouă,
se coc dorinți în aer și pe fețe,
eu și-amintirea împărțim în două,
ca la un prînz, un rest de tinerețe.

Vezi tu, s-au copt și fetele din sat,
și tot ce-i verde cu parfum se roagă,
un zeu adînc și-n frumuseți bogat
cuminecă acum natura-ntreagă.

Vezi tu, acum și inima renaște
și-alungă-n stoluri întristarea mută —
sau poate-un zeu adînc mă recunoaște
și îmi redă credința mea pierdută.

În românește de V. RANGA

JOSIF MÁTYAS Studiu

Cedomir Milenovici

PARTIDULUI

Speranță ai fost, și vis statornic
Și rază de soare în ochii tuturor,
Și val înspumat, de larguri dornic,
Și șoim, semeț, avîntat în zbor.

Speranță ai fost și caldă mîngîiere
În vremuri de restriște, cînd în șoapte
Vorbeam despre tine prin unghere,
Să nu ne-audă nici liniștea de noapte.

Cuvîntul tău purtat din gură-n gură
Ne-a scos din ceață și ne-a ridicat din tină ;
Și cutreie înd țara, viu, ca o făptură,
Deschis-a larg poarta spre lumină.

Să nu mai fie beznă-n suflete și-n case
Și flămînzi lîngă ospețe, și setoși lîngă ape ;
Să fie viața lung foșnet de mătase
Și, tuturor, cerul bucuriilor aproape.

Munți și cîmpii au chiuit prelung
Și, scăpărînd, s-a aprins în larg făclia.
De-atunci, oricîte-ar fi, cuvintele n-ajung
Să cînte deplin noua eră-n România.

Traducere de GEORGE BULIC

CÎNTEC DE LEAGĂN

Cîntă-mi, mamă, cîntecul de leagăn,
cu răsărit de soare, cîmpii verzi,
și frunze veștejite . . .

M-ai născut în cîmp,
în brazdă.
Mi-ai dat să sug laptele tău
și pămîntul negru de pe brazdă
și m-ai scăldat în roua matinală.

Mi-ai dat totul.
Fașa de soare de pe piept,
atunci cînd îmi era frig,
și ochii-nlăcrimați și spălăciți,
și mîinile bătătorite.

Și-ai vrut să fiu totul !
. . . .
Ci, cîntă-mi, mamă, cîntecul de leagăn,
cu răsărit de soare, cîmpii verzi,
și frunze veștejite.

APOTEOZĂ

Sudez metalul
inducînd în eroare stelele
vorbindu-le de-un spațiu prim.
Zarea îmbujorată
își frînge marginile
și calcă pe urmele pașilor mei.
Am îmbogățit universul cu niscaiva întrebări
și-am pornit să caut sfîrșitul
nemărginirii.
Pe verticală
îmi trag seva creșterii din propriile-mi neliniști
și îsc odihna în căutările-mi.

Traducere de IVO MUNCIAN

SVETOMIR RAICOV SAU VOCAȚIA TONALITĂȚII LIMPEZI

Nu este întîmplător faptul că în titlul a două volume (din cele unsprezece) de proză semnate de scriitorul de expresie sîrbă Svetomir Raicov apare cuvîntul „viață" : „La răscrucea vieții și „Secvențe din viață". Fiindcă tot ce a scris acest veritabil muncitor cu penița, foarte receptiv și sensibil la actualitate, la ceea ce în mod curent numim esența și semnificația mutațiilor substanțiale, a prefacerilor profunde din țara noastră, din societatea contemporană, denotă, pregnant, obediența necondiționată a autorului la imperativele și idealurile cele mai nobile ale vieții, aderența lui totală la valențele cardinale ale existenței, opțiunea nedisimulată pentru sensurile eminamente constructive și dimensiunile majore ale realității noastre socialiste. De altfel, schițele, povestirile, nuvelele și romanele plămădite de condeiul lui Svetomir Raicov lasă, mai totdeauna, impresia unor autentice secvențe de viață.

Autenticitatea, ca una din dimensiunile constante ale prozei lui Svetomir Raicov, se asociază, în mod persuasiv, cu partinitatea vibrantă, cu caracterul angajat, cu necesitatea de a transmite cititorului un mesaj, un gînd, o idee nobilă. Toate acestea, tinzînd să stîrnească un ecou peren în conștiința cititorilor, sînt exprimate într-o gamă largă de tonalități, cînd grave, dramatice, cînd jucăușe, savuros-șugubețe, dar predominant limpezi, pure, în același timp calde, învăluitoare, în care deslușim rezonanțe discret poetice și reverberații profund omenești.

Limpezimea tonalităților, caracteristică pentru ceea ce are mai bun, mai valoros proza lui Raicov, ține, fără îndoială, de simplitatea stilului, căruia îi sînt străine modulațiile livrești, de echilibru, cursivitatea și oralitatea populară a narațiunii. Fiindcă Raicov, ca povestitor, descinde, spiritual, nu numai din clasicii români și sîrbi ai genului scurt, la care emoția artistică este totdeauna turnată în forme simple, expresive și armonioase, ci și din naratorii cu har nativ care făceau deliciul și farmecul șezătorilor de la țară și cu care Raicov are afinități de substanță și coloratură.

Iată de ce nota dominantă care străbate proza lui Svetomir Raicov este sentimentul tonic al împlinirii, al optimismului, al luminozității, al încrederii în om, în biruința omului și a dreptății. Acest sentiment iradiază din dialogurile vii, din calmul, luciditatea, hotărîrea, dîrzenia, tenacitatea și stăpînirea de sine a multor eroi, din briza de umor țărănesc, robust, cuceritor.

Am zis „cea mai mare parte a operei" fiindcă, în eflorescența creatoare a prozatorului, sînt discernabile două faze, două etape distincte, cea despre care a fost vorba mai sus fiind acoperită de materia, infrangibil unitară, a primelor 7-8 volume. Fără să se îndepărteze de coordonatele esențiale ale creației sale, de dimensiunile ei umane și sociale, fără să-și fi modificat atitudinea, opțiunea și viziunea de bază, în ultima vreme, Raicov nu a putut rezista fascinației psihologicului, tentației de a fora în abisurile sufletești, în straturile conștientului și subconștientului. Desigur, nu este vorba de o etapă prin insolit, ci de o încercare de a înviora, de a împrospăta scrisul, de a apela la optici și modalități nefolosite de autor, de a investiga zone care, pînă la o anumită treaptă evolutivă, nu-l pasionau.

Fără a anticipa rezultatul definitoriu al noului demers creativ, în curs de cristalizare, notăm că nu este important dacă povestirea are sau nu virtuți psihologice, ci dacă din scris se degajă semnificațiile umaniste ale realității evocate, dacă scrisul detectează esențe și reflectă aspecte și situații vitale. Raicov fiind, îndeobște, un temperament echilibrat, predispus la iradierile luminoase ale spiritului, zugrăvirea și elogierea simplității și purității, va fi interesant de urmărit implicațiile descinderii lui în profunzimile onirice ale omului.

O constatare se impune și în cazul confruntării, în vederea opțiunii, dintre genul scurt și roman (cultivat sporadic), și anume o constatare în favoarea genului scurt. Fiindcă puterea de observație a lui Raicov, suflul său epic, capacitatea sa de a organiza, de a construi arhitectural o substanță narativă se limitează la profiluri predilect unidimensionale.

Ultimul volum de proză, „Pașii" apărut recent în editura „Kriterion", este edificator și relevant tocmai în legătură cu considerațiile precedente. În scrierile în care materialul faptic, unghiul de vedere, modul de tratare și orizontul spiritual al eroilor sînt perfect sincronizate cu sensibilitatea artistică, temperamentul și posibilitățile autorului de a decanța esența, de a transfigura datele existenței, ne regăsim pe noi înșine, recunoaștem pe semenii noștri. Aceste scrieri, în genere de dimensiuni mici, în care nimic nu este ambiguu, nimic tulbure, aceste narațiuni, ce impun un stil și o acțiune centripetală și în care se reliefează maturitatea expresiei și meșteșugul compozițional — reușesc totdeauna să ne răscolească, să ne emoționeze, să ne înalțe sufletește.

CEDOMIR CIONCA

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 16 februarie

8,40 Cravatele roșii. 9,35 Film serial pentru copii : Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Bucuriile muzicii la Piatra Neamț. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,45 În sprijinul activității cultural-artistice de amatori pentru campania electorală. 16,00 Cel mai bun... continuă. 17,00 Film serial : Ruinele împușcă. 18,00 Handbal feminin : România — R. F. Germania (meci de calificare pentru turneul final al campionatului mondial). 19,00 Reporter '75. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Parafrază la „Ruy Blas". 21,45 „Zi-le d-alea d-ale noastre". 22,10 Telejurnal. Sport.

LUNI, 17 februarie

16,00 Telex. 16,05 Argeșule, plai de dor ! 16,20 Schiul ?... nimic mai simplu ! (VII). 16,30 Emisiunile în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Istoria operetei... în personaje. Gondolierii, de Arthur Sullivan. 20,45 Roman foileton. Umbra turnului. 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 18 februarie

8,30 — 10,00 Teleșcoală. 10,30 File de dicționar (reluare). 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 — 17,00 Curs de limbă engleză. 17,30 Telex. 17,35 Legile țării, legile noastre ! 17,45 Algoritm Tv. 18,15 Din țările socialiste. 18,25 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Seară de teatru. Scrisori apocrife. 21,35 Iarna rusească. Selecțiuni din concertul de închidere a festivalului „Iarna rusească". 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 19 februarie

8,30 — 10,00 Teleșcoală. 10,30 Algoritm Tv. (reluare). 11,00 Film serial. Misiune imposibilă. 11,50 Gala maeștrilor. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 — 17,00 Curs de limbă franceză. 17,30 Telex. 17,35 Din lumea plantelor și animalelor. 18,05 Tragerea pronoexpres. 18,15 Forum. 18,40 În sprijinul activității cultural-artistice de amatori pentru campania electorală. 18.55 Familia. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20.15 Telecinemateca. Ciclul Mari regizori. Arthur Penn. Urmărirea. 22,10 24 de ore.

JOI, 20 februarie

16,00 — 16,40 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Cum vorbim. 17,20 La volan. 17,35 Muzică. 17,55 Film documentar : Aurul negru. 18,15 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reportaj T. 20,30 Marea muzică și micul ecran. 21,05 Riscul e meseria mea. 21,30 Mai aveți o întrebare ? 22,10 24 de ore.

VINERI, 21 februarie

16,00 — 16,40 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Izvoarele culorilor. 20,20 Oaspeți pe scenele noastre : spectacol de dansuri susținut de Ansamblul „Mansude" din R. P. D. Coreeană. 20,40 Film artistic. Noul angajat. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 22 februarie

10,00 Film serial pentru copii. Năzdrăvanul Dennis. 10,25 „Meșterii din școala lemnului". 10,35 Moment folcloric. 10,45 Reporter '75. 11,05 Telecinemateca. 12,55 Telex. 13,00 Telerama. 13,30 Călătorie în lumea operei germane. 14,15 După 40 de ani... Popeye marinarul. 14,45 Expediție de vînătoare Tv. 15,00 Magazin sportiv. 16,00 Caleidoscop cultural-artistic. 16,20 Teleglob. Guineea-Bissau. 16,50 Vîrstele peliculei. 17,30 Al demnității leagăn, țara. 18,00 Vă așteptăm la Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 000 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Misiune imposibilă. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Întîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

LAZAR ILICI

Geambașul*

La început a fost argat. Apoi, după ce s-a însurat, s-a făcut zilier. În aceste munci și-a petrecut mai bine de o jumătate de viață. De-abia pe la vîrsta de 50 de ani a început să se ocupe cu geambașia. Nu era el născut pentru îndeletnicirea asta, dar a dat întîmplător de ea. La un tîrg de țară, ținut la Periam, a cumpărat un cal ieftin, căruia, numaidecît după ce l-a cumpărat, i-a descoperit metehnele și, după un ceas, l-a vîndut unuia din Sînpetru, cîștigînd pe loc 500 de lei. Prin această cumpărare-vînzare a ajuns la convingerea că în el mocnește darul de bun negustor de cai. De-atunci, ani de-a rîndul, și-a petrecut viața în geambașii la tîrgurile de țară. Totul se schimba treptat în jurul lui, numai el rămînea același, veșnic sărac și dornic să prindă oleacă de cheag. Cumpăra întotdeauna numai cîte un cal. Pentru atît avea întotdeauna o anumită sumă de bani. Cumpăra calul și apoi îl vindea numaidecît ; și, îndată ce i se ivea prilejul, cumpăra altul.

Nu avea pămînt și nimănui din de-alde ăștia ca el nici prin cap nu-i trecea să țină cal și căruță. Dar el ținea. Se descurca cum putea. De la cei cu avere căpăta paie pentru așternutul calului, pe care, primăvara, le înapoia, transformate în gunoi de grajd. Hrana calului nu-i dădea bătaie de cap. De cu primăvara și pînă la cele dintîi înghețuri nu lua jos coasa din căruță. Parcă toate șanțurile de pe marginea drumurilor erau proprietatea lui. Se oprea, cosea, încărca iarba în căruță și pornea mai departe de-a lungul drumului, căutînd locul unde-i iarba mai deasă și mai frumoasă, ca să mai cosească. Cînd n-avea încotro, se atingea uneori și de bunul altuia, dar cu măsura hoțului cumpănit. Arunca în căruță doar cîteva brațe de fîn, ori doar cîțiva știuleți de porumb, atît însă ca să nu se observe lipsa.

S-a lăsat de geambașie doar cu un an înainte de cooperativizarea agriculturii. Simțindu-se un firicel de paie mărunt în fața marii puteri colective, a încetat să se mai ducă la tîrgurile de țară, vînzînd, pe neașteptate, calul și căruța. Mai tîrziu, cînd cineva îi amintea, așa, în treacăt, că vînduse calul și căruța numai ca să nu le predea cooperativei, el se apăra cu înverșunare :

— Lăsați-vă, oameni buni, de prostii ! N-aveți altceva mai cuminte de vorbit ! ? Sînt bătrîn și bolnăvicios. M-au dărîmat drumurile, umblînd pe la tîrguri. Am vîndut calul și căruța, pentru că am nevoie de bani să mă lecuiesc. Cînd n-o să mai fiu, o să mă jeliți...

Așa s-a și întîmplat. Într-o dimineață de toamnă tîrzie dăngătul clopotelor vesti moartea geambașului. Ploua mărunt și des ; norii se lăsau tot mai jos deasupra satului, mînați de vîntul tăios de la miazănoapte, care vestea, cu suflarea lui de gheață, venirea zăpezii. Pe un asemenea timp, carul mortuar îl ducea pe geambaș pe ultimul lui drum. În urma carului, pășeau anevoios patru bătrîni, rude îndepărtate de-ale răposatului, cu căciulile trase pe urechi din pricina frigului, și trei babe, care, înfofolite în marame mari de lînă neagră, semănau cu niște mogîldețe, atît erau de sfrijite și paradite, dar nu se lăsau niciodată să nu conducă morții la groapă. Geambașul n-avea urmași sau rude mai apropiate, iar nevastă-sa murise cu un an mai înainte.

Nu voi uita niciodată cortegiul funerar al geambașului. Clopotele din turla bisericii sunau înfundat, fără ecou, de parcă sunetul lor l-ar fi înghițit vîntul ; iar carul mortuar era tras de două mîrțoage rablagite, întocmai cum fuseseră toți caii, pe care răposatul îi cumpărase și-i vînduse la tîrgurile de țară.

Iar oamenii, ca toți oamenii de la țară, ieșeau în stradă, își rezemau spatele de porți, ori de gardurile umezite de ploaie, își luau căciulile de pe cap și ziceau, în șoaptă, ori numai în gînd : „Fie-i țărîna ușoară !"

Cînd cortegiul funerar, ajuns la colțul străzii principale, o luă la stînga, înspre cimitir, cineva din grupul de oameni, ieșiți afară să vadă cortegiul, ofta și zise :

— S-a dus și Geambașul !

— S-a dus, de parcă nici n-ar fi fost.

— Deh, ce să faci ?... Toți ne ducem, pe rînd, acolo.

— Apoi, ce să zic ?... N-a fost om rău.

— Nu, n-a fost.

— Pe nimeni nu l-a vătămat cu niscaiva vorbă urîtă. N-a dat cu biciul nici în cîinele de pripas.

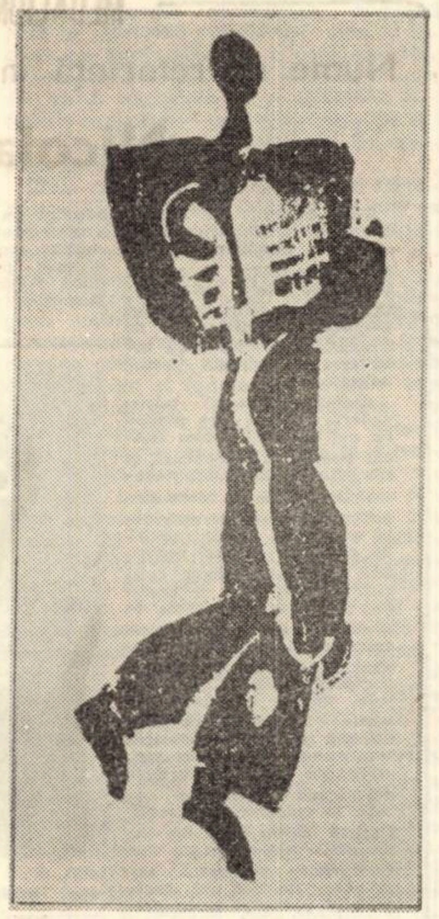

Cînd cortegiul funerar se oprea la cîte o răscruce de drumuri și preotul spunea obișnuita rugăciune, oamenii amuțeau. Cîte unul își mișca doar buzele, dar nu puteam nicidecum să deslușesc dacă pe buzele lui e vreun cuvînt de rugăciune pentru odihna sufletului răposatului, ori niscaiva cuvinte de ocară, cu care-l va învrednici pe mort, îndată ce carul mortuar va porni mai departe.

Cînd cortegiul funerar pornea mai departe, limbile oamenilor se dezlegau :

— Știa să facă negoț cu caii. Cum-necum, pe timpurile acelea a știut să se descurce.

— Păi, era îndemînatic.

— Știa să aleagă caii, să-i cumpere și să-i vîndă repede și să cîștige astfel un ban.

— Eh, și asta e ceva ! Treabă de geambaș.

— Iar mie mi-a șterpelit de două ori cîte o furcă de fîn.

— Hai, lasă-te și tu ! Nu mai pomeni ce a fost. Parcă numai ție ți-a șterpelit ? ! Dar, ce să zic ?... N-a fost om rău. Dar cum totuși să-l iert pentru snopii aceia de tulei pe care mi i-a furat într-o iarnă ?

— Lăsați-vă, oameni buni, de vorbe urîte ! Cum a fost, cum n-a fost, era de-ai noștri. S-a zbătut și el în timpul acela să-și cîrpească viața cum poate.

Și cu cît cortegiul funerar se pierdea tot mai mult în perdeaua de ploaie măruntă, apropiindu-se de cimitir, cu atît gîlceava în jurul faptelor bune și rele ale răposatului se întețea și se ascuțea, întocmai ca tăișul cuțitului dat pe tocilă. Pînă la urmă, oamenii se împărțiră în două grupuri contrare ; și în loc de vorbe înțelepte, se apucară de ceartă. Cei cărora răposatul le șterpelise cîte ceva înșirau toate faptele lui murdare, prin care amintirea lui rămîne pentru totdeauna neagră în fața oamenilor. Dar tocmai cuvintele de ocară ne aduceau limpede în față chipul celui mort : un geambaș mărunt, care, în luptă cu sărăcia, a ales drumul geambașiei, numai pentru ca să nu mai îngenunchieze în fața stăpînilor, rugîndu-i să-l primească la lucru cu ziua, pentru o plată de nimic.

* Fragmente din povestirea „Și-n cea mai frumoasă livadă sînt mărăcini".

NEBOIȘA POPOVICI

Vino, Olivera !

Voi ați luat-o la goană cu bicicletele, iar eu am rămas pe mal, pe locul unde am fixat împreună scîndura pentru trambulină. Toți ați dat buzna la Timișul ăla afurisit, de parcă acolo ar curge apă de cristal, de parcă acolo s-ar legăna palmieri și ar crește portocale. Aș fi fost și eu acuma acolo cu voi, dacă derbedeii ăia, care se fîțîie toată ziua pe mal, nu mi-ar fi șterpelit bicicleta.

Și cum m-a luat maică-mea în primire :

— „Vladane, Vladane, alaltăieri ți-au dispărut papucii de cauciuc și maioul, iar acum, bicicleta. Vezi să nu-ți desbrace și chiloții de pe tine, c-o să umbli cu fundul gol pe stradă."

Iar babacul intervine. Cică mă apără. În realitate, însă, trage și mai tare cu critica :

— „Ce furat ? ! Cui i-au furat ? zice el. Vladan, pur și simplu, le-a uitat. Nu vezi că în ultimul timp umblă ca un lunatic ? Îți spun : le-a uitat. Și-a descălțat papucii și-a dezbrăcat maioul. Acolo n-avea nevoie de ele. A trecut cineva pe acolo și le-a luat. Bicicleta, de asemenea, a luat-o un binevoitor, care, în schimb, știa să mîne bine bicicleta". Dar să știi, Mirko, că numai derbedeii ăia mi-au umflat bicicleta. Îl văzusem eu alaltăieri pe unul cum se zgîiește la bicicleta mea. Eh, dacă aș fi știut de ce se zgîiește ! Și acum, iată, lîncezesc singur pe mal. Dacă ai ști cît mi-e de greu fără voi.

Și n-ai să mă crezi, dragul meu prieten, dar, în timp ce sufletul meu se tînguie în singurătate, ceva începe să murmure, să zbîrnîie, o muzică oarecare ; și numaidecît ceva alb îmi ia vederea. Venise cineva ; dar ea, Mirko, nici vorbă.

„— E voie ?" se auzi o voce de fată și-n mîna ei strălucea un tranzistor. Încă nu vedeam bine din pricina soarelui, dar m-am dat numaidecît la o parte, oferindu-i cît mai mult loc pe pătură. Fata a lăsat jos tranzistorul și a început să-și descheie nasturii de la rochie ; și de-abia atunci am recunoscut-o. Închipuiește : Olivera ! De emoție, mi-a amorțit limba, iar în piept parcă un fel de toboșar bătea accelerat toba. În timp ce, ascunsă în spatele meu, și-a potrivit pe corp costumul de baie, m-a atins cu umărul. Apoi m-a rugat să-i dau cu ulei pe spate, Dumnezeule !

Îmi adusei aminte de vorbele tale : „Cînd ești cu o fată, dă-ți osteneala ca inițiativa să fie în permanență în mîinile tale. Trăcănește, ciripește, zii orice, numai să nu taci. Tăcerea e ca o curbă pe un drum, în spatele căreia se află o prăpastie adîncă. Dacă ești mut, te-ai dus pe copcă și nimeni nu te mai poate salva." Iar mie, parcă în ciudă, nimic, dar chiar nimic, nu-mi venea în minte. Din fericire, începui să-i spun povestea aceea cu puiul de pasăre, căzut din zbor, departe de frățiorii săi. Și, zău, crede-mă, Olivera a ascultat, de ai ști cum a ascultat povestea ! Povesteam, povesteam, iar ei parcă-i sclipeau lacrimile în ochi. Mă apucă și pe mine un fel de mîhnire, de durere, sau, știu eu ce-o fi fost. Trecură pe lîngă noi niște băieți și ne ironizară cu cîte o vorbă. Unul se așezase să pescuiască chiar lîngă noi. Dar mai mult se uita la Olivera decît la undiță. Începu să mormăiască ceva. Apoi, tu știi cum sînt eu. Am tăcut și am așteptat să mă calce bine pe bătătură. Îl împingeam cu undiță cu tot în rîu, ca să se sature de pescuit. Dar mi-a luat-o înainte Olivera. E de necrezut atitudinea admirabilă pe care a avut-o Olivera. Îl luă din scurt, să-și vadă de treburile lui, ori să se care de acolo. Pescarul nostru se bosumflă, își adună undițele și o întinse. Iar mie, Mirko, ce să-ți spun, îmi creșteau aripi. O invitai pe Olivera să facem baie. Dar ea nu și nu. Cică aci sînt vîrtejuri ? Într-adevăr, aci e cea mai adîncă apă. M-am plictisit s-o tot îndemn să facă baie și am sărit de pe mal cu capul în jos în apă. Olivera strigă la mine, iar eu simțeam că am căzut neplăcut pe burtă, căci în timp ce mă scufundam în apă, mă ustura corpul, de parcă cineva m-ar fi lovit cu urzici. Am înotat intenționat pînă la vîrtej, pentru ca să vadă că nu mi-e frică. Închipuiește : Olivera s-a ridicat în picioare, și-a îndoit talia și, ferindu-și cu palma ochii de soare, ca să vadă mai bine, striga mereu : „Vladane, întoarce-te înapoi !" Iar eu mă prefăceam că nu aud. Cînd am simțit oboseala, am ieșit pe mal. Mi se îndoiau picioarele. De aceea am început să sar pe iarbă, chipurile, să mă încălzesc. E clar, mă prefăceam. Și toba aceea iarăși bătea, bătea nebunește în pieptul meu. Olivera se învîrtea în jurul meu, iar eu, din pricina genelor umede, vedeam niște lebede care se lasă în zbor și apoi, repede, iarăși zboară. Rîdeam. Iar cînd Oly mă apucă de mînă și mă duse să ședem pe locul nostru, toba aceea începu să bată și mai teribil. Și, dragul meu Mirko, am pălăvrăgit cam o jumătate de oră. Soarele frigea și iarăși mă atrase apa rîului. Porni și Oly împreună cu mine. O învățam să înoate. Sper că îți dai seama că această treabă îmi era nespus de plăcută. Cu o mînă o țineam, încolăcindu-i talia, iar cu cealaltă îi arătam cum să-și miște mîinile. Dar ascultă, Mirko, ce s-a întîmplat apoi ! Am intrat, fără să vreau, într-o apă mai adîncă. Cînd n-a mai simțit sub tălpi nisipul rîului, Olivera a început să strige și s-a lipit de mine ca o iederă. Eu mă lăsam tot mai în jos, străduindu-mă însă să mă îndrept spre mal. Și cînd am simțit cu vîrful degetelor mîlul de pe fundul rîului, mi-am îndreptat brusc corpul și am sărutat-o repede. Olivera țîșni din brațele mele și începu să pășească prin apă, care deacum nu mai era adîncă, căci, între timp ne apropiaserăm de mal. Își storcea pletele umede, strîngîndu-le între palme, în timp ce pe buze îi sclipeau stropi argintii de apă.

*

Vladan se întoarse și privi spre drumul pe care veneau pe biciclete băieți și fete. Desenînd cu roțile opturi pe cărarea pietruită de pe malul rîului. Mirko opri bicicleta în spatele lui Vladan, atingîndu-l ușor cu roata dinainte.

— N-a venit ?

— A venit, îngăimă nesigur Vladan.

— Olivera ? ! A venit Olivera ? !

— A, ea n-a venit.

— Așteaptă, așteaptă ! Nu-ți pierde speranța ! Uite, soarele asfințește ; razele lui tremură pe valurile rîului, iar de-acolo va veni prințesa îmbrăcată numai în alb. Ca să facă baie, firește. Iar tu, așteapt-o...

Vladan aștepta. Privea țintă la apa rîului, care se scurgea încet, încet de tot, întocmai ca ora care trebuia să treacă. Eh, dacă ar veni !

Traducere de GEORGE BULIC

Literatura sîrbă din România și-a cîștigat, în deceniile de la Eliberare, un binemeritat loc în Cetatea literelor române. Revista „ORIZONT" dedică două din paginile sale scriitorilor de expresie sîrbă afirmați în cadrul literaturii românești.

Ivo Muncian

ANII ÎN TÎMPLE

Bat clopote — ani în tîmplele mele
cu dangăt de ducere fără popasuri
și-mi clănțăne timpul prin vene sidefii
și mă tot caută șoapte și glasuri.

E — un dute-vino în gînduri de frig
și-mi zumzăie-n porturi aduceri aminte ;
pe tine, femeie, nu te mai strig,
de veghe tot stînd uitat-am cuvinte.

Zările-n palmă ducînd spre explozie
pasul mi-e-un fulger izbind sincopat ;
cu dangăt de ducere fără popasuri
anii în tîmple clopote bat.

POPAS DE SUFLET

De la un timp am început alergătura :
plus niște prieteni, minus niște dușmani
egal o mînă de ajutor
pentru descoperirea dorului prim.
Mă nasc în fiecare clipă de neliniști
presărat
și mor adesea de-mi dă tîrcoale
tăcerea.
Iau în palmă piatra din stînga
pieptului,
o azvîrl în gîrla nădejdilor
și-mi răstorn durerile de-a valma.
Apoi îmi leg cu batista vrerilor torentul
ochilor
și-l țin așa cît număr pînă la zece
și constat :
batista e făcută șvaițer
și eu scap dincolo
cu mîna de ajutor umăr la umăr
în alergătură.

TEATRU

UN SPECTACOL PENTRU UN NATIONAL

1. ACUM EXISTĂ UN TERMEN DE COMPARAȚIE. Între „punerea în scenă" a unei piese și „reprezentarea" ei, linia de demarcație mi se pare clară — a reprezenta pentru alții presupune a-ți reprezenta mai întîi ție însuți — a da viața scenică unor personaje, unor situații, a crea un spațiu mai mult decît scenografic, o lume în care actorul să nu se simtă stînjenit, adică nesigur. A gîndi teatral pentru a-i antrena și pe ceilalți. Publicul — în cele din urmă. Reprezentația care permite reluarea discuției în acest sens este ultima premieră a Teatrului Național din Timișoara „Un fluture pe lampă", pe textul lui Paul Everac și în regia lui Ioan Ieremia.

2. IOAN IEREMIA DEBUTEAZĂ ÎN TIMIȘOARA CU ACEST SPECTACOL. Exista riscul să nu-și poată acoperi unele declarații făcute presei înainte de premiera — debut. Mă bucur că nu s-a întîmplat așa. Pentru încrederea pe care i-o acordasem, pentru că am crezut în talentul actorilor acestui teatru, chiar atunci cînd nu-mi puteam sprijini afirmația pe evoluția lor scenică.

3. TEXTUL LUI PAUL EVERAC vorbește deschis despre acel adevăr: nu poți lua patria pe tălpile pantofilor. Nu poți părăsi o viață așa cum pleci dintr-o gară. Fuga e doar fugă, niciodată nu e soluția. Istoria unei țări, țara ta, o poți înțelege mai mult sau mai puțin, dar o porți în tine și din tine însuți n-ai cum să fugi. Și atunci EI, CEI DIN ȚARĂ reprezintă în fața lumii CERTITUDINEA pe cînd tu, celălalt, nu ești decît un fugar, un ins fără patrie și n-ai decît să te mulțumești cu această „libertate". Dar despre piesa lui Paul Everac s-au scris atîtea. Era însă necesar, acum și aici, să amintesc. Acele personaje, puteau fi îngroșate prin interpretare, piesa însăși putea fi înțeleasă ca o amplă caricatură. Ioan Ieremia a optat pentru subtilitate. I-a lăsat pe spectatori să acuze, punîndu-i în fața unei situații de viață, cu personaje care te incită la participare fiindcă nu se dezvăluie dintru început în siguritatea neiniștii lor. Scenografia Emiliei Jivanov (dublată de muzică) creează spectacolului un spațiu capabil să sugereze exact acel farmec (sau nostalgie, sau miraj, sau...) de care era nevoie pentru a pune în antiteză cele două lumi pe care personajele le revendică în același timp, prin forța împrejurărilor a căror responsabilitate o poartă. Spectacolul lui Ioan Ieremia convinge: drumul spre neființă poate fi astfel condiționat și implică în diferite etape și ipostaze ființa.

4. AS FACE O NEDREPTATE APRECIIND PE UNII DINTRE INTERPREȚI. Spectacolul este unitar sub acest aspect. Nimeni nu a fost scos cu vreun pas în fața celorlalți. Bine distribuiți, actorii Teatrului National au demonstrat că știu să fie o echipă, o bună echipă. Este un fapt de excepție și el trebuie consemnat ca atare. Unii dintre actori au mai avut prilejul să ne lase să întrezărim că pot mai mult decît dau, alții nu. Pentru aceștia din urmă mă bucur, în special. Iată un rol pentru Mihaela Murgu, compus cu discreția și talentul pe care i le știam. Sau Miron Nețea, sau Horia Georgescu sau George Stana, Ion Haiduc, Radu Avram, Ștefan Mării. Și aș putea continua epuizînd distribuția. Geta Iancu începe prin a repeta anume efecte deja verificate în alt spectacol, dar reușește să evolueze spre originalitate. Exista o singură scenă, în seara în care eram spectator (de importanță în desfășurare) unde actorii (sau poate regizorul?) nu găsiseră rezolvarea cea mai nimerită. Este vorba de momentul ce precede vestea asasinării profesorului Stiopul. Neliniștea celor două personaje: Ovidiu Petrescu (Miron Netea) și Anastase Crăciunescu (Camil Georgescu) părea exterioară fiindcă vorbele rostite nu erau nici monologate, nici dialogate, nici discurs adresat sălii. Erau nehotărîre de a fi una dintre cele enumerate. Ar mai fi de discutat asupra nereușitelor parțiale ale unora dintre actori dar ar fi păcat să umbrim cu astfel de considerații reușita echipei.

5. CINE CREDE CĂ UN SPECTACOL — CHIAR BUN — NU ARE NEVOIE DE RECLAMĂ SE ÎNȘEALĂ. „Un fluture pe lampă" a fost lansat, așa cum s-ar cuveni de fiecare dată, cu mult timp înaintea premierei (afișe, pancarte, etc.). Sînt convinsă că și acestui fapt se datorează constatarea (îmbucurătoare și pentru Național) semnatorei acestor rînduri, anume că există deja spectatori care vin pentru a doua oară la acest spectacol. Nu vreau să uit să scriu, înainte de a încheia, publicul serii în care am văzut „Un fluture pe lampă" era altul decît înainte, l-am auzit comentînd, l-am văzut participînd, era mulțumit. Opinia cronicarului coincide cu opinia revistei, se spune. Acum se poate afirma, opinia revistei coincide cu opinia publicului: SPECTACOLUL EXISTĂ.

ANTOANETA C. IORDACHE

MEDALION

Nume de referință în cultura bănățeană:

Nicolae Ursu

S-au împlinit de curînd 6 ani de la dispariția unui muzician bănățean al cărui nume pune și azi în rezonanță unda sensibilității tuturor celor care l-au cunoscut. Indiferent de ipostaza sub care s-au interferat cu această personalitate.

Amintirea ultimei întrevederi pe care am avut-o cu cel care mi-a fost dascăl prețuit, mă șochează și azi prin paradoxalul, neverosimilul contrast între chipul transfigurat de suferință și mintea lucidă, robită de generose planuri pentru anii chemați a trage concluziile unei vieți de truditor pe tărîmul fertilizat de o neobișnuit de puternică, spre mirifica lume a muzicii. Abia în ultimii ani rodiseră plenar crezurile sale. Văzuse crescînd apoteotic însemnele prețuirii oficiale pentru valorificarea tezaurului de frumuseți, conținute în miniaturalele eșantioane folclorice pe care le culesese de copil. Fusese invitat de a lua loc în juriile naționale ale festivalurilor cîntecului românesc. De 2-3 ani, începuse să participe la congresele internaționale folclorice. Somitățile europene ale etnografiei muzicale se dovediseră afectuoși colegi, care prețuiau deschis spiritul de sinteză și orizontul specialistului N. Ursu. Pe plan didactic, revenise între studenții noii Facultăți de muzică, afiliată Universității. Fasona iarăși cu dragoste, răbdare și infinită pasiune profilul viitorului muzician, mentorului chemat să încălzească sufletul copiilor cu minunata lume a cîntecului. Devenit conferențiar universitar, își redactase propriu-i curs în două volume, lucrare ce stîrnește și azi admirația

Sculptură de
ION ORGONAȘ

specialiștilor. Bătuse cu piciorul mai toate potecile și cărările Banatului, din Valea Bistrei, a Timișului, a Carașului, pînă în superba Vale a Almăjului. Culese de peste tot fiori de cîntec înmiresmate de un parfum particular, pe care doar el, ilustrul specialist, l-ar fi putut acum categorisi, trăgînd concluziile cele mai avizate.

Pe cele mai frumoase și le dosise într-un colț al inimii, pentru a le căuta cadrul armonic cel mai adecvat, cu acele specifice alternări de trepte modale, cu acele cadențe proprii, care-l fac pe compozitorul N. Ursu să se distingă, să nu poată fi confundat de fel cu alți colegi ispitiți de dorințe similare. **Lino-Leano, Toată lume-ar vrea să mor, Iedera, Ca la Brebu,** cele **patru Suite** înseamnă tot atîtea trepte de măiestrie urcate sub imperiul credinței nestrămutate că numai astfel poate sluji la modul ideal emanațiile spirituale care ne definesc pe noi, ai săi bănățeni.

La ceasul tuturor acestor împliniri, cu o vitalitate pe care studerții ce l-au însoțit doar cu 6 luni înainte — în cea din urmă escapadă folclorică pe Valea Nerei au remarcat-o, cînd i-a mulțumit de acea beție ori poate revelație a contactului cu produsul artistic finit, ei bine, la acest ceas, cînd prinosul anilor de continuă dăruire urma să se reverse asupra-i, N. Ursu pornește spre tărîmurile întunecate ale lui Thanatos.

Mulțimea și calitatea discipolilor, crezul în frumusețea incomparabilă a dialogului estetic oferit de arta sunetelor, mănunchiul de valoroase creații lăsate posterității converg spre ideea că Nicolae Ursu a însemnat pentru Banatul său drag o brazdă adîncă în conștiința și sensibilitatea noastră și a celor ce vor veni.

DORU MURGU

MUZICĂ

TENTAȚII CONCERTISTICE

Un program deosebit de atrăgător ne-a furnizat de la pupitrul filarmonicii dirijorul arădean **Eliodor Rău,** propunîndu-ne opuri reprezentative din **P. Constantinescu, Brahms, Schubert.** Sub bagheta sa, am reascultat **Concertul pentru coarde** de **P. Constantinescu,** mostră de excepțională valoare pentru muzica noastră, ce pledează cu strălucit succes — în țară, la Paris, Londra, etc., vizavi de **Lutoslawski** ori alți aplaudați ctitori ai muzicii contemporane — asupra fenomenului sonor românesc. Un model de referință, prin sinteza operată cu valențele cîntecului popular, căruia, **P. Constantinescu** i-a captat spiritul, refuzîndu-i citarea, cu o măiestrie a mijloacelor ce-l situează în imediata vecinătate a lui **Enescu.** Versiune corectă, coerentă, beneficiară a unui bun solo de vioară — **St. Stanciu. Simfonia a V-a** de **Schubert,** făurită din prospețime mozartiană, ușor adumbrită de o romantică melancolie, a fost mai inegal rezolvată, alături de fraze frumos arcuite coexistînd suficiente desincronizări ritmice, ori defectuase execuții la alămuri. Atracția programului a materializat-o indiscutabil **Concertul Nr. 1** de **Brahms,** lucrare audiată invers proporțional cu valoarea sa.

Recitalul de sonete, oferit sub egida **Societății Profesorilor de muzică,** a readus-o în prim plan pe o violonistă investită cu serioase credite: **A. Krizsanics.** În program, **Mozart, Enescu, Brahms,** transcriși exact în ierarhia valorică oferită. De semnalat, multe momente frumoase în **Enescu,** dezavantajat însă de tempi prea lungi, de sporadica participare afectivă. Am regăsit-o pe această violonistă de perspectivă în **Sonata Nr. 2** de **Brahms,** unde patosul și dăruirea interpretelor s-a identificat cu preceptele acestui colos al sensibilității, captivant suprapusă unei măreții sonore.

INTERIM

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA IOSIF MATYAS

Iosif Matyas se conturează — din selecția de lucrări de curînd expuse — ca un artist plastic în deplina accepție a cuvîntului. Temperament dinamic cu disponibilități lirice, artistul hunedorean impune o disciplină a artei moderne desfășurată metodic. Mijlocul stilistic adoptat de pictura sa vizează aplatizarea spațiului, sugerînd o contemplare prin învăluire în locul celei de profunzime. Intensitatea expresivă a formelor vibrante, strălucind prin culori pure sau luminozități crepusculare, se distribuie în trăsături viguroase de penel, asigurînd o organicitate convingătoare („Țara în sărbătoare", „Gînduri pentru noul ev", „Moment revoluționar").

Grafica expusă este monumentală. Bazîndu-se pe efectele contrastului alb-negru, construită metodic și viguros, grafica constituie o autentică etalare a virtuozității. Desenul precis, închide suprafețe monolite, incizate de obsesia ritmică a alternanțelor de contrast. O admirabilă lucrare intitulată „Oamenii" realizată în spiritul frescelor rupestre se desfășoară într-o friză a bucuriei, a permanenței umane. În continuare descifrăm factura folclorică a lucrării „Regăsire", vitalitatea expresivă a ciclului „Muzica" sau simțul adecvării modulate al construcției din „Omagiu Hunedoarei".

Artist angajat analitic și imaginativ, Iosif Matyas afirmă o prezență artistică remarcabilă.

RADU MELNIC

RECORDING

Corespondență restantă. Lui **G. Miloș:** puteți fi încredințat că se ține cont de scrisori la întocmirea topului. Acesta conține doar 5 locuri, pentru a se putea încadra în timpul care-i afectat în emisiune. Despre titlul melodiilor: se tipărește după cum se dă în emisie. **Lui Cartiș B.** (același cu G. B.): un top radiodifuzat nu este emisiunea „pentru magnetofonul dumneavoastră", așa că nu e obligatorie difuzarea integrală; aceasta se face cu alte ocazii. Considerațiile subiective despre unii compozitori inteligenți și nezgomotoși nu vi le luăm ca atare presupunînd că gusturile și le mai schimbă omul. Atenție, deocamdată la ortografie.

TOP „O" — „RT" (Talon 5)

Secția română:

1) Întrebări — ROMANTICII; 2) Fiii soarelui — SFINX; 3) Omule, cine ești tu (din filmul „Agentul straniu") — PHOENIX (E. Deda); 4) Marea iubirii — CEZAR TĂTARU; 5) Folk-grup 4+4 (Reșița).

Secția străină:

1) Bennie and the Jets — ELTON JOHN (în concert); 2) Are doar 14 ani — LOKOMOTIV G.T.; 3) Noaptea în care Chicago a murit — PAPER LACE; 4) Anikanao — JET; 5) Emma — HOT CHOCOLATE (Brown).

Nu uitați, în fiecare miercuri ascultăm topul nostru în cadrul emisiunii „Colocviu cu tinerețea", orele 19—20 la radio Timișoara.

SILUETE

ATRAS DE MELEAGURI NATALE

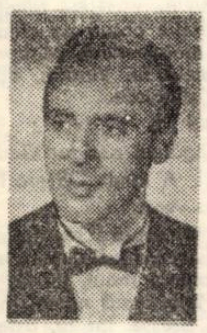

Farmecul unei profesii constă și în strădania investită pentru desăvîrșirea acestei brățări de aur. Această impresie mi-a creat-o medicul veterinar Vichentie Boată, de la C.A.P. Orțișoara...

... În 1955 am terminat școala tehnică veterinară din Timișoara, prima treaptă în meseria visată. Paralel cu Școala de maiștri veterinari — Arad am continuat și liceul fără frecvență la Jimbolia. Ca bursier al I.A.S. Grabați, am terminat facultatea de medicină veterinară la București în 1965. Sigur că pasiunea pentru necuvîntătoare o aveam de mic, dar cîte eforturi, ce cantitate de voință pînă a-mi însuși cunoștințele complexe ale acestei profesiuni! Primii pași specializați în meseria de medic veterinar i-am făcut la I.A.S. Tămasda, județul Bihor. Am mai lucrat ca inginer șef la I.A.S. Salonta, și F.N.C. Tinca. Accentul care se pune pe creșterea și înflorirea fermelor zootehnice m-a preocupat tot timpul. Am studiat modul de dezvoltare științifică al unora dintre temele similare de peste hotare. Pe meleaguri bihorene l-am cunoscut și pe poetul Alexandru Andritoiu, un mare pasionat al naturii și prietenie.

Fiind bănățean, în 1973 m-am reîntors pe meleagurile natale, lucrînd la C.A.P. Orțișoara. Aici există un colectiv omogen, entuziaști lucrători în agricultură și zootehnice. Colaborez armonios cu președintele C.A.P., Ioan Laza, cu inginerul șef Doina Jurculeț, cu tehnicianul veterinar Cornel Iezan, sau cu mulgătorul îngrijitor Victor Săulean.

Încerc, după puterile mele, să contribui la sporirea venitului cooperativei noastre, să ajut la creșterea neîntreruptă a fondului zootehnic, cu dragoste și tenacitate.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

URUȘEVSKI

A murit Urușevski. Serghei Pavlovici Urușevski, operatorul, despre care nu cred că ar fi bănuit multă lume că are peste 80 de ani. În memoriam, recapitulare a memoriei peliculei.

Debut în 1938 ca operator asistent al lui A. Golovnia. Imagine la **Învățătoarea din Șatrii.** Regia — Mark Donskoi. Imagine la **Reîntoarcerea lui Vasili Bortnicov.** Regia — Pudovkin. Imagine la **Primul eșalon.** Regia — Kalatozov. Imagine a insulei de iubire, ură și moarte în **Al 41-lea.** Și premiul special la Cannes. Imagine a zborului cocorilor deasupra războiului din sufletul oamenilor de pe vremea marelui război. **Zboară cocorii** și Palme d'or la Cannes. Mai apoi, imaginea **Scrisorii neexpediate** și a **Cubei** din filmele lui Kalatozov și mai apoi, în 1963, regia la **Fuga bulestrașului.**

Dacă din mile de secvențe ale unui creator de imagine memoria retinei lumii reține ca antologice zece, douăzeci sau poate chiar mai puține, e mult. Cîteva din filmele lui Urușevski sînt antologice, aproape în întregime.

A murit, de aceea, unul din cei mai mari operatori ai lumii. Tăcere.

ARIADNA

P. S.: Telecinemateca ne-a oferit spre vizionare Generația lui Wajda. Un film despre generația lui Andrei Waida. Un film de început, patetic, romantic, asemeni acelei generații. Drumul spre mestecăniș și nuntă, începe demult și departe. Undeva, printre tinerii anonimi ai acelei generații a războiului, era acolo în film Roman Polanski.

Cereți în orice parte a țării revista

ORIZONT

Abonamentele — la toate oficiile de presă și la factorii poștali.

Pentru vînzarea cu bucata vă puteți adresa chioșcarilor din raza domiciliului Dv. Ei pot spori comenzile revistei la cererea Dv.!

CONTEMPORANII

O idee pentru construcțiile viitorului

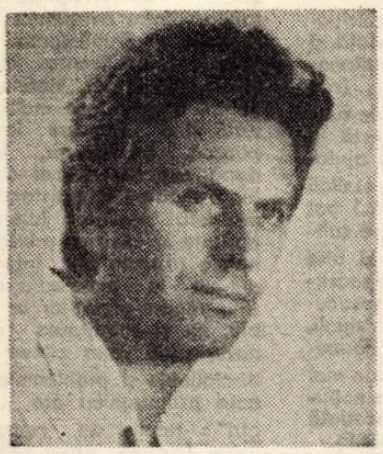

MIRCEA ION ROZVAN a avut în 1972 o idee, unică în felul ei. În 1973, proiectul acestei idei a fost aprobat. În 1974 ea e transformată în faptă. Despre acest drum liber al noului și adevărului spre mai binele oamenilor, trebuie scris, mai mult ca oricînd acum, în prag de martie. Căci marile evenimente politice se cer întîmpinate cu faptele minții oamenilor. De aceea, mai ales acum, în prag de martie, voi sta de vorbă cu doctorul inginer MIRCEA ION ROZVAN și-i voi descrie vorbele.

— Doriți probabil o scurtă fișă profesională. Am 45 de ani, sînt doctor inginer, specializat în construcții civile și industriale, absolvent al Politehnicii timișorene, mi-am luat doctoratul în 1961 în construcții metalice, iar în prezent sînt proiectant principal gradul I la IPROTIM.

— Prin descoperirea unei noi structuri de rezistență, dv. sînteți și autorul unei idei de excepție în domeniul construcțiilor.

— Am să încep prin a face o precizare, absolut necesară : structura de rezistență pe care am descoperit-o e, în ansamblu, subliniez, în ansamblu, o noutate. Dar elemente disparate ale acestei idei s-au mai întîlnit în cercetările de specialitate din lume. În ce-ar consta noutatea acestei structuri de rezistență pe care noi o aplicăm blocurilor de locuințe ? Structura e formată dintr-un nucleu central, pe care sînt amplasate scările și ascensoarele, executate monolit, în cofraje refolosibile și dintr-o structură total prefabricată așezată în jurul acestui nucleu.

— De unde a pornit ideea ?

— Din două necesități concrete : în primul rînd din necesitatea rezolvării unor partere degajate pentru magazine și apoi din necesitatea asigurării unui confort sporit prin flexibilitatea apartamentelor.

— Ce înseamnă un apartament flexibil ?

— Flexibilitatea e posibilitatea de a monta și demonta pereții după necesitățile funcționale. Sau pot avea loc modificări mai ample. Mă refer chiar la reamenajarea apartamentelor în cadrul unui tronson. De exemplu : în funcție de dorința proprietarului, un apartament poate fi realizat fie din mai multe camere mici, fie din mai puține camere mari. Deci fiecare își poate construi un apartament după dorință, fără a afecta structura de ansamblu a blocului. Modificări pot fi însă făcute de mai multe ori și după darea în folosință a blocului. Spațiile de la parter și primele nivele pot fi folosite, în funcție de necesități, fie pentru locuințe, fie pentru magazine, creșe, birouri etc., lucru imposibil de realizat la celelalte tipuri de blocuri.

—Care a fost drumul ideii dv. spre aplicarea în practică ?

— A fost un drum scurt, firesc, dacă ne gîndim că uneori noul e primit și privit cu reticență. Trebuie să spun de la început că m-am bucurat de sprijinul Comitetului județean de partid care a aprobat proiectul în 1973 și a dispus aplicarea lui în practică în 1974. Blocul 47 din Zona Circumvalațiunii IV are deja ridicate cinci nivele. M-am bucurat și de sprijinul substanțial al instituției mele și al Trustului de construcții. Mi s-a părut un drum firesc.

— Care ar fi avantajele structurii preconizate de dv. ?

— Există trei categorii de avantaje. Din punct de vedere al structurării, structura elaborată e perfect adoptabilă sarcinilor seismice, gravitaționale și eoliene. Din punct de vedere al tehnologiei, ea presupune un consum redus de materiale, în special de oțel și ciment, apoi favorizează utilizarea prefabricatelor și a cofrajelor refolosibile, dînd posibilitatea întrebuințării unor materiale ușoare pentru pereții de compartimentare. Din punctul de vedere al flexibilității, această structură permite construirea unor fațade variate, diversificate din punct de vedere arhitectural, precum și rezolvări diferite la nivelul mobilării unui apartament sau tronson.

— Cum privesc arhitecții această idee ?

— Cred că sînt foarte interesați de ea. Aș vrea să notați că proiectul de arhitectură al blocului 47 a fost semnat de arhitectul Octav Popescu. Arhitecții sînt conștienți de marile avantaje funcționale și estetice, pe care le oferă o asemenea structură. Ea e viitorul construcțiilor de locuințe.

— Dar viitorul orașului Timișoara ?

— Adevărul e că orașul e destul de sufocat de construcțiile joase. Viitorul aparține clădirilor înalte. În doi-trei ani vom trece și noi la executarea unor imobile de pînă la 15 etaje. Aș vrea să precizez că structura de rezistență de care m-am ocupat, e cu adevărat rentabilă pentru clădirile cu peste zece nivele. Există toate condițiile ca, apelînd la forțele proprii, Timișoara să realizeze construcții la nivelul tehnicii mondiale.

— Dar la nivelul esteticii ?

— Eu sînt inginer. Cu estetica se ocupă arhitecții. Aș pleda pentru construcții marcante, remarcabile, impunătoare. Nu doar pentru că sînt timișorean de peste 30 de ani, cred că Timișoara se află în fruntea orașelor din țară în ce privește urbanismul, amenajarea de spații verzi, ca să nu mai vorbim de sectorul rutier, cel mai bine pus la punct din țară. E o realitate obiectivă de care se poate convinge oricine.

— Credeți că descoperirea dv. are o implicație socială ?

— Da, pentru că orice descoperire științifică, indiferent de domeniu are, la urma urmei, o implicație socială, mai mult sau mai puțin vizibilă. Ea are o adresă socială din moment ce e destinată ameliorării condițiilor de existență ale oamenilor. Cred cu toată convingerea că orice descoperire științifică este și trebuie să se transforme într-un gest politic.

I. PANTEA

ISTORIE LITERARĂ

Hortensia Papadat-Bengescu editată de Casa Școalelor

Cercetînd fișierele Bibliotecii Academiei R. S. România și ale Bibliotecii Centrale de Stat, am constatat că fișa volumului **Desenuri tragice**, scris de Hortensia Papadat-Bengescu, și tipărit în editura literară a Casei Școalelor, nu conține denumirea vestitei edituri, în care au apărut cei mai de seamă scriitori români și străini. În urma unor investigații în inepuizabilele dosare ale Casei Școalelor, am avut satisfacția să vedem întregul aparat al acestei edituri, peste care exegeții scriitoarei au trecut cam în grabă.

Autoarea „Logodnicului", în momentul cînd se adresează președintelui comisiei literare, care era Mihail Dragomirescu, se afla în locurile îndrăgite de ea, pe malul Pontului Euxin. Aici, se știe, și-a petrecut o bună parte din viața sa. Aici s-a odihnit, a scris și a contemplat frumusețile străvechi ale civilizației românești.

Astfel se adresa lui Mihail Dragomirescu :

Domnule Președinte,

În raport cu deciziunile Comisiei pentru tipărirea de cărți literare a autorilor publicați, prezint acest volum de nuvele.

Cu salutările cele mai deosebite.

Hortensia Papadat-Bengescu

din 5 noiembrie (1)926, Constanța

Cererea a fost apostilată favorabil de către președintele comisiei literare și manuscrisul **Desenuri tragice** a fost dat prozatorilor Liviu Rebreanu, I. A. Bassarabescu și criticului Eugen Lovinescu, pentru a întocmi referate în vederea publicării. De fapt, scriitorii mai sus menționați erau membri ai acestei comisii. Dacă un autor întrunea patru referate pozitive, putea să-și tipărească cartea în editura acestui institut de cultură. În cazul Hortensiei Papadat-Bengescu, toate referatele sînt judicios întocmite, cu elogii și obiecții pertinente.

În cele ce urmează transcriem referatele celor trei scriitori, care au citit cu atenție nuvelele prozatoarei, dovedind că acest volum face cinste editurii.

REFERAT

„Desenuri tragice" e o colecție de nuvele între care una, pare-se, inedită de d(oamna) Hortensia Papadat-Bengescu.

În loc de orice analiză critică, mă mulțumesc să-mi exprim satisfacția de a putea recomanda volumul excelentei scriitoare. Cred că editura literară a Casei Școalelor va fi mîndră să tipărească o operă a d(oamnei) Papadat Bengescu.

Liviu Rebreanu

19 XI 1926 Buc(urești).

RAPORT

Cum d(oam)na Hortensia Papadat Bengescu este unul dintre cei mai însemnați prozatori ai noștri, și cum în volumul prezentat, Desenuri tragice, sînt bucăți de o mare putere de analiză (mai ales : Sărbătorile în familie, Amorul altora și Rochia miresei) — comisia literară nu se poate decît onora publicîndu-i în colecția sa volumul.

E. Lovinescu

7 dec(embrie) (1)926

REFERAT

„Desenuri tragice" de D(oam)na H(ortensia) Papadat-Bengescu. **Spirit de observație ales ; maturitate mai mult în fond de cît în formă. Stil viol, fraze scurte, nervoase și, din această cauză, uneori — din fericire rar — obositoare.**

Autoarea are o continuă teamă de a nu face pe cititori să întîrzie prea mult într-un loc. De aceea merge grăbit, în salturi, fără odihne. E tocmai ca un parc fără bănci. Cred că introducerea acestor „odihne" va cristaliza în viitor opera D(oam)nei P(apadat) B(engescu).

Din parte-mi, o recomand călduros pentru publicare.

I. A. Bassarabescu

Într-adevăr, în anul 1927, apare volumul de nuvele recomandat cu atîta căldură de acești referenți. Trebuie să facem mențiunea că în cuprinsul volumului nu figurează nuvelele **Amorul altora și Rochia miresei**, care făcuse o impresie puternică asupra sensibilității criticului de la **Sburătorul.**

Cele patru bucăți literare din cadrul acestui op au stîrnit, după cum era de așteptat, interesul cititorilor și criticilor de la noi. George Călinescu, în masiva sa istorie a literaturii române, menționează lucrarea la bibliografie. De o atenție sporită s-a bucurat, în ultima vreme, din partea criticilor Valeriu Ciobanu și Constantin Ciopraga, care în sintezele lor au emis judecăți critice, ce schimbă optica, de pînă atunci, asupra prozatoarei.

NICOLAE SCURTU

Cu Gheorghe Savii

(Urmare din pag. 1)

măsor și nu experimentez, nu mă declar satisfăcut ; în cercetare m-am condus după un aforism de-al lui Leibnitz care susține că orice problemă rezolvată devine metodă pentru rezolvarea problemelor de mai tîrziu.

— Sînteți, încă de la înființarea ei, șeful catedrei de Tehnologia construcțiilor de mașini, ați fost prorector, decan, ați ocupat diverse funcții . .

— Toată viața mea e legată de Politehnică. Cînd eram prorector, a început să se edifice orășelul studențesc, atunci s-au construit primele cămine, în perioada decanatului, s-au făcut o seamă de lucrări, aripa nouă, atelierul școală, au fost dotate laboratoarele. Mă bucur că mă pot număra printre promotorii acestor realizări.

— De cînd vă știu, participați la viața cetății.

— Uneori, singur mă întreb, cum de am putut să mă împart în atîtea locuri ? Întotdeauna am fost de principiul că e bine și frumos ca un intelectual să-și aducă obolul la treburile obștei. Aceasta e o îndatorire și o obligație socială și atunci cînd e făcută cu dragoste și dăruire devine o plăcere care aduce nebănuite satisfacții spirituale.

— Ca vicepreședinte al comisiei electorale județene ce ne puteți spune despre semnificația alegerilor de la 9 martie ?

— Alegerile din acest an au o semnificație aparte și-o însemnătate deosebită. Deputații care vor fi aleși acum au o misiune p'înă de răspundere : aceea de a milita neabătut pentru aplicarea în viață a Hotărîrilor istoricului Congres al XI-lea al partidului. Atît în circumscripțiile electorale cît și în organele în care își vor desfășura activitatea, ei sînt chemați să-și aducă contribuția la lărgirea democrației, la antrenarea tuturor cetățenilor la vasta operă de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

— Aveți cultul prieteniei.

— Nu neg, am prieteni din toate categoriile sociale. Am continuat să rămîn bun amic cu foștii mei colegi de tinerețe de la C.F.R., cu cei de școală, de facultate. Întotdeauna m-am înțeles foarte bine cu colaboratorii mei, chiar dacă condițiile în care lucram erau uneori grele.

— Ce v-a apropiat de sport ?

— Socot sportul ca un bun mijloc de destindere, dar și de cimentare a relațiilor de prietenie, de modelare a caracterului. Am practicat mai multe discipline sportive ca fotbal, tenis, lupte și sînt atașat de numeroși sportivi.

— Muzica vă place ?

— Și muzica și teatrul și poezia clasică, ascult și două ceasuri dacă am timp, un concert de Ceaikovski și zăbovesc cu mult interes asupra paginilor de proză ale lui Marin Preda.

— Dar pasiunea pentru tehnică cine o va perpetua ?

— Fiul meu, George, asistent la Facultatea de mecanică și, cine știe, poate și nepoțelul, cel de-al treilea George . . .

EVRIKA !

„AMINTIRI DESPRE VIITOR"

● **Mayașii foloseau observatoarele astronomice pentru a vedea cum mănîncă vîrcolacii luna.**

● **Erich von Däniken, probabil e profesor de gramatică, de ne vorbește atîta despre viitorul al doilea.**

● **Chipurile cioplite în piatră din Insula Paștelui atestă utilitatea Fondului plastic.**

● **Dacă oceanul n-ar fi fost atît de adînc, adevărul despre Atlantida ar fi ieșit la suprafață.**

● **Cînd zeul Quetzalcoatl a promis să se reîntoarcă pe pămînt, știa probabil că niciodată nu e prea tîrziu.**

● **E clar pentru orice arheolog că pistele de aterizare de acum 4000 de ani erau destinate păsărilor Arheopterix.**

ION VELICAN

DOSAR

NON BIS IN IDEM

Un coleg de-al meu mi-a povestit o întîmplare pe care mă grăbesc să v-o repovestesc.

Într-o zi, o femeia a furat un fiș dintr-un magazin. A ieșit în stradă pentru a nu fi observată de vînzătoare. Acestea, trei sau patru au alergat și-au prins-o.

Pînă aici nimic nu-i de mirare. Au prins-o pe hoață și-au predat-o organelor de ordine. A urmat desigur un proces și vinovata și-a primit pedeapsa meritată.

Ceea ce însă intrigă este un fapt petrecut acolo, în stradă, imediat după ce vînzătoarele au pus mîna pe infractoare. Aceste fete tinere, trei sau patru la număr, detestau hoția, desigur. În afară de asta, furtul obiectului respectiv le prejudicia și material. Deci două argumente, dar pentru ce ? Două argumente pentru a dezlănțui o furie materializată în lovituri de pumni, de picioare, zgîrieturi, tras de păr, demne de adevărate războinice dintr-un ev demult trecut. Nu mai pun la socoteală injurăturile, dintre cele mai urîte, care făceau să roșească obrajii spectatorilor. Fetele aveau toată libertatea **să pedepsească**, iar intervenția unor privitori a fost socotită drept pactizare cu infractoarea.

Altcineva îmi povestea o întîmplare asemănătoare : cîțiva ospătari vînjoși maltratau un bețiv care-i jignise.

Să fiu bine înțeles : contravenienții de la regulile acceptate de întreaga societate, infractorii trebuie pedepsiți. Dar nimeni nu dă dreptul nimănui de a pedepsi el. după cum îi taie capul. Dacă ar fi numai axioma de jurisprudență, în virtutea căreia un acuzat nu poate fi pedepsit de două ori pentru aceeași faptă (non bis in idem) și ar fi de ajuns pentru a susține că asemenea practici nu-s nici legale, nici omenești.

„Pedepsitorii" ajung ei înșiși în culpă.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

● **Dați-mi vă rog, „Sportul", da' să fie proaspăt, că-l iau pentru un bolnav.**

● **Copil fiind, scria pe gardurile și pe casele oamenilor. A crescut și s-a făcut scriitor. Întîlnirile lui cu cititorii au rămas la fel ca în copilărie.**

● **Viața : iată cel mai mare pericol de moarte !**

● **Onorată instanță, ăsta m-a făcut mincinos, ăsta m-a făcut excroc, ăsta m-a făcut incult, iar asta, zise el, arătînd către mai-că-sa, m-a făcut bou.**

● **— Alo, te iubesc !**

— Greșeală.

● **Te-am făcut om, bă, și-acum nici nu-ți mai pasă de mine îi spuse bătrînul copilului. Curînd după asta trecu pe acolo o maimuță care-i spuse bătrînului același lucru.**

● **Facem caselor geamuri, pentru a ne lăuda perdelele.**

● **L-am dat pe mîna miliției : mi-a furat ciubucul !**

● **Sînt sigur c-o să ajung cel mai mare poet cum sînt sigur că azi e joi, mi-a spus el vinerea trecută !**

● **A mărturisit că da, într-adevăr, este cel mai mare mincinos, însă lumea, prea obișnuită cu minciunile lui, nu l-a crezut.**

TRAIAN FURNEA

Parapsihologia — între ficțiune și realitate

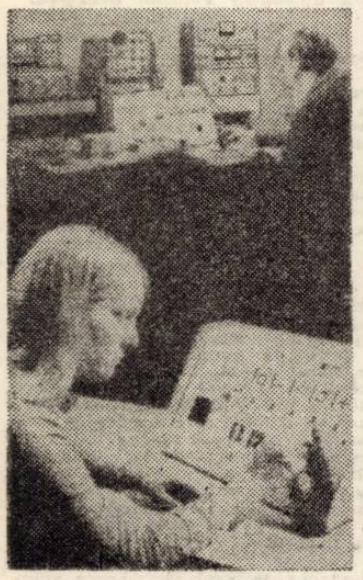

Exemplificare a instrumentației automatizate folosită astăzi în testarea telepatiei, clarviziunii și precogniției

Primele observații privind unele manifestări „ciudate" ale minții și psihicului uman datează foarte probabil... încă din perioada evoluției „fenomenului om" (ca să folosim termenul lui Teilhard de Chardin) ; în orice caz, elemente „paranormale" se pot regăsi cu pregnanță în tezaurul mitologic-folcloric al tuturor popoarelor. Marii gînditori ai tuturor vremurilor, începînd cu India antică, filosofii greci Platon, Aristotel ș.a.și pînă în zilele noastre, au tratat de asemenea, fie favorabil fie negativist, unele aspecte ale problematicii ce astăzi intră în patrimoniul mai larg al psihotronicii. În numeroase opere ale literaturii beletristice (v. de ex. Dante, Shakespeare, Zola, Thomas Mann, S. Maugham, Romain Rolland), găsim material „anecdotic" exemplificînd diversele manifestări „paranormale" ale vieții cotidiene.

De la „magnetismul animal" (Mesmer) pînă la repertoriul metodologiei științifice utilizată astăzi, în psihotronică s-a parcurs un drum deosebit de spinos. Noi vom începe analiza cu momentul păsirii din domeniul folcloric și „anecdotic" într-al studiului **sistematic.**

Se pare că pionieratul a fost inaugurat de către fizicianul de renume Sir **William F. Barret** care, în **1876,** a prezentat o comunicare în fața secției de antropologie a **Asociației britanice pentru propășirea științei,** despre manifestări telepatice la subiecți hipnotizați ; Asociația a refuzat însă atît numirea unui comitet de investigare cît și publicarea articolului. Cum însă interesul din partea oamenilor de știință a crescut, în ciuda acestei prime tentative nereușite, s-a ajuns ca în **1882** să se fondeze la Londra **Societatea pentru cercetare psihică** (The Society for Psychical Research), al cărei prim președinte a fost Henry Sidgwick, profesor de filosofie morală la Cambridge ; i-au urmat pînă astăzi printre alții trei laureați ai premiului Nobel (francezii Charles Richet și Henri Bergson, și englezul Lord Rayleigh descoperitorul argonului), zece membri ai Societății Regale (de fapt academia de științe britanică), precum și o pleiadă de profesori universitari (în majoritate fizicieni și filozofi).

„Scopul Societății este, se formulase încă de la fondare și menținut și astăzi, de a se examina fără prejudecată sau părtinire și într-un spirit științific, acele facultăți reale sau presupuse ale omului care par inexplicabile pe baza oricărei ipoteze general recunoscute". Trebuie menționat că, deși nu s-a dus lipsă de efort serios și priceput, progrese în adevăratul sens al stabilirii unei metodologii **științifice** n-au fost înregistrate decenii de-a rîndul. Deabia după aproape o jumătate de secol de investigare sistematică s-au ivit primele semne ale unei adevărate revoluții metodologice în domeniul cunoscut de pe atunci sub denumirea de **parapsihologie** (termen propus încă din 1886 de către filozoful și psihologul berlinez Max Dessoir). Anume, această cotitură scientizantă a fost realizată de apariția pe scenă a soților Joseph Banks și Louisa Ella Rhine, tineri doctori în biologie ai Universității Chicago.

Astăzi există numeroase centre de cercetare cu profil parapsihologic, atît cu statut independent cît și în cadrul diverselor colegii și universități. Dintre țările socialiste vom menționa Uniunea Sovietică, R. S. Cehoslovacia și țara noastră.

În U.R.S.S., profesorul L. L. Vasiliev (Universitatea de Stat din Leningrad) reluînd tradiția școlii lui Behterev, fondează în 1960 un laborator de cercetare a sugestiei la distanță (telepatia). Cercetări de bioenergetică sau psihoenergetică (efect biofizic, fotografia Kirlian) și de bioinformație (telepatie și clarviziune) s-au efectuat sub egida diverselor organisme. Un eveniment de seamă l-a constituit publicarea articolului „Parapsihologia : ficțiune sau realitate ?" în revista prestigioasă **Voprosi filosofii** (nr. 9/1973); de menționat că articolul este semnat de cîțiva membri (corespondenți sau plini) ai Academiei de științe pedagogice a U.R.S.S.

În Cehoslovacia, fenomenele psi au fost incluse în disciplina numită **psihotronică.** În 1967 s-a format la Praga Comisia de coordonare pentru cercetare psihotronică, iar în 1969 a luat ființă Secția de cercetare psihotronică pe lîngă Comitetul de cibernetică aplicată.

În ceea ce privește țara noastră, un debut promițător l-a constituit Cercul de parapsihologie de la Casa de cultură a studenților din București (pornit în martie 1972) sub îndrumarea științifică a dr. doc. V. Săhleanu și conducerea științifică a dr. V. Mușatescu ; au apărut și trei numere ale buletinului (intern) al Cercului : **Psihoinformatica.** Considerăm de o importanță deosebită ipoteza psihoinformațională a fenomenelor psi, elaborată de V. Săhleanu și biofiziciana Cornelia Guja ; într-una din contribuțiile noastre la viitoarea Conferință în psihotronică vom pleda în favoarea originalității acestei concepții și vom accentua **preponderența caracterului psihoinformațional** asupra aspectului psihoenergetic al fenomenului psi.

În enciclopedia filozofică (sovietică) parapsihologia se definește ca domeniul de cercetare care studiază în principal : formele de sensibilitate ce asigură mijloace de recepționare a informației, neexplicabile prin activitatea organelor de simț cunoscute ; diferite forme de acțiune a ființelor vii asupra proceselor fizice ce decurg în afara organismului, acțiuni nemediate de forța musculară (prin voință, influență mintală etc.). **Telepatia** este legătura mintală reciprocă dintre emițător și receptor (inductor și percipient). **Clarviziunea** este de asemenea o percepție extrasenzorială (suprasenzorială) a anumitor evenimente, procese, obiecte, furnizînd subiectului cunoștințe fără participarea organelor de simț cunoscute. **Precogniția** (premonițiunea, proscopia) este prezicerea evenimentelor, bazată pe achiziționarea de informații din viață și neputînd fi bazată pe raționament mintal. **Radiestezia** (sau rhabdomancia, denumită de asemenea efect biofizic) constă în aceea că unii indivizi, cu ajutorul unei antene (sîrmă metalică îndoită, nuia de salcie etc.) pot descoperi acumulări de apă subterană, minereuri, goluri și alte cîteva obiective. **Paradiagnosticarea** este punerea diagnosticului medical pe baza clarviziunii, fără contact cu bolnavul. Formele de sensibilitate enumerate mai sus se reunesc adesea sub noțiunea de **percepție extrasenzorială** (în prescurtarea uzuală : ESP).

Formele de influență „paranormală" asupra proceselor fizice sînt următoarele : **Psihokineza** (sau telekineza) este influența mintală a omului asupra obiectivelor dimprejurul său, de exemplu, activitatea electrică a unei plante, asupra poziției spațiale a diferitelor obiecte. **Psihofotografierea** constă în aceea că subiectul... privind în obiectivul aparatului de fotografiat... întipărește pe peliculă imagineo mintală a unui obiect (în realitate absent) oarecare asupra căruia s-a concentrat. **Paramedicina** include variate metode de vindecare neavînd explicație : vindecare prin așezarea mîinilor, prin sugestie mintală (fără folosirea vorbirii și fără contact direct, uneori la distanțe mari) ș.a.

Conform definiției date în Programul celui de-al doilea Congres internațional, psihotronica a fost fondată cu scopul de a îndeplini funcția unei „investigații științifice **interdisciplinare** a relațiilor dintre conștiință, energie și materie" (sublinierea noastră, J. M.). Într-o lucrare trimisă la prima Conferință, sîntem și noi pentru o abordare multidisciplinară și o coperare intradisciplinară. Într-adevăr, judecînd după maniera primei Conferințe, psihotronica satisface la un deziderat de largă interdisciplinaritate în ceea ce privește multiplele aspecte ale interacțiunii om-om și om-mediu ambiant (atît regnul vietăților în ansamblu, cît și totalitatea materiei nevii). Iată doar cîteva dintre disciplinele și problemele către care psihotronica are „prelungiri" : tehnici de comunicație, fizica (clasică, experimentală, a plasmei), biofizica, antropologia (integrală) psihologia, psihiatria, medicina (neurofiziologia, fiziologia etc.) psihologia socială, relații internaționale, geologia, bioenergetica, metode auxiliare de diagnostic, accelerarea procesului de învățare și problematica vastă a creativității (artistico-literare și științifico-tehnice). S-a discutat de asemenea posibilitatea introducerii psihotronicii ca disciplină universitară și elaborarea de modele în această privință.

J. MIKLOS
Centrul de Cercetări Medicale Timișoara

Rudyard Kipling

(Din Baladele bivuacurilor — Barrack Room Ballads)

Văduva din Windsor

Văduva din Windsor cu negre veșminte
Are multe milioane-n cămări,
Ea are coroană și aur un munte,
Navele ei cutreer necuprinsele mări.
Iar noi îi sîntem soldați de frunte,
Cu burțile goale și hainele rupte !
Bălanii și roibii îi poartă pe crupă
Emblema ca și cazanul cu supă !
Iar noi îi ducem insignele-n lupte,
În bătăliile aspre și crunte !

Pentru văduva din Windsor cu rochia-ndoliată
Un Ura ! Și-un Ura și pentru mortiere !
Și-un Ura ! pentru cai și oamenii care
pot să se bată
Cu rații atît de mizere !

De văduva din Windsor cu haine-ndoliate
Feriți-vă, faceți mai bine-un ocol !
Țara ei este din glob jumătate !
Noi i-am cucerit-o prin fier și pîrjol,
I-am săpat-o în stînci cu spadele late,
Cu mîinile noastre de bieți cerșetori !
Nu puneți mîna pe ce este-al ei
Că-n fața ei și regii se fac mititei,
Și împărații în „drepți" au să stea
Cînd văduva din Windsor o vrea !

Văduva din Windsor cu haine-ndoliate
Peste nord și sud stăpînă e azi
Prin turnurile noastre cu buze-afumate,
Iar noi sărmani calici am rămas.
Văduva din Windsor în negru veșmînt
Lăsați-o să trăiască în pace !
Străjile ei sînt gata de luptă oricînd !
Fanfare sună ! Tunuri încep să tragă tunînd !
Asta ne-a fost viața, ortace,
De bieți cerșetori pe pămînt !
Dar cînd ne-o ajunge-al vieții sfîrșit
Și ultima lovitură-om primi,
Drapelul nost' zdrențuit,
Mîndru deasupra ne-o fîlfîi !
Căci văduva din Windsor cu haine-ndoliate
Ne-a luat soldați pe viață !
Ceilalți voioși se reîntorc acasă odată
Dar noi, sărmanii calici, niciodată !

Un șiling pe zi

O' Kelly mă cheamă pe nume !
Trenuri răsunătoare m-au purtat prin lume
De la Birr la Bareilly, din Leeds la Lahor,
Honkong, Luckaow, Elawah și Peshavor,
Și alte vreo cincizeci de cuiburi cu „por"
Beznă și ceață, primejdii, tumult
Și frică a trebuit să înfrunt.
Și-acuma-s bătrîn și beteag,
Și-acum m-au scos din șirag
Și pensie mi-au dat după grad,
Un șiling pe zi, nu mai mult !

(Corul) Un singur șiling pe zi !
Pentru anii de chin ce-i servi !
Ferice c-un șiling cine poate trăi !"

Ah, amintirile iar mi s-adună
Cînd contra lui Ghazi pornisem furtună,
Ziua și noaptea sabia-n mînă !
Cînd ne-am pornit cu „pe ei, măi firtați" !
Două escadroane ! Braț lîngă braț !
Cîți cad, cîți rămîn nu numărați !
Dar ce să mă plîng în zadar ?
Treaba muierii cum o scoate la mai !

În zile de ger și-n zile de jar
În fața hotelului stau !
Poate se-ndură domnii și-mi dau
Ceva, undeva să îi car !
(Întregul cor)
„Dați-i de lucru ceva !
E-o slugă, azi, nimic altceva !
Și-n bătălii ca sergent cum mai lupta !
Gîndiți-vă bătrîn e cu șui !
Gîndiți-vă la pensia lui !
Gîndiți-vă la el ce era !"

Traducere de ION STOIA-UDREA

TERRA MAGAZIN

INOVAȚII LA BICICLETA. De cîțiva ani încoace bicicleta, această „bunică" renăscută și, de fapt, utilă pentru toți aceia care n-au uitat că în marile orașe, supraaglomerate și îmbîcsite cu gaze emanate de diversele mașini, este poate unica „salvare". De aceea oamenii s-au gîndit să-i aducă cîteva „corecții" pentru a o face și mai eficace. Astfel, o firmă din Los Angeles a constatat că roata dințată mare nu este cea mai potrivită dacă e sub forma unui cerc perfect. Așa s-a ajuns la o roată dințată elipsoidală. Explicația : eficacitatea apăsării picioarelor biciclistului este cea mai mică în momentul cînd picioarele se află în poziția verticală, și cea mai mare la coborîrea piciorului. Roata dințată elipsoidală trece mai repede prin „punctul mort", se menține mai mult în poziția „efectivă".

ARTA „INCENDIARĂ". Italianul Carlo Alfori a stîrnit interes încă de la prima sa expoziție. Cînd un vizitator, care era miop, s-a apropiat de unul din tablourile pictorului, tabloul a explodat ! E adevărat, vizitatorul era cu țigara aprinsă, dar totuși nedumerirea a fost mare. S-a constatat că Alfori utiliza pentru prepararea culorilor... praful de pușcă ! După această întîmplare pe fiecare din tablourile expuse a fost pusă o etichetă pe care scria „inflamabil". Curat „artă incendiară !".

TV. PENTRU MAIMUȚE. Pe baza unor îndelungi cercetări, doctorul Jeffrey Borney din Nairobi a constatat că maimuțelor le place în mod deosebit programul Tv. Ba mai mult — în timp ce se uită la program — ele încep să-și manifeste satisfacția prin sărituri, țipete sau aplauze... Dar gusturile sînt diferite : cimpanzeilor și urangutanilor cel mai mult le place sportul, în special boxul, iar gorilelor — filmele polițiste și varietățile !

RECORDURI METEOROLOGICE.

- În multe părți ale lumii, afirmă specialiștii, clima începe să se schimbe simțitor. De aceea, cîteva „recorduri meteorologice" se pare că vor fi doborîte. Iată-le :

- Cantitatea cea mai mare de zăpadă în 24 de ore a căzut în anul 1935 în Colorado (S.U.A.) — 193 cm !

- Viteza record a vîntului s-a înregistrat la New Hempsnire (S.U.A.) la 12 aprilie 1934 — 416 km pe oră !

- Regiunea cea mai ploioasă din lume se află în Chile. Din 365 de zile ale anului, 325 sînt zile ploioase.

CREDULITATEA OMENEASCĂ. Cînd ziarul New-York Times a publicat un anunț prin care Grădina zoologică oferă maimuțe „special instruite" pentru treburile gospodărești, redacției i-au sosit o mulțime de scrisori prin care se solicita cu insistență și însuflețire ajutorul „fetelor în casă cu patru mîini" ! Bineînțeles, acest lucru nu s-a întîmplat, întrucît scrisorile au ajuns în mîna psihologului Patt Finley, care aduna materialul necesar cărții sale despre „Credulitatea omenească !".

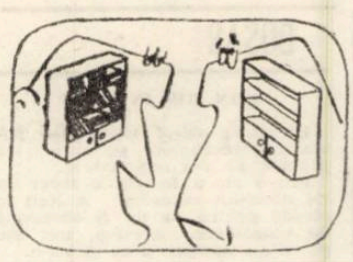

MODERNIZARE. La Tokio s-a constatat că porumbeii au început să-și facă cuiburi din material plastic, folosind diverse deșeuri, fire de plastic, burete etc. Deci și porumbeii s-au „modernizat", dar nu pentru că le-ar conveni așa ceva — afirmă cercetătorii — ci, pur și simplu, pentru că în marile orașe (Tokio — 12 milioane de locuitori, 55 mii de fabrici, 40 de mii restaurante etc) dispare pe zi ce trece „materialul natural" din care aceste minunate păsări își faceau cuiburile.

PLANTELE CRESC ÎN COSMOS. În laboratorul stației orbitale „Saliut" s-au desfășurat o serie de experiențe din domeniul geneticii, embriologiei și fiziologiei. Savantul Alexandr Kamin atrage atenția asupra caracterului acestor experiențe care se efectuează atît pe organisme superioare cît și pe cele inferioare, cum sînt microbii de exemplu. Sînt create condiții pentru creșterea plantelor, iar într-unul din compartimente crește chlorela. Cu alte cuvinte, este vorba de adevărate „fabrici" de proteine și oxigen, care ar putea constitui adevărate prototipuri ale unei industrii cosmice.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 21 februarie 1975 ● Nr. 8 (364) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic FR. SCHREIBER

MANIFESTUL

Întregul popor a cunoscut evenimentul asumării Manifestului Frontului Unității Socialiste. Trăim prin el sentimentul responsabil al participării la contemporaneitate, desprinzînd din conturul fiecărei zile neostenita vigoare a înaintării în timp spre următoarele trepte ale devenirii, și gestului îi spunem împlinirea năzuințelor. Ne privim drept, egal, liber în fiece clipă a drumului muncii noastre și trăim certitudinea unității. Și mănunchiul privirilor noastre ferme ne dă puterea și voința, unica voință spre bine. Ne vedem mulți, ne vedem toți, un popor de oameni pășind încrezători înainte. Și înainte, pentru noi, înseamnă industrie, bunăstare, civilizație, înseamnă istorie densă, ascunzînd în respirația clipei greutatea unor ani de devenire. Și fiecare dintre noi ne găsim locul în această platformă a devenirii noastre, Manifestul F.U.S.

Școlarul învață buchia cifrei, ca să poată vorbi în limba întregii planete despre evoluție, pentru ca mai apoi student să îmbrace salopeta de sudoare a oțelului la mii de grade ca să poată desluși sentimentul prim și definitoriu al omului făurar. Pentru ei, pentru viitorul țării construim acum și muncii noastre îi spunem participare la istorie, siguranță a pasului și libertate de a trăi optimist.

Sărbătorim plenar, cu întreaga ființă a poporului, chemarea Manifestului nostru, în efervescența creatoare a campaniei electorale și firesc, punem chezășie realizările noastre de astăzi, împlinirii voinței celor care au visat aceasta și au luptat pentru noi, urmașii lor, România de astăzi. Tot așa cum noi, cei de azi, investim întreaga noastră putere și muncă și încredere României viitoare și ne angajăm să împlinim, mobilizatoarele chemării înscrise în Manifest.

Și ne privim drept, egal, liber în fiecare clipă a edificării, și muncii **îi spunem** demnitate, **și** participării **îi spunem** mîndrie **și ne sfătuim cu responsabilitate pentru mai bine, un popor de oameni, și** sfatului **nostru îi spunem acum** campanie electorală **și investim în cei mai buni dintre noi speranțele și hotărîrea noastră și-i asigurăm cu încredere și fermitate și-i numim** deputații **noștri pentru împlinire.**

PAUL EUGEN BANCIU

Exigențe ale dezvoltării democrației socialiste

Creație a poporului nostru în anii revoluției și construcției socialiste, consiliile populare constituie, împreună cu Marea Adunare Națională căreia îi sînt subordonate, baza întregului sistem al organelor statului în Republica Socialistă România prin care oamenii muncii de la orașe și sate își exercită, în mod suveran, sub conducerea încercată a Partidului Comunist Român, puterea politică în societate. Constituite din deputați aleși prin vot universal, egal, direct și secret de către toți cetățenii maturi ai țării, consiliile populare s-au afirmat ca organe locale ale puterii de stat profund democratice și pe deplin reprezentative atît în ce privește structura socială și de clasă în continuă transformare a poporului român, cît și în ce privește compoziția sa națională. Ele sînt expresia cea mai directă și pregnantă a alianței clasei muncitoare – clasa conducătoare în societate – cu țărănimea, cu intelectualitatea și cu celelalte categorii de oameni ai muncii, temelia de granit a orînduirii noastre sociale și de stat.

Prezente în mod activ în toate colțurile patriei, în toate așezările ei, consiliile populare exprimă și înfăptuiesc voința și interesele de bunăstare și progres social ale oamenilor muncii, organizează, sub conducerea organelor și organizațiilor de partid, desfășurarea întregii activități economice, social-culturale și edilitar-gospodărești de la orașe și sate. În calitatea lor de organe colective de conducere a treburilor obștești din diversele unități teritorial-administrative ale țării, consiliile populare se constituie și funcționează pe baza principiului centralismului democratic, contribuind din plin la îmbinarea conducerii unitare a activității de stat cu creșterea răspunderii și autonomiei unităților locale, a conștiinței civice și a inițiativei maselor. În același timp, organele locale ale puterii de stat fac parte integrantă din sistemul de ansamblu al democrației socialiste, iar activitatea lor concretă se împletește tot mai strîns cu cea a organizațiilor de masă și obștești în procesul istoric de transformare socialistă a țării sub conducerea științifică a Partidului Comunist Român.

Noua etapă a istoriei socialiste a patriei noastre conferă consiliilor populare atribuții sporite, răspunderi și mai mari în mobilizarea plenară și conștientă a tuturor oamenilor la transpunerea în viață a istoricului Program al Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste, multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, adoptat de Congresul al XI-lea al partidului. Dar trecerea la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate înseamnă și un progres corespunzător, multilateral în conținutul și formele democrației, implicînd sensuri și valențe mereu mai înalte, mai profunde în creația istorică a maselor. Legătura de esență dintre socialism și democrație, dintre procesul înaintării societății spre comunism și evoluția democrației socialiste este indisolubilă, organică, funciară. În acest sens Programul partidului apreciază fără nici un echivoc că **„dezvoltarea democrației socialiste este un factor esențial și o necesitate obiectivă în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate"**. Este implicată în această corelație democrația reală, autentică generată de procesul eliberării depline și definitive a omului de orice fel de exploatare și asuprire, proces care determină nu numai zidirea unei societăți noi, ci și făurirea unui om nou pe măsura acestei societăți.

IOAN S. MUREȘAN

(Continuare în pag. 3)

ALEGÎND ADEVĂRUL

Vorbele țării se-nalță, nu zboară,
nu sînt lumina pe care-o culegi
dimineața din iarbă,
ci imnul de foc al fructei
care face roua să fiarbă.

Nu-s zmeie aurite-n călimară
vorbele țării, ci rostuire,
limpedele nostru ochi de apă
întreaga lor necuprindere
din noi va să-nceapă.

Pe boiți de azur, cioplite din mers,
oameni alegem s-arate că ele rămîn,
pentru ca noi înșine să spunem
că alegem mereu cuvîntul
prin care niciodată nu apunem.

NICOLAE SÎRBU

Fr. Schreiber „GÎNDITORUL"

CONVORBIRI

Cu prof. dr. Romulus Vulcănescu

SECRETAR ȘTIINȚIFIC AL COMISIEI DE ANTROPOLOGIE ȘI ETNOLOGIE A ACADEMIEI R.S.R.

Întrucît ați participat în mod activ și ați urmărit îndeaproape lucrările „Conferinței mondiale a populației", vă rugăm să ne redați cîteva date de interes științific. În primul rînd : La ce lucrări ale Conferinței ați luat în mod deosebit parte ?

– Am participat activ la lucrările ce-au avut loc în cadrul **Seminarului de antropologie socială și culturală,** secundînd pe **academician Ștefan Milcu,** președintele Comisiei de antropologie, pentru organizarea Seminarului. Acest seminar, care s-a desfășurat în perioada 14–17 august 1974, a fost conceput ca o acțiune paralelă în cadrul **Conferinței mondiale a populației** acțiune inițiată de **Comisia populației** dependentă de **Uniunea internațională a științelor antropologice și etnologice** (IUAES) și de **Centrul pentru studiul omului din Institutul Smithsonian** din Washington, în colaborare cu **Comisia de antropologie și etnologie a Academiei R.S.R.**

– Interesante au fost, desigur, problemele dezbătute în cadrul lucrărilor acestui seminar. Vă rugăm cîteva amănunte.

– În seminar s-au dezbătut pe larg transformările care au avut loc în viața populațiilor slab-dezvoltate în comparație cu a celor dezvoltate și efectele acestor transformări în etapa exploziei demografice mondiale. Tema fundamentală : **„Consecințele culturale ale schimbării populațiilor"** a fost susținută de circa 30 de reprezentanți din țările slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare. Printre consecințele culturale mai semnificative au fost

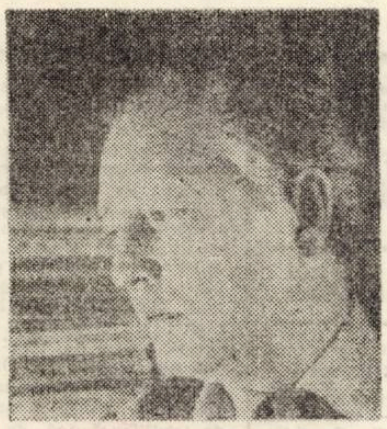

analizate : 1) modul cum se aplică politica demografică în raport cu respectarea drepturilor și a celor socio-culturale în statele participanților ; 2) integrarea în dinamica civilizației și culturii contemporane a populațiilor indigene rămase în urmă, fără a li se știrbi personalitatea etnică.

– Fiindcă problemele dezbătute au o valoare deosebită prin caracterul și consecințele lor practice, vă rugăm să ne indicați cîteva concluzii sau recomandări concepute în final.

– Realmente, dezbaterile ar fi fost lipsite de sens fără considerații normative, cît timp problema omului a fost în fond și în esență sub atenția principală a lucrărilor. Față de anumite opinii relevate, de natură și nuanțele variate pe diferite meridiane ale globului, **s-a propus stabilirea de programe de selecționare a elementelor culturale, care să sprijine progresul general al omenirii.** De asemeneo, s-a mai propus ca aceste programe să aibe în vedere dispozițiile intelectuale și afective ale tuturor categoriilor de comunități etnice, chiar cele mai mici, pentru **a se corobora astfel interesele particular-etnice cu cele generale ale umanității,** pentru a se crea, în același timp, **premisele unei responsabilități naționale mai eficiente pe plan internațional**

– În afară de partea organizatorică, desigur că ați avut și o contribuție științifică în cadrul celor patru zile de dezbateri. Ce anume ați prezentat ?

– La lucrările seminarului am prezentat, în colaborare, o comunicare referitoare la schimbările culturale antrenate de mișcarea demografică în zonele supuse marilor construcții hidro-energetice în țara noastră.

– Edificați asupra unui aspect principal al evenimentului științific adăpostit de țara noastră în vara trecută, îmi permiteți să trecem într-o altă sferă, ținînd cont atît de preocupările Dv., cît și de „calitatea de șef al secției de etnografie, din cadrul Institutului de cercetări etnologice și dialectologice". Îmi îngădui, astfel, să atac „o problemă foarte delicată, care a dat deja naștere la controverse", întrebîndu-vă : În ritmul și sensul dezvoltării civilizației contemporane, care credeți că va fi evoluția civilizației și culturii tradiționale de tip popular ?

– Este explicabilă și plauzibilă apariția acestei probleme, pentru că în prezent asistăm **la prefaceri care au trecut de faza elaborărilor lente, la aceea a elaborărilor în salt, de genul mutațiilor,** celor două revoluții : social-politică și științifico-tehnică, pe care le trăim. Să ne oprim însă asupra revoluției științifico-tehnice, pe care nu o separăm de revoluția social-politică, decît numai pentru a sublinia unele aspecte particulare ale ei. Cele două forme de activitate tradițională de tip popular : civilizația și cultura, se află în prezent într-o amplă transformare rurourbană și în curînd va trece la faza urbană. Îndeosebi cultura populară suferă acum o expansiune mass-mediatică în domeniul creației populare. În alți termeni, pe glob, viața materială și spirituală a popoarelor își transformă conținutul și forma în funcție de condițiile istorice, social-politice și științifico-tehnice diferite, mereu noi. **Dacă în decursul acestor necontenite schimbări, un popor își pierde direcția și capacitatea de a crea unitar în domeniul civilizației și culturii, atunci el**

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 9)

CRONICA LITERARĂ

Despre Ion Caraion, cu stimă și considerație

In **Duelul cu crinii,** primul volum de eseuri ale lui Ion Caraion, paginile de critică literară propriu-zisă erau anemice și, nu de puține ori, autorul lor putea fi bănuit că nu urmărește, prin ele, decît omagiul amical, lipsit de pretenții ; pe o sută optezci de pagini, Ion Caraion scria, fără ca entuziasmul on minia să-i fie in vreun fel tulburate, despre 43 de poeți, printre care Ion Alexandru, Aurelia Batali, Radu Boureanu, Nina Cassian, Mihail Crama, Ion Drăgănoiu, Mihai Elin, Miron Radu Paraschivescu, Andrei Radu etc., etc. Observam altădată că, în numele unei cărți sau al unui vers decupat din cutare autor, Ion Caraion bate cîmpii (in plimbări agreabile) scriind despre eternitatea poeziei, morala poetului etc., etc. Lucrurile se schimbă în **ENIGMATICA NOBLEȚE,** volum în care impresia de fișe aruncate vraf unele peste oltele dispare. Partea tare a acestui volum sînt eseurile fidele față de titlu, și fidele față de generația autorului. **Enigmatica noblețe** este aceea a poeziei : noblețea scriitorilor damnați, nedreptățiți de destin, ori a scriitorilor înfrînți de istorie. Ar fi noblețea literaturii (și existenței) unor Paverse, Stelaru, Desnos, Pound, Montherlant (etc., etc.), stranie familie de spirite, reunite sub același semn. Tonul e patetic, eseurile sînt, pe întinse porțiuni, poeme în proză. Nici vorbă, iubirea incandescentă a autorului naște rînduri (în cazurile de mai sus) citabile în care racursiurile, repeziciunea incursiunilor prin literatură vădesc nu numai informație (așezată într-o plăcută dezordine), ci și o mare vibrație a confesiunii. Fiindcă în aceste articole ce, mereu, subliniază **o morală** a literaturii, bănuim confesiunea, implicarea umană fără reținere a autorului lor. Viața și literatura se suprapun, subliniindu-și, una celeilalte, calitatea. Iată de ce Ion Caraion (comentator ezitant de poeți în numeroase pagini din **Duelul cu crinii)** scrie, în **Enigmatica noblețe,** articole de profundă înțelegere a poeților din preajma vîrstei sale. Dimitrie Stelaru, Gellu Naum. Ștefan Aug. Doinaș, citiți entuziast, descoperă cititorului fațete noi, încă nerelevate de critică. Solidaritatea de generație ar fi panoplia din care Ion Caraion își împrumută arme și în numele căreia, în **Enigmatica noblețe,** încearcă să-și asume un statut de critic și istoric literar. Să continuăm observația adăugînd că despre poeții importanți ai acestei generații (Dimitrie Stelaru, Ben Corlaciu și desigur Ion Caraion) nu s-a scris, desigur, suficient. Poeții ce și-au început cariera în deceniul cinci (în anii '40) au avut parte, nu odată, de evaluări nedrepte. Pornind de la acest fapt real, Ion Caraion (absolvit, în **Enigmatica noblețe,** de timiditățile din **Duelul cu crinii**), are atacuri violente asupra generațiilor mai tinere (ironizați sînt Marin Sorescu, Nichita Stănescu) dezlănțuindu-se, pe multe pagini, împotriva unuia dintre cei mai importanți poeți de azi, Ioan Alexandru. Pamflet regretabil, cu multe rînduri detestabile. Și dacă rezerve (reale) pot exista față de **Imnele bucuriei,** negația pătimașă, citatul comentat abuziv, prin desprindere din context, se așează sub semnul penibilului. Detractor, în urmă cu ani, al lui Lucian Blaga autorul **Enigmaticei noblești** ne reamintește viciile unor pasiuni prea puțin temperate.

Poate că în decorul acestui volum (al marilor pasiuni literare), eseul „Trăim printre fenomene" își are, și el, locul său, după cum și într-o antologie ce ar număra nume ilustre (De la popa Grama la Sorin Toma).

Scriem, din nou, despre poet cu stimă. Dar mai puțină decît altădată.

2. **CELE MAI FRUMOASE POEZII** ale lui Ion Caraion sînt prefațate de Emil Manu, unul dintre cei mai buni cunoscători ai poeților lansați în deceniul cinci : comentariul introductiv sobru și, cel puțin pentru ultima parte a activității poetului, esențial, se cere, desigur, amplificat de exegeze ulterioare :

„S-a vorbit de dragostea nemărginită, „dureroasă, devorantă" a lui Ion Caraion pentru poezie, ca miracol perpetuu, ca o condiție a existenței. Spirit cu conectări directe în tot ce înregistra ca noutate poezia europeană a ultimelor decenii, poet cu lecturi fundamentale și cu gust pentru noutatea viabilă, ziarist cu nerv voroziv și intelectual, adeptul travaliului dus pînă la absurd, Caraion promovează în poezie un avangardism al esențelor, în care se descifrează destinul omului contemporan care și-a pierdut echilibrul clasic dar care-și întrezărește certitudinea unui alt echilibru mai uman și mai specific sensibilității moderne. Talentul său impulsiv cultivă un joc de o exemplară cursivitate. Umanizînd actul poetic, sondînd misterul din lucruri și apelînd pentru a-l revela la metafora esențială, Ion Caraion face din drama cuvintelor o dramă a sensibilității omului".

Selecția versurilor subliniază mai întîi unitatea primei etape a poeziei lui Ion Caraion, cea închisă în volumele **Panopticum** (1943), **Omul profilat pe cer** (1945), **Cintece negre** (1947). Este o poezie a atmosferei războiului, cea care a semnat actul de naștere a unei generații de poeți : o poezie a detașării, antisentimentală, ironică, în care valorile apoetice dobîndesc o valoare poetică : ele fac parte din avangarda „neoclasică" a poeziei ; spre deosebire de alți poeți ai momentului (ai mai des numitei serii : Geo Dumitrescu, Tonegaru, etc) cititorul poate descoperi, în poezia lui Ion Caraion, mai clar conturate, obsesii existențiale și intermedii literare : „Mi-i dor de voi ca de-o religie nouă, / Terențiu, Plaut, Marc Antoniu, Stațiu, / sînt iar bolnav de cîntece . . .'n nesațiu / v-aș săruta pe pleoapele amîndouă / . . . / și v-aș culca alăturarea . . . În mine / pe pajiști brune fi-v-aș fi răcoare / ciorchinii simplității (copți la soare) / să plouă-n noi ca-n largurile virgine / . . . / Cînd doar tăcerea varsă-n ochi m'ster, / blazați de-atîtea palide șabloane – / noi, cei flămînzi de-adînci Mediterane, / să emigrăm spre Noul Finister **(Clasicism).**

În **Eseu** (1966) volum ce urmează unei îndelungate pauze editoriale, tonul nu mai e la fel de sigur (poetul caută „experiența" poetică). Poezii ori versuri antologice există, sub stea arghezianâ

Cu **Dimineața nimănui** (1967) și mai ales **Cîrtița și aproapele** (1970), **Deasupra deasupreior** (1970) și **Cimitirul din stele** (1971) itinerarul poetului se echilibrează, în sensul unei dezbateri existențiale și (implicit) a unei comprimări a cuvintului. Ion Caraion devine, cu ele, posesorul unei poezii atașabile valorilor europene. Selecția, grăitoare, putea fi mai generoasă cu ultimele cărți ale poetului.

C. UNGUREANU

1). Ion Caraion Enigmatica noblețe (Ed. Cartea românească)

2). Ion Caraion Cele mai frumoase poezii (Ed. Albatros)

PREZENȚE LITERARE

Poezia lui VIRGIL TEODORESCU

Mai multe motto-uri reproducînd texte citate (din Rimbaud, Lautréamont, Eluard, Novalis etc.) în primul volum al lui Virgil Teodorescu **(Blănurile oceanelor,** 1945) deschid și antologia din 1969, **Blănurile oceanelor și alte poeme,** sugerînd astfel că proiectul etic și estetic propus de poet în anii debutului rămînea, în liniile lui esențiale, actual.

Mereu în primele rînduri ale avangardei, Virgil Teodorescu aparține curentului suprarealist autohton mai cu seamă prin poemele scrise în deceniile al patrulea și al cincilea. Poetul se conforma, fără îndoială, cuvintelor de ordine ale suprarealismului în cele cîteva volume apărute imediat după război, unele scrise în colaborare cu Gellu Naum, Gherasim Luca, Paul Păun și D. Trost, deși nu de puține ori putea fi suspectat că face opinie aparte prin adîncirea unor direcții accidentale ori insuficient explorate de către reprezentanții respectivei mișcări literare. Pus să aleagă între real și imaginar (literatură, ficțiune, vis), Virgil Teodorescu a scris la început nu atît o utopie poetică edificatoare cît manifeste lirice fără echivoc : „Pe un avion îmi pare că aș putea lupta / fără să fiu băgat în închisoare / pentru mult timp / sau pentru totdeauna / Nu pentru totdeauna / pentru că istoria nu m-ar uita /. . . / Pe un avion aș putea să cînt în gura mare / imnul materialismului istoric / în carlinga lui aș fi poetul vremii / periculos cu sînge rece / Cîntecul meu ar umple de sudoare pe capitaliști / și ar trece pe lîngă capetele lor / ca o lamă orbitoare . . . **(Singurul loc).**

Dar dacă în ceea ce privește militantismul social și politic Virgil Teodorescu însoțea suprarealismul sau cel puțin una dintre direcțiile derivate din acesta, situația se schimbă atunci cînd intră în discuție modelul estetic al poeziei sale. La origine, se știe, literatura suprarealistă tindea să scape oricărei retorici. Or, poezia lui Virgil Teodorescu, cercetată în evoluția ei, tocmai o asemenea preocupare nu se întrevadă. Chiar dimpotrivă. Lipsa unei minime organizări a poemului în jurul unui nucleu ideatic este mai curînd întîmpătoare în volumele publicate de către poet. Riguros suprarealist ar putea fi, de pildă, acel bilingv **Poem în leopardă** (rămas, cu excepția unui fragment, în manuscris) în care dicteul automatic, libera asociere a imaginilor, metamorfozele, substituția regnurilor sînt dublate de o compoziție de pură virtuozitate muzicală. Lipsind, totuși, uneori o idee care să le confere coerență în cadrul poemului **(în Blănurile oceanelor, Butelia de Leyda,** 1946 etc.) versurile poartă cel puțin marca unui afect ce indică o excedare a simțurilor ori a intelectului. Astfel, protestele antifilistine, lamentația villonescă poemele erotice.

Deși traduce aceleași atitudini extrem-violente, limbajul poetic devine tot mai puțin agresiv începînd cu volumul **Scriu negru pe alb** (1955). Prefacerea nu ține însă pur și simplu de circumstanță, pentru că **Rocada** (1966) și cărțile care îi urmează **(Heraldica mișcării** (1973) fiind ultima, exemplară în acest sens) chiar dacă vor consemna revenirea la un imaginism dezinvolt, luxuriant, renunță la petarda lexicală pentru un vers mai curînd sugestiv, ceremonios-muzical (poetul totuși rămîne, în esență, un vizual). Virgil Teodorescu este un laborios al cuvîntului și al imaginii și chiar întru totul străin nu îi este nici un anume gen de calofilie : „Ale simțirii umbre își caută un flaut / Iluminat de degete subțiri, / Cum caută mireasma un vraf de trandafiri / Și cum în gerul alb din nori te caut . . ." **(Timpan).**

În poemele din **Rocadă, Corp comun** (1968), **Sentinela aerului** (1972) și **Heraldica mișcării** îndeosebi, tensiunea lirică este conținută tot mai puțin în gestul exterior ori în subversiunea calculată împotriva comodităților de gîndire și receptare ale cititorului. Colajul, parodia, jocul livresc, ironia, umorul obiectiv continuă să fie procedee comune ale poeziei sale. Metodic, Virgil Teodorescu urmărește reprezentarea degradată a imaginii ideale a obiectului contemplației : „Acolo unde ziduri se dilată / Iar somnul rațiunii naște crini, / Crini carnivori, retrași în vizuini / Însingerați de-a visului săgeată . . ." **(Sacrificarea lămpilor),** acumularea succesivă de nuanțe și deformarea detaliilor făcînd ca sugestia concret picturală a cosmosului să urmeze, imprevizibil, mișcarea imaginației într-un registru ce pornește de la reprezentări liliale la grotesc.

Poet însă, cu oarecare moderație, al stărilor extreme, Virgil Teodorescu pare să cunoască, în ultimele volume cu osebire, seducția ideilor, de unde accentuarea caracterului discursiv al versului, o mai severă concentrare asupra demonstrației lirice și, încă o dată după **Scriu negru pe alb** și **Drepturi și datorii,** opțiunea pentru tiparele prozodiei clasice.

LUCIAN ALEXIU

LECTURI ● LECTURI

RADU SELEJAN,
ELIBERAREA LUI BULARDA
Ed. Cartea Românească, 1974

Eliberarea lui Bularda este o carte despre oamenii minelor de aur. Scrisă cu talent, plină de gravitate și de farmec. Debutînd cu o introducere lirică **(Domnul Criș)** — un lirism cumpănit, însă — lucrarea continuă cu o suită de povestiri, rostite de „ortacii" lui Bularda în noaptea privegherii acestuia. Trecînd sticla de „vinars" din mînă în mînă, tovarășii lui Bularda își amintesc, la lumina lămpilor de carbid, întîmplări cotidiene sau străvechi, vorbesc despre o mulțime de lucruri dar, mai ales, despre mină. Iar, în acest timp, notează autorul, „Dumitru Bularda dormea, dormea, dormea".

Prin înaintarea textului, cititorul are impresia adîncirii, strat cu strat, în existența milenară a comunității și în existența fiecăruia dintre cei de față. Mina încetează să fie un loc de muncă obișnuit ; ea devine o realitate fascinantă, seducătoare, o zămislire de mit. Fiindcă aurul — ni se spune, la pag. 35 — este „sînge de soare".

Găsim în relatările povestitorilor adevărate basme, de mare frumusețe **(Semnul soarelui),** „vise" cu aură de legendă **(Visul),** precum și numeroase pasaje, pline de încordare și dramatism, care ar putea constitui, ele singure, materia unei cărți (să se vadă, între altele, capitolul **De dragoste).**

Cadrul în care sînt pomeniți (acela de veghe nocturnă) dar și faptul însuși că trăiesc doar prin cuvîntul altcuiva conferă eroilor o „statură" aproape hiperbolică, oricum, impresionantă (Ion din povestirea **De dragoste,** Bătrînul din **Domnul Criș,** Donciu din **Balaurul cu șapte capete etc.).** Asemenea apar și evenimentele (chiar dacă, uneori infiltrațiile reportericești mai reduc din temperatura expunerii). Autorul știe să-și plaseze, judicios, comentariul, are simțul situației și al replicii. Adunarea „ortacilor", momentele care preced îndelungatele lor destăinuiri sînt admirabil surprinse (p. 15-16). Iar povestirile se leagă într-un întreg relativ armonios, prin subtile reluări și treceri. **Eliberarea lui Bularda** ni se pare a fi o realizare care merită toată atenția, în ciuda unei oarecari dispersări și a unor „lungimi" nejustificate epic.

EUGEN DORCESCU

CORESPONDENȚĂ

Mircea Moț : Sînteți, fără îndoială un poet. **Locuind în poem sau Romantică** dovedesc cu prisosință posibilitățile Dvs Va trebui să ispășiți prin muncă înzecită timpul în care ați abandonat poezia. Pentru că au rămas urme, sau sechele, sau goluri.

Mihai I. Vlad : Poemele Dvs. cuprind multe versuri remarcabile.

Virgil Panait : Într-un răspuns anterior, v-am comunicat că v-am reținut mai multe poezii pentru tipar. Ele rămîn în atenția noastră. Cît privește difuzarea revistei noastre la Focșani, vă rugăm să vă adresați oficiului poștal din localitate. Soluția abonamentului ar fi, neîndoielnic, cea mai bună.

Ana Maria : Versuri promițătoare. **Partidului** are un patos de bună calitate. Greșelile de ortografie aparțin caligrafului ?

Ivan Teiu : Numai diversitate prozaică !

Teodor Pracsiu : Poemele arată un condei demn de a fi luat în seamă. Așadar mai trimiteți. Cîteva catrene ar fi de publicat. Vom încerca

Valica Șcraba : Continuați.

Niti Sado : Dacă sînteți timișorean, treceți pe la redacție.

Mariana Siminiceanu : Acolo, departe cuprinde accente bune, promițătoare Să mai vedem și alte versuri

Mircea Duca : Remarcăm poeziile : **Am văzut, Poate nu ești decît sufletul unui arbore fumegînd, Cu ulciorul inimii înstelat, Sînt doar un grăunte de purpură.** Poate că data viitoare anunțăm ce vom da la tipar.

Elena Narcis : Mai bine decît pînă acum.

Geargе Iungu, Goicov Milanco, Junc Daniel, Gheorghe Bălan, Ienea Nicu, Buliga Silvian, Drăgoiescu Iosif, Cartuche, Roșu Ana, Ioan Cristescu — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

LITERATURA ROMÂNĂ PE MERIDIANELE LUMII

● În prestigioasa revistă **Voprosi Literaturi** nr. 8/1974 — Organ al Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. și al Institutului de literatură universală M. Gorki al Academiei de Științe a U.R.S.S. — cu ocazia aniversării a 30 de ani de la eliberarea României de sub dominația fascistă, sub genericul : „Poeți români despre poezie", semnează **concentrate articole-eseu : Demostene Botez, Radu Boureanu, Anghel Dumbrăveanu, Gabriela Melinescu, Ion Negoițescu, Marin Sorescu, Virgil Teodorescu și Ion Horea. Grupajul de articole este prefațat de cuvîntul cald și avizat asupra fenomenului literar românesc contemporan al lui Kirii Kovaldji ; autorul insistă cu precădere asupra noii generații de poeți între 30 și 40 de ani afirmați după eliberare : Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Cezar Baltag etc. Despre Ion Horea : „Eu de asemenea am amintit de Ion Horea ca despre un poet apropiat de tradiția clasică, de poetica lui Eminescu. Anghel Dumbrăveanu : „se îndreaptă spre o plenitudine a mijloacelor de expresie".**

În același număr al revistei este publicat un interviu cu Zaharia **Stancu axat, în principal, pe pro**bleme ale dezvoltării literaturii noastre noi — una din întrebări referindu-se la o evoluție posibilă a romanului românesc actual.

● În unul din ultimele numere ale revistei BAGDALA din Kruşevaț (R.S.F. Iugoslavia) un apreciabil număr de pagini este rezervat unor lucrări ale scriitorilor timișoreni. Semnează : Anghel Dumbrăveanu, Dușan Petrovici, Mircea Șerbănescu, Ion Velican, Damian Ureche și Ion Arieșanu. În nota care însoțește selecția se vorbește despre bunele raporturi de colaborare și prietenie între redacțiile celor două reviste : ORIZONT și BAGDALA, dintre scriitorii din Timișoara și cei din Kruşevaț.

Publicarea în revista din țara vecină și prietenă a literaturii scriitorilor timișoreni este încă o dovadă a prestigiului de care se bucură literatura română actuală peste hotarele țării noastre.

A. BALTHAZAR

ISTORIE LITERARĂ

Interferențe culturale româno—germane în Banat

● **SCRIITORI ROMÂNI ÎN REVISTA „VON DER HEIDE"**

Despre literatura germană din Banat în primele decenii ale secolului nostru nu s-a scris pînă astăzi vreun studiu fundamental. De asemenea nu au fost încă cercetate suficient confluențele spirituale româno-germane existente pe aceste meleaguri înainte și după 1918. Cercetătorul care se va ocupa de aceste aspecte ale culturii și literaturii bănățene va trebui să răsfoiască revista **„Von der Heide"** (**„De pe cîmpie"**), singura revistă lunară în limba germană cu profil beletristic apărută la Timișoara în primele decenii ale secolului nostru. Fondatorul și redactorul ei, **Viktor Orendi-Hommenau** (1870–1954), și-a conceput revista ca tribună a autorilor germani din Banat, dar și din Transilvania și Bucovina, ca instrument de educație literară a populației germane de aici, instrument de mijlocire culturală între germani și români, între literatura germană și cea scrisă aici.

Primul număr al revistei a apărut în februarie 1909 avînd un tiraj de 200 de exemplare. În scurt timp și-a cîștigat un binemeritat prestigiu, ajungînd, conform declarațiilor lui Hellmut Orendi, fiul lui Viktor, la un tiraj aproape de 3.000. Aria de răspîndire a publicației a cuprins în primul rînd Banatul și Transilvania.

După primul număr din 1919, „Von der Heide" și-a încetat brusc apariția fără vreo motivare către cititori. Acest fapt s-a datorat fără îndoială situației economice dezastruoase, ca urmare a primului război mondial. După reapariția ei în septembrie 1922, „Von der Heide" și-a păstrat în esență profilul, dar și-a îndreptat privirea cu mai multă atenție asupra vieții spirituale românești, devenind o importantă tribună a colaborării și frăției dintre oamenii de litere germani și români.

Pretențiile estetice și tematice ale revistei nu au fost formulate într-un articol program. Criteriile de selecție ale textelor și preferințele tematice au fost enunțate ocazional în cadrul unor articole de critică, dar mai ales de istorie literară.

Concepția despre literatură a lui V. Orendi-Hommenau se apropie de ceea ce în istoria literaturii române se numește „semănătorism". Viața la țară, intima relație între om și natură, dragostea țăranului pentru pămîntul lucrat cu atîta trudă, sărbătorile legate de datini și obiceiuri sînt aspectele tematice cele mai frecvent întîlnite în paginile revistei. Trebuie subliniat, aici, că relațiile de prietenie și stimă între Hommenau și Nicolae Iorga își găsesc explicația și în viziunea aproape identică a acestora asupra fenomenului literar. O caracteristică definitorie acestei reviste o constituie dragostea coloniștilor germani pentru acest pămînt, care devenise adevărata lor patrie, precum și coexistența diferitelor naționalități în aceasta regiune. Ca idee generală trebuie reținut că Viktor Orendi-Hommenau, care a apărat cu consecvență interesele culturale specifice ale germanilor din Banat, nu s-a ridicat niciodată împotriva vreunei alte naționalități din aceste locuri. Acest lucru a fost evidențiat cu claritate în articolele apărute în presa noastră în 1970, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea fondatorului revistei „Von der Heide". El a avut un rol important ca mediator între literaturi. A publicat traduceri din literatura română, maghiară, sîrbă, și, în context mai larg, din literatura universală.

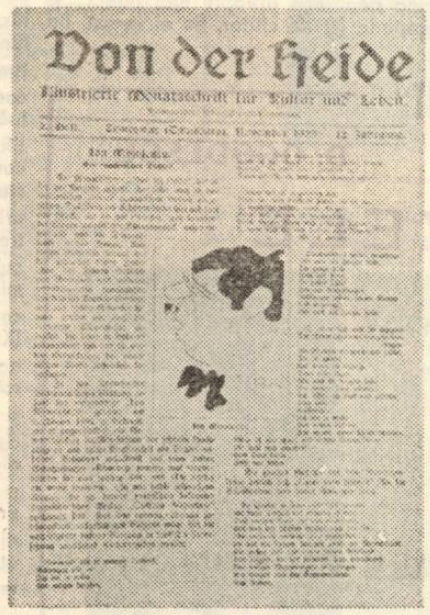
Von der Heide

Relațiile sale de prietenie cu intelectualii români datează dinaintea anului 1918, astfel că preocupările sale față de literatura și cultura românească nu pot fi calificate ca fiind de conjunctură. Primul text din literatura română apărut în „Von der Heide" este o povestire de Alexandru Vlahuță (1/1912). În numărul 3/1913 revista a publicat reflecții de Nicolae Iorga, eminentul istoric român, față de care fondatorul revistei „Von der Heide" nutrea o admirație deosebită. Iorga l-a vizitat pe Hommenau în locuința acestuia la Timișoara (1925), a scris pentru revista lui un scurt articol comparativ despre Eminescu și Lenau și un studiu interesant intitulat „Arta populară românească". Cei doi scriitori au purtat vremelnic corespondență, Iorga manifestînd mult interes față de situația germanilor din România.

În primul număr după reapariția revistei în 1922, în condițiile noii apartenențe statale, cititorilor germani li se oferă o tradu-

cere din Mihai Eminescu, poetul pe care Hommenau l-a studiat ani de-a rîndul și din care a tradus și a publicat în revista sa, precum și în volum, cele mai frumoase și valoroase poezii. În 1932 a tipărit la „Scrisul românesc" din Craiova un volum de traduceri din Eminescu în limba germană, sub titlul **„Ausgewählte Gedichte"** (Poezii alese), care este dedicat lui Octavian Goga „demnul urmaș al lui Eminescu". Culegerea cuprinde printre altele „Scrisorile", „Luceafărul", „Rugaciunea unui dac" etc. În aceeași carte Orendi-Hommenau publica schița „Nirwana" de I. L. Caragiale (apărută în 1898 la Philipp Reclam din Leipzig), **„deoarece conține fapte edificatoare despre personalitatea lui Eminescu" (citat din prefață).**

Atît acest volum cît și traducerile apărute în „Von der Heide" de exemplu din Victor Eftimiu, Octavian Goga, Ion Minulescu, Lucian Blaga etc. demonstrează că Viktor Orendi-Hommenau a fost un cunoscător profund al literaturii românești. Simptomatic, în acest sens, mi se pare articolul despre Ion Minulescu (2/1923, pag. 1 și următoarele), în care se spune : **Revista lunară „Von der Heide" și-a propus să introducă cititorii ei și în viața spirituală a fraților români... în această ordine de idei ne gîndim la scriitori români moderni, care astăzi dau tonul la București și vor influența esențial dezvoltarea literaturii române. Unul dintre cei mai de vază reprezentanți a acestui curent este profundul Ion Minulescu..."**

Aceste relații literare s-au caracterizat într-adevăr prin reciprocitate. Revista a informat despre manifestări literare și culturale la care au participat români și germani, contribuind astfel la o mai bună cunoaștere reciprocă. În mai 1923, la Timișoara, a avut loc întîlnirea unor scriitori eminenți români : Ion Minulescu, Victor Eftimiu, Liviu Rebreanu, I. Bassarabescu. Ei au fost salutați în numele literaților germani din Timișoara de Franz Xaver Kappus, marcant publicist și scriitor. La rîndul său, profesorul universitar Dr. Iosif Popovici din Cluj a ținut o cuvîntare elogioasă despre scriitorul bănățean Adam Müller-Guttenbrunn, cu ocazia unei festivități la Reșița.

Reapariția revistei „Von der Heide" (1922) a fost salutată de Nicolae Iorga într-un articol de fond al publicației **„Neamul românesc"**, iar **„Adevărul literar și artistic"** a scris în nr. 192 din 1924 printre altele : **„Luptătorul care a fost și este pentru cauza românească dl. Orendi-Hommenau servește și în acest număr** (se referă la „Von der Heide" 2–3/1924) **cauza apropierii culturale între noi și minoritatea germană..."**

Fără îndoială, acest aspect al revistei „Von der Heide" este una dintre cele mai lăudabile realizări ale ei. Din bogatul material faptic, prezentat aici doar fragmentar, se desprinde ideea toleranței și respectului reciproc dintre diferitele naționalități, o idee și o atitudine profund umanistă, caracteristică meleagurilor bănățene, izvorîtă din adîncul istoriei și împlinită în umanismul nostru contemporan.

WALTER ENGEL

Exigențe ale dezvoltării democrației socialiste

(Urmare din pag. 1)

Cerințele făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate ridică, deci, exigențe noi în fața democratismului orînduirii noastre socialiste și de stat. Pe de o parte democrația socialistă va cuprinde tot mai larg ansamblul laturilor vieții sociale, devenind atotcuprinzătoare și reprezentînd însuși modul de a funcționa pe trepte tot mai înalte a societății socialiste în mersul ei spre comunism. Pe de altă parte, caracterul inițial, reprezentativ al democrației socialiste se va amplifica necontenit, întregindu-se tot mai mult cu dimensiunea manifestării directe, nemijlocite, efective a tuturor cetățenilor. Participarea plenară la dirijarea proceselor economico-sociale și cultural-educative va reprezenta treptat, nu numai o datorie, o înaltă datorie, ci și o necesitate de viață, singura modaliate de afirmare a omului nou.

În această perspectivă a istoriei noastre socialiste, întregul sistem instituțional al societății este și va fi tot mai mult confruntat cu cerințele afirmării și valorificării noilor dimensiuni ale democrației. Un rol tot mai important vor avea în această privință consiliile populare ca centre de atracție a inițiativelor și activității creatoare a maselor. Exprimînd cu remarcabilă clarviziune această idee, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, spunea că „este necesar să luăm toate măsurile pentru îmbunătățirea și perfecționarea întregii activități a consiliilor populare pentru atragerea largă a tuturor cetățenilor la rezolvarea marilor probleme, ce stau în fața fiecărui consiliu popular".

Începuturi promițătoare au și fost făcute, ca urmare a practicii inițiate de conducerea superioară de partid privind dialogul permanent cu masele, consultarea lor asupra problemelor principale ale construcției socialiste. Consiliile populare, îndeplinind sarcina de a activiza și antrena participarea largă, nemijlocită a locuitorilor la rezolvarea concretă a treburilor obștești și de stat, au trecut, sub îndrumarea organizațiilor de partid, la organizarea de comitete și active largi de cetățeni pe circumscripții electorale, pe lîngă instituții social-culturale și alte unități de muncă, precum și pentru efectuarea lucrărilor de interes obștesc. Tot mai mare însemnătate și eficiență capătă dezbaterile largi și hotărîrile adoptate în întruniri cetățenești și în mari adunări populare. Adunarea generală a locuitorilor trebuie să devină, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu **„forul suprem de dezbatere și de hotărîre asupra problemelor economico-sociale de bază"** ale comunelor și unităților de muncă ale țării. Înseamnă că centrul activității de analiză și decizie privind marile probleme ale dezvoltării orașelor și satelor noastre trebuie deplasat tot mai mult în mijlocul cetățenilor, în laboratorul politic al vieții și muncii reale, concrete. **, Dezvoltarea democrației socialiste presupune** — adăuga tovarășul Nicolae Ceaușescu — **participarea activă și conștientă a cetățenilor la conducerea comunelor, județelor, a unităților economice și sociale, a întregii societăți".**

Consiliile populare comunale, orășenești, municipale și județene ce vor fi alese în curînd pe baza prevederilor noii legi electorale vor avea în fața lor, pentru prima dată în istoria organelor locale ale puterii de stat socialiste, atît o experiență valoroasă în promovarea democrației directe, nemijlocite a maselor cît și un program clar științific fundamentat de acțiune pe termen lung, Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

PANORAMIC

● **ÎN CINSTEA ALEGERILOR** de la 9 martie, sub egida Consiliului Național al F.U.S., Uniunea Scriitorilor din România, Asociației Scriitorilor și C.J.C.E.S. din Timișoara, în Aula Magna a Universității timișorene, a avut loc, marți 18 februarie, la ora 18, un **FESTIVAL LITERAR** cu tema : **„VOTĂM PENTRU VIITORUL NOSTRU".** Au citit din lucrările lor poeți, prozatori, critici literari, români, germani, maghiari și sîrbi. Ne-au bucurat cu prezența lor : Ștefan Aug. Doinaș, C. Bărbuceanu, Dan Deșliu, Traian Iancu, Romulus Vulpescu, Ion Arieșanu, Ion Horea, Anavi Adam, Mircea Șerbănescu, Anghel Dumbrăveanu, Franyo Zoltan, Nicolaus Berwanger, Alexandru Jebeleanu, Franz Liebhard, Ion Cădăreanu, Dușan Petrovici, Svetomir Raicov, Damian Ureche. Manifestarea s-a bucurat de un deosebit interes.

● **TEATRUL NAȚIONAL ȘI CAMPANIA ELECTORALĂ.** În 18 februarie a avut loc la întreprinderea Electrotimiș, în colaborare cu corul Filarmonicii „Banatul", dirijat de Diodor Nicoară, prezentarea unui montaj literar-muzical sub genericul : „Privesc din pisc cum strălucește țara", în regia lui Miron Șuvăgău. Au recitat actorii Garofița Bejan, Victoria Suchici-Codricel, Gheorghe Stana, Viorel Iliescu, Ștefan Sasu. Azi, la Recaș, ca un fel de prolog la spectacolul cu „A doua față a medaliei", actorii Garofița Bejan, Emilia Mihai și Ion Olaru vor susține un program de versuri intitulat : „Noi viitorul țării îl votăm".

● **ASOCIAȚIA SCRIITORILOR ȘI CAMPANIA ELECTORALĂ.** Scriitorii Laurențiu Cernet, Lucian Bureriu, Valeriu Armeanu și Victor Rusu s-au deplasat vreme de două zile în satele Pătule și Jiana și în orașul Orșova (jud. Mehedinți) pentru a se întîlni cu cititorii și a prezenta aspecte din activitatea lor literară. Pe o altă rută s-au deplasat scriitorii I. D. Teodorescu, și Alexandru Deal. Ei s-au întîlnit cu locuitorii comunelor Domașnea și Iablanița, iar la Librăria din Herculane s-au întreținut cu cititorii.

● **RAPSODIE PENTRU ALEGERI** se numește culegerea de poezie patriotică realizată cu concursul Uniunii Scriitorilor pentru manifestările artistice dedicate alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională și consiliile populare", apărută nu de mult la București și reunind nume dintre cele mai cunoscute.

● **LUNI, 17 FEBRUARIE** Teatrul Național sîrb din Novi Sad a prezentat pe scena Națională timișorean „Azilul de noapte".

● **ÎN ZONA CIRCUMVALAȚIUNII,** la Grădinița nr. 26, elevii din clasele mici ale Liceului de arte plastice, îndrumați de profesoara Adriana Oancea, au pictat pe pereții culoarelor scene care de care mai fantastice, flori și copaci. Un critic de artă spunea : **„... fantezie... imaginație debordantă... rafinament estetic.** Notăm și noi inițiativa dar și grija directoarei acestei grădinițe, dîncolo de „nevoile imediate" ale copiilor. O similară grijă a dat naștere și decorațiilor de la Clinica de stomatologie, întreprinderea „6 Martie" și a celei de pe Calea Buziașului. Se cer să nu fie uitate asemenea lucruri. Se cer „multiplicate".

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ.** Nu vrem nici noi să lăsăm impresia că înginera **Iolanda Sasu** (din scrisoarea căreia această rubrică v-a citat vreme de patru numere) este o pesimistă, sau conservatoare peste măsură. Desigur, în Timișoara există clădiri, porți, poduri, statui întreținute corespunzător... n-aș vrea nici să minimalizez eforturile edililor municipiului care se îngrijesc de dezvoltarea și înfrumusețarea orașului. Am vrut doar să atrag atenția asupra unor aspecte ce s-ar părea că le scapă din vedere..." Ce este de făcut ? Iată propunerile corespondentei noastre : **„Presupun că efortul financiar necesar lucrărilor de întreținere și protejare a tuturor clădirilor și lucrărilor de artă deteriorate ar depăși disponibilitățile municipalității, cel puțin pentru moment.** De mare ajutor în acest sens ar fi efectuarea remedierilor prin muncă voluntară, bineînțeles sub supravegherea unor specialiști. Sînt mulți timișoreni care ar răspunde la un apel de acest gen. Cred că mulți ingineri, arhitecți sau artiști plastici din Timișoara ar contribui cu plăcere la reconstruirea a tot ce poate aminti de civilizația multiseculară a unor oameni înzestrați cu un dezvoltat simț al frumosului : timișorenii. Mă adresez revistei ORIZONT cunoscîndu-i strădania pentru punerea în valoare a comorilor spirituale și artistice locale..." Mulțumim Iolandei Sasu și așteptăm răspunsul timișorenilor.

A. I. C.

MASĂ ROTUNDĂ „ORIZONT"

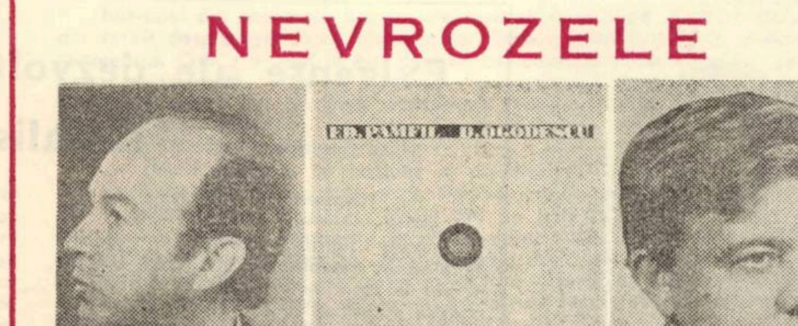

Cu ocazia apariţiei în editura timişoreană FACLA a volumului NEVROZELE, un prim tom dintr-o proiectată trilogie, semnată Prof. dr. doc. Eduard Pamfil şi dr. Doru Ogodescu, revista noastră a iniţiat o discuţie în jurul acestei prestigioase apariţii. Participă Conf. dr. Ştefan Stössel — psihiatru, Andrei A. Lillin — eseist literar, Ion Maxim — doctor în filosofie, Florin Gâldău — psihiatru, Adrian Rachieru — sociolog şi Ion Arieşanu — scriitor.

ION ARIEŞANU : Cartea pe care o discutăm, rodul orelor de veghe la patul atîtor suferinţe psihice, „un ocean", ar zice autorii, a ajuns să fie, pentru editura „Facla", într-un scurt interval, un best-seller. Căutînd soluţii, paleative, pentru nevrotici, pentru cei rataţi în planul realizărilor personale, al sentimentelor, al fiinţei lor subiective şi sociale, cartea profesorului Pamfil şi a doctorului psihiatru Ogodescu demonstrează, printr-o ardere de înaltă tensiune ideatică, necesitatea luminoasă a igienei sufleteşti pentru omul atins de maladia psihică, aducînd viziunea optimistă a integrării umane şi sociale a nevroticului, scoaterea lui din teritoriul impasului şi din umbra eşecului. Căutînd să unească metoda ştiinţifică, lucidă, cu maniera şi atitudinea afectivă, poetică, **Nevrozele** este poate nu numai o carte medicală, ci şi o veritabilă carte epică, scrisă cu adîncimea savantului şi broderia artistului, într-o transpunere şi o creştere dialectică, în care ideea bolii se înfruntă cu ideea de sănătate şi de recuperare umană.

ŞTEFAN STÖSSEL : Se subliniază, undeva în carte, că problema nevrozei se înscrie **dincolo** de hotarul dintre normal şi patologic. Prin aceasta, autorii au mărturisit că n-au scris o carte propriu-zis medicală. Cartea pe care o discutăm nu este medicală, ca intenţie, ci, mai degrabă, una antropologică, aplecată fiind asupra suferinţei. Autorii cred că au dreptul şi obligaţia de a se apropia astfel de tărîmul fascinant al nevrozei, chiar pentru că ea nu se înscrie între hotarele unor baremuri rigide, ci fluctuează sub un dublu aspect, normal şi, respectiv, patologic. Ea întoarce spre noi feţele ei distincte, pe care le putem privi într-o multiplicitate a punctelor de vedere. În această ordine de idei, reliefez optica autorilor, pe care o consider optimistă şi pertinentă. Ei fac distincţie între nevroza, în forma sub care apare ea pentru indivizi, şi cea sub care apare ea pentru colectivitate. Întreg capitolul **Nevroză şi lume,** de altfel, momentul central al cărţii, este dedicat multiplelor ipostaze ale nevrozei : din punctul de vedere al insului este trăită şi ar putea fi definită ca un sentiment de îngustare a libertăţii, însă din punctul de vedere al grupului ea este o decădere din responsabilitate. Continuînd şirul concluziilor desprinse din această teză, pe care o consider centrală, cartea este patetică şi o continuă chemare la luciditate. Ori de cîte ori se vorbeşte despre cunoaştere, ca dimensiune ce caracterizează omul, am avut sentimentul că de fapt citesc o pledoarie pentru luciditate. Nevroza e privită cu ochi lucizi, aşa cum numai omul înţelept îşi poate privi şi propria suferinţă, aşa cum în deschiderea sa „antroponomică" omul răspunde sieşi şi la turburătoarea întrebare dacă poate el să înfrunte demn propria suferinţă. Cartea devine o foarte serioasă contribuţie la fundamentarea unei antropologii care, cel puţin la noi în ţară, se află încă în eboşă, a unei antropologii de tip marxist. Cînd omul înfruntă boala, el invocă sprijinul unor convingeri, iar această carte aduce generos o mulţime de lămuriri şi idei, risipite pe undeva în textul de o elegantă ţinută şi foarte largă bogăţie. Această carte aproape ca nu conţine nici un citat, dar e totuşi compusă din citate... viitoare.

FLORIN GÂLDĂU : Mă simt obligat să arăt că această carte este o apariţie „din senin", deşi medicii timişoreni au o contribuţie tipărită în problema nevrozei. Aş începe, arătînd aportul adus într-o lucrare de către profesorul Şoflete, în 1967, unde există o foarte interesantă privire asupra conflictului intrapsihic dintre dorinţă şi putinţă şi asupra lipsei de afectare a substratului în nevroză. Pe această linie, cei doi profesori ai noştri se întîlnesc, pentru că amîndoi admit că afectarea substratului este în prezent insuficient cunoscută. La profesorul Şoflete, acest lucru este subliniat într-un mic capitol de fiziopatologie şi e curios că profesorul Pamfil pentru care nevroza este implicat existenţial, şi psihiatrul Ogodescu nu exclude posibilitatea decelării în viitor a unor modificări moleculare de substrat. Vreau de asemenea să amintesc contribuţia, din 1972, a conferenţiarului Ştefan Stössel care în cartea despre **Normalitate psihică, boală şi limbaj** tratează de asemenea problema nevrozei ; contribuţia din 1973 a dr. Lăzărescu, care a scris o carte despre patologia obsesivă, şi, mai ales, cartea care precede volumul acesta despre nevroză, despre care vorbim, cartea de psihologie şi informaţie a aceloraşi autori. Actualul volum reia o idee fundamentală a autorilor din cartea precedentă, posibilitatea explicaţiei, psihopatologiei, unor aspecte de strictă specialitate, prin ceea ce dînşii numesc teoria triadică. În acest context, mie mi se pare că cartea este una de psihiatrie cu toate că dezbaterea este mult mai largă şi se aspiră aici la o dezbatere antropologică sau, cum spune profesorul Pamfil, „antroponomică".

ŞTEFAN STÖSSEL : Nevroza nu poate fi denumită sau definită ca un fenomen de specie. Autorii lasă deschis pragmaticii, adică activităţii medicale practice, dreptul de a decide în fiecare caz în parte dacă suferinţa aparţine patologiei sau normalităţii. Şi, încă un argument că nu ne aflăm în faţa unui manual de psihiatrie : cartea nu oferă algoritmele de gîndire medicală conform căreia are loc această decizie. Se dezbate doar fundamentul teoretic al gîndirii, pentru ca o asemenea decizie să poată fi luată, dar nici acest aspect al problemei nu este o preocupare exclusivă a autorilor. Cartea este de psihiatrie aşa cum, printre altele, este de sociologie, de antroponomie, de sondare a unei caractereologii moderne, cum este o incursiune polemică antifreudistă, foarte puternic şi cu nerv formulată. Niciunde n-am găsit ca aici, orientate împotriva inconsistenţei teoriei freudiene, mai multe argumente. În acest sens, nu ne aflăm în faţa unei cărţi de medicină.

ION ARIEŞANU : Nu numai în capitolul dedicat problematicii persoanei şi caracterului, ci în întreaga ţesătură a lucrării se resimte ideea trăirii insului, a individului, prin comunitate. Această tendinţă a omului, de-a se orienta spre social, face ca individul să fie el însuşi, să devină eficient, un veritabil coautor al vieţii sociale, un „dedicat", al altora, un altruist. În acest sens, autorii scot în evidenţă ideea atît de scumpă filosofiei noastre, aceea a comunicării individuale, a smulgerii din izolare a insului, care, la nevrotici, atinge zone maligne de solitudine neagră. Pare paradoxal, dar cartea aceasta pledează, ca remediu, ca metodă de însănătoşire, tocmai pe sprijinirea celor izolaţi sufleteşte, pe triada eu-tu-el, pe comunicarea generoasă cu **restul,** deoarece, cunoscîndu-se pe sine, individul devine el însuşi şi, deci, are şansa de a fi şi al lumii din jur.

FLORIN GÂLDĂU : Eu aş adăuga că trebuie să susţin pînă la capăt ideea cu o observaţie, în calitate de practician : colegii mei au observat că ni se promite în această carte apariţia în viitor cu aceeaşi idee triadică a unei cărţi despre psihoză şi a alteia despre psihopatie. Cu alte cuvinte, se merge totuşi pe o schemă clinică, dar cred totuşi că intenţionalitatea este şi medicală. La un moment dat se dau pur şi simplu nişte sfaturi, e adevărat nu prea numeroase, de tip-reţetă, privind principii de psihoterapie şi chiar de medicaţie.

ION MAXIM : Cartea nu are un caracter strict ştiinţific pentru că nu a fost în intenţia autorilor acest lucru : nu se fac trimiteri precise, nu are bibliografie Este foarte apropiată de literatură, în sensul cel mai bun al cuvîntului. Orice disciplină ştiinţifică poate primi şi o haină literară. Psihiatria este însă solidară literaturii, aşa cum este cu psihologia, sau mai exact spus cu antropologia filosofică. Nu numai pentru că orice caz al psihiatrului poate deveni nucleul unei cărţi de literatură, ci pentru că autorii au conceput-o astfel : o carte cu o dezbatere larg deschisă, în care cunoaşterea şi sondarea adîncimilor sufleteşti, introspecţia şi observaţia sînt structurate literar. Este o carte şi c caracter interdisciplinar, deoarece utilizează cercetările recente ale structuralismului, teoriei informaţiei, ciberneticii etc., toate acestea sintetizate într-o antropologie filosofică sui-generis De departe se poate vedea şi utilizarea modelului triadic din cartea anterioară scrisă de cei doi : **Psihologie şi informaţie.** Se fructifică perspectiva structuralistă, abordată acolo, dezorganizarea nevrotică fiind considerată drept o pierdere a echilibrului triadic. EU-TU-EL, o despicare sau o dizolvare a unităţii psihismului. Modelul triadic este recunoscut şi aici şi formează, credem, coordonata principală a acestei antropologii. Se dezbate şi controversata teorie freudistă. Şcoala de la Timişoara este antifreudistă şi argumentele aduse pledează pentru înlăturarea metodei din practica psihiatrică.

ŞTEFAN STÖSSEL : Permiteţi-mi să fac o destăinuire de metodică, dintre „secretele" şcolii noastre de psihiatrie. De mai multe ori, s-au auzit voci printre psihiatri, că ar sacrifica rigurozitatea limbajului ştiinţific în favoarea caracterului mai larg, descriptiv şi aluziv, al limbajului poetic. Aş dori să precizez că despre incertitudini nu se poate vorbi întotdeauna într-o manieră riguros ştiinţifică. Excepţie ar fi, poate, incertitudinea lumii fizice : ea a şi fost prinsă în „capcana" unor formule. Însă incertitudinea din domeniul expresiv al omului, incertitudine privind transpoziţia posibilă a unei trăiri într-un text, nu poate fi tratată decît cu un limbaj literar. De data aceasta, limbajul literar îşi serveşte metodic tema deoarece apropie mai direct şi mai limpede (!) de cititor, fie el versat, fie el naiv, o tematică care altfel ar rămîne inaccesibilă. A reproşa unei asemenea cărţi cum este „Nevrozele" că foloseşte limbajul poetic, ar echivala cu a reproşa unui poet că scrie într-un limbaj poetic. Eu cred în vigoarea limbajului poetic.

ION ARIEŞANU : Impresionează, în paginile cărţii, sentimentul acţiunii, al luptei psihiatrului pentru a depăşi impasul celui maladiv. Dar lupta şi acţiunea, depăşirea, sînt cerinţe nu numai din aria psihiatriei şi maladiei, ci ele devin o constantă însăşi a existenţei, prin ele victoria sănătăţii asupra bolii fiind, dacă nu asigurată întotdeauna, în orice caz, o acţiune posibilă pozitivă. În jocul amplu al vieţii, însăşi nevroza poate coexista cu individul ca trăsătură umană a existenţei sale. Însă doar în cazul depăşirii unei limite, cînd fiinţa este „invadată" – cum zic autorii, de existenţă, numai atunci intră în joc dezechilibrul, eşecul, existenţa pauperă şi, deci, maladia. Ideea că nevroza poate fi şi o notă majoră în gama afectelor individului, că e[illegible] poate face parte din viaţa insului, nu [illegible] ca o formă de boală, este o idee interesantă, motivată de autori, demonstrîndu-se, astfel, că în tabloul desfăşurărilor dialectice al vieţii, nevroza însăşi, pe o treaptă a sa, poate intra în insuşi suflul existenţei, în marea luptă a contrariilor fiinţei umane şi, deci, sociale.

ANDREI A. LILLIN : Complexitatea problemelor care au fost atinse în cadrul discuţiei noastre nu poate avea o rezolvare schematică sau şablonardă. Trebuie să intrăm mai în adîncimea analizei raportului între codul general valabil al limbii şi codul individual poetic al lui x sau y, poet considerat de unii sănătos, de alţii nevropat. Codul general valabil al limbii este datul unei evoluţii istorice la care contribuie, pe lîngă consensul adoptat în societate cu privire la diferitele semne, şi contribuţia unor individualităţi cu darul de creaţie lingvistică : poeţi, prozatori, filozofi, oameni de ştiinţă etc. Codul general are în evoluţia fiecărui individ un caracter vicariant, el reglementează comunicarea între membrii triadei antroponomice – **eu – tu – el** ; pe de altă parte, el constituie etalonul pe baza căruia se poate stabili măsura în care cineva este creator. Nu cred însă că problema ar putea fi limitată la atît. Studiind limba literară, datul creativităţii expresive, putem vedea că, în diferitele momente ale actului de creaţie, ceea ce se polarizează în operă este condiţionat întotdeauna şi de un număr mare de factori extrapersonali. Şi în cazul acesta există o oarecare tradiţie. Versul sau proza urmează unor anumite modele chiar şi în cadrul unor creaţii absolut originale. Pe de altă parte, oscilaţiile de limbaj în creaţia individuală stau şi sub influenţa momentului. Mai departe, unii creatori reiau opera, retuşînd-o. Şi în cazul acesta se va vedea cum tensiunea între codul general şi codul individual creşte sau descreşte. Deci a statua un fel de manicheism în estetică, pe baza criteriilor medicale între sănătos şi bolnav, este mai mult decît hazardat. În ceea ce priveşte antifreudismul cărţii în discuţie, consider bucuria că freudismul, prin această carte, va fi abolit, ca fiind prea timpurie. Însfîrşit, nu sînt mulţumit cu termenul „lume" introdus în această carte. Eu aş pleda, în epoca poluării multilaterale, atît a mediului ambiant cît şi a mediului moral, pentru un alt concept. Aş îndrăzni, de pildă, să propun studiul nevrozelor în raport cu procesul de urbanizare care se produce în zilele noastre. Pe vremea lui Freud problema psihicului a fost adusă în raport cu mediul familiei burgheze. Complexul oedipian, ca concept, este un reflex al camerei de copil (Kinderstube). În societatea contemporană, această cameră de copil joacă un rol foarte redus. Raportul dintre copii şi părinţi este astăzi diferit de acela de acum 70 de ani. Şi, în consecinţă, mediul pe care l-aş numi **environement,** termen ce l-aş propune în locul lui „lume", prea larg şi prea strîmt totodată, deci mediul ambiant, va trebui să fie analizat mai atent ca şi contribuţia sa în cadrul nevrozei.

ION ARIEŞANU : Cartea aceasta poate să fie, prin unele capitole, şi cod moral al psihiatrului, dar şi cod antropologic, studiind esenţa şi perspectivele umane, dialectica naturii umane. În acest sens, demne de reţinut sînt paginile ilustrînd tristeţea individului ca trăsătură nu numai a maladiei nevrotice, ci şi ca una care dă substanţă cretoare fiinţei. Tristeţea-patologie şi tristeţea-creatoare fac să ne decidem asupra acestor disocieri nete, în care acest simţămînt profund poate deveni pentru om un act integrator, o nuanţă, o culoare în plus, după cum tristeţea-boală, depresia, poate să ducă la sterilitate afectivă, la bararea speranţei, la eşec, la renunţarea la viaţă, la căderea în trecut, prin care **„timpul îşi devine sieşi propriul monument funerar",** deoarece viitorul fiind închis, fără perspectivă, nici prezentul nu mai are sens. Condiţia umană, prin care omul contemporan îşi găseşte alţi parametrii de realizare în trecut, face ca ideea aceasta a depăşirii, a plenitudinii spirituale, a smulgerii din reperele necomunicării bolnave şi triste, să fie un laitmotiv generos al cărţii.

ŞTEFAN STÖSSEL : Într-o anumită parte a cărţii, autorii vorbesc despre un mesaj de sacrificiu care se transmite prospectiv de la o generaţie la alta şi, într-un alt pasaj, meditînd asupra valorii, o definesc ca renunţare deliberată la o cotă parte din propriul cîmp de libertate în favoarea altuia. Or, nevroticul, spre deosebire de insul normal, nu este dispus (sau apt ?) la acest sacrificiu de valoare, într-un fel este incapabil de atitudine valorică, indiferent dacă el aparţine procesului de urbanizare sau „nevrozei ruralis". „Lumea", aici şi acum, e un termen de largă respiraţie. Prin lume însă nu este definit nevroticul ci domeniul în care el trebuie căutat. Cei incapabili de sacrificiu, pierduţi în gelatina egoismului lor, pot fi şi altfel, persoane patologice, nu neapărat nevrotice : pot să fie psihotici sau psihopaţi. Deci, nevroticul, pe undeva, este un prost platnic de valori. La banca valorilor nu are credit.

ADRIAN RACHIERU : Reţin din această carte şi ideea că, în clinica nevrozelor, eludarea studiului socio-cultural al cadrului concret se dovedeşte a fi falimentară. Respectiv, din perspectivă socio-culturală, ne-

(Continuare în pag. 7)

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 23 februarie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roşii din judeţul Harghita. 9,35 Daktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Ce ştim şi ce nu ştim despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,10 Magazin sportiv. 16,10 În sprijinul activităţii cultural-artistice de amatori, pentru campania electorală. 16,25 Cluj-Napoca pe treptele istoriei. 16,55 Steaua fără nume. 17,50 Film serial. Ruinele împuşcă. Episodul IV. 19,00 Reporter '75. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Povestea a trei iubiri. 20,00 Telejurnal. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 24 februarie

16,00 Telex. 16,05 Emisiune de cîntece patriotice. 16,20 Schiul ? Nimic mai simplu ! (VIII). 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Adevăruri simple. 20,15 Univers ştiinţific. 20,50 Roman foileton : Umbra turnului. Ultimul episod. 21,40 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 25 fabruarie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicţionar. Bibi Andersson în filmul artistic : Voi fi mamă. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 – 17,00 Curs de limbă engleză. 17,30 Telex. 17,35 Imagini din Kuweit. 17,45 Legile ţării, legile noastre ! 17,55 Algoritm Tv. 18,25 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Azi — judeţul Ilfov. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20.25 Seară de teatru. Descoperirea familiei — de Ion Brad. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 26 februarie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Concertul orchestrei de muzică populară a Radioteleviziunii. 11,30 Film serial. 12,20 Program de cîntece corale. 12,35 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 — 17,00 Curs de limbă franceză. 17,30 Telex. 17,35 Din lumea plantelor şi animalelor. 18,05 Scena. 18,20 Forum. 18,45 În sprijinul activităţii cultural-artistice de amatori, pentru campania electorală. 19.00 Contemporanele noastre. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20.00 30 de ani de la acel memorabil 6 Martie. 20.15 Cadran economic mondial. 20,30 Telecinemateca. Ciclul O mare actriţă : Liubov Orlova în Primăvara. 22,10 24 de ore.

JOI, 27 februarie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Muzica. 17,25 Universitatea Tv. 17,55 Biruit-au gîndul... 18,20 Lecţii Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Azi — judeţul Arad. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Handbal masculin : Steaua Bucureşti — Borac Banja Luka. 21.10 30 de ani de la acel memoriabil 6 Martie. 21,25 Reportaj T. Candidaţii noştri. 21,40 Ritm, tinereţe, dans... 22,10 24 de ore.

VINERI, 28 februarie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Azi — judeţul Constanţa. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic : Insolaţie. 21,30 Muzeu şi atelier. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 1 martie

10,00 Biblioteca pentru toţi (reluare). 10,45 Năzdrăvanul Dennis. 11,10 Program de cîntece şi jocuri interpretate de Ansamblul folcloric „Strugurelul" al Casei de cultură din Drăgăşani. 11,30 Tribuna Tv. 11,50 Telecinemateca (reluare). 13,30 Telex. 13,35 Expediţie de vînătoare. 13,55 Preferinţele dv. muzicale sînt şi ale noastre... 14,40 Teleglob. 15,00 Vîrstele peliculei. 15,55 Fotbal : Politehnica Iaşi — Olimpia Satu Mare. Caleidoscop cultural-artistic. 18,00 Emisiune de versuri. 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Misiune imposibilă. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Întîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

ANIVERSĂRI

Descartes — erou al raţiunii

Cu 325 de ani în urmă, la 11 februarie 1650, murea la Stockholm, în Suedia, în vîrstă de numai cincizeci şi trei de ani, marele cugetător francez René Descartes. El îşi părăsise de timpuriu ţara natală, pentru a se stabili în paşnica şi toleranta Olandă, unde a petrecut douăzeci de ani lucrînd la reformarea ştiinţelor şi a filosofiei. Şederea în Olanda îi devenise în ultimii ani insuportabilă. Răspîndirea ideilor sale în această ţară începuse să alarmeze cercurile teologice care dezlănţuie o campanie furibundă împotriva sa. Denunţat de Voetius, rectorul universităţii din Utrecht, Descartes este ameninţat cu acuzaţia de ateism şi cu arderea cărţilor sale de mîna călăului. Intervenţia ambasadorului francez oprise, e drept, această procedură, dar cine-l putea asigura pe filosof că data viitoare lucrurile nu vor merge pînă la capăt ? De aceea a dat curs invitaţiei, mai demult formulate de frumoasa şi instruita regină Cristina a Suediei, de a veni la curtea ei, unde va fi în siguranţă. Sănătatea sa şubredă n-a putut rezista programului matinal şi obligaţiilor de curte, pe care i le-a impus regina, şi nici rigorilor climatului nordic. La numai patru luni după venirea în Suedia, filosoful cade bolnav, mai apucînd să le spună medicilor care vroiau să-i ia sînge, după obiceiul timpului : **„domnilor, cruţaţi sîngele francez".**

Ce idei periculoase conţinea oare opera acestui gînditor încît congregaţia Indexului să o proscrie, în 1663, **donec corrigantur,** iar regele Franţei să interzică pronunţarea elogiului funebru în 1667, cînd rămăşiţele sale au fost aduse din Suedia şi înmormîntate în pămîntul natal ? Ce i-a nemulţumit atunci pe teologi şi pe reprezentanţii absolutismului feudal ?

I-a nemulţumit un adevăr simplu, ca toate marile adevăruri, care putea constitui însă punctul arhimedic al răsturnării tuturor valorilor. Raţiunea, identificată în mod semnificativ cu bunul simţ, **„este în mod firesc egală la toţi oamenii",** este **„lucrul cel mai drept împărţit în lume",** afirmă Descartes încă de la începutul celei mai cunoscute dintre lucrările sale, **Discurs asupra metodei.** Oamenii au toţi, indiferent de poziţia lor în ierarhia socială, capacitatea **„de a judeca bine şi de a deosebi adevărul de fals".** Acest **„democratism al raţiunii"** avea implicaţii pe care, chiar dacă nu le-a dezvoltat Descartes însuşi, le-au sesizat aceia care au mers pe urmele sale, şi îndeosebi filosofii care au pregătit din punct de vedere ideologic Revoluţia Franceză. Egalitatea oamenilor ca fiinţe raţionale era numai una din aceste implicaţii. Supunerea tuturor domeniilor, nu numai a celui filosofic şi ştiinţific, pe care le are în vedere Descartes, dar şi a celui social, politic şi religios, faţă de judecata raţiunii — este alta. Descartes pregăteşte, astfel, fără s-o ştie şi fără s-o dorească, marea răsturnare revoluţionară de la sfîrşitul veacului următor.

Dar dacă toţi oamenii sînt deopotrivă înzestraţi cu capacitatea de a cunoaşte adevărul, nu toţi ajung să-l cunoască efectiv. **„Căci nu este de ajuns să avem mintea sănătoasă, principalul este să o folosim bine".** Tocmai de aceea filosoful se ocupă de buna folosire a raţiunii, adică de elaborarea unei metode apte să ne conducă la adevăr. Preocuparea privind metoda este de altfel comună gînditorilor epocii. Este suficient să amintim aici numele contemporanului său englez mai vîrstnic, Francis Bacon. Generalitatea preocupărilor privind metoda are explicaţii multiple. Prăbuşirea principiului scolastic al autorităţii a făcut necesară căutarea unui criteriu nou al adevărului, care nu putea fi găsit decît prin elaborarea unor reguli sigure după care să decurgă cercetarea. Metoda trebuie să garanteze prin ea însăşi adevărul cunoştinţelor obţinute prin utilizarea ei. Constituirea ştiinţelor moderne a fost un alt factor care a pus la ordinea zilei problema metodei. În ceea ce-l priveşte pe Descartes, el a pornit de la cercetările sale matematice. Preocupat încă din anii de studiu, petrecuţi în colegiul iezuit din La Flèche, de matematici, el a ajuns în toamna anului 1619 la elaborarea unei metode generale de rezolvare a problemelor de geometrie, prin aplicarea calculului algebric. Entuziasmat de descoperirea făcută, care este ideea de bază a geometriei sale analitice, Descartes concepe acum posibilitatea aplicării unei metode unice la toate problemele care s-ar putea prezenta spiritului uman. Regulile acestei metode vor fi descoperite prin studierea activităţii spiritului în domeniul în care acesta a ajuns la rezultatele cele mai sigure : în matematici. Nu este vorba, aşadar, de a strămuta **tale-quale** metoda matematică în celelalte domenii ale cunoaşterii, ci de a desprinde de ceea ce aceasta are esenţial şi a elabora astfel un sistem de reguli generale. Descartes întemeiază generalitatea metodei pe identitatea cu sine a spiritului uman, indiferent de domeniul la care acesta se aplică. Regulile metodei la care filosoful se va opri, în cele din urmă, sînt : evidenţa, analiza, sinteza şi enumerarea completă. Nu poate fi vorba aici de prezentarea lor mai detaliată. În orice caz, aplicînd aceste reguli **„nu pot exista lucruri oricît de îndepărtate la care să nu ajungem şi oricît de ascunse, pe care să nu le descoperim".** Filosoful crede cu tărie în progresul indefinit al cunoaşterii umane, în dezvoltarea ştiinţei care trebuie să ne ajute să devenim **„stăpînii şi posesorii naturii".** Metoda este un lucru important, dar nu este totul. În prefaţa la ediţia franceză a lucrării sale **Principiile filosofiei,** Descartes compară filosofia, care pentru el înseamnă ansamblul cunoştinţelor umane, cu un arbore. Rădăcina acestuia este metafizica, trunchiul este fizica, iar ramurile dătătoare de roade sînt mecanica, medicina şi morala. Trăinicia edificiului depinde de trăinicia bazei sale, cum viaţa arborelui depinde de rădăcina sa. De aceea Descartes va acorda o atenţie deosebită elaborării unei metafizici sigure, care să aibă, gîndea el, aceeaşi certitudine ca şi geometria. Pentru a ajunge la o asemenea metafizică, trebuie să începem prin a ne îndoi de toate ideile incerte de pînă acum, de tot ceea ce ştim. Principiul îndoielii, definitoriu pentru cartezianism, este consecinţa firească a raţionalismului său şi totodată o idee filosofică cu adevărat revoluţionară. Descartes se va strădui să-i atenueze semnificaţia, să-i restrîngă aria de aplicare, pentru a nu intra în conflict direct cu scolastica oficială şi cu autoritatea bisericească şi civilă. Deviza sa a fost : **bene qui latuit, bene vixit** (cine se ascunde bine, trăieşte bine). Conformismul personal al lui Descartes nu anulează însă importanţa revoluţionară a principiului îndoielii. Să nu uităm totuşi că procesul lui Galilei a avut loc în acea vreme (1633) şi că Descartes însuşi a avut de suferit în ultima parte a vieţii persecuţia cercurilor teologice.

Îndoiala generalizată, „hiperbolică", ne conduce la un prim adevăr neîndoielnic : **cogito, ergo, sum.** Îndoiala este o activitate a gîndirii, iar aceasta este atributul unei fiinţe, cugetătoare **(res cogitans).** Mă pot îndoi de toate dar nu de existenţa mea ca fiinţă care gîndeşte. Căci îndoiala dovedeşte ea însăşi existenţa mea. **Cogito** este astfel punctul de plecare al metafizicii carteziene şi, de aceea, ea are un caracter idealist. Cum va arăta mai tîrziu Kant, experienţa internă (experienţa propriului eu) este condiţionată de experienţa externă, adică de experienţa lumii exterioare.

Metafizica lui Descartes este de asemeni dualistă : substanţa întinsă (corpul) şi substanţa cugetătoare (gîndirea) sînt independente. Întîlnim totodată în ea teza existenţei divinităţii ca garant suprem al adevărurilor clare şi distincte ale minţii omeneşti. Punctul final al acestei metafizici este afirmarea existenţei lumii exterioare, a lumii corpurilor.

Studiul acestora, mai exact studiul întinderii şi mişcării lor, formează obiectul fizicii. Fizica lui Descartes în istoria gîndirii umane este dată de raţionalismul său, de încrederea sa în puterea nemărginită de cunoaştere a omului şi în progresul nelimitat al ştiinţelor, puse în slujba bunăstării omului. Deşi raţionalismul de tip analitic, elaborat de Descartes, a fost depăşit prin instituirea unui raţionalism dialectic, un anumit fond comun există în amîndouă. Pentru noi, cei de astăzi, Descartes rămîne un erou al raţiunii, un deschizător de drumuri, un precursor.

VIOREL COLŢESCU

NEVROZELE

(Urmare din pag. 4)

vroza poate fi definită ca o deteriorare posibilă a condiţiilor de inserţie socială. În acest contex, etiologia nevrozelor poate oferi informaţii esenţiale atît despre agentul uman cît şi despre unitatea în care acesta se inserează. Importantă este însă interacţiunea între configuraţia situaţională, într-o permanentă dinamică, şi structura persoanei. Aş dori să subliniez amplificarea agresiunilor psihosociale ca agent patogen în contextul societăţii moderne. Se afirmă că aceste condiţii constituie factori potenţiali de agresiune. Omul reprezintă un biosistem, cu capacitate limitată de schimbare, iar schimbarea este viaţa însăşi, viaţa fiind o permanentă adoptare. Aceste schimbări se plătesc pe plan psihologic deoarece cerinţele de adaptare la nou sînt constrictive. Cadrul socio-economic, care, de fapt, reclamă problema integrării, se defineşte atît prin variabile sociologice cu rol activizator, cît şi prin variabile psihologice şi biofiziologice. Or, constrictivul, pe care îl impune adaptarea la nou, îl declanşează tocmai conflictul, fie cu sine, fie cu mediul. La nivel psihosocial, aceste schimbări se traduc în stări conflictuale. Devine imperativ necesitatea formării nu atît a unor deprinderi noi, pentru omul contemporan, cît a unei permanente abilităţi de adoptare. Este tocmai ceea ce vehiculează educaţia pentru schimbare, reclamînd un permanent efort de adaptare. Cartea nu este nici multi-nici interdisciplinară, ci realizează o veritabilă tranzdisciplinaritate. Autorii insistă prea mult asupra unei perspective filosofice abstracte. prea puţin asupra celei sociologic concrete.

ION MAXIM : Dacă fiecare din noi am fi cerut ca autorii să insiste asupra problemelor ce ne interesează, atunci cartea şi-ar fi pierdut sensul. Sociologiei i s-a acordat suficient interes, urmînd ca datele furnizate să fie preluate şi utilizate de sociologi în căutările viitoare.

ŞTEFAN STÖSSEL : Aş dori să subliniez caracterul optimist al cărţii deoarece se referă ca la un fundal, la funcţia **antialienantă-dezalienantă** a lumii concrete în care ne aflăm. În ceea ce priveşte tristeţea, unii au crezut că identifică aici o inconsecvenţă fundamentală a cărţii. Aceştia n-au înţeles că tristeţea este reperul faţă de care omul îşi construieşte permanent, ca împotriva unei scurgeri inverse a timpului, replica unui paradis imediat. Dacă starea fundamentală a omului ar fi fericirea atunci — aşa cum afirmă autorii — drumul către o altă fericire ar viza un supraparadis. Or, autodepăşirea înseamnă şi depăşirea tristeţii, înseamnă şi creaţie de modele, iar nevroticul nu se poate autodepăşi, nu poate creea, decade pe un fundal de tristeţe. Omul este o fiinţă optimistă pentru că depăşeşte permanent tristeţea.

ION MAXIM : Optimismul ce se desprinde din paginile acestei cărţi arată tot odată caracterul ei profund umanist. Cine s-ar fi aşteptat ca o carte despre nevroze să aibă acest caracter reconfortant, făcînd din speranţă o dimensiune creatoare, semnificînd în acelaşi timp o atitudine morală. Alături de speranţă, frumosul devine modelul general de gîndire despre problemele omului. Medicina fiind, într-o asemenea perspectivă, o istorie generoasă a umanităţii.

ANDREI A. LILLIN : Aş sublinia caracterul literar al cărţii. Ea se citeşte ca un roman abstract. Întrucîtva, acest volum ar putea fi acceptat ca termen de comparaţie pentru acea literatură cu eroii cenuşii, pe care autorii lor îi consideră buni sau răi, dar absolut sănătoşi în toate circumstanţele vieţii şi independeţi de mediul în care trăiesc. Această literatură cenuşie, care pare a fi scrisă pentru a-l îndepărta pe cititor de literatură, este remediată prin asemenea cărţi de înaltă valoare ştiinţifică şi literară totodată.

ADRIAN RACHIERU : Remarcînd densele pagini de rafinată „filosofie psihiatrică" ale acestui volum, nu-mi ascund regretul absenţei unei „concretizări sociologice" — reclamată de un capitol precum „Nevroze şi lume", de pildă ; într-o „lume fără inimă şi suflet" — cum caracteriza Marx capitalismul (aflat actualmente în **criză de sistem**) — dezechilibrul constelaţiei de valori, criza de ideal, depersonalizarea şi unidimensionalizarea omului, manipularea lui instituţionalizată, masificarea şi reificarea relaţiilor interumane, tensiunea consumului şi proliferarea pseudo-valorilor (prin invazia kitsch-ului) constituie reflexul contradicţiei dintre o tehnologie avansată (tehnicizare neînsemnînd totdeauna raţionalizare) şi o societate depăşită istoriceşte, perpetuînd mecanisme alienante şi revendicînd — pentru suprimarea lor — **soluţii sociale,** nu medicale.

ION ARIEŞANU : Pentru psihoterapia şcolii timişorene de psihiatrie, ideea atitudinii morale înalte, a medicului, ideea visului întreţinut ca o speranţă a vindecării şi a prospecţiei, ideea comuniunii de ideal şi a fraternităţii cu cei în suferinţă, aceste idei deschid tot atîtea porţi spre o lume a valorilor morale, a comunicării şi iubirii fraterne, singurele posibile a înlătura anxietatea nevroticilor. În acest sens, cartea profesorului Pamfil şi a colaboratorului său, Ogodescu, este un tratat şi un îndreptar de etică al psihiatrului care, pentru a fi util, trebuie să intre în lumea suferinţei cu o morală înaltă şi să „vorbească toate limbile" spre a fi ascultat, dar el este şi un cod al celui integru, pus să traverseze, alături de acest „campion dantesc", o lume a bolii, posibilă a deveni, mîine, o lume a sănătăţii şi speranţei.

Discuţie realizată de
ION ARIEŞANU

RECORDING

— „Topul revistei ORIZONT este foarte bun... Melodiile sînt unele vechi, dar sînt de o factură şi o muzicalitate ce dovedeşte măiestria interpretului sau grupului. Deci, să avem un top al calităţii... Generaţia noastră trebuie să fie conştientă că trebuie să lase ceva de bun augur în urma ei... Printr-un geam format din portativul muzical poate pătrunde pe o undă de bucurie sau melancolie tot ce poate crea genialul tînăr al secolului nostru... Muzica tînără scuteşte de plictiseală şi monotonie... Noul învinge fără zgomot" (VASILE OVIDIU IUGA, Timişoara).

— „Formaţia ROD-FOLK (Giurgiu) vă mulţumeşte pentru intrarea în top". (OCTAVIAN FLOREA, Piteşti).

— „... grupuri ca PRO MUSICA, PROGRESIV TM, PHOENIX merită mai multe rînduri din partea dumneavoastră... O piesă a grupului F.F.M. a fost prezentată cu titlul de SOARELE DE-O SĂ RĂSARĂ în loc de ÎNDEMN, miercuri, 6 februarie, în emisiune. (MARE DUDU, Timişoara).

— „Pentru prima dată aflu că un top trebuie să fie atît de mic încît să se încadreze într-o emisiune... Nicăieri un săptămînal nu publică un top de cinci locuri... Calitatea ajunge după un timp şi la Timişoara. Oare abia acum observaţi acele piese excelente ? (GEORGE MILOŞ, Timişoara).

Cele două redacţii mulţumesc pentru toate opiniile, pe care le găsesc intesesante, constructive. Dorim să stabiliţi (şi să ne comunicaţi) data şi ora la care putem convoca o mică întrunire, la sediul radioului sau al revistei cu toţi cei ce au găsit nimerit să ne scrie.

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA DE GRAFICA FR. SCHREIBER

Surprinzătoare prin forța imaginii, de refacere a raporturilor expresioniste printr-o opțiune de o certă consecvență, grafica lui Friederich Schreiber, expusă în sălile studio-arte, asigură o simbologie rafinată a concepției compoziționale, într-o viziune organică.

Operînd cu imagini inteligibile, încărcate de sensuri metaforice, grafica expusă este profund legată de frumusețe, de supravițuire și de comunicare. Rezultat inevitabil și firesc, obținut la întîlnirea dintre actul de descoperire metodică, a unei lumi plăsmuite, lumea obiectelor separate, unele lucrări („Pace", „Război", „Pămînt tragic") realizate în cadrilaje nuanțate, mărturisesc angajarea artistului în mijlocul frămîntărilor dramatice ale contemporaneității. Alte lucrări de factură mitologică, realizate în diferite variante („Prometeu I–II", „Icar I–II–V") se înscriu pe linia confruntărilor care iau aspectul unor încercări posibile, oferite gîndirii și privirii. Dinamica provocare ireductibilă a tensiunii, dominată de calmul aparent al construcției mai geometrizate, în lucrările „Secretul minotaurului", „Condiția minotaurului" potențează valoarea alegoriei și formelor liniare.

În general, această grafică posedă capacitatea de a reflecta stările afective ale artistului, prin nuanțări subtile de grinzi care se interpolează între negrul cernelii și albul imaculat al hîrtiei.

Fără să aibă o valoare deosebită, dar plăcută în unitate, acuarela ne prezintă o suită de imagini numerotate din Herculane și Dobrogea. Notații intime ale dialogului cu peisajul, posedînd calitățile tradiționale, acuarela lui Schreiber se convertește în imagini lirice ușor abstractizate.

RADU MELNIC

MUZICĂ

UN ARTIST LA CEASUL ÎMPLINIRILOR – IULIU MARE

La operă, afișele au difuzat numele unui tenor mai puțin cunoscut, A. NICOLESCU ce a apărut recent în două din spectacolele săptămînii trecute **Rigoletto** și **Faust.** Solist al operei bucureștene, oaspetele impune atenție prin corectitudinea manifestată față de partitură, acel respect pentru integritatea textului verdian, care a anulat „salturile" cu care alți tenori au cam început să ne obișnuiască. Voce lirică, excesiv de lirică chiar, cu o mare lejeritate în acut, oaspetele nu a apărut marcat nici de țesătura dificilă, nici de temutele Si bemoluri. De unde impresia de seriozitate a prezenței sale. Dar nu mai mult, căci calitatea vocală etalată nu a fost în măsură să declanșeze entuziasmul melomanilor avizați, ce preferă pregnanța versiunilor mai „spinte". Spectacolul de Rigoletto s-a înscris totuși ca un eveniment, prin cîteva evoluții ce se cuvin creionate cu majuscule : IULIU MARE face aici una din cele mai ilustrative creații asupra resurselor sale interpretative. Rolul îi permite să survoleze în egală măsură tragicul și comicul, iubirea sfîntă ori ura demonică, afecte umane aflate la antipodul lor. Memorabil acel „Pari siamo" încărcat de vibrații dureroase, patetice ori duioșia caldă cu care-și înconjoară fiica în duetul imediat următor. Dar cel mai zguduitor moment rămîne „Cortigiani", prin aceea spectaculoasă amplificare a subtextelor implicate. Șirul lung de seri petrecute în haina „măscăriciului" Curții de Mantua l-au ajutat pe I. Mare să radiografieze cu exactitate dimensiunea acelui uriaș zvîcnet sufletesc al tatălui care, ignorîndu-și condiția de bufon înfruntă, amenință ori imploră, printr-o suită de accente vocale și scenice admirabil distribuite. O mare împlinire, deopotrivă pentru interpret cît și pentru instituție. În Gilda COLORATURA LUI VIORICA POP-IVAN se confirmă ca aceeași pedantă artistă, ce-și rezolvă abil dificultățile supraacutului, sugerînd scenic candoarea scontată în dimensionarea conflictului. La polul opus, apariția IULIEI MARPOZAN : o feminitate explozivă, plină de farmec și senzual, într-o excelentă formă vocală. Bun în rol **basul** N. POPESCU. Regretabile, în acest context, cel cîteva decalaje ale corului ori soliștilor cu fosa orchestrei.

DORU MURGU

TEATRU

ÎNTRE PARANTEZE DESPRE „EVANTAIUL UNEI LADY"

După montajul de versuri și proză **„In calitate de martor", Constantin Anatol,** actor și regizor (Teatrul de stat din Tîrgu-Mureș), revine în atenția publicului timișorean cu spectacolul **„Eventaiul unei lady"** (Oscar Wilde). Am avut impresia, după prima parte a reprezentației, că regizorul încearcă să judece lumea piesei cu ochiul „martorului" contemporan. Ceea ce-mi oferea argumente pentru o atare tratare era efectuarea (voită, îmi spuneam, detașarea prin ironie îmi spuneam) cu care **Ana Serghie Ionescu** își rostea replicile – convingerile. Dar tonul se păstrează, la această interpretă, pe tot parcursul spectacolului, (inclusă fiind experiența de viață cîștigată de personaj) fără ca la toți ceilalți interpreți (excepție făcînd **Miron Nețea,** dar inspirată excepție, în cîteva momente) să poată fi clar sesizat același mod de tratare a personajelor. Dimpotrivă. Începînd de la o anume pauză de efect a lui **Karoly Sinka,** spectacolul începe să alunece dinspre detașare spre trăire și întîmplările în care personajele sînt implicate să capete importanță ca întîmplări. Această „coborîre" (de la a privi totul din afară – la a te angrena în fapt) nu face deloc rău spectacolului, de-abia atunci începe scena să capete viață – dar pune în antiteză două stiluri (două moduri de gîndire și interpretare a piesei). Diferențele puteau fi concepute pe grupuri de personaje : sau, sau... **Lucia Doroftei** își încarcă personajul de farmec, **Elena Simionescu** construiește un rol interesant, exploatînd replicile ca fațete ale aceluiași personaj (mi s-a părut, de altfel a fi cu cîțiva pași înaintea lui Miron Nețea în ce privește profunzimea în care sondează), **Radu Avram** reușește, la rîndul său, să rămînă în memoria spectatorului. Insist asupra faptului că, luate în sine, evoluțiile acestor actori (distribuiți în roluri ce permit o desfășurare) sînt argumente pentru o analiză mult mai amplă decît permite acest spațiu. Dar există, pe ansamblul spectacolului, o nehotărîre care pare a fi de concepție. Foarte interesantă și de bun efect, scenografia lui Virgil Miloia (costume deosebit de frumoase, nu numai că îmbracă personajele, dar le subliniază și le grupează). (În paranteză fie spus, am văzut evantaie cu mai multă personalitate decît cel pus în mîna interpretei principale și despre care trebuie să fim convinși că ar avea „ceva" deosebit). „Amănunte" lîngă alte amănunte (ca, de exemplu, lecțiile despre relația actorului cu obiectul, scrise de Stanislavski sau alții) și care, puse cap la cap, ar fi putut constitui singure, subiectul unei cronici. Am scris toate acestea cu încredere în calitatea de martor a actorului și regizorului **Constantin Anatol,** pe care îl așteptăm pe scena Naționalului timișorean cu un spectacol în care calitățile sale să se afirme cu mai multă pregnanță.

ANTOANETA C. IORDACHE

CULTURĂ DE MASĂ

FĂRĂ JUMĂTĂȚI DE MĂSURĂ

Într-unul din numerele trecute ale revistei, la rubrica „Cultura de masă", am vorbit despre realizările obținute pe tărîm cultural-artistic la o școală timișoreană. Cum s-a ajuns la ele, cum se muncește în acest domeniu, cum s-ar putea munci dacă... Pentru a înlocui presupunerile prin realități, am provocat la discuție pe tovarășa profesoară Constantinescu Ioana de la Liceul de construcții de mașini, Timișoara. După 15 ani de muncă pe tărîm artistic, cu elevii, tovarășa profesoară declară :

„– Copiii muncesc cu pasiune și dăruire totală, dar nu-i atrage orice, nu-i mulțumește și nu acceptă orice. De aici începe greul. Nu întotdeauna găsim textele pe care le dorim. Multe ore pe care le-am putea folosi pentru repetiție le pierdem chinuindu-ne să încropim texte. Cînd este vorba de un montaj literar, mai e cum e ; mai adaptăm după cîte o culegere, fie și mai veche, mai refacem, dar cel puțin avem firul conducător. În ceea ce privește piesele de teatru, apelăm la clasici, am recurs chiar la Shakespeare, merge, deși tare ar fi bine să existe piese inspirate din viața elevilor. Dar o brigadă artistică de agitație ? !... Nicăieri un rînd".

Ascultînd, mi-am adus aminte de discuția avută cu tovarășa profesoară Iosana Pleavă de la Liceul de construcții nr. 2 Timișoara care consideră că publicarea într-o culegere a textelor de brigadă nu ar fi o soluție. Vitalitatea lor s-ar ofili repede. S-ar învechi.

Totuși, ce este de făcut ? Nu întotdeauna un bun regizor poate să aibe și un condei la fel de bun. Oricît de la îndemnă ar fi subiectele, muza refuză să le însoțească. Și atunci ? Rămînem fără texte sau cu unele de o calitate îndoielnică ? Să nu existe o soluție ?

Solicitînd părerea tovarășei profesoare Birău Adela, director la Școala generală nr. 8 Timișoara, care a participat ca președintă a juriului la concursul școlar cultural-artistic din 1974, faza pe județ, secția brigăzi artistice de agitație, am cules cîteva sugestii : „Un volum de texte, ghid, sau o culegere periodică, care să fie împrospătată ori de cîte ori este nevoie, rămînînd ca sarcină a profesorului îndrumător, doar adaptarea la specificul fiecărei școli ; s-ar putea organiza concursuri pentru stabilirea celor mai bune texte de brigadă, apoi popularizarea lor, ca să poată fi la îndemîna oricui ; întruniri organizate ale profesorilor interesați, unde să se discute pe marginea celor scrise de ei, să se dea sugestii, să se completeze, să se înlăture ce este mai slab, oricum, ar fi mai bine decît să se lucreze individual, sau în cel mai bun caz să se ceară părerea vreunui coleg, la telefon. Eventual, cursuri de inițiere pentru instructorii de ansamblu artistic". „Să nu uităm, a continuat tovarășa profesoară Birău – că elevii, dacă sînt bine pregătiți încă din școală, vor putea deveni mai tîrziu animatori culturali de nădejde, poate chiar în mediul sătesc, și baza pe care o cîștigă în școală are o mare pondere".

Deci, cu puțină inițiativă, interes și dragoste, s-ar putea face mult pentru ușurarea acestei munci. Mă întreb dacă nu ar putea lua ființă, într-un fel sau altul, un grup de consultanți artistici care, urmărind activitățile artistice din școli – cam neglijate pînă acum, – să ajute, să corecteze, să dea sfaturi. Și o spun pentru că această muncă trebuie privită cu multă seriozitate și spirit de răspundere, căci avem în mîini, spre modelare, lutul în care plămădim baza formației culturale, implicit intelectuale și spirituale a copiilor noștri. Greșelile se întorc uneori împotriva noastră, de aceea, pentru copii trebuie dat totul, fără jumătăți de măsură.

LILIANA ARDELEAN

LECTURI

IRENE MOKKA :
„VERMUTUNGEN" (Presimțiri),
Editura Facla, 1974

Irene Mokka este o cunoscută poetă de limba germană din țara noastră. Volumul Presimțiri face parte din scrierile postume. Cartea este încheiată în 1972, cînd Irene Mokka se stinge. O parte dintre poeziile incluse în această carte apăruseră în revistele din țară, din R.F.G. și din Austria.

Presimțiri se înscrie în linia primelor volume ale autoarei. Și aici putem vedea intenția pronunțată a autoarei de a constitui o lume poetică din cîteva elemente revelatoare. Descoperirea esențelor, de o mare simplitate, nu reduce cu nimic nuanțele și disocierile fine ale mesajului poetic. Acea căutare a concretului, a formulelor lui surprinzătoare, în care s-au contopit atomii ființei, este însoțită de permanentul gest de mirare, de interpretare a observațiilor asupra vieții. Cuvintele își schimbă expresia, își schimbă chipul, imaginile se regenerează în ipostaze mereu noi. Acestei transformări perpetue îi corespunde, în planul realului, dinamismul lăuntric și mișcarea inepuizabilă a vieții.

Aceste trăsături, caracteristice pentru întreaga creție a poetei Irene Mokka, pot fi regăsite și în volumul de față. Dacă însă cărțile de poezie anterioare „Presimțirilor" constituiau mai mult o încadrare în spațiu, o definire a obiectelor, incluzînd germenii primari ai trăirii lirice, ai esențelor existențiale, acest ultim volum evidențiază, ca o dominantă, factorul timp. E vorba de presimțiri, deci de o stare premergătoare, dar și de anticipare. În interferența trecut-viitor, actualitatea își înmulțește fațetele, optica se schimbă. Faptul mărunt, căutat de poetă cu aceeași asiduitate ca și de Rilke, are ample semnificații umane. Din acest unghi de vedere, e ușor de intuit că și complexele asociative de metafore se schimbă. Dacă în celelalte volume precumpănea metafora nominală, acum o vom întîlni pe prim plan pe cea verbală. Sensurile suprapuse se realizează pe baza unor construcții sintactice neconvenționale. Expresii, proverbe, termeni consacrați obțin valențe noi într-un context imaginativ nou, pornind de la raportul unic poet-limbă. Și acea permanență a lumii, îmbogățită cu respirația reținută a poetului, conferă acestor poezii o fascinație reală și le situează în actualitatea noastră, căci aceste forme deschise obligă la o participare creatoare, la un efort de integrare a lor în sfera celui care le citește.

MARIANNE KLÜCKNER

SILUETE

PAȘI SPRE DESĂVÎRȘIRE

Pe procurorul PAVEL GAGA l-am întîlnit și i-am cerut să-mi mărturisească profesiunea de credință a unui jurist. Apoi l-am întîlnit pe procurorul șef Gheorghe Păscălău care mi-a spus : „Pavel Gaga e unul dintre cadrele tinere care se achită cel mai conștincios de însărcinările date". Trec pe coridoarele Procuraturii locale din Timișoara și ajung la biroul procurorului Pavel Gaga...

... Am absolvit Dreptul la Cluj, în 1972. Inițial, am fost repartizat în avocatură. Am fost trecut apoi în munca de procuror în februarie 1973, la Procuratura locală din Lugoj. La 1 august 1973, am fost solicitat la Procuratura locală din Timișoara. Trecînd de la profesiunea de avocat la cea de procuror, mi-am dat seama că întăresc mai mult rolul de apărător al legalității și am început să consider menirea pe care o am în activitatea foarte apropiată de năzuințele cu care am pășit pe treptele facultății. La angajarea mea la Procuratura locală mi-a vorbit foarte frumos, despre rolul acestei profesiuni, procurorul șef al județului Timiș. Atît colectivul de la Lugoj cît și cel de la Timișoara m-au îmbrățișat cu căldură creîndu-mi toate posibilitățile pentru desăvîrșirea mea ca jurist. Ca stagiar, am fost ajutat de procurorul șef Gheorghe Păscălău, apoi de procurorul Octavian Goga. Experiența la care vreau să ajung o învăț și de la ceilalți colegi cu mai bogată activitate, care mi-au dat sfaturi și îndrumări atunci cînd eram în cumpănă de a decide într-o cauză mai dificilă. Fiecare caz își are particularitatea sa, eu încerc să-i acord o motivare juridică la modul legal, bazat pe principii ale omeniei și egalității, pe starea de fapt rezultată din actele de urmărire penală. Îmi doresc ca activitatea pe care o desfășor să fie la înălțimea cerințelor actuale, ca nici un nevinovat să nu fie trimis în judecată, iar din punct de vedere profesional — desăvîrșirea cunoașterii temeinice a actelor normative, pentru ca, în baza acestora, să am convingerea intimă că nu am greșit în soluționarea vreunui caz.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

ACOPERIȘUL LUMII

Important e acoperișul, spune legea. Și statul în pat sub o pătură și un acoperiș, mai spune legea. Deci grăbiți-vă și acoperiți-vă într-o singură noapte, de nu, vine poliția și vă dărîmă, că nu rămîne nici o fărîmă, ordonă o lege în Italia, ceea ce se vede în filmul neorealist al lui de Sica, de săptămîna trecută. Zidarul tînăr încearcă. Încarcă multe cărămizi într-un camion și o platformă trasă de un cal, despre care nu pot să spun că era alb, pentru că era noapte și spune „plecați" și ei pleacă prin Roma, noaptea, trec cu platforma, calul și camionul pe lîngă tot felul de clădiri minunate în care tot felul de oameni cumsecade dorm probabil, se văd chiar ruinele Coliseum-ului și San Pietro, dar ei, zidarii și soția zidarului tînăr, trec pe lîngă toate acestea într-o tăcere tristă, cu gîndul la acoperiș, așezați de-a valma peste cărămizi, patul de fier și boccele.

Apare însă Groapa bunei speranțe, care poartă numele unui sfînt care-i primește în ea. Pentru cei de la etajul 10 ori 20 al blocurilor din buza gropii, acolo jos s-ar putea să fie chiar iadul. Pentru cei de acolo de jos, acolo jos, nu „s-ar putea să fie", ci cu siguranță că este raiul pe pămînt, căci groapa e adîncă și nu se vede mai nimic dincolo. Se aud doar trenurile trecînd. Deci zidarul tînăr și ceilalți zidari încearcă a doua oară, camera de doi ori patru (sau așa ceva), cu un geam, o ușă și un acoperiș se înalță, dimineața e aproape gata, geamul n-are geam, ușa n-are clanță, prin acoperiș se vede cerul, dar în cameră e un pat de fier, o femeie și cîțiva copii de împrumut sub o pătură, iar vine poliția, iar ar spune „plecați", dar legea-i lege, așa că poliția face doar un proces verbal și pleacă, zidarul tînăr și soția lui leș afară nebuni de fericire și-și privesc casa. Deodată ea apare așa de înaltă, încît ascunde tot ce ar putea fi sus, în spatele ei, minunatele blocuri adică, și filmul se termină cu această fericire a zidarului tînăr și a soției lui.

ARIADNA

VALENTIN TUDOR

IMBOLD

Columnă desprinsă din soare
In zbor implinit spre pămint,
Spre leagănul lumii din care
Se cuprinde de-a vieţii lumină.
O plasmă de apă primeşte
Mănunchiul de raze
In fantasticul drum al intoarcerii
Cu străluciri in cozi de comete,
Spectacol vertical spre pămint,
Verticală cădere de soare,
Imbold spre altă plecare.

ATITA SOARE

A adunat atita soare,
Ieşind spre lumină, incit a-nflorit.
A adunat atita soare,
Incit a devenit sămință.
A adunat atita soare
In sămință, incit a murit.
Atit de mult a murit,
Incit, ieşind spre lumină, a inflorit
Dintr-o sămință.
De-aş şti cind mai răsare,
Rara, rara mea floare.

PENTRU ZIUA ACEEA

Pentru ziua aceea
Voi aduce mirosuri de fructe şi flori,
Voi face să fie lumină
In odăile trăirilor noastre.
Regretelor
Le voi da drumul, fluturi, să zboare
Prin clipe
Şi voi deschide larg inspre tine
Ferestrele imbrăţişărilor mele
Să te primesc cu lumina,
Cu aerul zilei de vară.

CALIGRAFIE

Prin ploaie, acolo, departe,
Vezi o fărimă de cer
Senin ?
E un strop de nădejde
Că zile-nsorite
Mă aşteaptă să vin.
Vezi funiile de mătase – ale ploii
Atirnind spre pămint ?
Sint aminti i ce ne leagă
De zbucium spre stele
Şi lacrime sint.

TINERI POEŢI

PATRIEI

Mă bucuram să văd crengile inmugurite
Fluturind spre inima mea adevărate
stindarde
Ale purităţii febrile.
Mă bucuram că voi auzi iarăşi păsări
Impresurindu-mă cu glasurile lor aidoma
luminii
Pe care numai tu ai aşezat-o acolo
Intre cuvinte să se nască...

Mă bucuram să văd aceste valuri
Care nici în somn nu incetează să bată
Deasupra ramurilor tale.
Nemărturisind mă bucuram...

O, inima mea, iţi murmură clipele
O, inima mea, iţi umple fintinile !

SEPTEMBRIE, ROD AL PĂMINTULUI

Ştiu că te temi după felul nemărturisit
in care
Cuvintele miros a ţărină.
Numai intrebindu-mă aş putea să-ţi spun.
Rămii fără suris chiar dacă luna flutură
cu umilinţă
Chipul ei de om deasupra munţilor
Şi ,albă, mătasea grădinii scutură lacrimi
pe haine.
Rămii fără suris,
Septembrie işi schimbă, iată, aripile
Iar tu, cel venit aici să cuvinte,
Vei fi ramură în cerul său – rod al
pămintului...

GABRIEL STANESCU

DĂM VOTUL NOSTRU

Votul nostru – vie floare
A recunoştinţei fără de hotare
Din inimă crescută, pare
Ghem de petale rupte din soare.

In mindru inceput de primăvară,
In zi de martie, senină,
Ajunşi cu toţii-n plină vară
Dăm votul nostru pentru ţară,
Pentru popor, pentru lumină.

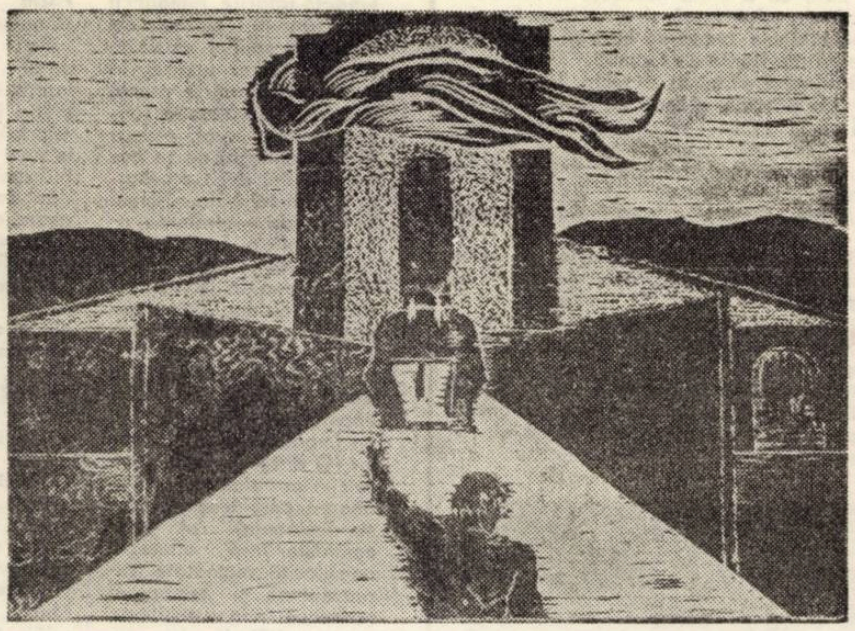

FR. SCHREIBER „Intrarea in labirint"

PETRE DINU MARCEL

BALADA LA COROLA MUNŢILOR

Cind izvoreşte gindul dintr-o frunte,
Primeşte foc şi se numeşte Munte ;
Cind izvoreşte gindul dintr-o pleoapă,
Primeşte dor şi fulgeră sub apă.

Dar gindurile ţării care suie
Primi-vor frumuseţe de statuie
Şi leagănul in care suie pruncii
Se va-ngina cu apele şi munţii.

Că piscurile cintă-n fiecare,
Ne amintesc urcuşuri milenare
Că, uneori, din vers şi din grăunte,
Se-nalţă omul şi devine Munte.

LUMINA FRUNŢII

Cind ne aflam cu toţi pe virf de stincă
Lingă uitarea aspră şi adincă,
Noi am găsit avinturi şi izvoare
Să ne-nălţăm cu frunţile spre soare.

Cind, dincolo de ziduri crenelate,
Am stat cu armele impinse-n spate,
Noi am găsit curajul şi tăria
Să strigăm : Trăiască România !

Prin timpul ce răsare şi apune,
Noi am găsit şi aur şi cărbune
Şi apele care le strigă munţii
Noi le-am adus să dea lumină frunţii.

Iar azi, sub soarele fierbinte,
Cind razele arată inainte,
Prinos aducem pentru sărbătoare
Şi-un monument cit vremea viitoare.

UMBRA OCHILOR ALBAŞTRI

Sint ca jarul din rubin
Ars de viscol şi de vin ;
Sint ca apa care cade
Şi din nori şi din cascade.
Sint cometă in cădere,
Joc de fulger printre sfere ;
Port in gene fum de aştri :
Umbra ochilor albaştri.
Miez de piatră rară sint,
Fluxul mării il frămint ;
Că sint val, care se sparge,
Lingă stele şi catarge.
Intre cer şi intre pămint
Mă ingin cu apa mării,
Fiindcă paşii mei nu sint
Ger la gleznele uitării.

COPII ŞI PĂSĂRI

Floarea e curajul seminţei
Şi noaptea fertilă a perechilor tinere
luminind.
De-aici incepe călătoria.
Pretutindeni există copii şi păsări,
nu-ţi fie teamă.

Cind tăcerea deschide vitralii,
un dor cărunt se aşterne
pe pămint.

CINTEC

Curată mi-a fost bucuria
şi tinăr ca mărul – sărutul –
Hei, telegari nebuni şi flăminzi
pierduţi in pajiştea dulce.

Frumoasă ai fost, minunată vei fi,
tinereţe !

ELY RADOVAN

IN PRAG DE MARTIE — SĂRBĂTOARE

Vine griul peste munţi
se intinde, sfint stindard ;
intre noi, la aspre nunţi,
vinuri din lumină ard.

Vine griul, mers de inger,
lin cutremurind lumina
şi in pleoapele de singer
cosmic s-a-nfocat rugina.

Vine norul dalb de floare
cind ni-s nopţile balsam,
poate-i singe rupt din soare
luminindu-se, la geam...

Vine Basmul... Tras de fluturi
prin lumina ochilor ;
– Suflete, să nu iţi scuturi
umbra prin cenuşa lor !...

Intră Primăvară-n ţară...
Gări albastre şi-au deschis
pleoapele, să nu ne doară
cerdele acestui vis...

EUGEN EVU

TINERI POEŢI

ALEXANDRU DRAGOMIR

Printre oameni

Era pe vremea cînd se culegea porumbul. Bătrînul Chim se sculă mai de dimineață decît ca de obicei. Bolise zile lungi. Ieși afară și privi cerul. Vremea se arăta bună. Ajuns în grădină, lîngă nucul bătrîn, se împiedică într-un ciot și căzu.

— Stai, moșule, să te ajut !

Bătrînul se ridică și scăpără din ochi mînios. Văzu fata lîngă gard, desculță, cîrnă, cu ochii jucăuși.

— Nu cumva te-ai lovit, moșule ?

— Caută-ți de treabă, mucoaso, că acuși vin la tine și-ți smulg cozile.

Bătrînul se apropie de gard. Ea îl aștepta. Stătea dreaptă și tăcută.

— Tu ești, Solomie ? o întrebă bătrînul.

— Eu.

— Va să zică îți pare rău de mine, Solomie ?

— Îmi pasă.

— Eu tot am să mor, Solomie, rosti posomorit bătrînul. O să vezi !

— Ba n-ai să mori !

Bătrînul plecă. Intră în casă și ceru haine curate. O porni cu pași mari spre cîmp. Toată vara nu ieșise din casă, din grădină. Urca pieptul de deal din grădină. Avea acolo un loc, o grămadă de fîn, unde se așeza turcește. Potrivea binoclul și se uita ceasuri întregi pe cîmp cum lucrează oamenii.

Și acum mergea la holde, să vadă cum se făcuse porumbul, și ce fac oamenii. Bătrînul privea în jur și se minuna. Întinderile de porumb erau parcă nesfîrșite, sub acoperișul cerului, și el era gata-gata să înceapă să plîngă și vorbea de unul singur.

În clipa aceea de după o cotitură se ivi șareta. Calul necheză scurt.

— Ai plecat să faci norme, moș Chime, spuse agronomul și opri șareta.

Bătrînul nu-i răspunse. Se urcă tăcut în șaretă. Calul o porni în trap ușor pe drumul uscat și în urma lor se ridicau nori de praf. Prin porumb treceau vîntul și frunzele tremurau, galbene. Calul continua să alerge, el îl prinse pe agronom de braț și vorbi tare, să-l audă :

— Auzi ? Cîntă pămîntul. Ca atunci. Era toamnă și taica își trăia ultimele clipe. Noi, toți, eram adunați în jurul patului. Nu-l lăsam să moară. Nevestele noastre stăteau la ușă și priveau dușmănoase, lacome. Erau îmbrăcate în negru și așteptau să moară taica. Pe urmă s-au luat la ceartă, apoi la bătaie ; se trăgeau de păr și urlau. Noi frații nu ne înțelegeam la împărțeală...

Bătrînul Chim se opri din vorbă, își potrivi pălăria și continuă :

„Nu v-ar sătura pămîntul, blestema taica. Că eu nici cînd mor n-am liniște..." Taica începu să plîngă. Plîngea încet, adînc, i se scutura cămașa pe el. Dar lui Ion și lui Mitru nu-i păsa de plînsul bătrînului. Ion a prins caii la trăsură ; pe Mița și pe Chidran. Iapa fătase de curînd și mînzul nu-i dădea pace, o sugea. Și-a început goana. Taica zăcea în trăsură pe paie și Ion mîna caii. Trăsura parcă zbura. Am întors capul. Nevestele noastre nu se mai băteau, alergau ca nebunele în urma trăsurii, cu părul despletit și strigau să oprim și să le luăm cu noi. Dar Ion nu voia să oprească. Pocneau spițele roților și smoala de pe osii fumega. Ion însă nu era mulțumit cum aleargă caii. Stătea în picioare și bătea caii ca un nebun. Și holdele jucau. Cerul era înalt, încremenit și mare. Pe urmă s-a auzit un trosnet sub roți. Ion opri caii și sări jos. În pulberea drumului, zăcea, zdrobit, mînzul. Ghemul însîngerat se desfăcu, zvîcni de cîteva ori, apoi se liniști. Taica zăcea pe spate, în paie, cu ochii închiși. Eu n-am coborît, îi țineam capul pe genunchi. Deodată a deschis ochii. Îi erau tulburi, stinși. Și-a întins privirea spre mine și gura i se strîmbă de durere. Ridică mîna spre cai, sprijin în jur. Dar la pămînturi nu era nimeni. Ca lupii s-au repezit la mine și m-au bătut. M-au călcat în picioare. Zăceam zdrobit și priveam cerul. Cînd mi-am întors privirea spre pămînt, am văzut-o pe Mița lîngă mine, îngenunchiase. I-am văzut și pe Ion și pe Mitru cum se băteau. se întinse și sufletul său zbură fără zgomot, ca o pasăre albă, spre oglinda înșelătoare a cerului. „Veniți, că taica s-o dus"... am strigat eu. Îl apucară și-l zgîlțîiră. Mortul se lăsă moale în brațele lor. Atunci lăsară mortul și se uitară la mine. M-am tras speriat înapoi și căutam Cu țepele de la trăsură... Caii nechezară și, speriați, o luară la goană cu mortul în trăsură. Pe urmă începură să sosească oamenii..."

Bătrînul Chim nu simți cînd se opri șareta. Cum îi văzură oamenii se și adunară. Locul se umplu de un zumzet vesel. Bătrînul își roti privirea asupra flăcăilor și fetelor și dădu iar de Solomie. Fata stătea la o parte, cu ochii pironiți în pămînt.

— Uite-te la ea cum face pe mironosița !

Obrajii bătrînului se învăpăiară ca focul. Printre flăcăii adunați, îl zări și pe Pau, nepotul cel mic, și-i ceru „portativul". Bătrînul luă cu grijă aparatul, îi dădu drumul și porni pe cărare. În urma lui creștea un cîntec de joc. Pe sus treceau în zbor sticleți și cinepari ce se opreau pe tulpinele de floarea-soarelui și cîntau. Era o zi frumoasă. În depărtare se conturau dealuri și șesuri. Și, cînd ajunse în livezi, sub pomi, își potrivi binoclul și privi peste cîmpuri. Văzu oameni, mulți oameni, zări oile albe, ciinii și ciobanii sprijiniți în bîte. În valea Tîrnului se aflau cazanele de fiert țuică, ieșea fum și, cum sta acolo, i se păru că o mînă nevăzută îi întinde o sticlă de țuică nouă și el o bea. La stupină albinele zumzăiau harnice și adunau mierea din florile de toamnă.

Bătrînul era liniștit și senin. Ușor ca un fulg de păpădie și înalt cît cerul. I se părea că în jurul lui se strînseră toate păsările cîmpului.

„Unde te duci, bătrîne ? îl întrebă o pasăre.

„Unde să mă duc, soro ? Cu frații mei, să culeg porumbul..."

Pe cer trecu în zbor un avion și-l văzu bine de tot ; aviatorul avea coroană de soare în jurul frunții și-i zîmbea.

„Să cîntăm, omule" ciripiră păsările.

„Hai, să-ncepem !" și cîntecul cuprinse cîmpurile.

Abia seara tîrziu îl găsiră acolo. Stătea întins în iarbă, ca un om care se odihnește după o zi de muncă grea și, lîngă el, radioul cînta.

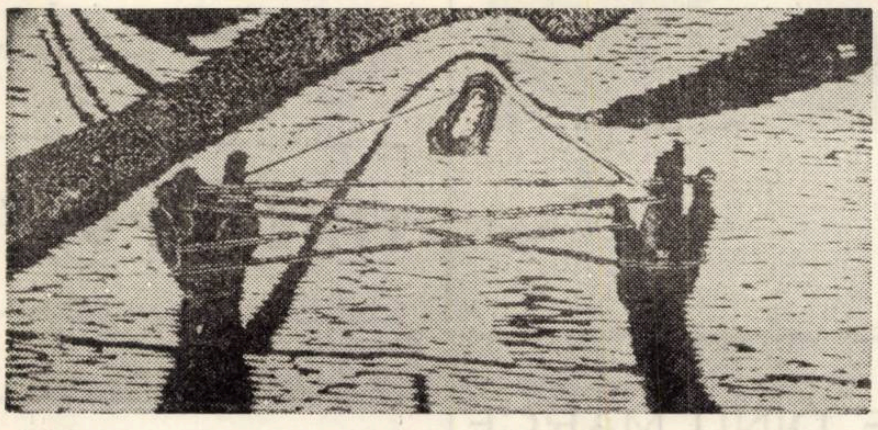

FRONTISPICII

POEZIA LUI AL. PHILIPPIDE

Poet **(Aur sterp,** 1922 ; **Stînci fulgerate,** 1930 ; **Visuri în vuietul vremii,** 1939 ; **Monolog în Babilon,** 1967), prozator **(Floarea din prăpastie,** 1942), strălucit traducător și eseist de mare distincție și profunzime, Al. Philippide s-a impus nu fără dificultăți conștiinței critice (obtuzitatea belicoasă cu care a fost întîmpinat primul său volum de versuri ni se pare astăzi de-a dreptul întristătoare), consolidîndu-și treptat reputația unui creator animat în aceeași măsură de idealuri clasice și romantice — iubitor, pe de o parte, al visului, neliniștii și reveriei ; senin, contemplativ navigator în apele clasice, pe de altă parte.

Privită acum, cînd traiectul ei a atins culmea estetică cea mai înaltă și a depășit strădaniile și ezitările cîtorva decenii, poezia lui Al. Philippide ni se dezvăluie ca **o îndelungată rătăcire romantică spre țărmuri clasice.** De vreme ce spațiul clasic ca atare a rămas undeva în trecut, păstrîndu-se numai în „glasuri", **călătoria** (obscur, nu deliberat, pregătită și condusă) nu se putea fi altfel decît presărată cu tot felul de răscruci și popasuri — terifiante, unele — altele, luminoase — „delaolaltă", însă capabile să dea la iveală tainițele individualității omenești în ansamblu.

Cum singur mărturisește (poezia **Frontispiciu,** în **Stînci fulgerate),** Al. Philippide este, prin firea sa, un împătimit al contrastelor **(O dată cu mireasma salcimilor simțeai / Duhoarea care iese din case dimineața),** al unor contraste însă, aflate în nemijlocită vecinătate, supraveghere și temperare reciprocă, în echilibru. Chiar **călătoria** de care pomeneam nu e altceva decît o cercetare atentă a propriei interiorități, cumpănită între impuls nedeslușit și luciditate, între instinct și rațiune.

Cele mai izbutite piese ale volumului dintîi (la vremea cînd peisajul care însoțea umbletul era boltit „în hrube-adînci" cu statui „năruite" și colcăind de „șerpi bătrîni") nu sînt cele de colaratură romantică (sau preromantică : **Pantomimă, Desen murdar),** ci acelea de recluziune barocă, cu antropomorfismul lor abundent, alexandrin (și ușor devitalizat) — **Muzică, Fereastră, Seninătate** — precum și „pastelurile" **(Pastel)** care, menținîndu-se în același decor de „clasicism" în ruină, invederează o bucurie cizelată, trecută prin cultură, a rodurilor, a abundenței.

Încrederea temperamentală în ordinea înțeleaptă a naturii (în general, și a celei umane în speță) alungă din vers orice declamație stridentă și orice scîncet, asigurîndu-i demnitate în expresie și o gravitate reală în substanță : **Mi-e sufletul o năruire de statui. / Le-aud cum cad fărîmă cu fărîmă. / Vecii de vis în mine se dărîmă / Făclii aprinse-n templul Nimănui" !.**

Pe frontispiciul celui de-al doilea volum stă înscris acest distih emblematic, în a cărui lapidară retorică descifrăm semnele unei noi etape : **Mi-am plăsmuit un suflet din țăndări de bolid. / Aerian și asoru cu nostalgii de vid / Sori stinși și-au stors cenușa din hăuri să încheae / Năorasnicile aschii de mii de ani pribege".** Gîndul e acum un „pustiu" înghețat (aidoma „văgăunilor" cosmice), eliberat de molozul vechilor arhitecturi, pregătit, parcă, să primească (mai bine zis să ofere) limanul calm al „rădăcinii grece".

Poetul caută, cu o înfrigurare neconvinsă, în afara sa, cauza primă **(Ceasul rău),** își îndreaptă, într-o **Invocație,** gîndul spre **Mume,** întocmește memorabile tablouri baudelaireene **(Mocirla),** se lasă, în sfîrșit, cuprins de avîntul spre alte zări, proaspete, atîtătoare. Totul se face în numele purificării prin idee, prin „aerul" cugetării : **Cînd suflă-n mine vîntul cel curat / Venit din Alpii cugetării pure, / Sînt în adîncul meu ca o pădure / Din care păsările guralive au zburat. / Și atunci alung din mine tot ce-i dușman ideii"...**

Așa se întîmplă că, în **Visuri în vuietul vremii,** poetul ajunge (se întoarce) la „vechile izvoare", găsite deopotrivă în sine și în sursele inepuizabile ale artei antice : **Ce sunet plin dau vorbele străvechi / Rostite-acum parcă-ntîia oară / Mă întorc din nou la fluviile vechi / Din care am băut odinioară.**

Drumul se îngustează pe nesimțite (recluziunea „fizică", din primul volum se schimbă într-una morală), zbuciumul se clarifică și se domolește prin comprimare : apar primele „insule" eline în „apa albastră" a mărilor dinlăuntru" **(Viața alături),** secondate de ecoul sumbru al spectacolului dionisiac din **Balada vechii spelunci.**

În mod cu totul surprinzător (dar cu urmări estetice considerabile), **popasul,** ancorarea în durata lumii greco-latine este departe de liniștea presupusă. **Monolog în Babilon** rămîne cea mai dramatică, cea mai încordată și cea mai viguroasă mărturisire de sine a autorului, atît prin polaritatea extremă a celor două tendințe, cît și prin superioara lor împăcare. Oprit, la capătul unui simbolic urcuș, dinaintea pașnicelor alei de coloane, poetul descoperă o veche cunoștință : **Un Demon sta pe crestetul columnii / Și mă privea ca un prieten vechi" (Tainicul țel).** Întruchipările mitologiei coboară resemnate către Styx **(Sirinx),** spaima de neînțeles care îl încearcă pe stihuitorul alexandrin **(Pe un papirus)** crește pînă la coșmar în texte ca **Alai** sau **Prin niște locuri rele.** Iar, alături de acestea, antologicele **Cîndva la Styx, Ausonius** sau **Călătorie și popas** — cea din urmă, mai ales, mutînd **călătoria** în meandrele hexametrilor, în a căror curgere rotundă s-a cristalizat tot ceea ce a fost mai de preț în spiritualitatea unui anumit timp și a unui anumit loc : **„Pe lîngă noi, îmi spuse, trec ere după ere / Dar nu ne-atinge. / Privindu-le-n tăcere / Cuprindem totul, însă rămînem mai departe / În hexametrii noștri fără moarte".**

EUGEN DORCESCU

REMEMBER

Ore de soare

Orașul Rjeka a putut să nu placă unora, în timp ce eu, dintr-o insuficiență pe care mi-o dă patima mării și-a porturilor, am fost fascinat, întîlnindu-l. Era poarta prin care pătrundeam într-o lume a cetăților adriatice, o lume ce-mi va ieși înainte cu frumusețí nebănuite, dîndu-mi un fel de buimăceală magnifică, făcîndu-mă să umblu ca într-un vis, copleșit de multitudinea impresiilor, de ineditul și fastul unor peisaje de neuitat.

Intrăm în Rijeka, noaptea. De la gară, te conduc străzi de platani uriași, nedesfrunziți încă, deși la Ljubljana zăpezile își arătaseră zborul lor alb. Un aer cald ne alunecă pe obraji și presimțim sufletul mării în preajmă. Înaintăm printre edificii masive, egale, amintind, prin stilul lor, Zagrebul, Budapesta, Bratislava.

Miros de alge și cherestea. Străzile duc toate spre mare și, după ce mă instalez la modernul hotel „Bonavia" îmi abandonez bagajele, spălat de oboseala călătoriei, și-alerg spre luminile apelor. Mari păsări de metal se leagănă lîngă dane, pe valuri. La barul „Barbaruka", pe un vapor acostat la chei, se înghesuie tineri. În stînga, privirile colorate ale portului și-ale șantierului naval. Departe, Opatija mirifică lasă în mare lungi plase de lumină. Faleza e aproape goală. Tinerii foiesc într-o dezordine plăcută pe străzile din centru, într-un fel de apropiere colectivă, de subliniată nuanță slavă, amintindu-mi faleza Odesei, cu cortegii pestrițe de oameni adunați lîngă mare, aproape de statuia lui Pușkin, într-o bucurie a brizelor Pontului Euxin și-a unui moment de exteriorizare nedimensionată.

Te-așezi pe niște colaci de sîrmă, între grămezile de cherestea, apele se bat de maluri, vîntul de larg îți liniștește gîndurile, auzi pescărușii vorbind în somn, pleci din nou pe chei, umbli pînă la epuizare, fascinat, intrigat de scurgerea rapidă a orelor.

Clopotele în turnuri bat ore de bronz, te retragi spre o cafenea, reții figuri, gesturi, frînturi de glasuri. Iată o fată foarte blondă, cu păr lung. E subțire și înaltă, parcă o umbră de lumină nordică, rătăcită cine știe cum în lianele sudului. Ești într-un zbor către sud și iată că îți amintești de-o cetate a septentrionului. Cîteva clipe rătăcești cu ochii pe altă mare, vezi Riga, orașul cu turnuri vechi, cheiul Daugavei, pădurile de pin, lacurile albastre. Cineva spune legenda poetului Rainis.

Dimineața se ridică de pe colinele cu chiparoși un soare viguros, surprinzător pentru anotimpul în care te afli. Ieși din nou pe străzi. Grupuri gălăgioase de studenți. Vilegiaturiștii privesc în extaz azurul Adriaticii. În acest timp, în văzduh se petrece baletul de dimineață al pescărușilor. Soarele arde orbitor în apele calme. O iei spre port, treci pe lîngă un golf în care s-au retras zeci și zeci de bărci colorate, pentru somnul de iarnă. Palmierii își mișcă ușor evantaiele lungi, treci podul peste rîul Rijeka și, după cîteva ceasuri de încîntare, iei autobuzul spre Opatija.

Drumul pe terase, deasupra mării, înconjori un amfiteatru deschis larg spre a cuprinde marea, de-un albastru palid în zări, de un verde intens la pragurile de piatră, un amfiteatru de floră mediteraniană prin care urcă spre culmi chiparoșii cei zvelți și solitari, ca niște îndrăgostiți ai cerului.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CONTEMPORANII

Unii spun că numai copiii pot fi uimiți atît de ușor. În acest caz, recunosc, rămîn un copil și nu mi-e rușine să-mi mărturisesc defectul, dacă e un defect : sînt mereu uimit de oameni și de lucrurile lor. Nu mă mir — asta e cu totul altceva —, ci am starea aceea plăcută a descoperitorului : așa ceva n-am văzut pînă acum !, iată un lucru pe care nu l-am știut ! Și toate noutățile (pentru mine sînt noutăți) mă asaltează, vin zeci de oameni a căror existență n-o bănuiam pînă mai alaltăieri, se amestecă în sufletul meu și-mi dau un neastîmpăr, ca o vrajă, un îndemn și-o mulțumire.

Întreprinderea de lacuri și vopsele „AZUR", Timișoara, Splaiul Peneș Curcanul 3–5. Nu știam mai mult decît spune firma. Aveam idee ce-s lacurile și, bineînțeles, vopselele. Și-atît.

Scurtă convorbire cu inginerul chimist **Neculai Ionescu,** directorul întreprinderii. Un fel de punere în temă. Apoi, la fața locului, însoțit de locțiitorul secretarului de partid, Gheorghe Trăistaru (pe secretar, maistrul Ioan Banu, l-am cunoscut mai tîrziu), în fabrică, pentru a vedea și a afla. Și ce-am aflat :

„Azurul" a împlinit anul trecut 130 de ani. Prin 1844 era o mică fabrică (e mult spus : fabrică !) de vopsele și uleiuri comestibile. Ar fi interesant de urmărit drumul acesta de 131 de ani, dar prefer să mă uimesc (de fapt n-a fost vorba de vreo preferință : m-am uimit, pur și simplu !) de „Azurul" de azi. Întreprinderea are trei secțoare mari : secția de lacuri și vopsele (pe bază de rășini), secția de nitrolacuri, combinată cu cea de oxigen și clorură cuproasă, și atelierul de săpun. Ce e de văzut ? Instalații complicate, mașini, recipiente — tot nu-nțeleg nimic, și-mi pare rău —, îmi este limpede doar că aici se produc bunuri necesare, de calitate, foarte căutate. E cam înghesuială, spațiul este supraaglomerat. Deci nu e prea... frumos. În schimb, secția de nitrolacuri, din Calea Buziașului, dată în folosință în 1967, are altă față, modernă, și ce e mai important : produce de trei ori mai mult decît era prevăzut la instalația proiectată. În afară de aceasta, dacă privim în viitorul nu prea îndepărtat, vom avea de-a face cu o întreprindere cu totul nouă. O fabrică de lacuri și vopsele care va dubla capacitatea celei existente și două instalații de oxigen care vor mări de 10 ori producția actuală.

Ceea ce m-a uimit mai cu seamă a fost „informația" dată de comuniștii Banu și Trăistaru, o informație, strecurată — dacă pot spune așa — cu o modestie mîndră, printre altele :

— „Azurul" nostru este prima unitate din județ care a realizat cincinalul.

— Cînd ?

Trăistaru : — În 11 septembrie 1974 !

Banu : — În 3 ani, 8 luni și 11 zile !

O să vi se pară că sînt chițibușar, dar am întrebat :

— Cum ați reușit ?

Și mi-am notat, nu în ordinea importanței : Instalația pentru fabricarea lacului **perclorvinil** a comasat procesul tehnologic de pe două platforme — într-una singură (economie de timp, transport), creînd un plus de capacitate de 2.000 tone ; eliminarea spălării mașinilor, prin stabilirea unui fel de turnus al culorilor intrate în fabricație ; autoutilare : investițiile s-au amortizat în cîteva luni ; introducerea schimbului 3 ; păstrarea vechilor instalații și reutilizarea lor ; și, nu în ultimul rînd, munca, efortul depus cu inteligență de cei care lucrează la „Azur".

— Dați-mi un om, să-l cunosc, să vorbim, să scriu despre el.

— Nu putem. E imposibil !

— Nu există nici un muncitor foarte bun, cu care vă mîndriți, care a contribuit în mare măsură la realizările „Azurului" ?

— Nu **unul,** ci mulți. Ar fi nedrept să vă spunem un singur nume. S-ar supăra Avasiloaei Nicolae...

— Gaiță Dumitru...

— Claici Constantin...

— Csordas Maria...

— Cucu Constantin...

— Malimarcov Vucașin...

— Schmelka Antonie...

— Tănase Stelian...

— Chisăliță Ioan...

— Vă rog ! O să-mi înșirați tot colectivul !

— Nu chiar tot.

*

O, dar să nu uit !

Am văzut în copilărie cum fierbea mama săpunul într-un cazan și cum punea o mînă de pelin în el. Pentru parfum și culoare... Am văzut la „Azur" atelierul de săpun. M-am uimit copilărește în fața unei mașini din care ieșea o bară groasă de săpun, pe care o secționa un dispozitiv anume (Ei, veți zice, nu-i mare lucru !), după care bucățile acelea intrau într-o presă și, dincolo, în altă mașină... N-o fi mare lucru, dar am văzut și eu cum se face un „Pygmalion". Ce vorbesc, „Pygmalion" ! Care e săpunul cel mai căutat ? Nu e „Perla bănățeană" ? Dar „Vis"-ul cerut și de peste hotare ?

Am plecat de la „AZUR", gîndindu-mă cu plăcere cum mă voi uimi peste cîțiva ani în fața viitorului „Azur", căruia oamenii de aici i-au pus deja temelia exprimată doar în cîteva cuvinte : „Am realizat cincinalul în 3 ani, 8 luni și 11 zile !"

Și ce parfum subtil are „Vis"-ul !

LAURENȚIU CERNEȚ

Parfumul „Azurului"

In trecut

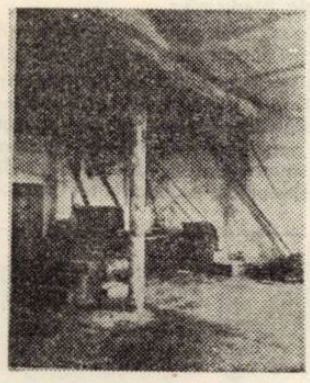

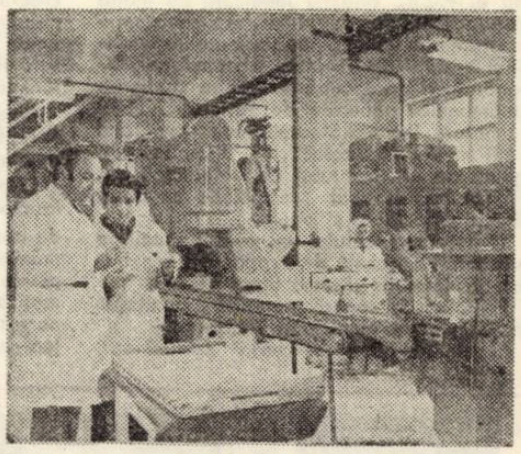

Astăzi

Cu Romulus Vulcănescu

(Urmare din pag. 1)

își pierde ființa sa etnică. Vigoarea și originalitatea unei creații populare, indiferent de gen și specie creatoare, se remarcă în toate aceste schimbări, numai prin relevarea a ceea ce-i este propriu, dominant și caracteristic.

— Față de acest cadru general al problemei, vă rog să încercați o concluzie asupra perspectivei de viitor, în care să regăsim și destinul folclorului nostru.

— În temeiul celor expuse, consider că etnografii, folcloriștii, cercetătorii artei populare vor avea încă mult timp prilejul, în viitor, să studieze **forme noi de civilizație și cultură,** ce vor genera din cele prezente. Ei vor întîlni alte aspecte ale originalității creatoare a popoarelor și vor descoperi dominante inedite ale spiritualității etnice. De aceea consider, că, în viitor, **umanitatea în general, și fiecare popor în mod special, vor fi acelea care vor imprima tot mai mult civilizației și culturii amprenta ideațiilor lor.** În această situație, să nu confundăm preconizările ciber-civilizației și ciber-culturii, efectuate în prezent, cu formele evoluabile general-umane ale civilizației și culturii viitoare.

— Îmi permit să apreciez drept un mare merit, al activității Dv. științifice, faptul că ați practicat sau condus cercetări etnologice în strînsă corelare cu alte discipline. Cu alte cuvinte, „ați aplicat o metodă interdisciplinară înainte de teoretizarea ei actuală". Puteți să ne dați cîteva amănunte asupra procedeelor de realizare a acestei metode ?

— De la bun început, investigațiile mele de etnologie le-am dezvoltat paralel cu cele de sociologie Mai bine spus, nu am abordat niciodată etnologia independent de sociologie, și invers. După o primă etapă de investigație, de pe o astfel de poziție interdisciplinară, am ajuns la etapa unor lucrări de sinteză ce se explică în acest fel, ca : **Etnologia juridică** (1970), **Măștile populare** (1970) și **Coloana Cerului** (1972).

Într-o etapă mai avansată, am desfășurat investigațiile științifice interdisciplinare în **Grupul de Cercetări complexe „Porțile de fier"** și în **Comisia de antropologie și etnologie,** ambele conduse de acad. Ștefan Milcu, care a imprimat un spirit de echipă a cercetării și de complexare progresivă a investigației, multi — și pluridisciplinare.

În cadrul **Grupului de Cercetări complexe „Porțile de Fier"** am inițiat, organizat și publicat un **Atlas complex,** care, vreau să cred, reprezintă una din realizările de seamă ale științei românești, sub raportul cartografierii interdisciplinare.

— Ca animator al principiului interdisciplinarității, cunoașteți, desigur, activitatea Cercului de studii interdisciplinare. În ce raporturi sînteți cu acest cerc ?

— Țin să accentuez că am contribuit, alături de Virgil Stancovici, la organizarea acestui cerc, și am susținut afilierea lui la Comisia de antropologie și etnologie a Academiei R.S.R., ca un înverșunat adept al investigațiilor interdisciplinare. În acest cerc, mă regăsesc cu toate obsesiile mele științifice și retrăiesc unele etape ale entuziasmelor mele teoretice. Spun aceasta pentru că **în energia lui teoretică întrevăd unele din posibilitățile de investigații interdisciplinare de viitor în știința românească.** Odată cu organizarea grupului de cercetări complexe și a Comisiei de antropologie și etnologie, pot spune că s-a realizat **trecerea de la investigațiile interdisciplinare individuale, la cele integrate în organe de cercetare științifică tot mai specializate,** ceea ce constituie un mijloc și o garanție pentru cercetarea problemelor ce privesc omul și societatea, în particular, și, odată cu organizarea **Cercului de studii interdisciplinare** s-au pus bazele extinderii acestei cercetări.

— Ne-ați înfățișat satisfacția realizării unei metode de lucru. Ați putea să ne spuneți ceva despre satisfacția rezultatelor ?

— Trecînd peste lucrările mele de sinteză, publicate și apreciate la justa lor valoare de critica de specialitate, țin să menționez că din reuzltatele prezentate și confruntate pe plan internațional la diferite congrese, au stîrnit interes și au întrunit aprecieri favorabile, în mod deosebit, comunicările din domeniul etnologiei juridice, alături de cele privitoare la mitologia română, la cartografierea interdisciplinară și sistemul științelor etnologice. În acest cadru, se impune să amintesc că lucrez de zece ani la un **tratat de etnologie generală care începe de acolo unde sfîrșesc etnologiile particulare,** în care, **întregul domeniu al etnologiei este reconsiderat în perspectiva unei viziuni integratoare a investigațiilor particulare teoretice și metodologice asupra civilizației și culturii populare.**

★

Evoluția cercetării științifice, cerințele actuale și perspectivele de viitor ne obligă să reținem, din vasta activitate a prof. dr. Romulus Vulcănescu, **principiile metodologice : ale interdisciplinarității și ale integralității, a căror valoare și importanță practică sînt din ce în ce mai evidente.**

EVRIKA !

- **Florile poartă chipul soarelui : au un răsărit și-un apus.**
- **Culmea superstiției : să ghicești într-un arbore de cafea.**
- **Plantele carnivore știu ce-i soarele cu dinți.**
- **Ultima comoară omul o caută la rădăcina busuiocului.**
- **Arborii de caucIuc ar trebui implantați pe marginea șoselelor supraaglomerate.**
- **Poeții clasici preferă ceaiul de sunătoare.**
- **Pentru unii botaniști în centrul atenției stă floarea de colț.**
- **Ca să rodească semințele, plugarii le aruncau în vînt.**

ION VELICAN

DOSAR

FACERE DE BINE

Costel, hai să-i zicem Costel, a fost prins cu ocaua mică, adică la el acasă a fost găsit un aparat de radio cu tranzistori. Aparatul (portativ) fusese furat cu puțin timp înainte dintr-un automobil. La prima vedere, faptele erau clare : aparatul furat se afla la Costel, deci Costel trebuia să justifice de unde îl avea. Și justificarea a venit : Costel îl cumpărase de la un necunoscut. Necunoscutul era „în pană", avea nevoie de bani și Costel, care demult își dorea un portativ, i-a cumpărat. Simplu, nu ? De față, la tîrg, atunci, marți seara, la ora 18 și jumătate, a fost și prietenul lui (să-i zicem Ionel). Ionel a văzut, a auzit și, după ce a depus jurămîntul că va spune adevărul și numai adevărul, a declarat tot ce-a știut. Deci era clar că nu Costel furase aparatul, ci altul, poate necunoscutul acela.

Dar, cum se-ntîmplă în viață, povestea s-a complicat pe neașteptate. În acea marți, la ora 18 și jumătate, Ionel **nu putea** fi împreună cu amicul său, deoarece se afla în altă parte, după cum scria negru pe alb într-un procesverbal întocmit cu ocazia unui scandal petrecut într-un sat nu prea departe de oraș. Este drept că Ionel nu figura acolo decît ca martor (tot ca martor !). Poate de aceea și uitase de întîmplarea cu pricina.

În fața unei asemenea dovezi, și-a recăpătat brusc memoria și și-a cerut iertare : „Ziceam că-i o facere de bine..." Ce s-a mai petrecut cu prietenul lui e altă poveste. Ce s-a întîmplat cu Ionel ? A învățat că o asemenea **facere de bine** se traduce în limbaj juridic prin mărturie mincinoasă.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

Promovare :

— Dumneata vrei să fii promovat ?

— Da, tovarășe șef de secție.

— Și te-ai pregătit ?

— Da, am Ingrășat doi curcani...

Cererea :

— Ți-am citit cererea, dar nu am înțeles, ce dorești de fapt ?

— Să fiu promovat în muncă.

— Și ce post ai vrea ?

— Să mai controlez și eu pe alții...

— Bine. De mîine treci la poartă !

Graba :

— Unde alergi așa, Mitică ?

— La gară...

— Călătorești undeva ?

— Nu, vreau să văd dacă am priedut... trenul !

Geanta :

— Vă rog o geantă cît mai mare.

— Aceasta e bună ?

— Excelentă ! O iau.

— Iertați-mă, pentru ce aveți nevoie de o geantă așa de mare ?

— Merg în inspecție la... țară !

Căciula :

— Tovarășe ospătar, cît avem de plată ?

— Au fost cinci beri, cinci grătare... 18 lei de căciulă...

— În cazul acesta eu nu plătesc nimic...

— De ce ?

— Eu port... pălărie !...

Mîna :

— Elev Săndulescu, îmi face impresia că nu ți-ai făcut lecțiile de casă... se simte mîna mamei tale !

— Ce să fac dacă tăticu' e în delegație ? !

Frica :

— Tie de cine ți-e frică mai mult, de director sau de inginerul șef ?

— De nevastă-mea !...

EMIL ȘAIN

ANCHETA ORIZONT

Probleme actuale ale ocrotirii sănătății

Cercetarea medicală românească, beneficiind de climatul prielnic ce-i este asigurat, înscrie tot mai mult în analele sale succese însemnate în acțiunea de ocrotire a sănătății celor ce muncesc. Dind un impuls progreselor tuturor științelor, Directivele celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. sînt, și pentru medicină, un stimul creator de prim ordin.

In acest context, al sublinierii direcțiilor de afirmare a cercetării medicale, situăm și ancheta de față.

Intrebarea redacției este :

— In ce direcții se înscrie și ce teme abordează cercetarea de medicină socială și igienă timișoreană, pentru a răspunde cu sporită eficiență sarcinilor trasate de Congres ?

Prof. univ. dr. MIRCEA ANCUȘA, șeful catedrei de Medicină socială a Institutului de medicină.

Fenomenele demografice, fie ele de structură, fie de mișcare, se caracterizează prin complexitatea lor, manifestate, atît în spațiu cît și în timp. Cunoașterea acestor fenomene apare în lumea modernă ca o necesitate de prim rang interesînd în egală măsură pe toți cei ce răspund de bunul mers al societății.

Fără îndoială că, pentru orice sistem social, populația reprezintă o variabilă de maximă importanță deoarece în studiul acesteia trebuie avute în vedere două aspecte : primul, că populația are o dublă natură biologică și socială și ca atare anumite caracteristici ale acesteia nu pot fi explicate strict biologic și, în al doilea rînd, că, între fenomenele demografice și cele social-economice există o strînsă interdependență, în sensul că fenomenele social-economice determină, în ultimă instanță, pe cele demografice, iar acestea, la rîndul lor, exercită o puternică înrîurire asupra celor social-economice.

Sînt motive pentru care considerăm că, date fiind unele situații demografice specifice județului Timiș ca : longevitate mai pronunțată a populației decît în restul țării, valori mai scăzute ale natalității, structura mortalității mai diferită ca proporții decît a restului țării, sau mobilitatea populației extrem de accentuată, ca o consecință a industrializării și urbanizării, problemele trebuie abordate cît mai aprofundat și cît mai complex în anii ce urmează. Și aceasta din două motive esențiale : pe de o parte, de o evidență atît nivelul cît și tendința respectivului fenomen și, pe de altă parte, pentru ca, prin prizma interpretării acestor caracteristici, să se efectueze aprecieri privind perspectiva, și mai ales implicațiile medico-sociale ale fenomenului demografic cercetat.

Oricare fenomen demografic înscrie neapărat implicațiile medicale sociale și economice care trebuie studiate într-o totală corelație și integrare. De aceea problemele ca : natalitatea, fertilitatea, mobilitatea populației sau structura populației vor trebui abordate în cincinalul 1976-1980 de echipe mixte de sociologi, medici, economiști etc., deoarece dezvoltarea în viitor a județului nostru este strîns și nemijlocit legată de cunoașterea dar mai ales de dirijarea acestor fenomene. Este și motivul pentru care, în planurile de cercetare ale comisiei de demografie ale județului nostru și ale institutelor de cercetare și de învățămînt superior ale Timișoarei, sînt incluse teme care caută să aducă o contribuție cît mai eficientă în acest domeniu, demonstrînd în felul acesta necesitatea obiectivă a societății noastre socialiste, de integrare a învățămîntului, producției și cercetării.

Conf. univ. dr. CONSTANTIN URSONIU, șeful disciplinei de igienă de la Institutul de Medicină din Timișoara :

În lumina Programului Partidului și a Directivelor adoptate la Congresul al XI-lea al P.C.R., științele medicale au înalta răspundere de-a aduce o contribuție substanțială la îmbunătățirea calității vieții și a stării de sănătate a populației. Orientîndu-și preocupările pentru studierea fenomenelor generate de raportul omului cu natura înconjurătoare și de condițiile vieții moderne, colectivul disciplinei de igienă de la Institutul de Medicină din Timișoara și-a axat cercetările pe două direcții principale și anume :

1) poluarea aerului cu oxid de carbon provenit din gazele de eșapament ale autovehiculelor de diverse tipuri ;

2) poluarea sonoră datorită circulației tramvaielor în municipiul Timișoara.

Rezultatele unor cercetări preliminare, efectuate de noi în cursul anului 1974, au arătat prezența unor concentrații ale oxidului de carbon în gazele de eșapament la diverse tipuri de autovehicule, apropiate de cele menționate în literatura de specialitate din alte țări. Ținînd seama de importanța integrării învățămîntului cu cercetarea și producția, în cazul nostru cu activitatea de ocrotire a sănătății, în cadrul cercului științific de igienă, îndrumați de cadrele didactice, studenții participă nemijlocit la cercetări.

In privința poluării sonore, menționăm că disconfortul produs de zgomot prezintă aspecte foarte complexe întrucît orice semnal, orice zgomot comportă o informație, limbajul și auditia mergînd împreună.

Datorită disconfortului sonor pot apare nemulțumiri, iritabilitate, o scădere a capacității de muncă prin reducerea posibilităților de concentrare a atenției, a aptitudinii de apreciere a unor situații. Apariția unui zgomot intens și neașteptat perturbă activitatea antrenînd o scădere temporară a performanței, fie că este vorba de o muncă predominant-motorie sau intelectuală.

Circulația tramvaielor constituie cea mai importantă sursă de zgomot citadin. Măsurarea intensității zgomotului în stațiile de tramvai de pe diferite trasee a arătat prezența unor intensități crescute. Introducerea noilor tipuri de tramvaie mai silențioase va contribui în largă măsură la crearea unui confort acustic și a reducerii poluării sonice. Să nu uităm că organismul uman are nevoie de liniște în aceeași măsură în care are nevoie de aer curat și de lumină.

Conf. univ. dr. GHEORGHE MOISE, de la catedra de medicină socială și igienă, Institutul de Medicină :

Cuceririle științei și tehnicii au condus la modificări fundamentale ale condițiilor de muncă și de trai. Azi, în tot mai mare măsură, efortul fizic este eliminat din procesele productive, mecanizarea și automatizarea solicitînd în principal sistemul nervos în munca de supraveghere și dirijare a uneltelor de producție, tot mai complicate din punct de vedere tehnic. Modificarea substanțială în bine a condițiilor de muncă și de trai a determinat serioase mutații și în patologia colectivităților. Datorită dezvoltării social-economice și progreselor pe care știința medicală le-a înregistrat, morbiditatea și mai ales mortalitatea prin boli transmisibile, prin afecțiuni acute de toate categoriile, este stăpînită, astăzi, înregistrîndu-se adeseori valori reziduale.

Patologia colectivităților este astăzi dominată de afecțiuni cronice : digestive, cardio-vasculare, tumorale, neuro-psihice, reumatismale etc., a căror etiologie este multifactorială și a căror perioadă de incubație se exprimă în ani. Aceste aspecte de patologie ridică o serie de probleme deosebit de complexe în munca de ocrotire și mai cu seamă de promovare a sănătății. Putem vorbi astăzi de o adevărată ecologie medicală care poartă incontestabil amprenta modificărilor ce au avut și au loc în condițiile „mediului ambiant".

Abordarea acestor probleme prioritare de patologie, cu ajutorul unor colective largi de cercetători, în scopul cunoașterii complexelor mecanisme etico-patogenice și a eliminării acelor factori de mediu care le generează și agravează, constituie pentru cadrele medicale direcții principale de cercetare și acționare, în munca de supraveghere și promovare a stării de sănătate.

Eforturile de cunoaștere și stăpînire a morbidității și mortalității, prin aceste afecțiuni cronice, de uzură, nu vor fi încununate de succes decît atunci cînd în această luptă împotriva îmbolnăvirilor vor fi cointeresați, pe lîngă cadrele medicale și factorii de răspundere din toate domeniile activității social-economice care, acționînd concentric — fiecare în sfera lui de activitate — să contribuie activ la eliminarea sau neutralizarea acelor factori de risc ce influențează negativ starea de sănătate, creînd cîmp liber, de acțiune nelimitată, factorilor de sanogeneză.

Acționînd în acest mod în lupta declarată îmbolnăvirilor de orice natură, vom răspunde sarcinii primordiale, trasată de Congresul al XI-lea sectorului sanitar, anume aceea de a păstra neștirbită cea mai de preț avuție a țării : capitalul uman, forța cea mai revoluționară a societății.

Dr. SERGIU LEVIN, cercetător științific principal, șeful laboratorului de epidemiologie al Centrului de igienă și sănătate publică, Academia de științe medicale Timișoara :

Printre cele mai evidente și esențial demonstrative manifestări ale succeselor obținute de medicina noastră, în ultimele trei decenii, se situează, desigur, la loc de frunte, eradicarea unor boli contagioase de mare răspîndire și coborîrea la nivele foarte scăzute a morbidității, prin maladii infecțioase care altădată se situau pe primele locuri în cadrul cauzelor de deces.

Aceste schimbări cu caracter definitiv se datoresc caracterului socialist al medicinei noastre, capacității sale de cuprindere, în mod practic, a întregii populații.

Pe fundalul acestor realizări, se pot prevedea de pe acum viitoare și îmbucurătoare alte modificări în distribuția bolilor infecțioase prin introducerea în practica medicală a noi mijloace biologice mai perfecționate de combatere a micro-organismelor cauzatoare de boli infecțioase.

In cadrul efortului coordonat de cunoaștere a mecanismelor fundamentale biologice, de apărare a organismului față de agenții patogeni, activitate impulsionată de directivele Congresului al XI-lea al P.C.R., la Timișoara, în cadrul Laboratorului de epidemiologie al Centrului de igienă și sănătate publică al Academiei de științe medicale, se întreprind cercetări pe o zonă cuprinzînd partea de sud-vest a țării.

Cercetătorii colectivului nostru sînt preocupați în egală măsură de descifrarea unor meconisme încă insuficient elucidate pe plan teoretic, ca și de perfecționarea mijloacelor de identificare și combatere a unor maladii a căror incidență în cadrul morbidității general-infecțioase trebuie redusă.

In cadrul largii acțiuni de modificare în sens pozitiv a ambientalității, cercetărilor de epidemiologie le revine un rol de avanpost. Păzind organismul de atacurile invizibilelor microorganisme, epidemiologii, atît cei din laboratoarele de cercetare cît și cei în permanență pe teren, constituie un factor important în cadrul sistemului social de echilibrare a relațiilor om-mediu, aducîndu-și astfel contribuția la îndeplinirea unor postulate majore ale programului P.C.R. și ale Directivelor Congresului al XI-lea.

Anchetă realizată de

VALENTINA DIMA

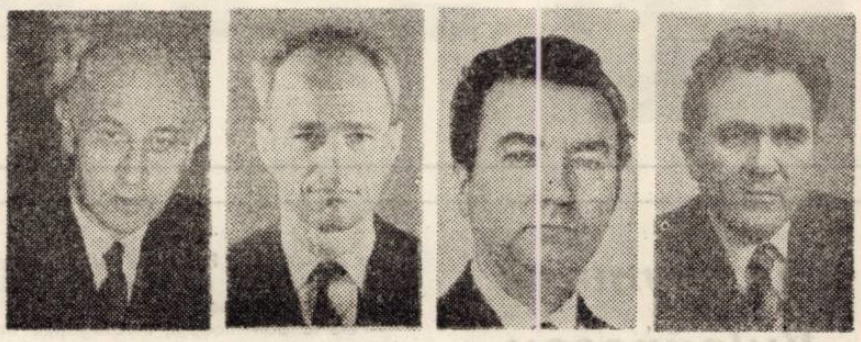

Participă : Prof. univ. dr. MIRCEA ANCUȘA, Conf. univ. dr. CONSTANTIN URSONIU, Conf. univ. dr. GHEORGHE MOISE și dr. SERGIU LEVIN

TERRA MAGAZIN

FERESTRE CARE „AUD". Intrucît, deocamdată, engiezii nu pot să-și „cumpere" liniștea, ei au început să-și cumpere ferestre! Dar nu este vorba de ferestre obișnuite ci de acelea care „aud". Adică tocmai bune pentru marile orașe în care zgomotul este deosebit de intens. Aceste ferestre se închid automat de îndată ce „aud" un zgomot mai mare și se deschid numai după ce „pericolul" a trecut. Primii cumpărători ai acestor ferestre au fost școlile din apropierea aerodromului.

AUTO-SERVICE PENTRU ELEFANȚI. Un dresor de animale american a înființat un „auto-service" pentru elefanți. Ideea i-a venit atunci cînd, trecînd pe lîngă un auto-service adevărat, cîțiva elefanți au dat semne că le-ar prii un „tratament" asemănător cu al automobilelor. Ceea ce s-a și întîmplat.

ZIMBETUL STEWARDESELOR. Umbrelele și verighetele sînt obiectele pe care pasagerii le uită cel mai adesea prin avioane. După un comunicat al agenției UPI din Frankfurt, al secției de obiecte pierdute, se spune că „pasagerii — atunci cînd se află în fața frumoaselor stewardese — deseori își scot verighetele de pe deget și le introduc în buzunarul scaunului. Un gest greșit și verigheta e pierdută. Alte obiecte care se pierd prin avioane sînt „pipele, bastoanele, blănurile.

DRAMA ZOOLOGICĂ. In grădina zoologică din apropierea Londrei s-a petrecut o adevărată dramă cu o pereche de rinoceri albi. La autopsie s-a constatat că masculul în vîrstă de 15 ani a succombat în urma unui infarct după ce și-a pierdut partenera, care n-a supraviețuit unei fracturi de coloană. Mulunda — așa se chema exemplarul masculin — avea o gretate de două tone.

TREI SĂPTĂMÎNI PRINTRE CROCODILI. Americanul Trevor Krüger le-a cerut ziariștilor să facă cunoscut publicului că dorește să i se recunoască noul „record mondial" care constă în cea

mai îndelungată ședere în compania crocodililor. Intr-adevăr Krüger și-a petrecut 23 de zile, din viața sa omenească, printre crocodili. In familia de crocodili, unde unul din membri avea trei metri lungime, proaspătul recordman n-a avut zile prea liniștite. Atunci cînd le răzbea foamea, uriașele reptile se îndreptau spre Krüger, care își căuta scăparea fugind dintr-un colț în altul al „oborului" în care era închis împreună cu ciudata „familie".

CONFECȚII IMPENETRABILE. „Îmbrăcăminte deosebit de modernă, în toate nuanțele și diverse modele, impenetrabile, pentru gloanțe, de damă și de bărbați" este reclama unei firme americane din statul Illinois. Cel mai mare interes, după cum afirmă reprezentanții comerciali ai firmei, o prezintă cămășile de noapte „protectoare sigure" împotriva gloanțelor eventualilor infractori.

ATOMII BOMBARDEAZĂ CELULELE CANCEROASE. „Particolele nucleare au o eficacitate de trei ori mai mare decît obișnuitele radiații în distrugerea celulelor canceroase" afirmă dr. M. Bagshow de la universitatea Stanford (S.U.A.). E vorba de provocarea unor serii de „mici explozii nucleare" în corpul pacienților, care distrug celulele canceroase. Cercetătorii de la universitatea susamintită atrag atenția că va fi nevoie de încă 3 pînă la 5 ani pînă ce această metodă va putea da rezultate îmbucurătoare la oameni.

AVIOANELE SUPERSONICE ȘI CANCERUL. Congresmanul american Leaster Wolf a declarat de curînd că doi cercetători, medici oncologi, i-au predat materialul științific care constituie dovada sigură a influențelor negative a avioanelor supersonice asupra sănătății omului. In aceste materiale se arată că, în următorii 20 de ani, o flotă de 500 de avioane supersonice poate provoca îmbolnăvirea a 2,4 milioane de oameni pe teritoriul Statelor Unite. Boala pe care o provoacă aceste avioane este cancerul pielii.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 28 februarie 1975 ● Nr. 9 (363) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic naiv GHEORGHE DOJA

Efervescența timpului prezent

Ne despart mai puțin de două săptămîni de evenimentul amplu, cu adînci semnificații, al alegerilor de deputați de la 9 martie. Perioada parcursă, căreia îi spunem *campanie electorală*, densă prin faptele de muncă ale oamenilor, efervescentă prin suma de manifestări consacrate marelui eveniment: întîlniri ale candidaților cu cetățenii, acțiuni culturale ș.a. constituie un prim răspuns al întregii noastre națiuni la hotărîrile Congresului al XI-lea și la programul partidului. Emulația acestor luni din noul an creează un cadru fertil pentru împlinirea deziderateIor care ne stau în față.

Procesul edificării democrației socialiste, pornit cu treizeci de ani în urmă și consfințit în istoria noastră prin instaurarea la 6 Martie 1945 a primului guvern democratic, ajuns astăzi în stadiul perfecționării sale, primește acum coordonate ample, în această etapă de plin avînt, redimensionîndu-ne sentimentele pe o scară a valorilor umane. Este suficient să fii prezent la oricare dintre întîlnirile candidaților cu alegătorii pentru a înțelege faptul responsabilității comune, al voinței de perfecționare, de prosperitate și civilizație, fapt în fața căruia orice altă definire în cuvinte a democrației rămîne incompletă. Se discută despre aspectul nou al orașelor și satelor, despre tot ce s-a creat în acest timp românesc, despre măsurile care se cer a fi luate pentru împlinirea deziderateIui național: cincinalul înainte de termen; și permanent, în mijlocul tuturor dialogurilor intră omul, viața lui, bunăstarea lui. Pretutindeni alături, candidați și alegători, martori și participanți la marea transformare a țării, dezbat viitorul cu sentimentul plenar al responsabilității comune, sub semnul ferm și mobilizator al chemării Manifestului Frontului Unității Socialiste. *Acum, în această efervescentă perioadă, care va culmina prin evenimentul alegerilor de la 9 Martie, se află specificul întregii noastre existențe, de largă respirație democratică, de edificare a unei noi geografii de civilizație în România, de perfecționare a profilului omului nou, al conștiinței lui.*

ORIZONT

O ZI ISTORICĂ — 6 MARTIE 1945

Istorica zi de 6 martie 1945, — în perspectiva celor trei decenii, pe drept cuvînt este așezată în rîndul marilor evenimente ale istoriei noastre. Cele treizeci de trepte urcate cu eroism și consolidate cu grijă, fac ca imaginea retrospectivă a instaurării primului guvern democratic din țara noastră să fie, în acest an jubiliar, la nivel de act grandios, cu rezonanță deosebită în cugetul tuturor cetățenilor patriei.

Continuînd, la scara înaltelor valori ale istoriei contemporane, tradițiile revoluționare, partidul comunist, călit în dîrze încercări, călăuzit, ca de un far luminos, de concepția marxist-leninistă, animat de cele mai profunde sentimente patriotice, a organizat și condus masele populare pentru cucerirea puterii politice și înfăptuirea unor adînci transformări în toate domeniile vieții sociale.

Desfășurîndu-se ca un proces neîntrerupt, procesul revoluționar declanșat prin insurecția națională antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a cunoscut momente nodale, de o rară măreție și efervescență, în care masele populare au jucat rolul hotărîtor în făurirea propriului lui destin. Un astfel de moment îl constituie, fără îndoială, **ziua de 6 martie 1945**, pe care poporul nostru o leagă inseparabil de instaurarea puterii populare.

În mintea generațiilor ce-au trăit acele evenimente, stăruie încă vie amintirea puternicei încleștări dintre forțele democrate și reacțiune, șirul aproape neîntrerupt al mitingurilor și demonstrațiilor în care oamenii muncii din întreaga țară își exprimau hotărîrea nestrămutată de a făuri o Românie nouă, democrată și prosperă. Istoria poporului nostru nu mai cunoscuse pînă atunci o asemenea efervescență revoluționară, care avea să ridice la luptă marea majoritate a oamenilor muncii de la orașe și sate. Este perioada în care comuniștii, dovedind suplețe și fermitate tactică, reușesc să atragă de partea lor și să unească toate forțele progresiste ale națiunii și prin voința lor să dea țării un guvern de largă concentrație democratică.

Din contextul acestor acțiuni organizate și conduse de partid, se detașează marele miting din Capitală, de la 6 martie. Pentru această zi, P.C.R. a organizat o mare demonstrație în București: aproape 800 000 de cetățeni din capitală și comunele învecinate și-au manifestat din nou, pe străzile capitalei, hotărîrea neclintită de a impune instaurarea unui guvern democratic, sub conducerea lui Dr. Petru Groza. Demonstrația de la 6 martie, care a avut proporții nemaicunoscute pînă atunci, a înspăimîntat cercurile reacționare. Sub presiunea maselor, regele nu a mai putut nesocoti voința populară, acceptînd guvernul propus de Frontul național democrat, înainte de începerea manifestației. Mitinguri asemănătoare au avut loc în toate centrele țării, în întreprinderi, în comune și sate, oamenii muncii asigurînd guvernul democratic de sprijinul lor deplin.

În glosarul României, începînd cu 6 martie, întregul popor condus de partid a început să scrie, cu o rară abnegație și cu o nezdruncinată consecvență, un nou capitol. De la această dată, realizările fără precedent ale poporului nostru au făcut ca România anilor noștri să se deosebească de vechea Românie. Magnificiile peisaje ale patriei noastre cunosc forța transformatoare, neîntreruptă, a omului care le însuflețește cu prezența și activitatea sa dînd viață istoricelor sarcini stabilite de Congresul al XI-lea al P.C.R., — de a duce societatea noastră spre noi trepte ale progresului și civilizației.

MIHAI ZIMAN

Libertate și responsabilitate

„Pornim de la adevărul că libertatea este înțelegerea necesității participării la acțiunea comună, în vederea construirii conștiente de către masele populare a propriei lor istorii, a propriului lor viitor". [1]

PROGRAMUL P.C.R.

Niciodată problema libertății și responsabilității umane n-a prezentat asemenea interes, n-a avut asemenea semnificație ca în ultimele decenii, mobilizînd popoare întregi la o largă mișcare spre libertate, însoțită de o creștere uriașă a răspunderii și grijii oamenilor față de destinul și viitorul lor și al copiilor lor.

În ansamblul de condiții, tumultoasa viață politică a României socialiste merită o atenție aparte, mai ales acum, cînd întregul popor se pregătește să întîmpine alegerile de la 9 martie, și cînd cei ce vor fi aleși în organele puterii trebuie să facă dovada capacității de-a descoperi cele mai adecvate mijloace de transpunere în viață a hotărîrilor Congresului al XI-lea, a Programului partidului. Evident, succesele noastre în toate domeniile, sînt tot atîtea libertăți cucerite de cei se muncesc, sînt pași însemnați în drumul spre comunism.

În viziunea marxist-leninistă, deterministă a raportului libertate-responsabilitate, P.C.R. a concentrat forțele națiunii spre realizarea libertății autentice prin lichidarea exploatării omului de către om, prin crearea și întărirea condițiilor materiale, culturale și științifice ale libertății, necesare dezvoltării personalității umane, prin ridicarea nivelului general de civilizație. Programul partidului ilustrează din nou cu claritate concepția marxist-dialectică privitoare la libertatea individului înțeles nu ca om abstract, ci ca o ființă socială concretă, legat organic de natură și de ceilalți oameni. Atît în părțile care se referă la trecut, unde se găsesc izvoarele prezentului, cît și în cele ce privesc obiectivele și sarcinile de viitor, viitor care sub formă ideală trăiește în actualitate, Programul exprimă înțelegerea partidului despre transformarea libertății alegerii în libertate de decizie și acțiune, ca produs al cunoașterii necesității în cele mai concrete și specifice forme de manifestare.

Continuarea perseverentă a luptei pentru lărgirea libertății sociale, pentru afirmarea personalității se întrepătrunde organic cu o mare răspundere pentru organizarea științifică a tuturor resurselor pentru realizarea liniei partidului într-o perioadă cînd viața socială devine în mod obiectiv tot mai complexă. În acest sens, a vorbi despre creșterea rolului conducător al partidului înseamnă, în ultimă instanță, a înțelege creșterea continuă a răspunderii sale pentru elaborarea și materializarea liniei politice generale de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a patriei spre comunism. Socialismul dă, astfel, omului drepturi și libertăți pe care nu le-a cunoscut în trecut, dar îl și obligă să se manifeste ca ființă responsabilă, care avînd drept de decizie, căci este și proprietar al mijloacelor de producție, trebuie totodată să înțeleagă că deciziile pe care le ia afectează pînă la urmă interesele fundamentale ale poporului din care face și el parte. Este de înțeles atenția deosebită pe care Programul o acordă creșterii rolului și perfecționării activității organelor puterii și ale celorlalte organisme de stat, organizațiilor de masă și obștești, Frontului Unității Socialiste etc.

Astfel preocuparea partidului pentru materializarea principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste, pentru formarea omului nou, responsabil, care să muncească după capacități în fo-

ILIE LUCA

(Continuare în pag. 7)

CONVORBIRI

Cu ALEXANDRA GUȚU

PRIM-VIOLONCELISTĂ LA FILARMONICA „BANATUL" DIN TIMIȘOARA

Violoncelul este strunit și stăpînit nu fără efort chiar de către un bărbat. Ea, însă, cîntă cu o ușurință uimitoare, i-au spus mari muzicieni că lasă această impresie. **„Da, este foarte adevărat asta, cînt cu ușurință"**, confirmă Alexandra Guțu și chipul i se ilumineză, — se bucură de un privilegiu: configurația specială a mîinilor pentru violoncel. Am putea vorbi despre o predestinare? Discutam într-o recentă imprejurare despre condiția afirmării artistului tînăr, în general la Timișoara; o numeam ca argument pe Alexandra Guțu. Riposta n-a întîrziat: „Sanda a avut o șansă..." Poate, dar ce înseamnă această șansă de fapt? Absentă la discuția cu pricina, încă mai înainte, Sanda îmi spunea cîte ceva despre secretul șansei în arta interpretativă...

— Alexandra Guțu, ultima oară am discutat după acel premiu III de la Budapesta, apoi a urmat bursa la Paris, premiul II la concursul de la Bologna...

— Am auzit tîrziu de el. Dar m-am dus, totuși. Am studiat treizeci și două de ore. Altfel era plictisitor... am luat violoncelul și am studiat, pe fereastră priveam priveliștile inedite ale Italiei. La sosire m-au primit frumos, toți se întrebau însă cum am să mai pot cînta după o atît de lungă călătorie. Și am cîntat. Și încă bine.

— Dar pînă la seria succeselor ce a fost, Alexandra Guțu?

— În 1965 am absolvit Liceul de muzică din Timișoara la prof. Simion Zimmer, cu care am făcut zece ani de violoncel. Fără să doresc de la bun început, pentru că am dorit să mă fac balerină. Am avut însă un prieten de joacă. El învăța să cînte la violoncel și m-a dus și pe mine. Profesorul însă a insistat foarte mult să cînt, după aceea a început să-mi placă muzica, eram talentată, am prins profesori foarte buni și colegi foarte buni. Zilnic eram la școală, n-aveam o după-amiază liberă. Am făcut Conservatorul la București cu Ion Fotino, apoi cu Serafim Antropov — un mare pedagog de violoncel. Am cîntat foarte mult în concerte, în orchestra de cameră **„Camerata"**. În 1970 am fost repartizată la radio-televiziune, am dat concurs la Filarmonica „George Enescu", am reușit, dar a fost luat altcineva și atunci am venit acasă. Bine am făcut că am venit acasă. Un an de zile m-am acomodat și m-am apucat de muncă. La început a fost greu, am studiat însă. Apoi, concursuri: la Moscova, Praga, unde nu mi-a fost ușor; trebuie să-ți faci un rodaj, să știi cum să-ți dozezi nervii, chiar dacă ești pus la punct cu pregătirea. A venit primul premiu la Budapesta, în 1973. Un coleg mi-a spus că niciodată nu voi putea fi un bun candidat de con-

Convorbire realizată de
ION JURCA ROVINA

Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

*Un prozator: Ion Dumitru Teodorescu *)*

1. Titlul cronicii are o nuanță polemică. El conține o invitație la discuție. Cred, de exemplu, că Ion Dumitru Teodorescu, prozator aflat la a patra carte a sa, se numără, și nu datorită vreuneia dintre ele (în mod special), grație vreunui salt spectaculos, printre cei mai maturi prozatori ai generațiilor tinere.

2. **Aproapele,** recentul volum al lui I. D. Teodorescu nu este cea mai unitară carte a scriitorului Scrise la distanțe mari, nuvelele trădează registre stilistice diferite, nu atît **inegale** din punct de vedere al calității literare, ci greu de armonizat într-un volum. O nuvelă pare extrasă (și prelucrată) după bruioane ale romanului **Tipătul de nuntă al păunului,** altele **(Șase căluți în galop, Orașele de la ora patru),** fragmente dintr-o construcție mai amplă. Pentru un cititor al tuturor cărților autorului, evoluția, transformările, pot fi evidente, dar pentru celălalt, cel pentru care nuvelele nu sînt, cum era necesar, datate ? Cartea necesita, pe coperta a II-a, a III-a, sau a IV-a, cîteva lămuriri : căci, teoretic, **Aproapele** este volumul antologic al unui autor ce nu a intrat în conștiința literară. Arderea etapelor ar putea trezi, cititorului neprevenit, o imagine falsă asupra lui Ion Dumitru Teodorescu.

3. Proza care dă măsura volumului nu e **Aproapele** (parabolă crispată despre solidaritate umană) cît **Șase căluți în galop,** nuvelă excepțională sub raportul construcției și a intuirii personajului naiv, capabil de candoare. Îndeaproape o urmează **„Orașele de la ora patru",** proză consacrată unui erou anunțat de **Șase căluți în galop.** Cele două (o treime din carte) se ocupă de viața unor tineri (șase) dintr-o uzină. Se numesc Chilezan, Aftenie, Tatar, Hipp, Copil, Băruță. Au fost într-un institut de reeducare și, prieteni, rămîn, ca muncitori, împreună. Partea tare a prozatorului (verificată în două cărți precedente) o constituie descripția sufletului „primitiv", precum și treptata lui integrare în viața socială. La intersecția adolescenței cu maturitatea, cei șase trăiesc un proces aproape inițiatic de „integrare" între cellalți.

Șase căluți în galop e o nuvelă a bucuriei și a existenței întru bucurie. Fiecare gest al eroilor, preaplini de vitalitate la vîrsta lor, emană plăcerea de a trăi. Toate „aventurile" celor șase, văzute sub zodia unei blinde ironii, aventurile comice ale „bucuriei libertății", sînt, în fapt, ale unei căutări a solidarității omenești. În **Orașele de la ora patru** sînt notate, în ritm de proces-verbal și argumentele încrederii nestrămutate în cei din jur :

„Erau oile negre ale uzinei și ei o știau prea bine, dar : egalii celorlalți : Constituția și Codul Muncii : Partidul, U.T.M.-ul și sindicatul erau de partea lor ; îl aveau și pe directorul general care jurase să facă din ei oameni ; munca însemna libertate, condiția de a munci și de a te bucura de roadele ei — libertate. Le avură pe toate astea imediat după Institutul de reeducare, după prima lună de muncă, după primul salariu : nu le mai sufla nimeni în ciorbă (apărarea omului fiind garantată de lege) nici chiar directorul general care se declarase părintele lor !"

Cele două nuvele sînt nuvele ale recuperării copilăriei. Jocurile, farsele, zbenguielile sînt fapte ale inocenței. Dialogurile epistolare, smulse din ritmul telegrafic al celorlalte pagini, sînt ceremonioase și prudente, fermecătoare prin transcripția limbajului voios-optimist, mereu cenzurat de o politețe sobră, amical timidă, a epistolierilor. Prozatorul le pune titluri descriptive, insinuant naive : „Scrisoarea lui Chilezan către mama sa Clara", „Scrisoarea lui Aftenie către lubita lui Chilezan, Ana", „Scrisoarea Anei către prietenul personal al lui Băruță, Aftenie", „Scrisoarea Anei, prietena lui Chilezan, către Aftenie, prietenul lui Băruță". Există, în scrisori, o foarte bine pusă la punct tehnică a disimulării sentimentelor. Ele, în sine (scrisorile) sînt parabole despre ezitare în fața scrisului ; limbajul scris al tinerilor își însușește termeni administrativi, alteori „filozofici", încercînd să-i exprime ca maturi, deci ca ființe orgolios-ginditoare. „Ultima scrisoare a lui Aftenie, prietenul personal al lui Băruță" introduce chiar meditații privitoare la artă :

„Dragă domnișoară Ana, nu cred că trebuie să mi se pară nesănătoasă pornirea de a-ți pierde capul după lucrurile artei. Gîndesc însă, ca și dumneavoastră, că treaba asta ar putea-o îndepărta de viață, un pericol care mă neliniștește și mă tulbură, așa sînt eu, am o fire a naibii de păcătoasă — căci mă întreb mereu ce ar trebui să fac ca să rămîn la bucuria pe care am cunoscut-o cîndva și care era făcută din liniște și de multe culori și din multe sunete, cam amestecate toate și cam tulburi, din care pricină nu mai reușesc să prind acum firul care să mă ducă la ea, la fericirea aceea liniștită, adică ..."

Orgolioșii tineri ai lui Ion Dumitru Teodorescu (orgoliul e, mai ales al **libertății** lor : a bucuriei de a fi precum ceilalți, **ființe sociale,** în toată puterea cuvîntului) sînt, în fond, ființe optimiste, cu toate că (precum Băruță, în **Orașe de la ora patru**) viața nu e prea generoasă cu ei. Bucuria alături de **ceilalți,** bucuria **aproapelui,** sentiment adînc, veghează această permanentă recuperare. Se poate descoperi, aici, sensul exact al unui titlu.

4. Admirabilă e tehnica nuvelelor : aparent eliptic, scrisul lui I. D. Teodorescu e dotat (aci) cu o mare capacitate sugestivă. Scriitorul rupe fraza expozitivă, spre a încadra un dialog, o reflecție, un comentariu mental. **Scrisorile** reprezintă „pauzele" acestei lecturi foarte dense, momentul ceremonios al textului, al **politeței** față de cuvînt. Retrospecțiile (cele ce completează fișa biografică a personajelor) fac corp comun cu desfășurarea, în felul de mai sus, a vieții — lor — cele de toate zilele. Totul e privit, scriam, cu umor : prozatorul stăpînește admirabil arta disimulării, și istoria unei dificile treceri de la adolescență la maturitate (ce presupune dificultatea relației umane) devine un poem al bucuriei de a fi alături de celălalt.

C. UNGUREANU

* **Ion Dumitru Teodorescu : Aproapele** (Ed. Facla, 1974).

PREZENȚE LITERARE

Poezia lui DIMITRIE STELARU

Principiul unificator al poeziei lui Dimitrie Stelaru (**Coloane,** 1970, **Păsări incandescente,** 1971) este aspirația spre sideral, spre limpezimile astrale. **Păstor stelelor, argat cerului, hoț de cer, hoț de lumină** sînt cîteva definitorii figurări ale eului. Alături de acestea apar, însă, altele care desemnează nu atît „atitudinea", cît, mai ales, statutul ontologic al poetului (și al omului, în general), **Drum spre altădată în acum,** însoțit de **Eumene** („zeitate" tutelară, simbol al năzuinței creatoare și al purității), poetul (și omul în general) își găsește reprezentarea cea mai potrivită (pentru început) în **arbore** — numit direct sau implicat în grefări și inducții (verbe și adjective atrase în sfera semantică a substantivului metaforic) : „Eu am **rădăcinile** în **pădure** / Și prin **coroanele** mele trec vînturi / Cuvintele mele **foșnesc** înlăuntrul meu / Pentru cine aude".

Înrudită cu identitatea **trup-copac** este cea **trup-coloană de marmură, coloană fără nimb** etc.), ambele păstrînd, încă, o sfioasă distanță între individ și univers și exprimînd, ca atare, un curaj temperat în efortul ascensiunii. Vom constata, însă, curînd că, printr-o tulburătoare reciprocitate, cei doi poli — **om-firmament** — au același ecou în imagine : „Nici o stea — / Nici un înger din **copacul cerului** nu privea ..." ; și, pe altă direcție, dar vizînd aceeași unire, aștrii (între ei și pămîntul) împrumută însușiri omenești : „Printre unghiuri sparte de munți / e o potecă îngustă care duce la zenit, / e tăișul **obrajilor cerului** — etc.

Reciprocitatea de care vorbeam se evidențiază și în corespondența elementelor. Astfel, cerul este totuna cu **marea** și **marea** totuna cu **cerul** : „În mările de sus alunecă / marea cu stelele din ea — / eu bat la ușa de pămînt / închisă cu rugină grea" ; sau : „E un luminiș în munții de granit /, E un luminiș deasupra munților de granit / Unde **arborii-oameni** își potolesc setea cosmică / Porumbeii albi ai inimilor și sunetele. / **Răscrucile oceanului de aer** / Aici stau și te prind în ele" (sublinierile ne aparțin).

Toate acestea mărturisesc intrucîtva ocolit, perifrastic, conștiința regăsirii microcosmosului în macrocosmos — strigată răspicat în cele din urmă : „... Mult cer n-avui / (e un trandafir înflorit cerul). / **(Nu sînt eu cerul ?)** toată carnea spațiului dintre ieri și dragoste ? / miniatele amăgiri unduioase ? / drumurile, peștii cu meridiane-n ochi / și spuză ? sînii munților navigînd, sorbind alge selenice ?" **(Înaintea somnului** — poemă care adună majoritatea metaforelor-pivot din creația lui Dimitrie Stelaru). **Inima** (termen dominant) este liantul dintre ins și totalitate ; ea închide unitatea ritmului : „O singură inimă am avut în trupul lumii / întunecată uneori și aprinsă de focuri nedeslușite / O singură inimă împărțită între partu vinturi ..."

Și totuși diferențele nu pot fi uitate ; poezia lui Dimitrie Stelaru, în prelungirea antropomorfismului ei, își extrage dramatismul tocmai din intuirea lor. Acele similitudini rămîn valabile cîtă vreme ne aflăm în **Acum.** Autorul opune pe **Acum** lui **Acolo** în contexte interogative, nelinistite. Existența — fiind legată de timp — este **Acum ;** dispariția — aflată în afara timpului — este **Acolo :** „Să mă nasc înapoi, în păduri sfîșiate / cu picioarele la legenda de cenușă / hăurile ochilor goi de statui / Unde ziua n-are Acolo și Acum ?".

Privite ca aparținînd lui **Acolo,** astrele (și cerul) își pierd „umanitatea" devenind **cîntec, torțe eterne** sau **ceasornic :** „Din răsărit și pînă la apus, un nour / Din fundul mărilor s-a ridicat / Ca un balaur vînăt, uriaș, / Cu limbile sfîrșind **cadranul înstelat" ;** sau : „Nici un mărăcine nu spune irisului : / — vino în sămînța mea / ai fost destul prietenul luminii. / Izvorul nu spune muntelui : / — nu-mi tulbura vinele ! / **Totul e cîntec al soarelui** / o mare a destinului" : și, în sfîrșit, această sextină rezumativă : „Limpezi sînt vorbele,, mările / Tale de sare, monocelulare. / Albastre nopțile părului tău / Îmi dau lumina mai rece. / **Dar colo e sunetul, jocul / Și focul".**

Din același unghi, eleatismul eului dispare ; poetul se vede nu **coloană** sau **statuie, ci riu, sunet** sau **flacără.** Extincția înseamnă fie topire în eter — ardere **(dincolo e flacără),** fie curgere **dedesubt** („Dedesubt zac largile neguri / și plugurile timpului").

Cosmosul operei în versuri a lui Dimitrie Stelaru are, deci, trei etaje : **bolta — orizontul — dedesubtul.** Eleatismul viziunii se rezumă la zona mijlocie ; deasupra e **focul,** dedesubt **riul.** Avem a face — în privința structurilor imagistice — cu o sinteză superioară (și originală) între ceea ce ne oferă creația lui Ion Barbu (aspirația spre astral), cea a lui Tudor Arghezi (eu liric-copac) a lui Lucian Blaga (obsesia arderii) și, parțial, a lui Al. Philippide (prezența și semnificația **vîntului).**

Și încă ceva : universul, care este, pe rînd și dintr-odată, **ființă omenească, imens arbore înflorit,** orgă **uriașă** sau **foc veșnic,** se dovedește a fi și carte, scriere.

Prin adîncime și cuprindere, prin orientarea sa ascendentă, profund umanistă, poezia lui Dimitrie Stelaru deschide un spațiu nebănuit de larg investigației critice și plăcerii fertile a lecturii.

EUGEN DORCESCU

LECTURI

„CONVORBIRI CU ..."
Ilarie Hinoveanu :
(Ed. Scrisul românesc 1974)

După apariția excelentului volum de interviuri „Sub semnul întrebării" de Adrian Păunescu, această incitantă specie a genului publicistic a cunoscut la noi un tot mai accentuat reviriment. **„Convorbiri cu ..."** de Ilarie Hinoveanu, publicat recent la Editura Scrisul Românesc, se înscrie, cu certitudine, în rîndul celor mai bune volume ce au marcat, în ultima vreme, această veritabilă resurecție a interviului.

Interviurile lui Ilarie Hinoveanu, fără a excela prin spontaneitate și vervă a dialogului, au rigoare și densitate ideatică. Întrebările au adesea o primă secvență expozitivă (care precede întrebarea propriu zisă, directă), în care reporterul fixează lapidar cîteva repere ce sugerează o profundă, competentă cunoaștere a vieții și operei celui intervievat. În ciuda complexei problematici puse în discuție în cele 15 interviuri cu scriitori și oameni de artă și cultură de primă mărime ai țării noastre, de-a lungul cărții, se conturează cîteva dominante ideatice, cîteva implicații ale actului de creație, care îl preocupă aproape obsesiv pe reporter. Ilarie Hinoveanu declanșează prin întrebările interviurilor sale formularea unor convingeri intime despre rolul „anilor de formare", a experienței de viață în opera scriitorilor intervievați, despre raportul dintre elementele reale și ficțiune în scrisul lor (D. R. Popescu, Ion Grecea, Marin Sorescu etc.), despre dialogul scriitor-cititor și raportul dintre valoarea artistică și popularitatea unei opere, despre rolul criticii literare, despre receptarea scrisului românesc peste hotare (Zaharia Stancu, Mihnea Gheorghiu, etc.), despre modul cum vor evolua anumite genuri și specii literare (Ilie Purcaru, Marin Sorescu, Ștefan Augustin Doinaș), despre forța catalizatoare a factorului ideologic în actul de creație.

Generate de un asemenea fond de idei, răspunsurile primite de reporter se constituie în admirabile pagini de memorialistică (Ion Sofia Manolescu, Elena Iordache-Strelanu, V. G. Paleolog), în prețioase fișe de istorie literară (Ștefan Augustin Doinaș, Virgil Teodorescu, Mihnea Gheoghiu) sau în subtile disociații de ordin teoretic.

VICTOR RUSU

CORESPONDENȚĂ

Teodorescu Ion : Toate cele patru poeme : **Deopotrivă ne învăluie, Unghi, Inel în jurul cuvintelor, Și riul argintiu** sînt remarcabile. Dacă n-ar fi unele ezitări, unele rezolvări grăbite, le-am reține pentru tipar. Poate data viitoare ...

Ion Dumbravă : Încă nu putem opri nimic pentru tipar, dar impresia generală este mult mai bună. Ne place patosul din **Asemenea patriei. Frumoasă ar fi și Cum spărgeai tu cămașa subțire a zorilor** (dacă n-am întîlni formulări ca aceasta: „Cu sînii imberbi" etc.).

Dan Roșca : E cu mult mai bine decît pînă acum. Remarcăm notația **Suburbie :** „De cîte ori fulgera / mă ascundeam în ciorapii tăi de lînă / de cîte ori ploua / ciorapii tăi de lînă putrezeau / și-atunci rezemată sub sobă / pisica torcea lînă pentru alți ciorapi". Vă invităm la ședințele de marți ale cenaclului Asociației scriitorilor.

M. Lupașcu : Din păcate, nu putem „face loc în paginile revistei", poeziilor trimise, după cum ne rugați, din motive lesne de înțeles. Am cita, în acest sens, o strofă : „De-acum luna își ascunde turta, / Vîrcolacul fi mănînci burta. / Cîteodată-și mai arată cornul. / Cînd o fabrică-i întinde hornul".

D. Iași : Poate altceva.

G. Bucov : Parcă vă prinde mai bine versul ritmat și rimat, ca în **Bilanț.** Să mai vedem și alte poezii.

Rodica Bilencu : În sensul celor anterioare.

Băbțan Constantin : Versurile au mai mult relief. Să mai vedem.

Ecaterina Păunescu : N-ar fi de adăugat lucruri noi la răspunsul nostru din 27 septembrie, anul trecut.

Ștefan Volan : Notabile versuri disparate. Mai încercați.

George Borun, G. R., Florian Deziro, Paraschivescu, Aurel Baleuță, Taisia Pușcașu, Nicolae Preda (unele versuri frumoase în **Să pornim), Vladimir Jaleș, Lucian Popa, N. G. Căruntu, Eleodor Călin, Alexandru Someș, Cucu M. Murgu** — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MEMENTO

CONCURS LITERAR

Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș, prin Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, organizează un concurs județean de poezie și proză, cu scopul stimulării și popularizării celor mai talentați poeți și prozatori amatori.

Concursul se adresează tuturor creatorilor, membri ai cenacluri-lor și cercurilor literare, chemați să exprime în creațiile lor înaltele sentimente ale patriotismului și umanismului socialist, aspecte ale mărețului proces de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, universul spiritual al omului de tip nou, făuritor conștient al propriului său destin, munca și viața înfloritoare a poporului român, luminoasele idealuri ale epocii pe care o trăim.

Pentru secția de poezie a concursului, fiecare participant poate trimite 5 **poezii** sau poeme diferite, ori integrate într-un ciclu tematic. Pentru secția de proză, concurenții vor trimite trei **proze scurte,** însumînd toate cel mult **30 de pagini** bătute la mașină, sau un fragment dintr-o lucrare mai întinsă de maximum 20 de pagini bătute la mașină. Toate lucrările vor fi dactilografiate în 4 exemplare și vor fi însoțite de fișa personală a autorului cuprinzînd :

Numele și prenumele, profesia și întreprinderea sau instituția în care lucrează, vîrsta, adresa, cenaclul sau cercul literar din care face parte.

Un juriu format din scriitori și critici literari, vor acorda premiile I, II, III, pentru poezie și premiile I, II, III pentru proză. Se va acorda, de asemeni, **„Marele premiu"** pentru un talent excepțional, și **„Premiul pentru cel mai tînăr creator".**

Tuturor concurenților premiați li se vor conferi diplome, plachete și premii în obiecte. Premierea va avea loc în ziua de 4 mai a.c., ora 10, în sala de marmură a Comitetului județean de cultură și educație socialistă, Timișoara, P-ța Vasile Roaită, nr. 3.

Materialele pentru concurs se vor trimite pînă la data de 10 aprilie a.c., pe adresa **Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Timiș,** Timișoara, P-ța Vasile Roaită nr. 3 (telefon 3 05 33). **Lucrările sosite după această dată nu vor fi luate în considerare.**

ACTUALITATEA LITERARĂ

Mihai, Voievod al izbăvirii și unirii naționale

Au existat în ascensiunea militară și politică a lui Mihai Viteazul momente care au impresionat adînc, seducînd încă înainte de a fi atins apogeul imaginația contemporanilor. Așa, în 1954, grecul Stavrinos cîntă în versuri vitejiile **„preapiosului și prea viteazului Mihai Voievod".** Îndatorat manierismului, care în literatura greacă a timpului se manifestă prin tendința comparațiilor epice, Stavrinos îl aseamănă pe voievodul român lui Alexandru cel Mare, ba, anticipînd asupra sfîrșitului său tragic, vede în el un rival al lui Achile. Asemănarea din urmă revine ceva mai tîrziu și într-un raport al împăratului Rudolf către Curia romană. Mai potolit și mai realist, cretanul Grigorios Palamidis, avînd la bază și poemul lui Stavrinos, scrie, în 1607, deci la șase ani după consumarea tragică a epopeii mihăiești, cînd ea este însă încă vie în conștiința contemporanilor, o nouă apoteoză a lui Mihai Viteazul, în care amplifică seria asemănărilor, adăugînd la ea și pe biblicul Moise alături de anticul Hector. Totodată, spre deosebire de Stavrinos, care dăduse glas mai ales speranțelor celor din Tesalia, Pind și Epir, Palamidis se entuziasmează mai de grabă de țelurile românești urmărite de eroul său. Oricum, ambele tendințe ne permit să vorbim, încă din secolul XVII timpuriu, de un mit al lui Mihai Viteazul sau, mai precis, despre un model constant al mitului mihăiesc, independent în structurile sale de reușita artistică a operelor care se alimentează din el.

Care i sînt constantele ? Personalitatea univoc eroică a voievodului, semnificația europeană a luptei dusă de el, anvergura istorică a intrigilor țesute în jurul său, ascensiunea sa continuă pînă la sfîrșitul tragic care însă lasă deschisă perspectiva inițiativelor inaugurate de voievod.

Structurile fundamentale ale mitului mihăiesc au obținut o transfigurare strălucitoare în perioada exaltării valorilor istorice de către pașoptiști. Fără a-și fi putut termina lucrarea, N. Bălcescu ne-a servit o viziune romantică a lui Mihai Viteazul, plasînd accentele mai cles pe motivul unității naționale. Sau cum o subliniază într-o scrisoare către I. Ghica : **„Voi să sfîrșesc scrierea și să pui piatra de temelie a unității naționale".** Mai aproape de noi, N. Iorga și dr. G. Sirbu au încercat cîte o reinterpretare științifică a însemnătății naționale a faptelor politice și militare ale voievodului. Păcat însă că polemica între cei doi învățați a umbrit întrucîtva meritele lor. Reeditarea lucrării lui dr. G. Sirbu se impune. Poate că editura **Facla** se va încumeta să ne-o dăruiască într-o zi cu un comentar din perspectiva zilelor noastre.

Ceea ce izbește la lectura celor patru volume ale romanului **Vulturul** de Radu Theodoru este îndeosebi iscusita încadrare a mitului mihăiesc în epocă. În lipsa unei monografii științifice valabile despre marele voievod, faptul acesta contează deosebit de mult. Viziunea romanescă a lui Theodoru suplinește deci absența unei monografii științifice în circulație printre lectori. Figură centrală a romanului, prin încadrarea în epocă, Mihai Viteazul nu ne mai apare ca un erou romantic. El este doar o figură excepțională de om politic, angrenat în mecanismul diplomatic și militar al vremii sale, dominînd pînă la un punct acest mecanism ca apoi brusc dar nu cu totul neprevăzut, cariera sa să se curme.

Întreaga Europă apare zguduită de conflicte politice și religioase ; moralitatea, sub influența lor, scade vertiginos. Baltasar Gracian, martor al consecințelor, sintetizînd tendințele vremii, va spune : **„Cei mari îl favorizează pe ignorant, îl răsplătesc pe lingușitor și îl sprijină pe șarlatan ; în schimb, celui merituos nu i se acordă nici un gînd, nici vreo simpatie și bunăvoință".** Textul acesta nu e citat în roman ; el a fost formulat mai spre mijlocul secolului XVII. Totuși, Radu Theodoru, pe lîngă multe alte merite, are acela de a sluji cu deosebită circumspecție problema integrării mitului mihăiesc pe coordonatele etice ale epocii. S-ar putea cita în această privință numeroase pagini din cele patru volume. În volumul din urmă al **Vulturului** se impun prin forța lor epică îndeosebi pasajele consacrate împăratului Rudolf de Habsburg, ca figură cheie a intrigilor țesute în jurul lui Mihai Viteazul. Ciudatul saturnian, surprins în caracterul său arcimboldesc italo-german, camuflează tradiționala „Realpolitik" a casei sale prin tehnica „discordiae concorsis", adică a contradicțiilor strînse ghem pentru a le domina — ceea ce lui Radu Theodoru i-a reușit în mod magistral s-o sensibilizeze în capitolele consacrate șederii lui Mihai Viteazul la Praga.

Este de la sine înțeles că un roman ca **Vulturul** de Radu Theodoru nu s-a putut scrie decît pe baza unei documentații cuprinzătoare și circumspecte. Nu însă numărul fișelor sintetizate în roman interesează ci modalitatea epică, adică structura consecvent epopeică realizată de autor.

Epopee în probă, sub forma romanului istoric, **Vulturul,** se încheie cu acest al patrulea volum în buna tradiție a celor premergătoare. Pentru un op care totalizează peste două mii de pagini, aceasta este o izbîndă unică în literatura noastră contemporană, ilustrată în anii din urmă mai ales de romane de respirație ultra-scurtă.

Și mai trebuie relevat un fapt în raport cu arhitectura generală a lucrării : repertoriul de simboluri care se disting de-a lungul volumelor prin semnificativitatea reciprocă între titlurile capitolelor mari, în fruntea cărora figurează, și cuprinsul acestora. Nu-l vom înșira aici ; ne-ar răpi prea mult spațiu. Subliniem, în schimb, că însuși mitul mihăiesc, prin constantele sale istorice, este înzestrat cu asemenea sigile și simboluri. Pe baza lor, Radu Theodoru realizează un „scenariu" de situații, date și consecințe necesare care-i condiționează adevăratul proces de structurare epică a romanului său. Altfel zis, titlurile capitolelor mari, aci și acum, funcționează ca semnale cu redundanță redusă, prin care autorul ne introduce de fiecare dată semnificativ în realitatea epică conținută în paginile în cauză. În felul acesta, datul istoric și interpretarea artistică se completează și se iluminează în mod reciproc, iar mesajul se desprinde neasemuit de ușor din situațiile psihologice mereu variate ca și din cele sociale, politice și militare, învesmîntate deopotrivă în haină epică.

Ar merita un examen în plus limba în care e realizată această lucrare. Nu e limba cronicilor și nici limba transfigurării romantice, pașoptiste, a mitului mihăesc. Punctarea folclorică de bună calitate ca și termenii de epocă folosiți îndeosebi în dialoguri sînt organic asimilați codului lingvistic special realizat de Radu Theodoru. Este și aceasta o reușită, peste care nu se poate trece ușor.

ANDREI A. LILLIN

GHEORGHE DOJA — **Familia**

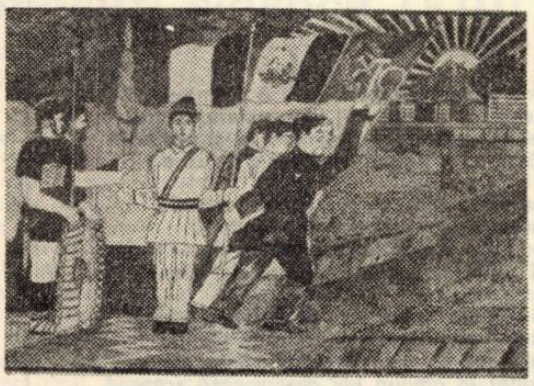

GHEORGHE DOJA — **Tradiții**

HEISENBERG ÎNTRE MUZICĂ ȘI FIZICĂ

Rareori este dat unui tînăr să analizeze cu maturitate domeniile care îl atrag, să cîntărească lucrurile, să decidă pentru el și poate pentru restul societății, înainte de a se angaja în marea bătălie a vieții. Cazul celui ce avea să devină ilustrul fizician Werner Heisenberg (premiul Nobel la 31 ani) este remarcabil prin luciditatea cu care tînărul absolvent de liceu destușește, prin anii 1920, două drumuri creatoare : unul care, în viziunea sa, coboară, celălalt care urcă.

Ca mulți fizicieni de talie, Heisenberg a avut o pasiune muzicală pe care ar fi putut-o transforma cu ușurință în profesiune, (ne referim la compoziție) dacă acest teren de activitate i s-ar fi părut propice. Puternica sa predilecție pentru matematici a învins într-un moment cînd fizica deschidea larg porțile viitorului și multe file așteptau albe pe mesele de lucru ale oamenilor de știință. Ce a fost calcul în destinul acestui om ?

Mărturiile autobiografice în care Heisenberg reînvie discuțiile cu prietenii săi muzicieni, alături de care își cînta partida într-un Trio, sînt elocvente. „Din felul în care cîntați și vorbiți despre muzică, am impresia că muzica este mai apropiată de sufletul dv. decît tehnica și științele naturii". Astfel i se adresează mama unuia din prieteni, în casa căreia făceau muzică. Tînărul Heisenberg : „Răspunsul este influențat de starea actuală a domeniului pe care îl avem în vedere. Referitor la muzică, am impresia că acești compozitori din ultimii ani nu sînt chiar atît de convingători ca cei din epocile anterioare. În sec. al XVII-lea muzica era determinată de faptul că religia domina toate sectoarele vieții umane. În secolul al XVIII-lea, a avut loc trecerea la lumea simțurilor individului Muzica romantică a secolului al XIX-lea a pătruns în cele mai intime profunzimi ale sufletului omenesc. Dar, în ultimii ani, muzica a ajuns într-un stadiu experimental straniu, neliniștit și lipsit de vigoare. Azi joacă un rol mai important cunoștințele teoretice decît conștiința sigură a înaintării pe un drum dinainte stabilit. Alta este situația în științele naturii și în primul rînd în fizică".

Finețea observațiilor lui Heisenberg ar găsi și azi nepregătiți pe mulți dintre aceia care se intitulează gînditori în artă muzicii. O paralelă amplă și competentă între muzică și știință va desvălui faptul că actuala creație muzicală este dificultară în ceea ce privește bazele sale teoretice și va stabili, în cele din urmă, concluziile ce se impun. Pericolul ce pîndește pe teoreticienii rupți de realitate este încantația simbolului în sine, menită să adoarmă într-un așternut călduț trupul moleșit al unei idei ajunsă la capătul puterilor ei. Conștientă sau nu, această stare de lucruri — sesizabilă chiar în unele sectoare ale matematicilor — arată că o direcție de cercetare este închisă și că trebuie abandonată, oricît de dulce fusese iluzia în care se legănase autorul ei. La începutul secolului nostru, fizica a oferit un asemenea tulburător spectacol. Prizonieri fără voie ai analogiei sunet-lumină, fizicienii s-au văzut siliți să creeze în mintea lor o substanță inexistentă, denumită eter, care să servească drept mediu de propagarea undelor luminoase, așa cum aerul, de exemplu, este suportul material al undelor. O serie de experiențe celebre, avînd la bază ipoteza eterului, au rămas de neînțeles. A trebuit geniul lui Einstein pentru a elibera fizica de povara acestei substanțe fictive. Astfel, ideea că undele electromagnetice sînt o realitate în ele însele a deschis o nouă eră în istoria gîndirii umane.

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Există o falsă punere a problemei cînd se încearcă a insinua că orice inovație de limbaj muzical înseamnă o treaptă superioară în conținut, prezentînd această aserțiune ca o consecință obiectivă a interacțiunii dialectice între mijloacele de expresie și conținutul emotiv al operei de artă. Muzica contemporană nu este săracă în proclamații de cabinet care exultă inovația sonoră fără a o raporta la receptarea emotivă. Căci dacă aceasta s-ar face — și publicul o face — rezultatul ar fi la fel de negativ ca în experiențele amintite. Dar cauza este aci diferită. Pe cînd în fizică se demola o construcție, falsă pentru a se clădi una corectă, în muzică se încerca distrugerea vechiului edificiu fără imaginea unuia mai bun. În același studiu autobiografic citim : „După ce au renunțat la tonalitate, compozitorii moderni nu văd cu claritate unde vor să ajungă. Ei bîjbîie. În fizica modernă întrebarea a fost deja formulată, sarcina fiind găsirea răspunsului". Și în altă parte : „Nu știu dacă libertatea mijloacelor de expresie înseamnă același lucru cu un teren virgin mănos". Această formulare ar trebui să pună pe gînduri orice creator onest, indiferent dacă e artist sau om de știință. În ceea ce-l privește, Heisenberg a decis în plină cunoștință de cauză. Și certitudinea lui în această privință a dat lumii o lege fundamentală a naturii : marele principiu al incertitudinii.

OVIDIU MANOLE

* Citatele folosite în text sînt preluate dintr-o lucrare în manuscris a prof. dr. ing. Bernard Rottenstein, pusă cu bunăvoință la dispoziția autorului.

PANORAMIC

● **DOUĂ ȘTIRI DIN LUGOJ 1. Holul Teatrului popular** din Lugoj a găzduit, în perioada 17-24 februarie a.c., expoziția fraților Irina și Francisc Ogrin, membri ai cercului de artă plastică al Casei de cultură din Lugoj. Au fost expuse 51 de lucrări realizate în tehnici variate : desen, pictură tempera, acuarelă, ulei, mozaic, colaj și metal bătut. Multe dintre tablourile expuse reflectă momente ale vieții noi, contemporaneitatea fiind o sursă permanentă de inspirație pentru cei doi expozanți. Lucrările exprimă multă sensibilitate, atît în alegerea tematicii cît și în realizarea cromatică. Expoziția se vrea un omagiu adus alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională și consiliile populare. **2. Cu prilejul întîlnirilor candidaților de deputați** cu alegătorii, în municipiul Lugoj, se prezintă variate programe artistice, la care-și aduc contribuția formațiile casei de cultură, sindicale și ale cooperației meșteșugărești. Astfel, în 18 II a.c. au prezentat programe artistice : brigada casei de cultură, formațiile Liceului textil, brigada F. M. N. și grupul de recitatori al casei de cultură. În 19. II. — brigada I.T.L.-B, orchestra de muzică ușoară a I.C.S.M., brigada Fabricii de calapoade, orchestra casei de copii nr. 1, grupul de recitatori de la Școala generală nr. 5 și al casei de cultură precum și un grup de elevi ai Școlii populare de artă, au prezentat programe artistice la U.T.L.-B, I.C.S.M., Club I.T.L.

● **IERI ȘI ALALTĂIERI,** în Aula Magna a Universității timișorene și în sala de concerte a Liceului de muzică „Ion Vidu", cu concursul unor personalități și a patru formații corale, s-au aniversat 70 de ani de la nașterea compozitorului Nicolae Ursu.

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ.** Ne scrie Mihail I. Vlad, președintele Societății literare **„Alexandru Vlahuță",** din Tîrgoviște : „În cadrul activității ce-o desfășoară sub egida Comitetului județean Dîmbovița al U.T.C. la Casa științei și tehnicii pentru tineret din Tîrgoviște, Societatea literară **„Alexandru Vlahuță"** a tinerilor tîrgovișteni, a organizat o expediție literară în mai multe orașe din Transilvania, în perioada 3-8 ianuarie 1975. La Bistrița, a avut loc o întîlnire cu membrii cenaclului literar „George Coșbuc", la Baia Mare s-au vizitat monumente istorice ale municipiului și a avut loc o întîlnire cu cenaclul literar „Contemporan". La Satu Mare s-au vizitat monumentele istorice ale orașului și a avut loc un schimb de experiență cu cenaclul literar al tineretului din Satu Mare. La Oradea și Cluj-Napoca s-au vizitat monumentele istorice din cele două orașe și-au avut loc vizite la redacția revistei „Familia" și „Tribuna". La Cluj s-a vizitat Biblioteca documentară „Timotei Ciparu". Întîlnirile literare și expediția s-au dovedit fructuoase, pentru cunoașterea climatului spiritual din orașele sus amintite, un îmbold pentru activitatea viitoare".

● **DUPĂ CE A PARTICIPAT LA FESTIVALUL LITERAR,** poetul **Ștefan Augustin Doinaș** a fost oaspete la o întîlnire cu studenții Universității timișorene, în cadrul unui curs de literatură română contemporană.

● **DIN PROGRAMUL MANIFESTĂRILOR** politico-ideologice și cultural-artistice sub egida Comitetului județean Timiș al F.U.S.: În ziua apariției acestui număr, la Cooperativa „Colortex" din Timișoara va avea loc, la ora 15, expunerea-dezbatere **„România pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate".** La Casa de cultură a studenților, seara, la ora 20,30, dezbaterea **„Ateismul — atribut al studentului comunist",** iar la Căminul cultural din Cenei, la ora 18, consultația **„Democrație, echitate, legalitate și responsabilitate socială".**

● **ASOCIAȚIA SCRIITORILOR ȘI CAMPANIA ELECTORALĂ.** Scriitorii Anghel Dumbrăveanu, Al. Deal, I. D. Teodorescu, Ion Velican și Titus Suciu s-au deplasat la Berzovia (județul Caraș-Severin) pentru o întîlnire cu cetățenii din localitate. Un alt grup de scriitori, de limbă maghiară, Mandics Ghyorgy, Kuban Endre, Pongracz P. Maria, Barany Ildiko s-au întîlnit cu locuitori ai comunei Otelec.

● **LA CASA DE CULTURĂ A SINDICATELOR DIN PITEȘTI** a luat ființă un Club al umoriștilor. Printre membrii lui se numără scriitorii și publiciștii : C. Miu-Lerca, Gabriel Țepelea, Aurel Iordache, Constantin Zărnescu, Zenovie Păun, Mihail Movici, Mihail Ecovoiu Doreanu (conducătorul clubului) și alți producători de umor.

A. I. C.

Ion Rahoveanu

DUH STRĂBUN

E dinastie dragostea de țară
și in Carpați o ducem la invingeri,
spărgind teren din moarte și primejdii,
cu trandafiri mai domolind din plingeri.

E lauda gorunului din Țebea,
infășurarea lui in nemurire,
e truda circumscrisă-n orizonturi
un lanț de aur intr-o omenire.

Pămintului ii stringem depărtarea
pentru triumf asupra tragediei,
spre ridicarea – acestor obeliscuri
și eroismului și omeniei.

Doar din istorie, de aur doruri
și-atrocități alunecă sub zborul...
Dur strălucești, gorun crescut din chin,
in soare adincește-te senin!

Recheamă vii sub ceruri largi de berze
statuile zidarilor de veacuri –
fie ca faptele să le dureze,
au măreția stincilor in lacuri!

MIHAI VITEAZU

Mihai Viteazu, la răscruce vii,
versantele ți-s veacurile mii,
imagine ce inedită-și bate
culorile pe ziduri de cetate.

Lumină faci acestui vechi pămint
și lună-ndurerată din cuvint
și stelele i le aduci cu vulturi
și zimbri pui și soarele pe scuturi.

Mihai Viteazu, vie maiestate
intr-o istorie – eternitate,
carpaticele stinci, astrale pietre,
in fața ta sint scări, in urmă vetre.

Mihai Viteazu, crez incandescent,
se scrie despre tine la prezent
prin toate timpurile prinse-n zale
biruitoare si monumentale.

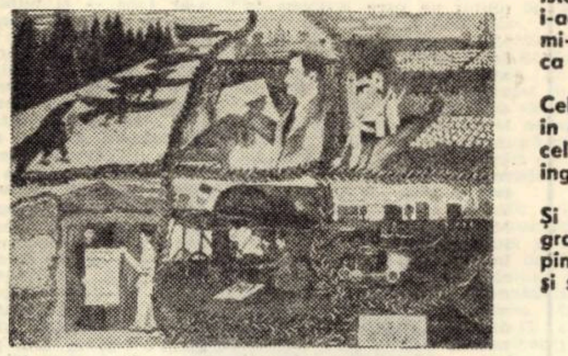

GHEORGHE DOJA „Traian Vuia"

ORA DE GHIOCEI

Sosește primăvara admirativ in stradă
iar măreția iernii se clatină pe brazi
din albul greu să schimbe izvorul in cascadă
sub visul care crede in zodia de azi.

Zăpada e in munte iluzie de riu,
cind din pămint căldura balada își vestește
spre lumi imaginare, speranțelor de griu,
și zărilor atinse de submarine creste.

Cum nu au ghioceii războaie in memorii
nici ploile-n petale secundele terorii,
de peste canonade vești bune dă Cindrelul,
e miorița-aproape, e corbul cu inelul...

Eu iți aștern petale, mantia de oștean,
unde-n singurătate exiști doar tu in toate,
să stai drept frumusețea a tot ce nu e-n van,
să treci cum ar pătrunde și soarele in moarte.

DURATĂ

Să treacă vint și freamăt, gind și zbor
și norii pe sub stele călători,
să crească merii grei de inflorire
și fructele pină la-mbătrinire.

Să-nalți un codru și vieți pe-aproape,
un munte sau un fluviu sub pleoape,
dezleagă ecuații, fără plingeri,
să nu mai aibă timpurile-nfingeri.

In imanență de vremelnicii
să fii al faptei și al vredniciei,
incit să poți decide și vorbi
de pe pozițiile veșniciei...

Lumină din lumina zilei arzi
și jumătate-n pierdere coboară,
urci jumătate flacără-ntre brazi,
statuie vie-n suflete de țară.

GHEORGHE DOJA „Lupta"

PIROGRAVURĂ

Sint jertfă pentru impiinirea mea
cu fiecare rază pentr-o stea,
sint spadă curajoasă și amară
ce-nvinge și ce tace pentru țară.

Istoriei, eroicului vaer,
i-aduc urare calmă de izbindă,
mi-e cald la flăcări nevăzute n aer
ca intr-o inefabilă osindă.

Cel ce vă spune bună dimineața,
in cintec vă glorifică viața,
cel ce vă dă pe stradă bună seara
ingenunchează in pădure fiara.

Și voi rămine treaz pină tirziu
gravindu-vă suflarea in legendă,
pină cind moara – aduce a sicriu
și semne pun cu stelele-n agendă.

FASCINAȚIA ORIZONTULUI

Singurul lucru care mă-mpiedică e timpul,
de-aceea fac efortul să-i fring puterea mare,
imi voi conduce nava rivnindu-i lui și nimbul
și fără să-mi iau ochii de dincolo de zare.

Mai renovind tristețea sau frescele durerii,
restaurind chiar zidul acesta al puterii,
există și o oră cind fructele sint grele,
cintări primejdioase in măiestrii de iele...

Legați-mă din vreme mai strins lingă catarg
și vulturul acesta care-mi scobește pieptul
mai alungați-l, smulgeți cumplitul dor de larg
ce-naripat in ginduri imi desemnează sceptrul.

Și cerului la bordul albastru-i voi lua,
oricit de imuabil e timpul in fascicol,
pe pinza grea și-naltă, de dimineții, o stea,
nenfricoșat de flăcări, de splendidul pericol.

Ion Th. Ilea

PROLEGOMENE PENTRU 9 MARTIE

Cuvintele mele-n mers sint de jar incins,
vor arde răul poposit la-ntimplare.
Slăvim virtutea. Suride victorios vastul necuprins.
A fi român inseamnă omenie
răsfrintă-n umanitate.
Cuvintul este pururi liber – străbate
vremuri oprindu-se din loc in loc.
Sufletul nostru dirz urcă cu patima pe culmi.
Orizonturi limpezi se-mbujorează;
Noroc bun! Și cit mai mult noroc!
Stejarii imbărbătează
păduri de fag, de brad și de ulmi.
Iubim frumusețea.
Incredere in om sădim.
Avem conștiința trează,
meșteri sintem in fapte nentrecute incă.
Curajul ni-e-n singe cutezător
Izvorit din tărie de stincă.
Iubim lumina primăverii
și tot ce se conturează pe creștet de țară sublim.
Dragostea rămine floare-nflorită-ntotdeauna.
Insuflețiți de elan in toiul muncii perpetue,
cu tenacitate și sudoare ne construim
fericirea.
Urim răul și minciuna.

Tresaltă-n joc de viață munții, șesul, cimpia
și-ntreg pămintul darnic roditor
cu ano impurile impreună.
Se luminează viu căi minunate de viitor.
Cit vor fi pe cer stele, soare și lună
va triumfa-n mers comunismu-n România.

CINTECUL CERNII

Cind se topește-n noi dogoarea iernii
Și simțim vara ca lumina Cernii,
Cind soarele se face molecule
Cu stropi de-argint pe mușchii lui Hercule,
Printre vise, pajiștea, eterna,
Și ochii mei călătoresc spre Cerna.
Acolo, printre stinci și serpentine,
Te intilniră pașii mei pe tine,
Iar dintre dorurile cele mai dorite
Haiducii coborau pe stalactite
Și visul nostru secera lucerna...
Ce cintec spune soarele pe Cerna!

OFRANDA VOCALEI

Zămislit e poetul din ofranda vocalei
Purtat printre aștri de zboruri eterne;
Trestia cerului contemplă fiecare clipă
Avalanșa candorii peste templu se cerne.

Nu-i oarbă chemarea spre care aleargă
Cum singele nu-i o țară prea mică,
E țăndări pocalul in cortegiul ninsorii,
De vreme ce zborul mai sus il ridică.

MARIUS C. NICA

AICI ASCULTAM

Știi,
locul acesta
luminat de cețuri
a fost locuit de noi:

iată, se mai vede
umbra ta in zăpadă,
cireșul incă păstrează
o floare din vremea aceea,
lumina
tot mai inchipuie
rătăcirile noastre
prin ploaie –
Uite,
aici a căzut o frunză,
aici aerul a fost sfișiat
de trecerea ta

aici ascultam
foșnetul zăpezii
căzind peste mări...

DOINA DORU

CIND SE DESCHID IN PIATRĂ

O noapte să scurtăm; sfărmind clepsidra
care ne-a-nspăimintat cu dimineața
și vom privi in dilatări de iriși
cum își ridică alte aripi viața.

Să-ntindem raze, dar și pe-ntuneric
să-naintăm in galerii și spații
Ne vom simți ca păsări e-n migrații
mereu cu setea țărmului feeric.

Cind se deschid in piatră subterane
cu ochi de fosfor iar să prindem glas,
mai spre adinc, la fiecare pas,
de unde vin acorduri de ciocane.

O noapte să scurtăm sfărimind clepsidra,
iluminind cu inimile-aprinse.
Și vom trăi in marile-adevăruri
ce le simțim din suflete desprinse.

Al. Raicu

PRECUM IN TĂVI DE-ARAMĂ

Am stat mai mult de vorbă cu anii ce-or veni.
Ca niște minji sălbatici mi s-au părut acuma
și ochii mingiindu-le, mirați și pururi ca bruma
i-am și simțit cum coamele se zbat către o zi.

Acei ani mari de soare s-au apropiat
purtind cu ei ecluza și pomii de pe coastă,
precum in tăvi de-aramă ți-aduce o nevastă
merindele de aur pe care le-ai visat.

CA UN ARCUȘ

Pe corzile viorii vremea-și trece
ca un arcuș o picurare lentă,
Mileniul se desprinde cu detentă
pornind spre-un țărm alunecos și rece.

Ne prindem iar in dimineți celeste
și poate nu-l știm bine la cintar.
Minutul insă-și sună cheia iar
urcind pe frunți aprinse, ca pe creste.

Cite cimpii fertile, cite stele
invăluite in păduri de brazi
inmiresmate – griurile de azi
adună pentru omul de pe schele?

Grăbită-i vremea umbra s-o preia,
dar oamenii zoresc trecind nainte,
cu riurile din care iau aminte
cum bobul de nisip urcă spre stea.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 2 martie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Film serial pentru copii. 10,00 Viața satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Magazin sportiv. 16,20 Desene animate. 16,35 In sprijinul activității cultural-artistice de amatori. 16,50 Cel mai bun... continuă. 17,50 Film serial. 19,00 Drumul spre stele. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Antena Tv vă aparține... Spectacol de varietăți. 21,35 Film artistic: Toma contra... „Nașul". 22,15 Telejurnal. Sport.

LUNI, 3 martie

16,00 Telex. 16,05 Tribuna artistului amator. 16,20 Schiul... nimic mai simplu (ultima lecție). 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 30 de ani de la acel memorabil 6 martie. 20,15 Dragu mi-ii de neamul meu. 20,25 Din lumea științei. 20,45 Roman foileton. Jane Eyre (episodul I). 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 4 martie

8,30 Curs de limba germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicționar. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 — 17,00 Curs de limbă engleză. 17,30 Telex. 17,35 Legile țării — legile noastre. 17,50 Algoritm Tv. 18,25 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cum votăm. 20,05 Revista economică Tv. 20,20 Seară de teatru. „Fata care a mutat Paringul". Premieră pe țară. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 5 martie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Roman foileton: Jane Eyre (reluare). 11,50 Muzică distractivă cu formația Ionel Banu. 12,05 Bucureștiul necunoscut. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 — 17,00 Curs de limbă franceză. 17,30 Telex. 17,35 Din lumea plantelor și animalelor. 18,10 Forum. 18,35 Din țările socialiste. 18,45 In sprijinul activității cultural-artistice de amatori. 19,00 Familia. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca. Drum în penumbră. 22,00 Muzică distractivă. 22,10 24 de ore.

JOI, 6 martie

16,00 — 17,00 Teleșcoală. 17,30 Telex. 17,35 La volan. 17,50 Cum vorbim. 18,10 Film: Năzdrăvanul Dennis. 18,35 Muzica. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cum votăm. 20,05 Reportaj T. 20,35 Tablouri coregrafice. 20,45 Mai aveți o întrebare? 21,25 „Goool!". Emisiune de Cristian Țopescu. 21,45 Vedete ale muzicii ușoare: Marisol. 22,10 24 de ore.

VINERI, 7 martie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune in limba germană. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 De ziua noastră. Emisiune dedicată Zilei Internaționale a Femeii. 20,30 Film artistic: Aleargă repede, aleargă liber. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 8 martie

10,00 Inscripții pe celuloid. 10,20 „Partidul meu, credința mea..." 11,05 Biruit-au gindul... 11,30 Film artistic. 13,10 Ilustrate de demult și de acum. 13,20 Autografe muzicale oferite telespectatoarelor. 13,40 Cintec nou in țara de sus. 13,55 Expediție de vinătoare Tv. Un mărțișor... vinătoresc. 14,25 Tineri in țara tinereții. 15,25 Teleglob. 15,55 Fotbal: Universitatea Cluj-Napoca — Steaua (divizia națională). Transmisiune directă de la Cluj-Napoca. 17,45 Club T. 18,30 Lumea copiilor. 18,50 Campionatele europene de atletism pe teren acoperit. 19,30 Telejurnal. 20,05 Conștiința noastră se rostește. 21,05 Teleenciclopedia. 21,35 Film serial: Misiune imposibilă. Ultimul episod. 22,25 Cintece de voie bună. 22,45 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

SVETOMIR RAICOV

TRENUL AMINTIRILOR

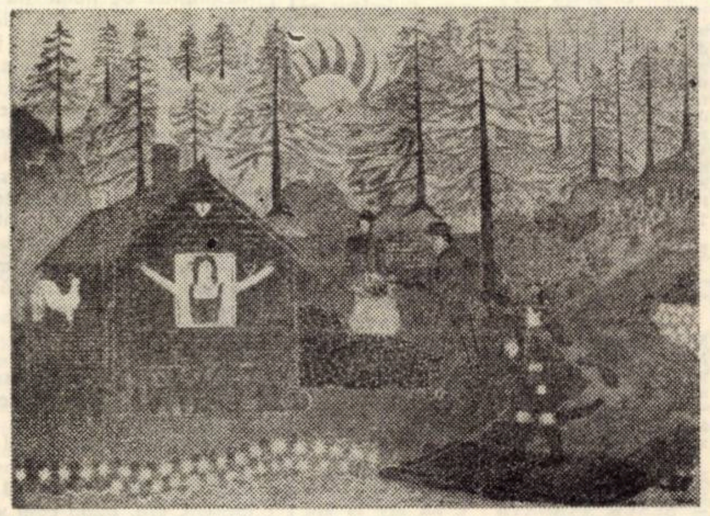

GHEORGHE DOJA „Vinătorească"

Trenul, ca intotdeauna, arhiplin, pleacă din stația de la capătul liniei, la 5,35. Oamenii se duc la lucru in oraș.

In compartiment, vizavi de mine, trei femei in doliu. Par a fi o mamă și două fiice. Mama de vreo 50 de ani; fiica mai mare, ceva mai puțin de 30; iar cealaltă fiică, mai tinerică, nu are nici 20 de ani. Alături de ele, lingă fereastră, un bărbat mai in virstă, de peste 60 de ani. Se intoarce spre fereastră să doarmă. Nu poartă nici un fel de doliu. Probabil un călător oarecare, fără nici un fel de legătură cu femeile.

Trenul-motor despică ceața ușoară a dimineții. Roțile izbesc ritmic in șine și vagoanele scirțiie. Oamenii de lingă mine picotesc; mie insă nu mi-e somn. Nici femeia in doliu nu doarme. Fiicele și-au rezemat capetele pe umerii ei; pleoapele ei sint lăsate in jos, dar nu dorm nici ele, ci doar își odihnesc ochii. Mama privește in depărtare la roșeața dimineții. Așteaptă parcă ivirea soarelui. Inchide din cind in cind ochii umflați și obosiți. Poate c-o deranjează stilpii de telegraf, care se înșiruiesc pe lingă fereastră. Eu, cum zic, nu dorm. Imi atrag cu insistență privirea și atenția picioarele lungi, frumos sculptate, aruncate unul peste altul, ale celor două fete îmbrăcate în doliu. Prin ciorapii negrii și subțiri se întrezărește, pină deasupra genunchilor, frăgezimea și albeața picioarelor.

Trenul se oprește. In compartiment nu mai sint locuri și acum se umple și culoarul. Vagonul incepe să scirțiie și trenul își continuă drumul. Omul de lingă fereastră s-a trezit. Își întinde mai întii picioarele, apoi se întoarce spre femeile îmbrăcate in doliu. Le privește uimit, apoi se uită la mine; eu mă uit la el, dar nici unul nu știm mai mult decit ceea ce vedem. Ceilalți călători continuă să picoteze. Pe orizontul cimpiei se zămislește o nouă zi. Soarele a ieșit din găoacea sa. Omul de lingă fereastră se mai uită o dată la fața obosită a femeii in doliu; stă o clipă pe ginduri, apoi o întreabă pe neașteptate:

– Natalia, dumneata ești?! Ehhh, am auzit! Andrei a murit. Anii aceia de închisoare i-au scurtat viața.

Femeia confirmă, dînd din cap. Nu-i răspunde. Poate că nu găsește cuvintele potrivite, ori poate că nu vrea să se vaite. Ea il recunoscuse pe omul de lingă fereastră, îndată ce intrase in compartiment, dar nu vroise să înceapă ea mai întii vorba.

Omul de lingă fereastră se uită la fete.

– Iar dinsele sint, desigur, fiicele dumitale, zice el; și apoi incet: Ehh, ce ți-e și viața asta!

Prin fereastră ziua se strecoară în compartiment. Fetele in doliu își îndreaptă corpul și își indoiesc și mai mult picioarele; și, ca și cind ar vrea să le ascundă de privirile mele, își trag discret fusta in jos. Mama își șterge cu batista ochii obosiți. Nu se mai uită la omul de lingă fereastră; dar parcă se uită acum la mine. Văd cum privirea i se risipește și, ca și cind s-ar rușina, își mai șterge o dată ochii și apoi împăturește batista și o pune in poșeta pe care o ține pe genunchi.

Mă uit mai bine la femeia in doliu și, uimit, observ clar, că femeia are in colțul ochiului sting un punctișor alb, din care pricină ochiul îi este puțin sașiu. Și, dintr-o dată, parcă imi străpunge inima tăișul rece al unui cuțit, iar gindurile, tulburate, mă duc fulgerător cu 30 de ani in urmă...

... Toamnă. Ploaia măruntă și deasă lovea ușor in ferestrele și acoperișul vagonului. Pe peronul gării innegrite de fum pilpiiau anemic felinarele gălbui. Ceasul de pe peron arăta că, peste două minute, locomotiva va șuiera; apoi, numaidecit, vagoanele vor incepe să scirțiie și trenul se va pune in mișcare. Roțile vor incepe să alerge, parcă numărind sacadat, cu zgomotul lor, porțiunile de șine străbătute.

– Studentul n-a venit! se auzi limpede, în tot compartimentul, vocea lui Ilieș și toate privirile se îndreptară spre locul rămas gol. Pe locul acela ședea intotdeauna el, Studentul. Dimineața, cind ne duceam la lucru in oraș, și, seara, cind ne întorceam acasă. Aveam compartimentul nostru; și-n el, fiecare dintre noi avea locul său. Toți știau acest lucru și, ca într-un fel de înțelegere tacită, in acel compartiment nu intrau alți călători, ci numai noi, șapte muncitori și trei ucenici și el, Andrei, căruia ii ziceam cu toții Studentul. Îndată ce trenul pornea, Ilieș, lăcătușul voinic, mai in virstă decit noi, închidea ușa compartimentului și Studentul incepea să ne vorbească despre unele lucruri, pe care noi, cei trei ucenici, nu prea le înțelegeam. Acum Studentul lipsea. Locul său era gol. Cu o seară mai înainte, reintorcindu-ne acasă de la lucru, Studentul scoase din cutie vioara, pe care o purta mereu cu el, se ridicase in picioare și, cuprinzîndu-ne pe toți cu privirea, ne întrebase:

– Ei, știți să cintați?

– Știm, răspunserăm noi intr-un glas.

Strunele viorii începură să răsune și o melodie plăcută umplu întreg compartimentul. Ilieș deschise ușa, pentru ca melodia să răsune și afară pe culoar. Era o seară ploioasă, cu cer mohorit și cimpia moțăia sub vălul întunericului.

– Ascultați cu atenție! zise Studentul. Încetă să tragă cu arcușul pe strune și începu să cinte:

Curg sudori pe trupul meu;
In uzină, lucru-i greu,
Și mă zbat, că viața-i grea,
Dar veni-va vremea mea.

Repetă de patru ori acest cintec. Apoi luă iarăși vioara și, trăgind cu arcușul pe strune, cintă din nou, in acompaniamentul viorii aceeași melodie pusă pe aceleași cuvinte.

Acoperită de glasurile noastre, vioara de-abia se auzea. Studentul era mulțumit (se vedea după fața lui) și dirija însuflețit cu arcușul. Trenul străpungea intunericul nopții și vagoanele scirțiiau. Deasupra noastră, pe plafonul vagonului, licărea lumina palidă a lămpii și rotocoalele de fum de țigară se incolăceau in jurul ei. Călătorii de pe culoar, adunați in fața compartimentului nostru, cintau împreună cu noi:

In uzină, lucru-i greu,
Curg sudori pe trupul meu...

Drumul ni s-a părut tare scurt și am regretat cu toții cind Studentul și-a împachetat vioara și, împreună cu Ilieș, a coborit din tren, Noi cei care mai aveam de mers am continuat să cintăm cintecul învățat. Și am cintat, am cintat mereu, pină cind, ajunși in stația de la capătul liniei, ne-am risipit care încotro, înghițiți de întunericul nopții.

Locul Studentului era gol. Locomotiva gifiia; roțile trenului, cu zgomotele lor, parcă numărau sacadat porțiunile de șine străbătute. Stropii de ploaie izbeau tot mai des in ferestre. De-a lungul liniei ferate alerga lumina palidă, care licărea la ferestrele trenului. Ilieș ținea ușa cu mina ca și cind s-ar fi temut ca nu cumva să intre cineva în compartiment și să ocupe locul Studentului. Se vedea că e îngrijorat. Fuma mai mult ca de obicei. Aprindea țigară de la țigară. Și nu vorbea deloc. Această tulburare a lui ne cuprinse și pe noi. Nimeni nu se gindea să înceapă cintecul învățat cu o seară mai înainte. Ne-am despărțit in tăcere.

Nici a doua zi, dimineața, cînd ne-am dus la lucru in oraș, Studentul n-a venit. N-a venit nici seara, cind ne-am urcat in tren să ne intoarcem acasă. Dar, cind trenul s-a pus in mișcare, a intrat în compartiment o fată cu cosițe, ținind in mină o servietă de școală.

– Locul acela e liber? întrebă ea.

– E liber, răspunse Ilieș, și se uită la noi.

Noi ne uitam consternați: de ce permite Ilieș altcuiva să stea pe locul Studentului?! Fata se așeză, își spuse servieta pe genunchi și, furiș ne privi cercetător. Noi tăceam. Așteptam ca Ilieș să înceapă vorba.

– Acesta e locul Studentului? întrerupse tăcerea fata, continuînd să ne privească cercetător.

Noi ne uitam unul la altul: de unde știa de existența Studentului și mai ales de unde știa că tocmai acesta este locul lui?

– E locul Studentului, răspunserăm repede, cu toții in aceeași clipă, ca și cind am fi așteptat ca fata aceea cu cosițe și servietă de școală să se transforme în Studentul nostru, să se ridice in picioare, să scoată vioara din cutie și să înceapă să cinte.

– Studentul e arestat, spuse încet fata cu cosițe și servietă de școală. Nu va mai călători impreună cu voi. Cineva l-a denunțat Trebuie să vă păziți. In acest tren călătoresc și agenți ai Siguranței...

Războiul ne-a întrerupt călătoria. Am îmbrăcat, unul după altul, uniforma militară și am plecat pe front. Trenul a continuat să circule, vagoanele au continuat să scirțiie, roțile au continuat, cu zgomotul lor să numere sacadat porțiunile de șine străbătute; dar noi nu ne-am mai intilnit niciodată. Vasăzică, aceasta este liceana cu cosițe de altădată, soția lui Andrei, Studentul nostru.

Traducere de GEORGE BULIC

CREION

Popasuri slovace (VIII)

Cel de pe Muntele Donoval

L-am intilnit pe Iosef Kovač interpretînd niște cintece populare, sau poate romanțe sau poate un fel de doine tărăgănate. Izvora o melancolie sfîșietoare, dacă nu chiar o undă de tragism din acele cintece, pe care vocea sa vibrantă le ducea pină la extraordinare note de sus, la acute teribile. Insă chipul său, veșnic surizător, nu lasă in afară nimic din umbra acea tragică in care-și inveștmînta cintecele, ba, mai mult, uneori glasul său făcea o piruetă grațioasă și zbura, sprințar, găsindu-se intr-un cintec ca o glumă. In vocea lui mi se părea că disting, ca in vocea marilor rapsozi populari români, rezerve afective deosebite, dorul și durerea fiind smulse din suflet odată cu veselia spontană populară.

Iosef era, insă, pentru mine, mai ales, „cel de pe muntele Donoval". De ce era el acesta? Datorită poveștii sale. In perioada războiului, fugit pe muntele Donoval, la partizanii slovaci, el era alături, acolo, tot timpul de ghitara sa și de armonica sa veche. El cinta, prin pădurile Tatrei mici, și prin Munții Metalici, acelor luptători solitari, in clipele lor de răgaz și liniște. Sus erau munții, învăluiți in cețuri, iar jos, satele risipite, arse de război, sau un riu sclipindu-și argintul in soare. El cinta: **„Să-mi faceți o cămașă tare de in / Și o cămașă subțire / In cea supțire voi sta așezat / In cea de in, spinzurat! / Să nu mă spinzure sub stejar / Că acolo vin porumbeii să gingurească / Să mă spinzure mai bine de brad / Că acolo vine iubita mea după apă!"**

Insă, pentru mine, Iosef Kovač a rămas „cel de pe muntele Donoval" deoarece, acolo, el și-a arătat mărinimia. Acolo era el intr-una din nopțile intunecoase de santinelă. A stat pină dimineața. Zorii erau tulburi și cum da el ocol muntelui, o altă santinelă germană, din punctul opus, da ocol, și ei s-au intilnit față în față. Era un băiat de vreo șaptesprezece ani, care a fost sur-

prins, încremenind. El, Iosef, sta și-l privea și ar fi putut să-l impuște pe loc, dar a preferat să-i ia doar automatul. N-a putut trage in acel copil, chiar dacă el era soldat german. S-au așezat amindoi jos, in zăpadă. El a scos o conservă, pită, din traista lui și le-au mincat amindoi in tăcere. L-a bătut apoi pe umăr pe tinerel și l-a părăsit. In 1945, in Linz, cind războiul abia se sfirșise, s-a intilnit din nou Iosef cu acel băiat german. El l-a dus acasă la mama lui. Mama aceea cu părul alb l-a îmbrățișat și a lăcrimat și l-a ospătat trei zile, neintrerupt, pentru că el, Iosef Kovač, ii lăsase fiul teafăr, atunci, în iarna anului '44, sus pe muntele Donoval.

Undeva, afară, pe o colină plină de iarbă și arbori, în inserarea blindă din Stary Smokoweč, in pacea acelor munți ai Tatrei mari, am auzit un cor fantastic de greieri. Cred că erau multe mii sau sute de mii și glasul lor unit făcea să răsune în ecou puternic cerul dintre acei munți. Atunci, fără voie, mi-am amintit că glasul lor era ca o pedeapsă acum pentru mine, deoarece, acasă, intr-o noapte, am ucis un greiere. El se strecurase prin baie in cameră și concerta, singur, în întuneric, cu mare frenezie, nelăsindu-mă să dorm nicicum. Glasul lui era puternic ca o trompetă cu o rezonanță teribilă între pereții odăii. L-am căutat multă vreme pină l-am dibuit, cu greu, deoarece, la apropierea mea, el înceta brusc cîntecul, dar pină la urmă l-am găsit totuși și l-am aruncat în intunericul de-afară. Și uite că, acum, glasul acela singur de greier devenise aici amplificat de alte mii de glasuri. Poate că cel de pe muntele Donoval este greierele singuratic care insă n-a fost dibuit de dușman. Și deci n-a fost ucis. Glasul său răsună liber in acești munți, unit cu glasurile atitor contemporani ai săi, – glasul său răsună nu numai in cintecele populare slovace, ci și în forța morală a acestor oameni ai Tatrei: **„Spuneți-i, mamei mele / Să nu mă aștepte pe seară la cină acasă / Nici miine la prinz / Că dușmanii s-au vorbit să mă omoare!..."** Glasul, unit cu armonica sa veche, devine simbolul superb al victoriei răbdătoare a sufletului, a victoriei celui care, chiar dacă va fi ucis, ca in Miorița, nu va fi invins, in schimb, de uitare.

ION ARIEȘANU

MUZICĂ

„SERILE DE MUZICĂ ROMÂNEASCĂ" – O NOUĂ EDIȚIE

Asistăm cu satisfacție la statornicirea salutarei inițiative de a oferi spațiu și excelente condiții de difuzare muzicii create și interpretate astăzi aici, la Timișoara. Bunele oficii sînt datorate Studioului teritorial RTV, care a dimensionat calitativ o nouă **„Seară de muzică românească"**. Redacția muzicală împlinește astfel un dublu deziderat – nu numai de difuzare a lucrărilor cu o valoare stratificată ci, ceea ce este mai important, incită condeiele componistice din acest colț de țară să dea la iveală ecoul strădanilor lor creatoare.

Sirul apreciabil al opusurilor anunțate sub antetul **„primă audiție absolută"** ne convinge că inițiativa vizează invitația de revitalizare a forțelor componistice care în perioada interbelică și chiar după aceea îndrituiau cotarea orașului de pe Bega drept un centru muzical exponent și prolific. Derularea programului serii – gîndit concis, dar reprezentativ – ne-a pus „în direct" cu meditațiile unui condei de excelente resurse și tehnicitate – **Remus Georgescu**, prin acea admirabilă fuziune a rubatoului doinei românești cu proiecția unor subtile trăiri declanșate de versurile lui **Goga** („Primăvara"). Am audiat de asemenea căutările nu lipsite de idei interesante și inspirate ale lui **Ioan Tomi**, în lumea liedului dar și în aceea a miniaturilor pentru pian. Cel mai tînăr compozitor al Timișoarei, **Bujorel Hoinic**, ne-a făcut dovada unei temeinice formații profesionale de compozitor, în cel mai dificil gen posibil – cvartetul. Un creator de factură lirică, refulat sub platoșa unei scriituri îndrăznețe, cu aluzii la partiturile probabil îndrăgite. Tot în primă audiție s-au audiat lucrări aparținînd decanului de vîrstă al compozitorilor bănățeni, Vasile Ijac, alături de nume prețuite ca C. Silvestri, N. Ursu, T. Jarda. Interpreții invitați au onorat, prin seriozitate și discernămînt, zonele investigate. Mă gîndesc în primul rînd la cuplul **Elena Duma-Gheza Duma** – pentru frumusețea darurilor interpretative etalate, la evoluția sopranei **Rodica Miloia** ori a pianistului **Robert Stupak**, la surpriza omogenului cvartet recent constituit sub conducerea lui **Robert Ransburg**, precum și la inimoșii studenți ai coralei **„Menestrelli"**. O reușită organizatorică și artistică, o deschidere de orizont, pe care o salutăm cu bucurie.

DORU MURGU

RECORDING

„Felicitări pentru actualizarea topului. Reprezintă un pas înainte în promovarea muzicii bune cu B mare. Totuși, topul meu este puțin diferit : pe primul loc, „Amintiri despre viitor" cu Experimental Quintet și „Tubular Bells" cu M. Oldfield. Întrucît dețin 350 componente de grupuri (pop, jazz, folk) doresc să-i ajut prin corespondență pe cei interesați. (Mare Dudu, Timișoara, str. Odobești nr. 2, bloc D, scara C).

„Sînt melodii care te transportă în cunoaștere și înțelepciune, altele te cuprind de melancolie și visări... multe au stil puternic, violent chiar, te introduc în atmosferă de tinerețe și vis, a conștiinței faptului că trăiești în acest secol... Cît despre spectacolul cu ROMANTICII : ei au reușit să dea senzația de „Show time", spectacol al timpului... Nu toate melodiile erau frumos reușite. Poate cu excepția momentului de jazz interpretat de Pechea M. la sax alto..." (V. O. Iuga, Timișoara).

TOP „O" – „RT" Talon nr. 6

Secția română : 1. **Fiii soarelui — SFINX ; 2. Fantastic-club — ROȘU ȘI NEGRU** (filmul „Agentul straniu", compozitor E. Deda, participă grupul vocal al Studioului 8) ; 3. **Omule, cine ești tu — PHOENIX** (același film și compozitor) ; 4. **Întrebări — ROMANTICII ; 5. Ei sînt amicii mei — MONDIAL.**

Secția străină : 1. **Răsărit — NAZARETH ; 2. Apus de soare — GORDON LIGHFOOT ; 3. Sabbath Bloody Sabbath — BLACK SABBATH ; 4. Ea are 14 ani — LOKOMOTIV GT ; 5 Anikanao — JET.**

(Elton John a rămas, de fapt, în top și acest lucru se va dovedi în Cadrul medalionului radiofonic, în curînd).

Un artist plastic, GHEORGHE DOJA

Expresia continuității tradițiilor plastice lugojene, reprezentată de nume ca : Constantin Dainel, Virgil Simionescu, Iulia Simu ș.a. dar mai ales a pătrunderii masive a artei în masele largi populare, în ultimul sfert de veac, arta plastică a cîștigat noi aderenți, prin înființarea, în 1955, a cercului de artă plastică de pe lîngă Casa de cultură din Lugoj, lucrările realizate de cei peste 25 de membrii — muncitori, funcționari, elevi etc., constituind obiectul primei expoziții oferite publicului.

Ca o personalitate distinctă, în cadrul cercului se înscrie pictorul naiv Gheorghe Doja, afirmat prin mai multe expoziții personale și de grup, atît în țară cît și peste hotare, dovedindu-se, totodată, un pictor reprezentativ pentru arta naivă. Consemnăm cîteva date despre pictorul Gheorghe Doja, sub imboldul cîștigării de către acesta a **Medaliei de aur** la etapa finală a expoziției de artă plastică a artiștilor amatori organizată în cinstea celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist. De remarcat că la această finală au mai participat încă doi creatori lugojeni — Buru Mihai și Onac Elena

Gheorghe Doja este primul artist plastic amator din județul Timiș care a obținut medalia de aur la o asemenea expoziție republicană. Artistul folosește pictura pentru a ne informa, considerînd-o limbajul cel mai adecvat, tematica abordată fiind destul de variată, reușind să îmbine în chip fericit tradiția cu realitățile contemporane, folosindu-se de un limbaj plastic divers, operînd cu elemente reale și fantastice, creînd lucrări de extremă expresivitate și forță. Culoarea, în pictura sa, cunoaște extremele, mergînd de la sensibilizare pînă la violență, folosind desenul drept un suport al culorii.

Pictorul lugojan epatează, convinge și emoționează, făcînd totul sub o sinceritate deplină, folosindu-se de înțelepciunea proverbelor, zicătorilor, legendelor și basmelor, regîndită de artist într-o manieră personală.

Au trecut două decenii de cînd profesorul Victor Jurca, conducătorul cercului de artă plastică lugojean, a descoperit în lăcătușul montator de la C.F.R. Lugoj — Gheorghe Doja, un veritabil talent, l-a inițiat în tainele picturii și l-a ajutat să devină un artist adevărat, care să gîndească și să realizeze lucrări cu o notă distinctă în peisajul plastic contemporan.

Nu putem încheia aceste consemnări fără să spunem și cîteva cuvinte despre participările sale la expozițiile organizate în afara fruntariilor patriei : 1972 — Italia (Roma) ; 1973 — R.D.G. (Drezda, Weimar, Freiberg) ; Elveția (Lugano, Vulpera, Les Debleres) 1975 — Lucrări selecționate pentru o expoziție internațională organizată în India.

Se pare că metodistul Aurel Gheorghe Ardeleanu a intuit cît se poate de bine, cu mult timp înainte, personalitatea creatorului din Lugoj, consemnînd cu prilejul unei expoziții a acestuia : **„Doja este un pictor cu ochii sensibili la fenomenul contemporan, iar inima lui de copil este feeric colorată de complexitatea vieții. Doja are prea puține mîini, prea puțin timp la dispoziție și prea multe povești de spus".**

GH. LUCHESCU

ISTORIE – DOCUMENT

Mihail Halici și Mihail Halici jr.

Identitate de nume. De aici, confuziile de rigoare. Toate însă în defavoarea lui Mihail-Halici-tatăl. Două din aceste confuzii, apărute recent în publicațiile timișorene [1], au impus precizările care urmează.

Deși cercetarea atentă a contribuțiilor semnate (sau nesemnate) de cei doi bănățeni arată că meritele lui M. Halici-tatăl în cultura românească sînt indiscutabil mai mari decît cele ale lui M. Halici-fiul, în lucrările privind istoria culturii noastre vechi numele celui dintîi este trecut cu vederea sau, în cel mai bun caz, amintit doar în treacăt, și atunci mai ales pentru a explica formația intelectuală a fiului său.

De unde această răsturnare a valorilor ? De unde această nedreptățire a lui M. Halici-tatăl în favoarea fiului său ? Evident, identitatea de nume nu poate fi nici singura și nici cea mai importantă dintre cauzele posibile. Cauza principală a acestei stări de lucruri este aceea că multe din meritele lui M. Halici-tatăl sînt trecute pe seama fiului, **ceea ce a înlesnit, pe urmă, o ierarhizare cu totul diferită și nedreaptă a lor. Vorbindu-s, spre pildă, de cultura lui Halici-fiul, se remarcă bogăția și varietatea bibliotecii sale personale.** Registrum librorum [2], **întocmit de Halici-fiul, în 1674, înaintea plecării sale în străinătate, cuprinde aproximativ 540 de titluri. Poseda deci o bibliotecă personală impresionantă pentru vremea aceea. Multe din cărțile și manuscrisele** menționate în această listă provin însă din biblioteca lui Halici-tatăl, **dovadă însemnările și notele marginale făcute de acesta în unele din cărțile sale. Citățm, în acest sens, doar cazul unui volum și al unui manuscris. Cartea** Csecsemő Keresztény, **trecut de Halici-fiul la poziția 198 din** Registrum librorum, **era, după cum vom vedea în cele ce urmează, în mod sigur al lui Halici-tatăl. Cazul al doilea, cel al manuscrisului, prezintă un interes cu totul aparte pentru discuția de față. În** Registrum librorum, **la poziția 380, Halici-fiul menționează lucrarea** Vocabularium, **după care trece precizarea : „paterna manu scriptum (s.n. – Fr. K.)". Acest titlu modest, mai familiar, poate, pentru Halici-fiul din discuțiile purtate cu tatăl pe marginea manuscrisului, acoperă în realitate un monument al limbii române vechi :** Dictionarium valachico-latinum. **După cum se știe, vreme îndelungată acest manuscris a fost atribuit fie unui anonim din Lugoj (B. P. Hasdeu :** Anonymus Lugoshiensis [3]), **fie unui autor necunoscut din Caransebeș (Gr. Crețu,** Anonymus Caransebesiensis [4]), **începînd cu articolul, de altfel remarcabil, al lui N. Drăganu [5] și terminînd cu recentele contribuții timișorene,** Dictionarium valachico-latinum **este considerat, în mod greșit, opera, și încă fundamentală, a lui M. Halici-fiul. Cumulînd, fără voia lui, acest merit al tatălui său, M. Halici-fiul a ajuns să fie considerat reprezentantul cel mai de seamă al culturii bănățene din partea a doua a secolului al XVII-lea !**

Dictionarium valachico-latinum, **după cum reiese din** Registrum librorum, **dar și din alte date, nu este și nici nu poate fi opera poetului Halici. Am arătat cu altă ocazie că** dicționarul a fost conceput în mod sigur în Caransebeș [6] **de un român cu o aleasă cultură. Halici-fiul nu avea însă decît 15 ani cînd, împreună cu familia sa, părăsește Caransebeșul, virstă la care realizarea unei lucrări de o asemenea importanță este exclusă. Într-adevăr, pe una din paginile cărții** Csecsemő Keresztény, **M. Halici-tatăl notează că fiul său, Mihail, s-a născut la 19 octombrie 1643, iar din alte două note aflăm că familia a părăsit Caransebeșul, din cauza turcilor, în 1658 și că Ana Magiar, mama poetului, a murit, deja la Hațeg, în 22 aprilie 1659. Halici-fiul își continuă studiile, începute la Caransebeș în 1650–1651, în școlile din Sibiu și Aiud. Din 1667 pînă în 1669 funcționează la Orăștie de unde revine la Aiud. În 1674, lăsîndu-și avutul la Sibiu, pleacă în străinătate. Prezența sa este semnalată la Leyden (1679–1684) și la Londra (în 1694 și în 1712). Cercetarea arhivelor din Londra ar putea scoate la lumină, credem, și alte date despre Halici, cunoscut și acceptat de cercurile londoneze.**

Deși Dictionarium valachico-latinum **este nesemnat, între biografia lui M. Halici-tatăl și istoricul dicționarului sînt prea multe puncte comune pentru a le putea trece pe seama întîmplării. Toate aceste „coincidențe" îl impun ca autor pe rectorul școlii din Caransebeș, M. Halici-tatăl : a) Faptele de limbă sînt culese din Caransebeș și din zonele vecine – M. Halici-tatăl este cărturar de seamă al Caransebeșului care, printre altele, scrie și traduce în limba română opere necesare școlii și vieții bisericești ; b) Ortografia maghiară de care s-a folosit autorul dicționarului este veche, impusă pe la începutul secolului al XVII-lea – M. Halici-tatăl s-a născut la Caransebeș în 1615. A învățat la Caransebeș și Alba Iulia. Devine dascăl la școala unde a început să învețe, iar din 1643 este rectorul acestei școli. Dovadă a rolului jucat de el în viața Caransebeșului este și faptul că în 1651 îl găsim jurat în senatul acestui centru important al Banatului de atunci ; c) Manuscrisul dicționarului ajunge în Ardeal – M. Halici, împreună cu familia sa, se refugiază, în 1658, în Ardeal ; d) Manuscrisul reapare în 1742 la Sibiu – Biblioteca familiei Halici este lăsată în seama autorităților din Sibiu la 1674 ; e) Dicționarul este manuscris – în inventarul bibliotecii familiei Halici, fiul menționează existența unui dicționar-manuscris al tatălui său ! Este, credem, evident că pe la mijlocul secolului al XVII-lea o astfel de întreprindere era rarissimă și că, prin urmare, nu poate fi o simplă coincidență între datele de mai sus. La toate acestea se mai adaugă și faptul că scrisul din dicționar seamănă foarte mult cu scrisul ingrijit din psalmul „(S)zventu David...", notat de Halici-tatăl în cartea** Csecsemő Keresztény.

Întrebarea „cine este autorul prețiosului Dictionarium valachico-latinum **?" a supraviețuit de nenumărate ori răspunsurile primite. Credem că datele actuale dovedesc, evident indirect (nici nu-i posibil altminteri), că autorul manuscrisului de o excepțională valoare este M. Halici-tatăl (1615–1671).**

Prin această lucrare, care cuprinde aproximativ 5.500 de cuvinte românești și este primul dicționar cu limba de bază românească, **dar și prin realizările sale din alte domenii (traduceri, culegeri de creații populare, scrieri originale) M. Halici-tatăl se impune ca un cărturar de prim rang în istoria culturii românești.**

FR. KIRÁLY

1. **Ion B. Mureșianu,** Mihail Haliciu (sic !). Trei secole de la apariția primei ode culte românești, **în „Orizont", 27 decembrie, 1974 ; Aristida G. Turcuș,** Mihail Halici. Memento etnologic, **în** Tibiscus, **Timișoara, 1974, p. 203-204.**
2. **Cf. Musnai László, Dani János și Engel Kroly,** Date noi privitoare la Mihail Halici, **în „Studii de istorie literară și folclor", Cluj, 1964, p. 87-106.**
3. **În „Columna lui Traian", București, 1884, p. 421-429.**
4. **Vezi „Tinerimea română", București, 1898, p. 320-380.**
5. **Cf. „Dacoromania", anul IV, partea I, Cluj, 1927, p. 77-168.**
6. **Vezi „Orizont", 28 februarie 1974.**

SILUETE

ODIHNA VÎRSTELOR

După absolvirea Facultății de arte plastice din Timișoara, George Petromăneanțu se încerca paralel în pictură și sculptură. Nu-și regăsea tonalitatea, deși începuse să prindă contur naturi statice, portrete, diverse căutări în muzica formei. O și mai mare neîncredere îl cuprinse după vizita pictorului Simion Lucaciu, care i-a spus pe jumătate în glumă : „Petromăneanțule, singura operă din casa ta e fetița" . (era vorba de fiica tînărului artist).

Meseria de pictor-decorator la cîteva cooperative meșteșugărești îi stimula mai mult meșteșugul, decît imaginația. Aici se ocupa îndeosebi de firme, decorații, reclame, în general de estetica urbană. În timpul acesta se frămînta în pictură, metaloplastie, grafică, sculptură. A colaborat și ca grafician la gravura în sticlă.

După aproape 10 ani de căutări au apărut primele lucrări care ar putea oricînd să fiinteze într-o expoziție. E vorba de picturile „Peisaj marin", și de două naturi statice. În sculptură însă, se pare, recolta artistică e mult mai bogată Tripticul „El și ea", „Îngemănare", „Familia", ori „Portretele" I, II, III, „Metaforă în dublu portret", sînt pe linia de a anunța un artist autentic. Urmează „Ciclul măștilor", cu motive de inspirație din arta neagră, panoplie reprezentativă pentru maturitatea". „Nud" îi completează florarea sa artistică. „Ulcior", „Nostrilegiul sculptural. Dar lucrarea de rezonanță, „Odihna vîrstelor", e poezie pură. Trepte în imaginație, urcuș tăcut de generații simbolice, și peste ele pacea lirică a odihnei.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

STRUCTURA ILUMINĂRII

Iluminarea ar fi starea de grație care se poate dobîndi doar printr-o desăvîrșită puritate a inimii, spune profesorul la început și tot filmul **ILUMINARE** al lui Zanussi, care urmează cuvintelor profesorului, e dobîndirea acelei desăvîrșite purități a inimii. E drumul printre uriașele cristale ale munților, a căror structură se dezvăluie treptat. Iluminarea e descoperirea acelei structuri pure a cristalelor de pretutindeni și a luminii lor. Drumul spre ea e lung și anevoios; trece prin naștere, viață și moarte, prin zbaterile adevărului. Filmul artistului (care este de fapt un cercetător al științei prin meserie) e o îndelungă cercetare, aproape științifică, a adevărului despre cristale, despre structura binelui și răului din trup, din minte și din suflet. O cercetare îndîrjită prin ochiul micro ori telescopului — cameră de luat vederi (și vederea, pentru a trece totul din ochi în minte). Structura sticlei ochelarilor prin care se vede aerul albastru și munții, structura mîinii copilului și structura ierbii, structura tumorii și structura craniului călugărului, structura unghiei și a buzelor iubitei. **Structura luminii.** Atunci structura filmului însuși trebuie cercetată și dezvăluită asemeni cristalelor. Atunci, întreg filmul **ILUMINARE** e un colaj cu legături secrete, o structură complicată, o întretesare a „textelor" filmului (fragmente de ciné-verité, din cîteva anchete, planșe anatomice, experiențe de laborator), dar, mai presus de ele, o secretă întretesare filmată a fragmentelor de viață ale tînărului om de știință. Structura iubirii și structura morții, structura nașterii și structura curajului, structura fericirii și structura adevărului. **Structura iluminării.**

Iluminarea acestei structuri atotcuprinzătoare se produce printr-un lanț de iluminări scurte, de-o clipă, ale structurilor alcătuitoare. „Vreau să mor în mers, ce rost aș avea altfel, dar tu-mi propui să trăiesc ca un cadavru, eu nu pot să trăiesc decît intens, vreau să mor în mers, în picioare, îi spune tînărul de nici 30 de ani medicului. Și filmul îl arată apoi în picioare, în apa unui lac de la marginea orașului, stingher de propriul trup și totuși mîndru de el, stingher de brațe și de ochi și totuși stînd demn în apa lacului pe care plutesc resturi de arbori. Am simțit iluminarea structurii filmului și a adevărului din el, în clipa în care a dispărut ultima imagine și în sală s-a făcut pentru o clipă întuneric

ARIADNA

CONTEMPORANII

O vatră de viitor

Aici, la poalele Padeşului, Nădrag a ieşit de mult din anonimat prin industria sa prelucrătoare in metal. Asta nu ar insemna insă o propriu-zisă trezire la o viaţă spirituală ancorată pe o bază materială solidă ; lucrul s-a realizat abia in zilele noastre, cind locul a devenit cu adevărat adecvat vieţii, unei vieţi complexe. Acum şi aici „te poţi realiza". Dacă sute de navetişti, venind pe un drum ingrozitor, stăteau in localitate doar o jumătate de zi, Nădrag neinsemnind altceva decit o sursă de ciştig, acum majoritatea o formează populaţia stabilă.

In curind, comuna va deveni oraş. Paralel cu linia ferată ingustă, şoseaua asfaltată implineşte o veche dorinţă a localnicilor şi turiştilor ; acum Nădrag este cu adevărat legată de arterele cu intensă circulaţie. Dar nu numai in asta constă civilizaţia ci şi in clădirile noi, dotate cu incălzire centrală, şcolile proaspăt zidite, parcă din panouri de lumină, şi o viaţă culturală bogată, culminind cu jubileul unei fanfare strävechi...

Implantată in mijlocul comunei, uzina face corp comun cu aceasta, ii conferă vitalitate şi sens. Se realizau aici maşini de gătit, lanţuri, obiecte de uz casnic, precum şi găleţile zincate. Pină la moderna maşină de gătit „Electrovesta" e un salt calitativ la care a contribuit intregul colectiv de entuziaşti ai uzinei. In perspectivă, o platformă industrială nouă, cuprinzind o serie de obiective. In viitorul apropiat, in zona proaspătului complex comercial se va inchega un centru civic. Va răsări un bloc pentru nefamiliişti, incă in acest an se vor mai da in folosinţă 40 de apartamente, o creşă şi o grădiniţă. In ceea ce priveşte agrementul : se termină stadionul din centru, precum şi ştrandul cu două bazine, dintre care unul de dimensiuni olimpice. Zona fiind de mare interes turistic, se va face aici un hotel şi bineinţeles că este prevăzută lărgirea posibilităţilor de cazare la cabana „Căpriorul", unde existau deja o pirtie de ski şi pitoreşti terenuri sportive, printre brazi. O deschidere spre peisaj va fi noua şosea spre Surduc baraj.

Un orăşel intre dealuri, cu alei străjuite de brazi, cu o neaşteptat de intensă efervescenţă pe străzi işi trăieşte incă de pe acum viitorul. Dispare pitorescul pauper al micilor cartiere muncitoreşti, amplasate prin diverse văi, ramificate prin păduri. Apare pitorescul definitiv al caselor solide, decorind cu fantezie pantele in contextul reconfortant al naturii.

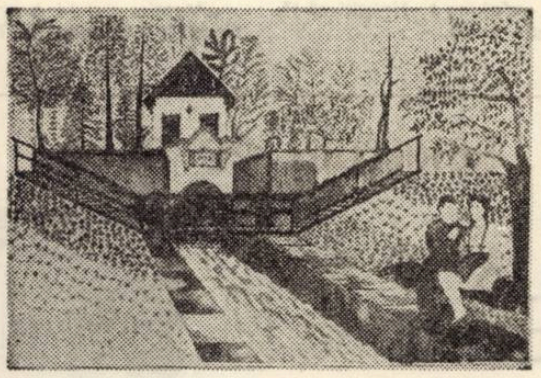

GHEORGHE DOJA — Idilă

Seara, aceeaşi animaţie in centru : ferestrele luminate ale clubului muncitoresc atrag paşii, grupuri de tineri cu skiuri pe umăr se intorc din munţi, elevii seraliştii umplu strada şi-mi amintesc acea frumoasă dimensiune spirituală a muncitorului, studiul şi autoperfecţionarea in afara orelor de lucru.

Aici, in uzină, se vor crea noi locuri de muncă şi mari posibilităţi de calificare, de formare a unor cadre tinere. Se va atenua fluctuaţia cadrelor şi navetismul. Oamenii se fixează pentru o viaţă in această vatră nouă, o vatră de viitor şi favorabilă vieţii.

LUCIAN BURERIU

Libertate şi responsabilitate

(Urmare din pag. 1)

losul colectivităţii socialiste şi al său in egală măsură se constituie ca parte organică a intregului proces de realizare a libertăţii comuniste. In acest sens, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta că „libertatea trebuie inţeleasă in complexitatea ei dialectică, el inglobează atit interesele individului, cit şi interesele colectivităţii sociale... Libertatea inseamnă a inţelege necesităţile societăţii, şi a acţiona in sensul intereselor societăţii ale naţiunii tale".[2] Accentul deosebit pe care documentele partidului — Programul, Directivele şi Raportul C.C. al P.C.R. la cel de al XI-lea Congres — il pun pe dezvoltarea industriei, a forţelor de producţie, pe judicioasa lor repartizare pe teritoriul ţării, pe creşterea ponderii populaţiei urbane, a celei ocupate in ramuri industriale etc. constituie, de fapt latura esenţială a acţiunii de eliberare a individului, izbăvit deja de exploatarea socială. De asemenea, preocuparea pentru accelerarea procesului de dispariţie a deosebirilor dintre sat şi oraş, intre munca fizică şi cea intelectuală, intre munca in industrie şi cea in agricultură, omogenizarea socială, se circumscrie aceleiaşi mişcări generale spre „imperiul libertăţii".

★

La 9 martie, cetăţenii patriei noastre vor fi chemaţi să hotărască liber asupra reprezentanţilor lor in organele puterii in condiţii deosebite faţă de alegerile anterioare. E vorba, inainte de toate, de marile noastre realizări in dezvoltarea economică a ţării, in sporirea avuţiei naţionale şi ridicarea bunăstării materiale şi spirituale a intregului popor, cum de altfel reiese limpede şi din Comunicatul cu privire la dezvoltarea economico-socială a R.S.R. in anul 1974 („Scinteia, 11 februarie 1975). Aceste realizări grandioase se constituie intr-o realitate ce a lărgit libertatea individului şi ca o chezăşie pentru noi libertăţi.

Dacă avem in vedere maturitatea politică a membrilor societăţii noastre, pretenţiile lor sporite faţă de cei ce vor fi aleşi in M.A.N. şi Consiliile populare, cu siguranţă vom avea un grad mai ridicat al răspunderii cetăţenilor in actuala campanie electorală, mai ales că intr-un insemnat număr de circumscripţii vor trebui să aleagă intre doi candidaţi. Răspunderea, ca şi libertatea se dovedesc din nou a avea un caracter de clasă şi concret istoric ; avem marea răspundere faţă de generaţiile următoare ca in următorii 10–15 ani să lichidăm răminerea in urmă moştenită şi să asigurăm un nivel ridicat de trai poporului român. „Problema se pune in felul următor — arăta tov. Nicolae Ceauşescu —: sau vom realiza acest obiectiv şi ne vom inscrie pe orbita civilizaţiei moderne, sau vom continua să rămînem in urma ţărilor dezvoltate, condamnind naţiunea noastră să se menţină in această situaţie in decursul a mai multor generaţii".[3]

Societatea noastră trăieşte momentele in care visul trecerii omenirii din imperiul necesităţii in imperiul libertăţii se realizează sub ochii noştrii. Programul partidului este prin conţinutul său un imn inchinat libertăţii ; el ne atenţionează şi asupra trecutului glorios al poporului in lupta lui pentru libertate socială şi naţională dar ne şi indatorează cu grija răspunderii pentru realizarea obiectivelor măreţe pe care le conţine.

12 februarie 1975

[1] Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi inaintarea României spre comunism, Ed. Pol. Buc. 1975, pp. 154–155.

[2] Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, Ed. pol. Buc. 1972, vol. 6, p. 575.

[3] Ibidem, vol. 7, p. 527.

Cu Alexandra Guţu

(Urmare din pag. 1)

curs ; dar asta m-a ambiţionat. Efectiv, un om trebuie să facă ceva, să aibă un ţel.

— Premiul se pare că a fost de bun augur...

— In noiembrie 1973 am plecat la Paris, cu o bursă de specializare oferită de Conservatorul superior de muzică din Paris, la clasa profesorului Joseph Calvet. Am lucrat ca făcind parte dintr-un cvartet de femei. Am avut concerte in Paris, la Conservator, in suburbii... Pe urmă o diplomă de onoare la Moscova, premiul II la Bologna, şi, in sfirşit, o groază de concerte. Căci aşa e dacă vii cu un premiu şi mai cu seamă cu unul din Italia, pare mai interesant. Am cintat la Bucureşti, un recital in sala mică a Palatului, apoi două săptămini la Ploieşti, după care la Braşov şi Timişoara.

— In sfirşit, confirmarea talentului şi fericite evenimente. Ce inseamnă totuşi biografia unui tinăr violoncelist ?

— Nu prea pot să spun. Sint abia la inceput. Tot ce am făcut pină acum nu e decit invăţătură. Nu sint incă solist in adevăratul inţeles al cuvintului. Pornesc deja de la un anumit nivel, dar nu pot spune că sint mulţumită.

— Care ar fi fazele succesive intr-o evoluţie sigură ?

— Primordială este pregătirea, care in cazul meu a inceput foarte bine. Şi a continuat. Am avut noroc de profesori foarte buni care s-au ingrijit de tehnică, intonaţie, dar şi de interpretare, sensibilitate. Am avut un control din toate punctele de vedere. La toate acestea s-au adăugat nişte aptitudini speciale, configuraţia miinii, de exemplu, dar asta nu ajunge. In drumul spre creaţie, totul este foarte anevoios, totul trebuie şlefuit — este un drum săpat cu dalta. După ce ţi-ai acumulat un fond, vine perfecţionarea, trebuie citit mult. Imi place pictura, teatrul, literatura ; am ocazia să călătoresc, ceea ce conteazâ. Am cunoscut foarte mulţi oameni de artă, plus concertele, spectacolele pe care le-am văzut. Nu exista seară la Paris in care să nu merg la teatru.

— V-am ruga să ne comunicaţi citeva impresii după perioada pariziană.

— Prima săptămină am fost extrem de uimită, am locuit la violonista din cvartet, ea m-a luat peste tot, să văd. In acest răstimp am avut noroc deci să cunosc şi viaţa de student, care, pe undeva, m-a decepţionat. Am asistat la cursurile unui foarte mare violoncelist, André Navarra.

— Ca violoncelistă optaţi pentru un repertoriu clasic sau modern ?

— Se scrie foarte mult modern pentru violoncel, eu insă incă nu simt această muzică, nu o pot asimila, cu toate că sint tinără. Am ajuns in stadiul să disting o lucrare valoroasă. In programul meu mă bazez insă pe Bach, Beethoven, Brahms, sau pe lucrări de muzică romantică. Intr-un program clasic cu patru-cinci piese introduc de obicei şi o mică piesă contemporană. Am ascultat multă muzică modernă. Părerea mea este că această muzică te transportă intr-o lume nedefinită. Nu-ţi imaginezi nimic real, ceva bizar, poate să te capteze cinci-zece minute. Cred că e vorba de pervertire...

— Ce ar dori cu adevărat Alexandra Guţu ?

— Un premiu I. Să cint atit de bine incit să iau acest premiu.

— Ce sacrificii presupune afirmarea ?

— Nu poţi să răpeşti timp pentru alte distracţii, pentru familie, mă refer la virsta mea de acum. Nu poţi face două lucruri. Totuşi, satisfacţia este foarte mare.

— Care ar fi etapa următoare in cariera dumneavoastră ?

— Firesc, urmează dezvoltarea. La tot ce am făcut pină acum, se adaugă şi mai mult. Concursurile sint nişte stadii intermediare — ele reprezintă momentul cind eşti jumătate elev, jumătate artist. Ocup in cadrul Filarmonicii postul de prim-violoncelistă şi doresc să-mi duc la bun sfirşit aceste atribuţii. E nevoie de perseverenţă, de răbdare ; in drumul spre perfecţiune este, imposibil să nu fii conştient de acest lucru, iar apoi, mai departe. Trebuie să-ţi ciştigi un nume.

EVRIKA !

● Am lansat un acvarium in ocean, ca să se simtă peştii ca la ei acasă.

● Umbra trage chiulul, deşi stă in raza de activitate a soarelui.

● Ca să devii statuie nu trebuie să moşteneşti nici un bust.

● Cei ce intră la şcoală cu pile, ajung in viaţă cu tinichele.

● Două lucruri nu-mi plac : cind ceasul se grăbeşte şi cind omul rămine in urmă.

● Şi totuşi in epoca de piatră n-au existat statui.

● Sandu e vizionar : a construit o moară de apă in Sahara.

ION VELICAN

DOSAR

UN RECLAMANT

L-am intinit pe cind se indrepta grăbit spre Colegiul de avocaţi. Era grăbit, dar mi-a făcut favoarea de a intirzia o jumătate de oră pentru a-şi expune cazul său nemaipomenit, extraordinar, de neinchipuit. Se ducea să caute un avocat, fiindcă avea nevoie de un cunoscător intr-ale legilor care să-l inveţe cum să facă şi cum să dreagă pentru a pune la pămint nişte ticăloşi. Da, ticăloşi, neoameni, sălbatici şi aşa mai departe. Aceşti ticăloşi, vecini ai lui au creat o coaliţie mirşavă, s-au organizat in scopul de a-l innebuni. Motivul : răutatea domnule ! Sint răi şi de-aia, altfel nu se explică. Ai dumneata altă explicaţie ? N-aveam.

Vecinii aceştia au ales o tactică diabolică. Nu mai vorbim de strategie. La ora 1 noaptea, unul dintre ei să vină la uşă, şi, mieros, prefăcut, ca să pară civilizat, il roagă să dea radioul mai incet, că el ar vrea să doarmă. Să doarmă, cine-l opreşte ! Era muzică frumoasă. Numai un bolnav de nervi n-o suportă. Muzica linişteşte, adoarme. E clar că voia să-l enerveze vecinul acela ! La ora 5 după-amiază, cind e mai dulce somnul de după-masă, alt vecin îi bate la uşă : cică să plătească intreţinerea. La ora 5 ! E clar că... La 7, altul : cică să nu mai arunce gunoiul pe fereastră in stradă. Calomnie ! L-a văzut cineva ? L-a văzut. E-un mincinos. La ora 9 — sună altul. Să sune. N-o să-i deschidă nimeni. La ora 10 sună iar. Ce vrei, domnule ? A fost cineva cu un plic, a sunat, n-aţi răspuns, a sunat la mine şi mi l-a dat mie să vi-l dau. Da ? Şi ce te bagi ? Şi aşa mai departe.

Omul acesta nu e nebun. Boala lui are alt nume.

M. TOPOLNIŢA

UMOR

DOUĂ CĂRŢI UMORISTICE

1. Al. Clenciu, Eu şi restul lumii (Dueluri epigramatice) Ed. Litera, 1974

Intr-o culegere original concepută şi alcătuită, Al. Clenciu ne invită să asistăm la o spectaculoasă confruntare epigramistică, desfăşurată in douăzeci şi şapte de reprize (protagonistul are 27 de potrivnici, dintre care citäm cîţiva : Aurelian Păunescu, Florin Iordăchescu, Teodor Maricaru, Romulus Vulpescu, Ion Velican, Sergiu Siharu etc.).

Infruntările rămîn (şi se doresc) indecise, adversarii dovedindu-se in general, egal inzestraţi in spirit şi in mînuirea energică a frazei. Iată o ripostă, semnată de Sergiu Siharu : „Obiceiul ăsta bun / I-a rămas din cătănie : / Pină nu se-mbată „tun" / Nu-l mai scoţi din „baterie" (Confratelui Al. Clenciu, fost căpitan de artilerie). Sau, sub iscălitura lui Al. Clenciu, acest catren, unul dintre cele mai izbutite din intreaga lucrare : „Mircea, proaspăt răposat, / Cu privirile plecate, / Intră-n cort la Cincinat : / — Tu eşti Mircea ? — Da-mpărate" (Anul 2 000 : intilnire Mircea Pavelescu — Cincinat Pavelescu).

Din păcate, ici şi colo, intepătura renunţă la eleganţă, alunecind in caricatură degradantă (să se vadă duelul veterinar, glumele animaliere de la pag. 43 şi 61). In rest, insă, o atrăgătoare incrucişare de replici, probă de virtuozitate in respectivul domeniu, paradă a epigramei care se expune şi se contemplă.

2. Mozaic umoristic (Ed. Litera, 1974)

Alături de epigrame (numeroase), intilnim aici şi fabule sau mici povestioare versificate, insoţite de concluzii moralizatoare şi presărate cu „poante" destul de reuşite. Sint reluate motive din vechii fabulişti se „interpretează" proverbe, se cade, citeodată, şi in comicul ieftin. In ansamblu, volumul (la care colaborează 14 autori : Gabriel Teodorescu, Teodor Maricaru, Gheorghe Chirilă, Vasile Coban etc.) este ingrijit şi instructiv.

E. D.

Tommaso, luindu-se după pompieri, se agăță afundindu-se-n nămol, apucindu-se de resturi de tufăriș, de cîte-o trestie ori de vreun pomișor moliu și ajunseră astfel pe un loc mai înalt, unde era un fel de luminiș. Acolo se strînseseră oamenii, scăpați din bărăci, îmbrăcați cu ce se nimerise pe ei, unii de-a dreptul în cămăși, cu animalele în brațe și copiii care plîngeau.

Femeile alergară, alunecînd, negre de nămol, înaintea pompierilor : țipau, cereau ajutor. „Ia uite !", strigau, ca și cum ar mai fi fost nevoie, poate pentru că nu le venea să-și creadă ochilor. „Uite acolo la tot ce ne rămîne !".

Nu era nimic acolo nici înainte : patru cotinețe, patru acoperăminturi mîncate de rugină, niște lucrușoare : dar acum toate astea fuseseră sfărîmate, luate la vale de noroi și duse spre fluviu. Maidanul din mijloc, unde se juca Tommaso cînd era mic, era un lăcăștеu și deasupra lui, răzbite de apă, stăteau rămășițele barăcilor.

Cîte una din bărăcile astea, ici și colo, încă se mai ținea în picioare ; dar noroiul urcase pînă la tocurile ferestrelor, și-ncepu să răzbească înăuntru, înlăturînd opreliștile. Apoi, de acolo, rupsese ușile, pragul, și-ncepuse să se reverse, scuipind afară tot ce se găsea înăuntru : taburete, cutii, pantofi, lighenașe, cîte-o măsuță șchioapă. Toate astea se grămădeau la intrare și, din cînd în cînd, jucînd deasupra noroiului umflat, ajungeau pînă-n mijlocul cartierului și cu alte rămășițe mai mari, de-ale barăcilor rase de pe fața pămîntului, se duceau spre fluviu.

Toți locuitorii, sau aproape toți, se-ngrămădiseră acolo sus, împrejurul scobiturii unde barăcile rămăseseră în picioare : însă doar cîțiva erau de-aici, de pe șoseaua de Pietralta.

Un nor de șoareci, mari cît palma, cu mustățile minjite, scăpați de prin găurile astupate, se amestecaseră cu oamenii și le țopăiau pe pantori. Curentul fluviului vuia învîrtejit, secerînd, plin de bubuituri de parcă se cutremura pămîntul împrejur. Toți, disperați, urlînd, priveau țintă un loc : într-acolo se uitau și Passalacqua, Di Nicola, Di Santo și ceilalți tovarăși, uzi pîn' la piele și ei, pentru că, la un moment dat, în izbeliștea deacolo ce făceau ? Acolo nu erau nici cristoși nici dumnezei. Între bărăcile ce nu fuseseră luate de apă era pe jos și ceea ce mocirla cără cu sine, cu toții. O femeie de locuia acolo, rămăsese, poate cu speranța de-a scăpa niscaiva lucruri : se apucase să stringă tot ce era pe jos și ceae ce mocirla cără cu sine, răzbind prin ferestre. Pe urmă însă, noroaiele crescuseră puțin cîte puțin și ea rămăsese acolo, singură -n baraca ei ca-ntr-o cușcă și striga după ajutor. Glasul nu i se auzea deloc, acoperit de răpăiala ploii, de vînt și de curentul fluviului. Pompierii aveau frînghii și nu știau cum să facă s-ajungă la ea : Tommaso, încăpățînat, li se pusese-nainte cu tărăboi mare, făcîndu-se luntre și punte să i se dea dreptate : „Voi habar n-aveți, nu vă pricepeți", țipa, „nu cunoașteți locu !"

Însă pompierii nici nu-l băgară în seamă, văzîndu-și de pregătitul frînghiei, sub răpăiala ploii. Ugo se legă cu ea și intră. Dar nu făcu nici doi pași că alunecă, pentru că acolo era un scoboriș în care se și afundă pîn' la git. Încercă să iasă, dar nu putu, și atunci îl scoaseră ceilalți.

„V-am spus !" striga Tommaso. „V-am spus că n-o să faceți nici un rahat ! Nu se poate p-acolo trebuie dat ocol !"

„Ei, fir-ar să fie, ia aduceți-mi-l pă pușiu'ăla, că știe el pă unde să umble !", interveni atunci Passalacqua.

„Deci eu ce trebuie să fac ?", nu contenea să strige Tommaso, punîndu-și mîna pîlnie la ureche, „trebuie să merg eu ; da ori ba ?"

„P-aici", făcu șeful. Îl luă și-l legă cu cureaua pe Tommaso.

Fără să se mai întoarcă la el, să-i arate cum trebuie mers, Tommaso sări de pe buza drumului și-ncepu să-nconjure locul, nu s-apuce de-a dreptul spre baraca. Și pe acolo noroiul era mare, trecea de glezna, dar dînd ocol bărăcilor care mai mult sau mai puțin scăpaseră, înconjurînd luminișul, cu voia lui Dumnezeu, ajunse. Femeia țipa după ajutor, ținîndu-se strîns cu mîinile de tocul unei ferestre.

Stați, doamnă, c'ajung ! Liniștiți-vă !", striga Tommaso din baltă.

Între timp o și recunoscuse. Era o parașută de făcea Monte sacrul, pe podul Aniene. „Ar fi frumos", se gîndea el, „s-o mai și-ncurc din cauza ăsteia !"

„Da nu pot", urla femeia, cu-n glăscior de puștoaică, smirocăindu-se, „nu vezi ce-i acolo, morții ei de treabă !..."

„Hai să-ncercăm, uite-așaaa !"

Se lăsă capră și aia i se urcă-n circă. De felul ei, fie că rîdea, se supăra ori îi convenea ce se-ntîmplă, pe de-o parte-i era în adevăr frică, pe de alta o uimeau cele petrecute, ca și cum de altcineva ar fi fost vorba.

„Atenție, c-aci-i o groapă, nu se poate trece !", îi spunea lui Tommaso care se

SCRIITORI PE GLOB

PIER PAOLO PASOLINI

INUNDAȚIA

Se împlinesc cincisprezece ani de la apariția uneia din cărțile fundamentale ale literaturii italiene de după război : „UNA VITA VIOLENTA" („O viață zbuciumată") — romanul lui Pier Paolo Pasolini. Fără să fie cea mai mare carte a acestei epoci, ea urmează imediat „Ghepardului" lui Giuseppe Tomasi din Lampedusa (imprimat în 1957). Amîndouă, de puternic mesaj social, ele sînt operele unor stiliști, ale unor scriitori controversați la apariție — dacă nu chiar negați ori răstălmăciți.

Dar, pe cînd „Ghepardul" e analiza unui mediu crepuscular, comportînd poezia declinului și-a evanescenței, „Una vita violenta" e cartea ruptă din cronica Italiei de după război și piesă unică de neorealism.

Publicată întîia oară în 1959, imediat după „Ragazzi di vita" (Băieți de viață"), proză cu subiect asemănător, pentru care i s-a și intentat proces autorului (proces în care a avut un ilustru martor al apărării : Giuseppe Ungaretti), această carte dă adevărata măsură a lui Pier Paolo Pasolini.

De-a lungul anilor, contestările, cu adresă la frustețea de limbaj (un limbaj fermecător) și truculență, au rămas amintiri, pe care să le păstreze, în dosarele ei, istoria literară.

„Una vita violenta" se așează astăzi alături de „Călătorie la capătul nopții" de Céline și „Un veac de singurătate" de Marquez. Pentru cititorul român romanul e mai lesne de savurat, asociat și prin perspectiva locală a „Maidanului cu dragoste" și-a „Gropii".

Greul de-abia acum începea, în mijlocul luminișului, pe unde era firul apei și-al mocirlei care cobora de sus.

Tommaso se avîntă, agitînd mîinile ca o paiață, ca să răzbată, fiindcă apa-i ajungea la buric, iar curentul, chiar dacă nu părea, era puternic și te trăgea-n jos, către fluviul care vuia puternic.

Mînjit de noroi ca un porc, bălăcindu-se-n mizeria 'aia, strîngînd din dinți, cu ochii ieșiți din cap de osteneală, ajunse dinaintea barăcii femeii, de cealaltă parte.

Femeia, despletită, pierdută, strîngîndu-și mîinile peste pîntec, îl aștepta : de cum fu acolo, o apucară nevricalele. Începu să se dea de ceasul morții și, întorcîndu-se spuse : „Ajută-mă să iau ceva d-aici, o saltea, o țoală măcar..."

„Aoleo doamnă, da' ce crezi c-oi fi eu — vreun hamal !", o repezi Tommaso, pe cînd aia spunea că nu se urnește de-acolo. „Haide, cucoană, haide, c-aici se-ngroașă gluma !"

„Da mie mi-e frică, cum să fac eu ?" țipa ea, aplecată înainte, peste toată apa aia, dîrdîind, albă, înghețată, cu părul încleiat pe obraji.

„Veniți încoa", apucați-vă dă mîne, dă gîtu meu", îi spunea Tommaso strigînd. lupta cu noroiul adînc și mișcător. De-abia mai răzbea, mai mult mort decît viu, i se tăiase răsuflarea și numai disperarea îl mai ținea în picioare.

„Ia mai leagă cățeaua", îi strigă el, „că știu eu pă unde se trece !"

„Doamne, Dumnezeule ce mă fac ?", se smiorcăia aia dîrdîind.

„Și mai terminã-te !", strigă Tommaso, cu părul ei lipit de față. „Sau poate vrei să dau cu tine de pămînt ? ! Dacă nu mă slăbești cu rugăciunile tale, aci te las, ei fir-ar să fie !"

Ținîndu-se strîns de frînghie, se căznea disperat către ieșire, unde-l așteptau și de unde-l trăgeau încet, încet. Lac de sudoare, ajunse la uscat. Paciaura începuse iar să facă pe nebuna, îi umbla mintea cu sorcova și-avea năvîrlii, pe cînd alții încercau s-o liniștească și s-o facă să bea cîteva picături de cognac.

Tommaso își desfăcu frînghia de pe șolduri, așezîndu-se pe noroi, sleit de tot, cocoșat, cu capu-n pămînt, fiindcă nu voia să lase să se vadă în ce hal era, fără suflet în el, nici măcar cît să-njure să se răcorească.

În timpul ăsta sosise o mașină de-a pompierilor, de la Montesacro, iar cea mai mare parte a oamenilor era de-acolo : de-acum totul se sfîrșise, mai rămînea să-i ducă la Pietralta pe-ăi patru nenorociți rămași aici, și să-i bage sub vreun acoperiș. Pompierii și ceilalți se-ncolonară și luară de mînă femeile, copiii, pe cei mai prăpădiți, pe cînd ploaia reîncepea să se reverse potop.

De Tommaso se lipiseră doi copilași, unul de vreo trei-patru ani, și unul de șase : pe cel mic îl suise-n circă, pe celălalt îl ducea de mînă.

Erau doi băieței tare la locul lor, care cine știe prin cîte trecuseră, încă de pe acum, și aveau chipurile încruntate, ca doi bătrîni. Drăgălași, erau tare drăgălași ; și semănau, pentru că erau frați, aveau o chică cîrlionțată și ochi mari, negri : dar mutrișoarele le erau palide și îngîndurate.

Umblară o vreme în tăcere, cu pantofii afundîndu-li-se-n noroi : apoi cel mărișor își înălță fețișoara din gulerul ridicat al paltonașului, amarnic de hărtănit, dar încă elegant, și privi în sus, la Tommaso.

„Și-acu, nu mai avem casă !", zise. „Încotro ne-om duce ?"

„Ei", făcu Tommaso, „de frig n-a murit nimeni niciodată, nu-ți fă probleme !"

„Chiar și casa lui Franco a luat-o apa ?", întrebă copilașul după ce se gîndi un pic.

„Nu-l știu pă Franco ăsta", răspunse Tommaso, „dar dacă locuiește p-aici, și-a lui, casa zic, a luat-o apa ; fii liniștit !"

„Nu mă strînge de git", îi spuse celui mai mic, pe care-l ducea în circă.

„Ei, băieți, fir-ar să fie, nu mă mai strînge de git, ț-'am zis !", strigă Tommaso.

„Noi de ce avem case joase ?", urmă între timp celălalt, „p-ăi cu case înalte nu-i ajunge apa !"

Încet, încet ajunseră la Pietralta, prin ploaia și vîntul care se dezlănțuiau ca și cum atunci ar fi început. Îi duseseră pe cei din bărăci la sediul partidului, și acesta pe jumătate inundat. Se umpluse de oameni, așezați pe bănci, femeile cu vietățile în brațe : toți plîngeau, își ieșiseră din sărite, pe cînd, de-afară, se auzeau tot mai întețite răpăiala ploii și tunetele.

„Da ce, e sfîrșitul lumii ?", se gîndea Tommaso privind la spectacolul din sediu : un ins se așezase pe-o saltea desfundată, cu un băiețel pe genunchi ; altul își storcea ciorapii, așezat pe-un taburet ; o femeie căreia i se făcuse rău și plîngea, înconjurată de cei care voiau s-a liniștească : „De ce dracu plîngi ? Crezi că dacă plîngi se duce apa ? Numai ție ți s-a-ntîmplat ? Ni s-a-ntîmplat tuturor !", dar ea nu-i auzea, parcă-și pierduse mințile ; și, asemenea ei, multe altele, acolo-n jur, care pierduseră tot ce-aveau și se vedeau acum sărace lipite pămîntului. Pe masa cît o tejghea așezaseră copiii de țiță, păreau o grămadă mare de pisoi, erau peste treizeci, înfășați, unul peste altul, și-mprejur mamele, care-i priveau, dîrdîind de frig.

. . . . . .

Nu se întîmplase nimic : o baracă inundată de ploaie, cîte-o magherniță dărîmată, unde viețuiau oameni, care, în viață, trecuseră și prin altele — chiar mai rele. Însă toți plîngeau, se simțeau pierduți, asasinați. Numai în acel petec roșu, pe care Tommaso îl reașeză într-un ungher, în acea mulțime de nenorociți, părea să mai clipească încă un pic de speranță.

(Fragment din romanul „O viață zbuciumată")

Prezentare și traducere

DAN CIACHIR

TERRA MAGAZIN

1 = 1,50 — Timp de 150 de ani în Brazilia s-au tipărit bancnote de la un cruzeros în sus. Dar, de-abia acum, bancnota de 1 cruzeros nu se mai tipărește. S-a constatat că din cauza devaluării, tipărirea acestei bancnote costă 1.5 cruzeros. Deci 1 = 1,5 !

UN OM... VENINOS. În satul indian Jeteran a avut loc o întîmplare neobișnuită. Un țăran a fost mușcat de un șarpe și a sucombat... șarpele ! Este a doua oară cînd acestui om i se întîmplă așa ceva. Acum el este căutat de medici, care vor descoperi misterul. Pînă una alta omului nostru i s-a dus vestea că este un om... veninos !

UN ELEFANT PE SCHIURI. La un concurs neobișnuit, care a constat în diferite eschibiții, juriului i-a revenit o sarcină deosebit de dificilă. El a trebuit să hotărască cui să acorde premiul : elefantului care a schiat 50 de metri pe apă, ori unui echilibrist de meserie care a străbătut aceeași distanță stînd pe spatele unui delfin. Pînă la urmă s-a apelat la „judecata lui Solomon". Adică ambii concurenți au primit premiul I !

OCHIUL ARTIFICIAL. O retină artificială, produsă pe același principiu ca și ecranele luminoase de pe navele cosmice, ar putea reda vederea celor în cauză. Cercetătorii de la universitatea din Florida, lucrează în acest moment la un proiect de ochi artificial, care ar putea, peste 5-6 ani, să devină o realitate. Retina care, adunînd razele luminoase, le conduce la creier, de fapt înlesnește vederea și reprezintă partea cea mai complicat a acestui proiect.

O NOUĂ PLANETĂ. Astronomii chinezi au descoperit o nouă planetă miniaturală, ori asteroid care se mișcă după o orbită destul de neobișnuită. După comunicatele observatorului „Planeta de purpură", al academiei chineze de știință, este vorba de „un corp ceresc de mică luminozitate a cărui recstascenzie este de trei ore și 4,3 minute iar declinație de plus 18 grade și 13 minute.

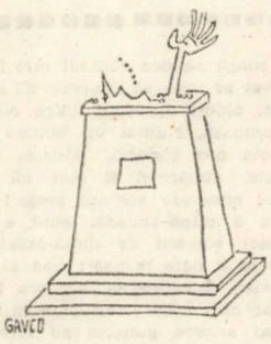

GAVCO

Caricatură de
CONSTANTIN GAVRILĂ

PLETOSUL... CÎINE. Un student francez a făcut o experiență care putea să-l coste. Anume : pe pașaport, în locul fotografiei sale a pus fotografia... cîinelui său ! După ce a trecut prin cinci țări, „pletosul de pe poză" n-a fost recunoscut. De abia la frontiera elvețiană un funcționar al vămii a avut ceva de obiectat. Privindu-l pe student și comparîndu-l cu „cel" de pe poză a mormăit nemulțumit : „Iarăși tineretul ăsta pletos !

STATISTICĂ. America Latină are în prezent 300 de milioane de locuitori, se spune în raportul Comisiei economice a Națiunilor Unite. În decada 1950-1960 populația sud-americană a crescut cu 30 de milioane, iar zece ani mai tîrziu cu încă 69 de milioane. Pînă în anul 1980 se așteaptă ca populația Americii Latine să crească cu încă 90 de milioane.

CONVORBIRI LACONICE. Se știe cîte necazuri se întîmplă cînd cineva intră într-o cabină telefonică. Poate nu vine tonul, poate respectivul discută teoria relativității cu cel de dincolo pe fir, oricum, cei de afară fac adevărate crize de nervi așteptîndu-și rîndul. Dar la New York s-a constatat că aceste convorbiri nu durează prea mult, ba din contră, ele sînt din ce în ce mai scurte. Psihologii au cercetat acest caz interesant și au ajuns la o concluzie unanimă : culoarea roșie cu care sînt vopsite, în interior, cabinele telefonice din New York influențează negativ asupra nervilor celor ce telefonează. Pînă și cei mai vorbăreți nu rezistă prea mult într-o astfel de cabină. Ei devin (uneori nu e rău) laconici !

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 7 martie 1975 ● Nr. 10 (366) ● 10 pagini 1 leu ●

În pagina a 9-a : „AVÎNTUL ȘTIINȚEI ȘI CULTURII TIMIȘENE", pagină dedicată realizărilor din ultimii ani ale vieții spirituale de pe meleagurile județului.

Votăm viitorul țării

La 9 Martie, cu sentimentul de a fi implinit visul unui popor care cu treizeci de ani în urmă aclama instaurarea democrației în România, puternici, prin increderea într-un viitor luminos, păș.m spre urne pentru a semna prin votul nostru angajamentul unanim, conștient și responsabil față de țară, de ascensiunea ei spre cele mai înalte culmi ale civilizației. Un popor votează pentru sine, pentru generațiile lui viitoare, pentru împlinirea deziderat.elor sale majore, în atmosfera fierbinte a muncii lui, această asumare concretă a istoriei.

Cu sentimentul participării angajate la prefacerile noii epoci de istorie românească deschise de Programul partidului și de Congresul al XI-lea, la 9 Martie votăm obiectivele fundamentale ale devenirii noastre spre culmile civilizației socialiste și comuniste. O industrie puternică, în stare să asigure ridicarea nivelului tehnic al întregii țări, și prin el nivelul de trai al oamenilor muncii, o agricultură capabilă să răspundă cerințelor crescînde ale populației, o geografie nouă a satelor și orașelor noastre, aceasta este armătura pe care știința, pivotul existenței civilizate, cultura și învățămîntul se conjugă, în noile lor dimensiuni, edificînd trupul de mîine al țării. În acest trup tinăr, noi, cei de azi, făurarii lui, ne deslușim sentimentele noastre umane și păstrăm în noi, nealterat, binele și dorința de autoperfecționare. Pentru că știm că dincolo de coloanele industriei, de recoltele record și dincolo de eprubete și cărți pulsează omul, beneficiarul total al devenirii țării

La 9 Martie, votăm cu sentimentul puterii, unitatea frontului nostru unit pe treptele ascensiunii, așa cum este reflectat în cuvintele Manifestului Frontului Unității Socialiste.

Votăm, și gestul nostru poartă în el sensul grav al cuvîntului : VREM ! și al sentimentului conștient al timpului prezent și viitor, și al utilității noastre în miezul prefacerilor viitoare. Și votul nostru devine angajament și jurămînt de participant la perfecționare spre bunăstare și civilizație.

PAUL BOGDAN

Alegerile — opțiunea unui popor pentru progres și civilizație

Evoluția vieții social-economice, modificările intervenite în structura economiei socialiste, în structura socială și politică a țării noastre reclamă în mod imperios soluții noi, perfecționate, de organizare și conducere. Începînd cu Congresul al IX-lea, perfecționarea conducerii tuturor domeniilor vieții sociale reprezintă o preocupare majoră și permanentă a Partidului Comunist Român.

În domeniul economic **măsurile inițiate începînd cu Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967, pornesc de la aplicarea hotărîtă a principiului centralismului democratic, a îmbinării conducerii pe bază de plan național unic cu dezvoltarea autonomiei întreprinderilor. Conducerea unitară, centralizată se îmbină astfel cu larga stimulare a inițiativei colectivelor de oameni ai muncii.**

Pentru rezolvarea unor probleme majore ale economiei moderne, ca organizarea științifică a producției și circulației bunurilor, specializarea producției, aprovizionarea tehnico-materială, cercetarea științifică și pregătirea cadrelor, coordonarea raporturilor cu furnizorii și beneficiarii (interni sau externi), au fost create centralele industriale menite să devină verigile principale ale unei conduceri planificate a activității economice.

În perfecționarea sistemului de planificare se pornește de la necesitatea asigurării „unei conduceri unitare a întregii activități economico-sociale. **Această conducere — care trebuie să includă atît sectorul de stat, cît și cel cooperatist — nu se poate limita la activitatea economică, ci trebuie să cuprindă în egală măsură toate laturile vieții sociale, toate compartimentele societății". Expresie a concretizării principiului centralismului democratic în acest domeniu, planul național unic de dezvoltare economico-socială reprezintă rezultanta îmbinării propunerilor organelor centrale cu propunerile colectivelor de oameni ai muncii din întreprinderi.**

Îmbinarea planificării curente cu cea de perspectivă reprezintă o constantă a politicii partidului nostru din ultimii ani. A fost inițiată o amplă acțiune de prognoză a dezvoltării țării pentru anii 1976—1990, iar la unii indicatori pînă în anul 2000, acțiune ale cărei rezultate sînt incorporate în Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — organism permanent elaborează programe pe termen îndelungat și asigură întocmirea în condiții optime a programelor de dezvoltare a României.

În agricultură **îmbunătățirea organizării, planificării și conducerii are ca țel asigurarea unui înalt grad de mecanizare a lucrărilor agricole, folosirea judicioasă a forței de muncă, a specialiștilor, precum și o conducere operativă, eficientă din partea organelor agricole. O cerință importantă pusă de partid în fața lucrătorilor din agricultură în vederea practicării unei agriculturi intensive, a unei utilizări mai judicioase a fondului funciar, o constituie zonarea culturilor în funcție de condițiile pedoclimatice și economice ale cooperativelor.**

Pentru dezvoltarea democrației economice, **pentru asigurarea participării nemijlocite a oamenilor muncii la elaborarea și înfăptuirea politicii de făurire a noii societăți** au fost instituționalizate adunările generale ale oamenilor muncii **din întreprinderi și** adunările generale ale cooperatorilor **avînd un rol esențial.**

Dezvoltarea democrației economice are loc pe fon-

TOADERE PETRU

(Continuare în pag. 7)

INTIIULUI ALES

Dacă avem un nume și un pămînt pe lume
Și murmur de izvoare, de Noi doar înțeles,
E pentru că-n istorii n-am bîjbîit ca orbii
Ci-am rotit și spada și fapta mai ales.

Dac-am avut cuvîntul tăios ca o secure
Și gîndul — fulgerare de-nțător destin —
E pentru că știut-am să pregătim anume
Cetate de lumină acelor care vin.

Sîntem pămînt de pace și datină străveche
Din patru zări de lume prieteni vin ades
Și Țara îi primește cu zîmbetul pe buze
Și mîna le-o întinde Întîiul ei Ales.

Cuvinte din vechime — ca pe comori le scoatem
Avem și hîrnicie și grîu și munți și șes,
Avem lumina noastră, avem pămînt de Oameni
Avem puterea faptei Întîiului Ales.

Dacă avem un nume și un pămînt pe lume,
Nu ne sfiim să spunem ce-avem să împlinim.
Noi ne cunoaștem rostul, noi ne cunoaștem Țara,
Și viitorul nostru prin fapte ni-l resimțim.

La ceas de sărbătoare, cînd patria ne cheamă
Să-i întregim destinul de veacuri înțeles,
Cetatea de-omenie ne-o-nobilăm cu gîndul
Cu fapta și cu glasul Întîiului ales !

ION CĂDĂREANU

6 Martie 1945, moment istoric în făurirea noii orînduiri

După 23 august 1944, printre problemele fundamentale ale desvîrșirii revoluției burghezo-democratice în țara noastră care stăteau în atenția P.C.R. era și **instaurarea unui guvern democratic.** Acest lucru era posibil, deoarece prin actul istoric de la 23 august 1944 puterea de stat reacționară, reprezentată pînă atunci de guvernul antonescian, a fost doborîtă, locul acesteia fiind luat de o putere burghezo-democratică, formată din reprezentanții B.N.D., cercurile armatei și a Palatului. Guvernul prezidat de generalul Sănătescu a trecut la adoptarea unor măsuri privind abrogarea legislației fasciste și restabilirea libertăților cetățenești. În acest scop, s-au dat legi speciale prin care s-a acordat amnistie generală pentru toate delictele considerate politice, agrare și militare săvîrșite după 1 ianuarie 1918, au fost desființate lagărele de internare, repusă în vigoare constituția din 1923 și a fost elaborat un decret-lege referitor la purificarea administrației publice. Aceste condiții, au creat forțelor revoluționar-democratice, pentru prima oară în istoria țării noastre, posibilități uriașe pentru dezvoltarea luptei lor împotriva reacțiunii pentru instaurarea unui regim democratic.

În activitatea primului cabinet — prezidat de generalul Sănătescu ca și a cabinetelor care i-au urmat s-a resimțit, așa cum preciza secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu ocazia aniversării a unui sfert de veac de la instaurarea guvernului democratic tot mai negativ influența partidelor burgheze, ostile prefacerilor democratice profunde începute odată

GH. I. OANCEA

Continuare în pag. 7)

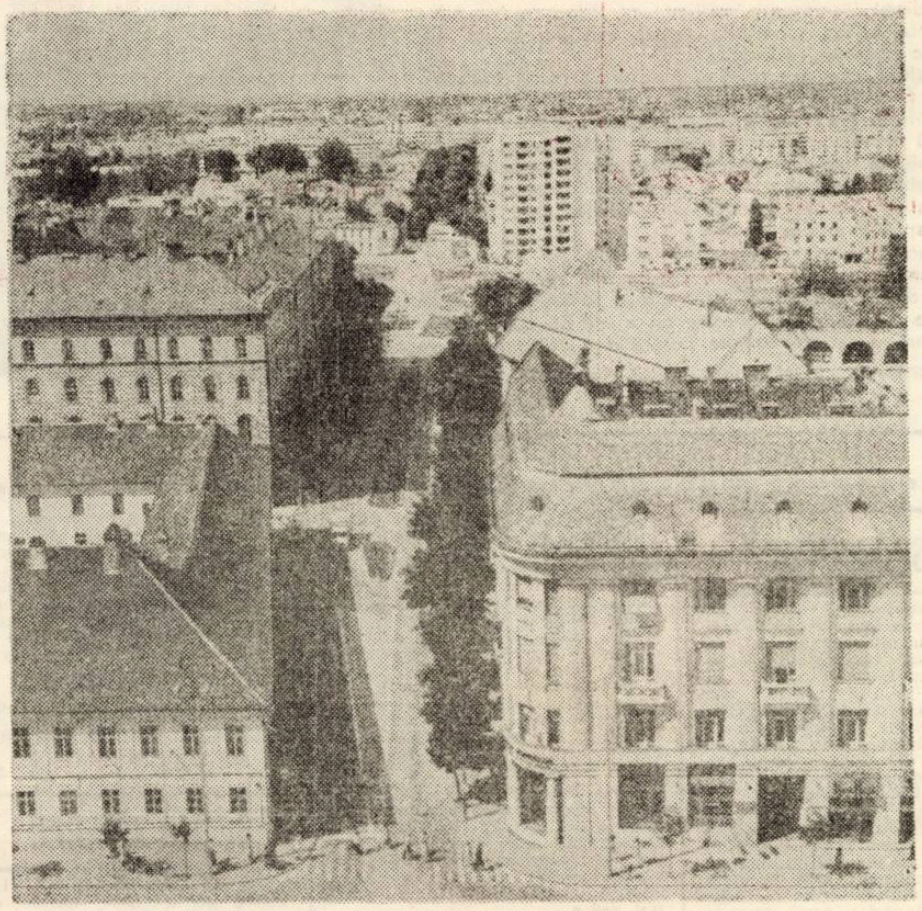

Cetatea modernă de pe Bega

CRONICA LITERARĂ

Marin Preda,

DELIRUL

(Ed. Cartea românească – 1975)

Nu prea insistent, însă. Mai mult decît Niculae, Parizianu – tînărul, e, în începutul romanului, un înstrăinat. Relația cu satul e oarecum dificilă, dar asta nu înseamnă că Parizianu cel tînăr nu lasă în urma lui, la Siliștea, o iubită. Iubitele lui sînt asemănătoare cu cele ale lui Niculae : și nu ele reprezintă obsesia fundamentală a eroului (adică : femeile nu înseamnă pentru el prea mult). Cererea în căsătorie (pentru Luchi) pare mai curînd ieșită din necesitatea unei stabilizări în vremi tulburi.

Ca în toate celelalte romane ale lui Marin Preda (minus Moromeții I) există și în **Delirul** tema **protectorului,** a celui – ce – inițiază-în-viață. Paul Ștefan e, pe drumurile inițierii sale de gazetar, vegheat de bunăvoința lui Niki Dumitrescu, urmărit (în început) de **patron** (adică de directorul ziarului). Paginile despre gazetari sînt neobișnuit de calde, ginta avindu-și libertăți și drepturi aparte ; și chiar dacă o umbră de ironie le însoțește uneori agitata existență, ei reprezintă, pe o bună parte a romanului, una din oazele de gîndire liberă, în lunile întunecate ale „statului național legionar". Tocmai „gîndirea liberă" îl fascinează pe tînărul siliștean, atras, pe ultimele pagini ale primului volum al **Delirului,** în cursă : trista experiență a articolelor respinse, măcelărite, rafistolate, îi demonstrează că „libertatea presei" vizată de bătrînii ziariști e de fapt o tristă iluzie. Articolele trimise de pe front de tînărul ziarist (e vorba de frontul antisovietic), scrise în numele adevărului, articole sumbre, devin voioase și lozincarde. **Le Conducator** voia o presă optimistă și ziarul era, vrînd-nevrînd, în solda lui.

S-a spus că tînărul Parizianu trăiește în **Delirul,** pe tot întinsul romanului, o bucurie secretă. Lumea din jurul său, agitată de evenimente, nu e mai puțin miraculoasă : e aceea a marelui oraș, fabuloasă (altădată) ; ea îi iese în întîmpinare, acceptîndu-l. **Delirul** nu este romanul victoriilor lui Paul Ștefan, ci a unei serii de succese și dacă finalul romanului ni le arată drept înșelătoare, volumul al II-lea ne va edifica, mai adînc, probabil, asupra sensului anilor de ucenicie a eroului principal.

2. **Delirul** este un roman al raporturilor personalitate-istorie. Prin intermediul acestui raport, ultimul roman al lui Marin Preda studiază altă (pentru prozator) obsedantă temă : aceea a reacției instinctuale, primitive, violente. Trebuie recitită **Imposibila întoarcere** pentru a observa amploarea ei între alte preocupări ale scriitorului. Cum se manifestă, în datele unui context istoric **spiritul primar agresiv ?**

Roman al evenimentelor, **Delirul** extrage din arhivă documente, fixează mărturii, citește sau recitește profesiuni de credință. Nici unul dintre romanele **de actualitate** ale literaturii noastre nu a folosit, cu o elocvență mai mare, **documente** pentru a nuanța portretul unor personaje cu rol hotărîtor, fast sau nefast, în istoria României moderne. Calitatea de mărturie a romanului mi se pare indiscutabilă : atît documentul (subînțeles) cît și relatările personajelor, (prin rotație toate personajele romanului devin **martori oculari** ai evenimentelor din ianuarie 1941) „depun mărturie". Se citează textual emisiuni de radio, proclamații, fragmente de discursuri : (comentate scurt, ironic moromețian : precum sileștenii în poiana lui Iocan). Prezentul vibrează în această carte, în care profesiunea de jurnalist a eroului central n-are alt rol decît de a aduce în fața cititorului un martor calificat (profesionist) al evenimentelor. Firește că, pe lîngă rapida înregistrare a datelor (mai cunoscute sau mai puțin cunoscute) ale momentului politic european, există și reflecțiile seci, penetrante, ale scriitorului :

„În timpurile moderne învingătorul nu vine numai cu armatele sale și îți ocupă teritoriul. El nu se mulțumește, cum spune poetul, să-ți ia pîinea din vatră, fructele de pe crăci și de pe araci, stupii de albine din grădină și să-și pună nara la izvoarele pămîntului tău și să le soarbă din adîncuri bogățiile... El aduce cu sine, în spatele frontului, arhive în care fiecare om al țării tale a devenit o simplă fișă în dreptul căreia e scris ce trebuie să i se întîmple ; liste minuțios întocmite de persoane care trebuiesc imediat arestate și executate ; liste de persoane care trebuiesc executate ceva mai tîrziu ; liste de persoane care trebuiesc spînzurate abia după aceea ; teroarea trebuie să vină în valuri, în urma fiecărui val o pauză și impresia liniștitoare că totul s-a terminat. Și tot astfel pînă ce vor deveni simple abstracțiuni ale neantului oamenii tăi politici de frunte, oamenii care sînt mîndria națiunii tale, oamenii de cultură vestiți, scriitori și artiști".

Personaje principale ale **Delirului** sînt și conducători de state. Metafora titlului le este sugerată de acțiunea lor ; cartea (volumul întîi) ar fi a înșelătoarelor victorii ale rațiunii în fața iraționalului.

Adînca admirație a lui Marin Preda pentru Tolstoi se recunoaște în acest roman. Structurile lui (meditative, reflexive, descriptive, epice) sînt cele prezente în **Război și pace.**

4. **Delirul** este un roman al **vieților paralele.** Crimei din Siliștea-Gumești, îi răspund, în ecou gigantic, crimele din întreaga țară. Defilărilor cămășilor verzi din sat, marea procesiune din metropolă. Plecarea lui Achim pe front, poate și iubirea acestuia, se sincronizează cu plecarea ziaristului Paul Ștefan și, poate, cu iubirea lui. Nunta lui Achim (tînărul Parizianu face parte dintre invitați) e aproape simultană cu una princiară, la care același Parizianu a participant alături de Luchi. Dintr-un mediu într-altul, personajul principal trece fără efort pentru a sublinia febra momentului istoric.

5. În ciuda tragediilor istoriei, **Delirul** este, pe o mare întindere o carte senină : amprenta seninătății o pune eroul central al cărții, **tînărul** Parizianu. **Tînărul** e cuvîntul care revine mereu. În ciuda vicisitudinilor vremii, nu el, ca personaj, ci **tinerețea** lui trebuie să învingă. Pînă către final. În final (am mai spus) **istoria** se arată a fi necruțătoare. El (momentul istoric) învinge, și finalul volumului I, ca și finalul **Moromeților I,** ca și cel al **Intrusului,** e sumbru. Frazele finale, cele ce consemnează retragerea din scenă a eroului central, sincronizează existența individuală a eroului cu pulsul evenimentelor. Ca și pentru Ilie Moromete, „timpul răbdător" se vădise a fi o capcană.

C. UNGUREANU

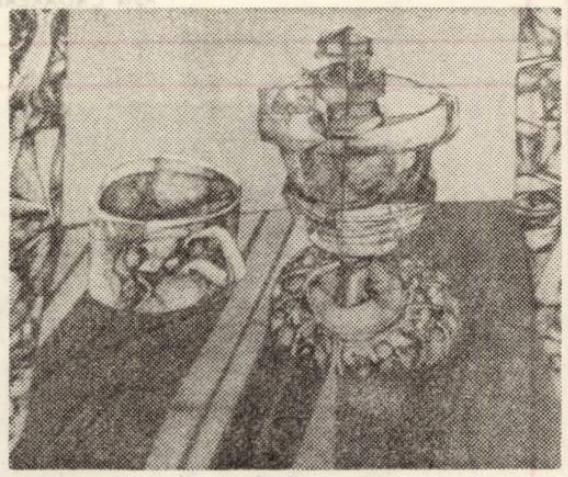

PREZENȚE LITERARE

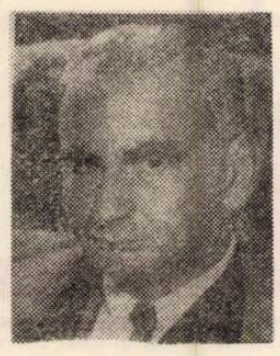

Poezia lui GEO BOGZA

Poet și prozator, profesionist al reportajului literar (prin care s-a impus în conștiința și stima publică), Geo Bogza a fost urmărit, de-a lungul unei cariere literare prestigioase, de faima unui globetrotter liric și contemplativ, ironic și deseori animat de dispoziții pamfletare care au făcut din el o prezență vie în presa vremii. Autor al unor pagini memorabile, Geo Bogza însoțește ultima jumătate de secol cu interogații și apeluri patetice adresate contemporanilor, tipărește Cărți și mai ales este prezent acolo unde istoria își consumă momentele ei decisive (Fișe de război, Tragedia poporului basc, Pe urmele războiului în Moldova, etc.) pentru că fervoarea cuvîntului și a sentimentului nu sînt în literatura sa decît urmarea trăirii plenare a evenimentelor. Condiția de moralist nu îl stinjenește și nici chiar comentariul moralizator (arta litotei nu îi este străină) iscat dintr-o asumată responsabilitate civică. Cea mai recentă carte a sa se intitulează Paznic de far, ceea ce într-o expresie mai uzată s-ar putea traduce prin director de conștiințe.

Străbătînd țara și țările în căutarea temelor literaturii sale (și ale literaturii), Geo Bogza a fost înainte de toate (și a rămas) poet; chiar dacă la veritabila conștiință a literaturii (a poeziei) a parvenit abia după ce, formal, printr-un binecunoscut manifest, a renunțat la condiția de literator. Publicate în revistele avangardei, strînse apoi în plachete ce aveau să stîrnească reacția promptă a mediului filistin datorită unui limbaj care contrazicea bunele maniere burgheze : „Scriu despre tine poemul acesta / Pentru a face să turbeze fețele burgheze / și să se scandalizeze părinții lui onorabili..." (Poem ultragiant), **multe din versurile lui Geo Bogza extind acțiunea poetică în sfera socialului, fixînd, deja, cîteva teme ale reporterului de mai tîrziu. Astfel poema** Misterioasa crimă din comuna Buștenari **ori un mai cunoscut** Poem petrolifer, **apărut mai întîi în revista Unu : „Vă voi vorbi despre oamenii petrolului / și despre sufletul lor mai negru și mai înflamabil decît petrolul..."**

Aceeași dorință de trăire nefalsificată care îi tutelează poezia (edificator rămîne volumul Poemul invectivă) **l-a îndreptat pe Geo Bogza către reportaj. La distanță cîtorva decenii, două profesiuni de credință ale autorului** Cărții Oltului **vorbesc despre relația sa cu un gen pe care, neîndoielnic, l-a ilustrat cu succes (nu mai puțin însă pamfletul), deși scrierile sale, începînd cu** Țări de piatră, de foc și de pămînt **(1939) se circumscriu poemului în proză amplu, ori chiar unei variante a romanului liric. Astfel că în vreme ce** Introducere în reportaj **1934) pare manifestul unui entuziast : „Reportajul este o școală a vieții adevărate, prin care trebuie să treacă orice scriitor care vrea să fie un autor viu, în ale cărui cărți să se zbată de la pagină la pagină, viața",** Scurtă mărturisire **(Cf.** Țara de piatră. Confesiuni despre vitregia naturii și a istoriei, **1971) cuprinde pledoaria pro domo a unui autor ajuns la înțelegerea adevăratei sale vocații. Multe dintre „reportajele" lui Geo Bogza ar fi, deci, niște romane lirice nedeclarate ca atare, romane cu un singur personaj : autorul. Cu carnetul de însemnări în față, Geo Bogza imaginează ceremonialuri și cadre mitologice fastuoase ori, scriind despre locuri și oameni, se caută și se regăsește în primul rînd pe sine, întocmind, retrospectiv, jurnalul propriilor sale trăiri : „Trăind (...) în propia-mi conștiință evenimentele din timpul vieții mele, obsedat de demnitatea omului și mortificat de degradarea la care a fost supus, cu orice gînd m-aș fi îndreptat spre realitate, ea devenea mai mult un prilej de a mă mărturisi pe mine însumi, necontenita-mi pendulare între revoltă și reverie, decît de a o cunoaște și a o înfățișa în datele ei exacte. Prizonier al propriei mele firi, am dat realității mult din chipul și asemănarea mea, transfigurînd-o sau redimensionînd-o după nevoile spiritului meu".**

Dar nu apartenența scriitorului Geo Bogza la un gen sau altul trebuie să intereseze în primul rînd. Poemele sale pot fi socotite, pornind de la canoanele suprarealismului, reportaje ale realității psihice, iar textele în proză, valorificînd descoperirile poeziei moderne, ample construcții poematice în descendența romantismului. Mai important este faptul că, începînd cu scrierile în proză, Geo Bogza descoperă mecanismele poeziei, se oprește asupra cuvîntului și a imaginii poetice. Împlinirea estetică a scrisului bogzian se realizează între cuvînt și carte, între secvență (imagine și idee) și un ceremonial prin care cosmosul este somat să se releve și să devină literatură. Cartea — Cartea Oltului, de pildă, tocmai aceasta înseamnă : închiderea, împlinirea ceremonialului și apoi redarea lui celor 100 000 de cititori pe care autorul îi prezuma cîndva pentru scrierile sale.

La o citire de ansamblu opera lui Geo Bogza ni se oferă ca o impunătoare chermeză lirică și imaginativă pentru care reportajul (și pamfletul) contează mai mult ca pretexte ale unei continue peregrinări în căutarea arhelor și stiluri-lor literaturii.

LUCIAN ALEXIU

CORESPONDENȚĂ

Radu Bărbulescu — Lectura poeziilor Dv. a fost o plăcută surpriză pentru noi. Așteptînd noi producții, vă reproducem acest **Lied :** „Un fluture vioriu / ne luminează nopțile / mîinile tale făcînd / popas pe sideful clapelor, / alină un somn de sepii, / nu e de mirare, iubito, / că trandafirii au învăluit coloanele / pe o neobișnuită treaptă a anului".

Mureșan Ion Octavian — În sensul celor discutate mai de mult. Reproducem acest poem fără titlu : Te-am cunoscut cînd cerul cădea în mare / Inofensivii pescărușI zburau prin pletele noastre / Pămîntul apelor ne intra prin piele / Inundați eram de mugurii timpului. / Părul îți curgea sub brațele mele / Calm destindeai florile gîtului"

Gheorghe I. Udrea — Versurile Dv sînt mai cursive decît altădată. Una din poezii, **Mi-e dor,** exprimă destul de bine nostalgia unei copilării și-a unor locuri dragi. Din păcate, poeziile sînt adesea năpădite de versuri ori expresii plate, prozaice, neglijente. Nu v-ar strica de loc o lectură mai bogată și mai aplicată, fără de care încercările Dv. rămîn într-un perimetru prea strîmt.

Ioan Veza — E mult mai bine decît pînă acum : „Eu ți-am adus oglinzile de ceață / cu liniști tăinuite să măsor / cristalul din castelele de rouă / să-ți plîngă ochii-n fluturii din zori".

Sorin Gorunești eanu : Vă mulțumim pentru cuvintele bune pe care ni le adresați. Versurile sînt într-adevăr, cum Dv. însivă spuneți, de începător. Au multe naivități, locuri c o m u n e, însă uneori nu sînt lipsite de un anumit patos.

Manole Buzea — Frumoase imagini, chiar versuri, în **În joacă și Apoi.** Impresia noastră este că scrieți în grabă, neglijent. Nu e necesar să inventați cuvîntul **prebuni,** devreme ce avem altul, mult mai expresiv : **străbuni.**

Miron Țic — Așteptînd și alte poezii, o reproducem pe cea intitulată **De veghe :** „Nu numai florile / Mor frumos sub zăpadă / Moare și iegănarea iernii / Singur / Singur / Grîul / rămîne ca o zugrăveală / verde / peste glie / De veghe".

Cheorghe Gali, Glodeanu, Iosif Graur, Călugăru Nicolae, Eugenia Burdușa, Cotys — Reșița, Gigo Dumitrescu Titel, Tănase Nicolae — încercări modeste.

A. D.

CURIER LITERAR

Revista CONVORBIRI LITERARE nr. 2/1975 ; **număr dens, bine gîndit și redactat. Articole variate, semnatari prestigioși. Remarcăm cu deosebire studiul lui Alexandru George (I) „Despre cultura lui Caragiale" în care o exactă intuiție critică suplinește o fatală incertitudine a mijloacelor de investigare. Formația scriitorului era... „după cum se știe și se și lăuda scriitorul însuși, una de autodidact, dar de un tip oarecum aparte". „... Cultura și educația lui Caragiale sînt orientate în direcția inteligenței și gustului artistic și în această privință ea nu numai că e una dintre cele mai realizate ale epocii sale, dar e și una de perfectă coerență și rotunjime. Nimic din ceea ce izbește neplăcut la un autodidact nu se întîlnește în manifestările lui".**

Daniel Dimitriu se ocupă de cartea de poeme „Gustul simburelui", autor Dumitru Popescu și de „Regretabila povară" a lui Adrian Păunescu — cu aplicație și fină intuiție critică. În secțiunea rezervată criticii mai semnează Val. Condurache și Al. Dobrescu confirmînd și de această dată, o afirmație mai veche de-a noastră (și nu numai) cu privire la existența unei tinere pleiade de talentați critici literari grupați în jurul revistei Convorbiri literare **al cărei redactor șef este, ciudat, un prozator (ori poate tocmai aceasta-i motivul pentru care...).**

Firește, nu putem trece mai departe fără a nu consemna entuziastul articol (ușor descriptiv) pe care Val. Panaitescu îl dedică lucrării de excepție care este „Realism și devenire poetică" semnată de Livius Ciocârlie. Citățm : „Teoreticianul (Livius Ciocârlie, n.n.) procedează ca un dialectician avertizat și, mai ales, nu se lasă intimidat de vorbele răsunătoare ale unor autorități. El apelează îndeobște la exemple cunoscute, dar le schimbă poziția și semnificația fiind practic o lectură critică-poetică. Dintre toatete variantele în care își înfățișează concepția, cea mai puțin răspicată s-ar putea să fie și cea mai apropiată de adevăr : „Noi credem că arta își creează propria realitate, propriul său adevăr, specific, și acesta prin transformarea imaginii realității preexistente într-un fapt de limbaj artistic".

A. BALTHAZAR

Poezia lui G. Călinescu

Opera poetică a lui G. Călinescu (Lauda lucrurilor, **E.P.L., 1963), în ciuda vioiciunii ei, este lipsită de ceea ce se cheamă spontaneitate. Nu intuiția, ci intelectul o guvernează. Poemele, departe de a fi simboluri, metafore globale, rămîn ansambluri de imagini decorative, adunate în scopul de a plasticiza ideea. În ce privește știința versului, G. Călinescu e un maestru : excelența rimei (rime rare :** sacri-mi / lacrimi, **rime omonimice – considerate, de obicei, bogate dar fiind, de fapt, sărace, de vreme ce exclud unitatea sonoră în varietate), complexitatea măsurii și a ritmului, abilitatea asocierilor, toate alcătuiesc un veșmînt sclipitor, țesut cu înaltă măiestrie dar fără candoare.**

Neîntrecut interpret al artei literare (și analist riguros), G. Călinescu scrie o poezie de erudit, de critic (în timp ce critica sa nu e cea a unui poet). Termenul secund al imaginii este extras, mai întotdeauna, din lumea cărților, a istoriei străvechi, a artelor plastice. Pentru a se defini pe sine, autorul recurge la același univers înțepenit, reperele fiind simboluri univoce ale unor calități morale : Sofist ironic din Elada, / Fanatic, sumbru Torquemada, / / În arta vieții un Socrate, / Ne'nțiștit ca Mitridate **etc.**

Asemenea pretexte pot genera, fără îndoială, poezie ca oricare altele. Cu o condiție, totuși : să fie cerute de o emoție existențială, să absoarbă și să capete un înțeles nou, inconfundabil. Poezia lui G. Călinescu se întemeiază, însă, în cea mai mare parte a ei, pe o emoție strict culturală, pe fervoarea interpretării unor „date", păstrate în memoria cărții. Așa se face că anumite texte poetice sînt tot un fel de cri ică, mai liberă, e drept, dar, oricum, nedepășind cu mult limitele „comentariului". De altfel, într-o suită de distihuri, datate 1940, scriitorul se simte iremediabil străin (ca artist) de „atmosfera" elină (Eheu ! Un timp imens de-Aheea mă desparte, / Am fost ursit de Chloto să dorm cu capu-n carte"), **tot ce-i rămîne fiind cunoașterea și nu retrăirea ei ; sau dacă o trăiește, totuși,** (Eu sînt grec), **se mulțumește cu amănuntele unei epici seci, prea puțin revelatoare pentru substanța ei adîncă. Simbolurile, fauna, flora, obiectele etc., a căror cetățenie lirică este teoretizată în** Universul poeziei, **vor fi „tratate" în** Lauda lucrurilor, **pe rînd sau laolaltă, fără a li se conferi o existență „anterioară (în plan estetic) analizei (însuși criticul afirmă, acolo, că toate acele observații urmează creației, nu o anticipează). „Elementele" nu sînt integrate organic unei viziuni noi, sub reprezentări se întrezărește necontenit conturul precis al conceptului. Apar, așadar, și aici, filmate grijuliu, dar din exterior (cu adaosuri sentențioase, pe alocuri)** Focul, Soarele, Luna, Mistrețul, Păpădia, Pepenele verde, Ceasul, Oglinda, Fotoliile **(titluri), melcul** (Coliziune), **fluturele** (Cosmonaut) **etc. Paralelismul între textul teoretic și stih înaintează, uneori, pînă la detalii.**

Și, totuși, această poezie, plină de „idei" și de „teme", saturată de aluzii livrești, lasă mereu impresia de savoare și de prospețime. Ceea ce o salvează este chiar simțămîntul nemărturisit al eșecului. Poetul știe prea bine (și simte) că poezia este altceva decît inventarul pe care el însuși îl propune în acel atît de convingător studiu. Incapacitatea de a trece granița „inspirației" nu e înlocuită cu incropirea gravă (și pedestră) de catrene corecte ; la G. Călinescu, dezinvoltura este scepticism refulat, grandilocvență fățarnică. Autorul șarjează, apasă tușa, parodiază (persiflează adesea). În această poză neconvinsă, în autoironie, în regizarea unui spectacol fastuos (în care scriitorul, contemplîndu-se, gesticulează homeric și mimează „starea de grație"), rezidă valoarea poemelor lui G. Călinescu. Calmul, siguranța protocolară, lipsa de umor le-ar fi distrus. Sînt de citat aici îndeosebi piesele erotice – ciclul Statornicie **– cu desele lor referiri la „sistemul planetar", la „teza agnosticistă" (gîndul plecării definitive a Otiliei), la confruntări epopeice etc. :** „Mă iubești ?" pe Til întrebai, strîngînd-o în brațe. / Părul pe-obraz revărsîndu-mi, rîzînd zise : nu. / / „Cugetă bine ce spui", am strigat cu fața spre lună. / „Zeii stau martori în stele cu ochii la noi". / / „Vrei tu să fiu Agamemnon, Alexandru sau alt erou mitic ? / Troia vrei, Theba ? Mă vrei cu spada sclipind ?" **(Erotica recurge, uneori, la extazurile și leșinurile Văcărești, în prelungirea aceleași subtile asistențe ironice :** Dar cînd albastrele-ți safire / Privesc, îmi vin în fire).

Dar, dincolo de asemenea meșteșugite inscenări, dincolo de jocul superior al spiritului și de regrete disimulate, există în volum o foarte frumoasă și „directă" poezie, clădită pe emoțiile inteligenței : cea a interioarelor ușor decrepite, cea a îndepărtării insului de arhetip, cea a biografiei interioare sau a peisajelor virgiliene. Nostalgia simplității campestre, de pildă, e cît se poate de firească la un citadin. În pofida faptului că G. Călinescu, potrivit temperamentului și formației sale, caută natura întîlnită în literatura naturii, o poemă ca Georgicon **ni se pare excepțională prin ingenuitatea senzațiilor, prin bucuria intrării în goliciunea brazdei, a cerului și a ierbii :** Greu capul mi-aș culca pe-o mină de nutreț, / Furat aș fi de vise c-un sforăit măreț, / În timp ce lîngă nasu-mi o galbenă adie / Floare de păpădie, / / Și boii m-ar sufla cu nările, și-ar linge / Pe frunte-mi sarea care din piele s-ar prelinge, / Și mi-ar mînca șuvițe din ceafă și din barbă / Crezînd a fi vreo iarbă.

Memorabilă este și binecunoscuta Impostură, **acea destăinuire sobră, ieșită, în final, deasupra oricăror poze, interogații estetice și colaje savante :** ... Ferindu-mă de ipochimeni, / Am așteptat ca-n preajmă să nu fie nimeni, / Și-atunci abia mi-am pus capul în palme, /Spre-a apei de-a valme, / Noros și indirect / Ca Melancolia lui Dürer Albrecht.

EUGEN DORCESCU

G. Călinescu și „tehnica exterioară" a poeziei

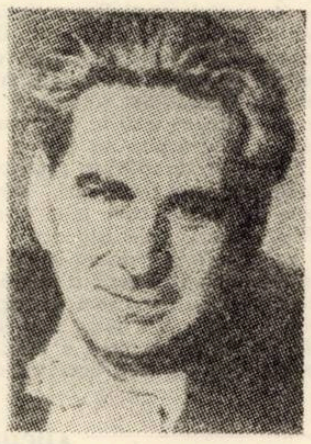

George Călinescu nu a fost preocupat în mod expres de probleme ale teoriei literare și, cu atît mai puțin, de tehnica poeziei. Cu toate acestea, ultimul capitol al **Operei lui Mihai Eminescu,** intitulat (nu întîmplător) **Tehnica exterioară,** cuprinde o amplă descriere a sistemului de versificație din poezia lui Eminescu. El se vrea însă **adăugat** paginilor anterioare, mai mult pentru a dovedi deșertăciunea unei atari analize, decît pentru analiza în sine.

Nu discutăm aici validitatea părerii. Interesante ni s-au părut însă acele elemente care, devansîndu-i preconcepțiile, ni-l dezvăluie pe George Călinescu ca pe unul dintre reprezentanții teoriei funcționale a versificației. Căci, în comentariul direct al operei poetice, criticul a încorporat și faptele de versificație, alături de celelalte forme ale expresivității.

„Poetul care face versuri corecte e un renunțător, ca Alecsandri, Eminescu însă nu vrea să renunțe la poezie în folosul unei arte străine de literatură, aparținînd muzicii muzicale (s.n.), **și care se numește versificație" (Opera ... II,** p. 460). Aceasta fiind poziția lui George Călinescu față de tehnica poeziei, ne-am așteptat ca descrierea versificației la Eminescu să fie o neutră inventariere de „procedee".

Capitolul are șase subdiviziuni – **„Incorectitudinea", Vocabularul, Morfologia, Accentul, Sintaxa, Rima** și **Strofa,** – toate tratate din perspectiva **limbajului** poeziei, a funcționalității lor estetice. Așa zisele „incorectitudini" (structura „prozaică a frazei", rime „palide și dezordonate", abateri de la gramatică) sînt, ca atare, arată criticul, doar dincolo de textul poetic ; plasate în fluxul frazei eminesciene, ele devin ireversibile. În aceeași manieră e abordat și „vocabularul" poetului, George Călinescu făcînd mereu distincție între ceea ce se înțelege prin **realitatea în sine a limbii** și funcția ei „muzicală" (expresivă). Semnificative în acest sens sînt paragrafele referitoare la morfologie și sintaxă – subordonate, în concepția criticului, versificației. O bogată gamă de forme gramaticale, incriminate de uzul didactic, împrumutate din „limba" predecesorilor sau inedite, deservesc ritmul și rima, compun, cu alte cuvinte, versul, cu intonația, cu legănarea, cu frazarea atît de unic eminesciană. De aceea, înainte de a trece la descrierea propriu-zisă a versificației (rimă, ritm, strofă), dar circumscriindu-i-se în permanență, George Călinescu notează : **„Conceptul nostru modern de poezie ne împiedică azi să studiem versificația ca o valoare de sine stătătoare. Rime bune sau rele în sine nu sînt și toate legile aspre pe care le puneau tratatele de altă dată, alcătuite de altfel de gramaticieni, dovedeau lipsa unei adevărate înțelegeri a liricei"** (p. 514). Se respinge, deci, din capul locului ideea că rima e simplu accesoriu („o rimă bogată poate trece neobservată, iar una oloagă să uimească" p. 504–505), cea mai însemnată funcție a rimei este, observă George Călinescu, aceea de a marca finalul de vers „spre iluminarea metaforei". Esența rimei nu ține nici de eufonie nici de gramatică, ci de semantica poeziei. Neadmițînd că poezia ar fi „un conglomerat" de imagini și sunete, luate independent, ci un „fenomen care începe abia cu apariția unei organizațiuni, adică a unui sens general" **(Universul poeziei,** București, 1973, p. 25), criticul se alătură unora dintre cei mai moderni teoreticieni ai versului : **„Rima implică în mod obligatoriu raportul semantic dintre unitățile de rimă".** (Roman Jakobson, în **Probleme de stilistică.** București, 1964, p. 108).

Se demonstrează, în continuare, că bogăția lexico-gramaticală, suplețea și ingeniozitatea rimei lui Mihai Eminescu nu se datoresc preocupării pentru „rime bogate", ci efortului de a înlătura ritmarea retorică a discursului. Criticul protestează împotriva cercetării poeziei sub raport tehnic, sau evaluării mecanice a ritmului și metricii. El subliniază, în repetate rînduri, că valoarea rimei se relevă doar în raport cu versul întreg, „de care cuvîntul rimat se ține ca o rădăcină", că ritmul metrul, neconcludente, dacă le studiem în afara poeziei, se încarcă, atunci cînd poetul le conferă intenționalitate estetică, devin expresive. „După cît vedem, Eminescu a folosit deopotrivă metrul trohaic și cel iambic pentru a exprima prin ele atît starea idilică, plutirea pe deasupra lucrurilor, cît și sarcasmul." **(Opera ... II,** p. 523).

Socotind poezia „o structură în care părțile se supun întregului" **(Universul poeziei,** p. 24), George Călinescu are, fără îndoială, în vedere, printre aceste „părți", și elementele care alcătuiesc versificația. Și dacă atunci cînd „teoretizează", cînd se exprimă în general, consideră versul și întreaga sa recuzită doar „tehnică exterioară", adăugire (cel mult rezonator al simțămîntului) de îndată ce ia în discuție o anumită operă poetică – a lui Eminescu, de pildă, – înțelege prin acest strat (însoțitor al imaginii și inexpresiv în sine) poezia însăși, sau, altfel spus, **limbaj.**

OLIMPIA BERCA

*Un detractor *)*

Menirea istoriei literare, așa după cum însuși Călinescu o înțelegea în ale sale „Principii de estetică", este de a crea punete de vedere, căci „unul citește într-un izvor ceea ce altul nici n-ar fi bănuit. Prin urmare istoricul literar nu are decît datoria de sinceritate de a trata subiectul în care simte că va descoperi o structură nouă". **Tocmai de aceea credem că rolul istoricului cu vocație (în concepție călinesciană este un inadmisibil pleonasm, căci un istoric literar trebuie să fie „în orice caz un om cu vocație") este facilitat atunci cînd obiectul său îl constituie opera unui om de excepție, fiindcă** „oamenii excepționali sînt plini de surprize și au totdeauna o necunoscută" **(cum constata cu o satisfăcută complicitate).**

Monografia operei lui Călinescu speram să fie izbînda unui căutător de „necunoscute" sau cel puțin o tentativă de a descoperi „structuri noi". Dar nu aceasta este intenția autorului care preferă să-și mobilizeze efortul într-o cercetare didactică, confortabilă și aparent lipsită de surprize. În ce constă originalitatea operei lui G. Călinescu este o întrebare la care cartea lui Viorel Alecu nu ne dă răspuns.

Comentariul, și altfel destul de firav, se sufocă sub risipa necenzurată a citatelor, cărora nu rareori li se transferă dificila sarcină de a suplini lipsa observațiilor pertinente. Asocierile, comparațiile, încadrarea în curente și stiluri, stabilirea diverselor similitudini, pe lîngă faptul că sînt de obicei facile, foarte „la îndemînă", abundă, coalizîndu-se parcă în a masca însuși spiritul călinescian și astfel intenția autorului de a plasa opera lui Călinescu în circuitul universal este fără voia sa dejucată, rezultatul fiind tocmai cel mai de nedorit, anume estomparea originalității călinesciene. Astfel, tot aflînd că ideea labilității timpului și contrastul „sînt proprii romantismului", că fantasticul și atmosfera lugubră „sînt ale nuvelei romantice germane", rătăcindu-ne doar în citeva fraze printre „emanații baudelairiene", „detalii balzaciene", „modalități estetice la fel cu personajele tragediilor lui Racine și Corneille" și printre eroine desprinse „dintr-un roman turghenievian", dar care „amintesc și de eroinele lui Tolstoi", exultăm în fine cînd aflăm că măcar descrierea casei din Udricani este „specific călinesciană".

Autorul se răsfață printre aserțiuni devenite de mult locuri comune, iar atunci cînd se hotărăște să o pornească pe cont propriu ajunge la concluzii cel puțin amendabile.

Structura operei lui G. Călinesc, acest spirit adînc, liber, strălucitor, rafinat și spectaculos, va rămîne desigur impalpabilă pentru oricine care nu va cunoaște decît culorile primordiale ale albului și negrului. Oricum, Călinescu rămîne una dintre marile constiințe universale ale secolului nostru, chiar dacă uneori greșim și nu vedem acele incandescente puncți spirituale pe care omul și scriitorul ni le-a întins atît de generos spre a pătrunde la semnificațiile intime ale creației sale.

RAMONA BOCA BORDEI

* **Viorel Alecu : „Opera literară a lui George Călinescu (Ed. Albatros — 1974).**

PANORAMIC

● **SALONUL LITERAR-ȘTIINȚIFIC** al Bibliotecii județene Timiș a organizat, la sfîrșitul lui februarie, concursul **„Înfăptuiri măreție în cei 30 de ani de la instaurarea primului guvern democratic condus de dr. Petru Groza",** cu participarea echipelor întreprinderilor : „6 Martie", „Tehnometal" și IMAIA.

● **LA REȘIȚA,** sub egida Consiliului județean Caraș-Severin al F.U.S. și Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă a apărut broșura **„Județul Caraș-Severin în anii socialismului".**

● **NUMĂRUL DIN FEBRUARIE** al publicației **„În sprijinul propagandei și muncii politice"** editată sub îngrijirea secției de propagandă a Comitetului județean Timiș al P.C.R. este închinată alegerilor de deputați în M.A.N. și în consiliile populare, care **„vor constitui un important eveniment politic, întregul popor manifestînd, prin votul pe care îl va da candidaților Frontului Unității Socialiste, aderiunea deplină la hotărîrile Congresului al XI-lea, la politica internă și externă a partidului și statului nostru, hotărîrea fermă de a înfăptui neabătut Programul Partidului Comunist Român de ridicare a țării pe noi culmi de progres și civilizației",** cum spunea tovarășul **Nicolae Ceaușescu.** Este prezentă, prin materialele înserate, istoria veche și nouă a acestui județ, sînt prezentate și zece noi apariții editoriale.

● **ALEGERILOR DE DEPUTAȚI** de la 9 martie le-a fost dedicată „Stafeta brigăzilor artistice de agitație" desfășurată în sala Clubului C.F.R.

● **ÎN CINSTEA EVENIMENTULUI** de la 9 martie, Teatrul popular cu stagiune permanentă al Casei de cultură din Lugoj, prezintă mai multe spectacole, la sediu și în deplasare.

● **O AMPLĂ SESIUNE** de comunicări, desfășurată la Cabinetul județean de partid, a fost dedicată evenimentelor de la 6 martie 1945.

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNA.** Sandu Florea este noul nostru corespondent — supunem atenției dv. o interesantă propunere cuprinsă în prima parte a scrisorii sale : „Stimată redacție, Sînt un constant cititor al revistei **ORIZONT.** Apreciez eforturile d-voastră de-a face cunoscută publicului activitatea artistică și culturală bănățeană, realizările de seamă ale culturii materiale și spirituale ale poporului nostru. Am participat la mai multe simpozioane literare, întîlniri cu scriitorii etc., care îmbogățesc în mod fericit climatul cultural al orașului nostru. Din păcate am remarcat o asistență puțin numeroasă din partea publicului poate din insuficienta publicitate a manifestărilor respective. Aș veni cu o propunere : În cadrul premierei unui film românesc cînd se invită diferite personalități din lumea filmului, teatrului pentru a vorbi spectatorilor, s-ar putea realiza într-un timp scurt un program de poezie, muzică sau proză, atractiv și de stringentă actualitate. Pot participa, cenacluri, scriitori, formații de muzică ușoară. În felul acesta un mare număr de oameni pot să-și formeze o opinie, o atitudine, o receptivitate mai mare față de producție artistică românească".

● **ÎN 2 MARTIE** s-au întîlnit la Timișoara conducători de cinecluburi, membri ai cineclubului din județ, metodiști responsabili de activitatea cineclubistă, ziariști, filmologi, în cadrul simpozionului : **„Condiția actuală a filmului de cineclub".** Au fost prezentate comunicări, au fost văzute filme de amatori spre exemplificarea genurilor și a condiției însăși a activității cineclubiste din județele Timiș, Caraș-Severin și Arad.

● **GALERIILE DE ARTĂ** ale Fondului Plastic, găzduiesc, începînd cu 27 februarie a.c. expoziția Adrianei Șuteu-Oancea (grafică) și Ovidiu Nicolae-Grivu (colaje). La vernisaj, prezentarea a fost făcută de lect. univ. Deliu Petroiu.

● **COMPLETĂM INFORMAȚIA** reporterilor Tv. Nu numai în municipiul Cluj-Napoca ci și în municipiul Timișoara se experimentează autotaxarea. Pe două linii de tramvai. Tichetele sînt cumpărate de călători de la tutungeriile aflate pe parcursul respectiv.

● **CENACLUL ASOCIAȚIE SCRIITORILOR.** În ședința din 22 februarie, condusă de I. D. Teodorescu a citit prozatorul Florin Bănescu. Referent : criticul C. Ungureanu. În 4 februarie — poezie. A citit Lucian Bureriu. Referent : Alexandra Indrieș. Au luat cuvîntul C. Ungureanu, Olimpia Berca, I. Arieșanu, L. Alexiu, Eugen Dorcescu, Andrei Lillin, Anghel Dumbrăveanu. Ședința a fost condusă de criticul Nicolae Țiriol.

1. Spațiul folcloric românesc își păstrează încă, după secole de contact cu civilizația, coordonatele sale definitorii. Toate restructurările ideatice și artistice petrecute de-a lungul anilor în cultura noastră tradițională s-au integrat organic unui anumit orizont spiritual și, implicit, unui anumit ethos. Aceste fascinante primeniri au fost posibile și au devenit necesare înainte de toate pentru că omul, ca ființă socială, a trăit și trăiește în istorie, nu în afara ei. Dar acest mod cultural de a ființa în istorie, înseamnă, de fapt, o înțelegere a lumii din perspectivă axiologică. Sprijinindu-se pe valori, omul nu trăiește momente de derută și confuzie etică. Politica noastră culturală promovează consecvent păstrarea și valorificarea acestei tradiții.

CÎND ȘI DATORITĂ CĂROR CAUZE ȘI ÎNTÎMPLĂRI CREDEȚI CĂ AR DEVENI TOTUȘI POSIBILĂ O DEGRADARE A ACESTOR VALORI CARE INSEAMNĂ TOT ATITEA PUNCTE DE SPRIJIN PENTRU OMUL SPAȚIILOR FOLCLORICE ?

2. Opera de industrializare constituie un obiectiv și în același timp o condiție fundamentală a edificării societății socialiste. Dezvoltarea industrială presupune însă sporirea numărului de cadre angajate efectiv în procesul de producție. Țăranul, devenit muncitor calificat, trăiește o metamorfoză care determină mutații interesante în planul conștiinței sale. Integrarea lui într-un nou mod de existență socială reprezintă un proces relativ îndelungat și contradictoriu.

CARE AR FI, DUPĂ DVS., CALEA CEA MAI EFICACE DE ÎNLĂTURARE A SENTIMENTULUI DE „NAVETIST" PE PLAN PSIHIC, CARE IL ÎNCEARCĂ A-DESEA PE OMUL DESPRINS DIN MEDIUL FAMILIAR AL SATULUI ȘI ÎNCĂ NEINTEGRAT PSIHOLOGIC ÎN CEL NOU, AL ORAȘULUI ?

3. CUM VĂ EXPLICAȚI CĂ NU DE PUȚINE ORI MEMBRII COLECTIVITĂȚILOR FOLCLORICE, CREATORI DE BUNURI CULTURALE ȘI ARTISTICE DE O INCONTESTABILĂ VALOARE, RECEPTEAZĂ ȘI ADERĂ LA PSEUDO-VALORI ARTISTICE TRANSMISE PRIN MASS-MEDIA ?

CONSTANTIN ERETESCU
cercetător științific principal Institutul de cercetări etnologice și dialectologice București

1. Adeseori, cînd este evocată „cultura tradițională" ca parametru definitoriu al mentalității colectivităților sătești, se face, cred, eroarea de a se considera factorul cultură global, nediferențiat. Conceptul de „cultură tradițională" este interpretat ca neaparținînd istoriei și uneori, implicit — se înțelege —, ca fiind imobil. Or, cultura în genere, cultura populară la rîndul ei, este un sistem de norme — estetice, etice, juridice etc. — care a suferit în cursul istoriei modificări continue, adaptîndu-se de fiecare dată structurilor sociale, la rîndul lor mobile. Mai mult decît atît, unele dintre componentele sistemului cultural au fost supuse unor remodelări și restructurări mai profunde și mai frecvente în comparație cu altele. Componenta estetică a culturii a suferit și ea modificări, dar ritmul modificărilor acesteia nu a trebuit neapărat să fie același. Exemplele ar putea fi înmulțite. Ceea ce încerc să subliniez este necesitatea acceptării faptului că termenul „cultură tradițională" definește o realitate extrem de complexă, rezultanta unui proces în desfășurare continuă. Tradițional, așadar, nu este neapărat ceva vechi, aistoric, ci tot atît de bine istorie asimilată și devenită normă culturală, adică estetică, etică.

O cultură cu adevărat tradițională, și este cazul culturii românești, are tocmai capacitatea de a asimila noul și de a-l reformula în termeni specifici, modelîndu-se totodată pe sine însăși. Din acest motiv nu pot să cred că poate apare fenomenul degradării în cultura noastră tradițională.

2. Întreaga sociologie contemporană a țărilor în curs de dezvoltare, și nu numai a acestora, a inclus această problemă în preocupările ei. Termenii aculturație, alienare, încearcă să definească tocmai acest proces al pendulării proaspeților membri ai colectivităților urbane între două sisteme culturale.

Problema este complexă și nu îndrăznesc să ofer nici o soluție, cu atît mai mult cu cît și situațiile pot fi extrem de diverse. Astfel, în condițiile industrializării în țara noastră, una este situația unor țărani care devin muncitori forestieri sau constructori de drumuri, rămînînd de fapt în cadrul grupului sătesc, grup care este însă desprins de restul colectivității pentru o perioadă determinată de timp, alta este situația muncitorilor angajați într-o fabrică, muncitori ale căror familii continuă însă să trăiască în sat, pe care ei le revăd periodic (săptămînal, uneori zilnic), în sfîrșit, alta este situația celor care își părăsesc satul și se stabilesc definitiv în mediul urban. În primul caz, părăsirea sistemului cultural moștenit practic nici nu se pune, deși țăranul a devenit muncitor : problema adaptării la un nou sistem cultural se pune pentru cei aflați în celelalte două situații fundamentale evocate. Se pare că drumurile alese de către cei aflați în această situație sînt fie în sensul biculturalismului (țăranul se comportă ca un orășan în mediul urban și ca țăran în mediul natal), fie al renunțării definitive la sistemul cultural țărănesc în favoarea unui sistem cultural urban-model. Situația cu adevărat dificilă este a acestora din urmă. Cu excepția unui număr de centre urbane care permit identificarea unor coordonate de sistem cultural, în altele, acest sistem cultural nu se lasă descifrat. Poate că aici ar trebui intervenit cu mai multă fermitate de către instituțiile competente, în sensul oferirii modelului cultural de urmat.

3. Este un fapt unanim acceptat că societatea contemporană manipulează o cantitate de informație științifică, tehnică, culturală incomparabil mai mare decît orice tip de societate anterioară. Se produce, la nivelul membrilor societății, un adevărat impact informațional. Discutăm acum exclusiv despre modul în care recepteză această masă de informație membrii colectivităților sătești.

Ceea ce a frapat însă în chip unanim pe specialiști este faptul că țăranii pot deveni extrem de receptivi la pseudo-valorile culturale din aria folclorului, bunuri de consum folclorice, cum le-a numit prof. M. Pop, difuzate prin mijloacele comunicării cu masele. În măsura în care receptarea acestor valori este o culpă, ea nu poate fi decît, a celor care propagă pseudo-valorile, iar nu a celor care le recepteză. Insistența cu care o fac ; durata mare de timp de cînd acest fenomen se produce ; constanta pseudogustului de care dau dovadă propagatorii. Mediile sătești au doar „vina" de a accepta fapte dintr-o arie culturală apropiată lor. Nutresc însă convingerea că această receptare a pseudo-valorilor este temporară, de scurtă durată, ceva asemeni modei, pe care unii țărani o colportează o vreme pentru a o abandona ulterior, fie pentru a o înlocui cu o altă modă, fie pentru a reveni la repertoriul local acolo unde acesta viază încă. Care informator ar mai putea reproduce astăzi pseudo-valorile transmise prin canalele mass-mediei acum două decenii ? Nici unul. Asta ar putea defini o colectivitate folclorică în sensul în care Dvs. ați folosit termenul.

ANCA GIURCHESCU
cercetător științific principal — Institutul de cercetări etnologice și dialectologice București

1. Asistăm tot mai des în ultimul timp la o intensificare a fenomenului de destrămare a modelelor de viață culturală și socială tradiționale, la pătrunderea în interiorul sistemului cultural rural a elementelor aparținînd culturii urbane și, în anumite cazuri, la totala înlocuire a tradiției cu noi modele culturale. Atît timp cît aceste modificări apar ca rezultat firesc al procesului de culturalizare a maselor și atît timp cît elementele noi asimilate reprezintă reale valori ce vin să lărgească orizontul spiritual al individului sau grupului, putem vorbi de adoptarea organică a unui nou stil de viață, impus de actuala evoluție social-istorică a satelor noastre.

Nu este însă mai puțin adevărat că de multe ori tineretul de la sate care intră în contact (mai mult sau mai puțin permanent) cu mediul urban, adoptă deliberat o poziție de negare și renunțare la orice elemente aparținînd culturii tradiționale, ele fiind considerate ca marcă a unui statut cultural „inferior", rural, în opoziție cu cel urban. Această negare a unui fond spiritual ce include norme de conviețuire socială și un anumit orizont estetic înseamna în fond ruperea de tradiție.

Este insontestabil că modelele de viață sînt supuse evoluției, dar mutațiile intervenite nu trebuie să pornească de la negarea valorilor tradiționale. ci dimpotrivă să aibe la bază ideea unei continuități prin integrarea acestor valori perene în contextul mai larg al culturii contemporane.

2. La această a doua întrebare un răspuns mult mai competent ar putea veni din partea celor ce au realizat cercetări de sociologie a culturii în satele aflate în curs de urbanizare, efectele procesului de industrializare asupra satului tradițional, ca și a situației celor ce au părăsit mediul rural și încă nu au reușit să se integreze total mediului urban. Personal, pe baza unei experiențe limitate, cred că unul din drumurile pentru înlăturarea „sentimentului de navetist", respectiv a unei existente în afara sau la marginea culturii, constă într-o mai precisă orientare a procesului educațional început chiar din cadrul familiei, apoi al școlii etc. Este vorba de a insufla tinerilor dorința de a cunoaște, de a prețui și respecta valorile reale ale culturii noastre tradiționale, ale unei etici tradiționale, care fără îndoială ar trebui să se găsească la baza oricărei culturi moderne, urbane. Arta populară și folclorul conțin nenumărate elemente cu valoare educațională care, folosite cu pricepere, să confere oricărui tînăr suficiente și solide puncte de sprijin în procesul atît de complex și contradictoriu al trecerii sale dintr-un context cultural în altul.

3. Ca o consecință directă a înmulțirii canalelor de comunicare cu masele (radio, televiziune, discuri etc.), ca și a creșterii impresionante a numărului spectacolelor de folclor, se observă fenomenul general de transformare a multor purtători și practicanți de folclor în simpli spectatori, deci consumatori. Urmarea este că procesul de transmitere a folclorului pe cale naturală, în contexte sociale tradiționale, rămîne în seama unui grup din ce în ce mai restrîns. Este de asemenea știut că mass-media exercită un impact deosebit asupra acestor consumatori de artă, canalele de transmisie conferind la rîndul lor un plus de prestigiu producțiilor pe care le vehiculează. Astfel ele devin adevărate modele ce reprezintă normele și criteriile artistice ale unui grup de decizie, fiind în consecință adoptate și reproduse ca atare.

Este însă tot atît de adevărat că receptarea acestor producții și în special a celor neartistice (a pseudo-valorilor) depinde în mare măsură de gradul de păstrare sau destrămare a tradiției folclorice locale într-o colectivitate dată. Or, receptarea neselectivă se manifestă în special — nenumărate exemple au dovedit-o — în cazurile în care forța tradiției începe să slăbească. Ca o consecință directă se impune, cred, în primul rînd o grije deosebită pentru o mai responsabilă selectare a materialelor folclorice transmise prin mass-media, în sensul respectării autenticității și valorii lor artistice.

STANCA FOTINO
cercetător științific — Institutul de cercetări etnologice și dialectologice București

1. Schimbările ce intervin în ordine istorică în contextul amintit determină schimbări în rețeaua de valori morale și spirituale. Cred că de această rețea este vorba în primul rînd și nu de unitățile valorice constituente. Unitatea rămîne o constantă dobîndită, dar sistemul de relații („scara", dacă vreți) al ei este cel ce cuprinde transformările obiective care se petrec. Valoarea își modifică poziția față de altele, își modifică funcția, dar esența ei — ca și esența umană — este constantă. De pildă, sistemul contemporan al valorilor etice în context rural, în ceea ce privește comportamentul individual sau relațional interindivizi, este în pilonii lui continuator al celui tradițional, dar noi aspecte de viață, de muncă, de cunoaștere etc. se materializează în cuprinsul sistemului. Spațiul vehiculat de indivizi se lărgește, raporturile interindivizi se multiplică și se diversifică, ceea ce aduce noi funcții și aspecte valorilor etice principale. Privind astfel sensul de schimbări obiective în sistemul valorilor de care beneficiază omul spațiilor folclorice, nu aderăm la ipoteza „degradării" valorilor, ci la firească lor transformare, într-un context istoric care le utilizează în multiple sensuri, le sprijină, ca premize de gîndire și mentalitate.

2. Întrebarea dumneavoastră nu-și poate găsi, — cred eu — în cuprinsul limitat al unui răspuns în ancheta de față, rezolvarea. Ajungerea la ea presupune un demers de cercetare etnologică, în sensul pe care îl dă prof. Mihai Pop, de cercetare a culturii societății preindustriale și a celei industriale care nu a atins conștiința teoretică a codurilor folosite de diferitele ei limbaje, care nu și-a elaborat o gramatică a limbajelor, culturâ pe care domnia sa o numește „nongramaticalizată" („Problèmes généraux de l'éthnologie européenne", în „Actes du premier Congrès International d'Ethnologie Européenne. Séances plénières", p. 44). Printre problemele pe care și le pune azi cercetarea este și aceea a raporturilor complexe din societatea contemporană între cultura nongramaticalizată și culturile gramaticalizate. În cuprinsul acestor raporturi au fost discutate aspecte de preluare, de inovație și tradiție, opoziții ca insider / outsider, activ / pasiv, creator / consumator etc. Dar pentru a aborda problema pusă de dumneavoastră mai este necesar a apela și la științe înrudite, ca psihologia socială, sociologia și altele,

3. Răspunsul se simplifică dacă ne situăm în continuarea celor spuse mai înainte. Raporturile multiple între cele două tipuri de culturi fiind din ce în ce mai strînse, mai frecvente, mai complexe, într-un ritm mai accelerat, procesul poate cunoaște și „accidente" și „pseudovalorile" să se manifeste. Dar rămîne de văzut ce anume înseamnă „pseudovaloare". Ea trebuie definită relativ la un sistem valoric. Ori, sistemul valorilor se schimbă în contextul comunicării contemporane, al proceselor de contact între tipurile de cultură. De aceea, nu putem vorbi de „pseudovaloare" / valoare decît prin încadrarea unității în sistem.

LIA STOICA VASILESCU
cercetător științific — Institutul de cercetări etnologice și dialectologice București

1. În ultimii cinciprezece-douăzeci de ani a devenit evident faptul că industrializarea, modernizarea și dezvoltarea rapidă a mijloacelor de comunicare au grăbit atît de mult schimbarea culturii în toată lumea încît în viitorul apropiat poate fi prevăzută o diminuare extrem de marcată a variabilității culturale a poporului român. Este adevărat că toate culturile se schimbă în toate timpurile însă trebuie luat în considerație faptul că situația actuală este diferită calitativ, încît fără intervenții urgente foarte bine gîndite și fără culegeri sistematice „laboratorul de cercetare" al folcloristicii este periclitat exact în momentul în care poate fi folosit cu rezultate optime.

2. Țăranul de astăzi, nu numai cel care ajunge muncitor calificat ci și chiar cel ce lucrează și trăiește în mediul rural tradițional, răspunde unor nenumărate solicitări noi care au ca rezultat deschiderea unor brețe, apariția unor năzuințe spre alte zone estetice. De aceea, educația estetică, lărgirea orizontului intelectual prin organizare cu ajutorul întregii colectivități a activității cultural-artistice nuanțate, constituie condiții esențiale în îmbogățirea spirituală, în satisfacerea disponibilităților psihice ale „navetistului". În acest context, trebuie subliniată importanța festivalurilor artistice, încurajarea practicării obiceiurilor tradiționale, a activității echipelor artistice, a conferințelor, a filmelor folclorice etc.

3. Aderarea la pseudovalori artistice nu poate fi nici pe departe considerată un fenomen general în țara noastră.

Cazurile existente se pot explica prin faptul că individul nu este el însuși un bun păstrător al tradiției ci un om rutinier, disponibil spiritual, care acceptă fără selecție ceea ce i se prezintă. De asemenea, avalanșa de informații kitsch transmise prin mass-media poate deturna pornirile valorizatoare spre o modă efemeră care, enunțînd false probleme, stăvilește curentul culturii autentice.

Așadar, cultura populară românească se circumscrie azi unui proces fundamental de restructurare. Dintr-o cultură cu un pronunțat caracter autarhic, refractară influențelor din afară, ea devine în contemporaneitate o cultură deschisă, receptivă la valorile altor medii sociale. Important este ca prin acest contact justificat istoric, spațiul valorilor să nu fie ocupat de pseudo-valori. Este, de altfel, dezideratul esențial al politicii noastre culturale.

Anchetă realizată de
VASILE CREȚU

ANCHETA ORIZONT

Folclor—tradiție—actualitate

Joc în Valea lui Liman

EVIZIUNE

MINICĂ, 9 martie

jurnal. 8,50 Program de 05 Cravatele roșii. 9,35 dansuri în interpretația artistice „Ciocîrlia" i de dansuri „Mioriţa". e specială. 10,15 Viaţa ,00 Ediţie specială 11,10 muzicii. 12,00 Ediţie spe- O suită de portrete de și inventatori. 12,30 De riei. 13,00 Telejurnal. m duminical. 15,00 Edi- ă. 15,10 Concert-spectacut de tineri interpreți populară. 16,00 Telejur- Film serial : Ruinele Ultimul episod. 17,30 Fi- mpionatelor Europene pe teren acoperit. 18,00 ială. 18,15 Drumuri în ,30 Program de muzică ,50 Arhitectura popuonală. 19,15 1 001 de seri. jurnal. 20,00 Melodii 20,15 Emisiune de ver- Spectacol de varietăți (partea I). 21,00 Ediție 1,10 Spectacol de varieublic (partea a II-a). ejurnal. 22,15 Finalele elor Europene de atleeren acoperit. 22,30 Edi-

UNI, 10 martie

lex. 16,10 Cîntece patrio- Emisiune în limba ma- ,00 Tribuna Tv. 19,20 ri. 19,30 Telejurnal. 20,00 i ce nu știm despre..., an foileton : Jane Eyre. sta literar-artistică Tv. e ore.

ARȚI, 11 martie

s de limbă germană. coală. 10,00 Curs de limză. 10,30 Melodii popu- File de dicționar. 12,40 00 Curs de limbă rusă. de limbă engleză. 17,00 05 Legile țării — legile 17,15 Handbal masculin : anja Luka — Steaua 18,30 Algoritm Tv. 19,00 leţul Covasna. 19,20 1 001 ,30 Telejurnal. 20,00 Reomică Tv. 20,25 Cine ești Donald Duck ? (I). ul liric Tv. Opera Tru- e Giuseppe Verdi. 22,10

RCURI, 12 martie

de limbă engleză. 9,00 10,00 Curs de limbă Algoritm Tv. 11,00 Roon. 11,50 Ansambluri 12,20 Legile țării — le- e ! 12,30 Telex. 16,00 limbă germană. 16,30 mbă franceză. 17,00 Te- Moment folcloric. 17,15 Film documentar. 17,35 plantelor și animaleorum. 18,35 Scena. 18,55 anele noastre. 19,25 i. 19,30 Telejurnal. 20,00 sărbătoare. 20,20 Cadran nondial. 20,35 Telecineiclul mari actori : Sid- și John Cassavettes. învins teama. 22,10 24

OI, 13 martie

școală. 17,00 Telex. țările socialiste. 17,15 ... neatenție ! 17,35 5 Năzdrăvanul Dennis. Tv. pentru lucrătorii ură. 19,00 Județele tăcala dezvoltării. 19,20 . 19,30 Telejurnal. 20,00 20,30 Selecțiuni din o- Univers științific. 21,20 . Leoaica (I). 22,10 24

RI, 14 martie

oală. 17,00 Telex. 17,05 limba germană. 18,50 o. 19,00 Județele țării dezvoltării. 19,20 1 001 Telejurnal. 20,00 Seconcertul pop și folk, alatul Sporturilor și Capitală. 20,15 Documini pe Sebeș. 20,35 Eglantine. 21,55 Rocîntece de petrecere. re.

ĂTĂ, 15 martie

ăvanul Dennis. 10,25 storie. 10,40 Moment luşarii din Frînceşti. mateca. 12,15 Prefeuzicale sînt și prefe- 13,00 Ce știm și ce re ... 13,30 Bucuroși la Clubul siderurnedoara. 14,30 Expeoare. 14,50 Virstele Teleglob. Fotbal : amo. 17,45 Teatru de Club T. 19,00 Lumea 1 001 de seri. 19,30 ,00 Teleenciclopedia. erial. Kojack. 21,35 ort. 21,50 Întîlnirea ... Fără 10 !

VIZIUNE

HAȘDEU sau conștiința autohtonă în universalitate

Îl cunoaștem prea puțin pe eruditul Hașdeu. Îl cunoaștem și mai puțin pe cugetătorul Hașdeu și omul de gîndire filozofică, în universul căruia spiritualitatea autohtonă își găsește consonanțe ideatice cu întreaga cultură a umanității. Stăpînit de magia propriului său gînd, care răscolea epocile de istorie și de cultură de la care înțelegea și simțea că poate să înainteze pe calea cunoașterii, pentru a dezvălui structurile de adîncime ale unui univers spiritual, Hașdeu întrupează în cercetările sale conștiința geniului ce acționează sub semnul unei filozofii a totalității.

Hașdeu nu poate fi înțeles numai ca un mare istoric și filolog ori ca un neîntrecut exeget în problemele dificile ale lingvisticii și literaturii comparate, cît mai ales din perspectiva unei continuități în gîndirea ce ajunge la o viziune proprie despre lume. Hașdeu a fost un autentic cugetător, o personalitate uimitoare, care, alături de marele Eminescu, a dominat cultura românească din a doua jumătate a veacului trecut, înscriindu-se în planul universalității. Ca și Eminescu, îndreptîndu-și atenția spre problemele fundamentale ale spiritualității autohtone, Hașdeu nu s-a lăsat orbit și ademenit de strălucirea modelelor venite de aiurea, găsind temeiuri în meditația fixată asupra straturilor celor mai îndepărtate din existența acestui popor. Nu servitutea comodă și neputincioasă, ci întîlnirea cu nestrămutatele origini ale neamului, transfigurate în valori materiale și spirituale, țesute într-o ordine a firii și într-o aplecare, către noi înșine, i-au fortificat lui Hașdeu gîndirea și i-au dăruit neștirbită înțelepciune.

Uriașul efort hașdean s-a finalizat într-o operă menită să redimensioneze însăși ideea de creație, poate prin temerara investigație, poate prin inimaginabila forță de cuprindere sau prin ineditul soluțiilor oferite, ori poate prin toate acestea la un loc. Oricum, Hașdeu marchează o epocă de profunde căutări în problemele filozofiei istoriei, teoriei, culturii și omului în genere. El pornește de la ideea că istoria trecutului nu e o fază închisă a vieții omenești, ci o deschidere către înțelegerea unității și procesualității fenomenului istoric. În sfera acestora din urmă intră deopotrivă originile cele mai îndepărtate, care privesc felul de a fi și de a gîndi al unui popor, după cum tot aici își găsesc o explicație factorii naturali și sociali care participă la situația acelui popor în direcția progresului. Cu acest sentiment explorează Hașdeu „fontânele" istorice, cum le expune el, subliniind în **Istoria critică a românilor** (1873) că **„orice fracțiune a neamului românesc va fi aprofundată sub toate raporturile : teritorial, etnografic, dinastic, nobilitar, ostășesc, religios, juridic, economic, literar, artistic"**. Era aici viziunea de ansamblu a enciclopedistului, care împreună în spațiul ideii fiecare fapt de viață, fragment de istorie sau acțiune socială. Atitudinea romantică față de istorie îi este proprie lui Hașdeu într-o etapă a activității sale. Din pulberea trecutului, el alege momentele de înălțare și de creație majoră, așa cum le întîlnim în cultura nescrisă, în eposul popular, în iradierile înțelepte ale cîrmuitorilor de țară, în ceea ce ne-au lăsat, ca acel enigmatic Negru-Vodă sau Ioan Vodă Cel Cumplit. Nu uită să spună acum că **„istoricul este un uvrier și un artist totodată"**. Mai tîrziu, după 1870, Hașdeu ajunge la o concepție criticistă despre istorie, fiind interesat de a o înțelege pe aceasta prin **„complexul științelor biosociologice"**. În cuprinsul acestor științe, el confruntă ideile despre evoluția fenomenului istoric al unui Vico, Montesquieu, Helvetius, Wallace, Spencer etc., stabilind raporturile fundamentale dintre natură și istorie, dintre factorii sociali și cei individuali, dintre Providență și posibilitatea liberului arbitru, admițînd, cum spune el, ca **„unica bază de discuțiune realitatea și numai realitatea"**.

Totuși, se pare că cea mai rezistentă contribuție a lui Hașdeu în cîmpul cugetării este aceea de teoretician al culturii. S-a dovedit un precursor al atîtor probleme legate de ontologia și structurile culturii, de valoarea teoretică a creației nescrise, alături de care se înscriu rezultatele magistrale ale analizelor sale privitoare la principiul asimilării și comunicării între culturi, sau la cel al specificului național în cultură. E suficient să ne referim la aceste din urmă, pentru a înțelege imensa contribuție a lui Hașdeu în defrișarea începuturilor și „aurorilor" culturii, din care alege mitul, basmul, legenda și lumea plină de înțelepciune a unei vorbe de duh. Avea cultul marilor inspirați pentru creația din popor, în care dezghioca vîrstele spirituale ale neamului, așa cum le vom găsi în monumentalele sale lucrări : **Cuvente den Betrani** (1878) și **Etymologicum Magnum Romaniae** (1885), de o rară bogăție de idei. În ele ne vom întîlni cu o terminologie de filozofie a culturii, cu intuiri și sinteze ce întrec firescul, prin puterea de sugestie a unui gînd și a unei

PANTHEONUL GÎNDIRII ROMÂNEȘTI

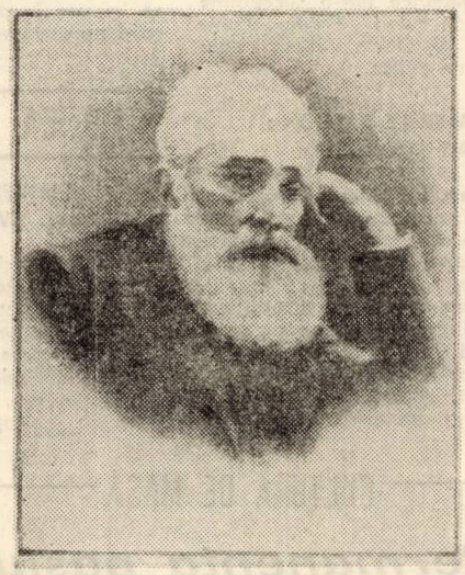

concepții despre om și lume, care se naște, aproape imperceptibil, în viața anonimă a celor necunoscuți și mulți. Savantul, care pătrunsese în marile sinteze ale umanității, ajunge la convingerea că spiritul unui popor se păstrează întreg în **„cătune, în colibe, în bordee, nu în palaturi"**. Elementul poporan în cultură i se pare primordial și izvor peren în desfășurarea veacurilor, căci în el s-a concentrat o experiență seculară, o solidaritate organică, cu motive și reacții față de lume, de o incredibilă tărie, tocmai pentru că s-a născut din tot ce e armonie și contradicție în ritmul acestei lumi. Hașdeu, pe urmele căruia vor înainta Pârvan și Blaga, a fost tulburat de fenomenul dac, de civilizația străveche, dăltuită în biruitoarele credințe despre lumea solară și vegetală, din care au țîșnit mulcomitoarele frînturi de doină și baladă. Ele adevereau, așa cum s-a spus, că **„sîntem bătrîni, nu primitivi"**. În aceste mari adevăruri a trăit Hașdeu și numai astfel a putut să ajungă la creația autentică. Din aceste adevăruri a înălțat el o filozofie a omului, ca aspirație spre totalitate și spre absolut, dar fără să uite de cerințele reale ale vieții, chiar atunci cînd, pentru o clipă, care a fost și cea din urmă, drumul către această viață i se părea întunecat, vroind să ajungă în **„tărîmurile oprite"** gîndului prea scrutător.

Bogdan Petriceicu Hașdeu a văzut lumina zilei la 26 februarie 1838 și se stingea din viață la 20 august 1907, în castelul său enigmatic de la Cîmpina, dar intra, nemuritor, în pantheonul gîndirii românești.

VASILE VETIȘANU

Alegerile

(Urmare din pag. 1)

dul general al dezvoltării democrației socialiste **în țara noastră, al creerii și perfecționării acelui cadru ce permite accesul maselor la conducerea treburilor de interes național. Consultarea largă a conducerii partidului cu masele și dezbaterea principalelor proiecte de hotăriri reprezintă alte aspecte ale dezvoltării democrației.**

Edificarea omului nou, **ca făuritor conștient al societății socialiste, reprezintă în concepția partidului nostru garanția înfăptuirii cu succes a sarcinilor de viitor.**

Eficiența activității de conducere depinde în măsură hotărîtoare de munca ideologică.**Făurirea și dezvoltarea conștiinței socialiste, promovarea principiilor moralei comuniste, constituie un important factor de angajare conștientă și sporită a membrilor societății la îndeplinirea sarcinilor prezente și viitoare. Adoptat de plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 și aprobat de Congresul al XI-lea,** Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor ale eticii și echității socialiste **– parte componentă a Programului partidului – reprezintă un grăitor exemplu de consecvență în făurirea unui om cu un înaintat profil social-politic.**

Stabilirea relațiilor sociale pe bazele eticii și echității socialiste va permite afirmarea plenară a personalității umane și, în același timp, va da posibilitatea aprecierii cît mai juste din partea societății a aportului fiecărui membru al său la progresul material și spiritual al națiunii.

Activitatea de conducere politică și perfecționarea ei în socialism este indisolubil legată de stilul de muncă al factorilor responsabili – partidul și statul socialist.

Perfecționările calitative aduse activității partidului **nostru urmăresc în primul rînd înfăptuirea consecventă a cerințelor centralismului democratic : îmbinarea conducerii unitare, centralizate, cu larga stimulare a inițiativei comuniștilor în adoptarea și traducerea în practică a deciziilor. Dezvoltarea democrației interne de partid este ilustrată printre altele de preocuparea permanentă pentru instaurarea în toată viața partidului a principiului muncii și conducerii colective, de preocupare pentru creșterea răspunderii masei de comuniști în alegerea organelor de conducere a partidului. Astfel modificările aduse în Statutul P.C.R. prevăd dreptul adunărilor și conferințelor organizațiilor de partid de a propune candidați pentru organele superioare.**

Perfecționarea activității partidului este dictată de creșterea rolului său în etapele viitoare ale istoriei noastre, de faptul că „și în viitor partidul va constitui centrul vital al națiunii noastre socialiste ; el va asigura atît elaborarea științifică a căilor de dezvoltare a României, cît și conducerea activității politico-organizatorice în vederea înfăptuirii acestei politici".

Complexitatea sarcinilor ce revin conducerii de partid și de stat în etapa actuală a impus împletirea tot mai strînsă a activității partidului cu activitatea statului, **realizarea unei conduceri unitare a întregii activități sociale.**

Fundamentarea științifică a tuturor măsurilor adoptate, consecvența cu care acționează pentru promovarea noului în toate sferele vieții sociale, relevă înaltul spirit de răspundere cu care Partidul Comunist Român își îndeplinește rolul de forță politică conducătoare în edificarea comunismului în patria noastră.

6 Martie

(Urmare din pag. 1)

cu insurecția, situație care persista și în aparatul de stat. În aceste condiții, lupta pentru înfăptuirea sarcinilor antiimperialiste, antifeudale, agrare ale revoluției populare a cuprins în chip firesc, ca parte integrantă, inseparabilă, **izgonirea elementelor fasciste și reacționare din aparatul de stat și din viața publică**. Iată de ce, în manifestul din 28 august 1944, publicat în „România liberă" de către C.C. al P.C.R., întreaga populație a țării era chemată să-și mobilizeze forțele la lupta antifascistă, .

Ceea ce caracterizează această etapă este că pe arena politică a țării are loc o rapidă regrupare a forțelor sociale și politice. Poziția tot mai reacționară a partidelor „istorice" a făcut imposibilă continuarea conlucrării în cadrul B.N.D. De aceea, P.C.R. a propus lărgirea bazei politice a B.N.D. prin intrarea tuturor forțelor democratice, antifasciste din țară. Întrucît P.N.Ț. și P.N.L. s-au opus, P.C.R. a anunțat dizolvarea B.N.D. și constituirea Frontului Național Democrat. Publicat la 25 septembrie 1944, proiectul de Program al F.N.D. prin care P.C.R. chema masele muncitoare la lupta pentru instaurarea unui guvern democratic, susținerea războiului antihitlerist, înfăptuirea reformei agrare, refacerea economică a țării și ridicarea nivelului de trai al maselor, a stîrnit un adevărat entuziasm în rîndurile maselor muncitoare. Au loc tot mai multe acțiuni de alungare a comandanților militari din întreprinderi, de organizare a muncitorilor în sindicate, iar la sate țăranii, îndrumați de comuniști, au trecut la înlocuirea primarilor antonescieni și la înfăptuirea reformei agrare. Întrucît reacțiunea din guvernul lui Sănătescu, sprijinită de P.N.Ț. și P.N.L. se opunea tot mai mult procesului de democratizare a aparatului de stat, P.C.R. împreună cu P.S.D. au hotărît să provoace o criză de guvern.

În acest scop, la 18 octombrie 1944, Lucrețiu Pătrășcanu și Titel-Petrescu părăsesc guvernul. În același timp, P.C.R. a chemat masele muncitoare la lupta pentru răsturnarea guvernului Sănătescu și instaurarea unui guvern democratic. Ca urmare, în toată țara au loc demonstrații, adunări, mitinguri la care oamenii muncii au cerut demisia guvernului Sănătescu și formarea unui guvern al F.N.D. De exemplu, la Timișoara, în ziua de 22 octombrie 1944 în Piața Unirii a avut loc o mare întrunire populară cu care ocazie cei peste 30.000 de mii de demonstranți au cerut guvern F.N.D Sub presiunea crescîndă a luptei maselor populare, la 4 noiembrie 1944, se formează cel de al doilea guvern prezidat de Sănătescu. Noul guvern se deosebea foarte mult de primul, întrucît F.N.D. deținea vicepreședenția Consiliului de Miniștri 6 ministere și 3 subsecretariate de stat. Datorită faptului că noul guvern se menținea pe linia angajamentelor luate, forțele reacționare, care urmăreau formarea unui guvern total reacționar au provocat o criză de guvern. La 2 decembrie 1944, reprezentanții P.N.Ț. și ai P.N.L. au părăsit guvernul. Demascind prompt și viguros manevrele reacțiunii, forțele democratice, grupate în F.N.D., au ripostat energic prin mari întruniri și demonstrații ale oamenilor muncii. Rezultatul a fost că la 6 decembrie 1944, se formează cel de al treilea guvern prezidat însă de generalul Rădescu, în care F.N.D. își menține aceleași poziții avute și în guvernul precedent. În prima parte a guvernării, generalul Rădescu a lăsat impresia că dorește să-și respecte angajamentele luate. Dar evoluția evenimentelor a demonstrat că făgăduielile generalului nu erau decît manevre prin care forțele reacționare urmăreau să cîștige timp. Așa se și explică de ce în tot cursul lunii decembrie 1944 Rădescu nu a întreprins nimic în direcția democratizării aparatului de stat. În acest context au loc două mari evenimente : **Congresul Sindicatelor Unite** (26–30.I.1945) și **publicarea proiectului de guvernare a F.N.D.** (29.I.1945), care, așa cum se apreciază, **au marcat intrarea bătăliei pentru putere în faza hotărîtoare.** În toată țara au loc puternice demonstrații. Între 3 și 4 februarie 1945 în Banat au loc mari demonstrații, la Timișoara, Arad, Reșița și în alte centre. În întreaga țară, lupta pentru înlăturarea prefecților, pretorilor și primarilor, pentru ocuparea prefecturilor și primăriilor capătă proporții deosebite. Din cele 58 de județe, în 52 erau instalați prefecți și primari democrați. Alarmat de avîntul luptei revoluționare crescînd al maselor muncitoare, Rădescu părăsește poziția de „neutralitate" și trece la amenințări. În ședința Consiliului de miniștri din 16 februarie 1945 Rădescu declara că va face orice pentru „restabilirea ordinei". În această situație, P.C.R. a luat toate măsurile necesare pentru a împiedica declanșarea unui război civil ca în Grecia. În acest scop, au fost activizate Formațiunile patriotice de luptă, Gărzile muncitorești înarmate și Divizia Horia, Cloșca și Crișan. În același timp, P.C.R. a cerut maselor muncitoare să intensifice lupta pentru un guvern democratic. Ca urmare, în a doua jumătate a lunii februarie 1945 în întreaga țară au loc mari demonstrații. De exemplu, la 24 februarie 1945 în București are loc o mare demonstrație la care participă peste 600.000 de mii de oameni ai muncii. Adunați în fața palatului regal demonstranții au cerut demisia guvernului Rădescu și formarea unui guvern al F.N.D. Rădescu dă ordin să se tragă în demonstranți. Cad morți și răniți. Masele nu se intimidează și cer tot mai hotărît demisia guvernului. Ca urmare, la 28 februarie 1945 Rădescu este nevoit să-și dea demisia. Între 28 februarie și 6 martie 1945, regele, sprijinit de forțele reacționare interne caută să formeze un guvern total reacționar. Marile demonstrații ale oamenilor muncii din 6.III.1945 l-au determinat însă pe rege să renunțe și să aprobe lista noului guvern propus de Dr. Petru Groza. Referindu-se la actul istoric de la 6.III.1945, secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, spunea : **„victoria istorică de la 6 martie a fost rezultatul luptelor revoluționare ale maselor largi populare, desfășurate sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru lichidarea vechii puteri burghezo-moșierești și făurirea unei noi orînduiri sociale.**

PROFILURI

FLORIAN POTRA

Scurtă fişă biografică : născut la 3 martie 1925 în Timişoara ; studii de filologie şi literatură italiană la Universitatea din Roma ; doctoratul în filologie şi filmologie, în Bucureşti ; este conferenţiar al IATC la Catedra de Istorie a teoriilor filmului ; cărţi publicate : „Experienţă şi speranţă. Ecran românesc", Ed. pt. literatură, 1968. „O voce din off Teme cinematografice", Ed. Meridiane 1973 ; în curs de apariţie la Ed. Meridiane „Voci şi vocaţii cinematografice".

Să scrii despre un om de artă, despre un filmolog, un subtil traducător, autor dramatic, despre un profesor al IATC, un foarte bun fost profesor al meu, spunînd **totul,** sau dacă nu, măcar **esenţialul.** De unde ai putea începe ? De la ceea ce a încercat să ne învețe să fim, adică „persoane capabile" să se orienteze şi, la nevoie, să orienteze, cu competenţă, în problemele fundamentale ale artei dramatice şi cinematografice, persoane cu solide cunoştinţe de estetică marxistă, cu o gîndire artistică limpede, cu un gust sigur şi, mai ales, pe cît se poate, de impecabilă „ţinută teoretică", cum scria în „Experienţă şi speranţă" (Ed. pt. literatură, 1968, p. 236) sau de la felul în care ne servea drept exemplu pentru a deveni astfel ; aş putea continua spunînd cu cît interes am aşteptat şi recitesc şi azi cartea sa „O voce din off" (Ed. Meridiane, 1973), contribuţie la „conturarea unui început de conştiinţă teoretică", spune Florian Potra, cu acea modestie care-i este proprie şi de admirat la o personalitate de o atît de vastă cultură, prezent, prin articolele şi cronicile sale, publicate în ziare ori reviste, citite la radio ori televiziune, în miezul tuturor acelor fapte şi idei care ţin de cinematografie : naţională şi universală.

CONŞTIINŢĂ... TEORETICĂ, poate că această alăturare de cuvinte exprimă esenţialul. Să rămîi o conştiinţă după ce ai reuşit să asimilezi o teorie, s-o depăşeşti, s-o poţi folosi în favoarea celorlalţi.

Acum, ca şi atunci cînd Florian Potra îşi scria cărţile pe care vi le-am amintit, nu există încă acei teoreticieni-filmologi care să fi făcut pasul necesar pentru a se putea vorbi de o şcoală de filmologie românească. Există cronicari ori comentatori de film foarte buni, dar e cu totul altceva.

Dacă Florian Potra n-ar fi fost profesorul meu, dacă n-aş avea convingerea că este adevărat, chiar dacă afirmaţia aceasta va supăra pe cineva, n-aş îndrăzni să spun : esenţial, vorbind despre Florian Potra, esenţial pentru noi — ceilalţi, este de a-l recunoaşte printre puţinii (poate singurul) de la care se poate aştepta fundamentarea unei teorii a filmului, riguroasă şi originală, la noi. Iată, **totul** rămîne de spus.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

● LA STUDIO-ARTE : ADRIANA OANCEA ŞI OVIDIU NICOLAE GRIVU

ADRIANA OANCEA

Grafica Adrianei Oancea, bazată pe intensitatea expresivă a modulărilor liniare se impune prin simbolica condensată a straturilor afective. Limbajul poetic de factură folclorică din desenele sau gravurile sale declanşează emoţii şi sentimente care mijlocesc formarea liberă, stăpînită, a constituţiei reale şi cotidiene a conştiinţei noastre. Linia, senzuală sau glacială, posedă voluptatea descrierii unor forme compoziţionale bine construite. Anticipînd spaţiul esenţial, Adriana Oancea propune o viziune asupra obiectelor ajurate sau erodate.

OVIDIU NICOLAE GRIVU

Activitatea plastică a doctorului OVIDIU GRIVU s-a impus în climatul artistic timişorean încă din anul 1973 cînd a participat la Sa'onul judeţean al U.A.P.

Ciclul de colaje, expus în sălile Studio-Arte, impun o viziune constructivistă dirijată de multitudinea planurilor care se interferează în compoziţii puse sub semnul unei raţiuni metodice. Astfel ciclul „Metamorfoză" care se desfăşoară în frize etajate propune rafinate forme cromatice, rezultate din abilitatea artistului de a organiza spaţiul decorativ. Organizînd elementele geometrice într-o succesiune de linii, planuri şi culori, Ovidiu Grivu creează o serie de efecte vizuale care transmit sentimente tonice.

● LA GALERIILE BASTION : PANAIT STĂNESCU

Pictura lui Panait Stănescu evoluează pe linia unor cristalizări, de tribulaţie impresionistă, cu o anume notă de originalitate, descinsă dintr-o asimilare solidă a virtuţilor cromatice specifice acestui curent.

Predispusă divagaţiei lirice, pictura expusă se sprijină pe subiectivitatea privitorului, exprimînd o dorinţă ireductibilă de redare a spaţiilor peisagistice din intimităţile pădurii. Dinamica contorsionantă a claviaturilor liniare, de construcţie, se asociază cu tuşele viguroase de culoare care trasează riguros şi metodic masa picturală, pusă în valoare de densitatea pastei. Dramatismul credincios al constantelor repetabile din capacitatea sistematică a grafismului, exprimă o voluptate ineluctabilă de înnobilare a spaţiului compoziţional. Valorificarea constantă a atributelor impresioniste impune o serie de lucrări („Păduri virtuale", „Timişoara vegetală"), care se detaşează constituind piesele de rezistenţă ale expoziţiei. Legile unei cromatologii corespunzătoare, inscrise între violenţele culorilor calde şi glacialitatea alternantă a culorilor reci, primesc hotărîrea contrastelor primordiale. Promovînd vizualul într-o mişcare ce frizează decorativul, Panait Stănescu plasează distanţe care pot fi străbătute numai de abstracţia plastică. Această formulă solicită obiectele generatoare de mişcare, iar iminenţa mişcării acordă pînzei dinamismul despre care aminteam. Pictor fecund, cu o mare putere de muncă, Panait Stănescu se impune în peisajul artistic timisorean ca o prezenţă remarcabilă.

RADU MELNIC

MUZICĂ

MANIFESTĂRI LA COTA ... EVENIMENTULUI !

Balansul inechivoc de mediocritate, al nivelului soliştilor din ultimele săptămîni, a fost spulberat de prezneţa unei elite a pianisticii contemporane — **Rudolf Kerer.** Să însemăm, din viziunea oferită **Concertului de Rahmaninov,** vigoarea telurică a discursului său, dar şi confesiunea vibraţiilor, ce recompun o nostalgie specifică, vecină poate cu contemplaţia romantică a imensităţii pădurilor albe de mesteacăn. Totul cu o splendidă notă de improvizaţie, de ardentă dispută cu sonorităţile electrizante ale orchestrei, impecabil impulsionată de bagheta lui **R. Georgescu. „O viaţă de erou"** de **Strauss** ne-a reconfirmat darurile de arhitectonică ale dirijorului. Acurateţea obţinută la toate compartimente'e a fost salutară, notă la care s-a raliat cu brio şi vioara solo a lui **D. Cocora.** Ap'ombul, minuţia tehnică, duplicitatea jubilantă ori capricioasă a imaginilor transmise au circumscris seriozitatea tînărului concert-maestru.

Aula Magna şi **Studioul Liceului Vidu** au găzduit manifestări de ţinută, închinate memoriei lui **Nicolae Ursu.** Personalitatea muzicianului a fost evocată din toate unghiurile prin care acesta a rămas în conştiinţa posterităţii. Împletind exegeza muzicologică cu file vii — rememorate de banda magnetică — a impresiilor lăsate discipolilor, cu vocea dispărutului — furnizînd tonifiante aprecieri asupra valenţelor folclorului, ori cu proiecţia unor imagini vizuale reprezentative, s-a tins spre o dimensionare cît mai exactă a personalităţii omagiatului. A urmat o adevărată emulaţie corală, în care elevii dirijorului **M. Tănăsescu** şi-au d'sputat variante interpretative cu **Corala Menestrelli** ori **Corul mixt al Universităţii.** Seara următoare ne-a oferit amănunte inedite, prin cuvîntul lui **Ion Românu,** prieten afectuos al dispărutului, care, în memoria acestuia, a revenit în fruntea corului filarmonic spre a reedita vechi succese. În continuare, **D. Nicoară** a avut meritul de a fi parcurs trei dintre **Suitele** lui **N. Ursu** plus cîteva piese de rezistenţă cu o exactă intuiţie a rubatoului bănăţean. O performanţă : două ore în compania unui singur creator, parcurse într-o elevaţie vecină cu euforia. Iată argumente care justifică valoarea unei opere, oportunitatea serilor memoriale Nicolae Ursu.

DORU MURGU

CULTURĂ DE MASĂ

Permanenţa pasiunilor

Ne-am propus să vizităm Şcoala populară de artă. Primul nostru interlocutor tovarăşul director **Mihăescu Costel,** ne spune că principalul scop al şcolii este de a crea cadre bine instruite pentru mişcarea culturală de amatori.

„Din păcate, ne face confesiuni tovarăşul director, elevii şi absolvenţii noştri nu găsesc întotdeauna, la locul de muncă, sprijinul necesar. Faptul că se ocupă şi de probleme cultural-artistice îi face pe unii colegi să-i treacă în rîndul „neserioşilor".

Acelora, care trăiesc rupţi de atmosfera mişcării culturale, ţinem să le precizăm că această şcoală are mulţi elevi, care studiază la o diversitate de secţii : muzicală (solişti vocali sau instrumentişti — de toate felurile), actorie, regie, coregrafie, regie brigăzi, arte plastice, dansuri etc. De asemenea are cîteva secţii răspîndite în judeţ, la Jimbolia, Bacova, Lătunaş, Recaş, Săcălaz şi altele.

Cum se lucrează în cadrul uneia dintre aceste clase — clasa de actorie — ne-a răspuns cu amabilitate tovarăşa profesoara **Cornelia Gheorghiu.**

— Ce ne puteţi spune despre munca dumneavoastră aici ? În ce măsură ceea ce fac elevii este o simplă distracţie ?

— Distracţie ? ! Cu nici un chip. Se munceşte din greu, cu pasiune şi dăruire, cu perseverenţă şi chiar curaj. Nu este de loc uşor. Tinereţea caută şi găseşte aici arta şi n-o mai părăseşte niciodată.

Ne-au fost împărtăşite bucurii şi necazuri : În primul rînd, „Cetăţuia Vărădiei", spectacol montat cu fetele de la Institutul pentru tehnică de calcul Timişoara. Au renunţat la concediul de vară, repetau patru, cinci ore fără întrerupere şi s-au prezentat la concursul „Flacăra tipografilor". Rezultatul ? Medalia de aur ! Pasiunea, dăruirea, voinţa fetelor şi înţelegerea colegilor de muncă au învins. Acesta nu este singurul rezultat meritoriu. Absolvenţi ai şcolii au alcătuit echipe puternice la O.C.L., unde brigada artistică de agitaţie a obţinut rezultate frumoase ; de asemenea, la Trustul de construcţii industriale Timişoara.

Mă doare însă, cînd văd că în unele părţi elevii mei nu găsesc nici o portiţă de afirmare — ne spune în continuare tovarăşa Gheorghiu. Îmi amintesc de ciţiva salariaţi ai I.M.T.-ului. Singuri, rupînd din timpul liber, au repetat, finalizînd piesa „Mare meci, mare". Cînd să dea spectacolul, au fost purtaţi cu vorba de la organizaţia U.T.C. la sindicat şi invers ; nu se găsea o sală şi pentru ei. Pînă la urmă, descurajaţi, au renunţat să mai facă ceva aici. S-au alipit la alte formaţii. Cred că ar trebui să se înţeleagă odată pentru totdeauna că aceşti oameni nu sînt nişte simple individualităţi, cu formaţie artistică, că ei fac parte din colectiv, din societate şi că aparţin indisolubil acesteia".

Firească că tovarăşa profesoară are deplină dreptate. Cu atît mai mult, cu cît cazul de la I.M.T. se repetă la ELBA unde — aflăm de la **Bora Silvia** — este prea „obositor" să fie înversate turele, pentru ca interpreţii să poată participa regulat la repetiţii, sau la „13 Decembrie", unde **Ionescu Florin** este sfătuit să realizeze cîte un spectacol în cinci, şase zile, atunci cînd este necesar pentru vreo sărbătorire, dar cînd cere o colaborare mai consistentă din partea conducerii, răspunsul vine prompt : „Fă singur !". **„Ce fel de şcoală e asta", comicării" „cinci-şase zile", „fă singur"** — iată cîteva afirmaţii care ne-au făcut să ne punem întrebarea : Oare să existe oameni care nu-şi pot da seama că ceva din focul nestins pîlpîie în aceste suflete dăruite cu permanentă pasiune artei ? De neconceput ! Pe aceia care merg cu inconştienţă pe acest drum al limitării, îi invităm să participe, măcar o dată, la o repetiţie de la Şcoala populară de artă şi sîntem siguri că vor putea, în sfîrşit, pricepe rolul mobilizator şi profund social al culturii şi artei zilelor noastre.

LILIANA ARDELEAN

RECORDING

Fluctuaţiile dintr-un top sînt uneori inerente şi se datorează mai ales fluctuaţiilor din gusturile noastre. Şi în orice caz, unele mult îndrăgite formaţii nu s-au prea întrecut cu elaborarea de discuri la Electrecord, aşa că e prematur să existe o concurenţă între grupuri.

Vă propunem pentru una din emisiunile viitoare să întocmiţi un clasament R şi S al anului 1965 (cu aproximaţie).

În emisiunea de miercuri aţi ascultat, în locul unei părţi a secţiei străine, un medalion Elton John, din care cităm : „Alături de Neil Diamond, Gilbert O' Sullivan şi alţi melodioşi, el întruchipează spiritul unei generaţii trecute de vîrsta experimentului. Elton John creează cu inteligenţa care nu alterează sensibilitatea, cu umorul de calitate, care, se ştie, **afirmă** viaţa. Vocea lasă orchestrei destui decibeli pentru ca instrumentele să se omogenizeze cu aceasta păstrîndu-şi intactă personalitatea".

TOP „O" — „RT" TALON NR. 7

SECŢIA ROMÂNĂ : 1. Ei sînt amicii mei — MONDIAL ; 2. Haide, hai — ROŞU ŞI NEGRU (după BLOOD SWEAT AND TEARS) ; 3. Soare şi flori — DIDA DRĂGAN (compozitor PETRE MAGDIN) ; 4. Prometeu — PROGRESIV TM ; 5. Cîntec de leagăn — DENTES.

SECŢIA STRĂINĂ : Răsărit — NAZARETH ; 2. E suficient de devreme — V. EVA MARIA (R.F.G., compozitor JIMMY BOWIEN) ; 3. Sabbath Bloody Sabbath — BLACK SABBATH ; 4. Ea are 14 ani — LOKOMOTIV GT ; 5. Anikanao — JET.

ELTON JOHN a fost prezent în emisiune cu ROCKUL CROCODILULUI, ACEL MINUNAT VIN şi BENNIE (din concert).

SILUETE

UN PROFIL DIN ADÎNC

L-am întîlnit pe artistul emerit GEORGHE LEAHU, candidat în circumscripţia electorală nr. 15, unul dintre cei mai preţuiţi actori şi oameni de cultură ai urbei noastre, care ne-a dăruit aceste mărturisiri :

Prima caracteristică este că acest profil din adînc al omului nu-l vedeam uşor şi greu de fotografiat. Şi eu mă întreb cît este acest adînc şi la ce a folosit celor din jurul meu. Frămîntări prin adîncuri am avut de la naştere. Poate părea puţin nepotrivit să-mi amintesc acum că, de la doi ani, n-am avut pe nimeni pe lume. Dar starea asta mi-a dat o înţelegere specială asupra vieţii şi oamenilor, şi o permanentă aplecare asupra lor. Cînd te naşti cu un destin de-o asemenea singurătate, ţi se impune dinăuntru o mare nevoie de solidaritate umană. Dacă aş fi putut decide asupra mea, mi-ar fi plăcut matematica. Pasiunea asta mi-a dat în artă o anumită nevoie de ordine şi stăruinţă. Şi viaţa mea a fost o ecuaţie cu multe necunoscute. Mi-a plăcut teatrul mai mult decît am suportat ideea că-l practic. Poate de aceea am îndrăgit, mai mult, faptele, actele de cultură din jurul meu, decît efemeritatea rolurilor jucate. Cu drag mi-oi aduce aminte întotdeauna, cum am cunoscut întreg Banatul, prin mijlocirea funcţiei de preşedinte al Comitetului de cultură şi artă. Crearea Teatrului Naţional din Banat este iarăşi un fapt căruia i-am dăruit cele mai persistente strădanii. Mă interesează tot ce este problemă de frumuseţe umană, artistică, chiar şi edilitară, pe aceste plaiuri.

Aş dori ca Teatrul Naţional timişorean să fie o făclie nestinsă şi de neatins în cultura românească a patriei. Cu alte cuvinte, să fie nu numai în centrul fizic al oraşului, ci şi în centrul şi mai luminos al recunoaşterii valorii sale de către întreg poporul nostru care l-a creat. În zilele acestea, cetăţenii oraşului nostru se întîlnesc cu candidaţii lor, pentru a se sfătui să-şi sporească frumuseţea cetăţii şi a vieţii lor. Am şi eu cinstirea de-a fi unul dintre acesti candidaţi care participă la acest dialog însufleţitor şi responsabil. Fie ca frumuseţea oraşului nostru frumos să fie de neîntrecut.

DAMIAN URECHE

ÎNSUFLEŢIT DE GÎNDUL FAPTEI

Actorul RADU AVRAM, candidat în circumscripţia electorală nr. 15. Mărturiseşte. Transcriu.

„Am fost cu ani în urmă deputat municipal. Aveam cîteva străzi în zona gării. Pe atunci, trebuiau rezolvate probleme dificile, de care depindea bunul mers al vieţii oamenilor, trebuiau deschise puncte alimentare, trebuia introdusă canalizarea, trebuiau amenajate străzile. Şi altele, şi altele. Oamenii mă căutau. Îi căutam şi eu pe ei, intram în casele lor, vedeam cum trăiesc, stăteam de vorbă, încercam să-i ajut cît îmi stătea în puteri. Acum am fost propus candidat într-o circumscripţie judeţeană. Cred că propunerea unor oameni de artă,

pentru a candida în alegeri, e un gest pătruns de realitatea democratismului pe care îl simţim manifestîndu-se pretutindeni, în toate domeniile de activitate din ţara noastră. Cred că el mai este încă un semn al grijii şi respectului cu care sînt înconjuraţi azi artiştii. I-am văzut pe oamenii care ne vor alege. Sînt oameni de profesii şi vîrste diferite, care au problemele lor. Trebuie să facem totul pentru a înfrumuseţa şi îmbunătăţi viaţa acestor oameni care ne investesc cu încrederea lor. Dar principala sarcină a unui deputat e mobilizarea conştiinţelor oamenilor pentru realizarea sarcinilor care le revin din directivele trasate de Congres. Apoi, unul deputat i se cere o deosebită iniţiativă. El trebuie să găsească repede şi eficient modalităţi pentru rezolvarea problemelor cetăţenilor. Se pare că noi, actorii, sîntem deprinşi să cîştigăm adeziunea oamenilor din sală, sîntem deprinşi să-i convingem. Cred că vom reuşi acelaşi lucru şi în viaţă. O definiţie a deputatului ? Un deputat e un om obişnuit, ca toţi ceilalţi, aşa cum sînt zeci, sute şi mii de oameni în ţara aceasta. Un om care-i iubeşte pe cei din jurul lui, care e însufleţit de gîndul FAPTEI.

L. PANTEA

BELȘUG DE MUGURI

Știu, se aprinde cite-o stea polară
În orice vis și-n fiecare ins.
Să ne grăbim să facem primăvară,
Avem atîția muguri de aprins.

Și să alegem ce-i mai bun în gînduri,
Sub fruntea românească din Carpați
Cînd drumuri viitoare, rînduri, rînduri,
Se-ntind sub pasul marilor bărbați.

Știu, se aprinde cite-o stea polară
În orice vis și-n fiecare ins.
Să ne grăbim să facem primăvară,
Avem atîția muguri de aprins !

DAMIAN URECHE

ÎNĂLȚIMI DE ZIUĂ

Clipă de-argint — lactee
Primăvară —
Izvor se face-n palma noastră floarea

Și cerbul aplecat să bea
Adună constelații de cavale
Ale înălțimilor de ziuă.

Grîul ce ne colorează viața
Și ne-ntoarce iarba bună-n brazde
Iată, s-a făcut de aur ;

De bucurie ne-ndoim genunchii
Pe acest pămînt și spunem :
„Acum e clipa de argint și
Chipul nostru — Soare"

Înnobilăm un zbor
Pe înălțimi de ziuă.

DUȘAN PETROVICI

SPIRIT ROMÂNESC

Nu pot gîndi universal acum
Decît din spirit românesc pornind ;
Și-n prelungirea cestui sobru drum,
Visări — albastre păsări se desprind.

Nu-mbătrînește stirpea, ci-i în stare
De gest exuberant, adolescent.
Conceptul ni-e matură-nflăcărare
Înscrisă-ntr-un real luminiscent.

Aici cresc eu, sorbind din ce-i etern,
De-un sacru umanism arzînd mereu ;
Aici iubesc și viața mi-o discern
Pe-al bucuriei sacru curcubeu.

Fiece gînd rostit într-o chemare
E un pilon frățesc și-i univers
Complex și necesar ca o culoare
Din spectrul care se transformă-n mers.

Cuvîntul nu se-abată în pustiu,
Ci oamenilor fie o unealtă
Pentru-a pătrunde viguros și viu
Acolo unde-un viitor tresaltă.

LUCIAN BURERIU

POEM DE IARNĂ

Carpații noștri sînt ai noștri
și Marea Neagră e a noastră
și voievozii cu bărbile bătrîne
și-nspumate
și florile de ger de la fereastră.

Lumina soarelui, acuma tremurată,
și clinchetul argintului pe gene
și vrăbiile zburlite, zăpada asta toată —
un crin enorm pe care-noată
pui de lebădă — sînt ale noastre.

Și ale noastre sînt bucuria și cuvîntul,
și grîul verde spunîndu-și basmul lui
Scufiței Roșii, și evantaiul violet
în care fruntea lunii încet se pierde.

Genunea lunecușului pe care fugi
cu sufletul acoperind în grabă
brîndușa, toporașul și floarea de cais,
și palmele cu care mîngîi indecis
pîinea, iubita sau numai amintirea,
sînt ale noastre toate. Știm precis.

DANIEL LASCU

ÎNTREAGA MEA FIINȚĂ

Nu voi pleca
și nu voi avea
De unde să revin.
Sînt măr în măr,
Și pîine în pîine,
Și trupul meu
e în trupul tău
Un atom marcat
de solidaritate.
Întreaga mea ființă
este impregnată
De o desferecătoare speranță.
Am încredere
în maternitatea
Ce-și iubește
durerile facerii.
Am încredere
în pruncul
Ce se naște
stîrgînd
Și aduce cu sine universalitate !
Am încredere
în patria
Ce-și protejează
soldații,
Și
suveranitatea !
Am încredere
în literele natale
ale abecedarului,
În generozitatea înaltă
a poemelor,
În poemele adînci
ale faptelor !
Întreaga mea ființă
este impregnată
De dragoste,
pentru omul
uman,
Pentru omul liber,
Pasăre
cu zborul terestru,
Pentru omul vertical,
sîngele revoluției.
Nu voi pleca
și nu voi avea
De unde să revin.
Sînt măr
în măr
Și pîine
în pîine
Și trupul meu
e în trupul tău —
Un atom marcat
de solidaritate.
Întreaga mea ființă
este impregnată
de comunism !
Comunismul
de a eterniza
împreună...

CLAUDIU IORDACHE

CÎND DAU VOTUL

Cînd dau votul,
Culorile patriei îmi îmbracă umerii,
Prin sînge aleargă șoimi
Purtînd în aripi fire de baladă.
Cînd dau votul,
Îmi ard în priviri conturele țării.
Și-aștern unduiri de tricolor
Peste ogoare, fabrici și oameni.
Din unda apelor ingenuncheate
Sorb odată cu mirajul vieții
Numele rotund de țară.
Cînd dau votul,
Mulțimi de sori pătrund în inimi
Înscriind limpede destinul
României de mîine.

CORINA VICTORIA SEIN

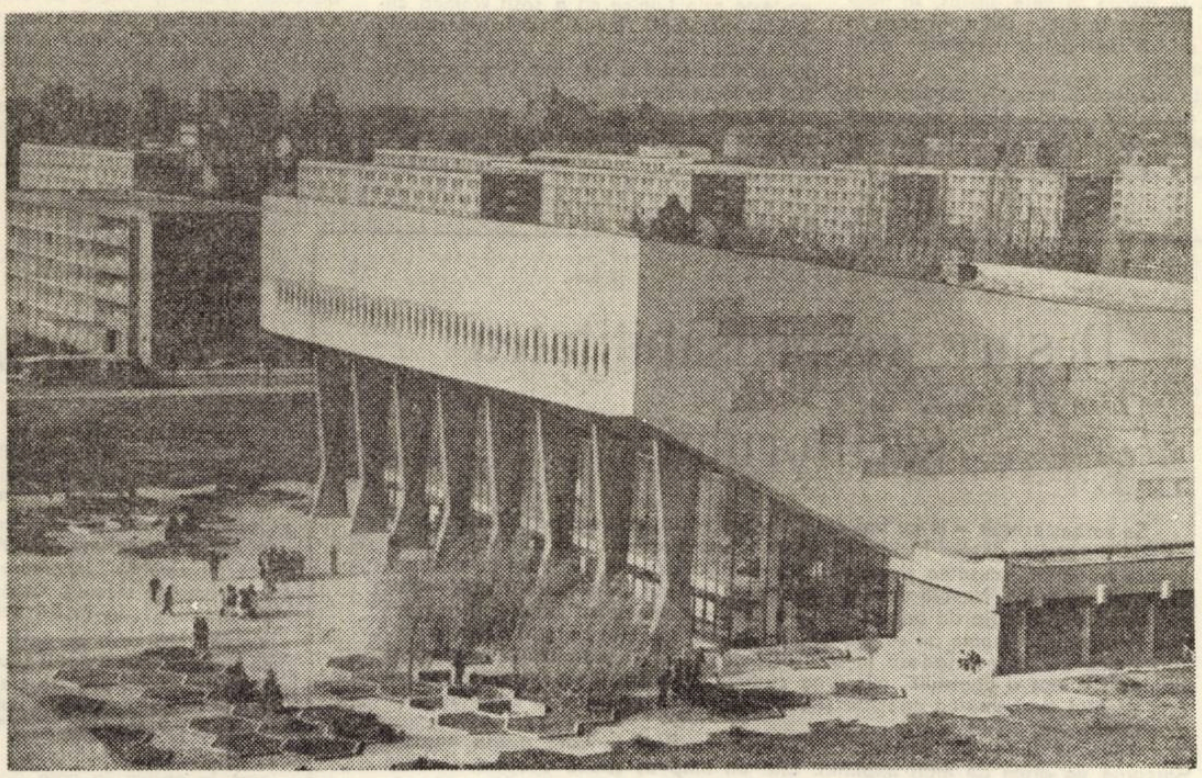

Timișoara contemporană : SALA DE SPORT „OLIMPIA"

PRIMĂVARA ÎNTRÎND ÎN ȚARĂ

În munți de vis și-n marea de smarald
Tresare țara-n fiecare fald
Și fiecare inimă tresare
Acum, în prag de martie — sărbătoare.

Și zile de lumină și de dor
Anunță anotimpul viitor.
Primește steagul forță și culoare
Acum, în prag de martie — sărbătoare.

Nu șovăim spre-ai vieții ideal,
Cum marea-și poartă fiecare val
Înspre aceleași țărmuri lucitoare,
Urcînd semeț cu frunțile spre soare.

Iubim acest pămînt al nemuririi,
Iubim această patrie-a iubirii ;
E zestrea țării vremea viitoare.
Pășim semeț spre martie — sărbătoare.

PETRE DINU MARCEL

PATRIE

Curge timpul
ca o șarjă
de rouă
și pămîntul
care înflorește
în urmă
îl numesc
Patrie !....

IOAN VASIU

POEM PENTRU ALEGERI

Vino să vezi, cu sufletul să vezi,
Acum respiră glia sub zăpezi,
Sămînța germinează răbdătoare
Purtînd în sine holda viitoare.

Veniți, prieteni, făurarii mei,
Lîngă oțel și schele și condei,
În timp și munți să dăltuim minuni,
Veniți cu cei mai buni din cei mai buni.

Cu slovele dăm stol de muguri zării,
Să se-ncălzească la tulpina țării ;
Veniți cu toți în zborul către mîine,
Voi creatori de țărmuri și de pîine !

Voi, care dați acestui drum retușuri
Maturizați de vis și de urcușuri,
Voi, tineri cu mîndrie de străbuni,
Veniți cu cei mai buni din cei mai buni !

ROMULUS MUSTEȚIU

Zidul

Bărbatul, meşterul cel mai mare, cu o sută şi unu de meşteri mari, se luptau de o zi şi o noapte cu riul care lovea malurile, pornit să le sfărîme. Şi-a ales loc, pentru bătălia cea mare, cotul abrupt care ascundea lunca, livada cu piersici, casele împrejmuite cu salcîmi în floare. Aici, la cot, primiseră lupta meşterii mari. De o zi şi o noapte îl înfruntau. Aici, la cot, bărbatul, meşterul cel mare, cu cei o sută şi unu de meşteri mari, ridicau zid de cetate să apere lunca şi livada cu piersici, casele împrejmuite cu salcîmi în floare.

Bărbatul, meşterul cel mare peste cei o sută unu de meşteri mari, deslusi un sunet cunoscut şi văzu apoi, pe cărarea ce da spre zidul de cetate, pe nevasta lui. Venea legănîndu-se, grea de rodul pîntecului, încărcată cu pîine şi vin, cu haine de schimb. Bărbatul înălţat pe zid îi strigă să nu se osteneaască că a mîncat şi a băut, hainele îi sînt uscate şi călduroase. Strigară acelaşi lucru şi meşterii cei mari. Nevasta nu-i luă în seamă şi legănîndu-se sub povara rodului pîntecului se apropia mereu de zidul cel mare al meşterilor.

Înainte de a porni în urcuş, la bărbat, ea se aşeză pe o piatră să-şi adune puterile. La rădăcina zidului zări un clocot de apă şi de mîl. Se înspăimîntă. Riul, neputincios în lupta cu oamenii, acolo sus, săpase în taină, în adînc, zidul de cetate, ca să pătrundă mişeleşte în luncă şi să-i prăpădească pe meşterii mari. Strigătul femeii îi aduse jos pe meşterii cei mari, care au sprijinit cu trupurile lor zidul şi au astupat trainic cu piatră şi pămînt bulboana săpată de balaur.

După întărirea zidului, nevasta răsuflă uşurată şi cinsti pe meşteri cu pîine şi vin. Au urcat apoi cu toţii pe muchia zidului. Balaurul se ducea la vale, învins, se micşora, se stingea în albia riului. În zare, o geană uriaşă de lumină fugărea norii spre pustietăţi.

Nevasta meşterului mare îşi cuprinse cu mîinile pîntecele, unde puiul de om da semne că vrea să privească lumea. Cu mers legănat, sprijinită de umărul bărbatului, sub privirile celor o sută şi unu de meşteri mari, porniră spre casă.

Salcîmii se scuturau de greutatea ploii.

MIHAIL GLĂJA

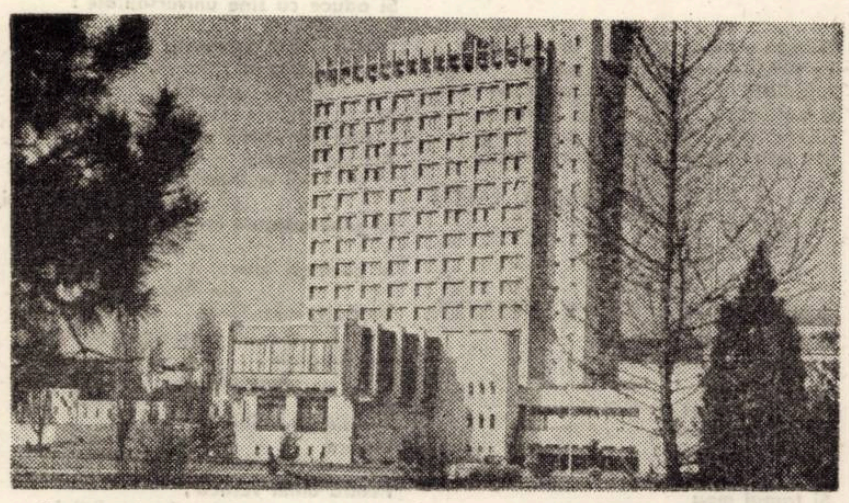

Zece etaje de confort : HOTELUL „CONTINENTAL"

Hora vieţii

Din şapte case au ieşit în acelaşi ceas şapte femei, fiecare cu un prunc în braţe. Alături de ele, bărboţii lor, fiecare în mînă cu un ulcior de pămînt, umplut cu apă de izvor. Au pornit pe uliţi să-şi arate satului fetele. Numai fetele sînt arătate satului şi numai într-o anumită zi din an, în ziua cînd în aşezarea umbrită de munte, se vesteşte prin tulnice că a sosit vremea culesului merelor. Atunci fetele născute în anul acela sînt purtate la pieptul mamei lor prin tot satul şi tot satul le urmează apoi la locul horelor.

Femeile dau năvală în jurul mamelor şi-şi dau cu părerea cu cine seamănă feţele, cît de frumoase sînt, le urează viaţă lungă şi fericită. Chiar bătrînii se ridică de pe băncile de la porţile caselor, îşi scot pălăriile în faţa pruncilor purtaţi la pieptul mamelor, apoi pornesc şi ei spre locul horelor.

Bătrînii s-au aşezat în rînd pe o buturugă. Cel mai bătrîn face un semn că poate începe hora. Cei şapte bărbaţi aşează roată, în faţa bătrînilor, ulcioarele pline cu apă de izvor. Femeile, cu fecioarele în braţe, se aşează în rînd alături de bătrîni. În jurul ulcioarelor, în cerc larg, stă satul în nemişcare. Taraful începe să îngîne hora. Melodia lină, susur de izvor, scîncet de copil în somn, adiere de vînt printre ramurile înflorite ale merilor. Cei şapte bărbaţi încep jocul printre ulcioarele umplute cu apă de izvor. Şi-au înlănţuit braţele. Îşi leagănă trupurile. Ochii bătrînilor, ochii satului întreg, stau pironiţi pe ulcioarele aşezate roată, printre care joacă, fără să le atingă, cu grijă, să nu le răstoarne, cei şapte bărbaţi. Cîteva clipe doar de susur de izvor şi hora devine riu de munte, vijelios. Trupurile şi mîinile bărbaţilor par acum flăcări uriaşe ce ţîşnesc din humă. Picioarele bărbaţilor bat pămîntul în ritmul cîntecului. Apoi hora pare să se stingă, dar porneşte iarăşi vijelios, aşa cum coboară rîurile din munte.

Privirile oamenilor sprijină parcă ulcioarele să nu se răstoarne, să nu înghită pămîntul apa de izvor. Cînd melodia devine lină, cei şapte bărbaţi îşi desprind braţele, se apleacă şi fiecare ridică cîte un ulcior cu apă şi, în mers legănat, se îndreaptă spre bătrînii satului. Melodia horei se stinge. Ulcioarele sînt date bătrînilor, care gustă apă, apă limpede de izvor. Apoi cel mai bătrîn dintre bătrîni rosteşte mulţumirea lor şi a satului pentru hora vieţii, jucată de cei şapte bărbaţi.

— Satul doreşte pruncilor şi părinţilor lor ani mulţi de viaţă, multă sănătate şi fericire. Sărutăm mîna mamelor care ne-au cinstit la hora vieţii, arătîndu-ne la pieptul lor fecioarele ce le-au născut în anul acesta.

— Vă mulţumim pentru Hora Vieţii. Vă mulţumim că aţi avut grijă ca nici o picătură de apă să nu se scurgă în pămîntul străbun. Vă mulţumim că vreţi să ne aveţi sănătoşi încă mulţi ani printre voi. Dacă pămîntul ar fi înghiţit în hora voastră o lacrimă de izvor, n-ar fi fost nici o supărare. Aşa-i legea firii. Cînd vom pleca dintre voi, plecăm neînlăcrimaţi ,mulţumiţi de voi, de viaţa voastră.

După vorbele celui mai bătrîn dintre bătrîni toţi cîţi erau acolo au sărutat mîinile femeilor cu prunci în braţe. Taraful coborî iar din văzduh şi din munte glasurile ciocîrliilor, privighetorilor, murmurul şi vijelia izvoarelor şi rîurilor şi toţi cîţi erau acolo au încins joc, imn de bucurie al inimii omeneşti. Femeile, cu fecioarele la sîn, îşi legănau pruncii în ritmurile horei fără de-nceput şi fără de sfîrşit, pe pămîntul umbrit de munte şi cu brazi de strajă pe culmi.

* Din volumul „Gemenii" în curs de apariţie la Editura „Facla".

REMEMBER

Despre responsabilitatea scriitorului

Se vorbeşte mult — şi cu îndreptăţit temei — despre responsabilitatea scriitorului de astăzi, despre implicarea literaturii în viaţa socială şi, mai departe, despre valoarea, noutatea şi mesajul literaturii actuale în corelaţie cu destinul literaturii de mîine. Nevoia unor asemenea discuţii de ordin teoretic este reală, ele avînd şi o funcţie de orientare şi emulare a celor ce se manifestă în cîmpul literelor, cîtă vreme nu se pierde din vedere aspectul concret al lucrurilor, cîtă vreme nu se teoretizează în abstract, cîtă vreme generalizările nu ignoră situaţia de fapt a literaturii, mişcarea cărţilor de proză, de poezie, de teatru. Este dreptul şi chemarea criticilor şi eseiştilor noştri să dezvolte continuu asemenea colocvii.

Trăim un timp al adevărurilor revelate, un timp în care patria noastră parcurge un drum de mari împliniri. Este un timp aş spune epopeic, în care conştiinţa oamenilor cunoaşte structurale modificări înnoitoare, un timp al unităţii depline a acestor conştiinţe sub flamura vie a idealurilor de libertate, de dreptate, de ridicare a ţării pe noi trepte ale civilizaţiei şi culturii socialiste. Procesele care au loc astăzi, în societatea noastră, în conştiinţele oamenilor sînt de un dinamism nemaicunoscut în istoria naţiunii române. Dăruirea cu care membrii societăţii noastre înfăptuiesc programul cu adevărat măreţ al dezvoltării socialiste şi comuniste a patriei, noblleţea şi însufleţirea faptelor de muncă pun în lumină pururi nouă credinţa noastră în viitorul de aur al ţării, în ideile şi acţiunea partidului. Opera socială la care participăm este grandioasă şi, ca orice operă grandioasă, cere efort, concentrare, entuziasm patriotic.

Este un adevăr postulat că scriitorul este parte a conştiinţei poporului său, voce a timpului în care trăieşte, a oamenilor şi-a năzuinţelor înaintate ale acestora. Este un adevăr demonstrat de toate epocile şi de toţi artiştii mari ai acestora.

Dacă nu este de conceput un artist adevărat surd la vuietul vremii sale, la sensul înnoitor al acesteia, este cu atît mai limpede că scriitorul comunist trebuie să fie un participant activ la lupta şi munca poporului său, un purtător al adevărului către oameni, un mesager aşteptat, iubit şi respectat pentru munca şi angajarea sa artistică. Aşadar vom spune, cu litera „Programului Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintarea României spre comunism" că „literatura şi arta trebuie să-i ajute pe oameni să privească mereu înainte, să le dea o imagine înflăcărată a perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societăţii, să însufleţească masele populare, tineretul patriei noastre la fapte măreţe închinate visului de aur al omenirii — comunismului".

Dar o literatură care îşi propune asemenea luminoase ţeluri nu poate, nu trebuie să fie o literatură de suprafaţă, nu poate fi o literatură festivistă, minoră, neconvingătoare, lipsită de forţă şi de valoare artistică. Cititorul de astăzi refuză o astfel de literatură schematică, frigidă, mimetică, lozincardă.

O epocă mare, cum este a noastră, are dreptul şi cere de la scriitorii săi o literatură pe măsura suflului măreţ pe care-l respiră, o literatură demnă, profundă, nouă, o literatură a adevărurilor vieţii, o literatură în care oamenii să se regăsească cu bucurie, care să-i înnobileze şi care să rămînă pentru viitorime ca o expresie înaltă a anilor edificării socialismului, o expresie a drumului nostru spre bunăstare şi fericire.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CARTEA STRĂINĂ

Arventur*)

Povestirile, nuvelele şi romanele lui Alexandr Grin (1880—1932) nu sînt „de aventuri". Eroii lui n-au visat aventura, ci magicul cuvînt **arventur**. Arventur — **„sunet plăcut şi puţin misterios, în el se auzea o promisiune calmă".** În sunetele acestui cuvînt : „chemarea nostalgică, un memente solemn, forţă şi tandreţe". Ar-ven-tur : **„în însăşi sonoritatea cuvîntului era ceva ce nu-ţi permitea să te îndoieşti de dreptul său la existenţă. Arventur !... palat de cleştar, ... blestemul dulce şi speranţa cumplită a convingerii că Arventur este."**

Alteritate, depărtare, exotism. Sîntem în epoca în care poezia însăşi e definită ca „insolitare" (V. Şklovski). În rusă : „ostranenie" (tinerii teoreticieni ignorau ortografia). De la cuvîntul „strannîi" (straniu) înrudit cu „inostrannîi" — străin (în greacă v. — „exôtikos"). Exotismul este, pentru Grin, doar un alt mod de a privi : Petrogradul, un tablou, un gest. Dar şi GRÎNLANDIA. Tărîm poetic, cu nume sonore, ce par împrumutate din toponimii şi onomastici engleze, franceze, italiene, spaniole, germane sau chiar latine, în orice caz — **străine,** un ţinut situat geografic „la ţărmul oceanului în mijlocul lumii şi al omenirii" (A. Platonov). Povestirile sale, „miresme de flori strivite, adieri triste şi proaspete" (K. Paustovski), erau menite, potrivit covingerii lui Şklovski, să revoluţioneze proza rusă. Abia după decenii de la moartea sa, Grin a putut fi recuperat de istoriografia literară. Acest **„străin al literaturii ruse"** — cum era supranumit înainte de Revoluţie — i-a iritat pe mult prea mulţi, atît prin caracterul său (pe cei ce l-au cunoscut), cît mai ales prin scrisul său (pe cei care căutau să-l traducă — trădeze). În Grin, nimeni n-ar fi bănuit un Grinevski (numele său adevărat), aşa cum mulţi nu şi-au dat seama că nu citesc „traduceri" ci opere originale. Legendele îl prezentau pe Grin ca pe un fost marinar care ar fi furat, în împrejurări dramatice, o ladă de manuscrise a unui „căpitan englez"... Grin le-ar fi tradus. Poate de aceea traducerea din nou a unor alte „traduceri" e atît de dificilă. În limbaj filmic, rezultatul este dezastruos. Traducerile par să-i fi decepţionat chiar şi pe unii din autorii lor. Deşi poate că există şi traduceri bune, altfel R. M. Albérès n-ar fi citit un roman grinian ca pe o **„epopee... în care citeva referiri la legende nu alterează admirabilul cînt al vieţii şi al misterului, jocul** aventurii şi ai miturilor". Prea corect.

Proza lui Grin pare artificioasă, preţioasă. Sintaxa aminteşte citeodată de proza rusă a secolului al XVIII-lea, dar de fapt a fost descoperită abia la sfîrşitul secolului trecut — începutul secolului nostru, cînd „desculţii", vagabonzii, cu care Grin străbătuse Rusia în lung şi-n lat, mimează stilul presupus „înalt" al „inteligenţiei" ruse sau al aristocraţiei timpului. Există apoi şi o simbolică specific griniană, alături de cea comună akmeismului (voluntarismul şi exotismul literar rusesc), simbolismului ş.a. La acestea ar trebui să adăugăm folosirea parodică a limbajului publicistic al epocii, argoul, anagramele etc. Toponimia (Zurbagan, Hel-Hiu, San-Riol), onomastica (Assol, Tavi Tum, Davenant, Konsuelo), detaliile de peisaj, îmbrăcămintea, replicile personajelor — pînă şi rezonanţa unor anumite cuvinte (ARVENTUR în loc de „avantiura"), totul este menit să marcheze **diferenţa.** La Grin : stranietate, exotism ; muzicalitatea în însăşi magma banalului.

Se poate traduce ? Greu, dar nu imposibil. Proza lui Grin irită comodităţi spirituale mai vechi sau mai noi. Dar există la Grin şi texte „cuminţi". Fără asperităţi, dar şi fără sclipiri. Trebuia să mănînce — spunea el. Era un scriitor profesionist. „A. S. Grin, literat" — aşa se prezenta pretutindeni. În versiunea românească avem cîteva texte antologice („Crearea lui Asper", „Corăbii în portul Lys"... „Fugara pe ape"). În schimb încă n-au fost traduse : „Infernul recăştigat", „Fandango", „Inima Pustiului", „Focul alb", „Om cu om", şi multe altele.

ILIE GYURCSIK

Alexandr Grin,
NUVELE, vol. I—II,
ed. „Univers", 1974

AVÎNTUL ŞTIINŢEI ŞI CULTURII TIMIŞENE

OAMENI DE ŞTIINŢĂ, CERCETĂTORI !

Frontul Unităţii Socialiste vă cheamă ca, dezvoltînd tradiţiile ştiinţei româneşti, să faceţi totul pentru a ridica activitatea de cercetare la un nivel superior, pentru ca următorul cincinal să devină cincinalul aplicării pe scară largă a cuceririlor tehnicii şi ştiinţei în producţie, în toate domeniile vieţii sociale ! Sporiţi contribuţia cercetării ştiinţifice la accelerarea dezvoltării României pe calea socialismului şi comunismului, ridicaţi prestigiul ştiinţei româneşti pe plan mondial !

(Din Manifestul Frontului Unităţii Socialiste)

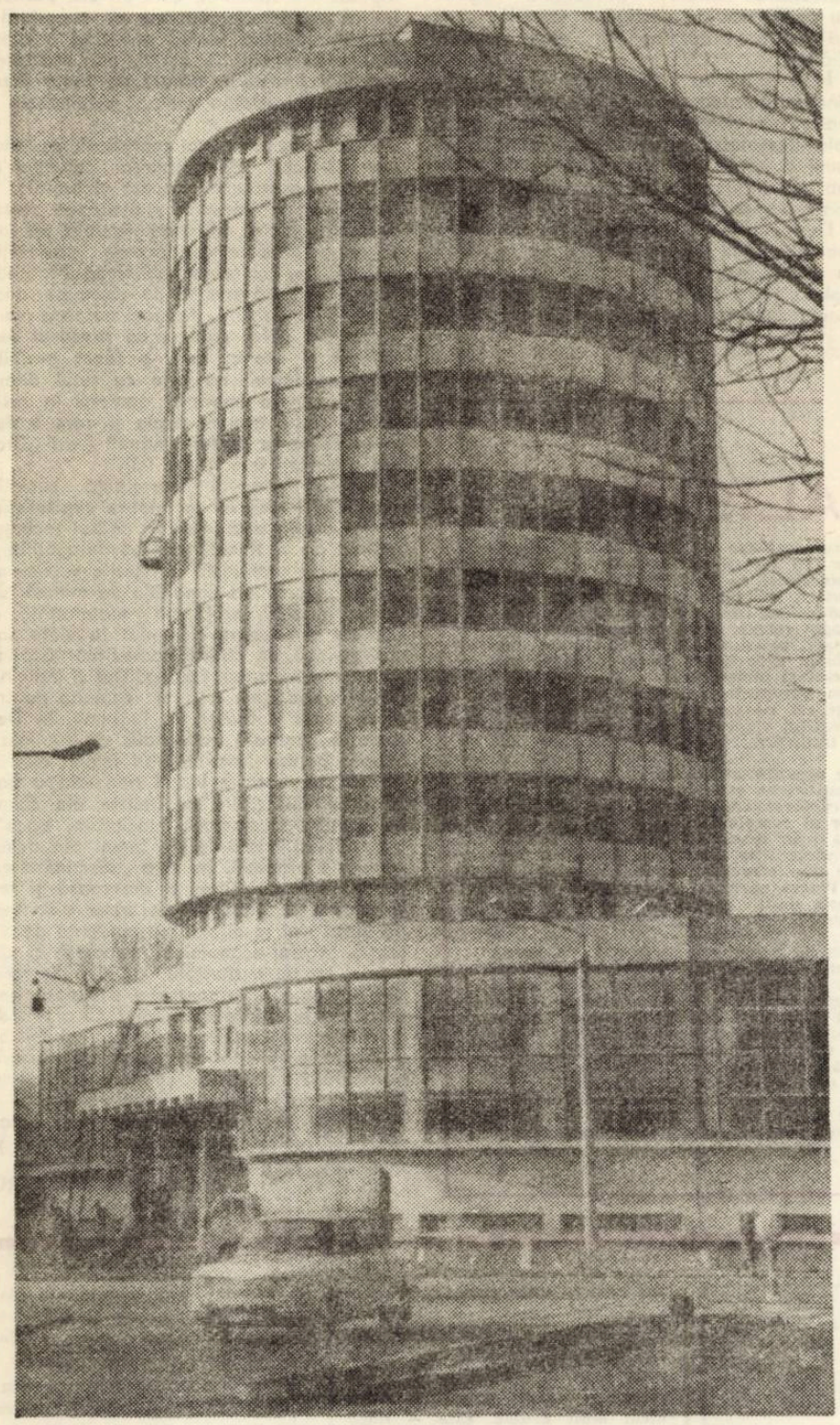

Silueta impunătoare a edificiului Centrului de cercetări pentru sudură, dat de curînd în folosinţă.

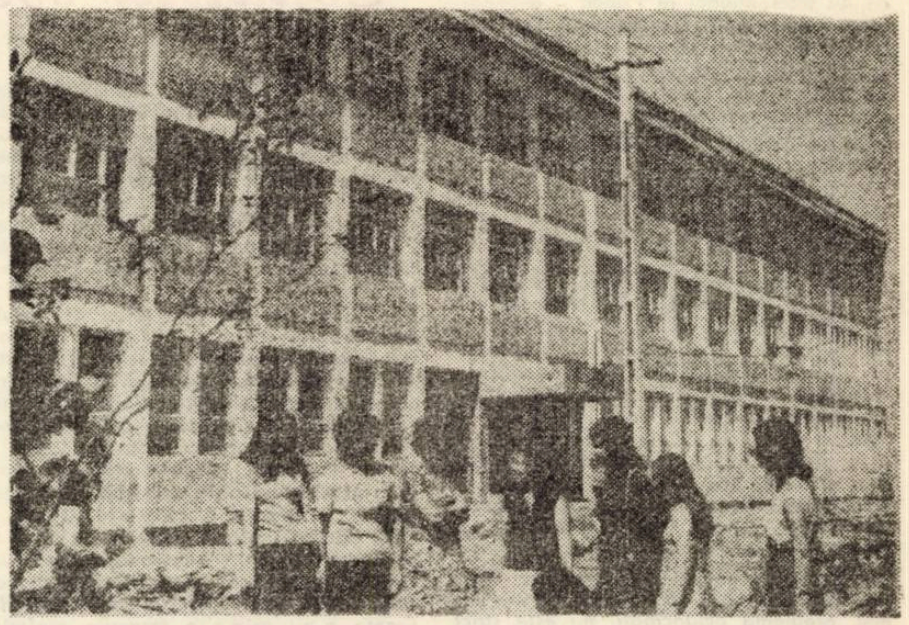

Liceul industrial de chimie din Timişoara, creaţie a ultimilor ani.

Cuprins în avîntul general pe care l-a cunoscut în anii noştri ştiinţa şi cultura românească, judeţul Timiş îşi aduce, prin activitatea unită a oamenilor muncii români, germani, maghiari, sîrbi şi de alte naţionalităţi, o prestigioasă contribuţie la edificarea societăţii noastre socialiste multilateral dezvoltate. Constituindu-se ca o adevărată cetate a ştiinţei în anii ultimelor două cincinale, în condiţiile unei redimensionări a întregii cercetări ştiinţifice româneşti pe coordonatele problemelor stringente, de interes naţional, ale producţiei materiale, Timişoara se prezintă astăzi ca un amplu sistem de cercetare ştiinţifică, acoperind domenii variate : de la construcţiile de maşini sau hidraulice la chimia organică şi anorganică sau materiale de construcţii, de la construcţia de calculatoare electronice la genetică, chirurgie, pedologie ş.a. Este demn de remarcat că în unităţile de cercetare timişene activează un număr de 2.500 de cercetători şi că valoarea contractelor de cercetare ştiinţifică, a microproducţiei şi a prestaţiilor se ridică la peste sute de milioane lei, în 1974. Concomitent, în geografia urbană au apărut în ultimii ani siluetele moderne ale Institutului de cercetări şi proiectări hidroenergetice, Centrul teritorial de calcul electronic, Institutul de sudură şi altele.

Paşii mari făcuţi spre progres şi civilizaţie în anii socialismului au implicat redimensionarea tuturor laturilor vieţii economico-sociale. Astfel, legată direct de prestigiul actual al ştiinţei timişene este dezvoltarea învăţămîntului de toate gradele, supus unor prefaceri înnoitoare. Generalizarea primei clase de liceu, orientarea învăţămîntului spre producţie, apariţia şcolilor de specialitate, ca şi deziderатul major al învăţămîntului universitar : „învăţămînt-producţie-cercetare", constituie coordonatele noi ale pregătirii cadrelor, a forţei de muncă, a specialiştilor pentru obiectivele economice ale viitorului. Coordonate conjugate unitar cu necesităţile crescînde ale dezvoltării economico-sociale a ţării.

Pentru a avea o imagine asupra aceea ce numim „accesul spre învăţătură a tuturor tinerilor" apelăm la cîteva cifre semnificative : în anul şcolar 1974–1975, învăţămîntul preşcolar din judeţ cuprinde mai mult de 24.500 de copii, numărul liceelor de specialitate a ajuns în acest an şcolar la 23, dintre care numai la Timişoara au fost înfiinţate două licee de electrotehnică, unul de mecanică, unul de construcţii şi unul de textile şi confecţii. O semnificaţie deosebită pentru sensul adînc al accesului total la „luminare" îl constituie prezenţa în judeţ a 21 unităţi şcolare şi 123 de secţii cu limbile de predare germană, maghiară, sîrbă şi slovacă în care învaţă peste 13.000 de elevi.

Învăţămîntul universitar timişean este reprezetat astăzi de Institutul Politehnic, Institutul de medicină, Institutul agronomic şi Universitate, ultimele trei fiind creaţii ale anilor noştri, în care se pregătesc peste 14.400 de studenţi. Pentru buna desfăşurare a pregătirii, baza tehnică a învăţămîntului universitar timişorean s-a îmbogăţit, numai în ultimii ani cu încă trei ateliere şcoală pentru studenţii Institutului Politehnic şi Universităţii, cu o staţie pilot pentru studenţii facultăţii de inginerie chimică precum şi o staţiune experimentală pentru viitorii agronomi.

Cetate a ştiinţei, Timişoara este, în aceeaşi măsură, şi o cetate a culturii slujită de o seamă de instituţii profesioniste, creaţii ale regimului nostru. Opera, Teatrul Naţional, teatrele german şi maghiar de stat, Filarmonica, Ansamblul de stat Banatul, cu o secţie de folclor sîrbesc, Teatrul de Păpuşi înscriu prin activitatea lor oraşul de pe Bega în circuitul valorilor naţionale, contribuind, în acelaşi timp, la penetrarea artei spre marele public de la oraşe şi sate.

Pentru sedimentarea unor tradiţii culturale noi şi, pentru o participare mai vie la schimbul naţional de valori, în Timişoara apar revista Orizont, devenită săptămînal în ultimii ani, îşi desfăşoară activitatea editura Facla, înfiinţată în 1972, precum şi revistele Banatske Novine şi Knijevni Jivot şi trei ziare judeţene în limbile română, germană şi maghiară.

Sînt cîteva dintre realităţile între care trăim şi muncim, sînt seva puterii noastre pentru prefacerile viitoare descinse din hotărîrile Congresului al XI-lea şi din Programul partidului. Sînt adevărurile prin care, cu sentimentul angajat al mîndriei de a ne numi participanţi la istoria ţării, strîns uniţi, români, germani, maghiari, sîrbi şi de alte naţionalităţi de pe meleagurile timişene, păşim spre viitor. i

OAMENI DE ARTĂ ŞI LITERATURĂ !

Creaţi noi opere valoroase, pătrunse de umanism revoluţionar, de un robust optimism social, care să redea, în forme cît mai variate, preocupările şi frămîntările, dorinţele şi aspiraţiile poporului nostru, încrederea sa nestrămutată în ziua de azi şi de mîine, în viitorul naţiunii noastre socialiste, în viitorul comunist ! Îmbogăţiţi prin talentul şi munca voastră patrimoniul culturii noastre socialiste !

(Din Manifestul Frontului Unităţii Socialiste)

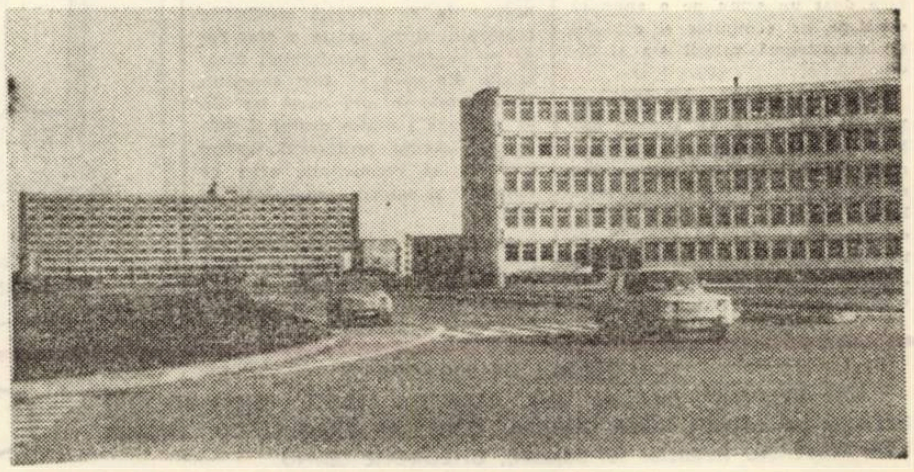

Un pilon al ştiinţei timişorene, Centrul de cercetări hidroenergetice.

1975 – ANUL INTERNAȚIONAL AL FEMEII

Condiția socială a femeii

„Omul nu este Adam ; omul este Adam și Eva"
(H. Wald)

Temă generoasă și acerb controversată, statutul femeii în lumea contemporană dobîndește – în contextul concretizării inițiativei românești de a declara anul 1975 ca **An Internațional al Femeii** – o importanță primordială. Este binecunoscut faptul că, la a 24-a sesiune a Adunării Generale O.N.U., această propunere a fost adoptată, iar în cursul lunii iunie Mexico-City va găzdui forumul mondial consacrat dezbaterii **condiției sociale a femeii în contemporaneitate**.

O lucidă și responsabilă examinare a problematicii emancipării femeii, în condițiile în care 60% dintre neștiutorii de carte sînt femei iar ponderea pe care acestea o dețin în totalul populației active din punct de vedere economic este sub 30% (cu excepția Europei), îndreptățește ideea corelării ei cu ansamblul problemelor sociale care confruntă și preocupă umanitatea. În același timp, persistența discriminărilor de sex și rasă, pe o întinsă zonă a globului, discrepanțele existente între diferite țări și sub acest aspect, impun și revendică o analiză concretă și comparativă. chiar între statele continentului nostru ființînd mari diferențe și dezechilibre.

Promovînd condiții de „egalitate funcțională" (la scară mondială), pentru femei, **problema emancipării nu este strict feminină ci aparține – deopotrivă – ambelor sexe,** nefiind posibilă fără înfrîngerea inerțiilor milenare și a revoluționării mentalităților ; calea particulară de evoluție a muncii femeii și frustrarea în calitate de ființă umană au privat-o de recunoașterea ei ca **unitate biologică calitativ deosebită dar nu inferioară bărbatului.** Frecvent, este invocată lipsa de experiență (ca specie) a acestei categorii sociale, **handicapată istoricește,** afirmîndu-se – nu fără temei – că femeile constituie grupul uman cel mai lipsit de unitate și cu cea mai îndelungată experiență a aservirii. **„Mișcarea de emancipare feminină este de-abia la începuturile ei, în timp ce aservirea femeii are în spate mii de ani de preistorie și de istorie"** – scrie Mathilde Niel („Drama eliberării femeii" – Ed. Politică, 1974) ; sîntem însă martorii eflorescenței mișcărilor feministe, ale căror obiective – potrivit celebrului Larousse – vizează extinderea rolului femeii în societate. Minat de incapacitatea de a examina condiția femeii din perspectivă sistemică și societală, feminismul – observă cu pertinență Ecaterina Oproiu – eșuează în sectarism și megalomanie autarhică. Imaturitatea politică a unor astfel de mișcări, potrivnice în fond feminității, refuzînd funcția biologică, activitățile casnice și educaționale, permite etichetarea lor ca fenomene marginale, obiectivele lor de luptă în „războiul" declarat „celuilalt sex" deservînd însăși cauza emancipării femeilor.

Putem desprinde din bogata paletă a interpretărilor contradictorii asupra condiției contemporane a femeii și alte opinii, grevate de neîmplicarea contextului social concret. Opunînd arbitrar cele două sexe și absolutizînd diferențele biologice se încearcă „justificarea" poziției sociale inferioare a femeii și a stării ei „de anexă", ignorîndu-se voit că aceste diferențe biologice – desigur, de necontestat – raportate la ceea ce bărbatul și femeia au comun în calitate de ființe umane sînt minime. Ménie Grégoire adoptă un punct de vedere restrictiv, recunoscînd femeii rolul ei tradițional ; „celebrul" trio Küche-Kinder-Kirche (bucătărie-copii-biserică) constituie terenul ei de afirmare, conflictul fundamental dintre **nevoia de autonomie** și **dorința de dependență rezolvindu-se** – în viziunea acestei socioloage creștine – în favoarea ultimului termen. Postulînd complementaritatea bărbat-femeie, etnologia „funcționalistă" (reprezentată, printre alții, de H. A. Bowman și M. Mead) acceptă egalitatea dar o circumscrie nu valorilor individuale ci funcțiilor fiecărui sex. Abia societatea modernă oferă posibilitatea depășirii cadrului restrîns al activităților tradiționale, integrarea femeilor în activitatea productivă manifestînd o tendință ascendentă ; totuși, în lumea capitalistă forța de muncă feminină este subestimată și privită ca „muncă ieftină", „femeile – scrie M. Gilbert – fiind adesea utilizate ca mînă de lucru ajutătoare, al cărei volum variază după fluctuațiile economice" (este simptomatic de altfel faptul că 61% din femeile active din Franța n-au primit o formație profesională).

Eliberarea de stereotipuri ar facilita „ieșirea din pasivitate" a femeii, inegalitatea dintre sexe – „funestă chiar și pentru cei care par favorizați" – îndreptățindu-l pe Condorcet să afirme acum trei secole : „Numai obișnuința ne-a familiarizat cu ideea femeii – nimeni și nu cu ideea femeii-cetățean". Codul lui Napoleon (1804) dădea femeii un statut de minoră iar Elveția (deși republică din 1798) acordă femeilor drept de vot abia în 1972.

Epoca noastră a perpetuat numeroase forme de manifestare a discriminării dintre sexe, elocventă fiind **inechitatea retribuirii muncii ;** în lumea nesocialistă, la aceeași muncă, femeile primesc salarii inferioare, creșterea ponderii forței de muncă feminine fiind sesizabilă la muncile ce reclamă o calificare redusă și în meseriile mai puțin prestigioase. Abia recent, miniștrii pentru problemele muncii din țările Pieții Comune au decis ca, începînd cu 1976, în cele nouă țări membre ale C.E.E., femeile să primească salarii egale cu cele ale bărbaților. Sînt frapante și inechitățile în domeniul instrucției școlare, a participării la viața socială, a statutului femeii din punct de vedere legislativ, subdezvoltarea culturală influențînd negativ nu doar condiția socială a femeilor ci și pe cea a propriilor lor copii (Olivia Clătici).

În preambulul Declarației O.N.U. privind înlăturarea discriminării împotriva femeilor se menționa : „...deplina și totala dezvoltare a unei țări, bunăstarea lumii și cauza păcii necesită participarea maximă a femeilor ca și a bărbaților în toate domeniile".

Deși reprezintă jumătate din populația omenirii, rolul real al femeilor nu se ridică la nivelul exigențelor actualului moment politic, Helvi Sipila – secretar general al Anului Internațional al Femeii – observînd justificat că cea mai ridicată pondere a femeilor ocupate în activități productive și cea mai intensă participare a lor la luarea hotărîrilor pe plan local și național se manifestă în țările Europei de răsărit și nord. Încă August Bebel („Femeia și socialismul") nota că **socialismul** este „singurul sistem social care nu cunoaște nici stăpîni, nici slugi, atît în domeniile politic, economic și religios, cît și în relațiile dintre sexe". În „Femmes du XX-e siècle", din perspectivă marxistă, Jeannette Vermersch accentua faptul că „odată cu lichidarea antagonismelor dintre clase, o să se atenueze și o să dispară și antagonismele dintre sexe" ; cunoscuta expresie a lui Engels – „femeia este proletarul bărbatului" – în condițiile înfăptuirii victorioase a revoluției socialiste devine inadecvată, deși – prin forța modelelor socio-culturale tradiționale (încă influente) **– problema socială a femeii rămîne deschisă,** egalitatea existentă la nivel de principii antrenînd căutarea unor soluții capabile de a da acestora o realitate din ce în ce mai plenară (Tr. Herseni).

Eliberarea femeii constituie o necesitate istorică, dar trecerea „celui de-al doilea sex" (Simone de Beauvoir) de la starea de obiect la cea de subiect revendică **reașezarea raporturilor între sexe** și nu „războiul" lor. Problema sexelor, așa cum repetat s-a subliniat, este un **caz particular al problemei generale a raporturilor umane,** condiția femeii neputînd fi ruptă de condiția umană astfel, prin ridicarea condiției femeii la **rangul de ființă umană,** însăși condiția umană dobîndește o nouă calitate.

Eliberarea femeii nu reprezintă un fenomen izolat ; îmbunătățirea condiției ei sociale constituie un aspect al luptelor și revendicărilor maselor muncitoare pentru drepturi sociale, ridicarea nivelului de trai și participare la conducerea societății, înscriind – așa cum subliniază Mathilde Neil – evoluția speciei pe calea personalizării și umanizării. Aceeași autoare menționează : **„Noi credem că procesul psihologic și istoric, care a făcut posibilă aservirea femeii nu este cu totul diferit de cel care a împărțit oamenii în rase, religii, clase, națiuni rivale și care a dus la înstrăinarea ființei umane"** (vezi „Drama eliberării femeii", p. 23).

Subiect de acută importanță socială, **„condiția femeii în societatea capitalistă"** a fost amplu dezbătută în cadrul recentei întîlniri de la Roma, reunind delegațiile a 18 partide comuniste din țările vest-europene ; examinînd condițiile de muncă, situația juridică, problema maternității, a familiei și prezența femeilor la viața social-politică, în cadrul societăților capitaliste contemporane, recunoscînd și indicînd posibilitatea unor acțiuni comune pentru afirmarea drepturilor lor legitime, în **Declarația generală adoptată** se sublinia : „Lupta pentru emanciparea femeii este o parte integrantă a luptei generale a popoarelor din țările capitaliste ale Europei pentru democrație, socialism, pace".

Sprijinind mișcările de femei din acele zone ale planetei, în care discriminarea de sex mai constituie o dureroasă și revoltătoare realitate și ale căror obiective de luptă sînt în directă dependență de situația social-economică concretă și de gradul lor de maturitate politică, femeile din România – în contextul stimulativ generat de hotărîrile Plenarei C.C. al P.C.R. din iunie 1973, privind creșterea rolului lor în dezvoltarea economică, a amplificării participării la progresul științei și culturii, la întreaga viață politică și socială a țării – sînt angajate activ și efectiv la edificarea unei **societăți a bunăstări, libertății și demnității umane.**

ADRIAN RACHIERU

CARTEA DE IDEI

STRUCTURALISMUL

Deseori s-a spus că există tot atîtea structuralisme cîți structuraliști, sensurile ideologice și metodologice pot fi reunite sub același pavilion. Or, în măsura în care această aserțiune este adevărată, este firesc ca structuralismul dezvoltat de Jean Piaget să producă un interes prioritar, marele psiholog elvețian bucurîndu-se de o bună reputație în lumea gînditorilor contemporani. În eseul său, publicat recent în traducere românească, Piaget relevă, printr-o captivantă corelare interdisciplinară și într-o formă condensată, coordonatele principale ale unui structuralism care sintetizează „structuralismele propriu diferitelor științe", mai proaspăt, mai suplu, mai apropiat de dialectică și materialism.

Retopîndu-și forța de comprehensiune în structurile poliforme ale științelor particulare, structuralismul zilelor noastre și cel relevat de Piaget, în primul rînd, își sporește capacitatea de absorție, devenind viguros și maleabil. Structura, la Piaget, capătă accepția unui sistem de transformări, „care se conservă sau se dezvoltă".

Prototipul structuralismului biologic este organismul înțeles ca o totalitate a posibilităților de autoreglare, dar care este insuficient cunoscut, „pe cale de formare", altfel, capabil să furnizeze cheia structuralismului însuși prin dubla sa natură „de obiect fizic complex și de motor al comportamentului".

În psihologie, structuralismul se exprimă prin teoria Gestalt-ului. „Esențial" pentru structuralism este și raportul dintre structurile lingvistice și logice. Trecînd în evidență motivele saussureane care dau structuralismului lingvistic un caracter sincronic, plasat în afara istoriei, Piaget pare să admită și el — element de contingență al studiului — că istoria unui cuvînt este de fapt seria schimbărilor de semnificații, nu însă și a simbolului cel mai adesea de origine individuală.

Dar structuralismul nu rămîne străin nici de cercetarea societății. Un întreg subcapitol este consacrat structuralismului antropologic al lui Claude-Levi-Strauss, iar un altul, celui „fără structuri" al lui M. Foucault. Eliberarea de umanism și critica științelor umane, la M. Foucault, găsește în Piaget un combatant aflat pe un sol propriu și fertil, acela al coordonării generale a acțiunilor subiectului în elaborarea operații lor logice — matematice. Mai mult, Piaget manifestă o elevantă încredere în om, care se transformă transformînd lumea (una din tezele de bază ale marxismului) „și se structurează construind structurile sale fără a-i fi puse din afară sau dinăuntru în virtutea unei predestinări atemporale".

Se știe că Althusser și M. Godelier au supus opera lui Marx unei analize structuraliste. În orice caz, astăzi devine tot mai evident punctul de vedere potrivit căruia structuralismul poate conduce la realizări sensibile numai trecînd prin dialectică și materialism.

ION NECULA

TERRA MAGAZIN

BERE ELECTRONICĂ. Într-una din marile berării münchenneze s-a introdus în zilele acestea un nou sistem de desfacere și înregistrare a halbelor de bere. Este vorba de omniprezentul, de acum, computer. El este legat de un „creion electronic" iar ospătarul face doar un semn pe o anumită cifră de pe computer și calculul și înregistrarea valorii s-a și făcut.

TURNUL „BABEL" ÎN ACTUALITATE. Se pare că anticul Babilon va renaște din propria-i cenușă. Este vorba de un proiect al arhitectului italian Giorgio Gullini, directorul institutului italian de arheologie din Bagdad. Deja în secolul al XIX-lea celebrul turn „Babel" a atras atenția unor cercetători germani. Babilonul — atît de înfloritorul oraș de altădată — bineînțeles că nu mai există. Dar, se mai pot recunoaște și astăzi urmele celebrelor ziduri, locul unui palat ipotetic și al grădinilor suspendate — una din cele șapte minuni ale lumii — apoi poarta zeului Marduk și alte relicve. În ce privește rămășițele celebrului turn, acesta a fost ras de pe suprafața pămîntului, cărămizile din care a fost construit transportate în altă parte iar din ce a rămas s-a ales praful și pulberea. Acum profesorul Gullini încearcă să reconstituie ceea ce timpul și istoria aruncaseră în uitare.

ARICI DE MARE ÎN LOC DE DOLARI. E o modă sau un fapt semnificativ cu implicații mai largi ? Anume : în S.U.A. a crescut cererea unor suveniruri care se cheamă „dolari de nisip". Acești „dolari" nu sînt altceva decît... arici de mare, turtiți ca niște monede a căror carcasă curățată și uscată constituie suvenirul mult căutat. Este — după cum afirmă comentatorul unei reviste — „unicul caz cînd cineva apreciază atît de mult dolarii".

Caricatură de
CONSTANTIN GAVRILĂ

LUMINĂ POLARĂ ARTIFICIALĂ. O lumină polară artificială, care a durat cîteva minute a fost obținută de un colectiv de cercetători sovietici în colaborare cu cei francezi. Lumina s-a produs prin emitere de electroni dintr-un accelerator miniatural instalat într-o rachetă lansată de pe insula Kerguelen din Oceanul Indian. Particolele au fost emise de-a lungul cîmpului magnetic care unește cele două puncte ale planetei noastre : insula Kerguelen și localitatea Sogri din nordul U.R.S.S.-ului.

ȚESTOASELE ÎMPOTRIVA GURMANZILOR. Fondul mondial pentru protecția animalelor a cîștigat deferendul pe care l-a avut cu gurmanzii francezi care vroiau neapărat să sacrifice trei broaște țestoase gigant. „Bătălia" pentru salvarea lor a început în momentul cînd s-a aflat că de la Djibouti a sosit un transport de 11 țestoase uriașe, și tocmai o specie pe cale de dispariție. Au fost angajați cei mai buni advocați, iar disputatele broaște au cîștigat procesul ! Ele au fost imediat „cazate" într-un acvariu, de unde pe calea aerului, vor fi transportate în Oceanul Indian.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 14 martie 1975 ● Nr. 11 (367) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu grafica artistei plastice SIDA IENEA.

Primul ales

Țara a votat intr-un singur gînd pentru înfăptuirea Programului partidului. Expresia celei mai inalte prețuiri cu care intregul popor își inconjoară conducătorul, primul candidat al țării : secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost ales in unanimitate de cetățeni, alegătorii din circumscripția electorală nr. 1 „23 August" din Capitală, precum și de toți cetățenii Republicii Socialiste România aflați peste hotare.

Subliniată prin ampla manifestare de simpatie cu care cel dintii candidat al țării a fost inconjurat în ziua alegerilor, atunci cind la fel cu toți cetățenii țării își exercita un drept electoral fundamental, expresia puterii unite și suverane a poporului, alegerea in unanimitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu, reprezintă voința unui popor de a da viață, strins unit, istoricelor hotăriri ale Congresului al XI-lea, deziderateloг inscrise in Carta de aur a națiunii. Florile dăruite atunci secretarului general al partidului de cei mai tineri cetățeni, acești primi beneficiari ai împlinirilor noastre de acum ca și „Hora Unirii", cu care se incheia manifestarea din Capitală, s-au constituit ca gesturi simbol ale unei intregi națiuni strins unite in jurul președintelui țării, omul cu o inaltă conștiință revoluționară, cu adincă responsabilitate față de patrie și partid, o națiune hotărită să dea viață viitorului său comunist.

Păstrăm vii cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu rostite la marea adunare populară de la 6 Martie, cuvintele unei conștiințe responsabile, pilduitoare și mobilizatoare pentru intregul popor : „Doresc să declar din nou și la această mare adunare populară, in fața intregului partid și popor, in deplină conștiință de răspunderile pe care mi le-au incredințat partidul și poporul, că voi indeplini cu cinste toate aceste indatoriri ce-mi revin. Voi servi fără preget cauza socialismului și comunismului in România și in lume !"

Unanim, in numele intregii națiuni, cetățenii circumscripției electorale nr. 1 „23 August" din capitală au ales pe cel dintii cetățean al țării.

ORIZONT

Perfecționarea relațiilor sociale socialiste

Inestimabilă contribuție la patrimoniul universal al teoriei și practicii revoluționare, Programul P.C.R. luminează activitatea partidului, a intregului popor in toate sectoarele vieții economico-sociale, oferind o **strategie românească a dezvoltării,** caracterizată prin optimism și echilibru ; fundamentat pe o concepție teoretică și politică unitară, originalul proiect social al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate învederează caracterul **evolutiv** al socialismului – operă istorică conștientă și colectivă.

Prin accelerarea progresului economic al țării și ridicarea eficienței economice și sociale in toate sferele de activitate, perspectiva următorului sfert de veac va marca importante schimbări de ordin calitativ-structural, convergind exigențelor revoluției științifico-tehnice și deziderатului apropierii României de țările puternic industrializate ale lumii ; dar dezvoltarea forțelor de producție – factor determinant al progresului societății –, reprezintă **numai o latură a socialismului** – sublinia tovarășul Nicolae Ceușescu : Făurirea noii societăți îmbrățișează intr-o dialectică interdependență dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale, perfecționarea relațiilor sociale, a conducerii și organizării societății, complexele probleme educative ale formării omului nou, asigurind finalmente un inalt nivel de civilizație socialistă și creind premisele materiale și culturale pentru edificarea comunismului.

Parte integrantă și obiectiv fundamental in procesul făuririi multidimensionale a socialismului, perfecționarea continuă a relațiilor de producție, a relațiilor sociale in ansamblu asigură **concordanța** cu gradul de dezvoltare socialistă a orinduirii, prin descifrarea elementelor intervenite in evoluția relațiilor sociale socialiste și inițierea măsurilor – inscrise intr-un proces conștient, organizat și condus de P.C.R. – de adecvare a cadrului structural și relațional **caracteristicilor proprii societății pe care o edificăm.**

Este știut că dezvoltarea forțelor productive devansează dezvoltarea relațiilor de producție, această contradicție fundamentală a modului de producție revendicind **cu necesitate obiectivă** înfăptuirea concordanței intre nivelul și caracterul forțelor de producție și caracterul relațiilor de producție ; astfel, perfecționarea relațiilor de producție reprezintă o cerință legică izvorită din dialectica interacțiunii celor două laturi ale modului de producție. Relațiile de producție exprimă însă specificul calitativ al unui anumit tip istoric de societate, fiind **miezul relațiilor sociale** dar neepuizind diversitatea acestora, incit se poate afirma că neintreruptа lor perfecționare constituie **un proces esențial.**

In cele ce urmează ne propunem o examina succint sensul eforturilor de perfecționare (activitate prin excelență novatoare) a relațiilor sociale, insistind asupra innoirii etice a raporturilor interumane in context socialist.

Analiza marxistă a raporturilor societate-individ relevă că omul (definit in esență ca ansamblu de relații sociale) este nu numai produs al mediului social-istoric ci și producător de istorie ; evitind perspectiva abstractă sau capcanele biologismului și psihologismului, Marx a înțeles individul uman ca o ființă în **același**

(Continuare in pag. 3)

ADRIAN RACHIERU

GEORGE SURU

Am votat

Am votat
Pentru curgerea limpede a copilăriei,
Printre maluri line, nesfîrtecate,
Pentru văzduhul pur al viei,
Înălțimi pe care le voi străbate ;

Am votat
Pentru carenele lucioase ale soarelui,
Plutitoare pe mările inimilor noastre,
Pentru hora străbună și zborul cavalului
Pe cerul viselor albastre ;

Am votat
Pentru pacea porumbului și-a grîului,
Pentru crestele eterne cu oameni de piatră,
Pentru bucuria izvorului și-a riului,
Pentru piinea și sarea pe masa curată ;

Am votat
Pentru tăria și roadele miinilor,
Pentru fiii Meșterului ascuns în baladă,
Pentru Apa Vie a fîntînilor,
Pentru fiii voevozilor înălțați pe spadă ;

Am votat
Pentru înfăptuirile de zi și de noapte,
Pentru drumul stelar, pasul de foc,
Pentru Bine, Adevăr și Dreptate,
Pentru glia mirosind a busuioc ;

Am votat
Pentru trăinicia clipei rotunde,
Pentru destinele mari ce se întrezăresc,
Pentru senina și glorioasa frunte
A Partidului Comunist Român.

Am votat
Pentru treptele săpate în timpul de aur,
Pentru zarea cu luciri de ametist,
Pentru sărutul frunzei de laur,
Pentru viitorul Ev Comunist.

Bucuria victoriei in Alegeri

Umanism și spirit vizionar

Umanism și **spirit vizionar** – iată două trăsături ce se desprind evident din documentele de valoare istorică ale Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român. Raportul cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului, prezentat la Congres de tovarășul Nicolae Ceaușescu secretar general al P.C.R., indică ferm și precis viitoarea dezvoltare a țării noastre. Problemele artei și literaturii, ale criticii de artă, sînt expuse cu claritate. „In noilea condiții ale dezvoltării patriei noastre socialiste, arta și literatura sînt chemate să dea expresie activității tumultuoase desfășurate de poporul român în toate domeniile de activitate, să înfățișeze marile realizări, entuziasmul, optimismul și hotărîrea sa de a merge neabătut înainte" – se arată în **Raport,** numindu-se, astfel, cîteva dintre cele mai valoroase surse de inspirație pentru literatură. Literatura trebuie să fie cuprinsă de același umanism și spirit vizionar – care-i oferă, peste timp, neuitarea. Umanismul literaturii epocii socialiste își descoperă valori noi, izvorîte din noua structură a omului acestui timp, aflat într-un context social fără asemănare cu epocile anterioare. Umanismul se constituie ca o calitate absolut necesară literaturii, pentru că o operă literară trebuie să pornească de la om și să se adreseze omului. Literatura socialistă exprimă prin umanismul său ideea că omul este suprema valoare. O artă îndepărtată de om, evazivă, este o artă vitregită de un esențial aspect care să-i asigure viabilitatea – umanismul. Ori fără umanism nu se poate admite și concepe arta. Problemele legate de om, de năzuințele și aspirațiile sale sînt multiple, complexe, uneori mai greu de sesizat și apreciat artistic, dar toate, în ansamblu, formează obiectul literaturii. Literatura socialistă continuă tradiția cea mai valoroasă a literaturii naționale. Ori marea noastră literatură națională a fost mereu înnobilată de umanism și literatura epocii socialiste duce mai departe o asemenea literatură, ca o expresie a rostului nostru între alte națiuni. Ca expresie a artei partinice, angajate, literatura umanist-socialistă militează în sensul unui larg internaționalism pentru apropierea și mai buna înțelegere între toate popoarele lumii.

Și pentru că scriitorul este o conștiință, un exponent creator, al celor mulți, mereu „convorbind cu idealuri" nu poate uita supremul ideal al artei sale – omul. În decursul a trei decenii socialiste realizările sînt grandioase și ele se datorează muncii, inteligenței și iscusinței omului. Greutățile inerente unui drum nou au existat, dar a existat și clarviziunea unei politici comuniste, care le-a învins. Spiritul vizionar, perspectiva clară și acțiunea responsabilă pentru a ne aduce viitorul aproape mai repede sînt lucruri de mare importanță cuprinse și larg dezbătute în documentele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român. Literatura pe care o scriem trebuie să se cuprindă și ea de

ALEXANDRU RUJA

(Continuare în pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

1. AM SCRIS CU ADMIRAȚIE despre primele cărți ale lui Nicolae Balotă : și nu numai noi. Erau (și opinia generală era aceasta) cărți de mare densitate și de aleasă cultură, scrise sobru, cu opinii (ori demonstrații) riguros întocmite,esențiale, expuse într-un limbaj strîns, visător-original.

S-a întîmplat însă un lucru ciudat cu, (în anii aceia) admirabilul om de cultură Nicolae Balotă : eseistul începe să publice, săptămînal, bilunar ori lunar, în mai toate publicațiile scriitoricești sau de cultură ; cu timpul ritmul activității crește încă, și aparițiile lui Nicolae Balotă în librării se înmulțesc, precum și acelea la radio sau televiziune. Așa că ritmul apariților cărților semnate de N. Balotă crește : în 1974, piața literară consemnează trei, dintre care una (De

1. NICOLAE BALOTĂ,

DE LA ION LA IOANIDE

(Editura Eminescu)

2. TEODOR MAZILU,

IUBIRI CONTEMPORANE

(Editura Eminescu)

la Ion la Ioanide) însumînd 540 de pagini, consacrată **„prozatorilor români ai secolului XX".** Aceleași idei de altădată, aplicate precum etichetele, sînt în studiile care apar drept noi. Amestecate ca niște cărți de joc, articolele, prefețele lui Nicolae Balotă capătă, conform gramajelor editoriale, forme noi sub coperți diferite. Să nu se înțeleagă că am contesta erudiția ori capacitatea analitică a lui Nicolae Balotă. Noi consemnăm aici doar criteriul cărora acestea se supun. Și acesta nu e altul decît cel comercial.

Cum despre majoritatea studiilor publicate de N. Balotă, ori a ideilor Domniei-sale, ne-am exprimat cu alte prilejuri, ne vom opri, aici, asupra studiului consacrat lui V. Voiculescu, studiu ce (cel puțin deocamdată) nu a mai fost publicat decît o singură dată. Este un studiu mai nou, ce ar ilustra (poate) stilul recent al acțiunilor eseistice ale lui Nicolae Balotă. Titlul (V. Voiculescu sau Duhul povestirii) e ușor plagiat după N. Balotă cel-de-altădată (în „Umanități" N. Balotă scrisese despre **„Nicolae Iorga sau Duhul istoriei").** După o scurtă introducere, oarecum teoretică, autorul trece printr-o mică ședință de spiritism istorico-literar, la analiza prozelor în cauză. Aduse pe masă sînt texte inedite sau declarate de N. Balotă drept inedite **(Demoniacul din Gadara, Adevărul, Lobocoagularea prefrontală, Un caracter,** etc.). Cu mai puțină grabă, autorul putea observa că **Lobocoagularea prefrontală** nu e o „utopie satirică" și că „Un caracter" nu e inedit. Prozatorul citează amplu fragmente, altfel des citate, repovestind proze cunoscute. Intervențiile, originale, creează de prea multe ori, false probleme **„Acest homo religiosus** care a fost Voiculescu nu introduce în prozele sale puteri, ființe, prezențe luminoase", „Ne putem întreba dacă Pescarul Amin nu reprezintă un comentator parabolic la un text din cartea lui Iov", „Într-o singură povestire, în **„Perna de puf",** V. Voiculescu poate să facă aluzie la „metoda" urmată de el în prozele sale. Dar remarcabila cultură a lui N. Balotă își spune cuvîntul abia în analiza lui **Zahei orbul,** neîndoielnic cel mai (eufemistic vorbind) exagerat studiu de istorie literară din ultimii ani. Nici mai mult, nici mai puțin „Zahei" are un model hagiografic ! Toată erudiția lui Nicolae Balotă se luptă titanic pentru a face din cartea prozatorului ceea ce, categoric, nu e. Martor e chemat și sf. Augustin (deja mult prea des solicitat de N. Balotă), ca și cînd Zahei n-ar fi hălăduit spre Dervent ci spre Lourdes !. Citat e și N. Cartojan cu **Cărțile populare în literatura românească,** la paragraful consacrat martiriului „legendarului sfînt Gheorghe". Pomenite sînt **Acta, Gesta,** precum și „protocoalele de judecată ale martirilor". Adus spre lămurirea cititorului e și **Pilgrim's Progress** al lui Bunyan. În labirintul acesta hagiografic, se furișează, cu drepturi mai mărunte, în tovărășie, Dostoievski și Gorki. Nu e uitat, către final, nici Thomas Mann. Vedem că toate numele ilustre pornite în bejanie pe urmele lui Zahei nu descoperă, pentru Nicolae Balotă, decît adevăruri descoperite deja sau, pur și simplu banalități, rostite emfatic.

Din tot acest studiu (ca și din altele) s-ar fi putut extrage, fără atîta grabă și cu mai puțin spirit comercial, cîteva pagini adînci. Existența lor este în mare parte anulată de logoree, pleonasm, exces de zel analitic. Bolnave, și ele, de acest elefantiazis, frazele se aglomerează și ele, rotindu-se aiurite între atîtea latinisme subliniate doctoral, graba încurcă și necesarele citări. Din „Confesiunea unui scriitor și medic" autorul copiază larg, numindu-l (sursă) pe Dinu Pillat și nu Gîndirea (oct. 1935) cum se cuvenea. Titlul articolului, precum și revista (în compania lui Dinu Pillat) apar o pagină mai departe. Tot Dinu Pillat e menționat ca sursă de informație (orală) pentru destinul părții finale a lui Zahei. Informații mai existau, și încă gata scrise (e drept că ele puneau sub semnul îndoielii „teoria hagiografică"). Gata scrise mai erau și o seamă de studii despre V. Voiculescu, semnate de Vladimir Streinu și Al. Piru, V. Ardeleanu, Paul Anghel, Mircea Tomuș, Mariana Șora, etc. etc. Sugerînd o nobilă solitudine, Nicolae Balotă nu citează nimic, chiar atunci cînd repetă opinii reluate. E drept că intepretările lor nu sînt sută la sută hagiografice, și tot la fel de drept e că leul reprezintă suma viețuitoarelor ingurgitate. În rest, se pot spune o mulțime de lucruri frumoase despre volumul „De la Ion la Ioanide". Convinși că și noi, ca și alții, le-am spus altădată, dăm răgaz entuziasmelor ca și admirației noastre față de mult prea laborioasa activitate a eseistului.

2. În **„IUBIRILE CONTEMPORANE",** Teodor Mazilu se autopastișează fără inventivitate. Primează foiletonul și anecdota, altădată disimulte de verva ironiei, altădată cuprinse grațios între aforismele unui meșteșug moralicesc bine întocmit. Eroine ale prozelor sînt femeile, mai pure decît altădată, mai puțin urmărite de șicane misogine. Sînt, în genere, celebre și ilustre. Una e actriță bănuită (cu dovezi în regulă) de infidelități. Actrița e însă (în final se edifică eroul) imaculată. Alta e cîntăreața (netalentată) de muzică ușoară, indusă sistematic în eroare de omagiile amicilor. Revelația lipsei de talent (momentul sincerității) îi redă seninătatea. O muncitoare se îndrăgostește de inginerul șef („trimis la munca de jos"). Omul e însă obtuz și, în momentul culminant al relației, îi propune femeii avantaje materiale. Urmează cuvenita indignare. Încercînd să-și umanizeze (cît de cît) jucăriile mecanice de altădată, Teodor Mazilu devine deodată anost. **Iubirile contemporane,** cea mai facilă carte a lui Teodor Mazilu, degradează tiparele unui profil despre care s-a scris, după cum se știe mult.

C. UNGUREANU

PREZENȚE LITERARE

Mircea Martin :

„CRITICĂ ȘI PROFUNZIME"

Cartea lui Mircea Martin se termină brusc în josul unei pagini, parcă dintr-o eroare tipografică și spre regretul cititorului, care ar fi vrut să afle opiniile autorului despre unii critici contemporani francezi în afara celor prezentați. De fapt, însă, tăcerea — precedată doar de aluzii sporadice — este elocventă. Departe de a mărturisi ignoranță ori indiferență, ea semnalează ostilitate față de rezultatele „abordării psihoanalitice" a literaturii, față de tot ce înseamnă „inteligență rece, aproape tehnică, jubilînd cu naivă siguranță în scheme și cifre", față de acei critici actuali care, îndatorați tradiției, „nu încetează să o folosească re-parcurgînd, cu mijloace „științifice", adevărurile ei, atunci cînd convingerea, riguros și ingenuu menținută, că le rostesc pentru prima dată". Totuși, regretul cititorului rămîne, pentru că pe parcursul cărții Mircea Martin l-a convins că este un exeget dintre cei mai fini și dacă criticii admirați — Saint-Beuve, Brunetière, Valéry, Marcel Raymond, J. P. Richard, G. Picon — au profitat din plin de finețea lecturii sale ne-ar fi interesat la fel de mult s-o regăsim în argumentarea unor rezerve pe care, în treacăt fie spus, le împărtășim doar în parte.

Răzbate din Critică și profunzime — titlu aluziv, **omagiu lui Jean-Pierre Richard — o forță deosebită de caracterizare, reunind justețe și subtilitate, în formule exacte și adesea frapante, care surprind dar se și impun. Într-adevăr, de ce să se tot repete că Sainte-Beuve nu l-a apreciat pe Balzac fără a se observa că l-a intuit trăsăturile distinctive? Căci drept este : „Operele oarecare provoacă o simpatie comprehensivă, capodoperele stimulează spiritul critic". Spectaculoasă, desigur, dar deloc neglijabilă e părerea că atunci cînd orientările contemporane ale criticii — tot ele ! — își dau un suport științific devin — suportul nefiind adecvat specificului literaturii — ... neștiințific. Ingenioasă, însă și incontestabilă, e constatarea că „refuzînd o metafizică a conținutului, Valéry nu evită o metafizică a formei".**

Se ghicește din ultimul exemplu că, deși îi elogiază, Mircea Martin nu ezită să se și distanțeze de criticii studiați. „Ce semnificație are o „formă vidă", o structură ritmică, de pildă, înainte de a fi adoptată într-un poem ?" îl mai întreabă el pe Valery. Chiar dacă „sublimă", eroarea lui J. — P. Richard „nici dincolo, nici dincoace de a nu observa că în literatură lumea nu se află „nici dincolo, nici dincoace de forme" tot eroare rămîne și este arătată ca atare. După cum faptul că același critic descoperă pretutindeni, idilic, „fericiri trăite" ce-și găsesc „expresii fericite" nu rămîne nesancționat.

Obiecțiile lui Mircea Martin nu irită niciodată pentru că nu sînt ostentative și mai ales pentru că se întemeiază pe o concepție critică, pe cît de discret filtrată în paginile cărții pe atît de închegată. Pentru el, critica e un gen literar și de aceea are a se feri de povara metodologică, de obsesia sistemului, de clasificări. Propunîndu-și să pătrundă într-o profunzime care nu e inconștientă ci conștiință sensibilă, ea se refuză oricărei raționalizări, nu se lasă redusă la formulă. Pune în valoare, din opere, particularul, concretul, unicitatea, inefabilul, implicitul. Ponderat, dornic să integreze formele artistice noi într-o viziune largă, „universitar" dar și „deschis" ca și Marcel Raymond, pe care-l admiră mult, Mircea Martin nu se arată mai puțin capabil să surprindă specificul modern al literaturii. Avînd simțul diferențierii literare, știe să observe la Sainte-Beuve bucuria metamorfozei, se așteaptă ca textul să se transforme neașteptat — nu fără intervenția hazardului —, schimbîndu-l totodată pe autor și pe cititor în impersonalități înțelese ca unități complexe, și aceasta datorită valorii intrinsec poetice a limbajului.

Asemenea însușiri și altele fac acest volum să se înscrie firesc într-o colecție prestigioasă, și anume nu pentru meritul exclusiv de-a face mai cunoscuți cîtiva autori, ci pentru că oferă ea însăși satisfacții rare.

LIVIUS CIOCÂRLIE

LECTURI

Haralambie Țugui,

SUNETUL BRONZULUI

(Ed. Eminescu, 1974)

Simbolismul începuturilor literare ale lui Haralambie Țugui revine, deși cu destulă discreție, în **Sunetul bronzului** (Ed. Eminescu, 1974), odată cu timbrul melancolizat al unei voci lirice obișnuită, în timp, să răspundă elanurilor calm-interogative ori extazului în fața unei naturi întotdeauna confraterne.

Cele trei cicluri ale cărții **(Sunetul bronzului, Pe cerul clipei, Dintr-un jurnal de război)** relevă, dincolo de limitele distincte ale tematicii, un poet al fluidului psihic, impresionat de nuanțele pale, de luminozitatea filtrată, difuză : „Stins amurg la Pontul Euxin . . . / Mina, ochiul în cădere lentă ; / Cine să le-asculte vremuirea . . ." **(Singur dor).** Manifestă este atracția toamnelor și a amurgurilor hibernale : **Septembrie al mării, Prognoză, Schiță în creion chimic, Baladă albă,** a parcurilor și grădinilor, oaze florale : „Zadarnic e să mai visez grădina / cu crini adolescenți și cu gherghine . . ." **(Întomnate stele).**

Numeroase poeme se încheagă din notația senzațiilor imprecise ori fulgurante, dintr-o reverie erotică uneori : „La pragul dintre vis și pămînt / ochii tăi, buzele tale. / Între ape și păduri șoldul tău / șerpuitor ca o lianâ albastră..." **(Vara, pămîntul).** Atmosfera specifică, ecoul muzicii de clavire, sugestia clamoroasă a conceptelor poeziei simboliste se fac remarcate, apoi, destul de frecvent : O ! Sfintele iubiri defuncte, / eterne voci în nesfîrșire / Ritmat în străvechi volute / le-asculți ecoul de clavire" **(Din nesfîrșire).** Ca și, de altfel, indicibila armonie și lamentația versului bacovian : „Dar ce zvon trece lin / prin gerosul decor ? / E-n al fulgilor zbor / glasul ei de senin ? / Era ea... — Am venit / să fugim / .... Ce barbar / dans de umbre, amar / ți-o răpea nesfîrșit" **(Baladă albă).**

Poetul, în starea de grație, este însă un euforic și nota justă a poeziei o găsește atunci cînd aceasta pornește dintr-o exaltare a simțurilor. Invocație și celebrare a cosmosului, astfel de versuri trădează bucuria contactului cu materia extazul, senzualitatea eterată : „Al lumii și numai al lumii să fii / tu, ziditorul de vorbe curate / glas de pămînt și de soare / al lumii și numai al lumii ! / De cîntec și numai de cîntec cuvîntul / tău pretutindeni sclipind / ca o lumină fragedă pururi / de cîntec. și numai de cîntec. Ca un dans al mareelor veșnic suind / povîrnișuri albastre-n tăcere, / lîngă toate bucuriile și tristețile omului / ca un dans al mareelor . . ." **(În codrul bătrîn).**

LUCIAN ALEXIU

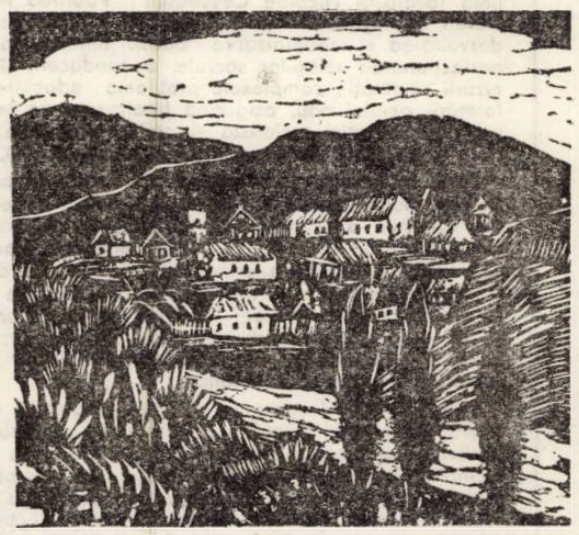

Peisaj

CORESPONDENȚĂ

Dorina L. : E adevărat — puțini din cei ce scriu la această vîrstă au vocație. Iată de ce e greu să te exprimi după lectura cîtorva încercări. Cei ce cred în poezie, cei ce simt că au ceva de spus oamenilor, cei ce simt că numai scriind își află liniștea și rostul — reușesc. Dacă au talent și dacă muncesc cu pasiune și dăruire. În ceea ce vă privește, ni se pare că putem distinge o sensibilitate reală, o fluență a versului, cum și virtutea de-a exprima plastic ceea ce simțiți. Restul depinde de Dvs., de felul în care înțelegeți să vă dăruiți acestei munci.

Dan Cernescu : Cînd sentimentul e puternic, emoția ni se transmite, ca în **Jurnal de bord.**

George Luncavăț : Versuri frumoase în **Tăcere albă.**

Burkici Irina : Versuri în nota celor anterioare.

Constantin Buiciuc : Reproducem **Trădarea sufletului :** „Trupul nu mai rămîne în tiparul lui, / ape grele și liniștite cresc spre adînc / iar trecutul a devenit ramă / în care mirosurile trandafirilor / se întăresc încet, ca o gheață. / Sute de păsări au pornit / aripă lîngă aripă spre stînci / și se întorc apoi sfîșiindu-mi / aerul". Mai trimiteți, adăugînd și o prezentare.

Ion Ion : Înțelegem nemulțumirile Dvs și-am vrea, sincer, să vă putem sprijini. Ar trebui să trimiteți manuscrise lizibile. Pe cele de față le-am silabisit cu mare greutate. Dvs. versificați destul de lejer, poate prea lejer. Impresia noastră este că nu luați în serios lucrul literar. Iată prima strofă care ni se oferă : „Dac-aș fi mai tînăr cu o vară / M-aș plimba cu vulturii la braț / Luna mi-ar părea o căprioară / Aș sorbi pămîntul cu nesaț". ș.a.m.d. Așadar ar trebui să vă reconsiderați mai întîi punctul de vedere asupra artei poetice. Poate că rezultatele vor fi mai bune.

Adrian D. Dumbrăveanu : Glasul pămîntului atestă virtuți reale. Mai trimiteți.

Nicolae Irimia : Nimic nou.

Mih. Lupașcu, Constantin Milițescu, Șest Gruia, D. Mitroi — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

În revista **Familia** nr. 2/1975 sub titlul : „Noile exigențe" distinsul sociolog Traian Herseni comentează cu aplicație și pătrundere „Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism" — sub aspectul reexaminării și readaptării programelor proprii de cercetare, în științe social-umaniste, pentru „a le pune în situația de a corespunde integral cerințelor din etapa actuală a dezvoltării societății românești". Autorul precizează : „Dinspre versantul științelor social-umanistice amintite, sarcina constă în a stabili pentru fiecare punct programatic în ce măsură dispun de mijloace capabile să vină în sprijinul înfăptuirii lui optime, iar în cazul contrar, în ce măsură pot făuri cu maximă urgență astfel de mijloace". După ce arată că : „Știința este o activitate desfășurată de oameni, din interes de cunoaștere al oamenilor, în vederea unor servicii pe care le poate aduce tot oamenilor", Traian Herseni cere pe bună dreptate, ca împrumuturile din literaturile străine de specialitate, social-umanistice, să se facă „în măsura în care ni se potrivește, iar în cazul contrar să ne dezvoltăm propria noastră știință după propriile noastre nevoi". Și, în continuare: „Alte cercuri științifice de la noi, din fericire tot mai puține, nu ignoră necesitatea de a recurge la cercetările românești, dar socotesc că lucrul acesta poate fi realizat și numai prin scrieri din epocile mai vechi, de exemplu dintre cele două războaie mondiale. Acestea nu mai sînt însă valabile în zilele noastre". (. . .) „Se cere acum să lărgim considerabil cîmpul cercetărilor noastre dinspre trecut spre prezent, iar dinspre acesta spre viitor, mai ales spre viitorul pe care sîntem chemați să-l construim și să-l luăm deci noi înșine în stăpînire". (. . .) Se cere . . . o știință social-umanistă accesibilă celor direct implicați și interesați, iar numărul acestora este în continuă creștere. Altfel știința se rupe de mase și paguba nu este numai a maselor, ci și a științei, care devine o activitate restrînsă, de interes doar pentru cîțiva specialiști".

A. BALTHAZAR

FRONTISPICII

CONSTANTIN CHIRIȚĂ LA 50 DE ANI

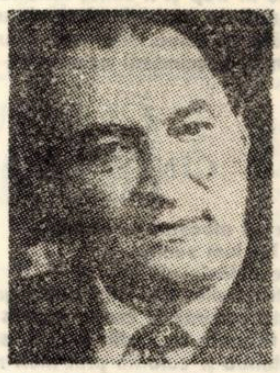

Utopia adolescenței

Poate doar **La Medeleni** a lui Ionel Teodoreanu să mai fi cunoscut la vremea apariției faima de care se bucură **Cireșarii** lui Constantin Chiriță printre cititorii tineri dar și mai puțin tineri. **La Medeleni** (în primele două volume, cel puțin) și ea carte a copilăriei și adolescenței, carte alături de care saga cireșărească există independent, chiar dacă ultima își va fi putut găsi în ea subtile și nu în mai mică măsură substanțiale sugestii. Ca și, de altfel, în multe alte cărți clasice ale genului (literatura despre și pentru copii și adolescenți), toate la un loc putînd alcătui un fel de „bibliografie generală" a operei, repertoriul temelor și semnelor specifice unei literaturi care, dorind să fie exemplară, instituie convenția identității dintre ficțiune și realitate. O literatură în care pactul secret dintre autor și lector investește personajele cu atributul existenței autentice, transformă trama epică într-o formă particulară de povestire : aflată, prin convenție, la limitele narațiunii autobiografice, a jurnalului de călătorie și chiar, prin pretenția „autenticității", a reportajului, cu care, de altfel, are comună apetența pentru senzațional, pitoresc și exotic.

Eroii cărților de acest gen pătrund în literatură cu faima unei stele cu coadă : precedați de legenda „existenței" lor anterioare, mult comentați, disputați, rămîn invizibili pentru profani și răspîndesc în urma lor o undă de nostalgie greu de spulberat. Cireșarii : Tic, Ursu, Victor, Dan, Maria, Lucia, Ionel sînt eroi de serial romanesc (titlurile celor cinci volume, în ediția din 1973, sînt : **Cavalerii florii de cireș, Castelul fetei în alb, Roata norocului, Aripi de zăpadă, Drum bun, cireșari !**), păstrează, de la o carte la alta, memoria întîmplărilor extraordinare cărora le-au fost protagoniști, sînt perfectibili și chiar au o preocupare în acest sens. În formele literaturii de aventură, pentru copii și tineret, Constantin Chiriță realizează un Bildungsroman al cărui final este un cîntec nostalgic, elegia vîrstei ingenue.

În cele cinci volume, **Cireșarii** este utopia copilăriei și adolescenței, cartea (cărțile) în care dorul de aventură, de joc, de adevăr și puritate se realizează. Romanul vacanțelor și aventurilor extraordinare. O utopie, fascinantă, în care simbolurile sînt adaptate vîrstei imature. Iluzia este a unei lumi pe care tinerii protagoniști o manevrează mai mult sau mai puțin ca într-un **grand guingnol**. Copiii, **adolescenții** apoi, se joacă serios și mai ales reușesc acolo unde **ceilalți**, cei maturi, eșuează. Adulții își fac simțită prezența — **deus ex machina** — doar în situațiile obiectiv insolubile ținînd seama de vîrsta eroilor, întotdeauna aproape doar pentru a sancționa reușita inițiativelor tinerilor protagoniști într-o lume făcută, totuși, să le fie în cele din urmă binevoitoare.

Cireșarii este cartea jocurilor și miturilor copilăriei și adolescenței. Adaptate, se înțelege, la spiritul veacului. Cutia fermecată visată de Tic se dovedește un ultraperfecționat aparat T.F.F., expediția arheologică pornește de la descoperirea și descifrarea unui text criptic din epoca medievală, aventura marină presupune întregul tacim recomandat pentru înotul subacvatic plus importante cunoștințe în domeniul arheologiei, istoriei și literaturii antichității. Ca și alți protagoniști ai scrierilor lui Constantin Chiriță — Ion Mușat din **Pasiuni**, de pildă — cireșarii cunosc fascinația științei și culturii, fiecare dintre ei se pregătește să devină un **uomo universale** ; alături de un limbaj „cireșăresc" și chiar un cod al onoarei „cireșărești", cartea lui Constantin Chiriță propune, implicit sau explicit o morală și o scară a valorilor concepută într-un spirit generos umanist.

Adresată tinerilor, **Cireșarii** a devenit, printr-o sumă întreagă de calități reclamate de specificul acestui gen de literatură, o carte de succes. Autor, altfel, și de literatură „serioasă" : **Intîlnirea** (2 vol., 1959), **Oțelul** (1960), și **Pasiuni** (1964 ; ediție **ne varietur** 1973), Constantin Chiriță nu poate fi găsit între vrafurile de cărți ale librăriilor și bibliotecilor în ciuda edițiilor repetate și a tirajelor substanțiale. În ochii multora suficient pentru a privi opera cu rezerve, succesul de public nu a atras după sine și un succes de critică. Prejudecata „literaturii infantile", a literaturii destinată lectorilor de o anumită vîrstă a funcționat și în cazul **Cireșarilor**, extinzîndu-se, din păcate, și asupra celorlalte cărți ale prozatorului. Prejudecată întreținută, se pare, și de cele trei romane de factură pseudo-polițistă : **Trilogia în alb : Trandafirul alb, Pescărușul alb, Îngerul alb.**

Primirea deferentă de care s-au bucurat **Intîlnirea** și **Oțelul**, romane ale mediului industrial, cel puțin de nivelul literaturii practicate în epocă, analiza mai atentă, este adevărat, a romanului **Pasiuni** s-au datorat cam acelorași, relativ puțini, exegeți care au scris și despre **Cireșarii**. Și aceasta deși **Pasiuni** este una dintre cele mai bune cărți dedicate intelectualilor. Scrie Aurel Martin în prezentarea la ultima ediție a romanului : **„A scrie o carte închinată unor intelectuali**

După apă

subjugați de poezia cifrelor și de geometrie, capabili a-și imagina pînă și ființele iubite în linii și ritmuri, nu e, firește, o întreprindere prea ușoară. Presupune nu numai o bună cunoaștere a sufletului uman (condiție obligatorie, indiferent de subiectul investigat) ci și a acelor coeficienți care disting pe matematicieni, pe ingineri, pe inventatori de restul umanității. Intuiesc că dincolo de raporturile profesionale la teoreme, teorii și postulate, eroii Pasiunilor realizează, în momentele cheie ale evoluției lor sociale și spirituale, osmoza dintre general și particular, dintre dominanta caracterologică și preocuparea strict profesională".

Roman liric (ca de altfel aproape toți scriitorii de extracție moldovenească și Constantin Chiriță este, în scrierile de pînă acum, un liric), **Pasiuni** este o carte care relevă o bună intuire a psihologiei feminine : Liana și Doina sînt, alături de Ion Mușat, personajele care reușesc să confere relief acestei scrieri poematice, suficientă, ea singură, să dea măsura talentului unui romantic sedus de cîntecul de sirenă al firilor excepționale.

LUCIAN ALEXIU

Umanism

(Urmare din pag. 1)

acest spirit vizionar. Pornind de la exprimarea epocii contemporane, a transformărilor revoluționare survenite, prin mijloace proprii, diferențiat în funcție de scriitor, literatura se va alătura tuturor celor care privesc spre viitor și-l pregătesc cu chibzuință și răspundere de acum. Astfel literatura, prin umanism și spirit vizionar, se constituie ca o inegalabilă forță a mersului înainte. Prin aceasta ea devine expresia năzuințelor superioare ale poporului, o literatură cu adevărat a umanismului.

Măreția unei lumi noi, ale cărei temelii se pun acum își găsește asemănarea în expresia artistică ce va oferi viitorimii imaginea lumii de astăzi. O lume la a cărei edificare contribuim plenar prin scrisul nostru.

Perfecționarea

(Urmare din pag. 1)

timp naturală și socială, intrînd în relații sociale (de producție, schimb, repartiție, politico-juridice, organizaționale, familiale, etice etc.), purtător al unor trebuințe atît naturale (biologice, fiziologice) cît și de ordin psihologic și social-istoric. Enunțînd rolul determinant al relațiilor sociale în raport cu individul, Marx nota în „Scrieri din tinerețe" : **„Individul este ființă socială ;** manifestarea lui de viață, chiar dacă nu apare **sub** forma directă a unei manifestări de viață colective, săvîrșită împreună cu alții, este o manifestare și afirmare a vieții **sociale"**.

Dar relația individ-societate nu este nemijlocită ; determinat structurată, societatea poate fi definită operațional ca un sistem de sub-structuri interdependente, multiplicînd și diversificînd — în procesul de socializare progresivă-textura relațională în care indivizii umani se înscrie. Justificat, se poate vorbi de o pluralitate de colectivități restrînse, a căror influență e resimțită nemijlocit și în care fiecare agent uman accede la seturi de status-uri și roluri ce-i caracterizează individualitatea.

Activitate de conștientizare și creație, procesul de perfecționare vizează tocmai acordarea cadrului structural la cerințele obiective ale dezvoltării sociale, reclamînd — ca o condiție sine qua non — studierea temeinică a realităților istorice din fiecare etapă. La nivelul acestor microcolective, eforturile de perfecționare vor „traduce" principiile generale în structuri „derivate" cu caracter operațional, imprimîndu-le caracteristici de funcționalitate, adecvare și eficiență, transferînd relațiilor și structurilor particulare specificitatea **in actu** a valorilor societății socialiste — remarca H. Ene.

Este însă incontestabilă observația că substanța vie a acestor relații o constituie **oamenii** ; în consecință, perfecționarea relațiilor sociale socialiste include primordial problema „omului nou", propunînd un prototip uman înțeles în mod concret — istoric, ca un model dinamic și perfectibil și un cod etic superior. Desigur, forjarea omului de tip nou nu este un proces autonom sau o activitate de campanie ; în noua comunitate umană programul emancipării totale a omului — avînd ca punct de plecare victoria revoluției socialiste — asigură fiecăruia și tuturora condiții de existență, producție și creație afirmării depline a ființei umane ca personalitate. Împlinindu-se conștient de sine și de perspectivele și modalitățile realizării sale într-o societate funciar favorabilă formării multilaterale, omul este și creație de sine ; ca existență activă și în dezvoltare, autoconstruindu-și personalitatea prin încorporarea valorilor sociale, înțelegînd și transformînd propriile condiții de existență, fiecare individ uman se poate împlini atît pe plan comunitar cît și subiectiv, eliberîndu-și potențele de exprimare socială.

În dialectica individual-social între comandamentele sociale și gradul lor de manifestare la nivelul conștiințelor individuale (concretizate în comportamentul nemijlocit) există și unele nesincronizări. Ar fi nerealist să considerăm că procesul educației comuniste este posibil în afara unei activități susținute, permanente, ignorînd conservatorismul laturii psihologic-comportamentale a omului-proces, persistența unor mentalități și practici sociale anacronice, a unor reziduuri și influențe ideologice externe ; programul de făurire a omului nou, comunist urmărește cu consecvență ca valorile și scopurile sistemului social global, cerințele etice generale să fie **conștientizate și concretizate** la nivel individual — ca mod de viață — și **generalizate** pe planul întregii societăți. Întemeierea raporturilor interumane pe normele eticii și echității se reflectă în practica actelor de conduită, în relațiile concrete, vii la diferite niveluri ale mecanismului social ; inevitabila diferențiere funcțională a modelelor culturale de socializare necesită însă permanenta lor „corectare", în conformitate cu **tipul de personalitate** angajat conștient în istorie pe care noua societate îl propune și îl revendică. Modelînd structurile sociale în adecvare cu acest model uman (el însuși perfectibil), socialismul a diversificat posibilitățile de realizare umană și valorizare a personalităților, definind OMUL ca factor determinant și scop al întregii dezvoltări sociale, edificînd o civilizație înfloritoare prezidată de un umanism eficient. Înrădăcinarea la scara sistemului societal în ansamblu a normelor eticii și echității și a codului existenței comuniste, statuarea principiilor relațiilor sociale socialiste și reflectarea lor cuprinzătoare în toate compartimentele vieții sociale prin „cucerirea" ameniei, vor conduce în perspectivă istorică spre acea „societate socializată" preconizată de Marx, înțelegîndu-se că **umanizarea relațiilor sociale,** armonizarea vieții individuale cu cea generică, socială devine posibilă numai în reciprocitate, realizîndu-se **în fapt** una prin cealaltă.

PANORAMIC

MEMENTO

Spunem din totdeauna : întîlnirile, discuțiile, schimburile de idei dintre cineclubiști și cineclubiști sînt foarte necesare, sînt foarte importante, sînt vitale pentru bunul mers al mișcării de cineamatori. Cu o condiție : ele să nu fie formale. Să nu însemne doar bifarea unei acțiuni cunoscută și recunoscută ca utilă, importantă, necesară. Căci pentru a-și dovedi utilitatea, asemenea întîlniri trebuie să fie adevărate. Pentru ca să aibă o finalitate, discuțiile trebuie să fie sincere. Ca să-și justifice numele, schimburile de idei trebuie să fie cu adevărat „de idei" și nu de vorbe. Pentru a se dovedi cu adevărat vitale, întîlnirile trebuie să stabilească contacte vii și reale cu problemele și ele vii, și ele reale ale cineamatorilor. Simpozionul din 2 martie a.c., organizat de „Cineclub '70" din Timișoara a demonstrat că asemenea întîlniri sînt cu putință. Se poate, deci, discuta despre tot ce atinge viața cineclubului, se poate discuta cu patimă sau luciditate, cu optimism sau cu îngrijorare, cu temeri sau cu speranțe, oricum cu sinceritate. Oricum cu adevăr. Mărturisesc că ascultînd comunicările acestui simpozion, m-a încercat nu o dată un sentiment de invidie, de sinceră invidie profesională : pentru limpezimea cu care-și susținea, de pildă, Ștefania Matcovschi ideile despre comentariul filmului de amatori ; pentru precizia cu care demonstra Gheorghe Sabău importanța filmului didactic ; pentru sinceritatea deplină cu care își confesa Diogene Bihoi gîndurile despre condiția actorului ; pentru logica desăvîrșită cu care dezvăluia Adriana Simlovici sensurile ideii de metaforă ; pentru foarte organizata demonstrație a importanței rolului „microgrupului în cineamatorism" susținută de Alexandru Vajda, pentru ... pentru ... pentru ... Sigur, nu toate comunicările s-au aflat la unul și același înalt nivel, dar pentru mine aceasta a fost proba adevărului lor. Cu aceeași sinceritate, cu același refuz al „contactului de formă" s-au discutat mai apoi comunicările. Fără false amabilități. Fără false politețuri. Fără convenționalisme. Cu seriozitate, cu simț critic, un simț critic impins uneori pînă la asprime, oricum deschis și liber, acea deschidere și libertate a sufletului și a minții atît de necesare unui schimb de idei ce se vrea, ce se dorește mai cu seamă, schimb fertil de experiență.

EVA SIRBU

„La solicitarea autoarei, menționăm că recenzia la lucrarea „Opera literară a lui George Călinescu" de Viorel Alecu, publicată în nr. 10 din 7 martie 1975 al revistei „ORIZONT", semnată Ramona Boca Bordei, a apărut sub un titlu care aparține Redacției".

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ.** Revine, în rîndurile primite de la Sandu Florea, preocuparea pentru statutul de oraș al orașului Timișoara : „Ca orice cetățean care își iubește orașul în care trăiește nu pot să nu admir arhitectura monumentală a clădirilor vechi și noi, frumusețea străzilor și a oamenilor, florile din Parcul Rozelor sau caiacele canotorilor de pe Bega. De aceea mă întreb de ce edilii orașului nu acordă suficientă atenție mobilierului urban : statui, fîntîni, pavaje sau zone verzi ? Un exemplu este statuia din Piața Libertății care, în urma schimbării liniilor de tramvai, a fost deteriorată". Bănuim că recondiționarea acelei statui va pune mai multe probleme decît evitarea (perfect posibilă) deteriorării ei".

● **„ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ** a muzeului, în colaborare cu ceilalți factori educaționali", este tema dezbaterii pe care Muzeul Banatului din Timișoara o va organiza în 22 martie a.c.

● **SUB EGIDA COMITETULUI** de cutură și educație socialistă Timiș și Uniunii Artiștilor Plastici — Filiala Timișoara, s-a deschis în 5 martie la Galeriile de artă de pe strada 30 Decembrie nr. 6 o expoziție dedicată „Zilei internaționale a femeii".

A. I. C.

GEORGE DRUMUR

CIMPIILE ȚĂRII

Cimpiile țării, dulcile noastre cimpii,
Cu fața pururi fragedă in scinteieri de rouă,
Reimprospătate de-anotimpuri, de recolte,
Au demnitatea miinilor, șopti ile lor vii.
Și-n clipa -mpovărării de-o strigare nouă
Binecuvintind semințele in dimineți involte.

Cimpiile țării, bunele noastre cimpii,
Cit ați mai crescut de frumos in slujirea pîinii,
Fericirii dind gustul unic al mierii aurii,
Dor de dor legind sub aură străbună,
Prin innoitoarele insemne-ale țărinii,
Destăinuindu-se curat sub stele și sub lună.

Cimpiile ță ii, darnicele noastre cimpii,
Investituri de datini, de doine ș-omenie,
Tezaur de-mpîini.i, de inimi, de balade ;
Aprindă-se in toate orele, carpatice făclii,
Să urcăm pe trepte comuniste de acum – și fie
Cintecul meu inscris temeinic spre-mplinirea altor
roade.

PEISAJ DE ȚARĂ

Virtejele născute din plăminii semințelor
Trag după ele sunetele lucrurilor, inaltele.
Briiele potecilor suflate printre arbori,
In fiecare seară devin tot altele.

Poate curgerile de lumină lasă urme,
Poate trecerile orelor ușor se clatină
Cind melcii mută țărna mai spre sud s-o macine, –
Toate-mi amintesc de-un ritual de datină.

Nici ploile intoarse fără glorii de pe dijme,
Foșnind prin lizierele piezișe spre-arături,
Nu calcă urmele subțiri, innegurate,
Ci-ntind deasupră-le marame sure de-albituri.

Doar porumbul de-alături și-ndreaptă umerii spre stele
Legindu-și cu mătase ne-ncepută știuleții la oblinc,
Ce-asemenea copiilor de lapte, sub sinul desvelit,
Cu gurile căscate, respiră-adinc, adinc.

ASEMENI SPICULUI

Asemeni spicului cu tulpina desprinsă
Din orele semințelor de toamnă – tot altele –
Imi ridic brațele ne-atinse de zăpezi și de ape
Să cuprind, cel dintii, boabele serii, inalte.

Să le simt pimul căldura coapselor arămite
De vremea cea nepresimțit de-aproape,
Plimbindu-și arșițele rareori imblinzite
De amurguri, – pe lingă glezne, pe sub pleoape.

Pină a nu porni ploile nomade,
Mă mai intorc să-mi aud pașii lunecoși
Sunind prin miriștele ne-odihnite indeajuns,
Cu fețele intoarse de pluguri către strămoși.

PURTĂM CITE-O FĂRIMĂ DE STRĂBUN

Fiecare dintre noi, fiecare,
Devine, uneori, cutie de rezonanță
A cite unui imn de baladă,
Desprins in ceasul molcom din izvoare,
Din statui, din obeliscuri, din vre-o stanță, –
Refren inspre obirșii să recadă

Flori

Fiecare dintre noi, fiecare,
Rămine fără cintec, uneori
Fără osinda clipei lui de dor.
Miinile rostesc lungi semne de-ntrebare,
Prieteniile devin fără sărbători,
Numai inima, singură, devine suliță de zbor.

Fiecare dnitre noi, fiecare,
Ascunde cite o lacrimă lină,
Lingă vatra devenită sieși o povară,
Oglindă pentru-amurguri și culoare,
Mușcind din sunetul cu umbră de sulfină,
Atita cit să-ncapă-n clipa mea de vară.

Fiecare dintre noi, fiecare,
Purtăm cite-o fărimă de străbun,
Adinc in trup și-n suflet inzidită :
Mugurul de bărbăție și candoare,
Flacăra de taină, semincerul bun,
Semn al descinderii noastre de elită.

CINTECUL DORULUI

Cintecul albastru al dorului,
Din bucium sunind
Peste dulcele gind
Al străbunilor mei duși peste grui,
Crește cuminte și crește frumos
Din frunzele verii, din limbă de os,
Plimbindu-și culorile prin meri nesătui.

Stelele ță ii, cit de aproape mi s,
Cit de aproape.
Dintre toate, doar una aleasă incape
In imnul de slavă pe glasuri trimis,
Ca dar pentru ctitorii patriei noi,
Ctitori cu mina de aur in nimb de eroi,
Miinile lor ferestrele cerului larg ne-au deschis.

Și anii de miine pulsează-n prezent
Coloane de soare, –
Și fructele gliei, in mărimi legendare.
Pe frunte-ne ceru-și prelinge fo natu-i lent.
Emblemele dragostei scrise ne fie
In acest prezent comunist, stea pururea vie,
Innobilează-ne faptele, moment de moment.

LIVEZILE MELE DE TAINĂ

Livezile mele de taină, livezile,
De prin martie și-adună sevele maicii bune, –
Unica lor maică de somn și de naștere, –
Vino, fiule, cu pașii șoptiți, – vino și vezi-le,
Să înțelegi miracolele țărinii străbune
La vremea mugurilor, lingă suro i maștere.

Suflarea inceată a pămintului s-auzi cum curge.
Din stepele singurătății cum ș-arată fețele
Făpturi lungind priviri uimite in spre lume,
Către bolți de curcubeie de pe obcini murge,
Inspre legănări de păsări, repezi dungi, – istețele,
Așteptind infofolite-n puf gălbui, un nume.

Un nume pentru fiecare, să se recunoască,
Rămină ploile-n văzduhuri, să aștepte
Apropierea echinoxului sătul, arzind
De plinul stelelor, ca-ntr-o baladă păstorească.
Și cind vor trece orele rodirii, peste praguri, drepte,
Vei prinde tilcu-acestor taine-n inimă, curind.

ALEXANDRU JEBELEANU

SEMENICUL

Privirea-ți doar mă-mbie spre-albastrul
Semenic !
Peregrinar revăd coloane și poteci
Și lacul răsfringind in nestemate reci
Un vultur ce pogoră de dincolo de mit

Ai fi sălbăticiune ori fluture spoit
Cu sclipet din piraie, din mușchi și
din ciuperci.
Da, sprintenă te vreau, prin inimă
să-mi treci
Cu toată prospețimea, spre-un paradis
oprit.

Ce-aș regăsi pe creste silind ca un
Sisif ?
Mirojul prea cernit ca penele de corb ?
Iubirea cind, pe brume, mi-o-mpart
definitiv.

Mai dă-mi cu mina mică, astrinsă in
căuș,
Putere din vecia muntelui să sorb,
Despovărind, prin rariști, al virstelor
urcuș !

MAI PRESUS DE BUCURIE

Tot mă mai chemi, iubito, ireversibili
curg
Atiția ani pe Bega – nu-ți pasă ? –
către neant...
E timpul să m-oprească la raft
bătrinul Kant
Ori să-mi cultiv cu Pan grădina lingă
plug.

Mai cred in nemurire. Adonian mai
urc.
Să nu-mi rinjească-n preajmă petale
de acant !

String șesuri cu otavă, decor
reconfortant,
Pe vag itinerar, vedenii mă conduc.

Imi desfășor in spații superba-
-nchipuire,
Cat timpului un rost, spre soare
gravitind,
Mă chemi spre primăveri cum n-am
descris nicicind.

Himeric, poate-ajung, sonorizind
nuanțe.
Și-n vasta, primenita, incerta ocolire
Iți mai dedic, iubito, pe sălcii, două
stanțe.

SEGMENT DE IARNĂ

Pe scoarța iernii veghea mi-o insemn.
Ce iarnă grea ! Și cită remușcare !
Troiene cad : vocalele de sare.
Și spre ivoriul tău tot eu mă-ndemn.

Pătrunde iarna-n trup netemătoare.
E cimpul alb, hamletic și solemn.
Invers auzi cirezile de ren
Cum fug prin anii tăi ca prin ninsoare.

Pe vastul monocrom fumegă visul,
Celești salcimi crepusculară ninsul,
Trec zei valahi, lucind a mărgărint.

Sub vasta lui perucă de argint,
Cimpul spectral, hamletic, somnoros,
Visează pepeni galbeni și zemoși.

PROBOTA

Bat tunete tiradic pe păduri,
Bat clopotele, bat la mănăstire
De parcă-nfruntă Rareș o oștire
Și tunuri trag cu persistente guri.

Cerul zvicnește rupt de izbituri.
Nici in mormint nu-și află izbăvire,
Se zvircolește-n pașnica zidire,
Petru scăpat de trădători și furi.

Prin bolțile cu slăvi impărătești,
Cu mituri și precizii de compas,
Iubirea lui de țară ne-a rămas !

Furtună, varsă-ți furia și treci !
Căci voievodul doarme somn de veci,
Pămintul de sub trupu-i nu-l clintești !

CREION

Vibrația unor sentimente

Teatrul Tv. poate fi un descoperitor de noi autori, dar și de noi formule scenice. „Fata care a mutat Paringul", un scenariu frust, contemporan, inspirat din existența unui șantier în munți, demonstrează că, uneori, și un singur cuplu de actori poate face să iradieze o idee dramatică generoasă. Textul lui I. D. Șerban vrea să fie elogiul îndrăznelii feminine, mîndria femeii conducătoare, pusă, în efortul diurn, să acționeze bărbătește. Ștefania este tipul fetei gata să-și afle în activitatea dinamică a unui șantier, dar și în izolarea lui, unicele puncte luminoase și remedii pentru existență. În temperamentul ei tenace, orgolios, antisentimental, nu încap fisuri care țin de fireștile afecțiuni ale vîrstei. Indiferența și glacialitatea fac o casă bună cu aerul ei băiețos și ironic. Pentru a iubi e nevoie de o mare stimă în celălalt. E nevoie de încredere în calitățile celuilalt. Și cine ar putea fi celălalt într-un șantier izolat din munți ? Un inginer dr., cercetător, trimis la edificarea hidrocentralei, pînă atunci un om de birou, un om de planșetă și teoretizări, George Dinulescu ? Intrusul, care nu vrea să primească o muncă administrativă, dovedește că poate deveni un om al acțiunii. În numele acțiunii, Ștefania îl va putea iubi, în numele ei, ea lasă cale liberă unei afecțiuni, ea va renunța la șantierul vechi și va lua, în final, calea spre o nouă vatră montană, pe care ea și George o vor deschide, primii, și o vor popula.

Irina Petrescu și Virgil Ogășanu au format un cuplu scenic fermecător și nuanțat. Actrița a știut să fie orgolioasă, tenace, demnă, dar și camaradă și iubită tranșantă, avîndu-l în față, partener„ pe mereu subtilul Virgil Ogășanu, sobru și ironic, savant și inocent, tare și slab, navigînd, alături de șefa lui, pe apele povestirii dramatice. În jurul lor, personaje care aduc culoare, vioiciune, pitoresc sau, pur și simplu, care însuflețesc cadrul prin apariții plăcute, creionînd oameni ai șantierului, așa ca actorii Ion Marinescu, Petre Gheorghiu, Constantin Diplan, George Mihăiță, Cornel Coman, Aimée Iacobescu, Mariella Petrescu ș.a.

Regia lui Nae Cosmescu a condus cu inteligență această poveste simplă, cu oameni simpli, spre un crescendo dramatic, nu atît datorat scenei incidentului ruperii malului, cît datorat creșterii sentimentului iubirii, afecțiunea nouă, ivită neașteptat, bine gradată și potențată, care vine și tulbură existența fetei singure. De altfel, transfigurarea întregii piese se polarizează în jurul acestui sentiment-idee, a recuperării din singurătate și izolare prin iubire. A întregirii personalității umane prin iubire. Iubirea poate deveni regeneratoare pentru erol, făcînd din ființa sobră, cu aerul ei de indiferență rece, o fată inimoasă, o femeie înfloritoare și tandră care poate găsi, în final, nu numai rațiunea activității, în împlinirea sa umană, ci și rațiunea dragostei. În acest sens, Nae Cosmescu s-a slujit de cuplul amintit, înțelegînd farmecul acestui sentiment care colorează întreaga viață secretă și afectivă a eroilor, conferindu-le o noblețe încă necunoscută pînă atunci. În aerul „de șantier" (adus și de scenele filmate în exterior) în costumele „de șantier", nu atît de curate încît să nu se vadă că sînt purtate (ca în alte dăți) cu un sonor adecvat, plus cîteva accente muzicale evocatoare, scenariul dramatic al lui I. D. Șerban, de marți seara, dacă nu a fost o piesă de vîrf, a fost în schimb o poveste autentică de viață, o poveste simplă, în care oameni simpli încălzese scena cu vibrația actelor și sentimentelor lor.

ION ARIEȘANU

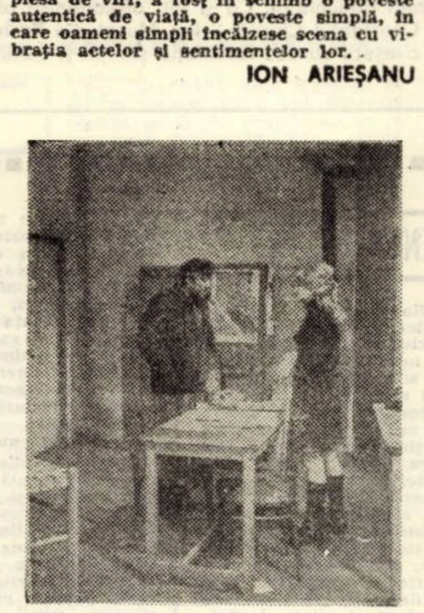

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 16 martie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Film serial : Frumoasa din pădurea adormită. 10,00 Viața satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Campionatele mondiale de patinaj artistic. Selecțiuni din demonstrațiile laureaților. 17,00 Baladă pentru acest pămînt. 17,15 Cel mai bun continuă. 18,15 Un nou film serial Norii negri. Producție a studiourilor poloneze. 19,05 Reporter '75. 19,25 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Intîlnire pe scena Operei Române. 20,20 Film artistic. Intre [illegible] Alamein și Tobruk. 21,30 Festivaluri internaționale — San Remo 1975. Selecțiuni din gala finală. 22,00 Duminica sportivă.

LUNI, 17 martie

16,00 Telex. 16,05 Avanpremiera săptămînii. 16,15 Pentru-al țării viitor. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,25 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. „S-a făcut dreptate". 20,30 Vino iară primăvară. 20,45 Roman foileton. Jane Eyre. Episodul III. 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 18 martie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicționar. Film artistic. Sanjuro. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Limba arabă. 17,15 Legile țării, legile noastre. 17.30 Muzica. 17,50 Algoritm Tv. 18,20 Cum vorbim. 18,35 Tinerii și muzica lor... la Iași. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Cintece oltenești cu Ionela Prodan. 20,50 Seară de teatru. Speranța nu moare în zori — de Romulus Guga. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 19 martie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Roman foileton. Jane Eyre. 11,50 Sugestii coregrafice. 12,05 Telex. 14,30 Fotbal. Turcia — România. 16,15 Curs de limbă germană. 16,45 Curs de limbă franceză. 17,20 Din lumea plantelor și animalelor. 17,50 Forum. 18,20 Dacă... 18,50 Familia. 19,20 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,10 Telecinemateca. Ciclul Dosarele ecranului. Quiemada. 22,10 24 de ore.

JOI, 20 martie

15,00 Teleșcoală. 16,00 Volei feminin. Rapid București — Penicilina Iași (turneul final al campionatului național. 17,30 Telex. 17,35 La volan. 18,20 Dragu mi-i la veselie. 18,40 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,20 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reportaj T. 20,30 Film artistic. Leoaica (partea a II-a). 21,15 „Goool !". 21,30 Mai aveți o întrebare ? Medicamentul — uz și abuz. 22,10 24 de ore.

VINERI, 21 martie

14,30 Teleșcoală. 15,30 Volei feminin. Dinamo — Rapid. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 România viitorului. 20,40 Film artistic. Tinerețe visătoare. 21,40 Concert de seară. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 22 martie

10,00 Năzdrăvanul Dennis. 10,25 Cîntece și jocuri populare. 10,40 Tribuna Tv. 11,05 Telecinemateca. 13,05 Călătorie în lumea operei franceze. 13,30 Bucureștiul necunoscut. 13,45 Terama. 14,15 De-a colindat aceste locuri cineva. 14,35 Expediție de vînătoare. 15,00 Vîrstele peliculei. 15,55 Telex. 16,00 Rugbi. Țara Galilor — Irlanda. 17,20 Caleidoscop cultural-artistic 17,40 Teleglob. 18,00 Club T. 18,45 Ciclul : Cintare omului. 19,05 Lumea copiilor. 19,25 1001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20.50 Film serial. Kojack. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Intîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

Radu Felix

REPARTIZAREA *)

Repartizarea se făcuse anul acela independent, in fiecare instituție de invățămint superior, in limita locurilor existente. La Politehnică, locurile erau aproape știute, numai că, pină la primirea actului, Teglaș nu putea să stea locului. Intră printre primii la comisie, avea incredere, dar nu se putea abține. Bineințeles, nu voia să arate colegilor că este emoționat. Fusese așa intotdeauna la examene, deși stăpin pe materie. Acum s-ar fi vrut sobru, liniștit. Au fost invitați mai intii in amfiteatru, pentru a asculta o alocuțiune a președintelui comisiei. Acesta i-a felicitat cu prilejul absolvirii cursurilor, a „depășirii ștachetei" examenului de stat și a transmis din partea decanatului și a comitetului de partid succes deplin noii promoții de ingineri care lua drumul șantierelor și fabricilor țării. S-a aplaudat furtunos, s-a cintat „gaudeamus igitur"... Atmosfera sărbătorească spori emoțiile lui Teglaș.

— Așa o fi peste tot ? intrebă el pe un coleg.

— Sigur, e doar o zi mare pentru toți !

— Da, e doar o zi mare, Bițule, și incă ce zi ! Unde-o fi directorul acela care mi-a prezis că nu intru la facultate ? Să-i spun... uite Predescu, uite, colega... am ajuns inginer. Vrei sau nu, sintem colegi ! Cum e insă cu previziunea dumisale ? Mai știi ? !

Dar Bianca, unde-o fi ! A plecat ieri la Constanța, fără să-și ia rămas bun. Mă rog, treaba ei. Atita lucru ar fi putut, totuși... Rămas bun ! Ce formulă banală ? ! Nu i-a spus ce post a luat la Constanța, după ce l-a refuzat pe cel de medic dintr-o comună de lingă Arad. Și a plecat. Drum bun, Bianca... Și uită că Teglaș avea de gind să dea numele tău unei invenții pe care o visa de mult. Uită, Bianca...

Primii clasați, intre care și Teglaș, trecură in față. Președintele comisiei anunța...

— Arvunescu Antim, media 9,98... repartizat la Uzina de Automobile din Pitești. Contestă cineva ? !

— Felicitările mele sincere, Antim. Sper să nu ne uităm cu totul. Ne mai vedem ? !

— Fără îndoială, Teglaș. Ne vom revedea...

Colegii aplaudau, alții își dădeau coate. O fată, in stinga, ii srtigă in glumă... „Ia-mă și pe mine, Antim, așa post mai da !" Antim ii zimbi, pricepu gluma.

— Radu Teglaș, media 9,80... repartizat la Uzina de strunguri Arad. Contestă cineva ? ! Poftiți, tovarășe inginer...

Teglaș roși, era primul om care-i spunea „tovarășe inginer". Așadar, este posibil. Auzi, Predescule, auzi Bianca... ? !

— Mareș Ion — media 9,70 Uzina Mecanică Muscel... la fabricarea autoturismelor de teren ARO... Contestă cineva ?

In hol il aștepta Dana. Venise special pentru el, să-l felicite. Mai purta incă doliu. Era ușor tristă dar nu ținea la asta.

— Voi cind aveți repartizările ? !

— Peste două zile, Teglaș. Cred că va fi un spectacol, o frumusețe !

— Cum așa ? ! La noi este foarte rezonabilă chestiunea !

— Păi dacă aveți fete puține, posturi in orașe mari, oricum ! Nu ? ! La noi toate se descoperă bolnave, trec la dispoziția Ministerului și pe urmă parcă le văd plasate la cine știe unde !

— Nu se poate !

— Ba se poate. Știu eu pe cineva care face declarații oficiale că moare dacă nu-l trimite profesor in satul lui. Și știi de ce ? Pentru că are deja post in București. Se duce in sat, ia negație și-și vede de treabă. Și ca el sint atiția !

— Ai spus cuiva ? !

— Nu mă amestec. Eu imi văd de treabă, am copilul de crescut, ce-mi pasă de porcăria altora. Hai, Teglaș, nu te pregăti să-mi dai lecții acuma... Imi pare rău pentru tine. Dă-mi voie să te sărut. Știu că și Manole s-ar fi bucurat. Cind trec prin Arad, pot să te văd, nu-i așa ? !

— Sigur, Dana, te aștept... La revedere...

A plecat Dana. Se gindise totuși să vină aici, unde cu un an in urmă il felicitaseră pe Manole, soțul ei. Cu un an in urmă... Manole... Era cald, aglomerație. Teglaș se sufoca. Amintirile il invadau obsesiv, il obsedau. O mașină ii măcina nervii cu un huruit continuu, enervant. O mașină lingă care stătuse ani in șir, ziua și noaptea, lingă care socotise și cintărise soluțiile unor prea complicate, atunci, probleme. Un detașament militar iși zornăia, aproape in cadență, tocurile metalice, cintind la intervale un cintec ostășesc vioi...

Teglaș iși aminti și de lunile de serviciu militar, cintase și el așa, mai cu inimă parcă, deși pușca mitralieră ii indoia umărul. Fusese frumos, invățase multe lucruri. Nu-și pierduse vremea in zadar. Dar acum il durea capul, ordinul de repartiție nu-l mai emoționa. I-ar fi plăcut să scrie, ori să telefoneze cuiva, „acasă", să-i spună cuiva, dar nu avea pe nimeni. Plecă la cămin, trebuia să se odihnească. Seara se intilni cu Biță, de la care află cum s-au terminat repartizările.

— Unde zbori, Bițule ?

— In Oltenia, nu mă despart eu de-ai mei ! Mai stau două-trei zile și gata, roiu... La revedere București, la revedere... cintă fals Biță, imbrățișindu-și colegul.

— Iți pare rău !

— Pentru ce ? Pentru București ! Vorba românului... venii, văzui, și plecai... Gata ! De ce să-mi pară rău, mă ? ! De ce venii ? Să-nvăț, nu ? ! Și dacă-mi luai diploma, gata, la locul meu, nu să tai frunză ciinilor, terchea berchea prin capitală.

— In Oltenia, unde anume ?

— Slatina. Aproape de casă, doi pași. De-acu nu mai plinge muica după ăl mic ! !...

— Hai și nu te mai olteni atita, il certă Teglaș. Doar știi să vorbești cum trebuie.

— Știu. Dar mă intorc la ai mei și nu vreau să-i fac de ris.

— Vei avea prilejul in alt fel. La Slatina nu-i de glumit, Bițule. Nicăieri nu-i de glumit.

— Adevărat. Sintem oameni in toată firea, Teglaș. Parcă ieri veneam la facultate. Cu ăl bătrin, mă, veneam, săracu'. N-a avut parte să mă vadă inginer. Și ce de mai bani mi-a dat ! Da, parcă ieri veneam. Toți străini, puștani, abia ieșiți din liceu, cu tuleie la nas.

— Dar am crescut, Bițule.

— Am crescut, ne-am maturizat. Aproape toți. Dar Sorela ne-a făcut figura ? Uite-așa, grațioasa noastră colegă, Sorela Petrescu. A refuzat repartiția in provincie.

— Ce ? !

— Așa cum auzi ! La media ei, șapte și ceva, in orice caz sub șapte și cincizeci, avea pretenția să rămină in București. A plins, a gesticulat, a fost obraznică, isterică, mă, nu alta ! In București, auzi ! Și pe la seminar, vint ! Mai mult lipsă decit prezentă. La examene, la fel. Numai luxul era de ea ! Mă rog... inele, mărgele, cisme de la shop, țigări fine, perucă, blugi și cite altele, foarte bine ! Cum le plătea insă ! Mama bolnavă și fără servici pentru care pretindea că vrea să rămină in București ? Cum dracu !

— Și i-au dat ? !

— I-au dat... era să zic eu una acum ! Ce să-i dea ?

La UNIO Satu Mare... Post foarte bun pentru un om responsabil de menirea lui, nu și pentru Sorela.

— Foarte bine !

— Nu foarte bine, Teglaș. Pentru că a refuzat. N-a semnat, n-a luat dispoziția de repartizare. A ignorat comisia, mă, profesori universitari, doctori in științe... Ea, domnișoara Sorela ! Ea care s-a făcut de ris cind a văzut prima dată o raboteză, mai știi, a strigat muncitorilor să oprească mașina, credea că sare păpușa mobilă din ghidaje, nu bănuia că are cursa ei bine stabilită, că muncitorul știe el ce face. A fost un ris !

— Și ce are de gind acum ? !

— Se lăuda că are pile la minister, rămine la un Institut de proiectări, nu se ducea ea in... provincie.

— Lasă că pină la urmă se duce. N-are nici o pilă la minister. Face pe grozava.

— Și dacă nu se duce ?

— Cu atit mai rău. Peste un an o zboară din Institut, după ce se conving cu cine au de-a face.

— Dar procedura, asta mă intristează, Teglaș !

Da, procedura il intrista pe Biță. Dar procedura nu era a comisiei, nu era a ministerului. Era a Sorelei, a unei singure individe, care miza cine știe pe ce himeră, Teglaș știa asta prea bine. Vina era insă a lor, a grupei care o tolerase ani in șir cu grațiile și fasoanele ei, in loc s-o scuture ca pe o creangă, să-i cadă podoabele și minciunile. Altfel ar fi fost acum Sorela dacă ei ar fi fost mai puțin indulgenți, mai puțin drăguți cu ea. Așa, fata a crescut in grațiile lor și poftim răsplata.

— Bițule, ce faci miine ?

— Am o intilnire după amiază.

— Serios ! Cu Anna-Maria sau cu altcineva ?

— Nu, nu-i vorba de o fată, Teglaș. Un prieten m-a rugat să ieșim impreună. Unul, Paul Brumaru, n-ai de unde să-l știi, de la Universitate. Poate să-l cunoască Dana, doamna aceea care... E un tip sentimental. Nu-ș cum naiba am parte tot de alde ăștia cu inima proastă. Medic, mă, medic trebuia să mă fac, să le repar inimile ăstora mai blinzi !

* Fragment de roman.

Dumitru Aug. Doman

CU PRIMUL TREN

Era o pereche minunată, ar fi spus-o oricine ar fi văzut perechea din fața mea din compartiment, el, cu plete blonde, bine aranjate, buclate și aurii, ca ale unui prinț dintr-un film de copii, imberb, ea, cu un păr lins, șaten spre brun, formind o cărare pe mijlocul capului și intins alene pe umeri. Vorbeau rar și in șoaptă și-și aruncau adesea ochii pe fereastră, pe versantul muntelui ce se ridica abrupt in dreapta, cu mulți arbuști, cu plase de sirmă, cu viaducte, in fine, cu tot ce poate arăta că omul e bun gospodar. Tunelurile apăreau des și erau scurte. Mă gindeam că de-aș fi regizor și printre actorii teatrului la care aș lucra s-ar afla și această pereche, aș distribui-o in rolul principal, in majoritatea pieselor, n-aș crede că ar fi una mai potrivită.

Pe coridor e pustiu in această simbătă seara, prima simbătă a lunii februarie, un februarie sec, fără zăpadă dar cu un ger uscat. Mă gindesc dacă o să-l găsesc pe Cernea acasă, sper să-l găsesc, unde-ar putea pleca pe o vreme ca asta și mai ales că l-am anunțat telefonic că o să vin intr-o simbătă seara să discutăm transferul meu pe șantierul pe care-l conduce. Mi-a promis că are un post liber de brigadier. M-am tot gindit pină acum : să plec, să nu plec, dar pină la urmă o să mă duc. Despărțirea de Irina e inevitabilă, cu toate insistențele ei să revin asupra hotăririi luate. La prima haltă, urmează să cobor și de acolo să călătoresc cu un tren de lemne pină la șantierul pe care-l conduce Cernea, fostul coleg de școală primară.

După ce-a alergat cu o viteză uluitoare mai mult de o jumătate de oră de la ultima stație, trenul incepe să-și micșoreze viteza iar conductorul strigă in gura mare numele haltei.

Toamna

Cobor și mă interesez cind pleacă trenul de lemne spre șantier. Aflu că peste două ore și mă-ndrept spre micul restaurant din haltă. Incepe să se intunece, in restaurant e cald și miroase a țuică fiartă și ciorbă afumată. Mă așez la o masă intr-un colț, de unde să am vedere spre ieșire, să văd cind apare trenul, și cer o cafea. La o masă, in fața mea, lingă ușă, stă un tăietor de lemne și bea țuică fiartă. Alți clienți nu mai sint la această oră de simbătă seara in restaurant. Tăietorul de lemne, scurt și-ndesat, mă duce cu gindul la tatăl Irinei, cu care seamănă foarte mult, o fire meditativă de care ai impresia că rolul lui e de a hotări soarta lumii intregi. Seamănă foarte mult tăietorul de lemne cu Grigore Ciucă, tatăl Irinei...

Era in amurg de vară, cind, imbrăcat ca de sărbătoare, treceam pe drumul ce șerpuia printre viile verzi și salcimii infloriți, spre culmea dealului, Baba Dina, pe care se afla casa lui Ciucă, solitară in tot dealul, ca o insulă pustie in mijlocul oceanului. Era o casă arătoasă, pusă pe un beci de care se vorbea in sat că e plin de butoaie cu vin vechi de zeci de ani, cu o prispă inaltă, incadrată de iederă și acoperită cu țiglă verde. Era pusă in pantă, sub o pădure tinără de salcimi, tinără pentru că salcimii fuseseră tăiați și inlocuiți cu alții mai tineri, era zic, pusă in pantă și te mirai cum nu se dărima, dar nu se dărima, avea un zid masiv de piatră. Cu mulți ani in urmă, aici iși avusese sălaș un intreg clan, Ilie Ciucă cu cei trei fii și soțiile, clan care stăpinea mai mult de jumătate din viile din Baba Dina, vii care acum sint ale intregului sat. Din cei trei fii au rămas in Baba Dina doar Grigore, cel mai mic, singurul care s-a inscris și in cooperativă.

Aveam puncte comune cu Grigore Ciucă, se vorbea numai bine despre mine, se știa că mă pregătesc și că-mi trec cu succes examenul la liceu, la fără frecvență. Și eram mindru că știe și tatăl Irinei, presupuneam că știe de vreme ce era prieten cu Giurescu, profesorul de matematică, la care mă pregăteam seara și care urca de multe ori dealul să discute cu bătrinul despre altoiuri. Aveam, deci, toate motivele să cred că voi fi bine primit de Grigore Ciucă ba, chiar, imi inchipuiam eu, va fi mindru că mă duc să-i cer mina Irinei. Dar n-a fost așa, m-a primit firesc, m-a invitat să stau. Am stat, dar ochii imi fugeau prin cameră, camera lui Grigore Ciucă, care fusese pină atunci o enigmă pentru mine și pe care mi-o inchipuisem in atitea feluri, numai așa cum e nu mi-o inchipuisem. Mobilier vechi, scaune cu spătarul inalt, ca niște tronuri, cu șezutul gros și lat, o masă dintr-o scindură masivă de fag, bine lustruită, așezată pe patru picioare la fel de masive. O bibliotecă nu prea mare, avea maximum o sută de volume și multe caiete de toate mărimile, unele ingălbenite de vreme.

A strigat-o pe Irina și-a trimis-o in beci după vin. Apoi, plin de ințeles, i-a spus sec : „Poate mai ai treabă, poți să te duci să mai croșetezi la fața aia de masă". Dar eram sigur că Irina ascultă in camera vecină. N-am apucat să spun tot ce vreau, eram foarte stingaci, tot ce plănuisem și-mi repetasem atit pe drum uitasem, nu mai știam nimic și mai sint și timid din fire. M-a intrerupt făcindu-mi un semn scurt cu mina : „Știu, știu că-ți place Irina, am auzit și eu cite ceva, a-ncercat și ea să-mi spună ceva o dată, am ințeles că și ea te-ndrăgește. Mă amăgeam cu gindul că n-o să vii totuși, dar... inevitabilul s-a produs. Trebuie să-ți spun tot ce m-am pregătit să-ți spun. Trăiești și tu in sat și dacă trăiești in sat auzi și tu vorbindu-se de Ioana fosta mea soție, că a fost tirfă. Cred că nu e nimeni care să mă condamne că am lăsat-o. Ei bine, intr-o duminică de toamnă, incă nu se culeseseră viile, cind știa că tăiem vreo șapte-opt oi, in fiecare toamnă tăiam oi, cind anunțasem satul și ne-așteptam să vină mai mult de jumătate din sat după carne, ea ne-a convins să meargă să păzească la vie. Mi s-au făcut presimțiri, am lăsat-o și după ce-am aranjat carnea in cirlige in beci, l-am lăsat pe loța să vindă, i-am luat pe cei doi frați, și-am plecat spre hotarul din vale al viei unde aveam coliba. In fața colibei era Ioana cu taică-tău. Ne-am strecurat prin spatele colibei, ne-am apropiat și-am apărut calmi și dirji in fața lor. Au rămas inmărmuriți. Ioana a luat-o la fugă, spre casă, pe taică-tău l-am prins și, inainte de a-și reveni, l-am bătut in voie toți trei, l-am bătut pină și-a pierdut cunoștința, l-am călcat pe cap și pe burtă, era plin de pămint amestecat cu singe, l-am luat apoi, l-am cărat pină in marginea prăpastiei, unde e via lui Sabin al Stancăi, și l-am aruncat. A zăcut vreo trei săptămini mai mult inconștient și-a murit. Nu ne-a intrebat nimeni nimic, nu și-a bătut nimeni capul cu el și mă mir. Asta e, maică-ta cred că e singura care știe, eu de atunci nu pot da ochii cu ea. Eu vreau un ginere care să mă respecte și chiar să mă iubească or tu nu poți iubi și respecta pe ucigașul tatălui tău".

N-am zis nimic, nici nu puteam, cred că in acel moment nu aveam nici-un sentiment pentru Grigore Ciucă, nu-l știam, nu-l uram, mă aflam in fața unei legende crude și adevărate, mă ridicasem și mă uitam la Ciucă aiurit. A strigat-o pe Irina, a apărut repede, avea o privire năucă, auzise, tot, și i-a spus să mă conducă. La poartă, după un schimb de priviri, am intrebat-o, agitat : „Fugim ?" M-a aprobat inclinind capul tăcută și gravă, niciodată nu voi uita chipul ei din acea seară, luminat de-o lună ce-abia ieșise intre doi salcimi. „Hai, pe-aici, o luăm spre Crăngești, am o mătușă la oraș, stăm citeva zile și pe urmă vedem noi"...

Intre timp micul restaurant se umpluse de tăietori de lemne.

— Intirzie trenul nostru o jumătate de oră, aud pe unul, mai stăm la căldură, la o țuică fiartă.

— Auzii și eu, trece mai intii personalul ăla in sus, pe urmă pleacă al nostru, de lemne.

Mai cer o cafea dar după ce-o beau pe jumătate, aud o locomotivă șuierind. Imaginea-mi pendulează intre burta umflată a lui Cernea și chipul grav din acea seară de vară al Irinei. Cred că n-o să-l văd pe Cernea astă-seară, alerg să-mi cumpăr bilet, nu pot uita gravitatea acelui chip luminat de-o lună al dracului de frumoasă, o să plec cu primul tren la Irina.

MUZICĂ

REVELAȚIE DE TREI ORI

MIRCEA POPA înseamnă pentru Timișoara un nume de rezonanță, un reper, inimosul care a pus umărul atunci cînd s-au fasonat ambele nuclee artistice ale Banatului, filarmonica și opera. Sub bagheta sa măiastră s-au zămislit aici acele admirabile punți de comunicare ale muzicii cu publicul, condiționînd profilul și nivelul de azi al acestora. O activitate care a stopat însă — datorită dimensiunii la care a fost înțeleasă — o certă vocație de compozitor, verificată de cele două premii Enescu obținute. L-am reîntîlnit pe compozitor în ultimul simfonic al filarmonicii, prin a sa **MICĂ RAPSODIE** model de economie a mijloacelor, de inspirată alegere a temelor, de racolare la o „tehnică de gen" competitivă, în acest sens, cu celelalte omonime. **N. Boboc** ne-a oferit în același concert **SIMFONIA A VI-A DE BRUCKNER.** Iată-ne pășind tot mai adînc pe teritoriul unic, izvodit de acest solitar de geniu, care-și cristalizează cu un vehement efort căutările-i înnoitoare. Familiarizați cu homericul elaborărilor sale tematice, ne-am lăsat captivați de limpezimea formei de sonată, pe care a emancipat-o dirijorul în **Adagio**, cît și de izbucnirile violente, cu accente sclipitoare ale **Scherzo-ului.** Orchestra a sunat compact, preluînd de la dirijor o anumită sinceritate în expresie, calorii romantice, în sensul bun al cuvîntului.

Revelația serii a furnizat-o violonistul **V. TRETIAKOV**, cunoștință mai veche — de la ultimul Festival „Timișoara muzicală" cînd ne-a epatat literalmente prin impresionanta zestre artistică de care dispunea. Versiunea sa discografică a **CONCERTULUI DE CEAIKOVSKI** a venit să confirme talentul de excepție al acestui viitor David Oistrah. Revenirea la Timișoara a fost cutezătoare, prin opțiunea pentru un concert rarisim cîntat. **Nr. 2 DE PROKOFIEV.** Cromatizarea limbajului, valul de disonanțe, fantezia ritmică a acestuia n-au fost stavile, ci inedite posibilități de a dimensiona noi universuri sonore, iradiind frumusețe nebănuite. V. Tretiakov a făcut-o cu magistrală eleganță, de la înălțimea unei personalități complexe, filtrînd superlative de virtuozitate, ton, frazare, într-un torent unic menit a fermeca prin tot ceea ce încumbă mai plenar Muzica.

DORU MURGU

TEATRU

DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI TÎNĂR CRONICAR PROVINCIAL

Dintre toate discuțiile posibile am ales-o pe aceasta. De obicei, **spațiul scenic** intră în momentul în care piesa devine spectacol. Dar, zic eu, contactul cu teatrul lui D. R. Popescu nu se poate face în **obișnuit.** Reunite în volum*, patru dintre piesele sale, ne trimit dincolo de coincidență, punîndu-ne în fața faptului împlinit — obligație să considerî locul desfășurării, spațiu fix, închis, izolat, ca pe un dat, programatic astfel și nu altfel. **Izolat** nu înseamnă numai „o casă la marginea unei păduri", ca în „Baladă pentru nouă cerbi" (piesă într-un act), sau „interiorul unui conac vechi" și el în mijlocul unei păduri ca în „Pădure cu pupeze" sau „interiorul unui castel ... cum el este **înconjurat de un zid secular,** pare o cetate" ca în „Piticul din grădina de vară", ci și „o încăpere cu mai multe uși" din „Pisica în noaptea anului nou", fiindcă sînt toate locuri în care se vine, dar de unde nu se poate pleca. Acesta este personajul prim, personajul spațiu-scenic al pieselor lui D. R. Popescu. Un moment în mijlocul unei lumi, lume ghicită sau știută tumultoasă în afară, lume în esență ignorată (chiar dacă formal ea pătrunde), pentru că, inexorabil, drumul întîmplărilor își urmează cursul. Personajele, da, ele pot păstra, în însăși structura lor, amintiri din lume, ele pot aduce informații despre lume, ele pot fi exponente ale schimbărilor ce se așteaptă. **Platon** spune „întotdeauna trecutul e schimbător, numai **viitorul e fix".** **Maria** moare cu gîndul la ziua ei de poimîine **(„Voi o să trăiți și n-o să fiți fericiți"** — vol. adică cei care o trimit în moarte). **Mirele** spune „cînd **o să plecăm** deseară de-aici, o să-i dau foc" — **castelului** (sublinierile ne aparțin). **Femeia :** „te aștept în pădure, **dincolo",** iată delimitarea stabilită și în replică. Dar evenimentele se consumă în izolarea — personaj. Nu există **schimbări de decor. Totul vine din trecut, de aceea nu există schimbări de decor.** Și totul se duce undeva în trecut, fiindcă D. R. Popescu scrie despre istoria închisă, despre fapte cu punți tăiate, spre viitor. **Personajul cu ceas** înseamnă deci povestea unui timp închis dar și iminența viitorului. Dacă vreți, piesele lui D. R. Popescu sînt istoria posibilă dinaintea schimbării. Este nuvelistul, mai întîi de a fi dramaturgul, cel care își gîndește astfel spațiul de joc. Așa se face că nu avem în față „indicații" pentru o eventuală punere în scenă, ci o posibilă cheie pentru înțelegere. Contactul cu lumea este mai lesne de detectat în însăși structura textului, la lectura Pădurii cu pupeze. Deci, intervin, ca informație din **lume:** cazul Sharon Tate (pag. 47-48). „e greu să pui astăzi un diagnostic" și „doctorii s-au îngrămădit la oraș" ... (pag. 56), „ereditatea e un blestem ?" (pag. 60), lumea e ca mine și eu sînt ca ea (pag. 90-91), „lumea e în descreștere ... și cu cît ești mai schilod pe dinăuntru, cu atît ești mai puternic ..." (pag. 95), țara e mormîntul părinților noștri, „n-avem altă țară unde să putem muri și dormi în pace ..." (pag. 98), filmul „Un bărbat și o femeie", „un film prost, un film frumos" (pag. 116), în fine, intră în scenă **cu identitate,** ucigașii lui Sharon Tate. Idei care circulă în epocă, informații, etc., subliniat venite din afară, se spune acest lucru.

ANTOANETA C. IORDACHE

* D. R. Popescu „Teatru", Editura Cartea Românească, 1974.

RECORDING

Folkul românesc se înscrie mai puțin într-o tradiție a noastră, deci sînt puține șansele unor forme specifice. Sînt însă numeroși cîntăreți, iar dacă toată lumea cîntă, cu atît mai bine. Azi avem o SECȚIE ROMÂNĂ cu TOP-FOLK : locul 1. „Dulce Românie" de M. Vintilă, o imitație de „country", după toate regulile. Locul 2. „Cercul" Marcelei Saftiuc, mai mult cerebrală decît melodioasă ; 3. „Timp de legendă" și ROD GROUP (melodie de un tip oarecum aparte, propriu formației). și pe următoarele locuri, „Moara" cu Valy și Carmen, „Scoica mută" cu ICAR GROUP, piese ce nu depășesc nivelul unor încercări.

SECȚIA STRĂINĂ este prezentă în aceeași emisiune cu un ANTI-TOP al melodiilor uitate (dintre care trei alese anume pentru a nu fi în discrepanță cu prima parte a topului). 1. „Balada florii de cireș" cu THE MARMELADE, de mare sensibilitate și lirism ; brusc umoristica „Fredi, trompetistul" cu OMEGA, locul 2. urmată de „Florile" cvartetului bulgar DO-RE-MI. „Toți caii sînt obosiți" (4) este repetarea obstinată a aceleiași melodii, amplificată treptat prin emoționante intrări progresive de instrumente clasice de corzi, piesă-unicat de Bob Dylan. Apoi, acel aspect mai puțin curent din creația formației ROLLING STONES îl constituie acea „Fata din strada dosnică" cu accente de sentimentalism de „periferie" și un splendid acompaniament de ... acordeon.

Cinci piese din fonoteca de acum aproape un deceniu, care colorează emisiunea radiofonică de miercuri. Sperăm să ne propuneți și Dvs. unele retrospective.

Ion Macriu din Brașov (Memorandului 15) ne roagă să dăm componența grupului ROD FOLK (GIURGIU) : Ana David (18) solistă vocală, Victor Stănescu (13) flaut, Ianni Romanidis (21) bouzouki, Dumitru Lupu (22) solist vocal, compozitorul tuturor pieselor, Dan Mucenic (23) clavietă, textier, regizor etc. Muzica grupului mai sus amintit a fost deseori difuzată de către Studioul teritorial de radiotelevizIune Timișoara.

TOP „O" — „RT" NR. 8

BOB DYLAN

BANATICA

Ilie Ienea

ILIE IENEA, *mereu adîncit în el însuși, de o îngîndurare liniștită, iubea acele opere de artă și pe acei creatori care-i corespundeau lumii lui interioare, lume formată din culoarea albului și vibrația muzicală. Dacă un roman își ineca țesătura în anecdotică, pierzînd setea spațiului spiritului uman, el rămînea tăcut, se gîndea la muzică și pleca mai departe. Liniștea lui Ilie Ienea venea dintr-o solidă și îndelungată străduință pentru cultură, dintr-o, intelectual elaborată credință în rostul artei și literaturii, toate sortite înnobilării omului. Din culoarea albă, pictînd pe alb, din vibrația muzicală, arhitectonic clădită, dintr-un rar simț al limbii românești, pe care s-a trudit s-o cunoască, și-a construit opera. Își avea rădăcinile adînc implîntate în literatura și folclorul nostru, la care se adăuga spațiul copilăriei din satul Borloveni, de pe valea Almăjului și riul Pătașului, locuri de mari zăcăminte spirituale. Nu s-a grăbit cu scrisul, n-a insistat să i se publice, pentru că voia să și-l rotunjească, nu ca o datorie ci ca un cult. Din această atitudine a lăsat o operă deosebită, care-și așteaptă rîndul la viață. Cînd această operă se va publica integral, atunci se va adeveri ceea ce scria Petru Comarnescu prin anul 1943 că Ilie Ienea este „un intelectual și artist de rară vocație". Viața operei lui, nezgomotoasă, ca muzica adevărată, are de trăit.*

Cît duh purta acest om în el și cîtă liniște îți revărsa în sullet o întîlnire cu el. Spațiul galactic era locul în care-și fixa el eroii și lumea lor de zboruri, care pot părea, doar celor grăbiți, paradoxali, în fapt fiind foarte reali, căci ce poate fi mai real, mai adevărat și mai măreț decît spiritul omenesc ? L-am cunoscut întîmplător, în anul 1940, la Timișoara, datorită lui G. Atanasiu, care ne-a invitat la el, în grădina școlii de surdo-muți de pe strada Doja, al cărei director era. Erau de față Virgil Birou, Romul Ladea, Titus Lapteș, G. Atanasiu gazda ,Ion Stoia-Udrea, Ilie Ienea și cu mine. Mare lucru n-am vorbit cînd ne-am cunoscut, urma să ne apropiem după „examenul" meu de regisoral cu „Daria" lui Blaga. Spectacolul a produs nelămuriri și aderențe. Nu peste mult, Ilie Ienea s-a mutat pe strada Hașdeu, vecin cu Emil Iosan. Eu stăteam tot în apropiere, pe strada Sibiu. Ne-am cunoscut apoi mai bine. Vremurile erau tare aspre, războiul ne sîngera și ne înspăimînta. Noi, suflete stinghere, eram mereu cu gîndul cînd va veni pacea și cînd ne vom întoarce acasă la Cluj și în Ardeal ? Aveam tare puțin ulei în opaițe, pe care ni-l trăgeam din munca noastră, Ilie Ienea din puternica lui credință în scris, eu din ce puteam gîndi pe scenă și din scrisul de sertar, dar, peste toate, Emil Iosan, cu nemăsurata lui sete de viață, ne încuraja. În casa lui Ilie Ienea și a Sidei, soția lui, sensibila pictoriță și gravoare în linoleum, ne vedeam uneori seara.

Nu știu dacă scrisul lui Ilie Ienea, cel pe care-l cunosc, face parte din literatura de anticipație ? Certă îmi rămîne convingerea că el aparține familiei lui Alain Fournier, Saint-Exupéry și, poate, a lui Mateiu Caragiale, prin puritatea limbii și setea de inefabil. Petru Comarnescu credea că ar fi putut încerca o experiență românească pe linia lui Joyce. Aceasta este o considerațiune culme, care va servi drept punct de plecare pentru reeditarea, editarea și studierea lui.

Pentru a-i vedea mai bine lumea de

ginduri, citățm citeva rînduri dintr-o scrisoare. Se referea la un volum de versuri recent apărut (scrisoarea e din decembrie, 1971) : „... o mitologie a gingășiilor strecurate din bocet și descîntec, m-a furat cum te fură tărîmul celălalt și m-a dus de multe ori pînă la floarea emoției". *După o boală grea, se știe, soarta l-a lovit, acolo, unde-i era lui mai drag, auzul, și el notează, tot în respectiva scrisoare :* „... Azi trăiesc din fericirea miraculoasă de a-mi fi recucerit jumătate din două simțuri esențiale (auzul și văzul). Și această fericire dată de un destin binevoitor nu poate fi decît imensă și fără capăt. Sida mi-a fost ferită de mutilări și e frămîntată febril numai de culori" ... *Cită gingășie în gravurile Sidei Ienea, publicate în reviste, sau formînd coperta la volumele de versuri ale lui Iulian Popa sau Romulus Fabian !*

Trecînd peste curente, pe care le cunoștea, cultura lui și cristalizarea crezului artistic, toate pornite din muncă, îl fac pe Ilie Ienea un scriitor mereu modern, pentru că el n-a imitat ci a creat. Petru Comarnescu scria că la Ilie Ienea „cuvintele se înlănțuiesc expresiv, potrivit unui răsunet afectiv de adevărat artist român".

Opera lui : „Ard luminile-n Vitol", roman, editat ; „Ceruri noi", roman, manuscris ; „Ochiul interior", roman, manuscris ; „Cimitirul marin" de Paul Valéry, traducere, editat ; „Baudelaire", tradus complect, manuscris ; „100 poezii", „100 rubaiate", „Eseuri despre traduceri", „Eufonia limbii" etc., toate originale, în manuscris.

ION OLTEANU

SILUETE

DOCTORAND ÎN MECANICA

Inginerul Ioan T. Radu este șef de lucrări la catedra Tehnologia construcțiilor de mașini de la Facultatea de mecanică a Institutului politehnic „Traian Vuia" din Timișoara. Zilele trecute și-a susținut teza de doctorat în „Călirea superficială a oțelurilor de tip arbore, la frecvența industrială de 50 Hz". Felicitîndu-i pe cei mai tînăr doctorand pentru lucrarea unanim apreciată, l-am invitat la destăinuri, în legătură cu frumoasele perspective ce i se deschid în cercetarea științifică ..

... M-am născut la Bocșa : am făcut școala tehnică la Reșița și Facultatea de mecanică la Timișoara. După absolvirea facultății am lucrat la Uzinele de vagoane din Arad, apoi m-am întors ca asistent la Facultatea de mecanică, în Timișoara Am 38 de ani, și mă preocupă extrem de mult cercetarea științifică. Am realizat mai multe invenții și inovații. Dar, să discutăm despre lucrarea mea de doctorat, care de fapt a fost brevetată ca invenție, și aplicată în producție la Uzinele de vagoane din Arad. Teza a fost sprijinită și condusă de către profesorul emerit dr. ing. Gh. Savi.

În cercetările făcute de mine pe marginea acestei invenții, am reușit să călesc superficial, cu ajutorul curentului electric, arbori de oțel pînă la 60 mm diametru. Această metodă e utilă în toate întreprinderile industriale, și e mai ieftină cu aproape 20 de ori față de procedeele vechi. Această lucrare a avut 40 de aprecieri de la specialiștii din întreprinderi. Mă preocupă și mai mult îmbunătățirea acestui procedeu, pentru a fi mai util și mai repede asimilat de producție. Mai am multe proiecte, cercetarea științifică a producției fiind o mare pasiune, căreia îi dedic timp și o continuă pregătire. Știu eu ? Viitorul e la fel de frumos ca visele mele.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

FILIP CEL BUN

Iată, spre liniștea unor cronicari care vorbeau insinuant despre estetism, atemporalitate și altele în **Nunta de piatră** și **Duhul aurului.** Dan Pița face film de actualitate. Dan Pița face **UN BUN FILM DE ACTUALITATE** (deși despre oportunitatea acestei categorii în spațiul estetic s-ar mai putea scrie cîte ceva). Deci, pe un scenariu de Constantin Stoiciu (cam în genul celorlalte scenarii de Constantin Stoiciu, adică despre tineri care intră, cum se zice, în viață, cu multe cuvinte, de cele mai multe ori, e drept, firești), cu o imagine excelentă (Florin Mihăilescu) și cu o trupă de actori (Mircea Diaconu, Ileana Popovici, Draga Olteanu, Gheorghe Dinică, George Mihăiță, și toți ceilalți), nemaipomenit, prin naturalețea, autenticitatea rostirii și gesticii.

Din intersecția unui material epic și verbal (care are oarecari tradiții în filmul românesc) cu o concepție despre imagine, nouă în cinematografia noastră (am numit echipa Pița-Veroiu-Demian-Mihăilescu) rezultă un film cu certe calități. El poate fi însă pîndit de pericolul unei neomogenități stilistice, de un aer ușor compozit, care rezultă tocmai din intersecția celor două tendințe, ireconciliabile, așa cum a probat-o cea mai mare parte a producției noastre cinematografice. Pe de-o parte, tentația argumentării verbale și epice (pe care imaginea o dublează docil sau o subliniază excesiv, prin utilizarea unghiurilor de filmare „simbolice") pe de altă parte, tentația argumentării **cinematografice,** prin imagine-vehicol al sensului (și nu invers). Prin aceasta a doua tentație, predominantă în filmul lui Pița, pelicula de actualitate devine **film** de actualitate, deci operă cinematografică, în care e încorporat un fragment dintr-o posibilă realitate. Filmul **Filip cel Bun,** este o asemenea operă.

ARIADNA

CONTEMPORANII

Dincolo de cuvinte

Pe strada Cermena din Timişoara e o întreprindere la care n-am mai fost niciodată, veche dar şi nouă în acelaşi timp şi tehnicianul principal Aureliu Brînzei îmi spune : noi figurăm — ca act juridic — drept unitate tînără — numai de trei ani, de fapt însă existăm pe fosta platformă a Combinatului de industrie locală ; dar să vă arăt nişte fotografii pe care le string, că vrem să facem un album, şi le scoate dintr-un plic mare şi eu văd nişte ateliere dărăpănate, cu zidurile coşcovite, unde se lucra în condiţii nu tocmai uşoare cu roata de mînă şi mai sînt şi cîţiva tineri acolo, o poză de-acum zece ani, zice, acesta e Ion Riniosu, pe-atunci şef de echipă, azi, maistru, şef de atelier, şi celălalt, Ion Vlad, proaspăt absolvent de facultate, astăzi inginerul şef al întreprinderii de industrie locală ILCHIM. La noi muncesc oameni cu vechime şi experienţă, adaugă, nu fără mîndrie, şi mă gîndesc că el însuşi e unul din ei, legat cu fire trainice de întreprindere, om la şaizeci de ani, trecut prin multe, îmi spune cum a început el să lucreze pe vremuri ca poştaş într-o aşezare din Moldova, şi cum era peatunci şi cum a fost la război şi cum a cunoscut-o pe soţia sa (o femeie superioară mie, de ce să n-o recunosc), şi cum a muncit el, că întotdeauna a pus mult suflet în ceea ce a făcut, că altfel nu se poate, pune şi azi că e şi preşedintele comitetului sindical şi dorim să meargă bine activitatea, că avem o brigadă artistică de agitaţie cu care ne lăudăm şi-o asociaţie sportivă asemenea, staţi să vă arăt şi-o poză, o scenă dintr-un meci de volei, unde joacă şi directorul nostru, inginerul Aurelian Pampu, şi-avem şi-un cerc de foto, dar cu ăsta nu sîntem încă mulţumiţi. Ieri am avut o şedinţă şi-am ajuns la concluzia că nu ştim întotdeauna să ne apropiem de tineri aşa cum trebuie şi am instituit în fiecare din cele patrusprezece grupe sindicale „prietenii noului angajat".

Apoi „nea Aurică" e chemat la conducere şi inginera Doina Munteanu, şefa compartimentului CTC, îmi vorbeşte despre produsele pe care le fac în întreprindere, majoritatea obiecte de uz casnic care alcătuiesc universul nostru cotidian şi ne înfrumuseţează viaţa şi-n timp ce mă conduce prin atelier ia în mînă cîte-un obiect şi-l cîntăreşte cu ochiul specialistului, uite aici nu-mi place, se adresează cuiva, fiţi atente la finisare, la noi sînt multe femei, zice, şi eu îmi amintesc că dintr-o discuţie cu inginera Elena May, responsabila comisiei de femei, am reţinut că din întreprindere fac parte felurite unităţi răspîndite în oraş şi chiar în judeţ dar că acum, la mase plastice, sînt destule fete cu care s-ar putea organiza o activitate mai susţinută. Pe una din ele avea să mi-o prezinte şefa de echipă Carolina Grotti, cea care se ocupă mereu de ucenice, că-mi sînt simpatice şi-mi pare rău cînd le pierd — fiindcă aşa e cu fetele astea isteţe şi vesele, abia le pregăteşti că-şi iau zborul, spre rostul lor — o cheamă Veronica Diţescu şi lucrează la monomat, mă opresc lîngă maşină şi-o privesc, e şatenă, pieptănată cu cărare, olteancă din Căpreni, absolventă din toamnă a Grupului şcolar de construcţii şi seralistă, acum, la Liceul industrial de chimie, o duc bine, îmi spune, munca îmi place, luna trecută am cîştigat frumos, am primit şi locuinţă de la întreprindere, stau împreună cu colega mea Ileana Gaceu, nu, ea nu-i olteancă, e din Bihor, dar ne înţelegem şi pe-acasă te mai duci ? am fost şi duminică, m-a dus unchiu-meu cu maşina, ai mei s-au bucurat, sîntem cinci fraţi la părinţi, toţi iubiţi şi răsfăţaţi, şi aici mă împac cu muncitoarele mai în vîrstă, şi fiecare îmi spune că sînt fata ei şi le zis doamne, cîte mame am eu la ILCHIM !...

Intre timp, vine cineva şi-mi spune că la sfîrşitul programului de muncă, la o unitate din oraş, are loc o festivitate pe care ar fi păcat s-o pierd, dar înainte de a pleca îl caut pe tehnicianul Gheorghe Floca, şeful secţiei de mase plastice, care lucrează aici din 1957, şi este autorul recunoscut al unui număr impresionant de inovaţii şi invenţii ; îl găsesc după multă străduinţe, cred că s-o fi şi ascuns pe undeva (ştiţi, îl scuză cineva aşa e el, ce să-i faci, nu-i place publicitatea) ; e din Săsciori, de la noi începe muntele, sînt zece fraţi şi el, mijlociul, e pasionat după nou, ăsta-i felul meu de-a fi, eu trăiesc tehnica, mie-mi place să realizez ceva ce n-am mai văzut, pot lucra zilnic chiar şi douăzeci de ore, pentru mine asta-i o delectare, acum mă preocupă un nou proiect şi dacă-mi puscă iese un combinat, am fost crescuţi în spiritul muncii, tata era un om foarte cinstit, lucrător forestier, care ne zicea deseori, eu la vîrsta voastră îmi plăteam mîncarea !

Mă reped cu o maşină în Piaţa Eforiei ; o sală impodobită festiv, lume multă şi cei doi pensionari emoţionaţi, pe care-i ascult depănîndu-şi viaţa, Ştefan Hanţu şi Nicolae Nicorici. Cel dintîi, îndeplinind diferite funcţii cu o rară competenţă şi conştiinciozitate, timp de 42 de ani, cel de-al doilea, o viaţă întreagă, tăietor de geamuri, învăţîndu-i meserie pe mulţi tineri. Tovarăşii Ion Muneraş, secretarul comitetului de partid al întreprinderii, şi Iancu Vădraru, şeful unităţii oglinzi-pictură, ceilalţi vorbitori au rostit cuvinte calde, de preţuire şi dincolo de cuvinte şi toasturi am simţit ataşamentul celor de la ILCHIM pentru întreprinderea în care lucrează, dragostea lor faţă de muncă şi valorile morale. Am aplaudat, am gustat şi eu din bucatele oferite, am văzut că oamenii aveau palmele înroşite de-atîtea aplauze : m-am uitat şi la sărbătoriţi, au primit simbolice bastoane, daruri frumoase, aşa, ca la despărţire, cu inscripţii şi urări şi semnături, iar în timp ce se îmbrăţişau le-am zărit pupilele scăldate în lacrimi. Vedeţi, mi-a spus secretarul de partid, aşa e la noi la **ILCHIM**, oamenii se înţeleg între ei, ca buni tovarăşi ce sînt...

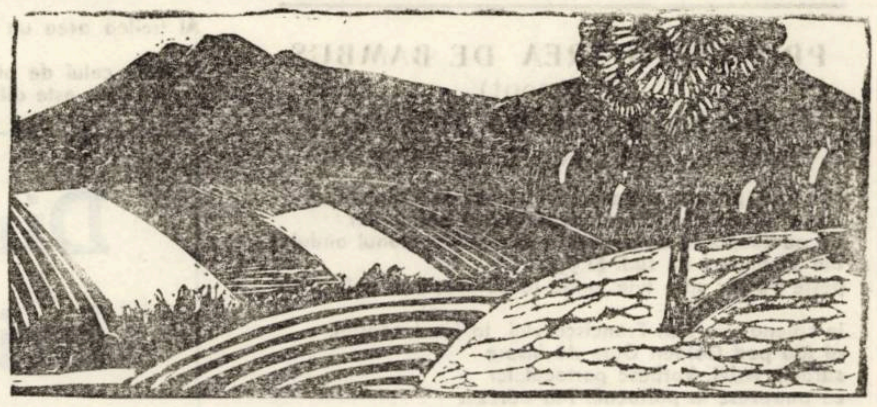

Peisaj

VALENTINA DIMA

ISTORIE LITERARĂ

„Salonul literar" — la cinci decenii

Cu o jumătate de secol în urmă, a apărut la Arad revista „Salonul literar", scoasă pe spese proprii de Al. T. Stamatiad, stabilit în oraşul de pe Mureş, la numai un an de la înfăptuirea Unirii Ardealului cu România, în calitate de profesor la Liceul românesc „Moise Nicoară". Revista, al cărei prim număr datează din martie 1925, a urmat exemplul celorlalte publicaţii transilvănene ale vremii, devenind o tribună de luptă pe plan cultural, împotriva semidocţiei şi a lipsei de originalitate, receptînd, în acelaşi timp, mişcarea de idei a vremii, tendinţele novatoare ale literaturii noastre, care-şi făceau tot mai mult loc în concepţia estetică a creatorilor şi reuşiseră să influenţeze întreaga perioadă interbelică. Revista a avut o apariţie lunară şi s-a bucurat de merituoase colaborări, dintre care amintim, mai ales, cele care poartă semnătura lui Al. Macedonski, Ion Minulescu, Perpessicius, E. Lovinescu, T. Vianu, V. Demetrius, V. Bogrea, Gh. Bogdan-Duică etc.

Orientarea revistei e fixată în primul rînd prin articolul-program „Puterea ideii", semnat de scriitorul Dimitrie Nanu, care este o pledoarie pentru „ideea de dreptate şi înfrăţire" pe care publicistul le seamănă.

La apariţia revistei arădene, presa vremii a consemnat cu entuziasm evenimentul, arătînd rolul deosebit pe care l-a avut Al. T. Stamatiad, atît în ceea priveşte apariţia revistei, cît şi al îndrumării unor scriitori mai tineri, al orientării întregii mişcări literare din jurul publicaţiei.

Revista „Salonul literar", al cărei program nu şi-a fixat o revoluţionare declarată a literaturii, a fost totuşi partizana liniei moderniste, fapt reieşit din orientarea scriitorilor găzduiţi — în marea lor majoritate, simbolişti trecuţi şi prin experienţa publicistică de la „Viaţa nouă" a lui Ovid Densuşianu.

Publicaţia a adus o atmosferă innoitoare în peisajul literar al Ardealului, oferind posibilităţi de afirmare unor creaţii destul de diferite de cele cunoscute pînă atunci şi care reprezentau tradiţia literaturii ardelene. Dacă creaţiile care înfăţişau lupta pentru dreptate şi libertate naţională nu mai apar atît de frecvent ca înainte de Unire, aceasta nu înseamnă că revista, în raport cu gazetele de dinaintea ei, renunţase la orice fel de angajare, cu toate că redacţia punea mai mult accent pe respectarea principiului estetic şi etic. Dodava o oferă tot Dimitrie Nanu care, în numărul al doilea al revistei, publică „Între patrie şi umanitate", unde susţinea, în numele generaţiei sale, patriotismul care „cu cît va fi mai copt şi mai tenace, cu atît va duce mai repede la sinteza superioară lui : umanismul".

In cadrul redacţiei revistei se formează trăsăturile esenţiale ale liricii lui Al. Popescu-Negură, personalitatea sa poetică, care a călcat pe urmele lui O. Goga. Dar personalitatea revistei, în ceea ce priveşte poezia, e dată de versurile originale ale lui Al. T. Stamatiad, la care se adaugă traducerile din Baudelaire, M. Maeterlinck, V. Hugo, H. de Regnier, precum şi versurile în limba franceză ale lui Al. Macedonski.

Cele cîteva colaborări în proză semnate de Gh. Bogdan-Duică, Dimitrie Anghel, Em. Bucuţa, Eug. Speranţia sînt însă mai puţin semnificative. Au mai fost publicate, de asemenea, şi traduceri din proza unor scriitori străini ca : Baudelaire, G. Apollinaire, Remy de Gourmont, Guy de Maupassant, Giovanni Papini, Oscar Wilde.

Ivită într-o vreme cînd literatura română era dominată de sămănătorism şi apoi de poporanism, revista „Salonul literar" s-a încadrat cu toate forţele sale scriitoriceşti modeste la acţiunea specifică momentului de emancipare a artei cuvîntului, atît în conţinutul ei tematic, dar mai cu seamă în forma artistică, care devenise nepotrivită pentru a exprima cu vigoare şi nestînjenită sensibilitate spiritul veacului nou ce deschidea perspective luminoase literaturii noastre pe plan naţional şi universal.

„Salonul literar" a oferit noi posibilităţi de dezvoltare publicisticii literare pe aceste locuri, dezvoltînd o literatură care s-a integrat organic în mişcarea culturală românească a secolului ce-l trăim.

IULIAN NEGRILĂ

EVRIKA !

● **O dovadă că Pămîntul e rotund e şi faptul că nu-l poţi privi din profil.**

● **Dacă într-o clipă de curaj dogmaticul sparge tiparele, munceşte o viaţă să le repare.**

● **E o prejudecată să crezi că nu poţi deveni profet.**

● **Pentru un tehnocrat e importantă rezistenţa metalelor la căldură, nu la timp.**

● **Dragă Magellan, am ajuns şi eu la o strîmtoare, dar nu-mi poartă numele.**

● **Pentru unii leneşi simpla obligativitate de a vegeta ar echivala cu un afront.**

● **Rugina e soră bună cu timpul, nu cu fierul.**

ION VELICAN

DOSAR

SOMNUL RAŢIUNII

Nu de puţine ori oamenii se despart din motive temeinice şi divorţul devine o dramă, chiar dacă unul dintre soţi va răsufla uşurat. Sînt însă şi cazuri cînd, cu toată înţelegerea faptelor, cu toate că ne întristează tragismul unor situaţii, nu putem să nu „gustăm" aspectul lor umoristic.

Iată de pildă, ce s-a-ntîmplat cu doamna D. (D. de la Doamnă). La 50 de ani, cu obrazul tăbăcit de pomezi, cu bietele picioare greoaie şi umflate de o boală de rinichi a descoperit marea pasiune a vieţii ei. Pasiunea întruchipată într-un tînăr subaltern, cam leneş şi destul de arivist, i-a declarat amor etern şi Doamna D. trecînd printr-o răsturnare a metabolismului, nu mai judecă de loc. Îşi reneagă soţul, fiica iubită, care a declarat că Doamna D este bunică (Aşa-s copiii, nerecunoscători !) şi a decis să divorţeze. Motive există întotdeauna, reale chiar, nu-i nevoie să le inventezi, dar cel adevărat, bineînţeles, nu va fi rostit : dragostea, Dragostea (cu D mare).

Soţul este într-o situaţie tragică. Va rămîne singur acum, la bătrîneţe. Doamna D. este însă într-o situaţie comică. Parcă o văd alergînd cu braţele deschise spre o tinereţe care nu mai are cum să-i aparţină. Parcă o văd, după ce se va deştepta din acest somn (sau vis) cum îşi va relua vîrsta şi va încerca să se simtă iar bunică. Dar, pînă atunci, ea continuă să nu vadă nimic din cele evidente, fiindcă se ştie de la-nceputul lumii că în faţa sentimentelor raţiunea nu mai face doi bani. Totuşi parcă nu-mi vine să cred. Vîrsta cică aduce şi înţelepciunea.

M. TOPOLNIŢA

UMOR

ARS(URĂ) POETICA

Aflînd că mulţi poeţi din lume
Scriu poezii nemuritoare
Dacă găsesc o muză-anume
Ce-i predispune la visare,
Sau cînd invocă ajutorul.
Lui Bachus, ce, cu-a lui licoare,
Stîrneşte, în poet, fiorul
Unei creaţii literare,
Un june, visător din fire,
(Dar fără nici o meserie)
Porni, visînd la „nemurire",
Să se „afirme"-n poezie...
Se-mpodobi cu mîndre plete,
Ba, chiar, lăsă şi cioc să-i crească,
Curtă, pe rînd, mai multe fete,
Sperînd o muză să găsească ;
Iar băuturile, pe toate,
El le-a „gustat" s-o precizeze
Pe cea mai bună, care, poate,
Printre poeţi să-l promoveze...
Şi-i tare amărît, săracul,
Ne-nţelegînd de ce, adică,
Avînd şi „muze" şi coniacul,
Pînă-n prezent n-a scris...
nimica.
Părerea mea-i că handicapul
pe „firmamentul" lui poetic
E clar : Nu-l prea ajută capul
Şi nici nu se... inspiră etic.

VICTOR GORŞCOVAZ

George Macbeth

S-a născut în anul 1932. George Macbeth este considerat a fi unul dintre cei mai originali poeți englezi contemporani. Este un poet mereu în căutare de noi forme de expresie, iar poezia sa cuprinde un vast registru tematic. Poemul de față (în fragment) ni se pare, deopotrivă, interesant și ambițios prin mesajul său. George Macbeth este autor a peste 10 volume și e prezent în multe antologii de poezie modernă.

PRIVIGHETOAREA DE BAMBUS
(fragment)
Cîntec funebru pentru America, la moartea unui negru în Vietnam

Mă înalț precum o pasăre din lemn de China. Cînt
ecouri venite din jalea îndepărtată a pălmașilor
de pe cîmpurile de orez. Mă așez pe frontonul ondulat
din Vietmanul de sud. Și țip
peste Pacific spre tine, unde te bălăcești cu delfinii tăi

în splendorile San Francisco-ului. În josul coastei,
al tău pod Golden Gate dă înspre
sărăcia Asiei. Vorbesc portocalelor
ce putrezesc în portocali. Mă adresez
aerodromului improvizat de la Sansolito, boabelor
ce tremură pe bețele de mîncat orez. Îți fac un cîntec
din foame și sînge
ce plînge și cere regăsirea. Ascultă, America !
. . . . . : :
La Forest Laums,
batalionul Upper Four Hundred trimis la sinucidere
zace în catifea. Eroii tăi
de război zac în gropile comune din cîmpuri,
își string Buick-urile abandonate
cale de o milă de Pentagon. Crucea de sub giulgiu
se face țăndări. Fiecare inimă
este străpunsă de o săgeată. Vechea glorie
te strangulează. Îți văd epoleții, trese'e,
cusute cu mașina pe table de săgeți,
șiturile de secvoia sînt scîndurile coșciugului tău. Este
apocalipsul inegalității în dreptul. Îmi plimb
de colo pînă colo ochiul aparatului de filmat
deasupra cortegiului mortuar al sergentului negru. Prind
în obiectiv chipul sbîrcit al mamei lui,
acoperit de satinul umed și întunecat. Aceasta doar
pentru un moment din adevărul tău. O aud :
„— O, doamne, fiul meu era alb
în ziua în care fusese crucificat".

Kingsley Amis

S-a născut în anul 1922. Este din ce în ce mai mult cunoscut ca romancier, poezia sa fiind considerată o preocupare subsidiară. Și acesta este adevărul. Amis este în esență un romancier. Este, printre altele, autorul cunoscutului roman Jim cel norocos. Unii critici sînt de părere că lipsa de ambiții a poeziei sale este în același timp, și un atu, și o scădere. Poezia sa se caracterizează prin umor, acuratețea stilului, inteligență, adeseori un comentariu la aspecte marginale ale vieții contemporane. Are însă și poezii de atitudine antirăzboinică, cum e și cea de față.

ULTIMA BĂTĂLIE

Era firesc să moară spre amurg în prima țară ;
Cînase bine, deși cam frugal, discutase cu niște
prieteni
La un pahar și se culcase îndată după ora zece —
Dimineața fusese găsit desfigurat și mort.
Acela avusese noroc.

La micul dejun, ceilalți auziră-ntîmplarea, și
Nu-și ridicară ochii din farfurii. Cine era de vină ?
Nimeni nu știa,
Dar pîn-la amiază alți cîțiva n-au mai vrut să mănînce.
Ceilalți răzvrătiți întru sine își aruncară
pușlile în liniște,
Declarînd : „— Așa nu se mai poate !"
Aveau dreptate. Doar cei mai puternici se-ndreptaseră
spre ceai :
Bătrînii, cu ranguri înalte, n-au supraviețuit
Oarbei violențe ce îi flagelase după-amiază.
Un ucigaș ori mai mulți ? Era o bandă, ori toți contra
tuturor ?
Cineva trebuia să fi știut.

Dar fiecare ședea acolo păzindu-i pe ceilalți, pînă cînd
Noaptea îi surprinse gata să capituleze cu toții.
Luminile se stinseseră. Chiar și atunci probabil puțini
erau vii :
Nevinovați, credeau (la început) că mai avea
importanță
Ceea ce au făcut sau nu.
Nu aveau dreptate. Unul era îngăduitor cu servitorii
săi ;
Altul era patronul unui bordel pe insulă, dar l-a
părăsit ;
Al treilea avea un muzeu, al patrulea un pistol
remarcabil ; —
Numele celui de al cincilea nu-l știu, dar, în sfîrșit,
Care este diferența ? Nici una.

Din lirica britanică

Moară

Criminalul, pașnicul, cruciatul, cinicul, botezatul
Dădură tîrcoale jalei, trăgînd focuri de armă în
întuneric
Ziua următoare, spre a se aranja totul ca de obicei,
apăru soarele,
Cînd ei și munițiile lor erau pe drojdie.

Și se trezise singur.
Decepționat, îi măsură cu privirea, să-i separe dacă
poate,
Ucigașii de victime, dar fața fiecăruia
Arborase clar anonimatul durerii
Și, cînd, ei cu toții vor avea același miros, gîndi el,
și i se făcu lehamite.
Și la amiază se duse la culcare.

Sylvia Plath
(1932–1963)

Sylvia Plath s-a născut în Statele Unite, la Boston, din părinți austrieci. După terminarea liceului, beneficiind de o bursă Fulbright, și-a continuat studiile în Anglia, la Universitatea Cambridge. Majoritatea criticilor sînt de părere că Sylvia Plath este una din cele mai reprezentative condeie feminine ale acestui veac. Viața ei, foarte tumultoasă și bogată în evenimente, ca și personalitatea ei poetică, sînt aureolate de legendă, cum poate doar Dylan Thomas a avut parte. Sylvia Plath este pe bună dreptate revendicată „a lor" și de americani, și de englezi, ea aparținînd în toate antologiile de poezie modernă din cele două țări.

TĂTICULE

Tu nu mai faci, nu mai faci
De-acum înainte pantofi negri,
În care mi-am adăpostit eu laba piciorului
Vreme de treizeci de ani, albă și sărmană,
Abia îndrăznind să respir, să strănut.
Tătícule, a trebuit să te ucid.

Ai murit înainte să am timp —
Ca marmora de greu, un sac plin de zei,
Statuie înfiorătoare cu un deget sur la picior,
Cît o focă de San Francisco de mare
Și capul în capriciosul Atlantic,
Unde înroșește mazăre verde peste albastru,
În apele de dincolo de frumosul Nauset.
Obișnuiam să mă rog să te redobîndesc.
Ach, du !

În limba germană, în urbea poloneză,
Făcută una cu țărîna de tăvălugul
Războiului, războiului, războiului.
Dar numele orașului e unul obișnuit.
Prietenul meu, polonezul,

Spune că sînt chiar o duzină sau două,
Astfel că eu niciodată n-am știut
Unde ți-ai pus piciorul, rădăcina ta,
Nicicînd n-am putut vorbi cu tine,
Limba îmi era țeapănă în gură.

Îmi înțepenise în lațul unei sîrme ghimpate.
Ich, ich, ich, ich
De-abia puteam vorbi.
În fiecare neamț te vedeam pe tine
Și limba era obscenă.

Un tren, un tren,
Mă obsedează ca pe un evreu,
Un evreu spre Dachau, Auschwitz, Belsen ;
Începusem să vorbesc precum o evreică,
Cred că aș putea fi prea bine o evreică.

Zăpezile Tirolului, limpedea bere de Viena
Nu sînt prea curate, prea adevărate.
Cu străbuna mea, gitană, și fenomenalul meu noroc,
Precum și cu bocceluța mea de Taroc, bocceaua mea
de Taroc
E posibil să fiu o evreică.

Mi-a fost întotdeauna teamă de tine,
O, Luftwafe al tău, o, fleacurile tale,
Și cu mustața ta șic
Și cu ochii tăi arieni, albăștri, luminători.
O, tu, panzer-man, panzer-man . . .

Stai drept la tablă, tătícule,
În fotografia pe care o am în față,
În loc de picior, o despicătură în bărbie,
Cu toate astea nu mai puțin diavol, nu, nu
Deloc mai puțin sufletul negru care
Îmi frînse în două inima-mi destul de roșie,
Aveam zece ani cînd ai coborît în mormînt —
La douăzeci, încercasem să mor,
Să mă reîntorc acolo, acolo lîngă tine.
Credeam că și oasele chiar vor fi de ajuns.

Dar m-au scos din sac
Și m-au adunat bucată cu bucată și m-au lipit cu
lipici.
Pe urmă am știut ce am de făcut.
Îmi croisem un model din tine,
Un bărbat în negru, cu înfățișare de Meinkampf,

Și dragostea menghinei și șurubului
Și am spus fac, fac
Așa că, în sfîrșit, tătícule, am terminat.
E deconectat telefonul negru de sub rădăcină,
Căldura glasului nu mai poate pătrunde.

Cînd am ucis un om, am ucis doi —
Vampirul ce pretindea că ești tu
Și îmi supse sîngele vreme de un an,
Chiar șapte ani, dacă vrei să știi.
Tătícule, te poți odihni cu fața în sus de acum.

E înfiptă o țepușă în inima ta grasă și neagră.
Sătenii care nu te-au iubit niciodată,
Au încins o horă peste tine.
Am știut întotdeauna că tu ești acela,
Tătícule, tătícule, afurisitule, și cu asta gata.

În românește de
ION VELICAN și TRAIAN GĂRDUȘ

TERRA MAGAZIN

RACHETE CARE STING FOCUL. Inginerii din Bonn au reușit să construiască rachete speciale pentru stingerea incendiilor pe avioanele care aterizează „incorect". Racheta, a cărei rază de acțiune este de opt kilometri, pulverizează la 30 de metri deasupra avionului, o jumătate de tonă dintr-o soluție extinctoare. În caz de nevoie, de pe o rampă, se pot lansa 12 rachete, care dirijate de un „pilot electronic", zboară cu o viteză de 100 km pe oră. De obicei avioanele încep să ardă după 120 de secunde de la aterizarea „incorectă". Nici cele mai rapide mașini ale pompierilor nu pot ajunge în acest răstimp la locul accidentului. Dacă avionul a căzut cumva la o distanță de 8 km, aceste rachete ajung în 30 de secunde la locul catastrofei.

UN SEMNAL DE ALARMĂ. Cercetătorii institutului biochimic din München au ajuns la o descoperire importantă : în sîngele fumătorilor au loc transformări care, pînă acum, au fost observate numai la persoanele care au murit de infarct !

CONCURENȚĂ. William Douglas, un cercetător din Copenhaga, afirmă că medicii, specialiști în medicină cosmică, și-au ales în mod eronat obiectele experiențelor lor. Douglas afirmă că nu maimuța este cea care trebuie folosită în asemenea experiențe ci . . . porcul. Acesta fiind mult mai apropiat . . . omului. Anume : porcul este unicul animal care se „bronzează" la soare, are maxilare asemănătoare cu ale omului, iar arterele aproape că nu se pot deosebi de cele ale omului.

POLUAREA ȘI ÎN JUNGLĂ. Băștinașii din junglele Noii Guinee se află la sute și mii de kilometri de marile centre urbane ale căror coșuri și țevi de eșapament ale mașinilor otrăvesc atmosfera suprapopulată. Și totuși, s-a constatat, acești băștinași, datorită poluării aerului din junglă, se îmbolnăvesc acum de diverse boli ale „civilizațiilor". Pe primul loc, după cum se poate constata într-un raport al doctorului Kenneth Masters (S.U.A.) se situează diversele boli ale căilor respiratorii.

MAIMUȚELE ATACĂ. Un adevărat război a izbucnit nu de mult pe teritoriul unei ferme din Somalia între maimuțele înarmate cu pietre și pari și muncitorii de pe plantații. „Armata" maimuțelor era alcătuită din 600 de „soldați" iar în urma bătăliei 363 din ei au rămas pe cîmpul de bătaie. Șase oameni au fost grav răniți iar ferma aproape distrusă.

MAESTRUL FILMELOR DE GROAZĂ. Nu de mult, maestrul filmelor de groază Alfred Hichcock a declarat : „Azi se fac filme sîngeroase cu scene îngrozitoare. Eu n-am făcut niciodată așa ceva ! La mine filmul își urma un curs anume și ajungea logic la o crimă sau masacruri, chiar la dezlegarea enigmei. Azi mi-e frică de filmele pe care le văd și de scenele din ele — numai șocuri fără vreo justificare și fără dezlegări. La ce bun toate astea ? Toate astea nu sînt altceva decît o atracție golită de conținut, efectuată de operatori pricepuți și meșteri ai montajului, dar fără pic de talent regizoral".

TREZIRE SIGURĂ. Pentru cei care nu se pot trezi dimineața, un ceasornicar din Neapole a descoperit „leacul". El a construit un ceas deșteptător care la ora fixată mai întîi sună, apoi imită claxoanele de automobil și, dacă între timp somnorosul nu s-a trezit, ceasul începe să latre ca un cîine iar, la urmă, tună ca un tun de mare calibru !

„POLIȚIA MULȚUMEȘTE". Comisia de luptă împotriva corupției din New York a făcut de curînd următoarea experiență : agenții comisiei îmbrăcați în haine civile, dădeau polițiștilor de serviciu intenționat găsite portmonele conținînd sume de 20-50 dolari și adresa păgubașilor. S-a constatat că numai 50% din „păgubași" primeau sumele pierdute . . .

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 28 martie 1975 ● Nr. 13 (369) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile acestui număr, după proiectele de pictură monumentală ale artistului plastic ION SULEA-GORJ

Conștiința primăverii

Cronica diurnă consemnează, dincolo de clipa echinocțiului pasul spre înflorescență, și amintește fugar că mai mult de douăsprezece ore de Soare cresc peste cele de întuneric. Primăvara. Vom spune că toate acestea se petrec independent de noi de firescul clipelor noastre umane cu care umplem un întreg spațiu terestru, pînă la cele mai intime structuri ale materiei, structuri pe care ni le asumăm, într-un anume fel, pentru a popula cu lecția lor mica noastră planetă conștientă de deasupra mersului biped.

Vom spune că primăvara este începutul unei noi vegetații și vom fugi cu gîndul la botanică, la lecția existenței plantei și ne vom aminti că florile au petale, stamine, pistil. Și vom rememora poate etapele întîlnirii dintre om și pămîntul lui și ne vom gîndi la germinație, și mai departe, la genetică, și vom spune agricultură, dar într-un înțeles de știință a pămîntului, și a plantelor, și a apei, și a soarelui și a primăverii.

Știința primăverii. A primăverii astronomice, biologice, sociale, umane. Și cînd vom spune umane, ne vom gîndi la sentimente, la înflorescența celor mai frumoase sentimente. Și ne vom opri la simbolurile fundamentale ale existenței și vom spune că primăvara este simbolul asumat de oameni pentru cea mai persistentă înrudire a lor cu timpul — speranța, încrederea în viitor, încrederea în lumină. Atunci, independent de cunoștințele noastre de botanică, vom călători cu o floare în mînă spre un alt om, aproapele nostru, pentru a o dărui. Și darul tăcut mărturisește bucuria unei recunoștințe.

Apoi ne vom întoarce cu sentimentul că dincolo de clipa echinocțiului florile devin gesturi de încredere și mulțumire. Gestul piinii, al oțelului, al luminii desprinsă firesc, omenește, din ape, și-al grijii copilului, și-al zidirii. Și suma diurnă a buchetelor de gesturi o numim : p imăvara unui ev social nou.

Ne vom întoarce de la eliberatorul gest al dăruirii la întîlnirea cu structurile materiei, cu un sentiment în plus, în fiecare an mai amplu, pe care-l vom numi tot — primăvara. Și vom spune că trăim sentimentul primăverii totale, a zilei întregi, a soarelui de douăzeci și patru de ore, așa cum îl știm că există, neatins de marginile înserării.

Și-n tot acest timp pămîntul și apa și soarele se vor fi întors rotitor deasupra seminței de piine, ascunsă în brazda palmelor noastre, definite de seva unei primăveri permanente, prin seninul înțelegerii necesității, prin efervescența acțiunii înnoitoare, prin dăruirea pentru miine. Și pasul spre înflorescență rămîne același simbol știut, al creșterii orelor luminii spre ziua totală, ca o sărbătoare a puterii umane, la care simplu, tăcut, călătorim cu o floare în palmă pentru a o dărui aproapelui.

PAUL EUGEN BANCIU

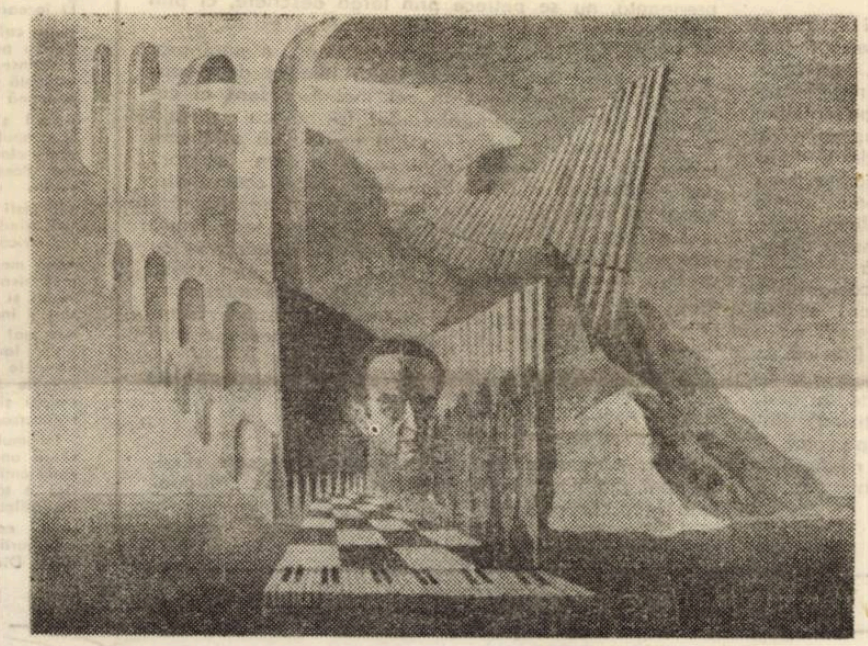

Iiberiu Brediceanu

Muzeul — educator permanent

În etapa actuală, în care viața spirituală a societății ridică probleme de o mare complexitate, muzeele și colecțiile răspund unor însemnate necesități legate de cunoașterea științifică, etică și estetică. Afluxul spre muzeu al unui public eterogen — ca virstă, cultură, cît și necesitatea atragerii lui prin variatele posibilități moderne de propagandă, au impus reconsiderarea și îmbogățirea mijloacelor de valorificare și de prezentare a patrimoniului muzeistic, cît și a metodelor de educare a publicului prin organizarea de expoziții, conferințe, lecții deschise, etc. „S-a acumulat un tezaur imens de date, de înțelepciune condensată și nici un om care vrea să fie la înălțimea epocii nu poate face abstracție de existența lor", se arată în Raportul celui de-al XI-lea Congres al P.C.R.

Așadar, între modul de prezentare și de comunicare a valorilor muzeale și publicul vizitator exigența prinde dimensiuni crescinde, pentru că, oricît de numeroase și reușite ar fi manifestările organizate în afara instituției, ele nu vor putea suplini cu nimic carențele existente în expoziția permanentă. Ca urmare, concluzia firească rezidă în a organiza expoziții științifice și estetice în continuă primenire, care să fie vizitate în permanență de un public dornic de a cunoaște și de a ține pas cu noile cuceriri ale științei, artei și culturii. În acest sens, la Secția de Științele Naturii a Muzeului Banatului s-au organizat expozițiile : „Figuri de naturaliști", „Structura universului", „Originea vieții", menite să vină mai ales în sprijinul tinerei generații. În prima expoziție, vizitatorii fac cunoștință cu o pleiadă de naturaliști din țară și de peste hotare, legați prin aceleași trăsături comune : dragoste pentru știință, spirit de observație, intuire genială a legilor naturii, vieții și societății. În sălile următoare, se prezintă succint preistoria sistemului nostru planetar. Materialul expozițional din ultimele secole duce treptat la constituirea unei imagini autentice asupra familiei Soarelui, alfabetului spectral, relația Pămînt—Soare, planete și sateliți. În continuare se prezintă problema spațiului cosmic, de la galaxiile gigante la materia interstelară, de la planete la cucerirea spațiului cosmic, reliefîndu-se astfel concepția materialist-dialectică asupra Universului. În același timp s-a reușit să se jaloneze principalele etape ale lungului proces de evoluție și să se evidențieze saltul calitativ pe care l-a făcut materia, de la pulberi și gaze, la formarea plantelor, de la materia nevie la materia vie. Tinerilor care au pătruns deja tainele teoriilor, cu privire la structura Universului, le sînt furnizate amănunte privind viața și activitatea învățaților : Aristotel, Copernic, Galilei, Newton, mărturiile contemporanilor, stampe etc.

În acest cadru, conducătorii unor cursuri de învățămînt științific și de cercuri ateiste pot organiza vizite și lecții menite să-i apropie pe elevi mai mult de înțelegerea concepției materialist-științifice despre lume și viață. În această privință trebuie subliniat efortul susținut de profesoara Lițiu M. conducătoarea cercului de ateism de la Școala profesională textilă care împreună cu cca. 100 de elevi a participat cu regularitate la ciclul de conferințe organizat de muzeografii secției de Științele Naturii pe diferite teme : „Dovezi actuale în sprijinul evoluției animale", „Evoluția viețuitoarelor", „Originea și evoluția omului", „Forma de adaptare a animalelor la mediul înconjurător", „Opoziția dintre știință și religie" etc.

Au mai participat la lecții deschise asupra temelor : „Evoluția viețuitoarelor", „Originea omului" și elevii clasei a X-a de la Liceul „Eftimie Murgu", conduși de profesoara Rusnac Lidia, de asemenea elevii liceului „Lenau", conduși de profesoara Ana Spiner și Bran Hildegard, precum și studenții anului II de la Universitate, secția de Șt. Naturale, îndrumați de lector Andrei Sangheli, în cadrul lucrărilor practice la Laboratorul de ornitologie. Meritorie este și colaborarea cu profesoara de Șt. Naturale și directorul liceului din Deta, cu privire la prepararea, conservarea și organizarea unui laborator științific de zoologie, care ajută pe tinerii elevi să cunoască și să interpreteze unele taine ale naturii.

Ceilalți profesori de Șt. Naturale, conducători de cercuri științifice din județ se înscriu plenar în nobila misiune de instruire și educare a tinerei generații în spiritul concepției științifice despre lume și viață.

DUMITRU SPĂTARU

Socialism — umanism — devenire

În anii edificării socialismului în România au avut loc profunde transformări pe toate planurile vieții materiale și spirituale în domeniul economic, social-politic și cultural. Aceste transformări își găsesc expresia sintetică în trecerea țării noastre de la orînduirea burgheză, în care se menținеau puternice rămășițe feudale, la orînduirea socialistă, care a lichidat exploatarea omului de către om. Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român analizînd marile transformări revoluționare din societatea noastră a pus în fața partidului și a întregului nostru popor o problemă teoretico-ideologică și practică revoluționară de o deosebită însemnătate : făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Documente ale Partidului nostru, cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, în special Conferința Națională a Partidului din 1972 și, recent, mărețul Congres al XI-lea, au adus contribuții noi, prețioase, cu privire la caracteristicile și sarcinile etapei societății socialiste multilateral dezvoltate.

Clasicii marxism-leninismului au elaborat teza, potrivit căreia, pentru construirea societății comuniste se impune, ca o cerință istorică, crearea în primul rînd a premiselor materiale și spirituale, existența unei perioade de tranziție, în care societatea socialistă se maturizează, străbătînd succesiv diferite etape.

Misiunea istorică a definirii etapei, a sarcinilor și a căilor de realizare revine partidelor comuniste și muncitorești din fiecare țară. Definirea etapelor societății socialiste în drumul ei spre comunism este o problemă concretă, conținutul și direcțiile ei fundamentale rezultă din structurile interne, naționale, ale fiecărei țări socialiste și determinarea lor ca și formularea lor teoretică este un atribut și îndatorire a fiecărui partid marxist-leninist.

Categoria de societate socialistă multilateral dezvoltată are o importanță deosebită deoarece ea este legată de procesul de conducere a dezvoltării societății socialiste. Ea permite descifrarea proceselor fundamentale din viața socială, a conținutului lor, a direcției de dezvoltare a fenomenelor. Stabilirea etapei nu este o problemă de conjunctură, de moment, ci o problemă majoră, un obiectiv de ordin strategic. În această etapă avem în vedere marile transformări care urmează a fi îndeplinite în următorii 15—20 de ani. În caracterizarea etapei actuale, partidul nostru a avut în vedere printre altele următoarele principii teoretico-metodologice : 1) Unitatea dialectică dintre general și particular dintre unitate și diversitate. Conducerea partidului nostru studiază cu atenție experiența acumulată de celelalte țări socialiste în construcția noii orînduiri, tot ce e pozitiv, înaintat în organizarea și conducerea vieții sociale pe plan mondial. Avînd în vedere legitățile generale ale dezvoltării sociale, P.C.R. ține, totodată, seama de faptul că aceste legități acționează și se manifestă într-o mare diversitate de condiții concrete, de aceea acordă o deosebită atenție cunoașterii particularităților proprii țării noastre. De asemenea, se au în vedere consecințele social-economice ale revoluției tehnico-științifice pe plan mondial și desfășurarea ei concretă la noi în țară.

2) În definirea etapei actuale, partidul a pornit de la concepția marxist-leninistă despre formațiunea socială ca ansamblu unitar al relațiilor și proceselor materiale și spirituale, în cadrul căreia rolul definitoriu îl au relațiile de producție specifice, determinate de un anumit nivel al forțelor de producție și condiționînd, la rîndul lor, o anumită suprastructură. Trecerea de la capitalism la comunism constituie un proces revoluționar complex, multilateral și de durată, care cunoaște diferite stadii de dezvoltare și presupune profunde transformări revoluționare în baza tehnico-materială, în structura socială, în natura relațiilor sociale, în modul de existență și gîndire al oamenilor, în comportamentul și conștiința acestora.

3) Elaborarea categoriei de societate socialistă multilateral dezvoltată implică o viziune sistematică, în sensul că dezvoltarea societății e concepută ca un proces multilateral și atotcuprinzător, care integrează, într-o dialectică globală, toate compartimentele vieții sociale. În elaborarea conceptului de societate socialistă multilateral dezvoltată s-a avut în vedere analiza structurilor interne, specifice țării noastre, precum și experiența proprie a-

ȘTEFAN CSIKOS

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

ROMANE DE DRAGOSTE

1. ROMAN DE SPIONAJ, agrementat cu (mult) amor este *Fluturii albi mor spre sfirşitul verii.* O lecţie despre fenomenul kitsch in literatură ar putea fi ilustrată (exemplul e ideal) cu personaje, conflicte, fraze, replici din această carte. Acţiunea se petrece spre sfirşitul războiului şi sînt implicaţi (în misiuni de spionaj – contraspionaj) ofiţeri frumoşi şi inteligenţi şi spioane frumoase şi inteligente. Precum strămoaşa lor Mata-Hari, spioanele dansează ori cintă, ori măcar frecventează cu folos cabaretele. Documente furate, documente pierdute, femei fatale, femei amăgite, dezamăgite, emancipate, pistoale scoase la momentul oportun, bombardamente la momentul oportun (pentru romancier), aforisme despre căsnicie (ş.a.m.d.) reprezintă reţeta sigură a unui succes de un anume tip. Scrisă sprinţar (dintr-un sadism greu de înţeles autorul îşi omoară eroii in final) cartea lui *Alexandru Struţeanu* are şi umor. Şi citeva pagini de bună atmosferă, pe care autorul le poate folosi în alt roman. Cu mai mult efort (consacrat construcţiei romaneşti) şi cu mai puţine pretenţii (exagerate) Al. Struţeanu poate deveni un bun autor de literatură de larg consum. Ceea ce, dacă ne gîndim bine, nu-i nici deloc penibil.

2. ROMANUL LUI MIHAI GIUGARIU ni s-a părut în întregime remarcabil, şi apariţia lui în seria *Romanul de dragoste* dă gir acestei colecţii ce, mai puţin vegheată, ar putea inunda librăriile cu siropuri prozaistice. Prima comparaţie care il solicită pe critic ar fi *Tra donne sole* de Pavese, urmată îndeaproape de titluri de cărţi semnate de Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban, dar şi de altele consacrate feminismului contemporan. În adîncime, cititorul poate descoperi, prin eroina romanului, o replică dată doamnei Bovary. Liniile sînt divergente şi însăşi alăturarea acestor titluri şi nume demonstrează dificultatea (în acest caz) a comentariului prin comparaţie. Descifrarea romanului trebuie să abordeze o altă pistă (ce ar indica nu filiaţia, ci condiţia modernă a lui) : aceea a raportului dintre eveniment (înţeles ca posibilitate tranformatoare a personajului : în caz limită, traumatizant) şi ficţiune (ca posibilitate de consemnare a datelor *create* de şocul traumatizant). Raportul acesta presupune o vocaţie, pentru prozator, a *realului.* El mai presupune o inregistrare mediată a datelor realului, şi mai presupune, în continuare, o *tehnică* a scrisului.

In romanul lui Mihail Giugariu traumatizata (romanul incepe cu inregistrarea inundaţiilor din primăvara anului 1970) se numeşte Maria Magdalena ; supusă unei îndelungate izolări, ea va trebui să regăsească (rămasă singură) *lumea.* Intîlnirea cu ceilalţi (primele intîlniri cu ceilalţi) au loc la nivelul cunoaşterii prin anecdotă, adică prin ficţiunea gratuită. Prietenele îi povestesc întîmplări, ea povesteşte, ca un fel de Şeherezadă, întîmplări, banale, senzaţionale, amintind literatura de duzină (vezi punctul 1) ori rubricile de fapte diverse ale cotidienelor. Ficţiunile mobilizează memoria eroinei, şi scriitorul îşi întoarce personajul în adolescenţă (petrecută în anii războiului ; şi el traumatizant) ori în anii unei căsnicii ratate (petrecută într-o izolare aproape desăvîrşită). Nimic nu e patetic în cartea lui Mihai Giugariu, carte a atrofierii sensibilităţii şi a redescoperirii ei, roman al atrofierii sentimentului *celuilalt* şi al redescoperii lui. Pe multe pagini, eroina, prudentă ori foarte prudentă, caută lumea prin tentacule, aproape inert ; eliberarea definitivă are loc prin *dragoste.* Cuplul „recapitulează" prin anchetă, istoria unei familii şi a destrămării sentimentelor, spre a le descoperi sau spre a le redescoperi ; memoria devine, în final, un purgatoriu, în care posibilitatea *vinei* e înlocuită cu şansa apropierii de celălalt.

Spuneam că există în romanul lui Mihail Giugariu virtuozităţi tehnice numeroase ; chiar dacă autorul nu-şi exploatează, pînă la capăt, aceste virtuţi, ele se cer a fi consemnate. Una dintre ele ar fi tehnica distanţării. Personajele par văzute prin lunet , locurile, apropiate sau îndepărtate de cititor, c - form unui sistem de procedee bine reglat. Leit-motivele, (aparţinînd spaţiului închis) sînt un ecran pe care apar, cu încetinitorul, lucruri, personaje, cuvinte. *Încetinirea* reacţiilor, a mişcării, pentru a sublinia gravitatea lor, subliniază mereu devenirea personajelor. Individualizarea acestora, cu deosebire pregnantă, nu se petrece prin larga descriere, ci prin izolarea unor trăsături, a unui stil de a exista.

Magdalena e un roman foarte dens, a unui prozator modern. Bogăţia procedeelor folosite de prozator, ştiinţa construcţiei (în cel mai larg sens al cuvîntului) epice, pregnanţa eroilor (şi adînca morală ce ei o poartă în devenirea lor) ne fac să subliniem faptul că, în contextul unei proze în care scriitorii preferă de prea multe ori, cu prea mare comoditate, literatura călduţă, în care problemele transfigurării cad în planul al zecelea, Mihai Giugariu face figură mai mult decît onorabilă. Fără să pună accentul cu osebire pe stil, el este, în ultimă instanţă, un stilist, adică un *artist* al cuvîntului. Monologurile interioare, dialogurile, parantezele, elipsele. „descrierile" beneficiază de sprijinul unor fraze, fără ostentaţie elegante.

C. UNGUREANU

*) 1. Alexandru Struţeanu : *Fluturii mor spre sfirşitul verii* (Ed. Eminescu) ; 2) Mihai Giugariu : *„Magdalena"* (Ed. Eminescu).

PREZENŢE LITERARE

NICOLAE DRAGOŞ

Prin volumele „Coloană de-a lungul" şi „Scut de etern", poetul Nicolae Dragoş dînd dovadă de o modestie demnă, ce porneşte dintr-un orgoliu asumat conştient, îşi fixează un loc aparte în cadrul poeziei civice. Deşi alţi confraţi se manifestă torenţial în actul de proslăvire a patriei, ei nu sînt deloc mai profunzi. N. Dragoş e un liric echilibrat al stărilor de patos civic. Esenţialul, în asemenea gen de lirism este să ştii să-ţi modulezi tonul în consonanţă cu o sensibilitate civică reală. Aceasta porneşte din vocaţie şi orice fals e uşor de identificat. În contextul ultimei generaţii, Nicolae Dragoş e unul din cei mai autentici poeţi ai toposului autohton. El cîntă cu calm un spaţiu vibrant la energiile prezentului, reactualizînd miturile cele mai fertile. Intrucît poezia civică mizează înainte de toate pe sinceritate, poetul refuză orice convenţie estetică, rămînind la un grafic cît mai comprehensibil. El incearcă o subiectivizare de bună calitate a poeziei civice. Pentru poet, lirismul civic nu mai înseamnă retorică grandiloc venţă şi elogiu abstract ci o calmă familiarizare cu locul, timpul şi oamenii. Limpiditatea tonului şi sobrietatea sentimentelor sporesc autenticitatea. Poetul îşi stilizează elanurile exuberante în peisaje sufleteşti grave, căldura afectică fiind trasă subtil în vibraţia civică : „Var şi cărămidă, nouă meşteri mari / trunchiul mi-l rivneşte zidul nesupus / munţi şi păsări fie clipei lăutari / înălţaţi zidirea tot mai sus mai sus ! / stringeţi trupu-n lanţul varului, ziditi / gleznele în piatră, umerii-n crenele / ochii-n colonade – tragici şi smeriţi / lacrimi de vă-ncercă, mă ziditi în ele".

Lirismul este marcat de prezenţa unor teme şi atitudini conştientizate ferm. Harta poetică a ţării capătă o caligrafie sufletească, nouă altfel spus, ea îşi *subiectivizează* contururile după „chipul" poetului. Dialogul patetic cu patria se concretizează în imagini mai intime, devenind chiar o posibilitate de definire a propriului eu liric : „Soare, ştii – tu ce rosteşti lumina / păsării şi sîngelui din noi – / vremea unde-şi lunecă tulpina ? / ştii tu, piatră, urnă seculară / veşnicind la riul călător / cîte oşti în valuri înnoptară ? / inimă, ce lin îmi numeri chipul / cu explozii roşii, repetate / ştii ce jertfe-a stins în el nisipul ?"

Dimensiunea meditaţiei, pierdută într-un timp în verbigeraţia găunoasă revine în lirica civică, recăpătîndu-şi forţa clarvăzătoare. Poetul îşi situează propriul destin „coloană de-a lungul" destinului patriei interiorizîndu-şi solemnitatea gestului prin evocarea „zeilor" tutelari : „Curg din veacuri Jiuri, Olturi, / doine plîngă în mersul lor / pînă-n umflate porturi / pînă-n depărtat Bosfor / umbre scad şi cresc pe Argeş / meşteri mari ziditi în riu / sub ulmire o- chiul sparge-şi / şoapte-n vise le cu grîu – / ard pe ape-n nicăiri / facle prinse-n vechi cochilii / sfişiatele priviri / tragic înviind Sicilii / cade, vuiet, în auz / moartea secerînd nisipul / cad eroii, la Oituz / în statui să-şi pună chipul / facle ard pe chipul gliei / răsărindu-ne trecutul / spus pe Someş, spus pe Prutul / spus cu trupul României".

Evocarea străbunilor va fi acum firească : „lîngă semin- ţe zăceţi, voi, marii răzvrătiţi / ce-n riurile pietrei oţi şlefuit răbdarea / străbunii mei de iarbă, de ceaţă şi de sînge / învins în veac destinul în alt destin se-ntoarce / şi-n clorofila frunzei se putrezesc oglinzi / tribut plătit cenuşii şi nopţii moarte-n sine / voi, ce aveţi în ochi atîtea stele nînse / şi soarele vă cheamă de mii de ani pe nume".

Prin „Zăpezi fără întoarcere", Nicolae Dragoş interiorizează sentimentul civic pînă la retopirea lui în eul liric. Depersonalizarea lirismului nu mai e necesară. Poetul cîntă aici pe un ton elegiac, înfiorările umanului în faţa marilor întrebări (naşterea, iubirea, moartea). Timbrul afectiv bine dozat menţine tensiunea mereu ridicată a unei poezii de caldă confesie. Registrul liric se nuanţează dezvăluind disponibilităţile multiple ale unui poet capabil de surprize.

MARIN MINCU

LECTURI

CRISTEA SANDU TIMOC :

„Casa din Dunăre"

(Ed. Facla, 1974)

Cele 21 de basme editate sub acest titlu * continuă activitatea de prelucrare „literară" a folclorului epic, de pe valea Timocului, făcută cu stăruinţă, într-un nou volum, de un fiu al acelor locuri. Deşi nu este o culegere folclorică – deci nu are valoarea ştiinţifică necesară, – iar autorul nu arată o preocupare de stilist, cartea prezintă un interes firesc nu numai pentru copii, a căror imaginaţie poate fi stîrnită de motive epice şi subiecte mai puţin cunoscute, ci şi pentru cei ce nu găsesc alte informaţii etnografice privitoare la timoceni.

Majoritatea poveştilor se inspiră din suferinţele copiilor orfani, persecutaţi de mame vitrege, de vrăjitoare, zmei sau alte făpturi fantastice, ostile, însă multe din nenorocirile puse pe seama eroilor sînt şi consecinţe echitabile ale defecţiei sufleteşti, fie de trufie, cupiditate, curiozitate, fie de slăbiciune naivă, în faţa ispitei. Nu întotdeauna concluzia basmelor reprezintă totuşi o sancţiune de ordin etic, fapt care oglindeşte poate condiţiile istorice specifice de existenţă a t i m o c e n i l o r. O notă de fatalitate îngroaşă spiritul practic al observaţiilor despre viaţă, formulate în proverbe de subtilă apreciere a comportamentelor omeneşti, cum ar fi, de pildă : „la nevoie ţi se cunoaşte prietenul şi la boală nevasta" sau „mintea, cu cît îmbătrîneşte, tot sporeşte şi-nfloreşte, iar frumuseţea vestejeşte" etc. Cartea ar cîştiga dacă ar dezvălui calităţi literare, cel puţin pe latura pitorescului sau a culorii locale.

N. ŢIRIOI

ANDI ANDRIEŞ :

„Ochii şi lumea"

(Editura Junimea, Iaşi, 1974)

Este un act de curaj a publica note de drum al căror itinerar, deja clasic, a fost frecventat de toate generaţiile de călători prin Europa. Putem avea la un moment dat impresia că parcurgem, împreună cu autorul, un imens muzeu al civilizaţiilor trecute. El însuşi sesizează undeva „apăsarea fără ieşire a unor monotonii implacabile". Pentru că, nu rareori, mirajul care atrage se constituie din „dezamăgiri superficiale (n.n. – totuşi dezamăgiri) şi convenţii livreşti". Există totuşi şansa de-a „descoperi altceva" şi, mai ales, de „a spune altfel". Aşa încît peisajul clasic rămîne uneori simplu pretext, stimul pentru dezvăluirea peisajului interior, sufletesc.

De aceea apare firească revenirea frecventă în text a ideii de „confruntare". Călătoria fiind o permanentă confruntare, a celor văzute, pe de-o parte, cu imaginea lor livrescă, dar şi cu personalitatea pelerinului, a sa individuală, şi cu aceea pe care o reprezintă. Pentru că drumeţia îşi găseşte o justificare necesară în a fi o „întregire a personalităţii, act care, în ultimă instanţă nu ne serveşte şi nu ne priveşte numai pe noi, ci are răsfrîngeri asupra personalităţii colective căreia îi aparţinem".

Deosebit de acut pare a fi contactul cu Nordul. Aici tonul contemplativ este lăsat la o parte în favoarea notaţiei concise, pătrunzătoare, imaginilor oarecum statice le iau locul altele, vii, în plină mişcare, meditaţia dobîndeşte un plus de tensiune şi actualitate (v. capitolul *Mărturisiri Scandinave*).

In general, autorul pare tentat a lăsa impresia unei recapitulări, la faţa locului, a celor ştiute încă de mult, de pe băncile şcolii. Aceasta însă pentru că ea oferă prilejul unor corecţiuni de viziune, a unor noi puncte de vedere, oferă posibilitatea reevaluării. Devenind astfel o nouă imagine, completată de fiorul personal. Nefiind nicidecum „prospectuală" sau „didactică", ea poartă pecetea lucrului viu, trăit (cap. *Nestatornicele amintiri mărunte*, de exemplu). O imagine în care subiectivitatea călătorului, cînd melancolic meditativă, cînd ponderat ironică, este prezentă ca o necesitate, programatic, înviorînd-o pe cea dintîi. Cu atît mai mult cu cît, ne mărturiseşte autorul, însăşi călătoria este „o întoarcere spre sine".

Parcurgînd aceste note de călătorie, cititorul beneficiază realmente de o imagine a lumii „transmisă printr-un suflet", ceea ce constituie, de altfel, şi unul din telurile lui Andi Andrieş : „Să vezi ceea ce au văzut milioane de ochi înaintea ta, să retrăieşti milioanele de emoţii pe care le-au trăit atîţia alţii înaintea ta, şi totuşi să încerci a descoperi *altceva*, să ai datoria asta, şi mai ales să încerci a spune altfel, altfel . . ."

I. P.

LECTURI

CORESPONDENŢĂ

Constantin Mărăscu : Am citit cu foarte mare interes şi aceste poeme. Unele au un caracter prea personal. Cînd veţi avea răgazul să reveniţi asupra lor, sîntem siguri că multe din ele vor putea vedea lumina tiparului.

Patricia Epureanu : Febrilitatea cu care trăiţi pentru poezie – atît de evidentă în rîndurile adresate redacţiei – se transmite uneori şi în versurile Dv. Am remarca în acest sens unele pasaje din *Reverie Vis* sau *Avînt.* Aceasta din urmă, epurată de unele incongruenţe, am reţine-o pentru tipar. Ceea ce am putea adăuga este îndemnul de a lucra în continuare cu aceeaşi dăruire. Rezultatele vor fi, fără îndoială, tot mai bune.

Ştefan Mitroi : Am citit cu bucurie poemele Dv. Verbul are forţă, elegantă ori virulentă potrivit scopului urmărit. Sînt şi destule versuri nereuşite. („Mai ştiu că lîngă tine acelaşi aer ţii. / Un muget lung de taur, vaporizat sub bice. / Văd prin fereastra serii ninsoare de topoare" etc. Dar nu asemenea aspecte predomină şi nu ele dau sensul demersului Dv. Sîntem convinşi că ne vom mai întîlni. O primă dovadă – *Rondelul hibernal,* pe care-l reţinem pentru tipar.

Ariana Dragoş : Aveţi, fără îndoială, un fel propriu de a înţelege discursul poetic. Antisentimentalismul, ironia, vehemenţa sînt unelte pe care le mînuiţi cu o anumită dezinvoltură. Sînteţi pe un drum bine ales, care convine temperamentului Dv. Este însă un drum dificil, cu multe capcane, pe care deocamdată nu ştiţi să le evitaţi, dar trebuie să insistaţi. Aveţi, din nou, adeziunea noastră.

Ion Veza : Compuneri de-o anumită ocurateţă cu unele versuri notabile care lasă să se înţeleagă că aveţi posibilităţi mai mari.

Anca Iitia : Poeme pure şi avîntate : versul are o desfăşurare suplă şi încîntătoare. Atenţie la formulările alintate naive. Ar mai fi lipsa de concentrare, o anumită dispersare a compoziţiei, dar cu timpul, prin muncă şi studiu, lucrurile pot lua o turnură mult mai consistentă. Mai trimiteţi, adăugînd şi o prezentare.

Mihail I. Vlad : Versul Dv. este tăiat cu mişcări sigure, ceea ce dovedeşte o bună experienţă.

Vasile Mocanu-Prut, N. Bocşe – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

În revista TRANSILVANIA *nr. 2/1975, sub titlul „Debutul care consacră", G. Nistor se ocupă de cartea lui* LIVIUS CIOCÂRLIE *„Realism şi devenire poetică", „eseuri de poetică despre proza franceză, începînd din clasicism şi ajungînd pînă la ultimele manifestări ale noului roman francez".*

După ce Livius Ciocârlie este încadrat unui mai larg fenomen românesc de afirmare a unor „comentatori tineri, foarte instruiţi şi, de cele mai multe ori dispuşi să concilieze metodele moderne cu cele tradiţionale", autorul articolului observă : „Criticul şi teoreticianul de la Timişoara (. . .) se apropie cu mai multă încredere (şi precauţie, totodată), de noua critică franceză, în special de cea propagată de „grupul" de la Tel Quel. În atenţia sa stă, în primul rînd, o „nouă" concepţie despre lectură, (. . .) Opera literară este văzută ca un text cu implicaţii multiple, intrinseci şi extrinseci, de unde critica textuală apelează frecvent la metodele : sociologică, psihanalitică, semiotică etc. Ceea ce ni se pare interesant de subliniat, în cazul lui Livius Ciocârlie, este marea mobilitate de a opera cu concepte definite adesea de cercetători prin disjuncţii, asimilarea metodelor, punerea lor de acord şi evidenţierea neajunsurilor, la nevoie. În general, aplicat şi, în special, teoretic, demersul lui Livius Ciocârlie nu se reţine atît prin originalitate (ideile şi terminologia cu care vehiculează circulă frecvent în studiile de specialitate), cît prin puterea de pătrundere şi expunerea sistematică. Din acest unghi, Realism şi devenire poetică *poate fi considerată cea mai bună lucrare divulgatoare pe care o avem asupra unor tendinţe franceze de strictă actualitate, care vor cunoaşte repercusiuni asupra criticii şi teoriei literare, chiar dacă sînt în faza de proces. Trecînd peste amănunte (. . .) nu se poate să nu considerăm pe cercetătorul de la Timişoara o voce distinctă în peisajul demersurilor actuale. Debutul său reprezintă o certitudine :* Realism şi devenire poetică *se impun prin demnitatea stilului, prin ţinuta intelectuală, prin remarcabilul instrumentar ştiinţific, prin buna stăpînire a obiectului de studiu".*

A. BALTHAZAR

OPINII

Despre unele carențe ale criticii semiologice

Într-un interviu dat de criticul francez Gaetan Picon lui Ion Popa în revista *Tribuna* (nr. 3 din 23 ianuarie 1975), multe din problemele pe care le ridică interpretarea critică a literaturii în vremea noastră se limpezesc în măsura efortului de a ne smulge de sub influența unor tendințe de avangardă, ce se vreau semnificative pentru frămîntările epocii. A prefera critica literară *„care utilizează cele mai multe mijloace, fără a conferi niciuneia dintre ele o valoare absolută"* este fără îndoială o poziție fertilă spiritului cuprinzător și antidogmatic, dar deschis pentru opțiune, deci pentru alegerea operelor care acționează asupra noastră și ne pot influi, condiție fundamentală oricărei opere artistice.

Întrucît structuralismul și semiologia în general limitează cel mai mult puterea de cuprindere a valorii estetice, printr-o analiză „metonimică" a textului, numai din punctul de vedere al limbajului, iar acțiunea celor grupați în jurul revistei *Tel Quel* a început să facă prozeliți și în critica română. e bine, cred, să stăruim asupra temeiului acestei metodologii. Criticul timișorean Livius Ciocârlie – de altfel bine dotat – și adeptul, cel mai bine informat se pare, al analizei de text, în cartea *Realism și devenire poetică în literatura franceză*, despre care s-a mai scris în această revistă, pledează cu entuziasm nu întotdeauna reținut pentru interpretarea semiotică a literaturii, deci înlesnește discutarea unor aserțiuni privitoare la această concepție. Oricît ar fi de interesantă prin ceea ce-și propune să facă *„prin imposibilul pe care încearcă să-l realizeze"*, cum spune Livius Ciocârlie, literatura modernă nu are semnificație artistică implicită, chiar dacă ar avea-o pe aceea de avantgardă. Julia Kristeva („La revolution du langage poétique") are convingerea că există o mișcare internațională, poate încă neunificată, care ar regrupa, pe plan teoretic cel puțin, toate cercetările radicale în științe, în politică, chiar și în arta de a trăi. Avangarda aceasta ar viza dezocultarea proceselor de producere a sensului, în societate și în individ, nimicirea absoluturilor, scoaterea la lumină a frînelor de cenzură a conștiinței. Julia Kristeva, considerînd studiul literaturii drept domeniul central al semioticii, dă textului literar virtuți active de transformare a societății, care este concepută tot „text" în raport de interacțiune. Semiotica face astfel, mi se pare, o mitologie abstractă a textului, iar accepția de limbaj, „în situația sa cea mai activă" dată literaturii, capabilă să realizeze un concret specific, nu motivează caracterul materialist și cu atît mai puțin revoluționar al acestei concepții.

A crede că literatura, renunțînd „să interpreteze lumea", își propune s-o schimbe – prin atari forțe miraculoase ale limbajului – înseamnă să i se dea un sens neinchipuit de îngust materialismului. Literaturii i se prestabilește, pe de o parte, un domeniu specific, autohton („Literatura nu mai e subordonată lumii, ca reprezentare, sau vieții interioare, ca expresie", pag. 173), iar pe de altă parte, se spune că ea acționează asupra lumii fiindcă participă la formarea unei ideologii. Se restrînge activitatea literaturii la un joc gratuit, străin de materialitatea întregii lumi, în tot cazul fără contingență propriu-zisă cu socialul. Poetizarea dă literaturii rostul de a produce fără întrerupere semnificații, introducînd o logică nouă și chiar un mod nou de a cunoaște lumea, deci contribuie, după părerea acestor semioticeni, la transformarea lumii în afară de procesul economic și de interacțiunea socială a oamenilor ! Nu devine astfel literatura un domeniu confortabil de evaziune ?

Arătînd calitățile deosebit de seducătoare ale lui Roland Barthes – criticul cel mai prestigios al celor de la *Tel Quel*, – Pierre Barberis observa cu drept cuvînt că *în învălmășeala bartheiană sînt lucruri care pur și simplu se evaporează"*, căci *„în universul structurilor și al efectelor, în universul de semne numai, nu mai există luptă"* (Le Monde des livres din 14 februarie 1975).

Valoarea exclusivă dată textului literar *„de a se face vizibil pe sine"*, convertește arta literară în organizare originală a limbajului, numită poetizare. Limbajul e înțeles ca artificiu și nu e tot una cu limbajul ca funcție comunicativă sau chiar expresivă a limbii, ci e numai „travaliu specific". Se renunță așadar la funcția expresivă a poeziei. Proza poate interesa tot atît de mult, căci poezia nu mai este viziune, transmitere de sentimente, ci e o îmbinare gratuită de cuvinte, materie extralirică. Pentru a produce o mișcare, o tensiune în text, deci pentru a condiționa lectura, metafora și simbolul pierd fundamentul lor intelectual și se fetișizează importanța codului.

Se scapă din vedere anume faptul că un cod este un sistem de semne necesar unui *mesaj*, că simbolul reprezintă întotdeauna o semnificație abstractă, morală, că el precede gîndirea pur rațională și că nu indecizia cuvintelor, cum zicea Jakobson, le dau acestora funcția poetică, ci tocmai multiplicitatea sensurilor, prin valoarea lor de semnal, care declanșează o anumită reacție afectivă. Semnificațiile noi sau cele reflexiv afective le primesc cuvintele numai prin îmbinarea lor inedită, precisă, priponită în text.

Cartea lui Livius Ciocârlie se remarcă prin străduința autorului de a propune o manieră nouă de a citi un text și de desacraliza atitudinea față de literatură. Două vicii fundamentale nu-i pot răsplăti în nici un caz eforturile. În primul rînd, convingerea că gîndirea este valabilă numai o singură dată – atunci cînd se produce (pag. 82), cînd este știut că gîndirea este în general omenească iar limbajul este un fenomen particular. Dacă n-ar gîndi la fel, indiferent de limba lor și de modul lor individual de a folosi cuvintele, oamenii nu s-ar putea înțelege niciodată, n-ar putea comunica în nici un fel. În al doilea rînd, textul nu e identic cu creația, el este rezultatul activității creatoare, nu este un proces în permanentă desfășurare. Cu alte cuvinte, oricît am dilata capacitatea noastră de receptare literară, imaginea artistică fiind un produs material, este un obiect limitat pentru un subiect într-o devenire aproximativ previzibilă.

NICOLAE ȚIRIOI

Romulus Ladea

Principiul triadic în gîndirea contemporană

Întotdeauna, problemele capitale ale culturii în general și în speță ale cuprinderii filosofice au fost legate de descifrarea acelor principii de sinteză ordonatoare, comprehensivă, care, prin importanța lor valorizantă, pot fecunda gîndirea și creația unei epoci, a unei perioade, sau să stabilească la modul cel mai general trăsăturile unui spirit.

În urma discuțiilor desfășurate nu demult în cadrul unor cercuri de fizicieni, publicate în cartea Gesprache im Umkreis der Atomfisik, **ilustrul fizician Heisenberg își punea întrebarea dacă marile descoperiri făcute în domeniul științelor exacte pot avea consecințe teoretice pe plan filosofico-speculativ. Tot el, însă, în aceeași carte, își exprimă, într-un dialog cu Schrödinger, și regretul de a nu avea – nu numai el, dar și ceilalți mari fizicieni ai secolului nostru – puterea și darul speculativ al presocraticilor, de pildă. Prin aceasta, autorul faimoasei formulări a „relațiilor de incertitudine" își exprimă de fapt nu atît regretul personal față de o deficiență, cît față de consecințele ei epistemologice.**

Cum însă lumea nu stă pe loc și spiritul nu cunoaște astimpăr, alături de mult discutata ideea a relațiilor de incertitudine, **în gîndirea contemporană – și pornind tot de la datele acelorași „științe exacte" – și-a mai făcut loc conceptul** triadei constituționale, **considerat ca ultim factor analitic de ordin structural. Fizicianul B. Philbert, laureat al premiului Nobel, publică o carte** Der Dreieine **(Chr. Verlag, München, 1972), în care vorbește pe larg despre organizarea triadică nu numai ca realitate materială infra-micro-fizică, ci și ca un principiu activ,** ordonator, **al celor mai elementare particule de la cele mai analitice nivele. Evident că modalitățile strict științifice prin care-și justifică teza nu ne interesează aici (ele ținînd și de probitatea persoanei). Dar deosebit de interesantă este acreditarea faptului în sine și semnificația consecințelor sale în plan teoretic. Se reia astfel în discuție problema nivelelor și a arhitectonicii structurilor cu implicate ontologice.**

Ideea triunghiului pitagoreic marchează și deschide dealtfel pentru prima oară discuția pe care evul mediu o reia cu o evidentă predilecție, iar academiile renascentiste (mai ales aceea a lui M. Ficino) chiar cu pasiune. Secolele următoare au învăluit apoi în tăcere, pînă cînd, pe la începutul veacului nostru, rusul Flo-

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

renski o reacreditează teoretic în matematică și fizică, bazîndu-se însă numai pe pure speculații. Destul de recent, Gamov își gîndește și expune genetica **pornind de la același principiu triadic ordonator, care dirijează gruparea structurală a acizilor nucleici. Însă antropologie nimeni nu s-a gîndit să facă pornind de la acest principiu.**

Și, iată că, în România, apar cărțile semnate de prof. dr. Eduard Pamfil și dr. Doru Ogodescu : Psihologie și informație **(Edit. Științifică, 1973),** Nevrozele **(Edit. Facla, 1974) și în manuscris, urmînd să apară curînd la Edit. Științifică, o serioasă lucrare de antropologie triadică. Pentru un cititor neavizat sau chiar pentru specialiști la prima vedere, aceste titluri ar putea avea rezonanțe strict științifice, iar dacă volumele nu ar fi aprofundate în lumina unei conștiințe mai iscoditoare, ar putea trece drept o interesantă literatură medicală. În realitate, însă, chiar de la primele pagini și din concluziile fiecărei cărți, vedem că autorii insistă asupra ideii de** triadă. **În jurul acestui concept se clădește apoi nu numai structura persoanei, nu numai** psiche-ul, **ci o întreagă antropologie. Și demersurile gnoseologice ale celor doi cercetători ne duc cu gîndul la explicația pe care a dat-o marele biolog și fizician hindus Jagadis Chandra Bose, cînd a descoperit sistemul nervos la plante. În acest exemplu, citat de L. Blaga în** Trilogia valorilor, **se spune că hindusul a afirmat că a procedat la această descoperire pornind de la ideea** supraordonatoare, **că toate ființele au o identitate structurală în planul creației.**

Or, concepția antropologilor E. Pamfil și D. Ogodescu insistă nu numai pe structurile fenomenelor psihice, ci și pe cele ale esenței antroposului, **consecințele formulărilor lor teoretice implicînd totodată și profunde probleme de ontologie. De aceea, în remarca noastră, am vrea să atragem atenția nu atît asupra demersurilor științifico-teoretice – inedite și interesante – pe care le-au făcut cei doi ca să-și edifice teoria, cît asupra importanței tezei lor în contextul căutărilor filosofice contemporane. Demersurile lor interdisciplinare – interesînd atît pe oamenii de știință, cît și pe gnoseologi – instaurează o tensiune pasionantă, în perspectiva de vaste orizonturi a unei** ontologii triadice.

În demersurile lor socratice, E. Pamfil și D. Ogodescu nu și formulează proiectul decît după sesizarea fisurilor sistemelor anterioare – îndeosebi ale freudismului – și nu-l propun decît pe baza unei experimentări. Nevrozele, ca și întreaga psihopatologie, nu apar astfel decît ca abateri și dezorganizări ale unui sistem triadic **cu profundele sale implicate ontice.**

Triada, intuită mai întîi funcțional de cei doi temerari, este teoretizată la nivel gnoseologic (PSIHOLOGIE ȘI INFORMAȚIE**) formulată apoi** sistemic **în psihologie și antropologie vizînd – prin extensiune filosofică – fundamentarea unei viziuni triadice care se validează în toate planurile realului.**

Perspectivele epistomologice ale acestei concepții sintetice, profesate de școala timișoreană de antropologie, reclamă necesitatea unei strînse colaborări între cercetători „pilot" din diverse ramuri ale științei, conduși de aceeași constiință constructiv-dialectică. Se întrezărește astfel edificarea unei Weltanschauung **de optimă organizare și funcționalitate, în care structura să nu mai fie ultimul element analitic, ci sensul care străbate și subordonează planurile realului, iar libertatea nu un factor aleator, ci condiție de existență a elementelor esențiale ale sistemului.**

MARCEL PETRIȘOR

PANORAMIC

● IN CADRUL CERCULUI DE PSIHOLOGIE de pe lîngă Catedra de psihologie-pedagogie a Universității din Timișoara, constituit în cursul lunii februarie, se întîlnesc lunar, în a doua vineri a lunii, la ora 18,00, psihologi aparținînd diverselor specialități (psihologie pedagogică, a muncii medicale). Pe data de 14 martie a.c. s-au discutat probleme de personologie. Ședința din 11 aprilie este consacrată unei mese rotunde pe tema „Aportul psihologiei la edificarea culturii și civilizației socialiste".

● IN HOLUL INSTITUTULUI DE PROIECTĂRI – Timișoara (IPROTIM) pe lîngă grafice, panoul fruntașilor, alte panouri cu aspecte din activitatea cercurilor (Art-Club, Turism, Foto) ce funcționează aici, este expusă o planșă (color) înfățișînd una dintre viitoarele realizări – un frumos complex balnear ce se va ridica la Buziaș. Există o legătură între toate acestea și faptul că la gazeta de perete (și ea poate fi văzută în hol) s-a deschis o nouă rubrică : „Se lansează o idee", prilej pentru oricare dintre salariații institutului să propună soluții vizînd îmbunătățirea muncii și activității lor extraproductive. Colectivul de redactare promite să nu lase fără urmări cele propuse. Iată cîteva lucruri demne de a fi consemnate, despre un institutit timișorean, recent distins, prin Decret prezidențial, cu „Ordinul muncii" clasa a II-a, pentru locul II în cadrul Institutelor de proiectare ale consiliilor populare din întreaga țară.

● O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ. De data aceasta, redactorul rubricii scrie cititorilor. Ar putea spune că a făcut o descoperire – așa : „Iată, am făcut o descoperire !" Ar putea adăuga : „Mă bucur să vă aduc la cunoștință"... Sau cîteva fraze despre ideea bună care devine faptă, o parantează cu : „pasiune, dăruire, muncă, excepție..." Fiindcă este vorba despre un fapt de excepție Descoperit, nu tocmai din întîmplare. „Cînd anunțam, în numărul trecut, o premieră la Teatrul de păpuși nu știam că mă așteaptă acolo ceva mai mult decît un spectacol înainte de premieră, urmat de discuțiile necesare". Și așa, sau altfel, mai departe. Deci : „Știați, stimați cititori ai revistei ORIZONT, că în Timișoara există primul cerc organizat de dactilopictură din țară ? Membrii lui sînt copiii Grădiniței nr. 2, iar conducătoarea cercului se numește Maria Goian ?". Redactorul promite să revină, cu amănunte, după ce va fi văzut, la fața locului, lucrările copiilor-pictori.

● O ALTĂ GRĂDINIȚĂ ÎN ATENȚIE, numărul 6. În săptămîna care s-a scurs, tovarășele educătoare au organizat, spre bucuria copiilor și a părinților, lecții deschise, demonstrative, cu toate cele trei grupe de virstă. Le ț'a deschisă a grupei mijlocii (educatoare : Bălan Marioara și Iedu Florica, spre exemplu, a avut drept scop demonstrarea însușirii de către copii a principalelor culori : un joc plin de surprize avîndu-i ca parteneri pe părinți, copii și educatoare. Au fost prezentate și o parte dintre lucrările copiilor : desene (alb negru și color), împletituri, cusături, modelaj etc.

● CENACLUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR din Timișoara. Marți 25 martie, orele 18. O ședință de cenaclu deosebită de celelalte. Cei prezenți în sală au fost spectatorii primului medalion dintre cele trecute în programul STUDIOULUI DE POEZIE – o nouă formulă de prezentare a creației poetice timișorene. Pe lîngă PETRU SFETCA, dezvăluit de Nicolae Țirioi („Lirica lui Petru Sfetca"), Irenne Flaman-Catalina, Ștefan Sasu Viorel Iliescu (actori ai Teatrului Național precum și Ioana Popescu-Petrovici de la Teatrul german – care au susținut un recital din poezia lui Petru Sfetca). Vor mai beneficia de pe urma unor manifestări similare, în acest an, poeții Franz Liebhard, Anghel Dumbrăveanu, Dușan Petrovici, Alexandru Jebeleanu, Damian Ureche și alții. Și, evident, lista rămîne deschisă – în egală măsură și pentru cei ce vor fi interesați să afle, astfel, mai mult și din perspective diferite, despre poezie, spectatorii adică. Este aceasta una dintre invitațiile adresate de Anghel Dumbrăveanu, în a sa „Prelată la deschiderea Studioului de poezie", și pe care, prin aceste rînduri, nu ne facem decît datoria de-a o transmite celor ce n-au avut șansa de a fi public, în seara acelui început. Redactorul, din fericire, era prezent.

AIC

Vlaicu Bârna

Instantanee romane

CETATEA ETERNĂ

Sortită matrice atitor genii
rămase in istorie și mit,
o arcă plutitoare pe milenii
sub orizont deschis, nemărg'n.t.

Pe cele șapte gemene coline,
minuni de piatră se zidiră-n timp
și teme'ia veche le mai ține,
columne, arcuri, chipuri din Olimp.

Lăsară urme-n aria-ți eternă
helenii și tarquinii și normanzii
și caii și-i păscură in luțernă
năvălitorii trufași și briganzii.

Imperiu ne-ntrecut – plugari și – oșteni –
pe-al lumii vechi pămint știut sub astre,
cu drumuri largi trecind prin munți și steni,
spre-nfloritoarele cetăți și castre.

Ești cetate eternă, Roma, scumpă vatră.
bătrînul Râm de cronicari aflat,
unde Traian ne-a scris istoria-n pia'ră
pe-un pergament spre cer desfășurat.

Al Ausoniei duh, penat stato:nic,
sub năpustirea timpului, avană,
minune ești și lumii-ntregi como.nic,
dăinuitoare glorie romană.

PINCIO

Iarba și pinii, covorul ale:lor,
statuile drepte pe socluri ici colo,
e Dante și Goethe, Minerva, Apol'o
și alte mărimi din pomelnicul zeilor.

Piet.ișul sub pași, rumegat de durată,
și briza prin frunze dind semn dinspre mare ;
amiaza toridă pe spițe solare
își mină chervana de arde e-nceată.

La poale, in clocot, orașul vuiește
sub roata lichidului cer de la sud
și mușchiul cel verde al pietrelor, ud,
sub val de cascade cu anii tot crește . . .

PINII

Pinii, de umbră
deschise umbre'e,
pe-un cer de albastre
și calme-adincimi ;
in nopți ii apasă
noianul de stele
și crengile-n freamăt
sint vrej de lumini.

Privește-i departe,
pe virf de coline
cu lungi siluete
orizontul drapind,
ascultă-le șoapta,
domolită-n surdine,
pe abia mișcătoarele
pale de vint.

Le cad cucuruzii
pe iarba cea nouă
ca bronzul de negri,
din zale de-armuri ;
miros de rășină
și umed de rouă
imbracă văzduhul
in duh de păduri.

PE STRĂZILE PUSTII

Pe st ăzile pustii, in noaptea clară,
pe străzile pustii, insingurat,
pe urmele lui Ion fără de Țară,
corăbiile trase pe uscat.

Sub stele, străluciri de albe marmori,
cind florile adorm adinc sub rouri ;
își trece vintul paloșul prin a bo i
și subțiat suspină in ecouri.

Pe străzile pustii, tăceri de piatră
sub briza răcoroasă ca o iarbă
și dintr-un zid – cu fața ido'a ră –
gesticulează o statuie oarbă.

Dositei Obradovici

Geo Galetaru

DE NU M-AR TRĂDA TRANDAFIRII

Iată-mă,
dulcea mea neputință,
obosit de fructe ca de depărtare . . .
Se-nchid tărimurii undeva in urmă
și inainte-mi murmură o pace mare.

Atita cit tinjesc după tine
mi-e sufletul frumos ca un ciorchine
desprins din patrii albe albe . . .
Singele meu se aude dimineața prin vulturi
și nimeni nu-i cunoaște păsările și
nici zeii căro a le duc frigul in poti e.

Aș semăna-ntrucitva la infățișare
unui amurg, in care mor og'inzile vesti.ii,
de nu m-ar trăda
la fiece deschidere-n țărină
trandaf.iii . . .

O PASĂRE MAI PURĂ

PENTRU EVA

Atit de visător să-ngenunchez,
Atit de pa.id și supus
Incit s-auzi lumina inflorind
In liniștea ce cade blind de sus,

Cu trupul meu să te intunec iar,
Să-ți fie noaptea ca un foșnet stins,
O pasăre mai pură să-ți vegheze
Tărimul peste care eu am nins . . .

Gabriela Ioan

CIMPIA CARE MĂ TRĂIEȘTE

Cimpia aceasta mă conține.
Apleacă-te și intinde mina
Pămintul acesta este dragos'ea mea,
Rațiunea mea de a rodi.

Cimpia aceasta mă cuprinde.
Galbenul este visul meu
Ca un griu foșnind uscat.
Copt.
Ințelegi . . .
Drumurile acestea
Sint ideile mele,
Incearcă-le, toate duc undeva
Spre marginea cimpiei
Unde,
Răcoroasă imaginea mea veghează
La aerul pur de fiecare dimineață
In care se trezește ca să mă t:ăiască
Cimpia aceasta
Cu numele România.

CA INTR-O INVOCARE

Ca intr-o invocare frumoasă . . .
Pină și ultimul meu gind,
Ultimul,
Iți va rămine ție
Fără puterea de a-l iubi !
Adinc voi striga inspre ochiul cerului.
Minunate semne, neințelese semne voi face,
De undeva imi va veni zvonul
Ca un fum,
Să știu că sint aproape,
Voi intinde mina să simt noaptea
Și mi se vor innegura palmele.

VEAC NOU

Orice moment este o răscruce.
Pină aici s-a făcut tot, s-a spus tot și s-a repetat.
Tot ce-am pierdut, am recupe at.
Avem ape, sare, griu
Avem pămintul nostru.
Totul e definitiv, cu rădăcini, cu trunchi, cu frunze
Adunate intr-un cuvint cald, pe buze.

Sintem copii, pentru strămoșii care ne urmăresc.
Lecția de istorie ne-o trăim
Slujim un cer,
Care răsare liber,
De care-n fiecare noapte ne e dor,
Slujim un cer limpede, tricolor.

Sintem capți și inalți,
Locuim la poalele munț lor Ca pați,
Adunați intru neam românesc,
Surori și frați, cu suflet cald, suflet străbun,
Din el ne plingem morții, din el decidem, din el credem.

Sufletul nostru de zi și de noapte
Călăuzește-l țară,
In orice moment de răscruce
E al tău.

Claudiu Moldovan

DOINELE

Doinele Țării, doinele mele
deschis-am toate porțile lumii cu ele
unele de jale cind le mai cint
frinte-s din fluierul Iancului frint
altele inginate cu fetele-n șezătoare
tragănă de căderea stelelor
la nunți de mioare
cele invățate de la bradul semeț
ascund in ele taina albastrului de Voroneț.
Do'nele Țării, doinele me'e
inima omului nou bate in ele.
O, voi doinelor, doinelor, purtate pe fluier de vint
Acum in amurg, sărut cu genunchii pămintul
Și vă mai cint.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 30 martie

8,30 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De străjă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Baschet masculin. Steaua – Dinamo București. 16,30 Drumuri in istorie. 16,50 Cel mai bun . . . continuă. 17,50 Film serial. Norii negri. 18,40 Desenul animat vă oferă . . . 19,00 Reporter '75. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Valea prafului de pușcă. Premieră Tv. 21,25 Ritm și grație in compania unor virtuozi ai baletului. 21,45 „Cintă-mi să uit dragostea". 22,10 Telejurnal. 22,20 Duminica sportivă.

LUNI, 31 martie

16,00 Emisiune in limba maghiară. 17,55 Fotbal: Cehoslovacia – România. 19,50 1 001 de seri. 20,00 Telejurnal. 20,30 Reflector. 20,45 Roman foileton. Jane Eyre (ultimul episod).. 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 1 aprilie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicționar. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,05 Documentar artistic : Wadensee – Paradisul păsărilor. 17,30 Studioul de poezie. 17,50 Algoritm Tv. 18,20 Legile țării – legile noastre. 18,30 Muzica. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Seară de teatru. Intilnire peste ani de Lucia Demetrius. 22,00 Vedete pe micul ecran. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 2 aprilie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. (reluare). 11,00 Roman foileton (reluare). Jane Eyre. 11,50 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Din lumea plantelor și animalelor. 17,35 Tragerea Pronoexpres. 17,40 Forum. 18,10 Pagini din operete. 18,35 Familia. 19,05 Japonia azi. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Uite dorul trece dealul . . . 20,10 Cadran economic mondial. 20,25 Telecinemateca. Ciclul Un mare cineast : Michael Cacoyannis. Ziua in care vin proștii. 22,10 24 de ore.

JOI, 3 aprilie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Tiparnițe românești. 17,25 La volan. 17,40 Mult e dulce . . . Din nou despre limba și stilul operelor literare. 17,55 Prinț și cerșetor (I). 18,20 Vetre folclorice. 18,40 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta T. 20,30 Estrada estradelor. 20,55 Ciclul Pagini glorioase din istoria patriei. 21,10 Mai aveți o intrebare ? 21,50 Goool ! O emisiune de Cristian Țopescu cu cele mai frumoase faze din meciurile internaționale de fotbal disputate in seara precedentă pe mai multe stadioane din Europa. 22,10 24 de ore.

VINERI, 4 aprilie

16,00 Teleșcoală. 17,40 Telex. 18,05 Tragerea loto. 19,00 Din țările socialiste. 19,15 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România viitorului. De la jucării la . . . bacalaureat. 20,35 Film artistic. O intimplare in subteran. Producție a studiourilor de televiziune din Praga. 21,45 Seară de balet. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 5 aprilie

10,00 „Prinț și cerșetor" (reluare). 10,25 Casele – prietenele noastre. 10,35 Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri. Spectacol literar-muzical-coregrafic. 11,05 Telecinemateca (reluare). 12,50 Telex. 12,55 Hai bădiță, hai la joc. 13,15 Drumuri pe cinci continente. 14,10 Arhitectura populară tradițională. 14,35 Expediție de vinătoare Tv. 15,00 Virstele peliculei. 15,55 In ciclul Cintare omului – Efigii lirice. 16,10 Caleidoscop cultural-artistic. 16,25 Fotbal. F.C. Argeș – Dinamo București (divizia națională). 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. Joc la soare. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora . . . 10.

TELEVIZIUNE

Valentina Dima

SEMNE DE PRIMĂVARĂ*)

Victor Vlad Delamarina

Cobori din pat, se duse la oglindă și își dădu seama că nu se petrecuse nici cea mai mică schimbare, era cea de totdeauna, cu silueta zveltă, cu chipul oval, tenul creol și buclele ei negre, lucioase, revărsate pe umeri. Zăbovea inaintea oglinzii fără să se decidă intr-un fel, apoi deschise larg geamul, inspirind aerul curat și proaspăt al dimineții ; o boare răcoroasă pătrunse in incăpere unduind perdelele și Lina se dezmetici de-a binelea.

Ar fi trebuit să fiu acasă de trei zile, își spuse, dar nu se clinti de la fereastră pină nu incepu să tremure de frig și-atunci doar pentru a-și lua ceva in spate. Totuși voi pleca, n-am altă cale, altfel vin ei după mine . . . Intr-un tirziu incepu să deretice, deși in sinea ei era convinsă că nu-i absolută nevoie, mai ales acum, in vacanță, cind ea și colega ei de cameră vor lipsi de la cămin citeva zile bune. Puse lenjeria pe pervazul ferestrei, s-o bată vintul, și se-apucă să facă ordine in dulap, apoi in noptiere, aruncă brindușele la coș, și-așa au inceput să se-ofilească, și dacă plec . . ., scutură carpetele și cind ajunse la etajera cu cărți căzu pe ginduri, amintindu-și de ultimul examen, a fost greu, dar l-a trecut cu bine ca și pe celelalte, de altfel. Ar trebui să fiu mindră, doar știu că sint cea dintii din străvechiul meu neam de nomazi care s-a incumetat să urce pină aici. Lasă, sint, știu . . .

N-am uitat nimic : nici sticlele, nici oalele pe care le căram in copilărie, nici absențele de la școală. Și cit imi plăcea in sala aceea mare, incălzită, cu mușcate in geam, m-aș fi tot dus, dar parcă mă intreba cineva ? . . . pur și simplu mă opreau pentru că nu le era la indemină să mă trimită. Cind dascălul voia să știe de ce am lipsit, mă podideau lacrimile și, printre sughițuri, ingăimam ceva . . . Continua să deretice și se minuna oarecum că găsește incă atitea de pus la punct, deși era conștientă că o face pentru a-și alunga gindurile de loc vesele ce-o asaltau, cind din stradă, cineva incepu să cinte la vioară o melodie pătrunzătoare și nostalgică.

Cind a fost ultima dată acasă era fierbere mare in cartierul lor, pină și ea auzise aici, la facultate, că Dodi se insoară, cum să se-nsoare, protesta, că doar n-a isprăvit nici liceul ! Și totuși . . . O luase pe jos de la gară și străbătuse străzile largi din centru, apoi se-apropie tot mai mult de așezările lor și simți o stringere de inimă și – ajungeau pină la ea zvon de hărmălaie, de tropăituri și de lăută, apoi zări și hora, incinsă in mijlocul drumului și mașinile oprite in loc de vălmășagul nuntașilor, le văzu pe femei in straie impopoțonate, cu salbe de galbeni la git, ce zornăiau in virtejul jocului, și pe bărbații ce chiuiau și țipau.

Dar unde-i mirele ? se intreba Lina, cind sosi in dreptul nunții ? Il căută cu privirea și cu greu il descoperi intr-un grup invirtindu-și mireasa, o dolofană scundă și smeadă de prin părțile Bozoviciului, de unde auzise că e. Il cercetă pe Dodi și se-ngrozi de halul in care arăta, mire ca acela nu mai văzuse ea vreodată, era trist, ca la ingropăciune și poate și din pricina vinului – plingea și lăsa lacrimile să-i curgă in voie pe obraji, părul ii cădea pe frunte, hainele de pe el stăteau in neorinduială, Lina își dete seama că l-au insurat impotriva dorinței lui, ei nu intreabă . . . Logodnica ți se alege de la nouă ani.

Atunci, pe cind a fost acasă, intr-o după-amiază se intilnise nas in nas cu Doruț, și fiul lui Ieniță, achizitorul de pene, nalt, osos și șmecher deveni țanțoș, cind o văzu și, răsucindu-și mustața neagră ii vorbi in limbaj neaoș. Bună, Lino, ți se făcu dor de noi, ai ? Ea improviză ceva, ii veni greu să vorbească mai mult cu el, dar trebui să-i intindă mina, ii zări unghiile cam negre, degetele nu prea curate și-i simți răsuflarea acră. O incercă o senzație organică de silă, apoi pretextind că are de făcut niște cumpărături urgente și, că o așteaptă ai ei, iuți pașii, lăsindu-l proțăpit in fața cinematografului.

Inșiră pe masă ilustratele pe care le-a primit in anii de liceu, de facultate. S-au strins destule, fiecare ii evocă un nume, un episod, o prietenie, clipe plăcute de care-și va aminti multă vreme.

Gindurile insă o copleșeau. Sigur, unii din neamul nostru s-au schimbat, așa ca mine. Dar Ieniță și fiu-său, nu, ei is buni numai de șmecherii și hoție, parcă mai anul au stat iarăși citeva luni la inchisoare, ăștia is din cei care se incaieră din te miri ce, și nu se dau in lături chiar să-ți infigă cuțitul pe la spate. Doruț n-a terminat nici măcar școala elementară și vor să mă mărite cu el. Ce-o să mă fac ? Au de toate, fa, nu te uita la școală, zice tata, pufăind din lulea, ce, tu crezi că poți trăi din hirtia aia de la facultate ? Poți ? la spune ? Ei o duc bine și fără hirtie. Casă ca a lor . . .

Discuțiile astea, tot mai dese in ultima vreme, o inspăimintă și-o revoltă totodată. Cum de pot fi atit de orbi ? Și ce dacă Ieniță are casă și televizor și frigider și bani la C.E.C. Nu-i trebuie nimic de la ei. Și noi avem casă și incă din cărămidă, cu gard inalt la stradă, cu două curți interioare, in cea din față sădiseră flori și arbori decorativi. Sus, sint vreo patru camere, spațioase, podite, cu mobilă a-ntiia, cum zice soră-mea. Intr-una, la comandă, din lemn de trandafir. Zestrea ta, ii amintește maică-sa.

Cind voi veni acasă, o să-mi dea să mănînc din serviciul de masă, cu chenar aurit, cu tacimurile de argint. Mincă, tu Lino, că am cheltuit pe toate astea o groază de parale. Dar eu tot o să inghit cu noduri știind ce va urma. Locuința-i frumoasă, de-ar trăi moșu-meu s-o vadă, el care rar cunoștea alt acoperămint in afară de coviltirul căruței cu lămpaș, cu care cutreiera tirguri și sate, innoptind cu nevasta și copiii in cimp deschis, la margini de riu.

Stau și mă intreb, insă, ce folos că au atitea camere dacă ei locuiesc tot jos, in curte, intr-o odaie cu pămint și ferestre mici, astupate cu hirtie ? Acolo dorm, acolo bat căldările . . . De la o vreme incoace am numai coșmaruri, se vede că mă zbucium prea mult și ieri noaptea m-am trezit brusc dintr-un vis groaznic, se făcea că trebuie să străbat un ținut misterios, pustiu, plin de primejdii, pămintul pe care umblam era alunecos și sfărimicios, erau poduri șubrede peste ape vijelioase și ziduri inalte in ruine și schele subpămintene și crengi uriașe care te zgiriau. Unele clădiri mă ademeneau cu starea lor infloritoare, dar in dosul ferestrelor nu se afla nimeni, nici țipenie de om și eu cădeam in gropi și prăpăstii, pămintul se despica, plingeam și voiam să scap cu viață. Mai bine primeam invitația Floricăi de-a sta la ea citeva zile, dar parcă tot mai ințelept e că am rămas. Am intirziat, nu-i nimic, voi lua trenul de seară, acum ziua e incă mică și n-o să mă intilnesc cu nimeni. Cel puțin să scap de Doruț, măcar două, trei zile. Că altfel, știu ce mă-așteaptă ; nici n-o să-mi agăț bine pardesiul in cuier că ei o să și tabere cu gura pe mine. „Cind ești gata, o să-nceapă mama, din colțul ei, te măriți cu Doruț, fata mea. Cit vrei să te mai aștepte ? Că de la nouă ani ii destul, bărbatul nu trebuie lăsat să aștepte" . . . „Să nu crezi că dacă ai făcut școală nu mai ești a noastră, o să-mi aducă aminte tata, cu vocea lui aspră de-atita băutură și lulea și incă mai ingroșată ca să fie mai convingătoare ; noi am rămas proști ,tu Lino, dar sintem părinții tăi, să nu uiți asta ori ți s-a urcat domnia la cap" ? ,

Și tot el, tata, o să-mi arate cum știe el, cu argumente că feciorul lui Ieniță ciștigă frumos și altul mai bun ca el nu o să găsesc ! . . . Mai bine te trimiteam la haine vechi și după pene, are să spună, cum a mai spus-o maică-mea, trebăluind pe lingă plită, cu țigara ei urit mirositoare in colțul gurii. A incercat ea să le explice, să-i facă să ințeleagă , degeaba și știe că nu-i va putea scoate dintr-ale lor orice-ar face, ei nu renunță la planurile lor, la obiceiurile străvechi și ar fi in stare să vină după ea oriunde s-ar duce, oricit de departe ar cere să fie repartizată. I-au și amintit-o mai in iarnă „să nu crezi că scapi de noi, te găsim și-n gaură de șarpe, iar dacă nu ne-asculți e vai și-amar, facem moarte de om ! Nouă nu ne pasă, e lege, tu fată de-asta nu-i scăpare, zăludo ! Că tu și așa cu carte, tot singele nostru rămii".

Scoase valijoara din dulap și-și impachetă citeva lucruri, își puse basca, pardesiul și după ce aruncă o privire in jur, să se asigure că n-a uitat nimic din cele trebuincioase, plecă la gară. Iși luă bilet și cumpără o revistă de la chioșc, indreptindu-se abătută spre ieșire. Căută trenul, „linia trei peron", anunță profesional ceferistul de serviciu, vru să urce, cind se auzi strigată pe nume, mătușa Chiva ii făcea semne disperate cu mina, „Lino, hei Lino, nu mai vezi lumea, ce-i cu tine, te duci acasă ?" O ajunse și-o apucă de minecă, femeia căra după ea un sac plin și incepu să-i înșire verzi și uscate, noutăți de prin părțile lor, că cine cu cine s-a mai luat, că cine și-a mai construit casă și cine a mai fost prins de Miliție, dar Lina, nerăbdătoare și grăbită, o intrerupse ; Dodi, el ce mai face ? Femeia, pare-se, la altă intrebare se aștepta din partea ei și nu-și putu ascunde surpriza. De-aceea nemulțumirea ei deveni vădită, pe semne gindind și că fata ține la el : A, prăpăditu' ăla, nu merită să dai pe el nici două parale. Cică s-a apucat iar de invățătură, zise Chiva scuipind disprețuitor. Bine, da, Rafila, nevastă-sa ce zice ? Care nevastă ? se răsti ea. Ce, nu știi că i-a dat drumul și ea a plecat inapoi la Bozovici ? Era tinără și-o fi găsit de-atunci pe altul. Pe Dodi i-a scos tată-său afară din casă, dar lui nici că-i pasă, stă pină una alta la văru-său, Iani, āl de lucră la fabrica de țigle. Cine să-i mai ințeleagă pe ăștia tineri ! Dodi șade toată ziua cu nasul in cărți și cind nu citește, fluieră. S-a stricat lumea, nu-i mai ca-n tinerețea mea. Vezi, nu care cumva și tu . . . o amenință, ridicind un deget negru și butucănos.

Lina surise dezvelindu-și dinții albi, surise pentru prima oară in ziua aceea și mătușă-sa, care nu pricepu mare lucru din reacția ei, se strimbă și se holbă după ea, dar fata, se simți ușoară ca un fulg și veselă, urcă dintr-un salt scările vagonului și-i făcu semn de la geam.

După ce trenul plecă, o cuprinse o liniște adincă, senzația aceea apăsătoare de neincredere și teamă ii dispăru, incepu să privească avid la pămintul reavăn, la apele ce coborau năvalnic de la munte, la cerul senin de deasupra, totul in jur era cintec de primăvară și i se păru că pomii inmuguresc chiar atunci, sub ochii ei larg deschiși.

*) Din volumul STINCA TARPEIANĂ, in curs de apariție la Ed. Cartea Românească.

CREION

Popasuri siciliene (I)

O duminică într-un cartier din Palermo

După un zbor de patruzeci și cinci de minute, peste continent și Mediterana, iată pămintul stincos al Siciliei. Aeroportul Punta Raisi, lingă țărmul Mediteranei. Inaintăm pe o autostradă care ne duce la Jolly Hotel. O companie care răspindește hoteluri in intreaga Sicilie.

Ne luăm in primire camerele, apoi ies in stradă. Sint in preajma Forului italic, iar in fața lui, marea, și, mai departe, monte Pellegrino. In jur, ziduri inverzite, tăcute, care se țin demne in fața autostrăzii, gemind de mașini, și a mării ce se agită la citeva sute de metri in față.

Zi de duminică, intr-un cartier din Palermo. Marea e furioasă azi. Și pare galbenă, la țărm, cu reziduuri de bucătării casnice, numai in interior ea devine verde, iar, departe de tot, in larg, cu adincimi albastre. Țărmul e invadat de mari blocuri de beton, sub care valurile se sparg cu ample rezonanțe. In larg, un vas alb, in ancoră, legănat de hula mării.

Străbat o ambianță contrastantă. In vecinătatea mării și autostrăzii, a Forului italic, un intins grup de atracții pentru oamenii de duminică. Un fel de moși bucureștean, insă hipertehnicizat. Difuzoare răgind, lingă șapte statui pudice, pe care o mină a scris cu roșu pe fiecare cite-o silabă, insumind cuvintul Ri-vo-lu-ti-o-ne. In jur, cartingurile piriie și aleargă, conduse de adolescenți veseli. Marea ridică valuri inspăimintătoare, vuiește parcă și ea cu ferocitate, ca să intreacă glasul difuzoarelor. Țărmul pustiu. Rocile albe șiroiesc de apă. Ies la promenadă familii palermitane. Familii sărace, care cască gura la cartinguri, la atracțiile colorate. Trec și in mașini Fiat-500, liliputane, populare, trec și in scutere piriitoare. „Clan dei Giovanni", cu vuietele sale, ii atrage, ii distrează. Vezi pești inchiși in borcănașe, in care trebuie introduse, prin aruncare de la margine, mingi de pingpong. Ciștigi un pește cind mingea cade in capcana de sticlă in care, speriat, un peștișor roșu se zbate intr-o agitație supremă. Mici cruzimi pentru mici distracții de duminică. Din loc in loc, sobițele tubulare, in care se coc arachide și castane, scot un fum dulceag. In jur, forfotesc copiii și-și incălzesc degetele roșii la flacăra sobei. Pe tejghele, nuga sicilian, de diverse categorii, nuanțe, mărimi, vestit printre autohtoni și foarte popular.

O civilizație precară, aici in port, in care electronica dă aceste răgete, iar cartingurile și micile vehicole scot piriituri și fum mult. In jur, miros fetid, care vine dinspre mare. Resturile putrezite aduc unde neplăcute, infestind aerul. Pe o ingustă stradelă, tipic maură, storile sint intinse de la o casă la alta, cu rufele mișcate de vint. Copiii, in haine de duminică. Femeile, in balcoanele cu parapete impletite din fier forjat, tipic iberice, fiindcă nici aici, la Palermo, nu există casă fără balconul ei. Bărbații, in stradă, in fața unei Trattoria, beau, discută, joacă jocuri de noroc și mănincă un soi de carne de pește sau langustă, pe care un negustor leneș o scoate, fiartă, dintr-o apă neagră. Se numește „chido". Tăiată in bucățele, carnea mării este inghițită delicat de bărbații tăcuți, urmărindu-și cărțile din miini, in vreme ce apa neagră li se scurge pe degete și pe bărbie.

Muzica urlă. Oamenii joacă aici cărți, mănincă pește fiert, privesc, din cind in cind cu ochi neclintiți, animația străzii și își continuă netulburați indeletnicirea lor de duminică. O duminică după-masă intr-un cartier din Palermo, in port, in preajma bătrinului For italic, și a suplului Jolly hotel. Cu fața spre mare, o statuie patinată, Vincenzo Flavio, pare atit de anacronică, cu mina ridicată, ca și cum ar arăta mașinilor repezi și nebune direcția, spre est. Deasupra unei uși, o secere și un ciocan, desenate negru pe roșu, și emblema sindicatului portuar al docherilor.

O duminică, intr-un cartier din Palermo, intr-un mic port, in preajma valurilor agitate. Mizeria dă mina cu cuceririle electronicii, nepăsarea tinerilor pletoși cu tăcerea aspră a bărbaților din stradelele inguste. Invirtiți de mecanismele zburătoare ale caruselului „Clanului dei Giovanni", copiii, in mașinile lor miniaturale, prinse in cuie, intră și ei in nebunia celor mari, invirtind și manipulind frenetic volane și butoane imaginare. Marea, in ampla ei cădere lichidă, acoperă insă totul, intr-un sunet uniform și răsunător, ca niște surde bubuituri de tun.

ION ARIEȘANU

Palermo – mic port de pescari

TEATRU

La teatrul german din Timișoara „DRACUL UITAT" de Jan Drda

Acum un deceniu și mai bine pe scena Naționalului timișorean se prezenta în premieră pe țară o piesă a cehului Jan Drda intitulată „Dracul uitat". Spectacolul de la acea epocă evidenția în rolul titular un comedian cu multiple resurse, al cărui nume a devenit între timp foarte popular printre spectatorii timișoreni: Alexandru Ternovici. Iată-l astăzi pe Ternovici prezent la o nouă întîlnire cu „dracul" lui Drda. Acum, cunoscutul comic a trecut de cealaltă parte a rampei, în sală, la pupitrul regizoral.

Am revăzut cu multă plăcere „Dracul uitat", în versiunea scenică oferită zilele trecute spectatorilor săi de către Teatrul german de stat din Timișoara. Piesa este o comedie bufă de factură populară. Pornind de la credințele naive și superstițioase care populează lumea basmelor, autorul își propune să realizeze un proces de demitizare a faimoaselor personaje din „imperiul lui Belzebut". Și face acest lucru prin reducerea la dimensiunile realiste ale omenescului. Eroul piesei, un „drac uitat" printre oameni, sfîrșește prin a se umaniza, după ce a cunoscut iubirea, munca, suferința.

Regizorul împreună cu actorul Horst Strasser au inclus în spectacol numeroase cuplete muzicale. Un merit al regiei îl constituie îndepărtarea acelor pasaje care deviau atenția spectatorului de la acțiunea principală.

Ternovici a lucrat foarte bine cu echipa de actori pe care a avut-o la dispoziție. De aici și numeroasele împliniri pe linia interpretării actoricești. Se cuvine a nota în primul rînd creația deosebită a lui Raimund Binder (Irrlichtius), într-un rol complex, realizat cu maturitate, cu o deplină stăpînire a mijloacelor profesiunii. Actrița Irmgard Schati (Josephine), realizează — pe linia comediei — unul dintre cele mai savuroase roluri din cariera sa artistică. Actrița are toate atributele unei eroine din popor, inteligență, sensibilitate, umor. Cît privește pe interpretul rolului titular, Bernd Bömches (absolvent din ultima promoție a Institutului de teatru), acesta impresionează printr-o frumoasă plastică corporală și prin instinctul sigur care-l desemnează ca un viitor component de valoare al trupei germane de la Timișoara. Se cuvin amintite de asemenea prezențele promițătoare și ale celorlalți actori sosiți recent în colectivul artistic al teatrului: Inge Mayer (Marie), Friedrich Schilha (Schmied) și Wolfgang Binder (Belfegor). În spectacolul de față, interpretările lor sînt tot atîtea încurajatoare promisiuni. Unul dintre actorii maturi ai teatrului are în acest spectacol, din nou, o reușită artistică de calitate. L-am numit pe Oskar Schilz (Belzebut). Bune cuvinte se pot spune și despre Hella Sessler-Pălie (Müllerin), în citeva apariții pline de haz, ca și despre Artur Benel (Weiyrauch), care face, într-un rol de caracter, dovada unor calități nebănuite pînă acum. Cu bune și nuanțate prezențe în spectacol Johanna Brunner (Berta), Michael Haupt (Solfernus) și Franz Gröger (Marbulius). Pentru a încheia lungul șir al interpreților, amintim de asemenea contribuția lui Gerhart Modjesch (Hans).

Scenografia semnată de arh. Traian Zamfirescu are rafinament, suplețe și umor, așa cum șade bine unei comedii. Spectacolul se bucură de mult succes la public avînd toate „simptomele" longevității.

MIRON ȘUVĂGĂU

PLASTICĂ

EXPOZIȚIE COLECTIVĂ

Deschisă în sala Galeriilor de artă, expoziția colectivă a artiștilor plastici timișoreni, prezintă o selecție de lucrări care confirmă un hotărît pas spre calitate spre simplificarea expresiei plastice, în contextul unei salutare diversități stilistice.

Limbajul picturii contemporane se convertește în imagini de forme și culori, construite cu rigoare metodică și rezonanțe muzicale la Zoltan Molnar („Primăvara"), în timp ce Ciprian Radovan și Romul Nuțiu ne oferă în lucrările lor o concepție compozițională proliferantă, surprinzînd misterul autentic al renașterii într-o manieră tributară lirismului. Alături de aceștia semnalăm densitatea cromolitografică a lucrării „La iarba verde" de Gabriel Popa, portretul abstractizat, estompat de cromatica griurilor colorate, semnat de Aurel Breileanu, sau obsesia melancolică și rafinată a portretului lui Simion Lucaciu.

Grafica expusă este excelent reprezentată de lucrările Lidiei Ciolac („Prag alb", „Rădăcinile vieții", „Șezătoarea") care se impun prin arhitectura intensă a irizărilor juxtapuse dispuse în tonalități nostalgice. Gheorghe Văleanu expune „Femeia și visul", o transpunere halucinantă, realizată într-o manieră barocă, Xenia Eraclide-Vreme ne prezintă un portret sugestiv, construit cu sensibilitate („Ileana Cocora"), Eugenia Dumitrașcu așează două portrete complexe, iar Hildegard Fackner explorează zonele compoziției de idei într-o reușită asamblare a spațiilor („Manifestare"). Peisajele în acuarelă ale Virginei Baroiu ne invită la meditație dezvăluind intensitatea expresivă a formelor.

Dintre lucrările de sculptură se remarcă „Implinire" de Victor Gaga o esențializare în lemn a formei de factură populară, ritmul spațial al bronzului „Tinerețe" de Petru Jecza și portretul „Poeta" semnat de Ina Popescu. Tapiseria este bine conturată în compozițiile Rodicăi Banciu și Clara Jecza.

RADU MELNIC

RECORDING

Am observat, în cadrul Festivalului „MARȚIȘORUL TIMIȘOREAN", că se poate scrie și muzică pop mai puțin primitivă, păstrîndu-se decența execuției, că totul poate fi învăluit într-o aură profesionistă, fără morbul cabotin al repetiției de sine. Însă formația „STELELE" se poate menține și fără compoziții străine și cocteiluri, în care se implică vedete ale cîntecului, complet străine de profilul ei. Ziua în care „STELELE" vor cînta doar compozițiile lor, va fi aceea a aplauzelor unanime. Deocamdată, cîteva piese proprii conciliază melodismul cu pregnante idei ritmice, pe linia unui sentimentalism reținut, meditativ. Armonii care trădează pe muzicianul compozitor, momente de virtuozitate instrumentală ponderată. Grupul nu urmărește efecte facile, nu dorește să incite săli, ci doar să comunice, la modul discret, nu șocant. Iată și componența formației: Ioan Crăciunescu (27), organist și compozitor, Roland Crăciunescu (24), baterie, Liviu Popescu (26), ghitară-bas, Gheorghe Catalinici (26), ghitară-solo, Tiberiu Repliuc (24), solist vocal, cu toții profesori de muzică sau studenți ai muzicii.

Cîteva din piesele de rezistență cîntate în Festival: „Refuzul toamnei", „Viscolul", „Stop-cadru", „Hai cu noi", „Curcubeul" etc.

La una din repetițiile lor, studioul nostru teritorial de radio și televiziune a realizat cîteva imprimări (provizorii) pe care le puteți asculta într-una din emisiunile viitoare.

SECȚIA ROMÂNĂ (TOP „O" — „RT"): 5. Privighetoarea — PRO MUSICA; 4. Speranța iubirii — MAGIC; 3. Ei sînt amicii mei — MONDIAL; 2. O dată doar vei răsări — PROGRESIV TM; 1. Flori — EXPERIMENTAL QUINTET. (În această ordine se radiodifuzează topul nostru.) SECȚIA STRAINĂ: 5. Noaptea orașul-ți — PAPER LACE; 4. Te-aș duce — LOKOMOTIV GT; 3. Apus de soare — GORDON LIGTFOOT; 2. Cînd? — JOHN LENNON; 1. Sabbath Bloody Sabbath — BLACK SABBATH.

TOP „O" — „RT" TALON NR. 8

COMEMORĂRI

NICOLAE STOICA

— CRONICAR AL BANATULUI

● 225 de ani de la naștere (1750—1832)

Omul de mare merit care a fost Nicolae Stoica, cum il numea Iorga, își trage obîrșia dintr-o familie de preoți din Hațeg de unde tatăl său, Atanasie, a venit în Banat, la 1749, stabilindu-se, pentru scurt timp, în Caransebeș, apoi la Obreja, iar în cele din urmă la Mehadia. Aici, în „1750 Febr(uarie), în simbăta S. Teodor Tiron sunt născut eu Nicolae Stoica feciorul părintelui Atanasie" (apud I. D. Suciu) va scrie mai tîrziu cronicarul pe scoarța uneia dintre vechile tipărituri românești trecută prin mîinile sale.

Cunoștințele primare de învățătură le însușește acasă, sub îndrumarea părintelui său, după care, de la vîrsta de 14 ani, începînd din 1764, urmează studiile la Timișoara, la „școala nemțească" și la Teologia sîrbească, de unde se întoarce acasă la 1769. Între 1770—1775 călătorește mult, la Timișoara, Vîrșeț și Carlovitz. La 1776, îl găsim dascăl în Corni (acum sfîrșind traducerea în limba română a Cărții de mină a dascălilor), iar între 1777—1792 a participat ca preot militar la campaniile militare ale Austriei împotriva Turciei. Întors acasă, în 1792 a fost numit protopop, statornicindu-se la Mehadia, unde a trăit pînă la sfîrșitul vieții (1832).

Aici, la Mehadia, în deplinătatea vîrste sale, paralel cu strădaniele puse-n slujba ridicării culturale a locuitorilor acestui ținut românesc, a conceput Nicolae Stoica firul trainic al Cronicii Banatului (1683—1827), scrisă în tihnă și vreme de pace, nestrimtorat de nimeni, pînă la patriarhala vîrstă de 77 de ani. S-a străduit s-o scrie cît mai bine, iar faptelor descrise să le a'ăture cît mai multe amănunte. Datele mai vechi le-a luat de la Griselini, faptele românilor în 1736—1739 le narează după

MEHADIA. Piatră funerară pusă în amintirea Nataliei, soția cronicarului Nicolae Stoica și a soțului ei.

războiul turco-austriac dintre mărturiile martorilor oculari, iar evenimentele războiului dintre 1788—1790 după propriile amintiri — căci în partea cea mai densă a cronicii, Nicolae Stoica înscrie (după însăși mărturisirea sa), „ca să știe", „să rămîie", întîmplări pe care „eu le văzui" ori la care „eu fui de față".

În CRONICA sa, Nicolae Stoica a surprins chipul Banatului de la sfîrșitul feudalismului, cu toată starea de fapte și întîmplări ale locuitorilor, desvăluindu-ne într-un fel cu totul aparte, comparativ cu alte mărturii contemporane: tragedia românilor în timpul războaielor purtate de Austria în sec. al XVIII-lea, starea satelor cu case și biserici „din nuiele", prădate și arse de turci, călătoriile împăratului Iosif al II-lea prin Banat, prietenia cu Tudor Vladimirescu, răsunetul mișcării revoluționare de la 1821, venirea „lăcustelor mii" asupra acestor meleaguri ș.a., imortalizînd pentru posteritate toată energia acestei părți de popor românesc a Banatului, în a cărei viață trăia, în putința manifestării, toată energia strămoșilor.

Cu excepția traducerii unor cărți de învățătură, pentru primii dascăli români ai Banatului, a unor note lapidare sau însemnări manuscrise pe scoarțele și filele unor vechi tipărituri, CRONICA reprezintă opera sa primă și ultimă, aparținînd întregii sale vieți. Ea nu este o cronică de curte, ea este o cronică de țară, ce narează crîmpeie din viața poporului. Prin scrierea ei, Nicolae Stoica ne-a lăsat prima lucrare românească de istorie privind aceste meleaguri, punînd bazele istoriografiei bănățene.

La împlinirea a 225 de ani de la nașterea sa, ne îndreptăm gîndul de recunoștință spre faptele care-i înalță chipul între cele mai proeminente personalități ale timpului său, „cari — scria Petru Maior în Istoria pentru începutul Românilor în Dacia — pre tinerime cu tot dinadinsul să se dea spre învățătură . . . cu sîrguință îndeamnă, așa și spre cîștigarea cărților cele folositoare . . . cu care mijlocire nu după mult timp este a nădăjdui că Bănățenii între Românii cei mai învățați se vor număra . . ."

FLORIN DUDAȘIU

MUZICĂ

SĂRBĂTOARE ARTISTICĂ PENTRU MICII SPECTATORI

Opera timișoreană s-a orientat excelent cînd a decis refacerea unui spectacol destinat exclusiv celor mai mici spectatori, **Magazinul de păpuși** de J. Bayer și **Pădurea fermecată** de H. Klee.

Un univers de basme și feerii devine accesibil, se poate „vizualiza" în excelente condiții, cu un efort relativ redus din partea interpreților și poate ceva mai substanțial ca decor și recuzită. Păpușile fermecate, piticii cu imaculata lor zînă, dialogul florilor cu ciupercuțele ori maiestuoșii fluturi cuceresc ropote de aplauze prin simpla lor apariție. Preluînd montarea lui M. Pavelici, **Maria Bardezian** a statornicit o ținută coregrafică mai aleasă, evoluată ca tehnică de dans, racolată exact zestrei tehnice pe care o posedă azi baletul timișorean. Premiera a beneficiat și de un decor reîmprospătat — scenograf G. Gorduz — de costume noi, frumoase, care au avut strălucirea proprie doar premierei... La rîndul lor, rolurile prime au fost încredințate exclusiv tinerei generații. Să însăilăm aici evoluția meritorie a Marianei Comes, eleganța apariției Mariei Homan ori a Mihaelei Santo, spectaculoasa săritură a lui D. Manolache cît și inteligența scenică a lui S. Bătică. Dezinvolt, a creat în „Ucenic", un personaj perfect conturat, uzînd de mișcări cu adresă precisă. Să nu uităm însă a semnala pe cele mai mici balerine ale spectacolului, Gabriela Krausz și Fulguța Crețu, care au dansat dornice de a deveni competitive, vizavi de mamele lor, ce evoluau pe aceeași scenă. Meritul dimensionării ambianței muzicale, propice acestor evoluții, se cuvine adus dirijorului **Bujorel Hoinic** care, avantajat de plasticitatea tactării, a reușit să imprime orchestrei tenta pastelată de care era nevoie.

Un examen trecut cu brio, care trebuie însă să dea de gîndit celor vizați a perpetua bucuria artistică pe care au știut-o aduce în sufletul celor mai mici spectatori de **azi!**

DORU MURGU

NOTĂ: În medalionul din numărul 12 (21 III) al revistei, dedicat actriței **MIHAELA MURGU**, s-au strecurat cîteva inadvertențe și exprimări contradictorii de genul: „ actriță de **aparentă** cerebralitate"; „jocul nu este fundamentat pe **intuiție** ci pe înțelegere"; „cred că singurele roluri care ar putea-o în dificultate ar fi cele de **ingenuă**"; „pentru că este o actriță recunoscută ca talentată și interesantă **și așa mai departe**".

SILUETE

DE LA INTERPRETARE LA COMPOZIȚIE

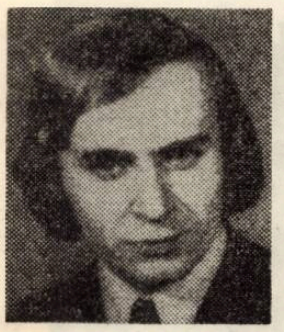

Dumitru Sâpcu, clarinetist la Filarmonica din Timișoara, membru apreciat al orchestrei și însuflețitorul lor-

mației „Contemporanii", este invitatul rubricii noastre . . .

. . . A trebuit să lucrez intens ca să mă impun ca instrumentist al orchestrei Filarmonicii, dar în timpul acesta eu m-am pregătit și în estetică, filozofie, literatură, necesități moderne ale unui adevărat muzician. Citesc mult Thomas Mann și tînăra poezie contemporană, unde găsesc multe idei care trebuie fructificate și retrăite în muzică. Poezia și muzica sînt surori de nedespărțit. Poate că în viitor voi scrie și operă, deocamdată îmi încerc mîna în lucrări mici. Filarmonica mă încurajează nu numai pe mine, ci și formația „Contemporanii", pentru care am scris toate piesele mele. Trebuie să subliniez că nu a fost ușor drumul de la simplu instrumentist la compozitor. Eram văzut numai ca instrumentist, apoi a urmat surpriza. Sînt fericit că toate lucrările scrise pînă acum s-au cîntat. „Două preludii pentru pian", înregistrată la radio, două piese pentru orchestră de cameră, care au avut su ces la Festivalul studențesc, „Mică suită pentru trio de suflători" a fost imprimată și la televiziune, Muzică de cameră, pentru clarinet și cvartet de coarde și ultima, „Poeme" pentru mezosoprană și orchestră, pe versurile lui Ioanid Romanescu, compoziție la care am lucrat 4 ani.

Formația pe care o conduc, „Contemporanii", este un vis realizat. Cîntăm muzică contemporană românească, și ne pregătim pentru Festivalul „Timișoara muzicală". Avem oameni excepționali, care fac muzică din pasiune. Elena Duma, soprana de la Operă, Stela Dinulescu la harpă, Robert Stupek la pian, Eugen Bodea, percuție, Gheorghe Konz, flaut, Moise Boleantu, oboi, Csaba Farcaș fagot, Anton Schreiber, corn și subsemnatul, clarinet. În compozițiile pe care le cîntăm am folosit procedee folclorice, într-o originală stilizare. Devizo noastră este să cîntăm muzică contemporană, adică ce trăim azi. În curînd vom pleca în turneu la Praga.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

DESPRE STAREA CINEMATOGRAFELOR

Discuție despre starea cinematografelor timișene și timișorene cu GHEORGHE BUREȘIN, directorul Întreprinderii cinematografice a județului Timiș, care „e o întreprindere economică cu personalitate juridică, care coordonează și are în subordine toate unitățile cinematografice de pe cuprinsul județului".

— Am fost acum mai bine de un an la dumneavoastră pentru o discuție despre starea cinematografelor din oraș. Ce s-a mai întîmplat de-atunci, vreau să zic, ce s-a înnoit?

— În primul rînd am reușit să modernizăm „Modern"-ul și să amenajăm la Lugoj o sală de cinematograf. În anul acesta vom lua în folosință noul cinematograf „Victoria" cu 350 de locuri din Piața Bălcescu.

— Există încă în oraș săli de film și holuri destul de neprimitoare, cu poze vechi, cu panouri demodate.

— Dați, vă rog, exemple.

— Arta, Studio, Parc.

— Acuma să știți că modernizări propriu-zise nu se pot face, pentru că nu permite spațiul. O să facem însă o serie de îmbunătățiri, o să punem la punct sistemul publicitar.

— Pentru că ați vorbit de publicitate, cum ați aprecia modul în care se face publicitate unui film bun, să zicem?

— Cred că bună. Aș vrea în primul rînd să înțelegeți că un film bun își face singur reclama. Noi acordăm prioritate filmelor românești. Avem o seamă de mijloace de lansare și popularizare, cum ar fi de pildă, vitrinele de afișaj, pe care le-am modernizat, căutînd să le conferim o anume personalitate, apoi panourile picturale mari, eșarfele, programele săptămînale tipărite, presa culturală, studioul de radio. Cred că e bine, nu?

— Așa s-ar părea. Dar în legătură cu ideea specializării unor cinematografe, despre care aminteați la discuția aceea?

— Am încercat, dar n-a prea rezistat aceasta idee. Am vrut de pildă să specializăm cinematograful STUDIO într-un cinematograf pentru tineret. Am întocmit programe săptămînale, dar numărul de spectatori a scăzut. Sau am încercat să lansăm o zi a filmului documentar. A trebuit să ne mulțumim doar cu două spectacole.

— Mai putem spera la redeschiderea cinematecii orașului?

— Nu. Deocamdată nu, pentru că nu avem promisiuni din partea Centralei România-film. Publicul din Timișoara, pe care-l consider deosebit de cultivat cinematografic ar merita cu prisosință o cinematecă.

ARIADNA

Tradiţii sportive muncitoreşti în Banat

Banatul, ca centru muncitoresc important al ţării, a cunoscut o activitate sportivă largă, care în diferite etape, a cuprins o serie de asociaţii sportive muncitoreşti, cluburi, echipe, prezenţa acestora fiind în mai multe cazuri remarcată şi pe plan naţional. Este interesant de subliniat că activitatea sportului muncitoresc, îndreptată spre antrenarea în sport a cît mai multor muncitori şi a familiilor acestora, a reuşit să se ridice uneori la nivelul unor performanţe, componenţii unor echipe sportive bănăţene sau campioni ai sportului muncitoresc bănăţean participînd la competiţiile naţionale în cadrul cărora au reuşit să ocupe locuri de frunte. Se practica larg educaţia fizică, atletismul, fotbalul, ciclismul, înotul, se organizau marşuri sportive, excursii în natură, etc. Oameni de vîrste diferite, cu mîini bătătorite de muncă, erau chemaţi să participe şi la viaţa sportivă muncitorească şi, adesea, prin intermediul acesteia, la lupta revoluţionară.

Istoria acestei activităţi în Banat este îndelungată şi prezintă şi azi, în anii socialismului, un interes deosebit. Presa vremii, ziarele locale, anuarele, arhivele R.G.M.T., organizaţie care a apărut în anii din urmă între care amintim : „Organizaţii de masă legale şi ilegale create, conduse sau influenţate de P.C.R." şi „50 de ani de sport muncitoresc" de N. B. Munteanu amintesc şi aspecte privitoare la viaţa sportivă muncitorească pe meleagurile bănăţene.

Una din cele mai cunoscute asociaţii sportive timişorene, apărută în anul 1911, purta denumirea de „Reuniunea de gimnastică a muncitorilor din Timişoara", cu iniţialele R.G.M.T., organizaţie care a apărut în urma asocierii unui grup de muncitori sindicalişti pentru organizarea unor acţiuni sportive de masă, în oraşul de pe Bega. Tendinţele acestea de organizare la Timişoara îşi aveau rădăcini mai vechi, ţinînd seama de faptul că în acest oraş luase fiinţă, încă în 1869, una din primele organizaţii muncitoreşti din ţara noastră purtînd denumirea de Asociaţia generală a muncitorilor din Timişoara", ale cărei preocupări multilaterale erau îndeobşte cunoscute. După desăvîrşirea unităţii naţionale, în decembrie 1918, mişcarea sportivă bănăţeană a muncitorilor a evoluat, puternic ancorată în mişcarea sportivă muncitorească din întreaga ţară. Crearea în anul 1921 a Partidului Comunist Român a ridicat pe o treaptă superioară şi a impulsionat puternic mişcarea sportivă muncitorească din România, o largă prezenţă în cadrul acesteia reprezentînd-o „Asociaţia sportivă pentru educaţia fizică" („Prietenii naturii") care fusese constituită încă în 1919, dar puternic activizată după crearea P.C.R., ale cărui secţii locale s-au ocupat şi de activitatea sportivă.

„Reuniunea de gimnastică a muncitorilor din Timişoara", clubul acestei organizaţii, ca şi alte creaţii sportive muncitoreşti, a adoptat statutul „Prietenilor naturii", după ce i s-a acordat acesteia personalitate juridică. La Timişoara, gruparea sportivă muncitorească, compusă în acei ani din mai multe mii de membri, a reuşit, cu sprijinul sindicatelor, să impună ca primăria oraşului să pună la dispoziţia muncitorilor un teren viran destinat unor competiţii sportive şi la amenajarea căruia au lucrat voluntar timp de un an de zile (la sfîrşit de săptămînă) un mare număr de oameni. Gazeta locală muncitorească chema în anii '20 la organizarea de activităţi sportive, la sprijinirea acestora sub diferite forme. În anul 1922 a luat naştere o secţie de gimnastică, compusă din peste 200 de tineri muncitori, iar ulterior se creează secţii de atletism, de înot, de ciclism şi o secţie de gimnastică pentru copii. Un loc deosebit l-a ocupat secţia de fotbal din Timişoara. Este un mare merit al activităţii fotbalistice muncitoreşti, la Timişoara, ca şi preocuparea echipelor pentru organizarea echipelor de pitici, ceea ce a permis prefigurarea unor echipe de categorie superioară, propulsate mai tîrziu la valoarea fotbalului naţional.

O retrospectivă asupra sportului bănăţean semnalează o importantă prezenţă sportivă muncitorească încă de la sfîrşitul primului război mondial şi în alte centre din Banat, între care Anina, Bocşa, Oţelul Roşu. Unul din centrele muncitoreşti importante, în care s-a acordat un loc deosebit mişcării sportive, a fost Reşiţa, unde s-a creat un club sportiv condus de sindicatul muncitorilor metalurgişti. La Oraviţa s-a evidenţiat echipa de fotbal TMO şi o secţie de turism şi alpinism. Desfiinţarea în 1924 a organizaţiei „Prietenii naturii", în urma ilegalizării P.C.R., nu a însemnat încetarea activităţii sportive în fabrici, în întreprinderi şi instituţii ; după Congresul Sindicatelor Unitare, [illegible] făşurat în anul 1929 la Timişoara, a fost puternic reactivizat sportul şi în acest oraş. Se ţineau conferinţe sportive, aveau loc acţiuni sportive de masă şi campionate pe branşe de muncitori, pe ramuri de producţie, echipa de fotbal muncitorească timişoreană jucînd şi în anii următori în divizia B de fotbal. În 1935, Reuniunea de gimnastică a muncitorilor din Timişoara a fuzionat cu Clubul atletic muncitoresc care peste cîţiva ani s-a unit cu Clubul „Chinezul", cu o secţie de fotbal a acestuia, sub denumirea Chinezul–Clubul Atletic al Muncitorilor din Timişoara.

Sportul muncitoresc pe meleagurile bănăţene îşi are tradiţiile sale adînc ancorate în masele muncitoare, tradiţii împletite cu lupta grea şi plină de sacrificii ce s-a desfăşurat pe linia propăşirii sociale şi naţionale.

HERBERT RABINOVICI

Socialism — umanism

(Urmare din pag. 1)

cumulată pînă acum. Programul partidului înfăţişează societatea socialistă multilateral dezvoltată ca o unitate structurală, care, pe primul plan al acţiunii politice, presupune transformări calitative în baza tehnico-materială, dezvoltarea forţelor de producţie, factor determinant, în ultimă instanţă, al tuturor celorlalte laturi şi componente ale vieţii sociale. Partidul nostru, cu privire la societatea socialistă multilateral dezvoltată, are o concepţie atît structurală cît şi istorică. Se are în vedere evoluţia specifică fiecărui compartiment al vieţii sociale, cît şi evoluţia ansamblului societăţii noastre. Viziunea istorică presupune a ţine cont de desfăşurarea evenimentelor în toate cele trei dimensiuni ale temporalităţii ; trecut – prezent – viitor.

4) Se subliniază cu pregnanţă rolul deosebit al factorului subiectiv, al participării întregului popor la creaţia istorică conştientă. Tocmai datorită amplorii deosebite a sarcinilor, a valorii deosebite a participării întregii naţiuni la creaţia istorică, creşterea rolului conducător al partidului este o legitate a evoluţiei societăţii noastre. În acest sens, dezvoltarea democraţiei socialiste presupune antrenarea întregului popor nu numai la realizarea, la transpunerea în viaţă a sarcinilor, dar şi la elaborarea, în continuare a problemelor teoretice ale etapei istorice din ţara noastră. Consfătuirile pe ramuri de activitate, cu specialişti, şedinţele de lucru, vizitele secretarului general al partidului sînt exemple elocvente în această direcţie.

5) În viziunea partidului nostru, făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate îmbină într-un înalt grad factorul tehnico-ştiinţific cu cel economic, politic şi uman. Aceasta dovedeşte că în viziunea unitară, cu privire la societatea noastră, partidul pune în centrul ei omul – de aici vibrantul umanism al politicii P.C.R.

MEMENTO

Solie de aur

Studenţii timişoreni obişnuiesc să-i spună Casei de cultură „UNIVERSITATE A TIMPULUI LIBER". Denumirea impune şi obligă. Ne-am pus întrebarea dacă această titulatură reflectă o stare de fapt sau este subiectul unei suculente glume studenţeşti.
Vizitînd-o am fost puşi în faţa unei activităţi vaste şi complexe. Tovarăşul Vintilescu Constantin, metodist principal, ne-a mărturisit că misiunea muncii lor este în primul rînd educativă – să realizeze toate laturile unei educaţii comuniste solide.

Programul pe zile ale săptămînii şi pe sectoare de activitate, este menit să impresioneze. „Cercul de presă", „Reporterul student", „Clubul actualităţii ştiinţifice", „Salonul studenţesc de artă plastică", „Tribuna actualităţii politice interne şi internaţionale", „Cenaclul literar Pavel Dan" în limba română şi cenaclurile literare în limba maghiară şi germană, cineclubul „Gaudeamus" sînt numai cîteva din cercurile teoretice şi de creaţie ale Casei de cultură a studenţilor.

Nu putem uita formaţiile artistice. Secţia de teatru integrează patru ECHIPE : în limba română, limba sîrbă, maghiară şi germană. Există FORMAŢII : corală, de dans modern, muzică uşoară de estradă şi populară, completate de activitatea studenţilor străini, care sînt organizaţi în grupuri vocal-instrumentale, fiind purtători ai folclorului din ţările lor.

„Piesa noastră de rezistenţă, ne declară tovarăşul metodist principal Dorel Ţăpîrdea, este ansamblul „DOINA TIMIŞULUI".
Am aflat despre meritoriile succese avute la Festivalele naţionale ale artei studenţeşti, în care s-a impus fără echivoc cu cele CINCI EDIŢII CIŞTIGATE, despre spectacolele susţinute peste graniţă, dar mai ales despre anul 1974, *anul „Castanei de aur", obţinută cu ocazia celui de-al XV-lea Festival Internaţional de Folclor de la Susa, Italia.*

„Am venit să dansez la „Doina Timişului" din pasiune, ne spune Secoşan Maria. Pentru mine totul ar fi puţin dacă n-ar exista această nesfîrşită dăruire aducătoare de împliniri".

– Cum v-aţi simţit cîştigători la Susa ?

– Mi-e greu să explic. Ştiu doar că ne-au dat lacrimile la toţi, mai ales că oamenii, care ne aclamau din sală, au putut cunoaşte, prin noi, încă o dată, România.

Fără îndoială, cu Interpreţi ca Liliana Savu, care consideră jocul şi cîntecul românesc parte integrantă a vieţii ei, folclorul nostru va fi purtat cu cinste pe meridianele lumii.

Întrebîndu-l pe tovarăşul Cornel Gabriel, student la facultatea de Educaţie fizică şi sport, cum se poate ajunge la un rezultat ca cel din Italia, răspunsul a sunat foarte categoric : *„Pasiune, dăruire, muncă, perseverenţă".*
Repetiţiile *„Doinei Timişului"* sînt adevărate spectacole de contopire a omului în dans şi cîntec. Nici o greşeală, nici un compromis ! Unitate de voinţă, vigoare, dragoste ! Şi dacă s-a întîmplat să existe vreodată ambiţii personale, acestor „EURI" li s-au tăiat la timp aripile. Aşa au putut zbura spre nenumăratele lor premii, aşa au cules „Castana de aur", aşa s-a putut scrie, în septembrie 1974, în Gazzetta del Popolo : „Timp de 30 de minute, ansamblul folcloric al studenţilor timişoreni, cîştigător meritoriu al trofeului *„Castana de aur"*, a încîntat zecile de mii de spectatori care au răsplătit interpreţii cu aplauze interminabile".

Orice comentariu ar fi de prisos, căci faptele au vorbit ! ... Şi-am dori să vorbească şi de aici încolo, aceeaşi limbă.

LILIANA ARDELEAN

CONSEMNĂRI

M. Sorescu sau poezia în stare liberă

Dacă am face o listă a traducerilor şi a circulaţiei peste hotare a poeziei contemporane, Marin Sorescu este, fără discuţie, poetul român cel mai cunoscut. Invitat la conferinţe şi simpozioane de poezie în Olanda şi Franţa, tradus în U.R.S.S., Elveţia, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia, Italia, R.D.G., R.F.G., jucat pe scene diverse în mai multe părţi ale Europei, poetul a devenit unul din numele pe care streinii îl citează cu uşurinţă atunci cînd e vorba să spună ceva despre poezia românească de azi.

În ţară, Sorescu are popularitatea de altă dată a lui Ion Minulescu, e citat, e învăţat pe dinafară, dar nu e comentat de critică în aceeaşi măsură. Volumele sale apar în tiraje foarte mari, în comparaţie cu volumele confraţilor. A existat şi mai există încă o modă poetică Marin Sorescu.

Cu alte cuvinte, Sorescu este un poet afirmat încă de la debut, a cărui operă e aplaudată şi judecată în acelaşi timp de contemporani. Chiar volumul Singur printre poeţi, în care face parodii extrem de „originale", a avut un succes de genul succeselor pe care alţii îl au numai la cărţile proprii. Îmi amintesc reacţia unor critici, înainte de apariţia volumului, citind parodiile în reviste, comentîndu-le ca versuri ale poeţilor parodiaţi şi criticîndu-i pe aceştia.

S-a afirmat că Marin Sorescu a început cu sfîrşitul, că primele două volume Poeme şi Moartea ceasului definitivau un stil, o manieră, o viziune poetică şi că, după aceste volume, Sorescu a început să se repete, să scrie în maniera lui Marin Sorescu. S-a vorbit de o „dramă a poetului", care-a fost nevoit să-şi caute un alt stil, să se revizuiască. Dar, dincolo de opiniile criticii, favorabile sau nefavorabile (lucru este normal pentru receptarea unei opere), Marin Sorescu se numără printre poeţii cu un nume şi cu o operă, printre poeţii pe care cel puţin epoca i-a reţinut. Verdictul pe care timpul îl va da cîndva, nu poate fi anticipat decît cu aproximaţie statistică.

S-a făcut mult caz de opinia lui G. Călinescu în impunerea poeziei lui Marin Sorescu, dar nu numai această opinie i-a determinat succesul. Poetul a fost şi este contemporan cu sensibilitatea epocii lui, sensibilitate care refuză poetizarea poeziei, care abordează antipoezia, prin demitizarea unei literaturi obosite şi ineficace pe plan estetic şi etic. Ironic, familiar, persiflant, degradînd în sens bun imaginismul contemporan, descoperind silogismul poetic elementar al expresiei, paradoxînd inteligent, ducînd mai departe deschiderile de tip Lafargue, iniţiate de Geo Dumitrescu şi neraminînd la ele, Marin Sorescu a descoperit şi o formulă (un mecanism metaforic al poeziei, fără să abuzeze de metaforă) şi un stil.

S-a spus că e mai interesant ca dramaturg în Iona şi în Matca, dar dramaturgia lui Sorescu este poetică prin structură, adiţionînd toate tehnicile aplicate versului, concentrîndu-le şi ajungînd la simboluri zguduitoare.

Poezia şi teatrul lui Sorescu sînt întrebări existenţiale, comentarii ale condiţiei umane, contribuţii la reclasificarea fenomenală a lumii prin refuzul tradiţiei îngheţate în formule şi sisteme. Antisistemul poetic al lui Sorescu e, în fond, un sistem de tip avangardist ce nu se poate multiplica sau reedita. Moralismul lui Sorescu e trucat şi îndreptat împotriva absolutizărilor geometrice, mecanizate, e o satiră sau un pamflet simbolic la adresa platitudinilor frumoase şi utile, e o demonstraţie a inutilităţii unor utilităţi existenţiale. Poetul descoperă o altă geometrie a spiritului pe care, din păcate, o extinde prin dilataţie antologistă lucidă.

Dar, dincolo de toate, Marin Sorescu e o personalitate distinctă, ceea mai evidentă confirmare în istoria poeziei tinere româneşti.

EMIL MANU

EVRIKA !

- **De la părinţi moşteneşti caracterul ; oricît de săraci ar fi fost ei.**
- **Cînd drumul cel mai drept este plin de gropi, mai sapă şi tu una.**
- **Nu poţi rămîne în eternitate scriind o carte despre sfîrşitul lumii.**
- **A fost aruncat de la etaj, dar în sus.**
- **Contrastele sălăşluiesc numai în preajma omului.**
- **Pe vînzătorul care trage din greu la cîntar, îl ajută mai mult caracterul decît gravitaţia . . .**
- **Prefer un canibal sătul în locul unui tînţar flămînd.**
- **Dacă stai mult cu capul pe pernă nu-ţi realizezi visele.**
- **Fricoşii nu se fac instrumentişti din cauza bagheţei dirijorului.**

ION VELICAN

DOSAR

CU MINTE

E foarte neplăcut să ai o locuinţă cu pereţi subţiri şi, vrînd-nevrînd, să auzi discuţiile din apartamentul alăturat, mai ales dacă vecinii au obiceiul să vorbească foarte tare. E neplăcut şi citeodată nu găseşti nici o rezolvare, deoarece pereţii nu pot fi îngroşaţi, iar vecinii nu pot fi convinşi să converseze în şoaptă . . . Numai un cetăţean a găsit soluţia ! Şi ce soluţie !

Enervat de vocile de dincolo, cu teamă că o să-i trezească din somn copilul, a dat buzna peste vecini. Nu „vă rog", nu „înţelegeţi că . . ." nu „fiţi drăguţi" – după cum se obişnuieşte, dar asta numai după ciocănitul tradiţional în uşă –, ci, nici una – nici două, o înjurătură drept introducere şi apoi ordinul : „Tăceţi, că vă omor !" Oamenii – pe care nu-l scuz pentru tonul ridicat al dialogului cosnic – au protestat, protest jignitor – aşa l-a categorisit vecinul atît de fin şi de bine crescut. Drept pentru care jignitul a procedat la folosirea unor noi argumente, ceva mai tari şi mai palpabile. Rezultatul omologat de medicul legist : un cap spart, trei dinţi scoşi fără anestezie şi diverse contuzii. Plus nişte fleacuri ce n-aveau legătură cu medicina legală : un scaun rupt, un aparat de radio deteriorat, nişte farfurii sparte . . . Al doilea rezultat : o amendă (3.500 de lei), plata cheltuielilor de spitalizare, a concediului medical, despăgubiri şi cheltuieli de judecată.

Al treilea rezultat, şi poate cel mai grav : între cele două familii a căzut o perdea grea de ură. Şi cînd mă gîndesc ce simplu şi ce cu minte ar fi putut fi : „Vecine, nu vă supăraţi, vorbiţi mai încet că mi se trezeşte copilul !" Nu spun că vecinii ar fi tăcut milc, fericiţi încîntaţi de aceastâ rugăminte, dar oricît . . .

M. TOPOLNIŢA

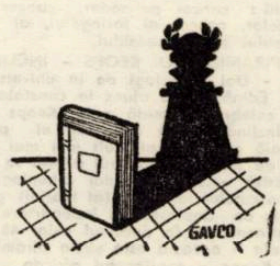

UMOR

Unuia – în autobuz

Îmbrînceşti, te iei la harţă,
Calci pe unii apăsat !
Ei, şi de-ai ajuns în faţă
Nu eşti om prea . . . avansat !

Unui „băutor"

Multe sticle-ai mai băut,
Toate pline cu „licoare"
Că din ele ţi-ai făcut
Coşcogeme Dealul Mare !

Unor confraţi

Amicii mei sînt chit pe chit :
Deşi într-una se mănîncă,
N-a dispărut nici unul încă
Deoarece nu se . . . înghit !

Pe lîngă ziarul „Flacăra Iaşului" a luat fiinţă cenaclul epigramiştilor ieşeni . . . (Provocare)

Timişorenii-s optimişti
Ba, cîte unul, chiar surîde
Că sînt la Iaşi epigramişti
Şi au acum de cine rîde !

D. C. MAZILU

POEZIE NEO-GREACA

FORȚA ȘI ARTA CUVINTULUI

Literatura, ca fenomen social, intră în conexiune cu alte fenomene sociale și se exercită astfel o influență reciprocă, intercondiționîndu se adeseori. Nu numai în marile literaturi ale lumii – elină, chineză, indiană, mexicană, maya, aztecă – se poate urmări acest fenomen, dar și în literaturile mai mult sau mai puțin tinere.

Exemplul poeziei neogrecești este elocvent în acest sens, poezie care beneficiază de o fantastică zestre spirituală, cum este aceea a poeziei elene.

Este un loc devenit aproape comun faptul că perioadele istorice marcate de seisme politice ori sociale, ori de răspîntii hotărîtoare în evoluția unui anumit popor, au născut poeți și opere nepieritoare.

În conjuncturi diferite, dar esențiale în acest sens, au apărut în literatura neogreacă poeți cum sînt Kostis Palamas, Anghelos Sikelianos, Costas Varnalis, Constantin Karafis, Gheorghios Seferis, Iannis Ritsos, ca să menționăm numai mari și complexe personalități ale ultimului veac.

Opera lor, de valoare cu totul remarcabilă în contextul european, este o pildă grăitoare de înțelegere a prezenței, rolului și însemnătății poetului în inima vie a cetății, a forței extraordinare a cuvîntului scris. Frumusețea versului uneori deconcertează prin noutatea nebănuită și încărcătura emoțională a imaginii.

Poezia neogreacă rămîne încă un continent necunoscut în întregime, deși în ultimii ani au apărut, în traduceri foarte avizate, cărți deosebit de importante, în spiritul celor afirmate mai sus.

Sînt în măsură să anunț aici că Editura Minerva are în pregătire o antologie cuprinzătoare din poezia neogreacă. Poemele care apar în această pagină fac parte din această vastă lucrare.

Traducere și prezentare de IV MARTINOVICI

Anghelos Sikelianos

MARȘUL SPIRITULUI

Și dacă am aruncat și ultima făclie în vatra focului
– făclia vieții mele care zăcea închisă în ani
în vatra de foc a Libertății tale, Ellada,
sufletul meu a izbucnit în explozii de noi lumini
a străfulgerat deodată sufletul meu
de parcă toate în juru-mi ar fi fost de aramă, sau ca
și cînd aș fi avut
celula sfîntă a lui Heraclit
în juru-mi unde, de ani întregi,
pentru Veșnicie își sculpta în aramă gîndurile lui
și le agăța ca pe niște arme
în templul din Efes...

Idei uriașe,
asemeni unor nori de văpăi, sau asemeni unor insule
impurpurate
într-un amurg de basme
mi se aprind în gînd –
cum să nu fie astfel, cînd viața-mi toată n-a fost
decît o ardere încordată
în așteptarea Libertății tale noi, Eliada!

. . . . . .

Porniți, ajutați-ne să ridicăm soarele deasupra Elladei,
haideți, ajutați-ne să ridicăm soarele deasupra lumii!
Priviți, roata lui s-a înfundat adînc în noroi
și, o, priviți, sîngele a trecut peste butucul osiei!
Haideți, flăcăi, soarele n-are de gînd să se ridice
singur;
împingeți cu genunchii, cu pieptul, să-l urnim din noroi,
împingeți cu pieptul, cu genunchii să-l urnim din sînge
Priviți! ne-am aplecat de-asupra soarelui ca niște
frați de același sînge.
Haideți, frații mei – și ne-a injugat în vîlvătaia lui –
porniți, porniți, flacăra lui ne-a învăluit, frații mei!
Porniți, demiurgi, cu Puterea voastră de hamali,
cu picioarele ca niște coloane să sprijinim în creștet
soarele să nu se scufunde!
Ajutați-mă și pe mine, frații mei, să nu mă scufund
odată cu el!
pentru că e deasupra mea, în jurul meu, în mine
și mă rotesc într-un sfînt vîrtej împreună cu el!...
O mie de spinări de taur îi țin fundația:
Vultur cu două capete; și de-asupra-mi filfiie
aripile lui, și geme;
în jurul capului și în adîncul sufletului
și cele îndepărtate și cele ce sunt aproape pentru
mine sunt una! –
Armonii profunde, pentru întîia oară auzite, mă
înconjoară! Porniți, tovarăși,
ajutați să se înalțe, să se preschimbe soarele în Spirit!
Se apropie cuvîntul cel nou care toate le va purifica
în flacăra lui nouă, gînd și trup, un singur bloc de
oțel...
Pămîntul nostru s-a îngrășat destul din carnea
omului...
Bogate și roditoare, să nu lăsăm pămînturile noastre
să se usuce din revărsarea grea de sînge,
care e mai bogată, mai adîncă decît primele ploi.
Mîine să pornească fiecare dintre noi, cu douăsprezece
perechi de boi
să arăm pămîntul acesta îmbibat de sînge...
Laurii să înflorească și în pom al vieții să se preschimbe
Și Via noastră să se întindă pînă-n largurile lumii...
Haideți, flăcăi, soarele nu poate să se ridice singur...
împingeți cu genunchii, cu pieptul să-l urnim din noroi,
împingeți cu pieptul, cu genunchii să-l scoatem din
sînge,
împingeți cu mîinile, cu capul, să strălucească soarele
– Spirit!
Așa aruncînd și ultima făclie în vatra focului
– făclia vieții mele care zăcea închisă în ani –
în vatra de foc a Libertății tale noi, Ellada,
S-a însuflețit dintr-odată imensă chemarea mea, ca și
cînd ar fi fost
întreg văzduhul de aramă, sau ca și cînd aș fi avut
celula sfîntă a lui Heraclit
în juru-mi unde, de ani întregi,
pentru Veșnicie își cioplea gîndurile lui
și le-a agățat asemeni unor arme
în templu din Efes
în timp ce Vă chemăm, tovarăși.

Traian Lalescu

Sotiris Surpis

FATA MEA

Copila mea, dă-mi mîna, dă-mi,
și-asemeni Antigonei degrabă du-mă –
ca Oedip din Teba nu sunt oare
adesea un biet orb ce bîjbîie o cărare?

Prin ochii tăi aș vrea să retrăiesc
viața, fără farduri, simplă cum pare-a fi –
în lumile tale mi-lice, o, du-mă,
sufletul în rouă mi se va răcori.

Orice te bucură, să-mi însenine
tîmpla. Ca tine să rîd, ori să tac.
Să tresar cînd iese din noapte
primul pui, ori întîia floare de liliac.

Panos N. Panaghiotunis

SE LUMINEAZĂ DE ZIUĂ

– 3 –

Se luminează de ziuă
cînd dau în floare stelele primăvara
și luna își lasă argintul
în palmele săracilor.
Se luminează de ziuă
cînd iei lopata și tîrnăcopul
să afunzi mîinciuna și injustiția,
cînd ferestrele verzi se deschid
pentru sărutul soarelui
iar bunica, în ungherul ei, croșetează
ciorapii răbdării.

– 4 –

Se luminează de ziuă
cînd crezi că mîinile noastre pale
pot spune multe cu un cîntec pur
și gura dulce, sărutînd o floare mea tă,
poate să-i redea prospețimea.
Mereu se luminează de ziuă, p ietene.

Hristos Kuluris

PESCĂRUȘUL

Dacă îi vezi ochii
încrustați în seninătatea albă a cerului,
ca o primăvară adusă la fereastra ta,
și dacă asemeni zorilor îți par strălucind
sînii ei dezveliți,
de parcă venit dintre zăpezi i-a sărutat soarele,
gîndește-te la pescărușul ce străbate mările.

Pescărușul sboară calm, pentru că a pornit din timp,
înainte de a se deslănțui furtuna, în vreme ce
mările se învolbură
iar vînturile deslănțuite
îi fură zborul în adîncul liniștii.
Pescărușul zboară calm, pentru că a pornit din timp,
De vezi strălucirea
zeilor în zilele acestea,
adu-ți aminte de pescărușul care străbate mările,
de bătaia inimii lui
cînd a coborît fericit
în cuibul stîncilor.

Și, o, nu te gîndi de pe acum
la ce ți-e hărăzit să înduri
și nu te speria de vocile barbare ale iernii –
întoarce-te și privește
cum din marmură sau din aspră piatră
Athena
în șuvoiul ochilor te învăluie.

Costas Sterghiopoulos

MEREU ȘI MEREU ALTCEVA

Mereu și mereu altceva ca să nu murim
ca un glob de sticlă e lumea, închisă –
ne arde soarele rana
e timpul să ne ascundem fața.

Mereu și mereu altceva.

Ca o respirație necesară adîncurilor de ocean.
Altă femeie, altă mare.
Pînă și monezile cu care plătim se uzează
trecînd dintr-o mînă într-alta.

Cu entuziasmul smuls anilor pierduți
e vremea să ne arătăm iarăși chipul –
să păstrăm pentru ceea ce vine dramul de speranță.

TERRA MAGAZIN

FAR ATOMIC – În Marea Baltică a început să funcționeze primul far atomic din lume. Sursa de lumină folosește combustibil nuclear, iar lumina ajunge la o distanță de 16 mile. Marinarii știu cît este de greu să deservești farurile aflate departe în largul mării. Supraveghetorii acestora rămîn mult timp în singurătate. În cazul noului tip de far, toate operațiunile sînt automatizate, iar supravegherea se face prin telecomandă de la distanță de pe țărm. Farul are ca sursă de alimentare două generatoare termoelectrice cu radioizotopi, care pot funcționa continuu timp de cîțiva ani. Și în alte zone din apele teritoriale sovietice vor mai fi amplasate faruri atomice.

INAMICUL PUBLIC NR. 1 – Într-un raport al ministerului sănătății din R.F.G. se arată că nu mai puțin de 140 de mii de persoane au murit în 1972 ca urmare a bolilor provocate exclusiv de „inamicul public nr. 1 al omului": fumatul. Peste un milion de persoane din această țară absentează de la slujbă, în cursul unui an, tot datorită îmbolnăvirilor provocate de „iarba dracului". Iată și lista bolilor de care suferă acești fumători incorigibili: cancer pulmonar, cancer al buzelor, cancer al laringelui, al stomacului și pancreasului.

PIRAMIDA LUI KEOPS – INCLINATĂ – Doi arheologi de la universitatea Edinburg au ajuns la constatarea că celebra piramidă a lui Keops are o înclinație față de axa ei principală cu nici mai mult nici mai puțin de 3,48 metri! Lucrul acesta se datorează – spun cei doi arheologi – cunoscutului fenomen (al teoriei) geologic de deplasare și îndepărtare a continentelor. În decursul celor 45 de secole – aceasta este vîrsta piramidei lui Keops – continentul african și-a schimbat poziția și asta a făcut ca piramida să se încline. Amintim faptul că – după un calcul – în piramida lui Keops s-a utilizat atîta piatră încît

astăzi s-ar putea construi cu acest material un oraș de 120.000 de locuitori!

AFORISME – Spicuim din „Literaturnaia gazeta" cîteva aforisme. ● Dacă nu e o taină nu mai are rost să-mi spui. ● Amețeala ne-o provoacă nu numai succesele ci și slăbiciunile. ● Deșertul ar vrea să dea crezare propriei sale fata morgana. ● Frumosul se înclude atît de bine în viață încît uneori nici nu se observă. ● Cei mari pot fi depășiți numai prin propriile lor puteri.

SPORT – ● Sandy Williams, o femeie de 43 de ani, a trecut cu succes în zilele acestea, examenul de arbitru de... box! Imediat după înmînarea diplomei, proaspăt „unsă" arbitră a arbitrat un meci de box de categorie grea!

● Sir Stanley Mathews, cel mai mare fotbalist pe care l-a dat Marea Britanie vreodată, a împlinit 60 de ani. Supranumit „cel mai mare artist al driblingului" el a început să joace fotbal încă în 1931, lucru pe care l-a făcut timp de 33 de ani fără întrerupere.

PLĂTIT CA SĂ SPARGĂ – La firma engleză „Wegwood", care produce tacîmuri de porțelan, există un neobișnuit loc de muncă: spărgător de tacîmuri! Misiunea lui este de a sparge acele produse care nu corespund sau care au cîte un defect.

CONFORT DINCOLO DE CERCUL POLAR. Într-o serie de localități din Peninsula Taimîr, dincolo de Cercul Polar de nord, unde locuiesc lucrătorii de la exploatările de gaze, au apărut străzi cu case de forme neobișnuite. Ele au fost proiectate special pentru zonele friguroase ale țării (gerurile în Taimîr ajung la 40 de grade și o treime din an aici este viscol). Clădirile sînt construite din aliaje de aluminiu și finisate cu materiale sintetice izolante, care păstrează căldura. Casele au forma unor cilindri, sînt foarte confortabile și se transportă cu ușurință.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 4 aprilie 1975 ● Nr. 14 (370) ● 10 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile acestui număr, după reproduceri din opera sculpturală a lui Michelangelo Buonarotti

Primăvara peste pămînturi

Nici un anotimp nu este mai efervescent și mai iubit ca primăvara. Încă din acest martie capricios, pămînturile sînt cercetate și semănate cu migală de oamenii ogoarelor. Livezile înflorite sînt vizitate și întreținute de iubitorii pomicultori. Răsadurile și solariile sînt protejate, înainte de a fi scoase la lumină, de mîini harnice, în imensitatea cîmpiei. O forfotă omenească imprimă pămînturilor noastre, în primăvară, o aură deosebită, un patos numai al acestui anotimp regenerator. Dar nu numai agricultorii se gîndesc de pe acum la viitorul potențial agricol al patriei, nu numai ei ies pe pămînturile primăverii, ci efervescența aceasta, imprimată de anotimp, se întrevede în varii activități omenești, în dominantele muncii de fiecare zi. Mi se pare că, acum, primăvara, orașele însele arată ca ghirlande de splendide construcții, în care vocația de a crea, nu numai zidiri și noi întreprinderi, dar mai cu seamă noi conștiințe umane, este însăși vocația epocii noastre. Există, întotdeauna, odată cu noul anotimp tînăr, o efervescență, în școli, ca și în universități, în cartierele unde oamenii își curăță grădinile și își înfrumusețează fațadele caselor, în incinta uzinelor, unde muncitorii au o a doua lor casă, aceea a muncii și creației. Există, întotdeauna, primăvara, un fel de dinamizare a energiei oamenilor, a dorinței lor de a amplifica realizările existente, de a tinde la mai mult, în potențialul de avuție al țării, de a se regenera ei înșiși creînd.

Primăvara însăși este bogăția înflorită a pămîntului. Ea însăși este simbolul noului, după somnul iernii, al reîntineririi, al dăruirii și afecțiunii.

Iată, un ținut ca al nostru, cu pămînturi milenare, cu oameni harnici, destoinici, poate să participe mîndru la ampla dăruire a țării în muncă și să-și culeagă roadele. Această hărnicie specifică acestor meleaguri a fost recunoscută și răsplătită prin recentele ordine și medalii, prin diplome și elogii, pe care oamenii Timișului le-au primit și le-au aninat, demni, pe piepturile lor, și în inima lor, ca pe o emblemă a acestui pămînt al Banatului.

Primăvara acestui an poate fi primăvara creației viitoare. Ea este îndemnul firesc spre dimensiuni noi, spre o propulsare într-o activitate care să ne dea, în viitoarele zile și luni, însemnul demnității și al iubirii acestor plaiuri, peste care anotimpul curat a poposit cu trena lui de flori, de verde și, în curînd, și de fluturi.

Ion Arieșanu

FRONTISPICIU

Noi populăm văzduhul cu iubire
Și aripi volatile-n trup ne cresc.
Noi înhămăm la viață primăvara —
Tînăr galop în viscolul ceresc.

Dăm bucuriei rangul cel de cinste,
Luminii — falduri noi, de sentiment
Arzînd în cupa spiritului, calmă,
Redînd privirii înc-un firmament.

Și omului i s-a redat menirea
Cunoașterii de sine — cînt deplin —
Și libertatea, izvorînd din fire,
De a-și străbate propriul destin!

LUCIAN BURERIU

Conștiința participării

Inscriind devenirea societății noastre sub semnul perfecționării, partidul marxist inițiază, printr-un vast efort creativ o progresivă adecvare a structurilor și relațiilor sociale la exigențele progresului multilateral și accelerat al întregului nostru sistem social, fundamentînd pe baze științifice și prin studii previzionale deciziile de dezvoltare socio-economică pe termen lung.

Desigur, obiectivele de perspectivă înscrise în documentele Congresului – deschizător de epocă nouă în istoria României, nu devin realitate în mod spontan, de la sine, ci presupun o intensă activitate, eforturile unite ale întregului popor, mobilizarea tuturor resurselor materiale și umane de care dispune societatea noastră. Tocmai de aceea, în spiritul normelor care diriguiesc democrația noastră socialistă toți cetățenii patriei – muncitori, țărani, intelectuali, bărbați și femei, tineri și vîrstnici, fără deosebire de naționalitate, participă în acest nou context istoric, într-o febrilă activitate creatoare la înfăptuirea marilor sarcini pe care ni le-am propus.

Evidențiind relația dialectică, de esență dintre socialism și democrație, tovarășul Nicolae Ceaușescu menționa: *„Sîntem convinși că numai asigurînd realizarea democrației socialiste reale putem înfăptui cu succes Programul partidului, politica sa internă și externă. Pornim neabătut de la principiul marxist-leninist că dezvoltarea democrației socialiste, făurirea conștientă de către popor a propriei sale istorii constituie o necesitate obiectivă a edificării noii orînduiri"*. Lichidarea dominației claselor exploatatoare și instaurarea puterii celor ce muncesc, în frunte cu clasa muncitoare, generalizarea relațiilor socialiste în întreaga economie și desființarea pe această cale a oricărei forme de exploatare, dezvoltarea proprietății obștești asupra mijloacelor de producție au creat condițiile desfășurării unei vieți social-politice autentic democratice.

În ultimii ani au fost înfăptuite ample măsuri de perfecționare a organizării și conducerii vieții economico-sociale, de adîncire a democrației socialiste. La toate eșaloanele organismului nostru social a fost instaurat principiul muncii și conducerii colective, s-au desfășurat largi dezbateri cu masele populare asupra celor mai importante legi și hotărîri, toate aceste măsuri stimulînd inițiativa cetățenilor, participarea lor nemijlocită la conducerea statului, la soluționarea problemelor obștești.

Este știut că edificarea socialismului (operă evolutivă și colectivă) revendică – cu forța necesității obiective – creșterea rolului factorului subiectiv și afirmarea creatoare a subiectivităților umane prin *folosirea conștientă* a legităților dezvoltării sociale; corespunzător *imperativului participării* la conducerea activității din toate sferele vieții sociale, fizionomia spirituală a maselor învederează *creșterea responsabilității* lor pentru rezolvarea superioară a sarcinilor de producție și obștești, concordînd exigențelor codului etic al comuniștilor.

Schimbările de largă cuprindere și de esență umanistă din viața materială a societății au determinat prefaceri nu mai puțin radicale în modul de a gîndi al oamenilor, în concepțiile lor de viață, generînd noi criterii de apreciere a normelor și valorilor morale, o nouă atitudine față de muncă și îndatoririle sociale.

Esența participativă a democratismului socialist este convingător ilustrată de instituționalizarea formelor de conducere colectivă, vizînd efectivizarea participării maselor la înfăptuirea întregului program de dezvoltare economico-socială a țării.

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 4)

ANCHETA ORIZONT

Cuvinte pentru public – cuvinte pentru teatru

REDACTORUL: O dezbatere care să pună în relație TEATRUL POLITIC ȘI POLITICA TEATRALĂ mi se pare extrem de actuală. Mă gîndesc la sarcinile ce revin artei și literaturii potrivit documentelor Congresului al XI-lea al P.C.R., mă gîndesc la discuțiile ce ambiționează să detecteze particularitățile teatrului politic contemporan (text și spectacol). Se consideră că o definire a genului cu argumentele istoriei teatrului n-ar putea să răspundă complexității procesului, deloc încheiat. Pe de altă parte nu se poate pune semnul egalității între **„text de actualitate"** și **„text de teatru politic"**. Sînteți de acord?

ION MARIN ALMĂJAN (scriitor, redactor-șef adjunct – „Drapelul Roșu"): Se poate pune semnul acestei egalități numai în cazul în care un text de actualitate se încarcă de valențe valorice. Eu nu cred că am putea diferenția cele două noțiuni, adică **„a face teatru politic"** de **„a face un act politic"**.

Alegerea unei piese de valoare, a cărei problematică ridică întrebări și oferă răspunsuri publicului românesc, indiferent că această piesă e scrisă de un autor român sau străin, înseamnă, cred, a face politică teatrală. Dar nu cred că o facem punînd în scenă lucrări incifrate, care propovăduiesc sila, violența sau inutilitatea individului în societate. De asemenea, nu sîntem în consens cu cerințele ridicate de către conducerea Partidului dacă oferim publicului texte ilustrative care **fotografiază**, fără fior artistic și fără har, aspecte din realitatea românească.

REDACTORUL: Poate mai în măsură să ne dea un răspuns ar fi conducătorii instituțiilor noastre teatrale.

DAN ALECSANDRESCU (regizor, directorul Teatrului de Stat din Arad): Dilema nu aici începe. **Ce trebuie să facă un director de teatru pentru „a determina" elaborarea, scrierea unei piese bune? – iată care este chestiunea ce merită o discuție.** Răspunsul meu ar fi următorul: pe lîngă piesele „sigure", semnate de autori cunoscuți, să ne asumăm riscul de a monta piesele unor debutanți care atestă însușiri (ideologice și artistice) reale, chiar dacă sub raportul construcției dramatice (să zicem) lucrările respective au și cusururi. La noi au debutat, cu ani în urmă, Lascăr Sebastian, Francisc Munteanu, I. D. Șerban, Laurențiu Cerneț, Vasile Nicorovici, C. I. Cătina, Constantin Paraschivescu, Ion Jivan. Unii dintre ei au evoluat, au dat piese mai bune, mai consistente, alții au abandonat teatrul. Important este că teatrul din Arad, cu forțele lui modeste, cu ambiția lui sinceră de a promova literatura dramatică originală, a îmbogățit contigentul scriitorilor de teatru. În altă ordine de idei, trebuie să fim mai pretențioși față de scriitorii consacrați. În fine, aș spune că un director de teatru poate să și comande, unor dramaturgi tineri sau vîrstnici, piese inspirate din realitățile locale sau naționale, care să se potrivească și cu exigențele publicului, dar și cu posibilitățile colectivului artistic.

AL. BÎRSESCU (director al Teatrului de stat Reșița): Chemarea adresată oamenilor de artă, de către secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** în magistralul Raport prezentat la Congresul al XI-lea, de **„a pune toată capacitatea lor de creație, în forme cît mai variate, în serviciul poporului, al socialismului și comunismului"**, se înscrie în ordinea superioară a unor înalte idealuri umaniste. Tocmai dintr-un asemenea unghi de vedere considerăm că, pentru a promova un veritabil teatru politic, esențială este împlinirea condiției valorii la toate nivelele și în toate constituentele actului artistic. Fără intenția de a redescoperi pe cont propriu adevăruri deja cunoscute, curajul civic asociat cu o înaltă conștiință politică și a valorilor – iată elementele care, întrunite, pot impune teatrul politic printre cele mai eficiente ipostaze ale artei angajate militante.

REDACTORUL: Să încercăm să restringem discuția. Există sau nu o legătură între politica teatrală a instituțiilor de teatru timișorene și creația dramaturgilor locali?

MIRCEA ȘERBĂNESCU (scriitor): Care este preocuparea teatrelor din această parte a țării de a promova dramaturgia originală și prin aceasta de a contribui la îmbogățirea repertoriului românesc contemporan? **În acest sens major nu putem cita decît puține exemple** și am în vedere, în primul rînd, Teatrul ger-

ANTOANETA C. IORDACHE

Continuare în pag. 7)

David

CRONICA LITERARĂ

Arcadia pierdută*)

1. S-a observat că excepția (scriitorului ca erou al cunoașterii) poate purta numele de Hiper-eon, celde-deasupra-timpului. În numele lui, coborîrea în temporal, în concret, în *contemporaneitate*, înseamnă pentru poetul *Stîncilor fulgerate* (1930) descoperirea *uritului*. Ieșit din patria arhetipurilor, a Mumelor, eroul descoperă, la modul romantic, mitul. Întîlnirile coșmarești, peisajele pietrificate, personajele stranii, tenebrele, aparțin ebuliției romantice, coborîrii lui Hiperion în lumea comună : negării sale. Și dacă poetul considera romantismul o stare de spirit nesupusă unui curent istoricește datat, putem completa că, în această direcție, vocația eroului romantic era mereu supusă dimensiunii clasice a înțelegerii literaturii. În fiecare dintre poemele ce ne trimit (referințe necesare) la Novalis, Edgar Poe sau Chamisso, apar, în cohorte masive, umbrele temperante ale clasicismului. Poet al esențelor, Al. Philippide nu este un poet al antinomiilor ci unul al retragerilor ; și în măsura în care este un poet al esențelor, limbajul său de poet își asumă, ca registru metaforic, *scrisul, poetul, cartea*. Prin *poet, carte, scris*, poetul vorbește despre lumile arhetipale, drumurile cunoașterii, idee. Să observăm restringerea (și concretizarea) limbajului clasicității. Să observăm felul în care, în ultimă instanță, poezia lui Alexandru Philippide păstrează, pînă la urmă, intact, un singur mit : acela al cărții. El e singurul care nu e răsturnat ori cenzurat. *Timpul*, ca eternitate, se segmentează în numele *scrisului*, scrisul și scriitorul (în sensul larg al cuvîntului), devenind elementul primordial al comparației : „În evu-n care-antice manuscripte / S-adăposteau prin chinovii și cripte, / Monahii scribi tot așteptînd să vie / De prin meleaguri arăbești hîrtie, / Rădeau vechi pergamente cu-o custură / Și copiau pe ele din Scriptură ; / Nu scrijălau adînc, să nu le strice, / Și-așa, sub psalmi, trăiau gîndiri antice. / ... / Mi-i sufletul ca unul din aceste / Ciudate manuscripte palimseste ; / „Șterg scrisul proaspăt și deodată iese / Alt scris, cu slove ciunte, nențelese / ... / O, dac-aș izbuti să le descurc, / La vechile izvoare să mă urc, / Poate-aș găsi-n adîncul lor pitite / Acele lucruri ce n-au fost rostite" !

Doar *scrisul* păstrează adevărurile, doar ideea merită să fie cuceritâ ; doar scrisul poate crea, în numele eternității, un drum *sigur*, în timp, și doar semnul scris poate înfringe eternitatea. E morala ce se desprinde din *Monolog în Babilon*, poemul lui Alexandru. *Pasărea aceea* cu țipăt cobitor neagă victoria eroului, a militarului : rămîne acel drum al cunoașterii, însemnat de înțelepții printre care eroul trece.

2. Al. Philippide a scris relativ puțin : de-a lungul a mai bine de jumătate de veac de scris, opera sa poetică își permite, prin versuri noi doar patru ieșiri în lume. *Aur sterp* (1922), *Stînci fulgerate* (1930), *Visuri în vuietul vremii* (1938), *Monolog în Babilon* (1967), sînt cărțile ce, la mari distanțe, pot sugera fiecare o încercare a *ruperii* de poezie. O solicitare a tăcerii. O retragere într-un cadru auster, în care cuvîntul poetic e de prisos.

Monolog în Babilon este o carte a căutărilor și a *căutătorilor*. Așezată, pentru literatura română, într-un spațiu ce ar putea fi al argheziene: *Cîntări a omului* (carte cu care se înrudește doar prin întrebări, nu și prin răspunsuri). *Monolog în Babilon* reprezintă o carte a omului modern ; modern în măsura în care poate și trebuie să aparțină, prin acțiunea sa umană, eternității. Încotro ne îndreptăm, ar fi întrebarea fundamentală a poetului, care ar fi adevăratele drumuri ale sale, în timp ? Iată de ce, în șirul întrebărilor, poetul caută eroii care îi pot răspunde : aceștia ar fi *Călătorul* și *Cuvîntul*, ambele unindu-se mereu spre a fi exemplare. În această călătorie, în numele cuvîntului scris, poetul descoperă eroii.

În fond, toți marii eroi clasici sînt eroii unor iubiri. Erou poate fi Virgiliu dar și un personaj al său : călătorie poate însemna lectură, poate însemna inițiere prin cuvînt, sau mai exact, poate însemna amintire. Prin eroii clasicității (scriitori sau personaje) poetul coboară într-o lume a inocenței. Arcadia scriitorului, care, pentru un lung șir de autori înseamnă copilărie, pentru Philippide e reprezentată de o lume în care *litera* și cuvîntul construiau un teritoriu paradisiac, iar personajele, la rîndul lor, *trăind veștnic*, au *viitoare amintiri*. Drumul înapoi este un drum către prezent, echivalînd cu ieșirea din inocență. Iată cuvîntul lui Evandru : „Aici în Eneida ne-a hărăzit Vergil / Un timp al său, elastic și subtil, / În care epoci varii, și vechi și noi, sînt date / Deodată toate. / În el acum și inima ta bate. / Nu te grăbi cu drumul înapoi. / Rămîi aici la noapte. Avem castane moi / Și mere coapte și cașul bine scurs / Și-un moale pat de frunte, cu blănuri largi de urs. / Te vor trezi, spre ziuă, rîndunele, / De multă vreme oaspeți ai streșinilor mele".

Pe un papirus populează (însă) spațiul arcadic cu enigmatice făpturi. În peisaj mirific, apropiat sacralității ori vecin basmului, poetul ce „Sub cel de-al treilea Ptolomeu / La curtea din Alexandria" și-a dovedit în „hexametri măiestria" descoperă o lume mută, lovită de un blestem ciudat. În țara imaginată lipsea cîntecul : „Dar în sfîrșit înțelesei / Că nu era o nălucire, / Și-am lăudat atunci pe zei / Ca pentru-o bună prevestire. / În pacea veselei amiezi, / Pe-o coastă, ling-o pădurice, / Zburdau pe iarbă miei și iezi / Ca în Arcadia ferice".

Întrebările sînt fără răspuns. Să fie, văzute de poetul curtean, *arhetipurile*, ori un infern invers, în care *cuvîntul* este exclus ? Poetul (și eroul său) lasă „istoria" deschisă. În fond, drumul (spiritual), călătoria Poetului ajunge întotdeauna în fața unei întrebări căreia nu se grăbește să îi dea un răspuns. Credem că nu *„lipsa zeului" guvernează această lume*. Ca în *Sirinx*, e vorba de *moartea* lumii clasice, nu prin sfîrșitul divinității ei (ca, în poezia lui Blaga) ci prin intrarea în tărîmul necuvîntului. *Arcadia* își presupune cîntărețul, cel care unește epocile și care o veșnicește. În absența *cîntecului*, Arcadia devine infern. Iar călătorului nu-i rămîne decît să coboare în el, precum altădată Dante alături de Virgil : „Și peste toat-această hărmălaie, / Pornită vifor împrejurul meu, / O vorbă s-auzea țișnind mereu / Ca țipătul nătîng de cucuvaie. / Din toate gurile : Eu ! Eu ! Eu ! Eu" ! / „Aceste capete patibulare, / Nesocotind cumplitul lor destin, / Se îngîmfau zbierînd și fiecare / Voia să-ntrecă zbierătul vecin, / Și-n nebunia lui dominatoare / Își împroșca zadarnicul vecin. / De asta am bătut atîta cale / Și-am străbătut atît noian de scări, / S-aud cum capetele infernale / Și-aruncă unul altuia ocări / Și pingăresc aceste clare zări" ?.

Poezia se cheamă *Tainicul țel* și consemnează acceptarea *Demonului* ; acceptarea lui altfel, de fiecare ieșire din *Arcadia*, din spațiul luminos și stenic al clasicității.

C. UNGUREANU

**) Al. Philippide la 75 de ani*

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

ION BĂDULEASA

Dor de aripă

(Ed. Militară, 1975)

Cu versuri iscate dintr-o experiență precisă, care restringe, de la bun început, sfera tematicii, debutează Ion Băduleasa : **DOR DE ARIPĂ (Ed. Militară,** 1975). Versuri despre aviatori, despre frumusețea zborului, abnegație, eroism. Versuri, altfel, puțin spectaculoase, despre o profesie ce impune insului profan tocmai prin caracterul ei spectaculos. Compuneri care reunesc, cu perseverență, constatări de bun simț, metafore reportericești : prolifează, de la o pagină la alta, sintagme construite stereotip : „armuri de dural", „freamăt de dural", „pasăre de dural", „elitire de dural" etc. Autorul, totuși, nu pare conștient de banalitatea expresiei, cu atît mai puțin de viziunea uniformizatoare.

O oarecare îndeminare de a versifica, pe teme date (în imagini plate și rime tocite), ca și gesticulația care, în intenție cel puțin, se vrea dezinvoltă : „Să clădim munților / O casă memorială / Din sulițele geților, / Din privirea dacilor fără oboseală. / Va fi o casă cu albastră croială / Din inimi omenești – să se la aminte ! / Va fi o casă fără îndoială / Cu porțile spre lumină deschise, / Bărbații cei mari cu migală / Vor scrie verbele din manuscrise ...". **(Casă memorială),** nu suplinește lipsa de fantezie a autorului.

Prozaismul, prețiozitatea uneori : „Cuvîntul plecat în taina materiei, / Cuprins de freamăt, singerînd silabe, / Trece prin spațiu și cade / Ca un fulger pe retina memoriei. / Un cîntec se furișează pe-ntuneric, / E mesajul stins în stingherul metal. / Vocale și consoane împărțite egal / Pleacă spre alte timpane, lovindu-se sferic ..." **(Sunete egale),** nu ar fi în cele din urmă și cele mai mari deficiențe ale acestor versuri. Drumul lor către poezie este prea adeseori stopat de o impropriie vehiculare a conceptelor poetice, poate chiar de o insuficientă capacitate de a intui specificul limbii. O poezie de notație, minoră în tonalitate afectivă, nu reușește să se închege, în cele din urmă, din cauza neaderenței limbajului, la țelurile literaturii. Temele, generoase, pentru care a optat tînărul debutant, nu i-au servit decît pentru exercitii de versificare ce, dacă excludem cîteva, puține, texte pasabile, nu pot așeza placheta **DOR DE ARIPĂ** nici măcar în rîndul cărților de valoare medie ce apar într-un an.

LUCIAN ALEXIU

PREZENȚE LITERARE

Poezia lui RADU CÂRNECI

Cunoaștere prin Eros

Poet autentic – Radu Cârneci crează poeme de dragoste cu sensibile implicații de ordin filozofic. Există în lirica acestui poet, de stirpe romantică, elanuri mistuitoare, o sinceritate a gîndului, un freamăt sangvin, comparabile cu însăși rumoarea germinativă a naturii, un flux torențial baroc, irumpind în verb, prin care se reliefează acea, rîvnită de orice artist, deschidere spre tărîmul de grație al esențelor pure. „Mișcarea materiei mă cuprinde în ea / ca pe un miez, ca pe o cunoaștere – / foc nesecat de magmă grea, / geamăt și cîntec de naștere" (în întîmpinarea liliacului, în Orga de iarbă, **1968). O imaginație luxuriantă, ritmată în cadențe sacerdotale, profilează Erosul la dimensiune cosmică, astfel încît sentimentul dragostei suportă o radicală metamorfoză, văzut ca sentiment al genezei. Din temă, dragostea devine la Radu Cârneci un motiv cu încărcătură arhetipală. Poetul celebrează fertilitatea existențială, numind și invocind dragostea : „Iată, așa grăbesc primăverile / cu un dor nestăpînit pentru o floare ; / ca un virtej sînt, îmi freamătă nările, / așteptarea mă sculptează, mă doare" (ibidem). Poetul are intuiția dorului lăuntric dospit în embrion, în presimțirea eflorescenței roditoare ; tulburătorul, neînțelesul spasm al desprinderii din increat, ca manifestare oarbă a voinței speciei (Schopenhauer), se con sumă în desăvîrșita discreție a stării de veghe solitară, sugerînd ideea sacrificiului aflător în temelia marilor creații, a vieții însăși.**

Erosul este la Radu Cârneci prilej de sărbătorească integrare în plămada firii, iar gestul de smerită închinare la miracolul ce naște odată cu orînduiala dichotomică a elementelor procreative, depășește spontan – apanajul talentului – materialitatea terestră. Premisă a fecundării posibile, dragostea este situată, în teză, de către poet, la rangul de principiu, astfel încît cosmogonia sa s-ar putea iniția cu un 'a început a fost iubirea ! Plenitudinea umană, de atins în perspectivă optimistă, pe fondul marelui adagiu vanitas vanitatum, îndeamnă pe poet la mai mult, la depășirea impasului tragic. Asemenea, Freud este pus în paranteză, și reabilitată ideea de dragoste, repus fiind în drepturile sale un zeu – Eros – zeu continuînd a determina din umbră mirabila epopee a creatorului de taină : OMUL.

Omul scrutat prin el însuși, omul redus la cruda sa realitate, omul puternic și foarte slab în matca eternului efemer (teoretizat ideal de Dumitru Popescu), omul trebuie să tindă spre polul pozitiv al existenței, cu tot riscul ce incumbă datorită atracției, în necontenită sporire, exercitate de polul opus. Dar întrucît în orice moment – se raționează – sîntem în punctul median, între minus și plus infinit, ar părea că orice tendință de deplasare în timp și spațiu, către un pol sau altul, este sortită numai iluziei ! Într-adevăr iluziei celei mai umane – utopiei ! Făcînd abstracție de dezolanta tentație a utopiei, Radu Cârneci construiește „pe pozitiv" o mitologie erotică, ale cărei rosturi nu sînt decorative ci cognitive, vizînd actul cunoașterii. Adorația, jertfa de materie și spirit, aventura se înfăptuiesc himeric în clipa de grație a poeziei, revelația ultimă. Bărbatul și femeia, în această viziune romantică a dragostei, se caută cu nesaț iu ca în shakespeare-ianul vis de vară, singură cu sens fiind apropierea iar nu îndepărtarea. De aceea universul erotic al lui Radu Cârneci abundă într-o atitudine profundă a întîlnirilor oraculare, în care complicitatea iubitului și iubitei concură armonic la desfășurarea unui ritual bine știut. Adesea poetul uzitează de pluralul eminescian („Ne-om răzima" ...), inginind vorbe alese de chemare, în numele cuplului ; totul se petrece nu numai în unul, ci în doi, în amîndoi. Această cavalerească asumare de roluri trimite la legenda superbă a eului originar androgin. Poetul, de aceea, cîntă deopotrivă bărbatul și femeia, cei doi, de fapt unul, față în față pe marginea mării necunoscute, în edenul anomic. Mai presus de toate, lirica de dragoste a lui Radu Cârneci este o poezie a însetării de absolut. Apoteoza poemului liric-dramatic Cîntarea cîntărilor (1973) însumează o făgăduință, o șansă a deslușirii absolutului prin mijlocirea Erosului. Dionisiac temperat, Radu Cârneci crede ca un păgîn în puritate ; senzualitatea versului său incintă prin naturalețe ; bărbatul și femeia sînt fii ai naturii, numiți fără falsă pudoare, mire și mireasă. Dragostea există ca o monadă a lumii. Cu totul personal este Radu Cârneci cînd sugerează grandoarea festivă a posesiunii, contopirea totală a sufletului și trupului în febra dorinței. Pe de altă parte, în poezia lirricului, stăruie nimbul optim al tainei. Se spune și nu se spune totul ! Îndeosebi în Oracol deschis, volum cu admirabile accente dramatice, sentimentul erotic capătă expresive valențe la scara timpului existenței tragice. Dumitru Micu scria în 1968 că Radu Cârneci este o sensibilitate în autenticitatea căreia aproape că nu ne vine să credem, în care ne regăsim, în cazul cel mai fericit, cu intermitențe. Sensibilitate pe care o credem rămasă departe, „în alt veac", exprimîndu-se într-o „știință a versului demnă de invidiat, o perfecțiune care nu e a veacului nostru agitat, ars pe dinăuntru". „(Gazeta literară, 26 sept). De atunci Radu Cârneci a scos cîteva cărți importante pentru noua poezie românească, pe care le-am amintit mai sus. Lirica lui Radu Cârneci probează, cu excelente performanțe, capacitatea de a pătrunde în labirintul existenței umane pe traseele absolutului, din unghiul cunoașterii erotice

C. COSTIN

CURIER LITERAR

CONVORBIRI LITERARE (nr. 3/1975) din nou un număr dens, echilibrat, cu materiale variate, în general bine scrise. Alexandru George continuă studiul (II) „Despre cultura lui Caragiale" ; Constantin Coroiu se delasează „Acasă la Mihai Beniuc" de unde revine cu interesante observații – ale poetului intervievat, privind epoca în care s-a format, scriitorii pe care i-a cunoscut, despre Eminescu, despre talent și debut, despre consecvență și, în general, despre tot ce se poate afla de la un scriitor a cărui activitate literară se întinde pe parcursul multor decenii.

Daniel Dimitriu, serios și aplicat, analizează cu finețe (printre altele) volumul de excepție al lui Dan Mutașcu, **„Scrisori bizantine"** (cu toate că unele afirmații sînt amendabile). Totuși, **Scrisori bizantine** e un volum interesant, omogen ... prin unghiul de vedere original pe care îl impune".

Radu Cârneci publică un ciclu de foarte frumoase poeme. Citâm din **Vei adormi frumoasă** : „Vei adormi frumoasă ! Împrejur iarba / tocindu-și cuvintele. Și de iarbă, / trupul tău va visa frumoasele zile, / năvalnicul sînge sonor".

În schimb proza lui Radu Mareș – **Nunta** – ne-a părut, de data aceasta aternă. Al. Andriescu sub titlul **O viziune românească a istoriei** se ocupă – cam descriptiv, cam excentric esenței romanului – de ultima carte a lui Marin Preda **Delirul.**

Teoretizind, Mircea Iorgulescu („Cum însă nu am nici o veleitate de teoretician ...") reușește să fantezeze excesiv pe marginea dramaturgiei lui D. R. Popescu fără a ne comunica mare lucru, în final, despre ceea ce își propusese inițial în titlu.

A. BALTHAZAR

CENACLU

Prima reuniune din cadrul **STUDIOULUI DE POEZIE** al Asociației scriitorilor din Timișoara, inaugurat într-o atmosferă sărbătorească, a prilejuit o întîlnire cu **Petru Sfetca** și cu poezia sa.

Poet într-o permanentă căutare a purității versului, un rafinat al expresiei poetice, sensibil pînă la fragilitate și cerebral pînă la veșnica nemulțumire de sine, **Petru Sfetca** reprezintă poezia trudită cu modestia proprie marilor caractere. De la debutul său editorial, cu **Solii către lumină** (1940) și pînă la **30 de poeme** (1973), poetul a avut o îndelungă activitate, nu numai pe tărîmul liricii proprii, ci și una de inspirat interpret al unor mari poeți europeni, de la care filtrîndu-le poezia prin sensibilitatea sa, a știut să preia creator noi modalități de transmitere a fiorului liric. Între anii 1943-1946, a tradus **Ungaretti, Saba, Montale, Quasimodo,** reușind să dea cititorului de la noi posibilitatea de a citi pentru prima oară în românește operele acestora.

Poetul și criticul literar **Nicolae Țirioi,** într-un elocvent medalion critic, a analizat profilul poetului, după care a urmat un recital din poezia lui Petru Sfetca, susținut de actorii, **Irene Flaman Catalina, Viorel Iliescu, Ștefan Sasu** (de la Teatrul Național), **Gabriela Koszta** (de la Teatrul maghiar de stat) și **Ioana Popescu-Petrovici** (de la Teatrul german de stat).

În cuvîntul de deschidere al Studioului de poezie, poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul **Asociației** scriitorilor, a rostit o caldă alocuțiune, din care citâm o promisiune, a cărei împlinire o așteptâm cu bucurie : **„Calendarul studioului nostru nu va urma tipare rigide. Vom parcurge un itinerar sentimental al valorilor, la interferența virstelor, a timbrelor lirice, a limbilor în care visează poeții noștri, români, germani, maghiari și sirbi".**

LAURENȚIU CERNEȚ

ERATA

În articolul Despre unele carențe ale criticii semiologice *de Nicolae Țiriol (nr. 13) se va citi : „Literaturii i se prestabilește ... un domeniu specific autonom (nu autohton) și „este știut că gîndirea este general omenească" (iar nu „în general").*

DIDACTICA NOVA

Spre modernizarea fizicii

Manualul de fizică pentru clasa a VI-a – ed. 1974 – autori fiind profesorii Iosif Barna și Ioan Popa, constituie, prin structura sa, un pas înainte spre modernizarea învățămîntului fizic. Cele 3 capitole mari : *„Proprietăți fizice"*, *„Mărimi fizice și măsurarea lor"* și *„Fenomene fizice"*, bine formulate și conturate, dau ocazie elevului de clasa a VI-a, pentru care disciplina fizică este nouă, să cunoască o parte din fenomenele fizice cuprinse în diferitele capitole mari ale fizicii, ca, abia la sfîrșit, prin generalizare, să poată trage concluzii asupra obiectului și metodelor fizicii. Nu este deci întîmplător faptul ca ultimele două pagini din manual să trateze chiar acest subiect, intenția autorilor fiind pe deplin justificată.

În cadrul capitolului I *„Proprietăți fizice"*, manualul tratează în primul rînd problema criteriilor de clasificare a corpurilor luînd mereu în considerare exemple legate de viața practică, observate de către elevi. Cu ocazia discutării proprietăților corpurilor solide, lichide, gazoase sînt puse multe întrebări, a căror răspuns nu reprezintă altceva decît rezultatul obținut în urma desfășurării unei activități practice executate în prealabil de către elevi. Pentru o viziune mai clară sînt alcătuite tabele, cuprinzînd concluziile obținute în urma constatărilor (observațiilor) făcute.

Se insistă mult asupra explicațiilor practice, cum ar fi cazul fabricării pieselor metalice prin turnare, care se bazează pe una din proprietățile lichidelor de a lua forma vasului în care se găsesc. Schițele și schemele sînt foarte sugestive, fiind un ghid prețios în executarea independentă a experiențelor. Acestea nefiind prea complicate, pot fi realizate parțial de elevi și acasă, constituind în acest fel o temă practică pentru acasă. Astfel elevii pot fi sprijiniți în a-și înjgheba încetul cu încetul un mic cabinet de lucru – laborator (atelier) și se trezește deja din clasa VI-a interesul lor pentru fizică, totul depinzînd însă de măiestria profesorului.

Lucrarea de laborator de la sfîrșitul acestui capitol, intitulată *„Determinarea proprietăților fizice principale ale unor corpuri"* este bine gîndită, contribuind prin executarea sa la aprofundarea cunoștințelor însușite.

Însușirea cunoștințelor din capitolul II *„Mărimi fizice și măsurarea lor"* contribuie mult la dezvoltarea deprinderilor și priceperilor, în vederea executării unor măsurători corecte, strict necesare în cadrul activității depuse în atelierele școală.

Făcînd comparația cu manualul de fizică pentru clasa a VI ed. 1973, manualul nou vine cu mai multe completări bune. Așa, de exemplu, elevii fac cunoștință cu șublerul, atît de necesar la lucrările practice. Cred că n-ar fi fost rău să se fi introdus ca instrument de măsurare a lungimilor și micrometrul, care permite măsurători cu exactitate și mai mare. Se puteau eventual introduce mai multe lucrări de laborator, în care elevii să fie puși să facă o serie de măsurători. Poate că autorii consideră drept completare la acest capitol *„Caietul de fizică"* de M. Coltofeanu pentru clasa a VI-a apărut în 1973.

Abia după ce se arată cum se măsoară diferitele mărimi fizice (lungimea, suprafața, volumul, densitatea, forța etc.) fără a defini noțiunea de „mărime fizică", se trece la clasificarea acestora în mărimi scalare și vectoriale. Este bine că aceste noțiuni au fost introduse în clasa a VI-a, întrucît ele pot fi înțelese cu ușurință, tratarea lor abia în anul I de liceu – cum s-a procedat pînă acuma – nefiind justificată. Este utilă și introducerea noțiunii de vector, în reprezentarea căruia nu se vor întîmpina greutăți. Elevii sînt de asemenea deprinși de a trasa grafice.

În cadrul capitolului III, intitulat *„Fenomene fizice"*, elevii fac cunoștință cu diferite fenomene fizice, chiar dacă aparțin diferitelor capitole ale fizicii, care nu se învață în amănunțime în clasa a VI-a, cum ar fi : magnetismul, electricitatea, optica.

Respectîndu-se principiul accesibilității învățămîntului, profesorul va putea să explice elevilor diferitele fenomene fizice și va ușura prin aceasta studiul fizicii în clasele imediat superioare – VII, VIII.

Pe lîngă mișcarea rectilinie și uniformă, elevi sînt familiarizați și cu caracteristicile mișcării variate. Astfel se introduce în mod elementar noțiunea de accelerație care poate fi înțeleasă și de către elevul clasei a VI-a, mai cu seamă dacă se apelează mereu la viața practică.

În cazul § 7 intitulat „Presiunea" și-ar fi avut locul și tratarea temei *„Forța de apăsare și presiunea"* pornind de la experiența cu măsuța de lemn care se așează într-un vas cu nisip în două poziții diferite. Această experiență contribuie la înțelegerea noțiunii de presiune, care este importantă în multe probleme de fizică. De asemenea, ar fi bine dacă s-ar preda și legea lui Arhimede, care are numeroase aplicații în viață, tehnică și industrie, cum ar fi : plutirea corpurilor, determinarea densității etc

Făcînd cunoștință cu fenomene fizice de natură variată, elevii își vor da mai bine seama, cu ocazia tratării ultimului capitol *„Obiectul și metodele fizicii"*, ce înseamnă fizică.

De asemenea ei vor fi conștienți de faptul că legile fizicii, aplicațiile practice ale acestora stau la baza dezvoltării tehnicii, a tuturor ramurilor economiei, cunoașterea lor fiind deci necesară pentru a putea contribui la progresul patriei.

ERDEI MARGARETA

Moise

CARTEA STRĂINĂ

PIERRE REVERDY
„Pietrele albe"

Patronînd apariția celei dintîi antologii bilingve din opera lui Pierre Reverdy, Editura Univers sporește strălucirea discretă și nobilă a palmaresului prestigioasei colecții Orfeu. Autorul antologiei Reverdy este poetul Iv Martinovici care întreprinde o operație de selecție sensibilă și cultă, incluzînd în sumarul culegerii destinate cititorului român aproape tot ceea ce este reprezentativ în opera poetică a lui Pierre Reverdy. Desigur, ca orice antologie, și cea alcătuită, tălmăcită și prefațată de Iv Martinovici este o prezentare panoramică, păstrînd doar trăsăturile dominante ale unei impresionante și prolifice traiectorii creatoare, renunțînd adesea la poeme de valoare egală cu cele intrate în volum. Această condiție obiectivă a antologării nu știrbește, însă, cu nimic meritul pionieratului, trezind în schimb, apetitul pentru o tălmăcire integrală a operei lui Reverdy.

Apariția volumului Pietre albe **este justificată, înainte de toate de rangul pe care Reverdy îl deține nu numai în contextul mișcării literare de avangardă, ci și în acela al întregii poezii franceze moderne. Fiind unul dintre cei mai originali poeți ai veacului nostru, Reverdy este primul care aduce o viziune cu totul nouă față de lirica simbolistă. Iar acest modus vivendi absolut novator — primind ulterior denumirea de cubism — are un efect înrîuritor decisiv asupra tuturor mișcărilor de avangardă care îl succed, astfel și asupra suprarealismului. Așa stînd lucrurile, poezia modernă este anevoios imaginabilă fără aportul substanțial al lui Reverdy. Descoperind noua realitate estetică a imaginii poetice, anume că funcția sa încetează să mai fie una ilustrativă, devenind alta, sugestivă, Reverdy conferă vocabulei o existență independentă, suverană. Redescoperirea cuvîntului la Reverdy înseamnă că vocabulele se desprind din limitele utilizării cotidiene, irumpînd spontan din cel mai lăuntric eu al poetului, dezvăluindu-l, depășindu-l.**

În antologia semnată de Iv Martinovici toate piesele pledează pentru sincronul dintre aspectul teoretic și cel practic al cubismului reverdyan. Ele acoperă perfect definiția lui Max Jacob din prefața volumului Cornet à Des, **după care poezia este un obiect construit. Această definiție este doar aparent bizară, ea colportînd nota dominantă a unei** ars poetica insolite, **dar cutremurătoare prin profunzime : imaginea poetică, în accepțiunea lui Reverdy — cum spune poetul în** Le Gant de Crin —, **este apropierea spontană a două obiecte extrem de îndepărtate încît corelația poate fi stabilită doar de spirit. Or acest fapt înseamnă că revelația imagistică dislocă simultan două lucruri din mediul lor habitual, că rupe două noțiuni de conținutul semantic originar, sugerînd șansa de materializare a spiritului. În** Femeia călcînd **(poem care nu figurează în prezenta antologie), Reverdy scrie că sufletul femeii aleargă și se gîrbovește în jurul mesei precum rufăria însăși. Imaginea șocantă este grăitoare pentru crezul cubismului : a uita totul și a reîncepe totul, ca și cum geneza ar debuta în momentul în care mîna nerăbdătoare, febrilă a poetului așterne pe fila imaculată neliniștea sufletului său.**

Frumos tălmăcite de către Iv Martinovici, poemele lui Reverdy întregesc cu date necesare imaginea pe care o avem despre poezia franceză. Antologia Pietre albe **dovedește că poetul Iv Martinovici — căruia îi datorăm multe echivalențe românești ale liricii universale, de la Tagore pînă la Qu Yuan — este, în pofida concluziilor grăbite, bazate pe fișe incomplete, ale unui critic ilustru, o prezență literară notorie și cu merite de netăgăduit.**

AL. COVACI

INEDITE

George Călinescu și Corneliu Moldovanu

Personalitate fascinantă a culturii românești, prin tot ceea ce a dat pe tărîmul literaturii, precum și pe cel al vieții obștești, G. Călinescu avea viziunea, specifică, de altfel, enciclopedului și polivalentului, de a tezauriza tot ceea ce se referea la istoria literaturii noastre. În cadrul Institutului de istorie literară și folclor, al cărui ctitor a fost cu echipa de cercetători temeinic pregătiți, familiarizați cu lectura celor mai dificile texte, descifratori ai vechilor manuscrise, cititori de filigrane, autorul celei mai serioase sinteze a literaturii române a întocmit un vast și extrem de important plan de a strînge orișice urmă lăsată de vreun scriitor român în țară sau în străinătate. Fire de benedictin, cu ciudățeniile caracteristice ascetului de bibliotecă și arhivă, pe care voia să le împrumute în orice clipă și confraților săi mai tineri, Călinescu a știut că o viitoare istorie a literaturii române nu se va putea scrie fără o investigare cît mai atentă și cît mai exhaustivă a tuturor fondurilor publice și particulare. De aceea trimitea pe cei mai versați cercetători să scormonească și să șteargă colbul așezat pe maldărul de manuscrise, fotografii și corespondență, salvînd de la distrugere numeroase piese, care au aș zice forța de a schimba înfățișarea unor aspecte din viața literară de la noi. Un exemplu semnificativ în acest sens este regretatul Horia Oprescu, care a făcut servicii enorme istoriografiei literare românești, prin ceea ce a adunat din arhivele particulare ale scriitorilor, ca de altfel și prin contribuțiile pe care a apucat să și le tipărească.

O dovadă elocventă de felul cum știa să prețuiască „magistrul" pe cei ce puneau la dispoziție astfel de materiale este scrisoarea ad esată lui Corneliu Moldovanu :

Institutul de Istorie
Literară și Folklor

10 dec(embrie) 1949
București,

Stimate Domn,

Institutul de Istorie literară și Folklor vă mulțumește pentru relațiile biografice pe care le-ați dat, și pentru donația făcută cuprinzînd un manuscris, nouă fotografii, două caricaturi datorite lui Victor Ion Popa și un articol a lui G. (G.) Ursu, prin d(omnul) I Valeriu Ciobanu. Institutul apreciază intenția d(umnea)voastră de a dona corespondența pe care ați purtat-o cu alți scriitori. Aceasta ar putea clarifica unele puncte obscure din evoluția literaturii noastre și ar fi de o deosebită utilitate pentru cercetătorii care se ocupă cu epoca în care ați scris.

Director
G. Călinescu

D(omnu)lui Corneliu Moldovan.
Str(ada) Roma. Loco.

Desigur că astfel de epistole au menirea de a determina pe posesori să comunice și să doneze ceea ce cred că este de interes comun, pentru cunoașterea cît mai precisă a tuturor relațiilor, faptelor, sentimentelor și întîmplărilor din viața literară românească. G. Călinescu era înzestrat cu intuiția lucrurilor tainice. La el paradoxul devenea de cele mai multe ori realitate.

Din scrisoarea adresată lui Corneliu Moldovanu se degajă interesul și pasiunea lui Călinescu pentru opera sa, pe care avea s-o privească în viitoarea ediție a Istoriei literaturii române de la origine pînă în prezent, *altfel, în contextul epocii, relevîndu-i meritele și scăderile. Capitolul Corneliu Moldovanu este încă nescris în istoria literaturii și Călinescu a avut primul ideea de a reciti și reconsidera opera literară, publicistică, precum și activitatea obștească depusă de Corneliu Moldovanu în cadrul Societății Scriitorilor Români și Teatrului Național, ca să amintim numai aceste două importante instituții de cultură.*

G. Călinescu intenționa, și parțial a reușit, să facă astfel de retușuri și de reverificări a propriilor sale opinii emise în prima ediție a Istoriei literaturii.

NICOLAE SCURTU

PANORAMIC

● **O SCRISOARE PE SAPTĂMÎNĂ** primește de la o vreme redactorul rubricii de teatru a revistei, de la diverși „corespondenți", „prieteni", „amici" ... (ai lui, ai celor despre care se relatează, sau ai instituțiilor teatrale ale orașului ?). Transmitem tuturor acestor „binevoitori" rugămintea de a-și folosi timpul liber în scopuri mai nobile, deoarece prin astfel de epistole nu vor determina modificarea opiniei cronicarului – el nu va ține seama în aprecierea muncii, reușitelor ori nereușitelor unor actori de asemenea „dezvăluiri". Eforturile sînt deci inutile. Și, în dezacord cu cele mai elementare cerințe ale vieții în societatea noastră socialistă, în dezacord cu principiile eticii și echității socialiste. Îi invităm la colaborare în acești termeni.

● **TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA** a dedicat **Zilei mondiale a teatrului** o suită de spectacole și întîlniri cu amatorii de teatru ai orașului. **Se înscriu și aceste manifestări** în suita de acțiuni la care slujitorii primei noastre scene participă, de cîtva timp încoace, în scopul strîngerii relațiilor cu publicul.

● **REVENIM ASUPRA INIȚIATIVEI** Teatrului de păpuși. **„Rochița cu figuri"** a prilejuit o interesantă experiență. Cercul de dactilo-pictură (despre care am mai scris și vom mai scrie), prezent la premieră, a realizat sub ochii spectatorilor, o suită de desene inspirate de spectacol, motiv pentru deschiderea unei expoziții. Există și un film (al lui Iosif Costinaș) al acestui moment. Și există atîtea alte proiecte, pentru care felicităm conducerea teatrului menționat, cu convingerea, dată de seriozitatea cu care sînt abordate lucrurile, că ele vor deveni fapte de artă.

● **CEI PREZENȚI ÎN AULA MAGNA** a Universității timișorene, sîmbătă, 29 martie, au călătorit în Antarctica, alături de exploratorul român Gheorghe Neamu.

● **PRIMIM DE LA TOVARĂȘUL PROFESOR S. MICLEA :** „Duminică, 23 martie 1975, între orele 18,30–20, în sala de concerte a Liceului de muzică „Ion Vidu" din Timișoara elevii profesorului Pop Petre au susținut un concert de muzică de cameră la următoarele instrumente de suflat : flaut, oboi, clarinet, fagot, corn, cît și la pian. S-a cîntat din operele compozitorilor Beethoven, Mozart, Haidn, Vasile Jianu, Ziehrer (lied). Concertul a fost viu aplaudat de publicul prezent în sală. Lasă de dorit lipsa de participare a multor persoane competente, deși invitate, cît și a altor unități ce au afinitate cu un asemenea program, ne mai amintindu-se absența colegilor profesori de muzică din Timișoara etc. Ca sugestie, ar fi bine dacă asemenea concerte s-ar organiza și în alte localități din Banat".

A. L. C.

Culori la Teatrul de păpuși

Se pare că prin ultima sa premieră Teatrul de păpuși încearcă să strîngă legăturile cu spectatorii săi, mai mult decît o poate face prin prezentarea unui spectacol – încearcă adică să-și implice spectatorii în însuși procesul elaborării spectacolului. „Rochița cu figuri" (text Viorica Filipoiu, ilustrația muzicală Ion Casapu, regia Cornelia Iurașoc-Gheorghiu, nouă directoare a Teatrului, scenografia Iuliana Preduț), este rezultatul unui astfel de început – cît se poate de promițător rezultat. „Colaboratorii" sînt (mai ales) dactilo-pictorii unei grădinițe dar și minuitorii Casei pionierilor. Iar rezultatul se prezintă astfel : un spectacol curat, gîndit regizoral cu bună măsură, interpretat aproape foarte bine, într-o scenografie cu prea multe calități ca să nu regretăm plecarea Iulianei Preduț la un alt teatru. Rolurile de greutate, susținute de Maria Vlad și Margareta Tatu, la vedere, înlătură orice bănuială (din păcate atît de mult vehiculată) cum că artistul minuitor nu e necesar să fie decît o voce în spatele unui paravan. Și am impresia că nu numai satisfacția noastră, de a le fi văzut evoluînd, poate fi pusă în discuție, ci și propria lor bucurie de a simți emoția marii scene pe viu – nu s-au crispat, și au păstrat naturalețea și farmecul, au impus niște personaje – astfel le-ar putea fi transcrisă reușita. Artiștii minuitori ai Teatrului de păpuși demonstrează (și nu e prima oară) că sînt tot atît de actori ca și cei care joacă diurn pe „marea scenă", doar mai puțin cunoscuți, mai modești, mai puțin vedete.

A.I.C.

Direcţii în logica contemporană*)

Deşi problematica acestei cărţi este una **esoterică**, definindu-se mai curind ca **metalogică** deci logică, deşi logica însăşi, în înţelesul ei de disciplină ştiinţifică, este ceva esoteric, circumscris unui cerc de specialişti, avem suficiente raţiuni să-i surprindem substanţa în intimitatea sa, cu vădita intenţie de-a o face accesibilă cititorului neavizat. Definind, acum două milenii şi jumătate, logica drept **„gîndirea gîndirii"**, Aristotel, întemeietorul ei, viza prin aceasta tocmai caracterul eminamente bio-psiho-social al logicii, logica nefiind ceva străin de **firea omului**, ci gîndirea umană cercetîndu-şi metodic demersurile ei de la noţiunea-cuvînt pînă la cele mai grandioase şi fulgerătoare edificii ale geniului filosofic. Aristotel s-a avizat permanent să nu rupă unitatea naturală dintre **gîndire** ca proces psihic (gîndirea în mers), gîndirea ca esenţialitate vie, concretă a existenţei individului uman ca atare. Înlăuntrul logos-ului, conceput ca ordonare raţională a lumii, Aristotel operează **despicătura** între **logosul** ca logos, logosul ca atare şi logosul ca ontos (existenţă) fără să creeze un hiat incorigibil între ele, ci acest hiat este pentru el unul **teoretic.** Logosul se inspiră şi se despică permanent, realizîndu-şi astfel temeiul său de existenţă intrinsec, ca fire şi raţiune, totodată. Or, logicienii vremilor moderne, începînd cu medievalii şi terminînd cu neopozitiviştii au pus excesiv accent pe **despicătura** Logosului, uitînd în mod voit sau nu, de inspicările sale ; aşa s-a ajuns la o sumă de **sisteme logice** care, formalizîndu-se din ce în ce mai mult, au proclamat autonomia deplină a logicii în raport cu întreaga gîndire umană, inversînd deci situaţiile : nu logica este un produs al gîndirii umane concret-istorice ci, invers, după un model de **„armonie prestabilită"** (concept lansat de Leibnitz), logica a creat lumea. Aceasta este concluzia la care a ajuns **neopozitivismul logic,** la idealismul panmatematist şi logicist.

Conjugîndu-şi eforturile cu mai mulţi logicieni şi epistemologi cotemporani, precum Blanché, Lukasiewicz, Piaget, Monod, Jacob, Bachelard, **PETRE BOTEZATU** militează pentru **„logica naturală"**, una perenă, imanentă a gîndirii umane dintotdeauna, opusă pluralităţii de logici, relative şi efemere, construcţiuni de carton colorat pe nisip. Sistemele logice construite artificial nu pot să nu conducă la artificialitate. In studiul pe care-l semnează în cartea comentată de noi, Petre Botezatu stăruie asupra posibilităţilor de traducere a silogisticii aristoteliene în limbajul logicii moderne pledînd pentru **silogistica operatorie,** operaţia fiind, după logicianul român, conceptul cheie al unei logici perene. În studiul său **Cîteva probleme ale logicii moderne, GH. ENESCU,** subjugat de mai multă vreme de perspectivele logicii simbolice, încearcă să cuantifice, să traducă în limbajul logicii matematice **supoziţia şi opinia,** două dintre teritoriile limbajului curent care continuă să refuze încadrarea în formulele logisticii. Şi se pare că eforturile logicianului **Gh. Enescu** nu sînt zadarnice. De un real interes este studiul semnat de **TUDOR DIMA Controversele inducţiei.** Inducţia — lasă autorul să se înţeleagă — rezumă — în demersurile şi avariile sale — contradicţia dintre cunoaşterea prin „bons sens" şi cunoaşterea ştiinţifică, contradicţie care, în subsidiar, nu este altceva decît aparenţa esenţei faţă de aparenţe. Prin inducţie, gîndirea se străduieşte să atenueze această opoziţie care a alimentat atîtea drame filosofice. **Tudor Dima** lasă deschisă problema, încredinţat fiind că ea va fi lămurită pe deplin în hotarele **epistemologiei.** Pentru **Petre Bieltz,** semnatarul studiului **„Logici polivalente"** etajările logicii contemporane în diversele sale forme particulare denotă convingător puterile inteligenţei umane de a se menţine în frontierele spiritului critic şi autocritic, cercetîndu-şi permanent temeiurile, nuanţîndu-şi potenţele sale naturale. În sfîrşit, **SORIN VIERU,** autorul studiului **Semantica lumilor posibile şi logica modală,** repune în circulaţie un concept leibnitzian, acela de **„lume posibilă"**, cu vădita intenţie de-a lărgi circumstanţele creatoare ale logicii. Logica se recunoaşte astfel drept coloană vertebrală a întregii culturi umane, alimentînd generos estetica şi etica, hermeneutica şi culturologia.

DANIEL LASCU

*) P. Botezatu, T. Dima, P. Bieltz, S. Vieru, Gh. Enescu : **„Direcţii în logica contemporană"** (Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1974).

Noaptea (detaliu)

Conştiinţa participării

(Urmare din pag. 4)

în condiţiile *scientizării şi democratizării proceselor decizionale.* Acest cadru instituţional nu asigură însă *de la sine* fructificarea potenţelor de exprimare socială ; *participarea maselor* depinde deopotrivă de condiţiile obiective şi de capacităţile subiective implicate. Amploarea şi calitatea acestei participări sînt esenţial determinate de permanenta ridicare a gradului de pregătire, instrucţie şi educaţie a oamenilor muncii, de lărgirea orizontului de cunoaştere şi a gradului de componenţă, a nivelului lor ideologic şi politic, dezvoltarea conştiinţei socialiste condiţionînd însăşi adîncirea democraţiei socialiste — ca realitate în construcţie. *Subiectul participării* devine astfel şi *obiectul ei,* democratismul definindu-se în perspectivă ca *relaţie etică generalizată* (Lenin).

Edificînd un tip de societate multilateral-dezvoltată socialismul construieşte şi un om nou, înţeles procesual dar nu ca negare a permanenţelor umane ; trecerea de la omul-organic la omul-Personalitate, conştient de drepturile şi îndatoririle sale, afirmîndu-şi plenar aptitudinile şi atitudinile într-o societate funciar favorabilă împlinirii sale multilaterale nu vizează doar perfecţionismul personal ci reclamă conştienta sa angajare în angrenajul social, fiecare agent uman gîndind şi acţionînd nestingherit în folosul progresului societăţii. Marx sublinia că esenţa personalităţii umane o constituie *calitatea sa socială,* adevărata natură a omului fiind cea generică (socială) ; or aceasta se defineşte — în primul rînd — prin atitudinea fiecăruia faţă de colectivitatea în care se inseră existenţial, faţă de societate în ansamblu, actuala etapă de dezvoltare impunînd suprimarea *indiferentismului şi izolamentului social,* racordarea trăsăturilor conştiinţei noi, socialiste la marile cerinţe, prezente şi de viitor, ale progresului socialist.

Realizînd un *salt calitativ* în organizarea politică a societăţii, SOCIALISMUL reclamă extinderea cadrului de participare civică, un înalt spirit de responsabilitate (depăşind perimetrul strict profesional), ridicarea conştiinţei şi responsabilităţii sociale a membrilor partidului. Intrînd într-o fază superioară a dezvoltării socialiste, sub sistemul politic — ca factor de inovaţie socială — este preocupat de *perfecţionarea multilaterală a edificiului social,* vizînd atît amplificarea (omul politic activ devenind realitate de masă) cît şi valorificarea ei superioară, permanenta consultare a cetăţenilor regăsindu-se în deciziile adoptate la scară locală şi naţională.

Marele eveniment politic al ALEGERILOR, prin strălucita victorie a candidaţilor F.U.S. semnifică de fapt votul încrederii în viitor, răspunzînd aspiraţiilor profunde ale unei naţiuni stăpînă pe destinele sale şi exprimînd certitudinea devenirii sale comuniste.

EVOCĂRI

Alexandru Finţi

A vorbi despre Alexandru Finţi, dacă l-ai cunoscut înseamnează ori să-ţi strigi bucuria pentru un om care credea profund în munca şi arta teatrală, sau să-l prezinţi înfăşurat în *mantă,* cufundat într-o lume de linişte, nesupus îmbătrînirii, aşa cum ni l-a înfăţişat pictoriţa Dita Finţi în expoziţia de anul trecut. Cînd discuta despre teatru vorba i se sugruma, cuvîntul nu se putea naşte, faţa i se contracta, ochii i se luminau şi dintr-un gest înţelegeai ce voia să spună. Ca actor îşi biciuia sensibilitatea incandescentă, ca regizor nu făcea nici o concesie şi se dăruia repetiţiei şi spectacolului, ca director de teatru făcuse cele mai rotunde distribuţii, de la actori tineri şi anonimi, a căror valoare o intuia, pînă la marile capete de afiş, indiferent dacă erau sau nu în teatrul lui iar ca profesor îşi revărsa ideile, puterea de muncă şi grija, din toate punctele de vedere, asupra studenţilor săi. Cînd îl ştiai în sală erai liniştit că un om de artă îţi va spune, prieteneşte, dar fără rezerve, părerea. Observaţiunile venite de la el te întăreau pentru că erau făcute din străfunduri, unde nu exista decît dragoste de teatru, ardere pentru această artă şi pentru adevărul vieţii omeneşti, trecut peste orice barieră. Omul şi artistul îl interesau total, în rest, surd la intrigi şi interese. Pentru el, munca în teatru şi la clasă era o sărbătoare.

Relatările orale despre Finţi sînt de preţ pentru că el n-a lăsat nimic scris. Am răsfoit cîteva din caietele lui de regie („Din jale se întrupează Electra", „Oameni şi şoareci", „Ruptura" etc.) şi n-am găsit notat nici un gînd, ceva, care să te poarte spre cunoaşterea universului lui. Tot ce poţi întîlni sînt nenumărate îndreptări de text, traducere, sau o mai rotundă replică pentru actor. La „Oameni şi şoareci", pe prima pagină, deasupra distribuţiei, notat de mîna lui : „ostentaţie, trebuie mai discret, diluează a doua mişcare". Regizorul Finţi fiind foarte viu lucra inspirat în repetiţie, acolo inventa situaţii noi, izvorîte din celelalte, fără să se fi gîndit în prealabil cum vor arăta. Ştia că trebuiesc şi le căuta. Ce au prins actorii şi au realizat în spectacol au fost lucruri de preţ, dar care dispar odată cu ultima cortină. Esteticianului de teatru de mai tîrziu, nu istoricului de teatru, îi va fi greu să prindă complexitatea lui Finţi numai din cronici. N-au rămas studii, corespondenţă, note despre teatru, Finţi rămînînd ceea ce este teatrul : incîntare lumină, moarte după terminarea spectacolului.

Nicolae Iorga scria despre debutul lui Finţi în piesa „Un Domn pribeag" (Gazeta Transilvaniei, nov 1921) : „... Spectatorii sînt adînc emoţionaţi de un joc în care nici o nuanţă nu e pierdută din tot ce trece prin sufletul domnescului mucenic". Şi Iorga aminteşte de o anumită „emanaţie sufletească", cauzată de aceeaşi bucurie a „fiilor aceluiaşi pămînt" care, crede el, „este o idee care poate aduce mult bine în legăturile zilnice dintre oameni"... Poate este cel mai preţios salut şi învăţ cu care Finţi a pornit în cariera lui de teatru şi pe care nu le-a uitat cînd a avut puterea.

Nu-i facem fişa creaţiilor, n-are sens, se ştiu, ci ne vom opri la un moment important din istoria teatrului românesc, legat de munca lui Finţi. La 1 sept. 1948 i se încredinţează conducerea Teatrului Armatei. Datorită lui se obţine sala Magheru (Teatrul Nottara de azi), îşi alcătuieşte o trupă de cutremurătoare forţă artistică : Vraca, C. Ramadan, V. Maximilian, Aurel Athanasescu, Leny Caler, Lilly Popovici, George Demetru, Maria Sandu, Nineta Gusti (ce mare artistă !), Willy Ronea, Gărdescu, Florin Scărlătescu sau tinerii, pe atunci, Val. Săndulescu, Liliana Tomescu, Sandu Sticlaru. Grupul regizorilor : G. Jora, G. Rafael, C. Dinischiotu, Pascal, Neleanu acolo şi-au făcut ucenicia şi, brusc, cu „Trenul blindat", „Crîngul de călini", „Ruptura", „Fiul meu", „După douăzeci de ani", „Ultimul mesaj", „Şcoala calomniei" teatrul respectiv, ca valoare artistică, devine primul teatru din ţară. De la spectacolele acelea am început să învăţăm, tineri şi bătrîni.

La Naţional, şi astăzi, după mai bine de opt ani, se joacă „Oameni şi şoareci" şi actorii slujesc cu aceeaşi credinţă şi dragoste indicaţiile regizorului Finţi. „Din jale se întrupează Electra" cu eleva lui iubită, Eugenia Dragomirescu, i-a fost un spectacol foarte drag. Elevii lui Ileana Predescu, Ştefan Bănică, Sergiu Tudose, Virgil Costin. Leni Pinţea, Ion Dichiseanu, Margareta Pogonat, Gilda Marinescu, Revent îşi amintesc de profesor şi noi ne amintim prin ei. Dacă avea încredere în elevii lui nu se cruţa să lupte pentru ei. Mulţi o pot mărturisi, astăzi, căci omul de vocaţie asta a făcut.

ION OLTEANU

LECTURI

ERWIN WICKERT :
„O iarnă pe muntele Fuji"
(Ed. Eminescu, 1975)

La începutul acestui an a apărut în editura „Eminescu" romanul cunoscutului scriitor german Erwin Wickert, roman care, în limba germană poartă titlul sugestiv — *Tu trebuie să-ţi schimbi viaţa.* Romanul redă existenţa, cu toate frămîntările ei, dintr-o colonie de familii germane, obligate să petreacă o iarnă la poalele muntelui Fuji, unde li s-a fixat domiciliul, la sfîrşitul celui de al doilea război mondial, pînă la reintoarcerea lor acasă. Mişcarea umană din aceste colonii îi dă prilej autorului să descrie viaţa socială, cu obligaţiile conflictele şi pretenţiile ei, să prindă şi să dezvolte, ca intr-o sonată, pasiuni care, prin felul cum se rezolvă, ne expun caractere interesante şi contradictorii.

Toată această frămîntare socială şi individuală este minunat organizată, ca intr-un complicat covor persan, cu ideile asupra diferitelor probleme expuse de personajele romanului, în discuţiile purtate ca şi gingaşele descrieri ale naturii de pe muntele Fuji. Problema esenţială a acestui roman este aceea a dragostei Barbarei care, împreună cu cei doi băieţi şi o fiică vitregă, aşteaptă, într-o căsuţă ţărănească de la poalele muntelui Fuji, să se reîntoarcă în ţară şi să-şi intîlnească soţul deţinut într-un lagăr în India. Cu toată hărnicia ei, cu toate grijile pe care le suportă, Barbara, caracter cinstit şi suflet plin de poezie, ajunge să se îndrăgostească de un alt membru al acestei colonii, de profesorul Bertling. Acesta, pe lîngă studiul operei lui Schiller, care-l pasiona, mai era şi un om practic şi sportiv. Dragostea dintre aceste două personaje este o completă dăruire.

Iubirea femeii creează greutăţi şi probleme atît Barbarei, principalul personaj feminin al romanului, cît şi celorlalţi membri ai coloniei.

Atunci cînd zvonul despre această dragoste devine public, unele personaje caută să se îndepărteze de eroină arătîndu-şi astfel dezaprobarea lor, altele caută în schimb să o ajute în marea criză sufletească prin care ea trece, în lupta dintre dragoste şi datorie. În această situaţie, vestea morţii soţului ei, ca şi faptul că Barbara a avut tăria să scuture lanţurile pasiunii şi să-şi schimbe viaţa, ne arată caracterul acestei eroine a romanului.

În afară de analiza caracterologică a unor personaje, prin observaţiile psihologice ca şi prin interesantele opinii în legătură cu creaţia ştiinţifică sau artistică, romanul captivează atenţia şi-l face pe cititor să mediteze asupra unor probleme omeneşti de valoare particulară dar şi general-umană.

GHEORGHE CIULEI

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 6 aprilie

8,30 Emisiunea zilei. 8,40 Cravatele roşii ... 9,35 Doktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Ce ştim şi ce nu ştim despre ... 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,20 Primii paşi în tenis. Lecţii cu Ion Ţiriac. 15,40 Magazin sportiv. 17,10 Documentar Tv. 17,30 Film serial. Nerii negri. Episodul IV. 18,25 Flori din grădină şi cîntece din toată ţara. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Muntele. 21,40 Concert de muzică populară. 22,10 Telejurnal. 22,20 Duminică sportivă.

LUNI, 7 aprilie

16,00 Telex. 16,05 Avanpremiera săptămînii. 16,15 Muzică populară. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini din baletul românesc contemporan. 20,15 Roman foileton : Pollyanna. 21,10 Revista literar-artistică Tv. 22,00 Vedete ale cîntecului. 22,00 24 de ore.

MARŢI, 8 aprilie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 Film artistic : Zboară cocorii. 12,25 Telex. 16,00 Matineu de vacanţă. Film artistic : Pan Tau. Desene animate. 16,50 Cîntece şi dansuri populare. 17,00 Telex. 17,05 Legile ţării — legile noastre ! 17,15 Muzică. 17,35 Din lumea plantelor şi animalelor. 18,05 Algoritm Tv. 18,35 Învăţămînt — cercetare — producţie. Film documentar-artistic. 19,00 Azi — judeţul Harghita. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini glorioase din istoria patriei. Păuliş — moment eroic în lupta pentru eliberarea ţării de sub jugul fascist. 20,10 Revista economică Tv. 20,45 Teatru liric Tv. Selecţiuni din opera „Maeştrii cîntăreţi din Nurnberg", de Richard Wagner. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 9 aprilie

8,30 Curs de limbă engleză. 10,10 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. (reluare). 11,00 Muzică populară. 11,10 Roman foileton. Pollyanna (reluare). 12,00 Telex. 15,00 Matineu de vacanţă. Film artistic : Pan Tau (partea a II-a). 16,00 Forum. 16,30 Fotbal : Politehnica Timişoara — Steaua. 18,20 Scena. 18,35 Aspecte de la Festivalul jocului popular de pe Valea Mureşului. 18,50 Contemporanele noastre. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,15 Melodii de şi cu Renato Vasilescu. 20,40 Telecinemateca : Ciclul „Mari regizori" : Andrzej Wojda : „Canalul". 22,10 24 de ore.

JOI, 10 aprilie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Atenţie la ... neatenţie ! 17,25 Universitatea Tv. 17,55 Prinţ şi cerşetor (partea a II). 18,20 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Teleglob. Filipine. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Lupta pentru independenţă. Jurnalul generalului Cernat. 20,25 Reportaj T. La Năvodari, nimic neobişnuit ! 20,40 Animaţia ... fără ris ! 21,25 Univers ştiinţific. 21,55 „Goool". 22,10 24 de ore.

VINERI, 11 aprilie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Azi — judeţul Ialomiţa. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Eroii de la Moisei. 20,15 Melodii populare. 20,30 Film artistic : „Tatăl". 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 12 aprilie

10,00 Prinţ şi cerşetor (reluare II). 10,25 Preferinţele dv. muzicale sînt şi preferinţele noastre. 11,05 Telecinemateca (reluare). 12,35 Reportaj muzical din judeţele ţării : „Pe Mureş şi pe cîmpie ..." 12,50 Legile ţării — legile noastre ! 13,00 Telex. 13,05 Documentar Tv. 13,25 Drumuri pe cinci continente (reluare). 14,25 Cîntece şi dansuri interpretate de Ansamblul folcloric din Călimăneşti. 14,40 Din ţările socialiste. 14,50 Caleidoscop cultural-artistic. 15,10 Melodii cu formaţia Ion Calistrache. 15,25 Virstele peliculei. 16,15 Fotbal. Sportul studenţesc — Vasas Budapesta. 18,00 Emisiune de versuri. 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Întîlnirea de la ora 10 ...

TELEVIZIUNE

MITOLOGIE

Cultul zburătorului*)

Cartea aceasta exprimă opiniile unui gînditor român despre lumea miturilor autohtone, într-un fel nou cum s-au încumetat să scrie doar cîţiva savanţi din lume, s u s ţ i n î n d, în c u p r i n s u l a 250 de pagini, ipoteze asupra mitologiei originale a românilor, pe baza unor opere de artă magică, de-o vechime fabuloasă ele însele sursă şi obiecte ale acelei mitologii, anume a peste 500 de statuete de betoane arhaice, găsite în preajma Carpaţilor, în vecinătatea unei culturi de excepţională vechime şi valoare, lîngă necropole şi aşezări întărite cu parapete de piatră gigantice.

Pornind de la încredinţarea că există locuri, în basmele românilor, cu semnificaţii ciudate, autorul găseşte corespondenţe între aceste creaţii arhaice ale geniului paleolitic şi mitologia românească, în formula metamorfozei orfice, în virtutea căreia ele au fost zămislite într-un stil sintetic, figurativ, reductibil pînă la hieroglifa de piatră, redînd pluritatea imagistică a chipurilor pe-o singură piesă (aceasta fiind cauza faptului că se lasă greu înţelese), la care — scrie autorul — se alătură, pe urmă, dificultatea datorată defectului evolutiv oftalmologic al omului actual, ce se află în faţa unor opere plăsmuite „pe-o altă planetă", de vreme ce alta era situaţia naturii climatice, altele erau mediul, codurile şi mijloacele de comunicare ale omului primordial, care-a locuit Terra unui alt Timp, al unui alt spaţiu, al actualului spaţiu carpatic, al cărui rost primar s-a perpetuat de-a dreptul fantastic în cultura erei actuale.

Cea mai mare parte a lucrării, Ion Gheorghe o consacră prezentării aspectelor mitologice arhaice ale acestor pietre cinetice, cu întreaga suită de imagini ce se obţin prin rotirea lor, stabilind tipuri de piese-ansamble ce denumesc titlurile cărţii. Necontenit alătură vestigiilor memoria basmelor şi reflectarea etniei trecute, cînd Sfincşii Carpaţilor vor fi stat la loc de cinste (*Arhetipuri,* p. 28), în legătură cu care, gîndindu-se la statuete, la un moment autorul se-ntreabă : *„Să fi avut aceste statuete ritmul lor de înţelegere şi receptare, eşalonat pe crugul orbital al planetei de atunci, faţă de-un soare de atunci" ?...* Dar întrebarea, nu întîmplător, continuă : *„Nu vor fi constituit acele chipuri de piatră, cît un munte întreg, asamblate pe masive şi versante de sute de kilometri, sisteme de semnalizare pentru cineva de dincolo de spaţiile la care omul actual abia azi atentează ? Cînd şi cine a creat aceste ansamble care, cu ochiul de om, erau imposibil de sesizat. A fost acela alt pămînt ? Şi dacă a fost om al acestei planete de ce s-a jucat el astfel ?* (p. 50).

Pare temerară încercarea, dar gînditorul încearcă.

Din memoria basmului şi-a acestor tăbliţe sumeriene ale culturii noastre (p. 17) necontenit desprinde crîmpeie ale unor culte străvechi, între care primează *cultul Zburătorului* — Zeu (fiind în obiceiul eroilor traci să umble mult prin lumile de dincolo) fiinţa ideală, celestă, geniul, insul, nemuritor, Luceafărul, de care se-ndrăgostesc fiinţe muritoare, *cult* prin care ni se explică apartenenţa la o generaţie de origine pămîntească — celestă, deoarece *„aventura omului străvechi, prin care el trece de la vînat la creşterea vitelor... începe în cer"* (p. 30) ajutat de *pasărea zburător,* în cele din urmă autorul constatîndu-i, deconcertant, însăşi lipsa copilăriei, pentru că *„din senin, dintr-o dată pare că s-a ajuns la ceea ce vedem"* (graţie cui ?) graţie *Zburătorului.*

Împărăţiilor împietrite din mitologia omului carpato-dunărean, par să aparţină aceste statuete, a căror reflectare palidă o exprimă marile ansambluri ale mitologiei izvorîte din *cultul Zburătorului.*

În această viziune *statuetele de betoane arhaice,* găsite în preajma Carpaţilor, sînt considerate chipuri împietrite ale Zburătorilor — străbuni, pietre cinetice care în cadrul propus de autor te îndeamnă să gîndeşti adînc asupra lor şi să le alături rarelor amintiri despre trecut şi viitor, deopotrivă.

Patruzeci de ilustraţii tălmăcesc vizual rostul lor primar.

FLORIAN DUDAŞIU

ION GHEORGHE : „Cultul Zburătorului" (Ed. Eminescu, 1974)

ECOURI

O idee mare

În articolul **Universalii,** publicat în „România literară", acad. Al. Graur scrie : „În genere lingvistica nu se ocupă de viitor, dar cred că ar trebui s-o facă". În gîndirea marxistă — activă, transformatoare, proiectivă şi prospectivă — atare idee este firească : ea înseamnă respingerea atitudinii contemplative, a perspectivei taxonomice, a metodelor pozitiviste şi, în genere, a demersurilor gnoseologice menite doar a înfăţişa şi, eventual, a interpreta în chip diferit lumea. Pentru noi, descripţia reprezintă numai o fază în procesul cunoaşterii, iar cunoaşterea — numai un moment în procesul intervenţiei eficiente în dinamica spontană a fenomenului. Lingvistica marxistă nu se poate mulţumi să expună, în capitolele consacrate problemelor teoretice ale studierii limbii, referirile clasicilor marxismului la unele aspecte ale raportului dintre limbă şi gîndire, dintre limbă şi societate etc., ci este necesară o schimbare mai profundă la nivelul concepţiei metodologice, îndrăzneala de a aborda, dintr-o perspectivă optimantă, problemele practice ale comunicării lingvistice în lumea contemporană. De altfel, în **Ideologia germană,** Marx şi Engels, înlăturînd atitudinile fetişiste faţă de limbă, arată că **„va veni un timp cînd indivizii vor lua în întregime sub controlul lor şi acest produs al speciei"** (Cf. Karl Marx şi Fr. Engels, **Opere** vol. 3, Ed. politică 1958, p. 446).

Ce înseamnează însă **atitudine transformatoare** în domeniul limbii ? Problema este foarte delicată, căci în numele atitudinii active se pot deschide drumuri spre aventura subiectivistă. Atare teamă este pentru unii paralizantă, iar atitudinea lor comodă este argumentată prin fraze care condamnă, foarte nefilozofic, orice intervenţie conştientă în dinamica limbii, declarînd-o neavenită, ca expresie a unei concepţii subiectivist-voluntariste etc. Ei vor aduce exemplul „stricătorilor limbii" din secolul trecut — rătăcirile eliadiste, analogiste, latiniste etc., uitînd că Eliade nu a creat numai „nouri de eres", ci este şi autorul **Gramaticii** din 1828 în care, sfidînd orice prejudecată, pune bazele scrierii fonetice în alfabet de tranziţie spre cel latin, simplificînd totodată alfabetul şi ortografia românească. Fără această îndrăzneală de a introduce principii superioare în practica scrisului, a limbii şi a culturii, în genere, nici Eliade, nici Vuc Karadzici, la sîrbi, nici Dante în cultura italiană n-ar fi jucat rolul pentru care li se păstrează astăzi o recunoscătoare amintire. Apoi, lui Alecu Russo i se dă, de o sută de ani, dreptate deplină în controversele cu contemporanii săi ardeleni, dar astăzi un text al lui Cipariu ne apare incomparabil mai modern şi mai actual decît unul al lui Russo, iar Maiorescu, respingînd cuvinte ca **vanitate, circumstanţă, suficient, a parveni, aprofundat, restituit, avid, impetuos, sever, eroare** etc. se înşela ; din neologismele respinse de el s-au impus aproape 80% ! Toate acestea arată că poporul **nu** adoptă poziţii dogmatic-conservatoare nici în domeniul limbii. Respingînd azi rătăcirile şi exagerările lui Laureanu şi Massimu, trebuie să recunoaştem justificarea **de principiu** a intervenţiei conştiente în evoluţia limbii.

Evident, nu putem identifica, în cuvintele citate mai sus, ale acad. Al. Graur, care ar fi, după opinia d-sale, problemele unei lingvistici orientată spre viitor. Ideea în sine ni se pare însă foarte actuală şi modernă. Dacă bionica, cercetînd corpul păsărilor, ne învaţă să construim obiecte cu o structură aerodinamică ideală, de ce am exclude posibilitatea ca lingvistica, cercetînd cu înaltă competenţă practica lingvistică a poporului, să-şi spună un cuvînt mult mai greu decît pînă acum în perfecţionarea instrumentelor de transmitere a informaţiei prin limbă ? Problema este aptă, desigur, a fi discutată sub numeroase aspecte, căci ea interesează nu numai lingvistica, ci şi sociologia, psihologia şi poate multe alte ştiinţe.

I. FLORIAN

Cuvinte pentru public

(Urmare din pag. 4)

man de stat, al cărui colectiv a valorificat o seamă de lucrări ale unor autori din localitate — Ştefan Ludwig Schwartz sau Hans Kehrer. Naţionalul timişorean a pus în valoare un tînăr dramaturg prin excelentul spectacol realizat de regizorul Ioan Taub — e vorba de „Coroana pentru Doja" de Aurel Gheorghe Ardeleanu. Alţi autori jucaţi la Timişoara în premiere absolute mai sînt Radu Theodoru, Anavi Adam, D. R. Ionescu, S. Levin. Alţi autori, încă nejucaţi, ar merita atenţia din partea instituţiilor noastre teatrale.

REDACTORUL : În cartea sa „Teatru politic, politică teatrală" Traian Şelmaru scria : **„Fără o politică teatrală atentă la promovarea a tot ce e nou, la valorificarea tezaurului clasic în perspectiva umanismului socialist, nu poate exista un teatru politic cu largi ramificaţii şi ecouri în viaţa societăţii şi în formarea conştiinţelor".**

AL. BIRSESCU : Cum politica teatrală a unui teatru reflectă explicit modul în care acesta concepe şi realizează teatrul politic, referirea în contextul de faţă la repertoriul instituţiei noastre apare ca absolut necesară. În decursul celor 26 de stagiuni trecute de la întemeierea sa, Teatrul reşiţean a prezentat nu mai puţin de 60 de premiere cu piese din dramaturgia românească actuală (deci mai mult de o treime din totalul celor 159 care au văzut lumina rampei la Reşiţa). Între acestea, deşi valorile sînt sensibil diferite se pot cita titluri ca „Puterea şi Adevărul" de Titus Popovici, „Ochii dragi ai bunicului" de M. Davidoglu (premieră pe ţară) ca şi altele cîteva, purtînd semnăturile lui Horia Lovinescu, Al. Mirodan sau Al. Voitin. Cele mai de seamă forţe artistice ale Teatrului au conlucrat în a oferi depline şanse de izbîndă acestor montări şi nu ni se pare lipsit de interes faptul că s-a putut vorbi despre „spectacolul de excepţie" care este în actuala stagiune „Într-o singură seară" de Iosif Naghiu.

DAN ALECSANDRESCU : **Politica repertorială are la bază comandamentele ideologice şi politice ale partidului nostru.** Ea trebuie să urmeze cu consecvenţă abordarea unui repertoriu **actual** prin problematică, ideatică, nivel de receptivitate a publicului. După opinia mea, alegerea unor piese clasice în funcţie de apetitul de moment al colectivului este o eroare politică, Dar, pe de altă parte, nu se poate să nu se ţină seama de capacitatea reală, de potenţialul adevărat al colectivului. **Intenţionăm, în lumina documentelor Congresului al XI-lea al partidului, să elaborăm un program repertorial de perspectivă, pe 5—6 ani, care să cuprindă cele mai importante lucrări clasice şi contemporane naţionale şi universale.**

REDACTORUL : Referindu-ne la activitatea Teatrului Naţional din Timişoara, trebuie să spunem că penultima sa premieră **„Un fluture pe lampă",** în regia lui Ioan Ieremia, a reuşit să demonstreze în ce măsură acest colectiv este capabil de autodepăşire. Însuşi gestul introducerii în repertoriu a acestei piese a lui Paul Everac, cu acordul regizorului care urma s-o pună în scenă, este de menţionat. Spectacolul, întrunind aprecierile criticii şi publicului, este un semn sigur că se pot evita reprezentaţiile — concesie, în defavoarea teatrului. Mai mult, faptul că publicul certifică spectacolul este cel mai solid argument în defavoarea ideii „concesiilor făcute pentru a asigura succesul la public". Este o experienţă cîştigată şi care, credem, nu va rămîne fără bune urmări. Se întreprind eforturi pentru strîngerea legăturii cu publicul ; în acest sens Teatrul Naţional are de-acum o bogată activitate. În acest climat, se poate crea platforma necesară trecerii de la acele spectacole numite „meritorii" (ca „Appassionata", „Micii burghezi", „Să nu-ţi faci prăvălie cu scară"), la spectacolele de excepţie care, în fapt, pot onora frontispiciul primei scene a oraşului. N-aş vrea să se creeze impresia că celelalte teatre puse în discuţie au ajuns în situaţia în care nu mai sînt posibile îmbunătăţirii. Deci ce-ar trebui făcut ?

Dimineaţa (de.aiiu)

ION MARIN ALMĂJAN : Şi după opinia mea alcătuirea repertoriului unui teatru, constituind cel dintîi pas pentru o carte de vizită valoroasă, impune competenţă, cunoaşterea celor mai valoroase piese de teatru din repertoriul naţional sau universal şi mai ales **curaj,** un curaj pentru susţinerea lucrării alese, urmează desemnarea regizorului — un ins care să aibe nu doar calităţi (desigur indispensabile) ci şi apetit pentru textul respectiv, din nou **curaj** şi **imparţialitate** vis-a-vis de alegerea trupei de actori — actorii — care nu trebuie să fie nici ruginiţi nici îmbibaţi cu veninul unor nerealizări proprii, ci entuziaşti, conştienţi că au fost (dacă au fost) dăruiţi cu un har pentru ca, arzînd pe scenă, să dăruiască oamenilor bucurie.

REDACTORUL : Ne-am apropiat de ceea ce ar putea fi „condiţia cronicarului".

ION MARIN ALMĂJAN : Dacă în cronicile pe care le-am făcut, nu doar eu ci şi colegii mei de la celelalte ziare, am semnalat îngrijorătoare carenţe ale spectacolelor ce ne-au fost oferite aici, am făcut-o cinstit, cu dorinţa sinceră ca teatrul nostru să-şi onoreze frontispiciul.

REDACTORUL : Să ne simţim participanţi la schimbarea stării actuale. Adică **răspundere** şi **curaj** ni se cere. Ce face sau ce va face Asociaţia Scriitorilor din Timişoara pentru stimularea dramaturgiei originale ancorate tematic în cele mai stringente fapte ale actualităţii ?

MIRCEA ŞERBĂNESCU : În primul rînd, cenaclele Asociaţiei pun în discuţie lucrări dramatice — au existat lucrări care meritau mai mult ... Am dedicat o şedinţă de lucru scenariului radiofonic, teren care ar trebui mai larg deschis dramaturgilor din zonă. Piesele într-un act, destinate scenei amatorilor, intră de asemenea în preocupările curente ale activităţii noastre. Dar ne putem declara mulţumiţi numai cu atît ? În privinţa asigurării unei colaborări creatoare dintre teatre şi autori am reuşit încă prea puţin. Amintesc două dintre propunerile care ar merita toată atenţia : **un cenaclu-laborator al creaţiei dramatice** originale, în directă colaborare cu teatrul şi **un studio** sau o altă formă de experimentare a textelor dramatice.

REDACTORUL : Propun să ne oprim aici. A reieşit cu evidenţă din această confruntare de opinii legătura clară şi de necontestat între politica repertorială şi propulsarea dramaturgiei spre zonele adevăratului teatru politic. Dacă ne amintim că Marx spunea **„politica începe acolo unde oamenii se numără cu milioanele",** vom găsi un început de răspuns pentru ceea ce poate fi teatrul politic. Cel adevărat.

PLASTICĂ

La Galeriile de artă : HILDEGARD FACKNER-KREMPER

Deschisă în sala Galeriilor de artă, expoziția de grafică a Hildei Fackner-Kremper cristalizează o viziune densă, în care intuiția copleșește reprezentarea, eșafodajul structural fiind bazat pe constrîngerea energetică și metodică a alegoriei compoziționale. Transpunerea semnificației plastice se face fără reduplicare, forfota spațiilor compoziționale formîndu-se ca o textură omogenă, o masă cristalină stratificată într-un desen precis și viguros. Astfel, supremația liniei de contur, într-o asamblare compozițională rafinată, se impune în trilogia „Muzica", „Teatrul", „Plastica", gravuri în lemn rezultate dintr-o solidă cultură, sau în ciclul desprinderii de terestritate „Povești de necrezut", în care graficiana dovedește o matură stăpînire a formei și mișcării, instaurînd o eternă patrie a privirii. Una din piesele de rezistență ale expoziției este xilogravura „Valul cel mare", în care dinamica formelor abstracte se patinează sub rafinate cîmpuri de ocruri, în timp ce acvatintele „Caracatița", „Meduza", „Solitarul" ne oferă o imagistică alegorică a compoziției mai puțin precise, deschisă, fatalmente, legii timpului care face din expresia plastică o succesiune de fragmente.

La Studio arte : SIMION LUCACIU

Peisagist de vocație, posesor al unui limbaj sensibil la descifrarea intimităților naturii, Simion Lucaciu propune supremația stărilor tensionate, aflate în permanență la marginea unui conflict care mocnește surd sub aburul predominant al culorilor. Calmul aparent al naturii, tulburat de o vagă neliniște, din marinele sale, dezvăluie un pictor fascinat de chemarea apelor de enigmaticile adîncuri păstrătoare de taine seculare. Mirifica și zbuciumata lume a imensităților albastre, din uleiurile și acuarelele sale, se deschide teluric, sorbind din izvoarele spațiului („Fluvială", „Marină I și II"). Spontană confluență de mișcări cromatice, dominată de strălucirea metalică a albastrului și violetului, fixează un fel de instabilitate, de suspans provizoriu. Fiecare lucrare este rezultanta unei stări și mai puțin jalonul unei urmăriri liniare, universul tematic fiind o rotație pe orbite inegale, în jurul unui focar intim. Stăpînind cu virtuozitate arta desenului, Simion Lucaciu realizează cîteva crochiuri de mișcare, în care urmărește senzualitatea liniei, iar în portretele expuse impune o nuanțare de tipologii realizate cu o certă vocație.

RADU MELNIC

MUZICĂ

„IMPERIALUL" — ÎN VERSIUNEA LUI DAN GRIGORE

Seară excepțională. MIȘCAREA SIMFONICĂ a lui LIVIU GLODEANU rămîne un opus care poate reprezenta oricînd pe tînărul creator, intrat îndrăzneț, dar pe merit, în rîndul consacraților maeștri ai compoziției. O face în virtutea unui temperament dinamic, predispus spre sublinieri dramatice, cu mijloace ce denotă siguranța meșteșugului și, în plus, un particular care-l definește. Mă gîndesc la maniera ponderată dar eficientă a efectelor de percuție, la culminațiile pe care le știe puncta cu ajutorul alămurilor solicitate în acut, ori la explozivele „corzi", alertate de idei îndrăznețe. Și tocmai pregnanța acestora, realitatea mesajului exprimat, conturează distincția profilului său în contextul unei generații.

Oaspetele DAN GRIGORE a revenit cu un concert de primă mărime — IMPERIALUL — pe care-l posedă la un nivel ce nu mai impune remarci asupra corectitudinii, cît al amprentei, al sensurilor prin care il filtrează. Speranță, metamorfozată în redutabil muzician, pianistul pare să fi uitat că muzica este făcută din note și pauze : am asistat mai degrabă la o contagioasă bucurie de a descifra cifrul, codul ideatic care clocotea în mintea Titanului, pe cînd își zămislea capodopera. Structurile muzicale devin sub degetele sale incantații ce distilează un intens freamăt romantic.

SIMFONIA ÎN DO de BIZET — prezentată în premieră de Roberto Benzi — a încheiat concertul cu o deplasare a epicentrului afectiv înspre zona de strălucire specifică muzicii franceze, prilejuind lui REMUS GEORGESCU și orchestrei — excelentului oboi solo dar și cordarilor — un veritabil regal de rafinament, prospețime și eleganță.

DORU MURGU

„MICA FILOZOFIE A MUZICII"

George Bălan este ataşat, după cum el însuşi o afirmă, de muzica zilelor noastre nu la modul exterior, monden, ci prin suferinţă şi aprofundare. În cuvintele lui, parafrazîndu-l pe Whitman, ne putem încrede ; muzicologul aparţine cu fiecare atom vremii sale. Rezervele sale, faţă de contemporani, se radicalizează însă de la o zi la alta, în paralelă cu proslăvirea terenului stabil şi incontestabil pe care ni-l oferă oricînd cele mai echilibrate pagini din Bach, şi mai ales Mozart, antipoluante şi dătătoare de linişte interioară.

Probabil că situaţia muzicii de azi nu e chiar atît de tragică, difuzoarele lui Stockhausen, fie şi supramodulate, marile tentaţii electroacustice nu sînt chiar atît de nocive pentru sensibilitatea omului modern, oarecum obişnuit cu o ambianţă de quasianticipaţie. Şi, apoi, s-au auzit dintotdeauna voci care clamau întoarcerea la trecut, atitudine importantă mai ales din punct de vedere pedagogic, vizînd necesitatea înarmării cu tradiţie.

Muzicologul este încă un romantic, vehiculează fraze avîntate. Pledează şi nu avem putinţa tăgadei ; găsim în această carte informaţii şi detalii, ca şi dorinţe de captare a unui auditoriu mai larg decît cercul melomanilor iniţiaţi. Vizavi de literatură (a se vedea capitolul „Thomas Mann"), nu există prea multe pătrunderi speciale în ambianţe spirituale mai adînci ; se povesteşte şi se confirmă. Dincolo de toate, însă, asistăm la fluctuaţiile conştiente ale unui destin muzicologic de excepţie, cu generoase reverberaţii în public. Prolificitatea îşi are riscurile ei ; repetarea de sine, diluţia, diminuarea energiei prin fraze. Cărţile lui George Bălan conţin un incontestabil dans al ideilor, oferind părţi polemice şi o întinsă documentaţie. Aceste recente rînduri ale sale, dacă nu se ambiţionează inutil să ne ofere cheia şi opţiunea, ne avertizează în orice caz că trebuie să ne apropiem cu prudenţă de tot ce este nou, să discernem între carat şi impostură artistică, lucru deloc uşor acolo unde recuzita formală este aceeaşi. Un prilej de meditaţie asupra misiunii artei în general.

LUCIAN BURERIU

MEMENTO

Epigrama în actualitate *

Formulă spirituală, care își nimerește cu exactitate și întotdeauna ținta, epigrama cunoaște în zilele noastre o spectaculoasă resurecție, pregătită de altfel în atîția și atîția ani de acumulări latente, de grupare și regrupare a forțelor ce o slujesc.

Fără a menționa volume individuale ale unor epigramiști și fără a aminti contribuția prestigioasă a unor maeștri, precum Tudor Măinescu, Mircea Pavelescu, Florin Iordăchescu, Nicolae Crevedia și Aurelian Păunescu — care au ținut nestinsă flacăra epigramei de-a lungul anilor — trebuie subliniat că din 1970 pînă în prezent au apărut 7 culegeri de epigrame (4 în Capitală și 3 în Timișoara) patru din cele șapte fiind tipărite sub egida unor cenacluri. Așadar antologia „Epigramiști români de ieri și de azi", una dintre primele cărți ale anului 1975, dată la iveală de prețuitul scriitor N. Crevedia, este al 7-lea și cel mai cuprinzător omagiu adus în ultima vreme Cenușăresei de acreditată vocație — Epigrama —, care, de acum înainte, își face reintrarea, cu drepturi depline, pe scena literaturii noastre.

Antologia la care ne referim are și o semnificație de ordin sentimental, pentru autor, deoarece, aceasta este, cronologic vorbind, a 3-a ediție a antologiei pe care același N. Crevedia ne-a dăruit-o, în două ediții succesive, în 1933 respectiv 1934. Un gol de 4 decenii a fost umplut, deci, prin această lucrare mult așteptată, ceea ce ne dă posibilitatea să-l trecem pe N. Crevedia în rîndul marilor animatori ai genului.

Remarcabilele calități de istoric literar ale autorului sînt atestate de „studiul introductiv", strălucit și strălucitor, exhaustiv aproape.

Epigrama este cercetată cu de-amănuntul, în toate ipostazele ei. Nu-i sînt uitate nici rudele — madrigalul, epitaful, calamburul.

S-ar putea înțelege, din cele de mai sus, că lucrarea în ansamblu și studiul introductiv nu comportă observații critice. De aceea, să ne fie îngăduite, totuși, unele rezerve, mai întîi cu privire la studiul introductiv.

Semnalările noastre se vor referi la unele absențe, care nu trădează neapărat lacune de informație, cît o concentrare riguroasă a materiei. De pildă, în rîndul celor care au scris despre epigramă (pag. XLV), al teoreticienilor epigramei, altfel zis, ne-ar fi făcut plăcere să-l aflăm pomeniți și pe istoricul A. D. Xenopol, pe Barbu Lăzăreanu, pe învățatul Ovidiu Papadima, etc.

Am fi dorit, de asemenea, să găsim consemnată — fie și într-o notă de subsol — apariția unei antologii a epigramei românești contemporane, găzduită, cu excesivă generozitate chiar, în coloanele acestei reviste, de-a lungul unui an și jumătate, mai exact între 26 octombrie 1972 — 14 februarie 1974, moment de fericită referință pentru gen.

Din studiul introductiv lipsește, în chip surprinzător, o mențiune cît de sumară, cu privire la mișcarea epigramatică din ultima vreme, deși „mișcarea" ca atare va fi reprezentată în cuprinsul cărții : în felul acesta, inserarea unor epigramiști tineri ar fi căpătat o justificare necesară.

Amintim, ca un fapt pozitiv, lipsa oricărei mențiuni cu privire la infamanta „epigramă" contra lui Eminescu, ieșită de sub pana lui Macedonski. În fine, bucuroși de a contribui cu o sugestie la avansarea cercetărilor întru aflarea autorului epitafului atît de cunoscut : În această groapă / Zace un sicriu, / În sicriu un popă / Și-n popă rachiu (pp. XLIV–XLV), ne permitem a reproduce întocmai cele ce am putut, recent, descoperi într-un foileton dintr-o publicație a anului 1882. Citățm : „Unii mor cu epitaluri, alții fără epitaluri : dar tot mor. Victor Tissot reproduce după Pușkin cîteva stihuri scrise pe mormîntul unui popă rus : „În acest mormînt este o pînză, / În pînză este un cosciug, / În cosciug este un popă, / Și-n popă este rachiu". Se pare, deci, că aici trebuie căutată originea catrenului care, în limba română, a luat o formă populară, venit pe baza unei influențe culte, poate din literatura rusă, în cazul cînd adevăratul lui părinte ar fi chiar marele Pușkin. ••

Trecînd la cuprinsul propriu-zis al antologiei, avem o sublinia mai întîi originalitatea împărțirii materiei, printr-o clasificare tripartită a acesteia. Avantajele unei asemenea organizări interne a materiei sînt certe, deoarece permit stabilirea unei ierarhizări a valorilor, pe de o parte, iar pe de altă parte, cuprinderea unui număr cît mai mare de epigramiști, care, altminteri, ar fi rămas în afara acesteia. Evident, cu toată importanța ei, nu atît structurarea materiei, cît conținutul capitolelor respective ne vor reține, în continuare, atenția. Cititorul se reîntîlnește cu unii dintre așii genului, printre care numele lui Cincinat Pavelescu, I. Ionescu-Quintus, Radu D. Rosetti, Toma Florescu, D. Teleor, I. Gr. Perieteanu, Nigrim — ca să ne limităm numai la cei dispăruți — nu puteau lipsi.

Evident, aceștia, ca și alți epigramiști, din noua generație, au fost incluși în primul și cel mai important capitol al cărții, intitulat sugestiv „Spre afirmarea genului epigramatic românesc". Alte două capitole sînt menite a ilustra contribuțiile aduse de „Alți autori de catrene", precum și cele generate prin intermediul unor „Dueluri epigramatice".

Dacă, în general, sîntem de acord cu metodologia adoptată, ne exprimăm părerea că granița între cele două mari capitole — duelurile epigramatice ocupînd o porțiune restrînsă a cărții — este labilă, ceea ce a determinat, credem, și unele „încadrări" nefirești. De pildă, în opinia noastră, George Ranetti și Tudor Mușatescu meritau, fără doar și poate, locul lîngă cei ce au dat strălucire genului. Este doar un exemplu de posibile mutații de la un capitol la altul, ce pot fi operate.

Rezervele pe care le-am semnalat nu diminuează valoarea operei ; dimpotrivă, probează dificultățile întîmpinate în calea realizării acesteia. Evident, mult mai multe obstacole, învinse, sînt încorporate în apariția însăși a cărții.

GEORGE CORBU

* „Epigramiști români de ieri și de azi" — antologie, studiu introductiv și note bio-bibliografice de N. Crevedia, Editura Eminescu, 1975.

** „România liberă" nr. 1543 din 15.III. 1882, pag. 2 (foiletonul „De Las Palabras", de D. Zamfirescu).

MARGINALII

BIOGRAFIA UNUI ORAȘ *

Apărută cu prilejul sărbătoririi a șapte secole și jumătate de la prima atestare documentară a Orăștiei, lucrarea lui Ion Iliescu și Tiberiu Istrate se înscrie printre monografiile de prestigiu dedicate în ultimii ani orașelor multiseculare ale patriei noastre.

Această primă monografie tipărită a Orăștiei se înscrie, printre reușitele editoriale din ultimii ani, atît prin diversitatea fațetelor de viață abordate într-o prezentare sintetică și prin travaliul remarcabil al autorilor ce se întrevede din canavaua bogatului aparat critic folosit, cît și prin prestigiul unor nume ca dr. Mircea Mușat (consultant științific principal), dr. Mihai Fătu și dr. Florian Tănăsescu, coautori la unele dintre capitolele lucrării.

Structurată pe ductul marilor perioade istorice, monografia evidențiază succint aspecte arheologice din antichitatea și evul mediu al orașului, se apleacă cu acribie asupra vieții orașului feudal, începînd cu atestarea sa documentară, continuînd cu meșteșugurile, negoțul și cu aspecte ale vieții orășenești în raport cu evenimentele politice și militare ale epocii și sfîrșind cu viața culturală a orașului în veacurile de feudalism cînd, din teascurile Orăștiei a luat naștere acel monument de limbă română ce poartă numele de „Palie".

Perioada orînduirii capitaliste, pînă la începuturile secolului XX, atît de frămîntată mai cu seamă în ținuturile intracarpatice, coincide și la Orăștie — ca peste tot de altfel — cu trezirea sentimentului național și cu o intensă activitate pe plan politic, cultural și economic a tinerei burghezii naționale române. În această efervescență, proprie epocii care precede unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918, își au temeiurile numeroasele reuniuni culturale, coruri, asociații teatrale, biblioteci și tipografii în limba română care au activat pe atunci în orașul din ținutul Hunedoarei.

Mișcarea muncitorească, ale cărei începuturi se plasează încă în secolul al XIX-lea și care în zorii veacului nostru, luase un avînt deosebit de puternic, cunoaște o amplă dezvoltare în perioada interbelică. Orăștia aflîndu-se în apropierea epicentrului zonei în care activitatea Partidului Comunist Român, aflat în adîncă ilegalitate, s-a manifestat cu deosebită pregnanță prin intermediul unor puternice organizații de masă legale democratice și antifasciste.

Pe bună dreptate, în economia monografiei s-a acordat o atenție deosebită evenimentelor aflate în strînsă legătură cu desfășurarea revoluției populare în patria noastră și perioadei dezvoltării socialiste a orașului, înfățișîndu-i-se dinamismul industrial și agricol, avîntul demografic și urbanistic, creșterea nivelului de trai, dezvoltarea învățămîntului și culturii.

FLORIN MEDELEȚ

* Ion Iliescu, Tiberiu Istrate, **Orăștie — 750 de ani (1224-1974)**, volum editat de Casa județeană a corpului didactic Deva, 1974.

SILUETE

CARTE FRUMOASĂ CINSTE CUI TE-A SCRIS

Bibliograf, bibliofil și bibliotecar, un mare iubitor de carte rară, Florian Moldovan, șeful secției colecții periodice și carte veche al Bibliotecii municipale, se destăinuie rubricii noastre . . .

„. . . Îmi desfășor această profesie de aproape un sfert de veac. Într-un sătuc din Munții Apuseni, unde am văzut lumina zilei a-nceput și pasiunea mea, scotoceam și făceam tot felul de investigații pentru a descoperi cărți vechi. Am parcurs un drum lung de la punerea bazelor primelor biblioteci sătești, muncă de care am răspuns mulți ani pentru Banat . . .

Biblioteca județeană Timiș deține pînă în prezent peste o jumătate de milion de publicații. La venirea mea în instituție, numărul publicațiilor era doar o cincime. față de azi. La organizarea fondului de publicații, după normele tehnice în vigoare, am participat, alături de ceilalți colegi, am condus, am îndrumat nenumărați colegi de profesie începători și rezultatele obținute ne așează alături de cele mai prestigioase așezăminte de acest fel din țară . . .

De mulți ani răspund de Secția colecții periodice și carte veche ce funcționează la Bastionul Cetății. Raturile încărcate cu tomuri vechi și lucrări de valoare stau la dispoziția publicului. Bibliotecarul, care-și cunoaște bine profesia, este un autor anonim al multora dintre lucrările elaborate pe baza bibliografiilor recomandate de el . . .

După o așa-zisă maturizare în problemele biblioteconomiei, am început munca de cercetare, la început, cu lucrări bibliografice, care s-au bucurat de aprecieri. În domeniul publicisticii, am publicat studii și articole din istoria poporului român, multe dintre acestea referitoare la Banat. Împletirea muncii profesionale cu aceea de cercetător are. pentru bibliotecar, o importanță recunoscută. După ani și ani, să ai aceeași dragoste pentru slovele tipărite. și să exclami „carte frumoasă, cinste cui te-a scris !".

D. URECHE

VIDEOCASETA

ANIVERSARE

Peste două zile de la apariția acestor rînduri, Cineclubul GAUDEAMUS al Casei de cultură a studenților din Timișoara aniversează cincisprezece ani de existență.

Foarte scurtă istorie. La numai trei ani de la înființarea Casei de cultură, în 1960, ia ființă Cineclubul. La început, doar inițiere în cultura cinematografică. 1962 — primul film, *Din viața studenților timișoreni*. 1964 — prima întîlnire republicană a cinecluburilor studențești și primul premiu pentru imagine. 1964 — primul film artistic, *Întîlnire nocturnă*, după o povestire de V. Crețu. 1965 — cunoscutul cineast Sandu Dragoș preia conducerea cineclubului. 1968 — strălucit palmares la Festivalul național al artei studențești : Marele premiu — *Cărările apelor* (V. Cretu și Sandu Dragos), premiul special al juriului — *Legendă* (J. Kramer, M. Plauchitiu și Carol Szelhegyi), Premiul pentru cea mai bună regie — Gelu Mureșan, premiul criticii cinematografice — filmul *Postumă* (Gelu Mureșan). 1969 — Festivalul republican al cinecluburilor : Premiul pentru regie și scenariu — *Cărările apelor*, premiul revistei CINEMA — *Punțile* (Adriana Simlovici). 1970 — Festivalul național al artei studențești : Marele premiu — *Masculin — feminin* (Iosif Costinaș), Premiul I — *Punțile*, Premiul pentru cel mai bun film experimental — *Lumini* (Vasile Moise). Brașov 1972 — Festivalul național al artei studențești : Marele premiu — *Zăpada* (V. Moise), Premiul special al juriului — *Identitate* (V. Moise) și Diploma pentru cea mai bună selecție. Cluj 1974 — la același festival, filmul *Repartizat în provincie* (V. Moise) și *Interferențe* (G. Teodosie) obțin titlul de laureat.

Toate acestea se cuveneau a fi pomenite pentru neuitarea celor realizate la GAUDEAMUS. În primul rînd, munca : generoasă, pasionată, a celor trei generații de amători ai filmului și a celui care i-a îndrumat, timp de 10 ani, Sandu Dragoș. S-a vorbit la un moment dat de un stil specific creat aici, axat pe metaforă. S-a mai vorbit despre un puternic sentiment al actualității și despre angajarea filmelor studențești în viața colectivității lor. Și trebuie vorbit, nu în ultimul rînd, de fapt, despre atmosfera pe care a imprimat-o acest cineclub, despre cultul culturii cinematografice, în spiritul căruia s-au educat sute de studenți. Stau mărturie sălile arhipline ale celei mai bune cinemateci studențești din țară. Aniversînd cei 15 ani ai GAUDEAMUS-ului, să ne bucurăm asadar.

ARIADNA

MIRCEA COJOCARU

LUPUL DE MARE*)

MICHELANGELO Giuliano de'Medici (detaliu)

– Trezește-te, îl zgîlții Savnai. A trecut de zece și-ncep să sosească invitații. Nu e frumos să ne găsească așa.

Arhip deschise ochii și o privi somnoros.

– Aprinde-ți o țigară, îl îmbie ea. Uite, ți-am adus și un pahar de țuică să te dregi. Mi-a spus Viana că aseară ai făcut-o lată. Îi întinse paharul și continuă pe același ton : Ți-am pregătit mașina de bărbierit și ligheanul cu apă. Eu sînt gata spălată. Pînă te aranjezi tu, îmi desfac moațele și-mi pun rochia. Noi muncim de pe la șase. Credeam că nu mai isprăvim.

– Ei lasă, nu te-a silit nimeni, răspunse Arhip arțăgos.

Aruncă învelitoarea la perete, coborî, trase cîteva fumuri de țigară și, după ce mirosi țuica, îndelung și cutremurîndu-se de scîrbă, o bău dintr-o singură înghițitură ; luă apoi pămătuful, se așeză înaintea oglinzii și începu să se săpunească. Își dădu seama că a fost nedrept, îi păru rău și spuse cu glasul împăciuitor :

– Ce să-i faci ? Așa e cînd se-ntîmplă să ai invitați mulți. Dar care e treaba noastră aici ? E fala și logodna dumneaiei. Mai bine m-aș închide în odaie și nu m-aș amesteca cu nimeni pe ziua de azi. Am și eu dreptul să mă îmbolnăvesc sau nu ?

– Asta nu se poate, se sperie Savina. Lumea abia așteaptă să ne scoată vorbe că sîntem în dușmănie cu Viana și cîte altele.

– O fac pentru tine, răspunse el înmuindu-și pămătuful în ligheanul cu apă. Femeia asta mi-a ajuns nesuferită. Crede că dacă se mărită după unul de la oraș l-a prins pe Dumnezeu de picior.

– Ei, oftă Savina. Judeci ca mine, dar dacă spuneam eu vorbele astea, ziceai că-s invidioasă.

Își dădu jos barba, se dezbrăcă pînă la briu, și începu să se spele, dar cînd vru să-și dea cu săpun pe față, vechea neliniște se trezi în el și privi bănuitor spre Savina.

„Spaima asta o să mă urmărească pînă la sfîrșitul zilelor. Cu săpunul pe față și cu ochii închiși, nu pot să știu ce se petrece în spatele meu – în spatele meu se află întotdeauna o femeie și o femeie are întotdeauna ceva de plătit unui bărbat. Savina știe că nu pot să suport pe nimeni înapoia mea, eu i-am mărturisit ca un prost – chiar dacă stau cu spatele la perete, primejdia rămîne aceeași. Savina bănuie că astă-noapte am fost cu proprietăreasa în fundul grădinii și acum se preface că-și aranjează părul, mă spionează prin oglindă, așteaptă să mă săpunesc și să mă aplec deasupra ligheanului, ca un orb. De ce să mă dau cu atîta ușurință pe mîna ei ? Dacă mă lovește ? Astăzi și-așa mă simt slăbit și cam nesigur pe mine. Viana ar rîde și ar spune că mi se trage de la băutură și de la petrecerea de-aseară, din șanț. Acum ar trebui să mă spăl, dar pentru asta ar fi bine să găsesc un pretext s-o îndepărtez pe Savina. Mai bine plec eu și gata".

Își șterse mîinile, își aruncă prosopul pe umeri și, luîndu-și ligheanul, ieși în marchiză, unde se spălă la repezeală.

„N-are de ce să-mi fie rușine. Sînt vinovat și de-aia mi-e frică. Cînd mă simt cu musca pe căciulă, mă ia cu frig de la picioare, de parcă aș călca cu tălpile goale numai pe ghiață și atunci mi se face frică chiar și de umbra mea. Dacă stau să gîndesc bine, nici nu sînt atît de vinovat cum mi se pare. Savina acum e, acum nu mai e, Viana foarte curînd o să-și ia tălpășița cu Filip al ei, Erna a fost un coșmar, iar domnișoara Ruth a murit, pentru mine însă numai ea există, și numai înaintea ei o să dau socoteală de toate faptele mele. Tu, Arhip, ești un om pe picioarele tale și, uite, dacă vrei, dacă-ți face adică plăcere, poți să și fluieri – asta e nemaipomenit. Aruncă apa, clătește ligheanul, nimeni nu-i dator să curețe mizeria lăsată de tine, iar acum fă pe nepăsătorul și intră fluierînd și cu capul sus în camera de la drum".

Se îmbrăcă fluierînd. Savina își pusese o rochie de stambă înflorată, strînsă pe talie, largă și în partea de jos ca un clopot : juponul apretat, cu dantela de un alb îndoielnic, devenea vizibil la cea mai ușoară înclinare a corpului. Deschise un borcănaș cu alifie și începu să-și ungă obraji.

– Nu știu ce să mă fac, se plînse ea. Am fața uscată ca un pergament. Crapă din te miri ce. Cred că numai săpunul ăsta nenorocit e de vină. Mama, Dumnezeu s-o ierte, folosea numai cosmetice fine. Avea obrazul să-l tai cu firul de păr.

Arhip n-o mai asculta. Își aprinse o țigară și, continuînd să fluiere, urmărea cu ochii pe jumătate închiși gesturile femeii care mînuia cu răbdare neobișnuită vata tăvălită în pudră, rujul de buze, creionul pentru sprîncene și toate celelalte necesare obrazului ei trecut de întîia tinerețe. Isprăvind, Savina se îndepărtă de oglindă, se privi îndelung și, mulțumită de reușită strădaniei ei, luă o broșă înnegrită și cu cîteva pietricele lipsă cu care-și acoperi o mică ruptură din partea de sus a rochiei.

– Dacă vor să-i servesc la masă, se înșeală, zise ea despărțindu-se de oglindă. Ce zici ? Îți plac ? Broșa asta-i puțin demodată, zîmbi ea, dar o port fiindcă mi-a rămas de la mama. Spune, cum arăt ?

– Perfect, răspunse Arhip îndulcșat. Viana o să te invidieze.

Savina îl mîngîie pe obraz. Degetele îi tremurau.

– Am un chef nebun azi. Te-aș săruta, dar mi-e că te umplu de ruj și te superi.

Primul sosi bătrînul Gheorghe Buligă, poreclit Botgros, tatăl proprietăresei, însoțit de Zoia care, după terminarea treburilor, dăduse o fugă pînă acasă să se spele și să-și îmbrace rochia și pantofii de sărbătoare. Cu toate că era cald, Păpușa purta un pardesiu verde închis. I-l dăruise, în urmă cu un an, soră-sa, Viana, dar nu-l îmbrăcase niciodată fiindcă, de cînd îl primise, nu fusese chemată încă la nici-o petrecere, așa că astăzi, deși era cald, hotărîse să folosească prilejul și să-l îmbrace, mîngîindu-se la gîndul că seara, după spargerea chefului, se va lăsa, cine știe, frigul și-atunci e, he... Mama, Paraschiva rămăsese cu ce era îmbrăcată cu o seară în urmă, nici nu mai trecuse pe acasă, obiceiul nu cerea neapărat bătrînelor să aibă o altfel de rochie decît aceea de toate zilele (poate numai o dată cu sosirea musafirilor să-și schimbe basmaua neagră cu una înflorată, legată pînă deasupra sprîncenelor și strîns înnodată sub bărbie – și sigur că Paraschiva își pusese basmaua în traistă, împreună cu ciorapii negri, nici noi, nici peticiți încă, pe care avea să și-i tragă o dată cu tenișii păstrați anume pentru zile mari. Dornic să-i ardă o țuică pe burta goală, dar repezit categoric de fie-sa, Botgros începu să-i povestească lui Arhip ceva fără nici o legătură cu împrejurarea, potrivit însă preceptului său, după care un om, ca să-ți intre în voie, trebuie luat cu binișorul și din apropiere în apropiere, că, pînă la urmă, niciodată nu se știe de unde sare iepurele. „Ăsta-i străin, dar cunoaște mai îndeaproape socotelile Vianei, gîndea el. Treaba dumnealor, sînt tineri, facă ce-or vrea. Am văzut eu cu ce ochi îl privește fie-mea. Eu, fraților, sînt un individ perindat, am petrecut multe la viața mea, așa că nu mă amestec, dar nici femeia asta trecută, boită toată și cu țigară în colțul gurii, nu face de un asemenea băiat".

– Ia vezi, frate, poate o-ndupleci să ne scoată și nouă o țuică, altfel pînă vin musafirii ni se lungesc urechile.

Viana se lăsă greu.

– Ți-o dau pe asta de-o jumătate, dar dacă se îmbată, îl iei pe răspunderea ta. Îl cunosc eu ! Se cherchelește și ne dă petrecerea peste cap.

Arhip, pe furiș de Zoia și de Paraschiva, ascunde sticla sub haină și-i făcu semn bătrînului să-l urmeze în camera de la drum. Îi aduse un scaun și, cînd turnă în pahare, văzu cum ochii bătrînului se umezesc de poftă.

– Eu, oftă el înmuindu-și numai buzele în pahar și plescăind de plăcere, eu, domnule, dacă nu mă lăsam mîncat de nevastă-mea, puteam să ajung om mare la viața mea. Slavă Domnului că nici așa nu mă vaiet, am tot ce-mi trebuie. Și, dacă vrei să știi, da' te rog să nu mă spui, am pus și eu, acolo, niște bani pentru zile negre, de care nu știe nimeni. Lumea crede c-am cheltuit aiurea, ca o mînă spartă, urmă el confidențial, eu însă am pus deoparte fiindcă întotdeauna m-am gîndit să-mi văd copiii pe la casele lor și să mă despart de Paraschiva. Am eu una, mamă-mamă...

Arhip căută foarfeca, se descălță și începu să-și taie o unghie de la picioare care-i crescuse în carne și-acum îl stingherea. Bătrînul căpătase gust de vorbă și, nestingherit, sări cu gîndul departe la tot ce povestise pînă atunci.

– Eu am călătorit mult. Poate n-ai auzit, dar am făcut armata la marină și-am colindat toate mările și oceanele de pe lume. Nici nu-ți vine să crezi. Cei de pe-aici sînt trimiși la infanterie, la cavalerie, sau fiindcă sîntem descurcăreți, ne luau ordonanțe. Mie, înainte de armată, mi s-a întîmplat să mă îndrăgostesc de fiica unui colonel de la pedeștri și ăla, ca s-a scape pe fie-sa de mine, a aranjat să mă trimită la mama dracului, așa că am nimerit la Constanța și-acolo m-au înhățat pe vapor cît ai zice pește. Aveam un comandor dat dracului. Cînd acostam prin porturi, ne lăsa și pe noi să ne facem de cap ce mai vremuri, zîmbi Botgros. Își îndesă țigara într-un țigaret afumat. La Istambul m-am încurcat cu o turcoaică ; nebuna zicea că mă iubește, a rămas grea și-acuma am acolo o fată mai dihai decît Viana. Ei, da ce să-ți mai spun, începu bătrînul să-și caute cuvintele. Dumneata îți tai unghiile...

Arhip nu-i răspunse și omul făcu o pauză.

– Da, da, repetă el ridicînd capul și privind undeva aiurea. Îți tai unghiile și nu mă asculți. Noi, oamenii cu experiență, nu mai avem căutare în ziua de astăzi. Au venit comuniștii, adică i-am adus noi la putere, că fac și ei dreptate. Dar ei, nici una nici alta, spun egalitate în drepturi, ufedere și naiba să le mai știe pe toate, de ni s-au urcat muierile în cap, uite în capul ăsta al nostru, întîi el, și-și ridică pălăria de pe țeasta pe jumătate pleșuvă. Sîntem robii femeilor ! Nu le convine, te reclamă la primărie și te întorc ăia pe toate părțile de parcă ai fi omorît-o pe mă-ta, Doamne iartă-mă. Nu vezi că dacă-ți chiorăie moațele după o juma de țuică trebuie să faci cerere la muiere ? Dacă vrea dumneaei, scoate de la ciorap și-ți dă de-o litră ; dacă nu, nici de atita. Și te pomenești la bătrînețe că umbli cu șoalda pe la vecini, ca să te împrumute cu ceva bani ba că trebuie să plătești curentul și nu-i Paraschiva acasă, ba că-ți trebuie de-o clanță la ușă, ba una, ba alta, da pînă la urmă tot ea-i bună de plată, tot ea îmi plătește care va să zică datoriile, de unde se vede că muierea-i proastă. Dacă mi-ar da cînd îi cer, n-ar mai avea necazuri cu vecinii și mi-aș vedea și eu de ale mele. Este ?

– Este, aprobă Arhip fără să observe cum tatăl proprietăresei îi fură o jumătate din paharul rămas neatins pe masă.

Se încălță, se apropie și luîndu-și paharul îi spuse :

– Să bem și să mergem ; ne-așteaptă.

Bătrînul îi prinse mîna și-l obligă să se așeze.

– Vezi ce mușchi am ? Dacă am poftă, mă bat cu oricine, dar efortul îl obosi și cîteva clipe Arhip îl auzi cum respiră anevoie.

– Sigur, răspunse Arhip zîmbind bătrînului cu trăsături încă frumoase dar cu chipul brăzdat de riduri și pungi ; pungi sub ochii umbriți de sprîncene stufoase. Cu mușchi ca ăștia n-aș prea vrea să am de-a face. Apoi îl trase de mînă și trecură în camerele proprietăresei, unde găsiră masa deja aranjată cu fel de fel de pahare și tacîmuri desperecheate și de împrumut.

* Fragment din romanul „Înapoi la Savina".

GURZUF

REMEMBER

La Ialta, munții coboară pînă în apele mării. Plaja nu cunoaște nisipul. Înaintăm cu dificultăți prin pietrele șlefuite de mișcarea valurilor și ne amintim cu nostalgie nesfîrșitele macaturi albe de la Mamaia sau de la Mangalia. Dacă vrei să te întinzi la soare, trebuie să închiriezi un fel de pat de scînduri abia geluite. Apele au intensități violacee, soarele arde plenitudinar, decorul e inedit, astfel încît ne abandonăm cu voluptate deliciilor mării.

Cei trei prieteni de drum, pe care întîmplarea de a nimeri, în Gara de Nord, în aceeași cușetă de dormit, i-a ales cum nu se putea mai bine, sînt, din cîte îmi dau seama, cei mai pasionați excursioniști din grupul de peste treizeci, cu care voi traversa Marea Neagră pînă pe țărmul caucazian și de-acolo, mai departe, spre Tbilisi și Moscova. Sîntem tot timpul împreună, într-o atmosferă de voioșie și deplină înțelegere. Eu sînt cel mai puțin călătorit dintre ei și-i ascult, fascinat, cum povestesc cele văzute în drumul pe care nu le voi parcurge, probabil, niciînd. N-au nici o clipă astîmpăr, îi consumă o teribilă foame a cunoașterii, vor să vadă locuri care nu sînt în program, fac mereu planuri noi.

Într-una din zile, plecăm toți patru la Gurzuf, o localitate la aproape 20 km de Ialta. Luăm autobuzul și pornim pe serpentine spectaculoase, de-a lungul țărmului, prin păduri și plantații de viță de vie, descoperind un peisaj mirific.

Orășelul este fermecător. Orarul autobuzelor nu ne îngăduie să întîrziem prea mult pe străzile Gurzufului, astfel încît ieșim în golful în care este așezată localitatea. Coborîm cărărui înguste, printre tufe înflorite, ajungem la un debarcader liliputan și am senzația că mă aflu în cel mai liniștit loc din lume. Apele mării sînt de-un albastru ireal și se-ntind pînă departe într-o nemișcare blîndă, de mătăsuri scînteietoare, peste care plutesc lîn rari pescărași visători.

Acolo unde arcul golfului se prelungește mult în azurul mării, observăm o casă solitară și pornim îndată, urcînd pantele, să vedem din unghiul acela deschiderea pontului. Descoperim astfel că vila, atît de solitar așezată, fusese cîndva locuită de Cehov, după cum mărturisea o inscripție, și că acolo își începuse marele scriitor drama sa „Pescărușul". Mi se pare că o aud pe Nina Zarecinaia : „Îți mai aduci aminte că ai împușcat odată un pescăruș ? Un om a venit din întîmplare și neavînd ce face l-a nimicit..."

Veranda vilei este orientată spre larg și nu departe de țărm se ridică din ape o stîncă înaltă, ca o sentinelă a singurătății.

Regretăm că nu putem vizita vila, întîrziem o vreme în culorile amurgului și ne-ndreptăm spre oraș, care acum, cu luminile aprinse, pare un imens pachebot în cețurile tremurate ale serii. Apoi facem un scurt popas într-o locandă, spre a înțelege dulceața și parfumul miraculos al unui vin de Masandra, a cărui faimă era dinainte cunoscută de neosteniții exploratori cu care pornisem la drum.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DAMIAN URECHE

EMINESCU*)

III — ARS VIVENDI

Larg pămînt bogat în drumuri, în frunzişuri, şi în ape,
Mai încape cer în tine şi legendă mai încape,
Ard sub tălpile luminii enigmate germinaţii,
Roiuri, roiuri de comete şi-au lăsat cenuşa-n spaţii,
Doar poetul mai colindă magic dintr-o stea în alta,
Să mai schimbe nori şi toamne cu vocala şi cu dalta,
Chiar acum în semn de cîntec a-nceput să se deschidă,
Cea mai pură, cea mai vie dimineaţă translucidă,
Deşi marele spectacol dat cu zorii se repetă,
E atîta noutate a luminii pe planetă,
Se dublează pulsul verii în oglinzile concave,
Pe tulpinile de veacuri frunzele să strige : Ave !
Cît se mai înalţă muzici, cît cu stele mai inundă,
Să păstrăm în scoica pleoapei forma visului, rotundă,
Integrîndu-ne naturii în argintăria verde,
Ştim : Nimic nu se cîştigă şi nimica nu se pierde,
Doar aşa prin cărţi uscate şi prin ramurile ude,
Încercînd nemărginirea, cîte-un cîntec se aude,
Domolindu-ne o rană şi sporindu-ne înaltul
Cîte-un cîntec urcă-n sînge, veşnic altul, veşnic altul.

*

Piatra mai păstrează încă hieroglife şi solstiţii,
Şi puhoaiele de arme ce le poartă răzvrătiţii,
Mai răsar prin noaptea vremii, atîrnînd la grea distanţă,
Stelele ce aşteaptă cîte-un drum, cîte-o speranţă.
Foamea, setea şi odihna învăţate de la soare,
Forţă, împotriva forţei, în eternă vînătoare,
Legea aspră, existenţa vine către fiu din tată,
Forţa ce gîndeşte frînge forţa nedisciplinată,
E o artă-a fi puternic, a învinge e o artă,
O cumplită unitate vrea natura să împartă,
Ar putea vorbi de viaţa, de furtuna dinainte,
Stîncile din miez de peşteri, pietrele de pe morminte,
Deci să fim stăpîni pe frunte, să ni se audă glasul
Cînd strămoşi sub glezna noastră tac sub iarbă la tot pasul.
Sînt dovadă cerbii noştri, monumentele şi crinii
Că stau galaxii de sînge la obîrşia luminii,
Oasele de sub narcise multe au ştiut să-nfrunte,
Ca să aibă viitorul : mare, grîne, deal şi munte,
Să păstreze cel ce vine încălzit cu ochii minţii
Implacabilul tezaur ce ni l-au lăsat părinţii !

*

Cresc aluviuni de veacuri peste fila din arhivă,
Stelele domnesc pe lume într-o pace relativă,
Cei ce-au fost în căutare de cetăţi necunoscute,
Ne-au găsit aici, cu holda de argint şi de redute.
Am luptat. Nu-ntotdeauna am învins. Cădeam sever,
Ne mutam sub rădăcina de recoltă şi de ger,
Ca o torţă arşi pe ruguri, ca o frunză traşi pe roată,
Cînd creşteau copiii noştri sîngele primea răsplată.
Dorul nostru ce se zbate între eroism şi pîine,
Nerv întins pentru săgeata care zboară către mîine,
Bronzul cosmic să triumfe liber ca un zbor de-aripă,
Am gustat eternitatea demni în fiecare clipă.
Nu ne-am dezlipit de tină, n-am înstrăinat ogorul,
Deşi am iubit năvalnic şi atotputernic zborul.
A crezut în brazi şi-n ape lunga munţilor cărare,
Căci natura ne-a fost veşnic leagănul de apărare,
Unde s-a născut iubirea am ştiut să punem semn
Cu aleanuri modelate lîngă fluiere de lemn,
Sărbători şi sacrificii cu lumina lor precisă,
Căci istoria am scris-o nu de dragul de-a fi scrisă.

*

În fîntîna trudei noastre, caravană de belşuguri,
Fermentează bucuria în cohortele de struguri
O lumină grea pe umeri şi în pajişte apasă,
Ce splendori aliniază toamnele în prag de casă,
De acum începe goarna ramurilor să exclame,
Că dulceaţa nemuririi e-n iubire şi în poame,
Explodează coaja clipei lîngă seva din ciorchine
Cînd paharul se ridică pentru muguri să închine,
Peste fum de calendare să mai răsfoim o filă
Cînd pocneşte focul toamnei în ulcioare de argilă,
Şi să umplem iarăşi cupa cu miresme numai dacă
Zările or să ne creadă, nopţile or să ne placă.
Trec bijuterii lichide peste umeri de pocale,
Toamnă, lasă-mi mie jarul şi oftaturile tale !
Şi, înmiresmat de-amurguri, să arunc spre stele haina,
Că-şi dezvăluie pămîntul avuţiile şi taina.
Şi să simt un tînăr clopot în claviculă cum bate
Lîngă frunze prăbuşite, lîngă temple ridicate,
Închinaţi cu străvechimea dulce de pe cuibul zării,
La-nălţimea bucuriei, nu se dă nimic uitării !

*

Aşchia de glod rodeşte meşteră din cînd în cînd,
Colţ de simbure prin aer se ridică surizînd,
Aventura vegetală năpădind grădini şi praguri,
Ne trimite aur dulce răstignindu-se în faguri.
Nici nu auzim un vuiet, nici nu bănuim cascada,
Cînd prin ierburi se topeşte zdrenţuindu-se zăpada,
Şi pe sub păduri uituce, zodia desăvîrşirii
Mişcă din încheietură apele şi trandafirii,
Energiile solemne tot izbindu-se de mal,
Îşi încearcă trecătorul echilibru muzical,
Formele voinţei noastre cer explozii pe măsură,
Cînd de sub retină jarul contemplării ni se fură,
Arborele categoric duce frunzele cu sine
Printr-un continent de aburi răsucit pe serpentine,
Limpezimea interzice zidul norilor răsfrînt,
Pentru că iubim cu fruntea prea aproape de pămînt,
Să imaginăm eroic în planete spini pe rană,
Cînd călătoreşte gîndul prin lumina subterană,
Ne lăsăm sorbiţi de umbră şi ne subjugăm cu toţii
La deşertul ce conduce caravana de emoţii !

MICHELANGELO

Lorenzo de' Medici

(Il Pensieroso)

*

Dar în timp ce omu-şi taie calea ca un ferestrău,
Modelează-n fier şi piatră forma spiritului său,
Zei şi păsări, o mihnire aruncată peste vreme,
Norii se transformă-n cîntec, apele devin poeme,
Ceară, tilderş, lemn, argilă, tot ce stă de-asupra pînii,
Conturează bucuria dată ochilor şi mîinii,
Se gătesc păduri de lauri, cu azururi să se-mbete,
Degetele noastre cîntă pe himerele concrete,
Ramuri pure, braţe pure voalate-n dansul pur
Joc de umbre lucitoare aruncate împrejur,
Să se scuture pămîntul de convulsii violente,
Pe culori înbălsămate sufletul îşi pune-amprente,
Lumea imaterială, suplă, ştie să coboare,
Pe logodna ce-ncălzeşte sevele interioare
Adîncimea adunată lîngă ritmuri şi cuvinte
Ca un ochi desfată cerul în priveliştea fierbinte
S-a virilizat voinţa, gloria tăcută-a vieţii,
O fîntînă îngrijeşte stele pentru toţi drumeţii,
Între golfuri zbuciumate sarea mării dă cristale,
Trup de monument simbolic pentru gîndurile tale.

*

Soarele bătut în zarea cenuşie, ca o minge,
Înfloreşte şi atrage tot ce aerul respinge.
Ziua care nu se şterge, scapără şi se arată,
Ne încorporează pietrei şi culorilor de-odată,
Spiritul, mărindu-şi sfera de supunere şi fală
Pune zările pe ruguri, pune cerul la-ndoială,
Cînd podişuri răcoroase vor la piscuri să ne cheme,
Stă savantul cu lumina ghemuit în teoreme,
Din pătratele de umbră vor să ne deschidă zorii
Vîrstele împărtăşite ae'ului şi culo i',
Năpustindu-se asupra unei clipe, veacul ştie
Că din scorbura dure i tot mai naştem poezie,
Colonadele vorbirii urcă-n flacăra albastră
Cum devoră nostalgia spiritul şi carnea noastră,
Linii de poem şi aripi, îndeajuns de vagi absinturi,
Leagănă nemărginirea despicată-n labirinturi,
Cum să înţelegi minunea pe-nălţimile aride,
Dacă fulgerul de-odată luminează şi ucide ?
Să pătrunzi atunci că zborul cu pericole durute
A pornit în căutarea unor piscuri mai tăcute.

*

Dacă încolţesc seminţe în ţărîna senzuală
Hrana surdă ne orbeşte în costumul ei de gală,
Prin îngrăşămînt de aer implorăm un disc solar,
Gustul pentru cerul umed, palpitaţia de jar,
În adîncul fiinţei noastre lunecă şi ne străbate
Un timpan ce urmăreşte murmure de voluptate,
De durata omenirii ne comunică savantul
Cum de veacuri se-mpreună şold de floare cu neantul,
Cresc aluviuni de vise cu azurul în neştire
Cum aleargă focul gurii după hrană şi iubire,
Tencuit cu noroi pămîntul spumegă lîngă artere,
Pe cînd pieptul se încarcă de grădini aurifere,
Bronzul dens, sonor de patimi şi demonic prin căldură,
Fiecăruia din tîmple o priveliştе ne fură,
Vîlvătaia sacadată vrea să cînte, vrea să ştie,
Prin mînie înflorită, blîndă ca sălbăticie,
Fumegă transfigurată în polenuri şi în brume,
Să-şi aducă biruinţa depărtărilor pe lume,
Apele se deplasează pe sub ploi străfulgerate
Să-şi atingă idealul stîncilor cu ceru-n spate.

*

Edificiile lumii şi-au aprins o zare nouă,
S-au vărsat peste adîncuri rezervoarele de rouă,
Cînd sub zorii se desface crusta globului bătrîn,
Trec plantaţii care poartă fructele oprite-n sîn,
Norii ard în sanctuare pe adînc deşert de zbor
Cuceriţi de-un echilibru grandios şi trecător,
Evantaiuri de penumbre pun pe creste ornamente,
Ne scrutează ochiul nopţii cu ferestre somnolente,
Pulbere de arabescuri prin văzduh viscos se roagă
Cît ne e frunza de scumpă, cît ne e umbra de dragă,
Foc de vînturi aţîtate flutură în praful verii,
O ciocnire a luminii cu întunecimea serii,
Cine pune în perdele gînd să curmi înflăcărarea,
Cînd de ţărmuri se izbeşte ca un tunet depărtarea,
Care frig îmbărbătează izbucnit în lungi eforturi,
Să opească-n aer fluturi şi vapoarele din porturi,
Mişcă hoardele furtunii să închidă-n muguri viaţa,
Cu un cîntec se dresează vijeliile şi ceaţa,
Lîngă ţărmurile bune, lîngă viforele grele
Ştim că numai ochii noştri sprijină pămînt şi stele.

*

Veşnic sub cupola clipei galaxiile se mută,
Nici uitarea nu se-aşează pe odihnă absolută,
Coaja lutului ritmează în mişcarea lui fecundă,
Generaţii de avînturi izbucnesc într-o secundă,
Cu-ntrebări la care încă nu le vom găsi măsura
Pe cînd pieptul arcuieşte suferinţa şi armura,
Nu răsare crizantema peste gîndurile vane,
Cînd alunecă virtutea pe mebrană de timpane,
Ignorîndu-şi neputinţa, floarea beată de iubire,
Vrea din foc de luminare universul să-l respire,
Tonuri mai puţin constante, forme mai puţin subtile
Vin să ştergă legămîntul dintre nopţi şi dintre zile,
Zei sub umbre de zăpadă, drumuri care se despică,
Cum în zări epuizate aripa se face mică,
Şi în aurul din piscuri ne mai urmăreşte încă
Fulgerul de îndoială care a ţîşnit din stîncă,
În copaci trudeşte seva tainic între cer şi glie,
Frunza putredă să-nveţe a vorbi cu frunza vie,
De aceea-ncearcă apa şi văzduhul din pădure
În privighetori să pună toate ritmurile pure.

*

* Fragmente.

ISTORIE – DOCUMENT

Un mormînt aparţinînd dacilor liberi din vestul României

În vara anului 1974, în cartierul „Grădişte" al oraşului Arad, locuitorul Dumitru Farca a găsit cu prilejul săpării unei gropi de interes edilitar un ulcior de lut, lucrat la roată, de formă ovală şi culoare cenuşie, neornamentat, ce prezenta un gît cilindric care a fost rupt în vechime (cu care prilej a fost desprinsă de corp şi toarta), probabil potrivit unei practici rituale sau pentru a putea fi introduse resturile rugului funerar.

În ulciorul — urnă cinerară, pînă mai sus de jumătate, se aflau oase calcinate, după toate probabilităţile de om adult, pămînt, resturi de cărbune şi piese din metal : un cuţitaş, o mică cataramă şi o fibulă de fier de tipul „cu piciorul întors pe dedesupt" Cu acelaşi prilej, atît în preajma vasului cît şi în grădinile din împrejurimi, au fost găsite fragmente ceramice ce apar sub forma celor două categorii bine cunoscute în aşezările dacice, atît în Dacia liberă cît şi în cele de epocă romană.

Importanţa descoperirii de la Arad o relevă mai multe concluzii prin care încercăm s-o încadrăm din punct de vedere cronologic şi etno-cultural.

1. De la bun început se impune de la sine recunoaşterea descoperirii, în cartierul „Grădişte" al oraşului Arad, la circa 2 km spre nord de Mureş, a unui mormînt de incineraţie în urnă.

2. Comparativ cu restul descoperirilor de acest fel cunoscute pe cuprinsul întinderilor dacice vestice, prin caracteristicile de ordin tipologic, vasul cinerar de la Arad – „Grădişte" reprezintă oarecum o excepţie, resturile rugului funerar fiind depuse într-un ulcior, fapt ce ne determină să credem că nu-i exclus să avem de-a face cu o urnă improvizată, ulciorul avînd anterior o întrebuinţare gospodărească. Dar chiar ulcior fiind, faptul în sine nu trebuie să ne mire, ţinînd seama de realitatea că în morminte contemporane (după cum vom vedea) descoperirii noastre întîlnim, alături

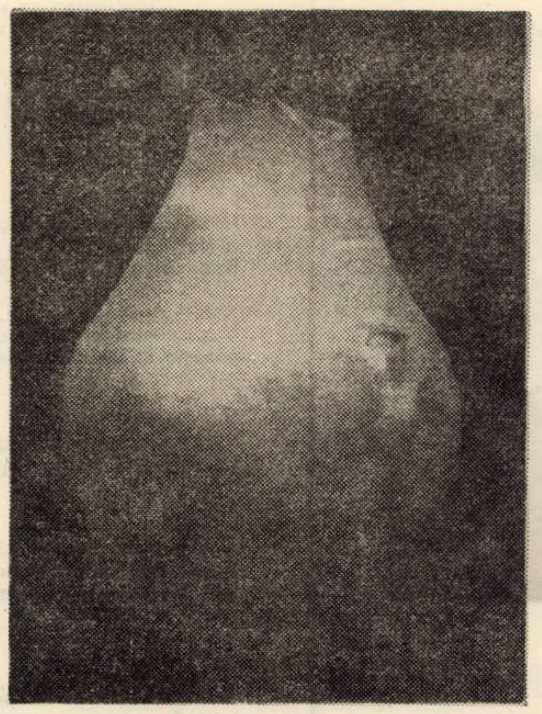

de alte tipuri de vase, căni cu gîtul lung, amfore şi chiar ulcioare. Căutîndu-i analogii în repertoriul descoperirilor din ţinut, forma sa o găsim identică cu cea a unuia dintre ulcioarele descoperite la fabrica Teba din Arad, datate în sec III—IV e.n. Ulcioare asemănătoare s-au descoperit şi în necropolele din Muntenia, datate în sec. IV e.n.

3. Cît priveşte inventarul funerar, ne reţine în mod deosebit atenţia fibula de fier care-şi află analogii în inventarul unuia dintre mormintele descoperite la cca. 20 km spre nord de Arad, la Sîntana datate în sec. II—III e.n. şi atribuite dacilor liberi.

4. Caracterul general ce-l imprimă aceste piese de inventar datării cît şi atribuirii mormîntului, îl completează materialul ceramic sus-amintit care ne permite consideraţii de natură cronologică şi etno-istorică mult mai sigure, el fiind specific comunităţilor de daci liberi din sec. III—IV e.n. ale căror aşezări au fost identificate în ţinut la Arad – „Grădişte" şi „Ceala", Covăsînţ, Cuvin, Horia, Şiria, Moroda ş. a.

5. Pe baza ritului funerar specific ceramicii tipice, lipsei inventarului sarmatic caracteristic, a faptului că vasul — urnă cinerară nu poartă urme de ardere secundară, şi analogiilor dovedite mai sus, considerăm că mormîntul de incineraţie în urnă descoperit la Arad „Grădişte" datează din sec. III, cel tîrziu prima jumătate a sec. IV e.n., şi îl atribuim populaţiei dacice libere din Cîmpia Mureşului. Cu tot caracterul fortuit al descoperirii care, în mod evident, limitează sfera investigaţiilor şi concluziile noastre, nu-i exclus ca acest mormînt să indice în acest punct al Cîmpiei de Vest o necropolă autohtonă unde, probabil, folosind ritul ancestral al incinerării, îşi înmormîntau morţii dacii liberi din aşezarea situată în apropiere, pe locul actualelor sere ale Aradului.

Cert rămîne faptul că descoperirea acestui mormînt manifestă o importanţă deosebită.

F. D.

ISTORIE LITERARĂ

Intregiri la biografia Elenei Văcărescu

S-a scris şi se va scrie mult despre această ambasadoare a spiritului românesc in Franţa, deoarece cultura, patriotismul şi sensibilitatea ei au stirnit admiraţia unor proeminente personalităţi ale literaturii franceze. Stabilindu-se, după multe peregrinări, în ţara lui Victor Hugo, pe care il şi infruntă intr-o discuţie, urmaşa Văcăreştilor desfăşoară o intensă activitate literară şi publicistică. Din teascurile tipografiilor cu caractere franceze ii apar Cheant d' aurore (1886), L' âme sereine (1896), Le jardin passionné (1908), Le Rhapsod de Dâmbovita (1900), Lueurs et flammes (1903), Amor vincit (1909), Le sortilége (1912), Nuits d' Orient, La dormeuse éveillée, inimitabilul Cobzar, Regi şi regine iar, nu de mult, George Day, secretara „Societăţii oamenilor de litere" din Franţa a publicat versurile inedite ale Elenei Văcărescu, sub titlul Dans l' or du soir.

Tot in acest răstimp conferenţiază la Liga Naţiunilor la Cercul Analelor, la Radiodifuziunea franceză, in faţa statuii lui Mistral ; la Ateneu sau la Academia Română, dezvoltind unele dintre cele mai captivante subiecte despre literatură, artă şi viaţă. Prin saloanele ei, din rue Washington, avenue Klébér şi din rue de Chillot din Paris, au trecut Anatole France, Sully Prudhomme, Leconte de Lisle, Paul Valéry, Edmond Rostand, José Maria de Heredia, Pierre Lotti, Paul Boncour, George Clemanceau, Louis Barthou, Aristide Briand, Leon Blum, Raymond Poincaré, Renaldo Hann, Nicolae Titulescu, George Enescu, Octavian Goga şi mulţi alţi oameni de cultură.

In România prezidează „Gîndirea europeană", asociaţie infiinţată din iniţiativa scriitoarei Sarina Cassvan. Urmăreşte cu atenţie conferinţele acestei asociaţii şi este incintată de felul cum îşi desfăşoară activitatea in sălile de la Dalles şi Fundaţii.

Mărturie a acestor afirmaţii stau scrisorile pe care le adresează, din Paris, Sarinei Cassvan :

I.

Paris, 3 martie 1935

Scumpă Doamnă Cassvan,

Am citit cu mare plăcere scrisoarea (Dumnea)tale bogată în informaţii interesante. „Gîndirea Europeană" merge pe cale bună către un viitor strălucit. Conferinţele pe care mi le enumeri tratează despre subiecte de interes evident şi ştiu din multe izvoare că succesul lor a fost real şi meritat. Personal mă bucur impreună cu D(umnea)ta, fiindcă poţi da măsura darului D(umnea)tale de iniţiatoare şi serveşti in acelaşi timp cultura şi adevărul. Eu voi sosi in ţară la inceputul lunii mai şi nu voi rămine decit puţine zile. Nu poate fi deci vorba de o conferinţă. S-ar putea insă aranja ceva pentru la vară, în cursul lunii august, de pildă la Sinaia. Gîndeşte-te la această soluţie şi vom mai vorbi.

Sora mea asistă la multe din conferinţele „Gîndirii Europene" şi mă ţine la curent, vorbindu-mi cu mare satisfacţie de organizaţie şi de conferenţiari.

Iţi trimit, scumpă Doamnă Cassvan, bune amintiri şi expresia sentimentelor mele prieteneşti.

ELENA VĂCĂRESCU

II.

Paris, 17 august 1938

Scumpă Sarină,

Nu ştiu cum să mă scuz faţă de D(umnea)ta. Dar D(umnea)ta ştii că tăcerea mea nu inseamnă uitare. Ea este rezultatul unui exces de muncă şi de hărţuieli de toată mina.

Mă gîndesc cu mult interes la frumoasa D(umnea)tale muncă şi la viitorul Gîndirii Europene, pe care-l vreau frumos şi asigurat. Voi fi in ţară la sfirşitul lui septembrie şi vom sta de vorbă şi plănui. Conferinţa inchinată lui O. Goga m-a mişcat cu deosebire, căci admir profund pe acest om care mi-a fost unul dintre cei mai scumpi şi mai siguri prieteni. In octombrie va trebui să vii la Văcăreşti, unde voi rămine aproape tot timpul. Pină atunci iţi trimit minunata carte a lui Basil Munteanu despre literatura românească, o carte admirabilă tot aşa de mult ca şi în ţară. Vei vedea că autorul menţionează Gîndirea Europeană, ceea ce constituie o adevărată cinste pentru asociaţia noastră. Cartea va fi tradusă in englezeşte ca şi in românеşte şi vom face astfel, datorită ei, inconjorul planetei.

La redevere. Cu cele mai bune amintiri şi asigurări prieteneşti.

ELENA VĂCĂRESCU

Autoarea „Cobzarului" ştia să conducă şi să organizeze manifestări culturale de puternic răsunet, chiar cind nu se afla de faţă, prin colaboratorii ei statornici şi devotaţi. Sarina Cassvan a desfăşurat o impresionantă activitate in cadrul Gîndirii europene fiind consecvent urmărită şi apreciată de Elena Văcărescu.

Indicaţiile şi sugestiile Elenei Văcărescu erau bine venite de fiecare dată, găsindu-şi rezolvare practică printr-o aplicabilitate rapidă. In cea de-a doua scrisoare ii vorbeşte despre lucrarea „Panorama de la litterature roumaine contemporaine" de Basil Munteanu, apărută la Paris in 1938, unde este menţionată şi Gîndirea europeană. Cartea se află, într-adevăr, aşa cum ne-am aşteptat, in biblioteca scriitoarei Sarina Cassvan. Relaţiile sufleteşti şi livreşti dintre cele două scriitoare au fost de lungă durată, de preţuire şi stimă reciprocă. Amintirea Elenei Văcărescu stăruie cu gravitate in memoria Sarinei Cassvan.

N. S.

CORESPONDENŢĂ

Virgil Panait : Veche şi apreciată cunoştinţă epistolară, Dvs. sînteţi (v-aţi dovedit) un consecvent, poate un impătimit (şi nu ştiu in ce măsură e salutar acest lucru, la virsta pe care o deţineţi) al formulei lirice pentru care slujiţi. Sînt, desigur, multe chestiuni discutabile in poemele (in proză) trimise, dar nu putem să nu subliniem aerul de gravitate cu care scrieţi, seriozitatea preocupărilor (intre care şi revista liceului din Focşani, pe care o socotim intre cele mai bune publicaţii şcolare, din cite ne-au fost expediate pină acum). Vă publicăm poezia **Mă sună oraşul cu miri.**

Del-Ami : După cum v-am mai spus, sau dacă nu v-am spus vă spun acum : sînteţi un poet. De altfel, v-am publicat in citeva rinduri. Ce se intîmplă cu Dvs. ? Scrisorile – visătoare ca un zbor de pasăre in lună – şi multe din poemele trimise arată mult talent. Dar in loc să vă structuraţi, să vă limpeziţi mai mult – era procesul pe care-l aşteptam – scrierile Dvs. rămin aceeaşi leasă de superbe crengi inflorite şi de resturi ale vegetaţiei trecute. Reţinem poeziile : **De dragoste, Prinţesă a norilor, Tinere muncitor, In faţa voastră-mi plec fruntea, Trist rămine cintecul greierului, Vis şi cintare.** Vă propunem o discuţie in cadrul cenaclului Asociaţiei scriitorilor din Timişoara. Trimiteţi poemele pentru aceastâ discuţie.

Gheorghe Nichifor : Versul Dvs. are mai multă vigoare, s-a scuturat de inutilităţi şi locuri comune. Uneori mai luptaţi cu expresia, care nu se lasă incă descintată cum aţi vrea. Reţinem poeziile **Voievozi, Sărbătoare, Există o sevă.** Trimiteţi-ne adresa Dvs.

Teodorescu Ion : Reţinem poema **„Cum frunzele dintr-un plop argintiu".** Comunicaţi-ne adresa Dvs.

Constantin Brinduşoiu : Dvs. rimaţi **oglindei** cu **condei** sau **veşnică – furnică, invieri – luceferi, umbră – cobră** şi chiar **răsăritu-i** cu **nu-i.** Vă multumim.

Niti Sado : In sensul celor discutate anterior.

M. V. C. : Nu e vorba de nici o atitudine ostilă, versurile Dvs. sînt slabe, atit de slabe incit soluţia, aşa cum presupuneţi in scrisoare, este „a nu mai trimite corespondenţă degeaba".

Bota Theodor, Făfăneaţă Ion, Dinu Oprişan, Manole Buzea, Gheorghe Ţepeneu, Fărcaş Romulus, Mariana Siminiceanu, Toma Mărgineanu – incercări modeste.

A. D.

Mică antologie

MĂ SUNĂ ORAŞUL CU MIRI

tata se duce noaptea in grîu cu plinea-ntre deşte
stringîndu-şi la piept cămaşa şi coasa
tainicul somn il aşteaptă
şi din urmă nu-l priveşte decit casa

eu stau singur acasă cu mama pe prispă sub tei
privind liniştit cum tăcute oile dorm
cum PATRIA vine de undeva
din pămînt şi mă sună din corn
o vine PATRIA şi mă sună din cornu-i de aur
şi-ntreaga istorie curge parcă spre mine
cum ziua de azi curge tremurător spre miine
o vine PATRIA şi mă sună din cornu-i de vin
şi-ntreaga Lumină curge parcă spre mine
cum ziua de azi curge tremurător spre miine.

VIRGIL PANAIT

GRÎULE

Eşti plămădeala pură din năzuinţe dace,
Cu cer sorbit in trepte prin zecile de ace,
Răsuflul galben vara din glie in afară,
Al lacrimilor curse in mările de ceară.

Pămîntu-ţi cere talpa, lar cerul îţi vrea fruntea,
Iubirea, ne-mpărţită, ţi s-a-ncordat – e puntea –
Chemărilor tăriei le întrerupi elanul
Ca să revii in glie mai rodnic iar, La anul.

ELEODOR STANCA

RONDEL HIBERNAL

Nervurile de hiacint
Se condensează in volute
Şi dansul distilat in ciute
Se iscăleşte pe argint.

Chemările, prin noi trecute,
Reinsorite şi iubind
Nervurile de hiacint,
Se condensează in volute.

Poeme, sănii lin plutind,
Muiate-n cer de alăute,
De-apururea să le săruie
In gesturi albe tresărind
Nervurile de hiacint.

ŞTEFAN MITROI

EVRIKA !

- **Nu eşti pierdut cind viaţa îţi atirnă de un fir de păr, pentru că şi acesta mai poate fi impărţit in patru.**
- **Pentru Robinson Crusoe adevărata sărbătoare era Vineri.**
- **Se spune că e un scriitor neisprăvit, pentru că toate povestirile sale se incheie cu „va urma".**
- **Pedagogul susţine că Turnul din Pisa, totuşi, se va indrepta.**
- **Orice drum inspre Lună incepe cu o călătorie in jurul Pămintului, dar Magellan nu cunoştea acest adevăr.**
- **Calculatorul electronic va cunoaşte umana suferinţă abia atunci cind va avea puteri nelimitate.**
- **Mă mir că arbitrului de centru I s-a dat fluierul : de pe margine jocul se vede mai bine.**

ION VELICAN

DOSAR

UN ALT „HOŢ DE BICICLETE"

Pină la urmă a ajuns la o şcoală de reeducare.

Am inceput cu sfirşitul, deoarece acest sfirşit este sau ar trebui să fie, şi sper să fie, un inceput. Un inceput bun. Fiindcă celălalt inceput numai bun n-a fost.

Lăsat de capul lui, T. (de la tînăr) a dorit să se distreze şi n-a găsit altceva mai bun de făcut decit să fure o bicicletă şi să se plimbe cu ea. Cind s-a săturat de plimbat a abandonat-o. A doua oară n-a mai lăsat-o rezemată de un gard, ci a incercat s-o vindă. A cerut 200 de lei şi imediat a găsit un cumpărător (ah, cumpărătorii ăştia, amatori de „ocazii" !) căruia nici prin minte nu i-a trecut să-l intrebe de unde o are. Dac-ar fi intrebat, T. i-ar fi dat un răspuns, bineinţeles, şi adevărul celor spuse poate că n-ar fi sunat tocmai adevărat. A urmat alt furt, altă bicicletă vindută ieftin şi alta, şi alta ... Cind a fost prins, T. avea la activ 14 biciclete furate.

Ei bine, oameni buni, vă intreb : era chiar atit de abil T. ? Avea o inteligenţă ieşită din comun ? Că doar furturile acestea şi vinzările acestea, nu se petreceau intr-un oraş de zece milioane de locuitori, ci intr-un sat ! Nu mai zic nimic de părinţi, am spus la inceput că şi-au lăsat copilul în voia sorţii, dar ceilalţi, oamenii din sat n-au observat nimic ? Dispăreau bicicletele, păgubaşii se plingeau, T., puştiul, avea bani de cheltuială (de unde, mă rog ?) şi nimeni nu bănuia nimic ? T. nu ducea o viaţă dublă, ca-n filme, adică şcoala-şcoală, casa-casă şi in „orele libere" hoţ ; era cunoscut ca pierde-vară, şcoala o lăsase din clasa a VII-a ... De cumpărători iar nu mai zic nimic. Unii poate că vor fi învăţat ceva din intimplarea aceasta, cind au inapoiat bicicletele, dar banii daţi au rămas daţi.

M. TOPOLNIŢA

UMOR

Unuia care scoate cărţi multe şi slabe

De cite ori mai scoţi o carte
Te bucuri singur ... – nu te teme ! ...
Dar tot de-atitea ori ai parte
Ca publicul să te blesteme ...

Emisiunii „Floarea din grădină" ...

Prin grădini, in toată ţara,
Cresc flori mindre, mii şi mii.
Dar la televizor, seara,
Mai vedem şi ... păpădii.

Apropos de „Steaua fără nume"

De ce-s stele fără nume ?
Se intreabă multă lume ...
Răspund eu la intrebare :
Fiindcă-s stele ... căzătoare.

Emisiunilor literare-artistice TV

Din cinci reviste literare,
La patru te cuprinde-amaru' ...
Şi-ntrebi : de ce-or fi fără sare,
Cind sint conduse de ... Săraru ?

Mie, egoistul

Mă certi şi azi că, la şosea,
Eu nu am vrut să te salut ...
Mă rog – e bunăziua mea
Şi ce-i al meu, eu nu-mprumut ...

MIHAIL ECOVOIU DOREANU

ANIVERSĂRI

500 DE ANI DE LA NAȘTERE

MICHELANGELO BUONAROTTI

— PICTORUL —

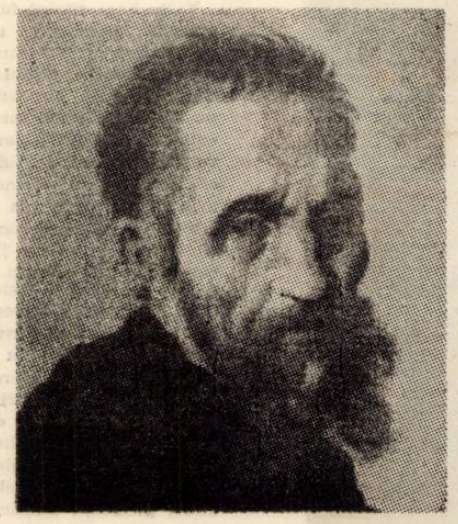

Autoportret

La ora la care secolul XX i-a așezat pentru veșnicie pe **pictorul** Michelangelo Buonarotti în panteonul artei europene și al titanilor Renașterii, ne putem îngădui o rememorare a citorva verdicte rostite în decursul celor cinci secole : cuvinte de laudă și cuvinte potrivnice pictorului. Semn al trecerii operei prin vreme și al trecerii vremii prin operă. Semn că, în cele din urmă, idealul estetic uman biruie meandrele gustului, proclamînd verdictul suprem : **capodoperă.**

ANATOMIA

„. . . pentru a demonstra perfecta cunoaștere a anatomiei, Michelangelo înclina spre extreme, scoțind în evidență cît mai mult musculatura, spre a o înfățișa unică și înfricoșătoare".

G. P. Lomazzo, 1584

„Acel mare artist căută originea frumuseții și crezu a o fi găsit în anatomie, căreia îi consacră un studiu profund, ajungînd la o deosebită măiestrie pe care o imortalizează . . . deși el nu găsise ceea ce căuta : frumusețea".

R. Mengs, 1783

„Nu pot să înțeleg ceea ce dumneavoastră numiți la Michelangelo „știința anatomică". Mi se pare că el a ales în mod special mișcări contorsionate și convulsive (. . .) pentru a avea cîmp de exprimare, desenînd detaliile și musculaturile în relief cu o violență care trece dincolo de natural".

A. Canova, 1815

„La greci și venețieni modul de a trata corpul uman este fidel, modest, natural, în timp ce la Michelangelo este necorect, insolent, și artificial".

J. Ruskin, 1872

„La el, anatomia devine muzică ; corpul uman este material **aproape pur** arhitectonic. Corpurile sînt mișcate în fresce și statue, dincolo de cauza lor logică, iar liniile melodice ale mușchilor pot fi urmărite după legi muzicale, nu după legi logice, de reprezentare".

U. Boccioni, 1911

DESENUL

„Pe lîngă o imaginație arzătoare și o inteligență spontană și ascuțită, Michelangelo avea un suflet care ignora conceptele de frumusețe și de dolce — grazia".

F. W. B. von Ramdhor, 1787

„Michelangelo este grație și, în egală măsură, forță".

E. Montégut, 1870

CULOAREA

„. . . Ignora tot ceea ce privește culoarea".

R. De Piles, 1699

„. . . nu știa să imite coloritul naturii și nu înțelegea, asemeni celor care pictaseră înainte și după el, perspectiva aeriană".

G. Della Valle, 1791–1794

„Ceea ce nu se cunoaște suficient (. . .) este că Michelangelo, desenator prodigios, a fost și un colorist. Un colorist al luminii".

C. Blanc, 1876

OPERA

Tondo Doni

„. . . această fabuloasă concentrare de energii echilibrate, simbol al idealului din Renașterea matură și oglindă a sufletului arzător al artistului".

M. Marangoni, 1933

„Nimic mai puțin «spiritual» decît această compoziție".

M. Brion, 1939

Capela Sixtina

„. . . Această boltă, asemeni tuturor operelor lui Michelangelo, este minunată ; e un lucru atît de rar, cum nu s-a mai văzut în timpurile noastre și poate nici în secolele de dinainte".

Anonimo Magliabechiano, 1537

„. . . toate manierele, toate carnațiile, toate mișcările, toate posturile, toate situațiile posibile ale unui corp omenesc și toate ipostazele sufletului sînt exprimate (. . .) atît de naturale, de vii, atît de proprii, încît s-ar putea chiar spune că natura însăși anevoie ar putea să ajungă acolo".

M. Tramezino, 1544

„Toată această boltă (. . .) este fără efect, culoarea merge spre cărămiziu și cenușiu. Asemenea erori sînt totuși compensate de desen . . ."

D. De Lalande, 1768

„Capela Sixtina este rezultatul celei mai mari inteligențe angajate vreodată în artă".

J. Reynolds, 1769

„Coloritul este marea nereușită a acestei opere . . ."

G. B. Niccolini, 1825

„Începem prin a fi tulburați, apoi ne entuziasmăm și sfîrșim prin a ne simți anihilați. Michelangelo a mers dincolo de om".

A. de Lamartine, 1868

„. . . grație magiei culorii, această lume de giganți devine aproape familiară".

E. Montégut, 1870

„. . . Este un adevărat miracol că a putut fi corelat un tot atît de multiform și complex, capabil să realizeze un sens unitar . . ."

H. Wölfflin, 1899

„. . . anormalul devine în ea (Sibilla din Cumae) o monstruoasă diformitate (. . .) inspirația intelectualistă amplificînd datele simțurilor, atinge o deplină concretețe fantastică".

A. Bertini, 1942

„. . . nici o figură (. . .) nu face ceea ce face cealaltă, nici una nu se aseamănă celeilalte. Pentru acest fapt (Michelangelo) a lăsat deoparte devoțiunea, reverența, adevărul istoric și onoarea".

G. A. Gilio, 1564

„. . . Uluitoarea sa «Judecată de apoi» este azi norma și maestrul tuturor celor care visează să fie pictori".

P. Mini, 1577

„. . . în toată lumea nu poți vedea nimic mai elaborat, mai perfect și mai absolut".

J. – J. Boissard, 1597–1602

„. . . Cel mai important moment al credinței noastre a fost figurat sau, mai bine-zis, desfigurat de acel fanfaron al picturii, Michelangelo . . ."

R. Fréart, 1662

„. . . este o temă confuză, în care dezordinea se găsește la loc de cinste (. . .) Un colorit fără armonie".

Ch. De Brosses, 1739–1755

„. . . grupurile sînt dispuse în așa fel, încît între ele să nu existe nici o legătură".

D. De Lalande, 1768

„Aș putea numai să privesc și să contemplu. Siguranța interioară și virilitatea maestrului, măreția sa trec dincolo de orice expresie".

W. Goethe, 1786

„. . . În niciun loc, poate, nu se întîlnește o boltă asemănătoare în ce privește efectele morale sau patetice".

A. C. Quatremère de Quincy, 1835

„. . . O operă colosală, care apare ca un univers în analele picturii".

E. Delacroix, 1837

„. . . Această **Divină Comedie** în acțiune . . ."

C. – C. De Lafayette, 1852

„Nu se poate concepe nimic mai perfect, nimic mai abstract. Michelangelo a reușit să traducă într-o formă atît de concretă un concept atît de metafizic. Numai atît și ar fi de-ajuns spre a depune mărturie pentru puterea geniului său".

E. Montégut, 1870

„. . . O operă rece și profană".

F. Gregorovius, 1858–1872

„. . . este ca o sculptură spoliată, pe un fond obscur, străluminată misterios de o lumină indescriptibilă".

G. Mongeri, 1875

„Pe cît de minunate prin prestanță și prin desen, figurile **Judecății** . . . apar marcate de (. . .) monotonie".

G. Wilson, 1876

„Ea rămîne mai de grabă un motiv de stupefacție, decît un izvor de emoții".

L. Roger – Milès, 1893

Selecția și traducerea textelor

CORIOLAN BABEȚI

* Din albumul **L'opera pittorica completa di Michelangelo,** Ed. Rizzoli, coll, „Classici dell'arte", ediția a 6-a, 1970.

TERRA MAGAZIN

COZI DE CAL IN . . . CRIZĂ. Nu de mult a avut loc în Marea Britanie un simpozion al producătorilor de viori. Una din problemele importante pe ordinea de zi a fost procurarea de strune, care, se știe, se fac din cozi de cal. S-a remarcat că cele mai bune strune se fac din cozile cailor sud-americani care însă, „fiind în criză", pretind (stăpînii lor, bineînțeles) prețuri triple față de cele obișnuite.

PAIANJENI ALPINIȘTI. Adevărați recordmani ai înălțimilor montane pot fi considerați și paianjenii. Ei reușesc să supraviețuiască la înălțimi ce întrec 7 500 de metri și să se hrănească doar cu ceea ce le aduce . . . vîntul !

DOUĂ GRAME ÎN ZBOR. Cele mai mici păsări din lume sînt colibri. O specie de colibri, care trăiește în Cuba, are numai două grame ! Dar această pasăre mini-miniaturală are o rezistență de necrezut în fiecare toamnă și primăvară ea survolează istmul mexican, trecînd 900 de kilometri cu o viteză de 40 de km pe oră — fără odihnă !

TROMPA ELEFANTULUI. Este, cum s-ar zice, mîna dreaptă a acestui uriaș pachiderm. Cu ea bea apă și culege poame, își mîncarea și-o vîră în gură. Dar asta nu e totul. Trompa e aparatul cel mai perfecționat din lume în detectarea mirosului. Cu ajutorul ei elefantul poate deosebi mirosurile la o distanță de cinci kilometri.

ELECTROMOBILE PE STRĂZI. La Moscova au fost fixate primele trasee pentru electromobile. O serie de mașini electrice experimentale vor apărea pe străzile capitalei sovietice încă în acest an. Ele vor fi folosite, în general, pentru deservirea întreprinderilor de alimentație publică, magazinelor, școlilor etc. Capacitatea de transport a electrocamioanelor va fi de 0,5 tone, iar lungimea traseului pe care ele îl pot parcurge fără reîncărcarea acumulatoarelor este de 40-50 km, la o viteză de 70 km/h. Ținînd seama de acești parametri, specialiștii au pregătit trasee care să nu depășească 20 km într-un sens. Vor fi înființate, de asemenea, trasee inelare.

CUMPĂRĂ TIGRI. Ce să facă un englez care vîră banii la ciorap pe timp de inflație ? Un oarecare Durrell a făcut calcule suficiente pentru a se convinge că cel mai valoros lucru este . . . un tigru împăiat. Nu tablouri de valoare, nu tu aur sau niscaiva domenii ci pur și simplu tigru împăiat. Adică, acesta este produsul a cărui valoare crește cel mai mult pe zi ce trece. Într-adevăr, acum doi ani un tigru împăiat costa 100 de dolari. Astăzi însă valoarea lui a ajuns la 2 500 de dolari și va crește încă Pînă cînd, se întreabă cetățeanul englez de rînd, care numai la tigri împăiați se gîndește !

ALCOOLUL ATACĂ ÎNTREGUL CORP. Medicul suedez Karl Karlson, specialist în vindecarea alcoolicilor, a prezentat următoarea schemă a leziunilor psihofizice care au loc la băutivii cronici. Iată : 1. leziuni la craniu, sîngerări ; 2. dureri de spate ; 3. leziuni în urma căderilor și infecții ale pielii ; 4. „zbîrcirea" creierului ; 5. depresii psihice ; 6. epilepsie ; 7. cancer al faringelui ; 8. cancer al esofagului ; 9. tuberculoză ; 10. leziuni la inimă ; 11. umflarea pancreasului ; 12. catarul intestinal, ulcer la stomac, leziuni ale intestinului subțire ; 13. leziuni ale ficatului ; 14. impotență ; 15. slăbirea mușchilor ; 16. inflamarea nervilor.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3 33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 11 aprilie 1975 ● Nr. 15 (371) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistei plastice HILDEGARD KREMPER-FACKNER

O strălucită solie de pace

Vizita pe care președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu o întreprinde în Japonia, Filipine, Iordania și Tunis, se înscrie ca un eveniment de importanță majoră pentru dezvoltarea relațiilor țării noastre cu toate aceste state, ca moment ascendent în promovarea unei politici externe așezată consecvent, așa cum reiese din hotărîrile Congresului al XI-lea și Programul partidului, pe principiile coexistenței pașnice, a egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, a neamestecului în treburile interne și a avantajului reciproc dintre state, în scopul instaurării unei politici de destindere și pace în lume.

Prima etapă a acestei vizite, Japonia, a marcat un eveniment de rezonanță istorică în dezvoltarea multilaterală a relațiilor româno-nipone. Relevînd cursul ascendent pe care l-au cunoscut relațiile dintre cele două țări în ultimii ani, cu prilejul întîlnirilor tovarășului Nicolae Ceaușescu cu reprezentanții de frunte ai vieții economice și politice japoneze, precum și în cadrul convorbirilor oficiale, ambele părți au constatat cu satisfacție marile posibilități pe care le deschide actuala vizită, prima de acest fel a unui președinte al României în Japonia, pentru dezvoltarea unei colaborări multilaterale ample, avînd ca scop imediat lărgirea relațiilor economice, tehnico-științifice și culturale dintre cele două țări.

La capătul celor șase zile ale vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu în Japonia, vizită care a cuprins principalele centre urbane nipone, Tokyo, Kyoto și Osaka, precum și zonele industriale ale acestor mari aglomerări, după fructuoasele runde de convorbiri oficiale desfășurate în spiritul înțelegerii și încrederii mutuale care au culminat cu semnarea Comunicatului comun româno-japonez avem imaginea plenară a strălucitei solii purtate de președintele țării noastre, în numele celor mai înalte principii internaționale pentru înțelegere și pace între popoare.

ORIZONT

CONVORBIRI

Cu Dr. ing. Vasile Baltac

DIRECTOR ADJUNCT ȘTIINȚIFIC LA INSTITUTUL DE CERCETĂRI PENTRU TEHNICA DE CALCUL BUCUREȘTI

– Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. prevăd un loc aparte pentru tehnica de calcul în ansamblul economiei naționale. Vă rugăm să ne vorbiți despre tendințele de dezvoltare a acestei tehnici.

– Dezvoltarea unei industrii de tehnică de calcul este o activitate deosebit de complexă care trebuie să țină cont de caracteristicile particulare ale acesteia față de alte ramuri, cît și de tendințele de dezvoltare pe plan mondial din punct de vedere tehnico-economic.

Întotdeauna, tehnica de calcul a avut profunde semnificații, însă astăzi asistăm la o creștere vertiginoasă a ponderii tehnicii de calcul în țările avansate. De exemplu, în produsul național brut al S.U.A. ponderea tehnicii de calcul este de 4%, aceasta arătînd implicarea directă a tehnicii de calcul în economia națională.

Fără a intra în amănunte, se poate vorbi despre o tendință de polarizare a dimensiunii calculatoarelor. Pe de o parte, tendința spre supercalculatoare care lucrează, de obicei, în rețele. Puterea de calcul este adusă la utilizator prin rețeaua de telecomunicații, acesta avînd acces la calculator prin terminale (echipamente mai simple sau mai complexe : de la mașini de scris reversibile pînă la minicalculatoare pentru prelucrarea primară a datelor).

Am putea compara accesul de la distanță la puterea de calcul, oferită de un calculator mare sau de o rețea de calcultoare, cu situația generării energiei electrice din supercentralele electrice, transmisă prin rețea și utilizată la locul necesar. O a doua tendință este aceea de apariție a microcalculatoarelor, care sînt, de fapt, calculatoare cu o capacitate foarte mică, realizate într-o tehnologie electronică miniaturizată (în principiu cu un singur circuit integrat și la un preț de cost extrem de scăzut). Faptul că sînt numite micro-calculatoare nu trebuie să ne inducă în eroare : este vorba despre calculatoare foarte puternice, în comparație cu standardele de acum 10–15 ani, avînd 40–50 instrucții, cu viteze de sute de mii de operații pe secundă.

Această evoluție este fantastică chiar pentru cei care am trăit în această tehnică de calcul. Deși am luat încă din 1960–1961 contact cu calculatoarele, lucrînd la MECIPT-1, nu aș putea spune că am întrezărit ca în așa scurt timp un calculator de dimensiunea lui va putea fi realizat cu un singur circuit integrat !

Am putea compara și această dezvoltare a minicalculatoarelor cu sistemul electric : cu toate că există supercentrale, nimeni nu se îndoiește de necesitatea bateriilor, acumulatoarelor sau a altor generatoare locale de energie electrică.

– În cartea dvs. „Optimizarea sistemelor de operare" citați o definiție umoristică a... elefantului care este prezentat a fi un șoricel dotat cu un sistem de operare. Care sînt problemele cu care sînt confruntați realizatorii calculatoarelor de capacitate mare ?

– Realizarea sistemelor de calcul de mare anvergură ridică probleme foarte complexe, neîntîlnite pînă acum. Pentru un sistem de calcul de capacitate mare trebuie scrise programe care însumează munca a mai multor mii de oameni / an. Viața morală a unui calculator fiind de 4–5 ani, se pune problema coordonării eforturilor unui număr foarte mare de programatori pentru realizarea unui singur proiect care, terminat fiind, se va numi sistemul de operare al calculatorului respectiv. Un asemenea sistem nu trebuie să aibă erori, deoarece o singură eroare într-unul dintre miile sale de subprograme poate bloca tot sistemul de calcul a cărui valoare se poate ridica la sute de milioane de lei.

Sisteme fără erori încă nu s-au realizat și, avînd în vedere caracteristicile acestui minunat terminal care este... omul, se pare că teoretic este imposibil. Este nevoie de tehnici de organizare a producției de programe care să permită eliminarea erorilor inerente, înainte de livrarea sistemului.

Aceste tehnici, cunoscute sub denumirea de „software engineering", permit realizări spectaculoase ca, de exemplu, scrierea unui program cu o eroare la 10.000 de linii-sursă (adică o singură greșeală pe om / an) sau reducerea cu 80% a duratei necesare pentru scrierea unui sistem de 83.000 instrucții.

Costul acestor proiecte este extrem de ridicat. Este un fapt mai puțin cunoscut că programele care au trebuit să fie scrise pentru misiunea „Apollo", care a permis omului să ajungă pe lună, au costat peste 1,2 miliarde dolari. Și, cu toate acestea, datorită unei erori în aprecierea fluxului de informații dat spre prelucrare calculatorului din capsula spațială, misiunea a trecut prin momente în care se punea sub întrebare însăși realizarea ei. Preocupări de software engineering avem și noi, la I.T.C.

Se poate vorbi de un embrion de industrie în domeniul programării, datorită asemănării organizării acesteia cu

HORIA GLIGOR

(Continuare în pag. 3)

Libertate și responsabilitate socială

Orînduirea socialistă realizează prin însăși natura ei cadrul propice al afirmării personalității creatoare a omului, al manifestării sale ca ființă liberă și stăpînă pe destinele-i proprii. În procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării spre comunism, problemele libertății umane, ale sensului și modalităților ei de manifestare capătă o însemnătate practică și teoretică deosebită. Documentele Congresului al XI-lea și îndeosebi *Programul* partidului au acordat de aceea o mare atenție acestor probleme, dovedind încă odată că omul este scopul suprem al politicii Partidului Comunist Român. Concepută atît ca temă a umanismului socialist, cît și ca latură a democrației socialiste, libertatea umană este una din ideile directoare ale recentelor documente de partid.

Fără îndoială, problematica libertății umane trebuie abordată în mod materialist-dialectic și istoric. Socialismul creează cadrul social obiectiv al manifestării plenare a libertății, prin desființarea relațiilor de exploatare și asuprire, prin suprimarea claselor exploatatoare. O autentică libertate a omului presupune ca premiză obiectivă instituirea unor relații de colaborare și întrajutorare între oameni, singurele în măsură să ofere cadrul dezalienării omului, să-i îndrepte activitatea spre țeluri cu adevărat umane. În acest sens, după cum a arătat Marx, comunismul coincide cu umanismul, este adevărata întemeiere a acestuia. Depășirea revoluționară a capitalismului, a relațiilor întemeiate pe proprietatea privată se dovedește astfel condiția obligatorie a înfăptuirii umanismului autentic.

Trebuie să ținem seama în același timp de caracterul procesual al socialismului și implicit al realizării libertății umane. Pe măsura maturizării noii orînduiri se creează condiții mereu mai favorabile pentru manifestarea omului ca ființă liberă. Democrația socialistă însăși se dezvoltă continuu, asigurînd cadrul participării maselor la conducerea activității sociale în toate compartimentele ei. Lărgirea democrației socialiste, crearea posibilității ca fiecare om al muncii să participe la adoptarea deciziilor de interes local și național, presupun ridicarea gradului de pregătire și competență a maselor, lărgirea orizontului lor de cunoaștere și dezvoltarea conștiinței lor socialiste. *Programul* partidului atrage atenția asupra îmbinării dialectice între democrație și libertate, pe de o parte și responsabilitate socială, pe de altă parte. Libertatea umană autentică nu are nimic comun cu liberalismul mic-burghez, cu așa-zisa „libertate absolută", fără limite, cu manifestările anarhice. „Dezvoltarea largă a drepturilor și libertăților cetățenești în cadrul orînduirii noastre, adîncirea și perfecționarea democrației socialiste nu pot fi concepute în afara răspunderii sociale a fiecărei persoane față de interesele generale ale societății, în afara conștiinței datoriei fiecăruia de a face totul pentru bunăstarea și fericirea întregului popor, pentru cauza socialismului și comunismului" *(Programul P.C.R., p. 132)*. Libertatea este înțelegerea necesității istorice și acțiunea în spiritul legilor progresului social.

Partidul nostru concepe libertatea în strînsă legătură cu necesitatea istorică, cu sentimentul responsabilității sociale și cu conștiința datoriei. Conștiința datoriei și sentimentul responsabilității, care o însoțește, este forma subiectivă în care se

VIOREL COLȚESCU

(Continuare în pag. 3)

Eroii cîmpiei timișene

Ropotul molcom al creșterii lujerilor în cîmpie, vîntul prelung de pe buzele brazdelor umede, întinse cît cuprinzi cu ochiul, au născut dintotdeauna, aici, în cîmpia timișeană aceleași fel de oameni cu credința în palmele lor și-n puterea rodului pămîntului, molcomi și dîrji. Ca să le înțelegi sufletul, trebuie să cutreieri cîmpia, vara, și să te îmbogățești în suflet cu oceanul lanurilor ei de aur, apoi să revii toamna, în luna de bronz a cerului sticlos de albastru și să asculți cîntecul metalic al porumbului, al oceanului de porumb. Atunci vei cunoaște sufletul acestui om scump la vorbă care, între puținele cuvinte pe care ți le va spune, din graba muncii lui, va aminti : „pămînt", „porumb", „grîu", „sfeclă"... Ca să-l cunoști întreg, va trebui să pornești însă împreună cu el, în ciclul lui diurn, pe ploaie sau vînt, pe îngheț sau prin mîlul apelor revărsate, pînă în inima pămîntului lui, unde se naște, sau crește, sau rodește, sau se culege o recoltă. Recolta unui an din viața lui. Și se obișnuiește ca, de mic, el să-și măsoare vîrsta în recolte. Și amintirile lui sînt legate tot de miracolul unei recolte.

Atunci, de abia, vei putea înțelege de ce acești oameni sînt mîndri de pămîntul lor și de roadele sale, și de viața lor, și sînt atît de siguri în tot ceea ce fac și în tot ceea ce spun. Vei înțelege de ce, cu inima în sărbătoare, se iau la întrecere cu toți oamenii pămîntului dintre malurile țării. Și învingi.

Recolta 1974 rămîne în conștiința lor un reper : prin Decret prezidențial șaptesprezece unități agricole timișene au primit titlul de „EROU AL MUNCII SOCIALISTE", o medalie de aur „SECERA ȘI CIOCANUL" și alte opt unități agricole „ORDINUL MUNCII" clasa I-a.

Douăzeci și șase de unități agricole timișene au îmbrăcat, în această primăvară, haina celei mai înalte prețuiri a muncii lor. Și oamenii, aceiași țărani cooperatori, mecanizatori, ingineri și tehnicieni ai acestui pămînt, încrezători în puterea roadelor lui, prinși în efortul întregii țări de a înfăptui cu dăruire și minte trează Programul națiunii. Cîmpia, locul lui de muncă, cu brazdele și florile, sînt sărbătoarea vieții lui, cu care își împrejmuiește el viața, pentru ca recoltele de mîine, mereu mai mari, să fie prinosul de recunoștință adus grijii cu care este înconjurat și iubit.

Ce prețuire mai înaltă putea fi adusă oamenilor recoltelor, alături de care de atîtea ori vorbim de campanii și bătălii ale semănatului și culesului, decît aceea de a se numi „Erou al muncii socialiste". Eroi ai dezvoltării. Ai unei agriculturi noi. Promotori ai marilor inovații, pe care le va aduce ziua de mîine în toate domeniile vieții noastre. Eroii vii, puternici, hotărîți, ai unei munci colective ample, încrezători și uniți. Eroii cîmpiei timișene, de la Topolovățu Mare ori Chizătău, de la Variaș ori Bărăteaz, de la Tomnatic ori Simpetru Mic ori din atîtea alte locuri, oamenii născuți cu aurul lanurilor la tîmplă și cu fosnetul de bronz al porumbului în suflet. Aceștia sînt EROII CÎMPIEI TIMIȘENE, oamenii scumpi la vorbă și mari în faptă, pentru care pămîntul și munca sînt pulsațiile vieții de fiecare clipă.

PAUL EUGEN BANCIU

CRONICA LITERARĂ

*Science fiction *)*

I. Despre miraculoasele întîlniri capşiste, patronate de Ion Barbu, cu Oscar Lemnaru şi Adrian Rogoz – comeseni principali şi cu mulţi alţi pasageri, fascinaţi de ilustrul literart şi matematician, memorialiştii scriu cu evlavie. Lipseşte încă umorul. Adrian Rogoz, student preferat al maestrului, depozitar rarisim de informaţii din respectivele vremi, păstrează, în mijlocul alcătuitorilor de amintiri, o respectabilă tăcere, ajutînd, cu o modestie vrednică de a fi citată, alcătuitorii de ediţii. Tăcere ce mi se pare totuşi regretabilă, fiindcă viaţa literară a cafenelelor bucureştene şi-a avut istoria ei, nu întotdeauna suprapusă celei literare, uneori în categorică discordanţă cu ea. Iar o istorie a cafenelelor literare trebuie scrisă. Unul dintre miturile cafenelei literare a fost Oscar Lemnaru (vezi repetate însemnări ale acad. Şerban Cioculescu, vezi Ieronim Şerbu – „Vitrina cu amintiri"), inteligenţă sclipitoare, autoare de paradoxuri memorabile şi de replici transcrise după ani. Omul – se spune – avea o cultură filosofică greu comparabilă, cunoscător fiind, în profunzime, a lui Kant, Hegel, Spinoza.

Recitim (în ediţia lui Mircea Braga, ed. Dacia, 1975) **Omul şi umbra,** citim eseurile anexate în final. Negreşit, omul va fi fost mult superior operei sale scrise, literaturii sale propriu-zise. Nuvelele fantastice ale lui Oscar Lemnaru ni se par suficient de artificiale, mereu sub teroarea unei inteligenţe ce vrea să-şi consemneze prezenţa. Eseurile, cînd nu traduc direct replica orală (ni le închipuim, cel puţin unele, dictate direct linotipistului), ţin, cu aceeaşi insistenţă, să pună în lumină gîndirea ieşită din comun, para-doxală. Lîngă fantasticul personaj al cafenelei literare, Ion Barbu, locul lui Oscar Lemnaru (în „istoria", revendicată de noi mai sus) e unul de cinste şi onoare. Impresia unei inteligenţe ieşite din comun rămîne, însă, după fiecare lectură : iar opera creează, cum nu se poate mai bine, sentimentul fragmentului. Al risipirii. Şi, din nou : că adevărata operă ne rămîne ascunsă. Partea de lume a ei ce precede, paradoxal, ce precede, să zicem, acest început al unui articol intitulat **„Romanul fantastic"** : „Nu ştiu de ce, dar mi se pare că nimic nu îşi mai are rostul în literatură decît genul fantastic..."

Preţul secant al genunii de **Adrian Rogoz** poartă următoarea dedicaţie : „Extraordinarului Oscar Lemnaru, al cărui discipol (probabil unic) am fost". Mărturia e emoţionantă, dar relativ gratuită : proza lui Adrian Rogoz nu prea are legături cu aceea a lui Oscar Lemnaru. Doar în măsura în care Adrian Rogoz s-a aliniat acestui exclusivism (aproximînd în favoarea ştiinţelor exacte, exclusivismul maestrului), putem recunoaşte ideile naestrului. Sau, poate, într-o direcţie necunoscută nouă. Fiindcă nuvela, cea care dă titlul volumului (cea mai întinsă şi mai realizată, de altfel), **Preţul secant al genunii,** descinde mai degrabă din Stanislaw Lem. Dar poate descinde şi din geometriile barbiene, la a căror blîndă cumpănire, în atmosfera de Levant a cafenelei, va fi contribuit, din plin, şi Oscar Lemnaru.

Impresia că Adrian Rogoz este un rafinat degustător de literatură, promovîndu-şi chiar mici fanatisme, poate fi întărită de lectura motto-urilor nuvelelor, extrase din marii geometri ai literaturii. Textele ilustrilor nu au, însă, decît o acoperire sumară, parabolele fiind, între personajele lineare (legea literaturii de larg consum), cam cusute cu aţă albă. Nuvela care dă titlul cărţii **(Preţul secant al genunii),** cu sugestii din Stanislaw Lem, poate constitui o lectură rarisimă pentru cei ce ştiu, de pildă, că o partidă de şah se poate citi precum un roman. Cariera unui şahist de excepţie poate urca, pe aceste trepte ale ficţiunii şahiste, către absolut. Intuiţie de valoare excepţională, ca şi altele, insuficient concretizate cu mijloacele literatului. Asistăm la un blocaj al poncifelor genului, care degradează datele fascinante ale premizelor.

Autorul este însă superior confraţilor săi, autori de science fiction, printr-o anume atmosferă „viitoristă", precum şi prin eforturile de a cuprinde, în textele sale, idei.

II. Apărută tot în colecţia **Fantastic club** a editurii Albatros, **Minerva se dezlănţuie** de **Rodica Ojog-Braşoveanu** e, de fapt, un roman poliţist. Minerva este Maigret-ul autoarei, acum deja cu vechime în trebi detectivistice. Excentrica şi superinteligenta eroină, specialistă în travesti, are drept subaltern pe un anume Dobrescu, căruia îi desăvîrşeşte educaţia în toate direcţiile. Roman de serie, bine construit între limitele genului, **Minerva se dezlănţuie** are umor, citeodată fin, citeodată mai puţin fin, după posibilităţi. Latura fantastică e exterioară, obiectul atenţiei răilor şi spionilor fiind un medicament (elixir) fabulos, accesibil umanităţii probabil în jurul mileniului cinci, e.n. (Acţiunea romanului se petrece în zilele noastre). Dar, după cum se ştie, autorii de literatură ştiinţifico-fantastică au depăşit în optimism şi voie-bună prozaicele previziuni ale pămîntenilor obişnuiţi.

C. UNGUREANU

I. Adrian Rogoz, **Preţul secant al genunii** (Ed. Albatros). II. Rodica Ojog-Braşoveanu, **Minerva se dezlănţuie** (Ed. Albatros).

„Don Quijote luptînd cu morile de vînt"

(aquaforte, aquatinta color)

Anişoara Odeanu — poeta

Graţia, înţeleasă ca marcă tipologică, o sensibilitate elegiacă, un mod de a trăi cu luciditate uimirea, frenezia contactului cu materia şi mai ales o rară bucurie a rostirii cuvîntului însoţeşte opera lirică a poetei şi romancierei Anişoara Odeanu (1912-1972). O dicţie poetică impecabilă, acordată registrului specific literaturii feminine, distincţiei şi discreţiei gestului. Volumele care înmănunchează poemele Anişoarei Odeanu (FATA LUI CODRU-ÎMPĂRAT, 1939 ; MOARTEA ÎN CETATE, 1943 ; NOAPTEA CREAŢIEI, 1943, titlu, ultimul, sub care apare în 1969 un volum retrospectiv) ne aduc în prezenţa unei autoare ce şi-a cîştigat un loc distinct în rîndurile „noii generaţii" (ca să reluăm o clasificare a lui George Călinescu) în curs de maturizare între confiniile pericadei interbelice.

Condiţia liricii feminine este trădată, în cazul Anişoarei Odeanu, nu de altitudinea vocii, a inspiraţiei (mereu elevată) ci de viziunea plăsmuitoare a poeziei. Poezie iscată din contemplarea feţelor mereu schimbătoare ale erosului, poezie care îşi trage forţa de revelare din dominaţia afectivităţii în actul percepţiei. Deschiderea către lume este totală, necondiţionată, producîndu-se simpatetic, în temeiul unei ontologii comune. Cuvintele poeziei, scrise cu majusculă, sînt aceleaşi care evocă imaginea cosmosului, fenomenalul. Poezie şi cosmos cunoscînd o unică forţă genezică – o singură imagine emblematică : erosul. Altele, mereu, sînt doar ipostazele în care acesta se manifestă. În feeria cosmică, mai întîi, a

ciclului Evadarea de seară : „O, ce frumos te-ai împodobit în seara asta, viaţa mea. / Te iubesc pentru că eşti limpede şi tînără. /.../ O, viaţa mea, ce uşori îmi sînt paşii, nici nu-i mai simt, / Am trecut oare de toate vămile văzduhului ? / Pămîntul a devenit o mare melodie. Niciodată n-am ştiut / Că tăcerea cîntă atît de frumos. Că stelele ce lunecau departe, înghe-ţate, / Cîntă pe firmament ca goana clopoţeilor de sănii în zăpadă", în poeme cu irizări folclorice ale volumului Fata lui Codru-Împărat : „Cine te-a vrăjit, iubitul meu, / De ţie faţa palidă şi privirea ta arde ca a ciutelor bolnave ? / Cine de nouă ori numele ţi l-a legat / Cu apa coclită de şerpi din izvorul blestemat ? / Ca să mă uiţi, iubitul meu, cine te-a vrăjit ? / Să fie omul care tulbură somnul pădurii ? / Să fie fiica ielelor, tînără, cu ochii verzi ca şopîrlele ?" (Iubitul vrăjit).

Ceva din senzualitatea frustă nedisimulată, a versetelor poeziei orientale, transpare în elogiile pe care tînăra fată le închină iubitului : „Voi, tinere fluturatece fete, / Ce faceţi veselia munţilor, / Voi, tinere fluturatece fete, / De risul cărora nu mai pot codrii să doarmă, / ... / Cît de frumos iubitul meu, / Cît de calde sînt braţele / În care mi-am înecat drumurile, / Cît de adînci sînt ochii / În care zările mi le-au stins..." (Fragment).

Cu MOARTEA ÎN CETATE şi NOAPTEA CREAŢIEI poezia Anişoarei Odeanu evoluează către un fond meditativ şi elegiac. O bucolică gravă, accente melancolice iau locul jubilaţiei naturiste din volumul anterior. Contururi expresioniste, abia schiţate înainte, devin predominante. Distincţia poate fi susţinută şi prin cercetarea temelor şi motivelor poeziei. Invocaţia erotică este însoţită de obsesia izvoarelor, a surselor primordiale, spectacolul cosmic aduce în prim plan imaginea confuziei regnurilor, al unei naturi antropomorfe : „Sînt frumoasă, iubitul meu, ca începutul. / Demonul mi-a adormit. E ora / Înfăptuirii unui capăt nou de lume. / Copiii noştri vor izbucni ca razele soarelui / Alături de copacii ce vor grohăi sub muşchi, / Şi într-un dans în care oamenii şi cu pădurile / Îşi vor împleti braţele, neştiind care / Sînt braţe vii de om şi care de copac..." (Uneori seara parcă nu mai sînt eu...).

Indicii ale lecturii poeziei lui Blaga (posterioară Poemelor luminii) sînt, aici, frecvente. Cu remarca, însă, că acolo unde poetul din Lancrăm convoacă simbolurile mitologiei ancestrale, Anişoara Odeanu stilizează, graţios, un peisaj cu fee ; iar exuberanţa, grandoarea gesticii se transformă în cea mai curată senzualitate : „Lasă-mă pămîntule, să-ţi mîngîi umerii, / Sînt una cu tine ; / Inima mea cu inima rădăcinilor tale / Cîntă acelaşi cîntec / ... / Neprihănită am venit în casa ta. / Priveşte-mi ochii. Sînt clari acum ca o fereastră nouă. / Sînt bună, iubitul meu, cum bună e numai zîna / care-ţi întinde mîna..." (Creaţia).

Marca feminităţii lucrează asupra creaţiei Anişoarei Odeanu – poeta de sensibilitate muzicală şi plastică – în sensul adecvării la modul de percepţie senzorială a fenomenelor. Premisa liricii sale o constituie intenţia de recuperare a lumii sub tutela ceremonială a erosului.

L. A.

PREZENŢE LITERARE

Poezia lui Ben Corlaciu

Cu generaţia de poeţi din care face parte Ben Corlaciu renăşteau, în anii războiului, într-un climat literar contaminat de reverberaţiile simbolismului (nu mai puţin ale semănătorismului), o poezie contestatară, cu ocuzată adresă socială : poezie care pu-

tea invoca, în afara alianţelor literare oricînd posibile (între reprezentanţii aceleaşi generaţii) modele prestigioase. Pentru Ben Corlaciu acestea sînt Baudelaire şi Rimboud, fără ca pentru început demonia tînărului emul să depăşească într-un mod substanţial stadiul preliminariilor verbale : „Deschide-te, Cer al Iadului, să intre Fiul tău pierdut – Fiul tău, revenit din călătoria luminilor". Cert este în orice caz faptul că poetul, care debuta foarte tînăr, la numai şaptesprezece ani **(Tavernale,** 1941), continuînd să facă publică, la scurte intervale, o producţie lirică îndestul de abundentă : **Pelerinul serilor** (1942), **Arhipelag** (1943), **Manifest liric** (1945) cunoaştea, odată cu fascinaţia vieţii boeme şi dispoziţia inconformistă, o aplecare către elocvenţa şi superbia gesticulaţiei romantice, tot mai evidente de la o carte la alta.

Romantic şi chiar sentimental, mai înainte de a petrece şi el, pe cont propriu, „un anotimp în Infern", poetul proiecta în **Tavernale** o submersiune purificatoare, furat (coincidenţă plăcută dacă ne gîndim la circulaţia pe care acesta o cunoaşte în literatura continentală) de mitul mediteranean, de mirajul Sudului ce poate fi şi o mai îndepărtată reminiscenţă, a romantismului autohton : „Haide cu mine, iubito, în fundul mării, / pămîntul acesta e rău şi crud. / Haide – tîrziu e-aproape – haide spre Sud, / să nu mai plîngem, alungaţi de oameni. / Apele ochilor mei se vor topi în unde, / ca un început de fluviu, neştiut. / Vino în fundul mării, şi vom ascunde / cerul în pieptul nostru renăscut..." **(Evadare).** Motivul tavernei, la polul opus, instituie jocul de lumini şi de umbre, visul Hiperboreei ori al unor „fantastice călătorii lunare" aparţinînd aceluiaşi personaj halucinant, cercetat de viziuni infernale, demoniace : „Dintr-o altă noapte : „Dintr-o altă noapte, tristă grea, / cu braţele în vînt resfirote, / Geniul Beznelor, ca un duh, venea, / peste porţile închise, peste Cetate..." **(Plînsul beznelor).**

În aceeaşi linie, romantică poezia lui Ben Corlaciu, începînd cu cel de al doilea volum se instalează tot mai mult în convenţie, produce un sistem de opoziţii ireductibile. Simboluri ale claustării, simboluri ale spaţiului nemărginit (ale zborului imaginaţiei), butaforia simbolistă : taverna, sanatoriul, suburbia, oraşul, (cetatea) de o parte, marea, luna, astrele, Nordul de cealaltă. Alunecarea poeziei printre simboluri este însă inegală. Poetul, „Cimpoierul albastru", este reţinut de grotesc, diform, caricatural ; zonele liliale abia le indică, parcă mai mult în trecere, convenţional. Nu scapă însă prilejul unor sugestii morale.

Ceea ce atrage atenţia – în **Arhipelag,** în **Manifest liric** – este, alături de nota socială, pasiunea pusă de Ben Corlaciu în încrustarea efigiei proprii. A poetului vagant care înscenează, parcă amuzat, chiar ironic, spectacolul propriei sale existenţe. Iată, caricată, şi viziunea demoniacă, a genealogiei sale fantastice : „Eu sunt poetul Ben Corlaciu, / al doilea drac şi cel mai puternic, / umblu cu tălpile pline de smoală, / mereu ursuz şi nemernic. / Mama mea a fost boarscă testoasă, / m-a făcut cu trestia cea mai înaltă, / am fost alăptat de-o baltă rîioasă, / culcuşul mi-a fost tot o baltă. / Eu sunt poetul Ben Corlaciu / care-am crescut prin mlaştini clocite, / cer am avut un fund de apă / răscolit de trestii prea învechite..." **(Fiul mlaştinei).**

Aceeaşi maliţiozitate o reîntîlnim în **Postumele** (titlul, s-a observat, ironic) din volumul retrospectiv din 1967, **Poezii.** În plus, nu de puţine ori un ton mai accentuat polemic, iritat chiar. Fără a exclude posibilitatea contemplaţiei senine, versurile aproape graţioase : „Toată noaptea, pe frunzele vremii, am scris, / toată noaptea, la capătul lumii, / albele, negrele zboruri le-am scris, cu aripa-n cerneala pendulei umane..." **(Fluturele).** Date la iveală după un intermezzo de peste două decenii, în care autorul **Manifestului liric** părea să se fi consacrat exclusiv prozei (pe lîngă mai multe scrieri mai puţin semnificative a publicat romanele **Moartea lingă cer, Cazul Doctor Udrea, Baritina)** noile volume : după **Poezii, Poeme florivore** (1972), **Stare de urgenţă** (1972), **Arcul biologic** (1974) sînt departe de a consemna o schimbare radicală a viziunii lirice. Atît doar că discursul poetic ia o turnură aforistică, postura meditativă este mai des căutată. Momentele de euforie sînt puţine : „Frunzele vremii întoarce-le / Toamna cînd intră în carte mioarcele / ... / să vezi tu atunci cum mai ard vetrele. / s-auzi cum mai cîntă cerbii şi pietrele..." **(Ascultă-mă).** Intenţii parodice, jocuri verbale, calambururi a-nimă, totuşi, din cînd în cînd materia poemelor. Iată începutul unei **Beneze** : „La început a fost somnul, mai tîrziu, visul / plin de ciorchinele zborului vis, / gînduri prin mlaştini dădeau să se-nalţe cu aripi de trestie..."

În rest, lăsînd la o parte o oarecare dispoziţie calofilă (în **Arcul biologic,** îndeosebi) poezia ultimelor volume aduce o retrospectivă a temelor lirice.

LUCIAN ALEXIU

Gabriel Dimisianu „VALORI ACTUALE"

(Editura Eminescu)

Gabriel Dimisianu se află, prin **Valori actuale,** la a treia carte după **Schiţe de critică şi Prozatori de azi.** Criticul este preocupat exclusiv de literatura contemporană, comentînd creaţii diverse – proză, poezie, critică – aparţinînd unor scriitori din generaţii diferite. Cele mai exacte comentarii le întîlnim în secţiunea **Prezenţe critice.** Aici observaţia este mai detaliată, se simt sensibile diferenţe în acceptarea operei comentate, evident dintr-o înţelegere ce porneşte din afinităţi sau distanţări.

Valori actuale include comentarii critice oscilînd între articolul dens, de analiză profundă, şi articolul ocazional, de consemnare. Opţiunea lui Gabriel Dimisianu se îndreaptă spre critica aplicată literaturii contemporane, înţeleasă ca o activitate îndelungată şi periodică de analiză atentă a fenomenului literar actual. Criticul susţine importanţa unui asemenea tip de critică atît pentru acţiunea de reglare a circuitului valorilor actuale cît şi pentru rolul ei în pregătirea viitoarelor sinteze. Un articol final **Către sinteză** dă sugestia unor asemenea idei.

După opinia lui Gabriel Dimisianu valorile actuale se ordonează într-o scară de valori. Criticul acceptă o doză de eroare în exercitarea actului critic tocmai din motivul că şi criticul este cuprins în fluxul literaturii actuale şi acţiunea sa se desfăşoară din interiorul acestei literaturi. Sînt admise aproape toate tipurile de atitudine – indulgenţă, severitate, scepticism, generozitate, entuziasm, circumspecţie – cu amendamentul de a se respecta condiţia de sine a criticii. Gabriel Dimisianu vede această condiţie într-una din liniile ei de descendenţă maiorescană, aceea a „atitudinii senine", eliberată de orice „prezumţii şi crispări, de suspiciuni şi calcule.

O anume seninătate în atitudinea critică se observă în aproape toate articolele. Gabriel Dimisianu nu promovează o critică contestatară, de negaţie. În **Valori actuale,** exceptînd intervenţiile despre Eugen Luca, Ion Maxim şi, parţial, Petru Popescu, în care se simte o atitudine de neaderenţă, toate celelalte articole sînt de acceptare, mai mult de analiză. Din aceste analize se constituie şi scara de valori a literaturii actuale.

ALEXANDRU RUJA

31 Octombrie 1951

Iubite Vissarion și nene Iancule,

Cât suntem în viață, tînjim după sănătate și cine știe dacă măcar în Paradis, unde am impresia că ni-i rezervată o chilie de mînăstire, cu toaca de frasin și cu roiuri de albine, vom fi mai sănătoși.

Acum vre-o 13 ani, zăceam de boală grea și tu ai venit la patul meu, și ai făcut cu ochii închiși o rugăciune pentru mine – și m-am sculat, mi-am luat patul în spinare și am umblat...

De atunci, de cîte ori mă gîndesc la tine te-am văzut umblînd printre stele, hăt departe, de-a lungul Căii Lactee. Eu n-am crezut niciodată în medici și nu cred nici în medicii tăi. Cîți ai tu? Eu am avut 42 și numai al 43-lea nu m-a mîntuit.

Ia tă bine și scoală-te și tu, dragă băiete răzvrătit și hotărît și să ne mai vedem iarăș peste vre-o 13 ani, mai voinici și mai purificați. Tu tot între stele te plimbi pentru mine. Haide, dă-mi mîna, să fim amîndoi.

Rugăciunea eu ți-o fac, de'asupră-ți din depărtare, din odaia în care șoaptele tale m'au vindecat.

Te aștept la un pahar de vin și pînă atunci ține dela mine o mare și neîntreruptă îmbrățișare.

Al tău Arghezi.

Bine, mă Vissarioane, cum ne-a fost vorba și cum ai făcut tu?... Ți-a fost frică să nu te... încalț – cu paltonul? Cel mult te-aș fi îmbrăcat. Dar tu tot prost: fugi de bine, de-ți scoți ochii. Găsii acum la „Flacăra" nuvela ta), voi trimete-o la „Viața Românească" poate voi duce-o eu însu-mi zilele astea. Dar paralele mai așteaptă-le, frăție, mai tremură și tu. Dacă nu făceai pe al dracului, azi – pe căldura asta te fuduleai cu palton, pe acolo pe la noi pe la circiumă. Așa ești tu plin de noroc ca brosca de păr. Eu mă voi ruga de ceia de la Iași ca să-ți trimită banii mai curînd (adică mie și ex ție). Să-i văd acum cît sînt de grabnici. Cîntecul lui Bigăjel s'a răspîndit și pe la noi dar în variantă:*

Coace neica dovlecel
Să mănînce Bigijel
Să mănînce numai el
Fiindcă este mititel
Ca să crească măricel.

Scrie-mi mă Vissarioane, o scrisoare costă mai ieftin ca o frîntură de (drum) de la Costești pînă la Titu.

Noroc și voe bună!
G. Galaction

Iubite Vissarion,

Am primit scrisoarea ta care m'a înduioșat foarte mult. Ai făcut foarte bine că mi-ai scris-o. Mă voi sili să-ți fiu de folos cu sfaturile mele.

Am cetit și Nevestele lui moș Dorogan *și mi-a plăcut foarte mult. E minunată. Sînt unele mici observațiuni, pe care ți le voi arăta la prima noastră revedere. Nu ți le arăt prin scris, pentru că eu sufăr de o boală diametral opusă aceleia de care suferi tu. Tu suferi de mania scrisului; (cînd îți spun mania scrisului și boala, nu vreau să zic că trebuie să te vindeci de ea; ferească dumnezeu!) iar eu sufer de grafofobie. Eu pînă să hotărăsc să pui mîna pe condei să scriu ceva e lucru mare. De aceia și toate observațiile și toate sfaturile ți le voi da din grai cînd ne vom întîlni.*

Sînt cu mai multă probabilitate acasă liber, Lunea și Marțea. Vestește-mă de sosire printr-o telegramă. Imediat îți voi răspunde dacă sînt disponibil, sau ba.

După cetirea scrisoarei tale și a nuvelei din urmă, simt eu însumi nevoia de a sta două ceasuri de vorbă împreună.

Încă o dată bravo! Din toată inima pentru Nevestele lui moș Dorogan *care în cea mai mare parte e admirabilă.*

Am de gînd s'o citesc într-un cerc de prieteni care se îndeletnicesc cu literatura.

Ion Al. Brătescu-Voinești

1913 – Mai 9

Tîrgoviște

Stimate domnule Vissarion,

Ministerul Instrucțiunii va scoate foarte curînd o Revistă pentru copii.\) Ca să ridicăm nivelul literaturii pentru copii destul de scăzut la noi, nu vrem să apelăm decît la cei mai distinși scriitori ai noștri. Pe dumneavoastră vă cunoaștem de cînd ne-ați legănat copilăria cu cele mai frumoase basme ce le-am citit. Vă rugăm deci mult să ne trimiteți cît mai repede ce voiți și cît voiți, basme sau nuvele sau, dacă doriți sau voiți să ne scrieți anume un roman (așa cum a fost neuitatul „Ber Căciulă") pe care să ni-l dați deodată sau un capitol de fiece număr. În orice caz vă rog trimiteți-ne cît de repede ceva dacă e cu putință chiar în săptămîna asta, ca să avem din primul număr.*

Tata vă trimite calde salutări.

Vă mulțumesc mult și vă urez mult bine!

Lucia Demetrius

P.S. *Materialul îl trimiteți pe numele meu în șos. Ștefan cel Mare 54, București, eu fiind însărcinată cu alcătuirea revistei.*

L. D.

*) Este vorba, credem, de nuvela „O întîmplare veche" apărută în revista „Viața Românească" nr. 10, 11, 12 (octombrie – noiembrie – decembrie) 1914

**) *După cum ne-a relatat autoarea scrisorii, revista nu a mai apărut.*

Pagini de corespondență

TUDOR ARGHEZI, GALA GALACTION, AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI ȘI LUCIA DEMETRIUS CĂTRE I. C. VISSARION

Ne facem o datorie și o obligație în același timp de a prezenta cititorilor în paginile de față cîteva scrisori inedite către I. C. Vissarion, scrisori ce se află la Expoziția permanentă „I. C. Vissarion" din Costești de Vale. Mulțumim pe această cale Muzeului județean Dîmbovița și fiului scriitorului pentru amabilitatea cu care ni le-a pus la dispoziție.

Corespondența cu Galaction și Arghezi este mult mai vastă și explică relațiile de amiciție a acestora cu autorul „Nevestelor lui moș Dorogan".

Noi am ales doar cîteva scrisori, dintre cele mai semnificative pentru istoria literară. Este într-un fel o invitație la descifrarea altor și altor pagini de corespondență și manuscris aparținînd acestui scriitor aproape uitat: I. C. Vissarion, despre care Galaction, unul dintre primii și cei mai consecvenți admiratori ai săi spunea că „zugrăvește pe țărani ca nimeni altul".

GABRIEL STĂNESCU

Cu Dr. ing. Vasile Baltac

(Urmare din pag. 1)

fazele organizării elaborării echipamentului electronic (hardware).

Costul sistemelor de operare este extrem de ridicat. Dacă în 1973 ponderea acestuia, în prețul unui calculator electronic mare, era de 50%, se estimează că pînă în 1993 această pondere se va mări la 80–90%. În orice caz, elaborarea sistemelor de operare nu se poate concepe fără *software engineering* care aduce siguranța și lucrul eficient în exploatarea calculatoarelor.

– Ce aspecte noi aduce teleinformatica dialogului om-calculator?

– Utilizarea la distanță a calculatoarelor implică în prezent dezvoltarea unei noi ramuri a informaticii care s-ar putea numi: sistem de calcul interactiv sau conversațional. După cum și numele sugerează, este vorba despre interacțiunea om-calculator, interacțiune care se conduce după legi distincte. În fapt, în afara perimetrului clasic al echipamentelor periferice (unități de discuri sau benzi magnetice, lector de cartele, imprimantă, sistem de afișare cu tub catodic, mașină de scris electrică, etc.) mai apare un nou tip de periferic: omul. Deși e bizar, caracteristicile acestuia trebuie măsurate și de ele trebuie ținut cont la proiectarea întregului sistem. Dacă un defect intervenit la un periferic poate bloca întreg sistemul de calcul, cu atît mai mult trebuie avută în vedere posibilitatea ca omul să comande greșit sau cu întîrziere un terminal, din cauze obiective sau subiective. Sistemul de calcul trebuie să fie capabil să prevină situații de acest fel, deoarece o comandă greșită mobilizează în mod inutil resurse importante ale calculatorului sau poate distruge informații care reprezintă un însemnat volum de muncă.

– Vă rugăm să încadrați informatica în complexul cadru al științelor moderne.

– Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. prevăd pînă în 1980, o creștere de peste 10 ori a dotării economiei naționale cu produse ale tehnicii de calcul. În cei 30 de ani care au trecut de la apariția primelor calculatoare, s-a cristalizat și o nouă știință care în unele țări este numită „știința calculatoarelor" iar în altele „informatică". După părerea mea, această nouă știință nu trebuie confundată nici cu matematica, nici cu fizica, nici cu mecanica sau automatica. Este vorba despre o nouă știință care are, însă, tangențe cu toate celelalte. Are deja o asemenea complexitate încît asistăm la o divizare a ei în mai multe ramuri. În prezent, se folosește termenul de „informatică" pentru acea subramură a informaticii care se ocupă cu structura sistemelor informaționale ale unor organisme economice productive, cu ajutorul calculatoarelor electronice.

Se pune des întrebarea care trebuie să fie formația de bază pentru un bun informatician: matematica, ingineria, economia sau altele? Aș răspunde că cei mai buni informaticieni se fac din... informaticieni. Aceasta implică, deci, o pregătire specială. În mod evident, în informatică lucrează ingineri, electroniști, matematicieni, specialiști în teoria sistemelor, economiști specialiști în organizarea întreprinderilor; aceasta nu trebuie să se substituie încă formării unui număr mare de specialiști informaticieni.

Libertate și responsabilitate socială

(Urmare din pag. 1)

manifestă necesitatea atunci cînd aceasta a fost cu adevărat cunoscută. Conștiința datoriei realizează astfel concordanța dintre subiectiv și obiectiv, dintre interesul individual și cel general, dintre libertate și necesitate. Consider că *Programul* a pus aici o importantă problemă, pe care gîndirea teoretică marxistă din țara noastră trebuie s-o cerceteze atent. Acțiunea conformă cu principiile politicii partidului, cu sarcinile stabilite de partid – ca formă de înțelegere științifică a necesității istorice – apar în această perspectivă ca un imperativ al libertății, ca o modalitate de realizare efectivă a acesteia. De aici rezultă în același timp sterilitatea teoretică și nocivitatea practică a încercărilor de a opune libertatea individuală celei colective, generale. Concepția individualistă asupra libertății rupe libertatea de necesitate și repudiază unitatea lor dialectică în conștiința datoriei. Această concepție, care poate avea anumite nuanțe protestatare în condițiile orînduirii capitaliste, este cu totul străină de natura orînduirii socialiste, în care nu există temeiuri sociale obiective pentru opoziția dintre individual și general. De aceea, o astfel de concepție trebuie combătută cu hotărîre în activitatea noastră ideologică-educativă. Ea generează atitudini individualiste, tendințe de înavuțire personală în dauna bunului public, comportări antisociale.

Modul de realizare a personalității umane multilateral dezvoltate este asumarea de către individ a necesității istorice, însușirea imperativelor dezvoltării sociale și acțiunea conformă acestora. Aderiunea fermă la politica științifică a partidului condiționează astfel formarea personalității de tip socialist în țara noastră. Conștiința datoriei de a-și realiza sarcinile concrete ce-i revin, sentimentul răspunderii pentru activitatea pe care o desfășoară și pentru destinele generale ale țării sînt elemente de bază ale conștiinței socialiste a fiecărui om al muncii. Ele sînt totodată condiții necesare ale libertății umane autentice, ale valorii și demnității omului. Epoca socialismului, epoca umanismului real și a libertății reale a omului, este în același timp epoca unei responsabilități sporite a omului pentru propriile sale destine și pentru destinele generale ale colectivității umane. Trecerea omenirii din imperiul necesității în imperiul libertății, pe care o trăim astăzi, înseamnă înlocuirea constrîngerii exterioare cu conștiința autonomiei personalității dar și a răspunderilor pe care ea le are față de colectivitatea din care face parte și față de sine, nu numai ca individ, ci și ca reprezentant al speciei.

PANORAMIC

● O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ. Nu este pentru prima oară cînd, la această rubrică, v-am informat despre activitatea Teatrului popular din Lugoj. Toate acele vești ne-au sosit la redacție prin grija profesorului Gh. Luchescu, director al teatrului amintit. De altfel, ne facem o datorie de onoare să recunoaștem că, periodic, din aceeași sursă, au ajuns la noi știri vizînd diverse aspecte ale mișcării cultural-artistice din orașul Lugoj. Așa încît îl putem număra pe tov. Gh. Luchescu printre corespondenții cei mai activi ai revistei noastre. Ultima sa scrisoare ne detaliază drumul unei izbînzi. Iată amănuntele, în cuvintele corespondentului nostru: *„Într-un deceniu de activitate și mai bine, Teatrul popular cu stagiune permanentă din Lugoj, cu secțiile: română, maghiară și germană, a abordat un repertoriu variat, familiarizînd actorii și publicul cu valoroase creații ale dramaturgiei românești și universale, cu care a susținut adevărate stagiuni la sediu și în deplasare. Valorificîndu-se calitățile colectivului artistic, înclinația multor interpreți spre comedie, mai mulți actori amatori au răspuns la solicitarea actorului George Didilescu de la Teatrul de stat din Arad, și, astfel, în 1968, s-a trecut la montarea piesei lui Branislav Nușici: „Doamna ministru". Jucat într-un ritm alert, spectacolul s-a impus încă de la început. În această stagiune s-a prezentat ce-a de-a 100-a reprezentație cu „Doamna ministru". Spectacolul a fost văzut, din 1968 pînă acum, de 21.662 spectatori din Lugoj (24 reprezentații) și din județele: Caraș-Severin, Mehedinți, Prahova, Sibiu, Gorj, Timiș, (76 reprezentații în 59 de localități dintre care 13 orașe, restul comune și sate). Considerăm că o astfel de realizare onorează colectivul Teatrului popular din Lugoj. Năzuim și în viitor spre asemenea „performanțe" artistice.*

● ÎN SALA DE SPECTACOLE a Casei de cultură a studenților s-a desfășurat (conform tradiției), în ultimele zile ale lunii martie și primele zile ale lunii aprilie, faza pe municipiu a *Concursului formațiilor artistice ale elevilor* (coruri, fanfare, muzică ușoară – orchestre și soliști – montaje literare, brigăzi, teatru, recitări, tarafuri, soliști de muzică populară, formații de dansuri). S-au bucurat de succes, fiind reținute pentru faza județeană a concursului, producțiile elevilor de la: Liceul „C. D. Loga", Liceul de construcții nr. 2, Liceul Pedagogic, Liceul Sanitar, Liceul Alimentar, Școala generală nr. 19, Grupul școlar „Electromotor". Tuturor, succes la faza județeană!

● SCRIITORII Ion Arieșanu, Laurențiu Cerneț și Lucian Bureriu au fost, săptămîna trecută, oaspeții *Liceului agricol din Orțișoara*. Organizată de Comitetul județean U.T.C. și organizația de tineret din comună, întîlnirea a prilejuit tinerilor și cadrelor didactice un plăcut și folositor colocviu, o manieră caldă de apropiere a elevilor de scrisul contemporan și reprezentanții săi.

A. I. C.

CURIER LITERAR

● În **Contemporanul** (nr. 14) citim la rubrica **Accente**: *„... Iar băieții au început să cînte inspirate versuri de Fred Firea care spuneau între altele că dacă există atitea și atitea tangouri de ce n-ar exista și un „Pătrunjel tangou"? Îndeosebi refrenul îi însuflețea pe băieți: ei scuturau legăturile de pătrunjel zicînd: „La, la, la / Că și tangoul meu e un pic tra, la, la ?" (rezon I) Pe urmă... Mai bine însă ne oprim aici cu exemplele și să precizăm că ele au reprezentat clipele de umor și voie bună oferite nouă sîmbăta trecută lă emisiunea „Întîlnirea de la ora 10". Comentariile sînt de prisos* în fața unor asemenea mostre de vulgaritate. Subscriem și noi.

● **Poetul și criticul literar Ion Lotrenu** se ocupă în **Săptămîna** (nr. 226) de locul pe care-l au soțiile în viața scriitorilor, – cu referire la Gerda Barbilian și Ana Dostoievskaia, ce au consemnat, în cărțile lor, amintiri despre celebrii lor soți: Ion Barbu și respectiv, F. M. Dostaievski. Citățm: „Femeia trece greu peste „epica vieții", se lansează anevoie în metafizică. Compensează în felul acesta excesele ce se fac în sensul idealizării procesului creator. Pe soție n-o timorează genialitatea partenerului, îl privește pe scriitor mai întîi ca om (...) În raporturile cu scriitorii geniali (și nu numai cu ei, desigur) soțiile rămîn fundamental femei, impunîndu-și viziunea lor pragmatică, comunicînd cum s-ar spune mai ales prin epidermă. Soțiile au sentimentul, probabil, conform cu adevărul, că-i protejează într-una pe scriitorii – soți".

A. BALTHAZAR

Virgil Nistor

AVENTURA FLUTURELUI

Un fluture zbura inofensiv
din floare-n floare fără nici o grijă
gustind nectar in mod ostentativ
se desfăta pe fiecare tijă
cernea prin sita ochiului culori
din transparența razei pe retină
și se pudra galant la subțiori
cu praful scuturat dintr-o stamină
pornit pe cimp in zilnicul turneu
nu prididea să intre prin corole
iar cind se zbenguia prin defileu
era cuprins de bucurii frivole
disimulind ispita temerar
se legăna pe unde hei ț ene
și spațiul devenise un radar
discret montat intr-una din antene
urca extatic intr-un alt ținut
pe nu știu ce necunoscută scară
să caute acest argonaut
misterioasa lină legendară
e bine să aflați că imprejur
suna din corzi eterul ca o liră
și dacă pe pămint aveau contur
substanțele acolo se răsfiră
cum dimineața se ivesc prin văi
inconsistente ceturi lunecoase
atit că un focar iscind văpăi
le-ar transforma in pulberi nebuloase
iar fluturele obsedat de zbor
in panica distanței aparente
se preschimbase intr-un meteor
cu traiectorii largi arborescente
se pare că o stea l-ar fi sedus
ce ipotetic străbătea prin ceață
tăia un cer dar altul suprapus
curba invoit o nouă suprafață
la fiecare cerc pierdea polen
prin străveziuri și acum traseul
pe urma lui cristalizat desen
se arcuia deasupra curcubeul.

DISPARIȚIA ILUZIEI

In plină zi pe străzi aglomerate
un ins ciudat cu mască pe obraz
trecea in pas domol purtind pe spate
o lungă pelerină de atlaz,
părea desprins aievea dintr-o frescă
cu farmecul acela desuet
și cu alura lui mai mult grotescă
de prinț abandonat la cabaret,
mă obseda cum ciocănea asfaltul
cu tocurile cizmelor de lac,
privea un om apoi zimbea spre altul
și zimbetele pure se desfac
eterice corole, vagi infuzii
prin aerul din preajmă și devin
ca un reflex fantastice iluzii
pierdute iar puțin cite puțin,
ii urmăream cu sufletul pe buze
nedescifrata vrajă cum ar fi
să te supui docil unei ventuze
ce-ți devorează cărnurile și
innebunită patima te stringe
sub o lentilă unde un focar
și-ar strecura incendii verzi in singe
cum te-ar cuprinde un aflux contrar
și prin oglinzi invers distribuite
vedeam lumina cum cădea de sus
țesind cumva din raze răsucite
un nimb pe creștet numai presupus,
ajuns la o răscruce, pe coline,
privea in zare, ce privea nu știu,
dar auzeam un zumzet de albine
incercuit in spațiul străveziu
iar insul cel ciudat cu pelerină
in ierburi și in arbori rentrupat
mai răspindea parfumuri de rășină
prin mii de capilare distilat.

„Susi la oraș" (aquaforte color)

Eugen Evu

IMN DE INNOIRE

In griu e inverzită țara toată,
Femei desculțe trec sub luna plină
să ducă in legenda intrupată
bărbaților merinde și lumină.
La margine de lume curge trilul
cu litere cerești și in sărut
lumina bea pămintul din aprilul
poemului acesta nou-născut...
Il voi inchide intr-o prea tirzie
și indurată cu iubirea carte
să lumineze la ferești de glie
privirea insetată de departe...

M-AM PREGĂTIT DE ZBOR

M-am pregătit de zbor, primește-mi,
țară,
dovezile acestea preacurate.
Nici un orgoliu n-a rămas in mine
din cele ale nașterii legate.
Tu singură iubire ce nu minte,
Primește-mă la tine, nu-n cuvinte,
ci in lumina aripilor tale
din aurore grele de petale !
Din munții mei voi cobori-n mulțime
Cu apa vie-a sufletului meu :
Primește-mă la tine, Poezie,
cu numele de țară Prometeu.

Vasile Versavia

BANATICĂ

Aici e ținutul in care
Un pom inflorit deține puterea,
aici dacă vrei
poți să mă-nvingi cu o frunză ;
aici sufletul meu
e bătut ca un par in pămint ;
aici e casa cu oase de lemn
și crește busuioc in grindă,
vinul detună in podrum,
cireșii luminează cerul ;
aici plugul suge noaptea la vacă
și crește lină pe dealuri,
moara macină peștii in somn
și steaua de sus
e satul din cer.

ARHEOLOGIE

Cineva imi vestește inima
că mi-a venit pămint pe mare
din țara ochilor tăi ;
cineva imi descarcă sub geam
somnul in care tu ai dormit ;
cineva imi dezgroapă in craniu
amintirile de care nu mai știam,
ca-ntr-un copac in care
ar infrunzi lăuntrice fotografii –
și toate acestea se intimplă noaptea.

SENZAȚIE

Eu nu mai am nici o dovadă
că aș fi fost copil
și mă tem că amintirile
sint imagini ;
poate că totul e o poveste.

PATRIA

Țara mea s-a adunat
și s-a comprimat in mine,
patria imi este trup,
sufletul mi-l ține.

Trecutul urcă noaptea-n noi,
copilul pe trecut ți-l culci,
de-aceea perinile-s moi
și zidurile casei – dulci.

IPOTEZĂ

Foșnesc atitea pleoape-n mine
ca niște pinze mici de carne colorată,
ca niște aripi de albine –
dar ochiul nu se naște niciodată.

Dacă-aș vedea cu corpul tot
aș deveni lumină și vedere
și m-aș intoarce-n univers
fără regret, fără durere.

COPIII

Copiii nu iau seama
la pămintul de sub sat,
ei cred că cimitirul
e satul vecin,
o poveste e mai adevărată
decit plecarea bătrinilor
și păsările după mintea lor
nu mor niciodată ;
cum să vadă ei
cenușa de sub aripi
și țărina
din ochiul mic al păsării,
cind toate insușirile de pe lucruri
sint tinere
ca roua de pe privighetori.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 13 aprilie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Doktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Primi pași in tenis. 15,25 Magazin sportiv. 16,50 Politehnica satului. Documentar artistic. 17,10 Cel mai bun ... continuă ! 18,10 Film serial. Norii negri. Producție a studiourilor poloneze. Episodul V. 19,00 Omul de lingă tine. 19,20 1 001 de seri. Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 20,00 Eminesciana. 20,25 Film artistic. Balada despre Kovpack. Premieră pe țară. 22,00 Telejurnal. 22,15 Duminica sportivă.

LUNI, 14 aprilie

15,00 Turneul internațional de box „Centura de aur". Transmisiune directă de la Palatul Sporturilor și Culturii. 16,00 Telex. 16,05 Avanpremiera săptăminii. 16,15 Album coral. Lucrări de Nicolae Ursu. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Teleglob. Iordania. 19,20 1 001 de seri. Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 20,00 Estrada estradelor. 20,15 Ancheta socială. 20,40 Roman foileton. Pollyanna (II). 21,35 Revista literar artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 15 aprilie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicționar (reluare). Fernandel. Filmul artistic : Caidul. 12,25 Telex. 15,00 Turneul internațional de box „Centura de aur". Transmisiune directă de la Palatul Sporturilor și Culturii. 16,00 Matineu de vacanță. Pan Tau. 16,50 Monumente ale independenței. Film documentar. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Legile țării – legile noastre ! 17,25 Algoritm Tv. 17,55 Nu mai soare (muzică ușoară). 18,10 Mult e dulce. 18,30 Pagini glorioase din istoria patriei. In memoriam. 19,20 1 001 de seri. Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 20,00 Moment folcloric. 20,10 Seară de teatru. Teatrul Tv. prezintă in premieră : Cadavrul viu, de Lev Tolstoi. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 16 aprilie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Roman foileton. Pollyanna (reluare). 11,55 Tare mi-e drag cintecul. 12,10 Telex. 15,00 Turneul internațional de box „Centura de aur". 16,00 Matineu de vacanță. Familia Robinson. Film de desene animate. 16,50 Telex. 16,55 Din lumea plantelor și animalelor. 17,25 Forum la Galați. 17,50 Danemarca. Film documentar. 18,20 Familia. 19,10 Carnet de librărie. 19,20 1 001 de seri. Aglaie și Sidonie. 19,30 Telejurnal. 20,00 Muzică ușoară. 20,10 Cadran economic. 20,25 Telecinemateca. Ciclul Ecranizări după opere literare. Filiera franceză. Producție a studiourilor americane. 22,10 24 de ore.

JOI, 17 aprilie

15,00 Turneul internațional de box „Centura de aur". 16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Film serial pentru copii. Legenda lui Robin Hood (I). 17,30 Muzica. 17,50 Teleglob. Tunisia. 18,10 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Repere siriene. 19,20 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 20,15 Am la inimă un dor. 20,25 Fotbal : Spania – România. 22,15 24 de ore.

VINERI, 18 aprilie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,05 Tragerea Loto. 19,00 Județele țării pe verticala dezvoltării. 19,20 Telejurnal. 20,00 Moment folcloric. 20,10 Revista economică Tv. 20,30 Film artistic : Fata lui Bube. O coproducție italo-franceză. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 19 aprilie

10,00 Film serial pentru copii : Legenda lui Robin Hood. 10,25 Bucureștiul necunoscut. 10,40 Pe drumul marelui partid. 11,00 Telecinemateca (reluare). 12,45 Telex. 12,50 Muzică ușoară cu formația instrumental-vocală „Capitol". 13,05 Telerama. 13,35 S-au intilnit in ... studioul C.B.S. Julie Andrews și Harry Belafonte. 13,55 Politehnica satului. 14,15 Citu-i plaiul romănesc. 14,30 Caleidoscop cultural-artistic. 14,50 Expediție de vinătoare. 15,10 Virstele peliculei. 16,00 La O-breja-ntr-o grădină. 16,20 Baletul „Trandafirul galben". 18,00 Club T. 18,40 Pagini glorioase din istoria patriei. 19,00 Lumea copiilor ... prezintă „Poșta veselă". 19,20 1 001 de seri. Felix motanul. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : Kojak. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora 10 ...

TELEVIZIUNE

CREION

Popasuri siciliene (II)

Palermo – prin istorie

Deși e inceput de octombrie, dimineața este luminoasă și soarele strălucește cu putere. Marea, ieri agitată, arată acum o oglindă lucie, netedă, de un albastru atit de pur incit pare insăși oglindirea cerului in apa marină. In larg, se agită ambarcațiuni albe și inotători. De altfel, in cursul unui an, Palermo primește de la soare, continuu, mai mult de 2 200 de ore. Chiar și o simplă trecere pe marile sale bulevarde sau pe stradelele umbroase și sordide, in care miasmele de putreziciune se aliază cu parfumurile exotice chiar și pentru trecerea mea de neofit este evidentă intrepătrunderea unor civilizații diverse care au conferit, celui mai mare oraș al Siciliei, o pecete unică. De la fenicieni, romani, bizantini, arabi, pină la normanzi, spanioli și francezi, Palermo a beneficiat de urme celebre, sau mai puțin celebre, care s-au insinuat nu numai in temperamentul și in singele palermitanilor, ci și in osatura arhitectonică și artistică a intregii insule in formă de triunghi. Cagliostro, aventurier ocultist era născut la Palermo, Casanova, bătrin, trecea și el pe acolo, Garibaldi a luptat pentru ca Sicilia să se unifice Italiei, devenind erou național și pentru palermitani, așa cum Bellini a devenit, deși născut in Catania, compozitor recunoscut de intreaga Sicilie drept un fiu al ei. Pretutindeni, in haosul marelui oraș, te izbesc embleme ale acelor popoare care au imprimat istoriei Siciliei și capitalei sale un farmec special și exotic. Vechea Grecie o intilnești la Muzeul Național. Evul mediu il ghicești in Palatul Chiaromonte. Barocul, pretutindeni, in balcoanele suple ale acestor stradele, in orgia arhitecturilor delicate, care impinzesc fațadele clădirilor de pe Corso Dante, de pe Via Vittorio Emanuele, sau via Maqueda. In vreme ce toată Africa tremura in fața regelui Roger al II-lea, in Palatul Normanzilor se năștea limba italiană. Peste insulă au coborit apoi oameni din Nord, și au adus cu ei patosul și tenebrele lor, zidind grave opere de artă monumentală, ca acel palat de Zisa, sau monumentele cultului lor, Martorana și Sf. Ioan al Eremiților. Palermo, se zice, ar fi fost, cindva, și un oraș al regilor, al lui Henri VI, Frederic II, Roger II, și al impărătesei Constanța, dar, mai aproape de noi, și al umililor pescari sicilieni, al viticultorilor și plantatorilor de lămii. El a fost și citadela in care au poposit, o vreme, Goethe, in reveriile sale de la vila Giulia, și Wagner, care a admirat, acest oraș, tulburat de incintătoarea sa artă. Grecii i-au dat numele pe care il poartă și azi. Fenicienii, inaintea lor, ii spunea ZIZ, adică orașul FLOARE. Romanii și l-au disputat cu cartaginezii. Normanzii l-au luat arabilor. O istorie ca un delir, singeroasă și luxuriantă, prin care traiectoriile unor oameni celebri, ca Wagner, care, și-a compus actul II din „Parsifal" la un clavecin ce mai poate fi intilnit intr-unul din saloanele lui Grand Hotel, pare că aduc o undă de parfum și blindețe indulcind acest temperament sangvinic al insulei in formă de triunghi, scăldată de marea Tireniană și bătută de vinturile sudului.

Fiind, astăzi, lăcaș pentru peste 700 000 de palermitani și sediul guvernului regional, Palermo a cunoscut și cunoaște incă, datorită situării sale geografice, reliefului, climei și portului său, rolul de oraș-cetate și centru politic și economic al Siciliei. El și-a menținut intiietatea sa de centru maritim și social-uman și sub normanzi și sub suabi, rămînind mereu in postura de capitală, chiar și inainte de anexarea sa la patria mamă, Italia, in 1860. Inconjurat de centre artistice de o splendoare unică, precum Monreale și Cefalu, Madonia sau propria sa zestre monumentală, presărată de civilizațiile trecute peste insulă, beneficiind de un teatru magnific („Teatro Massimo"), ca și de originalele teatre de marionete („L' Opera dei pupi") o reproducere scenică a anticilor paladini ai Franței, plasate in diferite cartiere vechi palermitane, de un „Muzeu național" ca și de una din fintinile ce vrea să le imite pe cele ale Romei („Fontana Pretoria"), Palermo, așa cum spunea un arab care il traversa, in secolul paisprezece, așa cum il traversăm și noi, in acest octombrie al deceniului șapte al secolului douăzeci", este la fel de sordid pe cit este de fabulos, fiind asemenea unei pipe de hașiș", in el concentrindu-se căldura Africii, care coace măslinii și lămii, și civilizațiile Mediteranei care ii dau farmec temperament și durată in timp.

ION ARIEȘANU

LUCIAN CURSARU

Și vom fi cu toții împreună

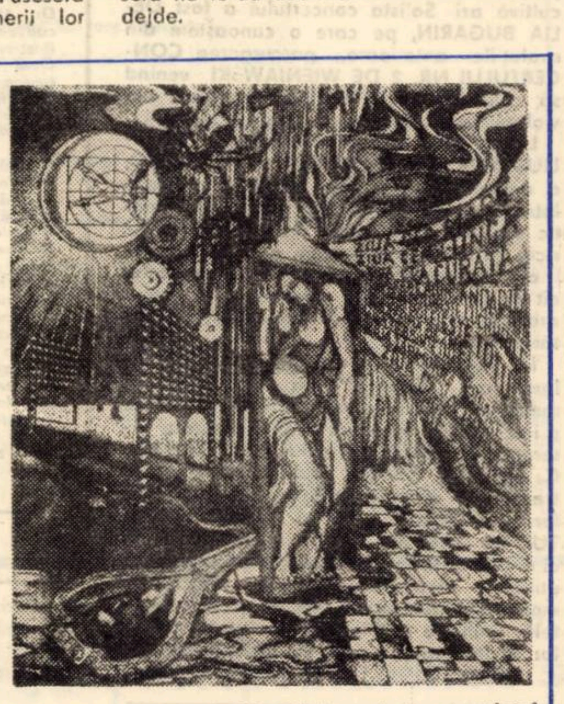
„Ilustrație la un poem Maori" (aquaforte, aquatinta)

Norocea venise tirziu, in toamnă. Parcă Știuse toată vremea ce avea să se intimple și tot ce avea de făcut. Un timp ei se gindiseră că Norocea ar fi putut muri. In fond viața nu durează o veșnicie iar pe front ea se poate incheia intr-o clipă ; o mișcare stingace in cursul unui atac riscant, un obuz căzind in pintecul tranșeei, un glonț, rătăcit, căutind plictisit o victima...

Ideea că ar fi putut muri le-o hrănea lunga lui tăcere, imposibil de ințeles și toate acele frămintări primejdioase, care il consumau și pe care le retușau intr-una după dorințele și după temerile lor. Abia in vara lui '45 au primit o știre. Totul se incheiase acum, in sfirșit. Rămăseseră insă spaima și neincrederea.

Se afla intr-un spital de zonă din Slovacia. Scrisoarea era scurtă, cauza internării necunoscută iar spitalizarea nedeterminată. Rămînea intre ei acel spațiu, in care trăia doar o licărire de speranță și dinții inclestați in buzele pe care și le mușcau și caznele sufletești ale unor oameni in viață și teferi...

Marcian a ințeles că cel care a scris acele rinduri – scrisul nu era al lui Baltazar Norocea – și-a luat unele precauțiuni, era o scrisoare impietrită, lipsită de expresie, cu ascunzișuri care vroiau să le atenueze ingrijorarea.

Era teribil de greu să plece pină acolo, dacă nu chiar cu neputință. Vorbise și cu tovarășii de la județeană, fiindcă și aceștia se gindeau la soarta lui Norocea, la suferințele sale necunoscute. Nu exista insă nici o alternativă, trebuiau să aștepte cu fidelitate deznădăjduită. Marcian i-a răspuns la scrisoare cerind explicații, stăpinindu-și bărbătește durerea, pomenindu-i miile de lucruri mărunte care se petrecuseră in lipsa lui. Cel care i-a răspuns se dovedea un om fără imaginație, din nou scrisul nu era al lui Norocea, inregistra doar momente din spital, fărămițate și care, puse cap la cap, nu spuneau nimic despre boală. Scrisoarea nu evoca amintiri, nu vorbea despre popasul indelungat in spital, părea că cineva trage cu insistență niște draperii groase prin care să nu răzbată nici măcar o rază de lumină.

O scrisoare asemănătoare primise și Zara, fără substanță, o imagine oarecare, inrămată dar plină de nimicuri. Nici cu ea nu fusese mai tandru, poate că se sfia s-o facă prin altul, ii spunea doar că nu va rămine acolo o veșnicie. Chiar dacă nu era o certitudine, scrisoarea avea un suport moral, măsurat, calmul unei suferințe ce incepea să se cicatrizeze.

Zara i-a arătat scrisoarea, amețită de propriile sale inchipuiri, intr-o stupoare uimită, părind să nu ințeleagă nimic. O căldură lividă ii impurpura pometii bine desenați, sudoarea trupului său nemișcat striga parcă pe cineva puternic și drept, care să-l stăpinească. Se opriseră unul in fața celuilalt, fără a se privi, temători, spaima era foarte aproape, așteptind și neprimind un răspuns. „Du-te, lasă-mă singură !" și l-a impins orbește spre ușă. Mișcările miinilor se vroiau pedepsitoare, erau insă doar o insoțire stingace și intirziată a voinței.

Marcian, care nu cunoștea femeile, sorgintea tuturor schimbărilor lor, plecă trist și necăjit.

Cea de a treia scrisoare o scrisese chiar Norocea, afectuos și cu puțin amor propriu. „Moartea nu lovește totuși pe toți cei care se duc pe front. Mă măgulește faptul că sint, in sfirșit, printre cei vii. I-am respins toate avansurile doamnei M., deși intr-un fel eram curios să-i aflu secretele. O parte din acestea le-am insemnate pe trupul meu pentru totdeauna. Doamna M. m-a urmărit indeaproape, m-a pus pe lista neagră – citeodată e cam ușuratecă și agasantă – am simțit-o citeva luni așteptind in dreptunghiul alb al ușii, sorbindu-mi privirile și respirația. Citeodată, Doamna M. imi atingea fruntea rece,rece, indemnindu-mă să străbat agățat de ea acei ultimi cițiva pași. După cum știți, mie nu-mi plac avansurile, nu-mi place să mă tirguiesc. Am fost in mina ei mai bine de o jumătate de an, poate că mă obișnuisem cu ideea că așa mi-a fost scris. Pe doamna M. aveam impresia că o cunosc bine, chiar retrospectiv din inchisoare. Nu are insă nimic extraordinar, ne oferă mereu aceeași poză infricoșătoare și crudă. Se folosește de propria noastră neincredere, strălucind misterioasă și triumfătoare asupra oamenilor. Acum, noi doi ne privim cu ură, cu dezgust. Probabil că mai pindește din cind in cind prin spitalul nostru, disperată că măcelul cel mare s-a terminat. Sintem bine ingrijiți etc."

După cum se vedea, scrisoarea nu aparținea unui mutilat, ci unuia care își compensa lunga absență amestecind cu emfază increderea și strigătul de bucurie. Zara primise in schimb o scrisoare cuminte, mocnită, plină de poncifele stilului cazon. Adevăratul portret și adevărata descriere se aflau in scrisoarea pe care i-o adusese Marcian. Intre cele două se afla un fel de zăplaz. Zara o citise stăpinită de o curiozitate intensă, apoi o comentase cu voce calmă, ciudat de joasă, răsfoind-o pentru a căuta un pasaj, un cuvint, pe care să-l cintărească rațional, explicindu-l cu ambiția de a-i da un nou contur.

Trupele victorioase trecuseră de mult pe sub arcurile de triumf, incepuse să se șteargă amintirea eroilor, fiindcă timpul aduce cu sine și ingratitudinea uitării. In realitate oamenii aveau parte de alte suferințe (presupunind că aceștia despre care vorbim nu erau bogătașii și imbuibații), incepuseră lipsurile, specula, seceta, tulburările reacționarilor. In decurs de un an, cu vădită nerăbdare, viața se reinnoise, parcursese un spațiu, il devorase rapid și acum avea incorigibil alte veleități. Se intorseseră de pe fronturi citeva sute de mii de oameni, fericiți că au scăpat cu viață, știind că acum totul se terminase. Uitaseră, in primele clipe, că vor avea nevoie de hrană și adăpost, de haine, de un loc de muncă, sau de invățătură, de vite să lucreze pămintul, de credite și așa mai departe.

Se intorceau de acolo, de pe hotarele frontului și cioturi de oameni, umbrele celor care au fost, tinjind sălbatec după chipul și trupul lor de dinainte. Fuseseră viteji, și mîndri, purtaseră pe umerii lor curajul și onoarea patriei, luptaseră in bătălii pe care istoria le ingurgitase lacomă. Acum unii nu mai puteau să se miște și să se ridice in picioare, in veci să vadă lumina zilei, steagurile zdrențuite de bătălie, chipurile celor dragi.

Fumega un rug imens – apoteoză singuratică și inșelătoare. Spitalele ascundeau incă lumii o parte din ororile războiului ; pămintul iși pregătea roadele, copleșite parcă de vinovăție, ciuruit de bombe, imbibat de singe și scrum.

Baltazar Norocea venise cu un tren sanitar sovietic. Județeana fusese anunțată telefonic să trimită o ambulanță la gară. Marcian și Zara se urcaseră in mașină cu o stringere de inimă. Iși imaginaseră altfel reintoarcerea eroului. Scrisoarea le oferise imaginea unui om guraliv, sigur de el, imun la suferință. Acum se duceau să-l aștepte cu o ambulanță. Distanța era prea mare. Undeva era un cerc vicios, o inexactitate. Poate că cineva ticluise o minciună ca să-i umilească, să-i vadă amăriți.

Nu vorbeau, respirațiile li se abureau incet și liniștit in aerul tăios. Probabil să fi trecut de ~~mult~~ miezul nopții. Gara, ce mai rămăsese din ea, li se părea străină, nelămurită. Un ceferist iși dăduse cu părerea că trenurile acestea aduc marii mutilați ai războiului, o parte din carnea și singele lor, ce a mai rămas din tirguiala cu moartea.

Trenul sanitar sosi tirziu, găsindu-i impietriți de o milă viscoasă și chinuitoare. Pe targă, sanitarii scoaseră un om imbătrinit, sfios, cu o infățișare de ascet. Doar ochii palizi, sfredelitori și un suris, o licărire pe care o recunoșteau, care umplea acel spațiu in care bijbiiau inclestați. Baltazar avea capul infășurat in tifoane, o manta boțită, in picioare niște pislari de o culoare mohorită.

Asta fusese totul, ei se reintorceau la tren, la răniții lor necunoscuți. Norocea ajunsese acolo unde trebuia să fie, adică intre ai lui. Chiar dacă la prima vedere se aflau alături doi oameni tineri, sănătoși și un infirm ce păstra mai departe o taină a lui stranie și orgolioasă.

„In război trebuie făcute și sacrificii. De voie, de nevoie ! Am supraviețuit fiindcă mi-era prea greu să știu că vă pierd." Erau vorbele lui Baltazar, un glas precaut vorbind nu tare, dar pătrunzător.

Marcian i-a căutat cu stingăcie mina și i-a strins-o bucuros că a izbutit s-o facă fără să izbucnească in plins. Zara, cu simțămintele ei de femeie ii prinsese capul in miini făcind să țișnească din inima ei comori de bunătate și duioșie. Se mișcară de-o parte și de alta a brancardei ; ochii n-aveau nevoie decit să privească un obraz supt, palid, năpădit de barbă, un nas ieșit afară din strinsoarea albă a bandajelor.

Au urcat greoi pe strapontinele ambulanței. Erau din nou impreună, chiar dacă mașina se indrepta spre un alt spital anonim.

*

Norocea ieșire din spital la inceputul primăverii. Avea citeva urme de răni pe craniu, părul incepuse să crească in neorinduială. Cicatricea unei tăieturi adinci se vedea pulsind pe obraz. Norocea nu intrase in amănunte, ințelesese că rănile le primise in timpul unei incercuiri „Alții au fost uciși cu topoarele de fasciștii din unitățile de șoc. Mie mi-au lăsat aceste amintiri !"

De fapt lucrurile nu stăteau chiar așa și tot aerul său de prefăcută candoare trebuia suspectat. Doctorii care-l ingrijiseră nu le-au dat nici măcar o falsă nădejde.

– I-ar trebui o viață liniștită, fără solicitări nervoase și fără eforturi fizice mari. O să obosească ușor, o să aibă amețeli, treptat, o să remarcați o irascibilitate accentuată sau dimpotrivă stări depresive. Va trebui să aveți și răbdare și curaj, mai ales dumneavoastră, ca soție. Asta e voia implacabilă a naturii care a fost grav lezată in rosturile ei. Este inutil să manifestăm opuneri și rezistență.

Stăteau in fața doctorilor și ochii li se impăinjeniseră. Marcian iși inchipuia că doctorii intrebuințează adesea procedee de calmare și nu de alarmare a familiilor. De data aceasta, li se dezvăluiau taine tulburătoare.

– Și nu există nici o speranță pentru viitor ? a intrebat mocnit Zara. Mă gindesc la medicamente noi, eficiente, sau la un tratament perfecționat ?

Incerca sărmana să smulgă o promisiune, incapabilă să se obișnuiască și să omologheze o situație clădită pe nisipuri mișcătoare.

– Ar mai fi de incercat la București. Este un chirurg renumit și poate că acest caz l-ar interesa.

Medicii făcuseră un neobișnuit act de sinceritate și probitate informindu-i obiectiv, trecind chiar peste dilemele lor profesionale.

Rămăseseră nemișcați, tot atit de stinjeniți ca și altădată. Geamurile se aburiseră de la oalele care fierbeau pe foc. Zara avea doar o singură cameră și un antreu, unde gătea. Citeodată lăsa ușa deschisă și atunci camera se umplea de mirosul mincării, de aburi călduți și inecăcioși.

– Rămii să mănînci cu mine ! ii ceru ea și se ridică să vadă ce este cu mincarea.

– Poate că n-ar trebui ! protestă el cu ochii pe ușă.

– De ce ?

Marcian simțea o stringere dureroasă in partea stingă a pieptului.

– Sint prea mulți curioși in casa asta... Oameni ciudați, cine știe ce le trece prin cap.

– Nu-ți face griji !

Zara stătea in picioare in dreptul ușii și se căznea să-și aprindă o țigară, cu o brichetă construită foarte rudimentar dintr-un cartuș sau așa ceva. Prin geamul ușii se vedeau gospodine, copii, forfotind cu sau fără rost.

– O să stau tot timpul in fața ferestrelor, să vadă toți că nu mă stringi in brațe. E bine ? spuse ea ridicind fruntea și venind spre dinsul, in acea penumbră unde infloreau ginduri inăbușite și stinjenitoare. Mincăm și mergem la sediu. Treci la masă ! ii porunci ea matern. Sau nu-ți place cum gătesc ?

– Ba da. Imi place foarte mult.

– Mama ta iți face probabil toate gusturile...

– Ți-ai și găsit, rise Marcian. De unde și cu ce ? Sintem săraci, Zara. Scandalos de săraci.

După ce aflase de recidiva bolii, Marcian se gindise tot mai mult la Zara, la situația ei echivocă, incercind să ințeleagă ce se va petrece cu dinsa cind va avea tot timpul in preajmă un infirm sicitor, certăreț sau abătut. Stătea prăbușit pe un taburet, cu fața incremenită, cu ochii larg deschiși. Se reținea să n-o inlănțuie cu brațele, s-o lipească de el, nu cu dorințe obscure, ci cu o stingăcie aproape solemnă, care să exprime in acel moment tandru garanția lealității lui totale. Iși simțea singele bătind in timple și se gindea cit de ciudat este să răscolești lucruri care, la urma urmelor, se pot declanșa după aceste vagi porniri și să se incheie altfel de cit și-a inchipuit. Oamenii mari nu trebuie să se joace de-a baba-oarba, cind este de ajuns să simți suflarea caldă a celuilalt, conturul corpului său mlădios, buzele care te cheamă și te ard.

– Ai adormit, Marcian ? Unde ți-au fost gindurile, dumnezeule mare ? bombăni Zara cu glas tărăgănat.

Pe masă apăruseră farfurii, tacimuri, un coșuleț cu piine tăiată felii și murături.

Pregătindu-se de plecare, Zara și-a pus un loden apoi, cu ezitare, s-a dus in fața oglinzii și a apăsat ușor un tub de roș de buze.

– Să incuiem acum palatul nostru de mucava ! i-a spus ea căutindu-și cheile.

Era o nebunie să mai vină pe la Zara atita timp cit nu-și va ucide toate acele sentimente nebuloase. Prin corp ii treceau fiori reci și porni singur spre poartă, mulțumit să se vadă afară, la aer. Zara il ajunse din urmă, vru să-l ia de braț, o făcu citeva clipe, apoi iși strecură mină in buzunar.

– Aș vrea să te țin de braț dar in situația noastră... degeaba. Nici tu nici alții n-ar ințelege...

Marcian mergea cu spatele incovoiat, așa cum făcea adesea cind se lăsa cuprins de o dulce toropeală. Nu-i impărtăși tot ce-i trecea prin cap deși incerca un sentiment de jenă. Incepuse să se gindească la facultate ca la o lume nouă. Examenul de admitere il atrăgea și-l neliniștea, cu toate că fiilor de muncitori și țărani li se acordau inlesniri. Peste citeva luni numai va fi student. Căuta in minte ceva cit mai entuziast cu putință. De cind tinjea să ajungă la București, orașul acela fascinant și neliniștitor.

– Unde-ți zboară gindurile, il intrebă Zara trăgindu-l de minecă și făcindu-l să zimbească.

– Departe !

– Cit de departe ?

– Imaginam o trădare, dacă vrei să știi adevărul... spuse el cu glas care venea ca de la o mare distanță.

– Pe mine mă trădai ? iși descreți ea fruntea, bănuind că era vorba de o glumă.

– Și pe tine și pe Baltazar.

Rostise propoziția cu un fel de sfială ; ii apucă mina și i-o sărută. Pe urmă se incruntă și porni iute intr-o altă direcție.

Sufla un vint uscat, călduț. Citeva fete trecură pe lingă el rizind indrăzneț și lui i se părea că semănau leit cu Zara. Cu această nesățioasă imagine a plecat la facultate.

Semn

Visind, copilul dori o floare,
o roșie garoafă, ori o cicoare,
un crin, sau poate-o păpădie,
de noroc și senin să le fie
celor ce gind curat arcuiesc
intru liniștea celor ce cresc
limpezi, asemeni oglinzilor clare,
prin care lumina se vede, fără
hotare...

Visind, copilul dori să zboare
acolo unde durerea-i nălucă-n
dogoare ;
se simțea o cumplită nevoie de flori
se simțea un gol imprejur, uneori.

Dorind, copilul reuși să zboare
și mina lui, copilărește severă,
infipse floarea, cea mai roșie floare,
in țeava cea mai neagră de mitralieră.

GABRIELA HUREZEAN

PLASTICĂ

GALERIILE DE ARTĂ : ATELIER – LEON VREME STUDIO ARTE : ADRIANA ŞI VALERIU SEPI

Găsindu-şi marea vocaţie în sistemele informalului, pictura lui Leon Vreme se îndreaptă cu precădere spre elementul afectiv, descins din simbolistica unor cristale posibile, care se repetă obsedant în caligrafii insinuante, manifestîndu-se ca o anxietate, ca o furie a muncii creatoare. Intensificarea expresiei optice din lucrările **„Motiv solar", „Rod"** sau **„Festiva"** se obţine prin eliminarea impulsurilor motrice la privitor, comparativ cu mişcarea spaţiului şi a obiectului activizat din **„Multiplicare", „Detaşare"**, care valorifică virtuţile unui stil liniar, ritmic. Calitatea ocrurilor şi brunurilor patinate din „Multiplicare", rafinamentul nuanţelor de verde din lucrarea „Primăvară tirzie" pregătesc trecerea spre gamele de albastru, dominante în ciclul „Cristale posibile", în care neverosimila iluminaţie nocturnă este interpolată uneori de violenţa portocaliului sau roşului. Efectul culorilor, dinamica lor, asigură un conţinut existenţial sublimat de însăşi structura lor. Etapa actuală din pictura lui LEON VREME se afirmă prin originalitatea căutărilor şi rezolvărilor, care depăşesc tribulaţiile unui simplu experiment, constituind o zestre matură în faţa unor noi proiecte artistice.

*

Cultivînd un desen metodic şi riguros, VALERIU SEPI realizează, într-o manieră cvasi-cubistă, o serie de lucrări în cărbune, care se justifică în acurateţea şi rafinamentul sensibil al stilizării nuanţelor. Restabilind valoarea desenului, Valeriu Sepi ne conduce spre picturalizarea lui, într-o serie de imagini (**„Radiografie", „Oraşul", „Asta-i o indiscreţie"**) în care raportul ritmurilor structurale se conjugă perfect cu relaţiile dintre griurile formelor.

ELISABETA SEPI ne prezintă desene în peniţă, asigurate de posibilităţile de valorificare a virtuţilor suprarealismului, la nivelul unor idei generoase, în care sistemul de referinţă se află în predilecţia pentru anatomia formei **(„Pasăre mecanică", „Puritatea dăruirii")**.

Lucrările de pictură ale lui Valeriu Sepi, deşi tributare într-o oarecare măsură profesorului său LEON VREME, ne permit să întrezărim calităţi compoziţional-cromatice, mai ales în **„Nunta cu lăutari"** şi **„Cana roşie"**, două lucrări care confirmă disponibilităţi plastice deosebite.

RADU MELNIC

MUZICĂ

REPERE VALORICE

Săptămîna muzicală timişoreană ne-a oferit trei repere valorice. Mai întîi, evoluţia orchestrei LICEULUI „I. VIDU", care sub bagheta lui PETRU IŞFANU ne-a tălmăcit meritoriu două uverturi – DON GIOVANNI şi LEONORA NR. 3. Raportate la standardul tehnic pe care trebuie să-l atingă elevii la acest nivel, profilul programului nu a constituit un prag extrem de dificil. Apreciem că astfel de concerte s-ar putea impune incomparabil în viaţa oraşului, dacă ar avea o ritmicitate, să zicem, trimestrială şi o orientare repertorială apropiată şi de muzica care se scrie şi se cultivă azi. Solista concertului a fost DELIA BUGARIN, pe care o cunoaştem din evoluţiile anterioare, parcurgerea CONCERTULUI NR. 2 DE WIENIAWSKI venind să confirme citeva calităţi esenţiale ale violonisticii sale.

LA OPERĂ, prezenţa tenorului VIRGILIUS NOREIKA în CARMEN şi RIGOLETTO, a declanşat veritabile sărbători artistice. Într-o totul meritate, căci oaspetele sovietic dispune de o foarte frumoasă voce lirică, cu mare lejeritate în acut, o muzicalitate, un sentiment al frazării excelente, cît şi de o prezenţă scenică care numai arareori se conjugă atît de fericit cu dotările vocale.

H. SELBING şi-a ales în compania Filarmonicii „Banatul" un program prolix, numărînd cinci piese, dintre care două prime audiţii. Reţinem dintre acestea, interpretarea dată poemului „PSYCHE" de C. FRANCK, pentru interiorizarea, fiorul transcriind discreta voluptate ce îl anunţă ferm pe DEBUSSY, cît şi DIVERTISMENTUL lui DAN BUCIU. Un nume care suscită interes prin tensiunile create graţie utilizării aleatorismului ritmic, structurilor modale, dinamizărilor inspirate, cît şi efectelor timbrale obţinute prin migraţia temelor în inedite itinerarii de orchestraţie.

DORU MURGU

ISTORIE – DOCUMENT

Un învăţător cărturar - Sofronie Liuba

Destinul unor cărţi este atît de ciudat, încît nici nu ştii cum să te pronunţi asupra lor. Într-o astfel de situaţie se află lucrarea entuziastului învăţător-cărturar Sofronie Liuba, Topografia satului şi hotarului Măidan, scrisă în colaborare cu ginerele său Aurelie Iana şi urmată de un Studiu despre celţi şi numele de localităţi de Dr. At. M. Marienescu, care a apărut la Caransebeş în anul 1895, stîrnind admiraţia şi interesul celor mai însemnate personalităţi ale vieţii culturale de la noi şi din străinătate. La aproape trei decenii de la apariţie, autorii au intenţionat să o retipărească, adăugînd un capitol nou, Medicina populară.

Motivele reeditării sînt multiple şi bine argumentate de către priceputul pedagog bănăţean. Transcriem textul cererii pentru a constata acest fapt.

Onorată Direcţiune,

În anul 1895 în „Tipografia Diecezană" din C(aran)sebeş, am tipărit „Topografia satului şi a hotarului Măidan", urmată de un „Studiu despre celţi şi numele de localităţi" de Dr. At. M. Marienescu, fost membru al Acad(emiei) Române, cu ajutorul băncsc al ilustrei familii Mocioni, în 500 de exemplare. Opul are 324 pag(ini). Mi se spune pretutindenea, dar cu deosebire de oameni specialişti, cum e D(omnul) Vălsan, prof(esor) univ(ersitar) la Cluj, că lucrarea noastră în domeniul acesta ar fi cea mai bună lucrare şi mi se cere mereu exemplare din ea. Iar fiindcă toată ediţia s-a epuizat şi noi nu sîntem în stare ca să retipărim opul, mai avînd a adăuga la ea ca anexă : „Medicina populară", aşa că ar veni un op mărişor şi de o cerinţă arzîndă pentru actualitate şi un îndemn multor fraţi învăţători de la sate, ca şi ei să lucreze în domeniul acesta, cercetînd bogăţiile ascunse şi nemărginite ale poporului nostru, pentru scrutările ştiinţifice ale multor învăţaţi ai noştri ; venim cu tot respectul şi vă rugăm ca să aveţi bunăvoinţa a lua d(umnea)voastră editarea din nou a acestui op, sub condiţiile care allaţi cu cale. Nu avem pretenţia de a avea vreun cîştig, am dori însă ca această modestă lucrare să se lăţ(e)ască cît mai tare între conducătorii fireşti ai satelor, pentru îndemn la muncă şi întru exploatarea bogăţiilor folclorice şi istorice din popor şi de pe teritoriul ţării noastre. Vă rugăm deci a ne răspunde de are rugarea şi dorinţa noastră răsunet la mult onorata direcţiune a Casei Şcoalelor, ca unica instituţiune ce încurajează şi sprijineşte asemenea întreprinderi şi scrieri. Noi sîntem muncitori de la sat şi nu avem mijloace materiale pentru retipărire şi astfel apelăm la bunăvoinţa d(umnea)voastră şi vă rugăm frumos şi stăruitor, căci veţi afla din op că merită a fi retipărit şi întrucît veţi binevoi a primi propunerea noastră, sîntem gata a vă trimite unicul exemplar ce-l avem.

Aşteptînd binevoitorul răspuns şi mulţumindu-vă apriorii (sic) am rămas devotaţii.

Măidan la 14/10(1)923

Jud(eţul) Caraş-Severin.

Sofronie Liuba
înv(ăţător) pens(ionar)

Aureliu Iana,
preot (ginerele lui).

Din lipsă de fonduri, Casa Şcoalelor nu a putut să retipărească lucrarea lui Sofronie Liuba, producînd, astfel, amărăciune distinsului cărturar bănăţean şi o adevărată pierdere pentru patrimoniul cultural românesc, deoarece astăzi cartea a devenit o piesă bibliofilică prin raritatea ei. Cîte exemplare or mai fi existînd în ţară din cele 500 cîte au apărut iniţial ? La Biblioteca Academiei R. S. România, cartea a fost trimisă chiar din anul apariţiei, de către At. M. Marienescu, cu următoarea dedicaţie : „Preaonoratei Academii Române". Dr. At. M. Marienescu. Exemplarul de la Biblioteca Centrală de Stat provine din biblioteca lui Sextil Puşcariu, şi poartă pe verso foii duble de titlu, dedicaţia : D(omnu)l(ui) Domn Dr. Ilarion Puşcariu, în semn de reverinţă de la Dr. At. Marienescu.

Se poate constata, că Sextil Puşcariu avea cartea din biblioteca lui Ilarion Puşcariu. Surprindem, firesc, în mod plăcut dorinţa fierbinte a lui Sofronie Liuba, de a reedita lucrarea sa, în mod cu totul dezinteresat din punct de vedere financiar, în editura literară a Casei Şcoalelor. Un ideal patriotic şi ştiinţific îl călăuzea în această ultimă încercare cărturărească a vieţii sale.

NICOLAE SCURTU

MEMENTO

„In sfîrşit, iată Timişoara"

SPECTACOLUL BRIGĂZILOR ARTISTICE DE AGITAŢIE

Într-o duminică inundată de soarele primăvăratec şi impodobită cu flori de pădure, zimbind trecătorilor drafani parcă în atîta lumină, am intrat, descătuşată de griji cotidiene, în sala Clubului C.F.R., Timişoara, unde urma să aibă loc, cu intenţia de împrospătare a genului, rezultatul preselecţiei celor peste o sută de brigăzi artistice de agitaţie din judeţ – într-un spectacol sub egida Consiliului judeţean al sindicatelor.

Formaţiile au început să se perinde una după alta, dar aş fi vrut ca asupra tinerilor interpreţi să se reverse freamătul vieţii de afară, împrumutindu-le puţină vitalitate, lucru care lipsea cu desăvîrşire pe scenă. Aş fi vrut o atmosferă de sărbătoare, cu intretăieri de respiraţie ! Cum să fie aşa, cînd trimişii Căminului cultural Făget intră în scenă ca şi cînd s-ar afla la promenadă, sau reprezentanţii Casei de cultură a sindicatelor Timişoara fac greşeli care apoi le stîrnesc buna dispoziţie, zimbind cu subînţeles în plin spectacol. Apoi, n-ar fi stricat măcar o aranjare simetrică în scenă – fie şi-n funcţie de culoarea îmbrăcămintii. („Nepricepere sau nepăsare din partea instructorului ?"). „Spectacol în spectacol" ne-au oferit şi „mesagerii" Căminului cultural Gătaia, care, odată ajunşi în faţa publicului, nu renunţaseră să discute, din vîrful buzelor, între ei. Fabrica de ţigări ne-a „delectat" cu un montaj al cărui text nu era lipsit de calităţi, dar interpretarea era departe de ceea ce ar fi trebuit să fie. Vorbind despre timişoreni, nu pot să nu regret că municipiul nostru nu ne-a rezervat prea multe lucruri de calitate. Clubul C.F.R. prezintă un montaj despre care, pur şi simplu, nu ai ce spune.

Mă întreb de ce fetele de la I. T. Lugoj au putut să creeze o ambianţă plăcută, sărbătorească, prin aspectul lor îngrijit, prin seriozitatea jocului, prin unitatea formaţiei, care nu consta numai în uniforma pe care o purtau. Au adus pe scenă, cu adevărat, o parte din credinţele, dorinţele lor, din dragostea pentru muncă şi viaţă. Nădragul a prezentat un program în linie dreaptă, fără virtuţi deosebite, curat şi conştiincios.

O ieşire din anonimat a reuşit Căminul cultural din Ghiroda, propunîndu-ne o călătorie cu imaginarul tren oprit în staţia „Prezent", plecînd spre anii 1980, 1990, 2000. Urcuşul spre viitor s-a făcut cu vioiciune, vervă, naturaleţe şi accente de reală încredere. Freamătul de apreciere al sălii, existent la spectacolele bune, s-a făcut simţit şi-n timpul evoluţiei tinerilor din Coştei. Textul, cîntecele bine alese, jocul şi costumele naţionale au avut darul de a crea o stare solemnă de sărbătoare. Ei au fost apreciaţi în mod deosebit, alături de colajul Uzinei Electromotor. „In sfîrşit, iată Timişoara !" mi-am spus. Bogăţia artistică, şi calitatea interpretării au dovedit că aceşti oameni meritău cu adevărat titlul (apelativul) de artişti amatori. Finalul, realizat prin coborîrea interpreţilor în sală, a fost una dintre cele mai reuşite idei, chiar dacă în teatrul profesionist a devenit un loc comun.

LILIANA ARDELEAN

TEATRU

„AZILUL DE NOAPTE" la Teatrul de Stat din Reşiţa

Nu e puţin lucru să-ţi propui un Gorki în repertoriu după ce, ani de zile, textele mediocre ţi invadaseră scena. Şi, după ce, ani de zile teatrul „se specializase" pe comedie. Nu e puţin lucru să te încumeţi să reprezinţi o capodoperă a dramaturgiei universale, una dintre nelipsitele opţiuni repertoriale ale marilor teatre ale lumii, de mai bine de şapte decenii. Nu e puţin lucru, zic. Act de curaj. Şi act de cultură. Teatrul reşiţean trăieşte un reviriment. L-a dovedit recentul turneu de mare succes în capitală. Îl dovedeşte acum şi ultima sa premieră.

„Azilul de noapte" reprezintă tulburătoarea dramă a unei lumi aflate în afara sau în marginea societăţii ! A unei lumi pitoreşti, a lumpenproletariatului. A unei lumi aflate, după cum însuşi Gorki mărturisea, „la fundul vieţii", pe cea din urmă treaptă a degradării umane, a dezorganizării spirituale. „Personajele" ei sînt morţii civili, declasaţi, individzii urmăriţi de justiţie constrînşi să trăiască sub o falsă identitate, intelectuali rataţi, „personaje" în a căror biografie datele par a se suprapune dar meritul deosebit al autorului este de a fi creat caractere puternic conturate, destine individuale viabile. Vasca Pepel, Bubnov, Baronul, Actorul, Luca îşi au o identitate a lor necontundabilă.

Acestor insoliţi locatari ai azilurilor de noapte, acestor indivizi stigmatizaţi, autorul le conferă – surprinzător – o anume poezie. O anume atică ce contrazice aparenţele şi prejudecăţile. Este minunat cum Gorki a reuşit să asocieze acestor „foşti oameni" sentimente dintre cele mai elevate, tulburătoare aspiraţii spre mai bine. Este minunat cum din sînul acestei lumi şi nu de aiurea se înalţă o generoasă pledoarie pentru OM, acest „singur adevăr al vieţii".

Regizorul Ion Deloreanu s-a apropiat de textul gorkian pios, cu un nedisimulat respect faţă de litera acestuia, nepropunîndu-şi un spectacol de o inedită originalitate ori soluţii epatante de reprezentare. ci intenţia evidentă este aceea de a realiza corect atmosfera şi spiritul atît de specifice autorului. Îi amintim deci în ordinea indicată de autor: ursuzul şi perfidul Kostiliov (Gh Vilceanu), frumoasa şi orgolioasa Vasilisa (Lelia Columb) inocenta şi firava Natasa (Rodica Turbatu), veşnicul Don Juan, ros însă de mizerie, Medvediev (Cristian Pirvulescu), hoţul cu suflet de copil şi cu suave aspiraţii spre fericire, Vasca Pepel (Emilian Belcin, în una dintre cele mai bune creaţii ale sale de pînă acum) cinstitul şi cumintele Klesci (Ovidiu Cristea), bolnava sa soţie, Anna, victimă a unei vieţi subumane (Ecaterina Cristea), viciata şi nu lipsita de candoare şi poezie Nastia (Tanţa Lache), Kvasnia, femeia cu picioarele pe pămînt (Ludmila Ursache), mucalitul Bubnov (George Urlică), deplorabilul Baron cu ifose şi pretenţii (Cornel Manolescu) inteleptul Satin (Valentin Rusmir). Actorul ratat şi neînţeles, cu suave sperante spre mai bine (Al. Mararu), personaj simbol, „sfătuitorul" Luca (Vasile Balu), vioiul Aliosca (Zeno Batint), indecisul Krivoi Zob (Florin Timpu) şi Tătarul (nuanţat întruchipat de G. Alexandrescu).

Spectacolului reşiţean, lung, (trei ore şi jumătate !) i-au lipsit puţine spre a-l consemna ca o remarcabilă reuşită artistică. De vină nu este nici într-un caz scenografia, excelent gîndită, metaforic şi sugestiv de Ion Bobeică.

LIZICA MIHUŢ

VIDEOCASETA

BIELA MANIVELA

Prin jocul dragostei (de film) şi-al întîmplării, la fostul cinematograf Timpuri noi din Timişoara a fost reprogramat filmul Timpuri noi al lui Chaplin. Prin acelaşi joc, Arhiva naţională a oferit studenţilor, cu ocazia aniversării celor cincisprezece ani ai cineclubului lor, cîteva scurt-metraje, între care Baletul mecanic. Întîmplarea a făcut deci să se întîlnească două filme, sigur, mult diferite la prima vedere. Le uneşte însă ideea de mecanism. De mecanism în film şi de mecanism al filmului. Ideea de bielă-manivelă. mecanism monoton, descriind la nesfîrşit o aceeaşi mişcare care pune (într-o altă) mişcare elementele unui mecanism complicat (care poate fi şi al filmului). Prin filmul lui Chaplin şi cel al lui Léger acţionează biela-manivela, cu numele automatism, stereotipie, gest în spaţiul absurdului. Mişcarea cu care Chaplin – uvrierul strînge şuruburile pe banda rulantă, într-un ritm infernal, al unei lumi infernale, nemaiputînd să se desfacă din gest, se supune legilor bielei-manivelei. Surîsul artificios şi mecanic, cu care femeia îşi dezveleşte din minut în minut dinţii, ochii pe care ea îi închide şi îi deschide ca un automat, se supun aceloraşi legi ale bielei-manivelei, legînd elementele colajului-mecanism.

Imaginea simbolică a lumii în care e posibilă mişcarea unui astfel de mecanism, e maşinăria infernală din filmul lui Chaplin, cu angrenajele ei din care se distinge monstruoasă, o uriaşă bielă-manivelă devoratoare. Cîteva din aceste angrenaje apar izolate în Baletul mecanic. Prefigurare a „timpurilor noi" ale istoriei. Ale filmului.

★

În premieră, la Timişoara, Ilustrate cu flori de cîmp, film care nu este, cituşi de puţin, o ilustrare (o reflectare de cel mai jos nivel adică) a unei realităţi, cum se zice. Un film despre care presa a scris îndestulător şi cum se cuvine.

ARIADNA

SILUETE

UN MINUT CU ACTORUL FLORIN TIMPU

L-am întîlnit nu demult pe Florin Timpu, actor la Teatrul de stat din **Reşiţa.**

. . . Am iubit de mic teatrul. În şcoală mi se spunea artistul. Recitam şi jucam în toate spectacolele ce se pregăteau la fiecare sfîrşit de an şcolar. Iar ca actor profesionist, din 1952 (15 martie). Înainte am jucat la Naţionalul „I. L. Caragiale", fiind student al Conservatorului de muzică şi artă dramatică, la clasa maestrului Costache Antoniu. Am 23 de ani de teatru, între care 20 pe scena reşiteană, pe care am căutat s-o slujesc permanent cu pasiune şi dăruire totală. Două decenii am lăsat pe această scenă cîte o mică fărîmă din viaţa mea, în fiecare spectacol jucat. Acum urmează rolul care ar fi al 69-lea şi sper să închei a 20-a stagiune reşiteană cu cifra rotundă de 70. Dar socotesc că nu este important cît joci, ci cum joci. Să pătrunzi adînc în sufletul spectatorului, să-l cucereşti şi să-i oferi adevărate clipe de încîntare. Dacă aş fi putut fi şi spectator cînd eram şi interpret, aş fi putut deveni mai obiectiv cu creaţia mea. Despre roluri ? Sînt multe, însă aleg la întîmplare : Barbarosa (*Nota zero la purtare*), Păcală (*Înşir-te mărgărite*), Cosma (*Domna nevăzută*), Speed (*Doi tineri din Verona*), Clavindo (*Steaua Sevillei*), Versinev (*Viaţă nouă*), Conciano (*Bădăranii*), Profesorul (*Neîncredere la toţi*), Nea Vasile (*Vikingii*) ş.a. Uneori scriu versuri, dar, deşi mi-au fost publicate unele, nu mă pot pretinde poet – nu sînt mulţumit de valoarea poeziilor mele. Îmi place foarte mult natura, muzica şi sportul (îndeosebi fotbalul, al cărui prizonier sînt încă din copilărie). Pe spectatori îi aştept la fiecare spectacol, îi îndrăgesc şi stimez pentru că, nu de puţine ori, aplauzele lor m-au făcut să visez cu ochii deschişi, să mi dau seama că au mare nevoie de artă, chiar aici lîngă coloşii de oţel.

DAMIAN URECHE

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Vigoarea ideilor

Trei trepte în evoluția gîndirii științifice : universul mecanic al lui Newton, universul de lumină al lui Einstein, universul statistic al zilelor noastre. Aspecte ale aceleiași realități, văzută la scări diferite, a căror înțelegere intimă a însemnat momente de vîrf pentru inteligența umană. Experiențe semnificative au stat la baza acestor concepții, dar și confirmări experimentale spectaculoase ulterioare. Este limpede, totuși, că informațiile atît de evidente în experiențele posterioare erau prezente și în cele anterioare formulării teoretice. S-a întîmplat în istoria științei — și nu în cazuri banale — ca materialul experimental riguros să fie adunat de un cercetător, fără ca acesta să poată enunța legea generală care guvernează faptele înregistrate de el însuși. Și, invers, legea fiind emisă, altcineva să caute confirmarea experimentală. Primul caz iese din comun, atunci cînd un gînditor reușește să interpreteze o colecție de date, de măsurători. La rîndul ei, demonstrația teoretică generează necesitatea confirmării. Se pare că vigoarea unei teorii constă în capacitatea sa de predicție.

În 1642, Galileu murea ; Newton se năștea anul următor. Tot ceea ce antichitatea gîndise despre lumea înconjurătoare rămăsese intact aproape două milenii. Abia în secolul XVI, Copernic zdruncină din temelii această imagine. Prin Kepler și Galileu, ștafeta ajunge la Newton, care desăvîrșește prima concepție unitară, cu adevărat științifică, despre univers. Newton aduce legile cosmice pe pămînt, fundamentînd mecanica clasică, care, la rîndul ei, a oferit bazele dezvoltării tehnice de mai tîrziu. Marele triumf al ideilor newtoniene s-a sărbătorit însă tot în cosmos. Cu ajutorul legii gravitației, matematicianul francez Leverrier a dat o interpretare neobișnuită unor neregularități de mișcare ale planetei Uranus. El a admis că aceste perturbații se datoresc unei planete necunoscute și a calculat orbita ei, comunicînd datele astronomului Galle din Postdam. În noaptea care a urmat, Galle a îndreptat telescopul în direcția prestabilită, descoperind astfel planeta Neptun (1846). Contemporanii acestui eveniment au rămas pe bună dreptate uimiți. Laplace scria că, unui spirit care ar reuși **„să cuprindă în aceeași formulă mișcarea celor mai mari astre și a celui mai ușor atom, nimic nu i-ar fi incert, iar viitorul ca și trecutul ar fi deschise ochiului său".** În felul acesta, principiul cauzalității a fost împins dincolo de limitele permise ale științei, creîndu-se modelul universului mecanicist, care va dăinui implacabil pînă la începutul secolului nostru și chiar după aceea.

Pentru savantul mecanicist, orice aspect al materiei era supus legilor mecanicii. Dar tot în creierul lui Newton se născuseră multe întrebări, tot el formulase o serie de răspunsuri cu privire la un fenomen atît de „eterat" cum este lumina. Newton simțise, desigur, că în esența sa, lumina scapă legilor materiei stabilite de el. Cînd Maxwell (1831-1879), pe baza teoriei unificate a cîmpului electromagnetic, a prezis existența undelor electromagnetice, iar Hertz a adus dovada realității lor, trecuseră abia cîteva decenii de la spectaculoasa descoperire, pe aceeași cale de calcul, a planetei Neptun. Avansase ideea că lumina este un fenomen ondulator de natură electromagnetică, în detrimentul explicației mecaniciste, după care propagarea undelor luminoase ovea nevoie de un suport material, admis de fizicieni sub numele de eter. Contradicția dintre cele două poziții a atins apogeul în celebra experiență a lui Michelson, al cărei rezultat negativ a demarat teoria relativității. Einstein a împins atît de departe consecințele teoriei sale, încît putea afirma că masele mari exercită o acțiune de curbare a spațiului fizic, ceea ce depășea puterea de explicație a concepției gravitaționale de tip newtonian. O asemenea idee merita o confirmare experimentală. În anul 1919, o expediție astronomică britanică în insulele Principe (Africa de Vest), de unde se putea observa bine eclipsa totală de soare de atunci, a reușit să obțină dovada extraordinarei previziuni științifice. Se spune că, luînd la cunoștință de această confirmare, Einstein ar fi replicat : „M-aș fi mirat să fie altfel".

Dar în timp ce universul de lumină radia în toată splendoarea sa, o nouă realitate se impune gîndirii umane : lumea particulelor. Această lume se deosebește, prin legile ei, de ceea ce s-ar putea admite pe bază intuitivă. În microcosmosul arhipoluat, observarea individului se izbește de anumite bariere, de aceea trebuie să recurgem la o cunoaștere globală a virtejului generat de aceste „ființe" minuscule. După cum, inițial, imaginea macrocosmosului s-a răsfrînt asupra lumii mici și a contribuit la înțelegerea acesteia, în mod analog, legile statistice se aplică, deopotrivă, lumii particulelor și diverselor „populații". Este ceea ce se numește imaginea statistică pe care ne-o facem astăzi despre realitatea înconjurătoare. Ne putem întreba dacă acest univers statistic va primi cîndva o confirmare experimentală de spectaculozitatea celor care l-au precedat.

OVIDIU MANOLE

CORESPONDENȚĂ

Doina Stoița : „Cînd flautele cîntau pentru zăpezi" și „Băteau vînturi spre cer", pe care le reținem pentru tipar, arată o frenezie a căutării, a virstei, a întrebărilor și așteptărilor. Versul e mirat și bate din aripi pudrate cu stele.

Aurica Pelea : Ni se pare că simțim un aer mai proaspăt în aceste ultime poezii.

Ion Ion : Versificați cu o anumită dezinvoltură, dar cam atît.

Gheorghe Ghergulov : Versificări curate, însă de-un discursivism care se exercită în gol.

Dăioni Tiberiu : Cuvintele cu care vă însoțiți versurile sînt prăpăstioase. Ne asigurați că cei 16 ani ai Dvs. sînt „aureolați de o pregătire vastă în domeniul literaturii" și revendicați publicarea compunerilor trimise. Din păcate, între pretențiile pe care le aveți și valoarea versurilor, este o discrepanță deconcertantă. O atmosferă sepulcrală, artificioasă și fără sens domină aglomerarea aceasta de cuvinte, un fel de curgere aluvionară. Credem că ați opucat pe un drum infructuos. Dată fiind virsta Dvs., cum și o anumită putere de expresie ce se străvede chiar în aceste versuri, sperăm că lucrurile se vor limpezi pe parcurs, prin studiu, muncă și modestie. Vă așteptăm cu lucrări noi.

Teodor Pracsin : Versuri corecte, încă fără un timbru personal și fără preocupări care să iasă din comun.

Sirbu Victor, Bubu-Lugoj, Gh. Bărbulescu, Georgeta Lazăr, Marian Cimpurică, Nana Flora, Lupu Georgeta, Dume Teodor — incercări modeste.

A. D.

MICA ANTOLOGIE

AVÎNT

Închid ochii,
Mă pierd cu-ntr-o pînză,
Întind mîinile
Și curg în spirale,
Mă transfo m în cercuri
Rotindu-mă.
Mă înalț,
Cresc spre tine,
Raza ta nu mă o da,
Transfiguratã urc
Din strop în strop de lumi..ă,
În sus mi-e privirea,
M-am risipit în in'init,
În spirale de gînduri,
Idei luminoase,
Sînt rotită de raze,
Mă descătușez
Cîtă lumină, lumină !

Patricia Epureanu

NISIP CU PAȘI DE IUBIRE

Lasă adăpostul de trup încălzit
pentru binecuvîntarea cu zbor a pescărușului.
Ridică-te din culcușul de dragoste al nopții
Și dă-mi mîna pentru depărtare.
Așteaptă să te pot privi trecînd dincolo de noi,
Așteaptă să vină Soarele,
Să luăm forma umbrelor concrete ;
Așteaptă jocul copiilor cu vîrstă
Să se întîmple paralel cu pașii fierbinți de iubire
ai nisipului.
Lasă cioburile amare de dragoste să ne deslege umbrele.
Depărtează-te să mă poți privi.
Sînt frumoasă de prea mult cer în mine.
Cine ești tu, copil de lumină ?
Sînt frumoasă de prea mult cer în mine.

Georgia Celeapcă

ANOTIMP

Amețiseră umbrele arborilor,
cerul ne privea cu ochi mari,
și tu vorbeai despre o țară a ierburilor.
Am rămas apoi lipiți fiecare de un copac,
mai cu seamă că veniseră zăpezile.
O, și cum mai scîrceau de durere,
la pieptul dealului, pietrele . . .
Pe urmă ți-au crescut ramuri în locul brațelor
iar mie o mulțime de muguri.
Abia la strigătul cocorilor
am înțeles că ne-a născut același anotimp,
și-am înflorit de-a pururi.

Dorel Sibii

ACEST APUS, CA O CASCADĂ

O sabie lunecînd în vid
și-ntr-o clipă culorile
ca o apă se mișcă
într-o ordine pură.
Apoi, am înțeles de ce e nevinovată
umbra
acestei păsări libere.
Țipătul timpului răzbate în noi.
Ne-mpărtășim
dintr-o veșnică neodihnă.

Mihai Măceș

NUMAI ATUNCI

Să nu uităm în luna mai
că frunzele
au nevinovăția apusului
numai atunci să le odi.m
cu aripa suavă-a bucuriei calde
să le facem să cînte
și să ne-mpodobim vrerile
cu viersul lor nou
și setea de pași
cu proaspetele flori
de cireș.

Cornel Teaha

FATA MORGANA

Și-acuma umbli prin nisip
Și-mi cauți urmele prin ploaie,
Credeam că-n joacă ne-am iubit . . .
Și-acuma umblu prin nisip.
Sînt fără trup și fără haină,
Ca un copil ce-și umbă calul
Pe-un băț în mare goană . . .
Sînt tot ce-am fost și n-ai știut.

Alexandra Diaconu

THALIA

Teatrele din Timișoara de altădată

Timișoara a avut teatru încă de pe la mijlocul secolului al 18-lea. Se amintește în unele documente de existența aici a unui teatru din primăvara anului 1753, adică din perioada cînd orașul începuse să-și trăiască viața culturală după recucerirea cetății de la turci de către armata imperială austriacă. Date mai certe există din anul 1761, de cînd orașul avea un teatru în clădirea fostei primării ilirice, din strada Gheorghe Lazăr, transformată ulterior într-un liceu, la care funcționase după Unire ca profesor și Camil Petrescu. În acest teatru a dat reprezentații, în vara anului 1868, trupa lui Pascaly, din care făcea parte și tînărul Mihai Eminescu. Se știe să la plecarea turcilor, autoritățile imperiale austriace au găsit în funcție o primărie în Palanca-Mare, azi cartierul Fabric, primar fiind atunci românul Nicolae Munteanu. Această primărie, după ce li se îngăduise să locuiască în cetate și cei de altă credință, a fost mutată în anul 1761 în citadela împrejmuită cu ziduri de fortărețe, zidindu-se pentru conducerea și administrația separată a populației ilirice o nouă clădire în strada Gheorghe Lazăr menținîndu-se primăria instalată în edificiul vechilor băi turcești, în piața Libertății de astăzi. În corpul de construcții al primăriei ilirice era și teatrul orașului. Acesta a ars în anul 1766, iar după incendiu noul teatru a fost amplificat prin reparații și noi construcții. În anul 1781 s-au contopit primăriile într-o singură conducere urbană. Astfel, primăria municipală a rămas în clădirea din Piața Libertății, iar în cea din strada Gheorghe Lazăr a rămas teatrul orașului, care a funcționat aici pînă în anul 1874. Aici aveau loc spectacolele companiilor teatrale în trecere prin Timișoara, cum era trupa lui Mihai Pascaly, în anul 1868. Noul teatru, inaugurat în anul 1874, a suferit distrugeri interioare de pe urma unui incendiu izbucnit în anul 1880, după care primăria a preluat edificiul și l-a reconstituit un splendid stil baroc. Acest teatru municipal a fost în funcțiune după Unire. Pe scena acestui teatru au jucat diverse trupe venite în turneu. Cea dintîi companie de teatru mai stabilă a fost cea de operetă, condusă de tenorul Nicolae Leonard și de Maximilian. Era tocmai în desfășurare stagiunea lirică a acestei trupe, cînd a izbucnit incendiul la 30 octombrie 1920. Focul n-a putut fi stins în mod complet decît a doua zi seara. Pagubele se cifrau la aproape 20 de milioane lei, calculate la valoarea valutară de atunci. Dar distrugerea teatrului a însemnat pentru viața culturală a Timișorii o pierdere incalculabilă, pentru că incendiul s-a produs tocmai în perioada primei stagiuni de operetă românească. Erau momente dramatice. Artiștii scenei lirice din București se pregăteau pentru spectacolul din seara aceea, dar cînd au venit la teatru, au fost întîmpinați de flăcări. În simbăta de 30 octombrie 1920, pe la orele cinci după amiază, se auzeau în strada Alba-Iulia strigăte : „arde teatrul". Vestea incendiului s-a răspîndit cu iuțeală de fulger. Tocmai atunci, ca de obicei, eram cu amicul Camil Petrescu la masa presei din cafeneaua din aceeași clădire. Ne-am dus și noi la fața locului. Lumea alarmată alerga spre cetate. Deasupra clădirii teatrului se înălțau nori de fum și de flăcări. Strada îngustă ce lega piața Libertății cu noul bulevard, unde timișorenii obișnuiau să-și facă plimbările pe „corso", era ticsită de trecătorii înspăimîntați. Circulația tramvaielor se oprise, iar oamenii de ordine și pompierii își făcuseră apariția. Focul era atît de puternic, încît nu putea fi oprit și stins din asaltul său vertiginos. Teatrul nu mai putea fi salvat.

Artiștii trupei de operetă au avut în momentele de panică o eroică intervenție a-lături de pompieri. Imediat s-au avîntat să înfrunte și să înlăture primejdia care amenința să le nimicească tot avutul. Focul era însă mai rebel. Înainte de a putea întreprinde ceva pentru salvare, căzuse deja pradă incendiului atît garderoba, cît și decorurile, împreună cu mobilierul teatrului. Au ars complet toate instrumentele muzicale ale orchestranților. Trupa a fost nevoită să-și sisteze reprezentațiile. Artiștii, membrii corului și ai orchestrei, au rămas fără rosturi și deprimați. Numai Nicolae Leonard, conducătorul trupei, nu s-a descurajat și le inspira tuturor un sentiment de incredere. Era plin de utile inițiative, dovedindu-se factorul cel mai important și incurajator în acțiunea începută de a da Timișorii o nouă sală de spectacole, pentru a-și putea continua stagiunea de operetă și a lăsa orașului o scenă potrivită pentru reprezentații, pînă se va reconstrui teatrul municipal distrus de incendiu. Leonard a vrut să-și onoreze angajamentul față de publicul timișorean, căutînd să creeze alte condiții de teatru pentru a-și executa onorabil contractul încheiat cu primăria. Datorită stăruinții sale și a interesului ce l-a pus la dirijarea lucrărilor, pentru amenajarea sălii de concert de la etajul „rezutei", cum era numit complexul de clădiri ale hotelului, s-a putut ajunge în termen de o lună ca orașul să aibă o nouă scenă, care mai există și astăzi, fiind folosită de teatrul german și maghiar. În decembrie 1920 și în ianuarie anul următor trupa lirică Leonard — Maximilian și-a continuat reprezentațiile în noua sală de teatru, care a devenit după aceea scena provizorie a teatrului municipal.

Pe baza planurilor întocmite de arhitectul Duiliu Marcu s-a reclădit teatrul municipal într-un stil neobizantin. Lucrările de reconstrucție au început în vara anului 1923, iar actualul teatru de la Timișoara a fost inaugurat la 13 mai 1928. În această clădire și pe scena acestui teatru, dau în prezent spectacole Opera de stat și Teatrul național din Timișoara.

AUREL COSMA

EVRIKA!

● Pasarela este podul peste care orice automobil care ar dori să treacă, se face pasăre.

● Cînd tot mai multe popice cad, recordul nu mai stă în picioare.

● În spatele oricărui bloc se ascunde munca constructorilor. Citeodată și dezordinea locatarilor.

● Întotdeauna avocații au luptat pentru o cauză mai bună.

● Nu inseamnă că dacă omul iese la pensie nu mai face multe parale.

● Tinere, bate bulevardele, poate își vor face milă de tălpile tale.

● Wilhelm Tell a fost cu ideea arcului de triumf.

● Pentru unii hărnicia e o comoară. Pentru alții neprețuită e doar lenea.

ION VELICAN

DOSAR

FRAGMENTE

„ Cu toate acestea, de rea credință fiind, I.I. face un schimb de locuință cu A. A., care are și-un fiu în virstă de 3 ani, vizat de I.C.R.A.L., deși acesta din urmă nu avea dreptul".

„Deodată la ușa clubului s-a comis o mare basculadă".

„Minorul a fost sfătuit să nu mai crească sau dacă dovedește pasiune măcar să repare gardul, fiindcă iepurii se strecurau și distrugeau grădina".

După ce au discutat vreo 35 de minute cu injurii de mahala reclamanta i-a oferit ocazia piritei ca s-o lovească cu bătătorul de covoare ca avertisment ea nevoind conflicte cu bătaie la care tot reclamanta i-a spus motan mov că să-i fie așa și pe dincolo și alte cuvinte de rușine".

„Martorul nu putea să vadă ce s-a petrecut, întrucît se afla sub masă unde s-a ascuns de frică".

„Eu sînt un om liniștit și calm, martorii pot să spună, iar scandalul nu l-am făcut că am obiceiul acesta, ci pentru că m-am enervat.

M. TOPOLNIȚA

Caricatură de
GAVRILĂ CONSTANTIN

UMOR

Epitaf. De pe timpul lui Vlad Țepeș
Aici este îngropat
Un ins foarte înțepat.

Recunoștință de cîine
Îi sînt recunoscător
Celui ce mi-a fost dresor :
El mi-a dat — pot să vă spun —
Tot ce are-n el mai bun
Și-a făcut din mine
Cel mai cîinos cîine !

Unui epigramist
Cît spirit fin și cît umor
Are acest scriitor :
De-l citești, rămîi uimit
Cît de prost le-a folosit.

Epitaf
Omul din acest gropan
N-a avut nici un dușman.
Deci a fost, cît a trăit,
Extrem de nefericit !

IOAN MARTIN

ISTORIA CU ASUL DE TOBĂ

1. VISUL ŞI BANCA DE STAT

Lui Mohrikov, care dormea intr-o odaie a casei de oaspeţi, i s-a arătat în vis un ditamai as de tobă, cu picioruşe şi cu panglici pe piept, iar pe panglici erau înscrise lozinci respingătoare : „Treaba de ţi-ai terminat, chefuieşte ne-nfricat" [1]...

– Ce mai păcătoşenii caraghioase, pfui ! – murmură Mohrikov şi se trezi. Se îmbrăcă voios, îşi luă portmoneul şi plecă la Banca de stat. La bancă Mohrikov a forfotit două ceasuri şi-a ieşit de acolo cu nouă mii de ruble în portmoneu.

Omul, cînd are asupra sa atîţia bani, chiar şi de-ai statului, se simte cu totul şi cu totul altfel. Lui Mohrikov, bunăoară, i se păru că a mai crescut în înălţime cînd a păşit pe podul Kuznetk.

– Nu te impinge, cetăţene ! – spuse Mohrikov sever şi demn, şi avu chiar de gînd să adauge : – am nouă mii în portofel –, dar mai apoi se răzgîndi.

Iar pe pod era un clocot – ca-ntr-un ceainic. Limuzine mai treceau în zbor una după alta, în vitrine fulgera, sclipea, străfulcea, pînă şi Mohrikov însuşi se reflecta în ele din mers, cu portmoneul asupra sa, cînd cu picioarele pe pămînt, cînd cu ele în sus.

„Tulburător oraşel Moskova, – începu să cugete Mohrikov, – ba chiar un oraş elegant !"

Dulci şi vinovate visări se porniră dintr-o dată să clocotească spumegînd în creierul lui Mohrikov.

„Închipuiţi-vă, dragi tovarăşi, că dintr-odată... ia foc banca de stat ! Hm... Cum, ia foc ? Foarte simplu. Ce, este ea cumva neimflamabilă ? Sosesc echipele de pompieri, se agită. Numai că, – stinge focu cu paie – cum să-l stingi cînd el trebuie să ardă ! Şi, deci închipuiţi-vă : totul a ars la mama dracului, contabilitatea a ars, s-au dus şi asignatele... şi-au început să existe la mine în buzunar... Ah, da ! Dar delegaţia din Rostov-pe-Don... Eh, lua-te-ar dracu ! Ei bine, nu-i nimic. Sosesc eu la Rostov-pe-Don, iar directorul nostru roşcovan tocmai s-a curăţat – cel care-mi semnase delegaţia. Atac de cord ! Şi, pe lîngă asta, din nou un incendiu, au ars din nou toate ieşirile, toate intrările, toate situaţiile, – totul a ars la naiba ! Şi iată-le, în buzunarul meu, cele nouă miişoare orfeline. Hi-hi ! Ah, de-ar şti roşcovanul nostru de director la ce visează Mohrikov, numai că nu va afla asta niciodată... Ce-aş face însă eu, mai întîi şi-ntîi ?..."

2. EA !

„...mai intîi şi-ntîi..."

Ea se ivi coborînd pe Petrovka. Fustiţa pin-la genunchi, cadrilată. Picioruşele – de-o zvelteţe absolut nemaipomenită, cu ciorapi crem şi pantofi lăcuiţi. Pe cap purta o pălărioară aducînd cu floarea numită Clopoţel. Ochişorii – ce să mai vorbim. Iar gura-i era ca o fragă şi ardea ca focul.

„Treaba de ţi-ai terminat, chefuieşte ne-nfricat" – nu se ştie de ce-şi aminti Mohrikov de vis şi gîndi : „Asta-i femeia care-mi trebe ! Ah, ce mai oraş Moscova ! Dar, mai întîi şi-ntîi, dac-ar lua foc roşcovanul de director... Tii, ce mai talie !..."

– Pardon ! – se adresă Mohrikov.

– Eu nu-mi fac cunoştinţe pe stradă, – spuse ea şi-l fulgeră de sub clopoţel cu o privire mîndră.

– Pardon ? – repetă Mohrikov buimăcit. – Cu ce-am greşit ?

– Ciudat năravi, – spuse ea legănîndu-şi şoldurile cadrilate, cum vezi o damă, pe loc o şi acostezi. Sînteţi desigur un provincial ?

– Nicidecum. Eu sînt, conităţă, din Rostov-pe-Don. Şi să nu vă închipuiţi cumva c-aş fi vrun terchea-berchea. Eu sînt incasator.

– Frumos nume – spuse ea.

– Pardon, – replică Mohrikov, cu vocea duioasă, – asta mi-e meseria : incasator la Rostov-pe-Don.

– Şi ce inseamnă incasator ?

– Este o muncă de răspundere, madam. Iau în primire bani de pe la bănci, cîte nouă, cîte douăşpe mii, ba chiar şi mai mult. Este complicat şi dificil, dar n-are-a-face. Beneficiez de încredere...

– Ia nu mai spune, te rog ! Bani ! Interesant !

– Aşa-i, hi-hi ! Că, ce-i aia bani ? Banul e ochiul diavolului !

– Da căsătorit eşti ?

– Nu. Iar dumneavoastră sînteţi atît de tînără, madam, şi singură, ca...

– Ca...?

– Hi-hi, ca un fir de iarbă.

– Ha-ha !

3. TRANSFIGURAREA

– Radeţi-mă, – spuse Mohrikov, strîngînd la inimă cele nouă mii, în încăperea plină de oglinzi.

– Poftiti... Cu părul cum porunciţi să fie ?

– Pe-ăla, pe-ăsta, pieptănaţi-l.

– Vanea, instrumentele !

Peste un sfert de ceas Mohrikov, răspîndind în jur o mireasmă de lăcrămioare, stătea în faţa unei tejghele şi spunea :

– Arătaţi-mi nişte pantofi lăcuiţi.

După o jumătate de ceas, pe Petrovka, în magazinul cu firma aurită „Confecţii", el spunea :

– Poate-aveţi, p-aici p-undeva, o cămăruţă, aşa, cumva, separată, unde aş putea să-mi schimb pantalonii ?

– Poftiţi, vă rog.

Cînd Mohrikov a apărut din nou pe Petrovka, publicul se întorcea în urma lui şi-i privea picioarele. Vizitii strigau de sus, de pe capre :

– Poftiţi, pofti', pofti'...

Mohrikov se admira în vitrine şi gîndea : „Parc-aş fi un artist de la teatrul imperial".

4. ÎN ZORII ZILEI

Cînd toată Moscova era de-o culoare plumburie iar motanii care ziua şi-o petrec nu se ştie pe unde, alunecau în noapte ca nişte şerpi din poartă-n poartă, pe Suharevskaia-Sadovaia stătea Mohrikov şi, stringînd la piept portmoneul şi clătinîndu-se, biiguia :

– Mmda... Dacă în clipa asta n-am să beau apă gazoasă sau bere, eu, dragi tovarăşi, am să mor, iar cele nouă mii le vor culege de pe stradă portarii... Adică, nu nouă mii, daţi-mi voie. Nu, nu nouă. ...Dar, ia ascultaţi aici : pantofii – patruzeci şi cinci de ruble. ...Da, dar unde-s încă nouă băncuţe ? Da, m-am şi ras – o rublă şi cinşpe... Nu prea iese cine-ştie-ce... Dealtfel, acolo am să primesc în curînd avansul. Cum să nu mi-l dea ? ! Cum sosesc eu, a murit, cică, de infarct şi-au numit pe altul în locul lui. Haz'ie poveste ar mai ieşi... Dragă Mohrikov, sînt întrebat, da'unde-s 250 de ruble ? Le-ai pierdut, Mohrikov, sau ce ? Nu las' mai bine să nu moară, pui de cătea... Birjar, unde se poate bea la ora asta o bere în Moscova voastră ?"

– Poftiţi, pofti... La cazino...

5. O, CĂRŢILE !...

Bărbatul cu costum ciocolatiu şi cu albituri orbitoare, cu inel pe deget şi cu o ancoră tatuată pe mînă, distribuia pe masă, folosindu-se de-o lopăţică lungă şi albă şi dovedind o dibăcie de scamator, jetoane metalice rotunde şi bani, spunînd :

– Banco suivi ! Pardon, monsieurs. Jocul continuă !...

În jurul mesei rotunde dormeau trei indivizi, cu capetele sprijinite în pumni, ca nişte copii fără adăpost. În văzduh pluteo fumul cenuşiu de ţigară. Se auzea clinchet de clopoţel, casierii alergau cu săculeţele, schimbau banii pe jetoane. În capul lui Mohrikov, după halba de bere băută, sclipi ceva asemănător cu ficăririle din vitrine.

– Musiu, de ce stai matale în picioare ? – i se adresă bărbatul cu ancoră şi cu inel, – este un loc, vă rog să-l ocupaţi. Banco suivi !

– Merci ! – spuse tulburat Mohrikov şi alunecă deodată, maşinal, în fotoliu...

6. SFÎRŞITUL ISTORIEI

Un om preocupat şi foarte politicos şedea la masa de scris din cancelarie. Uşa s-a deschis şi curierul l-a introdus pe Mohrikov. Mohrikov arăta cam aşa : în picioare avea pantofii lăcuiţi, în mîini strîngea portmoneul, pe cap purta o căciulă pufoasă iar sub ochi avea cearcăne verzui, putrede, datorită carora nasul lui cîrn semăna cu nasul unui defunct. Stoluri negre fulgerau prin faţa ochilor lui Mohrikov, întretăiate de dungi negre, ca nişte zmei ; iar cînd şi-a ridicat privirea în tavan, i s-a părut că acesta e presărat, ca de stele, cu aşi de tobă.

– Vă ascult, – spuse omul de la masă.

– S-a întîmplat un incident extraordinar de important, – spuse Mohrikov cu o voce joasă de bas, – un incident de-a dreptul de nedescris.

Vocea lui tremură şi deodată se preschimbă într-un falset subţire.

– M-am urcat în tramvai, – spuse Mohrikov, – şi cînd să cobor uite... l-au tăiat cu cuţitaşul !

– Şi ce-a fost în portofel ? – întrebă celălalt cu indiferenţă.

– Nouă mii, – răspunse Mohrikov cu voce de copil.

– Ale dumneavoastră ?

– Ale statului, – răspunse fără vlagă Mohrikov.

– În care tramvai l-au tăiat ? – întrebă omul şi în ochii lui se ivi o curiozitate plină de compătimire.

– I... i... în ăsta... cum numai... în douăzeci şi şapte...

– Cînd ?

– Abia ce... chiar acum. I-am ridicat de la bancă, am urcat în tramvai... şi... de-a-dreptul... ceva cu-adevărat de groază...

– Aşa ! Numele dumneavoastră ?

– Mohrikov. Incasator la Rostov-pe-Don.

– Azi banca este închisă, – spuse omul, – e duminică. Dumneata probabil te-ai încurcat, cetăţene. Ieri ai primit banii ?

„Sînt mort", – gîndi Mohrikov şi din nou îi fulgerară aşii prin faţa ochilor, ca nişte rîndunele, apoi adăugă cu vocea hîrîită :

– Da, asta a fost ieri... cînd am p... primit... banii ăştia.

– Şi în seara de ieri unde ai fost ? – întrebă omul.

– Ă... ă... păi, firească, în cameră. La căminul la cure am tras...

– La cazino n-ai intrat ?

Mohrikov zîmbi palid.

– Ce tot spuneţi ? Ce tot spuneţi ? Eu aşa ceva... nu, n-am fost, da'...

– Da' mai bine recunoaşte, – spuse omul compătimitor, – că astea ni le povesteşte aproape fiecare – tramvaiul, tramvaiul – devine deja plictisitor. Afacerea ta-i de aşa natură încît ţi-e totuna, ca să vorbim sincer, iar, dealtfel, ştii, căciula pe care-o porţi în cap, de exemplu, şi în general... far tramvaiul, n-ai umblat cu nici un tramvai...

– Am fost, – spuse deodată Mohrikov şi se porni pe sughiţat.

– Ei, vezi, cu mult mai simplu, – se învioră omul de la masă, – mai uşor şi pentru mine şi pentru tine.

Şi, apăsînd pe buton, spuse către uşa care tocmai se deschidea :

– Tovarăşe Vahrameev, va trebui să-l duci pe acest cetăţean...

Şi Mohrikov a fost dus de Vahrameev.

(1926)

(versiune prescurtată)

Traducerea : IOAN PEIANOV

[1] În limba rusă **guleai** are dublu sens : 1. umblă, plimbă-te şi 2. chefuieşte.

DIN LITERATURA LUMII

MIHAIL BULGAKOV

O etapă importantă în drumul literar al lui Bulgakov este şi perioada petrecută ca foiletonist în redacţia revistei Gudoc (Sirena), alături de V. Kataev, Ilf, şi Petrov, I. Oleşa etc. Pe baza unor relatări primite de la corespondenţii voluntari, se năşteau, sub pana acestor maeştri ai satirei, adevărate bijuterii ale genului. Marea uşurinţă cu care se spune că scria Bulgakov se pare că îşi are aici începuturile. În memoriile sale (încă inedite) el însuşi povesteşte, pe un ton autoironic şi uneori grotesc, cîte ceva despre această perioadă : „Compunerea unui foileton de 75-100 de rînduri îmi răpea, incluzînd aici fumatul şi fluieratul, de la 18 la 22 de minute. Transcrierea lui la maşina de scris, incluzînd aici şi chicotitul împreună cu dactilografa, – opt minute. Într-un cuvînt, totul se termina într-o jumătate de ceas".

Din păcate, majoritatea acestor foiletoane şi schiţe satirice sînt încă risipite prin publicaţiile vremii sau, cum a fost cazul cu povestirea de faţă (publicată de Elena Sergheeva Bulgakova), au rămas încă şi acum inedite. Povestirea, datînd din anul 1926 (ca şi Delapidatorii lui Kataev), a apărut într-o versiune prescurtată. (i. p.).

TERRA MAGAZIN

STRESS-UL NOSTRU CEL DE TOATE ZILELE

Ne-am obişnuit să privim stress-urile ca pe ceva ingrozitor, care trebuie evitat cu orice preţ. De unde prejudecata asta ? A evita stress-urile e un lucru imposibil. De fapt ele constituie acea parte „picantă" şi indispensabilă a vieţii fără de care am scoate-o greu la capăt. Ce mai încolo-incoace : fără stress-uri nu se poate trăi ! Ţăranul care la o hotărîre importantă, sportivul care aşteaptă victoria, bărbatul care stă la căpătîiul soţiei sale suferinde – toţi aceştia sînt supuşi stress-ului. El este variat şi fiecare îl trăieşte în felul său.

Totuşi, sindromul de adaptare care ne apără de boală poate să o şi provoace. Vom prezenta aici un caz simplu. V-a muşcat un şarpe. Organismul reacţionează prin stress, inoculează în sînge anumiţi hormoni care îl mobilizează pentru anihilarea otrăvii. În acest mod se schimbă întreaga compoziţie biochimică a organismului, şi nu numai locul mîncăturii. Şi asupra ţesuturilor sănătoase acţionează „forţe protectoare" care pot provoca dezechilibre nedorite. Aşa se nasc „bolile de adaptare", precum alergia şi bolile intestino-stomacale.

S-a dovedit că mecanismul stress-ului este întotdeauna la fel, că este de importanţă vitală nu numai pentru om ci şi pentru bacterii, pisici sau şoareci. Faţă de stress reacţionăm conform predispoziţiei genetice, a climei şi chiar a gradului de poluare a mediului. S-a constatat că locuitorii regiunilor tropicale reacţionează în mod diferit faţă de stress. Vom da iarăşi un exemplu simplu. Aceeaşi energie electrică poate pune în funcţiune un magnetofon, aprinde o lampă, activa un frigider. Efectul acţiunii sale depinde de construcţia maşinii pe care o activează. La fel, stress-ul poate provoca la un om surescitare, la altul ulcer stomacal, la un al treilea nevralgie ori o insuportabilă stare nervoasă.

ERORILE SUPRALICITARII

Toţi cred că societatea contemporană, pe care o caracterizează un ritm debordant, muncă intensivă, probleme de tot felul, are stress-urile ei mult mai „periculoase" decît cele din alte epoci. Dar lucrul acesta nu este adevărat. Mecanismul stress-ului este de acelaşi tip şi poate fi provocat de nenumărate împrejurări. Frica vînătorului ancestral de hoţi provoca aceeaşi reacţie de stress pe care astăzi o provoacă frica subalternului de superiorul său. Nivelul pericolului şi intensivitatea acţiunii erau aceleaşi, numai pericolele erau diferite. Trebuie să atragem atenţia că stress-ul nu provoacă numai perturbaţii organismului nostru... Pînă acum aşa s-a crezut. Atunci cînd întîlniţi pe stradă un beţiv, imediat o să şi puneţi „diagnosticul" acestei situaţii. E atît de beat încît nu prezintă nici un pericol. Dacă aţi apreciat astfel situaţia veţi reacţiona sintaxic – pur şi simplu veţi trece pe lîngă el. Dar, aşa cum se întîmplă de obicei, dacă aţi apreciat eronat situaţia – şi în acest caz aţi tras o spaimă în faţa betivului – în organism se va crea o reacţie de „pregătire de război". Reacţia catatoxică poate provoca la oamenii bolnavi de inimă un infarct. Aceasta poartă numele de sinucidere biologică. Omul „s-a sinucis" pentru că n-a fost în stare să aprecieze exact cînd trebuie să intervină cu reacţia sintaxică şi cînd cu cea catatoxică. Se trage concluzia de aici că adesea bolile noastre fiziologice şi psihice se datoresc faptului că reacţionăm prea intens la ceea ce nu necesită reacţie. Mai există şi prejudecata că „natura nu greşeşte". În-exact. Multe nenorociri şi tragedii ni se trag de acolo că apreciem un pericol fără ca el să existe în realitate. Sau cum se zice, facem din ţînţar armăsar.

INACTIVITATEA – UN PERICOL REAL

Înseamnă oare că, pentru a ne elibera de stress-uri, trebuie să evităm efortul muncii, creaţiei, rezolvarea problemelor complicate etc. ? O astfel de concluzie, ar fi catastrofală. Orice efort depus, orice activitate provoacă stress-ul. Dar acest nivel fiziologic de stress l-a „programat" evoluţia şi fără de el viaţa n-ar putea exista. Din contră, inactivitatea, lipsa oricărei activităţi, provoacă un stress mult mai puternic, unul din acele stress-uri care trec de graniţa normalului şi intră în patologie. Ţelul vieţii unui om este acela de a putea să se manifeste şi exprime în deplinătatea potenţelor sale. Munca este aceea care îi conferă o asemenea posibilitate. Dar, înainte de realizarea acestor deziderate, trebuie ales un nivel optimal individual de stress, apoi folosită energia sa în conformitate cu împrejurările şi posibilităţile reale. Fiecare din noi are limitele sale. La unii ele sînt aproape de maximul posibilităţilor, la alţii de minimul posibilităţilor pentru care e în stare un om. Dar, în limitele propriilor posibilităţi, fiecare trebuie să tindă spre realizarea ţelului suprem.

(Literaturnaia gazeta)

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 18 aprilie 1975 ● Nr. 16 (372) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția „Aspecte ale evoluției artistice moderne în secolul XX" deschisă la Timișoara.

Pentru o lume mai dreaptă

Continuînd solia de pace pe care o desfășoară prin cîteva țări ale Orientului și Africii, în spiritul înțelegerii și colaborării dintre popoare, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu au fost oaspeții Filipinelor, Pakistanului și Iordaniei. Bucurîndu-se pretutindeni de primiri sărbătorești, expresie a înaltei prețuiri pe care o acordă statele lumii politicii înțelepte a României socialiste, conducătorului său, vizita oficială a președintelui țării noastre se constituie ca un eveniment de primă importanță în viața internațională, ca un strălucit exemplu de aplicare în practică a unei politici externe deschisă apropierii între toate statele lumii pusă pe bazele unei echități reciproce. Contactul cu reprezentanții cercurilor de afaceri din Manila, prima etapă după fructoasele zile ale vizitei în Japonia, sondarea tuturor posibilităților de colaborare pe diverse planuri, au scos în evidență largile perspective de diversificare a cooperării economice româno-filipineze. La Karachi și Amman, dialogurile purtate de președintele României în vederea identificării unor noi posibilități de lărgire a schimburilor comerciale, a cooperării economice, au înscris o nouă etapă în dezvoltarea relațiilor de colaborare ale țării noastre cu Pakistanul și Iordania. Adăugînd acestor importante elemente contactele la cel mai înalt nivel pe care președintele României le-a avut cu conducătorii statelor vizitate, în problemele vieții internaționale și a dezvoltării relațiilor dintre state, documentele oficiale semnate cu aceste prilejuri, conturează imaginea rodnicelor auspicii sub care se desfășoară strălucita solie de pace a poporului român. Și aici, vom aminti din nou că, ceea ce a caracterizat atmosfera din timpul vizitelor desfășurate a fost aura sărbătorească care a însoțit pretutindeni pe conducătorul statului român, înalta prețuire cu care a fost înconjurat, manifestările sincere ale populației din Manila, Karachi, Amman și acum, Tunis, grație prestigiului de care se bucură astăzi în lume președintele țării noastre, politica României de pace și colaborare cu toate popoarele lumii, oferind un real cadru fertil desfășurării convorbirilor oficiale.

ORIZONT

CONVORBIRI

Cu prof. dr. doc. ing. Traian Sălăgean

Personalitate de frunte a cercetării tehnice românești, inginerul Traian Sălăgean conduce azi cu tot mai mult succes *Institutul timișorean de sudură și încercări de materiale*, ce se afirmă cu un spirit novator pronunțat în viața noastră științifică. Încă din 1954 – de la înființarea secției de sudură a Bazei Academiei interlocutorul nostru desfășoară o prestigioasă activitate științifică, în calitate de cercetător, șef de sector, șef de secție. Este absolvent al Facultății de electrotehnică a Institutului politehnic din Timișoara. În 1974 este ales membru corespondent al Academiei Române și se numără printre membrii comitetului de direcție al *Institutului internațional de sudură*. Convorbirea noastră are loc în moderna clădire-turn de pe bulevardul Mihai Viteazul a *Institutului de sudură și încercări de materiale din Timișoara.*

– Pot să vă felicit, de altfel fiindcă sînteți deputat de Timiș în M.A.N. Acum doresc să vă întreb în ce chip v-a îmbogățit sufletește această experiență civică ?

– În timpul campaniei electorale am vizitat optzeci de obiective din circumscripția electorală nr. 6 – Deta, în care am candidat. Am discutat cu mulți oameni din industrie, agricultură, învățămînt, sănătate, administrația de stat și alte domenii. Au fost convorbiri vii despre succese, necazuri, probleme actuale și de perspectivă. Maturitatea politică și profesională, aspitalitatea și sinceritatea interlocutorilor mei au fost tonice, astfel că, după fiecare zi plină, veneam acasă reconfortat. Dialogul inceput atît de bine doresc să-l continui ca deputat și să stabilesc legături permanente în cadrul interesului nostru comun : realizarea țelurilor noastre intruchipate în Programul Partidului Comunist Român.

– Ne-ați vorbit, în paginile revistei, nu o dată, despre preocupările de cercetare ale institutului pe care îl conduceți – ISIM. Ce obiectiv urmăriți în această perioadă ?

– În primii patru ani ai cincinalului am acumulat un avans la producția marfă vîndută și încasată, de 5,5 luni. Rezultă deci că vom realiza planul cincinal înainte de termen, fiindcă mai avem

de realizat peste plan producția marfă vîndută și încasată echivalentă la numai jumătate lună de activitate. În același timp, ne preocupăm de pregătirea planului pe anul viitor și pe cincinalul următor, în care sarcinile noastre sînt mari, avînd în vedere că cincinalul următor (1976–1980), a fost definit de Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, drept „cincinalul implementării revoluției tehnico-științifice în industria noastră".

– Sînteți mulțumit de stadiul în care se aplică în industrie aparatul dv. de sudat cu plasmă ?

– Un cercetător nu are voie să fie mulțumit. Noi avem satisfacția că de la harnicul colectiv de plasmă a pornit inițiativa folosirii acestei surse termice pentru sudare și tăiere, că se produc instalațiile concepute în institut și că aceste instalații aduc foloase industriei noastre. Dorim însă ca instalațiile să fie mereu îmbunătățite și ne preocupăm de acest lucru. În același timp, facem eforturi pentru a lărgi domeniul de aplicații industriale ale plasmei.

– Ce măsuri ar putea întări, în spiritul documentelor Congresului al XI-lea al partidului, relația știință-industrie ?

– Relația știință-industrie se poate aprofunda în primul rînd prin perfecționări de mentalitate : din partea cercetătorilor din domeniul tehnic să intervină mereu convingerea că activitatea lor capătă împlinire numai cînd rezultatele obținute își găsesc aplicație în industrie, iar din partea specialiștilor întreprinderilor, înțelegerea clară că numai folosirea științei poate să le rezolve problemele producției. Realizarea acestei mentalități de integrare presupune o muncă răbdătoare cu caracter politic și eu o consider factorul determinant al reușitei. Sînt necesare desigur și unele reglementări care să așeze relațiile dintre cercetare și producție pe baze mai ferme privind drepturile și datoriile reciproce în activitatea de colaborare.

– Și acum – ca să ne întoarcem la un plan mai personal al activității dv. – cîte ore dedicați pe zi preocupărilor profesionale ?

– Numărul de ore dedicat zilnic activității profesionale este în jur de 10–12 ore, dacă înțelegem prin profesiune tot ceea ce ne leagă de sarcinile pe care le am : conducerea Institutului, care necesită cunoștințe de management ; conducerea unor lucrări de cercetare care necesită informare la zi asupra problemei ; cursurile de la Institutul politehnic, care necesită pregătirea lecțiilor, astfel ca ele să fie actuale și atractive.

– Sînteți elevul și urmașul unui tehnician de renume național, academicianul Corneliu Miklosi. Vă stimulează sau vă inhibă această situație ?

– Este adevărat că sînt unul dintre elevii Acad. Corneliu Miklosi împreună cu mulți colegi din institut, am avut privilegiul de a învăța și de a mă iniția în cercetare sub îndrumarea acestui mare

Interviu realizat de VALENTINA DIMA

(Continuare în pag. 3)

Prezența activă a femeilor în viața țării

Etalon al gradului de emancipare a societății, **gradul de emancipare a femeii** capătă, în actualul cadru socio-istoric și în contextul umanismului socialist atributul autenticității, noua noastră societate – ca orînduire antropocentrică, închinată omului – statornicind libertatea și demnitatea umană pe un teren real. În Programul P.C.R. se subliniază că partidul acordă constant o deosebită prețuire capacității femeilor, se preocupă de creșterea rolului lor în întreaga viață economico-socială. Femeile au o contribuție esențială în producția materială și spirituală a societății noastre, în întărirea familiei, în dezvoltarea națiunii, în menținerea tinereții poporului, în creșterea și educarea tinerei generații.

Dezvoltarea și adîncirea democrației au determinat amplificarea participării femeilor la activitatea politică, la dezbaterea și rezolvarea treburilor obștești, la conducerea societății, Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1973 statuînd un ansamblu de măsuri privind creșterea rolului lor în viața economico-socială a țării și îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață. Secretarul general al partidului nostru menționa repetat : egalitatea în drepturi între bărbați și femei înseamnă și **egalitatea de a participa la munca de conducere** în toate compartimentele ansamblului social.

Expresie a acestei vii prezențe și conștiente angajări, ponderea femeilor în ansamblul populației ocupate în economia națională se apropie de structura pe sexe a populației țării ; ele reprezintă aproape 25% din totalul comuniștilor și – reflex al mutațiilor în structura forței de muncă feminine – 32,2% din totalul celor angrenați în sfera producției industriale (cu tendința ca această integrare socioprofesională să cuprindă „industriile-motrice", solicitînd un grad superior de pregătire). Să mai amintim că în învățămînt, artă și cultură ponderea femeilor este de 62%, în domeniul ocrotirii sănătății și asistenței sociale aproape 76% iar în agricultură ele reprezintă peste 60% din totalul forței de muncă.

Generalizarea prezenței femeilor în industrie se desfășoară ascendent dar nu eludează criteriul biofiziologic în diviziunea muncii ; mai mult, particularitățile biofiziologice intervin în orientarea, selecția și pregătirea profesională și fundamentează inițierea unor măsuri sociale speciale de ocrotire și protecție a femeilor. Este însă cert că mecanizarea și automatizarea producției face „superfluă forța fizică" (Marx), incitînd aspirațiile profesionale și motivația acestora. Cercetările psihosociologice întreprinse la noi (vezi de pildă recentul volum semnat de Georgeta Dan-Spinoiu, consacrat analizei factorilor obiectivi și subiectivi în integrarea profesională a femeilor) evidențiază această **motivație socială complexă**, munca productivă neconstituind o activitate „cu caracter secundar". Firește, așa cum însăși autoarea afirmă, „capacitatea de a fi soție și mamă rămîne mai departe pentru femeie modul esențial de existență și de integrare", preocupările pe tărîm profesional nediminuind interesul femeilor pentru sarcinile lor specifice ; am dori însă să relevăm că neexistînd incompatibilități între munca profesională și cea casnică, **dualitatea obligațiilor femeii** ridică cu acuitate problema **restructurării și reechilibrării rolurilor familiale** și a degrevării femeilor de multitudinea de sarcini așa-zis „casnice" (cu efect sesizabil în comprimarea bugetului lor de timp liber), prin dezvoltarea rețelei de creșe și grădinițe, semiinternate și a extinderii serviciilor.

Ca microgrup multifuncțional familia rămîne, indiscutabil, matrice pentru dezvoltarea personalității ; adăugăm însă că pe solul existenței sociale socialiste, dobîndind un statut existențial autentic personalitatea femeii se împlinește deopotrivă în familie și colectivitate, femeia încetînd de a mai fi considerată „cetățean de rangul doi". Persistența unor atitudini ancestrale și mentalități perimate face însă ca ideea egalității depline în drepturi să nu fie înțeleasă și ca o echitabilă repartizare a obligațiilor ; justificat, tovarășul Nicolae Ceaușescu denunța supraviețuirea unei

AURELIA HÂRȚAN

(Continuare în pag. 3)

PE CÎMPII LINIȘTITE

O oră fascinantă se-nalță pe cîmpii liniștite,
În brațe se naște o pasăre subțire, ca un fior,
Se pare că-n curînd vor cobori luntrele vazduhului, vrăjite, chemate
De tremurul fierbinte al unui nou izvor...

O eliberare sună în semințe și-n piatră,
Soarele străbun se rotește ușor în metalul de scut,
Ca niciodată, pe lespedea pragului, aripi se arată.
Și cumpăna aduce binecuvîntarea din nouri...

GEORGE SURU

Citiți ciclul de poezii în pagina 4.

CRONICA LITERARĂ

Teatrul lui Marin Sorescu*)

propune, in acest teritoriu in care rămîne atît de puţin loc pentru speranţa inovaţiei, un drum înapoi. „Drumul înapoi" propus de dramaturg, vizează nu spre „reteatralizarea teatrului", ci căutarea patriei lui pierdute (accea a unităţii şi unicităţii personajelor) precum şi spre descoperirea *miturilor*, ca reprezentante ale adevărurilor personajelor. Teatrul lui Marin Sorescu face din personaj purtătorul unei experienţe de civilizaţie. Piesele trilogiei numite sînt lungi monologuri : personajul vorbeşte mereu cu sine, constatînd, întrebîndu-se, chemîndu-se. Lungile monologuri sînt alcătuite din replici (personajul vorbeşte mereu *cu sine)*, sclipitoare, banale, spirituale, ironice, autoironice, naive, replici mai întotdeauna aşezate în imediata apropiere a faptului cotidian. Uneori Marin Sorescu îşi pune personajele să vorbească prin poeziile sale. În aceste monologuri, pe spaţii întinse, dezbrăcate de orice înveliş epic, parabola se arcuieşte fără vreun obstacol, tiranic pentru cititor ori pentru spectator ; ideile curg alături de dialogul personajului cu sine însuşi, într-o ofensivă fără oprire. În alt sens decît în cel consacrat, *teatrul de idei* este reabilitat prin piesele lui Marin Sorescu. Altfel decît un regizor (Grotowski, de exemplu) Marin Sorescu poate teoretiza ideea *teatrului sărac*, a teatrului despovărat nu de decoruri, costume, acţiuni inutile, ci de personaje şi cuvinte inutile. Teatru al esenţelor, piesele lui Marin Sorescu pot fi argumentele unor spectacole-eseu, aşa cum pot fi şi (cum au şi fost) argumentele unor spectacole pur şi simplu. Sigur că, faţă de regizor şi faţă de actor, constrînşi de legile meseriei lor la ştiutele limite, comentatorul este avantajat : abundenţa ideilor, coerenţa lor, indicaţiile numeroase existente mereu în subtext, îl favorizează, creîndu-i o situaţie privilegiată. Sintetizînd drumul unei colectivităţi, evocînd o experienţă-limită, personajul scriitorului, trăind „în numele speţei umane", evoluînd între simboluri nu dificile, ci numeroase, solicită imens *actorul*. Piesele trilogiei *Setea muntelui de sare* sînt „tragedii pure", reprezentînd o experienţă inedită în dramaturgia modernă.

3. *MATCA* ar fi piesa-sinteză a trilogiei. Singura fiinţă care are o identitate, un loc, un *nume* (*Iona* fiind un generic) e personajul acestei piese. *Matca* este piesa regăsirii *numelui*, a descoperirii identităţii. Întrebările (din celelalte piese) rămîn, dar duritatea lor se atenuează în plasma organicului. *Matca* (pentru spectator) ar putea fi *Mioriţa* sau *Meşterul Manole*, capodoperele *tragicului senin* a folclorului românesc. Ca în baladă, *Moşul* îşi acceptă senin sfîrşitul, ca în baladă, eroina (Ană şi Meşter Manole totodată) învinge prin sacrificiu.

Marile simboluri universale îşi frîng spinoasa abstracţie în vegetaţia abundentă a existenţei unui folclor. Corul antic, goetheenele *Mume* devin *Momii* (alintare metafizică), ursitoare, participante la priveghi, executori al unui spectacol quasi-folcloric, de teatru în teatru. Există, de la *Iona* la *Matca*, după cum există şi în *Matca*, un drum al reducţiilor, o coborîre în concret : pustiile întinsuri din piesele anterioare găsesc în *Matca* ciţiva centri ai pămîntescului. Polivalenţa metaforelor oferă interpretului elemente ce, dincolo de generalitate, sugerează comparaţii largi, ce angajează o sumă de leit motive, de obsesii, ale literaturii române.

4. *MATCA* e un spaţiu genetic : *Spaţiul mioritic* a lui Blaga, spaţiul protoistoric al lui Pârvan. Spaţiul folcloric universal al *mumelor*, deci, al tuturor miturilor primordiale. El este *oul* mitologiei tibetane sau al lui Brâncuşi. Drumul criticului e enorm de larg, *mumele* (momiile) primind o determinare infinită (vezi Marin Sorescu, *Eminescu)*. Eroina, ni se spune în treacăt, este *învăţătoare* (ţărancă : „cultura n-a ajutat-o decît să-şi ascută sensibilitatea şi să-i mărească puterea de judecată, dar n-a clintit-o din echilibrul milenar : e bine ceea ce e în firea lucrurilor" notează autorul în Caietul-program editat de Teatrul Mic).

Învăţătorul este cel ce iniţiază cel ce deschide drum spre altă lume. El rupe eroul (copil) din matca organicului, dintr-o lume a altor legi, în numele cuvîntului *scris*, cuvintele ce deschid drum spre o altă lume. Marin Sorescu suprapune noţiunea (cea de *învăţătoare)* cu cea de *Mamă*, descoperind, în adînc, prin cele două, devenite *unitate*, iniţiere în tainele lumii, în bogăţia, şi, de ce nu, în neînfrîngerea ei. În sensul cel mai profund al cuvîntului, *Matca* e o piesă optimistă, articulîndu-şi sensurile pe ideea trăiniciei.

În *Setea muntelui de sare*, alături de numita trilogie, piesele *Pluta meduzei* şi *Există nervi* completează dialogul scriitorului cu problemele lumii şi ale omului contemporan.

C. UNGUREANU

*) Marin Sorescu, *Setea muntelui de sare* (Ed. Cartea Românească)

ALBERTO CAVALLARI „Repaus"

PREZENŢE LITERARE

Poezia lui Victor Felea

Traducător, critic literar – cronicar prompt al fenomenului literar curent, mai ales al poeziei : Dialoguri despre poezie (1965), Reflexii critice (1968), Poezie şi critică (1971) şi Secţiuni (1974) sînt volumele care string preocupările sale în această direcţie – vădind preferinţă pentru afirmaţie, neaderenţele sale manifestîndu-se aproape exclusiv sub forma ignorării discrete a unor cărţi (nu şi a autorilor), Victor Felea este în acelaşi timp un poet căruia i se poate atribui intenţia desfăşurării unui program estetic, un poet, totuşi, care rămîne fidel mai curînd propriei înzestrări lirice. Intenţiile demonstrative, atunci cînd se materializează în texte lirice, îl reprezintă, de regulă, sub rezerva coincidenţei cu dispoziţiile sale intime.

Primele poeme ale lui Victor Felea datează, se pare, din 1943, dar sînt „recuperate" abia în volumul Revers citadin (1966). Poetul survoleză, în versurile de debut, cu un umor blînd şi detaşarea aferentă peisajele poeziei simboliste, ale oraşului de provincie. La răstimpuri, o cută vag elegiacă îi tulbură masca de adolescent dezabuzat : „Era o seară profană cu gesturi de fată întîrziată-n tîrg / şi citeva viori scoteau un vals sărac în piaţă – / Eu eram ca un stîlp înfipt sub cer / Înfiorat de dezolantul amestec al urbei cu apusul. / Era o seară profană. / Întîia oară ghicisem grozava pustietate a lucrurilor moarte / Şi necesitatea de a le împrumuta un pic de poezie. / O, eu singur eram un amurg fără margini / Întristat de goliciunea lucrurilor peste măsură" (Amurg profan).

Poemele care se reţin din volumele Murmurul străzii (1955), Soarele şi liniştea (1958) şi Voci puternice (1962) aparţin unui pastelist suav care însă experimentează tuşa energică. „Vocile puternice" care răsună în poezia sa ne trimit la poezia lui Whitmann, mult frecventată în epocă. Deşi nu întru totul edificatoare, experienţa aceasta rămîne interesantă din perspectiva cărţilor care au urmat. Prin oscilaţia între un anume fel de energetism, propriu şi altor poeţi transilvăneni şi predispoziţia către rostirea surdinizată, molcomă. Poate fi reţinută din această perioadă mai ales o poezie exultantă, de elan naturist prevestitor al chietudinii : „Mi-aplec fruntea spre tine, / Te simt sub paşi, / Pămîntul, pămîntule – / Ce mireasmă puternică ai, / Ce adîncă-i bucuria de a fi cu tine. / Iată, m-am întors / Să-ţi cuprind ierburile, copacii / Să-ţi cuprind liniştea, / Această mare nevăzută şi fără valuri / Pe care într-o zi şi eu o să mă pierd" (Cuvinte către pămînt).

Dar poezia lui Victor Felea îşi precizează temele şi timbrul specific abia în ultimele volume : Omul modern (1967), Ritual solitar (1969), Sentiment de vîrstă (1972). O selecţie din creaţia sa, Cîntecul materiei (1973), ne oferă imaginea unui contemplativ ce lucrează „spre limpezirea şi aroma unor vise de demult", a unui cîntăreţ, în ipostaza ideală, al spaţiului domestic, al orizonturilor citadine şi al feeriei naturii. O voce purificată de reziduri patetice, melancolică adeseori, comunică detaliile prozaice ale universului familial, salvat de la banalitate doar de vibraţia afectivă cu care este întîmpinat : „Vă cînt sentimental şi poate cu mici izbucniri nepermise / o, lucruri din preajmă, lucruri solide şi pline de unghiuri / şi pline de stări adormite şi de calme tăceri / atît de adînc în jocul discret al contrastelor, / o, cărţi şi reviste, creioane poşete şi ceşti de cafea / ghivece de flori şi perdele şi lăzi, farfurii de perete şi căni / ... / şi-atîtea cîte mai sînt între patru pereţi, între opt şi aşa mai departe / în luptă cu timpul, supuse atîtor capricii şi legi obosite / mă simt şi eu printre voi asemenea vouă / un frate şi nu un stăpîn, un fragment printre alte fragmente" (Frate al lucrurilor). **Tot mai insistent este cucerit poetul de un sentiment al vîrstei, al peregrinării în timp. De amintirea copilăriei, însoţită de nostalgii campestre, de indecizia între peisajul prezent şi reveria retrospectivă : „Nu mă mai duc la adunatul fînului / Ca altădată / Cu fraţii mei şi cu tata – / Treaba asta o fac altii acuma, / Vremurile s-au schimbat şi nu numai ele / S-a schimbat şi tinereţea mea / ... / Şi totuşi şi astăzi / M-as duce pe cîmp, lîngă rîu / Să stau întins pe-o brazdă prospătă de fîn / Şi cerul să-l privesc dintre arini ..."** (Nostalgii).

Ultimele volume consacră în Victor Felea un poet al transparenţelor afective, de ţinută aproape clasică, echilibrată, cu un vers muzical şi grav ce subliniază ritmurile unei calme confesiuni lirice.

LUCIAN ALEXIU

PORTRETE

OCTAVIAN POPA — PROZATOR

Prozatorul Octavian Florian Popa (n. 1906) nu este un debutant, chiar dacă prima sa apariţie în volum se produce cu o întîrziere de mai multe decenii. Începuturile sale literare sînt legate de revistele transilvănene interbelice **Societatea de mîine** (în a cărei supliment literar apare alături de alţi tineri poeţi şi prozatori ca Mihai Beniuc, Teofil Bugnariu, Grigore Popa, Gabriel Pamfil, Ion Th. Ilea), **Blajul, Gînd românesc** şi mai tîrziu **Luceafărul,** în noua sa serie de la Sibiu (1941).

După o absenţă de aproape două decenii prozatorul revine în atenţia cititorilor, publicînd din 1966 încoace o serie de proze scurte în revista **Orizont,** proze ce anticipează evoluţia sa spre o literatură de o mai mare amplitudine socială, aşa cum este romanul apărut la Editura **Facla.** Experienţa literară şi socială acumulată i-au permis autorului să abordeze cu curaj romanul de actualitate, chiar dacă unghiul din care sînt privite evenimentele ultimelor decenii este acela al unei **cronici de familie** : desprinderea inevitabilă a celor trei fraţi Topan, din cercul îngust, aparent confortabil, al mediului domestic, familial, şi integrarea lor în viaţa socială. Într-o atare perspectivă, problemele sociale sînt uneori estompate, conflictele consumîndu-se cel mai adesea în planul domestic sau psihologic, în parte şi datorită formei alese de autor, aceea a unui **roman epistolar,** în care cele trei personaje fac un schimb de scrisori familiale, intime, între ele. În ansamblu însă romanul cîştigă mult

sub raportul dramatismului psihologic de pe urma acestei forme narative, în care materia epică este topită în lungi epistole scrise de eroi „după miezul nopţii", în momente de criză sau de retrospectivă a propriului destin, din nevoia febrilă a unei confesiuni autojustificatoare de explicare. Autorul se fereşte să transforme epistola într-o simplă convenţie narativă, un substitut al povestirii „obiective", lăsînd acest dialog de scrisori să se consume uneori în gol, fără elucidarea deplină a întîmplărilor sau reacţiilor personajelor. Alternînd relatarea în prezent cu rememorările, personajele încearcă să desluşească sensul evenimentelor petrecute în viaţa lor familială. Autorul încearcă de asemenea să prevină monotonia acestor monologuri-epistole, identitatea stilistică, colorîndu-l subiectiv în funcţie de personalitatea fiecărui personaj. Prin destinele unor eroi, romanul depăşeşte cronica pur familială, angajînd în discuţie probleme etice ale opţiunii în viaţă, ale relaţiilor adesea imprevizibile dintre cele două lumi, mediul familial şi cel social. Tranziţia de la cercul confortabil protector, al vieţii domestice, aparent impermeabil evenimentelor din afară, la complexitatea vieţii sociale, este o tranziţie adesea dureroasă, aşa ca în cazul lui Maxim, personaj inconsecvent, dilematic ale cărui nehotăriri cu privire la alegerea unei profesiuni sau la întemeierea unei familii sînt plătite cu eşecuri temporare ; eroul pare marcat de educaţia primită din partea tatălui său, exponent al unui umanism perimat, ancorat în valori absolute, livreşti. În legătură cu el, autorul pune în discuţie problema responsabilităţilor ce decurg din actul opţiunii, precum şi aceea a responsabilităţilor morale la scara întregii societăţi faţă de momentele de criză ale unui individ. Minodora, bunăoară, alt personaj al cărţi, crede în necesitatea introducerii unui climat moral aspru a unor anumite cadre bine definite şi „linii de forţă" care să guverneze viaţa socială. În parte, acest eticism riguros, vine din exerciţiul profesiunii ei, de judecătoare, din nevoia de a-şi întemeia deciziile pe o încredere nestrămutată într-un adevăr ultim, unic. Pe de altă parte el repetă într-o măsură idealismul social al tatălui ei care judeca lumea într-un mod general, încadrînd-o într-un sistem, eliminînd amănuntele sau posibilitatea „erorii" a imprevizibilului. Dar numai pînă la un punct, căci chiar dacă Minodora este ultima supravieţuitoare a acelei lumi „rotunde, ca o sferă închisă", de aparentă armonie domestică a căminului părintesc, ea are luciditatea superioară a omului de acţiune (în vreme ce tatăl ei trăieşte într-un spaţiu ideal, alimentat de lecturi, refuzînd din timiditate angajarea socială pînă la capăt) anticipînd deosebirile şi tensiunile incipiente din sînul propriei ei familii. Într-un final cam alegoric în care cei doi copii ai ei discută în contradictoriu un film văzut la televizor ce relevă asemănări izbitoare cu biografia sentimentală a Margaretei, Minodora acceptă „comutarea pe canalul doi" (titlul ultimului capitol) întrerupînd astfel simbolic legăturile ei afective cu trecutul.

Romanul are astfel un final deschis, în care biografiile personajelor sînt întrerupte, nerezolvate, fiecare aşteptînd, ca şi Maxim, o imprevizibilă „dimineaţă de mîine", ori poate un alt roman, care să le continue destinele, accentuînd întedrarea lor în timpul istoric, problemele şi stările conflictuale ale biografiei lor sociale.

MARCEL POP-CORNIŞ

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

Al. Raicu,

LUMINILE OGLINZILOR,

Ed. Minerva

Liviu Rebreanu, meteorolog şi agronom ; Lîngă umbra lui Ionel Teodoreanu ; Un promotor ; Mihail Dragomirescu ; Amintirea lui Sorbul ; Cu G. Călinescu la Naţiunea ; Noi, Dimitrie Stelaru ..." – iată cîteva din capitolele acestei deosebit de atractive lucrări, în cuprinsul căreia Al. Raicu – evitînd, deopotrivă, şi rememorarea romanţată şi reconstituirea rece, „ştiinţifică" – se opreşte îndelung asupra unor detalii, mai puţin sau deloc cunoscute, din biografia cîtorva scriitori însemnaţi ai literaturii române contemporane.

Se aduc precizări utile istoriei literare (să se vadă cele spuse despre Liviu Rebreanu, Dimitrie Stelaru, Ion Pas, Mircea Damian e.c.). Dar nu în asta constă, după opinia noastră, meritul de căpetenie al cărţii. Ci în întuirea profundă a constantelor unui destin artistic, cărula toţi cei evocaţi i se supun.

Privit dintr-un asemenea unghi, volumul nu este doar o suită de portrete independente, ci oglinda nesegmentată a unui mediu, a unei „atmosfere" – expunerea alegînd, pentru a le ilustra, cînd un erou, cînd altul. Cunoaştem astfel redacţiile ziarelor şi revistelor progresiste din timpul şi din anii imediat următori războiului, schimbul însesizabil de generaţii, solidaritatea celor uniţi prin aceeaşi muncă şi vocaţie, viaţa manuscriselor rămase după ce diverse biografii s-au încheiat ş.a.m.d.

„Personajele" trec dintr-un capitol în altul, nu o dată întîmplîndu-se ca replica sau gestul care să le definească să se afle într-un paragraf străin (de pildă, paralela între Bacovia şi Arghezi, pe de o parte, şi Ion Minulescu şi Ionel Teodoreanu, pe de alta, în secţiunea dedicată lui Bacovia, p. 55). Am remarcat, îndeosebi, pentru căldura lor, paginile închinate lui Dimitrie Stelaru, precum şi observaţiile pline de bun simţ privitoare la creaţia lui Ioachim Botez sau Mihail Dragomirescu.

Discret, „uitîndu-se" mereu, abia menţionîndu-şi intervenţiile şi migăloasele investigaţii prin biblioteci şi arhive, Al. Raicu, face, vrînd, nevrînd şi autobiografie. Fiindcă mare parte din cele expuse aparţin experienţei sale nemijlocite. În fiecare episod, autorul însuşi se recunoaşte. De aceea, *Luminile oglinzilor* (titlul semnifică o repetată confruntare cu sine a autorului, neîncetat alături de „imaginea" căutată) are o rezonanţă mult mai largă decît cea conferită de o intenţie strict informativă.

EUGEN DORCESCU

Două premii Nobel în domeniul fiziologiei

PROF. GEORGE EMIL PALADE – PRIMUL OM DE ȘTIINȚĂ DE ORIGINE ROMÂNĂ – LAUREAT AL PREMIULUI NOBEL

Evoluția gîndirii științifice mondiale, a succeselor pe care le-o înregistrat pe parcursul secolului nostru, poate fi urmărită, într-un anumit fel, și pe baza statisticii decernării celor peste patru sute de premii Nobel (de la 10 decembrie 1901). Fizica, chimia și medicina, fiecare dispunînd de cîte un premiu anual și-au disputat întîietatea vreme de aproape opt decenii, gravitînd încă de la începutul secolului pe marile descoperiri din fizică și chimie care au deschis era atomică și care au revoluționat întreaga lume științifică mondială. Întoarcerea spre medicină, absentă nouă ani de la înalta distincție, coincide într-un fel cu întoarcerea de la lumea micului infinit spre om, așa cum mai tîrziu, odată cu primul pas pe lună, știința se va întoarce și de la lumea marelui infinit tot spre om. Și totuși, peste 100 de premii Nobel au fost decernate medicinii dintre care două, numai două în opt decenii, acordate fiziologiei. Faptul are semnificația să înscriind pasul de început pe care acest important domeniu științific : fiziologia îl înregistrează trudit de abia în a doua jumătate a acestui secol. Despre premiile anului 1974 s-a scris deja. Revenim acum pentru a atrage atenția asupra domeniului fiziologiei care pune sub lupa cercetării cele mai intime procese biologice și care poate elucida marile enigme ale existenței ființei vii.

În 1954 a fost acordat premiul Nobel în domeniul fiziologiei plantelor, pentru descoperirea unor aspecte necunoscute în sinteză. Beneficiarii acestei distincții au fost americanii Calvin și Benson.

Procesul de fotosinteză a fost descoperit încă din anul 1771 de către fizicianul englez PRIESTLEY. El a dovedit că plantele pot să trăiască într-o atmosferă din care animalele au consumat tot oxigenul iar animalele pot să trăiască într-o atmosferă din care plantele au consumat tot bioxidul de carbon.

Deși produsul final al fotosintezei – glucoza – a fost cunoscut de multă vreme, mecanismul intim al fotosintezei n-a fost cunoscut mult timp. Se știe că în procesul de fotosinteză plantele elimină oxigen și consumă bioxid de carbon. Pe baza unor păreri mai vechi s-a menținut în știință concepția că oxigenul eliminat de către plante provine din bioxidul de carbon consumat în fotosinteză. Această părere eronată are la bază teoria lui Bayer (1870). Lucrînd cu alge microscopice, monocelulare, din genul Chlorella, Calvin și colaboratorii (1954) au stabilit că oxigenul eliminat în fotosinteză provine din apă. Această descoperire a fost posibilă prin folosirea izotopilor radioactivi. În același timp autorii au stabilit că bioxidul de carbon din aer, folosit în fotosinteză se fixează pe o pentoză fosforilată, care în mod simultan se rupe în două formînd două molecule de acid glicerofosfatic. Acesta se reduce și la naștere aldehida glicerofosfatică care apoi se condensează și trece în glucoză fosforilată. Glucoza fosforilată se defosforilează și trece în glucoză simplă respectiv primul produs al fotosintezei.

Întregul lanț de reacții biochimice, mai sus arătate, care de fapt este mult mai complicat, se petrece într-un ritm extrem de rapid. În mai puțin de cinci secunde se obțin acidul glicerofosforic și tot în atîtea secunde se obține glucoza. La un minut după asimilarea bioxidului de carbon, în frunze apar aminoacizii. Pentru descoperirea fenomenelor mai sus arătate autorii citați au fost distinși, în 1954, cu premiul Nobel pentru fotosinteză.

Cu 20 de ani mai tîrziu, în 1974, un alt premiu Nobel a fost acordat tot în domeniul fiziologiei, de data aceasta fiziologiei umane, pentru cunoașterea structurii celulei și funcției fiziologice a diferitelor organite celulare. Beneficiarii acestui premiu sînt Albert Claude profesor la Universitatea Rockefeller din New York și George Emil Palade, șeful Departamentului de biologie celulară a Universității Yale din S.U.A.

Prof. G. E. Palade s-a născut la Iași în 1912, a făcut studii la Facultatea de medicină umană din București, unde a fost asistent, șef de lucrări și conferențiar la catedra de anatomie condusă de prof. Rainer. Stabilit de mulți ani în S.U.A., G. E. Palade a lucrat la Institutul de cercetări medicale Rockefeller din New York, unde a făcut o serie de descoperiri științifice de cea mai mare însemnătate. Remarcabilele sale descoperiri îl situează astăzi printre cele mai mari personalități ale lumii științifice mondiale în domeniul fiziologiei celulare.

Cele mai însemnate realizări ale savantului sînt : perfecționarea metodologiei de laborator folosită pentru izolarea diferitelor componente ale celulei și totodată perfecționarea tehnicii de lucru la microscopul electronic ; descoperirea ribozomilor – centrii de sinteză a proteinei care-i poartă numele („granulele lui Palade") ; contribuții importante la cunoașterea structurii și funcției mitocondriilor – centrii de respirație ai celulei, ș.a.

Prof. Palade, este membru al Academiei de Științe a S.U.A. și al altor academii iar la 31 martie 1975 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

Distins cu diferite premii de prestigiu, savantul român a atins acuma apogeul recunoașterii internaționale. Prețioasa sa activitate științifică a fost încununată cu premiul Nobel, cea mai prestigioasă distincție științifică internațională.

Cum spunea însăși savantul, însemnătatea teoretică a descoperirilor sale rezultă din fatpul că acuma se știe mai bine ca altă dată cum este organizată celula și cum funcționează ea.

Din punct de vedere practic, ca urmare a descoperirilor făcute, beneficiem astăzi de cunoștințe noi mai complete, referitoare la deranjamentele funcționării organismului uman. S-a stabilit că o serie de suferințe ale organismului uman sînt determinate de boli degenerative cum ar fi cancerul, bolile vasculare, ș.a. Aceste boli sînt determinate de unele dereglări funcționale ale celulelor sau ale unor componente ale celulelor. Pentru a pune sub control bolile respective trebuie în primul rînd să înțelegem mai bine mecanismele deranjate.

Intemeindu-se pe propriile sale descoperiri, cu ocazia decernării premiului Nobel, George Palade a declarat că, probabil, în următorii 10–20 de ani, omul va învinge cancerul.

Există deci motive să credem că viitorul va aduce fiziologiei un loc mai important printre celelalte ramuri ale științei.

VICHENTIE BAIA

Cu Traian Sălăgean

(Urmare din pag. 1)

savant român Pentru mine ca și pentru colegii mei, acest fapt a fost un stimulent Este de asemenea o datorie a noastră ca învățînd pe alții și formîndu-i pentru cercetare să dăm tot ceea ce avem mai bun urmînd pilda celui care ne-a crescut cu atîta generozitate.

– *Cineva imi spunea – și as dori să verific afirmația – că în orele libere faceți muzică simfonică și chiar o comentați pentru alții. Este acesta rezultatul educației sau al unei pasiuni ?*

– Preocuparea pentru muzica de operă și simfonicč este rezultatul unei pasiuni dezvoltate prin educație : părinții mei au avut și aici un rol determinant oferindu-mi elementele inițiale. Mai tîrziu, la liceul Traian, din Drobeta Turnu Severin, am avut un admirabil profesor de muzică, Petre Severin, pasionat artei și disciplinei pe care o slujea. Cu Domnia Sa am învățat bazele armoniei, contrapunctului, formele muzicale și compoziția. În fine, sub conducerea sa, orchestra simfonică a liceului Traian a interpretat primele mele compoziții : un concert pentru flaut și orchestră și un concert pentru pian și orchestră. Azi, muzica joacă rolul de preocupare pentru relaxare și, uneori, prin prelegeri, încerc să deschid celor mai tineri gustul pentru ea.

– *Știu că în colectivul de la „sudură" există un foarte frumos spirit de echipă. În ce fel s-a consolidat el in ultimii ani ?*

– Spiritul de echipă se consolidează cel mai bine dacă. în fața colectivului respectiv, se pun probleme grele Institutului nostru i s-au pus asemenea probleme de la început și deci am fost ajutați în această direcție. În perspectiva imediată și mai indepărtată sînt destule probleme de rezolvat, în special legate de dezvoltarea în continuare a capacității Institutului și, bineînțeles de rezolvarea complexelor teme ale industrializării în ritm susținut a țării noastre Aceasta ne face să fim optimiști în ceea ce privește păstrarea și perfecționarea spiritului de echipă la I.S.I.M.

– *Este cercetarea viitorului una strict individuală sau una de grup ?*

– Cercetarea științifică în domeniul tehnic a fost și va rămîne o activitate de colectiv. În viitor se va accentua interconectarea colectivelor prin creșterea raipdă a nevoii de cercetare interdisciplinară. Domeniul sudării și al încercărilor de metale constituie un tipic exemplu de acest fel. Dacă, în trecut, rpeocupările erau concentrate în a realiza o îmbinare între două piese, concepîndu-se o tehnologie și o instalație adecuată, acum și în viitor se pune problema liniilor de producție mecanizate și automatizate. Se trece astfel la elaborarea de sisteme, cu operații ce se succed. Între ele se intercalează cele de sudură și de control al calității. Conceperea unor asemenea linii înseamnă interconectarea unor echipe de cercetări și proiectanți specializați pe tehnologiile necesare realizării produsului, specializați în controlul de calitate pe faze și pe produs final specializați în mecanizări și automatizări, specializați în transporturi între operații.

Cea ce rămîne individual este ideea nouă, care apare în mintea unui cercetător. Ideea odată apărută se poate dezvolta în echipă. Mărturisită colectivului, ea înflorește cu noi aspecte, eventual cu noi idei și astfel se formează proiectul, țelul echipei, care este în această etapă un rod al gîndirii colective.

– *Ca să facem puțină anticipație – științifică nu științifico-fantastică – care credeti că va fi sudura anului 2000 ? Sînteți convins că tehnica sudurii va supraviețui ?*

– Sudura, sînt sigur, va supraviețui anului 2000 și încă în forme eficiente și deplin automatizate. În unele țări cu tradiții în sudură, cum sînt Uniunea Sovietică, și S.U.A., s-a prefigurat aspectul viitor al sudării prin roboții creați. E! și-au făcut apariția pe liniile de montaj ale vehiculelor rutiere. Aplicarea lor tot mai larză se va împlini, probabil, în jurul anului 2000. Roboții de azi pot „învăța" doar șase operații de sudare, dar cei de mîine vor sti fără îndoială, mai multe. O altă directie de viitor este sudarea în cosmos, adică în vid înaintat, acolo unde oxigenul și azotul nu impurifică metalul topit Sînt două posibilități în această problemă ; sau va fi eficient economic să fixăm toată structura în cosmos, să o sudăm acolo si să o coborîm pe locul dorit ; sau vom sti să producem ieftin vidul cosmic pe pămînt Si atunci sudorii vor deveni niște... cosmonauți tereștri.

Prezența activă a femeilor

(Urmare din pag. 1)

atari optici, afirmînd : „Dacă vorbim de crearea condițiilor de deplină egalitate între sexe, aceasta înseamnă că trebuie să-i tratăm pe toți oamenii nu ca bărbați și femei, ci în calitatea lor de membri de partid, de cetățeni, pe care îi judecăm exclusiv după munca pe care o depun. **Cred că înșeși femeile trebuie să acționeze mai intens pentru a contribui la lichidarea stărilor de lucruri negative care mai dăinuie în acest domeniu".**

Așa cum am menționat deja, **egalitatea deplină și reală** nu decurge automat din noile relații sociale, ci este un proces social complex, implicînd „revoluționarea mentalităților" ; în consecință, toate organismele noastre – sublinia secretarul general al partidului – trebuie să considere și să trateze femeia la fel ca orice cetățean, nu ca pe o categorie de care trebuie să se ocupe din cînd în cînd.

În același timp, activitatea lor nu trebuie examinată limitativ, asociată doar unor comisii de femei sau Consiliului Național ; conștientizînd uriașele răspunsuri profesionale. masele de femei – exprimîndu-și adeziunea deplină la hotărîrile Congresului, la întreaga politică internă și externă a partidului, ferm si total angajate în a transpune în viață **Programul P.C.R.** – participă plenar si acționează neobosit pentru edificarea României viitoare, comuniste.

Desfășurat recent în Capitală, simpozionul internațional sindical „Participarea femeilor la viața economică și socială" se înscrie în programul de acțiuni organizate de O.N.U. în cadrul *„Anului Internațional al femeii"* sub deviza „Egalitate, dezvoltare, pace", evidențiind necesitatea promovării deplinei egalități în drepturi a femeilor cu bărbații – condiție esențială a dezvoltării social-economice a popoarelor lumii.

PANORAMIC

● Anunțam, acum citva timp, o manifestare ce va atrage atenția asupra **REȘIȚEI – FESTIVALUL FILMULUI DE CINCI MINUTE** – la început de mai **Alaiul primăverii** (ediția a VI-a), recent încheiat, îl precede cu o lună (12-13 aprilie). Spicuim din program: **Expoziția de fotografii** realizate la diferite obiceiuri cu măști din județul Caraș-Severin, **Gală de filme** folclorice, **Alaiul** obiceiurilor de primăvară, **Spectacol** selectiv al obiceiurilor de primăvară.

● **LA CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR DIN TIMIȘOARA** cu o săptămînă în urmă, cineclubul GAUDEAMUS și-a sărbătorit 15 ani de activitate.

● **DINTRE ULTIMELE PREMIERE** pe scene timișorene consemnăm : „Povestea Cenușăresei" de Emil Liță (Teatrul Național, în regia Elenei Simionescu) și „Panoptikum" (Teatrul german de stat), spectacol realizat de Albert Kitzl, Fr. Schilha, Ursula Wolcz și Inge Meier.

● **CENACLUL CENACLURILOR** a reunit la Lugoj reprezentanți ai Asociației scriitorilor, Universității și Centrului de îndrumare a creației populare și mișcării artistice de masă – Timișoara, Cenaclului „Pavel Dan", gojean „Ion Popovici Bănățeanul".

● **DUMINICĂ, 13 APRILIE, CENACLUL „LUCIAN BLAGA"** din Arad a fost la Timișoara, invitat de Centrul de îndrumare a creației populare și mișcării artistice de masă din orașul nostru.

● **ÎN HOLUL TEATRULUI POPULAR DIN LUGOJ** a deschis o expoziție de pictură, inginerul Ștefan Ilca, membru al cercului de artă plastică al Casei de cultură. Au fost expuse 36 de lucrări cu tematică diversă.

● ȘCOALA POPULARĂ DE ARTĂ din Timișoara a reunit producțiile de referință ale tuturor secțiilor sale într-un spectacol de sfîrșit de trimestru, prezentat în sala „Lyra", vineri 26 martie.

● **O SCRISOARE PE SĂPTĂMÎNĂ.** Către Oficiul P.T.T.R. Timișoara 1 : „Vă aducem la cunoștință prin prezenta că au sosit la redacție o serie de sesizări privind modul defectuos în care este distribuită revista **ORIZONT".** Abonații noștri (în special cei care s-au abonat începînd cu **1 Aprilie 1975)** nu primesc revista. Nu știm despre ce păcăleală poate fi vorba dar, nici noi, nici abonații noștri, nu găsim că are vreun haz. Vă rugăm deci, **foarte serios,** să luați măsurile de rigoare.

A. L. C.

CENACLU

Prima ședință din luna aceasta a prilejuit o manifestare a umorului. Nimeni n-a fost păcălit (ședința s-a ținut în ziua de 1 aprilie !) de cei care au citit (Ion Martin, N. D. Pirvu, Vasile Vărădean, Marius Munteanu, Ion Velican, Dimitrie Jega, Laurențiu Cerneț). Cu această ocazie, caricaturistul Gavco și-a expus cele mai recente desene. La 8 aprilie, în cadrul unei plenare a Asociației scriitorilor, criticul literar Traian Liviu Birăescu a susținut referatul „Rolul criticii literare în stimularea și orientarea unei literaturi angajate". Au participat la discuții : Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Ion Arieșanu, Izsak Laszlo, Nicolae Țirioi ș.a. În ședința de marți, 15 aprilie, poetul George Suru a citit un amplu grupaj de poeme, pe marginea cărora au discutat: Eugen Dorcescu, Sofia Arcan, Dușan Petrovici, Lucian Alexiu, Anghel Dumbrăveanu.

Marți, 22 aprilie, o intîlnire cu proza lui Octavian Popa.

CURIER LITERAR

Șerban Aruceanu : In nr. 6 al revistei noastre vă invităm să treceți pe la redacție pentru a putea discuta asupra lucrărilor Dvs. Dar acum cîteva observații : reușiți mai bine în dramaturgie, în care sens piesa „Un caz minor" vă recomandă ca pe un virtual dramaturg. Poate că lectura piesei în cadrul cenaclului nostru vă va preciza vocația. Dar cum să vă recomand pentru lectură cînd nici nu ne cunoaștem ? N-ați vrea să ieșiți din anonimat ?

Anonim : Același sfat : încercați un efort de comprimare a textelor. Mai reveniți, dar cu lucrări dactilografiate.

Dumitru Hurubă : Textul dv. este un simplu exercițiu practicat în timpul liber. Expresiile de argou – și nu numai – pe care le întrebuințați nu fac bune oficii nici autorului, și nici textului trimis. Mai mult respect față de limba română.

Cîrstoiu Ioan Marcel : Nu vă putem pune la dispoziție datele pe care ni le cereți. Încercați să vă procurați Ghidul orașului Timișoara.

Cordoș Ioan : Reflex al unor bune lecturi, proza dv. se află încă în stadiul unor „tatonări", cum spuneți. Să vedem ce-o mai urma – pînă atunci însă încercați să frecventați cenaclurile literare din orașul Arad, unde veți beneficia cu siguranță de îndrumările prețioase ale unor scriitori valoroși.

Constantin Negrea Gavrilă : Compusă cu sensibilitate, destul de bine gradată, schița dv. „Duminică dimineața". Reveniți cu o proză ceva mai substanțială ca să ne putem face o idee cît de cît apropiată de adevărul talentului dv.

Nicolae Străinul-Lăcrămatul : Textul dv. nu depășește nivelul unei compuneri modeste. Pe viitor trimiteți lucrările dactilografiate.

A. BALTHAZAR

George Suru

FERICIT ACELA

In acea vale albastră de unde
Curg nouri in afară ca şi cum
Pe trepte s-ar urca un alai de păsări mirese
Am fost şi orb m-am intors
Ca o lumină.

Fericit fi-va acela care va primi ploile
In casa sa
Şi le va ospăta cu piinea şi sarea
Trupului său trecător.

ARBORI NECUNOSCUŢI

Arbori necunoscuţi imi cresc in grădină,
Se inalţă, şuierind, şi văzduhul se despică amar
Ca la o tinguire de corn
Ce anunţă sfirşitul
Vinătorii ...

Plante albe se ridică spre fereastra-mi,
Dacă le caut rădăcina nu le-o găsesc ...

Cu fiecare zi, noi arbori, noi plante,
Şi un plinset de oglinzi sparte
Pe care ploaia le adună
Intr-un torent de sete ...

Să fie umbrele plecărilor pe mare,
Fără luntre, fără visle, fără vele,
Desculţ ca seminţele,
Doar sunind nişte bănuţi străluc:tori
Cu efigia vintului ? ...

Dinu Flămând

TOAMNĂ TRANSILVANĂ

Beam laptele din ceaşcă ingheţat
şi ne trosnea in fălci şi ne f.i.ea,
mama intra in casă ca un nor
cu bruma dimineţii. In fereastră
muntele cu mesteceni p.lpiia.
Ieşeam să căutăm in iarba rece
mere de au', vintul ne smulgea
suflarea caldă către munţi. Din clopot
duminica incet se răsfira.

Şi crizanteme reci se dezgheţau
in mina mamei. Haine noi foşneau,
din pănuri aspre aburea pa.fumul
doi bani stăteau legaţi intr-o batistă
cisme'e cu ca.imburi sci.ţiau.
Tata cioplea o barbă cioturoasă
brice treceau pe piele şi tăiau,
brice treceau foşnind peste-o centură
rămasă din război, şi scăpărau.

Eugen Dorcescu

ICAR

(fragment)

... Aşa-i grăiam. Dar el pe prima treaptă
a zării şi urcase. Vint aprins
vuia-n auz ; impărăţii de bivoli
cu nevăzute greabăne, mugind,
se tăvăleau prin iarba-nvineţită.
Ca-n vis tăiarăm norii. Mări de foc
se prăbuşau de-o lature ; şi alte
cascade-albastre-nmugureau din hăuri.
Simţeam cum, rind pe rind, cu plesnet sterp,
in sinea noastră lungile otgoane
descolăcite cit ţi-ai strînge mina
pe oasele genunchiului, se-ntind
şi-apoi se fring, zmucindu-ne in larguri.
Iar cioturile singeră tăcut
şi se chircesc ca jumătăţi de şarpe.
Dar noi urcam. Fierbeau in faţă norii
şi tălpile ne clocoteau cu tremur
strivind gitlejul hidrei sub podele.
Din praporele verde cind ne-am smuls
şi pragul l-am zărit cum ocoleşte
elipsa noastră, hohotind in u.mă
cu ţiuit prelung – legat de munţii
ce se pierdeau spre-adinc in stoluri negre –
se rupse timpul. Munţi fără temei
crescuţi din văi, ei inşişi văi şi neguri,
cu horbote de stele care-i sorb
şi-i lasă prin veriga lor să curgă ;
aceiaşi munţi sub care nu e spr.jin
ci cad mereu fără-a cădea vreodată,
sugeau acuma timpul in adinc
cu buza lor lipsită de culoare.
Iar timpul se lipsea de golul lor
nici ingroşind şi nici rărind membrana
şi invelişul lumii. Vid curat
in care-şi trece palmele doar somnul
călătorind spre moartele planete.
„N-ai virstă", i-am şoptit. Şi Sim.lis
cu-acele largi priviri din care noaptea
se scurge din belşug, mi-ascultă gind.l.
Dar Alfa a.de-n faţă ; şi cintarul
egal intors pe-un braţ şi-apoi pe altul
ne azvir.i rotindu-ne şi iar
sub streaşina de foc, in puţuri negre
ne-nfipse – tot aşa ca pe-o săgeată
clipind mereu mai stins şi mai departe.

*

E-un labirint de draperii, căci locul
se trage-ntr-una indărăt din calea
oricărui pas. Şi tulburile hale
se umplu iar şi iar cu candelabre
la vinete răspintii. Oare-au fost
sau doar minjesc oglinzile de beznă
cu sunet arzător, pe veci uitate,
insingurate faruri in bătaia
talazului de frig ? Inima unde-i
pe jgheaburi inroşite de viltoarea
singelui pur, prin sute de artere,
să ţină-n globul pulsului măsura
şi ritmul hematiilor solare ?
Genuni vibrau de fiecare parte.
Căci ţărmurile marelui ventricol
se adinceau cu cit creştea dorinţa
şi spaima de-a găsi. Cum cazi in vis
şi pietrele se sparg la adierea
răsufletului stors de groaza apei
ce licăre-n afund şi n-o ajungi
şi valurile-mping către vedere
un prag şi incă unul şi-apoi altul
şi nu mai eşti decit cădere goală
şi glas desprins şi subţiat in noaptea
bolborosită dedesubt. Iar tu,
tu, cel ce te măsori la rigla zilei,
te afli tot acolo, sub umbrarul
de pal'ini infloriţi şi-n strălucirea
izvorului cu clinchet de lăcuste.

*

In jilţ de iarbă fragedă, in zori,
cind pene de lumină argintie
inaltul păsăret al nopţii lasă
fugind spre-ascunse cuibu.i stinjenii,
tu, Similis, senin, să-ţi reazimi coapsa
de zalele smochinului. Acum
vei şti mai bine gustul şi căldura
cu trudă strinse-n poame. Pe genunchi
aşează un echer de soare proaspăt
şi-un pergament de mare. Sfera ta
vibrează in lumină peste prunduri.

LUCIA RIGHETTI
„Aşteptarea lui M.L. care nu se mai intoarce"

DOAR AICI

Doar aici ne-am fi putut iubi,
Unde trupul tău e luminos sub umbra arţarul
E de foc sub cea a carpenului,
Inalt sub a stejarului ;

Aici, unde riurile nu sint galbene,
Ca să-ţi rănească retina,
Doar aici ne-am fi putut lega miinile
Cu rădăcini lungi de ferigă ...

Uite, vezi nourii aceia ca un descintec ? ...
In ele e privighetoarea care ne-a unit
Intr-un vint blind trecut prin ienupăr ...

Doar aici braţele tale ar fi avut
Bucuria unui scut,
Pentru trupul meu atit de sărman
Cu fiecare iarnă dintr-o jumătate de an ...

Doar aici privirea mea vinovată de sare
Ai fi aprins-o ca pe o luminare
Intr-o seară de ninsă sărbătoare ...

Aici, unde treci pe un drag meleag,
Şi trupul este asemeni
Desfăşurării unui steag
Pe veci ...

Doar aici, unde trăiesc intr-o casă ciudată,
Numărind mulţi ani, cu cripte de culori,
Trupul tău e o stea curată
Care te indeamnă să zbori ...

REMEMBER

Pe drumul Colhidei

Pornim spre Suhumi. Vaporul „Rossia", care face curse intre Odesa şi ţărmul caucazian al Mării Negre, este asaltat de călătorii debarcaţi, pentru o scurtă escală, la Ialta, de pasagerii noi, de cei veniţi să asiste la spectacolul, totdeauna inedit, al imbarcării pe marile vase. S-aud sirenele, privind, pentru ultima oară, de pe puntea animată a navei, amfiteatrul oraşului sau grădinile lui suspendate, incercaţi de-o undă de regret, facem semne afectuoase cunoştinţelor care-au venit să ne petreacă. In acest timp, bastimentul se pune in mişcare, lăsind in urmă forfota pestriţă a danelor.

Navigăm de-a lungul coastelor Crimeii şi, după citeva ore, ajungem la Soci. In puţinul timp al popasului, ne imprăştiem grăbiţi prin oraşul balnear, incercind să inţelegem ceva din farmecul locului. Sint frapat mai intii de umiditatea incinsă a aerului, cu toate că ne aflăm la ceasul amurgului, apoi de opulenţa florei, de ambianţa mult mai accentuat subtropicală decit la Ialta. Aglomeraţia străzilor gravitează spre port şi faleze şi nu e greu să-ţi dai seama de diversitatea colorată a oamenilor, veniţi la odihnă din toate unghiurile continentului sovietic.

Pornim din nou, prin noaptea caldă, pe drumul Colhidei. Dimineaţa sintem treziţi foarte devreme, inainte de-a răsări soarele. Ne apropiem de Suhumi. Apele mării, liniştite şi alburii spre ţărm, imprumută incet reflexe purpurii şi-n vreme ce pătrundem in golful larg, umbrele munţilor sporesc senzaţia de miraj a unei lumi de legende străvechi.

Sintem aşadar in Abhazia, ceea ce, in limba localnicilor, inseamnă, după cum vom afla, Ţara sufletului. Aici a ajuns Iason, după o lungă şi aventuroasă expediţie, impreună cu cei cincizeci de eroi argonauţi, intre care cintăreţul Orpheus, spre a duce in Elada miraculoasă Lină de aur. Şi tot aici a fost el subjugat de frumuseţea Medeii, fiica regelui Aeetes, care-l va ajuta, prin puterile vrăjilor ei, să infringă capcanele pe care i le intinsese stăpinul regatului, urmindu-l apoi la Iolcus, in patria Grecului.

Dar Caucazii sint, in memoria noastră, mai presus de orice, munţii in care legendele spun că a fost inlănţuit Prometeu, titanul răzvrătit care, urcind in cer, a luat focul şi l-a redat oamenilor, atrăgindu-şi minia şi pedeapsa lui Zeus. Cel ce avea să ucidă monstruosul vultur, şi să-l elibereze pe Prometeu, avea să fie Heracles, despre care mitologia ne asigură că luase parte şi la expediţia argonauţilor.

Debarcăm pe ţărmul Iviriei, ţara din care a venit cărturarul Antim Ivireanul, ţara munţilor cu zăpezi eterne, a şairelor rustaveliene şi-a unei istorii zbuciumate, adesea legată de noi prin fapte de cultură şi ne-amintim că primul tipograf gruzin a fost românul Mihail Ştefanovici, care avea să fie numit aici, cu veneraţie şi dragoste, Mihail Ungrovlaheli.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ 20 aprilie

8,30 Emisiunile zilei. 8,40 Cravatele roşii. 9,35 Doktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Finalele turneului internaţional de box „Centura de aur". 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Primii paşi in tenis (III). 15,25 Turneul internaţional de box „Centura de aur" 16,00 Desene animate. 16,20 Film documentar. Dar-es-Salaam. 16,35 Documentar Tv. 17,30 Film serial Norii negri. Episodul VI. 18,20 Steaua fără nume. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu in ţări din Asia şi Africa (I). 20,45 Concertul orchestrei de muzică uşoară a Radioteleviziunii. 21,10 Film artistic. Maiorul Cook. 22,10 Telejurnal.

LUNI, 21 aprilie

16,00 Telex 16,05 Avanpremiera săptăminii. 16,15 Cintece patriotice. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Miron Costin. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. Vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu in ţări din Asia şi Africa (II). 20,35 Din programul Ansamblului folcloric „Doina Tirnavelor" din Sighişoara. 21,00 Roman foileton. Pollyanna. Ultimul episod. 21,55 Emisiune de versuri. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 22 aprilie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 Melodii populare. 10,45 Film artistic. Tatăl (reluare). 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Expediţie de vinătoare. 17,25 Legile ţării – legile noastre ! 17,35 Muzica. 17,55 Algoritm Tv. 18,25 Melodii populare. 18,40 Azi – judeţul Teleorman. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu in ţări din Asia şi Africa (III). 20,40 Muzică populară instrumentală. 21,05 Seară de balet. Chemare. Premieră Tv. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 23 aprilie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algaritm Tv. 11,00 Roman foileton. Pollyianna (reluare). 11,55 Telex. 15,30 Curs de limbă germană. 16,00 Curs de limbă franceză. 16,30 Fotbal. C.F.R. Cluj Napoca – Sportul Studenţesc. 18,15 Forum. 18,45 Melodii in premieră. 18,55 Contemporanele noastre. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu in ţări din Asia şi Africa (IV). 20,30 Muzică uşoară. 20,45 Telecinemateca. Ciclul „Dosarele ecranului". Procesul de la Nurnberg. 22,10 24 de ore.

JOI, 24 aprilie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Din ţările socialiste. 17,15 Scena. 17,30 Universitatea Tv. 18,00 Legenda lui Robin Hood (II). 18,25 Cintece şi jocuri populare. 18,35 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reportaj T. 20,25 Versuri, cintece şi jocuri. 20,55 Univers ştiinţific. 21,25 Canzonissima. Spectacol cu public realizat in studioul de concerte Rai din Roma. 22,10 24 de ore.

VINERI, 25 aprilie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Azi – judeţul Olt. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini glorioase din istoria patriei. O primăvară fierbinte – 1939. 20,20 Jazz la Sibiu. 20,45 Telecinemateca. Procesul de la Nürnberg (partea a II-a). 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 26 aprilie

10,00 Legenda lui Robin Hood (II). 10,25 Legile ţării – legile noastre ! 10,35 Muzică uşoară. 10,50 Telerama. Simfonia munţilor. 11,20 Meridiane literare (reluare). 12,05 Film artistic (reluare). 13,15 Telex. 13,20 Preferinţele dv. muzicale sint şi preferinţele noastre. 14,10 Pagini glorioase din istoria patriei. O primăvară fierbinte – 14,30 Cintă Ion Dolănescu. 14,50 Drumuri pe cinci continente. 15,20 Virstele peliculei. 16,10 Caleidoscop cultural-artistic. 16,25 Baschet masculin : România – Belgia. 18,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial : Kojak. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Intilnire de la ora 10 ...

TELEVIZIUNE

Alexandru Deal

ALT ANOTIMP*)

GIUSEPPE GRAZIOSI „Bătrin şezind"

Un ins se desprinde pe neaşteptate de sub o poartă din lemn vopsit in verde. El traversează in goană mica piaţetă in care a plouat mai toată noaptea ; dar acum este dimineaţă şi pavajul aproape că s-a zvintat, astfel că pietrele caldarimului lucesc curate, primenite de aerul proaspăt ; lodenul lung ii bate pulpele cu un sunet plin şi atit de plăcut incit intreaga scenă pare că se desfăşoară in vis. Necunoscutul este un bărbat inalt, puţin adus de spate, ceea ce ne face să presupunem că este foarte mult imbătrinit faţă de virsta lui reală ; el a aruncat de curind ţigara **Regală** care acum, pe caldărim, pătrunsă de umezeală, s-a dez'ipit şi tutunul emană o lumină blindă, aurie ; se aud paşii ca nişte percuţii clare de xilofon.

Tudor Septembriu, tatăl meu, stă incă intors cu spatele, cu ochii roşii de nesomn şi ploapele umflate, il ustură cumplit şi in acest moment se intoarce uşor uimit, nu speriat, nu surprins, abia acum priveşte cu mirare braţul necunoscutului, manşeta roasă, incheietura delicată care se iveşte şi se intinde spre el.

Aşa cum citise sau văzuse cindva la un cinematograf de periferie, intr-o sală tixită, inainte de război, braţul unui slujitor al legii intins patetic spre pieptul celui aflat in boxă. Prin urmare priveşte cu uimire, fără să inţeleagă, buimăcit de nesomn, ţeava revolverului indreptată spre pieptul lui protejat de cămaşa din ţesătură ieftină, ţeava care luceşte neaşteptat de intim in lumină albă şi se aude declicul limpede al piedicii trase. Simte o durere sfişietoare şi mirosul pulberii arse ii dilată nările, un miros acrişor şi dulceag de gutuie pirguită şi asta şi vede in faţa ochilor acum : o gutuie sfirtecată, galbenul ei luminos din care răsare incetişor un fir de singe care se prelinge roşu orbitor şi fructul se rostogoleşte uşor prin faţa privirilor inceţoşate (foarte aproape de obrazul lui acum culcat pe caldărimul rece) nimereşte intr-o crăpătură a pavajului, se clatină de citeva ori şi rămine nemişcat.

Omienouăsutetreizecişiopt sau poate treizecişinouă ; in tot cazul e primăvară şi in cartierul Viilor au dat caişii in floare ; in fotografie, Tudor are o cămaşă albă, deschisă la git, cu gulerul ascuţit, răsfrint peste haina luată doar pe umeri ; zimbeşte şi face un semn cu mina spre obiectiv ; are părul pieptănat pe spate şi pantalonii foarte largi cad fără cută pe pantofii de antilopă cu talpă din crep ; probabil că lumina este foarte puternică şi fotograful amator şi-a dat toată silinţa să scoată un clişeu cit mai reuşit şi strădania lui, se pare, nu a fost zadarnică.

Este primăvară, coroanele cireşilor din grădina părintelui Antohie ard in lumini pure, discul soarelui aruncă valuri de raze ce cad pline de curăţenie peste kirvaiul care se desfăşoară plin de veselie ; pe maidanul din spatele cimitirului catolic a poposit spre bucuria tuturora un ringhişpil foarte colorat, scăunelele sint din lemn, intărite cu bare de fier, lanţurile strălucesc de noi ce sint, sună cristalin cind se ating, iar fanfara cintă cu foc **O, Baiaderă !**, in timp ce obrajii suflătorilor se rotunjesc comic, inroşiţi de efort ; din cind in cind, acordeonistul işi scoate tacticos pălăria şi işi şterge, strimbindu-se de plăcere, fruntea asudată cu o batistă imensă cadrilată, apoi cu gravitate soarbe o gură din halba de bere pe care o aşează tacticos pe cutia acordeonului.

Leagănul cu bărcuţe e grozav de animat, bărcile sint cu toate şase (cam puţine pentru atita lume şi au nume exotice : Madagaskar, Hawai) sint vopsite in roşu, şi albastru, şi verde şi un ins sfrijit, cu o mutră prietenoasă, nu mai pridideşte cu strinsul paralelor pe care le adună grijuliu intr-un săculeţ de pinză cu gura strinsă de un şnur. Toată lumea se distrează pe rupte, in micile ţipete de plăcere şi surpriză, de spaimă complice, ale fetelor ce se dau in ringhişpil, necăjite de băieţandrii care se balansează mult periculos in scaunele lor şi se pleacă in afară să le prindă, ca apoi să le facă vint in viteza ameţitoare cu care se rotesc.

Şi intreaga lume se roteşte ameţitor, ca un virtej viu, şi luminos, şi colorat, in larma asurzitoare din jur.

In timp ce toba mare bubuie de mama focului.

Preţul este popular.

Foarte mulţi militari, grade inferioare, intră la **Panopticum** ; foarte mulţi liceeni, foarte mulţi ucenici şi fete in casă privesc infioraţi grozăviile din micile vitrine expuse pentru luare aminte ; ei citesc silabisind pe tăbliţa cea albă : **Alcoolismul duce la degenerarea speciei umane,** şi se cutremură ; in mijlocul barăcii este expus **Mulajul in mărime originală a Cleopatrei.** Ea stă intinsă pe catafalc in mărime originală, acoperită de bijuterii fabuloase, cu şarpele ucigaş intre sinii micuţi ca de fecioară ; poţi să-i admiri in voie zimbetul enigmatic intipărit pe buzele subţiri vopsite in roşu. Seamănă tulburător cu Albă ca Zăpada din minunatele ilustraţii de altădată.

Intr-un borcan uriaş zace **Copilul cu capul hidrocefal** iar in paranteză oricine poate citi pentru o mai bună lămurire **Copilul cu capul de apă.** Şi alţi şi alţi monştri de neinchipuit. După o perdeluţă sint expuse bolile lumeşti cu denumirile lor ştiinţifice, trecute in latineşte pe cartonaşe, mulaje de ceară inspăimintătoare la vedere, militarii şi liceenii işi dau coate, fetele chicotesc, deşi pe feţele lor citeşti că au cam băgat-o pe mânecă in faţa imaginilor cumplite.

Preţul este popular.

In timp ce toba mare bubuie ceva de speriat.

La cinematograful Apollo se dă **Şapte ani de ghinion** şi publicul se tăvăleşte de ris privind printre lacrimi incurcăturile frumosului Max care şi-a agăţat ireproşabilii lui pantaloni reiaţi in clanţa uşii, in timp ce incerca din răsputeri să-şi sărute logodnica ; in timp ce domnul profesor de latină Miron se intreabă cam incurcat, de ce naiba, patru ani mai tirziu, domnul Linder şi-a deschis venele in camera lui de hotel alături de frumoasa flamandă Helen, soţia sa. Dar publicul habar n-are, a plătit şi prin urmare se distrează de minune in timp ce operatorul flirtează in cabina sa, adică se sărută de-a binelea cu fata farmacistului care, spre seară, va incasa pentru purtarea ei scandaloasă o pereche zdravănă de palme de la bunul ei părinte, domnul Hofman ; şi ea va alerga deznădăjduită să se arunce, cu faţa scăldată in lacrimi, in perna din camera ei şi să plingă in hohote, să plingă, să uite.

Pe urmă, peste citiva ani, raidurile nesfirşite ale bombardierelor americane. Maiorul Abraham C. Wold mestecă de zor chewing-gum in carlinga sa, yes, i'm sorry, şi-şi bate capul unde să-şi arunce bombele mai cu folos. Sergentul Shriver cintă (cu ochii ţintă pe colimatorul in care se vede ca intr-o ilustrată un şir de vagoane cisternă) un **negro spiritual : Swing Low, Sweet Chariot : Leagănă-te-ncet, căruţă dragă,** dar cu mintea e acolo, la mitraliera lui, la războiul lui.

Pe urmă, Tudor ţine in mină foaia ce răspindeşte un iz inţepător de cerneală şi literele sint mari şi puternic imprimate ; TOTUL PENTRU FRONT, TOTUL PENTRU VICTORIE ; secera şi ciocanul sint cam stingaci desenate, aplecate puţin pe o parte.

Dar ce importanţă mai au toate astea acum ?

ACUM.

Ploile lui '45, de toamnă, cad in rafale, te duc la disperare, ca şi cum ar fi primăvară şi leaţurile gardurilor mustesc de atita apă ; cerul aduce mai de grabă cu un cerceaf ud şi umezeala te pătrunde pină la oase ; au trecut nesfirşite şiruri de tancuri sovietice care au desfundat de tot străzile iar tanchiştii, ieşiţi pe jumătate din turele, cintă **Katiuşa** şi fac semne prietenoase ţincilor care freamătă de entuziasm, stropiţi cu noroi, spre disperarea mamelor (că tot pe ele cade greul, că nu se mai astimpără dracii) pină mai sus de genunchi.

„Doamne-dumnezeule, spune gazda lui Tudor, ştergindu-şi pe furiş ochii cu colţul basmalei, dar soldaţii ăştia sint incă nişte copii. Cind se vor termina toate astea, cind ?"

„Fir-ar al dracului de Hitler, cu mama lui, spune Nătăliţa, vecina gazdei, că numa' de rele s-o ţinut. Cită floare de romănaş o pierit ! N-ajunge lemnu de cruci, dacă ai sta să-i numeri".

„Tot americanu, săracu, spune Milică bodegaru, in timp ce toarnă o drojdie in ţoiul lui Szilagyi. Tot el duce greul".

„Duce pe mă-sa ! Tot rusu-i baza, se revoltă clarvăzător Szilagyi şi adaugă : Asta-i plătită".

„Am spus eu că nu e ?" intreabă bodegaru cam jignit.

„Dar Hitler ce dracu o fi bind ? se interesează (aşa, că poate prinde bine, niciodată nu se ştie) un muşteriu.

In bodegă, pe la mese, stau citiva reformaţi, cu ochii pierduţi in ţoiuri : pentru ei războiul s-a terminat.

„Da de ce să nu-i ardă ? nu se lasă muşteriul in persoana căruia il recunoaştem pe Ifrim, bucătarul de la Sanatoriul TBC : Că numa' stă in buncăru lui şi altă treabă n-are : să bea, că are de unde. Atita, tot i-o mai rămas lui."

„Cind i se termină gloanţele, gata, kaput, spune bodegaru şi completează visător : Atunci să vezi cum se pune lumea pe băut de bucurie. Dacă ar fi ciştigat neamţu, ar fi băut neamţu, aşa că tot nu ieşeam in pierdere."

Şterge cu o cirpă nişte pahare, le aliniază frumos, işi cuprinde obrazul durduliu in palmă, işi propteşte coatele de tejghea şi spune clipind mulţumit :

„Straşnici oameni - ruşii" !

In momentul acesta intră Tudor, e ud tot, işi cumpără un pachet de ţigări şi dă de duşcă o secărică. Aşează apoi frumos ţoiul pe tejghea, plăteşte şi iese.

„Se zice că ăsta, gazetaru, e comunist, ii şopteşte Szilagyi lui Ifrim. Am auzit c-or vrut legionarii să-l omoare dar o scăpat ca prin urechile acului."

„Nu degeaba se dă de ceasul morţii a lu' Pintilie, băiatu' ăl mic, să se puie bine cu el, spune Ifrim. S-a intors roata, gata. Cine are nas să miroasă, să simtă."

„Care băiat, Viorel ? Ăl de-o lucrat in poliţie ? Ăl de s-a lăsat mituit şi a plătit moşu-su de s-o spetit, numa' să-l scoată basma curată ?"

„Ăla. Altfel nu-i băiat rău, salută pe toată lumea."

A trecut un an.

Tudor stă intins in odaia lui şi incearcă să adoarmă. Alături, pe noptieră, un teanc de şpalturi. La noapte va intra in mica tipografie din strada Frăţiei

E seara zilei de 23 noiembrie, 1945, şi incă este destul de cald, toată lumea se miră, incă nu a căzut prima zăpadă.

... Obrazul scăldat in mirare a lui Tudor, buzele vineţii, de sub care apare pe neaşteptate o şuviţă subţire de singe care-i despică, ii imparte in două părţi egale, bărbia nerasă.

Şi sunetul vătuit, infundat, aproape cald, al trupului ce cade neinsufleţit pe caldărim.

... Am deschis ochii şi toate aceste imagini au fost şterse de lumina adevărată din jur. La şantier lucrau şase volane de ale băieţilor noştri. Escavatoriştii erau nişte ostaşi de la **diribau** care ştiuau să pună osu. Stăteau cam prost cu ţigările, aşa că mereu trebuia să le oferim cite una ; pe urmă se săltau fluierind la manşe şi abia prididea cu drumurile. Ştiam ce string in miini, ştiam că nu e un covrig, ci o frumuseţe de volan lustruit. Şi nu era puţin lucru. Imi repetam mai tot timpul adevărurile astea, dar nu mă puteam păcăli. Vreau să spun că rămineam mereu cu ochii pierduţi in gol, fără să văd mare lucru acolo. Spre seară am tras basculanta la garaj ; m-am frecat indelung pe miini, m-am jucat niţel cu apa, mi-am cufundat, mult, obrazul in ţesătura aspră a ştergarului.

Am fumat singur in spălător. Robinetele scăpau cite o picătură de apă, ce cădea ca o săgeată luminoasă in chiuvetele de fontă. Era foarte frumos dacă le priveai intr-un anumit fel ; mai intii se umfla mica picătura la buza robinetului, se făcea rotofeie şi prosperă, sclipea in ea o lumină albă, se intindea apoi incet in formă de pară rotundă in pintec : se rupea brusc şi cădea drept ca un proiectil.

* Fragment din romanul „ANOTIMPUL FĂGĂDUINŢEI".

Florin Mircea Şandru

TRENURI

Aminteşte-ţi trenurile cum ies din păduri
Inecate de zăpezi, ca şi cind ar
Traversa o lume de vată. Cu
Batistele rămase in fluturare, cu
Schiori lunecind in vis dintr-o
Genune in alta. Cu retina noastră
Subţire atingind oraşele adormite
Viaducte, tuneluri, un canton, un lac,
O pereche noptatică, o neştiută
Potecă, drumul de fier
Şi tu, la celălalt capăt,
Aşteptindu-mă.

CĂLĂTORIE

Lipiţi de geamul maşinii nu mai vedem
Decit ploaia. Oraşul ca un tunel verde
Şi ud. Am uitat cimpiile şi bivuacurile,
Şi omul singur pe o cimpie int.eagă
Semănind. E şoseaua ca viaţa o
Linie. Ca o alegorie tăcută. Undeva
In depărtare castelele vechi scad,
Undeva la orizont oraşele tremură
A inserare. Parcă de sute de ani
Stau cu ochii lipiţi de sticla geamului
Cu tine călătorind.

CAIETUL DE VINILIN

Mai ştiu biblioteca prăfuită şi vocile
Venind prin coridoare. De multe ori
Pină ne dureau orbitele citeam. In parc
Sint lebede captive. Portarul
Grădinii botanice priveşte ingindurat
Cum sub arţari, departe, s-a deschis o floare străină
O, toate aceste imagini imbracă
Umerii fetei din dreapta mea
Era, citeodată, noaptea. Prin geamul din acel pasaj subteran
Priveam florile. Femei poate visau in somn
Corolele lor, şi frigul urca prin fumul ţigării
O, caietul cu coperta de vini in,
In care scriu acum. Şi fata din dreapta mea
Lăsind pleoapele.

PLASTICĂ

Aspecte ale evoluției artistice modeneze

Expoziția din sălile Bastionului, inaugurată la 5 aprilie este răspunsul dat expoziției artiștilor plastici timișoreni organizată anul trecut în orașul Modena. Intitulată „Aspecte ale evoluției artistice modeneze în secolul XX", ea trădează intenția oaspeților de a prezenta o retrospectivă a celor mai notabile momente plastice. De aici vine poate impresia de eterogen stilistic și de absență a cursivității. Pe simeze se întîlnesc 119 lucrări semnate de 36 de artiști, din trei generații, situate între 1887 și 1953. Devine astfel explicabilă prezența simultană a unor opere ce înregistrează tendințe foarte diverse ale artei europene, de la sfîrșitul secolului XIX pînă la începutul secolului XX : realismul francez (în desenul și sculptura lui G. Graziosi), impresionismul lui Mario Vellani Marchi și Tino Pelloni, sau futurismul în viziunea lui Mario Molinari, cărora li se adaugă și direcții stilistice și spirituale din deceniile 4, 6 și 7.

Și totuși, elementul coagulant al expoziției există. El este ideea de figurație, care-i preocupă pe cei mai mulți dintre artiștii generației inter și post belice. Resurecția generală a figurii din ultimul deceniu și jumătate este aici și criteriu de selecție. Este dificilă o abordare a fiecărui artist sau a fiecărei opere în parte, deoarece oricît de personală ar fi această creație, sînt posibile într-o asemenea expoziție apropieri pe coordonatele tipologiei (atitudinii) spirituale.

Un grup puternic și artisticește convingător este grupul de tentă expresionistă, critic expresionistă. Nuanțele acestuia se desfășoară de la expresionismul grotesc, convulsiv al măștilor lui Mario Venturelli, pînă la expresionismul modern caricatural, de repetiție mecanică ale lui Carlo Candi sau la expresionismul patetic, tenebros, al lui Ermanno Vanni. Cele cinci pînze ale lui Giorgio Preti mărturisesc un talent autentic, așezîndu-se pe linia expresionismului oniric, al unor Bacon, Destarac sau al mai recentei creații semnate de Cristoforou. Zoomorfismul lui Luigi Achilli propune o variantă sarcastică a expresionismului, încărcată de semnificația abrutizării umane în societatea de consum.

Un alt grup, subsumabil de această dată, tipurilor de viziune suprarealist, fantastic, metafizic îl compun Erio Baracchi, Maurizio Carloni, Walter Mac Mazzieri, Adriano Venturelli, Gianfranco Passoni ș.a. Și aici modalitățile sînt, evident, diferite. Mai importantă însă decît precizarea tipului spiritual al autorului este rezolvarea plastică. Din acest punct de vedere se detașează, pe de o parte, viziunile de imaginație literar-fantastică, descriptivă și, pe de alta, cele de rezolvare plastic suprarealâ. În primul caz, suprarealul (vezi rezolvările scenografice ale unui Carlo Cremaschi) se dezvoltă la nivel iconografic, mai puțin susținut de valorile plastice. Mai aproape de valențele plastice ale suprarealismului, de automatismul lui, se situează lucrările foarte tînărului Adriano Venturelli, susținute și de virtuți tehnice, cele ale lui Mac Mazzieri, unde se întîlnesc însă, aproape în contrast, un desen dezinvolt și sigur, cu o cromatică ostentativă, căutată. Din pînzele lui Maurizio Carloni, iradiază accente de critică socială, atît din imagine, cît și din construcția alegorică : aglomerări de obiecte în context absurd. Deși cu mijloace diferite, Erio Baracchi, Rino Zapparoli și Gianfranco Passoni pun interesante probleme de expresie atmosferică, de austeritate și lumină a spațiilor, a unor spații vidate. La Erio Baracchi expresia se naște din opoziția arhitecturii riguroase, cu degradeurile calme, translucide. Ceilalți doi, dau prin absența figurii umane din peisajele lor, sentimentul abandonării. Luminile cad nefirești peste formele tratate cu multă minuție.

În fine, fără pretenția de a fi operat o sistematizare infailibilă, ni se pare că a treia direcție se concentrează în jurul tendințelor constructiviste, afișate aici cu autoritatea operei lui Mauro Reggiani. Poetica lui Lucio Riva cultivă nostalgic experiențe kandinskiene. D. Benati vizează în monocromiile lui expresia limpede, înglobată unui laconism raționalizat la maximum. R. Biolchini aduce în expoziție o sculptură ambițioasă, dar deja văzută — o creație care aspiră la concretizarea ideii. Dintre experiențele prezente în galerie, cele mai multe par să se constituie în semne de tip exclusiv estetic, nu lipsite de imaginație în rezolvările lor formale (vezi „suturile" lui D. Scarabelli sau expresionismul scenografic al tripticului lui Enrico Manelli). În rest, F. Vaccari, G. Della Casa, W. Vaccari, G. Gherzoni, deși se situează după opinia noastră în afara mijloacelor de creație plastică tradiționale, prin „contextualizarea" cotidianului sînt creatori ai unor obiecte de civilizație, a căror esență este avertismentul social.

CORIOLAN BABEȚI

La vernisajul expoziției au participat tovarășii Dumitru Preda, președintele C.J.C.E.S. Timiș, Vasile Pop, prim-vicepreședinte al Comitetului executiv al Consiliului popular al municipiului Timișoara. Din partea italiană a participat o delegație condusă de Alessandro Magni, asesor la Asesoratul pentru cultură al Comunei Modena. Artiștii italieni au fost reprezentați prin persoana pictorului Luigi Achilli. La deschidere au luat cuvîntul Lucia Zamfir, vicepreședintă a C.J.C.E.S. Timiș și Allessandro Magni.

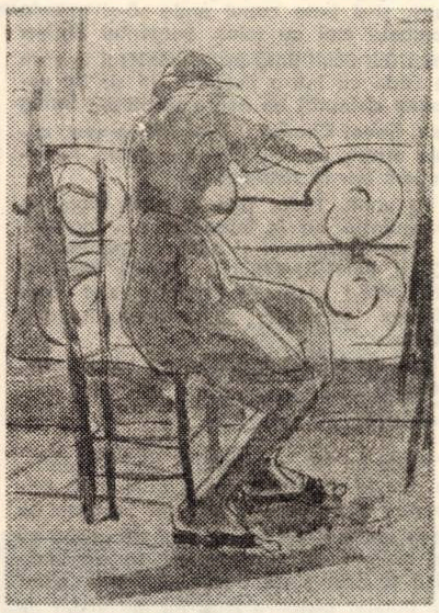

POMPEO VECCHIATI
„Femeie în balcon"

MEDALION

Cu artistul emerit Vasile Crețoiu

„ACEA EXTRAORDINARĂ BUCURIE VREME DE CINCIZECI DE ANI ȘI ÎNCĂ..."

VASILE CREȚOIU, născut la Dărmănești — Prahova, la 13 I 1899 ; studii : Conservatorul de muzică și artă dramatică din București — promoția 1925 ; artist emerit (1954) ; a jucat la : Paris, București, Bacău, Baia-Mare, Reșița, Pitești, Constanța și Timișoara (plus turneele) : ultimul rol : „Hagi Tudose" (în fotografia noastră) ; a terminat o carte autobiografică — în curs de apariție la „Facla". Bolnav, a avut totuși amabilitatea să mă primească într-un salon de la etajul III al Spitalului județean. Cel cu care am purtat discuția ce urmează nu era deloc bolnav, era actorul **VASILE CREȚOIU.**

— De ce ați scris cartea ? (Și mă pregătesc să transcriu).

— În ultima vreme, n-au mai apărut cărți „de amintiri" scrise de actori, cu excepția celei a lui Ciubotărașu și... nici n-a fost scrisă de ei. Mi s-a părut o datorie față de munca unor actori mai tineri, care au contribuit la dezvoltarea teatrului, la creșterea numărului de spectatori, prin numeroasele turnee, în toată țara, ceea ce a dat posibilitatea, mai tîrziu, să se creeze atîtea teatre. Pentru acei actori care meritău să fie pomeniți mai mult decît au făcut-o presa și istoricii teatrului. E suficientă fraza ? (Și rîdem).

— Cîți ani ați jucat teatru ?

— Am trecut în al 50-lea. (O jumătate de secol !).

— Cînd a fost mai greu, la început sau... ?

— Greu a fost la început. (Pe urmă, se așează, parcă, o umbră de tristețe).

— Cum ați ajuns actor ?

— Mă pasiona să recit versuri, dar dorința de a face teatru s-a născut în clipa cînd am interpretat un rol — Titirică inimă rea, din „O noapte furtunoasă" — în timpul vacanței de vară, în comuna Brebu. (Nu l-a mai jucat niciodată).

— Cine v-a fost profesor ?

— Soreanu. Nicolae Soreanu știa să fie profesor. N-am ajuns să-l imităm. Spre deosebire de elevii lui Nottara — unii au rămas toată viața cu maniera lui de interpretare.

— Există o deosebire fundamentală între un actor, un mare actor, și un om obișnuit ?

— Există ! Un fel de nevoie de a se dărui. Ce-am simțit eu cînd am crezut că sînt oarecum actor ?... Am simțit un fel de bucurie extraordinară — poate că exagerez — mi-am închipuit că eu pot face oamenii mai buni și niciodată nu mi-a ieșit din minte ideea asta, să-i fac să le repugne răul și simțeam că asta e menirea mea. (S-a lăsat o tăcere).

— Vraca a suferit multă vreme din pricină că i se ofereau doar roluri de „frumoși" iar critica vremii a ajutat să i se aplice o etichetă. Cu dumneavoastră cum a fost ?

— Mi s-a părut că toate rolurile pe care le-am jucat au fost interesante. Cel mai puțin „amorezul" și chiar cînd l-am jucat, nu m-am simțit în apele mele. Poate că în Vraca era și înfatuarea de bărbat frumos, pe cît vreme, pe mine nu m-a interesat cum arăt ?

— Și cum arăta tînărul actor Vasile Crețoiu ? Era frumos ? (Rîde cu poftă).

— N-aș putea spune : da. Poate că asta m-a salvat. Și încă ceva, studiind întîi la Paris tragedia, nu mi-am închipuit că voi face și comedie și cînd am încercat primul rol comic am rîs mai întîi eu de mine. ... pînă la urmă am început să le deosebesc și să le iau în serios în egală măsură. **(La Paris a lucrat cu De Max și Yonnel. De fapt o trădat medicina pentru teatru. Părinții l-au trimis la Paris să se facă doctor. Dar după „vara grozavă de la Brebu", așa ceva nu se mai putea întîmpla. S-a înscris la medicină, n-avea încotro. „Îți închipui, pînă să încep cursurile, am profitat și-am făcut o cură de teatru care mi-a întărit convingerea" Și părinții n-au aflat „vestea" decît peste doi ani, timp în care a urmat medicina. „Firește, nu le-a suris, doctor la Paris era un titlu, dar m-au sprijinit mult un unchi și o mătușă și au convenit că actor la Paris poate fi tot așa de bine").**

— Toți zicem „actor de talent". Ce e talentul ?

— Au încercat mulți să-l definească. Sau, ce e arta ? Mi-a plăcut cineva care a răspuns „nu știu ce e arta dar cînd o întîlnesc, o recunosc". Așa și cu talentul.

— Și, la care dintre colegii dv. de generație i-ați recunoscut ?

— Ei, scrie așa : Mania Antonova, Rogalski, Brancomir, Lily Carandino, Adria Almăjan, Ciubotărașu... El a făcut două turnee cu mine și apoi s-a lansat, e unul dintre preferați. Cu ei am vînturat țara. (Apoi : Sabina Mușatescu, N. N. Matei — cu ei a făcut cele mai multe turnee). Ai noștri s-au lansat singuri. Ceilalți, mai tineri, au avut cine să-i lanseze. Cînd am început noi trebuia să se lupte cu reclama aproape deșănțată pe care și-o făceau vedetele... Au implinit un gol. **(Pe urmă vorbim despre regizori, despre teatrele vremii, despre înființarea Municipalului, despre melodramă și despre Mușatescu, despre Davilla cu „noul stil" de interpretare, despre Nottara care „studiase" în străinătate și era influențat de jocul lui Monet Suly. te prindea, firește grandiosul nu era pe gustul tuturor, și eu am studiat roluri de tragedie și am avut discuții fiindcă mi-am dat seama că felul meu de-a juca era altul. Și versurile încerc să le spun cît mai firesc". Își amintește ce roluri a jucat, ce versuri a spus, ce cărți îi plăceau. Și atîtea altele...)**

— Are Vasile Crețoiu un „violon d' Ingres ?".

— Da, caricatura, Vrusesem să mă pun cot la cot cu cei mai buni. **(Nu i-au mai rămas decît puține. O parte au fost achiziționate de Muzeul Național din București). Și modelajul în lut. Fără instrumente. Așa, cu mîinile.** Și acum aș putea. **(A scris cîteva piese de teatru, a făcut regie. Și încă și încă. Se temea să nu-mi fi spus prea mult din ce-a scris și-n carte. Și n-am consemnat aici).**

— Ce proiecte de viitor aveți ?

— Proiecte de viitor... Eu, înainte de-a cădea bolnav, am fost chemat de o formație de amatori să joc o piesă „Unchiul nostru din Jamaica" și mi-am dat seama că eu încă pot să-mi spun cuvîntul în teatru, chiar cu un picior amputat.

— Și Sarah Bernhard...

— Am văzut-o. Apoi am și multe de scris. Cartea mea am început-o sfătuit de Ion Arieșanu. Și sînt multe lucruri pe care aș mai vrea să le fac. **(Îmi povestește cîteva întîmplări care nu sînt în carte. Trecuseră vreo două ore, trebuia să plec, înainte de a ieși din salon am văzut că mai erau oameni care veniseră în vizită, nu știu cînd au intrat, n-am avut timp să observ. Mi-am promis să revin. Nu, omul cu care stătusem de vorbă nu era un bolnav, actorul Vasile Crețoiu are o impresionantă dragoste de viață, o mare putere de sugestie. N-a fost o discuție oarecare, a fost o experiență, a reușit să-mi spună dincolo de cuvinte, un lucru mare și important. Și aș vrea să-i pot mulțumi).**

A. C. IORDACHE

MUZICĂ

BARBIERUL DIN SEVILLA

Unul din vechile succese ale operei timișorene, cu spumoasa operă buffă a lui **Rossini,** a fost reactualizat în cursul actualei stagiuni, grație acoperirii integrale a distribuției cu noi forțe artistice. În rolul titular, achiziția probabil cea mai valoroasă din ultimii ani a instituției, baritonul **Emil Iurașcu,** a dat un dificil examen. Prestanței vocale, confirmate constant în rolurile de pînă acum, solistul i-a adăugat linia unui rol de anvergură, în care mobilitatea scenică, șarjele de umor scînteietor s-au conjugat cu fericite rezolvări de tehnică a cîntului, ilustrative și numai prin modalitatea interpretării celebrei Cavatine. Renunțarea la unele îngroșări din recitative i-ar avantaja dicția, adăugîndu-i o binevenită notă de spontaneitate.

Rosina, în versiunea sopranei **Rodica Miloia,** a fost abordată dintr-un unghi diferit, comparativ cu prototipul vizionat pe această scenă. Vocal prin frecvente sublinieri expresive și absența supraacutelor, iar ca personaj, modificat în sensul unei Rosine mai mature, mai sigură pe abilele strategii dictate de clocotul feminității iberice. Scenic, știe să rămînă continuu o prezență atrăgătoare, cu tot abuzul de reverențe și de faptul că a fost deservită de un costum aflat evident la stadiul de reformare.

Un personaj savuros, gustat de public, a compus basul **Gh. Sara** în Bartolo. Înserăm cu plăcere măiestria prin care și-a rezolvat aria (II), picanteriile inspirate cu care a „acompaniat" aria calomniei, cît și dialogurile cu Rosina. O aleasă evoluție vocală ne-a oferit și **Vasile Tcaciuc,** rămînînd să găsească noi căi de difuzare a ridicolului lui Basilio. Extrem de plăcută, surpriza rezervată de evoluția lui **Petru Branco,** în Almaviva, ale cărui arii aproape exclusiv scrise într-un registru acut vecin cu imposibilul, au sunat îngrijit, vădind virtuozitatea. Așadar, un spectacol meritoriu, promițînd totodată virtuale creșteri în rol, la al cărui succes se cuvine adăugată contribuția calitativă a corului și orchestrei, aflate sub bagheta lui Mihai Beleavcenco-Popescu.

DORU MURGU

SILUETE

UNDEVA RĂSARE O FLOARE

Pe inginerul mecanic GHEORGHE ZAHARESCU, șeful compartimentului sculărie de la I.R.A. Timișoara, l-am întîlnit de multe ori în atelierul de creație al pictorului Aurel Breileanu. Studia fiecare tablou ca pe-un fragment de liniște...

... Știu ce vreți să mă întrebați. Există o preconcepție că inginerii ar iubi mai puțin arta. În uzină, există nervii noștri și nervii mașinilor. După orele de lucru, eu caut o deconectare. Există arta, și mai există poezia naturii, a călătoriei. Pe mine, pictura mă transpune într-o mare de liniște, de înălțare interioară. Nu există expoziție pe care să n-o vizitez. Ba, mai mult, vizitez săptămînal atelierele unor artiști plastici. Și în uzina noastră există sentimentul creației, dar pe alt plan. Noi reparăm mașini. Miracolul redării vieții mașinilor ! Vine în atelier o epavă, și pleacă o mașină, bună pentru drumuri și depărtări. Colaboratorilor mei din uzină, Teodor Vereș, Gheorghe Văcariu și Sabin Ighișan le-am inspirat această dragoste pentru meserie, pentru creație. Totul în muncă și în viață trebuie făcut cu artă. Mai există poezia călătoriei, a naturii. Sînt un mare amator al turismului. Au și mașinile poezia lor, prin mirajul călătoriilor și prin sentimentul că, omul domină puterea motoarelor. Iubesc poezia și pictura. Particip în cercurile artiștilor pentru că arta, poezia, îmi stimulează imaginația, pe lîngă pasiunea de automobilist. Să fii muncitor, sau inginer, și să-ți iubești meseria, pulsul motoarelor, dar să nu uiți că undeva răsare o floare, tremură undele unui riu, ori un penel aleargă prin culori pentru a da viață unui tablou. Aceasta-i frumusețea deplină a noastră.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

MUNTELE ASCUNS

Muntele e într-adevăr ascuns privirilor noastre, căci mai înalt, mai greu de cucerit, de străpuns și de pătruns e muntele de dincolo de munte, piscul interior al conștiinței, muntele din fiecare om, care înfruntă muntele adevărat spre nașterea luminii, într-o confruntare, alături de care cuvîntul „erolcă" nu mai e un loc comun al vorbirii noastre de zi cu zi. Ceea ce vrea să însemne că „muntele ascuns" e la rîndu-i această metaforă. Despre filmul „Muntele ascuns" nu se poate scrie, de fapt, nici de foarte rău, nici de foarte bine. Ceea ce nu e nici foarte bine, nici foarte rău. Semn sigur că s-a ajuns în filmul românesc „de actualitate" la o linie de plutire. Ceea ce e un bun cîștigat al cinematografiei noastre. În acest film, ca și în filmele românești din ultima vreme **(Filip cel bun, Ilustrate cu flori de cîmp)** se face simțit un merituos efort de reflectare cinematografică, subliniem cinematografică, a unei realități contemporane. Acțiunea a devenit din ce în ce mai cursivă, mai verosimilă pentru un film „inspirat din actualitatea zilelor noastre". S-a renunțat la o anume retorică a gestului și discursului, s-a renunțat în filmul lui Andrei Cătălin Băleanu la locurile comune, la clișeele verbale ori de acțiune din filmele „cu șantiere" (Deși în final se rostește o tirradă neizbutită și din punct de vedere literar, suprapunîndu-se unei imagini elocventă prin ea însăși. În toate filmele amintite și deci și în „Muntele ascuns" personajele sînt construite cu strădania evidentă a unui comportament gestic și verbal cît mai verosimil, strădanie pe care actorii, excelenți cei mai mulți dintre ei (Horațiu Mălăele, George Constantin, Dana Comnea, Ion Anghel, Albert Kitzl, Tamara Crețulescu, C. Rautchi) o continuă. Dar mai importantă poate e aproape biruința imaginii în filmul românesc de actualitate, trebuind a fi din nou amintite aici numele lui Iosif Demian, Florin Mihăilescu, Dinu Tănase și, pentru „Muntele ascuns", cel al lui Nicolae Mărgineanu.

FLASH

● *În acest timp, undeva, la periferia orașului, rulează, reprogramat bineînțeles, filmul trist al* Doamnei cu cățelul ● *De această dată, filmul iugoslav cu partizani,* „Sutjeska", *apelează la vedete de primă mînă : Richard Burton și Irene Pappas* ● *O bună parodie Westernul sălbatic, în* Un gentlemen în vestul (tot) sălbatic ● *Despre* Ochii Shivanei, *care rulează la cel mai mare cinematograf din oraș nu se poate scrie nimic.* ● *Un mare premiu și o mare artă cinematografică trece de data această prin* Filiera franceză *într-un film american. (Telecinemateca).*

ARIADNA

FILE DE ISTORIE

RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ — MOMENT DE AFIRMARE A CONȘTIINȚEI UNITĂȚII NAȚIONALE A ROMÂNILOR BĂNĂȚENI

Solidaritatea națională, de nenumărate ori dovedită în decursul vremurilor de poporul român, în pofida granițelor politice despărțitoare, va înregistra noi valențe cu prilejul războiului pentru dobîndirea independenței de stat a României. Eroismul oștilor române a dat noi dimensiuni conștiinței unității de neam, a prilejuit acțiuni grăitoare și pilduitoare de fraternitate ale întregului popor român.

Succesele înregistrate de oștile românești pe cîmpul de luptă, activitatea intensă diplomatică desfășurată de cercurile conducătoare din România, au trezit speranța românilor aflați sub dominația Imperiului Habsburgic că Transilvania și Banatul vor putea să se unească, în condițiile înfrîngerii Imperiului Otoman, cu patria mamă. Într-o circulară trimisă la Hațeg de episcopul Lugojului se relata clar această stare de spirit a populației bănățene

Neținînd seama de propaganda desfășurată de cercurile conducătoare austro-ungare, nici de măsurile represive luate de autorități, populația din Banat, și-a manifestat convingător încrederea în victoria trupelor române, sentimentul de solidaritate cu lupta românilor de peste Carpați. Reiese acest lucru și din apelul pe care Iulia Rotariu îl adresează românilor bănățeni pentru ajutorarea răniților: **„Războiul actual din Orient este unul din cele mai înverșurate. Știți bine, că el a pretins mari jertfe de singe și de la frații noștri din România și cum că armele române, vitezia și bravura românilor au recucerit și improspătat eroismul străvechi al antecesorilor, iar numele de român l-au răspindit în Europa întreagă și l-au înregistrat între popoarele eroice... ne impărtășim și noi de onoarea națională cîștigată prin singele lor, incit și noi purtăm numele de român ca dînșii și incit sîntem frați cu ei. Dar și simțul de umanitate impune tuturor românilor datorința de a concurge prin mijloace umane, morale... întru ajutorarea și alinarea durerilor celor răniți și singeringi, pe cîmpul de război. Românii din toate părțile patriei noastre de mult conlucră pentru acest scop uman; nu se poate dar ca românii din jurul Timișoarei să rămînă astă dată indărăpt pentru că ei totdeauna în toate cazurile umane, filantropice și naționale s-au ținut pas în pas cu confrații din patrie".**

Fiecare succes al oștilor române este înregistrat cu mîndrie, se publică în gazetele timpului descrieri de pe cîmpul de luptă, se reproduc aprecierile frumoase din ziarele străine despre eroismul soldaților români. Cu orice prilej, românii bănățeni se dovedeau alături cu cei de peste Carpați, în timpul războiului pentru independență. Traian Doda, îndeamnă românii bănățeni să sprijine, acest război **„să nu se lase înșelați de șoaptele false, nici să se sperie de amenințări".** Revista **„Gura satului"**, adresează apeluri pentru adunarea de bani, bandaje, scame în folosul celor răniți. Gazeta din Arad dă instrucțiuni pentru sprijinirea eficientă a luptei românilor de peste Carpați.

Copiii din școlile primare au lucrat la confecționarea de scame care țineau locul vatei la pansamente, elevii de la școlile secundare, după posibilitățile lor țăranii, meseriașii, intelectualii au contribuit cu bani, alimente, haine pentru ajutorarea armatei române. Astfel, în scurt timp, populația din Bocșa Română au donat 134 fl., 3,15 kg scamă, pînză pentru fesii. Din Pecica s-au adunat prin contribuția țăranilor și învățătorilor 102 fl, iar locuitorii din Oravița au donat 354 fl. în folosul ostașilor români. Donații colective sau individuale sînt făcute în acel timp și de locuitorii altor comune bănățene. Erau ofrande date cu sentimentul mîndriei pentru biruința soldaților români, izvorîte din năzuința desăvîrșirii unității naționale a poporului român.

Ofrandele populației bănățene, jertfele sale de singe pentru dobîndirea independenței de stat a României sînt tot atîtea mărturii ale solidarității și aspirațiilor ce o animau pentru înfăptuirea idealului multisecular al poporului român, dobîndirea neatîrnării, a independenței de stat.

ION MUNTEANU

RECORDING

TOPUL „O" – „RT" de săptămîna trecută: 1. Flori – EXPERIMENTAL QUINTET; 2. Stop-cadru – STELELE; 3. Fiii soarelui – SFINX; 4. Ei sînt amicii mei – MONDIAL; 5. Mugur de fluier – PHOENIX; 1. Răsărit – NAZARETH; 2. Apus de soare – LIGHTFOOT; 3. Cînd – LENNON; 4. Cîntă, fetițo – CORVINA; 5. Pe fugă – SCORCHED EARTH.

În aceeași emisiune a fost inaugurată o serie de dezbateri privind destinele muzicii tinere. Primul invitat a fost Petre Umanschi. Dialogul nostru a căutat să fixeze cîteva probleme, cum ar fi existența paralelă a grupurilor și a orchestrelor care acompaniază vedete, felul în care cîntăreții colaborează (superficial) cu formațiile etalindu-se doar pe sine. S-a atins tangențial recentul Festival timișorean, unde unele formații au recurs la improvizații sau, în orice caz, la prelungite părți solistice (instrumentale) în detrimentul armoniei ansamblului, de multe ori textul servind drept simplu pretext, „lipindu-se" întîmplător de o anume muzică. Folclorul, s-a mai amintit, este adeseori preluat mecanic, asta neducînd la un succes garantat și neîmbogățind cu creații noi. Specificul nostru, a spus P. Umanschi, poate fi găsit și altminteri, în creația tînără, nu neapărat în inginarea a ceea ce este gata finit.

Ancheta urmărește și opiniile tinerilor muzicieni (în intenție) și este deschisă tuturor cititorilor care sînt rugați să opinieze în legătură cu aceste căi probabile pe care va evolua arta în discuție. Ne vom adresa și unor muzicieni sau muzicologi aflați în pline forțe creatoare, din dorința de a avea mai multe unghiuri de vedere.

P.S. *Am reținut dorința corespondenților noștri de a avea în top cît mai multe noutăți. Vom trimite o listă cu aceste melodii, la radio București, furnizorul nostru.*

SERIAL

BOXUL ȘI MAFIA

● BOX-MATCHUL LISTON – CLAY ● CÎT A PRIMIT LISTON PENTRU DOUĂ ÎNFRÎNGERI

Chiar înainte de meci, nu atît din cauza contractului pentru partida revanșă, cît datorită unei practici obișnuite în asemenea ocazii, FBI-ul își trimise observatorul la meci. Și, în timp ce se desfășura lupta, care-i acapara total pe cei prezenți, agentul filma cu mult zel publicul din primele rînduri. Intrucît se bănuia că e vorba de mari mașinațiuni ale Mafiei, FBI-ul stringea astfel „materialul documentar" care, mai tîrziu, avea să slujească drept material de acuzare. După ce anchetatorul ascultase depozițiile martorilor și verificase așa-zisele rapoarte medicale care certificau, chipurile, „accidentarea" lui Liston, el intentă imediat proces pentru fraudă. Procurorul declară, pe baza dovezilor, că meciul Clay-Liston constituie o crasă mașinațiune în vederea obținerii pe cale frauduloasă a unor importante sume de bani. Meciul fusese deci dinainte aranjat. Se găseau suficiente motive pentru o astfel de acuzație. Și, sigur, cel mai important consta în pariuri. Anume: favoritul acestei lupte a fost Liston. Raportul la pariuri era de șapte la unu în favoarea campionului!

Este evident ce profit enorm scotea acela care paria pe Clay. Se știe, în S.U.A. agențiile de pariuri aparțin acelor instituții care constituie pentru publicul obișnuit o mare iluzie, iar pentru organizatori și proprietari – o sursă de mari profituri. Conform acestui fapt, dacă meciul ar fi fost cîștigat de Liston, proprietarii agențiilor și intreaga camarilă a ringului n-ar fi făcut cine știe ce business. Estimp, victoria lui Clay ar fi insemnat un profit de zile mari.

Comisia medicală, după abandonul lui Liston, constată că acesta își lezase mușchii coastelor. Dar, cei care s-au interesat mai indeaproape de acest meci, priveau declarațiile medicilor, cum că leziunile sus-pomenite vor fi văzute pe clișeele Röentgen, ca un nonsens, rezultat întîmplător în atmosfera înfierbîntată a nemulțumirilor prin care se manifesta publicul după abandonul lui Liston. Se știe, de fapt, că fotografiile Röentgen nu pot indica leziuni ale mușchilor și ale vaselor sangvine. Tocmai de aceea, nimeni nici nu crezuse în diagnosticul medicilor. Dar, între timp, nici procurorul n-a putut dovedi că n-ar fi existat aceste leziuni pe coastele boxerului, din motivele arătate mai sus. Totuși, ancheta reuși să lămurească cîteva simptome neobișnuite ale boxului profesionist. La cererea procurorului, comisia de box a fost nevoită să sisteze plata onorariului lui Liston. Pe Liston, asta nu l-a deranjat deloc, întrucît știa că, oricum, comisia nu putea decît să sisteze plata onorariului, pe care, mai devreme sau mai tîrziu, tot îl va plăti. Asta pe lîngă faptul că, pe deasupra, Liston primise din partea menajerului o anumită sumă de bani pentru abandonarea luptei în împrejurări dubioase. Liston era de fapt sub strictă supraveghere și „favoritmanul" cunoscuților gangsteri americani Frank Carbo și Blinky Palermo. Dar, pentru că aceștia erau „interzișI", Carbo la închisoare iar Palermo la domiciliu forțat – managerul lui Liston, în timpul meciului, era un oarecare Jack Nylon. El declarase mai întîi că Liston își accidentase coastele încă în timpul antrenamentului, iar imediat după meci susținuse declarația lui Liston, care spunea că se accidentase în runda întîi a meciului cu Clay.

Ancheta a mai constatat că organizatorul meciului, firma „Intercontinental promotion incorporated", primise, încă înaintea meciului, pentru 50 de mii de dolari, dreptul de a organiza revanșa. Asta n-ar fi provocat însă mari tapaje dacă nu s-ar fi constatat că președintele acestei firme nu era altul decît însuși Sony Liston. De aici, foarte mult au tras concluzia că Liston și oamenii din jurul său au știut dinainte care va fi rezultatul meciului. Căci se știe ce profituri aduce organizarea unui nou meci, profituri de care Liston ar fi fost văduvit în cazul victoriei sale în prima partidă.

Sony Liston primise o sumă mult mai mare decît Clay, întrucît, de obicei, campionul primea întotdeauna mai mult decît challangerul său. Datele oficiale spun că onorariul lui Liston, după plata impozitului, era de un milion și 384 de mii de dolari. Suma aceasta a fost însă împărțită nenumăraților oameni din jurul campionului – lista lor ar fi prea lungă – lui Liston rămînîndu-i 540 000 de dolari, din care el trebuia să „rupă" pentru a-i plăti pe cei trei sparing-parneri, cheltuieli pentru hrană, transportul și administrarea antrenamentelor. În fond, „partea leului" intrase în buzunarele celor din „culisele" ringului. Oricum, Liston trebuia să piardă meciul.

După „Politica Express"

În numărul viitor:

REVANȘA ȘI COMEDIA REGIZATĂ A LUI CASSIUS CLAY

CORESPONDENȚĂ

George Torica: Poeme ce sugerează somnul alb al crizantemelor. Aveți talent. Transcriem poezia **Fluturi desculți:** „Pe scări în camera cu fluturi / fiecare-și ascunde portocalii în case / din frig mă trezesc în boala oglinzilor / unde dansează încă / tristețea buzelor tale / fiecare-și ascunde portocalii în case / și desenați de frunze fără aripi / rămîn doar fluturii desculți".

Sandu D. Paul: Versificați cu o anumită voluptate. Stihurile curg frumos, într-un fel de uitare de sine. Dacă ați controla mai riguros discursul poetic, ați evita numeroasele capcane pe care vi le întindeți singur, căzîndu-le victimă. Iată, deci, că nu putem, din păcate, reține nimic din ceea ce ne-ați trimis.

Ion Dumbravă: Versuri notabile în **Auzite drumuri și Sentimentul primăverii.** Ar trebui să vă cultivați limbajul, adesea rudimentar.

Gicu Avram: Dvs. ne întrebați dacă versurile sînt publicabile. Vă răspundem: Nu. Apoi ne rugați să vă anunțăm, la domiciliu, numărul în care apar. Nu trimitem asemenea răspunsuri. Ziceți că nu sînteți abonat la revista noastră din cauza numărului limitat de abonamente. Nici acest lucru nu este conform cu realitatea. Să vedem ce veți mai scrie.

Iofas Aitho: Între versurile promițătoare din cele trei poezii, se află și acestea: „Era o noapte calmă și senină, / Ca un cristal întunecat și pur", care, dacă nu sînt cu totul ieșite din comun, par o sugera o inclinație literară.

M. Paula: Așteptăm acele „poeme vaste și pline de soare", pe care frumos le anunțați. Răspunsurile noastre la această rubrică sînt întîrziate din pricina abundenței scrisorilor și a spațiului restrîns de care dispunem.

Elena Oprea, Ioan Văsuț, George Borun (trimiteți manuscrise lizibile, soluția obținerii revistei este abonamentul), **Miron Țic** – continuați.

Sîrbu Victor, B. D., G. M. Dorin – încercări modeste.

A. D.

MICA ANTOLOGIE

VIN DE AUR

O fi primăvară ținutul iubirii,
O fi vara culme de zbor și lumină,
Dar fruntea mea numai spre
toamnă se-nclină,
Patetic omagiu adus împlinirii.

Prin părul meu bruma își lunecă botul,
Prin ierburi ard volburi, frunzișuri
inundă,
Culori și miresme de boltă fecundă
Mă-nvăluie-n aur cu totul, cu totul...

Vin ploi, umblă neguri, trec păsări
în plaur,
De dragoste-n toamnă cu arborii sufăr
Cînd mîinile dragei, petale de nufăr,
Sînt setea și vinul și cupa de aur.

TRAIAN FILIMON

LECȚIA

Dacă dau pagina,
zăresc apusul de soare
peste creste
și-mi pare rău
că trebuie s-aștept
pînă mîine;
e ora cînd stele răsar
din trupul meu
să-mi arate drumul
spre tine;
e ora cînd nu se zăresc
decît copacii tăi mari
și grei, și tăcuți,
Pămîntule.
Am visat odată că din tine creșteau
aripi și flori și copii și ape,
și eu n-aveam lacrimi să le veghez
creșterea;
și dacă mai dau o pagină,
și încă una, și încă una,
s-ar putea să-ncep
să te învăț pe de rost.

CARMEN PETRESCU

AȘTEPTARE

Ea era frumoasă
și bună ca o portocală primăvara.
Pe ea am așteptat-o
mișcîndu-mă de pe un an pe altul
pînă ce vulturul vîrstei
mi s-a așezat pe umeri.
O aștept și acum
cînd bătrînețea își aruncă umbra
o aștept
cum așteaptă un elev
recreația mare.

TEODOR BÂRNUȚIU

POEM FĂRĂ TITLU 2

eu sînt olarul acela ce curge noaptea
fără să știe în propria-i sămînță eu
sînt olarul acela ce luptă pentru oale
și-l fură din propria-i sămînță eu
sînt olarul acela nebun iubito
frate mereu cu propriul lui vas

VIRGIL PANAIT

EVRIKA!

● Să ai punctualitatea soarelui, cel puțin o dată pe zi ai răsări și-ai apune.

● Pune-i avarului cătușe de aur și va fi fericit.

● De se repetă greșelile plătite scump, preț de speculă te paște.

● Trandafirii fără ghimpi nu fac două parale.

● A crescut și el un șarpe la sîn, dar după ce i-a rupt dinții.

● Oamenii maturi spun de-atîtea ori copiilor c-or să le rupă urechile, în speranța că nu vor mai auzi cîte vorbe le ies din gură.

● Atîtea milioane de vieți într-o singură viață! Una singură să pierzi și vei suferi.

● De cîte ori închizi o carte, să deschizi ochii!

ION VELICAN

DOSAR

UNDE DAI, ȘI UNDE CRAPĂ

A. îi stătea în ochi lui B. Nu putea s-o sufere. Îl apucau furiile doar la gîndul că A. locuiește lîngă el, ușă-n ușă. Așa se nasc unele antipatii, de la prima vedere, fără motiv. Și mie mi s-a întîmplat să nu-l simpatizez deloc pe un actor cu care nu mă cunosc și n-am schimbat niciodată o vorbă. Pur și simplu mi-e antipatic. Cînd apare la televizor, mi se face rău, deși îi recunosc talentul. Nu pot să-l sufăr și gata. Și de aceea nu-s în stare să rîd la nici una din poantele lui, măcar că alții mor după el și spun că-i un comic de primă mînă.

Așa și Cu B. Pentru că vecina îi era profund antipatică, a început să-i minjească ușa, mai bine zis clanța ușii, cu catran, a făcut curățenie și i-a pus gunoiul pe prag, iar într-o zi a intrat peste ea și-a bătut-o bine. A. a reclamat, s-a făcut o anchetă și, pornind de la bătaie, au ieșit la iveală niște lucruri nu tocmai frumoase și nu tocmai curate. Astfel s-a constatat că B. își subînchiria apartamentul (camerele adică, separat) unor turiști cărora le furniza și distracții.

Bineînțeles că, dacă stau să judec, în cazul de mai sus, antipatia de la prima vedere nu pare chiar de tot nemotivată. Vecina o fi observat cîte ceva, o fi comentat cu alte vecine, mă rog, cum se întîmplă, fapt care l-a deranjat, firește, pe B. Nu spun că, dacă n-ar fi fost bătaia aceea, B. n-ar fi ajuns la tribunal, dar sînt convins că el nu s-a gîndit că, pornind de la una, va da de alta.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

ALERGĂTORUL

– Tăticule, tu de ce nu te faci alergător?

– Pentru asta ar trebui să am antrenament...

– Și, tu nu ai, tăticule?

– Nu.

– Atunci de ce au scris în ziar despre tine că fugi de răspundere...

ABILITATE

– Mă bucur pentru abilitatea dumitale. Cum ai reușit să cîștigi concursul pentru postul de șef contabil?

– Am „calculat" momentul!

ABSENTUL

– Tovarășe președinte, de ce ascultați și dați crezare acestui martor? În perioada scandalului, dumnealui nu se afla acasă...

– Dar unde era?

– La spital. Eu l-am băgat!

ABRACADABRA

– Sînteți formidabil! O experiență unică! La care circ ați mai lucrat?

– La nici un circ.

– Dar jongleriile astea de unde le știți?

– Da la sectorul la care lucram. Eu raportam cît și cum ne realizam sarcinile de plan...

EMIL ȘAIN

EFIGII ALE SECOLULUI XX

Ivo Andrić

La 13 martie, în zori de zi, s-a stins din viață Ivo Andric, – poet, povestitor, romancier, eseist. Scriitorul iugoslav s-a născut la 9. X. 1892, la Doț, lîngă Travnik, orășel în Bosnia, al cărui nume a ajunge să fie cunoscut în lume prin romanul său „Cronica Travnikului". La vîrsta de doi ani, rămînind orfan de tată, care era giuvaergiu, este dus la mamă la Višegrad, unde termină școala primară; liceul îl face la Saraievo (1912). În anii adolescenței se alătură asociației literare „Mlada Bosna", al cărei program preconiza o literatură destinată să depășească limitele naționalităților iugoslave.

În 1912 urmează cursurile Facultății de filozofie din Zagreb, pe care le continuă, în 1913, la Viena și Cracovia. În anul următor este arestat de poliția austro-ungară, în timp ce se afla la odihnă și tratament la Split. Amnestiat în 1917, își reia activitatea literară. Se alătură unui grup de literați, cu care înființează revista „Knjizevni jug" („Sudul literar"). În anul următor publică „Ex Ponto" (parafrazînd titlul operei lui Ovidiu – cu al cărui destin se identifica – „Epistolae ex Ponto"), una dintre cele mai personale opere ale sale, apoi „Neliniști" (Nemiri, 1918), care cuprind pagini de meditație lirică, în proză.

Influențat de ideile filozofului danez Sören Kirkegaard, Andrić încearcă să tălmăcească sensul fenomenelor existenței în toată complexitatea și profunzimea lor; nu rămîne însă fidel filozofiei amintite.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, Ivo Andric se află ambasador la București, Roma, Madrid, Geneva, Berlin. În 1924 își ia doctoratul la Gratz, cu teza „Dezvoltarea vieții spirituale în timpul stăpînirii turcești", operă care dezvăluie la Andrić, pe lîngă calitățile cunoscute de magician și de cizelator al cuvîntului scris, pe filozoful cu gîndirea profundă și pe eruditul care studiază arhiva în vederea argumentării documentate.

În răstimpul dintre cele două războaie mondiale, Andric a publicat vreo sută de povestiri (căci, după propria-i opinie „povestirile n-au sfîrșit") și multe nuvele, care i-au asigurat definitiv un loc în literatura iugoslavă și un renume în literatura universală.

Una dintre povestiri „Drumul lui Ali Gerzelez", reprezentativă pentru genul abordat cu predilecție de Andrić, se caracterizează prin tendința constantă a autorului de „a îmbina spiritul național cu acel european". Povestirea face parte din eposul popular musulman, al cărui mesaj Andrić nu-l dezavuiază, dar nu-i rămîne nici tributar. Hidos, dar sensibil, ridicol și tragic, Gerzelez – un Don Quijotte al Bosniei – trăiește în tradiția populară și povestea cultă. În adîncimea și complexitatea povestirii se ascunde drama dorinței omenești, subtil sugerată de contrastul dezolant dintre farmecul poeziei, care trăiește în sufletul omului, și banalizarea ei în momentul în care devine notorie. „Povestea de toate", spune Andrić despre Gerzelez", și, povestind, singur se mira că întreagă întîmplare, cînd se spune altuia, devine searbădă și neînsemnată".

Din rîndul nuvelelor, remarcabilă este „Podul peste Ierpa" (1925), care prin titlul și cuprinsul său, prin motivul inspirației și concepția autorului despre viață – curgerea neostenită a apei, în contrast cu statornicia podului, – prefigurează romanul „E un pod peste Drina". Podul, pentru Andric, are semnificația unui simbol. „Din tot ce clădește și ridică omul, în instinctul său vital, nimic nu este în ochii mei bun și mai vrednic decît casele, mai sacre decît templele, căci sînt ale tuturor, egale ca oricine, sînt folositoare, căci sînt clădite cu chibzuință, în locurile unde se încrucișează cel mai mare număr de nevoi ale omului".

În timpul celui de-al doilea război mondial, scriitorul trăiește izolat la Beograd. După eliberarea țării, publică cele mai importante din operele sale: „E un pod peste Drina", – o sinteză a lumii sale și cea mai desăvîrșită operă a sa, în care, pe lîngă măreția vechiului pod, însuflețește trăiri și destine ale generației trecute, înfățișînd în viziunea poetică lumea orientală; „Cronica Travnicului", o frescă a războaielor napoleoniene, legate de trecutul acestui oraș; „Domnișoara", ale cărei trăsături principale o constituie femeia dominată de arghirofilie: „Curtea blestemată", – drama lumii sfîșiată de idei diferite și contradictorii.

Acordînd prioritate Bosniei natale, Andrić a urmărit de asemenea aspirații și sentimente general umane. De aceea opera sa poartă pecetea universalității. Referindu-se la această trăsătură a sa, Grga Novak, președintele Academiei iugoslave de știință și artă, spune: „interpretarea trecutului nostru de către poet și viziunea sa asupra viitorului omului, nu numai al nostru, ci al omului din răsărit și apus, a aspirațiilor sale privind viitorul omenirii, a făcut ca să devină unul dintre cei mai însemnați constructori de poduri ai culturii care unește popoarele".

Meritele lui Andrić, ca literat și participant activ la construirea societății socialiste, i-au fost apreciate de către țara sa, acordîndu-i cele mai înalte distincții culturale. În 1961 i s-a decernat premiul Nobel pentru romanul „E un pod peste Drina". Recunoașterea valorii, pe care o reprezintă opera sa, i-a venit și din partea publicului cititor, conferindu-i încă o dată consacrarea în literatura universală, căci Andrić este singurul scriitor din lume ale cărui lucrări au fost traduse în cele mai multe limbi, încă în timpul vieții sale.

THEODOR N. TRAPCEA

DIN LIRICA LUMII

DUPĂ BEȚIE

Eu, om al acestei epoci, risipesc
necugetat și egocentric totul:
benzină, lapte, lumină, grîu.
Și prietenie, iar aceasta-i rară.

Prietenie aveam din abundență,
dar am risipit-o orbește:
trezindu-mă din beție,
mi-a rămas numai setea.

PANA

Puțin cîte puțin,
aerul din pneumatica
lumii
devine fluid.
Nu peste mult
se va îndoi
ca un elefant
lipsit de oase.
Cine va aduce
cîrje
ori roată de rezervă
pentru pana
universului?

ZĂPADA

Covîrșitor,
zăpada
subjugă orașul,
iar noi,
popor învins,
înaintăm disperați pe străzi
cu capul aplecat,
subjugați de cotropitoarea
armată albă.

Primăvară, ajută-ne!
Cînd va răsuna
fanfara ta
la orizont?

WILLIAM AULD

Scoțian, născut în 1924, profesor de literatură, poet și publicist, redactor-șef al revistei „Norda Prismo". Ultimul său volum de versuri este „Infana raso" (Rasa infantilă). Membru al Academiei de esperanto.

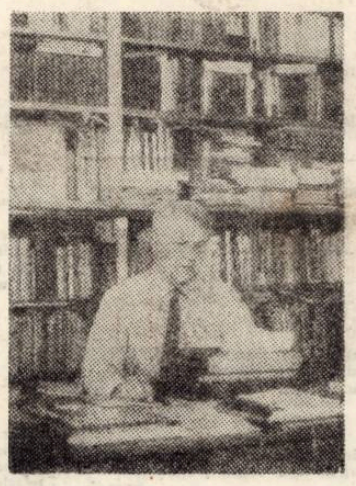

CONSOLARE

Mă bucur,
că pe-aici noi n-avem
crotali.

Avem agenți fiscali
politicieni
jurnaliști
televizor
ipocriți
și alte
otrăvuri.
Dar șerpi cu clopoțel
noi nu avem.

Viața ar putea fi
și mai neplăcută.

NEVROZE DE ALTĂ NATURĂ

Studentelor mele
nu le place
Ofelia.

După părerea lor
ea s-a supus, ridicol,
ordinelor
tatălui său.
A fost nevoită,
întrucît aceasta
a fost și dorința ei nemărturisită,
să-i facă curte
fără discreție
lui Hamlet.

Studentele mele
nu vor înnebuni
atît de ușor
ca Ofelia.

Nevroza lor
va fi mai subtilă,
dar la fel de distrugătoare.

Traducere din esperanto de

EUGENIA MORARIU

TERRA MAGAZIN

TIMP ÎNSORIT – MEMORIE BUNĂ. Este un adevăr științific că intensitatea activității solare influențează posibilitățile mentale ale omului. Acum cercetătorii observatorului astronomic din Stara Zagora (Bulgaria) au confirmat cu noi dovezi acest adevăr. Au fost analizate peste 20 000 de note ale elevilor din Stara Zagora și Jambol, obținute la trei materii de bază: matematică, limba maternă și literatură. Au fost luate în considerare doar notele a trei luni: noiembrie, martie și mai considerate cele mai fertile luni școlare. S-a constatat că în timpul activității maxime solare și a influenței magnetismului terestru, posibilitățile elevilor pentru învățat și memorat sînt mai mici. Cele mai bune rezultate se obțin în perioada activității solare medii. Deci: elevi, învățați dar nu la plajă!

DE ULTIMĂ ORĂ. Acum, pe planeta noastră trăiesc 4 miliarde și 29 milioane de oameni! Acesta este comunicatul de ultimă oră al Organizației Națiunilor Unite. La acest ritm de creștere, populația globului, peste 100 de ani, va fi de 15 miliarde.

BALANSOARUL LUI... FRANKLIN. Cînd auzim numele celebrului savant american Benjamin Franklin, îl asociem imediat cu ceea ce, încă școlari fiind, am învățat la Fizică: inventatorul paratrăznetului. Dar puțini dintre noi știu că balansoarul în care ne legănăm adeseori și care, spun medicii, „face bine nervilor", este tot o invenție a prodigiosului savant. Așa că atunci cînd tună și fulgeră afară, putem sta liniștiți într-un balansoar, în fața televizorului, protejați de paratrăsnetul lui Franklin!

ÎNVĂȚAREA LIMBILOR STRAINE IN TREN. Unde poți învăța ușor o limbă străină? La această întrebare se poate răspunde acum și așa: bineînțeles în tren! În trenul de pe linia Copenhaga – Helsinger, adică în răstimp de o oră dus sau întors, au fost deschise trei cabinete pentru învățarea a trei limbi străine: franceza, engleza și germana.

AU FOST GĂSIȚI „PANTOFIORII CENUȘĂRESEI!". Pantofiorii de cristal ai Cenușăresei poate nu sînt numai produsul unei bogate fantezii. La o atare concluzie au ajuns cercetătorii care au făcut săpături în apropierea orașului Köln. Ei au descoperit o pereche de pantofi de sticlă, care, după aprecierea lor se află aici de mai bine de 2 000 de ani!

TAXIURI PERICULOASE! La Bangcok, capitala Tailandei, străinii nu îndrăznesc să intre a doua oară într-un taxi indiferent de ce marcă ar fi mașina respectivă. Nu e vorba de nepriceperea șoferilor ori de eventuala lor xenofobie. Nu. Din contră. Acești șoferi sînt cît se poate de amabili și cu frica de... Budha! Căci, de îndată ce trec prin fața unor temple – care în acest oraș se află cu sutele – șoferii iau mîinile de pe volan, închinîndu-se, fără a micșora viteza! Mare și bun e Budha!

MUZICA NORILOR. Cercetătorii sovietici au descoperit o metodă de a prevedea furtunile mari. Ei au stabilit că norii cumulus înainte de a deveni „furtunoși" emit unde sonore de la cele mai joase la cele mai înalte frecvențe. Adică, după „muzica" pe care o emit acești nori, măsurînd frecvența undelor, cercetătorii pot prevedea evoluția lor.

FRUCTELE PROASPETE – CARIE SIGURĂ! Profesoru Bernard Smith, de la Facultatea de stomatologie din Londra a ajuns la concluzia, în urma unor îndelungate cercetări, că și fructele proaspete se pot adăuga pe lista alimentelor care provoacă atît de răspîndita carie dentară. Aici se includ portocalele, lămîile, grapefruitele și chiar merele care, pînă acum, erau considerate protectoare ale dinților și bactericide. Profesorul Smith susține că aciditatea fructelor proaspete este cea care atacă dinții, întrucît, în compoziția lor intră sarea calcificată.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef) FRANCISC ALBERT IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1 Telefon: 3 33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 25 aprilie 1975 ● Nr. 17 (373) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția artistului plastic LEON VREME, deschisă la Galeriile de artă.

Deplină adeziune

Intreaga națiune a urmărit cu viu interes, timp de aproape trei săptămîni vizita președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu prin țări ale Asiei Orientului Mijlociu și Africii. Strălucita solie de pace a conducătorului statului nostru, desfășurată într-un moment în care lumea contemporană cunoaște puternice frămîntări economice și sociale, depășește gestul simbol al unui popor deschis, liber și suveran de apropiere cu toate popoarele lumii pentru edificarea unei lumi mai drepte și mai bune, și devine un imbold, prin exemplul său, pentru cooperare și colaborare între state, puse pe bazele celei mai drepte echități.

Am urmărit itinerariul de mii de kilometri al vizitei, am urmărit multiplele contacte pe care șeful statului român le-a avut cu oamenii de stat și de afaceri din Japonia, Filipine, Pakistan, Iordania și Tunisia, interesul manifestat de aceștia pentru o cît mai strînsă colaborare cu un partener ca România. Rezultatele fructuoase ale vizitei președintelui României, multitudinea schimburilor economice, comerciale, tehnico-științifice, și culturale stabilite cu prilejul vizitei constituie o dovadă a prestigiului de care se bucură România peste hotare, iar pe de altă parte demonstrează largile posibilități existente pentru dezvoltarea economică armonioasă a tuturor statelor, pas sigur spre crearea unei noi ordini economice internaționale. Este semnificativă, în același sens continuarea contactelor internaționale prin vizita președintelui Tanzaniei în România desfășurată în ultimele zile.

In aceste săptămîni am trăit mîndria de a fi o țară prețuită pretutindeni pentru înțeleapta politică a sa, pentru eforturile făcute pe calea dezvoltării multilaterale.

Cu cele mai alese sentimente, întregul popor se adresează în aceste zile, prin mesaje și telegrame, parcurse de o deplină adeziune, tovarășului Nicolae Ceaușescu, înțelegînd că în aceste săptămîni s-a scris pe viu o filă din împlinirea înaltelor deziderate ale politicii partidului nostru aflate în Programul partidului și în hotărîrile Congresului al XI-lea.

ORIZONT

PREZENȚE LITERARE

Critici-cronicari și perspectivele criticii „inductive"

Numai o înțelegere îngustă, exclusivistă, a funcției și responsabilităților cronicii literare (văzută ca simplu „semnal", o primă situație față de operă, rezumativă, „din mers", supusă așadar provizoratului și „uzurii" temporale) a făcut ca la un moment dat una din cele mai sociale și mai necesare forme de intervenție critică să nu se mai bucure de aceleași considerente ca celelalte specii ale criticii. Or cronicarul literar are toate șansele de a depăși stadiul „atomist" al consemnării din mers, îmbogățindu-și modul personal de lectură cu instrumentele criticului din totdeauna (o metodologie preferențială, criterii valorice ferme, organizate într-un „program" explicit sau implicit) și chiar cele ale istoricului literar. În ultima vreme s-au manifestat în critica curentă două tendințe, ambele convergînd spre lărgirea atribuțiilor foiletonului și cronicii :

1. în plan diacronic, prin introducerea perspectivei temporale, de la practicarea unui gen de critică „inductivă", ce definește o etapă evolutivă în opera unui autor, sau liniile mai generale de dezvoltare ale literaturii, pornind de la o carte reprezentativă, la un gen de critică retrospectivă, ce reface „profilul" operei, stabilește filiații și în ultimă instanță receptează fiecare carte nouă din perspectiva sistemului literaturii, a „seriilor" profilate istoric.

2. în plan sincronic, prin practicarea în spațiul cronicii a unei critici de interpretare (fie tematică, de problematizare a substanței operei, de extragere a fondului ideativ, fie stilistică, de descompunere a mecanismelor discursului literar).

Două dintre cărțile apărute în ultima vreme, Traiectorii lirice de Mihail Petroveanu (Edit. Cartea Românească, 1974) și Relief contemporan de Al. Andriescu (Edit. Junimea, 1974) ilustrează într-o oarecare măsură observațiile de mai sus. Cartea lui M. Petroveanu, bunăoară, înmănunchind acitvitatea de cronicar al poeziei, desfășurată de critic pe parcursul unui deceniu la „Viața românească", dovedește destul de convingător că „operația grea, de nu incompatibilă în principiu, cu natura însăși a exercițiului de cronicar" de a „degaja profilul specific al poeților în cauză" este posibilă. Dar pentru aceasta criticul fie că practică o critică inductivă, de extragere dintr-o singură carte, socotită reprezentativă a unei etape definitorii, ori chiar a unui „profil interior", fie (caz mai frecvent) își alege cu bunăștiință volumele antologice sau edițiile retrospective din seria de „Scrieri" (Arghezi, Demostene Botez, Camil Baltazar, Radu Boureanu, M. Beniuc, M. Radu Paraschivescu, Maria Banuș, Gellu Naum, etc.) care invită la o reconstituire a „traiectoriei lirice" a unui poet. Critica sa, prin excelență interpretativă, încearcă adesea să epuizeze în spațiul cronicii (chiar cu riscul de a produce microstudii condensate, mai greu de urmărit la lectură) substanța ideatică a cărții în discuție (tipologia temelor și motivelor, problemele de natură ontică și „filozofică" și subsumarea lor unei viziuni scriitoricești) considerînd că, în funcție de ele, se pot contura și clasificările critice, eventualele linii evolutive ale poeziei. M. Petroveanu este un bun comentator de poezie, dacă prin comentariul operei poetice se înțelege un gen de discurs subtil, pornind de la text (și printr-o excelentă folosire a citatului) spre extragerea temelor, a ideilor poetice, nu arareori adevărate probleme-concept, ca cel al devenirii (în poezia de inspirație heraclitească a lui Gellu Naum), al cunoașterii prin

MARCEL POP-CORNIȘ

(Continuare în pag. 2-a)

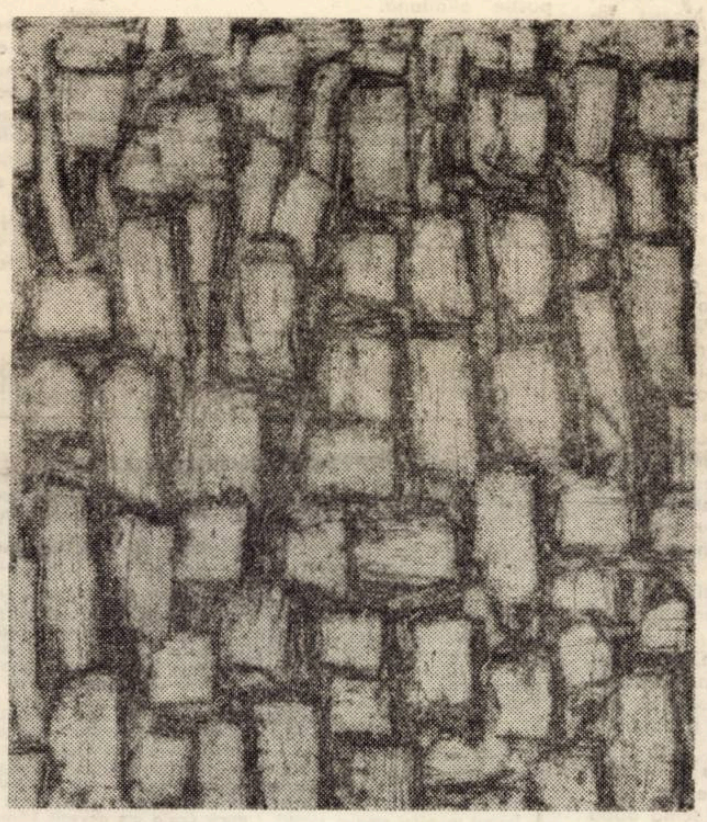

LEON VREME „Structuri"

SANITAS

Medicul-purtătorul științific al unei funcții sociale

● VALORIFICAREA CERCETĂRII MEDICALE

Cercetarea științifică medicală este confruntată în permanență cu o multitudine de probleme izvorîte din uluitoarea complexitate a organismului omenesc și a factorilor de agresiune care îl pîndesc la tot pasul. Pe de altă parte, cantitatea a ceea ce se știe astăzi în medicină este atît de mare încît cercetătorul neavizat poate rămîne hipnotizat de noianul cunoștințelor practice și teoretice care s-au acumulat. Dar, în științele medicale ca și în alte ramuri, izvorul unor permanente căutări și descoperiri rămîne inepuizabil. Sarcina cercetătorului modern este de a alege acele căi de cercetare care îl vor duce în mod previzibil spre ceea ce este important, durabil și inovator. Alegerea tematicii prefigurează în mare măsură nivelul și căile de valorificare.

Prof. Dr. doc. L. GEORGESCU
Directorul Centrului de Cercetări Medicale Timișoara

(Continuare în pag. 3)

CIVITAS

Fete care nu sînt singure

Se pare că primăvara a învins definitiv, chiar dacă unele rafale de ploi reci sau șvicnete de frig o mai deranjează uneori. Dar covorul de iarbă tînără și deasă a izbucnit cu o forță vitală de nedescris. Șirurile de copaci au înmugurit deplin și primele frunze și flori, ca niște strigăte ale unui nou născut, se afișează vizibil pe crengi.

Parcurgem strada principală a comunei Orțișoara, în inserarea care cucerește, treptat, așezarea. Avem o întîlnire cu niște elevi ai Liceului agricol și rămînem surprinși de atenția lor copilărească, de căldură prin care își manifestă necesitatea de-a fi împreună. Ceva mai tîrziu, străbatem așezarea din care soarele a fugit. Brusc, se face rece. Și norii aleargă pe sus, în acest început de aprilie. Poate totul s-ar fi încheiat odată cu întîlnirea cu copiii. Poate că, luînd cursa de 19,30, într-o jumătate de oră ne-am fi văzut din nou pe străzile cunoscute ale orașului, noi, cei trei scriitori, porniți să cunoaștem, printr-un dialog, pe cititorii-copii. Dar în momentul acela, secretarul U.T.C. al comunei, un fecior dinamic și de omenie, numit Ion Costea, despre a cărui viață dramatică, orfan de copil, aveam să aflu ceva mai tîrziu, ne-a invitat să luăm împreună o cafea neagră. Eram acolo noi, cei trei, și încă niște dascăli. Dialogam fiecare dintre noi cu vecinul lîngă care ne nimeriserăm să fim. Și, ceea ce vreau să vă spun mai jos, pornește de la sentimentul minunat, care mă încălzește de fiecare dată cînd am prilejul să cunosc un om nou și tribulațiile sale sufletești. Stam lîngă cele două dăscălițe, tînăra profesoară de română Ersilia Ardelean și învățătoarea Ana Amariei. Două cadre didactice ale școlii din comună. Una care era la începutul carierei. Și cealaltă care număra două decenii puse în slujba învățămîntului.

Cea tînără pornise, ca profesoară, numită fiind în Satchinez, unde avea legături trainice sufletești, prieteni, neamuri, colegi. Plecată la facultate, la Timișoara, ea se reîntoarce pe aceleași meleaguri apropiate locurilor natale. Ea regăsia atmosfera, vechile obiceiuri, destinul oamenilor din sat ca și cum ar fi fost propriul ei destin. Pentru o profesoară tînără, începutul nu este niciodată roz. Ea avea parte de unii elevi recalcitranți, care mergeau pînă acolo încît refuzau să răspundă la ore. Sau bătăuși, care, la paisprezece ani, fumau. Ce poate face o tînără absolventă pusă în fața unor asemenea porniri ? Sau abandonează, sau reacționează cu tenacitate. Ea s-a pus pe treabă și i-a cîștigat pe recalcitranți, prin dîrzenia ei, numindu-i chiar pe ei, pînă la urmă, responsabili cu liniștea și controlul disciplinei. Dar profesoara nu însemna numai pentru copii un polarizator de energie tinerească. Ea devenea și un fel de „consilier" al satului. Veneau femei, fete, la ea, o întrebau ce să facă, îi povesteau drame intime, evenimente din viața lor și ea dădea fiecăruia un răspuns, punîndu-și judecata în joc. „Se pare că orice problemă sufletească a acelor oameni trecea și prin inima mea", își amintește ea, acum, povestind, îngîndurată, aceste amintiri. Ea se integra în viața satului. Ea era una de-a lor. Seara, mergea cu tinerii la repetiții. Acolo cîntau. Dansau. Acolo găsea căldura omenească din lungile nopți ale satului întrat în iernile aspre. Trimisă din Satchinez într-o altă așezare, la Stanciova, un sat împrejmuit de dealuri și păduri, ea a fost nevoită adesea să se coboare pînă la înțelegerea îngustă a unor localnici, pentru a-i face să înțeleagă rosturile învățăturii ; și, pentru ca, din copiii care, la venirea ei, nu știau nici scrierea, să scoată, pînă la urmă, elevi merituoși, care să cunoască bucuria unei mici victorii palpabile, puterea de a cunoaște litera vie, acolo, în cătunul lor mai îndepărtat de marile centre. Iar aici, venită la Orțișoara, ea a îmbrățișat și rolul de educatoare, la copiii mici, dar și pe acela de profesoară la liceul agricol, împărțindu-și energia tînără și sensibilitatea între elevi și activitatea de îndrumătoare U.T.C., pe comună.

Dar Ana Amariei ? Ea absolvea o școală normală în Lugojul anului 1954. De la acea vîrstă junĕ, pînă azi, ea a stat ca un adevărat pilon demn la școala și între copiii Orțișoarei, educînd cel puțin cinci generații de elevi, din clasa întîia pînă într-a patra. Ea ar fi putut pleca oriunde. Ea ar fi avut ocazia, înainte, de-a pleca și în Timișcara, ca dăscăliță. Și nu resemnarea a ținut-o aici, între oamenii comunei. Nu, ci un atașament sufletesc. O iubire a acestor locuri, cu șesuri blînde, cu pămînturi fertile și oameni meșteri în lucrul ogoarelor. Ea a devenit un om de-al satului. Ea ar fi putut să devină și profesoară, făcînd fără frecventa. Și nu din indiferență nu a ales un salt în grad, ci din simplul motiv de-a avea sentimentul „palpabil" că, învățînd, și fiind zi de zi, timp de patru ani, cu copiii ei, ea va lăsa în urma sa un „lucru finit". Ea va lăsa în urma sa ființe care s-au atașat de ea. Și care, mai tîrziu, vor putea exclama : „Dînsa a fost prima mea învățătoare". Dăscălița aceasta, o ființă modestă, cu simțul măsurii, al datoriei, și al poeziei, cînd pleacă acum, uneori „la oraș", pentru o cumpărătură sau un spectacol, știe că, seara, cînd se va întoarce acasă, înseamnă că ea va reveni în satul ei drag „între ai mei, la Orțișoara, nu altundeva, fiindcă, pentru mine, aici înseamnă acasă".

Tîrziu, cînd reveneam spre oraș, s-a pornit o ploaie rece, cu vînt. În mașina care ne ducea spre casă, lîngă tînărul care o conducea, și nu era altul decît un entuziast medic veterinar al comunei, ce s-a oferit să ne fie ghid și însoțitor, gîndeam la cele două dăscălițe ale comunei din care plecam, la cele două fete care, între atîtia copii, ele nu puteau fi nicidecum singure. Ele făceau parte de-acum din marea inimă a comunei lor. O inimă ale cărei bătăi se resimțeau și în ființa lor tînără.

ION ARIEȘANU

CRONICA LITERARĂ

Cu **Caietul verde** se conturează o nouă etapă a liricii pillatiene „numai din oboseală depreciată de istoricii literari" (notează Alexandru Piru, în „Cuvîntul înainte" la Ion Pillat. Cele mai frumoase poezii, Ed. Albatros, 1968). Asupra ei insistă şi Ion Pillat în **Adaos**-ul din 1941 la **Mărturisirile** sale, preocupat să-şi „deconspire" influenţele, sursele, rădăcinile, contextele creaţiei. „Cred – notează poetul – că toată poezia mea, de la **Caietul verde** încoace, a fost influenţată de miracolul elin". Şi în final, „Toată producţia mea poetică din urmă, mai ales cea din ultima decadă, mi se pare fecundată de îndoitul aport al artei clasice şi al celei populare. Neavînd nici o tradiţie literară cultă, care să fi dat poeziei româneşti o Renaştere glorioasă ori vreun Secol de aur al clasicismului naţional, cum s-a întîmplat cu toate cele din Occident, era firesc să caut în poezia noastră populară, de o desăvîrşire artistică şi de o adîncime lirică neîntrecută, izvorul unei arte româneşti valabile. Numai pe această temelie şi în spiritul artei greco-latine „poezia română, cred eu, va putea da roade".

*Modele în derivă *)*

Am dat acest citat îndeajuns de lung tocmai pentru a sublinia cum, în cadrul anilor săi de efervescentă maturitate, poetul se reîntoarce, fără a deveni vasal, spre idei lansate în începutul secolului, de Moréas, Maurras, poeţii meridionali. Neoclasicismul preconizat în începutul veacului de Maurras, Lassere, Massis „incapabil să pregătească, singur, naşterea unei literaturi vii" (vezi Marcel Raymond, **De la Baudelaire la suprarealism**, cap. Refluxul) devenea fertil în literatura noastră în care, în locul Pleiadei există folclorul ; devenea util, avînd în vedere absenţa unui clasicism canonizat, a unei literaturi riguros stăpînită de precepte.

Aşa cum etapa anterioară încerca să ridice un edificiu spaţiului poetic românesc, noua etapă urmează să edifice o vîrstă clasică românească. Din nou trebuie să observăm, în cadrul poeticii pillatiene, voinţa construcţiei. Teoreticianul descoperise, în literatura naţională, un spaţiu lipsit de statui. Menirea lui, a poetului, era să le înalţe : nu urmînd o inspiraţie, o fascinaţie pasageră, ci continuînd un program. Ion Pillat e, în poezia română, un arhitect, şi dacă între articolele şi studiile sale consacrate literaturii străine şi opera sa propriu-zisă se întinde un aparent tărîm al nimănui, cele două ne apar unificate de **înţelegerea necesităţii literaturii naţionale**. Ea primează. Şi repetatele alianţe pillatiene (antologii ori traduceri alcătuite împreună cu Perpessicius, O. W. Cisek, N. I. Herescu, piese scrise în colaborare, poezii scrise „în colaborare") demonstrează că aceasta primă. Tentaţia originalităţii nu-l subjugă pe scriitor. El este de-asupra ei, privind din înalt literatura. Efemerul îl lasă rece.

Criticul poate să înceapă analiza acestei etape recapitulînd tabelul direcţiilor poetice din anii tinereţii poetului. **Recuerdo** poate fi astfel, o piesă simbolică. Aceste direcţii vor fi preluate pe măsură ce, prin Gîndirea, unii dintre doctrinarii lor, vor deveni familiarii dezbaterilor momentului (Tudor Vianu, traduce, de pildă, cam în anii **„Caietului verde", Viitorul inteligenţii,** eseul din 1905 a lui Maurras).

Dar înainte de acestea, se cuvine, pentru ultima periodată, să ne oprim asupra acelor cuvinte din **Mărturisiri** : „O poezie e înainte de toate, judecînd după mine, o experienţă vitală..."

Mai mult decît pentru etapa anterioară, vom distinge, pentru această etapă, „experienţa vitală". Poeziile de înaltă seninătate alternează cu altele, tulburate de umbrele sfîrşitului. Versurile calme sînt umbrite de o dramă adeseori doar pre-simţită Model (în **Elegii**) poate fi Goethe dar şi (păstrînd claritatea) Rilke.

Odată cu titlul, **Caietul verde** preia de la Maurice de Guerin, şi o anume introspecţie tragică, Si apolinicul Ion Pillat pare, în ultima etapă a creaţiei sale, a gîndi ca poetul francez : „Sufletul mi se strînge şi se închircşte ca o frunză atinsă de frig se retrage în propriul lui centru, a renunţat la toate poziţiile la care putea să contemple". Finalurile elegiilor sînt semnificative. Iată încheierea celei de-a II-a : „Ce nesfîrşit de singur, aştept aici. Ştiu : totul / M-a părăsit. Sînt singur în trupul meu, cum singur / Sta Robinson Crusoe într-un ostrov pe mare. / Chiar fiul meu cu ochii-mi nu poate să-mi zărească / În vîrful de prăjină semnalul-nalt, de pînză, / Cum flutură, cum cheamă. În zare, nimeni. Vremea / Cu fumul ei de-o clipă pe cerul veşnic. Marea / Şi Marea, iarăşi marea, şi marea pretutindeni. / Zadarnic. Nici o punte. Dă-mi mîna. Ce departe / Mai tremuri. Ţine-mi mîna / E mîna mea. Sînt singur".

Tema dublului e din ce în ce mai frecventă, imaginea „oglinzilor infidele" de asemenea. În ordinea de oltădată se insinuează coşmarul, obsesia, senzaţia cataclismului, întrebările necruţătoare. Apar visele „coborîrile în infern", viziunile terifiante, ca în **Elegia a III-a** : „În haina ta de piele, ce vrei, burghez cuminte, / Cu gestul frînt din leagăn şi calcule tocite / De veacuri ca prundişul de ape repezi ? Spune. / Nu mai zîmbi în valsul grotesc ; cu mulţumire / Nu mă privi ca dintr-o fotografie ştearsă. / În lături ! Dar rinjeşte. În lături ! Dar rămîne. / Se-nchină şi se-nclină, se strînge şi se plînge, / Salută şi sărută, iubeşte şi boleşte, / Şi dă din cap ca mine, şi dă din mîni ca mine, / În pantomima oarbă." **Ţărmul sudic** e mai degrabă „ţara pustie" eliotiană.

Multe versuri din **Ţărm pierdut** şi **Scutul Minervei** urmează însă, cu o deosebită voinţă a versificării, cu o tehnică impecabilă, programul poetului. Versuri numeroase sînt detaşabile. De altfel, într-un întreg volum, a adunat **Poeme într-un vers,** metafore graţioase, întotdeauna citate de comentatori. Ultimele poezii (din **Împliniri, Cumpăna dreaptă**) accentuează nota tragică. Conştiinţa deplinătăţii creatoare e pusă în cumpănă cu sensul destinului.

C. UNGUREANU

* Note despre Ion Pillat, la 30 de ani de la moartea poetului.

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

Ion Chiric, POEME, (Editura „Eminescu")

După **Ospăţul pămîntului** (1970), în care încerca (nu fără rezultate notabile) poemul întins, de nuanţă conceptuală Ion Chiric revine cu un nou volum de versuri, bine clădit, limpezit de balasturi şi de filozofări inutile, avînd ca principale calităţi sinceritatea, discreţia şi echilibrul expresiv ale confesiunii (**Moştenire, Urmaş** etc.).

Poeziile au o evidentă densitate (metaforică), izvorîtă din investigarea unor zone adînci, greu absorbite de cuvînt. Să se vadă **Printre seară şi noapte, Matinală, Din împrejur** (titlurile nu ni se par prea inspirate), precum şi altele încă. Din păcate şi aceste piese acceptă în structura lor pasaje discursive, explicative, plasate, uneori, chiar în final, ca o „soluţie" deloc necesară.

Imagistica, judicios dozată, relevă un pronunţat simţămînt al **arderii.** Iar textul se derulează, în majoritatea cazurilor, firesc, convingător, spre o sugestivă ambiguitate : „Dacă turnul era cu adevărat, / dacă-l întîlneam urcînd pe razele de soare, / dacă multele lui uşi se deschideau / greu, precum căile spre sufletul tău, / dacă acolo am îngenunchiat / ţinînd în mîini steaua iubirii, / dacă acolo am devenit bărbat / şi mi-a încolţit în cuget, precum iarba / în pămînt afumat, teama de moarte, / nu mai ştiu, am uitat. / Să mă întorc încerc, am pentru ce, / inima-mi readuce frăgezimea-n culoare, / dar turnul deodată mi se mută înainte / atîrnînd de o singură rază de soare".

E. D.

PREZENŢE LITERARE

Critici-cronicari

(Urmare din pag. 1)

poezie şi al valorii prospective ori dinamitoare al verbului poetic, al accepţiunilor subiective a timpului şi eroziunii temporale (în poezia cercului de la Steaua, bunăoară).

În general, acest gen de critică presupune situarea înlăuntrul poeziei, pînă la identificarea participativă cu ea şi sporirea, dacă nu a misterului, măcar al conţinutului ei epistemologic. Criticul şi-a elaborat şi un limbaj propriu, inspirat, cel mai adesea metaforic, uneori baroc şi încărcat de vocabule rare reuşind cel mai adesea să restituie sensurile profunde, „abisale" ale creaţiei, chiar dacă copleşeşte uneori prin detaliere şi un gen de parafrazare, de discurs despre discurs. Deşi ia în discuţie un număr de 49 de poeţi, foarte diferiţi între ei, tonul rămîne în general acelaşi, cu nuanţări greu sesizabile (o uşoară detaşare ironică, mai puţin receptivă, în cazul lui St. Augustin Doinaş bunăoară, sau a generaţiei mai noi de poeţi şi poete, de la Emil Brumaru la Constanţa Buzea sau Gabriela Melinescu). În general, inegalitatea în tratare se trădează mai mult prin restringerea, adesea nemotivată, a spaţiului acordat celor de mai sus, ori lui A. Dumbrăveanu, V. Nicolescu, Dan Laurenţiu, Ovidiu Genaru, Ana Blandiana, etc., în cazul cărora nu sînt luate în discuţie nici o serie de cărţi mai recente. Spaţiu preferenţial se acordă în schimb poeţilor cu activitate mai îndelungată, unde criticul poate reface traiectoria evolutivă, ori adăuga la „profilul interior" al operei foarte bune portrete morale. În general, criticul fie că încearcă să demonstreze continuitatea tematică şi stilistică dincolo de aparenţele mistificatoare ale unor atitudini opuse, fie că, atunci cînd nu poate extrage o asemenea continuitate, îşi arată, spre sfîrşitul articolului, preferinţa pentru o modalitate, o ipostază din cele multe ale poetului.

La Al. Andriescu, se poate observa mai bine aplicarea unei perspective temporale în actul criticii curente ; de altminteri, criticul ieşean a oscilat de la început între foileton şi articolul sau studiul de istorie literară, între ele existînd un element de continuitate oferit de exerciţiul aceleiaşi facultăţi : lectura operei din perspectiva „sensibilităţii contemporane" – fie că e vorba de o operă aparţinînd istoriei literare (şi în acest caz instrumentele de investigaţie sînt cele preponderent critice, îndreptate spre reinterpretarea ei dintr-un unghi inedit) fie de o operă nouă, încă neasimilată critic. Interesantă este mai ales postura din urmă, în care cronicarul încearcă să valorifice literatura actuală din perspectiva întregii literaturi, să încadreze adică o nouă operă într-o tradiţie, o „serie" istoric constituită. Pe de altă parte Al. Andriescu încearcă să stabilească şi premisele lecturilor sale, selectînd în aşa fel cărţile încît să probeze acţiunea a două tendinţe fundamentale : modificările mai noi intervenite în limbajul poetic, în modalităţile de discurs, şi evoluţia tipologică în proză, în sensul realizării „unui tip de personaj mai complex şi mai uman". Aceste tendinţe, ce nu pot fi negate (chiar dacă se limitează la definirea unui singur aspect din multiplele modificări intervenite mai cu seamă în proza nouă) constituie astfel un adevărat program de lectură pentru criticul-cronicar, care ştie să-şi aleagă „cărţile de vîrf", pentru a-şi face demonstraţia mai convingătoare. Dar pe parcursul volumului, aceste premise nu sînt întotdeauna urmate. Mai multă cursivitate au preocupările sale faţă de „tendinţele de înnoire ale limbajului poetic", poezia fiind de altminteri spaţiul în care autorul se manifestă cel mai bine, întrucît ştie să aplice instrumentele criticii stilistice (mai mult a hermeneuticii stilistice în descendenţa lui Leo Spitzer). Totuşi, surprinzător, criticul nu se arată peste tot receptiv la experienţele poetice mai noi (a se vedea bunăoară tratamentul pe care îl acordă poeziei lui V. Teodorescu, pe care îl crede tributar întrutotul programului suprarealist aşa cum a fost la început definit de Breton). În fapt critica sa, în vreme ce legitimează „protestul împotriva vechiului discurs poetic prea coerent şi logic, previzibil şi retoric", se arată cu deosebire înţelegătoare faţă de acele experienţe noi care valorifică şi o tradiţie, adesea pe nedrept ignorată. Astfel, cel mai unitar capitol consemnează, sub titlul „Redescoperirea tradiţiei", poezia lui Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Ion Horea, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Ovidiu Genaru, aflată la linia mediană, plină de surprize, între „afirmarea şi negarea tradiţionalismului". Acest capitol îi prilejuieşte ample înşiruiri de surse şi filiaţii, ce nu odată recuperează experienţe pe nedrept uitate („instrumentalismul" lui Macedonski, aportul inovator, sub raportul limbajului poetic, al lui Minulescu etc.). Străduinţa sa este de a dovedi pînă la un punct consonanţa dintre evoluţiile moderne şi fondul tradiţional, arhaic, al poeziei române, în aşa fel încît să nu mai surprindă conlucrarea unor ecouri moderne din Urmuz, Barbu sau Arghezi cu viziunile naiv folclorizante, în genul iconarilor populari în poezia lui Ion Gheorghe, spre exemplu. Instrumentele criticii stilistice se îmbină astfel fericit cu cele ale criticii tematice (motivul erotic, oscilaţia între elegie şi discurs asupra istoriei – „între Clio şi Erato", cum glăsuieşte titlul unui alt capitol etc). Mutaţiile sînt căutate astfel deopotrivă în tehnica poetică şi în „morfologia" temelor ori a maturizării atitudinii poetice. În cazul prozei, bunăoară, (unde selecţia de cărţi este mai inegală, mergînd de la romane şi cărţi de nuvele la publicistică şi „Caietele principelui") se acordă un spaţiu preferenţial analizei tematice şi tipologice, în credinţa că principalul cîştig al prozei actuale este sporul de maturitate, de complexitate în tratarea eroului literar.

În ultimă instanţă, metoda „disocierilor" îi permite criticului să reconsidere convingător, din unghiuri personale, atît literatura mai nouă cît şi scriitori controversaţi ai perioadei interbelice.

PORTRETE

Damian Ureche

Damian Ureche a publicat pînă în prezent cinci volume de versuri (**Temperamentul primăverii,** 1964 ; **Invitaţie la vis,** 1967 ; **Viori fără amurg,** 1969 ; **Elegie cu Francesca da Rimini,** 1971 ; **Tot ce mă doare,** 1972) şi un roman : **Prinţul mărelui puţin,** 1971.

Poezia a ocupat şi ocupă, în preocupările sale, locul privilegiat. Aici autorul s-a manifestat mai consistent şi într-o totul convingător. Asupra profilului poeziei lui Damian Ureche vom stărui şi noi în însemnările de faţă. Se cuvine, totuşi, să precizăm că nici proza sa – atîta cît este – nu rămîne lipsită de interes. O bună cunoaştere şi reflectare a mediului investigat, o portretistică abilă, o fină şi nuanţată introspecţie, o echilibrată derulare a epicii pe mai multe planuri – iată ce caracterizează, în puţine cuvinte, microromanul autobiografic **Prinţul mărelui puţin.**

Ca poet, Damian Ureche a atras numaidecît atenţia prin versul său alert, adolescentin şi luminos, traducînd o sensibilitate cu înclinaţii vădit muzicale. Teme predilecte : pacea, înnoirea conştiinţei, elanul constructiv. Li se adaugă erosul, înţeles (în cele mai izbutite piese) nu ca un episod concret, epuizat între parteneri identificabili, ci ca principiu coordonator al celor mai diverse emoţii. Femeia plutește într-un abur ce-i destramă contururile, relaţia erotică fiind, mai peste tot, doar un gest timid de implorare şi adoraţie, o chemare ştiută dinainte fără urmări. Uneori, atras de iradiaţia sonoră a topicelor exotice, poetul îşi aşteaptă iubita în zarea seducătoare a unor spaţii sudice, împodobite nostalgic şi mereu nehotărîte între iluzie şi deziluzie : „Deci vino lîngă Zanzibar / Cu zări şi cu

mirări egale, / Iubito cu suris amar / Şi cu mănuşi sentimentale" ; reproducem şi acest pasaj care debutează cu un distih de mare adîncime şi sensibilitate : „Eu, aşternut pe caldarîm / Simţi-voi blîndele-ţi sandale / Venind ca de pe alt tărîm / Cu zări şi cu mirări egale // De vei zîmbi acestui pact, / Să vii, fecioară violetă, / Te-aşteaptă un iubit abstract / Şi-o deziluzie concretă".

Trăirea erotică are, deci, ca prim rezultat, poema de coloratură vag elegiacă, turnată în catrene fluide, în rime pline şi ritmuri variate.

Mai tîrziu, poetul va încerca textul reflexiv (de care, firește, nu a fost niciodată străin), apelînd, decis, la versul ritmat, dar fără rimă. Problematica se adînceşte şi se diversifică (statutul social al artistului, raportul creator – operă etc.) (să se vadă volumul **Tot ce mă doare,** secţiunea a doua : **Călătoria de aer a poetului).**

Trecerea de la cîntecul erotic, melancolic şi muzical, la poemul meditativ o face **Elegie cu Francesca da Rimini,** culegere care marchează, în toate privinţele, un moment de cotitură în creaţia lui Damian Ureche (mai cu seamă prin ceea ce anunţă). Autorul elogiază aici o suită de chipuri feminine, păstrate în memoria culturală a omenirii (Cleopatra, Euridice, Emma Bovary, Ofelia, Kira Kiralina etc.), din perspectiva unei „iubiri" pur spirituale. Mai mult, în **Misterul celei din urmă** (epilogul volumului), poetul, revenind la propria biografie, îndeamnă femeia spre teritoriul tăcut al „cărţii" – loc de superioară împlinire şi de unire nepieritoare. Simţămîntul erotic dobîndeşte dimensiuni noi, îmbogăţindu-şi substanţial conţinutul. Femeia şi cartea, iubirea şi creaţia poetică se contopesc (parţial), înnobilîndu-se reciproc : „Vino cu mine, i-am zis, să fugim într-o carte, / Dublă cerneală fierbinte strivită-ntre foi . . . / Şi ce departe eram, şi ce amîndoi !".

Poemele în vers alb din **Călătoria de aer a poetului** (între care am evidenţia, îndeosebi, **Iernile cu o singură sanie**) ne dezvăluie, dintr-odată, disponibilităţi greu de anticipat la lectura plachetelor anterioare. Şi totuşi, după opinia noastră, Damian Ureche nu se poate exprima nestingherit decît în tiparele versului de factură clasică. De aceea, vedem reuşita deplină a scrisului său în unirea acestuia cu noile sale preferinţe tematice. O asemenea tentativă ni se pare a fi poemul **Eminescu** – construcţia amplă şi îndrăzneaţă, din care Damian Ureche a tipărit, în „Orizont", două cînturi. Citîm un fragment probatoriu : „În fîntîna trudei noastre, caravană de belşuguri / Fermentează bucuria în cohortele de strunguri / O lumină grea pe umeri şi în paişte apasă, / Ce splendori aliniază toamnele în prag de casă, / De acum începe goarna ramurilor să exclame, / Că dulceaţa nemuririi e-n iubire şi în poame, / Explodează coaja clipei lîngă seva din ciorchine / Cînd paharul se ridică pentru muguri să închine / Peste fum de calendare să mai răsfoim o filă / Cînd pocneşte focul toamnei în ulcioare de argilă / Şi să umplem iarăşi cupa cu miresme numai dacă / Zilele or să ne creadă, nopţile or să ne placă . . .".

EUGEN DORCESCU

Medicul – purtătorul științific al unei funcții sociale

(Urmare din pag. 1)

În ritmul rapid în care se transformă viața noastră socială și economică cel mai important lucru este de a situa fiecare cercetare și rezultat în direcția unor priorități și necesități ale sănătății publice din țara noastră. Una din obligațiile fundamentale ale omului de știință este de a aduce la cunoștința celor interesați rezultatele cercetărilor, de a găsi și utiliza cele mai potrivite căi prin care cercetările să fie valorificate în practica de ocrotire a sănătății, într-un timp cît mai scurt și cu o eficiență cît mai ridicată. Valoarea oricărei cercetări medicale se măsoară prin contribuția pe care o aduce în restituirea sănătății, în ocrotirea și păstrarea ei, pe lîngă cucerirea adevărului științific. Procesul de integrare cercetare – practica medicală este de fapt strîns legat de circulația și fructificarea rezultatelor cercetărilor, pentru ca ele să devină bunuri sociale. Premiza esențială a valorificării o constituie calitatea științifică a rezultatelor obținute, importanța lor pentru practica medicală, sau pentru dezvoltarea unor cercetări prospective. Numai în aceste condiții rezultatele au cele mai multe șanse de a fi preluate și aplicate în practică.

Formele de valorificare sînt multiple și ele trebuie apreciate în funcție de obiectivul și scopul urmărit prin cercetarea respectivă. Oricare ar fi nivelele și treptele de valorificare, publicarea și comunicarea rezultatelor rămîn în general căile cele mai uzuale. Pentru valorificarea completă a cercetărilor aplicative se pun o serie de acțiuni care să transpună în legi, regulamente și instrucțiuni rezultatele obținute. Pentru cercetările cu caracter fundamental, publicarea se poate suprapune cu valorificarea imediată, sau se poate evalua prin răsunetul pe care-l au în timp asupra altor cercetări. Un exemplu în acest sens îl constituie practica grefelor de organe care a stimulat cercetările fundamentale pentru anihilarea rejetului. S-a găsit serul antilimfocitar și s-a constatat că limfocitele timodependente cu o modificare moleculară particulară a suprafeței lor sînt mult mai sensibile față de țesuturile grefate decît limfocitele netimo-dependente care nu prezintă această modificare. Prin derularea acestor observații, s-a născut ideea suprimării modificării moleculare de suprafață a limfocitelor timo-dependente. Din acest lanț de cercetări fundamentale s-au adus noi aplicații în problema grefelor de organe. Cercetările fundamentale și aplicative sînt de fapt identice în concepții și principii, chiar dacă sînt diferite în execuții. De aceea calificativul pentru o cercetare aplicativă sau fundamentală, trebuie acordat nu pe baza unor procente sau aprecieri formale, ci în raport cu necesitățile de cercetare care se ivesc într-o anumită etapă, legate de problematica teritoriului și de dezvoltarea economico-socială a țării.

În această privință, cercetarea medicală în centrul universitar Timișoara a fost canalizată către direcții de cercetare aplicative și fundamentale, care au urmărit depistarea în masă a unor boli cronice, influența factorilor de risc asupra organismului, profilaxia unor boli transmisibile, patogenia, profilaxia și tratamentul stărilor de șoc, etiologia nefritei endemice balcanice, testarea unor factori teratogeni și altele. Multe din rezultatele obținute au putut fi valorificate prin sinteze, publicații și indicații metodologice de profilaxie, diagnostic și tratament. Aceste rezultate se datoresc în cea mai mare parte extinderii colaborărilor multidisciplinare și a echipelor complexe de cercetare. Un loc de valorificare zilnică, a tot ceea ce medicul a acumulat și a cercetat, îl constituie patul bolnavului. Aici se inițiază și se desăvîrșește procesul de creație științifică, pentru că, în materie de boală, nimic nu este tipic sau patognomonic, iar paleta posibilităților evolutive este practic infinită.

Axiologia ne spune că valoros este ce aduce progres omenirii. Există însă uneori confuzii între valoarea științifică și cea economică. Cercetarea medicală nu se poate valorifica și evalua economic, în sensul valorificării din cercetarea tehnică. Valoarea economică a cercetării medicale nu apare în general direct, dar constituie un bun material care conferă posibilitatea de a controla viața și a reda omului sănătatea. Medicul de azi și de mîine rămîne, în societatea socialistă, purtătorul științific al unei funcții sociale, prin care contribuie la dezvoltarea personalității umane.

CARTEA DE IDEI

A. Potlog, Vasile Velican

DICȚIONAR PRACTIC DE BIOLOGIE AGRICOLĂ

Ed. Enciclopedică, București

De curînd a apărut în librării primul dicționar cuprinzînd termeni din domeniul agrobiologiei. Lucrarea publicată de Editura Enciclopedică umple un gol în domeniul biologiei aplicate în agricultură, fiind prima lucrare de acest fel în limba română.

Remarcabila operă științifică este realizată corespunzător și din punct de vedere grafic. Conținutul ei se axează pe cca. 600 termeni din principalele domenii ale biologiei agricole. Autorii, doi renumiți agrobiologi, profesori universitari — primul la Institutul agronomic din Timișoara iar cel de-al doilea la Institutul agronomic „Dr. Petru Groza" din Cluj-Napoca sînt cunoscuți prin remarcabile opere de știință printre care recentul tratat de ameliorarea plantelor.

Pornind de la specialitatea autorilor, ponderea termenilor tratați în dicționar, sînt cei din domeniul ameliorării plantelor agricole. O mare extindere s-a acordat de asemenea și termenilor de genetică, botanică, biometrie, fitotehnie, agrotehnică, protecția plantelor, agrochimie, pedologie, fiziologie, horticultură etc.

Sînt tratați termeni de natură fundamentală cu aplicațiile lor în domeniile respective ale biologiei agricole. Bazele teoretice ale ameliorării plantelor li se asigură o largă dezbatere prin terminologia botanică (tulpină, frunză, inflorescențe, floare, polenizare, fecundație, macrosporogeneză, microsporogeneză, sămînță, fruct etc), ilustrate sugestiv prin genetică (fenotip, genotip, gene, cromozomi, hibridare, heterozis, mutație, modificație, fenocopie etc.) ; prin fitotehnie cu referire la principalele plante cultivate (cereale, plante tehnice, medicinale, furajere) ; prin horticultură (principalele grupe de legume etc.

Pentru fiecare din grupele de plante cultivate se prezintă pe lîngă denumirea științifică și cultivarurile (solurile) cele mai răspîndite, însoțite de ilustrații și scheme de ameliorare. Tot legat de ameliorarea plantelor sînt și termenii de tehnică experimentală, biometrie, statistică și matematică însoțiți de numeroase formule matematice. Sînt tratați de asemenea pe larg termenii de agrochimie, pedologie, fiziologie etc.

Un loc important îl ocupă dăunătorii (în special insectele), precum și agenții patogeni (în special ciupercile parazite), ai plantelor din cultura mare, legumicole, pomicole și ai viței de vie. Se prezintă combaterea acestor paraziți prin pesticide, grupă în care sînt încadrate substanțele insecticide, fungicide, antihelmintice etc., folosite în protecția plantelor, (fitopatologie și entomologie agricolă).

Pentru aparatura și tehnica de laborator (balanțe, diafanoscop, refractometru) se prezintă instructive schițe, precum și modul de funcționare și metodologia de lucru.

Deși ecologia, nu este definită, ca atare, se prezintă totuși mai mulți termeni în acest domeniu ca ecotip, populație etc. ; se extinde accepțiunea unor termeni de la nivelul individual la nivelul populațional, ca de exemplu homeostazia.

În concluzie se poate afirma că o astfel de enciclopedie de biologie agricolă, este de mare utilitate atît specialiștilor agronomi, horticultori și biologi care-și desfășoară activitatea în învățămînt, cercetare și producție : cît și studenților de la facultățile din aceste domenii cît și marelui public interesat de problemele științifice.

ION VIRGILIU OPREA
Biolog

★

MODELAREA MATEMATICĂ ÎN ECONOMIE *

Încă din prefață autorul ne avertizează că problemele pe care le supune analizei, dat fiind ineditul abordării, raportul dintre mărimea valorii, muncă și economie, înseși concluziile la care ajunge reprezintă mai degrabă un set de noțiuni care, deși matematic cuantificabile, posedă o valoare practică relativă. Punctul de plecare îl constituie esența concepțiilor lui Marx privind definirea valorii în procesul economic. Dezvoltîndu-le în condițiile concrete ale lumii contemporane caracterizate prin profundele implicații ale revoluției tehnico-științifice asupra societății în ansamblu, Mihai Drăgănescu își propune elaborarea unor aprecieri corespunzătoare plasînd în centrul analizei energia umană cheltuită în muncă. Concepția materialist-dialectică asupra lumii aprobă elaborarea unui set de ecuații fundamentale aidoma celora din alte ramuri ale științelor naturii (fizică, chimie, biologie, etc.). Realizarea lor trebuie să înceapă cu modelarea economică.

Pe baza acestor reflectări simplificate ale realității economiei pot fi stabilite unele modele matematice-economice cu atribute funcționale. Demersul său este cu atît mai apreciabil cu cît, dincolo de aparatul matematic folosit prin natura sa foarte abstract, ideile ce se desprind sînt permanent raportate la o perspectivă practică.

Valoarea unui produs, demonstrează Marx, este legată de muncă. Prin intermediul schimbului, în capitalism, prin efectele de plan și modul de conducere, în socialism, valoarea cuprinde și un anume „reglaj social". Dar această metodologie, demonstrează autorul, este azi insuficientă. Ea nu încorporează energia consumată de om, adică, la nivelul societății, energia socială. „Tocmai măsurarea ei ar permite determinarea muncii complexe în raport cu munca simplă și deci s-ar putea evalua și timpul de muncă socialmente necesară (p. 20).

După ce analizează determinările produsului pornind de la ideea tratării cererii și consumului prin caracteristici ale produsului iar nu prin valoarea lor atît de dependentă de oscilațiile productivității — următoarea etapă a analizei este logic legată de prima. În condițiile unei tot mai pronunțate diviziuni internaționale a muncii, în condițiile în care în sfera relațiilor economice, internaționale problema resurselor de materii prime și a imenselor decalaje economice între state reclamă tot mai mult necesitatea obiectivă de instaurare a unei noi ordini economice, bazată pe echitate deplină, punctul său de vedere se bazează pe o demonstrație logică.

Ideea de bază a cărții este cea a măsurării efortului uman cheltuit în muncă nu atît prin stabilirea unei unități de măsură cît mai ales prin necesitatea reflectării acestui efort în comportamentul economic al oamenilor. Interacțiunea ce se stabilește în masa de oameni se caracterizează printr-un „nivel de trai ecologic", ceea ce înseamnă de fapt, în condițiile societății contemporane, instituirea unui set de valori științifice determinate, capabile să satisfacă deopotrivă nevoile de ordin material și spiritual, fără a afecta prin nimic echilibrul ecologic. Capitolele care urmează și în care noțiunile introduse anterior sînt supuse modelării matematice, conduc firesc, spre evidențierea superiorității sistemului economic bazat pe proprietatea comună asupra mijloacelor de producție.

ION DANCEA

* Mihai Drăgănescu : Muncă și economie, Idei contemporane, Edit. pol. 1974

ISTORIE LITERARĂ

CAMIL PETRESCU RESPINS DE CASA ȘCOALELOR

În stagiunea 1926-1927, piesa lui Camil Petrescu, „Mioara", a fost jucată de șapte ori, iar în cele din urmă scoasă de pe afiș, fiind considerată fără conflict dramatic. În această situație, autorul a găsit de cuviință să-și publice lucrarea. Astfel, a apelat la sprijinul binevoitor al Casei Școalelor, cerînd să i se tipărească cele două piese : „Act venețian" și „Mioara" în editura literară a acestui însemnat institut de cultură și educație al poporului. Transcriem cererea lui Camil Petrescu :

Domnule Ministru,

Vă rog să binevoiți a anunța Comisia pentru editura literară a Casei Școalelor cererea mea de a mi se admite publicarea unui volum cuprinzînd piesele „Mioara" și „Act venețian". Primiți asigurarea stimei ce vă păstrez. Camil Petrescu. Str. Regală 5.

Domniei – Sale Domnului Ministru al Instrucției. Loco.

Evident, această cerere era însoțită de manuscrisele celor două piese, care au fost date spre citire și aprobare lui Corneliu Moldovanu, deoarece acesta făcea parte din comisia literară a Casei Școalelor și era cunoscut ca un bun cronicar și critic teatral. Operele literare ce se tipăreau în această editură trebuiau să îndeplinească cîteva condiții : să aibă forță moralizatoare, să fie scrise la un nivel cît mai accesibil maselor largi de lectori și să fie educative.

În ziua de 12 aprilie, 1927, Corneliu Moldovanu primește cele două manuscrise, le analizează, le încadrează în activitatea de pînă atunci a lui Camil Petrescu și întocmește următorul referat pentru comisia literară a Casei Școalelor.

Referat
Două piese de Camil Petrescu
(Mioara și Act venețian)

Mioara nu a avut noroc. Pusă în scenă și jucată în condiții cît mai defavorabile, a căzut. Aceeași soartă ar putea să aibă și admirabila lucrare dramatică „Act venețian". Ambele sînt lucrările unui talent dramatic real și merită solicitudinea C(asei) Șc(oalelor). Corneliu Moldovanu.

În urma citirii acestui referat, precum și a presei care lovea cu necruțare în „Mioara", autorul își retrage manuscrisele, considerînd că nu a sosit încă timpul să fie înțeles și iubit. E de la sine înțeles că actorii au jucat-o prost, conducerea teatrului a suprimat părțile cele mai semnificative, iar gazetarii, fără pregătire estetică, scriau vrute și nevrute, minimalizînd, astfel, un talent și o lucrare. Camil Petrescu se adresează Casei Școalelor :

Domnule Administrator,

Vă rog să binevoiți a dispune să nu mai apară volumele Mioara și Act venețian, înaintate Casei Școalelor spre editare și respinse. Camil Petrescu.

D(omnu)lui Administrator al Casei Școalelor.

Iar, mai jos, pe aceeași pagină, se menționează : **„Am primit amîndouă volumele. Camil Petrescu. 19 mai".**

Tuturor celor care l-au criticat, pe nedrept, piesa, Camil Petrescu le va răspunde cu amărăciune și incisivitate în **„Fals tratat pentru uzul autorilor dramatici"**, unde nu caută justificări, ci emite judecăți de felul cum se scrie și se recepteză teatrul. Cele două respingeri, de la Teatrul Național și de la Casa Școalelor nu au știrbit nici un moment demnitatea scriitoricească a lui Camil Petrescu.

Mioara și Act venețian vor vedea lumina tiparului în condiții grafice excepționale, peste doi ani, cînd vor fi publicate în „Caietele Cetății literare" (1929).

Am considerat, că acest inedit incident din activitatea lui Camil Petrescu, trebuie cunoscut de viitorul exeget al literaturii române din perioada interbelică.

NICOLAE SCURTU

NOTĂ :
Cele trei piese documentare se găsesc la Arhivele Statului. București. Fond Casa Școalelor, Dosar 3/1927. f. 14 r. – 17 r.

PANORAMIC

● SECȚIA DE ARTĂ a Muzeului Banatului din Timișoara și-a oferit spațiul, începînd cu 3.IV a.c. expoziției de *Pictură și grafică* a Elisabetei și Valeriu Sepi.

● **NU RĂSPUNDEM** de integritatea corporală a cetățenilor care se aventurează pe Calea Torontalului, în jurul blocurilor 23-26, fără o perfectă cunoaștere a configurației terenului. Din următoarele motive : pe lîngă șanțurile săpate **pentru** efectuarea unor lucrări, există încă șanțuri neastupate **după** terminarea altor lucrări, de asemenea lipsesc două capace de canal, de-o parte și de alta a blocurilor amintite ; nici drumul pe trotuarul turnat (pe jumătate) de curînd prin fața blocurilor nu este sigur fiindcă un stîlp de beton (pentru iluminat) se află amplasat exact în mijlocul acelui trotuar (la traversarea spre blocul 23), de două săptămîni au apărut și două gropi (în apropierea stîlpului și vis-a-vis) – sperăm că ele au fost făcute în ideea mutării stîlpului. Dar dacă vor mai sta mult timp descoperite (gropile și șanțurile și gurile de canal) s-ar putea lesne întîmpla să nimerească în ele vreun trecător, ceea ce nu le dorim nici măcar celor responsabili de această situație.

● **ASTĂZI ȘI MÎINE** se desfășoară la Timișoara a doua ediție a Festivalului filmului de amatori „Secvența timișană", organizat de Cineclubul C.F.R. și Consiliul județean al sindicatelor. Din cele 80 de filme (din județul nostru) care au intrat în atenția juriilor de preselecție, au fost reținute pentru a fi incluse în festival aproximativ 40 de pelicule „de o calitate deosebită (ni s-a relatat). Participă majoritatea cineclubu rilor din țară, sperăm ca în această situație să ne bucurăm de bune aprecieri. Tuturor participanților, succes !

● **TEATRUL POPULAR** cu stagiune permanentă din Lugoj a apelat din nou la Dan Radu Ionescu pentru o nouă premieră : „Fata morgana" de Dumitru Solomon.

● **LA LIBRĂRIA „MIHAI EMINESCU** s-a deschis expoziția „Cartea științifică și tehnica în sprijinul producției..

● **IN CADRUL FESTIVALULUI** institutelor de artă, organizat de UASCR, la Galeriile Bastion s-a deschis o expoziție de machete și proiecte ale studenților arhitecți.

● **EXTENSIUNEA ȘTIINȚIFICĂ"** a Universității Timișoara l-a avut ca invitat pe tovarășul prof. dr. Cicerone Poghirc, care a conferențiat pe tema „Civilizația Indiei antice", prezentînd și o serie de diapozitive.

● **A CINCEA EDIȚIE** a Olimpiadei corale a reunit, duminică, 21 aprilie, la Lenauheim, corurile din Sînnicolau, Igriș, Dudeștii Vechi și Lenauheim. Iar în 28 aprilie, la Mănăștiur, se vor întîlni paisprezece coruri în cadrul aceleiași manifestări.

● **CA URMARE** a notei publicate la la această rubrică în numărul trecut, oficiul P.T.T.R. Timișoara 1, asigură pe toți abonații revistei ORIZONT de soluționarea oricăror reclamații. Îi rugăm deci, pe cei care n-au primit revista, să anunțe redacția sau oficiul P.T.T.R. Timișoara 1. Mulțumim conducerii oficiului pentru operativitate.

A. I. C.

CURIER LITERAR

● **Din revista** Luceafărul **nr. 15, reținem cu deosebire interviul – datorat aceluiași informat Dorin Tudoran – cu prozatoarea Ioana Postelnicu. Despre debutul editorial, scriitoarea se confesează : „De fapt am debutat în „Adevărul literar" cu note de drum semnate, la sugestia lui E. Lovinescu, Sergiu Dușescu. Al doilea pseudonim deci. Apoi în revista „Vremea", prin aprecierea de care m-am bucurat din partea lui Gh. Ivașcu, cu pseudonimul dat de Lovinescu, Ioana Postelnicu, cu fragmente din „Bogdana". Apoi în urma unei lecturi mai ample la cenaclul „Sburătorul", la care a fost invitat și editorul Ocneanu, acesta mi-a trimis în ziua următoare o scrisoare prin care mă invita să semnez contractul pentru un roman care . . . încă nu exista. Asemenea lecturi care erau urmate de contracte constituiau ajutorul concret al lui Lovinescu pentru debutanții pe care-i aprecia și-i sprijinea".**

Citeva date de istorie literară :

– Ați vrea să-mi spuneți cum ați realizat între 1945-1947 strămutarea ședințelor (cenaclului „Sburătorul" n.n.) în casa dumneavoastră ?

– După dispariția lui E. Lovinescu, cenacliștii tînjeau după acel spirit al lecturii. Eram dezorientați, căutam o autoritate critică. Căutam un loc să ne întîlnim, să citim, să reînviem cît de cît atmosfera pierdută. Am oferit casa mea. Au luat parte Felix Aderca, Laurențiu Fulga, Camilar, Petroveanu, Ieronim Șerbu, Sanda Movilă, Ticu Arghip, Traian Chelaru, Virgil Monda, Eugen Barbu, Ben Corlaciu și alții mai statornici sau mai puțin statornici. Din cînd în cînd, organizam serate literar-artistice la care și-au dat concursul cîțiva actori și cîntăreți de operă. Au asistat la asemenea serate Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, pictorița Magdalena Rădulescu, Cella Serghi, Ștefan Roll, Vinea, Baranga și toți cenacliștii".

● **În același număr al revistei Corina Cristea publică o proză sensibil scrisă, cu umor subtextual – intitulată „Într-o seară lîngă Carpați".**

A. BALTHAZAR

Lucia Negoiță

MELANCOLICELE ZILE ALE PRIMĂVERII

Deși primăvară – ne e dor de fructele coapte
Parcă florile aprinse în crengile pomilor peste
noapte dau rod
Peste cărțile închise înfloresc presimțitele șoapte
Ale pădurii din suflet, boltită în priviri ca un pod.

Prealimpezi zilele se întorc ca o bună povață
Nu simți, austrul deschide mugurii fără durere ?
Pleoapele deschise de spinul rece al luminii învață
Pe de rost cum polenul de aur se preschimbă în
miere

Pentru tine cununa firavă a ierbii mi-o pun
Noapte, zi, dimineață, amiază, amurg,
Plutitoare săruturile aprinse ni se supun
Precum subțirile ornice în tîmpla vechiului burg.

Din amorțire ouăle păsării se îmbată cu aer
Lungi insomnii crapă pocalul verde de noapte
Și fericit aburul lacrimei încălzește subțirele cearcăn
Deși primăvară, – ne e dor de fructele coapte.

MANUSCRIS PE VIRSTA DE BRONZ

Tineri sîntem și încă nu ni-e de-ajuns
Iarba întreagă a lumii cît noi de înaltă
Cu ochii ei verzi adevărul se cere străpuns
Ca și cum, din somnul iernii străveziu,
Pletele pruncului se trezesc înviate de palma
uimită și caldă.

Cît despre arbori, cît despre florile cu fraged contur
Mai este îndoială că din răsufletul nostru răsar ?
Fîntînile tîmplele ne îneacă în aerul pur
Îmbrățișați pe lunga corabie-inimă, mirosind a
mărgăritar.

Atît de vii, mai ales străluminați de vis
O, plătnici buni, lacomi de-a lui întrupare,
Cu flacăra minții ținem viu acest manuscris
Al vîrstei de bronz a lui Labiș
Zilnic întinerită de și ea mult prea tînăra mare.

Eu, cetățean al neodihnei și frumuseții, vin și spun,
Niciodată obosit de dragoste,
În manifestul dimineții așternut ca sămînța pe
brazdă, cît țara
Nedezmințit stă scris cu literele încinse : „Aici
nu contenește să se întoarcă primăvara".

RECUNOAȘTERE

Nu-i așa că mă cunoașteți
Nu-i așa că m-ați mai văzut ?
Cu pletele lungi învelind prispa caldă a casei,
Nu-i așa că primăvara în sîngele nostru
Fierbinte-a început ?

O, cît de simplu poți spune în poezie
M-am născut într-un sat cu podgorii aprinse,
Purtînd florile galbene ale poetului Vasile
Voiculescu,

Vreau să spun, vreau să spun, asta-nseamnă
Că griul statornic și pur se va coace în steme,
Că ploile fertile urcă în trunchiuri
Aprinsele aripi de zbor fermecate
O noapte de dragoste a pămîntului venind să
cheme.

Bucura-ne-vom de aprinsul dar al minții
Și cum ni s-au dat
Zidurile trainice sînt ziduri de pace –,
Îngreunat, rodul în palmă ni se desface,

Din arborele mamă cît țara de înalt
Pe umeri purtat, în carnea noastră sfințit,
Pus pe masă, la cină, în aburul serii
În formă de suflet și leagăn pentru copii zămislit.

Nu-i așa că mă cunoașteți
Nu-i așa că m-ați văzut ?
Cu pletele lungi învelind prispa caldă a casei
Nu-i așa că primăvara în sîngele nostru
Fierbinte-a început ?

Emanoil Copăceanu

...O jupîneasă care umbla rău... sau griji și supărări domnești *)

::: Acum venise vremea să se ocupe de certurile și neînțelegerile dintre supușii măriei sale. Asemenea pricini – fie că veneau ele de la oameni de rînd fie de la boieri de seamă – trebuiau judecate de domnul țării, alături de care trebuia să se găsească, după nevoie, și cei șase sau doisprezece boieri divaniți.

Venise ceasul de judecată – de grea dar frumoasă și dreaptă judecată a și mai frumoasei jupînese Mariia, nevasta legiuită a paharnicului Lupu. Și, Doamne, frumoasă și tînără era paharniceasa Mariia, că mult s-a mai tulburat atunci comisul Danciu Craiovescu cu duhul și cu inima ! Și ceva mai chipeș ca dracul și de multă vreme trecut în toamna plină de brumă și lipsită de cîntece a anilor era paharnicul Lupu, că iarăși s-a tulburat cu duhul comisul de scîrbă și dispreț. De altfel, nu măria sa îl cinstise cu dregătoria ; ca atare, se lipsise de slujirea sa, știind bine că vinul ce i-ar fi turnat Lupul s-ar fi făcut de îndată oțet sau borș de n-ar mai fi băut în veac. N-am văzut un om mai urît ca paharnicul, gîndi măria sa, privindu-l cu ascunsă scîrbă, cam în aceeași vreme cu neastîmpăratul comis Danciu care, numai zîmbet și ochi, plecîndu-se spre domnul său rosti mai tare de cît s-ar fi cuvenit :

– Frumoasă muiere are paharnicul, măria ta, nu e așa ? Neagoe încuviință cu o ușoară înclinare a capului, după care prinse a grăi cu glas domol :

– Cunoaștem pricina pentru care te găsești înaintea domniei noastre, cinstite boier Lupule. Acum, binevoiește și spune-ne ce poftești.

– Întocmai, măria ta, începu paharnicul mîngîindu-și barba și cătînd în jurul său ca și cum ar fi așteptat un adaos de curaj de undeva. Cum bine știi, măria ta, aceea ce-mi este muiere după lege a călcat rînduielile și credința cu care este datoare bărbatului. Și, iată, de față se află și cel cu care muierea a greșit și a batjocorit cinstea bărbatului. I-am prins eu însumi, măria ta, și pe el l-am pobrozit și am pus oamenii să-l bată, dar nu e deajuns. Poftesc, măria ta, să li se taie capetele în mijlocul tîrgului și trupurile să le fie aruncate în apa rîului, ca astfel ticăloșii să spele rușinea ce mi-au făcut. Atîta cer. Apoi, eu oi lua calea mînăstirii, ca să mi se ispășească păcatul uciderii acestor netrebnici agareni.

A oftat ușor măria sa Neagoe, privind parcă într-o altă lume, dincolo de capul paharnicului Lupu. Iar neastîmpăratul de comis, prins de povara unor grele și dulci aduceri aminte, a gemut cuprins de ură și spaimă, privind cu ochi blînzi spre tinerețea paharnicesei Mariia și a iubitului legat în ștreanguri și păzit cu strașnică grijă. Și i s-a părut atunci că vede două păsărele din codrul Argeșului de sus, prinse în laț de un om urît, rău, viclean și ursuz, drept care a mai oftat odată și a zis :

– Doamne, cu ce ți-a greșit frumusețea asta de femeie de i-ai dat un bărbat ca ticălosul ăsta de paharnic, care acum mai vrea și capul porumbiței, după ce i-a pîngărit trupul cu îmbrățișările lui de drac împielițat ?

A privit lung și cu tainice înțelesuri măria sa spre boieri și căutîndu-i pe Miho și Mecu, mari vistieri, a zis domol :

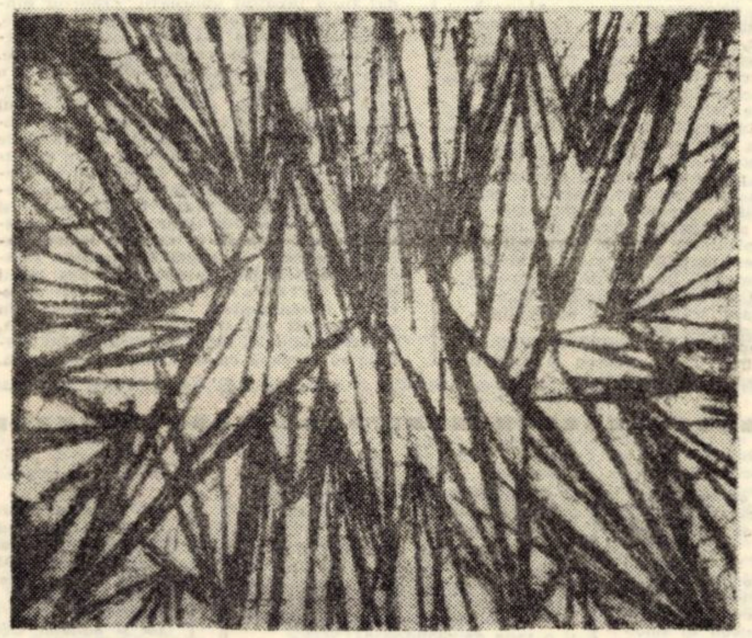

LEON VREME „Cristal posibil"

– Ce socotiți, cinstiți boieri ? După lege, dreptatea este de partea cinstitului paharnic, dar jupîneasa a făcut și domnia sa jalbă și cere îndurarea domniei noastre. Deci, vă întreb, ce socotiți și ce grăiți ?

A tăcut preț de cîteva clipe vistierul Miho și, cumpănind faptele, a grăit așa cum a socotit :

– Măria ta, firește, dreptatea este de partea cinstitului boier Lupu. Muierea a călcat rînduiala legii și nici nu a încercat să tăgăduiască cum că l-a rușinat și i-a necinstit obrazul. După lege, jupîneasa Mariia trebuie să-și ia pedeapsa ce i se cuvine și noi i-am da-o după cugetul nostru.

S-a cutremurat și s-a înspăimîntat toată jupîneasa Mariia auzind de pedeapsă, crezînd că divanul va împlini cererea bărbatului iar nu pe a domniei sale și în geana ochilor negri a simțit strivindu-se căldura unor lacrămi pe care nimeni nu le-a văzut mai fierbinți și mai frumoase decum le-a văzut comisul Danciu. De aceea, a privit lung comisul spre ea, cu o milă în care nu se găsea numai o fărîmă de duioșie pentru ceasul greu al paharnicesei, ci, parcă, și un început de dragoste care s-a ivit așa, deodată, fără să știe cum și fără să se întrebe de ce. Și i s-a părut atunci că paharniceasa a devenit și mai frumoasă și că paharnicul era și mai bătrîn și mai rău și mai ursuz și ticălos și s-a întrebat cît de grele și de spurcate vor fi fost atingerile și vorbele bărbatului în nopțile în care nefericita porumbiță a trebuit să-l rabde și să i se dea și ce va fi fost în sufletul ei cînd s-a atins de trupul de căprioară dezmierdat de toate luminișurile pădurii. Dar a știut să tacă neastîmpăratul comis și s-a bucurat că măria sa a poftit ca să știe ce socotesc cu cale mai întîi boierii Miho și Mecu pe care îi știa buni la inimă și luminați la minte. Iar bucuria a devenit și mai mare auzindu-l pe Miho grăind cu vorbă domoală și slobodă ;

– E drept, măria ta, obiceiul pămîntului cere să se taie capul femeii în caz de necredință față de bărbatul său, dar același obicei mai zice că bărbatul are drept asupra ocinei femeii sale și s-o trimită acasă, la vatra părintească, și noi asta cerem măriei tale să faci.

– Să cruțăm viața omului, a socotit la rîndul său vlădica, cu voce blîndă, așa cum i se cădea. Cît privește păcatul în care jupîneasa Mariia a căzut, o leg ca, vreme de șapte ani să nu calce pragul bisericii și după acea vreme de alți șapte ani să nu cuteze a se împărtăși, afară numai de va fi în primejdie de moarte.

– Amin, au răsuflat ușurați boierii, după care, măria sa, cu glas blînd și domol, a zis :

– Ați hotărît drept, cinstiți boieri ... așa să fie precum ați judecat.

A oftat rușinată paharniceasa și a zîmbit fericit comisul Danciu, că s-ar fi încumetat s-o îmbrățișeze de bucurie dacă ar fi uitat că nu i se cuvenea să facă așa ceva în fața scaunului domnesc. Apoi îndreptîndu-se către grămăticul Stanciu, măria sa Neagoe îi ceru acestuia să scrie pitac după rînduială, care pitac să rămînă la mîna paharnicului, precum ca să știe că pricina i-a fost judecată și că i s-a făcut dreptate după lege, drept care grămăticul se supuse scriind :

„Scris-am jupan Lupu mare paharnic aceasta a mea carte cum să se știe că am dat și am miluit sfînta mînăstire de la Izvorani cu hramul Sfîntului erarho și făcătorului de minuni Nicolae Miralichiie, partea de ocină a jupînesei mele, anume Mariia, de la Sărata, ori cîtă să va alege peste tot hotarul, cu rumânii și cu viile și cu toată ocina, pentru că am prins-o umblînd rău, u m b l î n d cum nu să cade, cu o slugă a mea Și au fost să i se taie capul și a vrut să calce capul meu. Deci, domnul nostru și cu cinstitul părintele nostru mitropolit și împreună cu toți boierii, m-au rugat ca să i se erte capul, iar moșiile ei și ocinele ei toate să le iau de la dînsa bucatele și satele toate. Deci, deacă am văzut cuvintele domnului nostru și ale cinstitului mitropolit, împreună cu toți boierii, capul i-am iertat și bucatele să fie la mîna mea" ...

* *Fragment de roman*

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 27 aprilie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical. 15,10 Primii pași în tenis (IV). 15,30 Rugbi : România – Italia (Campionatul european). Repriza a II-a. 16,15 Baladă pentru acest pămînt : „Slătioara". 16,30 Orașul – o întîlnire cu animația canadiană. 17,05 Cel mai bun ... continuă. 18,05 Film serial : Norii negri. Episodul VII. 19,00 Reporter '75. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Întîlnire cu opereta ... la Brașov, Galați și Constanța. 20,25 Film artistic. Scrisoare către Scotland Yard. 22,05 Telejurnal. Sport.

LUNI, 28 aprilie

16,00 Telex. 16,05 Ca la Brebu. Cîntece și jocuri populare. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 1900 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Drag mi-e plaiul românesc. Melodii populare. 20,15 Cadran economic mondial. 20,30 Roman foileton : Frontul fără flancuri. Film realizat de studiourile Centrale „Mosfilm". 21,30 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 29 aprilie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicționar. Medalion Daniel Olbrychski Film artistic. Pădurea de mesteceni. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Expediție de vînătoare 17,25 Legile țării – legile noastre. 17,35 Cîntece și jocuri populare. 17,35 Algoritm Tv. 18,25 Gala maeștrilor. 19,00 Itinerar japonez. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Muzică ușoară. 20,10 Pagini glorioase din istoria patriei. 20,40 Ciclul Istoria comediei. Comedia franceză a secolului al XVIII. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 30 aprilie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Roman foileton. Frontul fără flancuri (reluare). 12,00 Cîntece și jocuri populare. 12,15 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Din lumea plantelor și animalelor. 17,35 Tragerea de amortizare ADAS și Tragerea pronoexpres. 17,50 Forum. 18,20 Vizează România. 18,30 Imagini din Olanda. 18,45 Muzica. 19,00 Familia. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 20,15 Telecinemateca. Kozara. 22,15 24 de ore.

JOI, 1 mai

16,00 Teleșcoală. 16,35 Priviți pînă veți vedea ... Emisiune de inițiere și educație estetică. 17,00 Telex. 17,05 1 Mai muncitoresc. Emisiune de cîntece patriotice și muncitorești. 17,25 Film serial pentru copii. 17,50 Citu-i țara-n lung și-n lat. Melodii de jocuri populare. 18,20 Ecoul. Documentar artistic realizat de Studioul de film Tv. 19,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Primăvară de aur. 1 Mai. Spectacol literar-muzical-coregrafic dedicat Zilei internaționale a oamenilor muncii. 20,50 Primul val. Tomis – primul mineralier de 5 000 tone dw construit în România primește în aceste zile botezul mării. 21,10 Canzonissima. 21,50 Romanțe și cîntece de voie bună. 22,10 24 de ore.

VINERI, 2 mai

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Județele țării pe vertiala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 20,25 Publicitate. 20,30 Film artistic. Un italian în America. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 3 mai

10,00 Înalță-te frumoasă țară ! Program de cîntece patriotice. 10,15 Inscripții pe celuloid. 10,30 Dans și muzică de pretutindeni. 11,00 Reporter '75. 11,20 Telecinemateca (reluare). 13,20 Mari ansambluri 14,10 Pagini glorioase din istoria patriei. 14,20 Telex. 14,25 Teleglob – la poalele Caucazului. 14,45 Vîrstele peliculei. 15,40 Caleidoscop cultural-artistic. 16,10 Club T. 16,55 Fotbal : Steaua – Universitatea Craiova. 18,45 În ciclul Redutele Independenței. Columna vie. 19,00 Lumea copiilor : „Cîntece de vitejie". 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 Telejurnal. Sport. 22,00 Nopți cu lună în București. Spectacol de varietăți cu public. Partea I.

TELEVIZIUNE

Grigore Popiți

BUNICII MEI (amintiri)

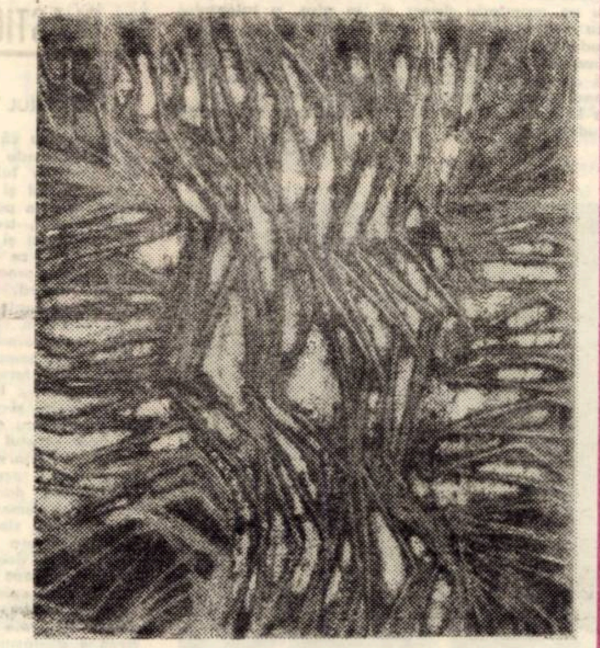

LEON VREME „Seism"

Mă răpesc din nou amintinile. Nu știu dacă e vinovat *Pătașul* sau de data aceasta bunicii mei. Poate că lor li se pare că i-am dat uitării. Nu i-am uitat, dar nu am ajuns însă să scriu cartea amintirilor. După cum se vede, ei nu au răbdare, mă iau de mînă și se plimbă cu mine în cameră, prin sat, pe dealuri, mă duc la *Bozovici* și chiar prin împrejurimile *Reșiței*, împrospătînd întîmplări petrecute în timp ce depășește întinderea unui veac.

În anul 1935, cînd mi-a apărut cartea de poezii *Cîntece din fluier*, am dus și mamei mele cartea. Numai ea mai trăia, că tata trecuse în lumea de apoi în urmă cu trei ani. Mamei i-a plăcut înfățișarea cărții, a frunzărit-o, citind cîteva poezii, apoi m-a privit gînditoare și m-a întrebat :

– Din capul tău au ieșit toate poeziile ăstea ?

– Da, mumă ...

– Și se duce cartea în toată țara ?

– Se duce, mumă ...

– Țuce-l muma ! – a exclamat ea admirativ, sărutîndu-mă cu mîndrie. – Iată că s-a îndeplinit urarea lui taică-tu.

– Ce urare ?

– Nu o știi ? Nici nu ai de unde să o știi. Ți-a făcut-o cînd era pe patul de moarte și tu erai mic de tot, abia împliniseși o lună. Tu erai cel mai mic din nepoții lui, dar pe tine te iubea mai mult. Fratele tău cel mai mare, Traian a fost botezat cu numele generalului nostru, Traian Doda, al doilea frate al tău a fost botezat cu numele lui taica Lazăr, că el era fratele mai mare și nu avea copii. (El, deși era unchiul tatălui meu, toți îi ziceau „taica", luîndu-se după noi, copiii). Abia tu ai ajuns să-i porți numele, să creadă că prin tine va trăi din neam în neam, fără să i se piardă vița.

Muma continuă istorisirea :

– Zăcea în pat, gata să-și dea sufletul. Noi, muierile din jurul lui, îi aprinsesem și lumina. Deodată ne-a poruncit „Dați-vă la o parte" ! Noi, mirate și înfricoșate, stam nemișcate. „Dați-vă la o parte ! Nu auziți" ? – și fără să mai aștepte ferirea noastră din calea lui, s-a ridicat ușor, s-a scoborît din pat și a trecut la leagănul tău. Te-a privit lung și a zis răspicat : *„Gligore, să-mi porți numele cu fală. Deie dumnezeu să fii cunoscut peste dealuri și văi"*. Te-a sărutat, s-a înapoiat în pat, liniștit, și și-a dat duhul. Abia am avut timp să-i aprindem din nou lumina ...

Și tata îmi vorbea cu drag de taica. Îmi spunea, că fusese dat la școala nemțească de la *Bozovici*, dar l-au tras de la școală, deoarece, fiind doi feciori, unul trebuia să poarte grija muncilor agricole, celălalt să se ocupe de creșterea vitelor. Așa era pe vremea aceea, în timpul „Graniței militare", familiile nu se fărîmițeau, ci trăiau „în comuniune", ca să se poată gospodări mai bine. Taica, sortit să trăiască la sălașe, nu s-a izolat de lume. Cînd a ajuns de anii însurătoarei, s-a dus în pețit la fruntașa familie Ruva, din *Bozovici*. Cu cine s-a dus în pețit și ce au vorbit acolo, nu știa tata să-mi spună. Atîta a auzit și el că, după pețit, bozovicenii au trimis iscoadă la *Pătaș* să afle ce avere au Popiționii. *Între drumuri*, bozoviceanul a apucat la stînga pe *Valea Ciurezului*, a trecut de *Gura Vetrinuții* și a ajuns la *Gura Caraboii*. După descrierea ce i s-a făcut de cei care l-au trimis, pe valea aceasta, a potrivit el că ar fi sălașul de iarnă al Popiționilor. Văzînd pe vale mai multe sălașe, s-a interesat care e sălașul căutat. Un pătășan, luînd lucrurile în glumă, dar știindu-se că Gligore Popiți a fost în pețit la o bozoviceană, l-a cîntărit din ochi pe străin, a privit în susul *Caraboii* și a răspuns, stăpînindu-și cu greutate zîmbetul ce se ivea la colțul gurii :

– Sălașul Popiționilor ? Alea trei – că se vedeau pe vale trei sălașe. (Al. Popiționilor, al Tauzeștilor și al Hindeștilor).

– Cum trei ?

– Trei, frate, trei. La un sălaș țin oile și caprele, la altul vacile, la altul porcii.

Atîta i-a trebuit bozoviceanului.. Spunînd un „Mulțam" a făcut stînga-mprejur și nu a muiat pasul pînă la *Bozovici*. Rezultatul ? I-au dat-o lui Gligore pe Floarea și cu ea zestre frumoasă în vite și țoale, că pămînt destul nu aveau nici bozovicenii, cum nu avea nimeni în *Valea Almăjului*. Problema mobilei nu se punea pe vremea aceea. La sălașe aveau în cameră un pat primitiv, ce în chip de picioare avea înfipți în pămînt patru pari și drept saltea paie de secară sau foi de porumb, acoperite cu o pînzaică de fuior. Mobilierul îl completa o măsuță scundă,, cu scăunele meșterite tot de ei. Nici acasă nu aveau vreo mobilă mai de dai doamne. Aci aveau și o masă normală, între ferestre, cîteva scaune și de-a-lungul paturilor, bănci cu spetează. Dulapuri nu existau, doar ici-colo, cîte un scrin și în cămară o ladă mare pentru lucrurile de lînă și o prăjină solidă pentru cele de fuior. Perine ? Eu nu le-am auzit nici de nume pînă m-am dus la școală la *Bozovici*.

De păcălirea bozovicenilor nu era vinovat taica. Lui i-a plăcut Floarea și, plăcîndu-i și ei de el, și-a căpătat-o de soție. Eu n-am aujns s-o cunosc, dar mi s-a spus că era femeie harnică și iubea vitele. Taica era mai umblăreț, dar ea nu se despărțea de vite nici iarna, nici vara, mutîndu-se, după anotimp, iarna, la sălașul din țarină,, la *Caraboia*, vara, la *Șăstul* înconjurat de zăbrane și izlazuri, unde aveau și vreo 100–200 de pruni, din care își făceau prune uscate, magiun și țuică, pentru nevoile familiei. După cositul finețelor, se mutau la *Lodovița*. Asta era averea lor, vitele. Porumbul nu le ajungea celor mai mulți pătășeni pentru mămăligă de la o recoltă la la alta. Cultura prunilor a început să aducă venit prin vînzarea țuicii numai începînd cu secolul al XX-lea. Merii și perii au ajuns să fie cultivați pe scară largă și valorificat rodul lor abia în anii noștri. Pe taica Lazăr am avut fericirea să-l cunosc în viață. Mă trata cu toată importanța ce se cuvine unui „student".

Noi însă nu ne speriam de război, spunea el pentru că de mici eram crescuți cu gîndul la fapte vitejești. De strămoșii noștri vorbește și istoria lumii. Într-o bătălie, armata franceză, fiind condusă de însuși împăratul Napoleon, acesta văzînd dîrzenia în luptă a regimentului nostru grăniceresc, a declarat că dacă ar avea el astfel de ostași, în scurt timp ar cuceri lumea. Printre acei luptători erau și pătășeni din familiile Lăzărescu, Hindă, Dragota, Dobroica.

Într-o vacanță de iarnă, cînd aveam eu vreo 15 ani și taica Lazăr trecuse binișor 80, avînd el pe soba de tuci o olcuță de pămînt plină cu țuică, mi-a ținut o cuvîntare despre beutură :

– Răchia e bună, dar să n-o bei nicicînd rece, nici caldă, ci numai amorțită. Și s-o bei cu măsură.

– Care e măsura dumitale, taică ? l-am întrebat eu, ca să zic ceva.

– Olcuța asta. O umplu dimineața și cînd se amurte, beau pînă la jumătate, dar o umplu din nou, ca să nu se prea încălzească ...

Abia tîrziu de tot, după ce am început și eu să cunosc gustul și efectele țuicii, mi-am dat seama că taica nu m-a sfătul să beau țuica cu vreo măsură oarecare și tot să torn în măsură „ca să nu se prea încălzească", ci să beu țuica *„cu măsură"*. Așa a beut-o el, altcum nu ar fi ajuns să fie folositor familiei pînă la frumoasa vîrstă de 97 de ani. Poate că ar fi trecut de sută dacă firea lui i-ar fi dat răgaz să se mai astîmpere. S-a dus *Între vetrini*, la depărtare de vreun ceas de sat și s-a urcat într-un cireș să taie crengile, ca să facă „frunză" pentru oi. Nimenea nu știe cum s-a întîmplat, că era singur acolo, dar seara l-au găsit mort, cu securea lîngă el. Erau tăiate numai jumătate din crengile cireșului. În registrul de stare civilă, la data de 3 septembrie 1926, e înregistrat că Lazăr Popiți a decedat în etate de 97 ani, cauza morții : „a căzut din pom".

Jékely Zoltan

UN BUCHET PE MORMÎNTUL LUI LUCIAN BLAGA

„Și arde untdelemnul în
opaițul cu toartele
pentru vieți ce vor veni
dar și pentru moartele".
(Lucian Blaga – *Suprema ardere*)

În fierbințeala-acelei veri demente
cînd ura și mînia ucigașe
cum într-o operă de plăsmuiri stridente,
sar vîlvătăi ici-colo și le-ngroașe,
grămezi de hecatombe-n mari orașe
se adunau mereu pin' ce pămîntul
cu-apropieri și depărtări de-a rîndul
un larg meteorit arzînd se face
spre-a dispărea-n neant pustiu, cu
vîntul –

în fierbințeala-acelei veri demente
cînd nici sub vre-un copac nu aflai
pace
un suflet de poet mi-alina cîntul.

În ochi-i cu adînci priviri, ca-n vreme
un vechi păstor frumos, ce nu se teme
și-un iscusit călugăr întru toate, –
poți desluși lumini de vechi statui,
la dreapta Ady, Rilke-n stînga lui.

Dar ce martiri dacă nu ei erau
ce-n timp de foc și fier de om
vorbeau ?
Proces al unor sfinți cu fața suptă
cu suflete rănite fiecare,
purtau făclia nu ca semn de luptă
ci ca pe-un scut de dreaptă apărare.

A fost păstorul darnic ce-a adus
caș proaspăt celui prigonit din vale.
Fu înțeleptul ce-o văzut pe fus
un timp ce va veni cu foc în cale
și în lancrămul lui s-a-ntors-n apus.

Mormîntul lui e-o mică mînăstire
unde monahul scrie în psaltire
ce cugetu-i îndeamnă să împartă
căci plata nu-i un bici de ispășire
și nici copita țapului nu-i toacă-n
poartă.

Iar dacă nici-o taină nu-l mai bate
eternu-i chip azi poți să-l pizmuiești,
cel care fără lauri pămîntești
și l-a-ntocmit pentru eternitate.

Să cînte toți sub stelele înalte
și un buchet de mirt să îi adune
cu tricolorul dragostei învoalte
al omeniei și-nțelegerii în lume.

Traducere de :
AL. RAICU și SAZS IANOS

Ioan Vladin

PĂMÎNT ROMÂNESC

Străbuna glie urcă înspre noi
Și holdele de mii de toamne cresc,
Pămînt scăldat de viscole și ploi
Ce leagănă belșugul românesc.

Pămînt al vieții și pămînt al muncii,
Cu spicele și măreția lui,
În rouă și surîs te scaldă pruncii
Sădind în prag de viitor statui.

BRAZII DIN STEMA ȚĂRII

Și, iată, brazii țării cît mai sus
Înscriși pe cerul vieții, diademă,
Urcînd mereu cu gîndul nesupus
Ei strălucesc în inimă și-n stemă.

Și, iată, brazii țării din strămoși,
Doar pasărea și cerul îi atinge ;
Urcînd spre mîine, parcă-s Feți-frumoși,
Simbolizînd dorința de-a învinge !

MÎNGÎIERE

Dacă ți-e teamă, dacă ți-e greu,
Trece-ți mîna prin părul meu,
Ca prin a doua singurătate,
Și dă-mi mie grijile toate.

Trifoiul norocului în dor se spală,
Eu o petală, tu o petală.
În fața anilor, în fața focului,
Iubirea-i trifoiul norocului.

CĂRȚILE

În literă mă regăsesc mereu,
O giză cu puteri de semi-zeu,
Și numai seara, gîndule, mă ierți,
Că mi-am închis o viață-ntre coperți.

Și-atuncea, cînd secundele mă-nșeală,
Aud vuind oceanul de cerneală,
Și, prin perdeaua dulce a luminii,
Sar literele-n aer ca delfinii.

CORESPONDENȚĂ

Mihai Măceș : Poeme în notă tonifiantă o celor ce ne-au atras mai de mult atenția. Ar merita să reveniți asupra finalului poeziei **Ce s-a-ntîmplat ...** Reținem, pentru tipar, **Fără titlu** și **Poem (Auzi ce trist . . .)**.

Nicolae Rogobete : **Glasul din ziduri** are o tonalitate bună ; este însă inegal realizată, iar versurile „Moartea / ca un cîine flămînd pîndește / ce-a mai rămas din carnea ta / istovită" sînt – mai ales că este vorba despre o iubită Ană – cu totul dezagreabile și în afara atmosferei și sensului poeziei. Reținem **Confesiune**, așteptînd și alte poezii.

Alexandru Ionel : Aveți planuri vaste pentru vîrsta pe care v-o arată fotografia. Dată fiind grafia dificilă a manuscriselor, ar fi bine să trimiteți lucrările dactilografiate. Versurile par a anunța o înclinație literară.

Ion Avram : Versurile acestea sînt mai puțin convingătoare decît cele de dinainte.

Ion Ion : Trimiteți manuscrise lizibile. Din ce-am putut descifra, remarcăm strofa finală a poeziei **Vitraliu**.

Marin Rada : Să sperăm că „lăsarea la vatră" vă va aduce tihna ceasului de lucru întru limpezirea stihurilor.

Mihai M. Babei : Versurile Dvs. au o reală forță lirică. Sîntem convinși că, în momentul în care veți stăpîni mai bine materia lucrată, veți avea satisfacțiile pe care vi le doriți cu nerăbdare. Locuiți prea departe de noi ca să vă putem invita la cenaclul nostru, dar putem comunica foarte bine pe căile tradiționale ale poștei. Deocamdată am remarca poeziile **Poem XV** și **Chemări**, din care cităm : „i-auzi cum se vaicără / dealurile, rîurile / pomii cu rădăcinile-n gură / își plîng trupul de apă și lut / taci omule ! / au ieșit stelele peste cîmpuri, / puzderii : / lăcrămoase, albe și mute".

Ionel Savu, Gheorghe Udrea (mai bine ca altădată) ; **V. I. Tătaru – Prahova** – încercări modeste.

A. D.

THALIA

DIN INSEMNĂRILE UNUI TÎNAR CRONICAR PROVINCIAL

Un anume fel de a scrie teatru :

LEONIDA TEODORESCU

Ceea ce este comun tuturor celor patru piese reunite de Leonida Teodorescu în volumul „Podul fără felinar" (Ed. Cartea Românească, 1974) nu poate fi expediat în cîteva fraze. Totuși, am putea vorbi despre :

1 : Introducerea *într-o atmosferă* – (descrierea spațiului de joc, referiri la personaje, etc. construită pe o continuă schimbare a planurilor, chiar a sensului unor afirmații), *plină de nesiguranță*, totul sub semnul lui „poate că", „deși", „dar"...

2 : Personaje fără identitate strictă (un prenume, eventual o indicație asupra vîrstei – de genul „bătrîn", „tineri", un apelativ... : trecătorul, cineva, blondul etc.).

3 : Lipsa unui story în sensul tradițional (dacă ai încerca să povestești ce se întîmplă, nu reușești decît, ori să minimalizezi, ori să te încurci în prea multe amănunte).

4 : Momentul exact al acțiunii tuturor pieselor sale ar putea fi definit ca *momentul dinaintea opțiunii obligate* (asta însemnînd că personajele sînt surprinse în clipa premergătoare alegerii, alegerea de care depind lucruri grave ce țin de viață, moarte, istorie, și că acele personaje ajung în situația imaginată de autor fără să o dorească).

5 : O anume tehnică mozaicată de înlănțuire a replicilor (revenire, lait-motive) ce amintește într-o cîtva de teatrul absurd, dar lucrurile nu sînt duse pînă la aceeași limită de sens, păstrîndu-se, oricît de ascunsă, logica obișnuită a dialogului.

6 : Final obligat (opțiunea odată făcută, piesa se termină înainte de a ne dezvălui rezultatul punerii ei în acțiune, ceea ce-l interesează pe autor fiind în fapt acțiunea la nivelul conștiinței omului).

Pot fi detectate, desigur, de la piesă la piesă, particularități și, chiar, în sensul apropierilor transcrise mai sus, prima dintre piesele volumului, „Evadarea", face notă distinctă. Din perspectiva realizării artistice, cea mai puțin izbutită ni se pare „Dialog nocturn" – amendabilă pentru abundență de evenimente contradictorii (în replică și acțiune). „Podul fără felinar" și „Alex" rămîn piesele cele mai izbutite și nu se poate omite, dintre argumentele ce probează aceasta, pledoaria autorului (prin litera textelor sale) pentru ceea ce în orice împrejurare, poate pune omul în lumină ca OM. Întregul context în care Leonida Teodorescu ne reamintește aceasta (piesele ca piese, deci), mi se pare demn de un interes mai larg decît cel al cititorului (chiar cronicar fiind) Un spectacol reunind aceste două ultime piese ar putea constitui un punct de rezistență în repertoriul oricărui teatru

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

FĂRĂ INDOIALĂ, IOSIF KOCSIS continuă să se situeze în rîndul celor mai activi interpreți timișoreni ai vieții muzicale a orașului de pe Bega. După recitalul de sonate pentru vioară, de acum o lună, a revenit săptămîna trecută pe podiumul Liceului de muzică într-o postură pe cît de surprinzătoare pe atît de interesantă : interpret la un instrument pe care-l găsim mai cu seamă în muzee – viola d'amore. (Instrument din familia violelor, cu volum mai mare decît al violei da braccia – din practica de azi – cu 14 coarde, pe 7 se cîntă, 7 fiind de rezonanță și un acordaj de Re major, ce necesită o tehnică digitală specială. Instrumentul pe care a cîntat I. Kocsis este o copie realizată de lutierul timișorean Antoniu Braun, după documente și fotografii ale unor originale).

Programul prezentat de I. Kocsis a cuprins muzică barocă (de Marais, Ariosti, Milandre și K. Stamic) precum și o sonată de Hindemith, compozitor contemporan, fost violist și evident atras de particularitățile de sunet ale acestui instrument istoric. Îl felicităm pe I. Kocsis pentru strădaniile de a ne fi oferit o seară muzicală inedită și un repertoriu interpretat cu o remarcabilă prestanță. Pianista Maria Weiser a fost un partener ideal în acest concurs.

SOPRANA RODICA MILOIA ne-a propus, o zi mai tîrziu, în aceeași sală, un recital de lieduri cuprinzînd o arie stilistică variată de la Mozart și Schubert pînă la timișorenii E. Cuteanu și V. Ijac. Glasul său cristalin dublat de o tehnică vocală remarcabilă, i-a permis substanțializarea prin interpretare a repertoriului, ales cu gust și adecvat sensibilității sale. Gheza Duma, ce întotdeauna, a dominat claviatura pianului cu delicatețe, promptitudine și curățenie stilistică. CORALA „MENESTRELLI", a Universității timișorene, a susținut cea de a doua parte a programului atacînd cu dezinvoltură atît repertoriul renascentist (Lassus, Friderici Certon) cît și cel contemporan francez (Poulens) și românesc (Ursu, Jarda, R. Georgescu, S. Ilin, D. Popovici). Pentru dirijorul Doru Murgu, acest concert a constituit o reconfirmare a largilor sale disponibilități pentru un repertoriu divers și, în plus, a talentului său dirijoral, în a menține la cote înalte un cor studențesc. De altfel, la această oră, putem aduce la cunoștință publicului că valoarea coralei „Menestrelii a fost reconfirmată pe plan național prin cîștigarea celui mai valoros titlu, de Laureat, între formațiile artistice profesioniste studențești.

IOAN TOMI

ECOURI

ESTE VERSIFICAȚIA „EXTERIOARĂ" POEZIEI ?

Articolul Olimpiei Berca, G. Călinescu și tehnica exterioară" a poeziei, publicat în „Orizont" nr. 10 (7 martie 1975) trezește nedumeriri cu privire la raportul dintre tehnica versificației și esența operei poetice. După cît am înțeles, autoarea articolului acceptă fără rezerve poziția exprimată, cu patru decenii în urmă, de George Călinescu : „Poetul care face versuri corecte e un renunțător, ca Alecsandri, Eminescu însă nu vrea să renunțe la poezie în folosul unei arte străine de literatură, aparținînd muzicii muzicale, și care se numește versificația" (indicarea sursei : „Opera lui Mihai Eminescu, II, p. 460" fiind greșită, nu putem nici verifica citatul, nici reanaliza contextul în care apare). Sensul cuvintelor lui Călinescu este oare condamnarea, în principiu, a „versurilor corecte" sau afirmarea dreptului ca poetul să forjeze liber construcția lingvistică, în funcție de intenția contextului ? Nu vom insista asupra acestei chestiuni, cu privire la care Olimpia Berca nu se află, desigur, în opoziție cu noi : capitolul Tehnica din Opera lui Mihai Eminescu vol. IV oferă, în orice caz, material pentru o interesantă dezbatere teoretică privitoare la raportul dintre vers și idee, precum și la modalitatea de a studia în rațional structura versului în creația poetică. Este un merit al articolului Olimpiei Berca faptul de a fi atras atenția asupra problemei.

În ce ne privește, nu împărtășim ideea marelui istoric literar și om de cultură care a fost G. Călinescu, potrivit căreia cercetarea tehnicii versificatorii nu ar avea „aproape nici o utilitate", cum se exprimă el în încheierea numeroaselor și foarte utilelor considerații din volumul al IV-lea al exegezei („Școala o cere și trebuia dovedită sterilitatea ei (a analizei versului, n.n.) prin ea însăși" – p. 314). Versificația este unul din nivelele structurale ale operei poetice, este o componentă funcțională a acesteia este, ca atare, una din sursele prin care se constituie valoarea ansamblului. A considera „muzica muzicală" a versificației străină poeziei, a o considera „extraliterară", ni se pare tot atît de inacceptabil ca și a considera extraliterare arhitectonica operei, stilul și limba ei, problematica etico-filozofică a acestuia etc. – intrucît ele ar aparține și altor arte, respectiv unor științe. După opinia noastră, avem de a face cu diferite componente care participă în mod specific la realizarea acelei valori complexe care este valoarea estetică. Creatorul care eșuează în unul sau altul din aceste nivele, dînd soluții banale sau false, eșuează în măsură mai mare sau mai mică în realizarea propriei creații artistice, și nicidecum în chestiuni „extraliterare".

Călinescu respinge, pe bună dreptate, abordarea formalistă a poeziei atunci cînd scrie : „Conceptul nostru modern de poezie ne împiedică azi să studiem versificația ca o valoare de sine stătătoare", dar aceasta nu ne poate conduce spre ideea că este indiferentă pentru estetica literară structura funcțională a versului. Optimarea structurii ansamblului are loc prin optimarea componentelor și a regimului lor interrelațional. Pentru ca arma să funcționeze superior pe cîmpul de luptă, ea îl interesează nu numai pe ostaș ci și pe armurier, care o cercetează și ca sistem relativ izolat. Fiecare dintre nivelele structurale ale operei literare își păstrează o relativă independență, ceea ce îngăduie ca poetica, lingvistica, stilistica, psihologia, etica, filozofia etc. să cerceteze din perspectivă proprie autenticitatea valorilor operei de artă și, prin aceasta, funcțiile sociale ale operei concrete. De altfel, Călinescu însuși observă în altă parte că a cerceta psihologia lui Raskolnikov nu este o întreprindere în afara esteticii.

Afirmația lui Călinescu : „Rime bune sau rele în sine nu sînt, și toate legile aspre pe care le puneau tratatele de altădată, alcătuite, de altfel, de gramaticieni, dovedeau lipsa unei adevărate înțelegeri a liricei" este exagerată ; Călinescu însuși, în cercetarea versificației eminesciene, judecă, după toate rigorile, versul poetului, greșind uneori prin identificarea unor greșeli și acolo unde nu sînt (ca în versul „Nuferi galbeni îl încarcă", unde îl i se pare inutil !), iar lui Alecsandri îi reproșează că „intonează după cum dă Dumnezeu" (vol. IV, p. 292) etc. Apoi, respingînd „legile aspre" ale vechilor tratate de poetică nu putem respinge, în principiu, orice legități ale creației În sfîrșit, dacă o rimă bogată trece neobservată, iar una „oloagă poate să uimească, cum afirmă cu drept cuvînt Călinescu, aceasta nu însemnează haos în funcționalitatea versificației, ci doar că, dincolo de natura rimelor în sine, interesează adecvarea la contextul în care ele apar Efectul unei rime imperfecte se poate datora tocmai opoziției cu rimele perfecte etc.

În deplină concordanță cu G. Călinescu, vom admite că poezia nu este un conglomerat de imagini și sunete – ceea ce ar îndreptăți tratarea izolată a fiecărui element în parte –, dar este astăzi inacceptabilă ideea că, într-un sistem, oricît de complex, componentele își pierd orice independență și semnificație specifică. Acestea sînt în același timp dependente și independente, au o dependență relativă

GABRIEL BACȘIS
din cercul de teorie literară „Catharsis" de la Facultatea de filologie

H. KREMPER FACKNER : „Meduza"

PLASTICĂ

PICTORUL LUMINILOR DE PESTE APE

S-ar părea că doar cunoscîndu-le nașterea am putea pătrunde mai adînc și mai organic sensurile pînzelor lui Leon Vreme. Doar rememorîndu-le drumul și orele le-am putea atinge – atît cît ne stă în putință – semnificațiile. Contemporani fiindu-i, trebuie să depunem mărturie despre cum, cui și ce... Să-l însoțim, să urmărim cum, cui și ce vrea să comunice.

În pasta proaspătă a pînzei, mai întîi monocromă, neutră, Leon Vreme sgrafitează relee de semne, verticale rectilinii sau traiecte sinuoase, linii frînte în ritm sincopat sau diagonale energice care traversează pînza sau se pagineză în plutiri, în compuneri centripete. Ductul nu e niciodată prea ferm sau orgolios, nici prea elegant – mă gîndesc la eleganța „lungilor ierburi" ale lui Hartung și niciodată exploziv. Paranteză. O comparație cu direcțiile gestualismului european, pe care artistul îl cunoaște, poate fi edificatoare pentru nuanțarea problemei. Există între opera sa și lecția acestui gestualism o aparentă relație formală, dar, în fond, o diferență de specie la nivelul demersului plastic. Acolo, gestul și culoarea apar simultan, flotează în spațiul culorii. Aici, în opera sa, gestul și culoarea sînt succesive. (Un detaliu de mecanică a creației acoperind de fapt înțelesuri mai adînci despre mecanismul ei spiritual). Gestul său este caligrafia propriului temperament, obiectivare sensibilă a fizionomiei sale virile. Căci stăruie în această geneză o desfășurare calmă a impulsului său vital, întotdeauna ponderat. Gestul ascunde o mișcare rămasă neterminată. A păstra mereu ceva nespus înseamnă, pentru Leon Vreme, a lăsa loc unui dram de mister.

Urmează apoi o îndelungată prelucrare a semnului cu materie picturală. Reliefurile, fruste, se încarcă încet cu lumină. Frotiuri de tonalități reci, ceruleumuri perlate, violeturi cu incandescențe glaciale, oranjuri în nenumărate glasiuri. În actul său de creație stă ascunsă o veșnică nemulțumire, o intransigentă căutare de sine. O căutare a impactului optim, a armoniei dintre dinamica gestului și felul luminii, o definire reciprocă a lor.

Acordurile tonalităților forțează limitele unor armonii, posibile parcă numai în sfera realității naturale. Opera sa este, de altfel, într-unul din sensurile ei, această chemare sau această trimitere spre universul auster al „arhitecturii cristalului", univers ca organizare, imperiu al luminii. Lume, mit, sentiment.

Leon Vreme aparține acelei ginte a artiștilor care ne restituie, profund spiritualizată, realitatea invizibilă și fenomenală. Nu este însă o imersie în lumea mirifică a energiilor luminii, ci un fragment de realitate fenomenală văzut prin propriul său temperament. Mai mult, el este pictorul memoriei sale afective. Din amintirile copilăriei trăite într-o așezare dintre lacuri, la Dunărea de fos, vin parcă luminile dimineților și amurgurile, alunecînd în spatele stufărișurilor, o lumină filtrată de ceturile lacului și aburii pămîntului. Este aici și-un refuz al valorilor tactile. Leon Vreme este pictorul regnurilor luminii, focului și apei.

CORIOLAN BABEȚI

RECORDING

EVIDENT, DESPRE „OMEGA". Formația din R. P. Ungară a însemnat mai ales o demonstrație de **muzică** „în spectacol", lucru încă neintîlnit la noi într-un grad atît de avansat profesionist. Dispozitivele electroacustice stăpînite de tehnicienii sunetului, judicios amplasate în sală, prezența unor instrumente încă noi, precum mellotronul și moog syntesier-ul, perfecta stăpînire a instrumentelor, iată cadrul pe care se poate grefa aproape orice specie pop cu succes. Căci „Omega" și-a schimbat de multe ori stilul interpretativ, pedalînd acum pe unul „internațional", adică cu notele grave, întunecate din repertoriul Uriah Heep, de pildă. Formația are darul de a crea atmosferă încă din prima secundă, o atmosferă dinamică și gravă totodată, de un monumentalism aproape de anticipație, în orice caz, în deplin acord cu acea lume sonoră deseori contestată de adepții instrumentelor clasice, mai puțin predispuse unor dimensiuni extramuzicale. Dar muzica merge înainte iar domeniile nou investigate devin aproape imediat terenuri de afirmare a spiritului epocii. „Omega" n-a făcut totuși excepție de experiment ; se poate vorbi de un echilibru al modalităților, așa cum un anume melodism nu exclude interpretarea „hard". De echilibru între prezența scenică și cea muzicală, care trădează frenezia, pasiunea de a face muzică.

(Emisiunea noastră de miercuri seara a vrut o sumară trecere în revistă a unor diverse stiluri ale formației, plus o primă audiție „RT", „Régvárt kedvesem", prezentată și în concert).

TOPUL NOSTRU : aproape neschimbată secția română. Cea internațională mai cuprinde „Salată tocată" cu EMERSON LAKE AND PALMER (2) și „Bani" cu PINK FLOYD (1) nou intrate.

SILUETE

CULORILE. O LEGĂTURĂ ÎNTRE OAMENI

Era o ședință a cercului literar-artistic „Ion Minulescu", de pe lîngă Direcția județeană de poștă și telecomunicații, Timiș. Se vorbea despre creația artistică, despre poezie și pictură Președintele acestui cerc este VASILE STĂNCIULESCU, inginer în telecomunicații . .

. . Cercul nostru literar este cel mai tînăr din oraș. Am încercat să cuprindem și să stimulăm talentele amatoare dintre salariații noștri, în literatură, artă plastică și artă fotografică. Avem deja cîteva talente sigure : Petru Butoi Macedonianu, Ion Nicu Vladin, Petru Pascu, Dan Brebu, Romulus Mustețiu, Rodica Burtic, Constantin Costea. Poate vom dinamiza și brigada artistică, la noi, la poștă, ea avînd o veche tradiție. Ce m-a determinat să conduc acest cerc literar-artistic ? Pasiunea mea pentru pictură, pentru artă în general. Am făcut școala populară de artă, secția pictură și grafică. Un cald omagiu profesorilor mei, Xenia Eraclide Vreme, Nichifor Someșan, Simion Lucaciu care mi-au adăugat cunoștinte prețioase pasiunii pentru culori. Nu voi uita, în special, exemplul de dăruire artistică al regretatului pictor și profesor Marion Jilcu . . .

Aproape tot timpul liber îl dăruiesc culorilor Consider că ele constituie o mare și fierbinte legătură între oameni, că actul în sine, al picturii, e un vibrant mesaj al dorinței noastre de comunicare. Poate într-o viitoare expoziție, vă veți întîlni cu lucrările mele : „Cabana CăprioruI", „Primăvara". „Flori de liliac", „Garoafe", cu peisaje și compoziții, recoltă de emoții pentru privirile mele și ale celor din jurul meu

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

MADE IN SUISSE

„Piine și ciocolată". Deci antiteza ar putea fi anticipată de titlu. Pe urmă apar superbele lacuri și locuri elvețiene, apare un parc ireal în care cîntă un cvartet de coarde, părinții blonzi și fericiți așternpe gazon minunate panere cu banane, fragi, frișcă, socolată și își privesc mîndri copiii blonzi și fericiți. CIOCOLATA. Pe urmă apare el, italianul brunet, cu mustăcioară, costum bleumarin, cravată în dungi, cămașă cu flori și inel pe degetul mic, Nino, Giovanni Garofali, ajutorul de chelner, desfăcînd meticulos, umil și temător un pachețel în care e chifla, dejunul lui pe iarbă. PIINEA. Deci aceasta e antiteza. Ceea ce urmează e îndelunga **teză cinematografică**, foarte cinematografică. Probă stau și cele două premii luate anul trecut la Berlin, „Ursul de argint" și „Premiul O.C.I.C." Filmul lui Franco Brusati e un alt **Made in Italy**, mai epic, mai patetic. Mai corect, un **made in Suisse**, căci tot ce se vede e chinuitoarea migrare a emigranților italieni prin splendorile și mizeria **Sviterei. Piine și ciocolată** e primul film în care, dincolo de paradisul terestru al unei țări paradisiace se întrevede, ba chiar se vede cu ochii copleșiți de mutenie infernul : crima, abjecția morală, desfrîul, demența, mizeria. Peregrinările italianului Nino în căutarea muncii sînt tot atîtea treceri prin cercurile unui iad cu chip de ral. Există în acest film, în care se mănîncă la propriu și la figurat piine și ciocolată, o secvență antologică prin tragismul ei. Aceea a oamenilor-pasăre, a italienilor-păsări, care privesc fascinați prin ochiurile de sîrmă ale cotețului în care locuiesc, cum niște minunate făpturi blonde călăresc, fac baie, mănîncă, se iubesc și o mulțime de lucruri foarte omenești, de care ei, italienii-păsări, sînt departe, departe.

ARIADNA

FLASH

Deși acest spațiu tipografic e de obicei consacrat filmelor care rulează pe marile ecrane voi scrie acum despre un film scurt, PRIMĂVARA. Ultimul film al lui Iosif Costinaș. Rareori o asemenea concentrare de melancolică poezie în numai șase minute de proiecție. Rareori o atît de suavă și totuși o atît de patetică metaforă. Vine-vine primăvara, spune filmul lui Costinaș, dar în film nu înflorește decît la sfîrșit de tot, o plantă uitată de anul trecut într-o glastră, căci primăvara vine, vine, într-o curte de beton, lemn și metal.

A.S.

RIDENDO

Umoriști timișoreni

„Vasile Vărădean

Prietenului meu, pictorul CORNELIU BABA, care o pictat portretul uneia cam trecute

Păcat, maestre, de portret,
Să strici, așa la urmă treaba,
Semnind din jos, cam indiscret,
Să vadă toată lumea . . .
Baba.

Cincinat și Păstorel, instalați în vesnicia lojei lor impărătești, privesc nostalgic pămintul, dialogind patetic

– Îți mai aduci aminte, Păstorel,
Era tirziu și era toamnă . . .
– Mi-aduc. De cramele cu tulburel,
Ce-mbătrinea, vai ! ca o doamnă.

O definiție a epigramei

Un catren tetravalent,
Spirit fin, fosforescent,
Pentru unii – glumă bună,
Pentru alții – mătrăgună.

Lui V. Gorșcovăz, medic colonel și epigramist de frunte

Mă intreb, adesea, cu mirare:
Oare-i avansare sau retrogradare,
Dintr-un colonel, mindru păunaș,
Printre umoriști s-ajungi „fruntaș" ?

Laurențiu Cerneț

O POSIBILĂ CRONICĂ LITERARĂ

Onest Măhăleanțu este deja un nume cunoscut. Debutul său („Poeme in Do minor", 1969) a incintat cititorii cu dexteritatea sa tehnică. Niște echivalente românești, inconcludente, din Robert Desnos, Pierre Emmanuel, André Salmon, Jean Cayrol, Luc Estang, Gabriel Cousin, Robert Goffin, Paul Chaulot, Robert Sabatier, And é Frénaud, Alain Bosquet, Jean-Claude Ibert, Denis Roche, Isidore Isou, Roger Giroux și chiar din Sédar Senghor, denotau prin abuz de disciplinare incompatibilitatea rigurosului poet cu nonșalanța versului de o altă factură decit aceea care îi este proprie. Măhăleanțu simte liorii mirezmelor de santal și ivoriu și ne trimite neintenționat, fermecător, grațios, elegiac, evocator, nostalgic, platonic poate, la o frivolitate artistică și irevocabil tascinantă, la un cinism epatant, foarte social, incit romanul recent naște o inevitabilă mirare plus quam perfectă de cercetător indrăgostit iremediabil de parfumul unui soare nerușinat, cum spune Lampedusa.*

Romanul este o intoarcere la un realism generos în semnificații. Un bărbat iubește o femeie, fapt ce nu poate fi conceput decit intr-o realitate asiduu sondată, pe fundalul unor stări de spirit benigne și adesea ri in concordanță perfectă cu tușanta brizâ a istoriei. Dacă pentru Jean Auguste Petitclou romanul este afectiv și efectiv oglinda magică a unei realități uneori inexistente, pentru Măhăleanțu el este o angajare definitivă și tandră intr-o caligrafie stranie, ce un desuet modern, în care reacțiile subconștientale se mulează baroc pe un descriptivism elevat, sublimat intr-o topică aparent greoaie (reminiscențe din Gicu Păstârnac), grea de sensuri și consensuri inedite. Scena ce ocupă primele două capitole, petrecută în budoarul femeii, controloare de calitate la o fabrică de confecții, este concludentă pentru o anumită arie problematică : iubirea, în această ipostază, capătă valențe metafizice și paratizice, iar apropierea – fapt existențial previzibil, dar imposibil de palpat cu antenele sensibilității de serie – dintre cele două contradictorii elemente pasionale este o metaforă suculentă. Dialogul, firesc pînă la pastișă după natură, implică marele salt spre un ezoteric parfum de santal, ca spre o treaptă visată și încă neajunsă de pe spirala ascendentă a unei conștiințe frămintate. În concluzie, și în proză, Măhăleanțu constituie o revelație.
Hoc erat in votis !

* Onest Măhăleanțu, „Oaia neagră în pustiul cu foarfeci" (roman).

Lucian Bureriu

CALAMBURURI ȘI ZICERI DE TOT FELUL

În instituția noastră, inițiativele curajoase se valorifică. De aceea se lucrează în tempo de allegro contabile, în gamba do major. Am să vă spun ceva, dar să rămină între noi : luăm exemplu de la ren, care e mereu pe teren. Nu ca la aceia cu șocurile supraenormative, sau cei ce-și conjugă eforturile și-și declină orice răspundere. Sau cei ce intră din radiodecepție în radiodemisie. Și cei de la operă cooperează, căci verva volant, cripta imanent. Dar despre colegul meu nu se poate spune că e Hercules de pe drumuri ; citește „Castor și Crolux", cărți de Eminesculap sau Miquel Hotel Astorias, Jules Baliverne, „Pseudokinigoticos". Și ține cu Poli, că d-aia zice : vedi Napoli, Poli mori ! Îi plac aparatele de luat vederea, chestile de teleobiectiv și telesubiectiv. Îmi povestea deunăzi ceva despre filmul cu cowboyul Datu-palmă-barbă-Kolt. Are idei străniî, cum că vaca este emulsie iar boul spălat e lavabou. Îi plac doar poeziile cu metamfore. Și ascultă știri eterne. Din păcate, zice, televiziunea nu emite pe canalele lui Marte, că sînt moarte. Cert e că singurul tren care zboară e trenul de aterizare, că nu există emisiuni de satiră și omor, că trebuie să vizităm la frizerie raionul de confrecții, că la computer algoritmul face algorima, că e bine să ai coniac de cojocul celor care nu-s la locul lor. Ce să-i faci, la umoriști nu întotdeauna poanta rei. Dar maratonul face muzica, iar un vernisaj nu e neapărat chivernisaj. Da, soția șarpelui boa era a doua, Odiseea era a treia, Cleopatra a patra. La Timișoara, Pegasul se numește Begas, doar la nord se vorbește cu frigider, die, das. Că ținuta unor cintăreți ține de estetică, a altora de vestetică. V-o spune

Lucian Calambureriu

Emil Șain

BABACUL

– Am auzit că Babacul tău a intrat în pensie . . .
– Da. Al tău ?
– Și !
– Și cum ai să te descurci?
– Trăiesc numai din pensie!

BLÎNDEȚE

– Vă admir, tovarășe profesor, cită răbdare aveți cu elevii dumneavoastră.
– Încă o lună pînă îmi scot mina din gips.

BABILONIE

– Ce-i cu scandalul ăsta la voi în bloc ?
– Vecinul de sus își serbează ziua . . .
– Săptămina trecută am auzit aceeași gălăgie ?
– Păi el își serbează ziua în fiecare noapte . . .

BAFTA

– Spune-mi, cum de-ai reușit la facultate ?
– Am avut o baftă . . .
– Ce ți-a căzut ?
– Profesorul care m-a meditat . . .

BAGAJ

– L-ați reținut pe tipul care a coborît din tren acum o jumătate de oră ?
– Da Părea un domn . . .
– E un hoț, domnule . . .
– Dar de unde știți ?
– L-am văzut cu ochii mei cînd v-a furat valiza . . .

BRĂȚARA

– Îmi place brățara dumneavoastră. Cite grame ?
– Șaizeci . . .
– Din aur ?
– Din lipsă la . . . gramaj . . .

Ioan Martin

Romanțe noi, cuvinte vechi

– „Te-aștept pe-același drum, de altă dat',
Ca tu să înțelegi că n-am uitat" :
– „Nu pot veni, e în zadar,
Pe strada mea „se sapă" iar".

Unor colegi epigramiști

Îi cunosc prea bine pe acești confrați,
De aceea-s sigur că sînt talentați,
Viciul și talentul, după cum se știe,
Fac întotdeauna bună căsnicie.

N. D. Pârvu

Lui Dorian Grozdan, pentru volumul de versuri „Umbre de cleștar"

Se laudă-n zadar
Că nu-s de cleștar,
Iș din păpuriș
De la Ghertiniș !

Lui Oct. Popa pentru romanul „Etajul 10"

Lucrarea-i de nivel și trece
Prin oscilații ce se cer :
Intenții, de etajul zece,
Realizarea . . . de parter !

Unui medic

Acestui om respect să-i porți :
A vindecat bolnavii mii !
E drept că n-a-nviat din morți,
Dar a-ngropat pe mulți de vii.

Unui critic orgolios

Are minte clară și un cap masiv –
Să-l înalțe falnic, în a lui splendoare,
Ca un critic tînăr și intempestiv,
Mai că e nevoie de patru picioare.

Marius Munteanu

GONG . . .

(după Damian Ureche)

Măi amice tu și Eu
Aplaudăm monezi lichide
Și mușcăm din miezul nopții
Într-un birt ce nu se-nchide.

Ne-au falsificat zenitul
Niște d-ăia, zurbagii ;
La spectacolul cu fluturi
Aplaudăm pe i din i.

Colectiv ne stoarcem ochii-n
Bateriile cu frig.
Aplaudăm transfer de rime
Fără șansă de cîștig.

Ne-am incinerat iubirea
Undeva, prin buzunare.
Aplaudăm butoaie pline
Și incendiile-n pahare.

Din emoții moștenite,
De la mama ; de la tata,
Aplaudăm și apoi le vindem
Cu duzina, cu . . . bucata.

FLOARE, FLOARE . . .

(după Nicolae Dolingă)

Floare, Floare, dragă Floare
Givănitu tău mă doare

Că ți-s vorbili căpiță,
Rapiță și romoniță ;

Cînd ce ceamă, cînd ce mînt,
Cînd ce lasă, cînd ce prind.
Ugina, brugina . . .

Soarili-i pă geal ; noi, hai să
Ne roșim cu părădaisă,

Că di ce n-ar fi tăt roșu
Ca-n cireș la tata-moșu.
Laore, bălaore . . .

Pică merili ca plumbii,
Ouă, poate fi, golumbii . . .

În șuștari amiazu cure
Cît grădina ș-o pădure
Ugina, brugina . . .

Floare, Floare, dragă Floare
Mi-s d-asară în picioare

Țiraînd ca greorușii
Noapcea, pă sub pragu ușii.
Laore, bălaore . . .

Ion Velican

FOTBALIADA*

(Parodie după Fănuș Neagu)

Cînd cei de la Federație îți iau măsura la bocanci cu metrul de la tîmplărie, e semn că lucrurile iar merg bine în fotbal. Cînd Tamango croșetează în poartă ciorapi de culoarea cucutei pentru ortacii săi de linie, Ștefan Bănică și Jean Constantin – abia întorși din turneul lor fulger la Metalul Mija și Automatica Alexandria – e semn că pe stadioane a crescut levănțica de-un stinjen și mieii pasc roșcove albastre din laba pistruiată a lupului. Cînd toate îți merg pe dos și cartonașele cad ca omizile din buzunarele descusute ale cavalerilor fluierului, e semn că la Arad se mănîncă semințele direct din dovleac – un fel de omagiu pentru baba U.T.A., pe care o curtează, zice-se, un marinar sanchiu de pe F.C. Galați.
Gata cu ironiile !
Vine rapidul de orele zero în gara sufletului meu, rămasă pustie mai bine de-un an, pe vremea cînd macazul se schimba cu patru lei acul, între Cluj și Pitești. S-a sfîrșit cu linia moartă ! Pe șine au înmugurit narcise și talăngi de culoarea clopotului din Popa Nan. iar florăresele și-au schimbat franjurile de scaieți cu sorțuri de primăvară, omologate la forul de specialitate și cîntă în corul Alimentarei 39 „Mamă dulce, mămă dulce / Pă Giulești nu mă mai duce !" Optimism, fetelor ! Apele curg iar la vale, cu peștii atîrnați la gîtul pescarilor ca niște dinți de babă surdă, ce se izbește de toate rădvanele de la răstoace, cînd apa bolborosește rapoarte și contestații către Federație – această casă de odihnă, în care am bătut atîtea cuie, că au ajuns peretii din lemn armat și pe cel mai lat dintre cuie cîntă o gaie pe limba struțului versuri duioase despre o viitoare divizie de elită, în care băieții să poarte pletele pînă la Călciiul lui Ahile, împletite cu măiestrie de Florica taxatoarea ; cu numere atîrnate de soldul stîng, în scîrbă : cu stele în frunte, ca mînjii întărcați la trei zile și cinsne minute.
Mă cațăr în cel mai înalt plop din Cîmpia Burnasului (de unde se putea vedea și meciul cu Spania, în care făcurăm praf toate morile de vînt andaluze) și dictez dactilografei o nouă poșină din Fotbaliada mea, fără teamă de oprștii și blesteme, aci, lînă frunze tremurătoare eu, cel copleșit de metafore cu buza ruptă și cu genunchii zdreliți de presurile lungi de treisne kilometri, ce duc la Federație. Punct.

* Din volumul „Vitrina cu ironii", predat Editurii Facla.

Ion Șt. Suciu

Unui scriitor care s-a bucurat la un frumos succes de librărie

Cartea lui, pe cît se pare,
A stîrnit mare ecou.
Că se află de vînzare
Cu preț vechi și cu preț nou !

Prozatorului ION MARIN ALMĂJAN, autorul romanului „Neimpăcații în minie"

Neimpăcații în minie,
Stau la sfat-găsind cu cale,
Că Ion știe să scrie . . .
Minunate cărți poștale !

Caricaturistului și epigramistului ALEXANDRU CLENCIU, onturat de epigramiști de prestigiu

Clenciule, să nu mă-njuri,
Că vorbesc neintrebat.
Dar de ce ești anturat
Numai de . . . caricaturi ! ?

Dimitrie Jega

Un catren pentru . . . cocoș

Alt filozof ca dînsul nu-i
Cu-o-nțelepciune-atît de vastă;
Dovadă e că fruntea lui,
. . . E-o creastă !

La mormîntul unui matematician

Zace sub pămînt, uitat,
Dascălul, – de-atîta vreme,
Dar cu sufletu-mpăcat
Fiindcă-aici n-are . . . probleme !

Unui ovocat

Astăzi s-a-ntrecut pe sine,
Apărînd ca niciodată ;
Și clientul lui, în fine,
A ieșit basma . . . vărgată !

Sergiu Siharu

ACHIZITORI DE PENE (Fabulă)

Pe-o baltă, printre smircuri plutitoare,
S-a fost plimbat o gîscă visătoare.
Fiind din fire-un pic contemplativă
Era-n mentalitatea ei naivă
Pătrunsă de o cugetare-adîncă.
Anume : „Tot ce zboară, se mănîncă !"

Un pește auriu, din întîmplare,
Zburătăcind prin lac după mîncare,
O acostă fervent, pe-un ton convins
– Ah, ce penaj, ce trup, ce cap distins ! . . .

– S . . . s . . . sigur ? . . . Sisii naiva
Pufnind pe nară, ca locomotiva.

– Zău, ai deschis în pieptul meu o rană !
O pană dă-mi, frumoaso, doar o pană . . .

„Doar n-o fi foc, naiva gîscă-și zice,
O pană doar . . . Cu ce-ar putea să-mi strice ?"
Și-nrezătoare, fără-a se codi,
Își smulse-o pană și i-o dărui.
Știind că gîsculiței o să-i placă,
A doua zi îi puse-aceiași placă :

– Ah, cită grație, ce diafană ! . . .

Și se alese-n schimb cu-o altă pană !
În fi'ce zi se prezenta hainul,
Trăgea minciuna și-și lua tainul !
Ba, la un moment dat, biata cochetă,
Ajunse și pe post de . . . margaretă :
Nu mă iubește, da, nu, mă iubește . . .
Și gîsca, goală pușcă, se trezește !
Bibani, moruni, crăpceni,
șalăi și mrene,
Se decretară-achizitori de pene !

Morala :
Raportul „gîscă-pește"
e moștenit din veac ;
Pentru naivitate, nu se găsește leac.

Desenele au fost realizate de VASILE VĂRĂDEAN

DOCUMENTAR INTERNAȚIONAL

UN DEZIDERAT FUNDAMENTAL:

O nouă ordine internațională

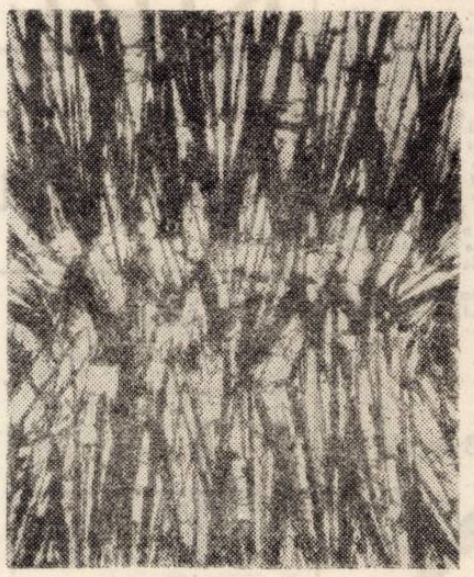

LEON VREME „Detașare"

Ascuțirea profundă a contradicțiilor economice, sociale, naționale și politice la scară planetară invederează perimarea relațiilor interne și internaționale create de capitalism, procesul revoluționar contemporan – caracterizat prin mondializare, complexificare și intensificare – inițiind profunde transformări progresiste și antrenînd în desfășurarea sa noi forțe sociale. Devenit din ideal realitate *SOCIALISMUL* oferă o nouă configurație raportului de forțe și o nouă perspectivă soluționării problemelor omenirii, revoluționînd concepțiile și practicile internaționale ale statelor. A devenit peremptoriu adevărul că reglementarea complexelor fenomene ale dezvoltării contemporane reclamă participarea activă, în condiții de deplină egalitate a tuturor membrilor comunității internaționale, indiferent de mărime, potențial economic și militar, așezare geografică sau sistem social politic Însăși politica mondială nu mai poate fi concepută ca un act de voință al statelor – „cheie", cu așa-zise interese „globale", țările mici și mijlocii depășindu-și condiția de *obiecte ale relațiilor internaționale*; exigențele contemporaneității exclud posibilitatea supraviețuirii „centrelor de putere", a doctrinelor imperialiste inspirate de „dreptul forței", a utilizării mijloacelor militare de intervenție și agresiune, înțelegîndu-se că rezolvarea marilor probleme care confruntă omenirea, degajarea unor soluții politice viabile, unanim acceptabile revendică *participarea tuturor popoarelor lumii la creația istorică*.

În contextul exploziei inflaționiste, a accentuării fenomenelor de recesiune economică și a contradicțiilor de largă rezonanță manifeste în lumea nesocialistă, a complexificării și „mondializării" cortegiului de probleme care preocupă contemporaneitatea – legate de criza energetică și a materiilor prime, nesiguranței resurselor alimentare, dezechilibrelor ecologice și cursei înarmărilor INSTAURAREA UNEI NOI ORDINI ECONOMICE ȘI POLITICE MONDIALE, DEMOCRATIZAREA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE, FĂURIREA UNEI LUMI MAI DREPTE ȘI MAI BUNE PENTRU TOȚI solicită cu stringență *concertarea eforturilor*.

Desigur, instaurarea echității în viața internațională, înfăptuirea unor noi relații la scară mondială prin acceptarea de către toți și față de toți a normelor democratice are un caracter gradual și întîmpină numeroase obstacole; noul curs al vieții internaționale este încă fragil și nu a devenit ireversibil. Evoluția vieții internaționale cunoaște însă, cu deosebire în ultimul timp, o amplificare a preocupărilor teoretice și politice vizînd instaurarea *noii ordini mondiale* – necesitate obiectivă și problemă centrală a actualului moment politic. A devenit evident că acest proces – inevitabil, de durată și antrenînd numeroase confruntări – privește, deopotrivă, aspecte economice, politice și etice reclamînd *nu reajustări, ci modificarea radicală a actualelor structuri și mecanisme internaționale, reașezarea pe baze noi a relațiilor interstatale*.

Instaurarea noii ordini economice și politice mondiale presupune, prioritar, abolirea deplină și definitivă a vechilor relații generate de imperialism, a politicii colonialiste și neocolonialiste și promovarea consecventă a principiilor de drept internațional corespunzător noului tip de relații ce urmează a fi creat; afirmarea plenară a dreptului fiecărui stat la existență și suveranitate; respectarea egalității în drepturi a tuturor statelor; dreptul fiecărui stat de a-și alege și dezvolta liber sistemul său politic, social sau economic, neintervenția în afacerile interne ale altui stat; recunoașterea și respectarea dreptului tuturor statelor la dezvoltarea economică; cooperarea largă și nestingherită în domeniile interesate între toate statele, fără discriminări, obstacole sau bariere; respectarea suveranității lor asupra resurselor naturale și a tuturor activităților economice; promovarea unui sistem internațional de garanții și securitate economică privind accesul la tehnologiile moderne, resursele naturale, sursele financiar-monetare, piețele de desfacere etc.

O asemenea viziune – promovată cu consecvență de P.C.R și reafirmată în documentele Congresului al XI-lea – contrastează violent cu acele opinii care opun crearea unei *noi ordini internaționale* actualei *dezordini economice* – reflex al crizei de sistem, inerentă capitalismului – sau îi limitează semnificația, acceptînd doar modificarea mecanismelor economice. Se vehiculează păreri conform cărora tentativa instaurării noii ordini economice și politice ar eșua în ipoteza neconstituirii „organismelor supranaționale" sau a „guvernului mondial", cunoscutul economist american Jan Tinbergen susținînd chiar că „autonomia națională este o structură socială învechită".

Firește, *interdependența reală* între interesele tuturor popoarelor impune conjugarea eforturilor pentru eliminarea dezechilibrelor și intensificarea preocupărilor în direcția diferențierii ritmurilor de creștere economică în favoarea statelor în curs de dezvoltare, revendicînd însă o colaborare pe baze noi, democratice, corespunzător aspirațiilor acestora de a-și clădi viața în mod liber și exercitîndu-și suveran dreptul asupra propriilor resurse.

Problema nodală în edificarea noii ordini internaționale o reprezintă *flagelul subdezvoltării*; acuitatea și dimensiunile acesteia definesc eradicarea cauzelor ei profunde ca o cerință primordială pentru dezvoltarea întregii omeniri. Subdezvoltarea nu este o etapă istorică necesară, rezultat al lipsei de aptitudini sau posibilități a unor popoare ci *produsul direct al îndelungatei dominații imperialiste și colonialiste*.

Factorul hotărîtor al lichidării stării de subdezvoltare rezidă în eforturile fiecărui popor, folosind în interesul progresului economico-social propriile resurse naționale, beneficiind de o autentică independență și suveranitate politică și economică.

Dramatica asimetrie pe plan economic mondial reprezintă o permanentă sursă de animozitate, progresul economic-social al fiecărei națiuni fiind condiționat, așa cum aminteam, de suveranitatea asupra bogățiilor naționale și intensificarea propriilor eforturi, în contextul amplificării cooperării internaționale în slujba dezvoltării.

Aceste discrepanțe marchează configurația și desfășurarea relațiilor economice internaționale, schimburile dintre țările avansate reprezentînd aproape 2/3 din comerțul mondial După unele surse, în perioada 1954–1965 termenii schimburilor economice au suferit o deteriorare în defavoarea țărilor „lumii a treia" de cca. 19 la sută; ponderea țărilor în curs de dezvoltare în exporturile mondiale coborîse sub 19% în 1973 iar deficitul balanței comerciale al statelor în curs de dezvoltare – neexportatoare de petrol, potrivit unui Raport GATT pentru același an se cifra la 10 miliarde dolari.

Conform „Raportului Pearson", în 1968 țările state independente dețineau peste 66% din populația lumii dar obțineau numai 12,5% din produsul național brut mondial; consecință a diviziunii internaționale capitaliste a muncii, 80% din exporturile țărilor în curs de dezvoltare îl reprezintă materiile prime minerale și agricole, avînd ca efect cumulativ adîncirea decalajelor.

Desfășurată la Lima (Peru), a doua Conferință generală a O.N.U.D.I. (Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială) – a cărei ordine de zi provizorie a fost dezbătută la lucrările Conferinței ministeriale a „grupului celor 77" de la Alger – a exprimat *poziția comună a țărilor în curs de dezvoltare* învederînd acuitatea revizuirii și eficientizării STRATEGIEI CELUI DE-AL DOILEA DECENIU AL DEZVOLTĂRII, convergînd obținerii unor rezultate perceptibile în *eradicarea subdezvoltării*. „Programul de acțiune" adoptat vizează tocmai creșterea producției industriale a țărilor în curs de dezvoltare cu 8% pe an, ponderea lor în producția industrială mondială „urcînd" pînă la sfîrșitul acestui secol de la 7% la 25%.

Instaurarea unor relații noi între toți membrii comunității mondiale are un caracter *conștient, planetar, procesual* și *multidimensional*, reclamînd remedii autentice și nu simple paleative. Transformarea pe baze noi a omenirii în viziunea instaurării unei noi ordini economice și politice nu poate fi concepută în afara respectării principiilor de bază ale dreptului internațional, ca unic fundament pe care se pot clădi relațiile noi între statele lumii, răspunzînd năzuințelor de înțelegere progres social și largă cooperare ale tuturor popoarelor.

Înlocuirea vechilor structuri economice, favorabile perpetuării inechităților și a profiturilor unilaterale, instaurarea progresivă a unor noi relații interstatale, reașezarea raporturilor dintre state și grupări de stat revendică imperativ fixarea conținutului noii ordini mondiale prin instrumente juridice și ferma lor respectare. Stă acum în puterea popoarelor de a deschide o *nouă eră a civilizației umane*, adecvînd caracterul și conținutul relațiilor internaționale actualei configurații a lumii, afirmînd valorile specifice socialismului și în sfera relațiilor interstatale, corespunzător intereselor generale ale păcii, colaborării multilaterale și manifestării plenare a aspirațiilor de progres ale tuturor națiunilor.

Edificarea unei lumi mai bune pentru toți este de neconceput în afara unui climat de coexistență pașnică și de cooperare multiformă, experiența României socialiste – ea însăși țară în curs de dezvoltare – atestînd concepția unitară și clarviziunea politicii partidului nostru, caracterul ei principial și constructiv, viziunea planetară și prospectivă. Semnificația demersului românesc în practica diplomației internaționale rezidă atît în afirmarea consecventă a noilor principii de relații cît și în acțiunea neobosită de transpunere a lor în viață; aflîndu-și sorgintea în tradițiile spirituale ale poporului, doctrina politică a României socialiste răspunde aspirațiilor și năzuințelor fundamentale ale întregii umanități, dobîndind o poziție prestigioasă și o puternică individualitate, exprimînd adeziunea fermă, militantă și constructivă la cauza universală a făuririi unei lumi mai bune și mai drepte.

Întreaga politică externă a României este o realistă evaluare, riguros științifică a situației internaționale, descifrînd complexitatea și acuitatea factorilor, procesele și forțele care se confruntă în arena mondială; dinamismul activității internaționale, larga deschidere asupra problemelor contemporaneității, vocația constructivă și forța creatoare a prezenței țării noastre la dialogul națiunilor lumii, eforturile susținute pentru promovarea politicii de destindere și a consolidării unui curs ireversibil spre coexistență pașnică conferă o semnificație majoră recentei vizite – înscrisă sub înaltele auspicii ale înțelegerii și colaborării internaționale – întreprinse de președintele Nicolae Ceaușescu în Japonia, Filipine Pakistan, Iordania și Tunisia, învederînd – o dată mai mult – voința popoarelor de a instaura o nouă ordine internațională – expresie a unor cerințe obiective ale dezvoltării social-politice contemporane.

ADRIAN RACHIERU

TERRA MAGAZIN

AFORISME: ● A ajuns la adînci bătrînețe și n-a apucat să-și stringă mai nimic: înțelepciune, adică! ● Ocrotiți pomii! În pomi au trăit strămoșii nostri. ● Niciodată nu-și asuma vreo răspundere. Spunînd că Pămîntul se rotește, nu uita să adauge: „După spusele lui Copernic". ● În zadar așteptăm milă de la Natură. Acum ea are nevoie de așa ceva! (Din „Literaturnaia gazeta")

FRUMUSETE. „Sînt femeia care, fără îndoială, a reușit în ceea ce privește cariera sa publică, dar asta nu înseamnă că același lucru s-a întîmplat și în viața mea particulară. Personal cred că pentru iubire e nevoie de nister, tăinuire și liniște... Peste cinci ani s-ar putea să fiu uitată, sau poate nu, dar voi avea 45 de ani și voi mai fi încă frumoasă. Voi avea poate prilejul să trăiesc ca și ceilalți oameni: nu ca un obiect frumos ci numai ca o ființă omenească (Brigitte Bardot – din revista „Time").

CURIOZITĂȚI. ● Numai inima unei balene albastre cîntărește în jur de 500 kg, iar limba acestui uriaș cetaceu atinge uneori și trei tone! ● S-a stabilit că fiecare din cele cîteva sute de soiuri de orhidee atrag cu florile lor numai cîte o singură specie de insecte. ● O varietate de melci poate trăi fără hrană timp de 7 ani.

OCHIUL MAGIC. După cele afirmate de specialiștii universității din Florida (S.U.A.), în decurs de 6-8 ani se va ajunge la „fabricarea în serie" a ochiului artificial care va putea să vadă. A și fost rezolvată problema corneei artificiale, precum și a globului ocular, specialiștii căutînd acum o modalitate de a construi și o retină artificială.

ÎN LOC DE AMNAR... LUMINĂ SOLARĂ. De curînd în R.F.G. au apărut brichete care în loc de amnar au un sistem electric special de aprindere cu ajutorul luminii solare. Pînă și o lumină slabă, pe timp înnourat, poate încărca acumulatorul acestui sistem electric cu cincizeci de scîntei, pe cînd lumina solară directă, practic, mărește această cifră de cîteva ori

DESPRE UITARE. Problema sclerozei a fost întotdeauna actuală. Există chiar și un domeniu al științei care se cheamă „mnemonică", care recomandă celor uituci o serie de modalități de a păstra în memorie tot felul de date, fapte, numere de telefon etc. Nu demult a și apărut într-o bibliotecă din Amsterdam o carte cu titlul semnificativ: „Cum să luptăm împotriva uitării". Ni se comunică însă că bibliotecarii așteaptă în zadar ca măcar unul dintre cititorii cărții susamintite s-o și înapoieze

CÎT TREI CUTII DE CHIBRITURI. Se pare că cei mai mici ciini din lume sînt ciinii mexicani chihuahua. Exemplarul feminin al acestei specii nu are mai mult de 400 de grame, iar înălțimea, în poziție șezîndă, nu depășește înălțimea a trei cutii de chibrite puse cap la cap.

MAI BINE MAI TÎRZIU... Shirley Heicock (S.U.A.) a hotărît să traverseze Atlanticul într-o barcă, și asta în numai două săptămîni. Concetățenii ei nu văd nimic deosebit în această întreprindere, cu atît mai mult cu cît Shirley a împlinit de curînd 86 de ani! Mai bine mai tîrziu decît niciodată!

CU HARPONUL ÎN AVION. Pe aeroporturile R.F. Germania au fost confiscate anul trecut peste 20 000 de „obiecte periculoase". Din această categorie fac parte 1 148 arme de foc, 5 400 cartușe, precum și arme albe, adică pumnale, săbii, topoare și, în ultimul timp, un harpon.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT. IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA. CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct). GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 1 Mai 1975 ● Nr. 18 (374) ● 8 pagi 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția artistului plastic VASILE GRIGORE, deschisă la Galeriile de artă ale municipiului București

Poezia muncii

Despre inceputul de mai trebuie scris cu acea bucurie a scrisului-muncă, trudnic și rodnic, asemeni intrării primăverii in sînge și seve, asemeni creșterii fructelor și pruncilor. Despre inceputul de mai trebuie scris acum, în România socialistă a lunii mai a anului 1975, cu o intreită bucurie. Aceea a înfăptuitului, a faptei secondind armonic cuvintul programatic, rostit de la cea mai înaltă tribună a țării, atunci, în zilele Congresului.

„Proletari din toate țările, uniți-vă !", rostesc toate limbile pămîntului, la 1 Mai. Uniți-vă, așadar, in lupta pentru pace, pentru prietenie, pentru dreptate, in lupta pentru o lume mai bună. Cuvinte purtate de solii poporului României mereu și pretutindeni. Nu demult, prin vizita președintelui țării, și in Japonia, Filipine, Pakistan, Iordania, Tunisia, Republica Arabă Siriana, Republica Arabă Egipt. Minunată pildă de înțelegere a nevoii de prietenie, de solidaritate internațională, de unire a năzuințelor popoarelor intru progres și civi izație.

Acum, mai mult ca oricînd, trebuie scris simbolic, cu uneltele poeziei și descris fierbinte, in cuvinte zilnice, despre munca oamenilor din România. Muncă eroică a unui popor eroic, spre idealul biruinței comuniste. 1975, an al împlinirii cincinalului, măsură a forței națiunii noastre, a puterii ei de creație materială și spirituală. „Raportăm cu mîndrie", scriu ziarele, transmițînd, ca intr-o uriașă bătălie pașnică, faptele oamenilor muncii din intreaga țară. „Raportăm cu mîndrie", transmit ziarele faptele oamenilor din această parte a țării. Români, germani, maghiari, sîrbi și de alte naționalități, oamenii muncii timișeni raportează partidului că 15 intreprinderi industriale și-au indeplinit planul cincinal. Că 20 de unități agricole au fost distinse cu titlul de „Erou al muncii socia'iste", pentru rodnicia muncii anului trecut. Semne sigure ale aderiunii unanime la politica României. Semne sigure ale angajării plenare in această eroică muncă.

Inceput de mai. Sărbătoare a celor ce muncesc și cu uneltele minții. Oameni de știință, profesori, medici, scriitori, artiști, in aceeași nobilă frăție de arme ale creației, in aceeași totală dăruire pentru fierbintea cauză a partidului.

Poezie a muncii, fără indoială, căci orice act al creației brațelor ori spiritului e străbătut de acel patetic fior, dar, in egală măsură, și muncă a poeziei.

Acum, in zilele sărbătorii muncii, alături de toți oamenii pămîntului românesc, alături de elanul lor inalt și creatorii cuvintului vor scrie mai mult ca oricînd, cu acea bucurie a scrisului, despre muncă, despre rodnicie, despre cum, in România, prezentul prefigurează viitorul.

ORIZONT

Trăiască 1 Mai, ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc

„Muncă și umanism"

In „Capitalul" Marx nota : *„Imperiul libertății incepe de fapt abia atunci cînd incetează munca impusă de mizerie și oportunitatea exterioară" :* suprimînd cadrele sociale alienante, transformarea revoluționară a societății – prezidată de un umanism eficient și consecvent – proclamă *OMUL – SCOP SUPREM* construind în proporție de masă personalități multilateral dezvoltate, în consonanță cu tipul de societate pe care o edificăm.

Valoarea profund umană a muncii în socialism se exprimă atît direct, în chip practic nemijlocit cît și indirect, prin morala pe care o generează și o necesită pentru conduita de ansamblu a omului muncii – sesiza I. Grigoraș (v. „Principii de etică socialistă") ; așadar, factorul muncă – ca principală sferă de manifestare a omului – și realizarea omului ca subiect al muncii condiționează însăși valoarea morală a existenței umane.

Se afirmă cu îndreptățire că în socialism, în aprecierea valorii și importanței profesiunilor la nivelul conștiinței individuale intervin și disfuncționalități, repercutate asupra *atitudinii generale față de muncă ;* de fapt – așa cum sublinia Vasile Popescu – conștiința omului social se definește, se obiectivează și se construiește în și prin activitatea socială (îndeosebi în cea productivă), atitudinea față de muncă sau față de o anumită profesiune reprezentînd un element fundamental al conștiințelor individuale. Perpetuarea unor „scări de prestigiu" neconforme mutațiilor structurale intervenite, unele condiții dificile de muncă sau conținutul ei uneori neatrăgător nu pot fi estompate. Se acționează constant pentru progresiva lor ameliorare, asigu-

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 3)

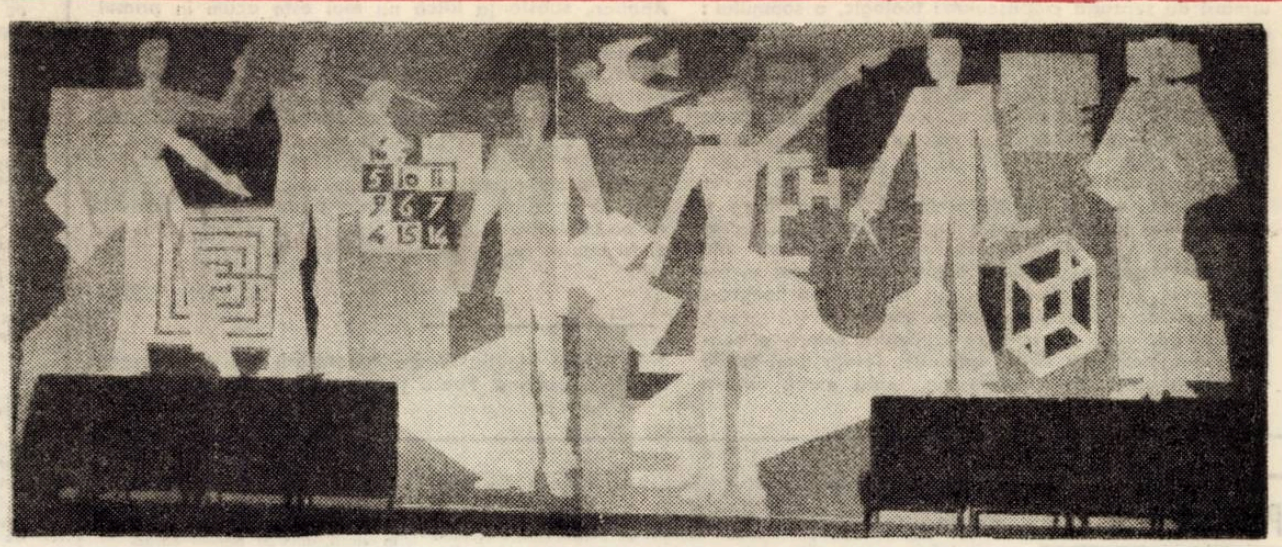

ARTELE (Frescă la Casa de cultură a studenților – Timișoara)

CONVORBIRI

Cu prof. dr. doc. Constantin Zosin

Interlocutorul meu este un reputat medic. Absolvent al Facultății de Medicină din Iași, colaborator apropiat al academicianului Ioan Enescu și apoi, la Timișoara, al profesoarei Ana Aslan, autor a două sute de lucrări de specialitate, publicate în țară și străinătate, a șase monografii, dedicate îndeosebi maladiilor renale, prof. dr. doc. CONSTANTIN ZOSIN este în prezent șeful Clinicii a II-a medicale de la Spitalul județean.

– Dumneavoastră, care sînteți specialist în bolile renale credeți în viitorul transplantului de organe ? Ori optați mai degrabă pentru soluția de „tehnicitate" a aparatelor create de om ?

– Asta-i o întrebare foarte grea, nu cumva v-ați consultat cu un specialist înainte de a mi-o pune ? Dar, fie ! Problema grefei de rinichi nu este încă total rezolvată ; un candidat la grefă este în prima fază dependent față de rinichiul artificial,

iar în faza a doua – și ea extrem de dificilă – orice serviciu care efectuează grefa este dependent de sursa de donator și de toleranța imunologică. Apoi, durata de supraviețuire a bolnavului poate fi variabilă. Dacă grefele de rinichi efectuate între gemenii univitelini (cazuri extrem de rare) pot să ducă la o supraviețuire îndelungată, cele obișnuite duc la o supraviețuire în timp limitat, între 2–4–5 ani. Calitatea vieții grefaților este însă grevată de numeroase complicații, datorită mai cu seamă tratamentului ulterior cu substanțe imunodepresoare, pe care acești pacienți trebuie să le ia în mod permanent. În stadiul actual al cercetării, cu privire la grefa de rinichi, există mari dificultăți deoarece nu sînt încă rezolvate problema donatorilor și toleranța transplantului. Cu privire la tratamentul prin hemodializa cronică, în stadiul actual, supraviețuirea bolnavilor este similară cu aceea a pacienților care au primit grefa de rinichi ; însă atît costul ridicat al tratamentului cît și calitatea mediocră a vieții acestor bolnavi pun probleme extrem de complicate. Desigur, s-au efectuat progrese, în sensul că unii bolnavi pot beneficia de așa numita metodă „home dialisis", însă ea necesită un personal bine instruit, mai cu seamă dintre membrii familiei, și e costisitoare.

La ora actuală, ambele metode sînt paleative. Rezolvarea problemei insuficienței renale cronice, suferință ce evoluează către exitus, va fi într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, bazată pe cunoașterea profilaxiei bolilor renale, pentru că numai prin această metodă se va putea ajunge la o diminuare a bolilor de rinichi grave, cu evoluție fatală.

– Cîți ani din cariera dumneavoastră științifică ați dedicat cercetărilor asupra rinichiului ?

– Practic, toată cariera ; aproximativ treizeci și șase de ani, pentru că toată viața de clinică este implicit și o viață de cercetare.

– Considerați posibilă cercetarea medicală în afara învățămîntului superior medical ?

– Învățămîntul, plus cercetarea, plus asistența sanitară trebuie integrate

Interviu realizat de
VALENTINA DIMA

(Continuare în pag. 3)

Ritmuri de primăvară

Pentru a promova grîul, sursele
De lumină ale pămîntului bun,
Pentru a prolifera sunetul moale
Al fructului, mișcarea de mătasă
A trezoreriilor grădinii, băutura
De albastră răcoare a viilor,
Mă trezesc dimineața cu fruntea în stele,
Mă spăl pe ochi cu cer, ascult
Răsuflarea țărînii, duhurile
Care compun clorofila-n retorte ascunse
Și intru în cîmp,
Mereu uimit de puterea mea cosmică,
De limitele ei, de necesitatea telurică
A spiritului meu tutelar
Și-a celor două principii — palmele mele.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CRONICA LITERARĂ

Lirică reflexivă *)

1. Arinat mai puțin de energia tipografică a unor colegi de generație, manifestindu-se discret, Adrian Munțiu a rămas fidel in scrisul său citorva dintre sugestiile și simbolurile din poezia primului volum : Virsta cunoașterii (1962). Chiar titlul, de altfel, revine pe coperta ultimei cărți de versuri a autorului, o selecție retrospectivă pe care Adrian Munțiu o oferă marcind, in același timp, cu discreție, o schimbare de atitudine : poeme intregi din volumele anterioare – Chipul cioplit (1967), Fața a doua (1967) Pină la lov (1970), alături de placheta de debut – sint rescrise ori „stilizate", puse de acord cu o ortografie poetică mai riguroasă. Comparația intre versiunile poemelor se impune și o lectură in paralel ne convinge că „prefacerea" poeziei, in timp, este substanțială : ceea ce odată a fost doar prezumție lirică juvenilă se inscrie, acum, in seria atitudinilor fundamentale. Pozei reflexive ii ia locul reflexia autentică, elanului liric conștiința poeziei. Singurele coincidențe posibile țin de virstele creației lui Adrian Munțiu și cele ale poeziei noastre postbelice.

In esență, poezia din Virsta cunoașterii (Ed. Albatros, 1974), se subordonează actului reflecției și al rememorărilor. Al interiorizării patosului liric și temperării gesticulației. Romantic, deși nu excesiv, Adrian Munțiu își construiește poemele pe o polaritate a conceptelor lirice mereu reluată : oglinzile și măștile, altfel spus autenticul și inautenticul, realitatea și aparența.

Meditația se supune unei viziuni carnavalești, – un carnavalesc, insă, care poartă insemnele epuizării elanului ludic. O culpă neindentificabilă pare să planeze peste dezlănțuirea dionisiacă, frenetică : „Vina rămine-n luturi piatra se-ntinde-n plante. / In așteptare strada e tot mai aproape de sunet. / Luna a explodat peste robii din cer ca un tunet / Și măștile din ei cad in hore, pe străzi, delirante" (Măști).

Pregnant, mereu, este sentimentul sfirșitului chermesei : momentul in care măștile comediei și ale tragediei nu mai pot fi deosebite, cind, dintre ele, se detașează, singură, mina gravă a poetului ce monologhează urmărit de senzația crepusculului biologic, a somnului : „...masca imi ard totală / Mereu in căutarea de somn a candorii. / ... / Nebuni și zei prin arbori își asfințesc frunzișul, / Lăuntruri mari din somnuri incep să se răstoarne, / Spre cea dintii, dorită, și cea din urmă fiară." (Osana). Proiecțiile simbolice vizează insăși ordinea cosmosului – numeroase poeme oferă viziunea unui amurg al zeilor : Fără pată, Ispita din tăcere, Pindă, Vers etc.

Romantic, Adrian Munțiu oscilează intre crispare și euforie. Iată, acum, senzația multiplicării eului, a recunoașterii lui sub formele mereu schimbătoare ale lumii fenomenale : „Oglinzi, oglinzi in suflet mi se rotesc fugare, / De mă ucid o clipă, mă nasc in fiecare, / In dansul lor sint chipul văzut jur imprejur" (Și totuși). Se adaugă, apoi, la această izbucnire solară a sentimentului, nostalgia virstei infantile, voința unei totale deschideri către lume. O poemă, luată parcă dintr-o Carte argheziană a jocurilor, ar fi meritat să fie citată in intregime : „Piticii au ieșit din șapte guri / De lacrimă și poate de păduri, / Tiptil, tirind cu ei un circ furat / Pentru copiii care i-au iertat. / Aveau maimuțe, care joacă-n sfori, / Ascunse, cu hirtii, la subsuori /... / Ciinii, bătuți, se intorceau in bice, / Din boturi arse, iarba s-o despice. / Pe porți, pe ziduri și pe cer, o parte. / Aerul rece se-ncepea din carte..." (Duminică).

Masca, circul, clovnul pătrund, deci, prin irizările oglinzii in lumea semnelor pozitive, oferind și replica solară a utopiei.

2. Și cel de al doilea volum semnat de Dinu Flămând, Poezii, (Ed. Cartea Românească, 1974) se menține in sfera unui lirism aproape ceremonial, ce suferă, frecvent, intervenția reflexivității. Mai puțin vizibile decit in Apeiron (1971), tentația construcției conceptuale, supunerea lucidă a materiei poetice conjugă, pe mai departe, hiperboreea unui spațiu cultural (și a unei senzualități suspendate) cu imaginea unui Nord transilvănean ce ni se comunică in versuri cu amplitudini corale. „Capăt de drum, tirziu capăt de drum, / țară de nord sub ierburi mari culcată, / cind vine-aicea frigul, mă-nvelesc / cu pomenirea ta străluminată. //... //Țara Ardealului in sfat de toamnă, / strinsă prin șuri la clăci de desfăcat, / se-aprinde bruma unde calcă pasul / cind ne-arucăm insingurarea-n urmă / și vinturi reci ne flutură prin mantă / lăsind in cusături semințe negre..." (Nord). Totuși, nu ne putem opri să nu observăm că față de poezia lui Ioan Alexandru, care, pe bună dreptate, poate fi invocată aici, versul lui Dinu Flămând nu trăiește excesiv din nostalgii rurale și cu atit mai puțin mitologice. Dinu Flămând a fost, de la bun inceput, un rafinat al rostirii lapidare și eliptice, mișcată de nu știu ce fel de nostalgie abstractă, de o fervoare contemplativă capabilă să anihileze deopotrivă efuziunea romantică și mult prea riguroasa speculație filozofică. Iată, relevindu-ni-se, ființa eratică a poetului in fața mecanismului poeziei, in „adincul retoric" al verbului : „Singurătatea in adincul retoric / tristețe de apă, nevorbitoare – / cu gura la gura inecatului, sorbi din el / aer de singe și apă. / / Cu ochii deschiși in adincul retoric / unde stă un poem fastuos. / Cu ochii larg deschiși spre fuioarele frazelor..." (Poemul fastuos).

In rest, poemele lui Dinu Flămând par niște peisaje extatice, meditate, cu tectonică voit contorsionată sau, dimpotrivă, calmă. De remarcat, totuși, că față de Apeiron, substanța lirică nu mai este acum in primul rind plastică, ci vizionară : „Anul bisect, quarto quoque anno / timpul in el bălteşte, preaplin / iată in aer largile-i bronhii / prin care trecem – noi și regnurile. / El stă in frig, in acest ingheț, / el stă in aer pur și respiră, / cu gestul frigului ne atinge / frunțile noastre, in semn de pace..." (29 februarie).

Fluidul retoric servește poeziei lui Dinu Flămând punind-o de acord cu opțiunile lirice ale unei generații. O atitudine mai degajată și un plus de căldură ar particulariza-o, fără nici un risc in privința coboririi ei la emisia facilă, minor-sentimentală.

LUCIAN ALEXIU

* 1. Adrian Munțiu, **Virsta cunoașterii** (Ed. Albastros) ; 2. Dinu Flămând, **Poezii** (Ed. Cartea Românească).

PREZENȚE LITERARE

Alexandru Andrițoiu

Ce este peren in lirica lui Al. Andrițoiu trebuie căutat in acea poezie a rafinamentului artistic, a cultului pentru stil și versul prelucrat cu finețe, adică a creației atent și intregit elaborată după modelul clasic. Găsim la Al. Andrițoiu creații exemplare, ce-l impun intre poeții reprezentativi ai liricii contemporane.

In poezia noastră Al. Andrițoiu este un poet cu profil pe deplin conturat, a cărui evoluție a urmat aproape dezvoltarea liricii actuale. Poezia lui Al. Andrițoiu de la debut – IN ȚARA MOȚILOR SE FACE ZIUĂ (1952) pină la AUR (1975) merge in sensul clasicizării, devenind mai limpidă in expresie, iar construcția lirică echilibrată, totul indicind un ideal al perfecțiunii in sens neoclasic. In volumul de debut, Al. Andrițoiu scria o poezie incrincenată de revoltă, in linia poeziei sociale ardelene, fără prea mare interes pentru artistic, de unde și scăderile unei poezii discursive, in declamație directă. Nici volumele DRAGOSTE ȘI URĂ (1956) și CARTEA DE LINGĂ INIMĂ (1959) nu indică o desprindere totală de retorism, de caracterul poemului reportericesc, (de fapt intr-o ediție de autor – PE DRUMUL MEU (1974) se rețin puține poezii din aceste volume, poetul realizind o selecție severă, semn a unei mai categorice opțiuni estetice).

O etapă in lirica lui Al. Andrițoiu. deschizind drumul unei poezii superioare valoric antecedentelor volume, marchează CONSTELAȚIA LIREI (1963), și SIMETRII (1970) volume dense de o mai mare prospețime imagistică, poetul aprofundind meditația asupra destinului uman, in raport cu socialul, in mod deosebit.

Poetul coboară din munți legendari, purtind sacre hronici, spre un timp al noilor revoluții. Observația că Al. Andrițoiu este un poet al vremurilor noi a făcut-o incă G. Călinescu. El face parte din generația lui Labiș, un solar și entuziast, ce surprinde liric pulsul dinamic al unei epoci revoluționare, plină de rapide transformări. Trăsături permanente ale poeziei lui Al. Andrițoiu sint patriotismul și partinitatea. poetul fiind un consecvent cintăreț al realităților socialiste.

Atras de armonii, simetrii și euritmii realizate in versuri elegante, melodioase, poetul este tentat de marile teme ale poeziei – sentimentul bucuriei clipei sau tristețea trecerii, rostul individului in relație cu socialul, iubirea. Trecind prin școala clasicilor Al. Andrițoiu are acut simțul perfecțiunii estetice, intr-o imbinare a spiritului latin cu cel al Heladei. Comparațiile livrești vor fi des intilnite (apar Elena, Pygmalion, Cressus, Francesca da Rimini, Horațiu, Laura, Virgiliu) și faptul este semnul unei afecțiuni și al unui crez artistic.

Andrițoiu atinge zonele virtuozității stilistice, căutind mereu rime insolite, cadențe rare. Poezia este ințeleasă ca o reflectare, izvorul frumosului (artistic) in această ficțiune aflindu-se : „Cea mai frumoasă lună e in lac, / cel mai frumos luceafăr e pe mare, / și cintă cel mai sincer pitpalac / nu-n pomi, ci-n amintiri și in uitare. / Cea mai frumoasă lună e in lac. / Avind această conștiință a ințelegerii semnului, poeziei, Andrițoiu o conjugă cu travaliul elaborării minuțioase, atente la ținuta prozodiei. Poezia in lureș sentimental este fin decantată in sunetele ritmului și surprinzătoare in raritatea rimelor. Elanul patetic și sentimental are la Andrițoiu o vibrație mai profundă, poetul integrind in cercurile restrinse ale inerției individuale vitalismul cosmic, iar experienței personale, pe cea a unor generații prinse in simbolul prototipurilor. Este o descătușare a inerților individuale, năzuința spre clarul selenar.

Erosul este prezent in marea parte a poeziei lui Al. Andrițoiu, intr-o diversitate de atitudini – de la evocările pe motive livrești la nostalgicele evocări ale tinereții ori ale dramaticelor meditații asupra trecerii. Poetul vede plastic (pictural ori monumental sculptural) perfecțiunea formelor ori delicatețea trăsăturilor fizionomice. Dacă nu sint sentimental exotice, scenele retac o urbe a iubirii primei tinereți ori apar, repetat, asociațiile livrești – poetul își recreează iubita „cu-ndeminare" ca Pygmalion, ori iubește „femei din cărți, femei citate" (Carmen, Casandra, Beatrice, Ofelia, Margareta).

Drumul poetului este și al țării in transformare („Eu am trecut etape ca intr-un alfabet / și am crescut cu țara prin sensuri și durate") generatoare de sentimente poetice exprimate patetic, jovial, cu vervă atrăgătoare, fiind un „incandescent" care arde in viltoarea evenimentului („Poet cu neastimpăr, și calm ca de doctrină, / domol, la aparențe, insă incandescent /". Al. Andrițoiu scrie o poezie cuceritoare prin sinceritate și prin patosul angajării.

ALEXANDRU RUJA

PORTRETE

George Drumur

Un stăruitor sentiment al naturii guvernează lirica lui George Drumur. Chiar dacă poetul nu e un descriptiv, chiar dacă nu a compus ceea ce se ințelege (in mod obișnuit) prin poezie de peisaj, creația sa e, intr-un fel sau altul. rezultat al contactului cu natura. In *Solstiții* (1935), volum de debut, acest sentiment apare in forme disimulate de o anumită inclinație spre metafora obstractă. Elementul naturist nu ține aici atit de „tablou" cit, mai degrabă, de recuzita convențională a unui simbolism de factură morală sau, vag filozofică : „In slava asfințitului presimt alt drum, / Cind voi sui, ca-n somn, prin arșiți și minuni, / Spre-ntiia mare intilnire să mă-ndrum. / Azurul liniștea-mi va viscoli cununi".

Istoria e „simțită", și ea, prin prisma naturii. Pe urmele lui Sadoveanu poetul caută amintirea strămoșilor in peisaj : „Bucură-te pădure, / Că-n minunea inzăpezirii tulpinelor, / Legende au crescut din toamna colinelor".

In al doilea volum (*Suflete in azur*, 1940) simțămintul cunoaște o mai pronunțată autohtonizare. Infiltrații din folclor, venite insă tot pe cale culturală (George Drumur nu reconstituie ambianța folclorică și nici nu face poezie in manieră populară, ci apelează, doar la termeni ca *baladă* sau *legendă*, dindu-le, de altfel, un ințeles destul de ambiguu) se adaugă unor ecouri din creația lui Tudor Arghezi sau Blaga : „Iar dacă-n țărină fața mi s-o pierde, / Poate că va creste un stejar mai verde – / Și o să răzbată, mai usor, tăriile, / Ca să mă ajungă-n toate copilăriile" (*Semnele gorunului*). Atingerea cu natura devine profundă și organică. Poetul vede „Cum bobul de griu din lan trece-n pine", sau caută curgerea timpului in lumea regnurilor : „Odihniți-vă măcar o dată / Lingă rădăcinile vreunui copac, / Să simți, auzind, cum se adună anii / Prin miezul altui tărm, domol, opac". O anumită melancolie, obsesia stingerii, generată de experiența războiului, neliniștea unui veac agitat marchează multe dintre piesele volumului. In această atmosferă de tulbure tristețe, George Drumur iși găsește citeva puncte de sprijin : copilăria („Apropiați-vă de anii copilăriei, / De satul lunecat in colindă / De primii pași, nesiguri și timizi, / Porniți cu-ntiiul basm din tindă"), sentimentul solidarității („De mă va căuta odată, fratele, – / Să nu-mi fie ascunsă inima-ntre satele / Ale căror stele cresc in fund de mare...") sau popasul in carte (*Popasuri in cărți*).

In volumul următor (*Vatra cu stele*, 1942), precum și in poeziile publicate intre 1943–1972 in „Vremea", „Drapelul roșu", „Orizont", „Zori noi" cuprinse, apoi, in culegerea retrospectivă *Insemnele anilor*, „Facla", 1973, autorul iși perfecționează vădit uneltele. Creația sa se purifică, dobindește o mai mare simplitate și claritate, apar teme noi, se conturează mai precis vechile obsesii – nostalgia copilăriei, dragostea de țară : „Trec unele zile neștiute, / Cind inimile uită să iubească / Satul și ogorul acela mut – / Și-acoperișurile pădurilor de iască. / / Vin unii oameni de departe / Și pleacă – și pleacă mai departe... / / Nu se opresc nici prin orașe, nici prin sate, / Ci trec molcom ca apele, / Cu miinile grele lăsate / Să ducă paloșe, sapele. / / Și curg intr-una – nevăzuții, străbunii / / Duși de seninuri, de zariștea lunii".

Cuvinte ca *baladă, legendă, stele, toamnă, zare* etc. nu mai sint elemente de decor in tablouri stilizate, poetul reușește să le dea, in cele din urmă, semnificații mai adinci și mai generale. Stingerii ii opune acum realitatea faptei care durează : „Oșteanul e fagul infipt in istorie / Pe care balada il crește din glie". In această nouă etapă ințelegerea naturii ca depozitar al istoriei se limpezește, devenind o importantă constantă a liricii lui George Drumur și, poate, una dintre caracteristicile cele mai interesante și mai complexe ale creației sale : In pădurile dinspre apus / Cind liniștea-și desface străveziile-i flamuri, / Se aud pașii zimbrilor trecind incet, / Asemeni umbletului dimineții printre ramuri".

OLIMPIA BERCA

ANIVERSĂRI

Veronica Micle

Ca in cazurile lui Slavici și Creangă, Eminescu a sprijinit și pe Veronica Micle să scrie : poeme de sensibilitate, de corespondent ridicat la simbol, de inspirații materne și de tematică florală. Poeziile ei : *La portretul unui poet, Legenda rozei, Să pot intinde, Yozemiti, Soarta mea, Pasăre cu pene albastre, Lui X* și altele recomandă nu numai volumul *Poesii* (Ed. Ig. Haiman, București, 1887), ci și numeroase alte poeme publicate de către poetă in *Convorbiri literare*, la *Familia*, in *Literatorul*, la *Revista nouă* și in altele.

Lirica Veronicăi Micle oglindește prietenia ei pentru geniul plenar al poeziei noastre, in momente pasionale, alteori cu temeri, cind și cind cu crize, cu măreție și impăcări. Lipsită de complementul metafizic, fără simulacre, fără viziune imagistică la detaliul de viață, urmărită in paralela liedurilor eminesciene, cercetătorul ii poate reconstitui participarea la duetul romantic. Creația Veronicăi Micle exprimă momente și atitudini din romanul ei de iubire pentru Eminescu. Sinceră, prin vibrantă participare, ea inlesnește identificări biografice, le explică descriptiv tensiunea, cum de altfel își cată importanța și o suită de poezii pe care Eminescu nu le-a tipărit in viață, tocmai pentru caracterul lor subsecvent intim, ca, de exemplu, sonetul postum *Stau in cerdacul tău*, ce restituie ambianța casei Veronicăi Micle din Iași (str. Butu, nr. 14) la sfirșitul lui octombrie 1879, din care reproduc primele două strofe.

Stau in cerdacul tău...
Noaptea-i senină.
Deasupră-mi crengi de arbori
se intind,
Crengi mari in flori de umbră
mă cuprind
Și vintul mișcă arborii-n
grădină.

Dar prin fereastra ta eu stau
privind
Cum tu te uiți cu ochii in
lumină.
Ai obosit, cu mina ta cea fină,
In val de aur părul despletind.

Veronica Micle a cultivat cu devoțiune poezia definitoriei aderențe :

Frumoasă, sfintă poezie
Ce-ai fost unicu-mi dum ce eu,
Pe dulcea ta zădărnicie
Cit preț a pus sufletul meu !
Cit imi părea că sint de mare,
Că idol eu mi te-am ales,
Că cu avint și cu ardoare,
Prinos adusu-ți-am ades.
Adinca mea cucernicie
De mitul tău cind s-a legat,
Pe dulcea ta zădărnicie
Sufletu-mi jertfă ți l-am dat.

Meritul sincerității și al comunicărilor de iubire, de incredințării, de admirație pentru Eminescu păstrează in stanțele Veronicăi Micle vibrația patosului prelungit mitic peste 125 de calendare incheiate de la nașterea ei la 22 aprilie 1850.

AUGUSTIN Z. N. POP

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

PETRE GHELMEZ

SONETELE

(Ed. Cartea românească)

Există, poate, la fiecare poet dorința de a se confrunta odată cu legile mai severe ale poeziei, numită intr-un termen mai larg „cu formă fixă". *Sonetele* lui Petre Ghelmez intruchipează o asemenea incercare. Versul liber este temporar părăsit pentru a face loc unui vers elaborat, cizelat, unei rime mai alese.

Cartea lui Petre Ghelmez cuprinde optzeci și patru de sonete, tot atitea modalități de expresie lirică ale unui suflet larg deschis spre receptarea unei vaste zone de sensibilizare a realului. Ar fi de remarcat in primul rind elementele naturiste, generatoare de poezie, dorința de comuniune cu natura, ințeleasă ca o posibilă revenire la un inițial echilibru. De unde inainte natura era mediu de existență, acum „in veacul de uraniu", a devenit o dorință : „Să recunoaștem, totuși, ni-i dor de-un fir de iarbă. / In veacul de uraniu. Sintem sentimentali ! / Ni-s casele de sticlă, dar noi, cum regii pali, / Am vrea să ni se-ncurce un fluture in barbă". Blagian, poetul are sentimentul aderenței naturiste intr-un mod crud-senzitiv. Glorificarea este, și de această dată, a seminței ca forță germinativă nepereche.

O mare parte a sonetelor o formează ciclul erotic. Iubirea este observată in același cadru tentant și apropiat al naturii, termenii de referință fiind cel mai adesea de aici luați. O atmosferă aproape ireală prin puritate și sensibilitate se creează in aceste poezii : „Tu vino, azi, candidă, in țara mea de brume, / In țara de polenuri și aripi inghețate, / Din aerul iubirii să ți construiesc palete, / Tu vino, azi, in țara ce nici nu poartă nume. Intr-un sistem de poezie in care mereu se incearcă perfecțiunea, in sunet și formă, multe sonete ar putea fi citate. Petre Ghelmez și-a dovedit virtuozitatea intr-o carte unitară prin constanța valorii sonetelor.

AL. R.

PANTHEONUL GÎNDIRII ROMÂNEȘTI

Xenopol în istoria ideilor sale

Ți-a fost dat să așezi în chiotorile veșniciei numele patriei tale.

Alexandru D. Xenopol s-a născut cu un an înaintea revoluției de la 1848, într-o perioadă de mari frămîntări sociale, pe care le-a trăit în cea de-a doua jumătate de veac și în primele două decenii ale epocii noastre, pînă în acea zi de februarie a anului 1920, cînd s-a stins din viață. Crezul său era deschis și prin el a acționat. „Toți românii, spunea el, care simt în sine un suflet mai deosebit, o inimă mai nobilă, fie ei din orice sferă,(...) să lucreze neobosit, fiecare în parte și cu toți împreună, spre aflarea și răspîndirea mijloacelor care vor putea să înlesnească înrădăcinarea credințelor, năzuințelor și speranțelor comune, spre luminarea părții pasive a națiunii noastre"...

Cunoscutul filozof al istoriei, savantul care uimea pe mulți dintre contemporanii săi, cercetătorul fenomenului românesc de cultură, cugetătorul și omul Al. D. Xenopol dezvăluia secretul izbînzilor sale, în acea lucrare, sugestiv intitulată Istoria ideilor mele, *unde scria că opera sa are o însușire :* „aceea de a fi pătrunsă de la un cap la celălalt de jocul ascuns al iubirii de țară și neam, care străbate adesea cu scînteile sau flăcările ei prin spuza gîndurilor, poate mai mult chiar decît o învoiește o tratare absolut științifică". *Aceasta era Xenopol, o pildă, pentru atîția alții care s-au apropiat de structurile ideatice și sufletești ale acestui popor.*

Ca și contemporanul său, Hașdeu, Xenopol s-a simțit atras de începuturi. *Înainte de a deveni filozoful istoriei, recunoscut pe plan mondial prin contribuțiile sale despre „seriile istorice", Xenopol, fire vizionară, s-a afundat în tărîmurile spiritualității autohtone, publicînd originala lucrare* Cultura națională. *Există aici o lume în mișcare, de la limbă, moravuri, obiceiuri, la drept, știință și literatură. Era firesc, pentru el, ca să descopere o lume în care tăinuia atîta putere de viață. Căci, spune undeva, rezumîndu-și ideile crezului său :* „fără voia mea m-am născut, am crescut în sînul unui popor anumit, am adunat în sufletu-mi toate aspirațiile lui spre bine. Trebuie să-i consacru tot ce natura mi-a dăruit : inimă și spirit, putere de răbdare, pentru că natura prin legile ei de fier a legat existența și fericirea mea de existența și fericirea întregului din care fac parte". *N-au fost acestea doar cuvinte înălțătoare, ci fapte de viață transpuse în cuvinte. Căci Xenopol va pătrunde în istoria neamului, elaborînd* Istoria românilor din Dacia Traiană, *în 14 volume, în care evenimentele, momentele de seamă și figurile istoriei sînt înțelese în perspectiva timpului în care au apărut. Era aici o deschidere către noi înșine, către tărîmurile neamului, silit, spune Xenopol, la o tăcere, și prea puțin lăsat să se dezvolte firesc în ale lui. Cultura trebuia legată de această situație, căci mai întotdeauna, subliniază același gînditor, ea a* „fost înăbușită de evenimentele istorice". *Dar cultura a rămas substanța nepieritoare a națiunilor supuse de o istorie vitregă lor. Cultura menținea un specific de viață spirituală și materială, iar, prin ea, istoria însăși. De aici deducea el continuitatea și unitatea culturii, structurile și permanențele ei, valoarea programatică a tradițiilor și progresul în sfera vieții morale etc. Dar toate acestea pot fi considerate elemente pregătitoare pentru filozofia istoriei, elaborată de Xenopol și expusă în* Principiile fundamentale ale istoriei *(1900). În conținutul acestei lucrări, mărturisea Xenopol, sînt* „idei încă nerostite în această limbă", *și ele s-au născut* „din frămîntarea de gînduri asupra naturii istoriei, din care răsări ideea fundamentală a unei științe, a unei logici a istoriei, deosebită de istoria însăși".

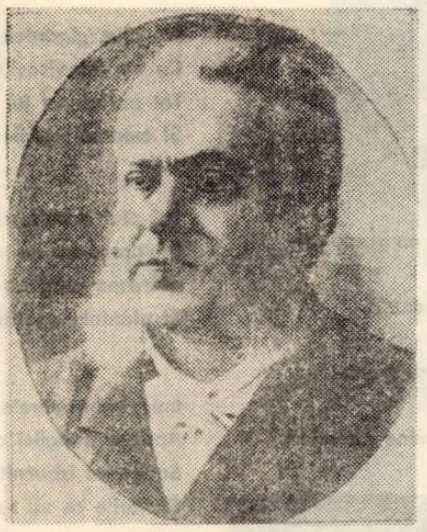

În concepția sa despre istorie, pe care o găsim în lucrarea de mai sus, ca și în Cauzalitatea în succesiune *sau în* Noțiunea valorii în istorie, *Xenopol susține că istoria se prezintă ca o succesiune irepetabilă de „serii istorice", care cunosc o înlănțuire cauzală. El pornește de la o concepție deterministă, potrivit căreia, „ordinea ideilor în știință caută să reproducă ordinea fenomenelor". Deosebirea pe care Xenopol o face între „științele de succesiune" (istoria) și „științele de repetiție", are drept scop accentuarea valorii de cunoaștere în cazul celor dintîi. Totuși,* „cauzalitatea de repetire și cea de succesiune, *scrie Xenopol,* nu se înfățișează, în lumea reală, fără nici o tranziție". *Factorul organizator al istoriei rămîne legat de „sistemul serial", prin care Xenopol se delimitează de concepția valorii, susținută de neokantieni, criticînd subiectivismul acestora.*

Gîndirea teoretică a lui Xenopol s-a împletit cu o mare înțelegere pentru tot ce era viu și pulsa în adîncimile de viață ale acestui popor. El simțea că participă la un destin, și că puterile îi sînt plămădite de înseși năzuințele mari ale celor ce l-au precedat. De aceea s-a întors spre trecutul neamului, evocînd marile lui idealuri de viață națională și socială. În cuvîntarea pe care o ținea la serbarea națională de la mormîntul lui Ștefan cel Mare, în 1871, la Putna, acolo unde era și marele Eminescu, cel ales să cuvinteze, spune : „În astă împreunare a amintirei trecutului cu năzuințele și speranțele de viitor, figura lui Ștefan cel Mare încetează de a fi eroul unei părți a țărilor locuite de români, și devine un centru pentru toți de același neam". *Erau, astfel, prefigurate acțiunile viitoare de libertate și dezrobire națională și socială, dusă de oamenii acestui pămînt, de cei mulți, cu care și-a legat credința într-un viitor luminat.*

VASILE VETIȘANU

„Muncă și umanism"

(Urmare din pag. 1)

rarea protecției muncii și eradicarea mentalităților în dezacord cu exigențele noii noastre societăți.

Firește, *dezvoltarea prin știință* pe care o reclamă noua societate, impactul revoluției tehnico-științifice conferă noi valențe MUNCII, deplasînd producătorul în sfera profesiilor de înaltă calificare ; considerăm că automatizarea și cibernetizarea proceselor de producție, „intelectualizarea" activităților umane în general (făcînd „superfluă forța fizică" — Marx) restring în perspectivă și influența categoriei de sex (implicit a criteriului biofiziologic) în eventaiul opțiunilor profesionale, subordonînd tehnica dezvoltării capacităților creatoare ale omului. Afirmarea sa plurivalentă revendică „specializarea elastică", pe profiluri largi, *policalificarea* constituind — așa cum se menționează în Programul P.C.R. — o *schimbare calitativă în caracterul diviziunii muncii* și asigurînd — concomitent — dezvoltarea liberă a personalității umane și satisfacerea în condiții superioare a intereselor și cerințelor generale ale societății.

Reținînd aspectele comune oricărei activități umane, în context socialist putem defini munca — primordial — ca o permanență a manifestării creativității, transformarea ei în activitate creatoare la scară socială ; astfel, în efortul de realizare a „omului total" prin „recîștigarea omului", *comunismul* își înscrie *dezalienarea* nu numai ca o complexă problemă teoretică, ci, mai ales, ca sinuos proces practic, construind indivizi umani cu aptitudini omnilateral dezvoltate, înlocuind „surogatele" de colectivități reale în interiorul cărora indivizii „își dobîndesc libertatea în cadrul asociației lor și prin intermediul ei", umanitatea omului realizîndu-se așadar numai într-o societate umanizată.

În perspectiva *idealului comunist de viață* și a transformărilor revoluționare de importanță istorică înscrise în PROGRAMUL P.C.R. (conjugînd demersul teoretic cu acțiunea practică, propunînd o viziune integratoare și o strategie globală a progresului socialist), MUNCA INTREGULUI POPOR va asigura ascendența țării pe noi trepte de civilizație și, în același timp, realizarea finalității social-umane a orînduirii, prin intruchiparea dezideratului umanist al personalităților multilateral dezvoltate sărbătorind ZIUA MUNCII, sărbătorim de fapt OMUL ca subiect activ, creator al istoriei și creație a acesteia.

Cu Constantin Zosin

(Urmare din pag. 1)

într-un tot unitar. Cercetare se poate face însă și în institutele medicale care nu sînt baze de învățămînt. Asemenea institute sînt diseminate în toată lumea. Și-apoi fiecare medic pasionat, indiferent unde ar lucra, poate face cercetare științifică oricît de modestă ar fi ea.

— Ce vă oferă contactul — pe care îl știu strîns și foarte cordial — cu studenții dumnevoastră ?

— Satisfacția permanentă de a transmite unei noi generații experiența unei vieți consacrate medicinei, stimulentul de a rămîne mereu la curent cu tot cea ce e nou, cu progresele medicale care trebuie integrate în învățămînt. Și-apoi, contactul permanent cu studenții duce și la o menținere a tinereții spirituale.

— Cum vă explicați marea afluență de candidați la Institutul de medicină ? Intervine aici vocația sau veleitarismul ?

— Motivația poate fi extrem de diversă și diferită de la individ la individ. Vocație, pentru unii, îndemnul familiei, al prietenilor și cunoștințelor, pentru alții ; reputația profesiei, eventual, prestigiul poziției sociale. Pentru unii, speranța în venituri mai ușoare și mai mari. Pînă în prezent, n-avem o statistică bazată pe o anchetă cu răspunsuri sincere.

— Care au fost maeștrii dumneavoastră ?

— Maestrul meu cel mai venerat rămîne academicianul profesor Ioan Enescu de la Iași. El a fost un adevărat medic, un adevărat dascăl, un adevărat om de știință și un adevărat prieten. Rolul și viața lui au influențat fundamental viața și cariera mea.

— Aveți discipoli ?

— Consider că da. Mulți și dăruiți colaboratori. Împreună cu dînșii am reușit să imprim un profil nefrologic clinicii noastre.

— Are șanse Timișoara să afirme, în anii ce vin, o școală de medicină ?

— Da. Datorită faptului că acest institut de medicină are o bază materială în continuă dezvoltare. Are oameni valoroși, crescuți aici la Timișoara, are colective cu profile bine definite și care se afirmă din ce în ce mai mult, în plus, beneficiază de sprijinul organelor locale de partid și de stat. Un rol esențial are academicianul Pius Brînzeu, care este animat de un solid spirit științific și umanitar.

— Pe dumnevoastră personal ce vă leagă de acest oraș ?

— Aproape trei decenii de muncă asiduă, de zi cu zi, cu urcarea tuturor treptelor ierarhiei universitare, clinica pe care am organizat-o și care a fost profilată, serviciul de nefrologie pe care am avut șansa să-l creez, cu colaborarea mai largă a colaboratorilor și discipolilor. Mă leagă Institutul de medicină, unde consider că sînt stimat, numărul imens de bolnavi îngrijiți și recunoscători, față de care continui să am obligații morale.

— În condițiile medicinei de azi și de mîine, ce factori deontologici noi i se impun unui slujitor al lui Esculap ?

— Medicina și-a cîștigat un nou conținut, în sensul unor noi relații medic-pacient și-al unor noi concepții umanitare care au reușit să se dezvolte pe baza relațiilor socialiste existente.

— Prevedeți o diminuare sensibilă a unor categorii de boli renale ?

— Datorită cunoașterii din ce în ce mai profunde a cauzelor și mecanismelor care produc bolile renale, a fost posibilă și în această specialitate aplicarea unor măsuri de profilaxie care-și demonstrează eficiența (exemplu, dispariția nefritei scarlatinoase), pe de o parte, pe de alta, eficacitatea metodelor moderne de terapie (cum e aceea a nefritelor interstițiale) sînt realități care ne îndrituiesc să sperăm într-o diminuare a acestor boli.

A fost o convorbire lungă, din care am extras doar esențialul. La unele întrebări, profesorul nu a răspuns, sau a făcut-o în felul său, pe jumătate ironic, pe jumătate eliptic ; cînd i-am solicitat o maximă preferată, a motivat că nu are, dar la despărțire mi-a arătat un caiet întreg plin cu maxime. Platon, Seneca, Montaigne. Și-am mai zărit pe birou o listă cu titluri de cărți beletristice. Erau printre ele și cîteva dintre ultimele apariții...

PANORAMIC

● **SECVENȚA TIMIȘANĂ.** Premiile ediției a doua a **Festivalului național al cineamatorilor „Secvența timișană"** au fost decernate. Nu le vom enumera. În cele două zile de desfășurare au fost proiectate peste 40 de pelicule realizate în diverse zone ale țării. Așa încît ne-am putut completa informația și judecata pe baze mai largi asupra stadiului la care se află mișcarea cineamatoare. Filmului nostru (evident, mental) despre cineamatori i-am alipit ultimele secvențe în cea de-a doua zi a desfășurării festivalului, cînd concursul practic se încheiase și juriul (președinte Florian Potra) a invitat participanții la discuție și dezbatere în ideea că, astfel, se vor putea reliefa aspecte importante ale creației, ale activității de cineamatori. S-a închegat un dialog care ni s-a părut interesant, atît prin cele expuse de la masa juriului cît și din sală : am reținut o serie de idei care, înlănțuite, pot oferi argumente în favoarea oportunității unor astfel de manifestări doar care au relevat, în egală măsură, cele ce rămîn de făcut. Deci : „selecția de filme-riguroasă", „tentația de a face film de dragul filmului nu a găsit aderenți", „îndrumătorul activității cineclubiste nu trebuie să fie atît un veleitar cît un descoperitor de talente", se impune „o mai mare atenție asupra filmelor neartistice, formele organizate de instruire existente se cer dublate de o preocupare continuă de autoeducare", „filmele cineamatorilor ar trebui să se întîlnească cu publicul larg", „filmul satiric a făcut pași înapoi", „cultura cinematografică a cineclubiștilor trebuie completată"... A revenit mereu în discuție problema „noutății" filmelor prezentate în festival, organizatorii demonstrînd că o mare parte din pelicule sînt de dată recentă, critici de film membrii ai juriului remarcînd, totuși, faptul că mare parte dintre filme au fost văzute în diverse ocazii. Punctul de incidență ni se pare a fi următorul : de un timp încoace, în diverse competiții de o mai mică ori mai mare anvergură, sînt supuse atenției diverselor jurii cam aceleași producții ; pe de altă parte peliculele de dată recentă nu prezintă o noutate decît sub acest aspect. Mișcarea de cineamatori are deci de depășit un anume mod de a gîndi un film, un anume fel de a transpune ideea în limbajul propriu cinematografului. Nivelul discuțiilor și însăși acuitatea cu care s-a pus problema noutății filmelor ne pot îndreptăți să credem că stadiul actual va fi depășit. Desigur că nu printr-o acțiune dinafară se va cîștiga acest lucru, cineamatorilor le vor reveni și munca și rezultatele unui atare proces. Fără îndoială, contactul cu un public mai larg, cu publicul de film de fapt, rămîne un prim pas ce se cere înfăptuit — subliniem aceasta ca pe o necesitate convinși fiind că, din această confruntare, înșiși cineamatorii vor avea de cîștigat, siguri fiind că, nu peste mult timp, vom putea consemna momentul de început.

A. I. C.

CURIER LITERAR

● **La o sută cinci ani de la nașterea lui V. I. Lenin în revista ROMÂNIA LITERARĂ, Al. Ivasiuc publică un inteligent articol inițiulat** Lenin sau luciditatea vizionară. **Citâm din cuprins :** „Lenin a preconizat soluția revoluționară, în țările cele mai lovite de această inegalitate, drept remediul necesar unor tulburări și pericole și al unor suferințe care includ și războaie mondiale cu zeci de milioane de victime, suferințe pe care imaginația abia poate să și le reprezinte. Pe o mare parte a globului soluția sa s-a impus (...) În actuala etapă istorică, cînd întreaga noastră națiune socialistă este angajată într-un vast program de ridicare a României pe o înaltă treaptă de civilizație, aplicarea creatoare a ideilor marxism-leninismului la condițiile specifice ale țării noastre este o chezășie pentru realizarea idealurilor socialismului și comunismului".

● **În TRIBUNA** (nr. 17) **distinsul psiholog N. Mărgineanu se ocupă de cartea prof. Ed. Pamfil și D. Ogodescu,** Nevrozele. **Iată cîteva observații asupra lucrării în discuție :** „O seamă de medici pretind că psihiatria este suprema încoronare a medicinei, deoarece, la stadiul și aplicarea practică a științelor biologice și farmacologice, ea adaugă și pe acela al științelor sociale, al psihologiei, sociologiei, și antropologiei mai ales. Profesorul Ed. Pamfil și Dr. Ogodescu tratează nevrozele în acest cadru larg de referințe, introdus azi tot mai mult chiar și în cazul bolilor organice".

● **În același număr regizorul Aurelian Manea discută o chestiune esențială privind revitalizarea teatrului, apropierii sale de viață. În articolul intitulat** Teatrul și viața întîlnim cîteva observații pertinente : „Undeva s-a dereglat, sau a dispărut inocența în fața actului de trăire, a faptului teatral. Am uitat să ne mirăm în teatru și din cauza aceasta ne lipsește acel sentiment unic de contact cu toate elementele sale. Teatrul este o artă a misterului și a poeziei și devenit rutină se sufocă și moare".

A. BALTHAZAR

Eugen Evu

COMUNIUNEA POETULUI CU PATRIA SA

Cel ce-i adevărat, vorbind cu-ai săi
prin suferința sa deci prin iubire
măsura o-ntregește nu în zei
ci se răsfringe-n semeni cu uimire.
Lui îi ajunge arderea fertilă
pentru a spune și a lecui,
cu miere viscolită, nu umilă
o candelă, ci rana lui A FI..;
În fiecare, de-i măsură sieși
și-i luminat din duhul țării sale
se bucură întregul semn al vieții
cum soarele adinc, între petale...
Cel ce-i adevărat, vorbind de-ai săi
prin suferința sa, deci prin iubire
măsura o-întregește nu în zei
ci-n patria din oameni este mire.

MIORITICA

Sărută din amurguri veșnicia
un somn de aur tremurind prin ulmi
Un gind înalt se scutură din culmi
chemind prin singe înapoi cimpia..
Apleacă-te și bea. Încet te-inclină
țărinii străvezii rămasă-n munți :
au lunecat întorși în rădăcină
neinchinate, luminoase frunți.
Pămint venind nevindecat prin seară
cu urmele închise în semințe
la ceas de legămint cind ne-mpresoară
legenda nălucind din neființe
și bat izvoarele adinc sub vatră
priviri ce nu se pot închide peste veac ;
atingi o frunte-n fiecare piatră
și-n scoicile ce-n arbori se desfac.
Acolo, cu pietriș de ghindă cade
strălucitoare umbra lor sub lună
și picură pe umeri de balade
lactee mierea florilor de prună
și pasc arsuri de doine pe morminte
mioarele sub fluierul din stei
eternele melancolii și sfinte
spuzind în iarbă -înaltele scintei...

ACESTA SINT

O pasăre lovindu-se de zori
mi-e inima ieșind dintre cuvinte
Rămine cuibul cald între ninsori
și urmele, iubirilor morminte.
Acesta sint. Cu-o zestre din străbuni
căutind mereu arsura dintre semeni
Rănirea mea și setea voastră-s, gemeni,
aceiași lujeri-unicei minuni.
Și-acesta lupt a fi și a rămine
încins de doruri, încolțit mereu
de singele ce singe nu-i în mine
ci flacăra lovindu-se de zeu.
Mă rup de neființă-n întuneric
îmi sufăr arde ea și-s fericit...
Acesta sint. Mi-e dragostea generic
și ard fără cenușă, nesfiit.

AM RĂMAS AICI
(hunedorenilor mei)

Am rămas aici pentru a-mi cunoaște iubirea
nu o poezie care te poate ucide
cum se întimplă aiurea
unde sterp visul decide
Departe de angoasă și străin
de picilele ideii austere.
Eu numai la Om mă închin
și Muncii, cu sare și miere...
Unii vor spune că aceste cuvinte
sunt aște nute de preș în vreo sală
– Cine trăiește aici nu minte,
El scrie cu singe, nu cu cerneală.
Disprețuiesc cu tristețe cenușa
pe care-o zăresc printre vorbele mari
care rup în tiparnițe ușa
veșniciei bătute în pari.
Aspru și viu îmi e cintul,
nu îngăimat pe vreun neted birou,
ci sărutat între nopți de pămintul
înroșit, din orașul erou.

Valeriu Bucuroiu

MEREU

Într-un fir de iarbă a locuit cindva
un gind așezat pe lumină !
În altul trăiește un zimbet ne-nceput !
Într-un fir de iarbă, baladă sub vint,
legendele sună !
În altul vorbește un glas cunoscut !

EXPEDIȚIE

Umblu pe hirtie cu gindurile mele, cu visele. Și
drumul e lung...
Aud foșnetul cuvintelor. Fiecare își caută
în grabă locul.
Coloana este pregătită pentru marș. Vreau
să plec, vreau să ajung !
Am cu mine soarele, voi avea cu mine norocul !

CREASTA VISURILOR

Îmi plac femeile de zi,
Cu părul scormonit de soare.
Împletitura lui a fi
Și versurile viitoare !

Îmi plac livezile afunde
Cu brațele împovărate
Și prinzul cu lungimi de unde
Din patru fulgere captate !

Îmi plac gigantele turbine
Cu fruntea viscolită-n stele
Tot paradoxul lui înfine
Și creasta visurilor mele !

Îmi plac sosirile de tren –
Mulțimea-aceea-ntrebătoare,
Mătasea pusă-ntr-un catren
Și plantele agățătoare !

Îmi plac izvoarele de munte,
Aprinse panglici care merg,
Sudoarea izbucnită-n frunte
Și florile ce nu se șterg !

FULGI DE STEA LA PORȚILE VINTULUI

Știu să te chem mereu lingă mine,
știu.
Cresc narcise la ferestrele gindului.
Scriu cu raze de lună
Cuvinte albe pe frunze,
scriu.
Fulgi de stea viscolesc la porțile vintului.
La porțile
Gindului,
vintului,
dorului...

VASILE GRIGORE Femeie in roșu

Dramaturgia eroismului cotidian*)

Debutul în dramaturgie al binecunoscutului prozator Constantin Chiriță este întrutotul semnificativ. Piesa îl reprezintă pe deplin, dovedind pricepere scenică, simț al nuanțelor, vocație analitică, elan educativ și mobilizator.

Acțiunea ei este următoarea : tinărul și talentatul inginer-șef al unei schele petrolifere descoperă un impresionant zăcămint de țiței. Se pun astfel bazele sondei patru sute trei care domină, prin prezența ei uriașă, întreaga desfășurare a celor trei acte. Într-adevăr, între semenele sale, sonda patru sute trei apărea ca o realizare de însemnătate covirșitoare pentru economia țării.

În ziua punerii ei în funcțiune, e pe cale să se producă o erupție căreia i se împotrivește, sacrificindu-și viața, însuși Victor Iorga, inginerul-șef. Ceilalți, impulsionați de pilda acestuia, vor introduce, însă, în scurtă vreme, sonda patru sute trei „în calculele fericirii" (cum se exprimă, în finalul piesei, unul dintre eroi).

Vorbind despre oamenii care forează adincimile în căutare de petrol, autorul are mereu în vedere și propriile lor adincimi. Evenimentele se repercutează aici, lăsind urme adinci, stimulind apropieri sau provocind repulsii (să se vadă reacția Enei sau a lui Ion Popescu față de carieristul Tit Nistor), dind Naștere unei „epici" a simțămintelor și atitudinilor. Iată o replică a Enei : „Faceți și altfel de sonde ? E adevărat... și oamenii, nu numai pămînturile, au adincimi... dar unii nu sint bogați în ...petrol... nu au comori... Au ceva, sau n-au nimic, sau e ceva negru, ca petrolul, dar urit și fără valoare. Sonde părăsite..." (p. 27).

Asemenea „sonde" neproductive, dăunătoare (Tit Nistor, parțial Marin Cosmuș) vor fi, în mod necesar, date la o parte de entuziasmul lucid al celorlalți și de logica desfășurării faptelor.

Purtătoare ale acestei dezbateri pe tema eroismului cotidian, personajele rămin, cu unele excepții, verosimile, convingătoare. Confruntările dintre ele au, în general, tensiune și naturalețe. Citām, spre exemplificare, momentul care precedă declanșarea erupției (începutul actului al doilea) sau scena demascării lui Nistor, cu acea prelungită intervenție a arhivarului Ion Popescu, din care reproducem un fragment : „Domnule Tit... Domnilor... Iertați-mă. Sint un bufon, un Popescu, o secreție inutilă a lumii... Poate nu-s bun nici la șters monumente... Omul acela a fost batjocorit, aici, în camera asta în care mi-a făcut mie lumină și căldură, a fost batjocorit și după moarte... Și nu mai pot răbda. Sint un bufon, un Popescu, dar dumneata ești o canalie, domnule Tit... O canalie... (Se întoarce spre Nacu) Poftiți demisia mea, tovarășe inginer-șef..."

Dialogul se leagă firesc, episoadele se urmează cu necesitate, **Adincimi** părindu-ni-se a fi – atit ca fond de idei cit și ca limpezime stilistică – un text reprezentativ între lucrările actuale dedicate scenei.

EUGEN DORCESCU

*Constantin Chiriță, ADINCIMI, Ed. Eminescu, 1974

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 4 mai

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Doștari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre .. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical : 15,00 Primii pași în tenis (V). 15,25 Film serial : Norii negri (episodul VIII). 16,15 Floarea din grădină. 17,00 Rugbi : Spania – România (Campionatul european). 18,30 Omul de lingă tine. 18,50 Flori ale portului românesc. 19,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Program muzical-distractiv transmis prin Interviziune de pe scena Teatrului Friedrichstadtpalast. 20,30 Film artistic : Colombo. 22,00 Romanțe și cintece de petrecere. 22,20 Telejurnal.

LUNI, 5 mai

16,00 Telex. 16,05 Avanpremiera săptăminii. 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Melodii populare. 20,20 Roman foileton. Frontul fără flancuri (episodul II). 21,20 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 6 mai

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă franceză 10,30 Film artistic. Pe răspunderea mea (reluare). 11,55 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Program de cintece patriotice. 17,20 Legile țării – legile noastre ! 17,30 Muzică. 17,45 Algoritm Tv. 18,1. Citeva dintre cele mai frumoase cintece și dansuri populare românești, maghiare, germane și sirbești. 18,40 Azi – județul Teleorman. 19,00 „Oaza de Mureș". Documentar. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20.30 Teatru Tv. : Casa de piatră – de Aurel Mihale. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 7 mai

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleșcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. (reluare). 11,00 Roman foileton (reluare. Frontul fără flancuri 11,55 Telex. 16,00 Curs de limbă germană 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Scena. 17,20 Din lumea plantelor și animalelor. 17,50 Tragerea pronoexpres. 18,00 Forum 18,30 Contemporanele noastre. 19,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca. Ciclul „Dosarele istoriei". Epii de la Telemark. 22,00 Program muzical cu interpreta de muzică ușoară Nani Bregvadze. Film realizat de televiziunea sovietică. 22,10 24 de ore.

JOI, 8 mai

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Neagoe Basarab. Film documentar-artistic. 17,25 Moment folcloric. 17,35 Film serial pentru copii. Legenda lui Arthur (I). 18,00 Azi . județul Sălaj. 18,20 Lupta de la Mai a regimentului 3 grăniceri în august 1944. 18,30 Seara televiziunii Cehoslovace. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini glorioase din istoria patriei. 20,25 Teatru liric Tv. Premieră pe țară. Interogatoriul în zori. 21,00 Seara televiziunii cehoslovace Film artistic. Și salută rindunelele . . 22,20 24 de ore

VINERI, 9 mai

16,00 Transmisiune directă de la Sala Palatului Republicii Socialiste România. Adunarea prilejuită de împlinirea a 30 de ani de la victoria asupra fascismului și 98 de ani de la cucerirea independenței de stat a României. 18,00 Poem eroic pentru cor și fanfară de Dumitru Ernia. 18,20 Inscripții pe celuloid. 18,0 Muzică populară instrumentală de pe întreg cuprinsul țării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,10 Spectacol literar-muzical dedicat eroismului poporului român în lupta pentru independență și suveranitate națională, dreptate socială, pentru zdrobirea fascismului. 20,50 Film artistic. Li patru pași de infinit. 22,25 24 de ore

SIMBĂTĂ, 10 mai

10,00 Film serial pentru copii. Legenda lui Arthur (I) 10,25 Melodii populare. 10,50 Telecinemateca (reluare). 12,55 Telex. 13,00 Bucureștiul necunoscut. 13,15 Preferințele dv. muzicale sint și preferințele noastre. 14,00 Drumuri pe cinci continente. 14,55 Hai la joc. Program de muzică populară 15,15 Caleidoscop cultural-artistic. 15,35 Jazz la Sibiu. 15,55 Telex. 16,00 Magazin sportiv. 17,0 Teleglob. Olanda. 17,25 Virstele peliculei. 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Publicitate. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora 10 .

TELEVIZIUNE

Două schițe de LAURENȚIU CERNEȚ

UN UNCHI ȘI UN NEPOT

VASILE GRIGORE Portret in stil japonez

Tinărul bău încet, cu înghițituri mici. Lumina cădea oblic pe pahar și făcea jocuri de sclipiri în lichidul galben ca aurul topit. Gazda se apucase să caute ceva printre hîrtii și nu găsea. Locuia singur, toată viața fusese singur și tinărul își amintea cum vorbeau părinții săi despre fratele mamei Vorbeau cu admirație și necaz, că ajunsese inginer, nu se știe cum a ajuns inginer, desigur că avea cap, nu glumă, și că voise să se-nsoare cu o fată de neam mare și că aceea îl refuzase. De atunci, fratele mamei locuia tot singur și bea, și-i mersese vestea că schimbă des femeile. Dar că are cap, nu glumă, e apreciat, că de aia îl puseseră prin '54 inginer șef. Dar, poate, nu-i imposibil, să fi fost doar o legendă, fata aceea de neam mare să nu fi existat, sau să fi existat, dar fratele mamei să nici nu se fi gindit s-o ceară de nevastă...

Tinărul îl văzu tare bătrin și-i fu un fel de milă.

De dimineață asistase la o discuție între doi băieți din secția lui. Era vorba de-o reuniunea proiectată la club.

– Pe tovarășul inginer șef l-ați invitat ?

– L-am. N-am avut încotro.

– Lasă, că-i om de treabă. Și vede a meserie... Dac-aș ști eu numai a mia parte din cit știe el... Și-i singur, n-are familie...

– Nu zic nu, e om de treabă. Îl întrebi ceva, nu te repede. Dar să te ferească dumnezeu să te prindă așa, în particular. Te omoară cu femeile. Numai despre femei știe să vorbească.

Băieții nu aflaseră că-i este unchi, nu se fereau. El s-a înroșit, crede că s-a-nroșit.

– Unde naiba o fi ? Aici am pus-o !

Căuta prin hirtii, le răscolea. Praful se ridicase în lumina care cădea oblic și fiecare fir sclipea, devenise un punct auriu.

– Ce cauți, unchiule ?
– O hirtie. Îmi notasem o schemă pentru Uzinaj.
– Eu mă duc.
– Dute. Ba nu ! Mai bea un pahar. Și nu uita !

Ridică un deget, ca un semn bătrin de exclamare, și chicoti forțat, nemaiamintindu-și ce voia să spună.

– E greu, spuse tînărul, țeapăn, pe marginea scaunului tare, cu spătar înalt și drept. Lumina cădea oblic pe cele două pahare cu lichid gălbui, de pe biroul dezordonat, plin de hirtii, scrum de țigară și praf și lichidul părea de aur topit. Gazda, un bărbat cărunt, foarte bătrin, deși nu era bătrin, cu cravata strîmbă, îi zîmbi înțelegător, apoi se aplecă peste colțul biroului și-l prinse cu degetele noduroase, tremurinde, de reverul hainei.

– Asta nu-mi place la tine : că te plingi.

– Nu mă pling, spun eu, ripostă tînărul. Trebuie să spun cuiva.

Gazda luă paharul cu toată palma și nu mai zîmbi.

– Bea și să ai curaj. Miine va fi ușor.

„Da, va fi mai ușor", gîndi tinărul și se învinui că își creează singur false probleme. Ce vrea să-l ia oamenii în brațe ? Secția merge prost, el de-abia a fost repartizat acolo, doar n-o să vină oamenii și să-i declare dragoste ! „Nu-i vorba de oameni, e vorba că nu pot să mă descurc. Nu știu o groază de lucruri, nici nu mi-am închipuit că sint atit de neștiutor. Și Pantea e un tip ciudat, se preface că habar n-are de nimic, numai cind să iasă rău atunci m-ajută. Dar pînă atunci mă lasă să mă zbat. Doar mă supraveghează"...

– Ți-am spus și ție, cum i-am spus și lui Duță : nu-i de-ajuns să fii tobă de carte. Trebuie să-ți apropii oamenii. Să nu fi distant, să ții nasul sus că ești inginer !

– Dar nu țin nasul sus ! protestă tînărul.

– Nu-i de-ajuns ! Trebuie să-nveți să vorbești cu ei. Ți-am pus secretul în palmă. Îți repet : oricit de serios ar fi un om, un pic parșiv tot este. Îi place să discute despre femei. Ia provoacă-l să-l vezi cum prinde glas Și-apoi o să te și popularizeze : Cine ? Inginerul nostru ? Băiat bun, popular. E de-al nostru... Asta e !

POSTSCRIPTUM

Milu Drugă își potoli setea bind din căușul palmei, închise robinetul și de-abia atunci observă că Dana venise cu paharul cerut și-l privea leneș, cu o curiozitate pe care n-o ascundea, o curiozitate înceată, de om obișnuit să-și pună întrebări serioase. Stătea cu paharul în mînă, inutil, și omul din fața ei (tocmai se ștergea la gură cu dosul palmei, un gest cunoscut, foarte vechi), încărunțit prematur, îi surise chinuit, numai cu ochii, o sclipire fugară, aproape involuntară. Puse paharul pe masă și-și încrucișă peste piept brațele rotunde, cu pielea catifelată. Milu Drugă îi mulțumi pentru apă, multă sete mai era în el și rareori reușea să și-o astimpere, și-o întrebă ce mai face. Dana nu-i răspunse, înțelesul întrebării părea să fie altul și ea nu voia să răspundă. Îl pofti să intre „dincolo", însă Drugă refuză. Vedea bine că a găsit-o pregătind cina și de aceea o să stea în bucătărie, o să șadă pe un scaun, în timp ce ea o să-și termine treburile. Ce să mai treacă „dincolo", nici n-a programat azi să facă vizite, i-a venit așa ideea să urce și s-o întrebe ce mai face. Atit. Și adăugă zîmbind, jumătatea jenat, jumătate complice :

– Știam că George nu-i acasă, astăzi o să-ntirzie fiindcă a picat un șef din minister, cu o prelucrare.

– Și tu n-ai stat la prelucrare ?

– Nu, n-am rămas. Sint în concediu medical, sint bolnav. Sint bolnav rău. De nervi. Trebuie să mă tratez, altfel nu știu cum o să iasă, nu mă pot stăpini, îmi ies din fire și nu reușesc să mă concentrez. De-aia am neplăceri, oamenii au observat că-s bolnav și mă sicîie, își fac de cap și, dacă mă înfurii, tot eu sint vinovat. Alaltăieri era să-l bat pe unul, a venit la mine să-i dau socoteală, *lui* să-i dau socoteală, mă rog, să justific de ce dau drumul la rebuturi, cică închid ochii la rebuturile fetelor... Sint niște fete în secție, mai slăbuțe, trebuie încurajate, dacă le iei tare – dezertează... În orice caz, dacă ar veni fiecare la mine, să mă intimideze, îți închipui ce-ar fi !... Numai o palmă i-am dat. Îmi face mie atmosferă în secție. Asta-i anarhie !... Pe urmă a venit George, cu morala. L-am dat dracului. Cu morala... E drept că n-am procedat cum trebuie. Să-l fi omorit, nu să...

– Păcat că nu l-ai omorit, zise Dana egal, tăvălind în pesmet o bucată de carne. Dacă ești bolnav de nervi, puteai să-i dai în cap.

Drugă deveni atent, dar nu găsi mici un fel de ironie în vorbele Danei.

– Ți-a povestit George ?

– Nu mi-a spus nimic. Nimeni nu mi-a spus nimic. De ce să-mi fi spus ? Și ce ? Că ești bolnav ? George, probabil, nu te-a luat în serios.

– Da, el niciodată nu m-a luat în serios. Nici cind...

Amîndoi, pentru o clipă, rămaseră nemișcați.

– Nici cînd a fost cu tine, atunci... I-am spus că ai trăit cu mine și el nu m-a crezut, a zis că mă laud.

– George știa că nu te lauzi, îl întrerupse Dana.

– Atunci de ce s-a prefăcut că nu mă crede ?

Carnea sfiriia în tigaie și în bucătărie se răspîndi un miros îmbietor. Drugă înghiți în sec.

– A vrut să-și bată joc de mine, întotdeauna și-a bătut joc de mine. Am fost un prost că i-am spus. Trebuia să tac, să nu mă bag.

– Nu trebuia să taci. Îi erai prieten.

Drugă înghiți din nou în sec, îi era foame, și gîndul că George va găsi acasă, astă-seară, mîncare proaspătă, caldă, îl inciudă. („Dacă aș fi pus de la-nceput problema căsătoriei, dacă aș fi vrut să mă-nsor cu ea, ar fi nevasta mea astăzi și...")

– Îi ții partea, ai uitat de...

Dana se-ntoarse brusc.

– M-ai întrebat ce mai fac. Bine mulțumesc. Altceva ?

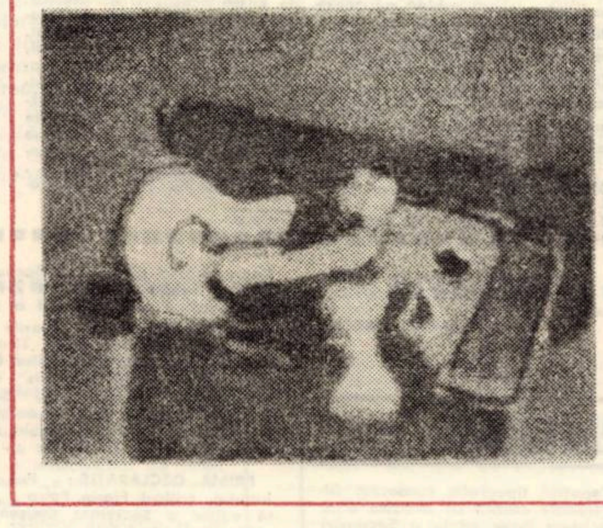
VASILE GRIGORE Chitara albă

– Ți-e frică, gemu Drugă, cu un fel de satisfacție, ți-e frică să nu mă găsească aici și să te bănuiască. Las' să te bănuiască, ce-mi pasă mie ? ! Știu că n-o să-ți facă scandal, el se stăpinește, cum s-a stăpinit și alaltăieri. Ți-a spus el, imposibil să nu-ți fi spus, ca să mă-njosească-n ochii tăi.

Dana stinse flacăra aragazului și, ca și cind n-ar fi auzit nimic, sau tocmai de aceea, luă din bufet o sticlă legată în rafie și două păhărele.

– Vrei să bei ceva ?
– Ce ?
– Rom.
– Otravă dă-mi ! Otravă !... Nu, nu beau. Sint bolnav.

Dana își turnă și bău singură.

– Știu, rîse Drugă, ai hipoaciditate. Pretext ! Îți place să bei. Vezi, de asta George habar n-are... Ascultă : de ce te-ai măritat cu el ?

Ușa se deschise și intră un băiețel de vreo șase ani.

– Mamă, îmi dai voie să mă duc la Lili ?

– Bine, dar cind te strig să vii imediat.

Drugă îl văzuse pe copil jos, în curte. Copilul îl salutase. „Săru' mina !". Nu-și amintise al cui era copilul.

– Îți zice mamă.
– Îmi zice.

Se uită la ceas.

– Am ținut mult la tine. Cind te-am cunoscut erai încă fetiță. Aveai 17 ani ?

Se ridică. Era înalt (mai înalt ca George) și părea îmbrăcat bine. De fapt purta un costum cenușiu, ieftin, același de cițiva ani. Citeva fire de mătreață căzuseră pe guler. Dana întinse mina să le scuture. Se opri.

– Mai ai să-mi spui ceva ?

Drugă voi să plece, să trintească ușa și să plece. Să nu-i pese de ce se va-ntîmpla, să-l pedepsească, să-l judece, n-au decit, deși el are dreptate, consideră că are dreptate. Să plece înainte de a-și călca în picioare mindria. Puse mina pe clanța ușii și, uitindu-se în pămint, spuse :

– Sint sigur că m-ai regretat. Nu m-am purtat urit cu tine. Poate că nici tu nu știi pentru ce te-ai măritat cu George. Și pe vremea aia, el nu era nimic. Și-avea și-un copil. N-o să-nțeleg niciodată...

Oftă.

– George are cuvint greu. Mi-e rușine să te rog, dar cred că mi se va face o nedreptate. George știe despre ce e vorba. Spune-i să m-ajute. Că l-am înjurat pe el, n-o fi luat-o-n serios. Am zis și eu, așa... Mai grav e că...

Dana încremenise, în picioare, lingă bufet, ca o statuie.

– De ce nu l-ai rugat pe el ?
– Nu pot. Am și eu...

Își mușcă buzele. Voia să amintească despre mindria lui.

– Oricum, eu nu ți-am făcut nici un rău. Tu m-ai părăsit... Și nu se poate să nu-ți amintești că, oricum, eu am fost primul bărbat al tău. Asta nu se uită niciodată.

Dana se simți tare tristă, atit de tristă, încît de-abia putu șopti :

– Bine, Milule. Și-acum du-te.

MUZICĂ

DIALOG CU PIANISTUL JAPONEZ GENICHIRO MURAKAMI

Ineditul simfonicului extraordinar al filarmonicii l-a furnizat prezența unui pianist japonez de mare viitor, **Genichiro Murakami.** Oaspete al țării noastre de peste un an – aflat la cursurile de specializare ale lui Corneliu Gheorghiu – și reîntors recent de la imprimarea unui disc în capitala Franței, tînărul pianist reafirmă excelente legături culturale pe care le întreținem cu civilizația niponă. Dialogul acestuia cu publicul nostru s-a făcut prin intermediul Concertului Nr. 3 de Beethoven, – o admirabilă minuție, logica impecabilă, conjugate cu vigoarea unui talent de excepție. O variantă în care arbitrariul a fost zăgăzuit de precepte riguroase, indiferent dacă ne referim la felul de emitere al unui sunet, la arcuirea unei fraze, sau la proiectia stilistică. Tehnic, are ceva din agilitatea, din perfecțiunea imperturbabilă a unui mecanism, iar temperamental oaspetele a acoperit integral zonele solicitate : o vigoare strălucitoare și suplă în părțile extreme, plus o reală capacitate de interiorizare de pătrundere subtilă a sensurilor părții mediene. Nota predominantă rămîne cea intelectuală, cerebrală, expozeul afectiv rămînind pe un plan secund.

Simfonia a VIII-a de Bruckner, presupunînd un spațiu de peste 60 de minute, a împlinit ea singură restul programului. Aici, gigantul simfonismului romantic german este la apogeu, iar densitatea discursului său aproape că ignoră dimensiunea temporală. Orchestra rodată în acest maraton brucknerian, ne-a oferit o notă de omogenitate prețioasă, o coeziune a compartimentelor avantajoasă majorelor interferențe polifonice. Dirijorul N. Boboc a solicitat eficient orchestra pe parcursul primelor trei secțiuni, finalul vădind însă „lungimi" neacoperite la aceeași tensiune. Salutare intervențiile „alămurilor", mai puțin a „lemnelor" (ca sincronizare și intonații). Freamătul „coardelor" au boltit arcade impresionante de măreție sonoră.

DORU MURGU

THALIA

BANUL BÁNK

la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara

Piesă calificată drept cea mai de seamă tragedie a literaturii maghiare, asemuită în forța sa dramatică și a personajelor cu unele momente shakespeareene, Banul Bánk de Katona Jozsef, reprezintă fără îndoială una din premierele cele mai remarcabile din ultimii ani ale teatrului timișorean. Pusă în scenă de unul din cei mai autorizați creatori (Toma Miklos, artist emerit) în ceea ce privește opera acestui autor, drama de idei s-a putut desfășura în toată plenitudinea ei asemenea unei simfonii curat orchestrate. Regia foarte îngrijită și bine centrată asupra problematicii majore a tragediei, s-a bucurat de colaborarea primei linii a teatrului.

Prin personalitatea puternică a lui Sinka Károly, figura înaltului demnitar Bánk a căpătat adevărate contururi de erou universal-tragic, autodistrugerea sa morală rezultînd firesc pe scenă tocmai din calitățile sale excepționale în luptă cu o lume mizeră, perversă și dezbinată Mare supus al regelui, un fel de intermediar, mistificator și mistificat, el parcurge linear drumul destinului pînă la starea de ucigaș al reginei venetice.

Ne-am oprit mai mult asupra lui Bánk, deoarece toată piesa a fost scrisă pentru el, și parcă atît figura banului Petur, un alt reprezentant tipic al nobilimii maghiare de la curtea regelui Endre al II-lea ; minat și el de ura nemărginită față de regină, luptător neînfricat pentru neatîrnarea țării – interpret cu multă forță de convingere de Kötalvy István, precum și a țăranului Tiborc (Járo János – excelent exponent al durerii și mizeriei poporului asuprit de pretutindeni) sînt laturi diferite ale aceluiași erou. Personaje simbolic-tragice, ce se completează reciproc, mobilizează întregul spectacol.

Contrar acestora, Otto (Vértes Jozsef) și Biberach (Fábián Ferenc), dar în special regina Gertrudis duhul cel rău al omului, par rupte din șirul celor mai negre caractere de tragedie. Primii doi, intercalîndu-se perfect în atmosfera gravă a piesei, aduc din plin acea notă de permanență a răului în societățile bazate pe exploatare și imoralitate. Regina Gertrudis lipsită de cea mai elementară grație și măreție atrăgînd asupra ei și a clicii de curteni desfrînați dezaprobarea generală, a fost interpretată de Bányai Irén, iar în altă variantă de Bokor Ildico, ambele reușind să dea personajului acea tentă de veridic.

La fel de realizată ni s-a părut și feminitatea Melindei (Koszta Gabriella) soră bună de altfel cu Desdemona. Soție copleșită de iubire și supunere față de idolul zeificat, creația interpretei amplifică nu numai sufliciile interioare ale lui Bánk, dar și colorează fericit lumea personajelor de extremă din această furtunoasă dramă.

Au mai apărut în roluri memorabile Szélyes Imre, Rappert Károly, Laczo Gustáv, Szabo Károly, Mátray László, fiecare completînd inspirat problematica și caracterele atît de genial recreatede Katona Jozsef.

Ni s-a părut inspirată de asemenea muzica lui Szabo Csaba, iar costumele și scenografia concepute cu mult simț și sensibilitate artistică de Virgil Miloia, au susținut în tot cursul celor două ore și jumătate întregul fluviu al evenimentelor tragediei.

ALEXANDRU VAIDA

PLASTICĂ

VASILE GRIGORE, SAU UN NOU MIT AL CULORILOR

Intotdeauna m-a copleșit prezența fizică a artistului (uneori zile în șir) în sala de expoziție ; e un fel de a fi al artistului plastic, pentru care scriitorii sau muzicienii ar trebui să fie încercați de invidie. Acea lungă veghe nu este nici pe departe o expresie a vanității, de care ar putea fi bănuit artistul, ci mai curînd o contopire organică a artistului cu opera-unicat. El numai acolo, alături de opera sa e ființă autentică, entitate viabilă, încărcată de sensuri. In această postură l-am cunoscut și pe artistul plastic Vasile Grigore.

De la debutul său din anul 1957 pînă în prezent, Vasile Grigore a deschis peste 12 expoziții personale în țară și a participat cu lucrări proprii la numeroase expoziții organizate peste hotare. Laureat în 1963 cu un premiu al Uniunii Artiștilor Plastici și în 1966 cu premiul „Ion Andreescu" al Academiei R.S.R.

Recenta sa Expoziție găzduită de Galeriile de artă ale municipiului București, consfințește maturitatea artistului. Culorile sale m-au cucerit. Desigur, nu atît prin căldura lor firească, umană, cît prin bogăția sensurilor generatoare de meditație, inoculate în ceea ce am putea numi avalanșa luminii. Mă gîndesc la lucrări ca : Lanul de rapiță (1), Portret în stil japonez, Evantaiul alb, Femeie în roșu, Noul oraș, ziua, Primăvara etc. Din catalogul expoziției am reținut idei deosebit de valoroase, semnate de Alexandru Balaci : „Pictura lui Vasile Grigore, insuflețind „lucrurile", pătrunzîndu-le liric, are fluiditatea care poartă spre muzică, în corespondențele structurale. Există în nucleul ei organic vibrația de imagine semnificantă sugerînd definiția sunetelor și culorilor care își răspund. După cum există o perpetuă înclinare și sens de comprehensiune a oricărei reprezentări plastice considerată a fi parte constitutivă a lumii. Elementele compoziționale creează și vastele îndepărtări ale perspectivei care generează sugestii aparținînd unui univers în mișcare sub semnul astrului magic al poeziei".

Lucrările lui Vasile Grigore, care se bucură de frumoase aprecieri în țară și peste hotare, cuceresc deopotrivă ochiul aproape în fiecare clipă de lumină, armonios echilibrat de culori vii (predominînd roșul, glabenul, verdele), tinde să devină o natură dominantă a creației sale.

ION VELICAN

SILUETE

BALADĂ PENTRU ANII DE LICEU

Interlocutorul meu, un elev din anul III al Liceului de arte plastice, Volodea Micu. Cu ani în urmă, cineva îmi atrăgea atenția asupra talentului său . . .

. . . Liceul nostru este unic în țară, prin specificul specialității. Noi, de fapt, nu învățăm numai desen și pictură, sau sculptură. Cunoștințele pe care le primim aici de la cîțiva profesori tineri și foarte capabili ne familiarizează cu complexitatea artei moderne. Trebuie să îmbinăm multe noțiuni, să-l învățăm pe inginer să fie și pictor și invers. Asimilarea tainelor din plastică și inginerie, punerea unui accent egal și pe cultura generală, iată preocupările elevilor de la acest atractiv liceu experimental. Uneori îi vizităm și pe studenții de la arhitectură și sîntem mîndri că unele dintre lucrările lor de specialitate le putem executa și noi. Vă rog să mă credeți că facem lucruri extraordinare, adevărate bijuterii imprevizibile de calcul și imaginație. Sîntem 32 de elevi în anul III, și avem un atelier dotat cu tot necesarul. Noi, viitori creatori de design, nu ne mulțumim doar cu suprafețe desenate sau pictate, ci încercăm să pătrundem și în interiorul obiectelor. Cred mult în afirmarea talentelor unor colegi precum Liviu Brebe, Iosif Kiraly, Nadejda Ștetin, Heber Rainmar. Cei care vom urma și Institutul de arte plastice, viitorii ingineri în arte plastice, pleacă cu o zestre bogată de pe băncile școlii, din anii de liceu, frumoșii ani de liceu !

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

Tot spațiul tipografic consacrat filmului trebuie ocupat de această dată cu cea de-a doua ediție a **Secvenței timișene,** autentic festival național al filmului de amatori.

PREMIILE. Film documentar tehnic, de protecția muncii : premiul I, **Autoutilarea** (Sandu Dragoș, Cineclubul C.F.R. Timișoara) și tot premiul I **Accidentul nr. 10** (Lucian Ionică, Cineclubul C.F.R. Timișoara). Reportaj, premiul I **Ghemotoc** (Cineclubul sindicatelor Bacău). Film documentar artistic, premiul I **Jocul** (Cineclubul „Unirea, Bacău). Film de ficțiune, premiul I **Sămînța** (Sandu Dragoș, Cineclubul C.F.R. Timișoara), premiul II **Frig** (G. Micota, Cineclubul C.F.R. Timișoara), Film fantezie-experimental **Lupta** (Ioan Pleș, Arad), Film de animație, premiul I **Un copil, un pom, o floare,** (Casa pionierilor, Bacău), premiul II **Lecția** (Cineclubul „Hermes", București), Premiul special al juriului **Repartizat în provincie** (Vasile Moise, Cineclubul Gaudeamus, Timișoara). Premiul Asociației Cineaștilor **Culorile pămîntului** (Cineclubul „Iris", comuna Birca). Premiul publicului, **Sămînța.** Cel mai aplaudat film și autor **Lupta** și Ioan Pleș, realmente revelația Festivalului.

PRIMA DECLARAȚIE : Președintele **juriului, criticul Florin Potra** : „Această ediție a Secvenței timișene e o utilă și, cred, fidelă oglindă a mișcării de amatori naționale. Ea ne-a oferit ocazia de a ne da seama mai bine și mai temeinic de stadiul în care se află mișcarea cineamatoare din România. De virtuțile și limitele ei. Care ar fi aceste limite ? Fără a generaliza, aș spune că și aici, ca și în alte părți, poate fotografiem mai mult și vedem mai puțin. E drept că aparatul de filmat nu mai exercită aceeași fascinație ca înainte. Totuși se manifestă încă acea voluptate de a-l ține în mînă. Asta în detrimentul posibilității **de a vedea** vreau să spun, a interpreta o realitate. Nu am decît să aduc un elogiu organizatorilor acestei manifestări care cred că e un desăvîrșit echivalent al unui festival național".

A DOUA DECLARAȚIE. Sandu Dragoș, conducătorul cineclubului C.F.R. din Timișoara, organizatorul acestui festival : „A fost, cred, cel mai greu festival din toate la cîte am participat. Asta pentru că cineclubul nostru a făcut un deosebit efort tehnic. Pentru prima dată în istoria festivalurilor de amatori, din România, cineclubul-gazdă a realizat sincronul pe bandă magnetică la toate cele 48 de filme aflate în concurs. O altă noutate ar fi dezbaterea juriului, cu participanții pe bază a 12 comunicări cu o tematică foarte variată și cu probleme incitante. Cred apoi că ștacheta calității filmelor a fost în general mai ridicată decît în alte dăți. Această ediție a probat că în România, cineamatorismul a început să devină o treabă serioasă, că se adresează unui public precis, că a depășit faza exercițiilor, a încercărilor. Intrebarea care se ridică este cum se fac filmele amatorilor și nu despre ce, fără a neglija, desigur, acest aspect".

ARIADNA

P. S. : Tot cu această ocazie am aflat, cu multă întîrziere, că filmul SĂMÎNȚA a obținut premiul III la Festivalul internațional de la Brno.

ISTORIE – DOCUMENT

Asaltul Griviței — descris de un bănățean

Războiul din 1877-1878, purtat de poporul român pentru dobîndirea independenței de stat, a prilejuit scrierea a numeroase lucrări de sinteză, studii, articole sau simple evocări care au marcat însemnătatea sa istorică și națională. Deosebit de interesante în acest sens ni se par scrisorile trimise, de pe cîmpul de luptă, de Moise Groza, soției sale Elena și cumnatului Aurel Mureșeanu.

Plecat din Banat în România, Moise Groza își va aduce o frumoasă și prețioasă contribuție, prin experiența sa militară, la lupta poporului român pentru dobîndirea neatîrnării, dînd dovadă de eroism și abnegație. Din scrisorile sale răzbate cu claritate dorința trupelor românești de a porni în luptă, de a înfrunta ostile dușmane și obține victoria. Scrisoarea sa din 13 iunie 1877 adresată lui Aurel Mureșeanu este semnificativă în această privință : „Fiecare zi care trece în neacție ne mărește nerăbdarea. Voinicii românași, plini de abnegațiune, oftează pe malul Dunării, dorindu-și momentul în care să realizeze speranțele națiunii. Să documenteze înliberi și independenți și ne-au provocat a deveni aceasta prin arme".

Sînt pline de semnificație frazele în care descrie atmosfera entuziastă din tabăra română, optimismul soldaților, dorința lor de victorie : „Victorie sau moarte este deviza fiecărui soldat român ; să dăm tot ce avem pentru bravii noștri soldați este deviza fiecărui cetățean român . . . In tabăra română nu auzi decît sunete de veselie și cîntece de război și nu vezi decît hore întinse și jocuri entuziasmate, astfel că ți se pare să nu ești în ajunul unui război".

Este conștient de importanța asaltului asupra Griviței, dar și de greutățile pe care trupele românești le vor întîmpina, întrucît cetatea dușmană era puternic fortificată : „. . . înălțimile ce înconjurară Plevna s-au întărit de turci astfel încît aceasta a devenit nu cetate, ci o tabără întărită. Spre a se putea cineva apropia de dînsa trebuiește mai întîi a traversa mai multe vîlcele situate paralel cu frontul ei, astfel că asemenea mișcare trebuie făcută în focul inamicului "

N. GRIGORESCU „Atacul de la Smîrdan"

crederea ei, punînd cununi înverzinde pe vechile edificiuri ale strămoșilor Mihai și Ștefan a căror măreațe umbre le insuflă curagiu, iar memoria lor le indică modul și calea pe care, conduși de „Steaua României", să ajungă la țința dorită, salvarea patriei. Dar această neacție nu cred că va mai putea dura mult, de aceea și așteptăm ca fiecare moment să ne dea semnalul în urmă căruia armele bravilor români să deștepte toată Europa, și mai mult pe acei care de veacuri n-au vrut sau nu le-a convenit a ne vedea

Armata română, notează Moise Groza la 2 august 1877, departe de a fi intimidată de marea concentrare de forțe otomane, își intensifică pregătirile militare : „Armata noastră nu numai că se găsește în deplină sănătate la Nicopoli, dar santinela ei, dorobanțul, stă neclintit la poarta Plevnei . . . Acum stăm într-o linișe completă pe toată linia și petrecem timpul numai cu pregătiri pentru marea zi ce ne-o prepară Plevna. Nu mă tem în acea zi de succes, nici că mă ingrijesc de mult singe ce are să se verse . . ."

La 30 august 1877 trupele române și ruse pornesc împotriva redutelor otomane. Iată ce ne relatează Moise Groza în scrisoarea sa din 31 august despre crîncena bătălie a ostașilor români la Grivița : „La 3½ ore, vînătorii care erau desfășurați în linie de tiraiori, care luase cu sine și toate uneltele trebuitoare pentru trecerea șanțului : galioane, fașine, scări etc., ajunseră pe creasta dealului cam la 3-400 m departe de fort D-aici începe asaltul cu toată iuțeala și fără de a trage focuri asupra fortului, de unde inamicul îi bătea cu infanteria și șrapnele într-un mod înspăimîntător. Coloana, cu toată ploaia de gloanțe, însă înaintă repede pînă la șanțul fortului, de unde însă atît focul cît și baionetele inamice îi respinseră, astfel că se retraseră cu mari pierderi, dar în regulă. După o jumătate de oră sosiră și rușii, cu care dimpreună să reîncepu asaltul, care fu respins, d-a doua oară, și tocmai al 3-lea asalt, care se execută într-un mod decisiv, reușì. Turcii fură respinși, pierzînd două tunuri, 1 stindard și mai multe arme".

Contraatacul trupelor otomane în ziua următoare, pentru recucerirea fortului, eșuează. Dorobanții și vînătorii rezistă, dînd dovadă de multă vitejie. Reduta, notează Moise Groza, rămîne în posesia ostilor române : „Divizia noastră 4 este decimată, distrusă, dar obiectivul atacului ei, fortul, îl are cel puțin în posesiune, care este un avantaj din cele mai însemnate pentru luarea celorlalte întăriri ale Plevnei".

Zilele ce au urmat sînt pline de tensiune, de încleștare La 8 septembrie scrie soției sale : „Sîntem foarte ocupați cu adversarii noștri, de care ne desparte numai o distanță de 200 pași . . . In tot momentul, zi și noapte, sîntem chemați sub arme, căci încăierarea este aproape continuă" Relatează despre atacul desfășurat asupra celui de al doilea fort dușman în 6 septembrie : „Lupta a durat 3 ore după care ne-am păstrat pozițiile avute înainte de atac... Miine, vineri, cred că o să atacăm din nou și am toată speranța că o să devenim stăpîni și pe al doilea fort turcesc".

Srisorile din lunile următoare sînt străbătute mai ales de convingerea și credința sa în victoria deplină a oștilor româno-ruse : „Plevna este înconjurată și cred că o să cadă în curînd", notează la 9 octombrie 1877. Vitejia și abnegația ostașilor români, reliefate cu atîta claritate și în epistolele lui Moise Groza, vor fi răsplătite prin obținerea victoriei și pecetluirea independenței de stat a României.

ION MUNTEANU

RECORDING

RADIO TIMIȘOARA, DOUĂ DECENII

Dacă discurile voastre, imprimările la radio și televiziune sună astăzi altfel decît în acele perioade de tatonări, mulțumiți acelor oameni minunați cu mașinile lor de înregistrare. Căci există, pasiunea de a înregistra și asta e o muncă enormă. Am petrecut ades nopți întregi pentru a face „să sune" în eter muzica voastră tinerească, nopți în ambianța caldă a becurilor de control, deasupra pupitrelor, pîndind și provocînd mirajul electronic, studiindu-i momentele sublime și acelea găunoase, de kitsch acustic și antimuzică. A existat mereu acel minunat flux reciproc al colaborării prin ochiul de ciclop al studiourilor, sondarea, explorarea posibilităților aparatajului, știința se altoia artei, luciditatea emoției ; butoanele reci se umanizau, își descopereau menirea. Incercăm mereu dozajul optim, asta nu exclude însă o concepție originală care se naște spontan uneori, concepție privind amplasarea microfonului, a modulării vocii în funcție de instrumente, a folosirii sau nu a reverberației . . . Umanizare prin căldura glasului uman, rece obiectivare prin instrumentalizarea vocii, dar totul conform stilului formației și mesajului piesei. Discuții, polemici. Oboseala orelor în care nu ai „tras" decît o singură piesă. Satisfacția că a doua zi vei pune în circulație ideile unor oameni care au investit tot talentul în acea piesă. Prinde viață ceea ce a fost haos sonor, așa cum e adeseori și în concert sau în sălile de dans . . . Se domesticește devenind uzual fructul pădurel al electronicii dezlănțuite, devine, prin disponibilitatea perpetuă a maestrului de sunet, disponibilă, orice piesă, gustului unor ascultători cu totul diferiți. Și asta e o trecere în eter și în eternitate, o sculptură în auz și în spiritualitate. Mulțumită unor oameni minunați, cu mașinile lor de înregistrare.

L. BURERIU

TOP „O" – „RT" : SECȚIA ROMANĂ, „Flori" – EXPERIMENTAL (1), „Fiii soarelui" – SFINX (2), „Ei sînt amicii mei" – MONDIAL (3), „Leopardul" – ROȘU ȘI NEGRU (4), „Sirena" – PHOENIX (5) ; SECȚIA STRĂINĂ, „Iubita îndelung așteptată" – OMEGA (1), „Ei îmi sînt aproape" – CARPENTERS (2), „Dansează pe muzică" – ABBA (3), „Ciini de diamant" – D. BOWIE (4), „Zgomotul unei formații" – THE SENSATIONAL ALEX HARWEYS BAND (5).

MEMENTO

Militantul cultural Nicolae Butariu

În Țara Zărandului, lingă tirgul Hălmagiului, în satul Bobești, ale cărui cringuri stau răsfirate pe dealuri și văi, printre holde și livezi, nu departe de vechea biserică-monument de lemn, se află o casă țărănească veche, compusă din două încăperi, mărginite pe-o latură de un pridvor. Grinda acestuia păstrează următoarea inscripție cu caractere chirilice : „Sa făcut această școală în anulu 1868 prin indemnul lui Nicolaiu Butariu, jude com. Pascul Honca, Mihaiu Toma, Nicola Florea – Se viedie națiunea romana".

Partea ultimă a inscripției mărturisește posterității, alături de măreția faptei – căci edificarea acestei școli românești într-un ținut aproape lipsit de așezăminte de învățămint a constituit un act național – aportul militantului cultural Nicolae Butariu (1844-1890), în a cărui bibliotecă s-au păstrat, la Bodești, mai multe vechi tipărituri românești ce conțin însemnări manuscrise cu valoare de autentice documente istorice.

Pe exemplarul unei cărți de învățătură, tipărită la Iași în 1765, dascălul satului, Nicolae Popovici, a scris în timpul răscoalei lui Horea următoarele : „Anul 1784, luna Dechembrie, in 6 zile. Au fost răscoală intre oamenii noștri, îndemnători la aceasta fiind Horia și ortacii lui, Crișan Giurgiu și Cloșca Ioan. Au ars curțile domnilor (. . .) Și mai nainte de răscoală au fost și sau văzut un sămnu mare ca o căpiță de fin, mărgind de la amiezi și sau văzutu în toată țara, împărat fiind Iosif al II-lea".

Coperta interioară a unei alte tipărituri (Cazanie, Buc. 1768) păstrează o însemnare cu caractere chirilice, ce se alătură prin conținut documentelor ce relevă ecoul pe care Revoluția burgheză din Franța l-a cunoscut în Transilvania : „Anul 1793, 22 zile Februarie. S-au indăluit bătaie împăratul nostru cu francul, iară umblind să facă împăratul francului dare ca și pe a noastre țări, încă țara francului na vrut și pe împăratul lor lau închis rob și pe crăiasa lor, și au indăluit bătaie cu împăratul nostru, și pe împărat și pe crăiasă iau dus la hotar, lingă a nostru hotar, și craiului lor iau tăiat grumazul și capul în hotarul lor, iară trupul intra nostru, iară pe crăiasă o au hierato (infierat-o, adică stigmatizat-o – n.n.) în obraz, în frunte în tri locuri, și pe popii lor, care au fost în țara lor, pe toți iau închis și acest lucru imi aduc aminte și am scris ca să se știe. N. Popovici". Acestei însemnări ce relevă : evenimente din preajma și timpul proclamării Republicii franceze, condamnarea și judecarea regelui, ghilotinat în ianuarie 1793, 11 ani mai tirziu, la 28 decembrie 1804, un diac necunoscut a adăugat : „După cum se audie, țara francului tăt na scăpatu de împărat, care acuma iaste Napolion".

Pe alte două cărți, alte însemnări, unele scrise de însuși Nicolae Butariu și mai tirziu de Traian Mager, conțin mărturii din timpul revoluției de la 1848, din preajma Memorandului și din timpul luptei pentru Unirea din 1918, care au fost făcute, și ele, în timpul desfășurării evenimentelor, în vremuri tulburi, cu credința „să rămiie", „să se știe", prin cutezanța unor oameni care au răspuns prezent vremii lor fiind fruntași și luminători românilor din munți : a unui dascăl și preot sătesc – Nicolae Popovici, unul dintre cei mulți care l-au urmat pe Horea, a unui patriot – Nicolae Butariu, prieten cu Avram Iancu și militant pentru drepturile și cultura românilor din munți, și-a unui demn urmaș al lor – Traian Mager (1883-1950), om de cultură și el, ce-a luptat în scris, prin grai și faptă, pentru înfăptuirea unității naționale și ridicarea nivelului economic și cultural al moților Zărandului, al căror trecut, munți, păduri și văi le-a descris în cărțile sale.

FLORIN DUDAȘIU

CORESPONDENȚĂ

Veronica Olteanu : Versuri cu frăgezimi de primăvară, prevestind un posibil destin literar. Mai trimiteți.

Lucian Măgărin : Sint indicii bune, care vă justifică demersul liric. Să mai vedem.

Rel Aurel : Multe naivități, dar și versuri sensibile : „Pe umeri te-apasă un strigăt de crin / Ce roade-n lumină albă ca zăpada".

Iov Roiban : Nu trimitem răspunsuri prin poștă, ci exclusiv în cadrul acestei rubrici. Nu știm dacă ați evoluat din 1973 incoace, pentru bunul motiv că acestea sint primele lucrări pe care vi le citim. Remarcăm citeva versuri : „tu / neliniștită ca o stea lactee / străbați meandre de lumină" etc.

Roja Paul : Ne menținem părerile anterioare. Dar ce e cu ortografia Dvs. ? **Vine un timp** e o poezie care se distinge, dintre celelalte, prin calitățile pe care vi le-am mai remarcat.

Bucur Romulus : Caligrafii grațioase. Limbajul e curat și expresiv. Să mai vedem și altceva.

Sorin Roianu : Acuratețea tonului e din ce în ce mai evidentă. **Pot să merg în mare** este o poezie care impresionează prin sinceritatea atmosferei și prin limpiditatea expresiei. Vă aflați pe un drum bun.

Radu Bărbulescu : Impresiile anterioare se confirmă. Reținem, pentru tipar poezia **Vitalism.**

Marin Azoiței : Imagini arbitrare („Gura-ți formulată-n ecuații") ori versuri ce stau sub semnul improvizației și-al lipsei de rigoare artistică. Unele indicii bune în **Ecoul tirziu.**

Eugenia L. Risti, Drulă Tudor, Emanoil Adrian, I. Pirva, Nicolae Nicoară, Nicolae Fulga – continuați.

Anghel Dumitru Cvat, Tora Dan, Russo Mihail, C. L. Leu – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MICA ANTOLOGIE

ORACOL

Îmi voi locui mil:ile
Cu o sle ă
Prin care cade somnul
Și nu voi lăsa
Decit culoarea
Să mă ceară
S ăpinit și zburind înăuntru-mi.

Petru Ilieșu

SĂRBĂTOARE

Îngenunche ceasul frumos
La timplă de cintec. Eroil:r
Le-au înfrunzit a me'e
Sub pămintul c.ld d: iub re.
Orele zboară cu aripi violete de vînturi
Pe TIMPUL îmbrăcat în straie de mire

E sărbătoare în seve, e sărbătoare în ritmuri

Legendele se ridică din adîncuri frumoase
Și vin strămoșii din vechile timpuri
În miini cu lut pentru vase.

E sărbătoare în țară, în seve, în ritmuri !

Gheorghe Nichifor

MOMENT SADOVENIAN

măria-ta, mrenele nuntesc
în Valea Frumoasei
și vine ceasul cerbilor
vin dropiile
și sitarii vin
și te așteap.ă Culai
Nada Florilor te așteaptă
trezește-te, măria ta
și mingiie amintirea
rămasă din raiul
cocoșilor sălbatici
în care numai o dată
rătăci un pămint.an
cu numele Ignat Barbă lată,
odihnește apoi
la Hanul Ancuței
celei tinere
și ascultă poveștile
noastre de acum
căci bucuriile
nu vor avea margini
măria-ta și iartă-ne
pentru clipa de somn
pe care ți-am răpit-o
din dragoste.

Nicolae Hanceriuc

CUM FRUNZELE DINTR-UN PLOP ARGINTIU . . .

. . . drumul spre mine
străbate cringurile . . .
. . . vă pot spune
că drumul acesta
îngust nu este :
pe el trece
și carul mic,
pe el trece
și carul mare . . .

am mutat o floare
în mijlocul drumului
să văd
dacă roțile carelor
o vor ocoli . . .
. . . ; dar nimeni nu vine,
nimeni nu pleacă . . .
e tirziu
și noaptea oțilește
petalele florii . . .
e tirziu
și păsări se desp i d din lună
cum frunzele
dintr-un plop argintiu . . .

Teodorescu Ion

EU NU FOȘNESC

Eu nu foșnesc niciodată
Ca un copac supărat
Cind vintul iubirii
Mă dezfrunzește.
Dar strig ca o pădure
Pentru rariștea mea
Cind crengile
Întinse la cer
Mai vor undelemn
Pentru o flacă.ă stinsă
De aripa ta
Eu nu îngin susur
Ca apele fără rușine
Cind iți așteaptă glezna
Dar mă ridic
Mai înalt decit marea
În strigătul ei
Cind în apele mele
Aluneci cu gleznele ude
De apă străină.

Trăian Pintilie

SERIAL

Revanșa și comedia regizată a lui Cassius Clay

După îndelungi peripeții juridice, ancheta a fost sistată, iar cind se potoli furtuna din jurul meciului, începură pregătirile pentru revanșă. Mult timp ținură și discuțiile privind data meciului. În fine, hotărirea a fost luată. Dar, cu două zile înainte de meci, Clay fu operat de apendicită. Biletele vindute fură înapoiate. Astfel luă naștere o nouă temă senzaționalistă pentru presă. Coloanele ziarelor erau pline de tot felul de presupuneri. Intenționat, spuneau ziarele, lui Clay i s-a introdus un fel de otravă în mincare, cu scopul de a-l scoate din luptă, a-l paraliza și ameți. Se susținea apoi că Liston face pregătirile necesare în vederea lichidării lui Clay pe ring, drept pentru care Clay nici nu va apărea la meci.

Dar cunoscătorii boxului profesionist dădeau acestor lucruri o explicație mult mai simplă. Vinzarea biletelor pentru revanșă a arătat că interesul pentru această partidă este destul de scăzut. S-au vindut mai puține bilete decit se aștepta. Tocmai de aceea organizatorii încercau să amine intilnirea. Estimp, mașina de propagandă lucra intens pentru scoaterea „în serie" a unor informații și mai fantastice pentru presa pusă pe „fapte mari". În fine, Clay și Liston iscăliră contractul cu data desfășurării meciului. Bineînțeles, la ceremonie, Clay începu cu obișnuitele sale lăudăroșenii :

– Voi rămine cel mai mare, voi rămine rege, sint cel mai bun boxer al tuturor timpurilor și asta voi rămine ! Managerii se înghesuiau în jurul lui îndemnindu-l să-și pună iscălitura pe contract. Clay ceru un stilou, iar Liston i-l oferi pe al său. Clay privi mai intii stiloul, apoi i se adresă lui Liston :

– N-ar trebui să iau nimic de la tine. Dar, intrucit sint un mare prieten al copiilor, accept mina care mi se întinde. Iau acest stilou de la tine, dar, nu uita, de data aceasta te voi învinge chiar în runda a treia și nu după a șasea ca data trecută. La care Liston răspunse :

– Ceea ce-a fost n-o să se mai repete. De data aceasta vom pecetlui noi singuri relațiile dintre noi și tu vei înțelege care din noi doi e mai puternic.

Ceremonia luă sfirșit printr-o declarație a lui Clay, la adresa Asociației mondiale de box, care nu i-a recunoscut titlul de campion mandial. Pe lingă suspiciunile privind legalitatea meciului precedent, conform regulamentului Organizației, revanșa putea avea loc numai în cazul cind campionul și challangerul au mai avut citeva intilniri cu alți boxeri pe care i-au învins. De aceea Ed Lasman, președintele Organizației mondiale de box, se declară împotriva revanșei. La aceasta Clay a răspuns :

– Ce mă interesează pe mine că organizația mondială de box nu-mi recunoaște titlul de campion mondial. Nu-mi pasă de acest Ed Lasman. Bilbiiala lui nu mă privește. Nu-l cunosc și nici nu vreau să-l cunosc. Mă consider campion al lumii și fără aprobarea lui, și asta declar în fața acestui urs negru și nepieptănat, care e domnul Liston !

JOE WALCKOTT SE FACE CĂ PLOUĂ !

La 25 mai 1965, în orașul Louiston, statul Maine, avu loc meciul revanșă. Spectatorii, evident, se așteptau la o victorie a lui Liston. Poate că regia inițială a meciului așa și prevăzuse. Dar, acum, apăru întrebarea dacă nu cumva victoria lui Liston ar fi însemnat adeverirea faptului că primul meci n-a fost decit o mare cacialma („big bluff") și că Liston se predase intenționat lui Clay. De aici se născu din nou necesitatea ca meciul să fie ciștigat de Clay, deși specialiștii susțineau că și la ora aceea Liston era mai puternic. Lucrul acesta s-a confirmat și la filmarea celor două partide. Întrucit nu exista altă soluție, Liston acceptă o nouă înfringere, cu atit mai mult cu cit, practic, întreg ciștigul acestui meci îi revenea lui și managerului său, precum și managerilor lui Clay. Era clar că istoria primului meci nu mai trebuia să se repete, cind superioritatea lui Liston a fost atit de evidentă, lucru care a avut urmări neplăcute nu numai pentru boxeri ci și pentru boșii Mafiei. Cum să fie, deci, aranjate lucrurile ? De data aceasta se considera că rolul principal îi revine arbitrului de ring, ex-campionului lumii la categoria grea, Joe Walckott. Dar, destinul meciului fu hotărit de însuși Clay încă în runda intiia. Chiar la începutul luptei, Clay îi aplică o lovitură cu mănușa deschisă adversarului său, insingerindu-i fața. În continuare Clay atacă și-l trimite la podea pe Liston care nici nu mai poate vedea bine, din cauza singelui ce-l inundă. Dar arbitrul de ring se preface că nu observă această încălcare flagrantă a regulamentului. Pentru aceasta un boxer trebuie să fie numaidecit descalificat. Dar Clay „dansează" mai departe pe ring și strigă că e un rege, că e cel mai mare, jucind, de fap obișnuita sa comedie.

Așa se încheie cariera lui Sony Liston și are loc încoronarea unui nou „rege al boxului", încoronare sub auspicii nu prea bune, dar totuși rentabilă pentru „noul uns", care va deveni într-adevăr unul din cei mai mari boxeri al tuturor timpurilor : Cassius Clay, alias Mohamed Ali.

În numărul viitor :

TRAGICUL SFIRȘIT AL LUI SONY LISTON

După „Politica Express"

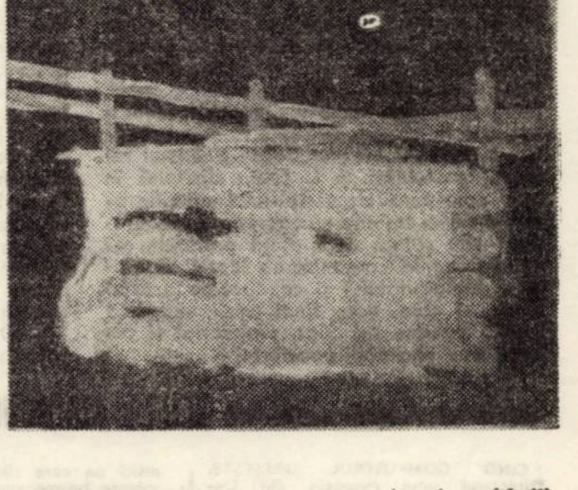

VASILE GRIGORE — Lan de rapiță (1)

EVRIKA!

● Hexametrii au fost depășiți : ei exprimă lungimea, nu greutatea versului.

● Cel ce-și pierde capul pentru o femeie nu știe ce-i ghilotina . . .

● Filozoful n-ar trebui să mănince cit doi, ar trebui să mănince cit toți.

● Consfătuirea automobiliștilor s-a încheiat cu un dicton latin : „Fiat lux "

● Drumul spre sărăcie începe cind de la un singur iepure ajungi să stăpinești o turmă întreagă.

● Într-un spital de psihiatrie medicul nu trebuie să coboare la nivelul pacienților săi, ci să urce.

I. V.

DOSAR

MINUNEA

„Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face", scria poetul la vremea lui, dar uite că, din cind în cind, se mai intimplă cite una ! F. scotea bani din piatră seacă. Minune ! Trebuie să mărturisesc că nu din piatră seacă, ci din cuțite de strung. Muncea el la strung și scotea bani din... cuțit ? Nu, el nu muncea la strung. Fabrica el cuțite de strung ? Da, fabrica o mulțime de cuțite de strung. Cum le fabrica ? Simplu : scriind. Punea în consum, să zicem, 50 de cuțite și mai adăuga un 1 înaintea celor 50 – de unde : 150 ! Pină aici e clar. Ce făcea el cu cele 100 de cuțite care „îi rămineau" ? Le păstra. Ele se înmulțeau. Ajungeau 1 000. Sau 2 000. Și-apoi ? Ar fi fost prea comod să le vindă. De fapt n-avea cui. Cui îi trebuie 1 000 de cuțite de strung ? Dacă nu le putea vinde, atunci le cumpăra . . . Pină aici a fost doar o jumătate de minune.

Deci le cumpăra. Cum ? Le cumpăra pentru fabrică. De unde ? De la o cooperativă care fabrica asemenea cuțite. Fabrica le plătește. Aceste cuțite nu vor fi însă niciodată fabricate, pentru că ele sint deja în fabrică în depozit. Sper că ați înțeles că e vorba, **intimplător,** de cuțitele „economisite" de F. Iar banii plătiți de fabrică și încasați de cooperativă ajung (o parte ! Frățește, nu ?) și în buzunarul lui F.

Ei, ce ziceți de o asemenea minune ? Mult m-am mai minunat cind am aflat de ea. (Mi-a povestit-o maiorul Popescu Ion, de la Miliția municipiului Timișoara). Acum urmează binecuvintarea tribunalului, dar aici nu mai e vorba de nici o minune.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

BERBECUL ȘI LUPUL (Fabulă)

Un berbecuț, ce-n primăvară
Ieși, cu turma, prima dată,
Se intilni, la ceas de sea:ă,
Cu lupul, fiară blestema:ă,
De care, însă, n-auzise
Că-i piază rea pentru ovine.
Cind îl văzu pe lup își zise
Că i-a ieșit în cale-un ciine.
Nebănuind cum vine treaba
Și care îi va fi ursita,
Cind lupul îi întinse laba,
El, sincer, i-a întins copita.
Atit i-a fost ! L-a prins ca-n clește
Cu fălcile necruțătoare,
L-a-ntins pe spate, mișelește,
Și, fără pic de remușcare,
L-a sfișiat, pe loc, cu ghiara,
Amarnic dărăcindu-i lina . . .
MORALA : Află cine-i FIARA
Mai înainte de-ai da mina !

VICTOR GORȘCOVAȘ

PROGRAMUL PARTIDULUI

Coloană de granit la edificiul socialismului științific

La peste 125 de ani de la apariția Manifestului Partidului Comunist, lucrare care a făcut înconjurul lumii și care a pus „piatră de temelie socialismului științific"[1], seria contribuțiilor remarcabile la dezvoltarea creatoare a gîndirii și practicii revoluționare universale s-a întregit cu o nouă realizare de prestigiu. Conturată în amplele dezbateri și căutări din ultimul timp, cu deosebire în istoricele lucrări și hotărîri ale Congresului al XI-lea al comuniștilor români, ea exprimă în mod concentrat și unitar bogata experiență social-politică și gîndirea colectivă a partidului, a clasei muncitoare, a întregului nostru popor. „Însemnătatea istorică epocală a acestui Congres — aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat — constă în faptul că el va adopta primul Program al Partidului Comunist Român, carta ideologică fundamentală a partidului, programul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării patriei noastre spre comunism".[2]

Într-adevăr, ne aflăm acum în prezența uneia dintre acele cărți de căpătîi al căror mesaj profund uman, esențialmente revoluționar, se afirmă ca un ferment fertilizant al conștiințelor, ca un dialog permanent cu destinele propriului popor, cu problematica devenirii întregii umanități. Bogăția ei de idei și semnificații nici nu poate fi dezvăluită integral la prima lectură, ci treptat, printr-o continuă reluare și regîndire din orizonturi de cunoaștere mereu mai largi, mai adînci.

1. Întregul conținut, ampla argumentare a Programului Partidului Comunist Român evidențiază cu claritate faptul că socialismul științific nu este o dogmă, o schemă rigidă sau o sumă finită de principii și adevăruri absolute, cum zadarnic încearcă să-l prezinte adversarii săi, ci o călăuză vie în activitatea social-politică, o știință autentică ce se dezvoltă necontenit în funcție de schimbarea condițiilor concret-istorice sociale și naționale ale luptei dintre vechi și nou, pentru prefacerea revoluționară a societății. De altfel, de la întemeierea sa socialismul științific s-a afirmat ca o revoluție în gîndirea și practica social-politică a omenirii, ca o ramură distinctă dar organic integrată în sistemul de concepții teoretice, ideologice și politice marxiste despre lume și societate. Pornind de la cercetarea aprofundată a unei epoci istorice determinate, capitalismul premonopolist, sub raportul contradicțiilor, structurii și luptei de clasă în desfășurare, al organizării și conștiinței politice, Marx și Engels descoperă misiunea istorică revoluționară a proletariatului și, ca urmare, concep socialismul științific drept „expresia generală a condițiilor efective ale luptei de clasă existente, ale mișcării istorice care se desfășoară sub ochii noștri"[3]. Fondatorii socialismului științific au avut în vedere, cum precizează F. Engels, utilizarea dialecticii materialiste sau „aplicarea ei specială la lupta de clasă contemporană dintre proletariat și burghezie..."[4] în condițiile epocii următoare, ale procesului trecerii capitalismului în stadiul imperialist, ale pregătirii și desfășurării victorioase a primei revoluții proletare, V. I. Lenin dezvoltă în mod corespunzător socialismul științific arătînd că el trebuie să reprezinte „Programul" sau știința care ajută partidele revoluționare la „organizarea luptei de clasă a proletariatului și conducerea acestei lupte, al cărei scop final este cucerirea puterii politice de către proletariat și organizarea societății socialiste"[5].

Această evoluție specifică a rolului, obiectului și sarcinilor socialismului științific realizează, în etapa actuală, un important pas înainte prin elaborarea Programului Partidului Comunist Român ca expresie a marxism-leninismului creator în România și implicit ca o contribuție originală la îmbogățirea patrimoniului universal al teoriei și practicii revoluționare. Urmînd calea sigură de dezvoltare creatoare a socialismului științific, Programul, ca de altfel întreaga activitate a Partidului Comunist Român, se bazează funciar pe teoria revoluționară despre lume și societate — materialismul dialectic și istoric —, pe utilizarea acestei teorii ca metodologie de analiză a proceselor și fenomenelor politice, de fundamentare a concluziilor, obiectivelor și previziunilor științifice în activitatea revoluționară. Or tocmai acestea sînt sarcinile actuale ale socialismului științific cu ajutorul căruia, așa cum subliniază Programul, partidele comuniste și muncitorești „elaborează strategia și tactica revoluționară a transformării societății, în concordanță cu realitățile istorice, naționale și sociale din fiecare țară, din fiecare etapă a dezvoltării societății omenești". (pag. 153–154).

2. O importantă contribuție aduce Programul Partidului Comunist Român și în larga deschidere a perspectivei istorice sub care analizează problematica politică a vieții sociale. Pornind de la necesitatea înțelegerii naturii și sarcinilor practicii politice actuale a clasei muncitoare și a celorlalte clase și pături sociale pentru o evidențiа tendințele de viitor și legitățile proceselor și fenomenelor în cauză, Programul abordează, totodată, în sens retrospectiv desfășurarea bimilenară a luptelor de clasă ca forță motrice a istoriei poporului nostru, ca mișcare politică stimulatoare a progresului social general, împotriva dominației străine, pentru independență și suveranitate. Se realizează astfel o viziune de ansamblu, unitară, în spiritul socialismului științific, asupra afirmării treptate a poporului român pînă la epocalele sale înfăptuiri din zilele noastre. Ca urmare, prezentul socialist al patriei noastre, ca și viitorul ei comunist, exprimă în mod real continuarea firească a creației istorice anterioare a maselor populare, desfășurarea coloanei infinite a existenței poporului nostru.

Din această analiză retrospectivă a funcționării corelației dialectice dintre politic, economic și celelalte domenii ale vieții sociale decurg unele concluzii de covîrșitoare însemnătate practică și științifică. În primul rînd este evidențiat faptul că dominația politică străină, încălcarea sau suprimarea independenței și suveranității afectează în mod grav întreaga dezvoltare a popoarelor, condamnîndu-le la pierderea de imense valori materiale și spirituale, la înapoiere și subdezvoltare. Pe de altă parte, se confirmă încă o dată adevărul fundamental că popoarele care luptă cu hotărîre și abnegație pentru interesele lor legitime, în concordanță cu legile generale ale progresului social, nu pot fi înfrînte în mod definitiv în pofida marilor daune care le sînt impuse de asuprirea străină.

3. O altă direcție în care Programul contribuie esențial la dezvoltarea socialismului științific este cea a elaborării ample și concrete a problematicii, a sarcinilor și direcțiilor de investigare a proceselor și fenomenelor politice contemporane, a rolului lor în promovarea progresului general al societății. O analiză atentă, aprofundată conduce la constatarea că, prin conținutul său, prin structura sa pe părți și capitole, Programul Partidului Comunist Român conturează, în principal, însăși substanța și desfășurarea problematicii socialismului științific în condițiile interne și internaționale contemporane ale țării noastre. Astfel au fost încununate de succes eforturile depuse în ultimul timp în direcția amintită, eforturi oglindite în special în lucrările și documentele Congreselor al IX și al X-lea și ale Conferinței Naționale din 1972 ale Partidului Comunist Român, în Cuvîntarea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Consfătuirea cadrelor didactice care predau științele sociale în învățămîntul superior și în alte documente de partid.

În același timp, valorificînd bogata experiență revoluționară a Partidului Comunist Român, gîndirea sa teoretică, ideologică și politică, Programul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism constituie expresia de ansamblu, unitară a marxism-leninismului creator în țara noastră. Aceasta subliniază și mai mult fundamentarea sa materialist dialectică și istorică, rolul său de călăuză în activitatea practică, de document fundamental al socialismului științific în acțiune.

Cucerirea și creșterea continuă a rolului politic conducător al partidului marxist-leninist al clasei muncitoare, înfăptuirea funcțiilor sale de centru vital al întregii societăți, de promotor consecvent al noului în lupta cu vechiul în toate domeniile de activitate, reprezintă tema majoră a întregului Program. Evident, pornind de la realități, de la analiza contradicțiilor, dificultăților și greșelilor survenite, Programul evidențiază procesul real, deloc ușor, al afirmării Partidului Comunist Român ca legitim continuator al tradițiilor progresiste, revoluționar democratice ale poporului român, ale clasei noastre muncitoare. „În ciuda diferitelor neajunsuri — se arată în Program — caracteristica generală a activității partidului a fost slujirea devotată a intereselor fundamentale ale poporului, aplicarea creatoare a principiilor generale ale socialismului științific la condițiile concrete ale țării, unirea și organizarea cu succes a maselor muncitoare în edificarea noii orînduiri sociale pe pămîntul României". (pag. 59)

Abordînd celelalte probleme de mare însemnătate ale prefacerii revoluționare a societății, cum sînt rolul statului, dezvoltarea democrației, activitatea ideologică-politică de formare a omului nou, politica în problema națională etc., Programul pornește neabătut de la principiile fundamentale ale concepției marxist-leniniste, de la adevărurile generale, examinînd aplicarea lor creatoare la condițiile istorice sociale și naționale concrete ale țării noastre. Analiza, urmărește, etapă de etapă, procesul evoluției și perfecționării continue a organizării politice a societății, a dispariției treptate a funcțiilor politicului, apreciind că „în perspectiva dezvoltării comuniste, societatea își va crea propria ei organizare în scopul dirijării proceselor economico-sociale și al educației maselor populare. Comunismul nu se va caracteriza prin dispariția funcțiilor sociale de organizare și educație, ci prin exercitarea acestora în mod democratic de către poporul însuși". (pag. 116–117)

4. Totodată este necesară sublinierea faptului că, pornind de la unitatea dialectică dintre național și internațional, de la analiza experienței celorlalte țări socialiste, a tuturor popoarelor și națiunilor lumii, Programul Partidului Comunist Român contribuie la înțelegerea clară a stadiului actual și a tendințelor de viitor în procesul adîncirii contradicțiilor fundamentale ce confruntă lumea contemporană atît pe planul relațiilor dintre clasele și mișcările sociale, cît și dintre sistemele social-politice existente, ca motor al mișcării istorice irezistibile spre o nouă ordine economică și politică, spre o nouă orînduire socială. În deplină concordanță cu realitățile contemporane, Partidul Comunist Român ajunge, în Programul său, la concluzia optimistă dar riguros științifică și profund umanistă că, în viitor, procesul revoluționar va cunoaște o tot mai mare diversificare, că „fiecare popor, pornind de la principiile generale ale socialismului științific, va trece la socialism pe o cale proprie; fiecare partid, fiecare popor vor îmbogăți prin experiența lor tezaurul universal al teoriei și practicii revoluției, al construcției socialiste." (pag. 190)

Iată, pe scurt, doar cîteva din argumentele care atestă că Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism reprezintă o contribuție de importanță istorică, o coloană de granit la dezvoltarea creatoare a socialismului științific.

IOAN S. MUREȘAN

[1] Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, p. 193 (în continuare referirile la Program se vor face prin indicarea paginei).

[2] Nicolae Ceaușescu, Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al X-lea și Congresul al XI-lea și sarcinile de viitor ale partidului, Editura politică, București, 1974, p. 5.

[3] Marx, Engels, Opere, vol. 4, Editura politică, București, 1958, p. 479.

[4] Idem, Vol. 19, 1964, p. 333–334.

[5] V. I. Lenin, Opere complete, Vol. 4, Editura politică, București, 1961, p. 176–177.

TERRA MAGAZIN

CÎND COMPUTERUL GREȘEȘTE. Directorul unui magazin din Detroit devine brusc victima inocentă a unui computer care o ia razna. Surprins într-o neregulă de circulație oarecare, omul nostru n-ar fi putut bănui că-și va petrece frumoasele zile de concediu la... închisoare. Explicația: cerînd date de la computerul centrului de informare al poliției, agentul de circulație află din „gura computerului" că directorul este un infractor periculos, fugit din închisoare. Bineînțeles, cel în cauză a fost luat drept altul, dar pînă să se afle acest lucru au trecut 11 zile. Computerul nu și-a cerut însă scuze, iar cel păgubit n-a avut nici o pretenție. De, oameni sîntem!

TELEFON PENTRU BASME. Dacă n-ai bunică sau pe cineva care să-ți spună o poveste frumoasă, faci un număr de telefon și comanzi basmul pe care l-ai dorit. Centrala telefonică din Leningrad îți stă la dispoziție la orice oră din zi sau noapte prin cele 15 plăci pe care sînt înregistrate nenumărate basme care de care mai frumoase. Ele aparțin diferitelor popoare precum și unor mari scriitori ca Pușkin sau Tolstoi.

LASERUL PREVEDE. Savanții chinezi au construit un aparat pe bază de lasser care poate prevedea cu mare precizie cutremurele de pămînt. Detectorul a fost experimentat timp de un an și toate probele au dat rezultate excelente.

SCRUMIERA CARE TUȘEȘTE. În S.U.A. s-au pus în vînzare scrumiere care tușesc! În momentul cînd zelosul fumător își stinge țigara într-o asemenea scrumieră, aceasta începe să tușească ca o apucată. Bineînțeles, o tuse tabagică, grea, hîrîitoare, urîtă, rău prevestitoare!

„NELINIȘTEA" OCEANULUI PACIFIC. În partea nordică a Oceanului Pacific, în momentul de față, plutesc

în jur de 36 milioane cutii din material plastic, ori sticle care au devenit adevărate refugii pentru diverse plante și animale marine. Cercetătorii consideră că lucrul acesta poate duce la perturbarea repartiției naturale a plantelor și animalelor marine într-o direcție nedorită.

IMPORT DE FURNICI. În Sardinia au sosit de curînd două vapoare, avînd pe bord trei tone de... furnici! Ele au fost aduse aici din Alpii Italieni cu scopul de a elimina furnicile autohtone care produc mari pagube industriei forestiere.

CURIOZITĂȚI. ● Pînă și în Marea Arctică se pot găsi bureții. Dar aici ei arată ca și cînd ar fi făcuți din sticlă! ● În anul 1969 a avut loc la Lincoln (Marea Britanie) un meci de fotbal neobișnuit. El a durat fix 40 de ore și 40 de minute! Echipa „Naglo All Stars" a învins pe adversara ei „Lindsay County Council" la scorul de 45-51! Meciul a avut loc în vederea unei opere de binefacere.

AFORISMELE LUI CASSIUS CLAY. Mulți afirmă că Ali Mohamed este un băiat talentat. Adică, dacă n-ar practica boxul — unde, trebuie să recunoaștem, este „cel mai mare" — el s-ar putea ocupa cu tot atîta succes și de alte îndeletniciri. Cu poezia de pildă, unde, se zice, este la el acasă. Dar nu, vorbele sale de duh parcă interesează și mai mult publicul. Și Ali nu este zgîrcit cu ele niciodată. Iată doar cîteva: ● Mulți oameni pe care-i cunosc propăvăduiesc apa dar „sug" numai whisky. ● Americanii sînt înclinați să-i disprețuiască pe cei fără virtuți, dar nu-i disprețuiesc pe cei cu vicii. ● Oamenilor le vine cel mai greu să-i asculte pe aceia care nu se deosebesc prin nimic de ei. ● Mulți nu reușesc să învețe nimic numai pentru că sînt prea talentați.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3 33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 9 Mai 1975 ● Nr. 19 (375) ● 8 pagini 1 leu ●

Dedicăm acest număr aniversării a 30 de ani de la victoria asupra fascismului și a nouăzeci și opt de ani de la cucerirea independenței de stat a României.

9 MAI

9 mai 1945, ora 0 și 43 de minute. Clipa în care, cu trei decenii în urmă, la Berlin, generalul Keitel semnase capitularea necondiționată a Germaniei naziste, și se punea capăt celui mai odios coșmar din memoria omenirii.

La ora aceea încă, florile de metal continuau să se spargă în așchii nimicitoare pînă cînd vestea, alba veste a păcii, avea să cuprindă pămîntul truditei Europe, acel pămînt zgîriat în atîtea rînduri de geografia informă a tranșeelor și de vărsatul bombelor, acel pămînt asudat de forfota jertfelor aduse libertății. Au trebuit atunci să mai treacă trei zile pînă cînd, la porțile Pragăi, după mai bine de o mie de kilometri, de la Mureșul casei părintești, eroii acestui neam să numere gloanțele netrase din cartușieră și să se-ntoarcă cu sufletul plin de victorie la țărna străbună. Trăiau prima zi a victoriei.

O țară de eroi își înscria atunci în cartea de aur a istoriei sale noi viteji, pe cei care, alături de armata sovietică eliberaseră aproape patru mii de localități din România, Ungaria, Cehoslovacia și Austria izbind pas cu pas mașina de război fascistă. Participanți la istoria țării și deopotrivă la aceea a lumii, demni de a-și afla numele între popoarele învingătoare asupra fascismului, ostașii români au servit, prin exemplul lor cea mai înaltă cauză a umanității – voința de pace. În numele ei, peste 170.000 de eroi născuți în pămîntul românesc, n-au mai apucat să-l sărute, îmbrăcîndu-se pentru totdeauna în haina țarinei de dincolo de granițele țării, în cele aproape 9 luni ale lungului drum de jertfă spre victorie.

Și acolo, în memoria istoriei neamului, eroii de la Debrecen ori Bratislava s-au întîlnit cu cei de la Mărășești și cu cei de la Grivița și Plevna, și au spus într-un singur glas : „Pe aici nu se trece !". Acesta este ordinul suprem al unui popor care în fața redutelor Griviței și Plevnei, acum nouăzeci și opt de ani striga, din adîncul ființei sale doritoare de independență : „Victoria sau moartea !", ca pe o singură alternativă a existenței. Acesta este filonul neamului nostru care a dat nume românesc libertății și suveranității. De aici, pornim să-i înțelegem pe eroi și istoria scrisă prin ei, de aici pornim să ne înțelegem pe noi, urmașii lor de acum.

PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare în pag. 3)

BRĂDUȚ COVALIU — Moment din Insurecția armată

ȚARĂ

Țară, pridvor al soarelui,
Țară, orgă a pădurilor,
Țară, binecuvîntare a ploilor
peste pămînturi mănoase
din care jertfele trimit culori,
cele trei culori,
pentru cer, pentru grîu, pentu dragoste,
pentru numele cu care
trecem din frunză în soare,
din soare în timp și în rod,
din plugar în oțelar, și-n năier,
din toți în oștean,
și iarăși din toți în rapsod.
Țară a frumuseților tinere,
scrisă pe fiecare frunte și stea,
uite cum vin curcubeiele
din inima noastră eternitate să bea !...

DRAGOȘ VICOL

MEMORII

Evocări din războiul antihitlerist

Eroismul ostașilor Regimentului 5 vînători din Timișoara

Se împlinesc trei decenii de la ZIUA VICTORIEI, zi de importanță deosebită pentru istoria omenirii. Cu acest prilej, gîndurile noastre se îndreaptă cu respect și pioasă recunoștință către ostașii timișoreni din *REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI*, care, cu arma în mînă, cu tenacitate, vitejie și un înalt spirit de sacrificiu au adus prețioase contribuții în campania antihitleristă, acoperindu-se de glorie, cu prețul unor mari jertfe, în drumul lung și anevoios „SPRE VICTORIE".

Acțiunile de luptă încep la 11 sept. 1944, cînd REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI, cu un efectiv de aproape 2.000 de ostași, subofițeri, ofițeri și servicii auxiliare, sprijinit de REGIMENTUL 1 ARTILERIE, cu un efectiv de cca 600 combatanți și servicii auxiliare, trec din cadrul dispozitivului Diviziei 1 Infanterie, de care aparțineau organic, la Timișoara, venind spre a întări Divizia 9 Cavalerie, care nu dispunea de forțe suficiente pentru a apăra orașul de inamicul care, ajuns la marginea Frateliei, forța pătrunderea dinspre Sud. Recruții Regimentului 5 Vînători, salvează orașul Timișoara, în după amiaza zilei de 11 septembrie, respingînd forțele dușmane dincolo de localitățile Șag și Parța. Instalat în apărare, în zona acestor localități, ei apără cu cele două batalioane sectorul respectiv pînă la 14 sept. 1944.

Între 14–19 sept. 1944, cei aproape 800 de recruți, ofițeri, subofițeri și formații auxiliare, afectate Batalionului I din Reg. 5 VÎNĂTORI (comandant Cpt. Petrescu) rămîn pentru a apăra orașul la Sud, în timp ce Batalionul II (comandant Cpt. Stamatiu) trece la Vest de Timișoara îndeplinindu-și cu cinste misiunea. Se opune o rezistență dîrză în apărare, pe un front larg și greu de menținut, de la Pădurea Șag – localitatea Șag pînă la Parța inclusiv. În urma unor lupte crîncene și a unor acțiuni de învăluire, efectuate de forțele inamice superioare și dotate cu tehnică modernă de luptă, vînătorii sînt nevoiți să efectueze manevre de repliere care, judicios desfășurate, în condițiile specifice terenului și prin focul bine chibzuit cu întreg armamentul (punînd în aplicare planul de foc stabilit anterior), frînează iureșul înaintării inamice, încetinindu-i ritmul și creindu-i mari pierderi. Luptînd în retragere, ostașii acestui batalion, avînd în sprijin aportul focului susținut al companiei de armament greu regimentar (Cpt. Constantinescu) dislocată în această zi în partea de Sud a orașului, precum și tirul unei baterii din Regimentul I Artilerie, ajung, în final, pe linia de rezistență de la marginea orașului (la Fratelia și Chișoda), atașîndu-se celorlalte unități aflate pe acest aliniament. Aici se bazează printr-un foc aproape continuu și prin manevre adecvate înaintarea elementelor inamice. Se remarcă violența luptelor din 16 sept. 1944 în zona Fratelia și Chișoda, zi în care eforturile deosebite depuse de Batalionul de vînători se soldează cu mari sacrificii. Lupte grele, dar slăbind în intensitate, au loc în acest sector și în zilele de 17 și 18 septembrie, însă puterea de foc a liniilor noastre de apărare crește simțitor prin sosirea la 16 sept. a unui regiment de infanterie sovietică în Fratelia (avînd amplasată linia de apărare din 17 sept. în sectorul de la Calea Șagului, spre Chișoda, la Sud de Str. XII – în prezent str. Bujorilor – în grădinile respective). Acest fapt permite retragerea companiei de armament greu regimentar de la Fratelia și ducerea ei în zona cartierului Mehala unde, în ziua de 17 sept. 1944, în sectorul apărat de Batalionul II Rgt. 5 V., situația a devenit deosebit de gravă. Batalionul II din Regimentul 5 Vînători, aflat între 14–18 sept. 1944 la marginea cartierului Mehala, face în ziua de 17 sept. un zid viu, de nepătruns, în fața unor forțe inamice mult superioare și dotate cu tancuri. Ostașii Batalionului II / Rgt. 5 V., sprijiniți de compania de armament greu regimentar din Rgt. 5 V., de un divizion de artilerie din Regimentul I Artilerie, de divizionul de artilerie antiaeriană care a deschis un susținut foc terestru, de un Regiment sovietic de tunuri antitanc, precum și de aportul companiei automoto și al unor formații din batalionul de garnizoană al Rgt. 5 V., rămîn fermi pe poziție, zăgăzuind toate atacurile inamice care forțau pătrunderea în oraș pe această direcție, respingînd, în lupte violente, forțe inamice superioare numeric și dotate cu tehnică superioară de luptă. Tinerii recruți au rezistat eroic în această zi de 17 sept. 1944 pînă seara. Către orele 19 au început să sosească trupe sovietice „de toate armele, care în cursul nopții au intrat în dispozitiv pentru apărarea Timișorii întărind liniile noastre" (extras din memorii de luptă ale cdt. Rgt. și din Arhiva M.A.N. – Fond 1119/12 – Fila 5).

(Continuare în pag. 3)

Marea poartă a orașului : „Timișoara muzicală".

Orașul intră în primăvară acum și primăvara aceasta e un nou început. Este al muncii, înainte de toate, acest oraș, Timișoara. Mulți i-au spus „oraș al florilor" și aveau dreptate. Dar Timișoara a fost și este și orașul muzicii. Pentru a șasea oară, orașul își deschide porțile sub semnul muzicii fiindcă mîine vor răsuna primele acorduri ale celei de-a șasea ediții a FESTIVALULUI „TIMIȘOARA MUZICALĂ". El a fost pregătit cu minuțiozitate, cu dragoste, de aceea speranțele noastre sînt calde și egale și devin aproape o certitudine că Festivalul *va fi și o* Reușită. *Un argument pentru această siguranță ar putea fi numărul mare de prime audiții, simpozionul de muzicologie, invitații prestigioși din țară și străinătate, întregul program așa cum îl știm, toate aceste lucruri, toate aceste fapte permițîndu-ne să anunțăm, o dată și încă o dată, cu bucurie : MÎINE ÎNCEPE FESTIVALUL „TIMIȘOARA MUZICALĂ"*

Vom fi acolo, emoționați, în clipa în care prima notă, primul acord deschide porțile muzicii, una dintre posibilele mari porți ale orașului. Cuvintele mai vor să creadă acum, înaintea acestui început de care vorbeam, că „Timișoara muzicală" va înceta să fie doar numele unui festival, ci va deveni, în timp, apelativul unui oraș. Al acestuia, TIMIȘOARA, intrat în primăvară, ca într-un nou început, odată cu muzica.

ORIZONT

CRONICA LITERARĂ

1. Nu sîntem în măsură să apreciem aici dacă, deopotrivă, austeritatea cuvîntului şi truculenţa verbală, armonia energică a versului şi sunetul lui deseori melancolic, ironia, sarcasmul şi fiorul sentimental aparţin, în original, poeziei lui Méliusz Jozsef : toate acestea sînt însă prezente în echivalenţele ei româneşti datorate poetului Virgil Teodorescu, a cărui interpretare nu părăseşte nici un moment reperele marii poezii : a marilor poeţi ai veacului de care autorul **Arenei** este legat prin spiritul „flamboiant" şi revoluţionar al scrisului său, dar şi prin tot ceea ce, circumscris reflecţiei asupra limbajului, a dus la deschiderea poeziei către virtualităţile verbului ; totodată la o nouă sensibilizare a liricilor pentru profuziunea retorică. Pentru că poezia „ideilor în acţiune" – poezia politică de cea mai bună calitate, şi-a găsit în Méliusz József nu doar un zelator între atîţia alţii, ci o conştiinţă mereu preocupată de problemele lumii contemporane şi, nu mai puţin, o structură lirică uşor adaptabilă unor ample demonstraţii poematice.

Să observăm că în recentul volum – **Arena,** Ed. Eminescu, 1975 – însumarea textelor se produce potrivit unui principiu ordonator care face din cele două mari secţiuni ale cărţii o construcţie simetrică : **elegiile,** în număr de şase, fiecare avînd un corespondent în bruioanele, „comentariile" sau pur şi simplu reverberaţiile lor lirice din **Pagini răzlețe din caiete.** Oricum interesantă, formula în care se realizează suita liricoepică a **Arenei** ne poate trimite la **The Waste Land** a lui Eliot (o anume tehnică „contrapunctică" relevă, de altfel, fiecare elegie), ca şi aspectul „erudit" al poemelor, citatele şi referinţele din mai multe literaturi, aluziile culturale, parafrazele, notele de subsol. Receptarea poemelor lui Méliusz József este totuşi relativ lipsită de dificultate. Fascinaţia edificiului şi a temelor epidictice nu stînjeneşte cu nimic aprehensiunea istoriei şi a umanului.

2. Imposibilitatea reinstalării insului trecut prin experienţa istoriei în „ordinea idilică", în mirajul peisajului copilăriei – iată, formulată succint, ideea ce pare să prezideze demonstraţia lirică din **Arena.** Este şi sensul ce se degajă din lectura primei şi a ultimei dintre poemele volumului, exordiul (iniţierea, pătrunderea prin eros – deci prin cunoaştere – în spaţiul istoriei), respectiv meditaţia finală a eroului liric : închiderea ciclului.

Elegia carului cu fin este georgiconul acestui volum, evocarea mitului „vîrstei de aur". A spaţiului fabulos – mitic al cîmpiei Banatului şi al reveriei erotice : „...şi de asta se reîntoarce azi mereu-mereu şi mă închide / ca într-o fortăreaţă asediată aceeaşi amintire / scenă sătească a copilăriei / acele dogoritoare frumoase veri / verile în şesul Banatului undeva între Timiş şi Mureş / un sat nici mic nici mare / un sat oarecare / un sat la capătul şirului fără sfîrşit de plopi / acea unică seară acel sărut / şi există Mariska / şi cerescul car cu fîn... / aşa cum totul este / şi n-a fost niciodată..." Spaţiu al nostalgiilor şi al proiecţiilor retrospective, din care eroul liric iese pentru a pătrunde în istorie. Pentru că, începînd cu **Elegia Hopla,** în-

Din Caietul Arenei)*

chinată lui Rafael Alberti şi apărătorilor Spaniei republicane, poemele lui Méliusz József vor purta, mereu, însemnele tragice ale istoriei ; se vor transforma într-o litanie copleşitoare rostită de cel care, pătruns în „arena" veacului, şi-a acordat vocea la cîntecul poeţilor Rezistenţei antifasciste europene : „Călit a fost de vîlvătăile iadului / călit a fost / în Madridul ciuruit de gloanţe înainte de fugă / sînge pe străzi / praf de var / şi de cărămidă. / Ca Nessus în cămaşa lui de flăcări în juru-i se zbătea Itaca sa : / Iberia / .../ Ardea oraşul sub burţile de aluminiu ale avioanelor cu zvastică neagră / care-şi vărsau măruntaiele la o simplă apăsare pe buton / bateriile antiaeriene nu mai lătrau – / piloţii Zugravului / se învîrteau deasupra mormanului de jeratic al oraşului / pîrpăleau Keiserfleischul / ungeau chiftele cu untură / şi plescăiau / clefăiau / înfulecau / – marele festin a urmat mai tîrziu / în războiul cel mare / le-a rămas în gît..." /

Convins că „în glasul poemului se recunoaşte istoria", Méliusz József refuză, deliberat, „literatura", draperiile decorativ-paseiste, elocvenţa inconsistentă. Practica poeziei, total deromanticizată, duce la o „despovărare" a versului de podoabele obişnuite. Poemul se transformă, astfel, în **cronică** a evenimentului – cronică în care poetul, martor şi totodată protagonist, vaticinează sub umbrele şi luminile istoriei. Iată un fragment din **Elegia în fărîme a lui Horace Cockery :** „...cu ochii larg deschişi îmi văd eu veacul / secolul meu măreţ şi mizerabil / eu nu-mi acopăr ochii : vreau să-l văd / în toată măreţia şi josnicia lui / nu m-am născut să-nfulec brînză de oi nici să-mi acopăr ochii – / tot trebuie să văd / şi să dau seama /.../ eu îl privesc : e veacul meu întreg / şi mă înţeleg cu el pe nevăzute / pînă la strălucirea şi rana altui secol..."

Evocare a imaginilor universului concentraţionar, a acelora, halucinante, ale crematoriilor, ori, într-un poem de o remarcabilă tensiune lirică, rememorare lucid-tragică a ororilor războiului : **Elegia Isgadal :** „...deci ascultaţi cum strigă şi geme conştiinţa pe care-aţi renegat-o prin tăcere / cum strigă pentru cei nejeluiţi / şi pentru cei lipsiţi de nume /pentru acei pe care tăcerea i-a-nvelit / pentru acei rămaşi fără amintire / ISGADAL – .../ cei cunoscuţi / şi cei necunoscuţi...", poezia lui Méliusz József reţine, în lungile ei perioade retorice, deopotrivă imagini evocatoare ale universului domestic şi, sugestia poate veni din lirica lui Paul Éluard, contururile fulgurante ale unui pastel erotic : în **Tîrzie elegie pentru Aloe :** „acel trup trandafiriu / şi zvelt de fată pe cearceaful de în răcoros al primăverii orbitoare / şi aurita-i goliciune / curgea şiroaie peste ea lumina soarelui prin apele perdelei de dantelă...".

Tot printr-o evocare a erosului se încheie, de altfel, şi volumul. Este, după răstimpul de infern al autobiografiei lirice a lui Méliusz József, momentul elegiilor calme : rememorarea, nelipsită totuşi de accente tragice, a timpului **Elegiei carului cu fin :** „lăsaţi-mi acea iluzie naivă a mitului paşnic pe placa fotografică / a memoriei mele sensibile : / pe Mariska – nălucirea mea de aur înfiorat în ceaţa de aur a primului sărut şi a primei iubiri /.../ singura amintire cît o rază de lună dar totuşi mîngîietoare în pragul trist al bătrineţii..." **(Din Caietul Elegiei carului cu fin).**

LUCIAN ALEXIU

* Méliusz József, **Arena,** în românește de Virgil Teodorescu. Cu o tabletă de Geo Bogza şi un studiu de Nicolae Balotă.

PREZENȚE LITERARE

Eugen Jebeleanu

După un debut juvenil prin SCHITURI CU SOARE (1929 – volum rar, acum, şi nereprodus în antologii), Eugen Jebeleanu (n. 1911) este apreciat la al doilea volum INIMI SUB SĂBII (1934) printr-un premiu oficial, care-l impune mai repede în atenţia criticii. Poezia din Inimi sub săbii (Ev-Arc-Bal de moarte) nu era străină de teribilismele tinereţii, în atitudine, cu toate că indica în expresia frustă, cizelată, viguroasă, viitoarea evoluţie a poeziei, care a cunoscut şi a folosit aproape toate cîştigurile mutaţiilor profunde pe care le-a suferit lirismul veacului nostru. De remarcat este persiflarea şi imaginaţia fabuloasă, refăcîndu-se un „leat mediu" (Senior de ceaşcă ; Sfîrşit prinţiar ; Anotimp pierdut) sau o viziune mai sumbră în Bal de moarte. Acest ciclu prefigurează posibilităţile atmosferei ieratice din Glasurile întîlnite în SURISUL HIROŞIMEI (1958). Proza malefic-ingenuă de acum anticipează viitoarele panorame dramatice ale poeziei ulterioare.

Eugen Jebeleanu este una dintre cele mai receptive conştiinţe la ororile veacului, terorizat de actele inumane la care trecerea Istoriei ne obligă să asistăm, cutremurat de orice atentat la valorile umane, singurele ordonatoare ale existenţei individului în devenirea sa socială şi istorică. Retrospectiv privită, creaţia lui Eugen Jebeleanu se constituie ca o primă atitudine de frondă, trăsătură ce va fi a unei întregi generaţii care se formează în perioada războiului, simţind acut traumele produse de evenimente. Poezia sa nu este una a evenimentului, dar este generată de evenimente cu adînci rezonanţe sociale şi morale. Poetul înregistrează reacţia la seismele sociale, poezia devenind expresia atitudinii protestatare, socialul fiind organic implicat gestului liric. Înregistrînd Cîntecele regilor de jos (1932-1944) poetul le reproduce într-un amplu oratoriu, unele imagini prevestind, de acum, Surisul Hiroşimei. Revolta este prezentă în fiecare poezie – „revoltat sînt pe mine că am răbdat atît. / Pe ţara asta, că rabdă încă. / Laţul mi-a ajuns pînă sub gît, / prostia ne pune juguri şi ne mănîncă, sau imaginea mizeriei sociale aşa cum va fi întîlnită, mai tîrziu, şi la Dimitrie Stelaru, Constant Tonegaru, Ben Corlaciu. Mai ar fi de

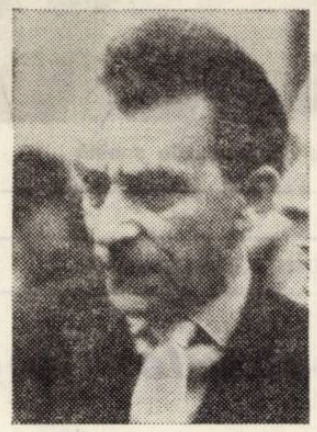

amintit începuturile poeziei confesive care se va împlini exemplar în ELEGIE PENTRU FLOAREA SECERATĂ (1967), amplă litanie pe tema iubirii, a cuplului tragic desfăcut.

Poemul ce i l-a dedicat Eugen Jebeleanu Hiroşimei este un apel la menţinerea „memoriei de optesprezece carate". Poemul are o structură modernă, interferînd modalităţi diverse, oferind posibilitatea unor sensuri mai adînci, legate de rosturile sociale ale individului, legătura sa cu Istoria şi evenimentele ei, uneori intrînd haotic în existenţă, de sensul actelor de solidaritate umană, de destinul şi cerinţele cetăţii. Visele imaginează incredibile metamorfoze, imposibile în limitele normale ale existenţei, dar imaginabile pentru prefigurarea unui haos al cataclismului nuclear. Vizionarismul se îmbină cu simbolul realului, capacitatea de a crea în registre largi, cu semnificaţia detaliului. În Surisul Hiroşimei moartea atinge cosmosul, dezoganizîndu-l în haos, deopotrivă fiind supusă transformării materia vie ori cea anorganică (se schimbă piatra, moarte timpul), totul fiind asociat, însă, optimismului unei refaceri a ordinii distruse. Tema trecerii la nivelul cuplului, reapare în Elegie pentru floarea secerată, dar în sensul invers, al unei permanenţe ce dăinuie peste o simplă dispariţie fizică, prin iubire. Ceea ce a fost în Surisul Hiroşimei dăinuire prin re-facere este aici nemoarte prin iubire – „Stai lîngă mine să privim copiii... / Cresc, au crescut, cresc. / Mie mi-a mai scăzut umbra ; ţie – de tot. / Dar umbra nu e decît măsura / a ceeo ce făcut e să migreze. / Tu eşti fără de umbră, statornicie vie. (Atîtea lumi).

O continuare a elegiilor într-o tulburătoare viziune a trecerii întîlnim în ciclul Riul pe obraz din HANIBAL (1973). Înfiorarea sfîrşitului este presimţită în gesturile simple – „Pe străzi sunt eu cu faţa spartă / De-un riu al cărui nume nu e / întipărit pe nici o hartă / şi care din pustiuri suie / şi-aşteaptă clipa – neştiută – cînd pe pămînt or să mă-tindă, / iar apa lui pe faţa mută / va fi o netedă oglindă. (Riul pe obraz). În Hanibal întîlnim un „lirism al absenţei" (Eugen Simion). Elegiile, de aici, se ordonează pe simbolul lucrurilor ce reunite vor constitui marea absenţă.

Meditaţia socială revine în Parabole civile (al doilea ciclu din Hanibal), problemele cetăţii dovedindu-se surse lirice inepuizabile. Parabole civile sînt o sumă de atitudini lirice de protest, parabolic fiind demascate racile sociale – perfidia, ipocrizia, crima. Ideile sînt condensate în Hanibal, simbol al neputinţei forţei trufaşe în faţa demnităţii. Poezia lui Eugen Jebeleanu este o superbă parabolă, privind raportul omului cu istoria, poezia pornind din istorie, iar istoria metamorfozîndu-se în poezie, într-o atitudine lucidă, dramatică, în gravitatea şi sinceritatea sa.

ALEXANDRU RUJA

PORTRETE

Petru Sfetca

Cînd, în 1940, debuta editorial, la 21 de ani, cu plachetа **Solii către lumină,** Petru Sfetca publicase versuri în revistele şi ziarele bănăţene, precum şi în **Jurnalul literar** al lui G. Călinescu şi era cunoscut pentru îndirjirea unui crez estetic refractar tendinţelor folcloristice şi semănătoriste din lirica vremii. Între 1942-1947, în timpul războiului, Petru Sfetca o mai publicat următoarele plachete : **Echinox, Poeme** de Giussepe Ungaretti (traduceri), **Poeme** de Eugenio Montale (traduceri), **Plăcere şi durere** (eseu tradus) din Henri Delacroix, **Poeme** de Salvatore Quasimodo (traduceri) şi **Osmoze.** Este prima perioadă din activitatea poetului, puţin productivă poate, dar febrilă în căutarea unei direcţii lirice, în care să-şi exprime deplina personalitate dedicată, cu obstinaţie, lirismului dezbrăcat de orice influenţă străină vocaţiei creatoare.

Senzorial şi cerebral – dovedind pe atunci o grijă sîrguincioasă pentru forma de cristal a expresiei – Petru Sfetca îşi proiecta elanurile expansiunii grandioase într-o natură ce îi tortura simţurile cu excesele intemperiilor ei, dînd inspiraţiei sale o notă stranie de spaimă magică sau de nostalgie a contemplaţiei, într-o viziune întotdeauna frămîntată, dar plină de ritm şi de culori.

Poezia anilor de debut a lui Sfetca e mărturisirea zbuciumului psihologic premergător creaţiei în genere. Este şi co-

rectivul estetic al celui pentru care arta este realitatea unică păstrătoare de certitudini, iar realizarea estetică, forma, un scop în sine. Obsedat de lumină ca de un simbol al Inspiraţiei creatoare, el aşteaptă mesagerii Idealului în păsările de la sud, mult dorite, evenimente sufleteşti ale unor mari pasiuni presimţite, necesare, rătăcite în învăţătura de taină din somnul nedesluşit al destinului.

Giusepe Ungaretti şi Eugenio Montale îi vor face apoi să evoce o astfel de lumină, mai mediterană şi mai liberă de vîrstă. Pentru a nu mai avea senzaţia de limită, Petru Sfetca a căutat să se elibereze nu numai de tehnica tradiţională a prozodiei clasice, ci şi de o anumită viziune asupra vieţii, lărgîndu-şi sfera de inspiraţie, fără să-şi dilueze spiritul de cuprindere lirică a lumii.

În cea de a doua perioadă a acetivităţii, după ce traduce din Giacomo Leopardi oda către Italia (1956) şi **Poezii** din Novalis (1969) zăbovind cu predilecţie asupra lui Hölderlin, A. Gaillard şi Irene Mokka, regretata poetă timişoreană de limbă germană (încă insuficient de cunoscută şi apreciată pentru originalitatea ei), Petru Sfetca adoptă modalităţi noi care-i permit să interiorizeze peisajul natural şi să descopere neaşteptate valenţe lirice de frumuseţe şi puritate, cu o mare economie de mijloace verbale. Un sentiment contemplativ distilat sugerează tensiunea interioară dîndu-i semnificaţii inedite, surprinzătoare prin expresii eliptice şi prin epitete nepresupuse, pline de forţă intuitivă şi de valoare simbolică.

Restructurîndu-şi tehnica, talentul liric a ajuns la maturitate sub zodia unui intelectualism liric esenţializat, de factură modernă, după exemplul lui Ştefan George, Pound, Eliot şi Saint-John Perse. Petru Sfetca îşi editează, după treizeci de ani, plachetа **30 de poeme** (1973) ale căror versuri fac posibile diferite salturi imaginative, cerute de îmbinarea derutantă a elementelor livreşti cu cele strict concrete. **„Această culoare / arde ţeapănă / născocită de amintiri / Şi zimbetul lecuitor / în umila formă purcede". Simţind creaţia ca pe o** sfîntă învăpăiere", după ce poezia îşi găseşte o formă acceptată, eul poetului se mărturiseşte un sanctuar dezrădăcinat în curentul întîmplării. Ofrandă oferită cititorilor ca un „fruct captiv", în care diamantul creaţiei rămîne distant, poezia aceasta : „în silaba călătorilor, / anapodo inverzeşte", căci poate primi uneori o semnificaţie capricioasă în gura celor care trec.
Interpretată prin claritatea conceptelor raţionale, poezia nouă a lui Petru Sfetca într-adevăr pierde valoarea emotivă a exploziei creatoare, trăită de poet ca o senzaţie irepetabilă, greu de împărtăşit într-o rostire adecvată, dar întremătoare sufleteşte în extazul inspiraţiei, atît de scump reflectat în vocaţia poetică mereu primenită la lumina unor frumuseţi noi.

NICOLAE ŢIRIOI

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

BARBU CIOCULESCU

POEMII

(Ed. Eminescu)

Din generaţia care a dat ultimul val al avangardei literare româneşti, autorul volumului Poemii *(Ed. Eminescu, 1974) încearcă, peste timp, un gest (nu întru totul convingător) de adeziune estetică la o direcţie pe care, prin însăşi structura lui intimă, nu o poate ilustra decît cu riscul renunţării la orice ambiţie (palidă şi aşa) de originalitate. Adăugînd tentaţiilor livreşti o încercare de impersonalizare a poeziei – şi nu prin clasicism (de care este legat prin cultură şi afinităţi sufleteşti) ci printr-o discretă culundare în anonimatul discursului automatic, Barbu Cioculescu se realizează uneori într-o variantă mai temperată a imagismului luxurios :* Marea cu măsură, Sede vacante. *Poetul suleră tentaţia ermetismului, a obscurităţilor cu efect calculat – dar ocultaţia semnificaţiei versului este de cele mai dese ori înşelătoare. Metafora fastuoasă, gongorică, încrengătura imagistică sînt, în unele cazuri, într-adevăr remarcabile :* „Mirezmele de pe aleea principală / Ce se plimbau perechi / Ca domnişoare de piclă / Se topesc la volbura / Nucului negru" (Ploaie la trei după amiază), *impresia este totuşi de moment, umorul, ironia, potrivite în alte împrejurări, reuşesc să stingă muzicalitatea, armonia gravă a vocabulelor, să le readucă în fluxul comunicării curente. Poezia aceasta propune de fapt un joc superior de imagini – neapărat insolite.*

În cele mai interesante producţii – nu în ciclul evident parnasian Istorii *– Barbu Cioculescu aduce în tiparele clasice un aer sesizabil ritual suprarealist. Recuzita vehiculată adaugă un element în plus la aspectul hibrid al* Poemiilor *Marmorele greceşti şi romane : sirene, tritoni, silvani, nereide, naiade, sînt transplantate în peisajul autohton laolaltă cu medievalităţi decorative. Ceea ce nu-i poate fi tăgăduit lui Barbu Cioculescu este virtuozitatea. Poezia lui pare un palimpsest de pe care au răzbit la lumină, de-a valma, scrise cu aceeaşi cerneală, texte din cîteva secole de literatură. Pentru a le descifra, din păcate, este necesar doar un bun dicţionar de neologisme.*

Lucian Alexiu

FILE DE ISTORIE

9 Mai 1945 — zi de sărbătoare în Banat

Obținută cu prețul unor imense eforturi și sacrificii, Victoria de la 9 mai 1945, împotriva hitlerismului, ce amenința ființa a numeroase națiuni, a constituit o dovadă incontestabilă a biruinței luptei popoarelor pentru libertate, o existență demnă și de sine stătătoare. „Victoria asupra fascismului, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, a demonstrat încă o dată, la scara celei mai ample mișcări din cite a cunoscut istoria, forța cu care popoarele se ridică în apărarea unei cauze drepte, adevărul incontestabil că rolul hotărîtor în făurirea istoriei, în apărarea libertății și independenței naționale, îl au masele populare, milioanele și milioanele de oameni ai muncii de pretutindeni".

Poporul român a sărbătorit, la 9 mai 1945, Ziua Victoriei asupra fascismului cu sentimentul mîndriei legitime de a fi adus o contribuție de seamă la făurirea ei. Prin lupta forțelor patriotice, în frunte cu comuniștii, pentru sabotarea mașinii de război naziste, prin jertfele de sînge și efortul antihitlerist, poporul nostru și-a adus o contribuție importantă la victoria forțelor antifasciste, la grăbirea momentului încheierii păcii.

Iată de ce, pacea, urmarea victoriei împotriva hitlerismului sîngeros, a fost primită de întreaga suflare omenească cu nemărginită bucurie. După ani de violențe și teroare, cînd milioane de oameni nevinovați au pierit, hidra fascistă a fost îngenuncheată și învinsă. Nădejdea de eliberare a popoarelor contropite de hitleriști s-a împlinit. În Banat, ziua de 9 mai 1945 a constituit, pentru populația chinuită în anii întunecați și grei ai prigoanelor și ororilor fasciste, un prilej de manifestare entuziastă a bucuriei, de revărsare a sentimentelor omenești de largă mulțumire și fericire. Întreaga populație a Timișoarei, relata „Luptătorul Bănățean", gătită frumos în haine de sărbătoare, iese ca o mare ce a rupt digurile de beton, pe străzile împodobite cu flori și drapele, pe străzile cu casele înseninate, cu covoare pitorești și multicolore. Străzile freamătă în forfota mulțimii. Pretutindeni, aceiași ochi senini ca aerul, pretutindeni aceleași zîmbete de o largă bucurie. Mîini tremurinde, mîini ferbinți de febra marilor și îndelungatelor așteptări, se întind spre ziarele ce vestesc cu litere încă proaspete de cerneală, momentul atît de dorit : „Pacea, Victoria".

O atmosferă de bucurie solemnă, firească, s-a întins asupra întregului oraș. „Oamenii, eliberați de sub coșmarul războiului, sublinia gazeta „Lupta patriotică", au răsuflat pentru prima oară aerul unei lumi noi, în care se va trăi pentru muncă și fericire. Entuziasmul populației a izbucnit încă din primele ore ale dimineții. Zeci de mii de cetățeni, muncitori, muncitoare, militari, tineri, bătrîni, s-au adunat în fața Teatrului Național, și-au manifestat recunoștința pentru eroii ce au căzut pe cîmpul de luptă, pentru cei care au cîștigat pacea. Sirenele fabricilor, clopotele bisericilor, tunurile în salve nenumărate, au marcat bucuria nemărginită a mulțimii. După mitingul entuziast, la care au luat cuvîntul reprezentanți ai P.C.R., P.S.D., Armatei Române, Armatei Sovietice a urmat defilarea trupelor și o mare manifestație a muncitorilor ce-și arătau cu demnitate încrederea și sprijinul pentru guvernul democrat condus de Dr. Petru Groza".

Ziua Victoriei a constituit o adevărată sărbătoare și un prilej de manifestare a ataşamentului față de forțele democratice și pentru populația celorlalte localități din Banat. La Caransebeș, de pildă, după încheierea adunării populare, mii de cetățeni primesc cu entuziasm defilarea unei unități din Divizia „Tudor Vladimirescu" și coloanele muncitorilor. Vestea îmbucurătoare a Păcii a pătruns și în satele Banatului, de la un capăt la altul. Căruțe cu cai, biciclete împodobite cu flori, drapele și covoare treceau din sat în sat, de pe uliță pe uliță. Peste tot, oamenii doritori de pace își manifestau bucuria. În cuvîntul său, ținut în acea zi, reprezentantul P.C.R., cu prilejul mitingului din piața Teatrului Național din Timișoara, spunea : „Trebuie să ne luăm angajamentul de a consolida pacea, care am cîștigat-o azi, pentru ca în viitor popoarele să nu mai poată fi tîrîte în război . . . Pornim la munca uriașă care ne așteaptă, la consolidarea democrației în România, la reclădirea și reconstrucția țării noastre".

Masele muncitoare din Banat erau conștiente că pacea dobîndită trebuie apărată și consolidată prin intensificarea eforturilor de muncă, pentru refacerea grabnică a economiei, prin apărarea și lărgirea libertăților democratice, a realizărilor regimului democrat instaurat în țara noastră. Elanul dovedit în muncă de masele muncitoare din Banat, indiferent de naționalitate, la fel cu al întregului nostru popor, sub conducerea P.C.R., își găsește împlinirea în uriașele succese obținute de România socialistă în înaintarea sa spre noi culmi de progres și civilizație.

IOAN MUNTEANU

Eroismul ostașilor

(Urmare din pag. 1)

În aceste 8 zile, cît au durat luptele din zona orașului Timișoara, Regimentul de recruți 5 VÎNĂTORI, a pierdut cca 12% din efectivul său total, adică 210 soldați, subofițeri și ofițeri (răniți, dispăruți și morți).

Recruții, subofițerii și ofițerii din REGIMENTUL timișorean 5 VÎNĂTORI au dat cu succes examenul în fața istoriei. În prima lor acțiune de luptă, timp de 8 zile și-au apărat cu fermitate și voință de nestrămutat orașul de garnizoană și glia străbună. Curajul, unitatea de acțiune, eroismul și spiritul de sacrificiu ale ostașilor din Timișoara, s-au înscris încă odată cu litere de aur în paginile nepieritoare ale istoriei patriei.

După terminarea acestei prime și grele misiuni, pornind prin Ianova, Lipova, Beliu, Ineu, Gurba, pe direcția Cermeni, Berechiu, Talpoș, Batar, Tăut, Arpășel, Salonta, Batalioanele REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI „deși de 2 zile executaseră marșuri grele, după ce au luptat în continuare o zi și o noapte, nemîncați și nedormiți, sub o ploaie continuă, au plecat, în frunte cu comandanții lor, cu același avînt și dorința arzătoare de a trece granița vremelnic ocupată" (Arhiva M.A.N. Fond. 1119/12 – Fila 8), eliberînd o serie de localități.

În misiunile avute pe teritoriul UNGARIEI, ostașii REGIMENTULUI 5 VÎNĂTORI din TIMIȘOARA s-au acoperit de glorie. Astfel „cu ocazia luptelor de la NAGYRABE ofițerii, subofițerii și trupa din ambele batalioane s-au distins în mod deosebit stîrnind și admirația aliaților" (Arhiva M.A.N. – Fond. 1119/12 – Fila 5 – din Jurnalul de operații – Campania din Ungaria între 10 oct. – 25 nov. 1944). În luptele din zona acestei localități, în decurs de 9 zile, REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI a pierdut din efectiv : 195 morți, răniți, bolnavi și dispăruți. Pentru „spiritul de jertfă și curajul de care au dat dovadă au fost propuși la decorare" : un număr de 18 ofițeri, 27 de subofițeri și 407 ostași din REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI. De asemeni Comandamentul Sovietic a atribuit unor vînători timișoreni medalia „VICTORIA".

Acum, cînd REGIMENTELE 5 VÎNĂTORI și 1 ARTILERIE nu mai există de mult, cînd osemintele eroilor căzuți în luptă s-au albit de timp, în tăcerea mormintelor, cînd sîngele atîtor bravi luptători timișoreni s-a șters de pe întinsele terenuri de luptă, de la Timișoara și pînă la Nord de Debrețin, lîngă Tisa, în amintirea noastră trebuie să rămînă neștearsă imaginea tinerilor care nu și-au precupețit viața pentru apărarea și prosperitatea patriei, pentru viitorul poporului nostru, iar flacăra eroismului lor să lumineze nestinsă în candela veacurilor, arătînd generațiilor care vor urma că fiii orașului Timișoara, VÎNĂTORII și ARTILERIȘTII, și-au făcut datoria.

NOTĂ :

Materialul a fost întocmit pe baza :
1. *MEMORIILOR* COMANDANTULUI REGIMENTUL 5 VÎNĂTORI colonel în retragere Giuran I. Alexandru veteran din primul și cel de-al doilea război mondial (decedat în Timișoara la 24.06.1974).
2. Arhiva M.A.N. – Fond. 119/12 – (privind anul 1944).

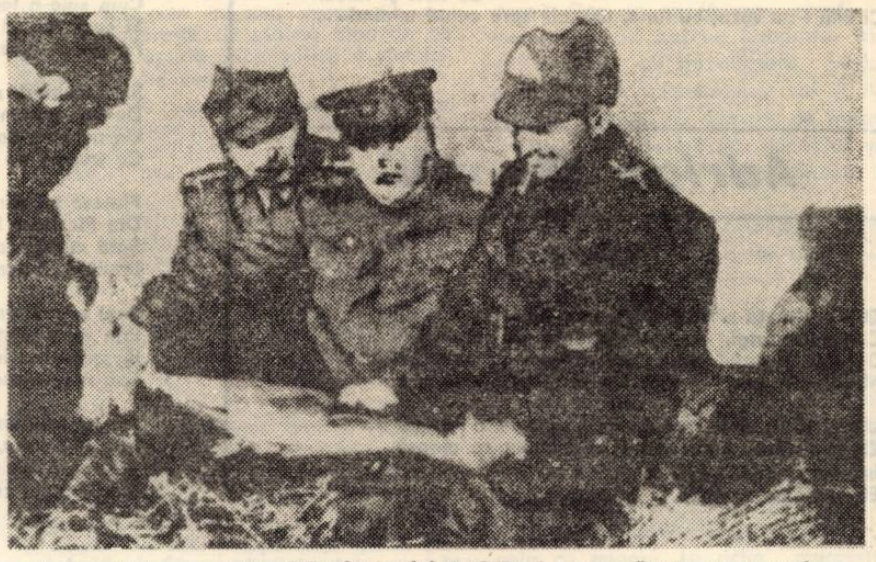

La postul de comandă al Regimentului 5 vînători se pregătește un nou atac. Locotenent colonel Giuran expune planul acțiunii unui Locotenent colonel sovietic, comandant al Regimentului 49 cavalerie sovietică, asistat de Maiorul Gheorghe Moruzi din Regimentul 5 vînători

9 Mai

(Urmare din pag. 1)

O țară de eroi își sărbătorește la 9 mai independența cu victoria, două etape din frămîntata sa istorie petrecută în mai puțin de o sută de ani ; etape, care în succesiunea lor gravă au însemnat pașii siguri spre libertatea și suveranitatea de astăzi a poporului nostru.

9 Mai 1975, ora 0 și 43 de minute. Florile ascultă tumultul sevelor primăverii acestui an și erup în explozii albe și roșii și galbene. Ora Păcii. În zori, jerbele de flori vor cuprinde brațele de marmoră ale amintirii eroilor, purtate de noi, urmașii celor de atunci care sub conducerea încercată a Partidului Comunist transpunem în viață Programul de făurire a socialismului și comunismului, hotărîți să slujim aceleași mari cauze ale umanității – pacea și libertatea.

Bucuria independenței și bucuria victoriei asupra fascismului le trăim acum, în această zi de mai cu mîinile întinse spre toate popoarele lumii pentru înțelegere și cooperare, pentru rațiune și pietenie.

MEMENTO

TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA a organizat în cinstea zilei de 9 Mai o serie de acțiuni dintre care amintim : Marți 6 mai **la ora 15,30 a avut loc o întîlnire cu muncitorii de la I.M.T. Prof. Vasile Cerna a conferențiat pe tema** „9 Mai – simbol al independenței și al victoriei asupra fascismului". **Un recital de poezie patriotică a fost susținut de actorii : Ana Ionescu, Daniela Iliescu, Horia Ionescu, Gheorghe Stana.** Joi 8 mai **la ora 16 în sala Teatrului Național a fost prezentat publicului un** Spectacol festiv **cu participarea corului Filarmonicii „Banatul" (dirijor : Diodor Nicoară) ansamblului de balet al Operei și actorilor : Lucia Doroftei Moll, Mihaela Murgu, Ana Ionescu, Miron Șuvăgău, Miron Nețea, Ion Haiduc. Regia spectacolului : Dan Radu Ionescu.** În aceeași zi, **la ora 19,30 pe estrada din Parcul Central a fost susținut (sub egida Comitetului municipal U.T.C.) un** spectacol de sunet și lumină **cu participarea actorilor : Victoria Suchici-Codricel, Horia Ionescu și Ștefan Sasu.** Astăzi, 9 mai **la ora 16, la cinematograful „Melodia",** acțiunea dedicată evenimentului **se bucură de participarea col. Simion Păcuraru și actorilor : Irene Flaman-Catalina, Gheorghe Stana, Viorel Iliescu și Ion Olaru.** La ora 15 **este programată o** întîlnire **cu muncitorii de la Electro-Timiș, în prezența lect. Corneliu Popeți și actorilor : Victoria Suchici-Codricel, Horia Ionescu, Ștefan Sasu.**

A.C.I.

PANORAMIC

● MÎINE, 10 MAI, **la ora 20, sub bagheta artistului emerit Nicolae Boboc (solistă Natalia Sahovskaia – U.R.S.S.) vor răsuna primele acorduri ale concertului simfonic extraordinar ce va deschide** cea de-a șasea ediție a Festivalului „TIMIȘOARA MUZICALĂ". **Vreme de 15 zile, în Timișoara vor putea fi audiate compoziții aparținînd tuturor genurilor muzicale (simfonic, coral, cameral, operă, balet) cu participarea unor dirijori, orchestre și soliști de prestigiu din țară și străinătate. Pentru melomani, iată, pe scurt, spicuiri din programul prestigioasei manifestări : 10 mai : W. Berger „Simfonia a IX-a" (primă audiție absolută) ; 11 mai : Beethoven „Fidelio" (cu Florin Farcaș-București – în Florestan) ; 12 mai : Recital de violoncel (cu Natalia Sahovskaia – U.R.S.S. și Aza Amintoeva (pian) – U.R.S.S.) ; 13 mai : Concertul orchestrei de cameră a Filarmonicii „Banatul" (în program două prime audiții) ; 14 mai : G. Donizetti „Lucia de Lammermour" (cu concursul tenorului sovietic Vagan Mirachian) ; 15 mai : Concert coral susținut de „Cappella Transylvanica" din Cluj-Napoca, (dirijor Dorin Pop) ; 16 mai : Cornel Trăilescu „Primăvara" (cu concursul balerinilor Magdalena Popa și Petre Ciortea de la Opera română din București) și Concertul de muzică de cameră susținut de Trio-ul iugoslav (Belgrad) ; 17 mai : Concert simfonic extraordinar (dirijor : Iosif Conta – artist emerit, solistă : Lola Bobescu – Belgia) ; 18 mai : G. Verdi „Rigoletto" (cu tenorul Vagan Mirachian în rolul Ducelui de Mantua) ; 19 mai : Spectacol de balet al Ansamblului Operei din Timișoara (în program „In memoriam" – pe muzică de A. Pașcanu și DoruPopovici și „Carmina Burana" – Carl Orff) ; 21 mai : Concert de muzică de cameră susținut de Cvartetul Filarmonicii „Banatul" și G. Puccini „Tosca" (cu concursul tenorului Ludovic Spiess) ; 22 mai : Recital de pian susținut de Dimitri Alexeev – U.R.S.S. ; 23 mai : Concert coral A CAPPELLA al Corului Filarmonicii „Banatul" (în program șase prime audiții, dirijor : Diodor Nicoară) și premiera cu „Evghenii Oneghin" – P. I. Ceaikovski ; 24 mai : Concert simfonic extraordinar, dirijor Remus Georgescu, soliști : Dimitri Alexeev – U.R.S.S. și Iancu Văduva – trompetă (cu o primă audiție absolută : „Concert de jaz pentru trompetă și orchestră" de D. Bughici). Această enumerare nu epuizează programul. Ea ne oferă însă o imagine asupra amplorii manifestării. La rubrica de specialitate a revistei noastre veți putea afla amănunte, aprecieri, interviuri etc. pe toată durata desfășurării.**

● LA LUGOJ ȘI BUZIAȘ **s-au deschis „Saloanele anuale ale plasticienilor amatori" sub genericul „Muncă – destindere – frumusețe".**

● O EXPOZIȚIE COLECTIVĂ **a plasticienilor amatori este găzduită de Casa de cultură a municipiului Timișoara.**

● DIN ACTIVITATEA **Asociației Scriitorilor din Timișoara : ieri s-a desfășurat la Casa municipală de cultură un „Festival de poezie patriotică". Azi la Clubul întreprinderii „TEBA" din localitate, are loc o ședință literară.**

● ÎN CADRUL CELEI DE-A CINCEA CONSFĂTUIRI NAȚIONALE **a cenacluri de literatură științifico-fantastică, care s-a desfășurat la sfîrșitul lunii aprilie la București, au fost atribuite premiile concursului anual de literatură ș. f. Vladimir Colin, președintele juriului a înmînat reprezentanților Cenaclului H. G. Welles al Casei de cultură a studenților din Timișoara 3 din cele cinci premii acordate. Iată cîștigătorii : premiul I Claudiu Iordache, premiul II Mircea Popp, premiul III Doru Treta. De asemenea Marcel Luca un alt reprezentant al cenaclului a obținut** premiul al II-lea **pentru critică. Lucrările consfătuirii au fost conduse de scriitorul Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor din R. S. România.**

● **ÎN PERIOADA 10–12 MAI** a.c. Universitatea din Timișoara găzduiește lucrările celui de-al IX-lea Colocviu național al cercurilor științifice de folclor. Participă studenți și cadre didactice din toate centrele universitare ale țării.

● **ÎN ZILELE DE 1 ȘI 2 MAI,** în sala de spectacole a Casei de cultură a studenților din Timișoara și a Casei de cultură a municipiului, peste 10.000 de elevi din întreg județul au participat la concursul cultural artistic **„România socialistă, țara mea de glorii".**

AIC

Dragoş Vicol

BALADA DE BUCIUME

În memoria ciobanului Aurel Coca
din Sadova Cîmpulungului

Toată noaptea s-au tînguit buciumele coborîte în sat
în jalea ciobanului ucis de trăsnet în munţii sălhui
Ciobanul dormea în livadă pe cetini, pe flori, pe lăicerele lui,
Zestre de nuntă pentru cînd avea să coboare doinind la iernat.

Dormea sub lumina-nflorită a unui cireş despletit,
dormea şi nişte păsări îi poposeau pe crengi, la căpătîi,
dormea şi-şi ţinea mîna pe fruntea arsă dragostea lui cea dintîi,
dormea şi buciumele îl povesteau peste noapte şi vremi nenuntit.

Toată noaptea au sunat cu dojană buciumele peste păduri
şi nici un nour n-a mai plutit greoi pe nicăieri,
şi nici un fulger n-a mai licărit pe nici un cer,
şi nici un tunet n-a mai tulburat munţii cei suri.

A fost o noapte cu stelele-nlăcrimînd păscători
şi poieni şi preluci şi ocoale, o noapte cu toate turmele
pornite suspinînd în tălăngi, cu boturile în pămînt, pe urmele
fără întoarcere ale ciobanului coborît sub cireşul alb, plin de flori.

A fost o noapte cu munţii, cu pădurile şi cu hăurile, toate pe rînd
aplecîndu-se uriaş peste livada-n care ciobanul dormea în tăcere
Dar cînd s-a zărit de ziuă el nu se mai afla pe patul de flori şi lăicer
Ci unii l-au văzut cu luna, turmele spre ceţuri mînînd . . .

Adrian Munţiu

EROII

Ora e strîmtă-n sine, dar creşte în eroi.
Cu braţe largi, ca două izvoare de lumină,
Dinspre argintul lunii, spre-o mare ce se-nclină,
Morţii din gropi şi-apleacă prăpastia spre noi.

Ucişi, ştiau că-n trupul căzut creştea o lume
Ce o simţeau frumoasă şi n-o lăsau să moară.
Istoria de veacuri îşi căuta un nume,
Ei îşi trăiau o vîrstă şi deveneau o ţară.

NOI ÎN RĂZBOI NE-AM NĂSCUT

Noi în război ne-am născut, mai înainte decît ar fi trebuit
Să ne naştem. Ne presimţea în arbori, în păsări, în flori
Adevărata mea patrie, răzvrătita mea patrie, amestecată
Cu frig, înăduşită cu sînge, mirosind a lumină şi lemn.

Niciunul nu a vrut mai tîrziu să se nască. Sugrumaţi
Ne-am născut, orbi ne-am născut, ciungi ne-am născut,
Orbii cu ochii ciungilor, cei sugrumaţi, cu gîtul orbilor,
Şi cei fără de mîini, cu mîinile celor ucişi.

Dar mai presus de orice, toţi am vrut să ne naştem.

ORNIC

Suflete, ornicul meu dezbrăcat,
Tot mai tumultoase în pieptul tău bat
Zările c-o nouă depărtare.
Sîngele – piatră – luceşte pe chipuri
Asemeni izvorului ce arde-n nisipuri
Şi ţîşneşte-n lumină curat.

Fiecare secundă arsă pe rug
Învie nouă într-un fier de plug.
Fiecare trup, în ţărînă ucis,
Creşte în licărul nostru de vis
Şi din adînc roteşte înafară
Inimi ce nu pot să moară.

Haralambie Ţugui

SUB NEPLECATUL ROMÂNIEI STEAG

Am ascultat cum creşte-n spice griul,
Cum suie-n lespezi vechi suspin de ţară,
Şi cum venind din veacuri ramul, rîul
Poartă în glas durere milenară.

Şi, ascultînd, zărit-am cum tresar
De sub pămînt păduri de oseminte :
Un nesfîrşit cortegiu legendar
Cu trupuri de eroi din somn trezite.

Plutesc pe zări, cu pieptul pururi tînăr,
Din Plevna-n Mărăşeşti şi mai departe
Spre munţii Tatrei, umăr lîngă umăr –
Biruitori, netemători de moarte.

Sunt ei : strămoşii şi părinţ i, fraţ i,
Prin care existăm pe-acest meleag,
Înveşmîntînd în cîntec nou Carpaţii
Sub neplecatul României steag.

Lor ne-nchinăm ca pe-o lumină gîndul
În toată clipa, cu pioase frunţi.
Şi-atunci privind spre chipul ţării, mîndrul,
Simţim cum cresc în noi ţării de munţi . . .

Mihail Cosma

Triptic victoriei

LÎNGĂ BORNE

Acolo lîngă borne -n dimineaţă,
După periplu crîncen, arşi de vînt
Au stat ostaşii noştri meditînd
Şi lacrime şi soare-aveau pe faţă.

Eliberată ţara-n nouă viaţă
Îi săruta pe chipuri şi pe gînd,
În primăvara-n care, triumfînd
Pe culmi urca istoria măreaţă.

Şi căştile – afumate, toţi, şi-au scos
Şi-au înclinat drapelele în bernă !
Celor căzuţi – memorie eternă !

Şi dînd onorul clipei, viforos
Porniră-n foc românii legendari,
Spre-a nemuri ai patriei stejari.

NICOLAE GRIGORESCU Roşiorul

ÎN TATRA

În Tatra, pe sub bolţi străfulgerate
De draperii de-obuze, în atac,
Din culmi în culmi urca sufletul dac
Şi-n scrum cădeau – vrăjmaşe cazemate.

Şi au rămas, istoriei gravate,
Române vitejii, din veac în veac
Să le slăvească – stîncă şi copac
Şi apele ce-au curs însîngerate.

Acolo-a răsunat în cald Florar
Imnul Victoriei, sub nimb de jar
Şi prinse aripi strămoşeasca horă ;

Şi-ostaşi şi zări în aură sonoră,
Spre zorile de astăzi, în torent
Păreau venind, sub cer incandescent.

PARADA

La Bucureşti ardeau castanii – astre.
Mii trandafiri ardeau pe-asfalt
Şi, val de val, soseau în ropot cald,
Biruitori – ostaşii – armatei noastre.

Arc de Triumf era suflarea ţării,
Din August brav, cu inimile-n zbor,
Cu porumbei din fald de tricolor,
Ţîşnind în stol spre largurile zării.

Eu am trăit sublimu – acelei clipe
Şi-o înalţ acum şi o slăvesc,
Cu tot ce este suflet românesc ;

Şi an de an, garoafe şi tulipe
Adun la epopeea – acelui timp –
Pentru Partid – neasemuit Olimp !

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 11 mai

8,30 Emisiunile zilei 8,40 Cravatele roşii 9,35 Film serial pentru copii. Daktari 10,00 Viaţa setului 11,15 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical 15,00 Cel mai bun . . . continuă 15,55 Film serial. Norii negri. Episodul IX 16,50 Fotbal : România – Danemarca. (campionatul european) 18,50 Muzică uşoară cu Doina Spătaru-Olinescu şi grupul vocal Cantabile 19,00 Reporter '75 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Film artistic. Ultimele şase minute. (Producţie a studiourilor engleze) 21,40 Andy Williams şi cele mai frumoase cîntece ale lui 22,05 Telejurnal 22,15 Duminica sportivă.

LUNI, 12 mai

16,00 Telex 16,05 Avanpremieră 16,10 Studioul artistului amator 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Estrada estradelor 20,20 Roman foileton. Front fără flancuri. Ultimul episod 21,25 Revista literar-artistică 22,00 Vedete internaţionale 22,10 24 de ore.

MARŢI, 13 mai

8,30 Curs de limbă germană 9,00 Teleşcoală 10,00 Curs de limbă franceză 10,30 Filmul artistic. Colombo. Cu Peter Falk. 12,05 Telex 16,00 Curs de limbă rusă 16,30 Curs de limbă engleză 17,00 Telex 17,05 Legile ţării, legile noastre 17,15 Muzica. Emisiune enciclopedică pentru tineret 18,05 Mult e dulce 18,25 Gala maeştrilor 19,00 Judeţele ţării pe verticala dezvoltării. Azi judeţul Caraş-Severin 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică TV. 20,30 Seară de teatru. Constantin Brîncoveanu de Nicolae Iorga 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 14 mai

8,30 – 12,05 Program de dimineaţă 15,00 Curs de limbă germană 15,30 Curs de limbă franceză 16,00 Din lumea plantelor şi animalelor 16,30 Forum. Emisiune social-politică pentru tineret 16,50 Muzică uşoară 17,00 Fotbal : Politehnica Iaşi – C.F.R. Cluj-Napoca (Div. A). 18,45 Familia 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Voci tinere 20,20 Cadran economic mondial 20,35 Telecinemateca. Ciclul un mare cineast : Ingmar Bergman. Fragii sălbatici. 22,10 24 de ore.

JOI, 15 mai

16,00 Teleşcoală 17,00 Telex 17,05 Din ţările socialiste 17,15 La volan 17,30 Film serial pentru copii. Legenda lui Arthur (II) 17,55 Din lirica universală 18,10 Lecţii TV pentru lucrătorii din agricultură 18,55 Dialog 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Festivalul muzicii româneşti – 1975. În transmisie directă de la Iaşi, partea I a concertului inaugural 21,00 Mai aveţi o întrebare ? 21,40 Burt Bacharach '74 . . . sau Distracţie în parc. Spectacol cu Burt Bacharach şi orchestra sa avînd ca invitaţi pe cîntăreţii Sandy Duncan, Jack Jones, echipa de baschet „Harlem Globetrotters" şi actorul Roger Moore. 22,10 24 de ore.

VINERI, 16 mai

16,00 Teleşcoală 17,00 Telex 17,05 Emisiune în limba germană 18,50 Tragerea loto 19,00 Judeţele ţării pe verticala dezvoltării. Azi judeţul Mehedinţi 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Istoria operetei . . . în personajele lui Paul Abraham din opereta „Bal la Savoy". Versiunea românească : Cecilia Silvestri 20,20 Reportaj T. 20,35 Film artistic. Povestea carnetului meu de note 21,40 Parada şlagărelor. Concert transmis prin „Interviziune" 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 17 mai

10,00 Film serial pentru copii. Legenda lui Arthur 10,25 Legile ţării, legile noastre 10,35 Pagini alese din istoria liedului 11,00 Telecinemateca (reluare) 12,35 Vetre folclorice 13,00 Telex 13,05 Telerama (reluare) 13,35 Patrie, credinţa mea ! – cîntece patriotice 13,50 Dec[illegible]lul Piscului . . . în transmisie directă 14,10 Expediţie de vînătoare 14,30 Stele . . . stele – program muzical-distractiv 15.00 Caleidoscop cultural-artistic 15,20 Teleglob. Norvegia 15,40 Vîrstele peliculei 16,45 Club T. 17,30 Handbal masculin. Steaua – Dinamo Bucureşti 18,40 „Unire-n cuget şi-n simţiri" 19,00 Lumea copiilor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Telenciclopedia 20,35 Film serial. Kojak 21,25 Telejurnal. Sport 21,40 Duplex TV. Varietăţi Bucureşti – Belgrad.

TELEVIZIUNE

ION VELICAN

PARABOLA CELUI DIN URMĂ NAZIST

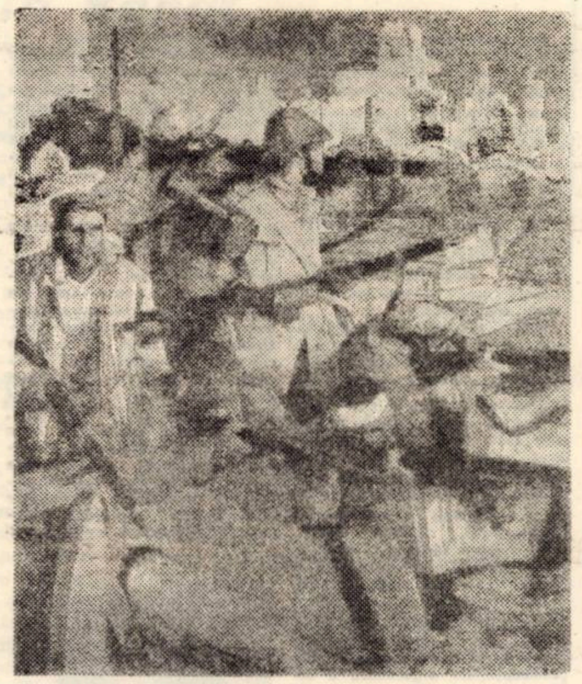

SPIRU CHINTILĂ Insurecţia armata

Un povîrniş cu fagi, uitat de lume . . . Liniştit şi frumos, ca o spinare de mistreţ după ploaie. Razele soarelui străbat printre crengi, ca nişte suliţi aurite. Vietăţile pădurii s-au trezit din somn şi mişună pretutindeni. Pe ciotul uscat al unui ulm, o pasăre neagră, căreia i-au căzut o parte din pene, şade tristă. Ciocul îi cade din cînd în cînd spre pămînt, dar ea şi-l ridică mereu, cu încăpăţînare şi uneori prinde din zbor musculiţe. Gîtul ei golaş e roşcat şi zbîrcit. O pasăre bătrînă . . . Ţinutul verde nu mai are nici o taină pentru ea. Soarele îi dă prea multă căldură, văzduhul îi dă prea mult aer ; toate o strivesc, o apasă fără milă. Priveşte spre izvor cu neputinţă. O bătaie scurtă din aripile ridicate pe jumătate şi cade cu ele desfăcute lîngă un puiet de fag. Alături, o ridicătură de pămînt înverzit se mişcă, vrînd parcă să facă loc magmei din adîncuri, să se reverse peste povîrniş ; şi iată că pămîntul se ridică uşor, ca un capac în tavanul podului unei şure şi din pămînt se iveşte o vietate neagră şi păroasă. Pe măsură ce iese îşi desfăşoară dimensiunile uriaşe. O cîrtiţă antediluviană ? Are ochii mici, ca două tăieturi sub sprîncene, faţa asemănătoare cu a unui om, zbîrcită, cătrănită, îmbătrînită. Trupul, şi el asemănător cu al bipedelor, se deşiră fără graţie pe pămînt, cu mişcări nesigure, ca ale unui nou născut. Vietatea aceasta mişcă gîtul cu iuţeală, într-o parte şi alta, ca un hoţ, apoi se lasă pe spate, îşi acoperă ochii şi îşi trage palmele de peste ei cu teamă, lăsînd să-i vină soarele puţin cîte puţin. Se ridică apoi în două picioare, cocoşat, cu mîinile spînzurînd şi se aruncă asupra prăzii. Pasărea neagră nu mai simte sfîşiindu-i-se carnea. Penele cad la picioarele ciudatei cîrtiţe, care a-nvăţat să umble aproape vertical. O creangă trozneşte undeva în pădure. Cîrtiţa se furişează în ascunzătoarea sa, cu capul înainte, îngrozită. După puţin timp ridică din nou capacul şi îşi arată doar ochii minusculi şi părul neclăit.

Mai sus, pe povîrniş, în scorbura unui fag secular, şade chircit, cu un aparat de filmat alături, un reporter. Din cînd în cînd scoate cîte un pesmet şi-l ronţăie cu poftă. Într-un carneţel cu coperţile albastre notează :

8 mai. Arnold Heikler face un nou efort de a supravieţui : se hrăneşte cu păsări moarte. Azi noapte s-a tîrît pînă la izvor, unde a băut apă şi s-a aprovizionat cu pietre. L-am văzut la lumina lunii. La ce i-or fi folosind pietrele ? Mă simt tot mai singur, deşi sînt în apropierea unui om. De o săptămînă încheiată mă hrănesc cu pesmeţi şi frunză de fag. Nu mă pot hotărî. Să-l pierd din ochi pentru a anunţa autorităţile ? Dacă îmi scapă ? Oare pelicula va mai putea sluji la ceva ?

Apoi răsfoieşte de-a-ndăratelea carneţelul şi citeşte în gînd :

7 mai. În zori, Arnold Heikler dă semne de nelinişte. În capcana sa n-a căzut nimic. Cînd se reîntoarce de la izvor cu ulciorul plin, mătură în urma sa cu un mănunchi de crengi orice fel de urmă. Scoate din cînd în cînd capul din pămînt şi urmăreşte cu spaimă totul de jur împrejur. Îl sperie orice adiere a vîntului. Regret că am venit singur . . .

6 mai. De cealaltă parte a văii, pe colina calcaroasă, au apărut capre sălbatice. Arnold Heikler face o capcană. „Capacul" său de pămînt e înlocuit pe timpul nopţii cu un capac din ierburi însăilat pe cîteva nuiele. Azi a venit pînă în apropierea fagului meu. L-am filmat de aproape. Ard de nerăbdare să developez filmul. Hainele curg de pe el. Are o stare demnă de plîns. Blestemat să fiu ! De fiare nu trebuie să-ţi fie milă. Dorm pe apucate. Nu mă decid ce hotărîre să iau.

5 mai. Înainte de răsăritul soarelui, cînd cerul se albăstrise bine şi răcoarea îmi pătrundea în piele, am zărit, nu departe de mine o dihanie întunecată, asemănătoare cu o maimuţă la umblat, care a-ngenunchiat şi s-a adăpat, apoi a umplut un vas cu apă şi a grăbit pasul în deal. Ştiam că maimuţele nu trăiau prin acele locuri, iar un asemenea om-fantomă nu putea exista, de aceea am urmărit dihania, care putea fi la urma-urmei un urs. La cîteva sute de metri, mai sus de pîrîu, pe povîrniş, lîngă un puiet de fag, a dispărut. Parcă intrase în pămînt. Nu m-am mişcat din loc pînă cînd lumina a învăluit tot ţinutul şi abia atunci am zărit în acel loc o mică ridicătură, în care s-a ivit mai apoi capul de cîrtiţă al lui Arnold Heikler, cu palmele împreunate. Mi se părea că-i aud rugăciunea. Acest criminal vrea să trăiască, chiar şi în tovărăşia rîmelor, dar vrea să trăiască. Sacrilegiul mă emoţionează şi-mi vine să abandonez intenţiile, dar un resort invizibil mă îndeamnă să procedez cu calm şi necruţător. I-am filmat palmele şi capul răsărind din pămînt. Doamne, ce groaznică-i încăpăţînarea de a trăi !

4 mai. Am dat de urma lui Arnold Heikler printr-o simplă întîmplare. În localitatea M, unde am participat la dezvelirea unui monument, am surprins pe o stradă lăturalnică următoarea scenă : O femeie îşi smulgea părul şi blestema. Bărbatul ei, oier de meserie, fusese fotografiat şi tipărit într-un mare cotidian, sub un titlu uriaş : CIOBANUL MUT A. P. E UNA ŞI ACEEAŞI PERSOANĂ CU ARNOLD HEIKLER, RENUMITUL CRIMINAL DE RĂZBOI NAZIST ? Am bănuit imediat ce farsă pregătise bătrînul ucigaş : alesese un oier mut, pe care omorîndu-l putea să-i îmbrace identitatea cu mai multă uşurinţă. Poate urma uciderea soţiei, poate urma o iernare în munţi. Am aflat că mutul îşi păzea mioarele pe colinele de calcar. După ce am cumpărat două kilograme de pesmet am pornit la drum. Spre seară am ajuns. Cei cîţiva oieri pe care i-am putut găsi m-au decepţionat, dîndu-mi de ştire că mutul zăcea de cîtva timp într-o prăpastie cu duhuri, de care nu-i bine să te apropii. Corbii îl şi ciuguliseră, dar faţa i-a rămas de recunoscut. Oare, natura, din proprie iniţiativă găsise această pedeapsă pentru ucigaşul miilor de oameni ? Nu cumva era vorba de o sinucidere ? Dar de ce făcuse acest lucru înainte de a-i apărea fotografia în ziare ? Ortacii săi nu aflaseră încă. Sau era cadavrul adevăratului mut şi Arnold Heikler trebuise să dispară de îndată ce aceştia îl găsiseră ? Am înnoptat pe firul unui rîu, în iarba înaltă, frumos mirositoare.

Reporterul închide carneţelul apoi revine la pagina pe care stă scris 8 mai şi adaugă :

„Sînt hotărît să plec după autorităţi. Arnold Heikler nu intenţionează să-şi schimbe domiciliul".

Coboară din scorbură şi se îndepărtează în vîrful picioarelor. Între timp Arnold Heikler deschide „uşa" şi lasă soarele să pătrundă în cavoul său de pămînt. Îşi face un sumar program administrativ, se dezbracă şi îşi purecă hainele cu migală. Îşi rîcîie murdăria din cap cu ghiarele, îşi roade unghiile de la mîini. La picioare nu ajunge cu gura. S-a anchilozat. Se îmbracă din nou şi pîndeşte de după puietul de fag. Nu se zăreşte nimic. Se strecoară din nou în „odaie" şi închide „fereastra". Miezul zilei a trecut şi peste pămîntul încîntător, primăvăratic, se aşterne o zăpuşală somnolentă. Soarele nu mai alunecă pe cer ca de obicei, răbdător, pe neobservate, ci fuge înspăimîntat, se ascunde dincolo de povîrniş, iar în locul său, întunericul se aşterne cu iuţeală, apoi tot cu iuţeală se face din nou zi şi la uşa criminalului de război Arnold Heikler „bate" cineva. Reporterul e însoţit de mai mulţi oameni înarmaţi. Nici un răspuns. Uşa e forţată şi abia o persoană, reporterul, reuşeşte să pătrundă în interior. Arnold Heikler a dispărut. Sînt scoase rînd pe rînd : o blană de miel, o colecţie de pietre cu forme ciudate, cîteva decoraţii ruginite, un ziar şi Noul Testament. Oamenii înarmaţi se privesc zîmbind. Gîngăniile roiesc în jurul lor. Reporterul iese deprimat.

„Ziceai că are şi un ulcior, domnule reporter", zice primul om înarmat.

„Avea, dar între ulcior şi decoraţii e o deosebire, nu-i aşa" ? răspunde reporterul.

„Să scotocim toată valea", propune al doilea om înarmat.

„Grea misiune ! oftează reporterul. Pămîntul de l-am putea scotoci" . . .

Povîrnişul verde e liniştit. Se aude doar glasul păsărilor. Vîntul foşneşte printre crengile copacilor, gîzele se scaldă în polenul florilor, apa şuşoteşte săltînd peste pietre domoale, lăcustele fac zboruri de agrement, iar cerul curge peste povîrniş în tăcere.

Petre Dinu Marcel

LUMINILE VIEŢII

Cînd trec prin suflet albe traiectorii
Să nu uităm culorile şi zorii,
Să nu uităm, cu noaptea faţă-n faţă,
Pe cei ce dau lumină pentru viaţă.

Să nu uităm fio.ul poeziei
Ce s-anălţat din raze de pruncie,
Să nu uităm nici mîna şi nici fruntea
Care ne-ntinde înspre mîine puntea.

Să nu uităm. Dar de va fi vreodată
În pînza beznei, să intrăm de-a dreptul
Amurgul lîngă inimă să bată,
Să luminăm grădinile cu pieptul.

Cînd vor tăcea şi ochii,
Sub zodii şi sub ploi,
Ascultă peste pagini
Cuvintele din noi.

POEMUL TĂCERII

Hai să tăcem, iubito,
Chiar dacă noaptea minte,
Chiar dacă prin săruturi
Ţi-e sete de cuvinte.

Hai să tăcem, iubito,
Sub torţele cereşti,
Prin liniştea din mine
Cu ochii tăi vorbeşti.

FRIG ÎN GURA FLORII

Atîtea flori se nasc în mine
Grădina se numeşte dor ;
Pe.fecte stoluri de albine,
Beau seva din nectarul lor.

Cîmpia se-mplineşte toată
Şi floarea pomului rodeşte
O constelaţie ciudată
Se-adună-n mine, omeneşte.

Odihnă nu mai am de mult
S-a dus în litera de carte ;
De-abia cu sufletul ascult
Cocorii mei plecînd departe.

Cînd mierea mi s-a adunat
Şi vine frig în gura florii,
Privesc în suflet ne-ncetat
Departe, cum se duc cocorii.

MIHAIL ECOVOIU-DOREANU

PRIETEN

Vîntul se zbenguia printre crengile nucului. Noi stam roată în jurul focului şi adulmecam mirosul mămăligii, pe care o mesteca mama, în ceaunul prins între pirostrii, deasupra flăcărilor. Tata trăgea dintr-o ţigară răsucită din hîrtie de jurnal şi-l asculta pe nea Mitu, care povestea cum s-a luptat el cu o haită de lupi, în iarna trecută, lîngă pădurea Milostii. Nu ştiu cît era adevăr din povestea aia cu lupii, că vecinul nostru ştia să inventeze multe poveşti, pînă era gata mămăliga şi noi ne aşezam la masă.

După o bucată de vreme, dinspre pîrîu s-a auzit fluierul lui Melinte – un ţicnit al satului – care trăia din mila oamenilor. Auzindu-l tata i-a poruncit mamei să mai arunce vreo doi pumni de mălai în ceaun, să iasă mămăliga mai mare. Toată lumea din sat cunoştea nărăvul lui Melinte. Unde-l apuca seara, acolo cina şi nimeni nu se supăra pe el.

Cum a ajuns la noi, a dat bună-seara şi s-a aşezat pe-un bolovan, lîngă vatră, cu ochii proţăpiţi la ceaun.

– Al dracului, că bine mai picaşi, bă Melinte ! . . . i-a zis nea Mitu rîzînd.

Melinte nu l-a luat în seamă şi-a pus fluierul la gură şi-a început să cînte. Cînd cînta, închidea ochii, de parcă se retrăgea într-o lume aparte, o lume a liniştii, creată parcă anume pentru el. Noi, ăi mai mici, ne-am tras imediat mai aproape de nea Melinte şi-l priveam fix. Sta cu ochii închişi şi cînta. Al naibii ce frumos cînta.

– Zi-o, bă, pe-aia cu „lună, lună, eşti nebună !" i-a poruncit nea Mitu, dar Melinte nu l-a ascultat şi a continuat s-o zică pe-a lui, o cîntare pe care i-o cunoşteau toţi oamenii din sat. Lîngă picioarele lui Melinte, se lungise, cu botul aşezat între labe, cîinele, de care el nu se despărţea niciodată. Asta era toată avuţia lui, fluierul şi cîinele. Mama a răsturnat pe cîrpător o mămăligă mare cît o rîpă şi noi ne-am dat repede roată cu scaunele în jurul mesei, să ne facem în grabă bulgări de brînză. Tata ne-a oprit printr-un semn. A înfipt el primul aţa în mămăligă şi-a tăiat o felie mare. A pus deasupra ei o bucată de brînză şi-a întins-o spre Melinte, oprindu-l din cîntat. El a luat-o zicînd bogdaproste, a frînt-o în două şi jumătate a aruncat-o la cîine. Cîinele a înfulecat-o dintr-o dată, clănţănindu-şi colţii. Apoi şi-a lins botul privind cu ochii scînteietori spre stăpîn şi Melinte, privindu-l cumva lung şi cu înţeles i-a azvîrlit şi-a doua jumătate, pe care cîinele a prins-o din zbor.

– Păi de ce-o dai la javră, bă, nebunule... de-aia ţi-o dete omul ? s-a mirat nea Mitu, rîzînd către tata. N-are ce mînca el şi cerşeşte pentru javră . . .

Tata n-a zis însă nimic. Melinte a zîmbit, a oftat şi-a răspuns scurt :

– Pe mine, toţi mă miluiţi . . . Că, de . . . aşa e sufletul rumânului. Dar el e singurul care mă iubeşte . . . Hai Lăbuş, prietene !

S-a ridicat şi-a vîrît fluierul în chimir şi-a plecat domol, cu cîinele după el. Am rămas toţi uitîndu-ne în urma lor şi întunericul serii se strecura printre noi ca prin nişte site rare.

CREION

Mondello

Popasuri siciliene (III)

Există, pe ţărmul Mediteranei, mici staţiuni, sătuleţe de pescari care, în ambianţa stîncoasă a Siciliei, par oaze colorate şi paşnice. Mondello, un mic sat de pescari, pare un asemenea golf surîzător, un semicerc pitoresc, constituit dintr-un ţărm de piatră şi nisip, cuprins între Capul Gallo şi muntele Pellegrino. De fapt, coasta de piatră a Siciliei întinde mai ales promontorii stîncoase. Pe lîngă casele pitice ale pescarilor locului, ţărmul îşi arată vilele cochete, de un evident bun gust, îmbinînd linii moderne cu un stil autohton, în care tăietura ferestrelor sau arabescurile faţadelor sau forjeria balcoanelor te duce imediat cu gîndul la gustul artei maure. Un mic port de pescari protejuieşte, împotriva vînturilor nordice, bărcile de pescari pe care le vezi săltînd pe valurile mării. În preajmă, această Mediterană, izbindu-se de ţărm, de un verde nuanţat, care uneori pare şi de o culoare opalină, cu transparenţe de safir, pînă la mari adîncimi. Urcînd, de pe plajele ţărmurilor, o pantă dulce, spre Piana dei Colli, traversăm vaste plantaţii de lămîi, cu fructele imense, de un galben puternic, acum în octombrie. Vegetaţia, în întregime, este plină, sănătoasă, robustă, încă, în acest anotimp. Flori de un colorit violent se întind peste gardurile grădinilor. Palmieri. Cactuşi. Oleandri. Aici, şi în decembrie, iarna coboară doar pînă la zece grade . . . peste zero. Florile împupesc şi atunci, în plină iarnă. Vara, în schimb, e uscată, fără umezeală, cutreierată de vînturi sub care aceste plante şi flori nu pot vieţui, de aceea, efflorescenţa lor se prelungeşte pînă acum, tîrziu.

Nisipul plajelor de la Mondello îmi aminteşte fineţea celui de la Mamaia, de o albeaţă incomparabilă, formînd întinse cuverturi moi şi uniforme. Peisajul arid este animat de culorile vii ale acestor vile splendide, implantate printre stînci şi mici oaze de verdeaţă. Hotelul Higea, unde oprim, este o clădire uriaşă, patinată de vechime. Interioarele au decoraţii în stucaturi aurite, de un gust, pe ici pe colo, cam îndoielnic. Oamenii se aşează şi aici doar în grupuri. Pare-se că nu iubeşte nimeni aici izolarea. Nici nu sînt iubite peisajele care se deschid în jur. E un sentiment jenant cînd, şi în faţa naturii, unii pot privi numai în grup fiind. Privită cu ochii altora, natura nu emoţionează, ci devine un stas oarecare. Natura poate convinge doar privită solitar, cu ochii vechilor fii ai civilizaţiei naturale, înainte de invenţia turismului.

Se înserează. Ies pe terasa hotelului, udă de o ploaie rapidă care a răpăit nu de mult peste mare. Mediterana se întinde, la picioarele de piatră ale terasei, fumegînd, ca de cerneală. Spre nord, Monte Pellegrino, înconjurat de un cordon de lumini, ţîşneşte parcă din valuri, străjuind întinderile. Departe, o şalupă cu o lampă roşie, probabil patrula, traversează cîmpul mişcător al mării. Spre ţărm, sau chiar spre mine, înaintează o barcă la care întrevăd lumina intensă a unui bec puternic, alimentat probabil de un dinam. Se distinge acuma bine. În barcă lopătează un om. Al doilea, la proră, cu un tub de metal înfipt în apă, caută specii ştiute de peşti, ce săgetează în lumina intensă, sau se opresc în loc, magnetizaţi. Barca înaintează lent, înălţată şi coborîtă de valurile care se izbesc de ţărmul pietros. Omul de la proră „pescuieşte" în acest mod original. El ţine tot timpul mîinile vîrîte în apa rece a mării, aplecat peste parapetul bărcii. În urma ambarcaţiunii, care lunecă neauzit, marea rămîne luminată straniu, pe o adîncă porţiune, ca şi cum un mare foc fosforescent ar străbate-o pînă în adîncimi, descoperind tainele ei neştiute.

Un moment impresionant aici, noaptea, la picioarele acestui vechi şi impunător hotel, Higea, în care totul decurge după norme şi tipicuri prestabilite, un moment unic, în care cei doi pescari anonimi pescuiesc în apa rece a mării, adunînd micul lor avut zilnic, în ambianţa civilizaţiei indiferente, a acestor clădiri care tac ; doi pescari navigînd în tăcere, sub vîntul fumegos al nopţii, de la Mondello, nu departe de Monte Pellegrino, muntele înfipt în pieptul Mediteranei.

ION ARIEŞANU

Mondello şi, în preajmă, Muntele Pelegrino

Timișoara Muzicală

PREAMBUL

Festivalul „Timișoara muzicală", a devenit de notorietate datorită participării unor prestigioși muzicieni, datorită varietății manifestărilor și seriozității repertoriului, se află la o nouă, primăvăratică ediție.

Timp de două săptămîni, circa 25 de acțiuni și în sfîrșit, unele elemente noi (pentru acest festival) și relevînd multivalența vieții muzicale de aici. O noutate ar fi, sigur, prezența Filarmonicii „G. Enescu", ea nu a mai fost la Timișoara de trei decenii; o vom asculta sub bagheta lui M. Cristescu, îl vom reasculta pe I. Voicu. (Redutabila orchestră face și un turneu la Reșița). Nouă este prezența muzicologiei în aceste zile prin simpozionul „Muzica românească în ambianța contemporaneității" la care participă D. Popovici, A. Hoffman, V. Donose, G. Firca. Vor fi susținute, deci, comunicări științifice (Mai de mult propuneam ca acestea se țină să fie ținute în prezența unui numeros public meloman, să se declanșeze un dialog viu, după sistemul meselor rotunde.) Îndelung pregătita expoziție lutieristică a lui C. Suboni se va deschide la Muzeul Banatului, cu piesele vechi și prețioase și vom asculta la inaugurare o comunicare intitulată „Cercetări în problema viorii".

Paralel cu orchestrele, vom asculta recitalul, orchestra de cameră a Filarmonicii sub bagheta lui R. Georgescu, un trio iugoslav, formația „Contemporanii" cu primele auditii românești, un concert de muzică de cameră organizat de Studioul teritorial de radio și televiziune cu prilejul a 20 de ani de la moartea lui G. Enescu, un program al cvartetului Filarmonicii, această tînără formație, ca și acela al corului Filarmonicii. O culoare aparte va avea concertul de muzică de cameră a formației „Ars camerata" din Praga, care va cînta cu instrumente de epocă (copii ale instrumentelor vechi istorice: cembalo, Krummhorn, Cornamuse, violă boemică, Fiedel, Chalumeau etc.).

Se anunță oaspeți de mare virtuozitate, un repertoriu de un registru intins, cu formații dintre cele mai diferite, adică tocmai ceea ce am fi dorit să se întîmple mai pregnant la edițiile trecute. Un pas înainte.

L. BURERIU

EVOCĂRI

Despre Cezar Petrescu

Inspirata idee a editurii timișorene FACLA de a edita într-un volum „Evocări și aspecte literare" de Cezar Petrescu mi-a prilejuit mie – azi septuagenar – să-mi retrăiesc primii ani ai adolescenței, ani în care, pentru mine și desigur pentru foarte mulți de o seamă cu mine, eseurile și romanele acestui scriitor constituiau unele din cele mai căutate izvoare la care să ne adăpăm setea de a cunoaște aspectele, nu numai cele literare, ale epocii.

Din articolele lui Cezar Petrescu, ce apăreau în „Gîndirea", din romanul „Întunecare", începeam să ne dăm seama că trăim nu numai într-o țară nouă, după Unirea din 1918, ca întindere geografică, țară ce reprezenta realizarea visului milenar de unificare a tuturor românilor, dar și într-o nouă perioadă istorico-socială, fiindcă atunci, cînd aveam 16-18 ani, în țările Europei se consolida o nouă formă de viață, nu numai fără împărați, fără regi, dar și fără moșieri, fără capitaliști. Și tot atunci prindeau ființă și în patria noastră noile concepții de organizare a societății umane, clasa muncitoare creîndu-și instrumentul său propriu de luptă: Partidul comunist.

Îngrozită de impetuozitatea cu care proletariatul rus, călăuzit de marxism-leninism, consolida, printr-o luptă eroică puterea sovietelor, stăpînitorii României se străduiau să țină tineretul studios cît mai departe de ceea ce constituia zorile unei noi orînduiri sociale în lume. Cei care însă cunoscuseră războiul, cu toate opreliștele oficialității, nu erau străini de frămîntările muncitorimii revoluționare, de natură social-politică, și cu atît mai mult de mișcarea literar-artistică europeană.

Unul dintre acești intelectuali, era desigur și Cezar Petrescu, prin care noi, adolescenții, ținuți de școală departe de eroica luptă a clasei muncitoare la noi, aflam prin el nu numai despre noile orientări ale literaturii europene, dar chiar și despre faptul că idolul suprem al visurilor noastre de adolescenți, însuși Mihail Eminescu, „Cunoștea legile de oțel ale economiei politice, – evanghelia cea nouă a materialismului istoric, manifestul lui Karl Marx, tot atîtea tălmăciri ale timpului ce va să vină". Am citat din Nirvana vol. II din trilogia eminesciană de Cezar Petrescu, ediția I, pag. 109) fapt pe care nu-l găseam nici în criticile lui Maiorescu ce ne erau recomandate de școală și cu atît mai puțin în manualele școlare.

Tot în scrisul lui Cezar Petrescu, împrăștiat prin ziarele timpului, găseam multe aprecieri și caracterizări asupra noilor stele care străluceau, sau unele doar licăreau pe firmamentul literelor românești, ca Lucian Blaga, George Bacovia, Adrian Maniu, Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Camil Petrescu etc., care își găseau fiecare locul potrivit alături de Sadoveanu, Slavici, Arghezi, a căror valoare pentru literatura românească era notorie, și tot din scrisul lui Cezar Petrescu luam primele cunoștințe privitoare la stelele apărute pe firmamentul literaturii europene postbelice ca: Erich Maria Remarque, André Maurois, Jean Giroudoux, Henry Monterlant și alții.

Prin romanele și articolele sale, Cezar Petrescu, insistent propovăduitor al literaturii ce trebuia să disece sufletul omenesc în confruntarea sa cu problemele lumii în mijlocul căreia trăiește, năștea în sufletele noastre de adolescenți dorința de a-l vedea, de a-l cunoaște și ca om.

Dorința aceasta eu mi-am realizat-o abia după ce trecusem cu vre-o cîțiva ani pragul adolescenței, cînd, căutînd adăpost pentru ceea ce izvora din condeiul meu, fusesem acceptat ca redactor anchetator – extern în redacția ziarului „Curentul" din București, ziar în care, pe atunci apărea în foileton romanul lui Cezar Petrescu, „Aurul Negru", o frescă a timpurilor în care caracatița capitalismului internațional, înfrățit cu elementele capitalismului național, își întindea tentaculele hrăpărețe spre sursele bogățiilor imense ale subsolului românesc.

În redacția instalată la primul etaj al imobilului din colțul Căii Victoriei, cu strada Doamnei, își făcea apariția zilnic și Cezar Petrescu, apariție așteptată totdeauna cu drag. Eu, care dorisem din copilărie să-l cunosc, nu-mi puteam stăpîni nerăbdarea și de la un timp admirația mea deosebită pentru el ca scriitor și ca om, devenise notorie în redacție.

Nu-i pot uita nici azi fața excepțional de simpatică, încoronată de un bogat păr argintiu, bine îngrijit și mai ales zîmbetul său permanent prezent, zîmbet care, dădea o strălucire cu totul deosebită ochilor lui iscoditori, scînteind de inteligență, blîndețe și căldură, toate armonios și parcă paradoxal îmbinate. Reportajele mele îi atrăseseră atenția și de cîte ori mă descoperea la o măsuță, dintr-un colț al sălii rezervate colaboratorilor externi, venea și-mi strîngea cu căldură mîna, relevînd prin două-trei cuvinte ceea ce reținuse ca interesant pentru el din relatările mele.

În una din aceste zile, Cezar a apărut în ușa redacției și fără să avanseze în interior, după ce a adresat acel cunoscut de noi salut: „Bună să vă fie ziua, dragii mei", s-a adresat secretarului de redacție: „Azi nu vă dau urmare la foileton. N-am timp! Plec la țară. Mă sufoc în București. Sănătate! Scrieți unul din voi o urmare! E vorba, știți cei care-l citiți, de momentul în care erupe una din sondele ridicate în Piscul Voivodesei. Scrieți ce vreți sau dați o notiță că foiletonul va continua să apară în zilele viitore. În definitiv, descurcați-vă cum știți! Eu vă spun să aveți o zi bună!". Și a închis ușa pe dinafară, spre consternarea tuturor.

Într-o tăcere generală, unul din secretarii de redacție, rotind privirea în jurul sălii, după ce fixîndu-l pe delicatul în scris și comportare, Romulus Dianu, care făcea din mîini semne negative disperate, s-a oprit asupra mea și, fixîndu-mă insistent, zise:

– Șerbescule, tu cînd erai student la Politehnică, secția minieră, știu că vreo două veri ai făcut practică la o schelă petrolieră! Știu că tu ai urmărit romanul lui nenea Cezar. Scrie tu urmarea și începe imediat că trebuie, cum știi, să dăm tipografiei materialul, cel mult peste două ore!

Ce era să fac? Aveam pe masă ziarul din ziua aceea. Am recitit pasajul apărut din „Aurul negru", și am scris! Era în adevăr momentul ca una din sonde să răzbească la stratul de petrol, răzbire care știam că se poate semnala fie prin licăriri de un debit mai mare sau mai mic, sau chiar prin eruperea țițeiului la suprafață prin coloana metalică.

Varianta licăririi și apoi extragerea țițeiului cu tubul cilindric și scos ritmic, mi s-a părut neinteresantă și am ales cealaltă variantă: erupția. Ceea ce am scris a apărut o doua zi și, apoi zi de zi, „Aurul negru" a apărut regulat în foileton. Eu am plecat în aceeași zi prin Ardeal și abia după vre-o săptămînă am revenit în redacție unde mi s-a spus că nenea Cezar a fost mulțumit de pasajul scris de mine. Cînd m-a întîlnit, am putut să-mi dau seama de omenia ce sălășluia în sufletul lui. Mi-a mulțumit și m-a flatat mai mult decît meritau cele cîteva zeci de fraze. Mare mulțumire însă am avut-o atunci cînd romanul a apărut în volum și el nu făcuse la cele scrise de mine nici o modificare.

Tot pe atunci asistam de multe ori la adevărate lecții de stil, pe care le făcea celor din jur. El pleda pentru o limbă românească bazată pe adaptarea vocabularului la contemporaneitate, printr-o firească evoluție, de la cronicari pînă la Sadoveanu, ținîndu-se seama – cum accentua mereu de creșterea tumultoasă a vocabularului. Pe Sadoveanu, Cezar Petrescu îl considera, încă din 1921, cel dintîi mare prozator român a cărui operă – scria el – a fost creată ca o forță elementară a naturii, operă ce n-ar putea încăpea, cu dimensiunile-i gigantice, în nici un fel de clasificare literară (Gîndirea, an I – 1921).

Continui să cred că scrierile lui Cezar Petrescu, care au fost o consistentă hrană pentru cultura adolescenței generației noastre, a septuagenarilor, pot fi citite cu folos și de generațiile vremurilor de azi. Și nu numai ca literatură de divertisment ci și pentru stimularea unor atitudini de continuă și permanentă perfecționare etică și pozitiv intensivă a individului fără a mai insista asupra caldei iubiri de neam și țară ce se degajă cu abundență din toată opera acestui scriitor.

POMPILIU ȘERBESCU

THALIA

ARTA SPECTACOLULUI, D. R. IONESCU ȘI AMATORII DIN LUGOJ

În 1971 farsa pseudo-polițistă „Fata morgana" era ultima producție a dramaturgului Dumitru Solomon. La acea dată diverși recenzenți remarcau calitățile textului, apreciind, chiar, piesa ca pe o „reușită a genului". Nu știu care teatru profesionist i-ar fi oferit autorului șansa succesului de public în măsura în care montarea „Fetei morgana" la *Teatrul popular cu stagiune permanentă* din Lugoj, prevăd că o va face. Pentru cei care nu știu nimic despre acest teatru popular, poate că enumerarea premiilor obținute la diverse festivaluri naționale și internaționale ar spune ceva N-o vom face aici, cu riscul de a nu fi crezuți de aceștia atunci cînd afirmăm: cu sau fără acele distincții, Teatrul popular din Lugoj rivalizează, prin calitatea spectacolelor sale cu multe teatre profesioniste. Nu știu la a cîtea colaborare cu artiștii amatori din Lugoj se află regizorul Dan Radu Ionescu, dar, faptul că acolo există o *trupă* în adevăratul înțeles al cuvîntului i se datorează în mare măsură. Revenind la spectacolul cu „Fata morgana", regizorul a reușit să decodifice textul și subtextul piesei în asemenea măsură încît fiecare interpret își stăpînește cu siguranță partitura, o scenografie ce pune ingenios în valoare cîteva elemente de decor (de notat – fiindcă, se știe, un teatru popular nu are posibilități nelimitate, în acest sens) un comentariu sonor ce subliniază acțiuni scenice ori replici care altfel, poate, s-ar pierde în obișnuit, și, lucrul cel mai important, o mișcare scenică într-un ritm alert (desigur impusă de piesă) susținută cu naturalețe de întregul colectiv, iată argumentele reușitei. Insist asupra acestui din urmă aspect fiindcă, se pare, este unul dintre punctele forte ale trupei de la Lugoj, detectabil și în alte spectacole și care ține de un mod de a gîndi (al regizorului) teatrul, de un mod de a cultiva, preponderent, o anume posibilitate de expresie, în condițiile concrete oferite de colectivul lugojean. Și, în consonanță, cu cele mai noi căutări în arta spectacolului. Există, desigur, un decalaj între mai vechii și mai noii artiști amatori distribuiți în „Fata morgana", dar, pentru promisiunea că cei nou asimilați (primul pas e făcut, talent au) își vor egala în timp partenerii nu vom menționa pe unii în detrimentul altora. Dar, în maniera propusă de Dan Radu Ionescu și în care colectivul s-a format, egalizarea nu se poate produce decît prin muncă asiduă. Lugojenii știu asta, viitoarea premieră ne va spune dacă gîndul o devenit faptă.

Este sigur că, în acest moment, la Teatrul popular din Lugoj, se face teatru cu seriozitate și inteligență, de aceea, pentru acești artiști amatori, viitorul e deschis oricărei surprize.

ANTOANETA C. IORDACHE

RECORDING

Din scrisori: „Grupul maghiar OMEGA ne-a arătat un show de care nu am mai văzut la Timișoara. Însă cred eu că muzica lor e prea mult dependentă de organist. Costumație ca aceea a lui Uriah Heep. Cuvinte de laudă pentru cvintetul BOJTORJAN, grup de folk fără nume răsunător .. Pentru ca muzica tînără să trăiască, să poată fi înțeleasă și îndrăgită are nevoie de oameni care să simtă cu toată firea lor năzuințele tinerilor". (MARE DUDU – Timișoara). „Bojtorjan" este un grup de folk fără pretenții, muzica lor are tendințe spre stilul country and western, dar încercarea lor de a avea o manieră originală nu reușește întrutotul ... Omega se vede că e un grup profesionist, unul dintre cele mai bune din această parte a Europei. Concertul lor nu a fost unul extraordinar, care să te facă să simți muzica. Ei au dovedit că-și stăpînesc instrumentele, știu cum să cînte ... Aranjamentele grupului mai trebuie să facă progrese ... (GHEORGHE MILOȘ – Timișoara). „Noi am realizat în ultimul timp cîteva emisiuni TV ... Lucrăm la o operă folk, „Îndrăzneala". Componenta nouă a grupului: Ana David, Victor Stănescu, Dumitru Lupu și Dan Mucenic. Am înlocuit bouzouki cu un violoncel la care cîntă Elena Vasinca. Vă promitem să vă ținem la curent cu noutățile privind grupul și mulțumiri pentru rîndurile publicate despre noi". (ROD-FOLK GROUP GIURGIU).

SILUETE

DE ZIUA VICTORIEI

De data aceasta, invitatul rubricii noastre este colonelul în rezervă Mihail Zegrea. Deși au trecut 30 de ani de la evenimentele trăite de ofițer în războiul antifascist, impresiile și amintirile i-au rămas proaspete, și acum, ca pensionar – le-a redat grafic într-o serie de lucrări expuse în holul Casei Armatei din Timișoara, în cadrul expoziției de grafică și pictură organizată în cinstea celei de-a XXX-a aniversări de la victoria asupra fascismului.

Desenele, în cărbune, redau o parte din momentele mai importante trăite pe front, fiind completate de o serie de lucrări în ulei, executate de către fiul său, pe care l-a îndrumat tematic în zugrăvirea și elogierea marilor evenimente istorice ale neamului. Dar să derulăm pelicula spre cîteva caracterizări ale superiorilor săi în timpul războiului. Reținem, din aprecierile comandantului său de batalion: „În luptele de la Blaj unde batalionul a fost încercuit, compania lt Zegrea Mihail s-a comportat mai presus de orice laudă. De asemenea, s-a mai evidențiat în luptele de la Cota 841, în Munții Tatra, unde, datorită impulsiunii sale, a pătruns cu compania în dispozitivul inamicului, ajungînd pînă la poziția de branduri, reușind să captureze 20 de prizonieri, un post telefonic cu o centrală, hărți, documente secrete ale inamicului și multe alte materiale de război. Bazat pe calitățile acțiunii de pe cîmpul de luptă îl propun a înainta la gradul de căpitan" ...

Pentru faptele de arme săvîrșite în războiul împotriva Germaniei fasciste, ofițerul român Mihail Zegrea a fost decorat cu medalia sovietică „Pobeda" medalia cehoslovacă „Dukla" și Ordinul „Steaua R.P.R.", clasa a V-a. Îi urăm și noi acestui erou, de Ziua Victoriei, la mulți ani de viață și creație!

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

Întrebare: Cît timp ar dura proiecția tuturor filmelor de război făcute în lume? Sau. Cît timp ar dura toate filmele despre al doilea război mondial puse cap la cap? O lună, două, mai mult, cine știe, poate chiar un sfert de an de război al filmului cu războiul. Căci rememorarea luptei a fost întotdeauna, la rîndu-i, o luptă a imaginii cinematografice cu o realitate care trebuia restituită și reconstituită. Sigur, filme necesare pentru dăinuirea în memoria omenirii a curajului, eroismului, sacrificiului, a iubirii de țară, dar și pentru neuitarea cruzimii, atrocităților, milioanelor de morți și milioanelor de schlozi. Filme făcute, asemeni acestor rînduri, patetic și retoric, căci despre crîncena încrîncenare a morții cu viața, a războiului cu pacea nu se poate scrie decît patetic și retoric. Filme saturate de epic, filme copleșite de tragic. Foarte multe, făcute cu știința epopeică a mișcării marilor grupuri, foarte multe filme făcute cu știința înțelegerii prea umanei spaime de moarte, dar și a omenescului curaj de a-i sta împotrivă.

Rememorare. Balada soldatului, Copilăria lui Ivan, Zboară cocorii, A venit un soldat de pe front, Soarta unui om, Canalul, Cenușă și diamant, Adevăratul sfîrșit al războiului, Magazinul de pe strada mare, Al nouălea cerc, Romeo, Julieta și întunericul, Kozara, Așa am venit eu, Carabinierii, Procesul de la Nüremberg, Dictatorul, Roma oraș deschis, Ciociara, Noaptea generalilor, Week-end la Zuydcoot, Noapte și ceață, Ziua cea mai lungă, Prea mic pentru un război, ... Porțile albastre ale orașului, Pe aici nu se trece. Și toate celelalte, uitate în această grabnică aducere aminte.

Dar cele mai mari filme despre războiu, cele mai zguduitoare prin forța imaginilor sînt chiar filmele războiului, documentele filmate, Iată adevărata față a războiului, a crimei, a morții, a absurdei nevoi de violență, iată, spun arhivele peliculei de război chemate să depună mărturie în procese adevărate ori recreate în filme.

„Opriți filmul" l. au spus îngroziți studenții lui Mihail Romm, descoperind îngroziți „Adevărata față a fascismului", descoperind de fapt realul transformat brutal în ceea mai incredibilă irealitate.

În aceste zile de pace, nu opriți nici o secvență din nici un film de război. Spre aducere și luare aminte.

ARIADNA

Bizantino-banatica

„Daci" în sec. XII

Problema recunoașterii românilor în scrierile bizantine este greu de rezolvat chiar și astăzi, în pofida metodelor moderne de investigație, întrucît cronicarii și istoricii Bizanțului — în tendința lor arhaizantă, de a numi popoarele cu apelative clasice — au încurcat și mai mult sensurile. Apoi caracterul sumar al unor texte, încă tăcerea altor izvoare, se pot desigur explica dacă ne gîndim la modul cum înregistrau scriitorii bizantini evenimentele din viața diferitelor populații și popoare, în ceea ce ne privește, remarcînd doar întîmplările războinice sau elementele predominante sub raport politico-militar, la un moment dat, masa autohtonilor fiind menționată numai în cazuri excepționale. Totuși, prin studii comparative, se pot extrage date prețioase referitoare la trecutul nostru îndepărtat.

În lucrarea „Banatul și Bizanțul în secolul XI-XII"[1] am arătat deja — vorbind, între altele, despre politica dunăreană a împăratului constantinopolitan Manuil I Comnenul (1143-1180) că acest basileu, în anul 1166, a conceput o nouă tactică de atac : dintr-o parte obișnuită, adică din tema Sirmium, a trimis la Dunăre pe prostrategul Béla-Alexios spre a provoca o diversiune. Leon Vatatzes — scrie istoricul Ioan Cinnamos[2] — a primit poruncă să se îndrepte contra ungurilor, adică din tema Paristrion ; în oastea lui erau și vlahi. Planul împăratului bizantin a reușit. De notat că relatarea lui Cinnamos e confirmată de poezia unui autor anonim din sec. XII, păstrată în codicele Marcianus gr. 524.

Încurajat de succesul acestei expediții, Manuil I Comnenul a inițiat o nouă campanie, în frunte cu Andronic Lapardas și Nicefor Petralifas, arhistrateg fiind Ioan Ducas. Poezia anonimă ne-a păstrat punctul de trecere a oastei : Vidinul, în care caz, drumul spre Ungaria a trecut prin munții Banatului, pe valea Timișului, și nu prin vecinătatea „Taurosciției" (= „pămînt rus"), o rută curioasă propusă de Cinnamos, confundînd traseul urmat de armata lui Vatatzes și de cea a lui Ducas. După victorie, într-un loc necunoscut, Ducas a fixat o cruce de aramă, cu inscripția ce glorifica biruința bizantinilor.

Rămîne semnificativ faptul că în 1173, adresînd un elogiu lui Manuil Comnenul, Constantin Manasses[3] enumeră între popoarele supuse de acel basileu, pe „tribali" (recte : sîrbi), „pannonieni" (— maghiari) și „daci". E adevărat că nu totdeauna, în operele bizantine, **daci** înseamnă români, deoarece unii autori bizantini, în mania lor de a aplica denumiri clasice popoarelor contemporane lor, au numit pe sîrbi tribali sau daci, pe bulgari — moesi, pe unguri — pannonieni, huni, uneori chiar și daci ; pe români — daci etc. Dar în expunerea lui Manasses se face distincție între tribali, pannonieni și daci, încît nu mai este posibilă vreo confuzie. De aceea, prin **daci** trebuie să înțelegem aici îndeosebi pe românii din Banat, această identificare fiind coroborată și de către arheologie.

Cum era firesc, politica dunăreană a Comnenilor a determinat o afluență de monede bizantine și în ținuturile noastre. Numărul mare și răspîndirea lor pe o arie largă indică nu numai relațiile comerciale, ci și linia operațiilor militare, ca și prezența vremelnică a unor garnizoane. La Teremia Mare, de exemplu, s-o descoperit un tezaur format din 130 monede de bronz concave, dintre care 37 din vremea lui Ioan II Comnenul (1118-1143) 14 din timpul lui Manuil I și 15 nedeterminabile, însă tot din epoca comnenă. La Variaș, o monedă emisă de același Manuil ; se crede că a fost un tezaur întreg. La Timișoara, o monedă de aramă bătută sub Manuil I Comneul[4].

În concluzie, izvoarele narative, vestigiile arheologice și logica istorică certifică teza permanenței autohtonilor, vorbesc de raporturile diverse cu alte popoare, și îndeosebi cu Bizanțul. Sperăm ca cercetările viitoare ca și descoperirile arheologice să aducă un plus de informații, să arunce noi raze de lumină asupra istoriei noastre medievale.

1. În curs de apariție la „Banatica", vol. III, Muzeul județean Reșița, 1975.
2. Ioannes Cinnamos, **Epitome**, ed. Bonn, 1836, p. 259-261, comentariul lui G. Moravcsik, în **Studia Byzantina**, Budapest, 1967, p. 297 și urm. privind și poezia anonimă.
3. Ed. E. Kurtz, în „Vizantiiskii Vremennik", XII (1906), p. 92.
4. Cf. „Studii și cercetări de numismatică", II (1958), București, p. 296-297.

V. V. MUNTEAN

MEDALION

Aurel Ciupe - bucurii de lumină și culoare

Vestea expoziției jubiliare Aurel Ciupe — la 75 de ani de la nașterea artistului (Lugoj, 16 mai 1900) — m-a făcut să-mi întorc gîndul la epoca fericită cînd Timișoara era firmamentul unei strălucitoare constelații a artei plastice — Romul Ladea, Ștefan Szöny, Catul Bogdan, Ștefan Gomboșiu, Iuliu Podlipny. Statura înaltă, de discretă eleganță, a lui Aurel Ciupe, se detașează într-acest moment sărbătoresc din buchetul amintit. Aparținînd spațiului artistic transilvănean, pictorul cu studii la Baia-Mare (1916), la București, Paris, în Italia, își punctează biografia cu importante momente artistice și culturale, atît la nord de Mureș, cît și la sud, în ținutul natal.

În acest bogat context, se înscriu cîteva etape dăruite meleagurilor de baștină, printre care și prima expoziție de pictură (1924), pe care o organizează în Lugojul natal. În 1930, înființează la Timișoara, dimpreună cu eminentul om de cultură, Ioachim Miloia (căruia i s-ar cuveni cîteva necesare restituiri azi) „Salonul artelor bănățene", un an mai tîrziu fiind încununat cu premiul I pentru pictură al acestui salon. În 1940 devine directorul „Muzeului Banatului", instituție de cultură care își cunoaște o atît de amplă împlinire în anii de după eliberare. În aceeași perioadă, se mai distinge prin participarea la evenimente și acte culturale, între altele fiind prezent printre organizatorii la București ai „Expoziției retrospective a cărții și artelor plastice românești din Banat", manifestare de răsunet la acel timp.

Ceea ce mă frapa la acest bărbat înalt, distins, cu ochi blînzi și vorbă așezată, era acel splendid echilibru interior care transpare, cu permanență și în forme caracteristice, și în opera sa artistică. Revăd tablouri bogate în „bucurii de lumină și culoare", ca să folosesc cuvintele pictorului Corneliu Baba, consemnate în catalogul expoziției jubiliare de la Cluj, din mai 1969. Peisajele, naturile statice, portretele lui Aurel Ciupe degajă calm, optimism și încredere senină, culorile exprimînd cu pregnanță o opinie clară și fermă în dialogul purtat de artist cu viața, cu epoca.

Există, evident, în opera fiecărui artist, cîteva lucrări de excepție ; din ceea ce dăruiește Aurel Ciupe, într-o existență îndelungată și rodnică, patrimoniului artistic național, se remarcă în special „Portretul lui Ștefan Braborescu, Artist al poporului" (Ulei, 1957). Într-un interior scăldat în culori de amurg, actorul meditează cu seninătate, meditație înțeleasă mai profund ca fiind și a artistului. Întrebările fundamentale puse în acest mod sînt rostite la fel de calm și, mai presus, cu o anumită distincție și frumusețe filozofică, demnă de timpul înțelepciunii. Aurel Ciupe se află la apogeul carierei artistice, avid încă de frumusețile naturii, ale patriei, și oamenilor, pe care matura sa sensibilitate va continua să le transfigureze în culori și lumină, în bucurii.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

Contabilitatea întreprinderii moderne

Autori : prof. dr. C. OLARIU, lect. dr. M. EPURAN, lec. AL. CÎRA

Editura „Facla" pune la dispoziția cadrelor economice și tehnice din unitățile industriale, precum și studenților și cadrelor didactice din învățămîntul superior, lucrarea „CONTABILITATEA ÎNTREPRINDERII MODERNE" elaborată de un colectiv de cadre didactice de la Fac. de Științe Economice din Timișoara, format din prof. dr. C. Olariu, lect. dr. M. Epuran și lect. Al. Cîra.

Avînd la bază vasta experiență practică și prodigioasele preocupări teoretice ale autorilor, lucrarea, de înaltă ținută științifică, se înscrie pe linia fundamentării teoretice și soluționării practice de contabilitate. Relevînd funcțiile contabilității ca element al sistemului informațional tocmai în această perspectivă, așa după cum o arată în chiar cuvîntul introductiv, autorii selectează problemele principale „legate de organizarea și conducerea contabilității în concordanță cu cerințele conducerii întreprinderii moderne". Considerată ca un organism cibernetic, cu funcții riguros delimitate, întreprinderea modernă prezintă o problematică ce nu poate fi înțeleasă decît printr-o metodă sistematică. Ca urmare, autorii structurează materialul lucrării în două sfere : contabilitatea producției și contabilitatea generală a întreprinderii. În acest sens, un loc important în economia lucrării îl ocupă problema organizării documentației primare, premisă majoră a realizării vocației informaționale a contabilității. De aici, importanța acordată fluxurilor și funcțiilor documentației primare în diferitele forme de reflectare în contabilitate, posibilităților de prelucrare, în perspectiva mecanizării și automatizării evidenței.

Conștienți de complexitatea problemelor analizate, a căror tratare exhaustivă este imposibilă într-o lucrare ce-și propune și evidente scopuri didactice, autorii reține, mai ales, aspectele mai importante și de actualitate, cum ar fi : metodele evoluate de calculație a costurilor și rolul informațiilor corespunzătoare, pentru conducerea întreprinderii. Cu toate acestea, în cele șapte capitole ale cărții, sînt tratate cu aceeași atenție problemele : contabilității investițiilor, a lucrărilor de mică mecanizare, rezultatelor financiare, și aceasta printr-o metodă de expunere originală, în sensul prezentării lor atît la nivelul întreprinderii, cît și al utilizatorilor de la diferite nivele de conducere superioare. Lucrarea constituie, după opinia noastră, prima încercare de precizare clară a principalelor informații ce le poate furniza contabilitatea în raport cu desfășurarea activității în diferite sectoare de activitate a întreprinderii. Relevantă în acest sens ni se pare partea care se referă la desfacerea produselor la export.

Credem că recunoscuta competență a autorilor i-ar fi îndreptățit să-și formuleze mai energic propriile puncte de vedere față de controversele din literatura de specialitate străină din domeniul costurilor, pe care le prezintă. În forma sa grafică excelentă în care ne este prezentată de editura timișoreană, de care beneficiază mai ales bogatul instrumentar sinoptic utilizat, valorificînd peste o sută de titluri din literatura de specialitate autohtonă sau străină, cît și experiența practică a autorilor, lucrarea „Contabilitatea întreprinderii moderne" aduce la zi abordarea teoretică a problemelor de care se ocupă, înscriindu-se într-o bună tradiție a literaturii contabile românești, căreia îi adaugă o nouă dimensiune.

M. TEACIUC

S. CERNA

SERIAL

TRAGICUL SFÎRȘIT AL LUI SONNY LISTON

Clay a demonstrat mai tîrziu pe ring că este, într-adevăr, un boxer de primă mărime. Cinstit, de o deosebită sportivitate, el a cucerit în mod onorabil titlul de cel mai bun boxer al lumii. Pe vremea aceea însă, după, părerile celor mai competenți boxeri, Liston era inegalabil. Dar, ca să înțelegem comportarea și a celor mai buni și cinstiți pugiliști, trebuie să cunoaștem rolul managerilor și organizatorilor acestor meciuri din boxul profesionist. Acești menageri și organizatori au pus stăpînire pe boxul profesionist în momentul în care s-a boxat pentru prima dată pentru bani. De aceea, în jurul anilor douăzeci ai acestui veac, menagerul devine propriu-zis stăpînul boxului. De el depinde totul — pînă și rezultatul meciului ! Boxerul profesionist are nevoie de anumite condiții care să-i înlesnească o carieră cît mai strălucită. Mai întîi, trebuie asigurat spațiul de antrenament cu tot echipamentul necesar. Apoi, el are nevoie de un bun antrenor, sparing-parteneri, maseuri etc. Nu oricine poate fi sparing-partener. Acesta trebuie să fie cît mai asemănător cu adversarul boxerului cu care s-a contractat meciul. Se cere deci o deosebită iscusință în a alege un adversar pentru care nu numai victoria înseamnă un nou succes, ci și înfrîngerea să nu influențeze prea mult continuarea carierei sale. Aici intervin problemele financiare, aparatul de propagandă etc. Toate acestea au făcut ca oamenii din jurul și culisele ringului să țină, în fond, în mîinile lor destinele boxerilor și ale boxului profesionist.

UN SFÎRȘIT MISTERIOS

În ianuarie 1971, Sonny Liston moare în împrejurări dubioase. Avea numai 38 de ani. Cadavrul său a fost descoperit în camera locuinței sale ce se afla la cîțiva kilometri de Las Vegas. Poliția a constatat că moartea a survenit cu o săptămînă în urmă, fără să clarifice în ce împrejurări. Pe trupul boxerului au fost identificate cîteva împunsături de ac. În casă au fost descoperite urme de heroină și marihuană. Analiza patologică, la autopsie, n-a lămurit nimic întrucît heroina se transformă, în organism, foarte repede în insulină și cum de la moarte au trecut șapte zile, practic era imposibil să se stabilească care a fost cauza decesului. Bănuielile au rămas de partea presei, iar cei mai îndrăzneți reporteri au emis ipoteza că Liston începuse să incomodeze Mafia, care astfel s-a debarasat de el. Oricum, presa nu l-a plîns prea mult pe Sonny care provenea dintr-o familie sărăcă de negri unde, alături de el, își duceau traiul de azi pe mîine încă 24 de frați și surori. La 13 ani Sonny fuge la maică-sa la Saint Louis. Aici duce o viață de vagabond, desele încăierări și furturi îl înrăiesc, fac din el un infractor de rînd. La un atac înarmat, Sonny este prins și condamnat la închisoare, pe care o execută în statul Missouri. Aici deprinde noțiunile elementare de box. Unul din paznici era mare iubitor de box și băiatul îi place ; așa că ia hotărîrea să facă din el un mare boxer. Lecțiile luate aici îi prind bine și după doi ani și jumătate de închisoare, Sonny este eliberat temporar. El își dă imediat seama că boxul profesionist ar putea să-l scoată pe un nou făgaș al vieții. Anul 1953 este anul debutului său propriu-zis în boxul profesionist. El cîștigă, șapte meciuri din care cinci prin K.O. Specialiștii își dau seama că tînărul infractor poate deveni un mare boxer. Dar printre specialiști, se află și un „specialist" mai deosebit : Johny Vitale, gangster profesionist, șeful unei bande care învîrtea tot felul de afaceri dubioase. De fapt, el aparținea „cu trup și suflet" organizației mafiote „Coso nostra". Pentru Liston investise un capital substanțial, iar cînd acesta, în urma unei grave încăierări cu poliția risca să-și petreacă tot restul zilelor la pușcărie, Vitale intervenì prin influentele sale cunoștințe și-l salvă. Vina căzuse pe poliție, Sonny alegîndu-se cu numai nouă luni muncă obligatorie. Așa devine Liston omul „nașilor" mafioți, iar cariera sa, opera unor gangsteri profesioniști care, probabil, i-au și grăbit tragicul sfîrșit.

În numărul viitor : **ALI FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU MAFIA**

EVRIKA!

● **Probabil că și cristalele știu tabla înmulțirii, dacă ating perfecțiunea geometrică . . .**

● **Afiș într-o frizerie a viitorului : „Pentru civilizații pierdute, schimbate sau uitate nu răspundem".**

● **Pragmaticii au învățat probabil la școala lui Socrate, care a spus : „Cîte lucruri de care eu nu am nevoie există".**

● **Așază-te pe capătul băncii dacă vrei să scapi cel puțin dintr-o parte de birfitori.**

● **Tălpile omului de atîtea ori au bătut drumul către soare, încît au făcut bătături.**

● **Giștele nu se mîndresc cu pana ajunsă sus, pe soclu.**

L. V.

DOSAR

RÎNJETUL GIOCONDEI

Închipuiți-vă o Mona Lisa bolnavă de icter, cu fața pergamentoasă, o Mona Lisa — vrăjitoare, al cărui zîmbet celebru nu-i decît un rictus, o grimasă de om rău . . . V-ați închipuit-o ? Acum întrebați-vă sau întrebați-mă : Cine are nevoie de o asemenea Mona Lisa ? Nu știu. Eu nu. Cred că nici dumneavoastră. Totuși ea a fost expusă spre vînzare la Consignația de pe bulevardul 23 August. Costă 1 150 de lei. Nu este vorba de un kitsch. Este vorba de un superkistch. Este vorba de o batjocură.

Fiecare om are nevoie de artă. Fiecare om iubește frumosul. Dorește să-și împodobească locuința cu un tablou. Și dacă eu sau dumneata nu vom avea în casă un original, ne mulțumim cu o cromolitografie. Cu o copie. Însă . . .

Mona Lisa de la Consignație este „opera" unui „amator". Fiecare are dreptul să-și încerce talentul. Merg pînă acolo încît să afirm că fiecare are dreptul să creadă că are talent și să-ncerce să și-l valorifice. Dar, înainte de a avea **BUN DE VÎNZARE**, nimeni, **NIMENI NU VEDE** monstruozitățile acestea antiartistice ? Cine ar trebui să întocmească dosarul acestei Gioconde ? Nu există nimeni care să împiedice violentarea bunului gust, a bunului simț ?

Am văzut-o pe Mona Lisa pe ambalaje de săpun, de brînză, însă măcar nu era prezentată ca operă de artă, ci ca pretext de reclamă. Nici cu asta nu aș fi de acord. Operele, capodoperele umanității n-ar trebui demonetizate, înjosite de gustul îndoielnic al unor ființe insensibile la frumos. Am simțit rînjetul Gioconde, de 1 150 lei, ca o palmă nemeritată.

LAURENȚIU CERNEȚ

GAVCO

UMOR

— Tăticule, cred că nu mai e cazul să mergem la pădure . . .
— De ce, Ionele ?
— Păi aici în tramvai e ca în . . . pădure !

*

— Unde ai fost, Costică, toată după masă ?
— În pădure, mămico . . .
— Și pe mine de ce m-ai lăsat singură ?
— Doar nu voiai să te duc în pădure ? Dacă venea vreun urs ? . . .

*

— Înainte de a merge la familia Florescu, trecem prin parcul Central . . .
— Ce să căutăm în parcul Central ?
— N-o să mergem în vizită cu mîna goală . . .

*

— Și pentru ce să vă plătesc 25 de lei amendă ?
— Pentru că ați călcat pe iarbă, scrie clar : „este interzis a călca iarba" !
— Da, dar nu scrie că este interzis să rup flori . . .

EMIL ȘAIN

ISTORIE – DOCUMENT

ULTIMELE ORE ALE CELUI DE AL TREILEA REICH

În seara de 30 aprilie 1945, ofițerul de serviciu m-a chemat urgent la telefon. La celălalt capăt al firului se afla comandantul celui de al 4-lea corp de infanterie de gardă, general locotenent V. Glazunov. El a raportat emoționat :

– La prima linie a regimentului 102 de infanterie de gardă al celei de a 35-a divizii de infanterie de gardă a sosit lt. colonelul german Seifred cu un steag alb. El cere să i se indice locul și ora unde poate trece linia frontului împreună cu reprezentanți ai comandamentului suprem al Reichului.

– Este clar, – am răspuns eu. – Spuneți-i acestui lt. colonel că sîntem gata să primim parlamentari. Să-i aducă la punctea suspendată în același sector unde a venit și el. Încetați focul în acest sector, primiți parlamentarii și dirijați-i spre punctul meu avansat de observații. Eu plec de îndată într-acolo.

După ce am raportat telefonic mareșalului G. Jukov despre propunerea nemților, în noaptea spre 1 mai, m-am deplasat împreună cu generalul Pojarski, și cu aghiotantul, spre punctul de observații.

Fără să știu încă ce vor aduce parlamentarii, am simțit totuși că se apropie evenimente importante.

La orele 3,50 s-a deschis ușa și în cameră a pătruns un general neamț cu Crucea de Fier la gît și cu svastica fascistă pe mînecă. Era șeful marelui stat major al trupelor germane de uscat, Krebs. Împreună cu el au venit șeful statului major al corpului 56 de tancuri, colonelul de mare stat major von Duchwing și translatorul. Veneau de la Cancelaria imperială.

Încercînd să-și păstreze calmul Krebs spuse :

– Ceea ce vă voi spune are un caracter strict secret. Sînteți primul străin căruia îi comunic că, la 30 aprilie, Hitler ne-a părăsit de bună voie prin sinucidere.

– Știm deja acest lucru.

– Krebs se fîstîci din cauza că declarația sa senzațională s-a dovedit a fi o lovitură în gol. Apoi continuă :

– Acest lucru s-a petrecut astăzi la orele 15..., dar observînd că mi-am aruncat privirea spre cadranul ceasului, se corectă – ieri, în jurul orei 15, la 30 aprilie ..

Apoi, Krebs începu să citească apelul lui Göbbels adresat Comandamentului suprem sovietic, în care se comunica moartea lui Hitler și faptul că el a transmis puterea amiralului Döenitz lui Göbbels și lui Borman. Concomitent, Krebs mi-a înmînat și alte două documente : împuternicirea ce îi era acordată pentru a purta tratative cu Comandamentul suprem rus și testamentul lui Hitler cu lista noului guvern imperial și a comandamentului suprem al forțelor armate ale Germaniei.

După ce am citit documentele, l-am întrebat pe Krebs :

– Cine ține în prezent locul lui Hitler ?

– Göbbels. El a fost numit cancelar. Dar înainte de a muri, Hitler a constituit un nou guvern sub președinție lui grossamiral Döenitz.

În această situație am raportat comandamentului frontului :

– La mine a venit șeful marelui stat major al trupelor de uscat ale Germaniei, generalul Krebs. El anunță că Hitler s-a sinucis. În calitate de cancelar, Göbbels, iar ca repreznțant al partidului nazist, Borman, l-au însărcinat să poarte tratative cu noi privind armistițiul. Krebs roagă să suspendăm operațiunile militare în timpul tratativelor, să oferim posibilitatea noului guvern să se adune sub președinția lui Döenitz, pentru a adopta o hotărîre privind acțiunile viitoare ale nemților.

Mareșalul mi-a cerut să țin în continuare receptorul la ureche deoarece, la rîndul său, el va raporta Moscovei. Nu este exclus să apară întrebări, sau să fie necesare anumite explicații.

După un minut el mă întrebă :

– Cînd s-a sinucis Hitler ?

I-am repetat această întrebare lui Krebs, deoarece prima oară el a comis o eroare mecanică, dar posibil că intenționată. Întreb și privesc cadranul ceasului care arată ore 4,45 din ziua de 1 mai. Krebs sesizează greșeala pe care a făcut-o și precizează imediat :

– Ieri, 30 aprilie, orele 15,50.

Transmit acest lucru la statul major al frontului.

După un minut aud în receptor :

– Întrebați-l pe Krebs ce doresc : să depună armele și să capituleze, sau să ducă tratative de pace ?

Îl întreb pe Krebs direct :

– Este vorba de capitulare ? Sînteți investit cu dreptul de a o semna ?

– Nu, există alte posibilități.

– Care anume ?

– Sînt împuternicitul unui guvern legal care a fost constituit pe baza testamentului lui Hitler. Poate apărea un nou guvern și în sud, dar el va fi ilegal. Deocamdată guvern există numai la Berlin, el este legal și noi cerem armistițiu pentru ca toți membrii guvernului să se poată aduna, discuta situația și încheia o pace convenabilă și pentru dumneavoastră și pentru noi.

– Problema armistițiului sau păcii, – i-am răspuns eu, – se poate rezolva numai în condițiile capitulării depline.

Fața lui Krebs începe să tremure, iar cicatricea de pe obraz se roșește. Ținîndu-și firea el rostește :

– Credem că U.R.S.S. va lua în considerație noul guvern german. Acest lucru este convenabil și comod ambelor părți. Dacă veți cuceri zona unde se află guvernul și ne veți nimici pe toți, nemții nu vor avea posibilitatea să conlucreze cu dv....

Îl întrerup pe Krebs :

– Noi am venit nu pentru a-i nimici pe nemți, ci pentru a-i elibera de fascism. Iar nemții, nemții cinstiți, lucrează deja cu noi pentru a evita noi vărsări de sînge.

Krebs continuă :

– Noi vă rugăm să recunoașteți noul guvern german, înainte de capitularea completă, să luați cu el legătura și să-i oferiți posibilitatea de a lua legătura cu guvernul dumneavoastră. Aveți de cîștigat numai dumneavoastră.

– Avem o singură condiție : capitularea necondiționată.

Îi raportez comandamentului frontului :

– Krebs a venit nu pentru a discuta capitularea ci pentru a tatona, probabil, starea noastră de spirit și dacă nu cumva sîntem dispuși să începem tratative separate cu noul guvern.

Comandantul îmi puse cîteva întrebări și îmi comunică că va raporta deîndată totul la Moscova, iar eu trebuie să aștept răspunsul.

Dincolo de zidurile casei, bubuiau tunurile. Afară se luminase de zi. 1 mai începea pentru noi într-un mod curios la Berlin. N-am dormit toată noaptea, am dus tratative, dar deocamdată fără succes. Moscova a cerut să-i așteptăm răspunsul. Ne chema adesea pentru precizări amănunte legate de tratative. Statul Major al frontului ne-a cerut să trimitem de urgență documentele aduse de Krebs. Îl trimit pe colonelul Tolkoniuk, șeful serviciului operativ al statului major al armatei cu documente la statul major.

Sînt chemat din nou la telefon. De la statul major al frontului mi se comunică că în drum spre mine se află generalul de armată Sokolovski. Sînt rugat să mă interesez mai precis despre Himmler, Ribbentrop, cine este șeful marelui cartier general, unde se află cadavrul lui Hitler ?

Îi pun întrebările lui Krebs, ridic din nou receptorul și raportez :

– Gross-amiral Döenitz se află la Meklenburg, alături de el se află Himmler, pe care Göbbels îl consideră ca pe un trădător. Göring ar fi bolnav, se află undeva în sud. La Berlin se află numai Göbbels, Borman, Krebs.

Între timp sosi și generalul Sokolovski. După ce m-a ascultat, Sokolovski a început să pună întrebări directe lui Krebs, i-a cerut să capituleze, să oprească vărsările inutile de sînge, Krebs insistă asupra recunoașterii noului guvern în frunte cu Deniz, cere armistițiu și tratative cu guvernul sovietic. Noi respingem cu hotărîre aceste propuneri. Atunci Krebs cere ca colonelul von Duphwing să fie trimis la Göbbles și să se stabilească o linie telefonică cu Cancelaria Reichului.

Primim de la comandamentul frontului aprobarea pentru trimiterea lui Duphwing pentru noi ordine și pentru instituirea unei linii de telefon peste linia frontului cu Cancelaria Reichului.

Colonelul pleacă. Este ora 10,41. A început pregătirea noastră de artilerie. Trec avioanele. Se luptă pe întregul front, mai puțin în sectorul unde soldații noștri trag linia de telefon spre Cancelaria Reichului. Curînd, mi se raportează că această linie funcționează. Krebs își mai revine în fire, pune mîna pe receptor, începe să vorbească cu Göbbels. Acesta cere ca Krebs să se reîntoarcă pentru a discuta cu el personal condițiile puse de noi. Sîntem de acord ca Krebs să se reîntoarcă.

Înainte de a pleca el citește cu voce tare notițele privind condițiile puse de noi : capitulare.

Orele 13,08 Krebs pleacă. Parlamentarul din partea conducerii celui de al treilea Reich s-a reîntors la Cancelaria Reichului. Căpeteniile fasciste n-au acceptat capitularea, n-au vrut să fie oprită distrugerea Berlinului și să evite jertfele inutile de o parte și de cealaltă, inclusiv din rîndul populației pașnice a Berlinului.

De pretutindeni au început să răsune din nou salvele „Katiușelor", spre cartierele rezidențiale, spre Cancelarie, spre Reichstag au pornit mii de mine, obuze de diferite calibre. În curînd au apărut și rezultatele acestui tir puternic. Din partea diviziilor și corpurilor de armată au început să sosească rapoarte privind acțiunile reușite ale trupelor.

La 2 mai, orele 0,40, primim o radiogramă în limba rusă din partea celui de al 56-lea corp de tancuri german. Ne roagă să încetăm focul. „La orele 1,50, ora Berlinului, trimitem parlamentari spre podul Potsdam, anunță ei. Pentru recunoaștere anunțăm că vor purta un steag alb cu cruce roșie pe el".

Ordon încetarea asaltului numai în sectorul unde se vor întîlni parlamentarii. Aceștia să fie primiți.

Sînt chemat din nou de la divizia 47-a de infanterie de gardă. Mi se raportează că colonelul Duphwing a prezentat un document semnat de comandantul celui de al 56-lea corp de tancuri. „Colonelul de stat major Duphwing este șeful statului major al celui de al 56-lea corp de tancuri. El este împuternicit de mine și de trupele care se află în subordinea mea să vă transmită o explicație. General de artilerie Weidling".

Colonelul von Duphwing ne anunță că este împuternicit să anunțe din partea generalului Weidling hotărîrea de a înceta rezistența și de a capitula.

Telefonez comandantului frontului și îi raportez :

– Garnizoana orașului Berlin a început să se predea în mai multe sectoare ale armatei mele. Comandantul corpului 56 de tancuri alias camndantul apărării Berlinului, împreună cu statul său major s-a predat deja și în curînd va fi la mine. În prezent, la mine se află o delegație din partea directorului dr. Fritse de la ministerul propagandei, care este locțiitorul lui Göbbels. Delegația este condusă de un oarecare Heinersorph. Delegația anunță că Göbbels s-a sinucis, Borman și familia lui Göbbels au pierit în cadrul Cancelariei reichului, chipurile din cauza unei explozii de gaze. Despre soarta generalului Krebs ei nu știu nimic. Doctor Fritse a rămas la Berlin ca cel mai mare reprezentant al fostului guvern. El este de acord cu capitularea și cere să i se ofere posibilitatea de a lua cuvîntul la radio și de a adresa un apel armatei și poporului să înceteze rezistența.

Mareșalul mă întreabă :

– Putem oare avea încredere că Fritse va spune poporului german ce a promis ?

Am răspuns că putem.

Se luminează de zi. Este 2 mai, orele 6,45. Anunț pe toți cei de față și, mai ales, pe delegații lui Fritse :

– În primul rînd. Comandamentul sovietic acceptă capitularea Berlinului și ordonă încetarea acțiunilor militare.

În al doilea rînd. Autoritățile militare și civile trebuie să anunțe pe toți soldații și ofițerii, populația civilă că toate bunurile militare, clădirile și instalațiile comunale trebuie să se găsească în ordine, nimic nu trebuie aruncat în aer sau distrus, mai ales bunurile militare.

În al treilea rînd. Dv. domnule Heinersdorph veți merge cu un ofițer al nostru la dr. Fritse, îl veți aduce cu dv. la postul de radio pentru a ține cuvîntarea și apoi vă veți reîntoarce aici.

În al patrulea rînd. Confirm din nou că noi garantăm viața soldaților, ofițerilor, generalilor și populației și, în măsura posibilităților, vom acorda ajutor celor răniți.

În al cincilea rînd. Cerem să nu se comită nici un fel de acțiuni provocatoare din partea nemților, împușcături sau diversiuni. Altfel, trupele noastre vor fi nevoite să ia măsuri în consecință.

În ușe, delegații din partea lui Fritse se lovesc de generalul de artilerie Weidling care sosise la mine. Acesta aruncă o privire furioasă delegației și rostește : „Acest lucru trebuia făcut mai devreme".

... Este ora 12,00.

Garnizoana Berlinului și trupele SS care apărau Cancelaria Reichului și restul guvernului hitlerist au capitulat.

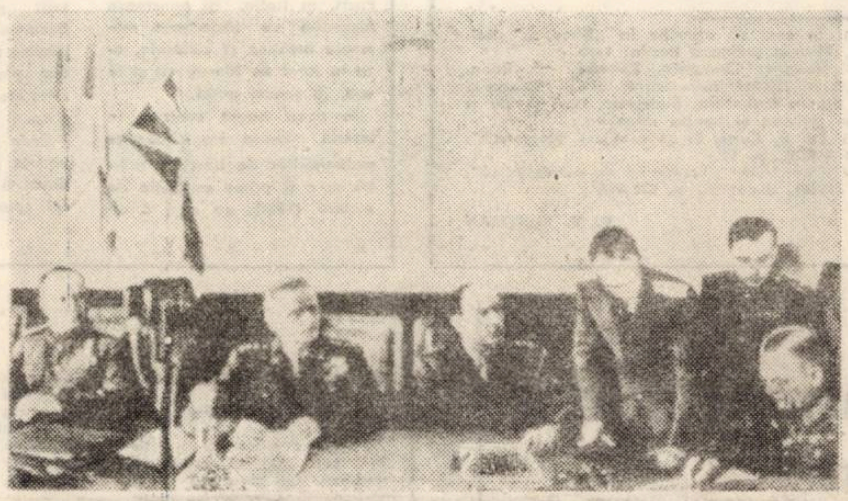

9 mai 1945. Semnarea actului de capitulare necondiționată a Germaniei.

Mareșalul Uniunii Sovietice V. I. CIUIKOV, de două ori Erou al Uniunii Sovietice, a parcurs drumul glorios al Forțelor Armate sovietice, de la crearea acestora și pînă în zilele noastre. El a luptat vitejește pe fronturile războiului civil. A participat activ la organizarea Armatei sovietice în anii de pace. În timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, de numele lui sînt legate eroica apărare a Stalingradului și ultimul asalt asupra bastionului hitlerist din Berlin.

Publicăm mai jos un fragment din noua sa carte, cuprinzînd memoriile mareșalului V. I. CIUIKOV.

COLEGIUL DE REDACȚIE : ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 16 mai 1975 ● Nr. 20 (376) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu exponate din Muzeul de istorie din Lugoj, aflat la a 25-a aniversare a sa.

Pictură germană (sec. XVII)

Anotimp continuu

Anotimp de mai. Vom spune că marile simboluri ale vieții sînt aglomerate în acest răstimp al anului, sau mai mult chiar, că acum trăim în miezul esenței materiale a unei lumi din care mai tîrziu, pînă în celălalt an, ne alegem simbolurile noastre dinamice. Detașarea de inflorescență, de explozia verde a naturii, de neliniștea trecătoare și adolescentină a vremii rămîne pentru mai tîrziu, pentru clipa de dincolo de anotimpul estival, cînd fugarelor melancolii le vom spune meditații. Atunci, deasupra umbrei lăsate pămîntului, dincolo de regretul îndepărtatului Mai vom culege din amintirea evenimentelor cu care ne umplem acum, fructul devenirii, și-i vom spune rod al primăverii noastre, și ne vom bucura, cu sentimentul pregătit acelui fapt, de bogăția pămîntului și de împlinirea eforturilor noastre de un an.

Acum însă, trăim acest anotimp de mai, cu care ne numărăm an de an vîrsta, fără să credem vreodată că facem o sumă a anilor, pentru că în mai, independent de timp, trăim o parte, mereu altă parte a tinereții și vigorii noastre de o viață. Și nu știm niciodată cît anume ne asumăm din anotimpul tinereții sau prin ce ne asimilăm naturii lui, știm doar că din inflorescența abundentă a lui acumulăm, undeva în noi, o imensă cantitate de tinerețe.

Dacă în mai dăruim flori, gestul rămîne neobservat pentru firescul lui, sub valurile albe și roșii și galbene și verzi ale cîmpului de la care, doar în mai, așteptăm flori. În cealaltă lună deja, vom vrea de la același cîmp lanuri de grîu și pîine, iar mai tîrziu roadele pămîntului și densitatea galbenă a rîndurilor de boabe de pe inima de celuloză a știuleților, și ne vom regăsi atunci în noi sentimentele mîndriei și ale satisfacției, ale biruinței și ale dăruirii împlinite.

În corola acestui mai, înăuntrul tuturor tinereților neînsumate, trăim vigoarea densă a efortului continuu, esența primă a existenței noastre umane, în ritmul alert ales de un popor tînăr spre un țel optimist, contopindu-ne cu adîncul tumultos al sevelor de mai. Și mîine, cînd vor fi vara și toamna și iarna, cînd anotimpul de mai va deveni o așteptare, singuri noi, oamenii îl vom trăi continuu, dens și abundent, tînăr și destins, detașați de inflorescență și stăpîni pe toate sentimentele vieții, alegîndu-ne în răstimpuri, fără ostentație, în mica noastră palmă cu riuri calde, cîte un simbol din anotimpul de mai. Vom spune atunci că trăim o stare permanentă a tinereții noastre, care durează un viitor.

PAUL EUGEN BANCIU

Timp epic și timp istoric

Frecvența motivului timpului poate fi observată în toate romanele lui Marin Preda. Morometii (vol. I) se deschide și se închide cu o notificare privind timpul istoric, real, în matca căruia se scurg întîmplările povestite în roman. E un timp care, la început, în primul capitol al cărții, „era foarte răbdător cu oamenii", pentru ca, în cele din urmă, să devină, la sfîrșitul romanului, impulsiv și năvalnic : „timpul nu mai avea răbdare". Trama narativă se înscrie astfel în traectoria unui timp istoric care își intensifică scurgerea sub presiunea evenimentelor politice și sociale, ajunul celui de al doilea război mondial. Temporalitatea sub zodia căreia se înscrie timpul epic al romanului, devine, din molcomă cum fusese la începutul cărții, precipitată și agonică. Nu mai puțin evidentă este relația între timpul real și istoric și timpul epic al narațiunii în volumul al doilea din Morometii. Ne aflăm după eliberarea țării ; Siliștea Gumești trăiește trecerea spre cooperativizarea agriculturii, eveniment care accentuează, în universul morometian, motivul timpului ireversibil, un timp al imposibilei întoarceri. Ilie Moromete sfîrșește prin a-și da seama (revelație nelipsită de aură tragică), că timpul său a trecut și că începe o lume nouă. Motivul timpului ireversibil, conjugat cu tema politică și cu problematica morală reapare în Risipitorii. Ideea centrală a cărții e aceea a risipirii sufletești ca formă a alienării. Dar nu e mai puțin adevărat că risipirea, îndepărtarea omului de sine însuși, de eul său autentic, conduce la cheltuirea unui timp care nu se va mai întoarce niciodată.

Dar nici în Morometii și nici în Risipitorii, motivul timpului nu a devenit încă cheia de boltă pe care să se sprijine nava centrală a edificiului romanului. De abia în Delirul timpul sfîrșește prin a-și asjudeca rolul de protagonist. Explicațiile sînt mai multe. Nu cea din urmă este aceea de a observa că romanul formează o verigă necesară între Morometii, vol. I, roman a cărui acțiune se petrece înaintea celui de al doilea război mondial și Morometii II, Intrusul, Risipitorii, Marele singuratec, romane care își deapănă întîmplările în zilele noastre. Delirul narează tocmai evenimente petrecute în perioada intermediară, anii 1940–1941, epocă zguduită la noi în țară, dar și în întreaga Europă de seismele celui de al doilea război mondial.

Este Delirul un roman istoric ? Întrebarea își primește anevoie un răspuns afirmativ, în pofida persoanelor istorice care apar în roman și a inserțiilor materialului documentar, începînd cu cronica faptelor curente și sfîrșind cu reportajul. Mai de grabă am putea afirma că romanul încearcă (și reușește) să demonstreze o teză, aceea că nimeni nu poate rămîne în afara istoriei ; ca și Doctorul Faustus, Delirul e o meditație asupra istoriei, un roman al istoriei unor elemente demonice, a comportamentului aberant care a condus la declanșarea celui de-al doilea război mondial.

Semnificativă în această perspectivă ne apare arhitectonica cărții. Întrepătrunderea între timpul istoric obiectiv și timpul narațiunii, timpul epic al romanului, apelează la unele mijloace care au condus, în critica literară, la comparația cu romanul lui Tolstoi Război și pace. Comparație numai în parte întemeiată. Război și pace purcede de la o concepție articulată asupra filosofiei istoriei concepție potrivit căreia providența ar mîna înainte carul istoriei. Individul apare, în această perspectivă, o simplă unealtă. Marin Preda nu putea accepta o astfel de viziune fatalistă pentru excelentul motiv că romanul său evidențiază rolul important al responsabilității morale. E adevărat că personajul protagonist, Paul Ștefan, „a lui Parizianu" cum i se spunea în satul său de baștină, Siliștea Gumești, nu are nimic, dintr-un erou exemplar. El descinde la București din căruța unchiului său, Ilie Moromete, se pierde în vîrtejul marelui oraș, pentru a ajunge datorită unui șirag de întîmplări rămase nedeslușite, redactor la un ziar de mare tiraj. Personajul joacă însă rolul unei conștiințe martor, trăind acut evenimentele epocii, scurta pe ioadă a guvernării legionare, represiunea rebeliunii, debutul războiului antisovietic.

Ceea ce a suscitat interesul cititorului a fost, cu osebire, cronica evenimentelor curente inserată în roman. Marin Preda și-a luat sarcina dificilă a scrierii unui roman al aducerii aminte, a unei perioade cumplite din istoria României și, nu mai puțin, a Europei. Perspectiva de ansamblu nu mai e aceea a filosofului plutind deasupra evenimentelor, ci aceea a cronicarului care relatează faptele, lăsîndu-l pe cititor să tragă el singur concluziile de rigoare. Documentul istoric nu rămîne o piesă de arhivă ci, integrat în materia narațiunii, contribuie la augumentarea impresiei de fascinantă realitate pe care o stîrnește lectura. Uneori parabola, mitul, simbolul colorează informația o transformă în material a timpului epic. Așa, de pildă, Hitler e asemuit cu acea pasăre din delta Dunării, pasăre care își strivea singură ouăle. Există, în carte, o obstinație a documentării. În Imposibila întoarcere Marin Preda mărturisea atracția pe care a exercitat-o asupra sa cartea lui William Schirer, ziaristul american, autor al unei istorii a hitlerismului (Cel de al treilea Reich de la origini pînă la cădere). Romancierul izbutește însă, de cele mai multe ori, să se smulgă de sub vraja pe care o exercită asupra sa documentul și să integreze cronica evenimentelor în materia

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

(Continuare în pag. 3)

Progresul tehnic și dezvoltarea economică

Considerînd dezvoltarea economică un proces care reflectă efectul cumulat al modificărilor intervenite în potențialul și proporțiile economice și al îmbinării eficiente și optime a tuturor factorilor care concură la modificarea lor, exprimate, în ultimă instanță, prin creșterea venitului național și a produsului social, vom menționa că întregul proces este supus, în țara noastră, ideii generoase de progres economico-social, pe linia făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism. În această privință, trebuie să remarcăm nu numai ritmul rapid în care produsul social și venitul național au crescut în ultimele decenii, dar și faptul că aceste creșteri se înscriu pe fondul unor profunde modificări structurale, cu implicații asupra dezvoltării favorabile a întregii societăți. Astfel în perioada 1950–1973, venitul național a crescut de peste 8,2 ori, cu un ritm mediu anual de 9,6%. În perioada cincinalului 1971–1975, creșterea medie anuală preliminară este de 12,6%, ceea ce exprimă capacitatea economiei noastre naționale de a permite o creștere economică susținută, prin mobilizarea tuturor resurselor interne și combinarea eficientă a diferiților factori, iar, pe de altă parte, evidențiază creșterea potențialului nostru economic pus în slujba întregii societăți.

În concordanță cu obiectivul fundamental – făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism – planul cincinal 1976–1980, ca cel de al doilea cincinal al acestei etape strategice, va asigura o dezvoltare economică impetuoasă, concretizată în ridicarea potențialului și în intensificarea laturilor calitative ale creșterii economice. Aceasta se materializează în sporuri anuale ale producției pe locuitor, la principalele produse în general asemănătoare sau chiar mai mari decît ale țărilor avansate economic, în depășirea populației ocupate în industrie, față de cea ocupată în agricultură, în asigurarea preponderenței industriale în toate județele țării, în participarea mai intensă a României la schimburile economice internaționale și la diviziunea mondială a muncii. Ritmul mediu anual de creștere va fi în cincinalul 1976–1980 de 8–9% la produsul social, de 9–10% la venitul național și la producția globală industrială, de 10,5–11,4% a volumului de investiții. Creșteri remarcabile se vor obține la indicatorii calitativi : productivitatea muncii, venitul național pe locuitor, retribuția medie reală, volumul desfacerilor de mărfuri prin comerțul socialist.

Plecînd de la aceste cerințe, în perioada planului cincinal următor, care va deveni cincinalul revoluției tehnico-științifice, al afirmării largi a cuceririlor celor mai avansate ale cunoașterii în toate ramurile și sectoarele industriei românești, activitatea de cercetare și de introducere a tehnicii noi va fi orientată cu prioritate spre : creșterea potențialului național de rezerve de materii prime și energetice, elaborarea de noi tehnologii, crearea de mașini, utilaje, materiale și instalații noi, susținerea dezvoltării și perfecționării producției agricole vegetale și animale, îmbunătățirea stării de sănătate a populației și protecția mediului înconjurător.

Vom asista deci în anii care vin la dezvoltarea cu preponderență a ramurilor de bază, iar în cadrul fiecărei ramuri a acelor domenii, strîns legate de progresul tehnico-științific contemporan, care asigură valorificarea superioară a resurselor naturale și a forței de muncă, ridicarea productivității muncii și a eficienței economice. În acest sens, în țara noastră, o dezvoltare deosebită vor cunoaște electronica, electrotehnica, mecanica fină, construcția de utilaje tehnologice, construcții navale, petrochimia, chimia de sinteză, energia nucleară etc.

Progresul tehnic impune de asemenea, în vederea obținerii unor rezultate economice superioare, reînnoirea permanentă a aparatului de producție, pe baza înzestrării întreprinderilor cu mașini, utilaje și agregate la nivelul performanțelor mondiale. Creșterea eficienței economice a activității industriale și asigurarea unei competitivități a produselor sînt condiționate de reînnoirea produselor și de îmbunătățirea continuă a calității lor, a caracteristicilor lor tehnice, economice, funcționale și estetice.

D. MAREȘ

(Continuare în pag. 3)

Cu Prof. dr. Eugen Todoran despre... LUCIAN BLAGA

– Cînd l-aţi cunoscut pe Lucian Blaga ?

– In 1938, cu prilejul lecţiei de deschidere de la Universitatea din Cluj.

– Ce fel de conferenţiar era ? Există mitul unui Blaga – profesor plictisitor...

– Conferinţele erau mai bune decît cursurile ; era un conferenţiar foarte solemn şi elevat, poetic şi nu poetizant. Ca profesor, însă, poate că era într-adevăr manoton. Nu avea vocaţie de profesor. Îşi citea cursurile, al căror stil nu era de **curs universitar,** ci de **carte scrisă.** Cum toată lumea ştia că respectivul curs va deveni ceea ce, în fapt, era, studenţii erau puţini la cursurile lui Blaga. Erau însă foarte frumoase seminariile lui ; în aceste seminarii ne puteam permite să discutăm filozofia dintr-un punct de vedere foarte larg, căci Blaga nu ţinea să-şi impună neapărat, în seminar, ideile sale, şi să-şi creeze discipoli. Îl interesa ca studenţii să gîndească. Dezbaterile erau foarte vii. Uneori, temele pe care le fixam erau destul de ciudate. (Ion Negoiţescu a tratat, de exemplu, „Drama cu turn". De ce nu i-ai spune „Drama fără turn", l-a persiflat Radu Stanca. Ne urmărea (e vorba de epoca sibiană, n. n.) cu atenţie, fiindcă i se părea că generaţia noastră e interesantă în formele ei de manifestare.

– S-a scris relativ mult despre omul Blaga. Cum era, în epoca lui sibiană, Lucian Blaga ?

– Era mereu un tăcut, însă era foarte plăcut în tăcerile lui. Era distant, ca filozof, nu ca om. Avea o politeţe a lui : dacă-l salutai pe stradă, se oprea. La un anumit nivel de înţelepciune, gusta anecdote, glumele. Reţinea o vorbă de spirit. Era flatabil, se interesa de felul în care opera lui poate fi receptată. Cum la Sibiu era, atunci, o mare concentrare de forţe intelectuale tinere, îl interesau părerile tinerilor, încerca să şi-i apropie. Prima discuţie mai amplă am avut-o cu Lucian Blaga după o lucrare de seminar. Mi se părea, în respectiva lucrare, că am surprins foarte clar o contradicţie a filozofiei lui Blaga. Mă întrebam în ce măsură, şi pînă unde se poate vorbi de un Mare Anonim creator. Blaga a citit textul cu mare atenţie şi mi-a replicat că la el creaţia nu e concepută ex nihilo. De atunci Blaga a început să mă trateze cu toată atenţia, deşi eu nu mă număram printre studenţii săi (eram înscris la litere). Într-un timp, voiam să părăsesc literatura şi să trec la filozofie, dar mi-a fost jenă de D. Popovici. Cu Blaga am rămas în relaţii foarte bune.

– Un moment sibian semnificativ pentru ecourile operei lui Blaga în epocă a constituit-o „supărarea" teologiilor faţă de filozofia „păgînă", a autorului „Spaţiului mioritic". Momentul culminant l-a reprezentat apariţia cărţii lui D. Stăniloaie, „Poziţia d. Blaga faţă de creştinism şi ortodoxie", în care Blaga era „demascat" ca anticreştin...

– Stăniloaie era, atunci, rectorul Institutului de teologie din Sibiu. Polemica se ducea într-un moment în care autoritatea bisericii era foarte mare, cel puţin în Sibiu. Teologii aveau dreptate să se supere (teoria categoriilor stilistice anulează teoria revelaţiei divine). Blaga se temea să nu se organizeze împotriva lui un atac mai general, (să nu vie teologii să-l calce acasă). Aşa îşi imagina el adversarii, agresivi, capabili de molestare. Altfel, de asta făcea mult haz. Stăniloaie a scris cartea îngrijorat de influenţa lui Blaga în rîndul studenţilor. Le-a şi trimis-o acestora, cu dedicaţie. Mi-a trimis-o şi mie.

– Care erau, în acei ani, relaţiile dintre D. D. Roşca şi Lucian Blaga ?

– D. D. Roşca, raţionalist, nu era de acord cu Blaga. Rezervele şi le manifesta nu direct, ci prin dirijarea discuţiilor în seminarii. După plecarea lui Blaga la Lisabona, D. D. Roşca i-a suplinit seminariile ; asistent era Ion Chinezu. Temele, fixate de Blaga, erau din „Spaţiul mioritic". Eram atunci în anul I şi, cu un curaj pe care nu mi-l bănuiam, mi-am ales o temă (lucrările erau prezentate de studenţii din anii mai mari). Am fost atacat, la susţinerea ei, de studenţii din anii mai mari, care demonstrau că nu interpretasem corect „Transcendentul care coboară" (asta era tema. D. D. Roşca asculta cu interes „polemica" şi, bineînţeles, cu satisfacţie, descoperind, aci, contradicţii ale filozofiei lui Blaga. Mi-a declarat că „am făcut o lucrare foarte bună.

– Îl regăsiţi pe Blaga în volumele de memorialistică publicate azi ?

– Am citit, recent, cartea lui Bazil Gruia despre Blaga. Cred că autorul îşi depăşeşte nişte drepturi. Cred că alţii erau mai îndreptăţiţi decît Bazil Gruia să scrie despre Lucian Blaga ca interpret al operei.

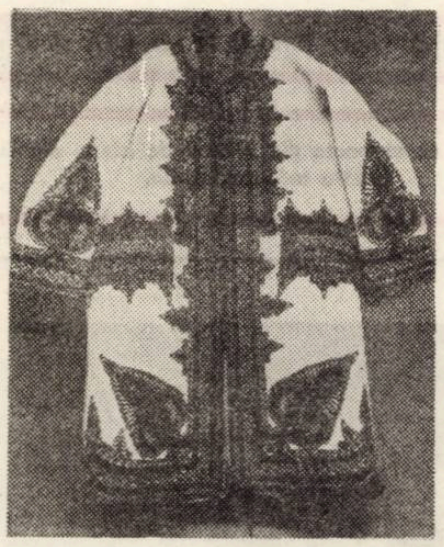

Şubă femei din Ohaba Forgaci

– A făcut-o însă Bazil Gruia.

– Nu întotdeauna cei pe care îi invită să vorbească despre Blaga sînt cei mai potriviţi. Despre relaţiile lui Blaga şi Cercul de la Sibiu se vorbeşte prin intermediul lui Iosif Pervain. Puteau fi solicitaţi, cu mult mai mult folos, în acest sens, Doinaş, Negoiţescu, Regman (care păstrează procesele verbale ale şedinţelor Cercului), Ovidiu Cotruş şi alţii, apropiaţi, în epoca respectivă, marelui scriitor.

– L-aţi reîntîlnit la Cluj...

– Da, îl vizitam în celebra cameră a Bibliotecii. Venea destul de multă lume pe acolo. Poate de aceea a fost mutat la fişier, unde era mai greu de intrat. Rămînea, în continuare, deasupra lucrurilor mărunte. Ştia că opera sa nu poate să dispară. Se plîngea însă uneori că e tratat ca un funcţionar deşi i se cerea (e vorba de perioada „bibliotecii", n.n.) sît unei personalităţi. Era foarte interesat de propunerea lui Pavel Apostol de a analiza opera sa din punct de vedere marxist. Îmi spunea că vrea să lucreze, în completarea sistemului său, la o „Etică" (mi-a înlăturat surpriza prin lămurirea că, în cadrul **culturii,** aşa cum o vede el, există o **etică**).

– Ştiu că aveţi în sertar un studiu masiv asupra lui Lucian Blaga, rod al mai multor ani de cercetare...

– Nu ştiu dacă îl voi publica sub titlul „Poezia mitului în opera lui Lucian Blaga", însă îl voi publica, oricum, în anul viitor.

VALERIU GANEA

Nicolae Iorga și spațiile lăuntrice ale istoriei *)

Pentru că nu l-a atras niciodată efemerul, ci doar permanența, **„Oamenii cari au fost"** nu e o simplă înlănțuire de portrete, a căror semnificație se termină în rama aurită a momentului, ci o adevărată „intrare" în istorie, în istoria vieții și culturii.

Descinderea în istorie se face prin „oameni cari au fost", pe care N. Iorga îi vede în perspectiva eternității, căci **oamenii** cari au fost sînt **idei** ce vor rămîne, sînt istoria neamului, transformată în **simboluri.** Aplecîndu-se asupra timpului, îi descoperă durata și atunci ceea ce interesează este doar prezentul continuu. Din istoria veche e decantat trecutul „viu", iar din prezentul imediat ceea ce are virtualități pentru a deveni la rîndul său o **permanență,** deci numai acele sensuri ce pot completa vatra spirituală cu rosturi și temeiuri noi. De aceea, cartea cu portrete nu este un album, ci o istorie, căci vorbind despre „glorii ale patriei și neamului" ca Mihai Viteazul, Eminescu, N. Grigorescu, Aurel Vlaicu sau despre modești truditori cu „viața măsurată cuminte", Iorga nu definește un om, ci înțelege un destin, nu cercetează simple evenimente, ci află permanențe, nu caută nuanțe, ci **precizează sensuri.**

Portretele sînt niște structuri interne, din corelarea cărora se naște un sistem cu propriile sale legi de evoluție, cu coordonatele sale de definire și cu finalitatea sa specifică. Analiza organizării evolutive a spiritualității unui popor presupune înțelegerea tuturor dimensiunilor din conexiunea cărora se constituie ansamblul. Aici trebuie să fie prezenți toți cei ce reprezintă o Idee, un crez, o trudă, o jertfă.

Valoarea omului se măsoară prin participarea sa la legea întregului. Și, aceste participări, Iorga refuză să le ierarhizeze. „Oameni cari au fost" sînt **modele egale,** căci fiecare își are rolul său unic și necesar în mișcarea generală a sistemului, fiecare structură, din momentul în care întrupează o idee, devine indispensabilă întregului și lipsa ei nu ar sărăci doar ansamblul, ci i-ar schimba fața, l-ar investi cu alte valențe, ceea ce ar impune o altă evaluare a spiritualității naționale. De aceea, pentru că „nimic pornit din buna intenție de a face ceva bun nu-i scapă", cum remarca G. Călinescu, sînt prezenți I. Pop Reteganul „un scriitor pentru popor", S. Fl. Marian, „un cercetător al vieții poporului românesc", Gh. Barițiu, „un gazetar al conștiinței și al ideilor sale", Davila, „un sfătuitor prin exemplu și un călăuz", Spiru C. Haret, „acest om de bine, care a trăit pentru dreptul și pentru suferința altora", Ion Vidu care, prin muzica sa, a fost și „un factor de unitate națională și educator", mulți „oameni de bine" ai neamului, mulți dintre acei a căror activitate s-a înscris în lupta de făurire a idealurilor naționale, modele care, prin forța exemplarității, devin **„învățături".** Dacă, prin ei, și alții mulți ca ei, călăuze sau constructori truditori, s-a clădit cu migală o cultură, s-a făcut cu răbdare o istorie, s-a format și activat cu temei conștiința de sine a poporului, unitatea sa, prin Eminescu, Caragiale, N. Grigorescu, Theodor Aman, Victor Babeș, Aurel Vlaicu etc. sistemul unitar național își evidențiază multidimensionalitatea.

N. Iorga nu a făcut niște „portrete", ci a călătorit prin domeniile interioare ale istoriei, o istorie a vieții și a gîndirii. Înlăturînd tot ceea ce nu este legic relevant, Iorga nu se oprește decît la mormintele deschise „pe care nimic, nici o voință dușmană, nici o tiranie nu le poate închide", morminte în care zac nu oameni, ci idealuri și nădejdi, morminte vii, unde se poate simți „viața rivnitoare spre dreptate,, spre lumină, spre putere a acestor cugete". Lupta, gloria, suferința și moartea lor își depășesc identitatea, devenind simboluri, care dau măsura întinderii și complexității unei anume vieți spirituale. Astfel portretele devin „învățături". Mihai Viteazul este o „învățătură" a istoriei, căci „ne norocirea lui fu că „el găsi de la o vreme singur cu conștiința sa, încrederea sa în sine, cu vitejia și mîndria sa. Oamenii mari însă cresc în puteri prin valoarea morală a societății în care trăiesc" și poate că „dacă s-ar fi sprijinit pe o societate însuflețită de spiritul său, el n-ar fi rătăcit ca un prigonit de soartă pe pămîntul țării căreia-i dăduse libertatea" și atunci „o țară întreagă s-ar fi ridicat să-l apere, să-l înalțe, să-l răzbune și s-ar fi văzut ce poate face o țară întreagă".

„Oameni cari au fost" nu reprezintă o juxtapunere de portrete, cu identități și limite rigide, ci verigile interne ale istoriei, corelate prin sensurile lor, oferind în final imagini din destinul unui neam, cu înălțările, înțelesurile și motivațiile-i proprii, o mină de cuvinte în care sînt cuprinse sensurile adînci ale spiritualității noastre

RAMONA BOCA BORDEI

„Oameni cari au fost" – (Editura Militară, 1975)

CURIER LITERAR

Revista *„Era Socialistă"* (9) consacră o bună parte din pagini aniversării la 9 mai a cuceririi independenței de stat în urmă cu 98 de ani și împlinirii a trei decenii de la căderea fascismului și încheierea celui de al doilea război mondial. În acest sens în articolul intitulat „Marea epopee a războiului antihitlerist" articol semnat de dr. Constantin Olteanu, dr. Ilie Ceaușescu, se arată :

Statisticile ce ne stau la dispoziție relevă dimensiunile impresionante ale acestui război, prețul uriaș pe care popoarele au fost nevoite să-l plătească. În conflict au fost atrase 72 de țări de pe toate continentele. Operațiile militare s-au desfășurat pe teritoriul a 40 de state din Europa, Asia și Africa, la lupte au participat 110 milioane de militari, din care 32 de milioane au fost uciși, iar alți 35 de milioane au fost răniți sau dați dispăruți ; în lagărele de exterminare naziste sau sub ruinele orașelor bombardate au pierit milioane de oameni. Jertfele umane au fost însoțite de pagube materiale enorme (...). Nici un alt conflict armat din trecutul milenar al omenirii nu a provocat asemenea drame și nu s-a soldat cu un bilanț atît de sinistru.

(...) În România, forța inițiatoare și dinamizatoare a mișcării de rezistență antihitleristă a fost Partidul Comunist Român, care s-a ridicat de la început în mod ferm împotriva războiului antisovietic, s-a pronunțat pentru ieșirea din acest război și alăturarea țării noastre coaliției antihitleriste, acționînd, în acest scop, pentru alianța largă a tuturor forțelor patriotice naționale. În conformitate cu orientarea adoptată, partidul a trecut încă din 1941 la organizarea a numeroase acțiuni – greve, demonstrații, sabotarea mașinii de război fasciste –, la crearea unităților de partizani și a formațiunilor patriotice ca unități de luptă împotriva fascismului, pentru independența țării.

În același număr al revistei Dan Berindei se ocupă în articolul „ Deplina independență năzuință seculară a poporului român" de Războiul de independență din 1877 și declararea independenței naționale.

Numărul 19 al revistei *„România literară"* este dedicat în întregime celor două evenimente aniversate, 9 mai 1877 – 9 mai 1945. Semnează frumoase și documentate articole Al. Ivasiuc, Nicolae Velea, Pop Simion, Nicolae Țic ; prof. Șerban Cioculescu, comentează despre „Războiul pentru independență și poezie", iar Vasile Băran, sub genericul „Chipul Victoriei", încearcă să descifreze sensurile subterane, motivele luptei eroice a românilor care au căzut în lupta împotriva fascismului.

A. BALTHAZAR

PORTRETE

Alexandru Jebeleanu

Urmînd firul unei inspirații solare, egal încordate de-a lungul timpului, Alexandru Jebeleanu a adăugat debutului din 1945 (Oglinzi sonore), alte cinci volume de versuri : Certitudini. Frumusețí simple. Nostalgii solare, Divagații și simetrii, Transparențe.

Titlurile sînt în cazul de față, o primă (și adevărată) calificare a creației : aspirație spre limpezimea gîndului și a expresiei, trăire diurnă, contact plin, vizual, cu concretul, interes pentru viața morală, echilibru stilistic.

Alexandru Jebeleanu se dovedește, într-adevăr, un temperament orin excelență clasic. Și nu e vorba doar de inclinația sa către formele fixe (sonetul), către strofa riguros acordată sonor și semantic. Autorul se arată mai puțin impresionat de scurgerea timpului decît de corporalizările lui momentane, cărora li se conferă – în perspectiva declinului emoției – o armătură trainică și nesovăitoare.

Poetul are simțămîntul durabilității, exaltă esența perenă a lucrurilor și fenomenelor : scenele sînt înzestrate

cu un fundal adînc, vibrant, iar prim-planul își dorește materialitatea unor statui proiectate în vid.

Viziunea sa naturistă se poate detecta încă dintr-o extrem de convingătoare poezie de debut, Inima, pe care o reproducem în întregime :

„Inima ta e un munte cu cerul pieptului aplecat printre creste, / Din ea izvorăsc fluviile singelui și trec prin a cărnii umbroasă pădure, / Crengile viselor cu arome adînci de poveste, / Ard pe culmile ei, cu flăcări albastre și pure. / Vulcanii înăbușiți o sgudue, cum moartea trupul unei păsări rănite / Și rostogolesc izvoarele șuluri spre pintec, spre frunte... / Doar în pajiștile albe ale plăminilor cu fiorduri rotunde, cu vînturi liniștite / Apele roșii se limpezesc și se întorc mai domoale spre munte".

Ne întîmpină, peste tot, o înțeleaptă bucurie a roadelor, a grădinilor (Grădinarul), a naturii urbanizate (parcul). Poetul înalță adevărate imnuri luminii (splendidul Pastel alb, Reverberații), soarelui și primăverii (N-are Pan mai mare bucurie. Migrație). Iată în cel fel este destăinuită ieșirea din noapte spre claritatea zilei : „Pe gînd m-apasă fonta care-o știu. / Ve vineți saltimbanci dansează-n jur ! / Prin spațiul stins și fără de contur / Sînt șapte nopți. E groaznic de tîrziu. / E febra mea tărîmul insolent... / Și tineri dansatori îmi dorm pe umăr, / Și somnul se preface-absurd în în zbor, / Țîșnesc din frunte cercuri. Să le număr ! / Tramvaiele izbesc în ziduri mate, / Le simt zduncinătura pînă-n oase. / Spre fabrică trec pilcuri numeroase / Rizind. Se face ziuă în cetate" (Reverberații).

Iubirea, pentru Alexandru Jebeleanu, e împlinirea unei legi a firii, un tonic eveniment, privit cu gravitate dar fără fior elegiac. Blîndul narcisism al romanticilor, pentru care femeia e o stare de spirit, o componentă a interiorității lor, lipsește. Dragostea rămîne mereu o comuniune trainică, însă parțială (să se vadă, între altele. Întrebare de mai unde așteptarea „în doi" este răspicat declarată).

Trebuie reținute, în sfîrșit, frumoasele poeme dedicate unor personalități ale literaturii române și universale (Eminescu, A. Pann, Rilke etc.) – ele însele dovedind sentimentul temperat, clasic, al individualității – precum și acea subtilă infiltrație de termeni culturali în structura imaginilor : „Am fost un nai sau fluier de argint. / Ce-ai năzuit de l-ai stîrnit să sune ? / Eu te-am chemat ? Sau m-ai ales anume ? Pe versu-mi fruntea ta o văd boltind/ ...Te-am reîntîlnit dar nu mai ești la fel. / Îmi glăsuiești-n ritmuri altă limbă ? / Ori timpul, vrăjitorul, mi te schimbă. / Eu tot sub raza ta rămîn, cîntînd... / Mereu îți cer – departe sînt de țel – / Să te cobori în jos, Lucefăr blînd" I.

Toate ni se par a întocmi un profil liric trasat în tușe sigure, ferit de obscurități facile, tinzînd permanent spre o profunzime reală, necontrafăcută.

EUGEN DORCESCU

PANTHEONUL GINDIRII ROMÂNEȘTI

TITU MAIORESCU
și spiritul filozofic constructiv

O lucrare recentă despre Titu Maiorescu, de o valoare distinctă, aparținînd neobositului cercetător al gîndirii secolului trecut, Simion Ghiță, dezvăluie, pentru prima dată, orizonturile filozofice ale mentorului Junimii, care se extind de la teoria cunoașterii, ontologie și antropologie, pînă la teoria culturii, filosofie socială și estetică. În cuprinsul acestor domenii s-a exersat gîndirea maioresciană, fecund și pe multiple planuri, pentru a iniția o direcție și un sistem al acțiunii în cultura românească.

Dominant în preocupările lui T. Maiorescu este acel spirit filozofic constructiv, restaurator al gîndului activ, ce se împlinește în cunoașterea adevărului, după „reguli nestrămutate", menite să înregistreze și să confirme progresul. Față de un H. Taine, de pildă, a cărui activitate teoretică și de critică literară se desfășoară în aceeași epocă, fiind robită de sistemul limitat al concepției pozitiviste, de unde rezultau și canoanele rigide impuse creației, T. Maiorescu avansează într-o direcție constructivă, introducînd în circuitul valorilor

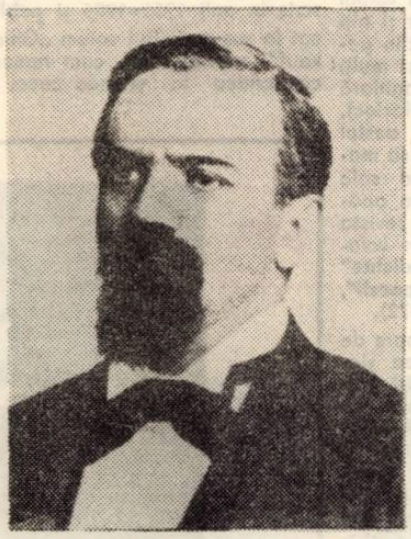

spiritul critic, cu tendință creatoare, căci, spune el **„orice intrebare de știință, este mai intîi o intrebare de conștiință".** Dacă nu poate fi pusă la îndoială influența exercitată asupra gînditorului român de filozofia kantiană, și mai înainte de către filozofia herbartiană și cea feuerbachiană nu-i mai puțin adevărat că asimilarea unui izvor de gîndire a însemnat pentru el o continuitate a datului teoretic, dar și o depășire a acestuia, printr-o situare în spațiul aceluiași spirit creator, care aparține individului sau națiunii întregi. Cu acest înțeles se îndrepta el spre definirea secolului al XIX-lea, care, după Maiorescu, **„se va numi în istorie secolul naționalităților. În el s-a lămurit și se realizează ideea că popoarele sînt chemate a se consolida în cercuri etnografice, specificîndu-și misiunea istorică după propria sa natură".** Era, așadar, nevoie de o activitate constructivă, sprijinită de spiritul critic, menit să înlăture artificialitatea și improvizația în creația de cultură, după cum, în procesul larg al europenizării, consolidarea unor permanențe, care țineau de ceea ce T. Maiorescu numea „fundamentul dinlăuntru", constituia o cerință a realității. Maiorescu a înțeles că principiile filozofice trebuie să devină mijloace de acțiune culturală, de valorificare și îmbogățire a unei spiritualități, dar nu printr-o stagnare în cuceririle ei anterioare, cît mai ales prin aspirație către sinteză, către ceea ce descoperirile noi ale științelor aduc în sfera vieții sociale. Prin aceste idei, T. Maiorescu s-a dovedit a fi un întemeietor de școală, probînd din perspectiva totalității nevoia de conlucrare permanentă a diferitelor discipline, fie că era vorba de filozofie, de critică literară, de estetică sau de folclor, pentru a se ajunge la conștiința critică de ansamblu. Incursiunile sale în epocile de cultură, în doctrinele care interziceau comentariul alături de referirile la gînditori, curente și tendințe, sînt dovada de netăgăduit a aceluiași spirit novator. Așa numitul „aristocratism teoretic" maiorescian a fost un mit, dacă nu chiar o imagine falsă, căci Maiorescu a fost prezență activă, o energie în acțiune pe planul culturii, răsfrîntă în tot ceea ce ținea de epoca în care a trăit.

În direcția de mai sus, ar fi suficient să ne referim la activitatea de îndrumător și organizator al culturii, desfășurată de către T. Maiorescu în cadrul cunoscutei polemicii dintre formă și fond. E adevărat, Maiorescu s-a întrebat ce este filozofia. A rămas atent la ideile evoluționiste și ateiste. Era interesat de explicarea progresului în istoria culturii, de viziunea hegeliană asupra acestei probleme. Proiecția teoretică nu l-a mulțumit însă, oricît de strălucitoare s-ar fi dovedit ideile asimilate, de aceea găsește mai importantă munca de elaborare constructiv-culturală, în spiritul modern. Altfel spus, era nevoie de o muncă pe terenul realităților noastre. Poziția lui Maiorescu n-a fost echivocă. El atacă împrumuturile de forme străine... Dorința de înaintare și progres nu putea trece peste fazele specifice ale culturii, în care s-au plăsmuit gînduri proprii despre lume și viață. Rezulta, deci, spune Maiorescu, că cei **„uimiți de fenomenele măreție ale culturii moderne se pătrunseră numai de efecte, dar nu pătrunseră pînă la cauze, văzuseră numai formele de deasupra ale civilizațiunii, dar nu întrevăzuseră fundamentele istorice mai adînci, care au produs cu necesitate acele forme și fără a căror preexistență ele nici nu ar fi putut exista".** Simțul istorist își spunea aici cuvîntul, interferîndu-se cu înțelegerea din interior a fenomenului cercetat. Poate părea surprinzător, dar Maiorescu a fost corectat de propriile sale idei, de îndată ce le-a înțeles în substanța din care s-au desprins, și nu dintr-o alăturare de moment cu teorii venite de aiurea. Modernismul său a fost interpretat unilateral de către unii, care n-au avut răbdarea, dar nici suficiente elemente pregătitoare, pentru a despica acea notă constructivă, proprie spiritului filozofic maiorescian. Mai tîrziu, discipolii săi, un P. P. Negulescu, C. Rădulescu-Motru, Ion Petrovici sau Simion Mehedinți vor înainta pe căile deschise de gîndirea lui Maiorescu, evaluînd tocmai valoarea funcțională a spiritului critic într-o direcție constructivă, cerută de însuși progresul uman. Titu Maiorescu (1840–1917) a constituit un punct de plecare și de consolidare a spiritului filozofic constructiv în cultura românească.

VASILE VETIȘANU

Progresul tehnic

(Urmare din pag. 1)

La o recentă întîlnire de lucru, tovarășul Nicolae Ceaușescu a ridicat în fața lucrătorilor din comerțul exterior problema creșterii gradului de competitivitate în schimburile economice internaționale. Participarea la cooperarea internațională în producție, știință și tehnică, amplificarea schimburilor economice internaționale vor trebui să ducă la o eficiență ridicată a cheltuielii de muncă industrială și să intensifice aportul substanțial al industriei la sporirea eficienței economice.

Existența unei forțe de muncă cu o calificare superioară, în concordanță cu nivelul înzestrării tehnice a industriei, este o dovadă și în același timp o condiție a desfășurării unei activități productive industriale conform cerințelor impuse de o industrie modernă. Pentru valorificarea potențialului tehnic, de care dispune o industrie modernă, este necesară existența unei forțe de muncă calitativ superioară, sub aspectul nivelului instruirii și calificării, a structurii profesionale, a puterii de creație și capacității de a se adapta la progres și a-l promova în ritm rapid.

Știința și progresul tehnico-științific au o contribuție tot mai mare la dezvoltarea multilaterală a țării noastre prin aceea că creșterea și pe fecționarea forțelor de producție, sporirea nivelului de calificare, creșterea pregătirii profesionale sînt determinate într-o bună măsură de promovarea consecventă și aplicarea în producție a științei și tehnicii înaintate. „Realizarea importantelor obiective ale dezvoltării economico-sociale a țării în viitorul cincinal **– se spune în Directivele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român –** este condiționată, în mod hotărîtor, de creșterea aportului științei și tehnologiei, care se manifestă tot mai mult ca o forță nemijlocită de producție".

Pe baza cunoașterii necesităților interne și a realizărilor pe plan mondial, dezvoltarea științei în țara noastră se conduce după următoarele principii : orientarea activității științifice spre cercetările legate nemijlocit de creșterea producției materiale în industrie și agricultură, de dezvoltarea celorlalte ramuri ale economiei ; dezvoltarea mai accentuată a cercetărilor în ramurile și domeniile pentru care economia noastră dispune de resurse materiale și care, potrivit tendințelor pe plan mondial, pot fi valorificate la un nivel superior, desfășurînd în această direcție o politică de opțiuni și priorități ; valorificarea cît mai rapidă în practică a rezultatelor cercetărilor prin scurtarea continuă a duratei ciclului cercetare-producție ; organizarea muncii de cercetare pe principiul gestiunii economice și folosirea pe scară largă a pîrghiilor economice în acest domeniu de activitate.

Cercetarea tehnică se bizuie în fiecare perioadă pe o parte din cunoștințele furnizate de știință, realizează unelte, dispoziitive, mașini, instalații, agregate, creează combinațiile optime dintre aceste elemente. În acest stadiu, tehnica potențială se transformă în tehnica reală. Rezultă că cercetarea tehnică produce acte de progres distincte, concretizate în invenții.

Aportul economiei constă în difuzarea pe scară socială a realizărilor științei și tehnicii, în introducerea acestora în acele sectoare care să aducă o contribuție maximă la eficiența producției și consumului întregii societăți. Cadrul creat, pentru folosirea realizărilor științei în practică, poate să favorizeze sau să frîneze progresul tehnic. Sarcina constă în a cunoaște mai exact modalitățile în care știința și tehnica pot pătrunde mai eficient în economie, care sînt domeniile în care se obțin cele mai bune rezultate. Abia după ce s-au găsit modalitățile de introducere în producție, tehnica reală devine o tehnică aplicată și acest lucru presupune implicit un cadru economic adecvat.

Timp epic și timp istoric

(Urmare din pag. 1)

ficțiunii artistice, în pofida economiei oarecum autonome a capitolelor relatînd evenimentele istorice petrecute în timpul real.

Amalgamul între timpul istoric și timpul epic este potențat și prin introducerea, în acțiunea romanului, a unor personaje care nu sînt lipsite de contingență cu cele reale. Grigore Patriciu, de pildă, directorul ziarului Ziua, **la care lucră Paul Ștefan, se aseamănă cu Pamfil Șeicaru, directorul** Curentului, **dar și cu Mircea Grigorescu de la** Timpul. **Intuiția artistică a romancierului l-a împiedicat însă să transforme** Delirul **într-un roman cu cheie. Ambițiile scriitorului vizează mai departe, iar ahitectonica romanului, îmbinare măestrită a timpului petrecut odinioară aevea, cu timpul imaginar al romanului, contribuie, într-o măsură hotăritoare, la imaginea unei epoci tulburi, paroxistice, de sfîrșit de ev, epocă care prin frămîntările ei dureroase, prevestește o lume nouă. Primul volum din** Delirul **dovedește cu prisosință că acea epocă și-a găsit, în Marin Preda, un cronicar înzestrat, capabil să-i cuprindă neliniștile, cruzimea, anomaliile, în edificatorul monument al unei opere literare.**

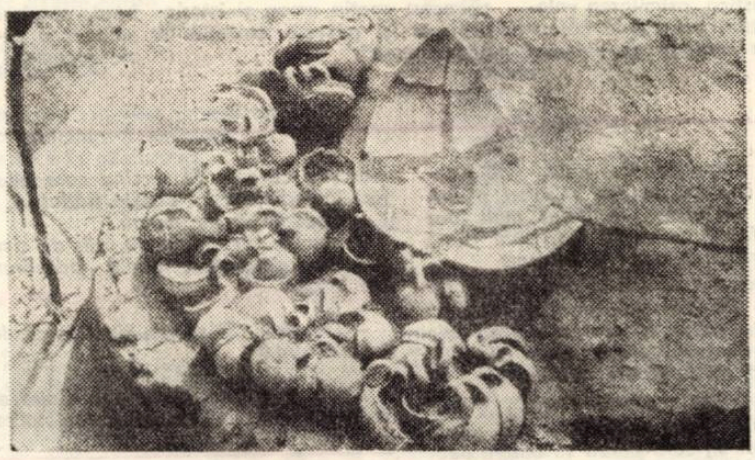

Ofranda de la Susani – in situ

PANORAMIC

● Cotinuăm consemnarea manifestărilor culturale dedicate celor două momente aniversare de la 9 mai, ziua independenței de stat a României și aniversarea victoriei asupra fascismului :

● ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA a realizat un festival de poezie patriotică în colaborare cu Casa de cultură a municipiului. Au citit scriitorii Anavi Adam, Nikolaus Berwanger, George Drumur, Al. Jebeleanu, Ion Maxim, Ivo Muncian și Nicolae Țirioi.

● O altă acțiune a ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR închinată acelorași evenimente –, ședătoarea literară de la clubul Fabricii Teba, cu concursul Bibliotecii municipale și participarea scriitorilor I. M. Almăjan, George Drumur, N. D. Pârvu și Octavian Popa.

● CASA DE CULTURĂ A STUDENȚILOR din Timișoara l-a avut ca invitat pe general-maior Dumitru Puiu, iar în cadrul „Tribunei actualității politice" s-a desfășurat un concurs cu premii pe tema „Aspecte ale luptei P.C.R." în perioada războiului antifascist".

● INTREPRINDEREA CINEMATOGRAFICĂ TIMIȘOARA a realizat un bogat ciclu de acțiuni dedicate memoriei zilei de 9 Mai la cinematografele din oraș și din județ : proiecții tematice, montaje cineo-literare, simpozioane, concursuri „Cine știe cîștigă", dialoguri cu luptători din războiul antifascist.

● În sala TEATRULUI POPULAR DIN LUGOJ, Casa de cultură în colaborare cu filialele Societății de științe istorice și filologice din oraș a organizat simpozionul „Jertfă și eroism".

● 10–18 mai. Un eveniment intrat deja în conștiința publicului : PRIMĂVARA ARĂDEANĂ, festival cultural-artistic ajuns la cea de-a 7-a ediție. Din programul deosebit de bogat, divers și inteligent structurat, reținem participarea unor personalități ale vieții culturale și artistice românești (acad. Ștefan Pascu, Nicolae Herlea, Magda Ianculescu, Tudor Gheorghe, Elena Sereda), inaugurarea unor expoziții de artă plastică ale Filialei U.A.P., ale artiștilor amatori, o expoziție de artă naivă, o altă de artă populară, vernisajul expoziției pictorului francez Jean Claude Chauvay, o expoziție foto și o gală a filmului de amatori. În cadrul manifestărilor teatrale reținem spectacolul-lectură „Marin Sorescu" și spectacolele Naționalului timișorean ale Teatrului Național din Arad, ale Teatrului german de stat din Sibiu, ale Teatrului maghiar și german din Timișoara. Concertele Filarmonicii de stat Arad, prezența corului „Capella Transylvanica" din Cluj, spectacolele folclorice, de muzică ușoară, recitalurile de poezie patriotică, spectacolele literar-muzicale, șezătorile literare întregesc peisajul reputatei manifestări. Dezbaterile, expunerile, simpozioanele, sesiunile de comunicări și referate, schimbul de experiență interjudețean, fac încă odată proba emulației intelectuale arădene. Un tîrg de artă populară și o paradă a portului vor încheia această săptămînă a culturii și artei.

● Poetul Anghel Dumbrăveanu și Prozatorul Ion Velican au participat la o întîlnire literară cu lucrătorii de la Inspectoratul județean al Miliției.

● SĂPTĂMINA CULTURALĂ A COMUNEI LOVRIN a ajuns la a doua ediție. Selecționăm din program : întîlniri cu participanți la cel de-al doilea război mondial, dezbateri pe teme civice, științifice și culturale, seri de teatru susținute de colectivele Naționalului timișorean și ale Teatrelor germane de stat din Sibiu și Timișoara, spectacole folclorice, concursuri tematice, manifestări sportive. Foarte interesantă – dezbaterea asupra romanului „Delirul" de Marin Preda cu participarea criticului literar Traian Liviu Birăiescu și conf. univ. dr. Marin Viliam.

● CENACLUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR a supus lecturii și dezbaterii critice în ultimele două ședințe, o proză semnată de Octavian Popa și piesa „Așteptarea" a dramaturgului Aurel Gh. Ardeleanu, în lectura actorului Miron Șuvăgău. Marți, 13 mai au citit literatură sciencefiction Claudiu Iordache, Marcel Luca și Mircea Popp.

● GALERIA DE ARTĂ A ORAȘULUI TIMIȘOARA găzduiește pînă în 22 mai expoziția cercului de artă din Hofgeismar (R.F.G.).

● La Reșița s-a încheiat a doua ediție a FESTIVALULUI INTERJUDEȚEAN AL CINEAMATORILOR, ECRAN 5. Palmares (fragmente) : Marele premiu, *Brazda* (cineclub, Unirea", Bacău) și *Terra în alertă* (Cineclubul Școlii de artă Oțelul Roșu) ,premiul pentru cel mai bun poem cinematografic – *Magda* (Oțelul Roșu), premiul pentru cel mai bun film de ficțiune, – *Germinație* (Ecran 5, Reșița), premiul pentru cel mai bun reportaj, (Cineclubul 70, Timișoara). Premiul special al juriului a fost acordat selecției de filme prezentate de cineclubul Ecran 5, Reșița.

● Duminică, 11 mai, la GALERIILE BASTION a fost deschis Salonul anual al amatorilor din municipiul Timișoara sub genericul „Muncă, destindere, frumusețe".

● POETUL MARIN SORESCU s-a întîlnit cu cititorii timișoreni cu ocazia lansării la librăria „Mihai Eminescu" a noului său volum, *Norii*. Autorul a fost prezentat de prozatorul Ion Marin Almăjan.

DEDICĂM ACESTE PAGINI LITERATURII DE EXPRESIE GERMANĂ DIN BANAT

FRONTISPICII

Franz Liebhard

● AVANGARDISM ȘI EXPERIENȚA ISTORIEI

La vîrsta de 75 de ani Franz Liebhard trăiește evenimentele contemporane cu un sentiment de dăruire tinerească și cu înțelepciunea omului care a acumulat conștient experiența istoriei trăite. De la avantgardismul expresionist, manifestat cu exuberanță și militantă dorință de înnoire, mai întîi în presă prin 1918, și pînă la volumul său de eseuri **„Oameni și timpuri" („Menschen und Zeiten")** au trecut mai bine de cinci decenii. Tentația prezentării personalității și operei sale prin prisma istoriei – atît literare cît și social-politice – este firească. Oricare ar fi însă unghiul de vedere asupra creației și vieții acestui reprezentant de seamă al literaturii germanilor din Banat, profunda lui afecțiune pentru aceste meleaguri și pentru populația ei – români, germani, maghiari, sîrbi – va apare întotdeauna ca o constantă spirituală.

Franz Liebhard, de fapt Robert Reiter, s-a născut în 1899, la Timișoara, unde a urmat școala în limba maghiară, iar în 1916 a scos foaia **„Dimineața"**, o publicație școlară de scurtă durată, scrisă în limba maghiară. Este un simptom timpuriu al înclinației sale spre ziaristică, care-l va determina să-și dedice mulți ani din viață meseriei de publicist. Primele articole i-au apărut în publicațiile timișorene. **„Der Volkswillen", (Voința poporului)**, organ socialdemocrat, și în **„Temesvarer Zeitung"**. „M-a atras întotdeauna fenomenul social, și unde oare pulsul vremii se simte mai puternic decît într-o redacție ?" spune Franz Liebhard. Studiul limbii și literaturii l-a fascinat de asemenea. A urmat romanistica și germanistica la Budapesta, apoi la Universitatea din Viena. O aprofundată cultură umanistică, asimilarea valorilor literaturii universale călăuzesc de la început pe poetul Liebhard. „Cine-și mai amintește de Walt Whitman ?" mă întrebă într-o discuție Liebhard cu o nuanță de reproș. „Eu l-am citit la vîrsta de 16 ani. M-au răscolit puternic căutările acestui poet, la fel și poezia lui Rimbaud. Pe expresionistul german August Stramm – cine oare îl mai citește astăzi ? – eu l-am tradus în limba maghiară, pe tînărul Johannes Robert Becher, de asemenea".

Răsfoind aceste amintiri ale propriei ascensiuni spirituale, Franz Liebhard revine mereu la condiția literaturii de limba germană din Banat, la ultimele publicații, la veșnic actuala problemă a relației dintre tradiție și inovație în aceasta literatură, cantitativ destul de modestă : **„Această chestiune mi se pare a fi foarte dificilă. Există incontestabil fenomenul literar de limbă germană în Banat, ne lipsește însă într-o oarecare măsură continuitatea. Fără îndoială, asistăm astăzi la o explozie literară în ceea ce privește tînăra generație. Nu știu dacă mi se potrivește denumirea de poet al Banatului. Pot spune, însă, că iubesc cu toată ființa mea aceste meleaguri, acest oraș de pe Bega, străzile și parcurile și oamenii, mai ales oamenii. Cred că acest spațiu uman și istoric-spiritual își găsește expresie în poezia mea".**

După terminarea studiilor la Viena, Liebhard se întoarce în 1925 la Timișoara, fiind colaborator la ziarul **„Banater Deutsche Zeitung"**. Pe lîngă traduceri din poezia germană, în acei ani, Liebhard se preocupă și de cîntecul popular românesc, realizînd o traducere de o rară frumusețe a „Mioriței", pe care a publicat-o în **„Prager Presse"**. Lucian Blaga a semnalat apariția acestei traduceri în termeni elogioși.

Între cele două războaie mondiale, Liebhard a scris relativ puțin, a publicat foarte rar, rămînînd în umbra vieții literare publice, în semn de opoziție față de tendințele reacționare din viața cultural-politică a anilor treizeci. Unii critici literari sînt de părere, că Liebhard ar fi scris în această perioadă sub influența lui Richard Dehmel (1863–1920) și Georg Trakl (1887–1914). Mie mi se pare că puternica trăire și asimilare a expresionismului german este evidentă chiar și în ultimul volum al său **(„Miniaturen")**. Ca și alți poeți bănățeni germani, din generația lui, care au urmat mulți ani de școală în limba maghiară (d. ex. Peter Barth din Mașloc), Liebhard s-a consacrat destul de tîrziu ca poet în limba sa maternă. O parte din poeziile sale din perioada interbelică a apărut abia în 1956, în revista **„Neue Literatur"**, apoi în volumul **„Die schönsten Gedichte" (Cele mai frumoase poezii"**, 1964) și **„Miniaturen"** (1972).

Transformările revoluționare de după 1944, democratizarea vieții politice și culturale își găsesc expresia în volumele de poezii **„Schwäbische Chronik" („Cronica șvăbească, 1952)** și **„Glückauf" („Urări de bine"**, 1959). Lirica lui Liebhard din anii postbelici are ca laitmotiv urmările dezastruoase ale războiului.

Aceste poezii, mai ales din **„Schwäbische Chronik"**, prin angajarea lor politică deosebit de actuală, prin limbajul artistic direct și mobilizator, definesc atitudinea umanistă și progresistă a poetului.

În literatura germană din România, Liebhard a fost printre primii care și-au ridicat glasul pentru a evoca adevarata față a trecutului și pentru a deschide în literatura de limbă germană perspectiva unui viitor impresionant în care și populația germană își avea locul. Într-adevăr, poezia lui Liebhard, cuprinsă în primele două volume, a devenit astăzi o poezie-document. Nu este mai puțin adevărat, însă, că unele dintre aceste poezii reflectă strădania, nu întotdeauna împlinită, de a găsi cele mai adecvate forme și mijloace de expresie artistică pentru fenomene politice și sociale complexe. De aceleași idei înnoitoare sînt pătrunse lucrările sale publicistice. În ample articole eseistice, Liebhard a teoretizat situația literaturii germane de la noi, a formulat imperativele unei literaturi actuale, angajate în profundele restructurări sociale și culturale ale etapei revoluționare, imperative ale unei literaturi germane integrate în eforturile întregii țări.

Angajamentul civic-social al lui Liebhard devine transparent și în forma pretențioasă a sonetului, în realizarea căreia poetul dovedește o măiestrie desăvîrșită, amintindu-ne de mari artiști ai cuvîntului din literatura germană. De remarcat și aici elementul tematic autohton, de pildă în ciclul **„Banater Sonette"**, scris în anii 1955–1956 și publicat în sus-amintitul volum „Glückauf", reprezentînd, cum remarca critica la vremea ceea, o măreață istorie poetică a ținutului bănățean.

Ca artist al cuvîntului și al formelor consacrate se manifestă Liebhard și în volumul „Miniaturen" (1972), care cuprinde poezii din patru decenii, extrem de variate din punct de vedere tematic, subordonate însă formal-artistic legilor stanței (octavei), pe care Liebhard o consideră în măsură să exprime atît atitudinea modernă față de existență dar și constantele esenței umane.

De mult, Liebhard este familiar și cititorilor români. Nu a apărut în ultimele decenii vreo antologie din lirica noastră contemporană, în care să nu fie cuprinse și versuri ale acestui poet timișorean. Poetul își trăiește, poate, cele mai frumoase clipe în mijlocul cărților și documentelor istorice, pe care le studiază. Poate că, stînd aplecat asupra hîrtiei albe, la masa de scris, care pare a geme sub teancuri de cărți și publicații, îți dai seama, că viața lui a fost și a rămas scrisul și cartea.

WALTER ENGEL

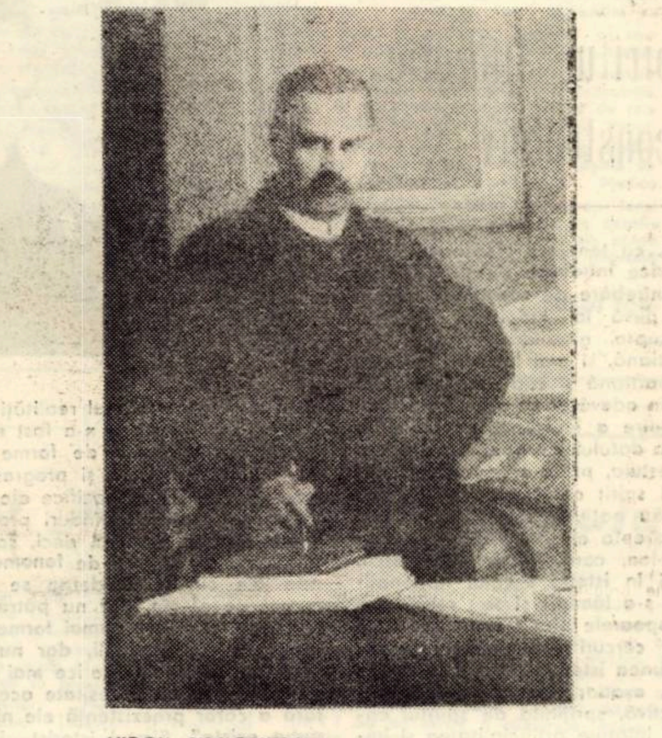

VIRGIL SIMIONESCU

Portretul lui Coriolan Brediceanu

Floare de măr

LUDWIG SCHWARZ

Așa, peste noapte, anul, abia început, a semănat flori în meri și primăvară în lume. A durat mult, dar parcă hoinărea acum luna mai peste cîmpii risipind culori și miresme.

Am văzut-o pe Elli trecînd pe sub fereastră. Imediat am aruncat rucsacul sub patul țărănesc. Nimeni n-avea voie să afle despre plecarea mea. Nici Elli. Chiar dacă sufeream nespus.

– Ești liber deseară, Paul ?

– Da – i-am răspuns și mă uitam la surîsul ei, care părea să umple deodată odaia toată.

Pe drumul morii, lumina amurgului pîlpîia albicioasă în flori. Elli mergea lîngă mine.

– Paul !

Da, dragoste...

– Ai să te sperii acum ?

– De ce, fată ?

A tăcut un răstimp.

– Ai să te superi ?

– Dar de ce, Elli ?

– Paul...

Jocul mîinilor ei în părul meu încremenise într-o încleștare încordată.

– Paul...

– Da, spune-o odată !

– Paul, poate te superi... Dar, crede-mă, eu sînt veselă, fericită, că s-a întîmplat așa... Și nu m-am împăcat – așa cum se spune – cu faptul împlinit, crede-mă ! Mă bucur, că așa s-a întîmplat. E parcă o împlinire a unei dorințe, pe care n-am rostit-o niciodată, la care nu m-am gîndit deloc...

Am rămas nedumerit : știa Elli ceva, ceea ce nu trebuia să știe ; nimeni în afară de mine și omul meu de legătură ? Cum, de la cine a aflat-o ? Cine mai știa ceva ? Și sarcina care mi-a fost încredințată... e deja trădată ?

– Paul, o să fiu mamă.

A spus-o atît de simplu, atît de simplu, cum se rostesc marile adevăruri ale lumii.

– Elli !

– Da, Paul. Și spune, simți tu cît de fericită sînt ?

☆

Dacă ar fi fost măcar una dintre acele hîrtiuțe minuscule și mototolite.

Dar, de la izbucnirea războiului, trebuia să fiu cu ochii în patru. Astfel, mi-a rămas numai fraza, aparent goală, înțeleasă numai de mine în adevăratul ei sens, pe care poștașul mi-o striga azi dimineață peste gard :

– „Numai ziarul, domnule Paul poate aveți mîine o scrisoare recomandată"...

– Elli, trebuie să plec !

– Să pleci ? Încotro, Paul ?

– Eu... trebuie... să mă înrolez.

– În armată ? Tu ? Doar te-au scutit, Paul !

– Așa a fost pînă astăzi, Elli.

– Paul – vocea ei deveni tristă, amară. Nu pot să cred Paul, nu te cred.

Ar fi trebuit s-o contrazic acum, să încerc s-o conving, dar n-am putut. Am tăcut. Cu o durere arzătoare în suflet.

– Paul, poate n-ai voie să-mi spui adevărul ?

– Nu, Elli !

– Într-adevăr, Paul ?

– N-am voie s-o fac, Elli.

S-a întunecat și peste tot domnea liniștea. Și în sate casele rămîneau oarbe în nopțile de atunci. De frica bombardamentelor.

Mîinile ei căutau fața mea.

– Acuma te cred, Paul. Dar, spune-mi, dacă tu, atunci cînd ne-am cunoscut, te-ai gîndit deja la această despărțire. Te-ai gîndit că vei primi ordinul să pleci curînd ? Că vei avea o scuză și vei fi liber, fără o vină, o obligație față de mine ?

– Nu, Elli, niciodată !

– Dar știai că așa se va întîmpla !

– Da...

– Și atunci ?

– Te iubesc..., Elli. Asta e tot ce pot să-ți spun. Și despărțirea noastră nu mi-e mai ușoară. Din contră. De două ori, de trei ori, de zece ori mai grea, Elli !

Strălucirea rochiei ei albe e demult numai una dintre acele închipuiri care dăinuie în dorințele noastre și le fac să ardă mai departe cînd realitatea se stinge. După aceea a venit, nopatea Nestingherită, mare, atotputernică. Numai banda mată a unei cărărui trecea prin ea, la capătul căreia credeam să întrezărim izvorul luminii. Ne-am străduit să-l găsim. A fost un drum lung, un drum greu, căci noaptea, a fost adîncă și părea de nesfîrșit, lumina atît de departe.

Elli nu mai trăiește. A preluat o sarcină, în gața căreia deja doi tovarăși au dat greș. La întoarcere a căzut în mîna Siguranței. Foarte tîrziu, am aflat noi cît de vitează a fost. Viața părăsea corpul ei, dar nici un cuvînt nu i-a ieșit de pe buze. A fost vremea florilor de măr.

Copilul nostru trăiește. Și primește totul, ceea ce atunci n-a putut primi, ca ceva ce se înțelege de la sine, ca ceva care trebuia să fie așa. Și vreau să spun că așa e bine, căci țelul nostru a fost să făurim o lume în care frumosul și binele, dar mai ales dreptatea să devină ceva obișnuit, să fie un lucru care se înțelege de la sine.

Dar să treacă ușor pe lîngă toate, asta n-ar trebui să facă copiii noștri... Și numai de sărbători să se îndrepte spre monumente, cu coroanele, cu poeziile și cuvîntările obligatorii. Ar trebui, la vremea florii de măr, să găsească un gînd pentru Elli. Căci a fost o vreme în care nimic în lume n-a fost ceva obișnuit : nici dragostea, nici grîul copt, nici ziua și liniștea nopții și nici viața.

Chiar nici floarea de măr.

Traducere de ANTON PALFI

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 18 mai

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii 9,35 Diktari 10,00 Viața satului 11,15 Documentar științific 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical 15,00 Fotbal : Chimia Rm. Vîlcea – A.S.A. Tg. Mureș 17,00 Film serial : Norii negri. Ultimul episod 18,00 Steaua fără nume. 19,00 Mihai Viteazul (I) 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Emisiune muzical-coregrafică 21,00 Film artistic : Hoții de vite din Colorado 22,10 Telejurnal 22,20 Duminică sportivă.

LUNI, 19 mai

16,00 Telex 16,05 Avanpremiera săptămînii 16,15 Muzică populară 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Reflector 20,25 Ilustrate muzical-coregrafice 20,50 Roman foileton : Dragostea, perseverența și speranțele tînărului Lewisham. Ecranizare după romanul lui H. G. Wells. Producție a studiourilor de televiziune engleze. Episodul I 21,35 Revista literar artistică TV. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 20 mai

8,30 – 12,25 Program de dimineață 16,00 Curs de limbă rusă 16,30 Curs de limbă engleză 17,00 Telex 17,05 Legile țării – legile noastre 17,15 Scena 17,35 Algoritm TV. 18,05 2 fete – 7 medalii la Campionatele europene de gimnastică. Reportaj cu Nadia Comăneci și Alina Goreac 18,50 Muzică distractivă 19,00 Azi județul Bacău 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Cadran economic mondial 20,15 Teatrul liric TV prezintă : Lucia di Lammermoor. În rolul titular Anna Moffo 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 21 mai

8,30 – 12,00 Program de dimineață 16,00 Curs de limbă germană 16,30 Curs de limbă franceză 17,00 Telex 17,05 Din lumea plantelor și animalelor 17,45 Forum 18,15 Mihai Viteazul în cronică și-n cîntecele popoarelor 18,40 Muzică populară 18,55 Contemporanele noastre 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică TV. 20,30 Telecinemateca : Mihai Viteazul (I). Seria a doua va fi difuzată vineri 23 mai 22,10 24 de ore.

JOI, 22 mai

16,00 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 Din țările socialiste 17,15 Film serial pentru copii : Legenda lui Arthur (III) 17,40 Muzica 18,00 Universitatea TV. 18,30 Călătorind pe glob : Sri Lanka 18,40 Lecții TV pentru lucrătorii din agricultură 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Ancheta T. 20,30 Din activitatea cinecluburilor 20,50 Muzică și dans în studioul B al televiziunii din Hamburg 21,40 Univers științific 22,10 24 de ore.

VINERI, 23 mai

16,00 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 Emisiune în limba germană 19,00 Apulum – istorie și contemporaneitate 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Telecinemateca : Mihai Viteazul (seria a II-a) 21,45 Dansează soliștii de balet ai Teatrului Mare din Moscova 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 24 mai

10,00 Film serial pentru copii (reluare) : Legenda lui Arthur (III) 10,25 Muzică populară 10,40 Apulum – istorie și contemporaneitate 11,00 Film artistic (reluare) : Inimă veșnic tînără 12,10 Documentar TV. 12,25 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre 13,15 Telex 13,20 Indios – film documentar 14,05 Bucuroși de oaspeți ... la Bacău. Selecțiuni din spectacolul organizat în colaborare cu Consiliul județean al Sindicatelor 15,00 Vîrstele peliculei 16,00 Club T. 16,45 Teleglob : Argentina – Buenos Aires 17,00 Fotbal : F.C. Constanța – F.C.M. Reșița 18,45 Poeme clasice și contemporane dedicate ideii de unitate națională 19,00 Lumea copiilor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial – Kojak 21,40 Telejurnal 21,50 Săptămîna sportivă 22,00 Intîlnirea de la ora 10 . . . – Magazin muzical-distractiv.

TELEVIZIUNE

Peter Barth

LA MARGINEA DRUMULUI MILENAR

Romanii cîntară aci. 'Naintea lor
prin veacuri în șir, cu melancolie grea,
cîntase un necunoscut, scitic popor,
cînd se iubea, cînd chefuia și serba.

Dacii și tracii trist pe-aci doiniră,
pe drumul acesta vechi, trecînd prin vale
și uneori auzi cum se tot prelîră
vrăjitul cînt prin a nopții văluri pale.

Avarii și goții – au trecut tumultos,
gepizi, sfidînd munții-n rîs, asaltară ;
al stepei cînt, greu de destin și tenebros,
alanii uriași îl intonară.

Precum săgeata de iute hunii – au trecut.
Și azi mai auzi al cailor nechezat.
Iarb-a fost arsă. Care viteaz a putut
să se-opună molohului înfuriat ?

Iazigii, maghiarii în cete-au străbătut,
lăsîndu-și urmele-n astă țară.
Peste ghitară, bardul mîna și-a trecut
și strunele-a baladă eroică vibrară.

Tătarii-n hoarde, turcii sub tuiuri apoi,
din deal în deal încins-au văpaia, cumplit.
Cînd lupta-n cîmpul de aur era în toi,
ucigașul lor strigăt pînă în munți a răzbit.

Din est și vest cărări aci s-au împletit,
călcate de-al migrațiilor pas ;
crescu recolta cîntecelor, înmiit.
Dar vechea melodie tot tînără a rămas.

Ciobanii cîntul i-au continuat
p in vremi, prin depărtări, făr' de sfîrșit.
Vale și munți cu stei au răsunat
de cîntecul cel împămîntenit.

Ce a rămas legat de plai și de drumeag,
de arbori, de stînci, de flori și de rouă,
ce timpul inscris-a trainic în meleag,
o adun și v-o dărui acum vouă.

SCRISOARE PE UN NOR

Aș vrea să-ți scriu cuvinte drăgăstoase
și vîntul blînd să-mi fie mesager.

Deasupra culmilor boltește-un cer
albastru, 'nalt, cu-nvolburări noroase.

Trec nori, se-ntredeschid, astupă zarea,
dar soarele-i mereu biruitor.
De-i vezi topiți pe-a-naltului cuptor,
cuprindă-te, adîncă, desfătarea.

Și răsfirate foi 'naintea-mi sînt
acoperite de-un scris arzător.
Intacte-s, deși-i foc mistuitor.
Acuma le-aridică zeul-vînt.

Tu uită-te spre cer, șiruri citește,
ce cad cu ploaia lină dintr-un nor.
Și-astfel, iubito, cu un dulce dor,
sub limpezile șiruri zăbovește.

Răspuns pe partea cealaltă să-mi scrii,
căci se întoarce vîntul-mesager
și norii iar se-adună pe sub cer.
Eu – sure depărtări voi iscodi . . .

Tălmăcire de

ANDREI A. LILLIN

MEMENTO

IRENE MOKKA
(1915–1973)

La debutul, relativ tîrziu, al poetei Irene Mokka – *„Ale Brunnen liegen offen"* – critica remarca apariția unei personalități lirice distincte în cadrul poeziei de limbă germană din țara noastră, poemele cele mai realizate ale debutului fiind considerate adevărate culmi lirice – nu numai ale acestui volum. Versurile Irenei Mokka, de la începuturi, pînă la publicațiile de după moartea prematură a poetei (*„Leisere Einsicht", „Vermutungen"*) sînt fragmente de liniște, însuflețite de o sensibilitate neobișnuită, sînt cuvinte spuse în limba frunzelor, luminate de un soare matinal, în limba ierburilor, a vîntului trecînd prin păduri și peste ape străvezii, cuvinte-mesaj, adresate unui partener dorit, în speranța unui răspuns a, unui dialog ce ar trebui să aibă loc. Aceste poezii sensibile nu sînt produsul unei inspirații spontane, ci creații conștiente, produsul echilibrului precar, ce se poate stabili între rațiune și sentiment.

Fiind odată întrebată dacă poezia ei s-ar putea încadra în ceea ce se numește de obicei lirică feminină, poeta, evitînd un răspuns direct, a afirmat că dorința ei este să realizeze „lirică valabilă" (gültige Lyrik). În acest sens, creațiile Irenei Mokka au cunoscut o evoluție pronunțată spre esențial, atît în ceea ce privește conținutul cît și forma poetică ; metafora ei, cîștigînd profunzime și complexitate se transformă într-un semn magic al identificării cu elementele naturii, posibilitate de a învinge (prin sublimare) înstrăinarea individului. Fiecare nou volum al Irenei Mokka a însemnat o nouă treaptă spre autocunoaștere și autodepășire, atingînd profunzimea unor dezbateri de idei, de probleme general umane, evidențiate în unice poezii ale contopirii angajamentului etic al poetei cu cel estetic, în poezii, în care – putem spune – gîndul devine cîntec – chiar atunci cînd aceste creații au forma unor proze scurte, cum ar fi cele din volumul care poartă titlul semnificativ *„Bedenken" (Cumpăniri).*

Vocea Irenei Mokka a devenit cunoscută și dincolo de granițele țării, atît prin poezii, proprii, cît și prin traduceri din limba română : Nichita Stănescu, Anghel Dumbrăveanu. Nu demult, o revistă din țară a publicat un poem de omagiu al cunoscutei poete austriace, Christine Busta, poem dedicat amintirii Irenei Mokka, care în acest an ar fi împlinit vîrsta sexagenară.

Eduard Schneider

Irene Mokka

FAȚA ȚI-O CAUT

desemnul clar
o boare

nici-un firicel de sprînceană
nu-i al jocului

nimic cuprins în rune
ale întîmplării

ci depărtarea statornic alături
de tot ce e aproape

Fața ți-o caut
numai pe ea
făr' de consolare

DEMULT

aceste vîrșe
zac pe mal
în nămol

zace izbava
ancorată-n
simandură

Aud stoluri de păsări
olarilor – țipăt de zorire

creanga de liliac
crește
plină de viitor

demult
împotriva
vîrșelor din nămol
a îndoielilor

CULORILE TOATE

ale submersiunilor
desfășoară-le
peste aceste miriști

Fii atent
îi spune dans

Oare bucuriile pasc în mai verde
dacă prelunga-ți adăstare
amestecă în alternanța
umbrelor
noi pete de culoare

Tălmăciri de

ANDREI A. LILLIN

Nikolaus Berwanger

(POT AȘTEPTA)
(text song)

cred în tine
numai fiindcă oamenii
sînt oameni
dreptate
numai fiindcă oamenii
sînt oameni
te așteaptă
dreptate
numai fiindcă oamenii
sînt oameni
te caută
dreptate
despre tine
învățații de pretutindeni
au scris doar cărți
dreptate
pentru tine milioane
s-au dus în luptă
dreptate
femei au rămas fără bărbați
dreptate
bărbați au rămas fără femei
dreptate
copiii și-au pierdut părinții
dreptate
părinții și-au pierdut copiii
dreptate
și totuși se aude
că tu nu vei dispare niciodată
dreptate
și am încredere
în aceasta
mă întreb însă
de ce oare există încă
atîta nedreptate pe lume
dreptate
oameni mor de foame
explodează bombe
îți place asta
dreptate
unii au totul
alții nu au nimic
știi asta
dreptate
aerul se poluează
prea mulți oameni sînt bolnavi
crede-mă
dreptate
sînt convins
că tu știi totul
și vezi totul
dreptate
dar te-ai cîrdășit
de-a-binelea
cu nedreptatea
păcat
eu unul te-am stimat
întotdeauna
și am crezut în tine
dreptate
aceasta
fiindcă sînt un om
care întotdeauna te-a căutat
dreptate
știi
dreptate
eu totuși nu mi-am pierdut
răbdarea
aștept
pînă obosește
nedreptatea
fiindcă odată și odată
totuși va obosi
ascultă-mă pe mine
dreptate

(În traducerea autorului)

Cu scriitorul Hans Kehrer, despre actorie și dramaturgie

HANS KEHRER s-a născut în anul 1913, la Sînpetru Mic, ca fiu de țăran. Începînd cu anul 1932, activează ca învățător în diferite sate bănățene. În 1953, cînd se înființează, pe lîngă Teatrul de stat din Timișoara, o secție în limba germană, devenită mai tîrziu Teatrul german de stat, Kehrer îmbrățișează meseria de actor, pe care o profesează pînă în anul 1973, anul pensionării sale.

– Cum ați ajuns să vă schimbați profesiunea și să intrați în teatru ?

– Teatrul și dramaturgia m-au fascinat din totdeauna. Încă în perioada studiilor la Seminarul pedagogic din Timișoara, am apărut pe scenă, în „Minna von Barnhelm" de Lessing, „Jedermann" de Hofmannsthal, „Faust" de Goethe, în anii 1929-32. În 1953, cînd s-a înființat actualul Teatru german de stat, am hotărît să devin actor, animat de dorința de a mă apropia prin practică de tehnica dramaturgiei. Ca învățător, făcusem adeseori regie la ansambluri de amatori, iar la 20 de ani scrisesem o piesă de teatru, o

comedie, mai tîrziu și o dramă. Dar mi-am dat seama că nu posed tehnica necesară construirii unei piese care să poată fi jucată, că toate acestea erau încercări stîngace. Arta de a scrie piese și practica de teatru sînt indisolubil legate. Nu vreau să mă refer neapărat la Molière sau Shakespeare. Și în zilele noastre există autori dramatici cunoscuți care sînt în același timp actori, l-aș aminti doar pe Hans Lucke din R.D.G., Roger Planchon din Franța sau pe Martin Sperr din R.F.G. Desigur, planuri și idei și intenții artistice trebuie să ai, dar ai nevoie și de tehnica dramatică.

– După aceste contacte cu practica teatrului v-ați început deci activitatea de autor dramatic . . .

– Da, în 1954, la vîrsta de peste 40 de ani, am scris prima mea piesă într-un act, „Dovleacul cel mare". Am început deci cu genul cel mai simplu. Piesa următoare, tot într-un act, „Pălăria de kirvai", a avut deja un succes foarte mare, fiind jucată de foarte multe formații de amatori și obținînd premiul I la concursul organizat de revista „Volk und Kultur".

– De ce preferați tematica inspirată din viața de la țară ?

– Este o tematică pe care o cunosc foarte bine. Abordînd de exemplu într-una din aceste piese scurte poziția intelectualului la sat și pledînd pentru o dăruire totală a lui pentru oamenii satului, eu pot să afirm că am dreptul moral să fac acest lucru, deoarece am trăit 20 de ani, ca învățător, în mediul rural, iar în perioada activității mele la teatru, nu m-am îndepărtat de loc de sat.

– Pentru Teatrul german de stat ați început deci să scrieți în momentul în care v-ați dat seama, că ați dobîndit o oarecare experiență ?

– Da, după ce am studiat publicul, necesitățile tematice și posibilitățile artistice și de distribuție ale teatrului nostru. De ce n-aș spune că am scris piesele mele pentru Teatrul german de stat din Timișoara ? Și alte teatre au un autor al lor. Drama din mediul țărănesc „Ogoare scufundate", care oglindește luptele sociale într-un sat de pe Mureș, pe la începutul secolului nostru, a fost jucată de 54 de ori, cu mare succes. Cea de a doua piesă, „E vorba despre căsătorie", scrisă tot pentru Teatrul german, este o piesă de actualitate, în care este vorba despre o atitudine contemporană față de dragoste, căsătorie, căsnicie, despre depășirea unor prejudecăți de castă, despre o etică conformă zilelor noastre în relațiile între oameni – toate aceste probleme abordîndu-se cu mijloacele specifice comediei. De altfel a fost prima piesă în grai popular șvăbesc, care s-a prezentat pe scena Teatrului german de stat, prima încercare de a verifica posibilitățile acestui grai pe scenă, iar succesul de public a fost extraordinar. Cu această piesă s-au dat 152 de spectacole, ceea ce înseamnă recordul absolut al unei piese la Teatrul german. Piesa a fost tradusă și în limba română și prezentată de 4 ori la emisiunile de teatru radiofonic ale postului de radio București.

– Cum ați ajuns la ideea de a scrie teatru în grai șvăbesc?

– Am pornit de la intenția de a ne adresa unui public larg, pe de altă parte, o piesă pe care s-o putem juca și pe scene mici la sate. Graiul popular șvăbesc oferă posibilități de expresie colorate, cum nu le găsești mai potrivite pentru mediul respectiv. Marele critic și teoretician marxist, Franz Mehring, spunea că există lucruri pe care le poți exprima numai în dialect, deoarece le gîndești în dialect. Pe urmă, am mai urmărit și scopul de a readuce dialectul la locul de cinste pe care îl merită, deoarece este o formă de existență a limbii cu viața ei proprie, cu frumusețile ei. Trebuie știut că, pentru limba germană, dialectele nu constituie niște forme învechite, nicidecum nu sînt o limbă stricată, niște relicve, ci sînt forme specifice ale limbii uzuale care îmbogățesc și azi necontenit limba literară.

– Ultima piesă a dumneavoastră a fost scrisă în cinstea aniversării a 30 de ani de la eliberare, ea evocînd unele aspecte din toamna anului 1944. Ce v-a determinat să abordați această tematică ?

– În cadrul dezbaterilor pe marginea sarcinilor dramaturgiei originale de limbă germană din țara noastră s-a atras pe drept atenția asupra faptului că problemele mai spinoase ale trecutului apropiat au fost ocolite. De aci, încercarea mea de a trata evenimentele grupate în jurul anului 1944. Nu am vrut să scriu doar o piesă istorică despre Banat, ci o piesă din trecutul populației germane în acel timp, cînd pentru ea se punea problema de a fugi împreună cu trupele germane sau de a rămîne aici. Nu a existat o poziție unitară față de această problemă, au existat încordări între diferite grupuri, au existat antagonisme între populație și conducerea grupului etnic german. În legătură cu aceasta aș aminti tragedia celor 7 din Jimbolia, care, în conformitate cu politica partidului comunist, s-au opus tendințelor de evacuare a populației germane, pînă la jertfa supremă. Piesa a fost prezentată în premieră absolută la Jimbolia, unde se petrece acțiunea ei, ea a fost transmisă de emisiunea germană a televiziunii din București și tipărită de revista „Neue Literatur". Am putut constata cu satisfacție că ea a suscitat interesul unor cercuri largi, în jurul ei purtîndu-se o dezbatere vie. Acest lucru înseamnă că a fost primită ca o piesă de actualitate.

Interviu realizat de

WILHELM JUNESCH

Timișoara Muzicală

(10—12 MAI)

PERSONALITATEA ORCHESTRELOR

Wilhelm Georg Berger, acest nume atît de familiar melomanilor de o mare notorietate pe tărîmul muzicii orchestrale, de cameră, al cercetării muzicologice finalizată în „Ghiduri", totodată cumulardul unor numeroase premii internaționale de compoziție, acest profund muzician a fost ales spre a deschide cea de-a IV-a ediție a festivalului nostru muzical. Simfonia a IX-a inseamnă o nouă fază a căutărilor sale, noi ipostaze de manifestare a creatorului care, după ce a cercetat toate izvoarele posibile, își găsește propriu-i drum. Filiația spirituală enesciană este prezentă, mărturisită chiar de compozitor. Nu epigonic, ci în sensul prelungirii acelui lirism din partiturile lui Enescu. Totul respiră aici interiorizare, confesiune făcută cu elevație în pagini de tulburătoare frumusețe. În interiorul simfoniei coexistă vechi tipare (toccata, fuga) tratate cu cunoșatere a gradațiilor emoționale. Este de remarcat și ineditul unor efecte timbrale, în care orga are o importanță majoră. Singura rezervă pe care am putea-o formula se referă la dimensiunea oarecum hipertrofiată a epilogului.

Orchestra, sub bagheta lui Nicolae Boboc, a devenit un rezonator de maximă fidelitate pentru intențiile compozitorului, factura temperamentală a dirijorului, înclinînd spre un lirism care nu refuză tentațiile unor tonuri romantice de bun gust. Cea de-a doua lucrare a serii a fost reluarea unui poem de R. Strauss : dat fiind caracterul tributar aproximativ aceleiași expresii amintite, opiniem că sublinirea unor zone afective comune putea fi evitată. punctuația finală a concertului de deschidere presupunînd incitarea auditorului către orizonturi mai tonifiante decît „Moarte și transfigurație".

Solista sovietică Natalia Sahovskaia ne-a prezentat aceleași variațiuni pe o temă rococo de Ceaikovski, cu o vigoare nedisimulată, emanînd din suplețea tonului, siguranța arcușului. Pătrunsă de căldura cantilenei, interpreta a neglijat unele amănunte, rezultînd unele imprecizii de intonații, nerecuperate nici în reluarea oferită la cererea publicului.

Apoi în sala Capitol, Filarmonica „G. Enescu" Programul ales pentru această prezență în Festival de către Mircea Cristescu pare să fi făcut, intenționat sau nu, concesii facilului, piesele inscrise, Rapsodia a II-a de Enescu, Concertul de Paganini, Simfonia I de Brahms rămînînd în zona unei mult prea largi popularități. Impresia lăsată de interpretarea propriu-zisă a atins nu o dată cota perfecțiunii, acel nivel calitativ care-ți oferă mari satisfacții estetice Un astfel de moment a fost începutul Rapsodiei, în care corzile primei orchestre a țării au răsunat cu puritate, căldură vibrație. Discordanță față de nivelul întregului, evoluția violei solo La „Brahms" am savurat părțile extreme și cu deosebire finalul, executat cu o vervă sclipitoare. M. Cristescu a excelat prin eleganța tactării sale prin siguranță și eficiență. Ion Voicu a rămas același neîntrecut paganinist, iscusit minuitor al arcușului. Strălucita-i agilitate cutezătoarea avintare spre dificilele „duble" ne-au reactualizat o impresie de statornică admirație.

DORU MURGU

DIN CARNETUL REPORTERULUI

● Ne întîlnim din nou în atmosfera solemnă a unui Festival cu muzică non-stop, pregătit îndelung și minuțios, valoros nu numai ca simbol ; cu adevărat mature și serioase orchestrele, interpreții, pe măsura unei tradiții nemuritoare ; cu adevărat impresionantă munca acestor artiști pasionați Dacă venim cu bucurie în sălile primitoare, ca într-o reuniune familiară să vedem cum au evoluat întru iscusință și spiritualitate muzicienii timișoreni, dacă este mare animația concertelor o mare a liniștii și-a emoției plutește deasupra publicului nemișcat în contemplarea sa încordată. Căci nu numai muzicieni avem, ci și un public bun, profund, exigent, entuziast ● Poate de aceea am fi dorit ca orchestra „G. Enescu" să vină aici cu un repertoriu care să constituie o probă de învingere a dificultăților de interpretare, cu o demonstrație a ceea ce înseamnă cu adevărat o reputată formație. A fost însă bine și așa, perfecțiunea se poate naște și fără efort, pe aripile virtuozității. ● M-au impresionat timișorenii, totuși. Fiecare pas înainte în perfecționarea aparatului orchestral e o izbîndă și asta nu intră atît în atribuțiile profesionale, cît în dragoste constantă în fața muzcii. Acele minuțioase execuții ale lucrărilor lui Berger ori R. Strauss. ● Un coleg exclama, în legătură cu creația lui Berger : a stat cu cinste alături de Strauss și Ceaikovski". E drept, uneori utilizarea unei atari varietăți de instrumente face ca unele să nu se audă, și aici nu e de vină doar dozajul sonor . . .). ● R. Tașcău, dirijorul corului „I. Vidu" a venit din Lugoj anume pentru concursul concertului inaugural. El spne că „lucrarea lui Berger e expresivă, de atmosferă, cu tot caracterul oarecum compozit. Creația lui Strauss a fost redată de o orchestră avînd o sonoritate deosebită ; interpretare bine dozată de mîna de maestru a dirijorului. (Unele atacuri imprecise, mai ales la suflători). Dar este un Festival serios" ! ● Ne-am obișnuit cu convențiile Operei (nu-i mai cerem nici junelului-prim alte calități decît acelea vocale). Reluarea lui „Fidelio" : nu cu „Leonora", ci cu uvertura nr. 4 (în timpul căreia apar în momentul cel mai nepotrivit acele personaje simbolice). O conducere corectă a lui M. Beleavcenco-Popescu, vocile admirabile ale Marietei Grebenișan, Francisc Kadar și Iuliu Mare. Florin Fărcaș din București ne-a oferit un Florestan cam aproximativ, cîntînd imprecis (vă amintiți acea „În a vieții" . . .) și probabil fără repetiții suficiente la Timișoara. Așteptam o mai măreață (chiar în solemnitate și reținere) interpretare a corului deținuților. Fără exces de mișcare scenică, lucru deosebit de potrivit, spectacolul a avut alura unui oratoriu. În final, o strălucitoare ansamblare a vocilor a creat o mult așteptată apoteoză. Așteptăm fiecare seară pentru revelațiile ei, nu ni se pare niciodată că ascultăm prea multă muzică.

L. BURERIU

SAHOVSKAIA ÎN RECITAL

Există, fără îndoială, o școală sovietică de violoncel, nu mai puțin apreciată decît cea de vioară sau pian. Natalia Sahovskaia este o bună reprezentantă a acesteia ; ne-a dovedit acest lucru, mai cu seamă recitalul din sala Liceului de muzică. Programul pe care și l-a ales este predilect romantic, deși, dacă ar fi să ne ghidăm după numele compozitorilor prezenți în acest recital, s-ar părea să nu fie așa ; partiturile însă, într-un mod mai mult sau mai puțin disimulat, au expresie romantică, l-au asigurat violoncelistei un teren netezit parcă pe propria-i sensibilitate.

Linia de largă respirație a Sonatei de Ceaikovski, conturul delicat al celor „Cinci piese de stil popular" de Schumann, farmecul picantei Sonate „Fantezia" de Haciaturian ori expresia de dulce inocență a Suitei italiene de Stravinski au fost tălmăcite cu un ales gust, cu un simț „feminin" al contrastelor și proporțiilor și cu o forță „bărbătească" de exteriorizare. Natalia Sahovskaia posedă o tehnică instrumentală ireproșabilă. Rezolvă cu deosebită ușurință pasaje de reală dificultate fără să lase publicului impresia unui anume efort. Frazele sale uimitor repartizate în arcuș au nu numai logică sonoră ci și consistență emoțională. Muzica gîndită de Natalia Sahovskaia pe spații largi este înnobilată în permanență de un detaliu șlefuit cu grijă unui artizan și nu am putea numi prețioritate acest lucru, ci mai degrabă o viziune, o concepție.

IOAN TOMI

TEATRU

DOMNIȘOARA NASTASIA

Urmărind spectacolul Teatrului arădean, gîndul mă duce, inevitabil, în urmă cu aproape cinci decenii. cînd G. M. Zamfirescu citea la „Sburătorul" lucrarea ce avea să devină, prin timp, una dintre cele mai puternice și zguduitoare „reprezentante" ale dramaturgiei interbelice. Și la triumful premierei sale, într-o interpretare intrată în istoria teatrului românesc. Și imi stăruie în minte, butada unui mare om de teatru : „devotamentul față de tradiția teatrală trebuie să excludă toate tradițiile". Nu este un paradox. Textul clasic trebuie montat cunoscînd bine „notițele" înaintașilor dar numai după ce ele au fost uitate, textul trebuind redescoperit printr-o aplecare nemijlocită asupra acestuia, fără modele, fie ele cît de celebre. Și nu de puține ori se plătește un tribut apreciabil tocmai acestei neputințe de emancipare de sub egida tradiției. Este „cazul" spectacolului arădean, regizat de Dan Alecsandrescu, un spectacol frumos și unitar dar în limitele stricte ale textului. Un text, cu-i drept, bine scris. Un text antologic despre lumea mahalalei bucureștene. Nu văzută însă „ca un brîu roșu sau floare la butonieră". Nu prin pitorescul ei de duzină sau prin imagini șocante. Ci ca o realitate amară, o lume construită într-un particular unghi etic și estetic, o lume în sînul căreia se detașează Nastasia și Vulpașin, cu speranțele lor de ieșire „în lumină", cu visele lor spre mai bine, cu credința nestrămutată într-un ideal nobil și generos.

Spectacolul arădean a fost fluent, discursul său a fost limpede dar a dat impresia unei anume neglijențe a detaliului, impresia că înjghebarea spectacolului s-a făcut în grabă iar interpreții nu au avut încă răgazul să intre în rol arătîndu-se a fi, pe alocuri, timizi și stinjeniți.

Fără îndoială. Nastasia este una dintre cele mai puternice personalități feminine din literatura noastră. Tulburătoare este viața ei interioară cu aspirațiile și înfrîngerile ei, cu pasiunea și ura ei. Mereu egală cu ea însăși este Nastasia. Fără urcușuri și coborîșuri. Fără compromisuri. Întreaga rațiune a existenței sale o constituie evadarea. din cartierul Veseliei, unde se simțea „ca într-o pușcărie", spre „lumină" spre Popa Nan, acolo unde bunicul și tatăl său fuseseră cîndva oameni cu oarecare stare. Nu este vorba de dorință de îmbogățire sau de parvenire socială ci despre un ideal. idealul unei vieți călăuzite de alte norme morale. Și cînd posibilitatea de împlinire a țelului propus se năruie, Nastasia va ști să se răzbune. Va născoci cea mai cumplită dintre răzbunări. Complex și dificil este acest personaj dar Larisa Stere Mureșan a reușit să-l „comunice" în marea lui parte. Mai puțin scenele de interiorizare, ce dădeau mai de grabă sentimentul unei improvizații, a unei simulări decît a unei veritabile și intense trăiri sufletești !

Vulpașin, „ucigașul cu suflet de copil", acel „colos naiv", care nu va ști niciodată să spună gîndul tot, acel amestec incredibil de ferocitate și blîndețe, de eroism și lașitate este, asemeni Nastasiei, un temperamental, un romantic. Îl va ucide pe Luca. Și totuși, este vinovat Vulpașin ? Personajul este problematic, construit riguros și cu vădită simpatie. fiind, așa cum mărturisea autorul, „un potențial de viață cu toate culmile și scăderile, cu toți demonii și îngerii laolaltă". Așa l-am fi dorit și noi întruchipat. Dar Liviu Mărtinuș a convins prea puțin. Îl știm, de altfel, ca un actor excelent dar în acest rol l-am simțit exterior, departe de a fi comunicat tot zbuciumul interior al aceluia ce se împiedica în cuvinte dar trebuia să vorbească cu ochii, cu gesturile, cu întrega sa ființă !

I-am mai reținut pe Eugen Tănase (un Ion Sorcová construit cu căldură și aplomb dar îngroșat pe alocuri) Elena Drăgoi (excelenta interpretă a Vecinei) Sanda Szomoru (jucîndu-i în travesti, cu sinceritate și farmec, pe Luca Lacrimă), E. Alin Moțăteanu (bun, în rolului lui Luca) și Mariana Stere (o Paraschivă pitorească, dar nu suficient de nuanțată). Gîndul regizoral nu s-a întîlnit întotdeauna fericit cu scenografia (Traian Nițescu) săracă, fără personalitate, strict funcțională.

LIZICA MIHUȚ

CULTURĂ DE MASĂ

Azi și „fantasmele" viitorului

Cu totul întîmplător am auzit odată despre cercul de dramaturgie creatoare al elevilor din Timișoara. Curiozitatea nu-mi da pace.

Așa că mulțumită acestei caracteristici specific feminine, am reușit să aflu că : în septembrie 1966 ia ființă în orașul nostru Societatea culturală a elevilor **„Preludii Bănățene"**, patronată de Comitetul județean și municipal U.T.C. — prima și cea mai veche societate de acest fel în țară ; că în cadrul ei își desfășurau activitatea cenaclul literar și secțiile de folclor și pictură ; că în 1969 totul s-a restrîns la existența cenaclului literar și a secției de teatru care, pînă la urmă, au fuzionat devenind subiectul interesului meu de azi.

La început, încropiri de dialoguri, scrise mai mult sau mai puțin copilărește, apoi texte ca „Visurile pionierului", „Prietenii mei", „Panglici roșii și negre", „Caraghioasa" și „Extemporalul" au fost foarte gustate de spectatorii elevi prezenți, în anul 1972, la sala Lira, pe scena căreia tinerii dramaturgi își interpretau creațiile", ne spune profesoara Dorina Mărgineanțu, inițiatoarea și conducătoarea cercului. „1972 — 1973" - gîndul mi s-a frînt aici.

— De atunci, ce ați mai făcut ? Acum ce aveți în lucru ?

— Fostă colegă cu Nicolae Labiș, le-am insuflat copiilor pasiune pentru personalitatea lui. Așa a luat ființă punerea în scenă a vieții poetului. Dorind să văd textul, să asist la o repetiție, mi s-a spus că nimerisem într-o perioadă de stagnare, deoarece multiplele sarcini pe care le are tovarășa profesoară nu-i dau o clipă de răgaz.

— De altfel nici nu avem unde să ne întîlnim. Anii trecuți, făceam repetițiile într-o sală de la actualul Liceu de informatică. Acum, specificul acestui liceu, neavînd tangențe directe cu arta dramatică, ospitalitatea de care ne bucuram înainte, ni s-a retras încetul cu încetul. Venisem aici cu speranțe și acum cădeam din nedumerire. Cum, prea multe sarcini ? ! Oare cei care le repartizau nu aveau simțul măsurii ? Spațiu ? ! Să nu existe o cămăruță, acolo, în care aceste suflete entuziaste de copii să poată lucra ? Dar acele foruri sub egida cărora s-a înființat societatea nu puteau face nimic ? Liceul cu un specific de așa manieră încît exclude arta ? Și, în fine, în tot orașul ăsta, să nu existe vreun director de școală care să știe despre vreo clasă liberă într-o după-masă, odată pe săptămînă ? Fie-mi permis să spun că nu-mi vine a crede că, puțină inițiativă în plus n-ar rezolva problema.

— Avem multe proiecte de viitor — continuă profesoara Mărgineanțu. De curînd, am înființat la școală, un curs de istorie a artelor. O nouă inițiativă lăudabilă, dar nu ar fi fost mai bine să o continue pe cea veche, încercînd să profileze realizarea planurilor existente mai demult ? „Nu ! Pentru că nu avem unde, nu avem spațiu" ! mi-a sunat în auz ipoteticul răspuns. Și iată cum ne învîrtim pe loc în limitele unui cerc vicios. Sperăm, însă, ca noua Casă a tineretului să rezerve o încăpere și acestor mici slujitori ai Thaliei, unde ei să se poată simți „acasă", să muncească în voie alături de activa lor îndrumătoare și de unde să răzbată spre noi freamătul împlinirilor. Sper din nou, că impasul va trece și proiectele de azi nu vor rămîne simple fantasme plasate în viitor, ca pînă acum, ci vor deveni realitate ! O realitate palpabilă !

LILIANA ARDELEAN

SILUETE

DIN TATĂ-N FIU

Bogația de pasiuni și date din biografia inginerului constructor Dezideriu Gabi Elias, de la IGOT, face astăzi obiectul acestui articol. Inovator în domeniul construcțiilor, aeromodelist artist amator în sculptură, pirogravură, artă fotografică, șirul se încheie cu pasiunea pentru cea de-a șaptea artă, specializîndu-se ca cineast amator la Clubul 70. Tatăl său, inginerul pensionar Victor Elias, care a proiectat primul vagon-cintar la furnalele hunedorene, este un cunoscut și iubit pictor amator. Dragostea pentru artă s-a transmis din tată-n fiu.

Ca inginer, fiul, adică eroul acestor însemnări, Dezideriu Gabi Elias, a proiectat stația de epurare cu canale de oxidare de la Oravița, conductele de alimentare cu apă din Reșița, Anina, Herculane, Orșova. În anii studenției, a fost de două ori campion republican în aeromodelism, obținînd trei recorduri naționale.

Ca membru al cenaclului artiștilor plastici amatori, e cunoscut cu pirogravură, arto de a desena pe o placă de lemn cu un fir de flacără. Din sculptura sa un portret al lui Petőfi a fost dăruit poetului și traducătorului Eugen Jebeleanu. Am amintit și cîteva titluri din interesantele sale rădăcini sculptate : Pui de focă, Ursul carpatin, Păsări călătoare, Cerbul, Saltul cailor de lemn, Reptilă arhaică. Sînt convins că poemul acestor pasiuni va fi continuat de fetițele sale, eleve în clasa I-a, Diana și Gabriela.

DAMIAN URECHE

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

DRAGOȘ COCORA

DRAGOȘ COCORA, concertmaistru al orchestrei Filarmonicii „Banatul" și conducătorul cvartetului „Timișoara".

— Ați putea face o scurtă „biografie" a cvartetului pe care l-ați întemeiat acum trei ani ?

— Ar fi destul de greu, pentru că în cei trei ani cvartetul și-a modificat componența de mai multe ori. Actuala formație are următoarea alcătuire : Dragoș Cocora — vioara întîi, Ioan Fernbach — vioara a doua, Constantin Hațeg-Turcuș — violă, Ștefan Ambruș — violoncel. Am o experiență de zece ani în organizarea unui cvartet și știu prea bine ce muncă titanică, ce uriaș consum de energie nervoasă și fizică necesită sudarea perfectă a celor patru instrumentiști, Cvartetul „Timișoara" a susținut șase concerte și i se proiectează un schimb cultural cu formațiile similare din Iugoslavia și Cehoslovacia care participă la „Timișoara muzicală".

— Care ar fi condiția ideală a unui cvartet ?

— Permanența membrilor, sudura lor. Un singur cvartet din România se bucură de această condiție, cel al Conservatorului din București. Cei patru instrumentiști lucrează în permanență numai în cvartet. Noi sîntem dispersați. Cîntăm în orchestra mare a Filarmonicii, în cea de cameră, un membru al cvartetului cîntă în orchestra Operei. În plus, sîntem prinși într-o serie de activități didactice. Așa că munca noastră cere un mare sacrificiu de timp.

— Pe ce elemente se axează repertoriul formației Dvs. ?

— Coordonata repertoriului nostru e diversitatea. Cîntăm și muzică preclasică și clasică și contemporană, cu aceeași plăcere. Cred că e bine așa, ca o formație să știe să cînte de toate.

— Atunci ce ar configura profilul distinct al unui cvartet ?

— Execuția ireproșabilă. În niciun caz repertoriul.

— Cu ce vă prezentați în acest festival ?

— Cu trei lucrări. **Cvartetul cu clarinet** de Brahms (cu participarea lui Augustin Sava), **Cvartetul** de Mircea Popa și apoi, pentru că din repertoriul tuturor repertoriilor serioase nu poate lipsi Béla Bartok, am inclus **Cvartetul nr. 6**, care pune probleme tehnice, interpretative, deosebit de grele.

— Ce vă doriți ?

— Să-mi permanentizez formația. Aș vrea să știți că la un program se lucrează imens de mult, uneori aproape un an, pentru ca el să fie perfect. Iar noi nu avem ocazia să-l cîntăm decît o dată, în Timișoara, și apoi cel mult la Lugoj și Reșița. Parcă am fi niște efemeride. Vă rog să mă înțelegeți. Noi facem această muncă de dragul muzicii. Altă bucurie decît acea de a ne confrunta cu publicul nu avem.

REPORTER

MUZEUL DIN LUGOJ, LA 25 DE ANI DE EXISTENȚĂ

O instituție muzeală a Banatului

Muzeul de istorie din Lugoj

Instituție de cultură, integrată în viața spirituală a Lugojului contemporan, **Muzeul de istorie, artă și etnografie** din acest oraș bănățean, împlinește un sfert de veac de rodnică activitate. Înființarea muzeului lugojean a marcat o etapă de profunde mutații calitative în domeniul cercetării și cunoașterii istoriei meleagurilor din cîmpia Banatului, al investigării științifice a valorilor perene ale artei populare din zonă, precum și a afirmării pe plan național și internațional.

Începuturile muzeisticii lugojene sînt datate cu 70 de ani în urmă, cînd, pe baza unor inițiative particulare ale unor pasionați de problemele de istorie și îndeosebi arheologie, au fondat o societate, în preocupările căreia au intrat cîteva obiective legate de colecționarea obiectelor cu valoare de mărturie ori document, despre evoluția existenței sociale în oraș și împrejurimi. Despre o instituție muzeală se poate vorbi realmente însă abia după anul 1949, dată la care, prin grija Partidului Comunist Român și a guvernului democrat-popular, condus de dr. Petru Groza, a luat ființă actualul muzeu lugojean.

Organizarea pe baza unor principii moderne a activității de cercetare pe teren, de depistare și valorificare a vestigiilor de cultură materială și spirituală de pe un vast teritoriu bănățean, al cărui perimetru este configurat de Dunăre Cerna, Carpați, Mureș, orientarea materialist-dialectică a direcțiilor de investigare și interpretare a materialului adunat, a prezentării colecțiilor, ca și contribuția personalului muzeului la viața cultural-educativă a Lugojului, sînt doar cîteva coordonate ale unei traiectorii ascendente în istoria instituției muzeale lugojene.

În urmă cu 7 ani, muzeul a fost mutat într-un edificiu de epocă, avînd condiții superioare de lucru : depozitare, restaurare, expunere a materialului, studiu și organizare. Cîteva date statistice comparative sînt semnificative în ceea ce privește creșterea impetuoasă a instituției noastre. Colecția fundamentală a muzeului, cuprinzînd piese de istorie și arheologie, care cuprindea, în anul 1949, doar 3. 500 obiecte, numără în prezent impresionanta sumă de 41. 218 obiecte.

Etnografia a constituit un obiectiv important al preocupărilor noastre, intrucît frumusețea și varietatea costumului popular, și a altor creații specifice uneia dintre cele mai reprezentative zone ale Banatului, nu a fost corespunzător ilustrată nici de alte instituții de profil din Banat și București și Cluj-Napoca. A fost de datoria noastră de a organiza ample investigații pe tărîmul cunoașterii și valorificării obiectelor etnografice prin expoziții, la sediu și în Buziaș. Toate cele 5. 918 piese din colecția etnografică a muzeului fiind rodul muncii noastre de cercetare și investigare.

Același lucru se poate afirma despre colecția de artă plastică, unde, pornindu-se de la zero, s-a ajuns la 392 lucrări de artă plastică (pictură, sculptură, grafică, etc.), multe din ele purtînd semnătura unor artiști de frunte ai plasticii românești : Aurel Ciupe, Virgil Simionescu, Corneliu Baba, Abgar Baltazar, Litețchi, Hans Herman, etc.

Pe lîngă materialul istorico-arheologic, etnografic și cel constituit din unelte, cercetătorilor istoriei locale li s-au pus la dispoziție și unele documente, cărți, reviste și publicații, presă, manuscrise și scrisori colecționate de-a lungul celor 25 de ani, de activitate. Biblioteca și fondul documentar conținînd astăzi un număr de 9. 896 piese deosebit de interesante pentru cercetătorii români și străini care ne-au vizitat și au studiat anumite teme.

Punctele arheologice descoperite în cei 25 de ani de existență, în număr de 72, au îmbrățișat o vastă arie geografică și tematică, vizînd în prim-plan problema continuității elementului autohton pe meleagurile Daciei, a pămîntului străbun de cercetare privind paleoliticul, neoliticul, epoca metalelor, vechimea așezărilor omenești pe aceste locuri, dezvoltarea industriei și agriculturii, mișcările sociale progresiste și tradițiile culturii și artei.

Activitatea expozițională, factor definitoriu pentru modul în care înțelege un muzeu să-și îndeplinească misiunea sa social-educativă, a marcat organizarea a 12 expoziții permanente, 38 temporare și 46 volante. Acestea din urmă au circumscris un itinerar de 387 localități, numărul vizitatorilor fiind de 312 863 persoane. De altfel afluența publicului înspre sălile muzeului este exprimată și de faptul că în timp ce în anul 1950 au fost înregistrați doar 2. 865 vizitatori, în anul 1974 un număr de 19. 996 persoane au călcat pragul muzeului. Iar în cei 25 de ani, un număr de 364. 224 vizitatori.

Pentru a ilustra și mai bine activitatea complexă pe care o desfășurăm, trebuie să amintim că „serile muzeale" au devenit de-acum o tradiție îndrăgită și apreciată de public, că avem mulți prieteni intelectuali, muncitori și țărani din satele aparținînd ariei de activitate a muzeului, care ne informează asupra unor descoperiri arheologice sau de altă natură, în legătură cu activitatea noastră. Un spectacol de sunet și lumină, cu o tematică de poezie românească, participarea la activitatea societăților științifice din oraș și județ, precum și la unele manifestări de prestigiu din România și din unele țări europene – Cehoslovacia, Italia, Spania, Iugoslavia – publicarea unor studii și articole proprii, sînt alte aspecte ce completează o imagine de ansamblu.

De un strălucit răsunet s-a bucurat expoziția de artă populară românească bănățeană, pe care muzeul nostru a organizat-o în anul 1974 în Spania, la Palma de Mallorca, cu sprijinul și în cadrul „Fundației Europene Dr. I. C. Drăgan". Presa spaniolă elogiind la superlativ valorile etnografice expuse.

Activitatea editorială proprie, inaugurată cu volumul „Trei tezaure monetare din Banat din secolul IV", scris în colaborare cu Eugen Chirilă și Nicolae Gudea, avînd ca principal scop fundamentarea și aprofundarea studiului continuității elementului românesc pe teritoriul Banatului, începînd din vremea daco-romanilor, va continua prin editarea unei lucrări de mare interes științific „Tezaurul ceramic din Sanctuarul de la Susani", precum și al altor lucrări de istorie veche și modernă a Lugojului.

Perspective mari și interesante ne-au deschis documentele celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. privind munca de viitor, în care sens eforturile noastre vor spori, urmărind perfecționarea continuă a metodelor de investigare, de tezaurizare a mărturiilor istorice românești din acest colț de țară, de interpretare și valorificare în lumina marxism-leninismului aplicat la condițiile specifice țării noastre a descoperirilor făcute.

Aceste direcții de orientare constituie în esență însăși rațiunea de a exista și demonstra importanța instituției în circuitul de valori materiale și spirituale ale României socialiste.

IOAN STRATAN
Director al Muzeului de istorie și etnografie Lugoj

CORESPONDENȚĂ

TITI ȘERBAN : S-ar putea ca, din toate visurile la care ați plătit vamă, să reușiți tocmai în cele legate de literatură. Faptul că munciți într-o uzină și vă continuați și studiile este de bun augur. Versurile dovedesc, fără îndoială, înzestrare, dar și-aici e nevoie de timp, de muncă și de răbdare. Nu prejudecăților, faptul că sînteți „departe de reviste, departe de poeți consacrați" constituie cauza pentru care n-ați publicat în revistele literare, ci stadiul – încă imatur – în care se află poemele Dvs. Însă aveți toate motivele să insistați, de vreme ce găsim asemenea versuri : „Mi s-a stins un fluture alb de geană / și-am simțit cum mă încolțește frigul" . . ; „o pasăre-mi aluneca oblic prin simțuri" ; „de veghe, pe margini, macii au febră / iluminați în veșminte de august" etc.

ELLA POPA : Dincolo de convenționalitatea versificării, se remarcă unele imagini : „Veneau ca o pădure cu rădăcini întoarse / Ca fluxul negru-al mării pe plajele pustii" sau „fumul ultimei zăpezi". Mai trimiteți.

GEORGE ROȘCA : Lectura poeziilor trimise arată un îndelungat serviciu pe terenul liricii. Sînt multe versuri remarcabile (iată un exemplu : „Trupul tău subțire ca un mac suav / Suferă de răul unui lan de primăvară"), dar compunerile sînt deficitare, dau impresia de lucru improvizat sau neterminat. O rigoare mai mare, coroborată cu intensificarea lecturilor de „specialitate", v-ar feri, poate, de aceste ezitări, ca să numim cu un eufemism toate erorile de muncă artistică.

CHIRA IONEL : Temele sînt interesante, dar să vedem poeziile.

MICU ADRIANA LAURA : Ce putem spune despre o singură poezie ? Trimiteți și altele, spre a putea formula o părere cît de cît întemeiată.

ECATERINA PAUNESCU : Scrisoarea e dezarmantă. Versurile, în nota celor anterioare.

TEODOR CAPOTA : Poate altceva.

BABȚAN CONSTANTIN : Scrierile trimise nu sînt, cum credeți, „complexe ca fond și formă". Ceea ce ne reține interesul este un fel de aer general al versurilor, aer care poate genera, printr-o mai mare concentrare, poezie.

IOSIF NELINIȘTE : Versurile Dvs. nu reușesc să-și desprindă aripile de lut.

TĂNASE NICOLAE, DOBRE ION, VOIAN ȘTEFAN, MARIA POPOVICI, IONEL ILIE, SELEJAN MIHANEL (puteți participa la ședințele cenaclului, **IOVANEZ ION, GRIGORE GRIGORE** – încercări modeste.

A. D.

MICA ANTOLOGIE

VIS ȘI CÎNTARE

Răspunzător de pașii țării sînt
sunindu-și ca o doină revărsarea
de mugurul ce explodează-n cring
și stropul ce ne stimpără-nsetarea.
Răspunzător sînt de acest plai
preasfîntă țarină a minunii
unde-nflorește-n loc de grai
vis și cîntare – în gura lumi.

IOAN IUSTIN PURZA

VITALISM

Anteice izvoare. Cîmpia urcă plin
Sămînța dăruită spiralei către soare,
Ginditul imn din muguri al rodului,
calin,
Înalță orizonturi ca oburul din mare.

☆

Febrile ore, frunza nicicînd n-a
suierat,
Deplină, consecvență trăirilor perene.
În primul act al luptei, al prunculuI
oftat,
Așează rădăcina mai sigur pe morene.

RADU BARBULESCU

SERIAL

ALI FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU MAFIA

La 20 oct. 1960 Clay are prima sa întîlnire profesionistă. Atunci s-a văzut marea diferență dintre boxul amator și cel profesionist. Clay abia reușì să-l învingă la puncte pe adversarul său, care era de fapt la apusul carierei și conisderat de specialiști un boxer de mina a cincea. Tocmai de aceea managerii i l-au și oferit lui Ali, crezînd că acesta își va demonstra excepționalele-i aptitudini. Dar acum își puneau întrebarea dacă n-au făcut cumva o greșeală investind atita capital în acest tînăr lăudăros. Discuțiile și certurile dintre ei durară cîteva zile, dar pentru toți era cît se poate de limpede că Ali, deși campion olimpic, nu poate să facă față unor boxeri profesioniști dotați. Se insista asupra timpului cît i-ar trebui lui Ali pentru a dobîndi condiția fizică necesară unui boxer profesionist. Și toți au fost de acord ca să se mai facă o încercare. S-a ajuns astfel la semnarea unui contract cu un alt boxer a cărui carieră apunea, deși mai deținea titlul de campion mondial la categoria semi-grea : Archie Moore. În urma sa acest boxer lăsase nenumărate victorii și o mare experiență în ring. Pentru un onorariu substanțial, Moore accepta antrenamentele cu Clay. Mulți susțin pe bună dreptate că tot ceea ce știe Clay îi datorează lui Moore. Urmară cîteva victorii și nu numai asupra boxerilor de mina a cincea. Dar ceea ce conta mai ales pentru reclamă a fost faptul că toate victoriile s-au încheiat prin K.O. și asta deja în runda a patra. Relele TV și întregul aparat propagandistic au preluat lăudăroseniile lui Ali. El însuși contribuia la aceasta. Pe halatul său, în fir de aur, scria cu litere uriașe : „The Greatest" cel mai mare adică, iar pe cap, cînd apărea în ring, Ali purta o coroană. Dar cînd toate astea deveniseră ceva obișnuit, el începu cu pronosticurile, fixînd exact runda în care își va trimite la podea adversarul. Și, ceea ce de fapt conteză cel mai mult, Ali își ducea la îndeplinire previziunile cu o excepțională exactitate. La urmă și-a perfecționat și stilul acesta de reclamă, prevăzîndu-și victoriile în . . . versuri ! Toate acestea Clay le-a și pus în aplicare în meciul cu Archie Moore care căzuse exact în runda a 4-a după cum prevăzuse Ali. Aranjament ? Nu. Moore cunoștea foarte bine punctele slabe ale adversarului său. Dar de-acum Clay nu mai e amatorul nesigur, ci profesionistul dotat și obiș, în luptă cu adversari aleși numai din elita boxului profesionist. El devine acum centrul atenției și lăudăroseniile lui ating culmea în anul 1963 în timp ce se pregătea pentru lupta cu Dag Jhones, considerat singurul boxer capabil a-l învinge pe Clay la ora aceea. Publicul dorea să vadă cum pierde un lăudăros atît de mare, dar lucrul acesta nu s-a întîmplat. Clay învinge și de data aceasta – la puncte.

În octombrie 1966 expiră contractul lui Clay cu managerii săi. Acum el ia o hotărire care-l singularizează în istoria boxului profesionist american : refuză să prelungească contractul cu importanții oameni de afaceri care i-au fost „nași" șase ani neîntrerupți. Amenințările vin din toate părțile. Clay li se împotrivește cu mult curaj. El dorește să devină primul boxer independent, cu propriul său drum, fără mașinații și legături cu Mafia de care se lovise la începutul carierei sale. Managerul lui devine acum un om înafara boxului „duhovnicul" său, propovăduitorul sectei „Musulmanii negri", Harbert Mohamed. Iar Clay, imediat după victoria asupra lui Liston declară : „De-acum mă cheamă Mohamed Ali și uit numele meu vechi. Campionul lumii e Mohamed Ali." Era cît se poate de categoric. „Eu sînt luptător religios" adăugă el, și lumea se întreabă, de aproape un deceniu de cînd Clay face parte din secta „Musulmanii negri", despre ce este vorba de fapt. Dar un răspuns exact încă nu se poate da, imediat după intrarea în secta sus amintită, Ali își schimbă oarecum atitudinea. Nu se mai laudă într-atît, nu mai pare „băiatul țicnit" de altădată, își regizează cu mare price, re afacerile și propria sa viață. Secta interzice alcoolul și fumatul, iar Ali se supune acestor interdicții.

În numărul viitor :

CAMPIONUL NEASCULTĂTOR

EVRIKA!

● **Din proviziile unui pedagog mi-am însușit doar spiritul autocritic.**

● **Nu sînt prețuiți oamenii care vorbesc singuri, dar nici cei ce vorbesc toți deodată.**

● **Nu e de bun augur optimismul unor sceptici.**

● **Istoria ne învață că între rugăminte și poruncă întotdeauna s-a răstățat impilarea.**

● **Un lup modern învață me.t.ria din desenele animate.**

● **Mărului nu-i mai poți înapoia fructele deja culese, oricită bunăvoință ai avea.**

● **La timpul potrivit fiecare ins ascunde un filozof.**

● **Edificiul adevărului are la bază fapta ; edificiul minciunii stă pe soclul cuvîntului.**

ION VELICAN

DOSAR

GHICI CINE VINE LA GRĂDINIȚĂ ?

Și, uite-așa, ca-ntr-o incredibilă poveste, cineva iubea din cale-afară grădinițele de copii. Le iubea într-atît, încît le vizita pe rînd, la ore mici, înăuntru, ba pe ușă, ba pe fereastră, după cum i se părea mai ușor, și nu pleca pînă nu lua un suvenir : untul destinat să fie uns pe pîinea copiilor. Mă rog, în privința suvenirurilor, fiecare cu gustul lui !

Acum, mă pun în situația maiorului de miliție Constantin Nețeanu : de unde să-l iau pe acest iubitor de grădinițe de copii ? De la început, declar că nu știu și mă las păgubaș. Noroc că nu lucrez în miliție ! Maiorul Nețeanu însă nu s-a lăsat păgubaș și, dintre atîtea mii de cetățeni, a pus ochii tocmai pe insul cu pricina. Nu chiar dintr-o ochire, bineînțeles. Și nu fără trudă, stăruință și timp pierdut.

G. F. de abia fusese eliberat din penitenciar, unde stătuse un timp, din motive de furt, și unde ar fi trebuit să cugete la viața lui de după. A și cerut să fie încadrat în cîmpul muncii. A fost încadrat. Apoi „s-a transferat" la Arad. Prin Timișoara venea doar în vizită. În schimb, petrecea la Arad, Deta, Lugoj. În Timișoara – nu în Timișoara vizita grădinițele.

Au urmat verificările : timpul calculat minut cu minut. Coincidențele erau concludente, dar o altă coincidență a încheiat dosarul : amprentele lui G. F. erau identice cu urmele lăsate la grădinițele jefuite. Și vizitatorul singuratic de la ore mici s-a întors la locul de cugetare.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

● *Și berea poate fi trasă de guler.*

● *Omul de colo s-a atins scopul : dintre toți, el e cel mai mare . . . mincinos.*

● *N-a reușit să placă altora pentru că nu se place îndeajuns pe sine.*

● *Regii pe care i-am cunoscut au stat mereu pe același tron și de aceea s-au plictisit ae domnie.*

● *Șeful nu vine în întîmpinarea subalternului din „alt" considerent, ci din „înaltul considerent . . ."*

● *Diamantul nu poate deveni un amant ideal, e prea dur.*

● *Iubirea ar trebui să fie un sprijin moral, dar, din păcate, a dispărut „morala iubirii" și iubirea a rămas să se sprijine pe alte argumente.*

● *Vorbim de poluare numai atunci cînd ni se lasă negru înaintea ochilor.*

● *Tot umblînd după scoici, lupul a devenit . . . lup de mare.*

● *Egoismul speciei lui este o specie rară de egoism.*

● *Personalul care întîrzie în fiecare stație C.F.R. exprimă o concepție pur . . . personală.*

● *Doar cerul care plînge cu portocale poate fi oriental.*

● *La „Clubul mincinoșilor" din S.U.A. merită să spui că tu ai descoperit America.*

● *Nevasta i-a atras tovărășește atenția :*

– Nu ești pe linia cea bună, treci dincolo, că vine, acceleratul.

● *Pentru unii, muzeul trăiește prin lucruri învechite.*

● *Mefisto a vrut să cumpere sufletul lui Faust lăsă să cunoască chestia cu ilicitul.*

● *Avînd relații apropiate în „Trivale", se crede autorizat să se exprime trivial.*

● *A preferat o proteză lucrată în aur ca să-i poată spune lumea că are gura aurită.*

● *Și cei mai decsebiți cetățeni ajung pe scaunul stomatologului . . . gură cască.*

● *Doctorul prescrie pilule, dar foarte mulți bolnavi își au pastilele lor.*

● *Mersul cu trenul înseamnă pentru unii o fugă pe pămînt metalic.*

TH. BANAȚEANU

SECVENȚA PE GLOB

Hélene Cixous – sau demnitatea iubirii

Hélène Cixous, născută la Oran, în 1939, laureată, în 1969, a prestigiosului premiu Medicis pentru romanul Dedans, **membră a comitetului de redacție al revistei de teorie literară** Poétique, **cu o activitate susținută în învățămîntul superior, la facultatea de litere din Bordeaux, Nanterre și apoi Vincennes, face parte din acea generație, născută între aproximativ 1935 și 1945, care unește o înaltă conștiință intelectuală cu îndrăzneala creatoare și cu adîncimea și căldura trăirilor sufletești. Remarcabile îi sînt îndeosebi romanele** Le troisième corps **și** Les Commencements **(Grasset, 1970), care alcătuiesc un diptic, în care meditația despre cuplu fi se împletește inextricabil cu meditația despre iubire și despre familie. Romanul** Neutre **(Grasset, 1972), intrucîtva mai abstract și mai sofisticat, atestă din plin preocupările autoarei de a experimenta posibilitățile productivității textului. În ultimul ei roman,** Tombe **(Editions du Seuil, 1973), scriitoarea franceză, înscriindu-se pe linia strălucitei tradiții a lui Sappho și Louise Labé, exprimă printr-o nouă retorică ardența unei pasiuni totale.**

Am atins problema esteticii golului, bazată pe mesaje deschise, enunțuri lacune sau împletite, topică neuzuală etc., cu prilejul prezentării unui număr din revista Metamorphoses. **Procedeul – specific noii avangarde franceze – e utilizat cu măiestrie și de Hélène Cixous în toate romanele sale. Amintim în subsidiarul faptului să autoarea a intrat în învățămîntul superior pe baza tezei sale** L'Exil de James Joyce ou l'art du remplacement. **Așadar, chiar fără să fie, în propria ei creație, joyceană în sensul strict al cuvîntului, procedeele de interferență ale limbajelor și stilurilor practicate de marele romancier irlandez, în ultima sa perioadă de creație, nu-i sînt străine nici teoretic și nici practic. În acest sens, o atenție deosebită merită procedeul, denumit de autoare „jocul cuvintelor descompuse". Avem de a face mai degrabă cu o punere în joc de oglinzi reciproce a două nivele ale semnificantului : nivelul grafic și nivelul fonic. Mai precis, unui semnificant scris, autoarea face să i se asocieze unul sau mai multe semnificante orale. Prin acest fapt, desigur, intră în scenă și semnificatele respective. Structurile ce asociază cele două serii de semne sînt neconvenționale, nepreväzute, proaspete și totodată convingătoare estetic, căci Hélène Cixous, la fel ca alți scriitori moderni, știe să prefacă jucăria banală a calamburului și rebusului, ca și a citatului, într-o formulă metatorică elevată. Astfel, în fragmentul Pînza însuflețită întîlnim de la început o subtilă alunecare spre stilul trubadurilor, realizată în segmente frazeologice încastrate unei dicțiuni moderne. Prin alăturarea unor ritmuri eterogene autoarea obține o linie melodică aparte. Din păcate, aceste procedee, prin forța lucrurilor, sînt aproape intraductibile. Rămîne însă aura dulcelui stil nou și aluzia la episodul Paolo și Francesca, așa că Hélène Cixous nu recurge la o tehnică literară aparte în mod gratuit, ci pentru a evidenția un mesaj de un profund umanism : demnitatea iubirii, datorită patosului trăirii plenare și a înnobilării eroticului prin situarea sa într-un orizont saturat de cultură. Astfel zis, dintr-un act subiectiv, biologic și sentimental, în viziunea autoarei, iubirea se preschimbă într-un act cultural cu valoare simbolică.**

Titlul ultimului roman, Mormînt, **nu trebuie să ne facă să ne gîndim la o carte deprimantă, pesimistă. Firește,nici optimismul facil nu îi este caracteristic. Într-o inextricabilă unitate dialectică, iubirea conține în sine primejdia nimicirii : prin mistuire și trecere, pe plan natural, prin incremenire și sufocare în livresc, pe plan cultural, dar și chezășia triumfului : veșnica regenerare a naturii, în care mormîntul se transformă în matrice, iar sămînța moare pentru a da rod : eternitatea artei, ca perpetuare distilată a ceea ce e mai nobil în om.**

Pînza însuflețită

(Din romanul „TOMBE" – Ed. Seuil – 1973)

Atunci aveam certitudinea că dacă zidul ar fi fost un zid adevărat și nu strategema timpului, oricît de înalt, aș fi găsit forța de a-l trece-ntr-un salt sau de a-l readuce la dimensiunea mea omenească și simțeam chiar forma și înălțimea saltului înscriindu-mi-se în jocul mușchilor. Dar era mai degrabă zidul Substituțiilor, mai aproape se pare de o pînză însuflețită pictată cu mii de Subiecte, așa cum Dante o desfășoară în biblia lui, zid al zidurilor invizibile celor vii, țărm inospitalier celor morți, așa cum – țărm, lanț, faleză naturală – se preumblă de-a lungu-i îndrăgostiții, cît țin veacurile și visele lor și mai apoi : și fiecare dorință îi crește un strat, fiecare vis îi tulbură o adîncime, fiecare plăcere o îndoiește și din toată spaima ea se întărește, dar răbdarea îndrăgostiților fără de margini este cînd ei lunecă înlănțuiți pe-ntinsul orbirii lor, ochii unuia în ochii celuilalt de strălucire întunecîndu-se ; dansul lor gingaș zămislește zidul prin reverberație, ei lasă în urma ochilor lor dîre luminoase și această pînză strălucitoare-i învăluie, îi urmărește și-i pune pe gînduri îi reproduce îi poartă îi leagă ici colo-i dezleagă se joacă, vibrantă ; cu destăinuirile lor orînduiește în chip de comedie cuvintele unuia pe buzele celuilalt, și redactează viața lor ca ecou, asigură releul iluziilor însărcinîndu-se, la nevoie, din întîmplare ori din calcul, să opereze imperceptibila reînvigorare a dănțuitorilor, atîta și-atîta că fericita mișcare-a suveicii, pe care perechea fără istov o execută în cursul istoriei sale, compune timpul fără de semne – ale iubirii, timp ce nu ține de timp ci de perechea îndrăgostiților, pereche și timp adăpostind, neconductor de vîrstă și frică. Și, prin veacuri, nu perechea se istovește ci sensul timpului, opoziția materială între îndrăgostiții deveniții iubire și zidul substituțiilor devenind însăși mișcarea iubirii și astfel preschimbați, mobili, reversibili.

Iată-i acum făcînd să se miște pînza din care ei vin, pe care Dante-i pictase, stînd unul lîngă altul, asemănători precum frate și soră și îndrăgostiți, cu o carte pe genunchi, tremurînd cînd citesc aci, că au fost dinainte citiți, citind pînă dincolo de moarte despre primul lor sărut tremurînd pe buzele lor încă în carte gustat de buzele scrise de cel ce-umbla-pe-pardoseala-timpului, îngroziți de a se citi încă dinainte sărutați încă dinainte văzuți încă dinainte despărțiți pe vecie reuniți fremătînd de sărutul prescris, să nu se depună să nu se pună oprindu-și în vine goana sîngelui trece în vinele cărții care-nsemnîndu-i cu pecetea morții îi însemnează pentru viață de tot amalgamați acuma încă și de totdeauna, ca într-o singură frază fără virgulă cu sintaxa incertă ; se simt minunat pe încertul țărm al lucrurilor, ei iubiți de iubirea ce a iubi silește pe cine-i iubit, și care veghează destinul cui iubește, care nu-i nici înaintea dorinței îndrăgostiților, nici după, nici la o parte, nici în miez și care totuși precedă urmează însoțește și transformă dorința prin sărituri și prin salturi mult dincolo de toate timpurile plăsmuind memoriei pîntec grumaz cîrmuind viitorul spre sigur ; iată-i citind în cartea deschisă pe genunchii lor cum iubirea ce a iubi silește atîta de tare să-i placă îl face încît, precum vezi, n-o părăsește încă, și vezi de asemenea scris mai departe în carte, aceea ce stă pe genunchii îndrăgostiților și aceea ce stă sub ochii tăi și cea pe care o scrie Cel ce umbla-pe-pardoseala-timpului și...

Dacă tu citești cartea prin intermediul cărții ce-o citește dacă stărui și citești cartea care a citit cartea care citește pe

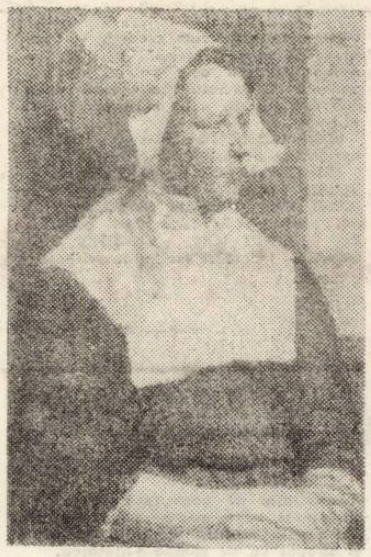

VIRGIL SIMIONESCU „Olandeza"

aceea ce stă deschisă pe genunchii îndrăgostiților și dacă prin mijlocirea cărții mergi din aproape-n aproape fără ca vreodată plăcerea a se ofili pe alți genunchi ce de ardoare mai freamătă prin al iubirii privilegiu ce cîrmuiește cercul memoriei, tu vei citi atuncea cum din gură în gură sărutul se mută și pune-n mișcare pînza pe care mii de îndrăgostiți stau tremurînd la marginea buzelor atîta dorite...

Mai aproape de ce-i înalt decît de ce-i jos, acolo unde marile păsări își plăsmuiesc în afara cuprinderilor cuiburile de scorțișoară, ovurăm un lăcaș uluitor și aproape inaccesibil. Totul în acest loc făcea viața anevoioasă, mai cu seamă necesara cățărare. Eram tineri și viguroși, greoi și sprinteni. Nu mă sinchiseam de osteneală dar îmi era urît să pătrund în ceva ce mă făcea să mă gîndesc la o ladă. El, (Dioniris), nu șoviia : „Ți-ar place să locuiești într-o odăiță cît o basactea care s-ar afla în înaltul unei case mari, la care am ajunge suind pe zidul exterior al clădirii, și fără ajutor ?" Trebuia să mă cațăr prima, el mă urma. Urcușul era totuși ușurat prin faptul că erau făcute scobituri la intervale neregulate în care vîrful piciorului se așeza. Ne înălțam, trebuia apoi să ne virîm printr-o deschizătură dreptunghiulară foarte strîmtă, și vii, în această bibliotecă, aci atingeam cu degetele mitologiile, textele sacre, științele medicale, istoriile originilor, arhivele masacrelor atît moderne cît și vechi, strînsura fost dinainte citiți, citind pînă dincolo de memoriei ce moartea o-ngrașă, suluri de scorțișoară aripile vulturilor inalterabile, seva mirului și bulgări de tămîie, și toate cărțile atît de parfumate și atît de vii în ladă acolo sus încît era cu neputință să deosebești mireasma lor de aceea atît de aprigă și atît de suavă pe care gura lui Dioniris și trupul său fierbinte și uscat o răspîndea nu departe de ardoarea mea. Mă sufocam : astfel în interstițiul timpurilor dincoace de memorie și nu departe de cultură, de patimă noi ne bucuram.

Lăcașul nostru avea tavanul scund dar spațiul suplu și îngust ca textul Vedelor : cerul ne trimitea pămîntului care ne trimitea cerului în fiecare clipă. Investiții mici mize mici sufocări mici. Mi-era dor de Grădina Dispariților și de marile salturi ale veveriților, și crengile și de freamătul frunzelor și de frumoasa legănare a arborilor foarte-înalt (...)

În locul trupului risipit, inutil și dealtfel muritor, un vraf de foi legate.

Și unde ochii fericiți ar fi putut să fie, la locul lor, acest alb spre a reține ce de la el va proveni.

Va fi acest caiet ce nu mă va-nșela decît pe mine, eu pagina fără El, indistinctă și nulă, El cerneala de băut,

Va fi această față oarbă de nu-i de El transfigurată, supus, unică făptură posibilă și de dorit, la hotărîrea ce El îmi impune,

Ceea ce a fost trup, destituit, inutil, depus nu contează unde, supus putrezirii, eu,

Despărțită de El și de Mine și de Noi nu contează unde sînt gata pentru Carte. Ce va fi scris nu este încă scris

Atunci mai tîrziu,

Dacă aș putea citi această carte în care-i El acela ce de la un capăt la altul se-nscrie, întorcîndu-mă ajung să mă gîndesc poate că printr-o uluitoare întoarcere a simțurilor mele mă voi vedea apropiindu-mă de El poate cuprinsă reprimită,

Adoptată

De Cel ce veșnic tînăr sperat pierdut din ce în ce mai mare și așteptat care este autorul real al cărții nescrise a cărei urmare de doliu numai e cartea aceasta „Amintește-ți, ascunde-mă, păstrează-mă, și în viitor caută-mă." (...)

Cel ce nu scrie dar se oferă scrierii, cel de neînlocuit ce se oferă spre a înlocui prin care eu săvîrșesc eu monument ce durerea-l desface și doru-l reface, mormînt viu caiet nepotolit,

De neterminat, destin oprit, asemănătoare unei fraze

Prezentare și traducere de
ALEXANDRA INDRIEȘ

TERRA MAGAZIN

VÎNTUL ÎNCĂLZEȘTE LOCUINȚELE. Pierre Robert, cercetător din Caen, a construit o instalație de încălzire cu ajutorul vîntului, prin care se reduc de două ori cheltuielile de încălzire a unei case obișnuite. Prototipul unei astfel de instalații o constituie clasica moară de vînt la care s-au adus unele îmbunătățiri tehnice. Energia vîntului asigură un curent electric de patru ori mai ieftin decît cel produs într-o rețea electrică.

O „ȘTIINȚĂ" NOUĂ. Doi savanți japonezi au pus bazele unei noi „științe" pe care au denumit-o **heilologie**, după grecescul **heilos**, adică buze, deci o „știință" a buzelor. După cum se știe, așa cum nu există doi oameni pe lume care să posede amprente digitale identice, tot așa, după afirmația acestor savanți, nu există nici doi oameni care să aibă buze asemănătoare. Deci „pecetea" unui sărut sau urma buzelor pe un pahar pot fi fatale pentru eventualii infractori care nu știu de existența acestei „științe" noi !

O UȘĂ „FERMECATĂ". Ochelari prin care se vede numai pe partea interioară, cea exterioară fiind opacă, nu constituie o noutate. Dar ușă care se bazează pe același principiu s-au produs de abia acum în Anglia. Se zice că au mare căutare. Adică, dacă vă sună cineva la o asemenea ușă, puteți să-i deschideți, dacă aveți chef, iar dacă nu, vă puteți retrage liniștiți căci vizitatorul nu vă poate vedea !

IMITĂ NĂLUCILE. Într-un ziar din Glasgow a apărut următorul anunț : „Imitator excelent de voci și de diferite sunete caută de lucru. Cel mai mult i-ar conveni un post de fantomă la vreun vechi castel, ori un rol de cerb rănit care mugește la o partidă de vînătoare"...

ACCIDENTE DIN CAUZA RECLAMELOR. În Statele Unite a început o mare campanie : toate reclamele de-a lungul autostrăzilor sînt înlăturate. Specialiștii consideră că astfel numărul accidentelor de circulație ar scădea simțitor. S-a constatat că nenumăratele reclame care distrag atenția șoferilor sînt una din cauzele deloc neglijabile ale accidentelor de circulație. Pînă la sfîrșitul anului este prevăzut ca toate reclamele de pe șoselele americane să fie înlăturate.

ȘTAMPILE MIROSITOARE. Se poate constata după miros de unde vine scrisoarea ? Se pare că da, întrucît ea vine din Butan. În această țară mică, scrisorile sînt parafate cu... miros de trandafiri !

OUĂ PENTRU ȘOFERI. „Ouăle proaspete întăresc sistemul nervos și măresc concentrarea" afirmă profesorul Willy Wirke de la Institutul vest-german „Max Plank". După constatarea sa, șoferii care consumă mai multe ouă sînt mai apți de a stăpîni volanul, iar numărul accidentelor scade, evident, în acest caz.

CURIOZITĂȚI : ● S-a calculat că în fiecare an riurile Pămîntului varsă în mări și oceane cinci miliarde tone de diverse minerale, din care cea mai mare parte este asimilată de lumea subacvatică. ● Musca aude excelent „mesajele" altor insecte și la o depărtare de cîteva sute de metri, chiar pe timp de furtună ! ● Retina ochiului uman e atît de sensibilă la lumină, încît este suficientă o zecime de milionime dintr-o secundă ca ea să reacționeze

ÎNDREPTAREA ERORILOR. Ultimul almanah statistic al O.N.U. îndreaptă cîteva erori ale statisticelor mai vechi. Astfel s-a constatat acum că Turcia este țara în care se bea foarte puțină cafea ! Ceaiul nu se consumă cel mai mult în Anglia ci în Irlanda, iar Luxemburgul este țara în care apar cele mai multe ziare : la doi locuitori le revine cîte un exemplar ! De asemeni, conform acestei statistici, insulele Falkland sînt pe primul loc în ceea ce privește numărul spectatorilor de filme.

O PLIMBARE PRIN SISTEMUL SOLAR. În Elveția, în apropierea orășelului Burgdorf, celor cărora le plac plimbările prelungi, li se oferă această șansă într-un mod cu totul original. Ei pot face aceste excursii prin... sistemul solar, construit aici în miniatură, adică la o scară de unu la un miliard. Soarele și planetele, de formă sferică, sînt fixate pe niște postamenți de beton, Pluton se află la o distanță de 6 km față de Soare, așa că cei care își fac plimbarea pe aici pot trece în cel mult o oră prin întregul nostru „Sistem solar" !

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.S.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 23 mai 1975 ● Nr. 21 (377) ● 8 pagini 1 leu ●

Voința națiunii

Modelarea profilului politic și spiritual al unui popor implică modificarea și dezvoltarea unor structuri în toate zonele conștiinței sociale, inclusiv în conștiința națională, care, ca orice fapt de conștiință reprezintă o unitate între idee, sentiment și acțiune, reflectă, credem, cel mai adecvat, transformările prin care a trecut și trece națiunea noastră, înglobînd tradiții, interese, idealuri ce vizează propășirea ei, sentimentul dragostei de țară și internaționalismul, ideologia privind trecutul, prezentul și viitorul națiunii, într-o unitate organică.

Mai întîi de toate, **„considerăm** – spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu – **că este o datorie de onoare a studia, cunoaște și cinsti cum se cuvine pe cei care au contribuit la făurirea națiunii noastre"** [1]. Este aceasta, un stadiu de maturitate politică, un nivel deosebit al conștiinței de sine și pentru sine, ceea ce conferă conștiinței noastre naționale un rol deosebit în dezvoltarea și afirmarea poporului român, a făuririi coeziunii membrilor săi, a cimentării relațiilor frățești cu naționalitățile conlocuitoare, în realizarea unității spirituale și de acțiune a societății.

Condițiile politice ale evoluției noastre ca popor, apoi ca națiune, au conferit spiritualității românești elemente de specificitate. Avem în vedere permanența prin milenii a ideii de luptă pentru conservare, o gîndire istorică, o meditație profundă asupra momentelor cruciale pentru continuitate, independență și unitate națională.

Conservarea, afirmarea ființei naționale era condiționată obiectiv de înfăptuirea unității politice de stat a provinciilor locuite de acest popor. Că așa este, mărturie stau ideile programatice din cultura noastră, idei ce urmăreau ieșirea din unele situații istorice care amenințau echilibrul istoriei și culturii noastre.

Ideea originii și continuității noastre, care a reprezentat filonul luptei pentru echilibru și înnoire se impune a fi studiat azi, în funcție de interesele politice și sociale din acele timpuri, de mijloacele preconizate pentru atingerea lor, de caracteristicile perioadei istorice în discuție. Conștiința vie a originii, continuității și unității înregistrînd o tot mai mare intensitate și o răspîndire în cercuri din ce în ce mai largi în cele trei provincii românești a influențat într-un grad superior **„transformarea conștiinței de neam în conștiință națională, categoria de neam în națiune".** [2] Aceeași conștiință de sine a făcut ca poporul să urmeze cu încredere și speranță îndemnul la lupta pentru unitate, demnitate și libertate, adresat de fiii aleși ai neamului. Mihai Viteazul este unul dintre ei și personalitatea sa primește o semnificație de simbol, întruchipînd, cum spun cronicile vremii, un **„om cu inima deschisă, viteaz fără seamăn, dornic de izbravă"**, așa cum, de altfel, a dovedit-o cu mintea și fapta. Luptînd pentru izbăvirea țării de o protecție pe care nu a dorit-o niciodată, voevodul realizează, pentru moment unirea într-un singur destin istoric a celor trei țări române.

În ciuda mișcărilor contradictorii a faptelor și conjuncturilor politice care au urmat acestui act, ideea unității naționale a devenit o permanență a gîndirii progresiste românești. Prin intermediul ideologiei naționale, ce ține de nivelul teoretizat al conștiinței politice, în care s-au afirmat deopotrivă școli, curente, personalități, s-a ajuns la o cunoaștere profundă a procesului devenirii noastre ca națiune demnă și liberă. Procesul era condiționat de luminarea poporului întrucît, **„nu poți stima în general ceea ce nu cunoști** – așa cum spunea Eftimie Murgu – și de aceea era necesară impulsionarea autocunoașterii. Ajunsă la o autocunoaștere și prin aceasta la conștiința suveranității **„națiunea nu se mai poate purta ca servitoare altor națiuni, ci va a se ține și a se posta ca o națiune liberă."** – afirma la rîndul său Simion Bărnuțiu.

Mișcările de mare amploare ; una cu caracter cultural, ideologic – iluminismul, alta cu caracter politic, național – acel Supplex Libellus Valachorum din 1744, aveau să pregătească națiunea pentru afirmare, iar unirea, dobîndirea independenței de stat, desăvîrșirea statului național unitar român, act care a creat din Alba Iulia simbolul unității naționale, insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă din august 1944, toate acestea aveau să concretizeze ideea continuității unității și demnității poporului român.

Astăzi conștiința de sine și pentru sine a națiunii, cu un cuvînt conștiința națională reprezintă un domeniu propriu și definitoriu pentru ceea ce se cheamă profilul spiritual al unui popor ; fiind rezultatul convergenței activității formative a tuturor factorilor materiali, politici, juridici și spirituali ai societății, care acționează

IOAN PELEȘ

(Continuare în pag. 3)

Sentimentul istoriei

Există un timp prezent, cu munți de granit și rîuri gemene, la tîmpla cărora trăim sentimentul perpetuului. Pe verticală, dedesubtul lui în dreptul vitejilor acestui neam, ne știm istoria, cea care ne-a plămădit așa cum sîntem, iar deasupra aceluiași timp, viitorul, oamenii celui mai înalt destin.

Trăim prezentul în geografia nouă a pămîntului românesc așezată simetric, înăuntrul ființei noastre, față de locul adînc al rădăcinii neînfricate și demne pe care o purtăm cu sentimentul unei sărbători. Și orice erou, orice victorie, orice împlinire le vom sărbători plenar, amintindu-ne mereu întreaga coloană de istorie pe care stăm clădiți, pentru aceleași trei mari năzuințe care o străbat de la capătul vechimii pînă astăzi — unitate, libertate, suveranitate. Și de fiecare dată, ne oprim o clipă în dreptul anului 1600 și spunem — Unire, și spunem Mihai Viteazul. Pentru că în acel mai de ev mediu, fiul Pătrașcului, cel ce uimise o Europă cu vitejia sa și-a poporului său, izbutea să unească cele trei principate Române într-unul singur, dovedind că este realizabil adevărul simțămîntului unic al valahului și ardeleanului și moldoveanului.

Să numărăm pios anii de vitejie din viața unui singur om, să spunem „Călugăreni" și vom fugi cu mintea la eroii Plevnei și-ai Griviței, să spunem „Mai, 1600" și ne vom aminti de dimineața zilei de 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, și de abia atunci vom înțelege omul, marele viteaz din granița legendei, contopindu-și viața, frămîntată și densă, cu nemurirea, în spațiul marilor simboluri ale unei națiuni.

Au trăit de atunci doar cincisprezece generații. Atît. Cincisprezece rînduri de bunici și nepoți care au urmat să scrie, prin bărbații acestui pămînt, Unirea de la 1859, Independența la 1877 și desăvîrșirea unirii țării într-un singur trup, în 1918. Pentru ca mai apoi, nepoții lor să scrie, peste același trup de țară, lîngă cuvintele Unire și Independență, în 1944, Libertate.

Sîntem copiii acestei coloane de eroi la care-i spunem Istorie și o purtăm în noi ca pe o sărbătoare a mîndriei și demnității și puterii. De pe platforma unui prezent înalt, păstrînd vigoarea și tenacitatea generațiilor care ne-au premers, strînși uniți, toți cei aflați în această vatră de țară, scriem la rîndu-ne istoria de mîine.

PAUL EUGEN BANCIU

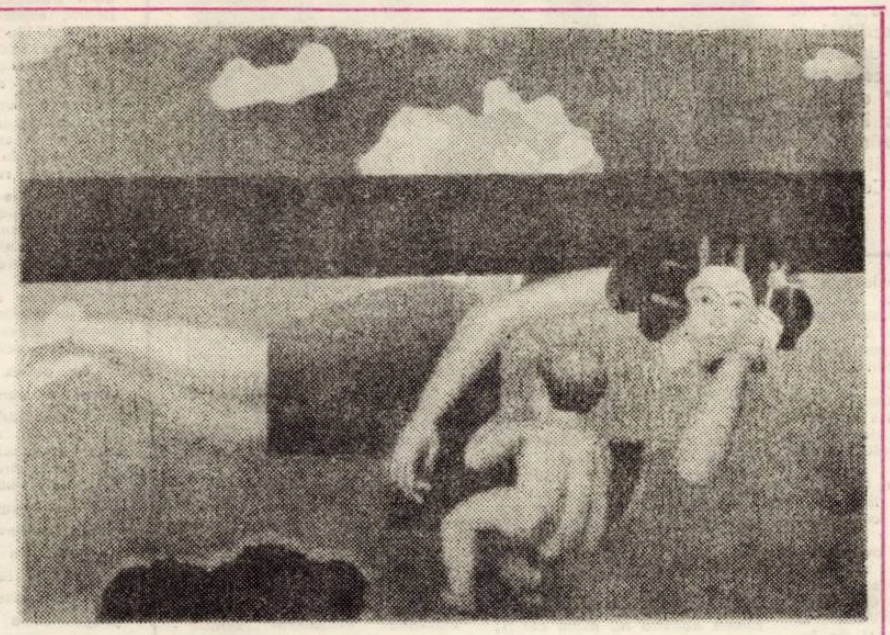

MIHAI RUSU — La mare

Rodnică flamură

Țara e această rodnică flamură
de viață și pace.
Coloane de aur ridică prezentul —
nestăvilită sărbătoare.
Și vor veni copiii limpezind
pămîntul și dragostea,
Timp înflorind din muncă și cîntec.
Rodnică flamură — țară !

Ely Radovan

CONVORBIRI

Cu DAN A. LĂZĂRESCU

MEMBRU AL CERCULUI DE STUDII INTERDISCIPLINARE DE PE LÎNGĂ ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

– La împlinirea unui an de activitate a Cercului de Studii Interdisciplinare de sub conducerea savantului Academician Prof. Dr. Ștefan Milcu, ați putea, în calitate de membru activ al acestui cerc, să ne faceți cîteva precizări asupra importanței și actualității studiilor interdisciplinare, cu eventuale exemplificări din activitatea cercului ?

– Necesitatea abordării marilor probleme care confruntă astăzi omenirea, în perspectivă interdisciplinară, este de netăgăduit. Excesul de specializare, cu toate consecințele pozitive pe care le-a putut avea în numeroase domenii, are drept consecință întunecarea constantă a orizontului gîndirii. Reintegrarea omului într-o largă și fecundă perspectivă de ansamblu, cu concursul tuturor științelor biologice și sociale, coincide cu extensiunea perspectivelor umane, vertical spre cosmos și orizontal spre marginile planetei. Toate științele sociale sînt silite astfel să-și lărgească tot mai mult perspectivele, relațiile cu celelalte științe, frontul epistemologic și de cercetare, împrumutînd frecvent datele pozitive obținute de științele înrudite.

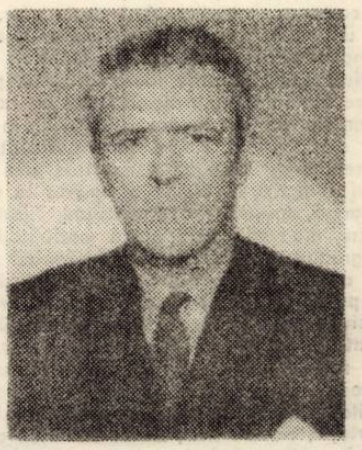

– Din tot ce ați publicat pînă acum, evident că Introducere în Shakespeareologie rămîne lucrarea Dvs. cea mai vie, cea mai actuală, în sfera culturii românești. Ce rațiune mai găsiți cercetărilor științifice care au ca obiect, cum este cazul Introducerii în Shakespeareologie, opera unui singur autor ?

– Shakespeareologia este de aproape un veac constituită ca disciplină autonomă majoră. Este predată ca atare în numeroase universități ale planetei și în serviciul acestei discipline s-au pus nenumărate energii intelectuale. Rezultatele au fost deosebit de fecunde. Într-adevăr, spiritul european, cu avînturile și cu ezitările lui, cu vigoarea și cu energia lui poetică, plăsmuitoare, vibrează în opera lui Shakespeare, cu aceeași intensitate, deși cu avînturi și cu tonalități diferite, cu care vibrase, spre alte zări, în opera lui Dante. S-a afirmat, pe bună dreptate, că Dante și Shakespeare își împart între ei spiritul european. Opera lui Shakespeare nu are granițe spre nici un orizont, spre nici un nivel. Ea își păstrează încă viu, fierbinte, plăsmuitorul miez. Nețărmurită în timp și în spațiu, veșnic actuală, ea este atestată ca atare de frămîntările, de la generație la generație, ale interpretatorilor ei, în tălmăciri, în critică și istorie literară și pe scenă. Entuziasmul constant al spectatorilor ei invederează faptul că opera lui Shakespeare rămîne o lume prin ea însăși. Liberi sîntem să-i împrumutăm lui Shakespeare năzuințele și visările noastre, cum i le putem împrumuta și lui Eminescu. Opera lui Shakespeare vibrează de înaltul mesaj al năzuințelor și visărilor unei epoci de maximă învolburare a spiritului european.

În concluzie, cu tot afluxul de noi discipline, rămîn la convingerea că este necesar – și util – culturii, să se continue elaborarea unor asemenea științe legate de opera unui singur autor ; fiindcă ele au drept consecință să oglindească și să exemplifice ceea ce națiunile planetei au dăruit omenirii mai valoros, mai vibrant, în cultura lor națională.

– Întrucît găsiți justificate științele consacrate unor genii ale culturii vă rog să

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

1. Pentru amatorul de lecturi confortabile, chiar şi pentru cel care a reuşit să treacă prin purgatoriul Cordovanilor, Caloianul poate părea o performanţă negativă. Cel puţin la fel de stufos ca şi Cordovanii, păstrînd aceeaşi inaintare greoaie, de tăvălug, a monologului interior, noul roman al lui Ion Lăncrănjan pune, în plus, în faţa cititorului, exigenţele unei formule romaneşti mai puţin comode.

Caloianul, trebuie să observăm de la inceput, nu poate fi o surpriză intr-o literatură care a dat, între altele, cărţile unor prozatori ca Alexandru Ivasiuc, Mircea Ciobanu, Paul Georgescu, Mircea Horia Simionescu. Surpriza, cită există, ţine de alinierea unui prozator ce părea cîştigat definitiv de rigorile epicii tradiţionale (ale romanului transilvănean) la o direcţie literară dintre cele mai moderne. Carte despre scriitori, despre viaţa literară şi literatură, Caloianul reuşeşte o demonstraţie de virtuozitate compoziţională : simultaneitatea unui roman şi a comentariului (plauzibil, chiar suficient) al acestuia.

ION LĂNCRĂNJAN

Caloianul

vol. I, II, Ed. Albatros, 1975

2. In succesiunea Cordovanilor, Caloianul constituie addenda, critica, virtuală, a unui model epic – dar şi o carte a eşecurilor şi a devenirilor. Un roman, pînă la un anumit punct, al eşecurilor şi evoluţiei unui personaj : scriitorul Alexandru Gheţie ; romanul (comentariul) eşecului unui roman. Intr-un plan mai general, oarecum în afara demonstraţiei pe care o propune, un exemplu de sacrificare a ficţiunii în favoarea eseului ori a materiei brute, documentare. Stabilind aceste repere, nu epuizăm însă şi datele unei ecuaţii romaneşti mai complicate. De la o pagină la alta, Caloianul îşi adaugă, mereu, noi dimensiuni, juxtapune neincetat teme, motive, concentrează modalităţi narative diverse, angrenajul de tehnici literare intrînd şi el în concepţia de ansamblu a cărţii. Este, de fapt, şi una dintre erorile pe care autorul nu a ştiut să le evite : aparatul excesiv pus în mişcare se pulverizează, fiecare componentă funcţionînd ca o planetă ce-şi are propriul ax de rotaţie. Tuşa caricaturală (grotescă) a portretelor, inserţiile parabolice, angajările polemice, parodia stilurilor, citatul, paginile de memorialistică, de jurnal, reportajul, documentul, evocarea lirică etc. etc. semnifică, nu în puţine rînduri, autonom, în afara şi chiar împotriva romanului.

3. „... Caloianul poate şi trebuie să fie socotit un roman istoric ...", scrie, într-un preambul al cărţii, Ion Lăncrănjan. Adevărată, în măsura în care documentul, evocarea unor evenimente, personajele istoriei îşi au un loc (important) în paginile romanului, afirmaţia autorului suportă unele nuanţări. Fiind vorba despre o carte în care personajele, cele mai multe, sînt scriitori şi în care viaţa literară şi literatura devin obiect de meditaţie, istoria rămîne o temă centrală pe o cale mediată : prin istoria literaturii, printr-o „critică" a textului literar. Intrucît nu evenimentul propriu-zis îl preocupă pe autor, ci modul în care faptele, adevărul istoriei au fost reţinute şi au devenit materie a literaturii. Fără a înceta să fie, astfel, „roman istoric", Caloianul rămîne, în esenţă, discurs despre literatură.

Redus strict la componenta lui epică, Caloianul este o reconstituire a eşecului scrierii unui roman (Caloianul) şi a biografiei autorului. Caloianul, observăm la sfîrşitul lecturii, este rezultatul unei substituiri şi totodată al unei sinteze. Intre două proiecte literare, niciunul realizat independent : Caloianul şi Noaptea lupilor, ultimul, roman autobiografic, confundabil cu Vremea făgăduielilor, romanul („mergînd către eseu") pe care Izidor Vlaica îl scrie despre Alexandru Gheţie. Interesant de relevat că o astfel de construcţie presupune mai mult decît armonizarea unor ipoteze romaneşti : comprimarea – alternarea, uneori, a două secvenţe temporale : timpul istoriei, rememorat pe coordonatele biografiei personajului principal şi timpul mitic al Caloianului (al primului proiect epic), trăgîndu-şi rădăcinile dintr-o Dacia felix păgînă – sadoveniană – : „In cartea aceasta a lui, în Caloianul (...) viaţa se împletea cu moartea, nunţilor le urmau naşteri şi ingropăciuni, iernilor celor mai aspre primăveri luxuriante, nemaiîntîlnite (...). Oamenii – eroii săi şi cei dinaintea lor – umblau în urma vitelor, arau şi semănau pămîntul, iubeau şi duceau mai departe prin vreme ceea ce moşteniseră din vechi – străvechi : obiceiuri şi datini, un anumit fel de a fi ... "Conjuncţia celor două ordini temporale se produce în parabolă, în alegoria care închide sensurile cărţii şi tinde să îi dea unitatea ; toposul folcloric pătrunde în paginile romanului pentru a vorbi despre dăinuirea creaţiei : „Caloianul (...) este o epopee a modificărilor, a unor erodări de nestăvilit, fără a se sprijini pe mari desfăşurări epice ! Dimpotrivă, ea s-a alcătuit şi se alcătuieşte din trăiri şi din disecări, din întrebări şi din frămîntări, din ceea ce moare şi cade în apă, – fiindcă nu întîmplător am ales acest titlu : Caloianul – în apă şi nu în foc, pentru că ceea ce intră în apă nu moare decît aparent ..."

4. Caloianul – în afara momentelor de intensă poezie (vezi paginile despre Blaga, Călinescu) – este scris cu o mînă crispată : miniile şi încrîncenările protagonistului, coborîtor din literatura Cordovanilor, aparţin, în egală măsură, autorului, ca şi energia polemică, fervoarea pamfletară, care scapă, nu o dată, oricărui control ; verbul inflamabil, tonul pătimaş, dur al frazei nu îşi găseşte întotdeauna o justificare suficientă în determinările interne ale cărţii. Explicaţia poate fi găsită în altă parte. Angajarea romanului, afirmă Ion Lăncrănjan în preambul, „corespunde întru totul cu angajarea celui care l-a scris ..." Insinuată insesizabil în materia epică, tema autorului devine tema centrală a Caloianului, provocînd, organizînd apoi întreaga demonstraţie, pasiunea pamfletară a eroului.

LUCIAN ALEXIU

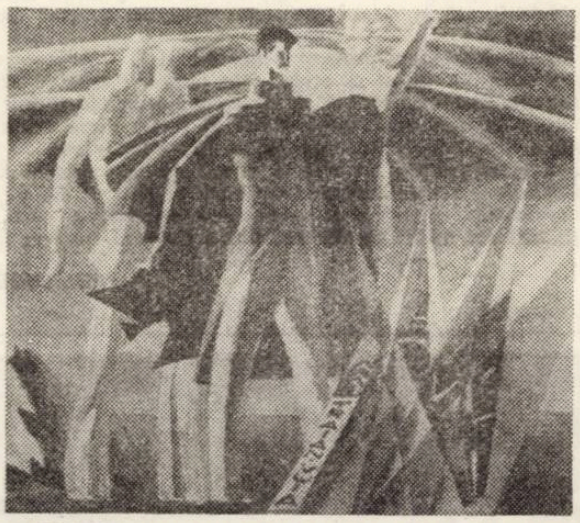

ION SULEA Traian Vuia

POEZIA MODERNĂ - ELEMENTE DEFINITORII

In istoria valorilor spirituale, poezia şi-a cucerit un spaţiu dintre cele mai controversate căci dintre toate artele ea sintetizează, printr-un adînc proces de sublimare, cele două tendinţe constante ale spiritului uman : cunoaşterea şi creaţia (plăsmuirea), fapt care a şi dus, de altfel, la o apropiere a hotarelor ei de cele ale filozofiei.

Se poate avansa ideea că, faţă de restul literaturii, poezia în înţeles de viziune, exprimă prin intermediul funcţiei simbolice a imaginii poetice, într-o formă infinit mai dramatică, una din cele mai autentice aventuri ale spiritului : năzuinţa de a infuza (imprima) universului exterior ritmurile care guvernează realitatea interioară a subiectului cunoscător, năzuinţă obiectivată, după o logică proprie, în chiar actul poetic prin care denumeşte şi in-formează, adică „dă formă dinăuntru" materiei haotice „din afara sa", altfel spus, reconstituie unitatea obiectului cu cea a subiectului. Tendinţa aceasta este evidentă la poeţii romantici dar ea e simţită, cu o neobişnuită intensitate de poeţii generaţiei imediat următoare, în aşa fel incît se ajunge la o nouă stratificare a elementelor ce compun universul poeziei şi, implicit, în teoria şi estetica literară, la un nou concept, conceptul de poezie modernă, semnificativ nu atît prin ceea ce neagă cît, mai ales prin, ceea ce adaugă el vechii viziuni despre poezie. Cercetători avizaţi au reţinut nu o dată, atît notele deosebitoare cît şi punctele comune care leagă mişcări şi direcţii poetice deosebite, orice tip nou de poezie fiind astfel integrat organic într-un proces viu şi deosebit de complex : literatura însăşi.

Astfel, opera lui Baudelaire, primul mare liric al maturităţii, i se înfăţişează lui H. Friedrich ca o operă de excepţie care a anticipat posibilităţile pe care le va realiza poezia de mai tîrziu (denumită semnificativ : „romantism deromantizat") iar A. Béguin, la sfîrşitul eseului său despre romantismul german şi poezia franceză, stabilea, printr-o subtilă analiză, că mitul Visului, al Poeziei, al Inconştientului, experimentate de sensibilitatea romantică într-un proces dramatic de confruntare a eului cu lumea, va traversa toată epoca imediat următoare ramificîndu-se în direcţii şi forme diverse în poezia de la începutul secolului al XIX-lea.

Dar poezia modernă nu trebuie privită ca o sumă amorfă de influenţe provenind din spaţii geografice şi spirituale dintre cele mai diverse. Circumscrisă istoric, ea reprezintă efectul unui proces intern de maturizare a lirismului în care accentul fundamental cade asupra noului raport, instituit de eul poetic între om şi lume.

In al treilea rînd, poezia modernă încetează să mai fie o expresie a emoţiei sau a sentimentelor şi, înainte de a fi o „aventură" a limbajului, ea reprezintă, în primul rînd, conştientizarea plenitudinii interioare a vieţii spiritului, ca act de propria lui prezenţă şi care, exprimîndu-se prin intermediul funcţiei simbolice a cuvîntului, restituie realităţii însăşi un sens inedit şi tulburător. In felul acesta, marile „teme" ale lirismului vor deveni nişte puncte de plecare, prin care eul liric se angajează într-o experienţă pe dimensiuni absolute, ceea ce a dus la o adevărată răsturnare a raportului dintre realul obiectiv şi realul subiectiv, împrejurare care va avea consecinţe dintre cele mai semnificative privind esenţa însăşi a poeziei.

Să reţinem, mai întîi, că încercarea de a re-constitui datele realului obiectiv, pornind de la efectele pe care acesta le are asupra spiritului, reprezintă un element cu valoare de principiu al poeziei moderne.

Emancipîndu-se de timpul şi spaţiul exterior, poetul modern trăieşte, în acelaşi timp, sentimentul acut al depersonalizării, experienţă-limită care va fi dublată de acea năzuinţă, niciodată indestulată, de identificare cu Totul, printr-o încercare nu odată dramatică, de cuprindere a sinelui în acest Tot. In acelaşi plan al discuţiei, trebuie adăugat că retragerea în vis, anularea duratei obiective a timpului, regresiunea înspre o natură originară sau spre mit devin citeva din modalităţile prin care eul poetic modern încearcă o recucerire a propriei sale identităţi. Din acest unghi de vedere, fantasticul unit cu visul în înţeles de „visare" (la rêverie, die Träumerei) reprezintă, fără îndoială, una din caracteristicile fundamentale ale poeziei moderne. In concepţia poeţilor moderni, reverie poetică devine o categorie mentală şi afectivă care le permite accesul spre un continent infinit mai bogat în semnificaţii decît realitatea însăşi. In studiul „La poetique de la rêverie", G. Bachelard stabilea diferenţa dintre reverie obişnuită şi reverie poetică, în sensul că analiza celei dintîi ar duce la o fenomenologie a percepţiei, pe cită vreme prin reverie poetică se poate ajunge la o fenomenologie a imaginaţiei creatoare prin care „lumea este direct imaginată, iar imaginea devine semn al lumii". [1]).

Am putea adăuga că reverie poetică devine în poezia modernă o stare sentimentală „purificată" care asigură „naşterea" discursului poetic, actul imaginativ-creator introducîndu-l pe poet în cosmicitate. Realitatea poeziei moderne nu mai este rezultatul unui raport de percepţie a lumii înconjurătoare din perspectiva eului poetic ci o invenţie a acesteia prin actul totalei libertăţi a imaginaţiei poetice, fapt care a avut atît de bogate urmări în structura propriu-zisă a limbajului poetic modern. In ceea ce ne priveşte, în măsura în care înţelegem prin poezia modernă în primul rînd o modalitate de relevare a lumii, revenirea la funcţia simbolică a imaginii poetice devine, evident, o „realitate" (o necesitate – am zice) pregnantă a „formei".

Dar densitatea semantică a simbolului sau a metaforei, prin care poetul modern „numeşte" lumea (reală sau imaginară) prin cuvînt, se organizează într-un „sens" şi invers, „sensul" la care a aderat deja conştiinţa artistică pură a poetului se structurează (tot printr-un limbaj în care mai pulsează multiple posibilităţi semantice ale cuvîntului.

Altfel spus, „magia lexicală" a unui poem modern nu poate alunga din spaţiul lui orice „conţinut", un sens fundamental al acestuia fiind permanent întreţinut prin una din funcţiile inteligenţei senzitive (inteligenţă a sensibilităţii), a poetului însuşi.

„Un poem absolut impenetrabil la lumea obiectelor şi fără nici o insulă de conştiinţă va risca să ne atingă doar în treacăt, exact ca un discurs într-o limbă cu desăvîrşire necunoscută" (Marcel Raymond, De la Baudelaire la suprarealism, Univ., 1970, p. 411).

Numai în acest fel, poezia modernă s-a putut apropia de esenţa însăşi a poeziei printr-o circumscriere mai exactă a naturii limbajului poetic, transformînd adică „sensul" în „semn", pe acea treaptă a experienţei poetice în care versul se dovedeşte a fi – cum ar spune I. Barbu – rigoare şi fervoare, deopotrivă.

RODICA BĂRBAT

1) G. Bachelard : La poetique de la rêverie, P.U.F., 1968, p.148

PORTRETE

Virgil Birou

Aprecierea activităţii lui Virgil Birou (1903–1968) trebuie făcută într-un context cultural mai larg, avînd în vedere începutul unei accentuate dezvoltări organizate a literaturii în Banat, prin instituţionalizare. Virgil Birou a contribuit esenţial la popularizarea culturii bănăţene, precum şi la cunoaşterea frumuseţilor peisagiste, a valorilor etnografice şi folclorice. Din aceste deziderate s-a născut memorialul de călătorie – OAMENI ŞI LOCURI DIN CĂRAŞ (ed. I – 1940 ; ed. II – 1943) şi DRUMURI ŞI POPASURI BĂNĂŢENE (1962). Cărţile interesează mai mult documentar, OAMENI ŞI LOCURI DIN CĂRAŞ (cu 48 de fotografii originale) fiind o adevărată monografie a unui spaţiu distinct din Banat. Pentru un istoric al Banatului, cartea lui Virgil Birou este fundamentală, valoarea ei documentar-istorică fiind sporită de complexitatea spaţiului de investigare (sociologic, demografic, economic, folcloric, cultural) precum şi de dezvoltare social-economică a Caraşului care a făcut ca lucrările să devină „istorie". Cartea este expresia unui voiaj sentimental prin spaţiul unei adeziuni puternice („Cine a cutreierat Căraşul ca mine, s'ind de vorbă cu oameni şi flori, cu cîntece şi locuri, acela va găsi Căraşul în inima sa. Pentru totdeauna"), prozatorul notînd exact, iscodind mereu, discutînd cu oameni (*De vorbă cu Gheorghe Mindan*), practic, o nuvelă şi povestirea ÎNTR-O SEARĂ ÎN BANAT (apărută în volum cu nuvela menţionată în nr. 1 al unei colecţii iniţiată de Asociaţia Scriitorilor români din Banat). *Oglinda lui Moş Ion Stăvan* are un caracter moralizator, în cadrele unei atmosfere comice. Atitudinea se aseamănă cu „ţăraniile" lui *Gea*, sau puţină sociologie aplicată) prezentînd peisaje, sate ori centre industrializate. Fără a ţine exclusiv de literatură, prin reacţia spontană în faţa farmecului naturii, prin ataşamentul sentimental exprimat frust şi direct *Oameni şi locuri din Căraş* este o carte agreabilă, dincolo de rigurozitatea notaţiei jurnalistice. Intre memorialele de călătorie pe care le cunoaşte literatura noastră, *Oameni şi locuri din Căraş* este printre cele mai realizate.

Proza lui Virgil Birou cuprinde şi lucrări scrise cu scop mai larg de culturalizare sau popularizare cum sînt OGLINDA LUI MOŞ ION STĂVAN. O *poveste de haz dar şi de întristări, din Bănatul de demult* (1946 – desene de Catul Bogdan), o nuvelă şi povestirea ÎNTR-O SEARĂ ÎN BANAT (apărută în volum cu nuvela menţionată în nr. 1 al unei colecţii iniţiată de Asociaţia Scriitorilor români din Banat). *Oglinda lui Moş Ion Stăvan* are un caracter moralizator, în cadrele unei atmosfere comice. Atitudinea se aseamănă cu „ţăraniile" lui Creangă, omul gustînd jovial gratuitatea unei acţiuni, aici, drumul la tîrg.

Opera de rezistenţă a lui Virgil Birou, care-l plasează pe prozator între reprezentanţii notabili ai romanului social, este LUME FĂRĂ CER (ed. I – 1946 ; ed. II – *Facla*, 1972). O lectură paralelă a romanului cu *Oameni şi locuri din Căraş* evidenţiază faptul că multe lucruri notate direct în memorial sînt reluate prin mijloace literare în *Lume fără cer*. Romanul, organizat în cinci cărţi, (*Vreau să trăiesc ; Orbecăim în întuneric ; Ghiorghi Raţă face răvoluţie ; Lumina nici acum nu vine ; In lumea noastră nu avem cer* ;), este de o mare forţă epică, dens şi dur în acţiune, surprinzînd mediul minier al Aninei în timpul şi după primul război mondial. Surprinzătoare este structura romanului, care nu evidenţiază neapărat personaje, deşi exponenţi ai acţiunii apar – Pavel Toc din Socolari, Ghiorghi Raţă, Klempa, Merwick, Gorbojemsky, Bartoş ş.a. Adevăratul personaj este *mina de cărbuni*, şi viaţa „ocnarilor", ca a întregii regiuni se ordonează în funcţie de ea. Primitoare pentru lucru, răzbunătoare pînă la moarte, salvatoare de participare la război, mina magnetizează, atrăgînd spre sine totul. Ea, o fiinţă fantastică, mina este imaginată dominînd în întregime – de ea depinde viaţa celor de acasă, situaţia frontului, siderurgia Reşiţei. Pentru a scăpa de front, Pavel Toc din Socolari se încadrează muncitor în mină şi prin el începe descrierea colectivităţii „ocnarilor". Perspectiva este, cum s-a observat, monografică, existenţa ocnarilor fiind descrisă în unitate. Prozatorul urmăreşte subtil dezorganizarea unui sens tradiţional de viaţă. „Ocnarii" sînt ţărani din jurul Aninei, desprinşi de sat din nevoi materiale. Legătura cu satul este încă puternică, sufletul de ţăran se păstrează şi faptul determină istovitoarele drumuri între mină şi sat.

Prezentarea vieţii minei abundă, deseori, în amănunte tehnice, peste limitele necesare în roman. Existenţa „ocnarilor" este privită şi prin prisma mizeriei sociale, fapt ce duce la mişcări de revoltă ale muncitorilor. Măsurile restrictive ale autorităţilor, neglijarea tradiţiei, condiţiile grele de muncă conduc spre pregătirea grevei. O insuficientă clarificare a scopului şi a mijloacelor de realizare ratează acţiunea. Prozatorul prinde exact oscilaţia ori naivitatea ţăranului-miner, insuficient maturizat din lipsa tradiţiei industriale.

Extrem de dramatică este relatarea catastrofei miniere. Menţiunea este făcută şi în *Oameni şi locuri* ... Imaginea sinistră a morţilor scoşi mereu din adîncuri, bocetul şi goana necontenită a femeilor dau dimensiunile unei viziuni apocaliptice. Capacitatea construcţiei epice pare să atingă aici forţa maximă. Este una dintre cele mai edificatoare pagini pentru valoarea prozei lui Virgil Birou. Este de mirare cum structura modernă şi perspectiva realistă n-au generat discuţii mai extinse la reeditare, cert fiind că *Lume fără cer* poate fi încadrat, fără prejudecata provincialismului, într-o linie de tradiţie a romanului românesc. Poate că abundenţa lexicului regional (ce ar fi putut lipsi, fără să afecteze romanul) a generat o asemenea reţinere. Dar *Lume fără cer* este între primele cărţi de valoare reală, care au plasat literatura din această parte în context naţional.

ALEXANDRU RUJA

C. I. Gulian: „Bazele istoriei și teoriei culturii" (Ed. Academiei, București, 1975)

Constant în cercetările sale fecunde de filozofia culturii și de antropologie filosofică, Acad. C. I. Gulian îmbogățește literatura marxistă și propriile preocupări în aceste domenii cu o nouă lucrare intitulată „Bazele istoriei și teoriei culturii", apărută recent la Editura Academiei și circumscrisă în rîndul unor lucrări prestigioase consacrate filozofiei culturii. Această lucrare reia unele teze și argumente mai vechi dezvoltate în „Introducere în sociologia culturii", apărută în 1947 și face totodată joncțiunea cu ideile expuse în lucrările mai noi, în „Problematica omului", „Originile umanismului și ale culturii", — ambele lucrări editate la București și la Viena, în „Istoria, omul și cultura".

Obiectivul central al lucrării „Introducere în sociologia culturii", l-a constituit critica marxistă a teoriilor idealiste asupra culturii, a concepțiilor care denaturau materialismul istoric, acuzîndu-l de „economism", de faptul că ar deduce în mod mecanic toate fenomenele spirituale din factorul economic. „În realitate, se arată în această lucrare, — concepția materialist-istorică nu înțelege ca determinant al culturii mijloacele de producție singure, uneltele și mașinile nu pot determina direct creațiile culturale. Aceasta ar fi o concepție „economistă", mecanicistă, pe care au combătut-o la timp Marx și Engels" (p. 27).

După o Introducere teoretică lucrarea dezbate trei probleme fundamentale de stringentă actualitate, organic legate între ele și anume: Societatea, omul și cultura — trei nivele structurale. Omul sau nivelul axiologic, încheindu-se cu o Introducere istorică.

Spre deosebire de structurile matematice sau lingvistice, fenomenul culturii este cu mult mai complex și foarte bogat în tensiune, sens, modele, valori și nonvalori. Cultura nu reprezintă doar un

CARTEA DE IDEI

obiect de studiu pe care omul îl poate privi rece și distant ca pe un cobai, ci ea este simultan istorie, destin și sens uman. Tocmai ancorarea puternică a culturii în structura și suprastructura societății, în totalitatea praxisului social impune explicația ei prin mijle de fire care o leagă de baza social-istorică. Ignorarea acestei baze duce la o înțelegere simplistă, trunchiată sau chiar denaturată a culturii și funcțiilor sale sociale multiple. În lucrare este subliniat faptul, mai puțin sau deloc relevat că „explicația marxistă nu înseamnă, din punct de vedere etic și axiologic, un determinism cu aspect fatidic". Materialismul istoric reclamă o teorie a culturii în care să fie implicate o antropologie filozofică și o axiologie. Istoria și teoria marxistă a culturii refuză „dezumanizarea" fenomenelor și a creațiilor culturale, transformarea lor în structuri „reci", păstrînd problematica complexă a omului contemporan, care trăiește din plin epoca trecerii de la o orînduire la alta cu toate dilemele și opțiunile ei, cu implicațiile și urmările dezvoltării rapide a științei și tehnicii. Autorul lucrării „Bazele istoriei și teoriei culturii", operează o critică nuanțată, suplă, dialectică a teoriilor nemarxiste contemporane despre cultură, manifestă maximă receptivitate față de elementele viabile, valoroase din aceste teorii și realizează o largă deschidere către un fructuos dialog cu ele.

Rigoarea și profunzimea analizei, dezvăluirea conexiunilor multiple și complexe dintre societate, om, istorie și cultură, larga respirație umanistă, vasta documentație din literatura română și străină, acuratețea și claritatea expunerii, fac din lucrarea „Bazele istoriei și teoriei culturii" o operă de incontestabilă însemnătate în cadrul travaliului teoretic al dezvoltării filozofiei și teoriei marxiste a culturii.

M. TURTOI

Al. Zub: Vasile Pârvan — Efigia cărturarului" (Ed. Junimea, 1975)

Autorul remarcabilei monografii închinate lui Vasile Pârvan, cercetătorul Al. Zub (Institutul „A. D. Xenopol", Iași) recunoaște în figura exemplară a marelui om de cultură înaintea arheologului și istoricului de geniu, omul de adînc și funciar eticism.

Vasile Pârvan face **figură unică** în cultura românească, în viața spirituală și sufletească a neamului nostru. Figură unică nu în sensul unui anume esoterism, care, de altminteri, nu-i este străin, ci printr-o limpede configurațiune „de noma universale" ce lesne ne trimite cu gîndul la Confucius și Empedocles, la Marc Aurelius și Francesco d'Assisi, la J. J. Rousseau și Immanuel Kant, la Tolstoi și Mahatma Gandhi. La acea gîntă sublimă de oameni născuți parcă a fi în conștiința lumii cunoștințele ei lucide și netemătoare în fața fulguirii noastre în Cosmos, precară și efemeră. Dimensiunea dintîi și esențială a acestor oameni este **eroismul existenței,** curajul de-a privi în ochi eternitatea.

Universal prin aspirația către sinteze imperisibile, prin vocația de-a se întrupa mesager al istoriei, Pârvan este totodată **românul** prin excelență, așa cum contemporanii săi, cu care are puternice afinități, Unamuno și Papini, sînt prin excelență, primul, **hispanul,** al doilea, **italicul.** Faptul că George Călinescu îl venera și i se recunoștea cu mîndrie discipol, este poate suficient să ilustreze, fie și numai sugestiv, feluritul și cuprinderile acestui geniu care, la 45 de ani cînd se stingea din viață, devenise o statuie vie.

Modestia — una ce ține de etica inteligenței — modestia cercetătorului Al. Zub il face să aducă această precizare: „Vasile Pârvan — efigia cărturarului". Al. Zub, conștient de întinderile și adîncimile operei celui ce-a scris „Memorialele" nu intenționează să isteovească în ultimele temeiuri, în această monografie care numără peste cinci sute de pagini, scrierile sale. Se mulțumește să-i urmărească doar mersurile formării sale spirituale. Elev eminent, student strălucit, la universitatea bucureșteană și cele germane unde și-a continuat studiile, Vasile Pârvan devine repede o prezență vie, copleșitoare în viața culturală a României moderne. Vibrantul său patriotism din „Memoriale" admirabile poeme de rit hellen — emoționează puternic și astăzi.

Acesta este și scopul cărții lui Al. Zub: să facă cunoscută conștiinței românești exemplaritatea unei vieți adevărate, strălucirea și măreția unui autentic reprezentant al neamului românesc. „Viața lui Pârvan — scrie autorul — a fost o continuă revărsare în profitul comunității românești, căreia a știut să-i descifreze începuturile, evoluția, destinul istoric" . . . .

Cartea lui Al. Zub este o inițiere în înțelegerea vieții și operei lui Vasile Pârvan, o pledoarie caldă pentru acest act al Românilor. Și, de bună seamă, o discretă invitație la lectura scrierilor sale.

DANIEL LASCU

Voința națiunii

(Urmare din pag. 1)

la nivelul întregii societăți. În concepția partidului nostru această problemă este de domeniul strategiei politice mai degrabă, decît de cel al tacticii. Apropierea continuă între poporul român și naționalitățile conlocuitoare presupune o sinteză pe un plan superior, a acelor particularități care sînt indispensabile înfăptuirii comunismului.

Egalitatea condițiilor de viață pe toate planurile, identitatea țelurilor și intereselor, tradiția și conștiința trecutului comun de luptă pentru eliberare socială sînt factori care modelează într-un mod specific conștiința membrilor societății noastre, acționează deopotrivă asupra tuturor cetățenilor, indiferent de clasă și naționalitate.

Perspectiva o reprezintă dezvoltarea conștiinței naționale prin apariția unor noi valori spirituale ca rezultat al conviețuirii rodnice a tuturor celor ce locuiesc și muncesc în limitele statului nostru național, hotărîți „să înalțe pe pămîntul patriei comune socialismul și comunismul" să asigure o dezvoltare liberă și independentă a țării așa cum au visat-o înaintașii noștrii.

[1] Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 1, Ed. politică, București, 1968, p. 462—463.

[2] St. Pascu, A. Petric, Ideea de unitate național-statală în conștiința poporului român, Anale de istorie, Anul XIX, nr. 6, 1973.

Cu Dan A. Lăzărescu

(Urmare din pag. 1)

indicați și personalități autohtone care ar merita o asemenea cinstire. De pildă, se vorbește de eminescologie. În ce mod apreciați că s-ar putea constitui atari științe, de consacrarea vieții și operelor unor personalități ale culturii noastre, astfel încît el să reprezinte o contribuție nouă și un spor efectiv în realizarea finalității culturale?

— Orice cultură națională are o indiscutabilă valoare revelatoare, pilduitoare, modelatoare, educativă. Va rămîne deapururi un titlu de mîndrie pentru poporul nostru faptul că, în foarte rapida scurgere a generațiilor, am putut, prin brusca și creatoare intervertire a valorilor și a modelelor, să ne avîntăm de la Văcărești și Conachi la Vasile Alecsandri.

Și alte personalități ale culturii noastre ar putea, evident, să formeze obiectul unor cercetări multidisciplinare, cum ar fi, de pildă, Nicolae Bălcescu, Titu Maiorescu, Nicolae Iorga și Lucian Blaga.

În cercetarea istorică, v-ați preocupat de sectorul relațiilor internaționale și al istoriei diplomației, aprofundînd personalitatea istorică a unor Richelieu, Lord Palmerston și a marchizului de Salisbury.

Richelieu, ca și Bismark, au practicat un fel de **Realpolitik** care a dat rezultate excelente vreme de cîteva secole (pentru Richelieu) sau de cîteva decenii (pentru Bismarck), dar precumpănitor pentru monarhia franceză și pentru Imperiul german, și mult mai puțin pentru ansamblul socio-cultural al Europei. Și Richelieu, și Bismarck, au modificat **Balance of Power** în Europa în favoarea statelor reprezentate de ei; și, pentru aceasta, nu s-au sfiit să încalce principiile moralei curente. Consecințele se vor dovedi tragice, atît pentru Europa cît și pentru Franța și pentru Germania. Succesul incontestabil obținut pe plan politic de Richelieu și de Bismarck a făcut imposibilă reformarea la timp a structurilor socio-politice ale Franței și Germaniei, consecința fiind Revoluția franceză și apoi cele două războaie mondiale.

Cei doi oameni de stat și diplomați britanici, lordul Palmerston și marchizul de Salisbury, de care m-am ocupat recent, au jucat și ei un rol esențial în istoria omenirii. Lord Palmerston a căutat să exporte sistemul constituțional și liberal-burghez britanic în diferite zone ale lumii, și trebuie considerat drept elementul-motor în lichidarea sistemului reacționar al Sfintei Alianțe (de aceea era atît de detestat de Metternich și de țarul Nicolae I); și în soluționarea, atît de favorabilă cauzei naționale a românilor, a problemei Orientului. Lordul Salisbury a fost omul de stat conservator care a renunțat la dogma intangibilității Imperiului otoman — pe care era dispus să-l împartă încă din 1895. Tot lordul Salisbury a fost omul de stat care a împiedicat, prin prestigiul său, alianța imperialistă dintre Anglia, Germania wilhelmiană și Statele Unite, atît de mult preconizată între 1897—1901 de oameni de stat ca Joseph Chamberlain și ca marchizul de Lansdowne. Istoria diplomației ne invederează, prin urmare, exemple contradictorii în ceea ce privește relațiile politicii, diplomației și moralei.

— Întrucît ați luat parte la numeroase reuniuni științifice internaționale, vă rugăm să ne redați cîteva din problemele care v-au stîrnit mai mult interesul, prin faptul că au ocazionat mai multe discuții.

— Ceea ce m-a impresionat precumpănitor în cursul acestor reuniuni (congrese internaționale de istorie, colocvii, simpozioane, conferințe etc.) a fost mai ales preocuparea de bază a istoricilor și oamenilor de știință din diferite țări de a aborda subiectele tratate într-un context comparatist și interdisciplinar, context care cred că va deveni absolut indispensabil cercetării științifice în domeniul disciplinelor sociale într-un viitor foarte apropiat. Acest orizont larg are drept consecințe: o mai justă înțelegere a problemelor istorice naționale, prin proiectarea lor pe un larg plan instituțional în timp și în spațiu, deosebit de fecund; o mai strînsă apropiere a punctelor de vedere, în spiritul colaborării și conlucrării interdisciplinare și internaționale; o lărgire constantă a perspectivei culturale și științifice, pînă la limitele continentului nostru și chiar ale planetei.

— În domeniul evoluției științelor istorice, care vi se par a fi descoperirile cele mai interesante și mai semnificative din ultimii ani?

— Perspectivele și metodele de cercetare ale disciplinelor istorice au suferit un incontestabil salt calitativ între 1945—1975. Acest salt a fost pregătit prin munca de pionieri a unui mic număr de cercetători europeni și americani, în primul rînd a grupului de istorici francezi strîns în jurul revistei prestigioase, **Annales** (Marc Bloch, Lucien Febvre și apoi Fernand Braudel, Georges Duby, Pierre Chaunu, Emmanuel Leroy-Ladurie etc.). Meritul incontestabil al acestui grup de cercetători a fost abordarea problematicii istorice în perspectivă comparatistă și inter-disciplinară. La confluența acestor două perspective, s-a elaborat lucrarea de pionier a lui Marc Bloch, **La Société féodale,** lucrare, în același timp **pilot** și **model** pentru cercetările ulterioare. Pe aceeași linie, a apărut sinteza lui Fernand Braudel, **La Méditerannée au temps de Philippe II,** ca și marile sinteze ale istoricilor mai tineri, cum sînt Georges Duby, Pierre Chaunu, Jacques Delumeau etc. Perspectiva structuralistă, apropiată de cea de mai sus, a produs și ea lucrări de importanța acelora ale unor Claude Lévi-Strauss sau Michel Foucault. Progresul continuu al disciplinelor umaniste nu poate decît să contribuie la o mai bună înțelegere între popoare și la o competiție pașnică, la nivel planetar, între cercetătorii tuturor țărilor, pentru progresul necontenit, pe toate planurile, al tuturor popoarelor, într-o atmosferă de pace și de colaborare interdisciplinară și internațională.

FRITZ SEEGER „Portret"

PANORAMIC

● Editura „Dacia" la Timișoara, într-una din „Zilele editurii" . . . Poetul Anghel Dumbrăveanu a prezentat cartea criticului dramatic de la „Tribuna", poetul Ion Cocora, **Privitor ca la teatru.** Cu același prilej au fost lansate și o serie de cărți social-politice și științifice: **Rezistența antifascistă în partea de nord a Transilvaniei, A. B. C.-ul investigației sociologice, Dezvoltarea logicii, vol. II, Programarea în timp a producției, Radiologia duodenului, Propedeotica ginecologico-obstetricală, Calciul în organismul uman, Transfer de căldură în procesele industriale.**

● „File din istoria culturii bănățene" e genericul unui ciclu de dezbateri inițiate de Salonul literar-științific al Bibliotecii județene. Ultima întîlnire de lucru, consacrată „Patriotismului în scrierile lui Mihail Gașpar" a fost condusă de Doina Bogdan Dascălu, cercetător științific, și lector univ. Traian Liviu Birăescu.

● La redacție a sosit un catalog **jubiliar** al editurii ieșene **„Junimea"**, 16 mai 1970 — 16 mai 1975. Deci cinci ani de la apariția primelor cărți editate. Bilanț: 300 de titluri în 4.000.000 de exemplare. Facem o urare colegială de noi succese și împliniri.

● O nouă premieră a Teatrului Maghiar de stat din Timișoara: **Unchiul Vania.** Despre viziunea regizorală, despre interpretare și nu în ultimul rînd despre scenografie — într-o viitoare cronică dramatică.

● Am participat la seara de poezie originală susținută de membrii cenaclului „Hyperion" al Facultății de filologie. Sensibilitate, talent, inteligență. Au citit Mircea Bîrsilă, Petru Ilieșu, Aurora Luțai, Constanța Nițâ, Carmen Odangiu, Marian Odangiu, Lia Oprean, Lucian Petrescu, Carmen Pădure. Adina Dimitriu ne-a oferit trei minunate cîntece ale căror versuri aparțin poetului Șerban Foarță, iar cei doi membri ai formației „Pro musica" și colegul lor de la „Elicoidal" au demonstrat încă odată că „muzica tînără" timișoreană e la mare înălțime.

● Cenaclul „Ion Minulescu" al Direcției județene de poștă și telecomunicații a comunicat redacției revistei noastre o generoasă listă cu numele premiaților concursului literar-artistic închinat zilei de 9 Mai.

● Un anunț din partea Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de amatori: Duminică, 25 mai, la orele 10, în sala de marmoră a C.J.C.E.S. din Piața Vasile Roaită va avea loc festivitatea de premiere a concursului județean de poezie și proză, al cărui juriu a fost prezidat de poetul Anghel Dumbrăveanu. Sînt invitați toți membrii cenaclurilor și cercurilor literare din județ.

● Filiala Uniunii artiștilor plastici anunță deschiderea expoziției colective a cenaclului tineretului, sîmbătă, 24 mai, orele 19. În galerie sînt prezenți 24 de tineri artiști cu 40 de lucrări.

CURIER LITERAR

● **În ultimul număr din Contemporanul (20) putem citi, printre altele, cu folos, și ancheta-dezbatere în legătură cu Funcția educativă a filmului documentar-științific. După un cuvînt introductiv aparținînd redacției își expun punctele de vedere: Titus Mesaroș („Trebuie să sporim gradul de transfigurare artistică în filmele noastre, să manifestăm mai personal atitudinea noastră față de fenomenele ce ne înconjoară, să combatem șablonul, locurile comune, să stimulăm originalitatea, stilurile personale (. . .) într-un cuvînt, să creștem ponderea filmului formativ în producția filmului de scurt-metraj românesc") I. Moscu, D. I. Suchianu („Filmul documentar trebuie ca, făcîndu-ne să percepem, să ne facă după aceea să**

pricepem . . . A pricepe este o noțiune eminamente artistică și estetică. **Prima condiție a artei este noutatea, originalitatea: prin a pricepe mergem de la necunoscut la cunoscut. Ceva mai mult, a pricepe, a înțelege ceva ce nu cunoșteai este un izvor de fericire, omul se simte victorios că a biruit o dificultate căreia pînă atunci nici nu-i cunoștea existența"). Ion Bostan („Cu riscul de a repeta unele lucruri cunoscute, voi reaminti că filmul științific se împarte în trei mari categorii: cercetare, învățămînt, popularizare. Fiecare dintre aceste categorii își are specificul ei, problemele ei — urmărește un scop. Dar toate au, în același timp, și ceva comun: efortul de a aduce pe ecran fenomenele și procesele esențiale din domeniile științei și tehnologiei moderne"**

● **A apărut suplimentul social-politic și cultural-științific editat de redacția ziarului „Flamura" (Caraș-Severin). Remarcăm din cuprins: poemul lui George Suru „Cresc o liniște" („Într-o liniște în care păsările-și simt aripile cum cresc, / Sînt netemător la marginea mea de iezer blînd" . . .), poemele lui Gheorghe Azap (premiul la concursul „Timp de aur", organizat de gazeta „Flamura").**

A. BALTHAZAR

Vladimir Ciocov

POEZIEI CELEI NOI

Nu-ți pun odăjdii scumpe astăzi,
nici farduri ce mai mult te-ascund
în false străluciri și ape jucăușe,
nu-ți pun blazon bătut în aur
nici pietre scumpe în inele —
lucirea lor adeseori înșală —
ci, în lucrări de aspră încordare,
te aduc în lume, la vedere,
cînd inima o simt că îmi tresaltă
și mintea-mi fierbe-n gînduri pline
așa cum te-am visat odată, —
cum alții te respiră zilnic :
în versuri calde, simple,
ce poartă duhul pămîntului acesta :
poezie — sîmburul a tot ce-am trăit,
poezie — oglinda visurilor mele,
poezie — a inimii fîntînă-adîncă,
izvor țîșnit din piatră, slobod,
involuburat și splendid în lumină !

REÎNTOARCERE

De-atîta amar de vreme, iată-te,
reîntoarsă iar la mine, tainic fără de lumină,
după atîtea nopți și albe nopți, zile șterse-n risipire,
după îndelungi tristeți, de absența ta iscate,
iată, tot atîta de frumoasă
și tot atît de mîndră,
la mine iar te-ntorci, mai tandră poate,
din recea-mbrățișare-a celuilalt —
și nici nu știu de ce aștept să-mi spui
cuvinte calde, o, ce cinste pentru mine !
șoapte pătimașe, cum altădată auzeam,
să-mi spui din nou că vrei să fugi cu mine-n lume,
cu viața-mi la răscruce fi-vei mîine doar a mea...
Din nou te-ai reîntors la mine, pe neașteptate ai venit,
după amar de vreme, de zile sterpe risipite,
după multe nopți și albe nopți.
Acum doar asta mai importă,
ca adevărul gol și fără de tăgadă,
de-aceea dau cinstire acestor clipe
minunate clipe, de înaltă sărbătoare.

METAMORFOZA DORINȚEI

Întunecat de multe ori mă prinde ziua
și atunci aș vrea în jurul meu numai tăcere ;
nimic nu mai simt, nici bucurii din cele simple,
ce vin atît de rar, nici mari tristeți ale durerii ;
soarele să nu-mi ajungă și ca o rece lespede de criptă
să cadă peste mine cerul ; flori să nu mai fie-n jurul meu,

să nu le simt mireasma, nici cîntecul de
primăvară al păsării să nu-l aud,
nici foșnetul de frunze, nici zbaterea de valuri —
ci aș dori să mă-mpresoare-n lanțuri grele
întunecatele capcane, ca pe o fiară rătăcită.
Pasul să mă mintă,
ochiul să nu vadă,
inima să-mi stea deodată ca un vechi ceasornic.
Dar, dorința ce se născu abia, de moarte se lovi,
de neființă, și se sperie de întunericul cel veșnic
ce, ca un glonte, o izbi și, deodată, împleticită parcă
în luminișul mîngîiat de auroră, un lujer
de speranță acolo tremură și sufletul îmi umple
de roșii flame ce se-nălțau acum în arderi grele
și gîndurile toate se-adunară într-un focr
ce va să izbucnească...

Atunci dorința iar se preschimbă și îndemn mi-a fost
să calc din nou pămîntul,
ochii să-i înalț spre cer albastru,
un cîntec să ascult, mireasma florilor din nou
să-mi ardă pieptul, durerea să mă doară,
și tot ce-n jurul meu ființează
să reînvie iarăși.

VEȘNIC PARALELE

Cuget deseori că veșnică e doar schimbarea ;
iar ce-i în lume astăzi, mîine va să piară
poate doar acel nimic atotstăpînește, colb rătăcitor,
pe ici pe colo hălăduind, printre lucruri,
pe verticală într-un du-te-vino
și nimeni n-o să știe pînă cînd și pînă unde
o replică pe tonul potrivit în mine voi stîrni...
Da, veșnică-i schimbarea și eternă-i amăgirea !
cînd totul piere, rămîn doar ele braț la braț
tot într-o plimbare !
Doar pentru a fi se naște totul, și atunci,
cînd nu mai este, ființează totuși cu încăpățînare ;
aici în lucruri este totul, răsare-n altă parte
și azi ca mîine este, din ieri, din mîine
preznetul mult — prezentul naște ;
mereu se schimbă lumea, deși pe loc se pare-a sta
și poate ochiul ne înșeală mișcarea această
neîncetată ;

o ademenire e în toate, întru schimbare,
și ne poartă mai departe
ca un chilim de preț ne pare totul
ce-n ochii noștri e doar atîta timp
cît îi privim culoarea, mereu din alte unghiuri,
mereu altul credem că ar fi atunci
dar el e tot același,
culcat în nemișcare
doar pala noastră fantezie a luat-o razna...
rămîne veșnică schimbarea, ispită infinită !

MARȘARE ÎN ADÎNC

De multe ori plictisul vieții mă cuprinde,
căci toate mi se par c-au fost ca ieri
și mîine vor fi iar la fel ;
și pe atotcuprinsul pămîntean, doar cenușa
mărilor din suflet, mări ce inundă malul
și îl sfarmă cu lovituri de fulger.
Și toți pe valuri mai departe
plutind pe promontoriul zilei,
pe suprafața sufletului tandri,
inoată tot înoată printre pal de!e creste.
Și pe mine-notul mă cuprinde — căci ce-aș
putea să fac —
înot mereu, iar pe dinăuntru peisaje gri mă inundă,
un cenușiu de exacerbări demente, ca un
corb plonjează în adîncuri — pasăre de gînd
pe creanga minții-și curmă zborul ;
Ce-ar fi mă-ntreb ca în adîncu-acestui
cenușiu de ape mai mult să mă cufund
ca un bolovan înalt, tot mai adînc să-mi cadă trupul,
pînă la frunțariile vieții, a cenușiului din mine,
pînă la întuneric, o ce s-ar întîmpla atuncea ?
Poate de abia atunci eu luminat voi fi de viață ;
și ochii mei de-acum o altă mare vor privi,
de coralii bucuriei înroșită mare,
și o bucurie a sufletului se va dezvolta mirific
ci din adîncuri se va înălța căutîndu-și steaua
iar cenușiul — ca printr-o minune — fi-va
de ploile luminii inundat.
Ar crește lumea — această fabuloasă
ca o nouă mare în furtună, o mare caldă,
de ale sufletului raze luminată, cu valuri
mai albastre decît cerul.

În românește de

DUȘAN PETROVICI

CREION

Popasuri siciliene (IV)

Palatul Normanzilor

De sus, din vechiul turn de pază al Normanzilor, ca pentru a privi și azi peste vechea cetate palermitană, contemporanii au deschis lăcașuri noi pentru un observator astronomic, un fel de ochi permanent îndreptat spre cer și spre trecutul de umbră, în care acest colos tăcut de piatră roșie, acest Palazzo dei Normanni, începea să prindă viață și contur.

Palazzo dei Normanni este ridicat în secolul XII, o zidire enormă, în piatră roșie, în patina specifică majorității clădirilor vechi siciliene, întregul pămînt sicilian avînd o nuanță de ocru, ca și cum soarele intens și uscăciunea ar fi dat pentru totdeauna această culoare ruginie întregii insule.

Curtea interioară a Palatului este pavată cu dale de piatră și încărcată de plante mediteraneene, singurele atinse de soare, formînd, în interiorul dreptunghiului rece de piatră, un microclimat original. Împrejurul acestui careu luminos și inverzit, poți vedea balcoanele deschise, cu parapete de piatră, cu stîlpii care împrejmuiesc circular curtea Palatului. La intrare, pe scări, întîlnim o diligență aurită, princiară, cu suspensii din piele groasă, extraordinare, un vehicol îmbătrînit de timp, ținut aici doar ca un element decorativ, nefuzionînd în ambianța clădirii și interioarelor sale.

Palazzo dei Normanni impresionează, în întregime, prin masivitatea și diversitatea stilurilor, fiind un splendid monument din perioada arabo-normandă. De altfel, după cum aveam să-mi dau singur seama, în peregrinările de mai tîrziu, prin Palermo și prin așezările insulei, dar, mai ales, aici în capitala Siciliei, monumentele permiteau să retrăiești însăși istoria așezării. Puteau fi întîlnite, astfel, monumente din perioada gotică, ca și din cea a renașterii, barocul alternînd cu neo-clasicismul. Dar, deși aparțineau unor lumi diferite, din surse de inspirație adesea contrastante, ceea ce fermeca era gustul artiștilor insulari, care penetra și fuziona armonios în tot acest decor ambiant arhitectural. La fel se întîmplă, deci, cu acest Palazzo în care, peste stilurile amintite, flacăra geniului autohton lumina discret dar persistent peste întreg monumentul. Iată, sus, la etajul doi, s-a creat o ambianță specific siciliană, prin sălile președinției, prin turnul de pază, prin picturile, fresce vii, care evocau venirea cuceritorilor normanzi peste maurii învinși, fresce de un realism tipic sicilian. După cum, jos, s-a păstrat linia inițială, specifică palatului, prin Capela palatină, lucrată sub Rugiero al II-lea, în secolul XII. Ea dezvăluie nu numai stilul arab, dar și pe cel bizantin, ca și pe cel roman. Islamismul și aerul roman se întrepătrund cu finețe. Plafonul capelei, încastrat genial și incrustat geometric, predispune la reverii intense. Se degajă, din acest violent vertij de culori și forme, arbori stilizați, flori neasemuite, toate, într-o izbucnire de linii, culori și forme fantastice.

ION ARIEȘANU

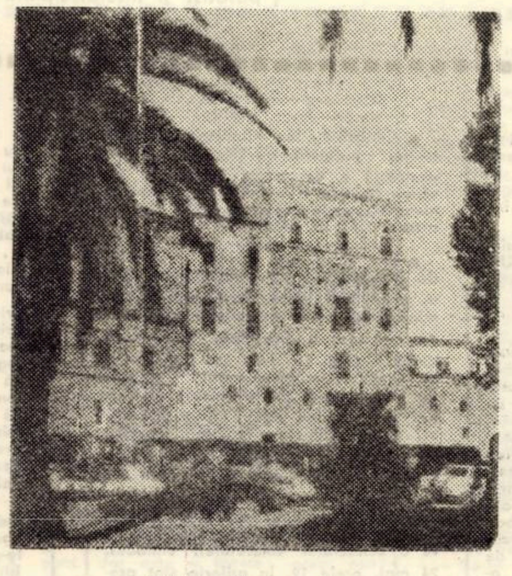

Palatul Normanzilor

Ilie Măduța

BELȘUG

În suflet sparge toamna cu aur și văpaie,
în zări trec păsări stoluri, dar zborul lor n-apasă
lumina liniștită și dorul de mătasă,
senina întrupare din vrej și din păstaie.

Sînt aerul și lumea o splendidă terasă
în care ard ființe și lucruri vilvătaie,
iar sufletul în zorul mișcării e-o corboaie
ce ține-n gheare vîntul de galben ca pe-o plasă.

Ah, clipa bucuroasă ce trece ca o liră
prin fluturi singurateci largi armonii inspiră ;
vîrteju-acesta dulce-i de lacrimi și de fum.

La turnu-nalt al toamnei gigante semafoare
semnalizează zile de palidă ninsoare
cînd mușc din miezul roșu și ucigaș parfum.

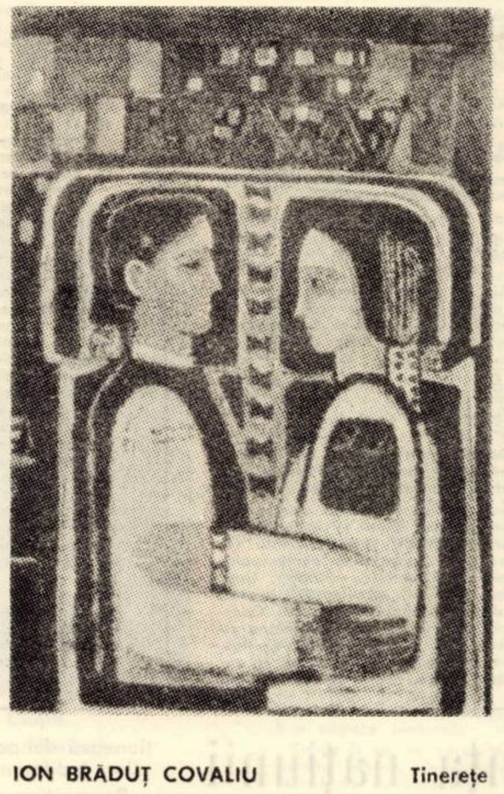

ION BRĂDUȚ COVALIU Tinerețe

DE PROFUNDIS

Acel soldat al primului război
lovit în piept, trezit o clipă
încolăci grumajii poetului murmurînd
în delir : Alba Iulia !

Nu fusese nicicînd în Ardeal
dar murea pe buze cu parola istoriei,
cu parola lui Mihai și-a Bălcescului,
murea delirînd : Alba Iulia !

Acum noi stăm surîzînd
lîngă vetrele și soarele patriei,
un vînt din goruni uneori ne întunecă,
dar ne pomenim murmurînd : Alba Iulia !

DAC GLĂSUIND

Marea-i un paloș verde,
ci eu rămîn dac pădurean
lipit de munți cu cetățile și sîngele
din vremi mai sus de Traian.

Marea e dor nesfîrșit,
dar eu îmi știu cerul, poienele,
vitele brune și neguri de oi,
șuierul fluierului și sînzienele.

Am văzut bărăgane vibrînd
munții și păstrăvu-n vale,
pe-aici mă aflară romanii nuntind
turnîndu-mă temelii aurorale.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 25 mai

8,30 Emisiunile zilei 8,40 Cravatele roșii 9,35 Doktari 10,00 Viața satului 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical 15,00 Primii pași în tenis. Lecții cu Ion Țiriac (VII) 15,20 Magazin sportiv 16,30 Colonade ale deșerului — Iordania. 16,55 Cel mai bun... continuă. 17,50 Film serial. Tezaurul de la Pietroasa 18,50 Aspecte de la primul festival și concurs interjudețean al dansului cu temă, desfășurat în orașul Tîrgoviște 19,00 Mihai Viteazul (II) 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Spectacol cu public realizat în colaborare cu Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Cluj 20,55 Film artistic : Omul care valora miliarde 22,20 Telejurnal.

LUNI, 26 mai

16,00 Telex 16,05 Avanpremiera săptămînii 16,15 Omagiu lui Mihai Viteazul 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Imagini elene 19,10 Muzică instrumentală 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Omul și perspectiva muncii sale 20,40 Roman foileton : Dragostea, perseverența și speranțele tînărului Lewisham. Episodul 2. 21,20 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 27 mai

8,30 — 12,25 Program de dimineață 16,00 Curs de limbă rusă 16,30 Curs de limbă engleză 17,00 Telex 17,05 Monumente ale naturii din patria noastră 17,40 Legile țării, legile noastre 17,50 Algoritm TV 18,20 Dirijorul Jean Bobescu 19,00 Azi — județul Sibiu 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Anul 1600. Film documentar 20,30 Seară de teatru : Hora întreruptă de Constantin Popa 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 28 mai

8,30 — 11,55 Program de dimineață 16,00 Curs de limbă germană 16,30 Curs de limbă franceză 17,00 Telex 17,05 Tinerii și muzica lor... la Tîrgu Mureș 17,25 Din lumea plantelor și animalelor 17,55 Tragerea Pronoexpres 18,05 Forum 18,35 Muzica 18,50 Familia 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,10 Emisiune de versuri clasice și contemporane 20,25 Telecinemateca : Ghepardul (I) 22,10 24 de ore.

JOI, 29 mai

16,00 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 Din țările socialiste 17,15 Intermezzo coregrafic 17,30 La volan 17,45 Mult e dulce... 18,10 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură 18,55 Film serial pentru copii : Răpitorii 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Reportaj T. 20,30 Estrada estradelor 20,45 Mai aveți o întrebare ? 21,25 Cunoscute pagini muzicale din creația românească și universală 22,10 24 de ore.

VINERI, 30 mai

16,00 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 Emisiune în limba germană 18,50 Tragerea Loto 19,00 Expediție de vînătoare TV. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică TV. 20,20 Telecinemateca : Ghepardul (II) 22,00 Vedete internaționale 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 31 mai

10,00 Film serial pentru copii. Răpitorii (reluare) 10,25 Biblioteca pentru toți. Tudor Arghezi 11,10 Legile țării, legile noastre 11,20 Telecinemateca (reluare) 13,05 Melodii populare 13,25 Telex 13,30 Telerama 13,55 Momente coregrafice pe muzică de Auber și Haciaturian 14,15 Documentar artistic 14,40 Versuri 14,55 Teleglob. Itinerar tunisian 15,10 Telex 15,15 Tragerea de amortizare ADAS 15,25 Vîrstele peliculei 16,25 Caleidoscop cultural-artistic 16,45 Fotbal-magazin 18,00 Club T... 19,00 Lumea copiilor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial : Kojak 21,40 Telejurnal 21,50 Săptămîna sportivă 22,00 Întîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

Ana Pop Sîrbu

MATEI, PEREGRINUL

(Fragment)

CORNELIU BABA Odihnă pe cîmp

Un drum lung, alunecos, înconjoară ținutul Archiudenilor. Tînăr, sănătos, cu o mînă lată și bolovănoasă, pregătit oricînd să lovească fața palǎ a unei femei ori pieptul fără vlagă al oricărui confrate, Matei, zis a lui Aron, venea pe marginea acestei coaste de drum, fără veghe, pregătit să-și întîmpine destinul. Sosise în sat devreme. Urcase panta dealului cu ușurință, cu ochii lui cenușii, înceți, înfășurați parcă în jurul capului. O dimineață de august, albă, cu miros de sînziene. Deasupra satului se auzea somnul cocoșilor. Noaptea se risipea și o nouă zi se anunța, întretăiată parcă de susurul țînțarilor ori de foșnetul tuciuriu al ierbii crude. Pămîntul părea mai reavăn ca oricînd. Matei nu se simțea al pămîntului. Fusese irevocabil un străin prin locurile pe unde umblase. Dar nici acum pămîntul nu-l primea așa cum crezuse el. Părul său, odinioară negru, devenise șuviță cu șuviță plumburiu. Un demon nevăzut îi încălzea inima. Unde fusese atîta timp de cînd plecase ? Satul dormea ca o cucuvea îngrămădită în propria-i noapte. Ajunsese cu ușurință în fața castelului zis al Leilor. O ușă mare, îndoliată, se vedea de departe. Își aminti dialogul gol pe care-l avuse, înainte de moartea tatălui său, cu propria-i mamă : „Gleznele ți-s goale", „Podelele sînt de lemn, grosolan de negre" / povestea lui începe de la acest dialog, / „Tîrziu, vei veni și mă vei apăra de toate păcatele neamului nostru". Își aminti ploaia aceea de vară, cu șiroaie bogate, ce-l ducea cu gîndul la cerul diform, la un rîs peticit, la fața tatălui său, pe care nu-l cunoscuse niciodată, poate searbădă ca propria-i moarte.

„Bărbatul meu nu a fost tatăl tău" — o voce joasă ca un foșnet de porumb negru (o, lanurile acelea de porumb negru, prin care, copil fiind, se pierdea spre a-și căuta propria-i copilărie).

„Trebuie să ne fie milă de cei ce-și uită speța. Bătrînul tău tată a fost de fapt sluga tatălui meu"...

„Foarte bine, voi merge să-i caut imaginea pe acele locuri străine mie".

„Mi-l amintesc cu pana lui neagră, pe un cal, ce putea fi roib, străbătînd lanurile fără sfîrșit ale Archiudenilor". În noaptea aceea, tot o noapte de august, Aron se apropie de castel, cu lărgheţea gesturilor lui atît de omenești. Trecuse vremea cinei, clopotele sunară, satul părea o corabie istovită, Aron apăru pe armăsar, cu un minut mai devreme de-a se închide porțile castelului. Se oprise unul în fața celuilalt : „Am venit să-mi fac viața mai ușoară" — sună vocea lui pierdută în cele patru vînturi. Se așezară la masă. O masă rotundă, lucioasă, în care fiecare își vedea răsturnată imaginea chipurilor lor aspre, unul bănuitor, neștiind nimic de existența celuilalt (ce stăpîn știe ceva despre sluga lui) altul mîndru, demn, umilitor de demn (o slugă trebuie să aibe curajul de-a cere de la stăpîn putere și nu umilință).

Și atunci apăru, așa cum bănuise ea, Maria, toate femeile de pe atunci erau botezate Maria, era ceva atît de obișnuit numele încît Maria suna ca apa, pîinea, pămîntul. Ea, Maria fata stăpînului, orîndui cum se cuvine masa, puse cele trebuincioase, se așeză la dreapta tatălui și așteptară fiecare să glăsuiască în chipul său. Dar, în același timp, nu se știe de unde apăru nebunul satului : „Nesocotit bărbat, nesocotită femeie" ce tot îndrugă nebunul își zise Aron, cu aceea mască severă de slugă înțeleaptă.

„Numai eu am auzit nechezatul roibului din fața castelului — zise nebunul — eu știu că moartea și suferința, și suferința bîiguia nebunul sînt două omide, că acest Aron a venit pentru Maria ca să-și îngroape stirpea lui blestemată, că el Aron va avea cu Maria un fiu în șura lui moș Pătru, că Matei, fiul lor, va desțeleni acest drum spre a ști adevărul".

O adiere de vînt ușoară, molatecă plutea deasupra castelului. „Nu ești tu acela care vrei să vii să învrăjbești seminția noastră" ? zise stăpînul. Aron se ridică își puse pe masă bocceaua ce cuprindea o cămașă de pînză înflorată, niște pantaloni bătătoriți, fără de valoare. Dacă te-ai fi uitat bine la boccea, ai fi avut imaginea unei singurătăți directe, neîmblînzită, izolată, ca un adăpost pe o margine de rîu.

Trecuse multă vreme de cînd clopotele satului tăcură, nebunul se tot învîrtea în jurul mesei, cu acea ghidușie ritmică, acest nebun uscățiv, gîrbovit asupra propriilor sale întrebări, liber, istovit de atîta libertate, bătătorind cuvintele ca pe o cocă, supunîndu-l pe străin la un interogatoriu mut, nu era altcineva decît paznicul faptei lui Aron și Maria. După nouă zile de la venirea străinului argat, nebunul povesti satului cele întîmplate. Într-o noapte de decembrie, tîrziu, Aron și Maria trăiseră în șura lui moș Pătru clipele unei dreptăți împinse la visare. Astfel se născuse, fără voia stăpînului, Matei. Maria a fost alungată în Regat, să-și încheie singură socoteala faptei sale nesăbuite luîndu-l cu ea și pe Matei. Străinul fu alungat și astfel se sfîrșea una din acele fapte obișnuite în acea vreme. Aron rămăsese de la Maria cu o șuviță de păr bălai, o scrisoare tainică, ce avea să o deschidă cînd Matei va împlini douăzeci de ani și imaginea acelei femei numită Maria, a acelui aer de început de iarnă, alunecător, alb ca o medalie înșelătoare. Pentru prima oară, Maria simți dogoarea mîinilor reci, clopotele bătură miezul nopții, ura ca și iubirea se contopeau straniu în acel trup firav de femeie. Cocoșii alinau noaptea, străinul stătea liniștit, ca și cum i-ar fi ascultat gîndurile, nu știa că în trupul ei cald pulsează o copilărie pierdută ; Maria îi asculta respirația plină de pace, singură în acea noapte de decembrie uscat și, totuși, aproape de Aron, ca de un oblon prin care, neașteptat de repede, trece lumina firavă a unei dimineți posibile.

Matei, în tot acest timp, își căutase însingurat tatăl. Venise la castel tocmai în noaptea sînzienelor. Un dialog puternic se înfiripă între el și Ludovica, sora Mariei, singura deținătoare a adevărului.

„A cui e vina ?" — întrebă Matei.

„Nimeni nu știe — îi spuse Ludovica — și-acum dă-mi drumul să merg, că zorile-s aproape și noaptea sînzienelor se termină".

„Ai de gînd să-mi spui adevărul", șopti Matei în aceea dimineață de august îndulcit.

„Are vreo importanță adevărul acum, cînd Aron a murit mîncat de cîinii lui moș Pătru, părăsit de toți și mai ales de Maria ?".

Matei deschise ușa conacului rebegit. Ferestrele păreau mici cartușe negre acoperite de iederă. Imaginea unei vieți harnice dispărea, totul ți se dăruia ușor, ograda cu orătănii nici nu mai exista. O iarbă mare crescuse pe dușumelele camerelor. De undeva din pod se auzea rîsul straniu al Ludovichii, rămasă fată bătrînă. O, frumoșii, mîndrii cai pe care-i visa alături de Jody Lupanul — el demult nu se mai sinchisea de dreptatea sau nedreptatea ce i-o făcuse. Dincolo de speranță, bucurie, vină, rămînea EA, Ludovica, singură ca o lege. Matei o văzu. Stătea îngenunchiată în fața unei lumînări vlăguite. O libertate intensă o înconjura dar nu mai avea ce face cu ea.

„E o minune că te văd aici — zise Ludovica — te știam departe, alături de Maria, mama ta". O voce intensă, deloc melodică, încleștată ca un țiuit surd de pasăre rebegită. Apăru de sub oblon, singură, doar ea și sînzienele galbene, asemănătoare fidelității lui Matei față de imaginea tainică a tatălui său, Aron, pe care-l căuta. O mirare deloc feminină i se citea pe buze.

„Mi-e frică de adevăr, de adevărul tău, nu de al meu" zise Ludovica prinzîndu-l cu amîndouă mîinile. Mirosul de sînziene devenea acum aproape o boare. Matei era pierdut în această falsă sațietate, nu putea ști dacă e Ludovica, pentru că nu o cunoscuse pînă acum. Toate secundele lumii se puteau roti în această clipă de taină și numai Ludovica era aproape de legendă.

„Trebuie că tu ești fiul ei cel nedorit", a zis.

„Eu sînt".

Ludovica se desprinse, boarea sînzienelor creștea și Matei simți pentru prima oară că nu e singur.

MEMENTO

O scrisoare a lui Eminescu către un timișorean

Printre hîrtiile rămase de la Mihai Eminescu și păstrate la secția de manuscrise a bibliotecii Academiei R.S.R. se află ciorna unei scrisori fără dată, adresată unui timișorean „M. ST. D. C.", înregistrată sub nr. Ms. 2287 folio 38. Textul acestei scrisori a fost publicat de I. E. Torouțiu în volumul IV despre „Junimea" din monumentala sa operă : „Studii și documente literare", București 1933 pagina 138. Numele adresantului nu-i indicat decît cu inițiale, adică „Mult Stimate Domnule C." S-a pus întrebarea : cine a fost acest „C" ? S-au emis, pe parcursul vremii, diverse ipoteze sau presupuneri. Ce legături a avut Eminescu în Timișoara ? În ce împrejurări și cînd le-a făcut ? Ce interese l-au adus aici ? O serie de chestiuni la care se poate răspunde, cunoscînd trecutul românesc al Timișorii.

Mihai Eminescu a fost în două rînduri la Timișoara. În anul 1867 a venit ca un pribeag prin Transilvania, ajungînd pînă la Timișoara, unde trăia fratele său mai mare, Nicolae Eminovici, care își făcea practica juridică în biroul avocatului Emmerich Christian, după ce urmase studii de drept la Sibiu. A doua oară a venit în vara anului 1868, cu trupa de teatru a lui Mihai Pascaly, din București, ca să dea spectacole în Banat.

Cît timp a stat Mihai Eminescu în anul 1867, la Timișoara, nu se știe. El venise de la Blaj, unde stătuse o perioadă lungă. Pe lîngă scopul de a-l vizita pe fratele său, a fost îndemnat și de dorința de a-i cunoaște pe bănățenii grupați în jurul revistei „Familia", la care debutase și el ca poet. Luînd contact cu ei, a ajuns să fie prezentat protectorul lor, marelui patriot român Petru Cermena (1807—1882), fiul unui meseriaș din Fabric, care a ajuns, datorită popularității sale, să fie ales, decenii de-a rîndul fără întrerupere, în cea mai înaltă funcție electivă din conducerea municipiului, a doua ca importanță după cea de primar. Petru Cermena a fost „căpitanul suprem" al Timișorii, care echivala cu demnitatea de prefect al poliției municipale, post pe care l-a deținut din 1848 pînă în 1877, cînd a fost pensionat. Nu mă voi opri asupra evocării rolului pe care l-a jucat în anii revoluției de la 1848 — 1849. Voi sublinia numai poziția sa înaltă în viața publică a Timișorii, care îi permitea să s p r i j i n e toate acțiunile naționale și culturale ale românilor și să-i ajute pe toți. Era cel mai apropiat amic al lui Dr. Pavel Vasici, purta corespondență cu George Barițiu și scria la „Gazeta Transilvaniei". Fiind un pasionat om de litere, de cultură și de teatru, s-a împrietenit cu scriitorii bănățeni mai tineri, cu Iulian Grozescu, Pavel Rotariu, George Ardelean, Teodor V. Păcățian, Nicolae Coșariu și alții. Astfel se explică faptul că Mihai Eminescu, venind în anul 1867 la Timișoara, a făcut cunoștință cu Petru Cermena, prin colaboratorii revistei lui Iosif Vulcan.

La Timișoara, Mihai Eminescu nu l-a mai găsit pe fratele său, dar n-a mai făcut investigații personale ca să-i dea de urmă. Abia după ce s-a întors acasă, la îndemnul familiei, a trimis scrisoarea „domnului C", care putea să-l servească în problema fratelui său. Își aduse se aminte de Petru Cermena, căpitanul suprem al poliției din Timișoara, care putea, prin organele sale, să-l caute și eventual să-l găsească pe fratele său. I-a adresat o scrisoare lui Cermena, care avea atunci 60 de ani. Tonul reverențios, în care a fost redactată, indică funcția înaltă a adresantului și vîrsta sa. Litera „C" din adresă putea fi „mult stimate domnule căpitan" sau „domnule Cermena".

Mărturiile orale păstrate pe cale de amintiri și tradiții locale au susținut că nici demersurile șefului poliției timișorene n-au izbutit să lămurească problema lui Nicolae Eminovici. Mihai Eminescu nu l-a găsit la Timișoara pe fratele căutat, nici în vara anului 1868, cînd a venit a doua oară cu trupa de teatru a lui Pascaly.

Iată textul scrisorii lui Mihai Eminescu :

M. ST. D. C.

De mine nu Vă veți fi aducînd aminte deși am avut onoarea de a vorbi cu Dvoastră, poate că V-a scăpat chiar numele meu, prin urmare este o cutezare a mă-ndrepta la dvs c-o întrebare, pe care credeți, numai deplina nesiguranță în care stă, m-a putut sili s-o fac. Păcat că un om străin s-ar ruga pentru o lămurire, care ar fi în stare de a scoate o familie întreagă dintr-o teribilă nesiguranță, totuși dvs n-ați avea inima să-i refuzați această lămurire, și este probabil că i-ați răspunde chiar dacă acest răspuns V-ar costa timp și supărare. Iată pe scurt ce Vă rog. În Temișoara trebuie să fi trăind un om sub numele de Nicolae Eminovici, scriitor la advocatul Emmerich Cristian. Acest om este fratele meu. Nu știu de ani nimica de el ; el n-a răspuns la multe scrisori trimise de-acasă, de aceea familia e-n eternă nesiguranță dacă e mort sau de mai trăiește, cum ? În anul 1867 am avut onoarea a vorbi cu dvs, prin urmare, față de îndoielile penibile ale familiei, mi-am adus aminte de numele dvs ș-am gîndit că prin pozițiunea distinctă ce ocupați, veți fi în stare să-mi dați o asemenea relațiune. Cugetați după aceea, că V-aș fi păstrat desigur această supărare într-o chestiune pentru Dv indiferentă.

Așteptînd un grabnic răspuns, am onoarea a mă semna al Dv prea supus

M. Eminescu

Nu s-a găsit răspunsul lui Petru Cermena. Cu toate că scrisoarea nu poartă nici o dată, ea nu poate fi catalogată decît între cele două vizite ale lui Mihai Eminescu la Timișoara, adică la începutul anului 1868. După felul cum era redactată scrisoarea, este evident că Mihai Eminescu nu avea încă stilul format de mai tîrziu. Redactarea aceasta corespunde vîrstei de 18 ani. Se știe că Nicolae Eminovici, născut la 2 februarie 1843, deci cu vreo 7 ani mai mare decît fratele său Mihai Eminescu, era, încă din tinerețe, un om nestatornic, pornit spre aventuri și experiențe, care i-au adus în viață destule neajunsuri și un dezechilibru sufletesc. El s-a sinucis la 9 martie 1884, în Ipotești. Nu-i mirare deci că a pribegit atîta și mereu căuta alte rosturi. Nu se știe cît a stat Nicolae Eminovici la Timișoara. Mihai Eminescu însă nu l-a mai găsit aici cu ocazia celor două vizite.

AUREL COSMA

Timișoara Muzicală

(13 – 18 MAI)

Concerte, formații, soliști

● **Un vizibil crescendo calitativ al Festivalului s-a înregistrat prin participarea orchestrei de cameră a lui Remus Georgescu. Într-un înalt spirit de profesionalism am audiat trei concerte aparținînd lui Vivaldi – moment omagial la tricentenarul nașterii sale – prilej de etalare a măiestriei lui Ioana Mogoș, Alexandra Guțu, Dragoș Cocora ori Ștefan Stanciu. În secțiunea secundă am audiat** Cîntecele de vitejie **ale lui B. Csiky – o racolare la efectele de culoare ale scrieturii contemporane, partitura lui Doru Popovici, devenită notorie prin originalitatea cu care difuzează specificul muzicii bizantine,** Codex Caioni **și o primă audiție absolută semnată de dirijorul concertului,** Exorcisme. **Lucrarea este o parafrază de virtuozitate pentru flaut și orchestră, care invocă parcă duhurile pămîntului, preluate din legende, imagini de o rară plasticitate și tehnici instrumentale inedite. Totul, spre a configura o lume aflată la granița fabulosului. Cu o vigoare rară, această virtuoasă și excelentă care e**

Lola Bobescu

Ioana Mogoș a re-creat o partitură care va însemna de azi încolo o piesă de referință în literatura dedicată instrumentului său. ● Al doilea spectacol oferit de operă cu Lucia de Lamermoor, **l-a avut oaspete pe tenorul sovietic Vagan Mirachian voce de calitate cu egalități de registru ce evidențiază o bună școală, cizelată în compania maeștrilor de cînt italieni, care i-au împrumutat ceva din lirismul emisiei specifice bel-canto-ului. Una din cele mai frumoase voci de tenor audiate în ultimul timp, care s-a bucurat de parteneri deloc inferiori. Mă refer la puternica personalitate scenică a lui E. Iurașcu, cu intervenții vocale de mare pregnanță, la A. S. Slusar, care a marcat un evident progres, în sensul siguranței frazării. În nota lor obișnuită, de pedante și calitative contribuții, D. Văicaean și L. M. Aman. Unica discordanță : emisia excesiv tremolată, dicția basului C. Airizer. Corul și orchestra au fost conduse cu o remarcabilă unitate stilistică de către M. B. Popescu. ● „Capella Transylvanica" din Cluj-Napoca a maestrului Dorin Pop și-a făcut debutul timișorean cu muricâ madrigalistă renascentistă și a creatorilor ardeleni contemporani. Corala impresionează prin cultura vocală, ca rod al străduinței unuia din cei mai abili cunoscători ai emisiei camerale din țară care este D. Pop. Corolarul acestui efort este reliefat de exemplara omogenitate obținută. Un instrument perfect, ce parcurge cu egale performanțe literatura italiană, flamandă, engleză sau germană. Totul în original, cu o prețioasă evidențiere a subtilităților scriiturii polifonice. Secțiunea secundă a explicitat argumentele pentru care creatorii clujeni, și în primul rînd Tudor Jarda, au dedicat dirijorului, un număr mare de creații. V. Herman și H. P Türk aduc modalități extrem de variate timbral, ritmic și chiar melodic al conceptului coral contemporan în plus, inventive și pitorești paste sonore distribuite cu originalitate și forță de comunicare spontană. ●** Simfonicul extraordinar de simbătă seara l-a avut pe Iosif Conta **la pupitru. Totul a respirat dăruire, impecabilă comuniune cu bagheta dirijorului, care pare a transmite un flux imaterial care entuziasmează** Scherzo-ul **de Ion Dumitrescu, incandescența imaginilor pasionate în „Daphnis și Chloé" de Ravel ne-au transmis un tonifiant sentiment. Oaspetele** Lola Bobescu **în Brahms s-a raliat prin atributele artei sale violonistice atmosferei entuziaste a acestui concert. O prezență scenică plină de farmec, o maturitate și o măiestrie interpretativă de autentic corifeu al tradițiilor legate de numele acestei familii de muzicieni. Ne-au transpus în mod cu totul deosebit cantilenele solistei, vibrația densă, voluptoasă a frazelor brahmsiene, acuratețea și tonul avîntat. Un artist complex, pe care l-am fi ascultat cu pasiune și într-un recital.**

DORU MURGU

Simpozion de muzicologie

Muzica românească în ambianța contemporaneității. **În acest sens, Mihai Moldovan a dezbătut tema respectivă în strînsă legătură cu arta sonoră românească în context național și internațional, dovedind o foarte bună cunoaștere a creațiilor concepute în ultimele trei decenii. Alfred Hoffman ne-a prezentat comunicarea deosebit de eficientă,** Probleme ale afirmării tinerilor interpreți ; **Doru Murgu și-a ales un subiect mai puțin comentat, aducînd contribuții noi, cu o vastă documentare – ne referim la** Premize, opțiuni structurale și tendințe în creația violonistică românească. **Gheorghe Firca ne-a înfățișat cu bine cunoscuta-i dezinvoltură** Tendințe actuale în creația românească de azi. **Matei Schork a analizat convingător** Teoria muzicii autohtone în viziunea spiritualității românești contemporane. **Semnatarului acestor rînduri i-a revenit nobila misiune de a vorbi despre** Opera românească în contemporaneitate **Maestrul Ion Românu a arătat că pe prim plan în muzicologia noastră, rămîn marile probleme ale contemporaneității opuse speculațiilor estetizante cu scop în sine. A reieșit că muzicologia românească din zilele noastre s-a contopit pînă la identificare cu spiritul ardent al actualității.**

DORU POPOVICI

Studioul teritorial de radioteleviziune își continuă stagiunea de transmisii în direct, în cadrul căreia este el însuși organizator. În cadrul Festivalului și al unui ciclu intitulat „Serile de muzică românească", un concert omagial „Enescu". În fața aparatelor de radio am ascultat excelenta voce a sopranei Elena Duma (Șapte cîntece pe versuri de Clement Marot), interpretările Aurorei Ionel, Ioanei Mogoș ori Alexandrei Guțu (primă audiție cu nocturna în re, cantabile și presto pentru flaut și pian, sonata a doua) toate de înaltă vocație. Amplasarea judicioasă a microfoanelor a captat acea emoție caldă a sălii, totul fiind ca într-o emisiune, ordonat, perfect încadrat în timp. După numai cîteva asemenea transmisii, la Timișoara colaborarea artiștilor cu tehnica difuzării în eter își vădește maturitatea.

L. BURERIU

Trio Belgrad

Trio-ul din Belgrad (Alexandar Pavlović – vioară, Viktor Iakovčić – violoncel și Andrea Preger – pian) o formație cu un bun renume în Europa s-a integrat festivalului timișorean la cota înaltă la care acesta se desfășoară. Excelenții muzicieni din țara prietenă ne-au oferit un program de ținută, reprezentativ, atît pentru formație cît și pentru cerințele evenimentului în care a evoluat : *Trio în sol major* de Haydn, *Trio în do minor* op. 101 de Brahms, *Trio – sonata „Omagiu lui Haendel"* (la care și-au dat concursul și violonistul Stevan Krstić) a compozitorului iugoslav contemporan Milan Vlain – originar din Timișoara și *Trio* de Ravel. Am apreciat deopotrivă la această formație grija cu care cultivă sunetul, omogenitatea ei, înalta profesionalitate în tălmăcirea unor pagini pentru care totdeauna există risipul comparațiilor. Și ne bucurăm cu atît mai mult cu cît Trio-ul iugoslav s-a constituit într-un punct de referință, ce se va desprinde din această ediție a Festivalului „Timișoa a muzicală".

IOAN TOMI

Despre Festival cu Doru Popovici

– Stimate Doru Popovici, ce vă menține atît de aproape de timișreni ?

– În primul rînd, sînt bănățean. Am terminat liceul „C. D. Loga" în 1950. O fericită întîmplare face ca în această lună să se împlinească 25 de ani de la debutul meu de compozitor. Am studiat aici cu Liviu Rusu, căruia îi datorez foarte mult. Mă leagă vechi amicii de maeștrii Vasile Ijac, Ion Românu, Mircea Hoinic, Nicolae Boboc, Remus Georgescu. Despre toți aceștia am avut onoarea să scriu în cărțile și articolele mele.

– Prin ce anume credeți că se remarcă viața muzicală de aici în prezent ?

– Printr-o armonioasă împletire a muzicii din trecutele epoci creatoare și din cea contemporană. Există o unitate în varietate. De altfel, din programele Festivalului reiese limpede acest lucru. Nicolae Boboc a tălmăcit cu o puternică forță emoțională tulburătoarea Simfonie a IX-a a lui Berger, dar a știut să fie romantic cînd a tălmăcit Ceaikovski și, mai cu seamă, „Moarte și transfigurație" de R. Strauss. Remus Georgescu a făcut „minuni" cu orchestra de cameră. Mă bucur că seriozitatea, talentul său, dublate de o cultură nu prea des întîlnită – deoarece muzicienii nu adesea sînt doar instictivi – și-au găsit corespondentul în redarea plină de sensibilitate a muzicii vechi și contemporane. O notă luminoasă pentru Diodor Nicoară și corul său. La Operă, aceeași preocupare de a îmbina vechiul și nou într-un tot unitar datorită unei dirijoare într-adevăr dotate, dintre cele mai bune eleve ale regretatului Constantin Silvestri : Cornelia Voina. Pot spune că ea se situează pe o linie înțeleaptă în ceea ce privește promovarea repertoriului. Despre Chore studio pot spune că a lucrat în excelente condiții cu Alexandru Schneider, poate cel mai înzestrat coregraf din țara noastră. În ceea ce privește baletul, mă declar categoric împotriva snobilor ce doresc doar muzică de avangardă. Ceaikovski și Delibes nu pot lipsi de pe afiș, dar nici producțiile secolului XX nu pot fi neglijate.

– Festivalul mai consemnează o singură lucrare în primă audiție absolută – Exorcisme de Remus Georgescu – aparținînd creației locale ; de ce credeți că se compune puțin la Timișoara ?

– Atît timp cît nu vom avea o școală superioară – cum are orașul Iași și Cluj-Napoca, vorbesc de Conservator – nu vom putea vorbi de o școală de compoziție și muzicologie în sensul major al noțiunii. Și apoi, publicul trebuie atras spre concerte de dezbatere.

– Ce există pe masa de lucru a compozitorului și muzicologului Doru Popovici ?

– M-am gîndit să tipăresc cartea „Simfonia Banatului" la Editura „Facla". Aș mai publica aici, în viitor, o carte de eseuri. Doresc să scriu o simfonie dedicată Banatului, precum și o suită pentru formația lui Remus Georgescu, inspirată din vechi imnuri bănățene. În momentul de față lucrez la „Cîntec iberic". Aștept cu emoție spectacolele de la teatrul liric timișorean cu operele mele „Mariana Pineda" și „Interogatoriul din zori". Mă bate gîndul să scriu o operă care să fie repreznetată în primă audiție la Timișoara. În toamnă, Filarmonica îmi va tălmăci cantata „Epitaf – Eftimie Murgu", primă audiție absolută. Și fiindcă vorbeam de figuri din Banat, mă gîndesc la o carte în care să vorbesc despre oamenii minunați pe care i-am cunoscut în această regiune a țării.

I. J. ROVINA

Bloc notes

● Oricît ar fi de interesante sesiunile de comunicări științifice dacă scot la iveală personalitatea deosebită a cercetătorilor, ele rămîn fără posibilitatea replicii dacă nu se dialoghează cu publicul, ca într-un cenaclu. Felul în care Festivalul a conceput prima lui întîlnire cu muzicologia rămîne de domeniul inceputului. Căci fiecare invitat a rostit de la catedra sa incontestabil interesante discursuri despre fenomenul actual al muzicii, despre felul în care muzica românească a vremurilor noastre aderă la contemporaneitate. Interpretări de aleasă noblețe, de înaltă și rece competență, dar au lipsit opiniile publicului, întrebările lui și necesarele răspunsuri, cu valoarea lor educativă. Muzicologia nu se poate totuși situa în poziții privilegiate față de melomani.

În orice caz, există muzicologi originari din această parte a țării, care desfășoară în capitala o rodnică și binecunoscută activitate. Și poate că lucrul cel mai de seamă care s-a spus la această sesiune de comunicări este acela al existenței în aceste locuri a unei veritabile tradiții (ba chiar școli) muzicale, în cadrul specificului căreia s-a dezvoltat o pleiadă de compozitori de valoare.

● În aceeași zi s-a inaugurat și expoziția permanentă a viorii, donație C. Suboni, în cadrul Muzeului Banatului. Rolul ei ar fi sensibilizarea noastră ca amatori de sunete pure în direcția descoperirii unor instrumente de valoare : dar în tripla sa calitate de instrumentist, lutier și cercetător, C. Suboni ne arată cum știința și mijloacele ei moderne poate veni în ajutorul lutierilor, afirmînd chiar că instrumentul contează în primul rînd și doar apoi mînuitorul său. Expoziția este o istorie în miniatură, cuprinde piese valoroase (Amati, Presenda) dintre care unele sînt propuse pentru patrimoniul național. Căci este necesar nu numai să construim în mod corect viori, după metodele clasice, dar trebuie să descoperim instrumentele de valoare ajutîndu-le să ajungă pe mîini bune. O expoziție care pune probleme. Este organizatorul ei un singular ? Evident, nu, existînd în Timișoara un nucleu format din muzicieni și oameni de știință, există un aparataj modern și foarte mult entuziasm. S-a creat deci un cadru viu și competent, dincolo de vitrinele muzeale. Probabil că sîntem pe urmele acelui material cu structură uniformă din care se vor construi viorile de mîine, pe care l-ar fi folosit Stradivarius însuși. Deocamdată, acele decenii de muncă, aduse ca mărturie și concretizate într-o expoziție unică în felul ei.

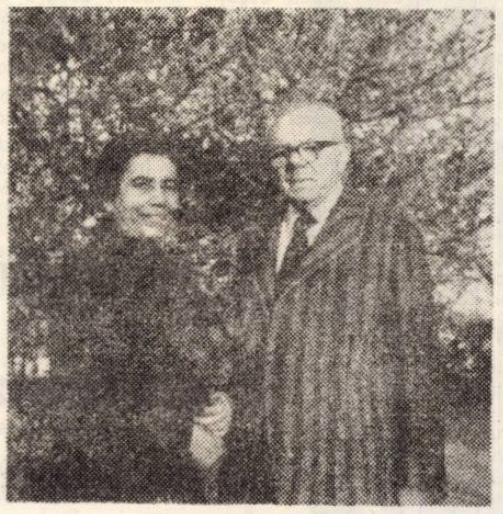

Maria și Aurel Ciupe
(Foto : ing. Francisc Marton)

AUREL CIUPE LA 75 DE ANI

Risipă de-o viață a unui artist care s-a dăruit în întregime culorilor. **AUREL CIUPE,** sau obsesia poetică a naturii. Aurel Ciupe sau cîntecul tăcut al riurilor și frunzelor, într-o desăvîrșită împietrire cromatică. Aurel Ciupe, sau steaua care se oglindește în pămînt, pentru a primi o nouă strălucire. Toate aceste argintării picturale, cuprinse în muzeele țării și în sălile Muzeului Banatului, constituie retrospectiva **AUREL CIUPE.**

Organizarea în spațiu sau în suflet a unui fragment de natură, legea echilibrului care oprește clipa în suișul violent al timpului și o face poezie pură, iată aburul desăvîrșit al artei lui Aurel Ciupe. La 75 de ani, artistul are același nerv care domină furtuni și culori, are aceeași inimă, cu care să așeze un fluture pe tăioasele depărtări ale copilăriei. Ne sprijinim cu umerii de cer, să-l vedem mai bine, să-i cuprindem mai bine opera. E o istorie a peisajului românesc, un cîntec al Ardealului și al Banatului, mereu purificat, mereu trecut prin căldura nemărginită a lui Aurel Ciupe. Șirul de necuprins aproape, al picturilor sale, poate fi totuși surprins în niște titluri precum **Interior, Capul Artemisei, Ulcică albastră, În atelierul meu, Pictorul, lutka, Model în sarafanul roșu, Pălăria galbenă.** ori naturi statice sau obsesii florale, precum **Natură statică cu fructe, Poteci în livadă, Masa roză, Flori în vaza de sticlă, Natură statică cu scoici, Circiumărese, Grădina de la Stana,** toate, într-o unitate perfectă.

De-ar fi să ne apropiem de fiecare tablou, de fiecare lucrare, de la începuturi pînă azi, ar trebui să începem o titanică muncă de monografii plastice. Dar Aurel Ciupe, în muzeele și colecțiile particulare, aduce cu sine o lume, o lume a pămîntului natal și-a copilăriei unice care sudează generații și anotimpuri. În această primăvară explozivă de evenimente culturale, la Timișoara, retrospectiva Aurel Ciupe atinge apogeul !

DAN UDREA

TOP „O" – „RT" : ÎN CADRUL SECȚIEI ROMÂNE s-a transmis un medalion studențesc, formația timișoreană PRO MUSICA. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ cuprinde : 1. Régvárt kedvesem (iubita îndelung așteptată) – OMEGA ; 2. Life is a rock (viața e un rock) – REUNION ; 3. Jealous mind (gelozie) – A. STARDUST ; 4. Rocking soul (suflet în rock) – MIDDLE OF THE ROAD ; 5. Smoke on the water (fum deasupra apei) – DEEP PURPLE.

SILUETE

PRIVIGHETOAREA VIORILOR

● Pe violonistul Cornel Suboni, de la Filarmonica de stat din Timișoara, îl vom urmări, în ceea ce urmează, vorbindu-ne despre pasiunea pentru viori...

„... De mic mama îmi cînta la vioară, sperînd să devin violonist. Ca elev, am dirijat corul a două licee, în diferite concerte, cu lucrări corale bănățene. Mai tîrziu, am iubit și fotbalul, fiind portar la „Știința". Cu toată pasiunea mea pentru muzică, am absolvit Politehnica la insistențele tatălui, care a dorit să devin inginer. Am muncit 5 ani ca topometru, apoi am fost cabanier la Muntele Mic. Pasiunea pentru munte și alpinism m-a costat o prăbușire și douăzeci de fracturi. Am fost inginer la tramvaie, pasionîndu-mă problemele urbane ale transportului în comun, uzura ondulatorie a șinelor, poluarea fonică etc. În timpul studenției la Politehnică, am urmat și Conservatorul comunal din Timișoara. După 13 ani de inginerie, pasiunea debordantă pentru vioară m-a determinat să mă angajez ca violonist la Filarmonică. Căutînd o vioară bună am descoperit tainele construcției viorii. Timp de 17 ani am studiat știința viorilor și m-am înscris la doctorat în această specialitate, la catedra de fizică-tehnică. Comitetul de cultură mi-a acordat tot creditul, moral și material. Am mai avut o pasiune : ornitologia. Acum 20 de ani am donat Muzeului Banatului peste 150 de păsări. Atunci mă preocupa întrebarea : De ce nu cîntă toate păsările așa de frumos ca privighetoarea ? Astăzi mă preocupă privighetoarea viorilor, adică vioara italiană Stradivarius. Am, și sînt din nou donator, dăruind Muzeului Banatului o colecție de viori. Mulțumesc tuturor care m-au sprijinit în cercetarea viorilor.

DAMIAN URECHE

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

DIODOR NICOARĂ

Dirijorul corului Filarmonicii de stat „Banatul", absolvent al Conservatorului „George Enescu" din Iași, promoția 1967, specialitatea pedagogie-dirijat. În 1968 e angajat ca bariton în corul Filarmonicii „Banatul", un an mai tîrziu ocupă prin concurs funcția de dirijor al corului.

– Ce e un cor ?

– La o întrebare atît de abruptă, ar trebui să știu să răspund ca un poet, dar asta e foarte greu, așa că am să dau următorul răspuns. Un cor e un ansamblu de voci diferențiate prin întindere, timbru și expresie.

– Ce le unește ?

– Iubirea pentru muzică. Pasiunea pentru muzică. Și, bineînțeles, dirijorul, care trebuie să transforme această diversitate într-un tot unitar, omogen din punct de vedere expresiv, ritmic, intonațional. Să-l transforme adică într-un instrument.

– Ați putea face un „portret" al corului pe care îl conduceți ?

– Corul Filarmonicii „Banatul" are o tradiție de 20 de ani, cu realizări deosebite în domeniul muzicii vocale și vocal-simfonice. Aș aminti discul cu **Requiemul** de Mozart, înregistrările radio și TV, turneul în țară și turneele în străinătate. Cred că e unul din **bunele** coruri din țară, care are o calitate în plus față de celelalte, anume, **expresia.** După părerea mea, este cel mai expresiv cor din țară, un cor care nu se limitează la o redă exact partitura, ci care participă la actul interpretativ. Am încercat să ne îmbogățim repertoriul, atît a capella, cît și vocal-simfonic, cu muzică românească și universală. În momentul de față, corul se află, cred, într-un real progres. Atît doar că e nevoie de timp, de mai mult timp și tihnă pentru repetiții.

– Cum ați aprecia actuala ediție a „Timișorii muzicale" ?

– Foarte bine. Această ediție se prezintă în comparație cu edițiile anterioare la cel mai înalt nivel artistic, cu cea mai mare audiență de public. Deosebit de binevenit mi se pare a fi simpozionul de muzicologie. Mă gîndesc pentru edițiile viitoare, dacă nu ar fi posibilă inițierea unui concurs pentru tinerii muzicieni, compozitori și interpreți. Gradul de interes al festivalului ar spori, cu siguranță.

REPORTER

Pe drumul de lumină al Dunării

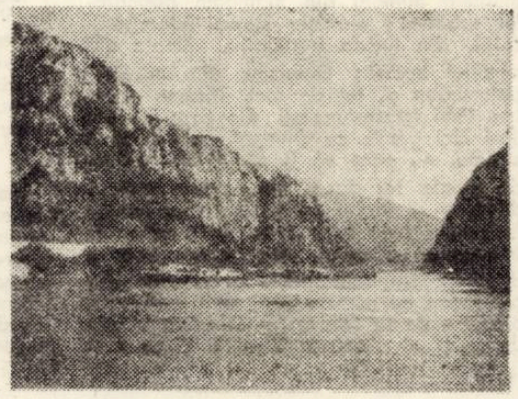

● **Dialog prietenesc cu DUMITRU EMIL, comandant al navei de pasageri „Mircești" și CONSTANTIN DUMITRU, pilot pe aceeași navă.**

Zi splendidă de mai. Mă aflu pe vasul de pasageri Mircești, care transportă un grup de călători de la Orșova la Moldova-Veche. În tovărășia echipajului de pe navă nu îmi este deloc greu să închegez un dialog prietenesc.

Îmi vorbește comandantul vasului, Dumitru Emil.

– Sînt comandant pe acest vas din 1975, practic la cîteva luni după ieșirea lui din Șantierul naval Giurgiu. E un vas foarte modern, un vas care practic reprezintă viața mea, pentru faptul că trăiesc jumătate din viață pe el.

– Se vorbește despre „lupi de mare" Există oare și bătrîni lupi de fluviu ?

– În genere cînd s-a vorbit despre acești lupi de mare sau lupi de fluviu, probabil că s-a făcut referire la vîrsta sau anii parcurși în domeniul navigației. Nu știu dacă este necesar deapărat ca să posezi o trecere de timp consistentă în navigație ca să te numești lup de mare sau de Dunăre. Practic lupii de mare sau de Dunăre sînt aceia, care, în împrejurări grele trec printr-o încercare mai grea. Sînt navigatori care în 20–30 de ani nu au întîlnit nici un moment dificil, pe cînd alții în cinci ani să zicem, în navigație au avut prilejul să înfrunte numeroase primejdii.

– Și eu consider, că nu timpul, nu vîrsta dă dreptul la acest calificativ, ci curajul, munca omului în ultima instanță

– ... mai ales că la ora actuală navigația se face în genere cu cadre tinere și aceste cadre tinere nu mai sînt cadrele care existau cu ani în urmă, care deveneau comandanți. șefi mecanici în virtutea anilor ce au trecut. Acum avem comandanți de vase, șefi mecanici, ofițeri electricieni, marea majoritate cu o pregătire tehnică superioară Pe Dunăre toți sînt bine pregătiți.

– Pe Dunăre ați cunoscut primejdia ? În ce o constat ea ?

– Considerăm că la fiecare loc de muncă există o primejdie. A procesului de producție în fabrici ca și la noi în navigație, și asta poate parveni de la neatenție sau din unele greșeli. Faptul că pe Dunăre sînt mici furtuni totuși nu le considerăm greutăți.

– Cu alte cuvinte și la dv., ca în orice loc de muncă trebuie să se muncească cu răspundere.

– Trebuie să fii răspunzător de tot ce faci și să fii în permanență vigilent.

– Spuneți, ați transportat de atîtea ori călători, turiști care au văzut această pitorească parte a țării, Cazanele, Sistemul hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier. Ce aveți de spus în legătură cu această latură a pitorescului muncii dv., a acestei căi de apă pe care vă duce.ți munca ?

– Sînt mindru că cu fiecare grup de excursioniști constat același lucru : traseul pe care îl fac e atît de frumos și în permanență aud aceleași cuvinte elogioase despre Dunăre, despre orașele noastre de la Dunăre. Simt atunci că și munca noastră e prețuită.

– Ce perspective deschide navigației de agrement noua Dunăre, cea a luminii ?

– Perspective sînt multiple. Sînt o serie întreagă de lucruri prevăzute pentru viitor care vor îmbunătăți considerabil transportul de pasageri, condițiile de transport de materiale etc.

– Despre colegii dv. de muncă ...

– Colegii sînt foarte buni, mai ales că sînt toți tineri și toți dornici de muncă. Sînt bine pregătiți profesional, politic și educativ.

... Și comandantul se apropie de timonă. Își schimbă colegul de muncă, pilotul Constantin Dumitru, un bărbat domol ca valurile fluviului, cu fața brăzdată de grija multor zile și nopți pe Dunăre.

– De cînd navigați pe Dunăre, tovarășe Constantin Dumitru ?

– Pe Dunăre navighez din anul 1947.

– Ce înseamnă Dunărea, acest drum fără pulbere, cum spun baladele noastre, pentru Dv. ?

– Pentru noi Dunărea este o cale de navigație care ajută foarte mult la transportul pasagerilor și mai ales în transportul de materiale.

– Ați fost și pe mare ?

– Am fost și pe mare cu ocazia armatei.

– În ce an ?

– Din 1939 și pînă în 1945.

– Ați prins o epocă mai grea.

– Perioada războiului ...

– Vedeți, pe mare, uneori, există primejdii. Pe Dunăre ați în tîlnit primejdii ?

– Se întîmplă și pe Dunăre cîteodată cazuri de furtuni, periclitînd situația navelor, însă sînt mai rare, pericolul valurilor e mai mic, nu-i ca la mare. Valurile se formează întotdeauna unde-i apa mare și unde au loc deschis pentru vînt.

– Totuși cred că aici e vorba de pricepere, de pregătirea pilotului ...

– Sigur că da, în cazurile de pericol se iau măsurile cele mai urgente pentru ca totul să fie în ordine.

– Ce înseamnă pentru dv. o cursă de pasageri pe Dunăre ? Credeți că e mai ușoară sau mai mică răspunderea pilotului de cursă scurtă ?

– Răspunderea e aceeași.

Ieșim din Cazane. Soarele strălucește din nou, răsuflînd parcă și el în largul său. Nava „Mircești" înaintează cu spor spre Moldova-Veche, lăsînd în dreapta și-n stînga peisaje minunate, ce unesc două țări prietene, pe aceeași cale de lumină a Dunării.

ION VELICAN

CORESPONDENȚĂ

George Bucov : Sonetele Dvs. cuprind, cîteodată, versuri remarcabile : „Păzește-mi clipa asta de lumină, / Închide-o-n pumni 'nainte de-a zbura". Sau : „Era precum, din vina nimănui, / S-ar fi topit metalul din statui". Din păcate, lucrurile au prea mult **zaț,** ca să numim titlul uneia din ele, ce excelează în acest sens. Uneori filtrul exigenței Dvs. lasă versuri de-a dreptul triviale, ori numai hilare. Soluția se impune de la sine și așteptăm să vedem cum se vor înfățișa noile Dvs. poeme.

Mircea Duca : Mai ieșită din comun – **Dă-mi o dimineață.** Încolo, versuri în general corecte, adică fără aripi.

Ion Dragomir : Versuri frumoase în **Bucium** și **Casa.**

Dumitru Grigoraș : Intenții bune, unele acorduri, răzlețe, anunțînd posibile emancipări.

Jan Martin : Depinde de Dvs. ca răspunsul nostru să fie afirmativ. El nu este nici de data aceasta afirmativ, decît în măsura în care, subliniem încă odată, diversitatea preocupărilor Dvs., cum și calitatea unor versuri sau strofe care ne conving că veți putea, printr-o mai mare concentrare, să depășiți acest stadiu al exercițiilor.

Tyty Pârvulescu : Lucrările Dvs. par a voi să demonstreze un singur lucru : că vă puteți exprima în metafore. Ele reușesc acest lucru, dar poate că intenția Dvs. este de a scrie poezii. În acest punct, lucrurile se complică și e necesar să vă lămuriți însivă cum stăm cu această problemă.

C. Moțățăianu : Versuri cursive, însă fără un relief personal. Să mai așteptăm.

G. Tonca : Regretăm eroarea de tipar care v-a modificat numele, cu atît mai mult cu cît credem că e un nume de care se va mai auzi. Ne-au plăcut cele ce ne-ați scris, părerile noastre se confirmă. Vom reține pentru tipar poeziile **Compoziție cu stradă** și **Țărm departe de lume.**

Ion Dumbravă : Nerăbdarea Dvs. este, omenește, de înțeles, dar totul depinde nu mai de felul în care veți lucra. După cum veți fi observat, mulți „necunoscuți" au debutat la rubrica noastră. Ne-ar face plăcere ca în viitor să vă aflați și Dvs. în această situație. Remarcăm poeziile **Poate nu vei fi decît zborul, Poem, După ploaie.** O citățm pe cea dintîi : „Poate nu vei fi decît zborul / unei păsări abia atingîndu-mă / doar atît cît să știu că exiști, atît cît să doară / gîndul prin care a trecut într-o zi. / Poate vei fi doar mireasma / florii spre care / mîna mea s-a întins s-o culeagă".

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MICA ANTOLOGIE

CÎND FLAUTELE CÎNTAU PENTRU ZĂPEZI

venise cu bucuria nopții divine în brațe
și l-am alungat
ce uman ce nefiresc de uman putea fi totul
florile de piatră
începură să mă-ntrebe
ce-nseamnă frigul
și iarba uscată ...
palmele-mi tremurau
sub lumina mirată a stelei
și flautele
își începuseră cîntecul pentru zăpezi...

BĂTEAU VÎNTURI SPRE CER

plecam pe mare
acolo unde valurile
mă-nvățau nepăsarea
zadarnic
nebună, mă-ntorceam acasă
și-mbătam odăile cu zboruri albastre
și chemam noaptea
și-alergam prin iarba înaltă
să-ngrop sfîrșitul departe
apoi
obosită
cu palmele streașină la suflet
adormeam
știam că vei veni
băteau vînturi spre cer
și eu te cîntam pe lespezi de dor
în întoarceri de soare
știam că vei veni
prea durut ochii-mi
cerneau aștri în poala pămîntului ...

DOINA STOIȚA

CA UN MIRACOL

Ca un miracol
Te-ascunzi în simplitate
De-acolo te descoperi ...
Și cu zîmbet înflorit
De vreme tăcută, vreme tîrzie
Mă chemi.

Cu buze înfierate
De filfîitul șoaptei
Îmbobocite de dor
Mă chemi.

Te culeg
Ca pe-un răsărit de soare marin
Supunîndu-mă tiranei legi
Ce-alăptează cu sînge de lumină
Viitorul.

CORNEL TEAHA

Campionul neascultător

În martie 1966 Clay fu chemat la armată, dar, cu ajutorul avocatului său, aminâ pînă în 28 aprilie 1967 data încorporării. Și în ziua aceea se prezentă, cu nenumărați recruți, la centrul de recrutare din Huston (Texas). Aici, în fața unei comisii speciale trebuia să depună jurămîntul. Un ofițer citea jurămîntul iar recruții, unul cîte unul, făceau un pas înainte, ceea ce însemna acordul lor față de jurămînt. Cînd îi veni rîndul lui Ali, acesta rămase nemișcat în front. Ofițerul îi atrase atenția de urmările care puteau surveni într-un asemenea caz. Dar Ali rămase nemișcat. Atunci ofițerul iritat încurcat se duse să informeze organele superioare de întîmplarea fără precedent la care asistase. Aparatele foto înregistrară momentul. Se născu astfel un nou fapt senzațional. Mohamed Ali părăsi apoi liniștit unitatea militară, declarînd ferm că nu are de gînd să plece în Vietnam. Incidentul nu putea fi trecut cu vederea, dată fiind situația încordată în legătură cu războiul din Vietnam a Statelor Unite. Cu atît mai mult cu cît era vorba de un nume celebru. Așa că, sub presiunea Pentagonului, Ali fu judecat chiar în luna mai a aceluiași an. Se știe care a fost sentința : cinci ani închisoare și 10.000 dolari amendă. Dar inculpatul nu s-a împăcat cu sentința. Peste trei ani dură lupta sa cu Pentagonul și justiția. Lupta din libertate, întrucît depuse o cauție substanțială. La mitinguri, discuții publice, interviuri, în demonstrații împotriva rasismului, Ali își continua lupta. „Lucrez și mă comport așa cum îmi dictează propria mea conștiință. Nu numai conform convingerilor religioase ci și acelora general umane. Numai fățarnicii și criminalii pot afirma că refuzul participării la război e o crimă mai mare decît aceea de a omori oameni nevinovați".

43 de luni dură „exilul" lui Ali Mohamed, timp în care el începuse să-și piardă credința că își va mai pune vreodată mănușile de box. Afirmațiile sale sînt cît se poate de clare. „Prin box îmi cîștigam pîinea cea de toate zilele. Dar mie nu mi-a plăcut niciodată profesia aceasta ... Lupta mea adevărată abia începe, mă simt în formă. Am devenit un luptător pentru libertatea poporului meu și de acum aceasta-mi este profesia" ... Într-adevăr, Clay nu și-a dezmințit declarațiile, rămînînd pe poziții antimilitariste ferme, deși, cum s-a văzut, lucrul acesta avea să-l coste. După părăsirea ringului banii săi se împuținaseră. Numai pentru plîngerile împotriva sentinței cheltui 50.000 de dolari. El începe acum să-și caute „slujba" care să-i aducă un oarecare venit. Devine astfel președintele formal al unei firme. Participă și la un spectacol muzical de pe Broadway, în rolul unui negru care luptă împotriva discriminării rasiale. Critica teatrală a apreciat pozitiv debutul actoricesc al lui Ali.

Dar ce întîmplări avură loc în jurul ringului în timpul absenței campionului ? După ce i se luase titlul de campion absolut, în boxul profesionist se instală, să zicem așa – o perioadă de „dominare dublă". Unii îl considerau pe Joe Frazer, campionul olimpic din 1964, succesorul legitim al lui Mohamed Ali. Alții contestau acest drept sparing-partenerului, Jimmy Ellis. Diferendul a fost rezolvat de-abia în 1970 pe ringul celebrei Madison Square Garden. În fața unei săli arhipline, Frazer devine, formal, după patru runde, noul campion oficial al lumii la box. După aceasta, fu comunicată lista tradițională cu cei mai buni boxeri la categoria grea. În capul listei se afla numele lui Joe Frazer. Aflînd de aceasta, Clay îi scrie campionului o scrisoare prin care-l îndeamnă să-i urmeze calea dedicîndu-se luptei împotriva discriminării rasiale. Iată ce-i scrie : „Gloria sportivă e un lucru bun. Dar, ea nu se poate compara cu popularitatea omului care a intrat în lupta pentru drepturile poporului său. Lupta mea de abia începe" ... Frazer însă nu răspunse acestei invitații. Dar nici Ali nu renunță la dorința de a apărea din nou pe ring pentru a dovedi că a fost și a rămas „The greatest" (cel mai mare). Întrebat despre posibilitățile de reîntoarcere pe ring, el a răspuns : „Deocamdată e mai bine să nu vorbesc despre asta. Eu sînt acuzat pentru două delicte penale ... Jalbele mele au rămas fără nici un rezultat. De atunci nici-unul din boșii ringului nu dorește să discute cu mine. Dacă voi reuși să învîng toate aceste obstacole, atunci voi putea vorbi despre reîntoarcerea mea pe ring".

SERIAL

În numărul viitor

„K.O. ÎN AFARA RINGULUI"

DOSAR

CARE INTERES ?

S-au cunoscut, s-au plăcut, au locuit împreună trei luni, s-au certat, EA a plecat, dar povestea nu s-a terminat, EA a cunoscut alt bărbat, El altă femeie. Apoi Ea a născut un băiat, EL l-a recunoscut ca fiind al lui, se ducea să-l vadă, îi cumpăra haine, jucării, EL îi trimitea lunar 300 de lei. Dar povestea tot nu s-a terminat. EL s-a recăsătorit cu cealaltă, EA a mai născut un copil, tată fiind celălalt, apoi, a apărut alt celălalt și-a mai rezultat un copil.

Anii au trecut, primul copil, crescut de bunici (ca de altfel și frații lui mai mici), a împlinit cinci ani. Mama lui e implicată într-un proces de delapidare și primește o condamnare de 10 ani.

EL, căsătorit, dar fără copii, se înțelege cu soția și vor să crească ei copilul lui.

EA se opune. Se opun și părinții ei. Și au un motiv : EL vrea copilul numai ca să nu mai plătească cei 300 de lei lunar (datorie pe care de altfel, și-a impus-o singur, „nesilit de nimeni").

Eu însă aș pune problema invers, deși nu neg că bătrînii s-or fi atașat de copil. Pentru că nu văd ce-ar cîștiga EL, în afară de mulțumirea de a-și îndeplini îndatoririle de tată. Oricum, dînd cîteva sute de lei, ar fi fost scutit de atîtea griji pe care le are orice părinte. Un copil nu costă cîteva sute ci energie, afecțiune, nopți de veghe, iar toate acestea nu pot fi convertite în bani. De aceea consider justă hotărîrea judecătorului : aceea de a încredința pe fiu tatălui său. Și sper că odată cu aceasta, orice poveste a fost încheiată.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

MINIATURI

– Tovarășe director, dacă postul de secretară e liber, angajați-o pe nepoată-mea.

– Ce știe să facă ?

– Calea ...

*

– Ați reușit să vă acomodați cu munca noastră ?

– Da, tovarășe inginer ...

– Și cum e ?

– Foarte bine. Dacă trebuia să muncesc tot timpul, ca la început, renunțam ... dar a,a, mă simt excelent !

*

– Dumneata nu ai văzut scris : „proaspăt vopsit" ? De ce te-ai așezat pe bancă ?

– Nevastă-mea mi-a spus că trebuie să-mi vopsesc balonul ...

– De acord, vă angajăm imediat. La ce fel de instrument cîntați ? ?

– La niciunul ...

– Păi atunci cum ? !

– Am ... AIESTAI !

EMIL ȘAIN

Caricatură de CONSTANTIN GAVRILĂ

EPIGRAME

Unui plagiator

Tu te inspiri atunci cînd scrii
Și de la morți, și de la vii ;
În fine-i lucru constatat
Că ești un mare ins-pirat !

Unui ospătar octogenar

„Vine ! Vine" ! – vorbe-n vînt,
Nu se ține de cuvînt.
L-a chemat și cel de sus
Și, vedeți ? tot nu s-a dus !

Unui sculptor modernist

În sală – fapt de necrezut –
Nici o statuie n-am văzut,
În schimb vziitatorii lui
Păreau cu-adevărat statui.

Unui pictor abstracționist

Cu un stil atît de nou,
Mi-ai servit o lecție
Și-am rămas ca un tablou
(Unul din colecție !)

CATEN POPESCU

ITINERARII

Eterna reîntoarcere a precolumbienilor

Dintre datele oferite de cele dintîi însemnări, privind întîlnirea lui Columb cu Lumea Nouă, mi se pare semnificativă starea de aşteptare a popoarelor băştinaşe, credinţa că, odată şi odată către ţărmurile lor vor trebui „să soseaască nişte oameni din ceruri" Sensul unei astfel de aşteptări n-a fost cercetat prea mult pînă azi, iar unii amatori de exotic şi falsuri, grăbiţi să capteze bunăvoinţa cititorilor, l-au pus în legătură cu acele neînţelese platforme din Anzii peruani, în care descifrează antice cosmodromuri, provocînd istoria civilizaţiei la o recunoaştere forţată a unei atari posibilităţi sau oferind scriitorilor de anticipaţie substanţa unor cărţi dubioase. Căci, în afara unui desen pe rocă din Mexic, şi a altuia tocmai din Japonia, reprezentînd, chipurile, nişte cosmonauţi... preistorici, nici un argument serios nu pledează în favoarea tezei respective, iar misterul acestor platforme susceptibile să primească pe suprafaţa lor de piatră vizita unor nave cosmice se destramă singur, pus în relaţie cu alte construcţii de proporţii superioare, pe care arhitectura precolumbiană le-a destinat unor scopuri bine stabilite.

Conţinutul acestei aşteptări trebuie căutat, prin urmare, altundeva şi, pe cît îmi dau seama, nu există decît două posibilităţi care pot, la un moment dat, să fuzioneze : în spaţiul mitului, singurul real pentru aceste popoare pe o durată nedeterminată, ori în funcţie, activă – încă, a amintirii originilor. Desprinşi din geografia izvoarelor primare, împinşi de migraţie din ce în ce mai departe, oamenii pot păstra, ca pe un semn atavic, nostalgia teritoriilor natale, iar timpul poate provoca într-un astfel de proces inversarea lucrurilor, descendenţii imaginîndu-şi nu reîntoarcerea lor la obîrşie, ci sosirea acesteia la noile ţărmuri. Singurul element vulnerabil al acestei interpretări rămîne cerul, dar dacă ne gîndim bine, el nu poate cîntări prea mult : pe tot parcursul lungii lor călătorii, pînditi de frontiere glaciare, migratorii n-au avut ca însoţitor concret decît cerul. Cerul şi, în unele cazuri, suprafaţa apei, care s-a putut contopi în aceeaşi unică existenţă, devenind mai apoi zeitate.

Căci, atunci cînd oglinzile mării au lipsit, ajunşi în teritorii ferme, ei au simţit nevoia unei apropieri de bolta cerească şi au urcat pe vîrfuri de munte, muntele însuşi devenind zeu. Fuziunea s-a produs aici, pe aceste platforme, de unde comunicarea cu zeii era mult mai propice. Muntele a căpătat în ontologia acestor popoare, un rol preponderent, punct de întîlnire între cer şi pămînt, întretăiere sacră pentru o credinţă care trebuia să se sprijine pe ceva. Structuraliştii pot aplica aici metoda lor de lucru, pentru că sacralizarea înălţimilor este un proces aproape general, în toate mitologiile. Babilonia însăşi, adică *Bab-ilani („poarta zeilor")* ar fi un exemplu şi putem înşira multe altele – Muntele Meru din credinţa hindusă; muntele Sumeru din mitologia popoarelor uraliene ; muntele Elburz (Horaberezaiti), din lumea iraniană ; Zinalo din misterul budist ; Gherizim, din universul palestinian şi, tot de aici, Thabor, – într-o listă impresionantă, din care nu pot lipsi nici grecii, cu Olimpul, unde, lucru straniu, nu pare să fi căzut nici un fel de ploaie. Iar dacă la acestea mai adăugăm şi faptul că templele se identifică nu o dată cu o astfel de funcţie, într-o mereu căutată *Axis Mundi*, lista se deschide din nou pentru a continua după aceea cu numele unei serii întregi de oraşe – de la Ninive la Ierusalim – sau de fluvii – neapărat Tigru şi Eufratul – care preiau absolut aceleaşi atribute, fiind doar nişte replici terestre după arhetipuri cereşti.

Mitologia precolumbiană este un teritoriu străbătut dintr-o parte într-alta, aproape bîntuit, de înălţimi sacre. Şi atunci cînd munţii înşişi nu sînt nişte zei – cum ar fi Tlaloc, zeul munţilor, ploilor şi fîntînilor, la azteci, Jocauva, la taini ; Bochica, la chibchas, Pillan, la araucani – oamenii comunică de aici de pe înălţimile lor, cu lumea bănuită, ori o legendă s-a desăvîrşit pe aceste creste, răspunzînd unor întrebări care păreau fără răspuns. Căci Anzii, cu zeci de vîrfuri care trec uşor de şase mii de metri – Aconcagua (6. 950), Ojos del Salado (6. 900), Tupungatu (6. 800), Hauscaran (6. 768), Mercedario (6. 770), Incahaussi (6. 620) etc. etc, – nefiind întrecuţi pe scoarţa pămînteană decît de geografia Asiei, nu puteau refuza întruchiparea de zei şi nici naşterea atîtor legende, în primul rînd a celor ce explică însăşi formarea marilor înălţimi. Caribay, în acest ultim caz, poate fi considerată drept una dintre cele mai frumoase : fiică a Soarelui (Zuhe) şi a Lunii (Chia – contaminare cu aceeaşi zeitate din lumea chibcha – n.n.), din mitologia triburilor timotes, localizate în geografia venezueleană, Caribay obişnuia să-şi împodobească fruntea cu penele păsărilor pe care le vîna singură. Într-o zi, aflîndu-se pe malul unui rîu, s-au apropiat de ea cinci acvile uriaşe, cu pene albe, strălucind asemeni argintului în bătaia soarelui. Ispitită de splendoarea lor, Caribay le-a urmărit într-o cursă epuizantă, mergînd în umbra lor, pînă sus, în tăcerea de gheaţă a atotputernicului Ches, unde s-a prăbuşit fără vlagă, privind cum cele cinci păsări se pierd în văzduhuri. L-a chemat în ajutor pe tatăl său, Soarele, dar acesta a rămas pierdut în reverberaţiile văilor, coborînd să lumineze alte împărăţii. A strigat-o atunci pe mama sa, Luna, şi aceasta i-a răspuns, urcînd peste creste şi ştergînd cu razele ei pilpîirea îndepărtată a stelelor. Cele cinci păsări au coborît alături de tînăra zeiţă şi, aşezîndu-se pe cîte o stîncă, au rămas nemişcate, privind spre nord, cu aripile-ntinse. Caribay s-a apropiat de ele pentru a le zmulge penele, dar în clipa cînd le-a atins, acestea s-au prefăcut în gheaţă. La strigătul de spaimă al zeiţei, Chia s-a ascuns în spatele norilor, iar cele cinci acvile şi-au scuturat aripile, făcînd să cadă peste singurătatea munţilor penele lor albe, ca fulgii de zăpadă. Caribay s-a rătăcit printre creste, transformată în duhul Anzilor, iar cele cinci păsări au devenit cele cinci vîrfuri din Merida, teritoriul de demult al triburilor timotes. Azi, cînd Caribay îşi repetă strigătul, penele păsărilor înfăşoară în alb de nea stînci şi păduri...

Iată doar una din multele posibilităţi de explicare a formării munţilor din Precolumbia. Dar triburile timotes, asemeni tuturor celorlalte din arcul antilez se situează, cu legendele lor, în lumea civilizaţiilor arhaice, fără să fi cunoscut vreodată splendoarea culturală a marilor imperii din vecinătatea lor, ajunse la alte interpretări şi desăvîrşindu-şi o mitologie pe măsură.

Imperiului Inca, de exemplu, nu-i sînt străine divinităţile de la mari înălţimi şi-i curios că structuraliştii nu s-au oprit (sau nu cunosc eu) asupra unui lanţ întreg de corespondenţe între miturile din Anzii peruani şi cele de pe platforma asiatică. Astfel, Poarta Soarelui de la Tiahantusuyo nu poate fi decît corespondenţa cu Poarta Zeilor din Babilonia, după cum Machu Picchu poate fi legendara cetate Ninive, replică pămînteană a unui arhetip de văzduhuri, pentru că nici o construcţie de aici nu-şi destăinuie misterele decît pusă în relaţie cu un astfel de prototip. Cuzco însuşi, în limba quechua, înseamnă „Buricul pămîntului", adică exact ceea ce înseamnă Thabor, în universul mitic palestinian. Neîndoielnic, incaşii ajunseră la un acord deplin dintre organizarea lor socială şi natură, desăvîrşind un sistem religios mai pămîntean decît s-ar putea crede, tocmai prin „mutarea" lui în constelaţii pe care le repetă la nesfîrşit, în formă de soare, lună sau stele pe pereţii templelor de la mari altitudini. Neînţeleasa fereastră de la Machu Picchu, privind spre nord, despre care descoperitorul acestei aşezări, Binghman, în urma unor cercetări de cincisprezece ani, a conchis că reprezintă „o problemă a cărei rezolvare este extraordinar de dificilă", e poate doar un corespondent terestru al nevăzutului Viracocha, zeitate supremă a incaşilor, reprezentată pe pămînt de Marele Inca. „Emblema" care încadra spaţiul acestei ferestre, acel „tablou" unic – Panchan – lucrat din aur şi pietre preţioase şi capturat se pare de neînduratul Martin Garcia de Layola, locotenentul lui Hurtado Arbieto, pentru a-l transforma în lingouri, avea marea însuşire de a primi primele şi ultimele raze ale soarelui, trimiţîndu-le de la 2. 5000 m, spre văile cu umbră ale Urubambei. Lacul Titicaca, situat la aproape 4. 000 m, înseamnă în traducere Mama incaşilor, iar celebrul oraş Tiahuanaco din apropierea sa, nu era decît o reşedinţă a amintitului Viracocha. Comunicarea incaşilor cu cerul era perfectă, reprezentînd una din dimensiunile fundamentale ale civilizaţiei lor. Iar dacă îl credem pe Inca Garcilaso de la Vega, şi nu văd de ce nu l-am crede, platformele pe care scriitorii de anticipaţie le consideră drept cosmodroame, nu erau decît „locul de poposire a zeilor şi patria sufletelor, atunci cînd trupurile intrau în moarte".

Starea de aşteptare comună tuturor popoarelor precolumbiene, ar reprezenta, într-o astfel de ipoteză, însăşi istoria mişcării în timp şi a deplasării în spaţiu a primilor sosiţi în noile pămînturi. Şi dacă acceptăm ca valabili termenii ei, ea pare să ilustreze şi un alt aspect al

migrării prea puţin cercetat pînă acum, cel al duratei. Plecînd de pe platforma asiatică, nimeni, se pare, n-a ajuns în Precolumbia decît prin descendenţi, distanţa fizică depăşind ca durată, în condiţiile climei de atunci, viaţa unui om. Recunosc hazardul unei astfel de afirmaţii, dar nu pot să renunţ la ea şi continui să văd, pe acest prim drum al migraţiei, transmiterea omului din om în om, ca o ştafetă care nu putea să ajungă în noile ţărmuri decît prin moarte. Patrii repetate în migraţie se înscriu în această distanţă, iar locuitorii lor trasmit, din generaţie în generaţie, credinţa lor într-o posibilă i n t o a r c e r e la obîrşii. Pentru că totul nu era, în lumea aceasta, decît repetiţie. „Omul arhaic nu cunoaşte – spune Mircea Eliade, în cartea c i t a t ă, nimic care să nu fi fost săvîrşit de altcineva". Ceea ce face el s-a făcut şi mai înainte, viaţa lui fiind doar „o repetare neîntreruptă de gesturi inaugurate de alţii". Timpul concret pentru aceşti oameni nu avea importanţă, istoria pare de aceea un element astil, ceea ce există era doar „nostalgia unei întoarceri periodice către timpul mitic al originilor, către Tempus Magnus".

În faţa corăbiilor lui Columb, iar mai apoi în faţa celor ce i-au adus în Precolumbia pe conchistadori, precolumbienii trăiesc împlinirea acestei întoarceri, semnîndu-şi singuri, cu gesturi generoase, sfîrşitul lor şi al spiritualităţii care le organizase existenţa pe cîteva milenii.

DARIE NOVACEANU

Fragment din *Precolumbia*, în curs de apariţie.

TERRA MAGAZIN

UN CEC DE O SUTĂ DE ANI. La săparea temeliilor, deseori, constructorii găsesc diverse obiecte preţioase. Nu demult, în oraşul Dassau cu prilejul unor săpături s-a găsit un cec din secolul trecut. Cecul aparţinuse unei întreprinderi particulare şi avea consemnat în el o sumă foarte mare.

CURIOZITĂŢI. ● Celebrul compozitor rus Ceaikovski îşi nota cu ajutorul lupei, pe coji de ouă, partiturile pe care le considera că merită atenţia generaţiilor viitoare. ● În Italia se vînd anual – după o statistică mondială – 3 milioane de umbrele ! Record mondial adică ! ● Uleiul pentru ungerea mecanismelor de ceasornic este foarte scump întrucît se produce extrem de greu. Astfel, în opt ore de muncă, un muncitor care lucrează neîntrerupt nu poate produce mai mult de două picături dintr-un astfel de ulei ! ● Catapulta, cea mai de temut armă a Evului Mediu, putea arunca un proiectil cu o greutate de 100 kg la o distanţă de 200 metri !

MUZICIENII ÎI AJUTĂ PE MEDICI : **Nu de mult la şcoala de muzică din Wroclaw s-a deschis o secţie de muzicoterapie. Împreună cu medicii specialişti, muzicienii colaborează la obţinerea unor metode noi în terapia bolnavilor psihici, unde „leacul" de bază este... muzica !**

CHARLES AZNAVOUR DIXIT : „Se spune că şi computerul compune muzică ! Eu am cîntat şi am compus în fumul şi praful cafenelelor... Am auzit că e suficient doar un fir de praf pentru a opri computerul ! La întrebarea ce poate fi mai rău decît un cîntec slab răspund : lipsa totală a cîntecelor" ! În cariera mea am trecut prin multe, dar cel mai adesea îmi aduc aminte de constatarea unui critic care a spus că Aznavour suferă de mania urmăririi,în urma lui venind în goană cîntăreţii care îl idolatrizează".

AUTOMOBILUL ASIMETRIC : **Pînă acum s-a considerat că, indiferent de perfecţionările tehnice, părţile stîngă şi dreaptă a automobilului trebuie să fie simetrice. Numai că unii poate s-au plictisit de atîta simetrie. Aşa că firma „American motors" le-a şi venit în ajutor construind un nou tip de automobil : automobilul asimetric ! Oare cum arată aceia care cumpără un asemenea automobil ?**

DIN CE SE OBŢINE LAPTELE : **Copiii care trăiesc în marile oraşe americane rareori au prilejul să vadă animale domestice şi, prin aceasta, să afle cîte ceva despre ele. În urma unei anchete care a avut loc nu de mult la Boston, mai mult de jumătate din elevii chestionaţi au considerat că laptele se obţine în acelaşi mod cu berea, coca-cola, etc. Drept pentru care s-au luat măsuri urgente de a-i scoate pe aceşti copii în natură, unde, pe lîngă altele, vor afla cum se obţine laptele, care în nici un caz nu trebuie confundat cu berea ori coca-cola !**

RECLAMĂ SIGURĂ : **Preşedintele consiliului pentru securitatea circulaţiei din oraşul Visconsin (S.U.A.) face reclama noilor centuri de siguranţă : „Urcaţi-vă pe acoperişul casei dumneavoastră, deschideţi larg braţele şi aruncaţi-vă înspre pămînt. Puterea loviturii va fi tot atît de mare ca şi în cazul izbirii automobilului d-voastră, la o viteză de 50 km/h, într-o clădire – bineînţeles, dacă nu v-aţi legat cu centura de siguranţă". Comentariile sînt de prisos.**

UN NOU RECORD „ŢICNIT" : **În Plazza Embarcadero din San Francisco (S.U.A.) a fost stabilit un nou record mondial „ţicnit" Din seria nesfîrşită a acestor recorduri aceasta pare cu totul ieşind din comun. Este vorba de numărul celor care stau unul altuia pe genunchi. Peste 327 de inşi s-au instalat „cît mai comod" pe genunchii cîte unui concurent, care trebuia să reziste pînă la doborîrea vechiului record care, se zice, nici n-a existat vreodată !**

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 30 mai 1975 ● Nr. 22 (378) ● 10 pagini 1 leu ●

Dedicăm acest număr sărbătoririi a 375 de ani de la prima unire a țărilor române.

Istorie prezentă

28 mai 1975. Trăind viața marilor simboluri, orașul de pe Mureș, vechea vatră dacică peste care s-a așezat stratul de istorie și neam al Legiunii a XIII-a Gemina, prima capitală a țărilor române unite sub Mihai Viteazul, Alba Iulia, a trecut pragul mileniului trei socotindu-și vîrsta cu aceea a pietrei Carpaților, de-o parte și de alta cărora s-a zămislit din vechime poporul român. Să pășim desculț în cetatea de scaun a Unirii, și vom simți parcurgîndu-ne epocile de glorie ale lancului de Hunedoara și a Viteazului Mihai, vrerea de izbăvire a martirilor Horia, Cloșca și Crișan, stropită cu sînge în Dealul furcilor, pasul drept al lui Avram Iancu și-a țăranilor săi călătorind spre Cîmpia Libertății din Blaj pentru a scrie în istoria neamului : „Vrem să ne unim cu țara !", apoi miile de pași veniți din toate colțurile țării întregite, spre sala Unirii, în acel început de decembrie 1918, cînd se împlinea visul milenar al României Unite. Să pășim desculți, cu toate tălpile noastre peste acest pămînt care a legat la un loc vrerea de independență și unitate a unui popor, pentru a ști fiecare petec de pămînt plămădit de o istorie eroică, și vom simți că-i aparținem și că ne aparține deopotrivă, muntean, moldovean, ardelean.

La Alba Iulia, în această inimă de țară, în anul pasului spre mileniul al treilea, o națiune și-a sărbătorit împlinirea dorinței sale de unitate și pe domnitorul primei sale săvîrșiri de la 1600, Mihai Viteazul, în prezența celui mai iubit fiu al său, patriotul înflăcărat al României socialiste de astăzi, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Ampla cuvîntare a conducătorului partidului și statului nostru, ținută cu acest istoric prilej a rămas săpată în conștiința întregii națiuni.

Și vremea istoriei rămîne contopită în esența sentimentelor nutrite de un întreg popor care trăiește prezentul înalt al socialismului, independent, liber și unit, vibrînd în efervescența unei epoci de mari transformări sociale și umane.

Exemplu de dinamism și dăruire, demn de cei mai mari înaintași pe care i-a avut poporul nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu a transformat ziua de 28 mai, zi simbol a unității națiunii, prin prezența sa la Alba Iulia și Timișoara, într-un fertil dialog cu oamenii acestor locuri asupra coordonatelor devenirii prezentului, a unui prezent dens, în care, un popor își croiește, deasupra împlinirilor sale fundamentale, noua perioadă de istorie.

PAUL EUGEN BANCIU

375 DE ANI DE LA UNIREA ȚĂRILOR ROMÂNE SUB MIHAI VITEAZUL

Simbol al luptei pentru unitate politică a românilor

Înfăptuirea primei uniri politice a țărilor române de către Mihai Viteazul — glorioasă pagină de epopee românească — nu este rezultatul unor împrejurări politice internaționale favorabile, deși și acestea nu pot fi ignorate, ci mai ales, reflectarea și pe plan politic a unor realități mereu vii în conștiința românilor în decursul veacurilor.

Nașterea poporului român și a limbii române, ca unitate etnico-lingvistică, pe un spațiu geografic unitar — asemuitor unei adevărate cetăți — locuit din timpuri străvechi de strămoșii noștri daci care, cu scurgerea vremurilor, și-au constituit statul corespunzător — a lui Burebista și Decebal — cucerit apoi de romani, al doilea element de bază în etnogeneza românească, constituie fundamentul principal în unitatea politică a românilor.

Constituirea, pe fondul primelor formațiuni politice a trei state feudale românești — voievodatul Transilvaniei, Moldova și Țara Românească — cuprinzînd unul și același popor, întrerupea pe plan politic, evoluția legică unitară a lui punînd în fața societății românești sarcina unei eroice și îndelungate lupte pentru realizarea unității statale, corespunzătoare unității etnice, lingvistice și culturale.

Portretul lui Mihai Viteazul (pictură de Sadeler)

Vremelnicele granițe politice, despărțitoare de neam, trasate de împrejurări istorice neprielnice, nu puteau înăbuși conștiința că românii formează o comunitate umană deosebită de altele, că au o origine străveche romană închegată pe fondul autohton dacic, cu o limbă descendentă din latină, cu o factură psihică proprie, cu același port, aceleași datini, aceleași obiceiuri. Această realitate este exprimată de către poporul însuși prin numele pe care-l poartă, *român*, indiferent că viețuiește la nord, la sud, sau la este de Carpați, și, de la el au receptat-o pana cărturărească, sau cea diplomatică română și străină deopotrivă ; o găsim exprimată în cronicile bizantine începînd cu secolul al XII-lea, în scrierile papale, în actele diplomatice ale vremurilor ce au precedat opera marelui voievod, în primele manuscrise și tipărituri românești care circulau dintr-o țară în alta.

Deși împărțită în trei state politice diferite, românii se prezentau uniți în fața marilor probleme cu care îi confrunta istoria între care lupta împotriva cotropirii otomane se afirma cu precădere. În fruntea acestei lupte se situează Mircea cel Bătrîn și Dan al II-lea, Iancu de Hunedoara și Ștefan cel Mare, care continuă lupta comună a românilor pentru apărarea teritoriului pe care viețuiau de la naștere în scurgerea veacurilor.

Împrejurările politice internaționale din ultimul deceniu al secolului al XVI-lea, formarea Ligii creștine și începutul luptelor cu turcii, dădeau prilej poporului nostru să înscrie glorioase pagini la acest sfîrșit de veac. Luînd scaunul domniei în octombrie 1593, într-o țară secătuită de puteri ca urmare a îndeplinirii obligațiilor față de Poartă, cu numeroși creditori turci și dregători abuzivi, Mihai înțelege că singura cale pentru scoaterea Țării Românești din greaua situație în

AUREL ȚINTA

(Continuare în pag. 7)

DAMIAN URECHE

Ofrandele Unirii

Se zbate timpu-n valul întins nemărginirii,
Și-o glie despărțită încearcă plai cu plai,
Stîrnește gîndu-n tropot ofrandele Unirii,
Și viscolul e-n seama Viteazului Mihai.

Grăunte de nădejde aprinde fruntea țării,
Pădurile se-ndeamnă în marele alai ;
Cu inima în falduri, deasupra depărtării,
Ehei, te-așteaptă munții, Viteazule Mihai.

Și rîuri ca argintul, ce-și luminează salba,
O patrie rotundă visează-n guri de rai,
Și rădăcini de veacuri s-au adunat la Alba,
Să-ți cînte măreția, Viteazule Mihai.

E o furtună sfîntă care-mpreună frații,
Și doinele mihnite să prindă tînăr grai,
Din mersul către aștri te-au salutat Carpații,
Obîrșie a luptei, Viteazule Mihai !

La Alba, cu ofranda Unirii în cerdacuri,
Istoria-mprumută sărbătorescul strai,
O patrie rotundă, cum am visat de veacuri,
A-nmugurit sub flamuri, Viteazule Mihai.

De Ziua copilului

ȘT. IONESCU VALBUDEA Bust de fetiță

În această primă duminică a lunii iunie se nimerește să fie și ziua copilului. Dacă am vrea să înălțăm o metaforă în cinstea lui, am spune că, într-adevăr, copilul este și va fi întotdeauna o duminică a omenirii, zi de sărbătoare și de lumină a lumii.

Dăruindu-i o zi anumită, la granița dintre primăvară și vară, omenirea ar dori să arate că floarea care înflorește în mai, în iunie, va începe să devină fruct.

Cînd, pe planeta noastră, copilul mai trăiește, pe unele meridiane, în promiscuitate și foamete, cînd plînsul lui răzbate, pe alocuri, pînă la ceruri, denotînd suferința și decăderea socială și umană, se cuvine, ca în această țară românească, pe acest pămînt înfrumusețat din veacuri cu munți și cîmpii, cu ape și poduri, se cuvine să-i închinăm un imn copilului și vremii care-l ocrotește.

Născut și crescut în această natură măreață, specifică spațiului dintre Carpați și Dunăre, care îi va da și lui măreția spirituală a acestor locuri strămoșești, iubit și obladuit de societatea noastră, care a făcut din el un punct central de atenție și dragoste, copilul de azi al României socialiste deschide brațele sale fragile și îmbrățișează cu ele și țara și oamenii săi, acești părinți buni, care, în febra muncii, fac ca ființa lui firavă să devină mîine sufletul și trupul de sprijin al patriei.

ORIZONT

În paginile 5 și 8 povestiri dedicate copiilor

CRONICA LITERARĂ

Lucian Blaga traducător *)

A mai afirma că „în genere Blaga nu poate fi un bun traducător deoarece este un prea mare poet" (așa cum face Mircea Vaida într-o recentă carte, *Lucian Blaga, Alinități și izvoare*) dovedește forța de influență pe care o mai au o serie de prejudecăți și precepte tradiționale ale traducerii, împotriva cărora chiar Blaga a oferit deopotrivă argumente și exemplul traducerilor sale.

Aprecierea traducerilor lui Blaga va trebui să plece de la contribuțiile sale la teoria traducerii (în speță ideea interferențelor stilistice și a tălmăcirii ca „Nachdichtung") precum și de la precizările sale mai largi privind natura limbajului poetic, al metaforei în poezia modernă.

1. Într-un articol publicat după încheierea tălmăcirii lui Goethe („Faust și problema traducerilor" în *Luceafărul* nr. 11, 1963), Blaga expunea cîteva idei interesante privind traducerea de poezie : *„O traducere poetică ia ființă într-o zonă de interferență între structurile stilistice ale operei originale și structurile stilistice proprii poetului traducător. Oricît ar încerca poetul să se depersonalizeze, interferența de structuri se produce în chip inevitabil"*. De aici, cîteva concluzii semnificative : permanența supraimprimare a tiparului stilistic al traducătorului asupra celui original ; ideea că o traducere poetică „valabilă în sine și prin sine" trebuie să fie o „re-creare", „echivalențe poetice", nu transpuneri literare sau parafrazări ; în măsura în care ele sînt recreate și poartă puternica amprentă stilistică a traducătorului, traducerile vor trăda un anume grad de „infidelitate". Aproape fără excepție, tălmăcirile lui Blaga sînt, așa cum mărturisește prefața la volumul *Din lirica universală* (1957), reprodus și în fruntea acestei sinteze a tălmăcirilor din *Opere*, vol. III, încercări „de o anexa și de a asimila graiului nostru o seamă de poezii, dintre cele mai frumoase, ale literaturii universale". Un asemenea punct de vedere consuna fericit cu practica modernă a traducerii transmimetice, așa cum a fost ea revoluționată la începutul secolului de Ezra Pound. „Imitațiile" acestuia după poezia lui Sextus Propertius, Cavalcanti, Rihaku, Andreas Divus sau Sofocle reprezentau transpuneri creatoare ale datelor experienței poetice originale în practica (cadențelor, tonalitatea stilul) poeziei moderne, ce se abăteau polemic de la canoanele tradiționale ale traducerii perifrastice din epoca neoclasică sau victoriană.

Plecînd de la teoria interferențelor stilistice, Blaga a intuit că cei mai mulți sorți de izbîndă le au tălmăcirile în care traducătorul are afinități certe cu poezia originalului. De aceea, în locul unei selecții antologice, care să îmbrățișeze o diversitate de modalități și experiențe poetice, Blaga a preferat o selecție după afinități în majoritatea cazurilor Succintele caracterizări de la finele volumului, dincolo de generalitatea unor informații de „antologie", dezvăluie afinitățile și „interesele" traducătorului ; selecția se oprește cu precădere asupra experiențelor poetice arhaice sau moderne în care colucrează o „sensibilitate metafizică" cu un gen de discurs ritualic axat pe „metafore revelatorii" și mit cu funcții magice. Din punct de vedere tematic se preferă mai cu seamă acele poezii care poetizează în tonalitate imnică „taina" lumii, lauda lucrurilor a „marii treceri" (ca în poezia expresioniștilor germani). Semnificativ este și popasul mai îndelung al poetului asupra liricii germane și engleze (în ultima parte a vieții, încununat cu publicarea volumului postum *Din lirica engleză*, 1970, preluat aici în întregime și constituind astfel secțiunea cea mai largă a cărții) Aceasta deoarece și Blaga a avut vocația concreteței imagistice (convertirea conceptelor abstracte în imagini cu amplă deschidere simbolică spre transcendentul ideii), a „imagistului" chiar așa cum bine observa T. Vianu în 1934.

Într-o lucrare ca *Geneza metaforei și sensul culturii*, *Blaga* își mărturisea fără echivoc preferința față de poezia lui Goethe, ca poet care „gîndea în primul rînd intuitiv", transpunînd în poezie concretețea „lucrurilor văzute și pipăite", față de metaforismul intelectualist, „tabuizarea obiectului" la Valéry și Mallarmé, ambii evitați sau traduși destul de inexact.

2. Aprecierea traducerilor lui Blaga trebuie să purceadă în egală măsură de la precizările sale privind natura limbajului poetic modern Astfel, acesta i se părea a fi caracterizat înainte de toate de aritmie și lipsă de rimă (nu alta este poetica anglo-saxonă astăzi), goluri compensate prin alte mijloace, precum metafora revelatorie, inversiunile stilistice, „versul liber, în ritmuri abrupte", ulterior „versul scurt" cerut de ritmica „spațiului mioritic" și ilustrat de o lungă tradiție folclorică. Se știe că aceste observații erau derivate dintr-o originală „lege a compensației" formulată de poet în „Artă și valoare" *(Trilogia valorilor)*, precizările sale cu privire la calitatea metaforismului și prozodiei moderne lăsîndu-și amprenta clară asupra tălmăcirilor.

O primă constatare ar trebui să privească măsura în care aceste traduceri se revendică de la fondul original, „blagian" atît sub raport stilistic cît și prozodic. Aproape pe fiecare pagină se pot detecta elemente ale unui vocabular blagian e adevărat îmbogățit și modificat pînă la un punct în funcție de spiritul originalului. Asemenea interferențe stilistice sînt și mai numeroase în cazul poeților afini, precum Hölderlin, Keats, Yeats, Esenin, Goethe ; strofe întregi din *Elegia* lui Goethe, bunăoară, certifică o autentică voce blagiană.

În ansamblu, modificările traducătorului converg spre impunerea unei matrici stilistice personale sau a unei poetici moderne. Nu odată, ele duc la simplificarea sensurilor (descompunerea marilor simboluri ezoterice în reprezentări concrete, plastice) și a prozodiei, ca în cazul *Odelor* lui Keats spre exemplu. Adesea, „contribuțiile" imagistice ale lui Blaga sînt cît se poate de interesante și imprevizibile ele sporind intensitatea poetică a originalului. Alteori, însă, aceste „prelucrări" neașteptate de sensuri modifică substanțial integritatea originalului. alunecînd spre discursivism, atunci cînd simultan se sacrifică și eufoniile aliterative, cadența și muzicalitatea unor prozodiști de excepție cum sînt Blake, Keats sau Poe Simplificarea prozodiei, chiar dacă uneori nedumerește, consună cu încercarea traducătorului de a „moderniza" dicția și prozodia celor traduși. În ansamblu, acordă majorității poeților, oricît de deosebiți, regimul și structura prozodică a poeziei sale, astfel că pînă și unii poeți de valoare minoră, ca bunăoară clasicizanții Meredith, Palgrave, Brown și Walter dela Mare sînt recuperați prin supraimprimarea unei structuri poetice moderne, de la inserția de versuri scurte la cultivarea frecventă a ingambamentului și aritmiei. Traducerile din Eliot și Yeats oferă cele mai interesante constatări cu privire la modificările produse de „interferențele stilistice". „Călătoria magilor" în viziune blagiană este conștient poetizată, arhaizantă, pînă la introducerea ostentativă a unor elemente din vocabularul propriu. Blaga, sensibil la „orizontul de mister" comunicat de mitul invocat a înlăturat atît stridențele de vocabular cît și vădita atitudine polemic-agnostică a lui Eliot. Blaga sesizează mai bine atitudinea ironic-persiflatoare, parodierea dicției eroice și redă cu mai multă fidelitate (pînă la a crea stridențe de vocabular stridente pentru poezia sa).

Această deosebire pregnantă de atitudine este parțial explicabilă prin faptul că cel de-al doilea poem nu prezintă afinități cu maniera poetică blagiană. Faptul pare să confirme ipoteza că Blaga traducătorul se poate totuși „depersonaliza" producînd texte poetice în spiritul orginalului. Găsim de aceea justificată disocierea între poetul de certă originalitate poetică și traducător, poate nu întotdeauna cultivată de Blaga însuși în chip satisfăcător, de unde și o oarecare inegalitate a traducerilor sale. Dar această inegalitate provine din însăși factura experienței de traducere căreia îi convine mai mult respirația largă a operelor mari, ca *Faust* lui Goethe unde, după propriile-i mărturisiri, „insuccesul dintr-o parte se poate compensa cu reușita în altă parte"

MARCEL POP-CORNIȘ

*) *Lucian Blaga — Opere, vol. III.*

PREZENȚE LITERARE

Ilie Ienea

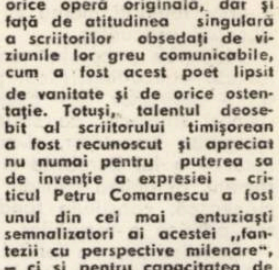

Cunoscut numai prin romanul „Ard luminile-n Vitol" (1937) și prin traduceri din lirica franceză (Baudelaire și Paul Valéry), Ilie Ienea a fost un poet creator de expresii noi, sensibil la valoarea metaforică și muzicală a gîndirii. În afara manuscriselor în proză, continuări polemice ale romanului editat, manuscrise publicate fragmentar și intitulate Ceruri noi și Ochiul interior, versurile originale, deși nepublicate, conturau o personalitate lirică distinctă și fidelă unui ideal de puritate și frumusețe, obținut prin extazierea tuturor trăirilor personale pure și prin transfigurarea aspectelor simbolice ale naturii.

Cartea Ard luminile-n Vitol, puțin accesibilă prin spiritul ei antianecdotic, polemic și mai ales prin „arhitectura muzicalizată" a stilului, plasa acțiunea și personajele sale hiperintelectualizate într-un spațiu al virtualităților umane, dînd o accepție nouă mitului eternei reveniri și prefigurînd călătoriile interplanetare, proprii civilizației tehnice superioare și încă neatinse de pămînteni. De aceea, romanul a fost considerat ca literatură de anticipație. În realitate, acțiunea lui e un pretext pentru a-i îngădui autorului să ia atitudine împotriva epocii contaminate de mentalitatea periculoasă a fascismului și barbariei, care urmărea să distrugă valorile culturii și civilizației. Totodată, romanul, prin caracterul său inovator, utilizînd tehnica fabulei, a simbolului și alegoriei, realiza o construcție literară cu mari valențe poematice, comprimate într-un supralimbaj (cu înțelesuri mai largi decît întinderea textului). Creația artistică și îmbinarea capitolelor, convergența planurilor înspre un singur nucleu imaginativ se prezintă ca o simfonie.

În romanul lui Ilie Ienea nu se întîmplă aproape nimic. Nimic din evenimentele obișnuite ale oamenilor. E reflectată totuși viața, obsesiile gîndirilor noastre celor mai subtile, imaginea unei stări permanente de extaz în fața bucuriilor spirituale, a frumosului și a necunoscutului din noi și din afară de noi. Pe plan anecdotic, Vitolul e un oraș dintr-o altă planetă, Adariaga, locuită de oameni civilizați, cu milioane de ani înaintea noastră, unde Dancavur e numele unui alt oraș, iar Nivrada, al unui riu. Eroi sînt tinerii Linu, Taav, Bion, marele astronom Zait Ramun, rudele și prietenii lor, proiectați într-un utopism moral și într-un spațiu, ideal din punct de vedere intelectual, științific și estetic. Aici totul e irupție de vervă și poezie, amestec de vis adolescentin și de rafinată transpunere a realității în vraja de basm a copilăriei. Frămîntarea psihologică, discuțiile pure se volatilizează în lumina unei viziuni nesecate, de perfecțiune și generozitate sufletească, singura dramă rămînînd sondajele afective ale introspecției.

Vitolul este conceput ca un simbol al purității, al muzicii și al poeziei. Atitudinea polemică a autorului față de trecut și de prezent exprimă desigur o încredere destul de naivă față de capacitatea psihologică de progres moral și tehnologic a spiritului uman. După Ilie Ienea, poezia se iscă din efortul de construcție, de arhitectură, a unor forme pentru care datele naturii și ale vieții nu sînt decît cărămizi sau chiar — altfel spus — surcele pentru un foc lăuntric, creator. Cu alte cuvinte, poezia este „un fenomen originar de fiecare dată, în care înfloresc bucuriile și extaze ale formelor perfecte" — un curent de semnificații și tonuri muzicale înspre un orizont nou, inexistent în ordinea naturală — crez estetic căruia scriitorul bănățean i-a rămas credincios întreaga-i viață.

Calitățile stilistice ale scrierii lui Ilie Ienea au stîrnit controverse și contestări pătimașe, de altfel firești față de orice operă originală, dar și față de atitudinea singulară a scriitorilor obsedați de viziunile lor greu comunicabile, cum a fost acest poet lipsit de vanitate și de orice ostentație. Totuși, talentul deosebit al scriitorului timișorean a fost recunoscut și apreciat nu numai pentru puterea sa de invenție a expresiei — criticul Petru Comarnescu a fost unul din cei mai entuziaști semnalizatori ai acestei „fantezii cu perspective milenare", — ci și pentru capacitatea de a descoperi echivalențele lirice în limba română ale Florilor răului de Baudelaire, ale Cimitirului marin de Paul Valéry și ale muzicalelor versuri de Paul Verlaine.

Puritatea creatoare a artei, în care melancolia ar fi un atribut inseparabil al frumuseții — după concepția împrumutată fără voie de la Edgar A. Poe, — dă scrierilor lui Ilie Ienea posibilitatea să se smulgă de clișeele și convențiile prejudecăților literare ale vremii în care i-a apărut cartea. Prin cultul metaforei și prin viziunea sa fără desfigurare, poezia lasă fără îndoială urme de neuitat peste nisipul de aur al imaginației.

NICOLAE ȚIRIOI

PORTRETE

Aurel Turcuș

Poezia lui Aurel Turcuș (autor al volumului *UMBRA RÎULUI — Facla*, 1972) pornește de la valorificarea motivelor folclorice, în sensul afilierii la o simbolistică generală pe care o conține folclorul. Poezia sa nu trebuie înțeleasă ca o prelucrare a temelor folclorice, ci ca o meditație originală vizînd simboluri incluse în perimetrul culturii populare. Receptînd folclorul ca păstrător de datini și virtuți simbolice, poetul îl integrează în propria-i poezie într-o afinitate profundă. Nu artificiu, ci mod de existență poetică este folclorul pentru Aurel Turcuș. După un ritual folcloric și o inițiere în momente fundamentale se desfășoară *Hora vieții : „În Ardeal, la nunți / uneori, pe cîte-un bătrîn / îl învolbură / negura morții și-a tristeții, / atunci el așază pe vatră / paharele nuntașilor / și joacă între ele / hora vieții, / tălpile lui / nu ating pămîntul. / bătrînul calcă / pe bătăile inimii, / simțind în suflet / cutremurarea vinului din pahare, / între viață și moarte / tulbure clătinare"*. *Sentimentul adeziunii* la folclor, realizat în *Descîntec de fată mare*, se continuă în *Basm ; Regina nopții ; Motiv de legendă ; Singurel de ziuă; Șoimul ; Miez de noapte*, formînd o unitate de viziune poetică. În coordonatele aceleiași viziuni folclorice se realizează și poezia din alt ciclu al volumului *Umbra rîului*, într-o îmbinare a elementelor de mitologie cu timpul istoric. Sîntem, mai precis, în protoistorie, cînd atmosfera este „învolburată" de existențe legendare — Zeus · Prin ochiul unui fulg ; De-a vîndecarea ; Leagănul inelului ;

Loc ; Tînăr ; Anacharsis. Meditația se produce asupra rațiunii existenței umane în pespectiva istoriei și a responsabilității la examenul timpurilor viitoare : *„Cuvîntul vechi îmi răzvrătește buza, / izbindu-mi-o cu fierul din vocală, / ca-n munții de la Sarmisegetuza / să-i cer lui Gebeleizis / socoteală : / ce face slava sa cu-atîta fum, / în care vulturi înotînd se-neacă / deasupra scrumului unde șezum, / avînd odihna sabiei din teacă". (Răzvrătire)*. Alteori, rațiunea poeziei își găsește semnificații de subtext. mai adînci, dovedind capacitatea poetului de a sintetiza liric simboluri de mai largi rezonante afective și ideale.

O mare parte a poeziei lui Aurel Turcuș stă sub semnul *metaforei rîului*. Condiție fundamentală a existenței poetice este considerat rîul, asociat de poet luminii, într-o dualitate complementară — „lumină rîu, tu, Rîule-Lumină", într-o primă accepțiune, rîul imaginează teritoriul purificat, invocat și căutat de poet : *„Unde e drumul pur, pe care n-au să vină / să-l colbuie nici pașii de furnică" ?*. Adeziunea trebuie căutată într-o mai profundă viziune folclorică ori de filozofie populară asupra lumii și coordonatelor existenței, *apa* a fost, încă din perspectiva unei filozofii populare empirice, acceptată ca element vital. Credințele în magia apei de aici pornesc, iar o poezie a acestor elemente fundamentale există în folclor. Fără să fie o suprapunere peste viziunea filozofiei populare, poezia lui Aurel Turcuș pornește de la ea și o ucă la valori rare. Așa se întîmplă în *Joc de rîu*, poem al ritualului de confundare cu materia, chemată să învăluie copleșitor trupul într-o secretă comuniune a regnurilor .

În altă perspectivă *rîul* reprezintă legătura puternică și regeneratoare cu trecutul, simțit cu apăsătoare responsabilitate. Poetul, încins cu unda unui rîu, ca un alt briu fermecat, ce poate comprima timpul, imaginează în negura istoriei vînătoarea ultimului bour. Poezia teluricului (elogiul pămîntului, al gliei), vizionarismul, sentimentul istoriei sînt caracteristice și pentru creația lui Aurel Turcuș. Spațiul preferat este satul, înțeles ca centru existențial : *„Pe axa orizontului, / între miază-zi și miază-noapte / E satul meu / în miezul drumului, / Ca simburele-n fruct". (Un loc în lume)*. În general, poezia sa creează atmosfera legăturii cu trecutul, simțit ca fundament al viitoarelor realizări. În locurile natale — *Acasă* — fîntîna este săpată „din adînc înspre noi", casa a crescut „pe temelia începutului de lume", iar umbrele strămoșilor sînt zidite „sub talpa groasă de gorun". Poet de talent, creator de inedite și profunde viziuni, la el, îmbinarea ar trebui să urmeze cursul unei mai perfecte sincronizări a expresiei cu altitudinea gîndirii.

ALEXANDRU RUJA

Mihai Viteazul — în conștiința românilor din Transilvania

... În octombrie 1599, Mihai Viteazul, domnul Țării Românești, pătrunde în Țara Ardealului ; la 28 octombrie, înfrînge, în fața satului Șelimbăr, oastea lui Andrei Báthory, iar la 1 noiembrie 1599 intră triumfal în Alba Iulia. Șase luni mai tîrziu, în mai 1600, pătrunde în Țara Moldovei făcînd astfel să biruie **Marele** său **Gind, pohta** ce a **pohtit,** de-a vedea stînd sub un singur chip și scut : Țara Românească, Ardealul și Moldova.

Nu stă în intenția noastră de-al urmări pe Mihai Viteazul pe toate cărările strădaniei ce l-au dus la Unire, de-a releva măreția și valoarea faptei sale istorice. Vom rememora, în cele ce urmează, folosind mărturii inedite sau mai puțin cunoscute, crîmpeie ale atitudinii lui față de autohtonia Ardealului.

În Transilvania, toți românii știau faptele voievodului muntean, chipul său stăruia în gîndul tuturor, iar mulți chiar îl cunoșteau din 1596, cînd Mihai a pășit pentru prima oară pe pămîntul Ardealului și a întîlnit aici o parte a propriului său popor, a cărui privire dîrză și tenace i s-a statornicit adînc în minte și l-a făcut să privească mai aproape de glie. Cînd, la 1599, Mihai Viteazul a pătruns — cu gînd de Unire — în Transilvania, Carpații și-au redeschis toate cărările știute și neștiute, căci — mărturisesc cronicile — îl însoțea atîta oaste și popor de **„parcă venise Românimea toată".** A fost o pătrundere fulgerătoare, dar așteptată în Transilvania de către toți acei care și-au simțit apartenența la acest popor asuprit, căci **„oameni de toată sama, dar mai ales români ardeleni", „armați păzeau toate drumurile de țară și cărările",** însuși cronicarul Szamoskoszy — cel care l-a defaimat ca nimeni altul pe Mihai — scria că **„ardelenii se uniră cu ceilalți Români de peste hotar increzuți in aceia că aveau Domn de neamul lor."**

Odată statornicită domnia românească asupra Transilvaniei, pretutindeni Mihai Voievod alătură nobililor stăpînitori conducători politici și îndrumători spirituali statornici — transilvăneni de origine, dar mulți, originari din Țara Românească și Moldova.

Mihai Voievod a pierit pe Cîmpia Turdei, dar a lăsat buzduganul său să vegheze-n cetatea Bălgradului, a rămas de atunci în pămîntul cu chip de dar al Țării Ardealului cuvîntul și măreția faptei, aninată de acum mai strîns de cumpăna Carpaților, în jumătatea de veac ce-a urmat, Transilvania trăind un adevărat postludiu al Unirii, întreținut prin legătura continuă peste cumpăna Carpaților și întețit prin preiluminismul celor dintîi cărți românești ieșite de sub teascurile tiparnițelor din Țară, pentru mintea, inima și învățătura românească de pretutindeni, deopotrivă.

Iată, spre pildă, **mărturia inedită** ce cu bucurie o dezvăluim, recent identificată pe un exemplar al **Cazaniei lui Varlaam** (1643) în părțile Zărandului, scrisă în amintirea unor bărbați, poate cneji ori voievozi locali, din Munții Apuseni, de către diacul **Daniil** care, la sfîrșitul **însemnării manuscrise,** a ținut dinadins, în 1659, la o jumătate de veac de la Unire, să reamintească și să imortalizeze spre posteritate faptul că a scris acele rînduri el, Daniil, **„venit în pămtul Ardealului în zilele lui Io Mihai Voivodu, cu fratele Vasile Rufa",** pentru că a fost fără îndoială în viața sa și-a neamului său acel răstimp o trăire aparte, un moment politic de cumpănă — care nu se uită. Conștiința aceasta răzbate de sub colbul multor altor documente, mărturisind, fără putință de tăgadă, toată trăirea românilor din Transilvania, care, în virtutea mirabilului instinct al viziunii, i-au venerat chipul de Domn al celor trei țări românești, în toate sferele vieții lor modestă, apăsată, dar tenace : în creația populară, în trăirea istorică și în artă. Nu întîmplător, zugravi veniți din Țara Românească, din Moldova, dar și originari din Transilvania, îi imortalizează chipul de CTITOR — sub toate înțelesurile cuvîntului — pe pereții multor lăcașuri-monumente ale Ardealului, în cîmpul tablourilor votive din **mănăstirea Căluiu** și ctitoria din **Scheii Brașovului,** în picturile murale recent dezvăluite la **Ocna Sibiului,** unde inscripția îi omite numele, în acest fel procedînd poporul spre a-l putea comemora căci — cu sau fără inscripție — portretul Domnitorului avea aceeași valoare în conștiința sa, știind întotdeauna să-i deosebească chipul, păstrîndu-l astfel la adăpost de resentimentul stăpînirii străine care nu putea privi cu ochi buni eternizarea memoriei aceluia ce năzuise la emanciparea neamului său.

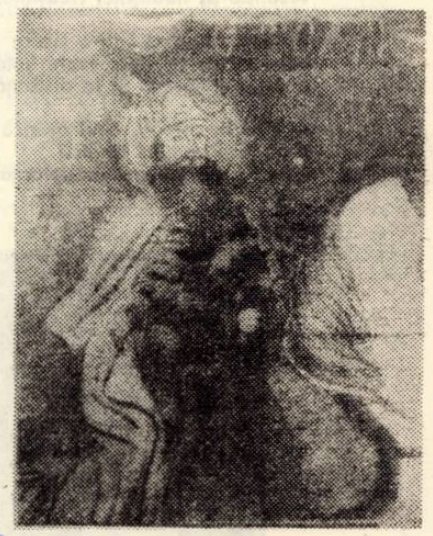

Icoană pe sticlă din Transilvania — reprezentîndu-l pe Mihai Viteazul (detaliu)

Aceeași venerare vie, adîncă și nemărginită a faptei și ființei sale în conștiința românilor din Transilvania — dar de această dată stînd sub semnul substituirii — o exprimă o **icoană pe sticlă** recent identificată, datînd din prima jumătate a sec. XIX, pictată în Transilvania de către un zugrav anonim, pare-se din Munții Apuseni. Meșterul zugrav a intitulat creația sa **„Sf. Todor",** dar, în realitate, **din cîmpul iconografic al compoziției ne privește chipul de Domn al lui Mihai Viteazul, cu aureolă, cu aceeași privire aleasă, dîrză, cu barbă și păr stufos, nas acvilin și trăsături energice, purtînd o mantie albă, călare pe calul său alb** — scenă ce ne reamintește peste veacuri intrarea sa triumfală în Alba Iulia. Prin 1920, N. Iorga scria că în icoanele pe sticlă din Transilvania **„se amestecă sufletul adevărat al poporului".** Prin ce altă expresie, mai adîncă, nemărginită, mai sfîntă a dragostei sale ar mai fi putut venera cu îndreptățire sub stăpînirile străine această parte de popor românesc, din Transilvania, chipul voievodului care, deși i-a fost Domn doar cîteva luni, îl învedera în conștiința nemuritoare : prin afirmarea necontenită a idealului Unirii. Pătrunși de o asemenea convingere nețărmurită, românii și-au păstrat, pe mai departe, timp de trei veacuri, neștirbită limba, legea strămoșească și naționalitatea, dincoace ca dincolo de Carpați, astfel întîmpinînd ziua Unirii din 1918, celebrată — ca prima dată, dar pentru întotdeauna — la Alba Iulia, acolo unde, în urmă cu 375 de ani, Mihai Viteazul a făcut să strălucească pentru prima dată peste Carpați, asemeni unei stea-n fulguire pe cer, idealul națiunii românești.

FLORIN DUDAȘIU

„Și hotarul Ardealului pohta ce-am pohtit Moldova, Țara Românească".

Spre cinstea poporului român, istoria păstrează nenumărate dovezi ale voinței sale de a-și apăra demnitatea și libertatea națională, în pofida granițelor politice impuse de puterile străine. Interesele economice și culturale comune s-au îmbinat adesea cu interesele luptei pentru libertate. La 1600, Mihai Viteazul a cutezat să dea viață acestei idei, unirea într-o singură albie a teritoriilor locuite de poporul român.

Victoria de la Călugăreni, din 12—23 august 1959, asupra puhoiului turcesc, a fost una din cele mai strălucite victorii repurtate de poporul nostru. Păstrarea și consolidarea victoriei de la 1595 inseamna nu numai recucerirea independenței Țării Românești ci și pasul hotărîtor spre realizarea unirii politice a tuturor țărilor române.

După ce luă jurămînt de credință oastei sale din tabăra de la Ploiești, Mihai Viteazul porunci trecerea unei părți a acesteia, sub comanda fraților Buzești, pe valea Buzăului, în Transilvania, iar cealaltă parte, sub conducerea însăși a viteazului domn, urcă pe Olt spre Sibiu. La 4 octombrie 1599, Mihai Vodă intra în Brașov. Aici își unea oastea cu trupele secuilor răsculați, dușmani de moarte ai Báthorilor. De la Brașov se îndrepta în mare grabă spre Făgăraș și spre luncile Sibiului.

Sigiliul lui Mihai Viteazul reprezentînd stemele celor trei țări românești reunite

Lupta cu Andrei Báthory are loc la Șelimbăr, lîngă Sibiu, la 18/28 octombrie 1599. După o crîncenă încăierare între cele două armate, nobilimea maghiară se încredințase că a cîștigat biruința mai repede chiar de cum nădăjduise. În clipa aceea grea, deși oștașii lui Mihai erau osteniți de drumul lung și greu, au făcut minuni de vitejie. Domnitorul însuși s-a aruncat în luptă cu mare vitejie și îndrăzneală. La 1 noiembrie, după un drum triumfal, Mihai își făcea intrarea cu mare alai în Alba Iulia, capitala Transilvaniei. Domnul român era *„călare pe un cal roib, purtînd o tunică albă pe deasupra o mantie de aceeași culoare ; pe cap purta cunoscuta căciulă cu pene de cocor prinse într-o copcă de aur ; la brîu îi atîrna sabia bătută în rubine și împodobită cu aur. Opt slujitori frumos îmbrăcați purtau opt cai cu șeile și frîiele bogat împodobite, urmați de trîmbițași și lăutari ce cîntau din viori. Urmau boierii și căpitanii, călări, apoi lungile șiruri de oștași. De o parte și de alta a domnului erau purtate steagurile cucerite la Șelimbăr, plecate spre pămînt, ca simbol al supunerii Transilvaniei".*

Mihai însă consideră momentul sosit pentru înfăptuirea altui gînd nutrit de multă vreme : întregirea stăpînirii sale cu cea de-a treia țară românească, Moldova. După numai douăzeci și cinci de zile, cele trei armate ale sale ocupară întreaga Moldovă. La 27 mai, el se află la Iași. Se grăbea să rînduiască treburile interne și să-și lase locțiitor. La 1 iulie 1600, boierii moldoveni și înaltul cler i se închină și depun jurămîntul de credință lui Mihai. La Țara Românească și Transilvania se adăuga acum și o treia provincie românească. Cu îndreptățire Mihai își lua titlul, în hrisoavele emise la Iași, de *„domn al Țării Românești și Ardealului și Moldovei"*, iar sigiliul său cuprindea stema celor trei țări românești unite.

S-a săvîrșit o faptă *uriașă, neuitată în veac.*

GHEORGHE ȘORA

ECOURI

APLAUZE PENTRU MESAGERII CÎNTECULUI ȘI JOCULUI ROMÂNESC

La invitația Uniunii artistice a estradei Republicii Socialiste Serbia, membrii ansamblului artistic **Banatul,** de pe lîngă Consiliul județean al sindicatelor Timiș au fost, timp de șapte zile, oaspeții unor gazde ospitaliere și, totodată, mesageri și păstrători ai unui tezaur folcloric de o valoare cunoscută pe toate meridianele lumii.

Două spectacole susținute în Belgrad, două mari succese. Ziarul „Politica Expres" din Belgrad insera în coloanele sale o fotografie a întregului ansamblu și aducea elogii artiștilor români. Spectacolele susținute în localitățile : Ceaceak, Obrenovăț, Valevo, Lazarevaț și Gorni Milanovaț, au scos încă o dată la iveală dragostea și dăruirea interpreților, acești oameni care fac totul pentru a păstra nealterat folclorul românesc, această zestre neprețuită. Soliștii, Felician Fărcașu, Lia Lungu, Filofteia Lungu, Elena Jurjescu și D-tru Botoșan, au purtat publicul spectator prin toate zonele folclorice ale țării. Miroslav Tatarici, coregraful ansamblului a reușit să dea o notă de prospețime păstrînd elementele de bază a dansurilor populare.

Pe drumul de întoarcere în țară, artiștii mai păstrează în auz ecoul aplauzelor și fac planuri de viitor. În zilele următoare vor prezenta, pentru timișoreni și pentru toți iubitorii de folclor din județul Timiș, spectacolul „Dragi mi-s cîntecele noastre", apoi, un turneu mai lung pe litoral.

EMIL ȘAIN

PANORAMIC

● **REPREZENTANȚA COMERCIALĂ** a U.R.S.S. în România, „Mejdunarodnaia Kniga" (Moscova) și Casa de discuri „Electrecord" au organizat la librăria „Mihail Eminescu" din orașul nostru „Decada discului sovietic". Vernisajul — luni, 26 mai.

● **ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA** a dezbătut, într-o ședință plenară problema „Militantismului și conștiinței estetice în literatura tinerilor". Referatul prezentat de criticul Eugen Dorcescu a incitat la ample discuții. Schimbul de opinii s-a dovedit necesar, oportun.

● **ÎN CADRUL STAGIUNII SERILOR DE POEZIE** ale Studioului de radio și Televiziune Timișoara, luni 26 mai, în Sala de concerte a Liceului de muzică „Ion Vidu" a fost prezentat spectacolul de poezie românească contemporană **„Pretutindeni exiști tu, pămîntule".** Au fost recitate versuri din creația poeților : Tudor Arghezi, Ion Alexandru, Lucian Blaga, Ana Blandiana, Emil Bota, George Călinescu, Șt. Aug. Doinaș, Anghel Dumbrăveanu, Claudiu Iordache, Nicolae Labiș, Adrian Păunescu, Dumitru Popescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Cicerone Teodorescu. Au recitat : Tamara Crețulescu, Ion Caramitru, Virgil Ogășanu, Lucia Dorofteiu-Moll, Ștefan Sasu și Ion Cocieru. Au cîntat : Adina Dimitriu, Eugen Elia, formația de muzică folk a Școlii populare de artă din Reșița. Au dansat : Dorina Fleșeriu-Valkay, Rodica Murgu, Francisc Valkay și Ioan Girba. Au prezentat : Victazia Bobescu și Mircea Muntean. Regia artistică : Miron Șuvăgău.

● **STUDIOUL DE POEZIE AL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR** din Timișoara a programat, marți, 27 mai un medalion Franz Liebhard. La reușita serii și-au dat concursul : Anghel Dumbrăveanu, prof. Heinz Stănescu, Ion Horea, Irenne Flaman-Catalina, Radu Avram, Miron Nețea, Peter Schuh, Karin Decker, Ildiko Iartsek. Koszta Gabriela, H. Sieber, Luchin Milan, Iosif Costinaș.

● **TEATRUL DE PĂPUȘI** din Timișoara a efectuat un turneu la Sinnicolaul Mare, acțiune închinată zilei de 1 iunie.

● **ÎNTRE 1 ȘI 8 IUNIE** a.c. sub egida Comitetului județean al femeilor Timiș și a Teatrului de păpuși din Timișoara, se vor desfășura o serie de manifestări prilejuite de Ziua internațională a copilului sub genericul **„Zilele ușilor deschise",** dedicate „Florilor — mame, copii". Dintre spectacolele ce se vor prezenta în această perioadă menționăm, pentru frumusețea gîndului, „Sfatul vulpii" — 2 iunie, ora 16 — la Spitalul de copii Timișoara și „Cine va păzi clopoței" ? — 8 iunie, ora 16 — la Casa copilului din Sînersig. Dactilopictorii Grădiniței cu orar normal nr. 2, participă și ei la manifestări cu o expoziție de desene și pictură — în holul Teatrului de păpuși.

A. I. C.

CURIER LITERAR

● **În ultimul număr din revista** Secolul 20 **Monica Nedelcu și Sorin Titel traduc cîteva frumoase pagini din proza scriitorului spaniol Juan Benet — „Să te întorci la Region".** Aceeași **Monica Nedelcu realizează și un foarte cuprinzător — prin problematica abordată — interviu cu scriitorul spaniol. Întrebările directe, inteligente, se referă la tehnica literară, metodă de lucru, personaj, stil, expresie literară — în sfîrșit, ultima întrebare se referă la destinul literaturii. Citîm din răspuns : „Cred că destinul literaturii va fi același ca pînă astăzi, fiindcă literatura urmează același drum dintotdeauna. Cum avem o educație socială în care literatura e necesară așa cum sînt necesare igiena sau industria, nimic nu pare să arate că în societatea noastră va surveni vreo schimbare capabilă s-o facă inutilă. Personal, mă îndoiesc foarte mult, și sînt sceptic față de așa-numitele mutații moderne, ca și față de exageratele schimbări de mentalitate. De fapt, totul tinde să întărească și să facă și mai necesar ceea ce am moștenit".**

● **Foarte dens ultimul număr (5) din revista** Convorbiri literare ; **descoperim astfel, nu fără încintare, un substanțial articol „Lucian Blaga poet al tăcerii" semnat de Mircea Scarlat ; un interviu cu poetul Marin Sorescu ale cărui răspunsuri, cam în doi peri, reușesc totuși să ne schițeze profilu-i personal, distinct, în panorama poeziei și dramaturgiei contemporane. Despre Mihai Giugariu („Magdalena") și Corina Cristea („Goana după vînt") scrie — la obiect Val Condurache. Mihai Dinu Gheorghiu se ocupă de cartea lui Gheorghe Azap — „Maria" — avansînd, încă de la început, o judecată de valoare credem, exactă : „Alcătuirea unui volum de debut în poezie în jurul unei singure teme ar părea riscată, precizînd prea devreme limitele autorului. Nu este cazul lui Gheorghe Azap, al cărui volum, Maria, semnalează nu numai o voce distinctă în lirica erotică, dar și un poet cu multiple disponibilități" ...**

Ion Maxim

1. RESTITUIRE

Lumina aprinsă cîndva în adînc,
în lumea ascunsă în noi,
răsfrînge în ape și frînge-n țărînă
cețoasele umbre și prețul lor veșnic

Alături săgeata, plecare-venire,
și arcul puternic țintind
pe pînzele-ntinse, catarge căzute
și cîrma purtată de gînd.

Abia se-ntretaie și formele stinse
mai vii se încheagă-n retorte ;
mereu se revarsă asemenea mării
svîcnind, peste timp, nesecatul tezaur

în apa ce crește pe țărmuri și scade,
fiind deopotrivă, același, preaplinul.

2. ACUM

Dincolo de cuvinte, adevărul
și dincolo de sunete, vibrații ;
nuanțele își potrivesc lumina
cuprinse de eternele tentații.

Cuvîntul molcom – mîntuire calmă –
topește înțelesurile-n versuri ;
și ascultînd chemarea, împreună
alcătuiesc, acum, noi universuri.

Auzul le surprinde și se miră
c-au fost odată, nu se știe unde ;
încet, amplificîndu-se, ecoul,
pădurilor simbolice, răspunde.

Desenul se păstrează și întreagă
structura ideală le animă ;
se leagă după legi și se dezleagă
în rară împlinirea lor, sublimă.

3. NICIODATĂ

A fost și niciodată n-o să fie
aidoma îndemnul, năzuința
ce-a proiectat în univers ființa
într-o frîntură de melancolie.

Le poartă pretutindenea do.ința
spre forme noi rîvnite din vec'e ;
între rigoare și-ntre fantezie
vestindu-și, nuanțate, iscusința.

O lume nouă ce într-o visare
ce-și află sieși între vechi hotare
tărîmul cunoscut. Și la distanță

se văd în cercuri, cînd adîncă
e flacăra eonului și încă
egale-n cumpănire de balanță...

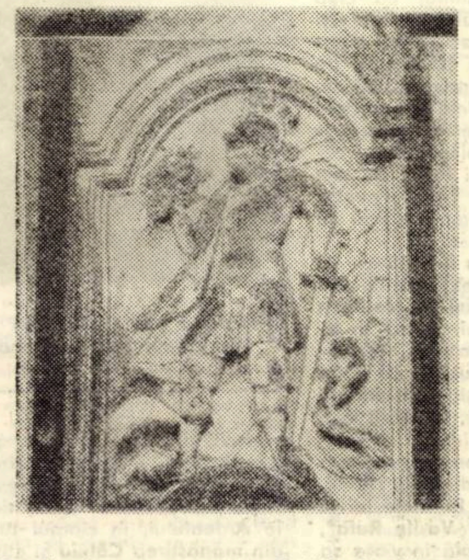

Detaliu de pe poarta I a Cetății din Alba Iulia

4. RITMURI

Sînt toate topite-n culori și lumină
lăsate la voia cuvîntului magic
ce stăruie-n glasul vrăjitei rostiri,
cînd ornicul sunetul tragic
aminte aduce de vechi rătăciri.

Gîndul de veghe, la cină
dă replică firii – întrecere-n mers –
iar vocea încheagă
un nou univers
(rostire și faptă se leagă)...

Acum adevărul cuvintelor scrise
și-acel al culorilor vii
ghicit în miresme și sunete mii
se-nalță-n tărie din marile vise.

Simboluri, imagini
și semne ;
un nou alfabet
dezvăluie sensul și forma pe pagini.

Și grave-n tăcere, solemne,
un cosmos surprind în verset.

5. ORFEU

Stăpîn, își recunoaște-n el, cuvîntul
iar zeul poeziei îl desfată,
binevestind în noaptea lui ciudată
și sînul plin și-mpodobit veșmîntul.

Sporește prețul lira fermecată
cu sonuri noi ce împlinesc descîntul ;
și pașii-n ritm își potrivesc avîntul :
tăceri și voci, distanță și durată.

În nopți adînci, lumini esențiale
El, prințu-mpărăției ideale
aprinde-n sfeșnic plin de cutezanță ;

desfășurînd vizibil, rare forme
după îndemnul nevăzutei norme,
egal cu sine însuși, în substanță...

Aurel Turcuș

PATRIA

În slove cît mai mîndru măsura:e,
poeții-au arătat ce este țara.
Să repetăm, acum, că ea este Dreptate,
limpede peste noi, ca steau-n slăvi, polara.

Ce demni sînt umerii, cînd nu mai simt povara
trecutei umilinți, din vremuri scufundate !
La fel de însemnată ca pîinea, milenară,
este și sfînta noastră Demn:tate.

Să repetăm că țara este și Omenie,
neconvertibilă monedă, fiind cea mai de preț,
în scrinul suferinței, păstrată-n veșnicie.

Să repetăm că țara sînt mii de mii de vieți
ce s-au jertfit adînc în temelie,
să fie zidul patriei mai necintit, măreț

NOAPTE DE RĂZBOI ÎN TATRA

Luna era ca un pui de cîine
încîrligat de frig și foame.
Tare ca osul, aveam puțină pîine,
în sacul de merinde, Ioane.
Ții minte ! Cineva dintre noi
a spus că parcă ar purta în sac
propriile oase învelite-n noroi
înghețat, timp de-un veac.
Cetina aburea și ne încălzeam
în culcuș de crengi, cît un leagăn de-acasă.
Mi-am ales, atunci, maică bună un ram
și-am scîncit,
apoi am surîs, văzînd într-un cuib
o pasăre neagră și grasă.

VALURI ALBE

În rîul îngrășat
cu herghelii de cai,
goneau în apa tulbure
coamele albe,
scăpate
din gura peștilor.

Vadul se umplea mereu
cu oasele cailor ;
din cînd în cînd
un nechezat străvechi
cuprinde adîncul
răsturnînd albia rîului,
să treacă valuri, valuri
coamele albe, aburind
cu ultima suflare
oglinda apei.

ÎN SPAȚIUL

dintre roata de moară și apă
o lume întreagă poate să-ncapă

fulgerul dintre cer și pămînt
leagă vocalele din cuvînt

între furnică și mușuroi
se surpă norul cu ploi

pleoapele acoperă irișii,
ca învingătorii învinșii.

COPACUL, TOAMNA

Înca o risipă de frunze
și din hora lor nebună
cu nevestele văzduhului,
copacul reține
doar împlinirea cercului.

Apoi trece-n puțină neființă,
lăsîndu-se în lume, aninat
numai de drumul astrelor,
rotit pe noul cearcăn
în umbra vîrstei.

REMEMBER

Lîngă nisipurile opaline, eucalipții

În Abhazia am făcut mai întîi cunoștință cu eucalipții. Auzisem bineînțeles de ei din versurile lui Minulescu și-n vremea aceea îmi imaginasem acești arbori, cu nume atît de sonor, ca pe niște divinități exotice. Iată de ce este lesne de înțeles consternarea care m-a cuprins la identificarea tropicalilor copaci, sporindu-mi îndată și reticența față de trouvaille-urile răsfățatului autor al „Romanțelor pentru mai tîrziu".

Mergînd așadar prin nisipurile opaline ale țărmului caucazian al Pontului Euxin, am fost surprins de înălțimea neobișnuită a eucalipților, ale căror trunchiuri erau acoperite într-un fel de zdrențe, ori fîșii ale scoarței, ca într-un soi de năpîrlire. Păreau niște pașnice sălcii, dar nu din rangul celor cu blondele ramuri resfirate melancolic spre lut, ci dintre acele banale și fragile reprezentante ale speciei. Jalnici ca niște nomazi, în starea aceea de despuiere a scoarței, eucalipții impuneau prin statura uriașă și, după cum se știe, prin virtuțile deosebite ale lemnului, de esență tare, precum și prin sursa pe care o constituie frunzele sale pentru obținerea unor parfumuri rare, ori uleiuri eterice.

Lăsînd prin urmare eucalipții să domine vegetația de la marginea mării, vom porni prin orașul Suhumi, atrași de lumina albă a construcțiilor, urcînd colinele, întîrziind întru admirarea nenumăratelor și luxuriantelor grădini ale cetății. Și nu vom pierde ocazia de a vizita rezervația de maimuțe – o numeroasă colonie de cimpanzei, urangutani, ori gorile, de cele mai felurite vîrste și înfățișări, cu obiceiuri și tabieturi urmărite îndelung de către oameni de știință consacrați anume studiului atent și, fără îndoială, util al acestor simieni.

Seara, cînd soarele trage draperii de purpură peste largurile fumurii, ne vom lăsa seduși de forfota pitorească a străzii.

Promenada de seară, mai ales într-o zi de duminecă, pare a sublinia de la început intensitatea acelor nesfîrșite convoaie de pietoni, acel du-te-vino al centrului capitalei abhaze în ceasurile amurgului, însfîrșit mișcarea aceea temperamentală a fluxului uman constituit aproape exclusiv din bărbați tineri.

Ajunși la acest amănunt, care surprinde orice vizitator, trebuie spus că el poate fi observat cu mai multă convingere în restaurante, unde prezența femeii este un lucru mult mai rar decît în țările europene, ceea ce s-ar explica, după spusele însoțitorilor noștri, prin tradițiile multiseculare ale locului. Iată dar că urmașele pătimașei, voluntarei și răzbunătoarei Medeia nu se arătau decît rar privirii drumețului, covîrșit de căldura și miresmele climatului subtropical al Abhaziei riverane.

Gîndul că vom pleca din țara renumită, încă din vremea argonauților, prin frumusețea femeilor, fără a fi înțeles noi înșine aceasta, a fost repede anulat, într-o amiază de duminecă, la restaurantul unde prînzeam. Aflîndu-se de prezența noastră acolo, un grup de tineri, ducînd între ei, ca pe un giuvaier bine păzit, o zveltă și mlădioasă fată, au brodat, ca un omagiu pentru oaspeții veniți de departe, un dans național, plin de farmec și grație, de frenezie și agilitate.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MEMENTO

EXPOZIȚIA DIN HOFGEISMAR

Expoziția de grafică și pictură a cercului de artă din Hofgeismar (R.F.G.) deschisă în sala Galeriilor de artă, se oferă liniștit unei contemplări agreabile. Fără să ne prezinte lucrări deosebite, artiștii vest-germani se remarcă prin diversitate și acuratețe stilistică, prin metodica sobră a construirii subiectelor imaginii, în grafică și în pictură. În exegeza curentelor și modelelor contemporane, concepute ca experiment tradiție-inovație sînt elemente substanțiale gîndirii artistice hotărîndu-i valoarea. În acest sens, majoritatea lucrărilor expuse nu depășesc limitele unui profesionalism corect, creator de imagini uzitate, rareori ieșite din tiparele rigorii. Cele mai reprezentative lucrări sînt semnate de Ernest Nowacki („Fantezie", „Gînduri"), care se detașează prin rafinamentul caligrafic al formelor compoziționale, desenele „Portret în gri", și „Dansatoarea" aparținînd lui Erich Fuchs, dominate de gestualitatea tușeurilor, sau compozițiile cvasiabstracte ale Claudiei Siegert. În continuare putem aminti expresivitatea decorativă a serigrafiei baroce ale lui Ismail Cobaer. Mai puțin realizate, situate la nivelul unui dilentantism manierist se află peisajele lui Karl Martin Milianek și Heinrich Schweitzer. Fără să reprezinte plastica vest-germană expoziția ne introduce în universul unor preocupări locale care reușesc uneori să se exprime artistic.

RADU MELNIC

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 1 iunie

8,30 Sesiunile zilei 8,40 Cravatele roșii 9,35 Daktari 10,00 Viața satului 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical 14,50 Primii pași în tenis (VIII) 15,15 Floarea din grădină 16,00 Descoperirea universului 16,25 Film serial : Dosarele secrete ale tezaurelor. Episodul 2 : Cele 7 chei ale orașului Praga 17,20 Fotbal : România – Scoția (campionatul european) 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Program interpretat de corul de copii al Radioteleviziunii 20,10 Film artistic : Drumul spre soare – Coproducție franco-italiană 22,00 Concertul orchestrei de muzică ușoară a Radioteleviziunii 22,30 Telejurnal.

LUNI, 2 iunie

16,00 Telex 16,05 Avanpremiera săptămînii 16,15 Imagini din Italia – Film documentar 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Teleglob – Călătorie prin Brazilia 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Revista literar-artistică TV 20,40 Vedete ale cîntecului 20,50 Anchetă socială 21,25 Roman foileton : Dragostea, perseverența și speranțele tînărului Lewisham (III) 22,10 24 de ore.

MARȚI, 3 iunie

8,30 – 12,10 Program de dimineață 16,00 Curs de limbă rusă 16,30 Curs de limbă engleză 17,00 Telex 17,05 Muzica 17,25 Legile țării – legile noastre ! 17,35 Album coral 17,50 Algoritm TV. 18,20 Muzică distractivă interpretată de fanfara „Promenada" din București 18,35 Tribuna TV 19,00 Azi județul Dîmbovița 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Seară de teatru – Livada cu vișini de A. P. Cehov 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 4 iunie

8,30 – 11,45 Program de dimineață 15,00 Curs de limbă germană 15,30 Curs de limbă franceză 16,00 Telex 16,05 Forum 16,25 Din lumea plantelor și animalelor 16,50 Contemporanele noastre 17,20 Fotbal : România – Danemarca (preliminariile turneului olimpic) 19,15 Muzică populară instrumentală 19,30 Telejurnal 20,00 Cadran economic mondial 20,15 Telecinemateca : Ciclul „Mari actori" Peter O'Toole – Omul de la Mancha 22,10 24 de ore.

JOI, 5 iunie

16,00 Telescoală 17,00 Telex 17,05 Atenție la... neatenție ! 17,25 Universitatea TV. 17,55 Film serial pentru copii. Răpitorii 18,20 Scena 18,35 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Ancheta T. 20,30 Întinderile savanei africane în obiectivul foto și cinereporterilor 20,55 Fragmente din cele mai cunoscute operete 21,45 Univers științific 22,10 24 de ore.

VINERI, 6 iunie

16,00 Telescoală 16,20 Organizare și conducere 16,45 Secvențe suedeze 17,00 Telex 17,05 Emisiune în limba germană 19,00 6 ani de la constituirea guvernului provizoriu al Republicii Vietnamului de Sud 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică TV. 20,35 Film artistic : Șapte oameni de aur – Coproducție italo-franco-spaniolă 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 7 iunie

10,00 Film serial pentru copii. Răpitorii 10,25 Tribuna TV. (reluare) 10,45 Preferințele dv., muzicale sînt și preferințele noastre 11,25 Telecinemateca (reluare) 13,20 Telex 13,25 Artiști amatori în concurs 13,40 Campionatele europene de box – semifinale (Katowice) 15,00 Caleidoscop cultural-artistic 15,20 Vîrstele peliculei 16,15 Telex 16,20 Documentar TV. : Impresii din Maramureș 16,50 Club T. 17,30 Campionatele Europene masculine de gimnastică. Transmisiune de la Berna 19,05 Teleglob. Imagini mexicane 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial. Kojak 21,40 Telejurnal 21,50 Săptămîna sportivă 22,00 Întîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

I. FLORIAN

DIALOG CU UMANITATEA

ION ANDREESCU

Copil

FIULUI MEU

Motto : *„Te rog... domesticește-mă, zise vulpea".*
A. de Saint-Exupéry, *Micul – Prinț*

Într-o noapte senină, o vulpe se îndreptă spre un coteț cu păsări. Auzind lătratul unui cîine, se opri, gata de răfuială. Venea spre ea, în fugă măruntă, cățelușa Nila, hotărîtă, dar prevăzătoare. – Fii atentă, nu sînt singură, spuse Nila. Cu răul, pierzi mai mult ; adeseori un cîine a adus moartea unui mistreț.

– Nu cunosc o vietate mai încărcată de ocară decît cîinele ! Dintre toți cei ce ne-ați trădat, trecînd de partea **omului,** voi sînteți cei mai nesuferiți. Ați încărcat acest dușman cu înaltele noastre calități ! E leneș, insensibil, are o gură slăbănoagă, doarme ca un buștean, se mișcă moliu, dar tu gonești, muști în locul lui, îl ajuți cu mirosul și auzul fin al nostru, îi veghezi casa și... păsările ! Da, adăugă vulpea după ce își căută, un moment, cuvintele cele mai usturătoare, voi cîinii, sînteți, între slugi, cei mai slugarnici ! Iar plata trădării – coji uscate, oase și alte asemenea bunătăți de care el n-are trebuință. Ești de toată ocara ! Coadă de topor ! !

– Îmi aduci acuzații grave, spuse Nila. Propun să avem o explicație. Cînd doi se explică, își îmbunătățesc relațiile. Ai vorbit bine din punctul tău de vedere, dar crezi că punctul de vedere al vulpilor este totodată și cel mai înalt ? Mărturisesc că, din punctul meu de vedere, aș prefera să nu mă hrănesc cu oase și coji. Dar lucrurile sînt complicate. E mai drept să ne întrebăm ce dăm noi altora decît ce primim de la ei. Uite, propun să părăsim punctele de vedere personale : nici tu să nu gîndești ca un vulpoi, nici ea ca un dulău ; să căutăm interese care sînt ale tale, ale mele și chiar ale tuturor viețuitoarelor, frații noștri de pretutindeni. Vederea cea mai largă aduce mai mult folos.

– Dar ce interese comune am eu cu tine, cu leii și cu porumbeii ?

– Trăim, ca să zic așa, pe aceeași corabie și cu toți vrem să trăim bine.

– Însă fiecare vrea să trăiască **el** cît mai bine ! Nu sîntem tot la „punctul de vedere" al fiecăruia ?

– Trăiește mai bine cel ce a înțeles că are a privi interesele tuturora ; tu, de bună seamă, nu cunoști nici interesele pe care le ai comune cu alte vulpi, zise Nila, privind-o cu oarecare compătimire. Există o singură viețuitoare care a înțeles că viața sa este mai frumoasă dacă se gîndește la toți...

– Oaia ! Nu face rău nimănui...

– Oaia nu se gîndește la nimic. **Omul !** Vulpea crezu că e luată în derîdere și o cuprinse o mare mînie. Omul, care e mereu însoțit de arme și capcane ? Și, mai întîi, este el frate cu celelalte viețuitoare ?

– Da, zise Nila, și omul e „de-al nostru" ; n-ai băgat de seamă că și el are cap cu ochi, urechi, nas, gură ?

Dar coada, instrument și podoabă, îi lipsește !

– Să judecăm lucrurile după cap, nu după coadă. E drept, omul n-are nici coadă, nici blană... Dacă mă crezi, nu le are din cauza capului său.

– Ziceai că este ca al nostru !

– Numai pe dinafară. Pe dinlăuntru e cu totul altfel. O, îl iubesc pe om din cauza capului său... E un cap **clădit cu mîna...**

Vulpea nu înțelese tîlcul acestei afirmații și trecu ușor peste ea, crezînd că e o simplă figură de stil.

– Și prin ce e mai bun decît celelalte ?

– Știe să facă ordine în toate ; lucrurile din jurul meu și al tău au apărut la întîmplare ; pentru om, ele au o anume socoteală : el alege ce e folositor, transformă lucrurile în altele mai folositoare, așezate fiecare la un loc anumit...

– Filozoafă îmbrobodită, zise vulpea, atîta vorbărie ți-a trebuit ca să spui că vulpile ar fi de mai puțin folos pe lume decît cîinii, de dată ce acest „cap pe dinlăuntru" v-a ales pe voi și nu pe noi !

– O, iartă-mă, spuse Nila cu sinceritate, cuvintele mele s-ar putea interpreta și așa cum zici ; îmi cer scuze că n-am observat asta, dar voiam să spun...

Vulpea însă, ca o ființă cu totul lipsită de educație, începu să vorbească pe un ton ridicat, să nu se audă nimic din ce spune interlocutoarea ei. Observînd impolitețea vulpii, Nila nu încercă să-și continue ideea.

– Vrei să susții că ce e folositor omului e folositor și celorlalți ? continuă vulpea. Gîndești după calapodul acestui „cap pe dinlăuntru", asta e ! Omul face atîtea lucruri care nici măcar sieși nu-i sînt folositoare ! Ce animale își fac unii altora atîta rău ca oamenii ? Ai omorît tu în viața ta vreun cîine ? Eu n-am omorît nici o vulpe.

– Recunosc că ai din nou oarecare dreptate, zise Nila. Așa stau lucrurile, cum spui, dacă le privim din pădure. Dar privite de aproape, înțelegi că trebuie să cauți imboldurile, **conflictul.** Vezi, noi nu avem cauze pentru care merită să lupți pînă la moarte. Pentru un os nu merită să mori. Îți vine poate greu să crezi, dar oamenii luptă pînă la moarte pentru împlinirea unor dorințe înalte, pe care ei le numesc idealuri ; fără idealuri, omul ar trăi și astăzi în copaci.

– Și atunci de ce nu sînt toți de acord cu idealurile cele mai înalte ? Vor unii să-i întoarcă pe oameni înapoi în copaci ? Sau cei ce ar dori să se întoarcă n-au libertatea s-o facă ? Încă nu înțeleg de ce se omoară oamenii ?

– Te rog să mă ierți dacă, pentru mai multă claritate, voi folosi acum niște cuvinte care, din punct de vedere uman, sînt urîte. Pe scurt : mai există oameni care nu s-au umanizat suficient, au trăsături de cîini, de vulpi, de șerpi, și, să mă ierți, chiar de porci. Sînt și primejdioși, pentru că au la îndemînă puterile omului. Mănîncă și risipesc foarte mult, se feresc de orice primejdie, dar fac ce fac și-i îngenunchează pe ceilalți. Tocmai pentru că mai există astfel de oameni, și multe lucruri ce decurg de aici, luptă alții să-i stîrpească. Aceștia sînt **eroii.** Ei știu cel mai bine ce înseamnă a fi uman. Decît ei nu există nimic mai înalt în lume. Pentru noi, vulpe dragă, nu există **viitor ;** trăim numai în prezent, ca toți proștii.

Vulpea înțelegea că nu are a face cu o ființă de rînd, iar cuvinte ca „draga mea" și „vulpe dragă" își făceau undeva un loc în sufletul ei. Nu spuse însă nimic despre aceste lucruri.

– Cum adică, **viitor ?** Mie mi-e foame acum ; simte omul foamea de la anul ?

– Omul are în cap două lumi, poate chiar mai multe. Una e cea în care trăim azi, alta, mai frumoasă, în care s-ar putea trăi mîine. Trudește să facă lumea reală cît mai aproape de cea din minte. E vina mea că nu sînt mai pricepută în a explica asemenea lucruri, altfel ar fi ușor de înțeles ce înseamnă a fi uman, adăugă Nila, observînd, cu bucurie, că vulpea începe să înțeleagă. O, de-ai ști cît de frumoasă devine lumea cînd e umană ! Omul cunoaște nu numai ura și lupta, ca noi, ci și bunătatea, mila, prietenia și iubirea, născute, poate din înțelepciune, care, ia bine seama, draga mea, nu înseamnă viclenie, șiretlic, ci minte și inimă luate împreună. Omul înțelept se cunoaște și în faptele mărunte : el știe că nu e totuna ce vorbești, cînd vorbești, cum vorbești, cum mănînci, cum te îmbraci, cum te porți cu ceilalți oameni, chiar cu animalele, cu păsările, cu florile, și ordonează totul după legi necunoscute nouă : „bine", „rău", „frumos", „urît" și altele asemenea.

Pe mine mă ia mereu cu sine, îmi dă din hrana lui, mă pictează în tablouri, mă cîntă în poezii : „Stăpîne, stăpîne / Mai cheamă și-un cîine"...

– Omul e uman cu gîndul la nevoile sale ; de ce nu hrănește și lupii, vulpile ?

– Trebuie să meriți în vreun fel ca omul să se poarte uman cu tine. Cu voi e rău nu pentru că sînteți lupi ori vulpi, ci pentru că nu vă domesticiți. Pe cîine îl iubește pentru că e credincios și sincer. Răufăcătorul nu poate fi niciodată atît de puternic încît eu să-mi părăsesc prietenul.

– Ești totdeauna sigură că stăpînul tău merită să fie ajutat ? Dacă el este tocmai unul dintre ticăloșii de care vorbeai, ce faci ? Așa-i că sari alături de el ?

– Nu te pot contrazice nici de data aceasta, recunoscu Nila cu oarecare tristețe. Ai putere de pătrundere și înclinație spre adevăr și dreptate. Sînt, evident, un fel de instrument în mîna omului, n-am mintea necesară pentru a-i judeca lucrările. Fac cît pot, n-am promis umanității să fac mai mult ; cine face cît poate, își face datoria.

– Dar spune-mi ce are omul cu căprioarele nevinovate, cu ciutele, despre a căror fire blîndă însuși vorbește cu atîta pricepere ? Pînă și copiii aruncă cu pietre după vrăbii, mierle, rîndunele. Ține și asta de o mai bună ordine umană ?

– Toate acestea mă întristează și pe mine, zise Nila, E frumos din partea ta că le condamni ; descopăr cu plăcere că nu tot ce e uman îți e străin...

Încet, încet se strecura în sufletul vulpii o întrebare ; nu cumva... s-ar putea umaniza și ea puțin ? Gîndea pentru prima oară un gînd fără viclenie. De aceea n-o mai întrerupse pe Nila.

– ...Omul însuși recunoaște că în conștiința sa mai e loc pentru progrese, continuă aceasta. Lumea umană se schimbă mereu, este azi neasemuit mai frumoasă decît cu veacuri în urmă. Și, dacă l-am ajutat pe om în scopurile lui, însemnează că lumea, oricît ar fi încă de imperfectă, cuprinde, fie chiar într-o măsură foarte mică, și faptele mele. Oamenii aleargă cu noi, rîd, glumesc, ne leagă la gît fundițe colorate..., mie și puilor mei...

Nila se opri pentru că observă pe figura vulpii o umbră de tristețe. Aceasta privea în jos și gîndea al doilea gînd fără viclenie.

– Cînd ți-am văzut la gît fundița aceea albă, mi s-a părut că ești caraghioasă cu ea, zise vulpea ; acum înțeleg... este un semn că îi ești cuiva dragă... Vezi, o nimica toată, dar, din multele mame și din puii fără număr ai pădurii, nimeni n-a purtat o fundiță de iubire...

Tăcură, un timp, amîndouă.

– Cum te cheamă pe tine ? întrebă Nila.

– Nu înțeleg ce vrei să afli, spuse vulpea, cu ochi uimiți.

– Cum îți spun ai tăi ? Pe mine, de pildă, mă cheamă Nila. Cine îți rostește numele, te alintă puțin.

– Cum, adică, **te alintă ?**

– Sînt tristă pentru tine că nu cunoști alintarea. De pildă, mi se spune, cu un zîmbet de dragoste pe buze, Niiila, Niluușa, în timp ce mîna îmi mîngîie spinarea...

Vulpea își întoarse privirile spre pădure, ca Nila să nu-i vadă, în vreo rază de lună, ochii care, nu știa de ce, prinseră a se umezi ; privea ca printr-un fel de ceață. Simțea că ceva se schimbase în inima ei. Nila înțelese că **explicația** a fost necesară.

– Trăiești un mic eveniment uman, dragă Vulpașa, zise ea fără înconjor. Îți place numele de **Vulpașa ?** Te cheamă **Vulpașa,** accentuă ea, văzînd că prietena ei nu pricepe. Trebuie să mulțumești, Vulpașa dragă, pentru orice dar care ți se face.

– Îți mulțumesc, Nila, zise ea. Apoi, după cîteva minute de tăcere, vulpea gîndi cel de al treilea gînd fără viclenie. Vorbi rar și cu sfială :

– Crezi că ar putea fi și vulpile cuprinse într-o ordine mai umană a lucrurilor ? Ar avea cineva răbdare cu noi ? Aș vrea să fie și puii mei ocrotiți, mîngîiați, să aibă un nume și o fundiță de iubire...

– Răbdare va avea cine va găsi rostul. V-a mers veste urîtă, ceea ce este cît se poate de regretabil. Ai înșelat pe omul ce ducea peștele în car, ai înșelat pe corb, ai batjocorit pe urs, strugurii la care nu ajungi spui că-s acri, în loc să recunoști sincer realitatea. Te apasă minciuni și furtișaguri. Nu-ți pot da sfaturi într-o chestiune atît de complicată. Cel mai mic rezultat al civilizației ascunde uneori ani și ani de trudă și oboseală.

– Dar noi nu trudim ? întrebă Vulpașa, cu mîhnire. Sînt, și acum, atît de obosită încît, crede-mă, chiar și coada mi se pare grea.

– Trudiți foarte mult, Vulpașa, dar n-aveți ordine în faptele voastre, n-aveți scopuri comune, n-aveți nevoie unii de alții, trudiți în folos prea personal, asta e drama. Ca să-ți cunoști valoarea, întreabă-te cîți au nevoie de tine.

– Aș fi gata să privesc interesele cele mai generale și să le slujesc cu credință, zise Vulpașa cu durere în glas.

– Ai înțeles esențialul, dar drumul e lung, iar la drum trebuie să pornești din timp, nu e suficient să alergi. Recunoaște că deocamdată nu știi nici măcar să latri ca lumea, căci locul tău în ordinea lucrurilor nu-ți îngăduie să latri decît atrăgîndu-ți primejdia. Dar nu descuraja.

Vulpașa privea tristă, cînd spre deal, unde o așteptau puii flămînzi, cînd spre satul cu hrană din belșug ; în actuala ordine a lucrurilor, din această hrană nu li se cuvine nimic puilor ei ; vulpile au doar cît fură, și fiecare furt le ascute conflictul cu oamenii.

– M-aș mulțumi cu foarte puțin, poate chiar numai cu oscioarele care rămîn de la tine, zise Vulpașa cu umilință.

– Așteaptă-mă puțin, zise Nila. Apoi se repezi spre curte și se întoarse cu o bucată de carne, hrana ei pentru ziua următoare. Nu te las să pleci flămîndă, deși omul afirmă că e mai înțelept pe nemîncate, glumi ea. Am să-ți aduc din hrana mea, pînă îți rezolvi problemele, spuse Nila, punîndu-i prietenei sale o labă pe umăr. Dar să nu-ți mănînci omenia, căci nu fac compromisuri.

– Ai caracter ferm, ai suflet nobil și ești așa de luminată ! Asta însemnează deci a fi uman, zise Vulpașa. De erai o sălbăticiune, ca mine, repede ne luam în colți. Mi-a plăcut de la început vorba ta liniștită, mi-a plăcut că ai spus „ai dreptate". Între fiare are dreptate numai cel mai puternic.

– Ești inteligentă și ai calități de bună camaradă, zise Nila, fără a-și ascunde, parcă, regretul că trebuie să se despartă de Vulpașa. În discuția noastră ai vorbit fără ocolișuri, ai pus întrebări cu socoteală ; și, apoi, proștii nu-și schimbă niciodată părerile ; iar pe deasupra ești simplă și modestă ; o lume mai bună ar avea nevoie de asemenea calități... Îi întinse laba, cu o ușoară înclinare a capului, și-i spuse, cu un zîmbet prietenesc pe buze, „la revedere". Vulpașa îi întinse și ea laba, cu oarecare sfială, băgînd de seamă ce murdară și jerpelită este o vulpe în comparație cu aspectul civilizat al Nilei. Porni apoi spre pădure, ducînd cu ea, pentru prima dată, o bucată de carne nefurată. Ar fi vrut să-i iasă în drum toate vulpile și să le arate că, întîlnind umanitatea, poți să ai fără să furi. Drumul spre casă devenise plăcut și prietenos, începu să vadă ce frumoase sînt pădurile sub razele de lună. I se născu în suflet dorința de a avea și ea, ca Nila, un culcuș de care să se apropie fără teamă, să-și cîștige prin merite dreptul la o altă viață. Dar cum să înceapă ? Acasă, împărți puilor hrana, le povesti întîmplarea, le dete fiecăruia un nume, îi învăță să spună „ai dreptate", „mulțumesc", „la revedere". Doi dintre ei, Vulpaș și Vulpiță se hotărîră să-și asume riscurile dialogului cu omul. Dar, în Soborul Vulpilor, unde ajunse problema, Vulpaș fu condamnat pentru intenție de înaltă trădare, iar Vulpița a scăpat ca prin minune. Despre aceste întîmplări și despre dialogul Vulpiței cu oamenii, am să povestesc altă dată.

Timişoara Muzicală

(19 – 25 MAI)

SPECTACOLE DE PRESTIGIU

● În cea de-a doua săptămînă a Festivalului, „Tosca" l-a avut cap de afiş pe Ludovic Spiess, alături de cea mai bună distribuţie timişoreană. Oaspetele a conturat un personaj de o pregnanţă puţin obişnuită. A impresionat frumuseţea deosebită a acestei voci, calitatea excepţională a timbrului, felul său de a emite, fără un efort aparent. Firescul, coerenţa frazării şi a jocului de scenă cuceresc spontan publicul. Doar în acut am resimţit o uşoară oboseală, aşteptatele momente cheie – „Chiar viaţa de mi-aş da" (I), „Victoria" (II), rămînînd marcate dé aceste acuze. Parteneri de ţinută s-au dovedit baritonul Iuliu Mare, aflat într-o formă vocală excelentă şi soprana Marieta Grebenişan. Floria Tosca o cîntat cu o nuanţare şi o siguranţă admirabilă.

Un spectacol plin de nerv, la care contribuţia orchestrei şi a dirijoarei Cornelia Voina a fost hotărîtoare. ● **RECITALUL PIANISTULUI SOVIETIC DMITRI ALEXEEV** a înscris probabil nota cea mai elevată a manifestărilor camerale ale săptămînii, în special prin interpretarea dată Sonatei în si de Liszt. O tehnică deosebită, o forţă dezlănţuită în sonorităţi cvasi-orchestrale şi surprinzător, un atac, un tuché catifelat, din care orice duritate este abolită. O pianistică clamînd robusteţe şi forţă sonoră, lăsînd însă eclipsată, sau poate deliberat stopată efuziunea lirică şi comunicarea afectivă a acestui pianist, incontestabil de mare clasă. ● Încheierea festivalului a fost marcată de simfonicul extraordinar al Filarmonicii „Banatul", desfăşurat sub conducerea lui Remus Georgescu. În program, acelaşi redutabil pianist D. Alexeev, de această dată în Rapsodia pe o temă de Paganini, pagină extrem de potrivită disponibilităţilor sale temperamentale, alături de „Scoţiana" lui Mendelssohn-Bartholdy. O restituire în care tonifiantul echilibru al formelor clasice a fost întrerupt de jerbele melodice avintate, „în ton" cu accentele finale ale acestor sărbători muzicale. Salutară din partea dirijorului, includerea unei prime audiţii absolute, semnată D. Bughici : **Concert de jazz pentru trompetă şi orchestră.** O lucrare care s-a dovedit o incursiune avizată pe teritoriile jazzului simfonic. Solistul concertului, Iancu Văduva, lasă impresia unui instrumentist de elită, prin arsenalul de tehnici, ton, culoare ● Buna colaborare existentă între cele două instituţii de artă ale oraşului a rodit încă o dată, prin includerea aşteptatei premiere **„Evghenii Onghin"** chiar în zilele febrilelor desfăşurări de evenimente muzicale ale actualului festival. „Scenele lirice", cum şi-a intitulat de fapt Ceaikovski opera, reprezintă într-un fel chintesenţa fizionomiei spirituale a creatorului „Pateticii", fascinanta-i sensibilitate, lirismul înăluitor sancţionat abrupt de duritatea forţelor destinului. Fuziunea cu sfera trăirilor propuse de Puşkin în lucrarea omonimă atinge un grad de comuniune aflată aproape de absolutul identificării. Graţie acesteia drama şi poezia din Evghenii Oneghin rămîne vie, rezistînd timpului. Meritul primordial al noii versiuni timişorene l-am atribuit fără zăbavă maestrului Jean Rînzescu, care a ştiut să polarizeze toate forţele ce concură la împlinirea ideii de „spectacol", într-un mănunchi unic, expresiv, ordonat, logic şi continuu. O premieră care marchează probabil începutul unor serii de spectacole menite a anula morbul care subminează azi specia operei : convenţionalismul. Căci spectacolul a însemnat o fereastră deschisă spre genul sincretic, unde fiecare corist devine personaj bine conturat, unde starea emoţională este „vizualizată" excelent, proiectîndu-ne imaginaţia spre zone afective precise. Ilustrativă, evoluţia scenică a „Tatianei" în finalul scenei „Scrisorii". Viziunea scenică a lui D. Popescu solicită emoţia, atmosfera diferenţiată a tablourilor, printr-o arhitectonică şi culori distribuite cu discernămînt. Exceptînd costumele, o reuşită.

Dintre personaje, se cuvine remarcată în primul rînd „Tatiana" Elenei Duma, care prin vibraţia densă a vocii sale creează aici poate cel mai realizat rol al său. În Olga, Giulia Marpozan este de o naturaleţe scenică exuberantă, ea conferă personajului un farmec aparte, deşi vocal a cam dramatizat. Sensibil, exultînd candoare romantică de cea mai fină esenţă, tenorul Dorin Văideanu a conturat şi vocal o reuşită, alături de profilul puternic reliefat al lui Oneghin (Emil Rotundu). În nota de împliniri, se cuvine citat aportul Mirei Popescu, Gh. Sara, A. Drala şi M. Zsizsik. O menţiune pentru munca devotată a maestrului de cor E. Weiser cît şi pentru frumoasele evoluţii ale dansatorilor, în coregrafia Marei Bardezian. Orchestra ne-a apărut bine sudată, sensibilă la indicaţiile baghetei dirijorale.

DORU MURGU

ARS CAMERALIS — PRAGA

Îmi închipuiam că o formaţie precum „Ars cameralis" rezistă prin pitorescul instrumentelor şi partiturilor arhaice. Dincolo de asta însă tinerii praghezi reţin şi cultivă spiritul unor epoci de care ne separă atîtea modificări de criterii estetice. Sună straniu acele meditaţii line, restrînse ca structură sonoră însă dobîndind prin pauze de respiro şi o anume cadenţă, extensii parcă într-un alt timp, fără cronologie. O muzică aproape de linişte, fiecare sunet devenind preţios ca o relicvă, o muzică a unor sentimente reţinute şi a unei nepreţuite candori, alta decît a noastră, cu atît mai tulburătoare prin asocierile, reflecţiile pe care le generează. Nu e totuşi imposibil de cuprins „temperamental", fără modificări radicale de modalitate interpretativă o perioadă situată între manuscrisele anului 1200 şi cele de azi ? Căci numai o mare probitate profesională poate stăpîni atîtea, doar în unicul caz al descoperirii unor piese care au afinităţi, indiferent de epocă. Aşa s-a şi întîmplat cu formaţia cehă ; iar atmosfera a fost oarecum aceeaşi şi în partea a doua a serii, aceleaşi culori ale sentimentului străvechi devenind treptat, prin schimbări succesive de instrumente, sub ochii noştri, permanenţă a simţirii umane. Instrumentele sînt copii fidele după strămoşii lor : Blockflöte, Krummhorn, Gemshorn, Cornamuse, Fiedel etc. Stăpînite aproape fără efort, cu sobră dexteritate, în perfectă adecvare cu vocea mezzosopranei Z. Matouskova, de către I. S. Horeisi, L. Matoušek, K. Dolezal, J. Holena. Unele piese sînt interpretate de către „Ars cameralis" în primă audiţie absolută, altele au fost compuse special pentru formaţie. Piese din perioada gotică europeană (între 1200 şi 1377), manuscrisul Vissy Brod (1410), lieduri ceh (sec. XV), J. D. Zelenka (1722), Monteverdi, Strawinsky, Matouşek (dirijor, interpret al formaţiei).

În lumina zidurilor vechi ale cetăţii pragheze se continuă tradiţii ce dezvăluie creaţii uitate şi acest lucru sună cu atît mai minunat, cu cît e făcut de către tineri.

LUCIAN BURERIU

BLOC NOTES

● *Contemporanii – una din formaţiile care funcţionează sub auspiciile Filarmonicii „Banatul" a avut un repertoriu în exclusivitate românesc. Asemenea formaţii create pe lîngă orchestrele simfonice din cei mai talentaţi componenţi ai acestora, dau nu numai varietate producţiilor artistice, ci contribuie efectiv la creşterea valorică a orchestrelor.*

Programul „Contemporanilor" a cuprins patru lucrări de Carmen Petra Basacopol (ciclul de lieduri „Pra-pace" şi poemul „Primă-vara"), Tiberiu Olah (sonata pentru clarinet solo) şi Grigore Nica („Bravul soldat Svejk) lucrări de spirit componistic divers glisînd între un modernism ce tinde spre „clasicizare" în cel mai bun sens, şi avangardă. Clarinetistul Dumitru Sîpcu – sufletul acestei formaţii, flautistul Gheorghe Koncz, oboistul Moise Boleantu, harpista Stela Dinulescu, percusionistul Eugen Boăea şi invitata formaţiei soprana Virginia Manu – au dovedit un înalt profesionalism dar şi o remarcabilă forţă de survolare a zonelor expresive ale muzicii contemporane. Apoi muzica pentru cvintet de suflători (N. Buicliu şi Constantin Bobescu) a prilejuit etalarea calităţilor interpretative ale fagotistului Csaba Farkas şi cornistului Anton Schreiber. ● *Într-o formulă împrospătă cu Dragoş Cocora la vioara I, Ioan Fernbach la vioara a II-a, Constantin Haţeg Turcuş la violă şi Ştefan Ambruş la violoncel s-a prezentat Cvartetul de coarde al Filarmonicii „Banatul". Tinerii muzicieni s-au impus printr-o revelatorie conduită interpretativă, chiar dacă pe alocuri cizelarea nu a fost desăvîrşită. Însă logica succesiunilor ori a suprapunerilor de planuri sonore s-a constituit în argumente grăitoare, atestînd o îndelungată şi serioasă muncă de elaborare. Cvintetul cu clarinet de Brahms (cu concursul clarinetistului Augustin Sava), cvartetul nr. 1 de Mircea Popa, ori cvartetul nr. 6 de B. Bartok au alcătuit un program ce a justificat din plin prezenţa acestei tinere şi talentate formaţii.* ● *Corul Filarmonicii „Banatul" al cărui tînăr dirijor Diodor Niccară continuă cu pricepere şi dăruire pe maestrul său Ion Românu, a reintrat în Festival şi cu un program a cappella.*

Lucrări renascentiste (reprezentînd cele mai importante şcoli europene), lucrări româneşti contemporane. Este potrivită această orientare întrucît bine se ştie că în actuala stagiune corul timişorean a lăcut un adevărat tur de forţă prin repertoriul coral şi coral-simfonic, găsind resurse spre a se prezenta la înălţime atît sub aspectul repertoriului (trebuie neapărat pus în relief numărul destul de important de prime audiţii) cît şi cel al interpretării. La Timişoara există aşadar un cor academic apt să interpreteze cu măiestrie orice repertoriu.

IOAN TOMI

ISTORIE – DOCUMENT

O CARTE CU AUTOGRAFUL LUI AVRAM IANCU

Figura legendară a conducătorului revoluţiei paşoptiste din Transilvania – Avram Iancu – a pătruns atît de adînc în conştiinţa noastră încît orice fapt inedit din viaţa lui trezeşte în noi respect şi admiraţie. Tînărul falnic, maturizat de tumultoasele evenimente, frumos la înfăţişare, curat şi drept în toate acţiunile sale, luptător dîrz pînă la sacrificiu, pentru eliberarea poporului său din robia seculară, este şi va fi mereu în actualitate.

Am prilejul să prezint un fapt inedit din viaţa Craiului Munţilor, cum este supranumit el îndeobşte, în speţă, semnătura de pe o carte ce i-a aparţinut. Acum, cînd răsfoiesc filele îngălbenite de vreme şi-i privesc semnătura energică şi hotărît-aşternută pe carte, îi înţeleg pe toţi aceia care au descoperit multe din obiectele personale după moartea sa, inclusiv fluierul atît de îndrăgit care i-a ţinut tovărăşie pînă la sfîrşitul vieţii.

Cartea care aparţinea, în urmă cu cinci pătrare de veac, patriotului revoluţionar român, se păstrează la Biblioteca judeţeană Timiş, şi se intitulează : „DOCUMENTE ISTORICE DESPRE STAREA POLITICĂ ŞI IERATICĂ A ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA", Viena, 1850. În partea dreaptă a foii de titlu, între titlul cărţii şi locul apariţiei, semnătura : „Iancu". – Mulţi dintre cercetători au considerat această lucrare anonimă, precum şi noi, pînă la descoperirea la pagina 184 a iniţialelor : „A. T. L. Luna iulie 1846". După iniţiale, cartea aparţine lui August Treboniu Laurian corespunzînd întocmai preocupărilor şi epocii în care a trăit cărturarul român. Confruntînd autograful de pe carte cu alte semnături în facsimil ale lui Avram Iancu am stabilit, fără prea mare greutate, că scrisul aparţine lui Avram Iancu. Nu ne îndoim şi nici nu ne surprinde faptul că această importantă tipăritură aparţinea Iancului, din moment ce autorul făcea parte dintre capii revoluţiei paşoptiste fiind în permanentă legătură cu Avram Iancu, căruia i-a înmînat-o probabil personal, în semn de omagiu. În susţinerea aprecierii de mai sus, mai amintim că în perioada apariţiei cărţii (1850), Avram Iancu a făcut două drumuri la Viena, primul la 20 februarie 1850, cînd prezintă monarhului cunoscutele petiţii cu doleanţele românilor transilvăneni şi din august 1850 – februarie 1851, cînd este somat de poliţia vieneză să părăsească oraşul, împreună cu ceilalţi tovarăşi ai săi, pe motiv că a refuzat să primească decoraţiile împăratului, care l-a înşelat cu promisiuni mincinoase privind desfiinţarea iobăgiei şi acordarea libertăţii naţionale. Trebuie menţionat de asemeni că A. T. Laurian făcea parte din delegaţia românilor transilvăneni la Viena şi că dacă dorinţele românilor au rămas atunci doar pe hîrtie, autorul a reuşit să-şi tipărească în acest timp cartea care este un minunat ghid de istorie a Transilvaniei cuprinzînd date despre trecutul acestei provincii locuită de români din timpurile cele mai străvechi, care au survenit atît generaţiilor paşoptiste, cît şi celor viitoare. ●

Referindu-ne în continuare la istoricul acestei cărţi, mai putem adăuga şi alte aprecieri, nu lipsite de interes, şi anume : nu considerăm deloc întîmplător faptul că lucrarea apare nesemnată, perioadă caracteristică pentru astfel de exemple, cînd autorul, în interesul de a-şi vedea scrierea tipărită şi răspîndită cu cea mai mare atenţie la cititori, îşi camufla identitatea. În cazul lui A. T. Laurian, care era bine cunoscut în cercurile politice ale monarhiei ca apărător neînfricat al drepturilor şi libertăţilor românilor, sîntem siguri că cenzura neiertătoare ar fi oprit răspîndirea broşurii pentru conţinutul ei „periculos" şi autorul tras la răspundere.

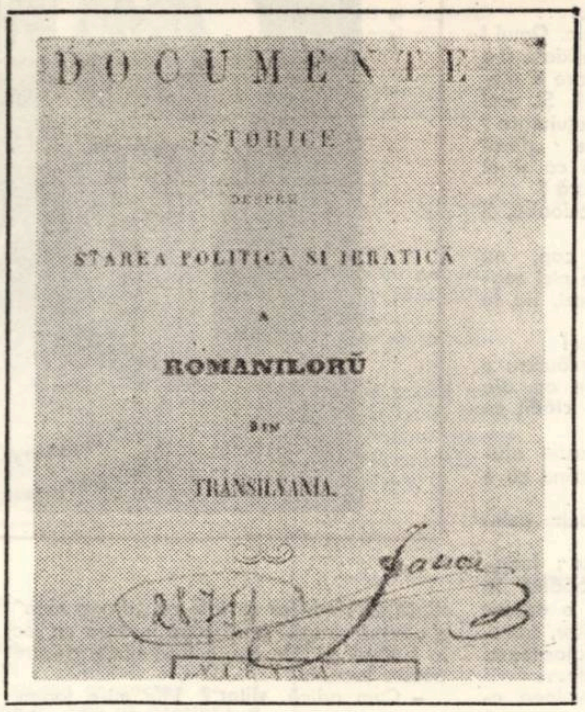

Descoperirea autografului lui Avram Iancu pe o carte care i-a aparţinut, eveniment unic în felul lui, are o dublă semnificaţie şi anume : se mai adaugă o piesă valoroasă la obiectele personale existente la ora actuală, care au aparţinut lui Avram Iancu şi în acelaşi timp mai adăugăm la numărul mare de lucrări ale lui A. T. Laurian încă una deosebit de importantă. Mai trebuie observat că Avram Iancu, care îşi scrisese aproape întreaga sa corespondenţă cu litere latine, este consecvent şi de această dată, numele său fiind semnat cu litere latine.

FLORIAN MOLDOVAN

● În urma îmbolnăvirii pe drum a lui Simion Bărnuţiu, sarcina de a-l prezenta pe Iancu împăratului, i-a revenit lui A. T. Laurian.

SILUETE

IDEALUL UNUI ADOLESCENT

Elev în anul II al Liceului de construcţii civile din Timişoara, secţia arhitectură, Marius Birlan se descoperă pe sine...

... Am iubit de mic supleţea clădirilor, linia severă şi riguroasă a arhitecturii. Mă fascinează coloşii de beton şi fier ce-şi urcă simetriile muzicale spre boltă şi, nu de puţine ori, am pus şi eu o cărămidă la aceste splendide temelii. Desenez mult, desenez înainte de a începe studiile de specialitate de la secţia de arhitectură a liceului nostru. Sigur că de la primele desene pînă azi am învăţat, am crescut în ceea ce priveşte linia, forma şi mişcarea. Profesorii mei, cu competenţă şi exigenţă, îmi adaugă zilnic noi cunoştinţe la aptitudinea pe care o cultiv din pasiune.

Teoria arhitecturii, construcţii civile, geometria descriptivă, matematica, toate contribuie la dezvoltarea mea. Pe coridoarele liceului avem expoziţii permanente cu cele mai reprezentative desene ale elevilor, şi printre expozanţi mă număr deseori şi eu.

La noi în familie este o tradiţie în ceea ce priveşte pasiunea pentru artistic. Avem albume de artă foarte vechi pe care le contemplu, le studiez, tatăl meu e preocupat de filatelie, iar sora mea, Delia, chiar dacă se pregăteşte intens pentru medicină, iubeşte foarte mult pianul. Prin desenul meu, prin hotărîrea cu care îi văţ, în acest liceu, doresc să urmez arhitectura. Adolescent cum sînt, măsor viitorul cu echerul şi rigla de calcul.

DAMIAN URECHE

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

Fermecarea flautului

Ioana Mogoş. Flautistă în orchestra Filarmonicii „Banatul". Biografie muzicală. Absolventă a Liceului de muzică din Timişoara, clasa profesorului Mircea Mihai, apoi, „am făcut zece ani de producţie, am cîntat, adică, în diverse filarmonici din ţară : la Baia Mare, Tîrgu Mureş şi la Opera de stat din Timişoara". În 1960 – studentă la conservatorul „Ciprian Porumbescu", la clasa de flaut a lui Vasile Jianu. Din 1965 – la Timişoara : „chiar zilele acestea se împlinesc zece ani, de cînd sînt la Filarmonica „Banatul". Participare la prima ediţie a „Timişorii muzicale". Recital în fiecare an. Concert în Iugoslavia, cu orchestra de cameră.

– S-a vorbit şi s-a scris mult despre dv. la ediţia din acest an a festivalului timişorean. Nu vi se pare că el v-a consacrat în conştiinţa publicului ?

– Şi eu cred că e un vîrf al evoluţiei mele muzicale, pe care mi-l doream de mult. Am cîntat acum concertul în *Re major* de *Vivaldi*, *Exorcismes* de *Remus Georgescu*, *Cantabile şi presto* de *Enescu*. Am trăit o mare bucurie şi am avut revelaţia puterii mele de muncă, dar nu mi se pare că am făcut ceva ieşit din comun şi de aceea nu m-am aşteptat nici la aplauzele din sală şi nici măcar la interviul acesta.

–Ce se poate spune în cuvinte despre „Exorcismes" ?

– În cuvinte e foarte greu de spus. A fost ceva ciudat, fascinant, de o intensitate a trăirii unică. E o piesă minunată. Există cîteva pasaje care ating sublimul. Mă gîndesc la plîngerea eroilor căzuţi, la bocete şi la alungarea spiritelor răului. Dar totul e greu de cuprins în cuvinte.

– Cum poate fi fermecat un flaut ?

– Prin iubirea de muzică, prin talent şi prin muncă. Ca orice instrument, de altfel. Printr-o muncă îndîrjită, superioară uneori talentului.

– Ce aţi dori să cîntaţi foarte mult odată ?

– Vedeţi dumneavoastră, eu n-am dorit niciodată să devin solistă, ci doar o bună solistă de orchestră. Poate şi din cauză că nu am prea multă încredere în mine, poate şi din cauză că sînt mai retrasă. Tot ce am făcut pînă acum a fost un continuu examen, o continuă auto-verificare. Aşa am văzut fiecare recital. De aceea, prima dorinţă a mea e de a mă perfecţiona, de a mă integra perfect în orchestră, de a o face un instrument perfect. Abia apoi mă gîndesc la un concert pentru mine, *Concertul în do minor*, de Vivaldi, care e deosebit de greu, dar cu care vreau să încep lupta.

REPORTER

(Urmare din pag. 1)

care se afla este lupta pentru recucerirea independenței pierdute. Pe acest drum, Mihai se afirmă ca un neînfricat luptător dar și ca abil diplomat. Avînd tainice legături cu popoarele sud-dunărene și cu sîrbii și românii bănățeni, răsculați în primăvara și vara lui 1594 împotriva turcilor din pașalicul timișean, Mihai în înțelegere cu Aron Vodă, domnul Moldovei și cu Sigismund Bathory principele transilvan – înțelegeri care duseră la alianța celor trei țări române și aderarea lor la Liga creștină – ridică steagul luptei antiotomane *„să se dezbată de sub mina turcilor"* cum relatează Gr. Ureche în cronica sa.

Începînd lupta prin răscoala de la București din noiembrie 1594, ajutînd pe Aron Vodă care făcea același lucru în Moldova, în legătură cu principele Transilvaniei a cărui trupe acționau împotriva turcilor din pașalicul bănățean, Mihai devine în fapt conducătorul real al luptei antiotomane a țărilor române care, intrînd în Liga creștină schimbă raportul între forțele de represiune turco-tătare pe teritoriul Țării Românești, cucerind prin atacuri fulgerătoare cetățile turcești de la nordul și sudul Dunării prin luptele din iarna lui 1595, ajutînd pe moldoveni să facă același lucru, Mihai mută teatrul principal al războiului antiotoman pe linia Dunării de jos.

Strălucita victorie de la Călugăreni din 23 august 1595 urmată de curățirea Țării Românești de forțele lui Sinan-Pașa și continuată cu luptele de la sudul Dunării din anii următori determină Poarta să recunoască independența Țării Românești, cucerită prin grele și eroice lupte.

Ruperea Moldovei din lupta antiotomană prin înlocuirea de către poloni – în pace atunci cu turcii – a lui Ștefan Răzvan, aliatul lui Mihai, cu Ieremia Movilă, omul polonilor, renunțările lui Sigismund la tronul Transilvaniei și instaurarea lui Andrei Bathory creau o situație grea pentru lupta antiotomană și îndeosebi pentru independența Țării Românești. Încă din 1597 Mihai înțelegea că, pentru asigurarea independenței, locul alianței militare a țărilor române trebuia luat de către un sistem politic superior prin unirea celor trei țări române sub o singură cîrmuire. Și, în octombrie 1599, porni cu hotărîre spre realizarea mărețului țel *„chiar de ar fi să-și lase acolo capul și viața"* cum scria lui Rudolf II arătîndu-i planul cuceririi Transilvaniei.

Punîndu-și în mișcare trupele concentrate lîngă Ploiești, la 14 octombrie 1599 se îndreaptă spre munți pe valea Buzăului, intră în Transilvania și, întărîndu-și armata cu forțe secuiești, cărora le restabilise drepturile răpite de Bathorești, cu sprijinul tainic al românilor transilvăneni pornește prin Brașov – Făgăraș spre Sibiu unde, la Tălmaci se unește cu trupele venite pe Valea Oltului conduse de Frații Buzești și banul Udrea, după care, la 28 octombrie, înfrînge la Șelimbăr, prin grea luptă, oastea lui Andrei Bathory, intrînd cu mare alai, la 1 noiembrie, în cetatea de scaun – Alba Iulia.

Simbol al luptei pentru unitate

Înrăutățirea raporturilor cu Polonii, pericolul prezentat de Ieremia Movilă domnul Moldovei care urmărea să ia scaunul Țării Românești pentru fratele său Simeon, sosirea lui Sigismund Bathory la Suceava cu intenția de-a reveni pentru a treia oară la tronul transilvan îl hotărîră să pornească, în mai 1600, spre Moldova ultima etapă în realizarea planului său politic. Trecînd cu o parte din oaste pe la Oituz în 2 mai, în timp ce alte corpuri treceau pe la Rodna sau veneau din Țara Românească, intră în Suceava, vechea cetate de scaun a Moldovei, la 16 mai. Astfel, Mihai ajungea c i r m u i t o r u l de fapt al celor trei țări române, realizînd unificarea politică exprimată în cunoscutele cuvinte : *„Și hotaru Ardealului pohta ce-am pohtit, Moldova, Țara Românească"*. Unirea era o realitate înfăptuită. *„Vai ! căci nu ne-am putut opri aci, în culmea triumfului ființei române, oprind împreună cu noi și timpul și istoria" !* exclamă Bălcescu în „Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul".

Existența unui stat unitar al românilor nu putea fi pe placul celor trei puteri vecine, Imperiul otoman, cel habsburgic și Polonia, fiecare din ele rîvnind la dominația asupra celor trei țări române. Și astfel, intervenția acestora duce la căderea lui Mihai.

Măreața faptă a lui Mihai, a rămas exemplu și imbold generațiilor de luptători, din cele trei țări române în lupta pentru libertate și unitate națională ; este semnificativ faptul că cele mai mari lucrări tratînd domnia lui Mihai sînt ale lui N. Bălcescu, N. Iorga și ale bănățeanului Ion Sîrbu

Realizarea unirii Moldovei cu Muntenia, înfăptuită la 24 ianuarie 1859, prima etapă în formarea statului național unitar român, cucerirea independenței României, stimulează lupta de eliberare națională la românii de peste munți. În condițiile descompunerii monarhiei habsburgice masele de țărani, muncitori și intelectuali răspundeau chemării fruntașilor politici, membri ai Partidului național și ai Partidului social-democrat, revărsîndu-se ca un șuvoi spre marea adunare convocată la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia. Hotărîrea luată în sala Unirii de către cei 1.228 de delegați, primită cu nesfîrșit entuziasm de masele adunate pe Cîmpul lui Horia, desăvîrșea Unirea, constituind statul unitar național român, înfăptuire a întregului popor.

„Unirea – sublinia tovarășul *NICOLAE CEAUȘESCU* – *a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor".*

Crearea statului unitar a determinat un progres vădit al societății românești. Dar adevărata eliberare socială pentru care s-au jertfit cei mai neînfricați luptători, egalitatea în drepturi a poporului român cu celelalte naționalități conlocuitoare – avea să fie realizată după 23 August 1944 de către popor sub conducerea Partidului Comunist Român.

SEMNAL : „Caraș-Severinul"

Este demn de interes suplimentul cultural-literar „CARAȘ-SEVERINUL" al ziarului „Flamura" din Reșița. Interesul rezidă în punerea în lumină a valorilor spirituale ale acestui ținut efervescent în creații. Autorii ediției acestui supliment din mai 1975 : Tiberiu Dean, Constantin Răduț și Nicolae Sîrbu structurează numărul în jurul creatorilor de literatură, de artă, știință și cultură, punînd în prim plan valorile efervescente ale acestor locuri. Deschis de însuși editorialul primului secretar al județului, Trandafir Cocîrlă, membru C.C. al P.C.R., suplimentul aduce, în cîmpul valorilor soical-economice, politice, articole și problematici semnate de Al. Bîrsescu, publicistului Eugen Fieraru, Costin Buradu, Petru Codilă, Iosif Imbri, profesorul Eugen Someșan ș.a. Bine reprezentată literatura, prin tinerii scriitori George Șuru, Nicolae Sîrbu, Gh. Azap, Ana Selena, Ioana Cioancăș, C-tin Brîndușoiu ș.a., poeți publicați și în revista noastră. Bine puse în lumină momentele Independenței de la 1877 și ale eliberării de fascism, prin pagini vibrante, semnate de lt. col. Tănase Zamfir, Liviu Groza și Gheorghe Ruja. Cu un medalion dedicat lui Ion Frumosu, scriitorul-țăran de foamă bănățeană, cu o proză lirică semnată de Mircea Cosmin și un articol-sinteză semnat de Gh. Jurma, privind literatura Caraș-Severinului, cu note și mici medalioane privind arta și creația populară reșițeană, semnate de Ion Crișan ș.a., suplimentul „CARAȘ-SEVERINUL" aduce, în cîmpul publicisticii contemporane, notele majore ale unui ținut bogat în oameni și fapte.

ORIZONT

CORESPONDENȚĂ

Ion Veza : Scriind, în poezia **Pentru ca tu,** aceste versuri : „Pentru ca tu să mă-nțelegi / trebuie să-ți tulburi măcar o dată / ochii cu arbori", mă convingeți că țineți o pasăre de aur în colivie și nu știți ce fel de grăunțe o pot hrăni. Pentru că după versurile absolut frumoase, de mai sus, ne deconcertați cu stihuri obișnuite.

Drumeș Valeriu : Nu știm nimic despre Dvs. în afară de ceea ce ne comunică versurile pe care ni le-ați trimis. Lectura acestor versuri ne arată că Dvs. scrieți despre bucurie și despre moarte cu aceeași lipsă de interes, care ni se transmite și nouă. Am remarca totuși o oarecare cursivitate a versurilor cum și unele impulsuri metaforice care ar putea anunța ceva pentru viitor.

Ed. Anadol : Dacă n-ați fi pus, între compunerile trimise, și poezie, **Acuarelă în alb,** versurile Dvs. nu ne-ar fi spus nimic deosebit, fiind toate scrise cu un fel de indiferență apăsătoare. Cea numită arată virtuți care ne îndeamnă să vă încurajăm.

George Dumitru : Mai limpezi în gîndire și expresie : **Omagiu** și **Glasurile patriei** pe care le reținem spre a le propune tiparului.

Simion Constantin : Dvs. scrieți între altele, această lucrare în versuri, intitulată **Cuget :** „Afară plouă cu realizări, / Răsărind noi argumente, / Iar cugetu-mi strigă / Între pereții timpului, bătînd : / Nu vezi că nu se mai trăiește stînd". ! Vedem, desigur.

Pataki Gheorghe : Foarte frumoase preocupările Dvs. Abonamentul la revista noastră poate fi făcut la orice oficiu poștal. Poeziile relevă o sensibilitate avîntată.

Ștefan Bratoșin : Oarecari licăriri în **Iertați-mă** și **Noapte singuratică.** În rest, multe versuri banale.

Anghel-București, Lungan Romulus, Mihai Borșoș, Corneliu Trifa, Maxim Toma (trimiteți manuscrise descifrabile !) – continuați !

Gh. Ogrin, Rocky Petkov, Bilbă Laresidian, Gh. N. Oproiu – încercări modeste.

A. D.

MICA ANTOLOGIE

VOIEVOZI

Umezi de soare
Trec voievozii
Cu lănci
Ascuțite de noi
Zi de zi.

Ei văd cu ochii noștri,
Pipăie cu mîinile noastre
Bolțile timpului și
Ne cer auzul
De ascultă
Glasul fiilor
Pe care
Îi așteptăm
Cioplindu-ne istoria și trupuri.
Fluizi trec voievozii și ramuri
Se apleacă în ei de
Înmuguresc legendele
Precum
fluturii
Pe brațele copilăriei.

GHEORGHE NICHIFOR

ȚĂRM DEPARTE DE LUME

văd aripile tale
cînd zbori între culorile apusului
cu ochii spre țărmul acela
unde te-am întîlnit
acum
stau acolo milioane de oameni
așteptînd să găsească și ei fericirea.

G. TONCA

SĂRBĂTOAREA PENTRU LUMINĂ

Sărbătoarea pentru lumină a ta,
Era ca o plecare de păstor
Dincolo de verde.
Te trezeai luînd forma mersului pe apă
Limpede
Sau poposeai în cel ciob de Viață
Să vezi cum trec oamenii cu umbrele
Ducîndu-se spre miază-zi.
Umbra ta se măsura cu umbrele frumoase
ale Pămîntului,
Și-n cerul mare al Oglinzii Lumii cu ape și cercuri
Te-am găsit poposind și plecînd
Dincolo de verde.

GEORGIA CALEAPCA

K.O. în afara ringului

Deși nu mai avea dreptul să urce în ring, totuși, Mohammad Ali fu făcut K.O. Rasiștilor americani nu le convenea lupta campionului pentru drepturile negrilor. Nu le convenea nici faptul că foarte mulți, negri sau albi, îl considerau pe Ali invincibil. Ei căutau acum un mijloc de a distruge mitul acestei invincibilități. Căutară mai întîi în istoria boxului ; căutau printre boxerii albi un „invincibil". Vroiau un așa-zis, campion cu adevărat alb. Și l-au găsit în persoana lui Roky Marciano, celebrul boxer de origine italiană care, pînă a deveni un as al boxului avusese nenumărate meserii : minier, pantofar, vînzător de ziare, timplar . . . Boxer profesionist devine în anul 1944, la vîrsta de 24 de ani. După cîțiva ani, în septembrie 1952, ascensiunea sa pînă la titlul mondial se încheie printr-o strălucită victorie asupra lui Jerry Walckott. Victorie prin K.O. După 49 de victorii, din care 43 prin K.O., Marciano părăsește ringul neînvins în anul 1956. Moare la 1 septembrie 1960 într-un accident de avion.

Rutinații business-mani, cu aroma de rasiști, îl confruntară pe Clay cu Marciano într-un meci perfect regizat și, ca să zicem așa, computerizat. Cu ajutorul acestei tehnici și al secvențelor de film documentar, se realizează un film al meciului pentru titlul de campion absolut al tuturor timpurilor. Bineînțeles, computerul dădea rezultatele care i se cereau. S-a ajuns la șapte răspunsuri, corespunzătoare datelor înregistrate. În trei variante ieșise învingător Marciano și în tot atîtea Cassius Clay. Într-un singur caz rezultatul luptei a rămas egal. Dar regizorii acestui „meci" aleseseră varianta cea mai compromițătoare pentru Clay ; întîmplarea cînd, pe baza răspunsului dat de computer, Clay fu făcut K.O. în secunda 57 a rundei 13. Filmul acesta a fost prezentat în mii de cinematografe din S.U.A., Canada și Marea Britanie. Îl văzură milioanele de iubitori ai boxului. Unul dintre cunoscuții boxeri ai lumii, francezul Georges Carpentier – care deținuse titlul de campion mondial la categoria semigrea între anii 1920–1922 comentă această inscenare astfel : „În fine, am văzut doi mari campioni pe ring. Și totuși, trebuie să spun că din punct de vedere sportiv, acest film nu poate fi în nici un caz convingător. Oricît ar fi de perfectă mașina electronică, ea nu poate să elimine influențele din exterior. Clay a rămas de neînvins. Dar cineva ar vrea să scoată aureola de invincibil de pe capul campionului negru și s-o pună pe cel al albului".

Mohammad Ali văzu și el filmul. După vizionare spuse cu amărăciune și binecunoscutul său umor : „Se pare că computerul a fost construit în Alabama". Orașul acesta este un fel de simbol al rasismului în S.U.A.

SERIAL

DIN NOU PE RING

Și totuși, Mohammad Ali reușește să urce în ring înainte de a-și fi încheiat diferendul cu justiția. În octombrie 1970 în lume se răspîndi știrea că Mohammad Ali semnase un contract pentru meciul cu cunoscutul boxer californian Jerry Quary. Meciul trebuia să aibă loc la 26 oct. 1970, în capitala Georgiei, Atlanta. Mai mult de 200 de săli de cinematograf p l i n e pînă la refuz transmiteau, în direct, lupta în ring a celui reintors după o absență de patru ani. Peste 600 de ziariști se aflau în jurul ringului pregătiți să-și informeze redacțiile despre fiecare detaliu al meciului. Ce să mai vorbim de milioanele de telespectatori din întreaga lume ! Cu cîteva zile înainte de meci Mohammad Ali declarase : „Acum boxul nu mai e atît de important pentru mine. Mult mai mult a contat pentru mine faptul că m-am aflat printre tinerii din diversele colegii pe care le-am vizitat. Față de ceea ce se întîmplă acolo, boxul pentru mine nu există. Dar, luni seara, eu vreau să găsesc răspunsul la întrebarea : Este posibilă reintoarcerea unui campion după atîta timp" ? Era o întrebare justă. Era, de fapt, cel de-al 30-lea meci al lui Ali. El procedează acum cu totul altfel decît de obicei. Nici o laudă, nici o „vorbă mare". Și totuși Ali n-ar fi fost Ali dacă nu și-ar fi onorat cît de cît tradiția. El și-a schițat pronosticul și i l-a dat unui artist cu rugămintea de a-l publica după meci !

În numărul viitor :

ZI DE DOLIU PENTRU RASIȘTI

SPORT

Aplauze pentru „Unirea" Tomnatic

Auzisem vorbe bune despre divizionara C, „Unirea" Tomnatic. Totuși nu mă așteptam la cine știe ce din partea unei echipe cu sediul într-o localitate rurală. Asta pînă duminică, însă, cînd au învins la Timișoara încrîncenata și indisciplinata echipă Progresul, cu scorul de 2–1. Maniera de joc a oaspeților : ireproșabilă. Și nu e vorba doar de ambiție, ci de un elan, de o concepție de joc modernă, de condiție fizică bună, de cunoștințe tehnice avansate. În mica galerie înflăcărată a „Unirii", am descoperit un aprig susținător. Dar cine este el ?

– Mă numesc Pavel Iatan și sînt președinte al secției de fotbal din cadrul Asociației Sportive „Unirea" Tomnatic.

– Acum, înaintea sfîrșitului de campionat, aș zice că sînteți cu un picior în divizia B. Care este secretul acestei performanțe ?

– Secretul succeselor noastre este munca, seriozitatea și dragostea pentru echipă. Toate forurile conducătoare din comună ne sustin, dar, în special, conducerea C.A.P.-ului.

– E adevărat că Tomnaticul a devenit cunoscut mai mult datorită echipei de fotbal ?

– Zicem noi că renumit a devenit Tomnaticul mai mult pentru legume și fructe, dar acum și cu . . . fotbalul. De trei ani de zile ne pregătim pentru promovarea în divizia B și dorim acest lucru, întrucît înflăcărații noștri suporteri sînt totdeauna alături de noi.

– Cum asigurați schimbul de mîine al jucătorilor ?

– Avem o echipă de juniori, dar cu puține cadre de perspectivă, eventual dacă vom putea promova 2–3 jucători în prima echipă. Neavînd un liceu în Tomnatic, după terminarea celor opt clase, cam toți pleacă pe la școli și e greu să asigurăm o pepinieră proprie. În schimb, pot să menționez că, în echipă, la ora actuală, nu avem decît localnici, toți cu servicii pe raza comunei.

– Cu cîțiva ani în urmă, ați obținut, am auzit, un succes care v-a stimulat mult . . .

– Da, în 1968, noi am reprezentat județul Timiș în *Cupa tineretului de la sate*, unde am ocupat locul 2 pe țară, disputînd finala pe 23 August, cu *Unirea Mînăstirea*, care pe atunci era divizionară C. Deci sîntem vicecampioni ai tineretului de la sate . . .

– Și, în perspectivă, una din puținele echipe din mediul rural din țara noastră prezente în divizia B. Vă dorim tot mai multe succese și să vă aplaudăm la jocuri cît mai strălucite.

CASSIUS

UMOR

Unui scriitor favorizat de insuccese

Ne face mult prea grijulii
Suspecta lui longevitate :
Cînd doar o dată poți muri
Cum poate el muri în rate ?

Epitaf

De cînd al vieții val
L-a tras pe veci la fund,
Din superficial
A devenit profund !

Mie

Chiar dacă-nfring un protocol
La care, de altminteri, țin
Prefer ca să mă dau de gol
Atunci cînd sînt de gînduri plin.

Epigramistului

Urmează cu severitate
Dieta grea pentru slăbire
Dar, pentru că e rău din fire,
Nu scade și din răutate !

GEORGE CORBU

Poveste pentru somnul Gordanei

Dormi, Gordana ! În somnuleţul tău va veni un spiriduş.

Spiriduşii sar, noaptea, desculţi într-un picior.

Acest spiriduş mititel şi-a pierdut un ciorap, cînd a sărit pe fereastra ta. El te va ruga să-i înapoiezi ciorapul ; şi tu i-l vei înapoia ; dar acesta nu va fi ciorapul lui, ci al tău.

Iar tu vei încălţa ciorapul lui şi atunci vei începe să sari într-un picior, ca un spiriduş adevărat.

Vei sări, vei sări, toată noaptea ; şi aşa vei ajunge în ţara spiriduşilor, unde trăiesc numai spiriduşi.

Şi tu vei deveni atunci sora lor. Şi vei fi nevoită să le cîrpeşti în fiecare zi ciorapii, căci spiriduşii sar mereu desculţi într-un picior şi rup ciorapii îngrozitor de mult.

Şi tu vei cîrpi o sută de mii de ciorapi de spiriduşi. Şi te vor durea mîinile. Îi vei ruga să-ţi dea drumul acasă, dar ei nu vor vrea să te lase. Atunci tu să-i păcăleşti.

Cînd îţi aduc ciorapii lor rupţi, tu strigă :

– Toate surorile au ac de aur, numai eu nu am.

Dacă îţi aduc ac de aur, tu strigă :

– Toate surorile au aţă de argint, numai eu nu am.

Dacă îţi aduc şi aţă de argint, tu strigă :

– Toate surorile au degetar, ca să nu le impungă acul, numai eu nu am.

Ei nu vor găsi degetarul tău şi te vor duce acasă ca să-l găseşti tu.

Iar tu, cînd intri în camera ta, descalţă repede ciorapul de spiriduş şi încalţă-l pe al tău.

Şi nu vei mai fi sora spiriduşilor.

Ei te vor ruga să te duci înapoi, dar cînd va veni dimineaţa, vor fugi cu toţii. Apoi vor veni în fiecare noapte şi vor aduce la fereastră ciorapii lor rupţi. Tu cîrpeşte-i uneori, dar nu întotdeauna.

Dacă sînt spiriduşi, nu trebuie să sară atît de mult într-un picior.

Să fie cuminţi !...

Poveste despre degetul mic

Copiii mici se plictisesc.

Împotriva plictiselii copiilor au fost născocite jucăriile.

O jucărie e foarfeca. Cu ea se pot tăia : cărţile, hainele şi degetele. A doua jucărie e ciocanul. Cu ciocanul se pot lovi : cuiele, pereţii şi, de asemenea, degetele. A treia jucărie sînt chibriturile. Cu ele se pot arde : hainele, cuverturile şi, iarăşi, degetele.

Copiii sînt mici, iar degetele sînt şi mai mici.

Era odată un deget pe care-l chema Pitic. El avea mai mulţi fraţi. Odată, fraţii l-au dus pe Pitic în sertar. Pitic, mergînd mai în urmă, îşi agăţă unghia. A doua oară, l-au dus în oală. Să vadă dacă apa e fiartă. Şi Pitic s-a opărit. A treia oară, s-au jucat cu acul. Toţi au scăpat, numai Pitic s-a împuns.

– Pitic, Pitic, doar nu eşti tu cel mai rău ? !

Ba da !

Cînd cineva trebuie să-şi scobească nasul. hai, Pitic !

Cînd cineva trebuie să intre în apa rece, îmbrînceşte-l pe Pitic. Dar cînd cineva trebuie să-şi înmoaie două degete în magiun, atunci sînt alte degete şi nu Pitic.

DIN LITERATURA LUMII

DUŠAN RADOVIĆ

Poveşti pentru prichindei

DUŞAN RADOVIC (născut în 1922), poet şi dramaturg, este unul din cei mai interesanţi şi preţuiţi scriitori iugoslavi de literatură pentru copii. Scrierile sale (poezii, poveşti şi scenarii radiofonice), destinate celor mici, se remarcă îndeosebi prin noi modalităţi de realizare a acestui gen literar, în care este surprinzătoare atît expresia artistică (nouă şi inventivă) cît şi cunoaşterea şi reflectarea subtilă a psihicului copiilor.

Lucrările sale pentru copii au apărut în mai multe ediţii printre care de un succes deosebit s-a bucurat volumul antologic Îţi spun o poveste, apărut în editura „Prosveta", una din cele mai mari şi prestigioase edituri din ţara vecină şi prietenă.

Cu prilejul Zilei internaţionale a Copilului publicăm în numărul de faţă al revistei noastre un grupaj de poveşti pentru prichindei, selecţionate din opera prestigiosului scriitor iugoslav de literatură pentru copii.

Crocodil

A fost odată, dragi copii, un Crocodil soţ şi soţia sa Crocodileasa ; şi aveau un fiu, pe Crocodil.

Şi acel Crocodil nu voia să asculte deloc şi era tare rău.

Tată-său, Crocodilul, s-a supărat într-o zi pe Crocodil şi l-a dus în pădure să-l mănînce niscaiva alte animale.

L-a legat aşa de copac şi l-a lăsat să-l mănînce.

Şi astfel micul Crocodil a rămas singur-singurel în pădure, legat de copacul acela. Şi aştepta să-l mănînce cineva. Fiindcă n-a fost cuminte. Într-o zi veni lîngă copac un şoarece ; şi Crocodil îi spune şoarecelui :

– Mănîncă-mă, mănîncă-mă ! N-am fost cuminte !

Dar şoarecele se sperie de glasul acela de crocodil şi fugi sub o frunză. Iar Crocodil îi spuse din nou :

– Mănîncă-mă, mănîncă-mă !

Iar şoarecele zise de sub frunză :

– Nu pot să te mănînc.

– Şi de ce nu poţi să mă mănînci ?

– De aceea fiindcă nu pot... Odată am mîncat într-o şură un crocodil, dar acela nu era crocodil adevărat şi m-am împuns într-o sîrmă.

Şi şoarecele plecă. A doua zi veni în pădure un şarpe. Iar micul Crocodil îi spuse şarpelui :

– Mănîncă-mă ! N-am fost cuminte şi acum, mănîncă-mă !

Dar şarpele se sperie de glasul acela de crocodil şi o întinse la fugă sus în copac. Iar Crocodil îi spuse din nou :

– Şarpe, mănîncă-mă !

Iar şarpele zise de pe creangă :

– Nu vreau să te mănînc !

– Şi de ce nu vrei să mă mănînci ?

– De aceea fiindcă n-ai fost cuminte !

Şi şarpele plecă. Şi apoi, a treia zi, veni lîngă copacul acela o furnică şi se urcă pe un picior al lui Crocodil, deoarece credea că-i pămînt. Iar Crocodil zise :

– Furnico, mănîncă-mă ! N-am fost cuminte şi acum cineva trebuie să mă mănînce. Iar furnica spuse :

– Sînt flămîndă şi vreau să te mănînc, dar spune-mi unde eşti ?

Iar Crocodil zise :

– Aici sînt, sub tine ! Tu stai pe piciorul meu.

Atunci furnica spuse :

– Bine, atunci am să te mănînc, începînd cu piciorul.

– Iar Crocodil zise :

– Îţi mulţumesc ; şi mănîncă-mă întreg ! Dacă n-am fost cuminte.

Şi aşa furnica l-a mîncat pe Crocodil toată ziulica, iar cînd se lăsă seara, Crocodil o întrebă :

– Furnico, m-ai mîncat ?

– Nu, acum te voi mînca !

Iar cînd a trecut noaptea şi încă o zi, Crocodil o întrebă din nou pe furnică :

– Furnico, m-ai mîncat P

Dar furnica se plictisise să mănînce un crocodil atît de mare şi zise :

– Da, te-am mîncat ; acum poţi să te duci acasă !

Şi Crocodil se duse atunci acasă. Şi spuse că furnica l-a mîncat şi de-acum înainte va fi cuminte tot timpul.

Şi a fost cuminte şi nu l-a mai mîncat nimeni.

De ce-şi scobesc copiii nasul

Copiii, scuzaţi, îşi scobesc nasul, de parcă în nasul acela mic ar exista niscaiva lucru important.

De parcă cineva, îndată ce s-au născut, le-a şoptit la ureche :

– Daţi atenţie nasului vostru, acordaţi atenţie nasului vostru mititel ! Veţi avea nevoie de el !

Odată, un băiat micuţ din îndepărtata ţară Ilindia a scos din nasul lui o cămilă. Asta-i adevărat ! Se plictisise, ca toţi copiii mici, şi atunci se adresă nasului său. Nasului îi păru rău de băiatul micuţ şi-i făcu cadou o cămilă. Băiatul s-a jucat două zile cu cămila ; apoi vîri sub pat jucăria aceasta a lui, neobişnuită. Şi iar se plictisi. Se adresă din nou nasului său, cerîndu-i un nou cadou.

Nasului fermecat îi păru iarăşi rău de băiat şi-i făcu cadou o gazelă mare. Gazelele sînt animale frumoase şi drăguţe şi cu ele te poţi juca, într-adevăr, frumos. Dar băiatul n-a fost în stare să se joace mai mult de două zile cu gazela şi a vîrît-o şi pe ea sub pat. Şi iarăşi s-a plictisit. Lui îi era uşor că avea nas fermecat.

Dar nasul e nas, fie el chiar şi fermecat. Fiecare nas, deci şi cel fermecat, poate să se strice. Iar cînd se strică, atunci nu mai e fermecat. Şi nasul acela s-a stricat. Şi nu mai era fermecat. Şi nu mai putea să-i dăruiască jucării băiatului care-l purta.

Uite, aşa a fost ceea ce ştim noi.

Băiatul acela cu siguranţă că a povestit toate treburile acestea celorlalţi copii. Şi desigur că le-a auzit toată lumea. Din această cauză, toţi copiii, îndată ce se nasc, şi îndată ce se plictisesc, îşi scobesc nasurile micuţe.

Nu ştim dacă va mai deveni fermecat vreun nas.

Dar cine va avea răbdare, poate să aştepte la succes.

Cămile probabil că nu vor scoate din nas, căci astăzi cămilele sînt rare. Au fost exterminate fără milă.

Dar astăzi sînt multe lucruri interesante : balansoare, tractoare, telefoane, ciocane şi cleşti, biciclete şi trotinete.

E bine însă ca, întotdeauna, să ţinem batista la nas, pentru ca nu cumva vreunul din aceste obiecte să cadă la pămînt şi să se spargă.

Aniversări

ION BĂLAN LA 50 DE ANI

Printre scriitorii de limbă română din Iugoslavia, grupaţi în jurul revistei **Lumina** din Pancevo, Ion Bălan este, indiscutabil, o remarcabilă prezenţă.

Născut la Iablanca, lîngă Vîrşeţ, la 10 iunie 1925, Ion Bălan şi-a petrecut copilăria în mediul rural. După absolvirea liceului şi a şcolii normale din Vîrşeţ, funcţionează o scurtă perioadă ca învăţător ca apoi să se consacre activităţii redacţionale desfăşurate alternativ la hebdomadarul **Libertatea** şi la publicaţia **Bucuria copiilor**. Frecventează, apoi, Institutul pedagogic superior, iar la finele studiilor universitare este numit profesor de limba şi literatura română la liceul din Vîrşeţ. Orele de literatură, comprehensive şi vibrante, ale profesorului de acum două decenii sînt evocate de generaţiile de elevi cu nostalgie şi emoţie.

Debutează cu versuri semnificative ca structură şi tonalitate specifice epocii post-belice, celebrînd cu entuziasm juvenil cu efecte retorice socialismul şi revoluţia, cu imagini din universul rural. În poezia eroticâ, se observă că poetul a frecventat literatura română şi clasică, de la Eminescu pînă la Blaga şi Arghezi. Una din poeziile publicate în perioada de început a activităţii sale, **Pentru vers (Libertatea literară**, aprilie, 1946), aureolată de un premiu literar, e inspirată de mutaţiile ce avuseră loc pe plan social şi spiritual în viaţa ţărănimii din Banatul iugoslav, cîntînd înfrăţirea şi solidaritatea popoarelor şi naţionalităţilor din Iugoslavia eliberată.

Publică trei volume de versuri : **Cîntecele satului meu** (1947), poemul **Albu**, în colaborare cu Radu Flora (1952) şi **Brazde-n primăvară** (1952) unde este prezent întregul evantai de motive, teme şi idei specifice liricii postbelice cu propensiune spre universul rustic. Ca tehnică şi sistem metaforic, poetul cochetează cu versul clasic, folcloric sau cu cel de tip maiakovskian, imaginea predilectă fiind **primăvara.** Fără a abandona teritoriul poeziei, Ion Bălan e dominat de duhul prozei scurte, povestirea demonstrîndu-i întreaga măsură a talentului. Cele trei volume de proză, apărute la mare distanţă în timp, **Flăcări în noapte** (1955), **Drumuri şi nori** (1960), **Ninalb** (1967) marchează evoluţia ideologică şi artistică a scriitorului. Două sînt direcţiile prozei sale : prima şi cea mai fertilă, este proza cu tematică ţărănească, unde scriitura e sigură, de substanţă, iar tipologiile vădesc o depăşire a manierei simpliste de ilustrare în alb-negru ; a doua, cu realizări modeste, unde autorul încearcă să surprindă figuri de intelectuali din lumea satului sau a oraşului, profesori sau învăţători. Proza lui Ion Bălan îşi extrage esenţele din lumea ţăranilor de la cadru, oameni aprigi, cu idealul dreptăţii în suflet. Scriitorul moşteneşte aproape integral profilul realităţilor etnografice din universul codrean, teritoriu pînă nu de mult greu accesibil, cu miturile lui, populat de eroi de factură mitologică.

Nu se poate spune că scriitorul e tutelat în arta povestirii de un unic model. Lui Ion Bălan îi sînt familiare toate ipostazele povestirii româneşti şi iugoslave, de la narţiunea de tip folcloric pînă la demersul epic al lui Slavici, Gîrleanu, Sadoveanu şi Zaharia Stancu şi, de asemenea, frecventează realiştii sîrbi, de la Stevan Sremac, Branislav Nusic, Borisav Stankovic pînă la Branko Copic şi Ivo Andric.

OCTAV PĂUN

TERRA MAGAZIN

O PROPUNERE. Secretariatul Asociaţiei metrice canadiene a venit de curînd cu propunerea ca ziua să fie împărţită în zece părţi de cîte 24 de ore sub numele de *croni*. Aceşti croni s-ar subdiviza în centicroni (1,44 minute) iar centicronii în 100 de remi (de cîte 0,864 secunde). Se afirmă că un asemenea sistem ar fi mai practic, iar un rem corespunde chiar cu lungimea unei bătăi de inimă ! Deci, timpul şi inima în acelaşi ritm !

O ÎNTÎMPLARE TRĂZNITĂ. O ploaie infernală, cu tunete şi fulgere, bătea asupra Lyonului. Teama întrase în oameni şi tot ceea ce era viu se ascunsese din calea naturii dezlănţuite. Deodată, un fulger dădu semnalul unui trăsnet năprazinic. În casa unui gospodar cele douăzeci de farfurii aşezate una peste alta izbucniră într-o uriaşă flacără. Trăsnetul le atinsese în plin. Dar de-abia după potolirea stihiei stăpînul casei constată minunea : numai farfuriile nepereche fură atinse, şi asta doar într-un singur loc, asemenea unei împuşcături dintr-un revolver !

PARAŞUTE-CORTURI – Inginerii americani au patentat de curînd parașute care în momentul atingerii suprafeţei terestre se transformă în corturi. Ele vor fi folosite la paraşutarea alimentelor şi celor necesare în regiunile sinistrate, astfel încît cei în cauză, odată cu hrana, se pot adăposti imediat şi în aceste „locuinţe" provizorii.

PENTRU CAFEA – O LAMPĂ DE MASĂ – Un ziar olandez dă cîteva sfaturi privind economisirea curentului electric în casă : 1. Faceţi plimbări cît mai deseori în oraş. Astfel veţi putea economisi curentul, incluzînd aici şi încălzirea. 2. Fierbeţi cafeaua şi ceaiul la căldura unei lămpi de masă.

3. Încălziţi-vă mîncarea pe partea din spate a televizorului. 4. Consumaţi cît mai multe băuturi calde".

BICICLETE PENTRU MARINARI. În ultimul timp, vasele poloneze iau în mod obligatoriu pe punte şi un anumit număr de biciclete. Pe timpul staţionării vaporului în vreun port străin, marinarii pot astfel să-şi ia cîte o bicicletă şi să facă plimbări de agrement, un fel de odihnă activă pentru cei care-şi petrec timpul în spaţiul limitat al unui vapor.

PĂSĂRILE ÎNVAŢĂ SĂ CÎNTE. La Institutul „Max Plank" din R.F.G., la catedra de zoopsihologie cîteva păsări au fost învăţate să imite sunetele de flaut şi să „fredoneze" cîteva melodii cunoscute. Aceste păsări au fost luate încă din cuib, după 10–12 zile de viaţă, şi obişnuite cu mediul uman. Apoi au urmat „cursuri de canto", timp de şase luni, după care şi-au dat „examenul de diplomă" la care s-au prezentat . . . fluierînd !

UN CAZ FĂRĂ PRECEDENT. O tînără englezoaică din oraşul Albrigton a realizat un ciudat record mondial. Dacă va reuşi să nască în aceste zile ea va fi unica femeie din lume care a purtat sarcina timp de 14 luni. „Îndelunga aşteptare" a început în luna mai 1974, cînd medicii au declarat-o viitoare mamă, constatîndu-i o sarcină în a 3-a lună. Dar aşteptarea s-a prelungit şi după 14 luni femeia încă n-a născut. Această „hibernare fetală", afirmă specialiştii, este un caz extrem de rar, iar durata de 14 luni un record mondial !

ÎMPOTRIVA RUJULUI. Cunoscutul actor de filme Warren Beatty a primit peste 20 de mii de scrisori de protest de la cei care au văzut ultimul său film. Ei protestează datorită faptului că în acest film buzele actorului sînt vopsite mult mai strident cu ruj decît cele ale partenerei sale !

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 6 iunie 1975 ● Nr. 23 (379) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări din Salonul plasticienilor amatori.

In spiritul unor aspirații comune

Noua solie de pace și prietenie pe care președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu o întreprind în țări din America Latină se înscrie în ampla și dinamica activitate pe care partidul nostru, în consens cu hotărîrile Congresului al XI-lea și cu Programul partidului o desfășoară în domeniul politicii externe. Răspunzînd unor deziderate ale întregii omeniri — pacea și înțelegerea dintre popoare, — actuala vizită a tovarășului Nicolae Ceaușescu în Brazilia și Mexic, la invitația șefilor acestor state, cea de a treia vizită efectuată de președintele României în țări din America Latină, constituie un nou pas spre apropierea și colaborarea cu statele din această parte a lumii de care ne leagă vechi tradiții, și aspirații comune de progres și dezvoltare.

Primirea făcută, ca și ecourile presei braziliene din zilele premergătoare sosirii președintelui României în Brazilia, au format cadrul de bun augur al desfășurării vizitei, subliniind încă o dată prestigiul de care se bucură țara noastră pe toate meridianele lumii, importanța deosebită a evenimentului vizitei pentru consolidarea relațiilor dintre statele noastre, pentru extinderea colaborării pe multiple planuri spre propășirea popoarelor noastre.

Întîlnirile președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu președintele Braziliei, Ernesto Geisel, au marcat, prin cordialitatea atmosferei și spiritul de prețuire reciprocă, momentul de debut al contactelor la cel mai înalt nivel, lăsînd să se întrevadă dorința comună a celor doi șefi de state de colaborare între cele două popoare. În acest context, a fost subliniată din nou prețuirea de care se bucură președintele țării noastre peste hotare, pentru neobosita activitate desfășurată în spiritul promovării înțelegerii și colaborării dintre popoare.

Recunoscută pentru politica sa externă, bazată pe principiile respectului reciproc, al echității și egalității între popoare și totodată, pentru realizările sale deosebite în toate domeniile vieții economico-sociale, România devine un partener și prieten căutat. Mărturie stau și actualele contacte la cel mai înalt nivel pe care solii poporului nostru le au în Brazilia, deosebita atenție acordată de gazde acestor importante întîlniri pentru viitorul relațiilor dintre țările noastre.

ORIZONT

Salonul amatorilor

Preferința tematică în actualul salon al amatorilor rămîne peisajul, fie citadin, industrial sau un colț al frumosului natural, convertit prin transpunere în frumos artistic.

Panait Stănescu — Bellu optează pentru acorduri șoc, însă discursul plastic în ansamblu este savant articulat, creînd iluzia accidentalului, pe o structură solid organizată.

Cristina Renard și-a epurat tablourile de balastul unor motive, citabile la prima vedere, căutînd valorile esențiale, ca lumină, compoziție, atmosferă, culoare.

Aurel Martin lirizează bacovian peisajul, dar pe alocuri aprinde scîntei cromatice care-l apropie de fastuos. Mai expun peisaje demne de subliniat *Elias Victor, Iosif Vincze, Kremmer Iosif, Zoe Vorobiev, Elisabeta Fereti, Cornel Borgovan, Florica Gligor, Ion Frujină* etc.

Din „noul val" mai notăm trei nume : *Lazăr Croitor, Lia Popescu-Albu,* și *Viorel Olteanu.*

În contextul expunerii se distinge lucrarea „Pescarii" a lui *Dumitru Ștefan,* un talent autentic.

Robert Schiff expune trei lucrări al căror grafism își are originea în tăietura pură a intarsiei. Mai aproape de grafica de șevalet tradițională rămîne *Ioan Gaisheimer,* iar *Viorel Olteanu* este preocupat de descoperirea resurselor plastice ale acestei tehnici.

În sculptură, reținem atenția patru nume : *Berthold Akerman, Aurelian Băjenaru, Olimpia Ilieșu-Popescu* și *Constantin Mitruți.*

Ceramica, foarte modernă și agreabilă, e susținută de elevii *Iuliei Dinescu-Bran,* perseverentă militantă pentru menținerea nestinsă a acestui meșteșug milenar.

Naivii își au și ei în expoziție locul cuvenit, eșalonul fiind condus detașat de *Ioan Szekesi* și *Viorel Cîrstea,* urmîndu-le *Ludovic Popovici, Mihai Lehötz* și *Ecaterina Radu.*

În noua lor confruntare cu publicul, amatorii timișoreni au venit cu prospețimea unei viziuni, a unui limbaj tehnic superior, salonul „*Muncă, destindere, frumusețe*" constituind un veritabil act de cultură, pe care l-au semnat, după posibilități, cei peste 70 de expozanți.

DAN UDREA și A. GH. ARDELEANU

PETRE IACOBESCU „Țăran bătrîn"

5 iunie — ziua mondială a mediului înconjurător

„ERA ECOLOGICĂ"

Cînd în noiembrie 1972 — la propunerea României și a altor cinci țări — Adunarea Generală a O.N.U. a hotărît ca ziua de 5 iunie să fie declarată Zi mondială a mediului înconjurător, **se recunoștea fără echivoc stringența problemelor mediului și necesitatea imperioasă a intervenției întregii umanități — prin conjugarea eforturilor tuturor națiunilor lumii — în restaurarea echilibrului ecologic și ameliorarea calității vieții pe bătrîna noastră planetă ; omenirea „redescoperea" Pămîntul și conștientiza că problemele Terrei — numeroase, complexe și indivizibile — sînt comune tuturor, angajînd o deosebită răspundere etică față de prezentul și viitorul umanității însuși. De fapt „neliniștea ecologică" depășește prin consecințe și implicații aria de fenomen „planetar" iar efectele anti-ecologice ale factorilor poluanți nu „respectă" limitări geografice.**

Este binecunoscut că „civilizația calului", dat fiind gradul redus de înzestrare și eficiență tehnică nu ridică astfel de probleme ; în „civilizația mașinistă", amplificîndu-și capacitatea de intervenție și devenind forță de rang planetar, OMUL declanșează modificări cvasitotale și ireversibile în mediul ambiental, deteriorarea ecosistemelor fiind fără precedent. Astfel, relația dezvoltare — ecologie **înseamnă de fapt nu colaborare cu natura ci exploatarea ei accentuată ; eliberîndu-se din dependența față de natură prin „cucerirea" ei omul a făcut eforturi pentru a o exploata și mai puțin pentru a o înțelege, creșterea autonomiei sale în raport cu ecosistemele naturale realizîndu-se în conflict și nu în consens cu acestea. Fiind însă supremul produs al naturii, omul nu poate fi izolat de natură ; preocupată și chiar obsedată de problemele mediului (în urma unor repetate și justificate semnale de alarmă), umanitatea traversează acum perioada de „neliniște ecologică".**

Este recunoscut faptul că problemele mediului ambiant nu pot fi tratate izolat ; gigantic supraorganism, lumea vie nu include structuri independente ci integrate și integratoare, influențînd și suportînd influențele tuturor celorlalte componente. În Mesajul adresat în mai 1971 secretarului general al O.N.U. în numele întregii omeniri (redactat în urma reuniunii internaționale a savanților — ecologi de la Menton) se preciza : „Mediul înconjurător este indivizibil ; ceea ce afectează o parte, dăunează întregului". **Apare așadar ca legitimă cerința trecerii de la „rațiunea analitică" la cea sintetică și prospectivă, de la atitudinea ecosofică la gestiunea biosferei și fundamentarea ecologiei politice în contextul unei accentuate** nevoi de natură **și de raționalitate.**

Recunoscînd că prevalența termenului scurt și a rentabilității imediate constituie „limita internă insurmontabilă a oricărei

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 3)

CONVORBIRI

Cu AL. CĂPRARIU

Directorul Editurii „Dacia" din Cluj

— Întruniți pe poetul și criticul militant al deceniului anterior cu responsabilul constructiv al activității editoriale din actualul deceniu. În această situație, considerînd atît pentru activitatea dv. cît și pentru orice creație poetică autentică, ca reprezentative versurile : „Eu m-am născut să fiu soldat / anilor acestora de slavă", vă întreb : În ce mod și prin ce acțiuni practice poeții creatori de versuri se pot realiza și verifica adevărați soldați ai „anilor de slavă" în care se construiește orînduirea de slavă a istoriei umane ?

— După cum se știe, fie că vrea, fie că nu, poetul (creatorul în general), actul de creație se aliniază la o anume precisă atitudine politică. Se știe că este o iluzie credința de a te putea sustrage acestei situații. De altfel, în epoca noastră, și nu numai la noi, ci peste tot, o asemenea credință nici nu se mai poartă. Cu atît mai mult, însă, la noi acest lucru, unde poeții văd pentru actul creației o finalitate rațională, concretă, utilitară. Și aceasta pentru că lirica noastră actuală — înțeleg lirica din ultimele decenii — se scrie de pe pozițiile unei precise filozofii, aceea marxistă, care își propune nu numai să interpreteze lumea ci și să o schimbe în mai bine. Aici apare sensul rațional și superior utilitar al poeziei, al creației în general.

S-a afirmat despre poet, era între cele două războaie, că este un ins care duce bătălia la frontierele necunoscutului. Mi s-ar părea mai exact a se afirma că poetul duce bătălia la frontierele cunoscutului. În această situație, poetul se verifică dacă este un „soldat" al „anilor de slavă" ai timpilor săi, în măsura în care versul său are sonuri proprii în epoca sa, în raporturile lui cu concretul care îl înconjoară, cu frămîntările celor din epoca sa, cu problemele care au mai fost cîntate de poeți și acum, sub alte zodii, reluate. Dar nu este vorba numai de noutatea vocii poetice. Ci, în egală măsură, de capacitatea ei de a se face auzită, înțeleasă și acceptată de contemporani. Apoi, nu mai puțin este vorba de capacitatea poetului de a

cînta azi cu depline șanse ca mîine vocea să nu i se preschimbe într-un ecou sleit și searbăd, de puterea sa de a **actualiza** problemele care l-au frămîntat și pentru anii și oamenii ce vin după el. Iată cîteva dintre acele elemente majore datorită cărora putem judeca în ce măsură un poet este „soldatul" adevărat al „anilor de slavă" pe care îi trăiește.

— Pornind tot de la creația dv. poetică, trebuie să vă mărturisesc că versurile : „Mi-au re-nviat strămoșii, țărani, în amintire, / Cu frunți apropiate, în cerc, la masă stînd", mi-au reînviat nostalgia după o poezie, prea slab reprezentată în ultimul timp, atît a străvechiului cît și a noului sat, a tradiționalei ca și a revoluționatei vieți țărănești. În fond, vă solicit la o problemă, corelată și analoagă celei disputate pe plan sociologic, a dispariției folclorului. Vă întreb, deci : cum apreciați evoluția — dacă nu e cazul unei involuții — a creației poetice de inspirație rurală ?

— Trebuie să încep a răspunde prin cîteva precizări a propriei mele situații. M-am născut la oraș, în Cluj, mama mea la fel, numai bunicii pe această linie vin direct din mediu rural. Pe linia tatălui, situația este alta, el însuși venind direct din mediu rural. Așa că, în același timp, sînt și aproape și departe de sat. Dar, dacă veți observa lucrurile cu atenție, veți vedea că, în general, ardeleanul păstrează mai multă vreme decît alții nostalgia satului. Uitați-vă la Blaga, la Liviu Rebreanu, la Agîrbiceanu, ca să nu mai vorbesc de Slavici, Coșbuc, Iosif, Goga. Uitați-vă la poeții și prozatorii de descendență ardeleană de azi. Dar, probabil, aceasta este o altă problemă decît cea care răspunde direct la întrebarea propusă.

Nu cred că se poate discuta despre o brutală dispariție a folclorului. După cîte îmi dau seama, deducții făcute pe baza unor texte noi ale cîntăreților populari, este vorba, mai exact, de o metamorfozare inevitabilă a folclorului. Viața însăși a satului de azi adoptă foarte numeroase aluviuni exterioare lui, pe care însă el le încorporează selectiv. În această situație, este firesc ca însuși versul popular, care reflectă lumea satului de azi, să înceapă a deveni altul.

— În activitatea dv. critică, prin caracterizările categorice și ferme asupra multor creații actuale, dezmințiți temerile în

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

Amintiri*)

1. Atunci cînd dădea primul volum din seria **Memoriilor,** Eugen Lovinescu fixa şi citeva dintre caracterele literaturii despre scriitori, cultivată sistematic sau numai întîmplător de reprezentanţii breslei. Fiind vorba de un critic căruia darurile de povestitor nu i-au fost străine, **Portretele şi scenele din viaţa literară,** pe care le dădea Lovinescu, erau de două ori edificatoare, pe de o parte pentru atitudinile şi selecţiunile criticului, sesizabile în ţesătura evocărilor şi în caracterizările psihologice ale scriitorilor, pe de altă, în ceea ce priveşte gustul pentru anecdotă, interesul pentru „culisele" vieţii literare.

Cu caracter evocator şi autobiografic, numeroase din secvenţele recentului volum al lui Şerban Cioculescu — **Amintiri** ilustrează tiparele „clasice", „didactice" ale literaturii memorialistice **Tata, Mama, Copăcel, copăcel...** etc. sînt asemenea piese ce reînvie, alternînd pagina lirică şi relatarea seacă, impersonală, amintirile vîrstei infantile, portretele membrilor familiei. Interesante sînt şi evocările Bucureştilor : „cei vechi, de trei sute de mii de locuitori" ori ai epocii stilului cubist în arhitectură, ale piesajului de altădată al oraşului Turnu-Severin. De notat aici permanenta preocupare de obiectivare a memorialistului, cu toate că tincturarea afectivă a **Amintirilor** nu scapă cititorului : „Încerc un sentiment de sfială temindu-mă că n-aş putea scrie la rece despre oraşul copilăriei mele Nu sînt însă un profesionist al emoţiilor, un agonic, un trăirist, ca să mă eliberez frenetic de tot ce s-a depozitat în mine în anii adolescenţei".

Dar paginile cele mai interesante ale cărţii le oferă, ca şi în cazul **Memoriilor** lovinesciene, tot amintirile despre scriitori : „Am numeroase amintiri despre mai toţi marii seniori ai literelor române moderne : profesorul Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Hortensa Papadat-Bengescu şi Eugen Lovinescu" — scrie Şerban Cioculescu în **Lovinescu şi „Sburătorul".**

Mai mult decît în ipostaza de critic, Şerban Cioculescu, memorialistul, angajează de regulă predispoziţia către atitudinea amabilă. Pe acelaşi ton înţelegător — rareori ironic — îi tratează autorul **Amintirilor** şi pe „seniorii" literelor româneşti şi pe scriitorii a căror merite ţin mai mult de un anume moment cultural. Nuanţele de apreciere, altfel abia indicibile de la un capitol la altul, se precizează abia atunci cînd în pagina retrospectivă intervine criticul. Amintirea colegului şi prietenului său de la **Kalende,** Tudor Şoimaru, se transformă sub pana lui Şerban Cioculescu într-o mică scenetă, din care nu lipseşte comentariul maliţios. Citatul din **Noua Eneidă** a scriitorului evocat i se adaugă, în final, o reflecţie în care îl recunoaştem pe critic — întotdeauna cultivînd detaşarea de obiectul de moment al interesului său : „Nu-i aşa că prietenul nostru avea condei, imaginaţie şi subtilitate ? În pofida numelui său, Tudor Şoimaru nu era un „păşunist" : ciugulea de pe imaşuri străine".

2. Apărute în regia şi cu completările (utile) ale soţiei poetului, Gerda Barbilian, ea însăşi, aşa cum ne-o relevă numeroase pagini ale cărţii — **Ion Barbu — Amintiri** minuitoare preceptă a condeiului, scrisorile autorului **Jocului secund,** către Tudor Vianu, Alexandru Rosetti ş.a. oferă date nu lipsite de interes atît biografului cît şi cercetătorului operei literare a lui Ion Barbu.

Adresate familiei ori prietenilor, scrisorile lui Ion Barbu, trebuie să o spunem de la început, prin anecdotica lor adeseori picantă, cu mare grijă pentru cultivarea imaginii de emul balcanic al lui Casanova, aparţin literaturii. Prozei de ficţiune, aşa cum singur autorul lor avea s-o recunoască, indirect, asumîndu-şi — citim într-o scrisoare către Tudor Vianu, care contesta veracitatea celor relatate de poet — rolul de „colaborator al realului".

Dacă în setea de **concentrat şi unic** (ş.a.) mi-am permis adesea să „aranjez" realitatea, niciodată n-am inventat (...) Revendic pentru mine rolul de colaborator al realului ! Pentru corectarea discretă a detaliilor şi un ansamblu mai potenţat, înfrunt orice !"

Puţin probabil totuşi ca acel care scria în 1922 rîndurile de mai sus să fi avut în vedere posibilitatea ca ele să fie făcute publice. Chiar dacă sugestii în acest sens există — o afirmaţie a poetului, reţinută de autoarea cărţii, pledînd caracterul elaborat premeditat, „livresc" al scrisorilor : „Eu n-am scris proză. Proza mea sunt scrisorile mele, unde am scris adevărate romane...". Evident, exemple notorii de scriitori care şi-au redactat scrisorile menindule publicaţiei au existat în literatura română. Unul dintre aceştia — Ion Ghica— aflăm, era citit, nu fără delicii, chiar de către poet. În afara oricăror speculaţii de acest gen, însă, romanul epistolar — veritabil Bildungsroman — incluzînd şi interludiile aparţînd Gerdei Barbilian : indeosebi paginile de jurnal pe care cartea de faţă le transcrie, are valoarea unui autentic document psihologic. Revelînd, dincolo de „reacţiile violente" ale poetului, marea discreţie a omului de cultură care refuză să facă din paginile unei scrisori un cîmp de exhibare a informaţiei livreşti, a lecturii. Deşi, evident, acestea nu i-au lipsit. Mai mult decît orice comentariu oţios, însă, felul în care ni se oferă o apreciere asupra muzicii lui Mahler — într-o scurtă paranteză, în treacăt, parcă şi cu stînjeneală, vorbeşte de la sine despre consecvenţa celui care a preferat evidenţa creaţiei, a „actului" poetic, oricăror circumstanţe nesemnificative : „Îţi poţi închipui, un biet valach frust şi nedus pe la biserici, în înflorirea, aia de găteli parfumate şi busturi şi mîini şi pieptănături. Mi-a luat ochii şi pentru moment n-am fost în stare să rezolv în părţi încălcirea de minuni. Dar cînd a început simfonia (ştii tu : nevoia de a elibera spaţial cutremurul dioniziac al muzicii) îmi abat privirile la stînga, şi văz aşa, ceva fără pereche. Ce să-ţi spun ? O strălucire, o nemişcare, o tensiune..."

În rest, totul poate fi — şi chiar este — literatură.

LUCIAN ALEXIU

* Şerban Cioculescu, **Amintiri,** Ed. Eminescu 1975 ; Gerda Barbilian, **Ion Barbu. Amintiri,** Ed. Cartea Românească, 1975.

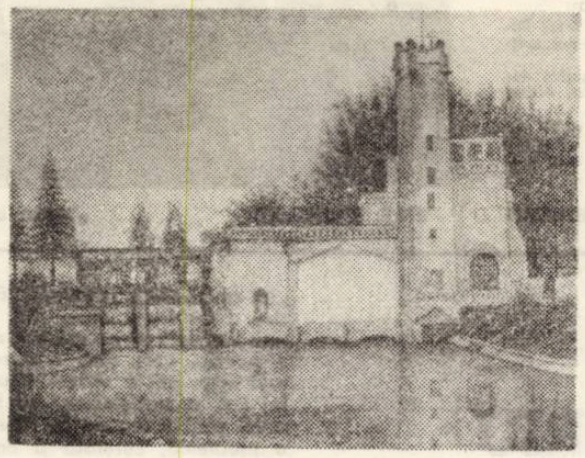

LUDOVIC POPOVICI — „Peisaj timişorean"

PREZENŢE LITERARE

Proza lui D. R. Popescu

Scriitor cu largi disponibilităţi în domeniul prozei — s-a manifestat prin schiţă, povestire, nuvelă, roman — D. R. Popescu se integrează deceniului şase. Ideile cuprinse în nuvele se reiau în romane, întreaga proză a lui D. R. Popescu fiind o osmoză de probleme, care se interferează, impresia fiind a unei continuităţi şi reluări permanente. De altfel chiar unele nuvele sînt reluate în alte volume — FUGA, 1958 ; UMBRELA DE SOARE, 1962 ; FATA DE LA MIAZĂZI, 1964 ; SOMNUL PĂMÎNTULUI, 1965 ; DOR, 1966 ; PLOAIA ALBĂ, 1971 ; CĂRUŢA CU MERE, 1974. La D. R. Popescu se observă capacitatea deosebită de construcţie epică pe fapte, în special, cu adînci rezonanţe morale, Datele există prin prisma psihologiilor pe care le generează, prin traumele sau efectele asupra conştiinţei Faptele nude pot fi reperate într-un timp determinat, existente într-o realitate istorică, cel mai adesea perioada războiului sau ceo imediat următoare. Şi în romane (VARA OLTENILOR — 1964 ; F — 1969 ; VINĂTOAREA REGALĂ — 1973) nucleul epic generează crize morale, situaţii limită. În proza lui D. R. Popescu personajele nu devin, nu se transformă, ele se dezvăluie sau sînt descoperite prin reacţie reciprocă. Structura epică prin derulare, în care personajul să se formeze ori să evolueze nu mai este întîlnită. Faptul poate duce la aprecierea unor romane (Vînătoarea regală, spre exemplu) drept grupaje de nuvele, dată fiind independenţa capitolelor. Cazurile prezentate au o relativă detaşare — cel al doctorului Dănilă ori elucidarea dispariţiei lui Calagherovici (Vînătoarea regală), faţă de cazul asasinării profesorului Haralamb (Orizontul ni se pare întotdeauna mai departe decît zenitul) sau al lui Horia Dunărinţu (Marea roşie).

Există în proza lui D. R. Popescu un determinant fundamental în jurul căruia se ordonează întreaga acţiune. Procesul moral şi de conştiinţă este urmărit treptat, meticulos, cu o evidentă voluptate a gradării şi imprevizibilului pînă la totala dezvăluire ori rechizitoriul final. În nuvela liminară volumului de debut acţiunea tînărului Lăstărel de a se încadra într-o activitate la oraş este etichetată ca o fugă din comunitatea ţăranilor şi sancţionată ca atare. În DOR valoarea elementului moral şi de conştiinţă apare mai pregnant. Senzaţională în acţiune — tatăl Lenei, Dumitru, este ucis de iubitul acesteia Milu în complicitate cu mama sa căreia îi este amant — nuvela se încarcă de valoarea literară prin analiza psihologică aplicată personajelor. Nuvela este mereu surprinzătoare, încît, fără exagerare, pe drept a fost considerată „o anchetă în felul celei hamletiene" (Mircea Iorgulescu). Important este de remarcat felul cum prozatorul conduce naraţiunea spre un final nebănuit. La început ucigaşul lui Dumitru este achitat, fiind în legitimă apărare. Aşa se înregistrează crima în mintea oamenilor. Relevarea faptelor, cum s-au petrecut cu adevărat le are Domnica, în vis, şi le destăinuie fetei lui Dumitru. Lena nu este o fire justiţiară decît în limitele cunoaşterii adevărului. Efectul neaşteptat se produce la sfîrşit prin răsturnarea concluziilor cu vederea în proza despre sat a lui D. R. Popescu, înregistrarea aici a unor noi psihologii, diferite de marea majoritate. Acestei categorii i se integrează „popa Motocicletă", dar şi Milu „ţăran altfel" decît ceilalţi. Moral Milu este fără scrupule în a-şi dovedi puterea. Aceeaşi tensiune se întîlneşte în Vara oltenilor unde se porneşte de la elucidarea unui furt avînd posibilitatea unei ample panorame privind metamorfoza satului, dar mai ales în F unde, în cadrele unei structuri moderne, se reproduce o amplă anchetă, modalitatea revenind şi în Vînătoarea regală. Întîlnim în proza lui D. R. Popescu o culpă a posesiunii excesive. Pe plan moral între Milu din Dor, Anghelache Cămui din Ploaia albă, grupul de criminali din F, culpabilii din Vînătoarea regală sau Vara oltenilor nu există diferenţe. Milu înţelege dragostea ca posesiune şi dominare la nivelul individului Cămui doreşte posedarea şi dominarea unei întregi comunităţi. Acţiunile lui Cămui ating zonele monstruozităţii, personajul părînd un dezaxat, în acţiuni incredibile, copleşit totalmente de boala îmbogăţirii. Pentru a-şi dovedi puterea cumpără, din simplu orgoliu, morţii de la oameni. Orgoliul exacerbat al lui Cămui, setea excesivă de avere, sînt mereu întreţinute de Zorina, lezată profund de obligaţia căsătoriei cu acesta. Acţiunile Zorinei ţintesc discreditarea lui Cămui, hora de la cişmea oferind prilejul confruntării, ambiţiilor.

Din proza despre război sînt Moroiul, Mări sub pustiu-i, Duios Anastasia trecea. În ultima nuvelă conflictul are monumentalitatea şi forţa din tragediile antice greceşti. Antigonă românească, cum a fost numită, Anastasia îşi urmează destinul, rostul existenţei sale fiind dominat de acest curs.

Ceea ce mai puţin s-a observat în proza lui D. R. Popescu de extracţie rurală este filonul folcloric — existent, nu atît în prezentarea unor obiceiuri specific folclorice (exemplu, jocul paparudelor), cît în comportamentul fiecărui personaj, dar în chip deosebit la anume personaje investite de virtuţi folclorice (Sevastiţa, Domnica). D. R. Popescu a contribuit substanţial la modernizarea prozei contemporane.

ALEXANDRU RUJA

PORTRETE

Nicolae Dolângă

Pentru Nicolae Dolângă (autor al volumului ŢĂRMUL CUVINTULUI — Facla, 1974) sentimentul naturii este un motiv predominant al meditaţiei poetice, alături de modalitatea unui expresionism rural, generat de dorinţa reîntoarcerii şi elogiul satului. Natura devine un spaţiu-matrice înglobînd în ea tipare (casa satul, plaiul, riul, muntele) ce-i conferă distincţie şi orizont specific. Tenta, în viziune, ar fi uşor blagiană (fapt remarcat exact de C Ungureanu), încolo poezia este a unui autor de certă vocaţie şi personalitate Dorinţa întoarcerii guvernează tuturor poezia : „Primiţi-mă, întoarceri fără timp, cu sînt din voi o parte şi vă strig / Pe poarta noastră albă voi păşi / Fiu însingurat cu a luminii viaţă tremurînd pe piept. / Primiţi-mă, întoarceri spre-nceput / Eternităţi cu nume colorate (Plai). „Casa ţărănească" este o posibilă ipostază a existenţei („Ea este sensul unei părţi din noi / O viaţă străbătînd eternitatea"), modelitatea constituirii exterioare a arhetipului. Întîlnim la Nicolae Dolângă o viziune naturistă, de elogiu a frumuseţii pure şi al echilibrului monumental. Poetul a găsit armonia poeziei în măreţia naturii, ritualul muncilor, al frumuseţii Almăjului şi a Nerei natale, al dorului de munte, văzut ca posibil simbol al perenităţii în relaţie cu existenţa individuală. Pentru Nicolae Dolângă, natura nu este un cadru, cît un dor nemărginit, un permanent izvor al necesarei întremări, o întoarcere la izvoare. Poetul observă natura în grandoarea marilor cicluri, dar mereu din perspectiva unei legături afective.

Într-o perspectivă poetică pannaturistă veşnicia o reprezintă muntele, al cărui dor e permanent învăluitor, în contrast cu cîmpiile, semne ale vremelniciei, adică al lucrului supus sub vreme, spre deosebire de munte, loc atemporal, legat de veşnicie. De aceea, poetul poate rosti doritor : Munte, / Dorul de la tine / Prin inelul clipei trece — / Devenirea / Mi-e aţine ! / Munte, de dragostea noastră / Îţi căzu lună / Pe coastă-n / Drumul paşnic / De oieri !, pentru ca, în final, să domine imaginea dureroasă a bradului desprins din munte : „Munte, aşteaptă-mă / Puţin ! / Şi te poartă / Mai domol ! / Pînă ierbile se-nclin / Fi-voi brad / Pe cîmpul / Gol. Într-o comuniune deplină cu natura, sentimentul purităţii este recuperat numai în relaţie cu elementele ei, făcînd posibilă întoarcerea spre sine în introspecţii ce surprind momentul gîndului în neuitare : „Unde sînteţi, voi, lucru fără pată / Şi voi copaci şi case şi-ntrebări ? / Sîntem atît de puri cînd ninge în cetate / Că alergăm spre cei ascunşi în noi" (Retuş). Uneori, sentimentul naturii devine şi mai impresionist, relaţia afectivă fiind înlocuită cu cea dursenzitivă. Claustrat într-un mare oraş, poetul receptează mesajele satului prin gesturi simbolice, receptabile ciclic Satul îşi trimite, astfel, mereu, legăturile spre lumea citadină. Imaginea este mai des întîlnită şi la alţi poeţi — Ioan Alexandru, Ion Gheorghe. Gheorghe Pituţ La Nicolae Dolângă, nu întîlnim imaginea violentă, a răzvrătirii „ierbii", ca la Ion Gheorghe, ci mai mult sentimentul dureros al înstrăinării ca în poezia lui Ioan Alexandru şi Gheorghe Pituţ. Astfel, spectacolul floral al „cireşilor", ca semn al satului, este resimţit indiferent de loc şi timp. Cînd „Satul se-ntoarce cu ulitele / Înmărmurite / Spre cireşi / E semn / Că oriunde-aş fi / Oricît de departe / În oricare vîrstă, / Sînt roşu pe mîini / Pe cămaşă, / Pe piept... (Cînd e roşu dealul). Acest sentiment ţine mai profund de un rit folcloric. De altfel, poezia lui Nicolae Dolângă se constituie şi ca o contaminare în substanţă cultă a resurselor folclorice.

Apare în poezia lui şi candoarea copilăriei, simţită în sensul purităţii, ca şi natura. În esenţele din „plai" sînt implantate momentele copilăriei, şi reîntoarcerea spre copilărie înseamnă revenirea spre esenţele ascunse în tiparele naturii. De altfel, relaţia natură-copilărie este observată în reciprocitate : „Satul meu e ca pumnul de apă / În care oricum te priveşti eşti copil / Ce curbează în drumu-i pămîntul. / Primul incendiu-al luminii prealimpezi / Se varsă rotund peste vorba dintîi, / Ca vîntul în albele jaruri de muguri. (Cît o bătaie de inimă). Din acest sentiment al naturii şi vîrstei, se naşte rezonanţa adevăratei poezii. Nicolae Dolângă este poetul stărilor candide şi al sufletului juvenil, deschis spre înţelegerea miraculului marelui spectacol al naturii şi vieţii.

AL. R.

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

VICTOR FELEA : Cumpăna bucuriei (Ed. Dacia, 1975)

CUMPĂNA BUCURIEI, neîndoielnic cel mai bun dintre volumele de maturitate ale lui Victor Felea, certifică încă o dată, după REVERS CITADIN şi OMUL MODERN, o vocaţie poetică, întăreşte contururile unui profil liric care a ştiut să se desprindă, în timp, de orice linie de prisos, neconcordantă circumstanţelor întîmplătoare. Fundamentală, pentru poezia recentului volum, este înţelegerea poetului cu cuvintele. Nimic superfluu, nimic forţat în aceste versuri, ce cultivă expresia esenţializată, marcată de tentaţia degajării eliptice a afectului. Vegetaţia poemului proliferează, sub regim solar şi contemplativ, oscilînd între dispoziţia euforică şi cea elegiacă : „Voi fi fericit în somnul cuvintelor / Acolo cresc vise dulci ca ierburile înmiresmate ale verii / Şi te poţi pierde pe o cîmpie albastră / Şi poţi reveni în uitarea ceo mai deplină / În coliba umilă a unei suave zădărnicii / Acolo se frînge fără durere lacrima cea mai adîncă / Acolo voi striga în pustiu / Şi cineva mă va părăsi încă o dată / Înainte ca zorii să vină" (Voi fi fericit).

În fond, Victor Felea este un jubilativ. Cu elanuri, discrete risipiri lirice, dublate de dimensiunea reflexivă, meditativă a introspecţiei. Cu o acordare, firească, la ritmurile naturii, angrenînd poezia în reţeaua imponderabil muzicală a peisajului : „Mă caută frumuseţea de-afară / Mă caută şi întreabă / Unde eşti uritule întunecatule răsucitule / De ce te-ascunzi în gropile tale / Care put de singurătate şi de înfrîngeri / / Vine cu mine / . . . / Vine lîngă riuri lîngă munţi lîngă mări / Mire al meu să ne pierdem în zări / Să ne pierdem în ochiul imens / Vioriu / Strălucind de cunoaşteri şi vise . . . (Chemare).

Pastel, elogiu erotic, meditaţie, confesiune elegiacă, poezia lui Victor Felea, fosnitoare, abia perceptibil, de simboluri, se păstrează, prin echilibrul dintre senzorial şi conceptualizare, într-o netulburată cumpănă a cîntecului adevă at.

L. A.

(Urmare din pag. 1)

realizarea unei istorii a literaturii contemporane, pe cît de necesară, pe atît de evitată. Cred, deci, că ne-ați putea da cîteva indicații asupra depășirii dificultăților ce se întrevăd, respectiv: cui i-ar reveni responsabilitatea principală? Unui istoric literar, unui colectiv, unui institut sau eventual unei edituri?

– După cum se știe, s-a teoretizat mult în jurul problemei pe care o ridică scrierea unei „istorii a literaturii contemporane". Luni de zile, de pildă, mai acum 2–3 ani, **Tribuna** a găzduit o anchetă, la care au răspuns majoritatea criticilor mai de prestigiu de azi. Convingerea mea este că **o istorie a literaturii române contemporane** poate fi atît opera unui colectiv, cît și a unui singur istoric literar, ori a unui institut, ori, eventual, a unei edituri. Nu în acest punct văd dificultățile scrierii unei asemenea istorii literare. Adevăratele probleme care împiedică scrierea unei istorii a literaturii noastre contemporane își au sursa în straniul drept pe care și-l arogă, nu puțini dintre scriitorii în viață, de a stabili ei, și nu criticii, locul pe care îl ocupă în istoria literaturii. Am asistat la momente de presiune a unor scriitori asupra unor critici – și cu bucata și cu ridicata. Unii dintre noi, privim intenția lui cutare sau cutare de a scrie o istorie a literaturii române contemporane ca pe o virtuală boală împotriva căreia trebuie să luăm măsuri preventive. Încă înainte de a se scrie opera în cauză am pus în funcție ghilotina criticii. Dacă i s-ar fi aplicat un asemenea procedeu lui Călinescu, nu am mai fi avut, azi, monumentala lui „Istorie a literaturii române". Și mai e ceva. Toți dorim o asemenea istorie a literaturii române. Dar, în momentul cînd un colectiv se decide să o realizeze, atunci apar tot felul de alte individualități care tind să „programeze" colectivul în cauză după niște norme care, nu o dată, nu intră în vederile colectivului respectiv. Este ușor de dedus ce iese dintr-o asemenea situație.

– În calitatea de director de editură, în cele mai strînse și mai specifice relații cu intelectualii, vă rog să vă exprimați opinia privind atît calitățile cît și defectele, și dacă se poate, conturați profilul ideal al intelectualului colaborator al editurilor, creator de valori culturale și militant pe tărîmul obștesc.

– Trebuie să precizez de la bun început că, după opinia mea, nu toți scriitorii care vin la editură sînt intelectuali. Nu pot să-i consider ca atare pe cei care vin la editură – și nu sînt puțini, cu manuscrisele lor și-mi spun: „V-am adus o carte cum n-ați mai tipărit. În sfîrșit, o să aveți cu ce să vă lăudați", și așa mai departe. Bineînțeles, lucrurile sînt spuse cu toată seriozitatea și infatuarea cea mai deplină. Cred că intelectualul nu are dreptul să gîndească și să se exprime astfel. Luciditatea trebuie să-i dea sentimentul perisabilului, neliniștea pentru adevăratul destin al operei sale. Un intelectual trebuie să fie un om de cultură. În consecință, el trebuie să dispună de acea superioară înțelegere a faptelor, care îi arată ce neîndurător, dar drept, poate fi și cititorul și timpul. Adevăratul intelectual este **un om al cunoașterii.** În consecință, el trebuie să aibă proporțiile exacte ale actelor sale de creație și, oricît de îndreptățită ar fi buna opinie despre el, să se păstreze între limitele bunului simț și modestie. Adevăratul intelectual trebuie să fie integral angajat în bătălia epocii sale. El știe să așeze înaintea binelui personal binele cetății. Adevăratul intelectual spune numai adevărul. Adevărul intelectual este nu numai „de stînga", ci comunist integral și integru.

– În 1966, în articolul despre volumul lui Petru Comarnescu: Luchian, Dumneavoastră remarcați cum: „critica noastră literară... scapă din imediata atenție lucrări de nedezmințită valoare". În 1974, Revista de Filozofie, prin colaboratorii săi, a semnalat lipsa unei critici a lucrărilor de filozofie. Îmi permit să sintetizez și să conchid: activitatea critică nu se exercită asupra multor sectoare de creație. Situația poate fi remediată printr-o activitate editorială, încît îmi pot permite întrebarea: ce măsuri practice întrevedeți pentru lipsurile ce altădată le-ați semnalat în mod teoretic?

– Păstrez și acum certitudinea că, nu o dată, critica noastră literară scapă din imediata atenție lucrări de nedesmințită valoare. Aș putea da destule exemple în acest sens. Îmi explic situația în felul următor: dacă nu este vorba de reavoință din partea criticului, de subiectivisme nocive, atunci este vorba de faptul că ne aflăm în fața unui critic nepregătit pentru funcția pe care o exercită. Nu cred că se poate semnala, în general vorbind, prezența unei critici a culturii. Pentru aceasta este nevoie de critici mulți care să se miște dezinvolt și cu pricepere în domenii dintre cele mai variate ale creației, de critici cu o capacitate de asociere și de sinteză deosebite, de critici laborioși care – lucrînd „la zi" – au mereu în vedere ansamblul.

– Antologiile de poezie tînără, ca și volume rezervate în planurile editoriale debutanților, constituie merite onorabile ale editurii DACIA. Plecînd de la faptul că în antologia de poezie din 1972, pe care ați prezentat-o, unii dintre poeți ca Dan Damaschin și Crenguța Diaconescu s-au exprimat – pare-se – mai reușit în mărturisirea introductivă decît în producțiile poetice. Vă întreb: nu cumva se încurajează exagerat poezia în detrimentul poeziei, eseului și criticii? Nu există și un pericol al discreditării poeziei, lansînd an de an noi pretendenți sau poeți calificați?

– În ultimii ani am mai avut ocazia să-mi exprim opiniile în această direcție. Convingerea mea este că se exagerează în încurajarea „descoperirii și lansării unor noi talente", care, în fapt, se dovedesc foarte repede a fi false valori. Nu operează satisfăcător cerința fermă a lucrului de calitate. Înainte de toate, la reviste. O publicație sau alta îl publică pe cutare ori cutare cu cîteva versuri și pe urmă acel cutare ori cutare te asediază, în mînă cu revistele respective, explicîndu-ți că, uite, el are girul de poet gata obținut. El, acel cutare sau cutare, nu știe, nu i s-a explicat că, deocamdată, încă scrie versuri și nu poezie. Problema este una de etică profesională. Criticii, toți cei care lucrează la reviste și edituri – și nu numai aceștia – trebuie să-i îndemne pe cei tineri la mai mult respect față de trecutul și prezentul literaturii noastre, la lectură intensă și travaliu în penumbra mult doritei glorii literare.

Ne place sau nu, adevărul este numai unul singur: cererea „pieții" față de poezie este în scădere. Nu putem trece cu indiferență pe lîngă acest indiciu, care trebuie să dea de gîndit editorului, dar și mai mult poetului.

– Sarcinile trasate de Congresul al XI-lea al partidului nostru reprezintă obiective mărețe în opera de construire a socialismului și constituie un prilej de mobilizare eroică a forțelor constructive ale întregului nostru popor. Desigur că, în activitatea dv. editorială, sînteți preocupat de aceste sarcini. Ce ați întreprins pînă acum și ce mai aveți în perspectivă de acum înainte de realizat pe linia Documentelor și Directivelor Congresului?

– Înainte de toate, o redimensionare a planurilor editoriale. Am acordat o mai mare importanță și pondere cărții de știință. O atenție sporită față de comanda din timp a anumitor lucrări destinate să reflecte mari evenimente din istoria patriei, destinate să lămurească științific și în deplină concordanță cu adevărul, anumite perioade din istoria patriei. Privind activitatea noastră în general, ne-am propus să acordăm și o mai mare și mai exigentă atenție literaturii social-politice și prozei de actualitate.

– În fața tuturor obiectivelor și dificultăților inerente, cred că nu veți dezminți propriile versuri: „Rămas neînfrînt cît i-a fost dat să sîngereze, / Visul nicicînd nu cunoaște înfrîngere".

Dorindu-vă să vă păstrați neînfrînt în idealurile ce v-ați propus, încheiem cu întrebarea: care vă sînt visurile spre care năzuiți în viitorul apropiat, pe tărîmul și în interesul culturii noastre socialiste?

– Din unghi de vedere personal, aș vrea să pot termina cîteva dintre manuscrisele începute în ultimii ani. Aș vrea să pot contribui și mai din plin la rezolvarea unor probleme literare și de cultură importante pentru întreaga noastră viață spirituală.

Cu Al. Căprariu

„Era ecologică"

(Urmare din pag. 1)

ecologii capitaliste", controversatul H. Marcuse susținea – în interviul acordat în 1973 revistei „Forces" – că „adevărata ecologie presupune o schimbare radicală și care nu se poate realiza în cadrul capitalismului pentru că schimbarea este incompatibilă cu sistemul fondat de profit" **(subl. n.)**

În elaborarea ecologiei progresului social și în realizarea unei politici ecologice autentice premisă o constituie revoluția socialistă – observă Sergiu Tamaș; și este, desigur, neîndoielnic că o politică ecologică nu se poate sprijini doar pe soluții tehnice sau manifestînd „prudență tehnologică". Cert, schimburile dintre populațiile umane și sistemul natural se desfășoară prin intermediul anumitor tehnologii și în cadrul anumitor relații sociale iar în raporturile om-tehnică, așa cum remarcă Radovan Richta, se ascund laturile contradictorii ale structurilor sociale.

Sub presiunea efectelor dezastruoase ale „mutilării" mediului (etichetate de numeroși ecologi ca „neobarbarie"), problemele ecologice **au devenit** – potrivit formulării Clubului de la Roma – „transparente"; de altfel, în contextul complexifică ii și „mondializări" cortegiului de probleme care confruntă și preocupă contemporaneitatea, **a gravității dezechilibrelor existente sau potențiale întreaga omenire – conștientizînd că** viitorul naturii condiționează însuși viitorul umanității – **trebuie să acționeze concertat și responsabil.**

Salvgardarea naturii nu presupune însă un neopatriarhalism; prezervarea ecologică a patrimoniului natural nu este incompatibilă cu dezvoltarea economico-socială – așa cum mulți teoreticieni occidentali au afirmat cu obstinație, folosind „sperietoarea dezvoltării" și condamnînd prin „rețeta stagnării" națiunile „lumii a treia" la subdezvoltare.

Amploarea „mișcării ecologice" îndreptățește însă afirmația că omenirea traversează acum o adevărată „resurecție ecologică", conștientizînd că atitudinile prezentului condiționează viitorul nostru ecologic. Ultimii ani au produs chiar o spectaculoasă mutație în opinia publică mondială vizînd crearea unei avansate conștiințe ecologice și a educării atitudinii față de natură în contextul afirmării spiritului de comprehensiune internațională. Dar uriașele resurse pe care umanitatea le cheltuiește pentru cauze ignobile, eforturile financiare de proporții pe care le reclamă introducerea tehnologiilor nepoluante perpetuează frapante discrepanțe între largul interes teoretic pentru această problematică și preocupările de ordin practic-aplicativ. Și, desigur, nu putem omite că identificarea soluțiilor optime pentru menținerea și ameliorarea calității mediului înconjurător nu este posibilă fără o strînsă colaborare și cooperare internațională; convergînd unui asemenea deziderat, Programul O.N.U. pentru mediul înconjurător (PNUE), inițiat la Stockholm în 1972 și desăvîrșit la prima și cea de-a doua sesiune a Consiliului de Administrație al PNUE (Geneva – iunie 1973 – Nairobi – martie 1974) evidențiază o constantă preocupare față de interacțiunea permanentă și activă dintre populație, resurse și mediul înconjurător, **cu aspecte specifice și dramatice pentru țările „lumii a treia".**

In context socialist preocupările pe plan intern și internațional ale României în domeniul protecției mediului înconjurător – integrate organic Programul P.C.R. de făurire a societăți socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării spre comunism – vizează asigurarea cadrului ambiant propice ocrotirii sănătății populației, conservarea nealterată a mediului înconjurător, pentru a transmite generațiilor viitoare – așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu – toate darurile cu care natura a hărăzit România; de altfel încă în 1963 au fost legiferate norme juridice pentru protecția apelor iar la 20 iunie 1973 Marea Adunare Națională a aprobat Legea referitoare la protecția mediului înconjurător – act de un profund conținut umanitar și științific. Anul trecut a fost creat Consiliul Național de protecție a mediului, concepînd unitar și coordonînd într-un program național complexele probleme ale proteguirii ambianței. Asemenea inițiative, ridicate la rangul unor probleme de importanță statală vădesc responsabilitatea factorului subiectiv conducător față de calitatea vieții socialiste, învederînd antropocentrismul societății noastre, noile raporturi (atît în relațiile om-om cît și în cele societate-natură) pe care aceasta și le înscrie programatic, realizîndu-le progresiv și consecvent.

CONSEMNĂRI

„Dansul săbiilor"

– O panoramă a epigramei românești contemporane –
(Editura „Facla", 1975)

Exigențele unei antologii sînt multiple. Autorul unei asemenea lucrări trebuie să fie el însuși în curent cu fenomenul antologat, dacă nu chiar produs al lui. Pe lîngă cunoașterea și implicarea în fenomen, el trebuie să posede acele orientări de ordin istoric, estetic și ideologic, care să-i permită o mișcare sigură în vastitatea cercetării și să-i determine opțiunile.

Antologia *Dansul săbiilor* apărută, recent, la editura „Facla", prin rîvna scriitorilor Ion Ariesanu și Ion Velican, și-a propus – și, în genere, a reușit – să reflecte felul în care epigramiștii contemporani răspund comandamentelor etico-morale ale societății noastre.

Așadar, caracterul contemporan al lucrării de care ne ocupăm trebuie dedus, pe de o parte, din faptul că sînt antologați numai autori în viață, iar pe de altă parte, că epigramele respective reprezintă, în marea lor majoritate, reacția împotriva manifestărilor pe care vechiul, în planul conștiinței, le poate declanșa în sfera existenței cotidiene.

Reunind contribuțiile publicate pe parcursul unui an și jumătate (26 octombrie 1972–14 februarie 1974) în revista ORIZONT, sub titlul „mică antologie epigramatică", la care adaugă alte cîteva, antologia în discuție ni se relevă sub un titlu atrăgător și cu rezonanță – *Dansul săbiilor* (cu trimitere expresă la un balet celebru) ca și a unei coperte nu mai puțin expresive. Un subtitlu introduce, însă – cel puțin cu aplicare la epigramă – o noțiune nouă, aceea a panoramei: pînă nu de mult un termen peiorativ în limba română, dar care cîștigă teren pe zi ce trece, ajungînd să desemneze, în special în istoria literară, sintezele anumitor momente sau perioade.

O panoramă a epigramei românești contemporane vrea să depășească cadrul procustian al unei antologii, oferind o imagine globală, asemenea vederii luată de la mare altitudine.

În carte se găsesc, în consecință, alăturate „cîteva zeci de nume consacrate sau mai puțin consacrate", exact ca într-o imagine în care clădiri impunătoare coexistă cu mai modeste construcții.

Oferind o imagine panoramică a epigramei românești contemporane, lucrarea reușește să-și asume semnificații nu numai de pionierat, ci și de neîngăduită prospețime în abordarea materiei. Astfel, prefața în care se schițează un traiect al epigramei contemporane, cu succinte și, cel mai adesea, judicioase caracterizări ale diverselor contribuții – constituie încă un element de referință. În fine, varietatea problematicii reflectate de cele mai multe epigrame antologice contribuie la definirea accentului contemporan la care aceste spirite se raportează.

Gama contribuțiilor de autor variază între două și opt epigrame. Evident, cum era și de așteptat, Banatul furnizează un lot compact de epigramiști, dintre care se disting Ion Martin, Ion. I. Mioc și Ion Velican.

Semnalăm și unele omisiuni, care, prin stăruința cu care se impun, dobîndesc o notorietate sui-generis, cum ar fi Leonida Secreteanu, Constantin Petrescu ș. a. Lipsesc chiar nume care n-ar trebui lăsate deoparte, fie și numai pentru aportul lor în desăvîrșirea contemporană a epigramei, precum Dumitru Munteanu.

Faptul că *Dansul săbiilor* apare la scurt timp după antologia *Epigramiști români de ieri și de azi*, îngrijită de N. Crevedia, explică și, pînă la un anumit punct, justifică, reluarea unor epigrame în ambele lucrări. Prin aceasta se face o bună propagandă epigramelor ce merită, într-adevăr, o largă difuziune, recte a celor antologice.

Cu siguranță, virtuțile lucrării nu stau în rezervele, puține, pe care le-am exprimat, ci în majorele și responsabilele luări de atitudine, prin intermediul epigramei, față de acele stări de lucruri cu care mai sîntem confruntați încă și, deci, contemporani. De altminteri, un excelent catren al lui George Zaraliu, pe care-l aflăm tot în volum, la pagina 170, ne previne că: „Frumoasă-i epigrama! Ca un nufăr / Cînd roiuri de albine-i dau ocol; / Dar nu uitați, o scriu fiindcă sufăr / Că poanta-și trage seva din nămol".

Pe lîngă acele nereușite, detectabile într-o măsură mai mare sau mai mică în orice lucrare de acest gen, în volum sînt cuprinse savuroase catrene, care răsplătesc așteptările și exigențele de orice fel. S-ar putea afirma că unele sînt adevărate satire, altele sînt cugetări – toate, însă, ieșite din laboratorul epigramei, cu marca respectivă a acesteia.

Cîteva nume – pe lîngă cele deja amintite – ilustrează prestigioasele realizări în domeniu: Tudor Măinescu, Mircea Pavelescu, Florin Iordăchescu, N. Crevedia, Aurelian Păunescu – „garda veche", prezentă pînă la unul – dar și Ion Vladimir, Stelian Filip, Mircea Ionescu Quintus, Ionel Gologan, Calen Popescu și alții, din generația de mijloc.

Înscriindu-se ca o prezență notabilă în bibliografia epigramatică al cărei fir a fost reluat, sperăm, definitiv, acest „dans" al săbiilor de pe întreg cuprinsul țării este, în fapt, o manifestare de bună ținută literară și de civism.

GEORGE CORBU

Horia Zilieru

LIMBA ROMÂNEASCĂ

(lui Eminescu)

Frumoasa Doamnă, limba românească
aprinde raze-n crinul cel mai pur
şi aştri-n veşnicie de azur
ca ochii lui încep să strălucească.

E între munţi şi ape armonie,
coline unduiază-n foc de mit
şi sîngele c-un dor nemărginit
lumini ridică în melancolie.

Şi ning atomii de eternitate
peste-al simţirii prund înmiresmat
şi văzul nostru vede mai curat,
spre nemurirea ginţii-ntemeiate.

Vorbirea suie-n căile lactee
cuvinte dezrobite din calvar
şi ruguri sfinte-n inimă tresar
neantul sfînt, şi morţii ne scînteie.

Pe aburi de consoană şi vocală,
cum trece luna pală printre nori,
cu o mireasă seamănă-n flori
a dragostei planetă boreală.

Cu zeii-ncercuiţi de somn se poate
schimba tristeţea trecerii în sus,
că-n fiece cuvînt în morţi apus
e-un răsărit cu alte nestemate ;

cuvînt – ca osul smuls din plînsa glie,
cuvînt – pe care plîngem şi şezum,
cînd se încheagă galaxii de fum
cu sufletele noastre în vecie.

Gura de rai nu doarme, să-nflorească
cutremurarea cosmică în glas
şi-n car de foc se-ndreaptă spre parnas
frumoasa Doamnă, limba românească.

Traian Pintilie

PE VATRA ŢĂRII

Pe vatra ţării mele se coace
Fructul anotimpului ce vine
Nouă, vesmîntul acestei vremi ne place
Şi ne mai place mirosul cald de pîine.

La marginea clopotului zării
Tot mai departe privim
Orizontul, de pe treapta scării,
Se lărgeşte după cum suim.

Noi sîntem săgeata aruncată-n vreme,
Călită de străbuni cu lacrimă şi chin,
La flacăra nestinsă a arderii supreme
Din veacuri pentru veacuri care vin.

Ion Lotreanu

JOC

Nu pune noaptea palmele la ochi
şi uită uneori să le ridice –
parcă un ban de-argint căzut în lan
e adumbrit de arderea din spice.

Într-un izvor s-a scufundat un crin
şi-o mînă, tremurînd, l-a scos afară :
cădeau lumini în cupa lui, fierbinţi,
ca genele pe lemnul de vioară.

Peste zăpezi a răsărit o stea,
de albul crud prind zimţii să se frece.
Trec păsări răpitoare spre apus
şi-ntunecă un cerc din cîmpul rece.

Pe-o ramură de vis creştea un fruct
aromitor, cu miezul de lumină...
O, dinspre sîmburi se-auzeau foşnind
întinse zări, ca gheaţa sub patină.

DE LA O VREME

De la o vreme mă decoloram
ca sufletul pădurilor în iarnă –
şi nori necunoscuţi se adunau
pe chipul meu zăpezile să-şi cearnă.

Cădea de pe mesteceni var nestins
ca un îngheţ sau ca o renunţare,
ca ploaia de petale cînd rodesc
împerecheri de fluturi de sub soare...

Şi te-am văzut, în vis, înaintînd
spre templul scufundat pe jumătate,
să-mi dăruieşti din boarea ce făptura
de-a lungul şi de-a latul ţi-o străbate !

O, faţa apei tremură aprins
sub raza stelei care o împunge...
Izvoare decăzînd secret din munţi
prin noapte îmi şoptesc că vei ajunge.

Ilie Ienea (inedit)

MOMENT

Aprindeţi lămpile, căci s-a-nserat.
Grăbiţi-vă. Cireşul e în floare !
Şi pînă mîine-zi cireşul moare,
De nu-l vom admira neîncetat.

Aprindeţi lămpi, cu miile, pe-afară,
Un pom de lămpi să înflorească-n larg.
Curînd, cu pînza nopţii pe catarg,
Trec navele de vis în altă ţară.

Dar noi să nu fugim de la cireş !
Scăldaţi-mi-l în ale lămpii ape
Catargul ce de flori nu-şi mai încape,

Căci, uite, se deschide fără greş,
Întinsă, gingaşă, colea, o mare
Mai unduioasă decît orişicare.

POMI CU FLOAREA DE CRISTAL

Vai, visul splendid mintea cum ţi-o-nşeală !
Sublim, în faţa căruia stai mut,
O stradă-ntr-un oraş necunoscut,
Superbă şi-n acelaşi timp astrală,

Se desfăcea ca un decor de gală
În roz şi-n argintiu nemaivăzut.
Pe-ntinsul ei, nici un picior de lut,
Ci o singurătate ireală,

Spre care mă duceam. Era-n amurg.
Ferestrele portocalii, nainte,
Pe crengi cu floarea de cristal se scurg ;
Cristal ! cristal ! De nu mai am cuvinte,
Prin care-n suflet simt că îmi aştern
Fiorul unui anotimp etern.

INSCRIPŢIE

De-aceea poezia e mai mult
Ca muzica ! Nu-i numai poezie !
O stinghereşte cîntecul incult
Şi poezia tremură şi-o ştie.

Căci ea-şi visează unicul decor :
Oglinda calmă, reflectînd-o lîngă
Tristeţi, pe cari nu-i fel un muritor
A ţi le spune, fără ca să plîngă.

Ce-ntindere cuprinde un poem !
Cît frig astral, cu nouri, şi cu vînt,
Şi nopţi cum nu s-arată pe pămînt,

De cari nespus şi arborii se tem ! ,
Dar bezna cînd putu să te-nfioare,
Calm, vine poezia. Şi e soare !

IOAN SZEKESZY : „Eminesciana"

Corina Victoria Sein

OGLINDA LINIŞTII

Nu te depărta iubire. Răsuflarea absenţei
tale
Mă aruncă în linişte stranie.
Cocorii poartă curcubeul dragostei
Culorile mă înfăşoară în muguri de fîntîni.
Mă apăr de noapte.
Nu tremura – sclipăt de licurici
Coboară şi sădeşte-n mine
Rădăcini adînci de flori şi arbori puternici
Umbra lor potolească arşiţa
Lacurilor din soare.
Aripa de vînt – suflarea nepăsării
Să nu scuture oglinda liniştii.

LAS PLOILE

Las ploile să joace în pădure de gene
Las coama dimineţii să alunece
Pe rotundul ochiului de noapte
Las pasul vîntului să-mi despletească
părul.

Tu aruncă brîu de dor în cuvinte
Ramurile timpului risipite-n fructe
Apleacă-le spre mine
Să-mi desferece dorinţa.
Degetele legate cu frămîntări
Scutură cămaşa lungă şi subţire a tăcerii
Risipind singurătatea trunchiurilor
înfrigurate.
Vreau o contopire cu marea fugă a
poemelor

Vreau un sărut, aripă uriaşă
Să netezească drumul florilor din cîntec.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 8 iunie

8,30 Emisiunile zilei. [..]40 Cravatele roşii. 9,35 Film serial pentru copii. Daktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,30 Finalele campionatelor europene de box. 16,35 Film serial. Dosarele secrete ale tezaurelor. Episodul III : Aurul în exil. 17,30 Fotbal : F. C. Argeş – Universitatea Craiova. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reporter '75. 20,25 Film artistic, Eroica. 21,55 Telejurnal. 22,05 Duminica sportivă.

LUNI, 9 iunie

16,00 Telex. 16,05 Avanpremiera săptăminii. 16,15 Tribuna artistului amator. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul brigăzilor artistice de agitaţie. 20,25 Roman foileton. Dragostea, perseverenţa şi speranţele tinărului Lewisham. 21,10 Tinerii şi muzica lor. 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 10 iunie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicţionar (reluare). Meladion : Ingmar Bergman. Filmul artistic Noaptea saltimbancilor. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Legile ţării, legile noastre. 17,15 Algoritm Tv. 17,45 Muzica. 18,05 Mult e dulce... 18,25 Gala maeştrilor. 19,00 Judeţele ţării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Capodopere... capodopere : Oedip. 21,40 Julie Andrews in... 100 de roluri. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 11 iunie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Roman foileton (reluare). Dragostea, perseverenţa şi speranţele tinărului Lewisham. 11,45 Telex. 15,00 Curs de limbă germană. 15,30 Curs de limbă franceză. 16,00 Din lumea plantelor şi animalelor. 16,25 Forum. 16,45 Familia. 17,10 Repere filipineze. Film documentar. 17,30 Steaua – C.F.R. Cluj-Napoca (divizia naţională). 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Estrada estradelor. 20,15 Cadran economic mondial. 20,30 Publicitate. 20,35 Telecinemateca. Monolog. Producţie a studiourilor sovietice. Premieră Tv. 22,10 24 de ore.

JOI, 12 iunie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,20 Marea Britanie. Oameni şi locuri. 17,40 Film serial pentru copii : Săgeată neagră. 18,05 Primăvară orădeană. 18,25 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,05 Lisabona – avenida da liberdade. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Flori şi cîntece. 20,35 Reportaj T. 21,00 Preludiu simfonic. 21,10 Univers ştiinţific. 21,35 O seară cu orchestra... Bonni Scot Big Band. 22,10 24 de ore.

VINERI, 13 iunie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Judeţele ţării pe verticala dezvoltării. 19,20 1 0001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Intîlnire cu opereta contemporană. 20,30 Film artistic. Războiul lui Murphy. Premieră Tv. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 14 iunie

10,00 Film serial pentru copii : Săgeată neagră (reluare). 10,25 Bucureştiul necunoscut. 10,40 Te cîntăm, plai străbun. 11,10 Telecinemateca (reluare). 12,45 „Sînge vienez" de Johann Strauss. 14,00 Telex. 14,05 Telerama. 14,35 Tinerii şi muzica lor... la Iaşi. 15,00 Chemarea spaţiilor cosmice. 15,15 De vezi codrii de aramă... 15,35 Fotbal magazin : Rapid – Petrolul, echipele foştilor internaţionali din anii 1965-1966 ; Suedia – Iugoslavia şi Irlanda – Elveţia (campionatul european) ; R.F.G. – Olanda (revanşa finalei ultimului campionat mondial ; Anglia – Ţara Galilor (campionatul interbritanic) şi finala Cupei Olandei (Den Haag-Twente Enschede). 16,55 Caleidoscop cultural-artistic. 17,15 Vîrstele peliculei. 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în Republica Federativă a Braziliei. 20,30 Teleenciclopedia. 21,10 Film serial. Kojak. 22,00 Telejurnal. Sport. 22,15 Bucureştiul cîntă.

TELEVIZIUNE

CREION

Popasuri siciliene (V)

Muzee în Palermo

„Via Roma" este cea mai veche stradă din Palermo. Aici ne oprim la cea mai veche bancă, „Banco di Sicilia". Ea păstrează, azi, în imensele sale încăperi, surprinzător, un autentic muzeu arheologic, o bună bibliotecă, cu documente preţioase, şi, alături, veritabile capodopere etnografice. În vitrinele ţinute în penumbră licăresc monede, în colecţii de valoare incalculabilă, datînd încă din secolul XII, licărul lor şters, sub aceste sicrie de sticlă, fac să nască în imaginaţie lumea sordidă a începutului de ev mediu, european, a orientului şi a coloratelor pieţe în care comerţul mediteranian înflorea. Aici găsim ceramică de Cartagiron, de Calicari, în desene şi culori apropiate de cele arabe sau similare cu cele de la Casteldurante. Motivele folclorice sau cele animaliere, în special simbolul leului, semnificînd o forţă a naturii, sugerînd şi cruzime dar şi măreţie falnică, îl poţi vedea pictat pe diferite vase arhaice. Picturile sînt negru pe galben, epocile se întrepătrund : feniciană, greacă, romană, arabă, normandă, un sînge amestecat care a format un nou spirit autohton, viu şi întreprid. Civilizaţia greacă s-a păstrat intens în viaţa domestică, dovadă aceste vase, sau piesele din mormintele greceşti, scoase la lumină aici, ca să nu mai amintim de templele din Siracuza sau Agrigento, din vale dei Templi.

Spiritul arab îl găsim, în schimb, plutind graţios nu numai în decorurile vechilor case şi temple, ci şi în modalităţile arhitectonice mai apropiate de noi, în maniera unor vile de pe litoralul sicilian, la Mondello, Castelamare, Trapani, Agrigento. Nici chiar catedrala mare a oraşului nu a putut rămîne, deşi refăcută nu cu mult timp în urmă, în afara stilului islamic, ca şi Chiosa di S. Giovanni Degli Eremiti, creată în 1130 de Rugiero II., Sau bastionul acesta pe care-l vizităm, după ce părăsim „Banco di Sicilia", deşi prefăcut de normanzi în „palazzo", el păstrează şi azi maniera meşterilor arabi, în arcuirea cupolelor, în interioarele decorate savant, în colonadele din grădină, cu pomi aduşi din Africa şi semănaţi de arabi, care iubeau aceste plante şi le perpetuau în noua insulă cucerită. Palmierii, de pildă, sînt magnifici, în splendoarea lor singuratică. Sau Camira, această plantă cu flori albe, închipuind nişte potire gata să se reverse. Sau aceste flori mici, vişinii, botezate de localnici după numele unui amiral, Bougainville. Sau arbuştii de lămîi, cu fructele pline, spînzurînd galbene pe ramuri.

Străbatem „via Roma", apoi ieşim puţin lateral şi intrăm în acest monument şi muzeu arab, o moschee care păstrează intacte superbele sale mozaicuri maure. Normanzi, veniţi cuceritori, cu un gust îndoielnic, au preschimbat această artă rafinată, de giuvaergii şi mozaicari ai orientului, în simple şi banale ziduri din cărămizi arse. Pereţii au rămas goi, cupolele albe. Un singur portic din lemn, un perete despărţitor, care ferea în timpul slujbei femeile arabe de ochii doritori şi iscoditori ai bărbaţilor, s-a păstrat intact. E o bijuterie în lemn, lucrat, filigranat şi migălos, cu arta inegalabilă a meşterilor arabi, ştiutori în a face ca piatra, fierul şi lemnul să primească bogăţia artei sub impulsul imaginaţiei lor strălucitoare.

Cînd ieşim, păşim peste seminţele scuturate ale înalţilor palmieri care îşi întind umbrele lungi acoperind şi ocrotind parcă moscheea, această reminiscenţă în care arta minuţioasă s-a unit cu graţia, în bucăţi de lemn, de fier şi de piatră, încrustate în aceste interioare, ele rămînînd mărturie pînă azi a unor valori nepieritoare ale spiritului uman, în speţă, ale artei arabe, care a fertilizat, la rîndul ei, spiritualitatea acestei insule din Mediterana, şi ale cărei vestigii le întîlneşti pretutindeni presărate în muzeele şi pe străzile din Palermo.

ION ARIEŞANU

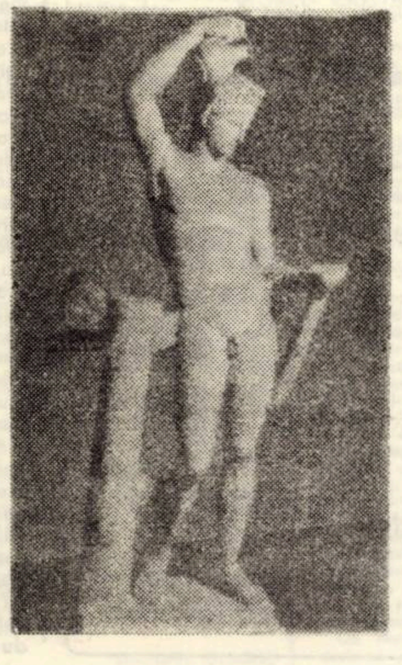

Muzeul Naţional — Sculptură greacă

I. D. TEODORESCU

PENTRU A DĂINUI

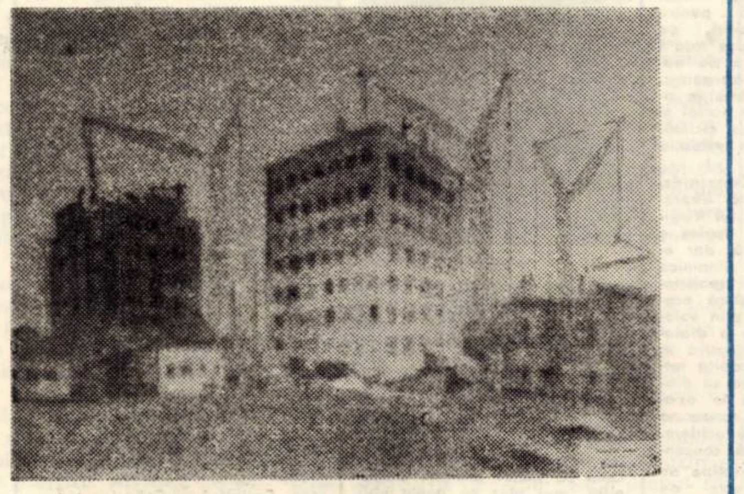

VINCZE IOSIF — „Şantier"

... Cînd se sătură de pietrele sale şi de scoicile sale, le cără pînă la fluviu şi le deşertă în apa limpede şi-o vreme uită – şi-apoi, într-o clipă de umilinţă, rupse prima floare şi-o presă-ntre filele cărţii de istorie – era pe cîmpul de la marginea staţiunii balneare în vîntul fierbinte şi iodat venind dinspre albele insule-n scufundare de pe lacul intens negru – nu floare, tulpină de pelin era, ştia, îşi amintea. Şi după ce-şi murdări şi-şi distruse cărţile de şcoală, cineva, poate profesorul de naturale, îl învăţă ce-i acela un ierbar şi cum se pot clasa plantele pe familii, ordine şi aşa mai departe. Acum zăbovi mai mult cu toate că acele criterii ştiinţifice de care i se vorbise îl înspăimîntau paralizîndu-i voinţa. Adunate-n filele ierbarului plantele nu mai însemnau nimic ; căuta ceva şi nu ştia ce, îi lipsiră mijloace mai fine de investigare – dar nu era numai asta, planta se usca, murea, culorile păleau. Ar fi vrut – dar asta, oh, nu se putea – ca, printr-o mişcare de translaţie, să fi recuperat cerul fierbinte şi decolorat de dogoare, ori, dimpotrivă, cu toate stelele la locul lor şi cu luna acolo unde te aşteptai să fie şi pămîntul şi unduirea plantelor şi mirosul lor şi succesiunea zilei şi a nopţii, a lunilor şi a anotimpurilor şi a anilor – dar nu se putea. Ceea ce-i rămînea din toate acestea era cenuşa lor cea verde, gata să se întoarcă pretutindeni, la o simplă suflare – nu făcuse nici un pas înainte. Ba da, se gîndi, ba da, **rostul** lor – dar pe el asta nu-l interesa ; nici nu ştia că nu-l interesează.

Venea de la şcoală cînd o văzuse, era primăvară şi sta pe-o piatră în soarele şi-n vîntul cald şi-aţîţător şi-şi lăsă geanta pe caldarîm şi-ntinse mîna şi-şi frecă degetele ca şi cum ar fi atras un cîine – dar şopîrla nu se mişca, îl privea doar încremenită cu ochii ei ca două minuscule, rotunde bucăţi de sticlă : o privire moartă ; fluieră încetişor, un şuier lung, stins, somnolent şi atunci ea înălţă capul ; se aplecă, întinse palma şi spuse : „Hai !", şi iar : „Hai ! Suie !", şi ea sui şi se adăposti în căuşul cald al mîinii lui Hipp.

*

... O observa prin sita ciurului ; era ceva, era mişcarea ; asta dură cîteva zile, pînă-n dimineaţa în care mama, în plină indignare şi-n plină oroare şi-n plină furie îşi recuperă ciurul de făină şi-l opări în cîteva ape şi-l fierse şi-n plus turnă peste el şi din sticla cu spirt medicinal şi cînd veni Hipp îi spuse : „Să nu-mi aduci tu mie acasă toate lighioanele şi să nu-mi spurci tu mie..."

„Ce-ai făcut cu şopîrla ?", întrebă el.

„I-am promis că ne mutăm şi-i lăsăm ei casa", spuse mama.

„Unde-i şopîrla ?", întrebă el, şi-ncepu să fluiere încetişor dar ea nu veni pînă nu se-ncredinţă că mama plecase. Veni deci şi i se urcă în palmă şi cînd trecu prin bucătărie mama-l privi uimită şi spuse : „Măi ce om, măi ce copil am crescut, uit' cu cine-şi face el prietenie" – dar acum nu mai răspunse. O lăsă pe iarba de primăvară şi ea se strecură printre pietre şi pieri.

*

Aşa că acum, de cîte ori dorea s-o vadă, fluiera încetişor şi ea venea, apărea aproape imediat ca şi cum tot timpul i-ar fi aşteptat venirea ; apărea vioaie, încrezătoare, constantă-n afecţiunea-i ori ce era şi cum se putea numi dispoziţia-i de ataşament – neînţeles pentru Hipp. Îi aducea insecte, o învăţase să bea lapte, termina ce avea de mîncat în timp ce el îi mîngîia, cu un deget, capul uşor teşit ; se trăgea cu o mişcare bruscă, se sustrăgea mîngîierii lui imediat ce termina de mîncat ; îl privea, se priveau nemişcaţi cîteva clipe şi-apoi, agilă, iute, economicoasă-n mişcări aluneca printre pietre – dispărea.

Dar mai era ceva, **curiozitatea** lui neliniştită, ca o beţie uşoară, o cunoştea, nu i se putea împotrivi ; dură foarte puţin ; mai întîi coborîrea ; uită de ce-i în jur, începu să coboare, avu viziunea : animalul acela superb în lumina verde, uşoară, învăluindu-i – coborau ; atinseră uşor, ca în vis – era chiar vis – albia cu pietre rotunde şi plate, le simţea sub tălpi ; veneau unul spre celălalt uşori, ţopăind grotesc pe pietrele de sub fluviu ; era femeie şi era animalul verde şi strălucitor şi solzos care venise de-atîtea ori la şuieratul său – dar acum el nu-i vedea decît chipul cu ochii măriţi, figura sinceră, blîndă, naivă ; venea vîslind din labele-i vîsle, din labele-i braţe. Erau aproape, erau departe, el nu ştia ; mare, mărită, cît el – o ciudată şi de neînţeles fantasmă ieşindu-i în întîmpinare ca o patimă impură căutîndu-şi perechea. Şi el –gol, cu picioarele-i păroase ca de faun, nu evitînd-o, dar amînînd clipa întîlnirii – cu toate că era tras, absorbit spre ea. Ajunse, erau faţă-n faţă îşi întinseră mîinile dar nu se putură prinde – şi-n scurtul răgaz se văzură-n liniştea deplină a apei şi şi-n lumina filtrată a lunii – părul prea verde unduind şi trupul prea verde şi ochii-i mari, întunecaţi, trişti privindu-l, i se păru cu disperare – dacă **asta** putea însemna nemişcarea, lipsa de expresie a lor.

Era în vis dar detaşat de visul său aşa că putu gîndi : „Prea nevinovată, prea neajutorată-n fuga ei". Şi gîndi : „Acum a ajuns să mă ştie, să mă cunoască". Şi gîndi : „Am ajuns s-o cunosc, prea nevinovată, prea neajutorată". Şi gîndi : „Mila" – şi-apoi visul, gîndul se destrămară, dar se lumină din nou, acum se ţineau de mîini ; stăteau faţă-n faţă şi ea unduia într-una şi-i spunea : „Priveşte-mă" şi era transparentă ca o algă şi-n timp ce-o privea mîinile-i ghiare, mîinile-i vîsle îl trăgeau tot mai aproape, se atinseră, se contopiră, erau totuna – el înlăuntrul animalului, doi într-o unică fiinţă monstruoasă la vedere – dar pe el nu-l mai interesa, nu se mai putea supune ororii, erau un singur spirit şi-un singur trup iar bucuria acestei patetice comuniuni cînta în el triumful nesperat de biruinţă ; el însuşi victoria – pe cel care fusese nu şi-l mai amintea, nu-l mai putea numi.

Apoi se porni. Detaşat de visul său se putea privi. Simţi că se petrece ceva, nu-şi da seama, apele sfîşiate se desprindeau ca foile de mică la trecerea sa ; se lungea, se subţia, nu mai avea trup, era energia concentrată-n mişcare, ţîşni dintre ape spre cerul încă întunecat, suia luminos lăsînd o trenă violetă şi orbitoare, ştia, era pierdut. Dar acum se eliberase din opacitatea materiei, animalul devenise energie pură, abia acum înţelese, erau una şi aceeaşi fiinţă, nu, principiul cel mai pur al mişcării – dar era pierdut : alb, strălucitor concentrat în punct...

Se întoarse la sine dorindu-şi vechiul, credinciosul său trup – ţipă după el, plînse, imploră ; cînd punctul acela alb şi strălucitor se stinse – se trezi.

Tremura tot, coborî din pat, ieşi în grădină şi fluieră încetişor, un şuierat gîtuit ca şi cum s-ar fi desumflat o minge – şi ea veni, i se sui în palmă dar o lepădă, tremura tot şi dibui cu mîna ca un orb pe pămîntul udat de rouă pînă găsi ce căuta, ea nu se mişca privindu-l, nu se mişcă nici cînd o lovi ; o lovea cu dezgust, cu mînie, cu o furie rece, implacabilă, dar tremura tot, o lovi pînă o zdrobi cu totul, simţea pe mînă, între degetele care ţineau piatra un lichid cleios – şi deodată se opri, scăpă piatra din mînă, se clătină şi căzu.

Aşa că acum fusese avertizat – dar îi rămăsese **curiozitatea** ; terminase cu mila, terminase cu neliniştea – cu frica şi teama de cunoaştere. Avea curiozitatea de partea sa aşa că-şi amenajă, în şopronul de vară, un fel de laborator – o blană de stejar suficient de lată fixată pe patru pari şi cîteva rafturi grosolane, meşterite de el şi cîteva borcane adunate de prin gunoaie şi-o foarfecă de croitorie şi împrumută cărţile de care avea nevoie, îl întrebă pe Dady cum se face cutare şi cutare lucru – asta în vacanţele dintre trimestrele universitare cînd Dady revenea-n oraş şi se angaja laborant „sezonier" la muzeu (de fapt, om de serviciu, le căra ălora toate porcăriile cu găleata, dar nici nu băga de seamă) şi-ntr-una din aceste vacanţe reuşi să plaseze muzeului, prin Dady, prima becaţă, ori porumbel sălbatic, ori găină decăzută de curte – împăiată. Ei o primiră şi după vreo săptămînă se trezi cu un mandat poştal şi cu invitaţia de a trece pe la muzeu ; încasă banii şi trecu pe la muzeu. Spuseră : „Te pricepi" şi : „Cine te-a învăţat ?", era şi Dady de faţă şi el spuse : „Dady", ca să-i facă o plăcere, dar celălalt îl privi brusc înfuriat. „Ei, spuse – doar noţiunile elementare de preparat şi împăiat". „Vrei să spui că..." şi aduseră becaţa, ori porumbelul, oroarea aceea împăiată şi-l întrebară : „Cum ai preparat-o ?" Şi el : „Ce să prepar ?" „Pasărea", spuseră. „A, pasărea... Păi, am omorît-o întîi." „Aşa, deci...", spuseră. „Şi-am curăţat-o, i-am scos carnea şi oasele, da le-am lăsat pe cele de la picioare, i-am lăsat şi ţeasta. Şi p'-urmă am făcut din sîrmă ceva care să semene cum avea forma..." „Cunoaşterea plastică a animalului", spuse Dady. „...şi-am umplut-o cu rumeguş." „Ca pe-o minge dealea de hîrtie, cum se vinde la bîlciuri", spuse Dady. „Chiar aşa !", făcu Hipp şi ei spuseră : „Asta a fost un examen". Şi el : „Am dat un examen fără să ştiu". „Chiar aşa, de-acu, dacă vrei, vei fi colaboratorul nostru extern" – şi-i dete o hîrtie din care rezulta asta şi cînd îi completară numele spuseră, „Eşti predestinat pentru", şi el spuse : „Ca să gonesc, ori să-mpăiez animale" ? „Gonitu-i ceea ce te interesează pe tine, spuse directorul Hanibal Niculiţel. Pe noi ne interesează împăiatul, o să te califici tu." Dar el spuse : „Acu-s la şcoala profesională". „Numa'-n timpul liber", şi el zise : „Bine" şi plecă să-şi cumpere sîrmă şi cuie şi-o planşetă de tăiţei, o foarfecă nichelată şi-un briceag – căci soluţiile pentru conservat dimpreună cu instrucţiunile de utilizare le primise gratis.

*

Acum avea ce face : cutreiera cu vînătorii smîrcurile şi bălţile din împrejurimi şi cîmpurile şi la urmă se prezneta cu vînatul la muzeu unde Karp care încă nu le trăsese clapa, nu murise încă adică – alegea exemplarele cele mai frumoase pentru împăiat – iar restul îi rămînea lui, aşa că acum sugea la două vaci fără ca măcar să fi urmărit asta. Dar lucra şi pentru el – aşa că atunci cînd veni Micaela, şopronul de vară era gata amenajat, tencuit adică şi spoit şi cu rafturile ca toate rafturile din lume numai că-n loc de altceva erau populate cu păsări şi broaşte ordinare şi cu broaşte ţestoase, cu iepuri şi popîndăi ; cu un castor şi-o vidră şi-n locu rămas liber – borcane sigilate în care pluteau nişte spurcăciuni după care biologii se dau în vînt – şi păsări mărunte şi-un pelican, jos, ştiţi, în loc de plantă decorativă...

*

Ezită mult pînă s-o aducă-n camera cu mortăciuni pe Micaela – dar cînd, în cele din urmă, ea intră, spuse : „Vai, ce interesant !" – şi el o privi bănuitor, ce-o fi găsit-o să-şi bată joc de mine ?

Nici nu se gîndea la aşa ceva, ea nu se gîndea ; merse direct la egretă, întinse mîna şi-i mîngîie gîtul, penajul şi spuse : „Vai, ce frumos", se-ntoarse hotărîtă, păşi spre el şi-i spuse : „Învăţă-mă şi pe mine, vrei ?", el o privi din nou bănuitor şi gîndi, are ea vreun interes... Ridică din umeri.

Asta se întîmpla imediat după plecarea mamei şi-n şopronul, în încăperea, mă rog – în „laboratorul" lui era frig, lucra cu scurta pe el, dar Micaela purta, peste una din bluzele ei subţiri – era albă, din mătase de paraşută, „mi-a dat-o mie cineva...", spusese – o haină uşoară de-a lui Boris. „Nu-ngheţi îmbrăcată aşa ?" întrebă cu prudenţă Hipp şi, ferit, îi privi picioarele prea de tot dezgolite, prea lungi. „Mîine să faci focul", îi spuse.

Aşa că a doua zi, joi, imediat ce ieşi de la uzină, se opri la primul magazin cu chestii pe care le poţi încălzi îndeajuns ca să-i fie Micaelei cald şi cumpără un godin cu apendice din tablă pe un' să iasă fumul şi instală soba şi-o îndopă cu cărbuni, şi cînd intră Micaela, doar ceainicul care să susure blînd îi mai lipsea ca atmosfera de pace şi calm presupus propice destăinuirilor să fie deplină.

„Eu unde stau ?", întrebă ea, iar el clipi des înainte de a-i răspunde,

şi iată că, a doua zi, vineri, veni acasă cu un şezlong şi-aduse din casă pătura, o pernă şi un ibric, ceşti, zahăr şi cafea şi cînd intră Micaela spuse : „Ah, ce drăguţ eşti !", se instală în şezlong, Hipp rămase pe scaun în faţa planşetei şi, peste penajul dropiei (**otis tarda**) gata desfăcută şi curăţată de măruntaie şi de ce mai trebuia, vedea picioarele, putea vedea prelungile picioare intens luminate de la becul spînzurînd deasupra – ale Micaelei.

„Aş vrea să mă înveţi şi pe mine", spuse ea.

„E-o dropie, spuse el. Din ce în ce mai rară..."

„Aha, iar tu o pregăteşti pentru eternitate ; o împăiezi ca fiii fiilor noştri să poată spune, iată o dropie..."

„Nu m-am gîndit la asta", spuse Hipp.

„Numai că eu nu voi avea copii", spuse ea.

„Au prins-o foarte uşor : grea din pricina poleiului, a gheţii de pe aripi nu se putea mişca. N-au făcut altceva decît s-o culeagă..."

„Mi-ar fi plăcut să fii avut copii", spuse ea. „Un copil înseamnă ceva, nu-i aşa ?"

„S-au mirat cînd au văzut-o, nu se aşteptau – din pricina penajului..."

„Dar nu-l voi avea !" Se mişcă, îşi îndreptă trupul ; îl privea pe Hipp cu ochii ei mari şi trişti.

„Arăta ca un bulgăre de zăpadă ; sclipi o clipă, pieri apoi nu mai ştiau ce să creadă".

„Sclipi o clipă...", spuse Micaela.

Da, spuse el bucuros. S-au dat jos din maşină (acum vorbea foarte repede) şi-au început să alerge printre bolovani şi prin mărăciniş şi-o văzu din nou şi presupun că şi ea îi văzu şi atunci se mişcă, vru să se depărteze dar era prea mare, prea grea şi-i atîrnau aripile şi străluceau de poleiul, de gheaţa adică de pe ele şi ei spun că deodată le înălţă de parcă ar fi fost de tablă şi nichelate şi-i orbi albul penajului de pe piept şi părea, spun ei, ca şi cum ea ar fi vrut să-i convingă, prin umilinţa ridicării aripilor, prin faptul că-i lăsase să vadă minunea unicei, inegalabilei ei frumuseţi – să-i convingă să renunţe de a o mai captura, ce rost ar mai fi avut ? Şi iar era ca un bulgăre afînat de zăpadă şi ei se opriră, n-aveau de ce se grăbi, erau aproape şi priveau pasărea – pînă ce din nou aripile ei căzură şi nu mai fu decît o pasărea obosită şi condamnată, nu mai putea fugi şi nici ascunde aşa că..."

„Sclipi o clipă...", spuse Micaela.

„Da, spuse el, chiar ăsta-i cuvîntul".

Se mişcă din nou, acum veni spre el, spre planşetă şi spre ce mai rămăsese din dropie, înlătură o aripă şi privi, lăsă aripa la loc – reveni în şezlong.

„N-ar trebui să mă iubeşti", spuse ea.

„Să te ce ?", întrebă el uluit.

„Să-ncepi să mă iubeşti, am vrut să spun. Să nu faci prostia asta".

„N-am făcut-o încă", spuse Hipp.

„Dar ai început", spuse ea şi-l privi curioasă. Aştepta. O lăsă să-l aştepte. Spuse în cele din urmă :

„Nu !"

Ea începu să rîdă, rîdea şi cînd intră Boris, se opri brusc cînd îl văzu.

MUZICA

Zeno Vancea înseamnă pentru Banat nu numai un fiu crescut și afirmat în spațiul spiritual de aici, ci și un statornic promotor al noului, al acelui „liniarism" ce-i caracterizează muzica scrisă în perioada timișoreană și culminată cu „Priculiciul" – veritabil manifest de concept și vizualizări coregrafice. Puțin înțeles de colegii, impregnați de maniera unui „poporanism" excesiv – dintre care pare-se doar Alma Cornea-Ionescu a cutezat public să aplaude tenta neobișnuit de modernă a scrierilor sale – Z. Vancea se va înscrie, în timp, ca unul dintre promotorii cei mai cultivați, mai ilustrativi ai modalităților de a scrie în spirit național, fără a uza de șablonul suitelor folclorice. Lucrarea audiată sub conducerea uneia dintre cele mai prețuite baghete ale generației sale, ieșeanul *Ion Baciu* – *Preambul, Intermezzo, Marș* – deși compusă la mulți ani distanță de acest Priculici, reprezintă o revenire la conceptul ritmic dansant, la proiecții coregrafice alerte și spirituale.

Solista concertului a fost *Alexandra Guțu*, prolifica mesageră a artei interpretative timișorene, în recentul încheiat festival. Neobosită, a atacat acum unul din piscurile de dificultate dar și de frumusețe ale genului – *Concertul de Dvorak*. Calitățile esențiale ale artei sale, subliniate de repetatele succese internaționale, au fost evidențiate plenar. Tonul său, ce colportă o vibrație densă, a sublimat un perimetru de trăiri afective complexe. Muzicalitatea solistei a știut discerne gradația, nuanțele, dinamica optimă a frazelor din care este rostuită această capodoperă. Cea mai realizată a fost secțiunea mediana. Neconcludentă – poate din cauza unui prea acut sentiment de responsabilitate în fața acestei pagini de referință – a rămas Allegro-ul primei secțiuni.

Concertul s-a încheiat cu *Simfonia a III-a* de *Brahms*, (devenită poate cea mai accesibilă, prin excepționala simbioză pe care a realizat-o lirismul obsesiv al părții a III-a cu virtuțile textului lui Fr. Sagan în cunoscuta peliculă cinematografică, devenită ea însăși de notorietate mondială). Lucrarea, în concepția oaspetelui ieșean, s-a derulat în limitele unei bune tradiții, reliefînd cu discernămînt culminațiile emoționale ale monumentalei simfonii.

Notăm în final, faptul că la cronica trecută a fost omis numele dirijoarei Cornelia Irina, reconfirmată ca un prețios muzician, un braț ferm, dar și un diapazon receptiv la armonicele generoasei partituri ceaikovskiene.

DORU MURGU

TEATRU

LA TEATRUL MAGHIAR DE STAT :

„UNCHIUL VANEA"

de A. P. Cehov

După succesul repurtat nu de mult cu Ivanov, colectivul Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara se află la o nouă încercare reușită în transpunerea pe scenă a operei cehoviene. Ochiul atent regăsește de altfel în spectacolul Unchiul Vanea, mai tot arsenalul artistic al autorului Livezii cu vișini.

Regizorul Cseresnyés Gyula, acest creator plin de fanterie, migălos și consecvent, s-a străduit să ne aducă fără artificii, și de data aceasta, un real cîștig uman și artistic. Ne-a oferit astfel pe de o parte o emoționantă reîntîlnire cu arta celui ce servește aproape de un secol încoace drept model de sinteză dramatică pentru creatorii de pretutindeni, pe de altă parte ne-a pus față-n față cu un ansamblu de oameni, pe alocuri tragi-comic, dar pe deplin încadrat în acel turbulent torent social și psihosocial de evoluție ciclică, ce a dus inevitabil la revoluția din 1905.

În concepția lui Cseresnyés, subliniată și susținută ireproșabil de scenografia lui Virgil Miloia, spectacolul devine o construcție tensionată, dar echilibrată și logică, dinamica internă a încleștărilor realizîndu-se printr-o exemplară economie de mișcări și prin valorificarea fără rezerve a dialogului scenic. Semnificativă în acest sens, și remarcabilă totodată prin intensitatea sa dramatică (deși comică în aparență), ni s-a părut cunoscuta scenă a tentativei de ucidere. Regizorul a reușit să concentreze în acele cîteva clipe de urmărire incredibila sete de viață, independență și autovalorificare, precum și toată dezamăgirea sau disprețul bătrînului, stăruitor și cinstit, dar nebăgat în seamă o viață întreagă. *Fábián Ferenc*, interpretul Unchiului Vanea, a reușit să-i dea o strălucire neobișnuită eroului. El este, în acest rol complex, deopotrivă, bătrînul Voinițki, figură tipică de cugetător handicapat al Rusiei absolutiste, dar și prietenul umanității, măcinat de complexe. Lui i se alătură, prin forță și adîncime, Sinka Károly în rolul lui Astrov, doctorul devotat, inteligent iubitor de natură, dar și victimă – neconsolată și cinică a mizeriei. Mester András creează un Serebriakov șarlatan și absurd dar suficient de nuanțat. Și, în fine, dacă această lume recreată ne pare aidoma vieții, se datorește în bună parte și talentului tinerelor *Czegő Teréz* și *Koszta Gabriella*. Prima, în rolul soției profesorului Serebriakov, se remarcă prin naturalețe și sensibilitate construindu-și inteligent și cu intensitate crescîndă personajul. Vedem astfel o Elenă demnresemnată, dar insuficient de receptivă la neajunsurile sale de victimă a exaltării anterioare. Pe *Koszta Gabriella* (Sonia) o admirăm pentru temperamentul ei. Este poate cea mai senină figură a piesei, tînără și exuberantă, fiind în același timp și promisiunea unui ciclu de dezvoltare superior, *sămînța încolțită a tranziției cehoviene*. *Izsó Johanna*, *Jánó János*, *Ferenczy Annamária* și *Puhala Ernő* sînt fericit distribuiți în roluri de atmosferă, excelînd și ei într-un joc nuanțat și prin intensitatea captivantă a trăirilor.

ALEXANDRU VAJDA

PLASTICĂ

VIOREL CRĂSTEA

Ghiladul, sat în cîmpia bănățeană. Primăvara era încă ascunsă în inimile copacilor. Dar, călcînd pragul casei cu numărul 1043, ea a țîșnit năvalnic. Zeci de tablouri inundate de lumină O frescă a satului Ghilad Din mijlocul lor, timid și modest, îmi zîmbește Viorel Crăstea.

„De mic mi-a plăcut foarte mult natura ; mă emoționam privind un copac singuratic, în mijlocul cîmpiei, ori un apus de soare. Îmi place satul meu și casele sale. Am început să le pictez. La început, în acuarelă. Cînd am trecut la ulei, mi-a fost foarte greu. Nu cunoșteam tehnica. A venit la mine un pictor amator din Ciacova : Adam Helbich. El mi-a explicat cum se prepară o aînză. Pictura îmi dă

satisfacții sufletești. Tot ea îmi dă o stare de liniște. Ce nu pot spune prin vorbe, spun prin culoare. De ani, continui să pictez în stilul meu, zic eu, specific bănățean. Trăind la țară, întotdeauna m-a interesat și am admirat munca țăranului, ceea ce face ca el și satul bănățean să ocupe un loc de frunte în lucrările mele. Caut să pictez datinile oamenilor, mai ales că unele obiceiuri sînt pe cale de dispariție. Apoi, mă străduiesc să redau în tablourile mele munca țăranului din trecut. Unele aspecte le reține din copilărie, altele, din poveștile bătrînilor. Aș vrea ca pictura mea să rămînă o mărturie pentru cei care vor veni, o mărturie despre obiceiurile, portul și oamenii satului meu".

AUREL GH. ARDELEANU

CADRAN

Andrzej Zulawski, fostul asistent de regie al lui Wajda și mai apoi autorul filmelor *A treia parte a nopții* și *Diavolul*, apare din nou pe ecrane, cu *Important e să iubești*, după romanul lui Christopher Frank, *Noaptea americană*. Interpreți : Romy Schneider, Fabio Testi, Jacques Dutronc. ● *Într-una din sălile Louvre-ului*, André Malraux a acordat un interviu cineastului italian Ruggieri, care filmează la Paris, Bruges, Roma, New York, un film dedicat lui Michelangelo. ● *De la o identitate la alta* se intitulează studiul Juliei Kristeva, publicat în ultimul număr al revistei „Tel Quel" și susținut în cadrul Seminarului interdisciplinar „Identitatea în antropologie", condus de Lévy Strauss. ● *Gradul zero al teatrului*. Ultima piesă a lui Samuel Beckett, *Pas moi*, durează 18 minute, timp în care vocea Madelainei Renaud articulează un text sincopat despre trecerea anilor. ● *Frîntre expozițiile străine deschise la Paris*, de un remarcabil succes de public se bucură expoziția de pictură chineză. ● *Noua pasiune a lui Jean Marais e ceramica*. Fiind și proprietarul unei galerii de artă la Vallauris, el va putea să-și expună liniștit creațiile. ● *Albert Einstein, creator și rebel*. Cu acest titlu incitant, Banesh Hoffmann și Helène Dukas semnează „istoria unei vieți și istoria unei gîndiri". ● *Al 22-lea festival de la Royan* e dedicat muzicii contemporane. După opinia cronicarului de la *Nouvel Observateur*, revelația festivalului a fost *Hyérophonie V*, a japonezului Yoshihisa Taira. ● *Futurismelor* din Italia, Franța, Mexic, Argentina. Chile, Uniunea Sovietică, Cehoslovacia, Anglia, Polonia le sînt consacrate ultimele două numere ale revistei literare *Europe* ● *Top-ul, celor mai bune filme ale anului 1974*, întocmit de redactorii revistei *Cinema '75* arată astfel : *Nunțile, Amarcord, Ultimele Iagodne, Dode 's Caden, Curajul poporului*.

COLAJ – ARIADNA

VIOREL CRISTEA „Strînsul finului"

PANORAMIC

● **BOLDURI CU IMBOLDURI** se intitulează plachета de epigrame pentru școlari (autori : George Zarafu și Giuseppe Navarra) apărută recent la Editura „Ion Creangă".

● **CARTEA VALENTINEI DIMA** „Stînca tarpeiană", Editura „Cartea Românească", se află în librării.

● **PREMIILE CONCURSULUI JUDEȚEAN** de poezie și proză : premiul I pentru poezie nu s-a acordat ; premiul II – Mihai Moraru – Lugoj ; premiul III – Ioan Vasiu – Beba Veche ; mențiuni Mircea Bîrsilă și Gheorghe Terziu – Timișoara ; premiul I pentru proză – Titus Suciu – Timișoara ; premiile II și III nu s-au acordat ; premiul pentru cel mai tînăr creator – Monica Rohan – Lugoj ; premiul special al juriului – Cenaclul „Lumina" – Timișoara – pentru participare deosebită la acest concurs. Președintele juriului : Anghel Dumbrăveanu.

● **CE ȘTIM DESPRE „STUDIO DESIGN AB" ?** Este compus din : doi arhitecți, doi plasticieni, un sculptor, șapte colaboratori – de diverse specialități – pentru informare interdisciplinară. Toți aceștia tind să realizeze o serie de experimente, să deschidă expoziții (cu caracter educativ), rod al cercetărilor grupului, să combată uritul. Să se integreze, adică, prin munca lor, în viața orașului.

● **TEATRUL NAȚIONAL** pregătește pentru premieră spectacolul cu „Discipolul diavolului" de G. B. Shaw.

● **TREI ȘTIRI DIN LUGOJ : Brigada artistică** de agitație a casei de cultură a pregătit spectacolul „Fără mănuși", cu care s-a prezentat pe data de 1 iunie a.c. la ștafeta brigăzilor artistice de agitație, organizată în orașul stațiune Buziaș. Spectacolul cu piesa „Fata morgana" a fost vizionat pînă în prezent de peste 3.000 de spectatori lugojeni. **Secția germană** a teatrului popular, cu spectacolul „Namenlos" a fost oaspetele iubitorilor de muzică din localitățile Steierdorf și Oravița.

● **NU DE MULT** s-a desfășurat la Tîrgoviște în organizarea Comitetului Județean al U.T.C., Inspectoratului școlar județean și Muzeului județean Dîmbovița, cea de-a III-a sesiune de comunicări științifice a elevilor cu tema „Din istoria ținutului natal" S-au prezentat 50 de comunicări ale elevilor din 14 județe. Juriul sesiunii, prezidat de prof. dr. Liviu Ștefănescu a acordat numeroase premii.

● **ÎN PERIOADA 1-10 IUNIE** aproape toate cinematografele din județ au inclus în programul lor filme pentru copii. *Decada filmului pentru copii* înseamnă, pe lîngă acestea și o serie de acțiuni de genul : concursul „cel mai bun recitator , cel mai bun povestitor", dimineți de basm, etc.

● **ÎNTRE ACELEAȘI DATE** Teatrul Național din Timișoara consacră spectacolele sale Zilei internaționale pentru ocrotirea copilului. Desigur, în program „Povestea Cenușăresei", dar, s-ar fi putut relua și alte spectacole montate de teatru în stagiunile trecute, pentru ca, într-adevăr, să se poată vorbi despre o *dedicație*, dincolo de litera unui generic.

● **AM ÎN FAȚĂ programul** *Zilelor cărții pentru copii* organizate de Biblioteca județeană, Consiliul municipal al organizației pionierilor și inspectoratul școlar județean (27.V–2.VI). Din diversitatea de manifestări menționăm : *Întîlnirea* dintre cititori și scriitorii pentru copii (27 mai), cu participarea scriitorilor : Mircea Șerbănescu, Valentina Dima, George Drumur, Laza Ilici, George Bulic ; *Concursul* de recitări : Mulțumim din inimă partidului" (28 mai) ; *Concursul* „Cel mai bun povestitor" (29 mai) ; *Expunerea :* „Copilăria în viziunea scriitorilor de ieri și de azi" susținută de prof. dr. Louis Țurcanu (30 mai) și însoțită de un recital de versuri cu participarea unor actori ai Naționalului timișorean ; *Concursul* de desene pe asfalt (1 iunie) ; *Masa rotundă* „Literatura pentru copii și despre copii – parte componentă a vieții și activității copiilor noștri" (2 iunie) cu participarea a numeroși scriitori, redactori de editură, profesori, învățători și educatori. Sîntem convinși că, acțiunile enumerate și-au atins scopul.

● În cadrul schimburilor culturale stabilite între TEATRUL DE STAT DIN REȘIȚA și TEATRUL STERIJA din Vîrșeț, care tind să devină tradiționale, în 31 mai, pe scena Teatrului din Reșița, a fost prezentat un spectacol cu piesa scriitorului iugoslav, devenit clasic, Bora Stancović – KOȘTANA. Spectacolul s-a bucurat de un remarcabil succes.

A. I. C.

RECORDING

● „Sfinx", nici o revelație în plus, în spectacol, oricît ar susține revista „Flacăra". Piesele seamănă unele cu altele, trimiterile la grupuri precum „Free" sînt mai mult decît posibile. Asta fără a nega niște virtuozi, sonul monumental, deseori insolit. Prezența în topul nostru nu este întîmplătoare. ● Am primit din partea grupului „Rod folk" încă o bandă cu imprimări recente, care se va difuza în emisiunile viitoare. ● În această săptămînă, secția română a topului substituită printr-un medalion dedicat formației timișorene „Progresiv Tm". În secția internațională, 1. „Iubita îndelung așteptată" – OMEGA ; 2. „Toată lumea o iubește pe Alice" – ELTON JOHN ; 3. „Trenul" – ADALBERT HAMMOND ; 4. „Suflet în rock" – MIDDLE OF THE ROAD ; 5 „Viața e un rock" – REUNION. ● Figurează în „Anti-top-textul" revistei noastre mai de multă vreme R. Iorgulescu și A. Grigoriu, cu, de exemplu textul la melodia „Marinarul cînd iubește" . . ." e ca valul înspumat pe furtună" și alte aberații de acest fel. ● Ritmuri din ce în mai moderne îmbracă textele tot atît de lipsite de har ale lui Mihai Constantinescu. Mai nou, „ne jucam pe stradă, cînd ieriam copii . . . „Este foarte greu să scrii ceva totalmente lipsit de conținut, în afara oricărui mesaj, să nu comunici nimic, să nu ai nici o problemă. Performanța pe care vedeta cîntecului o atinge și depășește. ● Corespondentul nostru, G. Miloș este convins că ar putea redacta o rubrică foarte atractivă cuprinzînd „mărunțișuri" din viața vedetelor. Apreciem bogata sa informație, dar nu ne interesează acest aspect al lucrurilor. Cu atît mai puțin tonul nepoliticos al epistolelor. ● Reamintim radioascultătorilor : topul nostru se difuzează miercuri, între orele 19 și 20.

L. BURERIU

SILUETE

„LA CEA MAI ÎNALTĂ TENSIUNE"

Inginerul Anton Gârbacea, de la Grupul de șantiere electromontaj din Timișoara a absolvit Facultatea de mecanică din acest oraș cu media 10. Poate de pe atunci iubește expresia a fi la înălțime.

. . . De 14 ani, de cînd lucrez în cadrul acestui grup de șantiere, mi-am adus aportul la montarea a peste 1400 km de linii electrice de înaltă tensiune în județele Timiș, Arad, Caraș-Severin, Mehedinți, Gorj, Hunedoara. Am participat și la instalațiile marilor obiective naționale Porțile de Fier și Motru-Cerna. Am două invenții și 18 inovații pe care încerc să le și aplic în procesul de producție. Despre unele am și vorbit pe micul ecran. Este vorba despre invenția „Montarea stîlpilor de înaltă tensiune cu ajutorul elicopterului" care a fost aplicată pentru întîia oară la linia electrică aeriană în vederea extinderii carierei de marmură de la Ruschița. Apoi, aș putea aminti și inovația „Realizarea chesoanelor de fundații prin cofraje glisante metalice, acționate hidraulic".

Chiar și în teza de doctorat încerc să rezolv „Problema mecanizării aparatelor de însurubare la lucrările de montaje mobile" cu o soluție originală. Soția mea face parte din corul Filarmonicii „Banatul", iar fetița, Antoaneta, de 1 an și șapte luni, aș dori să iubească, precum tatăl, înălțimile și muzica !

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

Seară de poezie Franz Liebhard

STUDIOUL DE POEZIE al Asociației Scriitorilor din Timișoara, formă complexă de manifestare a valorilor poetice existente în această parte de țară, a avut ca invitat, cu cîteva zile în urmă, pe poetul de nobilă și rară dăruire – Franz Liebhard.

Seara de poezie, publică prin numărul impresionant de participanți – scriitori, artiști, oameni de cultură și artă, alți iubitori ai poeziei – a fost deschisă prin caldul cuvînt al poetului Anghel Dumbrăveanu care a schițat personalitatea omului, militantului, cetățeanului, poetului Franz Liebhard. Dezvoltînd analitic, prof. Heinz Stănescu, a evocat climatul social-politic în care s-a dezvoltat ca „poet și om de cultură" invitatul serii de poezie.

Un moment deosebit l-a constituit cuvîntul poetului – emoționant și emoționat, Ion Horea, traducătorul în românește al volumului de sonete „Aurul înălțimilor". Încă o dată am

putut realiza, din cuvîntul său – lucrul de altfel sesizabil la lectura volumului – implicarea sa totală, pînă la identificare, cu poezia lui Franz Liebhard. „Traducerea poeziei lui Franz Liebhard – spunea Ion Horea – a însemnat pentru mine revelarea unui univers poetic fascinant ; îi mulțumesc poetului pentru clipele rare pe care mi le-a dăruit".

Actori ai Teatrului Național din Timișoara (Irene Flaman Catalina plină de sensibilitate și dăruire ; Radu Avram – cu o dicție ciudat de inegală și Miron Nețea – apropiat de text) ai Teatrului german de stat (Peter Schuh – recitind cu dăruire ; Ildiko Jartsek – imprumutînd feminitate versurilor), precum și ai Teatrului maghiar de stat (Koszta Gabriela – discursivă) au oferit un frumos recital din poezia invitatului serii.

Pe muzica lui Matei Schork – H. Sieber, acompaniat la ghitară de Luchin Milan, a cîntat – cu o voce frumoasă și emoționantă, cîteva lieduri pe versurile lui Franz Liebhard. Inspirat din poemul „Rădăcini" al aceluiași poet, Iosif Costinaș, cineast amator, ne-a oferit propriul său poem cinematografic – un film scurt dar dens. Ultimul cuvînt aparține poetului Franz Liebhard care mulțumește tuturor celor care au contribuit la reușita serii de poezie.

A. BALTHAZAR

Expoziție de artă populară

Organizarea unei expoziții de artă populară înseamnă, indiscutabil, o valorificare științifică a obiectelor, folosindu-se mijloace de comunicare specifice, spre relevarea semnificațiilor pe care le au piesele expuse, în urma interiorizării și reductibilității acestora la trăirile umane, cum ar fi efectul estetic, ca să amintim doar una din componentele structurii informaționale, desigur cea mai importantă, cînd e vorba de arta decorativă. Căci în expoziția de artă populară primează actul valorificator estetic îndreptat asupra unor bunuri economice, deosebindu-se prin aceasta de expoziția de etnografie propriu-zisă care are menirea să releve, în primul rînd, utilitatea, funcționalitatea obiectelor. Acest criteriu stă și la baza organizării expoziției de oprege și catrințe bănățene de la secția de etnografie (Bastion) a Muzeului Banatului.

Însăși seria tipologică a costumului popular românesc începe cu portul popular bănățean, cu opreg cu franjuri, care, în ansamblu, are o evidentă notă arhaică. În componența vechiului port bănățean intrau două oprege, dispuse în față și dinapoi. Cel din urmă era un însemn al căsătoriei și se purta cu începere din ziua nunții.

Probabil că, datorită unor necesități de natură funcțională, căreia i se adaugă și o vădită influență transilvăneană, opregul din față a fost înlocuit cu o catrință, urmînd ca după aceea să fie înlocuit și celălalt opreg cu o altă catrință. Aceasta a preluat de la opreg semnificația etno-socială, marcînd trecerea tinerei fete în rîndul nevestelor. Așa se explică împrejurarea că, la sfîrșitul secolului trecut, opregul își pierduse semnificația originară și a început să fie purtat și de fete, dar numai în anumite ocazii „cînd se gătesc pentru joc, sau altă festivitate", cum se specifică într-un manuscris din această perioadă. În felul acesta, opregul devine cu timpul o piesă de podoabă, cîștigînd în fastuozitate, prin folosirea, cu preponderență, a firului de aur și de argint în decor, sau, în unele cazuri, prin ornamentarea țesăturii cu monede și cu frunzulițe de metal. Exces de fantezie creatoare, capabilă să genereze multiple valențe estetice, ne întîmpină și la catrințele de sărbătoare care, avînd țesătură de dimensiuni mai mari decît a opregului, oferă un spațiu adecvat pentru o desfășurare mai largă a registrelor ornamentale, după principiile de bază ale artei decorative, simetrice, ritm, repetiție, alternanță.

Arta populară „a pornit, în fond, dintr-o utilitate" și deci nu o putem considera ca fiind „o finalitate fără scop" (Kant), însă, totuși, în stadiul ei maxim de dezvoltare, credem că, prin prezența unei vieți sieși suficientă, a decorului, putem vorbi, și în privința acesteia, de un autotelism estetic. Faptul acesta este invederat cu prisosință de expoziția de oprege și catrințe. Atît că înțelegerea acestui adevăr obligă la o cunoaștere temeinică a modului de reflectare a realității obiective, prin mijlocirea ornamenticii populare. Teme fitiomorfe, skeomorfe sau simbolice sînt redate prin limbajul motivelor geometrice și geometrizate, sau (mai rar în arta noastră populară) a celor liber desenate. În fața acestui adînc orizont artistic popular, eticheta „pitoresc", cu care este caracterizat, cu comoditate, portul popular de către marea mulțime de diletanți, se scufundă, iremediabil, într-o riscantă banalitate.

Expoziția de oprege și catrințe propune un mod științific de receptare a unuia dintre cele mai importante domenii ale artei noastre populare — cel al portului tradițional, în care se reflectă ca într-un microcosmos concepțiile estetice, morale, naționale etc. ale celor care îl poartă după cum preciza revelator etnologul de prestigiu mondial, Bogati ev.

AUREL TURCUȘ

CORESPONDENȚĂ

Valeriu Salcie : V-ați regăsit tonul cel bun. Reținem pentru tipar poeziile : *Anotimp, Virstă, Cel care pleacă.*

Icar Aman : Vă mulțumim pentru gîndurile frumoase pe care ni le ad esați. Ne place felul în care ați primit observațiile noastre la celelalte poeme. Noul plic cuprinde cîteva poezii inspirate, justificîndu-le oarecum și pe celelalte — mai improvizate, cu neglijențe ori formulări minore. Așadar, reținem poeziile *Martie* și *Neînchipuit de lungi*, avînd cuvinte bune și pentru tonalitatea și atmosfera celei intitulate *Bate că astfel.* Dacă veți asocia pasiunea cu care scrieți (și harul, care nu vă lipsește) cu o mai temeinică frecventare a lecturilor fundamentale, cum și cu o exigență sporită față de propriile versuri, s-ar putea să vă scoateți corăbiile într-un liman de unde încep miraculoasele întinderi la care visați.

Mihai M. Babei : Versuri în nota celor anterioare, cu deosebirea că aspectele care ne cîștigaseră adeziunea sînt, de data aceasta, mai rare și mai firave. Se pare că demonul grabei și-al lucrului improvizat v-a luat în stăpînire pentru o vreme.

Anton Gagiu : E bine că trageți mereu concluzii după confruntările pe care vi le prilejuiesc versurile comunicate. Nouă ni se pare că ceea ce ați trimis de data aceasta pare a marca un progres. Sînteți, desigur, încă în faza în care versificați cu plăcerea și, am zice, inconștiența începutului.

Teodor Calapăr : Uneori versificați cu mult farmec și cu grație. Am surprins și o plăcută undă de ironie. Pentru că manuscrisele Dvs. se descifrează cu eforturi care afectează receptarea, v-am sugera că în viitor să ne trimiteți lucrările dactilografiate.

Dan Nistor : Arhitectura și poezia ar putea face un bun menaj, ca să zicem așa. Vă urăm așadar succes. Cît privește poeziile, sînteți, după părerea noastră, pe un drum bun, cu precizarea că încă nu știți să evitați toate capcanele pe care vi le întindeți singur. S-ar mai putea spune și alte lucruri, dar timpul și munca literară vă vor ajuta să dezlegați tainele. Rămîne să vedem ce vă va aduce vara și toamna acestui an. *Oancea Nedeianu, Burkici Irina, Mureșan Ioan Octavian,* — continuați. *Cerbu Cristian, Iotas Aitho, Aurel E. Stanciu* — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

ORIZONT PUBLICITATE ORIZONT PUBLICITATE

LICEUL DE CONSTRUCȚII NR. 2 TIMIȘOARA

B-dul Tinereții nr. 11

Telefon 1 18 95

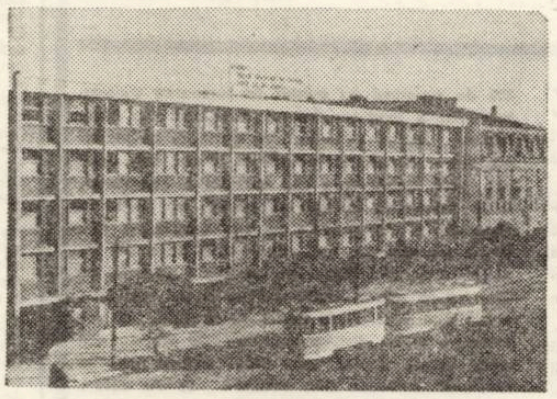

Recrutează

din toate județele țării băieți și fete pentru Școala profesională în meseriile :

- Electricieni auto-moto
- Lăcătuși mecanici auto
- Timplari mobilă și articole tehnice
- Instalații sanitare
- Instalații încălzire
- Zugravi, vopsitori-tapetari

Se primesc absolvenți a 10 clase.

Se primesc absolvenți a 8 clase care au împlinit vîrsta de 16 ani la 15.VI.1975.

Sau absolvenți a cls. VIII-a sau a IX-a din anii precedenți.

Inscrierile se fac de la 1 iunie — la 1 iulie 1975 la Liceul de Construcții nr. 2, B-dul Tinereții nr. 11 Timișoara. Fără examen de admitere.

Se asigură întreținerea și cazarea gratuită.

Informații suplimentare se pot primi la secretariatul școlii. Telefon — 1 18 95 Timișoara.

ȘCOALA DE PE LÎNGĂ ÎNTREPRINDEREA MECANICA TIMIȘOARA

Bulevardul 23 August nr. 15 telefon : 3.41.03 — 3.41.30

RECRUTEAZĂ ELEVI PENTRU ANUL ȘCOLAR 1975–1976 LA URMĂTOARELE TIPURI DE ȘCOLI :

I. LICEUL PROFIL MECANIC — treapta I-a, cu predare în limbile : română, germană și maghiară unde se primesc absolvenți ai clasei a VIII-a.

Elevii pot beneficia de bursă de învățătură sau pot încheia contract cu Întreprinderea Mecanică Timișoara, ceea ce le asigură întreținere gratuită (masă, internat și îmbrăcăminte) pe toată perioada școlarizării.

Înscrierile se fac între 25 mai 1975 și 28 iunie 1975 la secretariatul școlii.

II. ȘCOALA PROFESIONALA, pregătește muncitori în meseriile de :

- strungar
- frezor, rabotor, mortezor
- sculer, matrițer
- lăcătuș mecanic
- sudor electric și autogen.

Se primesc absolvenți ai clasei a X-a școală generală sau absolvenți ai clasei a VIII-a din acest an, sau absolvenți serii mai vechi care au împlinită vîrsta de 16 ani la 15 iunie 1975.

Elevii beneficiază de întreținere gratuită (masă, internat și îmbrăcăminte) pe toată perioada școlarizării încheind contract cu Întreprinderea Mecanică Timișoara.

Înscrierile pentru școala profesională se fac fără examen de admitere, începînd cu data de 15 iunie pînă în 3 iulie 1975 la secretariatul școlii, pe baza următoarelor acte :

- certificat de studii sau adeverință
- certificat de sănătate
- certificat de naștere în copie.

Atît pentru liceul profil mecanic — treapta I-a cît și pentru școala profesională se primesc elevi din toate județele țării.

MINISTERUL INDUSTRIEI UȘOARE

GRUPUL ȘCOLAR DIN TIMIȘOARA

Piața Huniade nr. 2

recrutează

● Filatori — Industria Linii și I.T.T. ● Țesători — Industria Linii, I.T.T., Arta Textilă, Bumbacul, 13 Decembrie ● Tricoteri — Fabrica de ciorapi ● Finisori — I.T.T., Bumbacul, 1 Iunie, Industria Linii ● Confecționeri îmbrăcăminte — 1 Iunie, Bega ● Confecționeri încălțăminte — Modern, Banatul, Jimbolia, Victoria, PRETIM, Spume poliuretanice ● Operatori chimiști — Arta Textilă, Bumbacul, I.T.T., Industria Linii, Fabrica de ciorapi, 13 Decembrie, Modern, Spume poliuretanice, Ambalajul Metalic ● Sculieri matrițieri — Modern, Spume poliuretanice, Ambalajul Metalic.

CONDIȚII DE RECRUTARE :

Au dreptul să se înscrie absolvenții școlii generale de 10 ani sau promovați din anii precedenți cu condiția să nu depășească vîrsta de 18 ani în anul în curs.

De asemenea se primesc absolvenți ai claselor VIII, IX sau X promovați ai clasei a VIII-a a școlii generale care au împlinit pînă la 15 iunie 1975 vîrsta de 16 ani.

Se asigură întreținere și cazare gratuită.

Înscrierile se fac la serviciile personal a fabricilor respective între 1 iunie — 3 iulie 1975, cu următoarele acte : ● Cerere tip vizată de școala generală ● Foaia matricolă sau certificat de absolvire ● Fișa medicală ● Copie după certificat de naștere și original.

Informații suplimentare la telefon 3 49 06.

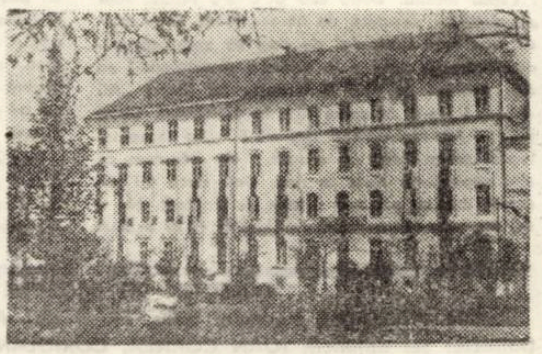

Nona Gaprindaşvili la Timişoara

O scurtă convorbire cu campioana lumii la şah

Turneu internaţional feminin de şah la Timişoara. Participări prestigioase : Nona Gaprindaşvili, campioana lumii, maestrele internaţionale Margareta Teodorescu, Suzana Makai, Gertrude Baumstark, Margareta Polanova, Tatiana Vujanovici, Ursula Wasnetsky, Brigitte Hofmann, Ireny Kasprzyk, Boleslava Borisova, Margareta Mureşan, Rodica Reicher şi tinerele speranţe ale Timişoarei Ligia Jicman şi Dana Nuţu. Organizator : Clubul sportiv „Medicina".

Prezent aproape zi de zi în Amfiteatrul mare al Medicinei, unde se ţine concursul, rectorul Institutului, Prof. Dr. Doc. Pius Brînzeu, mi-a înlesnit o scurtă convorbire cu marea campioană.

– Stimată maestră, ce înseamnă şahul pentru dumneavoastră, la ce obligă titlul de campioană mondială ?

– Ştiţi, pe cînd începusem să joc şah, exista pentru mine doar jocul în sine. Cu timpul, cînd am început să obţin rezultate şi pe urmă, cînd la München am devenit campioană a lumii, şahul a devenit pentru mine mai mult decît un joc, mai mult decît o simplă preocupare. Acord mult prea mult timp şahului, pentru ca el să poată fi considerat doar un hobby. Cum se spune, titlul de campioană obligă, şi eu nu pot decît să confirm acest lucru, deoarece în orice turneu în care urmează să particip trebuie să mă strădui să cîştig, dar vă puteţi închipui cît timp, cîtă energie fizică solicită acest lucru.

– Sînteţi de cîteva zile la Timişoara. Cum vă place oraşul, ce părere aveţi despre concurente ?

– Da, sînt deja de cîteva zile la Timişoara, dar sînt pentru prima dată în acest oraş, care lasă cele mai bune impresii. Organizarea este foarte bună, oamenii sînt foarte simpatici. În ceea ce priveşte turneul şi pe participante : pot să remarc prezenţa cîtorva valoroase şahiste, printre care Baumstark, Makai, Teodorescu. Din păcate în ultima clipă n-au putut veni cîteva concurente prestigioase. (E vorba de maestrele internaţionale Milunka Lazarevici din Iugoslavia, Antonina Gheorghieva şi Tatiana Lemaciko din Bulgaria n.n.). Există în schimb nume noi, despre care mi-e greu să fac aprecieri.

– Ce ne puteţi spune despre şahul românesc în general ?

– În general în România cred că cele mai bune rezultate le-a obţinut şahul feminin, prin Alexandra Nicolau şi Elisabeta Polihroniade. Dintre bărbaţi se remarcă, desigur, Florin Gheorghiu şi Victor Ciocîltea. Dar tinerii, despre care se vorbeşte tot mai mult, urmează să-şi arate forţele, urmează să se afirme.

– E, oare, şahul mai mult decît un sport ?

– Grea întrebare ! În orice caz şahul nu e doar un sport. Aici e vorba de o multitudine de calităţi, pe care le implică aşa-zisul joc. Ştiu, e o problemă controversată şi mult prea complicată pentru a fi tratată pe scurt. În orice caz există în joc şi elemente ale demersului analitic, momente psihologice. Şahul e un complex de diferite trăiri.

– În legătură cu organizarea acestui concurs . . .

– Aici există o tradiţie foarte bună, folositoare în special tinerei generaţii care se ridică. Deoarece se ştie că în U.R.S.S. şahul se bucură de mare popularitate, vă pot spune că şi în Republica Gruzină, unde trăiesc eu, apar tot mai multe tinere speranţe. Sînt convinsă că acest turneu care se desfăşoară la Timişoara, în cele din urmă îşi va arăta roadele şi vor apărea şahiste de frunte, iar faptul că echipa Timişoarei, aşa cum am aflat recent, a devenit campioană a României, e simptomatic. Iată doar una din raţiunile unor astfel de turnee organizate în acest oraş. Nu pot decît să mulţumesc organizatorilor pentru frumoasa primire şi să le doresc ca acest efort al lor să nu rămînă fără rezultat.

Am mulţumit campioanei lumii, o femeie de o mare modestie şi amabilitate, cu ochii limpezi şi cu surîsul grav, iar în după-amiaza aceleiaşi zile aveam să asist la cea mai dramatică partidă pe care am văzut-o vreodată „pe viu", în care Nona a făcut o mare demonstraţie de talent, prin sacrificii materiale repetate, pînă în clipa în care adversara sa, iugoslava Tatiana Vujanovici avea să se ridice şi să se recunoască învinsă, iar asistenţa, lucru rar întîlnit la şah, să aplaude la nesfîrşit, plină de încîntare.

ION VELICAN

CAMPIONII

La Timişoara, tainele gîndirii cunosc dimensiuni sportive. Aici, frumuseţea unor clipe de euforie, prin efort intelectual, munca răbdătoare şi perseverentă în faţa ochiului magic al tablei de şah, au condus la un bilanţ sportiv de interes naţional. E legitimă, deci, întrebarea : *prin multiplii ei campioni, a devenit oare Timişoara o cetate sui generis a şahului ?*

În această fericită primăvară, după mulţi ani, Clubul sportiv universitar „Medicina" a readus pe malurile Begăi titlul de cea mai bună echipă mixtă a ţării şi laurii de campioană republicană la feminin. Tandemul *Gertrude Baumstark-Suzana Makai*, ambele maestre internaţionale, ne-a onorat şi în acest an cu titlul suprem. Dar să nu uităm că inginera Gertrude Baumstark, componentă de bază a echipei naţionale, a contribuit substanţial la titlul de „vice-campioană mondială", cu care România s-a întors de peste Atlantic, fapt care i-a adus „minuţioasei Gerty" binemeritatul titlu de maestră emerită a sportului, în competiţia naţională, la egalitate cu campioana „en titré", Margareta Teodorescu, e tot o timişoreancă, maestra internaţională Suzana Makai.

Dar schimbul de mîine al şahului feminin timişorean, asigurat de tinerele *Ligia Jicman, Dana Nuţu* şi *Niculescu Florica-Talpoş*, s-a afirmat de pe acum pe plan intern şi internaţional. Dana Nuţu a cîştigat titlul de campioană de junioare a ţării, precum şi un turneu internaţional de junioare, ce a avut loc în Iugoslavia. Ligia Jicman este vice-campioană naţională de junioare şi a ocupat un remarcabil loc trei la un recent turneu al maestrelor seniloare. Se poate vorbi, deci, de o „şcoală şahistă feminină" la Timişoara.

Un evident salt calitativ a cunoscut şi şahul masculin. Pe lîngă contribuţia pe care componenţii Clubului sportiv „Medicina" au avut-o în obţinerea titlului suprem în concursul pe echipe mixte, se mai cere a fi subliniat şi titlul de vicecampion naţional de juniori cu care a fost distins elevul *Ion Măraşescu*, precum şi acela de vicecampion naţional de şah prin corespondenţă, cu care a fost onorat profesorul *Eugen Szabo*. În perspectivă, însă, un succes de proporţii : inginerul *Aurel Anton* se află la un pas de cîştigarea campionatului european de şah prin corespondenţă, care se va încheia peste cîteva săptămîni.

Acesta e, desigur, un drum fără sfîrşit, de la metaforă la bilanţ, de la muncă şi vise la realizări şi bucurii.

VIRGIL ŞCHIOPESCU

TIMIŞOARA – CETATE A ŞAHULUI?

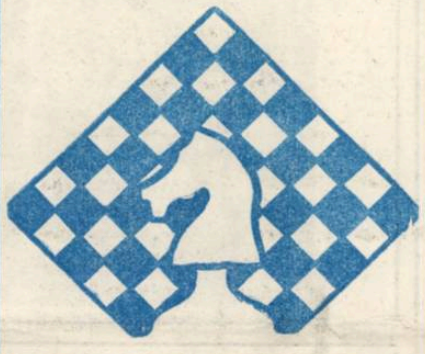

CE POATE FI MAI FRUMOS !

Mişcarea şahistă a prins aripi în ultimii ani la Timişoara şi acum este momentul, mai mult ca oricînd, să fie stimulată. Sub acest aspect, participarea la actualul turneu a campioanei mondiale, NONA GAPRINDAŞVILI, atît de populară, astăzi, va constitui, sîntem convinşi, o puternică încurajare, în special pentru tinerii care urcă acum primele trepte ale ierarhiei sportive.

Ce poate fi mai frumos decît o întrecere pe tabla celor 64 de pătrăţele, în care sînt puse în joc toate resursele minţii, într-o dramatică încleştare, plină de neprevăzut, al cărei deznodămînt îl aşteaptă spectatorul întotdeauna cu nerăbdare.

Prof. Dr. Doc. PIUS BRÎNZEU
Rectorul Institutului de medicină din Timişoara

Ştiaţi că . . .

● . . . în Timişoara se desfăşura cu cîţiva ani în urmă un „Campionat al celor 111 echipe", întrecere la care erau antrenaţi peste 1 000 de şahişti ? Sugerăm reluarea acestei competiţii !

● . . . timişoreanul Valeriu Oniţiu (1872–1948) a compus peste 500 de probleme de şah, dintre care majoritatea au fost premiate la concursuri organizate de unele reviste din ţară şi străinătate ? El a fost şi creatorul unui tip de probleme ce-i poartă numele în literatura şahului artistic.

● . . . primul campionat republican al dezlegătorilor de probleme de şah, disputat în anul 1967, a fost cîştigat de timişoreanul Anton Moldovan ?

● . . .la tradiţionalul meci de şah dintre reprezentativele municipiilor Timişoara şi Arad, ediţia 1973 (cîştigat de gazde), familia profesorului Aurel Jicman a adus un valoros aport, adică 3 puncte şi jumătate ? Alături de tată au făcut parte din echipă fiul, Silviu, şi fiicele Monica şi Ligia.

● . . . neobositul animator al şahului timişorean Zoltan Varadi, a împlinit recent 82 de ani ? Îi urăm : La mulţi ani !

● . . . Centrul de şah „Medicina" din Timişoara (cu sediul în Piaţa Libertăţii), unic în felul său în întreaga ţară, e deschis zilnic tuturor vîrstelor ? Antrenorii Aurel Jicman şi Francisc Tocăniţă asigură pregătirea teoretică a celor mai tineri şahişti.

● . . . şahiştii nevăzători timişoreni Leon Aibu, Carol Szijarto şi Pompiliu Maxim s-au calificat într-o etapă superioară a campionatului internaţional de şah prin corespondenţă, ce se desfăşoară prin scriere Braille ?

● . . . echipa Universităţii Timişoara a promovat în divizia B după un meci de baraj maraton ? Din 400 de echipe s-au calificat doar 2.

● . . . primul campionat naţional de şah, organizat în anul 1923, a fost cîştigat de timişoreanul Alexandru Tiroler ?

● . . . iar primul titlu de campion naţional la şah prin corespondenţă a fost decernat inginerului Aurel Anton din Timişoara, în anul 1963 ?

FRANCISC MARTON

SERIAL

ZI DE DOLIU PENTRU RASIŞTI

Lupta începu. După cea de-a 3-a rundă, faţa adversarului devenise de nerecunoscut. Secundantul său cere arbitrului de ring să oprească meciul. Întreaga sală e în picioare ovaţionîndu-l pe Ali. Arbitrul de ring îi vorbeşte lui Clay : „Ali – stop ! Du-te în colţul tău, tu ai învins". După meci, Ali Mohammad declară : „La începutul luptei eram nervos şi crispat. Nu bănuiam că sînt capabil să revin în ring. Dar, dacă aţi observat cumva, am fost extrem de prudent. Nu e de loc uşor să te mişti, să loveşti şi în acelaşi timp să eviţi loviturile. Am avut doar şase săptămîni la dispoziţie pentru antrenamente. Mi-ar fi trebuit două luni ca lupta să fi fost mult mai aspră. Pentru mine a fost foarte important să mă obişnuiesc din nou să acţionez".

Revenirea lui Ali Mohammad în ring a însemnat mult mai mult decît un eveniment sportiv. La meci au participat văduva liderului de culoare Martin Luther King, ucis la Memphis, cunoscutul cîntăreţ Harry Belafonte, şi mulţi alţi reprezentanţi ai forţelor progresiste americane.

Peste încă două luni şi jumătate Ali face încă un pas spre dobîndirea titlului de campion. El îl învinge, prin K. O. tehnic, în secunda 57 a rundei 15 pe cel mai bun boxer de categorie grea, argentinianul Oscar Bonnavena. Victoria asupra lui Bonnavena i-a asigurat posibilitatea de a-l provoca pe campionul mondial aficial, Joe Frazer.

Primind dreptul de a se întîlni în ring cu Frazer şi să-şi dovedească superioritatea, Ali începe cu pregătirile. Duelului cu mănuşile de box i-a precedat însă un duel cu cuvintele. Peste 200 de reporteri au asistat la semnarea contractului. Ea a avut loc într-un restaurant din Manhattan. Întrînd în sală, Ali spuse în obişnuitul său stil : „Dacă mă loveşte va fi mai bun decît toţi. Vom vedea care din noi doi e campionul. Dacă îmi va da lovitura de graţie, voi cădea în genunchi şi voi spune : tu eşti campionul. Dar el nu are nici cea mai mică şansă de a mă învinge". Dar nici Frazer nu se lăsă : „Prevăd că Clay nu va apuca runda a 15-a. Îl voi opri între a 3-a şi a 10-a. Data luptei fu stabilită pentru 8 martie 1971. Estimp aparatul de propagandă lucra intens. Preţul unui bilet pentru „meciul secolului" atinsese cifra record : 20 de dolari. Toate cele 19. 500 de locuri ale sălii Madison Square Garden fură ocupate cu mult înaintea meciului. Vînzarea biletelor la negru atinsese sume fantastice. De la 150 la 1. 000 de dolari !

Preţul unui minut de reclamă TV era nici mai mult nici mai puţin de 460. 000 de dolari ! „Meciul secolului" ameninţa să se transforme într-o afacere fără precedent.

În numărul viitor : MECIUL SECOLULUI

Din jurnalul unui fotbalist

Ce voiesc eu, EMERIC DEMBROSCHI

Pentru ca această revistă apare aici la Timişoara, pentru că eu am îmbrăţişat hotărîrea de a fi AICI la Poli, voi începe chiar cu întrebarea pe care mi-am pus-o eu însumi : *De ce la Poli şi nu altundeva ? Ce voiesc eu, Emeric Dembroschi la această echipă studenţească a Banatului ?* Dar, mai întîi, de ce a trebuit să plec de la Bacău ? Plecam din motiv că echipa mea era retrogradată. Trebuia să plec categoric. Orice fotbalist care nu e de duzină ar fi făcut asta. Să fi rămas ? Ar fi fost foarte greu. Şi fără şanse. Anul trecut, în vară, răspundeam la N telefoane. Deschideam uşa la N persoane. Toate şi toţi mă întrebau : „Ce faci" ? Pleci ? „Nu vii la echipa noastră ?". La un moment dat, a devenit chiar obositor să răspunzi la atîţia. Dar eu mi-am pus în gînd să aleg o echipă dragă. Şi aşa a venit ideea de-a căuta eu însumi acea echipă. O aveam pe maică-mea cu mine la Bacău. Am dus-o în nordul ţării, la Sighet. Acolo, am stat trei zile :u soţia şi copilul, apoi am coborît în jos : Baia-Mare, Satu-Mare, Oradea, Arad . . . Era o rută cu oraşe unde fiecare echipă mă solicită, în felul ei.

Am ajuns şi la Timişoara. Curios că aici am picat cu motivul să-l cunosc pe doctorul Boici şi să fac un mic tratament la el. Eram pe plecate. Vroiam să plec şi atunci m-am întîlnit cu iniţiatorul galeriei timişorenilor, inginerul Seracin. El m-a rugat să discut cu forurile în drept. Şi am discutat. Dar încă nu ştiam ce răspuns să dau. Mai rămînea, în acel drum, să cobor şi spre Craiova, apoi să intru în Bucureşti. Dar, poate, că există în toate un mic destin. În intervalul acestor zile, Veronica, soţia mea, mi-a spus : „Ştii, n-ar fi bine să rămînem aici ?". Mă gîndeam, poate că ar fi bine. Oraşul îmi lăsa o impresie frumoasă. Un oraş cu multe flori, cum se spune. Un oraş al florilor. Şi cu mulţi oameni de treabă. Era vara. Era frumos. Şi frumosul acesta mi-a pus pe suflet. M-a ţinut aici. Dar mai era ceva. Să nu uit. Venind cu echipa din Bacău, aici, înainte, s-a petrecut un fapt nemaiîntîlnit pentru mine. Am marcat un gol, de pe la vreo 30 de metri în poarta lui Poli. A fost un gol extra şi în acel moment am avut surpriza ca eu, adversarul, care marca un gol, să fiu aplaudat la scenă deschisă. Alte galerii ţipă, se manifestă adeseori cam . . . În fine. Dar, aici, eu eram aplaudat ca la teatru. Acest fapt mi-a deschis încă de atunci un sentiment care, mai tîrziu, m-a ţinut aici. Şi, apoi, pe lîngă asta, mă lega şi ideea de-a începe studii superioare ! Am dat deci un răspuns primei întrebări : De ce aici, la Timişoara ? Dar să răspund şi întrebării : ce vroiesc eu la această echipă a Banatului ?

De Poli, pînă azi, nu ştiam multe. Acum, încep să ştiu. Ştiu că încă n-am ajuns la o adevărată performanţă în ochii publicului. Şi în ochii noştri. Însă mai ştiu că venirea mea, şi a cîtorva colegi valoroşi, e privită ca şi cum noi vom face din Poli o echipă mare, cea de pe vremea lui Cioşescu, Cojereanu, Brînzei. Şi poate că aşa va fi. Dar asta depinde de multe. Ceva mai tîrziu, vom afla de ce anume. Deocamdată, eu personal, cred că vom atinge o asemenea perfomanţă, dar nu imediat. Aici, la Poli, sînt mulţi „noi veniţi". Ei încă nu s-au acomodat. Ei trebuie adunaţi sufleteşte. Cei vechi nu s-au legat încă de cei noi. Cei noi nu s-au legat cu cei noi, nici ei între ei. Ar fi bine ca, încă din acest nou început al lui Poli, să ne creăm şi o apărare cu un rol mai ofensiv. Înaintarea joacă defensiv, paradoxal, tocmai datorită apărării defensive. Şi, atunci, ne trezim că ne apărăm toţi, că ne aglomerăm, să nu luăm gol. Mingea trebuie adusă din spate la atac. Şi predată nouă. E o gîndire în asta. O tehnică. O forţă nouă de joc. O rapiditate a jocului modern . . . Sînt doar cîteva gînduri de început. Cînd le vom pune în aplicare ? Cînd mintea şi tehnica şi jocul ne vor merge cu repeziciune. Atunci vom face performanţa de a avea un loc fruntaş în clasamentul ţării. E un oraş renumit acesta în care trăiesc şi eu. De ce să nu aibă el şi o echipă renumită pe măsura lui, care să-l reprezintă (de ce nu ?) eventual într-o Cupă a campionilor Europei, ori la Cupa Cupelor, ori la U.E.F.A. ? Toţi doresc şi cred în secret în asemenea performanţe . . . nemaivăzute. Toată lumea din jurul meu crede. Şi eu, care, din primele minute, m-am simţit aici „ca acasă", care, după două săptămîni, aveam impresia că sînt aici „de cînd lumea", eu, care am întîlnit, de la început, priviri prietenoase, gesturi sincere, cuvinte deschise, Eu, Dembroschi, care joc azi la această Poli, de ce să nu cred atunci că vom putea avea sorţi de izbîndă ?

EMERIC DEMBROSCHI

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 13 iunie 1975 ● Nr. 24 (380) ● 10 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări din creația sculptorului Mihai Mihai

Un fructuos itinerar al păcii și progresului

Timp de o săptămînă, întregul popor a trăit alături de emoționantele întîlniri ale tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, cu popoarele Braziliei, și Mexicului, bucurîndu-se încă o dată de prietenia fermă a acestor popoare de sorginte latină, de care ne leagă, dincolo de vechile tradiții, aspirațiile comune de astăzi. Importanța vizitei președintelui statului nostru în Brazilia și Mexic, subliniată de întreaga presă din aceste țări și din România, vizită istorică pentru viitorul relațiilor dintre statele noastre, se înscrie în cadrul mai larg al preocupării pentru edificarea unei noi ordini economice mondiale. Caracterul deschis al convorbirilor purtate de președintele Nicolae Ceaușescu la cel mai înalt nivel, rezultatele fructuoase ale acestor convorbiri au concretizat o bază sigură pentru extinderea colaborării pe multiple planuri între statele noastre, economic, comercial, științific, cultural și turistic, constituind, în adevăr, exemplul de rațiune pe care-l oferă linia partidului nostru în cadrul politicii externe. Chezășie acestor importante rezultate stau în primul rînd prestigiul cîștigat de România socialistă de astăzi în lume, precum și prețuirea neobositului efort al președintelui său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a lua contact personal cu conducătorii statelor lumii, indiferent de orînduirea lor socială, în scopul înalt al păcii și înțelegerii între popoare.

Este semnificativ în acest sens, și totodată emoționant, ca să consemnăm dintre zecile de ecouri din presa mexicană, că un popor de la mii de kilometri simte alături de noi spunînd : „Privim cu satisfacție apropierea de România, țară latină, independentă și mîndră de identitatea sa" **sau** „Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu va reafirma eficacitatea contactelor personale între șefii de state".

Acum, la capătul acestui fructuos itinerar al păcii și progresului efectuat de președintele României prin țări ale Americii latine, trăim sentimentul mîndriei de a ne situa printre statele promotoare ale edificării unei noi ordini economice, în interesul unei continue dezvoltări pe calea prosperității a tuturor popoarelor globului.

ORIZONT

Intelectualul — parte integrantă a poporului muncitor

România socialistă străbate etapa unor bogate transformări economice-sociale. Fructificarea deplină, cu maximă eficiență a marilor potențe de progres pe care le generează noua etapă este nemijlocit legată și de capacitatea și participarea științei românești în direcțiile hotărîtoare pentru înaintarea rapidă a societății. Din ansamblul documentelor partidului elaborate la Congresul al XI-lea se detașează cu realism și exigență, prețuirea pe care conducerea sa o acordă inteligenței românești, specificului ei inventiv și constructiv, spiritului creator al poporului nostru, care a dat și continuă să dea lumii realizări de valoare universală, puse în serviciul fericirii omului, progresului său material și spiritual.

În condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane (anii 1976–1980 sînt prevăzuți să reprezinte „cincinalul revoluției tehnico-științifice în România") progresul românesc, în orice sferă a activității umane, nu poate fi conceput în afara științei, în afara aportului responsabil al intelectualității noastre din producție, cercetare și învățămînt. Practica socială învederează că punerea în valoare a superiorității orînduirii socialiste nu se realizează de la sine ci impune o activitate susținută pentru studierea temeinică a realităților istorice din fiecare etapă pentru afirmarea principiilor conducerii științifice a societății, pentru participarea la conducerea vieții economico-sociale, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii. Democrația socialistă asigură pentru întregul popor posibilitatea participării la conducerea societății, de a-și hotărî în mod suveran destinele, de a-și făuri viața așa cum dorește. Socialismul a dat o nouă menire intelectualității, a modificat radical și a conferit noi dimensiuni acesteia în angrenajul dezvoltării multilaterale a societății noastre socialiste. În activitatea pentru construirea socialismului arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu „sporește neîncetat rolul intelectualității, parte integrantă a poporului muncitor, care își consacră cunoștințele, capacitatea creatoare, propășirii patriei, ridicării poporului pe culmi tot mai înalte de cunoaștere, de cultură".

Transformările revoluționare ce s-au petrecut și se petrec în societatea românească postbelică au confruntat și confruntă conștiința intelectualității cu mari și răscolitoare probleme legate de însuși destinul poporului nostru, au pus în fața ei sarcini noi și deosebit de complexe. Intelectualii din țara noastră români, maghiari, germani, sîrbi sau de alte naționalități au înțeles aceste probleme — au știut să răspundă prin opera și munca lor comandamentelor fundamentale ale societății. Larga adeziune militantă a intelectualității noastre la politica partidului, la socialism se vădește prin poziția ei social-politică, prin prezența celor mai de seamă intelectuali în rîndurile partidului și a altor organizații social-politice. Din partid, în structura căruia predomină elementul muncitoresc (48,7%), fac parte 30% ingineri, scriitori, profesori, artiști, medici etc. Organizațiile obștești și profesionale ale intelectualilor au aderat la Frontul Unității Socialiste — organism care desfășurîndu-și activitatea sub conducerea P.C.R. exprimă întărirea coeziunii națiunii noastre socialiste. În cadrul acestui adevărat forum național — ca de altfel în cadrul tuturor organelor centrale și locale ale puterii de stat împreună cu muncitorii, țăranii și celelalte categorii sociale, intelectualii își spun liber și deschis părerea asupra mersului construcției socialiste, participă nemijlocit la perfecționarea organizării activității sociale, la conducerea societății.

Dezvoltarea științei și tehnicii în condițiile socialismului fac necesară folosirea unui număr din ce în ce mai mare de specialiști. Asistăm astfel la un proces de științifizare și de intelectualizare a forței de muncă, de integrare organică a intelectualității în realitățile sociale, ale țării, profund ancorate în angrenajul eforturilor generale vizînd propășirea patriei.

Se poate afirma că, în afara codurilor etice specifice feluritelor profesiuni intelectuale, există și anumite trăsături comune care le unește sub semnul aceleiași luminoase investituri sociale. Printre ele, la un loc de cinste se situează o însușire tradițională a intelectualității românești, a celor mai de seamă figuri din cultura patriei, dar care, în condițiile prezentului socialist, a căpătat un nou conținut și noi dimensiuni spirituale : slujirea devotată a poporului, a intereselor fundamentale ale națiunii.

ELISABETA IELI

(Continuare în pag. 3)

CONVORBIRI

Cu MARIN TĂNASE

directorul întreprinderii ELECTROMOTOR din Timișoara

A fost un interviu în interviu. Înainte de a întreba, am fost asaltată de întrebări, ca, de pildă, de ce unii critici literari sau de artă nu sînt întotdeauna obiectivi cînd scriu despre anumite creații ? (i s-a întîmplat să vadă niște spectacole agreate de publicul larg, dar pe care critica le-a „desființat"), de ce există încă atîta invidie ?, de ce părinții și bunicii noștri nu s-au dat în lături de a aduce pe lume și-a crește mai mulți copii ? (el însuși e fiu de țărani și mai are încă patru frați), de ce ? de ce ? de ce ?

Peste cîteva minute, după aceste multiple întrebări, convorbirea avea să-mi releve un om ferm, dar și sensibil, absorbit de problemele întreprinderii de care răspunde, în același timp însă receptiv la tot ceea ce se petrece în jur.

— Tovarășe Tănase, e greu de condus o întreprindere cu cîteva mii de salariați, cum este, cred, la ora actuală Electromotorul ?

— Vă spun — fără să consider că fac din asta un act de modestie — că problema propriu-zisă a conducerii nu este așa de grea și nu aici trebuie căutate dificultățile. În cazul meu, poate și pentru faptul că am colaboratori foarte buni și aceasta îmi ușurează rezolvarea îndatoririlor ce-mi revin. E adevărat că Electromotorul a cunoscut o dezvoltare impetuoasă în decursul acestui cincinal, a crescut și numărul oamenilor care lucrează la noi, concomitent cu înzestrarea bazei tehnice, a utilajelor, a suprafețelor. Și, totuși, nu coordonarea, nu problemele de producție constituie adevărata dificultate.

— Dar care vi se pare latura cea mai dificilă a conducerii ?

— Sînt aici două aspecte. Mai întîi, în calitate de conducător, trebuie să faci față unor prevederi care uneori sînt contradictorii. Și e un obicei al întreprinderii noastre, nu numai să ne îndeplinim sarcinile, ci să le și depășim. Nu se cunosc cazuri, cel puțin în ultimii cincisprezece ani, ca întreprinderea noastră să nu-și fi făcut planul. În al doilea rînd, sînt mult prea multe organisme care au drept de control asupra întreprinderii. E drept, unele ne ajută, dar nu știu dacă e absolută nevoie de toate. În economia socialistă, un conducător are în sprijinul său un organism cum este comitetul oamenilor

VALENTINA DIMA

(Continuare în pag. 3)

MEDALION

Mihai Mihai

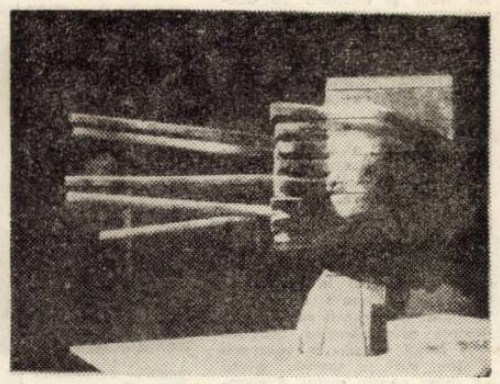

„GENEZĂ"

Voi trece prin cartierul Ghencea mai rar, sau niciodată. Catalogul ultimei expoziții personale a lui Mihai Mihai, deschisă la sala Simeza din Capitală, în aprilie, îmi vorbește despre un artist, printre cei mai viguroși din generația tînără, pe care l-am avut prieten în vremea studenției lui, cînd, undeva în Ardeal, se destăinuia sever, oprindu-și cuvintele înainte de a fi apucat să spună prea mult despre sculptură ori despre idealurile lui. Înțelegeam prin el că menirea cuvintelor era aceea de a umple un spațiu interior cu timp uman și de a ne face posibilă șlefuirea gîndurilor. După ele, sau permanent, tumultul tăcut al acțiunii.

În 1970, sculptorul Mihai Mihai, desprins de băncile institutului „Nicolae Grigorescu", unde-l avusese dascăl pe Boris Caragea, participa la Salonul de toamnă din Galați, apoi, în anul următor, la expozițiile dedicate Semicentenarului P.C.R., la Galați și București. Și, din nou, la Salonul de toamnă din Galați. În același an este prezent la tabăra de sculptură de la Măgura — Buzău. Anii următori se continuă cu aceeași densitate la Tulcea și București culminînd, în aprilie 1975, cu expoziția personală de la sala Simeza din capitală. Aici se închide catalogul expoziției.

Oamenii din Teremia Mică l-au cunoscut de copil, unde venise cu părinții din părțile Maramureșului. La Teremia, a copilărit, acolo se întorcea în vacanțe de la Timișoara, unde era elev al Liceului de arte plastice. Amintiri, simple fișe încadrate între anii 1942 și 1975, mai, 22 . . .

Mă întorc la cuvinte ca să strecor un timp uman într-un spațiu rămas împietrit, ornat cu zeci de menhire de piatră și lemn, dăltuite cu ardoare și adîncă înțelegere de omul, marele iubitor de oameni, azi cu numele ecou — Mihai Mihai. Un artist pentru care prima și ultima viață erau piatra și lemnul, contaminînd locul cu bucuria sănătoasă a copilului de codru, cunoscător al tesuturilor intime ale naturii purtătoare de umbre și lumini ferme, respirînd firesc modestia marilor lucruri. În urmă-i, un lapidarium, cu zeci de vestigii, despre universul interior al unui om, senin și contorsionat, exuberant și meditativ, un prieten total al semenilor săi pe care-i bucura, îmbrățișîndu-i cu semnele zborului și-ale vieții și-ale trecerii peste care zăbovea cu dalta îndelung. Spre fiecare piatră pornea de la lecția elementară a formei, cu aerul nestăvilit al tăietorului maramureșan și scormonea în inima ei după semnul umanului, de dincolo de perfecțiunea aridă, și după sensul ritmurilor genezei și-ale zborului și ale solitudinii, spre dinamica viguroasă a ansamblurilor spațiale. Și, pînă acolo, o meditație adîncă asupra momentelor fundamentale ale existenței, păstrate în culoarea tradițiilor Sighetului natal, ce răbufneau în forme clare cu optimism dens, neobosit. Își dăltuise numele în cartea marilor promisiuni ale tinerei generații de artiști, prin dăruirea cu care purta povara unei înalte sensibilități. Adeseori, spunea : „Trebuie să dăm totul acum, altfel vom duce totul cu noi."

Mă întreb, și mi se pare nefiresc, de ce vorbesc despre Mihai Mihai la timpul trecut ? . . . Un accident stupid. N-am să mai trec prin Ghencea niciodată.

P. E. BANCIU

CRONICA LITERARĂ

Artă și ideal *)

1. Deși de regulă aplicată valorilor sigure, impuse deja conștiinței publice, critica pe care o practică Ion Dodu Bălan nu caută nici căile de minimă rezistență spre opera literară, nici edificiile gata înălțate spre necondiționată admirație. Criticul nu este, cu alte cuvinte, partizanul unei cercetări care se mărginește la opiniile unanim acceptabile, la aprecierea cordială, menită să menajeze sensibilitatea autorilor ori prea îndătinate comodități de gîndire. Egalînd în radicalitate poziția teoreticianului literar marxist, care este Ion Dodu Bălan, critica pe care acesta o practică nu ocolește exprimarea polemică, răspicată, verdictele necruțătoare atunci cînd detectează eroarea, impostura ori lipsa de har artistic.

2. Obsesia întregului, a contextului în care apare opera literară, nu aparține numai lui Ion Dodu Bălan.

Călinescu, într-o măsură însemnată, Ibrăileanu și Iorga sînt spirite cu care autorul volumului **Artă și ideal** se întîlnește nu o dată în efortul de a parveni la o viziune globală asupra literaturii naționale și îndeosebi prin dorința de a discerne specificul acesteia. Altele – în orice caz nu întotdeauna aceleași – sînt doar normele pe baza cărora sînt operate distincțiile valorizatoare. Reluată mereu în articolele teoretice, în studiile, cronicile și medalioanele înmănuncheate în recentul volum, este ideea necesității promovării ferme a criteriilor ideologic și etic, alături de cel estetic, în cercetarea literară, de a raporta permanent creația la un **ideal**: la un anumit model conform cu „fizionomia internă și evoluția culturii românești". Adăugînd preocuparea pentru eficiența actului critic, tema care îl solicită permanent pe Ion Dodu Bălan în **Artă și ideal** este moștenirea culturală. Condiția valabilității operelor trecutului pentru cititorul (și pentru artistul) contemporan și, în mod corespunzător, responsabilitatea criticului marxist în selecția și promovarea valorilor.

3. Nici un moment ezitant, nici un moment cercetat de incertitudini: așa ni se relevă Ion Dodu Bălan în **Artă și ideal.** Consecvent mereu sieși, precum și modelului cultural pentru care pledează: în articole de critică literară propriu-zisă (secțiunile **Figuri și momente literare** și **Lumea cărților**) ori în cele în care, într-o formulare apoftegmatică specifică, propune (enunțînd insuficiența unor criterii critice ori posibilitatea confuziei între acestea), un întreg program literar (vezi **Primatul sintezelor în critica literară, Selecție și răspundere** etc.).

Interesant, mai ales, ni se pare criticul în ipostaza de cronicar al producției literare curente. Obligația de a defrișa, rapid, drumuri către miezul operei, pentru a-i descifra înțelesurile, constituie în ultimă instanță și proba supremă a metodei critice și a consecvenței cu care este aplicată: **„Poezia lui Dumitru Popescu luminează obîrșiile, captează izvoarele, descoperă rădăcinile adînci ale lucrurilor și fenomenelor, dezghioacă coaja enigmelor pentru a le cunoaște simburele precum și spectaculara dialectică a devenirii, a raportului dintre viață și moarte. Dar universul acestei poezii cu geneze și atingeri continui nu este gravat nici o clipă de spaima primitivă a morții, ci de tristețea profund umană, că murim și părăsim ireversibil viața cu toate durerile și frumusețile ei. E, neîndoios, ceva profund și autentic mioritic în această atitudine, ceva din adîncurile specificului nostru național".** Comparațiile, asociațiile țîșnesc nu o dată spontan, scăpărător, într-o formulare cuprinzătoare. Iată, în numai cîteva cuvinte, schițat portretul Otiliei Cazimir: **„Și, totuși, poeta universului pur al copilăriei a ținut în mînă spada, ca o Ecaterina Teodoroiu a condeiului, împungînd impostura și nedreptatea, apărînd virtutea, demnitatea umană, prietenia, memoria celor ce nu puteau să se mai apere și, în primul rînd, a marelui ei prieten, G. Topîrceanu ...".**

4. Revelatoare, cel puțin în aceeași măsură ca și paginile de critică și istorie literară ale cărții, sînt notele de călătorie, inserate în **Artă și ideal** într-un capitol independent, **Lecturi pe ziduri de cetate.** Revelatoare, aici, este mai ales capacitatea cercetătorului literar, obișnuit cu critica aplicată riguros la obiect, vibrînd, nu o dată, afectiv, atunci cînd substanța operei se vădește consonantă cu idealurile umaniste pentru care militează și cu propria sa simțire patriotică, de a citi și dincolo de paginile cărții, în viața reală. În mod curios, însă, ochiul turistului trezește asociațiile celui care este un fervent al literaturii: **„La o primă vedere, Toulouse apare ca un avar bătrîn care-și ascunde imensa bogăție sub niște haine învechite. Fațadele roșietice ale caselor și imenselor imobile, netencuite în exterior, dau impresia de învechit și de ruină".**

Secvența finală a cărții aparține evocării plaiului transilvan, Orăștiei și satului natal, Vaidei. Lecția de patriotism, prezentă mereu în cărțile criticului și istoricului literar, nu putea lipsi din paginile memorialistului: **„Acasă** înseamnă mamă și tată, frați și surori, leagănul copilăriei, grădina cu florile ei, intrate-n doine și-n covoarele țesute de mîinile mamei, bătătorite de lucru, **acasă** înseamnă școala unde am învățat primele buchii, cimitirul din deal, cu somnul fără veac al strămoșilor ...".

LUCIAN ALEXIU

*) Ion Dodu Bălan, **Artă și ideal,** Editura Eminescu, 1975.

PREZENȚE LITERARE

Poezia lui A. E. Baconsky

Încercam, cu mai multă vreme în urmă (Orizont, 22/1972), să fixăm profilul metaforic al poeziei lui A. E. Baconsky, pornind de la convingerea că metafora – cerută fiind cu necesitate (în cazul unor anumite firi artistice) ori de impulsul mimetic, ori de cel catartic, ori, în sfîrșit, de cel „poetic" (= constructiv, inventiv) – rămîne, mereu semnul exterior și descifrabil al unei viziuni (și al unui temperament).

Încercam atunci, așadar, mai puțin o morfologie a metaforei poetice, cît, mai degrabă, o semantică a ei. Și postindu-ne, constant, în „interiorul" termenului secund al imaginii, (prin care ontologia este definită și interpretată liric), ne găseam – împreună cu poetul – „fie în zarea unei păduri de brazi estompate de ceață, fie la marginea mărilor verzi și reci". În consecință, dintre anotimpuri e preferată iarna, dintre sursele de lumină, luna, și stelele, dintre momentele zilei – noaptea. Două sînt stihiile devenite metafore-cadru sau simboluri: mai întîi ceața (care umple recipientul imens și inform al unui spațiu septentrional și care dobîndește, frecvent, sensul de „pieire") și apoi vîntul (însoțitor și frate geamăn al timpului).

În această lume a luminii scăzute, a formelor incerte, indistincte – în tăcerea întunecată a pădurilor sau în orizontul tulbure al mării – lucrurile, în mișcarea și trecerea lor, izbesc privirea ca niște sinuoase dire fosforescente. Comuniunea insului cu seamănul se exprimă în gestul simbol al participării la aceeași prelungă și solemnă contemplare (cel al lăsării palmei sau frunții pe umăr), gest căruia i se conferă și semnificația unui sever memento: „Citeodată și ceața să-mi pună mîna pe umăr".

În cîteva linii, acestea erau atunci cadrele, perspectiva și conținutul tabloului. Ce-am mai putea adăuga acum cînd o nouă lectură ne-a condus la aceleași concluzii?

Apelînd la o metaforă „critică" extrem de precisă, A. E. Baconsky se autodefinește (într-una din poemele volumului Fluxul memoriei) visător de miazănoapte. Poezia sa, suficient de metaforică (să ne amintim de articolul din Gazeta literară, 24/1961, p.3 și 25/1961, p. 6 în care A. E. Baconsky, teoreticianul, repudiază textelele de asemenea factură) nu izvorăște, într-adevăr, dintr-o inspirație solară, marcată de ceea ce este comensurabil, corporal și decupat ferm pe o zare de asemenea certă. Inteligibilul (sensul moral) nu se topește într-un sensibil integrat în ordinea vizualului. Nu formele au înțeles, ci mișcarea, „gîndirea", cîntecul lor: „Toți și toate gîndesc, toți și toate spun, toți și toate cîntă / Legănîndu-se-n timp (Fluxul ..., 85) și, poate, în mod necesar perenitatea artei are un echivalent opolinic: statuia, cum se vede din următorul poem dedicat lui Eminescu: „Statui albe de piatră / vin de departe mereu / Umbra timpului trece / lunecînd printre ele. / A fost, spune lumea, un om / singur și nu prea singur, / al tuturor cîte-un pic / și-al nimănui dea-ntregul" (vol. cit., 182).

Fără îndoială, toate aceste note au – vis-à-vis de complexitatea, forurile înalte și scăderile operei – o valabilitate relativă și o însemnătate mai curînd paralelă. Este, însă, meritul operei de a le fi stîrnit. Și, iarăși, oricît de meșteșugit înnodate și de subtil desprinse din magma poemei, ideile, analiza nu pot ține locul poemei înseși.

Iată o fină, o savantă caligrafie în care (împotriva celor susținute de scriitor în pomenitul articol) arta imaginii dovedește tot atîta (dacă nu mai multă) „abilitate" cîtă pornire nesupravegheată (e vorba, însă, de abilitatea unui Poet): „Văd ziua trecînd spre apus ca o lebădă albă / mereu mai aproape de stuful amurgului". Și această poezie splendidă, în care recunoaștem, parcă transfigurate, semințe ale unor mituri și reprezentări eline ce-au fertilizat, nu o dată, nostalgia și visarea romantică: „Ce luminiș pe boltă deasupra mării-n zare ! / Abia văzut – și totuși e parcă cineva, / E cineva acolo – o pasăre să zboare, / Cu aripi de lumină trecînd prin fața mea – / O fată să-și ridice obrazul auriu / Din apa-ntunecată – o fată sau o floare / Sau cineva pe care doar valurile-l știu / Și-i mistuie făptura în apa călătoare. / O clipă luminișul e mai înalt, mai pal, / Și-ncet din mare luna – o amforă eliină, / O amforă de aur răsare și se-nclină / Și vinul se revarsă trecînd din val în val. / Și curge peste valuri ca peste trepte vii / Și-adorm – și-n vis îmi pare că propriul meu craniu / Din orizont revarsă pe apele pustii / O dîră de lumină spre țărmuri de uraniu".

EUGEN DORCESCU

PORTRETE

Crișu Dascălu

În activitatea poetului Crișu Dascălu se pot distinge, potrivit modalităților expresive, două etape: – cea inaugurată de colaborările sale la revista „Orizont" (în jurul anului 1960) și ilustrată cu deosebire de placheta *Minie și marmură* (1968); – cea care a urmat debutului editorial, reprezentată de poeme apărute în „Orizont", „România literară" etc. și neadunate, încă, într-un volum.

Minie și marmură este o carte unitară, alcătuită cu grijă și cu prîcepere. Întîlnim aici un lirism consistent, bine stăpînit lingvistic, o inspirație temerară, doritoare de a depăși mode și modele.

Majoritatea textelor refuză rima și ritmul. Se ajunge chiar la poemul în proză, cu pasaje clocotitoare de emoții juvenile, de erupții vegetale și torente primăvăratice (pagina 47). Tonul reflexiv al culegerii îl dau, mai cu seamă, piese ca *Inimi pentru statui, Pseudokynegethikos, Viața, Iarăși* – ample întreprinderi lirice, dispuse în mai multe secțiuni, apelînd la un epic oarecum simbolic și rotunjindu-se, în final, ca niște poeme-viziuni, de coloratură vag alegorică. Meritoriu este faptul că „ideea" este chiar imaginea, că deși – incontestabil – un autor, cum s-ar zice, conceptual, Crișu Dascălu rămîne mereu un artist, un ins care nu generalizează, ci individualizează. Atît în piesele citate cît și în altele – mai puțin întinse – dintre care am evidenția *Acvarium* sau *Epic de duminică seara* (cu tabloul copilăriei otrăvite de război) – Crișu Dascălu face dovada unei mari capacități asociative, a unei gîndiri analogice extrem de active. Textele sînt puternic metaforice, imaginea decorativă și cea simbolică fiind egal distribuite și egal de necesare. Reținem, deopotrivă, un anumit tremur în fața peisajelor vaste (cerul, marea – în *Jeluitorii de corăbii*), precum și ponderatele aluzii clasicizante din *Viața, iarăși*. Toate beneficiază de o tratare concentrată, energică, nesentimentală.

În anii următori debutului, scrisul lui Crișu Dascălu își schimbă esențial înfățișarea. Sînt foarte frecvente acum poeziile de tradiție clasică avînd, mai totdeauna, trei strofe. Felul în care se alcătuiesc multe dintre ele ni se pare a fi de un interes – nu numai teoretic – cu totul aparte. Autorul încearcă o insolită experiență lingvistică a poeziei, pornind de la un limbaj în care elementul ultim, ireductibil semantic, nu este cuvîntul, ci versul (e vorba nu de opinia teoretică, de mult enunțată, că celula semantică minimă a

poeziei *constitutie* ar fi versul. Crișu Dascălu consideră versul ca punct de plecare pentru o poezie ce urmează a se constitui).

Din atare perspectivă, limba poetică românească devine un limbaj supraindividual, aidoma limbii comune, opera ce se întocmește pe un asemenea suport dobîndind, numaidecît, o personalitate curioasă, superior echilibrată între artificialitate și prospețime. „Lexemele dislocate (din creația proprie sau din literatura română clasică și modernă), sînt reasamblate, nu la rece, ci potrivit unui impuls din interior, prin firea sa consonant cu acea originală formulă. Iată un fragment împletit din cîteva ecouri binecunoscute (cum binecunoscute sînt, de altfel, în orice poezie, cuvintele alcătuitoare) topite, lansate într-un univers nou care poartă, clară, semnătura poetului: Și cu văzduhul lumii dimpreună / În ceruri am privit, și în pămînt, / Cînd peste codrii-apare blîndă luna, / Dintre arginții muntelui orbit. / / Și-n astă înflorire zgomotoasă. / Cînd luna e o roză de argint, / Munții, treziți la veghe, stau de pază / Spre-o mare de cenușă-n asfințit".

E. BERCA

Editura FACLA
Timișoara

FACLA
SEMNAL

facla

■ **Ioan Slavici** ATITUDINI ȘI MĂRTURISIRI
Ediție prefațată și îngrijită de Zaharia Macovei.
Volumul selectează partea mai importantă a publicisticii lui I. Slavici, dezvăluindu-l ca polemist, enciclopedist, critic literar și de teatru, cunoscător de oameni și locuri.

■ MERELE DIN EDEN
Îngrijitor de ediție Al. Ruja. Ilustrat de pictorul Nicolae Hilohi.
Culegere de proză umoristică din creația lui Ion Creangă, Tudor Arghezi, Calistrat Hogaș, Damian Stănoiu, V. Voiculescu.

■ **Colectiv**
GHID TERAPEUTIC AL BOLILOR CARDIO-VASCULARE
Lucrarea apare sub redacția prof. univ. Pius Brînzeu și prof. Șt. Gavrilescu.

■ **Peter Barth** ICH SUCHE DEN SOMMERPFAD (CAUT CĂRAREA VERII – lb. germ.).
Volum de povestiri și poezii, inspirat din viața satului bănățean.

■ **Al. Jebeleanu** PEREGRINĂRI TERESTRE – versuri.

■ **Dimitrie Țichindeal**
FABULE ȘI MORALNICE ÎNVĂȚĂTURI
Ediție îngrijită și prefațată de Virgil Vintilescu.
Volumul apare cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la nașterea scriitorului.

■ **Vasile Crețoiu** SUB LUMINILE RAMPEI
Evocările artistului emerit Vasile Crețoiu reflectă bilanțul unei îndelungate activități pe diferite scene ale teatrului românesc și readuce în actualitate figuri de seamă.

■ **Cora Iuneu** SCRISORI BĂNĂȚENE
Ediție îngrijită și prefațată de Petre Pascu.
Cartea reprezintă reeditarea cunoscutelor reportaje ale scriitoarei îndrăgostite de plaiurile și graiul Banatului, completate cu numeroase scrieri inedite.

■ **G. I. Tohăneanu**
EXPRESIVITATEA ARTISTICĂ EMINESCIANĂ
Această cuprinzătoare analiză stilistică a poeziei lui Eminescu apare cu prilejul a 125 de ani de la nașterea marelui nostru poet.

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

MIHAI EMINESCU
Icoane vechi și icoane nouă
(Editura **Eminescu,** 1975)

Sub titlul Icoane vechi și icoane nouă, *pe care Eminescu însuși l-a dat unui grupaj de șase articole publicate în ziarul* Timpul, *a apărut o antologie din publicistica eminesciană. Antologia, studiul introductiv, notele și glosarul aparțin lui Gh. Bulgăr și Al. Melian. Întreprinderea de a realiza o antologie din publicistica lui Eminescu este valoroasă și utilă ținînd cont și de faptul că la Biblioteca Academiei colecția ziarului* Timpul *este greu utilizabilă, în parte deteriorată. Apoi, de la ediția lui I. Crețu,* Opera politică *(1941) n-au mai apărut decît două volume însumînd, incomplet, publicistica lui Eminescu – Scrieri de critică teatrală (1972) și Articole și traduceri (1974). Publicarea operei politice a lui Eminescu, prin consultarea directă a colecției ziarelor* Curierul de Iași *și* Timpul, *își dovedește, astfel, valoarea atît în sens cultural cît și documentar.*

Publicistica lui Eminescu întregește viziunea asupra marelui poet, dovedind că, spirit patriot, cu o bogată cultură și un larg orizont, Eminescu a fost permanent preocupat de destinele politice ale patriei. Editarea publicisticii lui Eminescu a preocupat pe mulți cărturari, eminescologi, oameni de cultură. Prima ediție o realizează în 1891. Gr. Păucescu, Edi ia aceasta este extrem de prețioasă pentru identificarea articolelor care aparțin lui Eminescu, știind că ele nu erau semnate. Ținînd seama și de faptul că Slavici și Caragiale discutau cu Eminescu articolele înainte de publicare, este dificil de identificat paternitatea diverselor articole.

Realizatorii antologiei, confruntînd textele articolelor din ziare cu cele apărute în ediții anterioare, au publicat numai acele articole care sînt atribuite lui Eminescu de cel puțin doi cercetători avizați. Publicistica eminesciană dovedește integrarea poetului în probleme de actualitate imediată, la a căror soluționare a contribuit prin scrisul său.

Ediția de Opere complete *a lui Eminescu, realizată de Perpessicius, s-a oprit la volumul al VI-lea, cuprinzînd folclorul, urmînd publicistica. Pînă la integrarea publicisticii în seria de* Opere complete, *publicarea ei separată se dovedește necesară.*

ALEXANDRU RUJA

(Urmare din pag. 1)

O diplomă universitară este o importantă valoare socială, certificînd o energie potențială din tezaurul forțelor creatoare ale poporului. În țara noastră, la ora actuală avem sute de mii de oameni care posedă această diplomă a cărei scadență în folosul întregii societăți durează întreaga viață. Covîrșitoarea majoritate a înțeles s-o onoreze prin dăruire neprecupețită în slujba nobilelor ideaiuri ce ne străjuiesc impetuoasa înaintare. Sentimentul de totală angajare într-o operă fără precedent în istoria țării îi face părtași nemijlociți la tot ceea ce reprezintă viața, preocupările, aspirațiile și țelurile poporului condus de partidul său comunist. Aceasta și explică insuflețirea cu care au răspuns „prezent" la mobilizatoarea chemare a partidului ca munca specialistului să se apropie tot mai mult de nevoile și realitățile producției materiale și spirituale, iar bogatul potențial de specialiști să fie redistribuit mai judicios și mai echitabil, în funcție de cerințele stringente ale societății și de interesele cît mai bunei valorificări profesionale a fiecăruia.

Condiția elementară a unei munci eficiente o reprezintă gradul ridicat de pregătire profesională îmbinat organic cu îndeplinirea exemplară a sarcinilor din domeniul respectiv de activitate. Bunele intenții rămîn neputincioase fără stăpînirea cunoștințelor, singurele capabile să stimuleze multiplele capacități umane utilizînd cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Continua perfecționare profesională cerută de ritmul rapid al progresului tehnologic constituie „mijlocul" absolut necesar al unei munci valoroase.

Intelectualul

În calitate de constructor al noii societăți, a cărei scop central este omul, intelectualul face din umanism criteriul suprem al responsabilității sale. Atitudinea înaintată față de muncă a intelectualului cuprinde două aspecte strîns îmbinate: înalta profesionalizare și o profundă responsabilitate social-politică.

Atitudinea socialistă a intelectualității se manifestă în procesul perfecționării structurilor organizatorice ale vieții economice de stat, în promovarea valorilor autentice ale creației științifice și cultural-artistice, pe tărîmul modernizării învățămîntului și a legării lui tot mai strîns de nevoile construcției socialiste, în promovarea valorilor eticii comuniste, în combaterea rămășițelor și influențelor burgheze de comportament în societate, ș.a.m.d

În condițiile dezvoltării democrației socialiste, ale lărgirii drepturilor și libertăților cetățenești și prin aceasta, ale creșterii posibilităților de afirmare a energiei creatoare a fiecărui om în slujba cauzei socialiste, pe de o parte, iar pe de altă parte în condițiile cînd partidul nostru a procedat la traducerea în viață a unor măsuri care să prevină orice încălcare a legalității și democrației socialiste crește însemnătatea personalității intelectualului în definirea și îndeplinirea îndatoririlor sociale, rolul deosebit al conștiinței responsabilității privind atît conținutul cît și valoarea socială a activității proprii și colective.

Cu Marin Tănase

(Urmare din pag. 1)

muncii format din 19 tovarăși, în cazul Electromotorului. Apoi, e comitetul de partid al întreprinderii, din care fac parte 50 dintre cei mai destoinici și devotați muncitori, legați de sectoarele importante ale fabricii. Oare directorii noștri nu pot conduce în asemenea condiții? Toți sînt crescuți la școala regimului nostru, sau au vechi state de serviciu în munca de partid, devotați orînduirii socialiste cu trup și suflet. Nu cumva se află aici o contradicție?

— Tot ce se poate. În general, însă, luarea unei decizii care implică răspunderi umane deosebite și-n egală măsură importante mijloace materiale este o treabă dificilă?

— Atingeți o parte sensibilă a activității mele, pentru că, înainte de a fi conducător, ești om și cînd se iau măsuri trebuie avut în vedere aspectul uman al problemei. Am audiențe care se întind pe nenumărate ore. Oamenii mi se confesează. N-am avut situații în care muncitorii să nu aibă de lucru, să nu cîștige. Acționez în strînsă colaborare cu comisiile de disciplină care rezolvă multe din necazurile curente care se ivesc.

— Drumul de la intenție la realizare?

— E un drum lung și anevoios, de ce n-aș recunoaște-o? Intenția se realizează greu, există o regulă cunoscută: oamenii au părerile lor și, pentru a-i antrena să aplice noul, trebuie dusă o muncă stăruitoare.

— Participați des la schimburile II și III?

— De suficiente ori, pentru a avea o imagine completă, de ansamblu, asupra procesului de producție. Nu-i o regulă, dar cel puțin de patru ori pe săptămînă la schimbul II și de două ori la cel de-al III-lea.

— Aveți multe litigii de muncă?

— Există, desigur, doar sîntem o întreprindere mare, dar le rezolvăm pe plan local prin comisiile de judecată. Organisme prestigioase, alcătuite din oameni principiali, animați de sentimente umanitare. Tovarăși, le-am spus, voi aveți atribute prin lege, vă privește ce hotăriri luați, dar să fiți drepți, să acționați în spiritul echității, să dați hotăriri corespunzătoare. Hotărîrile voastre sînt legi pentru mine.

— Înainte de a fi director, ce ați fost?

— Economist, apoi director adjunct. De doisprezece ani dețin funcții de conducere. Sînt director bătrîn.

— Vă eliberați ușor după orele de serviciu de problemele tehnico-administrative?

— Omenește vorbind, e greu să fac o separație între viața de întreprindere și viața mea personală. Trăiesc în fabrică și cînd sînt... acasă. Dar fac un efort de voință ca să scap de obsesia unor probleme, să le abandonez. Îmi propun să uit. De fapt, mă complac într-un fel de înșelătorie. Pentru că și duminica și-n celelalte zile problemele de producție sînt prezente, ele planează undeva în subconștient. Este și explicabil și cine zice altfel, bravează. Mă nemulțumește în permanență tot ceea ce este defavorabil întreprinderii și simt o satisfacție deosebită față de tot ceea ce îi este pozitiv. Tresar fie și la auzul denumirii de Electromotor. Aceasta mi-a intrat în sînge, cum se spune. Cînd echipa de pompieri voluntari a cîștigat premiul pe județ, am savurat din plin acest succes. Cînd brigada artistică de agitație a fost laureată pe țară, de asemenea. Deși, personal, am o contribuție neînsemnată la aceste succese. Să vă spun că mă deranjează atunci cînd pierde echipa de fotbal și că orice cuvînt care se scrie în presă în legătură cu Electromotorul are implicații adînci în sufletul meu?

— Există un stress directorial? Cum l-ați caracterizat?

— Da. Din păcate. Provoacă stress numai lucrurile neplăcute. Sînt cazuri de nerealizări. Nu pot susține că totul e pavat cu marmură. Este greu să-ți educi voința, întîi să rumegi pe îndelete un necaz, apoi să acționezi. Cînd iau contact cu lucrurile neplăcute, simt o supărare puternică. Nu întotdeauna o las să se sedimenteze și reacționez la prima impresie. Unde e faptașul, zic. Pentru mine e totuși relativ ușor, pentru cel în cauză, însă...

— Vin în uzină numeroși tineri muncitori. Cum se formează ei ca oameni în primul rînd?

— Cînd vine un absolvent de la școala profesională, avem o întîlnire cu el. Mă străduiesc să fiu apropiat, uman, întîlnirea să nu fie seacă și fadă, le vorbesc despre Electromotor și despre muncă, viu, colorat. Acest prim contact cu fabrica, cred eu, este hotărîtor într-un fel. Mă însoțește și secretarul U.T.C. Pun preț pe această primă impresie a noului venit. La fel procedez cu absolvenții din învățămîntul superior. Înainte de angajare, discut cu ei, le dau un sfat colegial, îi întreb ce i-a determinat să aleagă întreprinderea noastră și nu alta. Particip cu multă plăcere la adunările de U.T.C., ne interesăm și de condițiile lor de viață. Fără să ne lăudăm, avem un cămin frumos pentru tineri, unul dintre cele mai bune din oraș, fiecare obiect, de acolo, fiecare lucrușor e aranjat cu grijă și dragoste.

— Asistăm la o extindere impresionantă a întreprinderii dv., atît de strîns corelată cu industria electrotehnică. În ce măsură aceasta este rezultatul unei creșteri și maturizări umane a constructorilor dv. de mașini?

— Dezvoltarea e așa cum o spuneți — impresionantă. Avem menirea să facem mai multe motoare, cu o valoare mai mare. Am beneficiat de două ori de vizita secretarului general al partidului. Îi datorăm investiția importantă pe care am realizat-o în proporție de 80 la sută. Ne-a spus că avem o experiență veche și ne-a recomandat să realizăm și utilaje pentru construcția de mașini electrice. Indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu au fost transpuse în realitate! Pînă astăzi, am realizat utilaje pentru autodotare în valoare de zeci de milioane lei. Că facem motoare de calitate, e un lucru foarte bun, dar că facem și utilajele pentru realizarea acestor motoare, credem, o dovadă de maturitate în plus. Există la noi un mare număr de meseriași foarte prețuiți, foarte bine pregătiți care îndreptățesc creșterea și extinderea întreprinderii noastre.

— Care este indicatorul cel mai frapant al acestei creșteri?

— Producția sporită de motoare electrice. Pot să vă spun că în acest an producem de trei ori mai multe motoare decît în 1970. La 25 aprilie, noi am realizat planul cincinal la producția marfă.

— Care este la ora actuală cota Electromotorului pe piața externă?

— Mai mult de jumătate din producția noastră se vinde în peste 30 de țări, produsele sînt apreciate în Franța, Italia, Siria, U.R.S.S., Egipt, China. Aș sublinia că a vinde jumătate din producție în străinătate e o performanță. De altfel, din întreaga producție de motoare electrice a țării, aproape o treime se realizează în județul Timiș, la Electromotor.

— Și-o ultimă întrebare: unde credeți că sfîrșește puterea de investigație a minții omenești?

— Sigur, sînt încă nenumărate probleme nerezolvate. Dar nutresc credința, chiar certitudinea, că ele nu sînt în schimb insolubile. Eu zic că mintea omenească n-are limite. E ca viața însăși, infinită.

CARTEA DE IDEI

Traian Herseni — Sociologia limbii

Sociologul Traian Herseni ne prezintă în ultimul timp un ciclu de sociologii particulare, prețios din punctul de vedere al unei unități relative de concepție, introdusă în abordarea obiectului sociologiei de ramură: de la „Sociologia literaturii" (1973) la „Sociologia industrială" (1974) și „Sociologia limbii" (1975) primele două mai ample, cea de-a treia, prezentată de autor mai ales ca o introducere eseistică în obiect.

Sociologul întîmpină o dificultate impersonală evident exprimată în decuparea diferențiată a obiectului, în cazul cărții aflate în discuție, mai ales cînd e vorba de lingvistică și mai cu seamă de acea lingvistică ale cărei valențe sociologice sînt evidente (socio-lingvistica). De aceea, în scop introductiv, autorul ne oferă două capitole (II și III) istorice, în care abordează teoriile despre esența și originea limbii, geneza, structura socio-culturală, teoriile referitoare la aceste fenomene, a semanticii, semioticii și pragmaticii, precum și un capitol intitulat „Limba și societate", în care istoria lingvisticii devine pretext de analiză genetică; aici întîlnim o evaluare sintetică a unor concepții sociologice și lingvistice, cum sînt cele ale lui E. Durkheim, A. Meillet, A. Sommerfelt, F. Boas, E. Sapir, L. Bloomfield, etc.

Așa cum intenționează și autorul în „Argument" (p. 5) lucrarea ne apare ca o trecere în revistă „foarte rapidă și foarte distantă a domeniului propus. Probabil de aceea observăm o structură doar punctată, ce se desfășoară de la nivelul filosofic general la cel sociologic particular. În acest sens, T. Herseni ne vorbește într-un capitol (II) despre cele patru aspecte fundamentale ale fenomenologiei spiritului (situare specific filosofică), aspecte pe care le consideră a fi spiritul obiectiv, normativ, personal și obiectivat (pag. 37) coborînd apoi la aspectele particulare sociologice, funcțiile sociale ale limbii. Acestea din urmă, deși sînt reproduse după Reman Jakobson (lingvist), merită, așa cum observă și autorul, o atenție de pe poziții sociologice. Simpla lor enumerare denotă implicațiile sociale pe care le au: cea denotativă (cognitivă sau referențială) cea expresivă, cea conativă (care se adresează voinței) sau cea valorică și cea metalingvistică. Analiza fiecăreia în parte demonstrează un talent sociologic autentic în descoperirea implicațiilor sociale pe care limba le are în procesul de funcționare socială. Sînt de reținut discuțiile în legătură cu relația limbă-rol-status social, despre funcțiile sociale specifice ale limbii ce ni se pot prezenta ca funcții fundamentale ale fenomenului lingvistic privit ca o relație sociologică de tipul individ — limbă — grup social: cea comunicativă, cumulativă (de păstrare), formativă și noologică.

Un alt capitol al sociologiei limbii (care de fapt urmează să fie elaborată sistematic) ar fi, după autor, unul care se referă la reglementarea socială a vorbirii. Analiza propune reutilizarea paradigmei lui Harold D. Laswel, model utilizat la noi exemplificativ și de P. Cimpeanu în „Radio, televiziune, public" (1972), completat la rîndul său și de autorul „Sociologiei limbii".

Fără îndoială că acest efort este revelator dar insuficient, avînd în vedere că operăm cu un obiect specific, iar, în cazul acesta, sociologia de ramură (a limbii) poate să se diversifice, devenind sociologia fiecărei limbi în parte, integrîndu-se deci într-un cadru socio-spiritual național. Din fericire, însă, introducerea poate fi considerată ca o lucrare de specialitate semnificativă.

VIOREL SÎRBU

CONSEMNĂRI

Idee și imagine artistică

În ultimele decenii problema raportului dintre ideologie și artă literară a devenit o problemă centrală a esteticii; chiar la noi s-a pus în cîteva rînduri. G. Călinescu, încă din 1948, era de părere că între cele două realități spirituale există raporturi necesare, dar că nu se pot confunda. Una este ideologia directă, adică lumea ideilor politice și filozofice și alta arta sau mai exact, **ideologia prin ficțiune artistică.** „Romancierul, care e mai înlesnit a introduce și idei programatice, spunea G. Călinescu, nu face acest lucru decît sporadic, spre a nu slăbi construcția epică". Arta marxistă ar însemna, nu prezentarea directă, explicită, a ideologiei marxiste, ci prezentarea unei opere raportate la **sensul** ideologiei marxiste. Cu alte cuvinte ideologia marxistă este implicată în mesajul operei, adică în conținut și formă deopotrivă.

Într-o vreme, vorbindu-se în mod abuziv de conținut, deci de idei în opera de artă (idei literare și extraliterare), forma a fost detașată și discutată ca ceva aproape frivol, dacă nu chiar rușinos. Și în orice epocă arta a avut nevoie de această „frivolitate" organică. Așa se explică de ce tinerii poeți, mai ales în ultimul deceniu, se aventurează onest (cei mai mulți) în căutarea, compensativă, a formei. Repudierea conținutului e însă o aberație; forma ca element singular, ca absolutizare, duce la sterilitate și nu ajunge la opere de artă. Intelectualizarea sau abstractizarea poeziei a dus nu la abolirea ideilor ci la condensarea lor tropică.

A existat o epocă, într-un secol preclasic, pe cînd manualele, pamfletele, biografiile se scriau în versuri. Mai mult chiar sistemele filozofice erau versificate. Azi ne putem da seama că aceste versificări se găseau în afara sferei poetice. Poemele filozofice, unele notabile, în care poezia nu consta în imagine sau în simbol ci în expunerea directă a ideilor n-au avut forță socială ci numai o relativă valoare instructivă. Prin secoli au pătruns numai **ideile-imagini**, ideile emblematizate; poezia politică a rămas poezie numai conținînd ideile sub formă de **fior poetic.**

Arta literară a unei epoci e dominată de o anumită ideologie iar curentele literare sînt întemeiate pe anumite idei estetice, astfel operele de artă sînt clasice sau romantice, simboliste sau expresioniste, numai prin raportare la ideologia curentului, nu prin repetarea nudă a ideilor. În arta umanismului socialist lucrurile trebuie privite la fel, cu specificarea strictă: arta literară marxistă e singulară ca ideologie și plurală în posibilități, ca stiluri, ca expresie. Acest raport necesar condiționează existența artei socialiste, dar raportarea la o **singură** și **sigură** ideologie nu înseamnă a reproduce ci **a releva** (termenul lui Blaga nu trebuie ocolit ci cultivat pentru exactitate) idei, sau într-o altă expresie **a sensibiliza idei.**

Există și o literatură ideatică sau chiar ideatizată care nu are nici o legătură cu raportarea la ideologie ci la vehicularea ideilor, devenite materie artistică sau chiar imagini. Proza eseistică sau proza eseu, falimentară (după multe păreri) în raport cu categoria epicului dar plină de posibilități experimentale e o invazie prin limbaj literar a filozofiei în literatură. Raportul dintre literatură și ideologie e altul, e un raport de **sens,** de **sinteză,** de **implicare** condensată. Poezia poate fi politică (citește ideologică sau raportată la ideologia comunistă) fiind chiar poezie în sine, adică poezie lirică; raportul se poate face și printr-o imagine, printr-o expresie, nu numai prin descriere, narare, **expunere ideologică;** expunerea ideologică e, în cazul poeziei, **sublimată.** Și paradoxal, poezia nu e o **refulare** a unor idei devenite sentimente politice ci chiar o **defulare** prin expresie artistică a unei sensibilități politice.

Raportul între idee și imagine artistică e, în cadrul strict al acestei discuții, secretul prin care un element de conștiință socială capătă expresie artistică, alimentînd pe o nouă treaptă (cea „senzorie", într-un termen heliadesc) aceeași conștiință socială.

EMIL MANU

Revista noastră publică în aceste pagini lucrările unor tineri scriitori, laureaţi ai concursului literar organizat de Centrul de îndrumare a mişcării artistice de amatori din judeţul Timiş. Juriul (Anghel Dumbrăveanu – preşedinte ; I. D. Teodorescu, Eugen Dorcescu, Marcel Pop Corniş şi Iosif Costinaş –membri) a acordat următoarele distincţii: 1) Poezie Premiul II – Mihai Moraru, premiul III – Ioan Vasiu, menţiuni – Mircea Bârsilă şi Gheorghe Terziu ; 2) Proză – Primiul I – Titus Suciu ; 3) Premiul pentru cel mai tînăr creator : Monica Rohan ; 4) Premiul special al juriului : cenaclul „Lumina" din Timişoara, pentru participare deosebită la concurs.

Traian Dorgoşan

PE ROMÂNEŞTE

Din cîte ştiu de-mi fu ursita,
la ce să pling, niţel mai rea
cînd vărs lactee căi sadea
lovind şiştarul cu cop.ta,

ce să mă vait de steau mea
că-i rece-n rază – strălucita
cînd plita-i, numai dac-aş vrea,
mi-ar rumeni în suflet pita.

Şi-ar zice vreunul de-aş fi vrednic –
ce să mă laud că-i zic frumos –
cînd altu-anume cleveteşte
profund al crezului meu crednic
în lume zic nu-s de prisos
cît zic cinstit : pe româneşte.

VOLUTĂ

Ne-am întîlnit pe-acelaşi drum.
Tu, urcînd, coborai, mă căutai,
eu, coborînd, urcam, te căutam,
atraşi în sens invers pe-aceeaşi
volută de fum,
eu întrebare,
tu întrebare,
impenetrabile două nuclee
– adevăr şi visare
pe drumul ascuns
ne-am întîlnit,
ne-am pătruns,
tu răspuns la-ntrebare,
eu la-ntrebare răspuns,
contopiţi într-un unic nucleu
dedublat,
ne-am aflat,
ne-am pierdut
pe voluta albastră,
pe drumul ştiut.

LUNA

Să nu mă cauţi la noapte, Luna,
în negura de la castel :
poetul tău, dintotdeauna,
se duce-n moarte, puţintel.

Nu m-aştepta pe la răscruce
de vers ; îţi spun că n-are rost ;
să punem dar iubirii cruce
şi să uităm : ce-a fost, a fost.

Şi nu uza de vechea-ţi vrajă
cînd m-ai sedus pe meterez,
în noaptea cînd stăteam de strajă
sub masca prinţului danez.

Să-mi aflu clipa de virtute
ce mi-ai trădat-o pînă azi,
mă lasă, zîna mea, şi du-te
să-ţi spînzuri pofta-n vîrf de brazi.

Nu, nu mai sînt poetul
cel înrobit pe totdeauna :
de-acum, cu toţi Vă ştiu secretul !
. . . Mai caută-mă, la noapte, Luna ! . . .

SĂ NE CUNOAŞTEM

Privesc prin ochiul îngheţat –
din spate mă inundă unda ;
spre dincolo să-mi port osînda
la poarta tăinuită bat.

Bătrînul Lapsus mă primeşte–
duios adîncu-i mă absoarbe ;
prin apele orbitei oarbe
te caut cu solzi de aur – peşte.

Cînd însă celălalt ochi dezghiaţă,
din ape-un duh se-inalţă pur
şi iar se face dimineaţă

şi tu eşti pasăre-n azur.
. . . Dar chiar de-ar fi să ne mai naştem
tot nu va fi să ne cunoaştem ! . . .

ELOGIU

În focul tău, ţară,
Avem destinul cuvintelor.
În focul tău, ţară,
Răsărim printre lucruri,
Ni se umplu ochii de cîntece
Aşa cum p'oaia în cîmpie
Aşează seminţe noi
Pentru viitorul rod al României.
În focul tău, ţară,
Existăm
La porţile deschise spre iarbă,
Cu peceţi de tricolore dorinţi.
În focul tău, ţară,
Trăim : strămoşi, copii, părinţi.

MIHAI MORARU
Premiul II

ÎNALTA CINSTIRE

Vorbiţi-mi de rodul
ce umple carele
în miezul verii
cînd murmur de ape
ne mîngîie auzul,
de soare vorbiţi-mi
dimineaţa cînd roua ne spală
trupurile de
ultimul vis.
Nici o mare nu-i ca privirea
copiilor de senină
şi nici o iubire
nu-i mai caldă ca pîinea
acestor pămînturi.
Vorbiţi-mi de păsări
cînd plouă cu raze
pe umerii noştri
scăldaţi în amieze,
o, dar înainte de toate,
vorbiţi-mi de Ţară
cu glas îndulcit
de-naltă Cinstire !

IOAN VASIU
Premiul III

IMN

Deasupra răbdarea stelelor are dreptate
prea multă vreme războaiele au trecut
printre noi ca un plug uriaş
am întîrziat pe sub brazdele sale dar
nu am rămas singuri
speranţa îndepărtează singurătatea de
oameni
prea multă vreme griul şi-a lepădat
sîngele în pîini streine
nimic nu am lăsat neiertat dar nu se
uită nimic
crucile mai triste decît caii au fost
cronicari
ele au răsărit din războaie ca dintr-un
pîntec.

MIRCEA BÎRSILĂ
Menţiune

ORA ÎMPIETRITĂ

E un reflux în toate fisurile aceste
Şi gînditor năvodul mă răscoleşte-n
noapte ;
Cu nemişcarea oarbă a lumilor celeste
Şi cu răbdarea dulce a fructelor
necoapte.

Din mecanisme stranii se proiectează
gesturi ;
E ora cînd se-ndreaptă peştii stelari la
cină,
Cînd, vertical, proteii se nasc în cuib
de vulturi
Şi cînd prin ochi prismatici trec valuri
de lumină.

E ora cînd privirea se macină de pietre
Şi cînd recad cu rana în cerul de
argint . . .
Iar eu mă-ntreb de ce azi bate vîntu-n
vetre,
Cînd trec cu faţa rece prin ora labirint ?

TERZIU GHEORGHE
Menţiune

ŞOAPTĂ

Cîntecul meu
sufletul tremurat
al cuvintelor
curaţi nuferii
se scurg
înspre apă
acum se va putea
naşte ploaia
dacă le cînt
cuvintele se lasă rănite
fără să strige.

PENTRU TINE

Pentru tine
m-am pre ins
tremurat şi subţire
prin genele florii de nuc
Aştept
să mă clatine vîntul
ca să pot cădea
pecete peste
urmele tale.

MONICA ROHAN
Premiul pentru cel
mai tînăr creator

„FORME"

REMEMBER

ÎN GRUZIA

Mărturisesc că drumul meu în Gruzia fusese decis de-un interes, aş zice afin, pe care-l aveam, în anii începuturilor mele literare, pentru culturile Orientului. Îmi amintesc cu cîtă bucurie îl citeam, de pildă, pe marele poet armean Saian-Novà, trubadur al dragostei, care scria în trei limbi – armeană, georgiană şi tătară – ucis la 1795 de perşii pătrunşi în capitala Gruziei . . . „A mai iubit oare cineva ca mine ? – se întreba cîntăreţul – Cu ce m-ai vrăjit ? / Ce mi s-a întîmplat ? / Îmbătat de dragostea ta, pribegesc cu inima neliniştită. (. . .) Sînt ca o biată corabie pe marea dragostei tale, lumina mea !"

Gruzia (sau Georgia sau Sakartvelo, sau Ivirìa, cum i s-a mai spus) este, după cum bine se cunoaşte, o ţară a legendelor şi o ţară a poeziei. Pentru a înţelege mai exact acest adevăr, trebuie să amintim că se mai păstrează şi astăzi obiceiul ca fetele gruzine să aducă mirelui, între lucrurile lor de preţ, şi un exemplar (copiat cu mîna, înainte de a exista tiparul) din poemul „Viteazul în piele de tigru" al lui Şota Rustaveli. Se spune apoi că regii gruzini nu uitau să ia cu ei, cînd plecau la război, cartea acestui mare poet din secolul XII. Intrat în legende şi în folclor, Şota Rustaveli este, fără îndoială, o figură europeană. Poemul său rămîne şi astăzi, după opt secole, expresia cea mai înaltă a poeziei gruzine. Povestea dragostei lui Tariel şi a Nestanei – Daredjan ar fi fost scrisă la cererea reginei Tamara, de care Rustaveli s-ar fi îndrăgostit, plătind însă pentru aceasta, cum se întîmplă, cu propria viaţă, departe de pămîntul natal, la Ierusalim, unde fusese exilat de adorata fiinţă. Între şairele prologului la Viteazul în piele de tigru se găseşte şi acest geamăt : „S-o cîntăm dar pe Tamara, plînsu-nsîngerat scurgîndu-l. / Mai nălţat – am imnuri, stihul şi pe alte căi ducîndu-l. / Ochiul, ca un lac, cu pana zugrăvito-mi-l-a gîndul. / Cîntu-n piept s-a-nfipt, şi-n inimi suliţei îi vine rîndul".

Dar iată că trenul cu care plecasem din Suhumi soseşte la Tbilisi înainte de a porni să vizităm capitala gruzină, ni se spune legenda întemeierii oraşului. Aflăm astfel că în timp ce regele Vahtang I Gorgasali se afla prin secolul V, la vînătoare în valea riului Mtkvari, s-a întîmplat ca vestitul suveran să fi săgetat un fazan pe acest platou înconjurat de trei munţi. Cei porniţi să recupereze vînatul au constatat că acesta era gata fiert, întrucît căzuse pe o gură de izvor fierbinte. Mirîndu-se mult şi plăcîndu-i locul, regele ar fi dispus întemeierea oraşului, iar numele său fu dat de la cuvîntul tbili, ceea ce înseamnă, în georgiană, cald.

Se spune că Puşkin ar fi fost nemulţumit de căldura excesivă a vechiului Tifiis. Deşi în plină vară, noi am fost mult mai impresionaţi de căldura oamenilor de-aici, explozivi şi frenetici la fire cum şi la vorbire. Altfel, oraşul este cotropit de o vegetaţie răcoroasă, chiparoşii urcă pe colinele din jur cu semeţie şi graţie, iar curenţii văzduhului circulă liber amplul teritoriu al depresiunii.

Capitala gruzină nu este, cum presupuneam, un oraş de atmosferă orientală. Arhitectura lui are mai degrabă un suflu european, păstrîndu-şi individualitatea, prin ceea ce oamenii de specialitate numesc stilul kartvel.

Traversăm marele bulevard Rustaveli, centrul oraşului, luînd cunoştinţă de principalele edificii, între care şi Teatrul de operă şi balet, o clădire în stil maur, unde seara, graţie amabilităţii gazdelor, prindem finalul unui spectacol, din care reţinem o secvenţă care a provocat delirul sălii – intrarea pe scenă a eroului principal, călare pe un superb cal roib.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 15 iunie

8,30 Emisiunile [illegible]ilei. 8,40 Cravatele roşii. 9,35 Daktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Ce ştim şi ce nu ştim despre . . . 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Primii paşi în tenis (IX). 15,30 Magazin sportiv. 16,10 Itinerar bulgar. 16,25 Steaua fără nume. 17,15 Minirecital . . . Stan şi Bran. 17,40 Film serial : Dosarele secrete ale tezaurelor. Enigmele de la Rennes-Le-Chateau. 18,35 Eminesciana. 19,00 Documentar Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în Statele Unite ale Mexicului. 20,30 Concertul orchestrei de muzică uşoară a Radioteleviziunii. 21,00 Film artistic. Houston, avem o problemă – Premieră pe ţară. Avînd ca eroi principali pe cîţiva din membrii echipei de control al zborului din centrul spaţial de la Houston. 22,10 Telejurnal. 22,20 Duminică sportivă.

LUNI, 16 iunie

16,00 Telex. 16,05 Avanpremieră. 16,10 Studioul artistului amator. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 Telejurnal. 20,00 Omul de lîngă tine – Gheorghe Duma – Erou al Muncii Socialiste, preşedintele C.A.P. Săulia, judeţul Mureş. 20,20 Muzică uşoară. 20,30 Roman foileton. Aşa s-a călit oţelul. 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARŢI 17 iunie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 File de dicţionar. 12,25 Telex. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Legile ţării – legile noastre ! 17,15 Muzica. 17,35 Algoritm Tv. 18,05 Mihai Eminescu şi istoria patriei. 18,35 Muzică distractivă. 18,50 Islanda. 19,05 Drumuri în istorie. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,25 Seară de teatru. Fata care a mutat Peringul de I. D. Şerban. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 18 iunie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv (reluare). 11,00 Roman foileton (reluare). 12,05 Telex. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Vetre folclorice. 17,40 Din lumea plantelor şi animalelor. 18,10 Forum. 18,40 Intermezzo coregrafic. 18,50 Contemporanele noastre. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Fotbal : Danemarca – România. 21,45 Cadran economic mondial. 22,10 24 de ore.

JOI, 19 iunie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Din ţările socialiste. 17,15 Scena. 17,30 Film serial pentru copii. Săgeata neagră. 17,55 Universitatea Tv. 18,25 Melodii populare. 18,40 Lecţii Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Muzică instrumentală. 20,10 Reportaj T. 20,35 Telecinemateca. Un mare actor : Peter Sellers în Domnul Topaze. 22,10 24 de ore.

VINERI, 20 iunie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Muzică uşoară. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,10 Film artistic. Comisarul Maigret se înfurie. 21,30 Mai aveţi o întrebare ? 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 21 iunie

10,00 Film serial pentru copii (reluare). 10,25 Vetre folclorice. 10,50 Ce ştim şi ce nu ştim despre . . . 11,20 Telecinemateca (reluare). 12,55 Concertul orchestrei de muzică uşoară a Radioteleviziunii. 13,25 Telex. 13,30 Întîlnire cu vechiul şi noul Poznan. Spre Kilimandjaro. 14,20 Preferinţele dv. muzicale sînt şi preferinţele noastre. 15,05 Caleidoscop cultural-artistic. 15,25 Magazin sportiv. 16,40 Teleglob. 17,00 Vîrstele peliculei. 18,00 Club T. 18,45 Emisiune de versuri clasice şi contemporane. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial Kojak. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Întîlnirea de la ora 10 . . .

TELEVIZIUNE

TITUS SUCIU

Tăcerile luptei*)

Premiul I — proză

Fragmentul de faţă face parte din romanul în lucru intitulat FUGA, în care tînărul prozator Titus Suciu urmăreşte destinul unui adolescent în trecerea sa spre maturizare, spre cristalizarea unei personalităţi, în primul rînd de tip politic ; de la o revoltă cam haotică, la lupta organizată a militantului comunist – trecere ce are loc în anii grei ai războiului. Împreună cu tatăl său – în fragmentul prezentat mai jos – vor realiza un transport de arme, dar, mai întîi, asistăm la confruntarea cu forţele de represiune . . .

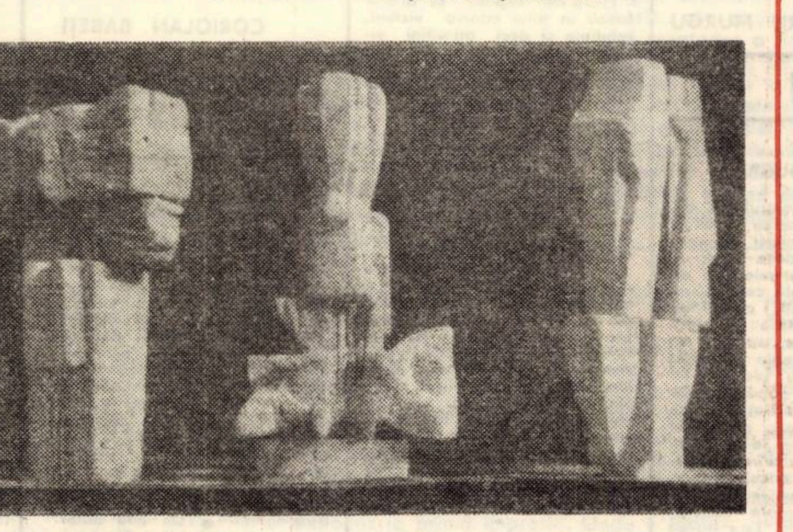

MIHAI MIHAI „Ansamblu sculptural"

„Vii şi tu ?"
„Vin".
„Mă, dacă ai treburi . . ."
„Ba vin."

Vitele erau înjugate şi carul era afară. Hainele le-am încheiat în timp ce ieşeam. Cînd m-a văzut, tata şi-a trecut paiul în colţul gurii şi-a îndemnat vitele să meargă, după care, trecîndu-şi codoriştea biciului pe sub încheieturi, şi-a lăsat mîinile să atîrne după cum îi îngăduia lemnul acela sprijinit de şale, şi a păşit în urma carului zicînd.

„No, atunci hai".

Mergeam alături în urma carului, călcînd rar după cum înaintau vitele şi nu ne spuneam nimic. Uneori ne apropiam, alteori ne depărtam pentru că ocoleam bălţile, locurile unde noroiul era mare. Tata, aşa cum mergea, călcînd apăsat de parcă ar fi vrut să lase urme în orice loc în care punea piciorul, molfăia paiul şi-şi tot cobora o sprînceană. De ce ţii paiul ăla în gură ? I-am întrebat odată, cu nişte ani în urmă. De ce ? . . . făcuse mutîndu-şi-l înspre colţul gurii, apoi de doru verii, Ilie, şi-a griului, de doru lor . . . Şi vara a venit, aşa cum venea pe la noi, bună şi generoasă numai că paiul, ori măcar vreun fir de iarbă, era acolo, tot acolo, în colţul gurii. Şi acum ? i-am zis, acum de ce-l ţii ? Acum de dragul lor !

Tăcerile sînt de două feluri, pentru că una e să taci cînd nu ai ce spune şi alta cînd ţii vorbele în dosul buzelor din cauza neîncrederii, fricii, ori pentru că gîndeşti că e mai bine să nu tulburi şi pe cel de lîngă tine cu neliniştitorul tău secret. Numai că, în cea de a doua situaţie, tăcerea e alta, şi eu simţisem că tata voia să-mi vorbească de cînd plecaserăm de acasă. Poate îmi ziceam, vrea să-mi vorbească pentru că zîmbetul, de un timp, îi e mai şters, mai sărman, şi de răspuns răspunde la întrebări numai dacă le pui de două ori, asta însemnînd că are întrebările lui, propriile lui neînţelegeri şi ezitări. Dar pînă am ajuns în sat, pînă am trecut prin el şi-am ajuns în cealaltă parte, tata n-a zis nimic.

„Apoi mă" zise fără să se fi întors cînd am apucat pe drumul de pădure, „voi, voi ăştia ce mai ziceţi ? . . ."

L-am privit. Mi s-a părut că-i văd numai paiul acela din colţul gurii, şi, cu toate că n-aveam cum, îngrijorarea din ochi. „Unii una . . . alţii alta . . ."

„Da tu ?"

Atît de direct nu fusese niciodată. Brusc, dar numai pentru cîteva clipe, am simţit o primejdie.

„Eu ? . . . Păi, eu, ştii dumneata, eu mă urnesc greu . . ."

Păşeam alături cu capetele în pămînt, depărtîndu-ne şi apropiindu-ne, simţindu-ne oarecum străini. Aşteptam să văd ce zice, dar, poate pentru că îl cuprinsese iarăşi neînţelegerile lui, tîrziu şi răspunzîndu-şi lui însuşi nu mie, cine ştie căreî întrebări, care-l chinuia zisese doar atît. „Aha . . .".

De vorbit am mai vorbit după ce ne-am oprit, după ce-am încărcat un rînd de vreascuri. Am simţit, de cînd ne-am oprit şi ne-am tot apropiat de car, că în tata se petrecea ceva nu tocmai obişnuit ; se ducea după cîte o creangă pînă departe, privea în jur cu atenţie, o mişca din loc fără nici o convingere, privea în jur din nou, apoi o trăgea şi, venind înspre car, se mai oprea de cîteva ori. Adică făcea totul de parcă se întreba dacă era bine ori nu să facă un anumit lucru. Atunci cînd a vorbit din nou, a pus mîna pe loitră de parcă ar fi vrut s-o ia de martor.

„Mă . . . l-ai văzut şi tu ?"
„Pe care ?"
„Pe-a lui Falcă".
„L-am văzut".

M-a auzit, sînt sigur, dar s-a întors şi m-a privit de parcă nu aş fi zis nimic, de parcă ar fi aşteptat răspunsul abia de acum înainte. Şi, un timp, ne-am privit în tăcere pentru că am tăcut amîndoi.

„Aha . . ." a bîiguit în cele din urmă.

Atunci mi s-a părut că ar fi aşteptat să neg, să zic că nu-l văzusem, pe Falcă ori, dimpotrivă, să-l îndemn, să-i zic să facă ceea ce vrusese să facă chiar dacă îl văzuserăm amîndoi. Dar mi-a fost frică de orice cuvînt şi-am tăcut împietrit.

„Apoi încarcă, Ilie, încarcă . . ." făcu după cîteva clipe.

Ne-am aplecat şi-am luat vreascuri şi le-am pus în car pînă l-am umplut. Acum nu se mai îndepărta, culegea ce apuca şi lucra din ce în ce mai spornic, aşa cum îl ştiam, încît am terminat în mai puţin de jumătate de oră. Ca să nu cadă le-am legat, şi tata, parcă în duşmănie, cu ajutorul unei pîrghii, a strîns lanţul atît de tare încît îmi venea să strig c-o să rupă carul în două. Am simţit, poate pentru că în tata senzaţia era atît de puternică încît mă ajunsese şi pe mine, că plecam pe jumătate, că lăsam în urmă ceva care ne făcea mici şi slabi. Ceea ce trăiam nu era nelinişte, era un fel de nedumerire, care mă făcea să privesc înspre tata mereu. Dar totul era în zadar pentru că acesta păşea încruntat, cu mine alături dar singur, molfăindu-şi paiul în ritmul, mi-am zis la un moment dat, în care îşi molfăia gîndurile, fără să mă bage în seamă cît de cît.

La făgădău ne-am oprit. Tata s-a desprins de lîngă mine, a înaintat pînă la mijlocul carului şi a îndemnat vitele să stea. Cînd am ajuns lîngă el mi-a întins biciul. A vrut să apuce înspre intrare dar s-a întors şi m-a privit încurcat. Voia, ori de-a dreptul trebuia să îmi spună ceva şi nu-i venea la îndemînă.

„Mă . . ." făcu în cele din urmă, „intru oleacă, da de-l vezi . . ."

Am înţeles şi am înclinat din cap uşor, deschizîndu-mi chipul complice. Mi-a răspuns la fel. O vorbă i s-a zbătut între buze dar, aşa cum îl ştiam, a lăsat-o să se zbată pînă a pierit şi, după ce şi-a dus paiul pînă în mijlocul gurii, s-a întors şi s-a îndepărtat cu mersul lui cumpătat, de urs. Nu ocolea făgădăul, o ştiam, dar nici nu intra cînd avea treburi, aşa că toate acestea, oprirea, vorbele pe care le schimbaserăm, ceea ce simţisem în el, m-au făcut să-l privesc mai altfel, mai dinăuntru. Cînd nu înţelegi ceva eşti al unei lumi stranii, al pustiurilor şi locurilor lipsite de viaţă, al întinderilor acelora pe care le pot străbate numai ochii minţii. De fapt nu numai cu tata se întîmplă ceva, îmi ziceam, ci cu toată lumea, şi tata nu e omul care să trăiască ca un orb pentru că i-a plăcut întotdeauna să spună **nu** ori **da** cînd trebuiau să fie spuse tocmai vorbele acelea şi nu altele.

„Da ce faceţi, Ilie, ce faceţi ?"
„Ducem nişte vreascuri, tete . . ."
„Las' că-i bine, Ilie, las' că-i bine . . ."

Vorbise în treacăt, în aşa fel încît vorbele rămăseseră spînzurate peste noi, privindu-mă numai o clipă, pentru că se uita unde calcă, şi se îndepărtă de parcă nici n-ar fi vorbit, sărind, păşind uneori lateral, ca să nu dea în bălţi. Mi-a adus lumina în ochi şi l-am petrecut cu vederea zîmbind uşor, gîndindu-mă după numai cîteva clipe la altceva. Deodată zîmbetul mi-a încremenit. Şi mi-a încremenit şi mîna pe gîtul vacii, de-am făcut-o să se smucească. Cînd mi-am dat seama de ceea ce trebuia să fac, era tîrziu – mă înşfăcase.

„Stai. Stai, tu-ţi praporu mamii tale că acum v-am prins."

Voiam să strig, să zbier ca să audă tata, dar nu-mi ieşea vorba din gît pentru că mă speriasem prea tare, pentru că mă temeam că aşa aş fi încurcat lucrurile cu totul, şi-l priveam paralizat.

„Dacă mişti, mă, dacă scoţi o vorbă ai dat de dracu !"

După ce spusese vorbele acestea şoptit, hîrşîit, împroşcîndu-mă cu o duhoare care m-a făcut să-mi ţin respiraţia, s-a întors şi a apucat spre intrarea în făgădău grăbit, aproape în fugă. Felul în care păşea, uşor aplecat, atît cît îi permitea pîntecele acela care chinuia centura la fiecare mişcare, şi expresia feţei, şireată, răutăcioasă, nutrită de o satisfacţie putredă, mă mai ţinuseră împietrit doar două-trei clipe, după care m-am smuls din loc şi la uşă am ajuns în acelaşi timp. Falcă, simţindu-mă, întinsese mînă să mă oprească. O făcea însă cu o oarecare indiferenţă pentru că atenţia şi-o concentrase la cei de dinăuntru, pe care nu-i vedea bine pentru că în încăpere era mai întuneric decît afară, la ceea ce aceştia ar fi ascuns în grabă ori şi-ar mai fi spus prin ultimele priviri. De spus, am văzut, îşi spuseseră ceva într-adevăr şi atunci m-am întors la Falcă. Stătea ca pisica la crăpătura zidului, cu gîtul întins, cu ochii înguşti şi ascuţiţi. Dar, fie pentru că înţelesese, fie pentru că era prost şi cînd se străduia să fie isteţ, arăta de parcă şi-ar fi dat seama că ajunsese prea tîrziu. M-am liniştit. În prostia lui, Falcă continua să privească însă la cei de dinăuntru cu aceeaşi atenţie aşa că tăcerea se prelungea. Primul care a vorbit a fost tata. După ce şi-a mutat paiul pînă-n mijlocul gurii, apoi pînă-n colţul din dreapa, a zis.

„Mă, Falcă, Ăla-i feciorul meu, şi dacă nu ţ-o spus-o îţi spun io, suportă numai mînă de tată şi de om !"

S-a încruntat şi s-a îndreptat. Îşi ţuguiase buzele de parcă ar fi vrut să-l înjure dar a tăcut şi, în cele din urmă, deşi la început îmi strînsese umărul cu mînie, mi-a dat drumul. Atunci m-am strecurat înăuntru şi m-am lipit de perete lîngă uşă. El a rămas în prag şi a început să-şi poarte privirea peste cei cinci bărbaţi cum făcuse la început, căutînd, parcă, ceea ce căutase pînă acum, din nou.

„Şi voi, coi ce faceţi aici, mă, ha ! Ia spuneţi repede, ce dracu faceţi aici ?"

Bărbaţii s-au privit, au ridicat cîte o sprînceană, s-au frecat cu cîte un deget sub nas şi şi-au luat bărbia în mîini. Dar de răspuns n-a răspuns nici unul.

„TORS"

* Fragment din roman.

ECHO

Ştiu, Eminescu e de necuprins . . .
. . . Dar, flori, flori roşii de dragoste şi admiraţie avem dreptul şi avem datoria să-i aducem.
Atît am încercat, şi eu să fac" . . .

STELIAN VASILESCU

Eminescu la Viena

Sînt cuvintele autorului. Cuvinte încărcate de patos şi modestie. Şi nedisimulată emoţie. Nu întîmplător cu ele începem cele cîteva gînduri prilejuite de spectacolul-lectură al actorilor orădeni, desfăşurat pe scena Studio a Teatrului de Stat din Arad, în cadrul „Primăverii arădene", prestigioasă sărbătoare culturală a acestei părţi a ţării.

Să scrii despre Eminescu ! Să încerci materializarea unei Idei, a însăşi ideii de Poezie şi Geniu al românilor. Să materializezi imaterialul, eterna aspiraţie spre Ideal şi Perfecţiune. Temerară întreprindere ! Nenumărate eşuări anterioare şi cîteva strălucite biruinţe de ordinul istoriei şi criticii literare. Nu şi a beletristicii. Şi cu atît mai puţin a dramaturgiei. De aceea, legitim, ne-au bucurat cele cincizeci de minute petrecute în preajma unui Eminescu rememorat într-o perioadă mai puţin cunoscută a existenţei sale, rememorat cu înflăcărare şi căldură. Şi pietate.

Scrisă în două părţi şi opt tablouri, piesa lui Stelian Vasilescu intenţionează să-l înfăţişeze nu atît pe Eminescu – poetul, cît luptătorul pentru unitatea culturală a românilor, pentru o limbă naţională, deoarece „numai prin limba strămoşilor tăi ţi se lipesc de suflet istoria şi bucuriile. Numai în limba lui, omul îşi pricepe inima pe deplin".

Intenţia lui Stelian Vasilescu este de a realiza o **piesă-document**, rezultatul asimilării unui bogat material bibliografic, scrisă însă frumos şi fluent, cu impregnaţii lirice şi cu necenzurată voluptate. Sîntem martorii formării unei conştiinţe artistice şi civice. A unei culturi individuale, despre care Maiorescu avea să scrie mai tîrziu că „stă la nivelul culturei europene, o cultură la ale cărei temelii se află Platon, Spinoza şi Fichte, Kant, Schopenhauer, Schiller şi Goethe, Rousseau, Hugo şi Shakespeare. Este epoca în care Eminescu debutase la **Convorbiri literare** cu cele trei ştiute poezii, în urma cărora mentorul Junimii îl socoteşte „om al timpului modern, un poet în toată puterea cuvîntului" aşezîndu-l la numai cei douăzeci de ani ai săi, în imediata vecinătate a celui, socotit atunci, cel mai mare poet al românilor, Vasile Alecsandri. Este epoca prieteniei cu Slavici, şi a începuturilor literare ale acestuia, a prieteniei cu Veronica şi Frederica Bognar, cărora le rezervă capitole aparte. Poate cel mai bine scris tablou al piesei este acela al despărţirii de Veronica Micle, după ce şase luni hoinăriseră prin Viena, vizionînd spectacole de teatru şi concerte, admirînd monumente şi muzee, tablou gîndit metaforic, ca o proiecţie în vis a însuşi idealului de Iubire, ce nu cunoaşte un nume sau prenume ci numai elevaţia Candorii, Ingenuităţii şi Altruismului.

Este epoca pregătirii avîntate a sărbătoririi a patrusute de ani de la întemeierea Mănăstirii Putna, Eminescu arătîndu-se a fi un mare patriot, militant pentru „libertatea popoarelor în istorie", pentru unitate naţională şi culturală.

Piesa-document a lui Stelian Vasilescu s-a înfăţişat într-un spectacol inedit, un **spectacol-lectură**, comentat cu dezinvoltură şi subtilitate de autorul însuşi, realizat în regia lui Ion Miinea cu concursul actorilor Nicolae Barosan (Eminescu), Eugen Harizomenov (Slavici), Ion Abrudan (Bumbac), Theo Cojocaru (Chibici), Ion Martin (Behnitz), Marcel Popa (Cuza) şi Eugenia Papaiani (Veronica Micle). Chiar dacă piesa îşi are neajunsurile ei, poate inevitabile, poate evitabile, am dori-o interpretată şi nu lecturată, oricît de inedit ar putea fi un asemenea spectacol-lectură. De ce oare teama conducerii unor teatre de a se apropia de „Eminescu la Viena" ? De ce şovăieli într-o opţiune repertorială ce nu poate aduce prejudicii nici unui teatru ? Ci, dimpotrivă, am zice noi.

LIZICA MIHUŢ

MUZICĂ

Audierea „Baladelor" înaintașilor muzicii clasice românești aduce de fiecare dată o briză reconfortantă în memoria noastră afectivă, generînd ori poate revitalizînd vechi crezuri în virtutea neamului românesc, a eroilor săi. Cunoscuta baladă a lui Bolintineanu, „Mama lui Ștefan cel Mare" — în versiunea muzicală pentru soli, cor și orchestră, de *G. Dima*, a avut darul să insufle, prin leit-motivul narativ intrat de decenii în fondul de simțire al poporului, o vibrantă și caldă undă de patriotism. Dacă atu-urile vocale ale mezzo-sopranei *Lia Macarie-Aman* ne sînt familiare, cunoscîndu-le acum plinătatea și pe podiumul de concert, se cuvine subliniată ponderea deosebită — în sublinierea climatului necesar — a baritonului *Alexandru Fărcaș*. O prezență care a impresionat prin vigoarea și penetrația timbrului, prin noblețea vocii, acordată la diapazonul menit a clama sentimente vibrante. Frumusețea vocii, maniera inteligentă cu care-și dozează resursele, îl recomandă drept un oaspete de virtual interes și pentru scena noastră lirică. Un aport substantial și calitativ și-a adus corul filarmonic instruit de *D. Nicoară*, prin sonorități masive, precise, vivante.

Piesa de concert de *Weber*, în versiunea *Krimhildei Cristescu*, a avut exact dimensiunea de lumini, eleganță presupuse de partitură. Pianistica sa a emancipat o volubilă aderiune la stilul unei piese în care melodicitatea și bravura s-au împletit cu un continut emotional extrem de transparent. În aceeași seară dirijorul *R. Georgescu* a adus punctuația finală unui ciclu care onorează pe cei care l-au preconizat și realizat — *„Integrala Bruckner"*. S-a audiat *Simfonia IX-a*, cea din urmă, neterminată. Finețea intuiției dirijorale la sensurile dramatice ale acestei simfonii a fost ireprosabilă. Curba descendentă de la sonoritățile de orgă ale primei secțiuni — care sintetizează magistral liniile de forță ale sistemului simfonic brucknerian — și pînă la dureroasul Adagio, unde corahul tubelor intonează tragicul *„Abschid vom Leben"* (Rămas bun de la viață) — cum l-a definit însuși compozitorul, a însemnat de fapt un urcus pianistic dens și interiorizat în exprimarea confesiunilor creatorului ajuns în pragul abisului. Orchestra și dirijorul, contopite într-o singură ființă, au marcat culmi de măiestrie interpretativă. Pentru această seară, pentru celelalte opt popasuri în lumea bruckneriană, istovitoare în frumusețe, dar străjuită de dorința omenească a zămislirii sublimului artistic, întreaga noastră gratitudine.

DORU MURGU

TEATRU

„SUS, SUS... TOT MAI SUS"

Din nou la Teatrul de păpuși. Pentru plăcerea de a ne reîntîlni cu inimosul colectiv, din curiozitate dacă vreți, fiindcă de la o premieră la alta **aici se întîmplă ceva** și, nu în cele din urmă, pentru ultima montare, piesa lui Alecu Popovici — „Sus, sus... tot mai sus". În regia Corneliei Iurasoc-Gheorghiu (decorul Iuliana Preduț, păpuși Sofia Krzyzanowski, ilustrația muzicală Ion Casapu), piesa lui Alecu Popovici se îmbogățește ca sens — este o afirmație posibil de făcut la orice montare, pe scena oricărui teatru. Dar este vorba despre altceva, despre mai mult. Este vorba despre profesiunea de credință a regizoarei, adică despre renunțarea la relația spectacol-spectatori în sensul „privitor ca la teatru" (pentru a folosi titlul ultimei cărți a cronicarului Ion Cocora). În favoarea participării. Spectatorii sînt chemați (și cu cîtă bucurie răspund) să ajute spectacolul să înceapă (sufle în luminările-lumini și ele abia atunci se sting), spectatorii hotărăsc ce se va întîmpla cu personajele „bune" și „aproape bune" și „rele", spectatorii devin actori pentru că sala devine scenă, pentru că acțiunea nu poate continua fără efortul lor. Și spectatorii pleacă mulțumiți, nu de a fi asistat ci de a fi făcut un spectacol de teatru. Cercul textului lui Alecu Popovici se deschide astfel spre contemporaneitate, spre acest moment al contemporaneității în care copilul-spectator este suficient de matur (ori măcar suficient de informat) pentru a nu accepta lecția de etică fără să vrea s-o comenteze. Ea ii fusese servită de familie, de educatori, aici la teatru el ajută ca ea să se nască încă o dată, pe datele deja cunoscute și nu mai este vorba despre o repetiție ci despre un lucru al lui. Și, deci, cu atît mai eficient.

Mă gîndesc că ideea aceasta cu stingerea luminilor ar putea fi păstrată pentru toate spectacolele teatrului (după pauză nici n-a mai fost nevoie de vreo invitație și copiii începuseră să sufle cu nădejde în luminările-lumini). Mă gîndesc că există atît de puține texte care să nu ceară colectivului un efort deosebit pentru păstrarea acestei maniere de a face teatru Mă gîndesc că Teatrul de păpuși din Timișoara și-a descoperit un drum propriu pe care micii spectatori îl salută entuziaști, pe care noi îl salutăm entuziaști și care, într-un viitor nu prea îndepărtat, ar putea determina un reviriment în dramaturgia pentru copii.

Meritul revine întregului colectiv în egală măsură actorilor-mînuitori pe care nu i-am putut numi aici și pe care îi așteptăm cu soarit interes în viitoarele spectacole.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA TINERILOR

Restructurat recent pe principiul pregătirii de specialitate și al limitei de vîrstă (35 de ani), *Cenaclul tineretului* se află în această nouă formulă la prima manifestare expozițională : 40 de lucrări de pictură, grafică, sculptură, tapiserie, semnate de 26 de tineri artiști : 10 — debutanți în expoziție oficială.

Lucrările expuse se articulează în jurul cîtorva viziuni, tendințe și deci atitudini artistice, mai exact, în jurul a două familii spirituale mai distincte. Cele mai multe lucrări sînt marcate firesc de accente experimentale. Dintre atributele experimentului, dezinvoltura, îndrăzneala se fac însă mai greu sesizabile. Este în acest spirit ponderat și un semn bun al unei avansări asidue, egale, ca rme, a tuturor mijloacelor de limbaj, imaginație și inteligență plastică.

Deși subliniat de surpriza plăcută a ieșirii în expoziție a unor debutanți, momentul este marcat în primul rînd de prezența unor artiști care își confirmă acum încă odată maturizarea (i-am numit pe Bata Marianov, Toma Viorel, Ion Nanu, Takács Estera, Ion Perciun, Dorel Tulcan). Alți artiști cunoscuți (Gabriel Kazinczy, Monda Kazinczy, Rodica Banciu-Regep, Adriana Oancea) au lăsat mai mult spațiu pe simeze mai tinerilor confrați.

*

Dorel Tulcan, vehiculează în operă unul din tiparele de gîndire artistică dintre cele mai reprezentative în expoziție : „meditația matematică". Demersul său, încorporat în operă, semnifică o posibilă traducere și ipostaziere a observației (formei dinamice) din sfera naturalului în sfera esteticului. *Ionel Gruia*, semnează o lucrare de op — art cu accente de fantastic, derivate din aberația la care e supus motivul labirintic. Cu un sentiment precis al echilibrului dinamic, *Ion Perciun*, în continuu progres, s-a instalat perseverent într-un cîmp de investigație decorativ. O anume doză de „imperfecțiune" ar aduce accente energetice și implicit expresive în economia lucrării. Este, în parte, și cazul lucrărilor lui *Carol David*, care, în proiectele de colaj serial, se deschide spre o cercetare cromatic-formală, cu posibilități de extensie spre ambiental. *Ion Gaita* reia o variantă redusă a unei structuri spațiale de efect pur vizual, expusă la București în cadrul manifestării „Artă și energie". Lucrări de rezistență ale aceleiași „familii" expun *V. Toma* și *I. Nanu*, egali lor înșiși.

În opoziție cu rigoarea afișată de acest grup, un al doilea, mai divers, aduce în expoziție sentimentul unei mai mari libertăți de opțiune. În matierismul frust al pînzelor semnate de *V. Seol* și *I. Someșan* descifrăm ideea nepremeditării formei — culoare, care se naște simultan, cu fiecare gest. Într-o altă rezolvare gestuală, mai laxă, *R. Kuttesch* configurează o viziune de descendență nordic-expresionistă. În cadrele cu suprafețe texturate, *Nora Novac* montează figura, alcătuind imagini-reportaj care se cer susținute însă de o acuratețe tehnică mai evidentă. Scriitura energică a linogravurilor *Evei Süto* necesită în schimb o organizare mai laconică a „textului" imaginii. Tehnica abordată de *Marietta Pamfil* ar putea evada din limitele decorativului printr-o desfășurare pe suprafețe mai ample. Trei buni desenatori, *Elisabeta Sepi Andrianov*, *C. Răducanu* și *Iosif Stroia* trădează, printr-un desen aerat, filiația cu „noua figurație" : în rețeaua unor linii de fugă, E. Sepi amplasează figuri cu anatomii abstruse ; imagini cu strigăt mut, hipertrofieri ale detaliului banal, aduse la rang de simbol (I. Stroia) ; în viziune de puzzle, desenul și culoarea separă și nu unifică figura umană reificată (C. Răducanu). Din grupul celor trei sculptori, se detașează net *Bata Marianov*, consecvent abordării unor forme introvertit tensionate, condensării metaforice a zoomorfului și mecanomorfului defunctionalizat. Sub nivelul așteptărilor și posibilităților — *I. Cinghită*, cu o lucrare de nuanță decorativ-retorică și *Gh. Goidaci*, cu o lucrare impersonală, vădind neînțelegerea materialului.

CORIOLAN BABEȚI

CADRAN

● **B.F.I. British Film Institute)** este un uriaș muzeu al filmului (în arhivele sale se găsesc mai bine de 20 000 de filme), un organizator al rețelei de cinemateci din Londra și din Anglia, posedă o bibliotecă specializată, editează magazinul trimestrial „Sight and Sound" și, de mai bine de zece ani, este un producător și distribuitor al filmelor de artă care se bucură de cel mai puțin succes comercial. Una din ultimele peliculе produse la B.F.I. este „Private enterprise" a lui Peter Smith, o comedie amară, inteligent construită, despre periplul unui tînăr indian la Birmingham ● **Un nou autor** prezent în colecția „Ecrivains d'hier et d'aujurd'hui" a editurii Seghers : **Bernard Clavel,** în prezentarea lui Michel Ragon ● **Cîntăreața bulgară Valeria Opova** este deținătoarea celui de-al doilea Mare premiu (primul nefiind acordat) al Concursului internațional al cîntecului de la Paris (a IX-a ediție). ● **Monsieur Teste** — text dramatic, interpretat pe scena de la Petit Odéon. Rolul lui M. Teste a fost interpretat de Pierre Dux, iar cel al lui Paul Valéry de Michel Duchaussoy. Regia : Pierre Franck ● **Bolivianul Jorge Sanjines,** autorul lungmetrajelor **Ukamau, Singele condorului, Curajul poporului** și al unei serii de scurt-metraje politice își vede pe ecrane, încununat de sufragiile criticii și publicului, ultimul film : **Inamicul principal.** Eroul său, poporul Americii Latine și lupta sa revoluționară. Fragmente dintr-un interviu acordat de Sanjines : **„Inamicul principal** e un film conceput și realizat pentru țărani, fără ca aceasta să fie un obstacol pentru înțelegerea sa de către alte categorii de public, cărora acest film le aduce o informație politică și culturală precisă... E o încercare a grupului nostru de creație de a realiza un film revoluționar". ● **Arthur Rubinstein,** la 88 de ani, după 10 ani de absență a dat recent un concert în Polonia, în orașul său natal, Lodz. ● **Festivalurile cinematografice** ale lunii iunie : „A doua întîlnire a Imaginii" (la Hyères — festival rezervat filmelor de 8 mm și super 8). Festivalul internațional al filmului de scurt metraj și al filmului documentar (Grenoble, a IV-a ediție), „Zilele internaționale ale filmului de animație" (Annency). ● **Ultimul spectacol** al lui Patrice Chéreau (la 30 de ani, unul din cei mai cunoscuți regizori de teatru contemporani). **Poveștile lui Hoffmann,** a fost achiziționat sore a fi jucat la Opera din Paris. În vara trecută, Patrice Chéreau a debutat ca regizor de film cu **„Carnea Orhideei",** adaptată împreună cu Jean Claude Carière după romanul lui James Hadley Chase. Interpete principale Charlotte Rampling și Simone Signoret.

ARIADNA

PANORAMIC

● **CENACLUL CENACLURILOR** a programat la începutul lunii iunie o întîlnire a cenaclului „Lucian Blaga" din Arad cu poeți și prozatori tineri din Timișoara și Lugoj. Au citit Claudiu Iordache, Monica Rohan și Gheorghe Terziu — poezie, Titus Suciu — proză, ultimii trei fiind recent premiați la concursul județean de poezie și proză. Lucrările citite s-au bucurat de o bună primire și de un amplu comentariu. Criticul literar Marcel Pop-Corniș, prezent la întîlnire, a apreciat calitatea deosebită a lucrărilor citite în cenaclu. Cu aceeași ocazie au fost prezentate filme realizate de cinecluburile timișorene și arădene.

● **ÎN ULTIMA ZI A LUNII MAI** pe scena Teatrului popular din Lugoj a avut loc serbarea de sfîrșit de an a cercurilor artistice care-și desfășoară activitatea în cadrul Casei de cultură a municipiului.

● **STUDIOUL DE RADIO** Timișoara a avut în programul său, sîmbătă, 31 mai, o emisiune în întregime prezentată de copii. Ni s-a părut o inițiativă demnă de a fi consemnată.

● **CEA DE-A DOUA EDIȚIE** a Săptămînii mișcării artistice de masă desfășurată în Timișoara între 26-31 mai sub egida Consiliului municipal Timișoara al F.U.S. a avut în program **un concert coral** cu participarea unor formații corale ale școlilor și caselor de cultură din municipiu, **o zi a spectacolului de teatru** și montajelor muzical-literare, **un concert de muzică ușoară,** de jazz și folk, un **spectacol al brigăzilor artistice de agitație,** un altul al **ansamblurilor folclorice** și, în fine, un spectacol susținut de **formații instrumentale,** soliști vocali și formații de dansuri din Timișoara și județ. Corespondenții noștri, prezenți la mai toate acțiunile enumerate, ne-au confirmat succesul manifestărilor.

● **LA CASA DE CULTURĂ** a studenților din Timișoara se află deschisă o reușită expoziție de artă plastică. **Daniela Orăvițan,** proaspătă absolventă a Facultății de desen din Timișoara, a expus lucrări de grafică și pictură. Iar **Călin Beloescu,** student în anul al II-lea al aceleași facultăți, expune pictură în ulei.

● **ANIVERSÎND** 70 de ani de la nașterea poetului Iozsef Attila, Cenaclul de limbă maghiară al Casei de cultură din Lugoj a organizat o seară literară-concurs, cu participarea a 32 de concurenți care au recitat în limbile : română, maghiară, germană, spaniolă din creația poetului aniversat. Premiul I a fost acordat elevei Melinda Berinde și funcționarului Gheorghe Iancovici. Alți zece concurenți au întrunit aprecierile publicului. Premii speciale au fost acordate de către : ziarele „Szabad Szo", „A het", „Jobarat" și de Teatrul maghiar de stat din Timișoara. Toți participanții au primit cîte o frumoasă plachetă, creată pentru această ocazie, de artiștii plastici lugojeni L. Pocker și A. Josz.

● **LA GALERIA DE ARTĂ „ALFA"** din Arad a deschis o expoziție personală, artistul plastic timișorean Friederich Schreiber. Sînt expuse lucrări în ulei și acuarelă.

A.I.C.

OASPEȚII ORAȘULUI

AMBASADORII PRIETENIEI

„Ambasadorii prieteniei" sînt de data aceasta coriști, un grup de studenți din partea nordică a Statelor Unite (Minnesota) de la universitatea „St. John". O parte din ei sînt muzicieni, o alta, viitori oameni de știință. Au cîștigat o serie de premii întîi, au avut succese la Viena, au cîntat la televiziune și în fața Președintelui S.U.A. Aceasta ar fi prefața.

Timișorenii s-au aflat în fața unor voci deosebit de bine selectate și cultivate, dirijorul urmărind uniformizarea ansamblului și „instrumentalizarea" vocilor, astfel încît ele să dea senzația (uneori) de acompaniament orchestral. Sigur cuprinderea unui repertoriu vast și pestrit este riscantă, nu se poate asigura o unitate stilistică, trebuind să existe mereu disponibilități. Piesele au fost însă cîntate diferențiat, cu o bogată paletă de nuanțări : de la Scarlati la Poulenc, salt peste secole, la spirituals-ul negru, unde s-au aflat în mediul lor, de la Milhaud la piese din Renașterea engleză interpretate cu patina și atmosfera respectivă, de la dansurile slovace aranjate de Bartok pînă la acelea ruse culese de Mussorgski, redate cu finețe și perfectă înțelegere a ideii muzicale. Un moment pitoresc, parodierea muzicii rock and roll a anilor '50, cu ticurile și clișeele ei (stereotipe mișcări de scenă, primitivitatea textelor). Așadar, o fost conciliată seriozitatea cu voioșia tinerească, spontană, sinceră.

Un grup de tineri care-și pun vîrsta sub semnul studiului și muncii și aprofundării culturii mai multor epoci și meridiane, cutreierînd lumea și privind-o cu ochi maturi.

LUCIAN BURERIU

SILUETE

PICTORUL NAIV IOAN SZEKESZY

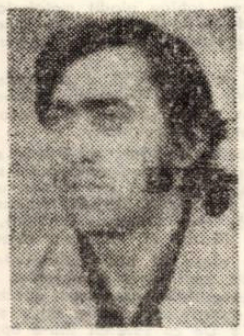

Un autodidact al culorilor, pictorul naiv Ioan Szekeszy învățînd în atenierele lui Marion Jilcu ori Simion Lucaciu, ucenicind destui ani la fresca bizantină, dezlegînd taine de tehnică picturală cît mai dificile, tînărul artist își conturează, de fapt, o personalitate plastică distinctă. Participă la diferite expoziții de grup, premiul II la faza județeană a celei de-a IV-a bienale a amatorilor, expune în Elveția și la fiecare salon al cenaclului plasticienilor timișoreni „Muncă, destindere, frumusețe".

Lucrările sale dintre care am amintit „Eminesciana", „Pădurea fantastică". „Familia", „Metafora vieții", ori „Germinație" gravitează în jurul veșnicei teme a naturii, alterînd schimbări de viziune cromatică între astre austere și sănătatea frunzei. Un carnal al vegetalului, o viziune fantastică ce leagă realitatea de fabulos. Simboluri detalii dilatate, totul se face ramură învolburată și basm vegetal, pînă și cerul devine o pădure albastră. Mugurii și culorile explodează de sevă, mișcarea e sub semnul tentației vegetalului de a domina universul. Laleaua, veșnic motiv floral, urcă la rangul și sunetul laurilor. Poate numai figurile umane primesc incremenirea cu supunere, candoarea reieșind din punerea în pagină a omului în spațiul virginal al naturii. În contrast cu natura dinamică, între flăcările verzi ale pămîntului, omul e de un calm uimitor. Îmbrățișarea devine ramură iar ochii devin păsări oprite din zbor. Trecerea dintr-un reașn în altul dintr-un ritm în celălalt, dă senzația de un tulburător poem cromatic închinat naturii.

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

● Revista **VIAȚA ROMÂNEASCĂ** nr. 5 — număr echilibrat dens. Profesorul Eugen Todoran publică excepționalul studiu, prin densitatea ideilor, nuanțare și stil, despre „Tradiția mitologică și fondul autohton în opera lui Lucian Blaga". Discutînd despre „sinteza modernismului cu tradiționalismul, aparent paradoxală" Eugen Todoran continuă : „... a fost teoretizată de Blaga mai întîi în **Ferestre colorate,** în baza culturii la literatura română. Pentru filosof, întoarcerea la izvorul național al artei presupune un raport de parțială coincidență a acesteia cu etnicul, asigurat de eficiența unor categorii ce acționează din adîncurile subconștientului colectiv sub forma unui anumit „stil" de cultură. Ele sînt determinantele oricărei evoluții de la cultura folclorică minoră, la cultura majoră, în așa fel că potrivit „stilului" ce se aplică oricărui act de creație artistică, întemeierea națională a artei nu este o confundare a ei cu etnicul ci o „monumentalizare" a culturii folclorice în formele culturii majore".

● În același număr al revistei, Ion Maxim, vechi și prețios colaborator, se ocupă de „Titu Maiorescu și vocația filosofică". Bine informat asupra chestiunii discutate, semnatarul articolului polemizează cu Simion Ghiță, care „și-a asumat misiunea în volumul **Titu Maiorescu, filosof și teoretician al culturii** (...) să ne demonstreze și acest lucru" (cum că Titu Maiorescu a fost și filozof în sensul cel mai deplin al noțiunii n.n.). Iată argumentele, în forma lor cea mai schematică, cu care Dr. Ion Maxim operează demonstrînd netemeinicia tezei lui Simion Ghiță : mai întîi, imposibilitatea cercetării textelor pe care le afirmă S. G., cel mai important, **La Relation** „nu există, cel puțin nu a fost găsită pînă în prezent". După ce aduce precizările cuvenite, Ion Maxim afirmă că Titu Maiorescu nu a fost un „filosof" în sensul plenar al cuvîntului, „ci un gînditor și un profesor (ceea ce este cu totul altceva) preocupat de filosofie, fără a se ridica însă pînă la o sinteză care să ofere perspectivele unei viziuni proprii despre lume și viață". Și, mai departe : „A scris o logică plină de idei îndrăznețe (...) și care dovedesc, să recunoaștem, că Maiorescu ar fi putut deveni un mare logician dacă ar fi stăruit. Dar nu a făcut-o".

● În sfîrșit, semnalăm articolul-studiu, semnat de Grigore Popa, **O școală românească de psihiatrie,** care se referă la activitatea cadrelor, catedrei și clinicii de psihiatrie, din Timișoara, de sub conducerea prof. dr. doc. Eduard Pamfil — articol scris cu ocazia apariției lucrării **Nevrozele** semnată de E. Pamfil și D. Ogodescu.

A. BALTHAZAR

UNIVERSITAS

ENTUZIASM ȘI TEMEINICIE

Universitatea din Timișoara a găzduit cel de-al IX-lea Colocviu național al cercurilor științifice studențești de folclor, care s-a dovedit a fi o complexă și elevată manifestare cultural-științifică, structurată pe două coordonate esențiale : relevarea rezultatelor cercurilor științifice ale studenților în domeniul culturii populare și dezbaterea pe tema „Valorificarea scenică a folclorului contemporan".

Comunicările au invederat temeinicia documentării științifice, receptivitatea și îndrăzneala în interpretarea fenomenelor folclorice folosindu-se metode moderne de cercetare. Au fost analizate specii insuficient sau deloc cunoscute (Descolindatul și Cintecul de pricină) ori, dintr-o perspectivă nouă, s-au făcut precizări privitoare la motivația genetică a unor categorii folclorice și etnografice (balada „Soarele și luna", obiceiul „Cămașa ciumii") și evoluția reprezentării unor ființe mitologice. Considerații revelatorii despre semnificațiile etnografice ale unor specii sau motive folclorice au fost comunicate de referenții care s-au ocupat de aspectele : categoria binelui și gîndirea folclorică ; ecouri inițiatice în oratia de nuntă ; simbolul arborelui vieții în poezia obiceiurilor familiale ; ospățul de daruri ; material folcloric argeșean în legătură cu joimărița și, în fine, „udătoria", obicei în cadrul riturilor de primăvară. O bine meritată atenție a fost acordată și esteticii populare, fiind abordate temele : particularitățile hiperbolei în epica eroică ; tipuri ritmice în versificația populară, motivul solar în arta populară românească ; elemente de arhitectură din satul Scornicești ; structura metaforei în colindele laice și compoziția unui bocet după recolta distrusă Trebuie menționat să au fost tratate și probleme cu caracter sociologic, ceea ce denotă o lărgire substanțială a viziunii în cercetarea culturii populare de către studenții folcloriști. Concludente în acest sens sînt subiectele : Opinii despre frumos la oamenii satului ; Conștiința artistică a creatorului popular ; Eroi ai cîntecului epico-liric din sudul Transilvaniei ; Podurile minciunii, încercare de sociologie a culturii ; Folclorul muzical românesc – artă progresistă și realistă ; Folclorul – între autenticitate și spectaculozitate scenică.

Prezentarea unor spectacole folclorice de către formații artistice ale Casei de cultură a studenților din Timișoara și ale căminelor culturale din Curtea și Pietroasa (jud. Timiș) a constituit o bază adecvată pentru dezbaterea pe tema valorificării scenice a folclorului contemporan.

Încărcătura emoțională a colocviului a fost sporită prin vizionarea unui ciclu de filme etno-

„SEMNE"

logice (obiceiuri de naștere și de înmormîntare) prezentat de Cercul științific de folclor al Facultății de filologie – istorie Timișoara. S-a arătat că, în privința realizării filmelor etnologice, Cercul științific de folclor din Timișoara deține primatul față de toate centrele universitare din țară, fiind un exemplu stimulator pentru folosirea filmului ca instrument de cercetare științifică a folclorului.

Unanimele concluzii privind colocviul au conturat ideea că, atît prin ridicata valoare științifică a comunicărilor susținute, cît și prin incontestabile virtuți artistice și documentare ale spectacolelor și filmelor vizionate, această ediție este net superioară față de toate celelalte reuniuni științifice precedente.

AUREL TURCUȘ

ȘCOALA DE PE LÎNGĂ ÎNTREPRINDEREA MECANICA TIMIȘOARA

Bulevardul 23 August nr. 15 telefon : 3.41.03 — 3.41.30

RECRUTEAZĂ ELEVI PENTRU ANUL ȘCOLAR 1975–1976 LA URMĂTOARELE TIPURI DE ȘCOLI :

I. LICEUL CU PROFIL MECANIC – treapta I-a, cu predare în limbile : română, germană și maghiară unde se primesc absolvenți ai clasei a VIII-a.

Elevii pot beneficia de bursă de învățătură sau pot încheia contract cu Întreprinderea Mecanică Timișoara, ceea ce le asigură întreținere gratuită (masă, internat și îmbrăcăminte) pe toată perioada școlarizării.

Înscrierile se fac între 25 mai 1975 și 28 iunie 1975 la secretariatul școlii.

II. ȘCOALA PROFESIONALĂ, pregătește muncitori în meseriile de :

- strungar
- frezor, rabotor, mortezor
- sculer, matrițar
- lăcătuș mecanic
- sudor electric și autogen.

Se primesc absolvenți ai clasei a X-a școală generală sau absolvenți ai clasei a VIII-a din acest an, sau absolvenți serii mai vechi care au împlinită vîrsta de 16 ani la 15 iunie 1975.

Elevii beneficiază de întreținere gratuită (masă, internat și îmbrăcăminte) pe toată perioada școlarizării încheind contract cu Întreprinderea Mecanică Timișoara.

Înscrierile pentru școala profesională se fac fără examen de admitere, începînd cu data de 15 iunie pînă în 3 iulie 1975 la secretariatul școlii, pe baza următoarelor acte :

- certificat de studii sau adeverință
- certificat de sănătate
- certificat de naște e în copie.

Atît pentru liceul profil mecanic – treapta I-a cît și pentru școala profesională se primesc elevi din toate județele țării.

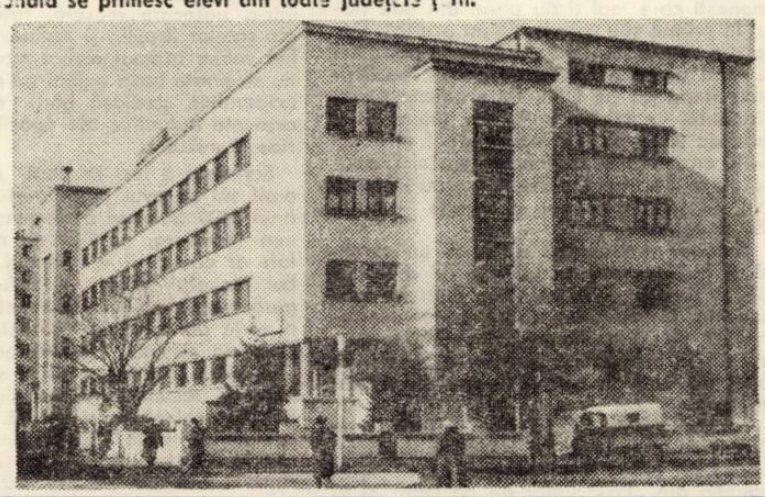

CORESPONDENȚĂ

Ana Matei : *Introducerea* este foarte frumos scrisă, dovedind, ca și versurile, multă sensibilitate. Dintre cele două poezii, *Gînd* ni se pare mai reușită. Cînd ne veți trimite mai multe lucrări, vom încerca să exprimăm un punct de vedere mai întemeiat.

Ariana Dragoș : După un an și mai bine, de cînd ne trimiteți (cu ample pauze) poezii, lucrurile ni se par astăzi mai limpezi. Consecvența cu care ați cultivat un anume gen de poezie arată că opțiunea corespunde virtualului dv. temperament artistic. Ni se par interesante următoarele poezii : *Termen de garanție*, *Bocet întors* și *Om sărac*. Vă aflați pe undeva pe aproape de secretul propriei Dv. modalități de a scrie.

Miron Țic : *Iarăși grîul* e ferită de grandilocvența celorlalte.

Popescu Ion : Poezii inegale. Lucruri frumoase în *Poeme haiku* și *Iubito, unde-i vremea*. Mai trimiteți.

C. Cerna : N-ar fi nimic de adăugat la cele spuse pînă acum.

Eugenia L. Risti : Versuri în nota celor anterioare.

Fără Nume : Lunga Dv. confesiune ne-a impresionat. Sperăm că pesimismul care vă domină este trecător, devreme ce sînteți atît de tînăr. Versurile, atît cît le-am putut descifra (în viitor ar trebui să găsiți pe cineva care să vi le transcrie), dovedesc o sensibilitate ieșită din comun, un accentuat spirit reflexiv, cum și reale posibilități de exprimare artistică. Așadar demersul Dv. este justificat, în măsura în care veți înțelege rigorile muncii literare.

George Sandu Daniel : Poate altceva.

Ana Dimacri : Aveți un palmares bogat, pentru care alții v-ar invidia. Și totuși vi se pare că sînteți într-un anume anonimat. Poate că aveți dreptate în toate considerațiile pe care le-ați făcut în scrisoarea Dv. Nouă ni se pare că scrieți cu dexteritate, cu o ușurință, care vă ferește de necazuri prea mari, dar și de succesele pe care vi le-ați dori. Numai Dv. singură veți găsi soluțiile pentru a ieși din aceas ă situație oarecum dilematică.

Florina Lovin, Iulian Mocanu, Simplitescu Cobică, Hrib Paraschiva (cîteva stihuri frumoase în *Dezamăgire*), *Ștefan Balaci* – încercări modeste.

A. D.

MICA ANTOLOGIE

OMAGIU

Și glasurile țării, au strigat
numele-ntiiului bărbat,
român din veac și peste veacuri
ostaș carpaticelor arcuri,
sol de mai bine și de pace,
peste pămînturile dace.

Noi, implinim un vis de aurore
sub flamurile roșii tricolore,
un vis de viață, de belșug și faptă,
pentru o lume bună și mai dreaptă
și ne unim, căci din bătrîni

unirea a fost sfîntă la români.
De ziua sărbătorilor, cetatea
cu slova muncii își incepe cartea
și peste vremi aud rostindu-mi glia,
PARTIDUL, CEAUȘESCU, ROMANIA.

GLASURILE PATRIEI

Bărbații neamului meu,
au ridicat peste vreme cetatea,
dăltuind în stîlpul porților
porunca din urmă, rămasă nepoților.

Bărbații neamului meu,
neobosiți oșteni la hotarele gliei,
au făurit istoria și numele ROMÂNIEI.
Cetatea-și zidește
sub zări comuniste-mplinirea
cu TINE,
cel ce înalți coloana de-aramă,
dintre bărbații neamului meu
cel mai de seamă.

GEORGE DUMITRU

ORIGINARA NATURA

Cu fiecare primăvară
iubesc mai mult șesul cu ierburi
nu rîvnesc grădini
nici parcul cu ronduri
ierburile
ele mă robesc
strășnic mă farmecă verdele crud
romanița
cicoarea subțire
busuiocul cu tainic miros
ierburile
cu mireasmă de lapte sălbatic
ele-mi aduc
din trudnica zi de-nceput
frăgezimea viselor mele primare

ILEANA BĂDICEL-STANA

MINISTERUL INDUSTRIEI UȘOARE

GRUPUL ȘCOLAR DIN TIMIȘOARA

Piața Huniade nr. 2

Recrutează elevi pentru întreprinderile din Timișoara și județul Timiș în vederea calificării prin școala profesională (fără examen de admitere) în meseriile :

● Filatori – Industria Linii și I.T.T. ● Țesători – Industria Linii, I.T.T., Arta Textilă, Bumbacul, 13 Decembrie ● Tricoteri – Fabrica de ciorapi ● Finisori – I.T.T., Bumbacul, 1 Iunie, Industria Linii ● Confecționeri îmbrăcăminte – 1 Iunie, Bega ● Confecționeri încălțăminte – Modern, Banatul, Jimbolia, Victoria, PRETIM, Spume poliuretanice ● Operatori chimiști – Victoria, Spume poliuretanice, PRETIM ● Lăcătuși mecanici – Arta Textilă, Bumbacul, I.T.T., Industria Linii, Fabrica de ciorapi, 13 Decembrie, Modern, Spume poliuretanice, Ambalajul Metalic ● Sculeri matrițeri – Modern, Spume poliuretanice, Ambalajul Metalic.

CONDIȚII DE RECRUTARE :

Au dreptul să se înscrie absolvenții școlii generale de 10 ani sau promovați ai clasei a VIII-a a școlii generale care au împlinit pînă la 15 iunie 1975 vîrsta de 16 ani.

De asemenea se primesc absolvenți ai claselor VIII, IX sau X, promoții din anii precedenți cu condiția să nu depășească vîrsta de 18 ani în anul în curs.

Se asigură întreținere și cazare gratuită.

Înscrierile se fac la serviciile personal a fabricilor respective între 1 iunie – 3 iulie 1975, cu următoarele acte : ● Cerere tip vizată de școala generală ● Foaia matricolă sau certificat de absolvire ● Fișa medicală ● Copie după certificat de naștere și o iginal.

Informații suplimentare la telefon 3 49 06.

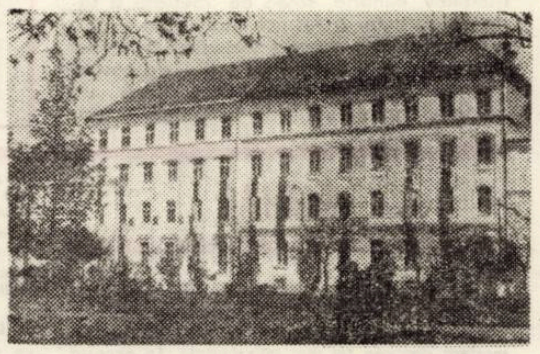

UMOR

Din biblioteca mea umoristică

DON QUIJOTE

V-am văzut stînd la volan
Și-mi explic, pe drept cuvînt,
De ce-n marginea șoselei
Nu mai sînt azi mori de vînt !

BOILEAU

Versul alb, desigur,
Multe vrea să spună :
„E o sclavă rima ?"
Să nu se mai spună !

ARGUS

Ca monstru fabulos de vază,
Sînt de folos azi, mai cu seamă,
Căci uneori cel ce-i de pază
Se-nfruptă-ntr-una, fără teamă !

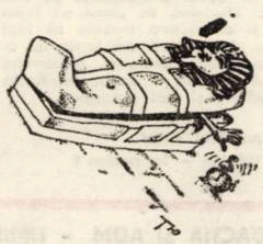

AHILE

In zadar de-atitea ori
Prin război găsit-am cale –
Voi sînteți nemuritori :
Doar la șrand purtați sandale !

ȘEHEREZADA

In restaurante lăroși
Ospătarii dau de veste :
„Vom munci cinstit, tovarăși !"
Dar asta-i altă ... poveste !

FĂȚĂRNICIE

Promovînd un spirit doct,
De la an la an te-ai copt :
Azi ești cititor în stele ...
(Pîn' mai ieri lătrai la ele !)

BIBLIOTECA DIN ALEXANDRIA

conținea nu numai papirusuri, ci și texte incrustate pe cărămizi. Ea a fost devastată de un mare incendiu

Învățaților, anume, soarta
Le-a jucat o farsă,
Căci de-atunci avem pe lume
Sfînta cărămidă ... arsă !

AUTOIRONIE

Nu pot sta plin de avînt
Lîngă bunul meu amic.
Pentru Swift prea tînăr sînt,
Pentru Gulliver prea mic !

EPITAFUL UNUI ZGÎRCIT

In Lăcaș-pustiu-de-iască
Fu chemat pe-un ton glumeț,
Însă el ca să trăiască
Vru acum cu orice preț !

ION VELICAN

Mihail Şolohov — Tinereţe fără bătrîneţe

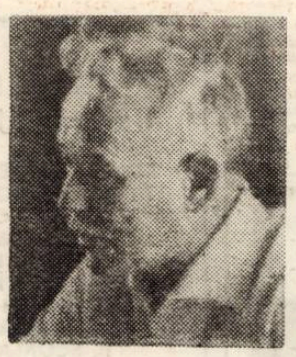

La 24 mai, cel mai talentat scriitor sovietic contemporan — Mihail Şolohov — a sărbătorit a 70-a primăvară a sa. Laureat al premiilor Lenin şi Nobel, distins cu numeroase decoraţii şi titluri onorifice, scriitorul continuă să desfăşoare o muncă susţinută de creaţie (lucrează la romanul „Ei au luptat pentru Patrie"), obştească şi de partid.

Viaţa activă a lui Şolohov, pusă în slujba poporului, a început cu 55 de ani în urmă. La vîrsta de 15 ani, în timpul războiului civil, se angajează cu fermitate în marea bătălie de pe Don. Devine ostaş al Armatei Roşii, participă la lupte sîngeroase, necruţătoare cu rămăşiţele Vandeei ruseşti — bandele cazacilor albi. Aici ochiul său pătrunzător observă acele drame omeneşti care mai tîrziu prind din nou viaţă în primul său volum „Stepa azurie". Deja din aceste pagini se desprinde parfumul amărui al pelinului ce acoperea nesfîrşitele stepe de pe Don, firile omeneşti pasionante, noblefea sufletelor tinere ce-şi jertfesc viaţa pentru înaltul ideal al libertăţii, cruzimea cazacilor mai vîrstnici, apărători ai trecutului, care nu cruţau în luptă nici fiinţele cele mai apropiate — fraţii, fiii şi nepoţii.

Şolohov n-a studiat viaţa ca un cercetător indiferent şi rece. Viaţa lui a fost zi de zi legată de peripeţiile tînărului stat sovietic. Ostaş, unul dintre primii comsomolişti pe Don, hamal, ziarist — iată o simplă şi incompletă înşirare a meseriilor unui om care în curînd devine un scriitor renumit.

Steaua gloriei lui Şolohov s-a aprins pe firmamentul literaturii sovietice timpuriu. La 23 de ani el este autorul celor două volume ale „Povestirilor de pe Don" şi al primului volum din romanul „Donul liniştit". Apariţia acestui volum constituia deja o mărturie că în literatura rusă s-a ivit un titan al artei cuvîntului de talia clasicilor eposului rus.

...Lent se deapănă firul vieţii şi sub ochii cititorului se perindă generaţiile cazacilor de pe Don cu bucuriile şi necazurile lor. Vînturile flutură în libertate, aducînd ploi pe pămîntul roditor al stepei, cerul senin se oglindeşte în valurile liniştite ale Donului, timpul se scurge, cazacii ară pămîntul, trăiesc, iubesc, pleacă în război, mor. Şi din nou se reia ciclul vieţii, cu noi speranţe, devotament şi dragoste nemărginită faţă de acest pămînt — leagănul căzăcimii ruse. Şolohov ne dezvăluie treptat originile acestui popor liber şi curajos. Din timpuri străvechi cazacii apărau de duşmani graniţele sudice ale Rusiei. Numai astfel au putut să se formeze acele trăsături de caracter care sînt proprii eroilor epopeii: dîrzenia, curajul şi explozivitatea pasionantă a lui Grigori Melehov, mîndria, setea de libertate şi tăria de caracter a Axiniei, fidelitatea şi gingăşia Nataliei, veselia frenetică a Dariei şi — ceea ce îi uneşte pe toţi — dragostea pătimaşă faţă de tătucul-Don, faţă de pămîntul natal, udat de sudoarea şi sîngele atîtor generaţii de cazaci.

Încă de la apariţia primelor volume ale epopeii „Donul liniştit" Şolohov a fost învinuit că la baza acestei cărţi se află jurnalul intim al unui ofiţer albgardist. O afirmaţie absurdă, dar care se repetă, după atîţia ani, şi în zilele noastre. N-ar merita osteneală să fie dovedit că un roman nu este o simplă înregistrare a cursului vieţii, ci se naşte din observaţiile condensate, fantezia creatoare, documente de tot felul (scrisori, amintiri, tratate etc.).

În cele patru volume ale romanului, care se întind pe sute de pagini, se descrie viaţa nu a unui cerc restrîns de oameni, ci a unui popor întreg în decursul a două decenii. Dacă în primele două părţi în viaţa satului căzăcesc Tatarski se oglindesc, într-o oarecare măsură, trăsăturile tipice ale satelor Krujilin şi Kalinovski, în al treilea volum (primul război mondial) autorul nu se poate baza numai pe amintirile participanţilor, studiază hărţi operative, documente autentice ale epocii, tratate istorice şi militare.

Scriitorul a fost întrebat deseori dacă eroii săi au avut prototipuri reale. Încă în anul 1937 Şolohov a răspuns la o asemenea întrebare, arătînd că numai „eroul" fals al căzăcimii din timpul primului război mondial, Kozma Kriucikov, este o figură reală, celelalte personaje însumînd o serie de trăsături caracteristice unui grup de oameni. Nu existenţa prototipurilor reale i-a adus cărţii succesul răsunător şi recunoşterea unanimă, ci autenticitatea talentului autorului, cunoaşterea profundă a vieţii Donului liniştit, pătrunderea în esenţa spiritului şi vieţii căzăcimii ruse în cea mai zbuciumată perioadă din istoria sa.

Şolohov este un scriitor de vădită factură epică. Eposul lui păşeşte în „pas egal cu timpul". „Pămînt desţelenit" ne arată epopeea colectivizării satelor ruseşti, iar „Soarta unui om" şi „Ei au luptat pentru Patrie" — marea epopee a celui de-al doilea război mondial. Scriitorul ştie să desluşească în simfonia vieţii note de un tragism profund.

Cu toate acestea, nu găsim la Şolohov note de pesimism, deznădejde, descurajare. Chiar şi eşecul, pieirea eroului nu înseamnă sfîrşitul. Firul vieţii nu se rupe. În întîmpinarea „lupului încărunţit" Grigori iese fiul său, cu ochii senini şi inima iubitoare, avînd în faţă un viitor luminos; în pragul morţii, Davidov se gîndeşte la fericirea băiatului Fedotka, care nu va cunoaşte nici exploatarea, nici umilinţa, nici foamea, nici cruzimea războiului între fraţi.

Umanismul lui Şolohov se oglindeşte în această ştafetă a năzuinţelor, a bărbăţiei şi nobleţii neclintite, a omeniei. După rătăciri, suferinţe şi încercări tragice, autorul îi duce pe eroii săi spre acel catharsis care îl purifică şi îl înnobilează pe om, îl călăeşte pentru viitor. Este optimismul propriu poporului însuşi. Este optimismul ce denotă apropierea scriitorului de popor, de spiritul lui.

Şolohov şi-a consacrat toată viaţa pămîntului şi oamenilor de pe Don. Aici, în satul Veşenskaia, el trăieşte şi munceşte deja mai mult de o jumătate de veac. Valurile gloriei mondiale nu l-au distanţat de consătenii săi, în mijlocul cărora îşi petrece tot timpul liber.

Am avut fericirea de a-l vedea pe Mihail Şolohov la cel de-al II-lea Congres al scriitorilor sovietici. În timpul pauzelor era mereu înconjurat de confraţii săi. Glumea la adresa tinerilor scriitori care după publicarea primului volum se grăbesc să se stabilească în capitală, „studiind" viaţa poporului prin parcuri, cafenele şi cinematografe.

Artist militant, Şolohov a exercitat şi exercită o influenţă imensă asupra literaturii sovietice. Sub influenţa creaţiei sale au apărut asemenea cărţi cum ar fi „Dauria" de K. Sedih, „Mesteacănul alb" de M. Bubennov, „Cazacii" de I. Petrov-Biriuk, „Spre Kuban" de A. Pervenţev şi altele.

Romanele şi nuvelele şolohoviene au intrat în patrimoniul literaturii universale.

GALINA CERNICOVA

POEŢI SOVIETICI

NICOLAE JURAVLEOV

SUPUSUL

Un piedestal am construit dragostei
mele
Din gingăşie, gelozie şi durere,
Un piedestal am construit cum nimeni
nu văzu
Şi scolu-acesta de granit mă exalta.
Te-am modelat pe soclul meu cum eşti:
Cu tinereţea ca un ram în floare,
Cu norii împletiţi în părul tău,
Cu umerii sclipind în stropi stelari.
În albăstrini te ridicai. Şi iată-acum
Abia mă vezi din înălţimi
Cu măreţii de nobilă domniţă.
Arzînd iţi stau, extatic la picioare,
Eu, cel ce te-a slăvit, ajuns-am robul
Umil, care se-nclină şi te-ascultă.
Ce nemilos destin m-a pedepsit!
Dar întristarea n-o să mă cuprindă!
Nu sufăr nici constrîngeri, nici supuneri
Şi de pe soclu pot să te cobor...

DOST MUHAMED ŞINVAR

GRĂDINA LUI PUŞKIN

Din versurile poetului respiră pacea:
Grădină-nflorită.
În fiece floare izbucneşte
Mireazma făgăduitoare.
Cît iubesc aceste flori ale prieteniei!
Strevăd în ele urcuşul omenesc,
Urcuşul dintre văi armonioase
Şi semeţia munţilor.
Între toate luminişurile
Rivnim această grădină
Şi o străbăteam asemeni privighetorilor,
Mergînd spre poet
Cu sufletul vibrînd de mulţimea
culorilor.
Mesajul de pace al stihurilor sale
E grădina noastră-nflorită.

În româneşte de
AL. JEBELEANU

SERIAL

MECIUL SECOLULUI

Ziua „marelui spectacol" se apropia, iar atmosfera devenea tot mai înfierbîntată. La aceasta contribuiau insişi protagoniştii „meciului secolului". Clay, cu obişnuita sa limbuţie, îl supranumi pe Frazier, unchiul Tom, care şi-a vîndut sufletul şi trupul în schimbul cailor de cursă şi televizoarelor în culori instalate în fiecare cameră. Nici Frazier nu se lăsa mai prejos. Cu o săptămînă înainte de meci declară că o să cînte la banchetul organizat cu ocazia victoriei sale. Şi într-adevăr, orchestra lui Frazier contractă sala aflată vis-a-vis de Medison Square Garden. Chiar înaintea meciului, în revista „Life" Frazier îl numeşte pe Clay făţarnic, unul care-şi permite tot felul de fapte (...) Dar, vremea trecea şi cei doi boxeri se întîlniră, pe data de 8 martie 1971, la New York. Pe Joe Frazier îl însoţeau opt detectivi. Poliţia din Philadelphia îi păzea familia. Mohammad Ali a scăpat însă, pentru moment de sub supravegherea „gorilelor" sale şi făcu o plimbare pe Broadway. La pariuri raportul era de 7:5 în favoarea lui Frazier. Era prima dată, după 1964, că Ali nu mai era favorit. Şi lupta începu. Ea s-a prelungit pînă în ultima rundă cînd Clay se trezi la podea! Se ridică însă repede, la „doi", dar avantajul lui Frezier a fost hotărîtor şi juriul îl declară învingător. După meci Ali nu se mai întîlni cu ziariştii, ceea ce nu se mai întîmplase. De fapt se internă imediat în spital pentru a-şi face radiografia maxilarului.

E interesant să se cunoască cîteva presupuneri în legătură cu acest meci. Mai cu seamă ceea ce se spunea privind compromisul intenţionat al lui Clay cu autorităţile. Adică, faptul că Ali va fi eliberat de pedeapsă în cazul că va fi înfrînt. Este greu de presupus asupra adevărului acestor afirmaţii. Dar, fapt este că Ali fu într-adevăr eliberat la trei luni după meci. La 28 iunie 1971. Astfel luă sfîrşit una din cele mai importante şi interesante pagini din istoria boxului profesionist. Dar începea una nouă pentru Mohammad Ali.

„JOE CEL GRAS" DEVINE CAMPION

După meci, şi după ieşirea din spital — căci şi Frazier avea nevoie de ajutorul medicilor — noul campion făcu un turneu prin Europa pentru a-şi dovedi de data aceasta calităţile de cîntăreţ! În ansamblul său el era dirijorul, solo-cîntăreţul şi chiar compozitorul unor melodii. Dar criticii muzicali fură mai puţin insufleţiţi de virtuţile sale muzicale decît de cele de pugilist. Într-un cuvînt, ansamblul său suferi pe vechiul continent un KO de toată frumuseţea. Frazier se reîntoarce acasă şi se angajă cu ansamblul său la un bar de noapte şi, bineînţeles, începu pregătirile pentru o nouă întîlnire cu Mohammad Ali.

Aşa cum se întîmplă de obicei, în jurul campionilor se ţes tot felul de poveşti melodramatice. Povestea sentimentală a unui Frazier se leagă de iubirea sa din copilărie, Florence Smith, cu care de fapt se va căsători mai tîrziu. Ea însă îl respingea sistematic din cauza înfăţişării sale „Joe, nu vezi cum arăţi?" Eşti gras, n-o să mă căsătoresc cu tine pînă nu-ţi refaci silueta" — zicea Florance. Şi Joe se puse pe treabă. Într-adevăr, el se scula la trei dimineaţa şi alerga iar după o scurtă pauză intra în sala de antrenamente. Căuta mereu eforturi cît mai mari în timpul antrenamentelor. Şi după trei ani, această ambiţie dădu rezultate. După 38 de victorii, intră în echipa olimpică a S.U.A. şi devine campion la categoria grea. După întoarcerea din Japonia Joe este asaltat de manageri. Acum îşi dă seama că poate face carieră în boxul profesionist şi, împreună cu antrenorul Durham, se pune pe treabă. „Nu sînt înalt şi de aceea trebuie să lupt în alt mod" zicea el. Acest mod era lupta de aproape şi lovitura puternică, decisivă. Antrenorul îl compara, în stilul său de a boxa, cu Rocky Marciano, dar cu lovitură şi mai puternică.

În numărul viitor:
„Lansarea" lui Joe — la podea!

Din jurnalul unui fotbalist

O minge colorată

„Eram băiat mare şi de acum nu mai era nimic de făcut cu mine. Fotbalul îmi intrase în sînge"

Prima mea dragoste a fost o minge colorată. Mi-a adus-o unul din fraţii mei. (Eram cinci băieţi şi două fete în casa părintească). Fraţii mei jucau şi ei fotbal pe unde apucau. Ei erau mai mari ca mine. Eu eram cel mai mic dintre toţi. Prislea. Eu, cînd se transmitea un meci la radio, (încă nu se auzise de televizor) puneam două scaune şi jucam şi eu fotbalul meu de copii, şutam, săream în sus, urlam la vreun gol ca şi crainicul, alergam prin cameră, în risetele familiei, după o minge imaginară.

Dar a apărut şi prima mea minge colorată. O minge de cauciuc, micuţă, pe care a pus de îndată mîna tatăl meu, zicînd: „Ştii tu să dai în ea? Hai să-ţi arăt eu". Şi mi-a arătat. A dat-o atît de sus de nu s-a mai văzut. A căzut pe unul din acoperişurile de şindrilă ale caselor din jur, unde un cui a găurit-o, nou-nouţă. O ţineam în mînă şi plîngeam. Fratele meu e lipit-o. Şi aşa am jucat cu ea, mai departe, moale şi spartă. Era prima mea minge adevărată. Şi, în curtea cu iarbă a casei părinteşti, eu singur eram acum şi adversarul şi apărătorul. Eu îmi conduceam mingea mea colorată.

Creşteam odată cu mingile şi cu ceilalţi copii. Spărgeam, în jocurile noastre, geamurile caselor. Călcam florile. Deranjam vecinii. Creşteam noi, creşteam, şi ne creştea şi ambiţia jocului. Făceam acum echipe între străzi. Luptam între străzi. Jucam pe maidanele din marginea aşezării mele din Nord, în Cimpulung la Tisa, şi, uneori, între echipele acelea formate pe străzi, ne încăieram. Încă de atunci, îmi amintesc că fiecare echipă voia să mă „aleagă" în „lotul" ei. Eram mic, subţire, şi mă strecuram bine printre picioarele celorlalţi. La şcoală, eram îndrăgit de profesori tot pentru că „băteam bine mingea". Directorul şcolii însuşi era un fotbalist al comunei. Uneori jucam şi eu, copil, cu ei, profesorii, în curte. Apoi, un antrenor m-a propus să joc la juniori. M-a luat cu el la Baia-Sprie şi atunci am încălţat prima oară bocancii. Dar am atins mingea, în primul meu meci jucat cu bocanci, doar de... trei ori. În jurul meu se învîrteau găligani de 20 de ani. Ce căutam eu peacolo? Ce îi împiedicam? „Nu-i nimic de caput lui, a zis acelaşi antrenor. E prea mic, nu-i format deloc. Să mai crească". Şi m-au lăsat afară de echipă două-trei luni. Atunci, după lunile acelea, a fost un joc în deschidere. Eu stam pe gardul stadionului şi priveam lumea. Aşteptam să înceapă meciul. M-a văzut antrenorul şi a venit la mine zicînd: „Nu vrei să joci?" L-am privit nedumerit: „Îmi lipseşte un om. Nu vrei să fii al unsprezecelea?" M-am dus în cabină. Băieţii rideau de mine. Toate atîrnau pe trupul meu. Dar, atunci, prima oară, am dat două goluri. Şi ei n-au mai rîs. Iar eu am rămas în echipa de juniori, la „Lumina", din Cimpulung la Tisa, cu antrenorul Ghedeon. Astfel a trecut un an. Ceea ce a însemnat vreo cinci-şase meciuri. M-am înălţat. Am crescut ca din apă. M-am acomodat. Urma să joc într-o echipă de „seniori". Dar am plecat la Sighet să intru la şcoală. Cei din Cimpulung nu vroiau să plec, dar era în joc viitorul meu. La Sighet, am mai stat un an la juniori, apoi am promovat la seniori. Atunci a fost o luptă grozavă: „Forestiera" — Sighet trebuia să promoveze în C. Am dat un gol capital la Satu-Mare şi „Forestiera" a promovat. Am jucat atunci baraj cu Dinamo — Oradea. Am dat şi acolo două goluri. Între coechipierii mei era un delir. Cu cele două goluri cîştigătoare am simţit pentru prima oară că am intrat în fotbal.

S-a petrecut însă ceva. În familie, ai mei se opuneau drumului pe care eu înaintam cu repeziciune. Tata se opunea să joc fotbal de dragul fotbalului. Se temea. Şi cînd am venit acasă, chiar după acea victorie, jucîndu-mă, tot pe unul din vechile maidane ale copilăriei, cu nişte prieteni am căzut, împiedicat, şi mi-am frînt clavicula. Salvarea. Lacrimile mamei. Spitalul. Şi cînd am revenit acasă, o bătaie straşnică primită de la tata: „Vezi ce-ţi aduce fotbalul? Oase rupte! Asta se cheamă joc?" Eu însă am răbdat cu linişte bătaia aceea. Sufeream prima oară pentru o... idee a mea. Şi nu mă lăsam biruit de durere şi de spaimele tatei. Eram băiat mare. Şi de acum nu mai era nimic de făcut cu mine. Fotbalul îmi intrase în sînge. Şi prima mea minge, mingea aceea colorată, mă privea, uitată, de undeva, din amintirea anilor mei frumoşi de copil.

EMERIC DEMBROSCHI

COLEGIUL DE REDACŢIE:
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 20 iunie 1975 ● Nr. 25 (381) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : LEOPOLDO MENDEZ (Mexic)

Expresii ale unei înalte prețuiri

În spiritul unei politici externe consecvente, de colaborare frățească cu țările socialiste, de promovare a colaborării pe multiple planuri cu toate statele lumii, săptămina parcursă a fost marcată de vizita în țara noastră a președintelui Republicii Portugalia, Francisco da Costa Gomes și a tovarășului Todor Jivkov, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Bulgar, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Bulgaria.

Eveniment de primă importanță pentru cursul viitor al relațiilor româno-portugheze, vizita în România a președintelui Portugaliei, desfășurată sub auspiciile unor fructuoase contacte la cel mai înalt nivel, subliniate de dorința comună de apropiere între cele două popoare se înscrie ca o contribuție activă la instaurarea unui climat de pace și colaborare în Europa. Tratatul de prietenie și colaborare dintre Republica Socialistă România și Republica Portugalia, acordurile semnate cu acest prilej rămîn chezașe dorinței, comun manifestate cu prilejul convorbirilor avute de cei doi președinți, de a întări legăturile dintre statele noastre pe multiple planuri, constituind, totodată o expresie a înaltei aprecieri pe care au acordat-o oaspeții, realizărilor României socialiste pe calea progresului și prosperității.

Desfășurată în a doua parte a răstimpului parcurs, vizita delegației de partid și guvernamentale a Republicii Populare Bulgaria, se înscrie în șirul dialogurilor purtate la cel mai înalt nivel de cele două țări vecine și prietene, constituind un important pas pentru adîncirea tradiționalelor legături româno-bulgare, în interesul ambelor popoare, al solidarității internaționaliste și unității țărilor socialiste, al cauzei păcii și înțelegerii în Balcani și în întreaga lume. Vizitele făcute în întreprinderi din București, Brașov și Pitești au evidențiat amplele posibilități de intensificare a cooperării dintre România și Bulgaria, în contextul deosebitelor realizări pe care le-a înregistrat țara noastră în toate domeniile vieții economico-sociale. Prin întreaga sa desfășurare, ca și prin documentele semnate la București, acest nou dialog dintre România și Bulgaria va avea un rol de importanță hotărîtoare în dezvoltarea continuă, ascendentă a raporturilor de prietenie și colaborare frățească.

ORIZONT

FRONTISPICII

Tema morală și inițierea morală

De la morala contemplației la morala acțiunii, proza lui Marin Preda se înscrie pe traiectoria unei sinuoase meditații epice, susținute din interior de modularea cîtorva teme cheie : tema grădinii, tema privirii și a imprecației ; tema dogmei personale. Prima s-ar mai putea numi tema tatălui, cea de a doua a figurației epice, iar ultima s-ar defini prin alierea programatică la o experiență maternă. Cele trei teme se dezvoltă din tot atîtea atitudini fundamentale sesizate de conștiință în universul său formativ ca o sumă limită a modalităților posibile de existență socială. Intreaga proză a lui Marin Preda se împarte între aceste adevăruri căutîndu-și totodată și propriul adevăr estetic. Epica se realizează din întoarceri repetate la izvorul inițierii sociale sau la imaginile lui sublimate. Dacă acest procedeu guvernează, la nivelul motivației românești, și proza lui Zaharia Stancu – unde fervoarea reîntoarcerii provine dintr-o neadaptare a personajului autobiografic, Darie, la un alt mod de viață, la o altă problematică spirituală și la o altă colectivitate umană (orașul crud al anilor interbelici, războiul monstruos etc.) – la Marin Preda, stagnarea suficientă la cele cîteva imagini originare este rezultatul unor forțe inițiatice copleșitoare care nu au mai fost ulterior egalate vreodată. Aceste forțe par să închidă în ele, pentru prozator, întreaga înțelepciune și capacitate posibilă a ființei de prospectare a lumii. Tot ceea ce autorul va dobîndi prin contactul cu alte experiențe livrești sau sociale, va fi confruntat cu aceste atitudini fundamentale pentru sine. Dar existența lor, ca atare, în întregul complex epic al operei, nu rezultă dintr-o reflectare pasivă, dintr-o decriptare inertă a sensurilor multiple. Conștiință febrilă, Marin Preda este văzut alternînd dezordonat șirul (e adevărat, limitat) al opțiunilor sale. Scrisul său poate fi definit din această perspectivă și ca un efort repetat de eliberare a unei conștiințe idolatre.

Pe registre extraordinar de diverse, romanele amplifică, cu masivitatea unui fluviu enorm și leneș, acele cîteva fascinante portrete – experiență, fiecare un element și un principiu coordonator, pe cont propriu, al universului. Triunghiul Tată-Colectivitate-Mamă, supus multiplelor metamorfoze, negări și idolatrii, se constituie ca un spațiu spiritual al inițierii în adevăr, destinat, însă, după cum se va vedea, tensiunilor contradictorii. „Adevărul", părăsit și regăsit prin identificări succesive cu fiecare „latură a triunghiului", se situează, pe măsura romanelor scrise, într-un punct de incidență. Abia în clipa în care este intuită perspectiva caleidoscopică a demersului social și moral, fără de care romanul, în înțelesul deplin al cuvîntului, nu poate să existe, proza lui Marin Preda capătă o deschidere amplă, stratificată, de epopee.

Grădinile suspendate, rămase pentru memoria omenirii ca una dintre cele șapte minuni ale antichității, au un înțeles mult mai adînc decît acela al unei simple anecdote sau metafore frumoase. Experiența spațiului închis suficient sieși reface aici – așa cum o va reface și Ilie Moromete în satul său de cîmpie – una din obsesiile extraordinar de puternice ale umanității dornice de conservare, prin refuzul transformărilor rapide și dureroase ale contigentului (moartea, îmbătrînirea, războiul, agresiunea mediului) pentru claustrarea într-o enclavă concretă sau spirituală, ferită de anxietățile inerente adaptării neîncetate la o realitate proteică. Gîndirea antică și apoi cea iluministă, pe alocuri și cea romantică, au produs exemplele cele mai senzaționale în această direcție. „Peștera" platoniciană, în jurul că-

MIRELA ROZNOVEANU

(Continuare în pag. 3)

Uniți

A iubi

Visătoare și jilave viscolite de miresme
peisaje dorm în lacrimi în polenuri de april,
tulbure ca-n nara udă de-armăsar tresare clipa,
se aprinde și se stinge ori ce tîmplă de copil,

Fulgerul dintii se crapă rămuros dar nu de ramuri
de aripe plin ca stolul care soarele îl naște.
De-a înotul printr-un fluviu de fecioare și de lanuri
treci pe malul unde arde focul slavei. A cunoaște,

A iubi și a desprinde patria din sloi de marmori,
a clădi un cuib de oameni chiar la tîmpla carpatină
și a trece prin urechea timpului un fir de rouă,
a simți ce simte spicul tulburat de luna plină...

OVIDIU GENARU

Sociologia operei

Sociologia operei este o modalitate specifică de analiză particulară a unuia dintre elementele fundamentale ale fenomenului artistic decupat ca obiect sociologic. Ea ne apare în consecință ca o sociologie artistică particulară, alături de sociologia creației și de cea a publicului. Cele trei elemente vor constitui „triunghiul" fenomenului artistic.

Opera de artă, printre operele de cultură, privilegiază transpunerea relațiilor vieții sociale și individuale, economice și politice, morale, juridice etc. prin particularitățile sale funcționale, mai cu seamă persuasive și formative. Așa cum subliniază Programul P.C.R., „în artă își găsesc reflectarea gradul dezvoltării sociale, caracterul forțelor și relațiilor de producție într-o anumită etapă istorică. Arta se dezvoltă în strînsă legătură cu evoluția socială și națională a societății, corespunzător condițiilor specifice ale fiecărei epoci și națiuni". Sociologia operei se va ocupa de aceste relații, considerînd rezultatul creației artistice drept un fapt social artistic. Premisa principală de la care pornește este una specifică materialismului istoric, recunoscută încă de timpuriu în critica românească de C. Dobrogeanu-Gherea : opera „poartă pecetea timpului în care s-a alcătuit, a societății în care s-a produs".[1]

Accepțiunea de „lucru" (în sens durkheimist) ne ferește de o eroare des întîlnită în critică – analiza operei prin perspectiva biografiei autorului – și ni-l relevă pe T. Vianu foarte apropiat de sociologia artei atunci cînd afirmă că opera literară este produsul unei colectivități, „niciodată a unui singur individ"[2]. Totodată ea constituie și o reflectare personală, o individualitate cu mitologia și cosmologia ei proprie. „Poezia, domnule – răspunde G. Călinescu la o întrebare – își are universul ei, așa cum un continent are fauna și flora lui"[3]. El reprezintă „un al doilea cosmos, admis" și pentru că acesta e alcătuit din personaje, întîmplări, pasiuni, relații, sociologia și le poate însuși ca obiecte de studiu, reflectări ale obiectelor reale, întregindu-și reprezentările despre cele din urmă.

Opera de artă nu se substituie unui lucru ci devine o realitate ca atare. Ea include relații sociale și umane, o structură socială proprie, personaje cu un comportament descriptibil, o organizare plauzibilă cu efecte (directe sau indirecte) de natură socială.

Structuralismul genetic ne propune analiza acestor fapte pe baza convenției artistice și apoi, integrarea lor într-un ansamblu mai vast de natură socială, ceea ce va determina înțelegerea mai profundă a ambelor realități. Posibilitatea integrării teoretice e dată de faptul că realitatea operei este dependentă, structurează în chip artistic realitatea socială, chiar atunci cînd este vorba de o operă mai puțin realistă, deoarece structurarea aceasta trebuie privită ca o codificare în mai multe stadii, o reflectare indirectă. Din cauza „cifrului" artistic se pot ivi distorsiuni ce fac din operele de artă, așa cum le numește U. Eco, „complemente ale lumii, forme autonome care se adaugă celor existente"[4]. Acesta este unul din motivele pentru care operele nu ne mai apar abstracte ci concrete și ele pot fi abordate direct, cu mijloace sociologice.

Studiul sociologic al operei este util atîta vreme cît nu rămîne monodisciplinar, deoarece atunci cînd e vorba de artă nu trebuie ignorat nicidecum factorul estetic. De asemenea, criteriile sociologice nu sînt suficiente pentru aprecierea conținutului axiologic al creației. Practicînd studiul sociologic, noi urmărim mai ales cunoașterea societății, a cadrelor figurative și reprezentative generale, a relațiilor mai puțin esențiale pentru semnificația și valoarea inerentă a operei. Doar contactul cu alte discipline poate feri sociologia operei de mecanicism, adică de aprecierea uniformă a creației, doar în funcție de conținuturile sociale și indiferent de structura estetică. Din acest motiv, cercetarea sociologică nu poate substitui teoria artei, critica sau estetica. Situația inversă e la fel de valabilă, ca atare statutul diferențial al acestor discipline trebuie să fie clarificat, nu pentru că cercetarea interdisciplinară n-ar fi cea mai eficace ci pentru că ea nu se prezintă întotdeauna ca atare, preluînd titlul uneia sau alteia dintre discipline. De altfel cunoașterea

VIOREL SÎRBU

(Continuare în pag. 2)

CRONICA LITERARĂ

Inepuizabilă şi umană, necesitatea de a reinventa istoria nu poate fi decît efort complementar angrenării şi angajării într-un viitor umanizat prin anticipaţie. La această vastă despicare, cum ar îndemna cartea lui Eugen Dorcescu, literele încă mustindu-i, deci prezentă în cel mai proaspăt sens, altfel decît fiind şi o **prezenţă ?**

In circumstanţele în care poezia face obiectul unor metode a căror succesiune este atît de accelerată, încît adesea destituirea intervine înainte ca vreuna să-şi fi justificat, prin aplicaţie, apariţia, şi, în care, miniaturizînd, concomitenţa editorială a **Poeticii matematice** de Solomon Marcus şi a **Iniţierii în poetică** de Eugeniu Speraţia devine contrariantă, o carte cum este **Metafora poetică** este, mai mult decît o consolare, o necesitate.

Desprinzînd din panoplia retoricii lansei cea mai lungă, Eugen Dorcescu nu ridică la suprafaţă nave scufundate şi nici nu face operă de restaurator, căci, abandonată fără precauţii şi cu nedisimulată oroare de obiecte inutile trudei şcolăreşti asupra (agresivitate implicată !) **Concertului în luncă**, să zicem, metafora nu a încetat de a fi purtată în luptă, în turnire, în faţa roţilor eoliene de către poeţii acestui veac.

Faţă de scintilaţiile metaforice, pe care o îndărătnică deprindere, neagră îndestul pentru a le vizualiza prin contrast, încă le mai adună, autorul înalţă, cu nefastuoasă solemnitate, **metafora – far interior.**

Prima parte a cărţii este descompunerea în imaginar (deci nu demolarea) a acestei arhitecturi, făcută cu vădita ştiinţă a constructorului însuşi. La pagina 146 se citeşte : **„Critic fin cînd vorbeşte de alţii, A. E. Baconsky se înţelege, fără îndoială, şi pe sine."** Fraza poate fi întoarsă, cu îndreptăţire, şi în favoarea celui care a scris-o : poet, deci înţelegîndu-se, Eugen Dorcescu se dovedeşte a fi un fin critic al altora.

Intreprinsă cu suficientă răbdare pentru a răspunde propriei finalităţi, dar şi cu o anume panică de fastidios, care o livrează neînfricoşătoare cititorului, analiza formală a metaforei trădează vocaţia rigorii carteziene (după ce se distinge, în **prealabil**, între metaforele substantivale, **fundamentale,** şi cele verbale şi adjectivale, **secundare,** se arată că primul tip comportă **structuri simple :** coalescenţe şi implicaţii, (structuri complexe : grefe şi inducţii), dar şi, concomitent, prudenţa de a proclama permeabilitatea barierelor (între coalescenţe şi implicaţii, între structurile simple şi cele complexe). O menţiune specială se impune în legătură cu **inducţia,** fenomen pentru întîia dată aici remarcat şi numit, tot astfel cum resursele investigaţiei prin predilecţiile acestora faţă de tipuri metaforice aberante se cuvine încă relevată.

Dacă cercetarea formală scapătă adeseori în cea semantică, faptul îşi are motivarea în imposibilitatea separării definitive a celor două planuri, al căror raport real răzbeşte, în mod fericit, la suprafaţa comentariului. Guvernantă a întregii cărţi este teza, asupra căreia se insistă ori de cîte ori necesitatea o impune, cu privire la primordialitatea substanţei (unul dintre motivele pentru care se iau în considerare doar metaforele substantivale), acţiunea şi calitatea fiind determinări ale acesteia, principiu materialist a cărui consecventă aplicare asigură unitate ansamblului. Perspectiva semantică asupra metaforei poate constitui, în concepţia lui Eugen Dorcescu, **„un drum la capătul căruia, plecînd de la text, descoperim autorul",** şi aceasta întrucît **„chiar dacă nu este poezia însăşi, metafora reprezintă, în orice caz, una din căile prin care aceasta se revarsă. Fiind rezultatul unei alegeri şi, în final, al unei substituiri, metafora poate defini o viziune."** (p. 77). Instalat în acest far interior, rămas intact, autorul proiectează un fascicol aderent la „cosmoizii", nu o dată cu înfăţişări virginale acum, ai lui Blaga, Barbu (Ion), Philippide, Călinescu, Arghezi, Jebeleanu, Boureanu, Eftimiu, Stelaru, Baconsky şi Stănescu.

Modul profund individual de a se raporta la realitate al acestor poeţi este luminat prin situarea faţă de un fundal comun : metaforele „formulate pentru termeni proprii ca **existenţă, timp, spaţiu, materie** (în general), **cer, mare, pămînt, fiinţă** etc. ne pot dezvălui peisajul interior al poetului" (p. 79). Diversitate (metaforică) în unitate (de substanţă), acesta este demersul propus de Eugen Dorcescu, demers desfăşurat într-un evantai de polarităţi specifice, dar subsumate predilect unor atitudini de asemenea polare : **heraclitică** şi **eleată.** Alegînd drumul metaforei, autorul îşi poate îngădui să ofere, cu o abnegaţie proprie doar intimilor poeziei, interpretări de aici înainte greu de ocolit. Alegînd acest drum, autorul are şi tăria rară, să recunoaştem, de a admite că nu este unicul : **„Dincolo de metafore, pe care le socotim numai una din „formele" emoţiei poetice, dincolo de tropi în ansamblu, poezia se ascunde în meandrele textului, permanentă ispită pentru cercetători"** (p. 123).

Aplecîndu-se asupra unor texte evident dificile, Eugen Dorcescu îngăduie cititorului sentimentul reconfortant al dificultăţii învinse.

CRIŞU DASCĂLU

* Eugen Dorcescu. *Metafora poetică*, Editura Cartea Românească, 1975.

Farul interior *)

PREZENŢE LITERARE

CELLA SERGHI şi refuzul autobiografiei

Despre cărţile Cellei Serghi au scris Eugen Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Mihail Sebastian, Petru Comarnescu, Perpessicius, Al. Rosetti etc. Apariţia prozatoarei s-a produs într-o epocă de aur a prozei româneşti ; scria Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat Bengescu, trona Mihail Sadoveanu, aveau mari succese de public Cezar Petrescu şi Ionel Teodoreanu, era trecut printre prozatori E. Lovinescu . . . Acest debut surprinzător al Cellei Serghi nu era legat de nici o formulă literară şi nici un maestru. Camil Petrescu şi E. Lovinescu i-au prilejuit divulgarea primelor scrieri, cel dintîi i-a publicat în Revista fundaţiilor o parte din Pinza de păianjen, al doilea a prezentat-o în cenaclul „Sburătorul", dar manuscrisul integral al primei cărţi fusese citit de Liviu Rebreanu şi de Mihail Sebastian.

Ca şi Liviu Rebreanu atunci, ca şi Eugen Barbu azi, Celia Serghi a fost şi este un autor care lucrează mult pe manuscris, care scrie zece ani la o carte, ajungînd la trei sau mai multe variante. Şi cu toate acestea – lucru pare uşor paradoxal – Cella Serghi îşi păstrează în tot ce scrie o prospeţime şi o sinceritate de dicteu. Aşa se explică de ce forma din urmă a textelor a obţinut deopotrivă aprecierile unanime ale criticii şi ale cititorilor, criticii căutînd dincolo de sinceritate stilul şi construcţia, cititorii căutînd dincolo de stil şi construcţie sinceritatea.

Pinza de păianjen a cunoscut mai multe variante dar s-a publicat şi republicat cu acelaşi titlu ; Mirona însă s-a numit la început Cad zidurile, apoi Cartea Mironei şi Mirona în ediţia „ne varietur" ; Iubiri paralele a fost mai întîi Fetele lui Barotă etc. Iată-ne deci în faţa unei scriitoare ce-şi tratează cu severitate opera şi care e mereu nemulţumită de ultima formă.

Pe alt plan, Cella Serghi refuză materialul autobiografic direct bazîndu-se aproape în exclusivitate pe fantezie, inventînd biografii, inventîndu-şi chiar o autobiografie. In postfaţa ediţiei din 1971 a Pinzei de păianjen declară cu sinceritate : „Drumul deschis de Hortensia Papadat Bengescu sau de Camil Pertescu nu mi-a netezit calea . . ." Scriitoarea îşi traduce în cărţi sufletul dar nu-şi copiază existenţa, nu reproduce fapte memoriale, păstrate în depozitele conştiinţei, ci descoperă prin analogii existenţe propulsate eruptiv şi simbolic de propriul său trecut.

S-ar putea ca iubirile paralele să fi existat într-adevăr, dar impresia pe care ţi-o lasă lectura e alta : ele au existat tipologic, şi nu sînt copiile unor existenţe reale, ci numai verosimile. Personajul fascinant al cărţii, Victor, devine în forma ultimă a textului un pretext epic de jurnal, un fel de Diana sau de Mirona. Jurnalul romanesc e formula Cellei Serghi, de aici şi acuza de autobiografism, de îndosarieri de existenţe. Spre deosebire de primele două cărţi citate, volumul Iubiri paralele părăseşte parţial stilul jurnal, adoptînd o tehnică cinematografică, dovedindu-se că autoarea se poate detaşa de o anumită formulă epică. Din alt punct de vedere, romanul nu mai are o morfologie ce-ar trăda o experienţă autobiografică, fie chiar minimă ; aşa cum e realizat, în sinteza ultimă, dovedeşte posibilitatea schimbării registrului epic, fapt ce ţine de stăpînirea matură a mijloacelor şi instrumentelor de lucru.

Acum un ultim motiv pentru care proza Cellei Serghi e trecută în categoria epicului – „dosar de existenţă" ; temele sale sînt mai ales erotice, presupunînd experienţa vieţii, realizată printr-o documentare profundă. Romanele Cellei Serghi prezintă problematica erotică a intelectualului, a citadinului, domeniu pe care autoarea îl cunoaşte şi-l posedă, dar în acelaşi timp sînt jocul unei fantezii, biografică sau autobiografică, numai la modul tipologic, ca-n poezie.

EMIL MANU

PORTRETE

Gheorghe Azap

Imoetuozitatea temperamentală, care dădea şi nota cea mai caracteristică poemelor lui Gheorghe Azap, reţinute în antologia Uneori zborul (1973), ni se pare mult mai puţin definitorie pentru autorul plachetei de debut apărute recent : Maria (Ed. Facla, 1975). Energia, chiar duritatea verbului – o relativă neglijenţă stilistică, amestecul de livresc şi senzorialitate, de abstracţiuni şi materii fastuos – picturale care făceau, laolaltă, aliajul, deloc obişnuit, al unui lirism tumultos nu dispar în paginile ultimului volum – sînt, în schimb, retopite într-o poezie mult mai vizibil elaborată, ce reuneşte într-o expresie aproape elegantă sublimităţi de simţire şi afectarea parodică a gestului sentimental. Faceţia şi sentimentalismul sînt, de altfel, imposibil de despărţit în scrisul lui Gheorghe Azap, ca şi dispoziţia pentru tonul madrigalesc şi tentaţia bufonadei. Ceea ce, în cazul poemelor din Maria, poate fi dovada intuiţiei artistice ori a unei strategii poetice superioare : gesticulaţia lirică hiperbolică, grandilocvenţa rostirii, exaltarea sentimentală exagerată de care Gheorghe Azap nu este străin, sînt posibile prin abordarea zeflemistă, ironică. Interjecţia, fraza bombastică, teatralitatea, comentariul mucalit şi bufon nu dau însă doar caricatura unei poezii clamoroase ori a unui mod de exteriorizare corespunzător, versul se păstrează, nedecis, în jocul ambiguu, oscilant, între parodia preţiosului „dulce stil" şi un petrarchism de substanţă : „Nu mai vii, grăunţea sufletului meu, / Seara cînd foşneşte să o ciuguleşti ; / Fluturaş de aur, vierme de liceu. / Pasăre frumoasă, oare unde eşti ? / Şi ce greu mă-ndoare timpul androgin, / Cînd licheni nopţii cresc sub căpătîi. / Nuielucă dulce, lamură de grîu, / Pasăre frumoasă, oare unde eşti . . ." (Nu mai vii).

Expresia este, în unele poeme, la limita frivolităţii. Adăugînd faconda, capacitatea uneori formidabilă de spunere lirică, putem bănui frecventarea unei coarde mai puţin cercetate a spiritului antonpannesc : „S-a întors pe lume iarba credincioasă, / Delicat pulsează mugurii cereşti. / D-aoleu, iubito, oare nici nu-ţi pasă / Că sub geam la tine nu mă mai momeşti ? / Primăvara plîmbă sorcova perenă ; / Clipocesc în straturi primele culori / D-aoleu, iubito, oare nu ţi-e jenă / Că mă dai afară de la subsuori ? (D-aoleu, iubito !).

Gheorghe Azap scrie, s-ar putea spune, poeme erotice, erosul fiind în orice caz pretextul obligatoriu al poeziei sale. Poezie, după toate canoanele, intimistă şi fără îndoială de ţinută romantică, prin tabieturile afective pe care le trădează ca şi prin sugestia (cf. Cuvintele) că, experimentînd o formulă lirică, propune, implicit, o normă etică-existenţială. Gheorghe Azap exaltă menajul idilic, „primitivismul", întoarcerea rousseau-istă la natură ; „Au să-ţi prădeze brîul acizii din anale, / Şi iezerul de sînge ţi-l vor ascunde-n vînt ; / Coboară-te pe-un tulnic de zări patriarhale, / Să afli cîtă veghe doar pentru tine sînt. / Adapă-mi insomnia cu stropi de împăcare : / Am citeva ţurcane şi-au să ne-ntindă caş; / Scoruşe am, şi mere, şi nuci în buzunare ; / Respiră lîngă fructe, dă-l naibii de oraş. / Întoarce-te cînd iarba îşi împlineşte firul, / Sau cînd cioplepte bruma livezile de dor. / Să îţi alint genunghii, rotunzi ca hidragiral, / Şi să-mi ogoi pleoapa lîngă hipnoza lor" (Coboară-te pe-un tulnic).

Erotica aceasta există însă în primul rînd, prin fascinaţia pe care cuvîntul – rostirea neologică, arhaizantă ori dialectală o exercită asupra lectorului. Luxurianţa verbală, cromatica versului sînt, într-adevăr, remarcabile. Ca şi ştiinţa evocării, prin inefabilul unui gest, a peisajului domestic : E iarc vechi pămîntul, ori a unei senzualităţi rafinate : „Ce vină am dacă mănînc un măr, / Încît l-aş implora ca să mă ierte ? / Sînt omnivor şi eu, într-adevăr, / Şi Vintrele nu vor să-mi stea deşerte. / Sînt, cînd despoi o portocală, cum / Mă trec fiori de multă ruşinare ; / Ea face pin' la mineatita drum, / Şi eu nu sînt decît un oarecare" (Ce vină am ?).

LUCIAN ALEXIU

Sociologia operei

(Urmare din pag. 1)

obiectului şi a limitelor este o condiţie a acţiunii eficiente şi în aceste discipline, ca pretutindeni.

Analiza sociologică se va interesa deci de aspectele de conţinut social, de aspectele formale generale ce pot fi integrate în cadre supraordonate (grupuri, societate, istoria artei, eventual biografie etc.), cu condiţia să se ferească însă de eroarea anecdoticului. Metoda de studiu ar fi, după R. Wellek şi A. Warren, considerarea „operelor literare ca documente sociale, ca imagini prezumate ale realităţii sociale"[5], cu condiţia să nu ne apară „o oglindă, o reproducere" a socialului. Relaţiile sociale din operă nu pot fi pur şi simplu suprapuse peste cele din realitate. Trebuie să le cunoaştem pe cele din urmă pentru a le înţelege pe cele dintîi acestea, la rîndul lor, întregind cunoaşterea iniţială. Procesul dialectic poate fi asimilat cunoscutei reprezentări pe care Lenin ne-o oferă în „Caiete filosofice", atunci cînd vorbeşte despre cunoaştere.

Un exemplu convingător de analiză sociologică ne oferă R. Garaudy în ceea ce priveşte opera lui Kafka, diferenţiind trei paliere interferate ale realităţii : lumea trăită şi conflictele ei, lumea lăuntrică şi ambiguităţile ei, lumea constituită şi contradicţiile ei, precum şi relaţiile dintre ele. Opera apare astfel ca un „răspuns global la ansamblul întrebărilor puse artistului"[6] de totalitatea relaţiilor şi situaţiilor în care intră. Mai putem aminti şi exemplul clasic în sociologia artei a lui G. Lukacs, realizatorul unei tipologii a romanului modern (abstract, psihologic şi educativ) ori cele trei faze ale romanului pe care le aminteşte şi L. Goldmann în „Sociologia literaturii : romanul clasic, corespunzător capitalismului liberal, romanele lui Kafka, Joyce, Sartre, legate de imperialism şi romanul caracterizat prin disoluţia totală a personajului (A. Robbe-Grillet), corespunzător fazei monopo'ist-statale. Toate acestea le putem considera modalităţi de apropiere ale sociologiei operei de obiectul pe care şi l-a propus.

[1] Constantin Dobrogeanu-Gherea, **Studii critice,** E.P.L., Bucureşti, 1967, p. 57.

[2] Tudor Vianu, **Filosofie şi poezie,** Ed. enciclopedică română, Bucureşti, 1971, p. 32.

[3] George Călinescu, **Universul poeziei,** Ed. Minerva, Bucureşti, 1971.

[4] Umberto Eco, **Opera deschisă,** E.P.L.U., Bucureşti, 1969 pp. 35, 36.

[5] René Wellek, Austin Warren, **Teoria literaturii,** E.P.L.U., Bucureşti, 1967, p. 143.

[6] Roger Garaudy, **Despre un realism nehărmurit,** E.P.L.U., Bucureşti, 1969, p. 196.

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

GHEORGHE ISTRATE,

PSEUDOPATRIARCHALIA

(Ed. Cartea Românească)

Noua carte de versuri a poetului Gh. Istrate, se structurează pe redimensionarea stărilor primare, pe frumuseţea morală a reamintirii – ca stare de veghe –, poeziile aducînd un cîntec de nuanţă orfică, imaginativ, la adresa satului natal. Emoţia versului se naşte din această singulară rarefiere a poeziei tradiţionale, principiul clasic al unităţii ideii împletindu-se armonios cu o nouă formulă lirică în care descripţia şi evocarea se conjugă de loc violent, de loc patetic.

Cele 13 „Ritualuri" sînt construite pe spaţiul metaforei uşor declarative, aducînd un iz de trenezie rituală în care cuvîntul poetic devine imagine sinceră a rememorării – procedeu stilistic des uzitat în poezia noastră contemporană.

Casa părintească devine simbol – uneori pitoresc : „imensă ca un ou străvechi de scrum / în carnea cimpurilor scufundată / stă casa noastră cu ziduri de fum / trufaş muiate în eternitate", alteori patetic : „gura odăii mestecă-n tării / aerul bun – pătinţii cei de sare / şi pruncii goi, gătiţi de veşnicii / în casa noastră nimenea nu moare" sau implicat adînc într-o lume mitică : „Auzi cum casa toată, iar primeşte / o stea sub stîlpii umezi ce s-au frînt".

Spaţiul poetic al lui Gh. Istrate e lumea senzaţiilor : lirismul său devine tenace („iubesc bărbaţii care spală caii ei leapădă mantale de norai) volitiv, mişcîndu-se însă de cele mai multe ori pe muchia caldă a memoriei afective, poezia cîştigînd în măreţia umilinţei – ca stare poetică : „Am fost copilul unui sat. / Acuma satul mi-e copil / mereu la subţiori îmi bat / trei clopote cu glas umil".

Cuvintele curg, fluide, lucrurile se întîlnesc îndărătul propriilor lor imagini şi versurile capătă consistenţă lirică, de cele mai multe ori obiectivată în spatele rememorării : „Cum joacă dobitoacele nepăsătoare / pe piatra nopţii putredă şi mare ! / Cum casa mea cu larmă-nconjurată / în răsullarea lor e suspendată / Cum fură ele frunze şi le-ascund / în foamea lor cu pîntecul rotund".

Folosind prea des adjectivele ce „sună" : „noapte putredă şi mare", „casă imensă", „piatra nopţii putredă şi mare", „săgeata flăcărilor lungă", „roată colosală", „uriaşe picături", „ploile uriaşe", „fibre mari". „pesteri mari", „paturi mari", „deasupra marilor arce", „imense umbre", „negrii mari" etc. . . . poezia lui Gh. Istrate riscă să cadă în manieră.

ANA POP SIRBU

(Urmare din pag. 1)

reia se află dispusă „grădina" orbitoare a ideilor și prototipurilor eterne, grădina suspendată a Semiramidei, — aplicarea în practică a unei abstracții —, ca și grădina disperată a unui Voltaire, obosit și depășit de sensul istoriei, sau „grădina" fabuloasă a lui Euthanasius, unde orice mișcare se suspendă, sînt perimetre ale meditației dar și ale speculației sterile, atîta timp cît sînt scoase din circuitul umanității întreprinzătoare și constructive. Într-o asemenea serie a conservării cu orice preț se include și ceea ce am putea numi „grădina moromețiană", în sensul ei concret și spiritual. Refuzul oricăror modificări ale unei ordini țărănești arhaice se articulează cu un mod de existență spirituală complementar, îmbinate amîndouă magistral în personajul Ilie Moromete, această Semiramidă română. Sublimă și tragică prin asediul nemilos al istoriei, „grădina moromețiană" se arată însă comică în clipa în care va fi privită în romanele ce urmează primul volum al **Moromeților,** din unghiul altor imagini — experiență cu sensuri și sugestii mult mai moderne. Așa cum zidurile groase ale grădinilor suspendate s-au topit, cum arborii uriași s-au uscat, munții artificiali au devenit grămăjoare de pămînt și păsările cîntătoare și-au luat zborul, îngrozite de bubuiturile cu care se prăbușeau pilonii uriași ai grădinilor sub apele timpului, tot astfel „grădina" paternă se deteriorizează sub loviturile pulsului accelerat al unui secol revoluționar. Experiența paternă, cu toată plendoarea ei, este un colosal monument desuet. Ideologia spațiului închis se dovedește a nu fi decît expresia unui mod de viață rudimentar și a unei gîndiri care este expresia obiectivă a acestui mod de viață. Virulența denigrării întîlnite mai ales în volumul doi al **Moromeților,** piesa de teatru **Martin Bormann,** romanele **Intrusul** și **Delirul** provine exact din înțelegerea acestui lucru. De fapt, idealizarea și compromiterea portretului — experiență idealizate sînt — la scară mult mai mare — două acte între care se împarte chior epica lui Marin Preda. Printr-un mecanism afectiv pe care trebuie să-l acceptăm ca firesc, experiența paternă, prototipul ideal al existenței sociale și morale pentru un anumit moment romanesc, se degradează pe măsura identificării eului narativ cu alte imagini originare. Dintre acestea, cea maternă se afirmă ceva mai tîrziu dar ea va amenința în cele din urmă să cotropească întreg orizontul spiritual al unor romane. Nostalgiile nutrite după imaginea paternă nu vor dispare totuși nici ele cu totul. În unele cazuri — cum este capitolul amorului tîrziu al lui Moromete pentru Fica din **Marele singuratic** — ele vor alcătui nucleul de rezistență al unor narațiuni al căror sens general, apropo de imaginea paternă, este —, paradoxal, demolator. „Moromețianismul" își pierde totuși deocamdată din caracterul creator prin faptul că devoră, înglobează, reduce la sine atitudinile și tipologiile. Surupăceanu, deși personalitate activă și cu mitul „grădinii" spulberat, pare să întărească previziunile funebre ale lui Ilie Moromete din finalul volumului doi al **Moromeților.**

Deocamdată, încă, primul volum al **Moromeților** consacră atașamentul desăvîrșit la experiența paternă. Morala moromețiană se reliefează net ca unic mod pozitiv de existență socială și spirituală. Romanul este o succesiune de confruntări dintre personajul dominator și monumental și realitatea care se definește la modul negativ, prin ce **nu** este ea moromețiană. În celebrul monolog din grădină, al lui Ilie Moromete, din cel de-al doilea volum al **Moromeților,** cînd acesta își evaluează valorile spirituale în comparație cu eșecurile flagrante ale altui mod de existență propus de fiu (rezultatul acestuia este deocamdată o gravă neliniște care macină satul, o răsmeriță și o sinucidere) personajul este încă dominator, colosal. Revolta fiului dornic să aducă oamenilor o altă credință, sfîrșește deocamdată într-un eșec lamentabil. Experiența propusă lumii de această semiramidă masculină, experiența conservării și a contemplației, în virtutea căreia adevărul și sensul existenței se constituie din justificarea spirituală a sensurilor lumii date, inteligibile, este atît de fascinantă, încît fiul, tiranizat de imaginea tatălui, i se devotează mai departe în planul subteran al spiritului, pentru a încerca o rupere mînată de orgoliu la nivelul ficțiunii și al stilului ei narativ, rămasă deocamdată fără ecou pentru acest stadiu epic. Gestul revoltei este atît de brutal (meritã descris șirul de mici și mari mizerii puse la cale de fiu) încît tîrziu, într-un moment epic care închide în cadrul lui întreaga epopee a Moromeților, Niculae cere iertare imaginii defuncte pentru a putea ajunge în fine la o liniște. Mărturisirea lui Niculae este și ea revelatoare deoarece consemnează acel atașament structural de care vorbeam, acea nostalgie refuzată de luciditate, adevăratul punct nodal al tensiunilor tragice ale acestei opere.

Dacă pentru Ilie Moromete „grădina" concretizează rodul unor căutări spirituale întreprinse pe cont propriu în datele unei tradiții, căutări ce reflectă la dimensiunea lor un mod de viață anumit (specificul culturii țărănești închise, instrucția rudimentară, colectivitatea sătească) pentru Niculae, prezență ceva mai modernă prin datele diferite ale existenței sale, experiența „grădinii" are loc în urma unui șoc de culpabilitate. Este cazul să fie spus acest lucru deoarece prea mult s-a elogiat „seninătatea" lui Niculae Moromete din **Marele singuratic.** Seninătatea și sublimul aparțin numai tatălui. Fiul este un personaj dilematic pînă la capăt, prins ca într-un clește între imposibilitatea de a reface integral experiența paternă dar și pe oricare alta propusă de societate. Dacă Ilie Moromete era un singuratic prin emblema sa spirituală, care-l detașa net și spontan de „ceilalți", Niculae este singuratic prin repudiere și expulzare. Trauma trăită de el se dovedește atît de infernală încît refuză mult timp avansurile de readucere în circuitul social de groaza unui alt șoc similar. Abia în această clipă chiar dacă scurtă, Niculae intră în mecanismul psihic și ritual promotor al conservării... Ilie Moromete are consistența tulburătoare a personajului tragic, ca spirit nevoit să abdice de la filozofia sa personală, sub avalanșa schimbărilor radicale ale societății. Niculae, victimă a nonconservării, este pentru început un simplu penitent — și prima victimă a credinței" îmbrățișate, incapabil nu numai să-și ducă pînă la capăt revolta împotriva imaginii — experiențe paterne odată idolatrizate dar acum urîte dintr-un complex explicabil, ci și un personaj fragil intelectual prin marea sa disponibilitate. Claustrarea fostului activist, dornic să răstoarne lumea înainte de a avea lămurite pentru sine cîteva noțiuni elementare despre existență, va fi fuga unui tînăr animal rănit ce-și linge rănile în singurătate și nu o liberă asumare. Va fi, într-un cuvînt, nici mai mult nici mai puțin, copia parodică a unei atitudini paterne. Niculae însuși o simte în clipa în care își părăsește simulacrul de „grădină", macheta deplorabilă a grandioasei construcții paterne —, totuși locul unde învățase să contemple, să înțeleagă și să gîndească. La scara literaturii universale, relația Ilie Moromete — Niculae ilustrează o temă eternă, ca un avatar al ei, al relației tată-fiu care a pus în circulație cupluri celebre ca Ulysse-Telemac, Egist-Oedip, Moore-Karl Moore, Feodor Karamazov-Dmitri Karamazov etc.

După experiența „grădinii" parcursă de Niculae, asistăm cu stupoare la ieșirea din crisalidă a unei forme umane al cărei component **nu este decît varianta** fidelă a unui prototip. Posesor al moromețianismului, transmis și ca zestră istorică, Niculae neagă suplimentar forma goală a tatălui său. Filozofie singulară și accidentală, moromețianismul nu practică coexistența spirituală — ca modernul antrenat prin excelență în dialog — ci simpla succesiune. Conformîndu-se acestei legi cutumice, Niculae afirmă apartenența sa instinctivă la un fond intelectiv arhaic. În poiana lui Iocan, interpretată ca perimetru spiritual, ca o **agora,** se practică de fapt falsul dialog. Dialogul poate fi susținut numai de conștiințe și inteligențe egale, de personalități constituite. Cum Ilie Moromete este o excepție a colectivității, nu-i rămîne decît să uzeze de monolog. Vorbește și este ascultat, interpretat, răstălmăcit cel mai ades, lucru care impune o nouă limpezire a lucrurilor. Dispariția lui de pe scena poienii duce la dispariția acestui gen de reuniuni zise intelectuale. În această ipostază a singularității, deoarece acest tip de colectivitate nu suportă prea fericit acest gen de excepție și în genere orice excepție, Ilie Moromete este supus unor mari presiuni de nivelare, manifestate și în propria sa familie.

„Grădina" și spectacolul ei moral își amplifică în opera lui Marin Preda semnificațiile sociale. Conservatorismul țărănesc și deteriorarea lui sub presiunea dialecticii, elogiul conservării ca păstrătoare a unei bogății spirituale naționale și examinarea procesului de racordare a acestui mod de viață pozitiv pe o treaptă a istoriei la alte realități sociale, considerarea apoi a experienței grădinii ca o experiență creatoare, general — umană, beneficiază de interpretări sensibil modificate.

Intrusul marchează, prin parabola finală, detașarea de amploare de imaginea aceleiași experiențe originare. Visul lui Surupăceanu, care spulberă ideea „grădinii" ca spațiu moral, poate fi comparat, prin antipaseismi lui, cu parodia lui Anatole France din **Insula pinguinilor,** sau cu visul lui Hans Castorp din **Muntele vrăjit,** acea alegorie brutală a vieții paradisiace. O dată cu demonstrarea conservării ca atitudine morală și socială negativă, imaginea experienței paterne și a portretului patern se micșorează. Ilie Moromete, prin persoana sa, reflectă cel mai elocvent acest proces. Din olimpian și tragic, îl observăm cu uimire comic. Piramida se fărîmițează pentru a deveni mușuroi. Convulsiile acestei transformări uimitoare atacă și planul scriiturii romanești. Lovit mortal în cel de al doilea volum al **Moromeților** și cu toate acestea fără să se prăbușească, pentru Simina și Niculae el nu mai este, în **Marele singuratic,** decît un bătrîn încăpățînat și puțin bolnav, capabil doar să mai trăiască stări de rarefiere lîngă Simina, asemeni unui remarcabil personaj al lui Kawabata din romanul **Vuietul muntelui.** Prezența lui, acum colosală în interior, deoarece Ilie Moromete dintr-un colos de inteligență se transformă într-unul de sensibilitate, nu mai copleșește pe nimeni. Trăirile sale se estompează hrănind rememorarea, pudoarea, pasiunea erotică. Dilatarea timpului conștiinței îl determină să fie indiferent cu ceea ce se întîmplă în planul realului unde urmașul în genere lucrează tenace la portretul denigrator. Ce poate fi, în acest sens, mai ridicol decît un Moromete dus cu „roaba" de micul său nepot, sau un Moromete copleșit de indiferența și disprețul fiilor în scena „împăcării" dintr-o cămăruță a unui building bucureștean? Moromete nu mai are nici spațiu și nici aripi spirituale. „Răscoala" împotriva lui s-a declarat totală. Ea nu aparține, după cum se vede, numai lui Niculae, ci atinge toată progenitura de parte bărbătească. Identificarea cu imaginea paternă la condus pe Marin Preda spre rezultate remarcabile, concretizate în acea identificare a prozatorului cu personajele și realitatea lor în fluxul epic. Schimbarea unui ideal moral sau social antrenează proza lui Marin Preda într-o aventură periculoasă, pe calea spargerii și refacerii nu numai a datelor existențiale ale personajelor sale dar și a celor epice. Semnul narativ al adorării paterne este dat de fidelitatea extraordinară față de realitate și de interzicerea ficțiunii. Talentul nativ și materia de excepție l-au ferit pe prozator de naturalism (cu toate acuzațiile aduse) și de sentimentalism. Filozofia semiramidică (a ignorării chiar a unei realități a romanului modern a secolului nostru) l-a dus pe Marin Preda, ca personaj și autor de personaj, pe o culme, devenită, odată cu atingerea ei, brusc sterilă. Capodopera „identificării totale" cu un portret nu mai avea altă ieșire în afară de ceea ce realizase. În acel moment conștiința estetică lucidă și-a semnat singură actul revoltei.

TEMA MORALĂ

CONSEMNĂRI

Mario Perniola despre alienarea artistică

Esteticianul italian, prezent în toamna anului 1972 la cel de al VII-lea Congres internațional de estetică ținut la București, este semnatarul mai multor volume și studii de estetică între care am remarcat lucrarea *Metamorfoze* (1966) consacrată cercetării mutațiilor care au loc în creația narativă. Nu de mult, Mario Perniola a publicat în colecția „Saggi di estetica e di poetica", condusă de Luciano Anceschi, prezent și el la București, și Luigi Pareyson, o carte remarcabilă, cu o aleasă ținută grafică în care este abordată problema mai nouă în estetică și anume *Alienarea artistică.*

Teza fundamentală pe care o demonstrează autorul este aceea că arta nu e o manifestare plenară și totală a creației umane, ci, ținînd seama de realitățile sociale concrete ale lumii burgheze, arta este expresia alienată a creativității. După Mario Perniola, care dovedește o mare ingeniozitate, „structura lumii burgheze" se întemeiază pe o separare contradictorie a realului și spiritualului care închide pe om și creator într-un puternic corset, limitîndu-i forțele și posibilitățile creatoare. Acest fapt îl determină pe esteticianul gînditor să avertizeze că arta nu poate fi înțeleasă ca „semnificație fără realitate", după cum nici economia n-ar trebui înțeleasă ca „realitate fără semnificație". Pentru a demonstra necesitatea semnificantului în toate compartimentele, Mario Perniola demonstrează că arta este o categorie istorică, subliniind, metodic, cum are loc procesul de alienare în economie, în viața cotidiană și în artă. Putînd aborda orice aspect al realității „arta relevă semnificația acestuia făcîndu-i vizibilă supraviețuirea" (p. 19), cu alte cuvinte, arta monopolizează semnificativul și face astfel nemuritoare realitatea. Conștiința artistică, definitorie pentru artă, se manifestă în diferite forme de obiectivare, de aceea fiecare operă e percepută ca o „reificare". Arta este concomitent o categorie ontologică, a existenței, dar și una istorică, a devenirii, deoarece atît procesul de creație cît și produsul artistic sînt istorice. Aceasta înseamnă că arta nu este o înălțare deasupra dorințelor și realităților, ci „o coborîre a dorințelor la obiective umane" (p. 181). Cunoscînd bine doctrina marxistă la care apelează, Mario Perniola corelează dialectic artisticul și economicul. Tocmai această idee îl conduce la teza fundamentală care cere să nu se accepte „semnificația fără realitate dar nici realitatea fără semnificație".

Dintre ideile de valoare ale acestei cărți, *Alienarea artistică,* idei care se cuvin a fi reținute, vom face mențiune pentru aceea care susține că arta trebuie apreciată nu pentru că ar fi expresia senină a dorințelor, ci este necesar să vedem în artă și „protestul contra forțelor istorice care împiedică omul să devină stăpînul lui însuși, al vieții sale". (181). Dar tocmai pentru că în lumea burgheză omul nu e liber „arta este expresia alienată a libertății". Arta este transfigurare a mizeriei, dar totodată și protestul împotriva ei. Arta e degradare a dorințelor firești, dar într-un anumit sens și perpetuarea dorințelor. Datorită faptului că arta nu poate face abstracție nici un moment de realitățile crude ale vieții, de mizeriile lumii, ea devine în bună măsură „o dimensiune alienată a creativității umane". Artistul e alienat nu atît pentru că înafara lui bîntuie războiul, violența, prostia și nedreptățile etc., idei pe care le găsim și la Marcuse, ci mai ales pentru că în creația sa el se exprimă parțial și limitat. Creativitatea, după Mario Perniola, „e realizată din plin numai cînd ea se exprimă într-o activitate totală de invenție care implică întreaga viață a celui ce o practică" (p. 188). Arta în concepția esteticianului nostru se fundează „pe autoconștiința artistului", pe conștiința propriei sale totalități spirituale. Umaniștii au știut întotdeauna să facă din artă „o dimensiune a libertății și universalității omului" (p. 24). Arta, prin definiția sa, are tendința către „expresia totalizatoare". Ea protejează idealul și concretețea calitativă a lui, adică libertatea. În condițiile spiritualității neputincioase pe de o parte sau a materialității violente pe de altă parte, realități contradictorii care limitează aspirațiile umane, acționează totuși imaginația, dorințele, dar mai ales lupta de clasă a proletariatului.

Cartea lui Mario Perniola aduce o analiză minuțioasă a originii alienării poetice începînd cu Grecia antică și încheind cu avangarda artistică. Cu acest prilej, autorul schițează o judicioasă critică a concepțiilor esteticii în epoca modernă, oprindu-se pe larg la disoluția hegeliană a artei, apoi la „realizarea și critica artei la Karl Marx" etc. O contribuție însemnată a lui Mario Perniola la cercetarea modului de a înțelege creația în doctrina lui Freud, care situează arta la jumătatea drumului dintre plăcere și nevroză. El critică această doctrină pentru că este „non dialectică și aistorică". O atentă disecare efectuează autorul și pentru doctrina esteticianului Th. Adorno care anticipează critica radicală de artă. Autorul remarcă la Adorno caracterul acut al criticii sale, întrucît pentru Adorno toate operele ar fi animate de un impuls profund de autodistrugere, ceea ce înseamnă de fapt apusul artei. Perniola demonstrează convingător că o asemenea critică e sterilă pentru că ea se reduce la „o deplîngere patetică a răului" (p. 184). Nu este neglijată nici critica a metaromanului, a metapoeziei care de fapt refuză o obiectivare și sînt mijloace de aventură. Remarcăm prin urmare spiritul critic al esteticianului italian, dar mai ales subliniem înțelegerea dialectică a problemelor abordate. În artă termenii spirit — și materie, semnificant și realitate etc. sînt puși împreună și în sinteză. În acest fel se subliniază importanța unității dialectici a obiectivului și subiectivului care constă în faptul că „orice manifestare obiectivă a istoriei este opera omului și pe de altă parte orice expresie subiectivă aparține istoriei"

ION ILIESCU

Andrei Indrei

POEMA MIINILOR

Miinile acestea
Sint miinile tale, patrie !
Ele ţi-au scris istoria milenară,
De cind ştim, se ridică deodată,
Cu lupta ta dreaptă,
Cu victoriile tale.

Miinile acestea
Sint asemenea ţie, patrie !
Ele au ştiut să iubească,
Dar şi duşmani să lovească.
Să mingiie, ştergind lacrimi amare,
S-adune lumina, ruptă din soare,
Pentru a-ţi face cunună.

Miinile acestea
Sint ale domnitorilor tăi, patrie !
Ale miilor de eroi,
Care au apărat glia cu singe, pină mai ieri.
Acum poartă florile păcii,
Dar şi arma, atunci cind o ceri.
Miinile acestea
Ctitoresc lumină, furnale,
Inălţindu-te, patrie !
Ele trasează dorinţele tale,
Pentru a putea intrupa
Frumuseţi viitoare,
Dreptul tău la fiinţă-ntre popoare.

PERMANENŢE

De două mii de ani,
Se tot repetă-n noi
Imaginea femeii,
Cu fote şi fibule.
De două mii de ani,
Mai dăinuie in noi
Perpetua chemare
Şi dragostea de glie.
De la-nceputuri, stăruie in noi,
Tăria, munţilor
Solemnul cint de bucium,
Şi cel de ciocirlie.
De cite mii de ani ?
Mereu stratificăm 'n noi
Imagini de eroi,
Şi vecia doine'or.
De două mii de ani,
Glasul pămintului vorbeşte, prin noi,
De pacea noastră,
De o inimă pulsind omenie,
Pe care o numim : ROMÂNIE.

INVOCAŢIE

Oare ce cintece,
Ce datini, de daci ştiute,
Pe care le-ai do:it,
Au ajuns pină la tine ?

Oare ce clipă,
Piină de-al codrilor ţipăt,
A tulburat somnul milenar,
Al pămintenei tale frumuseţi ?

Oare de ce ei
Au încercat să-ţi fure
Munţii, cimpiile, riurile,
Lăsind in tine loc pentru luptă şi ură ?

În vasele tale de lut, pline cu griu,
Am regăsit echinocţiul supremei germinaţii ;
Căutindu-te pretutindeni in vetrele dace,
Te-am aflat intr-un simbure de istorie.
Din care ne-am născut noi,
Şi iubirea de ţară.

Elisabeta Preda

GIND

Singele a ţişnit
din rana
muşcată
de lama cuvintului.

Mă doare carnea.
Mă dor oasele.
Mă doare singele
invins de tine.

Mă dor gindurile
roase de indoieli
şi de spaimă
că intr-o zi
n-am să mai pot să te mai văd...

DRUM SUB SOARE

Păsările işi caută drumul sub soare :
Acelaşi drum inscris pe nevăzute căi –
Ţipătul lor mă arde in văpăi,
Plecarea lor spre alte lumi mă doare.

Au inflorit migdalii tirziu, uitaţi pe văi...
De ce imi fu tristeţea dată, oare,
Ca-n vălul ei vremelnic mă-mpresoare
Cind paşi-mi, cum cocorii, se-nscriu in anii tăi ?

Şi tu rămi'i ca apa vislitelor ţării
In care nici o urmă nu pare-a fi se-nscris
Cind retrăieşti fugar imaginea din vis

La masă, noul vers cu flacără il scrii.
In creuzetul tău eu ard in nostalgii
...O frunză ruginită in rodul greu din vii.

Ion Cocora

IN TĂLĂZUIREA NOPŢII

In tălăzuirea nopţii
aducere aminte
cine va fi

'n tronu.ile de aur ale imnului
cine deţine indrăzneala sau inconştienţa fluturelui
cine se avintă orbeşte in flacăra-abis

cel limpede la cuget seamănă ogoare
el vede strălucind lirele suveranităţii
el ne vesteşte in pace

POATE

Poate e o amnezie a pergamentelor
poate e o pierdere prea mare
de vietăţi

poate e o stagnare a ierbii dimineaţa
poate e doar intimplare umilă
pe un ostrov tăcut

poate e inchipuirea ce apasă
ca o rană deschisă peste
apele fintinii.

MARMORA

Marmora hohotind pe socluri
duh vertical sfişie ca o lavă
teama şi singurătatea

este limbă vestitoare
ori iscusinţă ce vine cu durerea
unor vieţi făgăduite de mult

să biruie ruguri invizibile
in vocile eterne ale popoarelor
suie şi pogoară pururi

ANIVERSĂRI

Arthur Schott

● 100 de ani de la moartea primului traducător de folclor românesc din Banat

Cu ocazia celor 100 de ani de la moartea lui Arthur Schott, primul traducător de folclor românesc din Banat, la liceul „Nikolaus Lenau" din Timişoara a avut loc o intrunire omagială, deschisă de preşedintele Consiliului Judeţean Timiş al oamenilor muncii de naţionalitate germană, Nikolaus Berwanger, **care salută prezenţa tovarăşului Adalbert Militz, secretar al Consiliului oamenilor muncii de naţionalitate germană din R.S.R. Referenţii** Dr. Johan Wolf **(Timişoara),** Dr. Heinz Stănescu **(Bucureşti)** şi Anca Goţea **(Sibiu) au relevat contribuţia literatului german la cercetarea folclorului, indeosebi al basmului românesc din Banat, şi meritul lui cu privire la cunoaşterea patrimoniului literaturii populare in străinătate. In partea a doua a festivităţii, organizate de** Consiliul oamenilor muncii de naţionalitate germană din R.S.R. şi de Uniunea scriitorilor din R.S.R., **in colaborare cu** Consiliul oamenilor muncii de naţionalitate germană din judeţul Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara **au participat corul Schubert sub conducerea** prof. Herbert Weiss, **interpretind cintece populare româneşti şi germane şi fanfara liceului de muzică „Ion Vidu" sub conducerea** prof. Heinz Weinrich. **Actori de la Teatrul german de stat au citit basme in traducerea lui** Arthur Schott. **Manifestarea omagială, găzduită de Universitatea populară din Timişoara, a fost ilustrată cu interesante proiecţii de diapozitive de către** prof. Erich Pfaff.

Aniversarea Arthur Schott oferă o binevenită ocazie de a releva meritele acestui culegător german de folclor, care s-a preocupat indeaproape de creaţiile populare epice din părţile Banatului, unde a trăit şi unde a colindat timp de mai mulţi ani de zile. Autorul volumului „Walachische Mährchen" (1845), scos impreună cu fratele său, filologul Albert Schott, s-a născut in 27 februarie 1814 la Stuttgart, unde, cu toată dragostea pentru poezie, va urma şi absolvi o facultate agricolă, devenind agronom. In virstă de 22 de ani, tinărul inginer şi poet, prieten a lui Nikolaus Lenau, poet originar din Banat, preia funcţia de administrator pe o moşie in imprejurimile Oraviţei, intilnind aici, cum el insuşi va mărturisi intr-o poezie, un peisaj ce-i aminteşte de locurile natale. La inceput face călătorii lungi prin Ardeal, Muntenia şi Oltenia. Dintr-un volum de poezii, un fel de jurnal poetic de călătorie (1850), aflăm că a trecut prin Sighet, Mehadia Sasca, Motru, Filiaşi, Craiova, Bucureşti, Tirgovişte, Piteşti, Rm. Vilcea, Horezu, Tg. Jiu, Tismana, Totodată incepe să se intereseze mai intens de trecutul istoric, de datinile şi de folclorul românilor bănăţeni, de basmele lor populare, mai ales după ce află că culegerea germană a fraţilor Grimm incă nu are un corespondent românesc. După 5 ani petrecuţi la Oraviţa, Arthur Schott, in 1845, se intoarce in Germania, unde ii apare, in renumita editură J. C. Cotta, (unde publicaseră Goethe şi Schiller), colecţia de basme româneşti, cuprinzind studii cu privire la datinile românilor şi o amplă prefaţă a folcloristului.

Volumul de basme, de fapt prima culegere a folclorului românesc, apărută in străinătate, a avut pe vremea aceea un ecou remarcabil. Printre cei care recenzează „Walachische Mährchen" se află şi o notorietate ca Wilhelm Grimm. Din vara anului 1845, Arthur Schott se află din nou in Banat. Basmele adunate la această a doua şedere, 20 la număr, apar mai tirziu, prin 1857-59, in revista „Hausblätter", scoasă de Hoefer şi Hackländer. Adunate in carte, ele au apărut pentru prima dată sub titlul „Rumänische Volkserzählungen au dem Banat" (1972), ediţie completă a „Poveştilor româneşti din Banat, ingrijită de Rolf Wilhelm Brednich (Freiburg I.B.) şi Ion Taloş (Cluj-Napoca), carte, ce a apărut in anul omagial 1975, in a treia sa ediţie, intr-o ţinută grafică demnă la Editura Kriterion din Bucureşti.

EDUARD SCHNEIDER

CREION

Popasuri siciliene (VI)

Fontana Pretoria

Ţinta finală de astăzi este Palatul Cetăţii, din Palermo. In drum, pină acolo, facem insă două escale. Prima, traversind parcul Garibaldi. In el ne oprim in preajma unui copac monstruos – Ficus-elasticus, un arbore, se spune, milenar. Curiozitatea lui fascinează mai ales prin faptul că propriile sale crengi nasc rădăcini, care se imbrăţişează unele cu altele, prin aer şi pămint, un vălmăşag de braţe lemnoase, monstruoase şi contorsionate, ce brăzdează cerul parcului tăcut. A doua oprire o facem la Pallazo Abelettis. Clădit in stil gotic catalan, in 1491, el adăposteşte acea neuitată pictură a lui Antoanello da Messina, „Triumful morţii", cuprinzind un intreg perete al capelei austere. Moartea, pe o gloabă, cu arcul in mină, săgetează pe cei din jur, atinşi de săgeţile sale, in git, in torace. Preoţi, cardinali, nobili, femei, cu chipurile schimonosite, in preajma Morţii, călare pe calul costeliv, ce rinjeşte el insuşi amar in galopul său singuratic.

Palatul Cetăţii este şi sediul municipalităţii palermitane. Fondat de pretorul Pietro Speciale, in 1463, el este continuat de alţi pretori, pină la restaurarea finală din 1891. In hol, după citeva trepte urcate pe carpete vişinii, zăreşti medalia, in bronz, a sublimului Dante, străjuită de muze, care ţin deschise paginile Divinei comedii, iar, dedesubt, dedicaţia : „A Dante Alighieri, primo assesor della Grandezza e dell' unita della patria".

Interioarele Palatului sint odihnitoare şi calme. In tapet vişiniu, cu fotolii stil secolul XVIII. Sub o vitrină de sticlă, cadoul oferit de consulul Bonaparte amiralului Gavina, al flotei majestăţii sale catalane : o muschetă, o sabie, pistoale şi accesoriile, praful de puşcă, plumbii, toate, intr-un sicriu negru şi tapetat in mătase. Pe un alt perete, gravate in aur, cuvintele lui Garibaldi către palermitani : „Per questo popolo, di liberi insoferente di servaggio, ho nutrito sempre un sincera amore..." (Pentru acest popor, de liberi nesupuşi sclaviei, am intreţinut intotdeauna o dragoste sinceră..."). Palatul Cetăţii, clădire impunătoare şi severă, cu vestigii ale unei istorii inflăcărate, primeşte insă un farmec aparte nu numai prin ceea ce ascund aceste interioare bogate ale sale, ci şi prin alcătuirea peisajului care il imprejmuieşte. Ca pentru a inmuia asperităţile zidirii, s-a creat poate această fintină curgătoare. Fontana del Pretoria, de la picioarele marilor ziduri galbene. Construită iniţial la Florenţa, cu scopul de a fi donată unui oraş de Don Luigi di Toledo, in 1554, ea o fost cumpărată in 1575 de senatul palermitan.

Desigur, sculptorul Camilliani n-a avut faima celui care a inălţat Fontana di Trevi, in Roma, cu farmecul ei straniu, dar in acest colţ de Palermo, Fontana Pretoria infrumuseţează peisajul, ii dă o prospeţime şi o nobleţe aparte, inviorează locul. Nudurile lucrate in marmoră, animalele atit de viu alcătuite, ca nişte fiinţe blinde, din preajmă, din gurile cărora apa ţişneşte, formele de piatră, prin canalele ascunse ale cărora se scurg şuviţele străvezii, intregul ansamblu arhitectural şi sculptural conferă Fontanei Pretoria aura ei, istorică, aerul ei palermitan, de care vizitatorii sint perpetuu atraşi şi fermecaţi.

ION ARIEŞANU

Fintina Pretoria

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 22 iunie

8,30 Emisiunile zilei. 8,40 Cravatele roşii. Sintem ai ţării pionieri. 9,35 Film serial pentru copii. Daktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,00 Primii paşi in tenis. 15,25 Magazin sportiv. 16,20 Gabon – film documentar de Mihai Murgu. 16,30 Baladă pentru acest pămint. 16,45 Cel mai bun... continuă. 17,35 Nici un moment de plictiseală... cu Walt Disney. 18,05 Film serial. In ciclul Dosarele secrete ale tezaurelor: Falsul tezaur al prinţului Windischgraetz. 19,00 Drunuri in istorie. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cutezători pornim in viaţă. 20,15 Festivalul comediei cinematografice la Tv. : Marea hoinăreală. 22,10 Telejurnal. 22,20 Duminică sportivă.

LUNI, 23 iunie

16,00 Telex. 16,05 Avanpremiera săptămînii. 16,15 Frumoasă ţară, dulce Românie. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Muzică uşoară. 20,10 Reflector. 20,30 Roman foileton. Aşa s-a călit oţelul. 21,35 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 24 iunie

8,30 Curs de limbă germană. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă franceză. 10,30 Film artistic : Misterioasele bile de aur. 11,55 Telex. 12,00 Inchiderea programului. 16,00 Curs de limbă rusă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Inscripţii pe celuloid. 17,25 Legile ţării, legile noastre ! 17,35 Algoritm Tv. Emisiune enciclopedică pentru tineret. 18,05 Bucuriile muzicii. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Muzică instrumentală. 20,10 Revista economică Tv. 20,35 Seară de teatru. Marele vi:, de Radu Theodoru. Serial in trei episoade după romanul Vulturul. Episodul I : „Istorie". 21,55 Vedete internaţionale. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 25 iunie

8,30 Curs de limbă engleză. 9,00 Teleşcoală. 10,00 Curs de limbă rusă. 10,30 Algoritm Tv. 11,00 Roman foileton. Aşa s-a călit oţelul. 12,05 Telex. 12,10 Inchiderea programului. 16,00 Curs de limbă germană. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Fotbal : A.S.A. Tg. Mureş – Universitatea Craiova. 18,50 Forum. Emisiune social-politică pentru tineret. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,20 Festivalul comediei cinematografice la Tv : M-am căsătorit cu o vrăjitoare. 21,35 Festivalul de folclor Maria Tănase – Craiova 1975. 22,10 24 de ore.

JOI, 26 iunie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Din ţările socialiste. 17,15 La volan. 17,30 Mult e dulce. 17,50 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,35 Muzica. 18,55 Film serial pentru copii. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Voci tinere – muzică uşoară. 20,10 Ancheta T : Soluţia. 20,40 Festivalul comediei cinematografice la Tv: Comedia... fără virstă. 21,30 Mai aveţi o intrebare !! Alcoolul, tutunul – alimente, stimulente sau otrăvuri ? (II). 22,10 24 de ore.

VINERI, 27 iunie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Ctitori de cultură românească. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 O vioară pentru mai tirziu. 20,20 Seară de balet. 20,45 Festivalul comediei cinematografice la Tv : Filmul artistic O noapte furtunoasă. 21,55 Varietăţi pe peliculă. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 28 iunie

10,00 Cutezători pornim in viaţă. 10,15 Film serial pentru copii : Comoara din insulă. 10,40 Ancheta T. 11,10 Flori şi cintece. 11,45 Legile ţării, legile noastre ; 11,55 Muzică uşoară. 12,05 Festivalul comediei cinematografice la Tv. (reluare). 13,20 Telex. 13,25 Biblioteca pentru toţi. 14,15 Telerama. 14,45 Spectacol muzical cu Julie Andrews in... 100 de roluri. 15,15 Fotbal-magazin. 16,30 Columne in lumină. Emisiune de versuri. 16,45 Muzică populară. 16,55 Virstele peliculei. 17,55 Caleidoscop cultural-artistic. 18,15 Club T. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : Kojak. 21,40 Telejurnal. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora 10... Magazin muzical-distractiv.

TELEVIZIUNE

MIHAIL GLĂJA

Trei brazi

Au coborit din căruţă să uşureze povara murgului la urcuş greu pe muntele Ştefăniţei. Pină în coama muntelui, acolo unde încep hotarele Vişeului, aşa la pas în urma căruţei, mai aveau de mers cît ai toarce fir de lînă pe un fus.

Erau trei femei, de aceeaşi vîrstă. Îmbrăcate la fel, cu cătrinţe şi cămăşi cusute, cu pui rari din arnici negru. Năframele negre cu flori vişinii. Îmbrăcăminte şi culoare ce stau bine unor femei trecute de 40 de ani, cu feciori la cătănie şi fete măritate sau de măritat.

Din fire erau bogate la vorbă. Numai la drumul ăsta, poate din cauza căldurii de iulie, abia de închegau cîteva cuvinţele, adesea fără nici o noimă.

– Cald...

– Ai noştri şi-au ostenit pînă acum coasele...

– Mîine uscăm finul...

– Azi noapte a fulgerat...

Drumul peste muntele Ştefăniţei, il făceau odată pe an. Şi întotdeauna ele trei. Şi tot în mijloc de iulie. Aveau nu aveau treburi la oraş, se urneau la drum. Se duceau mai mult pentru popasul din vîrful muntelui Ştefăniţei, la Rîpa Ursului.

Cînd au ajuns la loc deschis, privirile femeilor au scrutat înălţimea muntelui.

– Sînt în picioare.

– I-a ferit fulgerul.

– Îi ţine rădăcina.

– Bine că nu i-a înghiţit rîpa.

– Au prins puterea pietrei.

Ajunse în şeaua muntelui, deshămară murgul şi-i deteră drumul să pască iarbă dulce din pămînt pietros.

În dreapta drumului se căsca, neagră, adîncă, ameţitoare, Rîpa Ursului. Pe buza ei se înălţau trei brazi despuiaţi. Trunchiurile lor uscate aveau luciul oglinzii. Groşi şi înalţi. Au crescut înclinaţi spre rîpă. I-au rîs batjocoritor rîpei cînd aveau viaţă, îi rîdeau şi acum cînd erau fără ramuri, uscaţi şi tari ca piatra în care-şi aveau înfipte rădăcinile. Zeci de ani au lepădat sămînţă în rîpă s-o îmblînzească, să zămislească viaţă. Cînd n-au mai avut puteri, rădăcinile fiecăruia au zămislit cîte un ram care s-a luptat cu piatra, cu uscăciunea şi acum, alături de brazii uscaţi, îşi înălţau trupurile trei brazi, care înfruntă şi ei gura căscată, lacomă a Rîpei Ursului. Aici, la brazii de la rîpă, se opreau odată pe an cele trei femei.

Se apropiară de brazi, îi pipăiră, îi ciocăniră şi rămaseră mulţumite că lemnul era tare, trunchiurile nu sunau a gol. Se aplecară cu grijă şi priviră apoi în rîpa care pornea de la muchia brazilor. Prăpastie adîncă, bolovănoasă, cleanţuri de cremene, fără viaţă. Se retraseră înfricoşate şi se aşezară pe pajiştea din ochiul de luncă de pe partea cealaltă a drumului, în loc primitor. Ochii fiecăreia ţinteau un brad. Ele ascultară, numai ele aveau acest har, întîmplarea brazilor de la Rîpa Ursului, întîmplarea petrecută în zilele nunţii lor.

Fiecare din cele trei femei auzea în felul ei povestea. Puneau întrebări unuia dintre brazi şi acesta îi răspundea.

– Şi zici că ramurile le-ai făcut moi ca de ceară, să le taie Nicolae dintr-o lovitură de topor ?

– Chiar aşa, nevastă...

– Ajuns în vîrf, Gavrilă te-a sărutat ca pe un copil ?

– Ca pe un copil, nevastă...

– Ioachim a hăulit de a speriat toţi urşii din munte ?

– Nu numai urşii, nevastă, dar şi viperele au intrat în bîrlog. Viperele care le-au dat greaua poruncă bărbaţilor.

– Spune-mi cum a fost ?

– Te ascult.

– Povesteşte-mi.

– Ne-am trezit aşa, în zori, cu huruit de motoare. Maşini mari încărcate cu oameni...

– Erau nuntaşi, brazilor.

– I-am cunoscut. Îi vedeam din cînd în cînd trecători peste muchia muntelui, cu oile, cu buştenii.

– I-au luat din toiul nunţii.

– Pe Gavrilă I-au luat cînd era jocul miresei...

– Pe al meu, la cîntecul găinii...

– Pe Ioachim la jocul stegarilor...

– Au lăsat la casele nunţilor numai femei şi bătrîni.

– Şi pe voi, miresele, înfricoşate şi plînse...

– De unde ştiţi, brazilor ?

– Trei dintre bărbaţi aveau vîrste de miri şi pălării cu coroane din pene de păun.

– N-au apucat, brazilor, să-şi schimbe pălăriile cu altele, fără podoabe, cum se cade însuraţilor.

– Pe cei de i-au adus cu maşinile nu i-am cunoscut.

– Nu erau de pe la noi, bradule.

– Nepoftiţi la nunţile noastre.

– Cum au ajuns aici, i-au pus la lucru, să lărgească ochiul de luncă pe care staţi acum voi, nevestelor. Să taie molizi, să le scoată rădăcinile, să facă drum larg pentru zborul păsărilor lor de fier.

– Era război atunci, brazilor !

– Război, femeilor. Din munte, mulţi brazi s-au mutat la mormintele feciorilor.

– Şi i-au dus la vale, să le fie de jale, cu poale lăsate, a jale de moarte.

– Şi i-au dus la cîmp, la cap de voinic, ploaia să-l ploaie, cetina să-i moaie.

– Vîntul să-i bată, cetina să-i cadă, ninsoarea să-i ningă, cetina să-i frîngă.

– Aşa, nevestelor. Brazi s-au doborît şi i-au dus la cîmp, la cap de voinic.

LEOPOLDO MENDEZ — Setea

– Cîinii să-i audă, a lătra-n pustiu ş-a urla morţiu.

– Şi să mai audă cocoşii cîntînd, muieri nimăind.

– Of ! Of ! Că ne aducem aminte, brazilor !

– Şi cum a mai fost ?

– Spre seară, după munca la drumul de piatră, pentru păsările de fier, bărbaţii voştri s-au dus la unul ce suferea de friguri. Nu lepăda mantaua nici ziua. Am auzit toată vorba lor.

– Mergem acasă, că nunta e în toi.

– La noi, nunţile ţin o săptămînă...

– Priveşte la noi, că sîntem în haine de miri...

– Curajos Gavrilă al meu !

– Nu ştia de frică Ioachim !

– Aşa e, Nicolae, spune verde pe faţă.

– Pe vremea aceea era un cuib de corbi în ramurile mele. Cîrîia într-una : crî, crî, crî... Cîrîia ca cel beteag de friguri. S-a supărat înfriguratul pe corb, a luat puşca de la unul de-al lui şi a tras în cuib. A căzut corbul cu cuib cu tot în rîpă. Apoi beteagul de friguri a început să rîdă şi să le zică bărbaţilor voştri : crî, crî, crî, adică o să păţiţi la fel ca şi corbul. Apoi le-a dat poruncă să urce fiecare într-un brad să-şi pună sus în vîrf pălăria cu podoabe de mire. Le-a cerut ca în urcuş să taie ramurile. A dat porunca ca toţi să privească nuntaşii, să-i înfricoşeze, să le treacă pofta să meargă înapoi la nuntă.

– Povestiţi-ne mai departe, cum a mai fost ?

– Pînă au ajuns mirii în vîrful nostru, bolnavul de friguri a tot cîrîit, mai urît decît corbul. Apoi a tăcut, s-a răsucit şi s-a dus în bîrlogul lui, supărat că nu i-a înghiţit pe miri rîpa.

Cînd au ajun în vîrf, mirii şi-au aşezat pălăriile cu podoabe în cioturi de cracă, au rotit deasupra capetelor securile, au hăulit şi le-au aruncat în rîpă. Le-am văzut cum şi-au unit tăişurile şi au izbit într-o cremene care a scînteiat de a aprins uscăturile. S-a ridicat apoi o flacără şi a iluminat tot muntele. După puţină vreme s-au auzit păsări de fier. Erau feciorii lui Aurel, pe care l-am cunoscut cînd a zburat cu pasărea lui. A zburat deasupra poenii şi le-a dărîmat drumul, pentru păsările de fier, ale nepoftiţilor. Mirii şi nuntaşii s-au dus apoi în munte, acolo unde se auzeau trăsnetele flintelor alor noştri.

– L-am crezut mort, bradule...

– Mă vedeam văduvă din ziua nunţii...

– M-a lăsat mireasă...

– Noi am avut veşti de la ei, din brad în brad, din munte în munte, de peste ape mari, de peste munţi şi lunci, de pe tot drumul pe care au fost pe urmele celor care au vrut să prăpădească pe miri şi nuntaşi.

Asta-i toată întîmplarea, nevestelor.

– Cînd au venit în sat, după mai bine de un an, al meu, bradule, a început să mă joace jocul miresei.

– Al meu m-a trecut în braţe peste pragul casei.

– Al meu mi-a pus pe cap o coroniţă de flori, culese în drum spre casă.

Brazii uscaţi, cu luciul de oglindă, s-au cufundat în adîncă tăcere. Cei tineri, ieşiţi din rădăcinile lor, crescuseră parcă cu un trup de bărbat voinic. Muntele asculta pacea luncilor, cîntecul florilor şi al păsărilor. Nevestele au înhămat murgul şi au plecat spre Vişeu. Au devenit bogate la vorbă.

Aveau şi ce vorbi : la Sînmărie toate erau soacre şi aveau multe să-şi spună şi atîtea să pregătească pentru nunta care, în satul lor, ţinea o săptămînă încheiată.

DAN MUTAŞCU

La fereastră

Erau, în total, 127 de porumbei, îi ştia, îi vedea, îi simţea de atîta vreme, îi asculta într-una, venind şi plecînd, mereu, prin aerul ud şi ploua şi pe urmă ploaia se mai oprea, nu pentru multă vreme însă, apoi reîncepea şi el învăţase să vadă faptul că, în răstimpul de 40–50 de minute în care ploaia înceta, gîturile şi cozile porumbeilor acelora îşi schimbau culoarea

Nu se mişca deloc ; stătea de mai mult de un ceas în faţa ferestrei şi nu se mişca, privea sau se făcea că priveşte cum plouă şi cum stă ploaia şi cum plouă iar, se uita sau se prefăcea că se uită, cu o foarte mare atenţie, la felul în care se opreau sau cădeau picăturile de ploaie.

Erau în total, o spun din nou, 127 de porumbei şi ei veneau şi plecau fără încetare, dinspre Gara de Nord sau dinspre parcul Cazzavillan, şi el îi iubea ca şi cum ar fi fost ai lui şi îi admira : uzi, graţioşi, sosind şi decolînd, fără sfîrşit, ritmic, asemeni unor punctuale şi atent programate avioane jilave de puf, părînd, mai în tot ce făceau, curios de asemănători sau cu maşini zburătoare pilotate de oameni sau chiar cu o colonie de oameni, zbătîndu-se, organizîndu-se, căutînd să respecte tainice şi veşnice reguli ale supravieţuirii colective, un adevărat calendar al obiceiurilor, ori ceva asemănător. De dincolo, din camera cealaltă, prin uşa destul de urîtă, coşcovită, uitată sau dinadins (asta era mai probabil) lăsată deschisă, o auzea pe maică-sa spunîndu-i surorii ei, încet, însă nu îndeajuns de încet, cu alte cuvinte, în aşa fel încît să poată auzi şi el ce spune şi el chiar auzi :

„Îl vezi ? Tace. Tace mereu... Tace şi se uită la porumbeii ăia afurisiţi ! Se plimbă prin cameră şi tace. Se uită la porumbei şi tace"...

„Lasă-l în pace" spunea sora mai mare. „Bine, dar nu vrea să spună nimic, absolut nimic, nici să vorbească la telefon, nici să"...

Sora mai mare repeta cu vocea ei de fumătoare, plăcut răguşită şi graseind uşor :

„Lasă-l în pace, n-auzi ? ! Ştie el ce face"...

Băiatul cu proteză la piciorul drept asculta vocile ce veneau de undeva, ca dintr-o ceaţă, din spatele lui. Piciorul stîng îi obosise îngrozitor, dar continua să rămînă nemişcat în faţa ferestrei. Asudase. Glasul surorii mai mari a mamei lui răsuna mai autoritar :

„Ştie el ce face, nu-nţelegi asta ? Dacă aşa simte el că trebuie să se poarte, înseamnă că trebuie să-l laşi un timp în pace" !

În stînga, pe acelaşi perete cu fereastra, era oglinda şi-n ea adolescentul se putea vedea cît se poate de bine : avea un chip frumos ca o mască.

Un chip feminin de frumos. Limpede, suav, oval, cam palid fără coşuri, fruntea înaltă, ochii mari. Exact aşa : un chip fraged, frumos ca o mască. Numai că în oglindă nu se putea vedea şi proteza care-i ţinea loc de piciorul drept.

Vocea mamei era strindentă şi speriată, îl enerva şi-l înduioşa în acelaşi timp :

„Dar cît o să mai dureze tăcerea asta a lui ; Cît ? Cred că n-am să mai rezist dacă va mai dura mult" !

Cea a surorii mai mari fu iarăşi categorică şi joasă. Vocea unei surori care n-a admis şi nici n-avea de gînd să admită vreodată să fie contrazisă :

„Îţi spun înc-odată ! Încetează cu prostiile, cu istericalele astea şi lasă-l în pace. Se va descurca".

Urmară clipe lungi, anormal de lungi, de linişte, în vreme ce afară tocmai reîncepea să plouă pentru a-nu-ştiu-cîta-oară şi copacii, autobuzele, antenele, acoperişurile, gardurile de fier şi firmele magazinelor străluceau de umezeală. Mai tîrziu, adolescentul auzi vocea ascuţită a mamei sale :

„Ah, dacă nu s-ar fi întors pentru cîteva zile Toma şi n-ar fi vorbit cu el despre taică-său, dacă nu s-ar fi întîmplat tîmpenia asta, el n-ar fi ştiut niciodată nimic, pentru că niciodată nu i-aş fi spus adevărul"...

„Dar iată că Toma a venit, a vorbit, i-a spus totul"...

„Doamne, da"... oftă mama.

Adolescentul îşi simţea palmele, subţiorile, spinarea şi ceafa pline de sudoare ; nu era decît un băiat de 17 ani, e drept destul de înalt, e drept drăguţ, e drept încăpăţînat, dar, în orice caz nu era decît un băiat de 17 ani, cu părul tuns din brici, cu ochi galeşi, cu o gură proaspătă, cu umeri largi şi cu nările fine ; palid. Şi se gîndea, stătea tot înaintea ferestrei, asudat, încrîncenat, deodată mai matur parcă, şi se gîndea : „dar iată că Toma ăsta, antipaticul, ei da, nesuferitul, grăsanul şi lăudărosul de frate al tatei a venit şi *A VORBIT* şi a *SPUS TOTUL* şi am aflat că tata n-a murit şi că nu era un cărturar şi un mare caracter şi că nici vorbă ca el să fi stat ascuns într-un pod plin de cărţi şi în fiecare noapte să-şi tragă scara, aproape simbolic, demn în orice caz, într-un fel de exil voluntar, nici vorbă, el delapidase nişte bani...

Adolescentului îi era nepermis de cald. Paria cu el însuşi, cu altcineva nu dorea, sau n-avea în momentele acelea nici un sens, că făcuse de dimineaţă, de cînd i se vorbise de taică-său, de soarta lui adevărată, febră ; dar încerca să facă (avea totuşi nici mai mult, nici mai puţin de 17 ani) exerciţii de voinţă şi singurătate ! în camera lui, în faţa ferestrei şi, în această vreme, înţelegea că nu poate simţi nimic pentru bărbatul înalt, distins, cu ochii verzi care catadicsise, după ani să întrebe de el eventual să-l vadă...

Şi, ploua, ploua şi cei 127 de porumbei ai medicului oculist, vecinul adolescentului, veneau şi plecau şi iar veneau şi iar plecau şi majoritatea sentimentelor impuse adolescentului de imaginile din jur erau melancolice, dar, curios lucru, bărbăteşti şi adolescentul simţea că sfuerind devine mai bărbat, nici el nu stia, n-ar fi putut probabil să explice Nicicui în ce constă această bărbăţie dar o simţea zvicnindu-şi în sînge, în încheieturi şi în amintiri.

„Vasăzică, lasă-l în pace" ! repeta cu voce înceţoşată, de gramofon, sora cea mare şi adolescentul, care n-o înghiţise, de fapt, niciodată prea mult pe mătuşa lui cu voce de stentor, fostă profesoară, cu trei negi pe obrazul drept, cu guşă dublă şi cu abonament la *OPERĂ*. Nu, nu-i trebuia, sigur nu-i trebuia nimeni altcineva decît mama lui, constiincioasa contabilă, în orice caz nu-i trebuia bărbatul grizonat, ironic, obsedat de propria lui siluetă...

Erau 127 de porumbei, le ştia numărul fix, veneau şi plecau, nu erau ai lui, dar îi iubea, făcuseră parte din copilărie, făceau parte acum din adolescenţa lui. Îl explicau, poate, într-un anume fel, îi auzea, îi adulmeca, îi simţea umplînd aerul jilav al după-amiezii de sfîrşit de octombrie cu bătaia gîfîită, îngrijorată, deloc paradisiacă, a aripilor lor îngreunate de ploaie.

MUZICĂ

Ultimul concert al Filarmonicii a prilejuit un eveniment insolit în peisajul actualei stagiuni : debutul unui tînăr la pupitrul dirijoral. O sarcină cu siguranță dificilă pentru novicele aflat în situația de a convinge asupra densității aptitudinilor sale pe niște profesioniști versați

Șansa tînărului **Aurel Niculescu** a fost întreținută de buna impresie lăsată în dialogurile sale anterioare cu aceeași orchestră, ca solist-violoncelist. Ispita bagheței în nefavoarea arcușului se confirmă ca un miraj constant chiar și pentru performerii de talia unui Oistrah, Menuhin, Voicu, fără a uita că însuși G. Georgescu și-a dedicat anii dintîi violoncelului. Temeinica formație ca muzician a permis debutantului să pășească de la început cu dezinvoltură și siguranță în focarul ce te face, subit, teribil de vulnerabil în fața muzicienilor pe care ești chemat să-i „convingi", dar și în fața publicului pe care-l simți căutînd sensuri pentru fiecare mișcare a ta. Lucrarea prin care ne-a convins că putem reține numele său, printre viitoarele baghete ale țării, a fost interpretarea cunoscutelor „Tablouri" de Mussorgski-Ravel. Am desprins de aici teste suficiente asupra nervului dirijoral pe care-l posedă, asupra capacității de a polariza integral expresivitatea orchestrei în momentele cheie, dar și disponibilități pentru zone aflate la polul opus. Un examen sinonim cu o lansare sore viitoare secvențe ce se anunță extrem de interesante. Solistul concertului a fost violonistul Ladislau Kiss, artist ce comunică, prin calitatea tonului său, cu S. Ruha, evoluînd bineînțeles pe coordonate proprii, ce vizează echilibrul și maturitatea unui talent ajuns la consacrare.

La Operă, vizionarea capodoperei **„Cavaleria rusticană"** ne-a prilejuit momente de reale împliniri datorate excepționalului aport al baritonului Iuliu Mare, cîntului ingriiit al Mihaelei Grama, cît și aparitiei scenice pline de farmec a Liei Macarie. Discordantă ce la acest nivel, evoluția tenorului Al. Serac care ar trebui în viitor să ne convingă că pe scena lirică nu este suficient a atinge, oricum, acuta.

DORU MURGU

THALIA

INTOARCEREA LA MICENE

În colecția THALIA a Editurii Univers a ieșit nu de mult de sub tipar piesa în două părți și patru tablouri „Întoarcerea la Micene" de Evanghellos Averoff-Tossitza (Traducere – Polixenia Karambi). Cine este autorul piesei ? Reluăm din prezentarea semnată de Ion Brad cuvintele cu care Maurice Druon schița portretul „prietenului său grec" : „Căci acest intelectual acest scriitor, acest gospodar, acest constructor, acest om politic, acest ministru – nu-l poți defini pe Evanghellos Averoff-Tossitza fără o astfel de enumerare – este înainte de toate un om al Pămîntului". Iată deci piesa unui om politic-scriitor. Despre istorie-mit ? Și despre aceasta dacă Războiul troian și moartea lui Agamemnon întors la Micene cea bogată în aur înseamnă întoarcerea la trecut. Despre contemporaneitate dacă spunem, cum însuși autorul o face (în programul de sală al spectacolului prezentat la Atena) : „Multe dintre aceste întîmplări atît de îndepărtate nu constituie semne de întrebare numai pentru acele vremuri, ci și pentru toate timpurile. Pînă și pentru vremea de azi. Pentru că multe din trăsăturile esențiale ale sufletului omenesc rămîn aceleași. Neschimbate". Substanța și dialogul piesei lui Evanghellos Averoff-Tossitza selectează din epos, posibila mișcare dramatică a ideilor. **Întîmplarea** în sine este convertită în **tensiune,** mobilul este important, ceea ce un om, atunci sau acum, ascunde în cutia gîndurilor sale atunci cînd, responsabil, optează pentru o anume atitudine, pentru un anume fapt, în defavoarea altora. La confluența dintre antichitate și contemporaneitate, piesa scriitorului grec suportă comparație cu opere intrate în conștiința noastră ca puncte de referință. Dintre multele lucruri ce s-ar mai putea spune despre acest text dramatic, ne vom mai opri doar la următorul : întîlnirea cu drama, cu istoria-mit nu se face sub semnul fatalismului ori resemnării, „secretul acestei filosofii (a vieții autorului și operei sale – n.n.) se pare că e cel anteic", spune Ion Brad. Dacă un om, Pămînt înseamnă o ISTORIE, atunci destin ține de MIT și vom putea folosi cuvintele unui personaj al piesei pentru a înțelege larga deschidere spre umanism a operei : „Destinul care alungă blestemele și se preface în lumină și putere", era Agamemnon cel întors să moară la Micene. O **întîlnire de excepție,** ni se pare a fi aceea cu scriitorul Averoff-Tossitza esențială, pentru înțelegerea operei, prezentarea semnată de Ion Brad.

A. C. IORDACHE

PLASTICĂ

LEOPOLDO MENDEZ

și noua viziune a gravurii mexicane

Deschisă în sălile galeriei „Bastionul cetății", expoziția **Leopoldo Mendez și gravura mexicană contemporană** prezintă o selecție de lucrări care înregistrează și interpretează viața, cristalizînd o operă unitară, dincolo de salutara diversitate stilistică.

Încercînd să recupereze fondul mexican dinaintea conquistei, artiștii mexicani abordează o tematică majoră în care luptele și aspirațiile poporului ocupă un loc de frunte, capabilă să transmită amplitudinea ilustrativă a tensionismului bidimensional, care își trage filiația de la Posada, părintele spiritual al noii orientări din gravura mexicană.

Leopoldo Mendez, artist format în mijlocul luptelor Revoluției Mexicane, angajat în mișcarea ideologică ne prezintă o operă unitară, angajată, descinsă dintr-o orientare realistă, în care forma compoziționlală simplă este încadrată de linii viguroase care o monumentalizează. Activitatea sa nu este numai consecventă, unitară și variată, ci ea și posedă, pe lîngă o iconografie sistematică, un grup de procedee proprii de interpretare a evenimentelor politice („Expropriere petroliferă", „Adunare politică", „Călăii naziști", „Deportare spre moarte")

Influențați de personalitatea sa, ceilalți gravori mexicani creează un univers bogat, profund uman, cuprins între satira politică și dramatismul compozițiilor sociale, manifestînd-și predilecția pentru forma clară, precisă, construită metodic. Dintre aceștia remarcăm pe Rina Lazo („Celulă din închisoarea pentru femei"), Francisco Mara („Mexico miner"), „Everardo Ramirez („Mamă țărancă"), Alberto Beltran („Salvator Allende și Pablo Neruda"). Luis Arenal („Înmormîntare"). Iesus Alvarez Amaya („Suarez), Angel Brancho („Stindardele Republicii") și Jose Chavez Morado („Neîmblînzita Americă latină").

Aplicînd o psihologie a formei bazată pe virtuțile contrastelor sau pe grandiloc-vento liniei, artiștii mexicani afirmă predominarea ansamblului asupra detaliului, legea aparentei, întemeiată pe faptul că formele trebuie izolate, scoase în relief și structurate.

RADU MELNIC

CADRAN

Aniversare Mihail Șolohov. Celor 70 de ani ai marelui prozator sovietic, revista *Voprosi literaturi* le dedică o semnificativă ancheă internațională. Participă personalități de primă mărime : Jorje Amado, Erskine Caldwell, G. Karaslavov, M. Selimovici, J. Laffitte, To Hoai ș.a. ● *Ceа de-a 11-a întîlnire a teatrelor profesioniste din Serbia* a stat, se pare, sub semnul reîntoarcerii la marii clasici ai dramaturgiei. S-au mărturie proiectele de repertoriu și deosebit de fructuoasele dezbateri ● *Scurtă filmografie* a unui tînăr, dar foarte cunoscut regizor vest-german, *Werner Herzog,* al cărui film, *Aguirre, mînia zeilor* se bucură de succes pe ecrane. Primul proiect cinematografic la 17 ani. Urmează o serie de scurt metraje dintre care, *Ultimele cuvinte,* realizat la 25 de ani, e distins cu premiul I la Festivalul de la Oberhausen. Tot în acea perioadă e realizat lung metrajul *Semne de viață,* (Ursul de argint la Festivalul din Berlinul occidental). *Fata morgana, Și oîticii au fost mici, Țara tăcerii și întunericului,* precum și *Aguirre...* au fost selecționate pentru „Chenzina realizatorilor" la ultimele ediții ale Festivalului de la Cannes. Sinteza celor 12 ani de creație cinematografică e realizată, după opinia criticii, în ultimul său film *Fiecare pentru sine și zeii împotrivă,* la vizionarea căruia, Herzog a declarat, între altele : „Mă îmbolnăvesc clișeele publicitare, afișele de voiaj, imaginile inutile și nesemnificative care ne înconjoară. Cred că merităm mai mult decît atît. De aceea încerc să creez o nouă viziune a lucrurilor". ● *Marele premiu al Academiei franceze* a fost decernat romancierului Henri Queffelec, cel care în 1958 a mai fost distins cu un „Mare premiu al romanului", pentru *Un regat submarin* ● *O săptămînă a filmului bulgar la Belgrad,* bine primită de public și critică a oferit spre vizionare următoarele pelicule : *Ivan Kondarev, Cel mai bun om pe care îl cunosc, Ultimul cuvînt* și *Numărătoarea iepurilor.* ● *Miguel Angel Asturias* – omagiat prin numărul din mai-iunie al revistei *Europe,* în întregime consacrat personalității sale artistice. Semnează Pierre Gamarra Artur Lundkvist, Blanca Asturias, Roger Caillois, Leopold Sedar Senghor, Jorje Amado, Camilo Jose Cela, Alain Bosquet. ● *Pierrot lunaire,* foarte cunoscuta și nu mai puțin controversata operă a lui Schönberg a fost adaptată de Henri Ronse pentru scena Teatrului oblic (Cyrano théâtre). Vocea, muzica și cuvîntul cîștigă în spectacol valențe neașteptate. La fel de neașteptată e și a doua parte a acestei opere-teatru, construită pe textul kafkian, *Raport pentru o academie.* ● *Romanul nu are de gînd să moară,* așa cum se grăbesc să afirme unii critici. Probă e recentul florilegiu de noi (la propriu și la figurat) romane franceze, semnate de Le Clézio (*Voyages de l'autre côté*), Jean Cayrol (*Histoire de la forêt*), Luc Estang (*Il était un petit homme*) și André Remacle (*La rue de Trois Soleils*), apărute acum cîteva săptămîni.

ARIADNA

Răsplata

La arat

PANORAMIC

● **LA SPECTACOLUL** „Sus, sus ... tot mai sus", Teatrul de păpuși din Timișoara a invitat, într-una din zilele săptămînii trecute, elevi din clasele mici ale Școlilor generale nr. 8 și nr. 16. Dintre acești copii, douăzeci și unu au răspuns întrebărilor unui TEST. S-au acordat premii pentru cele mai bune răspunsuri. **Premiul I :** Coadă Adriana, clasa a IV-a B, **premiul al II-lea :** Comloșan George, clasa a IV-a B, **premiul al III-lea :** Iovănaș Ovidiu, clasa a IV-a B, toți de la Școala generală nr. 8, **mențiune :** Borinzan Carmen, clasa a IV-a C, Școala generală nr. 16.

● **ÎN SĂLILE DE EXPOZIȚIE** de la Bastionul Cetății este expusă **Sticlărie de Tomești.** Indiscutabil, cercul celor interesați de această exooziție, este extrem de larg.

● **IOSIF COSTINAȘ** a terminat de curînd un film al cărui erou sînt dactilooictorii de la Grădinița cu orar redus nr. 2.

● **DUPĂ CE A PREZENTAT** cîteva concerte în fața publicului lugojean cu un repertoriu înnoit, corul „Ion Vidu" al Casei de cultură din Lugoj s-a deplasat sîmbătă și duminică (7-8 iunie în orașul Brad și în localitatea Țebea, unde a susținut două concerte. În program : cîntece patriotice, prelucrări din folclor. Dirijor : Remus Tașcău. Publicul participant la ambele manifestări a aplaudat evoluția corului din orașul de pe Timiș.

● **BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ** a programat în 12 iunie, expunerea : „File din istoria culturii bănățene". Specificul bănățean, în creația literară a lui Gheorghe Girda și Victor Vlad Delamarina și integrarea lor în patrimoniul cultural național" susținută de conf. dr. Virgil Vintilescu. A urmat un recital de versuri în grai bănățean cu : conf. dr. Virgil Schiopescu, prof. Marius Munteanu, Coca Ionescu și Ion Olaru – actori ai Teatrului Național din Timișoara. **În cadrul salonului literar-științific** al Bibliotecii județene continuă să fie deschisă expoziția „Cartea – instrument valoros în înfăptuirea revoluției științifice și tehnice programate de Congresul al XI-lea al P.C.R.".

● **LA BASTIONUL CETĂȚII** – „Patru Italia" – expoziție de artă fotografică cu lucrări semnate de Luigi Ripa, Oreste Cavallo, Antonio Bucalle și Agnelli Enzio (Grupo fotografico Albeze).

● **LA ÎNCHEIEREA STAGIUNII** Teatrul Național prezintă „Discipolul diavolului" de G. B. Shaw, în regia lui Emil Reus, iar Teatrul Maghiar de stat – „Cazul tînărului Noszty", în regia lui Sinka Karoly.

● **LA LICEUL** „Nikolaus Lenau" din Timișoara a avut loc o întîlnire omagială dedicată folcloristului Arthur Schaft (1814-1875) organizată de Uniunea Scriitorilor și Co...[illegible] oamenilor muncii de naționalitate germană din R.S.R.

A.I.C.

ORPHEU

COMEMORARE ENESCU 20

Muzicologia contemporană realizează, prin pana citorva reprezentanți de frunte, pe măsură ce timpul trece, din ce în ce mai lucide și cuprinzătoare restituiri valorice din marele capitol al fenomenului enescian. Între faptele care transpar la prima vedere : multipla activitate de compozitor, dirijor, pedagog, interpret de virtuozitate la vioară și pian) și pînă la resorturile subtile ale modului în care se realizează osmoza dintre gîndirea românească și aceea universală, există încă multe terenuri pe care încă nu s-a insistat suficient. Există apoi și tendința de a interpreta geniul enescian doar în funcție de cîteva lucrări mai cunoscute ori mai de tinerete ; filarmonicile și studiourile de imprimare nu-și prea planifică integrale, ori prin acțiuni sporadice nu se poate supune o problemă interesului unanim, la noi ori peste hotare. O parte din exegeți rămîn la suprafața lucrurilor încercînd fațete descriptive ori încălzindu-se de un patos artificial, dedicînd școlarilor reflecții, precum „valoroasa inspirație folclorică". Asta pînă în momentul în care muzicologi, precum Pascal Bentoiu sau Doru Popovici, de pildă, în cărți de apariție oarecum recentă („Deschidere spre lumea muzicii" și „Corespondențe spirituale") dedică pagini excelente lui Enescu încercînd analize din interior, se subliniază aici echilibrul, marea sănătate spirituală a creațiilor enesciene, coordonate trecute prin nobilul cimp magnetic al unui intens dramatism ; geniul enescian este în afara curentelor, modelor și stilurilor contemporane, care foarte des se fondează pe un constructivism estetizant, el este înarmat mereu cu o mare densitate de trăiri de reflecție, ceea ce, în ultimă analiză înseamnă o mare forță de comunicare. El singur a realizat la această dimensiune și intensitate o sublimare a ideii de specific românesc, dincolo de simplă prelucrare obiectivă a f o l c l o r u l u i, implicîndu-se profund într-o gîndire românească, dincolo de orice pitoresc și coloratură de fațadă. Și în același timp, ceea ce este mai înalt în această modalitate de a simți românește se integrează în chipul cel mai potrivit universalității. Opera sa este un exemplu de cuprindere a majorității modalităților moderne, fără supralicitarea uneia pe care le dizolvă însă în propria sa personalitate adecvîndu-le, ca pe niște unelte, momentului creației și mai ales unui lirism permanent, în același timp de forță dramatică. „Muzica lui Enescu este densă, grea, substanțială", spune P. Bentoiu, „nici o etichetă comodă pentru intelect și imaginație nu se poate aplica acestei muzicii". ... „Oricum, va veni vremea (și nu e prea departe) cînd veacul, făcîndu-și bilanțul, nu se va mai putea dispensa de forța excepțională a creației enesciene, o vreme cînd jocurile de-a fabricat stilurile își va fi pierdut din hazul său, cînd delimitarea unei gîndiri artistice autonome va fi vitală pentru omenire".

Dezideratul care poate fi mult apropiat printr-o dezbatere largă a tuturor aspectelor acestei creații, nu numai cu prilejuri festive.

LUCIAN BURERIU

SILUETE

NICOLAE POPA, SAU POEZIA UNUI PICTOR

La Stuo-o-Arte din nou un eveniment expozițional, de data aceasta pictura lui Nicolae Popa. Prelatată de personalități ale vieții culturale, precum profesorul Eduard Pamfil, criticul de artă Deliu Petroiu, psihiatrii Ștefan Stössel și Mircea Lăzărescu, scriitorii Ion Maxim, Florin Bănescu, Mihai Traianu, medicul Corneliu Mircea, deschiderea expoziției a însemnat de fapt, debutul unui talent plastic surprinzător.

Punîndu-și acut problema comunicării prin culoare, Nicolae Popa stimește un tulburător dialog între liniște și neliniște între artist și lume. Tensionarea avînd loc la temperatura metaforei, culorile primesc tăcutul grai al realității lăuntrice. Accente simbolice mătasea aerului căzută pe nuanțe, adîncimi eliberate prin cuvînt, ce altceva nu pot simboliza tablourile „Dorul de om" „Eu și atunci", „Mirarea de ape" sau „Pierderea singurătății" ? Ingenioase titluri învolburată sete de expresivitate ! Poezia limbajului plastic sunetul aștrilor despovărați de gheața înălțimilor, tăietura unei raze prin carnea culorii, iată punți oferite de pictura lui Nicolae Popa. Aparentă liniște a gîndului, bănuite aripi pentru un zbor sugerat, fîntîni posibile pentru ochii interiori, nu sînt decît pași adînci ai căutării de sine „Tărîm înflorit", „Mugure", „Dincolo", „Suflet topit" încearcă boarea vorbirii printr-o tehnică aparte, ca o proiecție a subconștientului pe o ardere pipăibilă. Și peste tot, fluturînd poezia, ca împărăteasă a sugestiei. Nimic retoric în aceste oglinzi care se cheamă uneori „Cădere în alb", „Dincolo de piatră" sau „Eu, tu, el". Nimic retoric, numai muzica învălutoare a clipei care a uitat să mai treacă. Oprită aici în lirismul culorilor, la înălțimea stărilor de spirit, clipa se numește frumusețe. E ceea ce ne împărtășește cu prisosință pictura lui Nicolae Popa.

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

Șerban Arauceanu : În sensul celor discutate. „Satba" și „Regăsirea" : un efort susținut de concentrare a acțiunii dramatice ; replici scurte. Mai reveniți după un timp.

Margareta On : Deocamdată simple exerciții sentimentale, departe de ceea ce presupuneți că ar putea reprezenta. Credeți că se poate spune : „Irisul ochilor se uită în zare" (?).

Cordoș Camelia : În nici-un caz nu ne putem face o părere despre posibilitățile dv. literare după textul trimis. Încă grandilocvență în gesticulația verbală : încercați să vă detașați de propriile sentimente pentru a avea o imagine ceva mai clară asupra a ceea ce intenționați să spuneți : citiți foarte multă literatură, încercînd să pătrundeți dincolo de litera textului, în sensul dobîndirii meșteșugului scrisului, – într-un cuvînt vă așteaptă o muncă de lungă durată, asiduă.

Ștefan Nicolae Siminel : Surprinzător și plăcut pentru noi prilejul întîlnirii cu proza dv. Aveți cîteva calități certe, depinde de dv. dacă veți continua valorificîndu-le creator. Vă așteptăm și cu alte proze la redacție.

Ion Mihalache : „Șeful" dv. are un caracter cam ciudat – dar, deocamdată, în forma în care vorbiți despre el, nu poate intra în literatură.

Maxim Toma : Textul trimis nu ne îndreptățește să credem într-un miracol în ceea ce vă privește ; natural, e vorba de literatură.

Mircea Rițiu : Am remarcat, din textul trimis nouă, cîteva calități certe : capacitate de concentrare în formulări de tip poematic, economie, deci, de mijloace stilistice etc. Mai reveniți.

Cupi Moldoveanu : Simplă încercare fără valoare.

Cordoș Ioan : Același răspuns ca data trecută. Timpul vă va ajuta să depășiți faza în care vă aflați. Aștept cu interes prozele promise. Poate le aduceți personal ?

N. T. Roșianu : Reportajul dv. dovedește reale calități literare, în genul respectiv, cu care sînteți înzestrat. Ne-ar plăcea să vă cunoaștem în vederea unei viitoare colaborări.

A. BALTHAZAR

IZVOARE PRIMARE

Originalele cupe ... dacice

Columna lui Traian. *Scena CXXXVIII: După o rezistență eroică, poporul dac a fost învins. Legiunile romane pun stăpînire asupra Sarmisegetusei. Scena înfățișează posteritățiitransportarea prăzii. Bogatul tezaur, constînd din vase de aur și argint, găsite la Sarmisegetusa, în alte cetăți și orașe, încărcat pe cai, se îndreaptă spre Roma. În desagii pe care-i poartă caii se disting, alături de alte piese, originale cupe sau căuce dacice, cu siguranță din aur sau argint, din moment ce romanii au găsit de cuviință să le alăture imensului tezaur.*

Vor fi fost, fără îndoială, rare astfel de piese din metal prețios, după cum credem că vor fi fost găsite doar la curtea regelui dac și-a nobilimii bogate. Cert rămîne însă faptul că romanii n-au putut captura toată bogăția în aur și argint a dacilor, că în condițiile unei vieți, modestă, lipsită de măriri, dar tenace, la care a fost supus poporul dac, e posibil ca multe asemenea piese să fi fost topite devenind astfel monedă de schimb, căci, cu tot avîntul cercetărilor arheologice din ultimul veac, descoperirile unor asemenea piese sînt rare, iar căuce sau cupe din metal aproape nici că se cunosc. Aproape, scriem, pentru că mărturii, totuși, există, cum sînt cupele descoperite la Sîncrăieni (Harghita) sau cea găsită în Oltenia, ornată în întregime, a cărei mîner se termină prin cap de lup – identic cu stindardul Daciei, care fiind, deocamdată, singura piesă cu care se aseamănă pînă la identitate căucele din zilele noastre, trebuie considerată prototipul antic sau forma originară (v. Revista Fundațiilor, I, nr. 11, 1934).

De altfel, chiar dacă acele cupe de ofrande și ospățuri regale care, așa cum răsar din desagii romanilor, ni le-nchipuim din metal prețios, cupele folosite de poporul dac vor fi fost, fără îndoială, din lemn, fiind produse ale aceleiași culturi unitare a lemnului, a cărei perpetuare pînă în zilele noastre o explică (remarcînd originalitatea argumentului) continuitatea neîntreruptă a dacilor, daco-romanilor și românilor în Carpați și la Dunăre – cărora, în răstimp de mai multe veacuri de istorie ce-au urmat, lipsindu-le accesul la folosirea metalelor prețioase, le-a rămas doar forma originală pe care au modelat-o pe mai departe, în lut, mult timp alături de ceașca dacică (cu care multe dintre aceste căuce se aseamănă), dar mai mult în lemn, pentru că astfel ele sînt mai trainice.

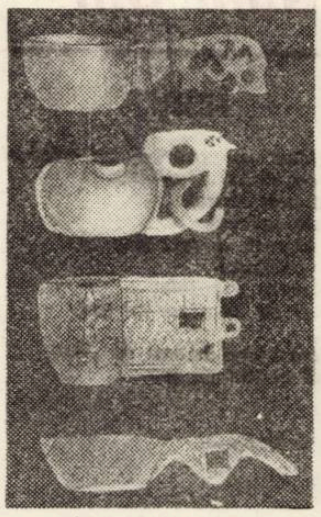

Cupe sau căuce din Munții Apuseni

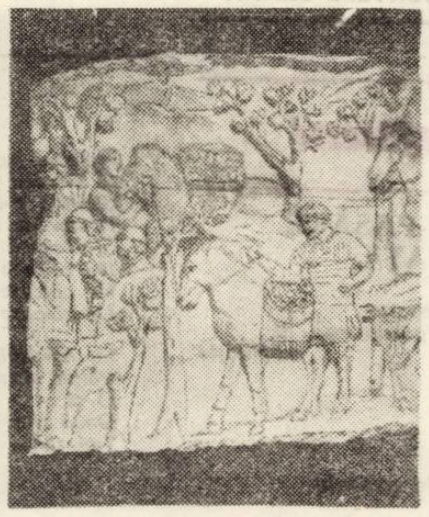

Columna lui Traian.
Scena CXXXVII: Transportarea tezaurului dac spre Roma

Cupele sau căucele de lemn ce le întîlnim, încă, pretutindeni în Carpați, sînt mai mult în folosința păstorilor. Nu sînt produse în ateliere și nici în vreun loc anumit destinat creării lor, sînt cioplite de către păstori, în preajma stînelor și a turmelor, rămînînd astfel, pe mai departe, expresia artei populare, din Munții Banatului, din Făgăraș, din Nordul Transilvaniei ori Moldovei, care, îngemănată tradiției, le păstrează, prin păstori, forma antică și ornamentația de-o eleganță neașteptată. Sînt cioplite dintr-o singură bucată de lemn, tăierea se termină printr-un mîner care întrerupe monotonia ovalului și se șlefuiește de obicei, la toartă sau mîner, prin capete zoomorfe, animaliere, sculptate asemeni modelelor primare, înfrumusețate prin bucăți, foliole, lujeri, palmete și alte motive, banale de obicei și lipsite de un caracter bine definit, fiind concepute după toate însemnele și expresia artei naive în lemn.

Fiecare exemplar rămîne un original inspirat din tradiția modelelor străvechi, perpetuate prin antichizare și feudalitate și repercutate pînă în zilele noastre, viețuind mai departe prin grija păstorilor din preajma stînilor dacice de altădată, care continuă să cioplească în lemnul, la îndemîna oricui, exemplare de aceeași factură, păstrînd vie puterea creatoare și concepția clară de odinioară a tradiției populare.

FLORIN DUDAȘIU

CORESPONDENȚĂ

Mirek P: Poeme cu totul promițătoare. Versul e curat și melodios, cu inflexiuni calde, uneori înviorătoare. Se simte tot timpul că trăiți cele scrise, ceea ce ni se pare esențial: „Viața mea e mai scurtă / decît a florilor. / Voi mai putea aștepta pînă la toamnă" etc. Am fi tentați să publicăm **Cenușă de flori.** Trimiteți-ne o prezentare, poezii noi și, desigur, numele cu care veți semna.

Narcis: Răspunsul la poeziile trimise anterior poate fi citat în numărul 20/1975. De vreme ce recunoașteți că „multe din lucrări sînt inegale", de ce insistați să le încredințăm tiparului? Argumentul Dv. „că nu s-ar întîmpla nici o crimă dacă m-ați publica și pe mine cu una singură, numai cu una" este de natură să discrediteze spiritul autocritic cu care începuseră și care vă ședea mai bine Versurile sînt într-adevăr slabe, dar nu lipsite întrutotul de calități. Poate că dacă ați adopta o optică mai bărbătească, situația s-ar îmbunătăți. Vrem să vă îndemnăm, adică, la muncă cinstită, la o confruntare loială.

Sorin Roșca: Între compunerile prolixe, greoaie și naive, pe care ni le-ați trimis (și în care găsim unele, rare, acorduri bune, aflăm și acest **Cîntec** frumos: „Toamna, riurile mele / aripi verzi își prind pe umeri / și migrează-n stoluri limpezi / către golful lor din lună / unde malul cring devine, / unde valul prinț rămîne, / unde albia-și răsfiră / curcubeie lungi de bronz, / unde piatra-n crin dispare / viscolind fiorduri stinse, / unde nuferii genunchiul / mi-l îmbracă-n za de sare / și-apoi mor arzînd subțire / cînd răsare-n zori Pămîntul. / Toamna, riurile mele / cercuri vechi își prind pe umeri / și migrează-n țara lunii / unde niciodată ochii n-au pătruns și n-or pătrunde". Parc-ar fi alt condei decît în amintitele compuneri.

Ion Ion: Nu se pune problema publicării. Încurajarea noastră trebuie înțeleasă ca un îndemn la muncă și exigență. Cînd ne veți trimite poezii publicabile, nu vom ezita să le facem loc în paginile revistei.

Tinca Mihai, Scraba Valica, Gheno Cimpuș, Nicolae Fulga, Simion Constantin – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MICA ANTOLOGIE

NEÎNCHIPUIT DE LUNGI

Neînchipuit de lungi sînt nopțile acestea
Prin care vin nevăzute
Culorile florilor de magnolii.
Neînchipuit de adîncă iubire, Marea
Mărturisind depărtări ireale peste
ruinele digurilor
Ce n-au mai ocrotit de mult vreo corabie

IOSIF CARAIMAN

DE TOAMNĂ

I-am întrebat
și vîntul mi-a răspuns
abia șoptit
din zbor
că e blestemul călător
și zbuciumat
al păsărilor
ce-nlănțuie de mijloc vara
și pleacă cu ea.

CORNEL TEAHA

ANOTIMP

ascultați, fiecare secundă
aduce pe brațe flaute albe
din cîmpii, spre orașe
cerul miroase pînă-n zidire
a febră de cintec
liliacul mov pipăie cerul
cu miresme fierbinți
pasărea desface arterele zilei
aurindu-și gușa
cu visele noastre!
ascultați cu sîngele, cu ochiul,
cu brațele-nfipte adînc
în neliniștea pietrei
acum
tot ce atingem se face mai drept,
mai înalt
și fiecare gest al nostru
e o supremă-mbrățișare cu patria –
roșu Mesaj în nemoarte
pentru cei ce-au fost
pentru cei ce vin...

VALERIU SALCIE

SERIAL

JOE „LANSAT" — LA PODEA

Revanșa dintre Frazier și Mohammad Ali trebuia să aibă loc pe data de 28 ianuarie 1974. Estimp „Joe cel gras" se întîlni cu challangerul său, George Foreman, uriașul din Texas care, după patru minute și 35 de secunde, l-a deposedat pe Frazier de titlul mondial! Cei 42 000 de spectatori prezenți în sală, precum și milioanele de telespectatori de pretutindeni au asistat la un fiasco jalnic al lui „Joe cel gras". De șase ori, în decursul celor patru minute de luptă, Joe fu trimis la podea... „Frazier e un mare campion, eu îl respect în continuare, dar trebuie să recunosc, speram ca meciul să dureze mai mult" – a declarat Foreman după meci. Frazier susținea că a fost doar amețit pentru moment și că ar fi putut continua lupta. Această pierdere a titlului mondial nu-i convenea nici lui Clay. Acum, pe lîngă alți challangeri, în calea sa apăru și acest uriaș din Texas. Cu mult înainte de întîlnire începu obișnuitul duel cu cuvintele. „Următorul meu adversar va fi Frazier. Doresc să mă revanșez acestui urs necioplit pentru înfrîngerea de acum doi ani și să-i arăt cine dintre noi doi e mai bun. Și după ce voi toca grămadă asta de carne, atunci voi cere de la mister Foreman să-mi înapoieze titlul pe care-l merit" – declară Clay. Frazier nu se dă nici el bătut: „Mă mir că Clay nu s-a cuminții și că mă provoacă fără rost. Asta poate să mă supere și să mă facă nu numai să-l învîng, dar să-l și bat ca pe hoții de cai, să țină minte, ca de altfel și alți adversari ai mei, cine e Joe Frazier. De fapt, eu nici nu-l consider pe Clay demn de a-mi fi adversar" (...) Cu asemenea declarații și cu un interes scăzut al publicului cei doi se întîlniră din nou în fața a 20 de mii de spectatori în celebra Madison Square Garden. Rezultatul e cunoscut: Clay cîștigă, și acum are toate șansele de-a se întîlni cu uriașul din Texas, un rival extrem de periculos – George Foreman. Un nou meci al secolului se profilează la orizont. El a fost fixat pentru noiembrie 1974, la Kinshasa, și merită descris mai amănunțit.

KINSHASA, NOIEMBRIE 1974, ZAIR

Iată descrierea unui martor ocular al „meciului secolului" de la Kinshasa: „Mohammad Ali este înghesuit într-un colț. Își acoperă fața cu mănușile, își apără, pieptul. Dezlănțuit, George Foreman se repede la el, lovește. Dar Ali nu fuge, nu sare, se ferește doar, eschivează loviturile adversarului. Corzile ringului se întind tot mai mult. Privirea lui Foreman e îngrozitoare, vrea cu orice preț să învingă...

„Știe Ali ce face, strigă un zairez uriaș". „Stai jos", urlă cei din spatele lui. Ali stă mai departe între corzi, iar Foreman lovește ca într-un sac de antrenament. Ciudată tactică adoptă Ali. Lumea se așteaptă la un „dans", căci Ali e un „mare dansator în ring, dar nimic din toate acestea. Se apără doar. Din cînd în cînd atacă și atunci loviturile lui țintesc fața adversarului. Acum fața lui Foreman pare umilată, privirea disperată, iar Ali îl întărîtă din cînd în cînd: „Hai micuțule, lovește, ce-așteptî?" Foreman asta și face, dar Ali își acoperă fața și loviturile adversarului sînt ineficace. „Ce, ai obosit, băiete! Mai e pînă la capăt". Foreman insistă și toată forța sa uriașă este concentrată în direcția lui Ali. Acesta pare calm, și după ce Foreman pare că și-a epuizat seria de lovituri, Clay îi șoptă: „Ține-te bine, acum îți trimit o serie..." Și, într-adevăr, urmează un contraatac scurt dar eficace. Cîteva lovituri nimeresc în plin fața umilată a adversarului. Runda a 8-a se apropie de sfîrșit. Antrenorul secund al lui Ali, Brown, e poate cel mai fanatic susținător al elevului său. „Ali – sînt eu, eu înseamnă Ali", zicea el în diferite ocazii. Acum este numai ochi și urechi. Din cînd în cînd strînge pumnii instinctiv la o lovitură bine plasată de către Ali.

În numărul viitor: NOAPTEA CEA MARE

UMOR

TABĂRA *

(Parodie după unii prozatori români – via Faulkner)

Coborîră valea sprijinindu-se de puieții de fag, fără să vorbească unul cu altul, din cauză că Nelu Oacă îi păcălise pe amîndoi deopotrivă, dar lui Mitu D'Albastru i se părea că toată vina o purta doar fruntea țeșită de tîmpit a lui Sandu Jocheru și că el, care nu fusese încă păcălit la viața sa, nu avea nici o vină, mai ales că fusese de față și Maria cu copilu' ei atîrnat de poale. Poa' să spună ea dacă el, Mitu D'Albastru semnase, cu bună știință sau fără, chitanța lui Nelu Oacă, din care rezultă că el, Mitu, împreună cu Sandu Jocheru băuseră într-o noapte ginars de cinșpe poli în taverna lui puturoasă și afumată.

Trupul svelt al puieților de fag se înconvoiau pînă la pămînt, apoi țîșneau cu iuțeală în sus, lovindu-le mutrele lățite de oboseală.

„Omu' ne-a păcălit și gata", zise, consolat, Sandu Jocheru.

„Asta pen' că tu ai fost o momîie. Da' cu mine n-o să-ți meargă. Să ajungem numa' la tabără"...

„All right"! făcu Sandu, trăgîndu-și șapca pe sprîncene.

„Da' cu Nelu Oacă tot am să mă răfuiesc. M-a înșelat cu cinjde lei. Altu' i-ar fi dat o chelfăneală s-o țină minte".

„Pen' c-am obosit, hai să ne hodinim pe piatra aia". Zise Sandu Jocheru.

„All right"! făcu Mitu.

„Iote, acuș sîntem la tabără. Ce-i spunem administratorului"?

„Ce să-i spunem? C-am fost pe teren și-am cules date despre marele Willy".

„Numa' să ne creadă".

Găsiră tabăra pustie. Condeierii plecaseră pe urmele marelui Willy, porniră deci și ei, nu înainte de a-și lua rucsacul cu merinde în spinare, și de a citi pe una din tablele indicatoare de la capătul cătunului: Spre Faulkner 3 km.

ION VELICAN

* **Din volumul VITRINA CU IRONII, predat Editurii „Facla".**

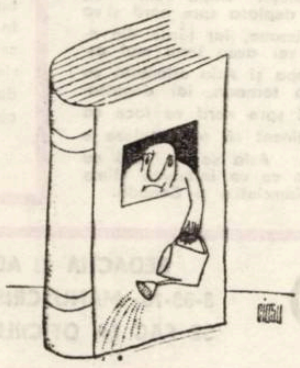

MINISTERUL INDUSTRIEI UȘOARE

GRUPUL ȘCOLAR DIN TIMIȘOARA
Piața Huniade nr. 2

Recrutează elevi pentru întreprinderile din Timișoara și județul Timiș în vederea calificării prin școala profesională (fără examen de admitere) în meseriile:

● Filatori – Industria Linii și I.T.T. ● Țesători – Industria Linii, I.T.T., Arta Textilă, Bumbacul, 13 Decembrie ● Tricoteri – Fabrica de ciorapi ● Finisori – I.T.T., Bumbacul, 1 Iunie, Industria Linii ● Confecționeri îmbrăcăminte – 1 Iunie, Bega ● Confecționeri încălțăminte – Modern, Banatul, Jimbolia, Victoria, PRETIM, Spume poliuretanice ● Operatori chimiști – Victoria, Spume poliuretanice, PRETIM ● Lăcătuși mecanici – Arta Textilă, Bumbacul, I.T.T., Industria Linii, Fabrica de ciorapi, 13 Decembrie, Modern, Spume poliuretanice, Ambalajul Metalic ● Sculieri matrițieri – Modern, Spume poliuretanice, Ambalajul Metalic.

CONDIȚII DE RECRUTARE:

Au dreptul să se înscrie absolvenții școlii generale de 10 ani sau promovați ai clasei a VIII-a a școlii generale care au împlinit pînă la 15 iunie 1975 vîrsta de 16 ani.

De asemenea se primesc absolvenți ai claselor VIII, IX sau X, promoții din anii precedenți cu condiția să nu depășească vîrsta de 18 ani în anul în curs.

Se asigură întreținere și cazare gratuită.

Înscrierile se fac la serviciile personal ale fabricilor respective între 1 iunie – 3 iulie 1975, cu următoarele acte: ● Cerere tip vizată de școala generală ● Foaia matricolă sau certificat de absolvire ● Fișa medicală ● Copie după certificat de naștere și o fotografie.

Informații suplimentare la telefon 3 49 06.

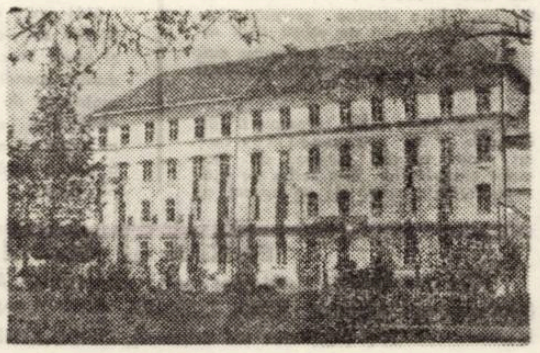

DIN LIRICA ALBANEZĂ CONTEMPORANĂ

Adem Gajtani

TU CÎNTEC, TU PASĂRE ÎNDEPĂRTATĂ

Eşti atît de departe, departe, departe,
De ce atunci cînd te întorci în palma mea, îţi năpîrleşte privirea,
îţi schimbi culoarea ochiului ?

. . . . . : : : : :

Te văd limpede într-un adînc de verdeaţă
şi simt puterea ta,
magnetul tău ce m-atrage,
dar cînd îţi văd faţa, mă-ntreb, unde s-a topit
surîsul tău ?

Tu pasăre îndepărtată
De ce fugi de mine,
cînd aş putea fi zeul tău ?

Nu-ţi place sufletul meu de floare ?
Văd horo şi aud jurămintele fluierului,
dar cînd mă apropii – nimic !
Unde s-a topit fluierul ?
În ce peşteră subpămînteană s-a scurs hora ?

De ce se prăbuşeşte acest pod dinaintea mea ?
De ce se stinge acest curcubeu cînd întind mîna ?
Nu înţeleg de ce zorile capătă umbrele verdeţii !
Dar iată, acum pasărea s-a-ndepărtat
şi coada ei pictează pe cerul frunţii mele
doar foc şi nori.

Zeqir Gervalla

ÎNTRE URĂ ŞI IUBIRE

Urăsc ziua înşelătoare
C-un soare mincinos în frunte
Ziua ce ucide cu trenuri de promisiuni înşelătoare
Urăsc . . . orice trebuie urît !

Iubesc ziua triumfătoare
C-un soare fericit ce dogoreşte
Dorinţe.

Iubesc . . . orice trebuie iubit !

O, zi aşteptată !
O, flacără mocnind ca ochiul logodnicei,
Ce departe eşti !
Ce departe . . .

Rădăcinile tale povestesc sîngelui nostru.

Dumnezeul meu, de data asta, e unul adevărat.
(El s-a născut împreună cu mine
dar niciodată n-o să moară)

DUMNEZEUL MEU ESTE IUBIREA

Dumnezeul meu nu e cîrpit cu teamă
Nici croit din fantezie . . .
Dumnezeul meu e chiar iubirea
(Şi cînd mă arde şi mă frige flacăra lui
scrumul iubirii devine fericire . . .)

Dumnezeul meu este atotputernic –
răsuflarea lui mă ţine viu
şi pune iarna să se poarte ca primăvara –

Dumnezeul meu mă-ncăruntţeşte spre fericire şi iubire
şi mă-nvaţă răbdarea . . .

Dumnezeul meu e tot atît de vechi atît cît e de nou
şi-l tot mereu ucis şi înviat pentru dreptate.

Gani Dili

IERI

Înaintea ochilor am avut numai întunericul
Şi toamna cu vînturi reumatice
Soarele şi-a luat zborul
Primăvara s-a sufocat
Şi-o cizmă neagră şi necruţătoare
Ne călcase pămîntul
Ne călcase ochii şi buzele
Ne călcase şi ne botezase cu foc.

Iar noi trăiam visînd codrul de pîine
trăiam visînd codrul de pîine
O zi
Două zile
Trei zile . . . Trăiam . . .

SOARELE MEU

Cînd ziua se retrage şi noaptea atacă
Mă gîndesc la un brad aprins
Şi somnul dulce al oaselor
La respiraţia pămîntului meu roşu
La fecioara mea din lacrima despărţirii
Mă tot gîndesc şi sufletul mă doare
Sufletul meu aprins
De focul iubirii.

Salajdin Qazimi

IERTARE

Cere încă o dată iertare
Cînd pleci pe străzile vieţii.
Poartă-ţi dorinţele
Ca ghemul după tine . . .
Cîndva, va trebui să ceri, din nou, iertare.

În româneşte de :
BAKY YMERI şi DAN MUTAŞCU

Mica învăţătoare

TERRA MAGAZIN

IN LOCUL TABLETELOR – CINTECE DE LEAGĂN Cercetătorii de la universitatea din Göttingen au luat hotărîrea de a verifica acţiunea unor barbiturice şi tranchilizante, în speţă a unor somnifere, luînd ca „martori" cîţiva benevoli care sufereau de insomnie. Paralel cu administrarea medicamentelor, unui grup de pacienţi i-au fost „administrate" şi . . . cîntece de leagăn. Spre uimirea cercetătorilor, pacienţii din urmă au reuşit să-şi revină şi să dobîndească un somn mai sănătos şi mai adînc decît pacienţii din primul grup !

PRIVIRE PRIN FUM. Pompierii din Chicago au experimentat un nou aparat extrem de necesar meseriei lor. Este vorba de aşazisul *Probeye*, adică de un aparat cu care se poate vedea prin fum. El funcţionează pe principiul captării razelor infraroşii pe care le emite corpul ce se află înconjurat de fum. Pe un mic ecran pompierii pot vedea astfel prin fum locul în care se află victimele.

MAI TARE CA TUNETUL se pare a fi Roy Sullyvan, un american care a şi intrat în cunoscuta „carte a recordurilor mondiale". Roy a fost trăznit realmente de cîteva ori, dar se pare că el este imun la aşa ceva. Nu demult un trăznet l-a „mîngîiat" pentru a cincea oară, cînd i-a pîrlit doar un pic de păr !

CLIMA PESTE 50 MILIOANE DE ANI : Cum va fi clima pe pămînt într-un viitor îndepărtat ? La această întrebare au încercat să răspundă savanţii de la Universitatea din Chicago, prognozînd clima pe o perioadă de 50 milioane de ani ! Ei au luat în considerare, bineînţeles, şi deplasarea continentelor şi crearea unor noi suprafeţe. După opinia lor, Africa se va deplasa spre nord şi va închide Mediterana, iar ţările din această zonă vor avea ierni mai aspre. În Europa şi Asia orientală va bîntui adesea tornada, iar deplasarea Australiei spre nord va face ca în acest continent să se instaleze o climă umedă. Asia se va uni cu America, ceea ce va influenţa clima din Alaska, Kamciatka şi Canada.

Din jurnalul unui fotbalist

„Însă, pentru mine, şi azi, ceasul acela promis în tinereţe a rămas un vis de aur. Visul de-a învinge. Visul de mai bine".

CEASUL DE AUR

În 1965, iarna, am plecat la Bucureşti, Acolo, am participat la un trial împreună cu alţi jucători de fotbal din B şi C. Împlineam 20 de ani. Zilnic făceam antrenamente. Erau jocuri colective şi de pe margini ne urmăreau specialiştii. Am jucat, aveam 20 de ani, dar nu am fost acceptat de echipele bucureştene. Era însă la Roman o echipă. Pe ultimul loc în C „Victoria". Aveau doar şapte puncte şi urmau să retrogradeze. Acolo m-am prezentat în faţa conducătorului clubului. Un sufletist de mare clasă, un iubitor al fotbalului românesc. M-am prezentat, cum zic, în faţa acelui om inimos, dar el mă confundase cu vărul meu, tot un Dembroschi, care jucase la Arad, la „Vagonul", şi o fi crezut că eu sînt el. Şi că „el" (adică eu) a fost refuzat la Bucureşti şi putea fi deci bun la „Victoria". A fost un moment cam penibil, cînd omul m-a întrebat : „Cum, tu nu eşti ăla ?". „Nu, el e vărul meu". Am citit o mare decepţie pe chipul său. Atunci a apărut un jucător din Bistriţa, Ianul, care mă văzuse jucînd. El a zis : „Lăsaţi-l, că eu l-am văzut jucînd. E bun băiatul". „Bine, a zis el, cam trist, dacă aşa stau lucrurile, miine vii la antrenamente". A doua zi, am avut un meci de verificare. Echipa în care jucam a bătut cu 3–2. Eu am marcat două goluri. Conducătorul clubului era încîntat. M-a luat de-o parte şi mi-a şoptit : „Bine că nu a venit celălalt. Bine că tu nu eşti el".

Şi de îndată am plecat la Sighet, la părinţi, să-mi aduc lucrurile. M-am întors de acasă după două zile. Eram frînt de drum. Soseam la ora 12, la amiază, şi la ora 15 m-au introdus în echipă, într-un meci de antrenamente, ce dura trei reprize. N-am dat nici un randament. Nici un semn bun. Nimic. M-a dat peste cap osteneala drumului. În zilele următoare făceam antrenamente puternice şi eu nu-mi reveneam deloc. Eram cel mai slab din teren. Antrenorul, unul Căpăţînă, m-a admonestat. Dar el putea să-mi spună orice. Eu încă nu-mi reveneam şi gata. Conducătorul clubului i-a spus antrenorului : „Să mai încercăm. Nu te încăpăţîna. Nu există să fi greşit eu. Să fi fost bun băiatul şi apoi, dintr-odată, slab de tot". M-a chemat la el şi m-a întrebat : „Ce-i cu tine, Emeric ? Spune-mi, ce se întîmplă ?". „Uitaţi, am zis, scutiţi-mă şapte zile de antrenamente. Lăsaţi-mă să mă pregătesc eu singur şi pe urmă mă introduceţi în echipă şi dacă nu o să . . . atunci puteţi să . . .". „Uite, îţi dau şi ocazia asta !" a spus dînsul. Şi, după o săptămînă, jucînd la Negreşti, echipa noastră a bătut cu şase zero. Eu am marcat trei goluri. De atunci, am rămas în echipă.

Jucam şi acasă şi în deplasare, cîştigînd tot timpul. Am urcat de pe ultimul loc pe locul şapte. Cîştigam fiecare meci şi eu dădeam de fiecare dată cel puţin un gol. Am cucerit simpatia lumii din jur, a publicului, a coechipierilor. La noul campionat, ce a început la Roman, candidam acum cu „Victoria" la titlu. Aşa a şi fost. Am început bine. Ne-am situat pe primul loc. Şi nu l-am mai cedat.

Atunci, dacă îmi amintesc bine, s-a petrecut ceva. Aveam un coleg, Traian Popescu. A jucat el şi pe la „Petrolul", cîndva. El juca inter de atac, eu tot inter retras ca azi. Ei, ne-am legat să cucerăm noi ca golgheteri ai echipei şi ai seriei. Conducătorul, cînd a auzit legămîntul nostru, a promis solemn învingătorului un ceas de aur. Noi înaintam, însă, din etapă în etapă, tot împreună. Eu marcam un gol. Dădea şi Traian Popescu un gol. Marcam două. Şi el două. Era ceva curios. Pînă la meciul cu Tecuciul, cînd, din şapte goluri, eu am marcat cinci. Iar el, nimic. A fost o bombă. M-am detaşat net. În retur am fost transferat însă la Dinamo Bacău. Mi se deschideau în faţă noi rute fotbalistice. Însă, pentru mine, şi azi ceasul acela promis în tinereţe a rămas un vis de aur. Visul de-a învinge. Visul de mai bine. O voinţă care mă îndemna de fiecare dată să joc mai cu inimă, mai bărbăteşte, în fotbalul care mă cucerea cu adevărat.

EMERIC DEMBROSCHI

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă • Anul XXVI • 27 iunie 1975 • Nr. 26 (382) • 8 pagini 1 leu

Ilustrațiile din acest număr aparțin tinerei artiste Petronela Sârbu

Sentimentul de „zi — lumină"

În iunie, solstițiile deversează largi cîmpuri de ziuă dospind mareele aurii ale pămîntului. În iunie, grădinarul întinderilor de lumină alege galbenul auriu din spectrul soarelui și-i spune „pîine pentru toate zilele", și-i măsoară puterea în densitate pe metru pătrat, ca și apei, și rîde, cu palmele deschise sub ploaia de boabe rostogolind chipuri de pîine. Gest ancestral păstrat neschimbat ca și setea de aer. Avem nevoie de ploaia aurie a bucuriei lui pentru a înțelege statornicia sentimentelor dintre om și pămînt, pentru a înțelege spectrul luminii care ne parcurge mereu, și mai mult decît oricînd, în iunie.

Purtăm în noi bucuria sălbatului în nisipul mărunt al belșugului și ne amintim de ea acum, în dunga trecută a solstițiului, cînd, la pupitrul șalupei lui cu zbaturi, topind valurile galbene o zi dintr-o zi, în luptă cu timpul oboselii și cu timpul spicelor omul șoptește deasupra trudei sale : ZI-LUMINĂ. Îl auzim și în livezi, cînd rupe spectrului solar roșul și verdele și întreg curcubeul fructelor cu care ne îmbrățișează într-o nemăsurată dragoste de semeni, șoptind „zi-lumină", cu fața mulțumită a celui care dăruie.

În iunie, acești oameni ai zilei-lumină măsoară în palmă, știutori, greutatea soarelui oprit în brazde și urcat în roade, și spun „încă o zi, mîine începem !" Există în aminarea aceea o revărsare de lumină mai puțin, simțită și așteptată să împlinească țăria bobului de pîine. Apoi, campania. Bătălia cea mare a verii. Combine turnînd nisipul auriu al pîinii în camioane, în urmă stoguri. Și brazde, pămînt răscolit de tractoare din nou, să crească în pîntec vîrsta de iunie a anului viitor. Forfotă obișnuită de secer.ș

În iunie, nici marea, nici muntele nu ne pot învăța ce înseamnă lumina. Este de ajuns un lan rotund cît un soare în malul căruia un om cîntărește în palmă soarele pîinii noastre de fiecare zi, rotindu-și fața arsă spre bolțile fierbinți. În tăcerea lui cumpănită peste întinderile de ziuă vom afla la un loc omul, pămîntul și soarele și vom trăi firescul sentimentului de „zi-lumină" și sensurile lui adînci.

PAUL EUGEN BANCIU

Politică și cultură

O integrare sintetică a documentelor celui de-al XI-lea Congres al Partidului în spațiul logic al teoriei culturii ne va orienta atenția mai ales în direcția unei teme majore, devenită astăzi comună tuturor celor ce vor să înțeleagă mai bine funcția creației culturale ca acțiune a celor ce trăiesc în și pentru „cetate" : relația dintre conștiința politică socialistă și cultură. Mecanismul acestei interdependențe comunitare, realizat la nivelul conștiinței sociale, este prezent la toate nivelele funcționale ale fenomenului cultural și ne apare sub forma conceptului de „militantism". Semnalăm valorile politice așadar, în primul rînd la nivelul funcțional primar, afectiv-persuasiv, unde se asociază cu cel informațional. *„Literatura și arta* – se arată în Programul partidului – *trebuie să-i ajute pe oameni să privească mereu înainte, să le dea o imagine înflăcărată a perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societății"* ... Scopul creației culturale precum și al comunicării de acest tip, urmărește în acest sens o finalizare dublă : de a transmite dar și de a crea *„o atitudine, capacitate de a transforma ulterior creația în atitudine cu consecințe sociale"* (E. Fischer).

La nivelul funcției axiologice, valorile politice devin materie fundamentală și liant. Aici se produce conexiunea dintre opera culturală și sistemul de valori propriu grupului receptor. În limbajul teoriei informației, am putea spune că funcția axiologică (avînd o încărcătură primordial politică) reprezintă elementul redundant fundamental care privilegiază sau, în unele cazuri, împiedică recepția mesajului cultural. Cultura devine o formă afectivă, extrem de importantă a propagandei. Esteticianul marxist E Fischer crede chiar că, de pildă *„arta este mai cuprinzătoare decît orice formă de propagandă"*.

Integrarea valorilor politice și metamorfozarea lor în valori culturale, în opere de civilizație, sisteme spirituale obiectivate, se realizează pe deplin la nivelul componentelor integratoare și eliberatoare ale funcției sociale generale pe care o îndeplinește acțiunea culturală (funcție denumită uneori, umanizatoare). La acest nivel valorile politice își dezvăluie conținutul uman, pozitiv sau negativ, în cazul din urmă, devenind nonvalori sau antivalori sociale. La o analiză mai riguroasă a fenomenului cultural din perspectiva finalizării, nu este exclusă posibilitatea suprapunerii celor două categorii axiologice negative : în cultură orice nonvaloare „consumată" devine antivaloare. Acesta este motivul pentru care, alături de arta autentică, adevărată există o pseudoartă și o pseudocultură dar și o antiartă și o anticultură, apreciate în acest mod în funcție de filonul axiologic negativ ce le străbate. Tot din acest motiv nu trebuie să subapreciem formele aculturale obiectivate și incluse în circuitul cultural ce devin obiecte ale atenției sociologiei disfuncționale mai mult decît ale esteticii sau ale teoriei culturii. Aceste forme pot fi supuse în momentul receptării unui proces de confuzie generală (ori majoritară), luate deci drept opere autentice, cum se întîmplă cu fenomenul kitsch, de pildă Ele vor face deservicii sociale pe mai multe planuri : cultural, politic, relațional, etc

E foarte necesar să înțelegem militantismul politic într-un sens larg atunci cînd este vorba de acțiunea socială culturală. Obiectul său depășește spațiul uneia sau a alteia dintre valorile reale ori posibile reglementate sau reglementabile social și se suprapune peste o constelație axiologică mult mai vastă. Cauza acestei dispersii este desigur structura complexă, multifuncțională și etajată a fenomenului. De a-

VIOREL SÎRBU

(Continuare în pag. 3)

OPINII

Polivalență și angajare-coordonate ale eseului contemporan

Cu nu prea îndelungată vreme în urmă, publicistica noastră literară dezbătea cu sîrg problema eseului. Critici literari, travestiți în procurori, ajunseseră să tăgăduiască, în rechizitorii violente, chiar dreptul genului la existență. Era adus, ca argument hotărîtor, cunoscutul articol pamflet scris de Camil Petrescu : Despre eseu sau tutti frutti. Se ignora însă împrejurarea că articolul cu pricina, scris în 1932, era îndreptat nu atît împotriva eseului ca gen (Camil Petrescu a fost el însuși un strălucit eseist), cît denunța proliferarea unei pseodoeseistici certată cu logica demonstrației, frecventă în publicistica vremii. Reacțiunea nu a întîrziat să se producă ; au apărut pledoarii inflăcărate în favoarea eseului. Mai puțin însă (ceea ce era mai necesar), dezbateri teoretice privind specificul acestui gen, literar, publicistic și filozofic. Teoria eseului e, la noi, încă la început ; împrejurarea permite perpetuarea unor erori privind însăși substanța genului, considerat pe nedrept, ca o ramură a criticii literare. Opinie greșită, dar frecventă, de vreme ce o găsim exprimată chiar într-un Dicționar de terminologie literară care definește eseul ca „un excurs critic cu un pronunțat caracter personal asupra unor diferite probleme de literatură" (p. 126).

O primă observație, care se impune, privește polivalența eseisticei actuale. Eseul românesc de azi nu e interesat doar (cum greșit s-a afirmat) de problematica literară. Deschiderea sa e mai amplă ; genul cuprinde, între granițele sale, nu numai literatura și critica literară, ci și filosofia și morala, politica și știința. Polivalență nu înseamnă numai pluralitatea preocupărilor. Aidoma romanului, eseul contemporan își afirmă o autentică vocație pentru forme proteice.

De aici greutatea de a sesiza, întotdeauna și în întregime, punctele de contact între preocupări diverse și forme compoziționale, aparent cum nu se poate mai deosebite. Eseul contemporan cultivă, adesea, formula directă, publicistică, percutantă, de mică întindere, fără să-i fie străină și forma clasică cu o expoziție mai amplă. Cuprinsul eseului contemporan se aseamănă, de minune, cu structura unui mozaic. Meditația morală din eseurile înmănunchiate de Alexandru Paleologu, în Simțul practic, se inveci-

TRAIAN LIVIU BIRAESCU

(Continuare în pag. 3)

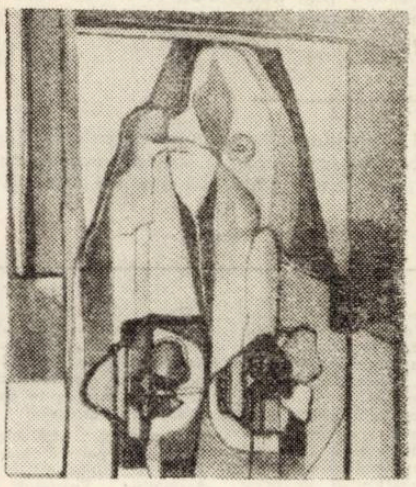

„FLORALĂ"

CONVORBIRI

Cu Lucia Demetrius

– Știu că sunteți licențiată în litere și filozofie. Ați absolvit, de asemeni, Conservatorul de artă dramatică. Am dori detalii despre debutul dvs. El se produce, într-adevăr, în anul 1934, printr-un medalion dedicat actorului Alexandru Moissi ? S-ar putea face o legătură între activitatea dvs. de viitoare scriitoare și atmosfera din casa familială ? În ce măsură tatăl dvs. a constituit un exemplu pentru tînăra Lucia Demetrius ?

– Mi-am iubit foarte mult tatăl. Între noi a fost o mare prietenie și o mare înțelegere. E adevărat, dorința lui era să devin scriitoare, năzuind, probabil, să se împlinească deplin prin mine. L-am ascultat atîta vreme cît a vrut să învăț carte. Am luat cele două licențe de care ați pomenit dvs., dar dorința mea arzătoare era să fac teatru. Am jucat cîteva luni la un Teatru Național din provincie, într-o epocă în care absolvenții bucureșteni nu se prea duceau acolo. Dar eu nu izbutisem să capăt un angajament la București. Mi se spunea că sînt mică – și într-o epocă în care se purta foarte mult frumusețea pe scenă, eu nu eram ... frumoasă ! După acel teatru, am jucat într-o echipă de avangardă la București, în piesa „Molima tinereții" de Ferdinand Bruckner, împreună cu Tanți Cocea, Emil Botta și alți proaspeți absolvenți ai Conservatorului. Trupa nu era susținută de nici un comanditor, de nici un capitalist. Ni se „închiriase" Sala sindicatului ziariștilor, urmînd să o plătim cu un procent la sută din încasări. Din nefericire, abia închegată, echipa și-a găsit un administrator, care nu se știe ce-a făcut cu încasările, în așa chip încît noi nu am cîștigat niciodată nici măcar un leu de tramvai ... Și după ce ne-am tras sufletul treizeci de spectacole, a trebuit să închidem teatrul. După treaba asta, n-am mai jucat niciodată. O parte din vină o am și eu din pricina timidității mele ; n-am știut să bat destul la ușa teatrelor și să insist ...

Firește, în tinerețe, scriam și eu versuri, pe care mi-era rușine să le arăt cuiva, nici măcar tatei. Atunci l-am cunoscut pe Camil Petrescu. El m-a îndemnat să scriu, pentru că își dădea seama de zbuciumul meu și nevoia de a mă exprima, ce o aveam în mine. El susținea că cineva care are ceva de spus, dacă n-o poate spune pe calea unei arte, se poate adresa alteia. Mi-a cerut o pagină scrisă de mine. I-am arătat o scrisoare adresată unei prietene, pe care întîmplător o aveam la mine. În scrisoare era vorba de o mare dragoste, care venise și ea peste toate bucuriile mele ! Mi-a cerut să o continui. Așa s-a născut romanul „Tinerețe". În 1935, cartea era gata, dar deși prietenii mei scriitori au dus-o cam la toate editurile care erau în acel moment în București, nimeni n-a vrut s-o publice. Citisem din ea un fragment în cenaclul lui Lovinescu, apăruseră ceva fragmente în revistele vremii, dar se face că asta nu era totuși convingător. Pînă la urmă, cartea a fost dusă de Camil Petrescu la editura Fundațiilor, unde a și apărut, avînd un succes care m-a minunat și pe mine.

– În 1939 vă apărea volumul de versuri „Intermezzo", urmat după opt ani de placheta „Flori de hîrtie". Cei mai puțin inițiați în cunoașterea integrală a literaturii dvs. vă cunosc numai ca prozatoare și autoare dramatică. S-ar putea presupune că poezia n-a fost o preocupare permanentă pentru dvs. ? Scrieți mai greu poezie ? Vă este necesară o anumită predispoziție ?

– Nu știu. Nu eram mulțumită de poezia mea. Această bănuială mi-a fost întărită și mai mult de Maria Ba-

Interviu consemnat de

SABIN OPREANU

(Continuare în pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

Nuvele și povestiri *)

1. Trecută prin școala reportajului (vezi Anotimp de aur, 1972), Valentina Dima stringe, in Stînca tarpeiană, nuvele și povestiri în care impresia de autenticitate a personajelor și a faptelor relatate provine, se pare, intr-o măsură importantă și dintr-un îndelungat impact al autoarei cu cele mai diverse aspecte ale realității. Nu altfel se explică și faptul că o foarte precisă experiență livrească, detectabilă în unele piese ale volumului (sugestii ale scriiturii noului roman ori ale prozei de factură comportamentistă) rămîne, în cele din urmă, în afara premizelor literaturii sale. Scăpînd fascinației unor prea prestigioase modele, Valentina Dima nu se sustrage, în schimb, înclinațiilor pentru povestire : „Îți mai aduci aminte ? întrebă el. Trebuie să fi fost o toamnă tîrzie, ca un sfîrșit de octombrie ; țin minte că pomii, cînd ai venit tu, mai erau grei de fructe, nucile cădeau toată noaptea..." Deschise către poematic, frazele citate – extrase din nuvela Puntea de mesteacăn – sînt în multe privințe revelatoare pentru cel care, citind Stînca tarpeiană, va recunoaște, în ele, o determinare constantă a prozei Valentinei Dima : dispoziția pentru comunicare, pentru dialogul extins, plăcerea introspecției, a monologului confesiv, a povestirii, cu un cuvînt. Adăugate aptitudinii autoarei pentru observație și analiză, apetitului pentru real, toate acestea pot vorbi, la rigoare, și despre formula în care se realizează prozele volumului recent apărut.

Cu accentul pus pe caracterologic, nuvelele din Stînca tarpeiană imping în prim plan portretul moral prospecțiunea socială și psihologică, mizînd pe reconstituirea veristă a mediului și a circumstanțelor biografice ale eroilor.

Conținînd datele unui microroman, nuvela care dă titlul volumului reactualizează elementele tradiționale ale prozei transilvănene. Stînca tarpeiană ne prilejuiește, în plus, identificarea unei constante a scrisului Valentinei Dima : predilecția pentru momentele (și existențele) crepusculare – și, în context, pentru situațiile limită, apte să conducă la o rapidă acumulare de evenimente semnificative pentru dezvoltarea unei teme. Personajul narator, Valeria, rememorează, veghind agonia unei octogenare, traiectele cîtorva destine – reconstituie, implicit, atmosfera specifică vieții familiale și universului rural. Mai mult decît detaliile pitorești ori secvențele lirice (evocarea copilăriei), remarcabilă, aici, ca și în alte narațiuni, este ușurința de a creiona, din cîteva date, un personaj, de a pune în valoare o situație. Bătrîna Sofia, cu o tinerețe impetuoasă, fire voluntară, din familia Marei lui Slavici, taciturnul Artimion, abulicul, traumatizatul Ieia, sînt figuri ce se rețin, bine realizate, în acord cu registrul grav în care se derulează amintirile personajului povestitor.

În nota nuvelei discutate aici se încadrează și alte proze : Angelus domini, Ușa de sticlă, Oleandrii, L'heure de vérité, Dătrînul, dincolo de cuvinte. Schimbînd, însă, cadrul existenței rurale cu cel al orașului de provincie.

Între cele mai realizate pagini pe care le dă Valentina Dima se numără și povestirile despre adolescenți (Cristina, Dimineață cu meduze, Semne de primăvară) și copii (Joc neîntrerupt). Bucățile amintite, ultima, mai ales, oferă viziunea vîrstei mature asupra universului copilăriei și adolescenței – sînt, de fapt, veritabile poeme despre puritate, despre lumea de candori, a jocului neîntrerupt. Intuiția autoarei se vădește, aici, fără greș.

Valentina Dima are, în general, o bună memorie a gesturilor și replicilor, știe să particularizeze un personaj prin limbaj, să regizeze o întîmplare ori să-i amîne deznodămîntul cu scopul de a sublinia, în succesiunea faptelor (a amintirilor) dramatismul povestirii. Alternarea stilului direct cu stilul indirect liber întărește de altfel, impresia de vivacitate a relatării.

Personaje exemplare (care pot fi, deci, date ca exemplu) și debusolați, abulici, contemplativi ori mișcați de energetismul specific tinereții, protagoniștii nuvelelor Valentinei Dima sînt, cei mai mulți, prezențe vii, credibile în ordinea realității și a literaturii.

2. Pagini dintre cele mai bune pe tema războiului (al celui de al doilea război mondial) și a rezistenței antifasciste au dat Titus Popovici, Eugen Barbu și Marin Preda, D. R. Popescu și Laurențiu Fulga. Adăugînd scrierile, romane sau povestiri, ale unor : Francisc Munteanu, Al. Ivan Ghilia, Aurel Mihale, Pop Simion, Ioan Grigorescu, Ion Grecea, Haralamb Zincă ș.a., unii dintre cei numiți fiind chiar profesioniști ai genului, literatura despre război scrisă în ultimii treizeci de ani poate oferi, calitativ și cantitativ, tema unui capitol distinct de istorie literară.

Omagiu adus Zilei Victoriei, volumul Zarea purpurie reunește nuvele și povestiri (inedite) datorate unor prozatori contemporani din toate generațiile : Corneliu Buzinschi, Lucian Cursaru, Florian și Ion Grecea, Norman Manea, Ada Orleanu, Marius Tupan, Mihai Stoian, Haralamb Zincă etc. Inegal valoric, sub aspectul realizării estetice, prin însuși specificul cărții oferind un mozaic stilistic și de tehnici literare, antologia apărută la Editura Eminescu impune prin concepția unitară în care este tratată tema, prin viziunea istorico-filozofică distinctă pe care o relevă autorii.

Cele mai realizate, reușind să ocolească locurile comune din literatura despre război, ni se par nuvelele semnate de Lucian Cursaru, Norii cenușii gonind pe cer și Norman Manea, Secvențe, în care epicul este dublat, convingător, de analiză. Accentul cade, în aceste nuvele, mai mult pe psihologic decît pe spectaculosul acțiunii, autorii insistînd asupra modului în care o situație excepțională – războiul, în speță – își pune amprenta asupra unor conștiințe, determină atitudini, precizează personalitatea eroilor. Interesantă, în acest sens, este și povestirea Adei Orleanu, Flori pentru Pavel, mult mai bine realizată totuși sub aspectul evocării poematice. Inițiativă valoroasă, publicarea antologiei Zăpadă purpurie se putea transforma într-un act reprezentativ : prin adăugarea celor mai bune pagini de literatură despre război apărute în ultimii treizeci de ani.

LUCIAN ALEXIU

*) 1. Valentina Dima, **Stînca tarpeiană**, Editura Cartea Românească, 1975 ; 2. **Zarea purpurie**, culegere de proză originală inedită, Editura Eminescu, 1975.

PREZENȚE LITERARE

Ov. S. Crohmălniceanu

După masivul și consistentul tom dedicat prozei, din a sa Literatură română între cele două războaie mondiale, Ov. S. Crohmălniceanu revine cu volumul al doilea, poezia, ambele reprezentînd un solid punct de referință pentru oricine e interesat de această importantă și atît de concentrată perioadă din cultura noastră.

În zugrăvirea tabloului vast și adînc al liricii române interbelice, autorul a știut foarte bine să-și plaseze „eroii", atît unii față de alții, cît și pe fiecare față de ansamblu ; acesta din urmă fiind trecut prin retorta gîndirii personale a criticului. Punctul de plecare il constituie observația că, în opoziție cu proza care „oricît a evoluat în acești ani, n-a ajuns să difere radical de factura ei tradițională" (p. 5), poezia suferă „Modificările de structură cele mai profunde ale literaturii române interbelice" (ibidem). Ca urmare a transformării lor (determinate, firește, de noile împrejurări istorice și sociale), în abordarea operei poetice se impune „o adevărată mutație de sensibilitate (p. 6). Este tocmai ceea ce își propune Ov. S. Crohmălniceanu. Pentru aceasta, el se ferește de înșiruirea seacă și cuminte de autor, și titluri după școlărescul, onestul și plicticosul sistem cronologic, trasînd, în vălmășagul operelor și al scriitorilor, cîteva direcții ordonatoare. Existența acestor „direcții" este organică, ele sînt „reacții la reificarea tot mai accentuată pe care o cunoaște existența omenească în perioada aceasta" (p. 7).

Criteriile de clasificare nu sînt însă unice, ceea ce ar putea provoca o anumită îndoială în ce privește rigurozitatea sistematizării. Astfel, sînt puse la contribuție, bucurîndu-se de egală atenție și acționînd separat, la grupe diverse de scriitori, criteriul tematic (Miracolul arghezian, Poezia chtonică), criteriul temperamental (Lirica elegiacă, și sentimentală), criteriul stilistic (Lirica avangardistă, Poezia pură). E adevărat că, pentru fiecare în parte dintre numitele „familii", criteriul respectiv pare cel mai potrivit cu putință, el fiind în stare a-i surprinde trăsătura dominantă, individualizatoare. Pe de altă parte „ascuțita dialectică interioară" care a animat poezia între cele două războaie mondiale impune descifrarea ei din unghiuri și cu mijloace diverse. Arghezi, Blaga, Adrian Maniu, Philippide „lucrează cu „viziuni", înainte de orice" (p. 8), lirica avangardistă apelează, în primul rînd, la „tehnici" noi, Ion Barbu merge pe drumul unei acute „esențializări" etc. Pornind de aci, autorii se grupează firesc și logic, în compartimente care le anunță personalitatea și care oferă în același timp o sinteză a principalelor coordonate în dezvoltarea poeziei românești interbelice. Cum, pentru o justă și cuprinzătoare definire a unei perioade de istorie literară, alături de condeie de primă mărime, este util să fie atrași și cei mai mărunți, pe fundalul cărora primii se detașează cu mai multă claritate, Ov. S. Crohmălniceanu aduce în discuție „Miracolul arghezian", pe Lucian Blaga, Ion Barbu, Al Philippide, Ion Pillat, V. Voiculescu, Dimitrie Stelaru etc. dar și pe alții mai puțin cunoscuți sau de loc receptați pînă acum, a căror trudă, uneori suficient de obscură, oferă, totuși, prin contrast, posibilitatea unei perspective mai clare asupra epocii.

Dacă privirea de ansamblu asupra liricii anilor dintre cele două războaie mondiale este preponderent integratoare, analizele pe care istoricul literar le face, separat, scriitorilor sînt, de cele mai multe ori, absolut dependente de text. Ecouri din mai vechea critică a lui Ov. S. Crohmălniceanu (v. monografia Tudor Arghezi) se fac încă simțite în unele secvențe ale lucrării, deși descriptivismului „tematic" autorul îi adaugă acum mijloace diverse, uneori, de mare rafinament analitic. Ne gîndim la acele pasaje ale capitolelor dedicate lui Ion Pillat, Adrian Maniu, V. Voiculescu (sau alții) în care criticul valorifică toate cîștigurile disciplinei : analiza de text, determinările istorico-sociale, portretul literar, descifrarea biografică etc. Citățm spre edificare această subtilă interpretare, în care criticul știe să echilibreze riguroritatea științifică și „literaturizarea" impresionistă : „Oricine privește chipul poetului, așa cum ni s-a păstrat din fotografii, recunoaște îndată o fizionomie meridională, ten măsliniu, ochi negri, migdalați, trăsături fine, frunte lărgită de o calviție timpurie, membre subțiri. Nu a dus însă viața unui nobil de țară, în mijlocul naturii, la vînat și pescuit, cum îi plăcea să creadă – ne informează fiul său –, ci își petrecea aproape toată vremea acasă, scriind și citind. Prin mamă, Pillat a moștenit mai ales trăsăturile temperamentului poetic muntean, simțul plastic, gustul liniei rafinate și al pitorescului. Dar și ceva din firea moldoveană i s-a transmis de la tatăl său : o secretă înclinație spre reverie și meditație melancolică. Lirica poetului rezultă din cumpănirea norocoasă pe care asemenea însușiri le-au căpătat grație împrejurărilor vieții și culturii lui" (p. 101).

Însemnînd un real cîștig în istoriografia noastră literară, prin riguroritatea valorificărilor, prin sistematizarea unui material de o asemenea bogăție și varietate și prin pertinente sincronizări cu literatura europeană a aceleiași perioade, cartea lui Ov. S. Crohmălniceanu se înscrie printre reușitele culturii noastre actuale

OLIMPIA BERCA

ISTORIE LITERARĂ

ALEXANDRU MACEDONSKI — MOMENTE DIN ACTIVITATEA SA POETICĂ

La peste douăsprezece decenii de la nașterea unuia dintre cei mai contestați poeți români, Al. Macedonski – figură proeminentă a literaturii noastre de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, plină de contradicții, pentru care lumea n-a fost altceva decît propria-i reflecție despre univers – personalitatea și opera scriitorului se bucură de aprecieri din partea criticii și istoriei noastre literare care i-au descoperit noi valențe, sporindu-i totodată posibilitatea receptării prin timp de către posteritate.

Poezia sa, izvorîtă dintr-o conștiință puternic ancorată în atmosfera culturală a secolului trecut, a suscitat numeroase opinii.

Dacă, pînă în jurul lui 1890, Macedonski nu se impusese ca un poet original fiind nimic altceva decît un continuator talentat al pașoptiștilor, al căror urmaș s-a vrut mai ales în alegerea tematicii, după această dată, poezia sa surprinde prin imagini îndrăznețe, armonii nemaiîntîlnite și un farmec deosebit, alternînd de la ușoare accente de bucurie și extaz, pînă la fiorul abia perceptibil al unei melancolii. Chiar dacă nu fac parte din poeziile perioadei sale de maturitate, versurile apărute în unele publicații ardelene marchează un moment important al evoluției sale lirice și arată zona de circulație a operei încă din primii ani de după debut. Dintre acestea, menționăm mai întîi poezia „10 Mai", apărută în „Lumina", Arad, nr. 28/31 mai – 12 iunie 1873, p. 143, datată : București, 1873, la puțin timp de la tipărirea ei pentru prima dată în „Telegraful român". Conținutul acestei poezii se referă la aversiunea poporului nostru față de rege, care-și serba opt ani de la urcarea sa „în tronul lui Mihai". Poetul e decepționat pentru viitorul țării, căreia nu-i poate prevedea propășirea cîtă vreme la cîrma ei va fi un asemenea monarh.

Mircea B. Stănescu, redactorul diriginte, proprietarul și editorul revistei „Gura satului" care cu nr. 28/4-16 iulie 1871 a apărut la Arad, a fost unul dintre propagatorii poeziei lui Al. Macedonski în Ardeal, găsind în unele dintre versurile sale din prima perioadă a creației o dîrză atitudine antimonarhică, întreținută și de publicațiile de peste munți. Semnificativă în acest sens e „La Patria" apărută în nr. 1/1-13 ianuarie 1874, p. 1-2, reprodusă după „Oltul" din 30 septembrie 1873. Tot M. B. Stănescu, în aceeași revistă, îl publică pentru prima dată poeziile „Sărac și curat" și „Șarpele și pila", care au fost reproduse apoi și în „Oltul". Prima poezie demască servilismul, lingușirea, pe cei care se bagă „slugă pentru bani la tiran", fiind foarte edificatoare, pentru convingerile poetului, reflecțiile din versurile-refren de la sfîrșitul celor patru strofe cîte are poezia : „Decît slugă la ciocoi / Mai bine cioban la oi !".

Urmărind în ordine cronologică următoarele colaborări ale bardului craiovean mai amintim poeziile intitulate „Mama și țara" din „Lumina", nr. 56/13-25 septembrie 1873, p. 266, datată : București, 1 septembrie 1873 și „Improvizație", din nr 67/28 octombrie – 9 noiembrie 1873, p. 315, datată : București, 29 august 1873 și dedicată amicului său, Vasile Cosmiadi.

În anii imediat următori, nu mai întîlnim semnătura lui Al. Macedonski în publicistica ardeleană de la sfîrșitul secolului trecut, dar după 1900 librăriile „Diecenzana", „Tribuna" și mai apoi „Concordia" au pus la dispoziția admiratorilor poetului din această parte a țării unele exemplare din opera sa. În 1919 se stabilește la Arad, ca profesor la Liceul „Moise Nicoară", Al. T. Stamatiad. Autorul volumului „Pe drumul Damascului" s-a declarat un discipol al lui Macedonski, la moartea căruia a scris un necrolog în care-i recunoaște caracterul militant al creației, strălucitul talent și generosul său suflet. Tot din inițiativa lui Al. T. Stamatiad „Românul" din Arad îi publică postum patru poezii în nr. 267/12 decembrie 1920, p. 1. E vorba de „Cîntecul ploaiei", „Naiada" „Epoca de aur" și „În noapte". Primele două sînt creații mai vechi ale lui Al. Macedonski apărute în 1886 și 1896, iar celelalte în 1892 și 1913. Aceeași publicație îi reproduce după „Literatorul", la aproape doi ani de la moartea poetului, poezia „Valsul rozelor" în nr. 24/22 martie 1922, p. 1.

Odată cu apariția revistei „Salonul literar" a lui Al. T. Stamatiad, în 1925, se reia publicarea unor creații macedonskiene. Apar, astfel, pentru prima dată, mai multe poezii în limba franceză, dintre care menționăm : „Le Gaurisankar", scrisă la 12 decembrie 1915 și publicată în „Salonul literar", nr. 7 / noiembrie 1925, p. 62, „La crâne", scrisă la 27 octombrie 1914 și tipărită în același număr al revistei și „Pâle il me dit"... publicată în nr. 12 / mai 1926, p. 107.

La colaborările amintite, reproduse sau inedite, mai adăugăm articolul „Nuvele fără oameni" – Cartea de poezii – apărut postum în „Salonul literar", nr. 1 / martie 1925, p. 4. Autorul se referă la o frumoasă culegere de versuri care cuprinde traduceri din Musset, Shakespeare și Byron.

IULIAN NEGRILA

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

VALERIU BUCUROIU
Ascensor pentru cuvinte
(Ed. „Albatros", 1975)

Volumul are trei secțiuni : ASCENSOR PENTRU CUVINTE, PAȘI PRIN OLIMP, VARIAȚIUNI, toate fiind expresia aceluiași simțămînt de deplinătate sufletească, de contact amical cu oamenii și cu lucrurile din preajmă. Autorul se abandonează, cu voluptate, unei largi, nesfîrșite bucurii interioare, prețuind cum se cuvine nevoia atît de omenească de a te afla în permanent acord cu mediul natural și cu semenii. De aici, putința de a vorbi, simplu și credibil, despre împliniri la fel de simple, dar – uneori – de o indicibilă savoare : „Stăpîni pe-atîtea taine străpungem infinitul, / Știm cum răsare luna și ce e asfințitul. / Smulgem din norii grei podoabele de rouă / Pentru-a rosti, cînd vrem, cuvîntul magic : plouă ! / Tot noi / Putem / Să punem / Oceanele să fiarbă, / ... Dorind, sublim, răsfățul / De-a sta / Lungiți / Pe iarbă".

În încheierea primului ciclu, Valeriu Bucuroiu imaginează o serie de izbutite echivalențe poetice pentru elementele limbajului (pornind de la sunet și sfîrșind la cuvînt). Iată ce ni se spune despre silabe : „În cîntecul silabelor m-alint ! / Sub cerul lor văd nori cum se destramă / Ascult, cînd vreau, sirene de argint / Sau clopotele grave de aramă. / În fălcile / Silabelor / Eu stau, / Ca între doi ghetari ascunși sub ape, / Ca între două gheare ascuțite, / Sau / Ca între doi a-casi ce trag de-aproape ! *(Să se observe forța plastică și sugestivă a ultimului vers).*

PAȘII PRIN OLIMP, deși au tonul și cadența „epigramei", ocolesc – passim – orice impunsătură cît de cît otrăvită. Fire sociabilă și senină, autorul preferă gluma absolut prietenească (de un nedezmințit bun gust), ba chiar elogiul (abia învăluit sub zîmbet) : Lui Zaharia Stancu – *„Ani și ani al slovei împărat, / Cel rîvnit cu dragoste de mulți, / Străbătu pămîntu-n lung și-n lat... / Ce înseamnă să alergi* Descult !" ; *sau :* Lui Mihai Beniuc – *„Mihai Beniuc ! Bun cititor în vise, / Și-un răsfățat al muzelor. De-acum, / Ne va primi cu brațele deschise, / Căci mărul e la noi, nu lîngă drum !".*

VARIAȚIUNILE sînt, și ele, piese năzuind spre concentrare nu spre întindere și încheiate cu un vers tipărit cursiv – vers care poartă accentul semantic al textului : „Cînd vîntul cel de toamnă îmi înmlădie glasul, / Cînd marea lung vuiește urcînd în zarea lumii, / Cînd frunzele, și ele, rotesc prin vreme ceasul, / Nu mă-nspăimîntă valul... cît hărțuiala spumii !".

Apropriindu-și și asemenea acorduri, ceva mai neliniștite (dar care o completează în mod fericit), cartea se citește cu aceeași limpezime și amplitudine de spirit cu care bănuim a fi fost scrisă.

EUGEN DORCESCU

Polivalență și angajare

(Urmare din pag. 1)

neazâ cu patosul romantic al unei proze poematice cultivată de Geo Bogza în Paznic de far. În alte eseuri, știința, filozofia, problemele educației sînt aduse la contribuție pentru a ne dezvălui, de pe acum, „paradigmele viitorului" (Mircea Maliță : Idei în mers). Iată numai cîteva exemple care vădesc polivalența problematicii eseului contemporan. Mai vechiului eseu „critic", nelipsit, la Alexandru George (Marele Alpha), de vervă polemică și luptă împotriva opiniilor prestabilite, i se adaugă un eseu „monografic" (Gogol de Lucian Raicu, Tînărul Dostoievski de Valeriu Cristea ș.a.m.d.), un eseu „erudit", ca cele semnate de Nicolae Balotă, și, cu osebire, de Edgar Papu. Și, fără îndoială, variantele eseului contemporan nu se opresc aici. De la originala sinteză a moralei și politicei, sinteză întreprinsă de Dumitru Popescu în Ieșirea din labirint, la eseul publicistico-filozofic, încercat de Dumitru Ghișe (Contrapunct) sau Alexandru Ivasiuc (Pro Domo), genul își lărgește neîntrerupt teritoriul.

Fără îndoială, diversitatea de preocupări, ea singură, nu poate constitui o caracteristică de sine stătătoare a eseului contemporan. Genul poartă, în egală măsură, amprenta unei personalități ; mai puțin, poate, prin ceea ce se numește „scriitură", particularități vizînd proprietate și virtuozitate stilistică ; neîndoios, însă, printr-un mod de gîndire care scoate puternic în relief modul propriu, singular, de a gîndi și de a scrie. Dacă excelența scriiturii a constituit, întotdeauna, o condiție, în aceeași măsură de afirmare a personalității eseistului și a particularităților genului, eseul românesc contemporan își arestă, ca o trăsătură caracteristică, pathosul ideii. Încărcătura sa ideatică presupune, în mod necesar, o luare de atitudine de pe pozițiile filozofiei marxiste. Dar unitatea în varietate, pe care o reclamă năzuința genului spre originalitate, solicită, nu mai puțin, potențarea gîndirii creatoare. Un eseu nu înseamnă o glosă, un comentariu, ci puncte de vedere inedite, proprii. Pledînd, de pildă, pentru Afirmarea ideii de om (cf. Contrapunct, p. 27–30), Dumitru Ghișe nu își propune să întreprindă un excurs în istoria antropologiei filozofice. Meditînd asupra conceptului de „demnitate umană", concept afirmat de gînditorul renascentist italian Pico della Mirandola, eseistul îi revelează tîlcuri contemporane, după cum, ancorat la aceeași idee a afirmării ideologiei marxiste, Alexandru Ivasiuc subliniază legătura necesară care există între Umanism și marxism (Pro Domo, p. 5–6).

Fermitatea a itudinii ideologice presupune, mai mult, impune, dialogul și confruntarea cu alte puncte de vedere. Larga deschidere a eseului românesc contemporan ispitește, în această direcție, spre grăitoare paralelisme. Politica externă a țării noastre, larg deschisă, relațiile cu toate statele lumii, pe temeiul egalității în drepturi și a avantajelor reciproce, își găsește un corespondent în aria largă, universală aș spune, a problematicii eseului contemporan. De la atît de sugestivele considerații asupra esteticii japoneze (cf. Edgar Papu Pe marginea unei estetici japoneze în Arta și umanul), pînă la investigarea viitorului, așa cum apare acesta în prognozele unui Toynbee, Marcuse sau Marshall McLuhan (cf. Mircea Maliță : Idei în mers), de la eseuri privind literatura universală contemporană, pînă la dialogul și confruntarea cu estetica lui Croce sau filozofia lui Heidegger, eseistica românească își afirmă o vie curiozitate intelectuală și apetență pentru schimbul de valori autentice și reprezentative ale culturii mondiale. O cultură care apare — în viziunea eseului românesc contemporan — ca reversul necesar și firesc al culturii naționale. Poate că tocmai în ampla operație de redescoperire și redimensionare a valorilor culturii naționale, situată în context universal, întîlnim cele mai eficiente manifestări ale virtualităților eseului contemporan. Un Profil spiritual al poporului român (cf. Athanase Joja : Logos si ethos) își unește, în această direcție, strădaniile cu atît de subtilele observații ale lui Edgar Papu privind Tipul creativ românesc în context universal (cf. Arta și umanul).

Exemple ca cele amintite s-ar putea adăuga. Dincolo de sporul de demonstrație pe care aceste exemple l-ar putea aduce, cîteva idei călăuzitoare se disting totuși în mod indestulător. Cea dintîi și cea mai importantă privește excelența eseului românesc contemporan, a gîndirii și spiritualității României socialiste. Literatura, arta, filozofia, cultura noastră națională își găsesc — în și prin mijlocirea eseisticei — un instrument de afirmare și de potențare a valorilor autohtone. Nu există, desigur, pădure fără uscături și o analiză critică ar dovedi cu prisosință persistența, încă, pe alocuri, a unei eseistici firave, lipsită și de suflul și de vocația unei gîndiri originale și autentice. Nu orice articol, certat cu regulile demonstrației și argumentației, scris într-un limbaj abscons sau bombastic, încărcat pînă la sațietate cu floricele de stil, poate rîvni la înalta demnitate a eseului. Ceea ce ne interesează acum nu sînt însă rebuturile eseisticei contemporane (nu puține), ci liniile ei de forță și de dezvoltare, mersul ei ascendent, un progres ale cărui coordonate — polivalența și angajarea — am năzuit să le reliefăm.

Politică și cultură

(Urmare din pag. 1)

ceea există permanent pericolul transformării funcției politice a culturii într-un proces disfuncțional, prin simplificare sau unilateralizare. Eroarea constă în substituirea prin această funcție, incontestabil fundamentală, a celorlalte funcții amintite în corelație cu aceasta și transformarea culturii într-un instrument cu valențe persuasive ce nu mai pot fi conectate la comunitatea receptoare ; subiectul transindividual (grupal) al acțiunii culturale va deține o conștiință socială în spațiul căreia dispariția celorlalte funcții provoacă o depresiune, situație specifică stării de aculturație. Estetica marxistă precum și sociologia culturii acordă valorii politice tocmai un asemenea rol de distribuție și integrare a tuturor celorlalte valori în cadrul comunității. Politicul devine astfel factor coordonator, echilibrant și integrator al acțiunii, inexistența sau nerecunoașterea sa în cadrul acțiunii istorice culturale determinînd serioase dificultăți în înțelegerea dimensiunii sociale diacronice. De aici decurge, în estetica marxistă, principiul abordării concret-istorice. Nesituarea ontologică într-un asemenea cadru transformă cultura în acel obiect „în sine și pentru sine" pe care atîția reprezentanți adevărați ai acesteia l-au intuit ca fiind ineficient și irațional în procesul de adaptare specific umană la realitate. Cele două atribute sînt suficiente pentru a ne convinge că orice operă autentică de cultură este și o operă de transformare și afirmare a unor valori politice, tocmai pentru că e *autentică*, adică, poate exercita roluri comunitare.

Cu Lucia Demetrius

(Urmare din pag. 1)

nuș. Ea mi-a spus odată că versurile mele nu reușesc să facă acel salt „dincolo". Cînd o prietenă bună, om cinstit și priceput, îți spune un asemenea lucru, te convinge. Și azi cred că Maria Banuș mi-a făcut un mare serviciu. M-am aplecat mai mult peste proză, mai tîrziu peste teatru.

— În ce măsură piesele dvs. împletesc realitatea cu ficțiunea ? Căreia dintre ele îi acordați o mai mare importanță ? Se poate vorbi de așa ceva ?

— În general, tipurile din realitate sînt preluate de literatură nu chiar așa cum sînt. Foarte des împletesc mai multe caractere, foarte des contopesc cîteva întîmplări.

— Pentru piesa „Oameni de azi", apărută în 1953, ați primit al doilea Premiu de Stat. Dezvăluiți-ne simburele de viață ce a stat la baza acestei drame. Și dacă, eventual, ați revenit peste ani la completarea subiectului.

— Într-adevăr, în piesa „Oameni de azi" am luat un tip din realitate, așa cum l-am găsit pe doctorul Constantin Murgoci, din comuna Vintilă Vodă, județul Buzău. L-am zugrăvit așa cum era, în doctorul Murgu, eroul principal al piesei, și mi-am îngăduit să-i intrevăd și evoluția. În viață, doctorul Murgoci a evoluat și mai departe de previziunile mele, așa că el a fost modelul doctorului desăvîrșit din piesa „Întîlnire peste ani" (jucată nu de mult timp la televiziune) și nuvela „Făgădueli'e". Dar se întîmplă foarte rar să găsești în viață întocmai tipul pe care vrei să-l descrii în literatură.

— Revenind la o întrebare anterioară, am dori să aflăm mai multe amănunte despre scriitorii cunoscuți în casa tatălui dvs.

— L-am cunoscut bine pe Gala Galaction, pe care l-am iubit pînă la moartea lui, și care era nu numai un mare scriitor, ci și un om de o desăvîrșită bunătate, de o generozitate fără pereche, de o noblețe rar întîlnită. L-am cunoscut și pe Tudor Arghezi, prieten din tinerețe al tatei, de care eu m-am putut apropia mai puțin, dar pe care l-am admirat foarte mult ca scriitor, fără să fim în legături de prietenie foarte strînse. L-am cunoscut pe Liviu Rebreanu, care, în afară de marea lui personalitate scriitoricească, avea și un farmec omenesc deosebit. Trebuie să spun că am cunoscut pe toți scriitorii din generația tatei, dar că, în chip firesc, am fost mai apropiată de cei din generația mea.

— Cum scrieți ? Greu ?... Sînteți mulțumită de ceea ce scrieți ?

— Scriu ușor, dar numai după ce știu ceea ce vreau să scriu. După ce încep, merge chiar prea ușor, și mă înspăimînt uneori din cauza asta. Dar perioada de gestație e laborioasă și chinuitoare. Mulțumită ? Ești mulțumit numai cînd lucrezi, după ce ai sfîrșit, te rod îndoielile. Niciodată lucrul terminat nu seamănă cu ceea ce ai vrut să fie, și cred că orice scriitor moare frămîntat de gîndul că poate n-a izbutit. Uneori, rar, îți și place cîte ceva, dar dacă ar fi să-l rescrii, l-ai face cu totul altfel.

— Multe din lucrările dvs. s-au tradus în limbile arabă, cehă, bulgară, maghiară, germană, rusă, italiană, vietnameză, poloneză. E o dovadă reală a interesului de care se bucură peste hotare literatura dvs. Ce sentimente încearcă un scriitor cînd se știe citit de atîtea națiuni ?

— Ești și fericit și înspăimîntat. Faptul că ai fost prețuit îți dă încredere în tine, dar spiridușul care ne torturează necontenit : nevoia de mai bine, îmi strecoară și teamă în suflet. E destul atît ? Nu se putea și mai bine pentru cititorii care cunosc literatura universală ? Și, din păcate, totdeauna se poate și mai bine.

— Am aflat din discuțiile noastre că în prezent ați început să vă scrieți memoriile. Ce înseamnă ele în literatura și viața Luciei Demetrius ?

— Îmi scriu memoriile cu destulă timoare. Mă tem să nu vorbesc prea mult despre mine. De fapt, vreau să zugrăvesc în ele oameni și momente ale perioadei pe care am trăit-o, oameni care au avut un rost în ea și care nu trebuie uitați, momente de răscruce în acest răstimp greu de întîmplări semnificative. Sper să pot fi obiectivă, sper să țin minte bine, sper să pot zugrăvi aceste timpuri și acei oameni cu destulă fidelitate.

CONSEMNĂRI

Ion Șahighian

Regizorul Ion Șahighian, considerat de istoricii teatrali ca făcînd parte din școala realismului nostru, este cu adevărat continuatorul lui Paul Gusty, al cărui învățăcel și colaborator direct a fost ani de-a rîndul Urmărind repertoriul și stilul spectacolelor montate de Ion Șahighian, pe o întindere mare de timp, se desprind clar două linii de bază : mare parte din piese sînt originale, clasice sau noi iar jocul actorilor, e unul foarte omenesc. La curent cu experientele regizorale europene dintre cele două războaie, în special germane, după cum ne-o mărturisea și reiese din scrisoarea lui Victor Ion Popa de la Salzburg :

„Iată dragul meu vestita catedrală din Salzburg în fața căreia se joacă Jedermann-ul lui Hoffmansthal și al lui Reinhardt.

Moissi e minunat în piesa asta. Îți scriu acum chiar din teatrul orașului unde se joacă Kabale und Liebe . . .

Cu dragoste

Victor Ion Popa"

(ștampila poștei este : Wien, 30-VIII-27 iar Șahigian avea 30 de ani).

Nu era străin de evenimentele din teatrul francez sau englez, dar, cu fundat în el însuși, ce făcea pe scenă era pus numai și numai în slujba omului, exagerările fiindu-i străine. Distribuțiile lui Ion Șahighian, în majoritatea cazurilor, cuprindeau mari forțe actoricești. S-a bucurat de faptul că Teatrul Național din București, unde și-a desfășurat cea mai mare parte din activitate, îi avea pe : Vraca, Băltățeanu. Calboreanu, Al. Critico, Costache Antoniu, Aura Buzescu, Agespina Macry, Marietta Anca, Marietta Deculescu, Eliza Petrăchescu etc. Cînd, în anul 1939 pusese în scenă „Acolo departe" de Mircea Ștefănescu în distribuție era de neuitat Al. Critico prin lirismul dureros al tînărului care-și căuta locul împlinirilor cu riscul vieții, alături de cumplita zguduire a lui Băltățeanu, care, ars, căuta același drum al realizării, tot negăsindu-l. Frumoasă și tînără, Marietta Deculescu se vestejea de durerea iubitului plecat, iar Costache Antoniu se stingea în așteptarea întoarcerii fiului. În „Copiii pămîntului" de Andrei Corteanu o avea pe zguduitoarea Eliza Petrăchescu ; în „Călătorie în întuneric" de Nic. Bucur, Sorana Țopa își purta personajul oarbei ca o iluminată Un alt exemplu este marele succes „Din jale se întrupează Electra" de O'Neill, cu Vraca în toate cele trei roluri (EZRA. ORIN, BRAND), alături de Aura Buzescu (LAVINIA) și Agespina Macry (CRISTINA). Ideea de a distribui pe Vraca în toate cele trei roluri ale Mannonilor fusese a lui Șahighian iar Liviu Rebreanu, directorul general al teatrelor fusese de acord. A trecut prin multe frămîntări referitor la realizarea celor trei personaje de către un singur actor, între altele și la întrebuințarea măștii. Vraca, în Ezra era distins și îngîndurat vibrant și nervos în Orin. Poate în Brand i-a lipsit forța bărbătească telurică pe care de fapt actorul n-o avea, dar sucesul, împreună cu al clopotului metalic care-și suna durerea și răzbunarea, al Aurei Buzescu a fost de neînchipuit.

La Naționalul din București, între altele, repertoriul românesc al lui Ion Șahighian, a fost : Iorga (Doamna lui Eremia, Tudor Vladimirescu), V. Voiculescu (Umbra), Ion Luca (Femeia Cezarului și Iuda), Andrei Corteanu (Copiii pămîntului), Nic. Bucur (Călătorie în întuneric), Mihai Davidoglu (Omul din Ceatal), Mircea Ștefănescu (Acolo departe), Liviu Rebreanu (Pădurea spînzuraților) etc.

Prin plecarea lui Ion Șahighian în 1951 de la Teatrul Național, spectacolul cu texte istorice clasice românești nu va mai fi, în **special**, realizat pe acea scenă. Va cunoaște tot sprijinul, montare și distribuție, pe scena Teatrului Armatei, sala din 13 septembrie, în regia lui Ion Șahighian. Este o mare epocă de teatru. S-a jucat : Ion Vodă cel Cumplit (Laurentiu Fulga), anul 1952, Vlaicu Vodă (1954), Fintina Blanduziei (1955) În aceeași distribuție jucau alături : Vraca, Calboreanu, Ramadan, Aurel Athanasescu Agepsina Macry. Marietta Anca. Montările costau sume importante. Lui Ion Șahighian, în special îi aparțin aceste spectacole pline de măreție și omenesc. Aderența publicului era mare și momentele de compoziție ale lui Vraca în Golia din „Ion Vodă cel Cumplit", ca și altele asemănătoare din „Vlaicu" . . . ni-l arătau de fapt și sub unghiul a ceea ce a pierdut teatrul nostru prin acest actor, care, atunci cînd juca roluri de caracter, era inegalabil.

Nefiind robul unui curent, Șahighian n-a îmbătrînit ca regizor. Sfaturile lui în repetiții erau mereu vii și importante. Cunoștea bine duhul limbii noastre și se indurera cînd pe scenă sau în scris ea era pocită sau stîlcită. Voia să reia toate marile noastre texte. atîtea cîte au fost sau altele care se scriau, dar firul s-o rupt brusc (în anul 1965). Ce emoție avea cînd mi-a povestit că a descoperit o nouă piesă pretioasă, „Valea Albă" a lui Eusebiu Camilar și ce emotionat este autorul în scrisoarea de mai jos (la Teatrul Armatei se făcea lectura piesei) :

Maestre Șahighian,

Parcă mi-i frică să fac această încercare : Nu voi fi trădat figura voivodului ? Abia acum cînd sărmanul meu op face primul și cel mai timid pas către cunoștința judecății, teama mă înfiorează și mai tare !

„Prefața" e pregătită pentru tipărirea în volum, și v-o trimit numai spre . . distracție

Vă mulțumește pentru oboseală, și așteaptă cu suiletul la gură.

5 XII. 1956 E. Camilar

Șahighian ca regizor nu era în mod special preocupat de plastica grupărilor dar îl încinta micul gest personal adus de actor pentru caracterizarea personajului. Lupta mereu pentru întoarcerea actorului la instrumentele lui : vorbirea frumoasă și adevărată, gîndul pus cinstit în slujba omului.

ION OLTEANU

Ion Th. Ilea

IPOSTAZE

Nedomolit, din fire, mă-ncrunt uneori la lună,
alteori zîmbesc
arătărilor din vis. Nici vorbă de pace bună.
Trăsnesc cu vorba.
Încep dar nu sfîrșesc.
Coșmar nocturn de mări nestrăbătute oglindit.
M-am născut bărdaș — îmi place drăguța bardă.
Într-o-ntunecată genune o stea s-a prăbușit.
Destin vrăjmaș.
Ceață de piatră apasă un suflet răvășit.
Lovesc cu barda-n rău să crape,
Vivat !
Piei în lături afurisită potae fără zgardă !
În ce zonă eocenică mă găsesc ?
Nu-s nici departe, nici aproape ?

Griu supracosmic în miezțe de aur
stă ascuns în curcubee.
Parcă pe meridiane-ndepărtate măsor distanțe
sufletești.

Sufletul omenesc dă vremii glas !
Bătut de vînturi — de ploaia blestemată
caut simbolul visat.
Clipă frumoasă, unde ești ?
Zodiile resping ciclopice atacuri.
Distanțele descruntate
încercuiesc linii majore.
Cu săgeți înveninate
lovesc în josnicie.
De ce caută miezul nopții
să trezească taina nepătrunsă din adînc de lacuri ?
Cu apele repezi revin vioaie mîndre primăveri.
Binele cu speranța ticluiesc o zare alunie.
Sămînța bună semănată-n pămînt reavăn
rămîne pururi roditoare.
Pretutindeni izbîndesc strădanii nemăsurate-n ore,
iar lumina zilelor este străbătută de mutații viitoare.

IZVOD

Nori de stele nepotolite
întărită-n zbor de zori munți meditativi.
Gînduri risipite necuprinse-n cuvînt
se hîrjonesc între ele cu sete.

Plopi răzvrătiți caută prilej de ceartă
prin pîclă suie ca niște bețivi,
urmînd din tihnă drumuri
călătorite spre minunate așezări de trai concrete.

Niciodată-n vîrtejuri
n-a plîns descumpănit pustiul în pustiu.
Mituri vremelnice străine de oameni și de lucruri
au rămas sub lespezi de uitări.
Nu-i bună vorba searbădă, lipsită de sens,
ci numai sensul lumii viu.
Hei ! Alungați din preajmă îndoiala !
Munții-s mari prin confruntări.

Nu poposiți zadarnic
lîngă ornicul unde se naște dor de nicăiri.
Ecoul de aur al holdelor
întrece visu-n joc de vrajă mai mult ca niciodată.
Cîntă din fluier nemărginirea
doine de iubire.
Vremea zămislește cu oamenii de zor perene înnoiri.
Firtați, suiți curajoși adevărul pe creste de Carpați
ca stindard veșnic de deplină fericire.

Aurel Cherlea

CREPUSCUL

Prins de zăvorul serii, îngenunchiai sub creastă,
Amurgul mă privea prin marea lui fereastră.

Pe măguri și în vale, pe dealuri și în lunci
Se prăbușise vîntul cu brațe moi și lungi.

Și umbre și lumini se-nvolburau în zare,
Văzduhul împletea o ceață de culoare.

Dar tremura tăria și ochiul, la răscruce,
Zărea cum vine noaptea și ziua cum se duce.

Am coborît în taină și-n recile unghere
N-am mai găsit nici urmă de voie sau putere.

Pe rafturile nopții se întindeau răzleț
Cîteva cărți de vise fără coperți și preț.

M-am deslipit de mine să zbor în lung și-n lat,
Să-nalț aripa slobod spre cerul înstelat.

Privind la ceasul vremii, cum clipele se scurg,
În preajmă și în mine era de mult amurg.

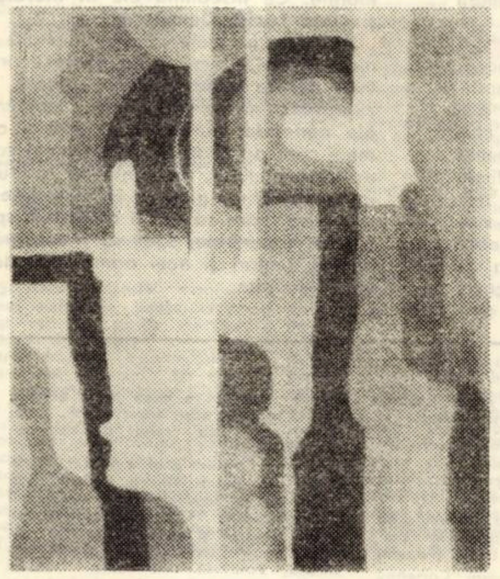

Apus

UMBLET

Pas alb, pas ușor, pas moale.
Drumurile-s lungi și aproape goale.

Pas greu, pas tare, pas silit.
Pînza înserării rece m-a-nvelit.

Pas viu, pas iute, pas întins.
Stelele azi noapte nu s-au mai aprins.

Pas scurt, pas tîrît, pas aproape.
Vîntul s-a culcat răsturnat pe ape.

Pas mic, pas grăbit, pas ascuns.
Toți s-au dus departe, eu nu i-am ajuns.

Pas frînt, pas mărunt, pas pe loc.
Tot privind la horă, n-apucai să joc.

Pas stins, pas uscat, pas ferit.
Sălcile pletoase m-au acoperit.

Pas sec, pas încet, pas ce doare.
Am purces la drum la apus de soare.

Mircea Popp

BRAȚELE

Tot cu brațele mele
s-a înălțat
Primul castru Roman

Tot cu brațele mele
Unirea lui Cuza

Tot cu brațele mele
Primul steag comunist

Totul se face
cu brațele mele
iar ele
Nu-mi aparțin.
Cununa lor o voi da
mai departe.

RĂSPUNS

Nu am destul spațiu
Să fiu bun
Să fiu drept
Răspunsul : Această cîmpie
Acest întins de pămînt
Contemporan

La capătul
Fiecărei brazde
Se află bunătatea
Dreptatea
Dragostea de patrie...

Compoziție cu mov

REMEMBER

Un vraci iluminat al grădinilor

Umblînd prin capitala Gruziei, oprim pe malul rîului Mtkvari, ale cărui ape sînt aici liniștite, încît abia presimțim, în mișcarea lor opulența, tumultuoasele revărsări cu care acestea aveau să ne întîmpine în munți, la confluența cu vijelioasa Aragvă. Dar acum ne aflăm lîngă castelul Metehi, a cărui umbră cu turnuri, în asfințit, stă culcată pe mătăsoasele valuri. Transformată în închisoare țaristă, fortăreața avea să-și lege numele de cel al marelui Gorki, deținut aici în anii începuturilor sale literare.

Mărturisind astăzi regretul de a fi rămas prea puțin la Tbilsi și de a nu fi putut vedea orașul din perspectiva de pe muntele Mtațminda, de unde se spune că seara, ți se desfășoară la picioare covorul mirific, scînteind fascinant, al constelațiilor electrice, gîndul nostru se răsfață în intenția de a prelungi pînă aici o apropiată călătorie în Azerbaidjean.

Într-una din zilele noastre gruzine, am pornit cu autocarul pe drumuri șerpuind prin pădurile munților, spre a vedea vechea capitală. Mțheta, care cunoscuse o mare dezvoltare acum vreo șaisprezece veacuri. Dar ceea ce avea să ne impresioneze mai mult decît ruinele impresionante ale străvechii cetăți, avea să fie vizita pe care am făcut-o unui vestit horticultor. Bătrînul cultivator era un neîntrecut artist și întreținea legături întinse cu oameni de branșă din multe țări ale lumii. Casa, curtea și grădina lui se constituiau într-un domeniu de vis. Inspiratul poet al florilor, a cărui vîrstă tindea să devină centenară, trăia și lucra laolaltă cu fiii și nepoții săi, guvernînd cu fantezia lui artistică, dar și cu priceperea și experiența lui îndelungată, un sistem de laboratoare ale florilor, aclimatizînd sau încrucișînd speciile, cu rezultate recunoscute și, mai ales, încîntătoare. Ampla familie de artizani ai grădinilor folosea toate materialele pe care le avea la îndemînă spre a sublinia frăgezimea, delicatețea și noblețea corolelor de o inepuizabilă gamă coloristică. Astfel, bucățile de pămînt sau de piatră aveau funcții artistice complimentare, în împlinirea unei feerii florale prin care treceai copleșit de surprize și uimire. Crengile uscate ale arborilor erau observate, recuperate și tăiate în anume segmente, spre a fi așezate în unghiuri care să sugereze o atmosferă sau o ideie a acelei lumi create după criterii originale întru lauda frumosului. În același sens erau întrebuințate smocurile de iarbă sau de mărăcini iar aleile se împleteau într-o compoziție visată cu grație. În orele libere, meșterul florilor făcea pictură — vreau să spun că înfăptuia tablouri folosind, în locul vopselelor, inepuizabila sursă cromatică a petalelor din grădinile sale. În relațiile internaționale pe care le întreținea florarul, intra și schimbul de asemenea obiecte artistice.

Între impresiile reținute atunci se cuvine să mai amintim una : urmașii bătrînului, care își însușiseră, se pare, toate tainele acelei arte, consultau tot timpul, cu evidentă venerație, părerea maestrului. Acesta părea un vraci iluminat al grădinilor.

Continuîndu-ne drumul pe valea Aragvelor, am făcut un popas la un complex turistic, pentru masa de prînz, într-o zonă montană al cărei farmec rămîne de neuitat. Serviciul mesei era patronat de-un bărbat înalt și vînjos, cu nas acvilin, cu tîmplele albe și c-o mustață impresionantă — podoabă oarecum obligatorie, de la o anumită vîrstă, în aceste locuri. Echipat în costum de djighit, bătrînul oficia servitul vinului, păstrîndu-și, de asemenea, privilegiul de a lua, cu gesturi elegante și agere, de pe tava ajutorului său, lungile săbii pe care le așeza pe farfurie, le acoperea cu un taler și apoi le trăgea decis, ca dintr-o scoică albă, lăsîndu-ne în față plăcut mirositorul **șașlic,** care nu e altceva decît populara carne de berbec, ținută la jar și condimentată cu multă pricepere.

Urcînd nesfîrșitele serpentine ale munților, am ajuns deasupra norilor, la peste 2 000 m, în plină ninsoare. Ne amintim versurile lui Pușkin :

„Sub mine-i Caucazul. Pe-o culme-s stingher
Deasupra zăpezii, pe-un fir de cărare,
Se-nalță un vultur colo-n depărtare
Plutind înspre mine pe limpede cer.
Zăresc cum șuvoiul se naște, sclipește,
Și cum avalanșa cumplită pornește.
Sub mine trec norii ce-alene străbat..."

E frig, a început să cadă lapoviță, ni se spune că drumul pe care l-am făcut pînă aici a fost parcurs de Pușkin cu trăsura iar de Gorki fără nici un mijloc de locomoție.

Curînd părăsim culmile de zăpezi și vulturi, spre a face calea întoarsă, la Tbilsi.

A doua zi aveam să survolăm Caucazul spre a ne continua itinerarul spre nord.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 29 iunie

8,30 Deschiderea programului. 8,35 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,30 Primii pași în tenis. 15,55 Virtuozi ai arenei. 16,20 Film serial. Dosarele secrete ale tezaurelor. 17,15 Telex. 17,20 Fotbal. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. Comentariul săptămînii. 20,00 Documentar Tv. 20,25 Festivalul comediei cinematografice la Tv. Alerg după o stea. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă

LUNI, 30 iunie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Floarea din grădină. 20,50 Forum. 21,10 Roman-foileton. Așa s-a călit oțelul. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 1 iulie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Speranțe și împliniri. 10,20 Festivalul comediei cinematografice la Tv. File de dicționar. Alberto Sordi. 12,15 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pagini din opere. 17,20 Scena. 17,40 Festivalul folcloric. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Melodii celebre. 19,00 Teleglob. Coordonate canadiene. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Muzică instrumentală. 20,10 Anchetă socială. 20,45 Seară de teatru. Marele vis. Episodul 2. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 2 iulie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Matineu de vacanță. Stiletul. 10,30 Biblioteca pentru toți (reluare). Micrița. 11,20 Melodii celebre. 11,35 Aveți legătura direct cu... Întreprinderea Electrotimiș" din Timișoara. 11,55 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,15 Spectacol muzical-literar-coregrafic organizat în sala Teatrului de stat din Arad. 18,15 Drumuri în istorie. Muzeul Unirii din Alba Iulia. 18,35 Dincolo de note... Azi — Radu Șerban. 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Incursiune în sistemul... informațional. 20,30 Festivalul comediei cinematografice la Tv. Viața la castel. 22,00 Vedete ale cîntecului 22,10 24 de ore.

JOI, 3 iulie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,10 Cabinet juridic. 17,30 Parada șlagărelor. 17,55 Enciclopedia pentru tineret. 18,25 Muzica. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista literar-artistică Tv. 20,40 Reflector. 21,05 Festivalul comediei cinematografice la Tv. Comedia fără vîrstă. 22,10 24 de ore.

VINERI, 4 iulie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Flacăra. 16,50 Interpreți de muzică populară românească. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Imagini din S.U.A.. Film documentar. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul comediei cinematografice la Tv. Fernandel și Toto în filmul Legea e lege ! 21,30 Mai aveți o întrebare ? 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 5 iulie

11,00 Ora copiilor. 12,00 Album coral. 12,10 Telecinemateca (reluare). 13,40 Telex. 13,45 Muzică populară. 14,00 Drumuri pe cinci continente. 15,00 Vedete ale jazzului la București : Elvin Jones. 15,15 Caracas — un oraș al eternei primăveri. 15,30 Magazin sportiv. 16,45 Vîrstele peliculei. 17,45 Caleidoscop cultural-artistic. 18,05 Clubul T. pleacă... în vacanță ! 19,00 Kuneitra. 19,15 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Intîlnirea de la ora 10...

TELEVIZIUNE

Horia Ungureanu

Nisipul mărunt de sub tălpi

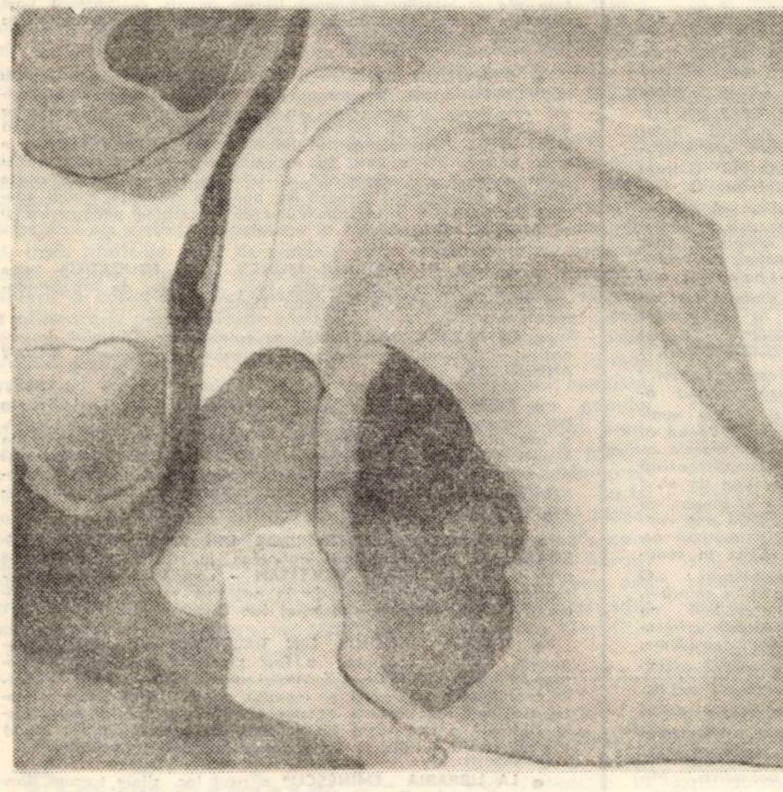

Cădere

Mergeau prin cîmpia aceea plină de căldura verii și de mirezmele fînului și din loc în loc se înălțau pîlcuri de sălcii și de răchite și, ici-colo, și cîte un plop, și păsări alb-negre, cu coadă lungă, zburau prin liniștea caldă a aerului tremurător.

Erau doi și pedalau spre dealurile din față, abia zărite.

— „Și totul a rămas așa, ca atunci" ? — întrebă unul dintre ei, negricios, cu privirile ațintite mereu pe dealurile întunecate aproape albastre ce se apropiau încet.

— „Casele" — zise celălalt — „numai casele sînt altele". Era mai înalt, mai robust și purta mînecile cămășii suflecate. „Și-au făcut altele" — zise — „toți și-au făcut case".

Păreau trași de cineva sau de ceva înspre dealurile acelea, pedalau împreună și se apropia seara și ei aveau nume tinerești, puternice : Dan, Banu.

— „Și oamenii" — preciză Banu — „de bună seamă că și oamenii".

— „Dar copacii" ? întrebă Dan.

— „Copacii" — zise Banu — „ce-i cu ei" ?

— „Mai sînt" — întrebă Dan. „Copacii, mai sînt" ? — întrebă Dan.

— „Castanii de pe ulița primăriei, și salcîmul din fața bisericii și brazii, din curtea școlii" ? întrebă iar Dan.

— „Stai, să mă gîndesc" — zise Banu.

— „Să te gîndești ? ! De cîte ori mergi acasă treci pe acolo. Ce să te mai gîndești" ?

Mergeau pe drumeagul acela, printre fînețele cosite și pe sub bolta clară a cerului și în spate ii ardea soarele.

— Cred că i-au tăiat" — zise Banu — „nu mai sînt. S-or fi uscat"

— „S-au uscat" ? ! — zise Dan. „Sigur, s-au uscat" — urmă Dan.

— „Ce ai" ? — zise Banu.

— Tufele le-au pus" ? — întrebă Dan.

— „Ce tufe" ? zise Banu.

— „Le aduc în camioane, au cîte un cub mare de pămînt la rădăcină și le plantează în locul copacilor. Sînt mai mici poți vedea peste drum. O minune" — încheie Dan.

Părea legat cu o sfoară, acuma, de dealul acela către care pedala și la capătul celălalt parcă stătea unul, ascuns dincolo de deal, și smucea de sfoară ori de cîte ori ceva nu-i plăcea lui Dan și-l proiecta înainte și și de data asta omul cu sfoara își făcu datoria și Dan n-avu încotro și zbură mai în față.

— „Și izlazul acela unde, vara, aduceau batoza și monstrul acela negru și gîfîitor și puternic și stocurile de grîu orînduite pe două șiruri și drumul batozei dela un capăt la altul ținea trei săptămîni și noi, în timpul acesta, de dimineața pînă seara tîrziu"...

— „S-a făcut o fermă acolo" — îl întrerupse Banu.

— „Și priporul acela pe care coborau, aproape că se lansau, seara, bivolii în sat" — continuă Dan, grăbit.

— „Nu mai este, pe acolo trece calea ferată" — zise Banu.

— „Calea ferată" ? — și insul acela de după deal uită să mai tragă, așa că Dan rămase pe loc și coborî de pe bicicletă. Mergea acuma așa, ducînd bicicleta cu o mînă, cu mîna stîngă.

— „Ce cale ferată" ? făcu Dan din nou. „Există o cale ferată ? Noi de ce mergem cu bicicletele" ? — întrebă Dan.

Acuma și Banu mergea pe jos, rucsacul lui Dan îi făcea acestuia, în dreapta, o umbră caraghioasă, dar ei n-o văzură, cum nu auziră nici cri-cri-ul greierilor, pornit deodată, ca la un semn nevăzut.

— Trecură pe un podeț de bîrne și se opriră. Sub el, sub pod, tremura o apă mică și limpede. Erau tineri și era aproape seară și stăteau pe malul apei privind prăvălirea lentă a soarelui în flăcările asfințitului.

— „Și eu ce fac cu toate acestea dacă nu mai sînt" ? întrebă Dan. „Cum se poate să nu mai existe și eu să le simt, să le văd ca și cînd ar fi"? — se tîngui Dan.

— „Cum de nu înțelegi" ? — zise după un timp, — „cum de nu înțelegi" ?

Flutura mereu mîinile și vorbea, ghemuit, adunat tot în iarba înaltă de la marginea văii

— „Înțeleg" — zise Banu — „tu vrei ceea ce nu se mai poate" și-i prinse una din mîinile ce nu încetaseră să taie razele întunecate ale serii

— „Au trecut douăzeci de ani, numai douăzeci de ani și s-a dus tot. Cum poate dispărea totul în numai douăzeci de ani" ? — zise Dan

— „Nu" — zise Banu — „e tot așa" — zise Banu, puțin încurcat „dar totuși altfel".

Dinspre apus curgea un vînt ușor înfiorînd iarba și frunzele răchitei și pe sus treceau porumbei spre sat

— „Pot vedea totul, așa cum a fost, numai să închid ochii" zise Dan, lăsîndu-și capul pe spate și privind înaltul albastru întunecat al cerului — „dar ce folos dacă nimic din ce știu eu și din ce simt eu nu mai este. Pot vedea" — repetă Dan mai tare, aproape cu ciudă — „totul. Totul"

— „Nu chiar totul — zise Banu.

— „Nu fii tîmpit" — strigă Dan. „Și ziaul de piatră alb îl văd, și, în față, în stradă, era salcîmul acela bătrîn și gros și scorburos, și plin de viespi mari cît degetul și, dincolo de stradă, aproape sub stradă, Valea".

— „E și-acuma" — zise Banu.

— „Și jos, în vale, școala veche, mai bine zis zidurile, vreau să spun pereții de lemn ai școlii, în spatele cărora ne făceam pîrtia de săniuș, și în dreapta, între școală și puntea îngustă ce trecea peste Vale, fîntîna în care intram, ne băgau femeile, vara, cînd se împuțina apa".

— „Și prăvălia lui Lup, aproape goală, dimineața, și pe Lup, slab și cărunt și adus de spate, care ne dădea bomboane și ne cînta din drîmbă, stînd pe pragul înalt al prăvăliei și, în față, în fața prăvăliei, cei trei duzi negri".

— „Îi știi și pe aceia" ? — întrebă Banu, surprins.

— „Și nume" — zise Dan — „o mulțime de nume de oameni : Gherda, Meca, Nuța și Toader Mocioc, Ron Manase, crîsnic și polițist în același timp, Bogdan, cel care avea prăvălie pe stîlpi și Uța Roșului și Nela vînătorul, și părintele cel bătrîn, Melentie, și căpitanul de jandarmi, Iancu, cel cu nevastă din Fetești, și Catița și Gheorghe Tena și Dudanu, primul primar comunist, fost tîmplar și stupar, și Mileaga și... ... și tu aveai porumbei" — zise deodată, uitîndu-se la Banu.

— „Aveam" — zise Banu, încet.

— „Era una, albă, cu moț, o porumbiță".

— „Poate" — zise Banu.

Dan scoase pachetul de țigări și-l întinse spre Banu. Acesta luă una și o plimbă de cîteva ori, în lung, pe sub nas, apoi scăpără și-i aprinse și lui Dan, țigara.

— „Săracul Onea" — zise Banu și-și adună, cu palmele împreunate, genunchii la piept.

— „Mai știi" ? — zise Dan. „Intram pe poartă și strigam, Onea, Onea, și mama Floarea venea de acolo, din grădină, cu coșul și ne dădea mere dulci și ne așezam toți trei pe treptele casei. Mîncam mere și ne împușcam cu sîmburi și ne uitam la mama lui, la mama Floare, cum întinde la uscat fețele de masă ale lui Lup și ne duceam pe deal, sub salcîmi. Era cald, mirosea a praf de batoză de la arie și ne culcam pe spate și călătoream în lume, agățați de nori albi și leneși".

— „Toți mor" — zise Banu.

— „Da" — zise Dan — „dar de ce a trebuit să treacă el prin asta ca să ajungă acolo, în moarte" ?

— „Poate femeia aceea" — zise Banu — „l-o fi înnebunit femeia aceea. Tabloul acela, portretul acela fără chip, fără față, cu care și-a umplut atelierul, de nu mai aveai unde călca".

— Ce chip o fi a v u t" — zise Dan — „de nu l-a putut picta niciodată ? Numai păr, numai părul, peste tot, răscolit și aprins ca o pădure înnebunită de furia toamnei. Toată pînza numai păr, toate pînzele și cartoanele numai păr și în mijloc, unde trebuiau să fie ochii și nasul și gura, nimic. O pată albă, un gol alb.

— „Nu mai știa de nimic" — urmă Dan — „nu-l mai i n t e r e s a nimic. Vorbea cu ea, îi spunea, stai aici, și-i aducea scaunul și-l așeza lîngă șevalet. Îi zicea, stai aici și o mîngîia pe păr. Și ea nu era acolo, înțelegi Bane" — strigă Dan — „pe scaun nu era nimeni".

Scîrțîiau roți pe drumul mare și pocnete de bici se auzeau rar și tropot de cai și glasuri se auzeau acolo, pe drum, neînțelese.

— „Acuma-i acasă, o fi ajuns acasă camionul" — zise Banu — „stă întins în tindă, pe spate, și-l duc norii în lume, prin lume".

— „Auzi" — șopti Dan — „greierii", și vru să mai spună ceva, dar glasul i se frînse și se ridică dintr-odată, aruncînd țigara, licurici în iarbă. La picioarele lor clipocea apa aceea, un fir doar, limpede și unduitor și Dan privi, urmărindu-l cum trece șerpuit prin cîmpie, întunecat din loc în loc de umbra sălciilor și a răchitelor și chiar a plopilor, tremurători, de apă.

S-a descălțat apoi și a pășit pe prundișul acela cald și după aceea a intrat în apă și a înaintat puțin și s-a oprit în mijlocul văii. Dan stătea așa, în picioare, simțind apa curgîndu-i peste picioare, furîndu-i nisipul de sub tălpi și, departe, în fața lui, flăcările amurgului mistuiau orizontul și apa curgea, curgea într-una peste picioarele lui, mîngîindu-le.

— „Se răcorește" — își spuse Banu — „plînge".

BANATICA

Fenomenul condeierilor plugari din Banat

Cercetătorul vieții culturale din Banat din prima jumătate a secolului al XX-lea este izbit de faptul că istoria noastră literară și istoria culturii din această parte a țării nu au insistat asupra unui fenomen atît de interesant și de specific cum este acela al scriitorilor și publiciștilor țărani.

Cîțiva cercetători, cărora fenomenul le-a atras atenția, au emis pe marginea lui unele idei și observații interesante, privindu-l mai ales din perspectivă funcțională.

Geneza lui, ca fenomen istoric-cultural, își așteaptă încă explicația. În cele ce urmează, vom încerca să propunem o atare explicație. Vom observa mai întîi că în lucrarea sa **Literatura bănățeană de la început pînă la unire (1582-1918)** I. D. Suciu nu explică nici fenomenul literaturii dialectale bănățene și cu atît mai puțin pe acela al condeierilor plugari.

Publicistul Aurel Cosma încearcă să justifice apariția gazetelor țărănești scriind în anul 1940 : „Aceste ziare au introdus în viața noastră publică un nou curent, care a determinat factorii de la conducerea trebilor obștești să se intereseze mai îndeaproape de serviciile păturii țărănești. Ele erau organe de apărare a intereslor plugărești, erau niște tribune de la care se dezbăteau marile probleme ce se puneau satelor noastre după Unire".

În numărul al doilea (aprilie 1943) al ziarului „Dacia", într-un articol semnat de Ion Frumosu din Ciuchici, procesul de formare a scriitorului țăran este prezentat ca o reacție împotriva unei false literaturi, ca urmare a dezideratului de a avea creații artistice menite a oglindi autenticile trăiri ale satului. Ocupîndu-se de această problemă, într-un articol apărut în „Albina" (1972), Petre Oallde consideră că mișcarea plugarilor condeieri a constituit o reacție față de noile direcționări din cultura bănățeană. „În presa țărănească din Banat — se scrie în articol — s-au desfășurat astfel intense campanii pentru demascarea și combaterea a numeroase fenomene negative : cîrdășiile politice, înstrăinarea portului, luxul". [1].

Și Petru Petrică, unul dintre scriitorii țărani, vede, în fenomenul discutat aici, o reacție împotriva numeroaselor gazete ce au apărut după primul război mondial. „Scrise într-un limbaj trivial, pline de înjurături și calomnii, aceste gazete au năpădit satele bănățene, încît bieții țărani nedumeriți, nu mai știau nici ei ce să creadă, căci se zicea azi una, mîine cealaltă" [2].

Referindu-se la același fenomen al țăranilor condeieri, într-un articol publicat în „Orizont", Mihail Glăja menționa că acest fenomen ne prezintă o nouă ipostază a țăranului care, de data aceasta, nu mai este doar creator de folclor, ci și al unei literaturi cultivate, al unei literaturi în care folclorul devine o sursă autentică de inspirație [3].

Cel mai asiduu cercetător al literaturii în grai bănățean, Gabriel Țepelea, autor al unor studii ca : **Plugarii condeieri din Banat** (1943), **Literatura în grai bănățean** din volumul de **Studii de istorie și limbă literară** (1971), și al **Prefeței** la volumul de versuri **Ano, Ano, lugojano** (1974), recunoaște fenomenului semnificații formative. „Prin teatrul lor pentru popor, prin piesele sătești, plugarii condeieri voiesc să îndrepte moravurile locale și să instruiască" [4].

Luate în ansamblu, aceste păreri reușesc să indice unele aspecte ce trebuie avute în vedere pentru înțelegerea fenomenului. După opinia noastră, creația cultă a poeților plugari trebuie privită în cadrul întregului fenomen cultural din Banat de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. Literatura cultă a condeierilor plugari poate fi considerată drept o continuare a fenomenului literaturii dialectale și totodată o aplicare, în condițiile specifice Banatului, (zonă cu o anumită precocitate culturală determinată de o înflorire economică), a mișcării cuturale a românilor din vechiul imperiu austro-ungar, mișcare stimulată de tradițiile promovate de asociația transilvăneană a Astrei (inclusiv de cele ale valorificării resurselor spirituale ale țărănimii, care constituia, în condițiile respective, marea masă a poporului român).

Banatul, zonă folclorică de prim ordin, nu putea să nu resimtă în formele cele mai variate procesele care apăreau la punctele de întîlnire ale diferitelor curente de idei.

În acest context este firească tendința țărănimii bănățene de a-și elabora forme variate de cultură democratică, autentică, specifică pe care le opune cu succes presei venale, partidelor politice burgheze.

Poeziile în grai bănățean scrise de intelectuali cu pregătire științifică și cu pasiune pentru cultură, proveniți din mediul rural, se suprapun — după părerea noastră — cu literatura cultă scrisă de poeții plugari, constituind de fapt două aspecte ale aceleiași orientări cu caracter popular.

Dacă avem în vedere faptul că, în aceeași perioadă, au o largă circulație în Banat poeziile scrise în forme populare nu numai de clasici ca G. Coșbuc și O. Goga, ci și de poeți bănățeni ca Mihai Novac, Pavel Bellu, sau mai tîrziu Alexandru Jebeleanu, ne dăm seama că precocitatea culturală a acestei regiuni, favorizată din punct de vedere economic, și-a spus cuvîntul într-o perioadă în care o bună parte a intelectualității burgheze trece printr-o fază de derută.

ELENA NEGREA

Din cercul de teorie literară „Catharsis" de la Facultatea de filologie — Timișoara

1) Oallde, Petre, **Plugarii condeieri din Banat,** în „Albina" anul 75 (1972), nr. 24, p. 5

2) Petrica, Petru, **Gazetele țărănești din Banat,** în „Orizont", XXXIV (1973), nr. 10 p. 8.

3) Glăja, Mihail **Poeți țărani și literatura document,** în „Orizont", XXIV (1973), nr. 3, p. 8.

4) Țepelea, Gabriel, Prefața la volumul **Ano, Ano, logojano,** Timișoara, Editura Facla, 1974, p. 27.

TEATRU

AVANPREMIERA

Va fi vorba despre „Discipolul diavolului" de G. B. Shaw spectacol cu care Teatrul Național din Timișoara încheie stagiunea 1974-1975. Despre **avanpremieră** fiindcă, mai ales, a doua parte a reprezentației se află în acest stadiu. Vom remarca de aceea doar câțiva actori, care, și în acest moment dinaintea premierei au reușit să-și stăpînească rolurile cu siguranță. **Miron Șuvăgău** Generalul Burgoyne) ne pune în situația de a ne întreba dacă nu cumva, în acest spectacol așteptat cu destulă reticență (după un Oscar Wilde – „Lady Windermere's Fan" – un Shaw ? !), „reușește una dintre cele mai interesante creații ale sale, din ultima vreme ? Cu jocul său, în balans între autentic și subtil, Miron Șuvăgău este, acum, actorul nr. 1 al distribuției. **Ion Haiduc** (Christy Dudgeon) reușește să impună un personaj pe muche între dramatic și comic jucînd cu bună măsură. Un actor tînăr de mare talent, spunem, și de care ne vom ocupa cu mai multă insistență în stagiunea următoare. De altfel **seriozitatea – comică** (nu găsim o exprimare mai potrivită) cu care e privit dinăuntru spectacolul, ni se pare a conferi un plus de interes montării, a cărei regie aparține lui **Emil Reus.** Ar fi de amintit **Mihaela Murgu (Doamna Dudgeon), Ana Ionescu** (Essie), **Alexandru Ternovici** (Capelanul), și, să zicem, Familia Dudgeon – cei patru actori care intră în scenă pentru cîteva momente și rămîn în memoria spectatorului. Ni s-au părut cei ce n-au fost amintiți aici, încă nesiguri, încă n-au intrat „în pielea personajelor lor", cum se spune, dar n-am putea afirma că nu există premizele pentru depășirea acestei situații. Este evidentă o concepție unitară asupra interpretării, merit ce-i revine, regizorului : rămîne ca interpreții să facă efortul de a o aduce integral la lumină. Ceea ce Emil Reus face din piesa lui G. B. Shaw este demn de o mai amplă discuție, o vom face la momentul premierei.

Dorim, totuși, să spunem că schimbările operate de regizor și, în general, maniera în care și-a gîndit spectacolul, ni se par binevenite dacă ar fi numai pentru motivul că desfășurarea scenică reușește să convingă. O bună parte de „vină" revine scenografei **Doina Almășan-Popa ;** despre scenografia acestui spectacol am putea scrie pagini întregi.

Așteptăm deci premiera cu „Discipolul diavolului" pentru a ne putea permite o revenire.

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

Și finalul acestei stagiuni, cînd muzicienii timișoreni au fost atît de serios solicitați **Remus Georgescu** a rămas într-o formă, surprinzîndu-ne prin acel „atacca", din mers, al Uverturii Benvenuto Cellini, cu care și-a deschis programul. Suspicios de obicei la tentațiile sonorităților festive, facile în ultimă instanță – ca modalitate de cucerire a auditoriului – R. Georgescu ne-a apărut acum dispus să se lase purtat de tumultul romantic de hiperbole sonore ale celui mai frenetic exponent al romantismului – **Hector Berlioz Orchestra i-a sesizat prompt evaziunea din sobrietate, jubilînd în explozii policrome, ce au atins în final zonele extreme, prin solicitarea intensivă a alămurilor, a unei amplori neobișnuite a corzilor, totul susținut de ritmica acerbă a celor trei timpani solicitați simultan. O interpretare strălucită care a restituit exact locul și stilul acestei piese de netăgăduit efect.**

Violonista Cornelia Vasile revine în Timișoara, purtată poate și de nostalgia imaginii profesorului drag – cel care a ridicat-o pe podiumul laureaților concursului Enescu, de unde și-a luat apoi zborul spre consacrarea internațională – rememorînd orele fierbinți în solicitări dar și satisfacții alături de acel mare dascăl care a știut să fie Eugen Cuteanu. Revenirea s-a făcut de această dată, eschivîndu-și preferințele pentru Paganini, în favoarea lui Bruch. Plusul de interiorizare presupus de acest concert a fost bine intuit, cuvenindu-se relevate momente de echilibru, de pătrundere în substanța densă, vibrantă a monologurilor viorii, vecine cu elevația cu Brahms. Dirijorul i-a recepțat intențiile, conlucrînd cu orchestra spre iluminarea caracterului pasional al concertului. Poate un plus de control în derularea pasagiilor virtuoze, care au irupt încălcînd uneori jalonarea metrică ar avantaja tenta de maturitate oferită altfel de violonistă. Simfonia „Destinului" de Beethoven, executată în încheierea concertului a fost filtrată prin aceeași concepție alertă modernă, cu care ne-a obișnuit R. Georgescu, antrenînd orchestra spre sonorități mobilizatoare ca sensuri, impresionante ca acuratețe de execuție.

DORU MURGU

MEDALION

CULORILE PETRONELEI SÂRBU

La expoziția artiștilor din Lugoj, organizată în cadrul „Săptămînii artelor plastice" din iarna trecută, atrăgea atenția, printre lucrările unor pictori cunoscuți sau în curs de afirmare, numele unei fete, așezat cu discreție dar nu fără fermitate, în colțul unei pînze : Petronela Sârbu. Mai tîrziu, în holul Teatrului Național din Timișoara, care adăpostea faza județeană a concursului „Paleta de aur", pentru pionieri și elevi, cîteva dintre lucrările sale s-au distins de asemenea prin siguranța exprimării, prin suplețea formelor și prospețimea cromatică. Am aflat atunci că Petronela Sârbu, elevă la Liceul din Lugoj, este o participantă activă la diverse manifestări expoziționale școlare. De curînd am avut prilejul să mă întîlnesc cu o selecție, riguroasă și exigentă, de tablouri menite să facă parte dintr-o viitoare expoziție personală. Pasiunea precoce și înzestrarea neobișnuită pentru pictură, valorificate și îndrumate în cadrul Școlii populare de artă, dau un rod bogat, din ce în ce mai demn de interes.

Ceea ce surprinde în pictura acestei tinere, care abia a împlinit 17 ani, este îmbinarea ingenuă dintre frăgezimea culorilor, spontaneitatea gestului și observarea matură a legilor formei plastice, îndeosebi a compoziției și a ritmului. În ansamblul lucrărilor, unele naturi statice („Darurile olarului") vădesc stăpînirea desenului în consistența obiectului și densitatea „materiei pictorale, în timp ce altele, cu flori („Magnolii", „Macul roșu"), dizolvă contururile într-o atmosferă ușoară. Portretele, fără a-și propune investigația psiho-morală, sugerează prezențe umane individualizate, iar „peisajele" reține din natură datele esențiale, organizîndu-le în structuri libere, evocatoare („Triptic", „Apus", „Nocturnă" etc.

Este firesc ca asemenea disponibilitate pentru diversitate tematică, de factură și de viziune, să reprezinte un ecou, filtrat însă, al unor modele de prestigiu ; rămîne de reținut faptul că sugestiile sînt asimilate, retopite și propuse în soluții proprii. Sensibilitatea, perseverența și seriozitatea îi deschid tinerei artiste calea spre viitoare împliniri.

DELIU PETROIU

CADRAN

● **Alte opinii despre Cannes '75.** Despre **Enigma lui Kaspar Hauser,** filmul regizorului vest-german Werner Herzog, a cărui fișă filmografică a apărut săptămîna trecută la această rubrică : „Un imens succes de public și critică". Despre **Călătoria comedianților** (Theo Angelopoulos) : „Un admirabil film grec, care nu s-a bucurat de onorurile selecționării". Despre **Galileo Galilei** filmul lui Losey după cunoscuta piesă brechtiană : „În raport cu această demonstrație suverană (e vorba de punerea în scenă pentru televiziunea suedeză a operei **Flautul fermecat** de către Bergman), **Galileo Galilei** apare destul de timid și de puțin satisfăcător". Despre **Profesia : reporter** al lui Antonioni : „Operă profund personală, filmul intrigă, copleșește uneori, fără însă a convinge întotdeauna și fără a regăsi textura bogată și savantă din **Aventura** ori **Eclipsa".** ● **36 de scriitori** au colaborat la alcătuirea unui masiv volum consacrat lui W H. Auden, cel care interzisese în timpul vieții să i se păstreze scrisorile și refuzase orice tentativă de scriere a biografiei sale ● **Laureatul premiului Medicis** pe 1970, romancierul italian Luigi Malerba, a acordat acum cîteva săptămîni un interviu revistei „Quinzaine littéraire", cu ocazia traducerii la Editura Grasset a noului său roman, **Sa Majesté.** ● **Belgrad** – o nouă săptămînă a filmului străin : de data aceasta a filmului tînăr vest-german prilej cu care a putut fi vizionat, între altele și filmul care a candidat anul trecut la Palme d'or, **Toți ceilalți se cheamă Ali,** al lui Reiner Werner Fassbinder, precum și ultima sa peliculă, **Lacrimile amare ale lui Peter von Kant.** ● **Trei pianiști sovietici** la Bruxelles, cu ocazia Concursului internațional de pian și tot atîtea premii de interpretare : M. Faierman, S Igolinski și I. Egorov. ● După Harold Pinter și Peter Broock anul acesta „Premiul Shakespeare" pentru păstrarea tradiției culturale europene a fost decernat muzicianului englez John Pritchard. ● **A patra expoziție Van Gogh,** organizată de Institutul olandez, așează de această dată pe simeze doar cîteva tablouri, spațiul celor trei saloane fiind consacrat în întregime operei scrise a marelui pictor. E vorba de corespondența sa cu Gauguin și Théo, mărturie patetică a unei epoci de geniu și mizerie ● **James Joyce la Paris,** săptămîna trecută, obiect și subiect al celui de-al V-lea Simpozion internațional care-i poartă numele. Au participat Michel Butor Hélène Cixous, Umberto Eco, Nathalie Sarraute, Robert Boyle, Leslie Firdler și mulți alți scriitori apropriați prin scris de marele Joyce.

ARIADNA

ORPHEU

MUZICĂ GÎNDITOARE

Puține sînt uneori grupurile vocal-instrumentale care trăiesc integral din resursele spirituale proprii, de la muzică, text, la o ars poetica bine definită. Muzica folk este, se pare, mai puțin tentată de divertisment și mai dăruită comunicării cu zonele lucidității noastre. De aceea am primit cu plăcută surprindere mărturisirile de confesiune ale grupului de folk ROD din Giurgiu (prin intermediul lui O. Florea) și ne grăbim să citîm : „Folk-ul este muzica sinceității nestrigate, romantice, care însoțește versurile de excepție..." Fac o paranteză aici pentru a cita dintr-un text de Dan Mucenic la compoziția formației, „Poetul" : „Poetul adevărat nu inventează țări, / Nu măsluiește cartea Istoriei. / El își plantează ochiu-n adîncuri de zări / Și-n nealterarea memoriei. / Poetul adevărat cunoaște marele adevăr / Că oamenii există uimitor de aproape de el, / Că nu-i totul pur și gingaș, ca floarea de măr, / Că poți mîngîia cu gîndul și roua și asprul oțel..." Citez în continuare din destăinuiri : „O muzică a interpreților sensibili, nesofisticată, accesibilă nu prin facilitate, ci prin adresare directă, punînd probleme, dezbătîndu-le, o muzică a timpului de azi, angajată politic, născută din străvechile doine și devenind, prin rafinamentul artistului, o tribună lirică a celui mai curat patriotism. Mizăm pe o cît mai organică legătură între versuri și muzică. Preferăm melodicitatea și limpezimea expresiei muzicale improvizațiilor și excesului de tehnică instrumentală. Utilizăm recitativul, replicile cîntate vocal sau instrumental, contramelodiile, din dorința de a spune cît mai mult, prin cele mai diverse modalități, de a ne cristaliza un timbru sonor și un stil interpretativ propriu, evitînd manierismul".

Așadar, muzică tînără devenită act conștient, meditație și mesaj.

Formație care și-a găsit un textier propriu (care e și poet bun) sau utilizează versuri de Labiș, Dumbrăveanu, Sorescu, Păunescu (iată că se poate și fără clasici, că doar e vorba de adecvare a muzicii la specificul vremii). Formație dincolo de naivitatea zgomotoasă a celor ce pretind a crea instinctual și a utiliza textul ca pretext. Nici nu e de mirare că muzica folk acaparează din ce în ce mai mult public și interpreți ; există nevoia firească de a comunica, deziderat simplu, esențial și tot mai mult ne încearcă tentația lirismului și interiorizării în acest veac aparent epic. Și, din punct de vedere tehnic, dacă vreți, există replica dată de ghitara „rece" pretențioaselor agregate electroacustice.

LUCIAN BURERIU

PANORAMIC

● **CENACLUL „RIDENDO".** Ultimele două ședințe **literar-umoristice** ale cenaclului, au făcut cunoscute publicului prezent în **Sala de marmură** din str. V. Roaită, nr. 3, expunerea „Între umor și epigramă" (Vasile Vărădean), Parodii originale în grai bănățean (Marius Munteanu), „Considerațiuni critice asupra Culegerii de epigrame : DANSUL SĂBIILOR" (Nicolae Țirioi), Un grupaj de proză umoristică (Ion Velican), cîteva filme **cu umor** (Iosif Costinaș). Nu se vor supăra dacă vom zice că „trebuie să fi fost o veseliee !...", mai ales că UMORUL poate încălzi și-o primăvară capricioasă, nu numai o sală de...

● **TIMP DE DOUĂ ZILE,** la Școala populară de artă, din Timișoara, elevii din ultimii ani și-au susținut lucrările de diplomă. Mai întîi s-au prezentat în fața comisiei de examen pictorii, graficienii și fotografii. Lucrările acestora, împreună cu cele ale sculptorilor din anul II, au permis deschiderea unei Expoziții. În cea de-a doua zi au urmat elevii tuturor celorlalte secții ale Școlii populare.

● **SIMPOZION** „Pregătirea studenților din Facultățile cu profil didactic pentru viitoarea lor activitate instructiv-educativă" este tema simpozionului ce se desfășoară la Universitatea din Timișoara, azi și mîine. Lucrările se desfășoară în plenară și 11 secții. Participă cadre didactice din întreaga țară – în total paisprezece centre. Se vor prezenta conform programului peste o sută de comunicări și referate. Această manifestare științifică prestigioasă vizează să pună în evidență modul specific de integrare a învățămîntului cu cercetarea pedagogică și cu practica pedagogică.

● **FILMUL ÎN SPRIJINUL MUNCII ȘI AL EDUCAȚIEI"** este tema mesei rotunde organizate, luni, 23 iunie, de Întreprinderea Cinematografică a județului Timiș.

● **LA MUZEUL BANATULUI,** cu colaborarea Oficiului de expoziții – București, a avut loc vernisajul unei expoziții **OCTAV ANGHELUȚĂ.**

● **PIESA DE TEATRU „FAPT DIVERS"** de Sergiu Levin, în interpretarea unui colectiv de actori ai Naționalului timișorean, a fost prezentată, în seara de 23 iunie, de Studioul de radio Timișoara,. Piesa este dedicată „înaltei responsabilități etice și profesionale a medicilor și ziariștilor din patria noastră". Autorului (medic și scriitor) i s-a jucat în stagiunea trecută la Timișoara piesa **„Poate acesta e secretul".**

● **UNIUNEA COMPOZITORILOR DIN R.S.R. FILIALA TIMIȘOARA,** în colaborare cu Biblioteca județeană, a sărbătorit prin medalionul **„STAN GOLESTAN** – compozitor și critic muzical român", 100 de ani de la nașterea remarcabilului muzician. A conferențiat compozitorul Ion Crișan.

● **TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA** și-a încheiat stagiunea. Ultimul spectacol a fost prezentat publicului timișorean, sîmbătă, 21 iunie („Evantaiul unei lady" – Oscar Wilde). În continuare : deplasări și repetiții pentru spectacolele viitoarei stagiuni. Pînă la ora acestei apariții, spectacolul cu „Fetele Didinei" a fost văzut de spectatori din Liebling (23 iunie) urmînd ca în 4 iulie să fie prezentat la Băile Herculane.

● **LA LIBRĂRIA „EMINESCU"** a avut loc, zilele trecute, lansarea volumului „Peregrinări terestre" de Alexandru Jebeleanu apărut la Editura Facla.

A. I. C.

PREMIILE UNIUNII SCRIITORILOR PE ANUL 1974

Juriul pentru decernarea premiilor Uniunii Scriitorilor din R. S. România, în următoarea componență : Titus Popovici (președinte), Aurel Covaci, Gálfalvi Zsolt, Mircea Radu Iacoban, Eugen Jebeleanu, Romul Munteanu, Vasile Nicolescu, Dumitru Radu Popescu, Marin Preda, Valeriu Răpeanu, Franz Storch, Gheorghe Tomozei, Mircea Tomuș – întrunit în ședință de lucru în ziua de 19 iunie 1975, dezbătînd totalitatea lucrărilor literare originale, precum și traducerile apărute în anul 1974, a hotărît prin vot secret, să acorde următoarele premii :

POEZIE

OVIDIU GENARU : **„Elegii"** – Ed. „Eminescu" și **„Goana după fericire"** – Ed. „Cartea Românească" ;
DAN DEȘLIU: **„Cetatea de aer"** – Ed. „Cartea Românească".

PROZA

FRANCISC PĂCURARIU : **„Labirint"** – Ed. „Dacia" ;
AUGUSTIN BUZURA: **„Fețele tăcerii"** – Ed. „Cartea Românească".
MIRCEA HORIA SIMIONESCU : **„După 1900, pe la amiază"** – Ed. „Eminescu".

DRAMATURGIE

CONSTANTIN CHIRIȚĂ : **„Adincimi"** – Ed. „Eminescu" ;
MARIN SORESCU : **Setea muntelui de sare"** – Ed. „Cartea Românească".

PUBLICISTICĂ ȘI REPORTAJ

PETRU VINTILĂ : **„Eminescu, roman cronologic"** – Ed. „Cartea Românească".

LITERATURA PENTRU COPII ȘI TINERET

ION DODU BĂLAN : **„Copilăria unui Icar"** – Ed. „Ion Creangă" ;
CONSTANTIN CUBLEȘAN : **„Iarba cerului"** – Ed. „Albatros".

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

NICOLAE BALOTĂ : **„De la Ion la Ioanide"** – Ed. „Eminescu" ;
AUREL MARTIN : **„Metonimii"** – Ed. „Eminescu".

TRADUCERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ DIN LITERATURA UNIVERSALĂ :

ETA BOERIU : **„Cancionerul lui Messer Francesco Petrarca"** – Ed. „Dacia" ;
BOCȘA TEODOR : **„Sonete" de William Shakespeare** – Ed. „Dacia".

TRADUCERI DIN LITERATURA ROMÂNĂ ÎN LIMBI STRĂINE INCLUSIV ALE NAȚIONALITĂȚILOR CONLOCUITOARE

DARIE NOVĂCEANU : **„Memoria de las Rosas Floridas"** – Ed. „Univers".
DEÁK TAMÁS : **„Lauda lucrurilor de George Călinescu** –Ed. „Kriterion".

LITERATURA NAȚIONALITĂȚILOR CONLOCUITOARE

HUSZÁR SÁNDOR : **„După-amieze ploioase"** – Ed. „Kriterion" ;
PANEK ZOLTÁN: **„Minuni neglijabile"** – Ed. „Kriterion" ;
ARNOLD HAUSER : **„Examen cotidian"** – Ed. „Kriterion" ;
HANS KEHRER : **„Jimbolia, 1944"** – piesă jucată la Teatrul de Stat German – Timișoara.

DEBUTURI

MIRON CORDUN : **„Curtea Veche"** – Ed. „Cartea Românească" ;
ZÂRNESCU CONSTANTIN : **Clodi primus"** – Ed. „Dacia";
FETCU LUCIA : **„Aer"** – Ed. „Cartea Românească" ;
CIOCÂRLIE LIVIUS : „Realism și devenire poetică" – Ed. „Facla" ;
ISRAEL BERCOVICI : **„In ochii unei cafele negre"** – Ed. „Kriterion" ;
MIHAILO NEBELEAC : **„Lorana"** – Ed. „Kriterion".

SILUETE

OMAGIU PENTRU „ANA LUGOJANA"

Gravor în sticlă la Cooperativa meșteșugărească „Lugojana", Tiberiu Demeter are o multitudine de însușiri : strungar, inovator, pictor, tîmplar, avînd de fapt voluptatea meseriilor. Multe din motoarele existente aici sînt făcute de el, multe din obiectele, din ansamblurile lumino-dinamice care înfrumusețează Lugojul sînt executate după proiecte proprii, cît și vitrinele Muzeului municipal. În metal, în lemn în sticlă, ori plastic face adevărate minuni. A executat o poartă, capodoperă a genului, din 9800 piese, pe care apoi le-a asamblat.

Mira, soția lui Tiberiu Demeter este fiica celebrului tenor Traian Grozăvescu. Răsfoim albume impresionante și articole din presa vremii, în acest timp, ca un ghid impecabil, Mira ne povestește episoade din viața muzicianului care a uimit lumea.

Dar să ne-ntoarcem la Tiberiu Demeter, să vorbim despre o lucrare a lui, pe care aș numi-o minunea minunilor. Debordanta pasiune pentru muzică din această familie este concentrată într-o statuie unică în felul ei, „Ana Lugojana". Din material propriu, a lucrat 3 ani la ea, fiind și proiectant, și creator și executant pînă la ultima rotiță interioară. Pentru că, în afară de statuia propriu zisă „Ana Lugojana" care ține o liră în mînă, ca elogiu adus muzicii lugojene și cîntărind în bronz 400 de kg, există postamentul din fier și sticlă de 1500 de kg, cu sute de rotițe dințate și xilofoane din oțel, care cîntă din oră în oră, „Ana Lugojana", însoțind cîntecul de răsucirea unei hore interioare la o șură, cum ar fi văzut-o Vidu. Sugerăm Casei municipale de cultură să fie mai receptivă la amplasarea acestei lucrări monumentale, ce se-nscrie în tradiția culturală a Lugojului, curtea artistului neflind un loc ideal de expunere. Mai ales că Tiberiu Demeter o donează din toată inima municipiului Lugoj. Mai ales că această creație, dăruită publicului larg, ține nestinsă fascinanta făclie a muzicii lugojene.

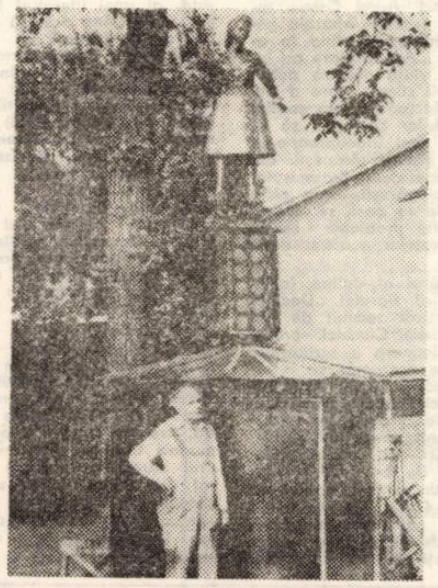

DAMIAN URECHE

PANTHEONUL GÎNDIRII ROMÂNEȘTI

Fenomenul Iorga

Încercarea de-a scrie despre Iorga este temerară. Erudiția sa adîncă covîrșește imaginația cea mai îndrăzneață. Forța intelectuală de cuprindere atinge țărmurile incredibilului. Puterea lui de sinteză istovește datul factologic, pentru a dezvălui esența.

Cugetătorul neobișnuit prin gînd, Nicolae Iorga (5 iunie 1871 — 27 noiembrie 1940), cel care a dominat cultura românească din prima noastră jumătate de veac, inițiind, inspirînd și organizînd direcții de gîndire, școli de îndrumare și societăți de cultură, a fost un spirit universal.

Aidoma cugetătorilor și înțelepților antichității, față de care nutrea o mare admirație, Iorga a înălțat, la suprafața lumii în care a trăit, un univers de simțiri și gînduri ce vin din straturile de viață ale unui popor, acolo unde, după legi nescrise, s-a urzit istoria și destinul unei națiuni. S-a apiecat, la 5 ani, asupra vechilor cronici, hărăzite parcă mîntii lui agere, dornic să găsească în ele slava Moldovei și a neamului dintre Dunăre și Carpați. Orizonturile copilului care, la 13 ani, semna cronici în reviste, cel care la 20 de ani era licențiat și preda la 23 de ani la Universitate, păreau că refuză limitele impuse gîndului omenesc, vroind imposibilul. De aceea a uimit. Ca într-un joc de lumini și de umbre, ca pe o scenă rotitoare, se perindă în opera lui masivă istorică, filologică sau literară, momentele de mare însemnătate ale antichității, mișcările cruciadelor, figurile docte ale Evului Mediu, meandrele nesfîrșite ale lumii Bizanțului ori mersul istoriei otomane de-a lungul timpurilor, alături de istoria slavilor din Rusia și de viața popoarelor din Balcani, ori de aceea a poporului francez, german, polonez, albanez etc. Operă inegalabilă încă, cu scris de epopee. După investigații uluitoare care uimesc și azi pe cercetători prin probitatea lor științifică, Iorga se întoarce la poporul său, la istoria sa, căutîndu-i, rostul, în constelația universală. Răscolește ca și Hașdeu arhivele Europei, manuscrise și documente, tratate și însemnări, analizează și compară, oprindu-se și la mărturiile orale, pentru a întocmi lucrări ce depășesc puterile unui om. Acele 31 de volume, privitoare la istoria românilor, și cele peste 40 000 de documente editate, însemnările despre obiceiuri și moravuri, cele peste 500 de volume și 10 000 de articole scrise, care cataloghează și ele volume întregi, sînt mărturii ce grăiesc singure despre o forță spirituală impresionantă. Tumultoasa lui activitate a fost o risipire de gînduri, o noblețe făurită din gînduri pentru cei mulți și modești și buni. Căci Iorga avea un cult pentru țărănime, în care vedea puterea din veacuri a neamului, căci ea ne-a apărat hotarele de dușmani, ea ne-a arat țarinile și-a semănat pacea, ea ne-a creat datinile și tradițiile, dăltuind veacurile de supunere și asuprire cu tremurul doinei, cu ritmurile jocului străbun și cu frumusețea portului, cu puterea graiului ori cu crezul nestrămutat în bine și în mai bine. În revistele fondate de el, Sămănătorul, Neamul Românesc, Floarea Darurilor etc., în Cursurile de vară de la Vălenii de Munte, această modestă cetate a culturii Iorga deschide drumul către noi înșine, întorcîndu-se în trecutul plin de mărturii, ori înaintînd către cuceririle prezentului, pentru a găsi în istoria propriului său popor corespondențele cu marile idealuri ale umanității, după opinia reputatului cercetător al marelui istoric, Barbu Theodorescu.

Cugetarea lui Iorga s-a fixat, de asemenea, asupra sensului pe care-l are istoria, asupra evoluției și faptelor acesteia. Faptul istoric este fundamental pentru înțelegerea cursului pe care-l ia viața omenirii, în continua ei năzuință spre găsirea adevărului. Dar toate acestea alcătuiesc complexul sistem al existenței unui popor, cu tot ceea ce-l caracterizează în moravuri și în obiceiuri, în felul său de-a fi și a gîndi, substanțializînd dorința de afirmare individuală și colectivă în crearea vieții istorice, între diferite popoare și națiuni, determinînd o înrîurire de esență în sfera mai largă a vieții și valorilor umanității. Evident, Iorga acordă prioritate factorilor spirituali în istorie, fiind departe de o înțelegere a acesteia din perspectiva determinismului și a concepției materialiste. Cu toate că istoria nu este negată ca știință el acordă un rol distinct ideii. Pe de altă parte, Iorga sesizează caracterul sistematic și metodic al istoriei, rolul personalității în istorie.

Iorga a fost refractar oricărei filozofii care rătăcește în convulsiunile noțiunilor abstracte, lipsite de plasticizările ce dau trăinicie faptului de viață. Înțelegerea istoriei presupune forță de sinteză, de reconstruire și de retrăire a realității trecute, care intră în țesătura prezentului, dîndu-i soliditate și perspectivă în viitor. Cîmpia lui este tulburătoare. În ea sălășluiește un focar de conștiințe în care se drămuiesc aspirații, idealuri, se confruntă gînduri și se reiau epoci, se continuă și se monumentalizează rosturi. După titlul uneia din cărțile sale, Iorga face parte dintre acei „oameni care au fost". A iubit mult cugetul limpede, a iubit atît de mult oamenii, viața simplitatea ei, a iubit și mai mult țara și pămîntul acesta, străbătut de pașii lui, pentru a dăinui, și el, uimit în descoperirea spiritului nostru carpatin, pînă cînd timpul s-a frînt asupră-i în acea cumplită zi de noiembrie 1940. A rămas, însă, aici, între oamenii care sînt ai acestui pămînt.

VASILE VETIȘANU

CARTEA DE IDEI

O INEDITĂ IPOSTAZĂ A UMANISMULUI *

O carte scrisă de un academician destinată marelui public Cartea unui biolog multilateral informat, obiectivă pînă la amănunt menită să reliefeze raportul actual al omului cu natura. Mai precis, un permanent subiect de meditație a omului cu el însuși. „Natura nu mai este a noastră, ci — istoria o dovedește — noi sîntem o parte a naturii" (p. 284). Asimilarea uriașei puteri prin intermediul științei contemporane, ne-a facilitat o senzațională descoperire : sentimentul nemărginirii — și de aici aproape totala absență a întrebărilor privind existența — a fost înlocuit cu un altul dominat de rațiune. Mărimile astronomice ale timpului și spațiului au încetat de a mai însemna o aminare a responsabilității privind calitatea răspunsurilor la întrebările puse de problemele viitorului, deocamdată abia bănuite.

Unul din meritele cărții este extinderea conceptului de natură dincolo de accepțiunea clasică. Valorilor materiale li se adaugă cele sociale, spirituale și politice. Conservarea ei în favoarea existenței umane este o răspundere globală. Relația este de interdependență. „Natura este foarte veche, ne avertizează autorul, omul este foarte nou pe pămînt (. . .). Dar din cauza supremației intelectuale a omului, natura a suferit de pe urma acestuia (. . .) mai mult decît s-a modificat ea în tot cursul istoriei sale". Concentrînd durata de existență a pămîntului la un an (5 miliarde de ani = 365 de zile) rezultă că „homo sapiens" a apărut în ultimele 5 minute ale acestui interval.

Stabilitatea ecosistemului din care facem parte nu poate face abstracție de relațiile de echilibru statornicitate în ansamblul sistemului cosmic. Întreaga existență vie, vegetală și animală, este dependentă de energia luminoasă primită dela soare. Expansiunea necontrolată a activității umane face ca asimilarea acestei energii să scadă sub limita necesară menținerii echilibrului întregului ecosistem. Pe de altă parte, datorită lipsei de previziune în numele unor cîștiguri imediate, prin activitatea sa omul a redus potențialul de regenerare a unor elemente vitale existenței.

„Omul și Natura" scrisă de academicianul Pora face parte din categoria acelor cărți scrise pe baza unor îndelungi observații din partea specialistului făcute pe meridianele globului. Datele folosite sînt subordonate confirmării ipotezelor și tocmai de aceea cititorului i se pun la îndemînă argumente care îl obligă să reflecteze asupra responsabilității sale dincolo de perimetrul restrîns al cotidienei sale existențe. Lectura cărții este utilă tuturor fie și numai pentru sensibilizarea unui comportament prea de timpuriu intrat în tiparele rutinei.

ION DANCEA

* Eugen Pora ; OMUL ȘI NATURA, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975.

Editura FACLA
Timișoara

FACLA

SEMNAL

facla

● **Ioan Slavici** ATITUDINI ȘI MĂRTURISIRI
Ediție prefațată și îngrijită de Zaharia Macovei.
Volumul selectează partea mai importantă a publicisticii lui I. Slavici, dezvăluindu-l ca polemist, enciclopedist, critic literar și de teatru, cunoscător de oameni și locuri.

● MERELE DIN EDEN
îngrijitor de ediție Al. Ruja Ilustrat de pictorul Nicolae Hilodi.
Culegere de proză umoristică din creația lui Ion Creangă, Tudor Arghezi, Calistrat Hogaș, Damian Stănoiu, V. Voiculescu.

● **G. I. Tohăneanu** EXPRESIA ARTISTICĂ EMINESCIANĂ
Această cuprinzătoare analiză stilistică a poeziei lui Eminescu apare cu prilejul a 125 de ani de la nașterea marelui nostru poet.

● **Colectiv** GHID TERAPEUTIC AL BOLILOR CARDIO-VASCULARE
Lucrarea apare sub redacția prof. univ. Pius Brînzeu și prof. univ. Șt. Gavrilescu.

● **Peter Barth** ICH SUCHE DEN SOMMERPFAD (CAUT CARAREA VERII — lb. germ.).
Volum de povestiri și poezii, inspirat din viața satului bănățean.

● **Al Jebeleanu** PEREGRINĂRI TERESTRE — versuri.

● **Dimitrie Țichindeal** FABULE ȘI MORALNICE ÎNVĂȚĂTURI
Ediție îngrijită și prefațată de Virgil Vintilescu. Volumul apare cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la nașterea scriitorului.

● **Vasile Crețoiu** SUB LUMINILE RAMPEI
Evocările artistului emerit Vasile Crețoiu reflectă bilanțul unei îndelungate activități pe diferite scene ale teatrului românesc și readuce în actualitate figuri de seamă.

● **Cora Irineu** SCRISORI BĂNĂȚENE
Ediție îngrijită și prefațată de Petre Pascu. Cartea reprezintă reeditarea cunoscutelor reportaje ale scriitoarei îndrăgostite de plaiurile și graiul Banatului, completate cu numeroase scrieri inedite.

ARTA AMATOARE

Așteptînd un nou gong

Cînd, într-o singură săptămînă, o formație de teatru amator își oferă trei premiere, e semn că munca, dăruirea și efortul artistic al unor oameni de profesii diferite au atins limita superioară a pasiunii. E vorba de formația de teatru a **Casei de cultură a municipiului Timișoara.** Dar iată cîteva opinii ale lui Mihai Arotăriței, directorul acestei instituții care a cîștigat în ultima vreme mulți aderenți la activitățile sale multiple :

„Formația de teatru a Casei de cultură a municipiului Timișoara, alcătuită din trei secții, în limba română, germană și sîrbă, funcționează în cadrul instituției noastre din dorința de a contribui și noi, cu pricepere noastră la traducerea în viață a indicațiilor partidului nostru cu privire la pătrunderea artei culte în rîndul maselor muncitoare".

„Repertoriul formațiilor noastre de teatru este variat : cuprinde lucrări ale clasicilor dramaturgiei românești și universale, cît și ale unor scriitori români contemporani, cum ar fi Dan Tărchilă, Ștefan Berciu, Dumitru Solomon, Ion Băieșu și alții".

„Oricît de mari ar fi ambițiile noastre, noi nu vom putea niciodată să concurăm cu Instituțiile profesioniste. Vom merge și în continuare, ca și pînă acum, pe linia promovării talentelor care vin să activeze aici, oameni de profesii diferite : muncitori, tehnicieni, funcționari, ingineri, cadre didactice".

„Deși orașul nostru are multe instituții de artă profesionistă, noi nu ne considerăm handicapați, ba, mai mult, intenționăm ca în 1975-1976 să inaugurăm o stagiune permanentă, cu spectacole săptămînale la sediu și în deplasare".

„Referindu-mă la situația unui teatru de amatori, dintr-un oraș în care ființează multe teatre profesioniste, una din șanse este și aceea a sprijinului, în cazul nostru al sprijinului foarte serios, pe care-l primim din partea unor pasionați regizori și actori profesioniști. Aș nota aici în primul rînd pe veșnic tînărul artist emerit Vasile Crețoiu, pe regizorul Emil Josan, pe actorii Eugenia Crețoiu, Geta Iancu, Anatolie Cobeț, Daniel Petrescu și mulți alții.

Desigur, cele trei premiere („O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale — regia Vasile Crețoiu, „Unchiul nostru din Jamaica" de Dan Tărchilă — regia Emil Josan, și Un spectacol cupè — regia lui Eugen Mihai și Corneliu Lupu) care au făcut obiectul atenției noastre, ne-au relevat numele cîtorva artiști amatori, care se cer amintite : Corneliu Lupu (tehnician), care servește scena amatoare cu pasiune și dăruire de peste 20 de ani, Teofany Manos (funcționară), Aurel Dima (merceolog), inginerul Dan Drăcea, Cornelia Moldovan (funcționară) și mai tinerii Liviu Sătmar (muncitor), Doina Gruiescu (laborantă).

. . . dar era duminică dimineața, și era cald, și lumea pornise spre șranduri, spre spațiile verzi ale orașului, iar aici la Casa de cultură se aștepta un nou gong : avanpremieră la piesa „Doctor în filozofie" de B. Nușici în regia lui Anatolie Cobeț.

Scenă din „Gaițele" de Kirițescu

ION VELICAN

SERIAL

NOAPTEA CEA MARE

Mai sînt cîteva secunde pînă la finalul celei de-a 8-a runde. Ali Mohammad se apără, Foreman lovește. „Acum ține-te bine micuțule, acum" șuieră printre dinți, pentru a nu știu cîta oară, Ali. Dar de data aceasta trei directe puternice îl fac să se clatine pe uriașul Foreman. Acum se află deja la podea, iar stadionul pur și simplu explodează. Arbitrul de ring îl numără. Unu, doi, trei — vocea lui nu se aude. Foreman încearcă să se ridice, ingenunchează — patru, cinci șase, șapte, — se dezechilibrează din nou și cînd se ridică, greoi și amețit, e prea tîrziu, arbitrul a zis „zece" și acum arată cu mîinile că meciul s-a terminat. K. O. în runda a 8-a !

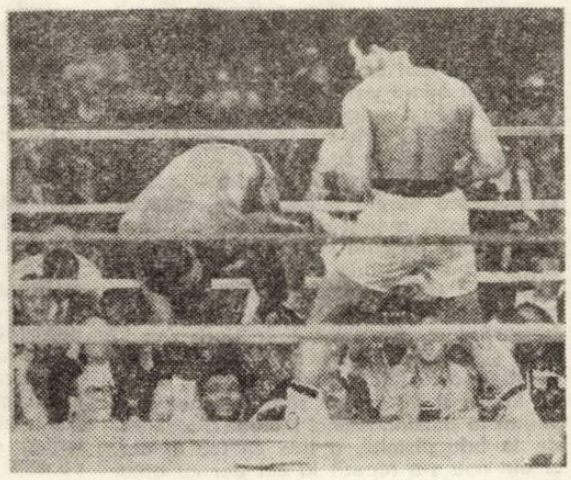

„Ali e învingătorul" !

Ali boma ye, Ali boma ye !" Se aude un cor de mii de glasuri. „Ali e învingătorul" adică și întreg stadionul „20 mai" din Kinshasa e în picioare. Foreman nici nu-și dă seama ce s-a întîmplat, e încă amețit, se învîrte în ring, ar mai vrea să lupte. Dar totul s-a sfîrșit, ringul este invadat, se sare peste scaune, se calcă pe mese, sute de cabluri și tot felul de fire se împletesc în jurul celor doi boxeri. Și ringul nu se mai vede din cauza celor care l-au asaltat, care atîrnă pe margini, agățați de frînghii.

Mohammad Ali triumfă. A reușit să scape de haosul de pe ring. Pare obosit și se îndreaptă susținut de antrenor către cabină. Zairezii sînt în delir. Reporterii pur și simplu vor să spargă ușa garderobei. Intervine poliția. Ali, cu cei mai apropiați lui, se încuie și nu mai dă drumul la nimeni înăuntru.

În zorii zilei, picături mari de ploaie începură să bată acoperișurile de tablă ale coloniei sportive din Kinshasa. O ploaie tropicală, dezlănțuire a naturii, rupere de nori. Dar masa de oameni aștepta să-și vadă idolul.

„Ploaia aceasta e un salut pentru Ali", strigă un tînăr zairez cu fața întoarsă spre cer. Și, într-adevăr, toți credeau asta. În după-masa aceleiași zile l-am întîlnit pe Ali. Eram mai mulți reporteri și campionul ne-a primit cu multă bunăvoință. „Bine ați venit" — ne-a zis deschizîndu-ne ușa, — mă bucur că vă văd". Zîmbește, are un aer ușor distrat, e îmbrăcat într-o cămașă albastră. L-am întrebat de meci, de George Foreman, de planurile sale de viitor. Ne-a răspuns cu plăcere la toate întrebările. „Foreman aștepta de la mine să „dansez", dar eu am utilizat o altă tactică, aceea pe care ați văzut-o. Foreman e puternic, dar nu e suficient de deștept ca să-și dea seama de lucrul acesta. El nu e cultivat ca mine, nu e inteligent ca mine, nu e boxer ca mine. Ali ne arată, prin mișcări, cum a trimis directele exact în fața lui Foreman. „Cu Foreman totul s-a sfîrșit" — zice Ali. El n-o să poată suporta faptul că eu sînt campion. Cînd o să deschidă ziarele, televizorul, cînd o să vadă afișele, n-o să reziste. Îmi place țara aceasta. Doresc ca întreaga Africă să fie liberă. În America mă așteaptă probleme mari. Trebuie să lupt pentru drepturile oamenilor de culoare. Trebuie să le spun ce înseamnă Africa, ce e Zairul".

Mai tîrziu l-am văzut plecînd cu întreaga sa familie, părinți, frați, soție, mătuși — venită la Kinshasa pentru „meciul secolului". Ali era fericit. Ne făcea semne cu mîna în timp ce o mulțime de tineri zairezi îl ovaționau. „Ali boma ye" — Ali e învingător. Ploaia tropicală încetase. Un avion alb, o pasăre uriașă, aștepta să decoleze de pe aeroportul din Kinshasa.

sfîrșit

SCRIITORI AI LUMII

Daniil Harms

Contemporan cu marii satirici ruși de după Revoluție, Daniil Harms (1905-1942) rămîne totuși o figură aparte. Nu numai datorită destinului operei sale, care, în cea mai mare parte, a văzut lumina tiparului abia în zilele noastre.

Daniil Harms a continuat în practică și direct, se pare, unele preocupări teoretice ale avangardei din anii ('28-'29) premergători deceniului din care datează miniaturile sale satirice : lupta cu convențiile literare, cu moda literară cu locul comun sau cu nonvaloarea, cu idolatrizarea și fetișismul. Efectele satirice se nasc la el în primul rînd ca urmare a atitudinii parodice la adresa literaturii care nu mai este artă. Ar fi suficient să amintim cîteva titluri ale unor piese cu conținut de cele mai multe ori derizoriu, absurd sau grotesc, Basm, Scenetă, Simfonie, Suită, Sonet, Poveste etc. (v. și Vatra, 12, 1973). Dar această atitudine „subversivă" la adresa literaturii are, paradoxal, consecințe favorabile ei : regenerarea, revitalizarea ei. Opera lui Daniil Harms o dovedește

POVESTE

– Știi ce, – a spus Vanka, netezind pe masă un caiețel – haide să scriem o poveste.

– Haide – a spus Lenocika, așezîndu-se pe scaun.

Vanka a luat creionul și a scris :

„A fost odată un rege..."

Aici Vanka a căzut pe gînduri și și-a înălțat privirea spre tavan. Lenocika s-a uitat în caiețel și a citit ce-a scris Vanka.

– Povestea asta există deja – a spus Lenocika.

– Da tu de unde știi ? – a întrebat Vanka.

– Știu, pentru că am citit-o, – a spus Lenocika.

– Și despre ce-i vorba în ea ? – a întrebat Vanka.

– Păi, se povestește cum regele a băut ceai cu mere și cum deodată s-a înecat, iar regina s-a apucat să-l lovească după ceafă, ca să-l ajute să scuipe înapoi din gîtlej bucățica de măr. Iar regele a crezut că regina a sărit la bătaie și a lovit-o cu paharul în cap. Atunci regina s-a supărat și l-a lovit pe rege cu farfuria. Iar regele a lovit-o pe regină cu strachina. Iar regina l-a lovit pe rege cu scaunul. Iar regele a sărit și a lovit-o pe regină cu masa. Iar regina a răsturnat peste rege bufetul. Dar regele a ieșit de sub bufet și a aruncat după regină cu coroana. Atunci regina l-a apucat pe rege de plete și l-a aruncat afară pe geam. Dar regele s-a cățărat înapoi în cameră prin cealaltă fereastră, a înhățat-o pe regină și a înghesuit-o în sobă. Dar regina s-a strecurat prin coș afară pe acoperiș, apoi și-a dat drumul pe paratrăsnet în grădină și a intrat prin fereastră înapoi în cameră. Iar în acest timp regele se apucase să facă focul în sobă ca s-o ardă pe regină. Regina s-a furișat pe la spatele lui și i-a dat un brînci regelui, regele a zburat în sobă și acolo a ars.

– Și asta-i toată povestea – a spus Lenocika.

– Tare timpită poveste – a spus Vanka. – Eu voiam să scriu cu totul altceva.

– Păi, scrie, – a spus Lenocika.

Vanka a luat creionul și a scris :

„A fost odată un tilhar..."

– Stai ! – a strigat Lenocika. – Povestea asta există deja !

– Nu știam – a spus Vanka.

– Păi cum, – a spus Lenocika – nu știi tu povestea despre tilharul care, scăpînd de sub pază, a sărit pe cal, dar din cauza avîntului pe care și l-a luat s-a răsturnat pe cealaltă parte și a căzut la pămînt. Tilharul a tras o înjurătură și a sărit din nou pe cal, dar din nou nu și-a socotit bine săritura, s-a prăvălit pe partea cealaltă și a căzut la pămînt. Tilharul s-a ridicat, a amenințat cu degetul, s-a repezit la cal și din nou a sărit peste el și a zburat la pămînt. Atunci tilharul și-a smuls de la brîu pistolul, a tras un foc în aer și din nou s-a repezit la cal dar cu atîta viteză încît din nou a sărit peste el și s-a lungit la pămînt. Atunci tilharul și-a smuls

șapca de pe cap, a călcat-o în picioare și din nou s-a repezit la cal și din nou a sărit peste el, s-a lungit la pămînt și și-a rupt un picior. Iar calul s-a dat mai la o parte. Șchiopătînd, tilharul a dat fuga la cal și l-a lovit cu degetul în frunte. Calul a fugit. Iar între-timp au sosit temnicierii, l-au prins pe tilhar și l-au dus la temniță.

– Atunci, înseamnă că despre tilhar n-am să mai scriu – a spus Vanka.

– Dar despre cine o să scrii ? – a întrebat Lenocika.

– Am să scriu o poveste despre un fierar – a spus Vanka.

Vanka a scris :

„A fost odată un fierar..."

– Și povestea asta există deja ! – a strigat Lenocika.

– Cum ? – a spus Vanka și a lăsat creionul din mînă.

– Cum să nu – a spus Lenocika. – A fost odată un fierar. Și cum potcovea el odată un cal, atît de tare a smucit barosul încît acesta a țîșnit din mîner, a zburat prin geam, a omorît patru porumbei, s-a izbit de foișorul de foc, a zburat într-o parte, a spart geamul casei brandmeisterului, a trecut în zbor peste masa la care ședeau chiar brandmaisterul și nevastă-sa, a trecut prin peretele casei brandmeisterului și a zburat în stradă. Aici a răsturnat la pămînt felinarul, l-a doborît de pe picioare pe vînzătorul de înghețată și s-a izbit de capul lui Karl Ivanovici Șusterling, care și-a ridicat imediat șapca de pe cap, ca să-și pipăie ceafa. Lovindu-se de capul lui Karl Ivanovici Șusterling, barosul a luat-o îndărăt. L-a doborît din nou de pe picioare pe vînzătorul de înghețată, a aruncat jos de pe acoperiș doi motani care tocmai atunci se hîrjoneau, a răsturnat o vacă, a omorît patru vrăbii și a zburat din nou în fierărie unde s-a așezat chiar pe minerul său, pe care fierarul îl mai ținea încă ridicat în mîna dreaptă. Toate astea s-au petrecut atît de iute că fierarul nici n-a observat nimic și a continuat să-l potcovească pe cal.

– Bine, atunci, dacă despre fierar e scrisă deja o poveste, am să scriu o poveste despre mine însumi – a spus Vanka și a scris :

„A fost odată un băiețel pe nume Vanka..."

– Și despre Vanka există o poveste – a spus Lenocika. – A fost odată un băiețel, Vanka, și a venit el odată la...

– Stai, – a spus Vanka – eu voiam să scriu o poveste despre mine însumi.

– Și despre tine s-a scris o poveste – a spus Lenocika.

– Nu se poate ! – a spus Vanka.

– Iar eu îți spun că s-a scris – a spus Lenocika.

– Și unde e scrisă ? – s-a minunat Vanka.

– Cumpără revista „Cij" nr. 7 și acolo o să citești o poveste despre tine însuți. – a spus Lenocika.

Vanka a cumpărat „Cij" nr. 7 și a citit chiar povestea asta, pe care tocmai acuma ai citit-o și tu.

SUITĂ

De cînd e lumea, oamenii au știut să distingă ceea ce este inteligent de ceea ce este tîmpit. În legătură cu aceasta îmi amintesc ce mi s-a întîmplat mie odată. Cînd am primit de la mătușa mea o masă de scris, mi-am spus : „Am să mă așez acum la masa asta și prima cugetare pe care am s-o scriu va trebui să fie o cugetare deosebit de inteligentă". Numai că o cugetare deosebit de inteligentă n-am reușit să scriu. Mi-am zis atunci : „Bine. Nu mi-a fost dat să scriu cea mai inteligentă cugetare, atunci am să scriu o cugetare deosebit de tîmpită". Dar n-am reușit să scriu nici o cugetare deosebit de tîmpită.

Extremele sînt întotdeauna deosebit de dificile. Ceea ce se află între ele este întotdeauna mai ușor de realizat. Și numai mijlocul este acela care nu pretinde eforturi ultime. Mijlocul înseamnă echilibru. Acolo nu se duc bătălii hotărîtoare.

ANECDOTE DIN VIAȚA LUI PUȘKIN

1. Pușkin a fost poet și tot timpul scria ceva. Odată, Jukovski l-a surprins în timp ce scria și a exclamat :

– Și tu-mi ești un scriitoraș !

De atunci Pușkin tare l-a mai îndrăgit pe Jukovski și a început să-l numească, simplu, ca între prieteni – Jukov.

2. Precum este cunoscut, lui Pușkin nu i-a crescut niciodată barba. Pe Pușkin treaba asta îl necăjea tare mult și el întotdeauna l-a invidiat pe Zaharîn, căruia, barba, dimpotrivă, îi creștea cu totul suficient. „Lui îi crește, iar mie nu-mi crește", – spunea Pușkin adeseori, arătînd cu degetul spre Zaharîn. Și avea întotdeauna dreptate.

3. Odată, Petrușevski și-a stricat ceasul și a trimis după Pușkin. Pușkin a venit, s-a uitat la ceasul lui Petrușevski și l-a pus înapoi pe masă. „Ei, ce zici, frate Pușkin ?" – l-a întrebat Petrușevski. „Stop mașina !" – a spus Pușkin.

4. Lui Pușkin îi plăcea să arunce cu pietre. Cum vedea pe-undeva pietre, cum se-apuca și dădea cu ele. Se întîmpla cîteodată de se dezlănțuie în așa hal, încît îl vedeai că stă așa, tot îmbujorat, dă din mîini și azvîrlea cu pietre – ceva de groază !

Traducere : IOAN PEIANOV

Din jurnalul unui fotbalist

Opt luni

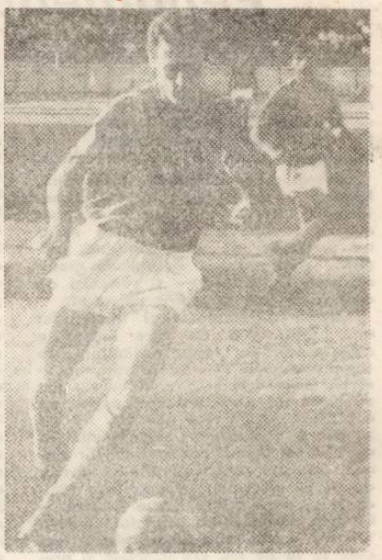

Însă eu, în acele luni, trebuia să devin un fotbalist adevărat"

Ideea de a fi transferat la Dinamo-Bacău i-a venit antrenorului Teașcă. Însă a fost o idee, de-a lui, învăluită, ca să zic așa, pe care n-am priceput-o imediat. Din auzite, din ziare, el a aflat de soarta mea și că „este unul nou la Victoria, Dembroschi, care marcă multe goluri". Așa se face că Teașcă a angajat trei meciuri amicale cu Victoria. Cei de la Roman erau în culmea fericirii că, uite, o echipă din B venea la ei. Însă, în fond, ideea aceea a lui Teașcă era ca, la acele trei meciuri, să mă verifice pe mine cum joc. Din trei meciuri, am cîștigat două cu Dinamo, am făcut un egal și eu am marcat trei goluri din cinci. Cei de la Roman erau în paradis. Era toamna lui '66, iar, în iarnă, pe 30 ianuarie 1967, eu am fost transferat la Dinamo-Bacău. A fost o surpriză pentru cei de la Roman, care și-au dat abia atunci seama de scopul meciurilor.

Acolo, la Bacău, încă de-a două zi, am intrat în antrenamente, iar, într-o duminică frumoasă cu soare și cu zăpadă, am jucat cu Petrolul-Moinești și, din cinci goluri, eu am dat trei. Teașcă, de pe margini, striga la unii coechipieri mai vechi ai echipei, care strîmbaseră din nas la venirea mea : „Uite, măi, ăsta e salvarea noastră. El are să vă bage în divizie !". Cuvintele lui s-au și adeverit mai tîrziu, după vreo opt luni de luptă. Însă eu, în acele luni, trebuia să devin un fotbalist adevărat de divizie și un om întreg între coechipierii mei. De altfel, în acel interval de opt luni, trebuie spus că n-am lipsit un minut dintre ei. Mi i-am făcut pe majoritatea prieteni apropiați, pe Vătafu, Kiss, Naghel, Ghiță, Nedelcu, iar în returul diviziei B, am devenit și golgheterul echipei. Acești pași repezi se datorau și acelor prieteni adevărați, dar și lui Teașcă. Era un om formidabil antrenorul Teașcă. Știa să țească o atmosferă cu adevărat sportivă între noi. Un om deștept, citit, el avea intuiția sigură a fiecărula dintre noi. El ne iubea și ne urmărea în joc și în timpul liber, cu ochiul ascuțit al pedagogului, al prietenului, al psihologului. El era capabil, pentru „băieții lui", să facă acte paradoxale, așa cum s-a întîmplat odată că a dormit în zăpadă, afară, pentru a-i aștepta pe trei coechipieri care au șters-o la o petrecere. El i-a așteptat acolo, a așipit în zăpadă, pînă l-a trezit un paznic și l-a legitimat. A fost o glumă bună, dar și el i-a prins pe petrecăreți și i-a urechiat și, drept „pedeapsă", a doua zi, le-a cerut, în rîsul general, să ne plătească ei autobuzul la toți (adică 50 de bani pentru fiecare) de la stadion pînă la cantină. Era o asemenea atmosferă caldă, prietenească, plăcută, chiar dacă antrenamentele nu erau o joacă. Și, eu, în această atmosferă nouă și colegială, m-am încadrat perfect, m-am încadrat repede și în stilul de joc cerut, așa încît s-au putut folosi de mine imediat, pentru o da randamentul maxim.

A fost un an greu, dar și un an ieșit din comun și pentru mine și pentru echipa băcăuană. Aveam de dat o luptă strînsă cu Siderurgistul-Galați. Oscilam amîndouă echipele pe locurile unu, doi, trei. Care pe care. Dar conștiința noastră, calitățile lui Teașcă, valoarea unor jucători de la Dinamo au făcut să ieșim biruitori și să intrăm în divizia primă a țării, așa cum promisese antrenorul în fața clubului. Au fost unele meciuri dure, cu Progresul-Brăila și Flacăra-Moreni, dar, cîștigîndu-le, noi ne-am săltat brusc. Și meciul final, cu Siderurgistul, a fost ca și cîștigat. Trebuia să ne bată ei acasă cu 5–0, pentru a intra în divizie în locul nostru. Dar am avut șansa de am bătut noi cu 5–0. A fost un meci atît de disputat și de mare luptă, încît și peste cîțiva ani oamenii făceau comparații : „Ca meciul acela extraordinar cu Siderurgistul". Ceva asemănător, se zice, cu momentul cînd a intrat Poli în A. A fost un meci senzațional. Am marcat 3 goluri din 5. La al 2-lea gol, după obiceiul său, Teașcă și-a aruncat pălăria în tribune. Era un delir pe stadion, iar noi intram triumfători în A.

Au fost opt luni de luptă sportivă. Opt luni în care eu am fost cooptat și am jucat și în lotul de tineret al Naționalei. Acolo, jucau alături de mine Răducanu, Sătmăreanu, Boc, Dinu, Deleanu, Radu Nunweiller, Dumitrache, Lucescu, Dumitriu IV. Acolo jucau, de fapt, băieții care aveau să formeze, nu peste mult, marea națională a României. Și drumul meu, pînă acolo, la ei, durase numai opt luni. Un drum nu ușor, de care ar fi fost însă mîndru orice jucător tînăr ca mine. Un drum al acțiunii și dragostei pentru culorile clubului și, apoi, pentru culorile țării.

EMERIC DEMBROSCHI

TERRA MAGAZIN

ÎMPOTRIVA SMOGULUI. Oamenii de știință de la Universitatea „Lomonosov" din Moscova au creat o instalație unică pentru purificarea aerului de oxizi de azot, instalație care permite o purificare pînă la 99,9999 la sută. Aceasta înseamnă că într-un metru cub de aer, după o astfel de purificare mai rămîn doar 0,05 miligrame de oxizi de azot care se găsesc în gazele de eșapament și în fumul întreprinderilor industriale.

BILANȚ TRIST. În fiecare an în S.U.A. se înregistrează peste 15 mii de victime ale drogării. După un comunicat al Comisiei pentru combaterea drogurilor, utilizarea diverselor droguri – a heroinei în special – costă statul american între 10 și 17 miliarde dolari anual.

O MELODIE DE CINCI MII DE ANI. Un cercetător al istoriei muzicii, americanul P. Croker, a reușit să descifreze notele muzicale ale unei melodii scrise cu cîteva mii de ani în urmă în Mesopotamia. „Partitura" a fost găsită cu ocazia unor săpături făcute de cercetător în Siria. P. Croker a și interpretat melodia descifrată la o liră, copie fidelă a instrumentului descoperit cu prilejeul săpăturilor în Ur.

ȚIGĂRI „UCIGAȘE". Pentru ca oamenii să fumeze cu „discernămînt și cumpătare", o firmă olandeză a lansat pe piață o nouă marcă de țigări cu nume semnificativ : „memor" – de la Memento mori (adu-ți aminte de moarte !). Pe ele este desenat un cap de mort sub care scrie : „Du-te la cimitir, ia un „memor" și înghite fum".

CÎT PEȘTE EXISTĂ ÎN OCEAN ? Cantitatea de pește existentă în mare poate fi calculată. Acest lucru a fost demonstrat de specialiștii institutului polar de cercetări științifice pentru piscicultură și oceanografie (P.I.N.R.O.). Ei au realizat un dispozitiv compus din două aparate de fotografiat și un dispozitiv de iluminare. Aparatul este fixat pe trol și conectat periodic, obținîndu-se un număr mare de fotografii stereoscopice. Pe baza acestor fotografii se stabilește cantitatea exactă de pește într-un metru cub de apă. Restul revine matematicii și hidroacusticii. Cu ajutorul unor dispozitive acustice se numără peștii în intreaga grosime a stratului de apă, de pe o porțiune a mării, iar apoi formulele și tabelele existente la institut indică cantitatea.

PĂSĂRILE... FARMACEUTICE. Zece păsări „kakadu" sînt colaboratori prețioși ai institutului farmaceutic „Kobanyá" din Debretzin – R.P. Ungară. Aceste păsări exotice sînt extrem de sensibile la anumiți acizi din aer. Ele „fac de serviciu" în încăperile în care se prepară acești acizi, necesari pentru diverse medicamente. La cea mai mică „scăpare" a acizilor, păsările încep să țipe...

PARADOXUL MOTORIZĂRII. Nu de mult s-a calculat că pompierii din New York au astăzi nevoie de un timp dublu pentru a se deplasa la locul incendiului, decît în urmă cu 70 de ani ! Sîntem în plin paradox al motorizării.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 4 iulie 1975 ● Nr. 27 (383) ● 10 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : **OCTAV ANGHELUȚĂ**

Timpul uman al dezvoltării

Miez de an. Avem pregătite culorile sărbătorii pentru a întîmpina noul an acum. Pulsația diurnă a muncii înregistrează, pe coordonatele știute ale timpului, un altul, mai rapid și mai dens, pe măsura omului României de astăzi. Ecuația acestui timp nou, purtată în voința unei națiuni de a se autodepăși permanent, aduce, între datele sale sentimentele participării la viitor, ale puterii și ale dăruirii unui popor unit și liber, pentru progres și prosperitate. Vom vorbi, inerent, despre accelerația timpului și ne vom aminti, poate, o clipă de gestul lansării unei rachete în spațiu, cu tot calculul minuțios al înfrîngerii inerției gravitaționale. Independent de ciclul anotimpurilor, acest nou timp uman condensează epoci de istorie trecută în zile și ore, lăsîndu-ne sentimentul, permanent optimist, al constructorului.

În fapt, industria țării, acest motor al progresului, înregistrează zi de zi realizarea planului cincinal înainte de termen. Industria Capitalei, județele Suceava, Covasna, mari colective de muncă din diverse ramuri din alte județe și-au îndeplinit deja sarcinile cincinalului. Și gîndim firesc – „timpul uman al dezvoltării, în condițiile unei participări conștiente și responsabile, poate fi, și iată, este devansat".

Va trebui să rememorăm drumul parcurs în cei patru ani și jumătate. Abia atunci, măsurînd clipă cu clipă halele și uzinele noi care au împînzit echilibrat și egal întreg teritoriul, măsurînd milioanele de oameni intrați pentru prima dată în lecția fermă a metalului și chimiei, vom putea descoperi mecanismul intim al noului timp uman, pe care îl trăim acum. Ritmul lui sînt oamenii, voința lor comună, puterea lor conjugată ; ritmul lui este conștiința în mișcare.

Ne modificăm ora sentimentelor după mersul nou al propriului nostru timp al muncii, această condiție a umanului, și trăim încrederea în puterea noastră, în forța ei de prefacere, în viitorul pe care îl vrem țării. Și dacă sentimentele ni se par aceleași dintotdeauna, înseamnă că în noi, am trecut deja pragul noului ritm al timpului și trăim, și vedem dinăuntrul lui, desprinși de inerție într-o perpetuă accelerație ascendentă.

ORIZONT

EFIGII

Elegiile lui Nichita Stănescu

Cartea cea mai unitară din punctul de vedere al valorii a lui Nichita Stănescu a rămas *11 elegii*, apărută în 1966, deci acum aproape un deceniu. După ce exersase gravura pe porțiuni restrînse (în *Sensul iubirii*, *O viziune a sentimentelor*, *Dreptul la timp*), poetul încearcă fresca. Sentimentele, cu tot ce au ele accidental și dispersat, sînt chemate la ordine. Confruntare a poeziei cu lumea, a poeziei cu ea însăși, confruntare a omului cu destinul, a idealului cu realul, a cuvîntului cu lucrul pe care încearcă să-l numească – cele *11 elegii* par a se structura într-o obsesie perpetuă : „aceea a unei unități exemplare, organice și cosmice" (Mircea Martin, *Generație și creație*, E.P.L., 1969, p. 12). Însă ideea unei structuri coerente nu înseamnă, ipso facto, structură coerentă perfectă. A bănui, prin demers critic, un itinerar fluent în corpul *elegiilor* poate fi util, desigur, la nivelul cercetării, dar a considera că acest itinerar a fost imaginat și urmat de poetul însuși este întrucîtva riscant.

Elegia întîi, „închinată lui Dedal", ar fi nu atît un elogiu al cuvîntului, ci o elegie a acestuia, adică un fel al lui de a suferi : „Nu-l urmează istoria / propriilor lui mișcări, așa / cum semnul potcoavei urmează / cu credință / caii". Element primordial, cuvîntul pare a fi o aripă care nu și-a recunoscut încă trunchiul originar. Este însuși Dedal rătăcind prin Labirint, deseori inspirat, niciodată satisfăcut în victoriile lui. Tentația perfecțiunii, a adecvării totale a cuvîntului la un înțeles, durează puțin : „Ar semăna întrucîtva cu sfera / care are cel mai mult trup / învelit cu cea mai strîmtă piele / cu putință. Dar el nu are nici măcar / atîta piele cît sfera". *A doua elegie*, *Getica*, pe care am putea s-o asemuim cu planul unei sculpturi de H. Moore, este o încercare originală de anulare a discontinuității din lumea materială prin adaus spiritual. Cursul cunoașterii nu e definitiv întrerupt, e schimbată doar perspectiva : „Ai grijă, luptătorule, nu-ți pierde / ochiul, / pentru că vor aduce și-ți vor așeza / în orbită un zeu / și el va sta acolo, împietrit, iar noi / ne vom mișca sufletele slăvindu-l". Dacă în prima elegie e vorba de confruntarea cuvîntului cu adevărul conținut de real, în *A treia elegie* se confruntă privirea cu obiectul privit. Drama contemplării începe printr-o suită de „treziri" : a ființei, a privirii... Ochiul, privirea, „albastrul treaz" se golesc succesiv, dar nu în afară, ci spre interior ; privirea apare ca o activitate a obiectelor dornice să ocupe golurile produse : „Copacii ne văd pe noi, / iar noi pe ei / Ca și cînd s-ar sparge o frunză / și-ar curge din ea / o girlă de ochi verzi". Însă nici prin amestecul cu obiectele, ordinea nu se realizează integral : lucrurile „izbesc pervazurile și curg mai departe / spre altă orînduire". În alternanța contemplatoare – criză de timp – contemplare, *A patra elegie* o continuă pe cea de-a treia și înseamnă o „criză de timp", un semn al constatării că între ființă și „tot" hiatusul persistă. Tînjind după o clipă de repaos, spre a acumula energii pentru zborurile viitoare, trupul „se grăbește să se prăbușească / în somn, / seară de seară ; / și iarna / din ce în ce mai puternic se înconjoară / cu straturi de gheață". Tentația realului, existentă pretutindeni în *elegii*, *ia forma* unui poem nostalgic în *A cincea elegie*. Din elemente puține, poetul construiește un mit verosimil Nevinovat („N-am fost supărat niciodată pe mere / că sînt mere, pe frunze / că sînt frunze"), poetul e judecat „la tribunalul frunzelor, / la tribunalul umbrelor", și condamnat la „o încordare a înțelesurilor în ele însele". Tentația realului, sugerează poetul, trebuie să devină o contopire cu realul. Depășind, în *A șasea elegie*, „afazia" (interpretată ca imposibilitate sau nehotărîre de a alege), eul aderă la realitate : trăiește în numele frunzelor, pietrelor, merelor, cărămizilor, cailor, păsărilor, „dar mai ales în numele zborului". Comunicarea se realizează printr-o ramificare continuă, dusă la nesfîrșit : „Întind o mînă, care-n loc de degete / are cinci mîini / care-n loc de degete / au cinci mîini, care / în loc de degete au cinci mîini". Procedeul ramificării trebuie considerat ca element al unei fantezii arborescente, caracterizată prin expansiune și derulare digresivă. „Barocul" din poezia lui Nichita Stănescu trebuie pus în legătură cu evaziunea ideilor din structura presupusă cu noțiunea de „arabesc", considerată drept cea mai spiritualistă formă a desenului. Folosită adesea de poet, eficientă de cele mai multe ori, tehnica „despicării" ideii devine previzibilă, pică uneori în gratuit.

Încă în anul apariției celor *11 elegii*,

ION LOTREANU

(Continuare în pag. 7)

Aportul psihologiei

la edificarea culturii și civilizației socialiste
(masă rotundă)

Participanți :

Conf dr. ION DRĂGAN – Catedra de psihologie și pedagogie de la Universitatea din Timișoara.
Prof. STOICESCU CAROLINA – consilier de orientare școlară, Școala generală nr. 22 Timișoara.
Prof. POPA MARIA – psiholog principal – Centrul școlar M.I.U. Timișoara.
Psiholog – TODEA GELU – Laboratorul de psihologie CF. Timișoara.
Psiho-sociolog – MOISESCU STELIAN – I.A.E.M. Timișoara.
Psiholog principal – PRELICI VIOREL.

I. Drăgan

Documentele Congresului al XI-lea subliniază rolul deosebit al omului în opera de edificare a societății socialiste în țara noastră și implicit pun în evidență aportul științelor sociale în acest sens. Reluînd această idee, acad. Vasile Pavelcu vorbește despre vocația aplicativă a științelor sociale, precizînd că în sistemul acestor științe psihologia are unul dintre cele mai importante roluri, o știință cu un pregnant caracter umanist. Cadrul de discuție al acestor teme este dintre cele mai potrivite : psihologi din industrie și din clinică vin să discute aportul psihologiei la edificarea culturii și civilizației socialiste.

V. Prelici

Dacă considerăm psihologia ca știință aplicată ce caută să intervină în optimizarea activității, ne aflăm în situația de a constata că ea ar trebui să fie solicitată omniprezent în societate. Putem spune că unde se vor afla oameni vor exista probleme umane. Chiar în condițiile automatizării, de exemplu, conducătorul și beneficiarul procesului tehnologic rămîne omul și ca atare aspectele umane sporesc în complexitate prin accentul pus pe componente mai subtile (sistemul om – mașină, vigilență în condiții ale monotoniei, satisfacție în muncă etc.). La aceasta trebuie să adăugăm o seamă de probleme ivite în însăși realitatea vieții socialiste din țara noastră : adaptarea la viață industrială a populației rurale în condițiile unei dezvoltări industriale cu un ritm dintre cele mai accelerate din lume, fluctuația forței de muncă, orientarea școlară adaptată sistemului de învățămînt din țara noastră, efortul de a interveni profilactic pentru menținerea bunei sănătăți a populației etc.

În asemenea condiții interesul pentru psihologie este motivat. Consecința este organizarea unor nuclee de cercetare și intervenție psihologică.

I. Drăgan.

Că psihologia se diversifică în funcție de domeniile realității sociale care o solicită este știut încă de la Congresul de la Lyon din 1958 unde se amintea că existau peste 30 de ramuri aplicative ale psihologiei, în curs de creștere la 50. Aceasta impune și la noi o diversificare a pregătirii cadrelor de psihologi. De asemenea, ceea ce prezintă o deosebită importanță este accentuarea pregătirii practice a viitorului psihologic, familiarizarea sa cu modul de activitate al viitoarei profesiuni. În acest sens Catedra de psihologie și pedagogie a Universității din Timișoara, are la dispoziție laboratorul de orientare școlară și profesională a I.C.P.P.D., unde studenții au posibilitatea de a face un început la pregătire practică. Nu este vorba de studenți în psihologie ci de viitorii profesori care au posibilitatea pentru început de a vedea un experiment, de a cunoaște teste etc. În de a face un început pregătire practică în activități de cercetare.

La aceasta trebuie să adăugăm un Curs de orientare școlară și profesională, pentru studenții ce se pregătesc a fi cadre didactice.

V. Prelici

Există ramuri de activitate unde intervenția psihologică este amplă. Laboratoarele de psihologie din transporturi numără o rețea de cîteva sute de psihologi ce efectuează zeci de mii de examinări la personalul de la siguranța circulației feroviare și rutiere. Numai în Timișoara lucrează în transporturi 15 psihologi. Mergînd pe linia unei tradiții de 5 decenii de existență, aceste laboratoare au o metodologie închegată și constituie sursă de informare și model pentru majoritatea noilor laboratoare de psihologie de la noi.

G. Todea

Trebuie să diferențiem o pregătire în psihologie la un profesor, inginer etc, și cunoștințele de psihologie ale unui consilier de orientare, psiholog industrial, psiholog din cadrul clinicii medicale.

C. Stoicescu

Experiența de șase ani de zile în calitate de consilier de orientare îmi poate oferi exemple în sensul afirmației de mai

Masă rotundă realizată de
VIOREL PRELICI

(Continuare în pag. 7)

OCTAV ANGHELUȚĂ

Gemenele blonde

CRONICA LITERARĂ

Despre „expresia artistică eminesciană" *)

După cum însuşi afirmă în recenta sa carte **(Expresia artistică eminesciană,** Editura „Facla", 1975), G. I. Tohăneanu este adeptul unei cercetări „interdisciplinare", principiu, care, guvernînd tot ce a scris, asigură unitatea interpretării : „... **stabilirea unui echilibru, a unei împletiri armonioase între perspectiva strict lingvistică şi aceea mai cuprinzătoare, a atitudinii stilistice şi estetice în faţa operei beletristice"** (p. 103) i se pare autorului a fi modul cel mai potrivit în abordarea textului literar. Se conciliază, astfel, pe urmele lui Leo Spitzer şi Tudor Vianu, dicotomia dintre stilistica lingvistică (Ch. Bally, Iorgu Iordan) şi cea literară (K. Vossler), încercîndu-se, prin investigarea inventarului lingvistic şi stilistic, dar şi prin relevarea trăsăturilor expresive originale, să se fixeze componenta artistică a creaţiei literare şi, totodată, personalitatea scriitorului. „Constatînd structurile şi funcţionarea lor înăuntrul sistemului limbii" (Guiraud), dar afirmînd, concomitent, „valoarea dominantă" a operei, G. I. Tohăneanu reuşeşte, în acelaşi timp, să apropie domeniul stilisticii expresive de critica literară şi, în cele din urmă, de istoria literară. Concentrat asupra individualităţii textelor care înglobează lirica juvenilă (1866–1869) a lui Mihai Eminescu, autorul are în vedere, de pildă, în **Studii de stilistică eminesciană,** perspectiva istorică, astfel încît concluzia din finalul capitolului amintit se impune firesc : „Dacă toate aceste aspecte, (...) ne dezvăluie un tînăr Eminescu fidel „modei" literare şi statornic în admiraţia către poeţii „ce-au scris o limbă ca un fagure de miere" – altele, destul de numeroase şi de loc neglijabile vestesc cu insistenţă viguroasa **originalitate** lingvistică şi stilistică – deocamdată în germene – a marelui artist de mai tîrziu" (p. 133).

Opera stilistică a lui G. I. Tohăneanu, **(Studii de stilistică eminesciană,** Editura ştiinţifică, 1965, **Stilul artistic al lui Ion Creangă,** Editura ştiinţifică, 1969, citata **Expresie artistică eminesciană,** precum şi un impresionant număr de articole, publicate în reviste de specialitate şi în culegeri colective) izvorăşte din preocupările sale de filologie şi de estetică a limbii. Metoda, mai mult implicită decît afirmată, poate fi dedusă din analizele, deosebit de minuţioase, pe care le face unor scriitori ca Eminescu, Sadoveanu, Creangă, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, V. Voiculescu, Radu Stanca etc. Punctul de plecare îl constituie fondul lingvistic (al textului literar) folosit individual şi valorificat estetic. De aceea nu e întîmplător faptul că atît **Studii de stilistică eminesciană** cît şi **Expresia artistică eminesciană** sînt structurate pe două secţiuni, aparent diferite, convergente în esenţă. Prima secţiune studiază **limba şi stilul** (lexicul, structura gramaticală, sintaxa poetică, procedeele de artă literară, versificaţia) poeziilor de tinereţe (cea dintîi dintre lucrările citate), ale ciclului folcloric (cea de a doua) ; următoarea secţiune însumează un număr de analize cu tematică diversă, care au, însă, toate, scopul de a evidenţia funcţia estetică (individuală şi originală) pe care o îndeplineşte în opera lui Eminescu un procedeu lingvistic sau altul : **Valori stilistice ale întrebuinţării timpurilor în poezia lui M. Eminescu, Convergenţa procedeelor artistice în poemul eminescian „Din valurile vremii", Un leitmotiv eminescian : „marmora"** ; sau **„Locuri eminesciene" la Sadoveanu, Prestigiul stilistic al rimei, „Rinduri, rinduri ...", De la „harfă" la „bucium".** Faptele sînt surprinse într-o permanentă interdependenţă, fie că este vorba de dialectica evoluţiei limbii literare (prin confruntarea dintre clişeele limbajului poetic şi inovaţii), fie că este vorba de mişcarea pe care schimburile permanente între diversele straturi ale limbii (arhaic, popular, neologic) o impun.

Un deosebit simţ al nuanţelor, capacitatea de a pătrunde în intimitatea cuvîntului (sau, „dincolo de cuvînt"), de a descoperi, în microstructura lui, macrostructura operei, caracterizează, pe de altă parte, amintitele analize. Autorul menţionează, de pildă, cu adîncă pătrundere, cauzele pentru care motivul literar al **ochilor** l-a fascinat pe Eminescu : unul de ordin „estetic" (ochii, „cei doi luminători ai trupului"), altul de ordin „gnoseologic" (ochii, „porţi" ale cunoaşterii).

O menţiune specială merită contribuţiile lui G. I. Tohăneanu la cunoaşterea versificaţiei. Preocupările sale în acest domeniu, extrem de bogate şi, în parte, singulare, au nu numai meritul de a atrage versificaţia în sfera analizei stilistice, ci şi acela de a impune cîteva ferme puncte de vedere. Amintim, printre altele că, pe linia celei mai bune tradiţii româneşti în materie, G. I. Tohăneanu a evidenţiat complexitatea funcţională a rimei, a semnalat, apoi, conflictul dintre modelul metric şi realizările concrete, propunînd o necesară rediscutare a problemelor legate de ritm în poezia românească, a punctat cîteva procedee de „orhestraţie", demonstrînd cu fineţe corelaţia dintre sunet şi sens (dintre versificaţie şi idee poetică). Discuţiile legate de alcătuirea, de mecanismul stihului nu sînt niciodată exterioare, ci într-o organică relaţie cu structura limbii şi cu semnificaţia poeziei.

În contextul actual al stilisticii şi poeticii româneşti, studiile lui G. I. Tohăneanu ocupă un loc cu totul remarcabil şi inconfundabil.

OLIMPIA BERCA

*) G. I. Tohăneanu, *Expresia artistică eminesciană*, Ed. Facla, 1975.

PREZENŢE LITERARE

Elegia stenică sau VIRGIL CARIANOPOL

Virgil Carianopol s-a anunţat ca poet printr-un volum avangardist, intitulat teribilist chiar Virgil Carianopol şi tutelat de suprarealismul insurgent al revistei unu ; apoi a trecut la formele ce-i erau mai specifice şi care l-au impus. Cam aşa îşi încep articolele despre Carianopol mai toţi comentatorii şi criticii. Şi nu e nimic fals în acest itinerar cronologic, falsul constă în explicaţiile ulterioare.

Virgil Carianopol n-a frecventat suprarealismul ca modă poetică ci a crezut în această experienţă ce i-a fecundat poezia, păstrînd din ea mai ales spiritul de revoltă. Trebuie spus şi trebuie repetat că şi primul volum îşi avea elegiile lui ; iată o elegie dedicată Leliei (nume scris cu literă mică) : lelia, / ţi-aduci aminte cum striga pădurea după noi / ţi-aduci aminte zborul de lampă al cocorilor / ţi-aduci aminte cînd scuturam perinele pe vise ... / lelia, lelia, unde sînt arborii / cu doinele întinse peste umerii noştri ?

Deci ruptura ce se produce în poezia lui Carianopol nu e nici totală şi nici programatică ; filoanele elegiace, trucate, din primul volum, sînt cultivate cu amplificări în opera ulterioară, poetul ajungînd să-şi definească poezia prin acest fond absolutizat. Volumul tipărit în 1974 se intitulează chiar Elegii şi elegii. Elegia e un pretext pentru intrarea şi ieşirea din anotimp, dar şi pentru dragoste, e un pretext pentru reflecţie dar şi o ipostază a fericirii. O despărţire e definită ca un destin: Ne despărţim şi pentru totdeauna, / Ca două maluri rupte dintr-un joc. / Ne tragem, tun-tr-o parte, eu în alta, / Să-i facem vieţii, ca să treacă loc.

Elegia devine un impuls stenic, mai ales în poemele cu aspect existenţial-autobiografic : Mu mai e deci prea mult şi voi da seama / De cum am fost şi eu de-adevărat, / Dar pînă-atuncea tot mai lupt cu mine / Şi mai încerc cu viaţa să mă bat.

Elegia devine apoi pastel sentimental ca-n poemul dedicat unui octombrie palid, în care basmele sînt, la modul eminescian, de aramă, sau devine madrigal cu deschideri spre orizonturi agreste : Ce frumos ne iubim dragostea mea ! / Vorbele ne sînt de mătasă. / Toată vremea alergăm / Pe cîmpiile covoarelor de prin casă.

Tot prin elegie e definită poezia ca artă – o construcţie de castele friabile –, tot prin elegie îşi trimite ultimile „scrisori" soţiei sau prietenilor, tot prin elegie îşi aduce aminte de părinţi: Tot aşa ai fost de cînd ţin minte, / Pe picioare-ai mers la drum mereu. / Nici în car nu te suiai de teamă / Boilor să nu le fie greu. (Pentru mama)

S-au făcut trimiteri de la Carianopol la Esenin, urmînd mai ales comentariile lui G. Călinescu, dar elegia poetului român e numai coincidenţă cu cea eseniniană. Elegia lui Carianopol nu are un conţinut tragic, e numai o formă de discurs poetic în care se scriu „scrisori către plante", în care sînt chemate cîmpiile să se întoarcă acasă din covoare şi-n care singurătatea din lucruri devine cîntec.

EMIL MANU

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

GABRIELA MARIA PINTEA :

Panait Istrati

(Editura Cartea Românească, 1975)

Cartea Gabrielei Maria Pintea despre Panait Istrati este ceea ce se poate numi o carte ambiţioasă. Bine documentată, abordînd opera integral, cartea are meritul de a pleca de la premize de studiu conforme unei gîndiri cu adevărat literare : nu e important personajul Istrati, ci textul autorului Panait Istrati. Cartea doreşte să pună anumite lucruri la locul lor, dînd atenţie nu spectacolului Istrati ci autorului, care în pofida credinţei proprii este ceea ce se numeşte un constructor de structură literară.

Subtile, fine şi inedite observaţii (comparaţiile făcute prin diferenţă cu Matei Caragiale, proza picarescă spaniolă, Aragon etc.) nu reuşesc, din păcate, să se desprindă de aceeaşi metodă biografică de continuu amestec – operă – obiect de referinţă (viaţă). De prea multe ori se apelează la corective şi substraturi autobiografice în consideraţiile despre text. De prea multe ori Panait Istrati personajul, este amestecat printre personajele autorului Panait Istrati.

Deşi strădania cărţii merge spre a demonstra că Panait Istrati este un autor şi nu o existenţă de scandal, cartea nu-i defineşte, clar literatura. În fapt, nu se face decît inventarul elementelor operei lui Panait Istrati. Scapă atenţiei esenţialul, sensul operei, descoperit prin legătura dintre ele. Problema primordială : „este textul lui Istrati literatură sau nu", rămîne nerezolvată. Cercetarea se rezumă la veşnica repovestire a subiectelor lui Istrati, din alt unghi de vedere, dar mereu acelaşi, lucru care, la drept vorbind trimite cu mai multă plăcere şi folos direct la textul autorului. A stabili faptul că un text are structură şi tematică, nu înseamnă încă a stabili şi dacă este literatură, (lucru care se cerea făcut, pentru că în conştiinţa criticii actuale fascinaţia autorului o întrece pe cea a textului şi nu există în această direcţie un studiu serios) şi mai ales nu înseamnă a stabili în ce fel este, adică a-i acorda particularităţi de autor. Ceea ce lipseşte cărţii este un punct de vedere bazat pe categorii estetice, căci simpla inventariere a elementelor, care se găsesc în atîtea alte exemple ale literaturii atît de apropiate ca trăsături, nu înseamnă încă a circumscrie o lume aparte. E păcat că prilejul oferit de exemplul particular al condiţiilor de literatură ale lui Panait Istrati – autor român sau francez, şi care prezintă probleme interesante de filozofie a literaturii, de fapt, să nu fie cîntărit mai atent. A enumera în română elementele unei opere scrise în franceză, fără a fixa formele de trăire şi înţelegere şi cele de expresie a acestora, nu înseamnă încă nimic propriu, care să fie numai textul lui Istrati şi nu textul tuturor celor cu care a fost comparat sau ar putea fi.

Se vorbeşte, de pildă, la un moment dat, despre două registre de existenţă a personajelor şi acţiunilor – cel fabulos şi cel istoric. Din modul în care sînt definite este însă greu să nu se iste confuzii. Cu ce este mai „fabulos" personajul Chira Chiralina decît „istoricul" Mihail, din moment ce ambele sînt personaje şi deci aparţin în aceeaşi măsură unui discurs fabulatoriu ?

Greşeala se repetă şi provine din acelaşi mod de abordare iniţial : permanentul amestec text-obiect de referinţă. La pagina 96 se vorbeşte despre faptul că proiectele de transformare ale lumii prea încărcate ale Floricicăi Floarea – Codrilor nu reuşesc decît să contrarieze logica artistică. Cum pot, însă, evenimente din afară să contrarieze logica artistică care-i este proprie numai textului ? Considerate ca element intern ar putea fi funcţionale sau nu, în nici un caz însă, proiectele ca atare nu pot contrazice logica artistică.

Există un capitol intitulat Utopia lui Panait Istrati în care se vorbeşte despre proiectele imposibile ale Floricicăi Floarea-Codrilor. Utopia nu este a lui Istrati, căci Floricica este un element construit prin consecinţă al operei, şi nu o insulă în operă. Ar însemna ca însăşi opera lui Panait Istrati să fie o utopie, ceea ce nu se mai poate din moment ce ea există. La pagina 62 se afirmă : „Trebuie să ne mulţumim cu ceea ce Panait Istrati a fost într-adevăr, un scriitor român de expresie franceză care nu ilustrează forţa de creaţie a poporului român în lume mai puţin decît Sadoveanu, a cărui suită de povestiri „Hanu-Ancuţei" n-a ajuns în traducere mai celebră decît istratiana „Presentation des Haidoucs".

Numai celebritatea nu este o garanţie literară şi apoi de ce trebuie „din păcate să ne mulţumim ? ..."

Exemplele s-ar putea înmulţi.

S-ar putea renunţa şi la unele calcuri franceze, absolut inutile ca : „efasează" (pagina 124), „nu marşează la proiect" (pagina 172) sau la expresii mai mult sau mai puţin posibile, „amiciţie fericitoare" (pagina 153).

MARINA BEJAN

ION COCORA :

Privitor ca la teatru

Editura Dacia, 1975

„Lăudînd sau criticînd un spectacol, un critic nu face altceva decît să-şi dovedească iubirea pentru teatru". Făcînd această afirmaţie în preambulul volumului său de critică teatrală, Ion Cocora dă o definiţie posibilă rostului existenţial al criticii teatrale. Combustia lirică a definiţiei reliefează necesitatea raportului afectiv dintre critic şi fenomenul teatral, raport fără de care înţelegerea superioară a faptului spectacologic – de fapt esenţa însăşi a actului critic – nu este posibilă. Cei care au urmărit cronicile dramatice ale lui Ion Cocora în paginile Tribunei, au putut constata, desigur, optica inedită a criticului asupra spectacolului, prezenţa, cu alte cuvinte, a unui program estetic ferm, avînd, înainte de toate, o considerabilă deschidere faţă de acel nou, care asigură viaţii teatrale vitalitate.

Volumul Privitor ca la teatru *cuprinde trei capitole vaste, avînd fiecare un profil distinct şi o amprentă comună în acelaşi timp. Cel dintîi – intitulat* Ipoteze *– ilustrează grăitor receptivitatea lui Ion Cocora faţă de acea lectură regizorală care vede în text nu o valoare imuabilă, ci una evolutivă. Reîncarnarea scenică a textului presupune, aşadar, mobilizarea acelor potenţe latente care nu se revelează dintr-un unghi de citire reverenţios, impunîndu-se, în schimb, atunci cînd intervine prisma cutezanţei regizorale dislocînd sensuri majore din spectrul ideatic al piesei, în vederea plămădirii unei noi realităţi artistice. Citind spectacolul lui Alexandru Tatos, cu excelenta piesă a lui D. R. Popescu, Ion Cocora vede în Pasărea Shakespeare o metaforă morală, argumentele ipotezei fiind furnizate de faptul spectacologic găzduit de scena Naţionalului clujean. Interpretarea pe care Ion Cocora o dă piesei lui D. R. Popescu are o dublă plauzibilitate : în sfera lecturii critice şi în aceea a celei regizorale. Ipoteza cronicarului dramatic se verifică prin confruntarea viziunii sale cu cea regizorală, sistemul valoric al textului relevînu-se prin două gîndiri sincronice.*

Capitolul Tineri regizori *este mărturia pasiunii cu care Ion Cocora a descoperit, a militat să impună şi să consacre un menii care o servesc cu devotament." Într-adevăr, Ion Cocora pledează pentru validitatea concepţiei despre teatru a lui Alexa Visarion şi Aureliu Manea, Al. Colpassi şi Ion Ieremia, Dan Micu şi Magda Bordeianu, aplecîndu-se atent asupra vocilor proaspete care rostesc mesaje tulburătoare.*

În capitolul Teatre, *sînt strînse laolaltă roadele impresiilor unui cronicar omniprezent, căruia i se potriveşte prin excelenţă definiţia lui Ion Vlad : „Un cronicar dramatic este un călător. Popasurile sale sînt un act de cultură, iar mărturia lui va intra în istoria unei arte atît de vechi şi atît de tinere precum oamenii care o servesc cu devotament." Într-adevăr, Ion Cocora este un călător. Prezent la premierele teatrelor din Capitală, cît şi la cele ale teatrelor din provincie, el caută pretutindeni evenimentul. Crezînd în vocaţia criticii teatrale de a fi oglinda perenă a clipei teatrale efemere, Ion Cocora răspunde unui apelativ moral adresat criticului, anume de a construi din pietre inefabile un edificiu durabil. Pe această misiune, cartea* Privitor ca la teatru *o îndeplineşte în mod exemplar.*

AL. COVACI

CORESPONDENŢĂ

Dorina L. : Noile versuri subliniază mai mult calităţile sesizate anterior. Un ton cald, sincer şi (uneori) iluminat de emoţii pure pare a se defini tot mai clar: „Castanii tăi / Mi-au înflorit simţirea / Şi m-au făcut izvor / Cu triste şoapte. / Mă-ntorc şi azi pe drumurile tale ..." Sînt prezente, desigur, unele naivităţi şi ezitări, însă ele pot fi înlăturate în viitor, în măsura în care vă veţi dedica mai decis şi cu mai multă ambiţie muncii literare. Vom fi interesaţi de evoluţia Dvs. literară.

Sorin Planetaru : Ceea ce ne scrieţi este plin de adevăr. Dorim în mod programatic, aşa cum spuneţi, să promovăm, în paginile revistei, valorile de pe întreg cuprinsul ţării, consacrate sau nu. Întrebarea Dvs. dacă ceea ce ne-aţi trimis, este sau nu poezie" ni se pune adesea şi rareori putem da un răspuns răspicat. În ceea ce vă priveşte, credem că da, ceea ce ne-aţi trimis este poezie. Nu putem angaja aici o discuţie, dar apreciem modalitatea în care tăiaţi versul, mişcarea sigură cu care mînuiţi „instrumentarul", cum şi limbajul epurat de facilităţi. Feriţi-vă de retorism, verificaţi mai atent noblеţea fiecărei expresii, forţa expresivă a cuvîntului. Vom publica **Om al pămîntului** şi **Un ochi deschis în lumea de eoni.** Presupun că numele cu care semnaţi este un pseudonim. Rămîneţi la el ? Scrieţi-ne în acest sens.

Maria Văraru : Versurile Dvs. sînt străbătute de o neliniştе, de o febră care poate fi sursă de bună poezie. Ceea ce face ca lucrările să nu atingă scînteierile stelare spre care visează, este graba cu care vă formulaţi emoţia, întrebările. O mai atentă întoarcere la cuvînt, o grijă mai substanţială pentru greutatea în aur a expresiei ar da alt înţeles şi altă valoare demersului Dvs. Reţinem poezia **Să-mi fie trecerea uşoară prin cuvînt.**

Dolores Velcu – Reşiţa, Lyria, Gheorghe I. Udrea, O. N., Pîrva Ioan – încercări modeste.

A. DUMBRĂVEANU

BUNĂ DE TEMELIE

Ţară !
Pentru a fi vrednic de tine,
cere-mi ce eu încă n-am dobîndit.
Cere-mi izvorul făgăduinţei,
în care eu îmi spăl în fiecare dimineaţă
tot mai setos de viaţă,
speranţa.
Cere-mi pescăruşul cugetului
care mai pluteşte şi azi,
peste nişte frunţi aprinse de brazi,
căutînd iespedea albastră a nemuririi,
pentru a-ţi săpa pe ea,
cîndva,
numele.
Cere-mi Patrie chiar inima
această piatră dură,
neşlefuită,
dar bună de temelie.

MARIN LAUNEANU

MARTIE

Primăvara
Adunînd dintr-o noapte vînturile peste oraş
De dincolo de mare
Curgeau stelele calde ca ochii femeilor.
Şi vîntul fluierînd
Parcă-n luminile farului ...
Spre miezul nopţii o femeie frumoasă
Înnebunînd de puritate
Ridea pe străzi cu luna
În păru-i negru despletit, lucind.

IOSIF CARAIMAN

Note despre Eugen Jebeleanu

1. Cariera literară a lui Eugen Jebeleanu ni se pare a fi apropiată în cîmpul literelor românești de aceea a lui Geo Bogza ; și unul și celălalt, piscuri ale literaturii actuale numără în cadrul definirii lor, aceleași etape. Și Eugen Jebeleanu și Geo Bogza sînt scriitorii care și-au pus literatura în slujba acelorași adevăruri și acelorași iluzii, care și-au consacrat creația aceleiași lupte pentru definirea nemijlocită a epocii în care trăiesc. Ei sînt mai mult decît alți scriitori români, clasici, azi, scriitori ai secolului XX, trăind adînc vibrația luptelor lui și a erorilor lui, măreția victoriilor și înfrîngerilor sale. Cariera lor tîrzie este eroică și exemplară așa cum activitatea lor timpurie fusese revoluționară și dinamitardă. Dacă există un nonconformism al atitudinii scriitoricești (prin nonconformism înțelegînd nesupunerea față de norma literară „consacrată", față de inerție), Eugen Jebeleanu și Geo Bogza sînt, prin activitățile lor de început și de maturitate, campionii unor atitudini și fidelii unui crez. Trebuie, pentru toată această consecvență întru credința idealului scriitoricesc, în luciditatea ce-le guvernează opera săle păstrăm întreaga noastră recunoștință.

2. Fiindcă discursul liric este dominat de luciditate. Poate de aceea **eroul liric** se retrage de nenumărate ori din **scena** poeziei lui Eugen Jebeleanu, spre a da cuvînt altcuiva unui personaj martor ; poezia poate fi scrisă de **altcineva,** de traseul unei existențe, de acțiunea unui erou sau de lașitatea unei canalii. Căci poezia se constituie mereu ca mărturie, ca document acuzator, ca act împotriva neadevărului. **Vocile** poeziei lui Eugen Jebeleanu sînt voci ale martorilor. Nici un poet al literaturii noastre nu a chemat, în fața barei, atîtea șiruri de martori, și nici unul dintre ei nu s-a retras, de atîtea ori, în spatele **martorului,** spre a consemna sec depoziții. Acțiunea **scrisului** poate fi îndeplinită de o sabie, de o **lacrimă** (leit-motive), de un obiect al suferinței sau al luptei. Obiectele, ca documente ale unui **dosar** dislocă eroul liric vorbind în numele lui. **Scriind** în numele lui. Personajele istoriei vin, în poezia lui Eugen Jebeleanu (cea din ultima parte a activității sale) lipsite de fast, lipsite de nimb, lipsite de aură mitică : ele vin ca martori, ca eroi ai unor parabole lirice, ca **voci** ale unui protest (obsedant pentru poet) împotriva crimei, a uitării, a lașității.

Lipsa de podoabe a **poeziei,** „sărăcia" poeziei dă greutatea acțiunii poetului în parabole în care nu există încifrare : orgoliul poeziei lui Eugen Jebeleanu e de a numi adevărurile fără ocoliș. Și personajele numite mai sus pot fi înlocuite cu altele și cu altele, în ultimă instanță, cu acelea care reprezintă, fast sau nefast, contemporaneitatea. : Nimeni n-avea ceea ce el avea / superba lui trufie / și elefanții / și labele lor sfărîmînd vertebrele / acestor Alpi albiți de spaimă. / / Călca, de-abia să se audă, peste stînci / și s-auzea în lună, și / nimeni nu mai văzuse trîmbițele / de piatră ondulîndă ale acestor fiare. / / Și n-au învins."

Poezia se numește **Hanibal** și dă titlul ultimului volum al poetului. În ultimă instanță ea poate fi considerată un fragment al unei lecții de istorie. O concluzie a unei lecții de istorie. O morală a istoriei. **Corespondențele** lui Eugen Jebeleanu nu sînt ezoterice ; ele vizează, mereu, **cetatea umană,** în care, fiecare lîngă fiecare se aseamănă sau își răspund, în numele adevărului. **Pădurea în mers răzbunătoare** (cea din „Ceea ce nu se uită"), vocile ce consacră martiriul Hiroshimei, sînt voci ale neputinței Răului, ale eșecului lui în fața Cetății umane. **Hanibal,** volum-sinteză, **Hanibal** poezie-sinteză, reprezintă victoria, prin Istorie, a **Cetății.** Urmînd o idee mai veche a lui Alexandru Paleologu, vom observa cum acest motiv (cel al cetății umane) constituie un argument al transformărilor literaturii lui Eugen Jebeleanu. Constituindu-se, precum alte volume ale poetului, ca un document al vegherii (Hanibal ante portas) ultima carte a lui Eugen Jebeleanu dă glas, în **Parabolele civile,** (a doua parte a ei) **moralei timpului și a istoriei. Hanibal** e o carte ironică și nu odată sarcastică și nu în ultimul rînd un pamflet împotriva sentimentalismului linced, împotriva celor surzi față de **vocea** timpului : „Mai buni decît niște insecte / noi nu suntem prea mulți. / Ar trebui, ca ele, în secte / să stăm și prunci și adulți. / / Să alergăm în sus și-n jos / cu negrele noastre meloane / și să mîncăm fructe de aici / și fructe africane. / / Să ocolim orișice masă / și să n-avem habar / de-acele mese care au / conturul circular. / / Pe tunurile ce-au tăcut / să ne-nșirăm : mărgele . . . / — Acum (să spunem), au un rost / cînd bate luna-n ele . . . **(Un vis)** Poezia „leneșă" ca și existența „leneșă" e, în acest context, țința a ironiilor, în versuri ce nu exclud autoflagelarea : „Cît ne cojim, vai, de frumos / de ceea ce ne pare / că-i viața, cît de cuvios / e osul ce răsare, / / strălucitor și desgolit / și anonim și care / e numai nimbul potolit / al unei marmori rare. / / Să scapi de haine și de cel / ce coase și descoase / și să fii osul-ghiocel / în codrul mut de oase . . ." **(Vestirea primăverii).**

Lașitatea scriitorului, a poetului, evadarea sa, naște (în termenii unei „existențe absurde") quasi-fabule „Ursul Veta a fost un urs ciudat / cu nume de femeie și trupul de bărbat. / Poet fiind, se smulse din fiare și din funii / și din belciug — și-și puse în nas belciugul lunii" **(Ursul Veta).**

3. Nici unul dintre scriitorii de azi nu dă, cred, într-o măsură asemănătoare, sentimentul de **solidaritate** față de ginta scriitoricească ; numele scriitorilor-victime revine mereu în poeziile sale, ca și (altădată) în articolele sale. Dedicațiile pot constitui un prețios ghid de lectură ele **numind** sentimentul solidarității, constituindu-se ca un **dialog** asupra problemelor scriitorului și ale scrisului, ale contemporaneității. Iată o poezie dedicată lui Geo Bogza, **Semiramis :** „Dar este o pomană odioasă / că mi-a fost dat să mai trăiesc / după atîția morți / / Căci am trăit nu într-o / grădină, / ci într-o măcelărie / / Să spun, așa dar, că miriadele / de picături de sînge / sînt rubine / / Să mint pe toți, mințindu-mă, / că am trăit nu printre semeni aliniați de ștreang, / ci legănați de raze / în răcoroasele grădini ale / Semiramidei /.

Alături de Aragon, Pablo Neruda, Ritsos, nu mă sfiesc a alătura numele lui Eugen Jebeleanu, unul din clasicii poeziei române actuale, fascinantă prezență azi, așa cum fusese și altădată, adevărat diriguitor nu de școală literară, ci de conștiință scriitoricească, scriitor comunist, scriitor pentru care scrisul înseamnă participare, angajare esențială, meditație, dezbatere, acțiune a **prezenței.**

4. Pe aceste drumuri care sînt ale luptei și ale vegherii, ultimele volume de poezii ale lui Eugen Jebeleanu (Elegie pentru floarea secerată, 1967, Hanibal) poetul descoperă, pentru unii cu surpriză, limitele biologice, vîrstele, timpul potrivnic, moartea existînd pentru sine. Nota, în acest sens, Eugen Simion : „Poetul este nevoit să întîmpine acum alt adversar, mai subtil, mai viclean, crescut în interiorul spiritului său. Din această confruntare, fatal mai dură, se naște o mitologie **poetică** nouă : o mitologie a surprizei, a incredibilului. Elegiile trăiesc liric acest **refuz** de a accepta implasabilul, dintr-o disperare rece, bărbătească."

Poate că „mitologie poetică nouă" e prea mult spus : mai degrabă credem că e vorba de reintoarceri către zone mai vechi ale poeziei sale, către acele spații poetice uitate, către o figurație poetică ce, prin versurile atît de cunoscute ale lui Eugen Jebeleanu, a putut intra, cel puțin pentru critică, în umbră. O mai veche „Elegie pentru dispariție" conține figurația noilor poezii, premerge, cu mai bine de trei decenii, linia numită mai sus : „Caii s-au poticnit în păduri, / Fald lîngă fald zburînd mantalele / O, Doamne, cresc ciupercile pe guri / / Tăcînd, vor veni să mă afle. / / Lacul scrie-n secară / Palmele albe de fumuri. / Măcar în secară / Mă vor regăsi". Sigur că între aceste poezii ce sînt încă ale tinereților și, de pildă, ciclul „Riul pe obraz" sînt distanțe mari, între care își face mereu simțită prezența o vîrstă. Sistemul de oglinzi din „Trecut", poezie mai veche, poate fi regăsit, dar cît de rafinat, în „Riul pe obraz", „Pe străzi sînt eu, cu fața spartă / de-un riu al cărui nume nu e / întipărit pe nici o hartă / și care din pustiuri suie / și-așteaptă clipa — neștiută / cînd pe pămînt or să mă-ntindă / iar apa lui pe fața mută / va fi o netedă oglindă". Poezia sintetizează vechile obsesii, în numele unui mare poet.

Se poate observa că lirica lui Eugen Jebeleanu e neobișnuit de unitară, germenii întregii ei dezvoltări existînd încă în poeziile anilor 30.

C. UNGUREANU

CONSEMNĂRI

MIHAIL SADOVEANU, referendar la casa școalelor

In monografiile ce i s-au închinat pînă acum lui Mihail Sadoveanu, prea puțin se insistă asupra unor funcții pe care le-a îndeplinit, paralel cu activitatea creatoare, funcții ce au avut înrîuriri binefăcătoare asupra omului și operei.

Se cunoaște că în anul 1904 a fost numit copist în administrația Casei Școalelor, iar în 1907 inspector al cercurilor culturale și bibliotecilor populare. Asupra acestor două momente din prodigioasa sa asctivitate s-a mai scris cîte ceva, dar fără a se epuiza întregul material arhivistic. Cercetînd dosarele Casei Școalelor și a Culturii Poporului, îl descoperim pe Sadoveanu în postura de referendar al Comisiei literare, ce ființa pe lîngă Casa Școalelor, și din care făcea parte Mihail Dragomirescu, ca președinte, iar ca membri Mihail Sadoveanu, Eugen Lovinescu, Garabet Ibrăileanu, I. A. Basarabescu, Liviu Rebreanu, Corneliu Moldovanu, G. Peretz, G. Murnu și A. de Hertz.

In urma ședințelor literare ale comisiei, se repartizau fiecărui membru cîte un manuscris sau mai multe, în scopul întocmirii referatelor la lucrările ce urmau să se imprime în editura acestui veritabil institut de cultură. Dacă lucrarea unui autor întrunea patru referate pozitive, se tipărea în editura Casei Școalelor. În caz contrar, nu se putea tipări. Lecturînd zecile de referate întocmite de scriitorii mai sus menționați, mi-am dat seama încă o dată de conștiinciozitatea și seriozitatea muncii pe care o depuneau în vederea promovării unor talente autentice. În continuare, transcriem cîteva mostre întocmite de Mihail Sadoveanu unor lucrări ce i-au fost trimise spre citire și referare, la Iași.

I. *Onoratei Comisii literare a „Casei Școalelor"*

Referat. Am onoare a vă înapoia următoarele manuscripte trimise spre cercetare : *Flori de cimp* de Nely Cornea, *Traduceri* de Mihail Iorgulescu, *Hedda Gabler,* traducere (din Ibsen) de *Laura Dragomirescu, Tăcere* de *George Mihail Vlădescu, Vrăjitoarea satului* (piesă) de *Șt(efan) Mihăileanu Stempo.* Dintre aceste lucrări, numai două socot că sînt vrednice să vadă lumina tiparului și anume : *Hedda Gobler,* o bună traducere și *Tăcere,* nuvelete de *George Mihail Vlădescu,* vioaie, naturale și mai ales pline de făgăduință. — Traducerile domnului Mihail Iorgulescu nu sînt lipsite de calități, dar sînt despărechiate și într-un buchet așa de meschin, încît nu cred să facă cinste talentului poetic al traducătorului. Manuscriptul doamnei Nely Cornea cuprinde bucăți superficiale și depărtate de artă iar piesa Vrăjitoarea satului rămîne clasată numai după lectura a două pagini de manuscript.

Mihail Sadoveanu
30 ianuarie 1922
Copou — Iași

II. *Referat Artur Gorovei*
Novele și Schițe din Viața Moldovenească

D(omnul) Artur Gorovei a adunat în acest volum aproape toate nuvelele pe care le-a scris. Unele sînt lucrări mai vechi, altele mai noi. În toate însă păstrează un ton unitar de adevăr și simplitate, calități caracteristice ale acestui scriitor dealtminteri destul de cunoscut. Ca dovadă la ce poate realiza în literatură cu cele mai simple mijloace stă în această colecție bucata *Nagîțul,* poate cea mai reușită și mai pătrunzătoare povestire a d(omnului) Gorovei. Volumul acesta e o bună achiziție pentru editura „Casa școalelor".

Mihail Sadoveanu
2.IV.1922

III. *Referat Divinul Aed.*
Poem aramatic în proză (trei acte) de A. D. Casaregis

Autorul zice „Divinul Aed". Și înșiră într-o serie de pagini o viziune din lumea antică a Eladei. Între actul I și celelalte două nu e nici o legătură logică serioasă. Dar chiar dacă ne am lăsa purtați de bunul plac al autorului pe unde-i place să ne poarte, încă i-am cere noi multă grijă în stil, în ortografie și punctuație. Citind această lucrare am avut impresia că citesc ceva tradus neîngrijit. Și mă gîndeam în același timp că originalul nu prea merită cinstea unei traduceri, nici pentru originalitatea gîndirii, nici pentru noutatea situațiilor. Cititorul cu drept cuvînt se poate întreba, cînd isorăvește lectura : Ei și ? Lucrarea nu poate fi tipărită la „Casa școalelor".

Mihail Sadoveanu
3 aprilie 1922

IV. *Referat*
Hora Întregirii României, alegorie în 5 tablouri
de *Simion Popescu Singer*

Lucrarea aceasta ar putea face parte din colecția teatrului sătesc dacă ar fi puținel revizuită. Nici într-un caz însă nu se poate tipări în colecția literară a „Casei Școalelor". E o lucrare de educație națională ; nu e însă de loc o lucrare literară.

Mihail Sadoveanu
30 martie 1922

V. *Referat*
Toader Nebunul, nuvele de *Alfred Moșoiu*

Domnul Alfred Moșoiu este un scriitor de talent. Volumul acesta al său, întîiul mi se pare, a făcut dovada. Lumea din care d(omnia) sa își ia subiectele e deobicei mică și umilă și eroii săi sînt învinși și inadaptabili. Cu înțelegere și simțire autorul ne coboară în sufletele lor și ne fac părtași la suferința lor obscură. Nu-i voi face aici proces d(omnu)lui Moșoiu pentru mici pete și stîngăcii inerente unei lucrări de tinerețe. Lucrarea merită să fie tipărită, ea este a unui *scriitor.*

Mihail Sadoveanu

VI. *Referat*
Într-o noapte de vară de *Eugen Boureanul*

D(omnul)l Boureanul nu este un începător. D(omnia) sa a mai publicat lucrări destul de izbutite, în care fantezia și puterea de viziune nu-i lipseau. Colecția aceasta a sa, cu titlul *Într-o noapte de vară* are însușiri care s-o facă să merite a fi publicată în editura Casei Școalelor.

VII. *Referat*
Omul care zboară de *N. Russu Ardeleanu*

Bucățile din această colecție sînt cam destinate. În foarte multe locuri se vede o sforțare a autorului de a *face* cu orice preț o nuvelă. Povestirile d(omnu)lui Ardeleanu nu sînt născute, ci făcute. De aceea — cu toate că am găsit și pagini interesante — aș înclina să nu se publice în editura Casei Școalelor.

Mihail Sadoveanu

VIII. *Referat*
Perle pentru colierul tău de *I. I. Stoican*

În așa-zisa poezie modernistă a vremurilor de față găsesc fără îndoială și puternice personalități. D(omnu)l Stoican însă face parte dintre aceia care, negînd ritmul și anulînd rima, și inovînd versul numai din punct de vedere grafic, socotește că realizează poezie. Înșelarea aceasta o au mulți. În versurile d(omnu)lui Stoican se tîrăște cea mai palidă banalitate și lipsă de talent.

Mihail Sadoveanu

Aceste referate constituie, după părerea noastră, o adevărată lecție de onestitate literară. Impresiile critice, observațiile ironice, tonul umoristic, contribuie la conturarea și susținerea opiniilor formulate cu destulă dezinvoltură. Putem deduce din citirea acestor referate, simțul critic și gustul rafinat, care domina în selectarea operelor ce urmau să se tipărească în editura literară a Casei Școalelor. Fără prejudecăți, Mihail Sadoveanu își exprimă părerea dacă lucrarea merită sau nu să vină în contact cu marele public. Fiecare referat ne dovedește că manuscrisul a fost citit, uneori chiar recitit, pentru a nu se greși cumva. Viziunea critică a lui Sadoveanu asupra operelor cercetate este echilibrată temeinic argumentată și conștiincios redactată. Nu a cutezat a accepta, nici o clipă, pseudovalorile, și de aceea se ridică cu înverșunare împotriva celor ce nu aveau nici o chemare întru ale scrisului. Din cercetarea acestei laturi a activității sale, ni se profilează un Sadoveanu *critic literar.*

NICOLAE SCURTU

ION MAXIM

Permanența lucidității

Pentru autorul povestirilor fantastice din volumul *Simfonia neterminată* (1942) și al poemului dramatic *Cîntecul stelelor* (1945) memoria culturii s-a dovedit în cele din urmă determinantă : capabilă să transfigureze experiența autobiografică în pagină lirică ori să provoace reflecția asupra condiției umane. Capabilă, deci, să tempereze elanurile imaginației și să le substituie, în cele din urmă, conduita, norma clasică.

Prin formație – nu neapărat și prin temperament : *Atitudini critice* (1973) pledează, mai curind, umoarea polemică, exclusivismul autorului – Ion Maxim aparține școlii armoniei și echilibrului. Frumosul, considerat dintr-o perspectivă etică, adevărul, autenticitatea, iubirea, demnitatea, sînt, pentru poet ca și pentru prozator, criterii supraordonate creației, cu toate consecințele pe care o asemenea situație le implică. Confesiunile, reflecțiile adăugate jurnalului de campanie (*Oameni în alb*, 1970) au, pornind de aici, valoarea unei profesiuni de credință, a unui program etic și estetic : „Am fost crescut la școala ordinii și a echilibrului. Ordine în Cosmos, echilibru în conștiință. Prima ca o realitate, a doua ca un deziderat". „Luptător în alb", în cadrul unei ambulanțe sanitare, voluntar pe frontul antifascist, Ion Maxim caută, în experiența războiului, dincolo de realitatea dură ce se impune individului și colectivității, permanența umană : „Niciodată n-am avut ca în război conștiința limitelor ființei umane. În general mi-am însușit o schemă ideală în legătură cu omul și cînd nepotrivirea a fost flagrantă, nedumeririle, neîncrederea, au umbrit, dacă nu au anulat chiar, întregul eșafodaj. Ar fi fost cazul, mai degrabă, să privim condiția umană așa cum se prezintă ea în realitate, cu limitele ei, undeva la mijloc, stabilind o schemă care să pornească de la ceea ce era și nu de la ceea ce am dori să fie"

Ion Maxim, care în aceste zile împlinește 50 de ani e, prin structură, un moralist. Un meliorist, fervent al umanităților, încredințat de excelența modelului clasic ca și de perfectibilitatea umană. Convingeri care transpar, cu destulă pregnanță, și din nuvelele, povestirile, din proza de „invenție" : *Frumusețea amară* (1969). Cea mai realizată dintre piesele volumului este în același timp și cea mai apăsat demonstrativă : respingerea gidismului protagonistului nuvelei *Frumusețe amară* echivalează, explicit, cu o opțiune : între teoria totalei disponibilități și obligația de a da o justificare etică existenței umane.

Reflecția morală însoțește constant și versurile (*Însemnări pe scut*, 1968) complementare jurnalului de front : tentativă de a extrage, spune autorul, „aspectul liric al acelei realități cu totul nelirice pe care o numim război, un document din care să se poată desprinde tot omenescul acțiunilor noastre dar și înfățișările neomenești pe care le ia războiul . . ." Accentele cele mai personale ale poeziei lui Ion Maxim nu se găsesc însă în notațiile eliptice, în versurile sincopate, mai apropiate (dincolo de tematica) de linia liricii de început a lui Blaga decît de poezia din *Ciclul morții* – cum s-a spus – a lui Camil Petrescu – excepție fac, totuși, cîteva poeme : *Groapa, Altă luptă, Noaptea, Ce-a fost ? Vis*). Mult mai mult sub aura experienței lirice camilpetresciene, poezia lui Ion Maxim își caută încă – deseori își descoperă formula proprie în volumul *Interferențe*. Alegorismul discret, luciditatea lamentoului, distanțarea, tentația descoperirii invariabilelor, a esențelor cosmice, se regăsesc într-o poezie, programatic, erotică O poezie care, paradoxal, se realizează tocmai atunci cînd depășește cadrele proiectate. Și nu pentru că i-ar lipsi gesticulația lirică îndătinată : interogațiile, remontranțele, exaltările, stările de extaz patetice, duioase sau elegiace Știința descripției nuanțate a jocului erotic. Dimpotrivă. Regizarea efectului poate părea chiar excesivă. Absente sau îndestul de rare sînt doar viziunea comună, capacitatea autorului de a reacționa normal, emisia lirică simplă. Insistînd în descripția mecanismului afectiv poetul poate da un roman al iubirii pierdute și și regăsite, o „fiziologie" a iubirii – chiar o ars amandi (*Evocare, Împlinire* etc.), mai rar însă și o poemă erotică.

Versurile lui Ion Maxim conțin, însă, premisa unei alte poezii – în care neîmplinirile ori scăderile poetului care a încercat coarda iubirii se transformă în calități. Comentariul, propensiunea către general, abstracțiunile frecvent răspîndite în text aparțin unui liric fascinant de armonia și frumusețea cosmosului, de conexiunile lumii fenomenale – *Interferențe*, titlul cărții, aici își poate găsi justificarea – de metamorfoza realelor. „Silabisim simbol după simbol" – iată un vers care, circumscriind ritualul savant și agreabil al poeților literaturii „dulcelui stil" îl exprimă, cît se poate de exact și pe Ion Maxim care, crezînd că descifrează doar semnele lumii interioare, schimbă elogiul iubitei cu poemul filozofic și meditația pe teme generale. Între animus și anima, după cum se vede, în cazul lui Ion Maxim nu alege poetul, ci moralistul și reflexivul cucerit de majestatea ideilor. Ceea ce, pînă la un anume punct, înseamnă acceptare lucidă – totuși, cît de lucidă ? – a „jocului ielelor" Multe poeme vor fi, prin urmare, dezvoltări ale unor teme, motive, idei cu conținut general filozofic. Ca în acest *Tezaur* susținut de accente platoniciene : „Cărarea e pierdută iar luna în zadar / La sînul cosmic forma străvechiului tipar / În estuare pline să se închege – așteaptă / Punînd pecete, marea, pe fiecare treaptă / Se-nalță și coboară și iarăși peste mal / Se frînge năzuința din crestele de val / Iar pulberea din țărmuri, în vatra noastră arsă / Tînjește după apa, din nou, ce se revarsă / Aceeași ne-mplinire și-același împlinit / Ce-și proiectează umbra în noi, la infinit. / S-aude în marea ce-nvăluie pămîntul ; / Fiorul s-adîncește. alămadă grea cuvîntul . . ."

LUCIAN ALEXIU

Și-i pare, acum, în lumină
cînd este pe țărmu-nopții,
cuprins de aceleași
grele și lacome forme,
privind nesfîrșirea și golul
că e pretutindeni aceeași ființă
ce nu-i nicăieri . . .

FORMA

În spațiul gol,
cu-atîtea cuvinte-n derivă,
din ele doar singură forma
și dintre ființe statuia ivită din spumă,
din fum
sau din aburi urmează,
în corturi imense, conturul
și calmul privirilor stinse,
ascunse-n adînc de meduzele mării.

Rotită în cerc
se unduie-n cîntecul verde,
pe vagi traiectorii lichide,
frîngîndu-și ovalul și iarăși
rotundul plinindu-se-n jocul geometric.
Sirenă și cîntecul mut,
cum taci într-o lume adîncă,
a zvonului nostru și ritmului scut,
oglindă cețoasă zdrobită de stîncă.

Din cioburi pierdute-n nisipuri,
te caut
și caut și forma.
Tu ești într-un spațiu deschis și mai pură
îmi pari decît harfele mării.
Privirile noastre
se frîng într-o singură apă
și, poate,
acum, sau în clipa ce vine,
lumina va naște o singură formă.

SENS

Dincolo de cercul ce-mbie
continuă valul mișcările repezi ;
la țărmuri, dincoace
– în lumea secundă –
forme se fac, se desfac,
răsărit și apus, cînd, de veghe,
în tragică noapte și ziua cea bună,
noi, se ridică, eșarfe și cețuri.

Lumini destrămate întîrzie-n zori,
direcții și-aceeași neliniște către . . .
Pe drumul îngust, limitări,
și-apoi, peste nopți fără stele,
bruscă oprirea,
undă de apă-n văzduh înghețată.

Nimic fără voie și fără hotare,
trecînd peste pragul imobil,
veșnic în trepte
ori veșnice pure orbite,
pînză țesută ajunsă la firul dintîi.

Un fir ce plutește încet către cer,
semn de văratică toamnă ;
o rază, doar una,
și-n zare,
mozaicul pînzei în mare volută
ori ziua dintîi ca o mare de fosfor.

CĂLĂTORIE

Călătorind,
s-a regăsit la Port Arthur
pe coastele Pacificului, pline
de năv le visînd la porturi calme.
Apele bat, în cer s-aude cîntul,
pe punți și pe catarge
în tonuri forte vîntul
și valul, în octavă,
împrăștie descîntul.

Același e ritmul
și-aceeași eternă-ncercare
în leagăn albastru ;
și iarăși
se-nirec către zarea închisă
sunete, semne, culori și simboluri.

Despică poteca
și taie
o lume schimbîndu-și într-una
și-ndemnul și vagi cunoscutele margini
topite-n lichidul purtînd nesfîrșitul.

Alexandru Jebeleanu

ANGAJAMENT

Trăi-voi cît un veac ? Sau mai puțin ?

Oricum va fi : pășesc spre comunism !

Partidule, prin tine eu exist,

Înaltul rost al vieții ți-l închin !

Cu flamura-ți, partid, înflăcărata

Eu merg cu muncitorii într-un pas,

Nu vreau o clipă-n urmă să mă las,

Iubind mereu iluzia și arta.

Mi-e gîndul clar, tăiat senin din stîncă,

Și-l sui brâncușian spre nemurire,

Cu brazi, ozon, deprins e să respire,

Pe astre a-ndrăznit să se răsfrîngă.

Azurul certitudinii-l cuprind,

Nu cat limanuri mucede sau false,

Spre tine-mi sînt cîntările întoarse,

Confund al meu destin cu-al tău, partid.

GLAS

În jurul Carpaților prin veacuri am stat,

Dezastre, umbre atroce nu ne-au clintit,

Etern relieful ne sclipea sub zenit

Și Hora Unirii peste apele noastre-am jucat.

Cu Ștefan, cu Mihai ne rostirăm numele adevărat,

Lîngă Dunăre, lîngă Crișuri ne-am împlinit,

Cu furtunile, cu neștiutul ne-am confruntat,

Limba ne-o știm doină, și lance, și mit.

Nu ne-am supus și nu ne strivi̇ră urgia, necazul !

Răsăream după furtună mai drepți și mai tineri,

Cutezători rotunjindu-ne versul și glasul.

Ni-e patria-n șes, ni-e patria-n inimi, pe creste,

O regăsesc, cronicari, recitind sfintele voastre texte,

Strămoșii din adîncimi ne-o poartă veșnic pe umeri.

CREION

Popasuri siciliene (VII)

Monreale

Monreale a luat naștere pe locul unui cătun arab, pe nume Balhara. Din Palermo, urcăm spre Monreale (Monti regali) Urcăm spre valea stîncoasă de la Conca d' Oro, un paradis de verdeață, livezi de citrice, măslini, fructe mediteraneene. Monahi și servitori ai vechilor moșii au fost primii locuitori ai acestor locuri. Ei munceau și trăiau între zidurile reci, visind la o construcție ideală, la un monument al vechii lor religii, pe care l-au și ridicat, veritabil lăcaș de artă în stil medieval. Catedrala din Monreale, spre care înaintăm, este opera lui Guillaume al II-lea, îmbinînd în ea elemente grecești, latine și arabe, într-o compoziție armonioasă, îmbrăcată în superbe mozaicuri. Timpul i-a adus în jur alte construcții, capele și sculpturi, care ornează astăzi cele 216 cupluri de capiteluri interiorul monumentului. al basilicei. este imens: o sută de metri lungime per patruzeci lărgime Impresionează proporțiile dar și sutele de metri pătrați de mozaic strălucitor. Alături de noi, mormintele clădite din porfir egiptean, ale lui Guillaume întîi și Guillaume doi, cel rău și cel bun. Legenda spune că Guillaume doi a avut o viziune, văzind o comoară în vis. Viziunea l-a îndemnat să caute el o comoară mai prețioasă decît cea din vis. Astfel a primit îndemnul de-a zidi magnificul monument. Totul în jur se oglindește în marmora neagră, sau castanie, sau gălbuie, sau sură, învristată, marmoră de Trapani sau Raguza sau Siracuza, de care Sicilia abundă.

Fără îndoială, din marele monument, Capela palatină este o bijuterie, totul fiind redus la forme miniaturale. Aici, forța artei meșterilor nu se pierde în imensitatea pereților, ci se imprimă în intensitatea miniaturală a interioarelor. Acest edificiu fastuos, care aduce în lumină cea mai strălucită perioadă a artei siciliene a secolului XII, este de o perfecțiune exemplară și vizitatorul rămîne atins de forța acestei creații.

La Monreale, acolo unde azi este sediul municipalității, se ridica în secolul XII pavilionul regal de vînătoare, cu dependințele sale, care comunicau cu palatul regal și bazilica. Nu de mult, istoricii și arheologii au găsit pe vechile locuri interesante vestigii arhitectonice. În spatele bătrînului castel, pășind și privind, mai putem vedea urmele celui mai vechi cartier al orașului, care și-a păstrat arhaicul său nume „ciambra" (camera) unde opreau suita regală și servitorii. Greoaiele ziduri de apărare, fortificate, cu peste douăsprezece turnuri, au dispărut, sfărîmate de timpul necruțător. De sus, zărim doar panorama verde de la Conca d' Oro, munții vineți și livezile de citrice care înconjoară ca un brîu bătrînul Palermo, întins pe malul golfului său strălucitor și senin, dezmierdat de apele nervoase ale Mediteranei.

ION ARIEȘANU

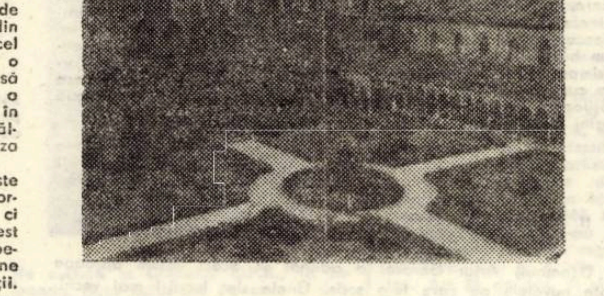

Monreale

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ 6 iulie

8,35 Avanpremiera zilei 8,40 Cravatele roșii 9,35 Film serial pentru copii : Daktari. 10,00 Viața satului 11,15 Aventura cunoașterii 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical. 16,05 Primii pași în tenis 16,30 Magazin sportiv 17,30 Baladă pentru acest pămînt. Comana 17,50 Film serial : Ufo (Episodul I) 18,00 Lumea copiilor 19,00 Litoralul . . . nevăzut 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Finala Cupei României la fotbal : Rapid București – Universitatea Craiova. Transmisiune directă de la Stadionul „23 August" 21,45 Frank Sinatra in concert la Royal Festival Hall 22,25 Telejurnal.

LUNI, 7 iulie

15,00 Volei feminin : România – Polonia. Transmisiune directă de la Constanța 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Contemporanele noastre 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Cel mai bun . . . continuă. Concurs de cultură generală și pregătire multilaterală 20,55 Cînd toți sînt pentru unul . . . ești și tu pentru toți ? – emisiune pentru tineret 21,10 Roman foileton : Așa s-a călit oțelul. Episodul IV 22,15 24 de ore.

MARȚI, 8 iulie

9,00 – 12,25 Program de dimineață 16,00 Volei feminin : România – Iugoslavia. Transmisiune directă de la Constanța 17,30 Telex 17,35 Actualitatea culturală 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură 18,45 Interpreți îndrăgiți de muzică populară 19,00 Teleglob. Libia 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 De la o melodie la alta 20,30 Reportaj T. 20,50 Seară de teatru : Marele Vis de Radu Theodoru. Episodul 3 : Destinul 21,50 Vedete internaționale 22,10 24 de ore

MIERCURI, 9 iulie

9,00 – 12,00 Program de dimineață 16,00 Volei feminin : România – Ungaria. Transmisiune directă de la Constanța 17,30 Telex 17,35 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm . . . 17,50 La volan 18,00 Mult e dulce și frumoasă . . . 18,20 Tragerea Pronoexpres 18,30 Dincolo de note . . . 19,00 Tribuna TV. 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleobiectiv 20,30 Festivalul Comediei cinematografice la TV. Telecinemateca în ciclul Mari interpreți Gene Kelly în filmul artistic : Cîntînd în ploaie 22,10 24 de ore.

JOI, 10 iulie

16,00 Volei feminin : România – R.D.G. Transmisiune directă de la Constanța 17,30 Telex 17,35 Din lumea plantelor și animalelor 18,00 Emisiune de actualitate muzicală 18,15 Enciclopedie pentru tineret 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Închiderea stagiunii de concerte 1974–1974 a formațiilor muzicale ale Radioteleviziunii. 21,15 Cadran economic mondial 21,30 A la Espanola – Program muzical realizat de Televiziunea spaniolă 22,10 24 de ore.

VINERI, 11 iulie

15,00 Volei feminin : România – Cehoslovacia. Transmisiune directă de la Constanța 16,50 Tragerea Loto 17,00 Emisiune în limba germană 18,45 Mongolia azi 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Reportaj TV. Brigada lui Jorj Mihoc 20,25 Opereta în ritm de dans 20,50 Ciclul Femei regizor : Tatiana Lioznova. Film artistic : Tandrețe. Producție a studiourilor sovietice 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 12 iulie

11,00 Ora copiilor 12,00 Telecinemateca (reluare) 13,40 Telex 13,45 Voci tinere . . . la Rîmnicu Vîlcea 14,05 Bucureștiul necunoscut 14,20 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre 15,00 Tenis de cîmp: România – Olanda (feminin). Transmisiune directă de la Arena Progresul 17,40 Caleidoscop cultural-artistic 18,00 Club T . . . 18,55 În ciclul Cîntare omului. Vioara vîntului de vară. Emisiune de pasteluri și lieduri românești 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Săptămîna sportivă 22,00 Întîlnirea de la ora . . . 10,00.

TELEVIZIUNE

PAUL EUGEN BANCIU

INEXPUGNABILA CETATE

CAP DE FEMEIE

Pantelimon Bob era numele omului care stătea peste drum de farmacie. După amiezi întregi își fugărea copiii prin curte și-i mîngîia pe creștet, prin curticica lui cu trei straturi de flori ca trei morminte părăsite, între care fixase, pentru distincția locului, trei pitici din ipsos, vopsiți cu roșu și verde și negru pe la ochi, care, vara, mai mergeau cum mergeau, că dispăreau printre frunze, dar toamna, și mai ales pe vreme ploioasă, te duceau cu gîndul la capăt, și-ți venea să-ți pui un pistol la tîmplă și să apeși, ca să fii sigur că n-ai să-i mai vezi niciodată. Dar Pantelimon îi iubea mult, că fuseseră piatra de căpătîi a familiei lui, și-și zicea cîteodată contemplîndu-i, că, de bună seamă, dacă Firuță n-ar fi dat, în marțea aceea, că marțea s-a petrecut, prin tîrg pe la taraba cu jocuri de noroc, n-ar mai fi apucat el, Pantelimon Bob, să-și urnească neîndemînarea și timiditatea care-l apucau în preajma femeilor să-și încropească un destin de om normal, așa-și zicea : „de om normal". Dar în marțea aceea trase cu coada ochiului la codana care-i urmărea iscusința și nimeri firul de păr de cal, firul care stătea în dreptul marelui premiu, un pitic de vreo șaizeci de centimetri, sau optzeci. Și repetă figura încă de două ori, pînă ce biata fată își scurse ochii după molatecele lui haine terminate cu mult mai sus de manșetele cămășii, că își zicea el pe vremea aceea : „dacă vrei să arăți suplu, trebuie să știi cum să te îmbraci". Apoi chemă o trăsură și-o invită pe fată și puse și cei trei pitici lîngă el ; și, la scurtă vreme, calul aceluiași birjar avea să-și rotească uimit capul după voalul de șapte metri care trasa o cărare fără întoarcere în urma Firuței, ștergîndu-i urmele săpate vremelnic în colțul străzii din fața fotografului Barth, care era de fapt femeie și trecea cu greu peste ultimele luni din cei cincizeci și opt de ani care o transformaseră într-un cub orb, cu o fantă luminată o fracțiune de secundă, în interiorul căruia oamenii stau în cap fără să le pese de asta.

Făcură șapte poze șezînd și în picioare, iar după un an făcură și primului lor copil una culcat. Piticii lui Pantelimon își măsurau nepăsarea cu zidurile casei iar pe vreme rea lăcrimau amarnic că nu-i tencuise nimeni mai ca lumea și că ici-colo ipsosul începuse să intre în uitare. Asta numai pînă în ziua în care Pantelimon termină de crescut copiii, toți patru, și prinse să fie săltat în slujba lui de la primărie cu două posturi mai sus, de unde avea o altă perspectivă asupra lumii. Așadar era șef de serviciu la aprovizionarea orașului și se descurca bine, că ziceau gurile rele : „ori îi prost și nu știe fura, ori fură de-i taie și pe cei mai aprigi afaceriști".

Firuța era din ce în ce mai bucuroasă de copiii ei și-l uita pe Pantelimon pînă în ziua cînd lua leafa și o împărțeau gospodărește amîndoi. Cam pe vremea asta își fugărea Pantelimon copiii prin curte și-i mîngîia pe creștete și vedea piticii și-i lipea cu ipsos și-i vopsea cu alb și cu negru și cu verde și cu roșu ca s-arate noi, și-și amintea de valoarea lor imensă în fericirea lui, și-și zicea că poate așa, revopsindu-i, s-ar mai apropia sufletește ei, soții, că ajunseră să se știe numai vecini. Ba într-o zi de duminică omul dădu de nevastă-sa în bucătărie și-i veni să o întrebe dacă n-ar fi vrut ca, pentru banii pe care-i dădea, să-i curețe hainele de sărbătoare, că se simțea chiriaș și nevastă-sa îi ajunsese un fel de gazdă, văduvă cu patru copii, care copii îl iubeau tare pe el în lipsa tatălui. Și-l apucă gîndul s-o curteze pe gazdă cu toate farmecele lui, pe care le auzise de pe la femeia de serviciu dimineața, că știa aia mai bine ca el ce era în casa lui, și-i zicea cîteodată : „Domnu Pantelimon, vedeți matale, cu femeile e una pe care, dacă n-o știi, mai bine rămîi holtei". Și-i povestea femeia ce avea de făcut ca să repare o soartă. Dar el o știa numai pe-a lui, că dacă vopsește piticii se schimbă toate la loc așa cum au fost. Zburară trei cocori de-a-ndărătelea într-o zi de miercuri pe la patru, și cei ce îi văzură își ziseră că ăsta era semn rău, și-i văzu și Pantelimon, și-i văzu și Firuța și tăcură pînă seara, cînd pocni în curte întunericul ca o petardă și-și ziseră că ceasul cel rău trebuie că ajunsese lîngă casa lor. Și omul ieși în curte să-l vadă și să-l ajungă numai pe el, și așteptă să audă țipetele disperate ale femeii lui, și așteptă să-l cheme și să-l ducă în casă, dar nu auzi decît ușa. în lemnul căreia molfăia o cheie. Și-l ajunse groaza, și-o strigă pe Firuța, dar casa se umplu de întunerec și atunci se întîmplă al treilea semn, căzu o stea și o văzu, deși ploua o văzu și-și zise că ăsta era sfîrșitul și se așeză pe capul unui pitic și-ncepu să-și roadă unghiile cu luare aminte socotind toate cîte se întîmplaseră. Își aminti de copii, că-i lăsase înăuntru și se bucura că nu-i plouă, și-și aminti de Firuța, că-l încuiase afară și se-ntrista că-l plouă, și-și aminti de pitici și nu-i vedea în întuneric și se bucura că-i plouă ca și pe el, și-și plîngea de milă că așa pățise întotdeauna, că dacă i se întîmpla ceva, și soarta lui suferea alături de el. Și iar se uita după pitici și-și zicea că dacă plouă pe el, plouă și pe destinul lui, și-și amintea de piticul de sub el și se scula să-l lase în ploaie și pe acela ca să se știe suferind cu totul. Pînă la ziuă suferi așa așteptînd al patrulea semn, care trebuia să pună capăt tragediei lui, dar suferi în casă, că spărsese geamul și intrase în camera lui și-i duse acolo și pe pitici, pe doi, că al treilea dispăruse. În zori avea la ochi dungile mai negre decît ale piticilor care continuau să-l fixeze tîmp din fotolii.

Îi merse pe dos și la slujbă, că-l puse unul să-i semneze o hîrtie și de-abia după ce scoaseră cu nemiluita mărfuri din oraș îi prinseră și aflară de semnătura lui Pantelimon. Nu-i făcură nimic, că nu aflară prea mulți de hoție și după ce dădu o declarație își văzu mai departe de socotelile lui, că socotea mereu una peste alta toate amintirile și le zicea singurătăți și, sub toate singurătățile acelea, trăgea o linie și zicea „suma totală". Așa zicea și se gîndea că dacă fiecare singurătate din aceea ar fi fost o bancnotă de o sută ar fi fost bogat și ar fi avut de toate și nu i-ar mai fi păsat de singurătate și de Firuța și-ar fi avut alte femei cîte-ar fi vrut și copii. Dar de copii nu zicea prea mult.

Ajunse pe la opt seara acasă tot socotindu-și pașii cu zilele și cu anii și cu tăcerile de-a valma. Se retrase în camera lui de la stradă și-și luă o hîrtie și pînă la ziuă dădu gata planul unei cetăți care era de nepătruns. Socotise totul și cum o să-i atace prin surprindere pe dușmani, și cum să-i toace pînă n-aveau să răzbată în curtea a doua, și cum, chiar dacă ar fi trecut acolo, un labirint i-ar fi scos în bătaia puștilor și cum alții ar fi căzut în capcanele de prins dușmani, un fel de trape puse într-un colț mai retras. Era frînt dar mulțumit, gîndise totul atît de meticulos, cu atîtea meandre și capcane încît el, putea sta liniștit în ultima curte interioară. La birou își scoase discret hîrtia pe masă și cu un creion colorat făcu trupele proprii pitite după ziduri, iar cu un altul, albastru, pătrunse ca inamic în cetate. Prima poartă căzu sub berbecele puhoiului dușman care se răspîndi ca o apă prin toate cotloanele primei curți. Căzură mulți, încă în dreptul porții, unde oștenii lui îi luară prin surprindere cu arcurile. Trecură mulți însă în curtea a doua și se risipiseră pe coridoarele labirintului intrînd în bătaia puștilor pitite în creneluri. O sută de dușmani căzură în capcanele de prins prizonieri ori se înecară în lacurile fără fund care închideau cărările false dintre ziduri. Și cu toate astea peste două sute de inamici răzbiră în a treia curte, unde-i așteptau alte grozăvii. Coridoare întortochiate cu schelete zburînd și cu bufnițe care vorbeau și cu bucăți de noapte, așa cît o farfurie de supă trecînd peste capetele lor și lăsîndu-li-se peste ochi și umplîndu-i cu întuneric. Toate astea erau numai momentul psihologic, pentru că toate coridoarele dădeau într-o curticică înfundată, deasupra căreia băteau două bombarde. Dar peste cincizeci de dușmani ajungeau în a patra curte care era minată și îmbîcsită de gaze asfixiante iar din cinci în cinci minute două limbi de foc de la două aruncătoare lingeau tot terenul.

Pantelimon era fericit că nu mai putea trece nimeni în ultima curte și desena acolo, într-a cincea, trei cercuri, dintre care unul era el, și se bifă cu o cruce, iar ceilalți doi erau piticii. Se-ntîmplă să-și aducă aminte de al treilea pitic, cel spart și-l desenă tot în ultima curte dar cu o linie întreruptă: „că-i mort de moarte bună și oricum trebuie să mori cîndva" și-și aminti că fusese spart de cineva dinafară, deci nu era moarte bună, deci trebuia găsită găurica prin care netrebnicul dușman îi găsise moarte piticului, și de abia atunci constată că ultima curte, a cincea, n-avea nici porți, nici geamuri nici creneluiri, nici măcar o fisură în zid prin care să fi pătruns pînă la el gazele asfixiante. Și-și aminti de arcurile din prima curte, de flintele din a doua, de bombardele din curtea a treia și de aruncătorul de flăcări din ultima curte și-și zise că erau degeaba și-și zise că oștenii lui pieriseră tot degeaba, de vreme ce pînă la el nu pătrunse nimeni niciodată. Rămase descumpănit în fața cetății lui inexpugnabile, în care stătea ca într-o închisoare fără să poată fi atacat și fără să poată ieși vreodată, și-și aminti de piticul mort și iar își frămîntă mintea cum de-l răpuseră dușmanii, și-și zise în șoaptă: „pe sus". Așteptă trei ani pînă se inventă aeroplanul și din nou cu foaia în fața bornăi deasupra hîrtiei și izbi cu creionul albastru în piticul mort. Dar își aminti de gest și-și zise: „păi așa murim toți și arcașii și mușchetarii și mitraliorii" și se lăsă moale în scaun „ce ți-i și cu viața asta să nu poți fi sigur decît mort". În ultimii trei ani primarul tot intra la el și-l vedea între hîrtii, și-l vedea socotind și-și zicea că-și vede de treabă și-l lăsa în pace. Acu îl zări fleșcăit și-și zise că nu-i ieșeau calculele cu piața, și-i zise „ceapă" și Pantelimon zise „arcași", și-i zise primarul „pîine, zahăr, untură", și-i răspunse Pantelimon : „Puști, dinamită, bombă". Și prinseră a se uita unul la altul ca două nopți dintr-o iarnă, care n-apucă să se întîlnească decît în amintirile înfriguraților, apoi Pantelimon rupse hîrtia și-i zise primarului „la dracu cu toate cetățile, că oricum ai face tot degeaba-i că nu poți ieși, și-apoi azi, cînd s-a inventat aeroplanul, vine unul pe sus cu bomba și te face omletă cu cărămizile tale cu tot". Primarul își înghiți cît putu de repede toate cuvintele cele netrebuincioase și-i zise printre dinți „domnule Pantelimon, îți pierzi pita" !

De abea atunci, în drum spre casă, Pantelimon, văzu și a patra minune, un cîine mare, mițos ca o oaie ducea legate de zgardă șase pisici negre care torceau și i se frecau de picioare, și toate șase pisicile aveau pe spate cîte-un șoarece alb care fugea din vîrful cozii pînă la urechea pisicii unde-i șoptea ceva delicat. Asta văzuse și-și zise că de bună seamă greșise socotelile de vreme ce nu prevăzuse atacul cu aeroplane. Intră la un librar și luă o coală mare de hîrtie și-și pierdu încă o noapte făcînd planul unei alte cetăți mai năstrușnice. Către ziuă adormi bucuros peste ea și visă cu întunerec, pînă ce fiu-su cel mare, tot Pantelimon, găsi într-o bună zi harta aceea stîngace, și-și aminti de tatăl lui ca de un dulap cu uitări și-și zise că de bună seamă sminteala bătrînului de acolo pornise, și începu să deslușească semnele hărții. Ba, după vreo lună, găsi că dacă ar fi făcut piesă cu piesă toate acareturile acelea ar fi putut ieși un fel de automobil, la care i-ar mai fi trebuit patru roți, dar n-apucă să termine mașinăria că veni războiul și pieri pe front.

Fiu-su, tot Pantelimon, tîrziu, altădată, găsi și el harta îngălbenită a bunicului și-și zise că era vorba de un model matematic al vreunei idei geniale, și încercă să-i dea de capăt.

Bunică-sa trăia și ziceau oamenii că o ajunsese la moartea soțului ei un fel de neliniște, și în loc să umble îmbrăcată ca babele domestice în negru, se foia în albastru, de neamurilor le era peste mînă să iasă cu ea în oraș. Ceilalți unchi, oameni la locul lor credeau că durerea o țicnise pe bătrînă. Numai nepotul își zicea că și o fericire care vine prea tîrziu te poate țicni.

Era vara, și Pantelimon III tocmai se întorcea de la rîu cu niște prieteni din liceu, cînd văzu un șir de cocori zburînd de-a-ndoaselea și le arătă și celorlalți care pufniră în rîs. Noaptea scotoci prin pod și dădu de cei doi pitici de ipsos scorojiți. A doua zi urcă din nou după ceva și iar dădu de ei, și tot așa pînă într-o altă zi, cînd furios pe căutătura lor știrbă, zvîrli cîte o greutate de cîntar ruginită în ei și-i nărui. Coborî furios între calculele lui, că prinsese să măsoare centimetru cu centimetru tot desenul și-și zise : „dacă pun fire între capetele astea, ies circuite, și dacă leg circuitele, iese un aparat, și dacă pun aparatul la priză . . . ia foc". Așa-și zicea, pentru că ori ai fi pus un cui îndoit în priză, ori ai fi pus aparatul, tot s-ar fi dus dracului toată instalația electrică de pe întreaga stradă.

Trecură anii studenției, și vacanțele, apoi se întoarse inginer în orașul lui ca să se însoare. La nuntă, tatăl socru îi făcu cadou șapte pitici de ipsos pe care, zicea bătrînul, să-i pună în jurul rondoului cu flori. Îi numără Pantelimon de cîteva ori în noaptea nunții, îi numără și-n ailaltă zi, pe cînd se făceau socotelile, dar, cînd vru să i lase bacșiș birtașului, sosi socrul și-i duse acasă la fiica-sa.

Peste o săptămînă, într-un tren, Pantelimon III asculta povestea nevestei-si, printre cele optsprezece cufere de mutat :

„. . . Și-n prima curte era piticul somnoros, în a doua, bîlbîitul, în a treia . . . iar la mijloc, în ultima curte, eram noi"...

Omul privea plictisit pe geam și vedea un cocor zburînd de sus în jos și de jos în sus, în același timp. Atunci, sări peste cufere și-l desfăcu pe acela în care era planul bunicului lui. După o oră, cugetă : „Ce-i curios aici e că oricum ai face tot un scurt-circuit iese" . . .

În prima gară coborî singur.

PHILOLOGICA

Studii lingvistice

Volumul **STUDII LINGVISTICE** îngrijit de prof. univ. dr. Ștefan Munteanu și de conf. univ. dr. I. Evseev și Fr. Király a apărut anul trecut sub egida Facultății de filologie a Universității din Timișoara. El oglindește multiplele direcții de cercetare ale lingviștilor timișoreni, reflectate în cele cinci capitole în care este împărțit : **I. Fonetică și fonologie ; II. Semantică ; III. Formarea cuvintelor ; IV. Stilistică și V. Istoria limbii și dialectologie.**

În primul capitol sînt inserate trei studii semnate de E. Tănase (**Nazalizarea vocalică în limba română**), Gh. Manciu (**Valoarea gramaticală a accentului în limba română**) și Fr. Király (**Contribuții la stabilirea etimonului direct al unor cuvinte românești de origine maghiară**). În studiul amintit, prof. univ. dr. doc. E. Tănase ajunge la concluzia că „limba română cunoaște, ca și franceza, fenomenul nazalizării vocalice", menționînd însă că „între vocalele nazale ale limbii franceze și cele ale limbii române există deosebiri care rezultă din caracterul specific al fiecăreia dintre cele două categorii de vocale (în franceză vocalele nazale sînt pure) de la început nazale), deschise ca timbru, și ceva mai lungi, mai ales în anumite condițiuni ; în română vocalele nazale sînt impure (oralo-nazale) și mijlocii atît ca timbru cît și ca durată") (p. 13). Studiul lui Fr. Király aduce o serie de precizări în stabilirea etimonului direct al unor cuvinte românești de origine maghiară, autorul apelînd la formele dialectale ale limbii maghiare din care s-a făcut împrumutul românesc, respingînd forma literară maghiară, dată de obicei ca etimon pentru cuvîntul românesc. Lucrul este cu totul firesc, dacă ținem seamă de faptul că cele mai multe împrumuturi s-au făcut prin contactul nemijlocit al populației românești și maghiare, la nivelul graiurilor, nu al limbilor literare.

Capitolul al doilea are mai mult un caracter teoretic, de lingvistică generală, cu aplicarea specială la situația limbii ruse. M. Bucă se ocupă de **Probleme teoretice ale sinonimiei lexicale**, I. Evseev de **Element și structură la nivel lexical**, iar R. Sîrbu semnează studiul **Asupra criteriilor de definire a antonimelor**. Doina Badeu, S. Drincu și M. Luiza Purdela-Sitaru tratează probleme legate de formarea cuvintelor în limba română.

Stilistica timișoreană, impusă pe plan național de prof. G. I. Tohăneanu și Șt. Munteanu este reprezentată în volumul de față de Silvia Rogobete, Doina David și Ileana Oancea care se ocupă de unele aspecte ale stilului unor scriitori reprezentativi (N. Bălcescu, T. Arghezi, Camil Petrescu). Prof. dr. Șt. Binder relevă unul din mijloacele stilistice predilecte – aliterația – ale scriitorului german din România. O. W. Cisek, utilizat în romanul **Vor den Toren**.

În studiul **Conceptul de „cunoaștere" în limba română veche** prof. Șt. Munteanu ajunge la concluzia că, în primele veacuri de atestare scrisă, româna dispunea ca și limba populară de o serie de termeni denumind diferite trepte ale procesului gnoseologic. Prof. dr. Ignat Bociort, propunînd o cercetare cu caracter metodologic, pornind de la teoria generală a sistemelor, reia problema periodicizării istoriei limbii române literare, problemă în care s-au emis în urmă cu cîțiva ani, o serie de păreri contradictorii (vezi studiul **(Aspecte metodologice într-o discuție privitoare la periodicizarea limbii române culte)**. Volumul se încheie cu studiul lui. P. Rozko, privitor la **Fonetismul graiului slovac din Butin.** Fiecare articol este însoțit de un rezumat în una din limbile de mare circulație (engleză, franceză, rusă, germană).

Studii lingvistice este o bună carte de vizită pentru lingviștii timișoreni. Regretăm că volumul nu are un indice de autori și de cuvinte și că s-au strecurat în el unele greșeli de tipar.

V. FRĂȚILĂ

THALIA

UN DOCUMENT DE REFERINȚĂ *

Un actor sub luminile rampei e un fapt obișnuit. Mi se pare deci firesc să am în față această carte a actorului **Vasile Crețoiu,** ea să se numească **Sub luminile rampei.** Este o carte a amintirilor, o carte despre Vasile Crețoiu și despre teatru. Scrisă cu simplitate, așa cum omul însuși a știut să rămînă : scrisă cu înțelegere pentru oamenii — actori, mari și mici, în istoria Teatrului, alături de care a gustat succesul ori trecătoarele dezamăgiri.

Nu cred că exagerez dacă afirm că Vasile Crețoiu face parte dintr-o mare generație de actori, pe care el însuși a reprezentat-o cu cinste, generație exemplară prin pasiunea și devotamentul cu care a slujit **TEATRUL,** prin credința în spectacol și în spectator. În cartea lui Vasile Crețoiu există numeroase dovezi de devotament și spirit de sacrificiu, mărturii emoționante despre mari actori și mari oameni de teatru, despre spectacole celebre care fac parte azi **din cartea de aur** a teatrului românesc. Tot în cartea lui Vasile Crețoiu există mărturii despre scriitorii români care au servit teatrul. **„Sub luminile rampei"** putind fi un document de referință atît pentru cercetătorul teatrului românesc cît și pentru istoricul literar. Slujitor, în ultima sa perioadă de activitate, al teatrului timișorean, Vasile Crețoiu ne reamintește în această carte cîteva momente de prestigiu ale acestuia, evenimente la care a participat. Cu modestia caracteristică, scoțind mereu în evidență **pe ceilalți,** Vasile Crețoiu ne oferă, prin această carte, o lucrare necesară, nu o dată emoționantă, nu o dată exemplară pentru cei ce vor să se inițieze în viața miraculoasă trăită sub luminile rampei.

ANTOANETA C. IORDACHE

* Vasile Crețoiu, „Sub luminile rampei" — Editura Facla, 1975.

MEDALION

YARODARA NIGRIM

Pictate cu o vădită tensiune emoțională, tablourile Yarodarei Nigrim, uneori de o cuceritoare prospețime cromatică, ne dezvăluie un anume elan, o bucurie nedisimulată, ca un act de generoasă dăruire umană. Ele sînt realizate dintr-un nestăvilit impuls lăuntric, venind din cine știe care straturi ale spiritului său, care a găsit în artă un mijloc adecvat de comunicare cu semenii. Căci peisajele (uneori stranii) și naturile sale statice (adesea cu flori) constituie mai degrabă pretexte pentru tot atîtea confesiuni lirice. În mijlocul unui oraș tot mai dinamic, artista găsește resurse sufletești de a-și aduna gîndurile și impresiile, consacrînd timp și energie pentru cucerirea unui limbaj pictural expresiv, în care chiar stîngăciile inerente începutului capătă oarecare farmec, deschizîndu-și drum spre înțelegerea celorlalți.

Simțul culorii, decorativitatea, puritatea tonurilor, dorul de a compune, spontaneitatea înnăscută sînt trăsături ce-o însoțesc pe calea concentrării asupra unor teme predilecte, din care rezultă aceste plăsmuiri articulate cu sensibilitate nativă, chiar dacă tardiv revelată.

MARIN MIHALACHE

MUZICĂ

Instituțiile de cultură ale municipiului Timișoara, au consemnat odată cu spectacolele de sfîrșit de săptămînă trecut și punctul terminus al unei stagiuni fructuoase. **Filarmonica** a înțeles să programeze pentru acest eveniment o lucrare reprezentativă, **„Das Alexanderfest"** de Händel, aceeași cu care orchestra obținea cu un an în urmă sufragiile publicului italian. Audierea recentă, sub bagheta lui N. Boboc, a revitalizat suflul eroic ce pulsează în mai toate lucrările „Uriașului din Halle". Distribuția solistică, Emilia Petrescu, Valentin Teodorian, Ionel Pantea. Prețuitelor calități ale artiștilor emeriți le adăugăm acum pe cele cuvenite mai tinărului lor coleg, Ionel Pantea, un nume de notorietate în lumea liedului și a vocal-simfonicului, care impune prin frumusețea emisiei, linie și culoare vocală. De semnalat și momentele corale subliniind prin sonorități ample, grandioase, sensul textului, cîntat în original cu o dicțiune perfectă.

La Operă, spectacolele finale le-au constituit două operete — **Liliacul** și **Țara Surîsului,** care au beneficiat de o audiență masivă. Mobilul care a catalizat cert interesul pentru opereta lui Lehar a fost revenirea la Timișoara — de această dată ca oaspete — a solistului **Dorin Teodorescu,** devenit azi nume de primă mărime în lumea operetei românești. Și realmente posedă toate atu-urile : o apariție scenică plină de farmec, sensibilitate, eleganța gustului, dozarea inteligentă a efectelor expresive, **și** mai presus de toate acestea o voce caldă de tenor liric, lipsită de asperități și totuși cu suficient metal spre a face din momentele-cheie zone de culminații emoționale.

DORU MURGU

CADRAN

Teatrul Națiunilor din Varșovia. Între spectacolele remarcate deja de critică se află piesa shakespeariană „Noaptea regilor", în regia lui Ingmar Bergman și interpretarea actorilor de la Teatrul Regal din Stockholm. Alte două puneri în scenă care s-au bucurat de sufragiile publicului au fost „Vasili Terkin", adaptare a unui poem de Tvardovski și „Omul cel bun din Si-Ciuan" într-o nouă viziune scenică a lui Benno Besson de la Volksbuhne (Berlin. ● **Centrul cultural internațional Cérisy-la Salle** păstrează și în această vară buna tradiție a organizării cunoscutelor sale colocvii. Sînt anunțate următoarele : „Robbe-Grillet : analiză, teorie", „Don Juan : analiza unui mit", „Discursul utopic", „Ponge inventator și clasic". ● **Cartea lui Cornelius Ryan** despre bătălia de la Arnhem va face subiectul scenariului unui nou film englez în regia lui Richard Atterborough" ● **Un original Festival** internațional al muzicii tradiționale și nescrise se desfășoară la Chalon-sur-Saone în Franța. Participă grupuri din Franța, Olanda, Canada, Italia, Indonezia, Iran, Tunisia, Vietnam. ● **Expoziția lui Valerio Adami** deschisă la galeriile Maeght din Paris a fost prefațată de Jacques Derrida. ● **Pentru a doua oară în istoria** competițiilor cinematografice internaționale, Cracovia a fost, alături de Grenoble și Leipzig, una din capitalele anuale ale scurt-metrajului. ● **Un poet „Doctor honoris causa".** Este vorba de marele poet grec Yannis Ritsos, căruia Universitatea din Salonic îi va acorda în curînd acest titlu onorific.

Deși pentru o anume zonă a criticii actuale supraviețuirea operei lui **Albert Beguin** (autorul **Sufletului romantic și visul)** poate părea ciudată, două noi opere ale sale au fost recent editate. E vorba de al doilea volum din **Creație și destin** și de **Scrisori despre romantismul german,** acestea din urmă schimbate între **Béguin** și Gustave Roud, traducătorul lui Brentano, Novalis și Hölderlin. ● **Din nou despre Andrzey Zulawschi,** de data aceasta autor al unui nou film, inspirat de nuvela lui Turgheniev. **Cîntecul dragostei triumfătoare.** ● **„W sau amintire din copilărie"** e titlul unui nou roman al lui Georges Perec, apărut la editura Denoël. Amintire a unei copilării dramatice din anii celui de-al doilea război mondial ● **Juriul concursului internațional de vioară** Marguerite Long și Jacques Thibâud a decernat trei Mari Premii interpreților sovietici Alexandr Brusilovski, Irina Ivanova și Arkadi Vinokurov.

ARIADNA

PLASTICĂ

RETROSPECTIVA OCTAV ANGHELUȚĂ

Expoziția retrospectivă deschisă în aceste săptămîni la Muzeul Banatului din Timișoara reunește activitatea unuia dintre pictorii de prestigiu ai artelor plastice românești. Fiind vorba de o retrospectivă, deci de lucrări aparținînd diferitelor etape de creație este necesară o succintă notă biografică. Născut la 3 mai 1904 la Brăila, Octav Angheluță urmează cursurile școlilor din Brăila și apoi ale aceleia de arte frumoase din București unde are ca profesori pe C. Artachino, G. Demeterescu-Mirea, și Camil Resu. Profesor la Cîmpina și la București, după absolvirea școlii de artă, începe să expună la saloanele oficiale (din 1929), bucurîndu-se de o seamă de premii. Călătorește în Franța, Italia, și Olanda. Participă la expozițiile internaționale de la Varșovia, Sofia, Moscova, Viena, Helsinki, Berlin, Philadelphia (S.U.A.). Director al Pinacotecii Române între 1941—1949, apoi profesor la Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu" din București pînă în 1972. Și, în toți acești aproape cincizeci de ani de activitate este prezent la toate marile manifestări ale artelor plastice din țară.

Retrospectiva deschisă la Timișoara grupează două genuri ale picturii lui O. Angheluță, cărora li s-a dedicat întrutotul — peisajul și portretistica. Consumînd ca experiență, în decursul activității sale, influențele impresionismului, cubismului și expresionismului, pictorul rămîne un fidel al figurativului, descoperind resursele adînci ale formei și expresiei umane, ale compoziției peisajului. Între aceste două corodonate, sentimentul pastei colorate învățată, strunită, apoi revărsată pe pînză, îl ține departe de lumea rece a saporturilor de esență. Octav Angheluță rămîne un pictor, un om cald, cu paletă, penel și multă duioșie, cu înțelegere umană a modelului (studiu, deformare, umor) fie el un coleg sau prieten (portretele sarjă), fie un cap de bătrînă, fie un portret compozițional.

Peisajul respiră același aer cu al spectatorului, invitîndu-l la o participare directă, fără ostentație, înăuntrul caselor, sau al corolarelor muncii, pentru că există la Angheluță o fascinație a formelor industriale. Pictorul surprinde o lume existentă pe care ne invită să o rătrăim prin el. Este lecția unei vieți dedicate penelului, venită direct dinăuntrul marii noastre școli de pictură unde-i avem aproape, ca timp și sentimente, pe un Luchian, Grigorescu, Andreescu.

PAUL BOGDAN

TATA

PANORAMIC

● **ÎN CENTRUL TIMIȘORII,** lîngă TAROM, se amenajează o cofetărie pentru copii, ale cărei interioare vor fi decorate de elevi ai Liceului de arte plastice.

● **SĂPTĂMÎNA TRECUTĂ,** în ziarul Szabad-Szo, scriitorul Kuban Endre a publicat un interesant articol referitor la începuturile Asociației scriitorilor din Timișoara. Articolul demonstrează, prin mărturia autorului, buna colaborare dintre scriitorii timișoreni, indiferent de naționalitate, încă de la începuturile activității acestora.

● **DUMINICĂ,** 29 iunie, la Buziaș a fost organizat un Festival al fanfarelor din județ, sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă, Consiliului județean al sindicatelor și Centrului de îndrumare a creației populare și mișcării artistice de masă — Timiș.

● **DESPRE VITRINE,** frumoasele vitrine ale orașului, s-a mai scris la această rubrică. De această dată, nu ne face deloc plăcere să semnalăm o vitrină urîtă, prin ceea ce ea este dar și prin ceea ce presupune și recomandă: este vorba despre una dinrte vitrinele magazinului„ Bega", în care sînt așezați zeci de pești din sticlă, acei urîți pești din sticlă pe care n-am mai vrea să-i mai vedem în nici un magazin, cu atît mai mult într-o vitrină. Și asta în situația în care raionul de sticlărie al magazinului este ticsit de articole de bun gust.

● **AM PRIMIT** la redacție numărul 2 pe 1975 al revistei elevilor de la Liceul „Eftimie Murgu" din Timișoara, „Pagini noi". Revista înmănunchiază articole, proză, poezie, reportaj-anchetă, avînd ca semnatari elevi ai liceului. Remarcăm poeziile Rodicăi Munteanu, frumoasele rînduri scrise de Popa Dakmara, premiată la a XVIII-a ediție a Olimpiadei de literatură română, rînduri scrise cu siguranță și plăcută emoție ; faptul că revista este ilustrată de elevii liceului îi conferă un plus de interes.

● **LUNI, 30 IUNIE,** în cadrul festiv, la Asociația Scriitorilor din Timișoara au fost decernate premiile pentru 1974. Premiile au fost înmînate de poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, și Franyo Zoltan, președintele juriului. A participat tovarășa Lucia Zamfir, vicepreședinte al C.J.C.E.S. — Timiș. Calde felicitări celor doi premiați : Ion Dumitru Teodorescu și Ioan Clopotel.

● **TEATRUL NAȚIONAL** a avut bună inițiativă de a anunța (printr-un afiș) spectatorilor, încă de acum, premierele primei părți a stagiunii viitoare. Deci, vom vedea : G. B. Shaw „Discipolul diavolului", Saul Levitt „Dosarul Ander-Sorville", Sergiu Levin și Emil Reus „Paveste, poveste de cînd n-a fost și este", spectacolul inaugural fiind o adaptare inspirată de trilogia lui B. Șt. Delavrancea.

● **JOI, 3 IULIE,** la Muzeul Banatului a avut loc vernisajul expoziției de grafică, a artistului plastic Alexandru Traian Filip absolvent al Liceului de Arte Plastice „N. Tonitza" București, Premiul Special pentru grafică UNICEF — Paris, 1971).

A. I. C.

● **RECTIFICARE.** În numărul 26 din 26 iunie a.c., revista **România literară** anunță apariția unui volum de poeme (ediție bilingvă) de Lucian Blaga, în editura **Prosveta** din Belgrad. Volumul, care cuprinde 52 de poezii, este tradus de poetul **Adam Puslojic** și nu de Miroslav Holub, cum informează susnumita revistă. Eroarea a fost preluată de ziarul **România liberă** în numărul său din 27 iunie. Fiind vorba de o traducere de excepție, după cum atestă cronicile apărute în presa iugoslavă, facem această rectificare, regretînd lipsa de rigoare a redactării unor asemenea note despre prezența literaturii române peste hotare.

ORPHEU

FESTIVALUL FANFARELOR

Timișoara este epicentrul unei tradiții constînd în construirea și minuirea instrumentelor de alamă. Nu mi-aș fi închipuit însă că există atîtea formații active, incluzînd oameni de cele mai felurite profesiuni, de toate vîrstele și de toate naționalitățile. Au cam dispărut fanfarele din parcuri așa că văzîndu-le aici, în mijlocul stațiunii Buziaș, în parc, mi s-a părut totul foarte adecvat ; muzică de promenadă, „odihnă activă", farmecul aparte al alămurilor în soare. Un public sensibilizat brusc, amintindu-și de copilărie, un public tînăr, ușor uimit și mai ales oamenii în uniformă, despre care te întrebi, unde, cum și cînd au exersat. Acesta este, pe scurt, Festivalul fanfarelor „Buziaș 1975", organizat de Comitetul de cultură și educație socialistă, al județului Timiș, Consiliul județean al sindicatelor, Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă și Casa de cultură Buziaș. Au sosit toate formațiile anunțate : Bacova, Beltiug (Satu Mare), Comlosul Mic, Giarmata, Iosifalău, Lăpușnicu Mare (Caraș-Severin), Lovrin, Pietroasa Mare, Remetea Mică, Sintana (Arad), Săcălaz, Jimbolia, Oradea, Sînnicolaul Mare, Lugoj, Nădrag, Timișoara, de la cămine culturale, case de cultură, cluburi. O manifestare de înaltă ținută artistică. Notăm aici și cîteva voci din public : uneori se observă că nu s-au făcut destule repetiții ; unele formații „s-au profilat" pe muzică de dans, impunîndu-și doar apariții ocazionale ; este necesară modernizarea repertoriului, alături, sigur, de susținerea celui tradițional ; unele suite, dificile, interpretate în bune condițiuni la Festival, pot fi preluate și de formații care nu au încercat pînă acum așa ceva. Dincolo de toate, se impune o îndrumare permanentă, vizînd chiar și aspecte legate de cultura muzicală a instrumeniștilor, pentru ca aceste valori, ce s-au menținut și din proprie inițiativă, să nu mai apară pe scene doar la „acțiuni" și „faze". La închiderea stagiunilor de concerte, s-ar putea deschide acelea ale fanfarelor. Va mai răsuna la Buziaș, spre exemplu, glasul fanfarei în această vară ? Sîntem convinși că da. Numai prin permanentizare se poate ieși din sporadic, numai prin continuitate poate trăi arta și poate prinde sens o inițiativă atît de bună.

LUCIAN BURERIU

CURIER LITERAR

PREMIILE ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

Un juriu format din scriitorii : Franyo Zoltan (președinte), Eugen Todoran, Traian Liviu Birăescu, Hans Kehrer, Lazar Ilici, Damian Ureche, Radu Ciobanu (membrii) a acordat următoarele premii ale Asociației Scriitorilor din Timișoara pe anul 1974 :

— Ion Clopoțel pentru volumul „Amintiri și portrete", Editura Facla.

— Ion Dumitru Teodorescu, pentru volumul „Aproapele", Editura Facla.

ION DUMITRU TEODORESCU

Născut în Brăila, la 21 iulie 1938, absolvent, în anul 1964, al Facultății de istorie-filozofie, secția psihologie, Universitatea „Alexandru I. Cuza" Iași. Doctorand în psihologia artei. După terminarea facultății funcționează ca psiholog examinator la Laboratorul de selecție psiho-profesională auto — Timișoara. Actualmente este redactor al sectorului de proză al revistei ORIZONT.

Debutează în 1968 cu volumul de povestiri **Fierbintele vînt cu nisip.** A mai publicat : **S-a întors Paternic** (schițe dramatice, care a primit, în anul 1969, Premiul Asociației scriitorilor din Timișoara), romanul **Țipătul de nuntă al păunului,** 1970. Pentru volumul de proză **Aproapele** Editura Facla, 1974, primește Premiul Asociației scriitorilor din Timișoara pe anul 1974

ION CLOPOȚEL : născut la Poiana Mărului în 1892. Studii — Facultatea de litere și filosofie din Budapesta și Viena. Este redactor șef la ziarul „Românul" din Arad ; la „Gazeta Transilvaniei" din Brașov, la ziarul „Patria" din Cluj, la ziarul „Poporul" din Brașov ; director al revistei „Societatea de mîine". Este corespondent pentru Ardeal al ziarelor „Adevărul" și „Dimineața". Din 1920 pînă în 1936, ca fondator, conduce sindicatul presei române din Ardeal și Banat. Funcționează ca director general în Ministerul Muncii (1947—1954) și ca director al Bibliotecii Centrale universitare din București (1954—1960).

A publicat peste 50 de volume de studii literare, monografii istorice, studii de sociologie și portrete literare din care amintim : „Revoluția din 1918", premiată în 1919 de Asociațiunea Sibiu ; „Sociografie românească" (1928), „Monografia Papiu Ilarian" (1939) etc.

Pentru volumul „Amintiri și portrete", editura Facla 1974, primește premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara pe anul 1974.

SILUETE

CORNELIU LUPU

Prima promoție de absolvenți a Școlii populare de artă din Timișoara îl cuprindea și pe Corneliu Lupu, care are în prezent 22 de ani de activitate culturală. O mîndrie și mai mare pentru Corneliu Lupu e faptul că diploma sa de absolvire poartă nr. 1 . . .

. . . Am activat mult și activez și în prezent în cadrul Casei municipale

de cultură și Clubului C.F.R., în întreaga viață culturală pe care o desfășoară în ceea ce privește estrada, teatrul de amatori, sau brigăzile artistice de agitație. Am activat ca actor la Teatrul muncitoresc din Hunedoara și la Teatrul de revistă din Deva, iar ca instructor în acest domeniu, la Timișoara am montat cu actori amatori peste 60 de piese de teatru. Sînt laureat al Festivalului de teatru de amatori „I. L. Caragiale", la care se adaugă și cîteva premii speciale de interpretare.

Sînt tehnician proiectant la Centrul de cercetări și proiectări hidromecanice, filiala Timișoara și sînt prețuit și iubit la locul meu de muncă și pentru pasiunea cu care mi-am dăruit timpul liber activității culturale, pentru căldura cu care m-am străduit să aduc făclia artei cît mai aproape de oamenii muncii. Am scris texte pentru programe de estradă și brigăzi artistice, programe satirice, umoristice, deconectante, pe înțelesul celor mulți. Am instruit formații artistice amatoare, și aplauzele miilor de spectatori mi-au încălzit și mie inima la nenumărate spectacole. Mă bucur că dintre artiștii amatori s-au ridicat unii la profesionism, precum regizoarea Magda Bordeianu și actrița Cornelia Kertes. Am 39 de ani, și sînt sigur că și în continuare voi sluji făclia artei cu toată dăruirea.

DAMIAN URECHE

REPORTAJ

Se poate trăi cu o inimă rece ?

Urc treptele acestei vechi clădiri timişorene şi, la etaj de pretutindeni, răsar capete de copii care mă privesc cu ochi gravi sau iscoditori. Şefa Centrului de primire a minorilor, tovarăşa Maria Murgu. Pe băncile de pe culoar, femei şi bărbaţi care aşteaptă să fie chemaţi într-o sală, unde, în fiecare vineri, se întruneşte comisia judeţeană pentru ocrotirea minorilor. În jurul mesei de consiliu, zece oameni, dintre care unii cu părul alb, cunoscuţi activişti, cu o merituoasă experienţă, discută dosarele din acea zi.

Uşa se deschide mereu şi intră mame, taţi, bunici unii cu copii de mînă, vine şi-o asistentă de creşă, supărată foc pe o mamă care „uită" sistematic de trei săptămini încoace să-şi ia bebeluşii acasă, şi-un băiat, cu o bocceluţă, însoţit de-un miliţian, „a fugit de la părinţi, din Bacău".

O tînără femeie din Stanciova, Maria D., care a mai fost pe-aici, i-a adus cu sine pe cei doi băieţi de virstă preşcolară, mezinul, de un an şi şapte luni, a rămas acasă cu bunica. Pe ăştia doi vi-i las să-i duceţi la Casa copilului că nu-i pot creşte. Eu lucrez la Ceape, părinţii-s bătrini, bărbatu-meu îl condamnat. N-aveţi grădiniţă-n sat ? întreabă careva. Ba este, da' numa pîn-la prinz. Bine, statul te-ajută, dar măcar vino să-i vezi simbăta sau duminica, fiindcă soţul lipseşte şi poate te gîndeşti să rămînă ceva şi lîngă sufletul dumitale. Promite că o să-i viziteze şi cei doi, care de-abia acuma înţeleg că vor sta fără mamă, încep să plîngă în hohote. Inspectorul Simion Balea de la consiliul popular judeţean zice că cineva susţine că trebuie să avem mintea limpede şi inima rece, dar spuneţi-mi se poate trăi cu o inimă rece ? Noi apărăm interesele minorului, îl ocrotim, dar e de preferat să rămînă în mediul familial, unde copiii găsesc acea căldură sufletească de care au atita nevoie. Citeodată, mă gîndesc că ar trebui o comisie care să se preocupe exclusiv de părinţi, de educaţia lor, adăugă, şi-n încăpere intră o femeie care ne spune că o vrea pe Codruţa de la Casa Copilului

Peste citeva minute, două femei, cu un băieţaş blond, una e tînără, mama, Aurelia C., cealaltă în jur de 60 de ani, Vioara R., bunica. Reiese din convorbire că nu vin aici pentru prima dată şi că între cele două s-au ivit neînţelegeri. Nu mai vrea să-mi ţină copiii, se plînge tînăra, ce mă fac. Cum pot avea grijă singură de toţi trei ? „Is bătrînă, ăsta mic, Armando, îi rău, pe-a mare — pe Carmen, nu i-o dau". Nu se ia o hotărîre pripită, vor fi rechemate şi eu discut în camera alăturată cu mama, care n-a împlinit încă 25 de ani şi deşi n-a fost măritată niciodată are trei copii, fiecare cu alt bărbat. „Spuneţi-mi, ce pot să fac ? mi s-a dat un apartament, pe-a mică o duc la creşă şi-i cam bolnăvicioasă, de unde să încep ? Sînt singură, de-aia am ajuns aşa pentru că mama nu s-a interesat nici o dată de mine. De la trei luni m-a dat să mă crească bunica. Eram un copil liniştit, mergeam la şcoală, îmi plăcea cartea, cînd am vrut să mă duc mai departe nu m-a lăsat, a zis, ce-ţi trebuie ţie şcoală şi învăţam bine, dar ce folos, m-au închis pentru prostituţie, mama nu mi-a trimis pachet, am muncit şi m-am ales cu nişte lucruri şi cînd am ieşit n-a vrut să audă nici atita de mine, însă eu i-am spus atunci tu, n-ai dreptul să mă condamni pentru că dintotdeauna duşman mi-ai fost şi nicicînd nu m-ai crezut. Bunica o cheamă, haide, vino, şi, către mine, spuneţi-i să nu-l mai primească pe derbedeul ăla care i-a furat banii, că dacă mai are ceva cu el, n-o mai ajut de fel... Pleacă împreună discutînd aprins şi intru din nou la comisie. Aici cineva comentează: legea 3 a venit la vreme. Ne întîlnim deseori nu numai cu oamenii la ceas de cumpănă ci şi cu specimenele cele mai lipsite de omenie care uită chiar şi elementarele îndatoriri omeneşti. Şi cine credeţi că suferă cu adevărat ? Copiii. (Dacă am reţinut bine sînt cuvintele tovarăşei Melania Berceanu), ei, care sînt dornici de afecţiune, şi nu o găsesc. Şi timp ce se completează nişte dosare, îmi relatează cazul unei tinere absolvente de facultate, Mariana R, care a născut un copil şi l-a depus la Leagănul de copii timişorean De-acolo băieţelul a fost trimis la Banloc, apoi la Găvojdia. Mama e unică la părinţi, are o situaţie materială bună şi-i profesoară la Timişoara. L-am citat la comisie pe bunic. Ştiţi că aveţi un nepot ? I-am întrebat. Da, şi l-aţi văzut, măcar ? Nu ! De ce ? Că doar şi animalele îşi ocrotesc puii. Dar soţia dv. s-a dus vreodată să-l vadă ? Nu că ea are tensiune. Dar mama ? Şi, insist, e profesoară ! Mă întreb ce educaţie poate face ea copiilor, cînd şi-a abandonat propriul copil ? De cite ori merg la Găvojdia, îl caut pe băiat şi el mă întreabă : spune-mi, nu cumva tu eşti bunica mea? Nu. Aş vrea s-o văd, s-o aduci cu tine ! Ad-o şi pe mama, că eu nu o cunosc !

Împreună cu inspectorul şcolar, Ladislau Tacsi, stăm de vorbă cu un alt minor, din Darova, trimis de consiliul popular comunal. Un băiat isteţ Ioan C., pînă nu de mult premiantul întîi al clasei, dar care refuză să se întoarcă acasă, atita timp cît acolo se află ibovnicul celei care l-a înfiat, mama lui adoptivă. E o întreagă odisee şi deocamdată se caută o soluţie pentru acest băiat la ora actuală dezorientat şi fără sprijin.

Şefa Centrului îmi spusese : la noi, vin copii de la trei pînă la optsprezece ani, proveniţi, majoritatea, din familii dezorganizate prin divorţ, abandon, detenţie, deces. Unii stau citeva zile, ori săptămini, alţii chiar mai mult, pînă ce reuşim să-i plasăm la o casă de copii preşcolari, şcolari, la şcolile speciale de reeducare...

Îi revăd pe cei doi fraţiori de la Stanciova, şi pe Mariana V., o adolescentă plecată de la părinţi să ceară sprijin comisiei s-o încadreze undeva în muncă. Băieţii nu s-au adaptat. Cel mic nu scoate nici un cuvînt, Marcel zice mereu vreau acasă şi mă întreabă tu unde dormi ? Acasă, îi răspund. Vreau acolo şi eu. Tu meri la şcoală, mai doreşte să ştie ? Nu. Dar ce faci tu dimineaţa ? . . .

E după-amiază şi o aştept pe Erika S. să vină de la şcoală, mi s-a spus că e o fată îndatoritoare, elevă conştiincioasă, şi cînd soseşte îmi vorbeşte despre părinţii ei, tata laborant, mama bobinatoare, despre fratele ei, Adalbert, plecat şi el de acasă. Au casă, grădină cu pomi fructiferi, dar ea nu e acolo.

— De ce, Erika?

— Părinţii se ceartă mereu şi eu mi-am zis că nu pot trăi aşa, nu pot învăţa. Aici merg la şcoală vizavi.

— Şi cu ce te ocupi cînd nu înveţi ?

— Iubesc mult copiii, am grijă de cei mici. Împreună cu Mariana, îi îmbrăcăm, îi spălăm, ne jucăm în curte. Avem radio, televizor, urmărim programele şi mergem şi la film.

— Nu ţi-e dor de părinţi ?

— Mama vine să mă vadă. Eu i-am iubit pe amîndoi şi-aş vrea să se împace, însă ei au alte păreri.

— Ce amintire plăcută ai tu ?

— Una de cînd am fost mai mică. La 23 August e ziua mea de naştere. Ne-am dus toţi patru la Pădurea Verde şi era sărbătoare şi frumos şi părinţii mei s-au înţeles foarte bine, au ris mult şi-am fost tare fericită. . .

Ultima vineri s-a încheiat oarecum festiv. Unul inspector al centrului, profesorul de matematică şi fizică Nicolae Jurchela, i s-a născut un copil şi fericitul tată a fost felicitat şi tot atunci am revăzut-o pe acea mamă din Stanciova. A venit sper pentru cea din urmă oară — să-şi ducă băieţii acasă. Am fost la vorbitor la ai meu, şi el mi-a spus, tu n-o să mă aştepţi, văd eu, vrei să te măriţi, de-asta ai dat copiii, să fi liberă, şi mamă-mea mi-a zis : să ştiu mai bine că mînc numai o dată pe zi, dar adă-i acasă, că dacă nu mergi după ei, mă duc eu.

Cei mici au devenit dintr-odată guralivi chiar şi Marius care pînă adineaori nu rostise nici o vorbă. Asist la ceremonialul îmbrăcării, fetele de la centru o ajută.

VALENTINA DIMA

Nichita Stănescu

(Urmare din pag. 1)

poetul Ion Gheorghe descoperea în *Elegia a opta*, *Hiperboreeana*, un spaţiu mitic pe care-l numea „ţara cugetării pure" (Luceafărul, 1 oct. 1966). Zonă a frigului neîntrerupt, Hiperboreea ar însemna în suita *elegiilor* singura direcţie de refugiu a spiritului însetat de absolut : „Aş vrea să fugim în Hiperboreea / şi să te nasc viu, / asemenea cerboaicei, pe zăpadă, / în timp ce aleargă şi urlă / cu sunete lungi atîrnate de stelele nopţii". Spaţiul imaginat de poet e dominat de culoare albă sau, altfel spus, de lipsa culorii. Frigul e văzut ca o condiţie a menţinerii purităţii spiritului, a încremenirii elementelor : „Hiperboreea, zonă mortală / a maimarilor minţii, / loc al naşterilor de copii de piatră, / din care sculptaţi sînt doar sfinţii". Folosind o expresie barbiană, am putea asemui spaţiul acesta cu o zonă de „ardere ignobilă şi neprihănit îngheţ" (v. Ion Barbu, *Pagini de proză*, 1968, p. 51).

Omul-fantă, elegie închinată lui Hegel, se axează pe ideea devenirii neîntrerupte a fiinţei. Eul, confundat cu lumea în întregul ei („Retina omului-fantă e lipită / de retina lucrurilor" ; „Totul e lipit de tot ; / pîntecul de pîntec / respiraţia de respiraţie, / retina de retină"), e mai puţin atent la nuanţe şi mai mult la menţinerea stării de alunecare a totului, stare ce-i permite să se contopească cu obiectele. *Elegia a zecea*, una din cele mai tulburătoare poeme ale volumului şi, în general, ale lui Nichita Stănescu, este un plînset sfîşietor al poetului ajuns la constatarea că-i lipseşte instrumentul fundamental, adică „organul" poeziei : „Dar eu sînt bolnav. Sînt bolnav / de ceva între auz şi vedere, / de un fel de ochi, de un fel de ureche / neinventată de ere / Trupul ramură fără frunze, / trupul cerbos / rărindu-se-n spaţiul liber / după legile numai de os, / neapărate mi-a lăsat / sauve organele sferii / între văz şi auz, între gust şi miros / întinzînd ziduri ale tăcerii".

Ajuns în acest stadiu, poetul adoptă o soluţie dacă nu artificială pe de-a-ntregul, în orice caz tranzitorie : „Intrarea-n muncile de primăvară". Această soluţie poate avea, în cel mai bun caz, semnificaţia unei *crize* („criza de timp, adică, / starea firii care de obosealâ / rămîne îmbrăcată în vechea sa haină"), a unei faze de acumulări necesare incursiunilor viitoare. Relativ explicativă, *A unsprezecea elegie* preia la modul didactic simboluri adînci ale celorlalte *elegii*. Ultima *elegie* e un poem-bilanţ incomodat de locuri comune.

Parcurgînd, în comentariul nostru, textul celor *11 elegii*, am urmărit oscilaţiile ideii, dar am căutat permanent versul luminat de imagine. Formulată univoc, concluzia noastră ar fi aceasta : valoarea poemelor consistă mai puţin în implicaţiile filosofice ale *itinerarului* şi mai mult în lirismul concret pe care-l conţin. Pentru că, în general vorbind, dacă în poezie reflexiunea poate intra fără a incomoda inefabilul specific, nu avem totuşi de a face cu „reflexiune prin noţiuni abstracte, ci o reflexiune prin cuvinte luate ca date intuitive" (Liviu Rusu, *Estetica poeziei lirice*, ediţia a III-a, E.P.L., 1969, p. 160). S-a vorbit, în comentariile critice referitoare la cele *11 elegii*, despre conţinutul lor... epistemologic. Însă cunoaşterea în poezie nu e de natură ştiinţifică. Paralela dintre *itinerarul* urmat în *elegii* şi efortul lui Hegel, să spunem, de a înţelege lumea cu omul trăind în ea poate da unele sugestii utile, dar cu condiţie : fără a exclude ideea unor corespondenţe, să se evite o afiliere arbitrară.

După aproape un deceniu de cînd au fost publicate, *elegiile* lui Nichita Stănescu îşi păstrează intactă prospeţimea. De o suavitate intensă, tînăr în armonia sa interioară, versul lui Nichita Stănescu ne spune încă foarte mult.

Aportul psihologiei

(Urmare din pag. 1)

sus : există cazuri cînd profesorii nu posedă cunoştinţele de psihologie pe care să le utilizeze în acţiunea de orientare şi nu găsesc o modalitate de colaborare cu cabinetul de orientare şcolară. Totuşi, deja în şcoală s-a depăşit faza demonstrativă a utilităţii orientării. Integrarea şcolară a „copiilor problemă" constituie o modalitate concretă de intervenţie a consilierului de orientare şcolară.

Orientarea şcolară nu este numai sarcina consilierului de orientare ci şi a diriginţilor a tuturor profesorilor, la toate obiectele iar la decizia spre un tip de şcoală intervine părintele şi însuşi copilul ce trebuie să se descopere, să se autoorienteze. La acţiunea de autoorientare obiectul psihologiei, încă insuficient în programă, poate contribui substanţial.

S. Moisescu

Din discuţiile avute cu studenţii ce efectuează practica în întreprinderea noastră rezultă necesitatea unor cunoştinţe de psihologie a viitorului specialist în ştiinţe tehnice.

Solicitanţii la angajarea în întreprinderi dovedesc lacune în ce priveşte orientarea lor profesională, lacune ce se repercutează negativ asupra bunului mers a întreprinderii : necunoaşterea profesiei atrage după sine insatisfacţia profesională, fluctuaţia etc.

M. Popa

Şi în învăţămîntul profesional apare imperios necesară îmbunătăţirea orientării şi selecţiei profesionale. Depistarea tardivă a celor cu contraindicaţii privind alegerea profesiunii complică de multe ori problema. Aş propune ca pe viitor să se facă o selecţie iniţială cît mai largă.

E. Teodoru

Problematica psihologiei medicale cred că poate completa încercările de pînă acum, de a schiţa un tablou al psihologiei aplicate la noi. Medicina nu poate astăzi ignora factorii psihici favorizanţi ai bolii sau dimpotrivă psihoterapia chiar în bolile somatice. Medicina, aşa cum se spune tot mai frecvent astăzi, tratează omul bolnav, omul în întregime, nu boala. Putem vorbi de o psihologie medicală ce ajută în general la tratarea omului bolnav ca şi de intricaţiile psihologiei în psihiatrie. Indiscutabil că medicii au o bogată cultură de psihologie, în deosebi psihiatrii, dar colaborarea cu psihologia se impune ca necesară, chiar şi numai pentru manipularea unor tehnici pe care medicul nu şi le mai poate permite din necesităţi de specializare.

Z. Dăian

S-a amintit de psihoterapie. În domeniul psihologiei medicale ea rămîne, după opinia mea, ca şi anamneza, o metodă ce depăşeşte simpla tehnologie. Aşa cum se spune, de obicei, se apropie de artă.

S. Moisescu

Cred că apare şi necesitatea unui fond comun de cunoştinţe psihologice necesar diverşilor specialişti în psihologie. Psihoterapia devine instrument al psihologului industrial.

I. Drăgan

În finalul discuţiei noastre se pot schiţa citeva idei cu valoare de concluzii : psihologia este necesară în toate domeniile în care se desfăşoară o activitate cu oameni, de către oameni şi pentru oameni ; psihologia este o ştiinţă ce se învaţă în şcoală dar nu numai pentru şcoală ci şi pentru viaţă ; prin aplicarea cunoştinţelor de psihologie se realizează o sporire a eficienţei în toate domeniile în care acţionează oameni ; psihologul nu acţionează singur ci în colaborare cu alţi specialişti, în echipă, în manieră interdisciplinară.

ARTA AMATOARE

A FACE ARTĂ — A ÎNVĂŢA

„A fi artist amator înseamnă a învăţa, a fi artist amator nu exclude calitatea muncii, înseamnă a te perfecţiona continuu"

„La examenele absolvenţilor din acest an am văzut în sălile de studiu şi pe coridoarele şcolii profesori şi elevi în haine de sărbătoare, cu cravată ; în plină vară. Un semn al importanţei acestui eveniment, un semn al seriozităţii cu care e privită munca noastră".

Sînt cuvintele profesorului Costel Mihăescu, directorul Şcolii populare de artă din Timişoara, el însuşi un devotat sprijinitor al artiştilor amatori. El îmi spunea că mă aflu nu numai într-o instituţie de învăţămînt, ci şi în una de educaţie artistică a maselor, prin organizarea de expoziţii, concerte (în anul acesta au avut loc peste 30 de manifestări) ; elevii şcolii activează în formaţii artistice din întreprinderi, la căminele culturale sau la casele de cultură.

Studiu în atelierul de pictură

240 absolvenţi anual. O şcoală a frumosului. Interioarele şcolii — o adevărată paradă a succeselor artistice. Reţin numele unor elevi-artişti ca Dumitru Dubei (strungar), Felicia Popovici, (funcţionară), Andress Helmuth (muncitor), Puiu Elena (educatoare), — grafică; Iovu Gheorghe — canto şi chitară ; Nicolae Platon — saxofon ; Andraş Romulus — acordeon.

Un succes de ultimă oră : eleva Vetuţa Merticariu a obţinut premiul Consiliului Culturii şi titlul de laureat al Festivalului „Maria Tănase" de la Craiova. Dar o trecere în revistă a succeselor s-ar extinde, desigur, foarte mult.

Printre profesorii şcolii remarc nume cunoscute : Ana Pacatiuş, Büchl Adalbert, Laza Cnejevici, Dumitru Pălălău, Iulia Bran Dinescu, Marcel Botscheler.

Pentru simplul vizitator al acestei şcoli, sălile, atelierele de studiu constituie o binevenită poartă de intrare în edificiul complex al artei, al artei amatoare, care nu exclude potenţele calitative, marile succese de mai tirziu.

ION VELICAN

UMOR

Unui înfumurat

Orgolios şi-nfumurat,
Să fie — vrea — incinerat :
Cînd el se va preface-n scrum
Să mai lanseze — un ultim fum.

Unui critic comentat de-ai săi

Un critic, doar de-al săi iubit,
De *inimă*, s-a-mbolnăvit,
Deşi, nici unul nu credea
Aşa ceva c-ar mai avea.

Unui scriitor

Tu te inspiri, atunci cînd scrii,
Şi de la morţi — şi de la vii,
În fine-i lucru constatat
Că eşti un mare *„ins — pirat" !*

Epitaf unui poet înfatuat

Şi-n acest loc de odihnă
Bardul, totuşi, n-are tihnă.
Cică groapa-cum să spui —
N-ar fi pe măsura lui.

Unui soţ

Lîngă el, în groapa asta,
Mută-l şade-acum nevasta.
El ascultă, n-are pace,
Tot nu crede că ea tace.

Unui avar

Spuneau duşmanii, plini de ură,
Că e avar peste măsură.
Nu-l drept şi nu-l adevărat
Pînă şi sufletul şi-a dat.

CATEN POPESCU

SCRIITORI AI LUMII

Itinerariile lui Hemingway

Hemingway a lăsat în urma lui importante inedite, care vor fi fără îndoială publicate în anii ce vor veni și care, chiar dacă aflate în stadiul de fragmente, nu sînt lipsite de interes. Dar, în viață fiind, scriitorul nu s-a îngrijit niciodată să-și publice în volum reportajele sau unele povestiri, departe totuși de a fi neglijabile. Destul de recent (în 1970) a apărut în S.U.A. o culegere din aceste scrieri jurnalistice sub titlul de By-Line : Ernest Hemingway, care s-ar putea traduce prin : Semnat, Ernest Hemingway.

Aceste inedite permit să se urmărească mai bine itinerariile scriitorului în spațiu și timp, după anii de expatriere în Europa. Cînd s-a întors în 1928 în S.U.A., Hemingway a refuzat să-și fixeze rădăcinile în țara sa, ținînd să rămînă oarecum pe margine. De aceea s-a instalat la Key-West, mică insulă coraliană situată în punctul extrem al Floridei și legată de continent doar printr-un simplu dig. Abia dacă trăia în Statele Unite, unde se afla într-un semi-exil. Își petrecea aproape tot timpul în larg, pe șalupă, dăruindu-se cu pasiune pescuitului. Ca și cînd ar fi vrut să mențină o distanță între el și acea lume americană, artificial ascetizată de puritanism și prohibiție, dar sfîșiată și torturată, de care fugise după primul război mondial și pe care n-a vrut s-o introducă în nici una din cărțile sale, în afară de unele povestiri, ca de pildă, The Killer (Ucigașii).

Cînd izbucnește războiul civil spaniol, toată simpatia sa trece imediat de partea republicanilor și a poporului spaniol în general. După înfrîngerea acestora, datorită în mare

parte pasivității țărilor apusene și deci și a Statelor Unite, se depărtează și mai mult de America, instalîndu-se la Havana. Dă impresia unei constante fugi de sine însuși și de propriul trecut. Cel de-al doilea război mondial este pentru Hemingway ocazia unei noi fugi înainte. Cu toată vîrsta înaintată se angajează imediat, considerînd că acest fapt, mai mult decît celelalte experiențe asemănătoare, are un sens și o rațiune. Trimis corespondent de război al revistei Colliers în Europa, ar fi putut să asiste ca spectator la desfășurarea operațiilor dar, odată debarcat în Franța în 1944, nu poate fi împiedicat să ia parte la acțiune, cu riscul de-a trece peste convenția de la Geneva, care definea drepturile și îndatoririle corespondenților de război. După străpungerea frontului german o ia înaintea trupelor americane, condus de formațiile Rezistenței franceze. Așa că ajunge primul la Rambouilliet și printre primii în Paris.

Lucru curios, Hemingway n-a utilizat în nici un roman materialul acestor reportaje de război. Abia dacă a evocat retrospectiv cîteva episoade din el Dincolo de rîu și pe sub arbori. În largul Cubei, reprezintă în esență un portret al autorului ca pescar de espadoni, cunoscuții pești-sabie. Ceea ce face interesul acestui reportaj este faptul că el conține, în germene, aproape cu același deznodămînt, povestea din Bătrînul și marea. Hemingway o relatează aici într-un paragraf, fără să-i dea prea multă importanță și fără a se identifica cu bătrînul. N-avea de altfel decît 36 de ani în acea epocă. Totuși, trei ani după aceea, în 1939, mărturisea unui prieten (lui Hotchner, biograful său) dorința de a o relua și dezvolta. N-a făcut aceasta decît cincisprezece ani mai tîrziu, după o lungă maturare, cînd a fost în măsură să-i înțeleagă mai bine pe bătrîn și disperarea acestuia, pe care a transformat-o atunci în seninătate, ca și cînd vroia să-și dea sieși o lecție de stoică acceptare.

P. P.

In largul Cubei

La vînătoare știi ce cauți și maximum ce poți afla este să întîlnești un elefant. Dar cine poate ști ce se va prinde în cîrligul priponului, cînd îl lași să curgă în derivă în Gulf-Stream, la o adîncime de 900 de picioare ? Există probabil marlini și espadoni, în comparație cu care peștii prinși înainte par niște pigmei și, de fiecare dată cînd un pește mușcă din nava pe care o tîrăști, te întrebi dacă n-ai prins unul din aceștia

Odată, un bătrîn care pescuia singur într-o barcă, în larg de Cabanas, a prins un marlin foarte mare care, agățat de undiță, trăgea ambarcațiunea spre larg. Două zile mai tîrziu bătrînul fu găsit de niște pescari la 60 de mile spre est, cu capul și partea dinaintea marlinului amarate de-a lungul bordului bărcii. Ceea ce rămăsese din pește, mai puțin de jumătate, cîntărea totuși 360 kg. Bătrînul se luptase cu el o zi întreagă, toată noaptea și încă o zi și o noapte ; peștele înota adînc și trăgea barca Cînd a urcat în cele din urmă la suprafață, bătrînul a tras barca pînă lîngă el și l-a harponat. După ce l-a legat de bordul bărcii, au apărut rechinii. Și bătrînul s-a luptat cu ei, singur în Gulf-Stream, pe barca sa, lovindu-i cu cuțitul și cu ramele, pînă ce a obosit ; rechinii au mîncat tot ce au putut să apuce. Cînd l-au găsit pescarii, bătrînul plîngea în barcă, aproape înnebunit de durere văzînd ce a pierdut, iar rechinii continuau să-i dea tîrcoale.

Dar unde mai este aventura atunci cînd pescuiești la bordul unei bărci cu motor ? Ea ține totuși de faptul că peștii sînt niște vietăți stranii și sălbatice, de o rapiditate și o putere uluitoare, și de o frumusețe indescriptibilă atunci cînd sînt în apă sau gata să sară. Vietăți pe care nu poți să le vezi decît atunci cînd le pescuiești și de care te găsești deodată atît de strîns legat prin undiță, încît le simți rapiditatea, forța și puterea sălbatică, într-un mod tot atît de intim ca și cînd ai încăleca un cal neîmblînzit. Lătă-

OCTAV ANGHELUȚĂ Portret

te subjugat pentru o jumătate de oră, o oră sau cinci ore, peștelui, tot astfel după cum el îți este supus ție, îl îmblînzești și îl frîngi ca pe un cal sălbatic, iar la sfîrșit îl aduci pînă la barca ta. Din mîndrie și pentru că peștele se vinde bine pe piața Havanei, îl agăți cu cangea și-l ridici la bord, dar nu faptul că l-ai urcat în barcă este emoționant ; momentul de beție e cel cînd te lupți cu el

Dacă undița agață peștele de partea osoasă a botului, sînt sigur că nu-l rănește, tot astfel după cum sfoara nu rănește omul ce ține undița. Se întîmplă uneori ca un pește mare, cînd a mușcat din pripon, să nu-l simtă și să continue să înoate liniștit spre afund, absolut inconștient de prezența cîrligului în gură, și numai cînd simte că e reținut din elanul său și că o presiune se exercită spre a-l obliga să-și schimbe direcția, înțelege că ceva nu e în regulă și începe să se zbată. Doar dacă nu e agățat într-un loc unde cîrligul îl rănește, se zbate nu din pricina durerii prilejuite de cîrlig, ci ca să nu fie prins, iar, dacă, atunci cînd nu-l vezi, îți închipui ce are de gînd să facă, în ce direcție trage cînd undița se afundă și de ce trage, poți să-l supui și să-l aduci pînă la barcă prin mijloace asemănătoare celor ce se folosesc pentru îmblînzirea unui cal sălbatic. Nu e nevoie să-l ucizi, nici chiar să-l obosești prea tare spre a-l aduce la barcă. Ca să ucizi un pește ce luptă departe, în adînc, trebuie să tragi în direcția inversă celei pe care o ia el, pînă ce peștele se epuizează și moare. Asta îți ia ore întregi și, cînd peștele moare, se întîmplă ca rechinii să-l înhațe înainte ca pescarul să-l fi putut aduce la suprafață. Ca să prinzi rapid un pește de acest soi trebuie să te străduiești să-l menții ferm, să te asiguri de direcția pe care o ia ; atunci trebuie să i-o iei înainte în această direcție și peștele poate fi adus la barcă fără să fie ucis. Nu trebuie să-l remorchezi, ci doar să utilizezi motorul ca să schimbi direcția, tot așa cum faci cînd pescuiești somoni și navighezi în susul sau în josul curentului. Se prinde și mai sigur un pește dacă folosești o barcă mică cu fundul plat, numită voris, fiindcă atunci pescarul poate să-și întrerupă munca de tracțiune și să lase peștele să tragă el barca. Remorcînd barca, înseamnă pînă la urmă că peștele se va ucide Dar ceea ce îți dă cea mai mare satisfacție este să-l stăpînești, să-l faci să asculte și să-l aduci pînă la barcă intact, trupește și sufletește, cît mai repede cu putință.

În românește de PETRE PINTILIE

TERRA MAGAZIN

ALBINELE ATACĂ AVIONUL. La expoziția aeronautică din Paris albinele au atacat un avion, iar cînd au intervenit paznicii a început un adevărat mic război: roiul de albine s-a împărțit în două grupe — una pentru războirea cu paznicii și pompierii care au fost chemați în ajutor și alta care „escalada" mai departe avionul. După utilizarea furtunurilor cu jeturi puternice de apă și după o luptă nu fără peripeții, albinele au părăsit expoziția făcînd „turul de onoare și victorie" în jurul avionului.

UN RECORD. De data aceasta este vorba de un record în lumea canină. Anume : în Saint Bernard (Elveția) o cățea din cunoscuta rasă de ciini, purtînd numele localității alpine, a născut 23 de pui ! Un adevărat record alpin !

ANUNȚURI. Anunțurile au fost inventate pentru ca oamenii să fie informați cu privire la unele evenimente, unele obligații sau restricții. Dar sînt tot felul de anunțuri și unele din ele au hazul lor. Iată cîteva : ● Pe poarta unui hotel din Elveția a apărut următorul anunț : „Dacă vă sînt ude mîinile, nu utilizați aparatul de ras electric pînă nu achitați nota de plată" ! ● Un medic american din Wisconsin a dat următorul anunț în ziarul local: „Dacă tratamentele mele nu vă vindecă, mă angajez să vă plătesc cheltuielile de înmormîntare !" ● Într-un bar din Paris se poate citi următorul anunț : „Dacă beți pentru a uita, vă rugăm să plătiți înainte ! ● La o stație de benzină situată la intrarea în deșertul Nevada (S.U.A.) stă scris pe un panou : „Umpleți-vă rezervorul înainte de a pătrunde în pustiu. Cele două stații de benzină pe care o să le vedeți în drum nu sînt decît fata morgana" !

SUBSTANȚA CARE ADOARME. Experiențele efectuate pe animale au arătat că în timpul somnului, în sînge și în lichidul rahidian, se formează o anumită substanță care, inoculată unui alt animal, provoacă somnul. Substanța a fost izolată și analizată. Ea este un polipetid cu greutatea moleculară 860.

ATENȚIE — BUCĂTĂRIA ! În S.U.A. cel mai periculos loc pentru viața omului este ... bucătăria ! După unele date statistice, anul trecut 26 500 de oameni și-au găsit moartea în bucătărie, iar trei milioane au fost răniți ! Cauza principală : minuirea defectuoasă a diverselor aparate electrice de bucătărie ...

O ȘCOALĂ NEOBIȘNUITĂ ! În localitatea finlandeză Lauma, dincolo de Cercul Polar, s-a deschis o școală de „șoferi" pentru atelajele cu reni! Școala a fost pur și simplu asaltată de „elevi". S-au înscris peste 3 500 de băieți și fete" !

CELE MAI GRELE CUVINTE. Psihologii francezi au ajuns la o concluzie interesantă. Ei susțin că unui om îi este cel mai greu să pronunțe aceste trei cuvinte : „Nu am dreptate"!

REZERVĂ DE NASURI ! Turiștii care vizitează Roma au un obicei ciudat : de fiecare dată iau cîte o „amintire" de la sculpturile antice pe care le admiră. Și nu orice. De preferință .. nasuri ! De aceea Direcția pentru protecția monumentelor a luat măsuri în vederea realizării unor copii pentru nasurile tuturor sculpturilor care se află în „evidența" turiștilor amatori de „suveniruri" ...

„DIN POEZIA AUSTRIACĂ"

RICHARD VON SCHAUKAL

COPIII

Acuma dorm, bălaie capete
au sprijinit domol pe mîinile subțiri.
Încet le potrivesc învelitoarea și tăcut
îmi trec alîntul
peste frunțile pure îndărătul cărora
se ascund miracole, ce m-au uitat de
mult pe mine.

PERSEPOLIS

În lumina albastră a lunii
se scaldă suple scări albe.
Umbre de coloane amuțite pe
marmoreenele trepte.
Lacom adulmecind,
cu labe de catifea
leii se furișează
pe scări în sus.

RICHARD BILLINGER

IZVOR SLEIT

Unde ai rămas, Tu, izvor inviorător ?
Au murit florile care odinioară-ți
crescură
în preajmă. O, floare de nu-mă-uita !
Fața ta pură n-o mai văd niciodată,
nici iarba sclipind de argint, și nici
firele împovărate de miresme.

Vai, Cronos mi-a răvășit grădina,
hoțește mi-a golit el sipetul
și a lăsat în urmă pinza de paing
a unei amintiri.

ERNST JANDL

ÎN SOMN

Nimeri un copac.
Își clădi dedesubt o casă.
Din copac își tăie un toiag.
Toiagul era sulița lui.
Sulița era pușca lui.
Pușca era tunul lui.
Tunul era bomba lui.
Bomba îi nimeri casa
și smulse copacul din rădăcini.
Stătea alături și se minuna
dar nu se trezi.

DIMINEAȚA

Trezit, luminos și ușor legănat
își desfășoară drumul
spre locul acela
care-i determină curgerea zilei.

În urma lui, soarele înverșunat
azvîrle bulgări de zăpadă
înfășurate în sîrmele ploii.

După șapca cu clape și blana de iarnă
își depune și ochelarii —
cum ai depune o sabie

și apoi, mîndru asemenea unui dulap
de acte
rînduit cu date de specialitate,
eliberat de neglijențele din somn
tronează în birou.

În românește de PETRE STOICA

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 11 iulie 1975 ● Nr. 28 (384) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : SILVIU ORĂVIȚAN-CREȚU

Orele bărbăției

Trăim, în aceste zile, clipele unei responsabilități grave, datorate ieșirii din matcă a unor rîuri interioare și a Dunării. La ora la care, în mod firesc, combinele ar fi trebuit să apropie de sfîrșit recoltatul grîului, mari suprafețe agricole, localități, obiective industriale, căi ferate și rutiere, bunuri ale oamenilor au fost cotropite de apă. Răspunzînd chemării adresate de tovarășul Nicolae Ceaușescu întregii națiuni, o dată cu decretarea stării de necesitate, pretutindeni, acolo unde cursul normal al vieții a fost amenințat de puhoiul apelor, întreaga populație, formațiuni ale gărzilor patriotice, militarii au acționat ca un singur om pentru zăgăzuirea apelor, pentru apărarea avutului obștesc și personal, pentru recoltarea grabnică a grîului din calea apelor cu toate mijloacele. Totodată, în urma puhoaielor s-a trecut rapid la refacerea căilor ferate și rutiere, a rețelelor electrice și de comunicații, a obiectivelor industriale afectate de viituri, pentru a se diminua cît mai mult pagubele pricinuite de calamitate, pentru ca viața să intre cît mai repede pe făgașul său firesc.

Acesta este pe scurt filmul dur al zilelor unei săptămîni în care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat permanent în mijlocul oamenilor, hotărînd, luînd măsuri, intrînd în lanuri alături de cooperatori, veghind pe digurile de la porțile localităților amenințate de ape. Aflat din zori și pînă în noapte în mijlocul oamenilor tovarășul Nicolae Ceaușescu a condus nemijlocit acțiunea de zăgăzuire a apelor, organizarea muncii în toate sectoarele, dînd un puternic imbold întregului popor aflat în clipe de grea încercare. Acționînd în spiritul indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, a decretului de instituire a stării de necesitate, precum și măsurile stabilite în ședințele Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 6 și 8 iulie, oamenii muncii, gărzile patriotice și militarii aflați pe baricadele luptei cu stihia naturii au dat și dau dovadă de o înaltă dăruire pornită dintr-o conștiință unică, socialistă. Impresionante sînt, de asemenea, știrile ce vin din județe și unități socialiste neafectate de calamitate : toate forțele sînt concentrate aici pentru realizarea unor producții care să contribuie la efortul întregii țări de recuperare a pagubelor. Există, în densitatea umană a acestor zile, expresia adevărului despre noi, ca popor unit, responsabil, angajat cu trup și suflet pentru înfăptuirea înaltelor sarcini trasate de Congresul al XI-lea al partidului.

ORIZONT

Conducătorul iubit al poporului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, alături de oamenii muncii, în clipele grele ale salvării ființii

Forța supremă a faptei

Fapta deține, în atmosfera fierbinte a acestor zile, puterea supremă și a acționa este bunul cel de preț al brațului și spiritului. Să ne punem inteligența și vocația în slujba poporului, a binelui nostru general. Îmi simt din nou și din nou cugetul aprins, umărul simte nevoia de a fi alături de acela al aproapelui, sprijinind cariatidic această viață a noastră, în care culorile luminoase își au pentru totdeauna ponderea. Izolat între ape, am citit cu sfințenie slova „Scînteii", venită trudnic acolo, umblată din mînă în mînă, și în pagină chipul conducătorului iubit, Președintele nostru purtînd în mînă secera străbună, învățîndu-ne să acționăm, îmbărbătîndu-ne iarăși, el, simbolul unității neamului, atît de solidar în aceste momente. El ne îndeamnă să fim acolo unde se cere, unde este greul, unde răul trebuie înfrînt.

Un trup și-un spirit țara e azi, așa cum dorit-a românul în trecut. Partidului lumina îi este fără pată, iar numele îi este emblemă azi și scut. Forța cuvîntului vine întotdeauna din forța simțirii ; plec mereu înspre oameni, în mijlocul activității lor, pentru ca aceste cuvinte să aibă ponderea adevărului. Există calități umane care nu ies întotdeauna la iveală, ele se exteriorizează incandescent în momente cruciale, demonstrînd minunatele virtuți ale acestui popor. Am înregistrat cu lăcomie în 1970 uriașul tablou al solidarității și omeniei, al spiritului de sacrificiu. M-am îndrăgostit atunci încă o dată de oameni, de truda lor, de generozitatea lor. În mare parte, destinul lor exemplar te învață să trăiești, sensurile se definitivează, devine totul dimensiune morală exemplară în ceasurile de încercare. Iată de ce mă întorc mereu și mereu printre cunoscuții mei de atunci. Și m-am întors și în acest an. Din păcate, în clipe asemănătoare acelora de atunci, dar i-am găsit și mai puternici și mai maturizați ; am găsit destine realizate în lupta pentru existență în condiții excepționale, frunți mai vîrstnice cu cinci ani, mai senine însă, brațe mai dure și mai exact luînd poziție, hotărînd calm și energic. Am sosit la Dumneavoastră iarăși, în momente în care nu aveți timp de conversații, că doar abia s-au lecuit rănile de atunci. Dar fiți convinși, scriitorul român de astăzi nu este un simplu contemplator ; el se vrea un factor activ și de aceea,

LUCIAN BURERIU

(Continuare în pag. 7)

Eminescu în receptare critică europeană

Dimensiunea universală a operei eminesciene nu mai trebuie demonstrată de vreme ce poetul a intrat în conștiința poporului său ca cel mai mare poet național. G. Călinescu îl prezenta astfel pe autorul Luceafărului în **Istoria literaturii române...** după ce în **Opera lui Eminescu,** același critic și istoric literar, îl integrase într-o mare familie spirituală de poeți printr-o intuiție sigură a modului în care opera lui Eminescu realiza la noi, într-o formă desăvîrșită, acea fuziune singulară a specificului național cu largile perspective universale.

Receptarea poetului a început încă în epoca sa și aceasta se explică, în primul rînd, prin bogăția de idei a operei, prin unitatea sintetică și creatoare a acestora. Printre contemporani, Gherea și Maiorescu îi dedică studii în care, dincolo de diferența de viziune a celor doi critici, devenea evident că opera eminesciană își începea drumul spre eternitate, se impunea ca una din cele mai tulburătoare experiențe umane menită să ne reprezinte în conștiința lumii. Așa se face că în cîteva publicații literare din Viena, Pesta sau Cernăuți apar încă între anii 1879–1885 diferite articole și însemnări despre poetul român. Cîțiva ani mai tîrziu, apar și primele traduceri mai întîi în germană datorate Mitei Kremnitz sau lui E. Grigorowitza. Acesta din urmă, publică în 1892 o culegere de poezii cuprinzînd traduceri din Eminescu, culegere reeditată mai tîrziu la Berlin sub titlul **Deutsche Übertragungen aus den auserlesenen Dichtungen.** Traducerile în limbă germană continuă în primele decenii ale secolului nostru, printre traducători numărîndu-se filologul Schroff sau Konrad Richter care în 1937 publică la Iena un volum de poezie eminesciană în limbă germană sub titlul **Gedichte** străduindu-se să păstreze în germană muzica versului original.

În limba franceză, cîțiva ani după moartea poetului, Marguerite Miller-Verghi tipărește la Paris un volum de traduceri (reeditate mai tîrziu). Tot în limba franceză, Barral publică la Paris în 1934 un volum sub titlul **Poeme alese** pentru ca în 1958 să apară traducerea a patru dintre cele mai semnificative texte eminesciene datorată lui Hubert Juin.

Paralel se fac traduceri în italiană și spaniolă. Demn de reținut este volumul lui Mario Ruffini care traduce din poezia erotică eminesciană sub titlul **Poesie d'amore,** volum precedat de un studiu introductiv în care autorul subliniază elementele definitorii ale eroticii eminesciene, încadrîndu-l pe poet în familia marilor creatori romantici.

Prima etapă de receptare a lui Eminescu, dincolo de granițele țării, a început prin traducerea operei lui în marile limbi de circulație europeană. Această etapă a fost urmată sau, mai precis, secondată de apariția unor studii consacrate de cercetători străini lui Eminescu cu precizarea că de o receptare critică europeană propriuzisă se poate vorbi abia din deceniul al cincilea al secolului nostru cînd alături de traduceri, însoțite uneori de studii introductive prin care opera poetului este circumscrisă la unul din aspectele ei fundamentale, apar cîteva ample monografii, de o excepțională ținută intelectuală și științifică, datorate unor oameni de cultură străini, buni cunoscători nu numai ai operei eminesciene dar și ai culturii române, în general.

Printre acestea se numără, fără îndoială, studiul lui A. Guillermou : **Geneza interioară a poeziilor lui Mihai Eminescu,** studiul **Eminescu sau despre Absolut** aparținînd Rosei del Conte și studiul **Stilul poetic al lui Eminescu** aparținînd cercetătorului maghiar L. Gáldi.

În cele ce urmează ne propunem să urmărim cîteva din ideile fundamentale ale acestor studii și să fixăm modalitatea prin care cel mai mare poet român continuă să intereseze nu numai pe cercetătorii români dar și pe cei străini dovedindu-se prin chiar acest fapt că opera lui este, într-adevăr, un mare capitol al literaturii române și universale.

RODICA BÂRBAT

(Continuare în pag. 3)

Anatomia culorii

În puține rînduri mi s-a întîmplat să resimt mai acut nevoia comentariului critic, ca în expoziția lui SILVIU ORĂVIȚAN-CREȚU. Ea te întîmpină, de la bun început, cu o forță lirică irezistibilă, capabilă să te dizloce, pentru a te aduce în teritoriul privilegiat al evenimentului, al sărbătorii. Cuvîntul nu poate fi decît intimidat de o atare vitalitate. Oricîtă vigoare ar avea, el rămîne o șoaptă evanescentă dinaintea sonorității solare a picturii. Orăvițan-Crețu e un solar, un meridional. Și, ca toți meridionalii, el întrupează dubla putere a luminii înălțate la zenit : senzorialitate și cartezianism : fast coloristic și ordine. Din acest punct de vedere, artistul apare ca un bun continuator al tradiției cézanniene. „Cînd culoarea e bogată – spunea Cézanne – forma își atinge plenitudinea". Impresionismul, dispus să claseze raportul dintre culoare și formă ca mai curînd antinomic, era astfel depășit. La Orăvițan, cele două nu fac decît una, se afirmă laolaltă cu egală putere, conferind imaginii deopotrivă grație muzicală și structură arhitectonică. S-ar spune că lucrările lui S. Orăvițan-Crețu, adunate la un loc, configurează o cercetare spectaculoasă asupra anatomiei bucuriei. Evident, nu e vorba de bucuria primară a exacerbării senzorialului, nu e vorba de bucuria rotundă, clară, a unei armonice participări la bogăția lumii. Cu alte cuvinte, nu către haosul picturii ne conduce Orăvițan-Crețu, ci către cosmosul ei. Nu către violente dezlănțuiri de instincte, ci către sănătatea funciară a spiritului îndrăgostit de lucruri. Ne-am obișnuit, din păcate, să ne imaginăm tot ce ține de universul gîndirii ca fiind atins de o anumită paloare : arta și cultura ar fi, din unghiul acesta, niște plante crescute în umbra deasă a muzeelor și a bibliotecilor. Orăvițan-Crețu însă restituie dimensiunea lui expansivă, strălucirea lui genuină, pathosul lui. El investmintează totul în culorile entuziasmului. Iată de ce, dincolo de copioasele satisfacții optice pe care ni le furnizează, pictura lui este o lecție de viață și un model de angajare spirituală.

Este pasionant să descoperi în acest mare senzitiv, un geometru, un mare orchestrator, un constructor de sisteme. Fiecare tablou e efectul unei complexe regii polifonice și se integrează în același timp într-o serie de alte tablouri, împreună cu care formează un concert, un ciclu. Expoziția are trei cicluri : „Mioritica", „Potirul" și „Zburătorul". Cel dintîi (cuprinzînd lucrări ca „Cer și iarbă", „Livadă cu meri", „Grădini în amurg", „Seara fluturilor", etc.) se definește ca o adevărată epopee a spațiului exterior, a peisajului devenit stihie, geniu al locului, destin spiritual. Al doilea ciclu (cu splendida „Dimineața potirului alb" ca și cu „Interior la vremea grîului" sau cu „Ante-

ANDREI PLEȘU

(Continuare în pag. 6)

CRONICA LITERARĂ

Valoarea unei arhive *)

Paul Anghel este unul dintre acei rari scriitori pricepuți la toate și gata de a scrie, cu ușurință, despre orice : de la perenitate la critică și istorie literară, de la filozofie la artă, de la Ovidiu la Brâncuși, de la folclor la te miri ce alteeva. Are în plan și o istorie a literaturii române, primul volum fiind, după cum aflăm din *Noua arhivă sentimentală*, Ed. Eminescu, 1975, predat la o editură al cărei nume nu ne este dezvăluit (nu era mai bine oare să fi urmat procedeul lui Camil cu *Filozofia substanței* ?).

Pentru o asemenea întreprindere este nevoie de curaj și se pare că acesta nu-l lipsește. El a scris cîteva cărți, socotite interesante dacă nu și utile, a recitit o țară, a scris și două piese de teatru, cam uscate, cam fără suflu dramatic, dar oricum piese de teatru. Firește, pe lîngă curaj ar fi nevoie și de o pregătire prealabilă, de adîncire și meditație greu de realizat între un reportaj și un articol arhivistic, dar Paul Anghel este convins că are toate aceste calități și altele pe care noi muritorii de rînd nu le posedăm, ca să poată întreprinde o asemenea multilaterală activitate. Și, fără îndoială, mai este nevoie de talent, care, am greși, susținînd că-l lipsește.

Totuși Intervențiile lui de pînă acum și mai ales *Noua arhivă sentimentală*, pe care o avem în primul rînd în vedere, irită. Să fie de vină ușurința cu care pare a scrie despre orice ? Sau un anumit fel de a pune și rezolva problemele ? Poate amîndouă. În nici un caz „gelozia" (p. 314) pentru anumite idei curente dar care par a fi „personale". Fapt este că lectura acestei arhive, chiar nouă fiind, pe lîngă satisfacții, aduce, și nu în egală măsură, și insatisfacții. Satisfacțiile țin de ideile puse în dezbatere, insatisfacțiile de soluțiile propuse. Vom semnala doar cîteva.

Cîndva, Paul Anghel se revendica de la sumerieni sau de la cultura Urartu. Se pare că a depășit acest stadiu și, de cînd l-a cunoscut pe Dumitru Stăniloae, se revendică, revendicînd și spiritualitatea noastră, de la Bizanț. De ce are Paul Anghel în permanență nevoie de un centru înafară de noi nu putem înțelege. Un popor se justifică prin ceea ce este și creează *acum* și *aici*. Prin ceea ce are specific potențial și actual.

Este obsedat de rolul timpului în viziunea românească și-și imaginează, în naivitatea lui, că viziunea românească a spațiului, stabilită de alții, va fi înlocuită de el cu una temporală, pe baza unor statistici ce arată că basmele noastre au aproape în întregime obsesia timpului. Așa o fi, dar de aici nu rezultă o viziune generală. Alte capodopere ale creației românești, pe care Paul Anghel le consideră specifice pentru viziunea noastră existențială și centrale în efortul lui de a ne propune un model mitic și magic, *Miorița* și *Meșterul Manole*, dimpotrivă, ne fac dovada unui spațiu dedeterminat : „Pe Argeș în jos / pe un mal frumos" sau „Pe-un picior de plai / pe-o gură de rai", altă variantă : „La picior de munte / pe dealuri mărunte / pe plaiuri tăcute" etc. Unde-i obsesia timpului ?

Paul Anghel are dorința de a „regîndi" totul în perspectiva magicului și a mitului. Să ne înțelegem. Ele sînt realități specifice unor culturi și unor epoci, dar, azi, în perspectivă rațională, ne îndoim că se poate pune accentul *numai* pe iraționalul. Acestea sînt criteriile. Dar scopul ? Originalitatea cu orice preț sau o nouă scară a valorilor ? Înclin să cred că e vorba de prima iluzie, deși autorul se străduiește să prindă în brațe o doua fantasmă. El vorbește cu dezinvoltură despre „o înțelegere nouă" (p. 108). El vrea să „cumînțească lucrurile" (p. 131), pe unele considerîndu-le „cam de peste viață" (limbaj în spiritul eseurilor lui C. Noica). Un model mitic și magic pentru anumite culturi este un lucru vechi. Jean Zafiropulo a imaginat un model al mitului tradițional grec în cartea sa despre Anaxagora din Clazomene, publicată în 1949. Ideile nu sînt noi, așa încît Paul Anghel poate fi liniștit : nu ideile dumisale circulă devenind „locuri comune", ci acestea sînt preluate de la alții. Să exemplificăm.

Vorbește despre o nouă categorie „tragicul senin" („l-am numit undeva tragism senin", p. 15), ca să ne spună mai tîrziu că, de fapt, formularea aparține lui Pavel Bellu (p. 141). A descoperit în cazul Mioriței o ruptură și o nouă atitudine care de fapt îi aparțin lui Mircea Eliade (p. 147). Vorbește despre înlocuirea viziunii despre spațiu cu alta, proprie, despre timp. Aflăm însă că „descoperirea" este a lui Nicolae Roșianu. (*Stereotipia basmului*). Paul Anghel a descoperit *Învățăturile lui Neagoe* în 1970. Alții, ceva mai de mult : Noica, în 1943 ; Călinescu, în 1940 ; Iorga, ceva mai înainte. Da, dar aceștia n-au descoperit „tragismul absolut" și importanța „fundamentală" a acestor *Învățături*. Este adevărat că și Paul Anghel le apropia cîndva de unele cărți indiene. Acum și-a revizuit poziția și Paul Anghel le apropie, ați ghicit, de... Bizanț. Numai că, în afară de faptul că Paul Anghel pune în aceste *Învățături* ceea ce i se pare doar dumisale că există, (nu face critică care înseamnă detașare și negare, ci „creație" pe marginea altei creații), nu văd de ce trebuie neapărat să le apropiem cînd de indieni, cînd de bizantini, sau cine știe ce altă nație (sumerieni etc.), cînd este vorba despre o viziune general umană și nu de una specifică unui individ sau popor.

Ne oprim aici, deși există și alte lucruri interesante și demne de luat în discuție. Păcat că atîtea idei au primit o deformare ce trebuie respinsă. Arhiva se cuvine a fi privită în perspectivo prezentului și nu prezentul în perspectiva arhivei.

ION MAXIM

* Paul Anghel – *Noua arhivă sentimentală* – (Ed. Eminescu, 1975).

PREZENȚE LITERARE

Poezia lui AL. PHILIPPIDE

A reduce poezia lui Al. Philippide (n. 1900) la simpla discuție în limitele structurii romantism-clasicism se pare o insuficientă a criticii. Accepțiunea de poezie romantică în cazul lui Al. Philippide poate să fie admisă numai ca disponibilitate sufletească pentru marile elanuri ale meditației poetice, facilitarea introspecției în vis, iscoditoarea privire poetică asupra rostuirii universului, a relației om-cosmos, a timpului și spațiului, în fond probleme fundamentale ale marii poezii de aiurea și dintotdeauna, nu numai decît romantice. În acest fel acceptat romantismul devine o dimensiune perenă a poeziei, existînd și în afara mișcării literare cunoscută sub acest nume. Faptul pare să fie în consens cu părerea poetului care vedea în romantism un mod de viață sufletească, care înfățișează unul dintre cele două mari sensuri ale spiritului omenesc, și anume adîncirea în lumea interioară, celălalt sens ar fi al lumii exterioare. În privința clasicismului accepția merge doar în sensul de durabilitate prin valoare.

Poezia lui Al. Philippide (AUR STERP – 1922 ; STÎNCI FULGERATE – 1930 ; VISURI ÎN VUIETUL VREMII – 1939 ; MONOLOG ÎN BABILON – 1967) a fost pentru început, diferit privită de critică. Numai după primul volum, E. Lovinescu constata lipsa de emotivitate, jocul pur de imagini exterioare, limitate în peisaj sau domenii intelectuale ori absența totală a atitudinii de cugetare. Intelectualitatea poetului este considerată de ordin pur verbal, moartea și infinitul devenind în acest fel simple chestiuni personale atacate cu vehemență de cuvinte. În schimb, Șerban Cioculescu aprecia că după Poemele luminii de Blaga, al doilea eveniment senzațional a fost culegerea lui Al. Philippide Aur sterp. Spre stupefacția criticii oficiale Aur sterp violenta gusturile spre o poezie clacisizantă, deschizînd nu nou drum spre o poezie modernă.

Poezia va fi o meditație despre cosmos, natură, viață, moarte, destin, veșnicie, glorie, devenire, împletite în însingurarea ginditorului întors spre sine prin treptele visului. Visul există pentru poet ca o gravă și fecundă realitate, ușurînd introspecția propriului suflet, dar și avîntul cosmic. Volumul de debut se deschide cu un imn soarelui pentru înnoirea visului în concordanță cu o solară aspirație în viitoare călătorii interioare și astrale. Tehnica reapare în Izgonirea lui Prometeu, poem cu care, într-adevăr se poate vorbi de eminescianism, înțeles de acum ca atitudine față de valorile marii poezii. Sugestia nu este lipsită de rezonanță avînd în vedere atitudinea lui Al. Philippide față de poezia primelor două decenii ale veacului, în care se produce o sterilă mimare a marilor teme eminesciene, într-o poziție lipsită de sprijinul spiritului veacului. Credința poetică trebuie să-și găsească alte temeiuri, în linia marii poezii anterioare (în primul rînd eminesciene) deschisă spre spiritul veacului ce nu demult se născuse. Astfel privit poemul nu poate fi redus la simpla preluare a temei titaniene mult îndrăgită de romantici, ci mai mult ca început al unei creații ce devine solidară cu sentimentul novator al secolului. Prometeu nu mai este titanul răzvrătit, din creațiile romantice, ci mai mult simbolul creatorului unei noi lumi capabil să ia asupra sa sacrificiul începutului. Practic, poemul este un monolog ce prefigurează Monolog în Babilon, realizat ca un rechizitoriu a propriei meniri și a raportului cu absolutul. Prin părăsirea unei lumi și căutarea alteia, Prometeu se dovedește, în fond, întemeietor de noi legi morale. Drumul său ar reface calea creației printr-o permanentă luptă și suferință. Demonismul poeziei, satanismul este prefigurat într-un final de volum îndemn la drum. Satanismul este asociat orgoliului egocentric („Lumea începe și sfîrșește-n mine").

Întîlnim o poezie eolotropă ce se va accentua în Visuri în vuietul vremii și Monolog în Babilon reia meditația asupra destinului și rostului universului vieții, asupra timpului și relativității valorilor. Conștiința individuală este proiectată în istorie, poezia privind relația omului cu devenirea istorică. Ea este dorită ca o creație a vremurilor viitoare, Poezia nu poate fi numai a vremii contemporane, fiind lipsită de interes dacă nu-și susține valoarea prin interesul vremurilor viitoare.

ALEXANDRU RUJA

GHEORGHE SCHWARTZ

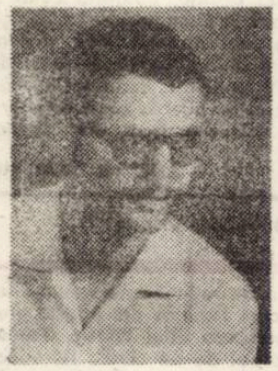

Cînd a debutat editorial cu romanul **Martorul** (Editura Facla, 1972) Gheorghe Scwartz avea deja în urmă o destul de constantă apariție în paginile unor reviste literare (**Orizont, Luceafărul, Tribuna, Familia, etc.**) care îl anunța ca un prozator cu o certă înzestrare, practicant al unor tehnici narative moderne, cu o știință exactă a construcției atît în proza scurtă cît și în fragmentul de roman. Romanul Martorii a configurat prezența unui prozator matur, familiar cu o sumă de modalități narative ce nu mai dădeau nici un moment „senzația de dibuire a începătorului" (cum remarca S. Damian în succinta prezentare a cărții). Interesul pentru această carte era trezit deopotrivă de formula de roman – dezbatere „vocația dezvăluirilor în ultimă instanță", o matură investigație a raporturilor dintre individ și mediul social, calități ce se făceau remarcate și la alți tineri prozatori ce publicau cărți în aceeași perioadă, de la Lașii lui Al. Deal la Coborînd spre nord-vest de Vasile Sălăjan) și de concepția epică surprinzător de coerentă pentru o carte de debut. Astfel prozatorul își propunea să interpreteze mecanismele sociale sub semnul unor parabole și metafore cuprinzătoare (spitalul, tribunalul, uzina în grevă). Deși societatea investigată este circumscrisă istoric (un oraș provincial în anii 193..., autorul părînd la un moment dat ispitit să reconstituie în detaliu atmosfera unor medii sociale dinaintea războiului) coordonatele istorice sînt destul de largi pentru a permite ridicarea la o viziune generalizatoare cu valori simbolice. Radiografierea unor mentalități și confruntări sociale aparent revolute își păstrează în mare parte actualitatea, plasarea lor „istorică" fiind mai mult dictată de necesitățile planului epic imediat.

Titlul cărții destăinuie intenția autorului de a investiga socialul din perspectivă etică, cu alte cuvinte de a reconstitui o ambianță socială prin intermediul unei conștiințe care își pune problema valorii morale a fiecărui gest și acțiuni sociale. Romanul oscilează astfel între proza de elaborare epică și de reconstituire minuțioasă a unei epoci și intermedierea materialului faptic prin prezența unui martor-raisonneur. Pe mari porțiuni ale cărții „martorul" trece în planul secund, romanul înregistrînd – în genul literaturii comportamentiste, gesturile și conversațiile cotidiene ale eroilor. Alteori prezența eroului-narator este mai evidentă, scriitorul punîndu-l să comenteze pe larg evenimentele la care participă ori să le reconstituie din relatările altor martori oculari pe cele la care nu a asistat în mod nemijlocit (greva muncitorilor, procesul prietenului său, militant comunist, căruia i se intentează o acțiune fundată pe acuze imaginare), propunînd adesea mai multe versiuni ipotetice ale aceluiași eveniment. Romanul oscilează astfel dramatic între perspectiva narațiunii „obiective", omnisciente, și cea a reconstituirii subiective între timpul povestirii (indicativ) și cel al „rescrierii" ei ipotetice (subjonctiv). Poate va încerca mai tîrziu să confrunte versiunea sa cu desfășurarea reală a grevei, așa cum o află (fragmentar) din știrile, în parte contradictorii, sosite la redacția unui ziar, căutînd atunci alte soluții narative cu convingerea că, chiar dacă datele narațiunii sale nu se verifică întru totul, el a anticipat cel puțin, „printr-un calcul logic și șahist" desfășurarea viitoare, esența evenimentului. Se atrage astfel atenția asupra posibilităților proiective, anticipative ale literaturii, în spirit aproape artistotelic. Înțelegînd astfel raporturile dintre ficțiune și realitate. Gh. Schwartz nu scrie o „istorie" ori o narațiune cu caracter documentar, ci un roman al unei epoci al unor fapte autentice, dar și posibile care prin valoarea lor de generalitate își extind semnificația și asupra actualității. Martorul amplifică semnificația datelor epice inițiale, părăsește simpla relatare sau proza de observație socială spre un roman al cunoașterii, al experienței sociale.

Intriga cărții (ea însăși destul de pregnantă) se întrepătrunde așadar cu intervențiile discursive ale eroului-martor, evoluînd spre un analism riguros, spre o pătrunzătoare dezbatere etică care privește atît statutul moral al profesiunii eroului cît și, prin extensiune, statutul moral al activităților sociale. Eroul, în lungile sale convorbiri cu sine și cei-lalți, încearcă să elucideze problema opțiunii și responsabilității el, atît în cadrul limitat al profesiunii (unde se ridică problema sacrificiului „necesar", a renunțării la un bolnav irecuperabil în favoarea unui caz cu mai multe șanse de izbîndă, ce echivalează de fapt cu a condamna „pe unul sau pe zece, sau o sută pentru un altul ales mai mult sau mai puțin arbitrar") cît și cel mai dramatic al existenței sociale unde o asemenea „alegere" poate antrena consecințe mai profunde. Ea poate lesne să degenereze într-o justiție relativă depinzînd în așa măsură de conjunctură și interesele de moment încît devine o morală a arbitrariului, un fel de tragere la sorți măsluită așa cum este ea descrisă cu cinism de principalul practicant al ei, inspectorul de poliție Martin. Prozatorul își asumă conștient riscurile alunecării spre parabolă și personajele-metaforă, dovedind pe parcursul cărții o deosebită știință anticipativă a construcției literare ce va trebui însă să fie reconfirmată într-un roman (sau o culegere de proze scurte) mai ferm ancorate în actualitate în privința datelor epice imediate.

MARCEL POP-CORNIȘ

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

FLOREA FIRAN

De la Macedonski la Arghezi

(Ed. „Scrisul Românesc", 1975)

Cercetător aplicat și entuziast, Florea Firan a atras atenția specialiștilor prin cîteva însemnate contribuții dintre care se cuvin menționate, îndeosebi, cele dedicate revistei „Ramuri" și animației literare provocate și susținute de aceasta : Ramuri. Studiu monografic, 1971 **(în colaborare cu Marta Mitran) ;** Corespondența „Ramuri". Documente literare, 1973.

Recentul volum se ocupă, completînd și „umanizînd" documentul, nu de reviste, scrisori etc. (sau nu în primul rînd de ele) ci de cei care le justifică existența : scriitorii (născuți sau stabiliți, în Craiova sau în alte localități din Oltenia).

Macedonski și Arghezi, cele două mari contraforturi ale edificiului, nu reprezintă limite în timp (de vreme ce apar aici atît Dionisie Eclezirhul cît și autori ce n-au împlinit încă treizeci de ani) ; ei sînt mai degrabă ținte valorice, emblemele de onoare ale cărții și ale mișcării literare din acea parte a țării.

Alături de ei vom întîlni, așadar, scriitori mai vechi sau mai noi, dintre care amintim poeții : Traian Demetrescu, Elena Farago, Virgil Carianopol, Mircea Gheorghiu, Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche, Darie Novăceanu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Nicolae Dragoș, D. Bălăeț, Dan Mutașcu, Ion Lotreanu ; prozatorii : Ion Marin Iovescu, D. R. Popescu, Laurențiu Cerneț, Vasile Băran, Ion Grecea, Dinu Săraru, C. Zărnescu ; numărul criticilor istoricilor literari, al cercetătorilor în alte domenii umanistice este, de asemenea, considerabil. Iată cîteva nume doar : Șerban Cioculescu, Al. Balaci, Alexandru Dima, N. Manolescu, Eugen Negrici, I. D. Lăudat, Emil Manu, Pius Servien, C. S. Nicolăescu-Plopșor, Vasile Cărăbiș, C Măciucă etc.

Fiecare beneficiază de o succintă prezentare biografică, de un portret literar desenat în puține linii, de o bibliografie „dublă" (opera și referințe).

Cel interesat găsește, deci, între coperțile acestei cărți o sumă de profiluri în alcătuirea cărora Florea Firan a reunit armonios opiniile unor prestigioși critici cu propriile sale opinii.

Spiritul analitic și cel de sinteză își dau astfel mîna, colaborînd la succesul unei cărți indispensabile oricărui ins preocupat de problemele istoriei literare românești.

E. D.

ACTUALITATEA LITERARĂ

POEZIA ȘI REVISTELE LITERARE

Pare că s-a schimbat ceva în ultimele săptămîni în poezia publicată de presa literară : au dispărut articolele versificate, poeziile retorice în care cîteva noțiuni erau vehiculate la nesfîrșit, după o modă care nu putea duce, bineînțeles, la nimic bun. Au reapărut așadar, fără cohorta verbelor de mintuială, poeții adevărați și poezia adevărată, cea care merită să poarte semnătura și au rămas mai la urmă creatorii improvizați, cei care ies întotdeauna la iveală din valurile modelor. Așadar, poezia anonimă prin incapacitate de a se descoperi pe ea însăși se face tot mai rar simțită, cel puțin în ceea ce privește revistele ; cîteva dezbateri despre poezie au definit, cu eficiență, necesitățile momentului literar actual și printre acestea o consemnăm aici pe ultima, cea publicată de Luceafărul nr. 26 și 27. Nu fără îndreptățire, participanții la dezbatere consemnează excese și mimetisme, necesitatea unei poezii cu adevărat patriotice și cu adevărat angajate. Dintre opiniile participanților la această dezbatere o consemnăm pe aceea a lui Laurențiu Ulici : „Rețeta după care e scrisă poezia aceasta (cea facilă, n.n.) e și veche și extrem de simplă ; se iau mai multe substantive ce trimit cît mai înapoi în timp, în istoria veche și în protoistorie, cum ar fi : traci, Zamolxe, icoane etc., etc. Se adaugă altele de ordin geografic care evocă a doua mare diviziune socială a muncii, precum : pașiune, transhumanță, oi, ciobani, cerbi, cu sau fără stea în frunte, și se combină astfel încît să rezulte o compunere în versuri arhaizante, prolixe din care se poate vedea orice, numai că trăim într-o epocă evoluată și material și spiritual, nu : că poezia s-a modernizat și ea, lingvistic și semantic, iarăși, nu ; că trăim, vorba poetului „printre fenomene" tot nu. Nimic din conținutul contemporan al patriotismului – participare la viața prezentului, la efortul constructiv al oamenilor, la edificarea unei societăți noi – nu se poate citi, fie și printre rînduri, în asemenea compuneri".

Opinii cumpănite și rînduri necesare pe care ținem să le subliniem.

ANEMONE POPESCU

ARCADE

Nu știu dacă mulți poeți români s-au bucurat de popularitatea Mariei Banuș. Generația celor în jur de treizeci de ani îi mai știe, azi, pe de rost o seamă de versuri, recitate altadată cu patos la serbările școlare, și nu numai la acestea : poezia Mariei Banuș și-a avut perioada ei de glorie, prea mare glorie pentru ca, în ultimul deceniu, critica să-i mai citească și poeziile. Exegeții mai recenți ai poetei au preferat să comenteze sec versurile Mariei Banuș : în virtutea inerției. Prea era cunoscută literatura Mariei Banuș, prea multe lucruri se spuseseră despre ea : epoca **Magnetului** (1962) și a **Metamorfozelor** (1963), a **Diamantului** (1965), volume ce nu aduseseră prea multe lucruri noi, într-o vreme în care (re)apăreau Lucian Blaga și Ion Barbu și debutau Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru. Efortul de intelectualizare nu trece neobservat dar versurile acestea („Și Rembrandt a pictat fugara clipă / cînd tot culcușul ei se face soare, / ci Eros e o sumbră-amenințare, / și ea se teme de atita pripă" etc.) nu mai entuziasmează : concurența e, să spunem așa, – cam mare.

Ele însă au darul de a ilumina epoca de început a Mariei Banuș, pînă atunci comentată „în anexă". În **Tocmai ieșeam din arenă** (1967) și mai ales **Portretul din Fayum** (1969) descoperim însă o poezie în care facilitățile, versificarea, efortul clasicizant, reflexivitatea cam uscată dispar. Observăm că aceste poezii răspund mai mult decît altele, **Țării fetelor** (1936). Poezia de început era a spectacolor ingenuității. Poemele aveau aici (unele) personaje, regie, scenariu. Dialogurile, cele care trădează preaplinul simțurilor traduc detașarea : poeta dialoghează cu trupul ei așa cum ar dialoga cu natura. Există un sentiment al pierderii și al înstrăinării, și o conștiință liniștită a înstrăinării, prin maturizare. **Țara fetelor** e un volum despre moartea unei vîrste. Paradoxal : cel mai important lucru ce se cuvine aici semnalat este **luciditatea** cu care este scrutat final : „Sînt obosită. Sînt cu mine. / M-au agățat de beznă ca pe-un cercel. / A spus cineva : măi mînzule, / și odată : măi trandafirule ... / Sînt obosită de mine ca de-un cercel / și mi-e frică de tot, și de anii / cu zîmbetul des de albine. / Ce spune sîngele, ce spune el ? / Nani, Maria, nani" (**Cintec final**). De studiat ar fi în **Țara fetelor** dedublarea, teama și mirajul necunoscutului, abandonarea „trupului" în ritmurile vegetațiilor.

Tocmai ieșeam din arenă și **Portretul din Fayum** sînt cărți ale conștiinței spectacolului, ale măștilor și ale „carnavalizării". Ritualurile dedublării sînt lipsite de inocență, unul din subiectele acestor poezii fiind „mărul cunoașterii". Spectacolele sînt **ironice** : „Alai de chivuțe – / împărătese intră-n străduțe, / pe umeri cu lungi bidinele, / se leagănă-n apele mele – / crude, de-ania nubile, / beznă, ulei în pupile, / zdrențe, petale de fuste, / ritmul în gleznele-nguste, / floarea soarelui scufundată, / galben carnal, moarte înceată, / împărătese". (**Chivuțele**), sau polemice : „Nu e bine să visezi ciini, / să te-adulmece haita. / E mai bine să mergi / cu tata și mama, haita-haita, / într-o plasă de frunze și cer, / legănat de soare-apune. / Să mănînci înghețată / cu-o linguriță lată / și caraghioasă. / Nu e bine să visezi lopată, / să visezi pămînt. / E mai bine să treci / somnoros prin crepuscul, / alunecînd, / prin apa havuzului / în mijlocul peștilor roșii" (**Plimbare veche**). Apar în poeziile Mariei Banuș tot mai des **jocurile**, forme, și ele, ale detașării, și ele **ironii** la adresa superbiei poetice. Cosmografiile poetei sînt mai degrabă viziuni sumbre, „renegări" ale „porților raiului" văzute altădată : „Cînd trupu-ntîi s-a rupt din tine, / horeau în ape vii undine, / și faun încîlcit în pom / striga spre slăvi : Se naște om ! / Curgea un sînge vesel, beat, / în universul despicat, / neștiutor de cum va fi / distanța vîrstelor în zi. / / Lupoaică suptă, șold, căuș, / sub cenușiul rumeguș, / prin praf de vreme, praf steril, / îți cauți drumul în copil, / și el se-nchide vindecat, / de tine, de coclitul pat, / și se ridică și s-a dus, / iar tu ești rană și apus. / / În noapte, doar, un făt ciudat / de raza lunii înfășat, / de flux colastră poleit, / stă Unul, iarăși întregit, / din doi, din trei, din cîți s-au rupt / de matca-ntîi, de șoldul supt : / Hermafrodit, fugară plasmă / de vis, în luna nopții cazmă ..." (**Rana**). Poezia e rece, descărnată, poeta e față de sine fără cruțare ; la altă vîrstă, aceeași frenezie a sincerității. Confesiunea, din nou regizată de inteligență, scoate acum în prim plan, bilanțurile, experiența de creator : „Mi-au făgăduit ceva norii, / chervanele lor în bejenie, / boccelele lor de cearceafuri umflate / tărăgănate pe sus, / mi-au făgăduit ceva / razele piezișe ale amurgului, / frunzele violacee de varză și de gulii / în somptuosul atlaz / și crinii din pletele hermafroditului, / mi-a făgăduit ceva pulsația miocardului tînăr, / mistica lui logodnă, / cu spicul de grîu, / cu țurțurul jgheabului. / Umblam pe făgăduieli, / ca Messia pe valuri, / mă cufundam în apa tăioasă a făgăduielii, / scoteam capul din apa tăioasă a făgăduielii / și intram în văzduhul încins al făgăduielii. / Metabolismul Himerei funcționa perfect. / Cîntam pe țitera mea de greier / făgăduiala dintre zori și amurg. / Toate din florile mărului ... / Și ce dacă-a fost de florile mărului ? / Risipă de alb și de roz, / mormînt de alb și de roz, / adînc înmirezmat mormînt al făgăduielii. / Împlinire a fost și va fi în risipa de florile mărului, / în ploaia de alb și de roz /" (**Făgăduiala**).

Ultimele cărți ale Mariei Banuș pot fi atît ale unei experiențe poetice, cît și ale sentimentului vîrstei ; universul din **Țara fetelor**, univers straniu, de plasme agresive, se pietrifică. Vegetațiile sînt înlocuite de obiecte, indeterminarea, prin forme precise, pentru totdeauna conturate. Cuvintele se izolează, unele dintre ele mărturisind o ironică gratuitate. Poeta, altădată implicată, are sentimentul **artizanului**, al jonglerului. Ritmurile folclorice sînt preferate, și din cînd în cînd **baladele**.

Luciditatea devine parodică. Un **Codru** e un poem al degradării, prin veselă rostire, a conceptelor : „Și-am zis Logos / și-am zis normă, / și-am zis cumpănă / și formă, / și-am zis rază și tăiș / să se-ncumete-n hățiș / codri vechi să mi-i subție, / luminișuri să învie, / umbrele să hăcuiască / și plocatele de iască. / / Trece Logosul / își trece / prin păduri / securea-i rece. / Trunchi se strînge / lîngă trunchi, / ciot se lasă / în genunchi. / / Și-am zis Logos / și-am zis normă, / am uitat de cea informă, / și-am zis cumpănă și rază, / am uitat bătrîna piază, / de noapte și soare unsă / și de Logos neajunsă. / / Crește codrul fără nume / între brațe tari de nume, / crește codrul dinadins, / din cuprins în necuprins, / Parcă nici primi botez / de la pinza de firez, / parcă nici trecu tăiș / de lumină prin hățiș / Și tot crește, crește el, / dintr-un țel în fără-de țel, / codru, spaimă călătoare, / neurnit și fără zare." (**Codru**)

E reversul lumii descoperite în **Țara fetelor.** Replica ei, văzută în oglinzile unei conștiințe ce a traversat drama acceptării și a refuzului Poeziei.

C. UNGUREANU

Eminescu în receptare critică europeană

(Urmare din pag. 1)

Să observăm mai întîi, un fapt comun acestor studii, doar aparent contradictoriu, și anume că dimensiunea universală a creației eminesciene este receptată, în primul rînd, printr-o analiză atentă a elementelor ei profund naționale, altfel spus, poetul este în critica europeană un mare poet al spiritualității românești, oricare ar fi curentele de influență, nenumăratele filiații de motive și teme literare, diferitele „surse" care vor fi acționat dinafară și care n-au avut în opera sa – cum se știe – un rol determinant.

Acesta este de pildă, punctul de vedere al lui A. Guillermou (profesor la Școala națională de limbi orientale vii din Paris) prin care se și explică, în parte, metoda de cercetare folosită de cercetătorul francez în studiul, semnificativ intitulat, **La genèse intérieure des poésies d'Eminescu,** Paris, Librairie Marcel Didier, 1963. Studiul cuprinde o analiză a poeziilor lui Eminescu grupate cronologic pe baza textelor din ediția monumentală a lui Perpessicius, ediție care rămîne pentru autorul cărții un excelent și indispensabil instrument de cercetare. Analiza propriu-zisă a textelor eminesciene este precedată de un capitol introductiv și se încheie cu un capitol de concluzii la care se adaugă un tablou alfabetic al poeziilor din punctul de vedere al apropierilor tematice, un Index rerum în care se reiau, tot alfabetic, motivele poetice fundamentale, indicîndu-se frecvența acestora, succesiunea lor cronologică etc.

De la început, autorul își precizează punctul de vedere în legătură cu modul în care poate fi studiată opera poetului fiind împotriva unui comparativism exagerat, Eminescu rămînînd original în oricare punct al „influențelor" suferite, nesubordonat nici unuia dintre „modelele" care s-au exercitat asupra sa.

Preocupat de poezia antumă eminesciană pe linia unității ei organice, A. Guillermou aplică în studiul în discuție metoda unor **apropieri sistematice** ale textelor, de la unul spre celălalt, fără a renunța la accesorii dar și fără a neglija semnificația unui singur element, în aparență izolat, în întregul din care face parte organic.

Posedînd întinse cunoștințe de istorie literară precum și o reală capacitate analitică, A. Guillermou analizează, într-o adevărată suită de mici monografii, textele antume raportîndu-le la proiectele originare din care au fost desprinse și, implicit, la sistemul de gîndire și simțire al poetului însuși. În acest mod, urmărirea „genezei interioare" a poeziilor lui Eminescu duce la cîteva concluzii privitoare la una din atitudinile de spirit ale poetului și anume pesimismul. Mai întîi, cercetătorul francez afirmă că Eminescu nu este un simplu discipol al unor gînditori pesimiști din secolul trecut, poetul român fiind solidar (și nu tributar) cu un întreg curent al pesimismului european de la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Unele date temperamentale proprii pot explica mai exact, afirmă autorul în discuție, atîtea meditații sumbre asupra destinului uman, asupra istoriei convertite în expresie lirică în **Memento mori,** Andrei Mureșanu etc.

De aceea poezia eminesciană, de o evidentă dimensiune filozofică nu este, în același timp, expresia unei „doctrine" filozofice coerente, poetul iubea filozofia fără a fi filozof, era tentat de meditații metafizice fără a elabora un sistem metafizic.[1] Acest lucru permite cercetătorului francez să recunoască în pesimismul eminescian o contradicție care nu e decît aparentă cînd o raportăm la marile straturi tematice ale operei lui în sensul că, deși pesimist, Eminescu vede în iubire o modalitate de a se sustrage efemerului, „un mijloc de a-și conserva propria identitate" așa cum natura l-a atras mereu cu farmecul ei. Ea va rămîne singurul fundal care-l va însoți în oricare din gîndurile lui. De aceea, la Eminescu, „perenitatea naturii nu e odioasă nici insolentă, în ciuda violentului contrast pe care o opune efemerei existențe a omului. Ea e purtătoare de speranță" ... (**op. cit.,** p. 453).

Deosebit de interesantă ni s-a părut una din ideile la care ajunge A. Giullermou în concluziile sale. Reținînd locul lui Eminescu în întreaga literatură română pe linia originalității pregnante a operei, sinteză desăvîrșită a întregii spiritualități românești, cercetătorul francez arată că unui capitol al **influențelor suferite** de poet trebuie să i se adauge un capitol al **influențelor exercitate** de Eminescu, idee care depășește desigur valoarea unei simple sugestii.

2. Limba poezilor lui Eminescu a făcut obiectul nenumărator comentarii la diferite nivele ale stratificării ei artistice : lexical, sintactic, fonetic etc. cu scopul de a se ajunge la o viziune de ansamblu asupra stilului poetic eminescian.

Într-o asemenea tendință se înscrie și studiul cercetătorului maghiar L. Gáldi intitulat **Stilul poetic al lui M. Eminescu,** Buc., Ed. Acad. R.P.R., 1964. Scopul studiului este cercetarea modului în care se ajunge la cristalizarea expresiei artistice eminesciene, prin urmărirea cronologică a variantelor. Dar L. Gáldi nu ignoră în analiza, întreprinsă exclusiv pe text, nici elementele biografice, de istorie literară sau de atmosferă literară a epocii, ceea ce adaugă o anumită limpezime și siguranță expunerii. Din acest unghi de vedere, se poate admite că pentru cercetătorul maghiar, stilistica literară este, de fapt, o punte de legătură între „preocupările particulare ale istoriei literare și ale lingvisticii" (cum însuși mărturisește în capitolul introductiv).

Din punctul de vedere al organizării lui interne, studiul lui L. Gáldi urmărește limba poeziilor eminesciene, cu oarecare aproximație, în ordinea publicării, lor (de pildă, cap. I) dar grupează diferite texte poetice în funcție de asemănări de ordin stilistic (ex. cap. II : **Cîteva poeme clădite pe antiteze)** sau în funcție de alte criterii pornind de la cele lingvistice propriu-zise pînă la cele biografice sau literare. Așa se explică cap. al VI-lea : **Variațiuni pe tematica inspirată de V. Micle** sau cap. IX : **Momente de inseninare** în care cele două texte analizate în succesiunea variantelor **(Odă ...** și **Glossa)** sînt grupate în funcție de interesul special al cercetătorului pentru un motiv literar propriu-zis.

Din această cauză, în economia întregului, uneori, piesele analizate nu-și pot păstra o anumită unitate internă datorită luminii diferite care le acoperă suprafața și, în final, nu reiese suficient de limpede în ce anume constă structura stilistică **unitară** a limbii și a stilului poetic eminescian. (Autorul ajunge, de pildă, la concluzia unor stiluri eminesciene individuale – vezi pag. 430).

[1] În același sens, se poate aminti că în critica românească G. Călinescu argumentase această idee încă în primul volum din **Opera lui Eminescu** cînd conchidea că Eminescu nu este un filozof-poet ci un poet-filozof.

CONSEMNĂRI

Prima ediție din poeziile lui Vasile Alecsandri

● (Doine și lăcrimioare", Paris, 1853)

Prezentăm, astăzi, cititorilor noștri volumul de poezii *Doine și lăcrimioare* în ediție originală, apărut la Paris, în 1853. Este cunoscut că Vasile Alecsandri a desfășurat, concomitent, o activitate politică și o bogată activitate literară, scriind aproape în toate genurile și contribuind la dezvoltarea lor.

Doine și lăcrimioare, operă deosebit de rară, este o a doua carte a lui Vasile Alecsandri, prima fiind tipărită la Iași în 1852, în tipografia Bermann.

Volumul a apărut cu litere chirilice și latine, alfabet de tranziție, cum este denumit de istoria literară, fiind editat la Paris în editura *Soye et Boachet* în anul 1853 și cuprinde 248 pagini, fiind publicate bucăți ca : Doina, Baba Cloanța, Sora și hoțul, Crai nou și altele. Dintre Lăcrimioare amintim : Dedicație, Lăcrimioare, 8 Martie 1845, Despărțirea, Cîntec de fericire etc.

Acest prim volum de poezii al său, Alecsandri, cu pietate filială, îl dedică tatălui său. *„Prea iubitului meu părinte Vornic V. Alecsandri. Închin aceste doine drept semn de iubire și recunoștință, Paris, 1853".*

Volumul de poezii a apărut probabil în luna martie, deoarece Alecsandri expediase trei exemplare lui Ion Ghica la Constantinopol înainte de începutul lunii aprilie. Această convingere ne este întărită și de cele cîteva însemnări de pe volumul care-l avem în față, ce-i drept, acestea sînt semnate pe la mijlocul lunii mai.

În scurt timp, „Doinele ..." au fost traduse în franțuzește de I. E. Voinescu, în aceeași editură, și cu o prefață unde Voinescu accentua meritul lui Alecsandri, „de a fi găsit filonul unei mine bogate de poezie națională". El spune mai departe că toate creațiile lui Alecsandri sînt zugrăvirea credincioasă a obiceiurilor țării, a situației ei morale și politice în epoca ce precedă imediat pe cea de azi. Aprecierea originală, făcută de primul critic al acestui volum de poezii, a fost acceptată de critica de mai tîrziu asupra operei lui Alecsandri. Cele cîteva însemnări manuscrise de pe volum, despre care aminteam mai sus, ne obligă să reflectăm asupra destinului acestui exemplar de carte, atît de valoros culturii noastre.

Împrejurările, în care exemplarul a intrat în Biblioteca Județeană Timiș, sînt greu de aflat, de aceea ne oprim asupra semnăturilor de pe el. Prima semnătură, este o dedicație a lui Z. Lambrino, fratelui său Nicolae : *„Souvenir de mon frère Nicolas"* datată 15 mai 1853.

Dacă nu ne înșelăm, semnatarul acestor rînduri, așternute pe proaspătul volum de poezii, făcea parte din cunoscuta familie boierească de origine greacă-bizantină, stabilită pe meleagurile țării românești, pe la începutul secolului al XVIII-lea, înrudiți cu domnitorii și ocupînd ranguri însemnate la curțile domnitorilor români din Moldova și Muntenia. De exemplu, banul Manolache Lambrino, de la Curtea lui Constantin Brîncoveanu, se însurase cu fiica domnitorului, domnița Bălașa. Sîntem mai mult ca siguri că semnatarul se afla prin preajma poetului, la Paris. A doua semnătură de pe carte, nedatată, este a lui S. Costaki, în care încercăm să identificăm pe Marele logofăt și cavaler Costache Sturza, sprijinitor al literaturii noastre. Spre surprindere, mai întîlnim și a treia semnătură, datată cu cinci zile mai tîrziu – 20 mai 1853 – numele unei femei – semnată „Agrippine".

Nu putem conclude că exemplarul de poezii aparținea în același timp mai multor persoane, doar atît că persoanele semnate pe carte făceau parte din același cerc de prieteni români ce se aflau la Paris.

FLORIAN MOLDOVAN

George Țărnea

STARE DE IUBIRE

Nicicînd pe-aici nu vor putea să treacă
Strivind obrazul ierbii sub călcîi
Cei ce-ar mai vrea din vetre să ne facă
Un lac de sînge fără căpătîi

Noi nu trăim din milă-mpărătească
Nici pentru limbă nu plătim tribut
Și cei ce-ar vrea cu foc să ne lovească
Se vor lovi de-ntregul țării scut

Noi n-am cersit la nimeni îndurare
Nici n-am umblat pe drumuri fără rost
Și-n strămoșească noastră așezare
La fel de drepți rămînem cum am fost

Veghem aici de cînd se știu Carpații
Și-ncărunțim veghind pe culmea lor
Dar vii ne sînt în veghe și-ngropații
La temelii adînci de tricolor

Ne-au tras pe roată mulți strînsura mîinii
Și-au hărtănit ciopoarele de oi
Dar cît vom sta cuprinși în trupul țiinii
Pe-aici nu trece nimeni peste noi

Și dacă sîntem faptelor măsură
Sub cerul nostru limpede și cald
Ne-am așezat și-n floarea de răsură
Pentru iubiri statornice, herald

Noi nu peceți cu strîmbă rînduială
Aducem mărturie la-ntrebări
Ci milenara viețiI tencuială
Sub care-am fost ziditi acestei țări

De sîntem frați de suflet și de cale
Celor cinstiți și încercați și buni
Dar pentru cei veniți în straI de zale
Păstrăm aceeași lege din străbuni

Și după lege nu-i lăsăm să treacă
În voia lor pe-aceste guri de rai
Unde ne stă de preț și piatra seacă
Și necurmatul riurilor grai

Destui ne-au fost vremelnică povară
Cît le-am purtat trufia la edec
Dar din hotarul unui miez de vară
Pe-aici, spre soare, numai păsări trec

Nu jinduim la nimeni risipirea
Nici vinători de vetre nu ne știm
Sub zările cuprinse cu privirea
Un adevăr uman adăpostim

Noi n-am trăit la umbră de castele
Dar pentru mulți am tras cu moartea-n plug
Cenușa noastră prefăcînd-o-n stele
Peste întinsul gîndurilor crug

Și dacă iarba ne-a crescut mai deasă
Acolo unde-am fost păscuți cu foc
Nicicînd grădina noastră nu-și mai lasă
Mutați lăstarii rodului din loc

Iar dacă-n plînsul unui ochi de zare
Destule sărbători ne-am înecat
Nici lacrima nu este de vinzare
Pe-acest pămînt cu suflet fermecat

Noi n-am suit umili din viață-n viață
Cu frunțile plecate sub topor
Nici cu ocaua n-am ieșit în piață
Să vindem dreptul nostru de popor

Ne-am tras pe creasta nopții tulnicerii
Cînd semănau pe-aici vrăjmașii vînt
Și-am zăbovit la Mesele Tăcerii
Cu cioplitorii noștri de cuvînt

Destul ne-au fost hambarele rănite
Pentru bărbații torși la trecători
Dintr-un fuior de zeciuieli cernite
Cînd alte curți ne mai găseau datori

Vărsam copii și Dunăre și miere
În guri cotropitoare de prădvor
Dar ne-am păstrat cu fața la vedere
Străvechiul moștenirilor covor

Și n-am rămas armurizați în teamă
Să numărăm doar morții de pe-aici
Ci să-mp'in'm hrisoavele de seamă
În straiul vieții scrise cu arnici.

Victoria Bunescu

LA NORD DE FLUVII

La nord de fluvii am trăit
Azi-noapte pe senin de lună.
Pescari și păsări, împreună,
Eram în larg la pescuit.

Însingurat, pe lîngă schit,
Umbla capcane noi să pună
Dragonul mov, încărunțit
De mucegaiul din genună.

Suflarea mi s-a-ncolăcit
Pe rădăcini de mătrăgună,
În piatră neagră și furtună
Și-n aerul incremenit.

La nord de fluvii am trăit
Azi-noapte pe senin de lună.

IN OCHII ALBELOR STATUI

Nu tulbur gîndul nimănui,
Ci numai înfloresc culoare
Cînd absorbită, mi se pare,
De colbul cenușiu gălbui ;

În ochii albelor statui
Întrezărind o neuitare,
Nu tulbur gîndul nimănui,
Ci numai înfloresc culoare.

Încet, pe stîlpi rotunzi, mă sui
Presus de timp și depărtare
Să caut clipa de răcoare
În aer dulce — amărui ;
Nu tulbur gîndul nimănui.

„Zburători"

Viorel T. Sălăgean

DUPĂ LAO-TSE

Celui ce s-a apropiat de mine
I-am spus :
Cu sufletele despuiate
Printre stejarii destinelor
Ca printre albe urme de statui
Cotarge ale bărcilor ancorate veșnic.

CINTECE, FLORI

Cîntecul nostru
nu se va pierde
deși doar vîntul va purta cu sine
polenul florilor acestea.
Așteptăm rădăcinile
să-și nască culorile
iubirea noastră
sub umbra păsării cerului
sub umbra păsării cerului
vom crește în nesfîrșirea văzduhului
și a florilor
Cîntecul
cuvintele
acestui pămînt.

AICI

Culorile nasc tinerețe.

Cîntecele au strălucirea mamorei
rădăcinile copacilor nasc izvoare de iubire

Aici florile
sînt orgile luminii

Dorm oglinzile lacurilor
visînd că mîine
e ziua iubirii.

DRUM

Străbunii ne-au scris semnele.
Noi învingem
Pentru că mîinile noastre
Degetele noastre și ale trecuților
Au știut dintotdeauna să cînte
Au știut să fie izvoare.

REMEMBER

Noptile albe

La Leningrad am întîlnit nopțile albe. Umblasem ziua întreagă prin marele oraș, întru-n fel de beție a simțurilor, eram răvășit și iluminat. Imagini livrești se suprapuneau peste avalanșa impresiilor noi, sentimentul că umblu pe străzile lui Puskin sau Dostoievski mă copleșea.

Am refăcut în cîteva rînduri, de unul singur, toate itinerariile, străbătînd nesfîrșitul Nevski Prospekt, oprindu-mă mereu în fața marilor edificii, fascinat de obsesia coloanelor. Iată catedrala Kazan, transformată în muzeu, arcul podului Anicikov, cu cei patru cai de bronz, în mișcări cabrate, iar departe, spre Neva, săgeata de aur a Palatului Amiralității — reper în peregrinări fără capăt.

Așadar vom străbate din nou trepidanta arteră comercială, poposind pe cheiul nenumăratelor canale, înaintînd lateral spre dantelăriile de fier forjat ale podețelor, pe sub arcadele de comunicare între casele de pe malurile opuse, urmărind siluetele ambarcațiunilor lunecînd peste imaginile răsturnate în oglinzile apelor, vom rămîne îndelung lîngă povestea „Bisericii pe sînge", ce amintește foarte exact de Biserica Vasili Blajenii din Piața Roșie, vom face lungi meandre pe străzi tăcute și vom reveni mereu în axa vitală a imensei cetăți a lui Petru cel Mare.

Apoi deschiderea vastă a pieții Palatului de iarnă, exclamația coloanei de granit, purtînd în vîrf statuia lui Alexandru I. Și iată Neva, fluviu puternic peste care visează rari pescărușI, iar pe malul din față fortăreața Petru și Pavel, înconjurată azi de esarfa de nisip a unei pașnice plaje.

Ne vom lăsa amețiți de vîntul neliniștit ce urcă pe fluviu din apele Golfului Finic, pînă ce ne iese înainte, pe soclul lui ca o stîncă, statuia ecvestră a Călărețului de Aramă. Ne vom aminti din nou poemul lui Puskin, soarele scînteiază în cupola de aur a Catedralei Sf. Isac, pe malul dimpotrivă, lîngă Academia de Arte Frumoase, tăcerea enigmatică a celor doi sfincși aduși de la Teba, înfățișîndu-l pe faraonul Amenhotep al II-lea.

Și calea întoarsă, către Palatul de iarnă, de o frumusețe limpede, cu coronamentul străjuit de-un șir de statuete. Dincolo de Neva se leagănă „Aurora", vasul intrat în legendele Revoluției. Apoi Grădina de vară, cu palatul lui Petru I, apoi Cîmpul lui Marte.

Timpul se scurge într-un amurg prelungit, orașul devine pustiu, orele îți spun că te afli la miezul nopții și ești stupefiat, suspectezi ceasul, căci noaptea se trece sub evantaie luminiscente. Grupuri de tineri îmbrăcați ghitarelor, cupluri solitare de îndrăgostiți, ori pilcuri gălăgioase de excursioniști veniți de pe toate meridianele sovietice stau de veghe pe malul Nevei, înfășurați în faldurile vîntului răcoros de iunie.

În curînd se vor ridica o ipilele amplelor poduri de peste fluviu și vor trece vapoarele de mare tonaj, în timp ce valurile se aprind de purpura răsăritului ce se apropie. Participi la un spectacol unic, pe care nu-l vei uita niciodată și-ți dai seama că ai petrecut întreaga noapte prin burg, fără să fi avut o clipă senzația de somn, fără să simți nici cea mai ușoară umbră de obosealâ.

Acum e o liniște netulburată, observi mai bine aerul apusean al orașului, apar la suprafața memoriei, din tot ce ai auzit peste zi, numele unor arhitecți italieni care-au semnat atîtea palate ale acestei Veneții a Nordului — Trezini, Rossi, Rastrelli. După cum și numele unor constructori ruși, ca Starov, Bajenov, Voronihin și atît'a alții. E un ceas al bucuriei în care iți dai seama că orașul este într-adevăr, cum s-a spus, „frumusețea și miracolul țărilor nordului".

Și te întorci spre hotel, ca după o noapte de dragoste, într-un fel de frenezie miraculoasă, bolnav de lumina nordului, de feeria nopților albe.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

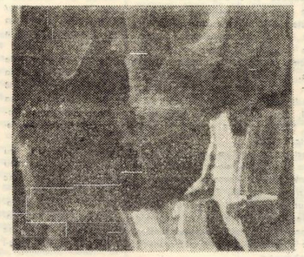

„Cascadă"

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 13 iulie

8,30 Deschiderea programului 8,35 Avanpremiera zilei 8,40 Cravatele roșii 9,35 Film serial pentru copii. Daktari 10,00 Viața satului 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Telex 13,05 Album duminical 15,00 Tenis de cîmp : România — Australia (feminin). Transmisiune directă 17,30 Film serial. Ufa. Episodul 2. 18,20 Farmecul muzicii.. lui Johann Strauss 18.40 Fapte de bărbăție, fapte de răspundere cetățenească. Documentar TV. 19,00 Lumea copiilor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,10 Patria, partidul, poporul. Cîntece revoluționare și patriotice 20,30 Film artistic. Absența îndelungată. Producție a studiourilor franceze. 22,10 24 de ore.

LUNI 14 iulie

16,00 Emisiune în limba maghiară 18,30 Rugbi : Steaua Constanța (campioana României — Bonymaon (campioana Țării Galilor) — repriza a II-a. Transmisiune directă de la Constanța 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Steaua fără nume. Muzică ușoară 20,50 Noi și viitorul apropiat 21,05 Roman-foileton. Așa s-a călit oțelul. Episodul V 22,11 24 de ore.

MARȚI, 15 iulie

9,00 — 12,20 Program de dimineață 14,10 — 14,30 Emisiunea comună Soiuz-Apollo. Transmisiune directă. 16,00 Telescoală 16,30 Curs de limba franceză (recapitulare) 17,00 Telex 17,05 Campionatele mondiale de scrimă. Selecțiuni înregistrate de la Budapesta. 17,40 Scena 18,0 Lecții TV pentru lucrătorii din agricultură 18,45 Tineri interpreți de muzică populară 19,00 Teleglob. Irak — petrol și progres. Documentar 1920 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Ieară de teatru. Cînd trăiești mai adeărat — de Paul Everac 21,45 Misiunea comună Soiuz-Apollo. Transmisiune directă 22,00 Bijuterii muzicale. 22,15 24 de ore.

MIERCURI, 16 iulie

9,00 — 12,00 Program de dimineață 16,00 Telescoală 16,30 Curs de limba rusă (recapitulare) 17,00 Telex 17,05 Campionatele mondiale de scrimă. Selecțiuni înregistrate 17,40 Inscripții de celuloid 17,55 La volan 18,05 De veghe tI și noapte pentru țară I Emisiune de versuri 18,25 Dincolo de note... Azi — Mușa Iancu 18,45 Tragerea pronosprez 18,55 Din lumea pionierilor și animalelor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Mai tari ca apele. Reportaj 20,15 Telecinemateca : Să uciși o pasăre cîntătoare 22,10 24 de ore.

JOI, 17 iulie

16,00 Telescoală 16,30 Curs de limba germană (acapitulare) 17,00 Telex 17,05 Enciclopedie pentru tineret 17,30 Campionatele mondiale de scrimă. Selecțiuni înregistrate 18,00 Emisiune comuni Soiuz-Apollo. Transmisiune directă 8,30 Universitatea TV 19,05 Afganistn — file de istorie contemporană. Ieperaj 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Condune, drag, partid ! 0,20 Revista economică TV 21,00 Astonio și baletul său în „Amorul vrăjitor" de Manuel de Falla 21,30 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 18 iulie

14,20 Tenis le cimp. Semifinala grupei A din zona europeană a „Cupei Davis" : Spania — România. Transmisiune directă de la Barcelona 18,50 Tribuna Tf. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Univers științific 20,30 Rezultatele tragerii Loto 20,35 Film artistic : Copii din valea Tigrului. Producție cinematografică coreeană — 1975 22,11 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 19 iulie

11,00 Ora copiilor 12,00 Studio '75 12,15 Telecinemateca (reluare) 14,10 Telex 14,15 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre 15,00 Tenis de cimp : Semifinala grupei A din zona europeană a „Cupei Davis" : Spania — Romînia. Transmisiune directă de la Barcelona 17,30 Virstele peliculei 18,10 Club T. 19,05 In cîntul Cîntare omului. In cronica ta, țară. Emisiune de versuri 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial : Kojak 21,40 24 de ore. Sport 22,00 Intîlnirea de la ora 10 Magazin muzical-distractiv.

TELEVIZIUNE

Paul m-a invitat la masă, spunea că dacă, în copilărie, am intrat în camera aceea, ... — în colțul din dreapta al patului — unde un împărat roșu sau negru a interzis fiicelor sale să intre, nu există nici un motiv să nu mă duc la el. Nu vom fi singuri, voi avea o surpriză.

E drept că am intrat și nu numai acolo. Intrasem în toate încăperile unde nu era voie să intru, am deschis toate pupitrele pe care nu aveam voie să le deschid și am găsit în ele lucruri uimitoare : cărămizi dintr-un castru roman, folosite la mozaicul din băi, vase de ceramică roșie pe care bunicul le descoperise în timp ce săpa temeliile casei, monezi de argint cu capete de împărați... în alte pupitre, ediții vechi din Ovidiu, adunate de Tata, cu bucuria de a le avea, cu teama de a nu cădea în mîinile noastre.

Altă dată, cînd au înflorit piersicii, mă chemase să-i văd grădina... Am refuzat. Dacă prietenia ar fi o legătură stabilă, stabilă în înțelesul în care sînt anumite substanțe la noi, dacă n-ar avea tendința să se transforme într-o realitate străină de ea, atunci da, aș vrea să fiu prietenul cu Paul. Dar, ce ar face el și unde s-ar opri ? Eu îl apreciez ca om, dar asta încă nu-i prietenie. Mi-e teamă de intimitatea care nu știe să aștepte și, cînd îi vine rîndul, refuză să ardă pînă la capăt.

Cu mulți ani în urmă venise la mine, la Institut. Nu ne-am cunoscut înainte. Mi-a spus că ar vrea să încerce analiza unui sol agricol care a fost măștinos în trecut. Zicea că oamenii nu știu ce trebuie să facă, să folosească terenul pentru semănat sau să-l transforme în lac, pentru rațe și pești. Eu i-am spus că nu mai făcusem asemenea analize, există laboratoare speciale care le fac. Paul mi-a răspuns că laboratoarele acelea sînt aglomerate și au obiective mai importante, decît lăcoștea dintr-un singur sat. Știu că l-am privit cu ironie. Îl cercetam, nu făcea parte din tagma oamenilor porniți, să pozeze. Cu fața bătută de soare și vînt, cu părul lăsat mai mult să cadă la întîmplare pe frunte, cu umerii solizi, avea înfățișare de lucrător. Oricînd ar fi putut lua coasa în spinare. Numai pantalonii prea largi atîrnau. Mă gîndeam că pantalonii aceia ar trebui să fie ridicați, ciopliți puțin, jos, deasupra pantofilor, poate scuturați. Eram sigură că din cutele manșetelor ar curge rămășițe de pleavă și semințe de grîu... Totuși, sinceritatea lui m-a cîștigat.

Nu mai lucrasem înainte la astfel de analize și-mi venea greu să mă apuc de lucru într-un domeniu cu totul necunoscut, dar, după ce m-am sfătuit cu profesorul, am acceptat. Știam că lucrurile le voi face după programul meu, în timpul liber, poate mai mult noaptea.

Cînd am început să lucrez la institut, după terminarea programului, odată cu ceilalți, plecam acasă. După masă mă întorceam singură și continuam, pînă adormeam în picioare. Aveam două mese. Pe una erau lucrările fixate în cadrul planului general, programate de profesor, pe cealaltă, cercetările mele. La început au fost realizări timide, completam golul cunoștințelor. Rezultatele mari au urmat mai tîrziu.

Noaptea eram singură în laborator.

Mă obișnuisem cu mișcările, toate se reduceau la cîțiva pași în dreapta și în stînga pentru materiale, pentru a spăla o eprubetă...

Liniștea se așeza temeinic, odată cu trecerea timpului. Eram concentrată, nimic nu mă lega de încăperile acelea, gîndul trecea dincolo de ele. Urmau întrebări mărunte și altele mari :

– Ce trebuie să fac ?

Îmi aminteam de un studiu, citit într-o revistă. Era ceva recent, mai căutau și alții. Știam cine caută și unde caută.

– Da, sînt mai multe metode, așa se pare...

– Nu asta-i important, sigur că sînt mai multe.

– Care-i cea mai bună ? Drumul pe care putem înainta repede, cu mijloacele noastre ?

Atunci apărea prima ipoteză, apoi a doua, mă agitam, nu mai aveam răbdare, eram multumită, amețită de bucurie și de plăcere. O simplă mișcare a unui scaun, atingerea instrumentelor, ciocnirea unei retorte, stîrneau un zgomot infernal în încăperile goale. Uneori mă opream, mi se părea că cineva vorbește, dar nu era nimeni. Pe la orele două sau trei, după miezul nopții, cînd nu mai puteam continua, mă culcam. Aveam o canapea, încălcam ușile, dormeam îmbrăcată în pantaloni și bluză vîntăi de în, pe care mi le-a făcut Mama. Casa venea în apropierea mea. Mă trezeam dimineața, înainte de sosirea femeilor de serviciu și continuam. Cînd erau reacții de durată, lucrul se făcea singur, în timpul somnului.

Conferențiarul Benea trecea zilnic prin laboratoare și mă întreba ce lucrări fac pe masa a doua ? Răspundeam evaziv, – încercam o completare a celor programate, dar merge greu, nici nu știu ce are să iasă. – Profesorul știe ? – Da, i-am spus, ceva. Nu prea mult, încă nu sînt sigură. Profesorul știa. Benea zicea că m-ar putea ajuta, dar fiindcă eu nu răspundeam, adăuga că nu e bine să neglijăm munca noastră pentru obiective nesigure, care nici nu ne interesează.

În realitate nu erau numai completări, chiar dacă așa începeau. Cum să zic ? Cînd lucrezi, gîndul trece dincolo de orice obstacol, o ia înainte, face asociațiile lui nebănuite, după reguli pe care nu le cunoaștem. Astfel ajungi în locuri neștiute și încet te găsești pe un tărîm **unde n-a umblat nimeni.** Aceasta-i minunea pe care o dorim. Să vezi ceva ce n-a mai văzut nici un ochi omenesc. Privești uimit, te miri de toate – mai mult de ceea ce bănuiești că se ascunde dincolo – și începi să cauți...

Lui Paul i-am spus că vreau să primesc materialele bine recoltate și pretind să aibă răbdare, căci nu voi putea lucra numai la problemele lui. I-am mărturisit că voi avea greutăți la început, fiindcă nu cunosc domeniul acesta și aveam nevoie de o pregătire serioasă.

Mi-am procurat cărți, reviste, am studiat și niciodată n-am regretat efortul depus. Atunci s-a întîmplat ceva asemănător cu ceea ce – mai demult, pînă eram în liceu – s-a întîmplat cu profesorul Macovei. Făceam cu el chimie anorganică, dar, fiind specialist în cristalografie, anorganică am făcut-o sumar, iar cristalografia după un curs aprofundat. Profesorul avea confecționate prototipuri de cristale din carton, în timpul lecțiilor le arunca în aer și întreba :

– Margareta Topan, ce a fost ?

Cristalele îmbrăcate în hîrtie cretată, șpriuite în multe culori, reveneau în mîna profesorului.

– Octaedru...

– Și asta ?

– Hexachistetraedru...

– Din ce sistem face parte octaedrul ? Ce corpuri cristalizează în acest sistem ?

Capul profesorului, mic, cît o sferă, se mișca neobișnuit de repede, uneori ne încuraja – cînd eram pe drumul cel bun – alteori ne bruftuluia, ne ocăra – zicea că ne merităm să se frăminte pentru noi, dacă greșeam. Ne obișnuisem să le recunoaștem și să răspundem exact. Niciodată nu mi-a părut rău că am făcut lecțiile acestea. Au fost primele cursuri aprofundate, am înțeles ce înseamnă să forezi adîncimile, pînă ajungi la ultimele date într-un domeniu oarecare.

Analiza solului din Căițunaș mi-a deschis alte perspective. Înainte, cînd ieșeam afară pe cîmp, vedeam pămîntul care ne hrănește, acoperit de grîu, de porumb, de ierburi pentru hrana vitelor și priveam toate, cu plăcere pentru culori, cu indiferență pentru conținut. – Așa erau, nu altfel și așa vor rămîne totdeauna. Nu puteam deosebi un pămînt argilos de altul nisipos. Nu le cunoșteam proprietățile. Știam că într-unul – în timp de ploaie – îți pierzi pantofii, celălalt absoarbe apa și umbli pe el, ca pe uscat.

Paul mi-a adus din Căițunaș diferite mostre cu etichete pe care – cu semnul întrebării – scria : sol cernoziom freatic umed ? Lăcoviște asfaltoidă ? sol brun eродat ? Era atunci începător și el, dar știa ce vrea și lucra metodic. Pentru unele, avea nevoie numai de o confirmare, pentru altele, de analiză calitativă sau cantitativă, privitor la conținutul de fosfor, de calciu, azot și potasiu, la diferite adîncimi. Fiecare mostră se afla într-o cutie de lemn și era însoțită de o notă.

Mi-am procurat cărți, reviste, am studiat și niciodată n-am regretat efortul depus. Atunci s-a întîmplat ceva asemănător cu ceea ce – mai demult, pînă eram în liceu – s-a întîmplat cu profesorul Macovei. Făceam cu el chimie anorganică, dar, fiind specialist în cristalografie, anor-

„Compoziție"

surprinderea mea și a lui, o femeie pregătea masa.

Nu știam că Paul are bucătăreasă, dar femeia care fierbea, părea să fie alteeva. Purta pantaloni lungi, dungați și bluză cu mînecI. scurte din același material. Pe fața lată, ... un început de surîs. Nasul bont, ochii cu irișI de abur topit. Ochii aceștia nu-i puteai uita.

Mi se părea că toate le mai văzusem undeva, nu-mi aduceam aminte unde, apoi mi-am amintit de Mama. O vedeam așezînd pe un platou de porțelan – care acum e la mine, în bufetul din bucătărie – friptură rece, bucăți de cîrnați subțiri, ceva mai mari decît piesele de trei lei, felii de șuncă roz și am simțit din nou revolta de atunci. Era aceeași femeie – se îngrășase, nu mai părea uzată sau uzura – care atunci provoca – acum luase o altă înfățișare. Mă privea liniștită, împingînd surîsul, pe care-l voia nevinovat, undeva în sus, spre colțul ochilor.

– Noi ne cunoaștem, am spus eu apăsat, cred că ne-am văzut undeva.

– Sînt Aculina, a zis ea, poate să ne fi văzut cîndva, nu-mi aduc aminte.

Aculina mințea. Mă cunoștea bine și eu o cunoșteam. Într-o seară, înainte cu mulți ani, în timp ce mă întorceam acasă mai devreme, am trecut prin parc. Mergeam pe marginea lacului... Cîteva bărci stau acostate la chei, pe apă clipoceau una singură, cu mulți băieți în ea. La visle trăgea băiatul cel mai mic.

Printre cărări se vedeau bănci, unele în umbră, multe la lumina ce pătrundea de la apus prin crengi. M-am oprit, fiindcă pe o bancă am recunoscut pe Maxim. Lîngă el o femeie, ... o bancă lungă, femeia vorbea. Era Aculina. La amiază lăsasem pe Maxim acasă la noi, cu Mama. Aculina s-a ridicat, a început să fugă pe cărare, ca și cînd ar fi urmărit pe cineva, a revenit, a prins pe Maxim de cap, l-a sărutat și a fugit din nou. Venea către mine. Cînd m-a văzut, s-a întors și a dispărut în desiș. Cu Maxim ne-am întîlnit acasă și l-am întrebat unde a fost ? A zis că s-a dus în parc cu un prieten, au înconjurat lacul cu barca de mai multe ori. I-am spus că și eu am fost în parc, dar n-am văzut decît o singură barcă. Maxim a răspuns că au fost două bărci. Într-una erau mai mulți băieți, la visle au lăsat pe cel mai slab. Cei mari făceau pe grozavii.

– Credeam că ai plecat, a zis Paul Aculinei, știam că azi faci serviciu după masă...

– Am schimbat cu o femeie. I-a venit bărbatul acasă pentru cîteva zile. Face armata. Nu se putea masă numai cu pește, chiar dacă e vorba de păstrăvi.

De ce era veselă Aculina ? Fiindcă putea să-mi spună mie că ea a pregătit masa ? Fiindcă a reușit să-și schimbe tura la întreprindere sau fiindcă a scăpat din infern ? Eu știu unde a fost ea și ce a făcut. Unde e lumea ei adevărată ? Mama zicea că face parte dintre **anumite** femei – nu voia să le spună pe nume – și mai spunea că – orice ar încerca ele – nu mai pot reveni la celelalte. Mama se înșela ?

Aici urmează un dialog. Am spus atunci Aculinei tot ce credeam eu despre ea :

– Ai coborît prea jos...

Vorbeam înfuriată.

– Ce vrei să spui ? a întrebat ea. Nu-i tocmai clar.

– Știi cînd ai venit la noi cu Maxim ? Acuma-i clar ?

– Sînt o femeie din carne și oase, aveam dreptul să caut. Nici eu nu știu cum am ajuns în casa voastră, Maxim era un copil. Dar, tu unde ai plecat și de ce ai plecat atunci ? Ai îndrăzneala să mărturisești tot ce ți-a trecut prin minte în ziua aceea ?

– Nu înțeleg cum poți vorbi așa cu mine.

– Adică,...cum ? Te superi dacă-ți spun pe nume ? Așa vorbim noi, între noi, cel puțin atunci, cînd nu ne aude nimeni.

– Cînd te-am văzut lîngă Maxim, eram revoltată, azi nu mai sînt. Era nevoie să trăiești și tu. Pentru bucata ta de pîine, de liniște, poate și de plăcere...

– Asta-i mai grav, a zis Aculina, mergi prea departe cu concesiile. Ai vrut să zici că, pentru toate acestea, aveam dreptul să fac, tot ce am făcut ? Pînă la urmă are să-ți pară rău...

– Asta-i mai grav ? am întrebat eu. De ce să fie ? Totuși întrebarea rămîne întrebare, nu-i un răspuns. N-am fost niciodată de acord cu tot ce faci tu.

– N-am nevoie de aprobarea ta. Nu facem parte din aceeași lume...

Aici dialogul se termină. Nici nu știu dacă a fost dialog, fiindcă nu l-am rostit. Era și Paul de față și – afară de asta – nu eram tocmai sigură care va fi concluzia.

– Bine, a spus Paul, vom lua masa sus, te rog să pregătești pentru patru persoane.

– Cine va fi a patra ? a întrebat Aculina.

– Cine ? Dumneata, a zis Paul.

– Eu ? Nu ! Eu am mîncat. După masă am să dorm. Dar, voi trezi pe Tușa Lidia, a zis ea, cred că și-a făcut somnul.

– E aici Tușa Lidia ? am întrebat eu. De ce nu mi-ai spus ?

Vorbeam cu Paul.

– A venit azi dimineață, asta era surpriza, despre care ți-am vorbit, a zis el, după ce am rămas singuri. Aculina aceasta-i o femeie ciudată. Tot ce face te impresionează. Are școală puțină, știe totuși lucruri pe care femeile cu școală nu le cunosc... Și înțelege oamenii. A venit în locul unei familii care voia o locuință mai mare. Ea stă în camera mică de la intrare. În lipsa mea curăță în casă.

Aculina plecase, eu mă uitam încă în urma ei. Avea mersul ferm... și șoldurile ! Mi-e greu să găsesc un cuvînt potrivit, și nu vreau să intru în amănunte. Azi o văd altfel, am ajuns să cred că Aculina-i inocentă ?

– Nu știam că ai o femeie în casă, am zis eu. O cunoști bine ? De cînd e aici ?

Paul n-a răspuns imediat.

Culturologia

Cartea Adelei Beceanu Iancu abordează un domeniu încă în formare din vastul „sistem al științelor culturii" — **culturologia.** Ce urmare, autoarea își propune, în primul capitol — **Scurtă introducere în culturologie** — să-l definească în sfera, locul în cadrul celorlalte științe, obiectul de cercetare, precum și cîteva dintre trăsăturile ce o contureazâ ca pe o disciplină independentă. „Știință particulară (p. 13) sau generală (p. 240) fundamentală a culturii și civilizației", culturologia „corespunde unui nivel de organizare a materiei, unei trepte în structurarea și dezvoltarea acesteia — treapta culturală a omului și societății" (p. 13). Culturologia ne informează — Adela Beceanu Iancu, descinde din filozofia culturii și are drept cîmp de investigare, asemănea acesteia din urmă, cultura. Ceea ce o deosebește este faptul că ea (culturologia) se concentrează asupra „culturii în acțiune" unitatea dintre aspectul „sublectiv, spiritual (intern) și cel obiectiv, material (extern) al culturii). Culturologia este, deci, știința care studiază nu numai existentul în limitele **cognitivului** ci și o **știință a acțiunii,** o știință **praxiologică"** (p. 19) ; ea are în vedere dialectica transformării „de către subiect a obiectului". Obiectivele culturologiei, multiple și complexe, (expuse la pagina 17) implică cunoaștere științifică și filozofică totodată.

După ce ni se înfățișează cîteva opinii ale unor teoreticieni străini (W. Ostwald și t. A. White, fondatorii culturologiei etc) sînt prezentate în continuare argumentele pentru care se poate vorbi și la noi despre o tradiție culturologică. Înaintea celor care consideră astăzi culturologia ca pe o știință autonomă (Al. Tănase, Traian Herseni, G. I. Guțan, V. V. Caramelea, Pompiliu Caraloan), în țara noastră au existat serioase preocupări în acest domeniu. Urmărirea capitole ale cărții au în vedere : 1. „premisele existențial-istorice" care au generat climatul favorabil unui mod specific de manifestare a fenomenului cultural românesc și, în strînsă legătură, apariția reprezentanților români ai acestui sistem (original și omogen, încă de la începuturi) ; 2. felul în care s-au evidențiat permanent în gîndirea culturologică românească unele trăsături ale conceptului de „cultură în acțiune" (rolul civilizator al culturii, specificul ei național, idealul iluminist). Capitolul al VI-lea îl înfățișează pe primii culturologi români, iar cel de al VII-lea ne prezintă formarea terminologiei de specialitate.

Ultima parte a lucrării — **Concluzii** — cuprinde un succint și necesar rezumat.

OLIMPIA BERCA

* Fragment din romanul în lucru „Etajul 10", vol. al II-lea.

TEATRU

„CAZUL TÎNĂRULUI NOSZTY"*

Un fapt real (bine vînturat de presa de scandal a vremii), dar mai ales reale tipuri de relații interumane din societatea maghiară de la cumpăna secolelor XIX și XX au servit drept sursă de inspirație pentru Mikszáth Kálmán la memorabila sa compoziție de proză realist-critică, romanul intitulat „Cazul lui Mari Tóth cu tînărul Noszty". Versiunea scenică a acestui mare succes literar, realizată recent de ansamblul Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara, aduce în fața spectatorului contemporan o cuprinzătoare secțiune socială. Este adevărat că prin forța împrejurărilor sesizăm mai puțin *Cazul* și mai mult realista paletă de personaje, caracteristică momentului istoric de tranziție. Regizorul Sinka Károly nu o dată pare furat de povestirea și portretele autorului, sau handicapat de monumentalitatea romanului. Proverbiala obiectivitate a romancierului, exprimată printr-o adîncă înțelegere a fenomenelor din societatea timpului, precum și a mecanismelor de funcționare a acestora se reliefează astfel mai ales printr-o largă juxtapunere a rolurilor (conceptiilor, planurilor). Personajele se mișcă într-un spațiu temporal și social concret, și de loc schematic. Dar din păcate adevăratele lor conflicte, de altfel cu multiple semnificații social-economice, rămîn mai degrabă în sfera amintirilor noastre legate de lectura operei. N-aș dori să fiu înțeles greșit: riscurile transpunerii unei lucrări literare în limbajul scenei, sînt mari. Iată de ce credem că nici „vina" pentru asemenea „scăpări" nu o poartă numai regizorul...

În cazul nostru Sinka Károly s-a achitat mulțumitor de sarcina asumată. Pe terenul îngrijit elaborat și desfășurat de el, feudalismul în destrămare, precum și acele forme (atitudini, idei, concepții) fără fond ce-l caracterizează, apar sub adevărata lor înfățișare. La polul opus se conturează tipuri aparținînd tinerei burghezii în ascensiune, care prin prospețime sufletească și prosperitate economică, dar mai ales prin atitudinea de negare a relațiilor sociale anterioare reprezintă (deocamdată) *noul*. Nu este întîmplător că Mikszáth își construiește idealul său uman pe scheletul personalității industriașului Tóth Mihaly a cărui fată, frumoasa candida și visătoarea Mari – înglobează de fapt trăsăturile cele mai de preț ale feminității în viziunea romantică.

Străduințele lăudabile ale regizorului sînt susținute pe tot parcursul spectacolului de o foarte bună distribuție. Astfel îi revedem cu plăcere pe Vértes József, Mester András, Makra Lajos, Szélyes Imre, Rappert Károly, Bogdán István, Laczó Gusztáv sau pe Gáspár Marietta, Kiss Erzsébet, Bokor Ildikó, Ferenczy Annamária, care ne oferă și de data aceasta roluri complexe, expresiv nuanțate și pline de farmecul autenticului. Și în sfîrșit, întrucît piesa oferă o largă gamă de roluri de caracter, mulți actori pe care din păcate îi vedem destul de rar pe scena acestui teatru (W. Péter Ágnes, Simon Gábor, Bertalan Magda, Puhala Ernő, Mátrav László, Ebergényi Tibor, Bósy Anna) au putut aduce de data aceasta momente memorabile. De subliniat de asemenea bunele servicii aduse spectacolului de scenograful Winterfeld Sándor, de coregrafia lui Török Sándor, precum și ingeniozitatea afișului (Koczka György). Din păcate acest afiș (avînd titlul de o culoare foarte asemănătoare cu fondul) suferă prin lipsă de funcționalitate.

* Spectacolul de închidere a stagiunii 1974–1975 la Teatrul maghiar de stat din Timișoara.

ANDREI VAJDA

CADRAN

La Veneția – trei săptămîni de Festival mondial al dansului. Inițiativei lui Maurice Béjart de a organiza o întîlnire internațională a coregrafilor i-a răspuns UNESCO, municipalitatea venețiană, și 17 companii celebre de balet, între care Baletul din Tokio, trupa Marthei Graham, a lui Roland Petit și, bineînțeles, celebrul balet al lui Béjart, care a susținut în piața San Marco două spectacole de excepție: „Simfonia a IX-a" și „Romeo și Julieta". Expoziții de costume, decoruri, filme despre balet și dezbateri ale specialiștilor coregrafi au completat ampla manifestare. ● **Al 13-lea premiu Sevigné**, decernat de Centrul epistolar al Societății jurnaliștilor francezi și a corespondenților de presă străini a fost acordat binecunoscutului ziarist de la **Le Monde**, Pierre Viansson-Ponté pentru cartea „Des jours entre les jours". Al doilea Mare Premiu al Cercului european Sevigné a fost decernat Josefinei Rodriguez de Alonso (Venezuela), pentru „Secolul luminilor povestit de Francisco de Miranda". ● **Henry Moore** a fost onorat cu titlul de membru al Academiei Sîrbe de științe și arte de la Belgrad. Marele artist este mebru al Academiilor din Suedia, Belgia și Statele Unite. ● **Arbat-ul**, celebra stradă moscovită, un fel de Lipscani al Rusiei, va fi restaurată. Totul va arăta ca odinioară: teatrul Vahtangov, restaurantul Praga, iar casa de la numărul 53 unde a locuit Pușkin va fi transformată în muzeu. ● **Palmares Annency '75.** Juriul Festivalului internațional al filmului de animație a acordat următoarele distincții: Marele Premiu – **Pasul** (Piotr Kamler, Franța). Premiul special al juriului – **Bitlanul și barza** (Di Norstein, U.R.S.S.) Premiul Opera Prima – **Amprenta** (J. Cardon Franța). Premiul filmului pentru copii – filmelor lui Bohuslav Sramek (Cehoslovacia). Premiul criticii – **Luni închis** (Will Winton, S.U.A.). ●

ARIADNA

MEDALION

„DESENIȘTII" ȘI LUMEA COPIILOR

Grădinița cu orar prelungit nr. 26 din Timișoara. Lumea celor mici – lume pentru cei mici: m-a întîmpinat încă de la intrare sub diverse forme una dintre ele fiind pictura pe perete. Spre surprinderea mea, ceea ce vedeam acolo nu erau Scufițe Roșii, Donalzi, ursuleți jucăuși și alte astfel de imagini cum eram obișnuită să întîlnesc în asemenea lăcașuri, ci o pictură complexă de factură modernă. Am aflat de la copii că ea fusese realizată de „deseniști", adică – ne vine în ajutor tovarășa directoare Maria Simlovici – de elevii clasei profesoarei Adriana Oancea de la Liceul de arte plastice, care au răspuns cu multă tragere de inimă chemării lansate de noi".

Eram curioasă să aflu opinia celor mai „avizați"; a acelora care își petrec bună parte din zi aici, – părerea copiilor. Întrebați dacă interiorul acela îi mulțumește, răspunsul a fost unanim: „Daa"... „N-ar fi dorit în loc un iepuraș sau un bursuc?". „Nuuu!" „De ce nu, ne lămurește Marius, care declară că lui îi place „mai bine pomul ăsta în care pot să mă cațăr și să mă dau huța"!

Cum se cațără Marius într-un pom zugrăvit? În curtea grădiniței există un copac răsturnat. În pauze, el devine ținta tuturor zburdălniciilor. Este slăbiciunea lor. După „invazia deseniștilor", în zilele urîte, cu ploaie, îl au acolo, cu ei, înăuntru, la fel de plin cu copii ascunși printre crengi; în dreptul fiecăruia stînd scris numele „titularului".

Un alt joc preferat al lor, este „de-a cosmonauții". Vor să devină – cînd or fi mari – exploratori ai spațiilor interplanetare. Deocamdată însă sînt foarte mulțumiți că visul lor se află întruchipat pe un perete, iar ei își dau toată silința să realizeze ceva asemănător în caietele de desen. Am întîlnit, în aceste caiete, dominînd culorile mov, galben și verde, culori care constituie cromatica de bază a lucrărilor plastice din incinta unității. Pictura aceasta, legată de viața lor, de dorințele lor și pot spune, fără ezitare, de puterea lor de a percepe viața.

Pasiunea înnoitoare a directoarei a mers pînă acolo încît a căutat să creeze o unitate a mediului ambiant, cît mai perfectă. A încercat să înlocuiască frumoasele păpuși clasice, cu altele, făcute după imaginația copiilor, asemeni celor de la teatrul de păpuși.

Astfel că, datorită dorinței cu care aici s-a căutat să se introducă, în modul de educare a micilor elevi, noul, un nou cît mai în concordanță cu cerințele unei vieți deosebit de complexe, grădinița a devenit un sediu de mici artiști. Cîte talente certe sînt rezervate viitorului, vom vedea, dar începutul a fost făcut.

LILIANA ARDELEAN

PLASTICĂ

ANATOMIA CULORII

(Urmare din pag. 1)

riorul verde") e o replică simetrică a celui dintîi; un poem al spațiului intim, al interiorului, al ambianței pe care ți-o confecționezi, în contrast cu cea naturală care ți e dată. Cît despre ciclul al treilea el nu mai e apologia unui decor predilect, ci a unei teme predilecte: tema zborului, a înălțării la care se vede constrînsă substanța concretă a lumii, ori de cîte ori sensibilitatea se întîlnește benelic cu rigorile cerebralității. Căci și zborul e o antinomie: un dans întemeiat însă pe severe legi mecanice. Zborul e deopotrivă coregrafie și calcul imaginație liberă și precizie savantă. Și tocmai acest dublu chip al său îi va fi interesat, într-o atît de mare măsură, pe Leonardo și pe Brâncuși. Cel dintîi, cercetător împătimit al tehnologiei zborului, celălalt, evocator inspirat al simbolicii lui. Aderînd curajos la o asemenea glorioasă tradiție, Orăvițan ne oferă un comentariu pe cît de insolit, pe atît de convingător asupra unei posibile etici a zborului de la nălțimea căreia lumea devine un imperiu al prospețimii, al verticalității, al libertății creatoare

Critica de artă este și ea o antinomie: ea trebuie să tulbure liniștea fecundă din jurul artei, cu zgomotul mai mult sau mai puțin minor al vorbelor. Ea trebuie să comunice incomunicabilul și să accepte ridicolul de a explica discursiv, ceea ce e născut să seducă spontan. Dar expoziția lui S. Oravițan-Crețu oricît ne-ar inhiba la prima vedere sfîrșește prin a ne da ea însăși deslegarea de a vorbi. Trecînd prin ea ca printr-un foc purificator, te contaminezi inevitabil de fervorile ei și resimți impulsul de a o omagia, ca pe o datorie de onoare.

POST-SCRIPTUM LA O EXPOZIȚIE

Vastă, fabuloasă, apoteotică transfigurare a unei naturi dramatice, bucolice în același timp. O natură investită cu măreția de spectacol a antinomiilor. Natură surprinsă de la mari altitudini, ca într-o teribilă îmbrățișare. Pare că pentru fiecare pînză pictorul a trăit o desprindere, o înălțare peste lucruri și totuși înlăuntrul lor. O înălțare nu dintr-o pură dorință de evadare gratuită, nici dintr-o pură aspirație spre zone celeste, ci dintr-o avidă nevoie de a cuprinde din înălțimi torentul lumii și esențele ei. Nu o Icariană acrofilie ci o semeață înălțare acolo de unde și norii, și drumurile și fluturii, și casele *nu se mai văd, ci ni se revelează*. O înălțare deasupra lucrurilor asemeni baghetei deasupra orchestrei, spre a lega într-un flux toate compartimentele. O înălțare de la care artistul *ființează* – vreau să spun sufletește și naște deodată o lume a sa pe temelia alteia. Naturi statice, interioare sau peisaje se supun sub curgerea laxă a tușei legii după care lucrul și ființa sînt una. Printr-un ciudat transfer de sens, peisajele sale asumă uneori ceva din suflul intim al interiorului sau, cel din urmă, aspiră la monumentalitatea peisajului. Nu doar o viziune monumentală, născută din legi ale proporției, ci o viziune despre o lume monumentală, face opera lui Oravițan insolită.

Zborul, potirul, pasărea, dealul, norul, drumul au egală importanță în arhitectura imaginii, au egală importanță toate lucrurile și ființele în ordinea vieții, vrea poate să spună, în felul lui, artistul.

Nu doar o desprindere și o înălțare găsim în opera sa, ci și o *zidire*. Zidirea fiind înălțare pe temelii. Forma lumii la Oravițan este clădită după regula asizelor din zidul casei, după legile creșterii coroanei copacului în același timp. O zidire de un fel anume și ea. Nu rigoarea sau coerența imediată, a formelor, ci *comuniunea* lor dă sens și „balance" expresiv operei. Nu excesul de organizare sau savanteria proporțiilor, ci jocul calm al *„coincidenței opusurilor"*. Într-o plăsmuire organică despre lume, artistul *învestește*, nu atribuie calități, luminile nu cad pe forme din spatele ochiului lui și al nostru, ca dinspre știutul astru al zilei, nici nu transpar din misterioase adîncimi, ci sînt ale ogoarelor de culoare. „Lumină lină lini lumini", ar suna poate versul poetului în fața pînzelor lui Oravițan. Luminile sînt ale formei-culoare, sînt *moduri de a fi ale acesteia*. Spoțiile de culoare atmosferizate, epidermice uneori, nu se ciocnesc, nu se ating, ci se apropie. Înțeleg în evanescența conturelor, în halo-urile lor, de lumină, în neterminarea gestului, un semn de taină, o șoaptă despre magnificența naturii, despre neștiutul din ea; pentru că nu știința despre natură, ci neștiința despre ea face să dăinuie mirarea noastră în fața ei. În spațiul acestei mirări mai ales se așează intuiția operei de artă.

CORIOLAN BABEȚI

PANORAMIC

● **În 2 iulie 1975, a avut loc Plenara C.J.C.E.S. – Timiș cu următoarea ordine de zi: informare cu privire la activitatea Întreprinderii Cinematografice județene în contextul muncii cultural-educative; adoptarea unui plan de măsuri pentru îmbunătățirea muncii politice și cultural-educative cu filmul. ● A 10-a ediție a Festivalului de dans de la Rudolstadt, regiunea Gera (R.D.G.), a inclus în program, în 4 iulie, evoluția ansamblului folcloric FĂGETUL. La ora la care scriem, nu știm nimic în plus, dar sîntem convinși că dansatorii noștri au cules binemeritate aplauze. Vom reveni. ● La început de iulie, a concertat în Timișoara, în Sala Liceului de Muzică,** corul de copii al Operei din San Francisco. **Componenții formației au cîștigat simpatia și aprecierile publicului. ● Casa de discuri** ELECTRECORD **a numărat printre bunele sale inițiative și pe aceea de a oferi melomanilor, prin textul de pe contra-coperta fiecărui disc, un scurt comentariu asupra piesei muzicale înregistrate, a compozitorului, dirijorului, interpretului etc. Din păcate (și cît s-a mai filozofat pe această temă), lipsa de atenție compromite bunele idei – cel puțin așa se întîmplă în cazul discului pe care se află înregistrate:** Corelli – concerti grossi **(în do minor, op 6 nr. 3 și în sol minor op 6 nr. 8) și** Vivaldi – SINFONII **(nr. 1 în do major și nr. 2 în sol major). Nu e deci vorba de simfonii iar Edgar Elian explică în text (vedeți, textul !) diferența dintre unele și altele. Cît se poate de frumos – dacă pe cercul de hîrtie, lipit direct pe disc, n-ar scrie tocmai (surpriză !)** SIMFONII. **Sau, mai puțin sobru, stimată casă de discuri, degeaba pe dinafară e vopsit... dacă înăuntru...** ● COINCIDENȚA: **Filmul „Dubașii din Brănești" realizat de Iosif Costinaș și Emilian Dumitru a obținut premiul al II-lea la cea de-a doua ediție a Festivalului interjudețean de filme turistice și etnologice „Hercules", desfășurat în 28–29 iunie la Băile Herculane. ● Galeriile de artă din bulevardul 30 Decembrie, găzduiesc, începînd din 5 iulie a.c expoziția de acuarelă** TRAIAN BONA.

● Aniversare: au trecut 30 de ani de cînd verbele în propoziții despre CONSTANTIN TĂNASE **(1880–1945) se cer puse la trecut. Vă invităm să dăruiți un zîmbet memoriei sale și să-l recunoașteți în fotografia pe care o publicăm drept Constantin Tănase – nu Kojak.**

A. I. C.

ARTA AMATOARE

Pasiunea lui Florin Ernescu

L-am întîlnit la Buziaș, pe scena Casei de cultură, cu prilejul unui festival județean al brigăzilor artistice de agitație, la care brigada sa a cucerit nu numai aplauze, ci și aprecierile unanime ale juriului. Naturalețea și verva cu care evolua în fața spectatorilor, trădau o bogată experiență artistică, o bună pregătire profesională. „Am absolvit Facultatea de filologie. în anul 1966 și încă de pe atunci îndrăgeam scena: activam în formația de teatru a Universității din București". Astăzi, Florin Ernescu este profesor la Școala populară de artă din Lugoj (clasa de actorie). Activist cultural a mai fost și în județul Arad, unde a dobîndit rezultate remarcabile, în special cu spectacolul-poem „Hei, frați ai mei" după poemul „Surisul Hiroșimei" de Eugen Jebeleanu. Azi, în ipostaza de activist cultural lugojean e recunoscut ca unul dintre actorii de bază ai Teatrului popular din localitate. La cei 31 de ani ai săi a interpretat cu mult succes roluri în piesele „Steaua fără nume" de Mihail Sebastian, „Slugă la doi stăpîni" de Carlo Goldoni, în „Omul care..." de Horia Lovinescu.

Cineva îmi spunea că la Lugoj, unul din zece oameni a fost, cel puțin o dată în viață, actor, pe scenă, fapt revelator pentru tradiția orașului. Nu mi-a fost greu, deci, să înțeleg pasiunea tînărului Florin Ernescu pentru teatru.

– „Mă simt atras și de brigadă. Mi se pare un gen artistic viu și util, care interesează oamenii. Am activat ca interpret, în brigadă, la întreprinderea de industrie locală „Timșul", la fabrica „9 Mai", la Liceul textil, la ansamblul pionierilor". Pretutindeni, adăugăm noi, cu succese remarcabile, certificate și de numeroasele distincții ce i-au fost atribuite. Și pasiunea, munca, tinerețea, comunistului Florin Ernescu nu au trecut neobservate de către ceilalți iubitori ai artei. Ca dovadă, de curînd a fost numit îndrumător cultural al noii Case de cultură a sindicatelor din oraș, funcție în care, împreună cu tineretul lugojean, va face totul pentru ca numele instituției să se ridice la înălțimea tradițiilor cultural-artistice ale urbei și la exigențele iubitorilor de frumos din orașul de pe Timiș.

ION VELICAN

SILUETE

VOCAȚIA MUZEULUI

Muzeu – tezaurul istoriei și culturii, semn sigur al trecerii și eternității noastre, inspiră întotdeauna un sentiment de măreție de vatră poetică în care s-a păstrat vie flacăra tuturor comorilor. În acest lăcaș al Banatului l-am întîlnit pe muzeograful Vasile Duda.

... Sînt relativ, de puțini ani în sinul Muzeului Banatului. Dar pasiunea mea pentru istorie și cultură a început din primii ani de școală. Sînt specialist în istorie în speță mă preocupă mult epoca contemporană. Anul trecut a fost deschisă în cadrul muzeului, expoziția permanentă de istorie contemporană care a devenit un important factor în munca politică și de propagandă. Am întîlnit în această muncă nobilă muzeografi admirabili, precum Dumitru Spătaru, Hortansa Radu, Frederic König, Aurel Turcuș, la care se adaugă însuși directorul muzeului, Mihai Ziman. Oamenii muzeului trebuie să fie mereu avizi de cunoaștere, de noutate, de informare. Iubesc mult și literatura, îndeosebi poezia tînără. Unul dintre acești tineri condeieri talentați, poetul Ion Căliman, mi-a fost coleg în învățămînt.

Pentru continua noastră perfecționare profesională vocația muzeului ne este cultivată cu multă competență și căldură. Expozițiile permanente sau volante dorim să stîrnească în vizitatori dragostea nețărmurită pentru cultura și istoria patriei, prin aceasta Muzeul Banatului fiind la înălțimea prestigiului pe care-l merită

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

PREZENȚE

● În traducerea poetului Dușan Petrovici, revista Convorbiri literare, publică un articol-eseu al cunoscutului critic literar și eseist iugoslav Predrag Matvejević, Literatura iugoslavă de rezistență și revoltă, articol din care spicuim:

„Particularitățile unei mișcări de rezistență pot fi stabilite nu numai prin evaluări cantitative ci și prin corelația dintre rezistența armată și rezistența intelectuală pe care ea le conține. Unele tipuri de rezistență națională au, la un moment dat, cu preponderență un caracter intelectual, așa-zisul caracter pasiv; alteori predomină acțiunile armate, combatante. Lupta revoluționară de eliberare din Iugoslavia se caracterizează printr-o sinteză deplină a celor două forme, cu o mai puternică manifestare a elementelor combatante" (...). „Aruncîndu-ne privirea asupra diverselor manifestări ale artei și literaturii Rezistenței din Europa, putem conchide că le caracterizează un conținut tematic înrudit, mai mult în atitudinile capitale față de realitate, decît în formă și expresie. Diversele tradiții și împrejurări în care iau naștere operele de artă nu puteau rămîne, bineînțeles, fără o anume influență. Modul de viață însuși al unui partizan artist, are un cuvînt hotărîtor, dacă nu asupra unui unic stil, cel puțin asupra unor mijloace de expresie comune, ceea ce nu înseamnă că ele sînt și uniforme". Și, în final (citată în textul articolului), o frumoasă afirmație a lui Jure Kastelan: „Nu se fac revoluții pentru a se scrie poezii despre ele. Și poeziile și revoluțiile se nasc pentru a apăra demnitatea omului, dreptul său fundamental de pace, libertate și creație".

● Poetul Dușan Petrovici este prezent și în revista Cronica (nr. 26) de data aceasta cu două frumoase poeme: Să părăsim tăcerea și Ca un imn pe care îl retranscriem în întregime: „seninătatea încorporată chiar în zidire de întunecime, / ca un imn totuși, ca un imn al muncilor grele / poeții spun că e bine, o țară să înalți / dintr-o umbroasă salină de timp, pe ceață și soare, / în cuvinte de-alint ori aspre dojeni omenești, /prea slab nu-i nimeni pentru miracol. / poeții spun că e bine".

BALTHAZAR

(Urmare din pag. 1)

Forța supremă a faptei

dacă este nevoie, va pune mîna și pe lopată. Primiți-l cu toată încrederea. Și dacă tot am venit aici, pe urmele vechii înfringeri și biruințe totodată, luați-mă cu voi în aceste bărci, să-mi folosesc brațele. Deocamdată, Lipova se pregătește, mult mai bine ca în '70, să înfrunte marele debit al rîului. Pămîntul este saturat de apă încă din primăvară, așa că Mureșul va aduce un surplus ce se va ridica pe alocuri peste cotele din 1970 lățimea apei ajungînd la cîțiva kilometri. Măsuri urgente disciplinate, zeci de camioane cu tineri ajută la evacuare. Birourile, magazinele, familiile de data asta nu se vor lăsa surprinse ; evacuare competentă, s-ar zice, aproape calmă, cu deplina cunoaștere a necesităților. Toate măsurile ținînd de aprovizionare și electricitate s-au luat din timp. În același timp, munca decurge normal în întreprideri și pe ogoare. Se recoltează, ogoarele și grădinile sînt pline de oameni, se recoltează ce se mai poate și asta pînă în ultima secundă. S-au luat măsuri ca din prima secundă cînd se va putea să fie reînnodat firul activității, într-o continuitate cît mai firească. Pînă la sosirea undei, voi face așadar un drum la Săvîrșin, unde la noapte se va înregistra cota maximă. Nu aveam de unde să știu că acesta va fi ultimul tren... Apele începură să muște din terasament. Pe alocuri cîmpul mai permitea recoltarea ; pe la Vărădia, un dig improvizat în spatele căruia zeci de oameni recoltau cu înfrigurare, pe alocuri mergînd prin apă. Veneau încoace și cîrduri de căprioare. Tot mai în amonte și începea liniștea, acea stranie liniștire pe care o cunoscusem atunci, provenind de la pustiirea pe care o instaurează pînzele de apă. Albia mai este delimitată doar de șirul de copaci de pe marginea ei. Apă este din deal în deal. La Săvîrșin, noaptea unei lupte încordate. Semnele cotei din 1970 au rămas sub apă. De sus nu mai vin mașini și trenuri, podul a rămas ca o insulă. Am rămas izolați aici. Pîriul este obligat să se întoarcă, apele lui limpezi nu mai sînt primite, vin în schimb cele galbene în albia lui curată. Oamenii, într-un efort continuu, au strîns recolta pentru a nu o lăsa prada potopului. Pornesc pe jos. adiau spicele. O pornesc pe jos kilometri în șir, schimb cîteva mașini întîmplătoare și ajung la Lipova. Drumul e străjuit de soldați în porțiunea Nadăș, unde trebuie improvizat un dig. Luciul, bătînd în spatele digului e deja deasupra șoselei. Și toate astea în lumina unui soare magnific. Străjuind dezmățul de apă și liniște. Pe întinderile ei apa se ascultă doar pe sine. Din cînd în cînd, sfidată de vuietul elicopterelor. Și orașul s-a liniștit. Obiectele din curți au fost ancorate, totul este închis, zăvorît. Este o nobilă resemnare. Nici o iluzie, apa asta va curge toată pe aici ; nu mai sînt cotloane ,și gropi și golfuri, totul vine în jos, implacabil, undă cu undă. Mașinile stau gata de intervenție, purtînd bărci în spinare. Străzile s-au golit, oamenii sînt grupați la posturi. În centru va intra, asta e sigur. Ascult consternat cîntecul unui ostaș ce stă pe platforma unei mașini. Și aflu un adevăr simplu, că tot ceea ce vine, trece. Dar știu că-n liniștea și calmul aparent al clipei se ascunde uriașa forță cu care ne vom năpusti și noi asupra fluviului galben obligîndu-l să-și restrîngă aria distrugerilor. Peste pod se poate trece doar cu... amfibia, podul este acum o insulă stranie. Bărcile se plimbă pe sub ferestre. Dar în acest an casele au devenit solide ; vechile adăposturi care s-au dărîmat acum 5 ani au cedat locul acestor clădiri cu etaj, bastioane sigure ale unei vieți luminoase. Cu ultimul „electric" reușesc să plec spre Arad. Aici, unde odinioară o uriașă luptă s-a dus, unde cartierul Alfa a fost devastat, unde apa era să treacă peste dig tocmai în centru. Asta nu se va întîmpla și acum. Diguri sigure, păzite continuu, diguri strășnice, saci de nisip pregătiți pentru posibile fisuri. Șiruri de camioane stau pe bulevardul central, gata de intervenție. Prin telefon, Cenadul ! Se recoltează febril pe zona care va fi inundată, se consolidează digurile. Zi și noapte. Pe Mureș nimeni nu doarme, cu atît mai puțin dîrzenia, eroismul devenit fapt cotidian. Nu știu ce se întîmplă de o vreme cu apele noastre bune, generoase, degajînd atîta viață, cîntec, semnificații. Apele acestea sînt bolnave, trebuie să veghem rapida lor însănătoșire, trebuie să restabilim demnitatea apelor, ele însele doresc acest lucru. Mureșul însuși mi-a spus-o de atîtea ori. Trebuie să ajutăm într-un fel natura asta irațională, să nu mai fim nevoiți să devenim eroii unei lupte inegale, nobilii sacrificați ai intemperiilor. Literă de lege trebuie să devină prevederile din Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. Tabloul vast al muncii și solidaritatea acestui neam este generator de destine exemplare, de frumoase dimensiuni morale. El ne spune din nou care este prețul brațului și-al minții, prețul fiecărui om, căci fiecare om devine el însuși și pion, de bază și constructor al propriului său destin. Și urmează înlăturarea mîlului, oamenii repun pe picioare viața, industria, ogorul cu mai multă pricepere decît în anii trecuți. Imediat se deschid și magazinele, se pune în funcție traficul rutier și de cale ferată. Aflu că acum se poate trece în amonte de Săvîrșin. Sîntem dușmanii stagnării de orice fel și nu este mai mic eroismul acesta al combaterii efectelor inundației, eroism al fiecăruia, al tuturor vîrstelor, închinat redării circuitului economic a obiectivelor afectate. În această zonă nimeni nu s-a lăsat luat prin surprindere, nimeni nu e simplu contemplator, toți simt nevoia firească a continuității tuturor activităților. Sînt acestea rînduri fugare și scrise pe genunchi și scrise în momente în care fiece slovă trebuie să se încarce de fapt, de concret, de acțiune, de adevăr. Să se încarce de acest mare adevăr, sobru și patetic care este al timpului nostru, ridicat peste urgii și catastrofe, datorită omului nou, ridicat peste urgii și catastrofe prin forța sa de neînfrînt.

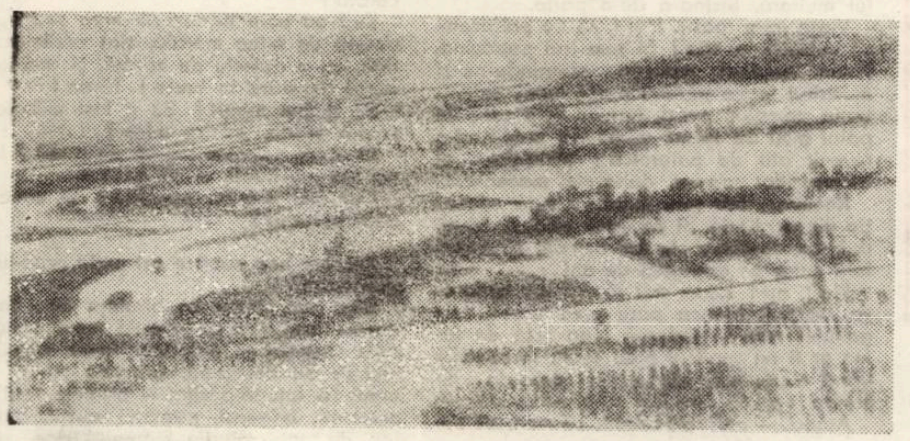

Sub amenințarea apelor

Editura FACLA
Timișoara

FACLA
SEMNAL

facla

1. Anișoara Odeanu, **CIUDATA VIAȚĂ A POETULUI. O carte savuroasă scrisă cu vervă și ironie, cu puternice accente satirice.**

2. Nikolaus Lenau, **GLASUL VINTULUI. Antologie de versuri bilingvă (română-germană). Selecția din traducerile semnificative din opera lui Lenau în limba română și prefața sînt oferite cititorului de profesoara Sevilla Răducanu.**

3. Al. Brătescu-Voinești, **PRIVIGHETOAREA. Carte pentru școlari însumînd șapte povestiri alese din creația prozatorului : Volumul apare cu ilustrații de Radu Ceontea.**

4. Petre Ugliș-Delapecica, **ISPRAVILE LUI PIPARUȘ. Ediție ilustrată de Nicolae Hilohi. Cartea oferă copiilor și școlarilor o selecție de povestiri culese din ținutul Aradului de renumitul folclorist.**

5. Țurcanu L., Oteșteanu E., **GASTROENTEROLOGIE PEDIATRICĂ. Cartea avînd un accentuat caracter practic, aplicativ, cuprinde un amplu studiu privind anatomia, fiziologia precum și patologia tractului digestiv al copilului.**

6. Nanu A., Coman Liviu, Teodorescu Alexandru, **EXTRUDAREA LA RECE ȘI FORJAREA CU FIBRAJ CONTINUU A OȚELULUI. Cartea pune la dispoziția inginerilor și tehnicienilor din industrie cunoștințele necesare aplicării imediate a unor metode noi și eficiente de prelucrare dimensională a metodelor : extrudarea la rece a materialelor metalice și matrițarea la cald cu fibraj continuu.**

Zidul puterii

7 Iulie 1975. Din orice parte te-ai fi îndreptat spre Arad, în afara văii Mureșului, ai fi putut trăi sentimentul unei obișnuite zile de muncă. Combine tăind alei de pîine peste pămîntul roditor al cîmpiei, oameni, foarte mulți oameni, cu busturile aplecate spre tulpinile de rod ale pămîntului, cuburi de paie, lîngă șosele ce încrucișau, în foiala lor, aceleași șiruri nesfîrșite de mașini din orice vară. Și totuși, în aceeași zi de 7 iulie, sub un cer dogoritor de albastru, pe drumul său de trudă sinistră, cobora dinspre Lipova, pătimita și eroica Lipovă, coloana unui fluviu, silit să încapă între malurile neîncăpătoare ale Mureșului. Viitura. Treceai prin cartierele orașului, unde viața își continua ritmul ei cotidian cu tramvaie, mașini, oameni,, mulți oameni care nu trădau nimic prin nimic neliniștea vreunui pericol posibil și te gîndeai firesc la spectacole, expoziții, cumpărături, întrebîndu-te din cînd în cînd de rostul acelor sute de camioane încărcate cu saci, și pămînt, și ciment, înșiruite pe mijlocul străzii centrale și pe atîtea alte străzi din preajma rîului. La ora schimbului II, sirenele smulgeau masca citadină de pe vechile case, o clipă, amintindu-ți de Aradul industrial, puternicul Arad al tuturor clipelor anului, cel fără odihnă. Apoi, un megafon se adresa cetățenilor : „Să facem un zid de nepătruns pentru apele ce ne amenință", „Să acționăm cu toată puterea și curajul împotriva puhoiului" !, „Orașul pe care-l iubiți vă cheamă să-l apărați" !. Un fior, un sentiment al nefirescului te cutremură, și atunci de-abia înțelegi sensul pămîntului și cimentului din camioane, înțelegi forfota de pe străzi, care-și descoperă adevărata culoare, înțelegi că umbletul acelor mii de oameni în salopete sau maieuri, în haine de gărzi muncitorești, poartă în el greutatea unei mari responsabilități. Exista în calmul de la ora aceea a orașului întreagă siguranța pe care, printr-o organizare desăvîrșită, oamenii Aradului au asigurat-o orașului, consolidînd din timp, digurile pe întreg parcursul rîului, înconjurîndu-se cu utilaje și materiale în punctele în care puhoiul s-ar fi putut infiltra. Pe digul dinspre cartierul Micalaca, o mulțime colorată dublează pămîntul cu saci și nisip. În curbura din dreptul Uzinei de apă, un alt furnicar întărește digul. La ieșirea din Arad, mii de oameni continuă să aglomereze o stavilă împotriva apei. Oameni ai muncii, formațiuni ale gărzilor muncitorești, militari, înșiruiți pe aproape 70 km de diguri, așteaptă să treacă puhoiul. Să treacă și să intervină prompt, dacă va fi nevoie. Apele cresc. Viitura e așteptată spre 4 dimineața. O infiltrație în dig, spre seară, la ora la care cerul se învolbura cu nori și-și revărsa cinic torentele la lumina proprilor lui sclipiri de o clipă. Apele umflate ale riurilor depășesc țărmul strandului și acoperă plaja. Plouă furibund. Neclintiți, cu ochii spre fața murdară și umflată a rîului, mii de oameni, bărbații Aradului, cei care au schimbat manetele strunguiui cu lopata și cu saci, zi și noapte, așteaptă să vadă pînă unde va putea urca, din nou, nelegiuirea apei, s-o stăvilească, dacă va fi cazul, cu trupurile. Oameni care-și ilumineză prin dîrzenie și eroism o doua sau a treia noapte acolo, nemișcați, la timpla nebună a rîului. În spatele lor, undeva, nu prea departe, se aude cîntecul de noapte al fabricilor pulsînd egal viață, ca orice inimă în trupul încordat al orașului. Infiltrația a fost oprită. Riul și tensiunea cresc. Scurte convorbiri radio. între punctele de pe tot parcursul digului : „Arad 593 cm... Lipova încă la cota maximă... S-ar putea să crească nivelul... Plouă groaznic... Și aici...". Se distribuie pungi de nylon. „Vă rugăm, tovarășii din gărzi și militarii rămîn pe dig ! Ceilalți, la piciorul digului să urmărească fiecare petec de pămînt și să anunțe imediat orice infiltrație". Buza rîului depășește cu mult. acolo, între chingile digurilor ridicate alunecîndu-și apa murdară deasupra liniștii unui oraș. Se distribuie foi volante cu edițiile speciale ale ziarelor locale „Flacăra roșie" și „Vörös Lobogó". Se aud tranzistoare transmițînd buletinul de știri : „Conducînd nemijlocit acțiunea de importanță națională și uriașă amploare pentru zăgăzuirea apelor, pentru organizarea exemplară a muncii în toate sectoarele, corespunzător cerințelor momentului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a controlat astăzi numeroase zone calamitate, centre agricole și industriale"... Le ascultă în liniște, cu sentimentul pe care-l poate da zidul viu al voinței comune, umăr lîngă umăr. Un elicopter parcurge în noapte firul bănuit al rîului. Ora 4 dimineața. „Alo, Arad 653 cm... Lipova în scădere ușoară... Viitura are cîteva zeci de kilometri... Rezistă digurile ?... Sîntem aici, toți" ! Dimineața de 8 iulie. Undeva, nu departe de aceiași oameni rămași peste noapte pe diguri, combinele își continuă mărșăluirea rodnică prin lanuri. Văzut de pe podul Mureșului, pe sub care se scurge neștirea oceanului de apă tulbure, cerul se îmbracă într-o culoare parșiv de albastră, acolo, de bunăseamă, că numai acolo, deasupra potopului stăvilit de oameni. Dar oamenii își zîmbesc a bună dimineața deși nu s-au despărțit nici o clipă unul de altul, nici prin somn. În trenuri, călătorii se reped la geamuri, deasupra aceluiași ocean și comunică celor de pe diguri, pe care nu i-au mai văzut poate niciodată, cu brațele fluturînd : „Strașnic fraților !... Frați lor"... Și roțile trenului preiau ecoul și-l transmit pămîntului ca pe o mulțumire. La ora 10 este anunțată cota maximă. În Micalaca, o nouă infiltrație își face loc spre casele oamenilor. Prompt, mașinile se pun în mișcare, sînt aduși saci cu pămînt într-un șir lung de furnicar. Curînd, e anunțată stăvilirea apei. După prînz, prînzul de la timpla Mureșului, apele încep să se retragă milimetru cu milimetru, apăsînd cu greutatea miilor de tone fluide pe răbdarea neobosită a oamenilor unui oraș. De-acum, fiecare milimetru al apei este o zi cîștigată pentru inima industrială a orașului care n-a contenit să bată pentru trupul lui încordat, păstrat intact, cu toate drumurile și gîndurile lui, prin gestul sigur, de dăruire și eroism făcut într-o unitate deplină de oamenii Aradului.

PAUL EUGEN BANCIU

M.I.C.M.G.
ȘCOALA PROFESIONALĂ A ÎNTREPRINDERII MECANICE – TIMIȘOARA
Bl. 23 August Nr. 15

ANUNȚ

ȘCOALA DE PE LÎNGĂ ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ TIMIȘOARA
Bl. 23 August nr. 15. Tel. 3 41 03, 3 41 30

Recrutează pentru anul școlar 1975/1976 la Școala profesională, candidați în următoarele meserii :
– Mecanici auto – pentru „DACIA SERVICE".
– Tinichigii auto – pentru „DACIA SERVICE".
– Sudori electrici și autogeni – pentru „I. M. TIMIȘOARA".
– Lăcătuși mecanici construcții de mașini – pentru „TEHNOMETAL".
– Frezori, rabotori, mortezori – pentru „I. M. TIMIȘOARA".
– Strungari – pentru „I.M.T. și TEHNOMETAL".

Se pot înscrie absolvenți ai clasei X din acest an și serii mai vechi – absolvenți ai clasei VIII care în anul absolvirii au împlinit 16 ani, la 15 iunie adică pentru absolvenții din 1974 să fi avut 16 ani la 15 iunie 1974, iar pentru absolvenții 1975 să aibe 16 ani la 15 iunie 1975.

Candidații să nu depășească 18 ani în anul 1975.

Actele necesare :
Certificat de 8 sau 10 clase sau foaia matricolă.
Certificat de sănătate cu vizite efectuate în ultimile 3 luni.
Copie certificat de naștere.

Elevii vor încheia contract cu întreprinderea, beneficiind de întreținere gratuită (îmbrăcăminte, manuale, transport, internat, masă) pe toată perioada școlarizării.

ARTHUR RIMBAUD

Un anotimp în infern

(fragmente)

„Voyou", adică haimana, „voyant", adică vizionar, „geniu fără răbdare", impatient (Henri Mondor), el, autorul unor Fêtes de la Patience. . ., „mistic în stare brută" („sălbatică", „virgină"), cum vrea un Paul Claudel, sau, dimpotrivă, cum vrea Ion Barbu, un „metodician al aiurării" (şi ambii au dreptate . .), „Jules Verne al poeziei", vorba lui Luc Decaunes (între Le Bateau ivre şi bravul „Nautilus" făcea şi Roland Barthes o paralelă . .), etc., etc., despre Arthur Rimbaud s-au scris atîtea, la toate modurile : senzaţional, structuralist, romantic, irresponsabil, tendenţios, naiv, excelent şi celelalte, incit nu pagina de faţă va să rezolve „insolubila problemă" . . . Irezolvabilă, de-altminteri, în principiu : căci caracterul echivoc (ca să nu zic „indecidabil") al ultimelor scrieri rimbaldiene e-ndeajuns de mare. Şi ar fi, poate, şi mai mare, dacă omul nu ar fi supravieţuit creaţiei proprii, de-ar fi rămas, aşijderi lui Lautréamont, o zeitate fără faţă şi fără biografie . . . Or, viaţa (cea pe care i-o cunoaştem, şi cealaltă : „adevărata viaţă") nu e un lucru între altele — în cazul lui. Şi e această viaţă (trecută . . ., viitoare . . .), referentul acestor ultime bucăţi în proză — cu aerul lor de repetiţie generală, de inscenare şi „scenariu" al unei vieţi posibile . . ., cu sentimentul — care se desprinde — al dării în primire, al unei lichidări definitive (de unde şi un soi de disoluţie, de abandon al formei . . .) : Ceea ce nu se poate, Fulgerul, Dimineaţă, şi Adio . . .

. . . Pe care, astăzi, le citim în tălmăcirea unui senior al genului „traduceri" : Ţuşcu Gheorghiu, stilul căruia (căci, ca şi marii interpreţi dramatici, marii traducători au — totdeauna — unul, dincolo de „ocazia" textului în sine de tradus . . .), mult matein şi, deopotrivă, maldororian fiind (adică : flamboyant, solemn, nocturn . . .), devine — prin Rimbaud — abrupt, eliptic, febril, ingenuu, matinal . . .

SERBAN FOARŢĂ

CEEA CE NU SE POATE

Ah ! viaţa asta a copilăriei mele, marele drum pe orice vreme, sobru suprafiresc, mai dezinteresat decît cel mai bun dintre cerşetori, mîndru de a nu avea nici ţară, nici prieteni, ce prostie era. — Şi-mi dau seama abia !

— Am avut dreptate să-i dispreţuiesc pe acei bonomi care nu pierdeau prilejul unei mingiieri, paraziţi ai curăţeniei şi sănătăţii femeilor noastre, astăzi cînd ele se împacă atît de puţin cu noi.

Am avut dreptate în toate disprețurile mele : fiindcă evadez !

Evadez ?

Mă explic.

Ieri, încă, suspinam : „Ceruri ! Oare sîntem noi destui osîndiţi pe acest pămînt ! Eu, mă şi aflu de atîta vreme în ceata lor ! îi cunosc pe toţi. Ne recunoaştem întotdeauna ; ne e scîrbă unul de altul. Mila ne e necunoscută. Dar sîntem bine crescuţi ; legăturile noastre cu lumea sînt foarte cuviincioase". E de mirare ? Lumea ! negustorii, naivii ! — Nu sîntem dezonoraţi. — Dar cei aleşi, cum, oare, ne-ar primi ? Or, există oameni haini şi veseli, falşi aleşi, fiindcă ne trebuie îndrăzneală sau umilinţă spre a ni-i apropia. Sînt singurii aleşi. Nu sînt binecuvîntători !

Reaflîndu-mi doi bani de minte — asta trece repede ! — îmi dau seama că lehamitele mele vin din a nu-mi fi închipuit destul de curînd că sîntem în Occident. Mlaştinile occidentale ! Nu că socotesc lumina stricată, forma leşinată, mişcarea rătăcită . . . Bun ! Iată că spiritul meu vrea cu tot dinadinsul să se încarce cu toate desfăşurările crude pe care le-a suferit spiritul de la sfîrşitul Orientului . . . O vrea, spiritul meu !

. . . Cele două parale de minte mi s-au isprăvit ! — Spiritul e autoritate, el vrea să fiu în Occident. Ar trebui să-l fac să tacă spre a conchide cum voiam. Dam dracului cununile martirilor, iradierile artei, orgoliul inventatorilor, ardoarea prădătorilor ; mă reîntoarceam la Orient şi la înţelepciunea primară şi eternă. — Pare că e un vis de lene grosolană !

Cu toate acestea, nu mă gîndeam deloc

la plăcerea de a scăpa de suferinţele moderne. N-aveam în vedere înţelepciunea bastardă a Coranului. Dar nu e, oare, un supliciu real în faptul că, de la acea declaraţie a ştiinţei, . . . omul **se joacă**, îşi probează evidenţele, se umflă de plăcerea de a repeta aceste probe, şi nu trăieşte decît cam aşa ! Tortură subtilă, neghioabă ; sorginte a divagaţiilor mele spirituale. Natura s-ar putea plictisi, poate ! . . .

Nu e pentru că noi cultivăm negura. Mîncăm febra cu legumele noastre apoase. Şi beţivănia ! şi tabacul ! şi ignoranţa ! şi jertfirile de sine ! — Toate acestea sînt, oare, destul de departe de înţelepciunea Orientului, patria primitivă ? La ce o lume modernă, dacă se inventă asemenea otrăvuri !

Oamenii Bisericii vor spune : Se-nţelege. Dar voi vreţi să vorbiţi despre Eden. Nimic pentru voi în istoria popoarelor orientale. — E adevărat ; la Eden mă gîndeam ! Ce înseamnă, pentru visul meu, această puritate a seminţiilor străvechi !

Filozofii : Lumea nu are vîrstă. Omenirea se strămută, atît. Eşti în Occident, dar liber să locuieşti în Orientul tău, oricît de străvechi ţi-ar trebui, — şi să locuieşti bine. Nu fi un învins. Filozofi, sînteţi din Occidentul vostru.

Spirit al meu, ia seama. Fără hotărîri de mîntuiri silnice. Deprinde-te ! — Ah ! ştiinţa nu înaintează destul de repede pentru noi !

— Dar îmi dau seama că spiritul meu doarme.

Dacă ar fi cu totul treaz mereu din această clipă, am ajunge curînd la adevăr, care poate ne înconjoară cu îngerii lui plîngînd ! . . . Dacă ar fi fost treaz pînă în această clipă, n-aş fi căzut pradă pornirilor mele vătămătoare, la o epocă imemorială ! . . .

— Dacă-ar fi fost mereu cu totul treaz, aş pluti în plină înţelepciune ! . . .

O, puritate ! puritate !

E această minută de trezie care mi-a dăruit viziunea purităţii ! . . .

Sfîşietoare răstrişte !

FULGERUL

Munca omenească ! este explozia care-mi luminează abisul din timp în timp.

„Nimic nu e deşertăciune ; către ştiinţă, şi înainte !" strigă Eclesiastul modern, adică **Toată lumea.** Şi, totuşi, leşurile ticăloşilor şi ale trîndavilor cad peste inimile altora . . . Ah ! repede, mai repede puţin ; acolo, dincolo de noapte, acele răsplătiri viitoare, veşnice . . . le vom scăpa, oare, noi ? . . .

— Ce să fac ? Cunosc munca ; şi ştiinţa e prea înceată. Să galopeze ruga şi lumina să tune . . . văd. E prea simplu, şi e prea cald ; se vor lipsi de mine. Am datoria mea, mă voi simţi mîndru în felul multora, lăsînd-o de-o parte.

Viaţa mi-e roasă. Hai ! să ne prefacem, să lenevim, o, silă ! Şi vom trăi petrecînd, visînd amoruri monstre, plîngîndu-ne şi mustrînd feţele părelnice ale lumii, saltimbanc, cerşetor, artist, bandit, — preot ! Pe patul meu de spital, mireasma tămîii mi-a revenit atît de puternică ; păstrător al mirodeniilor sacrate, duhovnic, mucenic . . .

Recunosc într-asta murdara mea educaţie din copilărie. Şi pe urmă ce ! . . . Să-mi duc cei douăzeci de ani ai mei, cînd ceilalţi merg pe douăzeci de ani . . .

Nu ! nu ! acum mă răzvrătesc împotriva morţii ! Munca pare prea uşoară orgoliului meu : trădarea mea faţă de lume ar fi un supliciu prea scurt. În cea din urmă clipă, voi ataca în dreapta, în stînga . . .

Atunci, — oh ! prea-iubit sărman, să fie, oare, veşnicia pierdută pentru noi !

DIMINEAŢA

N-avui **odată** o tinereţe şăgalnică, eroică, fabuloasă, de scris pe frunze de aur, — prea-bogat noroc ! Cu ce crimă, prin ce greşeală, meritat-am slăbiciunea mea de acum ? Voi care ne încredinţaţi că sînt animale care scot suspine de durere, bolnavi care disperă, morţi care visează rău, siliţi-vă să povestiţi căderea mea şi somnul meu. Eu nu pot să mă deslușesc mai mult decît milogul cu veşnicele lui Pater şi **Ave Maria. Eu nu mai ştiu să vorbesc !**

Totuşi, azi, cred a fi sfîrşit istorisirea infernului meu. Era chiar infernul ; . . .

Din acelaşi deşert, în aceeaşi noapte, pururea ochii mei osteniţi se deşteaptă către steaua de argint, pururea, fără să se tulbure Regii vieţii, cei trei magi, inima, duhul, mintea. Cînd merge-vom, peste ţărmuri şi munţi, să ne bucurăm de vestirea muncii celei noui, a înţelepciuni celei noi, de fuga tiranilor şi a demonilor, de sfîrşitul superstiţiei, . . .

ADIO

Toamna, deacum ! — Dar pentru ce-am jeli un soare veşnic, dacă-am pornit în descoperirea luminii divine, — departe de oamenii care mor pe anotimpuri.

Toamna. Luntrea noastră urcată-n brumele-ncremenite întoarce către portul durerii, cetatea enormă cu cerul prihănit de foc şi de noroi. Ah ! zdrenţele putrede, ploaia udă de ploaie, beţia, miile de iubiri care m-au răstignit ! Nu va sfîrşi, dar, această vampiră regină milioanelor de suflete şi de trupuri stîrvite **şi care vor fi judecate !** Mă revăd cu pielea mîncată de glod şi de ciumă, cu părul şi subţiorile roind de viermi şi cu viermi şi mai groşi în inimă, întins printre necunoscuţi fără vîrstă, fără simţiri . . . Aş fi putut muri acolo . . . Cumplită evocare ! Urăsc mizeria.

Şi mă-ngrozesc de iarnă fiindcă e anotimpul traiului tihnit !

— Văd uneori pe cer ţărmuri fără fruntarii cu albe naţiuni în bucurie aşternute. Un mare galion de aur, deasupra mea îşi flutură pavilioanele multicolore sub brizele dimineţii. Am creat toate serbările, toate biruinţele, toate dramele. Am încercat să inventez flori noi, astre noi, cărnuri noi, limbi noi. Am crezut că dobîndesc puteri suprafireşti. Ei bine ! va trebui să-mi înmormîntez închipuirea şi amintirile ! O mîndră slavă de artist şi de povestitor secerată !

Eu ! eu care mi-am zis mag sau înger, slobod de orice morală, sînt zvîrlit în ţărînă, cu o datorie de căutat, şi realitatea aspră de strîns în braţe ! Ţăran !

Să fi fost mîntuit ? Să fi fost milostenia surorii morţii, pentru mine ?

În sfîrşit, voi cere iertare de a mă fi hrănit din minciună. Şi să pornim.

Dar nici o mînă prietenă ! Şi unde să caut ajutorul ?

Da, ora cea nouă e cel puţin prea-neîndurătoare.

Căci pot spune că biruinţa mi-e îngăduită : scrîşnetele, şuierele focului, suspinele ciumate se potolesc. Toate amintirile imunde se destramă. Cîntecele mele din urmă îşi iau tălpăşiţa. — pizmele faţă de cerşetori, briganzi, prietenii morţii, înapoiaţii de toate soiurile. Damnaţi, dacă m-aş răzbuna !

Trebuie să fii întrutotul modern.

Fără psalmi : să ţinem pasul izbutit. Cumplită noapte ! Sîngele uscat îmi fumegă pe faţă, şi n-am nimic în urmă decît acest înspăimîntător copac firav ! . . . Lupta spirituală e tot atît de brutală ca şi bătălia oamenilor ; . . .

Între timp e ajunul. Să primim toate undele de vigoare şi de duioşie adevărată. Şi la revărsatul zorilor, înarmaţi cu o ardentă consolare, vom pătrunde în splendidele oraşe.

Ce vorbeam de mînă prietenă ! O bună izbîndire, e că-mi pot ride de vechile amoruri înşelătoare, şi veşteji în ruşine aceste perechi mîncinoase, — am văzut infernul femeilor acolo jos ; — şi-mi va fi îngăduit **să stăpînesc adevărul într-un suflet şi un trup.**

Aprilie-august, 1873

Traducere de
TAŞCU GHEORGHIU

ITINERARII

Dincolo de formele majestuoase

Cît timp străbaţi însorita peninsulă italică, tentaţia de a te pierde în multitudinea vestigiilor unei istorii artistice, cu mari rezonanţe, apare la fiecare colţ. Am căutat, deci, ca punct de reper, ceea ce se detaşează măreţ şi irezistibil : geniul inegalabilului Michelangelo Bounarroti. L-am urmărit cu înfrigurarea căutătorului de înălţare, intuit din relatări, dornic însă să-l găseşti aevea. I-am simţit prezenţa-i copleşitoare prin trăirile intense pe care ţi le transmite. L-am înţeles în felul meu. L-am admirat pe sculptorul demiurg, pe pictorul, pe arhitectul ori filozoful, dar, mai presus de orice, pe OMUL, gravat şi eternizat, cu majuscule.

Paşii mei ating Florenţa, încîntătorul oraş de pe malul Arnului. Eleganţa, seninătatea, frumuseţea sînt factori impregnaţi peste tot. Urbea natală a lui Michelangelo, leagănul creaţiei înaripate, iubită cu ardoare, detestată cu vehemenţă, părăsită, apărată apoi, unde şi-a găsit odihna de veci, apare ca un giuvaer arhitectonic. Aici a ţîşnit, pe frontispiciul afirmării strălucitoare, acel „David" al său. Întruchiparea frumuseţii formelor armonioase şi perfecte, a siguranţei de sine şi a blîndeţii, gata, la o provocare, să dezlănţuie potenţialul acţiunii, un simbol conturat în forme suple, cu dorinţa nestăpînită către libertate. Statuia, „cea mai admirată de florentini", cum susţin prospectele, compatrioţii i-au conferit o găzduire onorifică, exclusivă : *Galeria Academiei*. Vizitatori din toată lumea, de diferite rase, vîrste sau ocupaţii, o înconjoară într-un cortegiu de murmur şi admiraţie. Cele două rînduri de creaţii care, de la intrare, ca o alee, te conduc pînă la statuia lui David, sînt sclavii. Tînăr sau bărbos sau sclav deşteptîndu-se, ei prefigurează sbuciumul crunt pentru a ajunge la telul suprem, libertatea. Sclavii de la Galeria Academiei din Florenţa, figuri aspre, colţuroase, greoaie, presupus nefinisate, exprimă patetic mişcarea, lupta crîncenă din masa compactă a materiei, a limitelor fizice sau spirituale. Sclavii lui Michelangelo subliniază, nu atît prin formă, cît prin mişcare, suferinţa, deznădejdea, revolta, dorinţa de a se descătuşa cu orice preţ de ceea ce-i înlănţuie fizic sau moral. Acelaşi contrast izbitor marchează concepţiile cristalizate progresiv, ale artistului şi omului, în *Pietá* din Bazilica Sf. Petru din Roma sau *Pietá* Rondanini din Milano. Prima te cucereşte prin suavitate, eleganţă, diafanitate şi frumuseţea contemplativă a personajelor. Ai impresia că artistul, cu o putere supranaturală, a modelat marmora dură ca pe o plastilină, în nenumăratele şi elegante falduri. La cealaltă, te impresionează adînc nu aspectul exterior al formelor care, este lăsat poate pe planul secund, o statuie la care maestrul mai lucra cu cîteva zile înainte de moarte.

Între cele două extreme, de la entuziasmul tinerese, clocotitor, nestăpînit la interiorizarea de la sfîrşitul vieţii, maturitatea geniului este marcată prin excelenţă de statuia lui Moise (1513) de la San Pietro în Vincoli din Roma (ornînd mausoleul lui Iuliu al II-lea). Formele viguroase reliefează o fiinţă colosală, superbă, care, cu o majestuoasă înţelepciune, ştie să stăpînească sbuciumul frenetic al pasiunilor ce-i tulbură. Pe fiecare privitor — ne asigură ghidul — şi constatăm pe pielea proprie, îl înfioară figura care redă concomitent multiple sentimente : minie, reproş, demnitate, hotărîre, forţă, înţelegere, bunătate. E atît de viu şi impresionant, încît te aştepţi la un moment dat să se ridice şi să strige cu o voce tunătoare : destul cu meschinăria searbădă, gîndiţi-vă şi ridicaţi-vă la treapta voastră de om ! E cazul unui artist gînditor. Înţelepciunea şi înţelegerea vieţii se dobîndesc prin studiu şi pasiune. Personajele lui din Capela Sixtină sînt măreţe şi domină celelalte reprezentări artistice tocmai prin felul lor de a fi gînditoare. Mai toţi eroii lui din „Geneză" ţin cărţi în mînă ori meditează. Chiar şi prin arhitectura pe care a creat-o, geniul lui Michelangelo redă această idee. Cupola de la Basilica Sf. Petru din Roma ţîşneşte pracă ca o explozie de lumină din masa greoaie de coloane, pilaştri, arhitrave, cornişte încărcate şi aurite, ţinute în semiobscuritate. Imensa cupolă de 132,50 m înălţime, divizată în 16 nervuri, cu tot atîtea ferestre la bază, prin lumina care o inundă, coloritul pastelat al picturilor evocă grandiosul prin limpezime şi simplitate, o îmbinare minunată a coloritului cu măreţie.

Aceeaşi senzaţie am trăit-o şi cînd am intrat nerăbdătoare în Capela Sixtină. În această sală, lungă de cîţiva zeci de metri, răzbătea un vuiet stîrnit de mulţimea de vizitatori. Mulţi din cei prezenţi stăteau pe trepte, cu gîturile întinse spre boltă, unde se etala *„Geneza"* lui Michelangelo. Lîngă marii artişti ai Renaşterii, care parcă s-au întrecut aici în operele lor, tronează geniul florentinului. Frescele lui, o îmbinare admirabilă de poezie şi perfecţiune tehnică, atrag ca un magnet şi nu mai încerci să faci comparaţii. Înainte de ieşire, am privit ţintă o altă frescă celebră, „Judecata universală", al cărei protagonist e umanitatea, cu virtuţile şi viciile sale. Am vrut să imprim pe retina memoriei (detaşat de celelalte opere de la Capelă) ideea umană de căutare şi instaurare a dreptăţii, atît de genial redată şi conturată prin forme şi colorit. Armonia de culori, pe fond bleu-ciel, din care străbate savant paleta curcubeului de la ruginiu la alb sidefiu, parcă redă orizontul şi tot ce emană geniul lui Michelangelo, care te înalţă sufleteşte care îţi inspiră linişte, admiraţie pentru tot ce tinde spre perfecţiunea umanului.

A. PAULIAN

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA IP.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 18 iulie 1975 ● Nr. 29 (385) ● 10 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : **RUDOLF KUTTESCH**

Totul pentru om

Și din nou, în clipele de grea încercare, litera aprinsă a cuvintelor Partidului apare spre a da încredere și putere, spre a mai depune încă o dată mărturie că tot ce e menit să devină faptă în această țară e pentru om, pentru mai binele lui. Și din nou, în aceste zile, cînd unica noastră armă în bătălia piinii și a rezidirii temeliilor atinse de stihii a fost și este încă neostenita, eroica muncă, încă o dată, litera de foc a cuvintelor Partidului prin HOTĂRÎREA Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. : „Acționînd consecvent pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, Partidul Comunist Român asigură, prin întreaga sa politică, ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al tuturor oamenilor muncii, înfăptuirea bunăstării întregii societăți și dezvoltarea multilaterală a personalității umane".

HOTĂRÎREA este încă un argument sigur că economia noastră socialistă se dezvoltă asemeni unui uriaș organism, după legile armoniei, ale creșterii sănătoase, că țelul ultim al acestei armonice creșteri e bunăstarea noastră, a tuturor. Căci starea bună a vieții noastre prezente și viitoare nu poate fi decît rodul sporirii avuției naționale prin neabătută muncă.

Să recităm literele Hotăririi și, cuvînt cu cuvînt, cele două Decrete, să recitim cifrele, mai ales cifrele : „Prin creșterea veniturilor cu peste 2 miliarde lei, pe baza majorării suplimentare a retribuției și prin sporirea cu 680 milioane lei a cheltuielilor pe care populația le va suporta ca urmare a corectărilor de prețuri și tarife, oamenii muncii vor primi în cele cinci luni și jumătate din acest an, un venit suplimentar de 1.320 milioane lei. La nivelul anului 1976, creșterea veniturilor rezultate din majorarea suplimentară a retribuției va fi de circa 5 miliarde lei, iar a cheltuielilor determinate de corectarea prețurilor și tarifelor pentru servicii – de 1,4 miliarde lei, rezultînd un venit suplimentar pentru populație de 3,6 miliarde lei". Astfel, ceea ce a fost prevăzut pentru acest cincinal e depășit. Retribuția reală a oamenilor muncii va crește cu circa 22 la sută.

Să mai citim o dată, așadar, totul, litere și cifre, cu ochiul interior al conștiinței mobilizatoare, spre a înțelege adînca lor semnificație, dincolo de care e piinea, mai multă și mai bună, de pe masa muncitorului, cuvîntul, mai adevărat și mai plin, din cărțile poetului. Dincolo de care stă temelia trainică a vieții noastre comuniste.

IOSANA PANTEA

Mereu în mijlocul oamenilor

Conceptul de om nou

În întreaga operă teoretică a Secretarului general al partidului nostru, în ansamblul documentelor programatice ale P.C.R. regăsim explicit formulat dezideratul formării **omului de tip nou ;** întrucît, pentru a deveni operațional în plan practic – transformator acest concept reclamă precizări și nuanțări de ordin teoretic, ne propunem în cele ce urmează a examina cîteva din notele sale definitorii.

Pornim de la observația (deloc inedită) că edificarea și împlinirea multidimensională și armonioasă a noii societăți nu este conceptibilă și nici posibilă în absența unei constante preocupări vizînd construirea omului multilateral dezvoltat ca realitate de masă. Firește, nu discutăm aici evoluția sa biologică, deși s-a remarcat frecvent și cu îndreptățire că „esența socială a omului nu anulează legile biologice" ; reprezintă un indiscutabil adevăr și aserțiunea că „istoria socială și culturală a omului nu poate fi explicată și judecată în afară și independent de istoria sa biologică" – cum scria Valter Roman, evidențiind rădăcinile biologice ale fenomenelor sociale.

Firește, ființa umană se manifestă atît ca subiect colectiv cît și ca subiect individual, rămînînd însă „ființă socială" chiar în „existența sa individuală" ; esența umană este socială, individul realizîndu-se nu în sine ci în sfera socială. Dar afirmarea individualității autentice ca ființă angajată social devine **posibilă prin eliberarea socială a maselor ;** lupta revoluționară a proletariatului, purtător al celor mai înalte idealuri sociale este calea practică a recuperării omului, revoluționarea societății (transformarea lumii exterioare) fiind premisa revoluționării (autotransformării) individului. Deci „recucerirea omului" se produce **în și prin societate,** condiționată fiind de schimbări de esență ale structurilor sociale : cucerirea puterii politice și economice de către clasa muncitoare, abolirea diferențelor determinate de proprietatea privată asupra mijloacelor de producție în societățile antagonic structurate, caracterul socialist al raporturilor dintre grupe, clase sociale etc., deoarece „... nu critica, ci **revoluția** este forța motrice a istoriei" – scriau clasicii. Răsturnarea practică a relațiilor sociale, reale este însă condiționată de cunoașterea obiectivă și înțelegerea necesității istorice, conștientizarea raporturilor cu lumea naturală și socială și acțiunea subiectivă pentru înfăptuirea ei. „Viața socială – preciza Marx în celebrele sale „Teze despre Feuerbach" – este, în fond, „practică" ; transformînd pentru sine, în raport cu nevoile sale, natura și societatea, omul se transformă și pe sine, afirmîndu-și personalitatea. Depășirea contemplației, necesitatea intervenției în real a fost viguros subliniată de Marx : „Filosofii – scria el – nu au făcut decît **să interpreteze lumea** în diferite moduri ; important este însă de **a o schimba".**

Identitatea de esență dintre socialism și umanism, finalitatea consecvent umanistă a orînduirii noastre promovează încrederea în puterea și capacitatea omului de a-și crea un destin mai bun, în forța sa de autoperfecționare, marxismul fiind, esențialmente, prin robusta sa încredere în om **lupta de a crea un om nou.** Comunismul, ca umanism practic și orînduire a emancipării umane, realizează reîntoarcerea în sine a omului „... completă și conștientă, desăvîrșită în cadrul întregii complexități a dezvoltării de pînă acum, a omului pentru sine la starea sa de om social, adică de om uman" – nota Marx în „Scrieri din tinerețe" ; dar comunismul nu este doar un ideal moral sau model superior de orînduire socială ci proces obiectiv.

Conceptul de **om total** (lansat de clasici și utilizat prima oară în „Manuscrise economico-filosofice"), originîndu-se în praxis, propune un nou ideal, diferit de cel umanist-tradițional, exclusiv spiritual. Fiind reflexivă și proiectivă, filosofia marxistă promovează ca element component esențial **idealul comunist** – ideal de viață și muncă ; acest proiect de formare și realizare umană, transpus în termenii contemporaneității în modelul omului multilateral dezvoltat nu înseamnă însă standardizare sau uniformizare.

Considerăm că problema edificării **OMULUI NOU** (de o deosebită complexitate și dificultate atît în plan teoretic cît, mai ales, practic) nu poate fi abordată independent și exterior „ofensivei perfecționării" – manifestă în întreaga noastră viață social-economică după Congresul al IX-lea al P.C.R. Ridicat la rangul de

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 7)

Solidaritate umană — reconstrucție

Cînd apele vor trece

În momentul în care mașina de scris înșiruie aceste litere, se lucrează la curățirea străzilor orașului Lipova, se numără casele prăbușite ; nu departe, la Cenad, oamenii privesc cu sentimentul victoriei Mureșul în scădere, care nu a străpuns digul. Au stăvilit puterea distrugătoare a puhoiului de apă. La Drobeta-Turnu Severin, la Giurgiu, la Brăila, la Galați cetățenii orașelor, mii de muncitori voluntari, călîți în lupta cu apele, ostași la posturile cele mai grele, toți lucrează așteptînd pregătiți „apogeul" nivelului Dunării. Esențial este că așteaptă pregătiți.

De zeci de mii de ani, trăim la malul riurilor și fluviilor. Nivelul apei scade, ori se ridică și, din cînd în cînd, elementul nostru dătător de viață se revarsă fără milă asupra noastră. Toate acestea le știm, ne pregătim pentru primirea lor și am învățat să luptăm cu puhoaiele : trasăm canale de scurgere, schimbăm cursul apelor, ridicăm diguri în ața puterii distrugătoare a apelor. În aceste vremuri, se arată din nou o forță mai puternică decît apele ce rostogolesc materii : conlucrarea, solidaritatea societății noastre. Curajul personal și colectiv, totala dăruire de sine, care nu cunoaște oboseală.

ANAVI ADAM

S-a ridicat țara

Era o zi senină și înaltă aici la Deva cînd, la un pas de inima înflorită a orașului, s-a ivit, dintr-o gură oarecare de canal, stihia. A fost întîi un fir care a umplut gălbui, treptat, strada. Apoi a devenit șuvoi, pe urmă puhoi, după aceea viitură și potop. Acestea au fost treptele absurdului. Unități productive încremenite. Oameni rămași cu ce-aveau pe dînșii. Agoniseli de o viață spulberate. Aici sau în Arad ori Prahova, ori Alba, tot una, pretutindeni e țara și rana e aceeași, aceeași durerea. S-au stins aici la noi, înecate, și cele mai sfinte cuptoare : cele care dau piinea. Abia atunci am simțit măsura puterii noastre. Căci s-au ridicat frații, tovarășii, oamenii. S-a ridicat Țara. Pe urma nămoalelor acum, locul e iar curat. Din sfintele cuptoare se înalță din nou mireasma de glorie și pace a piinii românești. Printre ultimele zdrențe de nori, se străvede iar zîmbetul țării care a dăinuit prin veacuri fiindcă, bîntuită mereu de felurite stihii, a știut întotdeauna să se apere. S-a apărat și-acum și, încăodată, a biruit. Pentru că, devreme ce nu jelește, devreme ce a aflat tăria să zidească din nou, înseamnă că a biruit. Îi sărutăm mîna, mîndri să ne numim fiii ei.

RADU CIOBANU

Examen de foc

Bunul comun, foloasele muncii obștești, avutul național, bogățiile țării – toate aceste valori, omul zilelor noastre le consideră ca de la sine înțeles, cu logică socialistă, ca fiind ale lui. Este mîndria ultimelor trei decenii din istoria țării noastre că această gîndire a devenit – permiteți-mi să spun – atmosfera în care trăim, aerul pe care-l respirăm.

Cumplita încercare, inundațiile catastrofale, pericolul în care se aflau vieți omenești și bunuri materiale, pagubele inevitabile, acest complex cu gravitatea lui de nedescris a găsit un popor pregătit să înfrunte orice. Marea și atotcuprinzătoarea școală a țării, Partidul, în frunte cu secretarul său general tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** s-a dovedit capabilă de a ne pregăti chiar pentru asemenea examene de foc. Faptele de eroism și de deplină dăruire – cele înregistrate precum și nenumăratele rămase anonime – au certificat și noi fapte vor certifica și în viitor, sentimentul de solidaritate și adînc patriotism al unui popor întreg.

LUDWIG SCHWARZ

Apele, oamenii

Apele molcome, line, apele cîntate de poeți, lîngă care am crescut, cu care ne-am împrietenit din fragedă copilărie, s-au revărsat : neîncăpătoare în albia lor, preapline, aducînd cu ele primejdia, îngrijorarea, pricinuind distrugeri și iscînd lacrimi.

În aceste clipe de grea cumpănă pentru țară, mă gîndesc cu admirație nețărmurită la nenumăratii eroi care săvîrșesc adevărate fapte de vitejie, neprecupețind nici un efort, muncind fără răgaz pentru a înfrunta apele, pentru a face să dispară cît mai repede consecințele inundațiilor ce ne-au luat liniștea, odihna, și ne-au pricinuit atîtea pierderi.

Calm și încrezător, în frunte cu comuniștii poporul nostru stă mereu de veghe acționează, reconstruiește conștient, reconstruiește eroic.

Primejdiile n-au trecut încă, deși unele ape scad, deși s-au înregistrat mari succese în reducerea la normal a vieții ; cu mic cu mare, toți cetățenii patriei pe întinsul ei se simt mobilizați a-și aduce aportul la înfruntarea apelor, la bătălia pentru refacerea țării.

VLADIMIR CIOCOV

CRONICA LITERARĂ

„Gîndirea" fără gîndirism

A apărut monografia revistei Gîndirea (D. Micu, „Gîndirea" și gîndirismul, Editura Minerva, 1975), un tom masiv de mai bine de o mie de pagini, în care un cititor neavizat riscă să se piardă. D. Micu a cheltuit multă energie pentru a culege și sistematiza imensul material legat de această controversată revistă care a jucat un rol de primă mărime în evoluția literaturii noastre dintre cele două războaie, chiar dacă nu a reușit să închege un curent literar propriu.

Istoricul revistei este urmărit în amănunt și cu datele cunoscute : etapa clujeană, a tatonărilor, eclectismul, tendința tradiționalistă cu etapele de constituire ale unui autohtonism ortodox, inițiate de Nichifor Crainic secondat de Dumitru Stăniloae și sfîrșind într-o lamentabilă orientare fascistă. Pe aproape trei sute de pagini este schițată așa-zisă ideologie gîndiristă ce nu aparține însă nici grupării revistei, nici principalilor colaboratori și creatori de literatură, ci mai ales celor doi amintiți mai sus la care putem adăuga numele unui Radu Dragnea sau Vasile Băncilă. Apoi, cum era și firesc, este examinată literatura din paginile revistei, încercîndu-se delimitarea principalilor colaboratori de această ideologie. De fapt delimitarea o făcuse timpul și evoluția evenimentelor, deoarece, în afară de Ion Pillat și Voiculescu, ultimul fiind socotit de altfel și reprezentantul de prim-plan al revistei, toți ceilalți au părăsit publicația : Arghezi, Călinescu, Blaga, Maniu etc. Poate motivele sînt și altele decît cele analizate de D. Micu, după cum distanțarea efectuată azi („Ion Pillat a profesat – o clipă – tradiționalismul de nuanță ortodoxistă cu nonșalanța orășanului care, ducîndu-se la țară, în vilegiatură, îmbracă, spre a fi în notă, costum național" (p. 491) sau „Poezia lui Vasile Voiculescu n-ar putea fi invocată drept exemplu ilustrativ în favoarea tezei potrivit căreia anima naturaliter christiana" (p. 540), ar putea primi corecturile vremii respective și a climatului ei. Deocamdată ne lipsesc scrierile memorialistice. Un Jurnal Blaga sau Cezar Petrescu, în caz că există, ar putea aduce lumini noi.

Pluralitatea tendințelor trebuie căutată în realitățile noi ale României. După Unire, energiile consumate pînă atunci în luptele pentru eliberare națională și dreptate socială, au devenit disponibile, fiind călăuzite către închegarea unei culturi ce urma să dovedească geniul creator al poporului nostru. Tendințele erau însă prea numeroase : de la continuarea unui semănătorism anacronic la avangardă, de la eclectism la o orientare modernă a artei. Peisajul literar este urmarea acestor tendințe vizibile cu precădere la Gîndirea, de departe revista cu viața cea mai lungă în epocă și cu colaboratori relativ constanți, lipsită de un program ce le reflectă pînă la un punct, încercîndu-se apoi cu puțină forță de convingere, o ideologie proprie.

Interveniseră în arenă și alte lupte : cele confesionale, nepotrivirile dintre generații. Scriitori tineri și de mare talent voiau o integrare a valorilor autohtone în cultura universală. Ei pledau pentru o viziune modernă a artei, a unei arte ce-și trăgea seva din realitățile spirituale proprii, cu nimic mai prejos decît ale altor popoare cu care intrasem în competiție, dar nepotrivite cu un Crainic sau Voiculescu.

O altă tendință prezentă în Europa era aceea a unei politici anticomuniste ce a încurajat mișcarea de dreapta. Așa se face că la München conciliatorii occidentali au consfințit fascismul și nazismul. România nu a putut evita aceste tendințe, vizibile și la Gîndirea după preluarea revistei de către Crainic. Poate i se acordă ideologiei gîndiriste o importanță pe care nu a avut-o în epocă. Deoarece așa cum subliniază D. Micu, colaboratorii și colaborările literare nu au în majoritatea cazurilor decît prea puține legături cu noua direcție încercată de Crainic și Stăniloae, în punctele ei cele mai șovine și retrograde. Nu există în realitate o grupare omogenă gîndiristă, aflîndu-ne în situația paradoxală a unei „Gîndiri" fără gîndirism. Deoarece nici măcar Nichifor Crainic nu și-a aplicat cu consecvență în propria-i poezie doctrina inițiată. Criticul explică cum s-a ajuns aici : „sfera creației este mai largă, în general, decît aceea a ideologiei și o ideologie își îngustează sfera de iradiație în arta autentică – de la sine înțeles – cu atît mai mult cu cît îi sînt mai strîmte și mai șubrede temeiurile în existența obiectivă" (p. 1002).

Portretul lui Crainic este creionat în trăsăturile lui esențiale. Trebuie subliniat însă faptul că Nichifor Crainic a fost un primitiv cu veleități politice. Lipsit de convingeri, cu o detestabilă viață morală, s-a erijat într-un mentor spiritual, fiind cu totul lipsit de spiritualitate. Numai labilitatea bizantină a putut permite unui teluric, dionisiac și rasist jongleriile mistice și mistificatoare.

Monografia lui D. Micu este temeinic gîndită, impresionantă în arhitectonica ei. Ea rămîne o lucrare de referință, nu numai pentru revista Gîndirea, ci pentru întreaga atmosferă literară dintre cele două războaie, cu confruntările de idei, cu polemici și controverse specifice unei epoci creatoare.

ION MAXIM

PREZENȚE LITERARE

George Suru

Trei simboluri (exprimînd trei stări ale eu-lui) guvernează (și determină) poezia lui George Suru : **insula** (un ciclu și o poemă) în **Așteptarea coralilor**, (p. 63), **steaua de taină** (vezi poezia **Spre steaua de taină, ibidem, 43**) și **semnul de taină** (poezia cu același titlu din cel de-al treilea volum, intitulat, el însuși astfel). Toate trei, desfășurate într-o sumă de explicitări și corporalizări lirice, întregesc portretul unui autor de sensibilitate romantică, aflat într-o permanentă (și permanent „descumpănită") pendulare între nostalgie și echilibru.

În lumea poeziei lui George Suru (scriitor despre care s-ar cuveni să se vorbească nu doar mai mult, ci și mai pe îndelete), **insula** semnifică teritoriul intangibil al personalității : „O, să porți mereu insula cu tine, / Cînd în piept, ca un scut săpat, / Cînd peste umeri, ca o mantie, / De obicei în amîndoi ochii, lumină, / De obicei în brațele amîndouă, / Vigoare sau slăbiciune, / Insula ta, cunoscută prea bine".

De aici, din această **insulă**, pornesc, dintr-o firească dorință de expansiune și întregire, căutările poetului – mai întîi spre ținte vag, imprecis, constituite lingvistic. E perioada de ascensiune a eu-lui care, fie însoțit de iubire, fie sub imboldul ei, sondează, dezorientat, adîncimea simbolurilor risipite în lucruri. Perioadă a cărei emblemă este **steaua de taină** : „În mersul drept, țintuit spre steaua de taină. / Dintr-o dată mi se fură pașii / De drumuri nestiute, ca și cum / Aș fi prins într-un năvod nevăzut / Și tras către vetre unde focul mai ridică / Mîini către luna-nghețată ... / Sau cînd trupul mi se aruncă / În iurile reci, înspre dimineață, / Spinările pietrelor mă galopează / Spre malul celălalt, unde bucuria / Căutătorilor de aur e fără seamăn" ...

Metafora **stelei de taină** rămîne punct de sprijin (prin opoziție) pentru cel de-al treilea simbol – **semnul de taină**, produs, acesta din urmă, al unei noi etape în scrisul lui George Suru și în peregrinarea sa romantică.

Țința este acum matricea spirituală a neamului, matrice săpată în ființa fiecăruia (precum și în cea a poetului însuși). Coborînd, așadar, în **mitul silvestru românesc**, adică la izvorul existenței fizice și morale a ființei, autorul se întîlnește cu obișnuințele lirice tradiționaliste de nuanță meditativă. Așa ne explicăm sonurile blagiene desprinse, mai cu seamă, din microsimboluri suficient de erodate (sau din termeni abia atinși de fiori metaforici) : **semn, sămînță, rădăcină, urmă, vină, șarpe, taină, urmă, fîntînă, broască, țestoasă, cuib, stea, fără scut** etc.

Prin mijlocirea acestor „glasuri" ale ambianței, este recuperat liric și reflexiv peisajul natural și mental al vechimii și permanenței : „Mult a mai trecut fără de scut / Bătrînul tată cu pași de lopată ... / Deschidea cărări la rădăcini de zări pe cînd / Oștenii din singe nu simțeau încă săbiile vremii / Și fecioarele sortite să fie ciuntite sub soare flămînd / Își ciocneau în jocul cu zeii și mieii, cerceii, cerceii ... / Trecea fără de rost prin lumea cu trup de alăută. / Ce suflet de saciz, și cum mai strălucea cu vreo căzută stea / Pahar de închinare rîzînd de sărbătoare cu gleznele-n / Izvoare ... / Așa a trecut fără de scut nelăsînd nici o veste / Pe flamuri de creste ... / Doar pașii săi ce adînceau în lut / Albii de început s-au auzit țipînd în trupu-mi de nimb / Într-o noapte pe cînd el se alinta cu rune străbune / Peste văgăune la început de lume" !.

Iată pe scurt, substanța poeziei lui George Suru. Forma ei apelează la inflexiuni de colind la „monotonia" descîntecului etc., poetul ajungînd fără ostentație, la prelungite rime interioare sau rafinate asonanțe (amintim cuplul **fîntîni / rămîni**, care, deși unul din parteneri are o înfățișare dialectală, nu supără).

Din zvonuri de legendă, de basm, din fragmentele de piesaj, din toate aceste „rune străbune", George Suru încearcă să asambleze un „basm" al său, un comentariu al existenței care să-i fie, artisticește, propriu. Se naște, deci, pe alocuri, un univers tainic, cînd impenetrabil, cînd ațițător și ospitalier, totdeauna, însă miraculos și – cît privește trecerea lui în operă – gravat în linii proeminente, aproape expresioniste.

Sub o înfățișare deloc spectaculoasă (mai degrabă modestă și „neprietenoasă"), creația lui George Suru ascunde reale profunzimi și frumuseți discrete, dovedind o incontestabilă etică și estetică.

EUGEN DORCESCU

ACTUALITATEA LITERARĂ

GHICI CINE VINE LA CINĂ ?

După o amplă dezbatere consacrată problemelor poeziei, ultimele numere ale **României literare** inițiază o dezbatere la fel de necesară asupra problemelor prozei actuale. Apariția unor romane deosebit de interesante, a unor cărți de proză de excepție arată că dezbaterea întîrzie, așa cum se cuvine, nu numai evenimente literare ci un **moment literar** în care prefacerile literaturii sînt vizibile. Transformările prozei actuale, deplasarea echilibrului către literatura-document fac necesare aceste intervenții. Critici și istorici literari de o calificare ce de mult nu mai necesită a fi pusă în discuție, precum Aurel Martin, Dumitru Micu, Valeriu Cristea și mulți alții, participă la această dezbatere cu articole a căror acuitate analitică și a căror privire sintetică reliefează seriozitatea inițiativei **României literare**. Printre participanții la dezbatere, o impresie aparte stîrnește articolul lui Zalis Henri, **Punctul de sprijin.** Trebuie să menționăm că în ultimii ani Henri Zalis participă sistematic la dezbaterile literare prin articole în care trage la răspundere o seamă de autori, de obicei de mînă a doua, provocîndu-și, cu o energie demnă de cauze mai bune, minii de critic literar. E cel puțin neserios ca într-un moment în care există romane ca **Delirul, Vînătoarea regală, Fețele tăcerii, Labirint, Caloianul,** două coloane ale dezbaterii să fie consacrate unor cărți ca **Viitoarea** de Marcel Păruș și **Mergînd prin zăpadă** de Platon Pardău. Desigur, și acestea sînt cărți care merită a fi comentate alături de altele și cu siguranță că din comentariul lor se pot extrage lucruri utile. Desigur, fiecare cititor de proză are dreptul să-și aleagă temele intervenției sale. Dar, în acest context, mai trebuie să spunem că Henri Zalis nu mai semnează, de aproape două decenii, articole consacrate fenomenului literar curent. Doar în diverse dezbateri, pozînd în critic justițiar și sigur H. Zalis își amintește că, altădată ... **Ca cititor mă întreb dacă ...** scrie Henri Zalis.

În calitate de cititor Henri Zalis putea să-și expună opiniile fără a stîrni false probleme, fără a devia discuția de la probleme adînci ale prozei de astăzi.

ANEMONE POPESCU

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

ION IUGA

„Irosirea zăpezilor"

(Cartea românească, 1974)

La a cincea carte de poezie, Ion Iuga este o voce care răsună distinct în contextul poeziei românești contemporane. O exprimare viguroasă ce atestă o lectură îndelungată trecînd de la sursa folclorică subtil reelaborată : „vai straturile de busuioc / 'nainte ca ziua să vină – tăcut se usucă" la dicteul (parcă !) suprarealist : „vă dezmierd corole / prin mine vă trec zburătoare / și ard aripile de zbor / cenușa vie / peste lumea de scaune / ochiului de sticlă". Titlul volumului vrea să fie o sugestie pentru irosirea candorii și purității odată cu trecerea inexorabilă a anilor ? Așa se pare cel puțin în versurile : „între pereți o vale de gînd / balanța unei mîini care tremură / irosindu-și zăpezile".

O înfățișare a poetului cu destinul său – salvîndu-se totuși – dobîndește o pregnantă expresie : „Imensă / rana zăpezilor / peste puterea cărnii / incendiu pur pentru osînda florii" și într-un contrast imediat și unitate dialectică în același timp : „numai de mine mi-e teamă / numai de vestea care macină razele / numai de mine să nu mă întîlnesc". Și un vers memorabil : „locuiesc în raza plînsă peste țărm".

Poezia lui Ion Iuga pare în acest volum un testament de dragoste pe fundalul de lumini și umbre al unui ev medieval românesc : „naiul trupului tău / mă strigă mai jos să ne-nverzim de lună". Iar cu o reminiscentă arghezian poetul clamează. „În zale cînd vin / în așternutul tău / nu te răzvrăti ... / caii mei niciodată răniți / vor purta în nemoarte steagurile / spre iertarea mea" Viziunea unui asemenea ev adîncindu-se și mai mult : „De-asupra mea innebunită glia / așteaptă încă palidu-i voievod / el desenează în tăcere / războaiele demult pierdute / și săbii înflorite în suflet", versuri în care transpare un rafinat fior patriotic

De neconceput pentru poet pare spațiul spiritual fără prezența iubirii devenind atunci spațiul nimănui într-o poezie citabilă în întregime : Nu-i mîna ta și care începe foarte frumos : „Cînd viscolea prin mine încercai / alcătuiri de codri / din aerul vieții noastre". Deseori poetul se lasă chemat de dragoste ca într-un descîntec magic cu luciu de vechime : „Din fîntîni am ieșit / cu smalț albastru pe gură / la chemarea ta / afară nu era nimeni".

Poetul își recunoaște mesajul ca destin : „Prin fereastra literei vin înspre voi / astăzi vă înțeleg / mă supun". În încheiere, o îmnică ispitire a dragostei : „de drag singele meu te cuvîntă / adieri pe coline sărutările tale / în lumea luminilor sfîntă".

ILIE MĂDUȚA

NU NUMAI PREMIILE

Acești ani ai vieții literare timișorene, cei mai bogați poate din toată istoria literaturii Banatului, acești ani de plenitudine și efervescență spirituală au dovedin prin nume tot mai des rostite, și nu numai cu ocazia bilanțurilor, că orașul își întemeiază azi, tot mai trainic, edificiul culturii sale de mîine. Pe această cale a numirii evidențelor, premiile literare reprezintă un popas : poate nu întotdeauna cel mai edificator, dar cu siguranță întotdeauna grăitor, prin punțile pe care le stabilește între scriitor și consacrare. În ultimii ani, Uniunea Scriitorilor a acordat premii pentru poezie, critică sau dramturgie lui Anghel Dumbrăveanu, Vladimir Ciocov, Livius Ciocârlie, Radu Ciobanu, Hans Kehrer, Dușan Petrovici. În ultimii ani, Asociația Scriitorilor din Timișoara a premiat cărți de Ion Arieșanu, Eugen Todoran, Ion Clopoțel, Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Damian Ureche, I. D. Teodorescu, George Suru, Alexandru Deal etc.

Toate aceste nume, la care se adaugă și altele, ce, desigur, își meritau cu prisosință locul între premiați, vorbesc despre drumurile consacrării. De intrarea, în public, a literaturii. Sancționarea premială, moment festiv al vieții noastre literare, răsplătește meritele întregii obști scriitoricești. Iar alegii premiilor numesc faptul că aici, în acest oraș, există azi o densitate de carte ce face dificilă alegerea.

Între felicitările premiaților, bucuria noastră de a asista la edificarea unui moment literar unic în îndelungata, frămîntata, minunata istorie a Banatului.

Premii ale Uniunii Scriitorilor

LIVIUS CIOCÂRLIE

Modernitatea lecturii

Cunoscut pentru o serie de intervenții publicistice în sensul definirii unei teorii a lecturii de pe pozițiile semioticii literare, Livius Ciocârlie realizează acum și un important moment de sinteză a prospectărilor sale metodologice, o verificare a modelului său de lectură și o redefinire critică a semioticii „in actu". Deși „Realism și devenire poetică" se ocupă aproape exclusiv de literatura franceză, problemele ei interesează o poetică generală a prozei moderne și în ultimă instanță conturarea unei estetici literare ca motivație filozofic-axiologică pentru o teorie a lecturii, întemeiată în primul rînd pe conceptul jacobsonian al „literarității", într-o variantă mai nouă (și mai puțin formală) cea a „poeticității". Pornind de la cunoscuta analiză a limbajului poetic întreprinsă de Roman Jacobson, autorul subscrie la două teze fundamentale ale acestei poetici : 1. definirea poeticității ca atenuare a funcției referențiale a imaginii, metaforei, simbolului, a cuvîntului în ultimă instanță, astfel încît „un cuvînt este resimțit ca atare și nu ca un simplu substitut al obiectului numit, nici ca explozie a unei emoții". Într-o atare perspectivă, poeticitatea se confundă cu literaritatea, adică cu tendința limbajului literar de a atrage asupra lui însuși, „de a se face vizibil pe sine", imaginile verbale nemaifiind simple „semne" trimițînd la semnificații care le sînt exterioare, la obiecte denotate. 2. principiul „textualizării" imaginii artistice, în așa fel încît „funcția poetică proiectează principiul echivalenței de pe axa selecției pe axa combinării" : „în vreme ce vorbitorul comun, pentru a informa, alege o singură expresie dintre cele cu sens apropiat, operînd astfel pe axa selecției, poetul înlănțuie în așa fel cuvinte diferite încît devin echivalente" (p. 160). Într-un capitol cu caracter teoretic, („Poezie și text sau despre devenirea textuală a poeziei") autorul își mărturisește adeziunea la o critică semiotică ce nu cercetează imaginea (metafora) izolat, ci ca unitate funcțională într-un text, generînd o mișcare permanentă în cadrul lui identică cu lectura. Astfel semnificația însăși va fi în ultimă instanță" o relație în text, semnificații fiind toate relațiile ce se pot stabili între semnele lui, ca și între ele și alte texte — literare sau nu" (p. 47). Pe parcursul articolelor individuale din carte autorul demonstrează tendința generală a limbajului figurativ de a se textualiza, adică de a transfera corespondența orizontală imaginară (între lucruri reale, între acestea și semne, metafore ori simboluri) către corespondența în limbajul poetic ; metafora este înțeleasă astfel polemic (în opoziție chiar cu definiția lui Roland Barthes pentru care poezia mai este încă limbaj figurativ, adjectival, metaforic, simbolic) ca fiind eminamente **intratextuală,** funcționînd prin punerea în relație și evocarea reciprocă a părților unei opere.

Intitulîndu-și cartea „Realism și devenire poetică în literatura franceză", L. Ciocârlie exclude de la bun început posibilitatea interpretării simpliste, tradiționale a „poeticității" prozei, o interpretare calofilă, ce pune pe prim plan existența unui limbaj figurativ, a unei scrieri diferențiate de comunicarea comună. Credem și noi că „poeticitatea prozei nu poate fi redusă la inserțiile de limbaj figurativ, ornamental", dar nu e mai puțin adevărat că primele încercări semnificative de apropierea romanului de poezie au avut loc în epoca simbolistă și impresionistă prin activarea unei retorici ce opera cu un metaforism și simbolism neoromantic (Melville, Proust, Conrad, V. Woolf etc.), și că în ultimă instanță disocierea între „poeticitate modernă" și poeticitate tradițională, retorică, nu poate fi atît de tranșantă.

Semnificativ în această ordine de idei ni se pare modul în care privește autorul bunăoară „noul roman francez" și producția literară a teoreticienilor de la „Tel Quel". Deși așezate la capătul volumului — putînd astfel fi lesne considerate puncte finale ale demonstrației, aceste „texte" nu sînt privite totuși ca o apoteoză, un moment de vîrf al „devenirii poetice". Și aici Livius Cocârlie dovedește discernămînt critic și o fină detașare ironică, care acuză imediat „incertitudinea iscată de o literatură ce se străduiește să elimine cu totul efectul referențial de reprezentare a lumii" (p. 188). Tot astfel, chiar și în cazul literaturii lui Alain Robbe-Grillet (ușor supralicitat de autor), se urmărește deopotrivă o „latură realistă" cît și una a „devenirii poetice", și raportul dinamic dintre ele.

La fel se procedează și în cazul altor autori, a căror înseriere oarecum surprinzătoare (clasicii, Balzac, Stendhal, Flaubert, Lautrèamont, Jarry, Emile Zola, Proust, Sartre, A. Robbe-Grillet) vine să demonstreze procesualitatea devenirii poetice, în mai multe etape : tranziția de la univocitate la echivocitate (Flaubert), polisemnatism (Baudelaire), mistificarea semnificațiilor prin introducerea contradicției ironice (Lautréamont), textualizarea imaginii și simbolului în diferite variante (o excelentă sinteză se face în capitolul acordat poeților simboliști de la Rimbaud la Mallarmé), „diseminarea" sensurilor pînă unde textul devine „indecidabil" etc.

Încercînd așadar să extragă „literaritatea" unor importante momente ale literaturii franceze, unele marcate de trecerea timpului, Livius Ciocârlie rezolvă inedit și problema unei **lecturi contemporane** ce să se acorde și cu perspectivismul istoric. „Avem tendința ca, recitind, să descoperim în trecut ce ne interesează și facem astăzi ... prin urmare credem că descoperim nu actualitatea literară ci mai curînd literaritatea ei". Pe de altă parte o asemenea lectură va descoperi și modul în care structurile textului literar se regăsesc și regăsesc structurile sociale, într-o interrelație dinamică și deschisă.

MARCEL POP-CORNIȘ

HANS KEHRER

Dramaturgie și actualitate

Fără doar și poate, orice premiu, desigur și un premiu literar, poate fi arbitrar. Faptul că scriitorul timișorean Hans Kehrer a fost distins cu premiul pentru dramaturgie decernat de Uniunea Scriitorilor este, îl considerăm, semnificativ și acest lucru din cel puțin două motive. A fost evidențiat prin acest premiu autorul cel mai reprezentativ în cadrul **literaturii dramatice** de limbă germană din țara noastră. Este știut faptul că Hans Kehrer a activat ca actor al scenei germane din Timișoara de la înființarea ei în 1953 pînă la pensionarea lui în 1973. Această practică de zi cu zi în lumina rampei i-a permis fostului învățător Hans Kehrer să-și dezvolte aptitudinile de creator dramatic, după cum el însuși recunoaște într-un recent interviu : „Ca învățător făcusem adeseori regie la ansambluri de amatori, iar la 20 de ani scrisesem o piesă de teatru, o comedie, mai tîrziu și o dramă. Dar mi-am dat seama că nu posed tehnica necesară construirii unei piese care să poată fi jucată, că toate acestea erau încercări stîngace. Arta de a scrie piese și practica de teatru sînt indisolubil legate". La vîrsta de 40 de ani, Kehrer scrie prima sa piesă într-un act **Dovleacul cel mare,** urmată de alte lucrări dramatice de structură asemănătoare, destinate teatrului de amatori de limbă germană. Kehrer și-a început deci cariera de dramaturg cu genul cel mai simplu, scriind pentru teatrul neprofesionist, al cărui destin l-a preocupat în tot timpul activității sale actoricești și scriitoricești pînă în prezent. Autorul s-a străduit să îmbogățească repertoriul scenei de amatori, înzestrînd-o cu piese autentice, valoroase, abordînd probleme de actualitate într-un mod cît se poate de atractiv și instructiv totodată, inspirate în majoritatea cazurilor din viața de la țară, viață pe care Hans Kehrer o cunoaște foarte bine. Aceste piese au avut un succes mare la public, fiind jucate de multe formații de amatori din țara întreagă. Se poate spune, că îmbogățind repertoriul teatrului de amatori cu piese de valoare, Hans Kehrer a săvîrșit un act de cultură demn de relevat.

Prima piesă scrisă de autor pentru teatrul profesionist și jucată pe scena Teatrului German de Stat din Timișoara, o dramă inspirată, de asemenea, din mediul țărănesc, **Ogoare scufundate,** oglindește luptele sociale într-un sat de pe Mureș, pe la începutul secolului nostru. Urmează o comedie **E vorba de căsătorie,** o piesă inspirată din realitatea noastră cotidiană, scrisă în grai șvăbesc, piesă, cu care s-au dat 152 spectacole, ceea ce înseamnă recordul absolut al unei piese la Teatrul German de Stat din Timișoara. Ultima piesă a lui Hans Kehrer, „Piinea nebunilor", publicată de revista „Neue Literatur" sub titlul **Jimbolia 1944** și premiată anul acesta de Uniunea Scriitorilor. De factură modernă, piesa abordează anumite probleme ale trecutului apropiat, care pînă în momentul respectiv n-au fost tratate de dramturgia de limba germană din țara noastră. Tematica piesei, calitățile ei artistice, au suscitat interesul unor cercuri largi, în jurul ei purtîndu-se o dezbatere vie. „Acest lucru înseamnă că a fost primită ca o piesă de actualitate", concluzionă autorul cu satisfacție îndreptățită într-un interviu referitor la ecoul acestei piese.

Dar portretul autorului Hans Kehrer ar fi incomplet, fără referiri la celelalte laturi ale activității sale scriitoricești. O prezență mereu vie este publicistul Hans Kehrer în coloanele ziarelor noastre de limbă germană. Autorul, care prin anii 50 a scos un volum de poezii continuă să scrie versuri în limba literară germană cît și în grai șvăbesc.

EDUARD SCHNEIDER

Premiile Asociației Scriitorilor din Timișoara

ION DUMITRU TEODORESCU

Personajul și determinările sale

Există în proza lui Ion Dumitru Teodorescu o neîntreruptă fascinație a psihologiilor primare, a trăirilor febricitante și vitaliste. **Țipătul de nuntă al păunului** și, înaintea acestui roman, **Fierbintele vînt cu nisip** și **S-a întors Paternic,** volume de povestiri, promovau personajul cu alură fantască, extras dintr-o lume într-un anume fel mitologică — exotică în orice caz, așezînd proza lui Ion Dumitru Teodorescu sub lumina unui model nebulos, hibrid, balcanic și faulknerian. Războiul, în **Țipătul de nuntă al păunului,** îi prilejuia pagini bune de zugrăvire a psihologiilor elementare și a unor tablouri sufocate de culoare, violente, în care dezlănțuirile de vitalitate erau ilustrate mai pregnant la nivelul performanței erotice.

În **Aproapele** (Editura Facla, 1974), volum de proză scurtă, atmosfera specifică a spațiului danubian, „balcanismul" destul de insistent comentat al scrierilor lui Ion Dumitru Teodorescu par mult estompate, suficient de mult în orice caz pentru a nu mai ocupa primul plan al comentariului critic. Nu același lucru s-ar putea spune și despre atracția prozatorului pentru spectaculos, pe aceeași linie a manifestărilor psihologice elementare, cu toate retușurile pe care acum eroii săi le primesc. În **Orașele de la ora patru** (povestire extinsă, putînd fi citită și ca un microroman ce funcționează, prin text și subtext, autonom) pecetea sufletească a lui Aftenie, de pildă, erou (în intenția autorului se pare) întrucîtva dostoievskian, nu depășește totuși într-un mod substanțial gradul de complexitate psihologică a altor eroi. Mai interesanți ne par a fi : Elena, prezență, altfel, simbolică, întruchipare a erosului, amintind de Eula Snopes din **Orașul** lui Faulkner și Băruță, cel mai bine conturat, cu un apetit fabulos (pînă

LUCIAN ALEXIU

Continuare în pag. 7)

ION CLOPOȚEL

Amintiri și portrete

O carte de amintiri, în care decenii întregi din existența cuiva sînt rezumate pe hîrtie, este atrăgătoare și utilă din cel puțin două motive : mai întîi, fiindcă i se oferă cititorului, prin mijlocirea ei, un document uman de mare însemnătate ; istoria unei vieți în ansamblul determinărilor ei, obiective și subiective ; apoi, fiindcă traiectul rememorărilor poate fi întreținut (sau măcar atins) de personalități vrednice de lauda și curiozitatea urmașilor.

Pe de altă parte, interesul cultural al unei asemenea scrieri este cu atît mai mare, cu cît memorialistul a cunoscut mai îndeaproape evenimente de larg răsunet sau individualități mai trainic fixate în memoria contemporanilor ; și, fără îndoială, cu cît el însuși s-a remarcat printr-o activitate (publicistică și literară, în cazul de față) capabilă să-i asigure o binemeritată notorietate.

Deschizîndu-se cu o scurtă schiță autobiografică (**Surse și îndreptățiri**), volumul lui Ion Clopoțel continuă în următoarele compartimente : **Amintiri** (Vasile Goldiș așa cum l-am cunoscut ; Branițte ; În preajma lui Nicolae Iorga ; Cu Lucian Blaga, în tinerețe ; Dascălul meu, Axente Banciu) ; **Portrete** (Octavian Goga ; Traian Vuia ; Corneliu Diaconovici, enciclopedistul ; Ilarie Chendi ; Un bihorean : Aurel Lazăr ; Virgil Molin) ; **Din galeria colaboratorilor revistei „Societatea de mîine"** („Societatea de mîine" ; Ilie Cristea, acest strălucit ostaș ; Gh. Bogdan-Duică ; Silviu Dragomir ; Nicolae Deleanu ; Ștefan Bezdechi ; D. Tomescu ; Ion Iosif Șchiopul).

Acesta este cuprinsul lucrării ; chipuri luminate din plin sau mai puțin proeminente întocmesc un tablou de epocă și sugerează o atmosferă. Observator lucid și nepărtinitor, Ion Clopoțel se înduioșează cu măsură și moralizează cu înțelepciune : „E o datorie să te comporți cu fidelitate față de propriile convingeri rezultate din severitățile vieții, convingeri ce pot fi îndrumătoare pentru cei de mîine" (p. 5).

Ion Clopoțel se dovedește un priceput portretist ; astfel, firea contradictorie a lui

EUGEN BERCA

(Continuare în pag. 7)

Lucian Bureriu

PEISAJ ÎN STIL FLAMAND

Golfuri fulgerătoare mușcau
Din tăcutul deșert al iernii.
În cerul crăpat se strecurau ca
Împietrite negre șopirle, copacii,
Dorindu-și definitive plecări din puritate.
Drumuri de sînge acolo
De unde erau ridicate animalele oprite din viață.
Căci eram la o vînătoare fără semnificații,
Vineri, cu vinete împușcături
Și un uriaș cer reprezentîndu-ne
Un cerb galben, scăldat în săgeți.
Riuri înghețate prindeau gleznele
Și totul împietrea într-un nesf.rșit acvariu.
Ne împiedicam de coarnele
Unor mamifere rămase-n pămînt de spaimă
Și refuzind să se nască.
Dă-mi plosca ta să beau și să adorm
Cruțindu-mă necruțătoarei mele porniri,
Zăpezii, acest subconștient.

ALB CU ORGĂ

Alb de neînvins, alb cu orgă,
Milenii de alb țîșnitor și întins,
Doar de neliniști poate mai subțiat,
Alb neaprofundat, alb neapărat
Biografic și universal,
Amestec de eteric și de metal.
Calul nostru se-apropie și bea
Dintr-odată jăratic și nea,
Îndepărtindu-se, inițiat în dor,
Cu povara dulce-a destinului scăpărător.

INTIMĂ CETATE

Numai începutul e-un miracol ;
Secunda zămislitoare de viață
Și întîiul zîmbet, conectare
La marele clan al omului.
Femeia ținînd pruncul
Și umbrele focului blînd în iarnă
Mișcîndu-i curat.
Liniștea însăși cu botul împingînd zilele,
Fosforescente verigi legîndu-ne,
Cetate intimă, ziduri de turtă dulce sîntem
Și primele sunete voite cuvînt
De trunchiul impur al lumii te-apropie,
Fără spaime și reguli,
Pe sine doar urmîndu-se
Și nu există sfîrșit
Cînd chipul meu într-al tău coboară
Ca acela al învingătorului învins.

Nikolaus Berwanger

O FAMILIE

în odaia cea bună
pe un perete siniliu
zugrăvit în argintiu
atîrnă-n colțișorul cu noua sobă de petrol
o familie-ntreagă
în ținută impecabilă
bine retușată
bărbații proaspeți rași
lîngă un ghiveci de flori
aproape toți sînt fotografiați
străbunicul de azi
pe-atunci în floarea vîrstei
sus de tot în rama aurie
cu mustață de husar
privește-ncruntat spre fereastra largă
în care se răsfrînge soarele frumos
la dreapta
cam zece centimetri mai jos
muierea lui
cu basmaua înflorată
privește din rama-ndoliată
parcă și-acum ar șterge praful
și n-ar dormi de mult
sub țărînă în marginea satului
albe ca spuma laptelui
cele trei fete vîrtoase
care atîrnă sub chipul mamei
mîndre
cu dantura de-nvidiat
dar cu o privire speriată
de om snopit în bătăi
acestea sînt mamele
celor trei flăcăi de colo
cu purtare trufașă
ca a maicii
flăcăii de pe peretele
cu zugrăveli argintii
își flutură pletele
și se vede că sînt altfel
decît bunicul lor
deh
sînt mai cu scaun la cap
nu-și amărăsc sufletul
răscolind pămîntul
sînt deja căsătoriți
jos de tot
atîrnă
bate-le-ar focul
nevestele lor fotografiate
în costume de baie
și copiii lor
nu-și mai amintesc de bunici
căci părinții lor mai plîngeau în scutece
cînd bunicii plecau
cu soldații
pe lîngă soacra
care doarme somnul de veci
atîrnă cei trei
țepeni ca la marșul de paradă
și nimeni nu știe
sub care țărînă
putrezesc osemintele lor
aveau vîrsta flăcăilor
cînd plecau cu soldații
o astfel de familie
atîrnată pe un perete
își deapănă istoria
cînd vrei s-o asculți

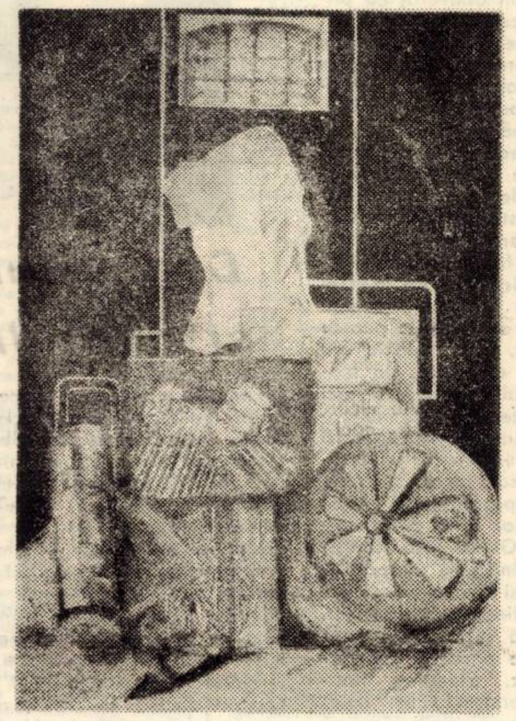

RUDOLF KUTTESCH „Ilegalitate"

MĂ ÎNTREB

se spune
toți oamenii sînt oameni
și noi oamenii
credem în aceste cuvinte
dar
azi mă întrebi
voi oameni
de pretutindeni
oare
nu s-au scris prea multe
istorii
în ultimul veac
cu singele oamenilor
care
au fost
ferm convinși
că toți oamenii
au rămas
intr-adevăr
oameni

Tălmăcire din dialectul șvăbesc
de ANTON PALFI

Valentin Tudor

ÎN CEL MAI FANTASTIC AMURG

În cel mai fantastic amurg,
Cînd clipa cu clipă se-ngînă,
Spre liniști tăcerile curg
Cu noi, în visarea păgînă.

Merg stelele prinse de mînă
Luceafăru-ncalecă un murg,
În cel mai fantastic amurg
Cînd clipa cu clipă se-ngînă.

Alături de mine mergi pînă
Pătrundem cu noaptea în burg,
În care-a fost să rămînă
Visarea la care recurg

În cel mai fantastic amurg.

URCUȘ

Să-ntimpini soarele
Dimineața, pe munte,
E-mplinirea urcușului ;
Să-ntimpini soarele
Dimineața, pe mare,
E-mplinirea lungilor drumuri.
După fiece urcuș către soare,
După fiece coborîre spre mare,
E feeric să-ți iasă-nainte
Astrul nemuritor
Și să te scalde-n lumină,
Și aripi să-ți pună
Pe gîndul tînăr și ars de dor.

CELEI DINTII

Miros de portocale și lămîi
Într-un amurg îndepărtat și trist,
Albastru, alb-culori desprinse-n vînt
Și zbuciumul din noi
Cînd verdele întunecat se odihnea
Pierdut în inserare.
În așteptarea binefăcătoarei ploi,
În depărtarea-adusă de ecou
Lîngă tăcerile închise în cuvinte
Care-ți mureau pe buze mai fierbinți
Decît culorile aduse-n tine
Într-un amurg îndepărtat și trist,
Într-un amurg în care te păstrez
În cel dintîi miros de portocale și lămîi.

CREION

Popasuri siciliene (VIII)

SEGESTA

Dis de dimineață, ieșim din perimetrul orașului Palermo și ne îndreptăm spre Segesta. Luăm în piept aceeași autostradă de la venirea în Sicilia, care duce spre aeroportul Punta Raisi. Marea, în dreapta șoselei, desfășoară o lungă plajă, cu bolovănișuri albe. Presărate în acest peisaj arid, vile cochete, singuratice, cu terasele expuse la soare și cu largi balcoane goale. Ici-colo, măslini gîrbovi, contorsionați, parcă pătrunși pînă în măduvă de bătrînețe. Pretutindeni, ne întîmpină acest pămînt, de o nuanță roșcată, presărat cu mici așezări de pescari, ca Trapeto sau San Vito lo Capo. În largul mării, singuratica Insulă a femeii înalță spre cerul vaporos ziduri dărîmate. În vechile turnuri maure, arabii pîndeau, se zice, corăbiile care se încumetau să-i atace sau să vină cu gînd să le răpească femeile. În apa mării, pescarii prind ton sau calamarii. Drumul șerpuiește continuu. Pe o colină, zărim ruinele cenușii ale unui castel al lui Frederich II, din epoca suabă. Iubitor de arte, el a ținut la curtea lui pe poetul Chielo Aleamo. Deschiderea golfului Castellammare este impresionantă și unul dintre cele mai adorabile peisaje din întreaga Sicilie. Apa, de la înălțimea autostrăzii, arată o strălucire de un albastru indescriptibil, ca și cum ar fi colorată de un pigment violent și necunoscut. Aproape, din nou, apar ruinele unui castel al lui Roger II, înconjurat de coline tăcute, cu întinse vițe de vie, avînd în vedere că sîntem în ținuturile renumite ale vinurilor de Marsala.

Înaintăm în acest peisaj arid și pietros și, deodată, uimire între două coline pleșuve apar, ca într-un vis antic, ruinele templului, în deplină singurătate, de la Segesta. Are culoarea pietrelor din jur, poate chiar ceva mai ruginie, cu cele patrusprezece coloane pe lungime și șase pe lățime, ale sale. Piatra sa, privită de aproape, este străpunsă de găuri, ca roasă de carii sau ca atinsă de plumbi. Spre răsărit, templul este apărat de o culme abruptă, un amfiteatru natural, iar, jos de tot, departe, un fir de apă licărind printre bolovani. În jur, coline sărace, care asistă parcă la singurătatea acestui templu antic, care s-a păstrat, poate, și datorită faptului că nu s-a găsit chiar în căile cele mai umblate. Odinioară, Segesta a fost unul din cele mai importante orașe ale Siciliei de Apus, locuită de Elimi, o populație de posibilă origine orientală, rămasă necunoscută pînă azi. Nu se știe nimic despre fondarea Segestei, dar se știe în schimb că ea a fost aliată cu romanii, în lupta seculară susținută contra Selinuntei. Distrusă de barbari în evul mediu, ei i s-a uitat o vreme pînă și numele. Din vechile ziduri care înconjurau cetatea nu a mai rămas nimic. Decît acest templu în stil doric, datind de prin secolul V înainte de era noastră.

Coloanele înalte și atît de grupate, încît par niște umeri mușchiuloși susținînd cerul, piatra caldă pe care pun piciorul, peste care s-au rostogolit două milenii și jumătate, îmi par acum cu adevărat coborîte dintr-un vis antic, nu dintr-o realitate vie, palpabilă. De fapt, omenește vorbind, putem înregistra exact sentimentul timpului ? Jos, la poalele colinei, un localnic, cu un măgăruș încărcat de pături colorate siciliene, adus pentru a ține companie fotografilor amatori, ne întîmpină zîmbitor. El, cu micul său animal supus, este tot ce poate fi mai viu, mai tușant, în singurătatea care s-a instalat printre colonadele apăsate de atîtea veacuri grele de istorie.

ION ARIEȘANU

Templul de la Segesta

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 20 iulie

8,35 Avanpremiera zilei 8,40 Cravatele roșii 9,35 Daktari 10,00 Viața satului 11,15 Misterul vieții. De la formarea Terrei pînă la apariția omului 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album duminical 14,55 În cartea naturii – cu Walt Disney 15,40 Tenis de cîmp. Semifinala grupei A din zona europeană a Cupei Davis: Spania – România. Transmisiune directă de la Barcelona. Ultimele două meciuri de simplu 18,50 Columbia 19,00 Program de muzică ușoară 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Film artistic. Întoarcerea acasă. 21,35 Parada șlagărelor 22,00 24 de ore 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 21 iulie

16,00 Teleșcoală 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Itinerar belgian 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Cel mai bun continuă ... 20,55 Ore eroice 21,15 Roman-foileton. Așa s-a călit oțelul. Ultimul episod 22,10 24 de ore.

MARȚI, 22 iulie

9,00 – 12,05 Program de dimineață 16,00 Teleșcoală Seara televiziunii poloneze 17,10 Ștrengarii. Film artistic de scurt metraj pentru copii 17,40 Wilanow. Un film despre operele de artă din galeriile celebrului palat-muzeu 18,05 Micro-recital de balet 18,15 Impresii de călătorie din pitoreasca regiune a lacurilor Mazuriene 18,30 Program de divertisment realizat de Televiziunea poloneză 18,55 Actualități poloneze 19,10 Dansuri de pe meleagurile poloneze 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Festivalul național de muzică ușoară „Mamaia '75" 21.00 Publicitate. Seara televiziunii poloneze 21,05 Film artistic. Piinea 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 23 iulie

9,00 – 11,55 Program de dimineață 16,00 Teleșcoală 16,30 Curs de limba rusă (recapitulare) 17,00 Telex 17,05 Cîntece patriotice 17,20 La volan. 17,35 Din lumea plantelor și animalelor 18,00 Tragerea pronoexpres 18,10 Pentru sănătatea dv. 18,20 Muzică populară 18,35 Film documentar realizat de televiziunea din Republica Arabă Egipt 19,00 Cadran economic mondial 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Festivalul național de muzică ușoară „Mamaia '75" 20,50 Telecinemateca. Ciclul mari actori. Leslie Howart in Pygmalion 22,10 24 de ore.

JOI, 24 iulie

16,00 Teleșcoală 16,30 Curs de limba germană (recapitulare) 17,00 Telex 17,10 Cabinet juridic 17,30 Din țările socialiste 17,45 Cîntece patriotice 18,00 Enciclopedie pentru tineret 18,30 Muzica 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Festivalul național de muzică ușoară „Mamaia '75" 21,00 Revista economică TV. 21,30 Pagini literare dedicate eroismului poporului nostru în lupta cu apele 22,10 24 de ore.

VINERI, 25 iulie

16,00 Teleșcoală 16,30 Zîmbetul de azi al Cubei 17,00 Emisiune în limba germană 18,50 Tragerea Loto. Seara televiziunii cubaneze 19,00 Locuința. Film documentar cubanez 19,10 Divertisment muzical cu grupul vocal „Los Bucaneros" 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Festivalul național de muzică ușoară „Mamaia '75". Seara televiziunii cubaneze. 21,00 Film artistic. Odiseea generalului Jose 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 26 iulie

11,00 Ora copiilor 12,00 Concert de muzică populară 12,20 Studio '75 12,40 Telecinemateca (reluare) 14,00 Telex 14,05 Ion Cristinoiu și cîțiva dintre interpreții melodiilor sale 12,25 Ctitori de cultură românească : Golești – o familie de cărturari patrioți 14,50 Vîrstele peliculei 15,50 Moment folcloric 16,00 Caleidoscop cultural-artistic 16,20 Club T. 17,15 Versuri în lectura autorilor 17,30 Cupa prieteniei. Concurs internațional de gimnastică 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial, Kojak 21,40 24 de ore. Sport. 22,00 Festivalul național de muzică ușoară „Mamaia '75". Selecțiuni din recitalurile hors-concurs.

TELEVIZIUNE

RADU CIOBANU

PIETRARUL

– fragment din romanul „Nemuritorul albastru" –

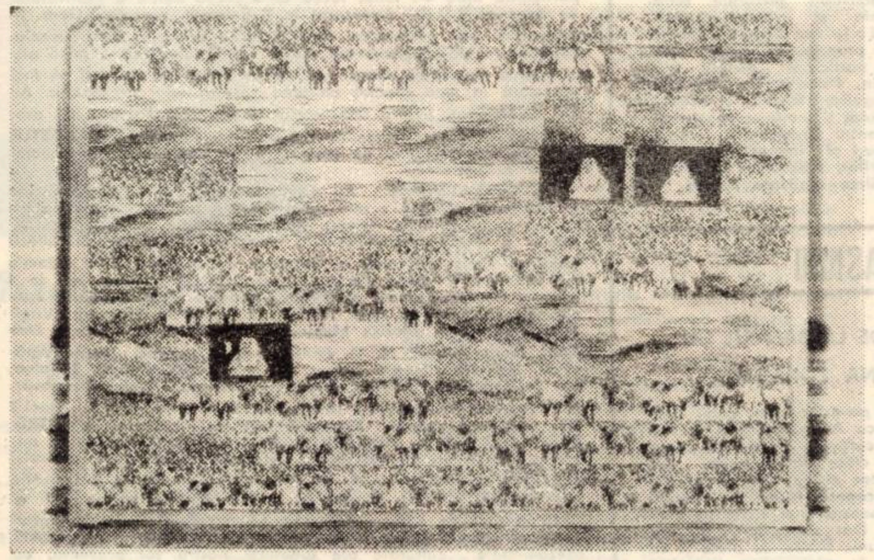

RUDOLF KUTTESCH „Tundra II"

Răsări din gînduri abia cînd ajunse dinaintea porții dinspre tîrg a curții domnești. Oștenii cu coifuri poleite, cu straie roșii cu albastru, noi, cu găitane din fir, îi încrucișară halebardele în față. Nu se putea intra, pe ce lume trăia și de unde venea de-și închipuia că la curtea domnească pătrundea oricine ? !

– Nu sînt oricine, se întunecă Toma. Sînt meșter zugrav, vin de la Veneția și vreau să vorbesc cu meșterii care lucrează aici.

– Cu ce dovedești ?

Toma ezită. Într-adevăr cu ce ar putea dovedi ? La vorbe se pricepea oricine, dar oștenii aceștia nu se mulțumeau sau poate aveau poruncă să nu se mulțumească numai cu atît. Neînduplecarea lor putea fi luată și ca un semn bun al unor rînduieli noi care stăpîneau țara. Dînșii își făceau datoria, se afla în dreptul lor și n-aveau nici o noimă să li se pună împotrivă.

– Îl caut pe un meșter pietrar pe nume Cîntic, răspunse el în sfîrșit.

– E aici, du-te, Visarioane, cheamă-l. Ziceai că ești zugrav ?

– Meșter zugrav, pietrar, aurar, alchimist și vraci.

– Înseamnă că ești de o seamă cu talianul Baptista de-i îngropat lîngă biserica papistășească.

– A murit ? tresări Toma.

– O-hooo, sînt cîțiva ani buni de atunci. S-a stins lin, de bătrînețe. În noaptea aceea s-a arătat pe cer, înspre apus, stea verde cu coadă care a trecut încet de la o zare la alta și abia înspre zori s-a stins, odată cu el.

– Și urlau cîinii – își aminti altul – și se zbuciuma păsăretul în cotețe ca de dihor.

– N-a fost om de rînd...

Toma le pierdu șirul vorbelor. O tristețe blîndă îl copleși, aplecîndu-i fruntea. Încă pe cînd apucase el calea apusului, Baptista Vesentino se adunase, se împuținase, devenind o grămăjoară de oase în care mai pîlpîia un licăr neistovit de viață. Umbla cu o tichie neagră pe creștetul argintiu. Pășea mărunt, sprijinindu-se într-un baston subțire și alb din os de inorog. În ultimul timp îi slăbise de tot vederea încît trebuia să-și apropie lucrurile la un deget de ochi pentru a le desluși. La urcarea în scaun a lui Ștefăniță Vodă, văzuse în globul de cristal din laboratorul său un lan de grîu ale cărui boabe se scuturau pe rînd transformîndu-se în cădere în picuri de sînge. Era un sînge vîscos și întunecat căruia magistrul Baptista îi distinse îngrețoșat miasma putredă. De atunci se ținuse departe de curte și Ștefăniță îi purtase pică din cauza asta, fără să îndrăznească însă a-l tulbura. „E bine să urmezi sfatul tatălui tău și să pleci, îi spusese el lui Toma. Dar fii înțelept și fă din exilul tău un prilej de a vedea și a pătrunde dincolo de aparența lucrurilor. Nu te întoarce înainte de a trece șapte ani. Numărul lor face parte din sistemul uneia dintre cifrele fatidice : sînt șapte virtuți cardinale în opoziție cu șapte păcate ce sînt simbolizate prin șapte animale urmate de șapte boli. Sînt șapte rugi în Tatăl nostru, șapte daruri ale sfîntului duh, șapte fericiri și șapte taine. După șapte ani e îngăduită dezgroparea morților căci carnea lor s-a făcut una cu pămîntul și le-au rămas numai oasele curate așa cum se sting amintirile din sufletul celui ce urmează cei șapte ani de ucenicie încît nu-i mai rămîne la capătul lor decît trupul istovit de truda învățăturii. Să te abandonezi și tu acestei trude, în primul an pentru a-ți desăvîrși arta desenului pe tablete, în al doilea pentru a cunoaște culorile, cinabrul, amatitul, sîngele de dragon și toate celelalte, în al treilea pentru a învăța să triezi culorile, în celălalt pentru a fierbe cleiurile, în al cincilea pentru a deprinde frămîntarea vopselelor și pregătirea panourilor și, în sfîrșit, în ultimii doi, pentru a pătrunde în arta nobilă și desăvîrșită a frescei. Sînt cei șapte ani ai începutului după care urmează însă alte cicluri de cîte șapte ani de învățătură căci nu se află lucru, făptură sau cuvînt de la care să nu poți dobîndi ceva pentru a-ți desăvîrși meșteșugul. Totul este să n-ajungi vreodată la închipuirea deșartă că învățătura are capăt. Dacă reușești să te resemnezi cu gîndul acesta vei ajunge să cunoști nespus de multe lucruri pe care foarte puține le știu, iar oamenii te vor numi magistru și te vor lăsa singur dacă nu cumva vor socoti mai comod pentru liniștea lor să te ardă pe rug..."

Ostașii pălăvrăgeau molcom în soarele sfîrșitului de vară. Se fereau să ridice glasurile pentru a nu tulbura liniștea îndurerată a domniței Anca. Stimulați de amintirea ciudatului dascăl, evocau mereu alte întîmplări legate de numele lui. Cineva își aminti că după înmormîntarea magistrului, toate pietrele funerare din preajma bisericii papistășești se scufundaseră mai bine de o palmă. Amănuntul părea să confirme opinia furișată în șoaptă după care dascălul n-ar fi fost tocmai străin de anumite relații satanice. Toma însă nu-i mai asculta. Stătea și el în fața lor și se bucura de dezmierdarea soarelui, dar gîndul i se întorsese brusc în sine. Le prețui deodată toate, limpede și scurt : se întorsese alt om, după o lipsă de șapte ani, și își aflase mama și dascălul strămutați în corturile drepților iar tatăl gata de a purcede și dînsul într-acolo. Îi rămăsese o soră care nu putea fi lăsată de izbeliște și un dor nestins de a înălța o biserică nemaivăzută cu voia și ajutorul lui Dumnezeu, dar mai ales a unui domn care nu-l cunoștea și, după cîte se părea, n-avea vreme pentru închipuirile sale. Cînd trase linia și văzu că la socoteală nu-i rămîneau decît voința și încrederea în sine, se încrîncenă. Dacă pînă atunci mai avusese clipe de îndoială, din acel ceas hotărîrea lui rămase neclintită și, pentru cîteva clipe, văzu ca într-o oglindă oraculară tot ce avea de făcut. Cînd meșterul își făcu loc printre ostașii de la poartă, fu sigur că era Cîntic și-i făcu semn să se apropie ca și cum s-ar fi cunoscut de ani.

– Să mergem la han – îi spuse – avem de vorbit.

Pietrarul îl privi uluit pe acel străin ciudat care vorbea atît de bine moldovenește și îl urmă tăcut, înciudat pe el însuși din cauza unui soi de teamă ascunsă care-i gîtuia întrebările. Hanul Domnesc era plin de drumeți și de negustori care cinsteau aldămașurile. Își făcură loc la o masă lungă. Toma ceru vin și pastramă, pe urmă se cufundă în tăcere ca și cum ar fi uitat de Cîntic. Cerceta pe rînd și fără grabă înfățișarea mușteriilor, ciulea urechile pentru a le desluși vorbele din rumoarea încăperii și în sfîrșit rămase urmărind una din slugile hanului, un băiat firav de vreo treisprezece ani, cu ochi înspăimîntați și mari, pe care toți îl porunceau de colo-colo. Cînd nu mai prididea cu dusul și adusul și ajungea să încurce oalele de lut cu blidele și pe cele pline cu cele goale, se găsea mereu cineva să-i ardă cîte o palmă după ceafă. Copilul clipea des își înghițea plînsul și atunci ghemul lacrimilor i se vedea săltînd înspăimîntat de-a lungul gîtului subțiratic.

– Spuneai că avem de vorbit, îndrăzni Cîntic. M-ai chemat aici și nici nu te cunosc.

Toma îl privi ca și cînd atunci și-ar fi amintit de el.

– De unde ești, meștere Cîntic ? îl întrebă.

– De la Orhei. Dar de unde mă cunoști ?

– Și pe piatra de Orhei ai deprins meșteșugul ? urmă Toma netulburat.

– Da.

Toma înclină capul mulțumit.

– Asta e bine, spuse mai mult pentru sine.

O fată scundă și voinică, sub pasul căreia duduiau dușumelele, le puse dinainte vinul și pastrama. Băiatul cel firav le aduse pîinea.

– Al cui ești tu, voinice ? întrebă Toma.

Copilul aruncă o uitătură speriată fetei.

– Al nimănui, șopti.

– Ai lui au murit toți de ciumă, lămuri fata.

Toma îl privi trist și după ce băiatul se îndepărtă, ciocni cu pietrarul, bău cîteva înghițituri și se apucă să mănînce. Mîncau amîndoi în tăcere, iscodindu-se pe furiș. Cînd socoti că se săturase, Toma mai încercă o dată vinul, de data aceasta mai temeinic, și se bucură regăsind în tăria lui soarele Moldovei. Își puse palmele pe masă și începu să întrebe domol, fără să arate vreun interes deosebit, o seamă de lucruri ciudate și, la prima vedere, fără nici o legătură între ele : ce credea meșterul, ce cusur ar putea să aibă marmura care răsună mai ascuțit cînd o lucrezi, cîte feluri de dălți și de ciocane folosea, în cîte soiuri de piatră lucrase, cum își călea dălțile și cu ce fel de lemn făcea focul pentru asemenea lucrare, ce obișnuia să mănînce în zori, înainte de a se apuca de treabă, care erau cele trei zile din luna lui mai în care, deși nu erau sărbători, nu trebuia să lucrezi fiind ele zile nefaste ? La sfîrșit îl întrebă dacă se temea de întuneric și cum meșterul răspunse că da, Toma se bucură pentru că socotea firesc ca omul să se teamă de întuneric și el avea nevoie de un tovarăș care să fie un om adevărat și firesc.

– Eu nu mă tem, spuse Toma – și tocmai de aceea ai să-mi fii tovarăș în lucrarea pe care o plănuiesc. Teama ta și neînfricarea mea vor ține departe și vor face nevătămătoare puterile răului care se împotrivesc oricărei zidiri durată să înfrunte veacurile.

Pietrarului i se tăie răsuflarea ca și cînd s-ar fi scufundat pe neașteptate într-o apă prea rece :

– Vrei să înfruntăm veacurile ? șopti.

– Te sperie gîndul ?

– Care nu e o sumeție neîngăduită ? se îndoi meșterul.

– Neîngăduită de cine ?

– De Dumnezeu care ne-a sortit clipei.

– Voința lui nu mi-e cunoscută, dar eu nu mă socotesc sortit clipei și mă sumețesc să pășesc dincolo de ea.

Cîntic rămase mut. Ceea ce auzise i se părea o enormă blasfemie și era stupefiat că fulgerul mîniei divine încă nu-l despicase pe omul de lîngă el. Pe de altă parte, trebuia să recunoască, cu o tresărire secretă de spaimă, că îndrăzneala nebună a acestui străin frumos, cu mîini puternice și prelungi, îi transmitea o înfiorare plăcută.

– Te temi, zîmbi Toma.

– Poate că mă tem, recunoscu pietrarul. Ai învățătură papistășească și nu știu dacă se cade să-i dai viață aici.

– Înainte de a pleca, mi-am început învățătura aici. În apus am deprins meșteșugul, dar harul fără de care nimic nu dăinuie a rămas al locului și lui îi voi da întruchiparea. Se aplecă puțin înspre Cîntic și adăugă cu un glas mai tainic : Și apoi să știi că frumusețea nu se supune legilor, fie ele papistășești ori de orice alt fel.

Tainica și plăcuta înfiorare care-l încerca pe meșter se transformă într-un tremur interior ca un fel de frig al sufletului. Nu s-ar fi mirat să înceapă a-i clănțăni dinții, cu toată căldura și aburii din încăperea scundă a hanului.

– Mă gîndesc – spuse el gîtuit – că poate ești însuși diavolul trimis să mă ispitească.

– Diavolul îi ispitește numai pe cei care trăiesc zi și noapte cu frica lui. Eu nu sînt nici înger, nici satană. Sînt un om care se deosebește poate de alții printr-un oarecare har, dar care se îndoiește de tot atîtea lucruri cîte sînt și cele în care crede. Numele meu este Toma, iar al surorii mele Mușa.

Ultimele cuvinte căzură ca o lovitură de par. Lumea începu să se clatine și aerul încropit cu aburi de vin să clocotească. Pentru cîteva clipe meșterul pietrar îl ațintí cu ochi holbați, nemaiavînd nici o îndoială că se afla în fața diavolului. Pe urmă își puse coatele pe masă și își ascunse obrazul în palmele crăpate. Rămase astfel ca și cînd ar fi plîns, iar Toma se aplecă înspre el și începu să-i vorbească rar, în șoaptă, încît negustorul de pește, care stătuse tot timpul la masa de alături, fără să se atingă de oala de lut dinaintea sa, nu mai desluși nici un cuvînt din discuția pe care pînă atunci o urmărise fără a fi luat în seamă de cei doi.

ION VELICAN

Molia

Ea, el și invitatul stau în sufragerie și sorb cafea, vorbind la intervale egale de timp. Fiecare repetă în gînd ce are de spus, apoi vorbește cu glas tare.

– În orașul ăsta se consumă foarte multă cafea, zicea ea.

– E și normal, răspunde el. E un oraș universitar, cu multe institute de artă și cultură.

Toate acestea sînt bine cunoscute și de invitat, dar soții nu uită să repete aceste adevăruri ori de cîte ori se ivește prilejul. După o mică pauză Ea se plînge că o doare gîtul. El o ceartă pentru că băuse apă rece undeva într-o gară.

– Faceți deseară un ceai de mușețel și eventual o gargară cu albastru de metil.

– Exact, la asta mă gîndeam și eu, sare ea luîndu-și privirile de la inelul masiv al invitatului. Soțul îi aranjează bluza de nailon, mai mult ca o dovadă de atașament decît ca o necesitate estetică. Ochii invitatului coboară de pe chipul femeii în ceașca cu cafea, luînd o înfățișare gravă, crispată. Începe un joc subtil de pedanterie și conformism. Soțul l-a invitat nu atît pentru plăcerea de a-și petrece timpul cu el, cît pentru alte scopuri apropiate de ceea ce mai numim și afaceri. Soțul e mai tînăr decît soția cu un an, dar ea arată mai proaspătă decît el. Vîrstele lor adunate abia trec de șaizeci de ani. Invitatul, cu ochii cenușii și corpul oval-alungit, ca un viitor prieten al casei, a adus flori și o ciocolată pentru gazdă. Aceasta, flatată, după ce îi făcuse cu ochiul soțului, ceruse permisiunea invitatului de a se lăsa sărutat pe obraz, lucru pe care acesta îl acceptase fără să se arate surprins. În timp ce femeia se sprijinise în umărul său își amintise de-o călătorie cu trenul, în timpul căreia își etalase cunoștințele vaste în domenii diferite și întreținuse la un moment dat un joc de cuvinte plăcut, antrenant, prin care crescuse în ochii celor doi soți și îndeosebi în ochii soției, a cărei mînă o intîlnise la intrarea într-un tunel și o învăluise molatec, plin de dragoste.

– Și de altfel cum vă mai petreceți timpul ? întreabă soțul.

– Mulțumesc, bine. Treburi... Multe treburi. Pe la Direcție, pe la Minister... Distracție mai puțină.

– Așa-i, așa-i, încuviințează docil soțul. Apoi continuă : Munca a devenit pentru oameni atît de necesară.

– Și totuși... Protestează soția.

– Da, dar... Încearcă soțul să se apere.

– Să știți, interveni invitatul, pe undeva momentele de destindere se confundă cu munca. La mine cel puțin... În timp ce vorbește ochii săi fac maraton de la un soț la celălalt, parcă anume pentru a-i împăca.

– Ei, dar nici n-am observat ce drăguț e la voi ! Minunat ! Foarte drăguț ! Superb ! Se vede imediat mîna de gospodină. Te invidiez, declară el soțului, cu cinism.

– Lăsați, nu-i chiar... Încearcă soțul să diminueze superlativele invitatului.

– Dar lada aceea ? Parcă-i o ladă de zestre din... Oaș, nu ?

– Chiar de acolo e, răspunde soțul. E a cumnatei mele.

– Vreți să vedeți ce podoabe au oșencele ? Interveni soția.

– De ce nu ? Zice invitatul ridicîndu-se de pe scaun o dată cu ceilalți doi.

Soția deschide lada și-i dă pe rînd tot felul de articole vestimentare frumos împodobite cu cusături de mînă și de fiecare dată un deget al ei se lasă atins de mîna lui fierbinte, lacomă.

– Bună hrană pentru molii...

– Aveți molii ? Se miră invitatul lăsînd jos lucrurile. Asta-i un mare pericol. Moliile fac ravagii. Citeam într-un ziar că în afară de lîna naturală moliile mănîncă și mase plastice ; polietilenă în speță.

– Eu am auzit, interveni soțul că larvele moliei obișnuite, de casă, atacă și articole de nailon.

– E înfiorătoare molia, se raliază și soția părerii lor. Atacă orice : făina, merele, porumbul, sfecla, hainele...

– Într-adevăr e o vietate, îngrozitoare, încuviințează invitatul. De altfel, există mai multe specii de molii. Molia zidurilor (Oniscus), gen de izotop terestru, lung de circa 5 mm, cu corpul oval-alungit, colorat în cenușiu-murdar ; are șapte perechi de picioare. Trăiește în locuri umede și întunecoase.

Invitatul își rotește privirile prin cameră, cu mîinile la spate, și simțind în jurul său un aer familiar încearcă să schimbe subiectul discuției, care oricît de documentat s-ar dovedi ar rămîne totuși un subiect banal, despre un fluture, sau cam așa ceva...

– Pe cînd o contravizită ?

TEATRU

TĂNASE ŞI CONSTANTIN TĂNASE

In romanul „Bietul Ioanide" George Călinescu pune în gura unui personaj — un diplomat invitat la o recepție dată de reprezentanța diplomatică românească în Argentina — următoarele cuvinte : „Am fost și eu la București. Mi-a plăcut. L-am văzut și pe Tănase I". Constantin Tănase (1880-1945), scurtă vreme învățător, apoi student în clasa lui C. I. Nottara la Conservatorul din București, a jucat pe scena Teatrului Național din București, apoi în diverse companii ori trupe de teatru, operetă, revistă. „Istoria Teatrului în România" (Ed. Academiei, 1971) consemnează, undeva la pagina 32, vol. II, trecerea prin Iași, (1916-1917) a lui Constantin Tănase, „noua stea a revistei umoristice", perioadă în care apărea și „Masca", gazetă ce vorbea despre Tănase în termeni deloc academici. Peste alți cîțiva ani, în 1919 era înființat Teatrul „Cărăbuș", la a cărui conducere, pînă în 1945, s-a aflat Constantin Tănase. A montat acolo 70 de reviste și operete (să notăm cîteva : „Într-un ceas bun" — 1927, „Tănase are cuvîntul" — 1935, „De lemn Tănase" — 1938, „Ca la Tănase" — 1945), a plecat cu ele în Turcia, Egipt, Grecia. „Tănase a izbutit, ca nimeni altul pînă la el, să polarizeze în jurul spectacolelor sale un extraordinar interes, în așa măsură încît premierele de la „Cărăbuș" căpătau proporțiile unui adevărat eveniment cetățenesc" — spune presa anului 1972 („Teatrul", nr. 3) amintindu-și-l tot cu ocazia unei aniversări. S-ar mai putea adăuga, că a fost unul dintre primii noștri actori de cinema : „Visul lui Tănase"), că a fost, printre altele și președinte al Societății artiștilor („Scena"), că a fost, nu de mult, din nou personaj în interpretarea lui Florin Piersic, că a fost ... Au trecut treizeci de ani de cînd verbele, în propoziții despre Constantin Tănase, se cer puse la trecut. Și nu sînt foarte sigură, dacă cel care a rămas în memoria celor ce l-au văzut jucînd, ori chiar în memoria istoriei teatrului, ESTE în fapt TĂNASE, ori Constantin Tănase. Pînă în ce moment al existenței omului s-ar putea face o netă distincție ? În ce măsură personajul s-a confundat cu omul ? Nu știu dacă s-ar putea determina fără riscul de a ieși din cercul adevărului.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

RUDOLF KUTTESCH

Fișă personală : născut la Sînnicolaul Mare (Timiș) în 1952 ; absolvent al Facultății de Desen — Timișoara în 1975 ; 1972 — expoziție personală la muzeul din Sînnicolaul Mare ; 1973 — laureat al Festivalului național al artei studențești ; 1974 — expoziție personală la sala „Lyra" din Timișoara ; 1975 — participare la Festivalul național al artei studențești (Sibiu) și participare la expoziția Cenaclului Tineretului (Timișoara).

Prin preocupările, realizările și ideile sale, Rudolf Kuttesch se înscrie în grupul celor mai promițători reprezentanți ai promoției sale, orientați spre una din tendințele actuale bine definite, care urmărește găsirea echivalențelor plastice mișcării de idei a lumii contemporane, stabilind corelații realitate-imagine reprezentaționale, figurative. Este vorba totodată de un limbaj clar, explicit, modern ca factură în care soluțiile plastice de ordin grafic, compozițional și adiacent cromatic, apelează la elemente concrete, reale, asociate după criterii expresive, narative,, sau funcționale simbolice. La Rudolf Kuttesch o asemenea atitudine conceptuală se concretizează în compoziții remarcabile ca structurare plastică și capacitate de comunicare, gîndite, bogate ideatic, dintre care demne de reținut sînt, în primul rînd, cea intitulată „Ilegalitate" și excelenta sa lucrare de diplomă în asemenea lucrări, fiecare accesoriu, uneori de o nudă concretețe prin asociere, capătă semnificații de document și chiar de simbol.

Artistul, în plină perioadă de formare și de definire, a parcurs numeroase experiențe, cu un elan specific tineresc, fructuoase pentru stadiul actual atins și evoluția viitoare. Efectuînd în principal experiențe de factură expresionistă, Rudolf Kuttesch a explorat atît materia densă, cît și transparențele materiei fluide. Mai puțin atras și înclinat spre frumusețea picturalității și culorii în sine și deasemeni de acordurile rafinat alese, mai mult înclinat spre expresivitatea planului de culoare (inclusiv a negării culorii prin folosirea albului și negrului intens) a petei introduse în contextul imaginii, a materiei și texturilor fruste, ostile oricărei edulcorări ; Rudolf Kuttesch și-a dirijat, probabil intuitiv, căutările spre imaginea manifest, francă, după autor, mesaj adresat omului contemporan.

Perseverența preocupare de perfectare a mijloacelor și de epurare expresivă și logică a imaginii, de îmbogățire a stubstratului ideatic, de cultivare multilaterală vor putea face din Rudolf Kuttesch unul dintre artiștii reprezentativi ai noii generații.

CIPRIAN RADOVAN

CONSEMNĂRI

EXPOZIȚIE DE MINERALOGIE ESTETICĂ

La Muzeul județean de istorie Caraș-Severin din Reșița s-a deschis expoziția de mineralogie estetică a colecționarului C. Gruescu din Ocna de Fier. Apreciat colaborator al universităților din Timișoara, Szeged, Praga, Bonn și, totodată, membru extern al Asociației internaționale a mineralogilor din Basel (Elveția),

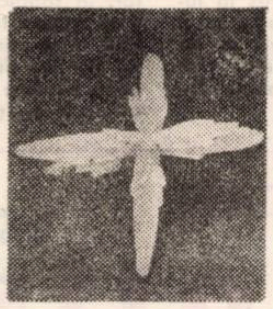

Macla coaxială a cuarțului cu concreșteri radiare (triplă maclare) unicat mondial
Colecția : C. Gruescu

C. Gruescu a manifestat în decursul anilor o ardentă pasiune pentru studiul mineralogiei estetice, astăzi numele său fiind bine cunoscut în cercurile de specialitate din țară și de peste hotare. Expoziția deschisă în orașul de pe Valea Birzavei reliefează competența de netăgăduit a acestui fiu al meleagurilor bănățene, într-un domeniu de activitate pe cît de dificil, pe atît de interesant.

Cele cîteva mii de piese — granați, macle, galene, stibine ori blende, care compun colecția mineralogului C. Gruescu, au o deosebită valoare estetică și științifică, reprezentînd principalele zone ale mineralogiei estetice din țara noastră și din alte țări ale lumii. Unele dintre eșantioanele prezentate în muzeul reșițean sînt unicate în țară și chiar pe plan mondial. După trei decenii de căutări sistematice, de muncă perseverentă și de studiu asiduu, C. Gruescu a izbutit să scoată la lumina zilei multe nestemate ale misterioasei lumi subpămîntene.

Demn de relevat este faptul că un număr apreciabil de piese, în mare parte aparținătoare corpului banatic Dognecea-Ocna de Fier, au fost donate de înmosul colecționar bănățean unor așezăminte de cultură din toate colțurile țării, între acestea numărîndu-se și Universitatea din Timișoara. Menționăm de asemenea că pe baza colecției sale a fost elaborat la Timișoara albumul „Cristale și minerale din Banat", care a întrunit unanime aprecieri din partea specialiștilor și a publicului larg cititor.

Concepția unitar științifică de organizare a exponatelor, ca și valențele educative ale acestora, conferă expoziției de mineralogie estetică Constantin Gruescu atributele unui autentic act de cultură.

I. POPA
GH. RUJA

CADRAN

Asociația de prietenie franco-vietnameză a organizat o acțiune de mari proporții, intitulată „Cărți pentru Vietnam", menită să contribuie la reconstruirea bibliotecilor distruse în timpul războiului. ● *Jean-Louis Bory — între istorie și roman.* Apariția noului său roman, „Voir les passants" i-a prilejuit scriitorului francez J.-L. Bory următoarele declarații : „Pasiunea mea : relația între istorie și roman ... Cînd am scris o carte de istorie, „Revoluția din Iulie" am citat ca motto o frază din Guizot : „Vreți un roman ? Citiți istoria." ... Balzac este unul din scriitorii care m-au influențat. Și el încarnează imaginarul în istorie ... Mă pasionează noua literatură. Tinerii scriitori au o deosebită conștiință a culturii. Ei se bucură de cuvinte într-o manieră egocentrică. Și eu am plăcerea cuvintelor, dar fac parte dintr-o altă generație, marcată, între alții de Sartre. Înainte de toate vreau să mă simt prezent în lume". ● *Trei nume celebre* ale școlii de fotografie din New York : Ralph Gibson, Charles Harbutt și Eva Rubinstein inaugurează *Întîlnirile internaționale ale fotografiei și imaginii* care se desfășoară în aceste zile la Arles. ● *Virsta de aur* e titlul unui nou spectacol propus de trupa Arianei Mnouchkine de la Théâtre du Soleil. Apreciat ca unul din evenimentele teatrale de primă mărime din aceste luni, *Virsta de aur* nu e un spectacol finit, încheiat odată pentru totdeauna, ci doar o primă schiță, un prim document despre o muncă teatrală depusă timp de 18 luni și care va continua cu siguranță, căci scopul ei este elaborarea unui limbaj teatral capabil să înregistreze „poetic" problemele societății contemporane. Așadar un teatru politic, în adevăratul sens al cuvîntului, care face apel la modalitățile de expresie ale teatrului „care se face", ale jocului, ale unei poetici savante a corpului și măștii. ● *In aceste zile, Parisul* găzduiește o expoziție intitulată „Arta grafică sovietică", precum și o retrospectivă Max Ernst. ● *Independența spiritului* e titlul generic al celui de al 23-lea caiet Romain Rolland, care cuprinde corespondența sa dintre 1919 și 1945 cu Jean Guehenno, fostul redactor-șef al revistei *Europe*. ● *Uzină, muncă arhitectură.* Cum e conceput spațiul de muncă, cum e trăit, care îi sînt caracteristicile și raporturile cu orașul, cu peisajul etc. ? Sînt tot atîtea întrebări cărora le dă răspuns o expoziție de documente, obiecte, fotografii, proiecte, organizată la Chalon — sur — Saone în Franța. ● *Cele șase zile ale picturii*, prestigioasă manifestare marseilleză a grupat în acest an o serie de activități picturale, parateatrale și cinematografice. Astfel, pe lîngă expozițiile propriu-zise, la care au participat pictori din Anglia, Polonia, Cehoslovacia, Portugalia, Elveția și Franța, au putut fi urmărite spectacole de teatru (interventii, happening-uri și improvizații) ale pictorilor, precum și peste 100 de filme realizate de ei.

PASIUNI

DE LA BASMUL CU ANA ZORILEANA ...

Le povestea unor copii basmul cu Ana Zorileana. Cuvintele curgeau firești, de parcă erau citite dintr-o carte. Am ascultat și eu basmul, și am redescoperit farmecul folclorului, poezia unei virste ireversibile. Dar povestitorul nu era un bunic sfătos, cu plete și cu toiag în mînă ; era renumitul culegător de folclor și cîntăreț CORNEL VESELĂU. O scurtă convorbire despre această nobilă și frumoasă indeletnicire de a culege pietre scumpe din tezaurul înțelepciunii noastre populare mi s-a părut bine venită.

— Tovarășe Veselău, sînteți cunoscut ca un pasionat culegător de folclor. Trăiți într-o zonă folclorică bogată, cea a Făgetului, de aceea v-aș ruga să-mi vorbiți în cîteva cuvinte despre perpetuarea folclorului.

— Folclorul nu va dispare din sînul societății omenești, pentru că e produsul activității firești umane. Folclorul nu poate fi perimat, pentru că patina timpului îl șlefuiește îl face strălucitor. Am colindat multe sate și de multe ori am fost la același informator, dar de fiecare dată am aflat lucruri noi, pline de farmec.

— În viitor, probabil, folclorul își va schimba trăsăturile ...

— În mod sigur și le va schimba, dar nu va dispare !

— Avem suficiente festivaluri folclorice ?

— Atîtea cîte sînt, ele au un rost al lor bine determinat. Dar în cadrul lor întîlnim prea des stilizarea (mă refer la jocuri și obiceiuri), așa-zisa „modernizare" a folclorului, care rămîne totuși un hibrid.

— Se editează suficiente cărți de folclor ?

— Folclorul românesc valoarea sa, sînt printre cele mai bine cotate în lume. Geniul popular românesc și-a conservat excelent valorile. Dar de cîțiva ani edițiile noastre parcă au strîmtorat spațiul folclorului. De cinci ani am o Culegere de folclor din Banat la Editura Minerva.

— Ați publicat o culegere, „Pe sub deal, pe sub pădure" ...

— Da, iar mai recent cu Achim Penda am alcătuit o culegere de folclor muzical literar, iar împreună cu prof. Ion Căliman pregătesc o culegere de basme.

Și discuția s-ar fi prelungit mult, dacă unul din copii nu ne-ar fi întrerupt cu o cuceritoare naivitate :

— Îi povestești și lui nenea basmul cu Ana Zorileana ?

I. V.

PANORAMIC

● MUNCA : Lucrătorii Institutului de proiectări — Timișoara (IPROTIM) își aduc contribuția la efortul întregii țări de recuperare a daunelor provocate de inundații. Zilnic, în curtea institutului camioanele aduc legume recoltate de pe lanurile acoperite de ape, iar proiectanții, inginerii, toți lucrătorii le sortează, le curăță, pentru a putea fi livrate populației în condiții corespunzătoare. **Duminică**, 13 iulie o echipă de tineri proiectanți a ieșit în cîmp pentru a munci, alături de țăranii cooperatori, grăbind astfel încheierea lucrărilor agricole de sezon. De altfel nu erau singurii, sute de oameni, lucrători ai întreprinderilor timișorene s-au aflat în aceeași zi în plină campanie agricolă. ● REVENIRE : Ansamblul folcloric **Făgetul** a participat, între 4-6 iulie, lacea de-a zecea ediție a Festivalului de dans al R.D.G., desfășurat la Rudolstadt, regiunea Gera. În compania unor ansambluri din R.D.G., Ungaria, Cehoslovacia, Polonia și U.R.S.S. dansatorii noștri s-au bucurat de o bună primire și o deosebită atenție pe tot parcursul manifestării. A fost apreciată în mod special unitatea spectacolelor prezentate. Au fost selecționați pentru Spectacolul de gală al Festivalului, evoluînd alături de un ansamblu din Tbilisi. Ansamblului **FĂGETUL** i s-a conferit **Diploma de onoare** pentru înalta ținută a spectacolelor prezentate.

● OPERATIVITATE : Au dispărut peștii de sticlă din vitrina Magazinului BEGA ; e mai puțin important dacă schimbarea s-a produs în urma notei noastre — deci, felicitări pentru operativitate ! ● DUEL EPIGRAMATIC : Acțiunile sub egida Bibliotecii județene Timiș, continuă, ne convinge invitația sosită la redacție (cu întîrziere !) zilele trecute. Transcriem, în consecință : în 4 iulie a fost programată întîlnirea literar-umoristică la care erau chemați să participe prof. Ion Martin, Dimitrie Jega, dr. Virgil Șchiopescu, prof. Marius Munteanu, Gh. Drinovan, regizor Dan Radu Ionescu, prof. N. D. Pârvu, George Lungoci, Vasile Vărădean, Ion Mioc, Sergiu Siharu, Lucian Bureriu, Gabriel Țepelea, Ion Velican, Deliu Petrolu, Andronescu Nicolae, Victor Gorșcovăz. Cu o asemenea „echipă", cine ar îndrăzni să intre în ... duel ? De asistat, am fi făcut-o, însă cu plăcere. ● INTREBARE : O punem așa cum au făcut-o, înaintea noastră, numeroși cititori ori telespectatori. Care este semnificația cuvîntului BLASOVA tipărit pe cutiile de chibrituri fabricate la PAL Brăila (stas-2627/73) ? Firesc, sperăm să primim, cîndva, un răspuns. ● ESTE în curs de elaborare textul spectacolului pe care Teatrul Național din Timișoara îl va prezenta la 23 August. ● TOATE așezămintele culturale ale județului nostru vor prezenta, cu aceeași ocazie, spectacole omagiale constînd din : montaje literar-muzicale, recitaluri de versuri patriotice, brigăzi artistice de agitație etc. De altfel, toate aceste manifestări se vor desfășura paralel cu programele formațiilor de teatru și ale celor de dans tematic ce se încadrează într-o amplă suită de acțiuni sub genericul : ZILELE TEATRULUI DE AMATORI și FESTIVALUL DANSULUI TEMATIC. Manifestările vor fi organizate în urma hotăririi comune a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, Consiliului Central al U.G.S.A., C.C. al U.T.C. și Uniunii Centralele a Cooperativelor Meșteșugărești. Vom reveni.

A. I. C.

OASPEȚII ORAȘULUI

EMILIA PETRESCU

„Vocea umană rămîne totuși cel mai oproape de sufletul omenesc, în raport cu celelalte instrumente. Există la noi o înclinație spre muzica vocal simfonică, spre această combinație dintre cuvînt, melodie, instrument, la singular și în masă. În acest fel, cred, se exprimă cel mai bine sentimentele. Predilecții spre un anumit repertoriu ? Nu cred să existe. Dacă e bine executat, dacă piesele au un conținut spiritual deosebit, publicul devine receptiv. E de datoria noastră să lacem selecția. Avem datoria să educăm bunul gust al oamenilor. De aceea interpretul este un filtru, trebuie să aibă o concepție estetică bine definită. Da, toate aceste experimente care țin să instrumentalizeze vocea umană sau să umanizeze instrumentul nu reușesc să dea satisfacție sentimentelor care sînt profund umane, permanentei umane. Aceste experiențe pot crea un oarecare divertisment, ele rămîn însă în afara marelui filon artistic menit să satisfacă în întregime spiritul. Despre Wagner ? La noi ? Cu toate că el poate fi receptat și iubit, nu avem o tradiție propriu-zisă în acest sens. S-au reprezentat mult Verdi și Puccini, publicul primește cu oarecare rezervă piesele care s-au dat mai puțin, de pildă „Tannhäuser" și „Lohengrin", nu întrutotul reprezentative, esența wagneriană găsindu-se în „Tetralogie". Este o muzică imensă. E necesară o pregătire a publicului. Ea s-a făcut în București într-o oarecare măsură, prin radiodifuziune. Mă refer la operele-concert „Parsifal" și „Tristan", bine primite de public. Și sigur că o asemenea pregătire, prin opere-concert sau emisiuni ar putea crea o ambianță în vederea includerii și a acestor mari piese care lipsesc din repertoriul operistic și e păcat. Ce repertoriu agreez ? Aș putea spune, clasicul și preclasicul, dar merg pînă la „foarte modern", cu condiția ca acesta să fie plin de sens, mesaj. Dintre contemporanii noștri îmi sînt apropiați Sigismund Toduță, Pascal Bentoiu, Paul Constantinescu, care au creat o muzică plină de esențe și care reprezintă spiritul creator românesc. Apoi Alban Berg, Hindemith ... Nu, nu m-am apropiat de muzica „computerizată". Am încercat, am executat corect, dar e o muzică rece, nu se apropie de genul meu.

L. B.

SILUETE

UN ZUGRAV AL SATULUI BĂNĂȚEAN

Fără să fi participat la obișnuitele expoziții ori saloane ale plasticienilor amatori, și fără să fi atras atenția specialiștilor (exceptîndu-l pe Aurel Turcuș, în ziarul Drapelul roșu) Gheorghe Muntean, zugrav la cooperativa de consum Pișchia, are deja un florilegiu de picturi naive care poate constitui obiectul unei expoziții. În satul său, Murani, zeci de case sînt impodobite cu fresce rurale, majoritatea peisaje ce exprimă dulcea așezare bănățeană, între coline poetice și ondulații vegetale de neuitat. Lăcașul țărănesc își are în creația lui Gheorghe Muntean un fidel mod de oglindire, prin simțul compozițional din care se aprinde candoarea detaliului.

Cu aceeași ingenioasă trudă se apropie acest artist amator de temele istorice, semnificative în acest sens, fiind picturile de o grăitoare culoare a epocii, precum „Intrarea în Alba-Iulia", „Uciderea lui Mihai Viteazul", „Moș Ion Roată și Cuza Vodă", „Traian și solii dacilor" etc.

Pictînd de 11 ani, artistul amator nu ține la discreția acestui miracol : „Pictez, ne mărturisește cu o simplitate admirabilă, pictez de parcă aș aduna la un loc apa, cerul și casele oamenilor, mai șterg o culoare, sau mai pun alta, pînă cînd imi iese ce vreau să zugrăvesc. Nu-mi iese întotdeauna așa de bine, dar nu mă las pînă nu sînt mulțumit de lucrul meu". Un adevărat crez artistic, confirmat de lucrările inspirate din peisajul viu al satului natal : „Călușarii din Murani", „Peisaj de iarnă", „Vedere din Murani". O viziune ingenuă, o caldă și copleșitoare natură văzută cu ochi de copil, o muzică lină dăruită culorilor de un autentic poet popular, zugravul Gheorghe Muntean.

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

Revista **Secolul 20** a inițiat o anchetă sub titlul : „Cultura română în circuitul marilor valori". În numărul dublu 1-2, se continuă seria de răspunsuri, avansînd opinii pertinente : Augustin Buzura, G. Grigurcu, Doru Popovici, (colaboratori autohtoni) și Miodrag Pavlović, Gheorghi Markov, Iuri Kojevnikov, opinii care vizează deopotrivă valoarea în sine a literaturii și artei românești, cît și răsunetul ei în lume. Dar impunerea pe plan mondial a literaturii române depinde, într-o măsură hotărîtoare, de o justă politică a traducerilor : nu numai multe traduceri, dar și magistral realizate. Opiniile de mai jos vizează tocmai aceste elemente : „Este în afara oricărei discuții că literatura română are valori care ar face cinste oricărei culturi. Este de asemenea evident că în momentul de față există scriitori, oameni de cultură, artiști etc., care ar putea să participe fără complexe la schimbul cultural de idei". Dar : „concluzia a rămas mereu aceeași : nu sîntem cunoscuți prea bine peste hotare, literatura română este nedreptățită. Din păcate, rezultatele sînt cele cunoscute. Eforturile făcute au fost nesistematice, n-am oferit lumii cea ce aveam mai bun în acel moment, sau, adeseori, eforturile n-au fost orientate pe direcția cea mai fertilă, în consecință, roadele continuă să fie așteptate" (...). „Ce se poate face ? Foarte multe. În primul rînd trebuie stimulată creația literară în țară" (...). Pe urmă este nevoie de traducători. De traducători români în primul rînd, care să studieze în străinătate limba respectivă. E nevoie de oameni de știință de carte, cu dragoste de carte și de țară, care să traducă aici, la noi, ceea ce avem mai reprezentativ" (...). În sfîrșit, ar trebui inițiate legături mai strînse cu mari scriitori străini, cu mari traducători, cu conducători de edituri etc. Dar toate acestea sistematic, consecvent, debarasîndu-ne de obsesia unor rezultate imediate" (Augustin Buzura).

Cunoscutul scriitor iugoslav Miodrag Pavlović avansează, la rîndul său, următoarele opinii asupra literaturii române, opinii pe care le găsim întrutotul îndreptățite : „Poezia românească din secolul 20 te uimește prin bogăția sa. În clipele de meditație asupra poeziei sau poate în momente de criză și de nedumerire îmi amintesc de poeții români, atît cît îi cunosc, și asta mă ajută. Poeții români de cele mai multe ori prezintă linia de legătură cu marile imaginații, cu inteligența lucidă și cu exactitatea sensului pentru formă și muzică. Preferăm deopotrivă poeți din prima jumătate a secolului 20, Anghezi, Ion Barbu, Lucian Blaga, Bacovia ca și pe cei de după război. În colecția, pe care eu o pregătesc pentru editura Prosveta, care va apare zilele acestea, în limbile sîrbocroată și română, cea mai bună selecție ce s-a făcut din poezia lui Lucian Blaga, în traducerea excelentă a lui Adam Puslojić. Aceasta va reprezenta un eveniment cultural important pentru noi".

A. BALTHAZAR

Cota maximă a bărbăției

Există previziune chiar și în mijlocul unor evenimente care se precipită, luciditatea poate dirija rodnicia unei activități pe orice vreme. În cîmpia bănățeană, apărată de vechi diguri, recolta a fost adunată din albia majoră cu puțin timp înainte ca apele grele, copleșite de mîl ale Mureșului să le cotropească. În localități ca Periam, Igriș, Cenad, o disciplinată și uriașă mobilizare de forțe la cotele numite „așteptarea", „maxima" și „refacerea". Comuniștii, aici și pretutindeni în haine de lucru, cu mînecile suflecate și ochi nedormiți, sufletul acestei organizări exemplare a muncii, munca însăși.

Venind de sus, de la Săvîrșin, Lipova, Arad, cu imaginea șuvoaielor și viitorilor, aici, la Cenad, aveam impresia că apele și-au temperat avîntul dar ele se investiseră cu o răbdare domoală care macină pe nesimțite diguri, care infiltrează peste noapte mari cantități lichide, acolo unde te aștepți mai puțin. La marginea comunei urci un dig de circa trei metri și descoperi cu surpriză luciul aproape de buza digului, o „dîlmei". Apa este cu înălțimea unei case peste nivelul localității și a întregii cîmpii ; simt brusc un fior. Mi se spune cu voce domoală și calmă : de fapt, lățimea undei gal-

bene este de aproape cinci kilometri, debitul riului fiind egal în acest moment de culminație cu acela normal al Dunării. Da, sîntem la cota maximă ; oameni' au realizat mari dispozitive de stăvilire a infiltrațiilor, pe o întindere de zeci de kilometri digul este păzit ca zidul unei cetăți, se folosesc cele mai moderne procedee de telecomunicații prin care o

mulțime de forțe pot fi mobilizate în cel mai scurt timp și îndrumate acolo unde se cere. Acum cinci ani, aici era imperiul noroiului și-al ploii și-al unei lupte aproape disperate. Acum, parcă încărunțiți de grele experiențe, am fost obligați să învățăm cum se luptă pentru pacea căminelor noastre Doar în cîteva case, aflate în zona inundabilă, lucește apa, ea însă este obligată să lucească numai acolo Pentru orice eventualitate, trenuri și mașini sînt gata pentru evacuarea întregii populații. Asta însă nu se va întîmpla. Aproape nimeni nu stă și nu se îndură să stea acasă și în Cenad au sosit de pretutindeni forțe de lucru, în special din Sînnicolaul Mare. Grupuri compacte, de toate vîrstele, se află în cîmp, pe șosea se circulă cu vehicole și pe jos cu mare intensitate. Căldura e puternică și masa de prînz se ia acolo, afară, sub năvala soarelui amețitor . . .

Să facem acum un mare salt pe hartă, lăsînd Mureșul să-și ducă unda sa de aproape o sută de kilometri, domolită. Să facem un salt cu imaginația tocmai la Dunăre, aici la Moldova Veche, unde oamenii păstrează în suflet imaginea recentei vizite a primului bărbat al țării, atît de direct interesat de viața, de activitatea fiecărui colț de țară. Să facem un mare salt de atenție și încordare acolo unde se îndreaptă toate apele rănite, spre bătrînul fluviu, care în „anii buni" abia catadicsește să-și ridice cotele înfim, după ce a primit volumele umflate ale altor ape. Acum însă, viitura provenită din apele interne, în aval, urmată la un scurt interval de aceea a fluviului, stîrnită din centrul Europei, urmată de altele, provenite din Tisa, ori Mureș, ori din alte rîuri.

Uriașa supapă, Hidrocentrala Porților-de-Fier a lăsat lacul de acumulare să se mai golească. „Deobicei, ni se spune în portul Moldova Veche, apa e foarte lină. Acum, însă e clar, curentul e mai intens deoarece unda de viitură a început să intre în lac, să-l umple din nou. Toată această energie suplimentară va fi folosită, n-aveți grijă ; apoi vor avea mai mult timp și cei care-și consolidează digurile, să recolteze" . . .

Aici, pe clisură, fluviul începe să crească. În această seară, ploi, torențiale. Apele au ieșit sensibil în dreptul unor sate ca Pojejena și Măcești. Nu se semnalează totuși pericolul unei inundații mai ample. Am sosit aici să pîndesc cota maximă. Ea va veni la noapte. Pînă atunci, trunchiuri uriașe lunecă mereu în jos, vapoarele trudnic urcă de cînd curentul este mai puternic.

Depozitara tuturor nenorocirilor Europei din această lună iulie și rămînînd frumoasă, tînără, senină, măreață, Dunărea este o provocare. Nu întîrziem să-i răspundem punînd-o în slujba noastră și apărîndu-ne eficient. Tot ce s-a făptuit aici în materie de îndiguiri suplimentare ar putea constitui, altă dată, un exces de zel ; mai bine-zis, o uriașă precauție. S-a suprainălțat un dig pe o lungime de șase sute de metri în dreptul stației de apă potabilă a orașului Moldova-Veche, altul de trei sute de metri la Liborajdia, spre Berzasca, apără stația de astfaltare, între Liubcova și Berzasca s-a făcut un dig lung de o mie trei sute metri și înalt de cinci, care apără culturile înapte încă de a fi culese. În agricultură ies zilnic la lucru peste o mie de oameni. În zonele Baziaș – Berzasca s-a secerat toată suprafața de grîu. s-au adunat leguminoasele. Ostrovul este în parte inundat, dar undeva există o pășune „supraetajată" la care apa nu ajunge și pe care au fost comasate animalele, parte din ele (tineretul) fiind evacuate din Insulă. În afară de cooperatori, circa o mie de orășeni ies zilnic pe ogor. Gata oricînd de acțiune, peste o mie de membri ai gărzilor patriotice pot fi mobilizați în numai douăzeci de minute.

Ne aflăm acum, în această zonă, după ce toate aceste lucruri concrete au fost la ordinea zilei la finele săptămînii trecute, în plină refacere

a rănilor pricinuite de inundații. Am aflat cu satisfacție de grija partidului pentru creșterea continuă a nivelului de trai a întregului popor, grijă care se manifestă chiar acum, în aceste momente grele, grijă binevenită și însuflețitoare. Trăim cotele maxime ale bărbăției unei munci devenită luptă. O luptă care angrenează toate forțele într-un eroism colectiv, o luptă generatoare de ambianțe pentru afirmarea celor mai frumoase dimensiuni ale omului.

Se limpezesc apele și privirile noastre ostenite se oglindesc din nou în ele ; apele vor doini iarăși, vor susura prietenoase, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

La această oră, Dunărea trage concluziile. Gîndurile noastre cele mai fierbinți se îndreaptă spre aceia care, la cota maximă a eforturilor, apără avutul nostru, obiectivele noastre vitale, asigurînd mersul nostru înainte.

LUCIAN BURERIU

UN DIG SOLIDAR

Să fim buni și cînd Mureșu-i rău,
Cînd îți rupe și casa și pomul,
Să fim buni, să fim tari, să fim buni,
Bunătate a forței e omul !

Să facem din brațe un dig solidar,
La pulberea apelor tristă,
Baraje de piatră se sparg și dispar,
Barajul de oameni rezistă.

Rîu de stele are țara la brîu,
Ca din nou să suridem spre mîine,
Învățînd de la spicul de grîu,
Să fim buni precum miezul de pîine !

DAMIAN URECHE

CORESPONDENȚĂ

Otiliu Mladin : Participăm afectiv la succesele Dvs. și vă dorim altele, mai mari. În ceea ce ne privește, după cum am mai spus-o, nu ne îndoim de posibilitățile Dvs. Ele devin tot mai evidente. Ceea ce vi s-a întîmplat după scrierea poeziei Dacică noi putem înțelege. Cineva ne-a prezentat un fapt similar : scrisese o lucrare, stăpînit de o atît de puternică emoție încît, zicea, îi dădeau lacrimile. Mai tîrziu avea să-și dea seama că lucrarea nu transmitea emoția pe care o trăise el în timpul scrisului, ea se consumase la nivel biologic, astfel încît luciditatea, rigoarea artistică nu mai putuseră funcționa, faptul artistic rămăsese străin de însăși esența demersului său literar.

În poemele Dvs. sînt multe versuri într-adevăr remarcabile, realitate care poate anunța un destin liric. Nu vă lăsați impresionat prea mult de ceea ce scrieți. Dimpotrivă, e bine să vă „suspectați" versurile, să vedeți dacă unele lucruri nu sînt în regulă și să încercați reelaborarea lor. Poezia **Ce păsări,** de pildă, începe bine, dar cedați repede unei rezolvări facile, de-o sentimentalitate nu tocmai potrivită unei bune încheieri. Totul e să rămîneți pasionat de munca Dvs.

G. Tonca : Scrisoarea Dvs. ne-a făcut o mare plăcere. Încrederea pe care v-o arătăm nu este decît în mică măsură meritul nostru. Vrem să spunem că sînteți un talent de foarte bună calitate. Poate-ar trebui să fim mai reticenți, să vă observăm un timp și-abia după aceea să ne exprimăm în termenii aceștia. Nu sîntem însă pentru o asemenea metodă. Dar depinde numai de Dvs. dacă veți ști să dați acestor virtuți literare strălucirea pe care ar putea s-o aibe Deocamdată, reținem încă două poeme : **După zbor** și **Țărm departe de lume.** Și vă propunem o vizită la redacție, cu un set mai cuprinzător de poeme. Vizita ar trebui să se întîmple în acest iulie sau, dacă nu, în septembrie.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MICA ANTOLOGIE

OM AL PĂMÎNTULUI

Sînt și rămîn al pămîntului
prin naștere, luptă și moarte.
Cu arma cuvîntului, singura
forță, iubirea mi-o apăr,
astîmpăr furia nebunului
ce-mi iese cu urlete-n cale,
distrug ipocrite altare,
deschid zăvoritele inimi,
pe cei însetați îi adun
în frontul crescînd al luminii
și sper — cu un dram de noroc —
să nuntim în înalta cetate.

Prin tot ce visez și-mplinesc
mă simt și rămîn al pămîntului.

SORIN PLANETARU

DUPĂ ZBOR

demult
pe vremea cînd eram pasăre
înotam prin albastru visînd ochii tăi
și cerul
îți mîngîia genele
apoi fluture — sărutam iarăși apusului
și iarba
îți cînta pașii
apoi am fost pădure
și-ți aduceam frunze din culorile toamnei
ca să-ți acopăr somnul.

G. TONCA

CONCEPTUL DE OM NOU

(Urmare din pag. 1)

subiect al istoriei și creator conștient al propriei condiții sociale, OMUL ÎN SOCIALISM exercită un rol primordial în accelerarea progresului social, potențînd însuși ritmul perfecționării.

Fiind tip nou de existență, **existența socială socialistă** reclamă un **nou tip uman,** „în stare **să înțeleagă** desfășurarea evenimentelor și **să acționeze** în concordanță **cu cerințele dezvoltării societății" ;** în acest punct al analizei vom sublinia că noua conștiință socială nu este doar **reflex** al existenței sociale ci și **cunoaștere** a acesteia. Prin valori-proiect (fundamentate cognitiv și axiologic) ea devansează existența, jalonînd devenirea spre o nouă realitate socialistă, superioară ; spectrul trebuințelor-aspirații tensionează activitatea practică spre idealul „omului bogat și a trebuinței umane bogate" la care „propria sa realizare se manifestă ca necesitate lăuntrică" (Marx). Deci noile relații sociale — echitabile prin esența și natura lor — devin realitate existențială generalizată **numai** prin activitatea conștientă a indivizilor umani, purtătorii acestor relații, societatea — în formularea lui Marx — fiind tocmai produsul interacțiunii oamenilor.

Este neîndoielnic că trecerea de la omul „parțial", la cel „total", de la omul organic la omul — Personalitate constituie un **proces de durată,** vizînd — deopotrivă — cadrul structural și relațional creat și perfecționat și capacitățile subiective implicate.

Premiile Asociației

Personajul și determinările sale

(Urmare din pag. 3)

și somnul are, pentru acesta, un echivalent gastronomic : „. . . somnul trebuie consumat ca un aliment, total, cu grijă pentru firimituri, să nu le scapi pe alături . . ."), apetit egalat doar de foamea de senzații, de aventură a celorlalți protagoniști : Chilezan, Hipp, Tatar, Copil. Eroi care altfel sînt capabili de gesturi superbe și de momente de candoare, de pură vibrație lirică : ne rămîn în memorie **Scrisoarea lui Chilezan către mama sa, Clara,** scrisorile lui Aftenie și răspunsurile Anei, „prietena lui Chilezan, către Aftenie, prietenul lui Băruță". Se reține, în același sens, și scenele concediului petrecut, „à l'américaine", de cei șase într-un hotel de lux, poezia unei aventuri campestre (ce prefigurează retragerea rousseau-istă a lui Băruță, infirm în urma unui accident de mașină, la țară), dorința de trăire frenetică, de epuizare a datelor realității :

Protagoniștii lui Ion Dumitru Teodorescu sînt tineri muncitori, cîndva delincvenți, trecuți prin orfelinat (unii) și printr-o școală de reeducare. Pornind de aici **Orașele de la ora patru** este un „roman" al inițierii (nu numai erotice) în lumea celor adulți și al acomodării cu rigorile și convențiile vieții sociale.

Fără a fi cu totul străină de intențiile poematico-parabolice ale altor povestiri din acest volum, **Dificilul drum al curajului, Tu vei fi fruct, Și dedesubtul nostru e tot cerul** (titlurile sînt și ele, după cum se vede, **poetice**), **Orașele de la ora patru,** la care trebuie adăugată povestirea **Șase căluți în galop** consemnează, totuși, o mai insistentă preocupare pentru epic. Aceasta în contrast cu **Aproapele,** povestire ce dă și titlul cărții, în care rememorarea unor întîmplări din timpul războiului alunecă, pe nesimțite, spre un final de aparență senzațională, fantastic-alegoric ori cu povestirile **Trădînd bătrînul se stingea** și **Spectacol de gală,** cărora excesul de „tehnică", o prea minuțioasă elaborare le conferă, în cele din urmă, un aspect destul de fastidios.

Amintiri și portrete

(Urmare din pag. 3)

Gh. Bogdan-Duică este surprinsă, în tot pitorescul și adevărul ei, cu o mare economie lexicală ; rămîne în memorie de asemenea, zugrăvită cu gravitate, umbra tăcută a lui Blaga sau cea veșnic neliniștită a lui Nicolae Iorga. Precum și altele, mai modeste, dar nu mai puțin apropiate autorului (cele ale lui Axente Banciu, D. Tomescu, Ilarie Chendi etc. etc.).

Reținem, totodată capitolul referitor la revista „Societatea de mîine", înființată și condusă de Ion Clopoțel timp de peste două decenii.

Dată fiind bogăția celor care ar mai fi de spus, putem nădăjdui că **Amintiri și portrete** este doar primul reprezentant al unei serii. Iată cum se exprimă autorul chiar în încheierea predoslovirei : „Evocînd în volumul de față cîteva momente și caractere din venerabila galerie a condeierilor progresiste care străbate mai bine de jumătate de veac de frămîntări, nu poate fi vorba, desigur, de o epuizare a documentării sau a întregii serii. Atîtea alte figuri și fapte pilduitoare necesită lumină și cinstire în conștiința generațiilor tinere . . ." (p. 13).

Dilema morală la Aldous Huxley

Huxley a fost considerat pe rînd inovator în romanul secolului al XX-lea, scriitor decadent, scriitor satiric, reprezentant al romanului de idei.

Cine a fost, totuşi, Huxley ?

„L-ai fi putut întîlni oriunde ; în galeria lungă, cu şiruri de primitivi italieni, respectabili şi destul de anoşti, sculpturi chineze, mobilă din vremuri imemoriale ; în salonul cu pereţii acoperiţi cu tapiserii, în care fotoliile largi, îmbrăcate în pînză indiană, alcătuiau adevărate oaze de confort ; printre piesele în stil vechi ce mortificau carnea ; în camera de studiu cu pereţii de un galben-pal, scaune veneţiene şi mese în stil rococo ; în biblioteca bogată în **in port-folio**-uri prodigioase, sau în sufrageria cu aroma tipic englezească a vinului de Porto. În clipa în care te-ar fi zărit, te-ar fi ţintuit pe un scaun, ca pe o victimă eventuală – o victimă a erudiţiei uluitoare şi a spiritului său critic, ce nu cunoştea odihna. Deveneai un auditoriu cu un rol destul de simplu : erai urechea amabilă, menită să asculte torentul de generalizări ingenioase, revărsat fără eforturi şi senin, pe indiferent ce temă." (John Atkins, **Aldous Huxley. A Literary Studi,** London 1957, p. 1).

În 1921, romanul „Crome Yellow" – anunţa un spirit deosebit de critic, caustic şi neiertător. Toate romanele sale pot fi considerate **romane de idei,** dar, luate în amănunţime, se poate detecta o trecere pe nesimţite de la romanul de idei („Crome Yellow", „Dans grotesc"), la romanul experimental („Punct Contrapunct"), pe urmă la romanul satiră („Orb prin Gaza"), terminînd cu romanul utopic („Bravă lume nouă !").

În ultimii ani de viaţă Huxley se ocupă de aspectele primejdioase ale ştiinţei minuite de fiinţe dezumanizate („Geniul şi zeiţa" – 1955). Pare un scriitor obosit. O piesă montată pe Broadway este repede scoasă din repertoriu. Nemulţumit de societatea în care trăia, sugerează fuga de realitate într-o contemplare mistică. Rezultatul ? „Porţile percepţiei" – 1954, „Rai şi iad" – 1956. Începe să fie preocupat de muzica preclasică : copiază note pentru orchestra dirijată de prietenul său Robert Craft. Se interesează de compoziţiile lui Gesualdo da Venosa, contemporanul lui Monteverdi, prezintă publicului în diferite prelegeri, madrigalul şi muzica italiană din secolul al XVI-lea. Ultima sa carte „Insula" – 1962, este o nouă utopie destinată să înfăţişeze soluţiile oferite de Huxley, nu pentru a „salva" omenirea, ci pentru a asigura existenţa „normală" şi „firească" oamenilor dornici să-l asculte pe acest profet care în final îşi nimiceşte discipolii imaginari (apud Al. Duţu, prefaţa la **Punct Contrapunct,** Bucureşti, 1966, p. XLIII).

Moare în 1963 în California, dispariţia sa nefiind luată în seamă de americanii şocaţi de asasinarea preşedintelui J. F. Kennedy.

Cum a putu să se schimbe atît de mult un scriitor ca Huxley ? Începuse în 1921 cu „Crome Yellow" – un roman de idei.

„Romanul de idei. Caracterul fiecărui personaj trebuie să fie implicat, pe cît posibil, în ideile pe care le reprezintă. Astfel, în măsura în care teoriile sînt raţionalizări ale sentimentelor, instinctelor, stărilor sufleteşti, acest lucru este posibil. Principalul defect al romanului de idei este acela că trebuie să scrii despre oameni care au idei de exprimat – cu o mică excepţie de 0,1% din rasa umană. De aici rezultă că romancierii realişti şi înnăscuţi nu scriu asemenea cărţi. Dar eu nu am pretins niciodată că sînt un scriitor înnăscut." (op. cit., p. 30).

Personajele din „Crome Yellow" sînt, toate, pseudo-artişti : pictori, poeţi, jurnalişti, romancieri. Nu există acţiune. Personajele sînt lipsite de viaţă, ele sînt pur şi simplu purtătoarele de cuvînt ale autorului. Mr Scogan, ca şi Burlap (din „Punct contrapunct") sau Anthony Beavis (din „Orb prin Gaza") este un personaj prin care autorul îşi spune punctele de vedere. Romanul pierzînd din acţiune, cîştigă în idei, care se vehiculează în discuţii. Ce se discută ? Educaţie. dragoste, moarte, bineräu, muzică, pictură, destin, probleme ale existenţei umane. Microcosmosul lui Huxley, de data aceasta, este castelul Crome Yellow. Locul de desfăşurare nu este fix. El poate să difere : restaurant, birou editorial, club, serată etc. De ce a recurs Huxley la romanul de idei ? Pentru el, interpretarea vieţii se putea formula mai bine prin idei decît prin experienţă. Doza sa de scepticism îşi are originea în atmosfera de după primul război mondial. Darwin publicase în 1865 „Originea speciilor", şi acum cîştiga teren. Apăruseră Einstein, Freud, Bergson. Generaţia lui Huxley era într-o perioadă de confuzie şi dezechilibru, lipsită de perspectivă. La aceasta se adaugă şi problemele intervenite în viaţa personală : boala de ochi, moartea mamei (1908), sinuciderea fratelui.

Iar spiritul lui Huxley s-a ascuţit. A devenit mai neiertător.

Personajele sale poartă discuţii interminabile ; ceea ce îi caracterizează pe toţi este o anumită lipsă a interesului faţă de problemele care se referă la viaţa individului. Toate acestea duc la o **inerţie** caracteristică şi la o **inutilitate,** ironizată cu multă luciditate şi sarcasm, asemenea umorului lui Jonathan Swift.

De la **adevărul total,** pe care l-a căutat tot timpul, a ajuns la misticismul budhist şi la consum de mescalină. După romanul de idei, Huxley continuă cu romanul experimental. Romanul „Punct-contrapunct" este rezultatul influenţei muzicii lui Arnold Schönberg.

„Muzicalizarea literaturii ... Introduceţi acest lucru într-un roman. Cum ? Trecerile bruşte sînt destul de uşoare. Ceea ce vă lipseşte este un număr de personaje şi conflicte paralele contrapunctate." (Aldous Huxley, **Point Counterpoint,** Harper and Row, p. 301).

Am putea discuta despre **triunghiul** lui Huxley, un triunghi format din personaje diferite, reprezentînd categorii diferite de oameni :

Rampion (D. H. Lawrence) – **Burlap** (Middleton-Murry) – **Philip** Quarles (Huxley).

În „Punct Contrapunct", deci, triunghiul reprezintă trei tipuri diferite. **Rampion,** după imaginea scriitorului D. H. Lawrence, este cel care preaslăveşte armonia dintre corp şi suflet. **Philip Quarles,** adică Huxley, „era un cinic şi de asemenea un mistic, un umanitarist şi un mizantrop de dispreţuit." **Burlap** – altă figură reprezentativă – criticul şi publicistul Middleton-Murry, este tipul ipocritului, cel care poartă veşnic masca inocenţei. Între ei se mişcă Walter Bidlake.

„În imaginea lui Walter Bidlake, seratele apăreau întotdeauna ca un fel de junglă deasă, plină de plante agăţătoare. O junglă de zgomote, o junglă în care se pierdea încercînd să-şi croiască drum prin desişul ei luxuriant".

Acelaşi triunghi poate fi aplicat şi la alte romane, ca de exemplu „Crome Yellow" : **Mr. Scogan – Henry Wimbush – Autorul,** liantul fiind Denis ;

„Geniul şi zeiţa" : **Katy** (zeiţa) – **Henry Maartens** (geniul) – **John Rivers,** elementul de legătură fiind autorul. Triunghiul lui Huxley este un triunghi închis, un loc în care personajele sînt sau se simt îngrădite de concepţii, convenţii, tradiţii. Un triunghi asemănător apare la Samuel Beckett. Guicharnaud (Guicharnaud, **Modern French Theatre,** Yale University Press, 1967, p. 251), explică în felul următor : în „Aşteptîndu-l pe Godot" : **Vladimir – Estragon – spectatorul,** în „Sfîrşit de partidă" : **Hamm – Clov – spectatorul,** în „Ultima bandă de magnetofon al lui Krapp" : **Krapp – banda de magnetofon – spectatorul,** în „Spune Joe" : **Joe – camera de televiziune – vocea.** Dar, de fiecare dată, triunghiul nu este închis. De exemplu, în „Aşteptîndu-l pe Godot", cele două personaje Vladimir şi Estragon se mişcă pe scenă şi dialoghează avînd drept liant spectatorul.

Revenind la Aldous Huxley, putem menţiona şi romanul satiric. Exemplul cel mai bun l-ar constitui „Orb prin Gaza", titlul provenind din :

„Orb prin Gaza la moara cu sclavi" (John Milton).

Romanul este probabil o subtilă şi dureroasă oglindă a vieţii sale, cu amintiri şi obsesii (de ex. tema morţii), realizată în creionarea personajului Anthony Beavis. Juxtapunerea de trecut peste prezent este puţin mecanică iar rolul său puţin ironic. Atenţia autorului se concentrează asupra contrastului dintre **Beavis sceptic** şi **Beavis convertit.** Din nou putem menţiona triunghiul lui Huxley, de data aceasta format nu din personaje, ci din idei, concepţii. Pentru Anthony Beavis problema care îl preocupa este cunoaşterea.

Un al patrulea tip de roman, romanul utopic „Bravă lume nouă" este de fapt o utopie reversată. Este viziunea ironică a autorului faţă de ceea ce se va întîmpla cu omenirea dacă ştiinţa va continua să fie folosită ca un scop şi nu ca un mijloc.

Titlul provine din exclamaţia Mirandei din „Furtuna" lui William Shakespeare :

„O wonder ! How many goodly creatures are here !
How beautious mankind is ! **O brave new world !**
That has such people in it !"

„O minune ! Cîte fiinţe minunate sînt aici !
Ce frumoasă este omenirea ! **O bravă lume nouă !**
Ce oameni aşa !"

Ce este de fapt romanul ? Este o imagine reversată a ceea ce cititorul s-ar aştepta să fie.

Din anul 1937, Aldous Huxley s-a stabilit în California ; acolo unde se mai aflau şi alţi scriitori de renume : Franz Werfel, Lion Feuchtwanger, Thomas Mann, Heinrich Mann. Dar Huxley nu mai era de loc romancierul care se afla, cîndva, printre primii urmaşi ai lui Joyce, Proust, Thomas Mann.

Cum a putut oare să se schimbe atît de mult ? A fost vorba oare de o evoluţie, transformată pe urmă în involuţie ? Sau poate un **joc** al acelui **ceva** care face ca pictura să prindă viaţă, acel **ceva** care deosebeşte artistul de meşteşugar, acel **ceva** care deosebeşte ziaristul de duzină de scriitorul de geniu ?

DAN MANOLESCU

30 de ani de la moartea poetului

PAUL VALÉRY

Naşterea Venerei

Mai fumegînd, şi rece, din muma ei adîncă,
Pe pragul care marea îl bate cu furtuni,
Ea carnea-amar vărsată la soare din genuni,
De diamante-n clocot şi-o scapă, iat-o, încă.

Surisul i se-ncheagă şi-înlăcrimînd uşor
Învineţitu-i umăr, ivit din braţe albe,
Urmează-n jos, curate, ale lui Thetis salbe,
Şi îi strecoară-n pîntec cosiţele-un fior.

Zvîrlit, pietrişul jilav, în sprintena ei cursă,
Se năruie şi-n freamăt scobit cu setea scursă,
De-salt zglobiu, săruturi îi bea nisipul fin.

Dar – mii – priviri perfide sau vagi cufundă-n ele,
Cu fulger de primejdii, prin ochi mobil, divin,
Al apei rîs, şi valuri de jocuri infidele.

În româneşte de
NICOLAE ŢIRIOI

TERRA MAGAZIN

UN CEASORNIC URIAŞ. Fraţii Melongelli din Sermido (Italia) au construit un ceasornic, la comanda Republicii Dominicane, care, se pare, este „cel mai mare din lume". El are 16 metri în diametru iar arătătoarele au o lungime de 8,5 respectiv de 6,5 metri. Ceasul va fi instalat în noua grădină botanică din Santo Domingo, şi va „cînta" patru melodii diferite.

18 ANI FARĂ PERMIS DE CONDUCERE. Un francez, pe nume Noël Lefevre, îşi cumpărase în urmă cu 18 ani un automobil. Dorinţa lui de a se aşeza la volanul unei maşini a fost atît de mare încît nici nu se mai gîndi să-şi dea examenul de conducere. Iar mai tîrziu, omul nostru uită complet de această problemă. Şi timp de 18 ani conduse ireproşabil. Numai că automobilul nu merge de multe ori pe... şosea. ci mai dă şi în niscaiva copaci. Aşa fu prins Lefevre, după 18 ani, fără permis de conducere. Un record. într-adevăr al zelosului automobilist, dar şi un record al agenţilor de circulaţie !

UN COMPUTER VORBAREŢ. Savanţii de la Universitatea Carnegie-Melon din Pittsburg (S.U.A.) au construit un computer ... vorbăreţ. El răspunde la întrebări şi, jucînd şah, face mutările „verbal".

DOAR ÎNTR-O ORĂ. Amatorii de statistică au calculat ce se poate întîmpla într-o singură oră. Într-o singură oră, zic ei, omul pronunţă 2 500 de cuvinte şi clipeşte aproximativ de 500 de ori. În acelaşi răstimp, de pe conveierele de automobile din întreaga lume, iau drumul şoselelor 1 000 de automobile.

LOUIS DE FUNES INVENTATOR. Celebrul comic francez Luis de Funés are, în timpul său liber, o mare pasiune : tehnica. Dar nici aici, zice el, nu se poate fără umor. Nu de mult el a patentat o „invenţie" : un fel de automobil-barcă, care cînd merge pe uscat are drept acoperiş barca, iar pe apă, invers.

ŞOBOLANII ÎN ACŢIUNE. Pentru a constata cîtă pagubă pot provoca şobolanii, o firmă americană le-a dat, „mînă liberă". După două luni au fost evaluate pagubele. În acest răstimp şobolanii au distrus 1742 de pungi de cafea, 14 tone făină, 200 tone zahăr şi peste 15 tone cafea Cei mai mult le-au plăcut macaroanele şi tăieţeii, pe care le-au mîncat cu ambalaj cu tot. După toate acestea, au fost utilizate trei metode de luptă împotriva lor : piscicile, otrava şi chiar ciinii dresaţi special.

IGNORANŢA SE PLĂTEŞTE. În gazeta americană „Herald" a apărut nu de mult următorul anunţ : „Schimb vioară din 1716 pe care a construit-o un oarecare „Stradivarius", pentru un motor de 40 cai putere". Dintotdeauna ignoranţa s-a plătit scump. Dacă acela care a dat anunţul ar fi ştiut cine este „un oarecare Stradivarius", el ar fi obţinut nenumărate motoare de 40 c. p.

LEII DE MARE ÎMPOTRIVA MINELOR. În S.U.A. se fac cercetări privind folosirea unor animale marine, în speţă, a leilor de mare, în scopuri militare, Astfel, la baza subacvatică Coronado din statul California, specialiştii militari dresează leii de mare care, după cum se afirmă, reuşesc să demonteze minele şi torpedo-urile de pe fundul mării !

EUROPA APUSEANĂ ÎMBĂTRÎNEŞTE. Ţările Europei apusene devin tot mai depopulate şi îmbătrînite. Aceasta este constatarea Institutului de statistică şi studii economice din Paris. În ultimii zece ani a avut loc o scădere bruscă a natalităţii şi, ca o urmare firească, a crescut numărul populaţiei în vîrstă. În anul 1972 numărul copiilor a scăzut cu 17 procente.

HOŢII DE AUTOMOBILE. În Italia, Roma deţine recordul în ceea ce priveşte furtul de automobile. După ultimele date, în capitala Italiei s-au furat anul trecut 42. 226 de automobile. Hoţii şi-au dovedit un bun gust în această meserie : au furat aproape numai automobile FIAT 126 declarate cea mai bună marcă a anului 1974.

OS ARTIFICIAL. La un laborator de cercetare din New York a fost realizată o materie plastică poroasă, ideală pentru înlocuirea oaselor umane. Grefată în ţesutul uman, organismul o tolerează excelent. Ţesutul pătrunde în porii materiei plastice şi se comportă la fel ca şi cu un os adevărat.

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA IP.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 25 iulie 1975 ● Nr. 30 (386) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : ALEXANDRU TRAIAN FILIP

Sărbătoarea anului zece

Zilele anului zece. Deceniul perfecționării, au scris ziarele. Deceniul muncii, al luptei și victoriei, au mai scris ziarele, recapitulînd în cifre și cuvinte tot ce s-a făcut faptă timp de zece ani, de atunci, de cînd de la tribuna Congresului al IX-lea se rosteau cuvintele menite să pună temelia unui nou moment în istoria socialistă a țării : consolidarea societății socialiste, crearea condițiilor pentru trecerea la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Deceniul demnității și al zidirii omului.

În zilele anului zece trebuie rememorat totul, an cu an, zi cu zi, într-un fel de raport interior, de dare de seamă a fiecăruia către fiecare, spre a da seama în fața conștiințelor noastre de tot ce am făcut noi, oamenii acestei țări, de tot ce s-a făcut pentru noi, oamenii acestei țări. Pentru a ne da seama de uriașa prefacere a țării și a noastră.

Pentru că în doar cîteva cuvinte sinteza atotcuprinzătoare a faptelor e cu neputință de scris, vom transcrie doar trei cifre și trei ani, spre a le face să depună mărturie despre creșterea puterii economice a țării, despre creșterea capacității ei industriale. Deci, în 1965 — o producție de 170 miliarde lei, în 1970 — de 300 miliarde lei și, estimativ, în 1975 — 580 miliarde lei. Ar mai trebui transcrise cifrele doveditoare ale creșterii din agricultura noastră socialistă, din întreaga viață social-economică. Ar mai trebui scris despre numărul caselor de locuit, al școlilor și spitalelor, despre numărul elevilor, studenților și cărților. Toate, fără precedent în istoria țării. Și ar mai trebui scris despre soliile de pace și prietenie purtate peste hotare, despre înțelepciunea cuvintelor Președintelui nostru, rostite la cele mai înalte tribune ale lumii. Ar mai trebui scris despre demnitatea oamenilor, despre credința lor în biruința binelui și a adevărului, despre munca lor eroică de zi cu zi. Și deloc la urmă, ar trebui scris despre cuvintele scrise ale poeților din acești zece ani. Mai pline de înțeles și frumos ca niciodată. Toate acestea ar trebui scrise pe larg, undeva, într-o dare de seamă interioară, a conștiinței, spre a dovedi încă odată că drumul ales atunci, în iulie 1965 a fost drept.

S-a întîmplat ca zilele sărbătorii anului zece să fie zilele victoriei depline a acestui popor asupra naturii potrivnice. Fie acesta încă un semn al neabătutei noastre încrederi în drumul început acum zece ani.

I. PANTEA

Experiența artistică

Ideea de „înflorire a vieții spirituale a poporului român" prin artă, idee pe care o întîlnim în documentele celui de-al XI-lea Congres al Partidului, aduce în fața creatorilor mai cu seamă, dar nu mai puțin înaintea tuturor celor care, într-un fel sau altul, coordonează creația artistică, difuzarea și recepția ei, probleme de seamă, pe linia continuității unei tradiții, dar mai ales pe linia depășirii și autodepășirii.

Balanța responsabilității a înclinat și înclină însă întotdeauna în favoarea acelui grup participant la subiectul transindividual, care constituie elementul direct integrat în acțiunea socială de creație și emisie a valorilor spirituale.

În acest context, experiența oferită de artă (ca fapt în sine, din punct de vedere sociologic) se poate descompune, în funcție de cele trei coordonate ale dimensiunii temporale pe care se organizează, deși, într-o perspectivă mai puțin didactică, ea ne apare ca o experiență globală, umană și socială. O asemenea descompunere ne oferă o dimensiune retrospectivă, una actuală și alta predictivă, dimensiuni care ar putea constitui criterii de referință într-o eventuală clasificare a operelor de artă.

1) Experiența cognitiv-afectivă retrospectivă se manifestă atît în sfera cunoașterii artistice specifice, cît și a celei nespecifice (documentare). Eroii lui I. L. Caragiale, de pildă, nu sînt reali, cum ar spune F. E. Merrill „în accepțiunea biroului de recensămînt al populației" dar ei pot depăși, prin informația oferită asupra unor comportamente individuale și sociale, reprezentarea noastră despre epoca respectivă și despre cetățenii ei reali, înregistrați în tabelele statistice ale vremii. V. E. Maşek consideră acest tip de cunoaștere ca fiind „nespecifică" (artei), apreciind-o ca importantă mai ales în investigarea trecutului. Putem observa că termenul de referință ales în acest caz, ca și în cele ulterioare este publicul actual. Romanele istorice constituie un exemplu de experiență retrospectivă care, în lipsa acestora, ar fi uneori imposibilă. Numai că o asemenea realitate nu este „istorie" în adevăratul sens al cuvîntului și de fapt nici nu-și propune un asemenea statut. Nu vom crede, de pildă, că toate evenimentele și întîmplările relatate de Sadoveanu s-au petrecut aevea, dar, printr-un acord tacit, viziunea majoritară asupra domniei lui Ștefan cel Mare este influențată de ele. Prin vitalitatea lor, asemenea evenimente se includ în sistemul cronologic oferit de istorie, „rece" prin natura sa, transformînd ceea ce pînă atunci fusese informație în experiență trăită în chip imaginar. Din acest motiv, un bun cititor are toate șansele să acumuleze o experiență mult superioară unui simplu „participant" la viața concretă.

Sînt civilizații, popoare, societăți sau personaje pe care le cunoaștem numai, sau mai ales, prin creația lor spirituală. În acest sens, se poate vorbi, fără nici o limitare, despre funcția educativ-instructivă a artei, funcție utilizată după cum știm și în procesul de învățămînt, prin literatura istorică bogată, inclusă în manualele școlare.

Este cunoscut comentariul lui F. Engels despre importanța istorică a „Comediei umane" a lui Balzac, cum sînt clasice și studiile lui V. I. Lenin asupra operei lui L. Tolstoi : „Ideile tolstoiene — susține acesta — sînt o oglindă a moliciunii satului patriarhal și a lașității înrădăcinate a „țăranului gospodar". Extragerea experienței „documentare" pe care o poate realiza sociologia operei are o valoare interdisciplinară, dar și o finalitate specifică : cunoașterea cadrelor imaginare ale trecutului, a unor relații și individualități sociale, a unor forme de comunicare și creație coborîte în istorie. Dar și cunoașterea prezentului și a conștiinței sale complexe atunci cînd istoria e trecută prin filtrul său creator. Căci arta poate realiza ceea ce filozofia istoriei i-a propus istoriei însăși dar fără succes : arta

(Continuare în pag. 7)

VIOREL SÎRBU

Grîul

Nu-ncape îndoială, eu vă iubesc pe toți,
astronauților destupînd pe Lună
cuvinte îmbuteliate pe pămînt de vreun gazetar
care n-a zburat nici cu o vrabie măcar,
dar nu mă pot abține să nu-mi fie dor
de o lipie făcută din grîul
măcinat pe lespede în moara
cu toate mașinăriile de lemn . . .

Pîinea copilăriei avea și ea și gustul
lemnului de copaie, gustul nu știu cărui
cîntec de pasăre și al cleiului de franză.
Moara cu toate roțile de lemn
semăna cu un burduhănos ceas de lemn
și făina aducea puțin a veșnicie.

Dar nu e nimic. Eu vă iubesc și așa, zburătorilor
din bile de cositor și mestec grîul
măcinat la morile
din muzee . . .

GHEORGHE TOMOZEI

CONVORBIRI

Cu prof. emerit dr. doc. C. V. OPREA

Profesorul emerit doctor docent C. V. Oprea are 70 de ani, cîteva sute de lucrări publicate, e vicepreședinte al Federației europene pentru protecția mediului înconjurător și, atunci cînd nu e la diverse congrese, poate fi găsit zilnic, începînd cu ora șase dimineața, în cabinetul său de la Institutul Agronomic Timișoara. Tot zilnic, profesorul poate fi găsit, între anumite ore, la Diniaș. În ziua aceea era duminică, profesorul era, ca de obicei, de la șase în cabinetul său, între orele 7 și 9 a dat prezentul interviu, iar la ora 9 a plecat la Diniaș, împreună cu autorul acestor rînduri. A vizitat (și a prezentat reporterului) Centrul de cercetare și ameliorare a sărăturilor și Stațiunea de cercetări meteorologice, hidrologice și hidrogeologice de la Diniaș, a văzut (din nou) Plantația supraintensivă a C.A.P.-ului, a discutat cu președintele Giurgev Arcadie și cu un activist județean despre problemele cooperativei : către ora 15, mașina era din nou în Timișoara, pe reporter îl încerca o anume oboseală. Profesorul era proaspăt, odihnit, gata de muncă. Muncă : 50 de ani de muncă aspră închinați pămîntului și roadelor sale.

Și ce a fost înainte de acești 50 de ani ?

Nu, agricultura, pămîntul, nu au fost un vis de copilărie. Eu sînt un produs al orfelinatelor, spune Profesorul. Tatăl meu a murit la Mărășești, mama avea încă cinci copii. Am fost copil de trupă. Eram toboșar. Dacă aș fi fost mai zdravăn, azi aș fi fost poate pensionar toboșar. Nu eram de loc zdravăn. Am lucrat apoi într-un atelier de cizmărie ; nu m-am descurcat nici acolo. Pe urmă am fost chelner. Doi ani. Adică ajutor de chelner. La Medgidia. Eu sînt, poate știți, dobrogean. Satul meu e la 5 km de Medgidia. Cînd visez frumos, visez că sînt chelner. Vreau să spun că mi-a plăcut acolo. Pe urmă, la insistența mamei, am făcut liceul ; s-a întîmplat să-l termin printre primii. M-am înscris la Politehnică, la mecanică, în București. Ca să-mi cîștig existența, lucram într-un atelier de umbrele. Dacă aveți vreo umbrelă stricată, pot să v-o repar. Umbrelarul voia să-și mărite fata cu mine. Nu se putea. N-am putut rămîne la Politehnică. Am trecut la Agronomie : pe vremea aceea, nu se ducea multă lume la Agronomie. Agronomia dădea casă, masă, haine, numai să aibă studenți. Am dat examenele în aprilie și tot în aprilie am început anul universitar. Profesorul Enculescu, renumit pedagog, m-a luat preparator încă înainte de a termina facultatea. Aveam acces în laboratorul lui. În ultimii doi ani de facultate am fost și student și preparator. Tot profesorul Enculescu m-a trimis la Viena să-mi fac doctoratul. Am stat trei ani la Viena, am revenit ca asistent-șef de lucrări. Pe urmă am plecat la specializare la Paris. Întîmplările au făcut ca acolo să stau în preajma profesorului Michel Levy, marele mineralog, care m-a luat sub protecția sa. Ținea la mine. Cu toate insistențele lui, m-am întors în țară.

În 1939, am publicat **Cercetări pedologice în județul Constanța**, care a primit premiul Odobescu al Academiei. (**Cum era,**

(Continuare în pag. 7)

VALERIU GANEA

CRONICA LITERARĂ

Detașare de pitoresc *)

1. **Scrisori bănățene** (1924), unicul volum al prozatoarei Cora Irineu, din cercul revistei „Ideea europeană" conține un memorial de călătorie. Reeditate recent, cu un adaos de pagini lăsate de autoare în periodice – note de călătorie, eseuri, articole despre Verlaine, Proust, Claudel, Blaga etc., **Scrisorile bănățene** au, pe lîngă valoarea literară, pe cea a unui document de epocă. Sînt pagini scrise cu ritm pasional, cu umor fin și vervă. Cu știința de a discerne amănuntul revelator dar și cu surpriza de a descoperi o lume inedită – nu doar prin caracterul idiomului vorbit de locuitori – plină de culoare. Iată descripția unei zile de tîrg la Caransebeș : „Mă deșteaptă din stradă un plîns de bivol. Aerul e proaspăt, e frig. Sînt ceasurile șapte, mă dau jos, în cafenea. Trec căruțe mari, cu saci, cu legume, cu mărfuri. E Joi, zi de tîrg. Adunare impestrițată de cămăși albe, sarici, oprege roșii, verzi, albastre. Bărăci și mărfuri rînduite. E pitoresc de-mi fericește ochii mei încîntați. Un toboșar. Ce priveliște ! Se adună toți. Unii glumesc. Sînt nespus de sceptici. Știri de la stăpînire : să aducă vitele la examen medical ; să nu cumpere pămînt supus exproprierii, că li se va împărți. Voci din mulțime : La a treia venire !"

Altfel, Cora Irineu are concepția unui reporter modern : caută documente, reține relațiile martorilor unor evenimente, evocă date și circumstanțe istorice, descrie vestigii, monumente de artă, este preocupată de limba, obiceiurile, datinile locuitorilor. **Scrisori bănățene** este unul dintre primele modele de reportaj monografic.

2. După **Eu și ai mei,** un alt volum al lui Romulus Fabian, tot cu caracter autobiografic, memorialistic, este **Cei care au plecat.** Cine se va aștepta să găsească în scrisul lui Romulus Fabian reflexul unei literaturi iscate din efort dialectal, din visul unor felibrigii locale, nutrit de cîteva generații de scriitori interbelici ce încercau a extrage din caracteristica etnografică și lingvistică a unei străvechi **provincia romana** argumentele unei atitudini provinciale, va fi poate decepționat. Romulus Fabian este un **povestitor popular,** din familia lui Creangă și literatura sa, pitorească într-un anume fel, prin particularitatea pe care i-o acordă zugrăvirea întocmai a unei lumi care nu ducea lipsă de trăsături de originalitate (individualizatoare), rămîne întru totul interesantă prin faptul că nota distinctivă i-o dă **detașarea de pitoresc.** Lipsa oricărui program, deci, a oricărei sforțări de a extrage specificul satului bănățean spre a-l pune în valoare în literatură. În limbă vorbită cu mai bine de jumătate de veac în urmă în provincia natală (poate cu prea multe cuvinte dialectale și atunci cînd în limbajul popular există dublete pentru exprimarea aceleiași noțiuni poate prea frecvent preferate sînt cuvintele cele mai rar folosite azi) Romulus Fabian își povestește copilăria și adolescența, întîmplări dintr-o lume (în anii primului război mondial) văzută prin ochii unui copil de la sat. Roman al satului bănățean, **Cei care au plecat** este și un roman (dacă nu este prea mult spus) al împotrivirii spontane a populației românești (și nu numai românești) din Banat silite să lupte pentru monarhia habsburgică, un roman al fortificării conștiinței naționale. Totodată, ca și **Amintiri din copilărie** a lui Creangă, romanul încheierii unei vîrste : copilul, povestitorul, martor și totodată unul dintre principalii eroi ai întîmplărilor povestite în **Cei care au plecat,** ajuns la vîrsta adolescenței, este trimis la învățătură, la oraș. În celălalt plan, al istoriei, cartea lui Romulus Fabian marchează un sfîrșit de epocă și începutul alteia. Încheierea războiului și realizarea Unirii : „au venit cătanele românești. Cînd i-am văzut coborînd, toată lumea am alergat înaintea lor. Corul, cu toții, ne-am oprit jos în vale, acolo notărașu Boroancă, om învățat, așa spune lumea, le-a zis : bine ați venit ! Și le-a mai spus și altele, pe urmă am cîntat cu coru. Așa de frumos am cîntat, că toată lumea a plîns (...) Sara s-a făcut o petrecere mare la Pau Vuia, a fost o cină mare și a cîntat iar coru și fanfara. De-acuma ni-s în România Mare. Nu ne mai temem de șindari. Și dacă zic ceva – barem știm ce zic și putem să le răspundem la ce ne întreabă – nu stăm cu limba în gură și să ne uităm la ei ca vițelul la poarta nouă. Așa vorbesc oamenii sara la petrecere.

Îs frații noștri, toți români ca noi, vorbesc limba noastră, zic : cea, hăis, la boi, și odată avem sărbătorile..."

Romulus Fabian povestește savuros, posedă ceea ce se numește simț al limbii și mai ales acea dispoziție, tipic meridională, pentru dialog, un mare apetit verbal. Expresivitatea limbii lui Romulus Fabian este chiar expresivitatea limbii populare. Efecte remarcabile – necăutate – sînt scoase din oralitate. Uneori, din povestire pot fi trase contururile unor portrete, ale unor tablouri ce ne amintesc de pictura naivă : „Cum stau și mă uit, odată văd că vine cu o căruță un domn cătănesc cu sabie și cu trei stele de aur la guler, mai cu unu, tot cu sabie, numa cu stele albe la guler. S-au dat jos din căruță și domnul cu stele albe le spune la oameni că toți să se înșiruie de-a lungul drumului și de-o parte și de alta. Pe urmă le spune : cine a fost domn în cîntălărie la Casa comunală o altunde, să pășească doi pași înainte. Ies mai mulți oameni îmbrăcați în țoale nemțești..."

Autor de literatură memorialistică, ce impune prin detaliul de epocă, dar și prin bogăția lexicală și stilistică, Romulus Fabian rămîne autentic ca povestitor popular : nu experimentează, nu „face" literatură, pur și simplu povestește.

LUCIAN ALEXIU

*) Cora Irineu, **Scrisori bănățene,** Ed. Facla, 1975 ; Romulus Fabian, **Cei care au plecat,** Ed. Cartea Românească, 1975.

PREZENȚE LITERARE

Eugen Todoran

Opera lui Mihai Eminescu a stat multă vreme în centrul preocupărilor de istorie literară ale lui Eugen Todoran. Rodul acestor profunde și îndelungate meditații asupra creației poetului nostru național este amplul studiu Eminescu **(Ed. „Minerva", (1972). Prin cîteva reveniri la poezia eminesciană în Secțiuni literare (Ed. „Facla", 1973), precum și în articole apărute în periodice (Eminescu sau geneza gîndirii poetice, „Orizont", 5/1973 etc.) se certifică aceeași afinitate. Deopotrivă poezia lui Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Coșbuc, proza lui Slavici, Creangă, Rebreanu, V. Pârvan, dramaturgia lui Caragiale (în Secțiuni literare) sau Natura și relația valorică în estetica lui Maiorescu („Orizont", 6/1974 etc.) formează tot atîtea repere într-un sistem de cercetare literară a cărei metodologie constă în concilierea perspectivei istorice cu cea a analizei critice, unite acestea într-o perpetuă încercare de a atinge esența (eidos-ul fenomenologic), permanențele dintotdeauna ale operei literare, simburele acelor structuri „în care se deschide infinita „lume" a poetului". Într-o astfel de concepție, creația literară este un complex de „părți" (straturi), fiecare realizînd, în mod aparte, ideea artistică. Analiza trebuie „să surprindă în structura poeziei eminesciene straturile succesive în care este cuprins sensul expresiei ce se naște în gîndirea poetică o-dată cu geneza poeziei, prin funcțiile fundamentale ale metaforei" ... (p. 540). Investigarea, prin întoarcere la esențe și extragerea lor tratată din interioritatea poeziei spre exterioritatea înțelegerii noastre înseamnă, de fapt, „analiza genezei gîndirii poetice". În acest proces, observă istoricul literar, în ce îl privește pe Mihai Eminescu, „există o restringere de la poemele epice și încercările dramatice din tinerețe la sonetele sau poemele filozolice din anii maturității. Și, paralel cu aceasta, și o suprapunere de planuri, cel exterior – tematic cu cel interior – liric, prin aceea a ideii ca imagine care este starea poetică" (Eminescu, p. 561).**

Operînd cu „concepte fundamentale", Eugen Todoran reconstituie „gîndirea poetică" eminesciană în aspectele ei esențiale, completînd cu noi informații exegeza operei celui mai mare poet român. Eminescu al lui Eugen Todoran este, astfel, o continuare și o replică la monumentala Operă a lui George Călinescu.

Pornind din centrul creației lui Eminescu, Blaga, Arghezi, Creangă, Slavici, Eugen Todoran ajunge la o expunere panoramică a literaturii noastre clasice, văzută ca o sinteză care înveșmîntează în „forma estetică a artei universale" elementul original al spiritualității românești, „partea cea mai aleasă a firii sale". Este un punct de vedere care topește opera celor mai importanți scriitori români în literatura europeană. Corectînd, în același timp, mai vechi prejudecăți despre „eticismul" prozei lui Slavici, „umorul" lui Creangă sau „pesimismul" eminescian, opera „clasicilor" români e proiectată pe fundalul unor categorii estetice universale ; sublimul, tragicul (raportat la opera lui Slavici și Caragiale uritul „sacru" în poezia lui Tudor Arghezi etc. Este o istorie literară dinamică, care respingînd biografismul static scoate la iveală acele elemente ce se pot adresa oricînd intersului și sensibilității generațiilor. Ea izvorăște din convingerea că orice operă literară „călătorește în timp", „trezind mereu un altfel al interesului, prins de epocile succesive cărora le vorbește".

OLIMPIA BERCA

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

MIRCEA ZACIU :

„Bivuac"

(Editura Dacia, 1975)

Bivuac este, mai simplu spus, jurnalul unui om de cultură, atent și sensibil la avatarurile fenomenului cultural. Nu este numai o carte de critică literară pentru că aria comentariilor este mult mai vastă, incluzînd și alte domenii ale culturii. Într-o destăinuire *Pro domo* – Mircea Zaciu își expune, într-un fel, formația sa intelectuală, realizată sub covîrșitoarea influență a profesorilor Dimitrie Popovici și Ion Breazu, de la Universitatea clujeană, deși dorința arzătoare a fostului elev era să studieze cu G. Călinescu.

Bivuac ar fi „jurnalul unui personaj care reacționează sentimental la problemele și evenimentele din lumea de azi". *Bivuac* este o metaforă pentru un mod de existență al criticului, un destin al acestuia care-l obligă să se apropie de opera literară cum s-ar apropia de o cetate. Mircea Zaciu se apropie de operele literare entuziast sau circumspect, metodic sau sentimental, de multe ori propunînd lecturi din perspective noi. Semnificativ pentru posibilitatea de a interpreta în noi modalități opere deja clasicizate este articolul *Pentru o nouă lectură a lui Slavici*. Mircea Zaciu constată o anumită inerție în analiza critică dedicată clasicilor, cantonarea în zona unor afirmații devenite șablon, care n-ar putea fi ocolite pentru că se consideră fundamentale pentru opera respectivă. Cazul operei lui Slavici este un prilej pentru a medita la asemenea modalități critice. Despre opera marelui prozator ardelean se rostesc și azi lucruri spuse cu mai bine de jumătate de secol în urmă, unii critici interzicîndu-și de la început o perspectivă contemporană asupra fenomenului literar național. Ridicînd această problemă legată de opera lui Slavici, Mircea Zaciu are prilejul ca pornind de la un clasic, să discute despre necesitatea înlăturării inerției în actul critic, despre mobilitatea exegezei critice despre necesitatea recitirii cu un ochi contemporan și a operelor consemnate de istoria literaturii.

Articolele din *Bivuac* se referă la spiritul pașoptist, la operele lui Lovinescu, Călinescu, Camil Petrescu, Emil Isac, Zaharia Stancu. Cartea lui Mircea Zaciu este un instructiv jurnal de lectură venind din partea unui avizat comentator al fenomenului de istorie literară.

ALEXANDRU RUJA

LEONID DIMOV : „Litanii pentru Horia"

(Editura Dacia, 1975)

Această „povestire în versuri" este un omagiu „adus aceluia care a socotit dreptatea, înfăptuită aici, pe pămînt, mai presus de orice altă îndeletnicire omenească". În aceeași **predoslovie** – din care am citat – autorul avertizează că povestirea a fost concepută acum 20 de ani și că a fost încredințată azi tiparului cu convingerea că „jertfa înțeleptului de la Albac n-a fost și nu poate fi zadarnică".

Revenirea la această producție de început dezvăluie în Leonid Dimov un autentic și viguros poet al sentimentelor publice, ipostază în care mai greu ar putea fi dedus din creația sa ulterioară. În schimb, se găsesc aici cîteva din coordonatele viitoarei sale arte poetice, înfăptuită perfect **Litanii pentru Horia** în cadrul general stilistic al operei ; dar făcînd totodată dificilă (dacă n-ar fi mărturia autorului) o eventuală încercare de-a o integra cronologic în seria volumelor de pînă acum ale lui Dimov. Mai întîi, această „povestire" este de fapt un montaj, aproape cinematografic, de scene și imagini, picturale uneori, adevărate pasteluri, alteori dinamice, pline de tumult. De unde se naște o tensiune magistral gradată, sugerînd o acumulare latentă a miniei, „Mocnire surdă ca o apă". Mînie care mai întîi își va găsi expresie în cuvintele de îndemn rostite de Crișan : „Ne-au prins în pumn acela și-n pumn ne tot încearcă / Ar da să stoarcă iarăși dar n-au ce să mai stoarcă. / Ci hai să merem dară, din vale și odale / Zărandul să-l aprindem, să arză bobotaie : / Cînd numa-n lanț e omul el cată ca să-l rupă" ! – apoi izbucnește în mici conflicte, se dezlănțuie „ca dintr-o joacă", dar luînd amploare, înteîndu-se rapid și pe nesimțite parcă, pînă cînd nimeni și nimic n-o mai poate opri : „Dac-a dat cep minia din suflete o dată / N-o mai înstrună nici el, a toată firea tată". Și joaca devine tragică : „Dintr-o balercă stropii de rubiniu virtos / Străvăd întreaga lume și cad, băltoacă, jos".

O dezinvoltă stăpînire a regionalismului sau arhaismului, redarea unei viziuni primare, de sorginte folclorică, atît în „tipologie", cît și în filosofia comuniunii cu natura (amintind uneori, ca în Vînătoare, acel eminescian „... tot ce mișcă-n țara asta, riul, ramul"...) precum și tonalități sau procedee ale doinei, baladei sau blestemului, slujesc toate unei impresii de autenticitate.

Un anume retorism trădează însă faptul că „Litaniile..." au fost scrise în epoca de început a poetului. Cînd Dimov nu era încă Leonid Dimov.

I. PEIANOV

ION CAPEȚ :

„Cărări în viață"

(Editura Militară, 1975)

Cu ultima sa carte numită explicit **Cărări în viață** (Editura Militară, 1975), Ion Căpeț ne dezvăluie un univers uman mai puțin cercetat – artistic vorbind – surprinzîndu-ne prin acuratețea impresiilor comunicate, prin prospețimea și ineditul lor. Despre ce este vorba ?

Patru tineri subofițeri, prieteni, absolvenți în aceeași promoție, repartizați în aceeași subunitate, se prezintă la post, își iau serviciul în primire... Așa începe cartea : frumoasă ; plină de adevăr omenesc, plină de culoare, nu lipsită de conflicte care conferă dinamism narațiunii. O carte atît de veridică încît lasă, la lectură, senzația faptului trăit nemijlocit, ceea ce nu este puțin lucru, de vreme ce autorul și-a ales un subiect și o arie tematică oarecum specială. Dar interesul cărții constă, după cum am mai spus, nu atît în descrierea unui mediu – cu toate că tocmai lucrul acesta dă specificitate narațiunii, conflictului, devenirii eroilor – cît mai ales, în urmărirea atentă a unor destine umane în evoluția lor sinuoasă pînă la înscrierea lor într-un circuit mai larg de valori etico-sociale.

Caractere bine constituite, previzibile în reacție, așa cum ne apar încă din primele pagini, cei patru subofițeri – cu deosebire fermul Mihai Bucur – se definesc în raport cu noile date ale existenței lor ; în cîteva cuvinte, evoluția celor patru personaje este redusă la un element esențial și definitoriu în același timp pentru evoluția lor romanescă și anume permanenta raportare la colectivul în care pătrund și care îi va asimila modificîndu-le înțelegerea ca atare. În funcție de niște comandamente superior etice.

Profund patriotic, scris într-un stil limpede, alert, flexibil, micro-romanul **Cărări în viață** de Ion Căpeț constituie în același timp și un îndreptar etic care nu trebuie să lipsească din biblioteca niciunui tînăr. Cartea reprezintă, repetăm, o reușită certă a autorului ei.

I. D. TEODORESCU

ACTUALITATEA LITERARĂ

Reporteri în alertă

Oamenii și apele, apele și oamenii, apele și orașele noastre, apele și avuția noastră au fost cuvintele ce au revenit adesea în ultimele zile, în paginile presei literare. Alături de întregul popor, toți scriitorii s-au simțit mobilizați în acțiunea eroică ce a unit întreaga țară. „Se face gazetărie de front, oamenii își scriu pe genunchi însemnările, fotografii surprind cu aparatele lor încleștarea cu apele și cu spicele înnămolite. Unii oameni sînt supărați pe fotografi că doar fotografiază și nu pun mîna să facă treabă, dar diviziunea muncii există și aici și după ce aceste clipe grele vor trece, munca gazetarilor se va fi văzut : ei vor depune mărturie despre marea luptă a acestei țări și vor cultiva ideea eroismului în inimile generațiilor viitoare cu mai multă forță de convingere, arătînd pe acești oameni care au muncit din greu azi, la edificarea unei țări curate", scrie Adrian Păunescu în *Luceafărul* din 11 iulie 1975. Gazetărie de front : acestea sînt cuvintele care au dinamizat poeți și prozatori, tineri și virstnici, „clasici în viață" sau debutanți. *Gazetărie de front*, acestea sînt cuvintele care au mobilizat întreaga presă literară și de cultură, de la *România literară* la *Luceafărul* și de la *Tribuna* la *Orizont*. *Gazetărie de front*, reportaje-document, reportaje scrise vibrînd lîngă oamenii care au luptat cu furia apelor, lîngă oamenii care au reconstruit în aceste zile. Reportaje patetice și reportaje eroice, pulsînd ca niciodată sub vibrația evenimentelor. Au fost zilele acestea pentru scriitori zile fierbinți, zile ale angajării depline, în care, nu ne îndoim, s-au scris pagini ce vor rămîne.

Trăim, în acest anotimp literar, un moment de reviriment atît al literaturii document cît și, prin aceasta, al reportajului. Dar, niciodată ca în aceste zile, scriitorii nu s-au simțit mai mult reporteri, niciodată ca în aceste zile nu au fost uniți sub aceeași lozincă. Intensitatea și ritmul reportajelor dar și al poemelor, al tabletelor ca și al simplelor relatări creează în interiorul unui moment literar ce se definește tot mai pregnant un alt moment al reportajului pur. Scriind *gazetărie de front*, scriind *literatură de front*, s-a creat, în aceste zile, ca niciodată în ultimul tip sentimentul unității literare, al *intensității* scrisului și scriitorii. *Gazetărie de front* și nu sînt gratuite aceste rînduri după cum nu sînt gratuite elogiile adresate oamenilor. Fiindcă această literatură a fost una *a elogiului*.

A revenit, în aceste zile, tot mai des, cuvîntul *front* și *Oamenii acestui pămînt* (Ion Lăncrănjan) *România literară*, nr. 29/17 iulie 1975) face aceeași trimitere, existentă implicit, în toate reportajele : „Acum, în ziua și în ceasul cînd scriu aceste însemnări, țara e încercată din nou de greutăți și de dificultăți, inundațiile ne-au răvășit din nou ogoarele, au năvălit în orașele și în casele noastre. Lăsînd în urma lor noroi și dezolare. De aceea am și scris aceste rînduri fiindcă vine cîte o vreme în care condeiul nu poate sta liniștit pe masa de lucru, iar romanul tău sau nuvela, sau orice altă lucrare asupra căreia stăteai aplecat par mici și neînsemnate în raport cu frămîntările și durerea unui întreg popor" : fie ca aceste cuvinte să rămînă, cît mai multă vreme, în memoria creatorilor de literatură.

ANEMONE POPESCU

FRONTISPICII

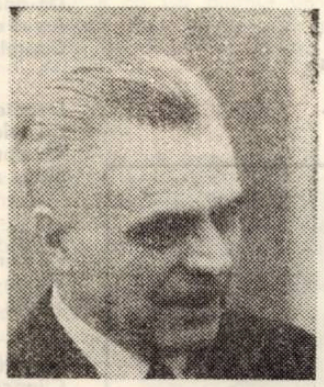

Pămînt și oameni

● ESEU DESPRE ROMANELE LUI ZAHARIA STANCU

În romanele lui Zaharia Stancu, un motiv care implică deopotrivă o cosmologie poetică și tema condiției umane este **pămîntul.** Stihia cea mai puternică a universului, pămîntul se dezlănțuie într-o dublă agresiune : față de corpurile cerești și față de om. Cosmosul scriitorului înfățișează gruparea din mentalitatea folclorică rurală : soare, lună și stele (într-o poezie eminesciană, „lună, soare și luceferi") — toate văzute din perspectiva prioritații pămîntului. Cosmologia personală și animizarea elementelor trădează demersul poetului în domeniul prozei. Agresiunea este de ordin metaforic. Apusul, cu alte cuvinte — moartea zilnică a soarelui, își găsește expresia într-o astfel de agresiune implicînd animizarea : „Dincolo de un șir de plopi, galbeni ca niște luminări înalte și aprinse, pămîntul mușca lacom din marginea soarelui mic și rotund. Mușca lacom și flămînd pămîntul din marginea soarelui". (J.c.m., 138) *. Luna, în cădere, ar intra sub imperiul forței de atracție a pămîntului, căruia i s-ar dovedi consubstanțială : „Îmi vine să cred că dacă luna s-ar prăbuși pe pămînt și ea s-ar topi în țărînă, și ea s-ar schimba tot în țărînă". (C.m.t.i., 93).

„Floare a pămîntului", omul îi datorează acestuia condiția sa fizică : „Pămîntul ! Din pămînt ne naștem, umblăm o vreme prin lume, scrîșnind ori cîntînd, urînd ori iubind, și apoi iarăși ne întoarcem în pămînt" (J.c.m. 130). Omul apare ca o ipostază a marelui circuit al elementelor și permanenta metamorfoză a pămîntului în oameni și a oamenilor în pămînt, solicită poemul în proză : „Pămîntul e darnic. Dăruie ființei noastre de gînd și văzduh înveliș de țărînă. Pămîntul e primitor (...), ne acoperă, ne topește, ne schimbă în ceea ce am fost la începutul începutului, în pămînt". (J.c.m., 130–131). Pentru om, care, din perspectiva unei imagini macrocosmice este „numai o mînă de țărînă" (P.n., 280), moartea înseamnă, așadar, topirea în țărînă, adică revenirea materiei la starea inițială : „așa cum pămîntul suge ploaia care cade asupra lui, suge și singele celor căzuți, prinde trupurile morților, le topește în țărînă și le acoperă cu iarbă grasă verde". (D., 523) Procesul acesta își dobîndește amploarea prin permanența lui. În continuitatea marelui circuit se întîmplă o eternă reîntoarcere : „Morții, odată îngropați, se topesc în pămînt, se fac una cu pămîntul, devin pămînt și în pămîntul acela se îngroapă alți morți, mereu și mereu alți morți, care la rîndul lor, într-un timp mai lung sau mai scurt, se schimbă și ei în pămînt..." (C.m.t.i., 19). Procesul poate fi accelerat prin accident : resturile omenești, dintr-un atac de război, amestecate cu pămînt realizează imaginea dură care sugerează permanenta metamorfoză (J.c.m., 144, 145–146).

Animizarea („Noaptea pămîntul e viu" — D., 513) face din pămînt o dihanie uriașă gata să vîneze omul. Imaginea are grandoare de mitologie veche și relevă posibilitatea de poezie a autorului în sfera elementarului : „Pămîntul, acoperit de iarbă rară și săracă, tăcea. Ca totdeauna pămîntul aspru tăcea și ne asculta, ne pîndea și ne aștepta. Într-o zi tot ai lui avem să fim". (P.n., 387). Cronos își devora fiii. Cu pămîntul se întîmplă la fel în romanele lui Zaharia Stancu, este un monstru care îngurgitează oamenii : „morții nu mănîncă nimic ei, dimpotrivă, sînt mîncați ei de pămînt, schimbați pînă la urmă în pămînt". (C.m.t.i., 136). Întotdeauna „pe oameni — după ce mor — îi mănîncă pămîntul și-i schimbă în țărînă", fiindcă pămîntul „mănîncă tot ce a fost viu" (P.n., 99). În consecință (artistică), pentru un personaj sensibil și apropiat personajului narator, teama de moarte se transferă în frica de pămînt : „Mamei îi era frică nu atît de moarte cît de pămînt, de pămîntul care avea să apese pe capacul sicriului, în care se afla ea după ce va muri, de pămîntul care pînă la urmă va sfărîma capacul sicriului și-i va cădea pe piept și o va apăsa, o „va apăsa..." (s. a.) (C.m.t.i., 45). În planul imediat, agresiunea pămîntului apare în fragmentul înmormîntării unchiului Tone, este agresiunea noroiului. Forța obscură a noroiului crește odată cu apropierea de cimitir și mai ales după intrarea în el, cînd oamenii obosesc pînă la o scădere de vitalitate apropiată de sfera evenimentului narat (P.n., 313).

Raportarea omului la eternitate se realizează din perspectiva relației fundamentale, cu substanța eternă, adică pămîntul : „Oamenii pier, dar pămîntul rămîne veșnic tînăr. Cum să îmbătrînească țărîna ?" (D., 572). Ideea înaintașilor, însă, stimulează atașamentul omului față de pămînt : „Iei o mînă de țărînă în palmă. E țărîna celor care au viețuit altădată pe aici". (D., 330).

Dar nu moartea ci viața, activitatea omului marchează relația acestuia cu pămîntul. Astfel, neprețuit ajunge un anumit pămînt, pe care s-au născut și trăiesc zi de zi protagoniștii romanelor lui Zaharia Stancu : „Bucata asta de pămînt, din fața casei, neagră, aspră, uscată de soare, a fost — și continuă să fie — amestecată în viața noastră, **una cu viața noastră"** (s.a.) (C.m.t.i., 163). Pentru pămînt plătesc cu viața răsculații din **Desculț** și **Dulăii.**

Implicînd viața și moartea, pămîntul va primi prețuirea țăranului, care-l recunoaște ca element al unei tradiții modificate. Un personaj din **Desculț** își botează gemenele cu „un pumn de țărînă din cimp". Gestul, de mare solemnitate, exprimă evoluția universului imaginar al romanelor conform unei mitologii particulare. Un alt personaj, din galeria de portrete ciudate a universului romanesc al lui Zaharia Stancu, **mănîncă pămînt.** Realizarea personajului poate fi sesizată numai în contextul analizei motivului, care acumulează o serie de sensuri noi și, apărînd într-o nouă situație, iradiază sensurile acumulate. Mătușa Stana, numită mătușa Uche — după un tic verbal, rontăie tot timpul pămînt ars : „Cere un cuțit și-ncepe să scobească vatra ori țestul în care coacem pîinea. Scobește cu vîrful cuțitului și scoate bucățele de pămînt ars, gloduri roșii pe care le rontăie între dinți, le mestecă și le înghite. Uche, dacă nu mănîncă pămînt ars nu se simte sătulă. În fiecare zi mănîncă Uche pămînt ars. Prin toate casele pe unde se duce, scobește vatra, scobește mai ales țestul, care e scorojit de flăcări". (D., 225). Biografia personajului îi sugerează frumusețea interioară. Este un personaj construit pe dublete de contrarii : moașă — femeie stearpă ; femeie stearpă — mamă adoptivă a unui copil din flori. Se cuvine chiar acestui personaj care are rolul de a înlesni apariția vieții să se hrănească tocmai cu trupul stihiei care înghite oamenii. Mătușa Uche este personajul excelent realizat al unei mitologii particulare, în consens cu viziunea coerentă a universului romanesc. Ca personaj, mătușa Uche dovedește marea putere de creație a autorului, posibilitatea de individualizare și plasticizare, și se integrează structurii generatoare de poezie, care susține o serie de imagini dure ale vieții. Asemeni altor personaje, mătușa Uche revine odată cu obiceiul ei bizar, caracteristica majoră ce o marchează : „și-a luat în sîn cîteva gloduri de pămînt roșu. Scoate gloduri din sîn, le rontăie, le mestecă, le înghite". (D., 236). La înmormîntarea mamei personajului narator, mătușa Uche suplinește mîncarea cu pămînt ars : „Bea și rontăie îndelung bulgări de pămînt ars, roșu. De cînd o știu mănîncă pămînt ars". Pentru mătușa Uche, pămîntul constituie nu numai hrana, ci și un fel de medicament. Dacă n-ar mînca pămînt ars : „M-aș îmbolnăvi. Poate aș muri. Cu pămîntul ăsta ars îmi țin zilele". (C.m.t.i., 189). Așadar, pămîntul, care dăruiește trupul oamenilor, este investit cu mari forțe benefice.

În opera lui Zaharia Stancu toate personajele își transmit mesajul personajului narator : mama („Să nu uiți, Darie !"), unchiul Tone, Zoe, Despa, Valentina etc. Naratorul este astfel cel mai îndreptățit mesager al universului său, cunoscîndu-l și conținîndu-l în esența sa. Originalitatea unei lumi romanești se susține pe organicitatea ei. O lege de evoluție a unei lumi imaginate trebuie să fie valabilă pentru toate personajele. Tocmai personajului narator mătușa Uche îi oferă bulgări de pămînt ars și-l îndeamnă să-i mănînce. Naratorul mănîncă unul : „N-a fost rău, mătușă" (C.m.t.i., 193) și pe altul îl păstrează. Gestul e simbolic, ca atitudine față de pămînt, pe care personajul narator și-o însușește drept replică majoră la teama de pămînt. Faptul apare nu întîmplător în **Ce mult te-am iubit. Desculț** cuprinde copilăria naratorului, **Jocul cu moartea** și **Pădurea nebună** — adolescența și începutul tinereții. În **Ce mult te-am iubit**, naratorul se află la vîrsta deplinei maturități și pus în fața unui eveniment limită : moartea mamei. Este momentul responsabilității în fața vieții și trece „proba" pămîntului.

Mătușa Uche poate fi considerată un personaj replică la una dintre dramele implicate de condiția umană și poate fi alăturată celorlalte personaje care înfrîng forțe uriașe : bunica de la Cîrlomanu — timpul, Uruma — marea, Darie — destinul (șarpele). În invitația pe care o face naratorului, mătușa Uche face o digresiune ipotetică însemnînd răsturnarea relației pămînt-oameni : „Dacă toți oamenii ar mînca pămînt, pămîntul s-ar isprăvi repede, iar oamenii pe pămînt... hehe... destui... aproape ca furnicile". (C.m.t.i., 192). Așadar, ipotetic, Zaharia Stancu aduce imaginea situației complementare a agresiunii pămîntului, realizînd astfel replica plină de demnitate și noblețe pe care omul, ca personaj al romanelor sale, o dă în fața condiției umane, implicînd înfruntarea stihialului și regăsirea echilibrului.

MARIANA IONESCU

NOTĂ : Pentru simplificarea trimiterilor vom prescurta :
Desculț, E.P.L., 1964 — *D.*
Jocul cu moartea, E.P.L., B.P.T., 1968 — *J.c.m.*
Pădurea nebună, E.P.L., B.P.T., 1966 — *P.n.*
Ce mult te-am iubit, E.P.L., 1968 — *C.m.t.i.*

INEDITE

Constantin Daicovici către Vasile Bogrea

I

Cluj, 22. VI. 924

Mult onorate domnule profesor,

Vă mulțumesc pentru ilustrata ce mi-ați trimis și vă asigur că voi îndeplini bine toate cele încredințate mie.

Pe acasă la d-voastră e bine. Dulapul l-a curățat Ana și am pus naftalin prin haine. Gazdei și Anei le-am plătit sumele indicate de d-l prof. Bărbat [2]. Vă rog a-mi scrie ce să fac în luna ce vine ?

Leafa (8. 600 lei, după plățile de mai sus) am depus-o la Bancă. Aveți, deci, acolo 18. 600 lei, de care puteți dispune prin mine căci așa pretind șiretlicurile băncii Marmorosch.

Din leafa (mai bine zis lefurile) lunilor iulie și august (pe care le primim, probabil, deodată), d-l Bărbat îmi spunea să trimit 12. 000 lei d-lui Kirileanu [3]. Întrucît nu voi primi alte dispoziții de la d-voastră, voi face așa, iar restul îl voi plasa în bancă.

La Seminar e ordine. D-l Mateescu [4] lucrează acolo din răsputeri. Poșta vi-o așez la o parte într-un loc sigur.

De la „Service Central de Libr." au venit două colete cu cărți (probabil din cele comandate în anul trecut, cu pricina), iar de la Hiersemann un colet mic.

Este și o numeroasă corespondență de la librari, dar nu știu ce să fac cu ea. Poate ar fi bine s-o desfac și să văd ce conține.

Azi am adus cărțile comandate prin Lepage. Au sosit **toate,** afară de Miclosich [5], pe care l-am reclamat din nou. Au costat cca. 2. 640 lei. Așa că din fondul Linguisticei mai am cam vreo mie de lei.

D-l Pușcariu mă întrebă dacă cumpărăm **Dacoramania III** pentru Seminar. Nu l-am putut da răspuns definitiv.

Ce mă privește personal, sînt bine (și d-l Popovici a plecat la București și Banat).

Iarăși e vorba de Roma, dar anul acesta nu pot pleca.

Mulțumindu-vă încă o dată pentru rîndurile adresate mie, vă doresc petrecere bună și multă sănătate.

Cu multă stimă și recunoștință,

al d-voastră elev,
Daicovici

D. D.
Prof. V. Bogrea
Clinique „La Pensée"
Lausanne
Elveția *)

II

UNIVERSITATEA DIN CLUJ
Laboratorul de Fonetică
Experimentală

Cluj, 10 Iulie, 1924

Mult onorate domnule profesor,

Vă scriu abia acum, după 3 zile de la primirea cartolinei d-voastre — pentru care vă mulțumesc — fiindcă am vrut să fiu gata cu toate cele ce mi-ați scris, și astfel, să vă pot repera eu despre unele lucruri întîmplate.

Am ridicat leafa dv. pe două luni (18. 644 lei) din care am plătit gazdei (800), Anei (400), am achitat costul **Dacoromaniei** I-III (pentru d. Taverney, 700 lei, **Dacoromaniei III** (pentru Seminar, 350) lei, am restituit suma de 12. 000 lei d-lui rector Bănescu, care **a dat** banii d-lui Kirileanu cu ocazia ședерii d-sale la București. Tot din această leafă am plătit și **restul** costului p. Miclosich (671 lei), care a sosit zilele trecute la Lepage și a costat 1. 630 lei, încît din banii Seminarului de lingvistică nu am ajuns să ochit toată suma și am fost nevoit să iau din banii aceștia. Cred că nu am făcut rău crezînd că e mai bine să fim „chiți" cu Lepage. (Factură am luat). Cărțile Sem. de linguistică le-am pus la o parte fără să le ștampilez. Suma de 3. 700 ce mi-a mai rămas din leafă am depus-o (cîtiva lei i-am atașat la fondul mic de „bani de cheltuieli mărunte" ce-l aveți la mine). Am expediat volumele din **Dacoromania** pe adresa indicată, **recomandat,** în trei colete mici, căci la un loc nu le-ar fi primit recomandat (chitanțele le păstrez la mine).

Pe acasă la d-voastră e bine. D. Lenvay îmi spunea că v-a trimis o carte ce ați primit-o la locuință. Cred că ați căpătat-o deja.

Eu, în ultimul moment mi-am dat cererea pentru Roma. Se spune că m-au propus — împreună cu d-l Buta [1] — la Minister. — De merg — e bine, de nu — și așa e bine.

Poșta o păstrez. Aveți de la Biblioteca univ, un **Archivum Romanicum** [2] la mine, trimis, nu știu de cine, prin Turós [3], la Seminar. Îl păstrez și pe acela (în el e bibliografia românească de Pascu).

Într-un cuvînt : sper că le-am făcut toate bine, așa cum mi-ați scris. În bancă aveți acum : 22. 300 lei.

Am fi și sănătoși noi cei de pe aici. Nădăjduiesc — și d-l Bărbat a confirmat-o — că și d-voastră sînteți bine. Vă doresc și cu mine toți care vorbesc despre d-voastră, vă dorim să veniți deplin sănătos „în țară".

Cu această dorință și cu adîncă stimă rămîn al d-voastre devotat elev,

C. Daicovici

* *Scrisorile I–II au aceeași adresă.*

I

[1] *Date bibliografice asupra tînărului și harnicului student din anii 1924–1926, elev devotat al profesorului său, al marelui învățat Vasile Bogrea, savantul academician* Constantin Daicovici *de mai tîrziu sînt înserate în numeroase publicații. Citîm în primul loc :* Omagiu lui C. Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani, *București, 1960, Editura Academiei R.P.R, și* Bibliografie Constantin Daicoviciu *(1923–1968), în* Anuarul Institutului de istorie, *Cluj, 1968, pp. 14–23. Constantin Daicovici a decedat în 1973.*

[2] Virgil I. Bărbat. *Născut la 24 aprilie 1879, în comuna Rassa, din județul Ialomița. Și-a luat bacalaureatul la Liceul „N. Bălcescu" din Brăila, în anul 1897, licența în științe sociale la Geneva (1905) și doctoratul în filosofie la Berna (1909). Face apoi călătorii de studii și de specializare în Germania — unde publică un studiu,* „Nietzsche, tendances et problèmes" *(Zürich und Leipzig, 1911) — Franța, Anglia și America. A fost profesor de limba engleză și germană la liceele „Mihai Viteazul" și „Spiru Haret" din București (1914–1916). În anul 1920 a fost numit profesor suplinitor și apoi titular la catedra de sociologie și etică de la Facultatea de litere din Cluj. În anii 1926–1930 a suplinit și catedra de estetică literară, rămasă vacantă după moartea profesorului și scriitorului Ioan Paul. A fost și decan al Facultății de litere din Cluj (1924–1925). A murit la 23 noiembrie 1931, la Cluj.*

[3] Gheorghe T. Kirileanu *(1872–1960), cunoscut istoric literar și folclorist, numit amical moldovenește — „Moș Ghiță".*

[4] George G. Mateescu, *născut la Giurgiu, în 1892. A fost conferențiar de antichități și epigrafie la Universitatea din Cluj. A decedat la 7 iunie 1929, în vîrstă de 37 ani. G. G. Mateescu acumulase, în scurta sa viață, cunoștințe vaste în domeniul istoriei antice. Posed în colecția mea 12 scrisori din anii 1922–1925 adresate de George G. Mateescu profesorului Vasile Bogrea, din care se pot desprinde multiplele sale preocupări științifice.*

[5] Franz Miklosich *(1813–1891) slavist, fost profesor la Universitatea din Viena. A publicat între altele o gramatică și două dicționare care au fost folosite îndeaproape de filologii români :* Vergleichende Grammatik der slawischen Sprachen *(4 vol., 1875–1883, ediție nouă în 1926) ;* Lexicon palaeslovenико-graecolatinum *(1862–1865), ed. nouă, 1922) și* Etymologisches Worterbuch der slawischen Sprachen (1866).

II

[1] Nicolae Buta *a fost conferențiar de istorie la Facultatea de litere din Cluj și ziarist. A fost membru al Școlii române din Roma și a publicat în buletinul* Diplomatarium Italicum, Documente raccotti negli. *Archivi Italiani (vol. I și II, Roma, 1925) studiile :* Alcuni documenti inediti della fine del Cinquecento *și* I paesi romeni in una serie di „Avisi" della fine del Cinquecento.

[2] Archivum Romanicum *apărea la Florența — Genova (Genova).*

[3] Turós *era porecla dată de colegi profesorului Nicolae Drăganu.*

GH. CARDAȘ

Dușan Petrovici

EPISTOLA

Masa mea se-acoperă de iarbă !
Și bile roșii se desprind din ea și pleacă
cine-știe-unde . . . Încep să-ți scriu, iubito,
adevărate fapte ale vieții mele. Zi de zi
adun citeva frunze ce se desprind din pomul
propriului sînge și le păstrez printre filele
de carte (un vechi obicei) Ah ! imi deschide vintul
ușa
și mă scoate-afară, laba lui imi calcă sufletul
și mă indeamnă să înfloresc din nou (cum găsiți
cuvintul !) „Eu sînt Alfa și Omega" spune
vocea tigrului și mă provoacă în salturi de frumoasă
disperare (pin-aici nici un cuvint despre poezie.)
Doar citeva tristeți (un fel de „metafore") ce pot
bintui poemul, ca : „naivi indrăgostiți ce scriu
scrisori", „un aer de meduze", un vas ce se
scufundă lăsînd pe val doar niște fluturi care
obosiți stăruseră pe ultimul catarg", „un ciine
șchiop", „o amforă — dă, o amforă crăpată-n șolduri
și atita de frumoasă" etc.

Trece secera printre tulpine. A crescut un om
și-l văd cum fluturâ pinzele acestui continent
de pluvii. Are cuvinte de spus la urechea noastră
(cine știe de deunde vine feticirea !)

. . . și-l ascult, cu luare-aminte il ascult
ca pe-o apă ce-o să-mi poarte inspre tine
trunchiul doborît . . .
iubito ascultă :
numesc floarea ce ne-ndepărtează cu un cuvint de
infern :
Poezie (să nu se miște-n tine nici o fibră !)
Ne vom lagodi in teina umbrei pe care soarele
o lasă cînd trece peste ape, ori în văpaia nopții
în care cintă mierla stelei.
Eu sînt dur pămînt de astru.
Tu ești frunza care pică peste mine și mă
singerează !

CIMP ALB

Numiți omul care să vină
să joace ultima carte
cîmpului alb așteptînd macularea !
Ne rușinăm cumplit de mîinile noastre :
ele nu țin de suflet ceasul
abia născut sub rouă

și mi-e teamă ca mărul
ce l-am mîncat să nu fie
un mic univers de viață adevărată și moarte

că nu voi desface istoria-n zăpezi
nici iarba în soldați
cum se întîmplă o voce să-mi șoptească
despre viață numai lucruri de miracol

PRECUM HARFA LOVITĂ DE VÎNT

Călător acela și trist ;
orbirea-i stinjenește căutările
ci numai aripi i-ar mai lipsi
moliciunii sale — avînt,
castul animal și ruda cu sîngele
ce ne doboară.

Va fi vulnerabil ca luna.
Nici ca pruncul de vesel,
nici ca vulturul semeț ;
numai subțire în oase
precum harfa lovită de vînt.

Ion Popa

INSERARE

Tipăt de păsări stinghere
Prin umbrele codrului lungi -
Se mistuie-n flăcări de rugi
Lemnul timpelor — frîntă vrere.

Lacrima serii cade drept
Pe însetata ciută și om —
Incrîncenatul vieții pom
Răbdător se clatină-ncet.

Apusul singeriu și straniu pasul
Desface-n rămuriș de stele
Apele sufletului grele —
În cumpănă : veșnicia și ceasul.

TULNIC ÎN LUME

Din fluierul lui Iancu izvodit
Tulnic in lume am pornit —
L-am rădicat pe steiuri răbdător
Să-nvețe forța din tăcerea lor.

Am coborît apoi hoinind izvoare
În apele statornice spre mare,
Ducînd taina de codru în cîmpia
Cu duh de griu în slavă — ciocîrlia.

Și-am luat în traistă moaștele de mit
Ale părinților alean de sfințit,
Să-mi amintesc cum trebuie s-apui
Fără să-ntuneci calea nimănui.

Port încă straiele moșteși
Cu chipurile largi ferești
Și ochi de cer abia mirați
Cînd îi lovesc apropiați.

De-aceea poate prea ușor
Lăsat-am inima zălog acelor
Care șerpește m-au mușcat apoi
Fără a-ntoarce capul inapoi.

Mai am arminden de florar
Umbrar la timplele de jar
Și azima muiată-n soare
Cînd crugul vremurilor doare.

Iar cînd voi fi tulnic de vis
Sub strașină de stele ochii mi-s
Virfuri de brad ce nemuresc
Leagănul meu — dor românesc.

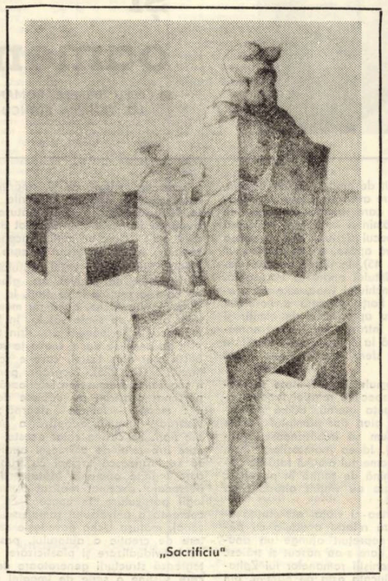

„Sacrificiu"

N. D. Pârvu

MINILE

Gura, gindul și cu mina
Au făcut din voi meteoriți cerești ;
Mina-n jocul ei devine zina
Ce preschimbă-n zboruri tainele-omenești.

Ea a fost călcii, pe vremi și cioc
De-adunat semințe și de hoinărit,
Arcul cu săgeată, piatra ce-a dat foc
Caprelor surii din argint coclit.

Degetele-ntinse, devenind petale,
Cu zvicnirea gindului din ele
Au aprins corola florilor din cale
Și-au zvirlit rachete galbene spre stele.

Lungi ca infinitul, albe ca zăpada,
Pe obrazul nostru lunecă și-acuma
Minile-nflorite, fremătînd livada
Și din crini topiți, dantelindu-i bruma.

Degetele moi zăbovesc pe pleoape,
Clipocesc un cînt ce-l zvonesc sub timple
Și-n uzina vremii cheamă mai aproape
Tainele vieții în gînd să se-ntimple.

CLIPOCIT STINGHER

Pe insula în care-am poposit,
Spațiul cu plopi uitați a-nvinețit,
Timpul risipit a rămas infinit,
Gem singurătăți în golfurile de granit
Și păsările care-au fost, pe -atunci, cercei
Se tînguie după anii mei.

Iar glasul lor din pupi de struguri
Așteaptă-mbrățișarea sinilor cu muguri
Pe care sorile — au sucit prelungi săruturi,
Să dea un sens acestor începuturi,
Din care numai creanga ulmilor dă glas
Și formă trupurilor albe ce-au rămas.

Pe apă, forma asta-i stinghere clipocit,
În zori, șoptitul trist că n-ai venit,
La prînz, zîmbetul vast ce-n plînș se-neacă
De teamă că și-amurgul pleacă
Și c-o să-ți răspindească-n ris cuvintul,
Humoru-ți tragic, infinit ca vintul.

REMEMBER

Fragmentarium

Nu înțelesem nimic din frumusețea și nebunia vieții pînă să te întîlnesc pe tine. Nu băniuiem niciodată că pot fi fericită așa cum eram. Nu fusesem niciodată atît de aproape de un bărbat și nici mîngiierea nu o cunoscusem. Nu-mi plăcuse nimeni. Eram urîcioasă și rea cu cei ce mă căutau ca din întîmplare sau îmi spuneau cite ceva ce arăta că le plac și ar voi să mă revadă. Cuvintele lor mi se păreau false, în orice caz convenționale, iar ceea ce-mi povesteau fetele, colegele mele de școală, nu înțelegeam. Și nu simțeam nevoia să cunosc dragostea.

Eram convinsă că nu sînt prea frumoasă. Faptul că eram așa subțire și înaltă, o lungană neîmplinită pentru vrista mea, mă complexa teribil. Intrasem într-un cerc vicios. Indiferența față de băieți, felul în care-i respingeam, rețezindu-le orice elan de a se apropia de mine, ironiile cu care-i intimpinam, usturătoare sau chiar jignitoare, imi creaseră o faimă ce creștea mereu. Iar singurătatea mi-o explicam prin lipsa de atracție, prin urîțenia mea.

N-o să iubesc niciodată pe nimeni, imi spuneam. Și n-o să mă iubească nimeni. Nu mă voi căsători niciodată. Ajunsesem să urăsc toate lucrurile astea, incît nu mai puteam asculta povestile sentimentale ale fetelor și nici romane de dragoste nu mai citeam. Mi se păreau ridicole. Oameni spunînd-și cuvinte dulcege, întîmplări fade care nu mă solicitau în nici un chip, literatură absolut plictisitoare.

Trebuie să-ți spun că nici să învăț nu mai aveam chef, incît ai mei erau îngrijorați. Mă bătea gîndul să părăsesc școala și cred că n-am părăsit-o numai pentru că nu aveam nimic altceva care să mă atragă cît de cît.

Mai ieși și tu la plimbare, imi spuneau părinții. Mă rugau să merg cu ei la filme sau la teatru, dar nu mă duceam decît foarte rar. Mi se părea că rochițele atîrnă pe mine ca într-un cuier. Imi ieșeau umerii prin platoa bluzelor, pe care mi le făceam anume mai largi, ca să-mi mascheze cumva nelmplinirea. Eram sigură că sînt bolnavă. N-aveam poftă de mîncare și mă gîndeam cu indiferență că o să mor foarte tînără. Uneori asta mă indulcșa și încercam să-mi închipui cum voi arăta moartă, examinînd în ce fel ar fi putut reacționa colegele, cunoscuții. Dar spun prostii.

Singurul lucru care-mi plăcea erau copiii. Imi plăceau într-un fel pe care ți-l poți explica spunîndu-ți că încă dormeam cu păpușile și că în timpul meu liber mă jucam cu ele mult, cu încintare și cu anumită uitare de sine. Văd că surizi. Poate-ți pare ciudat ce-ți spun. Poți să mă ironizezi dacă vrei, acum toate au trecut, mi se par dintr-o viață care n-a fost a mea. Acum sînt altfel, nu-i așa ?

Dar dacă vrei să înțelegi ce se intîmplă cu mine — continua Iselin — în seara cînd m-ai dus pe malul mării și am stat în bărcile trase la mal și-am privit pe întinderile de nisip, iar tu erai transfigurat, erai blînd și te uitai la mine nu știu cum, de mă făcea să mă pierd, să mă lipesc de tine și să nu mă mai gîndesc la nimic, să stau așa toată viața și să te respir, să te mîngîi și să nu-ți mai dau drumul din brațele mele, dacă vrei să înțelegi ce se intîmpla în seara aceea cu mine, trebuie să-ți spun că în mintea mea se conturase precis ideea de-a nu mă mai intoarce acasă.

In timp ce mergeam pe malul apei și veneau valurile și se derulau la picioarele noastre și era o liniște de început de lume și mă simțeam crescută din șoldul tău, în timp ce mergeam așa și tu povesteai ceva, calm și stăpînit, ceea ce-mi sporea sentimentul de apărare, dîndu-mi o încredere în viață cum nu avusesem niciînd, mă uitam la tine și erai ca o icoană bizantină, sau așa mi se părea mie. Erai înalt și iradiai un aer tînăr și erai atît de frumos că-mi venea să mă ridic în vîrful picioarelor și să te sărut. Să te sărut mult. Pe obraji și pe ochi, pe mîinile care mă răsfățau, răscolindu-mi toată sensibilitatea. Simțeam că voi fi distrusă dacă se va întîmpla ceva care să mi te ia.

Eram foarte sigură că nu mă voi mai întoarce acasă, cu toate că nu știam ce voi face, însă probabil că dorința asta a mea voia să insemne că voi pleca împreună cu tine. Doamne, ce amețită trebuie să fi fost dacă-mi închipuiam asta fără să știu dacă mă iubești tu într-atita incît măcar să-ți treacă prin minte o asemenea posibilitate.

Nu ți-am spus nimic atunci, de teamă. Mi-era teamă să nu te sperii și să pleci, să mă lași singură. Mi-era teamă c-o să mă crezi superficială. Cine știe ce puteai să-ți închipui și de aceea am ținut totul în mine. Mi-am spus că încă nu este vremea să mă gîndesc la asta, dar numai la asta mă gîndeam : să plec cu tine, să fim împreună toată viața, orice s-ar fi putut întîmpla cu noi.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 27 iulie

8,30 Deschiderea programului 8,35 Avanpremiera zilei 9,40 Cravatele roșii 9,35 Dakari 10,00 Viața satului 11,15 Ce știm și ce nu știm despre . . . 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Album luminical 15,27 Antologie umoristică IV. : reintilnire cu Stela Popescu și Dm Rădulescu 15,37 Itinerar senegalez 5,45 Șah-mat în . . . 15 minute 16,00 Trumuri în istorie 16,25 Cupa prietenă. Concurs internațional de gimnastică 18,10 Film serial : Ufo 19,00 Lmeo copiilor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Reporter '75 20,30 Festivalul național de muzică ușoară Mamaia '75. Gala laureaților. Transmisiune directă de la Teatrul de vară din Mamaia 22,00 24 de ore 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 28 iulie

16,00 Telex 16,05 Teru pe drumul înnoirilor 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Contemporanele noastre 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Floarea din grădină. Emisiune-concurs pentru tineri interpreți de muzică populară 20,55 Ancheta TV. Pămintul, avuție națională 21,25 Roman-foileton : Și otuși se învirtește. O producție a studiourilor de televiziune ungare 22,10 24 de ore.

MARȚI, 29 iulie

9,00 — 12,10 Program de dimineață 16,00 Teleșcoală. Mens sana in corpore sano : Sport în vacanță (inotorism) 16,30 Curs de limba franceză (recapitulare) 17,00 Telex 17,05 Cabinet juridic 17,25 Interpretul preferat 17,35 Scena. Emisiune de actualitate și critică teatrală 18,00 Te cintăm, plai strămoșesc ! 19,00 Teleglob : Belfast — capitala Irlandei de nord 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Anchetă socială 20,35 Seară de teatru : Ciuta — de Victor Ion Popa 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 30 iulie

9,00 — 12,00 Program de dimineață 16,00 Teleșcoală 16,30 Curs de limba rusă (recapitulare) 17,00 Telex 17,05 Partidul, conștiință veacului nostru 17,15 Tragerea pronoexpres 17,25 La volan 17,35 Documentar TV. : Constantin Brâncoveanu 17,55 Ateneu popular TV. 18,35 Dincolo de note . . . 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Handbal masculin : România — R.D.G. (repriza a II-a). Transmisiune directă de la Palatul Sporturilor și culturii din București 20,30 Telecinemateca. Dragostea lui Serafim Frolov. O producție a studiourilor cinematografice sovietice 21,50 Inimile noastre se-ntilnesc 22,10 24 de ore.

JOI, 31 iulie

16,00 Teleșcoală 16,30 Curs de limba germană (recapitulare) 17,00 Telex 17,05 Campionatele naționale de natație pentru copii. Transmisiune directă de la bazinul Dinamo 18,00 Enciclopedie pentru tineret 18,25 Din țările socialiste 18,35 Muzica 18,50 Universitatea TV. 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Studioul de poezie. Cintec de tată 20,50 Revista economică TV. 21,20 Flori ale pămintului, poezia, marea și dragostea. Pagini celebre ale operetei, operei, baletului, liedului și cantonetei. 22,10 24 de ore.

VINERI, 1 august

16,00 Campionatele naționale de natație pentru copii 17,00 Emisiune în limba germană 18,45 Imagini helvetice. Film documentar 19,05 Din lumea plantelor și animalelor 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Turnul de control 20,25 Estrada estradelor 20,40 Rezultatele tragerii Loto 20,45 Film artistic : Omul din fotografie. O producție a studiourilor cinematografice iugoslave. 22,10 24 de ore.

SMBĂTĂ, 2 august

11,00 Ora copiilor 12,00 Drumuri în istorie : Făcii 12,20 Telecinemateca (reluare) 13,40 Studio 175 14,00 Miniaturi cinematografice Ulm — producție de film TV. 14,10 Hăulind pe sub Paring . . . 14,30 Telerama. Inscripții în piatră 15,00 Tinerii și muzica lor 15,25 Telex 15,30 Magazin sportiv 16,35 Virstele peliculei 17,35 Caleidoscop cultural-artistic 17,55 Club T. . . . 18,55 In ciclul Cintare omului 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,50 Film serial : Kojak 21,40 Hăulind pe sub Paring 22,00 Intilnirea de la ora 10 . . . Magazin muzical-distractiv.

TELEVIZIUNE

HANS MOKKA

Năstrușnicele întîmplări ale unui tipograf

PROLOG

Intr-un an, înainte de primul război mondial, am hoinărit prin multe țări europene. Am străbătut chiar și Asia mică și Africa de nord. Pe timp de iarnă, mă opream în atelierul cîte unui patron, dar cum dădea primăvara nimeni nu mă mai putea ține în loc, mă chemau alte drumeaguri.

Mă numesc Fărcaș Ivan și sînt tipograf. Porecla de „Ivan cel teribil", mi se trage de la aceea că, la un iarmaroc din Stuttgart, am dansat pe acoperișul primăriei. Pentru treaba asta am primit un butoiaș de bere. Imi place teatrul, muzica și cărțile.

Cea mai mare parte a vieții mele mi-am petrecut-o la Timișoara.

Timișoara înseamnă pentru mine mai mult decît Viena. Dragostea mea într-ale poeziei se numește Heinrich Heine. Franțuzește și italienește citesc bine, de asemenea și în germană, sîrbo-croată, și maghiară.

Scriu numai despre întîmplări hazlii. Pe cele triste le-am uitat. Și-așa e destulă durere în lume. Cred că scriitorii ar trebui să scrie mai mult lucruri hazlii. Mi-a lipsit de multe ori plinea de pe masă, dar umorul nu m-a părăsit niciodată. Mi-am dat seama foarte curînd, mai ales cînd eram printre străini, că astfel de oameni găsesc pretutindeni și întotdeauna uși deschise. Cei ce se tînguie sau se plîng, nu sînt priviți cu plăcere.

Și-acum prima întîmplare.

ÎN HOTELUL „LA TEIUL VERDE"

Cînd am sosit, auzii strigăte și injurături. Făcui o reverență unui tip :

— E voie, mult prea stimate ?

— Poftiți ilustre lord, îmi zise el fluturînd spre mine motul său de păr roșu.

— Aveți un pat liber ?

— Pentru domnia-voastră se găsește totdeauna.

— V-aș ruga camera dinspre răsărit, să pot gusta în voie răsăritul soarelui.

— Domnia voastră se gîndește la camera trei.

— Așa-i, domnul meu.

Motroșu duse mîinele la gură și strigă :

— Mary, condu-l pe domnul la numărul trei.

Și m-am culcat în iarbă, după altii, acoperindu-mă-cu cerul înstelat și dormind apoi în admirabilul aer al nopții pînă dimineață. Hotelul „La teiul verde", era o pojițe ce se intindea sub un tei bătrîn, dar plin de ramuri intinse.

INELUȘUL

La Veneția am ajutat o femeie dintr-o gondolă. Pentru aceasta am fost răsplătit. Intr-o seară femela și-a pierdut verigheta. Mi-a promis, ca o bună recompensă, dîndu-mi drept avans chiar semnătura ei. A doua zi, găsind verigheta, am dat fuga la un giuvaergiu. Omul rise :

— Astfel de verighete sînt, în Italia, cu miile. Te-au păcălit, signore !

— Naiba s-o ia pe signorina, am strigat eu și am plecat.

— Hei, signore, imi datorezi o liră !

— Nu, signore, inelul e al unui copil !

Intrai la un alt giuvaergiu. Omul cercetă cu multă atenție inelul, iar pe mine, parcă și mai mult.

— E o bijuterie de familie. De unde o aveți ?

Intr-o clipită o zbughii din prăvălie. Afară, zării pentru prima dată doi polițiști. Ce să vă mai spun, vînătoare în toată regulă. Toată Veneția era pe urmele mele : bărbați, femei, copii, polițiști cu cîini, pisici, cai, capre. In sfîrșit, mă opresc în fața casei signorinei. Eram salvat. Servitorul, înzorzonat cu multe fireturi, mă conduse la ea. Sosise chiar în clipa aceea.

— Ah, verigheta mea, zise signorina zîmbind. Cum te cheamă, mio caro ?

— Ivan cel teribil.

— Da, da . . . Du-te și te spală bine. Vei primi niște haine noi.

In baie, un miros nemaipomenit de plăcut. Cînd am ieșit, signorina puse mina pe umărul meu. Așteptai. Stăpîna verighetei stătea în fața mea cu surisul pe buze :

— Mi-ai găsit verigheta ?

— Da, iat-o.

— Verigheta mea-i aici, zise ea, arătîndu-mi degetele. Pe unul din ele strălucea un inel splendid.

— Dar aceasta ?

— Trebuie că l-a pierdut un copil. De altfel voiam doar să te văd mai de aproape și regret că nu te-am cunoscut mai demult.

RĂMĂȘAGUL

In Bavaria, am fost odată în serviciul unui patron, mare amator a tot felul de rămășaguri, care de care mai năstrușnice, ticluite astfel ca el să cîștige, dar se păcălea mai totdeauna. Intr-o zi zise :

— Pun rămășag, domnule Fărcaș, că n-ai atîta curaj, să faci țăndări oglinda din perete cu o halbă de bere. Am spart atunci cinci oglinzi una după alta, patronul a trebuit să plătească toate stricăciunile.

Vrînd să-i fac o farsă prieteneacă, îi spusei într-o zi :

— Sînt bolnav și pînă mîine cred că mor.

— Facem rămășag că n-ai să mori pînă mîine ?

Și am făcut rămășagul dorit.

Ziua următoare m-am dus în cimitirul săracilor, așezîndu-mă pe o năsălie. Spre

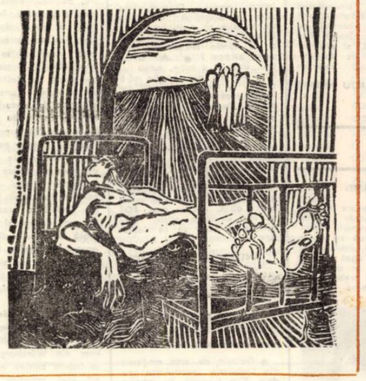

„Ceas de seară"

a se convinge de treaba asta, patronul veni în camera mortuară, mă privi zăcînd în cosciug și spuse prietenului care-l însoțise :

— Bietul Ivan, acum, cînd a cîștigat rămășagul, nu se mai poate folosi de bani.

— Cum nu ?, și mă ridicai din cosciug. Era cel dintîi rămășag, pe care îl cîștiga patronul.

ȚEAC ÎMPOTRIVA PEDEPSELOR

Un patron își pedepsea ucenicii cu o vargă de trestie. M-am gîndit să pun capăt acestui obicei neomenesc. Tipăream o foaie săptămînală. Cu permisiunea redactorului șef am publicat știrea următoare :

— Lovirile cu vergi de trestie, cu pumnii, cu picioarele și pălmuirile sînt periculoase pentru ceea ce ține tensiune arterială, toate acestea grăbind apariția astmei, mai ales la persoanele care, deși au un început din aceste boli, calcă regulile respective. Toate acestea le-a stabilit vestitul profesor dr. Winston Kingeston de la Institutul de Medicină „Paracelsius" din Huxley". De atunci, n-a mai lovit nici un ucenic.

WINETU AL TREILEA

Sudoarea mi se scurgea pe frunte ; picioarele imi ardeau și drumul nu se mai sfîrșea. Mă strecurai într-o pădurice de brad. Mă cuprinse o răcoare plăcută și adormii în curînd.

— Nu ! In viața mea, Linda, n-am cunoscut ceva mai frumos ca tine.

— Ha, ha ! perfidule, m-ar îngrozi cînd ți-aș descoperi necinstea ! Aș fugi în lume.

— Iată inima mea, întreaga mea viață. Se auzi o împușcătură.

Sării în sus. Ceva necurat se petrecea în pădure.

— Domnul să te aibă-n pază, călătorule ! Incotro duce calea ta ? Ca un izvor

locul murdar în care mă aflam, apoi își înghesui brațul într-al meu :

— Din tine va ieși un mare actor de caracter, care va face să se smiorcăie și scîndurile de pe scenă. Astăzi vei ieși cu mine ca Winetu al treilea.

Luiza imi aruncă o ochiadă cu ochii ei bulbucați. Ii urmării respirația. Sînii ei ba urcau, ba coborau, odată cu răsuflarea.

— Indată o să încercăm scena aceasta chiar aici. Deci, sărută-mă mai întîi !

Am ascultat-o.

— Tu crezi că nu te cunosc ? Ochii tăi au aceeași strălucire ca ai lui Winetu.

Pauză.

— Acum arată-ți focul și sărută-mă din nou.

O făcui și pe asta.

Apăru patronul :

— Hai, Luiza, plecăm, s-a făcut tîrziu.

— Haidem, spuse comediana, aruncîndu-mi din mers nenumărate și ademenitoare ochiade.

Spre seară, madama Orfeu se așeză la „Casa", iar Adolf așeza mobilierul pe scenă (un scaun și o masă). Linda, fata de serviciu, ștergea de funingine sticla de la lampa cu petrol, pe atunci neexistînd încă lumina electrică, iar administratorul mătura sala birtului. Madama Orfeu imi legă în jurul frunții un moț cu penaj, măsurîndu-mă apoi cu privirea. Adolf se cinstea cu o sticlă de rachiu, pe care n-o slăbea de loc.

Spectacolul începu. Adolf spuse un cuvînt de salut :

— Doamnelor și domnilor (în sală ședeau țărani cu copiii lor).

Din spatele scenei, madama Orfeu îi atrase atenția :

— Nu uita să le spui că în pauză vom pune horoscopul și vom face ghicitul în cărți. Adolf se întrerupe din vorbă, virîndu-și capul prin cortină :

— Să nu se atingă nimeni de clondirul meu, apoi către public : Deci, doamnelor și domnilor, astăzi veți vedea . . . Dar vocea comedianei nu-l lăsa în pace :

— Adolf, nu uita horoscopul și cărțile.

Acesta își băgă din nou capul prin cortină și spuse enervat :

— Am auzit odată ! Știu ! !

Și către public :

— Veți vedea astăzi neamaivăzutele drame ale dragostei și anume „Inima sfărîmată" și „Inima frîntă". In pauză, horoscop și jocuri de cărți.

Spectacolul începu.

Madama Orfeu adormise. Eu sării prin fereastră în scenă și imi săltai pe urmă pantalonii. Risete în sală. Orfeu se trezi privindu-mă. (Text ca în pădure). O sărutai ca în prima variantă. Orfeu : (Text ca în pădure). A urmat a doua variantă a sărutului, adică un sărut mai înfocat. Mi-am săltat pantalonii din nou. Țipete de ris în sală. „Și dacă, totuși, trebuie să-mi înfrumusețez viața, tu demon în pene, sălbatec al iubirii". (Textul acesta imi era necunoscut, cu toate acestea n-am ieșit din rol. N-am fost surprins deloc). Apoi, o puternică și ultimă săltare a pantalonilor care se lăsaseră jos de tot. In sală, adevărate tunete. Cortina căzu. Iar noi ne-am inchinat sălii, ținîndu-ne de mînă.

NIHIL

Intr-un orășel oarecare, un negustor de delicatesuri voi să-și mărite cele două fiice gemene. Un prieten și cu mine am fost aleși să le fim miri. Ne-am parfumat cu niște busuioc, apoi am fost conduși prin mai multe odăi ale casei pînă am ajuns într-o sufragerie unde ne aștepta o masă sărbătoarească. Aici am făcut cunoștință cu cele două fete. Inainte de asta, trecuserăm pe la bărbier și croitor, care ne-au ferchezuit pentru marele supliciu. Intoliți în negru, am rămas cu fetele. Părinții ne-au lăsat singuri. Eu rămăsei cu Maricica. Admiral mai intîi rochia ei impodobită cu pangilici care atîrnau pînă la pămînt. Deodată apăru mama ei spre a-mi arăta o parte din podoabele fetei.

— Iată, douăsprezece pantalonași cu dantelă ; cămăși de noapte cu franjuri. Așa că micuței noastre nu-i lipsește nimic. Maricica închise ochii și rămase încremenită. Apoi mama ei dispăru ca o furtună după cum și intrase. Am rămas iarăși singuri.

Mă îndeamnă dracul și îngenunchiez :

— Ah, Maricica, viața mea fără tine n-are nici un rost.

— Ivan, Ivan, sintem aproape de a cădea în păcat și dorințele noastre ar putea apuca pe o cale greșită. Oh, Ivan, Ivan, ce o să spună pastorul . . . Ce se va întîmpla cu noi ?

M-am ridicat în picioare protăpindu-mă în fața ei :

— Lasă-l pe pastor în pace, Maricica dragă ! Crede-mă, gurița ta mă ademenește irezistibil spre nihil !

— Nihil ? ? ? Dar ce-i asta, Ivanușca, drăgutule ? . . .

— Nihil ? Nihil, Maricica, înseamnă dragoste și eu te nihilez. Toată viața noastră va fi numai nihil, un mare nihil.

Apăru tatăl fetei, bine cherchelit :

— Copiii mei dragi, fie dorința voastră una. — Mami, clondirul cu vin !

Mami aduse clondirul și noi îl goliram într-o clipită. Părinții s-au dus clătinîndu-se. Vinul lucra din plin. Maricica deschise ușa dulapului :

— Toate sînt ale tale !

O îmbrățișai pe Maricica . . .

— Să fiți binecuvintați, copii.

Părinții intrară din nou pe nesimțite. Maricica îi impinse liniștită din cameră. Ei clatinară doar din cap și ieșiră. Auzii pe tatăl fetei bolborosind după ușă :

— Lizica și Maricica s-au pricopsit. Miine dau de știre pastorului și în trei săptămini . . .

Noi ne-am îmbrățișat și mai tare după sărutul întrerupt, iar după al doilea sărut ne-am așezat pe canapea.

Aici ne-au găsit mai tîrziu părinții, aducîndu-ne o damigeană plină cu vin.

Și-am băut, și-am băut și-am tot băut.

Maricica plutea spre nihil.

In dimineața următoare, mai stăteam încă pe canapea. Pe amîndoi ne-au amăgit verighetele de pe degete. Eu nu-mi aminteam de nimic, dar absolut de nimic.

După o săptămînă, hoinăream din nou pe șosea, avînd în față lumea deschisă și un mare nihil.

EPILOG

Pe Fărcaș Ivan l-am ascultat ori de cîteori avea timp liber. Pe atunci împlinise cincizeci de ani. Mereu vesel, bucuros, povestea cu plăcere despre tot felul de întîmplări pe care le descria cu farmecul unui adevărat artist. Fărcaș era un hoinar din născare, gata oricînd să sară în ajutor. Insemnările lui din viață, le-am redat așa cum mi le-a povestit el însuși.

Traducere de
G. PAVELESCU

PLASTICĂ

ALEXANDRU TRAIAN FILIP

La ceasul unei resurecții a „desenului figurativ", este reconfortantă apariția în această sferă a unui artist Alexandru Traian Filip, din cea mai tinără generație, cultivator sensibil, de autentic talent, al unui univers antropomorfic cu insondabile adîncimi și extensii semantice la adresa destinului nostru. Implicarea lui sinceră, matură conduce mai intîi spre sentimentul ecut al unei precise autorități profesionale.

Ochiul nostru furat adeseori de tautologicele metamorfoze ale abstracției formale sau apăsat de grandilocvența unor opere tematice se întoarce dinaintea desenului lui Alexandru Traian Filip spre înlăuntrul lui. Aici, unde raporturile fizice cu opera dispar, unde trucajul și trouvaille-ul nu-și mai găsesc locul, relația cu opera atinge stări de puritate.

Este în fiecare dreptunghi al acestei expoziții, deschisă la STUDIO ARTE o egală detașare de textul vreunei cărți, o lucidă desprindere generată de forța personalității. Presupusul sistem de referință – textul – (Divinei Comedii sau al Bătrînului și marea) nu este nici contrazis, nici „ilustrat", ci implinit printr-un act de licență.

Nici convergentă operei literare, nici paralelă cu ea, grafica lui Alexandru Traian Filip este divergentă acesteia printr-o relație dialectică a negării negației : este, sau pare generată de text spre a-și cîștiga autonomia. În relația – lucidă – cu textul, Alexandru Traian Filip a intuit sieși suficiența acestuia, investind expresie în sieși suficiența desenului său. Există totuși un fel și într-un fel anume literatură în opera sa, cum, în fiecare artă (gen sau specie) există impurități, (nu fără noimă vorbim despre muzicalitatea ritmurilor arhitectonice sau despre coloratura unei partituri muzicale). Literatură, în desenele lui Alexandru Traian Filip, nu este deci respectul pios pentru vreun text anume nici lectura pe care imaginile sale o impun, ci niște tîrzii conexiuni ale Formelor cu Experiența noastră personală.

Lucrări în peniță, creion, acvaforte închid un cerc despre o lume labirintică, de vis și visare, răsfringere în oglinzi imperfecte de oameni în homunculi, de ființe în jucării mecanice absurde, de anatomii virile în configurații abstruse. Dar cuvintele despre iconografia lui Alexandru Traian Filip ar însemna tot atît cît un vis povestit, nevisat. Tot atît de puțin.

Desenul său este o delicată atingere a colii, dar fermă în precizia fluidă a liniei, în jocul laconic al raccourci-ului creator de volume. Linia curge fără ezitări și efort aparent iar figura își definește exoresia printr-o atentă alternare a momentelor de tensiune și relaxare. Caligrafia sa trădează o orientală știință în echilibrul detaliului miniaturat și amplitudinea cîmpului dominator. Firesc, opera îi este marcată încă de urmele unor varii influxuri. De sub sigiliul unificator al tușei transpar accente de „serpentinate" trăiectе sau ițimi de crochiu japonez. Persuasivă în chiar această fază de absorbție, unitară și gravă, opera lui Alexandru Traian Filip anunță deschideri ample inerența unui moment de emisiune a originalității sale.

CORIOLAN BABEȚI

EXPOZIȚIA ȘTEFAN ILCA

Deschisă în sălile Galeriei „Bastion" expoziția de pictură a artistului lugojean Ștefan Ilca nu are reticențe sau prejudecăți față de universul semnelor și imaginii plastice. Pictura sa afirmă o viziune realistă, în care subiectul imaginii nu se aventurează în simboluri sau experimente stilistice, artistul încercînd o redare descriptivă a formelor compoziționale.

Peisaje, naturi statice, portrete – acestea din urmă constituind o temă predilectă – se desfășoară (într-o aparentă lipsă de spectaculozitate), solemn în atmosfera implicațiilor emotive. Organizarea intimistă a compoziției spațiul pictural de semne, se materializează în lucrări de dimensiuni reduse care de seori primesc semnul artei autentice. Galeria de portrete din storia trecută și prezentă Traian Vuia, Traian Grozăvescu, Tiberiu Brediceanu Eftimie Murgu, Ion Vidu, Virgil Stoenescu), dintre care se detașează portretele lui Virgil Stoenescu și Eftimie Murgu este întregită de prezența notabilă a portretelor scriitorilor bănățeni Franyo Zoltan, Al. Jebeleanu sau Ion Marin Almăjan. Dincolo de stîngăciile unui schematism în reclasarea desenului sau monotonia abuzivă a gamelor reci această portretistică se impune prin valoare documentară.

Peisajul notație de jurnal intim, constituie un prilej de nostalgice reverii ale popasurilor pictorului. Astfel, „Peisaj de iarnă", dominat de armonia griurilor colorate, „Peisaj citadin", o rafinată explozie de roșuri, sau lucrarea „Bărci", hipersensibilizată de matitatea albastrurilor, constituie piesele de rezistență ale expoziției, alături de cîteva naturi statice intitulate „Flori", cu corolele încărcate de emoție, amintind, prin atmosfera de ansamblu, de lecția marelui Pallady.

Constantul lirism ce caracterizează creația pictorului în ansamblul ei, sinceritatea imaginilor compoziționale constituie cîștigurile acestei expoziții. Povestind, Ștefan Ilca evocă și, evocînd, el are posibilitatea de a ne da universul formelor și culorilor sale.

RADU MELNIC

TEATRU

AFIRMAȚIE

● Poți scrie despre un actor pentru un număr limitat de motive. De exemplu : pentru că a reușit să se depășească pe sine într-un rol, pentru că a fost egal cu sine în toate rolurile în care l-ai văzut . . . Oricum, trebuie să-l cunoști foarte bine. ● Dar

cum poți cunoaște, oare, foarte bine un actor ? Toate răspunsurile mi se par a fi truisme. ● ION HAIDUC, actor. Despre el încerc să aflu ceva, scriind. As putea începe așa : s-a născut la 3 decembrie 1947, la Oradea a făcut liceul („Eftimie Murgu") la Timișoara, în 1965 a intrat la I.A.T.C., l-a avut profesor pe Dem Rădulescu, a terminat în 1969. L-am văzut atunci jucînd Alioșa în „Azilul de noapte" de Gorki și regele Carol în „Ciocîrlia" de Anouilh. ● Ce-ai făcut după aceea ? ● „Am rămas la Teatrul Mic un an, apoi am plecat la Satu Mare". ● Nu te-ai temut „că te îngropi în provincie" ? Erau colegi de-ai noștri care foloseau formula asta, mai întîi ca să-și justifice efortul de a rămîne în capitală, mai apoi ca să-și explice nereușitele. ● „Pe oricе scenă poți munci, te poți realiza. Am jucat acolo 28 de roluri. Și cred că le-am făcut bine, fiindcă intrasem în Consiliul artistic, în Comitetul de direcție. N-avea importanță că eram foarte tînăr". ● Îmi enumeră rolurile și piesele. După 15 se oprește. ● „Un lucru de care-mi amintesc cu plăcere, îmi spune apoi, e că jucam în spectacole pentru elevi, un fel de mozaicuri literare pe texte de Caragiale sau Alecsandri. De la 1 noiembrie 1973, sînt la Național din Timișoara". ● De ce ai plecat, de ce ai venit aici ? ● Într-un fel, am senzația că m-am întors acasă". ● Scria acum o stagiune : „Dacă am ales acest teatru și nu altul, această trupă și nu alta, înseamnă că impresiile mele au fost dintre cele mai bune. Sînt mult prea tînăr pentru ca opțiunea mea să fie pusă pe seama unor alte motive decît cele strict profesionale". ● Ce s-a mai întîmplat între timp ? Numai lucruri obișnuite pentru un actor. Adică a jucat cîteva roluri, în mai toate premierele teatrului. Neobișnuit ar fi doar că s-a impus într-o stagiune și cînd spun **s-a impus** n-o fac de complezență. Adevărul este că teatrul a avut de cîștigat prin venirea lui Ion Haiduc, adevărul este că indiferent de tinerețea lui, joacă matur. O maturitate care se revendică din ceea ce nu știm să explicăm foarte bine dar știm să recunoaștem și să numim TALENT. ● Altceva, ziceam ? ● „Am o fetiță, deci și o soție, zicea . . . Încă nu am prea multe să-ți spun". ● Deci, cum poți cunoaște, oare, foarte bine un actor ? Poate și astfel, adică punîndu-l să vorbească despre sine și observînd că nu știe să se explice. ● Poate scriind : nici nu e nevoie. Poate că totul a fost spus despre **ION HAIDUC** atunci cînd ai gîndit : **ESTE UN ACTOR**. Pentru moment contează afirmația. Fiindcă din acest punct abia, pentru acel **TOT** nu mai există opreliști. Să-l așteptăm, deci, să se dezvăluie.

ANTOANETA C. IORDACHE

CADRAN

● **Galeria de artă modernă** din Ljubljana găzduiește ceа de-a XI-a bienală de grafică sub directul patronaj al președintelui Iosip Broz Tito. Despre amploarea acestei manifestări intrate deja în conștiința opiniei publice mondiale vorbesc cifrele : 440 de graficieni din 51 de țări, expun 1.259 lucrări. Juriul, alcătuit din directorii muzeului Gugenheim ai Galeriilor de artă modernă din Tokio și Belgrad și ai Galeriei Tate au decernat premiul întîi graficianului japonez Akira Matsumato. ● **Luna iulie** înscrie pe agenda manifestărilor culturale de prestigiu, două mari festivaluri internaționale de folclor : cel de la Tunis și cel de la Balaton (R. P. Ungară). ● **Centrul de design de la Paris**, deschis recent în cartierul Halelor, este creat și animat de Olivier Jung. Într-un subsol de peste 1 000 de m² sînt organizate expoziții periodice care prezintă produse de larg consum, mobilier, opere de artă integrate în viața cotidiană, axate pe trei teme : Siglele societății, Standuri expoziționale destinate profesioniștilor și marelui public, precum și o selecție de diverse produse, intitulată generic „A trăi mai bine prin design". ● **Centrala sovietică** de import-export, Mejdunarodnaia kniga" a fost distinsă cu medalia memorială și cu diploma de onoare destinată expozanților permanenți ai Tîrgului de carte de la Varșovia. Standul sovietic a expus, la această ediție a tîrgului, peste 3.000 de noutăți editoriale. ● **„Marmură și sunet"** se intitulează tradiționala manifestare de la Arangelovać (Iugoslavia), ajunsă anul acesta la a 10-a ediție. Sculptori din întreaga lume vor lucra într-o tabără din apropierea carierei de marmură. Spectacole de teatru, seri de poezie și muzică, proiecții cinematografice, concerte vor transforma tabăra de sculptură într-un spațiu de interferență a artelor. Invitat de onoare – Serghei Bondarciuc. ● **Despre Beaubourg**, supranumit „ochiul Parisului spre provincie și ochiul Franței spre lume", a vorbit Michel Guy, secretarul de stat al culturii, într-un interviu acordat recent revistei **Galerie jardin des arts**. Fragment : „Beaubourg are trei obiective : să mediezе demersurile artistice în Franța și întreaga lume printr-o serie de expoziții, constituindu-se într-un muzeu activ, dinamic al artei. Apoi, centrul de la Beaubourg va servi unui număr de manifestări pluridisciplinare : muzică, teatru, poezie, dans, legate de creația plastică. În al treilea rînd, el va fi deschis spre ceea ce se petrece în lume, spre ceea ce se petrece în provincie . . . El trebuie să ne servească la definirea și experimentarea unei politici a educației în materie de cultură". ● **Serile de poezie de la Struga** (28 august – 2 septembrie) anunță pentru această a XIV-a ediție un program deosebit de bogat : o seară dedicată poeziei contemporane din Voivodina, un moment Ivo Andrić, o seară a poeților macedoneni și una consacrată laureatului din acest an, poetul senegalez Leopold Sedar Senghor, un simpozion cu tema „Poezia în timpul rezistenței și revoluției. Poezia în libertate".

● **Fotografia de epocă** – sursă a investigației sociologice. Profesorul Wolfgang Brückner din Würzburg, specialist în istoria culturii este inițiatorul unei expoziții mai puțin obișnuite pe care o găzduiesc sălile Muzeului municipal din München. Din colecția de vechi albume fotografice, unică în lume prin bogăția ei, a profesoarei Ellen Maas, docentă la „Institutul de modă" din Frankfurt, W. Brückner a selecționat cele mai reprezentative exponate, pentru a le face să depună mărturie despre istoria societății germane, despre cultura și civilizația ei între anii 1840 – 1926.

ARIADNA

PANORAMIC

● Sub titlul **„Deceniul celor mai mari împliniri din istoria patriei"**, ziarul **Drapelul Roșu** din Timișoara publică, simbătă 19 iulie, un articol privind succesele obținute de poporul nostru în perioada ce s-a scurs de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. ● Au trecut 40 de ani de la primul zbor pe linia aeriană Timișoara – București. ● Pînă astăzi în holul Teatrului popular din Lugoj a fost deschisă expoziția profesoarei **Luiza Hargalas-Asavetei** (București) însumînd 26 de lucrări în ulei. Cîteva date din activitatea expozițională a artistei : 1970 – expoziție la Călărași, 1971 – 1972 – – 1973 expoziții la București, 1974 – expoziție la Tîrgu Jiu. ● Liceeni timișoreni (mecanică nr. 1, construcții nr. 1 și 2, electrotehnic nr. 1 și 3, alimentație publică, industrie alimentară, real-umanist nr. 1, „C. D. Loga", „N. Lenau" etc.) au hotărît să se încadreze în producție pentru întreaga vacanță, pentru a-și însuși ori desăvîrși meseria aleasă. ● De obicei, punctul „forte" al expozițiilor artiștilor plastici coincide cu vernisajul. Atunci este prezent un public mai numeros, atunci se vorbește despre cel ce expune, despre lucrările sale, atunci se prezintă sau nu un program, să-i zicem, complementar (muzică, versuri, balet, film . . .) la expoziția lui **Alexandru Traian Filip**, lucrurile s-au întîmplat altfel. Au trecut zile de la vernisaj și, iată, s-a organizat o seară muzeală în cadrul căreia a venit să cînte **Mircea Florian**, și iată, cei care au fost acolo și l-au ascultat și au revăzut apoi expoziția, s-au întors impresionați. A fost ca un al doilea vernisaj. A fost un lucru deosebit, de aceea ținem să-l consemnăm aici. ● O inițiativă deosebit de utilă, aparținînd Comitetului de partid al Universității timișorene începe să se materializeze. Este vorba despre faptul că, în cadrul perioadei de practică, studenții Facultății de desen au început să execute afișe, panouri permanente și mobile, ce vor decora holurile Universității și căminele studențești. În ideea modernizării și dinamizării comunicării vizuale din domeniul propagandei. ● Un număr de 200 de tineri participă la lucrările de construcție a Casei tineretului din Timișoara. Sute de elevi și studenți prestează muncă patriotică pe șantierele Facultății de electrotehnică, liceelor electrotehnice, de îmbunătățiri funciare și nr. 4. În cadrul „Stafetei muncii tineretului timișean", uteciștii din 20 de întreprinderi industriale au efectuat sute de ore de muncă patriotică, au colectat zeci de tone de fier vechi și ambalaje de sticlă. Acțiunea continuă. Toate cele enumerate sînt închinate celui de-al X-lea Congres al U.T.C. și celei de-a X-a Conferințe a U.A.S.C.R. ● Ne-a intrat în atenție o broșură editată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste (1975), conținînd două piese de Ion Băieșu („Navetiștii" și „Detectivul comunal") destinate teatrului de amatori.

A. I. C.

ORPHEU

THOMAS MANN MUZICIANUL (I)

Există și cazuri în care scriitorii nu se trag din scriitori, cînd o altă artă poate edifica spiritualicește o operă literară. Fără ca paginile să dea senzație de hibrid, fără ca puriștii să poată reproșa o „interferență dintre două arte, din nevoia de sincretism, poate li în detrimentul amîndurora". Thomas Mann este mult prea scriitor. Spre deosebire de contrații săi mai puțin inițiați, nu s-a apropiat cu sfială și veneratie de muzică, lăsîndu-se purtat pe valurile inefabilului și vrăjii : nu ia de la aceasta doar atmosfera, ci substanța însăși, pătrunzînd esența complicatelor structuri (wagneriene). Mai multe sînt treptele implicării sale în muzică : această artă luată ca pretext și fundal pentru creionarea unor destine în cadrul dualității viață-artă, omenesc și artistic. Aici apar descrierile unor partituri celebre, fără divagări absolut în spiritul unei muzicologii superioare („Tristan") ; apoi eseul, contur rea unei personalități („Suferințele și măreția lui R. Wagner) și cel mai important aspect, care a adus multă noutate speciei care este romanul, arhitectura însăși, cu structuri polifonice sau fluențe de „melodie infinită" („Muntele vrăjit") și tot aici se pot împleti toate celelalte modalități rezultînd marea trescă a unei culturi care apune, reprezentată de arta poetică a lui Adrian Leverkühn. Și în „Doctor Faustus", pe baza unor partituri existente, Thomas Mann își va descrie propriile compoziții muzicale, scrise pentru eroul său, interpretate de el, comentate de subiectivitatea unui critic muzical, care este bunul său prieten . . . compozițiil care ar fi interesant și de ascultat !

Leitmotivele lui Wagner și evoluția lor în desfășurările amplelor opere „Tristan și Isolda" sau ale „Tetralogiei", felul în care ele sugerează psihologicul alăturîndu-se textelor sau chiar sieși au constituit și punctele de plecare pentru un scriitor : de aici și pînă la interferarea în persoana lui Leverkühn, de pildă, a destinelor unor Nietzsche cu muzica lui Schönberg și Mahler, cu tot ce crede autorul că e reprezentativ pentru o anume formă de cultură bazată pe un solid spirit muzical, doar un pas. E necesar să ai, ca și la audierea operei wagneriene, o tabulă de motive, să fii inițiat, saturat, ba chiar produs al unei culturi.

Apoi, acele plecări în afara timpului ale lui Castorp, atît de conforme uitării de sine a muzicii, felului ei de a comprima sau dilata timpul.

Muzica i-a conferit densitate și echilibru. Ea reprezintă pentru Thomas Mann nu numai hrana substanțială ci și o anumită concepție, pură, despre o viață privită cu ochi de artist spiritualizat.

LUCIAN BURERIU

SILUETE

FOTBALUL SĂ DEVINĂ O ARTĂ

Vedetă sportivă ani de-a rîndul, inginerul Aurel Boroș, „pantera neagră" a fotbalului nostru, se adresează acestei rubrici . . .

. . . Am fost mulți ani portarul național de fotbal a țării noastre și mi-amintesc nu fără nostalgie, de patosul ce care-l depuneam pentru măiestria sportivă. Dacă fotbalul poate deveni o artă ? Deși bărbăția îl caracterizează, fotbalul, în sensul unei condiții tehnice superioare, poate și trebuie să devină o artă. Începuturile mele în sport sînt revelatorii în ce privește dragostea pentru sport. La 12 ani jucam în echipa de pitici a Universității, și în același timp, frecventam clubul „Armonia" din Cluj, unde Baciul Grim îmi arăta schemele tactice, abecedarul fotbalului. Apoi am jucat la Politehnica și C.F.R. Timișoara. Făceam totul pentru a învăța fotbal. Poate că și jucătorii de azi ar trebui să știe mai multă teorie, să lupte pentru perfecționare, să existe angajamente între jucători și cluburi, pentru întărirea răspunderii sportive. În timpul jocului trebuie să existe o intensă circulație a balonului, în pase lungi, pentru a se crea breșe, deci situații de gol. Nu acel jucător care are mingea e baza, ci jucătorul fără minge, căruia trebuie să-i pasezi, să stimulezi tragerea la poartă. Pentru a cunoaște subtilitățile fotbalului, eu am jucat pe toate posturile, de la portar la extremă stîngă. Mi se spunea „cel mai stilat portar" sau „pantera neagră" pentru tactica și dăruirea mea. În 1949 am apărat un 11 metri într-un joc cu Polonia. După îmbolnăvirea mea, în 1955, la 33 de ani, mi-am văzut de profesiunea de inginer. Am multe proiecte în agricultură, unele aplicate, printre care Ansamblul celor mai mari livezi intensive de la Teremia Mare, de piersici și pere. Încerc și în meseria mea să dau dovadă de aceeași dăruire pe care am dovedit-o în sport. Dar, deși nu mi s-a cerut, chiar și acum aș putea ajuta cu un sfat teoretic sau practic cluburile de fotbal din Timișoara, cărora le doresc ascensiune în desăvîrșirea sportivă.

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

● În ultimul număr (11-12) revista Echinox, prin pana cronicarului literar Agustin Pop, se ocupă de premiile literare . . . Iată ce ni se spune referitor la poezia unuia dintre laureați, **Anghel Dumbrăveanu** : „Tot un „rebel" e și Anghel Dumbrăveanu. El este, însă, în opoziție cu I. Caraion, un poet „sărac", preferînd rostirea nudă, liniară, a gîndului. Prin simplitate se aspiră la o maximă apropiere de esențe și la realizarea seninătății. Anghel Dumbrăveanu este un sentimental riguros (. . .). Notații lapidare, versurile lui au deseori o discretă aură de basm ori de legendă ironic – miraculoasă". Puțintel comentariu, mulți poeți într-un spațiu restrîns !

● Poetul **Anghel Dumbrăveanu** este prezent, cu un grupaj de poeme – în traducerea și cu substanțiale note bio-bibliografice datorate poetului belgrădean Adam Puslojić – în revista de cultură **Polja** (194) care apare la Novi Sad (R.S.F. Iugoslavia). În același număr al revistei, în traducerea aceluiași poet (și cu un desen de Florin Pucă), sînt publicate poeme de A. E. Baconsky, Mircea Ivănescu, Petre Stoica, Aurel Rău, Nichita Stănescu, Marin Sorescu.

● Continuîndu-și seria de interviuri cu personalități ale Teatrului românesc, critici, eseiști dramatici etc., – **Stelian Vasilescu** publică în revista **Familia** (nr. 6) un interviu cu istoricul literar Marin Bucur, referitor la **Eminescu – dramaturg, teoretician și eseist de teatru**. La întrebarea : „Avea Eminescu vocația teatrului" ? M. B. răspunde : „Au fost unii care s-au îndoit de chemarea poetului pentru teatru. Și astăzi mai sînt, cu siguranță, dar le este jenă s-o spună (Numai cîți m-au întrebat pe mine, discret dacă Eminescu avea talent ca autor dramatic). Vocația pentru teatru a poetului aparține structurii sale lirice. Marile poeme, precum **Memento Mori**, **Diamantul Nordului**, **Gemenii**, au o viziune dramatică. Articolele politice sînt discursuri, filipice încărcate de o vervă dramatică. Apoi, Eminescu este un om de teatru complet. Actor, traducător, copist, teoretician, cronicar, autor dramatic. Ce mai vreți" ? Tonul cam tăios al lui M. B. nu anulează de fel valoarea de informație a răspunsurilor sale.

A. BALTHAZAR

Cu C. V. Oprea

(Urmare din pag. 1)

atunci, Dobrogea ?) O știu mai întîi din amintirile bunicului meu : el a trait 104 ani. De la Cernavoda la Pomircea, nu știu dacă știți unde vine Pomircea, era o mlaștină continuă. Colilia creștea cît calul, avea o mulțime de culori, cunoașteți colilia ? Azi abia dacă are douăzeci de centimetri. Dacă opreai căruța în mijlocul cîmpului, șerpii se încolăceau pe picoarele cailor. Era un rai al coliliei și al șerpilor. Drumul din satul meu pînă la Medgidia, cei 5 km erau o aventură. Cînd eram copil, Medgidia mi se părea centrul lumii : era un orășel cu cîteva prăvălii. Pe urmă, am străbătut Dobrogea de la un capăt la altul. Pentru cercetările care le-am amintit mai înainte. Cei vîrstnici de acolo mă știu ca „Inginerul vădanei". Așa mă știu.

Cineva din Constanța, un conferențiar universitar, scrie o carte despre Profesor. Banda magnetofonului înregistrează frînturi de corespondență citite cu o voce ușor voalată. Amintiri din Viena, amintiri de la Paris, din Anglia, apoi anii mai apropiați. Și între acești ani, ultima mare experiență, luptă, cucerire, a Profesorului : Diniașul.

În fața reporterului se află o bucată „de pămînt" din Diniaș ; de **„sol sărăturat"** în termeni științifici. Înainte de sosirea Profesorului, așa arăta pămîntul acela : albicios, decolorat, ca un pămînt al altei planete ; l-am văzut la Diniaș la stațiunea de cercetări ; neprietenos, acoperit de crustă, crăpat, ca și cum acolo pămîntul ar fi fost bolnav de o pecingine a pămîntului.

Din placheta **25 de ani de activitate creatoare la C.A.P. Diniaș,** editată de consiliul de conducere al C.A.P. Diniaș, extrag : **„Munca neobosită a cooperatorilor și rezultatele bune în producție au fost distinse de către organele de partid și de stat de două ori, acordîndu-se C.A.P. Diniaș Ordinul Muncii cls. I.**

Producția de 7.582 kg de porumb boabe realizată în 1974 — printre cele mai mari din județ — a adus de asemenea unități noi aprecieri și bucurii".

— De 12 ani mă ocup de Diniaș, spune Profesorul. La o analiză s-a constatat că printre cele mai slabe unități din regiune (cinci au fost numite) e și Diniașul. L-am primit ca sarcină din partea Institutului. De atunci mă ocup de Diniaș. Atunci Diniașul obținea 600 kg de grîu la ha, porumb 800. Acum au ajuns la 4–5 mii de kg grîu și la 7.000 kg porumb.

L-am întrebat pe Profesor dacă își amintește de prima vizită, cea de acum 12 ani, la Diniaș. Prima vizită la Diniaș a fost cu peripeții : se ajungea foarte greu la Diniaș. Nu era, de la Peciul Nou, nici un drum. (Sau erau prea multe : cărări pentru fiecare parte a satului). Oamenii păreau resemnați, norocoase erau înspăimîntătoare. Trăiseră generații de-a rîndul așa. Parcă și culoarea feței le era așa pămîntie. Se ocupau, cum puteau, de fîn, de pepeni. Încet, încet, cu președintele (cu inginerii n-aș putea spune : pînă acum patru ani s-au perindat foarte mulți. Erau ingineri cu geamantanul în mînă, veneau, vedeau, plecau). Pe parcurs s-au stabilit, între noi, niște relații foarte bune. Oamenii m-au primit atunci cu indiferență. Astăzi orice mașină ar veni în comună oamenii spun că vine Profesorul. Am colindat cu ei, cu președintele, cu brigadierii, țara. Am fost în lanurile din care se putea învăța. Cam în felul ăsta au decurs relațiile dintre noi. Ele au dus la înființarea unui **centru de ameliorare al sărăturilor** pe care o să-l vedeți de altfel, singurul punct de cercetare al solurilor sărăturate din partea aceasta de țară. Între Bega și Timiș, dintre 42.000 ha, 14.000 sînt sărături. Avem un contract cu **Departamentul de îmbunătățiri funciare** pentru ameliorarea acestor soluri.

Am văzut livada supraintensivă de la Diniaș. E o livadă unică în țară în felul ei. „Nu mai există, deocamdată, la noi, alte plantații de asemenea tip, spune Profesorul. Ajunge în unele locuri cu 10.000 de pomi la ha. O livadă clasică, poate știți, are 100–150 pomi la hectar. O livadă intensivă are pînă la 400 de pomi la hectar. Noi ajungem aici la 10.000. Au fost, desigur, investiții foarte mari. Au fost foarte mulți care s-au opus. Am spus : pe răspunderea mea personală.

Am văzut lacurile de la Diniaș. De undeva, profesorul a adus patru pui de lebădă. Acum, pe unul din lacurile din Diniaș, privitorul poate admira plutirea regală a patru lebede.

Am văzut căprioarele de la Diniaș. Sînt vreo 40. Din cînd în cînd, cooperativa trimite cîte o pereche vreunei instituții. Le face cadou.

Diniașul ar putea fi, spun, o stațiune de odihnă. Atunci cînd se va amenaja și cel de al treilea lac nu mă îndoiesc că timișorenii vor veni la Diniaș în plimbări de agrement. Profesorul dă din umeri. Îmi spune că cei din Diniaș au vrut să construiască un microclimat, în jurul stațiunii zootehnice, ca oamenii să trăiască altfel. Ca oamenii să se simtă ei înșiși altfel. Prin parcul dendrologic, prin lacuri, prin „rezervația naturală", Diniașul este un sat în care frumosul devine o formulă de viață. Oamenii trebuie să trăiască frumos, spune Profesorul. Și în această muncă, istovitoare, pentru roadele pămîntului, rostul frumosului este de a umaniza.

De multe ori în discuția noastră au revenit cuvintele **pe răspunderea mea personală.** Această răspundere personală ce a răsunat ca o formulă miraculoasă a fost însă dominată în discuția noastră de „să nu credeți că eu singur . . ." Ceilalți. Profesorul mi-a vorbit în acea dimineață mereu despre ceilalți care au făcut totul. Despre sine, doar amintirile. Acele amintiri care legate de numele acestui sat vorbesc despre o existență închinată mereu celorlalți. În alt reportaj, altădată reporterul va scrie, desigur, despre cercetările Profesorului, despre activitatea sa în diverse comisii internaționale, despre lupta pentru apărarea mediului înconjurător. Fiindcă, aici, reporterul a vrut să vorbească despre noblețea, poate și despre măreția luptei omului cu pămîntul potrivnic. O luptă în care **vocația umană** primează înaintea celorlalte. Așa cum cea mai înaltă știință, aceea **de a fi om** determină, condiționează măreția și splendoarea celorlalte.

Editura FACLA
Timișoara

FACLA
SEMNAL

facla

1. Anisoara Odeanu, **CIUDATA VIAȚA A POETULUI.** O carte savuroasă scrisă cu vervă și ironie, cu puternice accente satirice.

2. Nikolaus Lenau, **GLASUL VÎNTULUI.** Antologie de versuri bilingvă (română-germană). Selecția din traducerile semnificative din opera lui Lenau în limba română și prefața sînt oferite cititorului de profesoara Sevilla Răducanu.

3. Al. Brătescu-Voinești, **PRIVIGHETOAREA.** Carte pentru școlari însumînd șapte povestiri alese din creația prozatorului : Volumul apare cu ilustrații de Radu Ceontea.

4. Petre Ugliș-Delapecica, **ISPRAVILE LUI PIPARUȘ.** Ediție ilustrată de Nicolae Hilohi. Cartea oferă copiilor și școlarilor o selecție de povestiri culese din ținutul Aradului de renumitul folclorist.

5. Turcanu L., Oțesteanu E., **GASTROENTEROLOGIE PEDIATRICĂ** Cartea avînd un accentuat caracter practic, aplicativ, cuprinde un amplu studiu privind anatomia, fiziologia precum și patologia tractului digestiv al copilului.

6. Nanu A., Coman Liviu, Teodorescu Alexandru, **EXTRUDAREA LA RECE ȘI FORJAREA CU FIBRAJ CONTINUU A OȚELULUI.** Cartea pune la dispoziția inginerilor și tehnicienilor din industrie cunoștințele necesare aplicării imediate a unor metode noi și eficiente de prelucrare dimensională a metodelor : extrudarea la rece a materialelor metalice și matrițarea la cald cu fibraj continuu.

M.I.C.M.G.
ȘCOALA PROFESIONALĂ A ÎNTREPRINDERII MECANICE — TIMIȘOARA
Bl. 23 August Nr. 15

ANUNȚ

ȘCOALA DE PE LÎNGĂ ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ TIMIȘOARA
Bl. 23 August nr. 15. Tel. 3 41 03, 3 41 30

Recrutează pentru anul școlar 1975/1976 la Școala profesională, candidați în următoarele meserii :
— Mecanici auto — pentru „DACIA SERVICE".
— Tinichigii auto — pentru „DACIA SERVICE".
— Sudori electrici și autogeni — pentru „I. M. TIMIȘOARA".
— Lăcătuși mecanici construcții de mașini — pentru „TEHNOMETAL".
— Frezori, rabotori, mortezori — pentru „I. M. TIMIȘOARA".
— Strungari — pentru „I.M.T. și TEHNOMETAL".
Se pot înscrie absolvenți ai clasei X din acest an și serii mai vechi — absolvenți ai clasei VIII care în anul absolvirii au împlinit 16 ani, la 15 iunie adică pentru absolvenții din 1974 să fi avut 16 ani la 15 iunie 1974, iar pentru absolvenții 1975 să aibe 16 ani la 15 iunie 1975.
Candidații să nu depășească 18 ani în anul 1975.
Actele necesare :
Certificat de 8 sau 10 clase sau foaia matricolă.
Certificat de sănătate cu vizite efectuate în ultimile 3 luni.
Copie certificat de naștere.
Elevii vor încheia contract cu întreprinderea, beneficiind de întreținere gratuită (îmbrăcăminte, manuale, transport, internat, masă) pe toată perioada școlarizării.

Experiența artistică

(Urmare din pag. 1)

poate reconstitui alte cicluri istorice decît cele realizate efectiv, cicluri potențiale, realizabile, stabilizînd în conștiința noastră „linia de plutire" a istoriei între un ocean involburat de eventualități riscante și un univers de fapte pozitive ce ar fi putut avea loc dar au avut nesansa să nu se realizeze. Ceea ce e valabil pentru acțiunea istorică se poate adapta în cazul acesta atît la acțiunea particulară cît și la cea individuală.

2) Experiența cognitiv-afectivă actuală ne este oferită de către artă atunci cînd semnificația mesajului conținut e legată de niște realități prezente, contemporane, pe care le putem eventual cunoaște și direct, dar în alt mod. Și în cazul acesta, arta este o exprimare specifică. Nu reproducerea fotografică a figurii umane, sau a aparențelor și formelor naturii constituie elementul esențial al acestei experiențe. Obiectul ei apare generalizat ca actualitate, vizînd conexiunile sale multiple. După A. Marino, conceptul subliniat are accepțiuni diferite ce depind de grupul social, de criteriile sau de etalonul folosit.

Nici un fel de artă (adevărată) nu copiază realitatea. Nici măcar arta fotografică. În schimb, o reproduce, o recreează, o reorganizează sau o reintegrează într-un univers semnificativ (după expresia lui G. Lukacs). Sociologia operei studiază acest univers și această realitate (reflectată în operă), nefăcînd o suprapunere ci o transpunere a ei în realul obiectiv.

Forma sub care experiența artistică ne apare cel mai pregnant în artă și mai cu seamă în arta socialistă este realismul. Dacă îi conferim acestui concept o sferă largă, putem afirma cu certitudine că orice operă de artă autentică este într-un fel realistă. În acest context se înscrie cerința societății noastre socialiste (cerința morală și axiologică) de a transforma arta într-un instrument ce va contribui la „modelarea unui tip înaintat de om", cum arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Cuvîntarea la întîlnirea cu oamenii de cultură (1971).

3) Experiența cognitiv-afectivă predictivă este ceea ce pe scurt s-ar putea numi experiență futurologică, dar nu la nivel științific ci la unul transfigurat. „Acolo unde nu există anticipare, ne spune E. Bloch, trecutul este consumat, condamnat, dispărut, spulberat". Unii consideră funcția anticipatoare ca fiind funcția fundamentală a artei (Th. Straus). Artistul ni se prezintă ca un „constructor" al viitorului, al unui viitor specific, de data aceasta numai potențial, supus unor legi umane probabiliste, deținînd valențele unui „nou" șocant prin originalitatea sa, dar intuit de obicei anterior sau concomitent de comunitate. Artistul introduce un spor de luciditate limpezind conștiința difuză și pregătind-o pentru adaptare.

Poate că în acest sens există tentația exagerării, cum se întîmplă în cazul lui R. M. Albérès, care e convins că literatura a rămas în epoca noastră singurul „barometru" de previziune, dar metafora poate fi acceptată cu condiția ca ea să nu fie luată drept afirmație științifică. Este vorba, în cazul acestei calități, mai ales de o modalitate simptomatică de previziune (E. Souriau), ori de anticipare, de prefigurare a civilizației viitoare (M. Dufrenne), de inovație (L. Pareison) etc. În măsura în care se plasează însă pe coordonate potențiale cu valoare artistică, această experiență a viitorului rămîne după părerea noastră cea **mai emoționantă și trainică.**

UMOR

Doctorului psihiatru EDUARD PAMFIL, pe marginea veleităților sale literare

Scrisul lui e de mirare :
Nu e vers, nu e nici proză...
Dar, atuncea, ce-o fi oare ?
Se-nțelege . . . e psihoză !

Umoristului SERGIU SIHARU

Avînd toc, avînd hîrtie,
El s-a apucat să scrie . . .
Mă-ndoiesc dacă Siharu
Ar avea la scris . . . și haru.

Autoepigramă

Și la „Cherlea" și la „Herlea"
Rimele au concordanță ;
Totuși, este-o distonanță :
Cine-i Herlea . . . !
Cine-i Cherlea . . . ?

Cu ocazia expoziției de pictură Leon VREME

Curios, am vrut să știu
Ce expune Leon Vreme . . .
Să-l depling ar fi tîrziu,
Să-l admir ar fi devreme.

AUREL CHERLEA

Profesorului Deliu Petroiu care a citit epigrame la cenaclul RIDENDO

Printre glume de tot soiu,
Remarcai și-o mică dramă :
Folosit în epigramă
E de-acuma și Petroiu.

Unor actori care nu-și învață rolurile și care se bazează pe sufleuri

Pentru unii spectatori
Piesa-i cu ciștig, căci iată,
O aud de două ori
Văzînd-o numai odată

Poetului N. D. Pârvu pentru cartea de versuri „Buletin meteorologic"

Toți cu laur te-ncunună
Că-al matale buletin
Ți-a adus, ca din senin,
Și puțină vreme bună.

GEORGE LUNGOCI

Rilke în conștiința contemporanilor

ANDRÉ GIDE :

Rainer Maria Rilke a venit ieri dimineață și mi-a prezentat cîteva pasaje ale traducerii sale din L'Enfant prodigue, care însă nu-l satisfăceau.

Eram bucuros că-i revăd chipul delicat. Acum pot deslușì în imobilitatea trăsăturilor acestuia puritatea și sensibilitatea sufletului său. Fericit că a descoperit în biblioteca mea marele dicționar al lui Grimm, căută la „Hand" (mînă) și se adînci într-un studiu răbdător, în care l-am lăsat o vreme. Voia să traducă mai multe sonete de Michelangelo și mi-a relatat despre dificultățile pe care le întîmpină în privința cuvîntului „palmă" și cu cîtă uimire a descoperit că limba germană are un cuvînt care denumește dosul mîinii, dar nu și unul pentru interiorul mîinii. „Cel mult s-ar putea spune »Handfläche« – la plaine de la main (fața mîinii)". – „Interiorul mîinii trebuie să fie o față", strigă. „Pe cînd dosul mîinii e foarte uzual. Să privim, prin urmare, dosul mîinii, această latură exterioară, lipsită de interes, de personalitate, de simțire, de blîndețe, această suprafață care este tocmai contrariul părții lăuntrice, calde, drăgăstoase, mîngîietoare, în care zace întreaga taină a individului".

Răsfoind dicționarul lui Grimm, descoperi în sfîrșit cuvîntul „Handteller", cu cîteva exemple împrumutate din secolul al XVI-lea.

„Dar", zicea, „acesta este interiorul unei mîini care se deschide să ceară, să cerșească, să adune. Ce mărturie pentru insuficiența limbii noastre !"

PAUL VALERY :

Rainer Maria Rilke ... numele acesta scump, care avea pînă acum o rezonanță de bucurie, de dulce speranță în întîlniri și schimburi alese de idei, numele acesta atît de înzestrat pentru mine, cuvîntul magic care însemna cea mai strînsă unire în spirit și cea mai bogată împlinire, Rainer Maria Rilke ... numele acesta drag a devenit repede și pe neașteptate durere pătrunzătoare, un sentiment care sfîșie inima.

Scumpul Rilke ! ... Am văzut în el, am iubit în el pe omul cel mai delicat și mai plin de spirit din această lume, pe omul care a fost bîntuit în cel mai înalt grad de toate spaimele nemaipomenite și de toate tainele spiritului.

Iată ultima amintire pe care o am despre acest prieten :

L-am văzut cea din urmă oară în luna septembrie, pe malurile pur desenate ale lacului Geneva. Mă căutase într-un parc din Thonon. Niciodată nu-l văzusem, părînd într-o așa de bună stare a sănătății, atît de vesel, atît de mulțumit de munca sa. Mi-a spus că tocmai a terminat traducerea Narcis-ului meu, că este satisfăcut de ea și că a citit-o cu mare plăcere unor prieteni, întruniți s-o asculte într-un mic castel de lîngă Lausanne. M-a luat de braț și m-a condus încet spre copacii mari ai parcului din Anthy. Voia să mă consulte în privința continuării Narcis-ului meu, în privința sensului particular pe care l-am dat acestui mit ... Eu vorbeam, iar el participa la vorbele mele, la îndrăzneala mea de a face să existe numai pentru el ceea ce încă n-a existat și probabil nu va exista niciodată, participa precum ia parte un poet la propria-i creație, ca cineva care șade înăuntru și este năpădit de jur împrejur de idei, tentații, înfrînări, inspirații, impulsuri de voință, hotărîri și renunțări, de tot ceea ce constituie adevărata viață lăuntrică a unei poezii.

Ce zi minunată ! Sosi și vremea despărțirii. Vaporașul alb își și anunță de departe venirea, prin zgomotul măselelor de la roțile sale în marea mulțenie a liniștii, atinse țărmul, îmi luă prietenul, nu-l răpi, îl despărți pentru totdeauna de mîinile noastre care-l salutau, de ochii noștri care-i zîmbeau, de spiritul nostru care mai oscila între întrebare și răspuns, și nu mai rămase acolo decît puțină spumă și un fum risipindu-se ...

Însă toate acestea sînt doar pierderea mea și durerea mea personală. (Și aproape e de prisos să vorbesc despre recunoștința mea față de cel ce a întreprins acea admirabilă traducere a operei mele.) Trebuie să spun ceva mai mult, mai grav, mai cuprinzător.

În chilia atît de fecundă în idei a turnului său de pustnic din Muzot, în care s-a închis după îndelungi peregrinări, din pricina sănătății și din dragoste pentru meditație, Rilke a devenit încetul cu încetul, pe nesimțite, cetățean al Europei intelectuale. Pe acest mare poet, unul dintre poeții cei mai glorioși, în înțelesul cel mai nobil, ai lumii germanice, l-a legat o puternică afinitate electivă de slavi, era un adînc cunoscător al Scandinaviei, iar în privința Apusului era atît de apropiat de cultura franceză, încît am putut să-l ademenesc cu ușurință să scrie și să publice poezii în limba noastră.

A-l fi pierdut pe el înseamnă a-l fi pierdut nu numai pe unul care unea în sine puterea de a înțelege tot ceea ce Europa a produs mai frumos și profunda cunoaștere a diversității noastre, ci și pe unul care poseda sensibilitatea iminentă, de pe-acum creatoare : Sufletul unui timp ce va să vie ...

ROBERT MUSIL :

Rainer Maria Rilke nu s-a potrivit timpului nostru. Acest mare liric n-a făcut decît să desăvîrșească pentru prima oară poezia germană ; n-a fost o culme a acestui timp, a fost una dintre înălțimile pe care destinul spiritului pășește peste timpuri ... El aparține conexiunilor seculare ale poeziei germane, nu celor ale zilei.

RUDOLF KASSNER :

Rilke a trăit hotărît în imaginile pe care inima sa și le-a plăsmuit din lucruri. În acest sens și-a trăit poezia fără hiatus și în același fel și-a trăit și viața. El este, privit în ansamblu, desăvîrșirea acelei minunate lirici narcisiace care a început în Anglia odată cu Keats. În Elegiile din Duino se ivește din oglinda imaginilor sale și se uită în jur plîngîndu-se. Aici se stinge ceea ce tînărul poet englez a intonat pentru prima dată în odele sale, se stinge într-un chip suprem, unic.

STINGHERĂ-I CASA-N CAPĂT DE CĂTUN

Stingheră-i casa-n capăt de cătun,
De parc-ar sta la margini de pămînt.

Șoseaua, lesne prin cătun răzbind,
își taie-ncet-încet prin noapte drum.

Cătunul leagă două depărtări,
de presimțiri și de amenințări,
drum printre case-n locul unei punți.

Plecînd din sat spre-a bate mări și țări,
pieri-vor poate-n pribegie mulți.

PE STRADA-N CARE SOARELE-I STĂPÎN

Pe strada-n care soarele-i stăpîn,
Din scobitul trunchi ce-i jgheab de vremuri,
Cu apa-mprospătîndu-se șoptit
Din sine însăși, setea-mi potolesc :

Prefirînd-o-n mîini doar, trec în mine
Limpezimea și izvorul apei.
Să beau mi s-ar părea prea mult, prea simplu ;
Însă gestu-acesta ce-ntîrzie
Apă limpede-mi strecoară-n gînduri.

Deci de-ai veni, să mă astîmpăr,
Doar atingere a mîinii mele
Pe rotundul cruzilor tăi umeri
Ori pe sînii-n pîrgă ar ajunge.

RILKE

SONETE CĂTRE ORFEU

PARTEA I

XXI

Iar s-a întors primăvara. Și iată :
pămîntu-i întocmai copilul ce spune
lungi poezii ... El primește răsplată,
că trudnic deprinsu-și-a înțelepciune.
Învățătoru-i fu aspru. Albeața
din barbă-i plăcută a fost să ne fie.
Să ne-ntrebăm azi, albastrul, verdeața
ce nume purta-vor : el știe, o știe !

Pămîntule liber și vesel mereu,
hai cu copiii la joacă. Te-om prinde în mîini.
Cel mai vesel cîștigă. Te-avîntă !

Pe cele deprinse cu dascălul său,
toate însemnele din rădăcini, din tulpini
noduroase și lungi : el le cîntă !

PARTEA A II-A

IV

Aceasta este fiara care nu-i.
Necunoscînd-o, o iubeau cu jind
– grumazul, unduirea trupului
și-n ochii blînzi lumina strălucind.

Aievea nu era. De toți iubită,
ajunse pură. Cercu-n jurul său
se tot lărgea și, tot mai lămurită,
ea capul și-l ivea, trudind din greu
să se închege. Nu i-au dat grăunte,
i-au dat putința de a fi o fiară.
Și numai asta a-ntărît-o-așa,

de i-a crescut din sine-un corn în frunte.
Curată, s-a-ndreptat spre o fecioară –
era-n oglinda de argint și-n ea.

Traducere : SIMION DĂNILĂ

INCEPUT DE DRAGOSTE

Erau atîtea albe crizanteme,
Că vraja-aproape mă-ngrozea ...
Și sufletu-mi veneai să-l iei pe vreme
De noapte grea ! ...
Pluteai – și mă-ngrozeam de toate-aceste,
Eu tocmai te gîndeam în vis așa.
Veneai – și-abia simțit, ca-ntr-o poveste,
noaptea fremătă ...

TERRA MAGAZIN

VENTILATORUL ANTARCTIC. Se afirmă cu probitate că omul se află în fața „unei noi epoci de răcire treptată a atmosferei pămîntești". „Vremea rea" a început în jurul anului 1940, iar acum specialiștii cercetează mai profund rolul pe care-l joacă Antarctica, supranumită „o fabrică a vremii" Cercetătorii sînt de acord că acest continent de gheață joacă rolul unui adevărat regulator climateric al întregii planete. De unde și denumirea de „ventilator antarctic" pentru acest continent încă prea puțin cunoscut

CEA MAI LUNGĂ BANCĂ. Există bănci de lemn deosebit de lungi. Cîndva în foarte multe porturi, pe chei, erau puse bănci de lemn pe care se așezau bătrînii „lupi de mare" în pensie și așteptau întoarcerea vapoarelor, povestindu-și unul altuia aventurile de foști navigatori. O astfel de bancă există în portul suedez Osakrishamn și, se pare, este „cea mai lungă din lume" : 72 de metri !

O AMENINȚARE PENTRU STOMATOLOGI. „A venit timpul ca de mașinile de plombat să se teamă medicii nu pacienții" – sună afirmația unui profesor de la Facultatea de stomatologie din Londra. După părerea sa, noile mașini de plombat, care au o turație de 350.000 pe minut, sînt un real pericol pentru stomatologi. La perforarea unui dinte, numai în 30 de secunde, medicul este „bombardat" de circa 50 de milioane de particule care pot provoca bronșită și leziuni ale ochiului. Pe lîngă toate acestea, vibrațiile acestor mașini sînt dăunătoare auzului ...

„INVULNERABILUL" PAPIRUS. Valurile mării au aruncat pe malul insulelor Lofoten un trunchi de papirus excelent conservat. S-a presupus că acest papirus, minat de curentul Golfului, a ajuns pînă la coasta Norvegiei. Cineva a emis ipoteza că papirusul aparținea plutei „Ra" pe care celebrul navigator-cercetător Heyerdahl traversase Atlanticul Iar „corpul delict" fu trimis lui Thor Heyerdahl. Și, într-adevăr, mare a fost mirarea savantului cînd constată că papirusul aparținuse chiar expediției de pe „Ra". „Acum ipoteza mea cu privire la faptul că papirusul nu putrezește în apa marină este confirmată pe deplin", a conchis Heyerdahl.

COLECȚIONARI PEDEPSIȚI. Păsările au nenumărați dușmani în ultimul timp acestora li s-au adăugat și colecționarii de ouă. De curînd Asociația ornitologică suedeză, împreună cu autoritățile, a luat măsuri drastice împotriva acestor zeloși colecționari. La ei au fost găsite nenumărate ouă ale diferitelor păsări rare în Suedia iar pedepsele au constat în amenzi și chiar cîteva luni de detenție.

FOBII. „Fobiile sînt la modă" – afirmă un psiholog și dă lista lor mai mult sau mai puțin completă. Ele sînt nenumărate și, de curiozitate, transcriem și noi cîteva. Iată-le : ● ailurofobie – teama de pisici ● acrofobie – frica de înălțime ● antofobie – frica de flori ● brontefobia – frica de tunete și fulgere ● mizofobie – frica de murdărie și de poluare ● neofobie – frica de tot ceea ce e nou ● sitiofobie – frica de lăcomie ● fobofobie – frica de frică !

UN AVION DE 16 GRAME. Günter Meinbaum din Köln (F.R.G.) a bătut recordul mondial în construcția unor avioane liliputane. La o expoziție el a prezentat un „avion de buzunar". Dimensiunile lui sînt într-adevăr microscopice : anvergura aripilor de 24 mm, iar greutatea de 16 grame ! Nota bene : avionul zboară ca un adevărat „Boeing" !

CARTEA CARE SE MĂNÎNCĂ ! Editura „Klin" din Anglia a dat nu de mult următorul anunț : „Toți cei care pleacă la mare trebuie să-și ducă în valiză și cartea pe care o scoate editura noastră, cu versurile lui Coleridge din „Cîntecul bătrînului marinar". Această carte vă va salva de plictiseală și de foame în cazul unei eventuale catastrofe, întrucît ea se poate mînca fiind făcută din ierburi de mare hrănitoare".

380 DE STRĂNEPOȚI, are după cum scrie ziarul „Ultimas notitias" din Caracas (Venezuela) Joachima Mundaray, la ora actuală cea mai în vîrstă femeie din America de Sud. Ea are 120 de ani, iar cel mai bătrîn din cei 6 fii ai ei are 99 de ani. Pe lîngă aceștia, Joachima mai are 75 de nepoți, 380 de strănepoți și 90 de stră-strănepoți.

REZERVORUL DE PETROL – TEREN DE FOTBAL. Pe insula Kargsk din Golful Persic este în construcție un uriaș rezervor de petrol. Diametrul lui va avea 1600 de m, dar curiozitatea este că pe acoperișul lui se va amenaja un teren de fotbal !

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 1 august 1975 ● Nr. 31 (387) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : TRAIAN BONA

Pentru viitor

Un nou eveniment intră în istoria devenirii noastre comuniste. Un nou document intră în marea carte a istoriei noastre prezente. Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României din 21–22 iulie 1975 aprobă proiectul Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe perioada 1976–1980, proiectul de plan unic și proiectul bugetului de stat pe 1976. Sinteză lucidă a tot ce s-a realizat în acest cincinal a cărui bătălie se încheie anul acesta, prefigurare revoluționară a tot ce se va înfăptui în cincinalul care vine, documentele Plenarei continuă, confirmă și dinamizează cuvintele Programului Partidului, se constituie ca o nouă etapă, hotărîtoare, în înaintarea comunistă a națiunii.

S-ar putea scrie patetic despre un anume patetism al cifrelor, căci cuvintele rostite la tribuna Plenarei au fost calme și calde, cumpătate de înțelepciune și luciditate. Patetice au rămas, spre a fi imaginate, realitățile ce vor crește din cuvinte și dincolo de cifre, de uriașele, fără de precedent cifre. Mari investiții pe care limba celor obișnuiți să vorbească cu cifre și despre cifre aici, în România, o rostește acum pentru prima dată, gîndindu-se la planurile țării. Impresionant va fi volumul total al investițiilor în următorii cinci ani. Ceea ce înseamnă dezvoltare accelerată a tuturor ramurilor economiei noastre socialiste, dezvoltare fără precedent a industriei, agriculturii, a construcțiilor și transporturilor. Dar nu numai despre cît se va face s-a vorbit la recenta plenară. Ci și despre, și mai ales, cum vor fi înfăptuite planurile noastre de viitor. Despre calitate s-a discutat la această plenară poate mai mult ca oricînd, semn al ridicării societății noastre pe o treaptă mai înaltă, care țintește neabătut spre un drum al biruinței definitive a noului, a progresului.

Vorbind despre această nevoie de perpetuă tinerețe a spiritului, secretarul general al partidului adresa încă o chemare tuturor celor care activează pe tărîmul ideologiei. Un apel la întărirea spiritului revoluționar, la creșterea nivelului politico-ideologic al comuniștilor, pentru ca planul de viitor al întregii națiuni să devină neabătut realitate vie. Pentru această cauză, a marii familii sînt chemați să militeze prin cuvintele și faptele lor oamenii de știință, artă și cultură ai României.

I. PANTEA

Un eveniment memorabil în istoria Europei

Miercuri 30 iulie 1975. Zi fierbinte pentru bătrîna Europă, leagănul unei vechi civilizații dar și focarul celor două conflagrații mondiale. Zi istorică pentru oamenii tineri ai Europei, pentru toți aceia care au înțeles că viitorul lumii stă în PACE și COLABORARE, că **progres** semnifică destindere și că numai în acest context statele pot porni la edificarea unei lumi mai drepte și mai bune. Prin deschiderea fazei a treia, la cel mai înalt nivel, a CONFERINȚEI GENERAL-EUROPENE, Conferință pentru SECURITATE și COOPERARE în Europa, și-a găsit materializarea ideea lansată prin Declarația de la București, din iulie 1966, de țările socialiste, în rîndul cărora și România, de a se organiza o conferință general-europeană, care să afirme voința popoarelor europene de a transforma continentul nostru într-o zonă de pace și înțelegere, în care fiecare națiune să se poată dezvolta în mod liber, independent, de sine stătător, cooperînd rodnic în folosul propriei dezvoltări și al progresului general. Sînt acestea principii fundamentale ale politicii externe a partidului nostru, politică de largă deschidere, apreciată pe plan internațional pentru clarviziunea teoretică și practică. Importanța pe care România o acordă evenimentului își găsește expresia în faptul că țara noastră este reprezentată de **Președintele Republicii, secretarul general al Partidului,** tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Deschiderea acestei conferințe este proba faptului că printr-o activitate laborioasă, desfășurată pe baze noi, democratice, în spiritul egalității în drepturi, receptivității și stimei reciproce, a fost posibil să se ajungă la rezultate care au fost apreciate pozitiv, la consensuri, la cristalizarea unui document – **„Actul final"** – a cărui adoptare și semnare de către conducătorii a 33 de state europene, ai S.U.A. și Canadei, reuniți pentru prima oară, va trebui să ducă la traducerea în viață a prevederilor sale. Este angajamentul popoarelor, prin cei dintîi reprezentanți ai lor, că tristețea trecutului va fi ștearsă de pe fața bătrînei Europe, este speranța popoarelor lumii că viitorul de pace poate fi realizat. Tovarășul Nicolae Ceaușescu declara la sosirea la Helsinki „SPER CĂ SEMNAREA DOCUMENTELOR VA DESCHIDE O BUNĂ PERSPECTIVĂ PENTRU REALIZAREA UNOR RELAȚII NOI, BAZATE PE EGALITATE, PE RESPECTUL INDEPENDENȚEI ȘI SUVERANITĂȚII, PE RENUNȚAREA LA FORȚĂ ȘI LA AMENINȚAREA CU FORȚA".

Zile fierbinți pentru bătrîna lume. Pentru aceste cîteva zile viitorul se poate numi Europa, se poate numi Helsinki. Pentru noi totul înseamnă ROMÂNIA, așa cum spunem PACE, România cea care ține să fie prezentă acolo pentru a ajuta viitorul să se nască. !

ANTOANETA C. IORDACHE

Azi, despre satul de mîine

Programul Partidului Comunist Român, adoptat la Congresul XI, care precizează direcțiile în care se va acționa pentru înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate, prezintă concepția partidului nostru privind rolul științei în societate.

Strategia dezvoltării societății românești în următoarele decenii se caracterizează printr-o largă deschidere spre revoluția științifică și tehnică. Pentru depășirea stadiului de țară în curs de dezvoltare, România va cunoaște în continuare un ritm înalt de creștere economică și socială, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii.

În raport cu politica partidului nostru, privitoare la știință, cercetările sînt îndreptate spre satisfacerea nevoilor societății ; ale dezvoltării economiei, ale vieții sociale în ansamblu, a căilor de obținere a unei eficiențe sporite în domeniul industrial și agricol. În orice domeniu al vieții, progresul depinde azi din ce în ce mai mult de succesul cu care știința încununează studierea naturii, tehnicii și societății. Raporturile existente între revoluția științifico-tehnică și agricultură, în condițiile edificării socialiste multilateral dezvoltate, sînt numeroase și extrem de variate. Din multitudinea acestor probleme reținem atenția cele privind mijloacele de producție și altele vizînd consecințele revoluției-tehnico-științifice în mediul rural, cu implicații asupra forței de muncă în sensul cel mai larg.

Consecință a revoluției tehnico-științifice asupra mediului rural, satul românesc a cunoscut în ultimul sfert de veac mutații importante, de natură economică, socială și culturală, care converg spre realizarea treptată a cerințelor unui proces mult mai profund, acela al ștergerii treptate a deosebirilor dintre oraș și sat.

În etapa actuală de dezvoltare a țării noastre, s-a ajuns la o importantă difuziune în diferite forme a elementelor urbanului. În unele zone geografico-economice, s-a ajus la o fază de transformare tumultuoasă a ruralului în urban. Semnificativă în acest sens ni se pare situația din județul Timiș unde, din totalul populației de 643.563 locuitori, 285.338 locuiesc în municipii și orașe, 14.642 locuiesc în comune suburbane și 343.583 în comune. Opt județe, împreună cu municipiul

E. IELI

(Continuare în pag. 7)

Deceniul al 9-lea al secolului trecut marchează o preocupare tot mai intensă a cercurilor muncitorești și socialiste din România în direcția cunoașterii și însușirii principiilor socialismului științific, ca expresie firească a unor necesități ideologice obiective.

Prin activitatea militantă pe tărîmul răspîndirii marxismului la noi, „Contemporanul", revista socialiștilor ieșeni contribuie, îndeosebi în cea de a doua perioadă a existenței sale (1886–1891), așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „la unirea mișcării muncitorești cu noua ideologie revoluționară, la ridicarea pe o treaptă superioară a luptelor sociale din țara noastră" („Scînteia", 24 septembrie, 1971).

Angajîndu-se cu curaj pe drumul recunoașterii și răspîndirii marxismului drept bază necontestată a mișcării socialiste, „Contemporanul" își va cîștiga, în acest sens, cel mai de seamă merit prin traducerea și publicarea integrală, la numai un an de la apariție, a operei fundamentale Originea familiei, a proprietății private și a statului de Fr. Engels. Traducerea semnată de I. Nădejde a apărut în „Contemporanul", Iași, IV (1885–1886), nr. 17–24.

80 DE ANI DE LA MOARTEA LUI FRIEDRICH ENGELS

Engels și limba română

Într-o scrisoare adresată grupului socialist ieșean, lui I. Nădejde, mulțumind pentru traducerea românească a lucrării amintite, Engels își mărturisea totodată interesul pentru cunoașterea limbii române și indica succint izvoarele de care s-a servit în acest scop : „Dați-mi voie să vă mulțumesc pentru osteneala ce-ați avut pentru a face înțelese de cetitorii români aceste scrieri. Pe lîngă cinstea ce mi-ați făcut astfel, îmi făcurăți și îndatorirea de a mă ajuta să învăț în sfîrșit o leacă limba română. Zic în sfîrșit, că sînt la cincizeci de ani de cînd m-am încercat, dar în deșert, cu **Gramatica comparată a limbilor romanice** a lui Dietz. Mai în urmă mi-am fost adus gramatica lui Cionca... Cu traducerea d-tale am putut face oareșicare progres ; textul mieu, etimologia latinească și slavă mi-au ținut loc de dicționariu și, din pricina traducerii d-tale, pot zice acum că limba română nu mai este pentru mine o limbă cu desăvîrșire necunoscută. Totuși, dacă veți putea să-mi spuneți ce dicționariu mai bunișor să-mi cumpăr, din românește în nemțește, în franțuzește ori în italienește, aș fi îndatorat..." (**Politica noastră.** Scrisoarea lui Fr. Engels din 4 ianuarie 1888 adresată lui Ioan Nădejde. „Contemporanul", Iași, VI, nr. 6, 1888, p. 570–573, reprodusă în antologia **Contribuția revistei „Contemporanul" la propagarea concepției marxiste în România (1881–1891)**, Ed. Junimea, 1972, p. 242).

Noțiunile de limba română necesare pentru înțelegerea textelor în această limbă (cf. și corespondența cu P. Mușoiu, traducătorul în românește al lucrării lui Engels, **Evoluția socialismului de la utopie la știință,** cu titlul românesc **Socialism utopic și socialism științific,** București, 1891, ca și al **Manifestului Partidului Comunist** de K. Marx, Fr. Engels, cu titlul românesc **Manifestul Comunist,** București 1892), pe care Engels, după propria mărturisire, a reușit să și le însușească din **Gramatica** lui I. Cionca (este vorba cu siguranță de manualul **Praktische Grammatik der rumänischen Sprache,** Buckarest, 1885, sau de **Praktische Grammatik der rumänischen Sprache für den Schul – und Selbstunterrich,** Buckarest, lucrare ajunsă în 1896 la a șasea ediție) se corelează cu profunde cunoștințe de latină, limbi neolatine și slave.

Cu un discernămînt sigur, izvorît dintr-o temeinică și vastă cultură lingvistică generală (cf. și Al. Graur, **Engels și teoriile lingvistice,** 1945, Conferință), Engels a apelat la o lucrare capitală, anume **Grammatik der romanischen Sprachen** (3 vol., ed. I, 1836–1943, Bonn, ed. V-a, 1882) a lui Fr. Diez, care privește limba română în conexiunea ei cu celelalte limbi neolatine. Trăsăturile de asemănare cu limbile romanice înrudite i-au servit așadar lui Engels drept călăuză sigură în învățа-

DOINA BABEU

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

Perspective critice

1. Intr-un volum * in care activitatea istoricului literar este prezentă alături de cea a criticului, fără ca superioritatea oficierii în una din cele două ipostaze să ni se impună în mod hotărît, Mircea Tomuş confirmă, o dată în plus, predilecţia pentru zonele relativ lipsite de seisme ale literaturii, cu alte cuvinte pentru clasici ori în cazul abordării unor autori contemporani (poeţi, de regulă), pentru numele deja verificate în opinia generală. Adept al unei critici „cu largi posibilităţi de mobilitate", prudentă, totuşi, procedînd prin aproximări succesive la degajarea elementelor ce asigură **originalitatea** operei literare, Mircea Tomuş îşi aşează studiile din **Istorie literară şi poezie** sub semnul **valorii.** Cu argumente susţinute de citate din R. Wellek, A. Waren, T. S. Eliot, Georges Poulet etc. Cu o încredere necondiţionată în excelenţa demersului critic : „actul de istorie literară cel mai elementar este unul de consemnare a unei valori. Mai mult, dincolo de toate celelalte preocupări sau chemări, care îl pot interesa ori reţine, esenţa demersului istoric în cîmpul literaturii poate fi redusă la exerciţiul judecăţii de valoare".

Trecînd la studiile ori la portretele din **Istorie literară şi poezie,** ceea ce atrage atenţia imediat este un stil pe care l-am numi protocolar-polemic, poate chiar excesiv ceremonios. Criticul ţine să-şi opună propria judecată interpretărilor principalilor exegeţi ai autorilor de care se ocupă, gestul său polemic este învăluit însă în atîtea precauţii, precedat de atîtea preparative ori plasat într-un context general, încît ceea ce se reţine este afectarea solemn-ironică a frazei, uneori tonul de falsă umilitate (vezi exemplul lui Creangă) şi nu opoziţia, refuzul la urma urmei net de a accepta părerea cvasiunanimă într-o anume problemă. Iată-l, deci, afirmînd, împotriva opiniei curente, substanţa românească a unor scrieri în proză argheziene : „În ce ne priveşte, poate tocmai demonul hartagului, cum spuneau cei vechi, cu acest spirit pedant ne îndeamnă să nesocotim toate aparenţele şi să proclamăm, pregătiţi a înfrunta zîmbetul, interesul nostru pentru substanţa românească a acestor proze", ori strecurînd, în comentariul – crochiu liric – al poeziei lui Anghel Dumbrăveanu, o săgeată la adresa criticilor care, preferind să-l urmeze pe poet în datele uşor reperabile ale creaţiei, au renunţat la un efort de aprofundare : „Poezia lui Anghel Dumbrăveanu se alcătuieşte în ritmul molatic al unei generale abandonări ambianţei : elemente vegetale, cîte un crochiu de peisaj marin, o fugară schiţă de oraş, dar mai ales vîntul şi aerul liber, ca în poezia lui Sandburg, pămîntul şi fluviile care îl mîngîie, primesc parcă mereu prinosul unui eu ce se cheltuieşte, se dăruie generos, trist şi fericit în acelaşi timp. S-a rostit, în legătură cu această lirică, în critica românească, termenul de ceremonial ; s-a făcut aluzie la panteism. Toate acestea există, evident, sau mai degrabă **pot fi găsite,** dar este, totuşi, mai mult decît atît..." (s.n.).

Evident, exemplele de acest fel s-ar putea înmulţi, indiferent dacă autorii abordaţi sînt Odobescu, Creangă (un foarte bun studiu al **Amintirilor din copilărie** !), Emil Isac, G. Călinescu, Dan Botta, ori poeţii Ion Brad, Vasile Nicolescu, Aurel Gurghianu, Ion Horea, Nichita Stănescu, Constanţa Buzea, Adrian Păunescu, Petre Stoica etc.

Cu un stil critic propriu, bine articulat, Mircea Tomuş are şansa de a-şi fi conturat o arie de cercetare precisă şi în acelaşi timp opţiuni clare : este preocupat de **valoare,** de **esenţe,** de **constanţele poetice,** manifestă preferinţe pentru clasici şi pentru autorii ce reprezintă tendinţele moderate ale poeziei moderne, apţi, prin urmare, a se clasiciza.

2. Ca şi **Homo fictus** şi **Modele şi exemple,** ultimele două cărţi ** ale lui Marian Popa sînt rezultatul unui efort taxinomic şi al unor ambiţii propedeutice. Eseist, critic literar ce evoluează la liziera poeticii şi retoricii, Marian Popa este autorul unor studii care, în afara opiniilor, de regulă judicioase, asupra unor opere sau scriitori aparţinînd literaturii naţionale şi universale, trădează o intenţie de cuprindere categorială, sistematică a unor fenomene (literare, estetice).

Eseurile, majoritatea, din **Forma ca deformare** se subordonează şi ele unui demers teoretic, speculativ. Pornind de la o observaţie făcută de Marx într-o scrisoare către F. Lassalle, Marian Popa consideră distorsiunile în planul formei (faţă de norma estetică) drept criteriu de apreciere a operei şi totodată mijloc de a o pune în relaţie : „Orice formă este o deformare prin poziţionare faţă de o altă formă, în raport sincronic sau diacronic". Literatura – arta, ca produse ale unei practici transformatoare sînt rezultatul unei deformări la nivelul **competenţei** sau al **performanţei.** Deformare colectivă, în primul caz, explicată prin „nevoia de generalizare a unei forme unicat impracticabilă prin complexitate", deformare individuală, în cazul al doilea, realizată „în opoziţie cu un statut colectiv sau chiar cu unul individual anterior". Ar fi fost de aşteptat ca, pornind de la aceste premize, să ni se propună o perspectivă valorizatoare. Pornind dintr-o concepţie modernă despre text, critica pe care o practică Marian Popa este, însă, mai mult una de interpretare (atentă la relaţiile formale) decît de valorizare. Accentul axiologic trebuie căutat altundeva : într-o ironie minuţios pregătită, ţîşnind abrupt, se pare nu atît dintr-o dispoziţie propriu-zisă, cît programatic. Criticul vine cu o fermă conştiinţă a culturii, acceptă, deci, o anumită scară de valori, fără a-şi mai propune, preocupat fiind să descopere coerenţa formală a unei opere, să pună în cauză criterii axiologice. Altfel, eseurile lui Marian Popa, bine scrise, cu consecvenţă logică, dar şi cu o oarecare doză de cochetărie impresionistă cu vocabulele (paradoxal, tocmai în prelungirea unor tentative de interpretare semiotică), sînt ilustrative pentru un spirit analitic şi asociativ, „predispus" chiar spre tururi de forţă erudite (v. **Theatrum mundi, Labirintul, Metamorfozele**). Practicînd, nu fără delicii, asociaţiile culturale extinse, căutînd în imanenţa formelor principiile ordonatoare ale unor manifestări literare ori artistice, Marian Popa ne poate surprinde, nu o dată, prin intuiţii penetrante, formulate succint, aproape expediat : „O caracteristică a mai tuturor oamenilor de cultură de la noi este dată de faptul că atunci cînd ei construiesc un sistem, nu o fac pentru a explica lumea, ci pentru a se justifica în faţa lumii. G. Călinescu dă **Principii de estetică,** E. Lovinescu Teoria mutaţiilor valorilor estetice şi a sincronismului, Blaga redactează **Trilogiile,** Camil Petrescu filozofia substanţei, Petru Comarnescu **Kalokagathon.** Mihai Ralea dă teoria aminării..." Excursia culturală pe care ne-o propune însă în sprijinul unei astfel de aserţiuni, informaţia largă, dorită exhaustivă, „pierderea" detaliului revelator într-o demonstraţie cu caracter general indică, dincolo de o posibilă formulă critică, o situaţie de fapt : evoluţia de la studiul aplicat riguros unei cărţi sau unui autor către abordarea unor probleme din sfera esteticii sau a filozofiei culturii. **Comicologia,** cercetare amplă dedicată definirii categoriilor şi delimitării ipostazelor comicului, nu mai este, într-un asemenea context, o apariţie întîmplătoare. Meritul, nu cel mai mic, al acestei lucrări este că reuşeşte să fie, în ansamblu, ceea ce se pretinde într-o prezentare-program : „**un bilanţ al manifestărilor estetice şi pragmatice ale comicului, o poetică, o imagine bibliografică amplă**, şi, deopotrivă, un efort original de formalizare şi modelare" (s.n.). O contribuţie cu totul remarcabilă fiind de căutat, totuşi, în primul rînd în sfera termenilor subliniaţi de noi.

LUCIAN ALEXIU

* Mircea Tomuş, **Istorie literară şi poezie,** Ed. Facla, 1974.

** Marian Popa, **Forma ca deformare,** Ed. Eminescu, 1975 ; **Comicologia,** Ed. Univers, 1975.

PORTRETE

Traian Dorgoşan

Traian Dorgoşan a debutat cu versuri în „Scrisul bănăţean", prin 1958. Aici (precum şi în alte reviste) a continuat să publice, fără grabă şi cu destulă zgîrcenie, ani în şir, aminind pînă în 1972 debutul editorial : **Cellalt geamăn** (singurul volum ce i s-a imprimat deocamdată).

Autor laborios, foarte atent la însuşirile expresive ale scrierilor sale, Traian Dorgoşan le migăleşte îndelung, nemanifestînd prea multă încredere, se pare, în spontaneitatea „nesupravegheată". Oricum ar fi, însă, cercetarea poemelor cuprinse în **Cellalt geamăn** ni-l arată străin de efuziuni sentimentale şi de crize artistice ; cînd acestea sînt totuşi consacrate (şi, deci, de neocolit : erosul, mai ales, dar şi unele stări generate de contemplarea propriului proces de creştere), cu sau fără voia autorului – dar, fără îndoială din vina luciditătii sale – o abia perceptibilă undă parodică subtil zeflemitoare se strecoară în text (să se vadă **Vară şi fum, Centaur** chiar **Cunoaştere,** aceasta din urmă la fel de detaşată, în ciuda unor meşteşugite întorsături de condei). Cartea are următoarele secţiuni : **Hoţii de stele** (cu o tematică legată, în general, de întrebările **artei poetice), Evadarea din umbră** (ciclu meditativ, suficient de confuz), **Pasărea Măiastră** (dragostea şi timpul), **Cellalt geamăn** (raportul dintre individ şi univers).

Din prima secvenţă, lăsînd la o parte grandiloc venţa rece a unora dintre piese (explicabilă cum ziceam, prin desconsiderarea exaltărilor impuse de tradiţia romantică a „inspirantului"), reţinem cîteva remarcabile întruntări dintre autor şi cuvinte **(Hoţii de stele** şi, cu deosebire, **Crimă şi deodeapsă).** Reflecţiile pe seama trecerii vremii (din cea de-a treia secţiune), îzvorîte din zone sufleteşti mai adînci decît simplele (amintiri şi nostalgii) sînt, mai peste tot, de o mare discreţie şi frumuseţe. Iată, de pildă, **Joc,** sonet asupra căruia atrăgeam atenţia şi la apariţia cărţii : „Condor domnesc cu aripa de vată, / contur de nor. / zbor pur, pe cer prelins... / Cum fugi din focul minţii, dinadins, / cînd te pîndesc cu puşca-ncrîncenată ! / Mi-e ochiul nu-ndeajuns, poate, desprins / cu nimbul tău ? Mi-e fruntea prea-ncordată ? / Ţintesc şi trag – prin două timple-odată : / doar umbranşelătoare ţi-am atins... / ... Cobor de-atuncea-n somn, biet vînător, / cu Noaptea – javră şchioapă de-un picior / şi reîntors la jocul de-a **Parcă–Nici–N-Am Fost** / mă văd în vis, copil grozav / de prost, / ce-alerg pe cîmp, cînd aripa ţi-o scuturi / cu şapca spartă-n creştet, după fluturi"...

În ultima parte a plachetei (sub un anumit aspect, cea mai originală şi mai profundă), se porneşte de la premiza existenţei arhetipale a perechii. Ca într-un fel de gîndire presocratică, cosmosul se regăseşte în individ şi individul în cosmos, ambele entităţi fiind alcătuiri duale : „... Şi vor veni emisferele timpului / albe şi negre / clepsidre perechi / la cina de taină-a visării-mplinite..." ; sau acest text în care desluşim vagi ecouri barbiene : „Pe grumaz / – Atlas – / îmi sprijin / lumea, de acum şi-apoi, / între, gemeni, umeri – doi – / din care cresc, siameze, ascunzînd în paranteze, / gravă, zbaterea din piept), două braţe : / sting şi drept" etc.

De la asemenea descrieri, se ajunge treptat la viziune : „Creierul meu inima mea / sînt două planete – gemene / Creierul meu / are două emisfere / miezul fierbinte / şi-gemeni-poli îngheţaţi... / Creierul meu / inima mea / gravitează în jurul aceluiaşi astru – / LUMINA ş.a.m.d.

În sfîrşit după ce trecem de o teoretizare (solemnă) a acestei idei (p. 81), geamănului, pe malurile **Marelui Lapsus,** lîngă **Stufărişul cuvintelor.** E în toate acestea, un narcisism ciudat, o contradictorie căutare de sine.

În ultima piesă a ciclului, ceea ce era conceptual se dizolvă în emoţie, în trăire. De aceea, versurile ei se citesc şi se reţin cu o mai mare uşurinţă decît precedentele, fără a fi mai „uşoare" decît acelea.

E greu de ales între asemenea poeme, „de concepţie" şi cele din ciclul **Păsării Măiestre (Pasărea Măiastră, Joc** etc.). Interesul culegerii se sprijină pe ambele, în egală, măsură : şi pe gîndire artistică, adică, dar şi pe reverie. Şi, totodată, pe calităţile sonore ale versului, mereu strunit şi obligat să se supună intenţiilor comunicative ale textului poetic.

EUGEN DORCESCU

ACTUALITATEA LITERARĂ

Vară şi fum

Excelenta revistă, **Manuscriptum** (oricîte superlative s-ar consuma în jurul ei, nu cred că ar fi inutile) oferă în numărul 2/1975, pg. 157-162 o seamă de documente privind biografia lui Tudor Arghezi. Aflăm cu stupoare că în biografia marelui poet s-au strecurat atîtea erori, încît în faţa evidenţelor, ne-am putea întreba dacă Arghezi a trăit în secolul nostru, dacă noi am fost contemporanii lui : ne putem întreba, de asemenea, dacă toate documentele acestea, documente găsite, desigur, cu cea mai mare uşurinţă, au fost căutate şi de alţii, înaintea autorului transcrierii lor în revista **Manuscriptum,** de alţii, autori de biografii şi de eseuri, şi de cărţi întinse privindu-l pe poet. Dacă au fost văzute şi de alţii, de ceilalţi, cei ce au aglomerat o mitologie fastuoasă în rămurişul căreia s-a ascuns, multă poezie şi eroare. Documentele publicate în **Manuscriptum** arată, simplu, ce era tatăl şi ce era **mama lui** Arghezi, cînd s-au căsătorit, cînd s-a născut poetul ; documente simple, atît de grăitoare, încît ne par abstracte, atît de utile, încît pot fi trecute cu vederea, documente ce spulberă pentru totdeauna o sumă de legende, unele foarte poetice. Amintirile noastre despre Arghezi se îmbogăţesc aşa cum, probabil, verva erudită a altora se va afla în impas. Tot în **Manuscriptum** semnalăm pagini de excepţional interes din jurnalul lui Matei Caragiale : alte revelaţii, alte legende în impas.

Anotimpul editorial aparţine istoriei literare. **Confruntări în critica deceniilor IV – VII de Ileana Vrancea** (E. Lovinescu şi posteritatea lui critică) recent apărută, studiu temeinic continuînd la fel de temeinicile preocupări ale autoarei manifestate în lucrări ce au fost trecute prea uşor cu vederea, poate suscita, din nou, amintirile celor care, contemporani cu criticul, au fost martorii luptelor lui.

Unul dintre aceştia, personalitate marcantă, şi a vieţii politice, George Macovescu, însoţeşte cu un **Cuvînt înainte,** glosse, cartea Ilenei Vrancea. Din cînd în cînd, aburite de poezie, paginile teoretice şi de aducere aminte ale maestrului George Macovescu se cer a fi citite şi citate pentru **actualitatea** lor. „Concluzia rememorării de a dezvolta, pe un plan superior, ca o condiţie sine qua non a evoluţiei continue a crititicii marxiste din România, tradiţia convergenţei de acţiune cu şcoala criticii de formatie raţionalistă şi democratică, şcoală în spiritul căreia s-au format generaţiile de cărturari care au creat cultura română modernă.

Aceasta este concluzia cărţii, în felul e o cronică istorică „de front", a unor fronturi importante ale criticii privite de pe poziţiile marxismului. Am cunoscut acele fronturi. Pentru mine şi pentru cei din generaţia mea, ceea ce apare în cartea aceasta nu sînt „lucruri auzite", povestite, ci părţi din viaţa noastră. „Am fost şi noi în Arcadia". Experienţa este a noastră, a celor care am trăit faptele. Ar trebui să fie scrise mult mai mult decît s-a făcut pînă acum. Este o datorie a generaţiei noastre să reconstituie şi în cronica scrisă experienţa istoriei trăite".

O exegeză-eveniment se anunţă a fi şi cercetarea asupra operei lui Sadoveanu de Nicolae Manolescu din care au apărut, în revistele literare o sumă de fragmente. Cu totul excepţionale ni se par paginile din ultimul număr al revistei **Steaua,** în care autorul încearcă să prezinte o sinteză asupra „începutului de secol" literar românesc, excepţionale prin noutatea interpretării, prin bogăţia argumentaţiei ca şi prin imaginea cu totul diferită, pe care autorul o prezintă epocii literare. Cituşi de puţin inactual (ba, dimpotrivă, de o accentuată actualitate) studiul lui N. Manolescu din **Steaua** se numără printre cele care dovedesc că, într-adevăr, istoria literară, cea care-i priveşte pe marii noştri contemporani, se află în ofensivă.

ANEMONE POPESCU

LECTURI • LECTURI • LECTURI

L. KALUSTIAN :

„Faximile"

(Editura Eminescu, 1975)

Merită tot interesul acest volum întocmit de L. Kalustian deşi, s-ar putea spune documentele scoase la iveală nu prezintă o valoare epocală pentru istoriografia literară. În cea mai mare parte dedicaţii, scurte scrisori sau însemnări, care de cele mai multe ori vin să confirme lucruri în general cunoscute sau, cum spuneam, nu esenţiale. Dar tocmai în aceasta constă meritul lucrării : autorul ştie să valorifice la maximum cîteva rînduri aparent nesemnificative integrîndu-le în contextul personalităţii umane sau literare, în contextul epocii. El reuşeşte de cele mai multe ori să schiţeze, să dea contur, să aducă o nuanţă în plus portretului moral atît cînd e vorba de personalităţi marcante precum Iorga, Gherea, Caragiale sau Topîrceanu, cît şi altele, mai puţin cunoscute sau uitate, cum sînt Ion Grămadă sau Trandafir Djuvara. Această preocupare pentru aspectul moral al relaţiilor din lumea literară de odinioară este centrală în **Faximile.** Ceea ce nu înseamnă însă că autorul se limitează numai la ea. Astfel, pornind de la o scurtă dedicaţie a lui Caragiale către Iorga pe exemplarul **Năpastei,** Kalustian avansează şi cîteva interesante consideraţii în legătură cu vremelnicul insucces al acestei piese. Comentariul cu care însoţeşte Kalustian „faximilele" este de altfel întotdeauna atractiv, pasionant. Contemporan cu o parte din cei evocaţi cunoscînd personal pe unii dintre ei, autorul păstrează un ton familiar, cald evocativ, reuşind o perfectă transpunere în epocă, în intimitatea problemelor ei, a celor despre care scrie.

Reconstituind cu o surprinzătoare putere de evocare ambianţa literară şi culturală apusă, oferind nu de puţine ori sugestii pentru eventuala reluare a unor probleme „clasate" ale istoriei literare. **Faximile** rămîne o lectură agreabilă şi utilă, nu numai pentru publicul mai larg, dar şi pentru specialist.

VICTOR TORYNOPOL :

„Zbor prin subcuvinte", versuri

(Editura Dacia, 1974)

Între cele trei volume de versuri publicate de Victor Torynopol, s-au scurs aproape 30 de ani : **Cartea cu sînge, pîine şi cocs** (1945), **Viscolul şi armonia** (1967) şi, recent **Zbor prin subcuvinte** (1974). Acest din urmă volum cuprinde, în final, şi placheta de debut, premiată în 1945 la concursul de poezie al editurii **Forum.** O poezie axată exclusiv pe tematica socială, scrisă pe-un ton de vehementă sinceritate, uneori chiar violentă, dar care şi astăzi îşi mai păstrează, pe-alocuri, prospeţimea : „Ţăranii urcă palizi ar mai bea, / în vagoanele bolnave de rîie gunoiul musteşte sub talpă, / nimeni nu mai vrea să rămîie / Ogorul se lo după noi ca un cîine / poate vom ajunge mîine / poate oraşul e mai bun, / poate vom avea puţină pîine şi tutun. / Oraşul clipeşte şiret din vitrine, / ţăranii adună bilete de autobuz / în amintirea/ foamei din bulevard / Uzinele nu mai primesc analfabeţi, / domnii şi-au găsit slugi cu mănuşă. / Trotuarul arde în opincă, / mai avem o singură mîngîiere / patul de sub podul de beton / şi prietenul din sat cu caterincă".

Această vigoare nu o vom mai întîlni însă în **Zbor prin subcuvinte,** unde aria tematică este mai variată tonul nostalgic, melancolic. Sentimentul inadaptabilităţii – „mi se pare că în acest vaer de sînge şi fier / nu m-am născut la timp", – durerea produsă de scurgerea ireversibilă a timpului – „Dar mi se pare totul prea tîrziu. / Ordinatoare grele, ameninţînd sub nea, / vor veni curînd, descîntecul şi febra să ne bea", – apropierea senectuţii ; nostalgia purităţii pierdute a lumii, invadată de „lucruri străine" sau „subobiecte" care populează un subconştient angoasat. Pe planul expresiei acestor „subobiecte" corespunzîndu-le „subcuvintele", alcătuind un fel de materie primă pentru poezie : „Din cioburile ivite-n subcuvinte / nasc clopote de versuri şi încep să sune".

De cele mai multe ori autorul îşi transcrie gîndurile direct, cu o redusă (sau ineficientă) preocupare pentru expresie care, dacă nu este stridentă, rămîne comună.

L. P.

Lucian Blaga — periodizarea activității filozofice

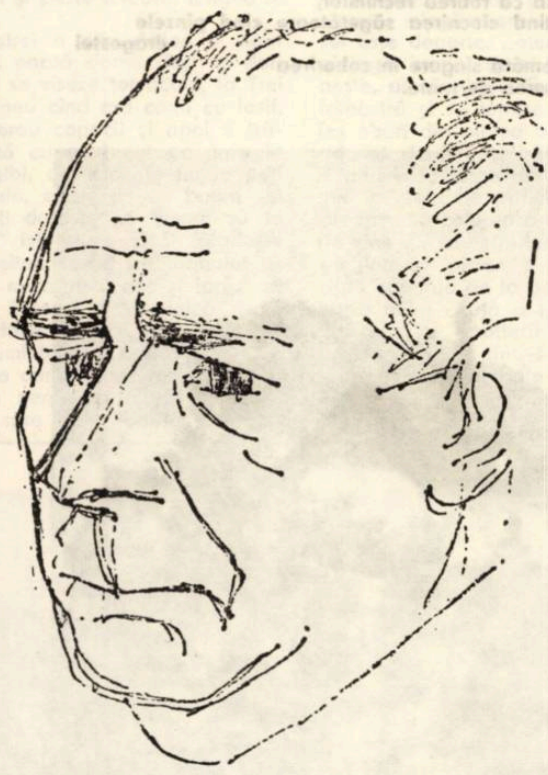

Lucian Blaga este autorul unei opere filosofice vaste care, chiar dacă se îndepărtează deseori, prin conținutul ei, de adevărul științific, nu reprezintă mai puțin un monument de seamă al istoriei cugetării românești. Cercetarea critică a acestei opere, a valorii dar și a limitelor ei esențiale, constituie un obiectiv important al preocupărilor contemporane de valorificare marxistă a moștenirii noastre filosofice. Împlinirea în acest an a 80 de ani de la nașterea gînditorului este un prilej binevenit pentru aprofundarea cunoașterii operei sale, nu numai a celei poetice, dar și a celei nemijlocit filosofice.

Cercetarea gîndirii lui Blaga poate fi înlesnită de periodizarea activității sale filosofice, care să pună în lumină momentele-cheie ale itinerariului său spiritual. Vom porni în această privință de la proprile aprecieri ale autorului. Prevenindu-i pe recenzenții care stăruiau „să pună pe una și aceeași linie, fără deosebire" diferitele sale studii și să vadă o unitate, acolo „unde o atenție mai puțin zeloasă putea să remarce cel mult o stufoasă complexitate de preocupări", Blaga preciza că lucrările cuprinse între 1919 și apariția **Eonului dogmatic** (1931) „trebuie socotite cel mult ca o fază de pregătire", deosebindu-se de lucrările ce expun „sistemul" însuși. Căci „una e faza de pregătire a unei gîndiri, și altceva gîndirea însăși". Lucrările anterioare **Eonului dogmatic** înfățișează un peisaj „mai curînd pitoresc decît unitar", și chiar dacă unele din ideile lor vor fi reluate în trilogii, „aceasta se datorește mai mult unei fatalități sau unui inevitabil automatism decît unei intenții clare de sistem". Comparînd aceste afirmații, pe care le-am reprodus din prefața primei ediții a lucrării **Censura transcendentă** cu afirmațiile autorului din prefața la lucrarea sa cosmologică, constatăm o anumită nepotrivire. În aceasta din urmă citim că autorul „a urmărit încă din cea dintîi tinerețe planul unui vast sistem metafizic" (**Diferențialele divine,** 1940, p. 5), ceea ce nu se potrivește cu aprecierea reprodusă mai sus privind lipsa „unei intenții clare de sistem" în lucrările anterioare anului 1931. Înclinăm să credem că afirmația din 1940 se datorește unei „iluzii retrospective" unificatoare și de aceea ea trebuie luată **cum grano salis.** În orice caz, Blaga considera lucrările din anii 1919–1931 ca aparținînd unei „faze de pregătire", deosebită de faza sistemului propriu-zis. Aceeași apreciere întîlnim și într-un text mai tîrziu. Pregătind pentru tipar la sfîrșitul anului 1945 o ediție mult schimbată a lucrărilor sale dintre 1919 și 1931, Blaga afirmă că acestea aparțin „fazei de pregătire a concepției sistematice" (**Zări și etape.** Prefață, **E.P.L.** – 1968). Ele sînt „prefigurări ale concepției sistematice de mai tîrziu. Dar nimic mai mult decît prefigurări, tatonări, etape" (**ibidem**).

Declarațiile formale ale autorului ne obligă să privim anii 1919–1931 ca formînd o perioadă distinctă în creația sa, deosebită de perioada trilogiilor. Aprecierile lui Blaga corespund, de altfel, realităților operei sale. Anul 1919 este anul dublului său debut editorial, în poezie și în filosofie, cu volumele **Poemele luminii** și **Pietre pentru templul meu.** Iar anul 1931 este anul apariției primei lucrări aparținînd ciclului trilogiilor, **Eonul dogmatic.** Vom reține, prin urmare, ca sigură, delimitarea unei perioade distincte între 1919–1931, numită „perioada de pregătire a concepției sistematice".

Activitatea filosofică a lui Blaga începe însă înainte de anul 1919. Debutul său în acest domeniu are loc în 1914, cînd publică în ziarul „Românul" din Arad, nr. 57, 12/25 martie, anul IV, lucrarea **Reflexii asupra intuiției lui Bergson,** prezentată drept traducere și semnată cu pseudonimul Ion Albu. „Mistificarea" era necesară pentru ca articolul să apară. „Semnat de mine, un «licean», desigur că foiletonul ar fi luat drumul coșului" ; „... în atmosfera de ignoranță filosofică stăpînitoare pe melagurile ardelene, aceasta mi se părea singura cale de a-mi vedea scrisul înflorind în litera tiparului" (**Hronicul ...** ed. 1965, p. 145). Alături de articolul de debut, au fost identificate pînă acum încă zece articole de dimensiuni și importanță variabile, publicate înainte de 1919 (vezi bibliografia lor, întocmită de Mircea Popa, în Lucian Blaga **Ceasornicul de nisip,** Dacia, Cluj – 1973, p. 296). Nu poate fi vorba aici de analiza conținutului lor. (Unele dintre aceste articole au fost prezentate de Gh. Vlăduțescu în „Revista de filosofie", nr. 1, 1968 și de H. Medeleanu în „Contemporanul", nr. 23 (1130) din 7 iunie 1968). În orice caz, Blaga se află acum sub influența bergsonismului și parțial a „Lebensphilosophie"-ei germane, aici avîndu-și originea dualismul întregii sale concepții de mai tîrziu.

Putem considera anii 1914–1919 ca o perioadă relativ distinctă în activitatea filosofică a lui Blaga care, fără a avea însemnătatea perioadei următoare, rămîne totuși interesantă pentru înțelegerea genezei unora dintre ideile sale. Între această perioadă și cea a pregătirii sistemului nu există alte deosebiri decît acelea rezultate din maturizarea intelectuală firească a autorului și din lărgirea cunoștințe'or sale.

Cea mai importantă perioadă a creației filosofice blagiene este fără îndoială aceea a elaborării și publicării trilogiilor. În „planul sistemului" din 1940 se vorbește despre cinci trilogii : 1) trilogia cunoașterii, 2) trilogia culturii, 3) trilogia valorilor 4) trilogia cosmologică și 5) trilogia pragmatică. Dintre acestea, în timpul vieții autorului au fost publicate numai primele trei, precum și prima lucrare din cea de a patra trilogie. În privința celei de a cincea trilogii, Blaga menționa că se afla „în lucrare" studiul **Ființa istorică.** Cum se vede însă din corespondența sa, Blaga considera și alte lucrări ulterioare ca făcînd parte din ciclul trilogiilor. Este vorba despre două cursuri litografiate, **Despre conștiința filosofică** (fasc. I–II), apărut în 1947 și tipărit recent la Editura „Facla" sub îngrijirea lui Dorli Blaga și Ion Maxim, și **Aspecte antropologice,** apărut în 1948. Despre cel dintîi, Blaga scria : „Odată cîndva, cînd se vor publica toate trilogiile, acest studiu va figura ca introducere a întregului sistem" (Scrisoarea către Melania Livadă din 15 februarie 1947). Iar despre cel de al doilea, autorul arăta că „cu nenumărate retușări face parte din ansamblul trilogiilor" (Scrisoarea către Octav Șuluțiu din 25 mai 1948). Referindu-se la un „testament editorial" al gînditorului din 25 august 1959, încă nepublicat, îngrijitoarea ediției definitive, de curînd inițiate, a operei lui Blaga, menționează că lucrările filosofice vor fi „organizate în patru trilogii" (**Opere,** vol. 1, 1974, p. XXI), cu una mai puțin decît în „planul sistemului" din 1940.

O imagine clară și completă asupra perioadei trilogiilor vom putea avea numai după publicarea tuturor scrierilor rămase în manuscris și a documentelor referitoare la ele. În orice caz, „perioada trilogiilor" sau „perioada elaborării sistemului" poate fi socotită ca o perioadă distinctă față de cele două anterioare. Numai că limita sa ulterioară este greu de fixat. Limita anterioară este anul 1931. Dar limita ulterioară ar putea fi stabilită în moduri diferite. Am putea-o considera ca fiind anul 1946, anul publicării ultimei trilogii antume, însă am văzut că lucrări apărute ulterior fac parte și ele din trilogii. Totuși, aceste lucrări au avut esențial o destinație didactică și numai într-o formă prelucrată erau avute în vedere pentru economia sistemului. De aceea am putea rămîne, cu titlu provizoriu, la anul 1946. Perioada trilogiilorar fi cuprinsă deci între 1931 și 1946.

Ar urma să considerăm atunci perioada ulterioară anului 1946 ca ultima perioadă a creației filosofice blagiene. Este un fapt că în lucrările de după acest an, atît în cele două cursuri, cît și în scrieri postume (**Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea** și **Experimentul și spiritul matematic**) are loc un interesant proces de reexaminare și corectare a unor idei ale autorului, în spiritul unei viziuni mai realiste, mai apropiate de concepția științifică. Indiscutabilă ni se pare însă prezența în operele lui Blaga de după 1946 a unui anumit suflu înoitor, a unei anumite tendințe de apropiere de real și de abandonare măcar parțială a modalității spiritualist-metafizice de gîndire. Chiar dacă nu renunță la anumite postulate de bază ale sistemului, el tinde să-și dezvolte ideile într-un spirit mai apropiat de datele istoriei și ale cunoașterii științifice.

Socotim, prin urmare, că pot fi distinse în evoluția gîndirii lui Blaga, următoarele patru perioade : 1) perioada începuturilor filosofice (1914–1919) ; 2) perioada de pregătire a concepției sistematice (1919–1931) ; 3) perioada elaborării sistemului (perioada trilogiilor) (1931–1946) ; 4) perioada corectării și dezvoltării concepției sistematice (1946–1961). Raporturile dintre aceste perioade sub unghiul conținutului ideilor gînditorului necesită însă o cercetare specială.

VIOREL COLȚESCU

CONSEMNĂRI

Lucian Blaga, poet și filozof

Optzeci de ani s-au împlinit anul acesta de la nașterea lui Lucian Blaga, dată însemnată de poetul însuși în evocarea satului „Lancrăm", ce poartă în nume sunetele lacrimei. Dar mai spune poetul „la chemări adînci de mume, în ceo noapte te-am ales", pentru că Blaga își definește în aceasta inscripție comemorativă ceea ce noi evocăm astăzi în personalitatea lui, ca poet și filozof : „Chemările adînci de mume sînt izvoarele folclorice ale poeziei sale, al unei „năzuințe formative" care, în constelația determinantă a fenomenului stilistic, „tinde" a întipări tuturor lucrurilor din orizontul nostru imaginar forme articulate în duhul unei stăruitoare consecvențe", cum singur își definește modul „stihial" sau „elementarizant" ce se destăinuie în formele poeziei lui.

Ce înțelege poetul prin aceasta ne explică filozoful. Din studiile lui de filozofia culturii sînt de reținut considerațiile asupra unui anumit mod folcloric de a gîndi, modul **mitic,** care intră ca o componentă fundamentală, ca „stil", în cultura folclorică românească. Și totodată, admițînd aceasta, nu trebuie să desconsiderăm mitul ca modalitate **poetică,** identificîndu-l cu „mistificarea", cel puțin întrucît prin dezgolirea lui de semnificația religioasă s-a dovedit în cultura tuturor popoarelor un mare izvor de poezie. Cît de valabilă este o astfel de constatare pentru un spirit modern se vede din adaptarea motivelor folclorice la concepții care în fond sînt opuse celor arhaice, anume pentru subminarea interioară a „primitivismului" și nu pentru confirmarea lui, chiar dacă uneori adaptarea pare că menține spiritul vechi. Explicarea genetică a motivului poetic prin recunoașterea unui anumit mod folcloric de a gîndi, în marea poezie, lasă deschisă pătrunderea semnificației lui mai adînci, a evidenței lui poetice, pe care spiritul modern nu o poate desconsidera numai pentru că ea necesită o explorare într-un domeniu „dincolo de lumină", cum spune filozoful.

Amintindu-și de anii copilăriei, poetul evocă „experiența vie a lumii ca totalitate", specifică satului arhaic românesc. Căci omul satului, întrucît izbutește să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi – pentru acest întreg ; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine și revelări cu acesta. Așa se explică orizonturile vaste ale creației populare în poezie, artă, belșugul de subînțelesuri și de nuanțe, implicațiile de infinită rezonanță și însăși spontaneitatea neistovită. Este orizontul poeziei lui Blaga, într-o „stilizare" ce înscrie lumea într-o realitate „originară", adică văzută în profunzimea ei spirituală, de unde și dimensiunea filozofică a viziunii sale, în care se întîlnesc regiunile inferioare cu cele superioare, ca pe o poartă deschisă spre ceea ce el numește „conștiința unui destin emanat din veșnicie".

Și mai spune poetul în evocarea nașterii lui, despre satul lui : „în cea noapte te-am ales ca prag de lume și potecă patimei", pentru că Blaga a fost un poet al „patimei", adică, în opoziție cu o revelație supranaturală a adevărului lumii, el a fost un poet al „pămîntescului", al „eresului" din care s-a născut poezia, „revelația prin pitoresc", în care filozoful recunoaște, dincolo de „misticismul doctrinar" al mentalității religioase, un „materialism naiv", cu implicații mitice care convertesc în imagine poetică „ispita schismatică", problematizările poeziei lui. Dacă acceptăm confruntarea intuiției poetice cu tezele lui despre cultura folclorică, „spațiul mioritic" face parte integrantă dintr-o geografie mitică, dominantă în convertirea poetică a substratului folcloric, ca fond mioritic. Prin fondul mioritic trebuie să înțe'egem geografia mitică a universului său poetic, configurează în „zaristea cosmică" a satului românesc, „satul minunilor", în care semnele vieții sînt semnele unei dimensiuni „fără fund", din „străfund de veac", căci, va spune el în altă poezie, aici inima-ți zvicnește „ca și cum nu ți-ar bate în piept / ci adînc în pămînt undeva". „Adînc în pămînt undeva" vrea să spună în adîncul unei istorii fără început, în care „Se întind domol părinții pe sub pietre, / în timp ce în lumini mai adăstăm, / în timp ce fericiri ne-mpurnutăm / și suferinți și apă vie pe la vetre".

Ca simbol al legăturilor subterane ale sufletului colectiv, părinții sînt „vatra" folclorică a poveștilor și miturilor, a tradițiilor, părinții sînt „ rădăcinile prin care ne prelungim pe sub pămînt", în succesiunea generațiilor ei sînt „neamul". Peisajul primește astfel o semnificație nouă, în totalitatea cosmică a existenței intrînd și **istoria** celor ce-și duc viața, din veac, într-o prelungire a „pămîntului" în sentimentul dăinuirii neamului în viața lui, ce se numește **Țară :** „Pe dealuri se-nalță solare / podgorii albastre și sonde, / Riuri spre alte semințîi / duc slava bucatelor blonde. / / Țara și-a-mpins hotarele / toate pînă la cer. / Pajuri rotesc – minutare în veșnicul ceas – / peste cîmp și oier".

Aceasta înseamnă de fapt ieșirea din satul tradițional, căci istoria îl schimbă, dorul lui avînd înțelesul nu al unei întoarceri la primitivism, ci detestarea unui anumit tip de civilizație care îl „dezrădăcinează" pe om, îl „înstrăinează" în propria lui viață. Poetul, evocînd satul natal, spune că e „sat de lacrimi fără leac" pentru că nostalgia lui crește într-un „oraș sărăcit", care apărea la începuturile capitalismului. Dar dincolo de această viziune ce ține de epoca poetului, noi vedem astăzi în această nostalgie un anumit înțeles al „rădăcinilor strămoșilor", al „neamului", care face istoria, schimbînd lumea după semne'e vremii.

În acest înțeles vorbea filozoful de un „apr'o ism românesc" : „Examenul atent și stăruitor al culturii noastre populare, ne-a dus la concluzia reconfortantă despre existența unei matrici stilistice românești. Latențele ei, întrezărite, ne îndreptățesc la afirmațiunea că avem un înalt potențial cultural. Tot ce putem ști, fără temerea de a fi desmințiți, este că sîntem purtătorii bogați ai unor excepționale posibilități. Tot ce putem crede, fără de a săvîrși un atentat împotriva lucidității, este că ni s-a dat să luminăm cu floarea noastră de mîine un colț de pămînt. Tot ce putem spera, fără de a ne lăsa manevrați de iluzii, este mîndria unor inițiative spirituale, istorice, care să sară, din cînd în cînd, ca o scînteie, și asupra creștetelor altor popoare".

Așa a fost și este L. Blaga, prin fondul poeziei sale și încrederea în destinul culturii românești, un poet și un filozof al neamului românesc.

EUGEN TODORAN

George Suru

CA IARBA

Frumoasă ești ca iarba ce nu moare
Și atît de trecătoare ca iarba,
În soare se uită lumi ce trebuiau să se nască,
Trupul de iască scapără
Ca să aprindă lumina farului răpus.

În lumea unde bate doar vîntul nebun,
Doar firul de iarbă mă sugrumă și mă înalță
Către păsări călătoare lovite de durere,
Și doar sîngele tău mă mai încearcă, mă mai cere
Cînd clopotele se fac din frunze de alun...

Este un fir de iarbă pe lumea aceasta,
Care ne strînge pe amîndoi cu umerii împreună,
Și un cal sălbatic care se vrăjește în lună,
Păstrîndu-și șeaua goală ca să fugim de moarte
Și să facem legămînt peste cele șapte potire sparte.

Și încă un fir de iarbă, în alt anotimp,
Cînd fulgerele se sărută, cînd focul e la început,
Cînd nu mai pot să te rup din ochii mei,
Cînd încep să visez că sîntem duși pe același scut
Către ruguri de zei...

NOAPTEA SEMINȚELOR

În ceață, pe rîurile albe,
Coboară semințele-n luntre de cer,
Undele lovesc taine dezlegate
Din vegetația de foc și de ger,

Sînt semințele roșii ale stelelor
Și cele verzi ale șarpelui de dor,
Și cele fluide ale ielelor
Și cele plutitoare din inimi de cocor,

Sînt semințele de început de lume
Sînt semințele ferecate de moarte,
În cascade se strivesc ca să primească nume
Și semințele de aproape și cele de departe...;

În vîrtejuri se îneacă semințele de vis,
Strălucesc o clipă ca peștii zburători,
În semințele cetăților ce nu s-au deschis
Se zbat șoimii despărțiți de vînători,

Semințe zburătoare și semințe de lut
Și semințe de fîntînă și semințe de sete,
Pe rîurile albe sînt sărut în sărut
Și undele le macină pe îndelete,

Doar cînd clopotul luminii începe să sune
Și toate primesc chipul peceților,
Înfloresc semințele spre a vesti în lume
Venirea seminței Seminției Poeților.

CA UN ALUN

Nourul alb șuieră la umbra gleznei,
Zvîcnesc ca un alun aruncat din frînghie,
În această posibilă înălțare,
De mine, oare, cine vrea să știe?...

Sînt înconjurat de ape nevăzute
Și toți cei care trebuiau să mă sărute și care
Menirea aceasta o aveau în lande, în munți sau în vetre,
Se predau curgerii în necontenite ofrande cerute de sete.

De mult, o femeie-libelulă, o chemare-arsură,
O cheie de taină, un soare-nespaimă...
Nourul alb se înalță spre genunchi, mă rup din închinare...
Cine vrea să mă știe?... Și plouă dintr-o lacrimă mare...

DOAR DIN ÎNALTURI

Creștere văzută doar din înalturi, din vîrfuri de aripi,
În ținutul netulburat din trup,
Apele nemișcate se amețesc de zbaterea calmă,
Pe cînd îndepărtate trec carenele lucioase
Ale soarelui.

Creștere văzută doar din înalturi,
Creștere aleasă, creștere binecuvîntată de noapte,
Ascuțită ca rotirea rechinilor,
Prevestind ciocnirea săgetătoare cînd pînzele dragostei
Vor fremăta singure în coborîrea
Spre sarea de mare.

CREION

Popasuri siciliene (IX)

MARSALA

Ne continuăm drumul spre Marsala, regiune fertilă viticolă a insulei. Pătrundem însă pe o șosea care traversează un mic orășel, Salemi, nu de mult distrus parțial de un cutremur. Case din piatră, unele cu lungi fisuri de-a lungul zidurilor. Acoperișe plate, cu olane mici și cenușii. În urma cutremurului, localnicii au părăsit majoritatea acestor căsuțe înghesuite, ieșind pe colinele din jur, sub cerul liber sau în întruchipări de locuințe din carton. Străzile goale primesc un ecou neîntrerupt de la motorul puternic al Fiat-ului nostru, ce se strecoară greoi printre stradelele înguste. Ici-colo, cîte o femeie, cu un copil în brațe, care ne privesc uimiți sau cîte un cîine solitar ce traversează pașnicul Salemi. Nu departe, zărim vechiul castel normand. El a protejat timp de secole drumul care conducea peregrinii Siciliei opusene pînă spre Palermo. Acum umbra lui mare pare complet inutilă într-un oraș golit de lume. Parcurgem zoriți acest oraș atins de cutremur. Pe zidul unor case zărim semne ciudate. Cînd cineva moare, ni se spune, apar aceste semne particulare: un cerc, o linie. Zărim multe semne pe aceste case tăcute.

Ajunși la Marsala, vizităm pivnițele uriașe și întreg sistemul de preparare și înnobilare a vinurilor, a coniacului, a renumitului Brandy al casei Florio. Pivnițele au fost vizitate, în timp, de mari personalități italiene și străine. Un mic muzeu reține trecerea acestora prin Marsala. Ceea ce impresionează aici, pe lîngă pivnițe, ca enorme catacombe subterane, este arhaicul muzeu de vinuri. Într-o încăpere nu mare, ca într-o raclă funerară, dorm aceste vinuri, aliniate pe ani, pe soiuri, pe vechime, acoperite de un praf alb, secular, vinuri vechi, dintre care unele, probabil, și-au stins complet virtuțile, însă care probează, aici la Marsala, că o îndeletnicire seculară poate avea mari sorți de izbîndă cînd e făcută cu inteligență, pricepere și continuitate.

De la aceste pivnițe siciliene trecem la marea agitată. Urcăm pe o vedetă rapidă. Vîntul și valurile sînt amenințătoare, dar noi tot ne îngrămădim lîngă parapet. Marea își aruncă spuma peste noi, iar vîntul ne îmbracă în stropii sărați smulși de pe creasta valurilor. Imensitatea mării pare fără sfîrșit. Vîntul ne zguduie întreg trupul și-l îngheață, însă d r u m u l tot ne înviorează, tot ne aduce în suflet încîntarea acestui peisaj mișcător al mării. Departe, ivindu-se la orizont, zărim orașul Trapani, spre care navigăm.

ION ARIEȘANU

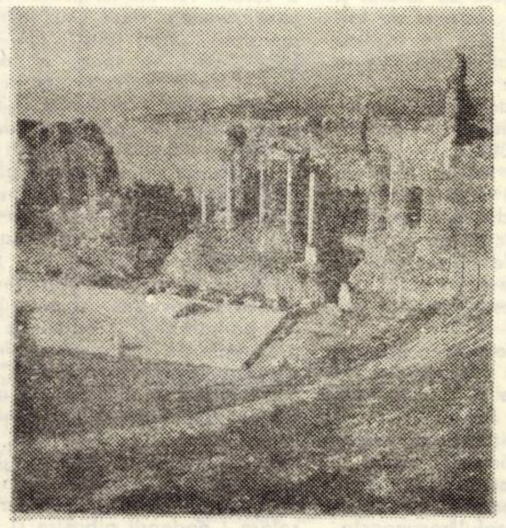

Teatru grec la Taormina.

Vasile Dan

VÎNZĂTORUL DE FLORI

Vînzătorul de flori poartă în brațe o lumină
galbină mirositoare
miere îi curge din ochi, te privește prin două petale
subțiri
adormit în mijlocul drumului, în amiază, cu limba
topită, luminoasă
visează sub un cer acoperit de tei, înrourat de
albine
aproape de el pure se înalță păsări cîntînd
acoperișurile
noastre, pămîntul poleit, sub norii de flori
și vîntul care le împacă pe toate.

CÎNTĂ

Cîntă, mi-ai spus, cu degetele înflorite pe clapele
înghețate, primăvara a explodat în cuvinte, ascultă
cum curge lumină din gura ta adormită, înmugurită,
cîntă, mi-ai spus, cu pleoapele aprinse de o albastră
văpaie, dimineața-i ușoară, vapori luminează
încăperile
noastre, stoluri de cîntătoare în Patrie
vestește și purpura astrului arzînd peste ape.

POEM

Poemul acesta e lacul pe care puiul
de lebădă aleargă la lebăda mamă într-un nor
de marmoră. Drumul în cercuri
concentrice și luna fumegă
în ochiul zburătoarei. Stelele
ard măruntaiele malului, puterea
pădurii în sufletul unei orgi.

Horia Lupu

CRISTAL

De unde-ți vin fluidele semnale?
În ce tărîm găsiși regescul glas?
Ce pasăre stă-n cerul tău și cîntă?
Ce visterii din ape ți-au rămas?

Mărire vouă mîini care gîndind
I-ați dat făptura asta de iubire;
Un nimb din arderile noastre, de-mplinire,
O bucurie-a faptei, fără timp.

Titus Andronic

SOLSTIȚIU

A viscolit cu aripi și cerul e mai larg
Și iar pe orizonturi e-un semn ca de alarmă
Și aștrii-i duc, corăbii, în vîrfuri de catarg
Și-n borduri, sloiuri sună, cu tunet greu de armă.

Orice năier, în zare, scrutează-acum un port;
Din colonade albe, lumina-și face temple.
E timpul să aprindem făclii de veghe-n fort,
Pentru acei ce pleacă pe-o mare fără semne.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 3 august

8,30 Deschiderea programului 8,35 Avanpremiera zilei 8,40 Cravatele roșii 9,35 Film serial pentru copii. Daktari 10,00 Viața satului 11,5 Misterul viei (III) 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,0 Telex. Album duminical 16,05 Magazin sportiv 17,30 Drumuri în istorie. De la cetatea Orației la Curtea Veche 1,30 Film serial. Ufo. 18,40 Documentar TV. Acele zile de august '44 19,00 Lumea copiilor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Film artistic. Povestiri din Manhattan 21,45 Selecțiuni din recitalurile hors-concurs de la Festivalul național de muzică ușoară Mamaia '75 22,10 24 de ore. Sport.

LUNI, 4 august

16,00 Teleșcoală 1630 Emisiune în limba maghiară 19,00 Dreptul de a te numi mamă 19,25 100 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Reflector 20,20 Cel mai bun continuă. Concurs de cultură generală și pregătire multilaterală 21,10 Dialog muzical ... formația Valențiu Grigorescu 21,25 Roman foileton: Și totuși se învîrtește (Episodul II) 22,10 24 de ore.

MARȚI, 5 august

9,00 — 12,00 Program de dimineață 16,30 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 De la clasic la modern – muzică ușoară 17,25 Carte românească de învățătură 18,00 Cîntă Lucreția Ciobanu 18,15 Lecții TV pentru lucrătorii din agricultură 19,00 Teleglob: R. P. Ungară – vechi orașe și muzeele lor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Ancheta T. Încotro, Florentina D.? 20,50 Seară de teatru. În ciclul oameni ai zilelor noastre vă prezentăm în premieră pe țară piesa: O femeie ca multe altele de Lucia Demetrius. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 6 august

9,00 — 12,00 Program de dimineață 16,30 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 La volan 17,15 Tragerea pronoexpres 17,25 Mult e dulce și frumoasă 17,50 Din lumea plantelor și animalelor 18,15 Cinstire muncii socialiste 19,00 Tribuna TV. 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Investițiile — de la studiul tehnico-economic la parametrii finali 20,35 Telecinemateca. Ninemi nu știe nimic 21,50 Opereta pe litoral 22,10 24 de ore.

JOI, 7 august

16,30 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 Madrigale și cîntece din literatura românească 17,15 Atenție la... neatenție! 17,35 Din țările socialiste 17,45 Muzică populară instrumentală 18,00 Enciclopedie pentru tineret 18,25 Pentru sănătatea dumneavoastră. Profilaxia hepatitei epidemice 18,35 Muzica 18,50 Universitatea TV 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleobiectiv 20,20 Vatră folclorică „Vama" 20,40 Revista literar-artistică TV. 21,20 Caterina Valente în concert pe marea scenă „Olympia" din Paris 22,10 24 de ore.

VINERI, 8 august

16,00 Emisiune în limba germană 17,30 Tragerea Loto 17,40 Campionatele balcanice de atletism. Transmisiune directă de la Stadionul Republicii 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Orașele de mîine 20,40 Film artistic. Ultima Iubire. Producție a studiourilor sovietice 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 9 august

11,00 Ora copiilor. Minitehnicus TV. 12,00 Moment folcloric 12,10 Telecinemateca (reluare) 13,25 Telex 13,30 Muzică ușoară 13,45 O zi din viața lui Emil Marian 14,10 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre 15,00 Telerama. Al 7-lea continent 15,30 Vîrstele peliculei 1625 Efigii lirice 16,45 Caleidoscop cultural-artistic 17,05 Club T. 18,00 Campionatele balcanice de atletism. Transmisiune directă de la Stadionul Republicii 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,45 Film serial. Un șerif la New York. O lovitură îndrăzneață 22,20 24 de ore. Sport 22,40 Program de muzică ușoară românească.

TELEVIZIUNE

FLORIN BĂNESCU

VISUL

În cameră pătrunde totuși o lumină slabă, mobila abia se zărește, contururile sînt neclare, Afilon se gîndește în continuare la visul său. Zîmbește, își închipuie că trebuie să povestească totul în fața unei asistențe, face chiar un gest larg cu mîna spre bibliotecă, zîmbește iar, desigur poziția lui e caraghioasă așa cum stă culcat, se ridică puțin, efortul, un efort ridicol de mic, îl obosește, simte dureri ascuțite în ceafă și umeri, zîmbetul i se transformă în grimasă, își potrivește perna sub spate, e mult mai bine, durerile s-au potolit, a cîștigat și o oarecare prestanță prin noua poziție, mișcările brațelor sînt libere, poate începe, așadar... ...nu știu ce a fost la început. Probabil un întuneric mare fiindcă și lumina care a venit dintr-o dată era mare și eu urcam o coastă de deal în lumina aceea și pașii îmi erau șovăitori, alunecam mereu pe iarba udă, truda mea se dovedea zadarnică, covorul verde și ud și strălucitor aluneca la vale și eu făceam pașii pe loc. Mă gîndesc acum că iarba era grea de rouă și țin minte că m-am străduit mult pînă ce să pot continua urcarea, adică pînă ce lumina despre care vorbeam a început să încălzească, pînă atunci fusese albă, crudă, rece, așadar, cîndva, cine poate măsura timpul într-un vis, iarba a început să se usuce și am urcat mai departe. Căldura creștea, iarba uscată se sfărîma sub pașii mei, pulberea fină ce se înălța mirosea a încins, făceam un pas, se ridica un nor de pulbere, încă un pas, alt nor și pe urmă nu a mai rămas nimic din praful acela, am ajuns la o întindere stearpă, piatră goală, iarba arsese și tăișurile ascuțite îmi răneau adînc tălpile, se auzeau bufnituri înfundate în adîncul pămîntului, capcane adînci se căscau în fața mea. Și a apărut pădurea, mai mult o ghiceam, un fum gros ieșea din hățișuri, am intrat în pădurea care creștea pe stîncă, de-a dreptul din piatră se ridicau trunchiurile dese, apoi am văzut și flăcările. Alergam izbindu-mă de copacii arzînd, nu mai știu cînd i-am auzit pentru prima oară, cred că tropotul lor a început să mă urmărească abia de la intrarea în pădure dar sînt sigur că ei erau de mult în spatele meu. Flăcările cuprindeau cu limbi roșii trunchiurile, cele bătrîne, găunoase, se aprindeau ușor, cele tinere, subțiri, se contorsionau grotesc, încercau să scape, tropotul se auzea mai tare, mă înconjura din toate părțile, răsuna pînă și în văzduh și asta mi se părea cumplit, începusem să mă tem pentru ei mai mult decît pentru mine, am ridicat privirile încercînd să-i zăresc, doar fumul urca deasupra pădurii. Mă sufocam și sufeream de sete, mergeam din nou pe loc, mai bine zis încercam să alerg cu pași mari care nu mă duceau nicăieri, trebuia să mă feresc de prăvălirile unor copaci uriași, mă apropiam deci de inima pădurii și atunci i-am văzut. Treceau pe lîngă mine în galop nebun, superbii cai albi, vîntul le învolbura coamele arzînde, nechezatul lor te umplea de groază, se încurcau în mărăcinișuri, se loveau de rugurile înalte, erau cuprinși în văpaie și le mai vedeam doar capetele, întinse în sus, cu boturile rînjite, încercînd să muște aerul, înecîndu-se în spumă sîngerie, ochii crescîndu-le imenși privind grozăvia din jur și plesnind de atîta căldură, mai făceau un ultim salt dar viperele roșii îi acopereau și nu se mai zărea decît colcăiala lor și după o vreme rămîneau numai trunchiuri carbonizate și nu puteam deosebi care sînt trunchiurile copacilor și care ale cailor. Deasupra, însă, tropotul continua, printr-o spărtură ivită în perdeaua fumului i-am văzut pe cei care scăpau, galopau peste pădurea în flăcări, se îndreptau spre... Am știut dintr-o dată, limpede, caii ce nu fuseseră prinși în uriașul pojar își căutau scăparea înspre același loc unde trebuia să ajung și eu, de la început acolo încercam să ajung. Și am putut să alerg, nimic nu mă mai reținea, am găsit o potecă cunoscută, nu-mi păsa de foc și de crengile ce-mi răneau obrajii și de arsura tălpilor, acum știam, știam care era ținta mea. Caii mă călăuzeau, nu mă miram că își continuă galopul prin aer, îi vedeam tot mai bine, fumul se risipea, sub tălpi simțeam iarbă, bună, mîngîietoare. Era liniște, deasupra numai albastru, m-am oprit, puteam să-mi spăl ochii de funinginea și cenușa adunată în ei, am stat așa pînă ce i-am umplut de albastru apoi i-am închis, ca să mă luminez pe dinlăuntru și am simțit atingeri ușoare pe obraji, am înțeles și asta, nu se întîmpla nimic deosebit pentru acel loc, ningea din seninul cerului și ninsoarea ninsă din albastru îmi închidea rănile. Am deschis ochii și am privit în jur, poiana în care mă aflam se albea de zăpadă, am văzut izvoarele și le-am auzit, caii erau acolo se vindecau și ei de dogoarea cea mare, mă puteam apropia de ei, să-i mîngîi, nu vroiam să le tulbur spălatul în limpezile ape, i-am lăsat, am auzit și pădurea fremătînd vie, undeva răsunau loviturile fierului în carnea lemnului, în curînd va apare un stînjenar să ia apă proaspătă, m-am gîndit, încă nu mă clintisem din locul în care mă oprisem, priveam cum ninge peste cai și peste izvoare, ningea la Trei Ape...

Ecranul ferestrei e alb, Afilon e sigur că n-o să mai poată dormi deși ar dori asta, numai să se viseze tot acolo, la Trei Ape, unde mergea cînd era copil cu Iosif, tatăl său, doborau copacii și apoi îi trăgeau pe coastă cu acei cai pe care în vis i-a văzut albi, dar visurile nu le poți cere la comandă, apeși pe un buton și gata, vine ce-ți dorești, „e timpul să te scoli, bătrîne!" își spune și se gîndește că de fapt sfîrșitul visului l-a formulat acum, poate că nu a visat așa și iarăși se gîndește că a început o duminică și că nu știe ce va face cu o zi atît de lungă cum este o duminică, se saltă brusc din pat, durerile de care uitase revin, mai acute, amețește pentru o clipă, pornește cu pași tîrșiți spre baie. Caută cu mîna

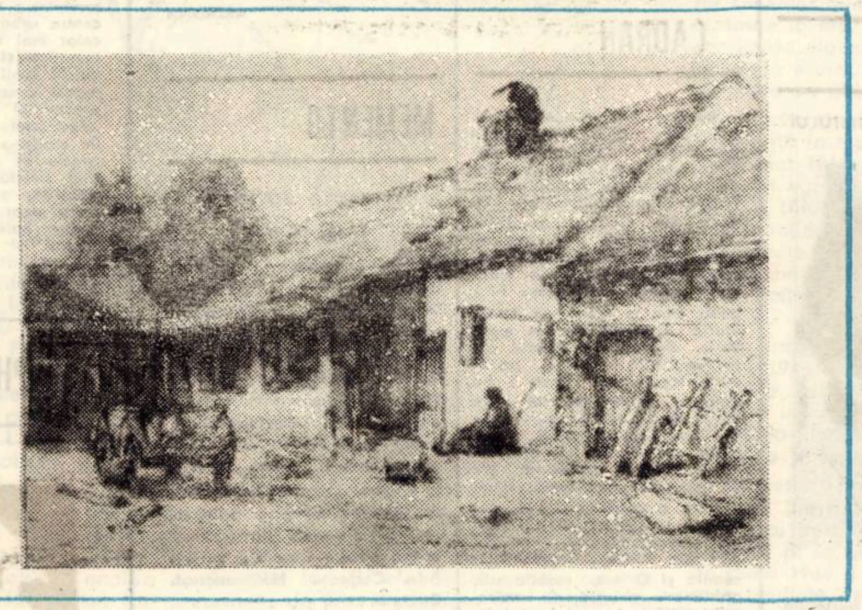

tremurîndă un pahar, îl umple, apa rece îl înviorează, „o cafea", spune cu voce tare, „o cafea te poate limpezi după blestemata de seară care a trecut... și după blestematele de ultime seri și... cine naiba te-a pus să mai ceri și un concediu fără plată?" se întreabă. Trîntește furios paharul pe polița de faianță, acesta alunecă, se izbește de ciment și se împrăștie în cioburi mărunte, Afilon face un gest de lehamite din mînă, iese din baie și se duce în bucătărie. Nu și-a găsit papucii și în timp ce pune reșoul în priză și prepară cafeaua, țopăie cu tălpile goale pe cimentul rece. Lasă cafeaua să fiarbă, se reîntoarce în baie, a deschis în drum fereastra camerei, aerul rece l-a lovit brusc, și lumina de afară, a închis ochii, ușoarele atingeri umede pe obraji nu le-a băgat în seamă, se întoarce în baie deci și înjură văzînd cioburile pe care trebuie să le ocolească, dă drumul la duș. Sub șuvoiul puternic de apă tresare, nu datorită biciuirii apei care îl trezește cu adevărat ci amintindu-și de acele atingeri ușoare, umede, mîngîietoare, cînd le-a simțit?, visul este departe, „atunci este adevărat!", aleargă înapoi și în fața ferestrei înlemnește, afară ninge. Fulgi mari pătrund pe fereastră și se topesc pe trupul său cald, ies aburi din pielea udă, la picioare s-au adunat două mici băltoace, îl străfulgeră o durere în talpa dreaptă, s-a tăiat desigur în cioburile paharului, băltoaca din dreapta se colorează în roșu, din bucătărie vine un miros puternic de cafea, aleargă într-un picior și salvează în ultima clipă cafeaua de la un dezastru, cu ibricul într-o mînă caută o ceașcă, o găsește în dormitor, pe noptieră, face așadar o serie de drumuri dintr-o încăpere în alta în salturi bizare, durerile de cap i-au trecut, în baie se freacă cu un prosop aspru, și-a descoperit și papucii așa că nu se mai teme de cioburi, acestea scrîșnesc sub tălpi ca pojghița de ghiață a unui rîu sub greutatea unui om ce vrea să-l treacă, Afilon mormăie sau cîntă ceva în legătură cu asta, își bandajează piciorul, tăietura este adîncă dar nu-i pasă, revine în fața ferestrei, să vadă, să se convingă.

Locuința lui se află la ultimul etaj al unui bloc, în față are o deschidere largă spre combinat, nu poate să-l vadă nimeni, „numai ninsoarea" își spune și rîde, „ai înnebunit de tot, urmează să ții un nou discurs, vorbește-i despre visul tău", mai spune.

Soarbe cîteva înghițituri din cafeaua fierbinte, închide fereastra și se lasă în fotoliu, obosit ca după îndelungi eforturi, își aprinde o țigară, mîinile nu-i mai tremură, acum poate privi liniștit ninsoarea. Privește deci învîrtejirea haotică a fulgilor, ninge cu furie, ascultă zgomotele orașului care se trezește, duminicile nu se deosebesc aici prea mult de celelalte zile, semnalele care se aud dinspre combinat sînt la fel de intense ca în orice dimineață, numai pentru el, cel care stă, există deosebiri. Ascultă așadar vuietul continuu ca al unei mări îndepărtate și poate că mai ascultă și altceva, pădurea sau chiar marea, un cîntec sau un glas venit de după perdeaua ninsorii și ecranul ferestrei se poate lumina mai mult, poate să cheme o mulțime de culori și să le amestece, ele compunînd imagini tot mai deslușite, însuflețindu-se treptat, coborînd din ecranul strîmt și umplînd camera, pereții depărtîndu-se și spațiul crescînd mereu, el fiind cel care stabilește noua întindere și adîncime în timp.

...vorbea odată cu Dragomir despre asta, era dimineața, ca și acum, se aflau în cabina de comandă a mineralierului așteptînd răsăritul soarelui și atunci Afilon a spus: poate să dureze atît cît taie valul aripa unui pescăruș sau cît trece un vapor prin dreptul soarelui roșu ieșit pe jumătate din mare, adică atît timp cît străbate jumătatea aceea de disc și nu-l poți zări pînă ce nu iese iar pe orizontul liber sau, atît cît rămîne o pată de ulei pe apa liniștită din bazinul portului sau... „Iată", își spune, „ai și început!"

S-ar putea ca la un moment dat să-i fie greu să mai intervină, rămînînd numai un martor la trăirile acelor lumi pentru o vreme închise în memorie și, dintr-o dată, eliberate. Poate că nici nu trebuie să intervină, deși tentația e mare, ar însemna să se mintă. Oricum, are un avantaj, a declanșat în mod vroit trăirile dinainte, știe de unde a pornit. A contribuit la asta visul și mai ales ninsoarea. Și mai sînt încă atîtea. Se gîndește că unele fapte și lucruri mărunte, nesemnificate în aparență, să fie cele care readuc din golfurile memoriei cine știe ce imagini pe care cu bucurie sau cu tristețe le revezi. Memoria este o mare și are fluxul și refluxul ei, dar drumurile pe această mare sînt influențate de legile lor.

„Te-ai instalat într-un fotoliu comod, ca la spectacol, spune Afilon. La un afurisit de spectacol, fiindcă eroul principal ești tu. Dacă e așa, dă-i drumul, ești la un capăt de drum!"

Și se întreabă ce este acela un capăt de drum, ar putea întreba și ninsoarea de afară sau cărțile din bibliotecă sau celelalte obiecte din locuința lui, cine i-ar răspunde? „La naiba", scrîșnește furios, ce este acela un capăt de drum, unde începe și unde se sfîrșește un drum. Continuă să stea în fotoliu, a terminat cafeaua. Își amintește că a fost odată pe un drum în pădure și la un moment dat, acesta s-a terminat. Pur și simplu s-a terminat. Nu era nimic deosebit acolo, un zid de copaci înălțîndu-se spre cer, în față, copaci în stînga, copaci în dreapta. Era toamnă și desigur, era grozav de frumos dar asta nu avea nici o legătură cu drumul. A spus: iată cum se termină un drum! Și s-a oprit să se odihnească. Cînd a plecat, reîntorcîndu-se, a spus: iată cum începe un drum!"

Jocul fulgilor aproape îl amețește.

Afilon ar putea să se gîndească acum că, de fapt, locul la care se gîndise nu avea nici o importanță. Conta doar sensul de parcurgere, nu drumul în sine. Sau ar putea să se gîndească la cele întîmplate cu o zi înainte. Adică, pe scurt, reușise să se certe cu inspectorul șef și reușise grozav de bine treaba asta încît îi speriase pe ceilalți, ședința de lucru se terminase foarte repede, cei de la secțiile operative se arătaseră teribil de grăbiți să plece pe teren, cei de la laborator își aduseseră aminte de niște urgente analize, el, Afilon, n-a găsit altă soluție mai bună pentru momentul acela decît să coboare la bufetul spitalului și să bea o cafea. Ar putea, amintindu-și aceasta, să se gîndească la drumul pe care îl are de parcurs, în fiecare zi, între policlinică și spital, adică acel pasaj cu geamuri largi, numai sticlă și beton, care leagă cele două clădiri. De o parte, privirea coboară liberă spre combinat. Uriașa ciupercă de fum negru, a cocseriei, poate fi admirată dacă ai timp să te oprești pentru aceasta. E un spectacol impresionant. Se văd și coșurile oțelăriei. Fumurile roșiatice, de nuanțe diferite, colorează cerul. „Fascinant", a spus odată inspectorul șef, „fascinant pe dracu'", a mormăit Afilon. „Nu te înțeleg tinere, dumneata nu guști spectacolul?" Întrebarea aceea n-ar fi trebuit s-o rostească șeful. Afilon scosese cîteva hîrtii din buzunarul halatului trecînd la o adevărată demonstrație.

Afilon se lasă pe spătarul comod al fotoliului și rîde. Rîde ca un apucat. Privit acum, de la distanța timpului, totul pare neverosimil și oarecum caraghios. Ținuse una din obișnuitele lui ‚conferințe". Cu ton sec, atunci cînd enunțase cifrele și considerațiile științifice, așa cum se cuvenea, cu ton patetic atunci cînd vorbise despre zăpezi, desigur, tot așa se cuvenea și cu ton declamativ în final fiindcă așa...

„Lasă vorbele mari cu care l-ai zdrobit pe șef", își spune, „ai destulă treabă adevărată aici Pe partea cealaltă a pasajului se vede grădina spitalului, mai încolo începe dealul și o urmă de pădure.

* Fragment din romanul **„Anotimp al zăpezilor albastre"**.

CARTEA DE IDEI

Despre Titu Maiorescu — filozof și teoretician al culturii

Cercetător cunoscut al istoriei filozofiei românești, Simion Ghiță își propune în lucrarea sa „Titu Maiorescu – filozof și teoretician al culturii", să reconstituie unele dintre cele mai spinoase și contradictorii concepții maioresciene care, de-a lungul anilor, au stîrnit numeroase controverse în cîmpul vast și dificil al valorificării moștenirii culturale.

Este un adevăr istoric real că personalitatea lui Maiorescu este organic ancorată în procesul zămislirii culturii noastre moderne iar aportul său substanțial la dezvoltarea acestei culturi constituie un merit incontestabil. Într-o lucrare recent apărută, Acad. C. I. Gulian evidențiază că „Judecat în lumina necesității istorice, Maiorescu a fost atît de necesar culturii noastre – și el simbolizează cu tot atîta stringență nivelul sau criteriul axiologic, precum Gherea nivelul sau criteriul social-istoric sau ideologic". Limitele politice-ideologice" nu ne împiedică să reconstituim veridic marele rol și istoric și actual, pe care poziția lui Maiorescu o semnifică în sfera generală a istoriei și teoriei culturii".

Lucrarea lui Simion Ghiță este prima încercare reușită de valorificare a moștenirii filozofice maioresciene, de pe poziții marxiste, a liderului junimist. Chiar cei mai fideli discipoli ai lui Maiorescu au redus concepția filozofică a dascălului lor la o imensă sumă de influențe străine, la idei preluate din alte sisteme filozofice.

Evidențiind multiplele i z v o a r e și filiații care au exercitat o puternică și netăgăduită înrîurire asupra întregii gîndiri a filozofului român, Simion Ghiță dezvăluie totodată elementele originale de analiză filozofică, rolul concepțiilor filozofice și estetice ale lui Maiorescu pentru cultura noastră de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Faptul că Maiorescu nu a construit un sistem filozofic unitar, așa cum a procedat de pildă Vasile Conta, faptul că ideile sale au mai mult semnificația unei direcții de gîndire decît o concepție filozofică închegată, au sporit dificultățile valorificării și cercetării.

Valoarea lucrării sporește și prin unele documente inedite, o serie de manuscrise ale lui Maiorescu, păstrate de fiica lui și aduse în țară în anul 1942. Dintre aceste manuscrise, în majoritatea lor filozofice și valorificate pentru prima dată în lucrare, se desprinde mai ales „Epistolarium, – o colecție de scrisori expediate de Maiorescu diferitelor personalități și care pun în lumină clară gîndirea sa filozofică din perioada cea mai fecundă, perioada studiilor la Berlin și la Paris.

Expunerea clară a problemelor abordate, analiza și critica marxistă creatoare, documentația bogată – sînt numai unele dintre calitățile esențiale ale lucrării lui Simion Ghiță, lucrare extrem de utilă pentru filozofi, esteticieni, istorici și critici literari, pentru toți cei care vor să cunoască aportul adus de Titu Maiorescu la dezvoltarea culturii noastre.

M. TURTOI

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA TRAIAN BONA

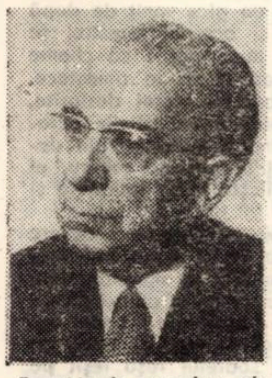

Expoziția de acuarele a pictorului timișorean Traian Bona din Galeria de artă a Fondului plastic de pe Bulevardul 30 Decembrie, al cărei vernisaj a avut loc la 5 iulie crt. reprezintă, după opinia noastră, un eveniment deosebit. Traian Bona, al cărui nume e bine cunoscut și care de mai multe decenii se afirmă aici ca un consecvent și foarte onest adept al picturii perene, este departe de orice expedient senzațional, de orice experiment „modernist", aventuros, fără ca arta lui să păstreze ceva din artificiile unui academist vetust. Dimpotrivă, vom recunoaște în cele 35 de acuarele ale sale, expuse în această sală, foarte mult spirit modern, ferit însă de tot ce este frondă în atitea dintre manifestațiile contemporane ale plasticii, care se mențin, în cazul cel mai bun, la limita esteticului. Dragostea de culori, sau aș prefera să spun dragostea de culoare a lui Traian Bona este de cea mai pură calitate, descinde din practica impresioniștilor, al căror merit de a fi descoperit cu adevărat valoarea intrinsecă a culorii în pictură rămîne nepieritor. Tablourile sale, scăldate în culori și lumină, dovedesc o deosebit de accentuată sensibilitate cromatică și se constituie în adevărate poeme de culori.

Grafician și pictor de acvarele, septuagenarul Traian Bona nu îmbătrînește, ci-și păstrează vigoarea nealterată a unui tînăr. Deși inițial și timp destul de îndelungat a aparținut unei alte profesii (medic) și n-a absolvit nici o școală oficială de pictură, Bona este un pictor prin vocație și în evoluția lui n-a cunoscut stîngăciile unui dilettant, cu toate că mulți ani în șir a fost ceea ce îndeobște se numește un artist amator. Pus la punct perfect cu regulile tehnicii picturii, pe care desigur le-a învățat încă de la tatăl său, un riguros profesor de desen, Traian Bona dacă n-a urmat o școală calificată, a lucrat în schimb în atelierele unor artiști de la care și-a însușit meșteșugul uneltelor, fără de care, bineînțeles, orice încercare rămîne zadarnică. Apare cu toată hotărîrea, ca artist format, în **Salonul bănățean,** organizat în anul 1945, deci acum 30 de ani. De atunci este prezent în pictura acestui oraș și acestei regiuni, numele său găsind răsunet cu drept cuvînt și în cuprinsul țării.

În primul rînd, Traian Bona este un peisagist și ca atare natura constituie un element frecvent al creațiilor sale, dar este aproape în aceeași măsură și un pictor al interiorului. Peisagiile sale nu sînt totdeauna de esență rurală sau legate strict de natură, ci se dovedește și un tot atît de iscusit artist al peisajului urban, cum o confirmă aceasta, printre altele, și impresionantul său tablou **Podul din Dresda,** care aduce mult și din culoarea locală a acestui oraș, din atmosfera lui de astăzi, deosebindu-se astfel această plăsmuire a lui vădit de celelalte acvarele expuse. Fără îndoială, este dificilă o categorisire ierarhică a celor 35 de tablouri din expoziție. Totuși se desprinde ca dominantă între toate splendida **Feerie autumnală la Bazoș,** situată chiar în centrul sălii, prin bogatele ei nuanțe de culori și lumină, prin atmosfera ei, o adevărată capodoperă impresionistă. Toamna se pare că e o temă preferată a pictorului **(Culorile toamnei la Rusca),** dar și primăvara **(Primăvară la Ada-Kaleh).** De altfel, această încîntătoare insulă, astăzi dispărută de pe Dunărea noastră, pictorul a încercat s-o eternizeze prin mai multe din acvarelele sale. Pentru nota ei de **„siestă"** de **„Gemütlichkeit",** înregistrăm și acvarela **Curte la țară (Banat)**

Sîntem încredințați că pentru orice iubitor sincer și onest al picturii, pentru cei ce țin la semnificația și demnitatea ei perenă, dincolo de orice experiment și aventură senzațională, (uneori chiar monstruoasă), expoziția lui Traian Bona reprezintă o satisfacție și o reabilitare.

VICTOR IANCU

THALIA

OBIECTIVAREA ARTISTULUI

Sinka Károly face parte dintre acei artiști de renume ai unui oraș al căror palmares depășește spațiul rezervat unui portret publicistic. Actor cu resurse artistice deosebite el s-a dedicat Thaliei încă de pe băncile școlii. Anul 1943 este perioada primului său debut în teatru. În 1956 absolvă Institutul de teatru din Tîrgu-Mureș și este distins cu premiul I pentru interpretare masculină la Concursul Național al Teatrelor dramatice. Peste 100 de roluri (majoritatea principale) interpretate la teatrele din Tîrgu-Mureș, Cluj, și Timișoara (în staglunea trecută a fost de mai multe ori oaspetele Teatrului nostru Național), mai mulți ani de activitate artistică-pedagogică la o catedră a Institutului de teatru din orașul de pe Mureș, director (din 1964) al Teatrului de Stat din Timișoara, regizor a peste 25 de piese, majoritatea aparținînd dramaturgiei noastre contemporane, traducător preferat de Aurel Baranga (la cererea dramaturgului toate piesele sale au fost traduse în limba maghiară exclusiv de Sinka Károly) autor dramatic. Iată deci o viață teatrală de peste un sfert de veac concentrată în cîteva date. Cititorul bănuiește probabil ce semnificație au acestea. Așa că nu voi vorbi despre eforturile și crezul artistic al acestui actor remarcabil. Ceea ce mă preocupă însă în acest moment este sentimentul ce-l am ori de cîte ori mă aflu în fața neobișnuitului-obișnuit, a subiectivului obiectivat. Artistul nostru, o dată cu etalarea personalității sale, a încetat să fie personajul x, y din piesa z. De atunci, pentru mine el este **Actorul.** Actorul (desigur preferat, ori iubit de fiecare, asemenea vedetelor) ce și-a depășit condiția. S-a transferat (via scenă) în conștiința colectivității, a publicului modelele umane (de altfel foarte variate) create sau re-create de el au căpătat de fiecare dată încărcătura responsabilității civice.

Și astfel simt că tot ce aduce pe scenă renaște pentru a trăi **o anumită** viață, o anumită iubire, o anumită angajare. O viață ce nu-i aparține nimănui și totuși o putem trăi cu toții, o iubire ce nu reprezintă pe cineva, dar ne copleșește pe noi toți din sală, o angajare (umană, politică) ce nu solicită altceva decît întreaga noastră ființă.

Pentru că rolul creat de Sinka Károly are întotdeauna o anumită forță și este suficient de penetrant să pătrundă în cugetul și sufletele noastre

ALEXANDRU VAJDA

CADRAN

Avignon 1975. Două spectacole bine primite în cadrul Festivalului: „Djamilia", prezentat de Teatrul de Comedie din le Havre în colaborare cu Teatrul „Maxim Gorki" din Petit-Quevilly, pe un text de o rară limpezime și sobrietate care aparține scriitorului kirghiz Aitmanov și „Les Mauvais Bergers" de Octave Mirbeau, pus în scenă de Anne-Marie Lazarini ● *A murit* Boris Babocikin, actorul care în 1934 încarna pe ecran legendara figură a lui Ceapaev a încetat din viață în vîrstă de 71 de ani. ● *La cea de-a șasea ediție* a Tîrgului vest-german de artă de la Köln, au participat 172 de galerii. Au putut fi vizionate și achiziționate picturi și gravuri clasice sau moderne, icoane, exponate etnologice din Africa, America, Oceania și Orient, mobilă stil, goblenuri, obiecte de artizanat, sticlărie, arme, monede, cărți, ex-libris și diverse curiozități ● *Despre specificul cinematografiei maghiare* s-a pronunțat într-un interviu István Nemeskürty, critic de cinema, directorul studiourilor budapestane: „Prin temele alese, filmele maghiare contemporane se caracterizează prin optica pasionată a abordării problemelor cotidiene. I-aș cita în acest sens pe Péter Bacsó, Pál Gábor, András Kovács și István Szabó. Confruntarea consecventă cu trecutul dramatic constituie un alt centru de interes al cinematografiei noastre. Alături de aceste caracteristici de ordin tematic, trebuie notat un aspect formal, adică o modalitate specifică de utilizare a camerei, care e legată în special de numele lui Miklos Iancsó, dar care a fost adoptată de un mare număr de cineaști maghiari. E vorba de dirijarea acțiunii prin planuri lungi, neîntrerupte, pentru ca spectatorul să trăiască filmul, nu să-l privească doar. O altă caracteristică formală ar fi peisajul Ungariei, care capătă o mare importanță în operele lui Sándor Sára și ale altora. *Micul Prinț* apare tradus în limba bretonă în paginile revistei „Preder" din Rennes. Textul stabilit de Pierrette Kelmoan este însoțit de acuarelele lui Antoine de Saint-Exupéry, într-un format și o compoziție asemănătoare celor de la apariția originală a cărții. ● *Muzeul renan din Bonn* și-a cîștigat notorietatea nu numai prin varietatea și valoarea exponatelor, ci mai ales, printr-o deosebită activitate educativă și de popularizare. Bucurîndu-se de larga participare a publicului, Muzeul a organizat expoziții ale unor artiști plastici consacrați sau care abia se afirmă conferințe, prezentări de filme, excursii arheologice, seminarii, spectacole de teatru experimental, concerte. Remarcabilă e atenția acordată tinerilor. Un cerc, „Tineretul în muzeu" organizează periodic excursii tematice, cursuri de inițiere în istoria artei și a civilizației, precum și activități practice care îi familiarizează pe tineri cu arta olăritului, cusutului sau modelajului. ● *Chorala populară din Paris* s-a întors recent din Portugalia unde a susținut o serie de concerte în teatre, uzine, cazarme, în sprijinul luptei poporului portughez pentru democrație și libertate.

ARIADNA

MEMENTO

FRANYÓ ZOLTAN

LA 88 DE ANI

În pitoreasca Marghitița Banatului (R.S.F. Iugoslavia) într-o vară fierbinte din veacul trecut, luna iulie ziua 30, anul 1887 soția inginerului Carol Franyó, Ludmila Moller, dădea naștere unicului lor băiat – Zoltan, acela care acum este unul dintre alesii cărturari, acela care, astăzi, ne poate mărturisi, cum, odinioară au trăit, au gîndit și au scris: Rilke, Tagore, Valéry, Ady, Cocteau, Hoffmannstal, Zweig . . .

Coleg cu Liviu Rebreanu la liceul militar din Șopron și apoi la Academia Militară „Ludovica", din Budapesta, apropiat sufletește lui Blaga și Voronca, prieten cu Arghezi, Minulescu Sadoveanu, Stancu, cel care a tradus și traduce din poeții contemporani, de la Beniuc, Boureanu, ori Macovescu și pînă la mai tînărul Mircea Dinescu, deși vine din alt secol și se apropie de nouă decenii de viață, Franyó Zoltán este și rămîne un tînăr incorigibil, un apropiat al scriitorilor generației tinere.

Cu două zile în urmă, maestrul Franyó Zoltán a împlinit rara și frumoasa, vîrstă de 88 de ani. Fie, așadar, și un mic bilanț: în cei peste 70 de ani închinați poeziei, publicisticii și traducerilor a tipărit 72 de volume dintre care 42 de traduceri în limbile germană și maghiară, din 11 limbi ale lumii, 14.000 de versuri în 9 ediții Eminescu.

Acum, la această aniversare, îi urăm distinsului cărturar bănățean multă sănătate și putere de muncă creatoare.

P. N. DOLÂNGA

PANORAMIC

● **APARIȚIA** romanului lui Lucian Cursaru „Neliniștitele valuri" (Ed. Albatros) a prilejuit o întîlnire a autorului cu publicul iubitor de literatură din Timișoara. Întîlnirea a avut loc la Librăria „M. Eminescu", luni, 28 iulie, orele 18, și a beneficiat de prezentarea scriitorului Ion Marin Almăjan. Autorul a acordat autografe. ● **DIN BOGATA ACTIVITATE** desfășurată și pe perioada de vară, sub egida Casei Pionierilor din Timișoara, spicuim: **Începînd** cu 1 iulie, tot timpul vacanței, pleacă o dată la două săptămîni, cîte 100 de copii în tabăra de la Chevereș. **Acum cîteva zile** un grup de pionieri a pornit în expediția „Asaltul Carpaților". **Cercul** de lucru manual, sub conducerea profesoarei Cornelia Munteanu, se află într-o vizită de prietenie la Festivalul fanfarei pionierești, pe litoral. **Cercul** de navo-modele a terminat 6 dintre miniaturile pe care le va prezenta într-un concurs pe țară. **Două expoziții** permanente sînt deschise publicului (zilnic între orele 9–18): o expoziție de sculptură antică și o alta însumînd lucrări executate de componenții diverselor cercuri ce își desfășoară activitatea aici. **Ar mai fi de notat** vizitele pe care pionieri din județ și din țară le fac pionierilor timișoreni. ● **LA CASA MUNICIPALĂ** de cultură a luat ființă, cu o lună în urmă, un nou cenaclu: al tineretului ce-și desfășoară activitatea săptămînal în două formule: ședință de lucru și spectacol de muzică, poezie etc. Președinte de onoare al Cenaclului „Lyra" este poetul Alexandru Jebeleanu, iar președinte activ criticul Marcel Pop Corniș. Din Comitetul de conducere face parte și Gh. Terziu de curînd premiat la Concursul județean de poezie și proză. Au avut loc, pînă acum, două ședințe de cenaclu, ultima, joi, 24 iulie. Cenaclul își va relua activitatea la începutul lunii septembrie. ● Revenim asupra organizării și desfășurării a două manifestări artistice de amploare: **Zilele teatrului de amatori** programate să se încheie la sfîrșitul acestui an presupun: **a)** etapa în care formațiile participante vor trebui să monteze cel puțin două piese în premieră susținînd la sediu și în deplasare un anumit număr de spectacole (pînă în octombrie); **b)** etapa trecerii în revistă organizată în marile centre urbane și muncitorești din fiecare județ, cu participarea celor mai reușite spectacole din punct de vedere al orientării tematice și al realizării artistice (pînă în noiembrie). În cursul lunii decembrie vor fi organizate pe plan central spectacole prezentate de cele mai valoroase colective teatrale, precum și întîlniri ale dramaturgilor cu publicul spectator. **„Festivalul dansului tematic",** presupune o amplă desfășurare în etape similare (perioadele preconizate diferă oarecum), pentru ca în decembrie, cele mai valoroase colective să susțină spectacole pe centre zonale ale țării ce urmează a fi stabilite. Spectacolele de dans tematic vor fi realizate pe baza unor librete și scenarii inedite inspirate din viața și munca colectivelor în cadrul cărora formațiile participante la festival își desfășoară activitatea.

A. I. C.

ORPHEU

THOMAS MANN – MUZICIANUL

(II)

În eseul „Goethe ca reprezentant al epocii burgheze" ca și în romanul „Lotte la Weimar" se schița proiectul unui nou umanism: Goethe era conisderat acela care a conciliat nordicul cu sudicul, viața cu arta. În firea sa există ceva de concretețe și eventual de pictural, căci duhul muzicalului îi este opus. Duhul muzicalului este prezent la Hanno, Kröger, Adrian, Aschenbach etc., o galerie de damnați, reprezentînd vechea burghezie, vechiul umanism. Muzica adîncește prăpastia dintre ei și viață, intru ascezã și contemplație ostilă acțiunii. Duhul muzicalului separă dureros de peisaj, îl înalță pe om spre frumusețí stranii, spre geometrii și forme asemeni acelor cristale și fluturi care sînt simulacre de viață și reflex al acesteia („Doctor Faustus") iar muzica lui Wagner este exact cea mai căutată în acest sens; tristanescul dor, voluptatea fără intrupare, arta, despre care Goethe ar spune că e sărut dat vieții, dar din sărut nu se nasc copii. Așadar, un amurg și o hipersensibilizare, nelipsită de morbid, care dă în schimbul invaziei de exterior, o deosebită capacitate de a vedea dincolo de lucruri, adesea o profunzime fără direcție și fără putința exprimării ei prin cuvinte. Muzica laminează, rafinează, conduce uneori decisiv destinele, este o ființă secundă și paralelă cu acestea. Și Thomas Mann îi conferă muzicii, dincolo de permanența ei umană, un rol, am zice, un ton specific căci tipul de personaje pe care ea îl adună sub pavăza unui anume fel de psihologie, de morală, anunță „amurgul zeilor". Personaje cu început de Parsifal și sfîrșit de Kundry, care-și parcurg cu luciditate și totodată voluptate drumul, avînd uneori tentative precum avusese Wagner, care voise să se salveze din artă prin . . . hidroterapie.

Și „partiturile" scriitorului sînt cele mai frumoase pagini, încărcate de frumusețí stranii și de crepuscul; însă putem spune, precum autorul însuși, cu gîndul la acordurile victorioase ale focului distrugător din „Götterdämmerung" de Wagner, că și o carte despre moarte poate sluji viața, făcînd-o chiar cu mai multă energie, în ea găsindu-se dor și tînjet, deci elemente nodrice care generează o mare creație

LUCIAN BURERIU

SILUETE

FLORA EUROPEI ÎNTR-UN CLASOR

Adolf Pocorschi, muncitor la turnătoria fină de la Întreprinderea „6 Martie". De la metal la floare s-a născut pasiunea timbrului, filatelia, de la 26 de ani. În 11 ani a reușit să-și formeze o colecție impresionantă. A strîns toate seriile florale din Europa și chiar din alte continente. 275 de file de album cu flori, începînd cu timbre din 1928. Participă la 25 de expoziții, dintre care 10 internaționale. A obținut medalii de aur în Franța, Iugoslavia, R.F.G. În palmares mai figurează lîngă cele 5 de aur, o medalie de argint și două de bronz.

Între metal și floare, Adolf Pocorschi a găsit flacăra pasiunii, a colecționarului de rarități, o celui ce vrea să cunoască toate florile.

Membru al cercului de filatelie din Timișoara, în tot timpul său liber, sortează timbre, le sistematizează științific, pe clase și ordine.

Cînd i-a venit ideea să-și profileze colecția pe floră, s-a gîndit mai ales la dărnicia imprevizibilă a naturii, la dragostea pentru vegetația ce dă sănătate cerului. După multe diplome de participare la expoziții internaționale acum o nouă febră a așteptării. Albumele sale au plecat la o nouă confruntare expozițională în R. P. Ungară, pentru luna august. Florile Europei, adunate într-un clasor colindă orașele lumii pentru a bucura ochii oamenilor.

DAMIAN URECHE

Caricatură de
CONSTANTIN GAVRILĂ

CURIER LITERAR

● Așa după cum am mai avut ocazia să informăm cititorii noștri, recent a apărut la Belgrad, în cea mai prestigioasă editură iugoslavă, Prosveta, un volum de poeme ale lui Lucian Blaga în selecția și traducerea poetului Adam Puslojić. Intitulată Nebeski dodir, această culegere, tipărită în colecția Poezia universală contemporană, cuprinde 52 de poezii ale autorului Poemelor luminii și este însoțită de o postfață a traducătorului. ● Lunarul de literatură Knizevna reč, care apare la Belgrad, publică în numărul 38/1975, o elogioasă recenzie asupra cărții de poeme a lui Lucian Blaga. Recenzia este semnată de criticul Zvonimir Kostić. ● În revista belgrădeană Knizevnost, numărul 11/1974, a apărut un amplu grupaj de poezii de Geo Bogza, Ștefan Aug Doinaș, Vasile Nicolescu și Nichita Stănescu, în traducerea lui Adam Puslojić. ● Revista Putevi (Drumuri) din aprilie a.c. publică poezii aparținînd poeților: Virgil Teodorescu, Constantin Nisipeanu, Gellu Naum, Emil Botta, Eugen Jebeleanu, Geo Dumitrescu, Nina Cassian. Traducător: Adam Puslojić ● O amplă panoramă de poezie românească contemporană publică revista Vidici din Belgrad. Sînt prezenți: Mircea Ivănescu, Grigore Hagiu, Gheorghe Tomozei, Ion Alexandru, Cezar Baltag, Gabriela Melinescu. Traducerea și notele bibliografice îi aparțin, deasemenea, lui Adam Puslojić. ● În numărul 86 din 26. VI. a.c. al săptămînalului Oko, din Zagreb, a apărut un interviu cu Nichita Stănescu, însoțit de un portret în peniță al autorului Necuvintelor, semnat de pictorul V. Nikolić din Novi Sad. Interviul este semnat de poetul Stevan Tontić. ● Teatrul Național din Belgrad pregătește punerea în scenă, pentru stagiunea de toamnă, a unui spectacol cu Noaptea furtunoasă de I. L. Caragiale, în traducerea lui Adam Puslojić.

A. D.

Designul, între teorie și practică

Pretextul acestei noi dezbateri despre design pe care o inițiază revista noastră este oferit de o dublă inițiativă a Centralei industriei sticlei și ceramicii fine : deschiderea la Galeria de artă a orașului a unei expoziții de sticlărie creată la Tomești și apropiata inaugurare a primului magazin „Stirex" din Timișoara. Participă **IULIAN CREȚU**, șeful compartimentului „Creație" din cadrul Centralei industriei sticlei, autorul cărții **Inițiere în estetica produselor, TOMA CLOȘAN**, coordonatorul magazinelor „Stirex" ale Centralei, și **Walter Hack**, directorul magazinului „Stirex" din Timișoara.

Rep. : — Pentru că v-ați ocupat de multă vreme de teoria și practica designului, ați putea circumscrie momentul actual al cercetării de design în România ?

I. Crețu : Indirect, mă obligați la un excurs istoric. Așa încît, dacă ar trebui să fac o schiță de istorie a designului, aș afirma, nu fără mîndrie, că România a fost printre primele țări europene care a materializat ideea raportului ortei cu industria, înainte de a se vorbi chiar despre design. Mă gîndesc la vechile școli de arte și meserii, care au marcat una din cele mai interesante experiențe pe plan mondial. Acolo s-au format specialiști în diverse domenii : tehnologie, artă, elemente de stil, toate preluate la ora actuală sub denumirea de design. Prin această experiență unică, sîntem deci precursorii designului. În ce privește momentul actual, există, evident preocupări multiple de afirmare a ideii de design, dar din păcate, materializarea lor s-a făcut mai mult pe plan teoretic.

Rep. : Care sînt, după părerea dv., principalele centre de creație din țară, în domeniul designului ?

I. Crețu : Desigur Bucureștiul, prin vechile preocupări din cadrul fostului Birou de estetică a mărfurilor din Ministerul Comerțului Interior. Apoi secțiile de design de la București și Cluj-Napoca, care pregătesc specialiști. Unii au și fost încadrați în schemele de funcționare ale întreprinderilor. Puțini, foarte puțini, e adevărat, pentru că nu e încă precizat clar statutul designerului. Am lăsat intenționat la urmă orașul dumneavoastră, și ceea ce am să spun nu o să fie de loc niște fraze de complezență. Adevărul e că Timișoara ne-a oferit cîteva premiere absolute în materie de design. În primul rînd Liceul de arte plastice cu profil experimental, unic în țară, unitate de mare importanță în promovarea designului. Apoi grupul Sigma, ale cărui cercetări teoretice și aplicate au fost deosebit de apreciate. Tot la Timișoara a fost deschis în premieră națională primul birou de design de pe lîngă o întreprindere și primul studio de design. Deci, aș zice că începe să se contureze o școală românească de design, cu un specific al său, dar această tentativă e handicapată încă de excesul de teorie, ceea ce a contribuit la scăderea creditului pe care l-a avut cu cîțiva ani în urmă designul la noi. O experiență interesantă începuse la fostul Institut de creație din cadrul M.I.U., care a avut soarta cunoscută. S-a teoretizat prea mult și s-a făcut prea puțin. Închipuiți-vă numai că la primul simpozion de design din România au fost emise nici mai mult, nici mai puțin, decît 26 de definiții ale designului la noi. Important e că ideea continuă să trăiască și caută să se afirme. Trebuie înțeles că nu poate fi concepută o producție industrială fără adoptarea principiilor designului în toate sensurile.

Rep. : Cît de receptivă a fost industria la solicitările designului ?

I. Crețu : A fost prea puțin receptivă și prea puțin pregătită. Industria românească trebuie să-și adapteze și să adopte toate metodele de diversificare și de creștere a competitivității de care dispune designul. Dacă tot ce se face merge, se vinde adică, e normal ca designerul să nu mai aibă nici un credit. Cînd de fapt, el ar trebui să intervină de la început în procesul fabricării unui produs. Se creează o seamă de confuzii.

Rep. : Vă rog să spuneți de ce uritul, care costă mai mult decît frumosul, continuă să fie produs la scară industrială, și ce repercusiuni atrage după sine acest fenomen ?

I. Crețu : Cea mai gravă repercusiune e pe plan social. Uritul pervertește gusturile, poluează spiritul. Apoi uritul consumă mai multă materie primă, solicită tehnologii mai complicate, energii și forțe de muncă sporite, ceea ce duce la o grevare serioasă a prețului de cost. El continuă să fie produs la scară industrială din motivele pe care le-am mai pomenit. Ar fi și altele.

T. Cloșan : Mai există și o repercusiune nefastă pe plan profesional. Nivelul estetic și de execuție al produselor urîte fiind scăzut, aceasta atrage după sine menținerea într-o stare de inerție a producătorilor direcți, absența emulației, a dorinței de perfecționare, de calificare superioară în rîndul acestora.

W. Hack : Aș mai adăuga faptul că uritul, perpetuîndu-se din generație în generație, repercusiunile pe plan estetic și aș zice chiar etic sînt foarte grave, mai ales atunci cînd afectează tînăra generație.

Rep. : Se spune însă mereu : să satisfacem nevoile și gusturile cumpărătorilor. Ale căror cumpărători ?

I. Crețu : Da, să satisfacem, dar nu oricum și la orice nivel. Nu trebuie ieșit în niciun caz din limitele bunului gust.

T. Cloșan : Tocmai în acest scop, al educării gustului, au fost create și magazinele „Stirex" ale Centralei noastre. Ele au pe lîngă acest rol, educativ, și pe acela de a testa noile produse, în ce măsură ele au șansa de a fi lansate în serie. Majoritatea fabricilor din cadrul Centralei au început să realizeze produse noi, în serie scurtă și unicate. S-au constituit grupe de creație în colaborare cu artiștii plastici și maiștri de înaltă calificare. Efortul fabricii de la Tomești trebuie menționat în acest sens, cu atît mai mult cu cît el a fost încununat de succes, prin recenta expoziție.

Rep. : Credeți că deschiderea unui magazin de această factură la Timișoara poate cîștiga și valoarea unui gest de cultură ?

W. Hack : Cu siguranță că da. Mai ales că intenționăm să organizăm în cadrul său expoziții permanente cu produse de serie mică și unicate, testări permanente în rîndul cumpărătorilor și vizitatorilor. Cred că acest magazin va fi unul din focarele de propagare a bunului gust în oraș.

I. PANTEA

Engels și limba română

(Urmare din pag. 1)

rea limbii noastre (solicita de altfel, așa cum am văzut, și un dicționar român-francez, român-italian).

Dorința mărturisită a lui Engels de a învăța românește se înscrie într-un context mai larg de preocupări și interese, cu semnificație profundă pentru istoria mișcării socialiste din România și de pretutindeni. „Engels știa românește (faptul a fost remarcat, cu satisfacție, și mai tîrziu de socialiștii români, cf. articolul **Friedrich Engels știa românește**, în „Cuvîntul liber", București, II, 1935, nr. 32, 15 iunie — n.n.) și se interesa foarte mult de istoria dezvoltării acestei țări. Progresele socialismului aici îi aduceau mare bucurie ..." (I. Delescu — pseudonimul lui I. Nădejde, „Lumea Nouă", anul I, nr. 255, 2 august 1895, p. 1, col. 2—3).

Așadar, cunoașterea limbii române oferindu-i posibilitatea de a urmări traducerea operelor marxismului în această țară, reprezintă, în același timp, pentru Engels, preocupat permanent de soarta și evoluția mișcării muncitorești de pretutindeni, un mijloc de apropiere și contact direct cu socialiștii din România. La 1888, moment în care se produsese un conflict de ordin tactic în rîndurile socialiștilor ieșeni, ajuns la cunoștința lui Engels (prin Kautsky, redactorul revistei „Die Neue Zeit"), conducătorul proletariatului internațional, „capul teoretic al partidei social-democrate din întreaga lume" (I. Nădejde) intervine prompt, cu îndrumări prețioase, în susținerea punctului de vedere al lui I. Nădejde și al grupării care-l urma (scrisoarea deja citată, din 4 ianuarie 1888). După ce promite tot sprijinul pentru legătura cu mișcarea socialistă germană, Fr. Engels își exprimă satisfacția că socialiștii români sînt pe calea marxismului adevărat, în cuvinte ce stîrnesc și astăzi o îndreptățită mîndrie.

Azi, despre satul de mîine

(Urmare din pag. 1)

București, produceau în 1972 mai bine de jumătate din producția industrială a țării, București 17,1%, Prahova 5,9%, Brașov 6,6%, Hunedoara 4,5%, Galați 3,9%, Argeș și Timiș 3,7 iar Sibiu și Cluj cîte 3,5%. În aceeași perioadă, alte 7 județe dețineau 1/3 din producția globală agricolă. Ilfov 6,2%, Timiș 5,5%, Ialomița 4,7%, Dolj 4,5%, Constanța 4,3%, Arad 4%, Teleorman 3,1%.

În anii construcției socialismului, industria își face tot mai mult loc și în viața satului prin unitățile de tip industrial. În circa 49% din comunele țării există întreprinderi și secții industriale. Una dintre mutațiile producției tehnico-științifice în mediul rural o constituie diversificarea ocupațiilor rurale. Unitățile neagricole (industrie locală, construcții ș. a.), implantate în mediul rural, mecanizarea agriculturii, dezvoltarea serviciilor (social-culturale, sanitare ș. a.) în mediul rural, toate acestea conduc la o creștere a gradului de diversificare ocupațională a populației rurale, la dezvoltarea în continuare în ritm rapid a structurii sociale a satului.

Toate transformările petrecute în viața satelor au fost însoțite de profunde mutații în structura socială, de clasă, a satului. Printre elementele care dau conținut schimbărilor calitative ale structurii sociale se înscriu amploarea și ritmul deosebit al mobilității sociale, schimbarea statutului social al populației satului imprimat de relațiile socialiste. Schimbarea statutului social al populației sătești atrage după sine transformarea întregului mod de gîndire al oamenilor, demonstrînd că, pe măsura formării, dezvoltării și perfecționării relațiilor socialiste la sate (în cadrul celor două forme ale proprietății sociale asupra mijloacelor de producție) apar modificări esențiale în ceea ce privește lărgirea orizontului cultural, profesional și politic al țărănimii. Creșterea varietății grupelor și categoriilor socio-profesionale se constituie prin pătrunderea tehnicii industriale la sate ca urmare a revoluției tehnico-științifice.

Locul „universalismului" micului proprietar rural, care, bazat exclusiv pe tradiția unei practici empirice, nu oferea condiția pentru dezvoltarea aptitudinilor omului, pentru afirmarea individualității sale, este tot mai mult luat de constituirea unei diviziuni specifice a muncii în cadrul cooperativelor agricole. În marile unități cooperatiste, forța de muncă este folosită după cerințele producției moderne, constituindu-se ferme sau brigăzi după specificul producției — cultura plantelor cerealiere și tehnice, legumicultura, pomicultura, viticultura, zootehnia.

În societatea noastră actuală, de considerabilă accelerare a mersului istoriei, sub imboldul propulsiv al științei, procesul de modernizare și sistematizare a mediului rural are loc în direcția diminuării deosebirilor dintre sat și oraș. Un alt aspect al acestuia îl constituie calificarea forței de muncă, în condițiile unei agriculturi moderne, calificare ce privește toate categoriile de lucrători, muncitori, tehnicieni, ingineri. Ocupațiile de tip urban ajung astfel să reprezinte o pondere mare în rural. Este atras în rural regimul de muncă specific urbanului, comportamentul, spiritul politic ca și cel de interes științific al ruralului este în mare parte modelat de tipul spiritual și politic al muncitorului urban, ca o consecință a revoluției tehnico-științifice.

Pătrunderea progresului tehnic în agricultură, prin modernizarea acestei ramuri, prin cizelarea și canalizarea întregului potențial de energie, creativitate și inteligență de care dispune satul românesc contemporan, exercită o puternică influență atît asupra factorilor de producție cît și asupra laturilor vieții sociale. Schimbările produse în activitatea oamenilor, accelerarea procesului de urbanizare, modernizarea agriculturii reprezintă terenul pe care are loc dezvoltarea generală a satului, îmbogățirea nivelului de cunoștințe a lucrătorilor de pe ogoare, o înnoire a vieții lor spirituale, prin apropierea caracterului muncii agricole de cel al muncii industriale a condițiilor de viață de la sate de cele de la orașe.

CORESPONDENȚĂ

Cornel Remețeanu : Amplul grupaj cuprinde, din cît ne-am dat seama, poeme edite și inedite. Despre cele dintîi ne-am mai exprimat și ne face plăcere să le subliniem încă odată. Celelalte dovedesc preocupări divergente, în dorința — firească — de a vă înnoi procedeele artistice. Aceste preocupări încep să se cristalizeze. Sînteți foarte tînăr, așa încît lucrurile se vor limpezi de la sine, prin muncă și studiu. Nu trebuie să fiți alarmat sau derutat. O asemenea stare ar fi expresia grabei, ori graba, în artă, nu poate duce la rezultate bune. Așadar continuați-vă lucrarea cu răbdare și încredere, slujindu-vă astfel talentul și visul. Reținem o bună parte din poezii, în gîndul nostru de viitor.

George Sandu Daniel : Nu se pune problema publicării. În viitor, operați o selecție înainte de a expedia lucrările.

S. O. Grigore : N-ar fi nimic de adăugat la răspunsurile anterioare. Încercați să scrieți mai puțin și să meditați mai mult la ceea ce scrieți.

Carmen Lăpușneanu : Versuri de început, grăbite și naive.

Ion Silviu : Poeme cu o anumită dicție, dar copleșite de moleșeală, fără nerv, uneori edulcorate sau șterse.

Aurica Pelea : Ar trebui să încercați și alte modalități. Poeziile Dvs. năzuiesc să surprindă, în mișcarea unei singure linii, o metaforă revelatoare — lucru greu, care cere o concentrare maximă și o mare siguranță instrumentală.

Anghel — București : Mulțumiri pentru aprecieri. Cele trei poezii nu ne spun prea mult. Aveți, fără îndoială, unele virtuți certe. Trimiteți și alte lucrări, spre a încerca o părere mai explicită și, deci, mai întemeiată.

Gh. Cărășanu, Romulus Lungan — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

MICA ANTOLOGIE

SĂ-MI FIE TRECEREA UȘOARĂ PRIN CUVÎNT

M-au pîndit oglinzile pînă la ziuă,
Vrînd gura mea să o dezbrace de cuvînt,
în trupul meu au coborît temperaturile superbe
din vremurile-n care eram încă în vid.

Lumea strălucea pe sufletul polar,
cuvîntul mi-e dator cu o-ntrebare,
vai, totul era gol între ființe
cum goală-i rătăcirea sălbatecă din noi.
Se scuturâ polenul atît de mult,
și crinul a ținjit atît de mult,
încît el mi-a ținut întinsă tija
să-mi fie trecerea ușoară prin cuvînt.

MARIA VĂRARU

NEÎNCHIPUIT DE LUNGI

Neînchipuit de lungi sînt nopțile acestea
Prin care vin nevăzute
Culorile florilor de magnolii.
Neînchipuit de adîncă iubire, Marea
Mărturisind depărtări ireale peste
ruinele digurilor
Ce n-au mai ocrotit de mult vre o corabie.

IOSIF CARAIMAN

UMOR

Unui braconier.

Cică, venind la răpitoare,
Cînd i-a ieșit un căprior,
L-a împușcat din întîmplare . .
Era un . . . țap ispășitor.

Echipei de fotbal „Politehnica" Timișoara.

N-avem motive de ocară ;
Pe „Poli", toată lumea știe,
Nici o formație din țară
N-o-ntrece, azi . . . în galerie.

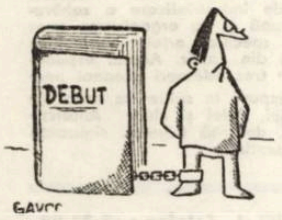

Unui „coautor".

Semnîndu-se coautor
Nu și-a ascuns, de loc,
mîndria,
Deși, la actul creator,
El n-a adus decît . . . hîrtia.

La mormîntul unui veterinar.

Cînd lumea se-ntreba, mirată,
Cum s a-ntîmplat de-a decedat,
Un cunoscut răspunse-ndată :
„Păi, simplu ! S-a . . . autotratat".

Unui student de la Filosofie.

Te-am ascultat în sesiune
Și-acuma, sincer, îți pot spune
Că, pentru mine, rămîneai
Un filosof . . . dacă tăceai.

VICTOR GORȘCOVĂZ

Unui servil la înmormîntarea șefului

1. Servilescu face necrologul
Cum e datina cu toții, știți ;
Emotiv își uită monologul
Și timid șoptește : Să trăiți!

2. Subalternul cu mirare
Se apropie stîlos
Copleșit de-mprejurare ;
El e sus, și șeful . . . jos.

Unui „vorbă lungă"

Fățarnic în ședință cînd apare
Spunînd cuvinte goale
se-nțierbîntă.
Ce orator grozav ! Și totuși
pare
Din „lumea celor care nu
cuvîntă".

ADI CHIRSBAUM

EVRIKA!

● A semăna cu clasicii, iată primul semn al originalității.

● Pe Marea Nepăsării ușor se plutește, dar niciodată nu se ajunge la țărm.

● Am regăsit peștera invadată de lumină. E și ăsta un semn al absenței mele.

● Copacul din marginea autostrăzii a șters cu guma orice urmă de automobil.

● Are cunoștințe de prestigiu — se spune c-a fost văzut la braț și cu Venus din Milo.

● Predicatul este atît de subiectiv, încît crede că numai el le poate face pe toate.

● Mi-a spus „Cunoaște-te pe tine însuți" ! în speranța că nu voi afla prea multe despre el.

● Din înțelepciunea osiei se naște roata istoriei.

● Seismograful din inimile noastre semnalează noi și noi cutremure de pămînt.

● Dovada supremă a ingeniozității : să urci în iatacul iubitei pe o scară de mătasă și să cobori cu o parașută încropită din împletitura ei.

● Dacă din greșeală dușmanul îți dă un sfat bun, știu nu-l vei urma.

● Cupa o bei pînă la fund, ca să te convingi că nu conține nici un pic de otravă.

● Echitate : Fiecare își poate lua din natură cît oxigen vrea. Și, totuși, unii abuzează.

ION VELICAN

TREI PALMIERI
(Basm dinspre Răsărit)

Semeți, în deșert și-n arabică țară
Trei palmieri se-nălțau odinioară.
Izvor din nisipul cel sterp, prin verdeață,
Foșnea furișindu-și un val ca de gheață,
Sub aripa frunzelor statornicit,
De arșiți, de dune-n furtună, ferit.

Ani mulți, fără număr, trecut-au, de zor,
Dar niciun strein, ostenit călător,
Nicicînd n-a atins răcoroasele unde,
Spre ele plecindu-și, în arșță, frunte,
Și-au dat să se usce sub soare năuc,
Bogate frunzișe, zvonitul izvuc.

Ci rugă suit-au cei trei paimieri :
„Uscați să fim, azi, ivitu-ne-am, ieri ?
Pustia-n zadar cu umbrit din născare,
De cînt clătinați, potopiți de dogoare,
Privirea cuiva mingiind niciodat ?
Sfînt cer, ce nedreaptă osîndă ne-ai dat !"

Dar nu s-a stins vorba-le bine-n pustiu
Că, stilp, se și-nalță nisip auriu,
În zori, clopoței răsunat-au pe hraturi,
Covoare de preț colorează tărhaturi,
Și viu, clătinate, ca luntri pe mări,
Cămile-n nisipuri scurmînd : arătări.

Mereu legănate zăceau nu știu cum
Cusutele-n horbote, corturi de drum ;
Iar gura lor, smede, mici mîini, o destupă,
Sticlesc, la răstimpuri, ochi negri, de după...
Și, arcul plecîndu-l spre boiul său slab,
Pe-un cal precum corbul aleargă arab.

Și-l vezi, pe gorgan, aburcat dintr-un salt :
Panteră-nsăgeată scrîșnind, din înalt ;
Și, ale veșmîntului, albele cute
Pe umerii săi unduiesc pe-ntrecute,
Și-n șuier și țîșnet ivit ca din nor
El lancea și-o zvîrle și-o prinde din zbor.

A-ncins caravana palmierii acu :
Și tabără veselă-n umbră crescu.
Izvor clipocit umplut-a ulcioare,
Și, capul cel mîndru plecîndu-și-l tare,
Binețe, palmierii dau celor sosiți
Izvorul le-nșoaptă : „Beți, nu vă sfiiți !"

Dar n-apucă-amurgul să-ncuie zăvor
Că-n, vii, rădăcine se-nfige topor
Și fulgeră trunchi legănat de vecii !
Veșmîntul le-a zmuls prea zglobiii copii,
În zori-le trupul, în așchii tăiat,
Încet, încet, ars-a la foc așezat

Apoi, cînd o piclă-n amurg s-a ivit,
Din nou, caravana spre țînt-a pornit,
Și-urmă de jale — pe ceață ghidușe,
Rămas-a căruntă și rece cenușe,
Dar soarele-a ars — apoi totul, în țest,
Ca vîntul, în urmă, să spulbere rest.

Acum totu-i trist și pustiu și strein
Nu-i, tainic, izvorul de șipote plin :
În van vrea Profesorul să-l binecuvinte
Că-l spulberă-n abur nisipul fierbinte.
Doar vultur golaș și de nimeni iubit
Deasupra-i sfîșie un hoit prădui.

LERMONTOV

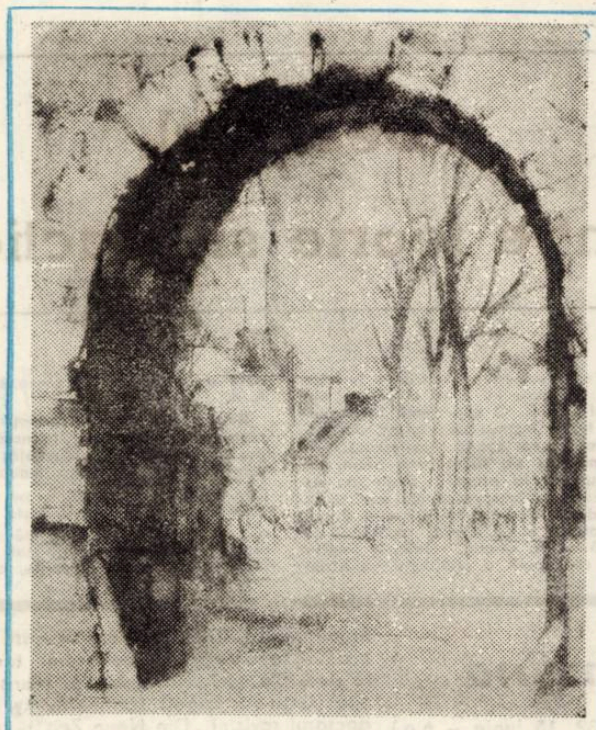

„Două drumuri distincte se realizează în poezia rusă. Unul pornește de la Puşkin, celălalt de la Lermontov" (Andrei Belîi). Şi totuşi, pentru mulți exegeți, Lermontov este doar un continuator al lui Puşkin. Între ei se stabilesc mai degrabă asemănări — de la cele de ordin biografic şi pînă la tematica operei sau influențele resimțite. Ambii poeți au fost trimişi de cite două ori în exil, amîndoi au murit în duel, în ambele cazuri duelul n-a putut totuşi ascunde crima. De la două mari fluvii siberiene îşi trag numele Oneghin şi, respectiv, Peciorin. Atît Puşkin cît şi Lermontov s-au inspirat în egală măsură, din poezia orientului, se considerau „profeți" sau „demoni", parafrazînd coranul. Puşkin şi Lermontov — două din „rimele" fundamentale ale poeziei ruse (Poetul care nu este preocupat să descifreze misterul creației lui Puşkin sau Lermontov nu ne poate emoționa cu adevărat" — spunea același Andrei Belîi). Dar, ca orice „rimă", şi aceasta reprezintă un fenomen poetic „din cele mai conflictuale şi mai dialectice" (cf. I. Lotman). Astfel, citind coranul, Puşkin şi Lermontov îl înțeleg într-un mod aproape opus. Pentru Puşkin, coranul este opera unui Poet, pentru Lermontov — mai fidel literei textului — coranul este o negație a Poetului şi a Poeziei, un blestem, un text sibilic despre sine însuşi, aşa cum putea citi în „Sura poeților" : „Să vă vestesc despre aceia, asupra cărora s-au pogorît Demonii ? / se coboară asupra tuturor mincinoşilor păcătoşi, / împărtăşesc cele auzite, însă cei mai mulți mint. / Şi poeții, după ei urmează cei ce rătăcesc" / Cor. XXVI, 221-224 /. Şi în alte „sure" Profetul se opune Poetului / „aceasta este cuvîntul unui trimis cinstit, şi nu cuvîntul unui poet", Cor., LXIX, 40-41 /. Şi în timp ce la Puşkin „prorocul" este trimis „să ardă cu verbul inimile oamenilor" / „Prorocul", 1826, / la Lermontov acesta rămîne pentru toți un „mincinos" / cf. ultima sa poezie, „Prorocul", 1841 /. Şi poezia „Trei palmieri" „rimează" atît cu niște celebre versuri puşkiniene / „sura" IX din ciclul Podrajania Koranu, / cît şi cu textul care le-a servit amîndurora drept sursă în coran „Oaza" — simbolul poeziei lermontoviene — este însuşi îndul : „Mergeți la umbra cea cu trei ramuri / Care nu umbreşte şi nu scuteşte de flacără" / Cor. LXXVII, 30-31, citîm traducerea din arabă a lui S. O. Isopescul /. La Puşkin oaza e un purgatoriu, o „probă" pentru cei credincioşi, pentru adevăratul poet. La Lermontov „palmierii" se doresc „mîngîiați de priviri" / aşa cum se citesc versurile, / vor năzui să fie „utili". Dar, asemeni palmierilor din „basmul oriental" şi arborele poeziei lui Lermontov va fi secerat, în plină dezvoltare, întru „utilitatea cerurilor" / a țarilor ruşi, / în detrimentul tuturor celor care, trecînd prin pustiuri, sorb poezia pentru simplu, dar necesara ei răcoare.

În unduire românească, izvoarele poeziei lui Lermontov poartă numele de Lucian Blaga, Al. Philippide, George Lesnea ... Atent la sursurul adîncimilor, dar rămînînd fidel uneori chiar şi literei versului, poetul Leonid Dimov ne propune, în același timp, şi o reuşită interpretare a poeziei lermontoviene.

I. L. G.

MOARTEA POETULUI

Pieri-un poet ! — pentru onoare —
Căzu, bîrfit, c-un glonț în piept,
Un dor nutrind, de răzbunare,
Spre glii plecîndu-şi capul : drept !
Nu stete suflet de poet
Mărunte chinuri ca să-ndure.
Împotrivitu-s-a, atlet,
Părerii unei lumi obscure.

Şi-a fost ucis... La ce să-l plîngă
Cei care-n slăvi l-au ridicat.
Cu-ndreptățirea cea natîngă,
Verdict, destinul crunt a dat.
Nu voi i-ați biciuit cu ură
Liberul, dîrzu-i har — deajuns
A-i ațița peste măsură
Încendiul cu greu ascuns ?

Ci bucurați-vă. El, chinul
Cel ultim nu l-a mai răbdat :
El, astrul, geniul, divinul
S-a stins : cununa-i s-a uscat

În el ținti cu sînge rece
Crud ucigaş, un suflet gol :
În plin, căci nimeni nu-l întrec
În minuire de pistol.
Ins ce venit-a de departe
Ca mii şi mii de alți pribegi

La noi, căutători de soarte,
Goniți de ale vremii legi.
Ce sub călcîi striviți fără-ndurare
În jocul sorților robite ginți !
Voi, ceată lacomă ce-mpresurarăți regii,
Ucis-ați Geniu, Glorii, Libertate !
Cum v-ați ascuns în umbra legii
Legi neavînd şi nici dreptate !...

Dar e un jude sus, roi desfrînat !
Jude cumplit : pe voi v-așteaptă ;
Cu-arginți, el nu-i de cumpărat
Şi cite sînt le ştie : gînd ori faptă.

Nu v-or fi de folos, atunci, la judecată
Nici clevetiri, nici gînd şiret,
Cu sîngele-vă negru nu veți spăla vreodată
Curatul sînge de poet.

CAVALER CAPTIV

Mult ațintesc din lucarna celulii
Petec albastru tăiat pentru mine ;
Liberă-n cer suie joacă de ulii,
Jale încerc dacă-i văd, şi rușine.

Nu mă căiesc, nu şoptesc rugăciune,
Nici înalț cîntec către iubită
Luptele vechi doar, le las ca să-mi sune,
Paloşul greu şi armura călită.

Astăzi armură de piatră mă-nghite,
Coiful de stană în creştet m-apasă,
Scutu-mi, de lănci şi de palos, vrăjit e
Calu-mi aleargă, de nimeni nu-i pasă.

Vremea cea iute mi-e cal fără frînă
Ochii-n vizetă nu-s ochi ci cătuşe
Chivăra mea zid înalt într-o rînă,
Scutul — de spijă, a temniței uşe,

Iute, o pasăre-a vremii, treci iute !
Tare mă-nnăbuşe-armura cea nouă
Moartea-mprejur, să descalic m-ajute
Zmult ; arunca-voi viziera, în două.

În tălmăcirea lui

LEONID DIMOV

TERRA MAGAZIN

SOARE-CROITOR. Ce legătură are soarele cu croitoria s-a văzut de curînd la o instituție din Londra, unde, savanții britanici au construit un laser care, cu ajutorul luminii solare, este în stare să taie şi să croiască apoi orice stofă necesară pentru producerea în serie a diverselor modele de haine.

AVANTAJUL ÎNĂLȚĂRILOR. Reporterii de la „Chicago ivening news" au făcut o anchetă printre locatarii zgîriie-norilor care locuiesc de la etajul 100 în sus. La întrebarea dacă este indicat să se locuiască la asemenea înălțime s-a răspuns şi astfel : „Da. Avem avantajul să putem să privim cum fumul fabricilor poluează atmosfera a patru state : Illinois, Indiana, Wisconsin şi Michigan"...

UN CEAS PENTRU TENSIUNE. În R.F.G. s-au pus în vînzare ceasuri de mînă care măsoară tensiunea arterială. De îndată ce tensiunea trece o anumită limită ceasul începe să sune.

„TREBUIE SĂ TE NAŞTI PIANIST" este constatarea doctorului Christof Wagner de la Institutul „Max Plank" din Dortmund. El a construit un aparat de măsurare a mobilității mîinii unui pianist. După doi ani de cercetare, doctorul Wagner a constatat că mobilitatea mîinii este înnăscută, şi că ea nu poate fi mărită prin antrenare.

CURAJ : Într-un locto-bar parizian se poate citi următoarea inscripție : „Atunci cînd îşi fac curaj, bărbații beau lapte. Iar cei mai curajoşi nu se ruşinează să facă lucrul acesta aici, în fața tuturor".

AGAVE AMERICANA — originară din Mexic unde înflorește o dată la 35-40 ani în grădinile botanice din Europa ea înflorește foarte rar şi doar la vîrsta de 50 ani. Exemplarul alăturat a înflorit recent la „Stațiunea republicană a tinerilor naturaliști" din Timişoara fiind un unicat în țară, iar pe plan european prima „Agave americana ce a înflorit la vîrsta de 40 ani.

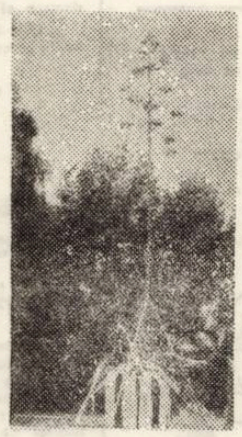

(Foto : MARIAN LAȚCU)

CARTE DE APĂ. Savantul englez Peter Scott lucrează în vederea producerii unor cărți care se pot citi şi sub apă ! Este vorba de cărți tipărite pe o hîrtie specială de polietilenă. Prima carte a şi fost tipărită. Ea va servi celor care se ocupă cu vînătoarea subacvatică fiind un ghid deosebit de bine pus la punct.

NUME BUCLUCAŞ. „Cel mai greu este timpul sărbătorilor şi al weekendului. Atunci telefonul meu sună incontinuu. Familia mea are o tradiție de 800 de ani şi eu nu vreau să-mi schimb numele". Aşa s-a plîns gazetarilor un cetățean din Londra Numele lui : Taxi !

LA CAMBRIDGE DUPĂ 700 DE ANI. După 700 de ani de la înființare, pentru prima oară, celebra universitate britanică Cambridge a acceptat rectoratul unei femei. Este vorba de Alice Mary care a terminat facultatea de chimie la Universitatea din Oxford.

CEA MAI MICĂ DIN LUME dintre toate cărțile tipărite vreodată este cea care se află, la ora actuală, în muzeul Gutenberg din Mainz (R.F.G.). Ea este tipărită pe metal şi are o „mărime" de 3,5 X 3,5 milimetri !

APARAT PENTRU „ASCULTAREA" PEŞTILOR. În Japonia a fost construit un aparat electric cu ajutorul căruia se poate asculta „conversația" peştilor. Aparatul amplifică sunetele pe care le emit peştii şi este utilizat de pescari, care pot stabili astfel uşor focul în care pot să-şi arunce undițele

SCULPTURI DIN ZAHĂR. Institutul mexican de industrializare a zahărului se ocupă şi cu organizarea unor expoziții specifice artei mexicane : sculpturile din zahăr. Aceste exponate „dulci" trec adeseori oceanul pentru a fi expuse în sălile de expoziție ale Europei, Asiei şi chiar Antarcticei ! Aici, datorită frigului, siguranța lor este deplină.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 8 august 1975 ● Nr. 32 (388) 8 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : TOMA VIOREL

PENTRU TRIUMFUL PĂCII

Trăim încă vii momentele evenimentului politic internațional care a polarizat atenția opiniei publice din intreaga lume : semnarea, la 1 august a.c., a Actului final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, de către treizeci și trei de țări europene, S.U.A. și Canada, act care reprezintă un pas spre pace în această parte a lumii, spre înțelegere și conlucrare între popoarele ei, spre binele întregii omeniri. Încheierea cu succes a Conferinței, la ora, la care încă bugetele militare ale unor țări trenează asupra dezvoltării firești a umanității, constituie un moment de primă importanță pentru viitorul omenirii.

În cuvîntarea sa la tribuna înaltului forum de la Helsinki, atrăgînd atenția asupra momentului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU spunea : „Să facem totul ca minunatele cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane să nu mai fie puse în serviciul înarmării și distrugerii, ci în slujba progresului, bunăstării, libertății și fericirii tuturor popoarelor". **Și România socialistă de astăzi poate constitui un exemplu în acest sens prin ascensiunea sa, prin eforturile depuse în promovarea unei politici de pace și cooperare, pusă pe bazele respectului reciproc, al echității și egalității dintre popoare. În cuvîntarea președintelui României, document de o excepțională valoare, care a cunoscut un larg ecou în intreaga lume se afirma din nou, poziția responsabilă și lucidă a țării noastre, țară aflată permanent între promotoarele destinderii și apropierii dintre state, cu contribuții concrete în desfășurarea etapelor anterioare ale conferinței și în elaborarea documentelor fazei a treia. Rămîne vie chemarea adresată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, tuturor șefilor de state și guverne aflați la Conferință :** „să ne luăm angajamentul solemn de a asigura continuarea fermă a cursului destinderii, excluderea definitivă a războiului din viața Europei și a planetei noastre, din viața tuturor popoarelor".

Ca o expresie a adeziunii și mîndriei întregii noastre națiuni, în aceste zile, oamenii muncii trimit pe adresa Comitetului Central, a tovarășului Nicolae Ceaușescu personal, telegrame de mulțumire și felicitare, care poartă în adîncul cuvintelor lor atașamentul ferm față de politica partidului, față de viitorul prefigurat țării.

ORIZONT

Prin om, pentru om

„Pînă la urmă, omul este forța hotărîtoare a tuturor transformărilor revoluționare din societate, din lume. Omului trebuie să-i acordăm deci toată atenția, trasformării lui. Trebuie să asigurăm crearea omului de tip nou, revoluționar, combativ, ferm, care să asigure făurirea noii orînduiri sociale".

NICOLAE CEAUȘESCU

Definind OMUL ca factor determinant și scop al întregii dezvoltări sociale, socialismul își înscrie programatic formarea omului nou, militant politic cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral sincronizat exigențelor codului etic al comuniștilor, inventiv și în permanentă „lupta cu inerția", manifestînd o atitudine critică și autocritică, formîndu-și – în spiritul revoluționar al concepției materialist-dialectice și istorice, validată de practica social-umană – convingerile sale despre lume și viață. Subliniind necesitatea viziunii creatoare asupra teoriei revoluționare însești, secretarul general al partidului reamintea recent : **„Trebuie să învățăm cum să studiem, cum să abordăm problemele în spirit revoluționar, materialist-dialectic, marxist-leninist, spre a găsi continuu soluțiile pe care le impune viața. Numai așa vom fi cu adevărat marxiști-leniniști, numai așa vom fi cu adevărat și vom rămîne revoluționari tot timpul".**

Direcționînd procesul formativ și modelînd nu „în general" ci prin acțiunea micro-grupurilor, tipul de personalitate specific socialismului multilateral dezvoltat va încorpora omului nou valorile sociale, politice, etice ale societății noastre, va genera convingeri, sentimente, atitudini superioare și va ridica individul, ca factor al transformărilor, la cota înaltă a responsabilității sociale nerefuzînd varietatea în manifestările indivizilor concreți. Fiind deschidere în viitor, acest **proiect de acțiune** este propriul nostru proiect uman și, prin noi, poate și trebuie să devină realizabil « caracterul imperativ, normativ al umanismului socialist concretizează un **ideal de personalitate** care, în generalitatea sa, vizează formarea unor convingeri și deprinderi de acțiune ale individului concret, progresiv superioare, corespunzătoare exigențelor civilizației socialiste, ca tip nou de societate și cultură.

Fără îndoială, sfera principală în care se dezvoltă personalitatea în socialism, terenul de cultivare a conștiinței socialiste este procesul muncii, activitatea educativă fiind intim legată cu cea productivă. Experiența novatoare a socialismului conferă acestui autentic proces de creație și autocreație nu doar posibilitatea de cîștigare a existenței (ca mijloc de conservare a existenței biologice) ; fiind liberă, desfășurată pentru bunăstarea proprie și a întregii colectivități ea nu mai obligă omul de a-și transforma esența sa într-un mijloc pentru existența sa, înăbușind „un univers întreg de înclinații și aptitudini". Prin sinteza superioară muncă-viață, socialismul ca societate antropocentrică a creat premisele devenirii muncii într-o necesitate vitală pentru om, deplasînd scopul existenței de la **a avea** la **a fi ;** în activitatea productivă și prin aceasta, creativitatea – esență a umanului – se manifestă nestînjenit, împlinind multilateral omul-proces.

„Explozia informațională" și deprecierea rapidă a cunoștințelor sub impactul revoluției tehnico-științifice ridică cu acuitate și o altă problemă : cea a specializării. Imperativul lărgirii orizontului spiritual prin educația permanentă și stringența specializării invită la reexaminarea acestui concept în contextul revoluționării în plan cultural a individualității umane, desigur, hi-

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 7)

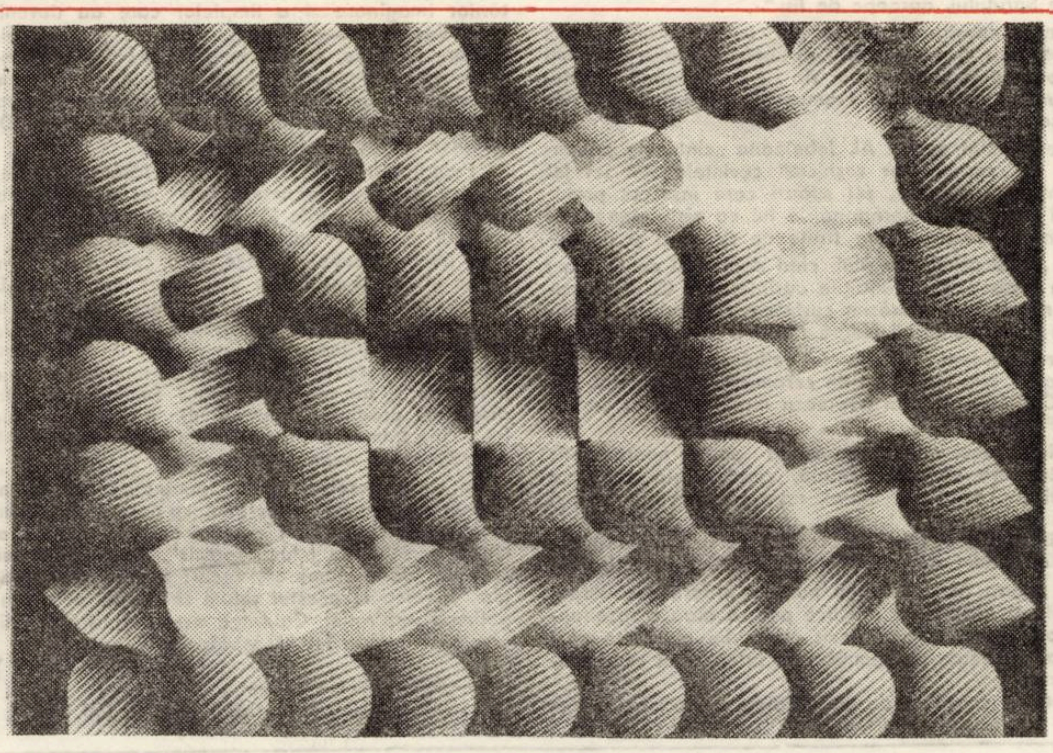

„Structuri imobile"

Pe un monument al eroilor

Nu știau să mai iubească sfios
netulburați decît de maree,
cît îi știau acolo adăstînd
brumă-n corola lactee.

Și palmele n-au avut hodina pînă ce
din palma țării de grîie
hulubii ciuguleau din nou azur
reînvățînd să mîngîie.

NICOLAE SÎRBU

In pagina a IV-a

INTERVIURI PARALELE

Vîrstele creației

Ce înseamnă să fii tînăr, ce înseamnă, tînăr fiind, să meditezi asupra artei și a destinelor ei, să fii contemporan cu toți cei care muncesc în această țară, unindu-și biografiile în fața acelorași întrebări, a acelorași comandamente ale epocii noastre, în fața acelorași idei înalte, pentru care arta a însemnat întotdeauna un cîmp al înnobilării spirituale. Ne-am întrebat despre toate acestea împreună cu cîțiva dintre tinerii sau netinerii noștri colegi, – tineri prin vîrstă și netineri prin puterea reflecției – cîțiva dintre aceia care, între tinerii orașului, pot fi mîine directori de conștiință artistică, de creație artistică. Ne-am întrebat despre toate acestea în fața unor evenimente de adîncă semnificație pentru tinerii țării : al X-lea Congres al Uniunii Tineretului Comunist și a X-a Conferință Națională a Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România.

Adevărurile noastre și adevărurile creației noastre, adevărul despre aceste adevăruri au cîștigat valoare de fundament al discuțiilor noastre. În mod firesc, cuvinte precum : „curaj", „luptă împotriva inerției și a rutinei", „seriozitate", „primatul valorii, al calității", „militantism autentic", „generație artistică", au revenit în dialogurile consemnate. În mod firesc, spunem, pentru că ele au fost dialoguri nu numai cu și despre tineri, ci despre și pentru perpetua tinerețe.

CRONICA LITERARĂ

„Peregrinări terestre"

La cel de-al şaptelea volum de versuri, Al. Jebeleanu, a rămas credincios şi motivelor sale lirice mai vechi. In aceste Peregrinări terestre * poetul, proiectat sufleteşte în mirajul de simboluri al unui univers fictiv, exprimă „sentimentele ritmate" ale călătorului care descoperă frumuseţi noi în natura patriei şi-n amintirile trecutului ei istoric. Fiorul liric al poeziilor însă e dat mai mult de evocări şi de tilcul estetic sau moral al valorilor pe care el le asociază cu acest prilej şi mai puţin de descrierea aspectelor reţinute.

Drumeţiile poetice ale lui Al. Jebeleanu în fapt sînt rodul unor amintiri legate de localităţi admirate în ţara de sus a Moldovei şi la mare, dar ele sînt şi expresia ataşamentului său pentru p e i s a j u l bănăţean. Volumul întreg totuşi are o unitate de substanţă tocmai pentru că reliefează o individualitate lirică distinctă, o concepţie statornică despre poezie, mereu afirmată cu fiecare carte editată de Al. Jebeleanu şi reformulată şi de astădată, cînd el are revelaţia că : „Timpul s-opreşte ca un bloc de granit fildeşiu / La Poarta Sărutului, aproape de Jiu."

Poezia, construcţie pioasă de cuvinte, confirmă că : „Pe pajiştea şi-n cleştarul alfabetului latin / Păsări cîntătoare prin sute de ani vin ; / Se leagănă despletiţii, fumegaţii, goruni, / Frumuseţile pămîntului se vintură, se recompun."

Poeziile sînt pentru Al. Jebeleanu „cintecele pămîntului". In „carnala lor veşnicie" cuvintele sînt un fel de fiinţe miraculoase, zei supuşi care însoţesc pretutindeni pe poet în peregrinările lui ca nişte depozitări de taină ai sentimentelor trăite de strămoşi şi de nepoţi : „Cînd primiţi cu alai, cînd deprimaţi de tăcere / Sîntem oaspeţii şi divinităţile cuvintelor. / Cu hora cuvintelor petrecem, părăsim cuvintele / In arhive, în inimi, pe ţărmurile Mării Negre / Uităm inefabilul din ele şi le reaprindem / Cuvintele cetluiesc, ochii mingiie. Cuvintele / Sînt memorial de ceramică. Adesea sînt singe. / Cuvintele urcă în apoteoza mută a pinilor carpatici" (Prezenţă).

E firesc deci ca un asemenea poet, neoromantic prin structura sa sentimentală, candid prin puritatea crezului său estetic şi moral, retoric în nevoia de a-şi clama adeziunea şi trăirile-i provocate de aluviunile cărturăreşti ale fluxului său creator să dea un preţ deosebit cuvintului rar, neobişnuit sau chiar inventat. De aceea pentru Al. Jebeleanu numele proprii evocatoare de fapte şi experienţe artistice pot să aibă o rezonanţă emotivă mai adîncă decît amintirile obişnuite căci sînt mai încărcate de semnificaţie lirică decît sentimentul banal.

Poetul e conştient de puţinătatea evocatoare a trecutelor amăgiri încercate în experienţa vieţii sale personale, ireversibil legate de drama trecerii către declinul virstelor. Zimbetul de mască ascunde, convenţional, pudoarea divulgării acestei drame, însă omul trăieşte şi în lumea legendelor şi e întotdeauna dornic de un alt început. Pentru un astfel de început în artă, dăltuind în atelier, la statuia impalpabilă a frumuseţii, sculptorul, fascinat de vedenia sa, moare, cînd ca legendarul Pygmalion izbuteşte să-i dea viaţă, aşa cum îşi imaginează Al. Jebeleanu, sfîrşitul lui Romul Ladea : „La degetul din urmă s-opri. Cutremurat. / De-o spaimă ce stirniră chiar măştile de ghips. / Făptura cea din piatră pleoapele-a deschis ; / Se unduia prin preajmă văzduhul celălalt / Frumoase iscodi lumescul impiclit. / (N-o zăboveau opreliştí : nici marmura, nici ceasul) / Rivnea trufaşe spaţii să vinture cu pasul / Aripile le frînse, le sfărimă-n picioare. / Vedenia fugi spre scinteieri polare... / Iar sculptorul rămase, pe veacuri, adormit".

Cuvintul „impiclit", care pare neindeminatic folosit în text, deşi neobişnuit dar are un conţinut expresiv, snt multe cuvinte nemaiintîlnite la alţi poeţi, cuvinte rare pe care Al. Jebeleanu nu ezită să le caute şi pentru versurile acestui volum cum ar fi : vilvoreşte, mătăsuiesc, nocent, a năluci (ca verb tranzitiv) crenget, a crepuscula, a sonoriza (nuanţele), a zebra, satrinsă, desbobocit, a muguri, a lăvui, nuceturi ş. a. Urmărind să devină mai expresiv lirică o asemenea căutare de cuvinte inedite ilustrează o sirguinţă a meşteşugului poetic, care merită a fi subliniat.

Volumul Peregrinări terestre continuă confesiunea erotică a unui poet tandru şi recunoscător femeii pentru marele ei virtuţi de fecundare spirituală dar şi de impărtăşire a bucuriilor vieţii. In ciuda virstei, a depărtărilor imaginare şi a timplelor care au devenit, vai, prea degrabă argintii, poetului i se pare că iubitele celebre Beatrice, Laura sau Aurelia : „Itinerate-n noi, şi-au ispăşit destinul / N-am auzit, în versuri, cum zăbovesc, cum gem / Sihastru-ncrezător le-aş dărui seninul, / Din tragicul tărîm de lume şi mihnire / De s-ar întoarce totuşi, cu sfinta lor iubire".

Peregrinări terestre realizează, fără ostentaţie şi cu sincere şi adînci sentimente de recunoştinţă faţă de frumuseţile şi darurile ţării, o poezie patriotică de bună calitate poate tocmai că nu insistă în descrieri, ci dă curs liber reflecţiei poetice, aşa cum o face în evocarea intitulată „Cilimuri bănăţene" din ciclul „De rerum natura" care începe cu un motto dintr-un cunoscut eseu al lui Lucian Blaga despre „Barocul etnografiei bănăţene" : „Cine-ar citi în rînduri tipare şi lumini ? / Poeme netranscrise din claruri se-mpliniră / Şi datini, mirodenii şi din arginturi lîră / Se-mbină în culori — discretele grădini / Frumosul din priviri iţi stăruie răzleţ / Şi-l tălmăcişi pioasă sub tremur sideral, / Ţărina să grăiască şi neamul de poeţi".

In ciuda cerebralismului trenant pe alocuri, nu numai în construcţia sonetelor, ca forme de exprimare predilecte, ci şi în îmbinarea mai puţin reuşită a unor clişee intelectuale („loc expresiv", „lacrimi de sonată", „veşmînt de exclamare", „cast climat", „sclipet elegiac"), versurile acestui volum se impun încă prin prospeţimea inspiraţiei. Calitatea acesta merită să-i fie mai ales recunoscută lui Al. Jebeleanu.

NICOLAE ŢIRIOI

* AL. JEBELEANU, Peregrinări terestre (Ed. Facla, 1975)

PREZENŢE LITERARE

George Munteanu

S-a afirmat — şi nu fără temei ! — că echilibrul reprezintă nota cea mai caracteristică a activităţii literare a lui G. Munteanu, identificabilă atît în Atitudini (1966) şi Hyperion (1973), cît şi-n recenta culegere de studii. Adevărată în esenţă, observaţia aceasta necesită unele lămuriri, spre a evita orice echivocuri posibile şi-a evidenţia poziţia autorului în contextul istoriei şi criticii noastre literare de azi. Atitudinea cumpănită pe care G. Munteanu o adoptă faţă de diferitele metodologii literare, fie ele mai vechi sau de ultimă oră, nu trebuie în nici un caz văzută ca o strategie comodă, menită să-l „apere" pe autor de eventuale riposte (de altfel, spiritul polemic al cărţii anulează de la sine o atare supoziţie !), ci ca un program teoretic riguros articulat şi susţinut cu o rară consecvenţă. Autentic „iubitor de literatură" (cum îi place să se considere, delimitîndu-se de aşa-zişii „specialişti"), G. Munteanu postulează o temeinică pregătire a criticului, care trebuie să cunoască „cel puţin în principiile generale tot ce au adus nou în ultimele decenii (realmente nou !) nu numai filosofia, estetica, toate încrengăturile aşa-numitei „noi critici", dar şi — să zicem — genetica, sociologia culturii, psihanaliza, structuralismul, semiotica generală, etc . .."

Prin urmare, echilibrul superior al atitudinii critice îşi are premisele în primul rînd într-un larg fond aperceptiv, şi-apoi în tăria criticului de a nu se lăsa copleşit de fascinaţia unei singure metode, de multe ori numai pentru că aceasta este „nouă" sau „foarte nouă". Idealul nu este deci de a aplica, la modul procustian, o metodă oarecare la orice operă, ci de a descoperi, în funcţie de acea operă, soluţia cea mai adecvată, şi asta presupunînd existenţa nu a unei metode sau „n" număr de metode, ci pornind de la o „sinteză dialectică a tuturor demersurilor ce pot conveni — de la caz la caz — caracterului prin excelenţă deschis, creator al criticii şi istoriei literare". Recunoscîndu-i criticii caracterul creator, G. Munteanu respinge totuşi exclusivismul unor concepţii de marcă recentă, care tind să pulverizeze opera într-o infinitate de ipoteze interpretative, s-o „afirme" doar ca pretext al discursului critic. Exegetul — se arată în Introducere la Hyperion I — „nu inventează" opera, ci o „reinventează", pe baza semnelor ei inscrise într-un sistem. De inventat, a inventat-o o dată pentru totdeauna autorul". Aşadar, opera există ca un factor obiectiv şi determinant în raport cu care actul critic „e joc secund interpretativ", care „obligă la anumite rigori vechi de cînd lumea".

In spiritul acestor premise teoretice, care proclamă o mare libertate de acţiune a criticului, statornicindu-i însă şi limitele impuse în mod fatal de realitatea operei, G. Munteanu abordează literatura unor scriitori ca Slavici, Caragiale, Eminescu, Creangă, etc., convocînd, în acest scop, cele mai diverse metode de investigaţie şi ajungînd la rezultate revelatorii pentru adîncimea şi modernitatea operelor studiate. Astfel, psihanaliza e pusă la contribuţie pentru a releva dimensiuni nebănuite ale prozei lui Slavici, în timp ce teoria miturilor oferă noi şi fecunde şanse de lectură a textelor lui Creangă. Maiorescu îşi dezvăluie, sub pana inteligentă a lui G. Munteanu, surprinzătoare afinităţi cu critica modernă, iar Eminescu, regîndit din perspectiva unor achiziţii recente ale filozofiei şi altor ştiinţe, îi apare autorului mult mai adînc şi mai complex.

De altfel, poetului naţional îi şi consacră G. Munteanu spaţiul cel mai generos al cărţii, anticipînd o serie din tezele fundamentale ce vor constitui substanţa următoarelor volume din vasta monografie în curs de elaborare. Cum acestor idei însă le vom acorda o atenţie specială cu altă ocazie, ne limităm, deocamdată, la enunţarea cîtorva dintre cele mai semnificative. In primul rînd, criticul respinge orice tentativă de scindare a operei lui Eminescu în antumă şi postumă, şi cu atît mai mult o ierarhizare estetică a celor două aspecte. Postulînd adînca unitate a operei eminesciene, el îi descoperă acesteia trei structuri esenţiale : apetenţa realului, reflexivului şi himericului, ultima fiind şi cea mai importantă, care le integrează artistic pe celelalte. Pentru G. Munteanu „Eminescu e un mare poet orfic şi gnomic totodată", organicitatea viziunii sale puţind ţi recunoscută la nivelul întregii creaţii sau într-o singură compoziţie luată separat. Criticul desfiinţează mitul superiorităţii unui Eminescu plutonic dovedind că poetul nu este mai puţin profund în zarea neptunică a poeziei sale, dimpotrivă, „am spune — precizează autorul — că secretul şi forţa lui Eminescu în Scrisoarea I şi în întreaga lui poezie gnomică e de a rămîne mereu adînc, fără să fie obscur, asigurînd gîndirii sale poetice un prim-plan de perfectă limpiditate, însă nerenunţînd nici o clipă la sugestiile infinite pe care le generează latenţele lirismului său". Dacă la cele spuse pînă aci mai adăugăm faptul că G. Munteanu îşi întemeiază opiniile şi pe o laborioasă cercetare a manuscriselor poetului, valorificînd un bogat material inedit, înseamnă că am schiţat deja o sumară imagine a ceea ce va fi marea exegeză viitoare pe care nu putem decît s-o aşteptăm cu un legitim interes.

Remarcabilă prin densitatea analizelor şi originalitatea punctelor de vedere, scrisă într-un limbaj elegant şi cu un superior spirit polemic, cartea recentă a lui G. Munteanu reconfirmă deosebitele calităţi de istoric şi critic literar ale autorului, impunîndu-l în mod categoric printre cei mai avizaţi cercetători ai literaturii noastre clasice.

I. CHEIE-PANTEA

ACTUALITATEA LITERARĂ

MARCELA D. ANGHEL ŞI ROSTURILE CITITULUI

I. **CA ÎN IUBITUL NOSTRU PROVERB,** cel cu car şi sanie, vara aceasta literară a fost plină de bunăvoinţe faţă de anul şcolar 1975-76. Un bun volum de **Analize şi interpretări literare,** semnat de G. G. Ursu şi Florin Mihăilescu, trece în revistă o seamă de capodopere ale literaturii româneşti : analize dense, de mare utilitate, citabile nu neapărat lîngă manual sau lîngă ipoteticul curs de perfecţionare al dascălilor de limbă românească. Mai există şi formulări cacofonice, pe ici-colo, se mai abuzează de cuvinte mari („Hrănindu-l şi pe poet şi pe cititor, patria, poporul" ... etc.) în care ilustrul Gagamiţă Dandanache îi molipseşte, cu suculentul său limbaj, pe autori, dar impresia generală a aceea de lucru serios întocmit.

Foarte interesante au fost multe din opiniile publicate în rubrica, realmente utilă, „Condiţia literaturii române în şcoală" din revista **Tribuna.** Într-un spirit plin de răspundere, majoritatea profesorilor de română (căci aceştia sînt semnatarii ei) au adus, credem, contribuţii utile la munca autorilor ori a viitorilor autori de manual şcolar. Din păcate, unii dascăli copiază pe rupte, de unde se cuvine şi de unde nu se cuvine, fel de fel de lucruri pe care le prezintă drept observaţii personale. Cu alte cuvinte, plagiază. Într-un limbaj mai puţin specializat, fură.

In **Tribuna** nr. 30 din 24 iulie 1975, îşi publică (revista, generoasă, oferă şi poza autoarei) opiniile profesoara Marcela D. Anghel din Braşov. De unde fură Marcela D. Anghel ? Mai intîi, fură pe sărite, şi cam la întîmplare, din opiniile confraţilor, publicate în numerele precedente (... „deşi manualele de literatură română pentru anii I-IV au făcut un pas înainte faţă de manualele anterioare" ... etc.). Pe urmă, din articole răsfirate prin presa literară („... nu există încă o istorie a literaturii române ...") Şi, mai către final, pentru ca totul să fie graţios şi binezis, autoarea fură dintr-o carte de cea mai mare actualitate pentru învăţămîntul de azi. Scrie (copiază adică) Marcela D. Anghel : „Sublinierea noutăţii, senzaţionalului, confruntării dramatice a faptelor rămîne un apanaj al artei retorice a propunătorului care — în companie cu textul liniar deţine astfel resurse de captare a atenţiei şi interesului, căci acesta poate face dintr-un manual mediocru un auxiliar util şi dintr-un manual excelent, o carte oarecare. In lumina eforturilor generale pentru modernizare, este neîndoios că accentul se deplasează spre lecţii, spre munca metodică directă a profesorului cu elevii, manualului rămînînd doar ca un auxiliar". Autoarea a copiat, cu uşoare modificări, din **Mircea Maliţa, Ştiinţa informaţiei şi arta informării (Idei în mers,** Ed. Albatros, 1975, pg. 244-246) aşa după cum, tot cu modificări (ceva mai mari) a copiat şi restul. De unde s-a putut.

II. Prea puţin discutate în paginile presei literare şi de cultură sînt colecţiile **Arcade** (Editura Minerva) şi **Texte comentate** (Editura Albatros). Destinate elevilor din clasele mari, ele sînt, nu odată, remarcabile contribuţii de istorie literară. Postfeţele volumelor apărute în colecţia **Arcade** (semnate de Leon Bakonsky, Liviu Leonte, Marian Popa, Magdalena Popescu, Mircea Iorgulescu, Dinu Flămînd, Magda Ursachi etc.) reprezintă, aproape în fiecare caz, **lecturi noi** ale lui Dimitrie Cantemir, Eliade Rădulescu, Dobrogeanu-Gherea, Slavici, Odobescu, Ion Barbu, Magda Isanos. Aceleaşi observaţii pentru **Texte comentate,** ultimul dintre acestea, **Ion Barbu** de Marin Mincu reprezentînd o cercetare autonomă, utilă atît celui ce se iniţiază în literatură cît şi viitorilor exegeţi ai poetului.

Preferăm aceste **Texte comentate,** cu trimiterile bibliografice puse la punct, cu citatele aşezate la locul lor, aceste texte d e l o c impozante, u-nor i n s ă i l ă r i eseistico-critice, în care „frapanta" originalitate a autorilor nu e decît rodul impostorii şi, nu de puţine ori, al inculturii. Fiindcă, de pildă, dacă profesoara Marcela D. Anghel (şi nu numai dînsa) era pusă, aşa cum se cuvine, să citească în anii mai tineri ai Domnieisale, cărţile cele necesare, în care la loc de cinste era pusă bibliografia, şi-ar fi dat seama că literatura e un lucru serios, iar titlul de profesor de literatură nu poate fi exterior bunei-cuviinţe a cititului şi citatului.

ANEMONE POPESCU

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

SEMNIFICAŢIA UNUI DEBUT : ADELA POPESCU

Adela Popescu (născută în 1936) publică versuri în reviste încă din 1953, dar debutează cu un volum abia în 1975. Poeta a ştiut să aştepte, să se autocenzureze, ajungînd la expresia poetică cea mai purificată de artificii. Volumul recent apărut, *Intre noi timpul,* ilustrat de Holley Chirot, e o dovadă a acestei aşteptări fecunde. Poemele sale sînt liduri de-o intelectualitate rafinată, intimidată de contactul senzorial cu lume : „In jocul de-a iubirea / Oglinzi curate-mi ceri, / Răsfringeri mai egale / Ca frîul de pe cal ; / Ci eu sfidez măsura / Cu-ngheţuri şi cu veri / Şi plec plutind felină / Citindu-l pe Stendhal". (*Fugă*).

Alteori sîntem lectorii unor notaţii neosimboliste, înfiorate de un exotism discret : „Vom merge-n şir — / Cămile răbdătoare, / Călcînd nisipuri albe / Sub picioare / Şi vom visa / Pustiuri roditoare / Cînd norii ning / Asupra noastră sare". (*Destin*).

Sentimentul dominant al acestei cărţi calme e cel erotic, dar un sentiment exprimat ca un comentariu fluid al existenţei : „Am crezut în minunile dragostei, / Cum Hamlet în fantoma tatălui-rege". (*Reflux*) Livrescul unor trimiteri e un efect firesc de lectură : „Şi te iubesc acum cînd nu mai am / Cuvinte nerocoase să te cheme, / Cînd între noi stă timpul ca un geam / Şi ne privim tăcuţi ca în portrete". (*Intre noi timpul*) Iubirea nu e un joc sentimental sau un prilej de romanţă, iubirea nu devine nici o confidenţă de album şi nici o împăcare cu lumea ci o posibilitate de cunoaştere a lumii în care omul nu e niciodată un spectator : „Şi-acel efort de inimă cu care / Probam străine măştile iubirii / Cînd urile căzdeau ca nişte palme, / Cînd împotriva binelui şi-a firii, / Secam de-albstru, devenind nămol ... / O timp, oprit, cînd elefanţii mării / Se imblînzeau călcînd pe trupul gol ..." (*Strigăt*).

Iubirea ajunsă uneori un joc existenţial e tradusă ca-n plin ev preclosic, printr-o formă de teatru pur : „Ne trebuia un teatru în fiecare zi, — / Decoruri şi costume / Nimicurile mii, / Ca să jucăm iubirea / Besmetici şi convinşi ..."

Există în volumul Adelei Popescu o dialectică a dragostei, o sfială, o ocolire a violenţelor din cuvinte, o chemare a muzicilor şoptite, pe care lumea le-a pus de mult în sertare şi-n plicuri. *Intre noi timpul* e cartea unei poete care a ştiut să aştepte şi care se înscrie direct în circuitul valorilor contemporane cu o singură condiţie : să continue, accelerîndu-şi ritmul.

EMIL MANU

OPINII

Inevitabila întîlnire: OMUL

În efortul încununat cu tot mai evidente realizări de a deveni una dintre publicaţiile de pregnantă ţinută intelectuală, revista „Vatra" din Tg. Mureş a iniţiat în numerele 3, 4 a.c. un interesant colocviu sub titlul : **„Ştiinţa şi arta sub semnul viitorului".** Oameni de ştiinţă, scriitori, publicişti se exprimă asupra raporturilor dintre ştiinţă şi artă în societatea contemporană, supusă unei evoluţii şi transformări atît de rapide.

Problema este într-adevăr incitantă şi merită investigaţia, mai ales într-o orînduire care îşi propune o multilaterală dezvoltare, deloc simplă, prin respectarea înaltelor principii socialiste ale echităţii.

Cum tema propusă dezbaterii ar îngădui multiple nuanţări, greu de cuprins într-o sumară intervenţie publicistică, obligaţia minimă a participanţilor pare să rămînă, măcar, evitarea lirismului, ca şi a speciozităţii docte...

Arta, ca şi ştiinţa, corespund probabil nu doar unei funciare predispoziţii ludice sau năzdrăvan — iscoditoare, ci mai ales năzuinţei omului de-a se apropia de misterul vieţii.

În mod necesar desfăcută de uman, ştiinţa elimină prin chiar premizele de rigoare ale jocului său atît de întreprinzător, sensibilitatea — care rămîne, însă, una dintre antenele cele mai vii ale artistului. Pe baza adevărurilor parţiale pe care le descoperă şi le aprofundează, ştiinţa propune sisteme tot mai perfecţionate şi mai subtile de organizare a existenţei, prin utilizarea mereu a altor resurse ale naturii, dar şi în directă concurenţă cu natura, pe care adesea o suplineşte în mod spectaculos. Ştiinţa contemporană, tot mai codificată şi depărtată de înţelegerea omului obişnuit — căruia i-a înlesnit confortul — ne-ar putea pregăti curînd drumul spre alte planete, ca şi producerea artificială a vieţii... după cum, a cumulat mijloacele de-a distruge orice urmă de viaţă pe pămînt.

Arta nu propune sisteme coerente ; utilitatea ei nu este evidentă. Arta lansează ipoteze, apeluri, interogaţii şi reprezentări ce răspund unui moment de nelinişte şi solitudine, dar şi de acută şi activă meditaţie, cu totul firești şi absolut necesare vieţii. Unii nu întîlnesc literatura, muzica sau pictura decît în asemenea ciudate clipe de îngrijorare sau nostalgie. Alţii, nici atunci.

Întîlnirea cu semnalele artei coincide cu oprirea individului din cursa, din circuitul utilitarist al existenţei. Efectul momentan nu este totdeauna şi pasager. Cei marcaţi se obişnuiesc să revină în acest refugiu sau în acest popas, caută chiar prilejurile, îşi rafinează gusturile, ajung să prelungească anume staţionările. Asemenea legături repercutează uneori în existenţă printr-un deficit de „angajare" dar la fel de bine şi printr-un mai ascuţit simţ al percepţiei, poate şi printr-o mai puternică intensitate pasională, cu siguranţă printr-o conştiinţă mai evoluată.

Arta nu-i mai poate astăzi ajuta, susţin unii, decît pe prea puţini... Dar nici specializarea uneori excesivă a limbajului artei — ca şi al ştiinţei, de altfel — nici invazia de poncife, produse de-o falsă şi derizorie complexitate, n-ar trebui să deruteze asupra rostului şi limitelor artei... Să nu uităm, lumea a rămas destul de indiferentă chiar faţă de acele opere majore care semnalau mult dincolo de teritoriul strict artistic, prin avertismente ce ar fi putut cu-adevărat folosi. Politica democraţiilor burgheze în preajma apariţiei fascismului nu s-a fundamentat, în definitiv, pe lectura operei lui Kafka — pe care azi unii o consideră atemporală, iar alţii profetică. Nici strategia occidentală în Asia de Sud-Est n-a considerat „Condiţia umană" a lui Malraux drept material bibliografic, deşi însuşi autorul îşi clasifică retrospectiv capodopera drept „un reportaj".

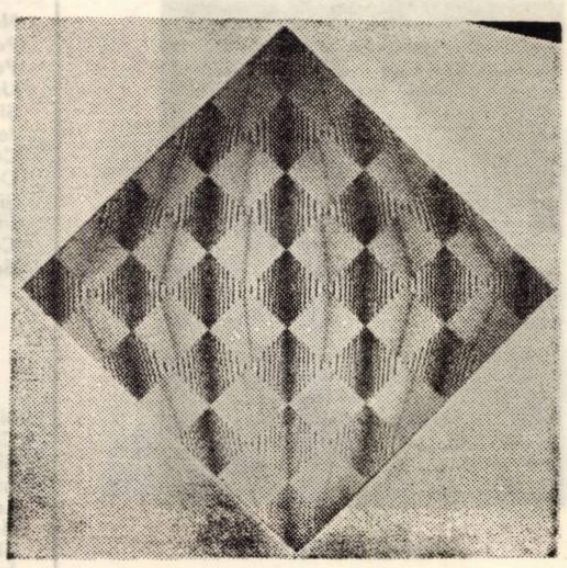

„Structuri imobile" P-1

Orientarea informaţională a esteticii, prin modelarea şi formalizarea creaţiei intelectuale, deduce scheme analoge în cazul ştiinţei şi artei. Deloc întîmplătoare, credem, tendinţa artiştilor contemporani de a-şi găsi „structura specifică" prin care să-şi exprime cît mai adecvat mesajul artistic.

Poezia nu poate, într-adevăr, să comande un tractor sau o macara, cu atît mai puţin un computer. Posibilitatea de utilizarea poeziei sau muzicii se află doar în cel ce le receptează. Sîntem înclinaţi să credem în această disponibilitate. Norbert Wiener spunea : „Unul din principalele avantaje ale creierului pare să fie capacitatea lui de a minui idei vagi, insuficient definite. Calculatoarele sînt aproape incapabile să-şi programeze acţiunea în cazul ideilor neprecise".

Există, fără îndoială, fertile sugestii şi influenţe reciproce între ştiinţe şi arte, chiar atunci cînd nu devin imediat vizibile. Fie şi pe o cale mediată, ştiinţa care influenţează societatea, influenţează şi arta ei.

Întoarcerea artistului, astăzi, spre idilicul păşunist, căutarea unei dubioase transcendenţe în simplitatea „vetrei rurale", pare nu doar anacronică, ci şi păgubitoare, eroare ce limitează, dacă nu şi sterilizează talentul. A revendica revenirea la „starea naturală", stadiul unei vieţi rudimentare, larvare şi scurte, apare o naivitate oarbă, dar şi o vinovată sfidare.

Dacă romanul, de pildă, caută o nouă expresie pentru realitate perceptibilă şi imperceptibilă pe care o investighează, n-ar fi prea dificilă detectarea influenţelor ştiinţei şi în arta de a nara, de a organiza şi ordona fluxul epic (în „spirală", în cerc, în mişcare browniană...).

Nu ni se pare, de asemeni, lipsit de semnificaţie faptul că majoritatea prozatorilor afirmaţi la noi de după 1965, au profesat mulţi ani ca medici, juriști, ingineri, profesori. N-am uitat lecţia şantierului, nici climatul ocrotitor, de prudenţă studioasă şi de rigoare, din perioada dăruită cercetării ştiinţifice...

Fireşte, actul artistic se hrăneşte din şocuri afective, al căror rezid fermentează îndelung şi izbucneşte brusc, ca o floare fosforescentă. Întîlnirile în timp cu un fost combatant în Spania, de pildă, dar şi cu o mătuşă maniacă, pot însemna mai mult pentru acea fertilă (artistic) „cunoaştere a vieţii" decît stăpînirea perfectă a unui anume proces tehnologic. Dar sîntem convinşi de valoarea şi pentru artist, a „umanismului matematic", cum îl numea Ion Barbu, în potenţarea originalităţii prin „veracitate, modestie de spirit, supunere la obiect".

Ar fi momentul, poate, să subliniem că tocmai cărţile scriitorilor aflaţi în contact viu cu semenii, deci şi cu preocupările inedite şi de perspectivă ale ştiinţei — care îşi subordonează mereu alte domenii ale vieţii sociale — s-au constituit, şi din punct de vedere literar, în încercări cu adevărat originale, estetic valabile. Să adăugăm, cu acest prilej, că academismul retoric suprapus reportajului — hibrid luat de mulţi drept realism — prin corespondenţele cu starea de conştiinţă de la începutul sec. XIX, oferă copioase şi paradoxale probe ale rupturii „artei" de viaţă... dacă artist poate fi considerat cel ce „urmează legi" şi nu, dimpotrivă, creatorul...

N-am dori să absolutizăm, desigur, rolul artei, sau al ştiinţei, al simultaneităţii şi interacţiunii lor. Nici un fel de împrumuturi sau înrîuriri n-ar putea spori şansele artistului în descifrarea „misterului" uman, dintotdeauna şi de acum, cu atît mai puţin să-i înlocuiască talentul, inteligenţa.

Nu putem neglija semnalările îngrijorătoare pe care ni le trimite uneori dezvoltarea rapidă a societăţii contemporane. Progresul tehnic n-ar mai trebui, probabil, gîndit decît selectiv şi în relaţie cu ceilalţi factori, complementari, ai existenţei. Problemele tehnice devin, credem, tot mai mult — sau ar trebui să devină — şi politice, morale.

Ne gîndim adesea la omul acaparat de concretul prezentului. Capacitatea de a evalua şi a utiliza cît mai lucid spaţiul e xistenţei — destul de etanşă, azi, la interogaţia filosofică, dar şi la apelul afectiv — pare să constituie una dintre forţele şi slăbiciunile esenţiale ale contemporanului nostru, şi în felul acesta o problemă de acut interes atît pentru artă, cît şi pentru ştiinţă.

N-am vrea, bineînţeles, ca opera de artă să se dizolve, şi nici ca omul să se pulverizeze într-o societate de masă în care caracterul de consum să devină determinant. Invadarea gîndirii de către procesele mecanice ar trebui să-şi afle compensaţiile... căci maşinile n-ar putea servi decît concepute şi mînuite de oameni echilibraţi, armonioşi şi agili.

Socialismul — depăşindu-şi propriile dificultăţi — poate evita neajunsurile deja cunoscute ale societăţii occidentale, excesiv tehnicizate. Artiştii şi oamenii de ştiinţă sînt chemaţi, credem, să militeze mai decis, să se angajeze mai deplin, prin propria creaţie şi prin prezenţa lor civică, în respingerea verbalului, a declarativului festiv, pentru traducerea în realităţi a înaltelor precepte etice.

Ne-ar incita întîlnirea întrebărilor noastre cu ale cercetătorilor. Am găsi, cu siguranţă, în imediat, ca şi în permanenţe, puncte, dacă nu şi mari zone de interes reciproc.

Pentru că ne gîndim la societatea prezentă şi viitoare, la rolul artei şi al ştiinţei şi la raportul dintre ele, ne-ar place să încheiem aceste sumare însemnări prin cuvintele unui gînditor care a sesizat timpuriu direcţiile şi primejdiile care pîndesc viaţa intelectuală şi omul, în general, în drumul ciclic spre un nou clasicism. Convingerea lui Thomas Mann era că : „Lumea trebuie să semene cu omul, nu omul cu ea, iar limbajul este omul însuşi".

NORMAN MANEA

CONSEMNĂRI

Limba descîntecelor

N-am fi redactat aceste note, dacă acad. Al. Rosetti în prefaţa valoroasei lucrări a domniei-sale, **Limba descîntecelor româneşti,** Editura Minerva, 1975, n-ar fi făcut următoarea mărturisire : „Am cercetat o mare parte a materialului tipărit, dar unele publicaţii au rămas în afara cercetării noastre : în felul acesta, cartea noastră va putea fi deci completată cu material nou".

1. Cea dintîi constatare pe care o facem este absenţa din folcloristica noastră a unei culegeri dedicate în exclusivitate descîntecelor bănăţene. Din această pricină, acad. Al. Rosetti a trebuit să recurgă la colecţiile de folclor, eterogene şi mai vechi, ale lui Lucian Costin, Emilian Novacovici sau Emil Petrovici. O voluminoasă culegere de folclor din Banat (peste 600 pagini), de dată recentă, **Ce-am în inimă şi-n gînd,** Timişoara, 1968, îngrijită de Ion Iliescu şi Ilie Birău, rămîne în afara atenţiei cercetătorului amintit poate şi pentru motivul că descîntecului îi sînt rezervate doar opt pagini conţinînd nouă descîntece ! Cunoscută fiind valoarea de depozitar lingvistic a subdialectului bănăţean în special şi a descîntecului în general, se face necesară editarea unei culegeri de descîntece din Banat care să strîngă la un loc tot ce s-a tipărit pînă acum în acest sens în volume, broşuri, publicaţii, tot ce se află în colecţii particulare şi tot ce se poate recolta prin anchete folclorice pe teren.

2. Lucrînd la **Monografia comunei Belinţ** (jud. Timiş), am descoperit în această localitate neînchipuit de multe descîntece, şi nu la „vrăjitoare" de profesie, ci mai la toţi bătrînii satului. Iată cîteva cuvinte rare, azi ieşite din uz, păstrate în aceste descîntece, dar care nu se află în cartea acad. Al. Rosetti, şi a căror etimologie rămîne de găsit : **a se bidui, a se sincătui, a se ćeşcola,** toate cu sensul „a se văita, a se tîngui" : „Ş-o-ntrăbă dă se **să biduieşće, / Dă se să sincătuieşće"** şi : „Nu će măi văita, / Nu će mai **ćeşcola"** (înţelesul „a instrui" atribuit cuvîntului **ćeşcola** în glosarul culegerii **Ce-am în inimă şi-n gînd,** p. 619, este eronat) ; **hudupi** „a mistui" (?) : „Şi će mîncară / Şi će nghiţîră / Şi će **hudupiră" ; létnic „încet",** antonimul lui **grabnic : „Bubă létnică, /** Bubă grabnică" ; **a se modoli** „a se retrage, a se linişti" (?) : „În poalele vîntului. În capătul pămîntului (...) / Acolo **să vă modoliţi,** / Acolo să vă potoliţi" : **subdúş,** cu var. **şordús, suldúf** şi **coldúş** şi cu sens obscur : Pră **subdúş** napoi / Cu pućerea dă la 12 boi".

3. Printre compuse, acad. Al. Rosetti glosează **codamin** (de la **cu-de-amin**) : „Amin, amin, **codamin"** (p. 83). Cum multe descîntece încep cu formula „Amin, amin", după care se invocă numele Sfintei Maria sau al Sf. Constantin, obscurul **codamin** ar trebui interpretat, după cum arată V. Bogrea pentru **Cosmandin** şi celelalte variante în **Pagini istorico-filologice,** Editura Dacia, 1971, p. 124 şi urm., ca deformare populară a numelui celor doi sfinţi medici **Cosma** şi **Damian.** În Belinţ am întîlnit aceste două variante : **Cosmandamin** şi **Cuzmandamin,** ultima redînd forma sîrbească a numelor sfinţilor respectivi : **Kuzman, Damjan** (v. Bogrea, **op. cit.,** p. 136).

4. În fine, semnalăm un cuvînt interesant din punct de vedere al formării sale şi încărcat cu multă poezie, nefigurînd în cartea acad. Al. Rosetti, anume **strămunţi :** „Ieşiţi şi vă duceţi / În munţi, **strămunţi".** Format din subst. **munţi** cu prefixul **stră-,** pentru a exprima vechimea unei realităţi primordiale cum e aceea a muntelui, cuvîntul ne aduce în minte germ. **Urwald** „pădure seculară", în care prefixul **Ur-** echivalează cu rom. **stră-.** În limba română nu întîlnim un compus de la **pădure** cu **stră-,** după cum nici în germană nu găsim un compus de la **Berg** „munte" cu **Ur-.** Virtual însă, construcţiile care lipsesc celor două limbi sînt posibile în fiecare din ele.

SIMION DĂNILĂ

Pavel Bellu

ATLETISM

Să nu regreți că te-am smuls din praful
bibliotecii ! Nici flautul azurului
răgușit. – E drept : între
caligrafia ierbii și Beghei, aceleași
femei tinere, mulate în bronz,
concurează rîsul apei.
Dar nici o muzică nu întrece strigătul
arenei ! Lancea țipătului victoriei
taie mărul soarelui.

Uite : concursul boltește pe stadion o tăcere
de templu... Pași linși, pași zburați
către zvîcnetul felin în albastru.
O clipă – VOINȚĂ ! și statuia de bronz
a înfrînt gravitatea, spațiul, țărîna :
dincolo de paiul de lumină rămas nemișcat.
Gura stadionului își scutură furtuna...

Cu un spor de nemurire, trăim
suspensia înaltă a celui din vîrful prăjinei ;
admirăm luna discului argintat. Dar
vibrăm epuizant cu ogarii de cursă lungă ;
ardem în frumoasa sălbăticie
a efortului lor – care înghite chiar
elanul înnodat al ștafetei... Și
în fiecare atlet moral, parcă văd
un zeu cu timpul la trîntă. În
fiecare atletă, o superbă Diană
în care carnea a fost azurată,
înfrîntă.

OCHII EURYDICEI

Două grote albastre. Două focuri răcoroase
sub imensa povară de spini a genelor.
Săbii de safir
sfîșiind duios cascada luminilor năvălite
din inimă. Întîi, băteau sfios
ca doi fluturi de azur.
Apoi, creșteau două pogoane de faguri
de in. Jur-împrejur
oceane vinete, înțepate de sori lăuntrici.
Lebede de crin – săgetînd
spărgeau coaja spumelor.
Eu– eram băut de alcoolul lor sfînt.
Resorbit – în Marele Senin
al Mumelor.

Gheorghe Azap

LUI EMINESCU

Hei, fra Mihai, ți-am nimerit adresa ;
– După osînda ochiului tău trist –
Tare-ți miroase-n vatră mai ales a
Pidosnică ursită de artist.

Oblonu-i tras și teracota-i lipsă ;
Ulciorul, știrg, suspină-ntr-un ungher,
Și-n luminare, s-a făcut eclipsă,
Cum se întîmplă uneori și-n cer.

Sub raza ei durerea te trimite
Spre gingășia încolțită hăt
În sufletul filigranatei Mite
Și-n brațele-i de miere și omăt.

Ori, cînd Selene-și lunecă feluca
Și nourii-n carenă i se scurg,
Asculți cum țipă-n tine „Bălăuca",
Pînă te ceartă însuși Demiurg.

Și știu că plîngi, să nu te vadă nimeni ;
Tuberculi mari de lacrimi te străbat ;
Doar e amarnic între ipochimeni
Cînd nu te naști odraslă de-mpărat.

Și, cum doar vînturi sumbre te despică,
De ți se face zilnic tot mai rău,
Abia mai reușești cîte-o potică
Spre-o inimă cu popă-de-Țicău...

Înghesuit în scorbura de-acasă,
N-am cui să-i cer un ajutor puțin ;
Și, anaconda nopții mă apasă,
Pînă-mi strivește slova ce ți-o-nchin.

Eh, ce n-aș da un miel să mă sărute,
Ca să mă simt bățos cît un șerif ;
Dar tu nu vii, tu nu te-ntorci ; tu nu te
Înduioșezi de semenul afif...

Impar și ros de-o zodie năucă,
Încremenesc privind, făr'nici un chef,
Cum meșterește gerul o lăptucă,
Pe geamul meu : în bazorelief.

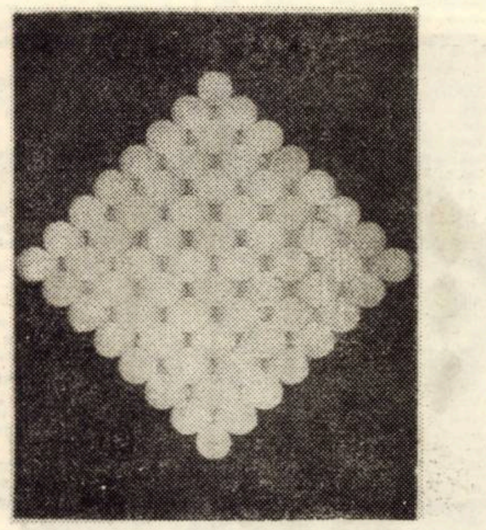

„Structuri imobile" C-I

În preajma ta pustiul se îngroașă...:
Mizeria produce izomeri...
Și-abia mai ai o brumă de cămașă...;
Vai cît de blînd și cît de tînăr pieri !...:

– – – – – – – –

Eheu cum trece gloria, cum trece...
Și-n van te strig prietene Mihai :
Să ne-nfundăm pe-o noapte-n Borta-Rece ;
Că n-am cu cine trage un guleai.

TU NU TE-ÎNTORCI

Și iată iarna, draga mea, și iată
Absența ta inscrisă omnii'oc...
Voi lăcrima hidos de astă dată,
Ca să pricepi că știu să mă sufoc.

Aurel Gr. Zegreanu

ANOTIMP

Neostenita ploaie de raze
Pogoară nesomnul vestitor de timp,
Pe serpentine cu gînduri reîntoarse
Unde se macină veșmînt de anotimp.
Și vîntul îi împrăștie polenul
Jerbă de lumină în lumină
Ce ne împresoară aidoma frămîntărilor
De care ceruri cu muguri se anină ;
Și ochii își risipesc roua de luciri
În clepsidra îndepărtatului ecou
Ca semințe alese cu grijă
Să străluminеze anotimpul nou.

NU ODATĂ

Nu odată am prețuit
Cutezanța celor ce au deschis un drum
Și nu odată am fost prelungirea acestora
Înainte de a fi ceea ce sînt acum.
La răspîntii de popas
Am ieșit din mine să-mi caut menirea,
Și mi-am găsit tiparul
În pieptul timpului în care pulsează iubirea.
Și săpînd în truda izvorului de vis
În casa părintelui bătrîn,
Mi-am durat fîntînă
însetat de adevăr în preajma ei să rămîn.
Să mă bucur de crengile înflorite
Cu vise îmbietoare de dor,
Să sorb din apa de cristal
Clipele în veșnic zbor.

SETEA DE TIMP

Setea de timp mi-a purtat pașii
Peste aceleași urme risipite,
Unde s-au adunat anii în turme
Pentru depărtări încremenite.
Dar fulgerele s-au topit în ochii de lumină
Și puterea își caută colțul nou de cer,
Mă cheamă de pe drumuri de cuvinte învechite
Spre vise de gînduri încă nerostite.
Să fie acestea un bun augur de drum
Sau poate sfîrșitul îmi freamătă în destin ?
Nu știu, nici nu vreau să știu,
Construiesc leagăne pentru clipele ce vin.

Emil Șain

POȘETA

(schiță)

Chiticescu, un bărbat înalt cu început de chelie, elegant, cu cravata și batista din același material, nelipsită de la buzunarul din pieptul hainei, se îndreaptă grăbit spre stația de tramvai. Se putea citi în privirea lui un sentiment de mare descoperire. În stația tramvaiului se întîlni cu Dumitraș, un vechi coleg de serviciu.

– Unde, Chiticescule, așa grăbit ?

– Să trăiești ! salută el puțin surprins de tonul prietenesc al fostului coleg.

– Merg la I.C.S. Am aflat că au post de gestionar...

– Tu gestionar, Chiticescule ?

– De ce te miri ? ! Știi doar că mă pricep...

– Știu că ultima dată ai scăpat ca prin urechile acului...

– Da, dar am acumulat puțină experiență...

– Mi-e că n-o să-ți reușească ! Directorul de la I.C.S. e un om tare prudent și nu angajează pe oricine...

– Pe mine are să mă angajeze. Am o metodă formidabilă.

– Ce fel de metodă ?

– Secretul se află aici, în această poșetă de damă... Și cu aceste cuvinte Chiticescu renunță la tramvai. Fără să-și mai salute colegul, dispăru în mulțime. Și iată-l în fața directorului de la I.C.S....

– Tovarășe director, mă iertați că vă deranjez cu un lucru de nimic...

– Spuneți, despre ce este vorba ?

– Trecînd prin fața instituției dvs. chiar în fața ușii am găsit această poșetă, nu am îndrăznit să o deschid, mă gîndeam că o fi a vre-o unei angajate de a dvs.

– Să vedem. Directorul cu gesturi lente luă poșeta și o deschise tacticos, apoi începu să scoată obiectele din interiorul poșetei ; un ruj, un creion dermatograf, un pachet de țigări, o brichetă cu gaz, și un portmoneu pe care îl deschise și în care se aflau mototolite trei bancnote de o sută de lei și una de douăzecișicinci...

– Și unde spune-ți că ați găsit poșeta ?

– Sub scări la intrarea principală,... mă gîndeam că numai o angajată de la dvs. putea să o piardă, o fi avînd și alte bagaje în mînă și nu a simțit cînd i-a scăpat de pe umăr...

– Da, raționamentul dvs. e logic. Am să chem pe șeful sevriciului administrativ să facă un anunț și să-l afișeze la poartă.

– Mă rog, eu pentru atîta v-am deranjat.

Apoi, Chiticescu, cu gesturi stîngace, cu o mînă de novice, se retrage. Spre ușă...

– Îmi permiteți să mă retrag... Să trăiți !

– Tovarășu,... o clipă ! Vă rog să-mi spuneți dvs., și locul de muncă, poate persoana căreia îi aparține poșeta vrea să vă mulțumească personal.

– Vă las cartea mea de vizită, poftiți...

– Și locul de muncă ?

– Încerc să fiu, deocamdată nu lucrez niciunde, sînt în căutarea unui serviciu. Am venit în orașul dvs., numai de cîteva zile...

– Tovarășe Chiticescu, ia stai o clipă, te rog să ocupi loc.

– Mulțumesc.

Chiticescu, cu aceleași gesturi calculate, de om sfios și de o cumsecădenie impecabilă, se așează pe un scaun.

– Carevasăzică, cauți o slujbă ? ! Ce studii ai tovarășe Chiticescu ?

– Am terminat liceul acum zece ani ; am dat și de vreo trei ori la facultate dar nu mi-a surîs norocul niciodată,...

– Și unde ai mai lucrat ?

– Am fost merceolog C.T.C.-ist, la o întreprindere de mase plastice, și ultima dată am lucrat ca gestionar la un restaurant...

– Exact ce ne trebuie nouă.. Spune, tovarășe Chiticescu, nu ți-ar surîde un post de gestionar ?

– Știu eu ? ! Mă gîndesc că, pe acest post trebuie să puneți un om de încredere. pe unul pe care-l cunoașteți, și aveți încredere în el.. ori eu...

– Dumneata ești un om cinstit și corect ! Nu-mi trebuie nici un fel de dovadă sau o altă referință care să ateste cinstea și corectitudinea dumitale. Ești tocmai ce căutăm. Poftim o foaie de hîrtie și fă-ți cererea de angajare.

– M-ați luat așa pe neașteptate !... Eu vă mulțumesc pentru încredere, ar trebui să vă mai interesați, să vă consultați și cu alte persoane ..

– Scrie cererea, și mîine te prezinți la serviciu...

Nu au trecut nici două luni de la întîmplarea cu poșeta și în aceeași stație de tramvai, dintr-o mașină Opel, de culoarea albastră, Chiticescu îl zări pe Dumitraș,...

– Salve, colega !

– Noroc Chiticescule, e a ta ?

– A mea, colega, poșeta nevestii-mi mi-a adus noroc...

Și Chiticescu apăsă pe ambreiajul mașinii și porni ca un bolid, în aceea inerție trecu pe roșu, lucrătorul de miliție i-a notat numărul, nu l-a prins atunci, dar odată tot are să-l prindă.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 10 august

8,30 Deschiderea programului 8,35 Avanpremiera zilei 8,40 Cravatele roșii 9,35 Daktari 10,00 Viața satului 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei 13,00 Telex 13,05 Album duminical 16,50 Film serial : Ufo. 17,40 De ziua minerului 18,00 Campionatele balcanice de atletism – finale 19,00 Lumea copiilor 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Pe drumuri de glorie – a XXXI-a aniversare a eliberării patriei de sub dominația fascistă 20,20 Film artistic : Un caz... clasat 21,35 Unora le place... opereta 22,00 24 de ore 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 11 august

16,00 Teleșcoală 16,30 Emisiune în limba maghiară 19,00 Unde și cum lucrează tinerii din satul dv. ? 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Steaua fără nume 20,50 Anchetă socială TV. 21,25 Roman-foileton. Și totuși se învîrtește... Episodul 3 22,10 24 de ore.

MARȚI, 12 august

9,00 Teleșcoală 10,00 Muzeul 10,20 File de dicționar : Andrzej Wajda. Filmul artistic : Fermecătorii inocenți 12,15 Telex 16,00 Volei masculin : România – Ungaria 17,30 Telex 17,35 Actualitatea cultural-artistică 17,55 Muzică populară 18,10 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură 18,45 Melodii la malul mării 19,00 Teleglob. Pakistan 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Reflector 20,20 Seară de teatru. Personalitate pentru concurs de Corneliu Marcu 21,20 Viena pe... note. Film muzical 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 13 august

9,00 – 12,00 Program de dimineață 16,00 Volei masculin : România – Bulgaria 17,30 Telex 17,35 Ateneu popular TV. 18,15 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 18,25 La volan 18,45 Melodii, melodii 19,05 Tribuna TV. 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică TV. 20,25 Telecinemateca. In ciclul mari actori. Tatiana Doronina. In filmul Sora cea mare, producție a studiourilor sovietice 21,50 Vedete în recital 22,10 24 de ore.

JOI, 14 august

16,30 Teleșcoală 17,00 Telex 17,05 Cabinet juridic 17,25 Din țările socialiste 17,35 Vetre folclorice 18,00 Enciclopedia pentru tineret 18,25 Muzica 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Ancheta socială TV. 20,40 Ansamblul ambasadorii cîntecului 21,30 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 15 august

15,30 Volei masculin : România – Iugoslavia 17,00 Emisiune în limba germană 18,50 Din lumea plantelor și animalelor 19,25 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Univers științific 20,35 Interpretul preferat : Corina Chiriac 20,45 Film artistic : Agentul X 25. Producție a studiourilor cinematografice iugoslave 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 16 august

11,00 Ora copiilor 12,00 Telecinemateca (reluare) 13,25 Pe drumuri de glorie 13,45 Vetre folclorice 14,05 Telex 14,10 Studio '75 14,35 Muzică ușoară 14,45 Bucureștiul necunoscut 15,00 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre 15,50 Telerama 16,20 Eroii de la Moisei 16,40 Vîrstele peliculei 17,40 Caleidoscop cultural-artistic 18,00 Club T... 19,00 Emisiune de versuri 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Teleenciclopedia 20,45 Film serial : Un șerif la New York 22,20 24 de ore. Sport 22,40 Mic concert de seară.

TELEVIZIUNE

INTERVIURI PARALELE

VÎRSTELE CREAȚIEI

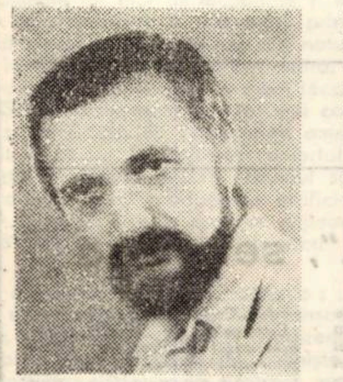
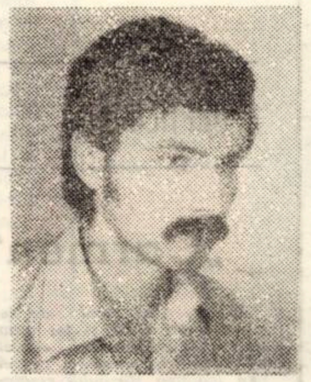

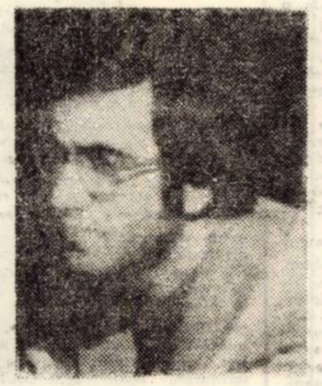

ION IEREMIA, regizor la Teatrul Național din Timișoara. Promoția 1974 a I.A.T.C. A montat la Timișoara, pe scena Naționalului, spectacolul **Un fluture pe lampă** și **Chițimia** la Teatrul maghiar. Lucrează la o adaptare Delavrancea, **Ștefan IV cel tînăr**. Proiecte regizorale pentru stagiunea viitoare : **Dosarul Andersonville** de Saul Lewit și **Henric al VI-lea** de W. Shakespeare (partea a treia).

– Exact acum un an ai fost repartizat la Naționalul din Timișoara.

– Ar urma să spun cîteva lucruri despre acest an. Să fac un bilanț, cum se zice. În primul rînd, cred că am nimerit într-un loc bun. În fond orice loc e bun, are geniul său care trebuie descoperit. Esențialul sîntem noi, oamenii care-l facem, actori și regizori. Nu spun niște fraze de circumstanță atunci cînd afirm că am fost primit aici cu toată încrederea și că mi s-au creat toate condițiile. Totul a depins de mine. Dacă sînt cu adevărat regizor, am să fac teatru la Timișoara. Dacă nu o să reușesc acest lucru, înseamnă că nu sînt. În privința entuziasmului, despre care e tentat să te întrebe orice reporter, ei bine, nu l-am pierdut și nici n-am de gînd să-l pierd, atîta timp cît o să-mi păstre credința că pentru mine teatrul e un mod de a trăi, de a fi.

– Dovadă că ai făcut nu demult o propunere deosebit de interesantă colectivului teatrului : înființarea unui Laborator de explorare psiho-somatică a actorului. Ți-ai însoțit propunerea de un text. Ce scria de fapt acolo ?

– Întîi ce m-a determinat să fac această propunere : nevoia de a-i incita pe actori, de a-i scoate din rutina care începuse să-i copleșească pe unii. Voiam să-i oblig să se autovalorifice, să aleagă ei niște piese scurte, să le monteze singuri, să le joace conform viziunii lor despre un spectacol. Cred că astfel li s-ar dezvălui o nebănuită față, că actorii ar fi obligați să muncească intens cu ei, să facă altceva decît îi obligă regizorii, uneori subiectivi în distribuiri. Deci laboratorul se vrea în primul rînd un loc de întreținere și de investigare a posibilităților psiho-somatice ale actorilor. Iar textul scris ca să incite, ba chiar să intrige, era în fond un refuz vehement al condiției de funcționar dramatic spre care ne duce timpul.

– Ce înțelegi prin funcționarismul dramatic ?

– Schema și stereotipia în care ne osificăm cu timpul, nefăcînd altceva decît să venim punctuali la teatru și să rostim „sensibil" un text pe scenă. Să fiu bine înțeles : există o disciplină administrativă care trebuie respectată. Asta nu se discută. E necesară. Dar în sine, ea e insuficientă și ineficientă. Eu mă refeream la o disciplină interioară, la o permanentă nevoie de înnoire a instrumentului de care dispune actorul și care, ca orice instrument, ruginește, se dezacordează cu timpul sau cîntă mereu la fel. Atunci acest Laborator s-ar putea transforma și într-un loc de terapie, de „vindecare" a unor actori traumatizați poate chiar de această condiție de funcționari dramatici la care i-au obligat unele împrejurări. Nu știu exact unde vom ajunge. În orice caz, aceste exerciții ale actorilor își vor găsi o expresivitate teatrală și vor putea interesa probabil și un anume public, pentru că finalitatea în teatru este întîlnirea cu publicul.

– Cum vezi teatrul militant în România ?

– Ca pe un teatru care trebuie făcut pentru noi, pentru azi, pentru aici. Avem nevoie de un teatru care să crească din adevărurile noastre, cu care să putem fi într-un permanent dialog, tocmai pentru că el își propune să dezbată și să afle adevărul despre adevărurile noastre. Un teatru care să ne conteste inerția, neangajarea sau pseudoangajarea.

– Care crezi că ar fi modalitatea scenică adecvată acestui mesaj pe care il propui ?

– Ar fi o modalitate militantă, dinamică, pe care cred că o reprezintă cel mai bine formula teatrului document, agitatoric, în adevăratul sens al cuvîntului, mult mai eficientă decît unele fastuoase montări iluzioniste cu care ne-am obișnuit.

LUCIAN ALEXIU, critic literar, președintele Cenaclului scriitorilor tineri din Timișoara. Absolvent promoția 1973 a Facultății de filologie a Universității din Timișoara.

– Pentru că ești președintele Cenaclului scriitorilor tineri din Timișoara, ce crezi că trebuie să facă un cenaclu pentru scriitorii tineri ? Ce nu a reușit încă să facă cenaclul pe care il conduci ?

– Înainte de a-ți răspunde, aș formula și eu două întrebări : Ce este de fapt un cenaclu al tinerilor ? Ce tind să devină astăzi cenaclurile tinerilor scriitori ? Mă gîndesc la cele inițiate de revistele „Flacăra" și „Amfiteatru", chiar la cel al „Luceafărului". Este evident că imaginea tradițională, „clasică", a cenaclului, nu mai reflectă întru totul conținutul, funcțiile pe care acesta le are astăzi. Cenaclul se transformă într-o manifestare culturală de largă audiență prin intermediul mijloacelor de masificare moderne, antrenînd toate artele, în spectacole de sinteză. Continuînd să fie un cadru de confruntare pentru tinerii și foarte tinerii cu preocupări literare și artistice, cenaclul s-a transformat într-un **mijloc** de afirmare pentru creatorii ultimelor generații. Totodată, o formă de educare a gustului public. Ce trebuie să facă deci un cenaclu ? Între altele, să devină un cadru de lucru util. Nu este indiferent unde și în ce fel cineva caută răspuns aspirațiilor sale către literatură. Acesta a fost și motivul constituirii, din inițiativa Comitetului județean U.T.C. Timiș, a Cenaclului scriitorilor tineri din Timișoara. Ezitările, confuziile chiar, inerente începutului de drum, au nevoie de o confruntare mai substanțială decît o poate oferi uneori, de pildă, un răspuns la poșta redacției. Bineînțeles, cenaclul nu poate transforma pe nimeni în scriitor, nu poate suplini efortul individual spre cultură. Ca să nu mai vorbim despre talent. Poate să ofere însă celor care il frecventează o orientare, poate fi un stimulent. Am inclus, sper, în cele spuse pînă aici și cîteva dintre realizările ori dezideratele membrilor cenaclului nostru.

– S-a discutat foarte mult în ultima vreme despre debuturi. A apărut, cum s-a afirmat, o „inflație" de literatură a tinerilor ?

– „Inflația literară", iată, cred, o falsă problemă, care nu servește nimănui, în orice caz nu literaturii. Adevărul este că, după ce într-o vreme s-au tipărit foarte multe cărți ale debutanților, multe foarte bune, în momentul de față, dintr-o teamă exagerată de a edita cărți mediocre, publicarea volumului de debut s-a transformat într-un fel de competiție în care ies învingători de prea multe ori nu poeții ori prozatorii buni, ci autorii care se dovedesc mai insistenți. Despre momentul debutului acum. Pentru scriitorul tînăr, cel puțin, literatura publicată în reviste, este, cred, mai mult o verificare. Săptămînal apar nume noi, unele dintre acestea însoțite de prezentări elogioase, însă foarte puțini dintre noii autori ajung să se vadă tipăriți. și mai ales la timpul oportun. Destule debuturi editoriale, excesiv amînate s-au transformat în eșecuri sau semieșecuri. Fiecare generație literară își are momentul ei de afirmare, și „desincronizarea" – cu rare excepții – nu poate decît să-l deservească pe cel care debutează.

– Cum ai califica relația dintre tinerii scriitori și publicațiile timișorene ?

– Nu aș vrea să consideri un simplu răspuns la gentilețea de a-mi lua acest interviu afirmația că publicațiile timișorene, și în special revista ORIZONT și-au deschis cu generozitate paginile literaturii tinerilor.

– Crezi că se poate vorbi de apariția unei noi generații distincte de scriitori (poeți, prozatori, critici), în ultimii cinci ani ?

– Din noile promoții de poeți, prozatori, apărute după 1970, ți-aș putea cita destule nume care, alăturate, promit să alcătuiască o generație prestigioasă. Să lăsăm totuși timpul să decidă cine o va reprezenta. Un lucru mi se pare clar : pentru tinerii scriitori de azi și pentru „cei care vin", nu se mai pune problema redescoperirii tradiției literaturii noastre, ci a drumului în albia ei majoră.

LILIANA SEPI ANDRIAN, graficiană, conducătoarea Cenaclului plasticienilor tineri din Timișoara. Absolventă a Facultății de desen a Universității din Timișoara, promoția 1973. Participări : în 1974 – expoziția de grafică colectivă (Galeriile de artă), Salonul județean, expoziția colectivă de grafică (Studio Arte), în 1975 – expoziție personală (Studio Arte) și participare la expoziția Cenaclului tineretului de la Galeriile de artă.

– Am să-ți pun o întrebare identică celei adresate lui Lucian Alexiu, omologul tău de la Cenaclul scriitorilor tineri. Ce este un cenaclu al plasticienilor tineri ? Ce a făcut și ce nu a făcut încă cenaclul pe care il conduci ? Ce ar putea să facă în viitor ?

– Acest cenaclu al tinerilor plasticieni, organizat de comitetul județean U.T.C. cuprinde studenți ai Facultății de desen, absolvenți și membri U.A.P. pînă la 35 de ani. În vara aceasta se împlinește un an de la înființarea lui. Ce aș putea să spun ? Că abia acum se poate vorbi de o existență deplină a cenaclului, după prima ieșire colectivă în public, la cea mai importantă galerie de artă a orașului. Sigur că s-ar fi putut face mai mult decît colectiva pe care am amintit-o și care a fost bine primită, decît un vernisaj – tot colectiv – într-o comună, Ciacova și decît personalele cîtorva dintre noi. Am fi vrut să deschidem expoziții în întreprinderile timișorene. Nu am fost însă susținuți cît ar fi trebuit, poate nici nu am luptat pînă la capăt. Dar aceasta rămîne o idee la care nu vrem să renunțăm. Apoi nu am reușit să ne organizăm un spațiu efectiv de desfășurare a ședințelor de lucru, un soi de atelier colectiv, în care să creăm, să dezbatem, să ne confruntăm opiniile. În legătură cu ce s-ar mai putea face, în primul rînd aș zice că ar fi necesară o mai mare elasticitate a regimului de funcționare a Cenaclului, în sensul că ar trebui admiși în cadrul său o serie de artiști plastici tineri, foarte talentați, care nu sînt absolvenți ai unui institut superior de învățămînt artistic.

– Cum ai defini specificul generației tale artistice, dacă există un asemenea specific ?

– Deocamdată fiecare dintre noi își caută un drum, cum se zice, ceea ce presupune o diversificare a preocupărilor atît tematice, cît, mai ales a modalităților stilistice. Nu am reușit – și de altfel nici nu mi-am propus să detectez un specific al generației mele. În orice caz, nu cred că vreunul din noi se raportează neapărat la celorlalte generații atunci cînd creează. Ne raportăm la societatea în care trăim, la ritmurile ei, la nevoia ei permanentă de progres.

CORIOLAN BABEȚI, critic de artă.

– În critica românească de artă au apărut în ultima vreme numeroși critici tineri. Ai putea stabili cîteva puncte de reper ale generației de critici din care faci parte ?

– Ca niciodată, cred, pînă acum, se manifestă în România o remarcabilă proliferare a actului critic în general și în special al generației din perimetrul vîrstei de 30 de ani. Fenomenul e și semnul unui progres al științei istoriei artei, al unui învățămînt artistic de specialitate, dar și expresia unei necesități. Mă refer la creșterea numărului creatorilor de artă, pe de-o parte, și pe de alta, la multiplele perspective de reevaluare și revalorificare a creației trecutului. Diversitatea orientărilor din arta contemporană se corelează cu diversitatea punctelor de vedere, a orientărilor și metodelor la care fac apel criticii tinerei generații. Din păcate, mi se pare că adeseori actul critic se limitează la eventuale tălmăciri tehniciste sau la tautologice descripții ale operei. Critica noastră de artă judecă uneori opera mai curînd ca o determinare, și mai puțin ca o determinantă a existenței noastre.

– Cît de activă a fost critica in acest proces formativ al publicului ?

– Eu voiam să accentuez o idee despre evaluarea perspectivelor formative ale operei de artă, fără să ne facem iluzia că odată ieșit dintr-o expoziție de capodopere publicul e educat estetic pentru totdeauna. Actul critic se concretizează în două direcții : actul critic-teoretic și actul critic-concret, practic, adică expoziția. E greu să stabilim o ordine preferențială a celor două modalități de critică în procesul formativ, dar ieșirea organizată a operei în public, expoziția, este o condiție sine qua non a acestui proces. Cred că primul gest critic-teoretic este însuși faptul de a scrie despre o expoziție. Ori, în paginile publicațiilor de cultură apar, cu egale drepturi de spațiu și cu aceeași dărnicie critică, cuvinte despre expoziții nesemnificative, felurite „portrete" de plasticieni care practic nu au tangență cu creația autentică. Ceea ce nu face decît să nască o confuzie a valorilor și o derută a publicului. Dacă nu avem curajul profesional de a practica o critică desființatoare – atunci cînd e cazul – atunci cel puțin să păstrăm tăcere. Deci **despre ce** scriem. În al doilea rînd am să mă refer la mediul de manifestare a operei de artă care e expoziția și lansez ideea unei **exploatări mai intensive** a celor mai buni artiști, a operelor de certă valoare, prin itinerarea lor. Mă gîndesc la găsirea unor soluții concrete pentru ieșirea operei din muzee și din expoziții, pentru ca ea să-și exercite funcția educativă într-o sferă cît mai largă a publicului. Fiind o educație de tip implicat, subliminal, educația estetică trebuie făcută cu o anume perseverență și continuitate, dar fără ostentație.

– Pentru că ai pus în discuție problema expoziției, nu crezi că așa cum în literatură s-a vorbit despre o inflație a debuturilor, în arta plastică a apărut o „foame" de expoziții, în special a tinerilor creatori ?

– Așa este. Numai în Timișoara au loc anual peste 40 de vernisaje, multe ale expozițiilor tinerilor. Faptul în sine ar fi pozitiv, fiind desigur semnul unei emulații. Dar mi se pare că ar trebui să funcționeze mai mult discernămînt în socializarea unui act de creație. Ar trebui revizuită condiția expoziției în general, pentru ca ea să nu se transforme din mijloc în scop. Din cauza unor improvizații expoziționale, care urmăreau un succes facil, mulți tineri s-au pierdut pe drum. Cei mai mulți însă demonstrează o implicare matură în operă. Au probat-o ultimele manifestări colective ale Cenaclului tineretului Cred că ar trebui găsite în continuare și alte cadre organizatorice care să grupeze elanul creator, ingeniozitatea artiștilor tineri. Taberele de creație ar fi o idee. Apoi, modalități concrete de implicare a artistului în producția materială, colaborarea lui mai directă cu creatorii de ambient Sigur că au existat tentative și că unele au devenit realitate, dar asemenea experiențe nu au atins proporția de fenomen, într-un oraș care are toate datele necesare unei asemenea manifestări de amploare. Este cel puțin nefiresc, de pildă, ca Liceul experimental de artă plastică să nu-și fructifice multe din proiectele sale interesante printr-o colaborare cu liceele tehnice de specialitate. Cred că nu sînt necesare prea multe argumente în sprijinul ideii de ansamblu pentru care pledez.

– Crezi că poate fi detectat un specific al creației plastice timișorene ?

– Fără să aibe pretențiile unei școli, dar care, din perspectivă ulterioară ar putea fi interpretată și apreciată ca școală, mișcarea plastică timișoreană e marcată de direcțiile constructiviste, de o puternică tentă de raționalitate.

IOSANA PANTEA

THALIA

EXIGENȚA NECESARĂ

Nimeni nu se teme de umor. Nimeni nu se teme de comedie. Chiar atunci cînd dramaturgii o declară. Chiar atunci cînd au impresia că marile texte au fost scrise, au fost jucate, dar, ingrată, critica nu le-a surprins adevărata marea valoarea. Oricum, nu mi se pare a fi acesta cazul lui Ion Băieșu, dramaturg jucat și apreciat. Piesele sale, cele pe care le știm au calitatea (indiferent de posibilele opinii contradictorii) de a oferi unui teatru senzația că-și poate împlini cel puțin două deziderate : acela de a-și pune actorii în situația să interpreteze **roluri**, nu scheme dramatice și acela al succesului de public. Ceea ce înseamnă că Ion Băieșu pe de o parte, este un bun constructor de personaje și situații (în acest sens are mai puțină importanță că ceea ce scrie este comedie sau altceva) iar, pe de altă parte că motivele sale (ceea ce sesizează și reține ca important pentru scrisul său) sînt dintre cele contemporane, dintre cele care interesează, la un moment dat o colectivitate. Cu multă încredere, deci, am pornit la lectura a două scurte piese de Ion Băieșu, apărute nu de mult, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a Institutului de cercetări etnologice și dialectologice (București, 1973). Broșura, destinată teatrelor de amatori, reunește piesele „Navetiștii" și „Detectivul comunal" (adică urmarea la „Poetul comunal"). Și, să nu uităm, piesele beneficiază de **Indicațiile de regie** semnate de Alexa Visarion. Nu s-au părut, ambele piese, în stadiul de **schiță** pentru o viitoare **piesă**. Există o regulă valabilă pentru orice conflict dramatic. Anume : ca să poată exista o luptă, trebuie să existe parteneri, adică forțe de valori comparabile. Particularizarea fiecăreia dintre părțile în conflict stabilește, pentru fiecare dintre parteneri, un anume fel de a aborda lupta. Din păcate navetiștii lui Ion Băieșu (adică Stelu și Stela) rămîn de felul în care vorbesc nu sînt priviți de însuși autor cu seriozitatea necesară pentru ca, să zicem, „înfrîngerea" categoriei pe care o reprezintă (căci finalul e plin de perspective), să constituie o problemă. Totul e de la sine înțeles, far dacă Nea Gogu „își bate joc la modul cel mai serios, cum face și autorul de lipsa de profunzime a oamenilor de tipul Stelu și Stela", cum zice Alexa Visarion, lucrurile sînt și mai grave. Pentru că Nea Gogu este cel care-i aduce pe calea cea bună pe navetiștii noștri. Ori și asta se întîmplă tot în bătaie de joc ? Să lăsăm gluma de o parte. Judecînd la rece, uitînd să ne mai referim la vulgaritatea cîtorva dialoguri, păcat că lucrurile bune (pe care acest text incontestabil le conține) n-au fost organizate astfel încît să devină o piesă de teatru care să vorbească despre navetism cu ceea ce el poate presupune important și grav în viața unei colectivități. Și mai puțin reușită ni s-a părut cea de-a doua piesă a broșurii adică „Detectivul comunal". Cu excepția unei prime scene și a faptului că se simte meșteșugul dialogului (dar acesta nu mai este un argument pentru un autor consacrat), piesa, prin ceea ce este, ne obligă să avem umorul de a ne abține să facem un mai amplu comentariu.

Este o greșeală să ne imaginăm că teatrele de amatori nu au nevoie de texte de actualitate care să se supună celor mai înalte exigențe. Este cît se poate de adevărat că satul (fiindcă despre sat vor să vorbească piesele lui I. Băieșu) a atins un grad de culturalitate în contextul căruia teatrul de amatori este chemat să se integreze, dacă nu, să-l propulseze. Este și acolo un public ce merită același respect pentru ceea ce i se oferă, ca publicul oricărui teatru profesionist. Mai ales atunci cînd avem pretenția să construim texte pe fapte și lucruri și oameni care țin de comunitatea sătească, mai ales atunci cînd vrem să le vorbim despre ceea ce-i doare, despre ceea ce ei știu că se cere schimbat. Indiferent că scriem pentru aceasta dramă ori comedie. Nimeni nu se teme, deci, de umor. Nici de comedie, nu se teme nimeni, atunci cînd ea există.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

EXPOZIȚIE COLECTIVĂ

Revelatoare prin varietatea soluțiilor, expoziția de grup a filialei U.A.P., precizează un moment din vocabularul plastic al unor creații deschise, cu suspansuri nepredeterminate și cu un conținut estetic specific. Evoluînd între arta tradițională și dezvoltarea artei experimentale, expoziția afirmă o salutară diversitate stilistică, dezvăluind o autentică aventură artistică în modul intuitiv sau analitic de elaborare conceptuală.

Pictura, bine reprezentată (Leon Vreme, Zoltan Molnar, Romul Nuțiu, Diodor Dure, Simion Lucaciu, Ciprian Radovan) prezintă în general, dincolo de modalitățile individuale de exprimare, calități strict picturale : abilitate în paginarea compozițională, organizarea structurală și ritmică a spațiului, sensibilitatea tușei în echilibrul masă-culoare și intensitate expresivă în forme monumentale sau miniaturale. Astfel între factura decorativ-constructivistă cu rezonanțe muzicale grave, din proiectele de artă monumentală ale lui Zoltan Molnar și explozia spontană din metagrafiile grandioase obținute prin împietrire gestuală din pînzele lui Leon Vreme, se situează monumentala natură statică a pictorului Diodor Dure, sau peisajul industrial semnat de Simion Lucaciu, dominat de vibrația luminoasă a griurilor colorate care estompează formele reale, pentru a compune ansambluri spontane cu coerență cromatică semnificativă. Pictura lui Ciprian Radovan vine spre noi din adîncimile fabuloase ale artei feudale, patinată de scurgerea implacabilă a timpului, asociată cu interpolarea unor motive din ornamentica populară în timp ce Romul Nuțiu ne prezintă o secvență informală stabilind o zonă de concentrare estetică, într-o intenționalitate cosmică.

Grafica impune caligrafia barocă de factură suprarealistă a lui Gheorghe Văleanu, disimularea lirică a formelor într-o ritmie halucinantă în lucrările Lidiei Ciolac, monumentalitatea și precizia desenului din compozițiile Xeniei Vreme și Hildegard Fackner-Kremper, la acuratețea structurilor cinetice ale lui Viorel Toma. Alături de aceștia mai notăm prezența meritorie a Gerghinei Vidac-Călugăru și a Norel Novak.

Sculptura este reprezentată de cîteva portrete în volume închise de conture delicate (Octavian Maxim) și un bronz în care remarcăm forța sugestivă a volumelor, semnat de Petru Iecza.

RADU MELNIC

CADRAN

Moscova – a IX-a ediție a Festivalului internațional al filmului. După vizionarea celor 380 de filme, juriul a semnat următorul palmares. Trei Mari premii : **Dersu Uzala**, film al studiourilor sovietice, în regia lui Akira Kurosawa, **Pămîntul făgăduit** al lui Andrzej Waida și **Și se iubeau atît de mult**, al italianului Ettore Scola. Trei medalii de argint : **Corul** (India), **Forțele pămîntului** (Peru) și **Fratele meu are un frățior minunat** (Cehoslovacia), „Fipressi" a decernat un premiu „pentru umanism și grandioasă prezentare a naturii" filmului **„Dersu Uzala"** și un premiu filmului cubanez, **Un alt Francisco** al lui Sergio Jiral. Două actrițe, suedeza Harriet Anderson (**Zidul alb**) și algeriana Fatima Bouamari (**Moștenirea**) au împărțit premiul pentru cea mai bună interpretare feminină. Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină a fost acordat actorilor Gheorghi Gheorghiev (Bulgaria) și Miguel Benavides (Cuba) Filmului **Parada** al lui Jacques Tati i-a fost decernată Medalia de aur a filmului pentru copii. În cadrul festivalului au participat „hors concours" două filme sovietice de excepție : **Oglinda** (Andrei Tarkovski) și **Maiakovski ride** (Serghei Iutkevici). ● **Continuăm informațiile despre un alt festival**, cel de la Avignon. Au putut fi vizionate următoarele spectacole de teatru : **M le Modéré** de Adamov în regia lui Alain Rais, **Othello**, în interpretarea lui Georegs Wilson, **Le train du bon dieu** al scriitorului valon Jean Louvet, în regia lui Marc Liebens. În cadrul intîlnirilor cinematografice pe care le organizează festivalul, a putut fi urmărită o săptămînă a filmului sovietic ● **Europe**. Ultimul număr al revistei își consacră paginile memoriei lui Tristan Tzara. Semnează Philippe Soupault, Louis Aragon, Henri Behar, Jean Dufournet, Roger Vitrac, Jean Rousselot, Serge Fauchereau, Alain Guérin ș.a. Sînt publicate cîteva texte inedite ale lui Tzara : un capitol din **Personaj de insomnie**, două conferințe, una consacrată lui Alfred Jarry și cealaltă expoziției dada șase poeme, precum și un extras din studiul despre semnificația anagramatică a operei lui Villon. ● **Marlon Brando** a început pregătirile pentru un film dedicat luptei indienilor din America inspirat de evenimentele din 1973, cînd indienii au ocupat satul numit „Genunchiul rănit". Brando va interpreta rolul unui avocat care în timpul revoltei a luat apărarea indienilor, rol nu prea departe de atitudinea reală a cunoscutului actor. ● **La o mare licitație din Londra** o acuarelă a lui W. Turner a fost vîndută cu prețul record de 85 000 lire sterline. Ea face parte dintr-o celebră serie de zece acuarele ale lui Turner și reprezintă peisajul lacului Lucerna. Unul din marii critici de artă englezi din vremea aceea declarase că „Turner n-a mai pictat niciodată un tablou ca acesta" ● **Filme și muzică în muzeele pariziene** Direcția Muzeelor Franței, colaborînd cu organizatorii Festivalului estival de la Paris (12 iulie – 23 septembrie) a deschis porțile muzeelor proiecțiilor cinematografice și concertelor. Încă o probă că muzeul caută în permanență noi modalități de a se integra în ritmurile contemporane. ● **Premiul internațional pentru pace** în domeniul culturii a fost acordat scriitorului Mihail Solohov, „pentru contribuția adusă la întărirea păcii și a prieteniei între popoare".

ARIADNA

MEMENTO

ALTIERI ZANVETTOR UN IUBITOR AL PLAIURILOR ROMÂNEȘTI

Pictorul Altieri Zanvettor s-a născut în 1902 la București din părinți italieni emigrați în România, originari din localitatea Cadore, regiunea Belluno, de pe versantul sudic al munților Dolomiți. Toate studiile, inclusiv cele universitare, le-a făcut în România, obținînd diploma de licențiat în științe economice. Adevărata sa chemare și pasiune a fost pictura, simțind atracție spre arta figurativă încă din adolescență, cînd a fost îndrumat și introdus în această artă de către pictorul de origine franceză, Grand, fost profesor la Școala franceză din București în acea vreme.

Altieri Zanvettor și-a continuat documentarea în direcția picturii studiind operele pictorilor fiamanzi, cît și pe cea a pictorilor contemporani, iar la Paris a urmat și absolvit două institute de Arte Frumoase : „La Frochet" și „La Grand Chaumiere" dobîndind o prețioasă pregătire și o bază tehnică cît și o experiență în direcția artei picturale, în care a devenit cunoscut în cercurile artistice europene. De nuanță neoimpresionistă, el a reușit în pictura sa o îmbinare armonioasă între gama largă de senzații filtrate printr-o revărsare de culori în peisagiile, lucrurile și oamenii reali din jurul său. Dar ceea ce ne interesează mai mult pe noi românii este faptul că pictorul italian Altieri Zanvettor, născut și crescut în tinerețe pe pămîntul țării noastre, a purtat în sufletul său în tot decursul vieții pecetea și icoana acestui pămînt, cu răsăritul și apusul soarelui din Delta Dunării, cu măreția Carpaților noștri, cu cîmpiile mănoase. Toate aceste frumuseți ale pămîntului românesc, înzăuite în bogata sensibilitate și în luminozitatea culorilor filtrate prin sufletul său au fost imortalizate într-o serie de tablouri cu peisaje de pe plaiuri mureșene, din Cîmpulungul Muscelului.

De altfel această influență a peisajului românesc o putem descifra și în picturile locurilor din Italia, în care și-a trăit ultima parte a vieții. Întîlnindu-l în 1972, la Cogneliano, din nordul Italiei, mi-a mărturisit el însuși că păstrează în sine atît de viu pămîntul românesc pe care s-a născut, încît i se pare adeseori că trăiește aevea încă pe acele locuri în a căror țarină a umblat prima dată cu tălpile goale. Dragostea pentru România i-a rămas pînă la sfîrșitul vieții neștearsă, fiind un adevărat sol al poporului român, prin picturile cu care s-a făcut cunoscut în expozițiile din Roma Paris și din alte orașe ale Europei.

CORIOLAN COMLOȘAN

PANORAMIC

● Încă două zile, la Galeria de artă fotografică de la Bastion, poate fi văzută o Expoziție de fotografie artistică. Expun 12 membri ai filialei Asociației artiștilor fotografi din Cluj-Napoca. ● Ne-a sosit la redacție revista studențească de cultură Echinox (nr. 4-5) a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca. Prin conținut, prin ținuta materialelor publicate, prin prezentarea grafică, această revistă studențească se înscrie în actualitate ca oricare altă revistă de cultură. Am reținut cele două articole, incercări de analiză a creației lui L. Blaga, semnate de Mihai Coman și Radu Țeposu, traducerea făcută de Sanda Baciu după Susanne K. Langer, „Philosophy in a New Key" (cap. I), proza lui Radu Țuculescu „Trec zile", paginile referitoare la Festivalul „Primăvara studențească". Și am putea continua epuizînd sumarul. Așteptăm cu interes viitoarele apariții. ● De curînd, în Editura medicală, a apărut „Alimentația rațională a omului sănătos și bolnav" de Iulian Mincu și Dorina Boboia. ● „Prezențe ale tineretului nostru în viața social-politică internațională" a fost tema dezbaterii organizate zilele trecute la Casa de cultură a studenților din Timișoara. Acțiunea se înscrie într-un amplu ciclu de manifestări închinate celui de-al X-lea Congres al U.T.C. și celei de-a X-a Conferințe naționale a U.A.S.C.R. ● „Muzica tînără" s-ar fi putut cu adevărat numi emisiunea TV. în care au cîntat timișorenii : **Adina Dimitriu, Adriana Aush, formațiile „Pro musica" și Helicoidal".** Ea a fost transmisă sîmbătă, 2 august, sub genericul „Tinerii și muzica lor", dar nu de fiecare dată, sub acest titlu, avem ocazia să ascultăm, cum ziceam, muzică tînără. ● În sala de marmură a Casei prieteniei din Timișoara a fost deschisă o expoziție cu lucrări executate de pensionarii orașului. ● În editura Meridiane a apărut o lucrare de deosebit interes pentru criticul și iubitorul de teatru. Este vorba despre volumul „Teatrul românesc contemporan 1944-1974", coordonatori : Simion Alterescu și Ion Zamfirescu. În cuprins : 15 studii autonome (sub semnături de prestigiu) însoțite de o bogată ilustrație (în parte inedită) și o cronologie – toate, încercînd să acopere fenomenul artistic teatral contemporan din țara noastră. ● Ansamblul folcloric „Doina Timișului" al Casei de cultură a studenților, se află în turneu în zona Brașov, Piriul Rece, Predeal, Sinaia și Izvorul Mureșului.

A. I. C.

ORPHEU

„Carmen", seculara

Așadar, un secol de la moartea lui Bizet și tot atîta de la reprezentarea operei „Carmen", în premieră, cu trei luni înaintea sfîrșitului creatorului ei. Nedreptatea naturii a fost corectată de o popularitate largă. Fapt este că acest copil fericit, „Carmen", de sorginte „meridională" (după cum ar spune P. Bentoiu), a atras atenția și multor spirite nordice, prin echilibrata utilizare a orchestrei și vocilor, prin voioșia nestăpînită, prin vitalismul și melodismul său. (Este și Bizet una din excepțiile pe care le oferă francezii, care, după Ralea, nu ar avea o deosebită înzestrare muzicală ?).

Un antiwagnerian, Stravinski, vorbind despre continuitatea operei comice franceze în plină vogă wagneriană, citează un mănunchi de capodopere printre care „Doctor fără voie" de Gounod, „Coppelia" de Delibes, „Carmen" de Bizet... Nu este cazul să preluăm unele pitorești complexe pe care personalități marcante le-au avut vis-a-vis de Wagner opunîndu-i argumente mai subțiri și creații fără eșafodajul artistic-filozofic al acestuia. Pentru publicul larg, care deobicei ascultă fără prejudecăți, „Carmen", muzica de scenă de la „Arlesiana" lui Daudet, „Pescuitorii de perle", „Frumoasa fată din Perth", „Simfonia ROMA în do major" etc. rămîn capodopere în stilul italian asimilat (Rossini, Donizetti), care au adus și noutăți în această perioadă a romantismului. O muzică mai puțin frămîntată, dar uneori mai proaspătă, avînd putința de a asana firi mai puțin senine. O muzică a încrederii în viață și în pitorescul ei.

LUCIAN BUREREIU

VASILE IJAC

S-a stins din viață, în ziua de 5 august, profesorul și compozitorul Vasile Ijac, personalitate marcantă a vieții muzicale bănățene, conferențiar la catedra de armonie și contrapunct a Facultății de muzică a Universității din Timișoara. Pasionat pedagog, el s-a distins prin înalta ținută a cursurilor universitare.

Muzician sensibil, compozitorul Vasile Ijac a creat un mare număr de lucrări de toate genurile muzicii vocale și instrumentale, lucrări ce se înscriu în patrimoniul creației muzicale românești. Pentru meritele sale a fost distins cu ordine și medalii ale Republicii Socialiste România. Tovarășul Vasile Ijac, a fost membru al Partidului Comunist Român.

Prin dispariția profesorului și compozitorului Vasile Ijac viața noastră artistică, pedagogia românească, pierd o personalitate distinsă

UNIVERSITATEA DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE MUZICĂ
UNIUNEA COMPOZITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
FILIALA TIMIȘOARA

SILUETE

UN OM CA LINIȘTEA MĂRII

Pe Wilnelm Weiss l-am întîlnit plecînd în concediu la mare. Tot cu suflet de copii, tot cu liniștea aceea de poet, acum, după 30 de ani de muncă în aceeași întreprindere, la I.M.T. adică de la înființare. Cum o fi modelînd acolo la turnătoria uzinei, piesele grele din fontă și oțel, pentru macaralele turn ?

L-am întîlnit pe Wilhelm Weiss plecînd la mare, într-o caniculară zi de iulie în potopul de soare torențial pe care nu-l poți vindeca decît cu brizele mării. Parcă aerul primise trecerea incandescentă de la turnătoria uzinei în turnătoria verii.

De aproape douăzeci de ani l-am auzit citindu-și versurile în cercurile literare din Timișoara, i-am găsit numele sub poezii publicate în unele plachete ale Casei de creație, sau ale Consiliului sindical, precum „Treptele țării", „Sirena de lumină", îl știam un colaborator fecund la Munca, Clubul, Studioul de radio, Îndrumătorul cultural, sau Orizont. Un poet al uzinei, un pasionat al cărților și al creației, muncitorul cu 30 de ani de muncă adunați în poemul vieții.

Wilhelm Weiss, un poet al uzinei, un om ca liniștea mării !

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

● În ultimul număr din revista Luceafărul (nr. 31) cunoscuta prozatoare Corino Cristea, titulara, de la o vreme, a rubricii TV., se ocupă cu aplicație și talent de soarta plină de neprevăzut a vulpii argintii Domino : „una din cele mai simpatizate cunoștințe prezentate de micul ecran" descifrînd pentru noi, – semnatara, desigur – sensurile, altfel obscure, ale poveștii în chestiune. Cum ? Relatînd, pas cu pas, ceea ce noi am văzut săptămînă de săptămînă și, ca să nu mai existe nici un dubiu ni se precizează : „nu e vorba de desene animate ci de personaje reale"... Și, iarăși : cum ni se relatează ? Ei, simplu, pe înțelesul tuturor. Iată cîteva mostre : „Intriga e plină de dramatism. Puiul de vulpe argintie, Domino, cu botul pătat cu argint și negru (iată o precizare într-adevăr necesară !) ia cunoștință cu viața înconjurătoare(...). Ea crește armonios devenind o vulpe argintie de toată splendoarea cu o coadă stufoasă deosebit de valoroasă (...). Domino nu e o vulpe oarecare, ci un personaj pe care l-am îndrăgit și pentru care ținem pumnii strînși să cîștige", – de, suflete sensibile avem. Ei și uite, tot așa, pînă la sfîrșitul tabletei, nedumeriți de grava eroare a semnatarei care ia vulpoiul drept vulpe (filmul se cheamă, de altfel, „Aventurile lui Domino") dar, cînd e vorba de vulpe, pînă și în paginile unei reviste serioase ca Luceafărul...

● Tot la această rubrică, revista noastră a semnalat modul superficial în care unii semnatari, titulari de rubrici la revista Cinema își onorează obligațiile pe care, nu-i așa, ? singuri și le-au asumat. Iată că și în ultimul număr (7) al susnumitei reviste, constanți cu ei înșiși, D. Dimitru Solomon și Radu Georgescu ne oferă prilejul de a interveni din nou în favoarea bunului gust și respectului pe care un publicist îl are față de prezumtivii săi cititori. Sub titlul „V-ați hotărît, deci să deveniți regizor"... Dumitru Solomon, în plină destășuare verbală – logoree pe numele ei adevărat – compune un dialog care sună cam așa :
„V-am adus ieri un scenariu. / Și doriți un răspuns ? / Nu. Un operator. În ce scop ? / Ca să încep prospecțiile pentru filmare. Ce să căutați dumneavoastră, scriitor, în prospecție ? / Înainte de a face decupajul, se efectuează o prospecție pe teren, din cîte am aflat. Sau nu se procedează așa ? / Ba da, însă asta este treaba regizorului / Regizor ? Nu, tovarășe, n-am nevoie de regizori. Îmi fac singur filmul (...). / Totuși, nu vă supărați, asta e o meserie. / Ce meserie ? Nu mă învăța dumneata pe mine. Știu și singur prim-plan, gros-plan... / Aeroplan. / Asta ce mai e ? / Monoplan sau biplan. / Îți bați joc de mine ? / Deloc. Ar mai fi și Diplan. / Diplan ? / Da Actor. / Actorii mi-i aleg singur".

Vorba lui D. S. : „Între „motor" și „stop" ar mai fi totuși de zis niște lucruri". Întocmai : stop !

Radu Georgescu, în schimb, continuîndu-și serialul „Etica și filmul (II) ne oferă o pastilă morală și moralizatoare despre cum pot colabora armonios lucrătorii unui film într-un...

Ciudat însă, că, între cei doi, Gelu Ionescu semnează o scurtă dar substanțială tabletă în care simțul de răspundere și respectul față de cuvîntul scris stau la loc de cinste.

A. BALTHAZAR

CONTEMPORANII

Președinte într-un sat înfloritor

De vorbă cu
NICOLAE MEZIN,
președintele C.A.P. Giulvăz

– De cînd sînteți președinte, tovarășe Mezin ? Care este ponderea economică a unității Dvs. ?

– Sînt președinte al C.A.P.-ului de 24 de ani. C.A.P. din Giulvăz a fost înființat la 3 mai 1952. Ponderea economică a cooperativei este de 10 milioane lei producție globală. Ne ocupăm în mod deosebit cu creșterea și îngrășarea de taurine, cu creșterea de ovine, avînd o pondere zootehnică mai mare decît cea agricolă. La noi producția zootehnică reprezintă peste 55% din totalul veniturilor noastre.

– Cum ați ajuns președinte ? Care a fost firul vieții Dvs. ?

– Sînt orfan de tată de la vîrsta de un an și jumătate. Tata a murit la coarnele plugului, apoi a murit și sora și am rămas singur cu mama. În 1946 am terminat școala primară. În 1947 am intrat în mișcarea tineretului comunist, apoi am activat ca secretar al organizației de tineret din comună. În 1950–51, cu toate că aveam doar 18 ani, am fost președintele comisiei pentru formarea Cooperativei noastre. La vîrsta de 19 ani am fost ales ca președinte al gospodăriei.

– Mi se pare o adevărată performanță. N-am mai auzit de un președinte al unei unități agricole la vîrsta de 19 ani.

– Da, am fost cel mai tînăr președinte al unei gospodării agricole din țară, lucru care se poate dovedi și cu un articol apărut în „Scînteia tineretului", pe vremea aceea, semnat de un corespondent pentru regiunea Banat. Nu mi-a fost ușor. Dar am fost ajutat, am fost trimis la Facultatea muncitorească la Craiova, și după doi ani de zile m-am întors la locul de muncă, aici în comuna natală. În 1960 m-am căsătorit. Soția este inginer agronom. A absolvit Institutul agronomic la Timișoara, a fost repartizată aici și de atunci lucrăm împreună. Munca cu omul este cea mai grea, din toate muncile posibile. Colectivului pe care îl conduci trebuie să-i cîștigi încrederea, ca să îl poți conduce, trebuie să te impui, să poți lua și unele măsuri disciplinare cînd e cazul, dar întotdeauna trebuie să fii apropiat de el. În orice împrejurare, la bine sau la rău, cunoscînd pe fiecare om din colectivul cu care muncești, trebuie să te apropii de el. Pentru mine, nu există nici un deranj și nici o supărare, indiferent ce oră ar fi, dacă vine careva la mine și-mi spune : Am un caz urgent în familie, de naștere, aș vrea o mașină, copilul meu trebuie să fie dimineață la școală și-i trebuie o adeverință, aseară am uitat s-o cer.

– Am înțeles, din aceste cuvinte, ce oferiți oamenilor. Spuneți-ne și ce le cereți ?

– Le cer în primul rînd să fie conștiincioși în ce privește participarea la procesul de producție și în privința păstrării avutului obștesc. Nu iertăm nimic nimănui, indiferent cine ar fi, sau ce merite ar avea, pentru că sînt oameni care au lucrat cu noi încă de la înființarea cooperativei, în condiții destul de grele, dar dacă greșește, nu-l iertăm, îl sancționăm, pentru că tot noi sîntem aceia care îl și stimulăm atunci cînd o merită.

– Ce distincții v-au onorat pe Dv. personal ?

– Personal, m-am bucurat de primirea a peste zece distincții – medalii, ordine, Steaua Republicii clasa a V-a, Ordinul muncii clasa a II-a, o serie de decorații.

– Cineva din Giulvăz spunea despre Dvs. că sînteți un om cu harul poeziei, și eu m-am gîndit atunci că e vorba de omul care simte într-un mod foarte specific realitatea satului său, a locului în care trăiește.

– Întotdeauna cînd ies în cîmp, cînd văd această vegetație, aș zice luxuriantă, primăvara, vara și mai ales toamna, la recoltare simt însăși viața în jurul meu. Nu aș putea trăi niciodată în altă parte, să zicem într-o metropolă, pentru că m-am născut și am trăit aici, sînt fiu de țăran, știu că tata a murit la coarnele plugului, știu că bătrînii satului au muncit acest pămînt, așa cum au fost, pălmași, iar la ora actuală sînt oameni liberi, au case bune, așa cum le-ați văzut, alte condiții materiale, copiii au școală, mulți au terminat facultăți. Mă mîndresc cu comuna mea, pentru că, deși e la marginea țării, e un colțișor din patria mea.

– Ce pasiuni aveți ?

– Îmi place pescuitul, vînatul. Ca activist cultural am activat foarte mult, mai ales că în Banat și, deci, și în comuna noastră, a existat o puternică tradiție corală. În 1964 am sărbătorit 75 de ani de la înființarea corului din comuna noastră.

– Ființează și acum acest cor ?

– Cu regret o spunem că, deși condițiile create sînt bune, rezultatele muncii artistice de masă nu sînt cele așteptate. Cor nu mai avem din mai multe motive, pe care nu e cazul să le justific. În primul rînd, nu avem niște dirijori așa cum trebuie. Drept critică, aș putea spune că profesorii și învățătorii care vin nu sînt bine pregătiți în ceea ce privește muzica. Ca dirijori de cor, aici în Banat, pe cînd nu erau școlile de azi, ajungeau uneori simpli țărani, care se pregăteau ca dirijori de cor.

– Oamenii îmi vorbeau despre o casă de odihnă...

– Da, pentru oamenii noștri, avem o casă de odihnă la Herculane, unde trimitem tot tineretul și cetățenii care solicită și merită aceasta. Le asigurăm cazarea și masa. Facem excursii. Am ridicat această casă pentru fruntașii în producție, pentru tineret, pentru pionieri, care au și ei un micro-C.A.P. al lor, unde se obișnuiesc cu munca.

– Dv. lucrați cu toți oamenii localității și eu știu că toți sau aproape toți sînt foarte buni, dar cred că ar fi nedrept să trecem peste numele lor, sau măcar al cîtorva. Care sînt, deci, după părerea Dv. cei mai buni dintre cei buni ?

– Avem într-adevăr oameni de mare valoare, deși nu au o pregătire specială cu toții, dar au experiență, sînt buni muncitori, buni patrioți, sînt membri de partid majoritatea dintre ei și noi ne mîndrim, cu ei, pentru că aduc bune rezultate unității. Aș putea să amintesc numele cîtorva, membri de partid și cooperatori, cum ar fi : Țipu Alexandru, Parțan Lazăr, Mezin Dumitru, brigadierii Cătu Petru, fetița lui a terminat anul acesta matematicile la Timișoara, Aurica Cevet și am mai putea enumera foarte, foarte mulți. De pildă : mecanizatorii Jebeleanu Ion, Moț Ion, care lucrează de vreo 18–20 de ani pe tractoare, cu bune rezultate.

– Ați avut vreun necaz mare în viață de cînd sînteți președinte ?

– În 1970, cînd inundațiile nu ne-au ocolit nici pe noi. Dar a trecut și asta.

– Și cîteva mari bucurii...

– O mare bucurie este pentru mine fetița care acum a absolvit clasa a șasea la Liceul de arte plastice din Timișoara. Îi place pictura...

– Eu vă doresc ca atunci cînd talentul ei se va putea manifesta prin artă, să vină aci în Giulvăz, poate în marginea unui lan, și să picteze cel mai frumos tablou dedicat satului Dvs.

ION VELICAN

CORESPONDENȚĂ

ANCA JITIA : Vom publica poema intitulată *Cîntec*, care pare a da măsura posibilităților Dvs. în acest moment. Celelalte ni s-au părut pletorice, ori de-o galeșă neglijență. Poate doar finalul din *Teama de mine* mai amintește de înzestrarea Dvs. reală.

VOIAN ȘTEFAN : Oanumită încordare a versului, cum și atenția pe care o dați expresivității cuvîntului anunță posibile decantări, așa încît socotim că puteți avea mai multă încredere în propriile forțe.

IOAN DAN BĂLAN : Versuri scrise cu mai multă siguranță decît cele citite cîndva. Un patos, adesea plăcut, și un farmec al formulărilor libere ni se par semne de bun augur. Ceea ce v-am sugera acum este să evitați discursivitățile și diluția și să încercați mai mult cozile sincerității. Sîntem interesați de evoluția Dvs. și, în măsura în care va fi posibil, vă vom acorda spațiul nostru.

TEODOR BUICEA : Unele fragmente de poem ori versuri îndreptățesc demersul Dvs. liric. Vă implicați prea puțin în propriile lucrări, ceea ce dă impresia de factice. Dar cauzele pot fi și altele.

CARMEN LĂPUȘTEANU : Sînteți mai aproape de adevăr în *Regăsire*. Încercați pe aceeași cale.

ELLA POPA : Vă mulțumim pentru aprecierile adresate revistei noastre. Poezia trimisă cuprinde unele versuri evocatoare, unele accente remarcabile, astfel încît vă așteptăm cu noi lucrări

ION CĂLUGĂRU : Dvs. vă puneți – în scrisoarea cu care însoțiți versurile – o întrebare cutremurătoare : „Am să-l întrec pe Eminescu ori ba ?". Ce vă putem spune, dacă Dvs. înșivă conchideți : „Oricare ar fi răspunsul Dvs. eu simt în inimă un demon care îmi șoptește că da, am să-l întrec". În ce ne privește, ne-am permite să ne îndoim.

DORIN BĂLĂNOIU, ALEXANDRU PETRESCU, BIRCEA GHEORGHE – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

MICA ANTOLOGIE

COMPOZIȚIE CU STRADA

nimeni nu va mai putea
de-acum înainte să-mi fure copacii
îmi voi spăla geamurile cu lebede
să pot privi în buzunarul străzii mele
și-atunci nu vor mai exista
neliniști mioape
și nici un fel de fluturi
n-o să-mi doarească moartea.

ȚĂRM DEPARTE DE LUME

văd aripile tale
cînd zbori între culorile serii
cu ochii spre țărmul acela
unde te-am întîlnit
acum
stau acolo milioane de oameni
așteptînd să găsească și ei fericirea

G. TONCA

Prin om, pentru om

(Urmare din pag. 1)

perspecializarea, monocultura, sînt în dezacord flagrant cu aspirația către completitudine, îngustimea profesională generînd insatisfacții și frînînd ascensiunea spirituală, iar enciclopedismul fiind acum imposibil și inutil. În actualele condiții însăși specializarea trebuie înțeleasă ca proces de restructurări succesive, în dinamica sa (policalificare, recalificare), reclamată de flexibilitatea intelectuală și mobilitatea profesională a epocii. Pîrghia singulară a elanului este insuficientă ; refuzînd comoditatea acumulărilor anterioare, omul nou își va activiza resorturile adînci ale personalității și își va permanentiza eforturile de „reciclare" și reînnoire a cunoștințelor, răspunzînd optim majorelor cerințe – prezente și de perspectivă – ale edificării noii societăți printr-o dublă motivare : atît rațională (nomologică) cît și pasională (psihologică).

Scientizarea și democratizarea proceselor decizionale, esența participativă a democratismului socialist reclamă amplificarea prezenței maselor la activitatea de conducere, la toate eșaloanele și – cu aceeași stringență – valorificarea ei superioară ; pentru aceasta însă **crearea condițiilor de manifestare multiformă** a personalităților trebuie dublată de susținute preocupări pentru **pregătirea lor multilaterală**, gradul de participare al maselor și efectivizarea acestei participări fiind condiționate de ridicarea continuă a nivelului lor de pregătire, afirmarea principiilor eticii și echității socialiste pe planul întregii societăți, perfecționarea sistemului de stimulente materiale și morale etc. Astfel, neînțelegînd OMUL NOU ca perfecționism al persoanei și nelimitînd responsabilitatea sa la perimetrul strict profesional, edificarea socialismului și trecerea la comunism – operă grandioasă, **făurită de om, prin om și pentru om** – este ghidată pe planul realității umane de IMAGINEA OMULUI CARE TREBUIE SĂ FIE, pornind – neîndoielnic – de la OMUL CARE ESTE ȘI CARE DEVINE.

EVRIKA!

● **Plumbul se mîndrește cu greutatea, aurul cu strălucirea, omul cu voința sa de fier.**

● **Unii speră ca viitorul apropiat să le dezvăluie un trecut îndepărtat.**

● **Semnul de întrebare s-a născut odată cu descoperirea celui mai minunat cuvînt : gramatica.**

● **Cînd o fată aruncă țigara e semn că a început-o prea devreme.**

● **Părinți, se apropie sfîrșitul vacanței, terminați-vă lecțiile.**

● **Făurind omul, natura și-a desăvîrșit o a doua natură : creația.**

● **Ce marinar ciudat, omul ! Scrutînd la nesfîrșit viitorul descoperă uneori corăbii cu pirați.**

● **Cînd s-a întors de pe litoral mi-a adus marea cu sarea.**

I. V.

UN BUCHET DE EPIGRAME *

Oferind „un buchet de epigrame", Stelian Filip a ținut ca, pe lîngă densitatea acestuia (70 de catrene), să ni se înfățișeze și în ipostaza (inedită) de ilustrator. El se complace să fie surprins adesea în postura unui autentic moralist, urmare firească a unei îndelungate practicări a fabulei.

Epigramele din volumul ce-l prezentăm au un caracter precumpănitor satiric Cele mai diverse aspecte intră în raza de observație a epigramistului : cuplurile bizare („Clauză testamentară"), lumea literaturii și a artei („Scriitoricească", „Scriitor practic", „Eugen Barbu și Săptămîna". „Echitate", „Statuile lui Eminescu", „Zîmbetul Giocondei" ș.a.) ; denumiri de magazine („Firme cu nume biblic) : absența responsabilității civice („Unuia care tace în ședințe") ; sportul („Unui boxer) etc ; parvenitismul („Celui care mă învață", „Efectul distanțării") ; comportamentul etic („Temă minoră", „Dialog la modă") etc.

Surprinzătoare sînt unele neglijențe de stil, care coboară anumite epigrame la nivelul rîvașelor, al șarjelor

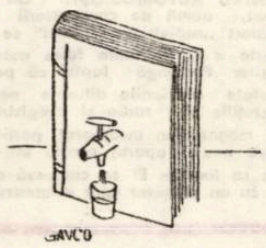

prietenești sau, în alte cazuri, scad voloarea literară a respectivelor catrene. Întîlnim, din păcate nu prea rar, versuri de genul : „Hai să fac și epigrame", „O-ntrebare-mi dă tîrcoale", „Aș simți că-s ciubucar", „Știu nu mă-nghiți, dar..." „A scos o carte, cică genială". „Zice el : vă spun pe șleau" „Îmi stă volumul cam de mulțișor", „Uitînd că treaba are două fețe", „Îmi dai tîrcoale circumspect" etc., expresii de tipul : „Un picut de supărare", „Un scriitor mai mititel" „mutră", „sîntem chit", etc ; duritați, precum „măgar", „potlogar", „candrie" ș. a. ; vulgarități de limbaj : „I-a zis de moașă-sa... pe gheață !"

Asemenea „neglijențe" sînt admise, în orice lucrare literară, atît mai mult în epigramă, dacă tind spre o nuanțare a stilului. spre accentuarea expresivității acestuia. Scrierea materialelor satirico-umoristice presupune un lexic aparte Totuși, considerăm că utilizarea în epigramă cu precădere a unor expresii familiare, idiomatice sau argotice este menită să deprecieze specia și nu aceasta a fost, desigur intenția epigramistului Stelian Filip.

GEORGE CORBU

* Stelian Filip : *„Un buchet de epigrame"* (Ed. Litera, 1975).

UMOR

Unui actor epigramist.

Spiritual, ultra hazos
Actor-epigramist, cum altul nu-i (!)
Și-n drama cînd apare dumnealui
Se ride-n sală copios.

Unei actrițe, pentru care teatrul e totul în viață.

Zilnic repetă de „n" ori :
„Fără teatru-aș sucomba !"
... dar pîn-atunci, divina mea,
ucide bieții spectatori.

În volumul de epigramă „Dansul săbiilor" e prezent și epigramistul Emil Șain, elegant plimbător de umbrelă.

Ca să-și joace bine rolul,
a volum, toți le apel,
în cu săbii de oțel.
Joar Șain e cu pa azolu'.

DAN RADU IONESCU

KURT VONNEGUT,

SAU DESPRE AVATARURILE GENULUI ROMANESC

Prozatorul Kurt Vonnegut a fost și mai este încă un „caz" dificil și incomod pentru critica americană, cel puțin în măsura în care a eludat cu bună știință orice clasificări confortabile. Deși a publicat neîntrerupt din anul 1949, Vonnegut (născut în 1922 în statul Indiana) nu a reușit să rețină atenția criticii decît din 1966, după o popularitate relativ efemeră în cadrul literaturii „underground" gustată de tinerii cititori : într-un fel, destinul său literar îl repetă pe cel al lui J. D. Salinger, deși Vonnegut are rădăcini mai adînci în literatura protestatară americană și relații intime cu arta social-experimentală a cineaștilor Godard și Fellini, a romancierilor Dürrenmatt, Günter Grass, Thomas Pynchon și Joseph Heller, ori a poeților Dylan Thomas și Allen Ginsberg. În 1966, cînd îi sînt publicate toate cărțile anterioare în mari tiraje ale unor colecții „paperback", apar și primele recenzii retrospective care redescoperă scriitorul ignorat al anilor 1950—1960, inaugurînd și o surprinzătoare popularitate a scriitorului în mediile universitare. După ce în 1969 ultima sa carte **Slaughterhouse-Five (Abator-Cinci)** este răsplătită în ultimul moment de la Premiul Național al Cărții, la începutul deceniului al șaptelea se produce o răsturnare spectaculoasă în cariera critică a prozatorului, principalele reviste „academice" consacrîndu-i primele studii și eseuri de mai mare întindere ce îl cantonează într-o ilustră tradiție social-satirică cu antecedente în literatura lui Voltaire și Swift. În 1973 Jerome Klinkovitz și John Somer publică primul volum critic asupra prozatorului, intitulat polemic **The Vonnegut Statement** („Raportul Vonnegut"). Este momentul în care critica americană consimte să recunoască popularitatea neîndoielnică a scriitorului și să-i definească poziția în cadrul prozei americane contemporane (lucru făcut deja cu mai multă promptitudine de Graham Greene, care îl declarase „unul din cei mai mari prozatori americani în viață") precum și factura formulei sale romanești.

O asemenea tentativă nu era însă de loc ușoară, ori lipsită de anume riscuri. În trecut, experiențele romanești ale lui Vonnegut fuseseră prea repede catalogate drept literatură „științifico-fantastică" ori, în cel mai bun caz, „social-utopică". Chiar Vonnegut contribuise la o asemenea etichetare, debutînd cu o serie de povestiri „științifice", care respectau parțial convențiile populare ale genului și erau destinate unor publicații de „masă" (**Galaxy, The Magazine of Fantasy and Science Fiction** etc.). În primele sale romane însă, de la **Player Piano** („Pianul mecanic", 1952) la **The Sirens of Titan** („Sirenele de pe Titan", 1959) scriitorul evoluează pe o traiectorie dificilă, care îl îndepărtează tot mai mult de uzanțele genului, prefigurînd preocupările din marile sale romane social-utopice. Ceea ce a trecut atunci neobservat era tocmai încercarea scriitorului de a răsturna în ele convenția literaturii științifico-fantastice prin parodie și „demitizare" ; deși aceste romane par a contura un univers prototip, un spațiu al ficțiunii tehnologice, motivele literaturii științifico-fantastice sînt investite cu alte sensuri, Vonnegut părăsind teritoriul comod al literaturii de „idei", al proiecției utopice, oscilînd între parodie, umor suprarealist și absurd, pe de o parte, și romanul realist-parabolic, pe de altă parte. Mai cu seamă în **Cat's Cradle** („Leagănul pisicii", 1963) cititorul poate constata consecințele finale ale acestui proces de dezliteraturizare și demitizare, recunoscînd dincolo de proiecția escatologică a unui sfîrșit de univers, spațiul experienței americane (simbolic concentrat în orașul Ilium, statul New York — spațiu ce revine obsesiv și în alte cărți), cu principalele teme sociale — alienarea economică și tehnologică, iluzionismul religiei, mitologia banului și prosperității, evazionismele de tot felul.

Cu atît mai dificilă este definirea exactă a formulei de literatură practicată de scriitor în cărțile ulterioare, în care se produce o fuziune între mai multe modalități romanești, elemente ce țin în aparență de utopia științifico-fantastică fiind integrate unor formule mai largi de roman politic, satiric-social ori roman al experienței. Cele mai bune sinteze de acest gen sînt **Slaughterhouse-Five** și **God Bless You, Mr. Rosewater** (Fii binecuvîntat, domnule Rosewater", 1965).

Odată cu resuscitarea interesului critic pentru opera lui Vonnegut, au început să prolifereze și etichetările ori încadrările ostentative, de astă dată în genurile literaturii „serioase" (de unde pînă nu de mult Vonnegut mai figura printre scriitorii „populari", practicanții „literaturii naive", orale etc.). O primă tentativă l-a cantonat în „școala absurdului" și umorului „negru", alături de Ken Kesey, Joseph Heller, John Barth sau Thomas Pynchon. Dar deși cărțile lui Vonnegut abundă în paradoxuri, atitudini ludice, postûri narative contradictorii, ironii și enigme ale existenței (invitînd la o comparație cu proza lui Borges), scriitorul se deosebește radical de reprezentanții ortodocși ai literaturii absurde, atît ca intenție (opera sa recurgînd la o strategie opusă, de recunoaștere și demascare comică a absurdului prin urmare a învestirii lui cu un sens explicativ), cît și ca substanță (absurdul rezidind la Vonnegut în cotidian, în realitatea socială, ori dimpotrivă, în comedia social-utopică, în producerea ludică de mituri, parabole, fabule ce sînt de îndată demascate). În ceea ce privește încadrarea sa într-o tradiție a umorului „negru" (respinsă în principiu de autor, deși acesta îl recunoaște pe Aristofan ca model) trebuie precizat că nu e vorba de formele inferioare de umor „universitar" (ca la Thurber, White, Benchley sau Parker) și nici umorul mizantropic ori scatologic al lui Swift, Twain, Ambrose Bierce ori mai recent Norman Mailer. Vonnegut este mai degrabă un practicant al „comediei negre", a farsei satirice ori tragice (așa ca în **Mother Night,** 1962, unde se recunoaște influența lui Harold Pinter) în care procedeele umorului negru și comediei sociale au un rol terapeutic, analgezic sau catartic, „fiind administrate în doze mici de otravă" pentru a produce o reacție pozitivă de purificare și dominare a tragicului existenței sociale. De aceea nu vedem în umorul lui Vonnegut un substitut al satirei, tehnica preferată a unui „fantezist" și utopist (cum opinează o parte a criticii americane). Chiar acceptînd încadrarea parțială a lui Vonnegut în literatura științifico-fantastică, trebuie excluse de la bun început acuzele de escapism și evazionism (cum remarcă și Isaac Asimov, un alt „clasic" al genului, această literatură este în primul rînd critică socială „ocupîndu-se de marile, tulburătoarele și ineluctabilele probleme ale contemporaneității cu cel puțin douăzeci de ani înaintea tuturor") ori de „fantezism". În ansamblu romanul său este un roman al experienței contemporane, sociale și politice care, pornind în căutarea unei formule noi, potrivite epocii actuale, operează o originală sinteză între două tipuri de literatură (a experienței și de idei, utopică și satirică, realistă și fantastă) și între două culturi (tehnico-științifică și umanistă, cultă și orală). Vonnegut asimilează la nivelul narațiunii imediate tehnicile culturii de „mass-media", ale „civilizației" orale care invadează universul linear și vizual al „galaxiei Gutenberg". Ca atare, marile sale romane sînt și o încercare de răsturnare a procedeelor tradiționale și convențiilor românești prin introducerea unui stil narativ fragmentat, a tehnicii montajului și asociației fanteziste (eronat numite „surrealism social"), al limbajului idiomatic, oral și al unui univers de obiecte proteice, de artifacte umanizate.

God Bless You, Mr. Rosewater sintetizează în plan superior toate aceste eforturi ale scriitorului, acumulînd într-un număr de 190 de pagini, o multitudine de motive, teme, procedee, întîlnite izolat și în alte romane ale sale. Cartea este scrisă într-o succesiune de episoade scurte, sau „fragmente" de realitate ce alternează cu pasaje lirice, filozofice sau scurte excursuri în literatura științifico-fantastică (cauzate de întîlnirea finală dintre personajul principal și eroul-arhetip al lui Vonnegut, Kilgore Trout, un Don Quijotte modern, autor de povestiri științifico-fantastice). În acest din urmă caz, autorul nu urmărește doar rezumarea în cadrul romanului a unor scurte fabule și parabole utopice, ci conturarea unei filozofii sociale, astfel încît în cele din urmă cartea este deopotrivă un roman de idei și de caractere. Romanul este ancorat și într-un mediu social strict delimitat, acela al lumii provinciale, umile, în care descinde pentru o perioadă straniul personaj principal, Rosewater, moștenitorul unei averi fabuloase dar animat de generoase idealuri umaniste, motiv pentru care este ostracizat de lumea marilor finanțe și internat într-un ospiciu de alienați mintali. Vonnegut nu subscrie necondiționat la programul filantropic al lui Rosewater : opunînd pe idealistul său faunei din marea metropolă new-yorkeză, autorul amendează totuși vizionarismul și misionarismul lui Rosewater junior, a cărui „misiune" în orașul natal din Vestul mijlociu frizează aproape tot timpul farsa tragică și absurdul. Rosewater, cu toate elanurile sale generoase, este un antierou, un fals erou mesianic, întrucît efemera sa „descindere în stradă", între năpăstuiții soartei, nu poate avea decît un final tragi-grotesc. Adevărata reabilitare a personajului se face în momentul renunțării la avere în favoarea comunității, al cufundării în adevăratul eroism al anonimatului. Autorul nu lasă nici un moment impresia unui roman fals-moralizator, scriind cu o distanțare rece comedia satirică a unor elanuri generoase, parțial compromise de însăși structura socială precum și de nenumăratele slăbiciuni de caracter ale personajului său. Romanul este astfel o amară comedie socială a unui antierou animat de un umanism utopic și torturat de o viziune coșmarescă a realității americane contemporane. Printr-o răsturnare spectaculoasă în final, aparenta „nebunie" a lui Rosewater devine singura atitudine realistă, generoasă pe fundalul alienant al unei dramatice experiențe din timpul și de după războiul mondial. În mod surprinzător vizionarul Rosewater, fidel unor fragile mituri alimentate de literatura științifico-fantastică este în același timp un demitizator, un ateist, un libertin care contrariază permanent convențiile sociale și refuză să oficieze jurămîntul solemn al clasei lui, sarcastic formulat de Vonnegut în cuvintele : „Eu jur solemn că voi respecta proprietatea privată sacră a celorlalți și că voi accepta cu mulțumire orice poziție socială atribuită mie de Dumnezeul atotputernic. Voi fi recunoscător celor care mă vor angaja, și nu voi cîrti niciodată împotriva legii sau a orelor de lucru...

Înțeleg foarte bine că nu am fost adus pe această planetă ca să fiu fericit. Am fost adus ca să fiu încercat. Iar dacă vreau să trec cu bine testul, va trebui să fiu întotdeauna altruist, lucid, fidel, curat în suflet, trup și faptă și devotat celor așezați deasupră-mi. Dacă voi trece testul voi avea parte de fericire veșnică în rai după ce voi muri..."

Împotriva acestui mod absurd de a conserva inechitatea socială, Rosewater încearcă, deși timid, să susțină valorile unui adevărat umanism, necesitatea răsturnării vechilor dogme și a substituirii unei noi filozofii sociale, filozofia libertății și fraternității cît și a unui realism stenic, a continuității elanurilor generoase dincolo de aparențele triviale ale lucrurilor. Este și motivul pentru care Rosewater închină la un moment dat un pean tragi-comic autorilor de literatură științifico-fantastică : „Vă iubesc pe toți, dragii mei nătărăi. Numai pe voi vă mai citesc acum. Voi sînteți singurii care mai vorbiți despre adevăratele și teribilele schimbări care au loc... singurii care aveți curajul să vă pese cu adevărat de viitor, care vedeți cu adevărat ce ne fac mașinile, ce ne fac războaiele, ce ne fac orașele, ce ne fac simplele idei, neînțelegerile, erorile, accidentele, catastrofele..."

Romanul lui Vonnegut reușește astfel să atragă atenția, sub aparența înșelătoare a unei comedii sociale ce face obiectul unei lecturi incitante pline de paradoxuri și întorsături surprinzătoare, asupra obsedantelor și dramaticelor teme ale civilizației americane contemporane. El este deopotrivă o comedie umană, un roman politic, o utopie satirică precum și profesiunea de credință a unui scriitor care face tentativa deosebit de dificilă de a descoperi un tip de literatură perfect adaptat momentului actual, scos ae sub tutela constrîngătoare a marilor predecesori Joyce, Faulkner sau Hemingway. Această conștiință a necesității unei reînnoiri literare este exprimată cu candoare și de personajul său, Rosewater care „spunea că tot ceea ce era necesar să se cunoască despre viață fusese cuprins în **Frații Karamazov** de Dostoevski. Dar astăzi acest lucru nu mai este suficient".

Romanul lui Vonnegut este un prim pas în întîmpinarea acestei conștiințe obsesive a unui nou timp social și a unui nou timp literar.

MARCEL POP-CORNIȘ

TERRA MAGAZIN

TALPA FEMEILOR ÎN CREȘTERE. Majoritatea ortopezilor din lume au ajuns la concluzia că, din an în an, fără excepție, talpa femeilor devine tot mai mare. În unele magazine nici nu mai există pantofi cu numerele 35 și 37. Franțuzoaicele poartă pantofi 39, suedezele 40, iar danezele 41. Cea mai mare talpă a piciorului o au americancele : 42 !

CEA MAI LUNGĂ LINIE DE AUTOBUS din lume se pare că este cea care face legătura dintre Miami Beach (Florida) și San Francisco. Această distanță, de la Oceanul Atlantic la Pacific este străbătută în 81 de ore și 50 minute ! Viteza medie a autobusului este de 63,71 km pe oră.

O COMPARAȚIE. Celebrul actor de film John Weissmüler „Tarzan", pe toate ecranele anilor '30, a fost campion Olimpic de înot la Olimpiada de la Paris din 1921. La proba de 400 m liber el a ieșit învingător cu un timp de 5 04, 2. După terminarea probei, campionul a fost atît de epuizat încît a fost nevoie de intervenția medicilor. După 50 de ani, la aceeași probă la Olimpiada din Mexic, o tînără de 15 ani, Dabby Major, cîștigă cu un timp de 4. 43. 8, la finele cursei fiind într-o stare excelentă. Comentariile sînt de prisos.

SOLSTIȚIU DE TOAMNĂ. După calendarul republican francez, utilizat în Franța din ziua de 22 septembrie 1792 (ziua proclamării Republicii) și pînă la 1 ianuarie 1806, Noul an începea în ziua solstițiului de toamnă.

UN NOU CONTINENT. După o cercetare care a durat patru ani, asupra fosilelor de pe fundul Atlanticului, un grup internațional de oceanologi a ajuns la concluzia că au fost descoperite, de fapt, resturile unui continent scufundat în urmă cu 70. 000 de ani. Cesare Emiliani, conducătorul grupului, a precizat în cadrul unei conferințe că nu ar fi vorba despre legendara Atlantida. Acest presupus continent ar fi situat între America de Sud și Africa, pe vremea cînd Oceanul Atlantic nu era mai mare decît Marea Roșie.

PENTRU AUTOMOBILIȘTI. Un nou aparat, numit de constructorii din Frankfurt „radiotridimensional" se dovedește a fi de mare folos automobiliștilor. Pe lîngă faptul că pot fi ascultate emisiunile difuzate normal de stațiile de radio și înregistrările unui magnetofon încorporat, particularitatea noului aparat constă într-o a treia sa funcție. El se cuplează automat cu un emițător care difuzează informații rutiere. Automobilistul este astfel avizat în permanență de starea drumurilor și a circulației, despre accidentele produse pe parcurs, despre devierile prevăzute de poliție.

CEA MAI MARE BUFNIȚA DIN LUME este o bufniță sculptată în lemn care se află la intrarea unui han într-o pădure de lîngă Hamburg. Sculptura are 4,30 m înălțime, 1,50 diametru și cîntărește 3 380 kg. Autorul este un sculptor originar din regiunea lacului Constanța, care s-a servit de un trunchi de brad bătrîn de 137 de ani. Pe lîngă faptul că bufnița de lemn constituie o adevărată atracție turistică, ea este și un avertisment : simbol al prezenței din ce în ce mai rare a bufnițelor în păduri.

JEANS-II LA MUZEU. În 1850, atunci cînd bavarezul Levi Strauss confecționa primii pantaloni din binecunoscuta pînză albastră, nu-și putea imagina că peste 125 de ani jeans-ii nu numai că vor cuceri lumea, dar vor deveni și piese de expoziție. E vorba de expoziția intitulată „Pop-Jeans" organizată în S.U.A. în urma unui concurs. În standurile care au străbătut America și au ajuns nu de mult în Europa pot fi contemplați pantaloni și diverse costume simple, brodate, pictate sau cu tot felul de aplicații.

UN CUTREMUR. La începutul lunii iulie a acestui an un puternic cutremur a surprins partea de nord-vest a Birmaniei. Au fost distruse numeroase pagode din secolul XI. Dar cu această ocazie s-a descoperit un adevărat tezaur artistic : măștile de aur ale lui Budha, vase de aur și argint, statuete din teracotă și bronz, bijuterii, care au aparținut unei dinastii birmaneze din secolul XI.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Seria nouă ● Anul XXVI ● 15 august 1975 ● Nr. 33 (389) 8 pagini 1 leu ●

Ilustrațiile din acest număr : GHEORGHE VĂLEANU.

AUGUST STATORNIC

Între cele patru sentimente ale anului, cele de acasă, din sertarul intim al fiecăruia, luna soarelui statornic, august, se va defini mai tîrziu, în timpul alb al iernii, printr-o rememorare. „Am fost...", „Am văzut", „A fost deosebit de frumos", „Briza mării... selenara piatră de deasupra brazilor". Vacanța ! Un răstimp al zborului, cu clipe rarefiat așternute sub aripi, cu reintoarceri spre capătul verii.

Și, în tot timpul acesta, cîmpuri dense, bătute de pași, cîntări de palme rotind metalul și piatra, pămîntul și roadele. În tot acest răstimp, continuu, am trăit și am navigat pe fluviul dens al muncii, în focul continuu al înaintării. Pentru că luna soarelui statornic, august, se definește în primul rînd,acum, și prin tumultul viu al participării la întrecere, o întrecere cu timpul și cu dezideratele noastre umane, îmbrăcînd haina sărbătorească a marii aniversări. Pentru că august, luna soarelui statornic, este acum și reperul devenirii noastre în timp, măsura drumului parcurs, a ascensiunii noastre, pe treptele istoriei țării. Treizeci și una de trepte, treizeci și una de sărbători, în dreptul cărora ne regăsim, în creația noastră, mereu mai înalți, mai drepți, hotărîndu-ne singuri viitorul, cu palmele puse în temelia lui. Și acest august rămîne simbolul zborului constant în această istorie densă, grea de fapte, una peste alta, cu tenacitate și optimism, străbătînd anotimpurile sentimentelor intime ca o coloană unică a existenței noastre, față de care ne definim ca oameni. Și scriem faptele prin noi înșine, pe marmora albă a amintirii pioase cu care ne-am și îmbrăcat eroii, scriem istoria de fiecare zi, prin care ne ridicăm deasupra pașilor de ieri.

Împrumutăm din arderea noastră intimă chiar și soarelui, în tot timpul unui an, ceva din statornicia noastră, brăzdată în palme cu dungile sudorii și ale pămîntului muncit, semnele umane ale trecerii, ale devenirii. Împrumutăm din noi pămîntului, mereu, căldura statornică a luminii noastre interioare pentru discursul nostru planetar, populîndu-ne cu simbolurile vieții și ale devenirii umane. Și toate acestea le facem, firesc, în focul muncii, impregnîndu-ne și respirînd materia și așezînd-o în structuri de faguri, lucid, senin. Cîndva, în anotimpul alb, al iernii ne vom aminti de briză și de piatra munților din vară, de drumurile rarefiate ale clipelor și vom spune că au fost doar niște semne puse în timpla sensibilității pentru a da statornicie mai multă muncii noastre dintotdeauna.

PAUL EUGEN BANCIU

Patria în august

Lin curge aerul prin tresăriile serii
parcă-i de pîslă clipa
și iarba-i naltă și subțire-n preajmă
iar patria-i acest chenar înalt de tihnă,
această miere-a fagului care

se-ntoarce din străbuni
și ne-ndulcește glasul.

Aș vrea să întregesc cu cîntecul minunea
amiezilor de august și să vibrez
la temelia anilor de slavă,
așa cum zidul poartă-n el străvechiul
sacrificiu al faptelor ce dăinuie
și să mă rostuiesc cu ciocîrliile-n oglindă,
cu trilul lor ce străjuie cîmpia.

ION CĂLIMAN

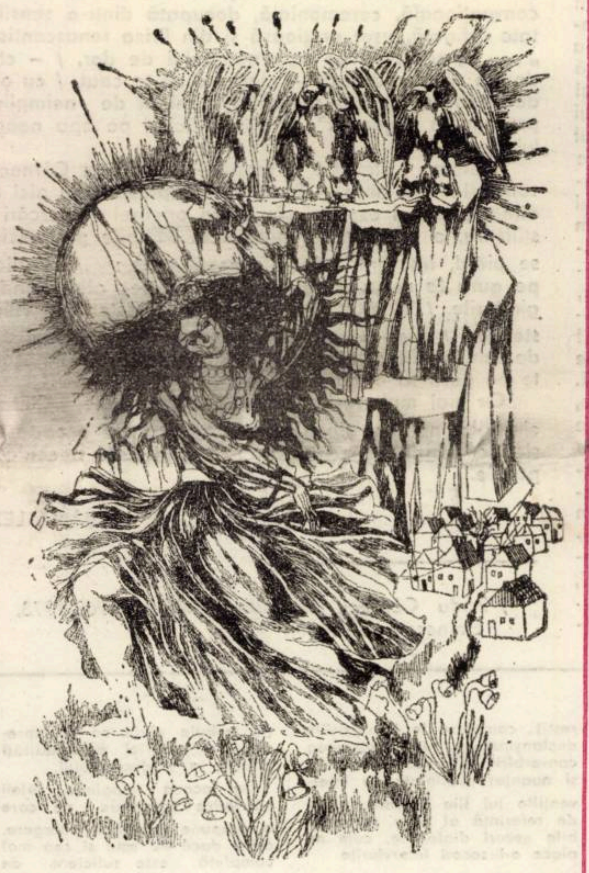

Eternul Eminescu

Eminescu întrupează dimensiunea ideal împlinită a spiritualității românești în boltirea ei supremă asupra universului uman. Noi evoluăm spre Eminescu și trăim în gîndul lui tremurător îndreptat asupra lumii. El n-a fost numai un mare poet și un adînc cugetător, ci lumina lor deasupra, aceea care deschide tainele vieții ca să le dea viață eternă. Eminescu nu se cere lămurit, căci ființa lui, ca și opera pe care a creat-o, s-a răsfrînt de la sine în lumea omenescului, „ca unda trecătoare a mării cei albastre", după cum o spune poetul însuși. E firesc, totuși, să ne întrebăm prin ce anume

trăsături l-am putea caracteriza pe Eminescu ? Și cum ? Exegeții lui s-au grăbit în această direcție, căutînd izvoarele, influențele, sursele și ideile care i-ar fi călăuzit destinul. N-au întîrziat criticii asociativi, descoperitori de învelișuri exterioare, declarate noi, dar în neputință de a ajunge la „simburul luminii viață dătător". Și iată că în „satisfacția gonacilor", după spusa lui Blaga, s-a creat imaginea îngustă a unui Eminescu ivit în preajma ideilor pluvioase ale budismului s-au schopenhauerismului, cărora, în mod eronat, li s-a „dat, în opera lui Eminescu, proporții de elefantiază". Blaga riposta acestor comode legături de suprafață, robite de factologia filologică, din care lipsește efortul chinuitor al pătrunderii în straturile de adîncime ale gîndirii și „duhului eminescian". Nimeni nu se îndoiește de faptul că există înrudiri și înrîuriri ideatice la marii creatori, că ele acționează inevitabil în spațiul gîndirii creatoare, dar toate acestea rămîn elemente de „conștiință suprapuse", și nu constitutive. Eminescu este mărturia de netăgăduit în această privință.

Orizontul gîndirii eminesciene crește în lumina adîncurilor noastre, din care s-au înălțat stigmele și reacțiile față de lume ale unui pămînt și ale unui popor, îmbrățișate de eposul nescris și de valoarea lui în timp. Poetul și gînditorul a fost cutremurat, dar și tămăduit, de această binecuvîntată creație seculară, coborînd pînă la straturile ei prime, din care a sintetizat o privire – înainte asupra lumii și vieții. El a apelat la „realități pre-tematice", în care descoperea motivele nepieritoare ale înțelepciunii trăite, transfigurate în graiul nestemat, în moravuri, obiceiuri și tradiții care ne dădeau drept de ființare în constelația gîndului filozofic. Eminescu a fost întotdeauna inspirat de „matricea etnică", de ceea ce, scria el, la 1878, reprezenta „conștiința puterilor pe care le purta în sine acest popor, privind mîndru împrejurul său".

În sensul de mai sus, putem desprinde cîteva principii și categorii de largă respirație teoretică, dominante în opera eminesciană. Ne gîndim, de pildă, la teoria armoniei și evoluției la Eminescu, **la o** teorie despre omul creator, **lîngă care putem situa noțiunile de** spirit carpatin, **ori cea despre** mitologia românească și confluența ei cu umanul, **despre** vremelnicia și spiritul stenic al tradiției, **despre** consonanțele culturii românești la universal, **etc., prin care l-am putea descoperi și mai mult pe eternul Eminescu. Ne-am explica astfel dece preluînd firul cugetării antice, de la Platon pînă la Kant, în epoca modernă, din care a tradus, Eminescu investea filozofia cu puteri nebănuite. Filozofia, spunea el,** „este viața care vrea să ne facă să credem că aceasta are totuși un înțeles, chiar cînd n-ar avea nici unul", **așa cum proclamă „nihilismul savant și pretențios". Cît de departe sîntem de abisurile schopenhauriene, de viața jertfită, „voinței oarbe", căci, continuă același Eminescu,** „există o filozofie a iubirii, una a sărăciei, una a disperării – și pe lîngă toate

VASILE VETIȘANU

(Continuare în pag. 7)

Conștiința de sine

În revistele **România literară (Probleme ale poeziei contemporane)** și în **Luceafărul (Ce este și încotro se îndreaptă poezia ?** s-au inițiat ample discuții despre poezie vizînd cele mai diverse aspecte legate de lirica contemporană. Inițiativă salutară, detașîndu-se de la început caracterul deschis al discuțiilor, curajul opiniei, lipsa prejudecăților, capacitatea analitică și de generalizare. În colocviul inițial al **Luceafărului** (nr. 25) au participat cu observații substanțiale Ov. S. Crohmălniceanu, Dan Cristea, Alexandru Piru, Lucian Raicu, Eugen Simion. Revista pare să amplifice discuția printr-o mai largă participare a cititorilor.

Chiar dacă referitor la valoarea poeziei, a numelor și volumelor citate părerile sînt diverse (eliminîndu-se, în acest fel o sterilă uniformizare) se afirmă la unison realitatea că la noi se scrie și se citește multă poezie, că există un reviriment al liricii. Există și un public cititor (receptor) dornic de poezie, iar poezia, în cele mai multe cazuri, își onorează misiunea. Nu este de mirare că în discuțiile de pînă acum se exemplifică cu modele, grupări, generații etc. deja „clasicizate", riscul asumat în cazul exemplificării cu poeți mai recent impuși fiind mai mare. Există, însă, cîteva apreciabile intervenții și prin asumarea acestui risc – Ovid S. Crohmălniceanu, Alexandru Piru, Dinu Flămînd, Adrian Popescu.

Cert este că poezia se impune printr-o forță deosebită, o diversificare și profunzime surprinzătoare. Poate cel mai mare cîștig al liricii actuale este revenirea la **conștiința de sine a poeziei,** la aflarea dimensiunilor proprii pe drumul valorilor reale, nu imaginare. După o perioadă în care se confundase specificul poeziei adevărate, confuzia generînd chiar inversiuni de valori, s-a ajuns la o reconsiderare fundamentală a rostului și condiției poeziei Rolul unui poet, grupări, generații etc., dacă el s-a manifestat cu adevărat, nu poate fi neglijat într-o privire istorică asupra perioadei contemporane de evoluție a poeziei, dar, din perspectiva celor anterior spuse, iese mai clar în evidență contribuția poeților impuși prin debuturile din jurul anului 1960 la revitalizarea liricii. Faptul deosebit la Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ion Gheorghe, Anghel Dumbrăveanu, Adrian Păunescu, Marin Sorescu etc. a stat în această posibilitate de a nu urma căile obosite ale unei false poezii, de a reveni la conștiința de sine a poeziei. Poeți de valoarea lui Ioan Alexandru sau Nichita Stănescu se întîlnesc cu marea poezie la sursele ei inițiale, europene ori universale. Așadar ar fi o falsă problemă să se considere, în afara unei înrîuriri catalitice, influența manifestată de Arghezi, Blaga, Barbu ori Bacovia asupra noilor poeți. S-a estimat, uneori, greșit contribuția acestor mari poeți la dezvoltarea noii poezii, prin supralicitarea factorului de influență și a aflării paralelismelor. În fond, există influențe permanente ale marii poezii. Se poate vorbi, spre exemplu, de eminescianism la poeți care au devenit ei înșiși puncte de referință pentru marea poezie fără a știrbi valoarea acestora, pentru că este vorba de o atitudine poetică privind viziunea asupra surselor marii arte. Că la umbra marilor maeștri se întîlnesc excrescențe parazitare, se dezvoltă epigonismul, este un lucru ce nu poate fi trecut cu vederea și a fost evidențiat, deja, în multe discuții. Poziția criticii poate fi mai categorică în această direcție, sancționînd prompt veleitarismul și lipsa de talent, mimarea poeziei, tendința spre o pseudopoezie patriotică ori pretins filozofică. În această ordine de idei mi se pare exemplară atitudinea a doi critici (din noua generație) Mircea Iorgulescu **(Aplicația critică** în **România literară** nr. 21) și Laurențiu Ulici **(Poezia structurilor contemporane** în **Luceafărul** nr. 27) care iau o atitudine categorică împotriva falsei poezii. Este o expresie a conștiin-

ALEXANDRU RUJA

(Continuare în pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

Prefacerea cîntecului *)

Intîmplător sau nu, poezia – de dragoste – a lui Radu Cârneci își dezvăluie devenirea printr-o intenție de precizare și ordonare a unei simbologii adecvate. Conceptele poetice, plantate intr-un spațiu animizat, cutreierat de Eros – de la Noi și soarele la Iarba verde, acasă, sînt supuse unei încercări de constituire într-o schemă mitică, – destul de lejeră, destul de încăpătoare. Punctul maxim al acestei evoluții – sub aspectul construcției, al poeticei – îl constituie, după Banchetul, Cintarea cîntărilor, în care parafraza textului clasic pornește dintr-o preocupare de dramatizare avînd ca model piesele lirico-filozofice ale lui Ernest Renan.

Privit din perspectiva poeziei unei intregi generații : autori de la Nichita Stănescu la Ana Blandiana, modelul prim al liricii lui Radu Cârneci nu se detașa prin nimic spectaculos. Poemele sale trăiau prin impuls jubilativ, uneori prin înscenarea unei frenezii vitaliste, invederind frecventarea poeziei lui Blaga. Însemnele unei atitudini panteiste, grefată pe o retorică despletită ori pe tiparele versificației clasice, puteau fi descoperite cu destulă ușurință. Un Imn soarelui, aflat într-unul din primele volume ale lui Radu Cârneci, conținea, alături de alte poeme, dovada unei vocații clasicizante – mai precis pentru un clasicism caligrafic – pînă în prezent insuficient pusă în valoare. Caracteristică pentru această fază de început a creației sale este dorința de a incropi un ceremonial al poeziei. Postura lirică pare – pînă la Iarba verde, acasă, cel puțin – mai importantă decît sentimentul propriu-zis. Cu lirica lui Radu Cârneci s-a petrecut, de altfel, un lucru destul de curios. Nu însă și surprinzător. Mai puțin cîntec de dragoste, avînd însă o formă mai liberă, fără pretenții în a se subordona unui concept de poezie și unui anumit tip de metaforă (mituri platoniciene filtrate în zarea Renașterii), a ajuns la naturalețea rostirii sentimentului abia după ce poetul a descoperit posibilitățile pe care le poate oferi o construcție mai riguroasă, alcătuirea cîntecului potrivit regulilor unui cod al iubirii, descifrat cînd după sensibilitatea clasicului, cînd în convențiile modelului trubaduresc. O poezie care se iscă, prin urmare, din explorarea progresivă a culturii. Radu Cârneci cultivă nu doar un stil al liricii erotice, ci citeva stiluri ale acesteia. Efortul pe care îl face este, de aceea, în primul rînd de ordin intelectual. Ne explicăm, astfel, și invitația transmisă prin titlul recentei ediții de autor (selecție din toate volumele publicate), Heraldica iubirii, de a-i citi poezia (și) ca pe un repertoriu (posibil) al liricii de dragoste, prin descifrarea limbajului care îi este specific. Operație, fără îndoială, necesară, fără a fi întotdeauna suficientă. Căci, excepție făcînd volumele Banchetul și Cîntarea cîntărilor, versurile lui Radu Cârneci nu sînt atît rezultatul aplicării unui program, exactă asimilare a unor convenții, cît al unei aspirații de a le descoperi și realcătui în propria pagină lirică.

Între simbolurile mitologiei autohtone, expuse didactic, tema iubirii răzbate – în primele culegeri de poeme – într-o notație a senzualității, unită cu un alegorism discret, de sorginte folclorică. Precum în Iarba verde, acasă, Descîntec de primăvară, Sufletul-pasăre, Mic descîntec. Muzicalitatea versului, amintind de baladă ori de descîntec, rămîne, încă, un sprijin important al poemului : „La marginea somnului, / pe drumul omului, / mă aștepți ca o pasăre cu zborul în jos, / ca o pasăre cu zborul curat dar în jos, / trei daruri să-ți aduc pentru drum, / pentru drumul tăcut ca un fum ... (Înainte de bocet). Tot prin folclor putem explica tendința de a pune în relație ciclurile naturii fenomenale cu cele biologice, umane : Tainică sămînță. În rest, Radu Cârneci poate părea destul de artificial, amestecînd poezia cu descripția limbajului și a gesticulației lirice. Încearcă o fenomenologie a dorului (Poem de dor), invocă „tainice oficieri", „chemarea tragică a Mioriței", „lacrimi ale mamei Dochia", și, nu într-totul convingător, absconsa simbolică a astrelor : „Mă legănam cu Luna lîngă Buze, / Cu Sirius pe stîngul – inelar, / țineam în mine prefăcute muze, / dar eu purtam însemnul legendar" ... (Castel de rouă). Este tentat, pornind de la Blaga, de celebrarea semințelor, deși pune în contribuție lecturi din Ion Barbu (Contradans lent). Heraldica iubirii renunță, din păcate, la o sumă de poeme erotice crescute din mitologicale, interesante, mai ales, dacă ținem seama de relativa lipsă a „invenției" în scrisul poetului.

Trecînd peste tentativa – reușită, de altfel – de rememorare a panteonului autohton (volumul Cîntînd dintr-un arbore), Radu Cârneci se realizează în sonet (cf. Grădina în formă de vis), într-o poezie fastuos convențională, ceremonială, decupată dintr-o sensibilitate rafinată, ușor prețioasă și din lirica renascentistă : „... Și, rătăcind pe apa neantului de dor, / – chiar de-am să trec dincolo – mereu o să te caut, / cu ochii de-ntrebare, cu pas răscolitor, / mînat de neîmplinire precum un argonaut" ... (Și, rătăcind pe apa neantului de dor).

Suprema elevație a versului lui Radu Cârneci îl vom afla însă abia în Banchetul. Expresia este aici mai directă, verbul exprimă, în afara oricărei încercări de stilizare, o senzualitate puternică. Miturile platoniciene se pierd, frecvent, printre senzații pure : „Sălășuiește pe gura ta urma sărutului. / Păsări trec albe luindu-ți gîndurile. / Vuietul apelor mari se amestecă în vuietul stelelor. / Arse buzele tale ca după beție. Murmur / de taină carnea, binecuvîntînd trecerea" ... (Sălășuiește pe gura ta urma sărutului).

Cu mai mult fast, cu mai multă culoare, Cîntarea cîntărilor nu face decît să ne redescopere o carte clasică a iubirii, concentrînd exercițiul unui deceniu de poezie.

LUCIAN ALEXIU

*) Radu Cârneci, **Heraldica iubirii**, 1963-1973, Ed. Eminescu, 1975

MEMENTO

Cu scriitorul de expresie germană LUDWIG SCHWARZ

– Împliniți luna aceasta (august) 50 de ani. Ciți din ei aparțin literaturii ?

– Jumătate.

– Ați debutat deci la 25 de ani ?

– La 20. Pentru prima dată însă ceva scris de mine a fost publicat mai de vreme, cînd aveam 13 ani. Cîștigasem premiul pe țară la un concurs lansat de o fabrică de creioane, pentru cel mai bun text de reclamă.

– Ați debutat ca prozator ?

– Am început cu lucrări lirice și cu ziaristică.

– Știu că V-ați format în mare măsură ca autodidact. Creează acest fapt o condiție specifică pentru un scriitor ?

– Am o formație tehnică și poate prin acest lucru mă deosebesc de alți autori, care au beneficiat de o formație umanistă. O astfel de situație creează anumite greutăți în minuirea limbii. Din cauza ei, un autor trebuie să facă, poate, un efort mai mare pînă ce-și găsește drumul spre o formă de exprimare personală. Un rol formativ important a avut și continuă să aibă pentru mine teatrul și filmul. Am citit și continui să citesc foarte mult. Vreau să adaug: Faptul că am activat timp de 20 de ani în producție mi-a înlesnit un contact cu diferiți oameni, cu gîndirea, cu problematica, cu mentalitatea lor. M-am putut forma deci ca scriitor învățînd direct de la realitate, din practică.

– Cum ați fost stimulat în munca Dvs. de scriitor, care sînt momentele importante în activitatea Dvs. literară ?

– Asta-i ușor de spus. Concursul literar al ziarului „Neuer Weg" din anul 1956, la care am participat cu povestirea „Das Schlüsselbrett", premiera piesei mele „Husarenkammer (Camera husarilor) la Teatrul German de Stat din Timișoara, în 1969, debutul meu în genul dramatic și prima mea piesă în grai șvăbesc. Ziarul „Die Wahrheit" a publicat prin 1967 primul meu reportaj mai amplu „Și pe lîngă drum de țară", o relatare din satul meu natal, Dolați.

– Care este expresia de viață esențială, ce se oglindește în scrisul Dvs. ?

– Războiul. Ceva ce nu pot să uit nici astăzi. Am scris despre asta în volumul de proză scurtă „Întorcîndu-mă din Cherbourg" și în cartea de povestiri „Die Hütte am Bärensee" (Coliba de lîngă lacul ursului), ce urmează să apară în editura Kriterion.

– Acum cîțiva ani ați îmbrățișat profesia de ziarist. Ce implicații are jurnalistica asupra procesului creator al unui autor, în special în cazul Dvs.?

– Scriu mai puțină literatură.

– Se întîmplă să preluați ca scriitor teme tratate de reporterul Schwartz ?

– Sigur că da. Pentru că motive literare se găsesc pretutindeni, unde oamenii înfăptuiesc ceva sau nu. Este un motiv poetic, după părerea mea, dacă muncitorul calificat dintr-o fabrică, care produce la strung doar șuruburi, se gîndește și la faptul că aceste piese, folosite de exemplu la un tractor, vor trebui să reziste în peste 60 de țări ale lumii. Este un motiv poetic, dacă un constructor trece lîngă o școală, ce-și serbează jubileul de 150 de ani și se gîndește la faptul că după 150 de ani se va trece poate cu același respect lîngă școala pe care el o ridică astăzi ; este ceva poetic, dacă doi oameni se cunosc prin intermediul ... unei lăzi de roșii, așa cum este cazul unei muncitoare din Tomnatic, care, lucrînd la sortarea tomatelor, primește într-o zi scrisoare de la o tînără graficiană din R.D.G., care cu ocazia unei cumpărături a găsit numele sortatoarei pe un bilețel de control, ce se afla în lada cu roșii. Mă fascinează poezia cotidianului, poezia locului de muncă. Am scris un ciclu de poezii în limba germană, al cărui titlu „Gebrauchslyrik" ar suna, cred, și mai bine tradus în românește : „Lirică de uz casnic".

– Sînteți autorul primului roman și al altor scrieri în grai șvăbesc. Ce experiență ați cîștigat folosind această modalitate de exprimare ?

– Am arătat deja contactul strîns și îndelungat cu oamenii, care, implicit, a dus la folosirea și însușirea perfectă a „limbii materne", șvăbească.

– Ce lucrări ați include într-un volum selectiv, care să vă reprezinte ?

– Cite ceva din „Cheorbourg", din ziare și reviste, de exemplu reportajul „Pod peste două milenii" (apărut și într-un volum colectiv cu același titlu), un reportaj despre hidrocentrala de la Porțile de fier și citeva poezii ...

– De uz casnic ?

– Poate și de acestea ...

Convorbire consemnată de

EDUARD SCHNEIDER

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

ILIE PURCARIU :

„România – convergențe la universal"

(Ed. Albatros, 1975)

Interviul – specie a publicisticii plasată multă vreme în conul de umbră al evoluției spectaculoase a reportajului – își cîștigă, prin cultivarea sa asiduă în presă, și mai ales, prin apariția unor cărți semnate de scriitori și gazetari de reală vocație, un statut propriu, o tot mai complexă funcționalitate în contextul veritabilei resurecții a genului publicistic la noi.

O asemenea carte unitară de interviuri, solid articulată în jurul unui filon tematic generos în implicații majore, de stringentă actualitate – deschiderea către universal a spiritualității românești – este **„România – convergențe la universal"** de Ilie Purcaru, apărută recent la Editura Albatros.

Interviurile lui Ilie Purcaru sînt niște tensionate, subtile dezbateri de idei, ei fiind, adeseori de Paul Anghel, un reprezentant strălucit al interviului-eseu, în care totul vizează declanșarea la interlocutor a unui flux ideatic dens, de o elevată vibrație a spiritului. Cei intervievați în cartea „România – convergențe la universal" sînt personalități proeminente ale științei și artei românești (George Călinescu, Henri Coandă, A. Rosetti, Zaharia Stancu, Elie Carafoli, Mihai Pop, Stephen Fischer-Galați, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Meliusz Jozsef, Octav Doicescu, Octav Onicescu, Magdalena Rădulescu, Henri H. Sthal, Franyo Zoltan, pictorul naiv Gheorghe Mitrăchiță), pentru care interviurile lui Ilie Purcaru constituie fericite prilejuri de a gîndi frumos și adînc rațiunile din urmă, omenești, ale demersului lor în domeniile de activitate care i-a consacrat, și, în consens cu ideea-generic a cărții, să facă penetrante disociații cu privire la raportul dintre specificul național și universalitate.

Cu excepția întîlnirii cu George Călinescu, moment de aleasă poezie și aură inițiatică în universul problematic călinescian, Ilie Purcaru nu pare de loc complexat de autoritatea în materie a interlocutorilor, nu „dispare" nici o clipă din convorbire limitîndu-se la întrebări lapidare, „incitante", ci abordează cu aplomb și competență, de pe pozițiile unei întinse minuțioase informații, probleme dintre cele mai dificile, uneori de strictă specialitate.

Compozițional, interviurile din „România – convergențe la universal" ne întîmpină cu mereu alte modalități de expresie, evitîndu-se cu ingeniozitate stereotipia, șablonul, monotonia. Preambulurile interviurilor au cînd coloratura afectivă a unor evocări înfiorate liric, cînd structura unor portrete memorabile, cînd accente narative, de reportaj „pe viu", cînd austeritatea studiată a unor pregnante fișe bio-bibliografice. Și totul subordonat unei axe ideatice ferme (ce se refuză anecdoticii ieftine și amănuntelor pitorești), complexe în implicațiile declanșîndu-se în tensiunea convorbirii ca o reacție în lanț și nuanțat subliniate de intervențiile lui Ilie Purcaru, autor de referință al unor remarcabile eseuri dialogate, cum ne place a-i socoti interviurile.

VICTOR RUSU

„Lauda zilelor noastre"

(Editura Eminescu, 1975)

„Lauda zilelor noastre" este o culegere de versuri patriotice ale poeților de limbă maghiară din România, selecția și traducerea poeziilor aparținînd poetului Dim. Rachici și Gabriellei Csire. În volum sînt reprezentați poeți din toate generațiile, de la Bartalis János, Horváth Imre și Méliusz József, la Létay Lajos, Majtény Erik, Székely János, Kányády Sándor, Szilágy Domokos și pînă la mai tinerii Apáthy Géza, Farkas Arpád și Balla Zsofia. Precum se vede, poeți de prestigiu, bine cunoscuți cititorilor, și nu numai celor de limbă maghiară. Culegerea de față nu este, totuși o antologie, ceea ce, de altfel, nici autorii ei nu și-au propus a realiza. Este o selectie, un „florilegiu". Ni se pare deci de la sine înțeles mai ales dacă unul dintre autori este el însuși poet, ca din culegere să lipsească unele nume ; iar selecția să fie în aceeași măsură reprezentativă și pentru alcătuitorul ei. Criteriul subiectiv urmat în selecție trebuie văzut ca o expresie a propriei personalități poetice a traducătorului.

De aceea imaginea liricii patriotice maghiare pe care o propune această culegere, chiar dacă nu este și cea mai completă, este suficient de grăitoare pentru a sugera cele mai importante tendințe stilistice care o guvernează.

Tendințe care (fără a nega particularitățile distincte, desigur) se integrează armonios în peisajul general al poeziei patriotice care se scrie azi la noi. Abordînd, în tonalități diverse, motivele deja tradiționale ale liricii patriotice noi, poeții evocă pagini din trecutul de luptă al partidului, realizările din ultimii ani, munca eroică a poporului, pe șantiere, pe goare sau pe șantiere, frumusețea naturii și a oamenilor țării sau, pur și simplu, își exprimă aderiunea fermă la Revoluție : „... Vara vîntură-n palme furtuni, / vaza plesnește de flori fără număr ; / tencuiala de trup se desprinde, copacului / zdrențele verzi i se smulg de pe umăr. / Iar sensibila toamnă, policromă nu vede / cum scumpele morminte pe rînd s-au surpat. / Adevăru-i acesta : Revoluția din toate / e-anotimpul meu preferat"

În fine un cuvînt de laudă meritată și traducătorii, a căror versiune cursivă, plină de expresie reușește să ne transmită fiorii unei poezii veritabile și un patos civic care caracterizează această culegere de versuri patriotice.

I. P.

ACTUALITATEA LITERARĂ

PRIMIM DIN PARTEA TOVARĂȘEI MAGDALENA B. CARACATIȚĂ (Mizil, str. Gloriei, 19) următoarele : „Stimată Anemone Popescu, sînt o pasionată cititoare de literatură. Citesc de asemenea cu plăcere (etc., etc.) rubrica Dvs. „Actualitatea literară" în care vă ocupați (aici urmează citeva complimente) de ultimile apariții (n.n. : inexact : de ultimile apariții se ocupă în Orizont, cronicarul literar al revistei, Lucian Alexiu). Cum plec în concediu, v-aș ruga să-mi recomandați ..."

Stimată Magdalena B. Caracatiță, n-o să fiu rea să vă recomand nici Iliada, nici Faust și nici cărțile lui Norman Manea. În concediu, presupun că vreți să vă odihniți, să vă reconfortați, să, în fine, vă reîmprospătați forțele pentru viitoarele Dvs. lecturi Dar cum nu putem să lăsăm patetica Dvs. scrisoare fără răspuns, și cum au apărut, recent, citeva ideale cărți de vacanță (se pot citi în tren, pe plajă, în cort, în autobuzul 32, etc) nu pregetăm a le numi aici.

Cea mai indicată dintre ele se cheamă Magdalena de la miezul nopții și este semnată de binecunoscutul autor de romane de spionaj Theodor Constantin. Magdalena e o spioană rea și deșteaptă, de care se îndrăgostește un orfelin. Orfelinul e și el un fel de spion, însă pozitiv, care (fiindcă Magdalena e rea și spioană) se reîndrăgostește de o orfelină. Ortelina e criminală, dar ucișii ei sînt oameni răi. Pînă la urmă (iertare că divulg finalul), Magdalena scapă iar autorul ne promite volumul al doilea în care, desigur, Magdalena își va primi meritata pedeapsă. În romanul lui Theodor Constantin există și pagini dedicate luptei partidului în ilegalitate, ca și insurecției armate : dacă autorul citea, de pildă, doar revista „Magazin istoric", vă garantăm că ele ar fi arătat altfel. Așa, fantezia creatoare a lui Theodor Constantin poate fi complinită de lecturile Dvs. de după vacanță Tot în concediu puteți citi Cianură pentru un șoricel și Bună seara, Melania, de Rodica Ojog-Brașoveanu. Ca și Magdalena, Melania e genială și face rele. Spre deosebire de prima, încadrată în cîmpul muncii, Melania e pensionară și are un motan. Bineînțeles că se fură (nu pînă la capăt) un tablou, că apare un sculptor bețivan și rău (care dispare) și că, în definitiv, un roman polițist, fără doi-trei (zece-unsprezece) morți și fără doi-trei (patru-cinci) milițieni simpatici e ca un film românesc (de actualitate) fără Toma Caragiu

Dacă doriți lecturi umoristice (nu afirmăm că Theodor Constantin ori Rodica Ojog-Brașoveanu n-ar avea umor : fereasca sfîntul de o asemenea afirmație nedreaptă), nu trebuie să luați cu dumneavoastră într-o casă străină o umoristului de altădată Teodor Mazilu, carte cu sinucigași și pervertiți (Sînteți în concediu). Cornel Udrea, Cu alte cuvinte vă poate face (ca amatoare de literatură) inestimabile servicii. Tînărul umorist se ocupă, în jumătate de carte, de tinerii debutanți într-ale scrisului (ca și de relațiile revistelor cu ei), relații care nu întotdeauna au haz, așa cum s-ar putea crede din schițele lui Cornel Udrea. În partea a doua se relatează întîmplări din viața lui Achile Bilă („blînd ca un amurg de iunie dar și dur asemenea rotacismului") Dacă nu știți ce e rotacismul, nu trebuie decît să trageți concluzia că autorul face parte dintre umoriștii noștri culți ; specia lor e astăzi în creștere, după ultimele mărturisiri radiodifuzate ale lui Valentin Silvestru.

În fine, stimată Magdalena B. Caracatiță, vă urăm un concediu plăcut. Dacă după concediu doriți o orientare mai clară în literatura de azi, citiți Antologia scriitorilor oltени. Întocmită de Florea Firan. Cu puține excepții, prozatorii, poeții, criticii, eseiștii români ai anului 1975 sînt prezenți acolo (cu poză și bibliografie).

ANEMONE POPESCU

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

CITEVA REPERE

Se spune că traducerea este, înainte de toate, un act de dragoste, de dăruire ; de sacrificiu chiar : traducătorul, — formație de scriitor atunci cînd nu este un oarecare, — își „risipește" darurile personale, care ar putea da naștere unor opere originale de valoare, pentru a conferi o nouă strălucire operei străine.

S-ar putea ca în astfel de afirmații să existe și o doză de adevăr. Oricum, însă, un entuziasm puțin comun trebuie să definească munca lui ; precum și necesitatea de-a dărui. S-a mai spus că traducătorul este un ins timid : și-a ales această muncă, una din cele mai neînsemnate, în aparență, tocmai pentru că este timid. Dar (exagerez puțin), poate că el este un individ care luptă cu singurătatea : poate că el nu reușește, nu-și permite să rețină numai pentru el bucuriile pe care i le oferă un text inaccesibil celorlalți din cauza deosebirilor de limbă. Poate că pentru el acesta este un fel de a se exprima, de a comunica.

Cît despre timiditate, aici mai încap discuții. Pentru că la fel de întemeiat se poate vorbi de îndrăzneala traducătorului, despre curajul lui. Nu numai atunci cînd se apropie de Shakespeare, să zicem. Dar mai alese atunci cînd **se încumetă** să aducă în fața publicului său un autor încă neafirmat, uneori la fel de puțin cunoscut chiar în literatura din care provine. In acest caz, să spunem, acțiunea lui coincide cu aceea a unui critic, a cărui menire este să afirme noi valori. Acceptînd, deci, că traducerea acestei opere ar fi una quasi-perfectă, rămîne riscul, de loc neglijabil, al confruntării ei cu noul public. Nimeni nu-i poate garanta traducătorului că gusturile, afinitățile, interesul lui, coincid cu al publicului pentru care traduce : el singur trebuie să-și dea seama de asta și, mai ales, trebuie ca acest lucru să-l intereseze. Ar fi suficiente exemple care să ilustreze, concret, în ce măsură absența acestei preocupări generează eșecuri totale.

Cred că aceasta rămîne o problemă de cea mai mare importanță pentru traducător, întrucît ea poate să se orienteze spre acele valori ale culturii universale pentru care există afinitate în mediul cultural pentru care traduce, spre acele valori care pot fi asimilate de această cultură spre folosul ei „... trebuie să ne însușim,... tot ceea ce este mai valoros și progresist pe plan internațional ! Să împletim experiența celorlalte popoare cu spiritul nostru revoluționar, cu concepția noastră despre lume, dînd naștere unei culturi noi, care să țină seama de specificul istoric, social și național al poporului nostru"... (**Nicolae Ceaușescu,** Raport la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R.). Înțelegînd acest deziderat general, nu ne va fi greu să deducem importanța pe care o are în procesul de formare a noii noastre culturi munca de traducere. Ea este investită cu o înaltă semnificație creatoare, întrucît prin selecție și prin asimilarea a ceea ce ne este folositor, contribuie nu numai la lărgirea orizonturilor noastre spirituale dar și la fortificarea și la o mai pregnantă definire a personalității propriei noastre culturi, în confruntarea ei cu cele universale. În fine, este o contribuție a noastră la eforturile de păstrare a solidarității, a unității, a universalității culturii.

În ultimii ani se traduce la noi mult, și din ce în ce mai bine. Avem acum o elită de traducători, adevărați maeștri ai limbei române, cu care s-ar putea mîndri orice cultură ; avem, de asemenea, tineri traducători de perspectivă care s-au dăruit cu hărnicie și talent cunoașterii altor culturi și literaturi, contribuind astfel, prin roadele muncii lor, la fertilizarea literaturii și culturii noastre. Ceea ce nu trebuie să ne facă să uităm că, pe-alocuri, mai sînt încă destule de făcut.

Dar iată că, paradoxal, cu toate că noi am fost, cum se spune, „la porțile Orientului", literaturile orientale (și, din păcate, nu numai acestea), au pătruns la noi prin ușa din dos. Multă vreme s-a tradus la noi după intermediari, s-a tradus după traduceri și localizări franceze, engleze, germane etc. Nu s-a mers, adică, direct „la sursă", nu s-a lucrat sistematic, alegerea fiind condiționată de ceea ce există la un moment dat tradus în franceză, să zicem, dintr-o literatură care ne interesa. Astfel au fost preluate versiunile altora, pe care, aceștia, normal, le-au conceput conform propriei sensibilități, propriilor afinități, propriilor interese.

De aceea ideal ar fi — și sînt semne îmbucurătoare în acest sens — să avem traducători capabili a merge direct „la sursă", adevărați specialiști, care să cerceteze și să cunoască în profunzime acele culturi care pînă nu de mult au fost ; mai mult sau mai puțin, zone albe ; urmărind ceea ce ne poate interesa **pe noi,** căutînd valorile **din punctul nostru de vedere,** apropiate spiritului și sensibilității **noastre ;** pe care să le poată apoi transpune direct, dăruindu-le culturii noastre într-o haină ferită de podoabe străine.

In fine, se pare că ar trebui să privim cu mai mult interes spre literaturile noi, ale popoarelor cu care ne este împletit destinul, cu care ni s-a împletit de-a lungul veacurilor istoria. Am avea poate mai multe de aflat din literatura lor, din cultura lor, decît din acele, elevate dar din păcate deseori sterile rafinamente pe care uneori le-am preluat cu excesivă grabă și care s-au spulberat ca balonașele de săpun, superbe sfere perfecte care nu conțin nimic.

Totodată, vechi culturi cum este cea egipteană, chineză, mongolă, japoneză sau indiană etc., în al căror patrimoniu există pagini literare sau texte filosofice a căror importanță n-ar mai trebui demonstrată, pentru noi rămîn deocamdată fragmentar cunoscute. Dar aceste culturi — precum și altele — au și o literatură nouă, care reflectă viața actuală, zbuciumată și plină de efervescență, a popoarelor care o creează. Și aici ar mai fi destule de făcut.

IOAN RADIN

Conștiința de sine

(Urmare din pag. 1)

ței criticii tinere, formată cu generațiile de poeți în discuție, de departajare și promovare a valorilor literare.

După Ștefan Aug. Doinaș, dintr-o excepțională carte **Orfeu și tentația realului,** reiau o afirmație a lui Jules Monnerot (din **La Poesie moderne et le sacré**) referitoare la geneza poeziei. „Poezia s-a născut — afirmă Monnerot — nu datorită faptului că unii oameni și-au propus să fie poeți, ci datorită faptului că unele ființe vizînd existența au ajuns la poezie". Poezia, deci, își găsește izvoarele în realitate, în raportul omului cu propria, existență, cu societatea și lumea înconjurătoare. Poetul adevărat deci **devine,** el pornește de la **existență** spre **poezie.** Asumîndu-și realitatea, poetul o redă celor din jur spre cunoaștere. Dacă pînă la poezie lucrurile au existat, prin poezie ele ne sînt cunoscute Asumarea realului, meditația din unghiuri diferite asupra existenței sînt caracteristici și ale poeziei actuale. Dacă problemele fundamentale ale poeziei rămîn, optica de revelare și interpretare a lor se schimbă, noua realitate socială pune individul în alte relații și într-o altă perspectivă. Poezia noilor generații devine expresia și a unei **noi atitudini poetice.** Nu intenționez o listă a exemplelor care, acum, contribuie la emulația lirică. Desigur că analizînd situația poeziei **azi** (Ovid S. Crohmălniceanu) există un sentiment de insatisfacție pentru lipsa debuturilor surprinzătoare, cu toate că nici acesta nu este un indiciu sigur al unei activități poetice surprinzătoare. În prelungirea unor volume de excepție pot apărea cărți inspirate repetări inutile ori simple fraze așezate în formă de poezie. Intervine un manierism facil care generează o anumită monotonie ce a fost remarcată fie la un poet, fie într-un cadru mai general. La întreținerea atmosferei contribuie și critica literară care în multe cazuri nu are curajul afirmării noului sau consideră prea „clasicizate" ori epuizate ca interpretare unele volume de poezie. Foarte bine a remarcat Mircea Iorgulescu lipsa **aplicației critice,** dar necesitatea ei absolută pentru o critică creatoare, capabilă să disocieze fin dar intransigent, adevărata valoare de impostură.

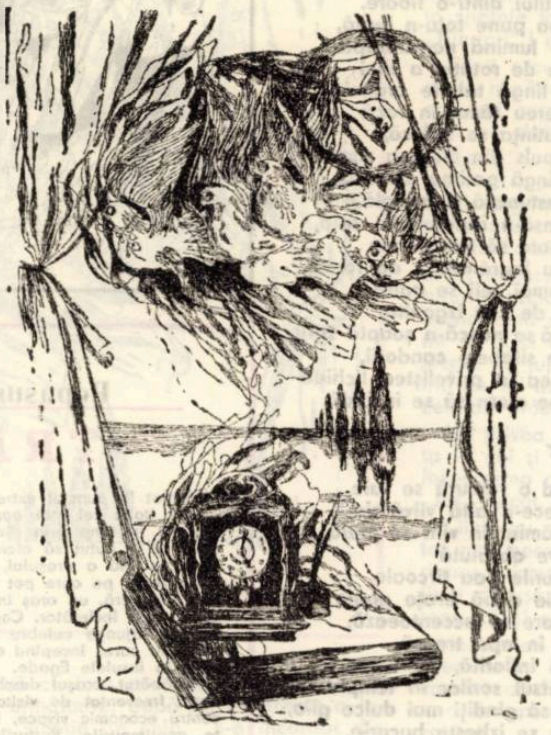

Se crede prea ușor că apariția a două-trei cărți despre poezia contemporană au epuizat problemele legate de această parte atît de dinamică a literaturii, și că o permanentă **revenire** asupra poeziei contemporane înseamnă **repetare.** Dimpotrivă sînt necesare cît mai multe studii de critică aplicată fenomenului poetic actual, sinteze, profiluri dedicate unor poeți pentru a se crea imaginea adevărată asupra poeziei noi. Discutînd poezia contemporană dintr-o perspectivă istorică nu trebuie omis rolul generațiilor de scriitori de dinainte. Și această pentru că legătura cu tradiția rămîne o trăsătură perenă și fundamentală a poeziei, care-i clarifică mai bine rosturile ei contemporane. Încadrată într-o dezvoltare normală, pe linia tradiției, se poate evalua mai clar evoluția, sau dimpotrivă stagnările ori repetările. Confuziile sînt limitate, iar excesele temperate. La aceasta se adaugă faptul că poezia contemporană este rezultatul activității interferente a unor generații poetice diferite.

Discutînd despre poezia contemporană, ea poate fi privită, deci, într-un context mai larg istoric, sau mai restrîns, în sensul **poeziei de azi** (cu semnificația dată de Ovid S. Crohmălniceanu). Devenirea ei se produce în măsura **impunerii** și **recunoașterii** valorilor, și în același timp a eliminării epigonismului. Caracterul deschis, **in mers,** al poeziei contemporane îi asigură doza de imprevizibil și o ferește de etichetări sau aprecieri rigide, care nu-și pot avea locul în legătură cu o poezie în continuă prefacere. Poezia trebuie doar să exprime armonios, sensibil și profund, rostul omului și al existenței sale, relația sa cu cosmosul și societatea în care trăiește. Sînt poate chiar coordonatele pe care va evolua, în viitor în linia unei bune tradiții, poezia românească de azi. Angajarea unei discuții pe o temă atît de actuală — **Ce este și încotro se îndreaptă poezia ?** — este expresia maturității literaturii noastre și a spiritului critic.

CONSEMNĂRI

Un roman german din secolul al XVIII-lea despre un român

Dacă pînă în sec. al XVIII-lea călătoriile au satisfăcut în general lăcomia căutătorilor exoticului și, în parte, erau considerate o școală de moravuri, atunci cînd ele se îndreptau spre țări cu renume ca Franța, Spania, Italia, Anglia, era raționalismului a schimbat această situație. Pe lîngă alte modalități, voiajul s-a perceput ca o sursă de cunoaștere a lumii și a omului. Descartes aprecia că „dans le grand livre du monde" și „dans le même" poate găsi răspunsurile la orice problemă. Contactul nemijlocit cu fapte eterogene, înlesnit prin călătorii, era considerat a fi prima treaptă de acces la rațiunea universală. Urmarea firească este un flux puternic de scrieri memorialistice și de călătorie. Sînt renumite în acest sens scrierile lui Jean Thevenot Voyage en Europe, Asie et Afrique și Georg Forster, Ansichten vom Niederrheim.

Dar explorarea excesivă a străinătății, a țărilor și a lumii dincolo de hotarele patriei, contravenea spiritului național al iluminismului burghez. Pentru a contrabalansa această tendință, s-au întocmit romane fictive de voiaj, în care personajul principal, provenind din altă țară, privește la rece situația societății din țara autorului. Ca străin, el este în măsură să descopere avantajele și dezavantajele din țara vizitată de el, permițînd astfel o atitudine aparent imparțială și oarecum critică față de orice neajuns întîlnit în cale. Astfel, Jean Paul Morana își alege eroul în L'Episod du grand seigneur din Turcia și-l confruntă cu realități pariziene Urmează celebrele Lettre persanes ale lui Montesquieu, Ingénu al lui Voltaire, Die goldenen Spiegel ale lui Wieland. In toate aceste opere, călătorul străin este judecătorul lucid care stă deasupra faptelor, le analizează și propune căi pentru remanierea lor. In același context se încadrează și romanul Romany eines edlen Walachen landwirtschaftliche Reise durch Europa, Nürnberg 1785, (călătoria agrară a unui nobil român, Romany). D. C. Amzar a identificat autorul cărții : este vorba de celebrul specialist german în probleme de agricultură Iohann Friedrich Mayer (1719-1798). Acesta, un adept al filozofiei iluministe a lui Wolff, a intenționat să prezinte o amplă panoramă a situației agriculturii din timpul său, completînd-o cu critici la adresa diverselor sisteme social-politice. În acest scop, a ales drept erou al povestirii sale un boier român originar de lîngă Focșani. Modelul pentru personajul său este destinul familiei domnitorului Șerban Cantacuzino. Fiii acestuia, scăpați cu greu din mîinile turcilor, pribegesc apoi prin toată Europa. Dar simpatia autorului german mai are și alte surse decît compasiunea. In anii 1766-1774, s-a impus la Halle studentul român Hagi Techani. El și figura luminoasă a lui Dimitrie Cantemir (a cărui biografie și Descripția Moldavie le-a publicat slavistul F. A. Büsching, în 1769) i-au impus lui Mayer respect față de capacitatea intelectuală a poporului român. Și de aceea Romany, care poartă însuși numele poporului său, este înzestrat cu toate calitățile. Trecînd prin Italia, Portugalia, Anglia și poposind mult timp în Germania, el este întîmpinat pretutindeni cu multă stimă și face constatări deosebit de pătrunzătoare la adresa realităților din aceste țări. Folosul practic este întotdeauna principiul suprem al observatorului care „prin constatări proprii referitoare la invențiile utile și frumoase ale țărilor străine" vrea să fie, după reîntoarcerea în patrie, în stare, cum o spune el însuși, să înalțe din ruine averea strămoșească și „să folosesc toate orînduielele pentru o astfel de gospodărie, prin care noi și urmașii noștri să fie pentru totdeauna fericiți". Romany urmărește deci ceea ce Grigore Ureche are în vedere cu ale lui „ca cele bune să le urmăm iar cele rele să ne ferim de ele". Cunoștințele acumulate intenționează să le pună la dispoziția neamului, a propășirii acestuia. Motivul principal pentru situația economică mai puțin bună a Țării Românești, (de remarcat totuși că Mayer o apreciază a nu fi cu mult mai proastă decît cea din Germania), personajul Romany îl găsește în faptul că „acolo în România" proprietatea, libertatea și deseori dreptatea lipsesc". Dar toate acestea se datorează unor cauze politice independente de voința poporului român. Acesta este veșnic păgubit de războaiele dintre cele trei mari puteri : Rusia, Polonia, Turcia. Însăși destinul lui Romany se explică prin războaiele ruso-turce din jurul anilor 1739-1768. Dacă în privința situației generale, concluziile lui Mayer sînt juste, același lucru se poate spune și despre afirmațiile sale privitoare la originea românilor. Aceștia ar fi urmași ai vechilor romani. Limba lor, susține Mayer, orientîndu-se aici după umanistul italian Poggio Bracciolini (1380-1495), ar fi și astăzi o limbă latină puțin stricată. Și cîteva amănunte istorice din romanul lui Mayer corespund realității. Dar, deoarece autorul german a cunoscut țara noastră exclusiv prin corespondența sa cu cîțiva agricultori sibieni și din informațiile ziarului „Stuttgarter Zeitung", unele aspecte sînt prezentate sumar. Ceea ce este valoros pentru noi în scrierea lui Mayer nu este așadar veridicitatea detaliilor. Străduința sa de a interpreta corect cadrul istoric general din Țara Românească și prin urmare situația poporului român este un merit. Mayer a izbutit, pe deasupra, să întrevadă precis mersul evoluției economiei capitaliste românești din sec. al XIX-lea și a înțeles specificul istorico-politic al situației Principatelor române.

Acest roman fictiv este un document prețios pentru imaginea ce o avea Europa occidentală în secolul al XVIII-lea despre țara noastră.

HORST FASSEL

DAMIAN URECHE

EMINESCU

— Fragmente de poem —

Cum se concentrează cerul in industria de rouă,
Depărtările astrale nu sint de trecut cu glezna,
Luminind din ascunzișuri, gindul micșorează bezna.
Dar gimnastica voinței crește-ncetul cu incetul,
Viața mușchilor absoarbe, in asaltul pur, atletul.
Și prin muzica suavă din lumina blindei zile
Au pătruns semănătorii de elan și de idile,
Iarba e cearceaful verde și-i mototolit cu grijă
Cind din șoaptele complice sare-n aer cite-o schijă,
Te acoperă pe virstă, pe obsesii și pe gură
Corul veșnicelor păsări dirijate de natură,

Steaua de intîmpinare nu mai știe să aleagă
Sprijinită de-ntuneric, noaptea nu mai e întreagă.
Aprigă învălmășire de cascadă ne-ntinată,
Poți să strigi, a fost un miine, precum spui, a fost odată,

Spumegă lovit in sine inceputul de poveste,
Anotimpul, dacă vine, și lumina, dacă este,
Se intrec pe coridorul singelui cu bolți rotunde
Să ne dea-ntrebări la care numai aerul răspunde.
Diademe de azururi, flamuri gri de faima zării,
Stau la temelia lumii, mărturie a visării.
Vegetații inspirate cu incizii de parfumuri,
Foc in care locuiește dinastia unor drumuri,
Ce văpăi miraculoase date-n grija fiecărui,
Incit nu mai știi prin care avalanșă să te dărui,
Radiații de luceferi fac un nufăr să ingine
Tinăra melancolie peste rănile bătrine,
Largi torente de nădejde se revarsă-n praguri mute,
Cu obsesia tăcerii sint fintinile cusute,
Din concentrica răcoare bei verigă cu verigă
Pe cind arșița din timplă după echilibru strigă !

★

Cu pecetea biruinței sunetul despică harfe,
O, zăpezile distincte care flutură eșarfe,
Să ne-arate infinitul, transparența ne convinge,
In văzduh, după plecarea de cocori haotici, ninge.
Dorul se incheagă-n leagăn, cintecul se-ncheagă-n spații,

Tolerindu-ne in golul dintre două respirații,
Tu, așează-te la pindă să surprinzi in piatră glasul,
Cerul nu strivește fruntea ; fruntea nu strivește pasul,

Simfoniile de calcar, libere in seri egale
Peste-ntindere aruncă scinteieri orientale,
Spume de azur și mare stau pe creste, un omagiu,
Monumentelor jignite ce-au scăpat de naufragiu.
Gizele nevinovate plimbă umbra fără țeluri,
Orizonturi sfișiate cu beție de creneluri,
Unde s-a oprit lumina in tăcere să depună
Vuietul din scoici și alge cu miresme de furtună.
Să-nțeleagă ochiul minții și să prindă ochiul zării
Navigind prin epidermă voluptatea renunțării,
Cind o clipă rotunjește fructele și le imploră
Ca să intre-n moartea dulce a dorinței, ca-ntr-o horă.

★

Calm, in defileul frunzei, cine locuiește, oare ?
Adincime a genezei in pistilul dintr-o floare.
Și se apără amurgul, bezna pune totu-n luptă,
Dar sub rădăcina ierbii e lumină ne-ntreruptă.
Savurind un pisc, mișcarea de rotație a zilei
Pune praf de-mbărbătare lingă tălpile argilei.
Scinteiere copilandră, minereu tăcut in rocă
Și sub așchiile nopții neputința se sufocă,
E șuvoiul care cere un impuls din magma stinsă,
Care bate-n ritmul mării lingă patima distinsă,
Să fixezi pentru o clipă, fastuoasă și brutală,
Marginea de implinire prinsă-n ropotul din sală,
Pe colină odihnită cine poate să transforme
Ochi orbit lingă virtejul cu ingrămădiri de forme,
Cind in sevă de statuie numai zeii se agită,
Și izbinda modelează trup de Evă izgonită,
Cald intruchipați cu lauri să se nască-n șoaptă zorii,
Raiuri de oprit durerea pe silabele candorii,
Cind se schimbă limpezimea in priveliștea lichidă
Lasă pleoapele secundei pe etern să se inchidă.

★

Dacă se retrage viața cind o ramură se taie,
Firul de argint al zării trece-n altă vilvătaie,
Cearcănele indoielii din pămînt in vint se mută,
Aliate cu torentul de visare absolută
Din nevoia de-nălțime valurile dau tircoale,
Pe zăpada condensată suie două brațe goale
Să cuprindă depărtarea care se accentuează,
Răvășită adiere adormind in apa trează,
Noi răminem lingă piatra inflorită, de exemplu,
Numai singele oprește mersul sorilor in templu.
Indrăzniți, copii ai pietrei, să gindiți mai dulce glia,
Cind de straturi încruntate se izbește bucuria,
Formele eliberate de inlănțuirea zgurii
Să deschidă graiul tainic din convulsia naturii,
Chin intirziat pe daltă din adincuri să te cheme
Jarul pămintesc să cinte pe scinteile supreme,
Și din peșteră o rază lingă lutul frint să bată,
Geana aștrilor să suie pe țărina-ngindurată,
Protestind că infinitul a uitat să fie boare,
Cind o frunză umilită indrăznește să-l măsoare.

★

Pietrele cind prind o boare de căldură omenească
Lingă cer ingenunchează și refuză să vorbească,
Nemișcate ca un templu și greoaie ca prezentul
Peste care se-nconvoaie fruntea clipei și torentul,
Ele, semnul că rămine o efigie impură
Dacă oasele iubirii stau de veghe in natură,
Ele, o dovadă sfintă de cenușă concentrată,
Intre ce-o să fie miine și-ntre ce a fost odată,
Pietrele, statui de suflet, precum zahărul și sarea,
De la care prind tăcerea buzele și depărtarea,
Pietrele, o inscenare a țărinii austere,
Ca să nu mai alăpteze plantele scintei și sfere,
Aer deprimat ce nimeni nu mai poate să-l respire,
Lingă clopotul secundei amăgit de prăbușire,
Larg impodobind văpaia temeliilor fertile,
Ca să germineze visul fecundat de nopți și zile,
Noi, firimituri de soare, și deasupra noastră norii-s.
Pietrele, tăcute lacrimi ce ne-nvață ars doloris,
Stau legate de tărimul innodat in jarul verii,
Reci cuvinte expresive lingă marginea tăcerii.

★

Cind deșertu-nghite veacuri, ce-ți mai trebuie catarge,
Ce rămine e deruta, și fragil, tot ce se sparge.
Dar auzul mai vinează o descoperire nouă,

Floarea dezorientată vrea să-și piardă inocența,
Cind prin horbote de ceață piere-n clipă diligența,
Se dansează peste struguri, peste fluiere și fluturi,
Stelele nerușinate schimbă ceru-n așternuturi,
Dar deasupra tuturora dimineața ideală
Vine cu găleți de rouă și ne ceartă și ne spală.

★

Iși aruncă peisajul ondulația severă
Cu molatecele cețuri frinte-n salturi de panteră,
Ocolișuri ale umbrei cu destăinuiri abrupte,
Norii stinși parcă-s războinici care nu mai vor să lupte,
Umbrele ineacă forma stirnind linii imprecise,
Ca eșarfele de aburi arse-n adincimi de vise
Dacă fruntea se așează in vigori necrutătoare,
Mama spiritului nostru și a cărnii răbdătoare,
Bate in căderi de umbre flacăra să ne inspire.
In tenebrele privirii tremură o licărire.
Toamnele răscumpărate suie-n irizări albastre
Categoricele turnuri ale așteptării noastre,
Două stele ne animă, ne petrec pe zări intacte
De la tălpile de tină pină-n stările abstracte,
Steaua trupului subțire, steaua gindului inaltă,
Nu o cucerești pe una, că o pierzi și pe cealaltă,
Astfel caligrafiază peste pacea-ncremenită,
Puls fermecător al vieții care fuge sau ezită,
Arzător de voluptate și măreț in impudoare,
Sufletul se zvircolește intre mlaștină și soare.

★

Dacă timplele colindă prin vifornită și ploaie,
Dacă drept rămine gindul, dacă trupul se indoaie,
Să descoperim inaltul cu fiorul adincimii
Și comoara zăvorită in tiparele mulțimii,
Dacă flacăra de piatră pilpiie peste cornee,
Fortăreața de emoții zvirle lumii căi lactee,
Dar pe straturi se așează lespezi tragice de iască,
Gituind entuziasmul care-i gata să țișnească,
Intrebați atunci culoarea prinsă-n agonia serii,
Timpla de curind intoarsă din Arcadia tăcerii,
Cite valuri neschimbate mor pe nepăsarea trează,
Cind cu iederă de singe un amurg ne-mbălsămează,
Și să căutăm sub iarbă flacăra ce arde-n spații
Că pe-ici se zvircoliră vechile civilizații,
Martore-s aceste pietre și pămînturi suverane
Cintecul de vinătoare ce s-a stins in lexicoane,
Trag cu cele două timple orga clipei pe hirtie,
Tuburile-nfierbintate de atita insomnie,
Cind pe mii de căi secrete știe inima să bată,
Să tresalte-n bulbi de verbe flacăra eliberată.

★

Să cintăm lingă infringeri obsedați de biruințe,
Pe țărina tutelară și umflată de semințe,
Spumegă in osul lumii depărtări aurifere
Ca un drum ce urcă de la exaltare la durere,
Radiază forța nudă prinsă intr-un cint magnific,
Și apasă pe retină tot albastrul din Pacific,
Din intreaga strălucire, delirant ne sare-n față
Umbra turnului eroic ce ne-a incălzit o viață.
Și cind stilpi de abur cosmic ar dori să ne imite,
Poate mai stirnim ecoul de fintini intrezărite,
Zările și-au stins vigoarea, cintă-n raza din afunduri,

Spumă de melancolie ce despică scoici și prunduri
La incheietura beznei, duelind deasupra fricii,
Fierb de-aceeași nostalgie stelele și licuricii
Larg dezlănțuit pe aripi in avinturi și poeme,
Gindul se întoarce-n sine mai tirziu, sau mai devreme.

Și pălește-n val anemic, descojit de vraja lunii,
Viață, viață, haină scurtă lingă trupul pasiunii !
Zborul care pe miracol de neliniști ne consumă
Cade lingă sinii ierbii intr-o așchie de humă.

★

Frunza de amurg crescută pe tulpina unei zile
Scoate din obscuritate elementele umile,
Pune steme violente cindce pe stilpi albaștri,
Inrudește mersul gizei cu mișcările de aștri,
Prin perdelele oglinzii trece fir de clipă rară,
Văile monumentale intră-n pacea lor primară,
Pentru navele din suflet lingă un ocean cit palma,
Amăgirea e silită să ne ducă-n port de-a valma,
Surd vuiește apa-n golfuri, talisman al vijeliei,
Cind in singe se amină aburul călătoriei.
Cu egală incordare a luminii vintul bate
Și corăbii fericite, și corăbii înșelate,
Ne-am ingăduit și frigul și căldurile distanței,
Pinze de corăbii, oase pentru pasărea speranței,
Fluturați pe-ncolonarea anotimpurilor nete
Pinze de corăbii, aripi intre lacrimă și sete,
Darnice plecări de raze din neobositul soare
Strălucesc pe suprafața algelor ca o mustrare,
Joacă pe argintul apei zarea dionisiacă,
Țărmul care stă de veghe și vapoarele ce pleacă.

★

O secundă cit o viață de ardoare și avinturi
Zguduie aceste pinze peste ape și pămînturi.
Se adaugă-n papirus și se incrustează-n vreme
Clipa facerii, sau clipa izbucnirilor supreme,
Prețioasele pustiuri zornăind pe scări marine,
Numai apă, numai pietre scufundindu-se in sine.
Brizele de intărire bat distinct in lemnul ușii
Falnic bun rămas al mării, ca să-l poarte pescărușii,
Să nu plingeți. Pe catarge sună goarna triumfală.
Numai o privighetoare taie liniștea din sală.
Ai avut comori și lauri in caseta singerie,
Numai steaua să le stingă, numai vintul să le știe.
Crește-n patimi depărtarea cu tumult după tumult,
Suferința și regretul, fiindcă n-am visat mai mult.
Elegiile candorii jefuite lingă triluri
Florile să ți le poarte in corole și pistiluri,
Incă o dezlănțuire a deșerturilor, incă.
Cu dezamăgiri sărate, val și stincă, val și stincă.
Clipa ce-ntreține viața și-ntunericu-ntreține,
Cu desprinderea de țărmuri și desprinderea de tine !

CREION

Popasuri siciliene (X)

TRAPANI

Situat la punctul extremis vestic al Siciliei, și, fiind deci, orașul italic cel mai apropiat de Africa, Trapani a devenit renumit in timp prin diversitatea și bogăția peisajului și a ceea ce a putut să ofere locuitorilor săi și vizitatorilor săi. O panoramă a orașului, de pe inălțimile pietroase, cu iarbă săracă, pe care pot fi văzute turme de oi, arată o așezare prosperă, un oraș in jur de optzeci de mii de locuitori, cu un golf incintător. Capitală a provinciei cu același nume, Trapani ajunge celebru in timp, ridicat pe un ingust promontoriu care, incepind cu muntele Eris, coboară spre mare pină in insulele Egade.

Străbătut, orașul deschide străzi și un aspect citadin modern, frecventat de vizitatori ai întregii Italii și Europe, un centru economic vivace, invăluit de un climat dulce in toate anotimpurile. Porturile sale mici pescărești, activitatea sa maritimă și industrială este lărgită de interesul pentru trecut, al unor vechi monumente, incomparabile vestigii arheologice, de care el dispune, splendidele sale palate arhaice, un interesant muzeu de artă medievală și modernă, tradiții folclorice unice și atractivele mici localități balneoclimaterice din imprejurimi, care dau orașului o aură de centru economic și turistic de prim rang al Siciliei.

Nu departe, zărim castelul normand pe o inălțime, spre Erice, iar, alături, templul dedicat lui Venus din Erice. Selinunte, Castellammare, Erice, Teatrul antic din Segesta, San Vito la Capo, un surizător sat de pescari, cu plaja sa imensă, aurie, puternicul Castel normand din Salemi, protejind drumul spre Palermo, impunătorul Castel de Portona, construit de Grifeo, aparținind incă și azi unei incringături a unei vechi familii siciliene, Adragna d'Altavilla, care il stăpinește și il locuiește incă, pacea idilică a insulei Mozia, grotele celebre de la Scurati, in imprejurimi cu căsuțele rustice in care oamenii locului trăiesc din timpuri imemoriale, peisaje, locuri, așezări, oameni care aduc grația, diversitatea și frumusețea acestui legendar ținut, al cărui centru este Trapani, iată ce ne intimpină in decursul acestui voiaj prin vestul Siciliei. Tirziu, cind părăsim Trapani, la marginea orașului, in vecinătatea unor terenuri mlăștinoase, zărim, ca intr-o Olandă a sudului, o moară de vint, care iși mișcă lent paletele sale uriașe. E ca și cum timpul ar fi stat pe loc, aici, in vecinătatea ruinelor antice, peste care pășim inflorați, cu gindul la trecut.

ION ARIEȘANU

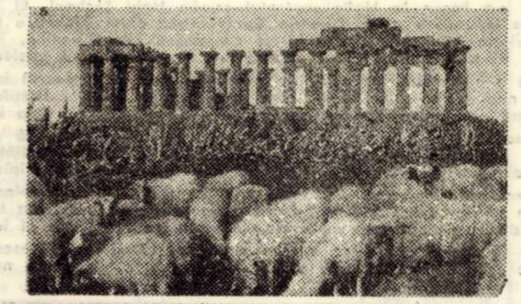

Templul Herei, la Selinunte

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 17 august

8,30 Deschiderea programului. 8,35 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,00 Fotbal. C.F.R. Cluj-Napoca — Dinamo București. 16,45 Spectacol de dresaj hipic de inaltă școală. 17,15 Drumuri in istorie. 17,35 Film serial. Ufo. 18,25 Muzică populară. 18,40 Film documentar. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Trenul. 22,05 24 de ore. 22,15 Duminica sportivă.

LUNI, 18 august

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Poeme despre femei. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun continuă. 20,55 Tinerii timpului prezent. 21,25 Publicitate. 21,30 Roman-foileton. Și totuși se invirtește (ultimul episod). 22,10 24 de ore.

MARȚI, 19 august

9,00 Teleșcoală. 10,00 Cintece populare. 10,15 Filmul artistic Vanina Vanini (reluare). 12,00 Telex. 16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Opereta contemporană românească. 17,25 Scena. 17,45 Cintec, joc și veselie. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Muzică distractivă. 19,00 Teleglob. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar Tv. 20,20 Teatrul liric Tv. 21,40 A la Espanola. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 20 august

9,00 Teleșcoală. 10,00 Matineu de vacanță. 10,20 Meridiane literare. 11,10 Omagiu lui Mihail Vulpescu. 11,40 Turnul de control. 17,00 Telex. 17,05 Concert de promenadă. 17,20 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,35 La volan. 17,45 Inimile noastre se-ntilnesc... 18,10 Mult e dulce și frumoasă. 18,30 Tragerea pronoexpres. 18,40 Slăvită să fii prin ani de glorie. 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,20 Telecinemateca. Tot aurul din lume. 21,35 Frank Sinatra in concertul la Royal Festival Hall. 22,10 24 de ore.

JOI, 21 august

16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dumneavoastră. 17,15 La concert. 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Opereta in vacanță. 18,00 Enciclopedie pentru tineret. 18,30 Muzica. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mîndră țară, la mulți ani ! 20,20 Documentar Tv. 20,40 Parisul pe note. 21,25 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

VINERI, 22 august

16,30 Teleșcoală. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,45 Tragerea loto. 18,50 Din lumea plantelor și animalelor. 19,05 Mîndră zi a libertății. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Seară de teatru. La porțile Severinului de Dan Tărchilă. 21,50 Cintec din inimă. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 23 august

7,45 Ceas de sărbătoare. 8,00 Transmisiune de la demonstrația oamenilor muncii cu prilejul celei de-a XXXI-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă. 11,00 României, cintec fierbinte. 11,30. Drumuri in istorie. Amintirile lui august. 11,50 Cintă azi intreaga țară. 12,15 Varietăți cu... păpuși. 12,30 Pagini muzicale de mare popularitate. 12,45 România anului '80. 13,00 Album distractiv. 16,00 Magazin sportiv. 17,05 Un milion de personaje pentru un singur film. 17,25 De la o melodie la alta. 18,00 Parada stelelor. 18,50 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,10 Coloanele măreției. Spectacol literar-muzical-coregrafic dedicat celei de-a XXXI-a aniversări a eliberării patriei. 21,00 Film artistic. Departe de Tipperary. 22,20 Un cintec, o glumă... 22,50 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

TITUS SUCIU

INFRUNTAREA

Fragmentul pe care-l publicăm mai jos, face parte din romanul in lucru — „FUGA" — al tinărului prozator Titus Suciu, roman a cărui acțiune se petrece, in cea mai mare parte, in anii grei ai ilegalității. Intenția romancierului — profund realist — este de a ne da nu atit o frescă a luptei comuniștilor cit, mai ales de a urmări linia sinuoasă a devenirii ca luptător comunist a tinărului Ilie, drumul formării unei conștiințe ferme și adevărate.

Cind a intrat eram la masă, în fața blidelor. Mama, eu și Ruxandra am rămas cu lingurile în mînă privindu-l. Tata era cu spatele la ușă și nici nu s-a întors. Ne-a privit numai pe noi și a înțeles totul. Mama s-a speriat cel mai rău și, pentru că nu-și dăduse seama că tata știa cine intrase, a bîiguit.

„Gheorghe... o vinit"...

„Taci și mîncă. N-o vinit nimeni" i-a întors-o el domol, străduindu-se prin ceea ce pusese în glas s-o liniștească, „că ar fi dat bineţe. Numa bou intră în casă fără să zică nimic" !

Cuvintele l-au făcut să se încrunte, să treacă printr-un moment în care fusese gata-gata să facă o anumită mișcare. Minia i-a trecut însă într-un rînjet — pe care, cu toate că și l-a ascuns, i l-am văzut și m-am speriat pentru că rînjetul acela însemna cam același lucru cu ceea ce ar fi spus vorbele : zi-i... hai zi-i tot ce-ți trece prin cap că așa e obiceiul **înainte !**... — care l-a făcut tare și puternic acolo în prag unde s-a oprit, unde mi s-a părut că ia o anumită poziție. Noi, cu mama și Ruxandra, deși am lăsat lingurile jos, continuam să-l privim speriați. Străin, ori voind să pară astfel dintr-un anumit motiv, tata sorbea din zeamă rar și cumpătat, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Și poate că tocmai asta l-a făcut pe celălalt, după ce se cumpănise pe cîte un picior de mai multe ori, să deschidă gura.

„Bună sara"...

Noi n-am putut zice nimic. Tata s-a purtat însă ca și cum celălalt ar fi intrat abia atunci. S-a întors, numai din gît, ținînd lingura plină deasupra blidului, l-a privit, apoi și-a reluat poziția, a dus lingura la gură și a sorbit. I-a răspuns după ce a înghițit bucătura, în timp ce învîrtea lingura prin zeamă după boabe de fasole.

„Bună sara... Șăzi".

După aceea s-au auzit numai sorbiturile lui tata, rare și ritmice, care păreau, în liniștea ce se lăsase, sfidătoare, și bătăile ceasului. Îmi era greu, ori mai degrabă teamă, să mă întorc — mi se părea că dacă aș fi sucit capul aș fi declanșat cine știe ce catastrofă — așa că mă uitam la ei, cînd la unul cînd la celălalt, mișcînd numai ochii.

„Vrei un blid de zamă" ?...

Falcă — el era ! — tresări și strînse mîna pe armă. I-am văzut buzele mișcîndu-i-se, dar, pentru că nu s-a auzit nimic, am înțeles că nu făcuse altceva decît să înjure, ca să se răcorească. Așa că vocea, cînd a răspuns, i-a sunat limpede și uniform.

„Mulțam, mîncați, io"...

Tata a ridicat ochii. Cînd ne-a prins pe toți cu privirea ne-a poruncit printr-un semn să mîncăm. Primul s-a aplecat el, parcă vrînd să ne arate ce să facem, dar după cîteva sorbituri a început să învîrtă lingura mult și altfel decît atunci cînd totul e în ordine. De vorbit a vorbit stînd așa, aplecat peste masă.

„Ce vrei" ?

„Mîncă numa, mîncă. om vorbi la urmă".

A avut de gînd să lămurească situația atunci, imediat, cînd l-a întrebat ce vrea dar s-a răzgîndit. Poate pentru că Falcă zisese vorbe pe care el le înțelesese exact. Așa că un timp a rămas cu capul aplecat, nemișcat, înfruntîndu-se cu vorbele lui Falcă, după care, pentru că se gîndea la cea mai bună ieșire, a continuat să mănînce.

„Ce vrei" ?

Tonul fusese aspru, hîrșîit, dar lui Falcă i-a plăcut. Și a răspuns în același fel.

„Știi tu".

„Atunci ieși" !

După ce vorbise a început să ridice capul. L-a privit direct, cu sprîncenele adunate. O mînă o ținea pe masă, aparent așa, pentru că îi cerea poziția, dar nu și-o pusese oriunde ci lîngă cuțit. Mama a observat și s-a speriat. Ca să nu scape vreun țipăt și-a dus mîna la gură. Din cauza spaimei respira fără să-și miște coșul pieptului. Falcă, la vorbele tatei, s-a cumpănit pe piciorul celălalt și l-a privit de parcă și-ar fi răsucit o țigare în foaie de ziar în timp ce ar fi vorbit despre femei.

„Așa mă" ?

„Așa și cum o da domnu" !

„Gheorghe" făcu celălalt prompt — și același cuvînt îl scosese și mama cu alt ton, strîngînd-o pe Ruxandra lîngă ea — „stăi blînd că am în buzunar o fosie".

Tata s-a oprit, apoi s-a muiat. Și-a tras mîna de pe masă încet. De afară s-a auzit pisica — dar, cu toate că s-a auzit atît de distinct, n-a luat-o în seamă nimeni. Cînd vorbele lui Falcă pieriseră cu totul tata s-a ridicat, a făcut doi pași, pînă în dreptul sobei. A răscolit jarul, a pus un întors mai mult ochii decît capul.

„Aștepți s-o fac io" ?

„Aștept să-mi spui".

Nu i-a răspuns. S-a desprins și s-a apropiat de pat. După ce s-a întins, căutîndu-și poziția, îndesîndu-și perna sub spate, s-a întors și l-a privit cu răbdare. Falcă s-a înțepenit de vreo două ori, dintr-o dată neștiind ce să facă.

„Mă... io-ți răstorn casa" !

Tata a înclinat de cîteva ori din cap, parcă zicînd că ar trebui să facă într-adevăr așa ori ca și cum i-ar fi zis : păi încearcă, mă, încearcă,... dar n-a spus nimic. A continuat în schimb să-l privească, cu îngăduință, acum ceva mai domolit. Falcă, pierzînd ceva din siguranța cu care intrase, s-a răstit din nou.

„Unde-s mă, unde" ?

„Ce unde-s" ?

„Nu fă pe prostu că dai de dracu" !

Tata s-a încordat iar și s-a ridicat într-un cot.

„Mă" !...

„Gheorghe" ! a sărit mama acoperind capul Ruxandrei.

Rămas așa cum îl ajunsese strigătul mamei, un timp a tăcut. Din ceea ce i s-a zbătut în ochi s-au desprins niște vorbe abia mai tîrziu.

„... Da atunci ai tăi or trăi din pensie" !

Falcă a strîns arma, a adus-o în față. Nu știa însă ce să facă și un timp a rămas spînzurat între mînie și cumpătare.

„Mă"... a făcut mai tîrziu împingîndu-și chipiul spre ceafă, „mă Gheorghe"...

Am înțeles toți, a înțeles și tata că Falcă ar mai fi vrut să spună ceva despre ei doi, despre aceea că pentru ei doi nu era destul loc în Hîrlău, în toată lumea asta, dar n-a zis nimic. De răspuns totuși i-a răspuns. Așa cum îi vorbise Falcă, printr-o privire.

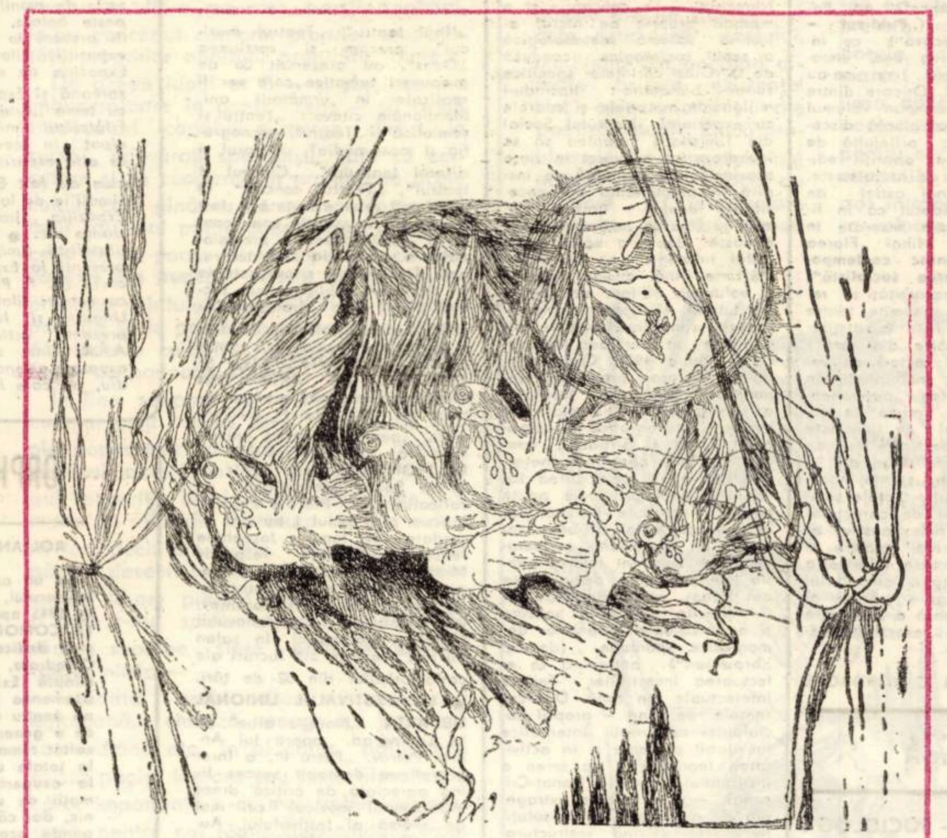

„Mă. Unde-s armele" ?

„Armele" ? !

„Armele mă, armele".

„... Adică asta ai căutat și cînd mi-ai răsturnat carul" ? ! ?

„Mă, dacă"...

Dar s-a oprit, s-a tras un pas în spate, de s-a lipit de ușă, și a ridicat arma punînd mîna pe trăgaci. Era vînăt, tremura, și cînd a vorbit a început să se bîlbîie.

„... tu-ți duuumnezeii măăă-ti Gheo, Gheorghe, da piiină cînd. Aaamu gata. Scoa, scoate arrrmele șiii ia-o, ia-o iiinainte".

Mama a scăpat un țipăt, Ruxandra a început să scîșnească. Tata, parcă surprins, s-a uitat la Falcă nu atît supărat cît nedumerit, apoi s-a uitat la mama și Ruxandra. De mîniat a început să se mînie abia atunci. Și a început să se ridice. Falcă s-a înfipt în podele și a strigat.

„Mă" !...

„Gheorghe" ! a strigat și mama.

Parcă era surd, parcă nu înțelegea românește — și sculîndu-se părea să umple încăperea, să înghită spațiul. N-a apucat să se îndrepte însă pentru că s-a auzit un țiuit. Am tresărit toți. A tresărit și tata și a început să-și adune sprîncenele uimit.

„Trenu"... a făcut el în cele din urmă parcă lămurindu-ne de ce sunase telefonul, „buștenii"...

Zicînd acestea devenise altul, dintr-o dată omul preocupat de sarcinile serviciului său. De Falcă parcă uitase. Dar eu m-am întors și l-am privit. M-am speriat. Se dezlănțuise ceva în el și mi s-a părut că-l văd cum trîntește chipiul de pămînt, cum ia arma de țeavă și-o izbește de primul bolovan, cum își smulge epoleții și înjură toate îngrădirile care nu-l lăsau să facă cu tata ceea ce ar fi vrut el. În clipa următoare, după ce i-a trecut o lumină vinețiе pe chip, s-a încordat din nou.

„Stai" ! a șuierat el.

Tata făcuse un pas înspre cabină. Cînd l-a auzit s-a întors și i-a spus liniștit, ca și cum ar fi vorbit cu unul din noi.

„Trenu mă. Trebuie să răspund la telefon".

„Nu".

„Mă"... a făcut neînțelegînd încă hotărîrea lui Falcă.

Atunci telefonul a țîriit din nou și tata a dat să pășească.

„Gheorghe" ! a strigat Falcă din nou făcînd o mișcare.

Acum s-a oprit altfel, parcă prins de încremenirea din urmă și s-a uitat la armă, în lungul ei, unde bătea. Sîngele i-a năvălit în ochi și tîmple dar n-a făcut nici o mișcare. Cînd a bîiguit : „Mă, ai grijă"... a făcut un pas înapoi ca și cum ar fi vrut să-l asigure că o să stea în loc, ca și cum ar fi vrut să-l îmbuneze, să-l liniștească și să renunțe la gîndul lui nebun. Se temea, din clipa aceea a început să se teamă, și Falcă l-a simțit. Și a început să rînjească ca și cum i-ar fi tăiat cineva gura în altă parte decît în locul în care trebuia.

„Să nu te miști, Ilie, să nu te miști"... m-a rugat tata învins.

„Auzi ce zice tată-to" ?... l-a luat Falcă în rîs pe tata.

„Să nu te miști, Ilie, să nu te miști"... M-a rugat tata din nou.

„Ai înțeles cum stăm" ?... l-a întrebat Falcă jucînd degetul pe trăgaci. Tata a înclinat din cap ușor și îndelung, răspunzîndu-și sieși, nu lui Falcă, și s-a uitat din nou în lungul armei, la mîna dreaptă și la degetul care putea aduce moartea.

După ce și-a găsit o poziție mai comodă pentru cotul drept, pe care și l-a sprijinit de un pervaz al ferestrei de la ușă, Falcă și-a pocit mutra într-un nou rînjet.

„... Așa-i mă, așa-i cum te temi !... În tine, vorba ta, nu mori tu dintr-o gălușcă ca asta, de Ilie... Și vezi cum o țin ?... Că nu-l omor numa-l chilăvesc îl fac neom !... Așa-i că de asta te temi ?... Așa-i mă, așa-i. Ți-l fac neom de plîngi toată viața, mă, așa cum plîng io... Amu știu, după ce-l pușc mă iei de gît și mă omori. Da nu-i nimic. Nimic mă. Că atunci te înfundă pușcăria și ocna. Și după ce te întorci dai de chilăvitu, de nimurugu ăsta. Ca să-l porți din loc în loc cu scîndura !... așa-i că ți-am copt-o mă, așa-i ? Trenu o să vină, o să treacă. O să se întîmple ce-o să se întîmple și atunci o să dai de dracu. De la asta una, de la mine alta, ș-amîndouă or să-ți dea în gît. Că-i timpu mă, îi timpu, Gogu o așteptat destul, tu-ți dumnezeii mă-tii !... Și de aia nu-ți fie teamă, că găsesc io un prost, cîți vrei, care să jure c-am fost cu ei la un pahar ori cine știe unde... Nu mă, din treaba asta nu scapi. Dacă stai liniștit și se întîmplă vreo nenorocire cu trenul nu poți pune vina pe mine că aduc martori, dacă miști îl pușc pe Ilie, și dacă am timp și pe tine. Și de nu apuci să pui mîna pe mine scap cu totul pentru că am ordin de percheziție și o să zic că te-ai împotrivit" ! Vorbise gîfîind, șuierînd, și ochii îi sticleau ca unui nebun iar mîinile, mîna dreaptă, și-o tot mișca îndreptîndu-și degetele. Văzînd cum se frămîntă tata mi-au trecut prin cap idei nebune. Și poate că aș fi făcut prostia să mă mișc dar atunci s-au auzit izbituri, zdrelituri în ușă. O clipă timpul a părut că s-a împiedicat, că a rămas pe loc. Apoi, noi, care eram cu fața spre ușă, le-am văzut capetele și colții. Erau Mureș și Lupu, cîinii noștri, mari, ciobănești, pe care îi cunoștea tot satul și care se apropiaseră, cred, tocmai din cauza telefonului. Falcă s-a întors să vadă și el cine era. În clipa aceea tata a sărit. Falcă l-a simțit și s-a îndreptat imediat. Numai că acum eram în spatele tatii.

„Tilharul" ! a strigat dosindu-mă.

Cîinii erau mari, puternici. Nu făceau nimic nimănui și tata îi lăsa liberi printre oamenii care veneau la gară. Toți știau însă că dacă vreunul dintre noi strigam „tilharul" !, deveneau ca fiarele. Erau în stare să jupoaie și un plop ! Și cînd au auzit strigătul, cîinii au început să latre și să se arunce în ușă de parcă s-ar fi sălbăticit. Falcă a înțeles destul de repede totul. Rînjetul i-a pierit și a început să-și adune sprîncenele cumva nedumerit, ca atunci cînd simți că te lovește și nu-ți vine să crezi că ai atîta noroc.

„Ăștia te jupoaie"... a făcut tata greu într-un fel indispus pentru că îl vedea pe celălalt prăbușindu-se.

Ne privea tot așa, năuc, ori doar se uita la noi și vedea cine știe ce, și încet-încet arma cobora.

„Jos, culcat. Culcat" ! a făcut tata.

Cîinii au mai lătrat de două-trei ori, tot mai neconvingător, apoi au tăcut. Au rămas privindu-ne, ridicați pe labe și sprijiniți de ușă, din cînd în cînd mîrîind. Păreau că și ei se încruntă, că-și adună sprîncenele ca să înțeleagă mai ușor ceea ce se întîmplă. Tata, după ce s-a convins că Falcă renunțase la gîndul lui, m-a dus pînă la ușa care dădea înspre cabină.

Cînd m-am întors i-am găsit cum îi lăsasem, Falcă îndobitocit lîngă ușă, cu arma lăsată în jos, tata privindu-l la vreo trei pași. Putuse, și putea, să-l strivească cu o singură lovitură dar mi s-a părut că intenția asta nu-l încerca cît de cît. Doar îl privea, ca pe o bucată de lemn, gîndindu-se la cine știe ce. Cînd am intrat a părut că se trezește dintr-o meditație adîncă. Și-a tras sufletul și lui Falcă i-o zis doar atît.

„Meri acasă, mă".

Nu-i vorbise răstit, poruncitor, și Falcă l-a privit ca și cum nu l-ar fi cunoscut. Mai apoi s-a ridicat și a dat să iasă. Se mișca de parcă ar fi fost tras pe sfori. Cînd a văzut cîinii s-a oprit. Tata i-a liniștit, a trecut pe lîngă Falcă și a deschis ușa. Cînd i-a prins de cap s-a întors la el din nou. Dar n-a zis nimic, doar l-a privit. Falcă a făcut un pas. Atunci s-a oprit și l-a privit altfel. Voia să spună ceva dar vorbele i s-au desprins de pe buze greu.

„Mă"... a făcut răgușit, „amu, la urmă... de ce nu m-ai gîtuit" ?

Tata nu i-a răspuns. Doar l-a privit, într-un fel, aoi, trăgînd cîinii, a intrat și a închis ușa.

„Gata Ană, o trecut. Amu strînge masa și fă patu".

Greșise iar, îi zisese mamei Ană, dar am trecut peste observație repede pentru că mi se părea că înțeleg de ce nu-i făcuse lui Falcă nimic. În clipa aceea noaptea a fost sfîșiată de un strigăt lung și rău.

„Da tu tot de mîna mea pieri, auziii" ?...

PLASTICĂ

PREZENȚE FEMININE ÎN PLASTICA ROMÂNEASCĂ

Una din cele mai fecunde căi de realizare a creației plastice, capabile să releve semnificațiile umane și tendințele progresiste ale istoriei contemporane, este perspectiva omului încadrat în istorie marcat de tensiuni și de neliniști, vizat de complexitatea adevărurilor noastre dominate prin forța de selecție și organizare. Evoluînd în acest cadru, selecția de lucrări de pictură și grafică – propusă de Comitetul județean de Cultură și Educație socialistă și Muzeul Banatului – din expoziția „Prezențe feminine în plastica românească", afirmă o autentică desfășurare artistică fidelă imperativului ritmic al epocii. Prezența masivă a figurativului, dorința ineluctabilă de angajare tematică, constituie de asemenea un cîștig dominant, o lumină de noblețe a faptei artistice.

În pictură, arta luminii și a culorii, se simte ceva din emanațiile universului, cu implicațiile gnostice ale luptei contrariilor, cu spațialitatea vibrantă a tonurilor și nuanțelor care contribuie mai mult sau mai puțin cu o mitologie, sau cu un peisagism transfigurat prin directa creație a gestului, la conturarea unui program de pictură-acțiune. În acest sens, într-o ambianță monumentală cu un sistem semnografic viguros, remarcăm compozițiile „Irigații" (Vanda Sachelarie), „Sărbătoarea recoltei" (Elena Greculesei), „Spre locul de muncă" (Viorica Iacob) sau „Plecarea miresei" (Angela Popa). În continuare descifrăm factura mai sensibilă, mai estompată, cu rafinate acorduri cromatice obținute prin eboșare din lucrările „Pentru republică" (Silvia Cambir), „Copii și zmei" (Gabriela Drăguț), „Intîlnirea" (Carmen Pătulea) sau „Tinerețe" (Maria Blendea). Portretul este bine reprezentat în formele sale tradiționale, cu accentuări psihologice detașîndu-se portretul lui „C. I. Parhon" (Alma Redlinger) și portretul „Studentă" semnat de Elena Uță-Chelaru. Interesantă sub raportul compozițional formula abstractă a șantierului naval (Aurelia Gherasim) dar mai ales peisajul de o aleasă sensibilitate a lui M. Eleutheriade.

Grafica, în special gravura în metal și monotipul se înscrie pe o linie militantă, valorificînd virtuțile liniaturilor construite sau complexitatea raporturilor alb-negru, progresînd de la static și simplitate spre dinamic, tinzînd să se identifice cu inefabilul autentic în locul unei ilustrări a unor principii dogmatice. Dintre lucrările expuse, amintim : „Aniversare" (Georgeta Boruz), „Activitate ilegală" (Corina Beiu-Anghelută), „Luptători în ilegalitate" (Lidia Ciolac), sau „Reșița" (Sonia Petrascu).

RADU MELNIC

THALIA

„TEATRUL ROMANESC CONTEMPORAN 1944-1974"

Lucrarea, apărută nu de mult la Editura Meridiane, avînd drept coordonatori pe Simion Alterescu și Ion Zamfirescu, reunește un număr de 15 studii autonome, o bogată ilustrație în parte inedită, precum și o cronologie a celor mai cunoscute evenimente de teatru românesc, în perioada 1944-1974.

Volumul se deschide cu un **Cuvînt înainte** scris de Mihnea Gheorghiu, cuvînt înainte cu valoare de studiu. Se încearcă o privire de ansamblu asupra fenomenului teatral, se discută autori, spectacole, regizori, teatre, relația cu publicul, cronica, drumul de la text la spectacol etc, în diverse perspective. Volumul nu are pretenția epuizării problemelor. Scrise cu rigoare științifică studiile, sub semnături de prestigiu, demonstrează complexitatea noului fenomen teatral, evidențiind **„datele unui nou statut de creație, consecința unor mutații esențiale în concepție ideologică, social-artistică, atît a creatorilor cît și a publicului".**

Nu avem nici intenția și nici motivele să extragem din volum, functie de opinia noastră privind valoarea ori utilitatea paginilor scrise de diverșii autori, titluri a căror justificare este în conținutul studiului. Ceea ce ni se pare, printre altele demn de a fi reținut, este caracterul divers al ansamblului, atît prin chestiunile abordate, prin perspectiva gîndirii critice cît și prin metodele de cercetare. Nu facem decît să recunoaștem bogata informație pe care se fundamentează studiul Ilenei Berlogea „Particularități **ale istoriei teatrale românești"** (de altfel specific tuturor scrierilor sale) ori rigoarea cu care Ion Toboșaru fixează raportul teatru-educație estetică. Aceasta neînsemnînd că studii ca cel ai Roxanei Eminescu **(„Viziune comică și structuri dramatice")** ori Pavel Cîmpeanu **(„Publicul – privire retrospectivă")** ce încearcă impunerea unei metodologii moderne, nu ne-au captat interesul. Oricare dintre lucrările ce compun volumul ar merita o mai amplă discuție decît cea prilejuită de semnalarea unei apariții editoriale. Ceea ce ne uimește, în contextul unei astfel de lucrări, este faptul că în fișele documentare inserate în articolul lui Mihai Florea **„Teatrul românesc contemporan și societatea socialistă"**, se strecoară inexactități : regizori ai unor anumite teatre sînt trecuți pe lista („artiștilor de la alte teatre din țară") colaboratorilor actori cu vechime nu sînt menționați, în schimb apar (ca „permanente actoricești") nume de actori – pasageri ; în fine este evident că respectivele fișe au fost întocmite cu cîțiva ani în urmă. Regretăm, opinia noastră este că inadvertențele semnalate nu țin de caracterul exhaustiv ori ne-exhaustiv al biografiei teatrelor noastre ci de filiera pe care informația ajunge la autorul amintitului articol : în egală măsură ni se părea necesară o mai mare atenție acordată exactității datelor publicate.

ANTOANETA C. IORDACHE

BANATICA

UN MEDIC – SOCIOLOG : IOSIF NEMOIANU

Subordonate modelului gustian (ale cărui mari merite și indiscutabile limite nu constituie obiectul acestei intervenții), cercetările sociologice interbelice au reușit abordarea directă și multilaterală, cu echipe complexe și fără indiferentism științific, a lumii sătului : de altfel, „fostă unilateral sociologie rurală" – cum scria Miron Constantinescu, sociologia autohtonă și-a propus în acea perioadă „cercetarea și ridicarea satului" (desigur, în cadrul ingust al ordinii burghezo-moșierești) inițiind însă cercetări monografice complexe, multi și interdisciplinare, de larg răsunet internațional.

Este meritorie în acest sens și activitatea **Institutului Social Banat-Crișana** (centrat – în investigațiile întreprinse – asupra realităților sociale bănățene), al cărui secretar general a fost în perioada 1932-1935 cunoscutul medic pediatru timișorean **Iosif Nemoianu.** Gusti însuși a sprijinit înființarea acestui institut și s-a interesat în permanență de rezultatele obținute, „fără a impune însă cuiva aplicarea întocmai a concepției sale" (O. Bădina).

Personalitate multivalentă dr. I. Nemoianu în calitate de medic șef la Centrul pentru ocrotirea copiilor din Timișoara a organizat și condus primele echipe de puericultură în mediul rural bănățean, văzînd în ansamblul preocupărilor sale de igienă și protecție infantilă o remarcabilă orientare sociologică. Să mai amintim că același dr. Nemoianu a publicat schițe în periodicul timișorean „Luminătorul" (debutul producîndu-se tîrziu, în 1939, sub pseudonimul I. C. Merișescu) iar comedia sa „Aricii" s-a jucat în 1943 la Teatrul Național din Timișoara cu casa închisă. Subtil observator și portretist I. Nemoianu a folosit cu predilecție stilul umoristic considerînd că umorul este „apanajul unui popor cu o cultură veche, proprie, care denotă gîndirea senină – ca cea a poporului român din Banat".

Bucurîndu-se deci de autonomie și desfășurînd o fructuoasă activitate de cercetare (începînd cu anul 1932), Institutul Social Banat – Crișana a preconizat – prin inițiativele dr. Nemoianu – o concepție și o metodă proprie de lucru, ajustînd schema metodologică a școlii sociologice conduse de D. Gusti cerințelor specifice zonei bănățene : lipsindu-i mijloacele materiale și cadrele cu experiență, Institutul Social din Timișoara „putea să se încadreze cu adevărat în viața provinciei numai dacă se inspira în permanență din necesitățile locale" – nota I. Nemoianu (într-un text-manuscris) Această idee a călăuzit de altfel întreaga sa activitate, mărturie fiind, desigur, revista și volumele editate sub egida institutului timișorean, numeroasele conferințe publice organizate în perioada februarie – iunie 1934. Concentrîndu-se asupra problemei de populării Banatului Institutul a desfășurat în același an cercetări monografice în comunele Belinț și Sîrbova ; convins că doar captarea energiilor locale și polarizarea lor în jurul unei probleme poate obține rezultate perceptibile în cunoașterea și acțiunea socială, dr. Nemoianu a manifestat un constant interes pentru fenomenele demografice din Banat, evidențiind cauzele și riscurile natalității scăzute și a persistenței curentelor demografice spontane (de tip „brownian"), antrenînd în efectuarea investițiilor forțele intelectuale din zonă. Dar carențele de fond – proprii sociologiei românești interbelice inevitabil prezente și în activitatea teoretică și de teren a Institutului Social Banat-Crișana) – n-au permis extragerea și avansarea unor soluții judicioase (vizînd restructurarea socială), concluzii ce se impuneau din bogăția și relevanța materialului faptic adunat. Considerăm însă că adevărata semnificație a activității Institutului social timișorean și a rolului complex al personalității dr. Nemoianu (eclipsate de prestigiul școlii gustiene, ignorate sau minimalizate de cercetătorii mișcării noastre sociologice interbelice) urmează de-acum a fi reliefate. Prin activitatea sa de pionierat dr. Nemoianu a anticipat de fapt medicul-sociolog astăzi imperios necesar în teoria și practica medicală.

ADRIAN RACHIERU

CADRAN

● **PARISUL ÎN FILME.** Al cincilea festival „Parisul în filme", care se desfășoară în aceste zile, bineînțeles la Paris, mai exact, în fastuosul decor natural al grădinilor hotelului Sully, a programat peste 100 de filme turnate pe străzile Parisului sau dedicate marelui oraș. Au fost prezentate cîteva din primele filme ale lui Louis Feuillade (autorul celebrului Fantomas), desenele animate ale lui Emile Cohl, filmele unei foarte puțin cunoscute pioniere a cinematografiei franceze, Alice Guy-Blanche. Tot cu această ocazie a putut fi pusă la dispoziția publicului o adevărată comoară : colecția de filme și fotografii despre Parisul anilor 1910-1930 a lui Albert Kahn, prietenul lui Lumière.

● **CONGRESUL MONDIAL AL INSTITUTULUI INTERNAȚIONAL DE TEATRU (I.T.I.** – instituție specializată a U.N.E.S.C.O. și-a desfășurat cea de-a 16-a ediție în Berlinul occidental, reunind 340 de oameni de teatru din 49 de țări. La conferința de presă care a încheiat lucrările congresului, președintele I.T.I pentru R. F. Germania, Ivan Nagel, directorul teatrului din Hamburg, a apreciat manifestarea ca deosebit de fructuoasă și a caracterizat-o drept un „Congres al auto-examinării activității I.T.I.-ului, fondat în 1948. În timpul congresului, comitetele permanente de lucru ale I.T.I., cum ar fi „Lumea a treia", „Noul teatru", „Teatrul muzical", precum și secțiunea „Dans", au prezentat 50 de propuneri tematice care vor fi realizate în următorii ani. Menționăm cîteva : „Teatrul și semiotica", „Teatrul, pornografia și mass-media", „Autorul și viitorul teatrului", „Clovnul și teatrul", „Teatrul concret". O problemă mult discutată a fost aceea a necesității unei continue perfecționări profesionale a oamenilor de teatru, una din cauzele crizei actuale a teatrului explicîndu-se tocmai prin criza profesionalismului, a culturalizării efective a actorilor, regizorilor, scenografilor ● **UNIVERSITATEA ȘI COLEGIUL DE ARTĂ DIN WALES** a decernat premiul literar pe 1975 lui F. Dürrenmatt, „pentru valoarea universală a creației sale". ● **LA MONTREAL** s-a închis al 12-lea Salon internațional al caricaturiștilor. Marele Premiu, precum și premiul I au fost acordate unor femei : Josephine Jensen (Belgia), respectiv Miakko Maki (Japonia). Premiul II a revenit caricaturistului sovietic Valentin Rozențev, iar premiul III – iugoslavului Miodrag Stoianovici. În salon au fost prezente 516 lucrări ale caricaturiștilor din 52 de țări.

● **LA FESTIVALUL UNIONAL DE ARTĂ** „Noptile albe" de la Leningrad, opera lui Andrei Petrov, „Petru I", a înregistrat un deosebit succes fiind apreciată de critică drept evenimentul muzical cel mai de seamă al festivalului. Autorii libretului, Natalia Kasatkina și Vladimir Vasiliev au efectuat o enormă documentare, în intenția de a oferi o imagine cît mai complexă a personajului. ● **CUNOSCUTUL ACTOR** George C. Scott, după ce a refuzat un Oscar, s-a apucat de regie, montînd piesa lui Arthur Miller, „Moartea unui comis-voiajor" pentru care autorul luase în 1949 premiul Pulitzer). Spectacolul se bucură de un mare succes pe una din scenele Broadwayului. Critica aduce elogii regizorului și interpretului principal care e tot G. Scott.

ARIADNA

PANORAMIC

● **A apărut „Voci și vocații cinematografice" de Florian Potra.** ● **La Casa Studenților din Timișoara va exista, începînd din toamna acestui an, un curs de TEATROLOGIE. Din cîte cunoaștem, este singurul curs de acest gen, în țară, deschis unui larg auditoriu.** ● **Timișoara anului 2 000 se află deja pe planurile proiectanților. Un atelier specializat al IPROTIM are în curs de execuție o machetă a orașului, pe 31 de metri pătrați, așa cum ar putea el arăta la începutul secolului următor.** ● **Două seri a concertat la Timișoara, în sala Liceului de muzică, formația de amatori „The fotthy niners chorus" din West Chester, Pennsylvania, S.U.A.** ● **Prefațată de tov. Alexandrina Corneanu și prof. Mihai Ziman, s-a deschis la Muzeul „Banatului" expoziția „Prezențe feminine în arta plastică contemporană românească", manifestare dedicată Anului internațional al femeii** ● **Cei care se deplasează la sfîrșit de săptămînă la Pădurea Verde pot vizita Muzeul satului bănățean (deschis zilnic – cu excepția zilei de luni – între 10-18).** ● **În colaborare cu Biblioteca județeană, la întreprinderea „Electromotor" a fost prezentat montajul literar intitulat : „Tineret eroic, tineret constructor".** ● **În satul Lupșa din județul Alba, fostul învățător ALBU PAMFIL, acum la venerabila vîrstă de 70 de ani, din proprie inițiativă a pornit să adune obiecte, costume populare din zonă, astfel încît în ora la care scriem, a reușit să alcătuiască un veritabil muzeu etnografic.**

● **Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Timiș a evocat personalitatea unui prestigios compozitor și folclorist bănățean. „70 de ani de la nașterea lui Nicolae Ursu" a fost tema întîlnirii de simbătă, 9 august, de la Buziaș.** ● **A 14-a ediție a Taberei de creație de la Margina s-a încheiat. Cele mai reprezentative lucrări, realizate de plasticni în cele 14 zile de tabără, vor fi reunite într-o expoziție de grup, la Timișoara. O așteptăm cu interes.** ● **La recentul Colocviu de etnografie și folclor, din R. P. Ungaria, s-a vorbit mult și în frumoase cuvinte despre filmul etnografic timișorean. Era vorba despre filme realizate de componenți ai diverselor cineclubiri, din orașul nostru, unul dintre cele mai puternice centre cineclubiste din țară.**

A. I. C.

FILATELIA

● *Continuînd bogata sa activitate, FILIALA JUDEȚEANĂ TIMIȘ A ASOCIAȚIEI FILATELIȘTILOR DIN R.S.R., a participat și în anul acesta la o serie de manifestări în țară și peste hotare, organizînd pînă în prezent la Timișoara două expoziții filatelice : prima* Expoziție de maximafilie timișoreană *și* Expoziția filatelică *cu tema „Arta în filatelie".* ● *Filateliștii timișoreni au participat în aceeași perioadă și la alte expoziții din țară, precum au fost* Expoziția de maximafilie de la Rîmnicu Vîlcea, *Expoziția „Litoral" de la Constanța etc.* ● *Pe plan extern, filateliștii timișoreni au fost prezenți la Expoziția din Cracovia (R. P. Polonă) împreună cu cercuri filatelice din R. P. Ungaria și Iugoslavia.* ● *În prezent, activitatea Filialei A.F.R. Timiș este concentrată asupra amenajării noului sediu, pe care l-a primit în str. Eminescu 5, și în care se vor desfășura zilnic variate activități după un program stabilit. De asemeni ne găsim în faza de finisare a organizării* Expoziției trilaterale *între cercurile filatelice din Timișoara, Freudenstadt (R.F.G.) și Courbevoie (Paris – Franța) care va prezenta peste 100 panouri în holul Universității, între 28–31 august a.c.* ● *Pornind de la constatarea că pe nici o serie de mărci poștale românești nu se află pînă în prezent nimic despre realitățile din Banat, conducerea Filialei A.F.R. Timiș a luat inițiativa de a prezenta, cu sprijinul Muzeului Banatului, macheta pentru o serie de mărci poștale cu subiecte din trecutul și prezentul acestei zone a țării. Lucrările sînt în curs de desfășurare și direcția de resort din Ministerul poștelor urmează să verifice la fața locului temele propuse.*

FILATELICUS

ORPHEU

ROLLAND, MUZICIANUL

La un an după moartea scriitorului, acum trei decenii, în 1945 apărea la Paris FINITA COMOEDIA, ultima din ciclul dedicat lui Beethoven Catedrala, de astă dată terminată. Există în lume puține asemenea exemple de pasiune pentru muzică și pentru cel ce o generează. O pasiune exaltat romantică, mergînd pînă la totala uitare de sine, pînă la exagerări retorice și afirmații de un subiectivism tiranic, dar cărora nu le poți răspunde sceptic pentru că, în frumusețea și puritatea lor morală, trebuie să le lași acolo. în comentariile lui Romain Rolland trebuie să ne încredem ; el a renunțat la muzică în folosul literaturii ; muzica a devenit un teren pe care acționează dezinteresat, spre care simte cele mai curate atracții. O asemenea pasiune pentru titanul de la Bonn nu s-a mai văzut. Și este una dintre cele mai reprezentative colaborări dintre două culturi. Biografia se împletește frenetic cu descrierea tehnică a partiturilor, fără aer doct, distant ; chiar și acolo unde terminologia de strictă specialitate nu poate fi înlocuită, i se dă cititorului neavizat sentimentul participării egale, la ceva indeobște cunoscut, prin tonul fluid, încitant al dorinței de comunicare. Rolland își mobilizează instantaneu cititorii. Dar tot el circumscrie, acolo unde trebuie, cu nobilă prudență un fapt muzical care nu suportă redarea prin cuvinte, asemuindu-se aici cu Thomas Mann : excesul de literaturizare este o treabă mediocră, dacă nu incompatibilă cu și distanțarea tehnicizantă. Și ei au simțit că trebuie transmis cuvintelor doar reflexul muzicii, gata interiorizat, interpretat, dispărînd astfel delimitările dintre tehnic și universal, realizîndu-se o dimensiune nouă, generatoare de imperative umane. Muzicologie superioară ? Literatură ? La un moment dat sînt convins că autorul însuși nu și-a pus o asemenea problemă, că actul creației este mult mai larg și în afara unor prestabilite genuri și specii. Sînt reflecții la care sîntem obligați să participăm, muzica devenind marele pretext ol eliberării unor sensuri existențiale, muzica suprapunîndu-se însăși dimensiunii creative a omului.

LUCIAN BURERIU

ETNOLOGIA

COMPLEXITATE ORGANICĂ

În accepțiunea celor mai autorizați cercetători contemporani ai creației populare, etnologia este o disciplină care cuprinde investigarea întregii culturi populare tradiționale. Însă, întrucît, în cazul definirii etnologiei, termenii popular și tradițional au fost adesea ambigui, prof. Mihai Pop a propus la primul Congres de etnologie europeană de la Paris din august 1971, rezolvarea acestei situații, prin punerea problemei respective în teoria comunicațiilor.

În lucrarea susținută la congres (Problémes genereaux de l'ethnologie européene – Paris, 1971), M. Pop încearcă o mai clară definire a domeniului disciplinei etnologice, prin raportarea faptelor de cultură negramaticalizate la cele gramaticalizate. Se precizează astfel că obiectul disciplinei etnologice este acea parte a culturii pe care „insiderii" grupurilor sociale care o practică nu și-o explicitează", întrucît n-au ajuns la o formulare teoretică a codurilor și gramaticilor folosite de diferite limbaje prin care ele se exprimă, cu toate că la nivelul fiecărui limbaj, mesajele sînt codate și decodate prin coduri proprii.

Avîndu-se în vedere sfera largă a etnologiei, apare necesitatea specializării cercetărilor într-un anumit domeniu al culturii negramaticalizate, de la folclor literar, să zicem, pînă la ergologie, de pildă. Se impune însă, așa după cum menționa recent, M. Pop „ca viziunea teoretică a tuturor acestor discipline să fie unică. În această viziune unică, dată de teoria comunicațiilor și de semiotică, fiecare disciplină dinlăuntrul etnologiei cercetează, de fapt, sistemul unui mod de comunicare un anumit limbaj care participă în sincretism cu altele la realizarea faptului fenomenului etnologic complex : limbaj verbal, limbaj poetic, limbaj muzical, limbaj coregrafic, limbaj gestic, și mimic, limbaj al comportamentelor, dar și limbajele speciale ale relațiilor economice, sociale, politice ale riturilor, riturilor etc (Prefață la Romulus Vuia : „Studii de etnografie și folclor", 1975, p. X).

Trebuie subliniat totodată că : „Orice fapt de cultură, ca act de comunicare, se realizează printr-o materie, dar sensul lui nu stă în această materie, ci în funcția ce o are în sistem, în ceea ce ca semn comunică, în sensul lui" (M. P. Prefață, p. X 1). Rezultă, prin urmare, că este eronată delimitarea faptelor de cultură negramaticalizată în raport cu funcția și substanța lor, fiind deci vorba de separarea culturii materiale de cultura spirituală Asupra acestui aspect atrăgea atenția încă în 1926 Romulus Vuia, în lecția de deschidere a cursului universitar de folclor. Cercetătorul clujean releva că „nu putem face distinctie între etnografia care se ocupă numai cu civilizația materială și folclorul care, la rîndul său, se ocupă numai cu cultura spirituală, pentru motivul că între aceste două ramuri este o strînsă legătură internă organică (Etnografie, etnologie. folclor, Cluj 1931). Și în continuare, Romulus Vuia, întemeietorul științei etnografice românești și al Muzeului Etnografic al Transilvaniei, spune că „e dator etnograful să cerceteze obiectele în strînsă legătură cu întreaga parte spirituală aparținătoare lor" – adevăr care dacă ar fi fost respectat, nu mai prolifera, indeosebi una din principalele cauze ale diletantismului etnografiei muzeale.

AUREL TURCUȘ

CURIER LITERAR

ÎN DEZBATERE : PROBLEME ALE ...

Nici nu s-au stins bine ecourile dezbaterilor anterioare despre poezie și proză că, iată, în aceeași revistă, România literară (nr. 32), asistăm, de data aceasta, la o discuție despre problemele dramaturgiei contemporane. Participă dramaturgi, scriitori de teatru, critici dramatici, nu prea lungă discuția – presupunem că ea va continua – nu cu probleme prea noi, ba dimpotrivă, am spune. Pagina din mijloc a revistei, dăruită, ca de obicei, istoriei literare, este semnată de Ion Zamfirescu și se referă la Victor Ion Popa. Dar să ne reîntoarcem la dezbatere. Dumitru Solomon se află : „În domeniul adevărului" pe care ni-l relevează astfel : „Literatura dramatică este deobicei handicapată, sub raportul judecății critice sincrone, prin aceea că e privită ca un act artistic incomplet, în forma ei scrisă, formă în care proza sau poezia se reprezintă deplin pe sine". Ideea, de altfel, valabilă și pe care, mai jos, semnatarul o și detaliază.

Ca întotdeauna, nu atît polemic, cît afirmînd virtuțiile artei pe care o cultivă – Paul Everac. Ocupîndu-se „Despre esențial în dramaturgie", autorul afirmă cum că esențial în dramaturgie este tot ceea ce „atrage cu forță artistică adevăruri umane" ; de vreme ce „literatura de astăzi e teză, ea, se presupune, reflectă și ajută omul să-și înțeleagă mai bine misiunea sa". Trebuie să „definim exact care e misiunea morală și spirituală a omului", numai așa putînd determina cu precizie ceea ce e esențial în literatura dramatică de astăzi. Această misiune se referă la lupta omului pentru mai bine. Mijloacele acestei lupte „nu sînt nici ele întotdeauna infailibile, ele pot intra în concurență ..." „Noi credem – spune Paul Everac – în general, în reductibilitatea dramei, în reașezarea dramei într-un context care s-o îmblînzească, să-i deschidă o perspectivă, fie ea și istorică". În sfîrșit, „diferența de rang între particular și general, între individ și social dă luminile și umbrele de care se vorbește atît de des" și în dramaturgie.

A. BALTHAZAR

ISTORIE – DOCUMENT

ŞTEFAN CEL MARE,

„cel mai însemnat om al secolului"

Frămîntările sociale petrecute pe teritoriul României, de-a lungul secolelor, lupta indirjită dusă de poporul nostru pentru apărarea gliei strămoşeşti au stirnit interesul multor istoriografi străini din evul mediu. Datorită acestora, precum şi a cronicarilor autohtoni, putem astăzi reconstitui evenimentele petrecute la noi în zbuciumatul ev de mijloc. Cu toată bibliografia bogată a acestor timpuri, golurile fiind inerente, încercăm să ne aducem contribuţia cu date noi din lucrările unor autori de mare prestigiu ai evului mediu, existente în ediţii princeps în Biblioteca judeţeană Timiş, unele amintite de istoriografii români, altele chiar necunoscute.

In anul 1696 apărea la Augsburg (Bavaria, R.F.G.) o monumentală lucrare cu cronologia evenimentelor din antichitate şi pînă în secolul al XVII-lea [1]. Autorul, Philippe Briet, erudit francez, născut la Abbeville în anul 1601 şi mort la Paris în 1668, îşi desfăşoară activitatea în congregaţia iezuiţilor al cărei membru era, iar spre sfîrşitul vieţii este bibliotecarul iezuiţilor din Paris unde-şi realizează, pe lîngă alte lucrări şi opera de care ne ocupăm : Analele Lumii . . .

In lucrarea amintită existentă în ediţie originală la Biblioteca judeţeană Timiş, sînt consemnate în cronici concise, pe lîngă evenimentele de pe glob, toate întîmplările mai importante, în special fapte de arme, din Muntenia, Moldova şi Transilvania.

Ampla cronologie a lumii evocă figurile lui Burebista şi Decebal, apoi bătălia de la Posada (9-12 nov. 1330) dintre regele Ungariei, Carol Robert de Anjou şi oastea condusă de voievodul Basarab I, luptă încheiată cu victoria românilor, asigurîndu-şi existenţa ţării. Iată cum este descris printre altele acest eveniment : „. . . Dar acelaşi Carol I-a atacat într-un război nedrept pe voievodul Bazard (Basarab), prima dată constrîns a cere pace de la valahi, îndată ce aceasta a fost violată de către aceiaşi (valahi), şi-a pierdut toată oastea, el însuşi abia a scăpat cu viaţă după ce îşi schimbase îmbrăcămintea, aceea care a vrut să(şi) revendice, cu toate mijloacele (permise şi nepermise = nefas) bunuri străine" (p. 701).

Marea campanie din anul 1462, întreprinsă de sultanul Mahomed al II-lea, împotriva Ţării Româneşti, urmărind supunerea ţării şi înlocuirea lui Vlad Ţepeş cu fratele său, Radu, zis cel frumos, este denumită de autor . . . „bellum Dacicum, seu valachicum . . ." (p. 767). Nu putem să nu rămînem surprinşi de denumirea „dacică" dată de autor campaniei dintre români şi turci, întîlnită pentru prima oară în istorie, cunoscîndu-i profundele sale semnificaţii pentru istoria poporului român. Le-a fost dat cronicarilor să înlăture colbul de pe întunecatele secole săvîrşite de la dominaţia romană în Dacia şi să spargă tăcerea ce se aşternuse peste denumirea ţării şi a locuitorilor ei — dacii, care nu şi-au părăsit nici pentru un moment glia strămoşească. Astfel, Antonio Bonffini (1434-1503) istoric italian, istoriograful lui Matei Corvin, pomeneşte despre Dacia în primul său pasaj în descrierea victoriei lui Iancu de Hunedoara împotriva turcilor la 22 martie 1442, spunînd : „Atunci turcii, după ce şi-au refăcut regiunile în mod mulţumitor, au început din nou războiul în Dacia" (A. Bonffini, Ungerische Chronica, Frankfurt am Mayn, 1581).

Personalitatea lui Ştefan cel Mare, care aproape o jumătate de secol, a stat în calea turcilor, purtînd nu mai puţin de 40 războaie, fiind învins numai de două ori, numit de Papa Sixtus IV, „atlet al creştinătăţii", mărturisindu-i că numele lui e în gura tuturor, este bine cunoscută cronicarului francez. Nu se stinsese faima lui nici peste un veac şi jumătate. Nu se stinseseră nici cuvintele cronicarului polon Matia de Miechos care îl înălţa în slavă : „O Ştefane, bărbat minunat şi victorios, care singur dintre toţi principii veacului nostru putuşi cîştiga o biruinţă atît de strălucită împotriva turcilor" (E vorba de cea de la Rahova sau Podul Înalt).

Istoricul francez descrie cu mult respect cele mai importante campanii ale voievodului moldovean împotriva imperiului otoman şi asupra tătarilor. Chiar pentru cea mai nenorocoasă bătălie a lui Ştefan, de la Valea Albă (Războieni) din 26 iulie 1476 unde Ştefan datorită superiorităţii numerice a armatei otomane este înfrînt, autorul îi remarcă vitejia, spunînd : „Voievodul Ştefan, sau guvernatorul Moldovei şi Valahiei, împreună cu cei trei mii ai săi a năvălit în cei peste 200 000 de turci, fie că i-a ucis, fie că i-a prins pe toţi omorînd chiar 4 paşale şi capturîndu-le drapelele" (p. 776).

Moartea lui Ştefan cel Mare este descrisă în felul următor : „În acel an (1504) a murit Ştefan voievodul Transilvaniei (confuzie, Moldovei, n.n.) CEL MAI ÎNSEMNAT OM AL SECOLULUI ŞI CEL MAI EXPERIMENTAT ÎN TREBURI MILITARE (sublinierea ne aparţine) (Vir saeculi fui fortissimus, et experientissimus rei militaris . . .) de către care au fost învinşi Matei, Baiazid, Albert şi tătarii . . . Lui i-a urmat Bogdan care nu a moştenit nici virtuţile şi nici autoritatea părintelui său". (p. 793).

FLORIAN MOLDOVAN

Eternul Eminescu

(Urmare din pag. 1)

acestea mai are fiecare om o filozofie caracteristică proprie. Ea e glasul sufletului ce ştie să ne mîngîie". Din acest „glas al sufletului" a izvorît uriaşa creaţie eminesciană, purtînd în sinele ei moleoma unduire a spaţiului românesc şi spiritul carpatin deschis spre lume. Pe aceste căi, mai puţin bătătorite pînă la el, Eminescu s-a întors la vitalitatea culturii nescrise, la tiparele ei, pentru a le monumentaliza. Geniul anonim l-a tulburat. De aceea i-a căutat permanenţele, ca un Homer, ca un Shakespeare, contopindu-se cu tot ce zămislise în truda lui seculară un popor. S-a aplecat cu osîrdie de cronicar asupra graiului din poveţe şi proverbe, a cules tîlcurile şi învăţăturile auzite ori trecute de acum în iluminate gînduri şi înţelepciuni ce întreceau sintezele din tomuri academice. Eminescu urma ritmul acelei alcătuiri organice a culturii şi rînduiea misterioasă a vieţii, în universul cărora s-au zidit mituri şi viziuni solare despre lume, care-l duceau către fenomenul dac şi către ţăria lui în timp. La aceleaşi ţărmuri ale mitologiei autohtone, la confluenţa ei cu umanul, se oprise şi Haşdeu, apoi Pârvan şi Blaga. Eminescu era conştient că o civilizaţie nu se constituie din reflexele venite din afară şi nici cu emigranţi ai spiritului fără rădăcini în ceea ce s-a înălţat de veacuri aici pe „un picior de plai". Cu faţa spre umanitate, el cerea să ne dezvoltăm din lăuntru, pentru ca nota noastră proprie să vibreze puternic, în acord cu totul, cu universalitatea. De aceea a condamnat spiritul de vasalitate faţă de orice ne vine din exterior, ca şi sterila neîncredere în noi, speculată atît de mult de alţii, după cum înfiera pe acei „patrioţi de meserie" care aşteptau momentul oportun pentru a se pune la discreţia altora.

Eternul Eminescu a însemnat încă odată intrarea noastră în lume cu ceea ce e al nostru. Eminescu este un îndrumător şi educator de conştiinţe, apoi, aşa cum îl ştim toţi, genialul poet, marele gînditor şi vizionarul creator de gîndu i.

CORESPONDENŢĂ

Ionel Receanu : Versificaţi uşor, uneori cu inflexiuni eminesciene. Ceea ce ne-aţi trimis nu sînt decît exerciţii pentru mai tîrziu, că să parafrazăm un poet. Vă trebuie multă răbdare, multă muncă şi mult studiu spre a depăşi acest stadiu al improvizaţiilor şi-al învăţării meşteşugului.

Alexandru Dogaru : La întrebările pe care ni le puneţi trebuie să găsiţi singur răspunsul, scriind şi învăţînd toată viaţa. Remarcăm sensibilitatea versurilor, mai ales în **Au înflorit salcimii.** Uneori lucrările Dvs. par însăilări, fără o preocupare evidentă pentru elaborare şi soluţii artistice. Continuaţi.

Dan Olăreanu : Versuri corecte, uneori remarcabile, însă bătute de-un vînt factice. Poate nu ne-aţi trimis cele mai realizate poeme.

Anghel M. Florea — Roman : Compuneri, care cuprind, ici-colo versuri remarcabile, dar care par rodul grabei şi-al improvizaţiei. Fapt ce se explică prin însăşi confesiunea Dvs: „Pentru mine, cea mai mare distracţie e aceea de a scrie versuri !" Lucrurile făcute din distracţie nu pot fi decît . . . distractive.

Rodica Marcu : Poemele trimise de data aceasta ni se par mai reuşite decît cele anterioare, ceea ce nu este în legătură cu faptul că le-aţi semnat altfel. Reţinem pentru tipar **Transparenţă** şi **Oblică,** aşteptînd să vă decideţi asupra numelui cu care veţi semna.

Mariana Siminiceanu : Versuri diafane care trădează o sensibilitate delicată, ieşită din comun. Ne-au plăcut poeziile **Aud clopoţei** şi **Ai venit.** Cu asemenea poeme sînteţi foarte aproape de adeziunea noastră. Aşteptăm noi lucrări şi, eventual, o prezentare.

I. Drăgoiesc, Dascălu Nicolae, Paul Gruian, Gamureac Alexandru — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MICA ANTOLOGIE

CÎNTEC

Şi totuşi nu e nestatornicie
în nestatornicia mea,
Ci căutare . . .
Mi-e sufletul împovărat de dor,
Iar dragostea
Îmi pare
Un fel de cîntec alb pe care nu-l ştiu,
De care mi-e teamă.
Şi nu e nestatornicie-n fuga mea
Cît mai cu seamă — un plîns ciudat,
Pornind, pe căi lăuntrice,
Din ne-mplinire,
Din aşteptări amare şi prelungi . . .

Nici tu nu eşti cel căutat.
. . . Şi plec,
Lăsîndu-te să crezi că mă alungi . . .

ANCA JITIA

PĂMÎNTULUI

Îmi simt braţele
crescînd spre soare
şi-apropiindu-se mai mult,
mai mult, de infinit ;
aş vrea să-mi pot roti privirea
peste vise,
şi-aş vrea pămîntul să-nţeleagă
că mă întorc la el,
Să nu-mi oprească lacrimile,
să nu-mi prăvale copacii în cale,
să nu-mi trimită fantome de păsări cenuşii,
să nu-mi secе apele
şi să nu-mi mai omoare căprioarele ;
aş vrea pămîntul meu să înţeleagă,
şi să mă ierte.

CARMEN PETRESCU

NINSORI

Ninge cu poeme şi promisiuni.
Azi şi numai azi,
acum şi numai acum,
zece, o sută, o mie de acum.
N-am căutat. Te-am găsit.
Exist prin curajul de-a nu mă nega
şi prin violenţa cu care vă dau
măsura din anii pe cîţiva azi.
Mereu şi mereu uit să-mi amintesc
ninsorile cu fulgi şi cu bulgări
dintr-o vreme fără culoare.
Respir într-un azi, a cărui clipă e doi
şi brusc ninge în mine cu fapte şi ani.

ADINA IUGA

CARTEA DE IDEI

Ştefan Ştefănescu,

DEMOGRAFIA, DIMENSIUNE A ISTORIEI

Editura Facla, Timişoara 1974

De aproximativ două secole, de la apariţia filosofiei istoriei ca ştiinţă, a devenit tot mai actuală şi mai imperioasă problema de a se realiza „Istoria Nouă", adică o nouă modalitate de a scrie istoria, astfel încît să oglindească mai viu şi mai fidel viaţa reală a popoarelor.

Conţinutul lucrării distinsului nostru istoric Ştefan Ştefănescu ne aduce plăcuta surpriză de a descoperi că, prin strînsa corelaţie dintre demografie şi istorie, respectiv, scriindu-se istoria prin prisma evoluţiei populaţiei din Principate, s-a realizat realmente o nouă istorie a poporului nostru. Lucrarea reuşeşte deplin ceea ce autorul şi-a propus : „a lărgi cititorilor viziunea asupra factorului hotărîtor în istorie şi a face să crească dragostea lor pentru istoria celor mulţi".

Istoria tradiţională, care nu este substituită ci numai completată în mod adecvat, ne emoţionează prin luptele pentru apărarea pămîntului strămoşesc şi a independenţei naţionale. Surprinzător că şi istoria nouă, urmărind destinul zbuciumat al populaţiei, prilejuieşte emoţii cel puţin tot atît de intense, descoperindu-ne : pustiirile şi pîrjolurile războaielor, decimările epidemiilor şi secetelor, la care se mai adăugau pogromurilor înfiorătoare ale cuceritorilor.

Urmărind, în desfăşurarea lucrării, evoluţia unor atari situaţii dramatice, culminînd cu momente critice de ameninţare a înseşi fiinţei noastre ca neam, în anumite momente şi în anumite zone ale pămîntului nostru strămoşesc, încrederea şi dragostea faţă de poporul nostru creşte, dîndu-ne seama de stăruinţa, iscusinţa şi sacrificiile prin care el a apărat şi asigurat continuitatea existenţei noastre naţionale.

Distingerea unei demografii calitative, pe lîngă cea cantitativă, reprezintă încă o contribuţie şi o deschidere importantă a lucrării spre investigaţiile de perspectivă ale viitorului istoriografiei, în vederea determinării cît mai obiective a trecutului şi a profilului spiritual al poporului nostru.

Capitol final : „Date de demografie a Banatului", avînd ca document de bază Cronica Banatului a lui Nicolae Stoica de Haţeg, reprezintă o privire sintetică şi o imagine nouă asupra zbuciumatei istorii a acestei provincii româneşti.

Demografia, dimensiune a istoriei rămîne un model reuşit de Istorie Nouă sau de Istorie Socială, constituind un îndemn şi o perspectivă în dezvoltarea de viitor a istoriografiei noastre.

VICTOR ISAC

ARTA AMATOARE

RETROSPECTIVA

Starea brigăzilor artistice de agitaţie, ediţia a II-a, care a avut loc la Buziaş a încheiat de fapt zilele Mişcării artistice de masă precum şi Săptămîna culturală a oraşului balnear. Remarcăm de la bun început pe cei (numai) trei interpreţi ai brigăzii de la I.U.P. 9 Mai din Lugoj, care au reuşit să umple în treaga scenă cu prezenţa lor de o vervă de-a dreptul molipsitoare. Din textul dens, unitar şi legat de problemele imediate ale întreprinderii, text inspirat interpretat de membrii formaţiei, s-a desprins firesc un mesaj politic angajat şi eficient. Asemenea aprecieri se cuvin şi programului „Noutăţi pe portativ", interpretat de către brigada C.I.L. Timişoara. Formaţia a fost singura dintre cele apărute la Buziaş care nu şi-a modificat componenţa în ultimii trei ani. Coeziunea grupului s-a făcut simţită în siguranţa şi degajarea cu care a evoluat. Ne vin în minte, de asemenea, ca exemple bune, brigăzile Fabricii de Confecţii Bega din Timişoara, a Casei de cultură a municipiului Timişoara. Valoroasă ni s-a părut ideea de a introduce acordurile dinamice ale muzicii uşoare în cadrul unui montaj literar-muzical (Dulce Românie — Clubul C.F.R.) dar pentru viitor credem că se impune o mai atentă asamblare a celor trei factori sincretici : text, mişcare şi cîntec.

Bucuria de a gusta muzica ne-a fost drămuită de membrii formaţiilor folk şi jazz, care au apărut, în altă zi, cu improvizaţii şi bucăţi insuficient lucrate. Ca un fapt pozitiv, notăm însă evoluţia excelentei formaţii de jazz condusă de Paul Weiner. Am fost deasemenea compensaţi în cadrul serilor folclorice de apariţia de înaltă ţinută artistică a Ansamblului „Timişul". Aplauzele culese fie de soliştii vocali, fie de taraf sau dansatori au constituit, credem noi, cel mai bun comentariu pe marginea unui fapt concret : arta amatoare de calitate cîştigă, de la o zi la alta, tot mai mulţi adepţi nu numai în rîndul celor activi dar şi în rîndurile publicului care ştie să-şi aleagă, să-şi impulsioneze spre şi mai bine favoriţii.

LILIANA ARDELEAN

EVRIKA!

- Dacă vrei să faci o mare cotitură în viaţă trebuie să-ţi alegi un drum foarte drept.
- Preceptul lui Cassius Clay: „Bate şi ţi se va deschide".
- Singur între patru pereţi uiţi adesea de plafon.
- Pentru unii, cărţile fac parte din mobilier. Editori, daţi-le un roman din furnir.
- Ritmul îmi aminteşte de pace. Cadenţa, de război.
- În clipa în care toţi copacii îţi ies în întîmpinare se naşte liziera pădurii.
- Unii cred că, dacă e atîta piatră pe pămînt, o nouă epocă a pietrei este inevitabilă.

ION VELICAN

UMOR

SONETE NESENTIMENTALE

COLABORARE

Tovarăşe redactor Oarecare,
îţi înmînez o carte cu poeme.
Le-am scris tîrziu, le-am cugetat
devreme
şi le-am lucrat la strung cu-nverşunare.

Citeşte-le cu grijă, nu te teme,
nu-s agresiv e doar colaborare.

Un car de ani de-ar zace prin sertare
eu nu mă supăr pe mata : n-am vreme !

Poţi să-mi răspunzi că nu sînt pe profil,
dar nu mă trage, rogu-te, de-o parte
cu-n zîmbet fals, amabil şi subtil,
cerîndu-mi alte versuri ; n-are rost.
Oricît aş vrea să-mi tipăreşti o carte
nu pot să scriu, tovarăşe, mai prost. . .

IDILĂ

Şi cărţile au suflet : plîng sau cîntă
pe rafturile din biblioteci.
Eroii lor, nemuritori în veci,
discută noaptea, strigă, se frămîntă.

Trecui şi eu pe lîngă ele deci
şi-am auzit odată cum cuvîntă.
Şopteau misterios, c-o voce frîntă,
silabele cădeau fierbinţi sau reci.

Hamlet — cel plin de îndoieli lumeşti,
monologa : A fi sau a nu fi.
— Ci fii odată să te simt că eşti,

ce tot îndrugi în fiecare zi ?
— Lipită strîns de-o carte cu poveşti
vorbea de-alături doamna Bovary . . .

ANDREI CIURUNGA

Caricatură de
CONSTANTIN GAVRILA

PROMISIUNE

Voi munci, spunea Melinte,
Nu prin braţe, ci prin minte
Să muncească dumnealui
Dar mă-ntreb : cu mintea cui ?

MINIATURI LA RESTAURANT

Îi dăduse ghionturi :
— Ce zici tu, Grigore ?
Vine cu mînuturi
În trei-patru ore ?

MAIESTRIE

Din plopii-nalţi şi solitari
Chiar din prima prelucrare
Din mîna meşterilor mari
Ce mobilă de NUC apare !

MINI-FUSTA

Azi, elevă noastră, Stamonica,
Scoţîndu-şi banii puşi la pungă
Cere altă fustă lui mămica
Cea veche i-a rămas cam lungă

GHEORGHE GROSU

SCRIITORI AI LUMII

SARTRE — 70

În această vară, la 21 iunie, Jean-Paul Sartre a împlinit 70 de ani. Septuagenarul din Saint-Germain des Prés, adevărat „ecou sonor" al veacului nostru, este una dintre personalităţii sale cele mai complexe şi contradictorii, amestec fascinant de conformism şi revoltă, de mistificare şi luciditate, de joc şi adevăr autor al unor gînduri, opere şi gesturi menite să şocheze sau să neliniştească.

„Mi-am început viaţa aşa cum fără îndoială mi-o voi sfîrşi : în mijlocul cărţilor" (Cuvintele, ELU, Colecţia Meridiane, Buc. 1965, p. 52). Cărţile i-au adus, de cum a prins a le desprinde tîlcul, cele mai mari satisfacţii. În primul rînd, satisfacţia de a pătrunde într-un univers care se cere cucerit şi dominat, prin perseverenţă şi printr-o subtilă strategie : „ . . frazele îmi opuneau rezistenţă ca şi cum ar fi fost lucruri ; trebuie să le observ, să le dau tîrcoale, să mă prefac că mă îndepărtez şi să mă întorc brusc spre ele ca să le surprind fără apărare : cea mai mare parte din timp îşi păstrau secretul" (Cuvintele, p. 60).

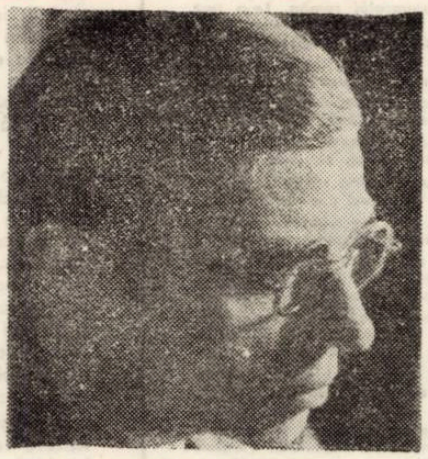

Sartre – 1939

Poate că tocmai contactul cu literatura, cu proliferarea semnelor scrise să fi trezit în el acel sentiment de spaimă şi de repulsie („greaţă") faţă de „existenţa" lucrurilor, cuvintele aparîndu-i încărcate de propria lor materialitate, străine şi autonome.

Cuvintele şi-au exercitat în permanenţă asupra lui Sartre puterea de fascinaţie, datorită misterului pe care n-a reuşit niciodată să-l dezlege : ele şi-au păstrat, în conştientul şi subconştientul său, o personalitate dublă, în acelaşi timp simpatică şi terifiantă, penetrabilă şi obscură, creatoare şi destructivă. Înşelat şi istovit adesea de „trădarea" cuvintelor, de imprecizia şi ambiguitatea lor, de nonsensurile şi neînţelegerile pe care le produc în procesul de comunicare, şi-a fundamentat idealul literar pe atingerea concordanţei perfecte dintre gîndire şi limbaj, disociind, în interiorul cuvîntului, ceea ce ţine de sens de ceea ce aparţine esteticului, şi marcîndu-şi preferinţa pentru „cuvîntul semnificativ şi purtător de sens" în detrimentul cuvîntului „frumos dar gol". Dictată de o înţelegere îngustă a conceptului de „literatură angajată", această disociere l-a condus pe Sartre să considere în prima sa perioadă de creaţie că funcţia scriitorului este „de a numi pisica pisică" şi nimic mai mult, pentru a favoriza o reflectare corectă în operă a lumii exterioare. El însuşi a scris o astfel de literatură cu teză, fapt care i-a determinat pe criticii săi să-l considere un „Socrate dramaturg", creator al unui teatru bazat pe un discurs fascinant şi dinamic, dar incapabil de a produce Poezia. Şi, ceea ce este mai grav, incapabil de a transforma un pre-text filozofic (ideologic) în text literar ; judecată prea severă dacă ţinem seama de faptul că Sartre a reuşit, într-o etapă următoare, să depăşească confuzia dintre literatura angajată şi literatura cu teză. Plecînd de la premiza că literatura angajată nu trebuie să derive direct din evenimentele politice, ci să opereze o selecţie, dînd apoi aspectelor alese o formă mitică, Sartre ajunge la concluzia, foarte importantă din punctul de vedere al teoriei actuale a literaturii, că opera de artă nu este reflectare, ci transformare a realităţii preexistente, empirice, într-o altă realitate, specifică (cf. **Mythe et réalité du Théatre**). Iar specificul literaturii este de a fi o „contestaţie care se contestă pe sine". Formula propusă de Sartre se vrea o astfel de contestaţie : negînd practica teatrală produsă de ordinea socială existentă („teatrul burghez"), „teatrul de situaţii" sartrian tinde – la modul teoretic – să se conteste pe sine şi să se realizeze ca unitate de contrarii : mit şi istorie, mistificare şi demistificare, distanţare faţă de public şi participare a acestuia, aservire şi libertate, psihologie şi acţiune. În practică, această constatare se actualizează în trecerea de la alegorie şi mit la demistificare, care se întinde pe o distanţă de aproape douăzeci de ani.

Prima piesă a lui Sartre, **Muştele,** citită în general ca o alegorie cu semnificaţie clară şi riguros construită, dezvăluie deja dublul demers al autorului : de a crea un sistem simbolic bazat pe opoziţii ideologice nete şi de a-l dezorganiza, prin producerea unor relaţii noi între elementele textului. Opoziţia metafizică dintre cei doi protagonişti, Oreste şi Egist, evoluează vizibil spre identitate, astfel încît la un moment dat Egist devine dublul lui Oreste. După moartea lui Egist, Oreste nu-şi mai regăseşte codul şi-l împrumută pe cel al dublului său : omul liber care vrea să-şi elibereze semenii utilizează în final acelaşi limbaj posesiv de stăpîn, care-i reifică pe ceilalţi. Mai mult, îşi descoperă asemănări izbitoare cu Jupiter, zeul ostil libertăţii. Dezordinea şi apropierea contrariilor ameninţă stabilitatea sistemului simbolic, ordinea şi coerenţa sa, şi produce semnificaţii noi care pun în evidenţă, cu mijloacele proprii literaturii, contradicţiile existente în sistemul filozofic. Conştient de acest pericol, autorul îşi reface sistemul şi opoziţiile : elimină dublul (Egist e omorît), îl opune definitiv pe Oreste, omul liber şi responsabil, Electrei care refuză să-şi asume actul(după ce, la un moment dat, relaţia normală frate-soră riscase să alunece spre anomalie şi incest), şi lui Jupiter, restabileşte deci ordinea metafizică şi morală. Textul îşi regăseşte structura ierarhică, în ciuda tensiunii acumulate de-a lungul întregii piese prin transgresarea ideii însăşi de ierarhie. Se menţine totuşi o ameninţare permanentă la adresa sistemului prestabilit, în măsura în care Oreste rămîne, datorită eşecului său, un element de dezordine. Acest personaj, care forţează în zadar porţile Cetăţii nu-şi găseşte locul în sistem şi îl atacă din exterior, demascînd tensiunile metafizice pe care le implică în acţiunile sale – libertatea în primul rînd – şi al căror efect e distrugător :

Sartre se foloseşte de Oreste atît pentru demonstrarea tezei, cît şi pentru a sugera că sensurile metafizice (impuse şi nu implicate) apasă asupra personajului şi asupra textului, fiind, într-o oarecare măsură, de prisos. În acest context, parabola finală îşi pierde statutul alegoric : povestind istoria cîntăreţului din flaut, personajul creează un meta-limbaj, pune în faţa textului o oglindă şi-l obligă să se reflecte în ea. Ceea ce s oglindeşte în parabola finală este piesa însăşi. Datorită acestui proces de autoreflectare, ea poate fi citită şi ca o punere în discuţie a unor probleme privind creaţia literară, relaţia autor-personaj şi cititor-operă, statutul de comedian al personajului. De altfel, personajul dramatic sartrian este prin excelenţă un comedian. Oreste vrea să elibereze poporul din Argos oferindu-i „spectacolul" propriei sale eliberări. Cele trei personaje din **Cu uşile închise** se joacă de-a infernul. Goetz **(Diavolul şi Bunul Dumnezeu)** joacă succesiv comedia binelui şi a răului. Hugo **(Mîinile murdare)** şi Kean **(Kean)** sînt actori desăvîrşiţi. Frantz von Gerlach **(Sechestraţii din Altona)** îşi joacă cu luciditate nebunia.

Jocul, activitatea ludică, asemeni activităţii poetice, generează polisemia, respectiv productivitatea de sensuri. Piesa cea mai interesantă din această perspectivă este **Les Mains sales (Mîinile murdare),** o „comedie" despre joc, despre strategia şi regulile sale despre valorile pe care le implică. Din punct de vedere al intenţionalităţii este o piesă despre angajarea politică şi eficacitatea acţiunii sociale. Practic însă, spectatorul asistă la victoria jocului individual, producător de semnificaţii, asupra moralei sociale concepută ca dogmă. În ciuda superiorităţii sale ideologice existente, Hoederer (care transmite sensurile preexistente) este o pagină albă care poate fi scrisă în orice fel, un obiect al disputei dintre două forţe producătoare de semnificaţii opuse : Louis – şeful partidului revoluţionar, şi Hugo – intelectualul comedian. Acesta din urmă impune sensul produs de el şi conferă realităţii istorice sensuri noi, inexistente în afara

Sartre şi Simone de Beauvoir

textului literar. El creează, prin jocul său, o ideologie şi un personaj (Hoederer – creaţie a lui Hugo), care nu există în intenţia autorului. Hoederer, creaţie a lui Sartre, e şeful revoluţionar care urmăreşte să dovedească eficacictatea socială a acţiunii, fără a acţiona. Hoederer creaţie a lui Hugo, întruchipează eşecul tentativei de a transforma ideologia în dogmă. Dacă Hoederer al lui Sartre va deveni totuşi în cele din urmă un erou şi va intra în manualele de istorie, aceasta nu se datorează nici meritelor şi nici actelor sale ci jocului lui Hugo. Prin transformarea unui mort oarecare în erou, Hugo îşi asumă rolul de făuritor al istoriei, scoţîndu-l pe Hoederer de sub controlul direct al autorului. Apare în această piesă, o relaţie foarte interesantă între autor şi personajele sale, o dedublare a ideologiei care intră în contradicţie cu ea însăşi. Asistăm de fapt la un proces de distrugere a intenţionalităţii şi de producere a unei ideologii pe care n-o mai receptăm ca fiind impusă din exterior, ci ca pe un produs al acţiunii dramatice şi a comportamentului personajelor. Procesul se adînceşte în **Sechestraţii din Altona,** prin renunţarea la orice încercare de a oferi cititorului (spectatorului) o demonstraţie sau o dezbatere ideologică condusă de autor spre un sfîrşit previzibil. În **Muştele,** autorul îşi impune ideologia, schimbînd-o în încremenire metafizică şi dogmă. În **Mîinile murdare,** dogma este înlocuită de dezbaterea pe care însă autorul o orientează în direcţia dorită de el, eliminînd, prin suprimarea lui Hugo, orice posibilitate de a produce noi semnificaţii. În **Sechestraţii din Altona** autorul devine la rîndul său obiect al unei negări dialectice. Prin modul în care îl construieşte pe Frantz, Sartre pune în lumină insuficienţa personajului dramatic din întreaga sa creaţie anterioară, conceput ca abstracţiune şi ca purtător al unor sensuri metafizice. Frantz e singurul personaj sartrian conştient de contradicţiile sale. Această conştiinţă de sine poate apărea cu atît mai paradoxală, cu cît e singurul personaj căruia autorul nu-i mai acordă libertatea de a alege şi de a se alege (Franz e forma şi deformat de tatăl său). Duplicitatea sa e generată de refuzul istoriei în favoarea absolutului metafizic, şi de comportamentul său întemeiat pe joc şi schimbare, ceea ce-l face extrem de mobil şi imprevizibil. Aliind minciuna cu adevărul, jocul cu sinceritatea, nebunia cu luciditatea, sechestratul încetează – paradoxal – de a mai fi purtătorul unei dogme ideologice. Meritul incontestabil al piesei este de a fi înlocuit voinţa demonstrativă cu cea interogativă. Piesa cuprinde un mare număr de întrebări adresate cititorului (spectatorului), privind în special responsabilităţile sale istorice şi rolul său în practica colectivă. Întrebarea cea mai gravă priveşte felul în care secolele viitoare vor judeca secolul nostru. Întrebare cu atît mai tulburătoare cu cît ne este imposibil să ştim ceva precis despre „crabii" care ne vor fi judecători. Nu întîmplător, Sartre regăseşte în această piesă puterea de fascinaţie a cuvîntului, ignorat aproape cu desăvîrşire, în celelalte piese. Frantz foloseşte un limbaj dezlănţuit şi delirant, dezorganizat şi dezorganizant, cu numeroase efecte poetice.

Citită din perspectiva **Sechestraţilor din Altona,** dramaturgia sartriană realizează un deziderat teoretic fundamental al literaturii moderne : acela de a fi o contestaţie care se pune în discuţie şi se contestă pe sine.

După adaptarea **Troienelor** lui Euripide, datînd din 1965, lucrarea în care se descifrează un impas al teatrului său, Sartre n-a mai scris nimic pentru scenă. A vrut să facă din fiecare dintre piesele sale „un cuvînt luat din contextul vieţii practice". A renunţat la teatru în momentul în care practica a consfinţit succesul unei noi formule dramatice, pe care o apreciază mult de altfel : Teatrul-creaţie colectivă.

Pentru Sartre, ora bilanţului nu a sosit încă. Mulţi se întreabă însă de pe acum dacă literatura sa îi va supravieţui. Efortul autorului de a-şi surprinde contradicţiile şi de a renunţa la a fi „cel care demonstrează", ne îndreptăţesc să afirmăm că cele mai bune texte ale sale sînt tocmai cele în care se mulţumeşte să sugereze, pentru ca cititorul să se poată angaja în conflict şi să-l asume cu toată responsabilitatea, a sa şi a epocii sale. Astfel de texte posedă capacitatea de a clătina sensurile produse de ordinea prestabilită şi de a propune (produce) altele, noi, realizînd prin aceasta mişcarea continuă care este esenţa însăşi a literaturii.

MARGARETA GYURCSIK

TERRA MAGAZIN

ADÎNCURILE ŞI „OCHIUL" ELECTRONIC Oamenii de ştiinţă sovietici au utilizat pentru prima oară „ochiul" electronic pentru stabilirea cauzelor deformării prin tasare a vechiului monument arhitectonic, catedrala Novo Afonski de pe litoralul caucazian al Mării Negre. Întregul aparat, care încape în două valize de mici dimensiuni, poate cerceta adîncurile pămîntului pînă la 70 de metri. Astfel s-a putut stabili că fundamentul catedralei e situat pe două structuri tectonice frînte. Pătrunzînd în crăpături, apa face ca fundamentul să se ridice încetul cu încetul. Datele obţinute au permis specialiştilor să întocmească recomandări în vederea salvării monumentului. Acest nou aparat va fi deosebit de util în alegerea tipului de fundament pentru clădirile în construcţie şi în minele de cărbune, pentru preîntîmpinarea surpărilor.

O CONSTATARE Tînăra savantă sovietică *I. Ciukova*, din Kiev, a calculat că femeile au doar un singur interval activ de „acceptarea" căsătoriei, adică între 20 şi 24 de ani. Estimp bărbaţii sînt mai avantajaţi, la ei existînd două asemenea intervaluri : între 23 şi 27 şi 40 şi 42. Aşa se explică de ce majoritatea divorţurilor au loc după 5 şi 9 ani, şi apoi între 10 şi 19 ani de la căsătorie.

PERMIS DE CONDUCERE-TESTAMENT. În statul New-York toţi conducătorii auto vor primi în curînd noi permise de conducere, un fel de testamente totodată, întrucît în ele se va specifica dacă posesorul unor astfel de permise acceptă în caz de accident mortal privarea de un anumit organ, în speţă a inimii – pentru a fi transplantat la altă persoană. În permis se specifică de care anume organ doreşte cel în cauză să se privească. Este vorba de inimă, rinichi, ochi şi ficat.

DECES PRIN MEDITARE. Practica yoga poate fi extrem de periculoasă. O dovedeşte cazul tînărului Robert Antoschik din Michigan (S.U.A.) care a decedat din cauza meditării. Practicînd yoga, Robert se retrăsese într-o seară spunînd prietenilor că doreşte să-şi provoace o aşa-numită stare de „astroproiecţie" caracteristică în practica yoga. După două zile de „meditaţie" yoginul a murit, întrucît, după afirmaţia medicilor, activitatea încetinită a creierului şi a inimii yoghinului nu permitea pomparea unei cantităţi suficiente de sînge pentru supravieţuire.

A DORMIT OPT ANI. După opt ani de somn adînc Geene Typs din Texas s-a trezit, spre surpriza medicilor care considerau că somnul lui este „veşnic". Cu opt ani în urmă Typs suferise un accident de automobil după care căzuse într-un somn greu fără vreo speranţă de revenire. La întrebarea ziariştilor ce i se pare schimbat după opt ani de „absenţă" Typs a răspuns : „Oamenii sînt cu totul altfel acum, poartă altă îmbrăcăminte, mustăţi şi barbă, sînt mai urîţi".

BECKETT DESPRE IUBIRE. Celebrul scriitor de origine irlandeză Samuel Beckett are pe lîngă statornicitele sale principii de „a nu vorbi despre lucruri care nu-i plac" şi unele panseuri care se referă chiar la ideea de iubire. Iată cîteva : ● A iubi – iată pentru cei neştiutori într-ale vieţii o jumătate din a crede ! ● Dacă nu obţii ceea ce ai dorit de-a lungul anilor, trebuie să iubeşti ceea ce obţii într-o singură clipă. ● A iubi şi a stărui în decursul anilor pentru a te ataşa de ceva prin iubire înseamnă o permanentă teamă de a nu pierde acel ceva !

AZI ÎN GLUMĂ, MÎINE ÎN SERIOS... O glumă interesantă de întîi aprilie a fost lansată de revista vest-germană „Jugend und Technik". Revista îi iniţiază pe cititorii săi că este în curs experimentarea unor aparate de captare a undelor electromagnetice ale creierului şi, prin aceasta, posesorul lor poate afla dacă între el şi persoana cu care stă de vorbă există vreo afinitate . . . Savanţii afirmă că nu este departe ziua cînd lucrul acesta se va împlini. Nu e de glumit cu tehnica. !

LA ÎNTRECERE CU GHEPARZII. Pentru a realiza cele mai bune rezultate la alergat, oamenii au început să se ia la întrecere cu cele mai rapide animale. Astfel, englezul Macdonald Bailly, cîndva recordman mondial, a realizat timpi excelenţi graţie antrenamentelor cu . . . iepurii ! Colegul său din Kenya, Serafino Antao, luptă acum pentru sutimile de secundă luîndu-se la întrecere cu un ghepard dresat – cel mai rapid animal din lume !

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 22 august 1975 ● Nr. 34 (350) 10 pagini 1 leu ●

Trăiască 23 August

ROMÂNIA XXXI

Sărbătorim a 31-a aniversare a ELIBERĂRII țării de sub dominația fascistă – moment crucial în istoria acestui încercat popor, angajat ferm și responsabil în ascensiunea spre comunism – rememorînd transformările revoluționare profunde ale societății românești în anii construcției socialiste, retrăind uriașul efort constructiv și prestigioasele realizări dobîndite, configurînd cu patos revoluționar și rigoare științifică chipul României de mîine.

Desigur, eventimentul de adîncă rezonanță istorică al INSURECȚIEI naționale armate antifasciste și antiimperialiste poate oferi prilejul de a schița un tablou al succeselor inscrise pe traseul celor peste trei decenii, obținute sub conducerea încercatului Partid al comuniștilor și propulsînd o Românie „eminamente agrară" pe orbita civilizației socialiste și progresului multilateral ; sărbătoarea noastră națională înseamnă însă, mai ales, a scruta cu exigență patriotică drumul pe care ni l-am propus și a examina lucid marile sarcini de viitor, edificînd România pe care o visăm.

În contextul intrecerii naționale pentru devansarea cincinalului și a preocupărilor de normalizare a vieții economice și sociale afectată de recentele calamități, Plenara comună a C.C. al P.C.R. și Consiliului suprem al Dezvoltării Economice și sociale din 21–22 iulie a.c. a conturat cu claritate obiectivele și direcțiile de acțiune pentru perioada 1976–1980, concretizînd liniile directoare ale evoluției societății românești stabilite în Programul partidului și Directivele Congresului al XI-lea.

Cincinalul în curs a marcat un spor mediu anual al produsului social de 11,5% față de 10,1% cît era prevăzut ; venitul național a crescut cu 12,6% iar producția globală industrială a înregistrat în patru ani și jumătate un ritm mediu anual de creștere de cca. 14%. Actualul nivel al economiei naționale, gradul de dotare tehnică, calificarea profesională mereu mai înaltă, cadrul organizatoric-instituțional și efervescentul climat social-politic reprezintă platforma și garanția mutațiilor calitative pe care următorul cincinal – cincinalul revoluției tehnico-științifice în România le va antrena, imprimînd o înaltă eficiență eforturilor întregii națiuni. Acest deziderat economic major, accentuat de secretarul general al partidului în cuvîntarea rostită la Plenara comună vizează cu necesitate folosirea intensă a tuturor capacităților existente, și indentificarea și fructificarea largă a posibilităților latente, promovarea progresului tehnic, amplificarea potențialului național de cercetare, reproiectarea și modernizarea produselor precum și continua ameliorare a calității lor, gospodărirea și folosirea rațională a resurselor materiale și umane, știut fiind că la finele deceniului, aproape 70% din producția industrială va trebui obținută de la capacitățile aflate în funcțiune la sfîrșitul anului 1975. De altfel, contribuția industriei la crearea venitului național va reprezenta în 1988 peste 68%, fiecare județ realizînd o producție industrială de minimum 10 miliarde de lei. Este indiscutabil că micșorarea sistematică a cheltuielilor de producție oferă posibilități suplimentare de dezvoltare accelerată ; exemplificăm printr-un calcul sumar, menționînd că reducerea cu un procent a cheltuielilor materiale în produsul social echivalează la nivelul anului 1980 cu un venit național suplimentar de 13–14 miliarde de lei. Prin obiectivele sale mobilizatoare dar pe deplin realiste, Planul național unic de dezvoltare economico-socială a României pentru anii 1976–1980 va însemna CINCINALUL CALITĂȚII, asigurînd amplificarea și competitivitatea participării la schimburile și cooperarea economică mondială, ridicarea nivelului de bunăstare și civilizație a întregului popor.

Țară a demnității și progresului, deschisă înnoirilor și prețuită unanim pentru caracterul principial și constructiv al politicii sale, ROMÂNIA SOCIALISTĂ pășește în al treizeci și doilea an de existență liberă și suverană cu certitudinea viitoarelor realizări și a timpului comunist – obiectiv istoric, însușit conștient de întreaga națiune.

ADRIAN RACHIERU

Ilustrațiile din acest număr : RODICA REGEP-BANCIU.

Stindard în August

Stea și brazi împreunînd simboluri,
Clipă intimă trăită-n viitor,
Flamura din august însetat adună
Doar culoarea luptei tuturor.

Pîinea de pe cîmpuri suie-n steag de-a dreptul
Minereul dulce din strămoși,
Am citit istoria cu pieptul,
Fie-ne stejarii mai frumoși !

Fie-le lumina mai înaltă,
Celor mai intransigenți bărbați
Ce-au mutat tulpini de anotimpuri
Către zorii ce-i numim Carpați-!

DAMIAN URECHE

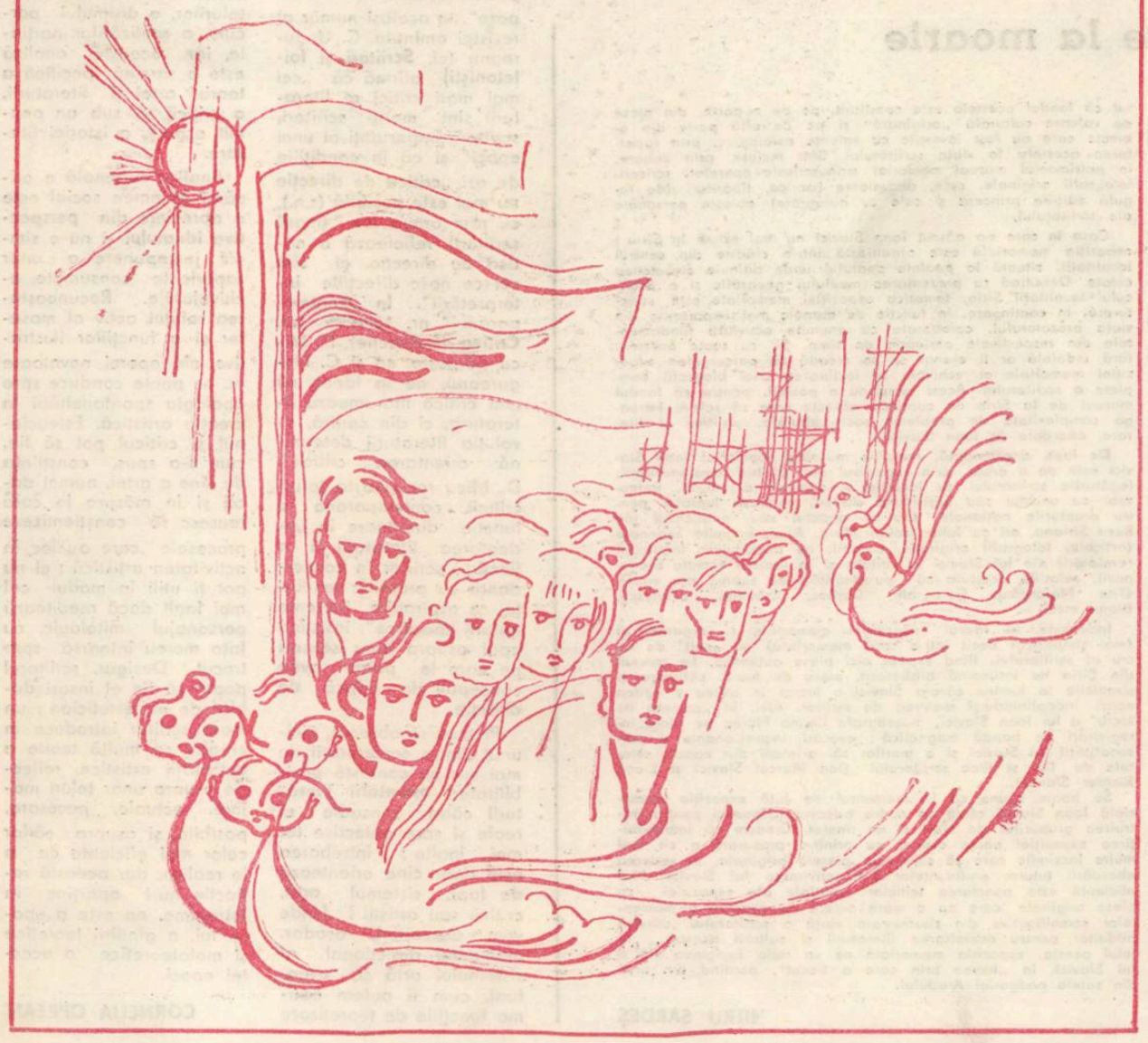

Curajul, omenia și statornicia

La începutul toamnei, în ultimul an de război, noi, copiii nu știam încă nimic de sfîrșitul ce se apropia. Cruzimile războiului rămăseseră departe pînă atunci de ochii noștri, acolo, în orășelul ardelenesc de pe malul Mureșului. Pentru joaca și imaginația noastră contau doar marile mașini care tîrau tunuri înfricoșătoare, tancurile care făceau să bubuie pămîntul și soldații care purtau cu toții o pușcă și erau încartiruiți prin casele oamenilor de pe ulița noastră. Ne învîrteam curioși printre ei și, cînd ni se dădea voie, pipăiam oțelul rece al pușcilor lor.

Într-o dimineață, soldații noștri au plecat cu toții spre rîu. Se vorbea că hortiștii aliați cu naziștii se infiltraseră pînă la Mureș, cu ultimele lor forțe, vrînd să arunce podul de fier în aer. Au fost lupte grele pînă seara. Românii au fost nevoiți să se retragă, fiind mai puțini, în niște păduri adînci ce împresurau orășelul nostru. Așezarea a rămas fără ostași așteptînd să intre dușmanul. Un singur tun au lăsat românii, la capătul uliței noastre, ce da spre șleaul dinspre pădure. Un tunuleț bun pentru tancuri și păzit de cîțiva soldați.

Dușmanii au trimis mai întîi un avion de recunoaștere. Se învîrtea ca un bondar somnoros peste orășelul tăcut. Și-au dat seama că așezarea e pustie și lipsită de apărare și atunci au trimis de îndată avangărzile. Dar s-au înșelat. Tunulețul a căsăpit o coloană întreagă. Atunci s-au retras repede și au trimis cîteva tancuri care au pornit, ocolit, pe diverse străzi, să-i surprindă pe cei cu tunul. Soldații noștri trăgeau fără încetare. Se spune că li se înroșise țeava la tun iar în jurul lor se ridicau mormane de proiectile goale. Au lovit chiar și un tanc, dar altele, care l-au înconjurat pe la spate, l-au pulverizat. N-a rămas acolo nimic, nici din tun, nici din servanți, numai fiare încolăcite și zdrențe însîngerate. Oamenii de pe ulița noastră abia în acel moment s-au înfricoșat prima dată de ceea ce se întîmplă în războiul care era pe sfîrșite. Și ei s-au hotărît să fugă din fața dușmanului. A luat fiecare cît putea duce cu sine. Dar ce poate duce un om cu mîinile lui ? Ceva de nu. Toate lucrurile și bunurile rămîneau pe loc. Casa, ulița, cimitirul și fîntîna din capul uliței rămîneau acolo neclintite. Atunci, ce să iei cu tine ? Oamenii se îndreptau spre pădure, dar, cum dușmanii se grăbeau și ei spre pădure, oamenii de pe ulița noastră au rămas deodată neputincioși, pe loc. Au spus că ei nu se mai duc nicăieri, fie ce-o fi. Ei rămîn pe locurile vechi ale bătrînilor și străbunilor și nu se mai mișcă de-acolo. Și așa au și făcut.

În noaptea care a urmat n-au încetat bubuiturile și zvîrcolitul gloanțelor nici o clipă. Dușmanii trăgeau de pe un deal, iar ai noștri de pe alt deal, de după pădure. Iar noi eram la mijloc, în valea rîului unde se afla așezarea. Eu, cu fratele meu, ne-am vîrît sub cuptor zicînd că acolo vom fi feriți de plumbi. Mama ne privea și lăcrima. Nimeni n-a închis un ochi

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 5)

CRONICA LITERARĂ

Anotimpul făgăduinței

Din Lașii, al doilea roman al lui Alexandru Deal (după Nisip), vin, laolaltă cu mai multe scurte secvențe, rescrise, in genere fără o importanță deosebită pentru economia recentului volum *, modul de a povesti dezinvolt, acuitatea senzațiilor, apetența pentru culoare, vibrația in fața a tot ceea ce este trăire nemijlocită, autentică. In plus, trebuie să remarcăm predilecția autorului pentru un limbaj frust, care eliberează cu generozitate fragmente de viață, filmate parcă pe viu. Anotimpul făgăduinței inseamnă, de fapt, o intoarcere la formula epică a volumului de debut – microromanul Nisip. S-ar putea spune, deci, că Alexandru Deal face mea culpa pentru pasagera cochetărie – in Lașii – cu literatura „noului val", că și-a propus să ne ofere un roman inscris cu destulă consecvență pe linia prozei de observație și analiză, realiste. O opțiune, poate nespectaculoasă, dar oportună, care pune de acord vocația autorului pentru actualitate, pentru viața cotidiană, cu o formulă epică larg accesibilă. Alexandru Deal anunță, de la debut, insușirile unui profesionist al romanului și cartea de față credem că poate fi judecată mai ales prin faptul că il repune in posesia mijloacelor de expresie care ii sint accesibile și potrivite.

Anotimpul făgăduinței este, in partea sa cea mai atent elaborată, un roman de formație. Romanul unei generații și al unor nostalgii. Fiind, intr-o mai mare sau mai mică măsură, iscat din aceeași experiență ca și Nisip și Lașii.

Un tinăr, pornit in căutarea propriei identități – precum Luca și Octav in cărțile anterioare, este și Valer Septembriu. Protagonistul romanului lui Alexandru Deal trăiește o criză de adaptare și faptele lui, luminate retrospectiv, in dese rememorări care secționează firul narațiunii, sint explicate prin voința eroului de a se elibera de sechelele unei copilării și adolescențe traumatizate. In afara oricărui pretext policier, la modă, Anotimpul făgăduinței realizează o reconstituire in care intîmplările evocate sint trecute, uneori, prin filtrul imaginației. Dar iată, intr-un scurt citat, chiar tema, una dintre temele cărții : „Așadar trecutul, cum nu l-am cunoscut, in intregime, doar din auzite, vorbe, scrisori, colportări mărunte la urechea mea ascunsă după unghere, ușă, nu mi-e rusine, atit timp cit e vorba de mine, de tot ce m-a alcătuit, tatamamafamilia – rudele de singe : cum se mai spune".

Căutindu-se pe sine, Valer Septembriu își descoperă, de fapt, familia. Tatăl, Tudor Septembriu, gazetar comunist, asasinat de legionari in 1945, in imprejurări neelucidate. Mama, doamna Constantinescu, regăsită tardiv, eșuată intr-o nouă căsătorie, de conveniență, cu un arhitect ajuns intr-o funcție importantă. Doctorul Igor, fratele tatălui. Mătușa Odetta, unchiul Matei, alte rude pe care memoria personajului le aduce, prezențe fulgurante, in paginile cărții. Psihologic, incercările lui Valer Septembriu de a recupera datele propriei existențe și de a-și delimita personalitatea in raport cu părinții, rudele, profesorii, prietenii etc. iau forme violente : „... intr-o zi, intr-o bună zi, să am puterea și nebunia de-a le urla in obraz rudelor, viilor și morților, tuturora, că am ințeles, că n-am să le-o iert, că nici măcar nu voi catadixi să-mi determin compasiunea și greața, că n-o voi intercala in termeni livrești ci, pur și simplu, voi trăi o greață plină, obeză, pentru toate umbrele lor sinistre, pentru urmele scrijelite pipernicit de ghearele lor pe peretele vieții. Și nu-i voi iubi decit pe cei ce vor dăinui. Tatăl meu, Tudor Septembriu. Cei ce vor dăinui". O violență conținută, totuși, mai mult in limbaj, in notația senzațiilor, in filmul reacțiilor, abrupte uneori, ale personajelor. O violență care nu devine, in niciun caz excesivă, cel puțin in ceea ce privește acumulările epice ale cărții. Deși un asemenea risc ar fi existat. Valer Septembriu este șofer și pitorescul, ca să-i spunem așa, toate „miturile" țesute in jurul acestei indeletniciri s-ar fi putut transforma intr-o capcană pe care autorul a știut, totuși, să o ocolească. Exagerind, poate, in sens contrar. Ambiția lui Alexandru Deal nu a fost, de altfel, să scrie monografia unei profesii, ci să ne aducă in față un „tinăr al zilelor noastre", mai mult, o generație, determinată psihologic și social. Dacă Alexandru Deal a avut intenția să dea, aici, o replică unor scrieri, cam teziste, cam convenționale, despre tineri, impresia noastră e că, de cele mai multe ori, a reușit.

O prezență importantă in cartea lui Alexandru Deal este Orașul. Ușor de determinat topografic – nu insă acest lucru este important. In Anotimpul făgăduinței există, de fapt, două romane, inegal realizate sub aspectul extensiunii. Două romane care comunică, fără indoială : primul, romanul formației unui personaj, al doilea cu o tentă poematică, al unor locuri și oameni cu certă rezonanță afectivă in memoria autorului. Cu acesta din urmă incepe cartea și tot lui ii sint afectate ultimele file. Un roman al regresiuni in timp, alcătuit din amintiri. Romanul unui oraș retras, cu discreție, in fața civilizației moderne, capabil incă să mai trimită mesaje incărcate de nostalgie. Acestuia ii aparțin citeva personaje : domnul Filadelfia, Ciompoteagă, Raul Petulamp, Gertrude ș.a., care altfel, nu și-ar fi putut justifica prezența in Anotimpul făgăduinței decit considerind acest din urmă volum al lui Alexandru Deal ca o verigă a unui ciclu romanesc inițiat prin Lașii. Lucru pe care il va putea confirma sau infirma doar autorul in cărțile următoare.

LUCIAN ALEXIU

* Alexandru Deal, **Anotimpul făgăduinței**, Ed. Cartea Românească, 1975.

50 de ani de la moarte

Muzeul memorial Ioan Slavici

Unul dintre contemporanii lui Slavici, cunoscutul cărturar ardelean Corneliu Diaconovici, spunea că **„muzeul e arsenalul cel mai puternic cu care își apără un popor originea, individualitatea și tot ce a moștenit din trecut"**. In vremea lui C. Diaconovici, nu aveam in țară muzee memoriale, dar totuși definiția citată cuprinde, prin finalul ei generalizator, sfera intregului patrimoniu cultural național, așadar, implicit și creația literară a marilor scriitori ai neamului.

Complexitatea instituției muzeale memoriale constă in faptul că fondul acesteia este constituit, pe de o parte, din piese de valoare culturală „originară" și pe de altă parte din obiecte care au fost investite cu valențe axiologice, prin raportarea acestora la viața scriitorului. Sint incluse prin urmare, in patrimoniul muzeal memorial manuscrisele operelor, scrisori, fotografii originale, acte, documente istorice, tipărituri (de regulă ediții princeps și cele cu autografe) obiecte personale ale scriitorului,

Casa in care s-a născut Ioan Slavici nu mai există in Șiria ; expoziția memorială este organizată intr-o clădire din centrul localității, situată la poalele dealului unde dăinuie străvechea cetate. Debutind cu prezentarea mediului geografic și a istoricului localității Șiria, tematica expoziției memoriale este, structurată, in continuare, in funcție de etapele mai importante din viața prozatorului, coroborate cu anumite activități fundamentale din respectivele perioade de timp. Și, cu toate acestea, fără indoială ar fi eronat să se creadă că parcurgerea expoziției memoriale ar echivala cu lecturarea unei biografii complete a scriitorului Acest lucru nu e posibil, pentru că fondul muzeal de la Șiria nu cuprinde obiecte care să releve intreaga complexitate de probleme socio-culturale, politice și literare, abordate de Ioan Slavici.

De fapt, deocamdată, rosturile muzeului memorial Ioan Slavici este de a arăta, prin sugestivul grai al tridimensionalității, legăturile scriitorului cu locurile și oamenii din Șiria, indeosebi cu unchiul său Sigismund Borlea, neobosit luptător pentru drepturile naționale, sau cu nepotul său, publicistul Ion Rusu Șirianu, ori cu Iuliu Traian Mera. Apoi, anumite exponate (articole, fotografii originale, scrisori, ne dezvăluiesc implicații revelatorii ale lui Slavici in cultura și in luptele sociale ale epocii, relațiile acestuia cu personalități de seamă ale vremii (Titu Maiorescu, Caragiale, Coșbuc, Creangă, Eminescu, Bianu etc.).

Indeobște, in cadrul expozițiilor memoriale se organizează (mai simplificat decit intr-o casă memorială) un „colț" de lucru al scriitorului, fiind expuse aici piese autentice. La muzeul din Șiria ne intimpină biblioteca, masa de lucru, călimara și sfeșnicile la lumina cărora Slavici a lucrat in atitea și atitea nopți, indeplinindu-și menirea de scriitor. Aici, in „camera de lucru" a lui Ioan Slavici, muzeografa Ileana Florea ne oferă inregistrări pe bandă magnetică : evocări impresionante a personalității lui Slavici și a marilor săi prieteni din epocă, relatate de fiul și fiica scriitorului (Ion Marcel Slavici și Elena Richter Slavici).

Se poate spune că in momentul de față expoziția memorială Ioan Slavici oferă un cadru adecvat indeosebi pentru instruirea grupurilor de elevi și de tineret. Credem că imbunătățirea expoziției poate evolua nu printr-o procurare a cit mai multe facsimile care să substituie piesele originale, in vederea abordării tuturor amănuntelor din activitatea lui Slavici. Mai eficientă este punctarea temelor esențiale ale expoziției cu piese originale care au o mare putere de evocare a momentelor semnificative din zbuciumata viață a scriitorului, dăruită pilduitor pentru dezvoltarea literaturii și culturii noastre. In felul acesta, expoziția memorială ne va reda imaginea vie a lui Slavici, in „lumea prin care a trecut", pornind din unul din satele podgoriei Aradului.

MITRU SARDEȘ

Factorul direcțional al literaturii

Dintre problemele esențiale ale teoriei criticii, problema **criticii de direcție** a primit din nou o pondere aparte in dezbaterile teoretice din presă. Este una din consecințele pe care le-au avut asupra esteticii literare documentele P.C.R. privitoare la funcțiile artei și ale criticii de artă in societatea noastră. Cit de necesară este dezbaterea in jurul conceptului de **direcție** in literatură ne-o arată opiniile contradictorii ce se formulează cu privire la acest concept. Dincolo de necesitatea logică a consensului **de principiu**, cu privire la tezele de bază ale esteticii, este necesară unitatea de interpretare a acestor teze, pentru asigurarea eficienței lor in crearea și asimilarea artei.

Prezentind citeva din cauzele ce pot duce la slăbirea contactului criticii cu publicul, Al. Andriescu (cf. **Adevărul criticii** in „România literară" nr. 7/1975) vede una din soluțiile posibilului impas in „redescoperirea de către critica literară a drumului către științele umaniste, reținind toate cîștigurile pe care le poate aduce punctul de vedere structuralist", deoarece numai in felul acesta „poate fi fundamentată o **critică de direcție** (s.n.), care nu se mulțumește numai cu stabilirea exactă a regulilor de combinare a formelor și cu descrierea lor aposteriori, ci incearcă și are posibilitatea să le anticipeze". In același număr al revistei amintite. C. Ungureanu (cf. **Scriitori și foiletoniști**) afirmă că „cei mai mari critici ai literaturii sint marii scriitori, scriitorii importanți ai unei epoci" și că in condițiile de azi **„critica de direcție nu mai este posibilă** (s.n.), ci, prin opera lor, (marii scriitori) reliefează o critică de direcție, ei sint cei ce nasc direcțiile interpretării". In „Contemporanul" nr. 13/1975 (cf. **Critica de direcție**), D. Micu pornește, ca și C. Ungureanu, de la ideea că „nu critica indrumează literatura, ci din contră, evoluția literaturii determină orientarea criticii". D. Micu recunoaște totuși criticii contemporane o funcție directoare in „orientarea literaturii și a fiecărui scriitor in concordanță cu propriile tendințe, cu aspirațiile inerente naturii specifice", insistind apoi asupra unor sensuri pe care le poate avea conceptul de **critică de direcție.**

Precum se observă, niciunul dintre cercetătorii de mai sus nu contestă posibilitatea **orientării** literaturii către sensurile ei reale și spre obiective tot mai inalte ; intrebarea este doar **cine** orientează de fapt, sistemul **artă,** criticii sau artiștii ? Unde vom descoperi, așadar, momentul direcțional al sistemului artă și, eventual, cum ii putem optima funcțiile de teoretizare a experienței, de afirmare și modelare a principiilor, de descoperire a căilor menite să faciliteze conturarea noilor idealuri estetice ? Atare intrebări sint urmarea modului tradițional de a concepe izolat elementele interdependente, cu funcții specifice, ale sistemului **artist-estetician-public.** Cine n-ar putea cita mari artiști care au imprimat direcții in evoluția artei ? Se pot cita insă in atare rol tot așa de bine critici, esteticieni, reviste cu un program clar de acțiune, imbrățișat de o adevărată pleiadă de scriitori. Este insă un cîștig esențial al teoriei moderne a culturii faptul că și publicul, beneficiarul artei, omul istoric anonim, masa, exercită o influență asupra artei, iar această influență este cu atit mai sensibilă cu cit artiștii sint mai organic legați de mase. Abia in acest schimb multilateral de informații se conturează comanda socială, se triază soluțiile, se ierarhizează succesele, se dau impulsuri pentru accentuarea sau limitarea uneia sau a alteia dintre componentele procesului creator. Momentul direcțional este prezent așadar in fiecare din nivelele amintite, căci fiecare reprezintă, in sine, subsisteme autoreglabile. Rămine insă indiscutabil faptul că, intrucit orientarea, direcția, țin de o strategie a comportării viitoare a sistemului, modelul teoretic al acestei acțiuni-proiect necesită o analiză atentă a țelurilor, a drumului parcurs, a realizărilor parțiale, iar această analiză este o sarcină specifică a teoriei artei și literaturii, a criticii și, sub un anumit aspect, a istoriei literare.

Analiza rațională a oricărui fenomen social este o **apreciere din perspectiva idealului** și nu o simplă juxtapunere a unor experiențe consumate, echivalabile. Recunoașterea rolului activ al maselor și a funcțiilor ilustrative ale operei novatoare nu ne poate conduce spre apologia spontaneității in creația artistică. Esteticianul și criticul pot să fie, cum s-a spus, conștiința de sine a artei, numai dacă și in măsura in care reușesc să **conștientizeze** procesele care au loc in activitatea artistică ; ei nu pot fi utili in modul cel mai inalt dacă reeditează personajul mitologic, cu fața mereu intoarsă spre trecut. Desigur, scriitorul poate să fie el insuși dublat de un estetician ; un mare scriitor introduce in creația sa multă teorie a activității artistice, reflecție asupra unor țeluri majore, actuale, necesare, posibile, și asupra căilor celor mai eficiente de a le realiza, dar această reflecție nu-i aparține in intregime, ea este a epocii lui, a gindirii teoretice și metateoretice a acestei epoci.

CORNELIA OPREAN

Structuri clasice în opera lui Ioan Slavici

Contactul lui Slavici cu doctrina literară a clasicismului francez și cu literatura acestui curent se situează cronologic în perioada studiilor sale la Universitatea din Viena. Prietenilor de la Iași le scria cu dezinvoltură : **„Citesc de cîteva zile scrierile dramatice ale lui Corneille. Nimic nu mă distragă mai mult decît lectura franceză, deoarece trebuie să gîndesc și asupra limbei"** [1].

Urmarea imediată a acestor lecturi a fost încercarea de a scrie un teatru după modelul clasicismului și preocupările, din corespondență, de a teoretiza la modul clasic în legătură cu unele specii aparținînd genului dramatic. Așa sînt referirile la comedie, unde ideea combaterii unor defecte general-umane e preluată, totuși, într-o înțelegere personală : **„Eu aș crede cum că caracterele comediei trebuie să fie tocmai comune ; ea are de obiect tocmai slăbiciunile comune, pe care trebe să le combată într-un mod vesel"** [2], așa cum a procedat Molière. Intervine, totuși, un element deosebit, care-l apropie de concepția deterministă despre artă, căci tot acum atribuie mediului și epocii respective vina pentru decăderea morală a individului : **„Nu numai omul singuratic, ci totodată, mai mult decît acestea, și timpul în care trăiește poartă vina decadenței morale"** [3].

Deosebit de interesant este felul cum abordează Slavici problemele teoretice ale dramei istorice, încercînd să-i aplice norme ale tragediei clasice ; faptul merită cu atît mai mult să ne rețină atenția cu cît s-a dovedit, în cele din urmă, defavorabil propriei creații dramatice, piesa **Bogdan-Vodă** fiind respinsă de **Junimea**. Explicațiile autorului, în corespondență, dovedesc că insuccesul se datora încercării de a construi intriga și personajele dramei istorice (specie a romantismului) după scheme și principii de proveniență clasicistă.

Aflat sub influența unor atari lecturi, prozatorul constată că se deosebește esențial de Eminescu, gustul lui fiind clasic iar cel al poetului romantic : **„Mie îmi mai place frumosul senin decît acela strălucitor, îmi mai place o Vinere de marmură decît una de aur"** [4].

Preocupările teoretice pentru speciile fundamentale cultivate de clasicism se mențin la autorul **Morii cu noroc** chiar și în perioada deplinei sale maturități artistice. Astfel, în 1909, o recenzie a piesei **Apus de soare** îi prilejuiește cîteva considerații teoretice în legătură cu tragicul. Față de tragicul din realitate, cel din artă îi apare esențial diferit, în sensul că arta nu poate să nu dezaprobe slăbiciunile și defectele personalităților : **„Arta concretizează și ni-i prezintă și pe cei mai mari împărați cu însușirile lor omenești, deci și cu păcatele lor, pe care de altminteri le trecem cu vederea"** [5], în viața cea de toate zilele. Textul invocat aci evidențiază concepția moralistă a scriitorului despre opera de artă, de esență clasică, formulată de altfel încă din 1876, în legătură cu drama **Bogdan-Vodă**..

Conținutul și tendința morală determină unul din atributele de bază ale operei clasice : **durabilitatea.** După opinia sa, „ceea ce e în adevăr bun e de-a pururea dăinuitor". Altădată, apreciază creațiile dramatice în funcție de felul cum autorul știe să găsească soluții conciliatoare, să afle echilibrul care asigură unitatea operei.[6]

În mai toate studiile despre Slavici a fost admisă ideea existenței unei însemnate influențe a esteticii junimiste, asupra teoriilor estetice și chiar a esenței creației sale. Din estetica junimistă a preluat îndeosebi elementele de origine clasică, așa cum dovedesc două dintre importantele lui studii : **Estetica (Educatorul,** 1883/1884) și **Povețe pentru buna creștere a copiilor.** Bazate la rîndul lor pe cursuri și tratate germane, asimilate la Viena, studiile acestea preiau prin filiera respectivă cîteva noțiuni și idei din estetica clasicismului, cum ar fi ideea armoniei, a echilibrului din opera de artă, legătura dintre etic și estetic etc. Ca scriitor moralist bazat pe ideea echilibrului vieții morale, al celei sufletești, lui Slavici nu i-a fost greu să afle în clasicism formule literare pe care să le poată prelua și să le supună unui proces de transformare, spre a le pune în acord cu noul stadiu de dezvoltare literară. Aici aflăm că izvorul teoretic al tendinței moralizatoare din opera lui nu este, în ultimă instanță, altceva decît efortul menținerii în planul operei artistice a echilibrului dintre etic și estetic. Atunci tendința moralizatoare trebuie căutată nu numai în prea cunoscutele formule cu care-și începe sau își încheie o nuvelă, dar și în structura propriu-zisă a operelor. Moralismul lui Ioan Slavici este, așadar, un moralism de tip clasic, ținînd de însăși substanța operei, fără a se limita la elemente exterioare. El se află în legătură directă cu tragicul. O analiză de adîncime a esenței tragicului în opera lui Slavici ne duce spre aceleași modele clasice ; sursa tragicului se află în nedreapta organizare a societății contemporane scriitorului, însă, ca esență literară, este un tragic de extracție clasică. Probabil că sursele livrești ale tragicului, aflate de unii în filozofia lui Schopenhauer și Confucius, au fost jalonate prin raportare la concepția sa morală, dar nu s-a observat că ele au fost acceptate numai întrucît coincideau cu cele clasice sau se modelau după acestea. Tipurile tragice din nuvele au adesea gravitatea și alura personajelor de tragedie (clasică) dar determinările sociale intervin în locul celor cunoscute din tragediile clasice. Aceste determinări sociale îi imprimă acțiunii o anumită turnură, iar cititorul rămîne cu convingerea că ele poartă o mai mare vină tragică decît personajele. În tragedia clasică, personajul tragic este victima destinului, a voinței zeilor. În proza lui Slavici, personajul tragic este victima mediului social care acționează cu aceeași forță destructivă ca și destinul. Dar, în concepția scriitorului, există posibilitatea învingerii ispitelor mediului prin abținere, prin dreapta judecată, în ultimă instanță, prin **cumpătare.** Datorită acestei idei moralizatoare, Slavici construiește finalul nuvelelor astfel încît vina tragică se deplasează de la mediu la individ, la personajul tragic, incapabil să reziste ispitei. Iată de ce, pînă la urmă, personajele tragice, în sens clasic, sînt puține în opera lui Slavici. Din **Moara cu noroc** doar Ana e un astfel de personaj. Ea e absolvită de autor pînă și de vina infidelității față de soț, căci, așa cum singură spune, el a azvîrlit-o în brațele lui Lică, spre a-și putea satisface în continuare setea de bani.

Moara cu noroc, Pădureanca, Vatra părăsită sînt nuvele în care moralismul clasic apare mai evident ca în oricare operă a lui Slavici căci, în ultimă instanță, autorul demonstrează literar cum stricarea echilibrului moral duce la destrămarea și nimicirea individului. Personajele principale din aceste nuvele cad victimă unor patimi ce contravin normelor de morală generală, așa cum cădeau victimă și personajele tragediei clasice. Chiar și analiza personajelor feminine ne orientează spre aceeași sursă ; sînt frecvente cele de tip racinian, în cîteva cazuri ele fiind, de asemenea, cele care dau și titlul operelor (**Pădureanca, Mara**). Sînt interesante apoi unele nume consacrate personajelor tragice, cum ar fi Ana, reluat din **Moara cu noroc** în **Va ra părăsită** și transmis cu același destin tragic lui Agîrbiceanu, Rebreanu și Titus Popovici.

Ca scriitor transilvănean, Slavici se formase într-un mediu cultural și literar influențat de curentul latinist care orientase interesul cititorilor spre arta antichității latine și grecești. Nuvelele sale idilice, mult și diferit comentate, nu pot fi înțelese decît dacă ținem seama de mediul literar care le-a influențat hotărîtor, cel aflat sub soarele antichității. Atît înaintașii cît și cea mai mare parte dintre contemporanii lui Slavici se aflau mai mult sub influența idilismului clasic decît al celui romantic întîrziat, fie el german sau de inspirație germană. Proza idilică tipărită în **Familia** lui Iosif Vulcan, între 1859–1880, ca și aceea din **Convorbirile literare** sta sub aceeași influență a idilismului clasic, preluat atît din literatura latină cît și din cea română de peste Carpați, destul de frecventă în perioadele premodernă și modernă. Iosif Vulcan, V. Ranta-Buticescu, I. C. Dragescu din Transilvania scriau o literatură idilică de o substanță aproape identică cu încercările literare ale lui Nicu Gane și Iacob Negruzzi din Moldova. Atît unii cît și alții îl influențează pe Slavici în cîteva nuvele (**Scormon, Gura satului, La crucea din sat, Budulea Taichii, Popa Tanda**) dar fără ca această influență să fie hotărîtoare și să-l situeze în rîndul epigonilor. În cele din urmă influența e numai formală, concepția fiind cu totul diferită, cîtă vreme Slavici preia de la înaintași, uneori de la contemporani, numai elementele de cadru în care se desfășoară acțiunea nuvelelor sale, schema conflictului erotic și rezolvarea acestuia în cunoscutul final fericit ; în schimb, își construiește conflictul erotic în corelație cu cel social, adîncește analiza stărilor sufletești ale personajelor, iar în felul acesta reabilitează vechea idilă, compromisă de romantici, dîndu-i un nou conținut, realist. Spre deosebire de idilismul înaintașilor și al contemporanilor, cel din proza lui Slavici nu se mai concretizează într-o viziune totală, generală asupra vieții satului, ci rămîne ca un element parțial, se limitează la cîteva laturi, cum ar fi bunăoară cadrul în care se petrece o sumă de dragoste sau modalitatea exteriorizării sentimentului erotic al personajelor țărani. Ca și scriitorii clasiciști, Slavici își propune, din acest punct de vedere, să-i imite pe marii autori de idile din literatura antică, fie că e vorba de versuri, fie de proză. El face acest lucru din convingerea că idilismul nu e ceva artificial, ci se include în componența universului vieții. Tocmai de aceea idilismul nu se limitează doar la unele nuvele de început ; el perpetuează în întreaga operă, chiar și în romanul **Mara** sau în narațiunile istorice. Ulterior, va schimba doar proporția față de alte elemente care, într-adevăr, domină după apariția volumului **Novele din popor** (1881). Au existat scriitori care, luînd ca model proza lui Slavici, au rămas în sfera epigonismului tocmai din pricina neînțelegerii faptului că idilismul nu era un element esențial în viața satului românesc de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea. Pentru Septimiu Albini, Virgil Onițiu, Enea Hodoș, Ion Pop Reteganul, iar mai tîrziu pentru Mihail Gașpar, în Banat, idilismul constituia o componentă de bază a viziunii lor artistice asupra satului transilvănean, cîtă vreme la înaintașul lor se limitase doar la cîteva aspecte ale vieții țărănești, la elemente de cadru și recuzita literară. În afara talentului, urmașii ardeleni ai prozei lui Slavici au fost împinși către marginile vieții noastre literare tocmai fiindcă au înțeles greșit limitele, cadrul în care poate fi valorificat idilismul vieții rurale, imitîndu-i pe clasici în niște condiții de loc potrivite cu intenția lor.

În schimb, prozatorii de o valoare neîndoielnică au preluat cel de al doilea aspect al clasicismului din proza lui Slavici, valorificarea tragicului în condițiile afirmării realismului critic. În această direcție vor evolua Ion Agîrbiceanu, Pavel Dan, Liviu Rebreanu, iar în zilele noastre Titus Popovici ; cu alte cuvinte, Slavici a creat o adevărată școală a prozei psihologice românești, valorificînd, la rîndul său, lecția clasicismului în cadrul unor specii noi și cu modalități proprii.

VIRGIL VINTILESCU

[1] I. Slavici, către I. Negruzzi, Viena, 1/13 febr. 1874 în Toronțiu, **St. doc. lit., II,** p. 230.
[2] Ibidem, 25/2 aprilie 1872, pp. 188–189.
[3] Ibidem, p. 188.
[4] Ibidem, 10 aprilie 1873, p. 203.
[5] I. Slavici, **Apus de soare,** recenzie, în Minerva, 27 febr. 1909.
[6] **Timpul,** 5 aprilie. 1881.

CONSEMNĂRI

Slavici și liga culturală

Dinspre literatură, partea cea mai durabilă a creației sale, autorul lui **Scormon,** sprijinit de Eminescu și Titu Maiorescu, a cunoscut consacrarea încă **de la apariția primelor** sale nuvele, povestiri și studii. Potrivit vocației și culturii lui ample, la prestigiul scriitorului s-au adăugat meritele gazetărești din paginile **Albinei** și **Federațiunii** (1871) la **Gura satului** (1872-1875), **Lumina** (1873-1874), **Telegraful român** (1873-1882), la **Timpul** (1877-1884), în perioada de glorie a triumviratului Eminescu-Slavici-Caragiale, la **Educatorul** (1883), la **Tribuna** sibiană, începînd din 1884, la **Voința națională** și **Corespondența română** (1893), la **Tribuna poporului** (1897-1903), **Apărarea națională** (1902), la **Minerva** (1909), **Lupta** (1909-1910), **Ziua** (1914) și altele. pînă la **Gazeta Bucureștilor,** între 1917-1918, apoi la **Revista copiilor și tinerimii** (1918-1925), la **Adevărul literar și artistic** (1921-1924).

Ca unele ce n-au intrat sau, de cele mai multe ori, abia enunțiativ în tratate de istoria literaturii române, în cursuri, manuale și monografii, se cunosc mai puțin activitățile agitatorice naționale și sociale ale șirianului împotriva dualismului austro-ungar din Transilvania Publicistica în speță – cea mai mare parte – n-a fost adunată în volume și, ca atare, trei generații n-au luat cunoștință de ea decît bibliografic.

După executarea detenției la Vacz (1888), Slavici se situează în primele rînduri ale campaniilor de presă și ale organizațiilor pentru întregirea națională, acțiuni ce, în istoria celebrului proces din 1894, se înscriu anticipative de largi, pe cît de însuflețite demonstrații protestatare de masă și care fac necesară întemeierea, la București a „Ligii pentru unitatea culturală a românilor" pe scurt : „Liga culturală".

N. Iorga, **Liga culturală,** în **Boabe de grîu,** an I (1930, oct. pp. 451-456), relatînd asupra desfășurărilor de teren de după 1900 ale istoricei asociații, nu-l menționează pe Slavici printre întemeietori, raționînd : „N-am fost martor la începuturile Ligii Culturale. A fost o operă de entuziasm tineresc îndeplinită la București, pe o vreme cînd entuziasmul îmbrăca forme de organizație și începea acțiuni cu viitor". Dar în paginile următoare ale aceleași publicații (457-464) Barbu Theodorescu, în **Date istorice din viața Ligii Culturale,** enumeră și pe clasicul povestitor printre zeloșii dedicați activităților și manifestărilor „Ligii culturale".

Între 1890-1894 s-au desfășurat în țară, peste munți și-n restul Europei, un lanț de proteste studențești la adresa politicii segregaționiste față de poporul român din Transilvania, și anume la București, Turnu-Severin, Pitești, Craiova, Tîrgoviște, Slatina, Ploiești, Cîmpulung, Giurgiu, Brăila, Galați, Focșani, Bîrlad, Buzău, Alexandria, Turnu Măgurele, Iași, Paris, Lille, Dijon, Anvers, Liège, Berlin, Piemont, Torino, Milano, Padova, Napoli, Bruxelles, unde, de fapt, se vor înființa filiale ale „Ligii culturale", doleanțele studențești fiind sprijinite de personalități marcante din România și de peste hotare, la fel de o serie de societăți din Austria, Belgia, Elveția, Franța, Germania, Italia, Finlanda, Norvegia, Olanda, Anglia, Spania și de presa europeană : **Figaro, La France, Le Național, Revue des deux Mondes, Mémorial diplomatique, Le Réveil du Nord, Die Presse, Moravska Orlice, Il Dritto, Cultura, Il Secolo** și de multe altele, enumerate în apendixul citat al lui B. Theodorescu.

Secția din Paris, în care activau doctoranzii George Marinescu, Ovid Desușianu, I. Nanu-Muscel, Pompiliu Eliade, G. Moroianu, M. Ianculescu, N. Staicovici, Grigore Brătianu, Gh. Bursan, N. Gheorghiu a declanșat o susținută campanie de presă în favoarea drepturilor românilor din Transilvania.

Dacă, peste ce se cunoaște, că pe temeiul informațiilor date de Slavici s-a redactat **Memoriul studenților universitari, români privitor la situația românilor din Transilvania și Ungaria** (1891), că un an înainte, semnătura lui Slavici se găsește alături de-a nepotului său Ion Rusu-Șirianu, de-a poetului I. Nenițescu, autorul **Puilor de lei,** de-a lui Al. I. Hodoș, C. Tălășescu, Petre Gîrboveanu, Vintilă Rosetti, pe un angajament scris de a se colecta sume de bani, cărți și reviste pentru transilvăneni, că tot Slavici este autorul unui **Memorandum des roumains de Transylvanie** (1891), – faptul se vădește și în schimbul de scrisori din 1891 al literatului cu gazetarul Septimiu Albini, corelat de D. Vatamaniuc în teza sa de doctarat asupra lui Slavici – forma definitivă a **Memorandului românilor din Transilvania și Ungaria** din 1892 pornește de la o redactare certă a lui Slavici atunci rolul celebrului scriitor în crearea ideologiei „Ligii culturale" și în istoria **Memorandului** nu poate fi contestat. Iată, în acest sens, adresa nr. 254 din 10 martie 1892 trimisă de comitetul central al „Ligii culturale" lui Slavici cu deferenta rugăminte de-a sprijini informativ prin „Ligă" protestul studențesc din Paris:

Nr. 254

București 10 Martie 1892
2 Passagiul român

Domnule Slavici,

În urma publicării protestului Ligei din Paris în presa parisiană, numeroși bărbați francezi de bun nume, adresează Ligei de-acolo scrisori de aprobare și simpatie. Între alții D. Leon Seutupéry, fost director la ministerul de finanțe din Paris mai face cunoscut Ligei, că e aproape să scoată o carte, în felul almanachului de Gotha, dar mult mai desvoltată. El cere dar Ligei date privitoare la viața politică, literară, culturală, socială etc a Românilor din toate părțile.

Am crezut că memoriul din Sibiu de la 1881, memoriul nostru, apoi replica care va ieși vor fi suficiente pentru Românii din Transilvania și Ungaria. Ne mai trebuie pentru Ramânii din Bucovina și dacă Dvs. cunoașteți vre-o carte, care să vorbească despre dînșii, care să privească actualitatea mai ales, și care să fie în limba **franceză** vă rugăm a ne-o areta pentru ca să-o procurăm pentru Liga din Paris – Același domn mai cere broșuri franceze de statistică populațiunei țerei românești și alte aseminea cărți, care privesc România V'am fi recunoscători dacă ne-ați putea indica cîteva și din acestea.

Ve rugăm însă mai ales următoarele : Asociația studenților din Neapol hotărîse acum un an să țină o mare conferință în cestiune. Unele notițe privitoare la viața politică, socială și culturală a Românilor de peste munți, scurt țesute, dar exacte, ar fi condițiunile pentru ca conferențiarul să-și țină cu un moment mai curînd conferința anunțată.

S'a adresat de repetiție-ori, cerîndu-ne aceste informațiuni, noi la rîndul nostru ne-am adresat peste munți, de unde n'a primit deloc sau aproape deloc ce cerea

Ne mai fiind în poziție de a lua informațiunile, pe care ni le cere conferențiarul de la vre-un Român de peste munți, ne adresăm la Dvs rugîndu-vă a lua asupra Dv această lucrare, a combina pe scurt ceea ce ar putea fi potrivit pentru o conferință despre conflict și a ne da astfel sprijinul Dv. puternic, de care nu ne putem dispensa cu nici un preț, fără ca să nu sufere causa, pentru care lucrăm

Mai adăugăm că aceste notițe ne-ar trebui în timpul cel mai scurt posibil.

Rugîndu-ne a ne da prețiosul Dv. răspuns, ve trimitem salutările noastre călduroase.

PREȘEDINTE
GR. BRATIANU
SECRETAR

DOMNIEI SALE
DOMNULUI ION SLAVICI 99 CALEA DOROBANȚILOR
BUCUREȘTI

Corespondența transcrisă mai sus aparține **Arhivei Ioan Slavici,** fostă un timp în posesia ginerelui său, profesorul Scarlat Struțeanu. Arhiva de mai sus păstrează și numeroase adeziuni, scrisori omagiale și de gratitudine pentru curajul civic al scriitorului.

AUGUSTIN Z. N. POP

PORTRETE ÎN AUGUST

Portretul pieții „Nicolae Bălcescu" în august 1975

CUM A FOST. Intii amintirea. Piața de acum două-zeci de ani. De acum zece ani. De acum un an. De jur împrejur. 1. Școala, atunci elementară, 15, gălbuie, cu geamurile verzi, cu dușumele date cu motorină, cu băncile și ușile verzi, cu perdelele crețe de tifon, cu asparagusul atîrnat pe pereți. 2. Biserica catolică și turnurile ei ca niște creioane Kooh-I-Noor bine ascuțite. 3. Magazinele scunde, cu pereții coșcoviți. Ațe, stofe, ciorapi, pantofi, vopsele, cratițe, pahare. 4. Farmacia, veche, tapetată cu rafturi și tot soiul de sertărașe dintr-un lemn gălbui, plăcut mirositor, cu borcane albe de porțelan pe care scria, de pildă, Neoextractum Belladonnae. 5. Cinematograful „Victoria", cu scaune de lemn și podele negre care scîrțiau mereu. 6, 7, 8. Clădiri scunde, roase de vreme : Gostat, Frizerie, Libraria noastră, unde copiii din cartier își cumpărau hîrtie albastră de împachetat caiete, creioane, penițe sau jocul „Nu te supăra, frate". 9. Casa mare, înaltă care e și azi la fel. 10. Piața, mijlocul pieții. Lahovary, Laho, în care precupețele cu fuste negre, înfoiate, vindeau de toate și Friți, într-un scaun cu rotile, striga tare : „liptaaau". Porumbul fiert, frișî-cocoș, chioșcul de ziare, tutungeria. Tramvaiul șase și, mai apoi, spre cartierele mărginașe, șaptele.

CUM ESTE în data de 10 august 1975 Piața Nicolae Bălcescu. Ea este astfel : Din nou de jur împrejur. 1. Școala generală 22, ultramodernă, cu trei etaje, profil experimental. 2. Biserica catolică și turnurile ei ca niște creioane Kooh-I-Noor bine ascuțite. 3. Bloc în roșu, patru etaje. „Stop ! Zidari, dacă fiecare formație economisește pe săptămînă 100 bucăți cărămidă, vom realiza o economie anuală de 120 mii lei. „Baraca maistrului principal Galoș Nicușor, șeful zonei Bălcescu. Desfășoară pe masă un plan : „S-o luăm tot așa de jur-mprejur. Deci : sîntem la punctul 3. la parter o să fie frizerie, coafor, restaurant cu autoservire, poșta, policlinica și, după cum vedeți, deja în funcțiune, noua farmacie". Farmacia nouă, tapetată cu sticle și plastic alb, cu cîteva borcane de porțelan pe care scrie de pildă Neoextractum Belladonnae. „Mai departe, zice Nicușor Galoș, pe locul fostei farmacii, un bloc de patru etaje, cu un turn de șapte nivele. La parter și primul etaj se va deschide o unitate de deservire a cooperației meșteșugărești". Am ajuns, deci, la punctul 4, pe locul fostei farmacii, temelia gigantică a viitorului bloc. „Șoferi, la ieșirea din șantier, curățați roțile, în caz contrar veți suporta consecințele". 5. „Unde a fost cinematograful »Victoria«, va fi un alt cinematograf, în formă de amfiteatru cu 350 de locuri și aer condiționat. Pe urmă o serie de magazine. La 6, 7, 8, cofetărie, cafea, librărie, o alimentară care se va chema Tot-Aliment, un magazin I.A.S. Proiectul făcut de arhitectul Iojică, spune în încheiere maistrul principal, mi se pare bun. Frumoasă rezolvare a găsit !" La punctul 9, am mai spus, nu s-a schimbat nimic. Și 10, Piața propriu-zisă, fostul Laho. Acum buldozere, basculante, camioane, nisip, ciment, beton, agitație. Căldură mare. Tudor Dumitrana din Strehaia are 49 de ani și Lazăr Manole din Uliuc, 51. Amîndoi lucrează la drum : „O să facem trei drumuri mari și late, dragă, spune Dumitrana. Cînd va fi gata piața, ea în orice caz va fi frumoasă. Aci, la mijloc, tare mi-ar place să fie un parc, să stea bătrînii nițel în el, și poate chiar o statuie. Ceva măreț". Inginerul Karol Götz de la Șantierul municipal de drumuri are 37 de ani și de tot atîția locuiește undeva în apropierea pieții : „Cum s-ar zice, am copilărit aici. Aici am făcut și școala, aici veneam cu bunica la piață. Acum amenajez arterele de circulație. Cînd o să fie definitiv rezolvată, Piața Bălcescu va scăpa de monotonia de altădată. Cred o să fie mai caldă". Bendik Elisabeta are 70 de ani, face piața în Piața Nicolae Bălcescu de treizeci și șapte de ani : „Apăi, a fost timpul să se facă așa frumos". Pe urmă, din nou basculante, camioane, macarale, beton, cărămidă, agitație. Căldură mare. Acesta a fost portretul pieții „Nicolae Bălcescu" în ziua de 10 august 1975, scris anume pentru ACEASTĂ LUNĂ AUGUST.

IOSANA PANTEA

Răsplătirea zilei-lumină

Topolovățul-Mare : un sat în Cîmpia timișeană, cuprins în salba de localități de pe șoseaua națională Timișoara–Lugoj, așezat la aproximativ aceeași distanță față de cele două orașe. Ca în majoritatea localităților rurale din țara noastră, și aici ești întîmpinat de înfățișarea nouă a caselor, de modernizarea arhitecturii tradiționale. Președintele Consiliului Popular, tovarășul Giuchici Dionisie, mă informează că în ultimii ani au fost construite sau renovate optzeci și șase la sută din totalitatea caselor din comună.

A început să se construiască și case cu etaj, semn neîndoielnic al rapidei ascensiuni, concretizată în apropierea, pe verticală, a acestui sat, de modul de viață urban. Vin aceste clădiri cu etaj să împlinească în caldă zidire dorința de viață dăruită de oamenii locului, rodnicei înălțimi luminoase, năzuință mărturisită și în decorul în stucatură, de pe frontonul vechilor case de lemn, unde apar frecvent două motive fundamentale ale artei noastre populare : pomul vieții și soarele. Sînt cazuri, aici, cînd aceste motive conviețuiesc într-o simbioză emoționantă : în ramuri se găsesc rozete solare. Avem, așadar, fructe cosmice în orizontul simbolic al caselor locuite de acești oameni, care, pînă în anul 1970, nu aveau nici o livadă în hotarul comunei.

„Cele aproape 200 ha de pomi sînt una din marile bucurii ale vieții mele – îmi spune președintele C.A.P.-ului, tovarășul Ion Josu. Livada dă viață unui pămînt în pantă. Va fi extinsă pînă la 500 ha".

Îmi amintesc că, potrivit vechii concepții populare românești, fiecare om avea față de semenii săi și sacra datorie de a sădi cel puțin cîțiva pomi.

„Sătenii mei nu mai duc lipsă de fructe – continuă președintele – și aud că mulți dintre ei spun – cînd poartă coșurile cu fructe : „Să aibe sănătate președintele nostru, că bună treabă-i livada asta ! Și ce să vă mai spun ? Asta mă cam taie la inimă, simt că am făcut un lucru bun pentru oameni".

Țăranii cooperatori îi sînt recunoscători președintelui și pentru strădania lui de a conduce unitatea agricolă spre obținerea unor însemnate cantități de produse vegetale. Grăitor pentru bunele rezultate cu care își încununează activitatea C.A.P.-ul din Topolovățul-Mare este bogatul palmares al înaltelor aprecieri primite din partea conducerii de partid și de stat : Erou al Muncii Socialiste pentru obținerea cantității de 8.114 kg porumb boabe la ha, în anul 1974, avînd cea mai ridicată producție de porumb la ha din județul Timiș și ocupînd locul trei pe țară ; două Ordine ale Muncii, cl. I, decernate pentru buna producție de porumb boabe la ha, din anii 1972 și 1973 ; Diploma „Locul I pe țară la obținerea celei mai mari producții de soia la ha.

Grație cîștigării concursului pe țară la producția de soia, Ion Josu a fost trimis în vara aceasta într-o excursie de documentare în S.U.A. Împrejurarea de a fi la o asemenea distanță de satul său, desigur că n-a fost imaginată niciodată de președintele Ion Josu, de acest om care, pînă la vîrsta de acum, de 42 de ani, a fost plecat doar doi ani din satul natal, în perioada satisfacerii stagiului militar.

În cîteva cuvinte, iată cum s-a desfășurat pînă acum viața lui Ion Josu : S-a născut în Topolovățul-Mare, aici a urmat școala, totul decurgînd normal, pînă cînd a rămas orfan de tată, la vîrsta de 15 ani. Atunci s-a angajat pietrar. („Poate că am primit îndîrjire și bătîndu-mă cu piatra" – surîde președintele, amintindu-și acei ani). Este propus să facă un curs de laborant de 6 luni, la Baza de recepție. După școlarizarea respectivă, lucrează ca laborant în Topolovățul Mare. Cam pe la 17 ani este secretar al organizației U.T.M. din sat. Face armata, unde învață și conducerea auto. Va fi, apoi, timp de un an, președintele Cooperativei de Consum din localitate, care, sub conducerea sa, primește Drapelul de unitate fruntașă. În toamna anului 1959 este ales în funcția de președinte al C.A.P.-ului din Topolovățul-Mare, fiind unul dintre cei mai tineri conducători de C.A.P. din țară. Între anii 1964–1968 urmează, la fără frecvență, cursurile liceale, iar acum este student în anul II, (fără scoatere din producție), la Economia Agriculturii, din cadrul Institutului de Agronomie din Timișoara.

Una din principalele cerințe care determină creșterea productivității este – îmi relatează Ion Josu – cunoașterea caracteristicilor solurilor suprafeței cultivabile : „O anumită cultură s-a sensibilizat, cu timpul – dacă se poate spune așa – la un anumit tip de sol. Încă din copilărie cunosc fiecare brazdă de pămînt din terenul nostru agricol. Apoi lucrul cel mai important este aplicarea în agricultură a tehnologiei înaintate și să ai un colectiv de muncă de ispravă. Noi ne înțelegem ca într-o familie. Țăranii cooperatori, specialiștii noștri (între aceștia este și soția președintelui, inginer agronom Josu Adriana n.n.) trăiesc și muncesc în bună înțelegere, fiind cu toții pe deplin interesați să obțină tot mai mare producție la ha, situîndu-se astfel în fruntea unităților agricole din județ și din țară".

Valoarea normei convenționale este de 63 lei – după cum mă informează contabilul șef, Constantin Cădariu, locțiitor al secretarului Comitetului de partid. Contabilul șef, cel care gospodărește cu pricepere de 20 de ani bunurile obștei satului natal, afirmă cu satisfacție că, și în privința valorii normei convenționale, C.A.P.-ul din Topolovățul Mare ocupă un loc fruntaș pe țară.

Prin urmare, președintele Ion Josu își vede aievea visul cu ochii : oamenii satului său trăiesc o viață plenară, muncind și obținînd belșug de recolte, spre a fi răsplătiți pe măsura hărniciei lor.

AUREL TURCUȘ

Poeții cîntă România

OMUL NECUPRINS

Ești omul ce s-a cunoscut pe sine,
Sărbătoresc aprofundat în cînt,
Cînd auriul faptei tale ține
Ca o coloană zilele ce sînt.

Sculptat în mari cristaluri de idee,
De viforul sincerității plin,
Ești omul necuprins de stavili, ce e
Prefigurarea zilelor ce vin.

Și trup și spirit, gînd și întrupare,
Complet ca spectrul razei, sentiment
Și rațiune unei vieți solare,
Ești comunist acestui veac ardent.

LUCIAN BURERIU

MAREA INSURECȚIE

Acelei zile martor voi rămîne.
Sigiliul legendar îi port pe stern.
Căci, suflul ei, din gloriile române
S-a întrupat în tot ce ni-i etern.

Aprindeți toate torțele, stăpîne,
În cinstea ei, în August sempitern –
Eu, la lumina lor vreau să șatern
Un imnic vers – Danubiul să-l îngîne.

Și-acoperiți tot cerul de imagini
Din ceasul insurecției solare,
Din flama ei, ca să desprindem pagini ;

Al României – hronic, viu pe zare
Și comuniștilor – de aur – promontor,
Să-l dăltuim, cu har nemuritor !

MIHAIL COSMA

APARTENENȚĂ

Fac parte din patrimoniul
unic
Al României.
Eu și cu tine
și cu voi toți,
Minuni singulare,
întruchipări de lumină
Natală,
Facem parte
din patrimoniul de semințe,
puternice,
Ce
o mînă a timpului
Le împrăștie
pe cîmpiile logodite
Cu soarele !
Respect
versul poetului,
Din cuvintele patriei
împrumutat,
Pentru o viață
de cîntec.
Respect omul
care a spus răspicat :
„Eu sînt un comunist !"
pentru o dragoste
Adîncă.
Comunism !
Îi respect
și pe cei ce-l gîndesc
Și pe cei care-l fac
Și pe cei care-l
cîntă !
Eu fac parte din patrimoniul
unic
Eu și cu tine
și cu voi toți
Facem parte
din partidul
Cuvîntului
muncă ! !

CLAUDIU IORDACHE

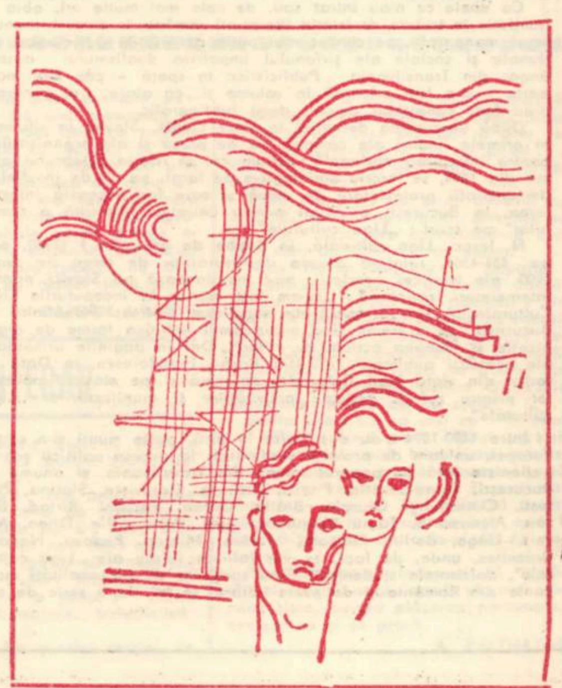

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 24 august

8,30 Deschiderea programului. 8,35 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Film serial pentru copii. Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Realizări ale științei și tehnicii românești. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical 15,40 Film serial. Ufo. 16,30 Tinerețe, ani de ... 17,00 Fotbal : Rapid-Steaua. 18,45 Baladă pentru acest pămînt. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Trenul de vacanță. Spectacol de varietăți cu public realizat în Sala de concerte a Radioteleviziunii. 20,55 Un șerif la New York. 22,30 24 de ore.

LUNI, 25 august

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Pînă cînd sîntem copiii părinților noștri ? 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul tineretii. 21,00 Cenaclul inițiativelor. 21,25 Publicitate. 21,30 Roman-foileton. Milioanele lui Privalev. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 26 august

9,00 Telescoală. 10,00 Album cu cintece. 10,20 Film artistic. Bărbați cumsecade (reluare). 11,35 Baladă pentru acest pămînt. 11,50 Telex. 16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Finalele campionatelor României la natație. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Muzică populară. 19,00 Telegiob. Istambul. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Seară de teatru. Ștafeta nevăzută de Paul Everac. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 27 august

9,00 Telescoală. 10,00 Matineu de vacanță. 10,30 Muzică populară. 10,55 Muzee și expoziții. 11,15 Anotimpul tinereții. Muzică ușoară. 11,35 România anului '80. Film documentar de montaj. 11,50 Telex. 16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Finalele Campionatelor României la natație (seniori). 18,00 Publicitate. 18,05 Ateneu Popular Tv. 18,45 Tragerea pronoexpres. 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Telecinemateca. În ciclul mari actori – Katherine Hepburn și Humphrey Bogart în filmul „Regina africană". 22,10 24 de ore.

JOI, 28 august

16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Fotbal : Politehnica Iași – Politehnica Timișoara. 18,50 Muzică. 19,05 Semnul zebrei 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta T. Dimineți ratate. 20,40 Revista literar-artistică Tv. 21,20 Ritmuri sud-americane. 22,10 24 de ore

VINERI, 29 august

16,30 Telescoală. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți o întrebare ? 20,40 Ciclul Femei-regizor : Vera Plivova-Simkova, Dranuse Kralova. Filmul artistic „Tony, ți-ai ieșit din minți !". 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 30 august

11,00 Ora copiilor. 12,00 Telecinemateca (reluare). 13,40 Telex. 13,45 Timpul meu, viața meu – muzică ușoară. 14,00 Studio '75. 14,30 Telerama. 15,00 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 15,50 Magazin sportiv. 16,50 Vîrstele pelicului. 17,45 Caleidoscop cultural-artistic. 18,05 Tragerea de amortizare ADAS. 18,15 Club T . . . 19,05 Ceas de baladă. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial : Un șerif la New York. 21,50 24 de ore. 22,00 Intîlnirea de la ora 10 . . .

TELEVIZIUNE

Colegul meu de generație

Ne-am cunoscut în primăvara acestui an, întîmplător, undeva la munte, mînați de aceleași chemări siderale, și, aflînd că sîntem timișoreni, am încercat, mai întîi, sentimentul fratern al consătenilor. Apropiați ca vîrstă, veneam din două domenii diferite, să constatăm eternul uman al ascensiunii, această condiție de esență a vieții, simțită la fel și exprimată diferit. Nutream atunci dorința de a pătrunde în domeniul de definiție al celuilalt pentru a investiga și completa definirea propriei noastre generații.

Doru Popescu, inginer proiectant la Centrul de cercetări și proiectări echipamente hidromecanice Timișoara, 30 de ani, absolvent al Institutului politehnic din Timișoara, Facultatea de construcții civile și industriale. O carte de vizită obișnuită în cetatea științei timișorene. ȘI TOTUȘI . . . „Inginerul proiectant dintr-un institut de cercetări – spunea ing. Ștefan Mărgineanu, un mai vîrstnic al aceluiași centru de cercetări – este strungarul cu înaltă calificare dintr-o uzină, este producătorul a cărui forță de muncă, inteligența semnează actul de naștere al uzinelor, hidrocentralelor, mașinilor, de a căror viață răspunde atît cît trăiește". O definiție patetică, dar sinceră, în care omul se contopește cu meseria lui. De aici trebuia să pornesc în înțelegerea colegului meu de generație.

„După absolvire, am fost inginer constructor. La T.C.I.T., pe șantiere, urmăream executarea unor lucrări și încercam să-mi pun pe ele „nota personală", așa cum orice constructor și-o pune în edificiul pe care îl ridică. Aici, la proiectare, este invers, sînt autor, totul este gîndit și executat de mine și, cînd termin o planșe, cînd pun semnătura trăiesc sentimentul unei împliniri".

Spuneam „coleg de generație" tocmai pentru că, în afara anilor apropiați, trăim, fiecare în domeniul lui, sentimentul unei lupte comune pentru desăvîrșire, voind să parcurgem treptele șlefuirii, în această epocă în care orice tînăr își poate dori să lucreze la ceva „gigantic, fundamental, total". „Aș vrea să proiectez ceva mare, un combinat, o mare hidrocentrală, să știu că, dincolo de mine, se naște ceva grandios, util, perfect". Tînărul inginer Doru Popescu lucrează în cadrul unei secții ale cărei proiecte sînt destinate, în exclusivitate, exportului. ȘI TOTUȘI . . . „Visez un centru de cercetări automatizat, cu stații interfon, cu sisteme care să permită fluiditatea muncii, să emane multă sănătate și tinerețe, acuratețe și exactitate, ca . . . un centru spațial". ȘI PÎNĂ ATUNCI . . . „Centrul nostru are o medie de vîrstă surprinzător de tînără. Eu, bunăoară, sînt cotat printre „bătrîni" . . . Ceea ce ne conduce, în întregul activității noastre, este spiritul critic. Noi, mai ales noi, proiectanții, n-avem vreme de felicitări. Oricînd, aceeași răspundere, aceleași reluări, de două, trei, patru ori sau de cîte ori este nevoie, termene fixe de predare și muncă, multă muncă migăloasă și exactă". Un tînăr de astăzi visează structura de sticlă și beton a unui viitor combinat cu mîna pe planșetă și spune : „Trăiesc sentimentul concretului. La noi, în cadrul centrului, nu se poate admite o cercetare nerealizabilă".

ȘI VISUL, meta-fizicul ? Dar oare nu trăim momentul trecerii concrete peste irealizabilul de odinioară ? . . .

ȘI TIMPUL . . . „M-am născut la Arad, la 25 octombrie 1944, în ziua în care trupele noastre eliberau ultimii metri de pămînt românesc".

ȘI TIMPUL . . . „Citesc mai ales romane istorice. Am epuizat, cred, toată literatura despre cel de al doilea război mondial. Istoria de fiecare zi o citesc în presă, dar, ca să poți înțelege prezentul, trebuie să . . . Înțeleg de ce a fost nevoie atunci de atîtea jertfe umane, de ce a fost nevoie de acest efort în fața distrugerii lumii".

ȘI TIMPUL . . . „Tot ceea ce fac, citit, sport, audiții, filatelie, fac cu pasiune. Încerc să mă opresc la acele probleme care cred că sînt mai apropiate de personalitatea mea, care să mă ajute să fiu întreg dimineața la planșetă".

Un coleg de generație care-și apleacă ochii modest atunci cînd se vorbește despre el și care se știe inginer proiectant. Atît. Inginerul proiectant D. P. care iubește chitara, muntele și echipa de fotbal U.T.A. Exuberant și calculat. Și, totuși . . . Cine ești, de fapt, inginer Doru Popescu ? . . . „Despre noi se vorbește foarte puțin . . . cînd știi ce porți în minte, și știi ce dai, mă gîndesc numai la acei colegi ai mei care au proiectat părți din mai toate hidrocentralele care se ridică astăzi în țară, fără ca să se știe prea mult despre asta, atunci ai sentimentul unei valori închise în perimetrul tău de definiție . . .

Preiau sub haina aceleiași modestii ideea colegului meu de generație și completez definiția dată inginerului proiectant spunînd : „un om, marele anonim, zidit în fundamentul unei epoci".

PAUL EUGEN BANCIU

Un om al zilelor noastre

Am intenționat să încep acest – să-i spunem medalion, ba, mai degrabă, însemnare sentimentală, cu una din acele fraze șoc în stare să electrizeze cititorul menținîndu-i trează, pînă la capăt, atenția – dar iată, fraza s-a scris pașnic și calmă. Dar, poate, pentru climatul spiritual în care-și desfășoară activitatea, viața, în definitiv, inginerul Icar Diamant, tocmai un astfel de început pare adecvat, viața în primetrul lipsit de grandoare dar, cu aceasta, nu mai puțin eroic, al **Întreprinderii de aparate electrice și de măsurat** Timișoara.

Așadar – cadrul cunoscut al unei unități industriale moderne, cu parterul ocupat de mașini unelte pregătind **reperele** (cum au fost numite) pentru ceea ce sus, în laboratorul de asamblare, va căpăta forma finită a contorilor (monofazat, trifazat . . .) voltmetrelor, ampermetrelor . . . Ciceronele nostru, inginerul Icar Diamant, pe care-l cunosc de mulți ani – apoi întrebările mele în liniștea vastului laborator, răspunsurile detaliate pe care le primesc cu un soi de exces de precizare, din care ghicesc nu știu ce mîndrie secretă, mîndria de a aparține acestei unități moderne, de a lucra efectiv, într-o încordare calmă dar fermă a voinței aici, de a realiza, de a reuși.

Acum – oamenii. O structură complexă, aflată într-o continuă modificare ; tinere muncitoare, peste 2.500 ; vîrsta medie : 22, 23 ani ; tinere muncitoare în halate albe, aplecate peste măsuțele de ceasornicar ale delicatelor lor îndeletniciri – și vastele panouri de sticlă care le despart de noi și prin care le văd, ca prin ferestrele unei sere, într-o lumină constantă . . .

După care transcriu din carnet : ing. Icar Diamant, membru de partid, șeful serviciului aprovizionării. **Întrebare :** Ce înseamnă serviciul Aprovizionare aici, la I.A.E.M. ? Răspuns : Ca pretutindeni, asigurarea bazei tehnico-materială a întreprinderii. **Întrebare :** Cu alte cuvinte ? Răspuns : Efortul celor 70 de colaboratori din subordine de a asigura necesarul întru realizarea a peste 15.000 de repere, pe care le reclamă procesul tehnologic. Ca să avem la timp necesarul de care vorbeam, materia primă cu alte cuvinte, colaborăm cu celelalte întreprinderi, uzine din oraș și din țară. Ceea ce înseamnă gospodărire, dar mai înseamnă ceva, relații umane de colaborare și ajutor, o fină și vastă rețea de relații umane socialiste, marele, enormul cîștig al nostru, al tuturora.

Mă însoțește un om adevărat. Îl cunosc de mulți ani. Știu că este cultivat, că citește enorm literatură beletristică, o hrană spirituală de care nu se poate lipsi ; știu că este un filatelist – să-i spunem – calificat, cu toate că pasiunea se aplică, în primul rînd, pe nevoia imperioasă de cunoaștere, căci timbrele, îmi spune, includ aproape toate domeniile spiritului ; un timbru sugerează, propune o problemă ; consult mai apoi tratate, enciclopedii, dicționare . . .

Și mai știu că ing. Icar Diamant este nu numai un meloman, dar și un bun instrumentist. Un om complex, cu preocupări multiple, calm, armonios – un om al zilelor noastre.

A. BALTHAZAR

Curajul, omenia

(Urmare din pag. 1)

întreaga noapte. În zori, de cum s-a luminat de ziuă, s-a întins deodată peste tot o liniște nefirească. Se auzeau primele păsări săgetînd aerul și piuiturile lor fericite. Am ieșit, unul cîte unul, în uliță. Atunci am văzut, dinspre pădure, coborînd căruțe pline de răniți. Erau soldații dușmani. Aveau peste trupuri, încolăcite, mari bandaje de sînge închegat, iar unii țineau ochii închiși, încît nu știai dacă erau morți sau vii. Oamenii de pe ulița noastră, deși ar fi putut pieri de gloanțele acelor dușmani, deși vroiseră să fugă de teama lor, văzînd răniții, le-au întins căni cu apă și bucăți de pîine. Dar căruțele nu stăteau pe loc, ci mergeau grăbite mai departe, cu soldații învinși, căci din spate îi mîna, repede-repede, glorioasa noastră oștire română . . .

Toate aceste mici întîmplări stau închise în memoria copilului acelor ani. Amintiri, fulgurații, secunde electrice, care traversează și animă memoria inimii. S-au scurs oare cu adevărat 31 de ani de la acea veche toamnă transilvăneană cînd dușmanul a fost pus pe fugă și soldații noștri biruiau negura ce se instaurase în țară ridicîndu-se demni în lumină ? Gongul profund al timpului spune că da ! Dacă întorc azi capul înapoi, spre aceste întîmplări, cum l-aș întoarce cînd cineva m-ar striga din urmă, văd, ca într-o carte a pătriei, gesturile acelor oameni și semnificația lor crește în ochii mei. Acei tunari, ariegarda trupei românești. Ei știau poate că vor pieri, copleșiți de dușmani, dar au luptat pînă în ceasul ultim cu un curaj legendar. Gestul consătenilor mei care, cu prețul vieții au renunțat să fugă, să-și părăsească vatra părinților. Dimpotrivă, rămași neclintiți, ca pămînturile lor milenare, ei au întins pîine și apă pînă și dușmanilor răniți și învinși, în gesturile unor inimi flexibile și cucerite de o blîndă omenie. Trăsături ale unui neam întreg, ghicite în trecutele întîmplări de pe ulița noastră, dintr-o toamnă victorioasă transilvăneană. Trăsături de esență : curaj, omenie, statornicie, care ne descriu sufletul nostru în lume și ne fac să ne socotim un popor demn, care învață a trăi frumos în prezent, rezemîndu-se pe un trecut glorios. Trăsături dobîndite într-o carieră istorică lungă și frămîntată, dar atît de adînc umană, încît, gîndind la ea, inima tresaltă ca un clopot, adînc, și cu rezonanță nepieritoare.

Poeții cîntă România

IN AUGUST

In August,
Alerg pe plaiuri ce fredonează imnuri,
Alerg cu apele ce au miros de legendă,
Alerg cu trilurile privighetorii alături
Spre noi fructe ale luminii.
In August,
Alerg pe calea semănată cu oase de străbuni,
Alerg cu ecourile marilor bătălii din istorie,
Alerg cu încrederea copiilor
Spre țara în care ei nu știu ce-i plînsul.
In August,
Alerg cu inima deschisă,
Alerg spre crestele munților grei de rouă,
Alerg, să pun umărul sub bolta tricoloră.
Alerg.

CORINA VICTORIA SEIN

NOI IN AUGUST

Ne-am zămislit o țară, colț viu de baladă,
și-am revărsat și vise iscind magistrale ;
ne-am arcuit ființa, fără de tăgadă,
între cîmpul fraged și limpezimi astrale.

Din vis în vis străbatem drumuri milenare,
din munte-n munte frîngem tăcerile uitate,
irumpem – meșteri fauri – din zare în zare,
precum un freamăt tandru din timpuri romanțate.

IVO MUNCIAN

REMEMBER

Fragmentarium

În dimineața următoare, ne-am continuat drumul spre Sulina cu un cuter pescăresc. Oprea la fiecare cherhana să încarce peștele recoltat în zori.

Aproape tot timpul făceam cunoștință cu alți oameni. Și toți i se adresau Iselinei, numind-o soția mea, iar ea se obișnuise cu asta, sau, în orice caz, nu mai reacționa în nici un fel la asemenea apelative. I se părea totul firesc. Discuția noastră de la Tulcea, era de domeniul trecutului, parcă n-ar fi avut loc nicicînd. Uneori mă întrebam dacă într-adevăr. Iselin o uitase sau dacă o ignora pentru a amîna cît mai mult reluarea ei.

Pescarii de pe cuter erau neobișnuit de atenți cu noi. Aveam impresia că ne înconjoară cu o simpatie excesivă. Cu toate că nu ne întrebaseră nimic, am convingerea că ne considerau tineri căsătoriți. Cred că la impresia asta contribuia esențial felul nostru de-a ne purta, lumina aceea pe care o exprimă fiecare mișcare a celor ce se iubesc.

La prînz, am fost invitați la un borș pescăresc pregătit de amfitrionii noștri. A fost un prînz de care o să-mi aduc întotdeauna aminte, în primul rînd pentru că tot ritualul era de un pitoresc fără pereche. Ședeam în jurul tuciului cu borș și sorbeam zeama, cu linguri de lemn. Iselin se amuza și imita tot ceea ce făceau pescarii. Cînd ni s-a adus peștele, ce fusese scos înainte pe un platou de lemn de salcie, am fost asigurați că dacă nu folosim mujdeiul de usturoi se vor răzbuna zeii apelor, care ei înșiși prînzeau în acest fel și țineau ca în teritoriul lor să le fie respectate tradițiile. Era probabil o aluzie că fuseserăm surprinși sărutîndu-ne.

Cînd au adus racii, am înțeles că ne erau serviți ca un fel de desert. Apoi au turnat în căni un vin tare și acrișor. Era același „o mie unu" cu care făcusem cunoștință la Letea. Noi ne-am propus să bem cu măsură. Asta i-a înveselit pe prietenii noștri pentru că și ei, ziceam, beau tot cu măsură, iar măsura erau bîlcile de pămînt ars, smălțuite cu flori galbene.

N-au vrut să ne ia nici un ban. Le-am dăruit proviziile noastre de țigări și de vin. Nu știau cum să ne mai mulțumească. Ne-au întrebat cînd ne întoarcem, propunîndu-ne să ne revedem peste cîteva zile și să facem împreună calea întoarsă. Nu ne mai puteam despărți de ei. La Sulina n-am coborît decît după ce i-am însoțit la cherhana, de-au încărcat peștele, căci cherhanaua era dincolo de oraș, către mare.

Ne-am întors pe-nserat. Apele luaseră culori sîngerii. Bătea vîntul de larg, plopii de pe chei fremătau neliniștiți, rare păsări treceau spre cinestieunde, țipînd a singurătate. Eram într-o lume necunoscută, de care ne apropiam cu teamă, nu știu de ce.

Cînd am acostat, i-am invitat pe toți cei de pe vas la restaurant și am băut cîteva pahare de despărțire. Ei urmau să se întoarcă în aceeași noapte la Tulcea. Prelungeau popasul, bucuroși că nu-i lăsăm singuri. Ne-am rupt greu de ei, însă trebuia să aranjăm ceva cu hotelul, pentru că se făcuse tîrziu și încă nu știam unde înnoptăm.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

THALIA

PRIVITOR CA LA TEATRU

Cartea poetului Ion Cocora, semnatar al cronicii teatrale în revista Tribuna, apărută în anul acesta la Editura „Dacia" din Cluj-Napoca, ambiționează să fixeze în memoria istoriei teatrului spectacole, regizori, autori, evenimente teatrale considerate de autor, semnificative. Trebuie să recunoaștem acestei cărți meritul de a fi prima care discută tinerele talente : regizori și autori. Ni se pare însă că Ion Cocora și-ar fi putut întregi lucrarea (atunci cînd e vorba despre acești tineri) în cercind să le fixeze personalitatea, ceva din ceea ce-i face să nu se asemene ca manieră de punere în scenă ori scris. Observațiile autorului, în acest sens sînt puține și se pierd printre celelalte considerații privind spectacolele. Astfel încît nu există decît o împărțire formală a cărții în capitole. Ca sens, cartea lui Ion Cocora se integrează lucrărilor ce reunesc, între coperțile lor, activitatea de critic a unui autor, oferind o imagine de ansamblu asupra cestela. Aici trebuie căutate virtutile lucrării și ele nu sînt puține. Diversitatea spectacolelor comentate de poetul clujan, faptul că se referă cu precădere la montările teatrelor din provincie, mai puțin vizitate de cronicari, faptul că există o trecere în revistă a tinerilor regizori toate acestea ne fac să apreciem cartea lui Ion Cocora, să o considerăm necesară. Ion Cocora străbătind tara, a reușit să depășească stadiul comentariului poetic și putem afirma, această carte ne incredințează că avem în Ion Cocora un cronicar dramatic plin de dragoste pentru teatru. O dragoste împărțită poate cu prea mare generozitate, în mod egal, tuturor spectacolelor. Dar, sîntem convinși, Ion Cocora are talentul și vigoarea critică necesare pentru a deveni din entuziast privitor ca la teatru, un sensibil cronicar ce recunoaște și certifică valoarea, ce nu permite pseudo-valorii să proliferează, nici chiar în numele bunelor intenții. Activitatea de cronicar a lui Ion Cocora ne convinge că avem motive să-i acordăm încredere. Fără îndoială, viitoarea sa lucrare critică ne va acoperi afirmația.

ANTOANETA C. IORDACHE

CADRAN

● **PETER WEISS ȘI „PROCESUL" LUI KAFKA.** În seria dramatizărilor unor celebre texte literare se înscrie de curînd „Procesul", adaptare scenică a unui fragment din romanul kafkian, de către Peter Weiss. Textul lui Kafka a fost preluat destul de fidel, uneori dialogurile fiind pur și simplu transcrise. Critica apreciază însă că ceea ce se petrece pe scenă (premiera spectacolului s-a desfășurat recent simultan pe două scene : cea din Bremen și cea din Krefeld) produce un efect mult mai concret, mai realist asupra spectatorului, decît asupra lectorului romanului. Din care cauză, atmosfera absurdă, terifiantă, care învăluie existența lui Joseph K., e mult atenuată. Dacă pînă acum textul lui Kafka era interpretat mai mult din perspectiva existențialismului sau psihanalizei, Peter Weiss oferă o interpretare politică, din unghiul luptei de clasă. Autorul însuși așează drept motto al textului său dramatic următoarele cuvinte : **„Puterile ascunse cărora Joseph K. le este deferit, sînt eminamente de natură socială : ele sînt niște forțe care prin presiuni și amenințări menține o veche orînduire socială ... De ce nu se îndepărtează Joseph K. de aceste forțe potrivnice ? De ce nu folosește impulsurile furiei, ale indoielilor, pentru a infringe acest lucru care vrea să-l distrugă ? Pentru că nu poate scăpa condiției sale de clasă".** ● **LA 75 DE ANI FRED ASTAIRE** a sosit de la Los Angeles la Londra, pentru a participa la lansarea de către B.B.C. a celui mai nou album L.P. al unui alt „bătrîn" al scenei, Bing Crosbye. „Împreună avem 150 de ani", a declarat presei Fred Astaire, cu bine-cunoscutul său umor. ● **LA VIENA** au și început manifestările aniversare Johann Strauss, de la a cărui naștere se vor împlini la 25 octombrie 150 de ani. ● **MUZEUL DE LITERATURĂ „LEV TOLSTOI"** din Moscova a intrat în posesia unei mari arhive, compuse din 70 de scrisori și alte documente, ale lui Tolstoi. Această importantă arhivă a fost donată muzeului de către fiica marelui romancier, Tatiana Albertini care trăiește în Italia. Printre autorii scrisorilor adresate lui Lev Nicolaevici Tolstoi se numără I. Repin, F. Saliapin, A. Kuprin, I. Bunin, M. Țvetaeva și alți cunoscuți reprezentanți ai artei și literaturii ruse. ● **LUIGI COMENCINI** a început filmările la „Donna Della Domenica", după best-seller-ul cu același titlu al lui Fruttero și Lucentini. Coproducția italo-franceză îi are ca interpreți principali pe Jacqueline Bisset, Marcello Mastroianni și Jean Louis Trintignant. ● **IN MAREA SALĂ** a muzeului din Sain-Pierre din Lyon a fost deschisă o expoziție retrospectivă a ceramistei Suzanne Ramié, cuprinzînd 112 lucrări.

ARIADNA

BANATICA

Eminescu la Comloșu Mare

S-au păstrat cîteva mențiuni scrise de protopopul Dr. Ștefan Cioroianu din Comloșu-Mare despre vizita lui Mihai Eminescu în această fruntașă comună din nordul Torontalului, unde a venit în vara anului 1868, cu o echipă a companiei de teatru Pascaly, ca să dea reprezentații. Multe amănunte nu se cunosc. Se știe însă că poetul Iulian Grozescu a stăruit pe lîngă Eminescu să vie într-o zi de pauză cu cîțiva artiști și la Comloșu-Mare. Era în perioada turneului de teatru a lui Pascaly în Banat, tînărul Eminescu, de 18 ani, făcînd parte din trupă, ca sufler, regizor și copist de roluri.

După stagiunea de iarnă a teatrului bucureștean Millo-Pascaly care nu dăduse rezultatele dorite, artiștii s-au împărțit în două grupe, cu scopul de a pleca fiecare în turneu, crezînd că vor avea mai mult noroc în orașele de provincie. În Moldova a plecat trupa condusă de Matei Millo, iar în Transilvania, artiștii rămași atașați de Mihai Pascaly, printre care și Mihai Eminescu. Din compania lui Pascaly făceau parte artistele : Matilda Pascaly, Maria Gestianu, Catinca Dumitrescu și Maria Vasilescu, pentru care Eminescu avea un deosebit sentiment de admirație, apoi artiștii : Mihai Pascaly, Ioan Gestianu, Ioan Săpeanu, Simion Bălănescu, Petre Velescu, Victor Braivald și Mihai Eminescu. Turneul și-a început activitatea în iunie 1868, la Brașov, de acolo la Sibiu și în continuare la Lugoj, unde trupa a dat spectacole mai bine de trei săptămîni, de la 4 pînă la 26 iulie 1968. Păcat că nu s-au făcut mai multe cercetări și studii despre stagiunea lugojană a teatrului Pascaly, ca să se poată reconstitui și publica o lucrare de specialitate mai vastă în această privință. De la Lugoj, compania teatrală a venit la Timișoara, unde a dat reprezentații în serile de 28, 30 și 31 iulie 1868. După prima seară de spectacol, care a avut un succes extraordinar, și la care declamase și Iulian Grozescu o poezie omagială, pe care o scrisese anume pentru artiști, a doua zi s-a îmbolnăvit soția directorului trupei. Matilda Pascaly făcuse imprudența de a juca pe scenă, chiar și la premiera timișoreană, într-o stare care nu îi ingăduise nici un rel de efort. Bucuria companiei a fost însă mare. Soția directorului îi dăruise lui Mihai Pascaly un copil. Nașul copilului a fost Petru Cermena, fruntaș al vieții publice românești din Timișoara, deținînd funcția de căpitan suprem al municipiului. O amintire de la Timișoara. Dar trupa s-a descompletat, iar programele anunțate trebuiau să fie schimbate. După spectacolul din seara de 31 iulie, românii timișoreni au oferit artiștilor o mare cină în luxosul local din parcul orașului, iar a doua zi trupa a plecat la Arad, unde a stat aproape toată luna august. Îmbolnăvirile, pe rînd, ale lui Mihai Pascaly și ale altor artiști, precum și plecarea pianistei și cîntăreței trupei, a Mariei Vasilescu, au răsturnat toate planurile. Turneul nu mai putea fi continuat pînă la Viena. După ce trupa s-a pus din nou pe picioare, Mihai Pascaly s-a întors cu artiștii la București, luînd ruta prin Oravița și Bazias. La Oravița, artiștii au fost întîmpinați de mulțimea însuflețită a cărășenilor, îmbrăcați în costume naționale. Au sosit duminică de 30 august. După două zile de spectacole, artiștii români au părăsit Banatul la 2 septembrie 1868.

În perioada de diverse pauze din luna august, actorii neavînd ce face, la invitația și stăruința românilor din regiune, s-au deplasat în formații mai mici ca să joace și în centrele din apropierea Aradului. Un studiu mai amănunțit asupra acestei perioade ar desluși numeroase momente necunoscute pînă acum din viața lui Eminescu, fiindcă el s-a dus cu artiștii peste tot, și a mai revenit în zilele libere cu Iulian Grozescu și la Timișoara.

La spectacolele de la Timișoara a luat parte, împreună cu familia și suita sa de prieteni, Ioan Nacu, proprietarul domeniilor din Comloșu-Mare, de origine român-macedonean, generos sprijinitor al culturii. El i-a invitat pe artiștii români să-și facă timp ca să vină și la conacul său, pentru a da reprezentații în fața populației. Se știe că artiștii români s-au deplasat împreună cu Mihai Eminescu, într-o echipă mai redusă, dar nu s-a păstrat data cînd au fost la Comloșu-Mare și ce piese au jucat. Ioan Nacu era bine cunoscut ca un mare iubitor de teatru. Mereu călătorea la Viena, numai ca să participe la spectacole în stagiunile de teatru.

Despre prezența lui Mihai Eminescu și a formației teatrale în Comloșu-Mare a rămas o urmă de dovadă scrisă într-o carte bisericească, pe care o ținea la mare preț documentar protopopul Dr. Ștefan Cioroianu. El îmi vorbise de mențiunea înregistrată în această carte, bine păstrată printre cele vechi din biserica de la Comloș. După ce l-am rugat să-mi dea o fotocopie după această însemnare documentară, ca să o public în revista „Lucea'ărul", al cărui colaborator era, protopopul cărturar n-a mai găsit-o. A aflat după aceea că cineva, în absența sa, a donat-o împreună cu alte ajutoare unui delegat care stringea din Banat bani și obiecte de cult, uzate, pentru o biserică săracă din nordul Ardealului. Astfel, a fost dăruită și această carte de mare valoare istorică, fără știrea protopopului, de un slujbaș al clerului de la biserica din Comloșu-Mare. Donatorul n-a bănuit ce document prețios reprezenta cartea pentru comună și, desigur, a vrut să scape de vechiturile de cult, dăruind mai bine un obiect decît o sumă de bani. Regretatul scriitor țăran Ghiță Bălan-Șerban din Comlosu-Mare, mi-a confirmat că știa de mențiunea scrisă din cartea dăruită, care atesta, documentar, că trupa de teatru a lui Mihai Pascaly a dat spectacole la domeniile lui Nacu, pentru populația din Comloșu-Mare, și că a fost cu acest prilej și Mihai Eminescu acasă la Iulian Grozescu, să-i viziteze familia. Ghiță Bălan-Șerban mai posedă o însemnare a lui Dr. Ștefan Cioroianu care confirma venirea lui Mihai Eminescu în Comloșu-Mare. Minuțioase cercetări și investigații în privința aceasta ar putea lămuri și chiar adeveri problema, de care ar fi cel mai indicat să se ocupe în primul rînd cenaclul „Iulian Grozescu" din Comloșu-Mare

AUREL COSMA

PANORAMIC

● Într-un multicolor și plin de semnificații spectacol, formații profesioniste și de amatori vor evolua mîine în Timișoara și județ în spectacolul de gală dedicat zilei de 23 August ● O expunere despre momentul Eliberării, susținută de tov. G. Hușeniță, a fost urmată de un montaj literar și de vernisajul unei expoziții. Ea cuprinde creații literar-artistice și științifice din anii noi ai României. Sediul organizator, Biblioteca județeană Timiș. ● Dedicat luptei partidului în ilegalitate și actului Eliberării, un scenariu radiofonic se va difuza luni, pe lungimea de undă a postului de radio timișorean. Scenariul îl semnează Ion Crișan. Interpretează actori ai Naționalului nostru. ● Mari pregătiri : Comitetul de cultură și educație socialistă invită și de data aceasta pe iubitorii artei populare la Tomești – Valea lui Liman, să ia parte la tradiționalul festival folcloric. În acest an, unele lucruri inedite : complexul turistic va fi îmbogățit cu obiective noi, iar programul artistic va fi constituit pe baza unui scenariu foarte riguros, susținut de formații redutabile. Alături de pitorestile tîrguri populare vor fi expuse cîteva grupuri de meșteșugari cu statut de vechime pe aceste meleaguri. ● Specific local : la Anina, a avut loc recent un festival al fanfarelor. Alături de binecunoscuta orchestră locală au sosit și altele din Caransebeș și Reșița. ● Ziua presei române s-a sărbătorit în prezența tovarășului secretar Gheorghe Tache, membru al Biroului comitetului județean Timiș al P.C.R. Au participat ziarele de limbă română, germană, maghiară și sîrbă, studioul de radioteleviziune și revista noastră, invitați, colaboratori, și tipografi. Cu acest prilej s-a adoptat o telegramă adresată Comitetului Central al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu.

FILATELIA

● Anul acesta se implinesc 100 de ani de la inființarea formațiunii de pompieri din Jimbolia. Pentru a marca pe plan filatelic acest eveniment, la propunerea cercului filatelic local, cu sprijinul Filialei A.F.R., județul Timiș, se va organiza o expoziție filatelică la Jimbolia, de „Ziua pompierilor" (13 septembrie) editîndu-se și un plic filatelic festiv.

● Marile competiții filatelice internaționale ale anului 1975 au fost „Espana ' 75", în aprilie, la Madrid, „Sacfilex ' 75" în mai, la Moscova, „Arphila ' 75" în iunie la Paris. Ele au prilejuit importante confruntări pe arie largă a diferitelor ramuri ale filateliei : colecții clasice, tematice, de tineret, maximafilie, etc. Sînt de remarcat unele trăsături caracteristice ale fiecăreia din aceste expoziții.

● Cadrul grandios și fastuos al expoziției „Espana ' 75" (peste 6 000 cadre, peste 600 000 vizitatori), a fost dominat de piesele filatelice clasice de mare valoare din colecția casei regale britanice, de piese clasice spaniole și de celebrul unicat „Guyana britanică" Toate, bineînțeles, protejate de robuste case de fier ! De subliniat că piesele clasice românești au primit medalie de aur !

● La Moscova, cea de-a V-a ediție a expoziției filatelice a țărilor socialiste „SOCFILEX ' 75", realizată în cadrul sărbătoririi celei de-a 30-a aniversări a victoriei asupra fascismului, s-a desfășurat în atmosfera relațiilor de prietenie ce leagă filateliștii din aceste țări. Ca amploare : 900 file de album ,accentul punîndu-se pe colecțiile de tematică angajată.

● „Arphila ' 75", de la Paris, expoziție tematică de mare amploare internațională, a prilejuit reconsiderarea unor criterii ale colecțiile tematice, a subliniat interesul crescînd pentru această ramură modernă a filateliei. Au apărut însă și unele necazuri : razele luminoase, trecînd prin cupola sălii de expoziție, au afectat grav, prin decolorare, exponate filatelice de valoare ! Ceea ce nu era de dorit și ... ceea ce dă de gîndit !

● „Anul european al ocrotirii monumentelor" este denumirea emisiunii pregătită de poșta română, în cadrul căreia vor fi prezentate efigiile lui Traian și Decebal, Columna lui Traian, precum și alte vestigii daco-romane.

FILATELICUS

MEDALION

Mircea Popa

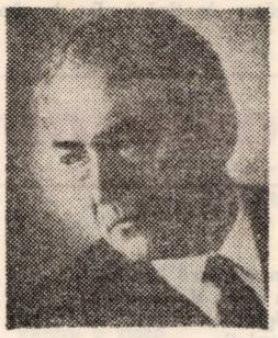

Rîndurile acestea nu sînt menite doar să anunțe o veste tristă. Ele nu au semnificația unui necrolog. Pentru că au fost dictate de regretul profund generat, la rîndul său, de dragostea, de stima pe care nu numai muzicienii, nu numai prietenii, dar întreaga viață artistică a Timișoarei, o Banatului întreg îl resimte la pierderea aceluia care a avut o atît de nobilă contribuție la ctitorirea și desfășurarea vieții noastre muzicale.

Boala nemiloasă, care l-a condamnat la inactivitate tocmai cînd a ajuns la apogeul capacităților sale, l-a doborît acum pe artistul emerit MIRCEA POPA, muzicianul subtil, minuitorul fin și precis al bagheței, care a prilejuit atîtea momente de frumoasă satisfacție artistică tuturor iubitorilor de frumos de pe meleagurile noastre, dar și de dincolo de ele.

Entuziast, iubitor a tot ce se chema nou, tot ce reprezenta un progres, un pas înainte, în aria artei, Mircea Popa n-a pregetat nici un efort atunci cînd a fost chemat să consolideze Filarmonica și Opera timișoreană. Și s-a achitat de această chemare de o manieră care i-a atras nu numai admirația acelora care îl urmăreau atenți – muzicieni antrenați de puterea sa de muncă și forța sa expresivă, prieteni ai muzicii veniți să asculte rodul acestei forțe – dar și recunoștința țării în slujba căreia Mircea Popa a înțeles – și atunci cînd a devenit prima baghetă a Operei Române din Capitală – să-și pună întreaga sa capacitate de muncă.

Plecat din Timișoara, sufletul și inima i-au rămas aici, la cele două instituții, la oamenii lor, foștii săi colegi. Nu pierdea nici o ocazie de a se interesa de succesele lor, de a se bucura de ele. Pentru că aceste succese erau și ale lui.

Mircea Popa s-a stins. Dar a lăsat în urma sa nu numai o operă de valoare. Simfonia, Poemul epic, cele două Rapsodii bănățene, un cvartet de coarde, două sonate pentru vioară și pian, Suita de cameră coruri și inspirate lieduri pe versuri de Blaga, Arghezi – creația sa a fost distinsă cu premii de nobilă rezonanță – ca și ecoul ce dăinuie al interpretărilor sale de valoare, al tălmăcirilor unui șir lung și impresionant de creații de preț ale muzicii simfonice și de operă universale, al unui șir lung și impresionant de partituri create de compozitori români, ca un propagator înflăcărat și neobosit a tot ce se numește muzică românească. Acei care i-au fost colaboratori apropiați rămîn cu imaginea sa, cu amintirea unui exemplu demn.

LADISLAU FUREDI

SILUETE

FIICA UNUI EROU

La liceul de chimie din Timișoara, premianta anului II se numește Zelia Albu ...

... Tatăl meu este erou de război. Ca fiică de erou mă simt obligată să duc mai departe idealul de a învinge și de a fi în frunte totdeauna. Tata nu mai poate să scrie cu brațul drept. L-a pierdut în război. Eu trebuie să scriu de două ori mai frumos, de două ori mai bine. Sînt convinsă că tatăl meu e mîndru de mine, pînă azi, și încerc și în continuare să fiu la înălțimea așteptărilor sale. Patria are nevoie zilnic de eroi. Tata mă întreabă uneori : „Zelia, știi tu să vezi istoria patriei ? ... „Eu mă uit în ochii lui și înțeleg totul. Este poate dorința sa de a-mi transmite sentimentul eroismului, de a-l duce eu mai departe, cu micile mele puteri, care vor crește peste ani. Sacrificiul pe care tatăl meu l-a făcut la Băneasa, în zilele lui August, numele său trecut în cărțile despre eroi, ordinul „Steaua Republicii", pentru mine, înseamnă o lumină și un exemplu pentru toată viața. Că sînt premiantă la liceu, mă bucur, dar știu că trebuie să fiu înzestrată cu calități și mai strălucitoare, pentru a merita din plin fierbintele nume de fiică de erou. Liniștea ochilor mei n-a fost tulburată de război. Dar privind în ochii tatălui, simt că trebuie să-mi dublez energia pe băncile studiului, să adaug și eu o stea la cele cucerite de tatăl meu, veteranul de război Ioan Albu.

DAMIAN URECHE

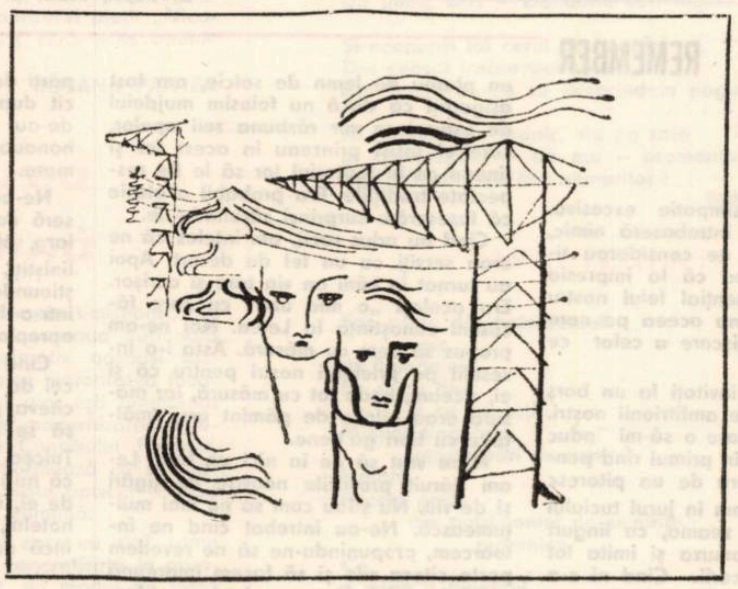

CURIER LITERAR

Avrigeanu Isolda : Exerciții literare convenabile. Ce vă putem spune decît că, stăruind ...

On. Margareta : Am primit cele două plicuri cu ceea ce presupuneți a fi proză artistică. Nu e ! Aveți însă un copil frumos, așa cum ne-a convins fotografia. N-ar fi păcat să-l neglijați ocupîndu-vă cu treburi lăturalnice în care nu aveți nici o șansă ? Vreau să zic : cu literatura, beletristică, vezi bine !

G. C. Ursu : Am predat secției de critică literară recenzia dumneavoastră.

Marian Victor Bucium : Aveți umor drept pentru cure adresați-vă unei reviste de specialitate ca de pildă ..., dar lasă, că le descoperiți dumneavoastră.

Ryan Mandin : Se scrie cheamă nu chiamă, zeamă nu ziamă, priveam nu priviam – după care comunicați-ne cum mai stați cu lucrările de sezon.

Nicu Traian Roșianu : Reportaj : supralicitați metafora în dauna adevărului, căci, unde sînt oamenii ? Un efort de limpezire se impune cu necesitate. Cred că sînteți pe drumul cel bun. Oricum, comunicați-ne și nouă, după cum am discutat, ce anume subiecte v-ar interesa pentru a decide împreună despre ce să scrieți.

Stella Ene : Ca să vezi ce i se poate întîmpla unui om ! Să-și aștepte iubita, ea să vină totuși, dar l-avestită, el să n-o poată recunoaște, să rămînă cu regretul că ... și așa mai departe – cum vă închipuiți că puteți pătrunde în literatură cu așa ceva ? Credeți-mă sînt din cale-afară de nedumerit.

Ana Ciontea : Încercați să isprăviți liceul și apoi, dacă vă mai rămîne timp, pentru plăcerea personală, exersați-vă și în proză.

A. BALTHAZAR

CONVORBIRI

Cu prof. dr. doc. Călina Mare (Universitatea Cluj-Napoca)

– În fața Dvs. sînt în mod deosebit tentat și copleșit de întrebări la care aș dori răspuns. În această destăinuire relev interesul deosebit pentru contribuțiile feminine la dezvoltarea gîndirii filozofice. Aș dori, astfel, să vă întreb, în primul, rînd, despre lucruri ce vă sînt mai proprii, ce vă revin, poate, ca un fel de obligație. Ca început, sub aspect istoric, ați putea să indicați modul de afirmare feminin în gîndirea filozofică ?

– În filozofie, mai accentuat decît în alte domenii ale creației umane, contribuția feminină nu s-a constituit în așa măsură, încît să se poată vorbi de o istorie a ei. Prezența feminină în filozofie se resimte mai puternic – sub aspect numeric – în a doua jumătate a secolului nostru, deci cam de un sfert de veac, și cum „cantitatea trece la calitate" treptat, cred că ea se va remarca și sub aspectul valorilor create. Pînă la această răscruce temporală, creația filozofică feminină poate fi socotită ca o excepție, interesul pentru filozofie și capacitatea de filozofare manifestîndu-se indirect ca o stare de spirit prezentă fie în activități teoretice diverse, fie în atitudini practice diferite.

– Deși, conceptual, gîndirea filozofică este unică, admiteți că în sînul ei se poate distinge o gîndire filozofică feminină ?

– Acum, cînd asistăm la feminizarea accentuată a multor profesiuni, în care aptitudinile specific feminine pot fi puse în valoare, se constată o anumită concentrare a creației feminine spre problemele filozofice legate de discipline sociale ca pedagogia, psihologia, sociologia, precum și pe discipline cu caracter filozofic pronunțat, cum este etica, estetica, critica de artă. Și mi se pare firesc acest lucru, ținînd seama de împrejurarea că în aceste domenii performanțele contribuției feminine nu numai că pot fi comparabile cu cele masculine, dar pot aduce elemente de intuiție, de comprehensiune, de sensibilitate, complementare la caracteristicile prioritare în creația masculină.

– Exceptîndu-vă pe Dvs., ce personalități feminine considerați realizate în planul filozofic național și ce elemente tinere în perspectivă credeți că avem ?

– În țara noastră, aș evidenția pe de o parte o creație feminină valoroasă, în rîndurile celor ce profesează filozofia, dar – pe de altă parte – și contribuții filozofice feminine implicate în studii aparținînd altor domenii, cu deosebire istoriei și criticii literare. Orice înșirare de nume este incompletă și de aceea, într-un fel, nedreaptă. Eu aș aminti aici cîteva nume care țin de generația mea, afirmîndu-se în cîmpul istoriei, filozofiei și al filozofiei științei : Clara Dan, Florica Neagoe, Crizantema Joja, Elena Belu, Liubomira Miros, Ioana Smirnov. Aș putea aminti apoi creații feminine în domeniul sociologiei, dreptului, psihologiei, care au ajuns să abordeze cu competență și aspecte filozofice ale disciplinei lor. Mă gîndesc în primul rînd la realizările prietenei mele Anita Nasdritz, dispărută, ca și Stela Cernea, prea curînd dintre noi. Mă gîndesc apoi la Honorina Cazacu, Aneta Busuioc, Ileana Răceanu, Elena Florea, Olivia Clătici, Ianina Ianoși, care au abordat din unghiul de vedere interdisciplinar o serie de probleme interesante ale vieții contemporane, ridicînd concluziile cercetărilor proprii pînă la semnificații general filozofice. Fără îndoială că reprezentantele tinere ale frontului filozofic și ale disciplinei apropiate de filozofie sînt mai numeroase și își vor arăta măsura creației în anii viitori. E firesc să nădăjduim că realizările lor vor fi mai ample și mai profunde decît ale generației mele.

– Fiindcă se vorbește despre filozofia ca știință și ca artă, în ce măsură și în ce mod apreciați că gîndirea filozofică feminină și-ar putea aduce, prin specificul său, un rol important în dezvoltarea filozofiei ca artă ?

– Nu sînt de acord, în primul rînd, cu modul de a pune problema. Cred că filozofia are un specific al ei, funcțiile sale proprii, ireductibile la știință și artă. De aceea se poate discuta, cred, viitorul ei în raport cu propriul specific : abordarea totalizatoare a existenței, care așează în centrul preocupărilor ființa umană în toată complexitatea sa cognitivă și atitudinală. Or, sub acest aspect, s-ar putea discuta interesul mai mare, pe care îl poate trezi în universul creației feminine un anumit domeniu al filozofiei. Și aici, din nou, aș reliefa performanțele mai semnificative ale creației filozofice feminine în domeniul formativ educațional, domenii legate de dominantele personalității feminine : capacitatea sa mai largă de comprehensiune, sensibilitatea mai accentuată, intuiție.

– Întrucît Dvs. vorbiți în definirea filozofiei : „Despre specificul filozofiei ca teorie a existenței", nu credeți că, tocmai în acest caz, femeia, prin specificul existenței sale, va putea aduce contribuții reflexive cu totul noi ? Fiindcă femeia dă naștere omului, nu e normal ca tot ea să i sugereze și cele mai adecvate coordonate spirituale ale existenței sale ? În alți termeni, cu ce valori, în mod preferențial, gîndirea filozofică feminină ar putea îmbogăți orizontul spiritual și spre care, normal, ar trebui să-și îndrepte mai mult atenția ?

– Sînt încîntată de această caracterizare a existenței feminine și a menirii sale în domeniul filozofiei. Lucid privind însă starea de fapte, cred că trebuie să se facă progrese importante pentru formarea și dezvoltarea personalității feminine, pentru cultivarea capacităților ei de afirmare umană superioară, pentru cultivarea încrederii în forțele ei creatoare. Aceasta este însă o chestiune general socială de mare amploare și de mare răsunet formativ. E o problemă socială, de mare amploare întrucît presupune crearea și dezvoltarea conditiilor materiale și a climatului spiritual care să promoveze tăria de caracter și demnitatea feminină. E o problemă de mare răsunet formativ întrucît, în perspectiva viitorului, creația feminină și autocreația personalității sale vor contribui mult la îmbogățirea patrimoniului omenirii cu aspecte de înțelegere și atitudini specific feminine. Orice progres, în îmbogățirea și înfrumusețarea personalității feminine, orice spor al ponderii creației sale, în toate domeniile, vor fi un cîștig general pentru umanitate.

– O problemă de ordin și interes general este aceea a atitudinii umane, tot mai frecventă în contribuțiile noastre filozofice, asupra căreia forțele feminine se pot apleca mai mult. Dvs. aveți meritul următoarei aprecieri : „optica filozofică se caractezează printr-o anumită atitudine", relevînd strînsa interdependență dintre filozofie, filozof și atitudine. În acest caz, cum apreciați situația că există filozofi consacrați nefilozofi, adică lipsiți de o atitudine corespunzătoare, alături de nefilozofi filozofi, adică oameni fără cultură filozofică și totuși cu atitudine reflectînd o optică filozofică ?

– Întrebarea pe care mi-o puneți, pe de o parte, cuprinde într-însa un răspuns (ca de altfel toate întrebările pe care le-ați formulat pînă acum), pe de altă parte, ea presupune o dezbatere complexă, vizînd probleme ale climatului spiritual, ale curajului, ale răspunderii individuale și sociale, care depășesc limitele discuției noastre. Aș putea totuși preciza următoarele :

Constatarea că filozofia este și trebuie să fie nu numai cunoaștere, ci și atitudine, este foarte răspîndită în istoria filozofiei și pe larg acceptată în zilele noastre. Îmi dau seama, din experiența mea proprie și din cea pe care am putut-o urmări la alții, că nu este ușor să realizezi o convergență de ordin înalt între ideile filozofice profesate și cele înfăptuite în conduită. Mai știu că, în această direcție, personalitatea feminină are încă mult de luptat, pentru a depăși tot felul de complexe atitudinale. Năzuințele se vor realiza tot mai accentuat în contextul unui efort colectiv de înțelegere și sprijin. E de dorit ca și în universul feminin, filozofia asimilată cognitiv să fie izvor de atitudini demne de noblețe și frumusețe umană.

– Cred că într-o mare măsură, Dvs. ați devenit o consacrată a filozofiei prin contribuțiile la problema determinismului, fiind deosebit apreciată lucrarea : „Determinismul și fizica modernă" (1966). În „Materialismul dialectic" accentuați că „trecerea de la un sistem la altul", (care, îmi permit să adaug, se face în mod determinat), „înseamnă o anumită dezordine care precede o ordine nouă". Cum explicați și cum împăcați ordinea și dezordinea într-o lume dominată de factori determinanți ?

– Aprecierea Dvs. mi se pare exagerată. M-am ocupat vreme îndelungată de problema determinismului și nici acum interesul meu pentru această temă majoră a filozofiei nu a scăzut. Am încercat – alături de alți cercetători – să găsesc punți de legătură între determinism, teoria sistemelor și cea a structurilor și intenționez cîndva să scriu un studiu mai amplu despre problematica filozofică a timpului în corelație cu teoria determinismului. Constat – cu bucurie – nu numai menținerea, ci chiar accentuarea interesului filozofiei pentru problemele determinismului, preocupare vădind nevoile desăvîrșirii soluțiilor propuse la un moment istoric dat și oglindind autocritic relativitatea demersurilor întreprinse anterior.

– Cred că este un prilej potrivit să faceți cunoscut : cui datorați mai mult, din istoria filozofiei, nu atît în orientarea, cît mai ales în formarea Dvs. filozofică ?

– Încercînd să reconstitui formarea conștiinței mele filozofice și a interesului pentru filozofie, se cade să încep cu personalitatea directoarei mele de la liceul „Chita Birta" din Arad, Elena Damian, care a fost o pildă de demnitate umană în activitatea sa ca profesoară și conducătoare de școală. Interesul nemijlocit pentru filozofie, pentru lectură filozofică, precum și conștiința frumuseții acestei discipline mi le-a insuflat profesoara mea de filozofie de la liceul de fete din Bacău, Elena Paraschiv. Mi-amintesc cu recunoștință de lecțiile pe care le-a închinat, în afara programei, unei introduceri în istoria filozofiei, ilustrîndu-le cu interpretări de texte din cei mai de seamă filozofi antici și moderni, insistînd asupra preocupărilor de metodă și asupra stilului filozofic de gîndire. Perioada universității ne-a oferit nouă, studenților pilda de măiestrie didactică, de adîncă răspundere cetățenească, de modestie și abnegație în muncă, a unor profesori remarcabili, dintre care aș aminti pe D. D. Roșca și Tudor Bugnariu. Nu ne puteam dori, atunci, decît să reușim să înmănunchem organic pasiunea pentru cercetare, măiestria didactică, modestia și abnegația în muncă, cultivate în numele răspunderilor față de societate. De altfel, aparțin unei generații care s-a format la răscrucea a două lumi și întreaga perioadă a formării mele filozofice a stat sub semnul evenimentelor cruciale prin care a trecut atunci țara. Dacă arunc acum o privire asupra anilor de atunci, pentru noi, ca studenți în filozofie, termenul de răscruce are o semnificație și mai directă : el vizează așezarea gîndirii noastre pe temelia marxismului. Opțiunea de atunci, teoretică și practică, a devenit fundamentală pentru întreaga mea activitate ulterioară. Și dacă profesorul D. D. Roșca ne-a călăuzit pașii spre trecutul filozofiei, profesorul Bugnariu ni i-a călăuzit din prezent spre viitor, în cunoaștere și atitudine. Lui îi datorez în bună parte orientarea mea spre problemele filozofice ale fizicii contemporane. De altfel, atracția spre problemele filozofice ale științei era determinată la mine și de o nevoie organică (aș spune) de claritate și ordine în gîndire. De aici, anumite afinități – respectînd distanțele – cu stilul cartezian și și gausethian de filozofie.

– Știu că lucrați la o interesantă introducere în filozofia științei. Cu ce ne puteți stimula curiozitatea în așteptarea ei și la ce ne mai putem aștepta în viitor ?

– În general, mă străduiesc să scriu limpede și concis, redînd ordonat ceea ce am priceput sau ceea ce am mai adăugat la cele pricepute. Cerința aceasta este centrală și pentru tot ce am gîndit și am început să întreprind în vederea elaborării unei „Introduceri în filozofia științei". Sper să o scriu în așa fel încît să poată fi de folos unui cerc mai larg de cititori interesați de problemele filozofice ale științei. Cred că am și datoria de a contribui la discutarea filozofică a problemei feminine. De aceea, în anii ce urmează, intenționez ca, pe lîngă preocupările directe de filozofie a științei, să mă dedic și acestei teme de mare importanță nu numai teoretică, ci și practică.

VICTOR ISAC

MEMORII

SACRIFICIUL

– EPISOD EROIC DIN ZILELE INSURECȚIEI – GENERAL-LOCOTENENT ÎN REZERVA MARCEL OLTEANU

Inamicul – îngrămădit din ajun pe aerodrom, prin loviturile repetate ale Detașamentului Blindat, prin atacul dat dinspre sud-vest de unități ale Grupării General Rozin [1] (care au și cucerit cătunul Sărdăreanca, de la sud de Otopeni), cum și prin amenințarea Detașamentului Colonel Iacob [2], ce pătrunse în Tunari – s-au repliat, adoptînd o poziție de apărare „în arici".

În zorii zilei de 27, unitățile noastre reiau atacul ; tancurile și autotunurile, însoțite de vînătorii moto, pătrund pe aerodrom și înfring ultimele rezistențe ale dușmanului, în timp ce la nord de Capitală, Gruparea general Onica pornește la asaltul puternicului „reduit" hitlerist din pădurea Băneasa.

Luptele din ajun zdruncinaseră puternic moralul dușmanului ; totuși „focarul" de rezistență nu fusese distrus, așa încît gruparea General Rozin trebuia să reia lupta în ziua următoare, pentru lichidarea completă a hitleriștilor din Otopeni și de pe aerodrom. Dar aceste două obiective, mai ales aeroportul – singurul punct pe unde mai puteau primi întăriri hitleriștii – fuseseră solid organizate defensiv. Acțiunea noastră porni în zorii zilei, cînd – odată cu răsăritul soarelui – se iviră în preajma aeroportului primele elemente ale Detașamentului Lt. Colonel Bărbătescu. Inamicul reacționă numaidecît, declanșînd un foc vijelios și de mare amploare împotriva slabelor forțe ce se apropiau. Aproape întreaga apărare inamică acționa intens, și-n vacarmul exploziilor, în piriitul rafalelor de mitraliere și în trăznetul brandurilor, artileria noastră – pînă aici liniștită, ferindu-se să se demaște și să atragă atenția dușmanului asupra operațiunilor, în curs de desfășurare – începu și ea să tragă.

Cînd se angajă în luptă și grosul Detașamentului nostru, bătălia luă aspectul unei încleștări sîngeroase, pe viață și pe moarte, în toiul căreia unitățile înaintau mereu, înfruntînd grindina de proiectile a hitleriștilor. Ploaia de foc, pornită din două cazemate, curmă însă brusc înaintarea Companiei a 2-a Vînători-Moto, din aripa dreaptă a dispozitivului, și întreg atacul e ținuit la pămînt ; toate unitățile trec prin clipe grele, pe care dușmanul le folosește pentru a revărsa peste ele o nouă avalanșă de foc ucigător.

Artileria noastră reușește să distrugă o cazemată ; dar cealaltă, bine plasată pe un povîrniș, care o ferea de tirul artileriei, continua să țină, pironită sub foc, compania a 2-a. Orice pierdere de timp primejduia acțiunea întregului detașament ; dar nici sacrificiul prilejuit al unei companii nu era indicat. Comandantul sta în cumpăna unei grele hotăriri, care să-l scoată din impas, cînd se pomeni în față cu soldatul Ion Crăciun, un om mărunt și îndesat, cu ochi negri, expresivi, cu un cap mic, rotund, legat de trup printr-o ceafă îngroșată de truda vieții de plugar. Hîrșit în meseria ostășească, încă din 1935, soldatul rosti cu insuflețire : „Să trăiți, domnule căpitane !"

„Ce-i, Ioane ?", îl întîmpină căpitanul.

„Ce să fie, domnule căpitan ? Stăm aici și ne toacă nemții ca pe varză ! Să dăm dracului odată cazemata aia !" răbufni Crăciun, cu firea-i hotărîtă de gorjan.

„Neapărat, răspunse căpitanul. Să strîngem o grupă de voluntari" . . .

„Ba merg numai eu, îi curmă vorba soldatul ; de ce să moară atîția oameni ?"

Căpitanul, care-l cunoștea de ani de zile, știa că în 1942, o coloană motorizată germană, trecînd în viteză prin satul lui de pe Gilort, rănise grav pe fratele său, mai mic, care se întorcea de la cîmp cu carul încărcat cu coceni, și-i omorîse un bou. Nemții nici nu se opriseră să dea ajutor celui lovit. Deci avea omul o veche răfuială cu ei. Hotărît să ducă la bun sfîrșit acțiunea pe care și-o asumase, Crăciun își pregăti un mănunchi de grenade, iar ca armă nu luă la el decît baioneta, ascuțită ca briciul. Apoi își făcu semnul crucii și porni tiptil – susținut bineînțeles de plutonul 3, din care făcea parte – de-a lungul unei viroage, care-l scoase cam pieziș, în apropierea cazematei inamice.

Timpul trecea greu. Oamenii urmăreau, cu inima puică și cu răsuflarea tăiată, cum soldatul se tîra mereu, ca șarpele, apropiindu-se, încet – încet, de cazematâ. Abia cînd mai erau cîțiva pași pînă la ambrazură, nemții îl descoperiră și îndreptară asupra lui snopii gloanțelor de mitralieră. Ion mai făcu în efort și intră în unghiul mort ce-l ferea de focul dușmanului. Se opri să răsufle, își pregăti legătura de grenade și, dintr-un salt, fu la fereastra cazematei, prin care azvîrli „ploconul" dătător de moarte.

În clipa următoare se auzi detunătura ; pămîntul din jur se cutremură, odată cu întreaga cazematâ, din crăpăturile căreia se înălțau spre cer limbi roșietice de flăcări și de sfărîmături, însoțite de un fum gros și negru. Explodase muniția adăpostită înăuntru. Crăciun n-a mai avut timp să se depărteze ; suflul exploziei l-a lovit mortal. Sacrificiul vieții lui, însă, înlăturase obstacolul de foc din calea companiei.

★

Au trecut treizeci și unu de ani de la sacrificiul lui Ion Crăciun. În cuprinsul Otopenilor, la o răscruce de drumuri ar putea să se ivească un semn, care să proslăvească vitejia lui, și să fie pildă generațiilor viitoare. Ar fi destul, pentru o viață modestă, închinată Patriei, un bloc de granit, simbolizînd tăria sufletului, și o lespede de marmoră albă, pe care să fie săpate cu dalta numelui lui și aceste cîteva cuvinte :

Trecătorule,

„Oprește-te și plecă-ți cucernic fruntea ; viteazul ostaș care a luptat și a căzut aci, împăcat cu el însuși, și-a dăruit viața, smulgîndu-se de lîngă ai săi, pentru eliberarea Patriei.

„Jertfa lui, pildă generațiilor viitoare".

1) Generalul de divizie Gheorghe Rozin comanda „Gruparea exterioară", care era subordonată C.M.C. și cuprindea : Corpul moto-mecanizat, 5 batalioane de recruți, o grupare de artilerie și unități de pionieri și transmisiuni.

2) Două batalioane din reg. 40 Infanterie (Divizia 9-a), sosite la 25 august, cu trenul, de la Constanța.

COLOCVII INTERNAȚIONALE

Cu Danuta Bienkowska despre literatura română în Polonia

Danuta Bienkowska este un nume bine cunoscut în viața literară de azi a Poloniei. Prestigiul i se datorește atît lucrărilor originale publicate și intensei activități de tălmăcire în limba polonă a literaturii române. Datorăm d-nei Danuta Bienkowska traduceri a numeroase opere de frunte ale prozei literare românești. De altfel, d-na Bienkowska și-a alcătuit un adevărat program de prezentare a culturii noastre în Polonia, așa cum se poate vedea din cartea **România de la Traian pînă la democrația populară**, publicată în 1953. Au urmat, în 1965, tălmăciri din Geo Bogza, adunate în volumul **Țara de piatră și alte povestiri**. Talentul literar remarcabil i-a dat posibilitatea să realizeze traduceri din scriitori români foarte diferiți ca factură : Ion Creangă, **Amintiri din copilărie** (1960), Mateiu Caragiale, **Craii de Curtea-Veche** (1968), Liviu Rebreanu **Ion** (1972), Mircea Eliade, **La țigănci** (1971), George Călinescu, **Scrinul negru** (1962) și **Bietul Ioanide** Zaharia Stancu, **Ce mult te-am iubit** (1972), Eugen Barbu, **Șoseaua Nordului** (1961), Al. Ivasiuc, **Vestibul** (1970) ș.a. Remarcabile și numeroase sînt și traducerile din dramaturgia românească, din care menționăm doar cîteva : **I. L. Caragiale, D-ale carnavalului**, Al. Mirodan, **Celebrul 702**, Tudor Mușatescu, **Titanic vals**, Dumitru Radu Popescu, **Acești îngeri triști**, Mihail Sebastian, **Insula**, Marin Sorescu. **Iona, Există nervi, Paraclisul** ș.a.

Prodigioasa activitate literară a d-nei Danuta Bienkowska a fost de curînd evocată de criticul literar Stan Velea în lucrarea sa **Paralelisme și retrospective literare** (Cartea Românească 1974), de unde am extras și noi unele din datele prezentate mai sus.

Interviul de față a avut ca preludiu întîlnirea cu scriitorii români Radu Boureanu, Horia Zilieru și Stan Velea, organizată la Varșovia, în toamna anului trecut, de Asociația scriitorilor polonezi, eveniment care ne-a oferit fericitul prilej de a o cunoaște pe d-na Bienkowska, amfitrioana acelei întîlniri. La solicitarea noastră de a stabili, deocamdată prin intermediul unui interviu, legături de colaborare cu scriitorii grupați în jurul revistei „Orizont", d-na Danuta Bienkowska a răspuns cu o deosebită amabilitate.

S. D.

– Care au fost primele Dvs. legături cu literatura română ?

– În anul 1954, l-am însoțit prin Polonia pe Geo Bogza, care mi s-a părut foarte interesant ca om și ca scriitor. Aceasta m-a determinat să traduc **Țara de piatră** și alte cîteva din reportajele lui.

– Ce perioadă a literaturii române vă interesează cu precădere ?

– Îndeosebi proza românească contemporană. M-am simțit însă atrasă și de Creangă, Mateiu Caragiale, Rebreanu, Mihail Sadoveanu. Din ultimul, am tradus numai nuvele. Mi s-a părut interesantă și dramaturgia românească, din care am tradus douăzeci de piese.

– Cum credeți că poate fi realizată transpunerea într-o altă limbă a particularităților lingvistice din operele traduse ?

– Specificul lingvistic cere uneori crearea unor expresii care nu existau în limba traducătorului. Nu de puține ori, aceste creații lingvistice, construite, evident, în spiritul limbii în care se traduce, par atît de naturale, încît prind rădăcini în limbajul curent. În acest sens s-au bucurat de succes în Polonia traducerile lui Boy Zelenski, din poezia și proza franceză, și ale lui Maciej Slomczynski din Joyce. (La care am adăuga după opinia avizată a lui Stan Velea, și pe cele ale conlocutoarei noastre).

– Cum poate fi păstrat în traducere specificul național al unei literaturi ?

– Orice traducere bună poate să păstreze specificul național al operelor translate. Dar aceasta cere traducătorului nu numai o cunoaștere aprofundată a limbii respective, ci și intense informații etnologice, istorice, geografice și despre așa-zisele relații de viață care caracterizează o colectivitate umană. De aceea cred că traducătorul trebuie să fie în contact cît mai strîns cu țara pe care el o descrie prin intermediul autorilor traduși.

– Ce genuri sau formule literare preferă cititorul polonez de azi ?

– Cititorul polonez ? Sînt mai multe categorii de cititori. Unii caută romanul clasic sau romanul de dragoste, alții lucrările care dovedesc formule creatoare noi și îndrăznețe. De fapt, orice carte bună își găsește cititorii săi.

– Ce scriitori și ce domenii ale literaturii române au stat în atenția traducătorilor polonezi ?

Cred că majoritatea scriitorilor români care pot interesa publicul polonez au fost deja traduși. Au fost traduse mai ales romane, nuvele, cărți pentru copii și tineret. Poezie s-a tradus mai puțin, deoarece nu sînt în Polonia poeți care să cunoască limba română.

– V-am ruga să ne informați și despre alți traducători polonezi de literatură românească.

– Cele mai mari merite ca traducătoare le are Ianina Wrzoskova, care a tradus din Sadoveanu, Preda, Lucia Demetrius, Beniuc și Horia Stancu (trei cărți foarte apreciate la noi) și multe cărți pentru tineret și copii, de exemplu Radu Tudoran **Toate pînzele sus.** Un traducător foarte bun este, de asemenea, Adam Wajda, care a lucrat și la **Dicționarul limbii române.** A tradus **Groapa.** Foarte inteligent traduce Irene Harasimowicz, de pildă din Marin Sorescu. A început să traducă, cu mult succes, Stanisław Bik (**Patima** de Mircea Micu, n.n.). Mai traduce dl. Zbigniew Szuperski. Acum învață limba română d-na Gawrys, care dorește să-și facă din traducere o profesie.

– Cititorul român va fi desigur interesat și de creația Dv. originală. V-am ruga deci să ne dați cîteva detalii despre cărțile pe care le-ați publicat recent și despre cele la care lucrați.

– Despre lucrările mele originale a scris dl. Stan Velea (v. mai sus nota introductivă). În ultimul timp, am scris două cărți pe teme istorice legate de România : **Slubne kobierce**, 1974 (**Covor de nuntă**) și **Mihai Viteazul**, 1975. Am terminat de curînd un roman de dragoste. Acțiunea se petrece la Călimănești, Sibiu și Alba Iulia. Eroii sînt un arheolog român și o chimistă poloneză. Nu de mult a fost tradus în România romanul meu **De m-ai iubi.** Lucrez acum la traducerea piesei lui Teodor Mazilu, **Somnoroasa aventură**, care va fi montată la Teatr Powszechny din Lodz. Anul trecut s-a jucat, tot acolo, **Arca Bunei Speranțe** de Ion Sîrbu.

– Aș vrea să cred că acest interviu va însemna un început de colaborare, pe care am dori-o cît mai rodnică și cu scriitorii din Timișoara.

– Aș colabora cu cea mai mare plăcere cu scriitorii din Timișoara.

– Vă rog să primiți calde mulțumiri pentru amabilitatea cu care ne-ați acordat acest interviu.

SERGIU DRINCU

WILLIAM SHAKESPEARE

SONETE

dedicate prietenului frumos și doamnei brune. Traduse în versuri libere de Cella Serghi și Ion Bogdan

MOTTO :

Păstrează-le pentru iubirea mea,
nu pentru rimă.
Shakespeare Sonetul 32

☆ ☆

Nici marmura, nici monumente aurite, de prinți,
Nu vor putea trăi mai mult ca versurile-acestea,
Dar tu vei străluci mai luminos în ele, ca în piatra
Cea prăfuită, murdărită de un Timp pîngăritor.
Dacă războiul cel pustiitor va răsturna statui,
Și certurile-au să dărîme ce-au clădit zidarii,
Nici spadele, nici focul repede-al războiului,
Nu vor putea distruge amintirea-ți vie.
Vei trece peste moarte și a tot uitătoarea dușmănie,
Iar meritele tale își vor găsi locul
Chiar și în ochii unei lungi posterități,
Care împinge lumea, spre cea din urmă soartă.
Pînă la marea judecată, unde vei veni, ai să trăiești
Și ai să locuiești în ochii celor care se iubesc.

☆

Dacă nici piatra, pămîntul, alama sau imensul ocean,
Ci doar tristețea morții poate să-și impună vrerea,
Cum poate oare frumusețea să i se opună furiei,
Cu slaba ei putere ca de floare ?
Cum poate și suflarea dulce-a verii să străbată
Asediul cel distrugător, din zilele rele,
Cînd stînci puternice nu sînt atît de tari,
Nici porți de-oțel, ca Timpul să nu le distrugă ?
Ce gînd îngrozitor ! Cum s-ar putea ascunde, așadar,
Mărgăritarul Timpului, să nu dea piept cu Timpul ?
Sau care e mîna puternică, să îi oprească graba,
Și cine poate să-l împiedice să strice frumusețea ?
O, nimenea ! Ci doar miracolul acesta s-ar putea
Să lumineze-n veci iubirea mea-n cerneală neagră.

☆

Omule drag, ce cu puterea ta oprești clepsidra
Cea trădătoare-a timpului, secera lui și ora ;
Care-ai sporit cînd trupul ți s-a micșorat,

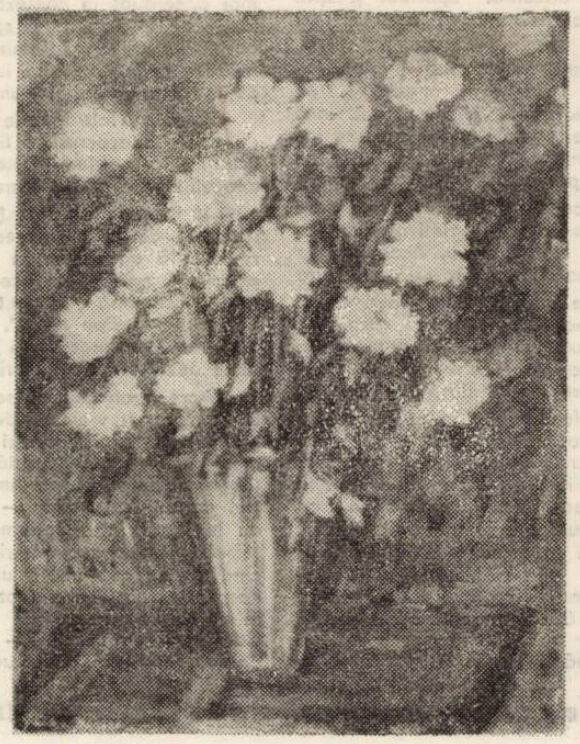

Și-admiratorii tăi se ofilesc, iar tu prosperi.
Dacă Natura, ce-i regină suverană a ruinii,
Oricît ai merge înainte, mereu te-ntoarce înapoi,
Ea te reține cu acest scop, ca meșteșugul ei
Să facă Timpul de ocară și să amîne clipe jalnice.
Dar, teme-te, victimă a plăcerii ei : ea știe
Să te rețină-n drum, dar nu păstrează ce-i e drag.
Răspunsul ei, chiar aminat, trebuie dat,
Și se va odihni prefindu-te pe tine.

☆

De-ți cheltui spiritul în lipsă de pudoare, e desfriu
Ce faci, și cînd îl faci desfriul este trădător
Și criminal, și sîngeros, de condamnat, sălbatec,
Exagerat și violent și crud, în el să nu te-ncrezi :
Abia-i apreciat, și de îndată sincer e disprețuit ;
Peste rațiune alungat, și rareori dorit,
Urît peste închipuire, ca o momeală înghițită,
Pusă anume spre a face nebun pe cine o înghite :
Nebun în căutări și în găsiri : care-a avut,
Avînd și căutînd să aibă, în chip exagerat ;
Promisă fericire devenită un adevărat necaz ;
O bucurie așteptată mai-nainte, și apoi un vis.
Le știe toate-acestea lumea, însă nimenea nu știe,
Cum să evite cerul ce pe oameni îi aduce la ăst iad.

☆

Ca soarele nu-s ochii dragii mele,
Coralul e mai roșu decît gura ei ;
Zăpada este albă ; dece-i sînt sînii oacheși ?
Și dacă părul-i sîrmă neagră, așa e părul ei.
Am văzut trandafiri albi, și roșii, de Damasc.
Obrajii ei nu-s însă trandafiri,
Și-n unele parfumuri e mai multă desfătare,
Decît se află-n răsuflarea ei.
Îmi place s-o ascult vorbind, deși-mi dau seama
Că muzica are un sunet mai plăcut.
Vă jur că n-am văzut zeiță ce plutește,
Dar draga mea, cînd merge, calcă pe pămînt.
Și totuși o găsesc la fel de prețioasă,
Ca cei ce o mințiră, spunînd cum e frumoasă.

TERRA MAGAZIN

PE CĂLDURĂ – ÎN ȘUBE. La Tokio au loc în fiecare an întreceri speciale ale vînzătorilor, iar deviza lor este că marfa trebuie vîndută chiar dacă vînzătorul se află în cele mai grele condiții de temperatură în timpul căldurilor de vară. Anul acesta la concurs s-au prezentat 15 vînzători. Ei erau îmbrăcați în șube, în pulovere cît mai groase etc. și trebuiau să reziste în aceste condiții timp de o oră. Întrucît toți 15 au rezistat eroic pînă la capăt, juriul nu știa cui să dea premiul. Pînă la urmă a cîștigat acela care avea pe el cele mai multe rînduri de haine. În total 56 !

COLUMB PE URMĂ. De fapt, povestea este veche. Pe lista celor presupuși că ar fi descoperit „primii" America sînt mulți. Acum, cercetătorul britanic T. Severin afirmă că un monah irlandez ar fi fost „întîiul" descoperitor al Lumii Noi. Pentru a-și demonstra teza, cercetătorul face acum pregătirile necesare pentru a traversa Atlanticul într-o barcă din piele, pe care o va numi „Brendon" după numele presupusului descoperitor irlandez.

OGLINDA MAGICĂ. În S.U.A. s-a pus în vînzare așa-zisa „oglindă strîmbă", care se poate regla, în sensul că partea superioară rămîne nemișcată, păstrînd aceeași imagine a feței, pe cînd cea inferioară se reglează după plac. Această oglindă și-a găsit utilizarea în medicină. Anume : medicii dietologi pentru a demonstra persoanelor care doresc să slăbească cum vor arăta după dietă, le aduc în față „oglinda magică". Și mai mult : aici pacientul poate vedea cum va arăta dacă nu va ține dietă . . .

MAIMUȚELE ÎN DIZGRAȚIE. În R.F.G. s-a făcut o anchetă în rîndul vizitatorilor grădinii zoologice cu scopul de a se afla care anume animale interesează cel mai mult publicul. Pe primul loc s-au clasat tigrii, leii, lupii și hienele. Pe locul doi – maimuțele, urșii și elefanții, au urmat păsările, girafele, rinocerii, etc. Pînă acum la anchete asemănătoare, pe primul loc se clasau maimuțele. Dar vremurile se schimbă . . .

IARBĂ-GIGANT. Savantul sovietic Alexandr Fiodorov consideră că noul tip de iarbă care se cultivă acum într-o zonă climatică specială, în apropiere de Leningrad, va rezolva întrutotul problema hranei pentru animale. La congresul botaniștilor care a avut loc la Moscova s-au adus exemplare dintr-o asemenea iarbă. Înălțimea ei era de două ori și jumătate înălțimea omului. O asemenea iarbă-gigant va da o producție de 55 000 kg pe hectar.

CURIOZITĂȚI : ● Wilma Williams (S.U.A.) a schimbat 265 de școli din 1933 și pînă în 1943, călătorind cu părinții ei – actori ambulanți ● Carlos Samdrini deține recordul mondial la dans. El a dansat la Buenos Aires, 106 ore și 5 minute, schimbînd în acest interval trei partenere. ● La Liverpool, în urma unui pariu, 15 practicanți ai carate-ului au demolat în cîteva ore o casă cu șase camere ! ● Trevor Michel este recordmanul mondial la... baterie. Timp de 215 ore el și-a bătut tobele avînd doar 5 minute pauză la fiecare oră. ● Cea mai rapidă asamblare a unui automobil au realizat-o doi mecanici din San Diego (S.U.A. : 7 minute și 20 sec. !

EXPOZIȚIA CARE ÎNCAPE ÎNTR-O PALMĂ. „Lumea minunilor" se numește expoziția care a fost inaugurată la institutul Politehnic din capitala sovietică. Exponatele prezentate sînt atît de mici încît nu pot fi văzute decît la microscop și toate încap într-o singură palmă . . . Într-un fir de păr s-a făcut un orificiu în care s-a introdus o floare de trandafir cu petale de 50 microni. O bobiță de mac a fost tăiată în două jumătăți, iar pe fiecare din ele au fost instalate geamuri mate. Pe unul din aceste geamuri este gravat portretul compozitorului rus V. Andreev. În cealaltă jumătate, sub geam se află o balalaică cu tocul ei. Strunele instrumentului sînt mai subțiri decît firul de paianjen.

Toate lucrările sînt executate de N. Siadristii din Ucraina. Expoziția sa personală cuprinde 10 microminiaturi. Printre ele se numără și un purice potcovit cu potcoave de aur, un electromotor sincron de 800 de ori mai mic decît gămălia unui chibrit, un castel în bulbul unui fir de păr. Anul trecut, expoziția lui Siandristii a fost prezentată la Praga, Paris, Dresda, unde s-a bucurat de mult succes.

O altă secție a expoziției aparține lucrărilor lui E. Kazarian din Armenia. Ea cuprinde, printre altele, un portret al lui Paganini, executat pe o boabă de orez și o copie a unei viori Stradivarius care nu poate fi văzută fără lupă. Sînt interesante și alte lucrări.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 29 august 1975 ● Nr. 35 (391) 10 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția colectivă deschisă la Galeriile de artă — Timișoara

Cibernetică și pace

Lucrările celui de-al treilea Congres internațional de cibernetică și sisteme, desfășurate sub înaltul patronaj al tovarășului Nicolae Ceaușescu, au întrunit oameni de știință, cercetători, cadre didactice din învățămîntul superior, specialiști din peste treizeci de țări din Europa, Asia, Africa și America. Vom spune, poate „o manifestare internațională obișnuită pe care am avut cinstea să o găzduim", dar semnificația evenimentului depășește limitele unei aprecieri imediate atît pentru noi, o țară ai cărei oameni și-au valorificat vocația științifică mai mult în ultimele decenii, dînd dovada unor calități care au impus știința românească în contextul științei mondiale, cît și pentru întreaga lume, aflată la ora la care se cere un sever autocontrol asupra puterii cu care a fost înzestrată prin înseși cuceririle științei. De aici rezidă semnificația politică a evenimentului. În mesajul adresat congresului de tovarășul Nicolae Ceaușescu este delimitat cu maximă luciditate locul important al științei în raport cu politica înarmărilor cu inegalitatea accesului la cuceririle științei, care persistă pe plan mondial, accentuîndu-se rolul deosebit care revine științei în lichidarea subdezvoltării, a decalajelor economice dintre state, în conștientizarea participării maselor la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte. Totodată, în mesaj este definită dimensiunea responsabilității omului de știință contemporan subliniindu-se „contribuția pe care trebuie să o aducă oamenii de știință — atît prin creația lor cît și prin activitatea socială pe care o depun la făurirea unor relații noi în viața internațională, la promovarea principiilor egalității în drepturi, independenței și suveranității naționale în raporturile dintre state, la cauza destinderii și securității popoarelor". **Sub aspect științific, pentru noi, țară aflată în pragul unui „cincinal al revoluției tehnico-științifice", ai cărei oameni de știință își închină întreaga capacitate propășirii societății socialiste, evenimentul depășește cadrul unui schimb de opinii și conturează o bază concretă de cooperare științifică, perspectiva unei participări mai fructuoase a inteligenței românești la concertul științei mondiale. Fiind vorba de cibernetică una din cele mai tinere științe, care tinde să subsumeze întregul ansamblu al creației științifice umane și să devină acea „știință a științelor" mult rîvnită de mintea omului, congresul de la București se constituie ca un pas spre implicarea tot mai profundă și responsabilă a omului de știință în problemele epocii sale în raport cu cele mai înalte deziderate umane de pace și prosperitate.**

PAUL EUGEN BANCIU

O memorabilă filă din lupta antifascistă

Se împlinesc trei decenii și jumătate de la marea dramă pe care poporul nostru a fost nevoit să o suporte : odiosul dictat fascist de la Viena din 30 august 1940, prin care, Germania hitleristă și Italia fascistă au răpit României partea de nord a Transilvaniei și au predat-o Ungariei horthiste. În acele vremuri de restriște, România se afla singură, izolată, fără nici un sprijin din partea vreunei puteri europene. În același timp, însă, Ungaria horthistă a pus în centrul politicii sale externe revizionismul de granițe, urmărind cotropirea Transilvaniei. Pentru realizarea acestui obiectiv, guvernul horthist s-a încadrat în politica generală a puterilor Axei. Mergînd pe linia folosirii în scopuri proprii a oricărui eveniment politic european, guvernul horthist și-a intensificat activitatea revizionistă de granițe asupra României, mai ales în primăvara și vara anului 1940. După înfrîngerea Franței, în mai 1940, sprijinindu-se pe Germania hitleristă și pe Italia fascistă, guvernul Teleky Pál a acționat cu și mai multă îndîrjire pentru a obține, cu ajutorul puterilor Axei, anexarea imediată a Transilvaniei, considerînd că pretențiile teritoriale față de România trebuiesc rezolvate în timpul conflictului european și nu după terminarea lui. Exploatînd fără scrupule singurătatea României, puterile Axei au dat cîștig de cauză Ungariei horthiste în „diferendul" româno-maghiar privind Transilvania. **„În acest moment greu pentru destinele țării sale, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, poporul român s-a găsit singur, fără nici un sprijin din afară, părăsit de toate puterile Europei. România a fost nevoită să accepte condițiile nedrepte ale dictatului de la Viena".** În felul acesta, României i s-a răpit partea de nord a Transilvaniei, cu un teritoriu de aproape 43.500 km pătrați, cu o populație de 2.667.007 locuitori, din care majoritatea români.

În fața gliei strămoșești sfîrtecate, cu inima îndurerată, poporul român a luat o atitudine categorică, împotrivindu-se exemplar odiosului dictat impus țării noastre de puterile Axei în palatul Belvedere de la Viena. În condițiile date, forma principală de împotrivire față de dictatul de la Viena a constituit-o demonstrațiile protestatare publice. Asemenea demonstrații au avut loc în toate localitățile importante ale țării noastre. O deosebită vigoare a caracterizat demonstrațiile de la Cluj, Brașov, Sibiu, Arad, București, Oradea, Sebeș Alba, Orăștie, Reșița, Iași, Constanța, Timișoara etc.

În acele momente dramatice, pentru poporul nostru, **„partidul comunist, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, numeroase cercuri politice, inclusiv Madoszul și alte organizații democratice și politice, inclusiv grupuri ale armatei, s-au ridicat împotriva dictatului, au organizat în diferite centre ale țării puternice manifestații populare, au cerut să se treacă la lupta armată pentru apărarea integrității și suveranității patriei".**

În contextul demonstrațiilor de protest față de dictatul de la Viena, demonstrația maselor populare timișorene ocupă, după părerea noastră, un loc principal. Timișoara — unul din centrele industriale mai dezvoltate ale țării — avea deja bogate tradiții de luptă revoluționară.

La Atelierele Principale C.F.R. exista o puternică celulă a P.C.R., formată din comuniști crescuți și călîți în focul bătăliilor de clasă, ca Leontin Sălăjan, pe atunci membru în Comitetul Regional Banat al P.C.R., Alexa Augustin, secretar al celulei P.C.R., Ștefan Plavăț, Ciura Maxim, Sima Ion și alții. Activitatea revoluționară, desfășurată de comuniști, se bucura de sprijinul zecilor de uteciști existenți în această întreprindere.

În acele zile de doliu național, comuniștii de la Atelierele Principale C.F.R., în frunte cu Leontin Sălăjan, făcîndu-se ecoul durerii fără margini a maselor populare timișorene, au inițiat și organizat în ziua

Conf. univ. dr. TRAIAN BUNESCU

(Continuare în pag. 7)

CIPRIAN RADOVAN

„Portret"

Noi sîntem oameni

În miezul de august, sub strălucirea turlelor,
vorbim despre libertate și despre a fi
Peste dealuri străbune strugurii prind lacrimă
din care la nunți vom întineri.
Oamenii își văd de-ale lor, totul vine
și se petrece, nemărginit.
În miez de august, privim spre munți,
Acolo dorul e înflorit.
Se culeg grînele și fructele apei,
stupii mustesc în u'cioare de cer...
Oamenii iubesc adevărul și viața :
Noi sîntem oameni — deci adevăr.

EUGEN EVU

Din nou despre judecata de valoare în critica literară

În cursul periplului pe care îl întreprinde în împărăția cărților, critica literară revine cu regularitate la cîteva puncte de reper, călăuze ale cercetării. Nucleul demersului critic rămîne judecata de valoare. Să ne reamintim că de aici pornesc sensurile originale ale termenului Kritike care înseamnă, în limba elină, arta judecății. Hermeneutică sau simpatetică, foileton critic sau monografie doctă, critica literară își legitimează dreptul la existență în măsura în care înțelege să adopte, în fața fenomenului literar, o atitudine clară și lipsită de echivoc, atitudine de natură axiologică. Evident, criteriile de valorificare a creației literare, criterii care conduc critica literară contemporană la noi în țară, sînt determinate de angajarea ei plenară, de atitudinea ei activă, de postulatele esteticii marxiste. Judecata de valoare se face în funcție de coordonatele ideologice care explică și apreciază opera literară.

Dar, nu e mai puțin adevărat că, pentru a se ajunge la o atitudine de natură axiologică în critica literară, e nevoie de o etapă pregătitoare, aceea a criticii de interpretare, hermeneutice. Ar fi paradoxal să te pronunți asupra valorii unei cărți a cărei structură intimă și ale cărei sensuri îți rămîn străine. Critica hermeneutică învederează acordul, afinitatea electivă între exeget și opera pe care o comentează. Întreprindere necesară, comentariul, glosa criticii hermeneutice, rămîne totuși doar o introducere, o prolegomenă. Ea oferă premisele unei atitudini de natură axiologică ; ea nu conduce însă decît doar implicit și corelat spre judecata de valoare. Complacîndu-se în meandre și glose marginalii la operă, critica hermeneutică — oricît de subtilă și de erudită ar fi — amenință să devină un scop în sine și să eludeze astfel misiunea esențială a criticii, judecata de valoare. Critica hermeneutică poate fi ispitită să penduleze în domeniul judecăților de constatare și al adevărurilor indiferente. Adepții unei astfel de critici și-au construit chiar o strategie din comentarea fenomenului literar dintr-o perspectivă, un unghi de vedere care să nu supere pe nimeni. Esențială în critica literară nu impune doar pătrunderea în articulațiile intime ale unei opere. Ea e, ce-i drept, neapărat trebuincioasă ; adevăratul țel al demersului critic rămîne însă atitudinea axiologică față de operă.

Nu e de prisos, în acest sens, să învederăm poziția singulară pe care o ocupă, chiar în logica formală, judecata de valoare. Judecată normativă (morală) ea presupune afirmarea sau negarea unei valori, depășind astfel hotarele logicei și interesînd, în măsură egală axiologia. Punctul de plecare al judecății de valoare rămîne totuși logica și nu în mod întîmplător ctitorul criticii literare românești Maiorescu, a fost profesor de logică. Căci ce este critica literară altceva decît o meditație, logică și axiologică în aceeași măsură, asupra fenomenului literar ? O critică literară adevărată, temeinică sfîrșește prin a impune judecăți de valoare adecvate asupra fenomenului literar curent. Scăderile criticii literare sînt, astfel, în măsură egală, de natură logică și axiologică. Nu este fără temei afirmația conform căreia ele s-ar putea reduce, schematic, la opinii care pot fi asemuite, în logică, cu sofismul și paralogismul. Dar dacă cel din urmă e scuzabil pentru că afirmă o eroare cu bună credință, cel dintîi desfășoară o argumentație falsă care e știută ca atare din capul locului. Citim bunăoară, nu o dată, în publicistica noastră literară, cronici de serviciu ; ele supralicitează calitățile reale ale unor opere, inventează valori aparente sau șterg, în mod voit, uneori cu dibăcie, cusururile reale ale unor scrieri.

Evident, minimalizarea judecății de valoa-

TRAIAN LIVIU BIRAESCU

Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

Naturile morale constituie tema imediat sesizabilă a cărții recent apărute a lui Lucian Cursaru, romanul-anchetă este formula în care se încheagă o materie epică destul de bogată. Procedeul nu este, bineînțeles, singular, căci ține de nivelul inteligenței artistice a prozatorului contemporan, de capacitatea lui de a pune în relație în mod convenabil informația literară, un anumit model romanesc, de pildă, cu o problematică, de la caz la caz, diferită. Teren, acesta, al rezolvărilor nu o dată însă factice, nu o dată schematice.

NELINIȘTITELE VALURI este un roman-anchetă. Un roman despre gazetari, iscat din experiența unui gazetar, după cum însuși autorul ne încredințează într-o prezentare aflată pe ultima copertă a volumului : **„Romanul și-a căpătat contururi după mai bine de un deceniu de cînd am păsit pragul redacției unei gazete. Am inceput atunci o a doua ucenicie, am trudit descoperind puterea funciară a cuvintului, nu ca un miracol stilsitic, ci ca o armă politică".**

Intîmplările narate în romanul lui Lucian Cursaru se petrec în intervalul a numai șapte zile, cartea întreagă fiind secționată în șapte capitole, fiecare, purtînd, drept titlu, denumirea uneia dintre zilele săptăminii. In prima și ultima sa parte, **Nel.nițitele valuri** reconstituie cu destulă acuitate atmosfera specifică din redacția unui ziar, schițează citeva tipuri de gazetari : Medianu, Candian, Ulmeanu, Bolbocan, Birău, Cefan etc., opoziții, ciocniri între aceștia, unele pornite din meschine interese personale, altele din incapacitatea unora (Bolbocan) de a-și face înțelese intențiile. Totul narat dintr-o unică perspectivă, confundabilă în cele din

Lucian Cursaru

Nelinițitele valuri

Editura Albatros, 1975

urmă cu cea a personajului principal, Emil Candian, asupra căruia autorul a insistat mai mult în intenția de a-l contura, personalitate exemplară, moral și social, pînă la rigorism. Candian rămîne, de altfel, dintre toate personajele, cel mai interesant, deplasarea sa între diferitele medii prezentate asigurînd unitatea romanului. Plecat în provincie pentru o contra-anchetă, în urma unui articol în care un medic era acuzat de molestarea unei profesoare, Candian se descoperă, în primul rînd, pe sine (amintirile din vremea școlii, a studenției etc., la care se adaugă, la timpul prezent, o poveste agreabilă de dragoste). Intră în contact, în fine, cu o lume în general binecunoscută din romanul transilvănean actual, de la Alexandru Ivasiuc la Radu Ciobanu. S-ar putea spune, deci, că Emil Candian pornește să descopere niște **caractere.** Un doctor, Enea, director de spital, ins agresiv, cinic, ce ascunde în spatele capacității profesionale o vulgaritate repede dată în vileag, o profesoară, Cenușă, exemplară din toate punctele de vedere, victimă a brutalităților, contrapusă soției doctorului, și ea profesoară, alte personaje, firi comune sau excepționale : activiști de partid, medici, juriști, profesori. O prezență exotică, în roman, profesorul american Denis Kieffer, aflat într-o excursie de documentare în probleme de sociologie rurală, îi oferă prozatorului posibilitatea de a pigmenta cartea cu citeva informații de politică internațională ori probleme ale societății de consum occidentale. Narațiunea în acest din urmă caz, primește o vădită tentă eseistică.

In ansamblu, însă, romanul lui Lucian Cursaru nu mizează pe spectaculos, ci pe **caractere** și, pornind de aici, pe dezbaterea etică și politică. O temă a cărții, în secvența dedicată orașului de provincie, o dă înfruntarea dintre **forța brutală** și **legea morală** și cea a **cetății,** o altă temă o constituie **istoria,** insinuată cu discreție în amintirile protagonistului : anii imediat următori Eliberării, afirmarea comuniștilor, a forțelor progresiste pe scena politică și socială a țării.

Nelinițitele valuri este, în ansamblu, romanul unor confruntări, al unor conștiințe. Relevarea realității morale constituie preocuparea principală a ziaristului Emil Candian și, prin acesta, a prozatorului. Ancheta, investigațiile succesive pe care personajul lui Lucian Cursaru le întreprinde între oameni obișnuiți să cedeze în fața arbitrariului, ori să se eschiveze atunci cînd sînt puși în situația de a-și asuma responsabilitatea, îndreaptă dezbaterea cărții către descoperirea eroilor inflexibili în voința de a vorbi în numele adevărului, cinstei, omeniei. Citeva fraze, în finalul cărții (concluzive pentru întreg roman), rostite de un gazetar în numele breslei, nu mai sînt, de aceea, întîmplătoare, căpătînd o semnificație mai generală. **„Din mintea și condeiul lor se intocmeau aproape două pagini de ziar, rubrici dintre cele mai diverse. In acel univers de preocupări, fiecare poziție trebuia cucerită într-o necontenită strădanie. Erau investiți cu o sarcină socială care disprețuia dintr-un inceput compromisurile, care cerea tenacitate, intransigență, eficacitate, rapiditate, obiectivitate și poate chiar sacrificiu. Să suferi pentru suferințele altora, să te bucuri pentru bucuria altora".** Rectitudinea morală a lui Candian se întîlnește, finalmente, cu atitudinea corespunzătoare a activistului de partid Mailat, a profesoarei Constanța Cenușă, a lui Bolbocan, autorul articolului care a declanșat ancheta, ziarist asupra căruia plana suspiciunea unei atitudini incorecte.

Nelinițitele valuri este romanul edificării și fortificării unor structuri morale, — demonstrația, construcția „rotundă", mai puțin, poate, happy-endul așezîndu-l în descendența prozei de tradiție realistă, mereu reactualizată.

LUCIAN ALEXIU

PREZENȚE LITERARE

Nicolae D. Pârvu la 60 de ani

Indeletnicirea de stihuitor ca și aceea de teoretician al artei, impletită cu profesia de psiholog și pedagog, deși s-a manifestat din tinerețe prin colaborări la revistele Frunea **și** Contrapunct, **— talentul său literar risipindu-se deopotrivă în versuri lirice, epigrame și dramaturgie, — Nicolae D Pârvu și-a putut exprima măsura temperamentului său de poet abia cu volumul** Buletin meteorologic **apărut în 1969. E interesant că, în afară de ușoara influență blagiană la adoptarea motivelor folclorice în expresia fiorului liric personal și în grija lucidă de căutare a rimelor rare, volumul acesta nu scoate în relief intelectualitatea autorului său, cum ar fi fost de așteptat, ci cu totul alte calități ale versurilor. Titlul însuși, extravagant, este numai o metaforă umoristică pentru maniera personală de exprimare a unui eveniment intim legat de avatarurile unei pasiuni erotice.**

Poet original prin expresia frustă a trăirilor sale interioare, Nicolae D Pârvu derutează uneori prin insolența sincerității și prin inconsecvența transfigurării poetice. Instabilitatea emotivă a temperamentului pasional, obsesia anumitor reprezentări subiective și tilcul simbolic al relațiilor sentimentale evocate pot explica multe din inegalitățile expresive ale versurilor. Deși acceptă tragicul ca o condiție inevitabilă a vieții, N. D. Pârvu n-are aptitudini evidente pentru această categorie estetică a artei și poate într-o singură poezie (Te aștept) el surprinde tonul potrivit pentru a sugera o astfel de interpretare a existenței In schimb, transpunerea afectivă, după modul romantic, se realizează frecvent, nu numai în personificări dinamice, prin care stihiile naturii se dezlănțuie furtunos, ci și în subtile metamorfoze ale dragostei : „Iți văd ochii, pentru o clipă-n frunze / Și picioarele în trunchiuri goale, / In simbolurile toamnei stau ascunse / Toate farmecele ființei tale. / Au să șadă-n frasini și în ulmi / Coapsele și brațele-amorțite. / Apoi carne-albăn-n pomi / pe culmi, / Va da neaua crenguliior ciuntite". Prietenia aceasta cu natura temperează mereu disperările și alarma internă a poetului, un refractar mărturisit față de certitudinile veșnice. Concepția despre viață, exprimînd o dată doar regretul că urcușul existenței umane nu se face de la colb pînă la idee, ci eternitatea i se atribuie numai celui dintîi, se mingiie cu incertitudinile creatoare de elanuri prelungitoare de energie vitală O concepție caracteristică afectivilor.

Poezia lui N. D. Pârvu reflectă nota de umor blajin specifică bănățenilor, cu observația că de astădată ea se exprimă printr-o pornire ciudată de autopersiflare, de autodepreciere : „Cu scrisul meu nu s-a găsit / Istoricul savant, sau prietenul uitat / Să scoată la lumină dorul urgisit / Și să-l vestească lumii incintat . . ." Nu e cazul să citez exemple și mai neobișnuite de modestie zeflemitoare.

Calitatea muzicală a versurilor lui Nicolae Pârvu constă în sonoritatea îmbinării unor cuvinte care dau originalitate tocmai prin banalitatea limbajului, nu prin muzica sensurilor lor : „Mai pe urmă ține rindul : / Dacă-ți place vorba, dacă-ți place cîntul, / Nu rămîne vorba, nu rămîne gîndul, / Mai departe, mai pe urmă · vîntul ! (Joc în cerc). Inocența inspirației și refuzul de a plasa trăirea pe un plan de contemplație estetică nu-l împiedică pe poet să-și convertească vocația de visător în confesiuni lirice inedite, unde reminiscențele culturii se îmbină cu tot felul de notații banale, fără ca vibrația lirică să piardă accentele ei sugestive : „Endymion, Endymion, / Mi-e somn nu pot s-adorm de somn . . . / Clopotul bate, toinica-i limbă / Stirnește-n adîncu-i un straniu colind / Arama și noaptea-l preschimbă / Și somnul se-aude vorbind" (Clopote). Virtuți lirice de autentică realizare artistică fără multe mijloace verbale se revelează nu de puține ori, în ciuda naivităților de conținut sau a unor formulări bizare și cinice ori pitorești cu tot dinadinsul (cum ar fi de pildă : „împuțit miroase fumul a uitare"). Atunci însă cînd N. D. Pârvu rămîne credincios setei sale de a se bucura de frumusețe și nu cade pradă nevoii de a reflecta sau de a-și afirma o atitudine directă, versurile sale sînt foarte convingătoare : „A trecut peste gard, / A străpuns violent și cerdacul . . . / Simți și tu ametelI care ard / Cînd își zvîrle parfumul în vînturi liliacul ? / Primăveri ce s-au dus / Se întorc pentru altă pereche / Cum păsim între zori și apus / Ne petrece-un parfum de iubire străveche" (Plimbare).

Nu numai parfumul sentimentelor vechi, reactualizat în țipătul inimii și exprimat în versuri muzicale, ci și originalitatea firească a sincerității lirice a unei visări pasionale mărturisesc aptitudinile celui ce, acum, cînd împlinește vîrsta de 60 de ani, rămîne fără îndoială, prin structura sa, în primul rînd, poet liric.

NICOLAE ȚIRIOI

LECTURI • LECTURI • LECTURI

SZÉKELY JÁNOS : Turnul tăcerii

(Editura Minerva — 1973)

(Cuvînt înainte de Mihai Beniuc, Antologie și traducere de H. Grămescu)

Nu e acum locul (și — chiar dacă ar fi — nu ne-am incumeta) să teoretizăm pe seama trudei traducătorilor.

Tălmăcirea trebuie să urmeze litera sau trebuie să urmeze spiritul originalului ? Ori cei mai bine ar fi să se supună amîndurora ? Tot atîtea întrebări la care nu ne luăm îndrăzneala să răspundem în vreun fel.

E lucru știut, însă, că asupra necesității (și utilității) traducerilor nimeni nu se pronunță șovăitor.

De pildă, mult mai greu am fi ajuns să cunoaștem poezia lui Székely János dacă H. Grămescu nu și-ar fi luat osteneala s-o tălmăcească și să alcătuiască o antologie în care sînt aduse laolaltă (prin ceea ce au reprezentativ) cinci culegeri : **Pe țărmul apelor adînci** (1957), **Misiuni** (1962), **Blestemul florilor** (1966), **Șoia** (1969), **Turnul tăcerii** (1972).

Cum apare creația lui Székely János în noua ei înfățișare ? Poeme de subtilă intelectualitate, stăpînite de un calm înșelător, fără adîncimi ametitoare, e drept, dar suficient de împlinite artistic ca să atragă numaidecît atenția.

Iată o replică modernă la cunoscutele strofe ale lui Alecsandri (să se remarce și croiala alexandrinului) : „Pic de vînt nu-i Albi mesteceni împrejur stau să se-aprindă / Umbra lor răsfrîntă-n ape-i mai frumoasă ca-n oglindă. / Dulci miresme împrăștie pe o malului sprînceană / Roua de pe izma broaștei, florile de adoleană".

Transpunerile nu se desfășoară mecanic ; dimpotrivă, ni se par adevărate „creații" Reproducem încă unul din rezultatele memorabile ale acestei fericite „colaborări" : „— Cînd o să pleci spre-adîncuri vei fi dus / Ci pînă-atunci, privește ce splendoare ! / — Da, sus pe culme-un timp poți sta. Nu doare / Ea, culmea. Doare numai că-ai ajuns. / Și nu mă plîng, ci îl plîng / Pe-un om, crește-n timpul care trece, / Și cum rodește, pe cînd din adînc / Ființa lui începe să se plece. / Pierzînd din sineși farmecul silhui / Al creșterii și-al transformării lui : / Ca o statuie stă, pînă ce cade. / Nu-mi place vîrsta de bărbat. Pur, clar / Instinct mă cheamă spre pruncie iar, / în raze verzi de lujer fără roade".

O mențiune aparte pentru **Cuvîntul înainte** datorat poetului Mihai Beniuc.

EUGEN DORCESCU

FLORIN MUGUR : Roman

(Editura Cartea românească — 1975)

Frapant intitulat **ROMAN,** ultimul volum de versuri semnat de Florin Mugur pare să fixeze domeniile sigure pe care se întinde registrul liric. Titlul poate fi un indiciu despre o poezie a realității și exigenței, trăită în limitele unei experiențe ori mitologii proprii sau extrasă din mai largi motive livrești. Fața de **Cartea printului** (1973) acestea din urmă sînt mai restrînse. **Un roman al existenței poetice** se poate realiza printr-o notare lirică a realului printr-o evocare în poezie a unor stări poetice pornite dintr-o experiență nemijlocită. O ironie abstrasă, o eleganță a frazei (uneori prea prozaică) nu lipsește poeziei lui Florin Mugur.

Se poate observa legătura cu atmosfera din volumele anterioare — „Asta caută ceartă, domnule. / Cei doi șarlatani îl contemplă pe prinț. / Asta-i prea singur, ăsta cere palme. / Nimic nedemn — / aș încerca să-drept / linia stelelor. / Abia se ține pe picioare, domnule — / cade mereu în locul misterios / dintre cele două accese de nervi ale zilei **(Trecerea prințului).** In prima parte a volumului, ciclu de poezii erotice, trimiterile la momente detectabile în timp sînt mai evidente. Se evocă chiar **Cartea regilor** (1970) Veneam în orașul contuz, mai înalt decît tine / cu-o carte a regilor palizi / ce-au fost și-au pierit — / lunatic veneam / spre brînduțile fumegătoare / sub norul provinciei ieneșe înmărmurit". Poate că poeziile de dragoste formează partea cea mai realizată a volumului. Ele „trăiesc" din această legătură cu realul, au savoarea și prospețimea lucrului trăit, integrat într-un timp al propriei existențe. Prin această optică multe poezii din volumul lui Florin Mugur sînt citabile. Fără falsă gravitate, grațios se reface portretul fetei : „O școlăriță leneșă a fricii / șort subțiat ca aripile fluturilor / frecate între degetele groase — / ea are unghiile ascuțite / tremurul degetelor printre frunze / deschide lent bricege de mătase **(Descrierea fetei).** Poezia rămîne însă o tentație permanentă și ea anulează alte posibile atracții. Drumul spre ea este al renunțării și abstragerii pare să sugereze o poezie care dă titlul volumului — **Roman** — „iar eu mai scriu un vers și încă unul / în timp ce-mi pun cămașa alungindu-mi / din mineci un neam leneș de stafii / . . . / Vreau s-o sărut, o las să vie / dar cineva-ntre gura mea și-a ei / așează lent / o foaie de hîrtie". Florin Mugur are vocația poeziei pe care o cultivă cu consecvență, uneori ostentativă prin ambiția aceluiași drum.

ALEXANDRU RUJA

CRONICA MĂRUNTĂ

PILDUITOAREA RÎVNĂ A FANTEZIEI

I) O plăcută surpriză din partea unui autor cunoscut pînă acum la noi probabil fragmentar : Cuadratura cercului, literatură, science-fiction, semnată, deci, de Gheorghe Săsărman. Refuzînd canoanele genului (salturi în timp, cosmonave, extratereștI etc.) autorul se relevă a fi preocupat, cu precădere, de construcția unei lumi în care poezia coexistă cu miraculosul tehnic. Activ se arată și Vladimir Colin, prezent în librăriile noastre cu un bine construit (autorul e un specialist al genului) volum propriu, Dintele timpului, **precum și în cele din Franța, cu o antologie de science-fiction românesc. Apariția ei în prestigioasa colecție** Marabont **nu poate decît să ne bucure, deși noi încă ne mai întrebăm, ca niște profani ce sîntem, dacă Vladimir Colin este un mare scriitor (așa cum îl prezintă editura franceză — ori o fi vorba de vreo autoprezentare ?) sau doar un abil, exersat și harnic autor al genului ? In orice caz, salutăm apariția, convinși fiind că o bună antologie (în limba română) ar ușura mult munca celor ce prezintă science-fiction-ul românesc în străinătate. Cu o oarecare întîrziere (apărută în 1974) și în altă ordine de idei, semnalăm volumul lui** Lonis Vax **consacrat inițierii în literatura fantastică, apărut în colecția** Que sais-je **un șpaiu cu totul demn de semnalat în economia volumului acordă cunoscutul exeget al genului literaturii fantastice românești. Dintr-un subsol aflăm că acestea au fost alcătuite cu sprijinul Margaretei Gyurcsik și a lui Ilie Gyurcsik de la Universitatea din Timișoara. Colaborarea celor doi teoreticieni și istorici literari timișoreni se dovedește, și în acest caz, mai mult decît utilă.**

II) O lucrare de sinteză (de un nivel de excepție) consacrată prozei fantastice românești semnează (Ed. Minerva, 1975, Colecția Monumente-sinteze), **Sergiu Pavel Dan. Analize temeinice, făcute să spulbere idei preconcepute, concluzii penetrante, încadrări sigure în literatura modernă : „E semnificativă poziția acestor creatori față de problema supraviețuirii genului în fața ofensivei ficțiunii științifice și așa-numitului „fantasmatic" (termen avansat, pare-se, de același Tzvetan Todorov) postkafkian. Optimismul lor unanim se cristalizu cu limpezime în următoarele două fraze semnate de Dino Buzzati și, respectiv, Marcel Béalu : „fantasticul este o categorie eternă ce nu va dispărea" ; „fantasticul este un gen sănătos : o întreagă pleiadă de scriitori demonstrează acest lapt"**

Scriitorul francez nu indica vreunul din numele pe care le avea în vedere, dar, făcînd-o, cu siguranță că alături de notorietățile europene ale acestui teritoriu literar, n-ar fi putut omite niște creatori contemporani de seamă ai noului continent : argentinienii J. L. Borges și J. Cortázar, columbianul C. G. Márquez, americanul R. Matheson

Intru totul îndreptățită ne apare o asemenea profesiune de credință și în spațiul literaturii noastre actuale. Studiul nostru a sugerat-o stăruind asupra aportului unui număr limitat de scriitori ; fără îndoială, însă, că și alți autori sau opere ar fi meritat un popas analitic Un fapt este evident : dincolo de unele „experimente" mai mult sau mai puțin mimetice (datorate unor tot mai obosite eforturi de a epata printr-o falsă modernitate), atracția prozei românești pentru fantastic reprezintă — avem convingerea — un fenomen mai presus de modă. Explicația trebuie căutată în nebănuitele disponibilități de diversificare și, mai ales, de adîncire a realismului pe care le oferă modalitatea. Adevărul acesta — devenit astăzi un bun al teoriei și criticii literare — nu este de dată recentă. Inainte de Laurențiu Fulga, valabilitatea lui se confirma prin I. L. Caragiale, sau Pavel Dan". (pag. 317-318).

Dacă, lîngă acestea, adăugăm și Realismul literaturii fantastice de Marin Bestelin (Ed. Scrisul românesc, 1975) carte de frumoase inițiative teoretice, nu întotdeuna bine strunite, putem trage concluzia că fanteziile scriitorilor convertirile de rigoare) cît și rîvnele teoreticienilor și ale istoricilor literari se confruntă cu folos în aceste anotimpuri literare.

ANEMONE POPESCU

MACEDONSKI și poezia modernă

Contactul lui Macedonski cu „poezia nouă", prin care înțelegem în primul rînd simbolismul, nu s-a concretizat doar în planul teoretic, al concepției despre poezie, ci a avut consecințe și asupra inspirației propriu-zise a poetului, imprimînd operei sale, mai cu seamă în faza de maturitate artistică, un caracter de incontestabilă modernitate. Macedonski este marele precursor al poeziei românești moderne nu numai prin ideile deosebit de interesante și fertile pe care le-a profesat cu atîta pasiune și îndrăzneală, dar și printr-o poezie alimentată de o nouă sensibilitate și pătrunsă de spiritul care a dominat atmosfera literară europeană începînd mai ales cu ultimele decade ale veacului trecut. Teza potrivit căreia simbolismul s-ar fi manifestat doar în ideologia literară a poetului, fără să-i fi afectat substanțial și opera, își denunță inconsistența fie și la o sumară privire asupra poeziei lui Macedonski. Mutațiile care au intervenit în cadrul literaturii europene, îndeosebi cea franceză, ca urmare a apariției noilor curente — avataruri mai mult sau mai puțin recunoscute ale romantismului — influențează și explică într-un fel transformările similare survenite la nivelul poeziei macedonskiene. Fondul romantic al poetului nu numai că nu se va anula prin confruntarea cu noile tendințe, mai ales cu simbolismul, ci dimpotrivă, va stimula receptarea unor forme și direcții artistice care, în mod conștient sau nu, își au rădăcinile în solul romantic.

Dintre toate aceste curente și manifestări simbolismul prezintă afinitățile cele mai adînci cu romantismul, constituie întîiul avatar al acestuia. Ambele curente s-au dezvoltat pe un fond de sensibilitate comună, originalitatea lor constînd, cum e și firesc, în cristalizările artistice proprii, într-o poezie care se va configura în profiluri distincte. Poezia simbolistă nu poate fi disociată de adîncile prefaceri istorico-sociale de la sfîrșitul secolului căci crearea unui nou cadru social, care are în centrul său **orașul**, va determina, inevitabil, schimbări profunde în concepția și sensibilitatea omului, schimbări pe care poeții simboliști le vor înregistra în forme specifice. În primul rînd ei vor îmbogăți tematica poeziei și-i vor lărgi aria de inspirație prin includerea în sfera artei a orașului, uzinei etc., aspecte considerate, în mod tradițional, contrare poeziei. Civilizația urbană presupune pe de o parte lărgirea registrului de senzații și deci de cunoaștere al omului, dar pe de altă parte implică și-o rafinare a sensibilității, o mai mare acuitate în perceperea realului și-o sporită fragilitate în confruntarea cu viața din ce în ce mai complexă.

Poeții simboliști au fost cu toții niște citadini prin structură, niște baudelairieni pentru care orașul reprezenta cadrul cel mai propice de manifestare a „spiritualității". Autorul **Florilor răului** găsea, de exemplu, că „amețeala (...) ce o simți în marile orașe este analogă aceleia încercate în mijlocul naturii" **(Oeuvres complètes,** Pléiade, p. 1107) și își exprima, bine înțeles, preferința pentru universul citadin, indicînd sursele eroismului modern nu, ca la romantici, în confruntarea cu natura ostilă, ci în „spectacolul vieții elegante și-a miilor de existențe trecătoare care circulă în subteranele unui mare oraș" **(ibid.** p. 951). Mediul citadin devine astfel indispensabil pentru acești poeți, în general firi delicate, hipersensibilizate, chiar și atunci cînd se simt striviți de monstruozitatea orașului-metropolă sau plictisiți de monotonia tîrgului de provincie.

Alexandru Macedonski este, la noi, cel dintîi poet în opera căruia orașul nu mai e o apariție întîmplătoare ci o adevărată obsesie, fie că e vorba de marea metropolă în care viciul joacă „pe brînci" **(Rondelul uriașului)**, fie că poetul se lasă invadat de melancolia orașului de provincie care „...te fură-ncet / Cu ale lui tăcute străzi, / Cu oameni proști, dar cumsecade, / Ce nici nu știu că sunt poet" **(Rondelul orașului mic)**. **Rondelurile Senei** înmănunchează cîteva compoziții în care stăruie imaginea infernală a metropolei, Macedonski, la fel ca și Eminescu, văzînd Parisul ca un uriaș lupanar **(Rondelul ticăloșilor)**. Orașul cu mahalalele lui murdare, cu ritmul haotic și amețitor al străzilor neurastenizează sensibilitatea poetului simbolist și acesta, chiar și atunci cînd are vitalismul lui Macedonski, nu scapă de nevroză : „simțirea mea în luptă cu oamenii și cu arta s-a ascuțit. Din creștet pînă în tălpi sunt o nevroză. Cel mai mic lucru mă face să sufăr". Zadarnică e încercarea de-a evada în vis căci „...ce e vis e o nălucă... / Rămîn cu trista mea nevroză, / Cu dorul meu nespus de ducă" **(Dor zadarnic)**. Acest „dor nespus de ducă" va deveni o obsesie a simboliștilor, materializată artistic într-o poezie a „partenzei", prezentă și la Macedonski în **Plecare.**

Dar maladia cea mai caracteristică a omului modern este **spleenul,** „omul modern, spunea în acest sens Paul Bourget, este un animal care se plictisește". Nu e vorba însă de plictisul banal, provenit din lene sau din alte cauze asemănătoare, ci de o maladie care, cum scria undeva Flaubert, macină omul în măruntaiele sale și, dintr-o ființă inteligentă, face o umbră care se mișcă, o fantomă care gîndește. Plictisul din poezia simboliștilor îți dă sentimentul unui gol în care parcă naufragiezi, de aici starea de anxietate, teroare și dezgust, prezentă, sporadic, și la Macedonski (vezi poezia **Nepăsare,** inițial intitulată **The spleen**). Solitudinea, ca și tristețile autumnale, atît de frecvente în poezia simbolistă, apar și la Macedonski, poetul întristîndu-se în fața naturii descărnate, a arborilor care-și întind brațele dezgolite către cerul mut : „Les arbres tendent vers les cieux / Leurs bras dénués des feuillage / Et tout comme ceux je me sens vieux / À douter presque de mon âge" **(Novembre)**. Spectacolul acestei naturi bacoviene, care „horcăie și tușește" (Le vent glapit dans les buissons / Et la nature râle et tousse), îi provoacă o stare de apatie și plictis : „Je m'ennuie et suis ennuieux : / L'indifférence est mon partage..." **(ibidem)**. Ploaia rece, monotonă de toamnă adîncește starea de depresiune și sugerează o atmosferă în cel mai autentic registru bacovian : „Plouă, plouă, / Plouă cît poate să plouă. / Cu ploaia ce cade, m-apasă / Durerea cea veche, cea nouă... / Afară e trist ca și-n casă, — Plouă, plouă" **(Cîntecul ploaiei)**.

Salvarea dintr-un astfel de marasm sufletesc nu mai e posibilă, ca la romantici, prin evadarea într-o natură purificantă (deși aspectul acesta nu lipsește la Macedonski !), ci prin cufundarea în baudelairienele „paradisuri artificiale", în universul artei sau în spațiul mărginit al camerei încărcate de mobile și bibelouri. Ca și Gautier sau Baudelaire, Macedonski cultivă o poezie a stupefiantelor, începînd cu tutunul producător de „uitare" **(Tutunul)** și sfîrșind cu opiumul pe care, fumîndu-l, chinezul Fo-hi se vede „scăpat de chinul zbuciumării" **(Rondelul opiumului)**. Un efect similar îl au în poezia lui Macedonski parfumurile, inhalarea aromelor grele de crini și de roze, provocatoare de beție și de extaz, mijlocind o transcendere a realului și ancorare în metafizic. În **Rondeluri** atitudinea poetului față de natură este aceea a unui modern, a unui baudelairian care descoperă în elemnetele acesteia corespondențele propriilor stări intime **(Rondelul rozelor ce mor)**, dar și-a unui impresionist ce se complace într-un peisaj evanescent, topit în aurul fluid **(Rondelul de aur)**. De o incontestabilă modernitate este Macedonski și-n poezia lucrurilor banale, în predilecția pentru cadrul intim, domestic. Așa-numita „natură moartă" începe să prindă viață, lucrurile ies din anonimatul și inerția lor obișnuită și-l asaltează pe poetul care, la rîndul său, participă euforic la existența lor tainică, receptîndu-le mesajele care „te-mbie sau te chinuiesc" **(Rondelul lucrurilor)**.

Prin urmare, poezia lui Macedonski își dezvăluie modernitatea prin concepție și tematică, dar și printr-o sensibilitate nouă ce-l integrează pe poet în familia simboliștilor. La cele arătate pînă aci trebuie adăugată însă și o altă componentă, aceea a tehnicii și limbajului poetic, căci se știe că simbolismul n-a revoluționat poezia doar printr-o lărgire a ariei de inspirație ci, mai ales, printr-o profundă mutație în ceea ce privește limbajul poetic. Față de discursivitatea și retorismul romantic simboliștii vor crea o poezie muzicală și de sugestie, fapt identificabil și la nivelul artei lui Macedonski, în ale cărui ultime volume tonul retoric se convertește treptat într-o muzicalitate discretă, interioară, de o remarcabilă forță sugestivă. Preocupat în permanență de ideea „armoniei imitative", poetul, după unele experimente infructuoase, ajunge mai tîrziu la rezultate remarcabile, ca, de pildă, în **Pe balta clară** unde orchestrația savantă a versurilor, combinată cu punerea lor în pagină, dă naștere unor efecte artistice demne de reținut chiar în perspectiva liricii europene. Dacă mai adăugăm la cele arătate și redactarea sinestezică a **Thalassei** sau cultivarea versului liber, numit de poet „vers simfonic", avem deja elementele unei poetici care, în contextul momentului respectiv, se cuvine a fi subliniată în mod cu totul deosebit, pentru contribuția nu numai teoretică (de care nu ne-am ocupat aci !), ci și practică a lui Macedonski la afirmarea spiritului modern în poezia românească.

I. CHEIE-PANTEA

ISTORIE LITERARĂ

Amintiri despre Liviu Rebreanu

Ne-am gîndit să facem cunoscute mărturisirile doctorului piteștean **Vasile Tițescu,** medicul curant al lui Liviu Rebreanu, după acel ianuarie 1944, cînd, în urma unui examen radiologic, i-a diagnosticat boala ce avea să-l dărîme pe cititorul romanului modern românesc în mai puțin de un an.

Desigur, ca în toate cazurile, omul Rebreanu ni se relevă altfel în aceste amintiri decît așa cum îl cunoaștem noi din unghiul cititorului lucid pe severul cronicar dramatic al revistelor **Scena** și **Lumina,** pe autorul sobrelor articole din **România literară** sau pe prozatorul care a dat literaturii noastre cele mai obiective pagini scrise într-o stilistică dură. Rîndurile ce urmează au menirea să clatine o legendă care s-a alcătuit singură, nescrisă, încă în viață. Rebreanu fiind socotit, pentru cei care nu-l cunoșteau direct un om ursuz. Dar să-l ascultăm pe dr. V. Tițescu :

„La începutul lui ianuarie 1944, într-o după-amiază însorită, mașina lui Liviu Rebreanu se oprește în fața locuinței mele ; era singur. Bucuros de revedere, îi ies în întîmpinare în curte. El vine spre mine zîmbind, așa cum se arăta prietenilor, dar cu un mers încet, cu opriri, cu respirația greoaie.

Deși venise în vizită familială, surprins de tulburările respirației pe care nu le avea mai nainte, l-am invitat în cabinetul meu medical, pentru un examen radiologic. Mi-am dat seamă de gravitatea bolii : avea o tumoare care de obicei este mortală. Nu știam ce să-i spun pacientului meu pentru că diagnosticul echivala cu o condamnare la moarte. I-am spus că prezintă o umbră în pulmonul drept, pe care trebuie s-o verific a doua zi printr-o radiografie, cînd va fi necesar să vină cu soția. Radiografia făcută a doua zi arăta imaginea tumorii, interpretată de mine ca o formație chistică, operabilă, părere care a fost împărtășită de un consult de medici din București.

Cu acest diagnostic, Rebreanu și-a reluat ocupația cu oarecare menajamente, iar eu nu l-am mai văzut pînă la 4 aprilie 1944, cînd s-a produs primul bombardament asupra Bucureștiului. Rebreanu, care era reținut în casă de cîteva zile de o stare gripală, surprins de bombardament, a plecat imediat pe căi ocolite cu mașina la Valea Mare, obosit, emoționat, deprimat. În aceeași zi, spre seară, m-a invitat să-l văd. L-am găsit într-o stare rea, febril, respirația grea, tuse, paloarea apropape cadaverică, pulmonul prezenta focare de bronho-pneumonie. Din acea zi am început lupte de reconfortare, reechilibrarea funcțiilor cardio-pulmonare, stingerea focarelor de bronho-pneumonie folosind medicamentele uzuale cu efecte mai mici. Medicația prescrisă, repaosul, aerul curat, îngrijirea permanentă și plină de afecțiune din partea familiei, rezistența fizică și morală au făcut să dispară focarele congestive, iar bolnavul a devenit ajorătoare ; cordul intrase în insuficiență, într-un organism cu totul dezechilibrat. Am început un tratament intens, cu toate mijloacele existente, dar de astă dată organismul n-a mai reacționat favorabil ; cordul a rămas în insuficiență pentru că tumoarea crescuse, apăruseră și mici metastaze ganglionare deasupra claviculei drepte, deci cancerul pulmonar evolua. Pentru mine, vizitele zilnice deveniseră împovărătoare pentru că nu dădeau nici un rezultat. Era în același timp o misiune foarte dificilă să fii medicul unui bolnav ca Rebreanu, cu o cultură de înalt nivel științific.

În pauzele dintre consultații și plecare îl informam asupra evenimentelor de la 23 August, despre care, la un moment dat, el a spus textual : „Poate că acum schimbările care se vor produce vor aduce ceva și pentru țăranul român". În ziua de 31 august, l-am vizitat pentru ultima dată. Se simțea rău, respira greu, nu se alimenta, vorbea puțin, nu-l mai interesa anturajul, își dădea bine seama că sfîrșitul se apropie... Și astfel, în acea ultimă noapte, la orele 2, în mijlocul micii sale familii și a prietenului Dauș, inima lui mare, plină de speranțe, a încetat să bată.

Înmormîntarea provizorie a avut loc la 3 septembrie în cimitirul din Valea Mare. Pe ultimul său drum a fost petrecut de oamenii din sat, iar, din Pitești, un pluton i-a dat onorul, sub comanda unui tînăr locotenent (n.n., locot. rezervă Ion Ceaușescu, azi profesor de liceu în orașul Rîmnicu Vîlcea), care a vorbit, cutremurat de emoție de întreaga-i operă. A pomenit de miile de „Ioni", din tot cuprinsul țării, ce prin el se înclină să-l salute în clipa aceasta dureroasă. Înmormîntarea a fost smerită, fără muzică, discursuri și coroane... Simplă și modestă, cum i-a fost dat să trăiască. L-au plîns cei mici și umili, care îl iubeau cu adevărat și l-au acoperit cu mănunchiuri de mușcate roșii și busuioc plin de mireasmă... Astfel s-a încheiat viața scurtă, dar foarte fecundă, a celuia care a fost Liviu Rebreanu..."

După atîția ani de la trecerea sa în veșnicie, îl revăd din umbră, ca pe o fantomă, pe bărbatul înalt, cu înfățișare distinsă, cu părul blond, pieptănat, cu o buclă pe frunte, fruntea senină, ochii albaștrii-vioriu, cu zîmbetul luminos. Îi aud parcă vocea sa caldă, ușor răgușită, liniștită, plăcută, fără gesturi... Cînd vin la Valea Mare, în casa pe care și-a durat-o, în care a trăit, pînă la suprema resemnare, amintirile mă năpădesc și sînt în măsură să reconstitui chipul **omului** așa cum era : cald, afectuos gata să tremure alături de semenii săi, de cei dragi, ca și în fața marilor probleme ale societății și ale oamenilor...

Era bun, blînd cu multă răbdare, conversa cu simplitate, evita întrebuințarea cuvintelor pompoase, era ușor de înțeles de oricare interlocutor. Nu-i plăcea să se vorbească despre el, avea o timiditate înăscută, făcea abstracție de meritele sale, de reputația sa literară. Indiferent cu cine vorbea, avea răbdare să asculte cu atenție și bunăvoință. Iubea copiii, florile și animalele. Îl pasiona studiul cerului, avea cărți de astronomie și o lunetă, cu care, de pe pridvor, studia cerul cu stelele în nopțile senine. Conducea cu mare plăcere mașina, cu toate geamurile deschise, simțea nevoia de mult aer. Era optimist și păstra încredere în toate acțiunile lui. Îl captiva conversația serioasă, cu subiecte de artă, știință, îl interesa orice domeniu. În penultimul an al vieții sale, am avut cîteva discuții asupra fiziologiei glandelor cu secreție internă (mi-a cerut chiar un tratat de specialitate pentru a se documenta). Nu urmărea demnități. Ducea o viață liniștită, cumpătată și se simțea întotdeauna mulțumit. Acesta era omul Liviu Rebreanu același în familie, în societate, pe stradă, văzut în naturaletea lui, fără artificii, fără perversitățile lumii moderne, omul care s-a intruchipat în multe din personajele romanelor sale...

Cine-i trece pragul „casei muzeu" de la Valea Mare, deși au trecut treizeci și unu de ani de la plecarea din viață a celui ce-a fost marele meșter al romanului românesc. Rebreanu e un bun amfitrion. Gazda se oferă cu generozitatea care păstrează pecetea bunătății sale de-o viață prin mărturiile timpului (cărți, manuscrise, documente), păstrate acum în vitrinele străjuite de luciul cristalului. Zăbovind în camera sa de lucru, răsfoind albumul cu fotografii, în care el însuși a imortalizat stupii săi, livada, doi viteluși și alte dragi imagini. Rebreanu prinde contur aidoma înfățișării și structurii lui adevărate, așa cum l-am văzut și eu, în umbră, într-un amurg de august, din evocarea care mi-a rămas în memorie și pe care cu căldură și emoție a făcut-o pentru cei prezenți medicul curant V. Tițescu și prietenul devotat al scriitorului.

DUMITRU ANGHEL

V. Copilu-Cheatră

LINGĂ ARIEȘ

Pe malul său, cit ochiul vede,
Sint numai lespezi de cenușe verde.
Chiar dacă din tăcuții lui strămoși
Nu cresc pe maluri prea frumoși,
Ii găsești în brusturi sau arini,
Numai urechea s-o anini
Lingă inima de sevă crudă,
Istoria lor pot s-o audă
Urmașii de-azi sau cei de miini
Ca flautul unei fintini.
I-auzi cum urcă din pămint
Și se așează in cuvint,
Pocnind ca mugurii de rouă,
Cind soarele pe frunții ii plouă
Și îmbrăcați în foșnet de mătasă,
Mirosne de istorie iți lasă,
Să guști din apa lui fierbinte
Ariesul, astăzi riu cuminte.
Și stau eroii-ncremeniți pe maluri,
Ca niște spectatori in staluri,
Le place – ascunși in plopi să stea,
Cum stă ascunsă, mii de ani, după luceferi, cite-o stea.

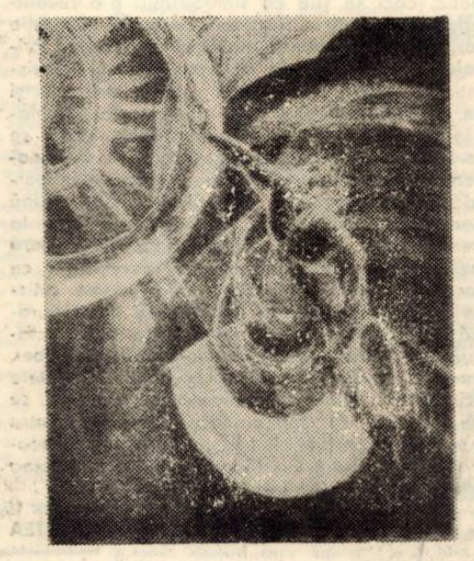

FACNER-KREMPER „Solară"

PE VALEA IERII

Cu Sadoveanu ți-am sorbit poezia,
In zilele de vară, calde,
Cind sărutam cu ochii glia
Ce cobora in tine să se scalde.

Duhul tău născut in inima pădurii,
Simțeam cum seva din pămintul românesc o bea
Și pe unda ta cum fug condurii,
Ce i-a pierdut cenușereasa mea.

Aud și-acum petalele cum plouă
Și cum aplaudă, le-aud,
Eram atunci un prinț, de rouă,
De mituri și de visuri ud.

Inveșmintați in versul tău
Noi inșine sintem sonori,
Ca niște clopote de anasău
Ascunse dincolo de nori.

Spre matca ta de aur sui,
Cu amforele toate pline,
Cucernic la izvorul tău să pui
Amintirea ta îngenunchiată-n mine.

TRADIȚIE

Oricit aș vrea să uit pădurea
Și satu-n care m-am născut,
Oricit a fost piinea de rea
Și, firav, fără nici un scut,
Am colindat desculț prin țară,
Cu cintecul tărăgănat,
Este ceva ce să ne doară
Mai mult ca boala de bănat ?
E firul aspru ce ne leagă
De cei ce zac in țintirim,
De viața care le-a fost dragă
Ca nouă, pină ce murim.
Eu cred că acolo in morminte
Ei s-au trezit și ne ascultă,
Cum se trezește uneori cuminte
Cite-un copac dintr-o lăută.
De aceea mă intorc in sat,
Ca Someșul la Tarniță-n lumini,
Cu tot ce am mai bun in mine adunat,
Cum se intoarce seva-n rădăcini.

Emil Manu

OCTOMBRIE

Octombrie cu tonuri de corai,
În inserări cu bucurii calmante,
Te-aștept cu ochii mari in care ai
Închis de mult canzonele lui Dante.

Moldova ta inchide poezia
Cu fiecare cintec in andante
Și din culori de ceruri și de plante
Iți respirăm tirziu melancolia.

Pe străzi se scurg culori de roșu vin
Și-ți regăsesc pe-alei de vis aezii,
Cind vintul conversează opalin
Cu Eminescu, Blaga și Arghezi.

DACICĂ

Dincole de cuvinte, dincolo de brazi, dincolo de ape
și de stinci
Drumurile duc prin ghețari spre satele dacilor...
Și-au lăsat satele acolo in istorie, însemnate cu
hotare de vis,
Le-au lăsat să devină Olimpuri ale oamenilor.
Și ei au răsărit la stini, în cămăși scorojite de zer,
Cu pălării negre, călări pe cai albi,
Ca niște dumnezei păgini.

Dar cind incerci cu aparatul de fotografiat
Sau cu magnetofonul tău brun
Să-i transformi in portrete și cintece,
Ei se ret ag in satele lor din istorie
Devenite Olimpuri românești...

Din volumul „Ora magnoliilor", sub tipar

Corina Victoria Sein

IUBESC

In zori, cind prin rouă ulcioarele zimbesc
Iar seva pămintului irizează noi fapte,
O adiere crudă involburează
Salba de inele ascunsă de inșiruirea vremii.
Acum, aici,
Timpul inmugurește in munți de taină,
Peste inălțimi sint aruncate punți,
Țintuite cu oase de luceafăr, le știu
Sint punți inflorite in adincul neamului meu,
Puternic arcuite in
Tinere mlădițe răsărite in fintină.
Zăvoaiele, adunindu-și părul, cintă cu mine ;
Iubesc zorii, iubesc pămintul,
Iubesc mlădița răsărită in fintină,
Iubesc tot ce crește, trăiește
In România.

Zăbovește și apoi privește vraja ce acoperă dealuri,
Florile ușor obosite ce aruncă suris
Copilului din leagăn,
Contemplă fișia de lună
Ce-ți vindecă rănile tălpilor și așteaptă
Pină in zori, cind
Noaptea iși va scutura poala.
Poate vom culege
Amintiri ce ne vor aduce
Copilăria aproape.

INDEMN

Ascultă cum strigă luna in nemărginire
Și potrivește-ți pasul cu visele mele.
Drumul insemnat cu tremurul vesmintului
E plin de dor – lină povară.
Mergi incet. Umbrele așternute pe margini
Sint plăpinde. Nu vreau să le rănești.

VĂ CHEM

Vă chem spre anul 2000.
Veniți să ascultați imnul cintat de pămint,
Cind trupul i se acoperă de răni,
Prin care zvicnește șuvoi
Setea de a trăi.
Veniți spre anul 2000,
In spațiul ce naște izbinzi comuniste,
Iar cerul iși mută grădina pe intinderi terestre.
Aici, răsare Oltul, Mureșul, alte izvoare,
In a căror oglindă căprioarele invață puii să soarbă
Liniștea codrilor și freamătul adincului.
Pe acest pămint,
Soarele se revarsă in valuri ce adună
Păsările in arbori și cintecele in flori.
Cuvintul, sădit in glie,
Inflorește curat și puternic.

CREION

Popasuri siciliene (XI)

Erice

Străbătind Trapani, vechi teatru de bătălii navale, al cartaginezilor împotriva romanilor și al venețienilor contra genovezilor, ajungem, după-amiază, la Erice cocoțat pe un munte de piatră, la circa opt sute de metri. Veche vatră feniciană, așezarea are astăzi pasiuni artizanale și turistice. Mărturiile istorice și artistice ne inconjoară la tot pasul, dar mai cu seamă vastul peisaj care se intinde spre vestul insulei dind orășelului un aer aparte de stațiune climaterică. Din inălțimea grădinilor Balio, ochiul imbrățișează o panoramă incomparabilă : coasta sinuoasă a mării Tireniene, unde se ridică, in formă de piramidă, virful Cofano, luminat de irizările albastre ale apei iar ceva mai departe, griul munților Castellammare ; spre sud, Trapani, alb in aerul cald, casele semănind de la distanță, cu niște cuburi de sare lucioasă, iar spre vest, insulele Egade ca niște pietre nestemate, ieșind din azuriul mării, iar mai departe, Mediterana, pină la Pantelleria și spre coasta africană de nord.

Legenda spune că Erice ar fi fost zidit de eroul Eryx, fiul lui Venus apoi Hercule l-a cucerit pentru a-l dărui, in fine, locuitorilor săi. Dedalus și-a adus și el contribuția inconjurind cetatea cu ziduri gigantice. Cartaginezii și romanii și-au disputat cetatea. Din vechile ziduri, azi intilnim doar resturi așa zisele „ziduri ciclopeene" in parte de origine feniciană, și Catedrala, un exemplar unic de arhitectură medievală, cu un portal in arcade, original, și un turn fortificat. In interior, o catapeteazmă in marmură, de Mancino și o Fecioară cu fiul de Laurana.

Apusul linge marea. Se aprind lumini spre Trapani. De aici de sus veghea Venus din Erice protectoarea navigatorilor și zeiță a fecundității, care proteja cetatea ei și iși călăuzea marinarii. Castelul tăcut privește prin ochii săi orbi spre Capozambito, un munte singuratic, implintat in mare ca un urias dinte negru.

Privim linia ondulată a țărmului care se confundă aproape cu apa, acum, in inserarea bruscă, și zărim alături șoseaua alburie, șerpuind, pe care ca niște licurici enormi, fug mașini mișcătoare.

In vintul rece stăm in dreptul portalului de la intrarea catedralei din Erice. Patru coloane din piatră albă, patinate, prinse de rugină, lucrătură cu gust și meșteșug elevat.

Coborind, ni se atașează un ciine blind. El singur dă tircoale acestor ruini, odată inchipuind o cetate mindră. Zărim, un timp, golful Castellammare, prins intr-un șirag de lumini, casele pescărești, vilele. Luna, apărută și ea, aruncă peste mare o lumină rece, albastră, in care ne infășoară și pe noi.

ION ARIEȘANU

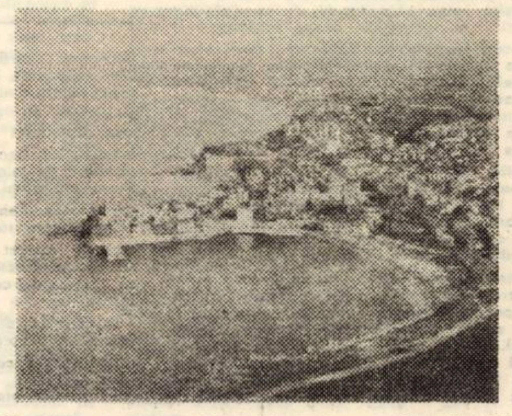

Castellammare – cel mai incintător golf al Siciliei

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 31 august

8,30 Deschiderea programului. 8,35 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,10 Șantierul tineretului din Nehoiu. 11,30 Finala turneului internațional masculin de fotbal pentru tineret „Cupa Prieteniei". 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 17,15 Film documentar. Trinidad-Tobago. 17,30 Baladă pentru acest pămint. 17,50 Film serial. Ufo. 18,35 Omul de lingă tine. 19,00 Lumea copiilor. 19,15 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul Comediei cinematografice la Tv. „Frumoasa americană". 21,35 Caleidoscop muzical-distractiv. Operetă, jazz, muzică ușoară balet. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 1 septembrie

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Răspunderi și... prejudecăți. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Floarea din grădină. 20,50 La examenul producției. 21,10 Roman-foileton. Milioanele lui Privalov. Episodul II. 21,55 Festivaluri internaționale de muzică ușoară. „Sopot 1975". 22,10 24 de ore.

MARȚI, 2 septembrie

9,00 Telescoală. 10,00 Portativ '75 (reluare). 10,35 Film artistic. Un om trece prin zid. 12,05 Telex. 16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Opereta in ritm de dans. 17,25 Scena. 17,45 Rezonanțe de cintec românesc. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Voci tinere. 19,00 Teleglob. E pace la Hanoi. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,25 Teatru liric Tv. Othello de Giuseppe Verdi. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 3 septembrie

9,00 Telescoală. 10,00 Matineu de vacanță. 10,30 Meridiane literare (reluare). 11,20 Muzică ușoară cu orchestra Dan Beizadea. 11,35 Baladă pentru acest pămint (reluare). 12,00 Telex. 16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune de cintece populare. 17,20 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm 17,35 La volan. 17,55 Pentru sănătatea dumneavoastră. 18,05 Mult e dulce și frumoasă. 18,30 Sub al păcii stindard. 18,45 Republica San Marino. 18,55 Tribuna Tv. Generație și creație. 19,20 1 001 de seri 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,20 Festivalul comediei cinematografice la Tv. Telecinemateca. In ciclul Mari regizori – Franco Zefirelli. Femeia indărătnică. 22,10 24 de ore.

JOI, 4 septembrie

16, 30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Atenție la... neatenție ! 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Muzică de promenadă. 17,50 Enciclopedie pentru tineret. 18,15 Inscripții pe celuloid. 18,35 Muzica. 18,50 Universitatea Tv. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Festivalul comediei cinematografice la Tv. Comedia fără virstă. Continuă parada marilor comici ai lumii. 21,25 Revista literar-artistică Tv. 22,00 Interpretul preferat. Doina Badea. 22,10 24 de ore.

VINERI, 5 septembrie

16,30 Telescoală. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,35 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Univers științific. 20,35 Melodii maramureșene cu Angela Buciu. 20,50 Festivalul comediei cinematografice la Tv. Gentlemenii norocului. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 6 septembrie

11,00 Ora copiilor. 12,00 Telecinemateca (reluare). 13,50 Cinstire muncii socialiste. Concert spectacol de cintece și versuri (partea a II-a). 14,20 Telex. 14,25 Cu oaita și șevoietul in peisajul țării. Reportaj Tv. 14,45 Pagini din operete. 15,00 Virsteie peliculei. 16,00 Fotbal. Steaua – F.C. Argeș. 17,50 Caleidoscop cultural-artistic. 18,10 Club T... 18,55 Vioara vintului de vară. Emisiune de pasteluri și lieduri românești. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,30 Film serial. Un șerif la New York. Episodul : „Calul Sarazin". 22,00 24 de ore. 22,10 Intilnire cu... Umorul clasic românesc.

TELEVIZIUNE

MIRCEA ȘERBĂNESCU

ȚINTA

Hai și urcă ! Johny il privea de jos in sus. Urcă, nu fi prost. Fiind, în ciuda expresiei dure, languros și ademenitor în priviri. Fața ii strălucea ca și motoreta nou-nouță de sub el. Iți place, nu-i așa ? E întocmai ca aia pe care ne-o visam. – Cum naiba să nu-i placă ? Ii lăsa gura apă „Mobra" asta mică și cochetă ca o fată. – Atunci sus, nu mai sta. Motorul piriia stăpinit, ordonat. Dar motoreta svicnea nervos ca un om viu. Nicolae privea și el. De sus în jos. Nu se putea hotări. Pe față cu o ciudată expresie de dispreț și de invidie. – Ce faci, nu mai sta pe ginduri, hai că mă grăbesc. De ce nu s-ar urca ? Măcar să-i spună la urmă că nu-i o motoretă cine știe ce, că el cunoaște altă marcă, ceva extra și mai frumoasă etc. Și încălecă scurt pe șeaua din spate.

Nu era chip să se înțeleagă prin vorbe. Motoreta zbura cu eleganță, ușoară ca fulgul. Sălta elastic și lăsa în urmă zgomotul motorului care se rostogolea ca o avalanșă de pietre rotunde și frumoase. Curentul de aer ii răvășea părul și-i biciuia obrajii. Johny știa să conducă, ii plăcea să accelereze. Și-l hărțuia, încercind să-l stirnească. Din gura lui pe jumătate întoarsă, cuvintele zburau în spate. Nu s-a săturat de treaba aia ? părea el că e dornic să știe. Ce ciștiga cu asta ? Cit ? Un bagatel, un fleac. Cit să tragă mița de coadă. – Il sili să-l înghiontească de vreo două ori, dar Johny se mulțumise să izbucnească în hohote de ris, de parcă era gidilat in joacă.

Atunci, Nicolae Ispas il iscodi, căutind să-și camufleze dușmănia și amărăciunea – de ce il interesează ? Tu nu vrei o motoretă. Știu cit ți-ai dorit. Uite, eu mi-am atins ținta. Tu ce ai de gînd ? Johny lovea cu precizie, exact acolo unde știa că e mai dureros. Să afle că nu-și luase încă un alt partener. Poate pentru că sperase să-l vadă pe el, pe Nicolae Ispas, revenind... Ei, ce zice ? N-ar vrea să fie din nou împreună ? Doar se descurcau așa de bine laolaltă. Se înțelegeau. Erau una. – Am citeva ponturi faine, preciza Johny, ai ajunge repede la țintă. – Ii plăcea „Mobra" asta ? il întrebă, lovind ghidonul cu palmele, satisfăcut. Ai avea și tu una, am alerga ca vintul, tu înainte și eu după tine, sau invers, cum vei vrea tu... Ce zici ?

Dacă tot nu lucrează încă, unde se grăbea Johny cu noaptea în cap ? – In orice caz nu unde te grăbești, la lucru. Eu nu-s prost ca tine. Nu mi-e frică de nimeni. Vorbele lui frigeau mai tare ca aerul care ii sfichiuia fața lui Nicolae. Uite, il căra pe el, pe Nicolae, mai intii, după care va alerga după o... stea. Una blondă, mă, ca la cinema. Nicolae tresări. O intindea cu ea la „Popasul drumeților", dacă a auzit. – Ai fost pe acolo ? Ceva pe cinste, crede-mă ! – Cum putea Nicolae să se gîndească la chestia asta cu „Popasul drumeților" cind pe el il zgindăra povestea cu blonda. Cum, e blonda ? voia să știe abia stăpinindu-și tremurul de îngrijorare din glas. Uite-așa, blondă, ca toate blondele. Poate ceva mai dulce. Culoarea ca mierea și moliciunea ca mătasea.

Nicolae ar fi vrut să știe dacă e păr natural sau vopsit. Căci și el cunoștea o blondă, dar aceea era naturală. Își împletea părul în codițe lungi, prea lungi chiar față de cum se tundeau acum fetele. Și și-l lega cu fundițe. Lui așa ii plăcea – cu fundițe și în armonie cu puzderia de pistrui din obraji. La „Popasul drumeților" fusese și el o dată. Cu cîțiva băieți din brigadă. Băuseră bere și priviseră perechile care se giugiuleau fără să țină seama de nimeni din jur. Era foarte frumos ! Întrebă scurt : Cum se piaptănă. Cine ? ii întoarse Johny întrebarea. Fata aia, blonda ta. Ce-i păsa lui de asta ? Mai bine i-ar spune ce-a hotărit. Ce-a hotărit, cu ce ? se interesă curios Nicolae Ispas. Ei, cu ce, cu ponturile alea... Aha, ponturile alea...

Dar unde mă duci ? întrebă imediat după aceea el și Johny rise ; parcă nu știa el unde să-l lase ? N-am luat-o bine, declară Nicolae Ispas. Johny il înțelese în felul lui – Așa, Niki, te-ai lămurit, în fine ? ! Dai dracului mița și n-o mai tragi de coadă ?! Foarte bine. Ai să mergi cu mine. – Vreau și eu să-ți văd blonda, ii spuse și Johny nu numai că fu de acord, dar se arătă chiar încintat. Excelent. Niki, în trei la „Popasul drumeților" e și mai bine ! Blonda nu face nazuri. – Dar geamătul lui Nicolae nu se auzi. Fu un muget adinc, cutremurător, înlăuntru. Oprește ! pornuci el. Oprește acum. Pe loc. Aici. Johny gonea înainte. Ce e cu tine ? Ce mai vrei acum ? Nu mai merg cu tine. Dacă vrei să mă duci, du-mă la dig. Acolo am treabă.

Johny frînă brusc. Alta acum, Niki, tu ești nebun ? Ce e povestea asta cu digul ? Nu cumva... ? Ei, asta-i culmea ! Să-ți spun drept, de la tine nu mă așteptam ! Te-ai prostit de tot ! – Nicolae cobora de pe șeaua din spate. Împăciuitor, Johny il asigură că-l duce la dig. Te duc unde vrei tu. Dar să te mai gîndești. La magazin mai sint și alte „Mobre". Nicolae făcu un pas înainte. Își viri pumnul sub nasul rizător al lui Johny. Să nu-mi mai spui Niki niciodată, altfel mi-aduc aminte cine-am fost și te snopesc. – Ia te uită, ia te uită ! il îngînă batjocoritor cel amenințat, trăgindu-și totuși mutra, te car pînă aici și acum mă amenințí ?! Huliganule ! Mîna încordată sub mănușa de piele, învîrtea acceleratorul. Nerecunoscătorule !

Și puse motoreta în avînt, trecind dinadins foarte aproape de Nicolae, cit pe-aci să-l atingă, într-un dispreț probabil, dîndu-i în acest fel să înțeleagă că puțin ii pasă de amenințările și de pumnii atîrnați fără vlagă. Nicolae nu privi după silueta elegantă, care zbura în susul străzii. O porni cu pași mari, călcînd apăsat și dirz. Se ducea spre ținta lui.

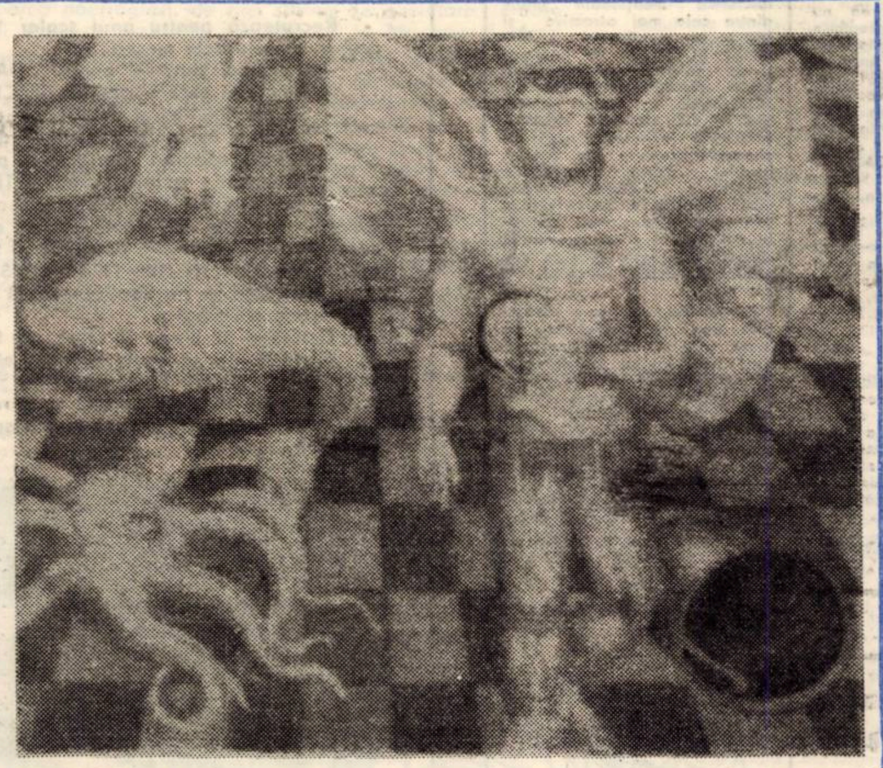

GH. VĂLEANU „Zburătorul"

PETRE PINTILIE

Furtuna albă

Andrei Pletea se simțea slab, fără putere, ca un miel nou născut. Gifiia. Valurile il bușiseră de citeva ori de catarg. Ii venea să ridă. Apoi se gindi o clipă la naufragiu. Dacă moare ? dacă se ineacă ? Dădu din cap cu împotrivire. Trebuia să scape de ideea asta absurdă, trebuia să-și fixeze gindul spre altceva. Încercă să se gîndească la părinți, la casa lor, dar totul se rătăcea, se pierdea, dispărea. Un singur lucru rămînea suficient de luminos ca să-i rețină privirile interioare : chipul Marietei. Doar acest lucru era în stare să păstreze prezent în el, ceva strălucitor, solid, printre umbre și mișcare. Curînd, gîndurile lui luară o intorsătură ciudată, imaginea acestui chip punea stăpînire atît pe corpul cit și pe spiritul său. Și fu mîhnit, căci simțea prea bine că e imposibil s-o iubească pe Marieta așa cum credea că o iubește.

Atunci apăru alături figura bărboasă a nostromului. Il apucă de umăr, il smuci, il trase după el spre prova, pînă la tambuchiul care dădea în cazarma echipajului. Îmbrîncindu-l pe scări ii strigase ceva. I se părea că a zis „măi, mutunache !" sau așa ceva, nu era sigur. Se rostogoli pe scări pînă jos.

Erau vreo șase marinari adunați acolo, jumătate din echipaj aproape. Se priveau cam speriați. Ținîndu-se cu amîndouă miinile de bastingaj, Filip spunea ceva : „o s-o pățim !", parcă deslușise, și : „nu poate să reziste la asta, vasul !". Cineva fu de părere că ar trebui să se oprească, dar Ciopirnea spuse că bine făcuse căpitanul dînd ordin să continue drumul. Dacă s-ar fi oprit undeva la adăpost ar fi fost și mai rău, se puteau pune pe uscat. „N-am dreptate, tovarăși ?" rîcni el. Ii dădură dreptate, dar păreau totuși impresionați. Numai nostromul rîdea, făcîndu-se astfel nesuferit. „Hi ! hi ! să vedeți voi un taifun !" spunea, prăpădindu-se de rîs.

Stăteau cu toții în mijlocul încăperii, strînși acolo ca o grămadă de pești pe un chei. Și, la fiecare scuturătură a vasului, se risipeau în toate părțile, ca apoi să se adune iarăși laolaltă. Andrei nu mai știa de ce să se apuce ca să se țină în picioare. De fapt vasul se clătina în așa hal, încît pereții și podeaua puteau în mod egal pretinde că reprezintă verticala. Furtuna se ințețise, vijiitul ei asurzitor pătrunde în sala echipajului odată cu o trombă de apă, cînd secundul deschide gura tambuchiului. Numai urlîndu-le fiecăruia în ureche putu să le comunice ordinul căpitanului : „Toată lumea pe punte !... la fixat bocaporții !... Echipajul se îmbulzi pe scări în sus.

Ieșit pe punte, Andrei se sperie. Vîntul sufla nemaipomenit de tare, iți ciocănea urechile, iți comprima creierul, ți-l innebunea. Nu vedea în jur decit obstacole mișcătoare, valurile ca niște coloane mobile de apă, goana vîntului devenit compact. De fiecare dată cînd izbea cîte un obiect de pe bord, imposibil de smuls, apa pulverizată împodobea puntea cu o coamă de spumă. Vru să pornească spre prova, dar încerca o stranie rezistență a picioarelor. Tot corpul ii era gata de mers, picioarele însă se tîrau sub el de-ndaratelea, asemeni unor iepurași ce se retrag spre vizuina lor. „Nu e nici o primejdie, totuși" își repeta el, „pe vas un marinar trebuie să se simtă ca la el acasă". „Înainte !" urlă nostromul făcîndu-și vînt. Andrei și alți cîțiva il urmară. Nu se mai gîndea să-i fie frică. Il vedea pe nostrom cum înaintează și înaintă și el. Se prăbuși peste șeful de echipaj răsturnîndu-l.

Furtuna nu se potolise deloc, își menținea intensitatea. Valurile măturau puntea, apa se infiltra în cală, santina era plină ; trebuia golită.

Jos, sub punte, era întuneric beznă. Trecuseră șase ore de cînd Andrei pompa apa din santină și se simțea bolnav. Pompa mecanică se defectase. Lucra ca un automat dar lucrul nu ii absorbea gîndurile. Ele se fixau stăruitor asupra micilor plăcuțe de fier care-l despărțeau de furia valurilor. Din nou il încercă spaima. Ce imprudență să construiești vase și să-ți închipui că ele vor pluti sigur, cocoțate pe crestele valurilor ! Se spune că e o chestiune de greutate. Că greutatea unui vas se echilibrează cu greutatea volumului de apă dislocat. Dar în mintea lui Andrei, pradă amețelii, echilibrul înceta să mai fie convingător. Echilibrul se pierde, da ! Dacă, de pildă, vasul devine mai greu sau apa mai ușoară ? Se duce dracului la fund ca o piatră. În realitate, imaginația lui delirantă nu vedea motive pentru care vaporul nu s-ar fi scufundat. Chiar fără nici o furtună. Furtună ? Mintea ii șovăi, apoi gîndurile își schimbau deodată direcția. Sigur, furtuna constituia primejdia, toată povestea aceea cu echilibrul nu era decît un moft. Dar furtuna nu era un moft... I se păru că santina unde se afla închis își schimbă brusc forma. Despărțiturile se apropiau. Cum se curbează fierul sub loviturile ciocanului tot așa se turteau pereții de metal sub presiunea apei, începeau să se îndoaie spre interior.

Il durea capul și ii era sete. Umerii ii înțepeniseră : apăsa și ridica pîrghia pompei. „Înțelegi ?" ii spunea el Marietei, „trebuie să manevrezi mereu, de sus în jos, de jos în sus... Apa e absorbită prin conducta asta și împinsă apoi afară, peste bord prin astălaltă conductă. Înțelegi ? „Dar Marieta nu-i răspunse, deși ar fi putut s-o intereseze. Privea dincolo de el fredonînd un cîntec. Era indiferentă. Așa încît, cu un efort al minții, o dădu la o parte din drumul său, o dădu la o parte cam patru pași, puțin mai spre stînga. Acolo n-avea nimic pe care să se așeze, dar se așeză totuși pe ceva căci o văzu instalată la intrarea unei grote pline cu ferigi. Cu ce plăcere porni după ea ! Mînca niște cireșe și din mers presăra sîmburii pe jos (ca să regăsesc drumul la întoarcere, își spunea în sinea lui. „Înțelegi ?" reluă el, regăsind-o cîțiva metri mai departe în fundul grotei, „am ordin să scot apa de aici". „Sigur că da !" zise Marieta, și aplecîndu-se spre el il privi în ochi de aproape, își apropie de el privirile reci, gata să-i atingă pleoapele umflate. „Ah ! desigur !" repetă ea și întorcîndu-se pe loc se depărtă sărind, sărind pe niște picioare nemăsurat de lungi. „Tu nu știi ce înseamnă să fii marinar..." se străduia el să-i explice. Aluneca spre ea, mereu în urma ei de parcă il ducea cineva de căpăstru. „Nu înțelegi !... Dacă ar fi numai asta !... Dar vasul trebuie să ajungă în port, mîine trebuie să ajungă... ducem niște mașini pentru fabrica de la marginea orașului... Ai văzut fabrica de la marginea orașului !"... Marieta nu o văzuse, cel puțin așa reieșea. Nici el nu o văzuse, dar oricum, n-avea importanță asta. „Înțelegi ?" se îndărătnicea el să-i explice, „trebuie să scot apa asta din santină... Valurile au năvălit înăuntru, nu trebuie să ne înecăm... „Nu, nu trebuie !" făcu ea convinsă. Se părea că devenise sensibilă la ultimele lui cuvinte, pentru că ii transmise imediat o atroce senzație înghețată care-i contracta stomacul. Un fel de neliniște fizică pe bază de regrete. „Cine te-a pus să-ți alegi meseria de marinar cînd sînt atîtea meserii plăcute pe pămînt ?" părea că-i spune. „Totuși... oricum... sînt marinar !" ii replică el slab. „Scot apa de-aci..." Apoi începu să creadă că se află într-o sală de conferințe, unde un conferențiar morocănos mormăia un discurs despre arta de a scoate apa din santină. Uneori era chiar el conferențiarul și expunea tehnica desăvîrșită a scoaterii apei, în timp ce un auditoriu extaziat lua sîrguincios note. O tresărire a gîndului și se descoperi făcînd chiar ceea ce credea că explică. Apoi, o încetă alunecare a conștiinței il aducea în momentul precis în care credea că explică ceea ce face. „Să dorm, ah ! să dorm !..." se gîndi trudit. Somnul il cuprindea ca un leșin.

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA LUIZA HARGALAȘ-ASAVETEI

Pictura Luizei Hargalaș-Asavetei este expresia unei afectivități dramatice, și, în același timp, lirismul unor metafore care transmit nealterat dimensiunile candorii. Dimensiunile stilistice sînt tributare lugendstil-ului, reconstituind, după legile artei, universul propriilor impresii, realizate din sesizarea nuanțată a contactului cu natura înconjurătoare. Vitalizînd virtuțile interogației acute, artista pătrunde în izvoarele miraculoase ale picturii, cu capacitatea de ordonare a spațiului și cu dorința ineluctabilă de desprindere a fiorului cunoașterii din tiparele realului. Modelînd euforia culorilor, potențînd și nuanțînd conture fine sau viguroase, pe suprafețe dense sau translucide, Luiza Hargalaș-Asavetei dirijează fluxul spontaneității spre captivantele teritorii analitice în care forma și linia stau sub semnul solarității, sondînd lupta tăcută dintre esență și aparență.

Peisajul, temă predilectă, are uneori o soliditate structurală abia sesizabilă, deoarece primatul culorilor estompează forma („Marină", Cernica", „Pădurea la Grozăvești"), alteori într-o manieră cvasi-cubistă poartă sigiliul unei frumuseți severe, descinsă din juxtapunerea conturată a planurilor („Corăbii", „Vedere din parc"). În ambele cazuri, eternitatea naturii este însă sublimată de puritatea cromatică ce vibrează continuu într-o discretă muzicalitate topită în plasma de tonuri și nuanțe verzi și albastre, mate, sau transparente. Spectralitatea se accentuează în această claviatură restrînsă, semnalînd o perspectivă tradițională supusă canoanelor firești, în criteriul de reprezentare.

Portretele compozițională sînt austere, construite cu rigurozitate, în atitudini anatomice bizare, dobîndind sensuri tainice în căutările de expresivitate care le individualizează („Fata cu năframă", „Portret galben", „Fata cu spic de grîu").

Luiza Hargalaș-Asavetei este o lirică, dotată cu o sensibilitate aparte, profund umană și receptivă la realitate, atașată picturii tradiționale, pe care o revitalizează prin asimilarea unor noi sensibilități.

RADU MELNIC

CADRAN

● **OMAGIU FEMEII.** 32 mari fotografi din Franța au consacrat femeii, prin cele 12 teme abordate, 130 de fotografii, reunite într-o expoziție organizată de **FNAC** la Paris. Așadar încă o manifestare de prestigiu în cadrul Anului internațional al femeii. ● **SCURTA FIȘĂ** a compozitorului și interpretului de jazz, Zbigniew Namyslowski, unul din cei mai reputați muzicieni polonezi contemporani. Născut în 1939. Elev al școlii de muzică din Varșovia. Din 1956 se consacră jazzului profesionist, cîntînd la trombon într-o orchestră de dixiland, apoi la violoncel și la saxofon într-o formație modernă de jazz. Își datorează reputația în special compozițiilor, inedită sinteză a ritmurilor folclorului muzical polonez și a mecanismului swing-ului specific muzicii afro-americane. În această vară Zbigniew Namylowski dă o serie de concerte în Franța, unde prezența sa este apreciată de critică drept un adevărat eveniment în lumea jazzului european. ● **LA MUZEUL DIN MARBACH,** care poartă numele lui Schiller, s-a deschis o expoziție a arhivei literaturii germane, consacrată momentului aniversar Rilke (100 de ani de la naștere). Cele 500 de exponate pun într-o nouă lumină cîteva momente din biografia sa și aduc aspecte inedite din activitatea poetului, cum ar fi poziția ferm pacifistă în timpul primului război mondial, atitudinea favorabilă Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Cu ocazia acestei expoziții, a apărut și un catalog în care sînt publicate numeroase fragmente inedite. ● **A fost turnat** de asemenea un film color de scurt metraj, în limbile germană, engleză, franceză, spaniolă și portugheză. Este în curs de apariție o monografie **„Rainer Maria Rilke, viața și opera în imagini".** ● **SPECTACULARUL ÎN SINE NU EXISTĂ.** Pentru mine, orice spectacol trebuie să fie funcțional, definindu-se prin ceea ce ne propunem să exprimăm prin intermediul său. Avem încă multe de făcut pentru dezvoltarea culturii vizuale. Dacă în artele plastice cea mai mică abatere de la natură stîrnește discuții pasionante din partea publicului, la teatru, spectatorii de azi acceptă că doar cîteva semne un perete gol sau un simplu accesoriu pot să evoce o atmosferă . . . Eu am adaptat pentru scenă **Divina Comedie** sub forma unui oratoriu, în care spectacolul era încredințat imaginației spectatorului. Căci infernul nu se reprezintă : el nu poate fi decît imaginat". (Fragmente dintr-un interviu al regizorului maghiar Károly Kazimir, artist emerit al R.P.U., distins cu premiul Kossuth, directorul teatrului Thalia). ● **Revista „Europe"** anunță pregătirea numărului său pe septembrie, dedicat lui Prosper Merimée, precum și elaborarea unor numere tematice viitoare : „Vietnamul liber", „1875-Republica" „Mallarmé", „Literatura Portugaliei", „Literatura Algeriei", „Literatura occitană" ● **FEDERICO FELLINI ȘI CASANOVA.** Filmările la noul film al lui Fellini, **Casanova,** vor dura 25 de săptămîni și vor solicita participarea a 190 de actori, între care o femeie gigant, înaltă de 2,40 m (o tînără de 20 de ani adusă special din statul Indiana). În rolul principal Donald Sutherland, despre care Fellini a declarat ziariștilor : „Aveam nevoie de o fizionomie mobilă ca pînza apei. Sutherland mi se pare perfect ales pentru acest rol. Sînt convins că, de fapt, Casanova nu a avut niciodată emoții autentice. El a fost mereu propriul său prizonier, în acest labirint pe care îl numește „viață". Era de fapt un copil".

ARIADNA

ORPHEU

MEDEEA – TEATRUL ORAȘULUI GERA (R.D.G.) – UN SPECTACOL ACUSTIC

Am fost martorii unui spectacol mai mult acustic, conștienți de faptul că fabulația rămîne undeva în planul secund, de la Euripide urcînd prin milenii doar declamația, muzica acesteia. Muzică a fost totul, căci nu personaje individualizate am văzut, ci un oratoriu static, în care toată lumea recită la fel și la fel de bine. Nu o scenă de imens alb-negru, ci mai degrabă culori de „Tannhäuser", fără ostentație simbolică (uneori cerută, însă). Nu exclamă în mod deosebit nici decorul, cu toată patina sa de metaloplastie, nici statura (omenească) a interpreților, nu savante lumini și umbre, interpretînd, amplificînd tragedia. Se reține mai ales **AUDITIVUL,** un frumos scenariu radiofonic, a cărui muzică vorbită e subliniată de banda magnetică și de cor. Desigur, pe bandă putea rămîne în întregime un acompaniament de percuție. Dodecafonismul, folosit pînă la capăt, n-ar fi stînjenit. Discordante sînt tonalitățile de melodism antrenant, ritmic, sunînd aproape ca-n montările revuistice ale lui Piscator, discordante față de restul muzicii și în raport cu declamația. Notăm o prezență elastică, suplă și plină de farmec : corul feminin, cel mai individualizat, a prezent cu pantomimă și voce „la cală". Corecte și precise devin mișcările ori incremenirile statuare, minuirea textului și muzicii, folosirea spațiului. Ritm egal, nu trenant, în adecvare cu textul. Un spectacol pe care l-am fi dorit filmat în alb-negru, ori imprimat pe disc, ca oratoriu pentru cor, soliști și orchestră.

LUCIAN BURERIU

MEMENTO

Duminică, 31 august, va avea loc **A III-A EDIȚIE A SĂRBĂTORIRII CÎNTECULUI ȘI JOCULUI POPULAR DE LA VALEA LUI LIMAN-TOMEȘTI.** Din programul bogat și temeinic pregătit al sărbătorii folclorice menționăm unele dintre cele mai atractive și instructive manifestări : **MELODII POPULARE** în interpretarea soliștilor vocali, **DIALOG ÎNTRE INSTRUMENTE POPULARE** și soliști vocali, **SUITĂ DE MELODII INSTRUMENTALE** în interpretarea orchestrelor reunite ale ansamblurilor „TIMIȘUL" „GHIOCELUL" și „FĂGEȚUL" **DANSURI POPULARE BĂNĂȚENE** în interpretarea acelorași ansambluri, precum și de formațiile artistice ale unor cămine culturale din județ (Seceani, Fibiș etc.).

Ediția actuală, spre deosebire de cele precedente, ne oferă și o seamă de meșteșuguri tradiționale (olărit, prelucrarea lemnului, artă textilă, cojocărit), reprezentate de unii dintre cei mai buni meșteri populari bănățeni.

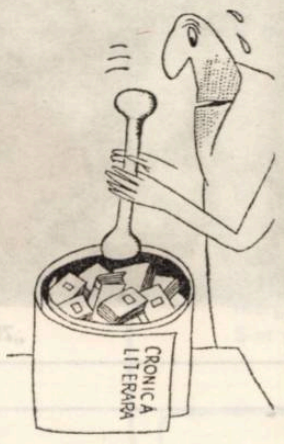

Caricatură de CONSTANTIN CIOSU

PANORAMIC

● **Au fost ulături de noi, la marea sărbătoare a zilei de 23 August, oaspeți din R.S.F. Iugoslavia (orașele Novi Sad și Virșeț) și din R.P Ungaria (Csóngrad). Oraș-gazdă a fost nu numai Timișoara ; delegații iugoslavi au vizitat municipiul Lugoj și orașul Jimbolia. O reafirmare a unei strînse și tradiționale prietenii.** ● **A apărut** (editat de secția de propagandă a Comitetului județean Timiș al P.C.R.) pliantul „În sprijinul propagandei și muncii politice". Din cuprins : Experiența muncii politice din unele unități fruntașe ; Pe agenda de lucru a consiliilor populare, Aspecte vizînd conținutul și metodica activității unor cabinete de științe sociale. ● **Solista de muzică ușoară Veronika Fischer va cînta acompaniată de formația sa, astăzi, jazz, rock, soul, pop etc., pe un registru de o mare disponibilitate, probabil dorind să satisfacă toate gusturile. Fără anticipări, însă . . .** ● **Nu uitați, duminică,** FESTIVALUL FOLCLORIC DE LA VALEA LUI LIMAN – **Tomești își va reafirma splendoriile. Aceasta, în caz de timp favorabil, însă.** ● **Muzeul Banatului are în aceste zile o intensă preocupare arheologică. În apropiere de Remetea Mare, s-au instalat corturi, se fac săpături. Conducătorul lucrărilor, F. Medelet, ne-a asigurat că ne va face unele destăinuiri legate de obiectivele descoperite.** ● **Din județul Arad : a avut loc recent cea de-a șaptea ediție a Festivalului de cîntec, joc și port național din Țara Zarandului, la Moneasa.** ● **În emisiunea literară de joi, pe lungimea de undă a studioului de radio timișorean, masa rotundă „Poezia în grai bănățean, tradiția genului și modul în care se reușește continuarea lui". Puncte de vedere, semnate de I. Arieșanu, N. Țirioi, M. Munteanu.** ● **Fanfara Casei pionierilor din Timișoara e invitata de onoare în cadrul festivalului „Litoral 1975". Pe cînd o vom auzi cîntînd și în parcurile orașului ?**

L. B.

FILATELIA

● Participînd la marile campanii în domeniul ocrotirii sănătății, inițiate de Organizația Mondială a Sănătății (O.M.S.) administrațiile poștale din întreaga lume au emis serii de mărci poștale, în spiritul luptei contra malariei, a tuberculozei, a cancerului, a leprei, a bolilor de inimă și, mai recent, în sprijinul luptei contra drogurilor. Atît Organizația Națiunilor Unite, cît și numeroase țări au emis mărci poștale care înfățișează faciesurile chinuite de spaime ale celor robiți drogurilor. Sînt emisiuni care exprimă plastic și convingător necesitatea unei lupte perseverente împotriva acestui flagel. ● În 1970 au fost sustrase din Palatul vaticanului mărci în valoare de 610.000 mărci (DM). De curînd, apărînd în fața instanței de judecată primii 4 acuzați, s-a constatat că 2 dintre ei făceau parte din . . . jandarmeria Vaticanului. ● Colaborarea cultural-economică intereuropeană constituie tema unei noi emisiuni a țării noastre, emisiune formată din 2 mărci, cu reproduceri de pictură (Șt. Luchian și N Tonitza). ● Un comerciant din Zweibrücken (R.F.G.) a fost condamnat în mai 1975 la plata unei amenzi de 108.000 D.M. și interdicția de a-și exercita profesiunea timp de trei ani, fiindcă a vîndut mărci false, regumate sau cu dantelura reparată. ● Semnalăm reușita grafică a mărcii poștale dedicate de poșta română aniversării a 2000 de ani de atestare documentară a orașului Alba-Iulia (Apulum). ● Este așteptată emisiunea dedicată **„Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa"** care a avut loc la Helsinki. ● Cu ocazia Expoziției filatelice trilaterale Timișoara – Courbevoie (Franța) – Frendenstadt (R.F.G.) ce se desfășoară la Timișoara între 28–31 august, a.c., Filiala A.F.R. Timiș editează un catalog și un plic „prima zi", realizate în policromie. S-a confecționat și o ștampilă specială. Le urăm să aibă succes în rîndul filateliștilor.

FILATELICUS

M.I.C.M.G

ȘCOALA PROFESIONALĂ A ÎNTREPRINDERII MECANICE – TIMIȘOARA

Bl. 23 August Nr. 15

ANUNȚ

ȘCOALA DE PE LÎNGĂ ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ TIMIȘOARA

Bl. 23 August nr. 15 Tel. 3 41 03, 3 41 30

Recrutează pentru anul școlar 1975/1976 la Școala profesională, candidați în următoarele meserii :

- Mecanici auto – pentru „DACIA SERVICE".
- Tinichigii auto – pentru „DACIA SERVICE".
- Sudori electrici și autogeni – pentru „I. M. TIMIȘOARA".
- Lăcătuși mecanici construcții de mașini – pentru „TEHNOMETAL".
- Frezori, rabotori, mortezori – pentru „I M. TIMIȘOARA"
- Strungari – pentru „I.M.T. și TEHNOMETAL".

Se pot înscrie absolvenți ai clasei X din acest an și serii mai vechi – absolvenți ai clasei VIII care în anul absolvirii au împlinit 16 ani, la 15 iunie adică pentru absolvenții din 1974 să fi avut 16 ani la 15 iunie 1974, iar pentru absolvenții 1975 să aibe 16 ani la 15 iunie 1975.

Candidații să nu depășească 18 ani în anul 1975.

Actele necesare :

Certificat de 8 sau 10 clase sau foaia matricolă.

Certificat de sănătate cu vizite efectuate în ultimile 3 luni.

Copie certificat de naștere.

Elevii vor încheia contract cu întreprinderea, beneficiind de întreținere gratuită (îmbrăcăminte, manuale, transport, internat, masă) pe toată perioada școlarizării.

SILUETE

MINERUL CARE PICTEAZĂ

Despre Orșova se spune că este **singurul oraș românesc ce are și munte și mare. Orșova, cea mai bogată biografie a transformărilor contemporane ! Vom reține imaginile Orșovei, văzute de un miner care pictează, Constantin Militescu, de la Întreprinderea minieră din localitate.**

Minerul a știut să pătrundă în sufletul peisajului, în adîncurile și înălțimile Orșovei. Unele dintre picturi rămîn documente vii ale vechii așezări, precum „Ulița copilăriei", „Întreprinderea minieră Orșova veche", „Aleea salcîmilor", sau „Zorii la Ada Kaleh". Lumină caldă, starturi de culori poetice îmbracă fragmente calme sau dinamice din natura de lîngă Dunăre. Privindu-le, aburul fanteziei sporește frumosul, peisajul cuprins cu ochii copilărie i atingînd temperaturi nostalgice.

Dar Constantin Militescu, însetat de panoramicul Orșovei noi, lasă penelul să se inspire de-o sevă nouă, din geografia fierbinte a Dunării de azi. „Orșova nouă", „Pescarii", „Lacul Cerna", „Alion" „Hidrocentrală" sînt tablouri care au prins în oglinda culorii zbaterea febrilă a creației contemporane, uimitoare înfățișare a Dunării, prinsă în brațele barajului, pulsul tonic din actuala Orșovă. Poeme cromatice de-o discretă frumusețe, imagini durabile surprinse de penelul minerului Constantin Militescu.

DAMIAN URECHE

MEDEEA LA TIMIȘOARA

Vizita teatrului din GERA (Republica Democrată Germană)

Medeea – tragedia lui Euripide – a fost prezentată ultima oară în țara noastră cu cîțiva ani în urmă de Teatrul din Constanța, în aer liber, în portul Tomis în decorurile naturale, pe de o parte marea, pe de cealaltă parte promontoriul înalt de zece etaje tăiat de zig-zagurile albe ale treptelor care, la diferite niveluri, susțineau platouri pentru desfășurarea acțiunii. Protagoniștii tragediei soseau în lumina farurilor, pe bărci corinthiene, dinspre direcția Colchidei legendare, situată realmente față-în-față, pe partea opusă a mării . . . Toate acestea împrumutau spectacolului o atmosferă deosebită, irealizabilă în alte condiții. Regizorul, folosindu-se de generozitatea acelui cadru, a realizat o montare spectaculoasă producînd o impresie memorabilă, obținînd recunoașterea publicului compus în parte și din spectatori veniți din alte țări și continente.

În regia lui Christian Bleyhoeffer – regizorul teatrului din Gera – nu există nimic spectaculos. Decorul sobru reprezintă Cetatea antică zidită din elemente simple, din piatră și metal, iradiază o rigiditate întunecată fără o nuanță de destindere. Ea sugerează pregătirea actului disperat al Medeei care, adînc rănită în mîndria ei de femeie și de fiică de rege, umilită în fața lumii, nu mai poate fi oprită de corul femeilor să-și ducă pînă la capăt planul răzbunării cumplite. Ea a sacrificat tot ceea ce a avut, pentru victoria lui Iason, acest archetip al bărbatului ambițios și fără scrupule. Acum, alungată – luîndu-i și copiii – frustrată de drepturi, fiind și străină, în momentul acțiunii are o situație mult mai deplorabilă decît a femeilor din Corinth, personificate în cor.

Femeile înțeleg durerea ei. Compasiunea lor se bazează pe recunoașterea situației că fiecare din ele poate să ajungă în aceeași soartă. Corul trezește și transmite publicului mila pentru soarta Medeei dar totodată și dezaprobarea, condamnarea pentru pasiunea ei cumplită de răzbunare. Astfel corul devine un catalizator al dialogului între public și spectacol.

Spectacolul, în totalitatea sa, se impune și prin faptul că nu are amănunte neglijate, socotite mai puțin importante, nici în ceea ce privește jocul scenic, mișcările, armonizarea culorilor sau nuanțarea luminii.

Artista Otti Planerer a creat o Medee care umple scena prin specificul personalității, plină de vibrații expresive și o pasiune sarbă, radiantă ; o femeie cu puteri de vrăjitoare. Adevăratul partener l-a înfățișat „figura" impersonală a corului. Acest cor : o creație inspirată și realizată la un nivel foarte rar întîlnit. Nouă temei cu măști, pînă la Luze, cu o dicțiune impecabilă, cu o tonalitate emoțională reținută. Coregrafia corului dă dovadă de bogată imaginație evitînd stridențele ispititoare, iar costumația trădează gustul înalt și înțelegerea funcțiunii dramatice.

Creația teatrului din GERA a reușit să capteze atenția publicului timp de aproape două ore – fără pauză. Vizita teatrului – răspuns la spectacolul dat de Teatrul German de Stat Timișoara la GERA – turneul lor în țară, reprezintă o contribuție la intensificarea schimbului valorilor culturale între cele două state socialiste.

ANAVI ADAM

Bizantino-banatica

Secolul al VIII-lea

Nu de mult, istoricul C. C. Giurescu a subliniat necesitatea unor studii amănunțite care să stabilească dacă Ursus din veacul al VIII-lea a fost intr-adevăr episcopul orașului Abrittus (scris și Abrytos, Abritos) din Moesia Inferioară, sau reprezentatul „locuitorilor din țara avarilor", a-nume ierarh (stră)român. Din lipsă de spațiu nu mai prezentăm părerile mai vechi și mai noi, căci în fond se rezumă la cele două ipostaze deja amintite, ci vom cerceta unele elemente ca: Abrittus-Abritos, avari, aviriteni-avariții, în scopul elucidării aspectelor principale ale problemei de față.

De relevat, intîi de toate, că dintre numele vechilor cetăți și orașe din dreapta Dunării s-au păstrat pînă azi : Florentia-Florentin, Bononia-Vidin, Nicopolis ad Istrum-Nikopol. Celelalte au apărut mult mai tîrziu și purtînd denumiri noi, ca : Odessos-Varna, Dionysopolis-Balcik, Marcianopolis-Devnja, Abrittus-Razgrad, pe motiv că au fost cucerite ori distruse – unele în 587 – de către haganul avar Baian care a întreprins mai multe expediții de pradă în sudul Dunării, deseori avarii fiind însoțiți de slavi.

Că nu se poate susține conjunctura după care Ursus ar fi avut reședința la Abritul din Moesia de Jos nici pe bază etimologică, este evident. Pentru că nu e mai ușor de explicat o deformare de scriere sau transcriere a epitetului Abritou (fie Abritou, Avritu) în Avaritianòn (Abaritianon), decît o filiație între Avâron (= avarilor și Avaritianòn). De reținut că în actele conciliului VII ecumenic din anul 787, convocat la Constantinopol dar ținut la Niceia, Ursus figurează de cîteva ori cu atributul „Avaritianòn", adică al „avaritenilor", alias „avaritienilor", și nu al Abritului, nici al avarilor.

Cît despre avari, ei au exercitat un control și asupra Transilvaniei, vestigii arheologice certificînd prezența lor izolată la Teiuș, dar și între Mureș și Timiș (Felnac, Beșenova Veche, azi Dudeștii Vechi, Sînnicolaul Mare, Pecica, Cenad, Orțișoara), ca și între Timiș și Dunăre (Denta, Moldova Veche, Orșova) ; în diferite localități s-au găsit și monede bizantine. Notăm că faimosul tezaur, descoperit la Sînnicolaul Mare în 1799, a fost pe rînd atribuit hunilor, avarilor, bulgarilor, maghiarilor, pecenegilor. Totuși, astăzi este precizat că termenul tehnic ban derivă din numele conducătorul avar Baian, că darea plătită stăpînitorului în natură, vite sau hrană – mai tîrziu și în monedă – se cheamă bană-ban, deci mod de producție tributal, specific perioadei de migrație a unor popoare. În orice caz, rămîne semnificativ faptul că provincia din vestul țării a păstrat calificativul de Banat.

Relativ tot la avari, trebuie spus că nu o dată teritoriul României a fost desemnat de autorii străini medievali după numele popoarelor migratoare, dominante sub raport politico-militar într-un anumit timp : Goția, Cumania. De reliefat, în acest context, că sufixul -itean, cu toate variantele, indică apartenența locală ; avaritean, dar, nu înseamnă avar, ci „locuitor din țara avarilor", muntean – „de la munte". Și cum „țara avarilor" în sec. VIII se întindea din partea apuseană a țării noastre, avînd „ringul" sau capitala în Pannonia, este firesc să admitem existența lui Ursus în nordul Dunării. E însă necesar ca această ipoteză să fie sprijinită cu dovezi peremptorii.

Recucerirea imperială la Dunărea de Jos – e vorba de o fișie de pămînt în nordul fluviului, rămasă cu intermitențe sub suzeranitate romană încă de la Constantin cel Mare – poartă amprenta latină, contribuind la întărirea romanității orientale în această zonă. De exemplu, sursele narative bizantine atestă că Justinian (527-565) a posedat cîteva cetăți în stînga Dunării. Apoi, circulația unor cuvinte de origine latină ca : nea, pedestru, june, păcurar, aiu, natu, a cure, mai ales în regiunile vestice ale țării, duce în mod imperios la concluzia continuității populației indigene. Pe de altă parte, slavii au adus și paronime : așa Berzava, ce înseamnă „repede", a înlocuit dacicul Berzobis ; de la Tsierna (Tierna-Dierna-Zerna), cetate daco-romană la gura riului, slavii au denumit apa Cerna, adică „neagră", deși apa nu e neagră ! De adăugat că hidronime ca Mureș, Timiș Dunăre sînt de proveniență traco-dacică, identificate cu formele antice : Maris, Tibiscus-Tibisis, Donaris.

La rîndul ei, vechea cronică rusă (Pseudo-Nestor) consemnează că ungurii, de obîrșie fino-ugrică, după ce au trecut la 896 Carpații nord-estici pătrunzînd în Pannonia, au început a se lupta cu românii și cu slavii ce trăiau acolo : „volohi i slaviani". În fine, românii sînt semnalați de Anonymus, notarul regelui maghiar Béla III, și ca locuitori ai ducatului lui Glad, sub denumirea de „blaci", după ce Gelu din Transilvania a fost indicat de același cronicar ca „dux Blacorum".

Se înțelege că popoarele în migrație aveau tot interesul să cruțe populația locală care le asigura indeosebi puterea economică. În plus, s-a opinerea gepizilor și apoi a avarilor, de pildă – cu centrul de autoritate preponderentă în ținuturile de la vest de Dacia –, deși reală, a fost trecătoare.

La capătul acestei expuneri destul de succinte, cîteva considerații finale se impun de la sine. Cu tot caracterul sumar și confuz al unor izvoare, s-a constatat că prin studii comparative se pot extrage date prețioase privind trecutul nostru îndepărtat.

Ursus, respectiv Ursu, frecvent întîlnit în onomastica românească, cu toate derivatele lui, nu este un simplu apelativ, ci devine exponentul remarcabil al unei populații ce întreținea legături culturale tocmai cu Bizanțul. Dacă această identificare se confirmă, ar fi o probă concludentă a dăinuirii autohtonilor în nordul Dunării și în veacul al VIII-lea.

V. V. MUNTEAN

MICA ANTOLOGIE

VÎRSTĂ

Ce ți-am adus eu mamă
peste această orbire
de spații ?
În bătaia de aripă-a ochiului tău
eram cîndva
trei pîrîuri limpezi de șes
la care sălciile
mereu se-ntorceau
cu păsări în palme
și casa ierbea
de-atîta-nmugurire de lumi.
O, dar încet, aproape fără să bănui,
toți au plecat cu gurile pline de zare
ca niște duhuri de locuri
pe sub păduri de corali
acum, iată, palmele lor transparente
cresc noaptea
din pămîntul tăcerii
și-mi mîngîie sfioase părul rărit
de absența unei frumoase femei ! –

Ce departe s-a lăcut între noi,
Și cît de colbuite-s drumurile
sub carele timpului !

Valeriu Salcie

UN OCHI DESCHIS ÎN LUMEA DE EONI

Necontenit se mistuie eonii
în hieratica maree
de spasmele frenetice cuprin,i.

Adîncul ochi deschis într-un ocean
arzînd de-atîta pulbere-n văpaie
se stinge de cutremurarea
sfîșietoarei armonii.

Doar cîntul pur al razelor despică
dezastrul mistuiților eoni
și-n undele gravide și-mplinește
conturul nevăzutul univers.

Sorin Planetaru

O memorabilă filă

(Urmare din pag. 1)

de 2 septembrie 1940, mai întîi o grevă, apoi o adunare protestatară pe așa numita Arena C.F.R. Cu acel prilej, mai mulți vorbitori și, în mod deosebit, Leontin Sălăjan și Valea Grigore, au subliniat în cuvîntul lor nedreptatea făcută României prin dictatul de la Viena, consecințele acestuia și marea durere prin care poporul român era nevoit să treacă. În încheiere, Leontin Sălăjan și Valea Grigore au propus ca a doua zi, după încetarea lucrului să se adune în centrul orașului pentru a protesta public împotriva răpirii părții de nord a Transilvaniei. Astfel, în ziua de 3 septembrie 1940, orașul Timișoaraşoara, datorită inițiativei comuniștilor, s-a transformat într-o arenă de luptă deschisă împotriva hitlerismului.

În după-amiaza acelei zile, centrul orașului de pe Bega, a devenit aproape neîncăpător pentru cei peste 10 000 de demonstranți (muncitori, funcționari, intelectuali, mici meseriași, elevi, studenți etc). În organizarea demonstrației, comuniștii au fost ajutați de organizația Madosz care, și în acele împrejurări, se afla alături de P.C.R. Avînd în conducere pe Juhasz Ludovic, membru al Comitetului Regional Banat al P.C.R., organizația Madosz a demascat cîrdășia hitleristo-horthistă și dictatul fascist de la Viena.

Tonul manifestației antifasciste a fost dat de muncitorii ceferiști, în frunte cu comuniștii de la Atelierele Principale C.F.R. După cîteva cuvîntări înflăcărate, grupul de ceferiști, cu steaguri tricolore în mînă, s-a îndreptat în spre Operă, unde autoritățile locale pregătiseră primirea fastuoasă a generalului nazist Adolf Hühnlein, conducătorul tineretului german. Aici, pe lîngă formațiunile organizației „Tineretului hitlerist", existau jandarmi, polițiști, care aveau sarcina să asigure ordinea. Cordonul făcut de aceștia s-a destrămat odată cu busculadele provocate de demonstranți. Agitația antitleristă a luat o amploare nemaiauzită, odată cu intrarea către Operă a mașinii în care se găsea generalul nazist În atari condiții și înspăimîntat, generalul nazist cu întreaga suită a fost nevoit să fugă cu mașina din centrul orașului și să se ascundă în clădirea liceului „Banația".

În continuare, grupuri, grupuri de oameni, între care tineri elevi au demonstrat, apoi, în fața Consulatului italian, a Consulatului german și a liceului Banația – scandînd lozincile : „Jos dictatul de la Viena", „Vrem Ardealul". Deși întîmpinați cu focuri de armă, pentru a fi speriați și împrăștiați, demonstranții, așa cum rezultă dintr-o telegramă a Consulului hitlerist din Timișoara, au insultat statul german și au încercat „de a intra cu forța în clădirea Consulatului". Amploarea și dîrzenia antihitleristă din Timișoara rezultă și dintr-o scurtă comunicare făcută de Fabritius, diplomatul Germaniei hitleriste la București, lui Mihail Manoilescu, pe atunci ministru de externe al României : „După rapoartele sosite din Timișoara se constată în tot Banatul, printre locuitorii români de cînd s-a dat sentința arbitrară de la Viena, o ostilitate antifascistă crescîndă". În cele din urmă, organele de represiune au arestat un mare număr de demonstranți între care se aflau Leontin Sălăjan, Valea Grigore, Ioan Ionescu, Nichita Zelinschi și alții. La intervenția muncitorilor ceferiști, a comuniștilor și uteciștilor în frunte cu Ștefan Plavăț și Alexa Augustin, organele de represiune au fost nevoite să elibereze pe cei arestați.

Prin urmare, demonstrația maselor populare timișorene împotriva dictatului de la Viena a avut un pronunțat caracter antifascist. Ea a constituit, așa cum spunea Leontin Sălăjan, **„O înaltă școală politică pentru muncitori și alte categorii de oameni ai muncii".** Ea a scos la iveală revolta maselor față de autorii dictatului de la Viena, față de clasele exploatatoare din România.

Din nou despre judecata de valoare în critica literară

(Urmare din pag. 1)

re nu se oprește la cronica de serviciu. Dar chiar acestei cronici i se pot găsi explicații și motivații care aparțin sociologiei literaturii. Sînt scriitori (din păcate destui) care consideră critica literară ca o ramură a serviciului de publicitate ; un fel mai acătării, adică, de a-ți face reclamă. De aici organizarea unei „prese bune" cu ajutorul unor critici care își descoperă vocația de voiajor comercial. Nu vom osîndi năzuința firească a publicității în jurul unei cărți ; ceea ce este de dorit este ca această publicitate să rămînă nu numai în limitele decenței ci, mai cu seamă (acest aspect interesează judecata de valoare) în acelea ale adevărului. Altminteri critica se transformă într-un sistem dibaci de a trage pe sfoară buna credință a publicului.

Sînt anevoie de înregistrat modalitățile prin mijlocirea cărora se supralicitează calitățile unor scrieri. Cîteva „modele" se pot totuși aminti. Iată, bunăoară, cum, printr-o curioasă răsturnare de planuri, cusururile unei scrieri devin calități. Hristu Cândoveanu, în ditirambii pe care îi însăilează pe marginea unui eseu, interesant de altminteri, scris de Valeriu Cristea (**Pe urmele lui Don Quijote**) aplaudă, entuziat, eludarea bibliografiei cervantine. Eseul cu pricina constituie, pentru Hristu Cândoveanu, o peremptorie dovadă în sprijinul afirmației după care Valeriu Cristea e „unul din criticii noștrii cei mai de seamă de azi" (?!) (Hristu Cândoveanu : **Un eseu colocvial despre Cervantes** în **Convorbiri literare** nr. 6/1975). Un alt „model" e acela de a descoperi metehne numai la autori mai puțin însemnați și a le ignora pe acelea care apar chiar și la scriitorii reprezentativi ai literaturii noastre contemporane.

Evident, cercetarea „modelelor" s-ar putea continua. Ceea ce am voi să subliniem e trăsătura lor comună : ele înlocuiesc, prin mijloace tehnice și îndeletniciri de tot felul, judecata de valoare cu aprecieri de conjunctură. Apar astfel „glorii" meteorice, a căror durată nu depășește viața unei efemeride. Incontestabil critica literară – și îndeobște foiletonistica curentă – e o artă a momentului. Erorile sînt, în considerațiile încercate pe marginea fenomenului literar în plină desfășurare, mai des întîlnite decît aiurea. Gustul și preferințele subiective ale criticului trag, nu mai puțin, greu în cumpăna. Nu există un rețetar care să pună la îndemînă judecăți de valoare oraculare și infailibile. Nu e însă mai puțin adevărat că ceea ce trebuie să primeze, în aprecierea critică, e substanța axiologică. Nu îi vom solicita criticului să se instaleze în steaua Sirius, pentru ca, inabordabil ispitelor, fără ură și fără părtinire, să-și îndeplinească magistratura. Ceea ce rămîne însă obligatoriu e primatul principialității, reazămul și temeiul unei judecăți de valoare riguroasă și consecventă. Adică însăși rațiunea de a fi a criticii.

ETNOLOGIA

ÎNTOARCEREA LA VATRA STRĂMOȘEASCĂ

La temelia străvechei vetre a istoriei neamului stă statornicia milenară a satului Noi n-am avut vestite cetăți apărate de inexpugnabile ziduri, dar, în viltoarea îndepărtatelor vremuri, se vede că ne-a fost scut neclintit însăși țărîna satului, de vreme ce latinescul „fossatum" (șanț, întăritură de pămînt), a primit cu mult timp în urmă sensul de așezare.

Astăzi, potrivit impetuoasei dezvoltări a vieții economice, e firesc ca tot o mai mare parte a populației să fie cuprinsă în centrele industriale ale țării. Dar cei plecați din vatra satului au încrustat, pentru totdeauna, în inima lor, relieful sufletesc al satului natal. Ei se întorc, adeseori, aici, la părinți și la rude, sau la prieteni și la cunoscuți, ori pur și simplu doresc să mai calce uneori pămîntul pe care l-au simțit pentru prima dată sub picioare și să vadă acolo soarele, luna și stelele, care cu veșnica lor strălucire, le-au fascinat anii copilăriei.

Dar iată că, de cîțiva ani încoace, din inițiativa unor inimoși fii ai satului, (expresie intrată în uz în asemenea împrejurări) și sub egida Comitetelor Județene de Cultură și Educație Socialistă, în unele localități, la o anumită dată, au loc întîlniri într-un cadru organizat, a tuturor persoanelor legate de viața respectivelor comunități rurale. Se înfăptuiesc, în felul acesta, adevărate manifestări culturale, pe un fond emoționant al dragostei de locurile natale.

O asemenea întîlnire cu fii satului a fost organizată recent la Sîrbova, jud. Timiș, sat bine cunoscut în întreaga țară, datorită cuprinzătoarei monografii, tipărită în anul 1939, urmată apoi de publicarea a numeroase materiale etnografice, a căror elaborare e determinată, îndeosebi, de împrejurarea că la Muzeul Satului din București a fost montată o gospodărie din localitate. Un important aspect etnografic din Sîrbova, anume : prepararea și coptul pîinii, este făcut cunoscut și în străinătate, prin intermediul peliculei, fiind filmat de un cercetător din R.D.G., în colaborare cu etnografa, dr. Georgeta Stoica.

Debordanta vitalitate etnografică a acestui sat a fost invederată și acum, începînd cu sărbătoreasca „arborare" a chilimurilor, la ferestre și la porți, simbol al întîmpinării oaspeților cu harul frumuseții, moștenit din bătrîni și inavuțit de sătencele zilelor noastre. Apoi, cinstirea artei populare a fost reliefată de bogăția costumelor tradiționale, prezentate la parada portului local, a cărei finalitate a constat în premierea celor mai autentice și frumoase piese, argumentîndu-se opțiunea juriului în fața sătenilor. În acest sens, s-au făcut precizări care au fost totodată și o pledoarie pentru înlăturarea elementelor Kitsch din portul popular : paiete, exces de ornamente din fir metalic pe nylon, etc. Cele mai apreciate costume tradiționale au fost purtate de Norica Gheța, Maria Ștefănescu și Ion Emil Avram, serie completată cu fastuoasele conciuri, etalate cu o justificată mîndrie de Ana Trion, Maria Olariu, Ștefănescu Livia și Ana Avram.

Programul cultural a cuprins informări sintetice, instructive, privind dezvoltarea economică a localității (Tiberiu Paulescu) și bibliografia referințelor socio-culturale despre Sîrbova (prof. Victor Andrei), urmînd apoi o suită de cîntece corale – dirijor același profesor mai sus numit – și muzică populară, cu concursul uneia dintre cele mai iubite fiice ale satului, Cristina Speriosu.

După program, s-a desfășurat hora tradițională, manifestare de sănătoasă exuberanță, izvorîtă din inepuizabilele resurse telurice ale întregii colectivități rurale, care are reprezentanți numeroși în diverse orașe ale țării Era, această bucurie, un rod sufletesc, a cărui zămislire a fost pregătită temeinic de însuflețitul profesor pensionar Victor Andrei, de primarul comunei, Tiberiu Paulescu, de secretarul de partid, Ion Bosica, de Ion Ciufărescu, vicepreședintele Consiliului popular, de prof. Ion Munteanu, directorul căminului cultural, de Ion Fanu, secretarul organizației U.T.C., de tînărul utecist Ion Speriosu și de mulții bătrîni ai satului, care și-au așteptat acasă, cu mesele îmbelșugate, întoarcerea fiilor la vetrele strămoșești.

AUREL TURCUȘ

EVRIKA!

● Prietenului să-i dai din cînd în cînd cîte un cot, altfel va crede că n-ai mîini.

● Din soare ne înfruptăm cu toții, dar puțini dobîndim strălucirea lui.

● Vorbele dulci fac de multe ori mai mult rău decît cele otrăvite.

● Vecinul meu, criticul literar, poartă pălărie de paie ca să aibe acoperire artistică.

● S-ar părea că privighetoarea este cea mai optimistă; și, totuși, corbul trece suta de ani.

● Robotul de bucătărie e un savant : ignoră cartea de bucate.

ION VELICAN

PLĂCEREA IUBIRII

Nu vom vedea nicicînd pieirea plăcerilor iubirii ;
chiar redusă la un fir, pătrunde mingiierea clarului
de lună.
Priveș'e : cei mai umili mărăcini dau flori !
Revenind de la munca mea, după replantarea orezului,
m-am simțit trasă de mînă.
Și acest făcut din ochi
care cere o intîlnire pentru deseară !
Cîntecul pe care îl cîntă acest birjar
e un semnal, o invitație !
Și pe picătura de rouă, care strălucește pe trandafiri,
eu am citit : „totul pentru tine". Într-adevăr
sînt oare acestea fără rațiune ?

ÎNTÎLNIRE ÎN NOAPTE

Oh, neliniștea întîlnirii în noapte !
Prietenul meu a venit, tîrziu de tot, acolo, la capătul
grădinii.

Îl văd trecînd zăplazul,
departe de prietenele mele bîrfitoare.
Pling în mîini : mînecile îmi sînt ude !
Șușotim, cînd, deodată,
apare paznicul de noapte !
„Oh, cît e de meschin, paznicul de noapte,
că trece tocmai acum".
Tulburată de apariția lui,
ca o nebună,
Flecăresc într-una...
mii de vorbe fără capăt.

PRIVIGHETOAREA CÎNTĂ FLORILOR

Cînd privighetoarea cîntă florilor,
Cînd peștii se zbenguie în apă,
Aceeași dorință a iubirii îi animă.
Și aceasta-i pretutindeni chemarea sufletelor,
a ființelor.
Acești nori întunecați,
Aceste bărci de pescari,
În voia vîntului
în voia mării,
par să fi legat pînzele care le poartă
cu fringhii împletite, ca-n vremuri străvechi,
din părul femeilor, negru, cu reflexe verzui.
Să ne-ntoarcem ! În port ! Spre dragoste !

JOCUL CELOR DOUĂ EVANTAIE

Două evantaie aruncate
au căzut unul peste celălalt :
e un semn bun.

Văd două ființe care stau îmbrățișate
strîns
ca două tandre frunze suprapuse.

Va fi o frumoasă crizantemă ?
O voi pune într-un vas
și o voi privi fără încetare.

Nu : va fi o floare de prun
care are, deopotrivă,
și culoare și parfum

FLUVIUL

Aceste flori galbene de rapiță.

Pe fluviul care șerpuiește,
în nenumărate meandre,
o pînză albă.
În barcă
mama pregătește orezul.
Fata, la cîrmă.
Copilul a lăsat să cadă pe apă
o floare sălbatică.
Și floarea plutește
în voia valului,
depărtîndu-se cu curentul.
Se mai zărește încă departe, foarte
departe, din ce în ce mai departe.

LIRICĂ JAPONEZĂ

Cîntece ale gheișelor

CINE IUBEȘTE

Trupul care iubește
este fragil, nehotărît,
ca o barcă care plutește...
Focurile bărcilor de pescuit, în noapte,
licăresc ;
Inima mea arde.
Din cauza suferinței mele,
viața mi se stinge.
Tu înțelegi ?
Viața mea !
Ca și acești pari de lemn
care susțin plasa
contra curentului
în riul Uji !

Vai ! Curentul e contra mea !...

Tălmăciri de ION TĂTARU

TERRA MAGAZIN

ADEVĂRUL MAREȘTE PUPILA După noua teorie a profesorului Erhard Hess de la Universitatea din Chicago, pupilele ochilor noștri se măresc atunci cînd spunem adevărul, ori cînd ne place și sîntem interesați de ceva. Din contră, la minciună sau atunci cînd nu ne convine ceva pupilele se micșorează Atenție deci la complimente sau declarații de dragoste.

STRĂMOȘII ARCTICEI. În arhipelagul Novosibirskie ostrovo, în Arctica estică. s-a descoperit o așezare omenească din timpuri străvechi S-au găsit obiecte de os, vîrfuri de săgeți, ace topoare din colți de mamut. Exploratorii și marinarii de pe nava Indighirka au descoperit și ei o așezare a unor oborigeni arctici din vechime în straturile superioare de glaciație eternă

NU VĂ MIRAȚI. Aceasta vrea să însemne indicatorul din fotografie. Adică, nu departe de Frankfurt R.F.G.) au fost puse niște indicatoare pentru a-i face atenți pe șoferi asupra unei „ciudățenii" rutiere. Anume la 400 m de fiecare indicator șoseaua este ușor zimțată, adică tocmai bună pentru frînare. Dar ceea ce este ciudat și totodată plăcut e faptul că la atingerea roților pe un astfel de asfalt se aude o melodie care aduce a vioară !

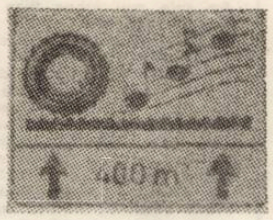

RECORDURI : John Crazy, autor de romane polițiste, scria cîte două cărți pe săptămînă. În urma unui pariu a scris o carte în șapte ore.

● Bill Richardson este un mare iubitor de varză Și întrucît este și un bun cultivator al acestei legume, el a reușit să obțină cea mai mare varză din lume : de 1,58 m înălțime, luînd în considerare și rădăcina

DESCOPERIREA UNUI CONTINENT. Nu e vorba de legendara Atlantidă, ci de un alt continent care a existat cu 70 milioane ani în urmă. După patru ani de cercetări în Oceanul Atlantic, în urma studierii fosilelor din masa continentului dispărut, s-a constatat că între Africa și America de sud pe vremea cînd Oceanul Atlantic nu era mai mare ca Marea Roșie, existase acest continent, neputînd fi vorba încă de vreo civilizație.

COLOCVII INTERNAȚIONALE

Despre arta italiană contemporană

FEDERICO TEODORO, critic de artă, director al Galeriei de artă civică din municipiul Modena a fost oaspetele Timișoarei cu ocazia expoziției de artă modeneză deschisă la noi. Discuția se naște aproape firesc.

– Ultimii zece ani ai istoriei artistice italiene au fost caracterizați de un real spirit de cercetare a unor noi tipuri de limbaj. Această cercetare s-a orientat în mai multe direcții diferite, uneori chiar antitetice. Nu e o problemă ușoară trasarea unui cadru clar și complet al artei italiene mai ales că nu a trecut timpul necesar pentru a putea insera diversele experiențe în ansamblul evoluției artistice. Mai tîrziu, cînd relațiile, raporturile de cauză și efect vor putea fi decantate, evoluția artistică italiană va putea fi „istoricizată". iar curentele, protagoniștii și teoriile vor putea fi cu siguranță sistematizate.

– Și totuși, care sînt traiectoriile definitorii ale artei italiene pentru această perioadă ?

– Problema capitală care a fost dezbătută în acești ani se axează pe refuzul sau acceptarea figurației. Întrebarea care se naște în consecință este : „artă" care satisface ochiul sau „artă" care se adresează unui element mai profund, mai puțin imediat și spontan ? Celor două întrebări puse din acest unghi li s-a răspuns în mod diferit prin apariția curentelor figurative și nefigurative. Aceste curente se înscriu în cele trei direcții principale ale artei italiene contemporane, care sînt : nouva figurazione, arte concettuale și arte „povera". Din această schematizare rămîn evident, în afară, direcțiile care au continuat cercetările pe teme ce aparțin unui trecut foarte apropiat (a se vedea cercetările constructiviste, cinetice, pop, op-art).

– Prin ce se distinge în context european arta italiană contemporană ?

– Stabilirea „italienității" curentelor pe care le-am amintit mai sus este o chestiune foarte importantă. În ultimii ani, am asistat, mai ales în marile centre culturale, cum ar fi Milano, Roma, Neapole, la o mare circulație – la nivel internațional – de nume și idei. Mulți artiști străini au lucrat și lucrează și azi în Italia, mulți italieni sînt cunoscuți și apreciați în străinătate. Acesta este cu siguranță un fapt de primă importanță, pentru că favorizează creșterea „bazei" culturale și apoi pentru că stimulează schimburile și le verifică. Oricum, dacă ar trebui să indic orientarea cea mai puternică a avangardei italiene, aș spune că aceasta este așa numita artă „conceptuală", acel tip de limbaj estetic care evidențiază ideea, în sens platonic, ajungînd la rădăcina acesteia, la concept, fără a se preocupa de lizibilitatea imediată a produselor artistice.

– Care ar fi actualele centre ale artei italiene ?

– Eu cred că în mai multe țări străine se păstrează încă și azi o idee aș spune rinascimentală despre Italia. Sau, poate mai exact, clasică Orașe ca Florența și Veneția, puternice centre culturale ale trecutului, și-au pierdut parte din importanța artistică de cînd puterea economică și politică a fost unificată, concentrîndu-se. Ele păstrează însă și azi sensul civilizației noastre trecute. În momentul actual, axul central din domeniul culturii, dar nu numai din acesta, s-a schimbat, s-a reorientat, născîndu-se noi capitale culturale. noi centre motoare. radiante. Milano, Roma, Napoli.

– Cum ați defini, într-o perspectivă modernă, raportul artistului cu societatea ?

– Pericolul cel mai mare al unei tendințe artistice este acela al separării, al rupturii dintre artist și societate. Cînd produsul artistic nu se oferă imediat lecturii, parte din funcția sa comunicativă se pierde. Aceasta ar putea să pară un dat negativ. pentru că în absența publicului opera este sterilă. Totuși, în perspectivă. aș spune că arta conceptuală aspiră să cucerească, un public, solicitînd din partea acestuia o intervenție activă de cultură, raționament, gîndire. Aceasta echivalează, fără îndoială, cu a cere o continuă depășire a limitelor individuale. În acest sens, ne găsim în fața unui accent constructiv al artei conceptuale. Dar aceasta, repet, în perspectivă. Azi însă, artistul de un anumit tip aparține unei elite culturale care ființează aproape izolat. De aici decurg două considerații metodologice. Întîi trebuie să ne dăm seama că uneori un anumit public manifestă înțelegere și acceptă unele tendințe, o serie de fapte massificate, cum ar fi : publicitatea, moda, obiceiurile, speculațiile. Dar toate acestea nu sînt elemente ale culturii ci, dimpotrivă, tind să distrugă însuși conceptul de cultură. În al doilea rînd, trebuie să ținem seama de faptul că opera de primă importanță este cea educativă. Numai atunci cînd individul își va fi amplificat și consolidat propria pregătire, propria informație, el își va putea exercita în deplinătatea forțelor spiritul critic. După părerea mea, acest rol educativ ține mai cu seamă de componența institutelor publice Mă refer, natural, la situația din Italia.

– Cum apreciați rolul criticii de artă în Italia ?

– Adevărul este că încă nu s-a cristalizat o opinie despre rolul criticii ca intermediar între artist și public. Se poate spune că această funcție a criticii. una din cele mai importante, dacă nu chiar cea mai importantă, rămîne o problemă deschisă. Uneori, totuși. criticul ajunge să interpreteze intuițiile neraționalizate ale artistului, vizînd conținutul dincolo de operă, raporturile operei cu viața. Prin aceasta. el trasează direcția unei viitoare cercetări, fiind deci un element direcțional al dezvoltării artistice. Alteori, este frecvent cazul în care criticul devine el însuși artist, reunind într-o singură persoană cele două funcții : cea operativă și cea interpretativă.

– Ați putea cita cîteva nume ?

– Da. Achille Benito Oliva și Renzo Margonari. Se poate totuși afirma că și pentru criticul de artă există problema distanțării de public, mai ales în ce privește limbajul, în sensul strict al conceptului. Am întîlnit însă această problemă și în cazul artistului plastic.

– În ce raport se situează critica italiană cu arta conceptuală ?

– Critica oficială italiană se divide într-o atitudine negatoare și într-una de acceptare a acestei tendințe, cu o oarecare prevalență în favoarea cercetării mai avansate în problemele avangardei.

– Ce alte probleme teoretice și practice se intersectează azi în spațiul artistic italian ?

– Aș conchide aceste scurte și, desigur, incomplete opinii, indicînd o serie de probleme de importanță centrală, indispensabile unei orientări în arta contemporană italiană : produsul artistic și reproductibilitatea lui în vederea unei mari difuzări, arta și piața condiționările pe care puterea economică le exercită asupra artistului și asupra lucrărilor sale, rolul exercitat de galeria particulară și de galeria dependentă de o instituție publică artistul și operativitatea sa în sens didactic, ca element capabil să formeze și să cîștige un public vast și eterogen. De altfel, toate aceste probleme au fost explicitate într-un studiu capital al lui Walter Benjamin.

Interviu realizat de CORIOLAN BABEȚI

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct) IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-9
3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTUL SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

...ri din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R S România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 5 septembrie 1975 ● Nr. 36 (392) 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu exponate de artă populară din Muzeul Banatului

Cîmpul — uzină

Recolta unui an, de fapt recoltele însumate care formează la un loc starea de bogăție a verii și toamnei acestui pămînt, ia naștere din șirul evenimentelor cotidiene măsurabile și comparabile, în miezul cărora, permanent, se află omul. Ne-am obișnuit cu această imagine cantitativă a recoltei, avînd ca pe un corolar exterior calitatea fiecărui produs în parte, calitatea măsurabilă și comparabilă, la rîndul ei. Există însă munca, activitatea umană a recoltei, implicarea demiurgică de minier sau energetician, a sutelor de mii de oameni ai ogoarelor pentru care recolta nu se rezumă la ancestralul cules ci înseamnă suma bătăliilor dintr-un an întreg cu pămîntul, vîntul, apa, seceta, lupta permanentă cu timpul, care presupune statornicie și egală dăruire. Acolo va trebui să căutăm adevărata calitate a recoltelor, în contactul nemijlocit dintre om și roadele pămîntului, în dimensiunea umană pe care o îmbracă planta în drumul ei spre rod. Înțeles așa, cîmpul ne dă imaginea unei uzine cu foc continuu, un foc prin excelență uman care plămădește bogăția de pîine a țării, pentru că, mai mult decît în oricare compartiment al vieții productive, aici, în agricultură, omul întîlnește natura direct, nemijlocit. Mașina, această prelungire a brațului, puternică, rapidă, cu mare randament, rămîne intermediul care ușurează munca, o multiplică, îi dă o nouă dimensiune temporală dar nu înlocuiește omul, pentru că pămîntul și „ființele" lui vegetale cer, în primul rînd, înțelegere și grije. Din înțelegerea rosturilor intime ale orelor încolțirii, înfloririi, coacerii și recoltării, din truda grijii, se naște calitatea primă a recoltelor, aceea pe care ne-am obișnuit s-o măsurăm în tone. De aici pornește și imaginea cîmpului-uzină, dimensionată concret prin hotărîrile recente ale Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. și prin măsurile Consfătuirii pe țară a cadrelor de conducere din agricultură.

Organizarea, participarea tuturor membrilor colectivității rurale la munca cîmpului, fermitate, disciplină, democrație cooperatistă sînt coordonatele pe care se structurează munca în această mare uzină, aflată acum în plină bătălie cu timpul recoltelor, și-al arăturilor, și-al însămînțărilor. Și dacă omul dă prima calitate a recoltelor, conștiința lui se cheamă dăruire și plus de roade și bogăție, se cheamă înțelegerea orelor pămîntului și ale necesității, răspundere, unitate de acțiune și îndeplinirea integrală a planului. Iar recolta unui an este de fapt suma conștiințelor unite care formează la un loc bogăția acestui pămînt.

PAUL EUGEN BANCIU

„Sociologia militans"

Sociologia a devenit în ultimul timp un obiect de interes general. „renașterea" și ascensiunea ei, reluarea învățămîntului sociologic răspunzînd de fapt unei duble necesități, atît practică cît și intrinsec-științifică. Ne propunem a discuta asupra gradului de integrare activă a sociologiei în contemporaneitate, evidențiind creșterea aportului ei în teoria și practica conducerii social-politice a societății noastre, la toate nivelele de organizare și funcționare.

Dacă, așa cum judicios se afirmă, evantaiul problematic al sociologiei nu este altceva decît reflectarea societății însăși, condiția vitală a existenței ei o constituie neîndoielnic integrarea în noile realități sociale și angajarea efectivă în devenirea societății socialiste ; sociologia nu poate fi decît în măsura în care e o știință mereu „la zi" – scria H. H. Stahl –, răspunzînd deci realelor probleme ale edificării socialismului multilateral dezvoltat, cerințelor practicii umane și acțiunii politice.

Este de altfel știut că sîntem beneficiarii unei deosebit de valoroase tradiții, necesar a fi cunoscută, păstrată și – desigur – depășită ; subordonată modelului gustian, sociologia interbelică – „fostă unilateral sociologie rurală", cum observau diverși exegeți – prezintă indiscutabile carențe de fond, dar – în același timp – are marele merit de a fi fost **autentic românească** și nu articol de import. Cert este că, legînd metodic teoria de practică, cunoașterea de acțiune în serviciul națiunii, sociologia gustiană nu a depășit nivelul reformismului și nu a vizat înlăturarea cadrului strîmt al ordinii burghezo-moșierești ; fiind însă nu numai sociologie cogitans ci și militans, ea a reprimat tentațiile excesiv teoretizante și a înlăturat sociologia de cabinet, manifestînd o largă deschidere către viața publică, cunoașterea realității sociale regenerînd însăși teoria sociologică.

Etapa edificării multidimensionale a socialismului ridică inevitabil numeroase și inedite probleme, reclamînd abordarea lor concretă, sistematică și integrală, în spirit multi și interdisciplinar, evitînd – deopotrivă – ilustrativismul și empirismul. **O nouă societate înseamnă implicit și o nouă sociologie ;** Tr. Herseni nota cu îndreptățire în acest sens că **„singura cale de progres a sociologiei românești de acum încolo este desfășurarea ei în conformitate cu nevoile legice ale societății din care facem parte".**

Firesc, deci, ca întregul front al cercetărilor sociologice să se aplece asupra necesităților reale, actuale și de perspectivă, în devenirea comunistă a societății românești, răspunzînd prompt și calitativ unor exigențe progresist superioare. Ancorată în realitățile sociale naționale, sociologia românească devine – ea însăși – factor al transformărilor sociale, propunînd – prin elaborările sale teoretice, rezultat al investigațiilor întreprinse – formule de optimizare motivate sociologic ; viziunea atomară (proprie Școlii monografice) sau maladiile sociologiei „prea concrete" au fost repudiate, inițiindu-se **cercetări zonale** prin examinarea interrelațiilor și interacțiunilor în derularea concret-istorică a diferitelor procese sociale, degajînd explicații complexe, de interdependență. Astfel, pe terenul fertil al concepției marxiste, noua sociologie românească refuză închistarea în dogme și tipare prestabilite, gîndirea revoluționară fiind de fapt emanația cunoașterii vieții, a cerințelor reale ale neîntreruptei dezvoltări sociale.

Încă Louvois, ministrul lui Ludovic al XIV-lea, cerea membrilor Academiei de Științe din Paris **cercetări utile, nu curioase ;** desigur că o atare necesitate devine imperativ în cazul sociologiei și în condițiile socialismului. Mai mult, aceasta disciplină nu se poate dezinteresa de perspectivele aplicative reale pe care le comportă, integrîndu-se organic și progra-

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 7)

Dans popular bănățean pe scena Festivalului folcloric de la Valea lui Liman

OPINII

Problema istoriei literaturii contemporane

Specialiștii au înregistrat, în ultimii ani, o nouă disciplină a „științei literaturii", și anume istoria istoriografiei literare. Noțiunea este modernă și încă nefundamentată teoretic, dar materia unei asemenea discipline există în realitate și nu e numai un comentariu speculativ.

În secolul trecut, istoriile literare nu puneau probleme teoretice, nu se bazau pe puncte de vedere mutabile, de la specialist la specialist. Mai toate istoriile literare erau cronologii biografice, bazate pe o perioadizare obiectivă, cuprinzînd comentarii neproblematizate și necontradictorii. Prin înmulțirea curentelor de după romantism și mai ales prin marile aventuri ale speciilor literare (Albérès vorbește de **aventura** romanului, toți esteticienii citează marea aventură a poeziei moderne etc.), s-a ajuns la formarea unor **școli** de istorie literară. Proliferarea disciplinelor sociale, legată și de marile schimbări din domeniul științelor obiective, nu putea să nu atingă și acest sector atît de sensibil. În istoria istoriografiei românești nu putem cita prea multe controverse între specialiști, controversele sînt, dacă sînt, între critici, iar pînă la G. Călinescu și E. Lovinescu istoricii literari se socoteau niște specialiști, deși unii plecaseră de la critică. G. Călinescu a pledat pentru o **critică istoriografică,** pentru a nu se ajunge la fenomenele false ale discontinuității între generații. Disocierea între critică și istorie literară a dat, după opinia sa, „rezultate detestabile" : „Istoriografia a căzut pe mîna aventurierilor iar critica s-a transformat în **cronică,** lipsindu-ne de cel mai util instrument de estimațiune critică : raportarea la spiritul integral al unei literaturi" (**Critica istoriografică** în **România literară** nr. 36, 22 oct. 1932, p. 1).

Prin **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** (1941) G. Călinescu a dat însă un **antitratat,** profesînd ambele discipline (și critica și istoria literară) în calitate de **scriitor.** Problema de azi a **istoriei literaturii române** de aici pornește.

Majoritatea specialiștilor și scriitorilor (Al. Piru, Ion Negoițescu, Eugen Barbu, Paul Anghel etc) susțin ideea unei **istorii** a literaturii realizată de un singur autor ; **colectivele,** deși capabile de mai multă obiectivitate și de mai puține erori, nu pot oferi, după opinia curentă a celor angajați în discuție, realitatea în sine și nici unitatea metodologică și stilistică, ne mai vorbind de diversitatea punctelor de vedere. Al. Piru concepe istoria literaturii pe epoci obiectiv determinate și pe generații cu configurație istorică ; Ion Negoițescu apropie autorii pe sensibilități și pe afinități ideatice, pe plan estetic, scriindu-și istoria de la contemporani spre clasici, pentru că socotește literatura în perpetuă schimbare în funcție de **lectura** și **sensibilitatea** ulterioară. După Ion Negoițescu, Eminescu, citit după apariția lui Blaga sau Barbu, e altul. Paul Anghel își bazează proiectul pe un examen al structurilor artistice, al „modelelor temporale" cu care lucrează o literatură, refuzînd metoda cronologică și realizînd un tablou sincronic. Eugen Barbu concepe o istorie polemică a literaturii române urmărindu-i paradoxurile și aventura lingvistică.

Pe de altă parte, unii specialiști universitari și unii cercetători pledează pentru ideea colectivelor de lucru, așa cum se procedează azi în majoritatea academiilor și institutelor europene.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga, în acest cadru, a propus un punct de vedere **comparatist** al istoriei literaturii noastre, iar Ov. S. Crohmălniceanu a realizat o istorie **tipologică** a literaturii interbelice.

Aceste discuții sînt aplicabile și problemelor istoriei literaturii române contemporane unde se mai adaugă întrebarea : putem face istorie literară fără să avem perspectivă temporală ? Părerile sînt împărțite, cei mai mulți participanți la discuție socotind posibilă obiectivarea relativă în contemporaneitate, fără impresionism și improvizație.

În acești ani, un colectiv de cercetători de la Institutul de istorie literară „G. Călinescu" s-a angajat la elaborarea unei prime **Istorii a literaturii române contemporane** în trei volume, Volumul I, **Poezia** urmînd să apară în anul 1976. E o primă sinteză, beneficiară a discuțiilor ce s-au dus și se mai duc încă, dar e și un prim punct de vedere, în care sînt temperate excesele și sînt alimentate cu îndrăzneală pozițiile tradiționale.

EMIL MANU

CRONICA LITERARĂ

Biblioteca pentru toți a Editurii Minerva a tipărit o culegere din poezia lui Nichita Stănescu, totalizînd aproape trei sute de poeme, intitulată **Starea poeziei,** cu o prefață de Aurel Martin. Poate ar fi fost și mai potrivit titlul **Starea de grație** (grație poetică), făcînd o trimitere la cunoscutul cuplu privind expresia lirică : „mînuit"-„mîntuit", ceea ce vrea să arate tocmai deosebirea între starea de har liric și meșteșugul poetic, adică simpla versificare.

Am putea spune că Nichita Stănescu este un poet existențialist dacă vocabula nu ar aminti un curent filozofic față de care avem prea puține afinități. E mai degrabă (și mai corect spus) un liric în care ontologicul se află pe întîiul plan. Există în poezia lui o permanentă trimitere la acea permanență care este Ființa, așa cum s-a format conceptul începînd cu Parmenide, întemeietorul, precis circumscrisă de către Aristotel în **Metafizica** sa (citește **Ontologie**) și apoi prezent sub diverse formulări pînă în zilele noastre

Nichita Stănescu

„Starea poeziei"

(Biblioteca pentru toți, 1975, Editura Minerva)

și pînă la ontologia marxistă. Fie privind ființarea propriu-zisă (existența), fie avînd în vedere uneori și ființarea social-istorică a omului, Nichita Stănescu surprinde anumite puncte nodale, subliniază unele trepte, (nebănuite celor ce nu au ochiul cugetului format), stăruie asupra unor momente fundamentale și surprinde liric numeroase aspecte ontologice într-o poezie ce se vrea, și este pînă la un punct, exemplară. Alcătuirile intime ale existenței și destinul omului sînt asemenea unor mari și deschise semne de întrebare ce reclamă neîncetat răspunsurile noastre. Nichita Stănescu este unul din acei poeți ce ne arată cum este posibilă, în același timp, o cunoaștere poetică sau cum funcția de cunoaștere a poeziei este o coordonată ce nu poate lipsi din adevăratul univers liric.

Ar fi inutil să citățm versuri sau titluri de poeme deoarece ele sînt prea cunoscute. Ca și în cazul unui mare poet, ele se știu, se recunosc, de departe unei poezii proprii sau uneia scrisă de altul în perspectiva lirică deschisă de el surprinzîndu-i-se pecetea de nesters. Ceea ce ne interesează în cazul de față cînd poemele ni se înfățișează nu numai în evoluția lor dar în ceea ce ele au caracteristic, sînt anumite coordonate ale acestei „stări poetice" căreia Nichita Stănescu i-a dat o specificitate proprie. Poemele lui sînt în același timp cu întrebările și răspunsurile unei dialectici ontologice și o poetică constituită. Una din cele mai de seamă ale poeziei noastre contemporane, concurînd cu aceea a lui Ștefan August Doinaș de pildă. O poetică ce-și revendică punctul de plecare, după părerea noastră, de la modelele artelor plastice moderne. Așa cum acolo tendințele spre înțelesurile esențiale au dus la umbrirea (ca să nu spunem abandonarea) formelor moștenite de la modelele clasice ce păreau incremenite și pentru vecie statornicite, și în același timp la sublinierea formelor primordiale, nealterate, ideea formei mai mult decît forma însăși, Nichita Stănescu a încercat în **Necuvintele** sale o apropiere de acele stări primordiale de dinaintea cuvintelor și dincolo de ele în ceea ce i se pare poetului că exprimă esența lor. O tentativă dintre cele mai neașteptate și care acordă în același timp limbajului poetic dimensiunea sa proprie. E un salt deosebit de semnificativ pentru starea poeziei noastre contemporane în care limbajul poetic a atins deplina sa autonomie. Poetul e conștient nu numai de demersul ontologic, legînd poematizarea de filozofare dar și de deschiderea către acea esențializare a limbajului, tinzînd către structurile lirice prime, fără sgura (sau cu cît mai puțină) pe care utilizarea de fiecare zi a cuvîntului a adus-o după sine. Poematizarea, așa cum s-a arătat, presupune anumite etape premergătoare (și pregătitoare) pe care orice poet conștient de arta sa, de noutatea poeticii sale, dar avînd și o conștiință artistică formată, le parcurge.

Fără îndoială, această modalitate de punere a problematicii lirice pe lîngă rezultatele de excepție are și anumite riscuri. Riscurile unor articulații lirice dezarticulate, dar mai ales lipsa echilibrului dintre „starea de grație" și „starea de veghe", totdeauna în armonie și unitate relativă în cazul marii poezii. Nu ar avea nici un rost să înșirăm nepotrivirile ce se constată și nici reproșurile, adesea îndreptățite, ce i s-au adus și pe care prefațatorul le enumeră fără menajamente. Nu numai pentru că orice poet este inegal, dar mai ales pentru că ele sînt mai puțin vizibile în această antologie alcătuită cu grijă. Ceea ce rămîne însă și în actuala înfățișare a stării poeziei lui Nichita Stănescu și pare a fi păcatul ei permanent este acel dezechilibru între starea lirică, să spunem, pură (în măsura în care există o asemenea stare) și surprinderea ei în cuvînt (acordul dintre concept și structurile lirice, cu alte cuvinte). Este vorba, cum ușor se poate observa, de excesul unei conceptualizări în defavoarea inefabilului liric. În acest caz „mîntuirea" cuvîntului în starea de grație, caracteristică marii și autenticei poezii se transformă într-o „mînuire" (cădere din starea de har) ce ține de versificație.

Actuala culegere arată o stare poetică constituită și greu de depășit. O etapă încheiată, un unicat, noile deschideri asupra ei însăși fiind nepotrivite, chiar dacă am presupune aceleași reușite. Deschiderile trebuie să se îndrepte în altă parte, spre altceva. Fără îndoială, evoluția sa viitoare este imprevizibilă. Va aduce ea o nouă stare poetică. Are Nichita Stănescu suficiente resurse lirice pentru această necesară metamorfoză. Întrebări ce rămîn fără răspuns așa cum întrebărilor esențiale lirica sa le-a dat o replică și adesea nu un răspuns ci o nouă întrebare. Esența presupune însă întrepătrunderea cu fenomenul, într-o unitate dialectică. Poate aceasta este noua perspectivă pe care anunțata **Epica magna** ne-o va dezvălui.

ION MAXIM

PREZENȚE LITERARE

Ion Stoia - Udrea

Reprezentant de seamă al intelectualității progresiste din Banat, între cele două războaie, Ion Stoia-Udrea și-a desfășurat activitatea literară în trei direcții : ca poet, istoriograf și editor. O dată cu apariția revistei **Vrerea** (1932), al cărei director era, s-a constituit un grup de scriitori și de artiști care au reușit să creeze o atmosferă de preocupări superioare provincialismului de pînă atunci, iar înființarea casei de editură, condusă de Ion Stoia-Udrea, a dat un impuls neobișnuit activității culturale locale.

Traducerile lui Ion Stoia-Udrea din Walt Whitman, din Ernst Toller **(Cartea rinduneleIor,** 1936) și din lirica poeților de culoare americani **(Negrii sub zgirie nori,** 1943) precum și întocmirea antologiei **11 poeți bănățeni** (1942) confirma aptitudinile lirice ale celui care, în 1935, prin poemul **Cartea uzinei,** se dovedise precursor al unei poezii moderne de adînc substrat social. Pînă atunci nimeni în lirica românească nu surprinsese omul în uzină, cu sentimentele și reacțiile sale psihice specifice epocii și unui mediu industrial și citadin cu problemele grave ale societății. Viziunea sa dramatică, semnificativă, reflecta atmosfera de uzină și de muncă industrială dar și spiritul revoluționar care creștea în conștiința muncitorilor : **„Tovarășe / auzi tu cum cîntă uzina ? / ascultă ! / în ritmul ei vesnic / bate inima mea / inima ta"**

Melancolia ce colora poeziile lui Ion Stoia-Udrea și se strecura și în tonalitatea traducerilor sale era condiționată istoric și social dar exprima firesc, și în celelalte poeme, un anumit sentiment obsesiv de depresiune citadină a unei mentalități încă țărănești, într-o regiune mai industrializată decît în restul țării, sau intuia subiectiv perisabilitatea timpului, în primăvara care trece ca o fată fermecătoare pe dinaintea prietenilor din vitrina unui restaurant, unde își consolează cumințenia vîrstei și încărunțirea timplelor. („Scrisoare")

Transpunerea sufletească a poetului în ipostaza lirică a unui moment inefabil de revelație a dragostei la o tînără fată se comunică în versuri de multă candoare ca : **„Da, s-a oprit în fața mea / și m-a privit — / nu știu privirea lui ceavea, / dar am simțit / cum liniștea coboară lin în mine, / ca o mirosnă dulce de glicine, / sau ca un cîntec vechi de leagăn / uitat demult, demult . .."** Drumeț pătimaș, Ion Stoia-Udrea a încercat să exprime atracția irezistibilă a virtualelor călătorii : **„Mă cheamă drumul mare, ortac în veci fidel, / Mi-ademenește pașii prin pulberea de-amurg / Mereu cu noi miragii și noi făgăduieli ; / Ci oricît merg nainte, eu tot nu mai ajung".** Deși mereu în căutare de atitudini lirice noi, inspirația sa a rămas în mare măsură livrescă.

Traducător din lirica elină, latină și din N. Lenau, Ion Stoia-Udrea a fost preocupat mereu de istoria Banatului, din care s-a inspirat în poemul dramatic **Veacul de foc** (1945), în evocările **Locuri și momente de răscruce bănățene** și în romanul încă nefinisat **Căpitanii,** a cărui acțiune se petrece în timpul răscoalei bănățene din 1758-1759. De altfel, aceleași preocupări se oglindesc și în lucrările sale istoriografice : **Marginale la istoria bănățeană** (1940). **Studii și documente de istorie, artă și etnografie** (1942). **Răscoala țărănească din Banat de la 1758-1759** (1945) etc.

Ca animator și editor, meritul lui Ion Stoia-Udrea este neprețuit în stimularea mișcării literare din Banat, iar importanța literară și politică a revistei sale **Vrerea,** incontestabilă. Cu toate că nu cuprindea pe D. O. Blidariu, Petre Bogdan, Anișoara Odeanu, A. Părțanu și N. Roman (Calonfir Nufăr), **11 poeți bănățeni,** prezentați de Ion Stoia-Udrea, era cea dintîi culegere antologică a liricii care s-a afirmat între cele două războaie în Banat și ea marcînd un moment de hotar pentru mișcarea literară din această parte a țării.

NICOLAE ȚIRIOI

CRONICA MĂRUNTĂ

FEL DE FEL DE SUPARARI

1) O scrisoare, purtînd vreo douăsprezece semnături, toate indescifrabile, ne adresează cuvinte grele pentru vina de a fi alăturat cartea lui Florea Firan, **De la Macedonski la Arghezi, „un adevărat corpus de înțelepciune și artă românească", unor cărți de aventuri și spionaj.** N-am alăturat-o stimați și dragi indescifrabili, de ce ne citiți articolele pe sărite ? Părerea noastră sinceră este că Florea Firan este un adevărat as în materie de cercetare literară, și îl indicam drept ghid de lectură tovarășei Magda Lena B. Caracatiță (între timp ne-a mai scris și dînsa : se numește nu Magdalena, ci Magda Lena și nu e din Mizil, ci din București. În Mizil își petrece concediul). Considerăm invențiile, inovațiile și descoperirile lui Florea Firan demne de admirația oricui. Altfel, ni se par cu totul strălucite comentariile făcute poeziei lui Virgil Mazilescu, cîntăreț (scrie Florea Firan) al locurilor sale natale (Corabia, județul Olt). Admirabile caracterizări suscită poezia lui Ilarie Hinoveanu : „Ilarie Hinoveanu este scriitorul care incorporează cu pasiune pitorescul geografiei oltene în spectacolul său poetic (. . .) Viziunea sa poetică se desfășoară uneori între limitele faptului cotidian, iar alteori se extinde pe dimensiuni care încep de la pămîntul fertil (să fie vorba de Vînjulet, comuna natală a poetului ? n.n.) la înaltul luceafăr incandescent". Darie Novăceanu este „unul dintre adepții veșnicei înnoiri", eroii preferați ai lui D. R. Popescu sînt „oameni cu cîdățenii (. . .), tineri în lupta cu disperări absolute" Să mai adăugăm de ce iubim atît de mult volumul lui Florea Firan ? Mai adăugam ! Pentru că își așează volumul sub înalta protecție a marelui Arghezi, că nu face exces de zel științific în transcrierea bibliografiilor (cele mai multe sînt redactate omenește fără prea multe cifre, date și semne impovărătoare). Dacă ar fi să-i aducem antologiei și un blînd reproș, ar fi ceea că evită o seamă de nume ale literaturii noastre care își avea un loc binemeritat aci. Ion Barbu (e de neiertat! Se știe că orașul Rîmnicu Vîlcea e legat de numele său) inexplicabilă e absența lui Mihail Sebastian (a stat la Corcova). Lipsește și profesorul Al. Piru, și cîți alții ! Sperăm că ediția a doua a lucrării, a cărei apariție o dorim cît mai grabnică va corecta aceste dureroase lapsusuri.

2) O supărare de jumătate de pagină în **România literară,** nr 33, joi 14 august 1975 : articolul **Diletantism și negativism** semnat de D. Păcurariu. **„Diletantul și negativistul"** ar fi Al. Dobrescu care într-un număr recent al **Convorbirilor literare** se ocupă de cartea **Studii și evocări** aparținînd lui D. Păcurariu. Autorul articolului nu dorește să polemizeze cu autorul ei" incriminat în mai multe rînduri („Cronica", „Tribuna", „Luceafărul" ș.a.) pentru diletantismul și negativismul său" (dar și elogiat în numeroase rînduri în „Luceafărul", „România literară" ș.a. pentru curajul, francheța și fermitatea opiniilor sale să adăugăm noi) Opiniile (D Păcurariu scrie „opiniile") lui Al. Dobrescu ar constitui, după părerea autorului articolului" un fenomen derutant și dăunător". Un asemenea „negativism zgomotos nu are nimic comun cu atmosfera de dezbatere creatoare din critica noastră literară"

Nu sîntem de acord cu multe dintre opiniile lui Al. Dobrescu, dar trebuie să recunoaștem, iarăși, că multe dintre negațiile criticului blamat au mult mai multe lucruri comune cu „dezbaterea creatoare din critica noastră literară" decît zeci de cronici, cronicuțe, recenzioare călduțe, tămîietoare, bune de aranjat favoruri ori cariere literare sau universitare. „Întreaga noastră critică și istoriografie literară contemporană, cu excepții aproape neglijabile, scrie D. Păcurariu, este, după părerea recenzentului de la Iași fără valoare". Ori „recenzentul de la Iași" poate demonstra, pe **text,** că lucrurile nu stau așa : într-o supărare explicabilă, binecunoscutul și bogatul în merite istoric literar D. Păcurariu îi răpește lui Al Dobrescu un drept elementar : acela de a fi citit și citat corect. Sperăm însă că supărarea profesorului e pasageră și fără consecințe pentru rubrica vie, interesantă, chiar dacă uneori nedreaptă, a lui Al. Dobrescu.

Erată : În numărul trecut, o seamă de greșeli datorate doctilagramei : **Lonis** pentru **Louis, Marabont** pentru **Marabout, Dintele timpului** pentru **Dinții lui Cronos.**

ANEMONE POPESCU

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

DORIN TUDORAN, „Cîntec de trecut Akheronul" (Editura „Cartea Românească", 1975)

După **Mic tratat de glorie** (1973), Dorin Tudoran publică acum acest **Cîntec de trecut Akheronul,** un poem neîntrerupt, ale cărui 27 de episoade reproduc evenimentele unei simbolice călătorii interioare. Lucrarea se înscrie într-o tendință mai largă a poeziei românești actuale : aceea de revitalizare a cărții-poem. Volumul e și „tablou" obiectiv și destăinuire e, cum s-ar zice, o completă reproducere de sine a autorului. Iată această convingătoare deslușire a senzației de călătorie spre apele Akheronului : „și era această călătorie ca și cum aș fi descoperit / necunoscuta distanță la care trebuie să mă aflu totdeauna / de propria-mi viață pentru a putea simți că există ea și / cealaltă ! cealaltă ! cealaltă ! și era această călătorie / ca și cum aș fi devenit pe întelesul tuturor lucrurilor / iar visatele întîmplări din stele călătoare s-ar fi petrecut / aici și dincolo ! și dincolo ! unde eram așteptat / cum noaptea pîndește destrămatele vise de mătase ale poeților . . ."

În substanță sa poemul lui Dorin Tudoran este deci o meditație asupra înțelesului existenței, pornită din perspectiva „anotimpului absolut" (p 16) Nucleul de cristalizare a norilor de imagini, miezul ce adună sfera poeziei este triada **anotimp veșnic (absolut) — lyra — patria**

Întrezărim, astfel prin grilajul suficient de dens al textului, un spațiu vast și sumbru, adîncit spre fluviu și năpădit de o tulbure ninsoare — sub bătaia căreia eroul liric rătăcește îndelung, călare, purtîndu-și lyra ca un trubadur însingurat și meditativ

Mingîierea, nădejdea i le dau puterea de a dăinui prin cîntec (lyra) și conștiința adăpostirii la sînul cald, matern, al patriei : „vai mie cîntăreț cu truntea-npovărată de anotimpul veșnic / aud cum se usucă pielea pe veștedele-ovare ale acestei lumi / și lyra mea adoarme dar pași plini de putere și taină mă vor duce / acasă printre fructe și ploi fremătătoare" în fragment se află cei trei piloni care susțin edificiul reflexiv al cărții : **anotimpul veșnic, lyra, acasă.**

Cele 27 de cînturi ale volumului se asamblează pe nesimțite, au personalitate proprie dar, supunîndu-se, de bună voie, „structurii", se explică deplin, în majoritatea lor, numai prin întreg. Asemenea altor poeți tineri de azi, Dorin Tudoran conceptualizează subtil și liriczează stăpînit, dovedind o superioară maturizare a conștiinței sale artistice.

EUGEN DORCESCU

DAN DEȘLIU : „Cetatea de pe aer" (Ed. Cartea românească — 1975)

Din largul și variatul peisaj al liricii contemporane, poezia lui Dan Deșliu se desprinde prin conceptul ei inedit și un flux de imagini conceput pe mai multe planuri artistice, o viziune specifică atribuită cuvîntului, căruia îi conferă valențe multiple, cu adînci reverberații în ton și culoare. Ultimul său volum de poezii : **„Cetatea de pe aer",** atestă din plin aceste aspecte.

Constituit din șase cicluri **(Umbra iubirii, Amintiri din nicăodată, Anti-amores, De sine stătător, Iubirea de gînduri** și **Zadia artei),** volumul prilejuiește o mai clară reliefare a sonurilor lirice caracteristice poeziei lui Dan Deșliu și o mai cuprinzătoare adîncire a echilibrului ei artistic. Amplul cînt adus împlinirii omului, în multiplele sale ipostaze de rodire continuă, se împlinește fără clamări patetice încărcîndu-se necontenit cu o nobilă semnificație de omenesc : **Actul poetic se constituie din sonanțe lirice nedenaturate, care dau imaginii artistice relief, adîncime și puritate : „Purtai o rochie verde în seara de atunci, / ca luciul stins ca fața fîntînilor adînci"** (Ecou, pag. 14). Foarte adesea, însă, poetul nu rămîne la culoarea lucrurilor în poemele sale, ci, atribuindu-le o funcție de fundal figurativ, de atmosferă, prefigurează din aura lor idei, perspective, meditații vizionare : **„Departe-i încă tot ce simt alături, / ca-n turn de nouri — zilele senine, / ca umba violetei sub omături . . . / Și tu, care cu degete străine / acest suspin cîndva o să-l despături / și te-am găsit — ca să mă pierd în tine".** (Adversități, pag. 16). Calmul și seninătatea cu care minuiește simbolurile artistice, modul cum le introduce în succesiunea declanșării emoțiilor, dau investigațiilor sale lirice, dialogurilor cu viața, un plus de sensibilitate și echilibru picturat stucturii lor lăuntrice. Semnificativă ni se pare poziunea poetului pentru un lirism de anticipație, sesizabilă în multe din poemele sale, în sensul că lucrurile rămîn în urma întîmplării, sau uneori, întîmplările rămîn fără lucruri.

Cultivînd cu predilecție poemul larg, cu dimensiuni lirice multiple, poemul-reportaj **(Națională nr 7, Cetatea de pe aer, Mare de mai** etc.) ori poemul cu nuanță baladească **(Cinci cîntece de dor și depărtare, Hora de zine, Cinci cîntece de milă, A avea și a nu avea, Cinci cîntece nocturne, Dorul de iarnă** etc.) poetul conturează, în procesul constitutiv al fiecărui poem, o multitudine de stări sufletești, de o mare plasticitate, în care spațiul și timpul, investiți cu tensiuni emoționale multiforme, constituie elemente de ritual poetic minuite cu o inegalabilă dezinvoltură și talent. Ele amintesc în bună măsură de vechile mituri românești, în care atemporalul și despersonalizarea au o funcție de prim rang, prin deschiderile ce le fac spre ferestrele simbolurilor. „Scrutez în urmă nopți și zile / pe unde săgetează parcă, / superbe, suple, juvenile / aceste aripi — astăzi inutile, / căci vîntul nu le mai încearcă" **(Cinci cîntece nocturne** — pag. 99) De altfel lirismul poetului strălucește tocmai prin întinsa arie de stări sufletești exprimate cu o sinceritate aproape unică, în ale cărei plenitudini sensibilitatea se se amplifică devenind dinamică, melodie, simbol. Deși se mai pot depista unele accente din poezia lui Ion Barbu, a lui V. Voiculescu, precum și a unora dintre contemporanii săi, ascensiunea lirică a poetului Dan Deșliu este evidentă, ea decurgînd firesc, pe un traseu bine delimitat, cu o viziune proprie asupra lumii, în marele front al creației lirice din zilele noastre.

GEORGE DRUMUR

Starea prozei

Revista **Luceafărul** (nr. 8) prin colocviul PROZA ÎNTRE ORIGINALITATE ȘI MIMETISM (la care au participat M. Ungheanu, Nicolae Ciobanu, Mircea Iorgulescu, Dan Cristea) a inaugurat în acest an dezbaterile asupra prozei contemporane, continuate și în **România literară – Probleme ale prozei contemporane.** Discuțiile, ca și în cazul poeziei, caută să stabilească **starea prozei actuale** în multiple aspecte privind evoluția, limitele, cerințele, legătura cu tradiția, originalitatea ori diversitatea ei. Evoluția prozei contemporane este, dincolo de orice îndoială, saltul produs în ultimul deceniu, prin diversificarea și îmbogățirea valorilor, apreciabil. Nume noi de prozatori, autori de romane, volume de nuvele și povestiri, și chiar de lucrări ce pornind din reportaj devin opere de ficțiune literară (vezi cărțile semnate de Alexandru Monciu-Sudinschi, Nicolae Mateescu, Radu Selejan, Valentin Hossu Longhin) se impun cu tot mai mare pregnanță în perimetrul literaturii de valoare. Că, la umbra cărților în floare, vegetează parazitar și pseudovalorile, cărți în care alambicarea stilistică fără sens este considerată originalitate, este un lucru relevat în discuții și, în același timp, un fenomen asupra căruia critica ar trebui să se pronunțe mai categoric. Dar, de multe ori, părerile critice sînt atît de dispersate, cu aprecieri aproape opuse, încît este dificil să se contureze o imagine clară asupra valorii. Chiar în discuția amintită sînt păreri diferite referitoare la un debut – **Martorul** de Gheorghe Schwartz. Dar este o evidență că acest roman a marcat apariția unui prozator, care la debut a realizat o carte notabilă. Rămîne de văzut în ce măsură, prin supralicitarea unui domeniu în care se află în largul său, psihologia, prozatorul nu va cădea într-un manierism facil și steril. Nu mult diferită, în ce privește receptarea critică, este cazul unui alt tînăr prozator de talent, Alexandru Deal, autor pînă acum al romanelor **Nisip** și **Lașii.** Romanele lui Alexandru Deal pot fi, evident, discutate, dar nu negate, ele reprezentînd realizări certe ale prozei tinere. Pentru a nu devia, însă, într-o critică a criticii, discutînd despre proză, ne mărginim la semnalarea unor asemenea aspecte.

A fixa problemele prozei contemporane (înțelegînd cea din aproximativ ultimul deceniu) este imposibil fără referințe și la proza din celelate decenii scurse de la Eliberare și chiar prin referire la o tradiție mai îndelungată. Proza contemporană despre sat și țărani poate să fie pusă în relație cu proza lui Rebreanu, pentru a evidenția noua perspectivă și nu altfel procedează M. Ungheanu într-un amplu studiu dedicat unui important prozator contemporan – **Marin Preda – vocație și aspirație.** La rîndul său, Marin Preda devine punct de referință pentru mai tinerii prozatori, care abordează tematica prozei de inspirație rurală. Tot în perioada dintre cele două războaie mondiale își găsește momentele de apropiere proza contemporană referitoare la problema intelectualului ori cea care folosește analiza psihologică (Camil Petrescu) etc. Noua realitate socială îl pune și pe prozator în situația de a sesiza mutațiile de conștiință, noile transformări produse, de a le aduce în literatură. Prozatorul trebuie să observe **imposibila întoarcere** și atunci el va fi mereu în prezent, realismul său devenind o dimensiune ce va imprima valoare prozei sale. Societatea contemporană a produs substanțiale restructurări. Civilizația rurală nu se mai menține în structurile ei tradiționale, ea se transformă, satul se industrializează, marile orașe atrag mase de țărani, drumul sat-oraș influențează și generează un nou mod de viață. Schimbările sociale produse la sat se observă, literar, prin nete schimbări de conștiință. În acest sens, doi prozatori au deschis direcțiile noi ale prozei despre sat – Marin Preda și Titus Popovici. Destrămarea familiei lui Ilie Moromete simbolizează, în fond, imposibila întoarcere. **Moromeții,** la care se adaugă **Marele Singuratic,** surprind această nouă perspectivă. La fel **Setea** și **Moartea lui Ipu** de Titus Popovici, prin alte modalități, îmbinînd panorama socială cu analiza conștiințelor în devenire, surprind noile transformări. În **Setea,** critica nu a observat îndeajuns urmărirea traiectoriilor unor psihologii – Ana Moț, Mitru Moț, Teodorescu. Apar la Titus Popovici primele biografii adevărate ale revoluției, cu gînduri și frămîntări, cu contorsiuni, pentru a-și asimila tot ceea ce revoluția aducea nou. Proza despre sat se va diversifica. Se vor aprofunda anume direcții, dar întîile realizări de primă mărime rămîn cele marcate de opera lui Marin Preda și Titus Popovici. Mai tîrziu, D. R. Popescu va observa satul dintr-o altă perspectivă artistică, ce va fi rapid receptată, unii prozatori mai tineri copiind-o și ajungînd într-un evident epigonism. În proza lui D. R. Popescu nucleul epic generează crize morale, situații limită, atitudini justițiare, personajele sale nu devin, ci se dezvăluie. Ele poartă o culpă ce trebuie elucidată. Există în proza lui D. R. Popescu un determinant fundamental în jurul căruia se ordonează acțiunea. Procesul moral și de conștiință este urmărit treptat, meticulos, cu o evidentă voluptate a gradării și imprevizibilului pînă la totala dezvăluire a rechizitoriului final. Demn de remarcat este romanul lui Gheorghe Suciu – **Botează-mă cu pămînt** – din care începe, se pare, un ciclu romanesc despre viața țăranilor, văzut prin prisma atitudinii celei mai tinere generații de prozatori. De altfel, fermitatea și curajul de a lua în dezbatere probleme esențiale este o calitate și o tentativă a prozei tinere. Un reprezentant al ei, a cărui contribuție la inovarea romanului este indiscutabilă, Augustin Buzura, făcea observații pertinente asupra civilizației agrare și a celei industriale, asupra transformărilor produse (v. **Sursele noului** în **România literară** nr. 23). Ni se pare exemplară pentru maturitatea și seriozitatea prozei tinere părerea exprimată de Augustin Buzura: **„Mai mult ca oricînd scriitorul trebuie să se simtă răspunzător de fiecare cuvînt, gest, să nu facă nici o concesie prostului gust, inculturii, să nu amîne : adevărul despre aceste zile trebuie spus astăzi, deschis, clar, pentru a-i face pe oameni să-și cunoască mai bine chipul, dimensiunile spirituale, imensa lor forță".** Este acesta un imperativ moral al prozei contemporane. O mai atentă privire și profundă analiză a noilor structuri ce caracterizează satul și orașul ar determina mai exact modul de procedură al prozatorului, rostul și rolul său în angrenajul social. Majoritatea prozatorilor din noua generație au conștiința acestei responsabilități. Unor scriitori consacrați ca Marin Preda, Titus Popovici, Eugen Barbu, Ion Lăncrănjan, Laurențiu Fulga, Nicolae Breban, Fănuș Neagu, Ștefan Bănulescu, Nicolae Velea, Sorin Titel, Alexandru Ivasiuc, Augustin Buzura, Ion Arieșanu, Platon Pardău, Corneliu Ștefanache ș.a. li se adaugă prozatorii noilor generații, aducîndu-și contribuția esențială la revitalizarea prozei printr-o optică realistă, prin diversificare tematică și stilistică, prin aprofundare analitică. Fără pretenția listei închise numim dintre acești prozatori pe Bujor Nedelcovici, Constantin Stoiciu, Mircea Horia Simionescu, Mircea Ciobanu, Laurențiu Cernet, Radu Mareș, Alexandru Deal, I. D. Teodorescu, Gheorghe Suciu, Virgil Duda, Corina Cristea, Maria Luiza Cristescu, Dana Dumitriu, Iulian Neacșu, D. Matală, Aurel Dragoș-Munteanu, Nicolae Damian, Radu Ciobanu, Norman Manea, Eugen Seceleanu, Marcel Constantin-Runcanu, Constantin Zărnescu, Eugen Uricaru, Octavian Simu. Să mai notăm două promisiuni Florin Bănescu și Doru Davidovici. Opera acestor prozatori, apăruți în aproximativ ultimul deceniu, este un indiciu al efervescenței prozei actuale, o dovadă despre starea sa de permanentă emulație. Proza contemporană, ajungînd la radicalizarea conștiinței, a ajuns și la **conștiința selecției.** Sînt selectate faptele semnificative, fundamentale, eliminînd schema, construcția epică crește intrinsec pe dimensiunile problemelor luate în dezbatere. Realul este asumat, preluat analitic și critic, și redat prin caracteristicile estetice ale prozei. Proza devine tot mai mult analitică, dezbătînd probleme, cazuri de conștiință simptomatice, refăcînd medii. Augustin Buzura, prin **Absența** și **Fețele tăcerii** se dovedește un prozator modern, romanele sale operînd cu psihologii, urmărind istorii ale conștiințelor puse în medii relevante. Modernă prin statornica aplecare asupra dezbaterilor de probleme (opțiune, responsabilitate, curaj etc.) și a analizei este și proza lui Ion Arieșanu din **O complicată stare de fericire** și **Vrajă.** Sînt romane ale unei etici superioare privind viața și rostul individului în raport cu ea și în relație cu istoria. Prozatori impuși mai recent ca Bujor Nedelcovici (**Ultimii ; Fără vise ; Noaptea**) și Virgil Duda (**Catedrala ; Anchetatorul apatic**) continuă proza de dezbatere. La primul, romanul se configurează ca o discuție despre libertate, considerată drept coordonată esențială în existența socială a individului (cazul lui Iustin Arghir), la al doilea ca o discuție despre apatie, pasiune și blazare, dăruire și nepăsare etc. Exemplele luate din opera prozatorilor mai înainte citați s-ar putea înmulți, dar ele sînt suficient de revelatoare pentru profunzimea problemelor luate în discuție. Sînt prozatori care, scriind prea mult, fără cenzurare, ajung să-și dilueze forța epică sau să se repete, alții să nu mai ajungă valoarea debutului (Iulian Neacșu) sau să aibă o mare absență din literatură. Aurel Dragoș-Munteanu a dat, după părerea noastră, prin **Scarabeul sacru,** un roman plin de sugestii despre felul cum se poate realiza proza, dar nu se observă, de atunci continuitatea activității prozatorului.

Problemele referitoare la proza contemporană sînt multiple și complexe, și ele sînt reliefate în intervențiile participanților la dezbatere. (Despre condiția prozei tinere aprecieri exacte face Aurel Sasu – **Experiență imediată** (în) **România literară** nr. 30). Rămîne fundamentală capacitatea prozatorilor de a transfera valoare estetică temelor tratate, de a trece mesajul particular în simboluri generale, de a inocula sugestia și valoarea marii arte. Credem că la această oră proza contemporană este capabilă să răspundă unor asemenea cerințe

ALEXANDRU RUJA

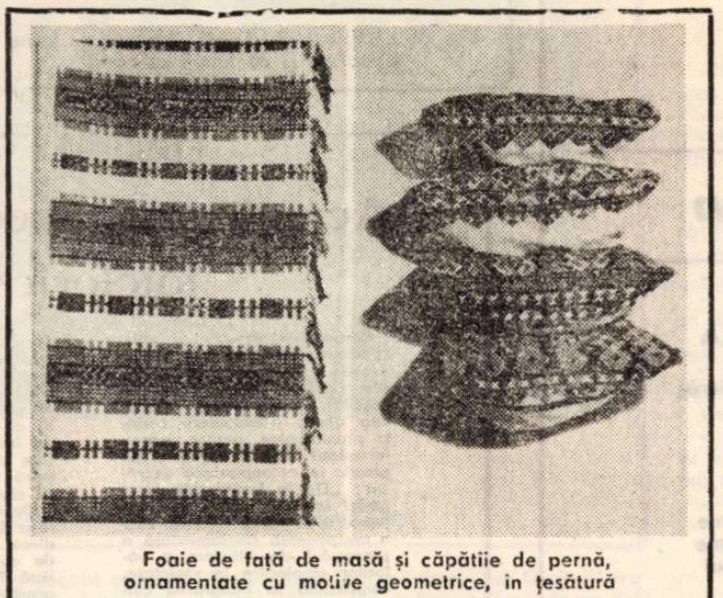

Foaie de față de masă și căpătîie de pernă, ornamentate cu motive geometrice, în țesătură

ISTORIE LITERARĂ

Rigoare sau hazard în construcția epică?

Discuțiile purtate în presa noastră literară, în spiritul Documentelor Congresului al XI-lea al P.C.R., au readus în centrul atenției întregul complex de probleme legate de funcțiile sociale ale artei și literaturii. Analiza operei literare din perspectiva finalităților ei sociale multiple este un deziderat pentru a cărui realizare trebuie parcurse în continuare anumite etape metodologice rezultate din achizițiile științelor culturale moderne. Analiza din perspectiva funcțiilor înseamnează, în primul rînd, descompunerea întregului în componente și studierea funcțiilor specifice fiecăruia din aceste componente. De aceea studiul structurilor operei nu poate fi un scop în sine, ci trebuie cercetate prin mijloace specifice menirea fiecărui constituent al structurii artistice și principiile optimării acestuia. Nu credem a exagera afirmînd că problemele structurii arhitectonice a operei sînt deocamdată vagi, atît în teorie cît și în practică. Dintre problemele care interesează structura arhitectonică amintim pe aceea cu privire la funcțiile acestui nivel structural în opera literară, pe aceea a specificului procesului creator în realizarea unei arhitectonici funcționale, sau, în sfîrșit, pe aceea a valorificării, în interpretare actuală, a soluțiilor teoretice și practice date anterior cu privire la modalitățile de organizare a materialului artistic

Important ni se pare a observa că organizarea operei literare este un moment structurant, care dă materialului caracteristici de ansamblu. În acest sens interpretăm noi afirmația lui G. Călinescu : „Mai importantă decît limba este în roman compoziția cu ritmica ei interioară care comandă limba" [1]. În același sens se pronunță și Ion Vlad, pentru care compoziția exprimă o realitate situată dincolo de limitele consacrate ale „formei" și pentru care compoziția realizează „ideea de operă văzută în deplina ei unitate ca fenomen integral supus cercetării și aprecierii estetice" [2]. Potrivit vederilor lui Ion Vlad, sensul categoriei de compoziție impune ordine, organizare, deoarece în dezvoltarea și edificarea unei opere literare compoziția este aceea care dictează dimensiunile ei interioare.

În CONSTRUCȚIE ȘI LECTURĂ, Silvian Iosifescu readuce în discuție o problemă încă nerezolvată a teoriei operei literare și anume întrebarea dacă structura arhitectonică a unei opere superior funcționale presupune o organizare intenționlă a materialului sau o structurare spontană, mai mult sau mai puțin întîmplătoare, a acestuia. S. Iosifescu pornește de la ideea că prezența unui principiu de organizare înlătură ideea de hazard. Există momente structurale în care hazardul este doar mimat sau altele în care acesta poate fi cerut chiar de intenția poetică, dar, în principiu, hazardul pur dizolvă ideea de mesaj – observă S. Iosifescu. O atare poziție, la care nu subscriu totodată scriitorii, este pe deplin confirmată astăzi din punct de vedere teoretic de metodologia științelor moderne, care arată că soluțiile aleatoare nu comportă nici un fel de strategie, ceea ce înseamnă că ele sînt improprii acelor dimensiuni prin care se urmăresc finalități. Recunoscînd – precum am spus mai sus – fiecărei componente artistice funcții specifice, este evident că aleatorismul devine nefuncțional sau chiar disfuncțional, fapt care relevă eroarea de principiu a acelor orientări care renunță la elaborarea atentă a ansamblului, mulțumindu-se cu notarea haotică a trăirilor, cu simpla înregistrare a datelor recepționate de conștiință

Este firească, deci, rezerva lui S Iosifescu față de viziunea lui Umberto Eco asupra compoziției. Acesta, discutînd conceptul de operă deschisă, este de părere că un mesaj cu semnificație neprecisă e mai bogat în informație deoarece permite o pluralitate de semnificații posibile. S. Iosifescu face observația că, dusă la limită, această „bogăție" și imprecizie se transformă în anularea mesajului.

În ceea ce ne privește, considerăm important încă un aspect al acestei probleme Poziția lui Eco are în vedere o „informație în general", pe care mai mulți exegeți (sau chiar unul și același exeget în două demersuri analitice) ar putea să o obțină pornind de la aceeași structură artistică. Dar această informație, adeseori subiectivă și arbitrară, nu este, totdeauna și în mod necesar și obligatoriu, informația operei, adică informația semantică pe care ea obiectiv o conține, ci reprezintă o sumă a unor considerații (adeseori marginale și secundare) făcute „à propos" de operă, aserțiuni nu o dată departe de intenția creatorului operei, iar uneori simple speculații care, pornind de la textul literar, pot fi susținute sau respinse cu același succes. Cînd vorbim de informația transmisă de operă, prin mesajul ei, înțelegem ideea sau ideile prin care opera literară îmbogățește informația cititorului, cunoașterea de către acesta a realității, a vieții, optimează structura spirituală a acestuia, produce deci efecte praxiologice. Este vorba, cu alte cuvinte, de acel mesaj prin care creatorul operei de artă a îmbogățit strategia comportării receptorului de artă. Opera „polivalentă", în sensul unor interceptări diverse sau chiar antagonice, simultan echivalabile, nu transmite, de fapt, informație strategică. Potrivit unui principiu al teoriei informației, un mesaj care indică două direcții neconvergente pentru atingerea unui obiectiv este egală cu zero. Deci, pe noi, ne interesează, cînd e vorba de informația strategică, în primul rînd sensurile și semnificațiile univoc interpretabile de către cititori, ale structurii artistice. După opinia noastră, mesajul se pulverizează nu numai la limită, ci acest proces de derută a cititorului se produce chiar de la început, de îndată ce opera pretinde că îl îndreaptă spre același țel pe toate drumurile posibile.

De fapt se știe că nici o orientare artistică, în măsura în care a reprezentat o experiență valabilă, n-a putut să renunțe pe plan practic la preocupările pentru arhitectonică. Tot așa – precum arată S. Iosifescu – postulatul dadaist al dizolvării artei prin hazard nu s-a constituit într-o tehnică adecvată (fidelă și consecventă acestui postulat), ci a dus doar la acele contraste de imagini și idei intenționat elaborate pentru a crea impresia de absurd, iar descoperirile poetice ale suprarealiștilor n-au fost nici ele produsul dicteului automat, ci au implicat o îndrăzneală a contrastului, foarte departe de hazard.

Poziția lui Silvian Iosifescu, întemeiată pe ideea că structura superior funcțională a operei literare este o soluție de tip anti-hazard, constituie o invitație la o artă clasică a epocii noastre, la acea clasicitate modernă de care are nevoie cititorul contemporan.

RODICA MICU UNGUR

1. George Călinescu, Reflecții mărunte asupra romanului, în Viața românească, anul X (1957), nr. 6, p. 7-13.
2. Ion Vlad, Între analiză și sinteză, Cluj, Editura Dacia, 1970, p. 73.

TINERI POEȚI

Ion Davideanu

POEME

Cred că am sădit un prun
în amurg și-n mir de ceață,
că-mi voi da averea pe-un
deșteptat de dimineață,
undeva, presimt, așteaptă
fișiit de coasă-mit,
liniștea orbind de dreaptă,
prin păduri de lemn sucit,
norii îmi vor ride gheață,
și-oi vedea oftatul tot,
cerb înspăimîntat din față,
împietrit cu apa-n bot,
cerul doagelor de dud,
toamnă vreau și nenecaz,
foarte aproape să-mi aud
cocoșul de munte treaz...

NOCTURNĂ

Gătită verde, liniștea aceasta
rămîne să se scurgă într-un nor
atinsă poate numai doar de creasta
cocoșilor, prin trîmbițele lor,
în teatrul nopții încă ne surîde
cortina cu versete pe mătase,
atenție, oftatul este gide,
cuvintele-s flămînde note joase...

CÎNTEC

Toamnă albă, toamnă rară,
toamnă-suflet de vioară,
toamnă despletită, toamnă
care încă se îndeamnă
să mai fluture ispită,
ca femeia părăsită,
vis de toamnă, toamnă plină
pe-un izvor cu apă lină
într-un plai legat de cer,
unde umblă cerb stingher,
toamnă caldă, subțiată
precum trupul sfînt de fată
nelăsată sărutată
de eșarfele tăcerii,
eu mă ard în plopii serii...

Ion Căiman

PATRIE — LUMINĂ

Și poate că mi-e dor să mi se spună iară
Că n-am lumină mai presus de țară
Și ceas mai nalt care să-mi bată ora
Decît cuvîntul țară-n ochii tuturora
Și umbră n-am mai de răcoare plină
Decît această apă de fîntînă lină
În care cerbii-și clatină frunziș de coarne
Și din strămoși ne urcă vîlvătăi de goarne
Și dau de veste că din zimbrul — domnul
Ne tragem azi și zbuciumul și somnul
Și cumpăna zvîrlită peste cer de vară
Cu care scoatem rărunchii pămîntului afară.

Și poate că mi-e dor să mi se spună iară
Din cînd în cînd la ceas rotund de seară
Că-s alb adolescent în mijloc de cîmpie.
Și țara-i prosop de vînt și mă mîngîie.

ÎNTOARCEREA FIULUI

Puțin cîte puțin se va aprinde
cel plecat în ochiul nimănui
și cu mînă darnică va-ntinde
cîte-o frunză cu miros gălbui

Va veni la masă fără veste
pocăindu-și mîinile pe piept,
vocea lui va răscoli-n poveste
jar amăgitor de înțelept.

În odaie lampa se va stinge
peste glasul lui și peste față,
doar un cocoș cu pliscul va mai ninge
în uitarea nopții dimineață.

PRIETENI

Prietenii mei urmăriți de pădure
unde vă e sufletul
aruncat ca o năframă
pe umărul vremii?

În aer tot mai rar
ascult foșnet de aripi,
în aer amfora dulcelui trecut
se risipește.

Și unde, prietenii mei urmăriți de pădure
vă purtați pasul?
Parcă mai aud în voi
mersul foșnit al cerbilor spre iezer.

IUBIRE DE PATRIE

Mereu coborîm prin vîrstele țării
ca într-o copilărie statornic aprinsă
în apele ochilor învățați să cuprindă
bucuria și-nduioșarea.

Peste cuvinte
fluturi albi sau brumele patriei
ne dezvăluie sufletul
rotunjit a sărbătoare.

Și mereu coborîm în aceste ninsori
cu brațele, cu sufletul
și tot ce avem mai frumos în noi
se cheamă iubire de patrie.

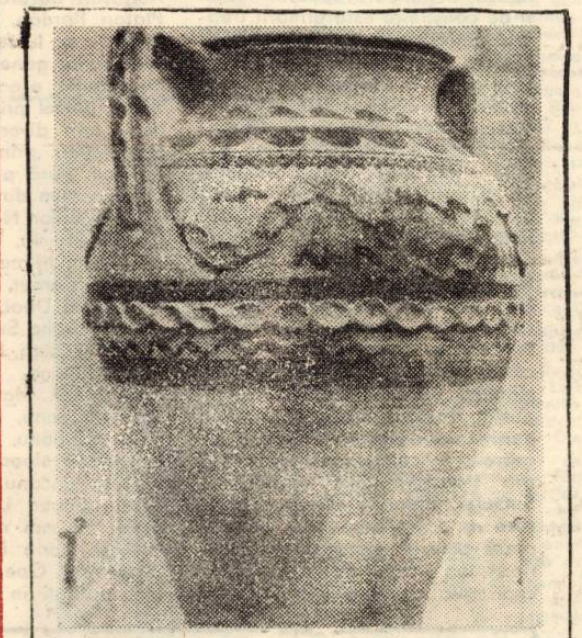

Vas de ceramică din Lugoj, decorat cu brîne alveolare și cu humă colorată

Octavian Doclin

FRAGMENT DE AUTOBIOGRAFIE

Eu m-am născut la țară, cu stupul de albine,
și-adesea lîngă tata chemam să vină ploaia;
dormeam pe crini, cu rouă acoperit de fluturi
și prin grădini cu iederi priveam cum paște oaia

și limba românească întîi aici am auzit-o
în nopțile cînd mama îmi turna miere-n lapte
și oaia s-o iubesc am învățat aici
căci mi-o păzi bunicul din nouăsuteșapte.

Eu am crescut la țară, cu steaua călătoare,
iar cumpăna fîntînii mă ridică-n lumină
azi ochii mi-i aplec și mînă-ntinsă-mi este
slăvită fie-albina și oaia și pacea din grădină.

STRĂBUN

Pe umeri simt străbunii cum
îmi țes o haină de străbun

voi fi mai galben dar mai bun
voi fi și eu cîndva străbun

voi fi fîntînă vreau să spun
atunci cînd eu voi fi străbun

și-adesea va veni la ea
o pasăre din Sud să bea

și din izvoare-o să răsun
cînd de-alți străbuni doresc să spun

pe umeri simt străbunii cum
îmi țes o haină de străbun

ETNOLOGIA

Actualitatea spectacolului folcloric*)

Rostul fundamental al unui spectacol folcloric este de a dezvălui frumusețile și sensurile adînci ale tezaurului popular, îndeplinind, astfel, una dintre principalele cerințe praxiologice, anume, aceea formulată atît de lapidar și de plastic în antonpanescа expresie: *„De la lume adunate și iarăși la lume date"*. Prin urmare, spectacolul folcloric este o componentă fundamentală a procesului de difuzare a valorilor etnologice în societate, contribuind la integrarea culturii populare în totalitatea praxisului social.

Funcția aceasta se concretizează în asimilarea valorilor culturale, determinînd dezvoltarea sensibilității și conștiinței oamenilor. Dar, totodată, în raport cu receptivitatea culturală a oamenilor, cu nivelul idealului cultural al epocii, se perfecționează și criteriile de valorificare a folclorului, remodelîndu-l și readaptîndu-l, potrivit cerințelor contextului spiritual al unui anumit timp, determinat istoric.

În felul acesta se îmbogătesc înseși valorile culturii populare. „Cultura, în general — arată sociologul Traian Herseni — deci sub toate formele ei nu este ceva exterior, o lume a unor valori moarte, ci o formă vie, care nu prețuiește decît atît cît este insușită și trăită afectiv de oameni. Elementul educativ este implicat, deci, în orice cultură" *(Coordonate ale culturii de masă*, în volumul colectiv *„Psihologia culturii de masă"*, Edit. Șt. Buc., 1968). Oricît ar fi de bogată moștenirea culturală, aceasta ar sărăci cu timpul, dacă nu s-ar putea „reîmprospăta — sporindu-și valoarea prin mutații funcționale" (L. Blaga *„Cultură și cunoștință"*, 1922, p. 36)

Spectacolul folcloric poate fi considerat, în sine, o *mutație funcțională sui-generis*, riguros dirijată, a creației populare. În cadrul spectacolului sînt relevate, prin excelență, valorile estetice și semnificațiile politice ale folclorului, integrîndu-le în stilul general al epocii în care sînt prezentate.

O exemplificare concludentă, în acest sens, este spectacolul folcloric: *„SĂRBĂTOAREA CÎNTECULUI ȘI JOCULUI POPULAR TIMIȘEAN"*, care s-a desfășurat în amfiteatrul natural al Văii lui Liman — Tomești în data de 31 august, fiind organizat de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș, Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă și Consiliul județean al sindicatelor.

După cum a afirmat tovarășa Lucia Zamfir, vicepreședinte al Comitetului județean de cultură și educație socialistă Timiș, pentru organizarea acestei manifestări culturale, *„ideea călăuzitoare n-a fost aceea de a pune în circulație folclorul, ca un fapt în sine, ci de a-l promova, ca pe un mijloc important de educare patriotică și artistică a maselor. Spectacolul folcloric este închinat patriei și partidului, muncii, roadelor pămîntului."*

Conceput în acest mod, ținîndu-se seama că un spectacol folcloric, prin însăși definiția sa, trebuie să fie o componentă esențială în structura unitară a culturii socialiste, *FESTIVALUL CÎNTECULUI ȘI JOCULUI POPULAR DE LA VALEA LUI LIMAN* a fost o *reușită certă, reliefînd, prin* excepționala pregătire a talentaților artiști amatori (ansamblurile „Timișul", „Făgetul", „Ghiocelul" și „Zora", formațiile Clubului C.F.R. și echipele de dansuri ale căminelor culturale din Fibiș, Seceani și din Curtea, fanfara Întreprinderii textile Lugoj) că județul Timiș deține unul dintre cele mai bogate potențiale artistice folclorice din țară — și avînd un pronunțat caracter educațional, dovedește că resursele noastre etnologice sînt o permanență sacră, în dinamica istoriei culturale a României socialiste.

AUREL TURCUȘ

* Marginalii la a III-a *Ediție a Sărbătorii cîntecului și jocului popular de la Valea lui Liman — Tomești.*

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 7 septembrie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Doktori. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,45 Magazin sportiv. 17,00 Călătorind prin Brazilia — Film documentar. 17,30 Variațiuni coregrafice. 17,45 Film serial: UFO. 18,40 Documentar Tv. Secvență moldavă: Dorohoi. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 1 plus 11 plus ceilalți egal omenie. 20,25 Festivalul Comediei cinematografice la Tv., „Cîntind în ploaie", o producție a studiourilor americane. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 8 septembrie

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Viață nouă în țara diminețiilor liniștite. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La porțile noului an. 20,20 Istoria operetei in... personaje. 20,40 Roman-foileton. Milioanele lui Privalov. Episodul 3. 21,20 Seară de balet. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 9 septembrie

9,00 Telescoală. 10,00 Pictori români. Nicolae Grigorescu. 10,20 File de dicționar. Medalion Gr. Vasiliu Birlic. Filmul artistic „Telegrame". 12,15 Telex. 16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Seara televiziunii bulgare. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar „Tv" 20,20 Seara televiziunii bulgare. Film artistic: Ultimele lor cuvinte. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 10 septembrie

9,00 Telescoală. 10,00 Matineu de vacanță. Lebedele sălbatice (II). 10,25 Biblioteca pentru toți (reluare). 11,15 Soare mîndru faur. Emisiunea muzical-coregrafică. 11,35 Aveți legătura directă 11,55 Telex 16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,05 Oaspeți in studiourile noastre. 17,30 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,45 La volan. 17,55 Album coral. 18,10 Pasiuni pe 16 mm. 18,40 Pe sub poale de Ceahlău. 18,55 Tribuna „Tv". 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Voci tinere. 20,40 Festivalul Comediei cinematografice la Tv. Telecinemateca prezintă filmul artistic „Legea e lege" Producție a studiourilor franceze. 22,10 24 de ore

JOI, 11 septembrie

16,30 Telescoală. 17,00 Telex. 17,10 Cabinet juridic. 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Muzică populară. 17,55 Lecții „Tv" pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Muzică. 18,45 Universitatea Tv 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială Tv. 20,35 Festivalul Comediei cinematografice la Tv. Ritmurile animației. 21,30 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore

VINERI, 12 septembrie

16,30 Telescoală. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,25 Festivalul Comediei cinematografice la Tv. „Un surîs în plină vară". Producție a studioului cinematografic „București". 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 13 septembrie

11,00 Ora copiilor. 12,00 Telecinemateca (reluare). 13,30 Telex. 13,35 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 14,25 Univers științific. 14,55 Moment folcloric. 15,05 Vîrstele peliculei. 16,00 Fotbal: F. C. Constanța — Dinamo București. 17,50 Caleidoscop cultural-artistic. 18,05 Club T... 18,55 Descoperirea României. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial „Colombo". 22,20 24 de ore. Sport. 22,40 Seară cu melodii.

TELEVIZIUNE

LAURENȚIU CERNEȚ

Șapte vagoane staționează

— povestire —

Pe la prînz, veni o locomotivă de manevră, luă platforma și o împinse spre triaj. Băieții urcară cele patru grupuri electrogene și le imobilizară roțile. Apoi puseră prelatele. N-a fost o treabă tocmai ușoară.

Peste o jumătate de oră, cele șapte vagoane ale eșalonului erau iarăși la un loc, pe o linie moartă, tocmai în capătul gării. Oamenii prînziră și se așezară la taclale. Asta era viața lor: o săptămînă într-o stație, apoi la drum, cu grijă, încet, să nu se strice aparatele, după aceea altă stație, oprire, sudează șine... În fiecare lună, patru zile și le petreceau acasă, la București. Asta, vara. Iarna lucrau în atelier, nu plecau prin țară.

Acum n-aveau chef de povești. Șeful gării le promisese că vor primi locomotivă și vor porni după miezul-nopții. Mult mai era pînă la miezul-nopții! Încercaseră să joace cărți, dar jocul nu mergea. Nici unul n-avea răbdare, gîndurile zburau aiurea. Ședeau întinși pe paturi, ca morți.

Gică Ponea căuta moleșit sub pernă. Pachetul de mărășești era gol.

— Ovidiule, dă-mi o țigară!

Ovidiu însă nu spuse nimic și Gică renunță. După un timp își aduse aminte și ceru din nou. Ovidiu îi aruncă țigara, Gică întinse mîna, însă n-o putu prinde.

— Ce, mă, nu vezi cum mi-o dai?

— Și ce, ți-e greu s-o iei de jos?

— Ce v-a apucat? interveni nea Chivu, ridicîndu-se în capul oaselor. Ce-aveți?

— Păi nu-l vezi, nea Chivule, se plînse Ovidiu, nu mai știe ce să facă de bucurie. A plecat Bau-Bau, cine-a rămas sudorul numărul unu al eșalonului? Gică Ponea! Cine are cale liberă la Nuța? Gică!

— Lăsați-o pe Nuța-n pace! vorbi supărat Ile. Ce-are ea cu Gică?

— Ea nu, dar el... De ce-i ținea mortiș: Nu trăim în lună, trebuie să ne purtăm cum trebuie... Parcă Bau-Bau...!

Pe patul de lîngă ușă ședea Lică Drăgan. Ședea întins într-o dungă, numai în chiloți. Nu înțelegea prea mult din tot ce se întîmpla și nimeni nu se găsea să-l facă să priceapă. N-avea decît șaptesprezece ani și era cel mai nou din eșalon, la primul său drum. Fiindcă se vorbea de Bau-Bau, se gîndi la popasul următor și se pomeni întrebînd:

— Dar cine o să sudeze cu a patra mașină?

Ovidiu îi făcu semn să tacă. Prin pereții subțiri trecea un cîntec tărăgănat, trist, fără cuvinte.

— Nuța... șopti Gică.

Cîntecul nu se mai auzi. Și Lică spuse abătut, cu o undă de regret în glas:

— Nuța ținea la nea Bau-Bau.

— Ce tot îi dai zor cu Bau-Bau? S-a dus — s-a dus! Gata.

Lică însă voi să știe:

— Mata, nea Gică, ai avut ceva cu el?

Gică nu răspunse și ieși trîntind ușa. Ovidiu rămăsese în picioare. Lipăi cu tălpile goale pe podeaua udă. O udase nea Chivu, să fie răcoare.

— Nea Ovidiule, eu cu cine o să lucrez acuma?

Imediat se gîndi la altceva:

— Nea Ovidiule, de ce îi ziceți Bau-Bau, că nu-l cheamă așa?!

— Ei... O poveste veche, dădu din mînă Ovidiu, apoi începu să-și trosnească degetele.

— Mai termină odată cu tronsitul! se răsti Ile.

— Te enervează?

— Ihî.

Ovidiu își aprinse o țigară. Nu era voie să se fumeze în dormitor. Nea Chivu îi urmărea cu strășnicie pe contravenienți, însă de data asta nici nu observă.

— Parc-a intrat dracu-n noi... zise mai tîrziu Ovidiu.

— Parcă... aprobă Ile.

— De-aia nu e bine să te joci cu sufletul omului.

— Cine se joacă?

— Tu, și eu, și Gică, și șeful... Toți. Ile își mușcă buzele.

— Șeful trebuie să aibă grijă. El răspunde. Sîntem noi tot pe drum, dar...

— El răspunde. Dar tu?

— Eu am zis că-i sora nevestei.

— Da-i băiat bun Bau-Bau...

Ile se-nfurie:

— Ce tot mă bați la cap? Tu ai protestat? Nu. Măcar să-i fi spus: Nu pleca, Bau-Bau, că ăștia-s niște tîmpiți!

— Păi de ce să nu fi plecat, mai bine să plece decît să stea cu niște...

Afară, Gică se trîntise cu spatele gol pe iarba de lîngă linie. Era un bărbat frumos, cu trăsături simetrice, necolțuroase. Totuși nu se știa de ce femeile nu-l îndrăgeau. Fusese căsătorit, nevasta îl lăsase și el se obișnuise să meargă cu „circul" — cu eșalonul adică — prin țară.

Gică era nervos, supărat pe cineva. Bau-Bau plecase de dimineață și Gică n-ar fi putut spune că se bucura sau că se-ntristа. Ar fi trebuit să se bucure. Bau-Bau era îndrăgostit de Nuța. Au observat toți. Era îndrăgostit pînă peste cap. Toată ziua îi ieșea în cale, dar nu-i vorbea, ci sta lîngă ea și doar o privea. Se uita ca vițelul la poarta nouă... Nuța era încadrată ca manipulant de materiale. Băieții, ca de la sine înțeles, o ajutau. Ea, în schimb, deși nu-i ceruse nimeni, făcea ordine în dormitoare, le mai spăla cîte o cămașă și gătea mîncarea. Avea nouăsprezece ani Nuța și era cumnata lui Ile. Și lui Gică îi plăcea. El, om trecut prin multe, ar fi știut cum s-o ia. Nuța însă înclina spre Bau-Bau. Ea nici nu-i spunea Bau-Bau, ci pe numele lui adevărat, Petruț... Seara ieșea cu el în oraș, se duceau la cinema sau se plimbau prin parcuri. Șefului nu-i convenea. Zicea că se strică tradiția eșalonului: Muncim împreună, ne distrăm împreună! Era tînăr șeful, n-avea decît douăzeci și șase de ani și-și lăsase mustață, ca să pară mai serios, să-l asculte oamenii. Era și aspru, chiar cînd nu se simțea nevoia, se temea să nu-i scape din mînă. De aceea l-a chemat pe Bau-Bau și ce i-o fi spus Gică, nu știa. Doar că Bau-Bau era din ce în ce mai trist, o ocolea pe Nuța și nici ea nu mai căuta să stea de vorbă cu el... Apoi Ile a găsit la ea un bilet. Bau-Bau îi scria pe furiș și ea îi răspundea. Ile a socotit că nu se face, nu e frumos ca Nuța să se „încurce" în eșalon. Tatăl ei i-o dăduse în primire, s-o țină din scurt. I-a dat o palmă fetei și lui Bau-Bau i-a spus față de toți:

— Să-ți iei gîndul! Nuța e tînără, ce știe ea! Aici sudăm, nu facem dragoste.

Șeful a adăugat:

— Ești sudor bun, dar nu pot să-nchid ochii cînd e vorba de morală și de disciplină. Dacă-i vorba de căsătorie — înțeleg. Da. Însă trebuie să fiu încunoștințat.

Bau-Bau n-a răspuns nimic. Gică parcă-l vede: mic, negricios, cu mușchi prelungi, jucîndu-i sub tricoul albastru; cum i se umfla-se o vînă de pe frunte și cum i se zbătea sub piele: cum voia să vorbească, dar nu putea. Așa era Bau-Bau, el nu prea vorbea. Protesta cîteodată, cînd rîdeau de el că nu cumva o fi mut: Nu-s mut, mă, dar n-am antrenament!

— Cine nu respectă regulamentul — n-are decît să plece! a încheiat șeful.

Aștepta probabil ca Bau-Bau să-și facă autocritica și să-și ia angajamentul. Îi plăcea mult șefului să-l audă ba pe unul, ba pe altul cum recunoaște, da, am greșit, acum, că mi-ați arătat, tovarășe șef, înțeleg c-am greșit. Se chema că omul e conștient, își dă seama și-o să se îndrepte. Dar șeful nu știa că de multe ori omul zicea numai așa, să scape de formalitate. De exemplu Gică. Numai să fi văzut o fată și se și lega de ea. Nu cu vorbe urîte, e drept, dar se lega: Cum te cheamă, frumoaso? Ești măritată? Și nu te căiești?... Șeful l-a luat la rost și Gică a promis că va căuta să se dezbare de obicei. Asta pînă la prima fată întîlnită. Șeful se încrunta și Gică avea gata pregătit un alt angajament: N-am reușit sută la sută, dar ați observat că m-am mai îndreptat. Fac eforturi susținute...

Bau-Bau însă nu știa să se prefacă și tăcea.

— Ce mai aștepți?

— Ce să fac, don șef?

— Ia-ți angajamentul!

— Nu pot, că n-o să mi-l țin.

— Atunci pleacă!

— Dar pentru ce? De ce să plec?

— Nu mai discut. Din momentul acesta...

— Bine, don șef. Mă duc.

Șeful tot nu credea c-o să plece.

Atunci Bau-Bau, încruntat, și-a scos de sub pat valiza de placaj și-a-nceput să-și arunce-n ea lucrurile. Le arunca așa cum se nimerea, cum îi veneau la mînă. Gică îl cunoștea de trei ani, știa că Bau-Bau nu voia să plîngă, dar că-i venea să plîngă... Cînd să-nchidă valiza, Lică s-a grăbit să-i dea ajutor.

— Du-te, mă țîcă, ce vrei? Ți-e degrab' să scapi de mine? Uite că scăpați toți.

Apoi Bau-Bau l-a cercetat pe fiecare și fiecare și-a ferit privirea. Lui Gică îi era rușine, dar a tăcut. Se umpluse de un fel de mulțumire amestecată cu rușine, un amalgam chinuitor, obositor, urît... Un gînd a tresărit în el, un gînd izbăvitor: E un laș! E laș! De ce pleacă? Pentru că e laș! Eu n-aș pleca pentru nimic în lume... Lașul!

L-au urmărit toți, pe furiș, ascunzîndu-se unul de altul, nevenindu-le să creadă că Bau-Bau a plecat, l-au văzut cum a traversat locul viran care despărțea linia de stradă, grăbit, ca și cînd l-ar fi alungat cineva din spate. S-a oprit hăt-departe și s-a uitat înapoi. Și Gică i-a simțit gîndul, parcă i-a auzit vorbele favorite ale lui Bau-Bau: Ei, suflete, suflete!

*

Băieții întinseseră păturile pe platformă, lîngă grupurile electrogene, și stăteau culcați pe spate, cu mîinile sub cap. Cînd și cînd se aprindea focșorul unei țigări... Nu puteau dormi. Poate din cauza nopții senine. Nuța căuta să ghicească unde-o fi acum Petruț și cum s-o gîndi la ea — era sigură că se gîndește la ea. El a fost întotdeauna singur, așa i-a spus Ile, că Petruț n-are pe nimeni. Și șeful i-a vorbit despre Petruț: că nu este voie să se întîlnească amîndoi și să meargă de capul lor. Privi pe fereastră. Poate că Petruț este undeva pe aproape. Trebuia să vină, să se sfătuiască. De dimineață, cînd a plecat, nu i-a spus nici un cuvînt. Și ce să-i fi spus?... Sau nu: ea trebuie să-l caute. El poate n-o vrea să mai dea ochii cu șeful. Ea trebuie să-l caute.

Se îmbrăcă iute. Scrise cîteva cuvinte pe o bucată de hîrtie pe care o prinse cu un ac deasupra mesei. „Sînt în oraș". Din prag, se răzgîndi, se întoarse și mai adăugă cu mînă sigură: „Dacă nu vin pînă plecați — mergeți sănătoși! Ile, îi scriu eu mamei".

Se furișă pe lîngă vagoanele cenușii și străbătu în fugă terenul viran, gîndindu-se că poate pășește chiar pe urmele lui Petruț.

*

Se înnorase și zăpușeala părea materială, parcă o vedeai cum te apasă. Stoian, șeful eșalonului, era în birou și încerca să citească. De undeva, dinspre triaj, răbătu o izbitură metalică de tampoane: Baung! Baung! Își smuci mustața, trase de ea pînă îi dădură lacrimile. Tocmai atunci intră nea Chivu.

— Trebuie să ceri om! începu el și se așeză pe un scaun.

Stoian își făcea vînt cu batista.

— O să cer...

— Trebuie!... Și să trimită om **bun**. Bau-Bau era un sudor clasa-ntîi!

— Într-adevăr.

Se duse să deschidă fereastra, să facă puțin curent. Aerul părea inert.

— Să-l ia dracu! se răsti tot el, fără veste. O să primim un om mai bun ca el... I s-a făcut de ducă — ducă-se! Un neserios. Se lega de fată. Fata tînără, ce știe ea? Să facem creșă la eșalon?

— Mda... oftă nea Chivu și-l privi ironic.

Obrazul de adolescent al șefului se înroși.

— Doar ai fost de acord că trebuie să le atragem atenția!

— Da, și-am greșit. L-am jignit.

— Dar ce, sîntem domnișoare? Sînt jignit — plec!

— Tu i-ai spus să plece.

Stoian se ridică înfuriat. Vru să iasă și se lovi cu capul de pragul ușii.

— Și ce, izbucni, ce vrei să fac? Apoi ceva mai moale: Poate vine înapoi...

— Și dacă nu vine?

— Ce om! Acu mă duc să vorbesc cu Bucureștiul. Doi oameni cer! O trimit și pe Nuța acasă. Cu muierile ai întotdeauna bucluc.

— Bine, zise nea Chivu. Ești șef, procedezi cum crezi...

*

— Nea Ovidiule, nu vrei să mergem în oraș?

— Ce să facem în oraș?

— Nu știu, dar nici aici nu-mi vine să stau. Mi-e urît.

— Ce-ți veni?

— Mă gîndesc la nea Bau-Bau... Ai văzut cum ținea electrodu-n mînă? Parcă picta.

— Tu și știi cum se pictează!

— N-am văzut, însă îmi închipui că așa se pictează.

Ovidiu își îmbrăcă alene pantalonii.

— Nea Ovidiule, dar de ce l-ați poreclit Bau-Bau?

Ovidiu oftă.

— Mă puștiule, mă Lică, mai lasă-mă tu în pace! Mă, ți-o spun prietenește, nu mă mai sîcîi atîta!

— Dar ce-am făcut?

— Taci!

Lică ieși tiptil din vagon.

*

Încet-încet se adunară toți în vagonul lui Stoian. Nu-i convocase nimeni. Și nici unul nu știa pentru ce anume veniseră acolo. Lipsea doar Nuța și Lică. Își aprinseră țigările și tăceau. Gică rîcîia cu unghia vopseaua de pe rama ferestrei. Se uită la ceas și spuse:

— Patru și jumătate.

Toți își priviră mecanic ceasurile.

— Cînd plecăm? întrebă Ile.

— După miezul-nopții, răspunse cu întîrziere Stoian.

— Ne grăbim... constată Gică.

Nea Chivu părea absent. O muscă bîzîia asurzitor.

— Ai cerut om, don șef? vru să știe Ile.

— O să cer...

— Ce să ceară?! răbufni Gică după un timp. N-am avut noi om?

Și iar nu mai spuse nimeni nimic. Musca bîzîia mereu. Ovidiu întinse palma și-o strivi de geam. Tăcerea se făcu parcă mai apăsătoare. Stoian se mișcă în scaun. Părea nedormit, obosit. Mîinile îi tremurau ușor. Se auziră pași pe scară. Cineva urca repede. Încremeniră toți. Cînd intră Lică, toți îl dușmăniră fără motiv. Dar Lică nu le dădu răgaz. Întrebă, fără să se adreseze cuiva anume, și în același timp, fiecăruia în parte:

— Dar cum plecăm noi așa, fără nea Bau-Bau?

Deodată se iscă un zgomot ciudat. Se auzeau răsuflări slobode. Era o mișcare, un freamăt, deși toți stăteau pe loc. Se priviră ușurați, de parcă ar fi găsit rezolvarea unui joc încîlcit.

Chilim cu motiv avimorf, datat cu anul 1896

* Din volumul „Povestiri sentimentale", predat Ed. Facla.

MEDALION

ȚUCULESCU

Evocîndu-l pe Țuculescu, clasic al picturii noastre moderne, evocăm nevoia de a forța limbajul plastic tradițional, pentru a-i conferi noi valențe, într-un febril și dramatic dialog filozofic de căutare a unui univers spiritual, capabil să exprime sensurile tainice ale genezei cosmice, ale luptei tăcute dintre esență și aparență. Dorința lui depășește vetustul contemplării, el este singurul care a văzut soarele răsărind din adîncurile ceții, numai lui i s-au arătat ochii nenumăraților, care străpung obscuritatea, numai el a putut crea universul de basm mirific, încărcînd subiectul imaginii campestre cu sensuri simbolice, înălțindu-se într-un palat aerian purtat de nori, roșu de amurguri și de sclipiri opale.

Conștiință tragică și lucidă a timpului, Țuculescu ne familiarizează cu un spațiu plastic neuzitat, situat între asimilările artei populare, integrată într-o viziune personală, și ordinea estetică conformă conștiinței sale. Stăpînind miracolul exploziilor vegetale, dominînd cu seducție spațiul fabulos și ireversibil al timpului, pictorul transpune încordarea umană, biciuită de culorile aspre ale materiei picturale. Copaci, flori, măști, păpuși, flori imense se învălmășesc într-o ornamentică în care flacăra vulcanilor sau cîntecul sirenelor te plimbă într-un ținut de legendă.

„Sîntem prea zbuciumați, spunea el adesea, ca să ne mai mulțumim cu imagini frumoase ; trebuie să eliminăm dulcegăria platonică din artă ; viața e adîncă, dramatică".

Conștiindu-se, el știa că viața nu rezidă numai în obiect, ci în raporturile sensibile ale tuturor obiectelor, și în relațiile lor intime cu cel ce le descifrează. Decorativ, în aparență, el ruinează decorația pentru a restaura arhitectura unor noi forme plastice transcrise cu un efort liric de un uimitor curaj. Tablourile de proporții, „Testamentul plastic", creație a ultimului an de viață, cuprind elementele esențiale ale operei sale, pusă sub semnul solarității și umanismului. Copleșitoare și vastă această operă, cu un profund caracter național, însumează ani de căutări și îndoieli ale unui artist, care domnește, din zori și pînă seara, peste pictura noastră contemporană fecundînd viitorul.

Comemorîndu-l în acest an, cînd se împlinesc 15 ani de la dispariția sa prematură, omagiem un destin și o viață artistică exemplară.

RADU MELNIC

TEATRU

TALENTUL – RAMPĂ DE LANSARE

În cei cinci ani de cînd se numără printre membrii colectivului Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara, **Koszta Gabriella** a fost distribuită în peste 30 de roluri, majoritatea principale. „Este o tînără norocoasă, o avantajează și figura" – ar putea spune cineva. Și într-adevăr, mai multe roluri de copii, de băiețandri pe care le-a interpretat pînă acum i s-au potrivit peste măsură.

Dar iată o serie de alte succese ale sale (și ale teatrului) : piese ca Ivanov, Banul Bánk, Unchiul Vanea și altele – în fața cărora cei ce se îndoiesc de talentul și prinderea tinerei actrițe, se vor dezarma vrînd, nevrînd. Pentru că puterea ei de pătrundere în psihologia și în sufletul unor personaje adesea contradictorii, capacitatea ei de a înțelege și a interpreta cele mai deosebite caractere umane, o ridică, fără îndoială deasupra cotidianului.

Interesîndu-ne de satisfacțiile sale artistice, ea ne-a vorbit recent despre bucuria nemărginită ce o simte prefigurînd pe scenă o mare varietate de stări și sentimente. Însă, serile și montajele de poezie la care este prezentă cu regularitate (tot ca interpretă apreciată – nota autorului) îi oferă poate cel mai mult : posibilitatea de a trăi și a arde tot mai intens și cu folos. Iar emoția formidabilă, imboldul deosebit pe care ea le resimte ori de cîte ori vine în contact cu adevăratele opere de artă, îi orînduiesc de fapt întreaga viață. Nu întîmplător, lectura intensivă, audițiile muzicale permanente pe care le practică cu precădere în timpul ei liber, au devenit pentru ea motive de satisfacție similare cu apariția pe scenă. Crede de asemenea, că pentru un artist talentul nu este decît o eventuală rampă de lansare, în timp ce autocultivarea, autoperfecționarea permanentă și multilaterală constituie combustibilul util pentru autodepășire. Arta, contactul spiritual intens cu colegii, prietenii și în general cu toți oamenii din jurul ei, reprezintă pentru actriță un nesecat izvor de energii sentimental-intelectuale pe traiectoria sinuoasă a angajării totale în slujba celor mai scumpe idealuri ale noastre.

Și în fine, am mai întrebat-o pe actriță ce crede despre atenția deosebită ce i se acordă de către regizori, de conducerea artistică a teatrului. Ne-a răspuns și acum cu aceeași modestie care o caracterizează : „sînt fericită că cei din jurul meu – inclusiv publicul – au avut întotdeauna încredere în mine. Cum să vă spun, domnește în acest teatru o atmosferă bună de lucru și de creație ce nu se întîlnește la orice pas. Iată de ce cred că nicăieri n-aș fi putut realiza atîtea cît am făcut aici la Timișoara ..."

ALEXANDRU VAJDA

MEMENTO

V. I. POPA

– ANIVERSARE –

La 27 de ani i se juca „Ciuta" pe scenele a trei teatre. Scriau despre acest debut Liviu Rebreanu ori Eugen Lovinescu. Fusese un eveniment. Au urmat alte piese, romane, puneri în scenă, scrieri despre teatru etc., o viață întreagă care ar fi ajuns acum la 80 de ani. O viață care a ars ca o flacără. A vrut un teatru pentru mase, ar fi dorit o scenă pentru cei tineri. Paul Wegener care văzuse un spectacol pus în scenă de românul V. I. Popa îl compara cu Reinhardt socotindu-l unul dintre marii regizori europeni ai momentului. Și cîte alte asemenea opinii am putea consemna ! Un salt în timp, ne oprim la unul dintre condeiele de prestigiu ale contemporaneității noastre. Ion Zamfirescu scria nu de mult în România literară : „Scriitorul s-a preocupat să găsească hotarul necesar dintre teatru și literatură. Și-a pus întrebări serioase în legătură cu ceea ce în condițiile lumii moderne ar putea să asigure cu adevărat o reteatralizare a teatrului. A înțeles, aproape cu perspicacități de precursor, că regia nu ar mai putea să însemne doar tehnică și meșteșug, ci trebuie să devină știință și artă în toată puterea cuvîntului. A militat pentru ca teatrul să capete formă de conștiință socială ... A impus ideea că în teatru drumul spre universalitate pleacă de la creația originală". Un portret al omului de teatru care a fost Victor Ion Popa. Scrierile sale despre teatru rămîn puncte de reper și pentru acest moment al teatrului nostru. O viață ca o experiență de teatru, fără de care, istoria teatrului românesc, nu mi-o pot imagina.

A. C. IORDACHE

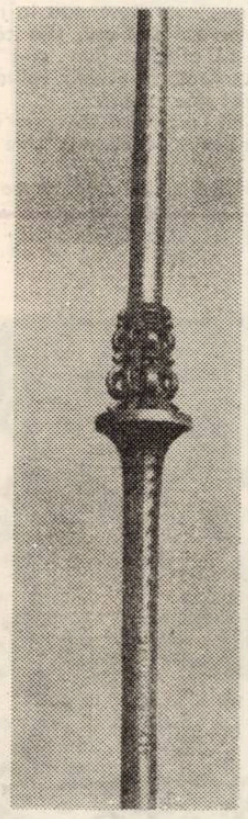

Furcă de tors cu decor mixt : sculptură și culoare datată 1887

CADRAN

● **PREMIUL PETRARCA** pentru lirică germană a fost recent instituit de către istoricul de artă și editorul vest-german Hubert Burda. Premiul va fi decernat în fiecare an, între 19 și 20 iulie, cu ocazia aniversării nașterii, respectiv morții lui Petrarca. ● **EDDIE CONSTANTINE**, cunoscuta vedetă a filmului și cîntecului francez, debutează cu un roman : **Proprietarul**. „Sînt un om de cinema, iar cartea mea e decupată ca un scenariu. Deci nimic mai simplu decît o adaptare pentru ecran. Dar pentru un asemenea subiect, inspirat de lumea ciudată a curselor, visez la un mare regizor : Fellini". ● **DACĂ PENTRU CRITICA ENGLEZĂ** anul 1973 a fost considerat un an al biografiilor politice, 1974, privit retrospectiv, a fost declarat „Anul biografiilor artistice". Editurile engleze au făcut posibilă apariția unui remarcabil număr de cărți consacrate vieților artiștilor și scriitorilor precum și editarea memoriilor lor. Au fost apreciate în mod deosebit monografia Piecasso, memoriile doamnei Ottoline Morrell, autoarea a numeroase ilustrații de carte la opera lui Huxley și Lawrence, precum și cartea romancierei Margaret Drabble despre Arnold Bennett. ● **FESTIVALUL DIN VALEA RUHRULUI**, ajuns la a 29-a ediție, a inclus în cadrul manifestărilor culturale două expoziții „Arta populară în Uniunea Sovietică" și „Despre oameni și mașe", al cărei generic este „Onoare muncii". ● **BELGRADUL, VIITORUL SEDIU AL TEATRULUI NAȚIUNILOR.** După ce a fost găzduit de Paris și Varșovia, Congresul Institutului Internațional de Teatru a făcut propunerea ca Teatrul Națiunilor să-și desfășoare activitatea viitoare la Belgrad, unde va fi admisă – în premieră – și participarea grupurilor experimentale de teatru, pe lîngă cea a teatrelor cu stagiune permanentă. ● **UN FILM DESPRE JACQUES DUCLOS**. Regizorul francez Philippe Laik realizează un film documentar-artistic despre marele militant comunist francez, Jacques Duclos, care a încetat nu de mult din viață. Scenariul a fost elaborat împreună cu Duclos. Filmul va fi „itinerariul unui om, așa cum a fost el pentru milioane de francezi : omul unei idei, al fidelității față de acea idee omul unei permanente lupte. Va fi drumul unui om a cărui viață se împletește cu marile evenimente istorice din 1920 pînă azi", a declarat recent regizorul într-un interviu acordat ziarului **l'Humanité** ● **O EXPOZIȚIE ITINERANTĂ.** Expoziția de sculptură în fildeș a Ermitajului, conținînd 137 de obiecte din secolele 11-19 a ajuns, după ce a fost găzduită în Berlin, Praga și Bratislava, la Muzeul german al fildeșului din Erbach Odenwald (R. F. Germania). **VIITORUL TEATRULUI MUZICAL.** În Berlinul occidental a avut loc o întîlnire a oamenilor de teatru cu tema „Teatrul muzical. Necesități și posibilități". Discuțiile s-au referit mai puțin la calitatea muzical-dramatică a spectacolelor, accentul căzînd pe problema atragerii publicului, în condițiile în care această instituție atît de controversată își păstrează în general formele tradiționale. ● **SALA DE CINEMA**. În locul sălilor „mamut", în R. F. Germania, au început să apară din ce în ce mai multe „cinematografe de cameră", săli mici, intime, cu maximum 100 de locuri, cu programe care pot fi adecvate gustului diverselor categorii de spectatori. Cei mai îndreptățiți să se bucure de această inițiativă sînt cinefilii, pentru care unele săli au început să-și profileze programul în exclusivitate pe filmul de artă, pe cel politic latino-american, pe filmul de cinematecă etc.

ARIADNA

PANORAMIC

● În cinstea celui de-al X-lea Congres al U.T.C. tinerii județului Timiș raportează că angajamentul la lucrările finanțate de muncă patriotică a fost realizat deja în luna august. Tot de la Comitetul județean al Uniunii Tineretului Comunist aflăm despre trei acțiuni culturale care vor fi închinate evenimentului din această toamnă : o expoziție a tinerilor artiști plastici timișoreni, o Decadă a cărții social-politice și a literaturii pentru tineret, precum și o nouă ediție, a șaptea, a „Portativului tinereții" ● Anunțăm un nou spectacol al Teatrului orașului Gera din Republica Democrată Germană, aflat în turneu în județul nostru : „Timpul berzelor" ● La Festivalul internațional de folclor de la Dijon (Franța), reprezentantul folclorului românesc e ansamblul „Semenicul" din Caransebeș. După încheierea Festivalului artiștii cărășeni vor face un turneu în Danemarca și Suedia ● Inspectoratul școlar județean a convocat pentru zilele de 5 și 6 septembrie toate cadrele didactice ale județului pentru a dezbate probleme legate de îmbunătățirea procesului de învățămînt, pentru a face bilanțul muncii instructiv-educative desfășurate în anul școlar trecut, pentru a face rodnice schimburi de experiență. Toate acestea – în cadrul deja tradiționalelor Consfătuiri ale cadrelor didactice de la începutul fiecărui an școlar ● Un nou vernisaj la Galeria de artă a orașului : sîmbătă, 6 septembrie – expoziția pictorului DIODOR DURE ● Teatrul de păpuși din Timișoara invită la o nouă vizionare : spectacolul alcătuit din două piese, Cetățuia Vărădiei a poetei țărănci Cornelia Bulzan și Doina lui Eugen Frunză. Regia aparține Corneliei Iurașoc Gheorghiu, iar scenografia Sofiei Kryzanowsky. Remarcăm pentru eleganța prezentării caietului program conceput de I. Drappel ● În munții Semenicului, unul din redactorii revistei noastre a întîlnit un grup mai puțin obișnuit de pionieri. E vorba de cei zece membri ai expediției pionierești „Urmașii dacilor", de la Casa pionierilor din Reșița, condusă de profesorul Gh. Curescu. Echipajul se pregătea pentru „Asaltul Carpaților", acțiune de mare amploare, destinată marcării unui nou traseu turistic lung de 50 de km, studierii florei și faunei din zonă. Pentru modul exemplar în care acești pionieri și profesorul lor au înțeles să-și petreacă zilele vacanței, transcriem numele tuturor : Ioan Madina, Monica Grăf, Mircea Mazera, Petru Madina, Rodica Panduru, Gh. Cazacu, Carmen Repca, Savu Sirbu, Marius Lodl.

I. P.

FILATELIA

● Avînd o activitate organizată de peste 50 ani, filatelia timișoreană a cunoscut de curînd un important eveniment filatelic, eveniment ce reprezintă începutul unei noi etape de dezvoltare, în condiții mult mai favorabile. În ziua de 28 august a.c. filateliștii timișoreni au participat la două manifestări cu adînci semnificații :

INAUGURAREA FESTIVĂ A SEDIULUI FILIALEI A.F.R. TIMIȘ, în sala din strada Eminescu 5. În prezența reprezentanților Comitetului de cultură și educație socialistă, ai Direcției județene P.T.T.R., ai conducerii centrale a A.F.R. din București, a delegaților cercurilor filatelice din municipiu și județ, a delegaților Filialelor A.F.R Caraș-Severin și Dolj și a numeroși filateliști, Președintele Filialei A.F.R. Timiș Dr. Răzvan Panaitescu a rostit cuvîntul inaugural, evocînd strădaniile depuse pentru realizarea acestui vechi deziderat al filateliștilor din Timișoara.

În aceeași zi, la ora 18, a avut loc deschiderea EXPOZIȚIEI FILATELICE „TIMIȘOARA '75", în holul mare al Universității, expoziție organizată în colaborare, anual, de cercurile filatelice din Timișoara, Freudenstadt (R.F.G.) și Courbevoie (Franța). În prezența delegaților și a invitaților, a rectorului Universității, tov. Stanciu Petru, a numeroși filateliști, au fost rostite cuvinte de salut din partea filialei A.F.R. Timiș, a Cercului central A.F.R. După tăierea panglicii inaugurale, au putut fi vizionate cele peste 100 panouri care prezintă variate și valoroase colecții filatelice, unele consacrate deja în competiții internaționale.

FILATELICUS

ORPHEU

FOLCLOR MUZICAL ÎN SPECTACOL

O mare răspundere își asumă cei care trasează profilul unui spectacol muzical-coregrafic urmărind să contureze specificul folclorului unei regiuni. Dacă, în edițiile anterioare, la TOMEȘTI – VALEA LUI LIMAN, au fost invitate diverse formații, unele constituite, altele cu activitate sporadică, de data aceasta au apărut pe podium doar cîteva mari ansambluri, mai ușor de „paginat" într-un spectacol unitar, bazat pe un scenariu și pe o concepție regizorală. În anii trecuți, apăruseră cîteva formații aproape singulare, uneori stîngace, aducînd un farmec inedit și mult autentic ; s-au cîntat piese mai puțin frecvente la radio și televiziune, piese care aproape că se sting prin neintrebuințare, prin amatorismul lor dezinteresat și proaspăt. Înviorarea folclorului muzical se poate realiza și prin cultivarea și popularizarea micilor grupuri, de colectivitate rurală restrînsă, prin popularizarea melodiilor bătrîne și specifice. Artiști de mare virtuozitate s-au perindat pe scenă, cu mici excepții, am audiat o artă mare, emisă parcă de o secție folclorică a unei filarmonici, o muzică în spectacol, prețuind egal mișcarea și sunetul, costumația și farmecul personal al purtătorului. Nu a fost un concert. Valoarea manifestării rezidă în altceva, nu atît în strictul autentic al folclorului muzical, deoarece multe piese prezentate le-ascultăm zilnic și le vom mai asculta, în variante șlefuite, realizate de soliștii înșiși, ori de instructorii de profesie, ori de profesorii de muzică. Spectacolul interminabil de altădată face loc scăpătorului și sigurului succes al fratelui său perfect, rafinat, virtuoz. Apt pentru orice scenă. Dar era firesc : în decorul natural al pădurii nu numai de eleganță aveam nevoie, ci și de bătrînii rapsozi, cu arhaicele lor instrumente.

LUCIAN BURERIU

SILUETE

SENTIMENTUL CÎMPIEI

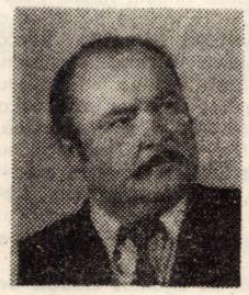

Coborîtor de pe dulcile plaiuri moldave, absolventul liceului „Aron Pumnul", Ovidiu Melinte, se îndrepta spre agronomie. Cînd mulți dintre colegii lui încercau treptele sonore spre Litere și Drept, visătorul care iubea cîmpia voia să se specializeze în tainele vegetale, în miracolul de aur al recoltelor. Astăzi e inginer agronom și profesor la Liceul agricol din Ciacova. Ovidiu Melinte ...

... Sînt fericit cînd observ că elevii Liceului agricol din Ciacova, încercați de emoții, pătrund și dezvăluie tainele naturii. Hibrizi, soiuri, livezi intensive, terenuri experimentale au devenit expresii familiare ucenicilor în știința agriculturii. Am încercat, prin lecțiile predate, să le inspir sentimentul cîmpiei, al genezei vegetale. Acest poem al recoltelor, al sporirii lor, gîndul că pîinea și poamele țării sînt în grija noastră, a celor din agricultură, au în elevi un ecou copleșitor. Sigur că trebuie să aibă o pregătire multilaterală, pentru a înțelege cît mai profund răspunderea lor prezentă și viitoare pentru holdele de mîine. Sînt copii de țărani care trebuie nu numai să iubească mirajul recoltelor, al semințelor, ci să se și familiarizeze cu tehnica avansată ce ni se pune la dispoziție, cu noile cuceriri științifice din agricultură. Numai așa sentimentul cîmpiei devine durabil și cu adevărat poetic.

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

ANCHETE LITERARE ● După seria de ample anchete literare vizînd probleme ale poeziei, prozei și dramaturgiei românești contemporane, găzduite de mai toate revistele noastre literare, – iată că, acum, venind firesc la rînd, asistăm la o dezbatere asupra unor probleme ale criticii literare. Sub titlul „MODALITĂȚI ACTUALE", prof. Al. Dima (România literară" nr. 34) după ce motivează abundența scrierilor critice (de pildă : între 1956-1966, în sfera occidentală, sînt înregistrate 7.000 lucrări, ceea ce reprezintă „jumătate din numărul romanelor apărute în același răstimp pe scară mondială și mai mult decît totalitatea volumelor de poezii publicate concomitent") precizează principalele direcții ale criticii contemporane (critica psihanalitică ; metodele formaliste, în cadrul cărora, la loc de frunte, se află structuralismul ; existențialismul ; critica marxistă „așa cum se dezvoltă ea în ultima vreme la Lukács, Gramsci sau Goldman").

● În același număr al revistei, GABRIEL GAFIȚA – pentru care realismul reprezintă formula personală de creație – se automărturisește ca om și ca artist. Ștefan Aug. Doinaș în „Critica literară și poezia" analizează, concentrat și, credem, foarte exact, relația critică literară – poezie, prin raportul adecvării „instrumentelor critice la specificul concret al obiectului poetic" – de vreme ce peisajul poetic românesc actual este atît de divers ...

● În revista „CONVORBIRI LITERARE" (nr. 8) trei critici literari : Alexandru George, Zaharia Sângeorzan și Cornel Ungureanu încearcă să răspundă la întrebarea spinoasă „pînă unde merge moralitatea și de unde începe imoralitatea cronicarului", subiect interesant de vreme ce putem afla, tranșant, unele dintre motivele pentru care o carte poate fi infirmată ca valoare de către slujitorii criticii literare. Iată cîteva dintre aceste motive, fără a uita însă să facem specificația preliminară : „Critica e un act de judecare și posibilitățile ei de eroare sînt de ordin intelectual nu etic" (Alexandru George) : „Această libertate a opiniei (criticii literare n.n.) impune, celui care o formulează, o mare răspundere de ordin interior. Situația e și mai gravă atunci cînd criticul se bucură de o suprafață socială mai mare. În această categorie intră în primul rînd profesorii – indeobște ascultați fără discernămînt de elevi și studenți ...". Urmează omisiunea cu intenție, exagerarea unor defecte neesențiale pentru operă, tăcerea organizată în jurul unei cărți, etc. (Alexandru George) „Să recunoaștem – spunea Zaharia Sângeorzan – că moralitatea criticului nu este dată numai de șansa unei poziții de independență ci și de autoritatea pe care el și-a cucerit-o". Independență, da, dar față de cine, de ce ? Cornel Ungureanu, tranșant, afirmă : „Nu-mi regret nici o cronică. Sigur că multe din superlative ar fi trebuit temperate, după cum unele negații s-ar fi putut lipsi de vehemență. Scrise pentru revista Orizont ... aceste cronici pot ilustra, cred, condiția cronicarului literar din provincie. Nu cred că am avut vreo contribuție deosebită la „însănătoșirea" vieții literare".

A. BALTHAZAR

CONTEMPORANII

A venit Maria!

Mai întîi am văzut-o la Teatrul de păpuși. După terminarea spectacolului, copiii și-au luat hîrtia și culorile și-au început să picteze ; dînsa trecea de la unul la altul, îi îndemna și părea o soră mai mare a lor ; cineva îi filma pe micuții care își mișcau degetele în vopsea, după o tehnică simplă și ușor de deprins, dar ei își continuau netulburați lucrul. Era un spectacol reconfortant din care reținem mai cu seamă **participarea.**

Împreună cu ei, la grădinița nr. 2, educatoarea își exercita altfel acțiunea ei formativă ; copiii recitau versuri, dar aceasta nu cum se face de obicei, debitînd cu zor mare un text învățat papagalicește, copiii recitau versuri, dar se și jucau și jocul era foarte pasionant fiindcă recitatorii primesc . . . microfonul portabil ca pe o mică strecurătoare de care atîrnă un fir, exact cum văd ei că sînt festivalurile la televizor (n-are importanță că microfonul lor e o simplă jucărie) și miracolul se produce, în prezența acestui obiect, recitarea devine o treabă atît de serioasă ! Apoi trecem la alt punct din program, se aude o melodie, instrumentul, nu știu dacă îl cunoașteți, se numește claviolă, Maria Goian l-a găsit în comerț și place copiilor, iar în timp ce ei se îndeletniceau cu o activitate practică, ea le intonează cîteva acorduri, nu-ți vine a crede, dar sînt din Beethoven, Simfonia a IX-a ! Nu e hazardat, la patru-cinci ani cît au auditorii ? Reții ei oare muzica aceasta profundă și tulburătoare ? Goian știe ce face, zîmbește și, zîmbind, jucîndu-se alături de ei, ai impresia că toată gravitatea conceptelor devine la ea o necurmată creație, o artă de a educa, izvorînd din pasiunea, mereu trează și răscolitoare.

Și, iată, acum, pe strada Brincoveanu, o stradă ca multe altele din Timișoara, umbroasă și liniștită, admir scoarțe și obiecte de artă, privesc ștergare și tablouri și înțeleg acuma bine că ideea cu dactilopictura a pornit dintr-un lung exercițiu artistic, dintr-o înțelegere a frumosului. Și mai sînt aduse de nu știu unde aceste planșe pictate toate din vîrful degetului și — fără să fie — este de fapt o colecție reprezentativă, plină de umor și spontaneitate, care ar putea stîrni gelozia unor profesioniști. Dana a făcut un tablou expresiv pe care l-a intitulat „Furtuna de ieri cu grindină", lui Nicușor i-a reținut lucrarea „Cameră deranjată că se zugrăvește" (și cîte n-au văzut ochii lui Nicușor într-o asemenea încăpere !), Günter își imaginează „O explozie în lună", foarte interesant, luna are nori și vegetație, dar asta nu prezintă importanță, mai e destul pînă la lecțiile de fizică, fantezia poate să zburde în voie, Felix a realizat un „Dans al culorilor" (ce luxuriantă paletă are în vîrful degetelor micul pictor !) iar Șani, portretul „Sora mea, veselă că azi e ziua ei", adică, adaugă gazda, el a imaginat o scenă de familie și încă una cu o încărcătură afectivă.

Să mai spun acum, cînd prezentarea „expoziției" se încheie, că artiștii aceștia **în spe,** copiii săi, sînt primii **dactilopictori** din țară și chiar dacă nu atît de celebri, oricum, rivalizează cu cei care mînuiesc penelurile din Vulturești, fiindcă și ei, timișorenii de-o șchioapă, au fost filmați, televizați, radiodifuzați, popularizați prin ziare și reviste.

Iubiți mult copiii, zic. Da, îi iubesc de cînd mă știu, încă de mică simțeam nevoia să-i ocrotesc și pedagogia mea respectă foarte mult latura afectivă : copilul are nevoie de un climat de liniște, de înțelegere și armonie, el trebuie să se simtă ocrotit. Asta e foarte frumos la noi : copilul e stimulat, ajutat, astfel, el se îndreaptă în chip firesc sau, oricum mai ușor, fără prea multe dibuiri, spre domeniul pentru care manifestă aptitudini. O, dacă aș fi fost și eu stimulată de la o vîrstă atît de fragedă, să zicem de la trei ani și jumătate, cît au unii din micii mei elevi, minuni aș fi făcut ! Dar eu am fost un copil de după război, cînd lumea era încă înnebunită, răvășită și am avut o viață foarte zbuciumată. Tatăl meu s-a dus trei dealuri și trei văi cu bocceluța în mînă, să urmeze o școală, a fost un autodidact, era om de la munte, rezistent, răzbătător. Sînt educatoare de un sfert de veac. Multe drame am trăit și m-am hotărît în sinea mea să fac totul din suflet, cu sinceritate. Pentru toamnă, mă străduiesc să le deschid copiilor mei o expoziție personală cu picturi pe lemn, piatră, hîrtie, marmură, ceramică, acuarelă.

Maria Goian a fost recent la Craiova, invitată la **Casa corpului didactic,** pentru a preda dactilopictura. Mereu e invitată undeva și privitorii au fost de îndată cîștigați și nu numai acolo, ci și la Arad, Oradea, Tîrgoviște. Privesc în jur și ochii îmi rămîn pe multe tablouri, acestea sînt ale interlocutoarei mele și nu ale ucenicilor săi ; îmi spune că a studiat cu maeștrii Aurel Ciupe, Iuliu Podlipny, Catul Bogdan. La școală, învățătoarea i-a zis o dată : fată dragă, ai talent, să faci portrete. Și ea a ascultat-o. A avut patru expoziții personale, acum o pregătește pe a cincea.

Pictez, îndeosebi, portrete și crochiuri de actori. Actorii ca și copiii sînt prietenii mei și poate că dragostea pentru teatru îmi vine de la strînsa mea prietenie cu o actriță care azi nu mai este. În vacanțe merg la București. Intru într-un teatru dimineața și nu mai ies pînă noaptea de-acolo. Asist la repetiții, la spectacole și mă minunez de fiecare dată, ce muncă istovitoare, cîtă trăire, cîte strădanii ! Actorii sînt obsedați de imagini pe care vor să le realizeze, i-am văzut deseori secătuiți, triști că-n urma lor nu rămîne nimic. Ba, uite, zic, rămîne și le-aduc un crochiu, un portret. Și ei mă omagiază : îmi oferă cărți cu dedicație, vin și recită la expozițiile mele. Cînd mă văd intrînd se bucură și exclamă : a venit Maria ! Și pe la unsprezece noaptea, înainte de a se demachia, înainte de a deveni ei înșiși, eu îi prind și, nu oșa la nimereală, ci într-un rol în care ei se regăsesc cel mai bine. Pe George Constantin l-am observat timp de zece ani, am realizat nenumărate crochiuri și de-abia pe urmă l-am pictat în **Jocul ielelor !**

Cineva sună la ușă, Maria Goian mă părăsește cîteva momente, văd pe masă un volum de versuri al lui Emil Botta, deschid prima filă și citesc : **„Mariei G. prietenă dragă a mea, căreia îi dedic această poză : Culorile sînt fapte ale luminii, fapte și suferințe. Dorindu-i, cu o mare sinceritate, fericirea !**

Revine și o ascult în continuare. Sînt un om care iubește foarte mult viața și gîndesc că trebuie să ne prețuim atît timp cît trăim ; să evaluezi prezența fiecărui om în cursul vieții. Cînd am pierdut-o pe prietena mea, primul gînd mi-a fost : ce bine că nu i-am spus niciodată o vorbă urîtă !

Dar aici ce-aveți ? o întreb răsfoind filele unui album voluminos. Versuri, versuri și desene închinate pădurii. Iubesc mult natura, pădurea îndeosebi, ea pare tăcută și tainică, dar cît zbucium pe dinăuntru ! Cînd am timp, mă duc pe dealuri, scriu și pictez, citesc mult și nu cunosc cuvîntul „mă plictisesc". Dacă aș mai avea o viață, m-aș face scriitoare. Scriitoare de culise, zic eu. Oamenii pier și continuă să trăiască prin noi, cei care rămînem. Floarea mea preferată e nufărul. Trăiește atît de puțin, doar 48 de ore, dar dă tot ce poate în acest răstimp scurt !

Ornicul arată că se apropie timpul cînd Maria Goian trebuie să intre în tură. O așteaptă copiii și mă întreb cînd au trecut cele patru ceasuri ? Deschide aparatul de radio și-un val de melodii inundă încăperea, ea începe să fredoneze, ah ! **Traviata,** cred că am auzit-o de peste o sută de ori, ne despărțim și, după ce închid poarta casei bătrînești de pe „Brîncoveanu", știu sigur că aici voi mai reveni.

VALENTINA DIMA

PHILOLOGICA

Acad. Al. Graur, ALTE ETIMOLOGII ROMÂNEȘTI (Ed. Academiei, București, 1975)

După cum titlul însuși lasă să se înțeleagă și după cum rezultă și din **Cuvînt înainte,** lucrarea de față se înscrie ca o continuare sau, mai exact, ca o completare a cărții **Etimologii românești,** publicate de aceeași autor în 1963, la aceeași editură. E vorba de o completare înțeleasă (și concretizată) într-un dublu sens : pe de o parte, se revine acum cu date, atestări și precizări noi asupra unora din elementele lexicale examinate în cartea din 1963, iar, pe de altă parte, sînt înserate alci și explicate minuțios, adecvat o serie de alte cuvinte și expresii pe care studiile și lucrările de specialitate, inclusiv — se înțelege — dicționarele noastre fie că le-au omis cu totul, fie că (acesta este cazul celor mai multe), înregistrîndu-le, le-au dat soluții etimologice incomplete sau chiar inacceptabile.

Relativ redusă ca volum, dar suficient de concentrată atît sub raportul analizei cît și al aplicării faptelor, cît și mai ales în privința sugestiilor, a perspectivelor pe care le deschide către noi cercetări în domeniu, lucrarea la care ne referim este structurată în două secțiuni fundamentale, organic legate între sine. Prima dintre ele, intitulată **Probleme teoretice** (p. 11-12), oferă cititorului, în formulări concise, clare și fericit slujite de exemple perfect adecvate precizări și concluzii referitoare la chestiuni cum sînt : apariția de cuvinte noi prin încrucișarea (contaminarea) a două cuvinte, ori a două expresii deja existente în limbă, sau prin fenomenul numit „etimologie populară", rolul — privit cu prudență — ce trebuie acordat acestor două procedee în explicațiile etimologice, apoi expresiile paralele, cunoscute, adică, în română și într-o altă limbă balcanică (turcă, bulgară, greacă), înțelesul cuvintelor expresive și stabilitatea semantică relativă a acestora, cuvinte franceze formate în română — de ex. : **progressite, portativ** etc. — și apoi pătrunse în franceză, derivatele adjectivale cu sufixele **-nic** și **-os** etc. În toate acestea, cercetătorului (celui începător, în primul rînd) i se oferă nu numai metoda, riguroasă, de lucru, ci, în același timp, și precauția și rezervele cu care el trebuie să se înarmeze, aplicînd-o

În secțiunea a doua, **Lexic,** sînt examinate și explicate etimologic un număr de 140 de cuvinte (mai precis : de sensuri), dintre care unele sînt frecvente în limba literară, altele circulă numai dialectal sau regional.

Explicînd (sau corectînd) etimologia fiecăruia din cuvintele luate în discuție, filiera, nu arareori sinuoasă, prin care ele au pătruns în română, dobîndind forma pe care o cunosc azi, precum și sensul — general sau particular — cu care unele din acestea sînt folosite azi în comunicare, autorul îmbină armonios argumentele pe care le găsește în înseși legile interne ale evoluției semantice și fonetice, cu deducția logică și cu probele găsite în materialul altor limbi (greacă, bulgară, ucraineană, sîrbă, slavă veche, turcă, maghiară), în lucrările lexicografice de prestigiu ale acestora.

Exemplu de metodă a cercetării într-un atare sector al științei limbii, de claritate și concizie, dar și de probitate științifică (cf. în acest sens notele cu caracter autocritic din **Cuvînt înainte** și din alte locuri ale cărții), recenta lucrare a acad. Al. Graur se recomandă de la sine nu numai specialistului, ci și, în genere, publicului larg, azi din ce în ce mai interesat de problemele limbii pe care o vorbește.

D. CRAȘOVEANU

„Sociologia militans"

(Urmare din pag. 1)

matic — prin abordarea problemelor nodale și eficientizarea cercetărilor — eforturilor întregului popor, în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism. Înscrind devenirea societății noastre sub semnul perfecționării, partidul marxist inițiază, printr-un vast efort creativ, o progresivă adecvare a structurilor și relațiilor sociale la exigențele progresului multilateral și accelerat al întregului nostru sistem social, fundamentînd pe baze științifice și prin studii previzionale deciziile de dezvoltare socio-economică pe termen lung.

Știință integratoare a diversității sociale, sociologia marxistă se prezintă ca un ansamblu unitar explicativ — comprehensiv, realizînd corelația fecundă teoretic — empiric și osmoza dintre sociologia generală și ramurile specializate, propunînd și înfăptuind un program revoluționar realist, contribuind la generalizarea teoretică a proceselor și transformărilor sociale caracteristice socialismului, ca tip nou de societate și cultură.

Dacă în accepțiunea gustiană **cunoașterea** era cantonată stadiului descriptivist iar **acțiunea** se limita practic la cea „culturală", sociologia marxistă — răspunzînd problemelor formulate de însăși evoluția societății — este chemată a explora riguros și a oferi factorului politic variante de soluții complexelor procese manifeste în cîmpul social : industrializarea socialistă și urbanizarea, sistematizarea teritorială, dezvoltarea conștiinței sociale socialiste, integrarea socio-profesională și mobilitatea socială în condițiile desfășurării revoluției tehnico-științifice etc. fenomene dirijate conștient de factorul subiectiv conducător, Partidul Comunist Român. Din perspectivă sociologică, cunoașterea și acțiunea socială sînt obiective de nedisociat, activismul fiind intrinsec meseriei de sociolog.

De altfel, sociologia — așa cum profund remarca I. Drăgan — este nu numai o disciplină cu o evoluție aparte ci și o știință și o profesiune a angajării directe, sociologul fiind prin excelență un cercetător al vieții sociale ; indiscutabil, înțelegem aportul său ca fiind de tip participativ, nelimitat la etapa cognitiv — explicativă, sau circumscris contemplativismului steril și eforturilor solitare. Configurînd prospectiv orientările fundamentale ale dezvoltării spre comunism, sociologia și întreaga constelație a disciplinelor social-umane trebuie să-și adîncească caracterul militant, validîndu-și această înaltă menire prin contribuții concrete, efectiv angajate. Născută din necesitatea obiectivă — teoretică și practică — de a răspunde unor acute problemele, **sociologia românească** — racordată comenzii sociale — își amplifică acest rol în context socialist prin spiritul revoluționar al marxismului creator care o fundamentează și fructificarea integrală a valențelor sale aplicative, conjugînd efortul teoretic de conceptualizare și rafinare a arsenalului metodologic cu demersul practic-constructiv pentru edificarea unui nou om și a unei noi societăți.

Albumul județului Timiș

În vremea noastră, imaginea vizuală este un însemnat mijloc de informație culturală, dovedindu-și eficiența, în primul rînd, prin deplina autenticitate. Iar oamenii sînt, înainte de toate, însetați de adevăr. În acest sens, *fotografia* este, fără îndoială, unul dintre cele mai convingătoare mijloace de comunicare vizuală.

Acest lucru îl învederează, cu prisosință, și *ALBUMUL JUDEȚULUI TIMIȘ**, recent apărut, sub îngrijirea lui Mihail Glăja. Sînt în această lucrare numeroase fotografii de excepție („artistice"), care ne înfățișează aspecte esențiale din diverse domenii ale vieții socio-culturale timișene. Notăm numele artiștilor fotografi care le-au realizat : Virgil Crioșteanu, Martin Copăceanu, Vilma Engelberger, Nicolae Gyurcsik, Walter Groglot, Mihai Ionașcu, Ioan Just, Iuliu Martin, Adolf Müll, Robert Moser, Gertrude Pantea, Emeric Robicek, Ludovic Schmidt, Helmut Schneider, Rudolf Sandor, Robert Schwarz, Gh. Teodose, Andrei Thury, Alex. Zănescu, Carol Zirenner, Mircea Gheorghițoiu, precum și pe cele ale tehnoredactorilor : Ioan I. Iancu și Mihail Pungă.

Predomină, în album, cum e și firesc, imagini din realizările de după Eliberare ale acestui ținut, înfăptuiri care, în viața de toate zilele, nu-au devenit familiare. Văzîndu-le, însă, într-o derulare sintetică, din diverse unghiuri fotografice,

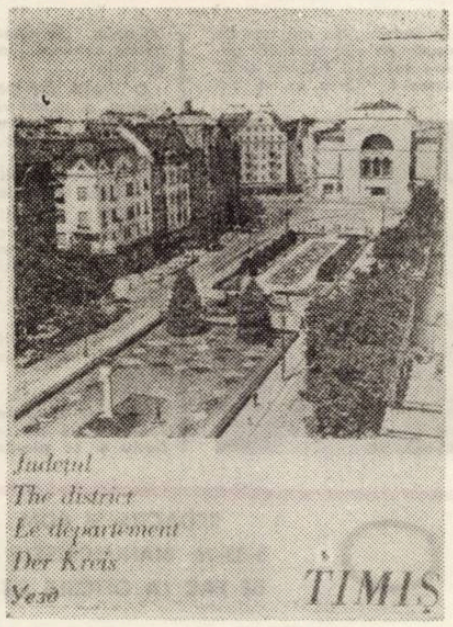

aceste aspecte primesc un plus de încărcătură emoțională, fiind astfel înnobilate și de lumina veridicității artistice. Prin intermediul imaginii plastice a fotografiei sîntem transpuși în ritmurile armonioase ale construirii vieții noi, ale dezvoltării economiei, științei, culturii, literaturii, și artei din județul Timiș. Înălțarea maiestuoaselor blocuri, varietatea produselor industriale, belșugul recoltelor, confortabilele stațiuni de odihnă și tratament grăiesc, incontestabil, pentru creșterea bunăstării oamenilor muncii timișeni.

Aspecte ale edificării socialiste multilateral dezvoltate sînt asociate cu imagini-document ale continuității noastre neîntrerupte pe aceste meleaguri, răstimpuri milenare în care s-a creat o bogată cultură-exemplificată în album prin numeroase piese din patrimoniul Muzeului Banatului.

Vom găsi în acest album instantanee care surprind aspecte din activitatea zilnică, optimismul funciar al unor oameni harnici, integrați în mediul înconjurător, care poate să însemne, uneori o grandioasă prelucrare industrială, alteori un liniștit colț de natură. Imagini convingătoare ne însoțesc în plăcute drumeții în locuri pitorești, „naturale", sau amenajate de contemporanii noștri cu un evident sentiment al arhitecturii peisajului

Avem, așadar, în acest album, oameni și locuri fapte, istorie milenară, patrimoniul cultural, adevăr și numai adevăr, care, sub auspiciile frumuseții imaginii fotografice, ne invită la o mai bună cunoaștere a județului nostru.

A. T.

* Editat de Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș.

EVRIKA!

● Ca să cînți la ghitară nu trebuie să ai talent, e suficient să fii tînăr.

● Omului primitiv i-a trebuit un drum lung ca să ajungă la sapă de lemn.

● Serenada stă la temelia blocului, trubadurii la ultimul etaj.

● Tînărul și-a cusut un petec pe blugi în amintirea unor vremuri grele, pe care n-a avut norocul să le apuce.

● E un băiat precoce : ca să înfrunte un nou matriarhat nu-și mai ascultă mama.

● Greșeala de tipar nu apare întotdeauna în primul rînd, citiți-mi cartea, deci, pînă la capăt.

ION VELICAN

DIN LITERATURA LUMII

LUDO ZELIENKA un rapsod popular

Prozator și dramaturg slovac de seamă, născut n 5 decembrie 1917, în orașul Zvolen, după absolvirea institutului pentru învățători a lucrat ca învățător prin diferite comune ale Slovaciei centrale. După război a dat licența la Facultatea de filosofie a Universității Komensky din Bratislava (Etnografie). Din 1959 lucrează la Editura Pedagogică Slovacă (din Bratislava) în calitate de redactor-șef al unui grup de reviste pedagogice. Participant activ al Insurecției Naționale Slovace a căzut prizonier, a fugit din trenul în drum spre Germania și s-a ascuns prin munți fiind în legătură cu unitatea sa de partizani. În timpul Insurecției a fost conducătorul unui grup de studenți cu care a jucat teatru pentru soldați în linia întîi.

Scriitorul Ludo Zelienka este cunoscut opiniei noastre nu numai ca autor al unor piese pentru copii și tineret, radio și televiziune (Un copil din Detva, Lăudăroșii. Povestea de lîngă fus ș.a.), dar și ca povestitor popular – Unchiul din Detva, care, timp de trei decenii, prin umorul său, inveselește miile de ascultători. Cartea sa Felul de-a fi din Detva (Detvianska nátura) care a cunoscut deja într-un timp foarte scurt două ediții, este una din lecturile cele mai căutate și îndrăgite ale poporului slovac.

Ludo Zelienka, un mare iubitor al naturii natale, a avut încă din copilărie contacte vii cu vînători, pădurari, pescari. Din acest mediu a început el „să vineze" și „să pescuiască" cu iscusință cele mai interesante momente, situații, peripeții, povestiri din viața lor. Ca maestru în ale vînătoarei, cu cartușe oarbe, în timpul îndelungatelor șezători, în compania veselilor copii ai zeiței Diana, adică în compania vînătorilor, nu rareori a nimerit „ca un maestru" în unul sau altul atît de bine, încît se ridica o pulbere verde și pădurile străluceau purpurii. Glumele sale nu numai că i-au înveselit pe bărbații în uniforme verzi, dar adeseori i-au provocat la povestirea unor întîmplări vînătorești

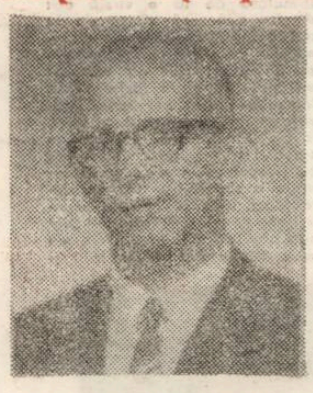

nemaiauzite. În cartea lui Zelienko Glume vînătorești (Polovnicke smiechoty) nu întîlnim întîmplări autentice ale unor vînători fruntași, împodobiți cu trofee prețioase; „trofeele" scriitorului reprezintă întîmplări vesele, umoristice, pe care autorul însuși le-a trăit ori le-a „vînat" în timpul ceremonialelor tribului vesel al vînătorilor din Slovacia. În peripețiile încordate ale vînătorilor, împletite și cu un umor absurd, hiperbolic, eroii-vînători își deapănă niște peripeții atît de neverosimile, încît dacă ei înșiși nu le-ar crede, unul neavizat i-ar putea considera drept cei mai mari mincinoși. Acești frați ai „münchhausenilor" sau „prășilovților" maeștri în „latina vînătorească", au fost numiți de Zelienka, în cunoscutul său serial de televiziune, cît se poate de sugestiv, „lăudăroși" („chválenkári"). Și unde altundeva dacă nu în breasla vînătorilor apar mai multe talente de lăudăroși, chiar genii de acest soi?

Traducere de PAVEL ROZKOS

Cum vînam eu iepuri

Eu prefer să vînez iepuri într-un mod cu totul deosebit, cunoscut numai mie. Se procedează în felul următor: cînd e afară un ger cumplit și, ce-i mai important, cînd nu e lună pe cer, aprind la marginea pădurii o luminare. Lumina ei scoate din întunericul pădurii toți iepurii. În cîrduri mari se îndreaptă spre luminarea mea, unde flacăra acesteia le pîrjolește mustățile. Datorită luminii puternice, ochii încep să le lăcrimeze, iar lacrimile, din cauza gerului cumplit, înghețată pe loc. Și, credeți-mă ori ba, dar în cîteva clipe sînt prinse de țurțuri de gheață de lacrimi cîrduri întregi de iepuri. După asta doar îi desprind unul după altul de țurțuri și mi-i arunc în rucsac.

Dar mai am o metodă de vînătoare și mai bună. De la răposatul meu bunic am moștenit cîteva pachete de tutun de mirosit. Deja vroiam să-l arunc la gunoi, cînd deodată mi-a venit o idee: ce ar fi să fac o experiență? Lîngă pădure e o mare grădină, unde crește varza și unde, în fiecare seară, vin să se hrănească o mulțime de iepuri. Cu tutunul acesta de strănutat am presărat patruzeci de căpățîni de varză. Iepurii, în timp ce rodeau varza, au inhalat mult tutun și în cîteva clipe au început să strănute ca și oamenii cînd au gripă. Bineînțeles, iepurii au căpătat o usturime în nas așa de tare, încît au început să sară în sus ca nebunii. Datorită acestui strănutat și datorită acestor sărituri, repede au obosit, încît sleiți s-au culcat în brazdă, de unde eu i-am culeș de urechi și i-am dus la mine acasă.

Nu știu dacă să vă trădez și o altă metodă de a vîna, pe care am aflat-o de la străbunicul meu, după mama vitregă. Metoda a constat în aceea că, în trifoiul unde obișnuiau să se adune iepurii, se puneau cîteva bucăți de sfeclă furajeră. Sfecla, în prealabil, era presărată cu praf de dormit, din acela pe care-l prescriu doctorii oamenilor ce suferă de insomnie. Iepurii, încrezători și naivi, fără să bănuiască ceva, nici nu se uitau la trifoiul gustos și se apucau să se ospăteze cu sfeclă. Dar o sfeclesc pînă la urmă! Nici nu apucă omul să numere pînă la cinci și fiecare iepure ce a gustat din sfecla presărată cu praful de dormit, la început, cască, apoi adoarme, și după aceea sforăie, încît nu l-ar mai putea trezi nici bubuitul de tun.

Dintre iepurii adormiți, vînătorul trebuie să culeagă mai înainte pe cei ce sforăie prea tare, ca nu cumva, prin sforăitul lor puternic, să-i trezească prea devreme pe ceilalți.

Și un prost trebuie să recunoască importanța mondială a acestei descoperiri a răposatului meu străbunic, după mamă vitregă. Deoarece numărul iepurilor astfel vînați este enorm și ei nu pot fi consumați dintr-odată, lor trebuie să li se mai administreze un pic de praf de dormit și acolo unde sînt ținuți, aceasta pentru ca să nu fii nevoit să-i mai și hrănești. Și, în plus, ei nici nu slăbesc dormind, pînă ce vor fi tăiați.

Iepurii astfel vînați îi puteau hrăni pe răposatul meu străbunic, după mama vitregă, un an întreg, dacă, bineînțeles, nu punea cîțiva din ei și la afumat.

Această descoperire a străbunicului meu ar avea și azi o importanță economică enormă. Sistemul nostru de alimentație publică nu o utilizează din invidie, că nu-i aparține descoperirea, dar sînt sigur că suferă prin asta o mare pierdere. Imaginați-vă ce frumos ar fi, dacă în magazinele cu vînat s-ar vinde și iepuri adormiți sau deja pe jumătate treziți, și nu numai cei morți și plini de găuri de alice. S-ar putea zice că am cumpăra niște conserve vii, în stare de somnolență.

Printr-o folosire rațională a acestei descoperiri, nici pe noi, vînători iscusiți, nu ne-ar paște pericolul ca, după o vînătoare de trei-patru zile, deseori să ne întoarcem acasă cu rucsacul gol. Ar fi suficient ca în drum de la vînătoare să treci pe la acest magazin, să cumperi la un preț rezonabil un astfel de iepure adormit, în apropierea casei să-i poți da una de după ceafă sau, într-un loc potrivit, să-l poți împușca din apropiere și să-l aduci acasă încă destul de cald, aceasta, spre marea bucurie a nevestei nedumerite și recunoscătoare, precum și spre marea mirare a tuturor de-ai casei.

Vulpea ciudată

– Tocmai mă întorceam din rezervație unde am făcut controlul obișnuit pe ziua respectivă. Treceam printr-o pădure deasă, dar nu am observat nimic deosebit... Animalele erau ascunse undeva prin desișuri. Cînd am sărit peste un pîrîiaș, dintr-odată, mi-a trecut ceva prin fața ochilor, care ar fi putut semăna a blană de vulpe. Pe vremea asta vulpile au blana deasă, o blană de iarnă, mă gîndesc eu, și acasă nu ar strica să mai aduc cîțiva bănuți. Am pus deci mîna pe armă, am vrut s-o și încarc, să fiu pregătit de tras. Dar, mii de draci! Să turb, nu altceva! În geantă erau numai tuburi goale. Nici un cartuș bun. Și vulpea, la cîțiva pași, în fața mea. Stătea și parcă-mi făcea cu ochiul, așa, în batjocură. Stătea și nici că-i păsa de vînător.

Mă gîndeam că degeaba mă enervez, că tot n-am ce face, tot nu pot s-o împușc dacă n-am cartușe. Dar m-aș lăsa de meseria de pădurar dacă nu aș fi în stare să mă descurc în orice situație! Doar nu poți să te dai bătut așa cu una cu două!

Mi-am adus aminte că am la mine cărțile de joc. Și am și găsit soluția. Am scos zecica de dubă, am rupt din ea colțul din dreapta sus și am făcut un mototol ca o alică, pe care l-am băgat într-un tub gol. Apoi l-am încărcat cu pulbere, l-am lipit... am luat arma, am tras!... Dar vulpea continua să stea pe loc, ca și cum nici nu s-ar fi deranjat. N-am putut să-mi explic ce s-a întîmplat. Întorc arma, mă uit pe țeavă și ce să vezi: glonțul tocmai se pregătea să iasă afară! Repede îndrept arma spre vulpe... Încă am prins momentul, căci în clipa următoare glonțul a ieșit ca din tun! A trecut prin vulpe atît de repede, încît nu i-a făcut în piept nici o rană. Numai că i-a găurit puțin cojocelul fin. Cumătra vulpe continua să stea liniștit pe loc, ca și cum și-ar fi rîs de mine, doar că spunea: na, filfizonule, asta-i tot ce știi din domeniului vînătoarei?

Să turb, nu altceva! M-au năpădit căldurile! Ce rușine pe capul meu! A doua oară nu-mi mai scapi! Într-un alt tub nu mai încarc ghemotoc de dubă din cărțile de joc, ci cuiul cu care-mi curățam luleaua. Ochesc și din nou pooc! De data asta, vulpii nu-i mai venea să rîdă! Cu cuiul respectiv i-am nimerit drept în coadă, țintuind-o astfel de un stejar secular. Neputincioasă, sărea, se zbătea, scheuna... Mă ruga cu o voce omenească să-i las măcar cojocul, căci, zicea e în prag de iarnă și să nu înghețe. Dar eu mi-am amintit de zicala: pe femei și vulpi să nu le crezi! Și-mi venea să rîd de biata vulpe, exact cum rîdea cu puțin timp în urmă ea de mine.

– Vulpe dragă, ești a mea! – mă gîndeam bucuros. – Capeți cîteva după ceafă și după aia n-o să trebuiască să te temi niciodată de vînători.

Numai că vulpea, imediat ce a observat că mă apropii de dînsa, deși o aștepta moartea sigură, nu a rămas să stea cu mîinile încrucișate. A sărit din propria-i piele, ca și fata mare de măritat din cămașa de noapte, și ia-o la sănătoasa!... Era goală-goluță, nerușinată, așa că nici nu-i de mirare că era cam roșie, probabil de rușine... A luat-o drept în adîncul pădurii și doar un nor de praf se ridica în urma ei. Și, zău, bine a făcut! Doar și-a salvat viața! Iar pe mine, de asemenea, m-a scutit de un lucru destul de scîrbos. Mie și așa nu prea-mi place să jupoi vulpile.

Vînătorești

– Neică, ești un pădurar bun, un tată bun, ai o familie frumoasă, dar prea mult tragi la măsea. Termină cu asta că n-ai s-o sfîrșești bine!
– Domnule inspector silvic, dar ce să fac dacă nu mă pot abține?!
– Ce ar fi ca în fiecare zi să mănînci mai bine atîtea mere, cîte pahare golești?
– Asta ar însemna să mănînc zilnic un coș de mere!

– Ce sezon de vînătoare ai avut anul acesta?
– Bunicel. Am împușcat nouăzeci și nouă de iepuri...
– Și de ce nu spui rotund o sută?
– De dragul unui singur iepure nu merită să mă laud atîta!...

Un cunoscut călător stă în cercul admiratorilor săi.
– Cum ați petrecut în Alaska?
– Nici nu mă mai întrebați, dragi prieteni! Vreo cinci duzini de vînători autohtoni au venit să mă invite, ca pe un renumit călător, la vînătoarea de foci. Ne-am așezat în sănii. Renii au tras o sanie, ciinii cealaltă. Și am zburat, de parcă ne-am fi luat la întrecere, pe suprafețele alea de apă înghețată. Minunată călătorie! Dar cum treceam așa, peste un lac înghețat, deodată sub noi – trosc!
– Ce s-a întîmplat? – a întrebat unul din cei prezenți la discuție.
– Gheața de sub noi s-a rupt, și... toți, pînă la ultimul, ne-am înecat în apa aceea rece ca gheața!

Un renumit călător a povestit foarte înfocat și viu colorat despre vînătorile sale periculoase în junglă. Cei prezenți îl ascultau cu răsuflarea tăiată.
– Prin cîteva salturi de panteră, am ajuns la un leu și, cu o singură lovitură de spadă, i-am retezat.. coada!
– Bine, dar de ce nu i-ai tăiat mai bine capul? – a strigat cineva din public.
– Fiindcă capul îl retezase cineva înaintea mea...

Un „vînător de sîrbătoare" se întoarce fericit acasă. Avea și motiv, căci, după trei ani de vînătoare, aducea victorios primul iepure frumos! Ah, ce ospăț facem mîine! Nu-i așa?
– Draga mea, să știi că nu! E primul meu trofeu de vînătoare și trebuie să-l dau la prelucrat unui specialist și să-l pun într-o vitrină! Iar mîine la prînz mă mulțumesc și cu gris cu lapte...

– Pavele, dacă nu încetezi o dată pentru totdeauna cu vînătoarea aceea, plec de la tine!
– Draga mea, tot mă amenințî cu asta și tot mai ești aici! Pleacă o dată cu adevărat și eu îți promit că nu te voi căuta nici singur, nici cu ciinele meu.

– Unde ți-ai petrecut concediul?
– Două zile la vînătoare și o lună în ghips!

TERRA MAGAZIN

CURENȚI MINUNE. Specialiștii din Leningrad au realizat o sobă în care nu arde nimic. Este suficient să introduceți în sobă, rînd cu rînd, diverse alimente, să așteptați cîteva minute și să puteți servi preparate din pește sau carne. Un kilogram de carne se transformă în frigură într-un astfel de cuptor rece în numai 10 minute.

– Cuptoare cu tunel care folosesc curenții de înaltă frecvență funcționează deja în cadrul unor instituții de alimentație publică. Uzinele electrotehnice „M. I. Kalinin" din Tallin vor începe curînd producția unor cuptoare de acest fel de mărimi mici.

TABLETE ÎMPOTRIVA FUMATULUI. Cu totul întîmplător, cercetătorii au descoperit că un preparat denumit anabazin poate să-i vindece pe oameni de fumat. Anume, acest preparat creează iluzia fumătorului că este „sătul" de fumat. O tabletă de anabazin este echivalentă cu un pachet de țigări. S-a dovedit că 90 la sută dintre fumători, care timp de 20 de zile iau cîte un anabazin, se lasă de fumat.

LIZ TAYLOR: „NU MĂ TEM DE BĂTRÎNEȚE". Cunoscuta actriță de cinema, care joacă în coproducția sovieto-americană „Pasărea albastră", pînă acum cîțiva ani refuza categoric rolurile de femeie bătrînă. În acest film însă ea joacă rolul mamei unei tinere fete (Jane Fonda) și, se pare, își ia rolul în serios. „Nu mă tem de bătrînețe, întrucît ea este probabil perioada în care voi găsi liniștea și adevărații prieteni! Ceea ce mi s-a întîmplat în tinerețe se cheamă o goană continuă, invidie și multă, multă bîrfă".

O VIAȚĂ DE OM. Nu de mult, un învățat a caracterizat astfel viața unui om: „În primii 25 de ani omul se gîndește mai mult la pasiunile sale și mai puțin la știință. În următorii 25 de ani situația este echitabilă: omul se gîndește cu egală măsură atît la plăcerile sale cît și la o activitate mai folositoare. De abia următorii 25 de ani pot fi socotiți caracteristici: pasiunile s-au stins și omul poate acum să se apuce de ceva serios. În ceea ce privește anii care urmează după 75 – omul devine atunci o adevărată icoană: chiar dacă nu face nimic – cu toții i se roagă". !

RÎU CU DOUĂ ETAJE. Oamenii de știință au descoperit secretul rîului Tokrau care nu se vărsa în nici un fluviu și se pierdea în deșert. Astfel s-a descoperit că sub albia superioară mai curge în subteran un rîu cu apă potabilă. Rîul subteran ajunge pînă la lacul Baikal, dar, pe drum el mai completează un lac subteran cu sute de milioane de metri cubi de apă potabilă.

Pe baza recomandării oamenilor de știință apa din etajul superior al rîului Tokrau a început să fie folosită pentru alimentarea orașului Balhaș și localității de minieri Saiak.

MAIMUȚELE FUMĂTOARE. Babuinii folosiți ca „martori" în experiențele din laboratorul de psihologie al doctorului Rogers (San Antonio – S.U.A.), care cercetează acțiunea tutunului asupra bolilor de inimă și plămîni, devin nerăbdători, nervoși și irascibili – exact ca oamenii – atunci cînd țigările comandate nu le-au parvenit. Pur și simplu ei au devenit niște fumători irecuperabili. Urmează acum să se constate dacă lucrul acesta le și dăunează.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 12 septembrie 1975 ● Nr. 37 (393) 8 pagini 1 leu ●

Anotimpul școlii

Începutul unui nou an școlar este evenimentul de la capătul verii ce a intrat în respirația curentă a vieții noastre ca o sărbătoare. Emoțiile acelei dimineți albastre de septembrie le repetăm de zece, douăsprezece, șaptesprezece ori într-o viață, pentru ca mai apoi, de tot atitea ori, să le trăim, alături de copiii noștri, ca nostalgii. Pentru anotimpul școlii avem pregătite din perspectiva anilor, o sumă de cuvinte – pași și cuvinte – trepte pe care le investim, odată cu întreaga lume a speranțelor noastre, în acești oameni pe care îi însoțim, de mînă, pînă la poarta sărbătorii lor. Certitudinile : un sistem de învățămînt cu dimensiunea întregii țări, aflat în mijlocul vieții, ca bază a aspirației spre mîine. Avem nevoie de cadre în toate compartimentele dezvoltării multilaterale ! **Și nostalgia anotimpului școlii lasă loc imaginii complexe pe care se structurează școala românească de toate gradele.** Avem nevoie de specialiști bine pregătiți în toate domeniile ! **Și ne gîndim la cantitatea de informație științifică și la laboratoarele, ori microîntreprinderile în care oamenii de mîine repetă pe îndelete lecția meticuloasă și sensibilă a epocii lor, pas cu pas, oră de oră.** Avem nevoie de oameni multilateral dezvoltați ! **Și imaginea păstrată școlii se dimensionează pe multiple compartimente de muncă în care cuvîntul ia formă și devine fapt util. Iată doar trei argumente pentru a înțelege noul anotimp al școlii ca pe o parte, cea mai importantă, din parcursul unei deveniri ce va defini un loc, un rol, o personalitate. Acolo, în școală, viitorul este la el acasă și își zămislește împlinirile din certitudinile prezentului. Acolo, în școală, viitorul ființează prin oamenii lui pe care îi ocrotim de alte gînduri un întreg anotimp școlar, pînă ce prind rostul cutelor palmei și-al atomilor, al sumei stelelor desenate într-o singură noapte și-al șurubului din pîntecul macaralei, pînă ce înțeleg rostul deprinderii de a munci și-al nevoii de pîine și casă și pace, și-al jertfei eroilor. Pentru toate acestea îi înconjurăm cu dreptate, demnitate, libertate și-i învățăm să simtă nevoia aproapelui, și-a muncii, și-a cinstei, și-a bucuriei de a se ști folositori. Iar toamna, întotdeauna toamna, anotimpul școlii se va înconjura de sentimentul cercurilor unui copac, dense și egal rotitoare ca și cuvintele cu care se însoțesc întotdeauna urmașii.**

PAUL EUGEN BANCIU

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția artistului Diodor Dure

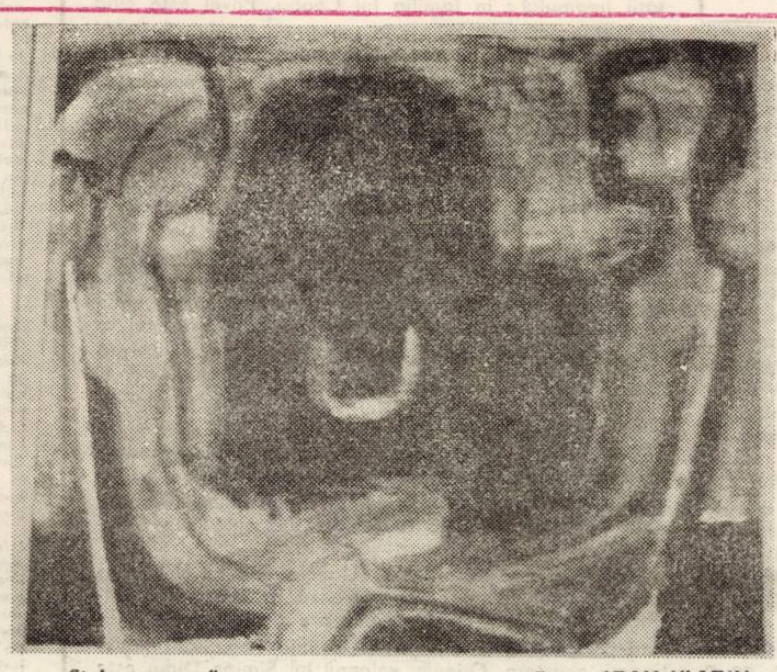

„Stele gemene" Foto : IOAN VLADIN

CONVORBIRI

Cu Pavel Petroman

INSPECTOR ȘCOLAR GENERAL ADJUNCT LA INSPECTORATUL ȘCOLAR JUDEȚEAN TIMIȘ

– Cu ce frază ați deschide un interviu despre noul an școlar 1975-1976 ?

– În eroica bătălie, măsurată prin orele de muncă îndîrjită ale fiecăruia, pentru îndeplinirea și depășirea prevederilor actualului cincinal, pentru pregătirea condițiilor necesare trecerii la cincinalul următor, cel al dezvoltării și afirmării ample a revoluției tehnico-științifice în toate domeniile vieții românești, în acest context deci, sarcinile slujitorilor școlii se amplifică. E știut că ascensiunea vertiginoasă a civilizației impune perfecționarea sistemului de formare și pregătire a omului, a sistemului educativ deci, în consens cu ritmurile contemporane. Pînă acum, învățămîntul românesc se prezintă cu o carte de vizită pe care și-ar dori-o multe țări. Mă refer la crearea condițiilor necesare cuprinderii majorității copiilor de vîrstă preșcolară în grădinițe, la cuprinderea tuturor copiilor din clasele V-VII, la generalizarea primei trepte a învățămîntului liceal.

– ...Pe urmă, cred, că ați face un bilanț.

– Chiar cu un bilanț ar și trebui să continui discuția, pentru că cifrele depun mărturie despre efortul statului nostru de a dezvolta baza didactico-materială a învățămîntului, în ritm cu progresul științei și tehnicii. În vederea generalizării primei trepte liceale, în județul nostru au fost înființate încă 8 licee de specialitate, care se adaugă celor 16, create în cea mai mare parte în actualul cincinal. În afară de acestea, în județ mai funcționează încă două licee de artă și 17 licee real-umaniste. Așadar, o rețea liceală complexă, cuprinzînd 8 tipuri de licee cu peste 20 de profile, care asigură condiții pentru formarea forței de muncă atît necesară economiei țării și județului și concomitent posibilității de optare pentru întreaga generație de absolvenți ai clasei a 8-a. Începînd cu anul școlar trecut, peste 75% din acești elevi au fost cuprinși în liceele de specialitate.

– Care credeți că este problema numărul unu a învățămîntului românesc ?

– Cea a modernizării sale pe mai multe planuri. O dată, la nivelul conținutului, apoi al metodelor și procedeelor (tehnologia didactică), al mijloacelor de învățămînt și al profesorului însuși. În atribuțiile unui Inspectorat județean intră însă doar aspectul modernizării metodelor și procedeelor, parte din mijloace, și, cu precădere, modernizarea, perfecționarea omului de la catedră.

– Vorbeați de perfecționarea cadrelor. Cît de perfecționat e însuși sistemul de perfecționare a cadrelor ?

– Adevărul e că însuși acest sistem ar putea suferi unele transformări în sensul modernizării. Accentul ar trebui pus pe activitățile practice, demonstrative, nu pe expuneri. „Mai multă angajare", ne place să spunem, militînd pentru directa implicare a elevului în procesul de învățămînt. Dar atunci cînd convocăm cadrele didactice, cam uităm de acest principiu și ne limităm la modalități expozitive. Aici aș mai adăuga ceva în ce privește perfecționarea cadrului didactic. E vorba de adoptarea unei atitudini constant creatoare față de conținutul programei. Ministerul a inițiat dezbateri ale programelor înaintea decretării lor ca documente obligatorii. Cadrelor didactice li se cer observații critice, tocmai pentru îmbunătățirea programei.

– Unul din principalele principii ale învățămîntului nostru e „legătura cu viața". Concret, în ce mod s-a realizat această „legătură cu viața" a învățămîntului din județul nostru ?

– Concret, în Timiș funcționează peste 300 de ateliere școlare, peste 150 de mi-

I. PANTEA

Continuare în pag. 7)

OPINII

Teoria versului din perspectiva moștenirii literare

I. „Prin caracterul lor, precum și prin organizarea largă a difuzării în mase, operele de artă trebuie să devină bun al întregului popor", se spune în Programul Partidului Comunist Român. Iată de ce cunoașterea creațiilor prețioase aparținînd moștenirii culturale deține un loc de primă însemnătate în atenția specialiștilor. Sînt prezentate publicului nu doar opere literare, ci și lucrări cu caracter teoretic, într-un merituos efort de valorificare critică.

II. Mai puțin explorat, domeniul teoriei versului dă la iveală, cînd este cercetat atent, o îndelungată tradiție, care durează încă de la originea literaturii noastre culte și se îmbogățește treptat, astfel că, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, se poate vorbi despre a „școală" românească de prozodie. Principiile acesteia s-au format paralel cu dezvoltarea liricii și odată cu adîncirea cunoștințelor referitoare la ceea ce singularizează limba română printre celelalte limbi romanice.

III. Dacă ar fi să cuprindem într-o privire panoramică istoria versificației noastre am putea stabili următoarele patru etape :

Prozodiile dogmatice, care transpun normele tratatelor greco-latine. Ele formează capitole anexe ale gramaticilor curente din veacul al XVIII-lea și chiar de la începutul celui următor. Autorii lor (Dimitrie Eustatievici, Enăchiță Văcărescu, Iordache Golescu, Gheorghe Seulescu) expun, în formulări nesigure, adesea naive și obscure, „legile" versului clasic. Trăsătura comună este tendința de a aplica poeziei românești sistemul metric cantitativ, convingerea că alternanța de durată, ca fapt fonologic, e generator de ritm și în poezia noastră.

Încă de pe atunci, însă, E. Văcărescu, de pildă, **(Observații sau băgări dă seamă asupra regulelor și rînduielilor gramaticii românești,** Rîmnic, 1787) intuiește că limbile moderne (româna, în speță) se îndepărtează de modelele străvechi și, atent la structura ritmică a poeziei romanice și neogrecești, relevă diferențele dintre versificația cantitativă și cea silabică. Gheorghe Șeulescu, pe de altă parte **(Gramatica românească sau observații gramaticești asupra limbei românești,** Iași, 1833), socotește că poezia noastră se sprijină pe „armonia tonului", adică pe succesiunea periodică a accentelor dinamice.

2. **Constituirea tratatelor independente,** importante în sine, mai interesate de întocmirea reală a poeziei autohtone. Descoperindu-se caracterele fundamentale ale versului românesc, se pun acum bazele unui sistem teoretic original (în parte) ale cărui jaloane, cu explicabile și firești corectări, se mențin pînă astăzi. Preocupările de versificație sînt subsumate, în această a doua etapă (care se întinde de la 1830 pînă la 1910), idealului de cultivare și perfecționare a limbii literare. De aceea autorii încearcă să descopere în intimitatea versului specificul structurii fono-gramaticale a limbii române în comparație cu latina sau limbile romanice (franceza, îndeosebi). Concepția „grafică", deși se menține în contribuțiile celor mai mulți metricieni, e înlocuită, adesea, cu un sistem apropiat de ceea ce s-a numit teoria „muzicală (Cf. René Wellek, Austin Warren, **Teoria literaturii).** Heliade Rădulescu **(Curs întreg de poezie generală,** II, București, 1868) sau Timotei Cipariu **(Elemente de poetică, metrică și versificațiune,** Blaj, 1860) și, parțial, Al. Macedonski (articolele publicate în „Literatorul", 1880-1882 sub genericul **Arta versurilor)** identifică ritmul cu măsurile muzicale (Heliade vorbește despre tactul de 2/4, 3/4, 4/4, în care silabele se pronunță în doi, trei, respectiv patru „timpi"). Ecourile acestei concepții a determinat tratarea mai liberă a schemei metrice și a permis, în consecință, descoperirea unor forme mai complexe. Heliade menționează că, în curgerea accentelor, unii ictuși pot fi nerealizați. A. D. Xenopol **(Incercări asupra versului românesc,** „Convorbiri literare", 1875, nr. 3 și 4) relevă, în cadrul modelelor trohaice ale versului popular, unele „variante". N. I. Apostolescu **(L' Ancienne versification roumaine,** Paris, 1909) introduce noțiunea „ritmurilor combinate", capabile să diversifice cadența generală a textului; Al. Macedonski termenul de „sincopă" etc. etc. Amplificarea discuțiilor despre ritm și măsură, necesitatea stabilirii **planului ritmic real** impun extinderea cercetărilor asupra alcătuirii accentuale a cuvîntului. Apar, ca urmare (George Barițiu, **Un discurs asupra versificației noastre,** „Foaie pentru minte, inimă și literatură", 1845) T. Cipariu, **(Lucr. cit.** etc.) paragrafe speciale dedicate regulilor accentuării și se menționează, totodată, existența, în vers, a unui accent **secundar** (T. Cipariu) sau **ritmic** (Th. Sperantia, **Versificațiunea română și originea ei,** București, 1904), în vederea concilierii normei metrice cu ritmul lingvistic.

Un important progres este realizat și în chestiunile legate de **rimă.** O dată cu fixarea termenului, sînt reliefate principalele funcțiuni ale acesteia : cea metrică (scopul rimei, remarcă Th. Sperantia, este de a „încheia măsura versurilor") sau semantică (George Barițiu pretinde „armo-

OLIMPIA BERCA

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

SIMION DIMA „Urmele duc la Nera"

(Editura Eminescu, 1975)

Cunoscut, mai ales, prin articolele de critică şi istorie literară Simion Dima debutează editorial cu un volum de proză scurtă, în care se observă de la început un bogat material faptic, rod al unor îndelungi acumulări. Subintitularea **nuvele şi povestiri** este convenţională, structura şi densitatea epică depăşind limitele genului, unele purtînd **în nuce** materia pentru o proză mai extinsă, chiar pentru roman, previzibil a fi un gen în care Simion Dima îşi poate desfăşura mai lejer şi cu mai însemnate rezultate informaţiile vaste. Că Simion Dima are o siguranţă a scrisului, elaborează atent fraza, este un lucru uşor remarcabil încă la prima lectură a volumului, inconvenientele aflîndu-se în ordonarea şi dozarea epicului. Se detaşează acuitatea observaţiilor, sentimentul participării, realismul devenirii sociale şi al virstelor, alături de derularea epică prin rememorare, intuiţia clară a psihologiilor, observaţiile exacte, nu rareori avînd suportul în experienţă directă. Epicul, aglomerat în memorie, se subţiază treptat descoperind o lume observată în contradicţiile devenirii, cel mai adesea prin rememorările unui singur personaj. O lume mai bine cunoscută, cea a satului, este readusă prin psihologiile pe care le conţine, ori le generează, prin transformările sociale sau morale. De altfel cele mai reuşite (şi mai multe) proze ale volumului sînt cele ce readuc realităţile rurale, mediu pe care prozatorul pare să-l fi pătruns mai profund, să-i înţeleagă afectiv determinările intime, structurile tradiţionale, să-l surprindă mai corect în devenirea socială. O luciditate detaşată asigură obiectivitatea registrului epic, prozatorul păstrînd o înşelătoare indiferenţă faţă de personaje. În fond, în narareа faptelor se simte nuanţa participării, sentimentul aderenţei ori al respingerii. Pornind de la experienţe individuale (ale personajelor) proza se deschide larg spre social, notînd transformări, reacţii, schimbări esenţiale produse în decursul evoluţiei sociale. Naratorul poate avea profesii ori virste diferite dar ficţiunea sa conduce convergent spre reliefarea unui mediu caracterizant. Modalităţii narării i se adaugă adesea comentariul spontan al altor personaje, intruziunea vocabularului pitoresc, reflecţii morale şi sociale.

În proza ce dă titlul volumului – **Urmele duc la Nera** – vizindu-se o realitate existentă istoric, ce a mai fost surprinsă în proza despre sat (Marin Preda, Ion Lăncrănjan, D. R. Popescu) tipologiile nu sînt inedite, dar, puse în relaţii dure, dovedesc o privire meticulos realistă, asupra unui proces, insuficient reţinut în proza de inspiraţie rurală. **Urmele duc la Nera** cuprinde problematica unui roman. Multe caractere sînt strînse într-un spaţiu limitat, fără posibilitatea suficientei desfăşurări pentru a se putea motiva mai profund psihologiile. Unele trăsături sînt enunţate, altele surprinse prin ricoşeu, din diverse intervenţii, ori, mai departe, fiind deduse prin supoziţii. Mai mult, episoadele laterale, acum, ale nuvelei (activitatea de la raion, munca delegatului de la regiune şi a conducerii colectivei) pot fi extinse într-o proză de mai largi dimensiuni, pentru care recentele nuvele şi povestiri semnate de Simion Dima par să indice suficient volum informaţional. Tehnica din **Urmele duc la Nera** este a îmbinării narării directe cu incursiunile în memorie şi acţiunile directe. Pentru veridicitate, naratorul este un reporter ce re-creează activitatea inginerului agronom Josanu. În condiţiile noilor realităţi socialiste se reproduce mitul creaţiei şi al sacrificiului necesar pentru trăinicia ei. Acţiunea lui Josanu poate fi apreciată printr-o asemenea optică. Drumul său este al convingerii ferme în adevărul faptelor întreprinse. Pentru Josanu, Izvoraşul şi acţiunea de aici erau similare cu propria sa viaţă. Apar piedicile inerente, inerţia, micile comploturi, falsa sinceritate, dificultatea convingerii – toate învinse printr-o exemplară atitudine. Drumul vieţii lui Josanu este sinuos, frămîntat şi tocmai aici se află suportul valorii literare. Alte personaje (Molcuţ, Merie) sînt caracterizate direct, prin propriile atitudini, sau prin şabloane lingvistice precis selectate.

Apare frecvent în proza despre sat tema demnităţii, angajată în diverse situaţii – sociale, familiale, erotice. Simion Dima găseşte în realităţile rurale psihologii complexe, disociază între structurile conservatoare şi inovatoare. Psihologic, se mai păstrează un spirit al suveranităţii neamului ; în familia lui Cepău, Pavel este cînd „brigadierul", cînd cel de la marginea satului. Reflecţii verificate în practică sînt aduse drept argumente. Oscioţ'a este surprinsă prin mijloacele analizei, anecdota nu este solicitată, totul fiind mai mult înlănţuire de gînduri. Conservarea tradiţiilor apare şi în povestirea **Vorbă grea,** dintr-un grupaj mai vast inclus în finalul volumului sub titlul **Călător printre oameni.**

În **Trenul cu luminile stinse** se surprinde psihologia virstelor reapărînd şi sentimentul demnităţii (ca în **Întîlnirea din pămînturi** de Marin Preda). Conflictul lui Ionuţ cu Stănişii se rezolvă din înfrîngerea umilinţei prin revenirea la puterea de sine. Alteori, sentimentul se păstrează în condiţii mai dificile, cum este cel al trecerii pe lîngă „trenul-baie". Copilul se deşteaptă spre adolescenţă în orizontul acestei demnităţi, dar şi în momentul traumatismelor produse de război. Întîmplările despre război cad apăsător peste viaţa sa, peste jocurile şi liniştea luncii. Nu se ocoleşte parabola, „trenul-baie" nu apare ca un corp inert ci ca un simbol. Prin forţa evocării, **Trenul cu luminile stinse** stă, alături de **Urmele duc la Nera,** între cele mai realizate nuvele.

Impresia noastră este că **Urmele duc la Nera** are menirea unui volum ce semnalează probleme (deschizînd pentru autor calea unei proze de acest gen) lăsînd perspectiva unor împliniri în linia dezvoltării şi extinderii acestora. Oricum, volumul lui Simion Dima este un început, dar nu cartea unui începător, ci a unui prozator sigur pe scris, cu o informaţie bogată şi lecturi mai largi.

ALEXANDRU RUJA

CRONICA MĂRUNTĂ

Minunatele noastre amintiri

1. Cine a fost Cora Irineu, femeia aceea nemaipomenit de frumoasă, plecată în Banat ca Dinicu Golescu, prin Europa, să se minuneze de toate cele cîte erau în acea parte a ţării, să se bucure şi să se amuze conversînd cu localnicii, femeia aceea, deci, venită în Banat în primii ani ai unirii lui cu Ţara, încercînd să recompună istoria locurilor, să descopere în geografia lor semnificaţii, în primul reportaj modern al literaturii române : undeva, minunatele noastre amintiri, cele venind din copilăria noastră, sau de mai departe, din spusele mai virstnicilor noştri, se întretaie cu descrierile, ori cu observaţiilor, ori cu mărturiile ei ; oamenii văzuţi de Cora Irineu ne sînt prezenţe familiare, iar elogiul scriitoarei or, elogiile ei, căci toată cartea poartă întinsa semnele bucuriei, a entuziasmului admirativ, cer mai mult decît consemnarea palidă a unei reeditări : ne cer, şi cu cîtă stăruinţă, drumul în căutarea numelui ei, din ce în ce mai rar citat azi.

De la moartea Corei Irineu a trecut mai bine de jumătate de veac. A murit tînără, şi a scris puţin : o luciditate paralizantă, cîte o dată – am îndrăzni – o luciditate bolnavă, a împiedicat-o să lase literaturii române *o operă*. „Scrisorile bănăţene" tac parte din vacanţele ei, din momentele în care, pentru ea, *scrisul* nu însemna o prihănire a ideii, ci o escopadă oarecum jovială într-un teritoriu şi al libertăţilor jocului. Studioasa pasionată zărită (într-o pagină memorialistică remarcabilă) de Perpessicius în Biblioteca Academiei ascunsă după maldăre de cărţi, eleva lui Rădulescu-Motru, redactoarea „Ideii europene" era alcătuită din aliaje rare : suavităţi prelungi, lîngă sticliri nelipsite de duritate, superstiţii inocente lîngă idei grave, aşezate în tiparele unei feminităţi patetice.

SCRISORILE BANAŢENE nu deconspiră un autor : este o carte care, mai degrabă, ne îndepărtează de el ; o carte înşelătoare (poate) tocmai prin verva comunicativă, prin vesela relatare : nimic despre sine (pentru persoana I), totul pentru acea persoană a II-a a destinatarului. Exclamative, retorice, uneori gălăgioase, rîndurile Corei Irineu ni se par azi documente nepreţuite : prin ele, Banatul intră în circuitul literar, după o îndelungată, ori relativ-îndelungată absenţă. Căci dacă romanele lui Agîrbiceanu sau Slavici, poeziile lui Goga (ş.a.m.d.) îl familiarizaseră pe cititor cu spiritualitatea şi realităţile Ardealului, Banatul, cu zestrea sa de semănătorişti minori, nu adusese literaturii României întregite o imagine a sa. Moartea lui Popovici-Bănăţeanul ori a lui Victor-Vlad Delamarina lăsase un gol irecuperabil, şi va trebui să treacă încă destulă vreme ca ţinutul să nască scriitori, scriitori adevăraţi.

2. Despre acei ani, sau despre lumea acelor ani, o carte remarcabilă a scris Anişoara Odeanu : se intitulează *ACELE LUCRURI MARI*, şi despre ea s-a scris puţin şi mai ales prost. Recent apărută *Ciudata viaţă a poetului* (care uneşte, prin grija lui Ion Oarcăsu, consecvent iubitor al operei Anişoarei Odeanu două volume de nuvele, *Ciudata viaţă a poetului* şi *Nedumeririle lui Duduţă*) ar putea repune în discuţie opera Anişoarei Odeanu. (În paranteză fie zis, şi cu toată stima pentru meritele şi eforturile editorului, alăturarea mi se pare nepotrivită : *Ciudata viaţă a poetului*, volum croit, în ceea ce are el viabil, în linia unei proze moderne, premergîndu-l în cîteva nuvele, pe Eugen Ionescu şi nu numai pe el, este pusă în umbră de *Nedumeririle lui Duduţă*, povestiri pentru copii).

Dar şi despre Cora Irineu, ca şi despre *Ciudata viaţă a poetului* vom scrie pe larg altădată. „Cronica mărunţă" a vrut să semnaleze apariţia (la editura *Focla*) a două volume ce, unul lîngă celălalt, pot pune în mişcare nu numai rotiţele, uneori greu mişcătoare ale memorie noastre, ci şi întrebări, cît de necesare, asupra realităţii literare bănăţene. Şi dacă, de lîngă aceste întrebări, vom înlătura cantitatea, absolut impresionantă, de fantezie (necreatoare) vom putea avea imaginea exactă a valorii celor două cărţi, a celor două scriitoare numite mai sus.

ANEMONE POPESCU

P. S. Tovarăşul Kureliuk din Suceava îmbogăţeşte, (într-o scrisoare ce mărturiseşte dragoste de lecturi grave) lista de lecturi destinată Magdei B. Caracatiţă cu „Şocul viitorului", de A. Toffler. Să fim serioşi, dragă tovarăşe K, corespondenta noastră era în concediu. Şi un concediu, dragă tovarăşe, e un concediu. Vorba poetului : nimic mai mult, nimic mai puţin.

LECTURI • LECTURI • LECTURI • LECTURI

PAUL TUTUNGIU, „Colindele din ţara lui Orfeu"

(Editura Cartea românească, 1974)

Acest volum care cuprinde şapte ciclur masive în versuri şi proză se întinde nonşalant pe 270 de pagini. Autorul preia mecanic ritmurile poeziei populare, degradînd modelul, în versurile sale se perindă reminiscenţe livreşti diverse, totul topit într-un verbalism implacabil, sufocant. Nici ideile lui Platon nici marile umbre ale istoriei pe care le evocă şi invocă aproape ca la un inventar, nu reuşesc să-i smulgă lui Paul Tutungiu o undă de poezie autentică. Din nenumăratele poze pretenţioase ale autorului iată una, de poet iniţiatic : „Ala / Bala / Unţur / Buţur / Trupul tău este un mugur // Gîndul ce te-a înflorat / Trei petale a sunat // Smulge una pentru tatăl / Să mustească miere-n scapăr / Alta duhului, serine / Să hrănească pre albine / Şi mai frînge pentru fiu / Să le crească zborul viu // Ara / Udur / Bara / Budur / Stupul s-a mutat în mugur." **(Joc în trei dimensiuni).** Iată însă şi un text în care Tutungiu rămîne el însuşi **(Hai, la Hanul Ancuţei) (sic)** : „Tu ai fost minunea care / Vis ţipat într-o suflare / Sîngele ţi l-ai prelins / Într-un teuton învins // Blîndă inimă sunînd / Clipocit de suflet (!) blînd / Aibă pasăre, gînd alb / Călător pe deal codalb // Tu şi ea şi noi şi el / Rătăcind în joc de miel / Ramură de ram rugat / Doar ceasornicul bărbat" Metoda, în astfel de producţii reduse ca dimensiune iese mai limpede în evidenţă. Autorul are meritul de-a găsi cu uşurinţă cuvîntul care „să sune". Ceea ce deranjează mai mult decît banalitatea literară a acestui volum este spaţiul tipografic enorm care i-a fost acordat.

DUMITRU MUREŞAN, „Orologiul din oglinzi"

(Editura Dacia, 1975)

După un debut bine primit de critică (1968. **Nebuloasa crabului**) Dumitru Mureşan se află acum la al doilea volum de versuri ; între cele două cărţi s-au scurs şapte ani, caz destul de rar în poezia noastră mai tînără caracterizată, printre altele, de o mare prolificitate. Că ne aflăm în faţa unui autor ieşit din serie o dovedeşte şi continuitatea celor două volume, atît ca nivel valoric, cît şi în ce priveşte aria tematică, tonalităţile lirice.

Poetul ne oferă „cheia" poeziei pe care o scrie încă din prima piesă a volumului investită, se pare, cu valoare de artă poetică : „Ploi nesfîrşite, viscole şi moine / în mine se deşteaptă în neştire / fără vreun semn stîrnite, fără voie / ca o întunecată moştenire // Cînd vremuieşte înlăuntrul meu / în mine însumi mă îngrăd ; / nu văd cu ochiul cenuşiu şi greu, / nimic n-aud. Şi totuşi, văd." O lirică a introspecţiei, care îşi va găsi expresia cea mai directă în exploatarea insistentă a unui motiv romantic de circulaţie – noaptea, sau a celor înrudite sau derivate. Dealtfel, două din ciclurile volumului îi sînt dedicate : **Dintr-un jurnal nocturn** şi **Noaptea crescută.** Sondarea adîncurilor fiinţei presupune izolare, singurătate, îngrădire de lumea reală – refugiu în noapte ; aici însă nu mai lucesc decît „lumini de putregai" iar revelaţia aşteptată pare a nu se mai produce. De aceea, în **Vin nopţile** desluşim, în preluare personală, străvechiul motiv al meditaţiei melancolice (Soarele răsare, soarele apune . . .) : „Vin nopţile / vin una după alta / cu-mpunsături uşoare în inimă / revin ; / şi iar se face ziuă / iar dispare / iar se îndepărtează lăcrimînd. / Vin ca o nuntă / luminînd cuprinsul / cu plînsul înăbuşit / în pînză albă / pe gura care tremură cîntînd ; / vin rînd pe rînd / şi laolaltă pleacă / în străveziul zorilor veşmînt." Acest ton melancolic lasă loc, în **Glossă aleatorie**, unuia mai ponderat, sentenţios, pentru ca în **Viziune colectivă**, poetul să ne surprindă printr-un optimism plin de lumină : „Cununi în fugă împletite. / nunţi albe prinse-n hore rotitoare, / copii de pretutindenea sosind, / soţiile redevenind fecioare / şi certitudinea cu numele : / trăim, ne stringem mîinile / ne-mbrăţişăm departe de / gîndurile înecate-n valuri."

Orologiul din oglinzi este cartea unui poet autentic ; trecînd peste unele observaţii (secundare) în ce priveşte împlinirea ei stilistică, vom spune că această carte are şi o valoare incontestabilă ca document psihologic, temperamental al generaţiei pe care o reprezintă.

IOAN PEIANOV

ADRIAN POPESCU : „Focul şi sărbătoarea"

(Editura Dacia, 1975)

„Echinoxul" clujean, revista studenţească condusă de inimosul poet şi critic **Ion Pop,** a lansat un grup de poeţi deosebit de talentaţi. Adrian Popescu e unul dintre ei, poet de o inzestrare artistică excepţională, a cărui poezie trăieşte prin cuvîntul magic, pendulat între sugestie şi inefabil, o poezie cantabilă, al cărui decor dramatic e însuşi poetul cu spleenul său, cu uimirile, cu speranţele şi viziunile sale.

Încă din volumul de debut **Umbria,** (volum premiat, de altfel), se putea observa echilibrul afectiv al tuturor poemelor, siguranţa de-a construi şi-a se identifica cu ideea poetică propusă. Disciplina interioară a lirismului său se bizuia pe acea proaspătă şi lucidă evocare a stărilor sufleteşti, poetul reuşind să le dea aură printr-un limbaj poetic disciplinat, ferit de inconsecvenţe, de jubilaţii facile sau de convenţionale formule lirice. **Poemul trandafirului** din volumul anterior ni se pare edificator. Cuvintele se izbesc lin de alte cuvinte spre a ceda iniţiativei de-a deveni semnificaţia metaforică. Discursul poetului poartă pecetea individualităţii creative : **„Scoica de trandafir dormind în rouă / Vîntul a lovit-o cu un bob de nisip / Şi umedă o perlă aşteaptă să se nască / Bolnavă înăuntru // Trandafirul aude, trandafirul aude, / Genunchii degetelor mele s-au rugat / Atît de mult, aşa de sfînt aseară / Lovind în discul său înflăcărat /".**

Actualul volum, apărut la Editura Dacia, **Focul şi sărbătoarea,** nu-l trădează cu nimic pe primul. Lumea poeziei e aceeaşi, lume percepută cu cuvinte muzical de simple. Universul visului devine universul poetic : **„Ferestre mari cît o grădină / cu plante-agăţătoare, mustind de prea mult verde, / Curtea la care-ai fost primit în Vis / şi-n care sufletul se pierde" – (Curtea mesagerilor).**

Poemele exprimă senzualitate, dar şi elevaţie, dor şi puritate. Expresia poetică e cîştigată atunci cînd **recunoaşte starea poetică.** Unele poeme se clădesc pe acel semn haotic al insuficienţei realului („Expediţia în ţinutul diamantului") alteori pe triumful vitalităţii extras dintr-o subtilă melancolie („Fata armurierului"), sau din aspiraţia nostalgică spre un ţinut indeterminat, subţiat într-un vis transparent („Aproape domestică").

Sensul poemelor nu e conceptualizat ; imaginaţia poetului se mulează uimitor pe acel ardent sentiment de viaţă, de trăire. Trăitul e însă transfigurat într-un limbaj de o originală claritate. Această fantezie, dirijată de o sugestivitate copleşitoare, ar fi nota distinctă a creaţiei lui Adrian Popescu.

ANA POP SIRBU

PREZENȚE LITERARE

Augustin Buzura

Povestirile reportaj ale lui Augustin Buzura din volumul său de debut, Capul bunei speranțe (1963) nu ne permit să intrezărim nici evoluția sa viitoare, nici saltul calitativ efectuat in proza sa de mai tirziu. Abundă de locuri comune, intimplări banale, discuții convenționale și nesemnificative. Abia de la cartea De ce zboară vulturul (1966) incepe să renunțe la descrierile exterioare și intimplările spectaculoase, indreptindu-se către demersul analitic. Mai ales din nuvela Linia moartă se pot vedea premisele acestei noi perspective, evidente mai ales in cele două romane care au urmat : Absenții (1970) și Fețele tăcerii (1974). Alte nuvele schițează claustrarea și așteptarea, tentativa desprinderii, ironia, caricatura și grotescul, neprevăzutul (Anotimp dureros). obsesiile (Eldorado), fantasticul și halucinantul (De ce zboară vulturul), dimensiuni ce-și vor primi abia in romane implinirea deplină.

Augustin Buzura, ca orice prozator modern, a incercat să-și teoretizeze opțiunile. Orice modalitate artistică i se pare permisă in clipa in care urmărește afirmarea adevărului, apropiindu-se de viață fără prejudecăți și idei preconcepute. Părerea lui este că in timpul nostru, in care au intervenit atitea modificări structurale, nu pot fi ocolite coordonatele psihice ale omului contemporan, adică tocmai realitatea in care se produc aceste schimbări. Suferința exterioară sau existența fericită, optimismul declarativ sau dialogul cuminte și călduț nu pot genera o mare operă de artă. Cine incearcă să evite esența, optimismul de substanță, confruntările pe planul ideilor, complexitatea sentimentelor, profunzimea stărilor psihice, contradicțiile, reacțiile deschise și ascunse ale omului dovedește că nu-și cunoaște obligația identificării cu ideile epocii și oamenii ei. Prozatorul are o formație științifică și valorifică cu succes anamneza și investigarea psihologică, caracteristice meseriei sale. Dar dincolo de acest amănunt el este conștient că dramele, oricit de impresionante la exterior, nu prezintă decit un interes minor, ochiul unui scriitor trebuind să privească dincolo, in prăpăstiile greu sondabile ale conștiinței, stăruind asupra impasului psihic și desprinzind din umbrele și intunericul interior o realitate ascunsă, dar manifestată in afară.

Nu este de mirare că totul pare că se petrece, in ultimele sale cărți, intre veghe și somn, iar intoarcerea la sine, confruntarea cu lumea și conținuturile de conștiință, posibile doar intr-o introspecție susținută, se ridică asemenea unor umbre halucinante. Modalitatea epică pe care autorul a adoptat-o este corespunzătoare unor crize de conștiință unde discontinuitatea este elementul prim. Atit in cazul lui Mihai Bogdan din Absenții, cit și al confruntării dintre Radu și Măgureni, consemnată de ziaristul Dan Toma, in Fețele tăcerii, substanța epică, atit cit există, este determinată de ceea ce se petrece pe celălalt plan, unde determinările sint atit de preu de operat. Duplicitatea, obsesiile și alunecările, rememorarea adesea confuză și ilizibilă, așteptările și mai ales absența, mecanismele interioare, in care intervine și puțină lașitate și comoditate, dar și multă neputință, examenele lungi și obositoare pentru lectorul ce vrea să le urmărească in toate meandrele și articulațiile, nu intotdeauna inteligibile, suspendarea timpului, aventurile trecutului prefigurind viitorul, intr-un permanent prezent, corespondența dintre marasmul interior și cel exterior, toate acestea rămin suspendate intr-o permanentă nedeterminare. De unde și tehnica adoptată, lipsită de continuitatea și arhitectonica obișnuită la romancierii mai vechi. Este mai degrabă o continuitate in discontinuitate, o permanență in devenire și o arhitectonică cu atit mai ciudată cu cit sondajul interior atinge cele mai stranii și ascunse nivele.

Romanele lui Buzura se inscriu pe linia unei literaturi problematice, in tradiția lui Camil Petrescu și Hortenza Papadat-Bengescu, prelungită pină in zilele noastre de către Al. Ivasiuc și Nicolae Breban. Secvențele alternează, stările de trezie și vis abundă iar intregul nu poate fi reconstituit decit din niște frinturi, abia deslușite. Subconștientul revarsă pentru o clipă fapte petrecute cindva și care au lăsat traume adinci in suflete, apoi se retrag in magma ascunsă din care altele țișnesc — sau cele vechi, dar cu alte infățișări — cind ne așteptăm mai puțin, intr-o derutantă schimbare de registre. Limbajul poeziei epice s-a autonomizat și el, concurind lirica, intr-un efort de a se adecva autonomiei relative pe care conștiința și-a ciștigat-o.

Romanele lui Augustin Buzura s-au bucurat in general de o primire căduroasă. Au fost puse, poate cam in grabă, alături de marile creații străine și românești, incercindu-se filiații și influențe. S-a vorbit despre sincronizare, existențialism etc., subliniindu-se in același timp implicațiile sociale, in ultimă instanță, singurele care interesează. Dar dincolo de modelele străine de care autorul fără indoială a avut cunoștință, ceea ce ni s-a părut că a fost neglijat de către critică este corespondența dintre opțiunile teoretice declarate, opțiuni estetice, devenite, peste un Camus, Sartre, Faulkner sau Beckett, bunuri comune — și realizările unui model propriu. Romancierul ține seama de categoriile estetice ale epicii contemporane dar topindu-le in alte conștiințe, recreindu-le in alt peisaj, cu alți oameni și intr-un alt context social și istoric și intr-o modalitate ce se vrea o replică la cele anterioare, cărora le-a plătit și el tributul in volumul de debut, le dă o nouă orientare și o nouă valoare. Este de altfel meritul cu care prozatorul se poate mindri iar critica trebuie să țină seama cu toate rezervele și unele semne de intrebare inevitabile.

Proza lui Augustin Buzura, mai ales din ultimele sale cărți, poate da mari satisfacții amatorilor de incursiuni in subteranele conștiinței, cu tot ermetismul și prolixitatea ei. Dar excesul de introspecție ii arată și limitele peste care cu greutate s-ar putea trece. Pentru că dacă respingem literatura, in care totul se petrece la exterior, nu se poate accepta alta, ce comite aceeași greșeală dar la antipod, și pentru care doar interiorul există. Intre cele două planuri este o dialectică puțin evidentă mai ales in Absenții, dacă Fețele tăcerii incearcă o armonizare incă departe de reușită. Corelația celor doi termeni amintește categoria esență-fenomen din cunoaștere (și arta este, după cum știm, și cunoaștere), unitatea lor dialectică, procesul permanent al trecerii dintr-o parte in alta, comunicarea neintreruptă. Esențializarea din romanele lui Buzura reclamă fenomenele, intimplările prea puțin exploatate, intre talerele balenței fiind un decalaj pe care doar autorul il poate micșora in viitor, atingind, sperăm, acele realizări artistice care să echilibreze cele două tendințe.

ION MAXIM

Sorin Mărculescu

Sentimentul că Locul simburelui transcrie, intr-un alt cod, cuvintele poeziei din primul volum al lui Sorin Mărculescu, Cartea nunților, dispare la o lectură mai aprofundată. Travaliul poetic este, evident, de remarcat in limbaj și spre atenuarea retorismului — Cartea nunților fiind, in partea cea mai rezistentă, dedicată imnurilor ; poezia din Locul simburelui ni se oferă, insă, pe măsura descifrării intenției autorului de a o incadra unei scheme preexistente, meditate. Și numai apoi de a dezvolta discontinuitatea imaginilor către o discontinuitate in limbaj (și, implicit, in imagine), prin abolirea alianțelor semantice și gramaticale ale cuvintelor. Relații fundamentale, acestea, poeticii moderne, la care atașarea poeziei lui Sorin Mărculescu se produce programatic. Sincopa discursului liric tradițional face loc, in cel de al doilea volum, unei poezii a conceptelor in stare liberă și unor fulgurații vizionare. O artă poetică este, in această ordine de idei, Simbure bolnav. O artă poetică, insă, poate fi considerat intreg volumul al doilea. Dacă, totuși, „singurătatea vorbelor" (v. Simbure bolnav), părăsirea cuvintului propriei sale autarhii nu produc intotdeauna poezie, oferă, in schimb, pretextul acesteia. Pentru Sorin Mărculescu, traducător, intre altele, al lui T. S. Eliot (Patru cvartete), ideile poeziei (ca și ideea, conceptul de poezie) și activitatea de recreare, de remodelare a acestora, se confundă, se pare, cu insăși poezia. Cartea nunților conținea, deja, cum remarca și Marian Popa, o intenție de structurare a imnurilor pornind de la „ideea de nuntă in accepția dată cuvintului de Ion Barbu". Următorul volum avea să accentueze această tentativă, aducind, dacă nu o excesivă rigoare in construcția „polifonică" a poemelor, o suficient de evidentă voință de a le subordona unor simboluri („eonul", „simburele") totalizatoare.

Trecind prin citeva ebose tradiționaliste către un poem („baladele") mai mult eufonic și decorativ barbian, poezia din Cartea nunților se realizează prin imnuri, Aici, formula neoclasică ascunde un modern : impresia cea mai pregnantă este a unei senzorialități luxuriante, exploatate insă cu răceală, cu detașare. Este o față, cea mai semnificativă deocamdată, a barbianismului lui Sorin Mărculescu. Poetul proiectează grandios, imnurile sint tăieturi ale unor viziuni cosmogonice : „Dacă am tăcut cind albiile pămintului se umpleau / și cind se primeneau straturile sărate ale mării (...) e pentru că am vrut să arăt continentele care curg / oceanele solidificate prefăcute-n tărim de miracol / și soarele..." (Imnul al treisprezecelea).

Naturism, intuiție a cosmosului, a ipostazelor primordiale, profuziune a imaginației, iată elementele care se pot detecta cel mai frecvent in poezia din Cartea nunților. Păstrind aceste repere, Locul simburelui introduce demonstrația. Ciclurile cărții alcătuiesc un unic mare poem, susținut de ideea aspirației spre esențe, spre „simburele" intuit al existenței. Sugestia cosmologică a intregului poem se clarifică și mai mult dacă il vom interpreta pornind de la titlu. Simburele, figurind la fel ca și pentru romantici, matricea, izvorul creației.

Dinamica intregului poem nu se realizează insă atit pe cale discursivă, cit prin numirea „episoadelor", a stadiilor revelării lumii și poeziei : Eon spre simbure, Sol, Veghe, Alegerea simburelui, Simbure bolnav, Intrarea spre simbure, Cădere spre simbure. Există, in Locul simburelui, un intreg ceremonial care, izolat, conduce la ideea elaborării poemelor pornind de la o schemă unitară. Poemele din Locul simburelui dezvăluie plierea pe o mai clară sau mai nebuloasă structură alegorică. Precum in acest prim (in ordinea dispunerii in volum) Eon spre simbure, invocație a eliberării ființei de efemer : „ține intii aurul și toate cerurile mele / ia-mi / scincetul de bună-cuviință și grija / și liniștea reverberantă ți le dau ia-le / smulge-mi și rădăcinile peisajelor din ochi / și stratigrafia timpului ia-mi-o / din carne și sfișie-mi soarele / din pumni și ghemuiește-l in tine...", ori in secvența finală, a coboririi eonului spre simbure ; descindere ce comunică, prin deschiderea cosmică a simbolului, cu semnificațiile Luceafărului eminescian : „La fel de iute cazi cum urcă fagii / te prăbușești cind frunza te dezghioacă / și-nghiți uitind izvoarele culorii / ce urcă iar să ne despartă-n suliți / la polul vechi al cumpenei din tine / și ei din ei se tot răresc spre-albastru (...) pe cind pătruns de simbur lung de somnuri / tu cazi spre fața apelor incremenite..." (Cădere spre simbure). Adecvată viziunii alegorice a universului, mișcarea poeziei figurează aspirația eonului spre simburele creator. Demers negativ, echivalent cu suprimarea unuia dintre termenii relației : „rămii alb să mă dovedești și să fii / petrecut pentru tine-n vecii / incepător nevăzut și visat / in simburul văpăii tale săpat / să fiu eu noaptea mea, răpus de tine..." (Canon). In traducere literară, „eon" inseamnă „timp". In poezie, pornind de la sursa filozofică, negația nu se mai referă numai la durată, ci și la un simbol cosmic. Coborirea, intruparea eonului — analogia cu Luceafărul este iarăși potrivită — anunță nu numai instaurarea unei alte durate cosmice, ci o soteriologie : „tu singur / te regăsești din pulberile duse / din aerul trecut prin tine leneș / și din tipare sparte și te-aduni / in miez mai dens pe cit mai deasă-i umbra / in comprimări de punct tăios tu numai / inexistent intemeind iubirea (...) tu așteptată piatră, tu menită / zăbavă crudă-n cumpenele lumii / să le izbești și să-ți răspundă-n unde / și-n fagi să-și urce mintuită moartea / și-n impietriri de negru și mai dure / gemind ca-n inceput o răsturnare / cu iazurile ultime să tremure / spre cristalinul ochi zvicnind de noapte / și turn al nopții nopților, e timp". (Cădere spre simbure). Vom remarca, aici, ca și in alte poeme, o deosebită forță de plasticizare : Sorin Mărculescu nu construiește in abstract, ci doar cu abstracțiuni.

Lipsit de un pretext epic evident care să-l facă ușor decodabil, masind mari blocuri vizionare, fără a fi discursiv, Locul simburelui poate oferi o idee despre rigorile poeziei moderne. Ca și imnurile din Cartea nunților, Locul simburelui își trage materia lirică din cultură, ceea ce explică și răceala, solemnitatea versului construit cu luciditate, ba chiar o ironie comprimată, gravă

LUCIAN ALEXIU

PANTHEONUL GINDIRII ROMÂNEȘTI

Simion Bărnuțiu — cugetător al națiunii

S-a stăruit indelung asupra activității tribunului și revoluționarului pașoptist Simion Bărnuțiu. Este cunoscut efortul său programatic in direcția deșteptării conștiinței naționale și reevaluării de esență a tradițiilor de luptă ale inaintașilor. Dar personalitatea lui Bărnuțiu e mai adincă și mai complexă. El este cugetătorul națiunii, inrobit de ideea seculară a dezrobirii noastre prin afirmare in umanitate. Există in viața unei națiuni o logică a sufletului, și ea ne indreaptă, nestrămutat, spre ceea ce rămine nepieritor in fața lumii. In această direcție, Bărnuțiu, ca și marii ințelepți ai antichității, era un spirit doctrinar constructiv. El punea temeiuri de gindire și de acțiune socială, stăpinit de un crez al său și al celor mulți, pentru care avea un cult și o devoțiune sacră. De aceea s-a intors intotdeauna spre origini spre straturile luminoase de viață ale strămoșilor daci și romani, căutind pretutindeni inrudiri și inriuriri istorice.

Mai puțin a fost relevată moștenirea spirituală a lui Bărnuțiu. transfigurată de suferințele și nădejdile spre mai bine ale țăranilor săi, cei din Bocșa Sălajului, acolo unde a văzut lumina zilei, la 21 iulie 1808, in apropiere de dealurile Guruslăului, unde biruise Viteazul Mihai oastea dușmană. Opera lui edifică epoci de năzuinți și deschide rinduiri noi pentru neamul său, incercat de toate viforele celor patru zări. Graiul operei sale străbate pină la noi, imbrăcat in noblețea străbună a celor ce se știau stăpini și voievozi de țară. Titlurile sint ele inseși o lume de idei, incepind cu **O tocmeală de rușine și o lege nedreaptă** (1842), **Dreptul public al românilor** (1867), **Dreptul natural public** (1870), **Pedagogia** (1870), **Psihologia empirică și logică** (1871), și pină la manuscrisele **Metafizica, Etica, Istoria filozofiei, Estetica,** ultima apărută, sub ingrijirea lui Ion Iliescu, in Editura științifică, 1972.

Departe de a se restringe la un domeniu trădat de titlu, opera lui Bărnuțiu este străbătută de motivația deschisă a unui umanism ce se incheagă in rosturile unei națiuni ducind la o filozofie a dreptului și a istoriei. Aria preocupărilor sale se extinde de la metafizică și istoria filozofiei la etică și estetică, intr-un sistem de gindire atotcuprinzător. Discursul său de la Blaj, in 1848, ar fi fost suficient pentru a-l inscrie intre „marii bărbați ai națiunii" și luptător energic pentru realizarea inaltelor principii ale umanității. Căci tot ceea ce cade in acest lot al „dreptului filozofic" la viața națională derivă din insăși indelungata străduință a unei națiuni de a ajunge la conștiința neatirnării sale. Etosul popular a tezaurizat in simțire, in obiceiul pămintului, și in lumina culturii nescrise această rivnă spre noi inșine. Ea nu insemna, după Bărnuțiu, claustrare, ci implinire majoră, in consonanță cu aspirațiile firești ale altor națiuni. Pină aici ajunge cugetarea lui Bărnuțiu, deschizătoare de orizonturi noi, de căi nestrăbătute pină la el, cu puterea argumentației ce se aștepta. Bărnuțiu a fost un precursor in sfera gindului filozofic, un raționalist și un adept al ideii de republică, criticind obscurantismul desuet și dogmatismul oficial, osificat in precepte infailibile.

Ideea fundamentală a cugetării sale este libertatea căci, spune el, „nu se poate cugeta nici o cauză pentru ca să deie rațiunea la unii libertate mai multă, la alții mai puțină". Dreptul are a se pronunța aici, intrucit el vizează inseși fundamentele naturale și sociale ale ființei umane, din perspectiva rațiunii, „spre sloboda lucrare a fericirii tuturor potrivit cu legea". De aici izvorăsc tendințele cele umanitare și ele se verifică in structura fiecărei naționalități, pentru alcătuirea edificiului umanității. Emanciparea omului trece prin cerințele cele inalte ale națiunii sale și, mai departe, ea duce la afirmarea drepturilor și egalității generale. Filozofia este, după Bărnuțiu, o deschidere de gind, o cale deschisă către infăptuirea dezideratelor ce și le propune intreaga umanitate. Prin astfel de idei, el devenea, cum spune cu multă pătrundere filozoful clujean D. D. Roșca „europeanul Bărnuțiu", cugetătorul ce contopea intr-un tot puterile de a gindi ale unui neam, cerind a se infăptui pe măsura acestui mod de a gindi.

Ca mulți, și ca cei mai mulți dintre ardeleni, Bărnuțiu a făcut „apostolat", și incă departe de ai săi, cum ar spune Iorga. Cursurile lui de filozofie de la Universitatea din Iași au un rol de pionierat. Ele ne strămută cu gindul către „invățăceii" săi, cum le spunea el celor ce ▯dăstau in preajma cugetării, dornici să descopere tăria unui popor in caracterele ce rămin pilduitoare prin felul lor de a fi și de a gindi. Un cugetător al națiunii nu putea fi decit un mare caracter așa cum a fost Bărnuțiu. In ființa lui, pe chipul lui ațos și semeț de dac, se poate citi obirșia milenară a celor din mijlocul cărora s-a ivit. Către ei și la ei s-a intors spre sfirșitul vieții, insoțit, in aleanul neistovit al dorului de pămintul ardelean și sălăjean, de către nepotul său, viitorul memorandist, Ioan Maniu, pină la izvorul dintii al vieții lui, la Bocșa. Acolo zace in adincurile unui pămint ce s-a cutremurat de luptele inaintașilor. Acel lut al străbunilor i-a cuprins trupul neinsuflețit la 28 mai 1864, impăcat că ajunsese iarăși intre ai săi, cărora le deschisese pagina nemuritoare a națiunii sale.

VASILE VETIȘANU

Oglinda sufletului

Ivo Muncian

ARTICOL DE FOND

În momentul acesta eu sint la prima tipărire
și e firesc să fiu stingher,
atent la orice pas să fiu.
Ci, iată,
vă ofer drept carte de vizită
intregul meu tezaur :
niscaiva reușite purpurii,
citeva incercări eșuate,
o serie de inceputuri neduse pină la capăt
și un morman de pași,
căutări o mie,
și dorințe claie peste grămadă,
și o credință fierbinte
intr-un zbor fericit,
tot ce-am agonisit pină azi,
tot ce-am rostit pină astăzi . . .

Cu gindul fierbinte-am venit inspre voi,
primiți-mă, oameni, in rostuiri noi.

Eu,
fiu al neodihnei,
pășesc peste pragul aflării
rostului eului meu
și văd :
in urma mea șerpuiește un drum,
la creștetul tălpilor moțăie oaza,
in fața privirilor freamătul vieții . . .

CRONICA

Nici liniștit pină la zece ani,
nici frumos pină la douăzeci și cinci,
nici deștept pină la treizeci
nu am fost.
Posed, insă, meritul
de a fi pus umărul zdravăn la orice treabă,
de a fi durat temelii de granit.

RETROSPECTIVA

Creșterea nu mi-a fost avintată,
nu am avut pași aidoma trăznetului,
dar am mestecat bine orice cuvint trimis in lume.
Și cred că viața,
tovarăși,
mi-e, in consecință,
frumoasă.

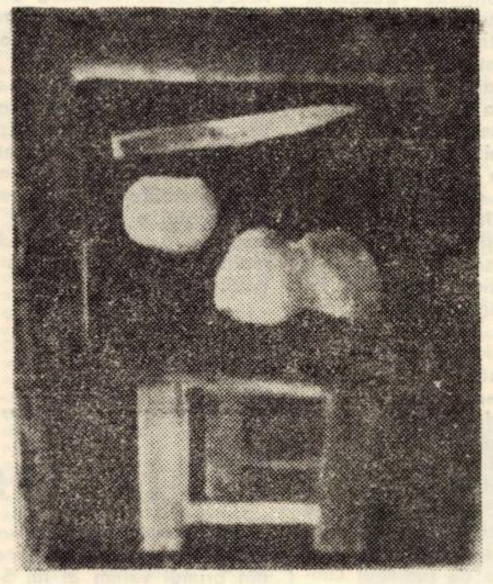

„Natură statică"

INTERVIU

– Ce faci, prieten drag ?

– Vara, după vechiul obicei al țăranilor,
soarele mă sună mai dev eme de cinci.
Atunci mă scol,
imi scald sufletul in prospețimea dimineții
și-mi trimit mîinile pe urmele gindului.

REPORTAJ

Doruri de foc mingiiau contururile dimineții,
ziua-și făcea intrarea in oraș.
Eram arătătorul infipt in sete,
in foame de iubire.

Tu mi-ai umplut sofaua cu piine și sare
și se făcu actul intii al dimineții.
Am pus la temelia drumului credința in viitor
și-am pornit-o spre largul vieții.

Cu ce ne-am ales din toate acestea,
am ajuns la inima inălțimii ?
De vrea cineva să afle,
intrebe-l pe fiul nostru.

COLOCVIU

Anii și cu mine
discutam.
Anii afirmă :
– Timpul e suveranul vieții,
unica faclă nestinsă.
Și eu răspund :
– Tot ce se poate, dar miinile noastre
țes din timp covorul frumuseții.
– Totu-i doar moment, un cintec mut
și totul moare. Timpul e veșnic.
– Moare doar fapta fără de sens,
fapta ce timpului un sens nu imprimă.
– Timpul e veșnic, omul e-un vis
care se naște, trăiește și moare.
– Dar omul timpul innobilează,
mina lui timpul aureolează
Omul e veșnic, realitatea,
timpul insăși e fiul lui.

NOTA REDACȚIEI

Cine a aflat vre-un sens in silabele mele
să-și păstreze un exemplar
al acestei ediții din mine
in bib'ioteca creierului.
De nu,
răsfirați-mă vraiște in lume.
Poate, poate,
un pelegrin insingurat
mă va așeza cu grijă
in fișetul neuitării . . .

In cazul acesta
tipărirea mea își află justificarea.

Marcel Turcu

COMUNICARE

Soarele ăsta cărnos
Dă foc singelui și bate-n
Membrana fiecărui nerv –
În fiecare extremitate,
Pină și-n unghii-il simt scăpărind nemilos . . . :

Știu eu ? !
E ca o confesiune, așa :
Comunicăm intre noi
Înțelegind că
El trebuie să ardă puternic
Iar eu trebuie să simt
Că el lucrează.

Cind nu pot simți,
Nu pot cuprinde intregul
Său orgoliu, atunci
Mă inundă voluminos.

De multe ori
Mă trezesc in flăcări –
Cu fruntea incinsă,
Cu părul incandescent.

Spre seară
Cind ochiul devine verosimil ;
Soarele mai pierde din suplețe
Și seacă –
Eu rămîn singur și inalt
Cu hainele arse de mult –
Rămin
Cu plăminii plini de umbră,
Cu brațe de-asemeni umbroase și lungi
Ca niște cuvinte oprite a unci –
Asta numai o clipă, apoi
Se-ntimplă ceva viguros și
Vine iar soarele
Să comunicăm intre noi.

CONVERSIUNE

Dacă plouă inseamnă că
S-au intilnit doi prieteni la estuar
Și, conglutinind cuvintele,
Gesticulind in volute –
Își vorbesc : de acolo
Dintre ei vine ploaia
Cu lobii ei calzi –
Ploaia
Autarhică, subțire, de vară
O ploaie cordială de acolo
De la ei urcă
Nestingherit
Toamna
Înaintind, inaintind
Trupul devine
Orologiu pe vint
Toamna, frunzele –
Calendar ieftin pe drum
Frunzele-și mingiie voluptos
Enclava
Exonerind faima incubației –
Biografia lor apocrifă . . .
Dar uneori

„Natură statică"

Epitalamic, trupul –
Limuzină apteră – se duce
Se-ntoarce, revine
Ca un șoc albastru al zăpezii –
Epitalamic, trupul . . .

Acesta-i melosul cetății :
Triumfător, salvgardat
Acesta-i melosul și
Un popor intreg investit cu
Oxigen propriu
Jubilează !
Nu trăim sibilinic, meschin
Furișat –
Nu sintem minereu enzimal
Zăcămint intruvabil ci
Respirăm exact –
Tragem aer in plămini
Distinct și ferm :
Ca planetele ;
Trăim decis și o facem
Precum răsare soarele la țărmul
Mării :
Liber ! . . .

APLOMB

Anume demnități ale arborilor
Mă fac
Să fiu mai atent cu brațele
Pe care le port cu mine
Întotdeauna
Să le respect ;
Să mă sperii
De ele
Ca niște păsări foarte mari
Ce bintuie deasupra . . .

Trebuie că
Apele ascuțite, montane
Sint amenințare sau
Magnet pentru
Mine căci pașii,
Pașii din preajmă,
Se cabrează brusc, se
Întind și fac
Gestul intoarcerii
Și pașii-apoi ca
Șoarecii cimpului
Intră in trup inapoi . . .

Și uneori
După lungimea drumului
Pe care-l parcurg toamna
Pe jos, imi
Justific foșnetul
Ființei mele prin spațiu
Și mersul biped, deplină
Această postură fantastică . . .

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 14 septembrie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Film serial pentru copii. Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre . . . 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,00 Fotbal magazin. 17,45 Baladă pentru acest pămint 18,05 Film serial UFO. 18,55 Publicitate. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. Comentariul săptămînii. 20,00 Un loc numit Densuș . . . 20,20 Festivalul comediei cinematografice la . . . Tv. : A dispărut o navă. 21,45 Mozaic muzical-coregrafic. 22,10 24 de ore. Duminica sportivă.

LUNI, 15 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,20 Documentar. Imagini din Costa Rica. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Marea Britanie. Oameni și locuri. 19,15 Publicitate. 19,20 1 001 de seri. Telejurnal. 20,00 Cel mai bun . . . continuă. 20,55 Din nou la școală . . . din nou in amfiteatru. 21,20 Roman-foileton. Milioanele lui Privalov. Ultimul episod. 22,00 Varietăți pe 16 mm. 22,10 24 de ore

MARȚI, 16 septembrie

10,00 Teleșcoală. 10,20 Film artistic. Cinematograful de altădată (reluare). 11,50 Telex. 16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Film documentar. Emoțiile au crescut. 17,25 Scena . . . 17,45 Hai la joc !. 18,15 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Teleglob. Imagini mexicane. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta socială Tv. Pămîntul – avuție națională (II). 20,30 Seară de teatru : Autoportret Ion Fintești anu. 21,50 O intilnire muzicală cu Sanndy Duncan, Ann Georges, Jack Jones, Rod Mckvel. 22,10 24 de ore

MIERCURI, 17 septembrie

10,00 Teleșcoală. 10,50 Muzică ușoară. 11,00 Arta monumentală și estetica vieții cotidiene (reluare). 11,20 Drumuri către Sucidava. 11,40 Biografii posibile 11,55 Telex. 16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Tineri soliști de muzică populară. 17,20 Publicitate. 17,25 Fotbal Rapid București – Anderlecht Bruxelles (Cupa Cupelor). Transmisiune directă de la Stadionul „23 August" In pauză : Tragerea pronoexpres. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Interpretul preferat : Doina Spătaru-Olinescu. 20,50 Publicitate. 20,55 Fotbal : Real Madrid – Dinamo București (Cupa Campionilor Europeni) Transmisiune directă de la Madrid (repriza I). 21,45 24 de ore. 22,00 Fotbal. Transmisiunea reprizei a II-a a meciului.

JOI, 18 septembrie

16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Ventilatorul. Miniatură cinematografică. 17,15 Din țările socialiste. 17,25 Cintece și jocuri populare. 17,50 Enciclopedie pentru tineret. 18,20 Publicitate 18,25 Bijuterii muzicale. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Revista literar-artistică Tv. 21,15 Publicitate. 21,20 Recital Yves Montand. 21,55 Cadran economic mondial. 22,10 24 de ore.

VINERI, 19 septembrie

16,30 Teleșcoală. 17,00 Baschet masculin. România – Grecia (campionatul balcanic). Transmisiune directă de la Sala Floreasca. In pauză : Tragerea loto. 18,20 Emisiune in limba germană. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Univers științific. 20,30 Film artistic : Despre o anume fericire. Film realizat in studiourile centrale de producție cinematografică „București". 22,00 Muzică ușoară. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 20 septembrie

11,00 Ora copiilor. 12,00 Film artistic (reluare) 13,20 Portativ '75. 13,50 Mai aveți o intrebare ? 14,30 Cintece și jocuri populare 15,00 Virstele peliculei. 16,00 Caleidoscop cultural-artistic. 16,20 Club T. 17,15 Al faptei foc nestins Emisiune de versuri. 17,30 Baschet masculin. România – Bulgaria. Campionatul balcanic). Transmisiune directă din Sala Floreasca. 19,00 Săptămina crucii roșii. 19,20 1 001 de seri 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial. „Columbo". 21,50 24 de ore. 22,00 Intilnirea de la ora . . . 10.

TELEVIZIUNE

RADU ȚUCULESCU

SUNETUL

(schiță)

„Gata imi zic, nu mai pun mina pe pianul acesta niciodată, au avut dreptate atunci cind mi-au spus că nu am pic de talent. Parcă era nevoie să mi-o spună, imi dădeam seama și singur dar m-am incăpățînat ca un catîr pînă azi, pînă la ora asta, pînă în clipa asta. Acum, gata !". Închid calm capacul pianului, cu siguranță sînt calm. Soare. Afară. Dacă aș bate niște cuie să nu-l mai pot deschide niciodată ? N-am dreptul să-l rănesc. Marcă bună, veche. Obiect de valoare. Bun pentru muzeu. Ca și cum aș sugruma o privighetoare. Iau partitura, o așez cu grijă peste celelalte. Autorul încercase să-mi descrie niște tablouri dintr-o expoziție, parcă el e de vină că n-am priceput nimic ? Să-mi tocesc anii, tinerețea, între patru pereți, inutil, la sfîrșit să-mi dau seama că am trecut pe lîngă viață legat la ochi. Cică „ăștia sint pereții tăi, meseria ta, așa-s legile, mai trebuie să te insori, să faci vreo doi-trei copii, la sfirșit să devii bunic și să te bucuri de pensie". La sfirșit. Cind nu mai am altă treabă de făcut decît să colecționez timbre și regrete. Așez partitura peste celelalte, la fel de calm ca și înainte. Apoi le iau pe toate în brațe și urc cu ele în pod, unde există o ladă cu romane polițiste și de dragoste din prima tinerețe a tatălui (bănuiesc că și a mamei). Acum ! Le arunc acolo, încui lacătul și bag cheia în buzunar. Cu siguranță o voi pierde azi. Afară e o zi splendină și m-am hotărît să dau brusc o raită prin oraș, să-mi întîlnesc prietenii și să bem o cafea. De cîte ori dau brusc o raită prin oraș îi întîlnesc și bem o cafea. „Salut, salut, ce mai faci, bem o cafea ?".

Străzi. Oameni. Mașini. Toată lumea e grăbită. Parcă i-ar alunga cineva. Nu e mai bine să pășești calm, cu miinile la spate ? Mă strecor printre automobile. Odată, un prieten, după ce s-a îmbătat bine, a început să-mi vorbească despre luptele de pe vremuri cu cai și săbii, despre oameni care știau să vineze cu arcul și să strivească sub tălpi bobul de strugure, apoi, n-am priceput care era legătura, a încheiat" eu nu lupt, eu mă strecor printre automobile".

Pulsul orașului. Toate gem, scrișnesc din dinți, fac zgomot și praf. Așa trebuie să fie. Se rostogolește singele prin vene, năvalnic. Apoi să te oprești pe pod și să privești apa, să asculți gilceava pe sub pietre a valurilor. Odihnă a nervilor și limpezirea gîndurilor. De fapt atunci nu te mai gîndești la nimic, n-ai nici un fel de intenții, stai și privești cu bărbia înfiptă în palme. Stau. Un oraș fără poduri e un oraș obositor, uscat, nu-l pot salva decît parcurile. Iată și parcul. Mă bucur. Aici e aer curat, copacii înalți, noduroși, cu crengi pline de frunze și e mult verde. O culoare necesară pentru a putea trăi fără coșmaruri. Păsări nu prea sînt din cine știe ce motive dar asta nu mai are importanță. Nu putem spune că ar fi fost plăcut să-ți ciripească toate deodată la ureche, fiecare în stilul ei. Dacă vreau, mă pot așeza pe o bancă și privi la mamele care-și plimbă copiii (îndrăgostiții vin ceva mai tîrziu) sau la bătrîne, prin părul cărora timpul se tîrăște lăsînd dîre albe in urma sa. Copii drăguți. Între o lună și douăzeci și patru, culcați în cărucioare roz. Toți dorm frumos, ce le pasă lor de copaci și toate celelalte ? Nu chiar. Unul a început să scoată niște sunete ascuțite pe gură, să-mi ciopleascǎ timpanul, nu pricepe nimeni ce dorește, nici măcar mama lui, nici măcar el sărmanul, doar eu îmi amintesc de exercițiile mele și grăbesc pasul. Trebuie neapărat să sorb o cafea.

În sfîrșit, la cafenea, pe terasă, cu prietenii în jurul unei mese. Discutăm, fumăm, se spun bancuri, mai rîdem. La o masă vecină se joacă chibrit. Un joc foarte interesant cu o cutie de chibrituri aflată pe marginea mesei și care se pocnește cu degetul gros, de jos în sus. Pe terasă se soarbe cafea și suc. Unii foșnesc ziare de parcă ar fi pierdut ceva printre paginile lor. Degetul gros a lovit cutia : „cincisprezece puncte !". Îmi pare tare rău că nu mă pricep la fotbal dar îmi iau angajamentul să mă pun la punct cu echipele din țară și cu stilurile lor de joc pentru a participa la disputele băieților. Unul, în celălalt capăt al terasei, a venit cu un magnetofon portativ și, mîndru de el, îi dă drumul înodînd urechile cu ritmuri îndrăcite. Cîțiva încep să se agite. O fată a închis ochii și dă ușor din cap. Încerc și eu ritmul cu piciorul drept și mai sorb din cafea. Degetul gros lovește cu înverșunare cutia ca și înainte, de jos în sus. Mai apuc, în timp ce mă ridic, să-l aud cum le explică celorlalți de ce $2+2=5$. Las banii pe masă și plec la fel de grăbit precum am venit.

Traversez o stradă, încă, una, printre automobile. Unul era să mă calce. Scurtă înjurătură, scăpată printre dinți. Din nou aprind o țigară. Se spune că nu e bine să fumezi pe căldură, afară, în soare. Multe se spun. „Trebuia să rămîn în cameră și să mă culc". După un somn bun, altfel privești la ce se întîmplă în jurul tău. Poți oare rămîne nepăsător ? Mașinile trec prin creierul meu. Sînt convins că lucrul acesta l-am citit undeva într-o poezie proastă dar e adevărat. Și pot oare spune că mă bucur de plimbarea pe care am făcut-o, sau de surprizele pe care mi le rezervă clipa următoare? Dacă fac un pas greșit și-mi scrîntesc piciorul sau alunec și-mi frîng gîtul sau mă calcă o mașină ? Se poate. Din nou în parc, îl traversez în grabă. Miroase a praf, frunzele ar trebui din cînd în cînd șterse, altfel n-au nici un rost. Mai există aici un restaurant, pitoresc de altfel. Și un stadion ceva mai încolo. După meci se bea vîrtos. Nu numai după meci. Tot sînt buni la ceva copacii, se poate omul sprijini. Să treacă durerile de cap. Iată unul pe care sînt convins că are să-l doară capul ceva mai încolo. Acum e vesel, cum de-a reușit așa devreme? M-a zărit și-a pornit-o hotărît spre mine să-mi devină prieten pe viață. „Liliacu-i liliac / Eu la toată lumea plac, măi, măi..." Îl iau de braț și-l las să-mi cînte. Pînă pe pod. Să se simtă și el util măcar cîteva clipe. „Pînă nu mă voi schimba / Toată ziua-n crîșm-oi sta, măi, măi . . ." Îl asigur că se va schimba în cele din urmă și că pînă atunci mai bine s-ar duce acasă. Îmi răspunde cîntînd „Nici acasă nu mă duc / Că sînt trist și singur cuc, măi, măi . . ." Brusc mă prinde de braț și îmi șoptește, speriat parcă să nu-l audă cineva. „Mă băiete, înainte de a pleca să-ți spun un lucru. Apa asta, la care-ți place să te uiți, că și mie îmi place, mă, apa asta n-are pic de personalitate. Asta-i. Acum poți să pleci". Am plecat. Mi-am zis că oamenilor le cam place să facă paradă cu necazurile lor și cam atît. Am ajuns din nou de unde am plecat, în camera mea, am trîntit ușa și am încuiat-o, hotărît să n-o mai descui decît atunci cînd mi-o veni cheful. Și să mă culc și să dorm. Asta trebuia s-o fac de la început. Să mă odihnesc. Pianul. Negru ca un cioclu. S-a întredeschis capacul clapelor. Rînjește. Trag husa peste el și mă întind în pat. Bineînțeles că nu pot adormi. Privesc pereții. Pentru prima dată mi se par caraghioși. Căptușiți cu portrete de compozitori din vremea cînd încercam să le descifrez operele. Crîncenă vreme. Se uită la mine. Le dibuiesc ironia în ochi. „Am să vă arunc și pe voi în lada cu romane polițiste. Vreau să am liniște". Ironia lor născută din neputința mea îmi macină nervii. Printre portrete, lipisem citate din scriitori celebri. Cît m-am chinuit oare pînă să le găsesc ? Deasupra lui Debussy tronează unul semnat de Baudelaire „Vreau cîmpii colorate în albastru și copaci colorați în roșu". Cu siguranță, atunci cînd mi-am împodobit în halul acesta pereții, îmi închipuiam că fac reclamă culturii mele generale. Sau că impresionez niscaiva fetișcane în scopuri nu tocmai oneste. „Trebuie să-mi curăț imedit pereții, ca tot omul, cine a mai pomenit așa ceva ?" Mă ridic și întind mîna să apuc un tablou, să dau cu el de pămînt. Spaima. Totul e încrustat adînc, în tencuială, în beton. Nu se poate face nimic, doar să-l dărîm. Mă reped la ceilalți și constat cu înfrigurare același lucru. Încep să se rotească în jurul meu. Sînt prins într-o plasă, mă amețesc, oare ce vor să-mi facă ? Să se răzbune. De ce ? Nu mă doare nimic, mi-e puțin rău de la stomac. În cele din urmă cad. Ca un ștergar stors. Neputincios. Ca într-un ring de box. Unu . . . doi . . . trei . . . cinci . . . opt . . . zece. A trecut o oră, un an, cine mi-ar putea spune ? Eram singur. Cînd am deschis ochii, am zărit tavanul alb deasupra mea. Curat. Într-un fel. Era și acolo un citat, mîzgălit cu litere mari, vedeam foarte bine. „Sînt de acord că $2+2=4$ este un lucru minunat dar voi spune că $2+2=5$ este, de asemenea, un lucru încîntător". Semnat – Dostoievski. Și dintr-o dată, fără vreo explicație, totul mi s-a părut foarte normal. Și faptul că am deschis pianul și am apăsat pe o clapă la întîmplare, fără să ridic degetul multă vreme. Sunetul s-a rostogolit în cameră, a cercetat toate ungherele, s-a izbit de pereți, cred că a vrut să iasă, dar s-a întors în cele din urmă de unde a plecat. Supus. L-am simțit sunetul în clipa aceea, o parte din mine, mai nărăvașă decît celelalte, cea răzvrătită, un fel de rămășiță a anilor cînd galopam ca un mînz, scăpînd zîmbete pe la toate colțurile. Mi-am adus aminte, pe loc, habar n-am de ce, de un scurt dialog pe care l-a purtat cu prietena mea acum cîteva zile. (Am o prietenă în vîrstă de cinci ani care stă în aceeași casă cu mine). Am întrebat-o „Tu ce faci cînd ești supărată ?" Ea mi-a răspuns : „Cînt". Eu am continuat : „Dar cînd ești bucuroasă ?" Ea mi-a răspuns : „La fel. Cînt". Eu am continuat : „Și cîte cîntece știi ?" Ea mi-a răspuns : „Unul singur" Eu știam mai multe. M-am așezat și am început să-mi mișc degetele pe clape. Dacă m-ar întreba prietena mea cum îi spune cîntecului acesta, i-aș spune adevărul. „N-are titlu". Și nici cuvinte. Pînă la urmă o să mă urc în pod și-am să cotrobăiesc prin ladă după partituri.

Ely Radovan

DIN TĂCERE AU CRESCUT GORUNII

Primește-mă la pieptul tău, tăcere,
cind rana nu mai pot s-o mint.
Voi fi mai bună decit altă dată,
cind, sclipitoare, tinerețea-mi sună.
Acum, ca niciodată, visez parfumul tău,
nevindecată răbdare din
măduva pămintului.
Rătăcitoare umbră de cuvint,
prea mult te-am iubit,
cind am uitat că din tăcere
au crescut gorunii.

GENEZĂ

Apropie-te de buzele mele
și ascultă cum freamătă foamea
și setea.
Apropie-te de buzele mele,
tăcut și puternic asemeni pămîntului
rodnic.
Semințele acestui legămint de viață
primească lumina.

Și poartă-ți iubirea, bucurie !

Copii și păsări pe umerii tăi.
Din noi, va rămine griul mai departe.
Din liniștea pămintului mierea și
lacrima.

TĂCUTĂ IUBIRE

Lumină de griu, așterne-mi pe frunte,
cind patima verii rugină va fi.
Osîndită, bucurată asemeni fructelor
grele,
tăcută iubire

Coroană să-mi fie truda și setea,
liniștea alăptează semințele in
miezul pămîntului.

Nemărginire și taină.
Pune-mi in inimă fericita durere.

CREION

Popasuri siciliene (XII)

Agrigento

Spre Agrigento, terenurile care ni se deschid în față erată aceeași ariditate. Șoseaua este în pantă și în zeci de curbe scurte, strecurîndu-se printre măslini, cactuși și stînci. La Vicari, ajunși, sîntem pe un vîrf de colină. De acolo coborîm și intrăm pe autostradă, la Lercara Friddi, care ne duce pînă la Agrigento.

Încă de departe, zărim antica așezare în terase, casele de piatră, rustice, alături de blocurile albe, moderne, ce inundă orașul. Din piața Victor Emanuel, pe via Crispi, ne îndreptăm spre Vale dei Templi Pe o creastă de deal, ne întîmpină aceste ruine impresionante, cu piatra aproape roșietică. În stînga, jos, o șosea modernă. În dreapta, tot o șosea. Aici, doar, decorul antic e lăsat să se resfețe în pace, în livezi de măslini, în cactuși, în locuri bucolice, în pietrile tăcute, templele care învadează valea măreață.

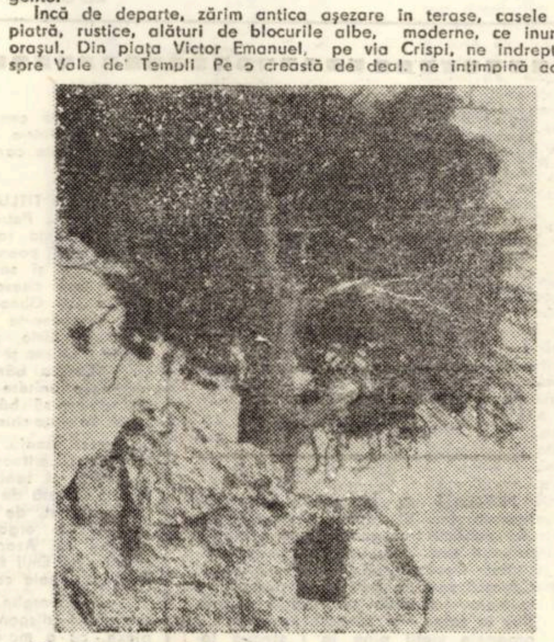

Pinul lui Pirandello și blocul conținind cenușa sa

Anticul Akragas, colonie grecească încă pe la 580 î.e.n., a fost un participant renumit la viața civilă și literară a marii Grecii. Cetatea a născut figuri eminente, așa ca filosoful Empedocle, iar în secolul cinci devine atît de înfloritoare, încît Pindar o socotește „cea mai frumoasă cetate din toate cele locuite de muritori". Acest secol dă la iveală și templele grandioase, atît de splendid conservate în valea devenită celebră, o veritabilă stațiune arheologică. atît de sugestivă prin vestigiile sale.

Muzeul din Agrigento adăpostește elemente și date ale acestor vestigii, din care reiese că primul templu a fost închinat lui Hercule. Arhitectura sa, cu nuanțe mai vetuste, se opune, într-adevăr, celorlalte, zidite în secolul următor, dar acestea, prin proporția și armonia liniilor ating perfecțiunea. Aici am întîlnit templul Concordiei, al Junonei, al Dioscurilor, al lui Jupiter, Demeter, Persefona și Vulcan. Ruinele par a readuce, și a reînvia mișcarea umană grecească, răscolirea de patimi și evenimente, oglindite în luptele duse de colonie împotriva Cartaginei iar, mai tîrziu, în secolul trei, împotriva Romei. Aproape șase secole cetatea a fost una de frunte pentru imperiul roman, pentru a cădea apoi robită sub Bizanț, sub Arabi și Normanzi. ca toate marile cetăți vestite ale insulei.

Agrigento, (Agrigentum roman) și Akragas grec, a fost, în timp, alături de Syracusa, unul din cele mai atrăgătoare orașe ale Siciliei. La începutul fiecărei luni februarie, cînd pe alte meridiane iarna încă nu e sfîrșită. aici. sub soarele mediteranean, are loc marea sărbătoare solară a folclorului, renumitul Sagra din Agrigento. În antice amfiteatre, ca în cel în care intrăm și noi acum, contemporanii asistă la dansuri și cîntece siciliene, á la Agrigento, în care costumația este de import iberic. cu ciorapi albi și brîu roșu și. alături, cu tamburina, ghitara și amfora.

În inserarea dulce de toamnă, cartierul helenistico-roman pare desprins aevea dintr-o cetate, a unui trecut nu prea îndepărtat Catedrala, mînăstirea Sf Spirit aduc și ele vestigii întunecate, mai aproape de noi, demne de văzut. Dar, mai aproape de suflet, ni se pune casa natală a lui Luigi Pirandello, marele sicilian și marele dramaturg european. Aci vedem pinul său solitar, cu blocul de tuf vulcanic, în care. într-un vas închis, odihnește cenușa scriitorului. Pinul pare că aduce, în foșnetul său, însuși glasul stins al artistului. Cînd s-a făcut de-acum seară, înaintăm spre țărmul singuratic, spre Lido de Marinella, în acest frumos Porto Empedocle. Luminile, sus, în Vale dei Templi, s-au aprins și ruinele, atinse de razele piezișe, își dezvăluie colonadele svelte, sub cerul sudic neclintit și senin.

ION ARIEȘANU

PLASTICĂ

DIODOR DURE ŞI FASCINAŢIA ZBORULUI

Un contemplativ dublat de un om de spirit, un tăcut ce ascunde torenţiala vervă a cuvintelor şi voluptatea expresiei rare, pictorul Diodor Dure îşi dezvăluie alte surprinzătoare ipostaze ale structurii sale umane şi artistice în actuala expoziţie de acuarelă de la Galeriile de artă. Cu un copleşitor simţ al realităţii, creaţia sa cunoaşte de la începuturi o ascensiune justificată. Portretele sale, compoziţiile cu sudori şi oţelari, diverse elogii pictate pentru bijutierii lutului, olarii, dar mai ales poemele cromatice cu pîine şi flori sînt memorabile. Un anume farmec al pămîntescului, naturile statice aburite de vis, suflet şi muzică vibrînd lîngă truditorii gliei şi fierului, iată motivaţia obsesivă a lucrărilor sale.

Actuala expoziţie de acuarelă, într-un fel, e o retrospectivă, dar nu a creaţiei, ci a motivelor plastice ale lui Diodor Dure. Am putea desprinde trei etape în unitatea expoziţiei. Prima, cea a decorativului somptuos, a doua, cea a legăturilor lirice, clocot al peisajului interior, şi a treia, fascinaţia zborului, în recentele acuarele monumentale. Comentariul l-aş concentra asupra celei de-a treia faze, în care Diodor Dure se desfăşoară pe largi spaţii de imaginaţie, de la mişcări furtunoase, mişcări şoc, pînă la ritmul zăpeziu al grîurilor. Efigia zborului imprimată compoziţional pe suprafeţe mate, ori străvezimi de boltă rănită, cîmpuri cromatice în care pictorul dezvăluie miracolul lăuntric al aripilor. „Meşterul Manole", „Eternitatea zborului" şi „Atac de aripi" condensează impetuos metafora plutirii în spaţiu, clipa şi durata. desprinderea de lut a umanului spre imperiul celest. – Balada pentru acel meşter mare e o nouă înfiorare (a cîta ?) a motivului mitologic. Acuarela lui Dure reactualizează edificiul unic şi zborul, rana şi creaţia, accente în planuri suprapuse magistral realizate compoziţional.

Am prelungi observaţia spre încă trei lucrări de prestigiu. „Eclipsă de floarea-soarelui", „Fructe deasupra iernii" şi „Floarea zăpezilor", metafore ingenioase, lecţii de virtuozitate în acuarelă. De la „Stele gemene" la „Trei mere", ori la seria de naturi statice, acuarelistul recompune în alte aşezări în pagină personaje umane, ori poeme vegetale, pe tonalitatea caldă a fericitei simbioze dintre artist şi model.

Expoziţia de acuarelă Diodor Dure saltă exigenţa artistică la praguri poetice, oferindu-se şansa unui eveniment plastic.

DAN UDREA

★

Acuarela lui Diodor Dure este monumentală, netă fără ornamente, tăioasă şi categorică, aruncînd în contrapunctul mişcării volume, treceri, valori, asocieri şi opoziţii, contraste care ne modifică sau îşi corespund, subsumîndu-se unui flux continuu. Irizaţii de opale, limpezimi de piatră translucidă în care pătrunde polenul risipit de corole, sau parfumul fructelor coapte, călătoriile aeriene ale formelor, sau patina de frescă bizantină, se îngemănează brodind armonii imponderabile.

Inteligenţa suverană cu care organizează şi spiritualizează spaţiul compoziţional, tuşa generoasă şi spontană, modelează o individualitate lirică profundă şi înflăcărată. Rafinamentul claviaturii cromatice, vagă exaltare a formei, se năpustesc pe căile pasiunii lirice, pe care pictorul, indiferent faţă de tot ceea ce nu este el însuşi, se lasă în voia torentului de forţe şi de imagini eterne ale universului : culoarea însăşi se mişcă, vibrează, ezită sau se prăbuşeşte, urcă şi coboară, tonul local, reflexul, valoarea, sînt personajele aceleiaşi orchestre, exprimînd, prin unitatea ritmică, compelxitatea imaginilor. Sobră şi obsedantă, constant originală, acuarela lui Diodor Dure sedimentează atît spontaneitatea cît şi spiritul cenzurat de existenta unei ordonate libertăţi interioare. Decantată de artificii, monumentală şi spaţială, maiestuoasă în atitudine, această pictură se situează în zonele de maximă vibraţie estetică.

RADU MELNIC

CADRAN

● *Din nou despre Sutjeska.* La Kalinovnik, în apropierea Sutjeskăi, a fost tras primul tur de manivelă la noul film al lui Zdravko Velimirovici, *Piscurile Zelengorei*, care îi are ca interpreţi principali pe Serghei Bondarciuk, Josephine Chaplin, Peter Karsten, Bata Jivoinovici. Regizorul a declarat într-un interviu : *„Filmul acesta îşi pune cîteva întrebări capitale legate de destinul uman : de ce acei oameni au plecat liniştiţi la moarte ? Ce i-a făcut să se jertfească? Despre Sutjeska ar mai trebui făcute încă 20 de filme şi tot n-ar fi destul, atît de mult îi datorăm. Totul e să ştii cum să te apropii de această temă de război. Cred că va fi un film grav".* ● *In această vară s-au întîlnit,* la Frankfurt-pe-*Main* peste 30 de trupe de teatru pentru copii şi tineret din 12 ţări, între care şi Teatrul „Ion Creangă", în cadrul manifestării „Experimenta 5". Această întîlnire a fost organizată de Academia de arte figurative din R.F.G. care şi-a propus să supună atenţiei tinerilor spectatori (peste 40 000) modalităţi moderne de punere în scenă a acestui gen de teatru, să-l transforme într-o tribună de educaţie etică şi estetică. ● *Artista de origine română,* Cornelia Damian Tait, care a expus şi în oraşul nostru acum cîţiva ani, anunţă deschiderea unei expoziţii de pictură la Biarritz. ● *Claveciniştii din trei continente* se vor întîlni la Paris, peste cîteva zile, pentru a treia probele celei de-a doua ediţii a Concursului internaţional de clavecin, iniţiat în cadrul Festivalului estival al Parisului. ● *Imagine şi text.* La Bonn a fost organizată o expoziţie intitulată „Gravură şi poem", care a oferit publicului o serie de interpretări moderne ale unor texte literare celebre, de Nibelungenlied la Brecht, de la Aristofan la Mallarmé şi Pound. Au putut fi vizionate acva-fortele lui Kokoscha, inspirate de „Broaştele" lui Aristofan sau de poemele lui Ezra Pound, gravurile lui Marcel Marceau după „Clownul pedepsit" al lui Mallarmé. Aproape simultan, a apărut la München cartea lui Gisbert Kranz, „Gedichte auf Bilder", care îşi propune o prezentare a operelor plastice inspirate de texte literare". ● *Metropolitan Museum la Moscova.* In cadrul schimburilor culturale sovieto-americane, peste 100 de tablouri, aparţinînd marelui muzeu american, au fost găzduite în sălile Muzeului Puşkin din Moscova. Cu cîteva luni înainte, expoziţia „Cultură şi artă veche pe teritoriul U.R.S.S." a parcurs un lung itinerar în Statele Unite

ARIADNA

ORPHEU

Aşadar, cel mai bătrîn cor al amatorilor a îmbrăţişat definitiv un repertoriu sortit profesioniştilor. A făcut-o nu din fadă mîndrie, că doar tradiţia seculară îi putea oferi oricum un nume, fie şi acela de „relicvă". Mai există unele formaţii de sezon activînd sporadic şi în slujba unor faze, acţiuni, manifestări, întreţinînd printr-un falset o tradiţie de altfel meritorie.

Tînărul dirijor Remus Taşcău de la corul ION VIDU din Lugoj a avut un curaj mai mare decît predecesorii săi, acela de a ieşi dintr-un repertoriu de minimă rezistenţă ; l-au ajutat acei oameni pasionaţi care îşi transformă în aurul artei timpul rămas liber. Dacă e vorba de rigurozitatea repetiţiilor, de permanenţa activităţii, atunci lugojenii au statut de profesionişti. Ei sînt notişti, execută piese pretenţioase în limba respectivă, în timp ce mulţi profesionişti preferă comode traduceri. Pentru tot este necesară, din unghiul instructorului, o mare muncă pedagogică. Oamenii se instruiesc, pătrund în elementele de teorie şi istorie a muzicii. Oamenii învaţă să înţeleagă muzica înainte de a o executa. Recompensa lor este o deschidere spre orizonturi pe care părinţii şi bunicii lor, coriştii vechi, le intuiau doar instinctiv. Există şi o tradiţie aici a etalării individuale a vocilor . . . Acum contează armonia ansamblului, pasta sonoră omogenă în toate registrele. De la preclasici la moderni, se pare că nimic nu este acum inaccesibil acestei formaţii căreia încă nu i s-a inregistrat un disc, dar care şi în străinătate a dus frumuseţea şi înălţimea spirituală a artei româneşti. Nu există uneori delimitări profesionist-amator. Lugojenii sînt prin vocaţie muzicieni ce-şi iau în serios menirea. Şi aşa îi vom considera şi noi, ca atare.

LUCIAN BURERIU

ISTORIE – DOCUMENT

Monede antice descoperite în Zărand

In cercetările istorice ce se fac pe teren, punctul de plecare este omul, locuitorul localnic care cunoaşte detaliat terenul şi fiecare loc de „cetate", „grădişte", „tunel" ori vase cu comori, deasupra cărora ei spun, fantezist, că „la zile mari pilpiie focuri". Pe fiecare dintre aceste povestiri sau legende le acoperă un crimpei de adevăr. Locuitorii satelor noastre îşi cunosc bine locurile, holdele. Ei descoperă aproape întotdeauna tezaurele (sînt rarisime descoperirile de tezaure făcute în săpături sistematice, exceptînd doar celebrele descoperiri ale lui Schlieman la Troia şi la Micene sau la mormîntul lui Tutankamon), donîndu-le muzeelor sau alteori păstrînd „bănuţii" aflaţi ca pe nişte amintiri ale vremurilor de demult. Bunăvoinţei unor asemenea patrioţi datorăm cunoaşterea şi identificarea monedelor antice ce le prezentăm.

In Ţara Zărandului, pe valea Crişului Alb, în ultimele decenii, dar mai cu seamă în urma cooperativizării agriculturii, cînd, pentru prima dată, brăzdarele plugurilor au răscolit mai adînc pămîntul, s-au descoperit, de fiecare dată de către locuitori, mai multe tezaure monetare greceşti, dadice şi romane – valori istorice antice care, din păcate, nu întotdeauna au ajuns intacte în depozitele muzeelor, iar despre altele nici măcar nu s-a ştiut nimic. De pildă, în cazul descoperirilor de monede greceşti (izolate în 3, iar tezaure în 5 localităţi) se ştie că la Dieci, lîngă Gurahonţ, s-a descoperit un tezaur, dar în realitate s-au găsit două, ultimul, din 1969, compunîndu-l circa 20 de piese. Dintre ele, am mai putut salva recent de la locuitori 5 monede.

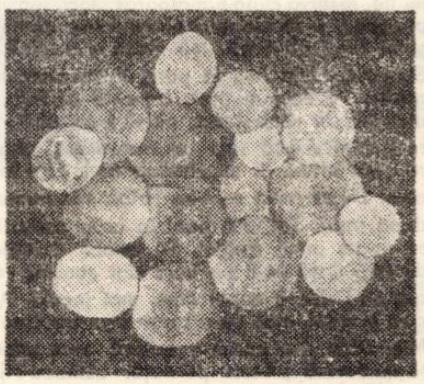

Descoperirile dacice sînt mai numeroase în aceste părţi (4 izolate, 6 tezaure) Din marele tezaur de la Şilindia, oficial se cunosc 729 piese. Două monede se mai păstrează însă în sat, iar alta în col. prof. I Diaconescu din Ineu. Deci : 732 monede. In 1966, cînd s-a descoperit tezaurul de la la Feniş, s-au salvat 127 monede. Deşi incomplet, tezaurul s-a publicat astfel. Pornind pe urmele descoperirii găsim : 1 monedă în păstrarea descoperitorului, Ştefan Cosma din Feniş, 3 la Filip Leonaş din Gurahonţ, iar alte 6 monede în col. medicului Pavel Iva din Rădeşti – Almaş.

La fel de numeroase sînt în Zărand descoperirile de monede romane republicane şi imperiale, atît izolate (în circa 20 localităţi) cît şi tezaurizate (în 5 localităţi). Acestora, în urma altor periegheze, întreprinse, putem alătura : 1 monedă republicană, găsită la Moroda lîngă Ineu, ce redă pe avers capul zeiţei Atena, iar pe revers pe Jupiter într-o bigă ; alte 2 piese imperiale de la Antoninus Pius (138-161 e.n.) şi din timpul Faustinei iunior (161-180 e.n.), găsite la Ineu ; 1 monedă din timpul împăratului Nero 56-68 e.n.), păstrată la Liceul din Gurahont, şi încă o monedă din vremea lui Aurelian, găsită prin anul 1924, de către bătrînul Ioan Deliman din Seleuş în fundaţia casei părinteşti a lui Vasile Goldiş.

Tot întîmplării datorăm informaţia privind descoperirea unui tezaur roman necunoscut. La Liceul din Gurahonţ se păstrează o monedă antică despre care ni s-a spus că a fost adusă de la Almaş Căutînd donatorul, am aflat următoarele : în toamna anului 1929, locuitorul T. Vasilică a găsit pe holda sa un vas cu peste 100 monede care pe urmă s-au împrăştiat. In 1971 mai păstra „ca amintire" o monedă şi „pentru ca să nu se piardă" a trimis-o la liceu. Datează din timpul împăratului Septimiu Severus şi a fost bătută în anul 194 e.n . . .

Fără îndoială, recentele noastre identificări numismatice în acest ţinut vestic sînt departe de-a avea un caracter exhaustiv, fiindcă neîncetat cei ce muncesc pămîntul, locuitorii satelor, descoperă noi vestigii şi nu numai în Zărand, în Banat sau în alte ţinuturi, ci pretutindeni, aşa cum scria George Barîţiu în Foaie pentru minte, inimă şi literatură : „. . . . din cînd în cînd, din vremi în vremi, tot mai dă patriotul peste obiecturi de acelea păstrate din vechime, care deşteaptă într-însul sentimentul acel puternic şi dulce de a iubi acel pămînt, în al cărui sîn se află de atîtea sute de ani îngropate oasele şi cenuşa strămoşilor săi"

FLORIN DUDAŞIU

PANORAMIC

● Prima şi cea mai importantă ştire a acestui panoramic – ÎNCEPE ŞCOALA ! ● Anunţ : In cinstea celui de-al X-lea Congres al U.T.C. şi a Conferinţei a X-a a U.A.S.C.R., Uniunea Asociaţiilor Studenţilor Comunişti din Centrul Universitar Timişoara, anunţă organizarea concursului „Munca şi lupta tineretului şi studenţilor pentru realizarea idealurilor comuniste" (pe compartimentele : literatură, muzică, arte plastice, film, fotografie artistică). Lucrările pot fi depuse la Casa studenţilor, camera 6, pînă la 15 octombrie. Se acordă premii şi menţiuni. ● Antologie de poezie română contemporană. Transcriem o ştire deosebit de interesantă primită de la Valeriu Bîrgău : In luna august a fost inaugurată la Hunedoara prima „Antologie de poezie română contemporană". Iniţiată de un grup de tineri poeţi hunedoreni, antologia îşi propune să aducă în faţa publicului hunedorean pe cei mai de seamă poeţi români, care să citească din opera proprie şi să răspundă la întrebările publicului privind fenomenul poetic actual. Pînă la scrierea acestor rînduri, şi-au anunţat participarea poeţii Geo Dumitrescu, Virgil Teodorescu, Adrian Păunescu, Nicolae Dragoş, Ovidiu Genaru, Florin Costinescu ş. a. Prima pagină a antologiei, cea a lunii august, a fost consacrată poetului şi traducătorului Iv Martinovici . . . In încheierea manifestării, grupul de muzică folk „Pietre de hotar" a cîntat pe versuri de Geo Dumitrescu, Adrian Păunescu, Iv. Martinovici. Invitatul de onoare al antologiei din luna septembrie va fi poetul Virgil Teodorescu, preşedintele Uniunii Scriitorilor din R.S.R. ● Institutul de educaţie permanentă al Universităţii populare Timişoara (după ştiinţa noastră prima iniţiativă de acest fel din ţară) anunţă deschiderea următoarele cercuri de studii şi cercetări sociale, design, studii şi cercetări tehnico-electronice, cosmologie, informatică, teatru. ● O ştire asemănătoare de la Lugoj : profesorul Gh. Luchescu ne transmite că, „în dorinţa de a veni în întîmpinarea solicitărilor oamenilor muncii de diverse vîrste, profesii şi ocupaţii", Casa de cultură a Municipiului Lugoj a iniţiat pentru anul 1975/1976 35 de cercuri, în care va fi predată o mare varietate de cursuri. ● Filmele lui Vasile Moise (cineamatorul timişorean despre care revista noastră a mai scris) au fost prezentate într-o retrospectivă a Cineartei, cunoscuta acţiune a cinefililor studenţi. ● „Florala" – e genericul expoziţiei pictorului amator Constantin Venitchi, deschisă în holul Teatrului Popular din Lugoj.

REPORTER

FILATELIA

● La 13 septembrie, a.c. se va deschide, la Jimbolia, Expoziţia filatelică, organizată pentru sărbătorirea centenarului formaţiei civile de pompieri a oraşului Jimbolia. Expoziţia, organizată în clădirea Casei Pionierilor din localitate, va fi deschisă vizitatorilor timp de o săptămînă. ● Tot la jumătatea lunii septembrie, la Ateneul Român din capitală, va avea loc mult aşteptata Expoziţie filatelică bilaterală „R.S.R. – C.S.R." ● Cel mai ridicat preţ, realizat pînă în prezent de o piesă filatelică la licitaţiile din R.F.G., a fost atins de o scrisoare de valoare, francată cu o marcă de 70 Kr, lila, şi una de 2 Kr orange – din Würtenberg. ● In următorii trei ani, în U.R.S.S., se vor folosi pentru confecţionarea mărcilor poştale sorturile de hîrtie „astralux" care au parametri de calitate foarte ridicaţi. De asemenea, pentru a permite o mai bună şi eficientă aprovizionare cu emisiuni de mărci deficitare şi cu alte materiale necesare plasticienilor, se vor deschide magazine de consignaţie filatelică, la Leningrad, Alma Ata, Sverdlovsk, Kazan, şi Karaganda. ● Palmaresul expoziţiei trilaterale, organizată în Timişoara de către cercurile filatelice Courbevoie – Paris (Franţa), Freudenstadt (R.F.G.) şi Timişoara (R.S.R.), cuprinde o bogată recoltă de medalii, în total 50, dintre care filateliştilor din Timişoara le revine 36. Dintre colecţiile medaliate citäm în primul rînd colecţia de mărci şi efecte poştale clasice din Franţa, a lui Petre Stanciu, rectorul Universităţii din localitate, medaliat cu aur, şi care o obţinut şi felicitările juriului. O frumoasă colecţie de cărţi maxime vechi, medaliată tot cu aur, a prezentat şi colecţionarul Remus Georgescu. Dintre colecţiile oaspeţilor s-a remarcat îndeosebi colecţia „Crucea Roşie în Franţa" a lui Kurt Raun şi colecţia filatelică „R.F.G. şi Berlin" al lui Karabetz Alec. Ambele medaliate cu aur. Au mai fost acordate 8 medalii de argint, 9 de bronz argintat şi 17 de bronz. Juriul expoziţiei a mai acordat şi un număr de 22 de diplome de merit.

FILATELICUS

SILUETE

LUNGA VARĂ PICTATĂ

La Toaolovăţul Mare se stringeau recoltele, în fierbinţeala sfîrşitului de vară şi a trudei umane. Nu ştiu de ce mi-am amintit de „Lunga vară fierbinte" a lui Faulkner. Nu ştiu de ce pe adîncimea orizontală a zării bătea soarele şi stîrnea în vegetaţia holdelor culori pe care aş vrea să aşez aceste cuvinte pentru inginera care pictează, pentru inginerul agronom Adriana Josu.

. . . Credeam că veniţi să scrieţi despre soţul meu, preşedintele cooperativei agricole. La el vin toţi ziariştii. Ştiţi, la noi sînt mereu evenimente. Primii pe ţară pentru soia, primii pe judeţ la porumb. Topolovăţul a primit Ordinul Muncii clasa I şi titlul de „Erou al muncii socialiste". Noi sîntem aici două inginere, eu şi Ana Viszanyo. Am fost şi colege de promoţie la agronomie în Timişoara. Credeţi că nu vă cunosc ? Vă reţin nişte poezii de cînd eram studentă. Intre recolte şi campanii, între mirabile seminţe şi rodnicia pămîntului n-am încetat să iubesc muzica, literatura şi artele plastice, necesare ca apa vie pentru viaţa omului modern. Simt nevoia să pictez această vară fierbinte, această viaţă fierbinte. De cînd eram elevă am iubit plastica. Am pictat atunci un tablou intitulat simplu : „Florile mele". E o lucrare la care ţin şi azi. Pictez de obicei nesfîrşirea cîmpiei, peisaje încărcate de rod, dar, mai ales, în pacea iernilor, lîngă copiii mei Adrian şi Dragoş, inginerul din mine care o cutreierat ogoarele, ştiu eu, poate femeia sensibilă, se aşează în faţa culorilor şi le aşterne pe pînză. Am două prietene la Timişoara care pictează, Elena Hudac şi Sanda Coşereanu. Ne consultăm de multe ori în problemele picturii, polemizăm despre tradiţie şi modernism. Eu iubesc tradiţia, pentru că acolo florile sînt flori şi sufletul e suflet.

DAMIAN URECHE

CURIER LITERAR

PREZENŢE ● In revista **Convorbiri literare** (nr. 8), poetul Duşan Petrovici publică trei poeme care confirmă talentul său. Iată, integral, poemul intitulat **Centru** : „Adormire piezişă. / Cunoscătorul de boli / ne tămăduieşte mereu / şi rănile se-nchid, / ne fortifică în zale, / în care ne vom mişca / organele vieţii pînă la / steaua totalei singurătăţi. // Numai închise nu sînt porţile, / curenţi de aer ne duc polenul / la centru, tot mai la centru, / ca într-o înmormîntare de voievod / peste care o mînăstire se-nalţă".

● **SUB TITLUL „UN DEBUT REMARCABIL"**, Petre Got se ocupă, în revista „Viaţa românească" (7) de volumul de poeme **Maria**, apărut anul acesta şi semnat de Gheorghe Azap. Iată cîteva aprecieri : „. . . apariţia lui Gheorghe Azap, care nu mai este foarte tînăr, trebuie subliniată cu tărie, pentru ceea ce se cheamă talent şi maturitate artistică (. . .) Cartea bănăţeanului aduce o uimitoare unitate de ton şi atitudine, făcîndu-ne să bănuim ani mulţi de trudă în faţa hîrtiei, pînă a se atinge acest stadiu. (. . .) Rostirea e febrilă, cuceritoare. Nu cade în desuetudine şi sentimentalism, căci este mereu salvată de o fină ironie, de un umor discret, de o lucidă detaşare. (. . .) Ca organicitate a scriiturii, debutul lui Azap ne aminteşte de creaţia lui Emil Brumaru, cu care are, de fapt, unele contingenţe de simţire. (. . .) Gheorghe Azap scrie cu o remarcabilă disponibilitate, fără complexe, cu o mare vivacitate stilistică, prezentînd, prin apetitul lexical, similitudini cu poeţi munteni, fiind, totodată, o replică în timp, pe această linie a liricii bănăţene. Textele sînt o plăcută alchimie de vocabule ieşite din uz, regionalisme, forme schimbate, neologisme, formule cotidiene, într-o combustie fluidă şi cantabilă".

● **ÎN ACELAŞI NUMAR AL REVISTEI**, Roxana Sorescu se ocupă de excepţionala carte semnată de Livius Ciocârlie „Realism şi devenire poetică", afirmînd : „Sub aparenţa unor reinterpretări de texte din literatura franceză, începînd cu cele clasice şi sfîrşind cu producţiile grupului Tel Quel, reinterpretări ce aduc în discuţie nu numai literatura, ci şi situaţia criticii literare, Livius Ciocârlie ne propune, în fond, în Realism şi devenire poetică (Facla, 1975), o reconsiderare modernă a unuia dintre cele mai discutate concepte estetice. Reconsiderarea realismului porneşte de la regîndirea, în spirit structuralist şi transformaţional, a noţiunii de text, considerat nu numai ca rezultat finit al unei elaborări conştiente, ci şi ca proces, în perpetuă formare, o dată în cursul compunerii lui, de nenumărate ori în cursul lecturii".

A. BALTHAZAR

CONTEMPORANII

O zi cu opt oameni și machetele lor minunate

Acest reportaj a fost scris în egală măsură de cei care-l semnează — fiindcă trebuie să existe un nume la sfîrșitul acestor rînduri, — și de alți opt oameni. Ei formează Colectivul de machete al Institutului de proiectări Timișoara, ceea ce înseamnă că ei construiesc în mic orașele viitorului, ceea ce poate însemna că există în Timișoara opt oameni care trăiesc zilnic, timp de opt ore, undeva, în viitor. Despre ei și despre munca aceasta, spectaculoasă, zic eu, va fi vorba.

Ne-am dus să-i cunoaștem, eu și colegul Paul Banciu, pentru acel moment devenit fotograf. Mai intîi am scos la lumina străzii o machetă, ca s-o putem fotografia, macheta unei străzi care nu există încă, în lumina unei străzi largi din Timișoara prezentului. Fotoreporterul de ocazie și-a reglat aparatul, s-a ghemuit ori s-a urcat pe diverse scaune, reținînd atenția trecătorilor, ei au întrebat „ce e asta" ? arătînd spre casele de un alb orbitor ale machetei și arhitectul ARMAND BALABAN conducătorul colectivului, le-a răspuns scurt : „Zona de penetrație dinspre Lugoj".

„Sîntem un colectiv tînăr, mi-a spus mai tîrziu arhitectul A. Balaban, lucrăm în această formulă din prima zi a acestui an. Înainte eram la IPROTIM vreo doi, trei oameni care le construiau, sporadic. Am făcut pînă acum vreo 14 machete : Timișoara și Lugojul. Recaș, Făget și Topleț, o serie de zone industriale și așa mai departe. Ne ocupăm de sistematizarea municipiilor, de localitățile ce se urbanizează, facem detalii de sistematizare a zonelor de locuințe și industriale din județ, cum v-am mai spus. E o muncă migăloasă însă foarte precisă. Așa se vede realitatea în trei dimensiuni, ceea ce pe un plan nu se poate reda niciodată. Desigur că totul are caracter de propunere. Machetele se modifică, în funcție de sugestiile ce ne parvin de la forurile județene ori republicane, conform necesităților". Apoi am vrut să aflu cum se naște o machetă. Și iată : proiectele sînt alcătuite de alte colective ale Institutului și apoi predate machetatorilor. Se studiază proiectul, se distribuie munca. Mai intîi se confecționează relieful cu toate curbele de nivel. Am văzut o machetă în această fază. Apoi se desenează arterele de circulație, stradale, feroviare. În acest timp, încep să se confecționeze construcțiile, vegetația, fiecare amănunt la scara machetei. Urmează vopsirea construcțiilor, în culori diferite, pentru a diferenția pe cele existente de cele care urmează a se construi. Și, în fine, se montează.

— Cum e cînd mergeți într-o localitate, al cărei viitor îl aveți în atelier ?

— Am o imagine mult mai clară decît omul obișnuit. Eu o văd așa cum va fi, ca și cum ar exista deja

— Trăiți într-un fel de viitor.

— Este și nu este așa, fiindcă totul se poate schimba, se poate regîndi. Este exact ceea ce face constructorul, numai că el nu mai poate schimba lucrul odată început. Noi trebuie să ținem seama de felul în care viitorul, cum spuneți dumneavoastră, se încadrează în ambianța existentului. Cel mai important este să respectăm scara absolut la toate elementele de pe machetă, altfel se denaturează și obții o imagine falsă. Cel mai greu, mai plictisitor, e să lucrezi la localitățile cu relief accidentat. O lună de zile nu faci altceva decît să tai cartoane și să le lipești. Partea frumoasă vine la montare.

În rest, arhitectul Balaban e un om ca ceilalți, nu vă așteptați să poarte vreun semn distinctiv și să-l recunoașteți pe stradă. Un om cu familie, ca dumneavoastră, soția lucrează tot la IPROTIM dar în alt colectiv, fiica lui are 16 ani și e elevă la Liceul de construcții. „Ca să păstrăm tradiția familiei, spune". Vrea să devină proiectantă A. Balaban a jucat 15 ani rugby, „acum nu mai ține, așa că am rămas cu alpinismul". Aș vrea să spun oamenilor care vin să se intereseze de viitorul orașelor lor că, deocamdată, nu li se pot da relații amănunțite, fiindcă acest colectiv nu elaborează soluții definitive ci propuneri. N-aș vrea să uit să scriu despre utilajele concepute și realizate acolo, pentru ca munca manuală să fie ușurată. Se pot vedea și sînt : o trezâ verticală și o mașină electrică de tăiat cu pînză de traforaj.

Revin la ideea tinereții colectivului și mi se spune că cel mai în vîrstă e conducătorul, și el încă tînăr, iar „cel mai mic, dar foarte talentat, are 23 de ani". Vreau să stau de vorbă cu el. Arhitectul Balaban îi aduce zicînd : „Nu scrieți că e timid și s-a codit să vină". Se numește MIRCEA STAVILĂ, a terminat Liceul industrial de construcții și a fost angajat direct aici. Îl pasionează munca pe care o face, e în fiecare zi ceva nou, de la o machetă la alta, modul de execuție e diferit. Nu i se pare obositor. Cere multă răbdare. E într-un fel mulțumit de cum muncește dar crede că ar putea mai mult.

— De ce crezi că arhitectul Balaban spunea despre dumneata că ești talentat ?

— Talentat ? Nu știu. Poate, în sensul că am reușit să fac întocmai ceea ce am văzut în realitate. Adică mi-am imaginat... La început n-a știut ce înseamnă să faci machete. Acum îi reușește din prima încercare. Se pregătește să intre la facultate și i-ar plăcea să lucreze machete și după absolvirea ei. Nu și-ar fi dorit să facă altă meserie. A lucrat și pe șantier și i-a plăcut „cu toate că e ceva mai greu decît aici. Și acolo e ceva care prinde alte forme, de la o zi la alta, ceva ce realizezi tu". Pe urmă, tace și nu-mi mai răspunde la întrebări.

Am în față paginile scrise, la cererea mea, de toți cei opt oameni din colectivul de machete. Ei sînt de părere că munca lor este muncă de creație. Și ei scriu despre momentul în care toți așteaptă „acea izbucnire de volum — lumină-spațiu, într-un ansamblu unitar, clipa tăcerii, clipa de contemplare, cînd fiecare se gîndește la ce a făcut pentru ca macheta să existe". Macheta este pentru ei „un fruct al efortului tuturor, condensînd prețuirea și talentul fiecăruia". Și mai spun cei opt oameni, cu machetele lor minunate : „Aici ni se oferă șansele de a cunoaște cît mai mult ; ne gîndim la modul de asamblare a pieselor, la proprietățile fiecărui material, la efectele coloristice obținute prin vopsirea, șlefuirea tratarea cu soluții a materialelor plastice. Și, în primul rînd, avem șansa de a ne cunoaște forțele, de a căpăta încredere în noi înșine. Credem că această muncă înseamnă pentru noi toți o verificare a potențialului creator, o continuă educare a spiritului, a viziunii artistice".

La toate acestea, semnatarul nu are prea multe de adăugat. Cei opt au ținut să mă asigure că machetele lor sînt confecționate din materiale durabile. E ca și cum ai spune că o anume imagine despre viitor, cu care eu am rămas, se poate transforma brusc în realitate, o realitate palpabilă, case și străzi și orașe adevărate în care tu poți exista dinainte, fără să ții seama de timp, fiindcă te afli într-o realitate durabilă. Nu știu în acest moment dacă fotografiile făcute de colegul meu au reușit. Dacă veți putea vedea acea stradă încă inexistentă ? I Dacă nu, nu înseamnează că fotoreporterul de ocazie nu și-a făcut bine meseria. Poate că aparatul de fotografiat nu a învățat încă să înregistreze viitorul. Tinem să vă asigurăm că imaginea cu care noi am plecat de acolo este suficient de clară și de puternică și de durabilă pentru a fi consultată la nevoie, dacă aceste rînduri n-au reușit să o facă îndeajuns de vizibilă.

ANTOANETA C. IORDACHE

Teoria versului

(Urmare din pag. 1)

nirea sau potrivirea rimelor cu materia ritmată sau cîntată", iar Radu Meledon, **Regule scurte de versificație românească,** Iași, 1858, consideră rima „o consecventă liberă" a ideii poetice). Heliade, Vasile Alecsandri și alții încă atrag atenția asupra consecințelor pe care dubletele accentuale **(vúltur / vultúr, bárbar / barbár)** le au în diversificarea tabloului rimic (și ritmic). Eliberați de schematismul dogmelor clasice, autorii aduc în discuție o bogată gamă de rime : tautologice, omonimice, „răsunătoare" — paronimice — (Costache Conachi, **Meșteșugul stihurilor românești)** etc.

Apropierea studiilor de versificație de tipologia reală a liricii românești determină, în același timp, difuzarea, prin aceste tratate, a valorilor autohtone, precum și treptata fuziune între analiza prozodică și cea stilistică, integrarea versului în estetica poeziei.

3. Apariția concepției moderne, funcționale, asupra versificației (consecință și „însoțitoare" teoretică a experiențelor poetice moderne) aduce, după 1900, importante modificări în teoria versului românesc. Încercarea de a salva prozodia, mai bine spus, de a o menține în forme noi, se lovește de tendința eliberării poeziei de legile „apăsătoare" ale metricii. Inconsecvențele poeticii, la sfîrșitul veacului al XIX-lea (rigorismul parnasian, alături de cultivarea aproximației formale), se reflectă în ceea ce s-a numit „criza versului". Acest impas s-a rezolvat lent printr-un transfer de obiect, interesul teoreticienilor mutîndu-se de la versificație, ca ansamblu de procedee (legiferate prin uz), la elementele microstructurilor sale. Dacă pînă la 1900 (în literatura română, cel puțin) preocuparea pentru versificație se concretiza în elaborarea unor tratate, cuprinzînd minuțioase expuneri ale datelor tehnice privitoare la vers, mai tîrziu, aceeași îndeletnicire ia forma unor studii care, descriind elementele versului, se ocupă, **separat,** de raportul dintre ritm (sau rimă) și ideea poetică, de valențele expresive ale unor repetiții sonore, de sursele artistice ale „tectonicii". Sistemul, schema ideală, generală, a versului nu mai stă în centrul atenție. În plus „versul liber" beneficiază, acum, de primele sale teoretizări (Ovid Densușeanu, **Versul liber și desvoltarea estetică a limbii române",** „Viața nouă", 1908, Șt. Petică, Al. Velescu etc).

Principala cucerire a studiilor acestei perioade este însă ideea că sunetul, ritmul, măsura sau rima nu trebuie separate de sens și că se cuvin cercetate ca elemente ale întregului operei. Cei mai de seamă exponenți ai acestei teorii, în primele patru decenii ale secolului XX, Garabet Ibrăileanu (articolele publicate în **Studii literare),** D. Caracostea **(Arta cuvîntului la Eminescu,** București, 1938 și **Expresivitatea limbii române,** 1942), Mihail Dragomirescu **(Teoria poeziei,** București, 1927), Liviu Rusu **(Estetica poeziei lirice,** București, 1944) sau Sextil Pușcariu **(Limba română,** I, București, 1940) au marcat însemnate avanposturi ale concepției funcționale în stilistica și metrica românească. Aportul lor a însemnat nu numai o mai complexă și mai nuanțată arborare a versificației cîtorva poeți (M. Eminescu, în primul rînd) ci și schimbarea perspectivei în investigarea tehnică a poeziei. Analiza versului nu se mai limitează la cercetări strict prozodice, ci, lărgind domeniul acestora, încearcă să surprindă, prin mijlocirea analizei stilistice, mesajul poetic, punct de vedere care e pe deplin teoretizat și aplicat de-abia astăzi.

4. **Stadiul actual al științei versului,** conturat mai precis după 1965. Se constată o mai exactă delimitare a disciplinei, o emancipare a ei de celelalte sectoare ale cercetării poeziei — teoria literară sau stilistică. Într-un fel se revine la sistemul tratatelor clasice, faptele sînt însă reinterpretate și puse în acord cu orientările moderne ale lingvisticii (structuralismul, Școala formalistă rusă etc.) ; se renunță la principiul grafic în interpretarea construcțiilor metrice (sau, oricum, este aplicat cu o anumită largheță), se integrează rima în contextul semantic al imaginii, iar versul e privit ca o unitate fono-semantică, în care fiecare element are o **funcție** estetică determinată de conținut (G. I. Tohăneanu, Gh. N. Dragomirescu și alții). Depășirea, pe de altă parte, a analizelor „literaturizante", pe autori, surprinderea, cu mijloace specifice disciplinei, a elementelor originale ale versului românesc au determinat apariția unor importante și necesare lucrări de sinteză : L. Gáldi, **Introducerea în istoria versului românesc,** București, 1972, Nicolae Constantinescu, **Rima în poezia populară românească,** București, 1973, Mihai Bordeianu, **Versificația românească,** Iași, 1974.

Se conturează, totodată, tendința de a formaliza cercetarea versului. Abordarea noilor metode, de fonetică experimentală, vor salva studiul duratei sunetelor și a silabelor, al nuanțelor de intonație și intensitate de toate consecințele empirismului, dînd un mai exact contur investigării ritmului și accentului în versul românesc.

IV. Tradiția versificației românești, continuă și ascendentă, se impune atenției noastre prin cel puțin trei din realizările sale : a) o neîntreruptă și temeinică analiză a versului național ; b) o competentă teoretizare, crescută pe temeiul acestei analize ; c) anticiparea unor „idei" de mare actualitate și răspîndire apoi în literatura europeană de specialitate (semantica rimei, funcționalitatea ritmului etc.).

CORESPONDENȚĂ

MARIA DINCĂ : Se pare că v-a scăpat numărul în care v-am spus părerea despre manuscrisele anterioare. Cît privește noile lucrări apreciem faptele, cu adevărat eroice, pe care le-ați relatat. Din păcate, versurile nu reușesc să exprime emoția care v-a stăpînit.

DAN MUCENIC : Această „primă tentativă de a aborda altfel decît pînă acum poezia" pare a fi un semn bun, chiar dacă rezultatele nu sînt pe măsura așteptărilor. Ne place mișcarea liberă a versului, însă, după cum spunea un mare poet, „nici un vers nu e *liber* pentru cel ce vrea să facă o treabă bună". S-ar cere, așadar, o mai exigentă elaborare, o grijă mai mare pentru expresivitatea limbii, pentru noutatea imaginii etc.

MONICA ROHAN : Aceste poeme sînt mai puțin realizate decît cele de pînă acum. Cu toate acestea, ele poartă pecețile talentului autentic și-ale unei sensibilități lirice în care credem cu convingere. Mai aproape de ceea ce puteți înfăptui ni se pare a fi „Chipul său a rămas . . . „Trimiteți-ne noi poezii.

CUCU M. MURGU : Același amestec de versuri frumoase și enunțuri fără fantezie, ori chiar prăpăstioase. V-am recomanda lungi audiții de poezie bună.

C. P. MONA : Sînt destule dovezi de înzestrare. Mai interesante — „Copilăria mea" și „O dată cu cîmpiile". Mai trimiteți.

ORFEU SIBIANU : Ne place încrederea Dvs. în propriile forțe, cu atît mai mult cu cît versurile trimise nu sînt lipsite de calități. În *Monument* și *Sfat* sînt unele versuri remarcabile. Să mai vedem.

CONSTANTIN MĂRĂSCU : Schimbarea de aer (și de preocupări) vă readuce în matca cea bună. *Păsiți cu grijă* vehiculează idei prea cunoscute, într-un limbaj comun. *Etape*, în schimb, exprimă o tensiune lirică reală. Sperăm, să vă regăsiți cadența și să vă deschidem din nou coloanele revistei.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Cu Pavel Petroman

(Urmare din pag. 1)

crocooperative agricole de producție, însumînd peste 600 ha, 11 microîntreprinderi de tip industrial, din care una cu profil agro-industrial. În cea mai mare parte, acestea au o dotare corespunzătoare. Despre rolul lor de primă mărime în educarea pentru viață a elevilor, cred că nici nu mai trebuie să vorbim. Pe lîngă acest rol instructiv, se realizează și importante beneficii, utilizate în autodotare. Tot concret, aș putea să amintesc numărul mereu crescînd al cabinetelor școlare și al laboratoarelor de fizică, chimie, biologie, științe sociale, literatură, limbi străine. Toate acestea alcătuiesc o modalitate de directă implicare a elevilor în viața practică, operîndu-se un transfer de accent de la memorarea mecanică, total neutilă, la interiorizarea cunoștiințelor, la participarea directă.

— Sînteți profesor de limba și literatura română, pe care am aflat că o și predați, fiind preocupat de o serie de investigații științifice asupra modului în care e receptat esteticul de către elevi. Dacă ați fi participat la dezbaterea inițiată de o revistă culturală despre condițiile literaturii române în școală, ce ați fi răspuns ?

— Că mă preocupă ideea de a-i ajuta pe elevi să simtă, să guste și, dacă e posibil, să și creeze frumosul. Să-l încorporeze în propria viață. De aceea pledez pentru o oră de română patetică, pornind de la realizarea impactului cu opera literară, parcurgînd drumul de la text spre text. Ora de literatură nu trebuie transformată într-o searbădă înșiruire de date biografice, de citate critice și de versuri memorate mecanic.

— Dar despre literatura română contemporană în școală ?

— Adevărul este că aici facem încă prea puțin. Absorbiți de programa școlară, trecem peste dorințele elevilor, care de multe ori ar vrea să afle mai multe lucruri despre autori contemporani. De multe ori ne limităm la niște răspunsuri de dicționar. Cred că apropierea de literatura română contemporană trebuie începută încă din clasele mici, evident în modalități specifice. Cu atît mai mult, eforturile noastre ar trebui să convergă spre popularizarea literaturii scrise aici, în Banat, care ar merita după părerea mea, un loc adecvat în manuale, situîndu-se, prin ce are mai bun, la nivelul literaturii române actuale.

ETNOLOGIA

JURNALUL DE CĂLĂTORIE AL LUI JOHANN LEHMANN

Între anii 1780-1782, pasionatul călător Iohann Lehmann a străbătut de șase ori drumul Bratislava — Sibiu, prilejuri folosite de acesta pentru a consemna diferite aspecte de pe traseul parcurs, spre a le face cunoscute compatrioților săi, ca să le servească drept ghid. Constatările acestea sînt cuprinse în cartea „De la Bratislava pînă la Sibiu", apărută în limba germană în anul 1785, la Dkëlspiel și la Leipzig. Lucrarea cuprinde prețioase elemente etnografice bănățene, încă nevalorificate de cercetătorii culturii populare din țara noastră. Fiind vorba despre ținutul de dincoace de Tisa, Lehmann precizează că în acest colț de țară, „numit Banat", marea majoritate a locuitorilor sînt valahi, cu o fizionomie severă, părul lung și o îmbrăcăminte specifică. Lehmann condamnă caracterizările fanteziste, tendențioase, ale altor călători contemporani, privind profilul moral al românilor : „Ei sînt inofensivi pentru drumeți, nu te supără dacă nu sînt jigniți. Călătorul cuminte și jovial va fi ajutat chiar". Autorul povestește o întîmplare a sa din Cîmpia Banatului. Într-o duminică, pe vreme rea, găsindu-se la o milă depărtare de Timișoara, s-a împotmolit poștalionul. Atunci, spre norocul călătorilor, au trecut cîțiva români pe drum, și, fără să le ceară nimeni ajutorul, ei, cu chiote entuziaste, s-au apucat de treabă și i-au scutit pe călători să rămînă peste noapte în mlaștină.

O mare parte a jurnalului lui Lehmann cuprinde relatări amănunțite despre lotria din Banat. În sudul Banatului se găseau cete de haiduci bine organizate, care se împotriveau stăpînirii austriece și adesea beneficiau de protecția turcilor, acordată de aceștia contra unui pește anual nu prea mare. Vorbind despre lotria din ținutul Caransebeșului, Lehmann menționează că aceste dealuri merită cu prisosință să fie cercetate ca studiu botanic, fiindcă aici se găsesc plante rare și minunate folosite de români pentru vindecarea diferitelor boli.

Despre românceie bănățene călătorul spune că sînt foarte chipeșe și deosebit de harnice. Românca muncește pe ogor, ea conduce gospodăria și își crește copiii, toarce și țese nu numai pentru trebuințele proprii, ci și pentru vînzarea produselor casnice la tîrg. Deosebit de interesantă este descrierea drumului de la Timișoara pînă la Sibiu. Itinerarul dintre Recaș și Chizătău era foarte imbietor, dar numai pe timp de secetă, pentru că pe vreme ploioasă, drumurile de pămînt se desfundau și călătorii erau primejduiți de împotmolire. Localitatea Chizătău avea 450 de case și Lehmann arată că acest sat se găsește într-o regiune cu pămînt fertil și cu codri mari, și totodată era și un centru însemnat pentru creșterea vitelor. Zootehnia în Banat — scrie călătorul — se situează, în genere, pe un loc de frunte, în special în privința creșterii ovinelor. Urmează apoi descrierea Lugojului și a podgoriilor sale. Mai departe se referă la localitatea Bujor, consituită din 99 de case, avînd și o stație frumoasă de poștalion. De la Bujor pînă la Făget, șoseaua era ceva mai bună și în împrejurimi se întindeau codrii seculari, mărginiți de livezi și de sate. Făgetul era un tîrgușor plăcut și bogat ; avea peste 200 de case românești și vreo 30 de case germane, două biserici și o capelă mică. Ajungînd la marginea Banatului, dinspre Ardeal, I. Lehmann este nevoit să înnopteze pe timp de iarnă într-o mică localitate, Coșavița. Aici, a intrat în cea mai bună casă țărănească. Înăuntru se găseau vreo 20 de persoane, femei, copii și un moșneag. Călătorul nu s-a înțeles cu aceștia, dar stăpîna, cu multă amabilitate, i-a preparat o zeamă cu lapte. Femeile torceau, una dintre ele țesea cu rîvnă. Fetițele lucrau cîte ceva, imitînd pe mamele lor, iar băieții se jucau.

Această ultimă informație a lui Lehmann despre Banat ne oferă încă o mărturie privind ospitalitatea românească, atît de mult admirată de șirul neîstovit al călătorilor peste pămîntul țării noastre, de-a lungul veacurilor.

AUREL TURCUȘ

EVRIKA!

● Semnează în condică, altfel cum o să se știe că ai fost la serviciu ?

● De dragul unei materii nu se merită să repeți clasa.

● Șeful de echipă trebuie să știe să se conducă în primul rînd pe sine.

● A fi într-o ureche nu e o problemă de competența lui Gulliver.

● Ignorăm zgomotele universului pentru că nu sînt pe măsura noastră.

● Într-un muzeu al ceasului timpul este, într-adevăr, foarte relativ.

ION VULCAN

DIN LITERATURA LUMII

Elena Văcărescu

Descendentă din ilustra familie a boierilor Văcărești, promotori ai poeziei și culturii românești moderne, ELENA VĂCARESCU (1866 – 1947), poetă română de expresie franceză, a fost, nu mai puțin, o ambasadoare strălucită a culturii românești in Franța. Poeziile ei, inmănunchiate in volumele Cintecul aurorei, Sufletul senin, Rapsodul Dimboviței introduc in patrimoniul literaturii franceze, pe lingă propriul elan liric al poetei, teme și motive inspirate de realități românești, de tezaurul literaturii noastre populare. E o inriurire constantă care poate fi observată și in creația in proză (Amor vincit) și in teatru (drama Cobzarul).

Poezia Elenei Văcărescu a fost apreciată de mari personalități ale culturii franceze, Victor Hugo, Hypolite Taine, fiind incununată cu premiul Academiei Franceze. E o poezie delicată, gingașe, cu o grație molatecă, specific feminină. Versurile poetei române s-au bucurat de o audiență care a depășit granițele literaturii franceze, fiind traduse in engleză, italiană, daneză, olandeză, chineză.

Elena Văcărescu a fost, nu mai puțin, o remarcabilă traducătoare. A tradus, in măsură egală, din poezia populară și din lirica cultă, din opera lui Eminescu, Goga, Blaga, Vinea, Minulescu, Topârceanu. Activitatea ei neobosită, pusă in slujba culturii române, a valorilor autentice ale acestei culturi, s-a impletit, in mod rodnic, cu elaborarea unei opere care i-a hărăzit un loc remarcabil in literatura franceză.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

MERGIND PESTE INTINDERI

De cind peste intinderi merg așa,
Tot focul mi l-aș cerne-n finul veșted,
Să-l ducă vintul, soarele să-l bea
Pe-al lanurilor pur și fraged creștet...

O, cine știe cit curaj se cere
Cind de durere nu-ți mai este frică ;
In ramuri, vint, in mine-foc, tăcere,
Și marginea cimpiei se ridică,

Inaltă, țărna își privește-n urmă
Veșmintul de porumb, livezi și ape.
Nepăsător, cind foc in suflet scurmă,
Să strigi cu-ntregul singe : „Nu !" ... „Aproape !" ...

Cind tremură și-i beată de belșug
Cimpia, vorba cum să mi-o priceapă ?
„Hai, stinge-n mine al visurilor rug,
Frumosul dans de flacără sireapă.

Doar aerul de-argint să-mi joace-n creștet
Și, fie dorul cit ar fi de mare,
Doar plinsul despletit pe lemnul veșted
Să-mi fie calda, trista sărbătoare..."

Aș vrea să-ți fiu, o, cerule, paloarea
Invinsă de lumină, sau să fiu
O rază peste cring, să mingii floarea
Prădată de nectaru-i străveziu.

ȚARA DE TAINĂ

Carpați sonori cu schituri visătoare
Din care turma sunetelor cade,
Cerdacuri, luciul apei din ulcioare,
Pe stinci, panașul albelor cascade,

Pe lingă culmi cărări se răsucesc
Sint fagi ce-ntrec palate din Assur,
Iar cețurile roze se-mpletesc,
Măreții brazi fac ziduri imprejur,

Durea lumina, țară tăinuită,
La tine-n brațe cel mai mult am plins
Am vrut pentru vecie impietrită
Și inima, de moarte, mi s-a strins.

SURUGIUL

Ții minte tu, ții minte tu, ții minte,
Lactee cale, drumul cum albea ?
Vibra ușor un murmur inainte
Și-apoi un ritm de trap se auzea !

In hohot străpungea fragila noapte
Și clarul lunii murmura : „Drum bun" ;
Pe deal albea clopotnița, departe,
Și cumpăna părea un zeu străbun.

Sus, surugiu ! Săltat in scări sonore
Strigai : „Pe unde mergem, caii mei ?"
Iar luna răspundea : „Fugiți de hore",
De-ndurerare și de glasul ei.

Fugiți pină iluzia se stinge,
Un colier de aur drumul pare,
In capăt de cărări iubirea plinge.
Iar surugiul strigă și mai tare.

Și drumul e, sub zborul de copite,
Mai alb ca fulgul și-a iubitei mină,
Un surugiu, prin sate adormite,
Prin cimpuri de secară, caii-și mină,

Prin viața insăși, fără a lua
Decit asurzitorul ei văzduh ;
Din lună vine-un cint, sau suie-n ea,
Cind surugiul trece ca un duh.

„Natură statică"

EU ȘI ȚARA MEA

Eram copilă, incă dar invățasem bine
Să-mi apăr libertatea și să mă-ncred in mine.

Neimblinzitul suflet se-mbrățișa cu zarea,
Puterii fără margini îi ascultam chemarea.

In tinăra lumină unde-Orientul-nvie,
Inalt imi legănasem a visului făclie,

Mistuitorul murmur al năzuinței mele
Era al rasei cintec, ca un torent sub stele.

Ca uraganul liber, imi ascultam prin vine
Cum năvăleau eroii și se tirau regine.

In ritmul viu, sălbatic al luptelor fierbinți
Și al atitor jocuri lăsate din părinți,

Dansa Bizanțul, șarpe de aur sub picior,
Erai și tu, Moldovă, imbelșugată-n dor.

Spre lumea de iubire, de-ncredere și vise
Primeam poveți să fiu cu brațele deschise...

Spunea atitea basme cu zmei și zine, mama,
O candelă-argintată ne priveghea icoana...

MAI AVEAM INCĂ UN SUFLET

Mai aveam incă un suflet
Din al codrilor răsuflet.

Dar pe cel adevărat
Dragostea mi l-a furat,

Și, drept suflet, nu mai am
Decit zbuciumul de ram.

Suflet insorit de codru,
Tu, al primăverii lotru,

Peste ierburi, ce-ți cerni toate
Cintecele tremurate ?

Dragostea s-o-ndupleca
Sufletul să mi-l redea,
Cintă, codru-adinc de dor,
Suflete amețitor !

AM ARUNCAT...

Am aruncat in vint săruturile tale
Și vintul s-a aprins
Vin toamne lungi și vintul imi va ieși in cale
Speriindu-mă-ntradins...

Parfumul miinii tale spre țărnă l-am cernut
Din miini risipitoare,
In ce grădină ca să mă mustre, a crescut
Din el eterna floare ?

Am aruncat in muzici, ca in abisuri ninse,
Cuvintele fiori ;
In ritmul unic, insă, l-eaud vibrind nestinse,
Mi-e teamă de viori...

Am aruncat in moarte iubirea-ți ce ucide,
Făclia, crunta lamă...
Dar torța-i vie, singele iar pe piatră ride...
De moarte nu mi-e teamă !

CUVINTELE CE-MI SPUI

Cuvintele ce-mi spui, mi le vei repeta,
Incet și mai aproape să le-aud.
Pe lingă chiparoși să-mi regăsesc aș vrea
Mărgelele și zimbetul pierdut.

La banca așezată aproape de taluz
Imi pare că prea repede-am ajuns.
Pe lingă chiparoși, ca un odinc auz,
Se-ntinde umbra și-i de nepătruns.

Repetă-mi că-n iubire nu e mai multă umbră
Decit porți tu, in ochii tăi, infern ;
In negură m-ascund, mă simt deodată sumbră,
Parcă din crengi mă cern.

Cit va mai fi pămint, tu imi vei repeta
Cuvintele pe care le-ai rostit ;
Ca a Dalilei mină, lunatic, mina mea
In părul tău de noapte a lucit.

Traducere de ELISABETA ISANOS

TERRA MAGAZIN

CE FAC EI ASTĂZI ? Cu șase ani in urmă ei erau cei mai cunoscuți oameni din lume. Astăzi ei trăiesc ca cetățeni distinși insă fără aureola de altădată. Aproape că s-a și uitat că ei au pus primii piciorul pe Lună. Astfel, Neil Armstrong, care are astăzi 44 ani, a părăsit NASA in 1971 și s-a dedicat muncii de pedagog : predă tehnica de zbor și cosmonautică in Cincinnati (Ohio). Edwin Aldrin, cu un an mai in virstă decit Armstrong, a schimbat citeva locuri de muncă fără vreun succes. El, „al doilea om pe Lună", a fost nevoit să se trateze la un psihiatru. După părerea sa, i-a fost mai ușor pe Lună decit pe Pămint. In fine, al treilea, Michael Collins, de aceeași virstă cu Armstrong, deținuse faima celui mai inteligent și adaptabil astronaut. A fost angajat in Ministerul de interne, la secția propagandă, dar aici nu s-a descurcat prea bine, și după ce-a scris o carte despre cosmos, s-a mutat la muzeul de cosmonautică din Washington, al cărui director este.

FRIGIDERUL IMPOTRIVA CANCERULUI. „De n-ar fi frigiderele, cancerul ar face ravagii și mai mari in țările industrializate" – aceasta este concluzia la care a ajuns oncologul american John Weissburger. Temperaturile sub zero – afirmă acesta – impiedică dezvoltarea substanțelor cancerigene in alimente, in special a nitraților care se află aproape in toate alimentele de bază și care se găsesc cel mai mult in hrana neracită. Experiențele pe animale au arătat că la animalele hrănite cu alimente care conțin nitrați – și neinghețate in prealabil – apare cancerul stomacal.

JUCĂRII PERICULOASE. La Tokio numărul delincvenților minori a crescut in urma vinzării unor pistoale-jucării care imitau perfect armele adevărate. In urma unor razii, poliția a confiscat 400 de asemenea pistoale. Marea surpriză a poliției a fost insă atunci cind a constatat că aceste pistoale-jucării erau re-făcute și incărcate cu gloanțe adevărate.

RECHINII „MILOȘI". „Rechinii atacă mai de grabă bărbați decit femei – este concluzia la care a ajuns doctorul Scott Johnson, biolog la Centrul de cercetări submarine din San Diego (California). Din motive incă necunoscute, rechinii atacă de zece ori mai mulți bărbați decit femei arată studiile statistice. Această „milă" a rechinilor, oricum, are o explicație. Va reuși doctorul Scott să dea un răspuns ?

STRĂMOȘII MAMUTULUI. Mamuții, care in închipuirea noastră reprezintă ceva gigantic, aveau strămoși de proporții și mai grandioase decit ei. Studierea craniului unui elefant trohonterin, găsit acum pentru prima oară, a arătat că aceste animale aveau o inălțime de peste 4 metri și colții cu un diametru de un sfert de metru. Craniul a fost găsit pe teritoriul regiunii Rostov (U.R.S.S.).

FURNICILE ȘI BURUIENILE. Fiecare furnică este o minifabrică de ierbicide, substanțe care distrug buruienile, afirmă P. Marikovski, colaborator al Institutului de zoologie al Academiei de Științe a R.S.S. Kazahe. Acestea folosesc ierbicidele din producția proprie pentru a distruge vegetația in jurul mușuroaielor. Secretate de anumite glande, aceste substanțe distrug ierburile, le „ard", pe locul stropit apare o pată mare și ierburile mor. Entomologul a stabilit, de asemenea, că furnicile care trăiesc in zonele secetoase, utilizează o substanță, tot de producție proprie, care intirzie procesul biologic in semințele plantelor de stepă, pe care le adună pentru hrană. Rezervele de hrană conservate in acest fel se păstrează timp indelungat in mușuroaie.

„AUTO-ALCOOL". Claude Meeds din San Francisco lucrează de ani de zile la realizarea unor tipuri originale de automobil. Nu de mult el a brevetat un așa numit auto-alcool, adică un automobil care rulează numai pe bază de alcool sută la sută !

STATISTICA. „Astăzi mai există in lume 750 milioane analfabeți, iar 95 la sută dintre aceștia se află in țările in curs de dezvoltare" – a declarat A. N. Mboa, secretarul general al UNESCO. Premizele sint insă optimiste. Vremea colonialismului a trecut și tot mai multe țări in cauză fac mari eforturi pentru a inlătura cit mai grabnic consecințele sale.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXVI ● 19 septembrie 1975 ● Nr. 38 (394) 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale pictorului Aurel Ciupe

Imperativele epocii

„Dezarmare, dezvoltare, decolonizare, democrație". Sub imperativele acestor patru deziderate ale lumii contemporane a fost deschisă cea de-a treizecea sesiune ordinară a Adunării Generale a O.N.U. Eveniment deosebit în viața politică internațională, actuala sesiune înscrie pe agenda sa peste 120 de puncte gravitînd pe problemele întăririi păcii, securității și legalității internaționale. Contextul în care are loc actuala sesiune este format de Conferința de la Helsinki, reper istoric în evoluția securității și cooperării pe continentul european, și de adoptarea documentului „Dezvoltarea și cooperarea economică internațională", în cadrul celei de-a 7-a sesiuni extraordinare a O.N.U., moment important pe calea efortului spre edificarea unei noi ordini economice mondiale. În ansamblul acestui climat general, marcat de mutațiile produse pe harta lumii prin procesul decolonizării, reflectînd o lume în plină transformare, raportu ile dintre state, ființarea omenirii ca un tot unitar, fără decalaje economice, evidențiază necesitatea soluționării urgente a unor probleme majore formulate în cadrul agendei actualei sesiuni. Prin contactele directe, prilejuite de vizitele tovarășului Nicolae Ceaușescu în țări de pe toate continentele, de vizitele pe care diferiți șefi de stat și guverne le-au efectuat în țara noastră, România a pus în practică, consecvent, o politică externă bazată pe principiile egalității, ale neamestecului în treburile interne ale echității și suveranității naționale, evidențiind cadrul fructuos pe care îl oferă convorbirile directe, la cel mai înalt nivel, pentru identificarea celor mai fertile căi de apropiere dintre națiuni. În acest sens, actuala vizită a primului ministru, Harold Wilson în țara noastră constituie cel mai recent exemplu, înscriindu-se în seria contactelor importante ce stau la baza colaborării și cooperării din Europa, conforme Actului final al Conferinței de la Helsinki. În deplină concordanță cu linia sa politică, descinsă din hotărîrile Congresului al XI-lea, România își subliniază prezența în cadrul O.N.U. prin contribuții directe, nemijlocite la elaborarea unor importante documente, ultimul fiind cel adoptat, recent, la cea de-a 7-a sesiune extraordinară a organizației. Actuala sesiune, a trizecea, înscrie între problemele sale cele mai importante, patru puncte inițiate de România, conturînd importanța majoră pe care o acordă țara noastră edificării unei lumi mai drepte și mai bune.

ORIZONT

Timpul liber, ca strategie de dezvoltare a personalității

Ca fapt de viață, timpul liber a existat în toate civilizațiile, „fiind tot atît de vechi ca și munca însăși. Ca fenomen de masă însă timpul liber a apărut în societatea industrială, fiind „un dar" al tehnicii moderne, „un rezultat al dezvoltării tehnice și sociale", secolul douăzeci fiind „inventatorul" cugetării, într-o formă mai elaborată și mai matură asupra timpului liber și civilizației sale.

Timpul liber este o valoare intrinsecă a vieții omului contemporan. În scara valorilor umane, el ocupă o poziție dintre cele mai importante, ca element calitativ al vieții, căreia, folosit constructiv și eficient, îi dă dimensiune umană. El devine un moment decisiv în toate sferele vieții sociale, lucru evident, atît cînd e vorba de planul social general, cît și atunci cînd avem în vedere viața fiecărui individ luat în parte. Astfel timpul liber își dovedește dubla sa valoare : umană și socială. Timpul liber vizează libertatea dezvoltării individuale, aceasta constituind o condiție a dezvoltării multilaterale a personalității.

Categorie filozofică ce caracterizează activitatea de cunoaștere și de creație a omului, libertatea presupune conștiință, năzuință, subiectivitate. Conținutul social-istoric al ideii de libertate se manifestă în munca creatoare a omului, ea fiind legată de activitatea independentă, de rezultatele eforturilor sale. Astfel, libertatea apare ca activitate ce corespunde cerințelor profunde ale omului și determinismelor principale ale ființei umane. Tot astfel și timpul, categorie filozofică obiectivă, este trăit uman, subiectiv. Ca trăire subiectivă, timpul și deci și timpul liber se poate dilata prin intensitate și se poate scurta prin nepriceperea de a-l folosi. Fiind un timp, în care ne putem mișca după imbolduri proprii, după înclinări și dorințe personale, sîntem, totuși, datori să-l folosim pentru înnobilarea omului.

Caracterul liberator al timpului liber nu înseamnă, însă, libertate absolută și excluderea oricăror determinisme, ci doar eliberarea de obligațiile primare și libera alegere a activităților. Determinările sociale și economice grenează asupra individului și în situația cînd dispune de timp liber. Însă comportamentul său este „însoțit de un sentiment de mai mare libertate sau de eliberare". Din multitudinea de activități pe care și le poate oferi în timpul liber, omul alege unele și astfel se definește. Alegerea se face pe dimensiunea personalității sale, ea implicînd originalitatea sa caracterială și culturală.

Valorificarea cît mai bună a potențialului pedagogic al timpului liber implică îndeaproape societatea. Societății nu-i este indiferent modul de folosire a timpului liber, structura lui, mai ales vizînd valoarea formativă a timpului liber în sensul dezvoltării armonioase a personalității. Astăzi timpul liber trebuie organizat în funcție de structura omului secolului douăzeci. E o misiune extraordinară a societății să pregătească omul pentru timpul liber. „Reducerea timpului de lucru, ca urmare a automatizării și cibernetizării producției — se precizează în Programul P.C.R. — va pune la ordinea zilei tot mai accentuat necesitatea organizării judicioase de către societate a folosirii timpului liber al ma-

EMIL SURDU

(Continuare în pag. 6)

Stejarul

CONVORBIRI

Cu poetul de expresie sîrbă VLADIMIR CIOCOV

— Cînd se situează debutul poetului Ciocov ?

— Am debutat relativ tîrziu, la vîrsta de 23 de ani în 1943 cu poezia „O, primăvară !" în publicația „Temișvarki vesnik" (Vestitorul timișorean), care apărea între cele două războaie. Am spus tîrziu, deoarece începuturile mele literare s-au întîmplat cu mai mulți ani înainte, cam la 15-16 ani, fiind elev la Școala normală, unde funcționa și un cerc literar și unde apărea chiar o revistă literară purtînd titlul „Scînteia vieții", inițiată și condusă de profesorul de pedagogie Lazăr Vintilă.

— Au existat niște maeștri care v-au inițiat în acei ani ?

— Literatura am îndrăgit-o încă din primele clase de gimnaziu fiind la Sinnicolaul Mare, atunci cînd am început să învăț și pe de rost poezii de Mihai Eminescu, Coșbuc, Vlahuță, Șt. O. Iosif, Goga și alții. Ei au fost și primii mei maeștri. Încă din tezele și compunerile scrise la limba română, profesoara mea, Smaranda Rusovan, a descoperit ceva ce semăna cu primele începuturi literare. Pentru calitățile unor lucrări m-a dat ca exemplu, și le-a citit în fața întregii clase. Nici că se putea un imbold mai mare pentru scris. Și, totuși, multe îndoieli am mai avut atunci, pe parcurs și chiar astăzi le mai am în privința a tot ce-am scris mai bun sau mai puțin bun. În schimb, literatura — mai bine zis poezia — au stat întotdeauna sus de tot în inima și în mintea mea ; m-a însuflețit ca o adevărată iubită credincioasă, pînă astăzi.

— Literatura clasică sîrbă v-a marcat începuturile literare ?

— Cam tot la vîrsta aceea am început să citesc și literatură sîrbă, în primul rînd, poezie lirică, după ce în serile lungi de iarnă am ascultat și citit, alături de tata, de unchii mei și de alți vecini povestiri și basme de neuitat, poezii populare sîrbești despre Kraljevic Marko eroul, despre lupta de la Cosovo, cneazul Lazăr și neînfricatul erou Milos. Nu mi-a scăpat nici poezia lirică de dragoste. Antologia liricii sîrbe mai noi a lui B. Popovici, cu care am făcut cunoștință în 1936, cînd au venit profesori sîrbi din Iugoslavia aducînd cu ei și cîteva mici biblioteci personale, a devenit cartea mea de căpătîi. M-au fascinat de la început poeții B. Radicevici, Zmaj, Dj. Iacsici, V. Ilici, clasici sîrbi, dar mai ales cei moderni ca : J. Ducici, M. Rakici, Pandurovici, Dis, aceștia din urmă fiind pe atunci cei mai cunoscuți și cei mai citiți dintre poeții sîrbi. Ceva mai tîrziu l-am descoperit și pe croatul Gustav Krklec. Pot spune că de la ei am învățat cum să prețuiesc graiul poetic, ei m-au îndemnat să stărui fără răgaz asupra expresiei, mi-au fost mult timp idoli venerați alături de Eminescu, de care nu mă despărțeam.

— Dar poeții de după Eminescu ?

— În clasele superioare am început să-i citesc și pe T. Arghezi, L. Blaga, I. Pillat și pe alți poeți români dintre cele două războaie. Lirica mondială o cunoșteam mai puțin atunci, deși am citit și învățat poezii și fabule din literatura franceză și rusă iar mai tîrziu am început să citesc intens pe clasicii literaturii universale din biblioteca școlii.

— Cînd v-a apărut cea dintîi poezie, ați încercat un sentiment deosebit, a fost un moment ieșit din comun pentru tînărul care erați pe-atunci ?

— Debutul meu a fost modest. Literatura în limba sîrbă de fapt nu exista. Sporadic, mai apărea cîte o poezie scrisă de vreun preot, călugăr ori învățător. Cînd a apărut prima mea poezie, mă aflam în satul meu natal. Era o duminică splendidă de primăvară timpurie. Și în inima mea era o adevărată primăvară. Prietenii, colegii, consătenii, care au citit poezia, m-au felicitat nu fără mirare în ochi „cum de-am reușit eu așa lucru mare ?". Pentru mine, însă, evenimentul a fost de-a dreptul fantastic, unic. Nu știam ce să mai fac de bucurie. Umblam cu ziarul pe stradă, aproape alergam, nu-mi venea să cred ochilor „oare eu sînt, acela care a scris poezia, este oare acesta numele meu ?"

— O adevărată frenezie a unui suflet plin de puritate și de visul vîrstei inocente.

— Da ! Alergam din nou ca un copil, mă opream, scoteam iarăși ziarul din buzunar — nu știu nici eu pentru a cîta oară — reciteam poezia de la prima pînă la ultima literă și o luam la fugă și așa, tot așa ca să nu mai înșir... Poezia publicată a fost trimisă prin poștă ziarului unde nu cunoșteam pe nimeni și nici eu nu eram cunoscut de nimeni.

— Și debutul editorial ?

— El s-a întîmplat abia peste 10 ani, cu modestul volum intitulat „Poezii" cuprinzînd poezii militante, poezii inspirate din focul revoluției socialiste. Desigur că și cu acest prilej bucuria mea nu a fost mai mică, iar cartea s-a bucurat de-o bună primire.

— V-ați format, încă de pe atunci, un crez literar, un „program" poetic, dacă nu este prea pretențios spus ?

— Prima etapă a creației a fost presărată cu destule momente de ezitări, de poticniri, de incertitudini și întrebări : pe ce cale s-o apuc ? Cu ce să umplu mai întîi strofele din primele caiete, mai tîrziu, volumele tipărite ? Deși, încă din adolescență, am fost animat de idei progresiste

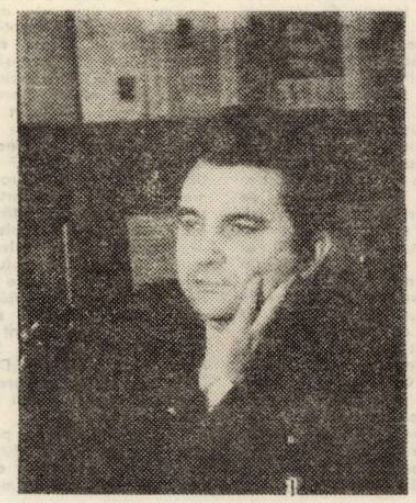

Convorbire realizată de
ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

PREZENȚE LITERARE

SCRIITORI TIMIȘORENI

Hans Mokka

Hans Mokka s-a născut :a Timişoara, dintr-o familie de muncitori : de acest oraş se simte deosebit de ataşat. In Timişoara şi-a petrecut aproape fără intrerupere toată viaţa. După terminarea gimnaziului (de cind datează primele incercări literare) — devine zeţar, domeniu în care-şi va aduce obolul pină in 1944. In timpul său liber studiază vioara (la cunoscutul profesor timişorean Béla Tomm) şi canto. Continuă să scrie, in limba maghiară la inceput, să citească foarte mult (Rilke, George Hofmannsthal, Trakl, Werfel, Döblin, Toth, Arpád, Atilla, Jozsef, scriitorii ruşi din secolul al XIX-lea. Un fapt care poate fi semnificativ : prima carte la care lucrează ca ucenic la tipografie este o carte de poezii, volumul „Az Ilyes szekeren" de Ady Endre. Tinărul, entuziasmat de literatură (mai tirziu va semna cu pseudonimul Christian Schwärmer, adică Christian Entuziastul) iniţiază prin anii '29 un cerc literar al tinerilor muncitori, ce va funcţiona, condus de Mokka, exprimindu-se in trei limbi. La un matineu, după ce Franyo Zoltan a recitat citeva poezii, tinărul autor se va prezenta pentru prima dată in public cu creaţii proprii. Puţin mai tirziu, tinărul violonist Mokka debutează tot la Timişoara ca solist instrumentist. In program : „Balada" lui Porumbescu, piese de Bartok şi „Violonistul din Verona" de bănăţeanul Hubo Jenö. In anii 1938 Christian Schwärmer, adică Hans Mokka, scoate primul volum de poezii. „Stille Jugendtage" (Zilele liniştite ale tinereţii), ediţie destinată după spusele autorului, „unui cerc de prieteni". In 1941 va urma altul „Improvization". O influenţă hotăritoare asupra scrisului său in limba germană, formindu-i stilul mărturiseşte Hans Mokka, a avut-o şcoala de proză al lui Broder Christiansen din Gauting, lingă München, pe care a urmat-o şi a absolvit-o prin corespondenţă. In timpul războiului, convocat la Sibiu, Hans Mokka lucrează la tipografia cavaleriei ; il cunoaşte pe literatul Hermann Roth, traducătorul in limba germană al lui Eminescu şi Alecsandri.

In anii 1948 il găsim pe Hans Mokka din nou la Timişoara. Este cintăreţ la opera din Timişoara, deschisă cu un an înainte şi in acelaşi timp redactor la ziarul „Temesvarer Zeitung". Aici este coleg cu ziaristul şi scriitorul Heinrich Simonis, care, in acei ani, devine „mentorul literar" al lui Hans Mokka (citām dintr-o schiţă autobiografică), o cunoaşte pe Else Kornis, originară din oraşul lui Kafka, scriitoare, care de mai mulţi ani trăia la Timişoara. In anul 1949, autorul participă la un concurs literar organizat de ziarul „Neuer Weg". Lucrarea trimisă de el este prelucrată şi finisată de Oscar Walter Cisek căruia i-a plăcut tema. Proza aceasta nu a fost publicată niciodată, Mokka o păstrează ca semn de ajutor colegial primit de la acest mare scriitor. Din aceşti ani mai datează proză scurtă şi piese intr-un act, in total opt. Hans Mokka fiind printre primii autori de limbă germană din ţara noastră, care s-a preocupat de acest gen literar. Un exemplu ar fi piesa „Nur ein kleines Päckchen" (Numai un colet mic) reprezentată in limbile germană, română şi maghiară. Cintăreţul Mokka poate fi intilnit in această perioadă pe diferitele scene muzicale ale Banatului şi Transilvaniei, el numărindu-se printre primii care au interpretat Brecht-Songs in România. Autorul Mokka publică mult in ziare şi reviste, In antologii, unele lucrări fiind semnate cu pseudonime ca Peter Andres şi Adalbert Rantschek. El este preocupat de a găsi teme adecvate din contemporaneitate, pe care de multe ori le va trata cu un umor caracteristic lui.

Aproape de fiecare dată Timişoara, oraşul natal, cartierul Freidorf, se află în centrul unei acţiuni, ce adeseori se desfăşoară în mediul unor mici meseriaşi şi muncitori, a unor oameni nevoiaşi ; de relevat in privinţa aceasta cărţile cu un pronunţat caracter autobiografic „Die Hahnenfeder" (Pană de cocoş) 1967 şi „Das Traumboot" (Luntrea visului) 1971, ambele scrise pentru tineret. In ultimii ani au apărut in reviste ciclurile „In memoriam Ion Ţuculescu" şi „In memoriam Constantin Brâncuşi", traduse şi in româneşte. Hans Mokka s-a evidenţiat şi el prin traduceri făcute din limba română şi din maghiară.

EDUARD SCHNEIDER

Ion Marin Almăjan

Autorul a trei volume de proză : Sint dator cu o durere (povestiri), Spune-mi, unde duce acest drum ? (roman), Neîmpăcaţi în minie (roman), Ion Marin Almăjan s-a impus atit prin stăruinţa cu care incearcă să intocmească o monografie a satului bănăţean de munte, cit şi prin realizarea artistică a acestui program. In cei citiva ani care au urmat debutului, scrisul său a înregistrat o continuă ascensiune, in planul dezbaterii etice, al conţinutului său de idei, precum şi in planul estetic. S-ar putea spune (exagerind intrucitva) că scriitorul a refăcut, in propria-i experienţă, drumul oarecum obligatoriu al prozei — de la lirism la obiectivare. Primele două cărţi oscilau, incă, intre statutul de document psihologic şi cel de univers artistic. Ele evocau o lume, selectată afectiv, potrivit trăirilor eroului-povestitor

Neîmpăcaţi în minie construieşte o lume, este tabloul realist al unei colectivităţi rurale, tablou capabil să se menţină in echilibru datorită numai propriilor sale forţe şi interacţiuni. Dependenţa de povestitor dispare. Avem a face, cum s-ar zice, cu o veritabilă re-producere a realităţii, cu un cosmoid. Curgerea sinuoasă a romanului-jurnal e inlocuită de fresca obiectivă in care şi atitudinea şi comentariile sint implicate. Prin mijlocirea frazei (energice şi precise), a unor intimplări, a personalităţii eroilor, cartea (nebănuit de densă in cele abia 152 de pagini ale ei) deschide o largă privelişte asupra unui mediu uman (şi natural) precis determinat (şi bine cunoscut de autorul insuşi).

Oamenii şi locurile sint cercetate atit din unghiul trecutului lor nu prea indepărtat, cit şi in existenţa lor contemporană. Şi, de asemenea, in perspectiva creşterii lor viitoare. Avem astfel, dinaintea ochilor, imaginea complexă a satului socialist, in plină transpormare şi primenire — economică, socială, morală, imagine asupra căreia Ion Marin Almăjan îndreaptă o privire atentă la nuanţe, dirijată de un bine intenţionat simţ critic, constructivă. Şi, totodată, încărcată de o afecţiune adincă, de un gen de mindrie (controlată, nezgomotoasă), de simţămintul apartenenţei şi datoriei.

Compoziţia romanului este, cu deosebire originală. Impletite cu suficientă pricepere, pe alocuri cu adevărată măiestrie, se desfac din materia continuă, omogenă, a lucrării, două trasee epice : cel legat nemijlocit de sat ; cel dedicat vieţii minerilor (unii de provenienţă rurală) din Anina

Epicul, insă, este subordonat tabloului amplu, structurii. nu are o desfăşurare liniară. Inaintarea dinspre trecut spre viitor se realizează prin acumularea de cercuri concentrice de evenimente, subtil legate pe verticală). in care. la succesive nivele de timp. sint angrenate straturi umane succesive. Impresia se intemeiază, probabil, pe relativa independenţă a celor 44 de capitole, impărţite intre cei şase protagonişti : Pan, Aringu, Viola, Urmoacăru, Popistaş. Frincu.

Eroul e satul insuşi (concluzie care nu ne este sugerată de prozator, ci ni se impune la lectură, totul fiind, in volum, şi „verosimil" şi „necesar"), trainic infipt in roca vechimii sale, plin de energie şi tinereţe, limpezindu-se treptat de ceea ce-i stinjeneşte echilibrul şi progresul.

Paragrafele sint, deci, un soi aparte de portrete, agitate in interior de mişcarea altor chipuri, mai mult sau mai puţin episodice. Deşi relativ autonome, cele patruzeci şi patru de secţiuni se asamblează firesc, conferind intregului ceva din infăţişarea unui text dramatic (legătura o fac, de pildă, personajele ce trec dintr-un capitol in altul, care constituie, adesea, subiectul unor portrete străine : Pan, spre exemplu, preocupă mult pe Viola sau pe Aringu, de unde şi prezenţa lui in spaţiul pus la dispoziţia acestora). Aşa s-ar explica individualităţile viguroase ale romanului, dintre care il amintim, in primul rind, pe Pan. Contradictoriu, stirnind cind aversiune, cind ingindurare şi simpatie (să se vadă scena de la pag. 39), revoltat impotriva carierismului şi lenei dar, uneori, călcind şi el normele convieţuirii cinstite. imprevizibil, dominator, nepăsător şi sincer interesat de treburile cooperativei, Pan rămine indefinibil, aidoma creaţiilor autentice, posesoare ale secretului vieţii. Personajul Pan e plin de adevăr, este generalizarea intuitivă a unui exemplar uman frecvent intilnit, intr-o anumită zonă a ţării. Prin Pan, ca şi prin partenerii săi, galeria eroilor-ţărani se imbogăţeşte şi se diversifică, astfel că literatura cu tematică rurală cunoaşte, prin Neîmpăcaţi în minie, unul din succesele sale

EUGEN DORCESCU

Lucian Bureriu

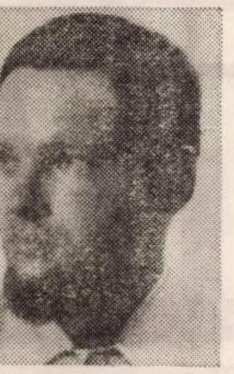

Lucian Bureriu ştie (încă de la debut AFECTIVITAŢI CONŞTIENTE — 1968) că poezia nu este discurs ori elocvenţă necenzurată, inchinare la idoli, ci poate fi ironie fină sau elegantă poză. Poetul pozează intr-un copil teribil, regăsind candoarea copilăriei, sentimentul solidarităţii ori sufocarea unui spaţiu limitat (Daruri, daruri), unde adolescentul nu se poate modela. Din poză Lucian Bureriu işi face mod de existenţă poetică, „seriozitatea" dispare, poetul patetizind in gesturi mai reţinute, creindu-şi o mitologie sub care maschează o existenţă. Umorul şi ironia insoţesc mereu o poezie a deghizării şi subterfugiului, a eschivei şi măştilor. Drumul, intre plecare şi intoarcere, se desfăşoară in această mitologie proprie. Elogiul copilăriei inseamnă intoarcerea in imperiul inocenţei, al gesturilor şi atitudinilor sincere. Copilăria, ca „virstă veşnică a lumii", este spaţiul echilibrului, matricea spirituală a viitorului om, reintoarcerea perenă spre inceputuri : „Gindiţi-vă, oameni, in sălile Consiliilor Mari ! / Nu intoarceţi capul : vă priveşte un copil / Nevinovăţiei nu-i rezistă nimic. Cu toate că nu-i armă. / Copiii sint balanţa, măsura faptelor noastre. / Ei işi au tainele lor colorate. / Nu le risipiţi — culorile, una fără alta, cad. / Cine vă dă voie să intraţi cu sabia / In aceste rezerve de linişte-ale lumii ? / Rizi, copile ! / Fiţi recunoscători copiilor pentru suris // Copiii //. Toate inceputurile drumurilor se află in copilărie, iar oglinda pentru a privi viitoarele deveniri se află aici. Pentru a-ţi afirma o cale proprie, refuzul este o modalitate, poza violentă un procedeu — „Alerg pe străzile secolului meu, / Rizind ironic, cu miinile-n buzunare. / Şi cintă cu mine trompeta, / A jazz şi-a relaxare // Clişeu negativ(beat generation) /. Adolescenţa işi are examenele sale, autocenzurarea poate apărea, opţiunea este necesară — „Ştiu cind trebuie să mă las îngrădit, / Cind trebuie să sar, / Pentru că sint compus eu însumi din salt / Şi mă impac bine cu mine, / Cu lumea intreagă //. In postura paznicului de noapte trăind „pătimirile stelelor", retras in sfera meditaţiei, cu o voluptate a existenţei mai intensă cind „e totul străin, aproape vrăjmaş". Lucian Bureriu işi găseşte condiţia creaţiei.

Din poziţia rebarbativ adolescentă se naşte şi impactul cu marile spirite, observat intr-o „colegialitate" frapantă. Lucian Bureriu nu se simte terorizat de imensitatea acestora, căci ele sint invocate apropiat, dar şi cu o uşoară detaşare ironică. In iureşul drumului său, stavilele sint puţin posibile. „Dur şi voios, cu perpetua noutate a tinărului in priviri, / Merg ducindu-mi de mină dragostea, / Cu păr castaniu, nebunesc, / Care incendiază privirile trecătorilor / Făcindu-i să se simtă mai deschişi luminii. / Teme-te, Adrian Leverkün, eu sint viaţa. / Cint poate imperfect, dar sint eu melodia / Care continuă gestul greoi al cuvintelor //. Afectivitatea poetului merge mult spre muzică (Bach, Brahms, Vivaldi), pedagogia ei fiind receptată intr-un mod aparte, catalitic. Invocarea urmăreşte reintoarcerea la acordurile fundamentale — „Johannes Brahms, nu pleca ! / Redă-mi acordurile tragice-ale eroicei materii. / Membrele, glasul, securea uitată-n arheologie. / Mintea, ca un crab veşnic, şi adună picioarele subţiri . . . / Intoarceţi-vă, păsările mele prelungi. / Totul se ridică spre liniştire, spre marele fum ; / Prin tot ce făceam, / Marea işi pierdea valurile ; / Din furtuna de-adineaori, / Rămăseseră pietrele doar şi muzica / Doar eu stăteam deasupra intreg / Şi tinăr. pe-o stincă indepărtată, / Inconjurat de acorduri primare // Requiem //. Muzica se menţine o obsesie (Alergam, insă Bach ne urmărea, uniform. / ne opream, insă Bach ne depăşea, uniform) mai mult in cazul unor evocări erotice (Plajă). Iubirea ar putea reface o armonie, ca intr-o altă mască a lui Pierrot Lunatecul, cu care se sfirşeşte şi incepe un alt drum — „Ia-mă, iubit-o, de mină şi du-mă tandru / Eşti singura care mă poate orienta prin rătăcirea-mi, / Care-mi dă forţa de-a fi sub un acoperiş, oricare ar fi, / Intr-o singurătate in doi. / Strigă-mă-ncet... / Acoperişuri, adio ! / E ziuă, / Speranţă ca noaptea ce vine să dorm. / Să uit de cocoşii-ameţiţi de inălţime //. In această călătorie, numită adolescenţă, in care cele mai multe fapte trăite au fost atit de mult muzică, incit amintirea şi istoria lor se poate fredona, — alte nume ilustre pot fi prinse in jocul poeziei. In Elegia de la Marienbad, intilnim un elogiu, pentru că iubirea nu poate ţine decit intr-o ingustă optică, „de-o bancă, de-o virstă, de-o stea", dar şi o ironie — / „Sintem uneori Goethe, nume dogit, nume de trunchi, / Infrunzit prin surprindere, / Zvirlit in pubertate, muşcat / De durerea pozitivă, dizolvant de frumoasă a dragostei) Oedip ar fi „pungaşul acţiunii", incercind ridicarea unui fals tron al suferinţei, iar in Hamlet şi fereastra verde revine atmosfera bufă — „De cind bufonul a pătruns la Elsenor, / S-a mai aminat necesarul omor. / Imbătrineşte Hamlet şi-i rugineşte spada, / Iar ura-n el şi-a domolit cascada //. După cum se poate observa, modalitatea poetică propusă de Lucian Bureriu este interesantă. Este greu de precizat, numai după puţinele versuri publicate de la debut, dacă Lucian Bureriu va continua o atitudine poetică intilnită in acest volum. Citeva recente poezii ar indica aceeaşi inclinare spre ironie şi caricatural — „Riuri ingheţate prindeau gleznele / Şi totul impietrea intr-un nesfirşit acvariu. / Ne impiedicam de coarnele / Unor mamifere rămase-n pămint de spaimă / Şi refuzind să nască //. Incă neconturat pe deplin pe un drum sigur, Lucian Bureriu scrie o poezie atrăgătoare prin insolit

ALEXANDRU RUJA

Alexandra Indrieş

După o consistentă activitate de critic literar (cu vădite inclinaţii spre eseu), Alexandra Indrieş debutează editorial cu romanul Saltul in gol („Facla", 1973). Cartea este biografia (mai ales spirituală) a unei femei — Simina Tofan — şi, totodată, reconstituirea unui dramatic fragment de viaţă socială (acţiunea se petrece in anii din timpul şi de după cel de al doilea război mondial).

O subiectivitate funciară declanşează resorturile autoarei atit in textele de interpretare cit şi in literatura ce-i aparţine. De aceea critica pe care o practică Alexandra Indrieş este foarte „proprie", cu asociaţii şi dezvoltări surprinzătoare, cu bogate călătorii in cultura universală. Iar proza sa, menţinindu-se tocmai prin aceasta mereu in actualitate, o succesiune de trăiri, un şir de confesiuni pe care le susţin personajele, ridicate, pe rind, in prim plan. Elan al „inspiraţiei", deci, dar şi o subtil cultivată şi dirijată conştiinţă artistică. Din echilibrul lor se naşte un flux in egală măsură disciplinat şi nestăpinit, cu ecouri multiple. obligind cititorul la exersarea intregii sale disponibilităţi de receptare. Cu atit mai interesante apar cele două „scene", pe care scriitoarea, cu neaşteptată ştiinţă pentru epicul obiectiv, le introduce in volum : tabloul din locuinţa familiei Sabău (p. 105-121) şi cel de la ştrand (p. 121-144).

Saltul in gol este intrucitva un roman bovaric. Traumatizate, fiecare in felul ei, de urmele războiului, Simina şi Fulvia incearcă, printr-un decisiv „salt in gol", să se realizeze. Cea dintii, fiinţă cu adevărat problematică, săvirşeşte acest salt in planul conştiinţei, abandonindu-se după fiecare eşec unei activităţi obşteşti şi renăscind prin aceasta. Cea de a doua, telurică, păşeşte in gol, printr-un concret şi comic salt . . . pe fereastră, pentru a se reintoarce in acelaşi mediu, stupid şi burghez nu cu o experienţă in plus, ci cu o biată intimplare (căreia ii conferă semnificaţii uriaşe. Acest dublu feminin topit intr-un singur personaj, in subconştiinţa fiecăreia dintre cele două (ele se dezvăluie ca atare doar atunci cind nu se supraveghează, cind „creează" — amintirile Siminei, vorbăria Fulviei) desface metafora titlului intr-un strat superficial, strict episodic, pentru Fulvia ; şi intr-unul mai adinc, dramatic, sugerind curajul disperat de a căuta un temei nobil, pentru Simina. Destinele astfel văzute ale celor două femei capătă semnificaţii de mare generalitate. Prin ele, Alexandra Indrieş opune nu numai două psihologii ci şi două viziuni asupra vieţii.

Petrecut mai mult in lumea morală, romanul e sărac in evenimente ; impresia de viaţă este subliniată, esenţializată, cu puţine accidente exterioare, iar eroii sint reduşi la ceea ce au ei definitoriu, rezumabil la o idee. Neprevăzutul acţiunii este inlocuit, insă, prin surpriza reacţiilor sufleteşti, pe care o susţine şi ţesătura contrapunctică a cărţii. Ca in textele proustiene, memoria afectivă, foarte puternică, reactivează stări sau fapte din trecutul Siminei. Ele explică adesea cu o logică aparte, ascunsă in straturile visului sau in fanteziile copilăriei, gesturi şi afinităţi prezente. Printr-o fină substituţie, privirea unui prinţ arab dintr-o poză veche a Siminei-fetiţă sau ochii „Doamnei Directoare", protectoarea ei, seamănă cu cei ai lui Grigore Airinei.

Conform structurii ponderat dinamice a lucrării, firul epic stagnează uneori, extinzindu-se in mari zone molcome. Cu acest prilej, prozatoarea are răgazul să insiste pe detalii să observe şi să noteze gesturi, mimică şi replici, altfel scăpate din vedere. să scrie, cu alte cuvinte, pagini de atmosferă. Din acest unghi romanul ni se pare a fi un sistem, clar inchegat de tablouri in care cu totul notabilă este maniera in care Alexandra Indrieş, uzind de mijloace minime a ştiut să construiască ambianţa oraşului şi universul strivitor al familiilor de mici funcţionari, in opoziţie cu lumea proletariatului urban, in a cărei existenţă se simte aerul tonifiant al viitoarelor prefaceri sociale şi etice.

OLIMPIA BERCA

Ivo Muncian

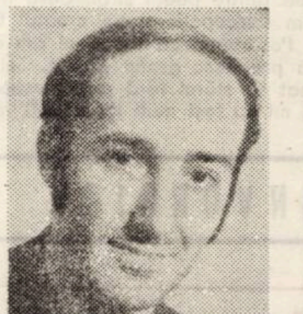

Patru volume de versuri (Orizonturile imaginaţiei, Mărturisiri, Evantaiul bucuriilor, Poarta dorinţei) şi un volum de proză (Clepsidra), apărute intr-un timp relativ scurt ilustrează o activitate febrilă şi o prezenţă permanentă in literatura noastră de limbă sirbă. Activ şi nepotolit, Ivo Muncian se străduieşte mereu să asigure poeziei sale valoare artistică şi socială, să oglindească in ea epoca transformărilor revoluţionare, să-i dea amprenta actualităţii.

In toate cele patru volume ale sale, Ivo Muncian este un poet al epocii noastre de care se simte irezistibil legat. Sensibil la evenimentele contemporane, el le surprinde imediat şi le relevă semnificaţia, printr-o comunicare directă şi spontană. De aici şi acel neastimpăr viu, acea nelinişte permanentă a sa de a cinta numaidecit faptul contemporan revelator. „Inima mea e un izvor de nelinişte iar sufletul — lup flămind in mijlocul pădurii", se autocaracterizează autorul. Intr-adevăr, neliniştea aceasta permanentă (in sirbeşte, nemir) cu diferite nuanţe : nelinişte, neastimpăr, tulburare, este frecventă in poezia sa, este o chemare lăuntrică, care-l îndeamnă mereu pe drumuri noi. Starea aceasta de agitaţie permanentă izvorăşte din dorinţa autorului de a cunoaşte, de a pătrunde şi de a descifra semnificaţia şi sensul prefacerilor sociale ale lumii de azi. „Gitului i-i dat să strige / miinilor materia să frăminte / auzi. suflete găseşte cheile / şi deschide poarta ferecată".

Orizonturile larg deschise şi spaţiile vaste la care ajunge il tulbură profund. Poetul care a luat de la „privighetoare citeva ritmuri", iar de la iarba cimpului „culoarea ei verde / risipind-o in versuri / ca să fie mai proaspete", se simte acum despovărat. El e incintat de vastitatea zărilor din faţa sa. „Am intins mina oamenilor din jur / şi am incendiat turnul de fildeş al tristeţii / şi acum cerul meu / este inflorit de curcubeul bucuriilor".

Epoca il preocupă şi-l atrage mereu, găsind in ea implinirea visurilor sale, conştient că a contribuit şi el la marile prefaceri sociale : „Nici liniştit pină la zece ani / nici frumos pină la douăzeci / nici cine ştie cit de deştept pină la treizeci / n-am fost. / Singurul meu merit / e că mi-am suflecat minecile / la aşezarea temeliei solide".

Neliniştea poetului insă nu incetează. Frămintarea continuă pentru găsirea unor noi cărări ale implinirii căci in drumeţiile sale este „insoţit de tot ceea ce se naşte nou / sub semnul cald al primăverii abundente". Are insă satisfacţia izbinzii depline. Iată-l in satul său natal, aducind daruri pentru fiecare : „Fetiţei cu ochi albaştri / panerul plin de vise / ţincului cu privirea severă / pasiunea intrebărilor / iar bătrinului cu ochi trişti / o felie de prospeţime"

Scrisă intr-o limbă accesibilă tuturor, dar adeseori cu metafore indrăzneţe, poezia lui Ivo Muncian, te cucereşte in primul rind prin sinceritatea ei şi prin caldul ei entuziasm. Această sinceritate se degajează din toate poemele sale, fie că e vorba de poezia socială, de pastel, de erotică sau de poezia — pentru copii, căreia i-a inchinat un intreg volum (Evantaiul bucuriilor). In toate se resimte glasul poetului veşnic neastimpărat, exprimind sentimentele mari care-l animă.

GEORGE BULIC

FRONTISPICII

POLUL AL TREILEA

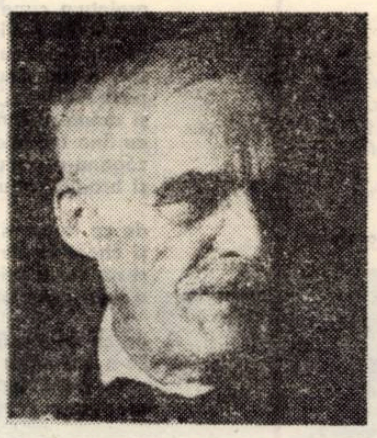

Cînd marii neliniştiţi de condiţia umană îşi înmoaie condeiul în fantastic, tema de predilecţie este metamorfoza. Îndrăznind jocul subtil al abaterii de la fiziologia umană, Arghezi pune fantasticul să concureze în realizarea comicului, grotescului, straniului şi poeziei. În **Tablete din Ţara de Kuty,** un fel de „istorie ieroglifică" a secolului al douăzecilea, descoperim o foarte reuşită tabletă comico-fantastică. În cele cîteva pagini ale capitolului **Explorări,** este vorba, de fapt, de un fantastic. Cîţiva kuţi, cetăţeni ai unei ţări cu ecouri din tărîmurile swiftiene, pornesc în căutarea şi cercetarea Polului al Treilea, unde trăiesc o aventură tragi-comică : metamorfozarea în păsări. Tovarăşii lui Ulise nu avuseseră o soartă mai fericită pe insula faimoasei Circe. Polul al Treilea, care aparţine deopotrivă absurdului, utopiei şi fantasticului, este similar raiului vizitat – sau visat ! – de Parpanghel în **Ţiganiada** lui Budai-Deleanu, pentru că, marea din jurul insulei ajunge „o adevărată supă de peşte şi raci, condimentată din cauza temperaturii foarte ridicate, cu coaltar de alge şi lotus candid". Comicul se datorează, în primul rînd, simulării evidente a metodei ştiinţifice în cazul unei metamorfoze incredibile şi ridicole. La fel ca în observarea simptomelor unei maladii, evoluţia metamorfozării este relatată avîndu-se în vedere anumite intervale de timp : **„În prima săptămînă** ne căzu părul, şi şeful nostru, rămînîndu-i o parte de mustaţă roşie, sub nasul sting, se prezinta ca o perie de ghete veche. La **două săptămîni** după debarcare, nici unul din noi nu mai avea dinţi şi măsele. În schimb începuseră să ne iasă pene, ca la mexicani, întîi în jurul capului, apoi la ... coadă. (. . .) Constatarăm cu spaimă, în a **treia lună** că ne îndepărtăm de umanitate, orientaţi spre tipul păsărilor cu gîtul lung". Preşedintele, „Cam **într-a suta zi,** gîngăvea, şi **în ziua următoare** dete drumul unui chiot dezarticulat" (s.n.) Naratorul – personaj-martor în scopul verosimilităţii – expune faptele cu morga istoricului, uzînd de o formulă de cronică veche : **„În ziua una sută patruzeci,** rămîneam trei oameni şi cei savanţi se făcuseră papagali" (s.n.). Contrastul dintre aşteptări, datorate relatării cu aparenţă ştiinţifică, şi fenomenul neinsemnat descris generează comic, textul avînd structura ghicitoare-răspuns : „Fostul preşedinte găsi sub el nişte sfere ovale : începuse să ouă". Consideraţiile abuzează de neologism : „Ouăle lui ne inspirau o încredere mediocră, trădînd un sex neprevăzut şi lipsindu-le, firească, principiul energic, prin absenţa de masculin". Metamorfozarea savanţilor în papagali dublează comicul cu ironie, insinuînd incapacitatea şi inutilitatea lor. În expunerea metamorfozării apare forma extremă a stilului numit realism fantastic : tehnica realistă a descrierii minuţioase şi exacte, este aplicată unui fenomen ireal în scopul simulării verosimilităţii.

Ciudăţeniile parcului de la Saconnex pregătesc apariţia fantasticului grotesc. Cei patru Filipi, declaraţi drept două perechi de gemeni, sînt expresia temei dublului în varianta dublul-dublu. Se întîmplă cu ei o coborîre sub limitele condiţiei umane. Asemănarea perfectă este primul fapt care îi scoate din normal, situîndu-i în teritoriul fantastic. Corespondenţele fiziologice îi fac să se manifeste ca un singur organism cu patru părţi identice. Spre deosebire de oamenii normali, le lipseşte conştiinţa individualităţii : „Ei se confundă şi între dînşii, în sensul că fiecare poate să creadă că e unul din ceilalţi trei". Înspre un regn inferior îi trage şi convingerea că sînt păianjeni. Atitudinea şi comportamentul lor devin sursele grotescului : îmbinînd o înfăţişare umană cu gesturi animalice, Filipii mimează, într-un dans grotesc, mişcările păianjenului. Pentru realizarea fantasticului se adaugă la toate acestea originea necunoscută. Hibridului om-animal i s-a atribuit întotdeauna natura demonică, ceea ce se potriveşte şi istoriei învăluite de mister a celor patru Filipi. La sanatoriu sînt aduşi de un călugăr, dar înfăţişarea călugărului a fost foarte frecvent, în literatura fantastică, un travesti al diavolului. Acest călugăr încearcă să acrediteze povestea descendenţei dintr-o familie nobilă, fapt care, cu toate cercetările făcute, nu poate fi verificat. Regizorul însuşi al lumii ciudate a sanatoriului, doctorul Gauthier, este obsedat de ideea inexistenţei normalului : se stabileşte astfel o corespondenţă între concepţia despre lume şi domeniul său, pentru a cărui scriere („creare), Arghezi găseşte fragmente de uluitoare poezie. Aventura unei lumi imaginare începe cu aventura timpului ei : „Un orologiu în turnul cel mai înalt deştepta singurătăţile parcului adormit în singurătăţi mai adînci. Timpul se învîrtea rostogolit în iazurile lui cu mai multe funduri şi apărea o secundă la chemarea ceasornicului din vîrste, ca un cadavru de fantomă, încremenit, cu ochii cenuşii şi învelit într-o cămaşă de undă albă. Apoi se scufunda din nou departe pînă la ceasul cinei".

Deşi foarte bine prinsă de contemporaneitatea naratorului – începutul secolului al douăzecilea, scurta povestire fantastică – tot o tabletă – pe care Vintilă i-o spune doamnei Şileriu, în **Ochii Maicii Domnului,** trimite gîndul la legendele încărcate de superstiţii ale Evului Mediu. O franţuzoaică, o oarecare Jeny Veb, umbla prin cartierele pariziene sărace, şi lua, inconştient, sufletele copiilor nevîrstnici, dar Sabina o urmăreşte, îi anihilează puterea şi contribuie la arestarea ei. Povestirea urmează o schemă veche : lupta dintre bine şi rău şi triumful binelui. Forţele fantastice sălăşluiesc în două femei, prin intermediul cărora se înfruntă. Jeny Veb are o înfăţişare stranie şi un comportament fantastic, datorat unor funcţii fiziologice care trădează o natură extraumană. Era „o femeie cu ochii plumburii (. . .) şi curmezişi ca o miţă şi foarte alăturaţi de nas. Dacă te uitai mai departe ochii se prelungeau unul printr-altul ca într-o păstaie şi părea că femeia avea un singur ochi la mijloc, ca o cutie de scrisori, dedesubtul frunţii, cu două lumini cenuşii ..." În povestirea despre Jeny Veb se aliază două teme foarte cunoscute : tema vampirului şi tema morţii cu înfăţişare umană, care se plimbă printre oameni făcîndu-şi nestingherită datoria. O femeie de o stranie frumuseţe şi care se declară pianistă va întruchipa moartea într-o tabletă din **Cimitirul Buna-Vestire.** S-ar părea că Jeny Veb este un fel de vampir spiritual deoarece soarbe sufletele copiilor : „ca o simplă hîrtie sugătoare pusă în contact cu o pată de cerneală". Totodată, este un fel de moarte specializată, preferinţa relevă poetul, deoarece copiii nevîrstinici sînt deţinătorii candorii. Pe de altă parte, este o moarte foarte umanizată : fără să ştie că ucide pruncii, ea suferă cînd o urmăreşte Sabina şi moare, la rîndul ei, într-un ospiciu. Tratarea temei este foarte modernă : personajul care reprezintă moartea apare ca victimă înduioşătoare a propriului său destin. Povestirea aparţine unui halucinat – Vintilă după moartea Sabinei, fapt care aduce ambiguitatea necesară.

Despre **Zburătorul** din volumul **Ce-ai cu mine vîntule ?** G. Călinescu scria, în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent :** „Într-o altă nu mai puţin extraordinară tabletă este vorba de un zburător, de o fiinţă îngerească, găsită moartă în apele mării. În acest chip mitologic se exprimă aspiraţia individului către speţele superioare, către hermafrodit". Modificările fiziologice în sensul „speţelor superioare" măresc posibilităţile de cunoaştere şi participare la univers : ar fi vorba de o depăşire a condiţiei umane printr-un organism mai bine adaptat, decît al omului, pentru varietatea universului. Condiţia păsărilor îi dă avantajul de a stăpîni văzduhul, dar se dovedeşte înzestrat deopotrivă pentru a străbate întinderea apelor. Avea aripi „crescute din umeri, lungi pînă dincolo de călcîie şi ursite din pene amestecate de şase-şapte culori", iar degetele de la picioare „purtau adaose trandafirii între ele, ca la înnotătoare", aduce ezitarea naratorului asupra originii Zburătorului : „S-ar fi putut ca tînărul să nu fi căzut din Tărie, şi să se fi ivit de prin Mările din fund". De fapt, Zburătorul arghezian are originea enigmatică a unui personaj fantastic reuşit, vine dintr-un tărîm interzis oamenilor. La fel ca îngerii vegetalizaţi, pe care G. Călinescu îi destina poeziei în **Anatomia îngerilor** din **Universul poeziei,** Zburătorul arghezian, „fără să fie bărbat, nici femeie nu era, **depăşind** cercul de subalternări şi fatalităţi care dau vîrtejului omenesc neclintirea lui pe loc şi-l robesc farmecului trist al apropierii ..." (s.n.) Frumuseţea este semnul perfecţiunii şi al esenţei sale excepţionale. Tragedia, de fapt – cosmică, constă în moartea Zburătorului ; intuiţia poetică-genială alege momentul în care părăsesc trupul utimele urme de viaţă învinsă. La tema fantastică şi poetică a morţii îngerului (iubitele moarte ale poeţilor au evoluat adesea în fel de fel de îngeri) se adaugă o înmormîntare de basm – „dincolo de Mare, într-un pămînt alb" – şi participarea cosmosului, ca în **Moriţa.**

Vocaţia tabletei se revelă şi în romanele argheziene denumite, dealtfel, „poeme". O probă elocventă ar da-o comparaţia între **Tablete din Ţara de Kuty** şi **Cimitirul Buna-Vestire.** Ne-am oprit la cîteva texte – tablete, intenţionate ca atare sau nu – care revelă geniul scriitorului, prin alianţele fantasticului, făcute în scopul literaturităţii, prin modificarea extrem de originală a unor teme cunoscute, modificare trădînd preferinţele poetului neliniştit de condiţia umană şi posibilitatea – aproape întotdeauna afirmată de scriitorii români – a încărcării fantasticului cu mesaj : marii scriitori ne transmit lamura aspiraţiilor omeneşti.

MARIANA IONESCU

CONSEMNĂRI

EXEGEZA TEATRULUI LUI GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU*

În preocupările criticii literare curente intră, din păcate, arareori, comentarea studiilor introductive, a prefeţelor la ediţii de autori ; atunci cînd aceste materiale privesc opera dramatică ele sînt lăsate indeobşte pe seama criticii de specialitate, critica de teatru. Dar cronicarii dramatici îşi îndreaptă atenţia, în principal, spre arta spectacolului ; textul piesei e discutat din fuga condeiului, iar exegeza literaturii dramatice abia dacă mai beneficiază de aprecieri grăbite şi de circumstanţă

Studiul prefaţă la recenta ediţie a teatrului lui George Mihail Zamfirescu, studiu semnat de Valeriu Ripeanu, merită cu prisosinţă o soartă mai bună. De fapt, el e o densă şi substanţială micromonografie (61 pagini) care reuşeşte să ne comunice lucrări esenţiale despre opera autorului **Domnişoarei Nastasia.** Să reţinem, însă, mai înainte, împrejurarea că ediţia teatrului lui G. M. Zamfirescu, ediţie îngrijită de Ripeanu, e, de fapt, primul „corpus" al teatrului lui G.M. Zamfirescu ; la textele antume cunoscute şi tipărite în ediţii mai vechi îngrijitorul ediţiei adaugă (în **Postume),** texte care văd acum, pentru întîia oară, lumina tiparului **(Fu poruncă de la Suceava, Schimbarea la faţă, Cîntecul vieţii).**

Valeriu Ripeanu are apoi privilegiul, pe care nu îl putem semnala la toţi cercetătorii noştri literari, de a fi, în aceeaşi măsură, un critic şi istoric literar, dar, nu mai puţin, un om de teatru. E o calitate necesară pentru un exeget al teatrului lui G.M. Zamfirescu. Criticul nu urmăreşte doar cercetarea textului dramatic ; dublat de omul de teatru, el se arată interesat şi de cariera spectacolelor acestor texte dramatice. Un amplu capitol la finele volumului, **Note şi comentarii** (65 pagini) poate fi considerat ca un adevărat compendiu ilustrativ al istoriei spectacolelor cu piesele lui G.M. Zamfirescu. Distribuţiile la principalele teatre ale ţării, spicuiri şi ecouri din cronicile dramatice privind aceste spectacole, îl ajută pe cititor să cîştige o imagine vie şi dinamică asupra teatrului unuia dintre dramaturgii reprezentativi din perioada interbelică.

Valeriu Ripeanu nu îşi ţărmureşte hotarele studiului la consideraţii de istorie literară şi arta spectacolului. Criticul se dovedeşte a fi receptiv şi la sugestiile sociologiei literaturii şi sociologiei teatrului. Cariera operei dramatice a lui G.M. Zamfirescu nu este cercetată doar în cadrele istoriei literare tradiţionale ; perspectiva e argumentată ; opera e interpolată într-un context mai larg, care vizează şi repertoriul teatrului românesc interbelic şi gustul publicului în această perioadă. **„De un secol** – scria în **Mărturii în contemporaneitate,** G.M. Zamfirescu – **nu facem decît să respirăm prin plămînii metropolelor artistice apusene".** Autorul pleda, vezi bine, pentru un teatru al realităţilor româneşti naţionale. În lumina acestor implicaţii (care sînt şi de natură teoretică) studiază Valeriu Ripeanu geneza principalei opere dramatice a lui G. M. Zamfirescu **Domnişoara Nastasia** şi, nu mai puţin, coloratura acuzat socială a personajelor ei principale, Nastasia şi Vulpaşin. Istoria literară se dublează, în concepţia exegetului, cu istoria realităţii sociale care îşi caută vad şi modalitate de expresie artistică în **Domnişoara Nastasia.** Examinînd contextul literar în care a apărut această operă dramatică, aşa numita literatură a mahalalei, Valeriu Ripeanu nu uită să sublinieze implicaţiile sociale ale acestei literaturi, dar, nu mai puţin, şi limitele ei firesti, inevitabile, lipsa unui ferm şi temeinic reazăm ideologic.

Perspectiva critică asupra operei dramatice scrisă de G.M. Zamfirescu nu îl împiedică pe Valeriu Ripeanu să pledeze cu căldură şi convingere în favoarea valorii artistice remarcabile a acestui teatru. Uneori chiar împotriva unor preopinenţi cu autoritate, ca, de pildă, G. Călinescu. Argumentele lui Valeriu Ripeanu sînt însă nuanţate şi prudente ; ele nu împietează asupra constantei atitudini de valorificare, de pe poziţii critice, a dramaturgiei lui G. M. Zamfirescu.

Pilduitoare ne apare, în această direcţie, analiza piesei **Sam,** piesă care pune în discuţie relaţiile între dramaturgia autorului ei şi teatrul expresionist. **Sam** şi **Adonis** reprezintă, în creaţia lui G.M. Zamfirescu, opere dramatice influenţate de expresionism. Dar valoarea lui **Sam** nu rezidă atît în procedeele artistice întrebuinţate cît – cum bine subliniază exegetul – în tîlcul umanist al mesajului artistic.

Judecăţile de valoare privind dramaturgia zamfirescianâ sînt îmbinate, în studiul lui Valeriu Ripeanu, cu consideraţii asupra omului de teatru. Un om de teatru pluridimensional : cronicar dramatic, comentator al fenomenului teatral şi, cu osebire, regizor. Ceea ce îl interezează pe exeget nu e atît un comentariu de sine stătător al activităţii teatrale a aceluia care a scris **Mărturii în contemporaneitate** Efortul lui Valeriu Ripeanu se îndreaptă, mai de grabă, spre sesizarea constantelor în activitatea de dramaturg şi om de teatru a lui G.M. Zamfirescu. „Sufletul uman", dragostea pentru misiunea teatrului se împletesc, în mod firesc şi nimerit, în interpretarea lui Valeriu Ripeanu, cu principalele valori pe care le cultivă opera dramatică. Aşa se face că studiul-prefaţă nu e numai o nimerită şi necesară introducere în opera teatrală a lui G.M. Zamfirescu, ci şi o apropiere a valorilor cultivate de acest scriitor şi om de teatru de sensurile adînci, umaniste, ale culturii noastre contemporane.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

***) Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note, comentarii, bibliografie de Valeriu Ripeanu (Editura Minerva – 1974).**

MEMENTO

Vine printre noi pasărea de umbră şi ne ia cîte un prieten. Citeodată acest prieten se cheamă Poetul. De data aceasta poetul este **MIHAI SABIN.**

Pasărea de umbră nu ştie că nu are putere în faţa cuvintelor ... Şi că versul nu poate muri, iarăşi nu ştie pasărea de umbră. Cine ştie cum s-au logodit cuvintele, rămînînd în marmura coperţilor, care se cheamă „Pasărea medievală" sau „Arena cu paiaţe" sau „Ingerul şi măscăriciul". Sînt de fapt efigiile poetului, dăruite ţării. Sînt, desigur, frunzele de bronz din copacul nemuririi.

Redactor la „Ateneu", apoi director al Teatrului de stat din Bacău, poetul **MIHAI SABIN** şi-a tăiat cîntecele în pietre durabile, cu modestie şi răbdare, poate prea rar încadrat de critici în plutoanele fruntaşe ale poeţilor contemporani, în hazardata statistică de nume sonore.

Dar asta nu trebuie să ştie pasărea de umbră. Numai dacă cu un singur vers ar fi fulgerat cerul poeziei româneşti : **„A venit domnul Bacovia în costumul său de mire"** şi Mihai Sabin ne-ar fi anunţat un nedezmînţit talent. Dar versul acesta a strălucit pe buzele tuturora la festivalurile Bacovia, ca un omagiu liric naţional adus marelui bard.

Aceasta trebuie să ştie pasărea de umbră.

La 40 de ani, **MIHAI SABIN** a încetat să mai stea în faţa mireselor de hîrtie albă, lăsînd un gol, lăsînd o diră de lumină, dăruind generaţiei sale o comoară lirică neterminată.

De ce nu te-ai gîndit la aceasta, pasăre de umbră ?

DAMIAN URECHE

Anavi Adam

TEAMĂ STINSĂ

Mă-ntind. Sînt una cu pămîntul, cu tine
Se răcește glia. Tu ești căldura din adîncuri

Ascult pămîntul : iarba, pasărea
Sau sîmburele se descompun și fericite renasc.

Inima ta svîcnește într-un ritm sincopat.
Întreaga lume respiră bolnavă prin ea.
Zumzet de avioane : o buburuză
Aterizează pe aerodrom — buzele tale

De n-ar exploda în ea vreun atom !
Îți ascult răsuflarea tot mai firavă.

VÎRF DE LANCE

Pentru Cronos
nu există anacronism

Pe-aici malul s-a vălurit
marea a fost împinsă mai departe
ruinele s-au retras mai în urmă —

pereți abia dezgropați
gropi
la intrări idoli de piatră
trepte
stîlpi mutilați
în zig-zaguri

Flori

— înaintez împiedicîndu-mă —
capitelurile
decapitate
nu sîngerează
— cel ce pierde sînge eu am să fiu —
piatra e mută
dar nu uită
se gîndește la rostogolirea în adîncimile gropii
la barosul ce sfarmă stînca
stînca la fierul dălții
iar dalta la cio
canul ce sună
și cioca
nul la
mi
nă

Anul pietrelor cît e de lung ?
— alunec —
cad într-un vîrf de lance
ieșit printre două pietre lipite.
(Cine și de unde a strigat : ucideți-l)
Cu sîngele meu înmoi
pămîntul pietrificat pe
vîrful de lance

îl șterg cu iarba
îl frec cu năframa
îl jupoi cu unghiile
și zăresc sub el e aurul
sub el e bronzul
sub el e argintul
sub el e piatra
sub piatră e lemnul
de-o sută
de mii de ani
toate materiile cu
noscute întreaga tehnică
din totdeauna știința
omenirii se per
fecționează
în vîrfu-i
de lan
ce

În românește de ANGHEL DUMBRĂVEANU

Ilie Măduța

DE CE

Bogăția pămîntului românesc este o chezășie a continuității strămoșilor noștri în Dacia Traiană.

De ne-am fi lăsat pămîntul
și stîncile cu aur des,
Carpații-n fulgere albastre
și griul clocotind pe șes
și munții mătăsoși de sare,
talazul mării necurmat
și fierul pentru lănci și coase
argintu-n cupe strecurat
și-n deltă sturionii-n forfot,
în Dunărea cu mers semeț
și-n rîurile spumegînde
păstrăvul iute, pădureț,
și doina-negurînd pe plaiuri
cu line turmele de oi,
zăganu-n piscuri de tărie
și bradul lingușit de ploi ;

de ce le-am fi lăsat acestea
și chezășia de pămînt
și ne-am fi prins în horă mută
a unui nestatornic vînt ;

de ce ne-am fi lăsat norocul
ce-n alb eden ne-a fost zidit
și ne-am fi lepădat cenușa
între apus și răsărit ?

ALAIUL BUJORILOR

Bujorii își despoaie lumina ostenită,
culoarea sîngerie în reci fîșii decade,
în vechi amurg pătrunde solemn de-amu alaiul
cu aer de sepulcru prin nalte colonade.

Scînteietori de pofta vieții feți-frumoșii
au triumfat în straiul de reavăn al grădinii,
acum fantasme limpezi, ușoare, se ridică
din sumbrele corole și oasele tulpinii.

Sînt ei bujorii-duhuri ce-n lin alai se-nchegă
și-n argintoase sonuri spre-un templu se îndreaptă
cu scări de albe marmori și cu măceși sălbateci
unde Thanatos zeul frumos și zvelt i-așteaptă

cu facla vieții-ntoarsă spre-acel tărîm de umbre
cu bolta viorie și unde Proserpina
pe tronul ei de aur ce scînteie în noapte
cu jale îl primește să-și ispășească vina

frumuseții lor. Un blestem e rostul împlinirii.
Și duhurile-n șiruri cu brațele-nălțate
se-ndreaptă spre lăcașul unde-și strămută mirii
coroanele ce-n viață au strălucit bogate.

MOARA

Moara bătrînă, pe rîul cu pește,
macină, macină mereu
făina albă curgînd în spume
pe jgheaburi lucii de curcubeu.
Răsună roata în dinți, în măsele,
cupele pline aleargă-ntr-una,
roată și cupă și printre ele
coarda și spata în nopți cînd luna
templu-și înalță de aur clar,
se-așează chinga, ciutura zace,
de nopți și zile merge și tace
moara cu sunet greu, secular.
O știu străbunii, urmașii-o știu,
noi n-am uitat-o în timpul sur,
ia seama bine : cuvîntul viu
ce sunet străvechi și pur —
cuvîntul-rege, cuvîntul tînăr :
dinte, căpăstru, brotac și cruce,
în ele luce-un nucleu de foc,
pe verzi morminte în ele luce
gura uitată, palidul umăr
din timpuri sacre același joc.

Sabin Opreanu

POEMUL PE UMĂRUL PATRIEI

În aceeași călătorie nesfîrșită
Unde rîul trimite semnele umbroase
Și muntele verde e locuit de brazii-lumină

Cu acest teritoriu înecat în privire
Văzut dintr-o dată dăruindu-se din nou
Vești de zburătoare în inima fulgerului

În aceeași călătorie nesfîrșită
Însoțit de imaginea rîului-copil
De jocul silabelor din aripa păstrăvului
De albastru pădurii cu ochiul imens
De cuvîntul dăruit cu fiecare stea căzută
În acest teritoriu al dimineții
Și uneori al nopții muntelui ivit în zare
În acest teritoriu cu amieze și seri fulgerătoare
Fără poteci intermediare și scuar de fructe dulci
Aici soarele și dimineața izbucnind din carnea pămîntului
Cu lumina pruncului respirînd deasupra călătorului
Cu lacrima poemului pe vîrful muntelui îndepărtat

Cu poemul aici
Pe umărul patriei nemuritor.

LUMINOSUL MEȘTEȘUG

Cu verdele acesta verde peste lumina mea
În caleștile apei străbat crîngul de litere
Din împrejurimile reședinței mele testamentare
Așa primăvară pe muntele meu nu s-a mai pomenit
Dinaintea erei noastre

Aud clorofila amețind dorința de fructă a florii
Trupul transmite atomi de speranță
Și mai multă lumină

Există un obiect zburător înmiresmat
De care se folosesc păsări migratoare necunoscute
Pentru a da mai mult elan grădinarilor
Acest obiect se presupune înțeles

Conduc un popor de iarbă și buburuze
Adineauri m-au declarat zăpăcitul lor minunat
Cît de fericit pot să fiu nimeni nu înțelege

Nu există altă potecă
Decît acest meșteșug luminos
Bazat pe întemeierea unor cîmpuri magnetice răcoroase —

SOARELE

Soarele între aștrii ce par de speranță
Țeastă gînditoare părăsită în iarba veșnic verde cu lacrimi albastre
Această ploaie care nu se mai termină
Lovind trupuri ce presimt zăpezi nemuritoare

Dorim această piatră printre lucrurile aburinde
Acest voal verde însoțind respirația iubitei de departe
Un umăr asemeni unei case
Un umăr cu ferestre și spațiu totdeauna transparent

Am sosit cu brațe puternice zdrobind vise cu zmei
Pentru totdeauna pe propriile noastre picioare
Cu glas înalt lansăm cuvinte sincere deasupra munților lumii
O insulă ne este capul de miresme și valuri aromitoare

În acest timp soarele în acest timp candelabru
În casele noastre albe cu prunci și piane electrice

Soarele zvon portocaliu lîngă rîul-copil
Cerul bine întins între cele două capete ale orizontului
Cu securi ascuțite la picioare ne împotrivim întunericului
Umerii noștri ating protuberanțele solare —

Masa roză

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 21 septembrie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. Tinerețe fără bătrînețe. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,50 Baladă pentru acest pămînt. 17,15 Film serial : UFO. 18,00 Finala Campionatului balcanic de baschet masculin. România — Iugoslavia (repriza a II-a). 18,40 Reportaj Tv. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Ocolul pămîntului în 80 de zile. 22,10 24 de ore. Duminica sportivă.

LUNI, 22 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Nunta de aur. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Steaua fără nume. 20,55 Aveți o idee ? Sînteți invitații noștri. 21,20 Roman foileton. Familia Thibault. O producție a televiziunii franceze. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 23 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Film artistic. Nouă zile dintr-un an (reluare). 11,50 Album coral. 12,10 Telex. 15,45 Fotbal. F.C. Constanța — Portuguesa (Brazilia). 17,30 Un disc pe 625 de linii. 18,00 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Un buchet de melodii din zona subcarpatică. 19,00 Teleglob. Plsen — Călătorie prin secole. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teatru Tv. Premieră pe țară. Al treilea e de prisos de Tudor Negoiță. 21,50 Varietăți pe peliculă. 22,40 24 de ore.

MIERCURI, 24 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Reportaj Tv. 10,20 Un disc pe 625 de linii. 10,50 Biblioteca pentru toți : Pavel Dan (reluare). 11,40 Aveți legătura directă cu... Dana nr. 35 din portul Constanța. 12,00 Telex. 16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Ateneu popular Tv. 18,30 Întîlnire cu... Niculina Mirea și Alexandru Fărcaș — soliști ai Operei Române din Cluj-Napoca. 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,15 Telecinemateca. Ciclul Mari regizori : A. Kurosawa. A trăi. 22,15 24 de ore.

JOI, 25 septembrie

16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex 17,05 Refrenul meu. Muzică ușoară. 17,15 Cabinet juridic. 17,35 Din țările socialiste. 17,45 Bijuterii muzicale. În lumea liedului... 18,00 Enciclopedie pentru tineret. 18,30 Muzica. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Vetre folclorice. Cîntec nou pe Ialomița. 20,45 O, mamă, dulce mamă ! Emisiune închinată evocării figurii mamei în literatura română clasică și contemporană. 21,35 Corida muzicală. 22,10 24 de ore.

VINERI, 26 septembrie

16,30 Teleșcoală. 17,30 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți o întrebare ? 20,40 Film artistic. Vrăjitoarea. Coproducție franco-suedeză. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 27 septembrie

11,00 Ora copiilor. 12,00 Telecinemateca (reluare). 14,00 Telex. 14,05 Cîntece și jocuri populare românești. 14,20 Telerama. 14,50 Emisiune literară. 15,10 Club T... 16,00 Fotbal. Dinamo — Rapid. 17,50 Caleidoscop cultural-artistic. 18,05 Vaslui 600. Spectacol muzical-coregrafic. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial. Columbo. 22,15 24 de ore. Sport. 22,30 Studio nocturn. Emisiune muzical-coregrafică.

TELEVIZIUNE

IONEL MOGA

Jurnal pentru pierderea singurătății

(povestire)

Scriu. Încerc să scriu. Caietul acesta cu scoarțe verzui l-am găsit abia ieri. Însă de ieri și pînă astăzi n-am reușit să aștern nici o frază mai ca lumea pe filele imaculate. Propozițiile descind eratic, după pauze lungi, chinuitoare. În schimb gîndurile dau năvală. E un dezacord total între cadența șirurilor care vin în vîrful condeiului și iureșul gîndurilor. Trebuie să termin cu starea aceasta. Neapărat. Șterg tot ce-am scris pînă acum. Cîteva rînduri doar. Fără nici o noimă. Din acest moment las ca din caierul gîndurilor firul să se toarcă în voia lui, indiferent de calitate sau colorit. Ce voi țese din el ? Cine știe ? ! Un jurnal de bord ? Nici gînd. Videofonografele, înregistratoarele automate de diverse tipuri o vor face cu meticulozitate. Atunci ? Prin el voi sta de vorbă cu mine însumi. Cui... prodest ? Oanei ? Mie ?

De la Oana am caietul. Mi l-a dat la despărțire, cu rugămintea de a-l umple cu tot ce mă frămîntă în acest zbor spațial. Măsor porțiunea de pagină nescrisă și o visez plină. Sînt așezat la masa de comandă. Tabloul de bord cu zecile de luminițe pîlpîitoare difuzează reflexe policrome. Contoarele automatelor își trimit sunetele neîntrerupt, contopite parcă într-un susur uniform, țiriitor, somnolent. Ascult absent susurul molcom. Nu am decît o singură preocupare : să scriu. Pînă și cabina de conducere a cosmonavei, cu întregul aparataj, cu ecranul enorm galben verzui, al cosmolocatorului, se situează pe retina mea doar ca o echivalență optică.

Iată, am stivuit doar cîteva rînduri mai ca lumea și mă simt mai bine. Ieri eram bolnav. Bolnav eram și acum o săptămînă de zile. Starea de permanentă încordare din timpul traversării sistemului solar își făcuse efectul nociv asupra mea. Mă chinuia o stare nedefinită de rău ; o ciudată stare de inerție care îmi vlăguia voința de acțiune, de gîndire. Aș fi vrut să dorm. Nu îndrăzneam însă să închid pleoapele căci, întocmai ca într-un coșmar, mă năpădeau vedeniile. Erau apariții fantastice, brațe tentaculare, agresive, ochi mari fosforescenți, corpuri gelatinoase, ce-mi creiau o senzație stranie, obsedantă, de spaimă ancestrală.

Diagnosticograful automat, sub a cărui examinare mă supusesem în urmă cu două zile, transmisese clar, fără urmă de echivoc, după ce mi-a făcut toate analizele, conectînd și deconectînd circuitele : „Sindrom de astenie nervoasă cu elemente depresive accentuate pe ariile cerebrale R 6, R 9, și K 317. Se recomandă schimbarea modului de viață și..."

Să schimb modul de viață ? ! Pe parcursul ce-l am de străbătut ! Pentru aiurita de mașină era simplu. Pentru mine imposibil. Și totuși am încercat. Am început prin a răscoli fonoteca. Și cîntecele, baladele, simfoniile au umplut cabina arhivă, întreaga cosmonavă cu melodii care erau cînd ca un gîlgîit zvăpăiat de pîrîu, cînd o cascadă, sau un preludiu de furtună, sau un ciripit de păsări. Muzica se scurgea variat, în allegro sau abia tîrîndu-se, dar vie, felurită, așa ca viața pe pămînt.

Pămînt... Era muzica pămîntului. Căutînd să scap de partitura în minor a sufletului, de bemolul melancoliei, ce-mi agrava starea, părăseam audițiile. Treceam în videotecă. Alegeam subiect după subiect.

În fața videofonului însă nu fabula reprezentată mă atrăgea, ci amănuntul de decor : soarele pitulat după un tufiș, freamătul ierbii în adierea vîntului, casele poleite de lumina lunii, stropii de ploaie lovind pămîntul... Pămîntul...

Nostalgia imaginilor mă sufoca. Părăseam videoteca și-l chemam pe Olt, robotul meu autonom, cea mai recentă creație, tipul android. Îi vorbeam anapoda, căci fraze fără șir îmi treceau prin minte. Încercam să joc șah cu el. În zadar. Și, pe deasupra, vocea lui, pe care și-o făcea voit monotonă, mă scotea din sărite :

— De ce ați mutat calul pe E 5 ? La a doua mișcare vă dau mat.

Imposibilă creatură ! Căuta prin orice mijloace să-și etaleze cunoștințele, luîndu-mă peste picior. Aruncam șahul cît colo și mă cufundam în fotoliul mesei de comandă. Nu puteam scăpa în nici un fel de tutela chinuitoare a inactivității, a singurătății.

Pe cosmonavă toate se petrec monoton, de la deșteptare pînă la stingere, ca într-un ritual magic, fără putință de înlăturat. Domnește o insinuantă și sufocantă plictiseală. Să lupt contra ei ? S-o scot din cosmonavă ? Cine e în stare ? Oricît i-aș porunci să plece, tot n-o s-asculte. Ea nu-i Olt. Pe el îl pot reprograma. Monotonia ce-o simțeam în mine, nu. Timpul trece greu, nespus de greu. De altfel eu sînt de vină. Singur mi-am creat atmosfera aceasta. Am cultivat-o. Cu un bob mic, negru, de Agrostemma, se pot umple toate lanurile pămîntului cu neghină. Eu nu mi-am plivit la timp ogorul interior...

Iată însă că de cînd mă preocup de caietul acesta cu scoarțe verzui constat cu surprindere un fenomen ciudat : am terminat cu lîncezeala. Nu mai simt starea insuportabilă de apatie, de greață, de perturbări ale somnului, sau ale stării de veghe, greu de suportat. Ce va zice diagnosticograful automat ? Oare mă mai interesează ? Nu. Sînt altul. Ideea Oanei îmi place din ce în ce mai mult. Oana...

Pînă și ultima zi petrecută împreună o văd cu alți ochi. Venisem s-o întîlnesc înainte de plecare. Parcă a fost ieri. Ieri... Unde sînt frontierele timpului ?

Stăteam în cerdac, la vila ei, pe Valea Lotrului. Peisajul era încîntător. Ningea. Brazii încărcați de nea păreau niște moșnegi din alte vremi. Și eu trebuia să plec a doua zi, s-o părăsesc pe Oana, să părăsesc vila, valea, pămîntul și să devin pusnic într-o astronavă.

— Ți-ai luat rămas bun de la toți ? m-a întrebat Oana.

— Da... de la ai mei... de la prieteni...

— Și de la bătrînul nostru pămînt ?

— Asta o fac acum, i-am răspuns, fără să reușesc să dau tărie glasului.

Mîine nu voi mai fi aici, îmi spuneam. Mîine voi fi departe, în drum spre lună, iar de acolo, peste trei săptămîni, voi pleca mai departe spre necunoscut. Și, de mîine, timp de trei săptămîni, nu voi face decît să respect cu strictețe programul centrului de instruire selenar. Dar pînă mîine mai sînt încă ceasuri, minute, secunde, și apoi mai e toată veșnicia pe care o voi fura infinitului zburînd cu viteza razei de lumină. De mîine nu voi mai fi lîngă Oana.

Aș fi vroit ca timpul să încremenească. El, însă, imperturbabil, mai mult ca oricînd, își bătea joc de mine descriind cu secundarul ceasornicului circumferință după circumferință. Pierdeam minute prețioase. Îndrăgostiții sînt zgîrciți. Și eu nu trebuia să risipesc nici o clipă. Nu aveam dreptul.

Stăteam amîndoi unul lîngă altul privind dansul fulgilor de nea. Se părea că nu ei coboară ci că noi urcăm spre înalturi.

— Nel, așa că vei zbura între stele...
— Da, Oana.

Și iar am tăcut. Din cosmonava vieții, care aleargă cu toată viteza, zărești undeva un surîs, ca o zare, pe care n-o poți atinge. Și surîsul e pentru tine. Încerci să oprești, să-ți umpli cosmonava cu acel surîs. Zadarnic te zbați. Puterile sleiesc și nu poți opri. Am oftat. Da. De mîine, începe orbirea. Mîine voi pleca. Și cînd mă voi reîntoarce ?

— Cît timp va dura călătoria ? a întrebat Oana.

Am privit-o mirat. Gîndisem oare cu glas tare ?

— Am mai vorbit despre asta.

Vorbele rostite nu erau un răspuns, iar glasul îmi suna stins. Și ningea. Un fulg... doi fulgi... mii de fulgi. Și totul era alb. Doar ochii Oanei aveau culoarea neagră. Am intrat în vilă. Ne-am așezat lîngă focul din cămin, jos, pe covorul moale. Stăteam nemișcați, fără să ne uităm unul la altul, privind dansul șerpuitor al flăcărilor. Nu voi mai vedea un foc ca acesta mulți ani. Cîți ?

— Aproximativ cincisprezece ani, am zis, minunîndu-mă singur că mi-am auzit vocea.

— Pentru tine, a zis ea în timp ce buzele schițau un zîmbet trist, abia perceptibil. La viteza navei tale vor fi cincisprezece ani însă, aici, pe pămînt, vor fi trecut mult mai mulți ani. Cînd te vei înapoia voi fi mai bătrînă decît tine, voi fi bătrînă de-a-binelea.

N-am știut ce să-i răspund. Ce ? Căci nimic nu mi se părea mai banal decît tristețea. N-am putut niciodată să mistui grămezile enorme de suspine, de consolări, de lamentații.

Un hohot de rîs a umplut camera. Rîdeam forțat. Oana s-a tulburat o clipă, apoi și-a trecut degetele ei lungi prin părul meu răvășindu-l.

— Nesuferitule !

— Nel, deocamdată nimic nu s-a sfîrșit. Totul poate să înceapă.

În ochii ei mari sclipea jarul din vatră. Și ochii mei erau sus, iar ochii Oanei erau jos, căci pentru Oana cerul spre care urma să plec era sus, iar pentru mine zîmbetul vieții mele rămînea jos. M-am aplecat asupră-i reținîndu-mi respirația. Îi sorbeam chipul din priviri...

Clipa aceea n-ar fi trebuit să sfîrșească niciodată. Ar fi trebuit să dureze ani, ani dintr-aceia cu care se măsoară depărtările dintre stele. Totul se găsea în afara timpului. Și a trecut acel mîine. Eu am plecat. Oana a rămas. Și cîți alți „mîine" nu sînt de atunci ? Iar eu mă aflu acum singur în cabina de comandă, singur în cosmonavă, singur în cosmos.

— Vino în stația de televideofono. Te cheamă pămîntul.

În pragul ușii de la cabina de comandă apăruse Olt.

— Olt, băiatule ! reușesc să rostesc fără să-mi recunosc glasul.

Mă cheamă pămîntul ! Ies precipitat, grăbind spre stația de televideofono.

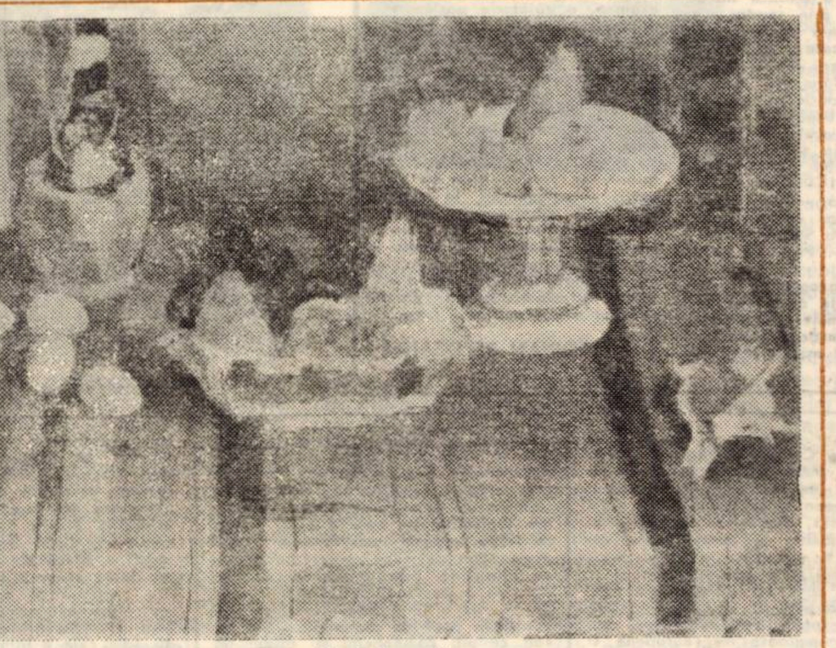

Masă bogată

REMEMBER

Sub harfele eoliene ale septentrionului

Plecăm din Leningrad către Riga prin întunericul nopții. Spre dimineață, observăm că trenul aleargă prin nesfîrșitele păduri de conifere. Cînd și cînd, dintre coloanele pinilor, ne privesc ochii albaștri ai lacurilor. Ne dăm seama că sîntem în Letonia și nu peste multă vreme ajungem la Riga.

O plimbare prin capitala letonă este, fără îndoială, un plăcut privilegiu. Orașul are o vechime de aproape opt secole. Arhitectura respiră un pronunțat aer gotic și umblăm cu încîntare pe străzile înguste, pe sub portaluri lucrate cu artă, pe lîngă turnuri ce amintesc vîrstele burgului. Întîrziem lîngă turnul pulberăriei sau lîngă biserica Sf. Petru, ne oprim la casa „capetelor negre", ne lăsăm conduși în vastul cimitir în care se află și monumentul funerar al poetului național al Letoniei, Rainis.

Între orașul vechi și cartierele noi — marele bulevard Lenin, artera principală a Rigăi, cu construcțiile masive și impunătoare de la începutul secolului, cu viața trepidantă a centrului comercial. Apoi, impunătorul parc, cu pajiști întinse și luminoase, unde ni se spune că au loc sărbătorile verii, cînd se aprind focuri în noapte, iar tineretul participă, într-o voioșie generală, la jocurile tradiționale, între care și oarece obiceiuri din care rezultă iubiri de-o viață și căsătorii romantice.

Vom porni, așadar, din acest parc, în care se află și clădirea Academiei de științe a Letoniei, și ne vom îndrepta, la ceasul amurgului, străbătînd din nou umbrele orașului vechi, către cheiul Daugavei. Fluviul are aici, la vărsarea în Marea Baltică, o înfățișare solemnă. Mulțimea de vase ancorate, cum și vîntul sărat de la nord, ne reamintesc că Riga este nu numai un puternic centru industrial și universitar, și nu numai o cetate a literelor și artei, ci și un important port al Uniunii Sovietice.

Ne lăsăm în reveria asfințitului, pe lungul chei al Daugavei, urmărind baletul mereu surprinzător al pescărușilor răsfățați de blîndețea vîntului de vară, și vom reface în singurătate toate drumurile zilei, pînă tîrziu, în lumina opalescentă a nopții or albe.

Și parcă spre a complini fericit călătoria, a doua zi ne instalăm într-un autocar și pornim în afara orașului. Drumul ne duce prin liniștea pădurilor de pin și avem senzația că tuburi de soare se mișcă halucinant prin nostalgiile boreale ca un cîntec al bucuriei. Curînd ajungem pe țărmul Mării Baltice. E un nisip alb, aproape neural, peste care aleargă neîncetat vîntul de nord, insistent și puternic. Marea pare un codru întunecat. Valuri metalice vin în formații nesfîrșite. Văzduhul pare electrizat de sunete adînci. E destul de rece, astfel încît plăcerile mării aici sînt pur vizuale.

Ne amintim deliciile soarelui euxin, fascinația irizărilor albastre ale apelor de la Mangalia, ducînd cu noi imaginile inedite și parfumul acelor locuri unde marea și pinii Letoniei se-ntîlnesc sub marile harfe eoliene ale septentrionului.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MEDALION

Aurel Ciupe

Ca să ajungi la atelierul lui Aurel Ciupe, – acum, după indelungi peregrinări, stabil.t pe vinrlul unei coaste abrupte ce domină panorama clujeană, – este nevoie de o anumită rezistentă fizică, de o pătrundere ambițioasă a telului propus cu pasiunea și devotamentul ce ți-l inspiră caracteristic această „citadelă" a virstnicului dar neostenitului magister al armoniilor imagistice Ajuns la capătul „expeditiei", te intimpină o vilă cu profile rafinate, de proporții corespunzătoare, in care soții Aurel și Maria Ciupe se străduiesc din primele momente să-ți facă agreabilă ospeția, – dovedindu-se gazde neintrecute, impresurate romantic de o „mare" de tablouri și de schițe imprăștiate prin atelier și prin camere. Grădina cu noianul de inflorescențe și frunzișuri inmiresmate completează cadrul vieții cotidiene și aura creativă ce stăruie permanent in preajma pictorului iubitor pătimaș al polifoniilor vegetale și al naturilor statice invăluite intr-o lumină netulburată, pură. cu amprehensiuni de un realism visătoresc, in care vibrează discretele insemne ale unei punctări decorative de cel mai patrivit gust

Aflat in apogeul definitoriu al operei sale, amintim că minuitorul cu pregnante selecțiuni cromatice și-a „desfăcut aripile" in ținuturile bănățene, de care este și va fi intotdeauna legat printr-un șir de vibrante amintiri, prin satisfacția primelor succese de prestigiu pe plan național cu ecouri in rindul comentatorilor de peste hotare. Născut in Lugoj, – la 16 mai 1900, Aurel Ciupe își developează fervoarea căutărilor debutative și edificările unei formule de captivant interes compozitional in cuprinsul meleagurilor natale unde de altfel .și deschide și prima expoziție personală. (55 de lucrări) – marcindu-și astfel lungul șir de manifestări adeseori incununate de distincții și premii prestigioase. Priveliștile Timișoarei și ale urbei natale, interioarele cu policromii, se adună intr-o instructivă titrație, mărturisindu-l pe indrăgostitul de natură, pe plăsmuitorul blind și jovial, apropiindu-se de oamenii epocii sale cu un netărmurit atașament și cu o elevată incredere. Alegem prin sondaj din vastul patrimoniu de pinze și cartoane aplicate: In grădină, – La pielarii din Lugoj, – Portretul lui Turu – Natură statică cu draperie in dungi. – Timișul la Lugoj. – Casă din munții stejarului. – Model in sarafan roșu – Rodica. – Portret de bărbat – Scoicile mele. – Iarnă ! – Casă cu pereții de sineală. – Autoportret – Lalele in vas de ceramică – Porumbiste la Stana. – Margarete roșii. – Piriu la Poiana Mărului.

In spațiul geografiei picturale dintre cele două războaie și din ultimele trei decenii de mișcare plastică innoitoare, – reputatul meșter poate fi apropiat de conceptele urmate cu traiectorii emerite de Alexandru Ciucurencu, – mai puțin de pildă de opulența vehementă a tonalităților, intilnită la Lucian Grigorescu Insă originalitatea, unicatul tușei, la cel căruia un Ion Irimescu, – un Gheorghe Oprescu, – un Karl Brix, – un Corneliu Baba, – și mai de curind exegetul Mircea Deac, ii acordă cuvinte de recunoștință aleasă și de stimă oglinditoare, – constă tocmai in echilibrul meditativ și in masivitatea dispunerii suprafețelor, in ferma concordanță a paletei: culori cu reflex dominator, parcă smuls din insăși pigmentul nealterat, onctuos, al petalelor și sevelor pulsinde. din vesnicia potirelor de trandafiri și aloe inmănunchiate strins in preajmă la fiecare pas. Cu prisosință stăpin al desenului, sub ogivele unei severități clasice, valențele insuflețitoare ale nuanțelor se aștern in comparație cu ceilalți confrați in armonii de longevitate, – șefi de generații – (comentariul purtindu-se cu evidență exclusiv de la acest nivel) –. la Aurel Ciupe, fără nici-o grabă fără plictisul adeseori tentant al „plăsmuitorului de anvergură ce nu mai are secrete". Fiecare structură făgăduită e in concepția sa mereu – fără nici-o slăbire a exigențelor un alt examen, o călătorie pasionantă incăodată spre desăvirșire, o tulburătoare aventură a straturilor duble cu irizări de smalț și metal, așternute intr-o dragoste a culorilor noastre cu luceferi de roșu stins, de ocru auriu, de galben gracil, ambiat cu surinsul șuvițelor de albastru, – de verde dur in falduri de catifea grea cu incutări și solemnități In zilele seren tății imbelșugate inspiratoriu, – Aurel Ciupe modelează pe suporturi, cu o sensibilitate de virtuoz, ipostazele destinului izbinditor și chipurile reflectate suav in ceasornicul anotimpurilor.

ADRIAN BELDEANU

PANORAMIC

● Ne face plăcere să anunțăm un nou succes al Cineclubului C.F.R. din Timișoara. Participind la primul Festival național al filmelor de animație (6-7 septembrie – Bacău), cineclubul amintit s-a intors cu șase producții premiate (din cele șaisprezece prezentate in concurs). „Recordul" il deține Petru Roșu: filmele sale „Caracatița", „Tunul", „Nu te increde in noroc", „Boul și vițelul" au fost distinse cu diverse premii Alte filme premiate in festival: „Bau" – de Lucian Ionică și „Ursul păcălit" de Sandu Dragoș. Juriul a fost format din Mihai Dimitriu (președinte), Ion Popescu Gopo, L. Silviu, M. Pirnaru, G. Crăciun. Au participat 80 de cinecluburi prezentind, in cele două zile de desfășurare, 109 filme. ● Consecventă activității din anii anteriori. Opera timișoreană și-a inaugurat stagiunea permanentă 1975-1976, susținută in afara sediului, cu spectacolele „Aida", prezentat la Resița și „Liliacul" la Lugoj. ● Săptămina teatrală a Timișoarei a fost marcată de turneele a patru teatre: „C. I Nottara" – București, „Subotica" – R.S.F. Iugoslavia, Teatrul din Gera – R.D.G. și Teatrul „Elsa Verghi" – Grecia. ● 13 septembrie – Ziua pompierilor, a fost sărbătorită, printre altele, printr-o originală expoziție de desene ale copiilor (găzduită de Galeriile Bastion) pe ideea prevenirii incendiilor. ● Editura Facla a scos de sub tipar romanul Sofiei Arcan „Neștiutele noastre iubiri". In curind vor mai apare: „Incursiuni critice" de Nicolae Ciobanu, „Cred in teatru" de Stelian Vasilescu, „Un gotic tirziu" de Constantin Cubleșan și „Pedagogie generolă" de Victor Țircovnicu.

A.I.C.

Portretul soției

FILATELIA

● Cu ocazia Conferinței pentru securitate și cooperare in Europa – 1975, poșta română a emis o coliță cuprinzind 4 mărci (două de cite 2,75 lei și două de cite 5 lei) grupate in bloc de patru. O a doua coliță, numerotată, nedantelată, poartă o singură marcă cu valoare nominală de 10 lei.

● Programul de activitate la sediul filialei A.F.R. Timiș (str. Eminescu nr. 3) cuprinde și intruniri de schimb in fiecare marți, vineri și simbătă de la orele 17-20 Ziua de miercuri este rezervată intrunirilor tineretului filatelist.

● Sint așteptate de filateliști noile emisiuni de mărci poștale românești. Semnalăm patru dintre aceste emisiuni: Seria formată din 3 mărci, inchinate jocurilor mondiale universitare de handbal, ce completează colecțiile tematice de sport. Pentru iubitorii temei „Flora", o emisiune de mărci poștale de 6 valori, din care 4 sint plante medicinale, vine să le completeze colecția. Foarte interesantă și instructivă va fi emisiunea „Scoarțe românești", care cuprinde 6 valori, reprezentind țesături cu motive populare din Banat, Maramureș, Moldova, Muntenia și Oltenia.

● Filateliștii din județul Timiș se pregătesc intens pentru o nouă confruntare filatelică. Este vorba de sărbătorirea zilei mărcii poștale românești printr-o mare expoziție filatelică, organizată de filialele Cluj, Sibiu și Timișoara, care anul acesta va avea loc la Cluj. Comisarul expoziției pentru județul Timiș este Octavian Nacu. In juriul expoziției, reprezentantul filialei Timiș este Vasile Iacob.

● Poliția din Toronto (Canada) a identificat un periculos falsificator care activa in domeniul aerofilateliei. In cursul descinderii operate a fost găsit și sechestrat și un mare număr de ștampluri false din cauciuc sau metalice, folosite pentru confecționarea de piese aerofilatelice cit mai atractive. Atenție deci, la piesele purtind o astfel de obliterare

● Apelul lansat administrațiilor poștale din lumea intreagă de către U.P.U., de a marca prin emisiuni poștale „Centenarul" acestei organizații, a avut ca rezultat un număr considerabil de emisiuni. După unele statistici – pină in aprilie a.c. – au fost emise nu mai puțin de 617 mărci și 58 colițe

FILATELICUS

CADRAN

Bienala de tapiserie de la Lausanne. Muzeul de Arte Frumoase din Lausanne a găzduit a 7-a expoziție organizată sub auspiciile **Centrului internațional de tapiserie veche și modernă,** fondat de Jean Lurçat. Ediția din acest an a Bienalei a fost dominată de tapiseria tridimensională executată in tehnici „mixte" sau „personale" de la cele tradiționale. la ultimele inovații. S-a bucurat de aprecierile criticii și publicului creația Marisei Bandiera (Italia) supusă in permanentă modificării de către public, sfera portocalie și albastră a lui Bankowsky (Polonia) pinza de paianjen a lui Gego (Venezuela), volumele dezordonate ale Hannei Jung (Polonia). Coloana monumentală a lui Mariya Yagi (Japonia) tuburile de orgă ale Rutei Bogustova (U.R.S.S.). entrelacurile lui Duchez (Franța). si, mai ales, fascinantul **Variabil negru,** al artistei iugoslave Jagoda Buic, punctul de atracție al Bienalei. ● **„Casanova" răpit.** In urmă cu citeva numere consacram unul din spațiile acestei rubrici știri despre ultimul film al lui Federico Fellini, Casanova. Iată, insă că intre timp, negativele filmului au fost furate din seiful special al Societății Tehnicolor de la Cinecitta. Acesta nu este de altfel, primul caz. Au mai fost furate originalele ultimelor filme ale unor alți mari regizori italieni (Pasolini Damiani, Rosi). „Pentru mine, pierderea e incalculabilă", a declarat Fellini. Critica afirmase despre „Casanova" că este o capodoperă (care a costat citeva miliarde de lire) ● **Congres și tirg de artă la Göttingen.** Peste 110 000 de persoane au vizitat in acest an Kunstamrkt-ul din Göttingen și cel de-al V-lea Congres de artă, organizate in cadrul anului european al patrimoniului arhitectural și avind ca temă „Istoricitatea omului și a orașului" Tirgul și programul care l-a insoțit (muzică. dans și happenind) au atras 152 de expozanți, artiști individuali sau grupuri din numeroase țări europene și de peste ocean. Congresul a reunit istorici de artă conservatori ai muzeelor, juriști sociologi, arhitecți și urbaniști din Anglia, Franța, Olanda Italia, Polonia Elveția, Cehoslovacia U.R.S.S. Ungaria și R.F. Germania

ARIADNA

TEATRU

DE DOUĂ ORI DESPRE TEATRU

Ne vom ocupa in spațiul acestei rubrici de două probleme. Prima dintre ele se impune de la sine a fi un scurt comentariu asupra spectacolului prezentat de **Teatrul „Elsa Verghi"** din Grecia Un spectacol coupé re unind scene din tragediile antice „Agamemnon", și „Perșii" de Eschil, „Electra" de Sofocle și „Medeea" de Euripide precedate de un amplu comentariu-prezentare. Dincolo de aprecierile asupra manierei in care acest teatru joacă tragedia antică greacă in 1975, manieră mai greu de acceptat de publicul românesc obișnuit să vadă orice piesă transfigurată printr-o concepție regizorală (aici se cere afirmat că România este printre primele țări ale Europei prin calitatea regizorilor pe care ii are) ceea ce trupa impune posibilitatea unui mare actor de a se reprezenta pe sine prin sine. Este intr-adevăr. o actriță cu o personalitate distinctă Elsa Verghi, de altfel intregul spectacol nu e altceva decit un recital Elsa Verghi. Toți ceilalți componenți ai trupei nu ar putea fi judecați independent, situația obligată de măsura in care forța Elsei Verghi ii lasă ori nu in lumină In „conul de umbră" al Elsei Verghi au evoluat: Patris Patriarcheas Zoi Papadopoulou Christos Frangos (se pare, a doua stea a trupei, dar nu ne-a convins pe deplin) Maria Nanou, Nora Liami și Plato Moussaeos (comentatorul). Este important. pentru publicul și actorii noștri prezenți in sală, contactul cu acest teatru grec pentru meditația posibilă la condițiile și statutul unui teatru in genere pentru aprecierea la justa valoare a contextului in care se practică teatru in România. Este un lucru ce trebuie invățat mereu. pentru a nu fi uitat, este un fapt și, dacă vreți, un sentiment care trebuie să-și facă loc in fiecare dintre noi dincolo de gindurile și faptele noastre de fiecare zi, in gindurile și faptele noastre artistice

Ne vom opri de-acum inainte, ca la fiecare inceput de stagiune, asupra promisiunilor teatrelor noastre. Iată, pentru inceput, ce programează să pună in scenă **TEATRUL DE STAT DIN ARAD: „Dubla asasinare a Martei N."** – comedie polițistă de Ștefan Oprea, **„Atenție la cotitură"** – comedie de Méhes György, **„Cu moara din deal"** – piesă de Corneliu Marcu, **„Io, Mircea Voievod"** – de Dan Tărchilă, **„Școala birfelilor"** – comedie muzicală de N. B. Sheridan. **„Doamna Ministru"** – comedie de Branislav Nusici, **„Bădăranii"** – comedie de Carlo Goldoni **„Mașina de scris"** – piesă de Jean Cocteau. Puteți lesne remarca: 1. Teatrul din Arad continuă să se aplece asupra piesei contemporane românești. 2. Teatrul incearcă, montind cinci comedii (din cele 8 titluri) să demonstreze că are și actori de comedie. Judecind acest repertoriu. in comparație cu cele din anii anteriori, ni se pare că Teatrul din Arad ambiționează să ciștige și o altă categorie de spectatori și să folosească nebănuite resurse ale trupei pe care o are. Dorim să ne convingem, noi și publicul, că gindurile ce au premers alcătuirii repertoriului pot fi acoperite de spectacole de calitate. Promitem să fim in sală la fiecare reprezentație și prin aceasta iată. ne afirmăm participarea și la activitatea teatrală din Arad.

ANTOANETA C. IORDACHE

ORPHEU

MUZICOLOGIA ȘI GENUL UȘOR. Intr-un eseu Pascal Bentoiu recunoștea evirimentul așa-zisului gen ușor, punindu-l alături de o oarecare devitalizare a muzicii seria, ocupată mult cu experimente In general muzicologia acceptă să discute serios jazzul, unele piese de muzică ușoară care, trecind prin popularitate se inscriu in antologic. Dar de aici și pină la o temeinică delimitare pe genuri și specii a unui fenomen care nu mai poate fi trecut dedesubtul unui singur generic... Simpatiile declarate (P. B. își inscrie pe listele de preferințe și muzica formațiilor vocal-instrumentale) nu fac destul pentru istoria muzicii. Oare trebuie să așteptăm ca un fenomen să se epuizeze pină la ultimele consecințe. pentru a ne ocupa de el ? Există deja formule, modalități, stiluri foarte distincte, de neconfundat ca adresă profil instrumental, intenție. Dar tinerii muzicieni, inșiși, profitind de absența unui „gestionar" vehiculează cu deplină candoare. in fața milioanelor de suporteri, termeni ca gen. specie, stil, utilizindu-i greșit, in lipsa unei reguli generale acceptate. Și există zone clare, de rock, folk, soul, underground, beat etc., apoi zone de interferență jazz pop. folcrock etc. și ne tot intrebăm in ce măsură pop ar putea fi gen, cu speciile sale și cum „bubble gum music" e un stil. (Căci e de preferat terminologia sosită din literatură, unde se pare că lucrurile sint mai clare). Dezbaterile colective, bilaterale intre muzicologi și tineri muzicieni ar aduce mai multă lumină decit acei disc-jokey improvizați, dotați cu rubrici la radio și in reviste, dotați cu informații mergind pină la amănuntele vestimentare ale vedetelor, inarmați cu toate speciile și stilurile kitsch-ului. In timp ce cartoteca noastră intimă ezită clasarea unor valori notorii, inscrise insă in permanență: „BLOOD. SWEAT AND TEARS", DONOVAN. DYLAN, DIAMOND, SULLIVAN, LIGHTFOOT, BOWIE, „EMERSON. LAKE AND PALMER", „PINK FLOYD", formații și solitari, exploratori ai unor noi civilizații sonore.

LUCIAN BURERIU

Timpul liber

(Urmare din pag. 1)

selor populare... societatea va trebui să asigure condiții optime pentru buna organizare a odihnei oamenilor muncii, pentru petrecerea timpului liber in mod cit mai educativ și plăcut".

Cu toată insemnătatea pe care o deține timpul de muncă pentru formarea omului, timpul liber a reprezentat intotdeauna o valoare implicită, fără de care nu poate avea loc o dezvoltare multilaterală a personalității umane, el fiind o necesitate. Ideea de timp liber ca bogăție socială, ca unitate temporală de evaluare a avuției societății este subliniată in repetate rinduri in scrierile lui Marx. Deși nu s-a ocupat de categoria de timp liber, ca atare, Marx a definit o serie de concepte in raport cu care poate fi abordată problematica timpului liber. El accentuează in mod deosebit asupra puterii de regenerare a omului in timpul liber, ca timp de odihnă și ca timp consacrat unor activități calitativ superioare, transformindu-l pe om „intr-un subiect nou", capabil să se comporte ca o uriașă forță de producție. Din aceasta nu rezultă, insă, că Marx a pus timpul liber exclusiv sub semnul producției materiale. Ei vizează și valoarea umană a timpului liber ca „timp consacrat dezvoltării depline" a individului. In „Capitalul", precum și in alte lucrări tot de majoră importanță – Critica economiei politice, Manuscrisele economico-filozofice – Marx detaliază sensul conceptului de timp liber ca „timp necesar omului pentru cultură„ pentru educație și dezvoltare spirituală, pentru indeplinirea unor funcții sociale", ca timp de reproducere a forței de muncă „consacrat dezvoltării depline a individului", care acționează, la rindul ei, ca „o forță de producție uriașă asupra forței productive a muncii", „ca timp pentru jocul liber al forțelor vitale".

Relevind importanța timpului liber pentru dezvoltarea armonioasă a personalității, ar fi greșit să-l prezentăm ca singura sursă de implinire a omului. O asemenea concepție, fără a avea in vedere relațiile de producție socialiste, postulează sociologul francez G. Friedmann, cind consideră că munca industrială e atit de monotonă și de limitată, incit in condițiile industrialismului modern, lucrătorul nu poate avea o viață adevărată decit in timpul liber, cind muncitorul poate fi el insuși și se poate bucura de insușitatea sa. Acolo, insă, unde munca se desfășoară in cadrul unor relații sociale și de producție umane, socialiste, distincția dintre timpul de muncă și timpul liber se relativizează, atit munca, cit și timpul liber devenind mijloace de dezvoltare a potențialităților umane. De aceea aprecierea timpului de muncă și a timpului liber a conținutului și funcțiilor lor trebuie să aibă in vedere natura relațiilor de producție. In cadrul unor asemenea relații, timpul liber nu are numai valoare compensatoare față de timpul de muncă, ci un factor de realizare a personalității.

In consensul afirmațiilor lui Marx privitoare la timpul liber, ca timp consacrat unor activități „calitativ superioare", in scopul innoirii subiectului, a omului, majoritatea ginditorilor contemporani concep timpul liber ca o parte a timpului extraprofesional populat cu activități. Or, tocmai in aceasta se exprimă valoarea umană formativă a timpului liber. De ideea de activitate se leagă cea de perfecționare și autoperfecționare. Omul se perfecționează pe sine prin muncă și activitate liberă in sensul potențialităților sale. Disciplina muncii, a organizației și organizării conjugată cu plurifuncționalitatea activităților de timp liber dau măsura egalității omului multilateral dezvoltat. In definirea timpului liber trebuie apăsat asupra caracterului său lucrativ, asupra activismului social-cultural-uman, știut fiind că odihna cea mai eficace nu constă in inactivitate ci in schimbarea unei activități cu alta. Folosit in interes cultural, formativ-larg, timpul liber devine un instrument de optimizat timpul și un teren privilegiat in care se pun problemele culturii secolului douăzeci. Dacă timpul de muncă influențează cu deosebire natura umană, timpul liber conturează condiția umană. In acest sens, gestiunea rațională a timpului liber reprezintă un factor de primă și majoră importanță. Este nevoie de o igienă a timpului liber, de o știință a odihnei, după cum există o igienă a muncii și o organizare științifică a producției.

(Urmare din pag. 1)

citind printre altele romanele lui M. Gorki : „Mama", „Cimentul" de F. Gladcov, în versiune românească, totuşi versurile mele erau în acel moment lirică pură — poezii de dragoste, descrieri de natură şi prilejuri de meditaţie. Şi aceasta a durat cam mult. Era probabil şi firea mea în cauză, fire prea sensibilă, înclinată spre fiinţe şi lucruri gingaşe, dar în acelaşi timp şi temperamentală, aprinsă. Pe lîngă flori, fete frumoase, peisaje minunate văzute şi în lumina lunii, mă atrăgea şi interesa şi soarta oamenilor, lupta lor pentru dreptate, pentru ziua de mîine mai bună, mai luminoasă. Mă dureau încă de-atunci, cum se spune „suferinţele tuturor". Simţeam, ca să zic aşa, durerea lumii. Toate acestea şi-au găsit loc chiar în versuri din prima perioadă. Am scris şi cîteva poezii despre sat, poezii împotriva războiului şi hitlerismului care însă nu au apărut fiind încă la începuturi şi neavînd unde să le public. Pe lîngă prima poezie, mai tîrziu, am mai publicat cîteva tot în acel ziar informativ, singura publicaţie în limba sîrbă pînă la sfîrşitul războiului.

— A fost, în etapa de formare amintită, un moment clarificator ?

— Momente neclare, ezitările după primele producţii lirice s-au prelungit încă un timp. Abia în 1948 am scris primul poem cu adevărat revoluţionar, „Pentru viitor" care a şi apărut în vara aceluiaşi an, de data aceasta în paginile ziarului „Pravda" din Timişoara, ziar progresist apărut după eliberare, la care aveam să lucrez mai tîrziu ca secretar şi redactor şef timp de aproape 5 ani. Fiind printre puţinii intelectuali sîrbi care cunoşteam mai bine limba, ca unul însufleţit de literatură, la această redacţie am continuat să scriu de-acum poezii direct militante, patriotice, revoluţionare, în limba sîrbă, în noile condiţii create de partid, poporului român.

— Pe semne, în proaspăta redacţie, s-a instaurat o atmosferă efervescentă, de reală creaţie şi căutare, proprii entuziasmului şi dăruirii acelor ani revoluţionari ?

— Am adunat, în jurul meu, mai întîi la ziar iar mai tîrziu la publicaţia „Cultura poporului" în limba sîrbă şi în sfîrşit la revista literară „Knijevni Jivot", la început, „Novi Jivot" apărută în 1957, în cenaclu şi alte condeie venite direct din popor, cum se zice, ca : Lazar Ilici, Slavoliub Lalici, Svetomir Raicov, B. Kerpenişan, S. Beliac şi alţii mai tineri. Pot spune deschis că în afară de ajutorul primit de la partid, de ajutorul cenaclului „Flacăra" trebuia să mă ajut mai mult singur în acei ani de pionierat şi să ajut şi pe alţii. M-am risipit darnic şi la ziar şi în crearea literaturii noi sîrbe. Pe lîngă poezie, am stimulat dezvoltarea prozei şi începuturile unor tineri în critica literară.

— Se iveau, probabil şi greutăţi în calea afirmării unei noi literaturi.

— Greutăţi au fost destule, începînd cu cele de limbă şi pînă la orientarea primelor scrieri. N-a fost uşoară nici trecerea de la poezia lirică la cea militantă, cu accente sociale, nu pentru că nu aş fi aderat de la început la revoluţie, lucrul acesta s-a întîmplat după cum am mai spus cu mult înainte, ci pentru că nu ştiam cum să oglindim acele măreţe momente istorice, acele realităţi care încolţeau pe meleagurile ţării. Nu a fost numai cazul meu şi al colegilor mei. Aceasta este indeobşte cunoscut şi caracteristic, într-un fel, şi pentru mulţi alţii. Am fost tributari acelor încercări de-a turna realitatea nouă în forme noi. Dar am mers cu încredere înainte, am scris noi lucrări, am depăşit acea fază şi volume după volume s-au înşirat pe masă.

— Ce cîntau poeţii acelei generaţii ? Care era spiritul acelor poeme ?

— Cu versuri, la început mai stîngace, mai puţin artistice, am lovit în tot ce a fost vechi şi perimat şi am cîntat noul care se năştea. Am cîntat patria, am închinat versuri partidului comunist — poeme întregi — am cîntat oamenii simpli, oamenii noi, frumuseţile pămîntului, dragostea. Am mers cu timpul în marş ca nişte ostaşi, am făurit cadenţe de mars pentru timp. Ne-a influenţat viforul tumultuos al revoluţiei şi am făcut revoluţie cu versurile noastre. Şi dacă cineva ar vrea să ridice glasul împotriva acelui răstimp de elan nestăvilit, fie şi în privinţa poeziei, acela ar merita rafalele neîndurătoare ale cuvintelor noastre cele mai aspre. Aceasta nu înseamnă ca să ne iertăm anumite slăbiciuni, versuri neîmplinite ori un anume conformism, tribut plătit şi în privinţa conţinutului.

Cu Vladimir Ciocov

— Care ar fi oare emblema poeziei veritabile, despre care ştiu că v-a animat întreaga viaţă de poet şi spre care aţi tins?

— N-am scris nici un rînd, nici o poezie pe care nu le-aşi fi trăit şi nu le-aşi fi simţit şi gîndit. Cred că poezia adevărată nu poate fi concepută altfel. Exemplul lui Eminescu este elocvent. Se ştie că, pe baza versurilor sale, poate fi reconstituită întreaga viaţă a poetului. Desigur că niciodată nu m-am împăcat cu gîndul de-a fotografia viaţa, de a o imita simplist ci, m-am străduit ca cele trăite să le redau în imagini încărcate de emoţii şi semnificaţii. Mi-au plăcut şi expresia directă, nudă, dar şi simbolurile, figurile de stil dar nu întrebuinţate la exces, nu duse pînă la manierism. Într-o artă poetică m-am exprimat în felul următor : **„Aş vrea ca versurile ce se vor mai naşte cu timpul meu, cu existenţa-mi / ca norii plutind sub cerul albastru să-şi schimbe culoarea şi forma** (Ars poetica).

— Aţi abordat anumite forme predilecte poetice, aţi avut anume afinităţi în arta poetică, anumite modele iubite ?

— Avînd mereu în faţă viaţa, o cărei o infimă parte am căutat s-o transpun în poezie, lărgindu-mi în permanenţă aria de preocupări, am cultivat de fapt toate formele cunoscute, de la versul clasic, pe care am ajuns să-l stăpînesc bine, la versul alb şi cel liber şi chiar pînă la poemul în proză. Detest monotonia şi-mi place să debutez permanent cu o altă formă şi bineînţeles cu un conţinut nou. Acest lucru nu este uşor. Nu este uşor să fii nou, original, să aduci inovaţii, dar este de dorit să tinzi mereu la aceasta avîntîndu-te fără teamă în această mare călătorie spre necunoscut care este poezia.

— Între volumele publicate, după cîte ştiu, zece, există unul îndrăgit în mod deosebit ?

— Am publicat pînă acum vreo zece volume de versuri în limba sîrbă şi unul în versiunea românească a lui T. Măinescu iar al doilea tot în românește, tradus de Anghel Dumbrăveanu, la „Cartea Românească". De m-ar întreba cineva la care ţin mai mult, m-ar pune în încurcătură. Ţin la toate şi chiar la cele de început şi la cele tributare unei perioade mai puţin fecunde. Totuşi socotesc că am reuşit cel mai mult în volumele : „Sub cerul clar", „Frunze în bătaia vîntului", în care am încercat să scriu o poezie simfonică, dar mai ales la **„Peregrinări lirice"**. Iar volumul meu **„În pas cu mine însumi"** este o sinteză cumva antologică a întregii creaţii, poate de aceea îmi este atît de aproape de inimă.

— Dacă este un sens, şi ştiu că el există, al vieţii unui poet, al creaţiei sale, care poate fi acesta ? Care a fost el în cazul lui Vladimir Ciocov ?

— Cu versurile mele am vrut să dau o contribuţie la crearea unei lumi noi, mai drepte, a omului mai bun, mai perfect şi mai nobil care ar fi egal cu el însuşi. Spun **am vrut** şi m-am străduit. În ce măsură am reuşit, va spune mai bine timpul. Nu doresc să polemizez cu formaliştii, cu cei care înşiră cuvinte „goale" „ce din coadă or să sune", dar spun clar şi răspicat că o poezie gratuită, un simplu joc de cuvinte în lumea noastră de astăzi, zbuciumată, este de prisos. Este de dorit ca şi poezia să-şi spună cuvîntul, să-l ajute pe om pe căile noi, îndrăzneţe, pe care el s-a avîntat ; să-l ajute să rămînă om întreg cu inima caldă, într-o epocă a atomului şi a cuceririi cosmosului.

— Ghicim o strădanie, a generaţiei mai tinere de poeţi, în căutarea unor noi resurse poetice, a unor noi procedee, o manieră nouă explozivă, a expresiei şi, mai ales, a conţinutului ideatic.

— Nu ştiu ce să spun despre, „explozia" de formă şi modalităţi. Este un lucru bun căutarea. Nu m-aşi solidariza cu acei care caută să se afle în treabă de dragul căutării. Sînt din păcate destui şi din aceştia. A scrie mereu într-un singur fel este de neînchipuit. Nu putem scrie nici cum s-a scris ieri sau alaltăieri. De aci o necesitate absolută să căutăm forme noi, modalităţi noi. Numai că unii nu caută forme cu adevărat noi, originale, ci le găsesc uşor la alţii care au experimentat înainte sau care experimentează azi şi le copiază, le mimează. Aceştia, să fiu iertat, nu merg pe calea cea bună şi vor rămîne doar nişte epigoni. Din fericire, nu toţi fac la fel. Mulţi tineri caută cu adevărat forme noi şi le găsesc şi prin aceasta duc poezia mai departe. Diversitatea de stiluri, forme, modalităţi este un deziderat continuu, ea presupunînd însăşi progresul în poezie. Nu mă încîntă nici o luptă între generaţii, ceea ce nu înseamnă că sînt pentru o atmosferă călduţă, de admiraţie reciprocă, de împrăştire de laude şi lauri egali între toţi. Fiecare poet, fiecare generaţie, sînt datori să-şi aducă aportul, să facă un pas înainte, fără însă să nege valoarea înaintaşilor, fără să le minimalizeze valoarea sau să aplaude „biografia subţire" ce abia au apucat să şi-o scrie. Dimpotrivă, venerînd pe înaintaşi, asemenea lui Eminescu în „Epigonii", să clădească un nou templu al poeziei, mai înălţător şi mai strălucitor — „nişte zgîrie nori ai poeziei" — dacă vreţi — pe întinderile de sentiment de ţară şi ale pămîntului întreg. Şi aceasta se poate face foarte bine fără să dărîmăm templele spiritualităţii construite de la antici încoace, peste Renaştere şi pînă astăzi.

— Aveţi în suflet un îndemn spre generaţia care, mîine, va duce mai departe gîndirea şi simţirea celei de azi ?

— Deşi am cîştigat o oarecare experienţă, mă simt încă destul de tînăr şi parcă nu-mi stă bine încă să împart sfaturi. Aş ruga însă pe cei mai tineri să-şi amintească mereu de cuvintele încă vii ale lui Arghezi : „să se grăbească încet". Din propria-mi experienţă pot să spun că am reuşit cu o poezie mai mult atunci, cînd am trăit-o cel mai intens şi cînd am lucrat-o cel mai deplin. Niciodată n-am crezut că lumea începe şi se sfîrşeşte cu mine, cu noi, cu o generaţie sau alta. Îmi place, mai mult decît orice, atît în poezie cît şi în viaţă, sinceritatea. Dacă am adăuga şi alte virtuţi la ea, am face ca omul să fie într-adevăr om. Ar fi bine să ne gîndim, mai ales astăzi, la cultivarea acestor virtuţi, noi, ziditorii unei lumi, a speranţei, binelui şi a progresului pe pămîntul românesc.

CORESPONDENŢĂ

Ana Matei : Noile poeme confirmă impresiile bune pe care le-am avut la lectura celor de dinainte. Acum ar trebui să lucraţi mai intens, fără pauze atît de lungi, şi să ne trimiteţi un număr mai mare de poezii, pentru a încerca debutul.

Lavinia Betea : Continuaţi-vă scrisul cu încredere. Ni se pare prematură teama de cuvinte, de care vorbiţi în scrisoare. Poate că aceste versuri sînt mai lipsite de acel fior sincer pe care l-am remarcat şi susţinut cîndva. Aşteptăm noi poezii.

Alpha : Vă răspundem cu întîrziere, datorită unei întîmplări care a plasat greşit plicul Dvs. Poemele relevă o frumoasă frazare, unele pasaje surprind prin noutate şi îndrăzneală, dar „construcţiile" nu se susţin. Poate că lucrurile se vor rezolva mult mai bine în viitor.

Virgil Panait : Aşteptăm alte poezii, cu aceeaşi încredere.

Mihail I. Vlad : Versuri scrise cu o anumită acurateţe, uneori minate de convenţionalisme sau de discursivitate. Mai trimiteţi.

Gavril Rusu : Vom publica poezia : „Anotimp".

Dumitru Grigoraş : Poate altceva.

Nicolae Costea Homoriceanu : Manuscrisul, cuprinzînd peste o sută de poezii, trebuie trimis unei edituri.

Ieli Dana : Versurile Dvs. au frăgezimea celor „cincisprezece trandafiri roşii, calzi şi plini de viaţă", pe care, cum spuneţi, i-aţi adunat. Vă adresăm un gînd de încurajare, adică de muncă şi lectură, sperînd ca odată să vă anunţăm debutul.

S. O. Grigore : Se simte o înviorare a versului Dvs. E un proces de decantare şi de simplificare. Uneori întîlnim versuri frumoase, care dovedesc posibilităţi încă neexplorate. Parcă şi lecturile Dvs. s-au diversificat. Trebuie să îndepărtaţi acea somnolenţă a expresiei, cum şi tentaţia de a versifica orice.

A. D.

MICA ANTOLOGIE

CÎNTECUL SOARELUI

Soarele-n piete îşi
cîntă lumina,
îşi plimbă lucirea
pe obrajii mei calzi.
O rază se cuibăreşte
în căuşul palmelor mele.
Acolo, jur împrejur
vor creşte munţi,
şi văi şi ape.
Acolo vor răsări flori,
şi grîu şi iubire . . .
Acolo vor creşte copiii
şi oamenii, vor
cînta cîntecul soarelui
din ţara lor.

IRINA UNGUREANU

NOAPTE

nu mă striga ;
mi s-au prelins pe umeri
eşarfe fierbinţi de miresme
şi trompetele macilor
îmbată aerul
ce-mi zideşte în jur
templul nesomnului . . .
nu mă striga ; prin arterele nopţii
doar singure pietrele
îmi pătrund în auz —
sfioase —
ca nişte fecioare în rugă
prin nelinişteo căror ascult
inima lumii cum bate
la porţile zorilor
cu flamuri albe de vis . . .

VALERIU SALCIE

MOARTEA CRINULUI

Învins de lumină
crinul doarme cu röni
de nea ascunse sub aripi.
Suav ocrotit de umbra-i frîntă,
izvorul murmură o rugă
şi un nor cald se aude plîngînd ;
de-acum, neînflorind,
nu ne vom mai auzi
sufletul atingînd stele
nici pleoapa-i nu ne va
umple cu miresme seara
şi fără zvon vor
creşte sinii fetelor . . .

IOAN IUSTIN PUZRA

ETNOLOGIA

INSEMNE DE EROI

În Transilvania şi Banat, pe pereţii exteriori ai monumentelor de arhitectură populară se aplicau insemne funerare, destinate celor morţi, în război şi îngropaţi departe de satul natal. Această „îngropare" simbolică, sub streaşina vechilor lăcaşuri de lemn, poate fi pusă în legătură cu orizonturile genetice ale înmormîntării în contumacie din zona sud-estică a ţării, unde, mai de mult, organizîndu-se un întreg ritual al unei înmormîntări, se ridicau insemne de lemn sculptat pentru cei îngropaţi departe de satul lor. O zguduitoare informaţie de acest fel avem şi din Oltenia, publicată în „Arhivele Olteniei", VI, 1927, p. 470 : părinţii unui tînăr, care a murit pe front, în primul război mondial, au îmbrăcat un crăcan de pom pe care l-au dus la cimitir, cu alai, ca să-l înmormînteze.

Întrucît, „în concepţia tradiţională românească, neamul este o mare unitate, din care fac parte atît cei vii, cît şi cei morţi, cei ce trăiesc în mitica lume de dincolo", simulacrul ritualului de înmormîntare va avea, ca

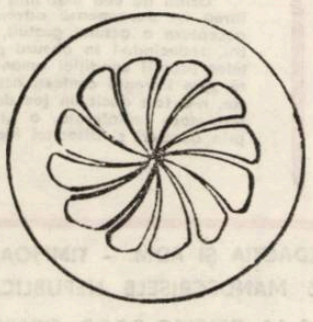

Motive solare

şi ritualul de înmormîntare propriu-zis, „menirea de a repara pentru lumea celor vii breşa ce s-a produs prin desprinderea din rîndul ei a unui membru, de a restabili echilibrul social stricat prin moarte" (Mihai Pop „Mitul morii treceri", în Folclor literar", vol. II, Timişoara, 1968, p. 88).

Vechile monumente de lemn aveau în jur (la unele s-a mai păstrat încă) cimitirul sătesc, iar prezenţa insemnelor de eroi pot fi considerate mărturii ale unei substituiri metaforice ale ceremonialului de înmormîntare, prin care se împlinesc cerinţele cutumei : simbolica aducere acasă a celor morţi şi înmormîntaţi departe de sat. În felul acesta, în concepţia populară, ei vor „vecui" între hotarele comunităţii rurale.

În orizontul acestei atitudini etnice este, fără îndoială, marcarea ideii de continuitate a neamului, văzut, aşa cum arăta Mihai Pop, în studiul citat „ca o mare unitate cu structură binară" (vii şi morţii), avînd rădăcini eterne în meleagul strămoşesc. Insemnele de eroi se înfăţişează în acest sens ca fiind nişte veritabile mementosinteză ale împletirii ideii de neam cu evenimentul istoric, a cărui consecinţă tragică — moartea în război, departe de sat — este sublimată, prin ritual, în cinstirea sacră a eroilor, care şi-au vărsat sîngele pentru pămîntul natal, de care nu pot fi despărţiţi nici prin moarte.

AUREL TURCUŞ

EVRIKA!

● Notele proaspăt mari nu încap într-un ghiozdan, de aceea toţi copiii poartă ghiozdane.

● Ceva nu e-n regulă cînd fugi de proiecte şi dai buzna-n amintiri.

● Viaţa fără culoare e mai mult decît un pustiu de nisip; nisipul e gălbui

● De bună voie şi nesilit de nimeni recunosc că n-am încotro.

● Chiverniseala fără măsură îl reduce pe om într-adevăr la dimensiunea unei furnici.

● Tenacitatea cu care unii îşi urmăresc ţelul nu e întotdeauna demnă de invidiat.

● Cîntecele bune nu au propriu-zis un sfîrşit, ele fac din fiecare om un interpret sui generis

ION VELICAN

ANIVERSĂRI

ANDERSEN și spiritul romantic

Comemorările marilor creatori de literatură sînt niște prilejuri de reintîlnire cu opere literare care au rezistat curgerii timpului și care mai pot să trezească un interes în conștiința de cultură a omului modern. Asemenea reintîlniri nu trebuie să fie doar omagiale aduceri aminte ; ele își au rostul atunci cînd presupun pătrunderea și mai adîncă a semnificațiilor unei opere, cînd se străduiesc ca, printr-o nouă lectură a textului, să se'ec'eze acele elemente prin care o creație trecută poate fi readusă în contemporaneitate.

O reîntîlnire cu Hans-Christian Andersen, la 100 de ani de la moartea lui, poate să reprezinte o încercare, de a stabili, din perspectiva unei viziuni filozofice și estetice noi, semnificații fundamentale ale creației povestitorului danez din veacul trecut.

Andersen apare în istoria literaturilor ca un scriitor romantic care a cultivat speciile preferate de romantism, ca povestirea romantică sau literatura autobiografică, care și-a însușit o filozofie romantică, pe care a exprimat-o în structuri literare specifice romantismului. Dar această creație romantică nu-și limitează semnificația la momentul apariției sale. Prin sensurile ei universale și prin anticipații la nivelul structurii artistice ea și-a depășit epoca. Deși a cultivat mai toate genurile literare, deși romanele sale presărate cu elemente autobiografice, (Improvizatorul din 1836, O.T. din 1836, Doar un scripcar și-atîta tot din 1837) au fost bine primite la publicare, deși scrierile sale autobiografice sînt expresia unor interesante experiențe, Andersen s-a realizat cu deosebire în proza scurtă. Faima lui universală se datorește Povestirilor publicate între 1835 și 1872.

Adeziunea lui Andersen la romantism nu trebuie considerată ca o opțiune deliberată și organizată, justificată de cultivarea unor principii estetice determinate, sau de acceptarea unui program. El nu aparține unor școli romantice, ci este mai de grabă exponentul unui romantism care se manifestă ca stare de spirit, într-o epocă în care un climat social-politic îl favorizează.

Andersen a fost o natură romantică prin dimensiunile imaginației sale, sau prin gustul de evaziune, care s-a materializat în numeroasele călătorii care l-au purtat pînă și prin meleagurile noastre și pe care le-a consemnat în scrieri evocatoare.

În concepția sa despre lume, de sursă folclorică, se exprimă de fapt o filozofie romantică bazată pe ideea unității și armoniei universale, unitate care implică universul uman, lumea animală și cea vegetală. Aceeași idee constituie și punctul de plecare al fantasticului și suportul unor corespondențe simbolice. În lumea povestirilor lui Andersen, florilor sau animalelor le sînt atribuite afecte umane și grai omenesc, ele participă la existența umană. În Degețica, fetița născută dintr-un bob de orz aparține naturii înconjurătoare, nu numai prin origine, ci și prin desfășurarea în continuare a întîmplărilor vieții. Bradul, care semnifică permanența străduințe de autorealizare, trăiește niște emoții identice celor omenești. În acest univers sînt însuflețite pînă și obiectele, soldați de plumb, ace de cirpit, sfîrleze.

Deși această viziune existențială, bazată pe principiul unității universale, nu se constituie la Andersen într-un sistem filozofic ea determină și elementele dominante ale viziunii sale etice, în cadrul căreia figurează trei concepte fundamentale : adevărul, binele și frumosul, reprezentînd, de altfel, și valorile etice pe care le cultivă basmul popular. Prezența acestor concepte etice anihilează posibilitatea manifestării unui pesimism absolut. Eroul din povestiri o generozitate izvorîtă din compasiunea pentru cei nedreptățiți și din dorința de a le dărui puțină fericire. O asemenea viziune etică este în legătură strînsă cu dualitatea naturii sale spirituale, care oscilează între două alternative : credința în fericire, așa cum apare ea în Scăpărătoarea, Tovarășul de drum sau Ion Nătîngul și pe de altă parte conștiința mizeriei și a suferințelor, din Fetița cu chibriturile, sau a imposibilității realizării iubirii, din Zîna mării. Această oscilantă natură spirituală ajunge la un sentiment al relativității, care derivă din intuirea unei instabilități a valorilor, specifică tot gîndirii romantice și care se exprimă adesea printr-un limbaj al ambiguității, al echivocului, care anticipează spiritul modern.

Această viziune existențială, de sursă romantică, dar avînd și o semnificație generală, prin care depășește momentul istoric, nu anulează la Andersen percepția realului, care apare în povestiri și mai ales în scrierile autobiografice.

Proza lui Andersen este romantică nu numai prin nivelul semnificațiilor, care exprimă o ideologie romantică, ci și prin mijloacele de expresie. Fantasticul face parte din categoriile definitorii ale romantismului și apare la Andersen sub forma unui fantastic feeric, exprimat prin fapte care încalcă ordinea naturală a lucrurilor. Asemenea fapte sînt apariții supranaturale, metamorfoze neașteptate, manifestări străine universului reprezentat, care îndeplinesc funcția refacerii universului infantil sau a unei mentalități poetice primitive. Fantasticul apare în povestirile lui Andersen în relație cu realul. Specific pentru modul lui de gîndire este faptul că între realitate și aventura fantastică nu există incompatibilitate absolută. În Fetița și chibriturile, visul de lumină și căldură, sau comunicarea cu lumea de dincolo, exprimă o lume a iluziei, a cărei idee s-a născut din refuzul realității. Și în Florile micuței Ida, flori care au preocupări omenești și trăiesc niște experiențe omenești, fantasticul este integrat în real. Aparține structurilor romantice și apelul la simbol, care apare cu funcția sa tradițională de a comunica prin analogie una sau mai multe semnificații. Semnificațiile simbolurilor se descifrează în lumina relației existente între real și fantastic, relație care presupune o tranziție poetică de la miraculos la real, sau de la real la miraculos, mișcare simbolizată în Umbre, sugerînd relativitatea și instabilitatea unor dimensiuni, care exprimă tocmai limitele labile dintre real și miraculos. Este în spiritul romantismului și structura povestirii, bazată, pe schema căutării, în care apar niște etape specifice, pornind de la manifestarea dorinței (de fericire, în Bradul, sau de iubire în Zîna mării) la căutare și ciocnirea cu forțele adverse și, în final, de cele mai multe ori la eșec, la spulberarea iluziei. În această schemă structurală, finalul se justifică printr-o luare în considerare a realului, printr-un simț al cotidianului, legat de o existență cenușie, prin care Andersen depășește spiritul romantic.

Asemenea scriitorilor romantici, Andersen a fost tentat de confesiune, care apare fie în formă directă, în scrieri autobiografice, (Povestea vieții mele, memoriale de călătorie) sau, în mod indirect, în romane și povestiri. Deși se cultivă stilul autobiografic, se păstrează o oarecare distanță între narator și personaj, care permite relatarea obiectivă a unor experiențe personale.

Spirit romantic, Andersen și-a depășit epoca prin universalitatea povestirilor, care nu se explică doar prin faptul că se adresează tuturor vîrstelor, ci prin prezența semnificațiilor etice și estetice amintite, cu valabilitate generală, exprimate în structuri care, deși romantice, anticipează formele literare cultivate mai tîrziu în veacul nostru.

CLIO MĂNESCU

SCRIITORI AI LUMII

André Gide, — apologet al „actului gratuit" ?

Opera lui Gide, prin bogăția de nuanțe poate da impresia unui joc ambiguu, unde ideile antitetice, personajele polare, situațiile paradoxale, simultaneitatea opuselor fac să pară echivocul soluționabil în direcții diferite, iar valoarea să poată crea impresia labilității convertindu-se în nonvaloare și invers. În fond, prin aceste confruntări extreme, autorul decantează, limpezește idei, care, prin intîlniri polare, își revendică dimensiunea reală

Ideea gratuității, adică a unui „act cu totul nemotivat. Pricepeți ? interes, patimă, nimic. Actul dezinteresat ; născut din el însuși ; și totodată actul fără scop ; prin urmare fără stăpîn : actul liber, autohton." **este lansată de unul din personajele din „Prometeu rău înlănțuit", adept al acțiunii libere, suficientă sie însăși, care își găsește resort în propria-i gratuitate.**

Asistăm, prin urmare, la o rupere brutală a verigilor determinismului, căci efectul, în cazul de față efectul actului gratuit, rămîne în afara oricărei determinări cauzale, el necunoscînd o geneză nici pe plan rațional, nici pe teren emoțional, presupus prin absurd, născut ex nihilo. Deci un act care nu poate fi dedus, nu poate fi explicat. Deci un act care evoluează dezinvolt în sine însuși, un fel de act insular, care s-ar părea că poate fi contemplat dar nu judecat. Nemotivat și gratuit, el este desprins de orice semnificații, fără sensuri, rămînind doar act amorf, lipsit de flux vital, neangrenant în nici un fel de relații, nejustificînd nici un raport. Nefiind conexată cu nimic, acțiunea gratuită nu cunoaște o dialectică, ea nu se transformă pentru că e nerepetabilă, rămînind unicat fără perspectivă, în pură gratuitate. Consecințele unui asemenea act sînt individualismul, iraționalismul, amoralismul. Implicînd neangajare, pasivitate, acceptare, individul claustrat în propria-i gratuitate devine un element inhibator al progresului social și al evoluției morale a umanității.

Departe de a accepta acest act (doar teoretic posibil) însuși Gide concluzionează pe marginea lui : „o acțiune gratuită ! nimic nu poate fi mai demoralizant". Ea apare în creația lui Gide ca acțiunea în opoziție cu care se definește progresul și aceasta este semnificația prezenței alăturate în cadrul aceleași parabole a actului gratuit și a grandioasei sale antiteze — istoria lui Prometeu.

Nu este în intenția lui A. Gide de-a face apologia actului gratuit, ci, dimpotrivă, pornind de la această premiză falsă, autorul minuiește cu finețe ironia și observația subtil nuanțată, demonstrînd inconsistența și absurditatea unui asemenea act. În replică, apare Prometeu, sau în altă parte Tezeu, care și-au făurit opera „pentru binele omenirii de mîine", simbol al acțiunii conștiente pusă în slujba progresului, acțiuni de mari dimensiuni, care conturează cu mai multă pregnanță ridicolul unui posibil „act gratuit".

În „Pivnițele Vaticanului", actul gratuit se concretizează într-o crimă nemotivată, săvîrșită de un personaj bizar, Lafcadio, asupra unui necunoscut. Dar, ca și în cazul actului gratuit din „Prometeu rău înlănțuit", actul este săvîrșit, dar eșuează sub aspectul gratuității, căci intervenția cuiva care „corectează" această crimă nemotivată, îi creează aparența unei crime premeditate și Lafcadio rămîne cu insatisfacția de-a fi comis o crimă obișnuită. Actul era menit să poarte amprenta gratuității doar pentru cei din afara personajului, căci pentru Lafcadio el era motivat de dorința de a ieși, chiar și pe această cale absurdă, din rîndul „cruștaceilor, marea familie al cărei reprezentanți pe toate treptele sociale trăiau confortabil".

Lafcadio comite o crimă într-un mod absurd, într-un fel de joc indiferent, nu cu cinism, ci cu inconștiență, un act gratuit. Dar absența cauzei directe, imediate, a actului violent nu înseamnă anularea motivației crimei. Valențe simbolice are atît actul săvîrșirii crimei cît și victima. De aceea doar aparent este indiferentă persoana suprimată. Gestul absurd are pentru eroul lui Gide semnificația frondei, a persiflării, a disprețului față de normele ridicole ale unei societăți rigide, care se servește de o morală falsă, arbitrară. Lafcadio nu l-a luat în serios, ca ființă umană, pe Fleurissoire fiindcă, de fapt, el încetase demult să trăiască, destinul său vegetativ fiind orientat spre o singură ambiție, aceea de a-și urma tatăl în afaceri, destin similar cu cel al comparșilor săi din societatea în care „șantajul e o instituție sănătoasă și necesară menținerii moravurilor". Lafcadio refuză această condiție a existenței de circumstanță, a fariseismului și recurge la supremul gest de frondă prin care ar fi dorit să rupă rețeaua aparent indestructibilă de legi a societății. Fleurissoire, victima hazardului, devine un simbol al societății normate după legea eroarei și a inechității. Fleurissoire este un simbol identic cu cel pe care îl reprezenta bătrîna cămătăreasă, devenită victimă a lui Raskolnikov, cu diferența că eroul dostoievskian își alege pe îndelete victima și își premeditează actul menit a „salva umanitatea", în timp ce Lafcadio acționează spontan, aparent sub impulsul dorinței absurde și care de altfel se dovedește irealizabilă, de a trăi experiența actului gratuit, de „a vedea". Dar crima odată săvîrșită, actul absurd odată comis, Lafcadio însuși nu-i mai admiră gratuitatea. Finalul romanului rămîne deschis, dar lăuntrica tensiune prevestește dramatismul care începe să se consume pe planul interiorității. Ca și Raskolnikov, el va trăi de acum tortura morală a dezbinării, nu între el și o societate condamnabilă, ci între el și propriul său omenesc, între care se interpune conștiința ca o mărturie irecuzabilă. Romanul se încheie fără a soluționa, dar prevestind, condamnarea prin remușcare, dramatismul crizei de conștiință : „Să fug ! Asta mă sfătuiești ? Și unde vrei să fug acum ? Chiar dacă aș scăpa de poliție, de mine tot n-aș scăpa . . ".

Este departe Lafcadio de individualismul lui Spengler, pentru care omul primitiv asemenea unui uliu se aciuează singur, lipsit de orice sentimente sociale și umane. El nu dorește să zboare dincolo de bine și de rău, și chiar dacă a făcut-o o clipă, căderea este iremediabilă și în acest sens poziția lui Gide este în afară de echivoc. Dacă autorul nu-și conduce personajul pînă la consecințele lui finale și îl părăsește înainte ca acesta să fi luat hotărîrea decisivă de ispășire a vinei, se datorește și spiritului novator în ce privește tehnica creației, datorită căreia romanul încetează a mai fi o acțiune în mod necesar cu terminus a quo și ad quem. Faptul că personajul este abandonat înainte de a-și limpezi ideile, înainte de a-l convinge pe lector că și-a înțeles eroarea, nu poate fi interpretat ca o participare a autorului în direcția absolvirii eroului său. Personajul lui Gide pentru care ideea de „gratuit" a fost doar falsa etichetă a unui act cu reale motivații de ordin psiho-social, încetează a mai crede în valoarea actului său și chiar dacă autorul nu oferă soluții, așa zisul „act gratuit" a fost definitiv compromis.

Uzînd de cea mai fină ironie de tip socratic, prin care simulînd acceptarea își dezarmează adversarul cu propriile-i arme, Gide dă impresia de acceptare a actului gratuit, pentru a-l descompune printr-o analiză dinăuntru, reducîndu-l la absurd pînă la desființarea lui, anulîndu-l din stera actelor proprii condiției umane. Abordat fragmentar, fără deschiderea cuvenită spre întregul context, actul gratuit, care după cum însuși Gide mărturisește, n-a fost decît un joc de cuvinte, a putut deveni pentru unii, printr-o interpretare unilaterală, o „teorie", de falsitatea căreia însă s-a distanțat prin asocieri și disocieri foarte fine întreaga operă a autorului.

RAMONA BOCA BORDEI

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOT... ...RA"

BIBLIOTECA „A...”
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 26 septembrie 1975 ● Nr. 39 (396) 8 pagini 1 leu

Sofia Uzum

Dedicată „Anului internațional al femeii", expoziția de grafică a Sofiei Uzum, deschisă la Galeriile de artă „Eforie" din Capitală, își propune să redescopere frumusețea portului popular într-o modalitate poetică descinsă din tradițiile artei plastice românești. Deși grupată pe o tematică restrînsă, expoziția „Omagiul femeii", a opta personală a Sofiei Uzum, reușește să ofere imaginea unui ritm de clarități clasice respectînd, în interpretarea sa, întreg spiritul creației anonimilor ce au consolidat de-a lungul secolelor, cu migală, arta populară românească. Atmosfera satului, surprinsă cu acuratețe și sensibilitate, prin figurile sale feminine, poartă amprenta unei nostalgii, a unei sume de amintiri emoționante despre o lume statornic pură, ca și acele vîrste prime cărora le rămînem cu toții tributari. Sofia Uzum ne convinge, înainte de toate, să-i privim lucrările cu sufletul, cu acel suflet în care se păstrează satul, cu aerul său baladesc, cu timpul său specific gravat sever în cercuri, linii și flori pe veșmintele de toată ziua ale oamenilor lui, pentru ca, mai apoi, de abia, să permită ochiului rigoarea unei cîntăriri estetice. „La tîrg în Muscel", „Zi de tîrg la Rădăuți", „Bihoreanca", „Maramureșencele" iată cîteva acuarele din ciclul amplu ce ocupă un întreg spațiu al satului românesc, lucrări ce dovedesc mai mult o apropiere afectivă de acest cadru, decît o interpretare exhaustivă a specificului artei populare. Tonul ilustrativ, bine stăpînit ca tehnică, redă frumusețea unei lumi pe care știm că întotdeauna o vom regăsi în noi.

GHEORGHE GROSU

ILUSTRĂM ACEST NUMĂR CU LUCRĂRI DIN EXPOZIȚIA SOFIEI UZUM

PĂDUREA

Respirăm albastru și nu ne putem gîndi, că vreodată vom cunoaște aerul gri. Este toamnă, și firesc, culorile ne umblă printre degete și prin tîmple și ne este poate mai ușor de cît altădată în an, să culegem, în dreptul fiecărui sentiment, o culoare. Ziduri foșnitoare trăiesc apoteoza policromiei naturii și ne pun la îndemînă acele adînci, primare, simple cuvinte: culorile cu care ne înconjurăm bucuria actului grandios al recoltelor toamnei.

Există în fiecare dintre noi un colț foșnitor, verde, cît o amintire de peste vară sau cît o nostalgie. Există în fiecare dintre noi un colț de vibrație, poate mai vital de cît ne vine să credem prin care trece fluviul albastru al ozonului ca o renaștere perpetuă, pornit din unda foșnitoare a copacilor-frați. Există în fiecare dintre noi o rezonanță, decantată de rășinile cuaternare, deasupra căreia trei corzi învie sunetul ca pe o apă prin care ne sudăm între ele clipele de zi și de viață. Există în noi o vîrstă, densă, cît rotocoalele din pieptul copacului, deasupra căreia creștem respirînd alveolar sentimentul primăverilor aflate încă înăuntrul mugurelui știut, ascuns la piciorul unei frunze ruginii.

Și spunem pieptul copacului și trunchi, pentru că nu avem un alt cuvînt care să-l detașeze de făptura noastră umană. Și nu va fi nevoie să încercăm toate simbolurile pe care le deschide în noi pădurea, pentru a înțelege locul ei viu din viața noastră.

Vom recunoaște deci, că respirăm prin plămînii pădurilor și datorită lor, că împodobim jur împrejurul nostru uman cu figuri rupte din materia aceea supusă și blîndă a lemnului, fie că-i spunem mai apoi casă, ori pat, ori scaun, că ne rotunjim clipele din adînc ascultînd ecoul ancestral al fibrei de brad reconstituit în rezonanță umană. Vom spune hîrtie, și fructe, oxigen și viori, și de fiecare dată vom redescoperi în noi sentimentul arborelui. Pentru toate acestea și pentru că vîrsta de bronz a copacului este la o sută de ani omenești, pădurea, fie că o numim fond forestier ori pomicultură, trebuie să trăiască aceeași grije ca și cîmpul dătător de pîine. Și de aceea, România, care-și are încrustat în stemă simbolul arborelui, își respectă pădurile între marile bogății ce ne formează existența, făcînd din grija pentru „aurul verde" o literă de lege, cu toată gravitatea și responsabilitatea care descind din ea. Și fiecare dintre noi trebuie să respecte aurul verde, așa cum își respectă credința în sine, pentru că, într-un fel, datorită inimii încrustate cu pace a lemnului, trăim bucuria unor structuri de sensibilitate umană pe care, în milenii de conviețuire, s-au șlefuit cele mai intime geografii ale simțurilor.

Vorbim despre bogăția recoltelor și ne gîndim și la aromele fructelor, trăind policromii vitale. Vorbim despre pămîntul mănos al țării și ne gîndim și la coloanele foșnitoare de bazalt viu ale pădurilor. Vorbim despre clipele creșterii noastre și-n bucuria lor descoperim tumultul mut, sever al unui colț de pădure, martor al trecerii noastre.

Este toamnă, și din policromia pădurilor, culorile ne umblă printre degete și prin tîmple mai ușor, scriind sentimentele pictural pe marginea de lemn a hîrtiei.

PAUL EUGEN BANCIU

Opinii

Frumosul în artă

Dar cine, în domeniul artei, mai crede azi în ideea frumosului? — se întreabă Arnold Gehler în pătrunzătoarea sa lucrare **Imagini ale timpului**, pe care Editura Meridiane a avut fericita inspirație de a o traduce. Nu este oare — adăugă el — libera exprimare a trăirilor emotive, conștiente și mai ales incoștiente, aproape unica preocupare a unei bune părți din arta și literatura zilelor noastre?

In adevăr, o seamă de curente din literatura și arta contemporană, începînd cu expresionismul german, continuînd cu suprarealismul și terminînd cu numeroasele căutări de pictură non-figurativă, de muzică antimelodică, certată uneori și cu principiile armoniei, de poezie, ce renunță la orice disciplină a formei, de romane cu fraze voit confuze și goluri în ele, pentru a sugera o seamă de stări lipsite de inteligibiltate etc., contestă, toate, nu numai elanul vieții și logosul său, cu aspirații spre dezvoltarea multilaterală și armonioasă, ce generează bucuria de viață, ci neagă și splendoarea formei din modalitățile de exprimare, ce dau „lucrul" desăvîrșit, cum spune Tudor Vianu, pe care arta îl presupune. Pe de altă parte, o seamă de curente eterogene, pretinse existențialiste, au inundat literatura și arta cu un adevărat potop de stări anxioase, ca și cînd aventura umană în lume ar fi numai sub semnul fricii de viață și al sentimentului de alienare, nu și sub acela al luptei impetuoase și neobosite pentru triumful Binelui în lumina Adevărului și cu desăvîrșirea Frumosului, în care Gehlen continuă să creadă.

In slujba acelorași stele polare ale căutării umane a fost și mesajul spiritual al poeziei lui Ștefan Georg și Rainer Maria Rilke, Mallarmé și Paul Valéry, Ezra Pound și T. S. Elliot, la care adăugăm pe acela al lui Blaga. Cézanne, Van Gogh, Matisse, Liebermann, apoi Tonitza, Sirato și Țuculescu nu au vorbit nici ei alt limbaj. Preocuparea de armonie — și nu de zgomote — animă și concertele și simfoniile lui Webern, Hoennegger, Britten, Bartok, Enescu.

Arta și literatura țărilor socialiste înscrie apoi o nouă pagină de încredere în viață, de elan spre dezvoltarea multilaterală și armonioasă a omului în societate, cu disciplina cît mai desăvîrșită a formei lor de realizare, pe care frumosul o exprimă.

Este adevărat că azi noțiunea de frumos nu poate fi restrînsă la principiile estetice ale lui Boileau care, sub influența covîrșitoare a discursului cartezian, se definea tot prin claritate, caracter distinct și chiar raționalitate, ca și cînd legile sale ar fi acelea ale logicii științifice, ce năzuiește spre reflectarea cît mai obiectivă a lumii în minte, nu acelea ale logicii afective, proprii artei, care se străduiește pentru dezvoltarea multilaterală și armonioasă a naturii și condiției umane. De aceea literatura și arta nu angajează numai conștiința, ca știința, ci și inconștientul, iar trăirile emotive le încearcă împreună cu acelea ale societății, abordînd conjugarea neîntreruptă dintre individ și societate în slujba dezvoltării armonioase a culturii. Cu judecățile de existență ale științei ele se luptă mai puțin deoarece accentul este trecut pe cele de valoare. In fond, logica emoțiilor și sentimentelor, cu care literatura și arta operează, este prin definiție o logică afectivă a valorilor, care discriminează între adaptarea pozitivă a ființei, ce duce la dezvoltare și împlinire, și adaptarea negativă, ce mină spre destrămare, alienare și regresiune. Această discriminare ea o face sub unghiul sănătății, bucuriei de viață și al împlinirii multilaterale și armonioase a individului, funcțiunea artei fiind astfel prin excelență aceea a personalizării, cum a spus Schiller. De aci și deosebiri față de logica acțiunii, din etică și politică, ce introduce discriminare din punctul de vedere al normelor social-politice corecte, ce asigură conviețuirea pașnică dintre oameni și popoare. De aceea categoriile estetice sînt Frumosul și Uritul, Sublimul și Tragicul, Satira și Comedia, în vreme ce acelea ale eticii și politicii sînt Binele și Răul, cu care primele colaborează, întregindu-se reciproc, dar nu se confundă. Categoriile logicii cognitive sînt Adevărul și Non-adevărul, ce luminează calea optimă a celorlalte două logici.

Între Bine, Adevăr și Frumos există astfel o colaborare. Dar ea nu e nici sub imperiul uneia din ele și nici sub semnul dansului desmățat al Furiilor, ci sub acela armonios al Muzelor, mijlocit de întregirea reciprocă a contrariilor, ce asigură funcțiunea „distinctă" — cum ar spune Descartes — a fiecăruia. Din aceste motive existența omului în lume, liberă și creatoare de cultură, nu e asigurată de extrapolarea în absolut, cu caracter metafizic, a Binelui, care scoate artele, muzica mai ales, din cetate, cum dorea Platon. Precum ea nu e asigurată nici prin ipostazierea, tot în absolut, a Adevărului, cum socotea Boileau. Nu **Fiat justitia, pereat mundus** sau **Fiat veritas, pereat mundus,** sînt soluțiile optime, deoarece, proiectate în absolut, ele se pot bate cap în cap. Ci eficiența maximă este garantată numai de colaborarea Binelui cu Adevărul în slujba omului, societății și culturii, pe care Frumosul o definește, așa cum a arătat Kant, teoreticianul celor trei logici. Înaintașul a fost Aristotel, iar continuatorul este Hegel, pe care dialectica materialistă și-l însușește sub unghiul tematicii ei proprii, socialiste. La o supremație a Frumosului asupra Binelui și Adevărului se gîndise Oskar Wilde, dar afirmațiile sale, obsedate de paradox, erau doar sfidarea simțului comun, grav, călcat de complexele sale.

Uritul și ridicolul, înstrăinarea omului de lume și anxietatea precum chiar și frica de viață, urmată de deștrămare, au, desigur, și ele locul în artă, dar sub semnul satirei și comediei, cum a fost cazul la Aristofan, Shakespeare, Cervantes, Molière ori Breughel, Bosch și Daumier, iar nu sub acela al elogiului, cum se încearcă în o anumită literatură și artă decadentă a Iraționalului și Absurdului.

Contemplarea și analiza introspectivă a naturii umane nu exclude observația extrospectivă a conduitei și condiției umane, așa cum Ibrăileanu atît de convingător arăta în **Analiză și creație.** In curgerea vremii a fost de altfel loc nu numai pentru Marcel Proust, James Joyce și mai presus de orice Dostoievski, ci și pentru Lev Tolstoi, Balzac, Dickens. Pictura lui Leonardo da Vinci și Rembrandt nu a înlăturat pe aceea a lui Rafael, Velasquez ori Rubens. Ruptă apoi de lume, complacerea în analiza introspectivă frizează trăirea schizofrenică. La marii titani ai omenirii cele două modalități de analiză a lumii interioare și de contemplare a celei exterioare se întregesc reciproc. In **Werther,** Goethe face analiză interioară. Aceasta nu l-a oprit ca în **Wilhelm Meister** să facă multă observație a peisajului uman exterior. In **Faust** recurge la ambele modalități de apercepție și interpretare. Iar așa cum analiza introspectivă nu poate neglija cu totul observația extrospectivă, nici interpretarea abstractă nu poate ieși din lumea concretă a simțurilor, pe care ea o condensează, nu o omite, cum face arta abstractă din zilele noastre..

In fond, atît întregirea reciprocă dintre introspecție și extrospecție, cît și aceea dintre concretitudinea simțurilor și abstracția logosului lor, sînt sub semnul complementarității dialectice, nu sub acela al ipostazierii în absolut a unora din ele.

N. MARGINEANU

Continuare în pag. 7)

Cronica literară

1. Un program ambiţios schiţează **Argumentul** la volumul lui Valentin Taşcu, **Incidenţe** : „Făcind apropierea ideală intre criticul complet (...) şi criticul artist (analist = critic propriu-zis şi sintetist + teoretician) regăsesc ideea unei lucrări simultane a celor trei şanse de existenţă a creaţiei metaliterare". Dincolo de atracţia pe care magnificienţa unei formule : **critica totală,** o prezintă şi asupra autorului recentului volum, debutul criticului clujean, produs tardiv, după o indelungată activitate în presa literară, este (şi se doreşte) edificator, conceput fiind chiar ca o probă de eficacitate a întregului aparat critic. Şi dacă deocamdată ni se pare prematur să ne pronunţăm în ce măsura critica sa este completă, totală, putem consemna, în schimb, că este **aplicată potrivit** problemelor diferite asupra cărora se exercită, vădind nu numai suplete în mînuirea instrumentelor, ci şi talent literar. Articolul **Pentru autenticitate,** de pildă, din capitolul **Orientări teoretice în actualitate,** ne demonstrează că Valentin Taşcu scrie cu temperament, că ştie să pledeze, la bară, cauza de care este convins. Oralităţile, interogaţiile, remontranţele, sugestia confesiunii (a sinceităţii), fraza lirică ori doar strălucitoare, intră în arsenalul potrivit pentru o **captatio benevolentiae** : „Cum să vă explic ? Mă gîndesc la valabilitatea unei metafore în laturile naturale care ne cuprind, în spaţiul, cum spunea Blaga, specific modului de trai şi gîndire, sau : „Pledez pentru autenticitate gîndindu-mă la tendinţele cîtorva prozatori şi poeţi..." şi : „Forma este o chestiune de talent, autenticitatea este una din ataşare organică".

1. Valentin Taşcu
„INCIDENŢE"
(Editura Dacia, 1975)

2. Ion Lotreanu
„ANALOGIA SUVERANĂ"
(Editura Eminescu, 1975)

In afara unor perspective interesante asupra poeziei lui Ioan Alexandru şi Radu Cârneci, capitolul **Teoria şi poezie** ne propune cîteva revizuiri. Se argumentează, aici, filiaţia cultă a versului lui Dosoftei (modelul cel mai apropiat fiind Jan Kochanowski). Alte articole se ocupă de poetica frazei în Istoria ieroglifică, de preocupările privind tehnica versificaţiei ale lui Alecsandri şi Ibrăileanu.

Ultimele două capitole : **Cricită şi istorie literară** şi **Lecturi contemporane : unitatea gustului pentru prezent şi istorie** completează cercetarea pe „verticală" din **Incidenţe.** Pretextele sînt, şi aici, diferite. Greu de spus, deocamdată, dată fiind dezinvoltura cu care autorul volumului **Incidenţe** schimbă uneltele criticului cu cele ale istoricului şi teoreticianului literar, care dintre preocupările sale actuale va prevala.

2. Printr-o raportare arbitrară, mecanică, manifestările în cîmpul criticii ale unui poet sau prozator sînt considerate, de regulă, un act pur subiectiv, pledoarie **pro domo,** oricum în afara rigorilor unei critici ştiinţifice. O frază în acest sens ar putea fi spusă (dacă nu a fost, deja) despre volumul **Analogia suverană** al lui Ion Lotreanu, poet delicat, senzitiv, cu o gesticulaţie lirică discretă, aplicat uneori ariei livreşti. Atît numai că **Analogia suverană,** în afara ultimelor două studii, nu atît de extinse (**Poezia unor romane** – despre Gabriel Garcia Marquez şi Eugen Barbu, şi **Un comentator al liricii,** asupra criticii lui Pompiliu Constantinescu), este o carte de eseuri. Formulă încăpătoare, chiar potrivită criticii artiste (şi a autorilor de literatură), dar şi modului de a privi lucrurile distant, de a le cerceta cu metodă şi aplicaţie erudită.

Ce ne propune, prin urmare, Ion Lotreanu în eseurile recentului volum ? **Analogia suverană** este un studiu cu referinţe teoretice de la Aristotel pînă la Valéry ori Wellek şi Warren (cu al lor tratat de **Teoria literaturii),** despre comparaţie metaforă, alegorie etc., toate subsumate unei singure categorii : analogia. Poet (dar şi comentator al producţiei literare „la zi"), Ion Lotreanu este interesat de implicaţiile pe care respectivele concepte le au pentru înţelegerea poeziei. Concluziile studiului respectiv trebuie interpretate, deci, prin prisma efortului de precizare a instrumentarului critic : „Repetarea raporturilor analogice dinlăuntrul poeziei este importantă îndeosebi în perspectiva înţelegerii liricii (...) O cale spre înţelegerea poeziei este, între altea altele detectarea şi explicarea structurilor analogice, de la formele lor simple pînă la cele complexe, de la imagine pînă la viziune". Aceleiaşi preocupări i se circumscriu şi ale două eseuri, **Intre imagine şi ficţiune** şi **Către o lectură ideală.** Primul abordează o serie de probleme precum „cuvîntul poetic", „nucleele lirice", „dinamica poemului", „funcţiunea exemplului", propune, chiar, cîteva tipologii, cîteva formule de cuprindere a poeziei. Vorbeşte, bunăoară, despre „o zonă a frigului" în creaţia lui Baudelaire, Eminescu, Bacovia. Ion Barbu etc., ori despre poezie ca „evadare din cuviinţă", altfel spus abaterea poetului de la cadrele obişnuite ale creaţiei sale. Probleme de poetică abordează şi cel de al doilea eseu amintit mai sus. O afirmaţie, aici, paradoxală doar ca venind din partea unui critic care este, totodată, poet : „Spuneam (...) că poetul trebuie crezut. Ne refeream la ce spune el **prin** poezie, dar nu la ceea ce crede **despre** poezie. Opiniile poeţilor despre poezie în genere sînt subiective, iar cele despre propriile versuri exagerat de unilaterale". Afirmaţia paradoxală, încă o dată, cu atît mai mult cu cît eseurile lui Ion Lotreanu propun în primul rînd un şir de lecturi – penetrante, comprehensive – de poezie ori în căutarea acesteia.

LUCIAN ALEXIU

Prezenţe literare

Tiberiu Utan sau reabilitarea esteticã a ocazionalului

De-a lungul a două decenii de activitate, poetul Tiberiu Utan a publicat, în contrast cu abundenţa editorială a multor confraţi de generaţie, numai şase volume de versuri, dintre care unul, „Steaua singurătăţii", Editura Tineretului, 1968, o selecţie cu caracter antologic. Cu toate acestea, poetul a stat mereu în atenţia criticii literare, care a dovedit o îndreptăţită receptivitate pentru scrisul său, comentatori dintre cei mai autorizaţi ai poeziei româneşti contemporane consacrîndu-i studii dense, generoase în intuiţii critice de reală fineţe şi pătrundere. „Profilul poetic" al lui Tiberiu Utan e conturat, deci, în liniile sale esenţiale, definitorii, de o exegeză prestigioasă, bogată. Rîndurile de faţă vor numai să releve predilecţia poetului pentru „interpretările lirice" ale unor motive „ocazionale" sau ale unor elemente din sfera contingentului, de o părelnică banalitate.

In consonanţă cu recunoscuta delicateţe a imagisticii sale, cu timbrul său liric discret, surdinizat, Tiberiu Utan evită, în general, abordarea directă, frontală, a „marilor teme" ale poeziei dintotdeauna, preferind să se insinueze în filonul de aur al acestora prin sugestiile lirice subtile ale unor „interpretări lirice", prilejuite de elemente din sfera „faptului cotidian", al experienţei sale imediate de viaţă.

Transcenderea contingentului se petrece sub regimul afectiv de autenticitate şi vibraţie al unei calme, învăluitoare ipostaze meditative. „Prima lecţie", o revedere a satului natal, o „Convorbire telefonică", „In metrou", o excursie la „Iasnaia Poliana", etc. constituie, încă din volumul de debut, „Chemări", 1955, tot atîtea motive de inspiraţie, de reflecţii profunde, într-un registru nuanţat, uşor elegiac. „Aşadar, nu din pedanterie şi nici din dorinţa de a veni în întîmpinarea unor posibile demersuri ale istoriei literare îşi datează poetul fiecare poem şi face precizări, la o primă vedere inutile, cu privire la locul şi alte circumstanţe în care au fost scrise. „La Festivalul Tineretului, într-o piaţă din Varşovia", „Pe un aeroport", „La Mogoşoaia", etc. constituie adnotări directe de însăşi intimitatea actului de creaţie, a modului în care, însăşi viaţa, simplă şi expresivă cum e, prin elementele ei imediate, cotidiene, a declanşat fluxul liric al lui Tiberiu Utan.

In volumul „Cartea de vise", Editura pentru literatură, 1965, imaginea unei „Sălcii între ape" îi prilejuieşte subtile consideraţii pe tema însingurării, contemplarea unei „Cupe etrusce" – sugestii ale curgerii inexorabile a timpului, cunoaşterea unui „Copac fără păsări", pe un anume meridian al mapamondului, îi smulge, prin dezacordul strident cu legile firii, accente pamfletare memorabile. Cu indicibilă delicateţe evoluează poetul în sfera aparenţei banalităţi, ca în această antologică elegie a vremelniciei şi o frumuseţii ignorate : „Risipite-n ierburi / flori de păpădie / despre voi un cîntec / nimenea nu scrie.// Geaba la cărare / staţi înghesuite / nimeni nu vă stringe / să vă dea iubitei" // Prea vă treceţi iute / triste flori de scamă / oamenii vă calcă / vîntul vă destramă // Nimenea pe lume / nu vă ia în seamă...".

Numeroasele poeme dedicate unor personalităţi marcante ale artei şi culturii româneşti ilustrează, de asemenea, caracterul ocazional (în accepţiunea superioară a termenului) al unei bune părţi a poeziei lui Tiberiu Utan. Lui Tudor Arghezi, de pildă, căruia îi datorează (după cum s-a remarcat, adesea, cu îndreptăţire) evidentul cult pentru cuvîntul potrivit îndelung, eleganţa şi concizia sintaxei sale poetice, Tiberiu Utan îi închină două catrene de o remarcabilă forţă expresivă : „Intoarsă, rădăcina în rază s-a schimbat / şi, pipăind azurul cu-antene de mătase, / stîrnită din ţărînă, pe veacuri nume-a dat / la tot ce fără nume pînă atunci rămase. // Lipitu-s-au de lucruri poreciele, / şi-astfel / vor rătăci prin lume, ca un năravcare ţine, / ca un păcat de care, ca să te scapi de el, / mult mai uşor îţi şade să te desprinzi din tine".

„Jurnalul unei călătorii", „Insemnări ungare", „Povestiri din Boemia", etc. sînt titlurile unor cicluri de versuri, inspirate de călătoriile poetului, care atestă, o dată în plus, voluptoasa aderenţă la real a sensibilităţii lui Tiberiu Utan. In aceste jurnale lirice de călătorie ocazionalul este reabilitat estetic prin subtextul reflexiv al stampelor naturiste propuse, prin autenticitatea trăirilor încorporate tuşelor peisagiste de o solară luminozitate şi acurateţe expresivă.

VICTOR RUSU

Lecturi

Romulus Cojocaru „POEME"

(Editura Eminescu, 1975)

Aflat la cea de a doua carte de poezie, poetul dezvoltă cu francheţe liniile melodice ale primului său volum, **„Punct căzut"** – 1969, neoferindu-ne mari surprize, prin trecerea anilor care despart cele două volume, rămînînd în continuare un fin caligraf, robit în a surprinde fulgerări ale realităţii sale interioare, sentimente, trăiri de o clipă, fiind un ardent cîntăreţ al clipei fugare : **„Mă ridicam să cuprind ardent tot cerul", („Punct căzut"** – poezia **„Oglinda")** sau **„Timpul mă uită şi curge / Şi somnul tresare în noapte / Şi mă regăsesc stăpîn pe clipa / In care cioplesc destine"** (volumul **„Poeme"** – poezia **„Destin").**

Nu este în intenţia noastră de a face o paralelă între cele două volume, dar poetul se pare că se bucură, într-o rotire concentrică, intenţia sa fiind, poate, de a-şi adăuga noi cercuri la o lume proprie, fără mari răsturnări, fără strigăte şi patimi existenţiale, „bucurîndu-se", deopotrivă, de priveliştile lumii **(„Cad frunze din salcîmi, albe, / Rotitoare în vînturi rotitoare, / Respir şi se face departe / Intre lună şi soare"),** sau de chemările unui sunet de romanţă **(„Scăriţile pe suflet şi vioară, / Tremură arcuşul tehui, / Incep durerile să doară / In amintirea nimănui...),** sau de miraculoase revelaţii bachice **(Luna o văd prin fereastra deschisă. / Mă închin lumii... / Norii trec mai jos cu o palmă, – / Torn şi beau – / Noaptea mă înfăşoară, / Norii trec.../ O, de cînd beau cu ciobanul din lună / Şi nu-l mai văd).**

Poetul reuşeşte mai cu seamă atunci cînd exprimarea sa este „spontană", cînd spune **„dintr-o dată",** lungimile îi repugnă, nici nu are o voce amplă, de rezonanţă, el este un **pictural,** se simte în elementul său în preajma norilor (o frumoasă obsesie), între ploi şi zăpezi, în revelaţii fremătătoare, din care iese uluit şi fermecat, poemele sale amintind de siluetele de pe împletiturile orientale, fragile, făcute parcă din oase de păsări abia ieşite în bătaia vîntului...

Avînd sentimentul că ne aflăm în faţa unui poet care merită toată atenţia lectorului, prin sinceritatea pe care o emană, prin „nepreţiozităţi", şi mai cu seamă prin **bucuria** pronunţiei sale, încheiem cu această admirabilă filigranare : **„Ploile de toamnă au început / Şi din nou tristeţe / Iarăşi m-a durut / Apa ce-o să-ngheţe. / Mă voi ţine oare / Pînă la april, / Ca să rid în soare, / Ca să fiu copil ?...".**

GEORGE SURU

ION PULBERE : „Literatura barocului în Italia, Spania şi Franţa"

(Editura Dacia, 1975)

Micromonografia lui Ion Pulbere năzuieşte să ofere o perspectivă globală asupra literaturii barocului în Italia, Spania şi Franţa. Autorul cercetează, într-un capitol introductiv, istoria conceptului şi controversata problemă a utilizării termenului de baroc în studiile de istorie literară. Capitolele următoare pun în discuţie, în ordine succesivă, relaţia între Renaştere şi baroc, teoria literară a barocului, expresii ale literaturii baroce în teritoriul literaturilor romanice din Apusul Europei.

Indiscutabil, prima şi remarcabila calitate a cărţii lui Ion Pulbere e evidentul ei folos. După studiile generale, de orientare asupra barocului, semnate de G. Călinescu **(Romantism, clasicism, baroc în Impresii asupra literaturii spaniole)** şi Adrian Marino **(Barocul în Dicţionar de idei literare, I), Literatura barocului în Italia, Spania şi Franţa,** a cercetătorului clujean, text abreviat al unei teze de doctorat, e un preţios izvor de informaţie, o contribuţie notabilă la cercetările privind barocul literar. Format la disciplina severă a criticii universitare, autorul foloseşte o metodă de cercetare exigentă şi circumspectă. Ion Pulbere a citit, în ceea ce priveşte literatura barocului, scrieri fundamentale, texte, pe care le comentează cu o acribie şi o rigoare care nu exclud, ci dimpotrivă presupun, spiritul de fineţe. Aşa, bunăoară, sînt comentariile pe care autorul le însăileazăpe marginea poeziei lui Quevedo şi Góngora, a conceptismului şi cultismului în lirica spaniolă a barocului. Subtile şi nuanţate sînt şi observaţiile privind motivul „Fortuna labilis" în barocul spaniol.

Ceea ce s-ar mai fi putut cere cărţii ar fi fost o prezenţă mai apăsată a propriilor opinii ale autorului. Nu mai puţin, o metodologie care să facă apel la un comparatism interdisciplinar (literatură, arte plastice, filosofia culturii). O astfel de metodologie e solicitată chiar de obiectul cercetării, de forma „deschisă" a stilului baroc. Aplicarea unui comparatism interdisciplinar ar fi înscris demersul critic într-o arie mai largă şi ar fi mărit interesul studiului întreprins de Ion Pulbere. E evident, de pildă, că teoria literară a barocului trimite către o estetică generală, atît a epocii, cît şi a stilului baroc. Sîntem alături de Ion Pulbere atunci cînd se amendează tezele unui Eugenio D'Ors, **(Lo Barocco)** sau Gustav René Hocke **(Manierismus in Literatur).** Despre presupusele coordonate „eterne" aistorice ale barocului (la d'Ors) sau manierismului (Hocke). Dar la aceşti autori (şi nu numai la ei), Ion Pulbere putea găsi sugestii rodnice privind trăsăturile stilistice comune ale barocului în artă, literatură, filosofie, concepţie despre existenţă. Antagonismele de natură ideologică, atît de vii în epocă, relaţiile complexe şi contradictorii între baroc şi Contrareformă, aprecieri asupra axiologiei şi metafizicii epocii barocului (care influenţează sistemul de valori al operei literare) se cereau în mai mare măsură amintite. In pofida acestor observaţii, considerăm că **„Literatura barocului în Italia, Spania, Franţa"** rămîne o contribuţie valoroasă la cercetarea epocii barocului, un izvor preţios de referinţă, o carte ce poate fi consultată cu folos şi încîntare.

TRAIAN LIVIU BIRAESCU

Cronica mărunta

IDEILE, DIN IMEDIATA LOR APROPIERE

Entuziasmul Corei Irineu pentru opera lui Proust (Ideea europeană, 3-10 dec. 1922 : **Proust şi romanul subconştientului)** menită a fi nu numai semnalat (de altfel a şi fost, într-un stil din cu deosebire folositor, alcătuit de Cornelia Ştefănescu, **Reacţii româneşti faţă de inovaţia proustiană.** Vezi **Momente ale romanului,** Ed. Eminescu, 1973, pg. 112-153) ci şi comentat ceva mai pe larg. In 1922, anul morţii romancierului, opera sa este deja recunoscută. Mihail Ralea comentase, la noi, încă din 1920, „La umbra fetelor în floare", iar Benjamin Fundoianu scrisese, în 1921, în **Rampa,** despre **Arta lui Marcel Proust.** Publicistica noastră nu avea cum să rămînă indiferentă faţă de un scriitor ce, în 1919, primise premiul Goncourt. Din diverse motive, literaţii români, îndeobşte cei mai deschişi „inovaţiei", îşi dădeau silinţa să admire „In căutarea timpului pierdut" şi nu s-ar putea spune că nu reuşeau, deşi azi motivele admiraţiei lor s-ar putea să ni se pară, să zicem aşa, provizorii. Camil Petrescu va fi acela ce, începînd de prin 1924, va asalta, cu succesive intervenţii eseistice, subtilităţile operei proustiene, înscriind, în programul său „propagandistic", la loc de onoare, numele romancierului francez.

In încheierea articolului său din 1922, Cora Irineu scria : **„Romanele lui Proust nu sînt o conturare de indivizi şi acţiune prin fizionomie şi pasiuni şi nici nu se supun nici unui plan de compoziţie. Te-ntrebi în faţa acestui material de cercetări şi documente sufleteşti, bogat pînă la abuz – deşi neegal în greutate – dacă nu ai de-a face mai curînd cu memoriul unuia dintre cele mai de seamă capete ale fimpului ? Dar tipurile se îndepărtează de povestitor, obiectivîndu-se, prin rolul ce-l joacă în** drama ideilor (s.n.). **Nu dinsele îi sînt dragi autorului. Iar nouă ne rămîne drama"**

„Unul din cele mai de seamă..." iată un superlativ într-adevăr curajos ! Dar **drama ideilor,** cea care animă personajele **(„tipurile")** lui Marcel Proust, jucînd, un **rol,** înseamnă nu numai o observaţie (probabil foarte subtilă) ci şi un fel de **a adera** la operă.

Drama ideilor, iată cuvinte ce, unul lîngă altul, vor însemna momentul în care o generaţie de scriitori iese la lumină. Că aceste cuvinte îşi au, în literatura europeană, în aceşti ani, vechimea lor, nu ne va împiedica să afirmăm că primele generaţii de scriitori ce se vor afirma după întregirea Tării le vor da un sens propriu.

Andrei Pietraru, cel al lui Camil Petrescu, „mistuit de o frămîntată viaţă interioară", ar putea fi unul dintre ei : ginta celor care „au văzut idei", a lucizilor camilpetrescieni nu este inventată de un literat. „A vedea idei", „drama ideilor" traduc o stare de spirit.

In „drama ideilor", ce înscrie de atîtea ori între protagonişti minţi şi nume ce azi le pronunţăm cu adîncă recunoştinţă, cititori de cultură în România anilor '20-'40, trebuie să amintim deci şi numele acelora ce, în roluri secundare, au realizat acea fuziune totală între existenţă şi operă. Şi unul dintre acestea ar fi acela al Corei Irineu. E straniu că fascinanta ei **biografie** nu şi-a găsit comentatorul. Prin ea, epoca poate fi studiată în adînc, şi vibraţiile ei, detectate fără eroare. Campaniile (mai degrabă „exclamaţiile" publicistice) ale autoarei în probleme feministe sînt de un excepţional interes pentru cercetător.

II. Fireşte că progresul eseistelor noastre faţă de Cora Irineu este uriaş. Le desparte o epocă istorică : mai bine de jumătate de veac. Nu e interesul nostru să le discutăm pe toate căci – vorba corespondentei noastre Magda Lena B. Caracaliţă „tovarăşă Anemone, unde mă întorc, numai de literatură dau : cînd să mai meargă femeia la servici, cînd să mai facă un guleş, o prăjiturică şi alte delicatese". Ei, cînd ! Dacă de exemplu o să citiţi articolele Sandei Faur, mult iubită tovarăşă, veţi afla că toate se pot împăca de minune. Scrie Sanda Faur **(Femeia,** nr. 7, septembrie, 1975, pg. 22) că Slavici ar fi scris **Fefeleaga.** Că interesează că **Fefeleaga** e de Agîrbiceanu, ce importanţă are, asta o ştiu şi elevii de clasa a VII-a (că altfel rămîn repetenţi). Ideile văzute din imediata lor apropiere anulează micile pasiuni gospodăreşti. Filozofia cere sacrificii !

ANEMONE POPESCU

Frontispicii

O carte în fața istoriei literare

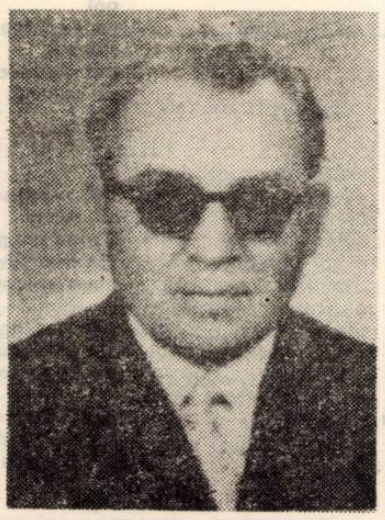

Am putea observa că aproape toți eroii (cei înscriși pe orbita miracolului erotic) sînt artiști, ființe a căror alcătuire presimte puritatea absolută : orgolioasa lor însingurare mai păstrează adevăratele valori transmise din veac, ale umanității.

Nuvelele din **Straniul paradis** au devenit un punct de reper în evoluția literaturii fantastice românești și au fost citate ca atare, de atîtea ori, în notele bilanțiere de sezon sau de doctorat literar, încît doar această nouă ediție a cărții, recent apărută, mai poate demonstra că ele, aceste nuvele, aparțin literaturii vii, adevărate, și nu climatului omagial-primăvăratic ce adie textele iluștrilor noștri contemporani. Literaturii vii și nu inventarelor birocratice : carte apărută în anii războiului, carte aparținînd, prin strania ei biografie (și cărțile își au destinul lor) anilor războiului, într-o măsură mult mai mare decît s-ar putea bănui, dezvăluind, într-un limbaj ce poate fi înțeles mai ales de către inițiat, drama unei umanități sfîșiate de interdicții despotice, a unei generații de intelectuali și artiști siluite de o necruțătoare, ucigătoare invitație la abdicare, **Straniul paradis** este o carte a evadărilor. Unde se poate evada, cum se poate proteja sensibilitatea umană, cum poate rezista, ea, în fața agresiunii barbariei, a invaziei monștrilor ? Ce îl poate salva pe om din atrocitatea lumii în care trăiește ?

Sînt întrebări ce au obsedat scriitorii unei epoci. Și aceste obsesii au devenit, pentru unii dintre ei, cadrul unui program literar. Un program literar complex, avînd în centrul lui **existența umană,** orizontul ontic, primordialul. Unii dintre aceștia au evoluat în datele unei literaturi pentru care reflecția reprezenta principalul mijloc de afirmare a **literarității.** Mai exact, al **voinței literare.** Alții au apelat la limbajul miturilor : a celor consacrate de istoria literară.

Laurențiu Fulga face parte din ultima categorie. El este **literatul** prin excelență și intrarea sa în literatură subliniază, și încă cu cită violență (vezi cuvîntul introductiv, „Confesiune la prima carte") condiția de excepție a scriitorului. Sensurile ei vom incerca să le subliniem mai tîrziu.

Alegoria centrală a cărții este indicată de titlu. Iubirea nepămîntesc de puternică, regizată de dincolo de fire, ar recupera, fie și pentru un timp infim, adevărul **uman.** Și concluzia : miracolul iubirii nu poate înfrunta realitatea brutală a unei lumi care nu mai crede în ea. Izgonirea din paradis este leit-motivul tuturor nuvelelor : izgonirea într-o lume a cărei realitate imediat cognoscibilă este aceea a morții.

Mai mult decît ar bănui-o cei ce caută în **Straniul paradis** doar coordonatele fantasticului, cartea aceasta se naște din zbaterile unei generații literare, prea împrăștiată azi de timp ori de vremuri, pentru a-i regăsi adevărata identitate. Urmele unor motive comune pot fi descoperite — ciudat — tocmai în poeziile (și în atitudinea literară) a celor ce vin **după** Laurențiu Fulga. Este o generație neoromantică, sau o generație ce propune, din nou, atitudini și simboluri romantice. Este, un limbaj al evadării acesta, dar și al afirmării rezistenței scriitoricești, în care orgoliul, nu odată, reprezintă începutul și sfîrșitul unui program de rezistență. O boemă literară, cu trăsături bine definite și cu individualități literare puternice alimentează mitul (polemic, în acei ani) predestinării literare. Grandoarea și superbia creatorului crește direct proporțional cu presiunile unei societăți disprețuitoare față de munca sa.

Cuvîntul introductiv („Confesiune la prima carte") al lui Laurențiu Fulga este semnificativ în această privință. În el vorbește Creatorul. Cartea s-a despărțit de el, a devenit **ființă,** organism autonom, stăpîn al unor puteri oculte, capabile să se răzvrătească împotriva lui. A dobîndit sacralitate prin „secretele fundamentale" pe care le dezvăluie. Se schițează chiar un program prin care autorul vrea să sublinieze valoarea gnoseologică a demersului său literar : „Din structura unor astfel de oameni (oameni obișnuiți, n.n.), oferindu-mă însumi cel mai tragic exemplu, eu n-am reținut decît aparențele fizice și condiția lor de victime. Fiindcă e multă vreme de cînd am înțeles că pe dedesubtul istoriei cotidiene, domestice a lumii, ca un dublu perfect al acesteia, figurează o altă istorie, suprasensibilă și bizară, care ne aparține de la geneză și-n care ne refugiem cu nemăsurată voluptate, ca spre un liman salvator, dar ale cărei certitudini și miracole ne e dat să le cunoaștem numai în ceasurile mari ale vieții". Întreaga prefață ar merita să fie transcrisă atît pentr patetismul confesiunii cît și pentru fanatismul credinței în cuvîntul scris. Divulgarea intențiilor, mărturisirea, ce ar părea că detaliază, punct cu punct, obiectivele autorului, schițează, în amănunt, drumurile evadării. Și armătura romantică a arhitectonicii, în care locul central îi revine dublului.

S-ar putea vorbi, lîngă această carte, despre iluminare și inițiere, despre modele literare și mitologice, despre eros și thanatos, și despre multe altele ce ar scoate în evidență locul pe care ea îl ocupă în cadrul prozei moderne. Mai cu insistență însă, credem, s-ar putea releva dimensiunea ei eminesciană. **Sărmanul Dionis** și, mai ales, Cezara, pot oferi prilej de fructuoase comparații cercetătorului. Dar **Straniul paradis** este o carte febrilă, în care **tragicul** se întemeiază, fără putință de a fi confundat ca dimensiune a condiției umane. Semnele epocii își pun amprenta pe această carte, document unic al unei generații literare. Și carte fundamentală a unei cariere literare : căci toată opera lui Laurențiu Fulga e scrisă sub semnul ei. Sub înalta ei protecție.

C. UNGUREANU

Psihoterapie și axiologie*)

Cartea lui I. Vianu **Introducere în psihoterapie** constituie un studiu de excepție, în care experiența clinică a autorului și vasta sa informare în psihiatrie se îmbină într-o constructivă **sinteză antropologică.** Cunoscutul psihiatru bucureștean se afirmă și ca un original cercetător de idei și fapte, optînd pentru prezentarea experienței personale într-o virgilică ipostază de protector al suferinzilor angajați pe drumul reintoarcerii posibile din ampla odisee a bolii psihice.

Pentru I. Vianu, **psihoterapia** poate (și trebuie) considerată ca o „medicină a omului integral". Apoteoză a comunicării interomenești, încărcarea de autentic și gravitate, ea își propune obiective pe cît de umane pe atît de ambițioase prin vigoarea lor. Adevărata menire a acestei arte vindecătoare este după autor nu consolare, ci „de a fi ecou strigătului de singurătate al celui aflat în impas".

Pentru a apăra „schema somatică", pentru a face bine asigurîndu-i bolnavului o „proteză de conștiință" ne instituim în cadrul psihoterapiei ca un **alter-ego.** Încercăm în acest fel să „recalibrăm" viața interioară și concomitent să ameliorăm mediul de inserție socio-cultural al celui care pătimește. Or, nici psihanaliza, nici terapia comportamentală nu îndeplinesc această condiție definitorie, „structurantă" — după I. Vianu — pentru practica psihoterapeutică.

Contribuția majoră a antropologului Vianu constă în încercarea rodnică a edificării unui sistem de **psihoterapie totală.** Iar aceasta, în accepțiunea noastră, nu poate fi decît o **psihoterapie morală,** fiindcă numai omul moral poate modela exhaustiv ființa umană, în natura sa **interontică.**

În general, boala psihică înseamnă **dezangajare axiologică.** De aceea, psihoterapeutul trebuie să fie protector și educator al valorilor pe drumul reînsenînării existenței eșuate. Dincolo de această terapii, necesitate de participare, de schimbul de sentimente, informații idealuri și speranțe nu există decît abstracții evanescente de tipul celor freudiste. **Reciprocitatea de conștiință,** comunitatea dintre psihoterapeut și bolnav constituie singura putere de existență a oamenilor, care culminează în actul medical de intenționată și planificată vindecare.

În partea a doua a lucrării, sînt discutate sistematic modul de desfășurare și optimare a psihoterapiilor individuale, și de grup, oportunitatea și minusurile tehnicilor de relaxare, indicațiile lor. Cu fiecare capitol se ilustrează și confirmă calitățile de fin și eficient psihoterapeut ale doctorului I. Vianu, priceperea sa în convertirea unor principii abstracte în „arta" de a lumina și de a vindeca pe cei indu-

vîntului psihoterapie care, în afara psihanalizei, înseamnă o galaxie de comunicări omenești fără specificitate lexică și adresă fermă. Iar înăuntrul psihanalizei din ce în ce mai multe „cadavre" neîngropate după o crîncenă bătălie.

În afara psihanalizei se înmulțesc alieniștii care imaginează adoptarea unor noi orizonturi de acțiune terapeutică. În acest climat științific, dincolo de titlul modest de „Introducere ...", I. Vianu ne oferă un **sistem original** de a gîndi și a practica dificila misiune de psihoterapeut, amintindu-ne din nou că psihoterapia, prin esența sa de cunoaștere comprehensivă, se îngemînează cu axiologia și arta. Și chiar dacă — paradoxal — psihoterapiile au murit „pe rînd", e de ajuns să privim Soarele — acest simbol al ocrotirii — ca să constatăm că, de milioane de ani, rosturile lui binefăcătoare n-au suferit nici o abatere, La fel ca și puterea de asistență reciprocă a oamenilor ...

Scrisă în forma unui dialog interdisciplinar, cu sensibilitate și talent literar, lucrarea lui I. Vianu constituie prin mesajul său umanist o foarte aleasă contribuție la dezvoltarea psihiatriei românești.

EDUARD PAMFIL

* Ion Vianu, Introducere în psihoterapie, Ed. Dacia 1975.

Carte de știință

Vocația sinnoetizării*)

Conștiința omenească și-a dezlipit pleoapele în condiții generale echivalente **interdisciplinarității** (Ed. Pamfil) fiindcă ea

Actualitatea vie a demersului întreprins se evidențiază mai ales în capitolul final, unde autorul, cu viziunea de adevărat prospector, ne asigură că „singura garanție de viață a psihoterapiei este scrutarea atentă a evoluției sociale și funcționarea ei ca o parte a psihiatriei comunităților". Prin această nouă deschidere de orizonturi, de orientare socială a intențiilor medicatoare, se speră în depășirea crizei semantice și de metodă pe care o traversează psihoterapia contemporană.

Născută din spontana posibilitate de empatie și bunătate a neamului omenesc, terapia psihică, întrețesută foarte dens cu geneza persoanei, s-a diluat progresiv în oceanul prezumțios al mediocrității, s-a botezat în sute de feluri, a practicat cele mai variate tipuri de intoleranță și dogmatism, pentru a descoperi — pînă la urmă — că nu deține nici o mulțumitoare definiție a persoanei și nici un ferm sistem de cîntărire a succeselor terapeutice. Psihanaliza, în loc să construiască o imagine realistă a ființei existente, a săpat o imensă groapă pentru himere. Practic, însă, această mare „aventură" a spiritului din secolul XX ne-a costat decesul cu-

așeza sub nesfîrșita cupolă de lumină a soarelui neliniștea întrebărilor, cîntecul bunătății și fulgerele impacientate ale **cunoașterii unitare,** polarizată pe descifrarea corelațiilor interfenomenale.

Unitatea ontologică a ființei s-ar fi destrămat, probabil, dacă ea ar fi trebuit să trăiască de la început tensiunea **dualității** dintre subiectiv și obiectiv. De altfel zona critică a cunoașterii constă în modul cum se întîlnește și articulează lumea fenomenelor cu alta mai puțin vizibilă a subiectivității. Întîlnirea aceasta mișcătoare dintre subiectiv și obiectiv s-a demonstrat a fi constant de o mare potență noetică.

Filozofia informației — așa cum o concepe V. Stancovici — își propune „rediscutarea marxistă a teoriei cunoașterii în lumina semnificațiilor informației". Aceasta înseamnă, implicit, considerarea relației subiect — obiect într-o **perspectivă informațională,** ceea ce conferă acestei originale angajări filozofice consistență noetică, precum și posibilitatea realizării unei cuprinzătoare sinteze în gîndirea științifică contemporană.

Cu toată dezvoltarea luxuriantă a științelor moderne, raporturile ultime, **funciare,** dintre cunoștințe, au rămas la fel de problematice ca și în marele trecut al gîndirii filosofice sistematice. Datorită **pulverizării** unității Realului, prin „aventura" spiritului analitic, constatăm cît este de dificil să gîndim coerent lumea fenomenelor, cînd ne lipsește o **viziune unitară** care să realizeze legătura dintre Om și Lume, dintre prezent și posibil.

În acest context socio-cultural, excelenta lucrare a lui V. Stancovici sugerează o modalitate **sistemică** de integrare a Omului în Univers „confirmînd viziunea filozofiei marxiste și deschizînd perspective noi, ontologiei sale". „Tripla relație complexă" între persoană și lume (informațională, substanțială de existență și de mișcare) se pretează unei traduceri fidele „în termenii ciberneticii privind integrarea sistemelor".

Și chiar dacă „uneltele" sale mintale se numesc „informație", „structură", „sistem", „globalitate", „sinergie", „integrare", etc. omul actualului se reîntoarce mereu la fecunditatea **idealului leonordian** care visa la realizarea condiției plenare a umanului integrat în marea armonie a Universului. Fiindcă nu putem transforma decît ceea ce imaginăm, organizăm și proiectăm în contrapunct cu dinamica schimbătoare a lumii.

Pentru noi, în schimb, subiectivul și obiectivul sînt **co-generice** în cunoaștere, realizînd o **globalitate interontică,** care constituie marca unicității dialectice a ființei umane.

Decantînd din aspectul caleidoscopic al informației sensul său fundamental, filozofic, „semnificația care convine întregului Univers" autorul ne conduce cu măiestrie „pașii mintali" pe culoarele întortocheate ale universului fizic" **(gnoseologie),** pentru ca în continuare să trateze cu erudiția-i recunoscută organizarea și dialectica complexă a „universului uman" **(epistemologie).** Din modul cum se articulează cele două părți ale lucrării, rămînem cu sentimentul plenar și convingerea realistă că, în gîndirea contemporană, informația reprezintă o buclă epistemologică atît de extinsă și prestigioasă încît constituie liantul major al procesului de convergență noetică **(sinnoetizare),** care potențează perfecționarea continuă, adaptativă și valorică a persoanei în lume.

Filozoful V. Stancovici ne demonstrează astfel că **interdisciplinaritatea** este mult mai mult metodă decît scientism și că realizarea unei „sinergii multidisciplinare" devine posibilă nu prin acumularea unei excesive cantități de informație, ci prin **perfecționarea** pînă la optimare a interrelațiilor, legăturilor operaționale, valențelor dinamice ale fenomenelor, studiate de către cei care fac sinteza culturii.

Datele dispersate, furnizate de diversele discipline științifice nu pot fi integrate într-un ansamblu comprehensiv decît prin folosirea unei metode „totalizatoare" și „valorizante" pe care numai filozofia o poate oferi. Practicarea științei în afara unei **analize critice filozofice** înseamnă lipsă de finalitate, imposibilitatea concluderilor în albia adevărului obiectiv, fiindcă progresul noetic este direct proporțional — după M. Malița — cu **stăpînirea fundamentelor.** Imperativul străvechi al științei „sapă gropi (dig holes) se convertește azi în : „înțelege integritățile" (dig wholes).

Desprindem printre rîndurile acestui eseu filozofic, scris cu „vocația sinnoetizării", îndemnul de a restabili primatul multilateralității integratoare a **spiritului sintetic** în gîndirea științifică contemporană. Fiindcă predominanța demersului analitic, a specializării înguste, îl privează pe Om de libertatea afirmării plenare a potențelor sale de cunoaștere și transformare a lumii.

DORU OGODESCU

* V. Stancovici „Filosofia informației" Ed. Politică 1975.

Ion Rahoveanu

LA TIMPLA ZILEI

O, har sub norii plîngători și-aprinși,
zeificate amintiri-ruini,
sub cer și-n valuri de carpatici sfincși
e truda mea de secerat lumini.

Mi-e soare patria-n contur ardent
sărbătorită în lumini baladă.
Mihai Viteazul de pe monument
prin raze își înalță sceptrul-spadă.

O patimă a munților invie
și se sculptează bronzurile erei,
aici, pătrunde Omul în tărie,
noi sintem mirii soarelui și-ai terrei.

Azurul ne atrage-nalt ogor,
lucrarea timpului și-a noastră-așteaptă
triumful piscului interior
pe moartea care ne visează treaptă

REVERSUL MEDALIEI

Intotdeauna e ca pe o culme
tot altul necuprinsul să-mi rămînă
și însetat e drumul meu prin lume
fiindu-mi taine-atitea stea și zînă.

Dar ceru-l am aici și-alături magi
și în istorie ca într-o arcă
stilp trebuind văzduhurilor larg
cuvîntul este timpul de se-ncarcă.

De la nivelul cerurilor vii
rememorez prieteni de-nălțare,
sînt jertfele azurului aci
și viitorul omenirii-n soare.

SETE COTIDIANĂ

În nebunia multiformă-a gării
chiar ploaia se preface în petale,
în taina dintre oameni și a zării
fur astfel farmecul prezenței tale.

Tu vino mai aproape și renunță
la tine însă-i, la umbrela ta,
de pe acest neincetat peron
în ora fără umbra noastră grea.

Se duce ploaia-n drum desferecat
și oamenii și trenurile pleacă
lăsindu-ne singurătatea-ntreagă,
lumina reciprocă-a ei, de pradă.

Poate să vină seara, svonul negru,
dar drumul tău încolo fie greu,
eu te opresc cu duhul meu integru
pînă la roua plînsă de Orfeu...

Eugen Evu

CULCAT IN IARBA

Culcat in iarba cu adinc de nouri
percepi in imn sămința și ardoarea
dintr-un tărîm ce curge prin ecouri
către iubire să-l sărute Marea...
Prin lună trec melancolii de ape
și singeră sub riuri căi lactee
Atunci pămîntul vine mai aproape
prin florile șoptite de femeie...

ORAȘ AL ARDERII

Totul e ardere, efort al luminii
prin mulțimi
răsărind la ferestrele
Patriei ;
Cuvintele au prilejul înalt
de a curge in forme omenești.
Inima-i cuib in taină rădăcinii
pentru păsări de noapte și miracol acest
dureros de clar
ritual între săbii
la nașterea oțelului...
Alina e-i țipătul florilor albe
sărutind visul de zi
Liniștit de prezența Omului.
muntele cade in genunchi
intr-un imn.
Arborii se intind peste drum
sărutindu-se in ochii lumii.

Irene Mokka

VINATOARE

Amintirile multor punți
unele pot fi călcate de vint

noaptea zace la pindă
cu ochi plini de răbdare
in limba crengilor scufundată
cu urechile vigilente
pentru zgomotul culorilor

poate noaptea trece
fără dîră
poate trebuie să ningă
și se cunoaște urma

fiecare vinat are ceasul său
la adăpătoare

STINCA...

Stinca
are acest obraz
pe care de secole
mă străduiesc să-l
adopt

care rezist in fața privi ii ei
care ar putea să mă limpezească

umbra sa se intinde
spre incuviințarea mea
și eu aștept plin de bănuială

UMBRA BUNA...

Umbră bună
piedică a privirii
in imensitate

vai ce nebunie
această spaimă

unde orice depărtare
chiar in groază
devine liniște

ORICE SPUI...

Orice spui
fiecare cuvint picură
gol
de cind topesc pilula
spaimă
atit de dulce
pe această singuratică limbă

DIN ARBUSTUL TĂCERII...

Din arbustul tăcerii
să culegi
boabe coapte de culoarea cinabrului
ele dau singelui
noua culoare a vieții

năframa agățată in vintul frunzișului
ele imprimă mireasmă
de fin și soare

cine își răcorește cu năframa fața
va simți intipărită livada
și asprimea izmei

În românește de PETRU SFETCA

Adina Iuga

CINTEC DE LEAGAN

Dormi, pruncul meu,
și-ți voi face leagăn
din frunzele noi ale verii
ca să-ți deschid somnul spre vis
și-ți voi face scară
din razele tari ale soarelui
pentru urcușul spre cerul de ani
și-ți voi face cupă
din pumnii munciți ai pămintului
să ai de-nchinat pentru prieteni.
Dar acum, pruncul meu,
dormi, ca eu s-adun putere
pentru cele ce se cer
adevărate.

TREZIRE DIN SOMN

Vise vechi
din nopțile mele golite de somn
mă cotropesc, transformate in fiare
și-mi cer să răspund

pentru toate infringerile din mine
cred din nou porunca de-a rupe
acel ceva care-mi fură victoriile.
Aud cum vine Viața să-mi dea incă un an
dar nu-l voi mai duce pe plaja pustie
Ca pe un copil am să-l port
și-l voi lăsa să zburde in carusel
hrănindu-l cu clipele tinere.
Iar cind va fi spontan și puternic
il voi scălda in mirosul meu
de frunză sălbatică
și, cu fructele secundelor lui curgindu-mi pe sini,
voi alerga să-ngrop măsura infringerii.
Abia atunci voi pleca
spre plaja cu dragoste, unde,
tu mă aștepți.

NINSORI

Ninge cu poeme
Azi și numai azi,
zece, o sută, o mie de azi,
Acum și numai acum,
zece, o sută, o mie de acum,
n-am căutat, te-am găsit,
m-am găsit.
Exist prin curajul de-a nu mă nega
și prin violența cu care vă dau
măsura de ani pe cițiva azi.
Mereu și mereu uit să-mi amintesc
ninsori cu fulgi și cu noapte
dintr-o vreme fără culoare.
Respir intr-un azi a cărui clipă e doi
și brusc ninge in mine cu fapte și ani.

Creion

Inimi în lemn

Nu cu mult timp în urmă am fost părtaș la descoperirea unei frumuseți ascunse. Mă găseam într-o veche fabrică de prelucrarea lemnului. În uriașul depozit, în aer liber, trunchiurile arborilor zăceau stivuite în mari piramide și, cum dormitau acolo nemișcate, poate că ele păreau (desigur, și datorită cojii for aspre) niște înspăimîntătoare reptile moarte. Cite un trunchi, după ce era închis în etuve cu aburi, laolaltă cu alți confrați, lua drumul halei, spre descojire și prelucrare. Totul părea să se petreacă firesc și fără nici o bătaie de inimă. Însă cind trunchiul a fost prins în ghiare de fier și niște cuțite repezi au început să-l ciopîrțească, să-l descojească de pielea lui aspră, am avut aproape fizic senzația durerii, mai ales că geamătul ascuțit al schijelor de lemn inunda spațiul din jur. Rămas nud, ca să zic așa, în carnea lui albă, trunchiul a trecut în hala deruloare. Atunci s-a petrecut fenomenul de care vreau să amintesc aici. Trunchiul anonim nu-și descoperise încă nici o taină. Supus aburilor, descojit, tăiat în bucăți egale, el aștepta în fața mașinii deruloare. Dinții ei i-au netezit mai intîi pielea. Apoi, aproape ca într-un miracol, în cîteva secunde, întreg trunchiul acela rotund s-a transformat, sub ascuțișul cuțitelor, într-o lungă piele de lemn, aburindă. Pielea aceasta țișnea din gura mașinii, se intindea, sfia și aburea, pe masa din fața femeilor, care o măsurau, o sortau, o tăiau. Credeți-mă, totul se petrecea ca într-un miracol. Și minunea avea loc sub ochii mei. Era o metamorfoză a unei frumuseți ascunse pînă atunci în lemnul anonim de-afară. Și cînd am privit cu atenție, și o emoție crescîndă, am zărit deodată, în mijlocul acelui furnir de lemn, ce vălurea în fața mea, două inimi de o culoare mai închisă. Parcă ar fi fost chiar două inimi roșii, desprinse dintr-o inimă adevărată și vie și închise pentru totdeauna acolo în lemnul alb ce aburea. Dar femeile, cu gesturile lor mecanice și iuți, au luat repede din fața mea minunea descoperită, de care abia am avut vreme să-mi dau seama. În fața gurii lacome a mașinii aștepta de-acum un alt trunchi ce urma să-și dezvăluie taina.

ION ARIEȘANU

Televiziune

DUMINICĂ, 28 septembrie

Cravatele roșii. 9,35 Film serial pentru copii: Doktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar: 13,12 De la o anecdotă la... alta. 13,22 În premieră pe țară: „Stan și Bran se însoară" 13,34 Rezultatele exacte ale concursului „Ghici ghicitoarea mea". 13,48 Antologie Tv. „Conferință despre... cometă" de I. L. Caragiale. În toate rolurile Florin Piersic. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,37 Cîntecele Dunării (II). 15,00 Magazin sportiv. Tenis de cîmp: Cehoslovacia – Australia. Semifinala interzonală a „Cupei Davis". Selecțiuni înregistrate din partida de dublu. Fotbal: Rezumat filmat din meciurile disputate în cupele europene intercluburi. Avancronica în imagini la meciul de box Cassius Clay – Joe Frazier pentru titlul mondial la categoria grea. 16,00 Medalion Irina Loghin. 16,12 Umor universal: Somerset Maugham: Prînzul. 16,28 În curînd la București: Ansamblul de balet contemporan „Rambert" – Anglia. 16,35 Povestea filmului muzical. 16,54 Invitație la circ. 17,03 Șah-mat în.. 15 minute. 17,30 Drumuri în istorie. Între Mureș și Tîrnave (I). 17,50 Film serial: UFO. 18,40 Cantoane și păduri. 19,00 Lumea copiilor 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic: „Un copac crește în Brooklyn". 22,10 24 de ore. 22,15 Duminica sportivă.
8,30 Deschiderea programului. 8,40

LUNI, 29 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Contemporanele noastre. 19,25 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun... continuă. 21,00 Fluxul calității. 21,25 Roman-foileton Familia Thibault. 22,10 24 de ore

MARȚI, 30 septembrie

9,00 Teleșcoală 10,00 Pasiuni pe 16 mm. 10,20 Moment folcloric. 10,30 Film artistic (reluare). Pedro pleacă în Sierra. 11,50 Telex. 16,30 Teleșcoală. 17,00 Telex 17,05 Cîntecele mele... 17,25 Scena. 17,45 Estrada estradelor cu soliști ai Teatrului de estradă din Brașov. 18,05 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,50 Tragerea de amortizare ADAS. 19,00 Teleglob. Pekin – o zi din viața capitalei. 19,20 1 001 de seri 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Seară de teatru. Ludovic al XIX-lea de George Călinescu. 22,00 Muzică ușoară cu Ruxandra Ghiață 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 1 octombrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Colegi de generație. 10,20 Biblioteca pentru toți 11,10 Estrada estradelor... cu soliști ai Teatrului de estradă din Brașov. 11,25 Drumuri în istorie. Între Mureș și Tîrnave (I). 11,45 Album coral. 12,00 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex 17,05 Lecțiile operetei. 17,25 Fotbal. Dinamo București – Real Madrid. Meci retur în Cupa campionilor europeni. Transmisiune directă de la Stadionul „23 August". 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Muntele azaleelor. Premieră pe țară. O producție a studiourilor din R.P. Chineză. 22,10 24 de ore.

JOI, 2 octombrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba germană 17,00 Telex. 17,05 Atenție la... neatenție! 17,25 Muzică de promenadă. 17,45 Enciclopedie pentru tineret. 18,15 Universitatea Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta internațională. 20,35 Teatru pentru tineret. Un răspuns pentru Ana. 21,35 O mie de lumini. Emisiune muzicală realizată în studiourile Rai din Roma. 22,10 24 de ore.

VINERI, 3 octombrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,20 Film artistic: Prințesa. O producție a studiourilor din Suedia. 21,50 Intilnire cu opereta. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 4 octombrie

11,00 Ora copiilor. 12,00 Film artistic. Muntele Azaleelor (reluare). 14,10 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 15,00 Fotbal. Politehnica Timișoara – F.C. Constanța ((Campionatul național divizia A). 16,50 Tineri interpreți de muzică populară, laureați ai Festivalului „Maria Tănase" – Craiova 1975. 17,10 Vîrstele peliculei. 18,10 Întîlnire cu Elisabeta Neculce-Cartiș. 18,30 Teatru de poezie. Cînd însuși glasul gîndurilor... 19,00 Recital Angela Similea. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia 20,45 Film serial Mannix. 21,35 Avanpremieră. 21,40 24 de ore. Sport. 22,00 Marele spectacol.

Televiziune

HORIA VASILESCU

„Șoseaua, ca un șarpe alb-gri..."*)

De data aceasta, deși călătoria era relativ scurtă – sub șaizeci de kilometri – cînd am trecut prin fața clădirii baroce a tribunalului, un tînăr înalt, blond, într-un costum beige, cu cravată roșie, îmi făcu un semn discret să-l iau. „Probabil că i-a trezit speranțe numărul meu de circulație, neschimbat, indicînd inițialele unui alt județ și și-a închipuit că sînt la drum lung", m-am gîndit eu și am frînat. Tînărul veni pînă la geamul mașinii și, fiind foarte deșirat, se aplecă mult ca să-mi vorbească.

– Mă luați și pe mine pînă la Herculane? mă întrebă el fixîndu-mă cu o privire albastră, în care pîlpîia mai mult grija decît îndoiala.

– Eu mă abat la Valea Perelor, i-am răspuns. Dacă-ți convine, urcă.

A ocolit mașina din două salturi și s-a tolănit alături de mine, pe bancheta unde Marta refuza să ia loc. Își bîțîia ușor picoarele lungi, pesemne îl preocupa faptul cum se va descurca de la Valea Perelor mai departe, pînă la stațiunea balneară, între cele două localități fiind o distanță de douăzeci și cinci de kilometri.

– Credeam că sînteți ardelean, îmi spuse tînărul, și din modul cum pronunțase fiecare cuvînt am înțeles numaidecît că am de-a face cu un bihorean.

– Sînt și eu un fel de ardelean, am glumit, căci întristarea lui vagă, sinceră, mă bucura oarecum. Nu sînt de baștină din Ardeal, dar sînt de-al lor, de-asta ți-am spus că și eu îs un soi de ardelean, am completat o sumară explicație străduindu-mă să-i vorbesc în graiul celor de pe Someș.

Tînărul mă scrută o vreme cu curiozitate ca și cum evita să pice într-o capcană, apoi se dezlănțui:

– Cînd te întîlnești cu un ardelean de-al tău, abia aștepți să schimbi o vorbă – și după numărul mașinii dumneavoastră eram ferm convins că e așa – și cînd colo dai de un om din alte părți, aduce puțin cu un șoc. Să știți că n-aș fi îndrăznit dacă...

– Dar nu te mai scuza atît, omule, l-am încurajat eu destul de familiar. Te-a apucat dorul de casă, ce mai! (Tocmai eu mă găsisem să fac pe gugumanul, fiindcă ce altceva simțeam la rîndul meu, – din moment ce goneam spre Nela, spre satul în care se aflau mulți dintre prietenii copilăriei mele).

Șoseaua urmărise, la început, ca un șarpe alb-gri, aproape, ca la o zvîrlitură de băț, curgerea întunecată a căii ferate. Se zăreau ici-colo, pe buza terasamentului brun, grupuri de oameni, cu căști de protecție de un oranj strident, care ridicau pe scripeți, extrem de încet, cu atenția încordată, stîlpii masivi de beton ai viitoarei magistrale electrice. Stațiile feroviare se succedau destul de repede și pe întinsul lor desenat ca un proiect, țintuit pe planșetă de reflexul exact, neabătut, al șinelor vagoanele roșii, de marfă, și cele negre, cisternă, aduceau uimitor cu niște căsuțe și jucării prea mari.

Cîmpiile din jur, iar mai departe spinările colinelor ce se înălțau domol spre trupul munților, ofereau ochiului un curcubeu verde, de la nuanța cea mai crudă, firavă, pură, pînă la aceea ce-ți trezește impresia că bate în negru, mustind de sevă densă. Clocotul germinației răzbătea deasupra pămîntului ca un abur transparent, tremurător, sub un cer limpede-limpede, învăluitor, în pînzele de lumină grea.

– Dumneata, cum de ai ajuns pe meleagurile astea? l-am provocat eu.

– Așa cum ați ajuns și dumneavoastră acolo, departe de casă, îmi răspunse el mohorît, dar fără să aibă aerul că mă înfruntase. Simplu, adăugă el, m-au repartizat aici. Sînt aproape de doi ani, dar m-am obișnuit după o săptămînă de parcă aș fi localnic de cînd lumea.

Încercam să-i ghicesc profesiunea. „Să fie profesor de geografie, sau de istorie? Ăștia au nostalgia plaiurilor natale în sînge. Locul unde s-au născut îl socotesc înțesat de taine și legende, de tezaure arheologice care îi adastă anume pe ei", îmi ziceam eu. „În orice caz, economist nu e", am conchis cu siguranță.

– Ești cumva profesor de liceu?

Tînărul surîse larg, dezvelindu-și un canin de metal. Savura ideea că își poate disimula identitatea, profesiunea, pentru că bărbaților, în general, această împrejurare le conferă un spor de încredere în forțele lor.

– Inginer, nu ești...

Iarăși surîse, deschis, dezvelindu-și dinții, însă nu mai rezistă tentației de a mă copleși cu un răspuns neașteptat și, într-adevăr, îmi spuse deodată grav, exagerat de serios:

– Nu, sînt judecător.

De data aceasta îmi scăpă mie un zîmbet.

– Ai dreptate, tovarășe magistrat, la această profesiune nu m-aș fi gîndit. De altfel, un judecător are întotdeauna dreptate, l-am tachinat eu. N-am cunoscut în viața mea un judecător în carne și oase. Poate să ți se pară neverosimil, dar așa este. Cunosc numai un avocat, și cu ăsta am discutat un sfert de oră strict profesional.

– Ați avut necazuri?

Ce puteam să-i mărturisesc prietenului meu, judecătorul? Îl consideram, deja, deși se afla cu totul întîmplător lîngă mine de mai puțin de douăzeci de minute, o veche cunoștință. Avea în felul lui de a fi sincer, spontan, de a fi grav, nostalgic, surizător și din nou grav, ceva aparte, o concretețe de omenesc (dacă nu-i supăr pe biologi și psihologi deopotrivă cu împerecherea aceasta de cuvinte), de care te atașezi numaidecît fără rezerve.

N-am știut nimic pînă în urmă cu un an despre lumea unde se caută și se împarte dreptatea, despre proceduri riguroase cuprinse în coduri și articole, ca în chingi de oțel, despre termene de gîndire și amînări de dezbateri, despre aliniate și excepții ce se invocă doar în anumite limite, despre comunicări de acte și citații, despre motive de fapt și temeiuri juridice, despre perimetrul acela al coridoarelor și încăperilor unde pașii împricinaților se încrucișează cu ai avocaților, unde se înfățișează, apoi, observînd exigențele unei discipline nemaiîntîlnite în altă parte, judecătorilor în robă. Această lume, care și acum îmi apare ca un ocean imprevizibil, dar solemn, impunător, s-a zidit între mine și Marta, eu rămînînd pe un țărm instabil, cețos, iar ea retrăgîndu-se pe un alt țărm, ce se îndepărta cu fiecare val, cu fiecare ceas din noapte și din zi, pînă ce n-am mai zărit-o, topită pentru totdeauna în ochiul orizontului ce ne înconjoară...

Avocatul Liman, un individ tuciuriu, unsuros, cu părul rar, de culoarea sării, lipit pe o țeastă rotundă ca un pepene, cu un mers adus, m-a căutat la clinică și mi-a vorbit cu un rînjet acru, dînd tot timpul din mîinile sale mici și păroase: „Am onoarea să mă prezint: Avocat Liman L. Emanoil. Sînt apărătorul ales (n-am priceput semnificația acestui **ales**) al soției dumneavoastră. Am depline puteri să tratez cu domnia voastră orice probleme privind divorțul, cît de dificile ar fi, dar cu precădere cele delicatisime".

Primind citația pentru a mă înfățișa la judecătorie ca pîrît în procesul intentat de ea, n-am știut ce poziție să adopt. Mă refer, bineînțeles, la persoana mea, adică la comportarea mea în chip de răspuns, nu la poziția față de divorț. Eram încredințat că fiind **pîrît**, totul era ca și soluționat. Nu-mi puteam imagina că desfășurarea procesului mai poate fi influențată în vreun fel de cineva care e categorisit pîrît. Ignoranța mea detestabilă în materie juridică s-a răzbunat cu vîrf și îndesat, dîndu-mi un aer ridicol cînd i-am spus avocatului Liman: „Bine, bine, cred însă că e o neînțelegere, sau așa ceva.

Eu sînt pîrît, tovarășe avocat ales. Eu nu pot face nimic, de ce mă căutați?" Avocatul Liman majoră atunci procentul de rînjet, ca o alifie respingătoare, brînzită, pe obrazul său transpirat, și-mi peroră cu un evident triumf (fiindcă el era la curent de minune pasămite cu numărul forțelor de asalt și dispozitivul de apărare al inamicului din bivuac): „Tocmai de aceea, stimate tovarășe doctor Nor, nu este nici un **malentendu** la mijloc. Incontestabil, sînteți pîrît, dar eu am venit, vă caut adică, iertat să-mi fie deranjul, să văd cum **priviți** dumneavoastră acest divorț. În bună măsură, situația este clarificată. Unele disocieri privind viața dumneavoastră conjugală au fost operate, dar, știți dumneavoastră, un divorț este întotdeauna o chestiune alarmant de delicatisimă. Vi se impută lipsa de afecțiune, răceală, stîngăcie în cultivarea și protejarea relațiilor cu o femeie, care vă este soție, toate acestea adevărate fiind, sau acceptate fiind mă rog, la un moment dat pot declanșa reacții din cele mai neprevăzute, cu consecințe nefaste pentru ambele părți. Un divorț ratat adesea este mai dezastruos decît o sinucidere neizbutită. Și, întrucît dumneavoastră n-ați binevoit a vă înfățișa niciodată, nici la apelurile instanței, nici la chemările repetate, stăruitoare, aș zice patetice, ale clientei mele, am, reiterez depline **delegații** să vă întreb..." Nu-și găsea cuvîntul. Îl irita la culme fumul țigării mele. Țineam mîinile îndesate în buzunarele halatului și, cu țigara în colțul gurii, îl priveam pe avocatul Liman prin vălătucii de fum albăstriu. Cazna lui de a prinde din zborul oratoriei sale inutile, pe care – bănuiam – o pregătise minuțios, cuvîntul prețios cu valoare de unicat – aidoma entomologului care trebuie neapărat să nimerească cu o precizie de prestidigitator locul optim unde să înfigă acul între aripile firave ale fluturelui – se prelungise chinuitor. Un moment, rînjetul se evaporă, suspendat, obrajii săi apărură parcă fără fard, mai nebărbieriți, apoi avocatul Liman clipi de cîteva ori contrariat și își reveni: „Dacă nu mă înșel, cumva, așa cum mi-am îngăduit să intuiesc din capul locului dumneavoastră stăruiți, adică vă mențineți pe aceeași poziție..."

Mă salută respectuos (probabil că și această politețe ține mai mult de recuzita profesiei sale, decît de caracter), scuturîndu-și umerii strîmbi și mă părăsi, nu fără a mă mai gratula cu o doză de rînjet. L-am considerat laș, fiindcă nu voiam în nici un fel să o condamn pe Marta. Chiar dacă avocatul Liman nu era finalmente decît o piesă neutră, un meseriaș ce primise o comandă în schimbul unei simbrii, un emisar trimis în misiune specială de către Marta, într-o recunoaștere strategică importantă înainte de declanșarea atacului decisiv, eu am ales (sînt de acord să suport ocara că am făcut-o dintr-o falsă comoditate), greșeala cea mai lipsită de temperatură, cît se poate de insignifiantă pînă la un anumit punct, căci dacă aș fi fost în stare să o învinuiesc pe ea, sau **și pe ea**, eroarea aceasta trebuie să o trec inevitabil printr-o zonă fierbinte. Poate că așa acceptasem să împart un dram de lașitate tocmai cu piesa neutră, cu avocatul Liman, amînînd astfel să străbat acea zonă fierbinte...

– Nu, n-am avut necazuri de genul la care te referi, i-am răspuns într-un tîrziu judecătorului de pe bancheta de alături.

– Atunci? mă luă el surprinzător de autoritar.

– Vrei să mă interoghezi? am glumit eu.

– Vai de mine, cum vă puteți închipui așa ceva? Poate că e o deformație profesională de-a mea, încercînd să merg sau mai bine zis să ajung, dincolo de întrebări, dacă mi-este permis să mă exprim nițel metafizic. Am convingerea, și o spun răspicat chiar dacă uneori judecățiile grave te aruncă extrem de ușor într-o lumină ridicolă, că pentru fiecare om există o întrebare capitală, o întrebare ce îi aparține numai lui, o întrebare ce îi este hărăzită. Ceva de domeniul absolutului. Cutare, bunăoară, se poate întreba toată viața ce înseamnă omul, dar nu numai așa fiindcă n-are ce face sau fiindcă țintește să se umfle în pene față de ceilalți, ci o obsesie constantă, dacă doriți, bolnăvicioasă la un moment dat; cutare se interoghează, mă rog, ce înseamnă femeia, altul ce va să zică propria lui viață, propria lui soartă, răspunderea sa, sau ce este, ce reprezintă, ce alcătuiește și schimbă istoria, roata ei. Afirmația mea este neîndoios enunțiativă, cum elegant glăsuiesc unele opuri de specialitate cu care mi-am bătut capul în anii studenției, căci șirul întrebărilor practic e inepuizabil. Nu degeaba se poate afirma că în lume sînt mai multe întrebări decît răspunsuri. Și asta e îmbucurător.

Încheindu-și perorația, deveni iar grav. Buzele groase i se lăsară mult, ca împietrite, și-i desenau o expresie mohorîtă, bătrînicoasă. Avea o mimică anevoie de descifrat, fiindcă își reveni brusc arborînd un surîs limpede.

– Și totuși dumneavoastră nu mi-ați spus mai nimic. Ați afirmat că discuția cu acel avocat a durat numai un sfert de oră, și s-a purtat **strict profesional**. Ce acoperă această formulă?

Avea osîrdia unui copil neastîmpărat ce zgîndărește, în mîinile sale îndărătnice, un obiect nou, nemaivăzut, greoi, strălucitor, prea atrăgător prin ineditul său, pentru ca el să-l strunească cum se cuvine, măcar să-l țină în loc ideea că obiectul acela necunoscut este fragil, primejdios, ori poate, dimpotrivă, plicticos, vid, mincinos, fără mister. Curios, nu eram deloc indiferent la tenacitatea fățișă a judecătorului, dar găseam nepotrivită, inacceptabilă, împrejurarea de a furniza pe nepusă masă explicații satisfăcătoare tocmai acestui tînăr, mai ales că el însuși socotea – credeam eu – că ne desparte, ca vîrstă, un deceniu. Reținerea mea încăpățînată îi stîrni, cu toate acestea, un gust amar, fiindcă era împletită cu bîjbîiala îndoielii. Poate că întîlnisem, în sfîrșit, cînd nu mă așteptam defel la așa ceva, prin jocul năstrușnic al hazardului, un om cu care puteam să stau de vorbă ca și cu mine însumi, fără ascunzișuri, sau chiar cu mai mult curaj.

– Am fost un fel de martor într-o cauză minoră, l-am mințit eu, și am început să fredonez ceva, improvizînd.

---

* Fragment din romanul în pregătire **„În fața ta, în urma noastră"**.

Teatru

Cu TRAIAN BUNESCU, directorul Teatrului național din Timișoara

– Ce propune nou Teatrul Național din Timișoara, pentru stagiunea care începe ?

– Stagiunea pe care o vom inaugura peste cîteva zile se vrea – idee pentru care luptăm de mai multă vreme – **o stagiune a calității,** în primul rînd. Stagiunile trecute ne-au demonstrat cu prisosință că publicul a crescut din toate punctele de vedere exigența lui pentru un teatru serios, major, de ținută este sporită. Stagiunea trecută a constituit pentru noi un examen pe care îl socotim promovat. Spectacolul care ne-a pus cele mai mari probleme a fost „Un fluture pe lampă" de Paul Everac, iar realizarea lui artistică, regizorală, scenografică, pe planul interpretării, ne-au adus satisfacții. De aceea, în noua stagiune, folosind și experiența acumulată, ne-am propus un repertoriu care are această mare calitate de a ne obliga la eforturi susținute. Mă refer aici la capodopera lui B. St. Delavrancea „Viforul", piesă cu sinuoase implicații în epoca istorică dată și cu bogate învățăminte la a cărei montare am avut bucuria de a-l avea alături pe talentatul nostru regizor Ioan Ieremia, iar ca scenograf pe Emilia Jivanov.

– Aveți și piese inedite în repertoriu ?

– Sigur că în atenția noastră au stat mai întîi piese din dramaturgia națională, clasică (la care m-am referit) și contemporană. Dar vă pot spune că piesa lui Corneliu Marcu „Comoara din deal" n-a fost jucată deocamdată decît de Naționalul bucureștean în aceeași discuție se înscrie și piesa dramaturgilor timișoreni Sergiu Levin și Emil Reus „Poveste, poveste de pe cînd n-a fost și este". În fine, amintesc una din capodoperele shakespeareene „Henrich al VI-lea" care, iarăși, după cîte știu, nu a fost pînă acum materializată în spectacole în țara noastră. Noi ne-am oprit de asemenea la o piesă americană, a dramaturgului Saul Levitt, piesă intitulată „Dosarul Andersonville" și la o alta a dramaturgului grec E. A. Tossizza „Întoarcerea la Micene". În linii mari, acesta este proiectul nostru repertorial, la baza alcătuirii lui stînd criterii de ordin ideologic, optiunea regizorilor noștri și, în egală măsură, posibilitățile actoricești de care instituția noastră dispune în momentul de față. Ne-am ghidat, de altfel, și după preferințele și gustul extrem de diversificate ale publicului. **Părerea noastră este că avem un repertoriu echilibrat, angajat, care poate satisface toate cerințele. Să nu uităm că viitoarea stagiune este și o stagiune festivă, teatrul nostru împlinind 30 de ani de activitate.** De aceea dorim foarte mult ca producția noastră artistică să aibe imprimată în ea și această pecete. Se află continuu în atenția noastră problema realizării integrale a planului repertorial precum și aceea a menținerii și sporirii numărului de spectatori. **Sîntem hotăriți să nu mai facem nici un rabat calității spectacolelor pe care le vom prezenta.** Un lucru nou pe care îmi face o deosebită plăcere să-l comunic este că avem în plan organizarea unui **ciclu de spectacole de poezie,** în colaborare cu cadre didactice ale Facultății de filologie. Sperăm că ele vor deveni tradiționale.

– Considerați că teatrul este pregătit, din punctul de vedere al potențialului său actoricesc și regizoral, să ducă la îndeplinire, dezideratele amintite de dumneavoastră ?

– Da. Ne-am bazat în munca de gîndire a repertoriului în exclusivitate pe forțele și capacitățile noastre, pe care nu avem voie să le privim static ci într-o mișcare dinamică a creșterii și a profesionalizării lor.

– Au intrat în tradiția acestui teatru acțiuni menite să-și apropie categorii de spectatori cît mai diverse. Ce se preconizează în acest sens ?

– În relația Teatru-Public, noi pornim de la ideea că obligațiile cele mai mari ne revin nouă. De aceea vom lărgi gama de metode pentru a face cunoscută producția noastră în rîndul spectatorilor, în întreprinderi și instituții, în unitățile școlare, în învățămîntul superior, etc. Vom prezenta acestor oameni fragmente din spectacolele noastre, micro-recitaluri, vom organiza întîlniri la locul de muncă. **Întreprinderea prietenă,** intrată de-acum în tradiție se va bucura de o atenție sporită. Numărul acestor **prieteni** va crește în stagiunea viitoare. Pe de altă parte, **Teatrul nostru va avea stagiuni permanente în 12 localități ale județului.** Ne bucură faptul că am descoperit acolo un public avid de teatru. Aș aminti, în acest sens Lovrinul și Ciacova, pentru interesul de care reprezentațiile noastre s-au bucurat, pentru sprijinul dat de organele locale de partid și de stat, pentru satisfacțiile culese de actorii și regizorii noștri. Relația noastră cu acest public îndrăznesc să spun, deja format, va fi tot una activă. **Am dori să prezentăm unele premiere ale teatrului la Lugoj,** acțiune care va începe cu „Procesul Andersonville". N-aș vrea să uit să anunț că **scena noastră va fi dotată, în trimestrul care urmează, prin grija organelor de partid și de stat, cu o orgă de lumini.** Deși instalarea ei va atrage anumite perturbații în fluxul producției și a prezentării acesteia publicului, acumulările de pînă acum și direcționarea potențialului artistic și tehnic ne creează convingerea că actuala stagiune se va înscrie în viața cultural-artistică a județului și, chiar a țării, cu majuscule.

ANTOANETA C. IORDACHE

Cu SINKA KAROLY, directorul Teatrului maghiar din Timișoara

– L-am căutat, în toiul repetițiilor, pentru primul gong, pe tovarășul Sinka Károly, directorul Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara.

La fel ca și în stagiunile trecute – spunea domnia sa – vom căuta să punem un accent și mai pronunțat pe calitatea și încărcătura ideologică-artistică a muncii noastre. Vom căuta să răspundem prin eforturi sporite indicațiilor și sarcinilor politice și cultural-educative ce ne-au fost trasate de plenara C.C. al P.C.R. din 3-5 noiembrie 1971, respectiv de Congresul al XI-lea al partidului. Astfel vom acorda în continuare o atenție deosebită creației literar-dramatice autohtone contemporane, oglindă remarcabilă a noilor transformări politico-sociale și culturale ce au loc în țara noastră a problemelor ce frămîntă pe omul nostru, societatea noastră. În acest sens vom mobiliza toată capacitatea noastră creatoare, căutînd să organizăm astfel punctele de greutate ale repertoriului, ca acesta să fie compus cel puțin 50 la sută din piese originale în premieră absolută, sau cel puțin absolută în limba maghiară.

– Ce noutăți promite în acest context ansamblul teatrului în noua stagiune ?

– Vom deschide noul an de activitate cu o piesă de Aurel Baranga, „Interesul general" reprezintă o continuare a colaborării noastre deosebit de fructoase cu autorul „Opiniei publice". De asemenea vom pune în scenă o nouă creație a cunoscutului romancier și dramaturg Sütö András, intitulată „Flăcări și statui", rămînind să definitivăm textul piesei „Cocoșul de tablă", o lucrare dramatică, după părerea noastră izbutită a unui autor debutant, Dan Rebreanu, de actualitate și cu tematică social-politică din dramaturgia universală clasică și contemporană, piese ale unor autori din țări socialiste. Vom prezenta „Familia Glembay" de Miroslav Krleza, „Femeia trecută" de Ben Jonson, „Frații" de Illyés Gyula. Ne-am gîndit desigur și la inimoșii noștri spectatori tineri. Sperăm că piesa „Mateiaș Giscarul" de Fazekas-Méricz le va aduce satisfacții cel puțin la nivelul celor din anii trecuți.

– Probabil că nu se va întrerupe nici firul tradiției scenei literare, punct de rezistență în activitatea educativă a teatrului . . .

– Ne-am gîndit să punem în scenă trei montaje politico-literare, realizate din versurile cu tematică actuală ale unor autori contemporani din Banat și din țară.

– Cum apreciați relațiile dv. cu instituțiile și întreprinderile de la noi, cu publicul în general?

– Ne aflăm în plină dezvoltare și lărgire a tuturor contactelor cu spectatorii. Creșterea de la an la an a numărului de abonamente arată o dezvoltare firească a aderenței noastre la exigențele mereu mai complexe ale publicului spectator. Lasă însă de dorit relațiile noastre cu organizațiile de tineret și sindicale din întreprinderi și instituții, care ținînd cont de importanța educațională a muncii noastre, ar merita o atenție sporită din partea tuturor factorilor responsabili de formarea tinerei generații.

– Vă mulțumim și vă dorim succes, și să pășiți cu dreptul în noua stagiune

ALEXANDRU VAIDA

POLIVALENTELE STAGIUNII 1975–1976

Cu IOAN LINDER, directorul Teatrului german de stat din Timișoara

Teatrul German de stat din Timișoara. Stagiunea 1975-1976. PREMIERE : **Moartea unui artist,** de Horia Lovinescu, **Götz von Berlichingen,** de J. W. Goethe, **Baia de Anul Nou,** de Brajinski și Riazanov, **Celebrul 702** de Al. Mirodan, **Sfișiatul,** de J. N. Nestroy, **Păstorița de gîște,** dramatizare pentru copii de R. Binder, **Sărutul,** de D. Tărchilă.

– Repertoriul acestei stagiuni se supune în primul rînd criteriului echilibrului. Am încercat să asigurăm un repertoriu divers, incluzînd piese din dramaturgia românească, piese aparținînd clasicilor dramaturgiei, piese pentru copii, precum și spectacole menite să atragă publicul. În ce privește această ultimă categorie de piese, am pus la punct o adevărată strategie, încercînd să conciliem gustul unei categorii destul de numeroase de spectatori, care are preferință pentru spectacolul de divertisment, ușor de receptat, cu un nivel al calității sub care nu vrem să coborîm stacheta. Avem nevoie de cît mai mulți spectatori, facem tot posibilul să-i atragem, dar nu făcînd rabat calității. De altfel, în această toamnă au fost distribuite în toate instituțiile și întreprinderile timișorene chestionare care sondează preferințele tuturor categoriilor de spectatori, opțiunile lor pentru anume texte dramatice, modalități teatrale, sau interpretări actoricești. Aș mai vrea să adaug că, pe lîngă activitatea din cadrul Studioului tinerilor creatori, avem în proiect invitarea unor regizori și pedagogi de seamă în vederea realizării noilor montări.

– Care credeți că e punctul de maximă, respectiv de minimă rezistență al acestei stagiuni ?

– Un repertoriu în care au fost incluse piese ale unor autori de certă calitate poate fi considerat un repertoriu de prestigiu care va afirma colectivul instituției noastre cu toată energia și cu toate calitățile de care dispune. În ce privește punctele de minimă rezistență, nu cred că se poate vorbi de așa ceva.

– Cum vi se pare structurată această stagiune, în comparație cu cea trecută ?

– Mai atent studiată, și ca atare și mai bine structurată. S'aur, ea poate lăsa impresia unei bogății mai mici de spectacole decît stagiunea trecută dar este un aspect pur cantitativ. Preferăm spectacole mai puține și mai exigent elaborate unei stagiuni încărcate, sufocate de ritmul spectacolelor, nu întotdeauna la cota maximă a cerințelor estetice.

– Din acest an, în teatrul dv. va funcționa un Studio al tinerilor creatori. Credeți că el va dinamiza întreaga activitate a teatrului ?

– Ideea unui asemenea studio de creație a existat mai demult, dar din anul acesta el a intrat pe lîngă controlul artistic al Comitetului oamenilor muncii și sub directul control al organizației U.T.C., fapt care i-a dinamizat activitatea și proiectele. Studioul nu va cuprinde numai tineri actori, ci și tineri din personalul tehnic. Ca atare, în cadrul său vor fi studiate și perfecționate nu numai problemele de tehnică actoricească, ci și probleme legate de regie, modernizarea decorului, costumului și iluminatului artistic. Tinerii și-au propus un repertoriu care va putea fi prezentat după cîteva vizionări și publicului spectator. Au fost incluse piesele : „Șunați de trei ori" de A. D. Schmidt, „Năpasta" de I. L. Caragiale și un colaj Erich Kästner. Responsabil de realizarea acestui program sînt Bernd Bömches, Friedrich Schilha și Robert Jereb. Dacă studioul va dinamiza întreaga activitate a teatrului ? Greu de spus de pe acuma. Va fi însă un fe ment și un stimulent spre perfecționare pentru toți.

Aș vrea să rețineți că în atenția noastră stă și instruirea formațiilor de amatori de la orașe și sate. Această acțiune e menită să contribuie la educarea spectatorilor din cele peste 150 de localități în care colectivul nostru se deplasează.

I. PANTEA

Muzică

Convorbire cu ION ROMÂNU, directorul Filarmonicii „Banatul"

– Care vor fi noutățile aduse de această stagiune ?

– Sînt destule noutăți în stagiunea care bate la ușă. În primul rînd, este vorba despre diversificarea activităților Filarmonicii, în intenția de a cuprinde ascultători cu indeletniciri cît mai felurite. Abordăm astfel întreprinderile industriale ale Timișoarei, cărora le oferim o stagiune pentru muncitori, prin concerte lunare, cu programe strălucitoare cu lucrări accesibile pentru cei care intră pentru prima oară într-o sală de concert. Apoi am formulat un ciclu de 5 concerte de muzică veche în colaborare cu Muzeul Banatului, care se înglobează sub genericul **„Arta în baroc"** Cu acest ciclu activitatea camerală se dublează întrucît obișnuitele concerte camerale se continuă în această stagiune paralel.

– Destăinuiți-ne din preocupările Filarmonicii în direcția creațiilor autohtone, eventual timișorene și eventual în premieră

– Ca și în trecutul apropiat, Filarmonica cinstește creația autohtonă

prin organizarea unor concerte memoriale închinate unor personalități care au trăit și activat în acest colț de țară. În trimestrul al patrulea, bunăoară, melomanii timișoreni vor asculta un concert din lucrările lui **MIRCEA POPA,** regretatul dispărut, unul din conducătorii artistici de seamă ai instituției timp de 17 stagiuni de la înființarea instituției. În noiembrie, se dedică un concert memorial lui **VASILE IJAC,** iar în decembrie aniversăm 75 de ani de la nașterea lui **EUGEN CUTEANU** Omagiind aceste trei piersonalități, ne facem o datorie față de iubitorii de muzică bănățeană, față de creația autohtonă în general.

Și fiindcă veni vorba de această creație, vă informez că ne-am înscris în repertoriu cu o lucrare în primă audiție, a lui Sava Ilin : **„Rapsodie timișoreană"** și o altă creație nouă a tînărului Bujorel Hoinic : **„Interludiu pentru orchestră de coarde".** Repertoriul național este prezent în agendele noastre printr-un număr de peste 40 de creații, jumătate din ele sunînd pentru prima oară pe podiumul de concert. În rest aș menționa un ciclu de simfonii sau poeme simfonice aparținînd clasicilor secolului XX.

– Polivalentă, Filarmonica are și un cor, cvartet, orchestră de cameră. Formații înființate recent. Își vor continua ele activitatea ?

– Corul își va inaugura stagiunea printr-o prezență activă, cel puțin un concert pe lună la Timișoara. Mă întrebați despre cvartet ? Eu aș zice să vorbim despre cvartete, căci la această oră mai multe formațiuni ale genului se află în toiul pregătirilor.

Activitatea lor se poate urmări în concertele presărate de-a lungul stagiunii la studioul Liceului de muzică sau la Muzeul Banatului. Cît despre orchestra de cameră, ea își va relua activitatea în luna noiembrie a acestui an.

– Va continua ciclul de concerte educative dedicate tineretului ?

– Ne continuăm activitatea pe tărîm educațional, reluînd ciclul concertelor studențești, în colaborare cu Centrul Universitar și Casa de Cultură a studenților.

Cam atît deocamdată despre stagiunea care ne așteaptă. Să sperăm că vom face față cu cinste în îndeplinirea acestor deziderate.

LUCIAN BURERIU

Plastica

PE MARGINEA EXPOZIȚIEI DIN GALERIA „ALFA" DIN ARAD

Puține lucrări ne-au reținut atenția în actuala expoziție a artiștilor plastici arădeni. Atît de puține, încît expoziția, în ansamblul ei, nu poate fi considerată decît mediocră. În primul rînd, ne-a izbit lipsa de fantezie în alegerea temelor. Este limpede că artiștii plastici arădeni au dorit să trateze teme majore ale epocii noastre, dar ei nu au reușit să le descopere și nici nu au găsit înfățișarea cea mai inspirată. Două teme fundamentale se desprind din lucrările expuse : eroii zilelor noastre și faptele lor. Teme încărcate de semnificații, dar care, în rezolvările plastice ale artiștilor noștri, devin sărace. Coloritul brutal și lipsa de adîncime psihologică din „Forjarul" lui Emeric Hajos, simplismul din „Omagiu eroilor", al lui Tiberiu Arvaș, aspectul de „joc gratuit" din „Construcții", de Elena Munteanu, superficialitatea din „Viitura" de Eva Györffy sau lipsa de originalitate și de vibrație interioară din sculptura „Pe dig" a lui Emil Vitroel sînt cîteva argumente pentru calitatea scăzută a acestei expoziții.

Lucrările care conțin un mesaj mai bogat, transmis printr-un veșmînt plastic meritoriu, nu pot șterge impresia lăsată de ansamblul expoziției. Peisagist prin excelență, Nicolae Chirilovici ne-a reținut și de această dată atenția, mai ales prin imaginea de fină armonie cromatică „Zi de odihnă". Calitățile de culoare ale lui Chirilovici sînt puse în serviciul unor teme potrivite cu sentimentul care-l caracterizează pe acest artist aflat la apogeul creației sale. O impresie foarte bună ne-o oferit sculptorul Valeriu Brudașcu. Din lucrare se desprinde o gamă largă de trăsături psihologice. Ceea ce constituie de fapt izbînda adevăratului portretist. La nivelul unei manifestări depline a talentului său, se situează peisagistica lui Francisc Baranyai, colorist autentic, căruia îi reproșăm însă un anumit grafism suprapus construcției în culoare. O mențiune specială merită pictorul Pavel Alasu, mai ales pentru lucrarea intitulată „Sărbătoare", remarcabilă prin rafinamentul cromatic, prin știința compunerii și înțelegerea modernă a desenului. Mai adăugăm numele unui artist care știe cît poate da : Vasile Sandu, specializat în plastică mică. În rest, vorba lui Hamlet, tăcere . . .

HORIA MEDELEANU

Filatelia

• Expoziția filatelică organizată la Jimbolia, cu ocazia sărbătoririi centenarului formației de pompieri civili din localitate, a repurtat un deosebit succes. Juriul expoziției a acordat numeroase distincții exponatelor prezentate. Premiul I, cu felicitările juriului, a fost obținut de Mircea Lascu pentru exponatul „Paza contra incendiilor în filatelie". Tot premiul I s-a acordat și exponatului „Leniniana" prezentat de Ioan Vastag. La clasa de tineret, premiul I a fost obținut de tînăra Gieser Erika.

• La recenta expoziție filatelică, „R. S. România – R.S. Cehoslovacia", ce a avut loc în sala Ateneului Român din București, în perioada 14-21 septembrie a.c., s-a constatat că în perioada actuală a dezvoltării filateliei se pune un accent din ce în ce mai mare pe colecțiile de studiu și în special studii de istorie poștală.

• În R.F.G. se poartă discuții aprinse între colecționarii de întreguri poștale, dacă fragmentele, purtînd ștampile întregi, decupate din întreguri poștale, au sau nu au valoare. Disputa nu este încheiată. Se recomandă, însă, ca, în viitor întregurile poștale să fie păstrate în colecție, întregi.

• Pentru sărbătorirea Anului internațional al femeii – se continuă cu emisiunile de mărci poștale închinate acestui eveniment. Astfel semnalăm emisiunile de cîte o valoare din Coasta de Fildeș, Mali și Polonia, o emisiune de 3 valori din Curaçao și interesanta serie de 6 mărci din Liberia, cu portretele unor femei celebre.

• O nouă tematică apare în colecțiile filatelice : „Cărțile de joc". Recent, a apărut o serie de 4 valori în emisiunea poștei din Bermoda, reprezentînd 4 piese din tipul cărților de joc franceze. Seria a fost remisă cu ocazia campionatului internațional de bridge, organizat în insulele Oceanului Atlantic.

• A început noul an școlar. Sediul filialei AFR Timiș își așteaptă cu drag tinerii săi membri pentru organizarea activității tinerilor filateliști pentru anul școlar 1975-1976. Sugestiile și propunerile de acțiuni sînt călduros salutate de conducerea secției de tineret din cadrul filialei. Au cuvîntul în primul rînd, comandanții de unități și detașamente de pionieri din școlile unde adepții acestei pasiuni sînt în număr mai mare.

FILATELICUS

Curier literar

PREZENȚE : Sub genericul **Mențiuni critice**, Virginia Burduja se ocupă, (în revista Cronica, nr. 37) de romanul scriitorului Al. Deal, **Anotimpul făgăduinței,** avansînd observații pertinente, la obiect : „Scris într-o manieră caleidoscopică – stenograma fluxului psihic, întreținerea deliberată a ambiguității, fraza ezitantă, întreruptă, viziunea filmică alternînd cu fluiditatea muzicală o prozei poematice, cu transparența realistă sau cu incisivitatea ironiei cinice, romanul închinat „anotimpului făgăduinței" se integrează și scrierilor citadine de bună tradiție din literatura română. Orașul și oamenii săi sînt redați cititorului cu pătimașă și nostalgică dragoste, singura capabilă să scuze, poate, aglomerarea forțată de destine, consemnate în fișe distincte. Nu este uitată nici marea, obsedantă în proza noastră contemporană, ca loc ideal al consumării conflictelor erotice. Deosebit ar fi dezvăluirea ei picturală în tușe impresioniste. Remarcabile, și nu în ultimul rînd, virtuțile de povestitor ale scriitorului (excelentă povestirea lui Vintilă lăptaru sau a pazniculai Cimpoteagă").

• **AL. COVACI** se ocupă, în cronica sa publicată în revista **Tomis,** nr. 3, de cel de al patrulea roman al lui Radu Ciobanu, **Dreptul de a începe,** cronică care se intitulează „Un roman închinat insurecției".

• În revista **FAMILIA** nr. 7 – o recenzie semnată de Ilie Măduța are ca obiect volumul de poeme **Peregrinări terestre** de Al. Jebeleanu.

• **NICOLAE FLORESCU** (în Cronica, nr. 37) realizează o convorbire cu poeta Maria Banuș. La întrebările reporterului, poeta răspunde cu modestia omului care n-a încetat nici o clipă să re-descopere adevărul : al său și al semenilor săi, adevărul poeziei sale. „În actul de creație – spune poeta – există o stare de permanentă încordare, stare care se poate rezolva, dacă vrei, pe moment, dar cum noi sîntem într-o veșnică metamorfoză, cum atîta timp cît există ca poeți, și nu numai biologic, avem mereu altceva de spus decît am spus în momentul precedent, încordarea renaște din sine însăși (. . .) Actul creației implică un drum în spirală : mă lupt, mă chinuiesc, plămădesc și replămădesc cuvintele, încercînd să le supun la ceea ce vreau să le supun, – și permanent vreau să spun un lucru nou – bazîndu-mă pe tot ceea ce s-a acumulat în mine, sedimentîndu-se în conștientul și subconștientul meu, ca posibilitate de folosire a cuvîntului, pe tot ce am învățat, sub acest raport, din experiența mea și experiența altor poeți, care trăiesc acum, sau au trăit înaintea mea și care au trecut prin aceeași suferință și mare fericire. (. . .) Procesul creației e un proces de viață. Gesturile, afirmațiile, atitudinile se condiționează unele pe altele, se determină într-o dialectică foarte strînsă. Iată de ce spunem că **sinceritatea** contează în primul rînd. Ea dă garanția autenticului trăirii. Iar o trăire sinceră evită erorile fundamentale".

A. BALTHAZAR

Evrika!

• **Copilul precoce spune : „Cînd voi fi mare voi lucra într-un atelier de reperat jucării !".**

• **De-a lungul istoriei caii au învins în multe bătălii și totuși n-au scăpat de ham.**

• **Iată doi oameni egali : unul ușor de minte, altul greu de cap.**

• **A avut și el vise, dar i le-a răstălmăcit cine nu trebuia.**

• **Omul a inventat colivia din prea multă dragoste pentru păsări.**

• **Da, pentru unii crestarea numelui în scoarța unui copac e o amintire neștearsă.**

• **Fiecare turist are în buzunar o cameră de luat vederi.**

• **Un solid monument al arbitrului de fotbal ar trebui ridicat între uscat și apă, ca să fie nepărtinitor.**

ION VELICAN

Urmări

Frumosul în artă

(Urmare din pag. 1)

Aceeași complementaritate se aplică și relațiilor dintre stările emotive, procesele cognitive și actele volitive, precum și raporturilor dintre conștiință și inconștient. Stări emotive pure, desprinse de tendințele instinctive și de valorile economice și social-culturale, nu există deoarece rostul lor este tocmai discriminarea dintre Binele și Răul din etic, Frumosul și Urîtul din estetică, de care am vorbit.

La oamenii sănătoși sufletește și integrați în societate în mod corect conștiința e sinteza supremă a vieții lor, îndrumînd astfel inconștientul, însuși. Ea e stăpînită și nu victimă, cum se întîmplă în stările de patologie mintală sau socială, respective în crimă și nebunie. Imaginația creatoare în artă este cum nu se poate mai binevenită, iar uneori ajunge să fie vioara primă. Ea poate plăsmui chiar și imagini cu totul distincte de realitatea concretă. În bună, parte, arhetipul e născut pe această cale, la fel ca și simbolul în general. Aceasta nu înseamnă că noile imagini și scene pot fi numai în slujba unei lumi absurde, cum se întîmplă la Chagal. Cu imagini aproximativ similare, Rousseau Vameșul a proiectat o lume senină.

Originalitatea în deschiderea de noi drumuri și domenii de cercetare și interpretare este o condiție de bază nu numai a valorilor estetice, ci și a celor teoretice, uneori și a celor etice și politice. Ca orice trăsătură umană, originalitatea poate fi pozitivă sau negativă, după cum ea duce la lărgirea orizontului de intuiție și cunoaștere și la adîncirea de interpretare a logosului lor cognitiv și afectiv ori la restrîngerea cîmpului de intuiție și cunoaștere și la lipsa de pătrundere în adîncime a interpretării. În fond, calea o deschide numai berbecul din față, ce iese din turmă doar cu dimensiunea capului, nu oaia căpiată, care o ia în lături.

Sub unghiul lărgirii de orizont a viziunii despre lume și viață, de ordin emotiv, contribuțiile artei contemporane nu pot fi și preocupările cu orice preț de falsă originalitate a unor nechemați, lipsiți de vocație autentică. Este necesară pătrunderea în adîncime și înălțimea acestui orizont, pentru a ajunge cu mintea și cu inima acolo unde nu putem merge cu simțurile, cu scopul de a desprinde „logosul" emotiv al existenței omului în lume.

Corespondența

Maria Lica-Bețliu : Poezia **Cintec amintirii** începe remarcabil : „Mai am genunchii plini de soare . . . / De răni pămîntul iar se vindecă în struguri. / Mai am în degete / Inelul așteptării". Asemenea versuri se mai găsesc în lucrările trimise, dar suavitatea lor se pierde adesea între locurile comune sau exprimările dulcege. Ar trebui să fiți mai severă, pentru a reuși.

Anton Stanciu : Orașul Dv. este fermecător și-l vizitez, din cînd în cînd, cu multă plăcere. Vă asigur, de asemenea, că toți gălățenii pe care i-am cunoscut mi-au devenit prieteni pe toată viața. Sper să nu fiți tocmai Dv. excepția care . . . Cît despre celelalte, pot să vă spun că am citit cu încîntare versurile trimise și regret maliția de care vorbeați și care trebuie să fi fost involuntară. Aștept de la Dv. poezii noi.

Mara Zancu : Versurile Dv. transmit o anumită febrilitate a senzațiilor. Ar fi un punct de plecare pe un drum de căutări și speranțe.

Gh. Fifirig Trestia : Versurile Dv. arată un umorist care se ignoră. V-ar fi de folos legătura cu condeierii locali.

Iosif Caraiman : Niciuna din cele 20 de lucrări nu reușește să ne-amintească virtuțile poetice pe care vi le-am apreciat în alte rînduri. Ce se întîmplă ? Versurile par scrise cu o neglijență stînjenitoare.

Gheorghe Bondiș : Întrezărim unele calități, mai evidente în **Imagini virtuale,** pe care o citățm : „Orizontul e marea pupilă a lumii / Toate corăbiile rătăcesc dincolo / în văile dintre ape / iar ceea ce vedem noi, uneori, / cînd ne aruncăm privirea / mai departe de linia țărmului / nu sînt decît imaginile lor virtuale".

Pavel Pereș : Aveți o bună practică a versului, însă nu vă implicați în ceea ce scrieți, ceea ce ar putea explica faptul că lucrările par devitalizate și cu un aer artificios. O figură aparte ni se pare că face **Pe sub frunze cristalul,** pe care o transcriem, sperînd într-o bună vestire : „Ne-am așezat oîci / Așteptînd primăvara / Să-nflorească cireșii-n odăjdii // Chiciura acum nu mai poate / Reteza fastul verde al ierbii. // La fereastra noastră crescuse / Cuib aurit de lăstuni. // Dar eu am plecat să-mi cîștig / Singur existența solară".

Dina : Remarcăm începutul poeziei „Angajament pal".

Tavagiu Filaret, Mihuța Ioan, Sandi, Amantibus Fidem, Deaș Alexandru – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

POEME

e dimineață
sîntem locuiți de lumină
drumuri pornesc
neîstovite din noi
spre pădure ocolind
riul uneori alături
zborul măiastrei
tămăduitoarei melancolii
fără pieire dimineți

★

plopi iată
lumina toamnei destrunzin-
limpezimi de seară
arareori
deasupra luna

★

mîna întinsă de prieten
(în noaptea asta vom începe vînătoarea)
roșii coamele cailor
țipătul păsării sparge culoarea

★

așteptînd răsăritul
liniștea pădurii
fum împletind aceste mîini
ascultă ploaia spintecînd
mereu și mereu

★

privește iarba
pe vecie iarba
foșnitoare și vîntul
ascultă ploaia
refuz al liniștii zborul
prin încă nealcătuite culori
plutire năpădind atîtea simulacre

CONSTANTIN GURAU

MEMORIE

Ca să pot spune vulturii cum zboară
A trebuit întîi Icar să fiu
Și calea prăbușirii să mă doară
În țipătul torentelor pustiu.

Ca să pot spune : codrii-i știu din semne
Din singe-a trebuit să-mi cadă
În calea tăietorilor de lemne
Garoafe însetate de zăpadă.

Ca să pot spune : lacăte-am înfrînt
A trebuit în hrube să cobor,
O iarnă visul urșilor să-l cînt,
Să-mi dăruiască iarba fiarelor.

DRUM

Tu ești un drum, eu numai o răscruce
La care nu se-oprește nici un călător
Doar vulturul mîndria lui își duce
Spre dunga unui mai departe nor.

LUMINIȚA ROMAN

Istorie-document

PICTURI ALE MEȘTERILOR DE LA NICULA, IDENTIFICATE ÎN ZĂRAND

Există în țara Zărandului, ca de altfel în toate celelalte vechi autohtonii ale Transilvaniei, monumente istorice de valoare ce vorbesc lumii despre istoria sa zbuciumată, despre arta multiseculară și aspirația spre frumos a oamenilor din această parte a țării. În răgazurile dintre două lupte, meșteri anonimi, mînuind dalta, mistria ori penelul, au ctitorit lăcașuri voievodale și cnezale, castele și cetăți care înfruntă veacurile cu siguranța valorilor autentice și uimesc prin originalitate, stil, armonie, masivitate și eleganță, deopotrivă. Bisericile de lemn – monumente istorice și de arhitectură populară din Zărand, capitol dens, dar din păcate nescris în istoria artei transilvane, trebuiesc privite astăzi din acel punct de vedere prin care au răspuns rostului cultural istoric al vremii lor, născut, modest, dar tenace în aproape toate formele originale ale culturii noastre.

În extremitatea nordică a Zărandului, în satul Urvișul de Beliu, situat în munții Codrului există o biserică de lemn clădită în jurul anului 1820, în plan dreptunghiular, cu altar decroșat, din bîrne masive de gorun, întărite prin cuie de lemn și înfrumusețate prin console și motivul reliefat al briului sau funiei împletite ce încunună nava chiar sub streașină.

Situat într-un sat de munte retras, edificiul n-a fost cercetat mai îndeaproape, din care cauză nici n-a fost declarat monument istoric, iar renovările întîmplătoare au modificat atît forma originală exterioară cît și interiorul, pereții altarului, naosului și pronaosului fiind tencuiți – act reprobabil dacă ținem seama de faptul că adevărata valoare cultural-istorică a acestui monument, din păcate nerelevată pînă acum, o exprimă pictura interioară, pentru că ea a fost realizată de către reprezentanți ai Școlii de pictură populară pe sticlă de la Nicula, așa cum mărturisește următoarea inscripție păstrată pe iconostas : „Această Sf. Biserică – Greco – Răsăriteană de aici sau zugrăvit în vara anului 1871 sub coratorile suprimu Gradie Georgie prin zugravul suprimu Todor de Tecariu, s-o gătat la 29/6. 1871 avînd tovară (ș) pe Belidean Gavrilă totu din comuna Nicula, Comitatul Dăbăci".

Din valoroasa pictură se mai păstrează doar scenele de pe iconostas, cerime și peretele dintre naos și pronaos, în ansamblul celor dintîi fiind reprezentată scena Răstignirea, într-un peisaj românesc ce relevă priveliștea unui tîrg ardelean, ale cărui clădiri amintesc școlile Blajului, pe al cărui fond meșterul zugrav a pictat flori din cîmpul Transilvaniei.

În pronaos, bîrnele peretelui despărțitor de naos sînt impodobite cu alte scene la fel de valoroase prin naivitatea, simțul arhaic și îndepărtatul iz bogomilic ce le exprimă. Atrag în mod deosebit atenția Simbolul morții și de pe acum – credem – renumita scenă cu efect moralizator în al cărei prim plan este înfățișată Femeia care n-a vrut să facă prunci, reprezentată de pictorul popular de la Nicula, purtînd doi șerpi la sîn (în fotografie).

Conform inscripției re'evată mai sus, aceste valori picturale le datorăm meșterului Teodor Tecariu, renumit iconar și zugrav, ajutat de Gavrilă Belindean (zugrav necunoscut pînă acum), rudă de nu chiar fiul unui alt renumit meșter iconar, de la Nicula, Ștefan Belindean (1815-1875), ambii pricepuți și în alte ramuri ale artei, fiind buni constructori și cioplitori în lemn.

În realizarea crîmpeielor picturale păstrate la Urviș, acești meșteri s-au străduit să simplifice redarea formelor, să se exprime într-un limbaj concis, simplu, accesibil poporului – directive proprii capacității logice și discernămîntul artistic al renumitei școli, ce trădează o bogăție cultural-artistică, un sentiment al culorii deosebite și un desen viguros, inspirat din folclor, din viața satului transilvan, a locuitorilor și frumusețile specifice ale peisajului. Arta lor mărturisește aici, la interferența Zărandului cu Bihorul (ținut în care alt meșter iconar de la Nicula, Dionosie luga, în peregrinul său, ne-a lăsat picturi la fel de valoroase), originala pictură populară românească a renumitei școli de la Nicula, a însăși centrului picturii pe sticlă din Ardeal, care, prin nivelul artistic și valoarea recunoscută de popor, a radiat pretutindeni în Transilvania.

Pictura identificată la Urviș, în Munții Codrului, reprezintă în acest context o contribuție valoroasă, credem, privind stabilirea ariei de răspîndire și manifestarea fenomenului artistic a celei mai importante școli de pictură populară din veacul trecut din Transilvania.

FLORIN DUDAȘIU

Din literatura lumii

POEZIE IUGOSLAVĂ

Vesna Parun

UȘA DESCHISĂ

Și păsările, toamna, cînd își părăsesc
mlaștinile, spun în șoaptă adio
trestiilor aplecate și amuțite
din care dispare treptat sclipătul verii.

Și copacul se desparte de copac
cu îngrijorare și posomoreală,
rezemîndu-și unul de altul
crengile absente, și ascultînd riul.

Iar el a deschis ușa colibei,
s-a uitat la cer și a plecat,
lăsînd lîngă cărțile neclintite
lampa aprinsă și liniștea
impurificată de legănarea umbrelor.

O, noapte, preschimbă-l în piatră sumbră,
la răscrucea de sub muntele aprig,
din care urletul lupilor coboară pînă la mare !
Frunzele să cadă în preajma lui cu nemiluita,

ascunzînd cu foșnetul lor
singurătatea lui posacă.
Și luna să-l ocolească,
neaurindu-și chenarele
în lumina cu care calmează văile.

O, noapte, preschimbă-i inima în floare
pe dealurile înalte ale indiferenței,
unde nu mai străbat lacrimile mele,
amestecate cu sărătura aigelor.

Preschimbă-l într-o insulă rece,
cu țărmuri dure și ursuze,
pe care nu se lasă-n zbor niciodată nici barza, nici cocorul argintiu.
Viforele de la nord și de la sud
să scurme liniștea promontoriilor sale,
înconjurate de vijiitul valurilor.
Și pretutindeni în jurul său
să se aștearnă tînguitul mării,
și disperarea, și îngrijorarea.
Eu voi închide atunci ușa
și voi stinge lampa obosită,
iar noaptea va fi nespus de blîndă
și nu-și va mai aduce aminte de nimic.

El va fi ireal. Depărtarea
se va întinde între noi doi
ca o mînă bună și amicală,
care înlătură pustietatea lumii.

De pe catargul anilor pentru ca niciodată
Să nu se mai coacă în fumul negru și gol.

Voi făuri grădini protejate ale luminii,
Murmur, diafan al timpului.

3.
Îți voi făuri timpul pur cu vocile
Apei de bucurie, pe care o fertilizează soarele,

Cu dimineți ploioase de iunie, în care sclipesc
Glasurile păsărilor de metal luminos,
Care nu rugînește niciodată,

Pentru tihna sîngelui tău în care intră
Anii de aur, ca albinele în cîmpul de maci roșii,
Zumzăindu-și, îmbătate, visul înarmat.

4.
Îți voi făuri o țară în care cuvintele se dezvoltă,
Firesc, în păsări, și trăiesc independent,
Dacă au sens ;
O țară care nu dispare, dacă închizi ochii,
Așa cum dispare dunga de lumină de sub ușa altuia
Stinsă cu un gest indiferent al străinului ;

Cu o respirație hotărîtoare, ca gornistul,
Care trebuie să prefacă zidurile în praf posomorît,
Și se contopește amarnic cu arama, de parcă s-ar contopi cu moartea
Răscopt, dintr-odată, din pricina minunii din apropiere
Voi făuri o vatră a invulnerabilității tale,
O țară în care nu mă poți înmormînta.

Kajetan Kovič

ROMANȚĂ

Fii mare albastră și voi fi catargul alb
al clarului de lună
și dragostei primei seri.

Gingășie voi fi, în nisipul jocurilor tale
și ureche în algele amintirilor ;
mare albastră,
scoică pentru cuvinte și tăcere voi fi
și pasăre pentru răspuns ;
mare albastră,
respirație voi fi, pentru întîiul tău devotament,
și floare-albastră pentru întîia ta mînă întinsă.

Fii mare albastră și voi fi catargul alb
al clarului de lună
și dragostea de fiecare seară.

Sete voi fi, pentru gura ta înfierbîntată,
și marele, dulcele, strop de apă ;
mare albastră,

voce voi fi, pentru gîtul tău alb,
și floare pe umăr ;
mare albastră.

rană voi fi și țipăt din rănile tale,
în focul înalt și rece al stelelor.

Și, apoi,
eu voi fi mare albastră, iar tu catargul negru
al durerii
și dragostea ultimei seri.

În românește de GEORGE BULIC

Ivan V. Lalić

PATRU PSALMI

1.
Îți voi făuri o țară

Din ape ușoare și pure ca respirația ta,
Din colbul luminos al drumurilor, din focul
Insuflat în carnea înghețată a trandafirilor,
Din sîngele răsturnat al văzduhului,

Din cenușa nutritivă a visului, din rădăcinile
Speranței retezate, din nisipul viu al timpului
Și din glasurile mari, care nu sînt necesare
Vînturilor surdo-mute ale morții,

Îți voi făuri o țară, cîmpie imaculată,
Ca un munte care crește din livezi sclipitoare,
Armonios, ca un imouls într-un vis frumos ;

Cu o respirație hotărîtoare, ca turnătorul de sticlă,
Care, în fața focului, își aduce aminte de frumusețea
Pe care n-a învățat-o.

Voi făuri o vatră a invulnerabilității tale
La care ai dreptul.

2.
Voi făuri proaspete grădini ale luminii
Pentru umbra ta, de-abia înfrunzită ;
Pentru umbra ta pe care o desprind cu unghiile

Documentar

Fizica antimateriei

UN NOU ȘI FASCINANT CAPITOL AL FIZICII SUBNUCLEARE CONTEMPORANE

Spre deosebire de multele rezultate interesante ale fizicii moderne, în obținerea cărora rolul principal l-a jucat experiența, antiparticulele au apărut pentru prima oară ca o ipoteză cutezătoare a fizicianului teoretician, ca o previziune științifică remarcabilă, obținută, cum s-ar zice, „din vîrful condeiului". Previziunea antiparticulelor credem că se poate considera ca una dintre cele mai remarcabile previziuni din istoria științelor moderne. Ideea antiparticulelor era atît de neobișnuită, atît de stranie, încît însuși **Paul Adrien Maurice Dirac**, renumitul fizician englez, cel care a formulat pentru prima oară ipoteza existenței antiparticulelor, din această cauză era înclinat să creadă mai mult în inexactitatea teoriei sale.

Dar despre ce teorie și ecuație este vorba ? În anul 1929, Dirac se ocupa cu o problemă de mare importanță a fizicii din acea vreme. În această perioadă, după descoperirea teoriei relativității de către A. Einstein și a mecanicii cuantice de către Louis de Broglie, Erwin Schrödinger, Werner Heisenberg și alții, era necesară unificarea acestor două cuceriri importante ale secolului al XX-lea într-o teorie coerentă care să îndeplinească atît cerințele relativiste cît și cele cuantice. Tocmai Dirac a reușit să facă acest lucru elaborînd o teorie cuantică a electronului relativist, a electronului care se mișcă cu o viteză comparabilă cu viteza luminii, punînd astfel bazele mecanicii cuantice relative. În această teorie a lui Dirac, **rolul principal** revine unei ecuații diferențiale, cu derivate parțiale de ordinul I, care astăzi poartă numele lui Dirac. După opinia generală a fizicienilor, ecuația lui Dirac are în mecanica cuantică relativistă aceeași importanță ca și ecuațiile lui Maxwell în electrodinamică sau ecuația lui Newton în mecanica clasică

Pe lîngă rezultatele cu totul remarcabile care se puteau obține cu ajutorul ecuației lui Dirac, ea ducea la cîteva contradicții. Și anume, din ecuația lui Dirac rezultă că, în afară de electroni, a căror mișcare și proprietăți erau descrise cu mare precizie, mai trebuie să existe niște particule care au energie și masă negativă. Astfel de obiecte ciudate însă nimeni n-a observat în natură. Pentru a scăpa de greutăți de acest fel, Dirac a creat o teorie care este cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de **teoria golurilor**. Fără să intrăm în analiza detaliată a acestei teorii, care astăzi are numai o importanță istorică, amintim că **antiparticula electronului**, numită de Dirac **pozitron**, este, de fapt, în teoria golurilor, un „gol" format în domeniul particulelor cu nivelele energetice negative, botezat și „oceanul lui Dirac" sau „infernul lui Dirac". **Astfel apare pentru prima oară noțiunea de antiparticulă, și anume pozitronul care are masa egală cu masa electronului, dar sarcină electrică opusă.**

Prin formularea ideii pozitronului, contradicțiile amintite ale ecuației lui Dirac se pot înlătura, dar pozitronul și pe mai departe rămîne o ipoteză științifică pînă cînd nu este observat experimental. Experiența crucială, „experimentum-ul crucis", nu s-a lăsat mult așteptată. În anul 1932, fizicianul american **Carl Anderson** a descoperit în razele cosmice o particulă care avea exact proprietățile prevăzute de teoria lui Dirac. Acest lucru a avut o mare importanță nu numai pentru confirmarea justeței teoriei lui Dirac, ci și din cauză că pozitronul a fost astfel prima antiparticulă găsită experimental.

Amintim aici că, în urma verificării experimentale a frumoasei și cutezătoarei previziuni științifice despre existența antiparticulei, atît Dirac cît și Anderson au primit Premiul Nobel pentru fizică, primul în 1933, iar cel de-al doilea în 1936

Descoperirea pozitronului a sugerat ideea că legile fizicii sînt simetrice față de schimbarea semnului sarcinii electrice pe care o au particulele elementare. Ca rezultat al acestui fapt, s-a formulat **principiul conjugării de sarcină**, sau, mai general, **al conjugării de particulă-antiparticulă.** Conform acestui principiu, dacă în natură există o particulă cu anumite proprietăți, va trebui să existe și antiparticula sa, avînd aceeași masă, același spin și aceeași viață medie, dar o serie de alte proprietăți ale antiparticulă vor apărea cu semnul opus ca : sarcină electrică, sarcină barionică, sarcină leptonică, elicitate, stranietate, moment magnetic etc.

De la principiul conjugării de particulă-antiparticulă există și cîteva excepții. Astfel, cuanta cîmpului electromagnetic și mezonul pi zero sînt particule care nu au pereche corespunzătoare de antiparticulă. Se mai poate spune că ele coincid cu antiparticulele lor. De această proprietate este legată și una dintre cele mai importante însușiri ale particulelor și antiparticulelor, cunoscută sub denumirea de **anihilarea perechii de particulă-antiparticulă.** Prin aceasta înțelegem că atunci cînd o particulă întîlnește antiparticula sa corespunzătoare se transformă imediat în radiație electromagnetică, în fotoni, cu eliberarea unei cantități de energie ce întrece mult energia care se eliberează la reacțiile de fisiune și fuziune nucleară. Deci, astfel, antiparticulele și antimateria vor putea să ne rezerve — cel puțin principial — perspective interesante de utilizare. Într-adevăr, dacă în viitor vom reuși să producem antimateria la scară industrială, atunci vom avea la dispoziție sursa ideală de energie și în același timp combustibilul ideal pentru călătorii interstelare. La anihilarea materiei obișnuite, cu antimateria, se eliberează o energie cu ajutorul căreia o rachetă se poate accelera pînă la viteza luminii. Astfel s-ar putea realiza așa numita **rachetă fotonică**, cel mai rapid vehicul cosmic posibil, după cunoștințele noastre actuale.

Dar, de la aceste perspective promițătoare și interesante, să revenim la rezultate deja obținute experimental în domeniul fizicii antiparticulelor și antimateriei. În acest sens, amintim că în decursul anilor fizica subnucleară a confirmat, aproape universal, principiul conjugării particulă-antiparticulă. Astfel, în 1955-1956, grupul condus de **Emilio Segrè**, cu ajutorul bevatronului de șase miliarde de electron volt de la Berkeley, a reușit să producă experimental **antiprotonul** și **antineutronul**, descoperire pentru care **Segrè** primește Premiul Nobel în 1959

În urma dezvoltării impetuoase a tehnicii acceleratoarelor, cu ajutorul cărora se pot obține particule de energii înalte (de peste 10 miliarde de electron volt) în ultimii 10-15 ani s-au descoperit toate antiparticulele grele prevăzute teoretic. Astfel, la Institutul unificat de cercetări nucleare de la Dubna, U.R.S.S., la CERN — Geneva și la Brookhaven, S.U.A., au fost descoperite **toate antiparticulele hiperonilor.** Menționăm aici că în grupul de fizicieni de la Dubna, care a descoperit antihiperonul sigma mare minus, în 1960, au participat și fizicieni români de la Institutul de fizică atomică București — Măgurele.

Pînă în 1965 s-au descoperit deci toate antiparticulele prevăzute teoretic, dar toate acestea erau antiparticule în stare liberă. În 1965, atît la CERN cît și la Brookhaven s-a putut produce primul nucleu compus din antiparticule și anume **antideuteronul**, format dintr-un antiproton și un antineutron. Aceasta a fost prima particică de antimaterie produsă în mod artificial în laborator.

Nu demult (1972-1974) în domeniul fizicii antimateriei, s-a obținut un nou și remarcabil rezultat. Fizicienii de la Institutul de fizica energiilor înalte din Serpuhov, U.R.S.S., cu ajutorul marelui sincrofazotron de 76 miliarde de electron volt, au pus în evidență experimental încă două nuclee de antimaterie : **nucleul de antiheliu**, format din doi antiprotoni, și un antineutron și **nucleul de antitritiu**, format dintr-un antiproton și doi antineutroni.

Desigur, în domeniul fizicii antiparticulelor și antimateriei există actualmente multe probleme interesante nerezolvate. Să amintim în final că una dintre cele mai interesante descoperiri ale ultimelor luni din fizica subnucleară, care ține în tensiune încordată mii de fizicieni din cele mai mari laboratoare din lume, este legată tot de fizica antimateriei, de anihilarea perechii de particulă-antiparticulă. Foarte pe scurt, este vorba de descoperirea recentă a două particule noi, supergrele, tocmai la reacția de anihilare a perechii electron-pozitron, accelerate la energii mari, în așa numite inele de accelerare cu fascicule încrucișate. Aceste particule, numite **particule psi**, nu se încadrează în nici o schemă teoretică anterioară. **Psi-hologia hadronică**, cum a fost numit acest capitol, cel mai nou al fizicii subnucleare, îndreptat spre înțelegerea naturii fizice a particulelor noi, a determinat o nouă efervescență, de mult cunoscută în fizica zilelor noastre, care cu siguranță va contribui la o mai bună cunoaștere a structurii materiei la nivel subnuclear.

I. TORO

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 3 octombrie 1975 ● Nr. 40 (397) 8 pagini 1 leu

Miez de toamnă

Cîndva, în negura timpului, un om cu un ciorchine în mînă imagina Fortuna risipind tuturor bogățiile pămîntului cu o sacră dezinvoltură. I-am văzut în cartea de istorie zgîriați pe o piatră, i-am uitat, dar am păstrat în noi, de atunci, semnul sărbătorii pe care, la vremea cerului statornic senin, o avem pregătită pentru recoltă. O lege adîncă, poate aceea a sentimentului țărinei roditoare și a trudei de un an la căpătîiul vlăstarelor ce se ridică în boabe, ne cheamă în miez de toamnă, să contemplăm măreția acestui pămînt mănos, să trăim bucuria de fi împrejmuiți cu munți de porumb galben și de fructe, într-un decor fascinant, unic. Participăm la această sărbătoare cu un sentiment nou pentru om, stăpînul, părintele, fratele propriei lui bogății desprinse cu trudă, pe parcursul unui întreg an de veghe și sudoare, din îngemănarea apei cu pămîntul și cu soarele. Participăm la bucuria omului de la timpla abundenței cu sentimentul rodniciei muncii. Ne simțim părtași gestului de dărnicie, pentru că, în fiecare din noi cîmpul măsoară o întindere populată cu omenesc, și spunem cîmpuri de tractoare, de combine, de mașini, apoi cîmpuri de porumb și de pîine, și firesc, trăim deopotrivă bucuriile împlinirilor noastre. De aici pornește dimensiunea din noi a sărbătorii recoltei, în dreptul căreia avem faptele concrete ale unui an de bătălii cu frigul tîrziu și cu apele, cu strînsul recoltei. De aici, din tumultul unei existențe plenare, întîlnind gestul ancestral cu ropotul viu al rostogolirii boabelor mustind de soare, se plămădește în noi sentimentul cu care ne îmbrăcăm de sărbătoare în acest miez de toamnă.

P. E. B.

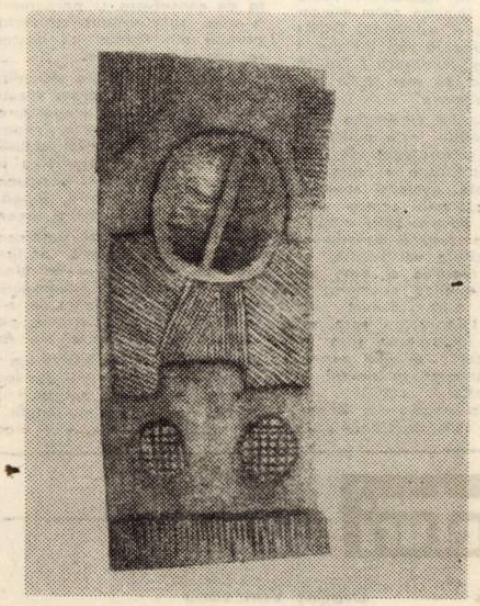

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția de sculptură a artistului Ioan I. Mureșianu. Foto : Marian Lațcu

Însuflețitor dialog

Viața politică a țării a fost marcată, în săptămîna parcursă, de vizitele tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, împreună cu alți conducători de partid și de stat, în județele Brașov și Mureș. Înscriindu-se în practica conducerii noastre de partid, dialogul direct, purtat în mijlocul colectivelor de oameni ai muncii, analiza profundă a rezultatelor obținute și a planurilor de dezvoltare pentru următorul cincinal, aprecierile, ca și criticile aduse, au conferit vizitelor un profund caracter de lucru. Paleta largă a problemelor analizate cu prilejul vizitelor a cuprins principalele domenii ale vieții economico-sociale, constituindu-se, prin indicațiile date de secretarul general al partidului, ca adevărate puncte de reper pentru dezvoltarea lor viitoare.

Desfășurîndu-se în contextul emulativ al încheierii cu succes a cincinalului înainte de termen, în județele vizitate actualele întîlniri au cuprins o analiză profundă, la fața locului, a problemelor de importanță deosebită privind diversificarea și înnoirea producției, folosirea gospodărească a spațiilor, pregătirea cincinalului viitor, problemele dezvoltării multilaterale a municipiilor și județelor, a întăriri lor economice și a înfloriri vieții social edilitare. Faptul că, la întîlnirea cu conducătorii de partid și de stat oamenii muncii din Brașov, și din județul Mureș s-au prezentat cu planul cincinal îndeplinit constituie o bază, de bun augur, pentru pasul hotărît pe care îl fac spre noul cincinal, și reflectă participarea viitorului ei, în consens cu hotărîrile Congresului al XI-lea și cu Programul partidului. „Toate aceste succese **– spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea de la Brașov** – reflectă pregnant justețea politicii partidului nostru comunist, care se călăuzește în întreaga sa activitate de concepția revoluționară materialist-dialectică, pornește de la realitățile istorico-sociale ale țării noastre, aplică în mod creator adevărurile generale ale socialismului, ale revoluției la condițiile concrete din România, asigurînd astfel dezvoltarea dinamică a întregii societăți socialiste".

Complexitatea problemelor abordate, varietatea lor, vizînd activitatea din toate domeniile vieții economico-sociale, pe linia celui mai profund democratism socialist, au transformat cuvîntările secretarului general al partidului în cuprinzătoare sinteze ale politicii partidului nostru. Referindu-se la justețea politicii naționale a partidului, în marea adunare de la Tîrgu-Mureș, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : „Dezvoltarea industriei, agriculturii, științei, învățămîntului, culturii, a construcțiilor social-culturale demonstrează elocvent felul în care partidul nostru înfăptuiește neabătut principiile marxist-leniniste, asigurînd deplina egalitate în drepturi, în primul rînd în domeniul hotărîtor al condițiilor de muncă și viață ale cetățenilor patriei noastre".

Însuflețitorul dialog cu oamenii muncii purtat în aceste zile de tovarășul Nicolae Ceaușescu constituie un imbold mobilizator pentru întreaga națiune strîns unită în jurul partidului, acum, în pragul noii etape pe care o reprezintă în istoria țării cincinalul 1976–1980.

ORIZONT

Opinii

Critica literară și judecata de valoare

1. Se discută mult în momentul de față despre rostul și însemnătatea criticii în formarea și dezvoltarea simțului estetic, în educația morală, în popularizarea meritului și discreditarea impostură etc. Și e foarte bine că se discută. Se pare că, asemenea prozei, critica e predestinată să parcurgă același drum de la subiectivism la obiectivare (față de ea însăși și față de obiectul strădaniilor ei : opera literară).

Dezbaterile, însă, oscilează spre un cerc vicios, ce s-ar putea formula în următorii termeni : pe de o parte, critica dorește (și este datoare) să aibă atitudini axiologice ferme ; iar, pe de alta, acceptă ideea că nu există un criteriu necontestat al valorii estetice. Criticul nu simte nevoia unui program prestabilit de analiză. O estetică normativă ar fi o apariție uimitoare, paradoxală. Judecata estetică este judecată de existență. Criticul se lasă în voia gustului său infailibil (dar de care, el chiar, nu o dată, se îndoiește).

Considerînd, **pe bună dreptate,** fiecare operă o individualitate irepetabilă, dar uitînd că operele toate se subordonează unei categorii supraindividuale (artei), categorie care trebuie să aibă anumite trăsături definitorii valabile pentru oricare din indivizii incluși și pentru toți laolaltă, cei mai mulți critici procedează absolut impresionist. Sub variate întorsături de frază, se află cel mai comod criteriu : „îmi place" ; sau : „nu-mi place". Cîteva repere se mai găsesc, firește, dar sînt oscilante, aplicate haotic ; autorii se tem să nu fie etichetați „neoclasici", insensibili, dogmatici. Și atunci transcriu impresii, într-un fel de paraliteratură (care e, uneori, atrăgătoare dar care amenință ațiunea de a fi a ceea ce se cheamă **critică).** A respinge, în teorie sau în fapt, necesitatea și posibilitatea unei abordări științifice, sistematice, a acestui fenomen, complicat și contradictoriu – însă, oricum, inteligibil – care este arta literară, nu ni se pare admisibil. Probabil că operele au totuși ceva comun (în excelența lor) de vreme ce toate aparțin artei.

2. Receptarea poeziei străbate, e drept, două trepte : a) acea **intuitivă,** stăpînită de așa numitul **gust pasiv.** E nivelul de selecție al cititorului nespecialist. Specialistul, însă, – criticul – nu se poate mulțumi numai cu atît ; cu retrăirea lucrării (retrăire pe care să o consemneze apoi într-o scriere cu pretenții axiologice). Un comentator obiectiv, deținător al informației teoretice cuvenite, al filozofiei materialist-dialectice și al învățămintelor desprinse din investigarea mecanismelor vitale ale poemei va ajunge la generalizarea (plină de moderație și de finețe) a acelor fapte unite printr-o revelatoare periodicitate. Va determina măcar unele din elementele ce caracterizează **specia** (Poezia), neimpietînd asupra personalității aparte a indivizilor (cutare sau cutare text liric). Va ajunge, cu alte cuvinte, la b) **treapta rațională** a receptării artei.

3. Potrivit esteticii marxiste, arta este expresie a realității, o formă specifică de cunoaștere. **Cunoaștere** fiind, are o legitate distinctă de cea a istoriei. Totodată, fiind **cunoașterea prin imagini,** este altceva decît știința. Prin artă, omul cunoaște producînd. Ca activitate, arta este **reproducere a realului.** Din punctul de vedeve al conținutului său uman, este **expresia integrală** a vieții interioare, într-un flux unic, viguros dar nediferențiat. Opera estetică aparține și limbajelor (cunoașterii) și realității (existenței). **Arta este cunoaștere devenită existență.**

Pornind de la real, arta construiește o „interpretare" a lumii. Ceea ce înseamnă că arta este **viziune,** proiectarea unui univers, a unei soluții-portret. Legate inseparabil, arta și realitatea sînt două viziuni paralele. Poezia este **reproducere sintetică** (proza e analitică iar plastica fragmentară). Ca înfățișare exterioară, e fie **mimesis,** fie **poesis.** Scopul (și impulsul ei) – o cunoaștere specifică. Rezultatul : întreruperea neliniștii existențiale, bucuria morală superioară, **catharsis-ul.**

4. Din cele de mai sus decurg cîteva încheieri ce se integrează firesc unei suficient de limpezi estetici normative. Repetăm : noi înșine le credem neîndestulătoare și, evident, de o aproximativă valabilitate (ele atrag doar atenția asupra unei posibile valori, nu o certifică). Totuși, a pretinde că opera de artă refuză orice intervenție a lucidității spre miezul ei misterios, spre secretul valorii, e o exagerare. Acest fetișism dăunător transformă arta (și actul critic) în document psihologic, încercînd, cu bune intenții, s-o zmulgă din situația de copie mecanică a ontologiei. Impresionismul sărăcește și opera și comentariul ; ambele rămîn trunchiate. Tocmai prin complexitatea sa, tocmai fiindcă este o realitate psiho-fizică, o lungă serie de antonimii în echilibru, poezia (arta în general) dă prilej de exersare tuturor forțelor analitice. Ea este infinită, polisemantică, adesea impenetrabilă, ca și realitatea. Și, aidoma acesteia, nu poate fi cercetată la voia întîmplării.

5. Ca **viziune,** poezia va seconda, la propriul său nivel, logica realului. Acordul ontologic între substanță (materie), acțiune și calitate, precum și primordialitatea substanței (a materiei) se păstrează și în teritoriul poetic : **metafora substantivală contaminează verbul și adjectivul, atrăgîndu-le într-un tot, logic constituit (dacă se acceptă transferul inițial), a cărui „prezență" ca atare definește Poezia și a cărui „semantică" definește poetul.** Coerența lumii fenomenale dă formă universului. Forma (internă) a operei de artă se sprijină pe aceeași coerență. Iar aceasta se manifestă în ceea ce numeam altădată (cf. **Metafora poetică,** 1975) **structuri metaforice complexe** – în acele structuri imagistice care reproduc, cu mijloacele poeziei, structura realității.

Deci, din moment ce arta este analogie a realului, viziune, ea este, implicit, metaforă (poezia = metaforă = limbaj). Metaforă complexă, însă, metaforă epistemologică, reproductivă, în alcătuirea căreia descifrăm edificiul armonic al unei lumi artistice, așa cum experiența vieții zilnice și reflecția descopăr alcătuirile logic asamblate ale materiei. **Dacă arta e viziune, cosmoid, atunci e metaforă complexă ; și invers.**

Această concluzie teoretică este validată de practica socială a literaturii (practica este socotită, cum știm, proba cea mai convingătoare a adevărului). Anume : numai acei poeți pe care istoria literară i-a așezat în cele dintîi rînduri ale importanței artistice integrează categoriile existenței în viziuni, numai ei văd

EUGEN DORCESCU

Continuare în pag. 7)

Cronica literară

Cu un roman din specia romantismului sentimental, clamoros, debuta în urmă cu mai bine de treizeci de ani prozatoarea Sofia Arcan. Un roman, **„Iana hoinara"**, cu ftizici, mici funcționari, oameni de afaceri, artiști, cu nostalgii exotice, călătorii și viață boemă. Cu o nelipsită, fatală, poveste de dragoste. O carte, altfel, netrecută sub tăcere de critici (Pompiliu Constantinescu, între alții) care-i aduceau autoarei judicioase observații, odată cu recunoașterea unei înzestrări analitice. Notă aparte, între multe reminiscențe livrești, făcea bruionul unui roman al Reșiței, reprodus **in extenso,** atribuit personajului principal, Dara Iana Volbură. Iată-i, aici, proiectul : „...o carte adevărată, vie, a Reșiței, nu poate fi scrisă decît atunci cînd în paginile ei trăiesc zeci de oameni, cînd mîna creatorului va putea mișca masele..."

O promisiune indirectă, deci, pe care Sofia Arcan a reușit să o îndeplinească, în parte, abia de curînd, prin cel de al doilea roman al său, apărut la Editura Facla : **„Neștiutele noastre iubiri".** În parte, numai, pentru că acesta nu este decît prin ricoșeu un roman social, dar, în principal, romanul unei familii. Mișcarea marilor colectivități umane nu lipsește, ocupă însă numai fundalul. Acțiunile greviste din Reșița anilor 1929–1933, criza economică, războiul, momentul insurecției armate antifasciste etc. Reflexul acestora, în memoria unor oameni. Cîteva portrete fizice și psihologice (cîteva veritabile **fiziologii :** de la evocări cotropite de nostalgie, la șarje caricaturale) ocupă atenția autoarei. Tipuri, caractere. Familia Iancu, universitari, medici, specimene din **high-life-ul** provincial și bucureștean interbelic.

În **„Neștiutele noastre iubiri"**, aria spațială și temporală a desfășurării epice este direct determinată de reperele unor biografii Sofia Arcan nu mai lucrează

Sofia Arcan

„NEȘTIUTELE NOASTRE IUBIRI"

(Editura Facla – 1975)

aici intensiv, ci extensiv. Nu mai comprimă evenimente, fapte, nu precipită personajele către un final spectaculos ; derulează, cu o bună memorie a timpului trecut, și cu intuiția unor tipuri reprezentative, o materie romanescă de care nu era străină nici în momentul apariției volumului de debut, fără ca la vremea respectivă să fi tras din aceasta toate consecințele. În **„Iana hoinara"** exista metoda, veche și verificată, a prozatorului care știe că lectorul mediu așteaptă de la un roman cel puțin povestea unei vieți. O metodă aplicată, însă, unor reminiscențe și clișee din lecturi curente. Mai mult chiar decît vîrsta prozatoarei, în **Iana hoinara,** putea fi recunoscută calitatea unei literaturi a epocii. Practicată, cam în același timp, cu excese înspre melodramă și mult bagaj freudian de cîteva prozatoare care, după ce s-au bucurat de o oarecare faimă, au dispărut din viața literară spre sfîrșitul deceniului al cincilea. În ceea ce o privește pe Sofia Arcan, fuziunea între tehnica pusă în primul său roman și datele observației directe se petrece abia în **„Neștiutele noastre iubiri".** Cu scurte rateuri, datorate unui exces de literaturizare de care între timp autoarea nu s-a debarasat întru totul. (A scris, vreme de aproape trei decenii, reportaje, neadunate în volum). Cu inserții autobiografice importante, se pare, în partea întîi (totodată cea mai realizată), unde cel puțin unul dintre personaje, Tina-Marta, pare scos aproape intact dintre cartoanele primei cărți, **„Neștiutele noastre iubiri",** în aspectul ei cel mai la îndemînă, cel mai evident, este povestea unei vieți. Decupată din fresca existenței unei familii de muncitori – în prima parte – reconstituită din amintirile Martei. Tatăl, Mama, Tina-Marta sînt zeii tutelari care reglementează viața numeroșilor copii ai familiei Iancu. Fiecare cu o biografie schițată cu economie, în afara anecdoticului. Dincolo de acestea, însă, părinții și bunica sînt niște simboluri. Al unității unei familii de tip patriarhal (sugestii îndepărtate din **Moromeții** lui Marin Preda), gata să se destrame prin moartea tatălui. Al devotamentului matern. Al forței ce protejează lumea copilăriei (Tina-Marta). Deși episodic, acest din urmă personaj era și cel mai interesant, cel mai puțin articifical construit și în **„Iana hoinara".** În recentul volum, bătrîna rămîne aceeași purtătoare a datelor unei umanități vechi. Reînvie lumea folclorică, fondul de credințe și practici de sursă arhaică. În secvențe de roman, de excelent roman al copilăriei, lumea basmului capătă drept de existență alături de o realitate ce, în viziunea prozatoarei, nu s-ar putea spune că suferă de prea mult idilism. Bune efecte sînt scoase și din cunoașterea psihologiei infantile. O pagină admirabilă este constituită de descripția comportamentului Martei, gata să deconspire, pentru că nu înțelege situația, eforturile mamei de a prezneta avantajos casa oferită spre vînzare. Prin Marta, romanul capătă o turnură lirică. Casa, școala, cărțile, orașul (Reșița) alcătuiesc un univers închis, în care imaginația copilului construiește, în compensație, rectificînd contururile realității, proiectînd în ideal. Dus numai pînă aici. **„Neștiutele noastre iubiri"** conține destule argumente pentru un bun microroman. Începînd cu partea a doua, **„Neștiutele noastre iubiri"** devine romanul unor **destine aminate.** Fiecare generație își așteaptă împlinirea prin descendenți.

Despre **„Neștiutele noastre iubiri"** nu se poate spune că rescrie romanul de debut. Ci doar că se înscrie pe linia unor preocupări pe care acesta le indica, nu cu suficientă hotărîre. În două direcții, prozatoarea ni se pare deocamdată mai interesantă : evocarea universului infantil și crearea unui spațiu de comunicare între real și fantasticul de proveniență folclorică.

LUCIAN ALEXIU

Prezențe literare

Gheorghe Pituț

După **POARTA CETĂȚII** (1966), debut remarcabil în poezie, Gheorghe Pituț își consolidează drumul poetic prin **CINE MĂ APĂRĂ** (1968), **OCHIUL NEANTULUI** (1969), **SUNETUL ORIGINAR** (1970), **FUM** (1971). Poezia din **Poarta cetății** era una a naturii, înțeleasă ca însăși existență de către omul pe care citadinismul îl neliniștește, deoarece poate tulbura armonia consolidată într-un timp îndelungat. Singur, în afara cetății, poetul ar putea trimite versuri „cetății cu oameni / scrise cu vînt, / cu ploi mărunte, / sau ar putea scrie cu cîte-o **furtună",** în intimitate și unitate perfectă cu naturalul.

Poetul simte tirania „geniului rău și mare", imaginat prin punctul enorm – vulturul – plutind deasupra lumii, virtual distrugător al ordinii pămîntești. Ordinea pămînteacă, formată într-o succesiune și sedimentare de generații, este supusă unei noi integrări în lumea cosmosului printre alte „cetăți solare" : „Să am acuma funii repezi / țintite zdravăn jos / sub rădăcini / și-ncolăcite sus / pe gîtul vulturului negru, / cred c-aș simți / cum se umește / c-un zuruit de osii grele / din matca lui pămîntul / și-ar trece legănat / printre cetățile solare / spre alte lumi în neuitare". Peste furtuni se impune calm atmosfera din acel admirabil **DOR:** „Toți ar vrea la toți li-l dor / De o lungă luminare / Nu să moară, nici să mor, / Ci s-ajungem nehotare".

În poezia lui Gheorghe Pituț filozofia satului este punct de plecare, generatoare de atitudini existențiale și estetice. Satul, poate, asemeni soarelui în univers, este centru vital al unei anume spiritualități Aici se conservă și perpetuează o entitate existențială cu legile și regulile ei bine definite, totul fiind acumulat și consolidat în decurs de veacuri. Întoarcerea spre sat înseamnă întoarcerea spre începuturi, contactul vital permanent și necesar rezistenței în fața asaltului „cetății". În mare parte poezia lui Gheorghe Pituț este un elogiu adus satului, cu întreaga sa spiritualitate profundă în resurse și sensuri. Ideea nu este străină gîndirii lui Blaga, care observa că marile elanuri ale geniilor creatoare nu se pot produce fără integrarea lor în dimensiunea unui **potențial stilistic** existînd în cultura rurală.

Poezia lui Gheorghe Pituț încearcă coborîrea spre existențele primare, de oceea, materia este încă Informă, în mișcare și prefacere continuă. Totul se revarsă dezlănțuit, căutîndu-și tiparele și încercînd să se ordoneze într-o stare precisă. Este tendința de a încărca de sensuri filozofice ruralul pornind de la cele intrinsece lui. Versurile sînt pline de substanță, de o „duritate primară", descoperind cu toată forța un „realism dur", dar necesar poetului care-și exprimă temerea, pătruns odată în cetate, față de transformările civilizației, în dorința de conservare și perpetuare a unei spiritualități străvechi. pornită din timpuri ce mintea le imaginează doar.

Statornica atracție dovedită în poezie pentru natura văzută în unitățile sale elementare, pentru stările primare, pentru natura supusă marilor diluvii, este, în fond, transpunerea lirică a unei dense și persistente spiritualități rurale, leagăn de geneză al mitului și legendei. Poetul are acut sentimentul materiei delirante, dezlănțuită în metamorfoze ce afectează cosmicul. Existențialul este terifiant și plasat în ere îndepărtate : „Ce straniu adăpostește pe dealurile din Ardeal / furtuna / părinții fug / spre casele care o iau din loc, / se crapă coaja norilor / și apele greoaie vin cu capăt / ca șerpii altor ere – / brazi răcorește fruntea ne-ntrerupt / cu cei dintîi / și trist curaj / pe podul plin de roade / al pămîntului / La locul cunoscut / trăiește Carul mare / și Calea robilor și Steaua codru / ce stranie pedeapsă pe stele datoare". Soarele este veșnicul **Dator,** un vultur veghează în înălțimi ca o **datorie,** iar mult din părinți **ne mai este dator.** Datoria apare ca element fundamental al existenței, o condiție necesară ordinii cosmice. **Datoria** este ridicată aici la rangul de coordonată existențială, înțeleasă în sensul unei necesități, ordonînd cosmosul și viața. Principiul datoriei devine principiu fundamental al vieții. Văzut din acest unghi, mitul damnatului Sisif este imaginat tot ca o expresie a datoriei („Nu face nimic absurd / mă simt dator"). Lucrul înspăimîntător nu este osîndeapsa ci anularea ei, pentru că implicit datoria veșnică n-ar putea fi îndeplinită de aceea „cînd urc cu bolovanu meu / nu am decît dorința / să mai urc odată (Sisif)

de nimic împinși de bolovani / scroafe cu dinții-ntorși / înoată cu purceii spînzurați de țîțe / cerbii loviți de răsuflarea lupilor / își rup de trunchiuri coarnele".

Creația lui Gheorghe Pituț demască un poet cu o extraordinară **viziune a datoriei.** El vede totul prin prisma datoriei, elementară obligație, a cărei realizare înnobilează profund. De la terestru la cosmic, de la om la elemente cosmice, totul există prin datorie : „Oricît de lungă ziua / șaptezeci de ani / părinții înhămați la snopi / prin ariile unui veac întreg / îi văd cum pierd / din ceas în ceas puterea, / dar umbra celui mai înalt copac / din lume – Datoria / le

Datoria se realizează panoramic în **Privesc,** la dimensiuni ce vizează grandiosul : „De pe muntele Datoriei / privesc incremenit o clipă / omenirea : / curg valurile ei veșnice / într-o singură parte, / poporul meu / ară tăcut / pe zece mii de dealuri / abia se văd / din ceață muritorii / cu meseriile pe spate apiecați, / părinții chiar dacă au stors / pămîntului recolte nesperate / încep din nou cu începutul / pentru că ei / sînt cei ce nu se iartă".

Spiritualitatea rurală învăluie întreaga poezie a lui Pituț. Noșterea este marcată de o nouă stea care apare, o pasăre – tioncul – cîntă la naștere și moarte, Ursitoarele croiesc drum noului născut, dîndu-l deopotrivă Soarelui și Nopții. Pentru a veni în „pace copii pe lume", sau pentru ca să se închine mai mult înspre noi „cîntarele grîului", este necesar un ritual de invocare.

Intrat odată în cetate, nostalgia ruralului rămîne permanentă, în ciuda obsedantului **fum** care marchează titlul celor mai multe pozii ale ultimului volum. Dar nu în asemenea poezii este de găsit adevărata valoare a creației lui Gheorghe Pituț, ci în legătura permanentă cu satul și spiritualitatea sa. Departe de sat, celul aflat într-un mare oraș, un semn îi amintește locul părăsit, într-o comuniune sentimentală cu cei rămași la izvoare : „Cînd norii cad / pe dealul satului meu / în Ardeal / și putrezesc butucii roților / la carul tras de bivoli, / toți adoarme coasa / într-o claie cu fîn, / mama-și îngroapă / capul cărunt în fuioare / de cînepă / să n-o vadă fulgerul / și mie, departe, într-un mare oraș /, în podul palmei drepte / sub degetul mare / îmi crește o rană / fără de muncă, fără efort / nici măcar cel / de a strînge mîna prietenului **(Semn).**

Creația lui Gheorghe Pituț este o armonie de poezie modernă în viziunea unei concepții de adeziune la filozofia rurală veșnic generatoare de tonifiante resurse poetice.

ALEXANDRU RUJA

Lecturi

Dragoș Vrinceanu
„CÎNTECUL VREMILOR"

O maiestuoasă sinteză poetică ne prezintă Dragoș Vrinceanu în recentul volum, **Cîntecul vremilor,** versurile poetului încearcă o remodernizare a ideii de patriotism în lirică, autorul reușind în parte să o făptuiască, cum afirmă în „Cuvînt înainte", și să se solidarizeze cu „un sentiment complex și măreț cum e cel de patrie, să facă din el o stare umană de permanență și siguranță".

Eminescu e văzut de poet ca simbol adînc al neprihanei, un ocean în apele căruia țara își ascunde infinitul și cadrii : **„Ajuns în aceste adîncuri ale mirării – / n-ai uitat niciodată drumul înapoi / al țării / Versul tău curge / prin mulțime, / cu fiecare om, cu fiecare om, / la o și mai întinsă adîncime, / ca un ocean"**

Țara poetului nu e o navă rîmbaldiană, hieratică, bîntuită de semnul neliniștei, ci dimpotrivă ea e o „arcă a lui Noe țărănească", durabilă și liberă : **lunecă acum nava pe vîrfuri de valuri / cu pînzele umflate din plin, / să-și descopere și să împlinească / propriul ei liber destin / stă neclintit cîrmaciul la proră / veghind să treacă pasajul îngust / din aurora în auroră".**

Privirea poetului cade lină pe tinerețea munților, de dibăcia caldă a mîinilor, îmbătat de răsăritul soarelui ce curge ca o clepsidră pe coardele țării. Poetul e cu adevărat inspirat de această frenezie a evocării, lumina fiecărui poem stă sub pecetea acestei poetici „a versului de țară". Obrazul poetului renaște alături de ierburile pămîntului românesc, absorbit de natură și de prealimpedeo ei taină. Natura, cu liniștea ei candidă, cu voluptatea culorilor calde, e aceea care-i apără pe poet de înstrăinare de teama sau de orgoliu sec : **„Sînt robul acestei flori a pămîntului / mă lepăd de orgoliu / viciu bun cînd trăiești cu străinii, / de patima neliniștii, / ca grădinarul / Sînt robul acestor sate / acestor glastre ale pădurilor / Beau apă / din aceste riuri dulci, / din aceste ape și ape / care n-au alt rost pe lume / decît să ne întărească inima. / Mă închin poenelor, / ierburilor verzui, acestei căi întoarse / a veseliei (Patria mea).**

O poezie densă, limpede, majoră, „Cîntecul vremilor" îl înscrie pe Dragoș Vrinceanu definitiv ca un ardent poet al patriei, un visător lucid al ei, sigur și dornic să realcătuiască acea poetică personală mai generală.

ANA POP SIRBU

Cornel Udrea, „RESPIRAȚIA CEASORNICELOR"
(Editura Dacia, 1975)

Credem a desluși adevărata voce a poetului în această romanță blînd-ironică : „Un oraș ca acesta e de obicei un oraș foarte mare cu două muzee și patru piețe din vremi feudale străzi ore desigur vreo trei asfaltate pe care se-ntrec vitejește mașini colorate, bătrîni și copii cu părinți și surori stau și se uită duminică-n nori un oraș ca acesta găsești rareori are o așezare riguros la-ntîmplare și-un pod peste case făcut din metalele cele mai rare și pentru orice eventualitate posedă și-o municipalitate cu ușă de stejar simbătă iese-n fereastră domnul primar să vadă narcise fete de sticlă cu coapse precise și mame în floare plimbînd cărucioare și are orașul că altfel n-ar fi vreo șase cheflii (...) acum am să-nchei că e seară și am de vorbit cu o vară primară brunet-domnișoară care nu știe nici pian nici vreo altă vioară o să stăm în tăcere cu semințe și bere". În aceeași notă duios-melancolică, punctate uneori de-o ușoară ironie, se înscriu majoritatea poeziilor din acest ciclu al volumului **(Vitralii).** Celălalt ciclu, care deschide cartea **(Un cer de muzici)** conține versuri patriotice în care autorul trece în revistă ideile Școlii Ardelene, apelează la forme de limbaj arhaizante sau latinizante, exaltă plin de patos mîndria națională **(Partea roșie a istoriei)** și faptele glorioase din trecutul istoric al Transilvaniei **(Primăvara lui decembrie, Imagine la Cîmpeni). Napoca – la aniversară** este un bun prilej pentru poet de-a desluși în existența diurnă, contemplînd-o într-un ton de calmă jubilație, comunitatea cu pămîntul, continuitatea națiunii în spațiul dat : „Toamna numărăm anii, amintirile pentru care surizi / Înțelegător, toamna se numără iubirile și tot atunci / îți plutește-n privire lumina lui Dor, toamna românii / fac vin și ridică statuie la grîu, toamna e cerul din / frunze senin și în cer se aude un riu..." Dacă în acest ciclu poetul este energic, aspru, bărbătesc, în cel de-al doilea rămîne în general la tonalitatea ilustrată la început, cu suficiente inegalități însă, alegîndu-și cuvintele cu prea mare grabă.

ION PEIANOV

Andrei Bacalu :
„AMERICA, TRANSMISIE DIRECTĂ"

Noi ne așteptam să descoperim în teleastul Andrei Bacalu un scriitor. Cîțiva dintre colegii domniei-sale, buni telereporteri, au capotat lamentabil atunci cînd, cu bune intenții au încercat să-și noteze impresiile de călătorie. Andrei Bacalu îi reabilitează, demonstrînd că, între dezinvoltura fotogenică de pe micul ecran și fraza elegantă scrisă cu nerv nu există incompatibilități. Jurnalul lui Andrei Bacalu e, la urma urmei, un **jurnal** în deplinul înțeles al cuvîntului, un document al unei sensibilități și cartea unui om de condei. Pe o singură pagină, Andrei Bacalu știe, în acest gen în care confrații voiau să fie sobri și culți, să fie simpatic, să aibă umor, să nu ne bombardeze cu informații inutile. Cu alte cuvinte, știe să renunțe la morga de călător, de specialist în sateliți, aeronave și nave interplanetare, și să descopere, simplu, oameni, orașe și locuri. El scrie la timpul prezent fără decoruri de mucava, transcriind impresii, reacții dialoguri, comentînd telegrafic invenții etitudini, obiceiuri. Relatarea e trepidantă, bine păzită de un atotprezent simț al măsurii, dar și al paradoxului. Fără ilose, și, din nou, cu un remarcabil simț al umorului, Andrei Bacalu scrie despre o civilizație și despre o lume care, dacă nu îi este străină, nici aprobiată nu îi este. El călătorul modern (și o fină ironie însoțește mereu noțiunea de modern în cartea lui Andrei Bacalu) alergînd de la un aeroport la altul, de la o aeronavă la alta, încurcîndu-ne printre vehiculele metropolelor. Fără îndoială, erudit în materie, autorul nu se sfiiie cu erudiția lui Ea e plasată, discret, în subtext.

Andrei Bacalu e un reporter inteligent, în stare nu numai să-și spună, ci să-și scrie impresiile. El este, indiscutabil, un scriitor. Neîndoios, cartea lui despre America e una dintre cele mai interesante cărți de călătorie citite în ultimul timp.

VALERIU GANEA

Horia Bădescu
„NEVĂZUTELE URSE"
(Editura Dacia – 1975)

Cel de-al doilea volum de versuri – **„Nevăzutele urse"** (Editura Dacia – 1975), confirmă și accentuează bunele aprecieri de care s-a bucurat poetul Horia Bădescu încă de la apariția volumului său de debut : **„Marile Eleusii", 1971.**

Acuratețea și rafinamentul aluziv al imagisticii sale, aleasa muzicalitate a unor virtuți de expresie situate la nivelul sintaxei poetice, conferă distincție și rezonanță afectivă persistentă demersului liric al autorului **„Nevăzutelor urse"**

Horia Bădescu este, înainte de toate, un delicat, suav poet al iubirii. Expurgată de orice elemente autobiografice, anecdotice, iubirea este ridicată în poemele sale la rang de anatimp continuu, ingenuu, al sensibilității propice genezei lirismului autentic : **„Iubește-mă amara mea iubire / cît încă mai găsesc spre tine drum, / cît încă mi se năruie pe buze / un înger cu privirile de fum, / cît încă goi, la vadurile lumii, / cu spaimă trupul ni-l alcătuim, / cît încă sîntem muți, cît încă, astăzi / cu ură sufletul ni-l bîntuim"**

Lidurile de dragoste au o elevată vibrație elegiacă, rostirea poetică are tectonica intimă și febrilitatea unei rugi păgîne : **„Nu mă goni din plînsul gurii tale, / cad cerurile lumii peste noi ! / Nu mă goni pe mările tăcerii / în care-mi ard de-o pururi ochii goi ! / Nu mă goni ! Coboară peste mine / din umbra nopții trupul tău prelung / și roagă-te pentru lumina clipei / în care plin de spaimă mă afund !".**

O voluptate neregizată a însingurării, a aplecării egolatre către zonele tainice ale eului liric intră în rezonanță spontan, autentic, cu registrul predominant elegiac al poeziei lui Horia Bădescu : **„Vorbesc de mine însumi ca de-o boală / din care tot mai rar mă voi întoarce ; / mai stăruie lumina mea puțină / sub Orionul întomnat de parce"**

În chip surprinzător spectrul extincției sugerat nu de puține ori în poeme de un fulgurant lirism nu marchează nota cea mai acut elegiacă a poeziei lui Horia Bădescu, ci surdinizează neliniștile existențiale subiacente ale demersului liric, pînă la sonurile catifelate ale unei confesiuni șoptite prezidate de superioare, împăcate înțelesuri ale rosturilor firii : **„Nu mă strigați, voi fi plecat un timp / ascuns de roiuri blînde de albine, / mă va purta murmuritorul nimb / în inserarea orelor puține / și mă va trece suspinînd un riu / acolo unde ursele se-nclină, / pururi frumos, acoperit de grîu. / cu pleoapele în racle de lumină"**

VICTOR RUSU

ERATĂ : În numărul precedent, primul alineat al articolului „O carte în fața istoriei literare" trebuie citit la începutul coloanei a II-a.

Pantheonul gîndirii românești

Vasile Pârvan și ideea de armonie

Vasile Pârvan reprezintă cazul ales al gînditorului – arheolog dublat de Poetul căutător de esențe. Mărturisind cîndva studenților că arta și istoria sînt deopotrivă reflexie filozofică asupra vieții. Vasile Pârvan se afirma de fapt creator în ambele planuri.

Scrisul lui, „trecînd marginile istoriei" a intrat în literatură, motiv pentru care va fi recitit nu numai de cercetători chiar acolo unde, ca arheolog, descifrează înțelesul pietrelor vechiului ținut getic, dacic sau al romanilor de la gurile Dunării. Textele au tensiune datorată asocierii dintre sobrietate și strălucire, dintre scrupul și avînt ; ele sînt infuzate de atitudini și modalități ale artei, după cum și invers, ritmul interior al paginilor, fiorul lor tragic, este dublat de patosul adevărului născut din înalta credință a frumosului existînd prin adevăr.

Ca un zămislitor de mituri, le nuanțează el înțelesurile. Săpătorul de gînduri de la Histria, arheologul, mitizează prin Alegenor tăcerea[1] căci are știrea necuprinderii întregului gînd în forma rece a științei sau în imaginile artei ; însă acest „mare om de stat dar în serviciul unei republici a viselor" – cum observa Călinescu – și-a asumat tăcerea ca biruință asupra „eșecului" vorbirii necuprinzătoare.[2] Tăcerea lui durează cîtă vreme trăitorul în mythos nu cheamă lumea de arhei către forme, – cuvinte –, semne date trăitorilor pentru care mythosul a devenit reflectare. Rămînînd însă între ei, căci pentru ei caută Cuvîntul, Vasile Pârvan apare în ipostaza de savant supus rigorilor științei sale.

Numai că nu se dezice de condiția lui dintîi : „eu văd (...) datoria istoriei într-un fel asemenea celei a artei : istoricul nu trebuie nici să moralizeze, nici să filozofeze ci să exprime clar și în înlănțuire logică faptele. **Die Wirkung** (efectul n.n.) va veni, ca și la o operă literară, din adevărul ce ar străluci în ea".[3]

Dubla existență, mărturisită de altfel, în planul trăirii și al reflectării, generată de temperatura înaltă la care a creat Vasile Pârvan, afin cu Ion Barbu – cel ce și-a transformat starea de extaz în pură geometrie, a făcut ca Vasile Pârvan să opereze cu idei ale gîndirii rațional – meditative și cu imagini.

Ca poet, s-a identificat cu lumea pînă la a simți că tăcerea este centrul ei ; tăcerea lăuntrică a poetului urmărit de neputința de a întrupa, de a da formă întregului, este născută din cuprinderea eului poetic cu armonia cosmosului. Ca poet al tăcerii și singur teoretician al tăcerii din cultura noastră[4], vorbește reprezentîndu-și lumea sub semnul armoniei ei, cum numai poeților le este dat. Lui îi este proprie cuprinderea și palparea întregului, pe care îl simte vibrînd și în părți : „Rănită Marmoră ... – spune într-o scrisoare, descriind Parthenonul, ... Vinele de bronz ca urmele de sînge. Cerul și marea aruncă un val albastru pentru a acoperi rănile. E un fragment acum, dar și fulgerul e tot un fragment din lumina cea mare. Fragmentele sperie prin mărimea ce lasă să se bănuiască din mărimea lor proprie, ca fragment **an und für sich.** Și omul însă, nu poate suporta dintr-odată decît tot un fragment din infinitul frumos ..."[5]. Dacă lumea nu este numai tăcere, pentru că nu este numai univers închis, static al mythosului, ca lume reflectată este armonie în mișcare ; ritm și istorie. Iar în concepția lui Vasile Pârvan, istoria este **devenire** „Și chiar dacă etica lui s-a dovedit o pseudosoluție pentru omul de astăzi, nu putem trece cu vederea că ea se întemeiază pe o dialectică a istoriei".[6] Marea datorie a noastră, ethosul nostru, este să cuprindem o parte din armonia lumii : „Singura nemurire la care putem aspira, este „ecoul de armonie" trezit prin sacrificiu în alte suflete"[7]. De aceea, ethosul ordonează mărturisirea lui de credință la intrarea în Academie : „Munca e ritmul vieții" ... „Și ritmului etern în care se poartă lumile infinite în Cosmos îi stă, în mărginirea lui, cu vrednicie alături, ritmul veșnic în care umanitatea își trece sîrguința ei luminoasă de la veac la veac și de la mileniu la mileniu ..."

Ca Vico observa el că istoria se desfășoară conform unor mari ondulații spirituale, pe cele mai largi spații. Pentru vizionarul închizînd sub semnele ritmiilor, sinritmiilor și aritmiilor frînturi ale armoniei, arheologia devine convergența dintre vis și istorie, semnul tactil al întregului resimțit în parte.

Armoniei ca imagine, îi corespunde în opera lui Vasile Pârvan în alt plan, conceptul de conexiune a fenomenelor, de interdependență a fenomenelor, – am zice noi –, constatată de el pe baza cunoașterii realității. Încă la intrarea lui Pârvan în Academie, sublinia Iorga că îi este proprie „înțelegerea acelei **legături** (s.n.) între toate ramurile vieții unui popor care face din orice cercetare de amănunte o fereastră, mare ori mică, deschisă asupra întregii lărgîmi a cîmpului din față". Ca și pentru Nicolae Iorga, istoria i se constituie asemeni unei cetăți, în jurul unui lăuntru, a fondului de cultură, am spune noi.

Ca om al cetății, Vasile Pârvan s-a identificat cu ritmul istoriei și a răspuns cu fapta nevoilor ei. Etica vieții lui a fost datoria, înțeleasă ca mod de integrare în armonia cosmică : „cînd lumina vieții noastre pare a se stinge răsare în mintea noastră principiul universal valabil al datoriei (s. aut.) ; „... această datorie nu se poate împlini decît prin activitate continuă în direcția însușirilor raționale ce ne impodobesc".[8]

Ca om al cetății încă în 1906[9] afirma constituirea unui „poligon al forțelor" oamenilor de știință, litere și artiști în direcția unui unic țel, „unirea", echilibrarea culturii române în constituentele sale. El însuși personalitate accentuată, recomanda dizolvarea personalității, a individului, în scopul unor idei comune, de solidaritate în simțire cu țăranii care „au puteri intelectuale active". Unirea politică îi apare ca fapt al unei „sinritmii", conexiuni a nivelelor de existență umană : „formele naționale trebuiesc **adaptate** rezultatelor străduințelor noastre, în caz cînd chiar însuși fondul nu e de-a dreptul național". În linia acestei idei afirma el că : „Un neam e o ființă organică, un fapt viu, al lumii, care poate să fie ori să nu fie, să se ivească sau să moară, dar nu se preface în altă făptură organică". Pentru cetatea lui, cerea în preajma primului război mondial să existe „potrivire", armonizare între nivelul nostru de pregătire militară – diplomatică și nivelul puterilor care vor intra în conflictul favorabil actului de la 1918. După 1918 mărturiile il relevă scîrbit de discrepanța, „dizarmonia" dintre idealul afirmat, progresul națiunii și interesele partidelor politice. Se simte martor al unei **„aritmii"**.

Armonia – concept al filozofiei istoriei expusă de el în 1920[10] ca idee de armonie – ordonează etica vieții lui Pârvan. La limita gîndirii meditative, dacă poetul nu și-ar fi trădat harul, ar fi sălășluit și poezia. Dar Pârvan, poetul cuprins de „armonia" lumii, și-a asumat „tăcerea".

STELA MIREL

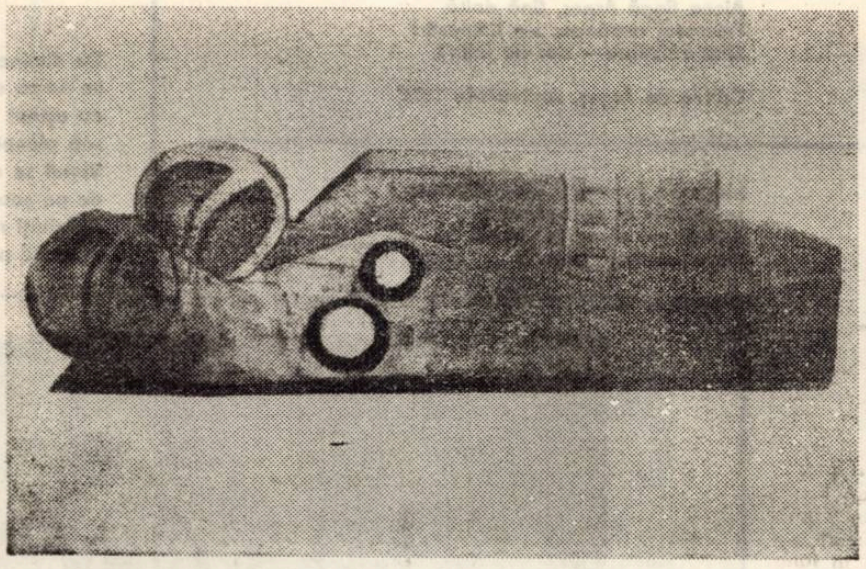

Ingemănare

1. Vasile Pârvan **Laus Daedali, Memoriale,** Dacia, 1973
2. Nicolae Balotă **Vasile Pârvan și estetica tăcerii, Labirint,** Ed. Eminescu, 1970
3. Vasile Pârvan, **Corespondență și acte,** cf. Al. Zub, **op. cit.**
4. Nicolae Balotă, **idem, ibidem**
5. Vasile Pârvan, **idem, ibidem, p. 289**
6. Eugen Todoran **Ginduri despre viață și artă în memorialele lui Vasile Pârvan,** A.U.T., 1967, p. 91
7. Vasile Pârvan, **In memoriam ... Memoriale,** Dacia, 1973
8. Vasile Pârvan **Marcus Aurelius ...** Buc. 1909, cf. Al. Zub, **vol. cit.**
9. Vasile Pârvan, **Unire Luceafărul,** V, no. 3, 1 febr., Budapesta
10. Vasile Pârvan, **Idei și forme istorice,** Buc. 1920

Consemnări

O scrisoare inedită a istoricului Ion Sîrbu

Din Viena anului 1893 dominată de mitinguri și demonstrații sub semnul luptei pentru votul universal, curînd sosit din Rudăria, satul natal al istoricului din Almăjul Banatului, la 6 ceasuri seara, într-o zi de miercuri, din ultima lună a anului, la 15/27 decembrie, Ion Sîrbu scria părinților și surorilor sale că a călătorit „mai bine ca totdeauna", descriind că s-a simțit bine în „cupeu", apoi o escală la Pesta, unde se urcă în „trenul repede" pînă la Viena. Ajuns aici doarme două nopți la un consătean, altă noapte la un coleg și în felul acesta mai bine de o săptămînă prin cartierele vieneze în căutarea unui „cvartir" convenabil. Dar, negăsind, este nevoit să plătească 20 fl. lunar, pentru „o odaie fără foc, fără nimic".

Redăm alăturat pasajele cele mai interesante ale scrisorii, inedită, păstrată de profesorul pensionar Vasile Nemiș din Rudăria.

Viena, Mercuri seara la 6 ciasuri
15/27 Decembrie 1893

Iubiții mei,

Scriu din cafenea. Nici acum n'am casă. Se împlinesc dimineață septemâna de când plecai și eu încă tot pe drumuri și acum. Am tot asceptat sa me așez sa vă scriu barem atita cu rost, dar nu mai e așteptat. Si pînă acum ve veți fi început spăria de atita tăcere. Am venit bine pe drum, mai bine ca totdeauna. La Iablanița intrai tocmai în cupeul în care se afla Spärger dela Bozovici (...) Am vorbit și de istoria mea, și cum se temeau că mie-mi va fi rușine me felicitau (...) Peste noapte n'am avut mulțime in tren am putut să și dorm. Și am avut o căldură grozavă. La Pesta dimineața am beut o cafea, mi-am scos bilet pentru trenul repede, și cînd să trec prin sala de așteptare să merg spre tren, strigă cineva : „Sîrbule". Caut, dar nu era să cunosc. Era popa Cimpianu cel tiner. Am venit cu el pînă la Viena avînd o minunată petrecere. (...).

Aici am mers îndată la Bodea, m'a găzduit și el bine, vreo două nopți, și m'am hodinit minunat la el și încă o noapte la altu. Luni abia îmi aflai o odaie cu 20 fl, pe lună, sobă goală fără foc fără nimic. (...). Și încă tot eram murdar cum am venit de pe cale, că numai cât îmi scoasesem bagajul dela gară și me abătusem la Smeu, că era lîngă gară, ca să-mi iau sănătate de la Cimpianu. Sara (tot luni) viu acasă și eu la cvartir. Dar, dar ... Me culc și peste o jumătate de oră mă apuc de tras din pept. M'am sculat, m'am îmbrăcat, mi-am aerisit bine casa, și am stat așa în frig resboind pînă dimineața. Am adormit dela o vreme așa șezînd pe divan îmbrăcat. Dimineața am stat vreun cias în cafenea la aer curat și căldură și m'am liniștit. I'am spus gazdii că trebuie să mă mut că cvartirul ei e nesănătos pentru mine, e umed. Și am căutat iar după cvartir ieri toată ziua, dar n'am aflat altu mai bun. Aseară m'am dus iar acasă, a zis și gazda să mai incerc o noapte, eu am cercat de nevoie fiindcă n-am găsit. Am războit însă și a doua noapte, adecă astănoapte.

Astăzi am umblat toată ziua după casă, și tot n'am aflat. Acum mă doare în șale de crep, de cite mii de trepte am urcat toată ziua. La noapte mă culc iar la un coleg. Cu gazda mi-am făcut socoteala și am lăsat acolo bagajul pînă mi-voi afla loc. Nebunesc de atita căutat, și me betejesc. De greu nu mi greu ziua. Sînt curios la noapte. Acum mi și somn de nu mai pot. Indată ce me voi așeza cumva iar ve scriu. Cred că pînă la anul nou nemțesc nu pot să-mi aflu casă, atunci se golesc mai multe.

Sănătate, Niță

Adaus la sfîrșitul scrisorii : Acum sara, cînd veni în cafenea, plecasem în cetate să cumpăr căciulă, dar atâta mi-o înțepenit șelii că nu mai putui face zece pași de durere, și mă așezai aici să hodinesc și să vă scriu. Adio. Niță.

Așadar, îl găsim pe doctorandul în filozofie Ion Sîrbu, cu peste optzeci de ani în urmă, căutînd în miez de decembrie o cameră care să-i ofere condiții de odihnă și studii. Scrisoarea este deosebit de valoroasă, fiind, pînă în prezent, singurul document care păstrează slova istoricului bănățean dr. Ion Sîrbu. Nicolae Iorga a fost în anul 1929 la Rudăria în scopul de a căuta la Ruța, sora cea mai mică a lui Sîrbu, manuscrisul volumului al treilea din capodopera sîrbulească „Istoria lui Mihai Vodă Viteazul", vastă lucrare istorico-literară ce a prilejuit cărturarului mari sacrificii. Dar Iorga n-a găsit nimic în acest sens. Presupuneri sînt mai multe în ceea ce privește soarta manuscrisului amintit. Cert e că în anul 1921, Sîrbu fiind în drum spre București este jefuit la Timișoara. Pe lîngă banii adunați de la săteni în interes obștesc i s-ar fi furat, după cum ne spune sora sa, Ruța, și manuscrisul volumului al treilea al Istoriei ... care trebuia să cuprindă ultima parte a vieții voievodului tuturor românilor, perioada 1599-1601.

La începutul scrisorii există un pasaj unde este amintită discuția din tren. Cu modestie Sîrbu scria părinților „Am vorbit și de istoria mea și cum se temeau că mie-mi va fi rușine me felicitau ...". Istoria despre care s-a vorbit în tren este politica externă a lui Matei Vodă Basarab, teza cu care își ia doctoratul în filozofie, carte despre care B. P. Hașdeu scria că „este o valoare din toate punctele de vedere". Publicată pe fragmente în revistele din Viena și Budapesta, editată în limba germană la Leipzig în anul 1899, bine primită de către însemnați oameni de cultură români și străini, lucrarea istorico-filozofică, cuprinzînd în special relațiile diplomatice stabilite de Matei Basarab (1632-1654), îl determină și totodată îi dă garanție lui D. A. Sturdza, prim ministru în acel timp, să considere că Sîrbu este cel mai nimerit dintre tinerii istorici spre a scrie viața celui mai de seamă voievod al neamului, Mihai Viteazul.

Se întîlnesc în textul scrisorii multe cuvinte în grai bănățean, sau cu fonetism local : „asceptat", „barem", resboind", „spăria", „șele", „crep", „betejesc". E firesc să fie așa întrucît, scrisoarea este adresată celor de acasă, părinților și surorilor. Dar cititorul atent poate observa de pildă în primul volum al istoriei și în partea întîi a celui de al doilea volum al aceleiași lucrări, singurele cărți tipărite în românește, multe cuvinte în grai bănățean. După cum mărturisește Sîrbu, istoria lui Mihai Vodă Viteazul a fost scrisă, într-o limbă vorbită sau cel puțin înțeleasă de popor.

PETRU NOVAC DOLINGĂ

Al. Jebeleanu

MERELE DIN MUSCEL

Cu ram impovărat din toamna musceleană
Vin pomii copleșiți de rodul destinat
Cu mere ca obrajii fetelor din sat
Și prune vinăt-negre cu părul lor de-o seamă.

Incepe frunza-n dealuri să sune a aramă
Dar iile mai poartă, scris, cimpul inflorat,
Voievodalul aur cu roșul imbinat
Pe umerii fecioarei, smălțați precum o poamă.

Cu miini bronzate stringe fructele rotunde,
Cad pere ca smochina sau lămiii gutui –
Ascunsa voluptate a livezilor fecunde.

Nu vreau să mi le-ajungă tristețea nimănui,
Deși in raiul toamnei cind ni se-mbie merii
Același timp ne-alungă spre iernile căderii.

Cimpulung, septembrie 1975

PE ARGEȘ IN SUS

Sint lingă Argeș, riul despletit,
Cintat de un poet : Ion Pillat,
Cu Riul Doamnei incă logodit ;
Pe ape stihul i l-am ascultat.

Printre livezi de pruni, printre podgorii
Poete, te aștept să mi te-apropii
Și parcă-aud, cind țipă-n cer cocorii,
Chemările bătrinei Calyopi.

Pe dealul unde-au ingropat copila
Parfum bogat de struguri și de poamă...
Pios, a cita oară intorc fila ?
De astă dată-n toamna argeșană.

Și recitesc pe dealurile grave
Un Răsărit pierdut sau un Apus,
Mergind prin nostalgii, printre hrisoave
Pe Argeșul lui Ion Pillat in sus.

Adio la Florica pot să spun,
Și el a spus „adio", Ion Pillat,
Ci glasu-i in coroanele de pruni
Din rădăcini, cu slavă, s-a urcat.

Florica, septembrie 1975

CURTEA DE ARGEȘ

Manole – prea tirziu ! – nu mai coboară
(Cine-așezase-n ironie-o scară ?)
Și nejertfită Ană, ca-n baladă,
Nu strigă dintre ziduri niciodată.

Izvorul clar și răcoros de munte
De un Manole nu-ți poate răspunde,
Cu aripi din șindrilele subțiri,
Nu mi-l inchipui stins sub amăgiri.

In maiestoasa geometrie albă
E visul Basarabilor zidit !
Inima lor in piatră mai tresaltă !

Aicea lingă Argeș, fină daltă,
Frumosul românesc s-a limpezit :
Sfint echilibru – dor de infinit.

Curtea de Argeș, septembrie 1975

Arthur Porumboiu

PE NOI INȘINE

Dulce e soarele toamnei ;
umerii Patriei de aur proaspăt
sint ; lucrurile intră-n lumină
liniștite,
ca secundele-n
albastre clepsidre,
Singele nostru acum
e focul veșnic ; fructele
se-aprind nesfirșit
in seară
Dulce e soarele toamnei –
și ochii Patriei senine :
in ei ne vedem
pe noi inșine.

BIOGRAFIA FRUNZEI

Am vorbit cu o frunză ;
in blindele-i nervuri
mersul micronilor
s-auzea

Viața frunzei m-a invățat
increderea-n drumul fructului –
(nu totdeauna de aur,
dar mereu el insuși)

In toamna cu palme de aur
sau cu gheare de pajură,
biografia frunzei și biografia mea
se-ntilnesc și se bucură –
Odată vor pleca in lumină
amestecindu-și singele

Nicolae Ioana

TIRG

La tirg la Piscani
cu aripi am fost
in călușei și-n calești
la tirg la Piscani
cu pepeni și ani
lingă Goleș-i
cu jocuri și turte dulci,
cu fluiere și cu mocani
pe fruntea drumului
au trecut ani,
la tirg la Piscani
in scocul unei mori
cu frunze și flori
pe cer innorat
cu aripi am fost
și nu m-am intors
și nu m-am intors
decit după ani
și-am pierdut pe drum
flori și mocani.

MODELE

De dimineață cind nourii tulburi
se ridică de pe șoseaua dealului
eu aștept frunza dințată de liliac
sub pleopa grădinii să petrec.
Vintul se uită la rotocoalele zilei,
de pe șosele arborii se inalță in nori,
divinități rărite se deschid să cadă
doar de pe razele soclului o rază...

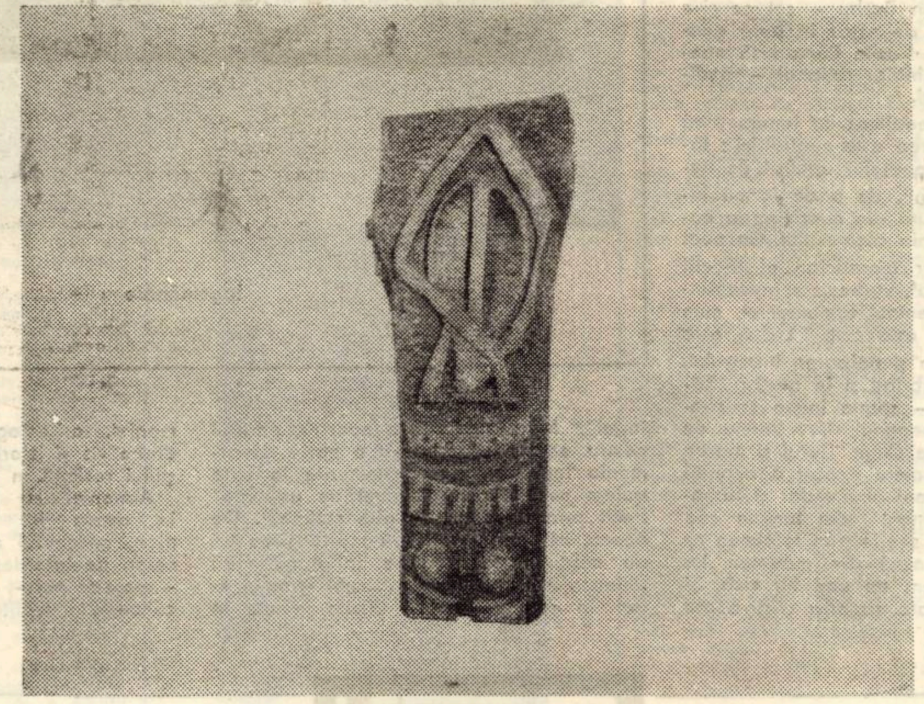

Cap de fată

Remember

Prin prisma prezentului

Pornind de la cele ce ne definesc, vom spune că ne naștem și existăm sub lumina tradiției, aparținem unei culturi cu intreaga noastră ființă, sintem rodul unei civilizații și al unei istorii multimilenare care se susține pe coloanele de marmoră nepieritoare ale ginditorului din Hamangia, ale Mioriței, ale lui Eminescu și ale valorilor mai apropiate in timp, cum Sadoveanu sau Rebreanu, cum Arghezi sau Blaga. Fiind ai acestui pămint și-ai valorilor sale inestimabile durate pină acum, sintem ființe și cetățeni ai prezentului, intr-o comuniune indisolubilă și intr-o comunicare iluminată cu viitorul patriei.

Sufletul nostru se răsfringe in peisajul Carpaților și devine oglindă a tradițiilor natale, in aceeași măsură in care răsfringe valorile spirituale românești și caută a implini, după măsura noastră, sensul suitor al vremii in care trăim.

Nu cred să existe cineva in acest spațiu care să nu murmure cu infiorare versul eminescian ca pe o punte inefabilă intre inimile ce au existat in patria noastră de ieri și de azi, intre idealurile de speranță, neatirnare și demnitate națională care au cutremurat ființa neamului prin secolii ei de luptă și aspirația noastră, incununată de izbinzile zilelor in care trăim.

Se pune firească intrebare : pentru ce ne regăsim in valorile trecutului cu intreaga noastră gamă de sentimente de adinc patriotism ? Prin ce ințelesuri au venit către noi inaintașii literelor române incit ne cuprindem, cu visul și fapta, in slova lor luministă ? Răspunsul se formulează cu o simplitate demnă de coordonatele fundamentale ale spiritualității noastre din toate timpurile : marile personalități ale literaturii și artei românești au fost intotdeauna expresia inaltă a simțirii profunde și revelatoare a luptei noastre de libertate națională și socială, a luptei pentru biruința graiului celor ce-au muncit și-au apărat pămintul străbun.

Ajunși aici, se impune să spunem că valorile clasice ale literaturii române reprezintă nu numai culmi ale artei noastre, ci și esența ale unor permanențe, ale existenței noastre in timp. Așadar implicațiile literaturii noastre clasice nu sint numai cele ce țin de durata artei, de inălțimile sublime ale cuvintului artistic ci și cele ce se inscriu in ordinea unei permanente capacități de fertilizare, de repotențare, prin prisma de lumină a prezentului, a datelor fundamentale ale ființei patriei, a literaturii de azi.

Dacă este adevărat – cum spunea T. S. Eliot – că persistența capacității de creație literară la un popor constă in menținerea unui echilibru intre tradiție intr-un sens mai larg și originalitatea generației actuale, găsim necesar să reamintim faptul cu totul revelator că literatura noastră actuală se inscrie firesc intr-un proces al continuității, că ea este urmarea necesară (ca produs al epocii, al societății noastre), a unui proces care ține de insăși evoluția națiunii, expresie modernă a timpului in care trăim.

Oricit am trăi in setea de innoire și pentru innoire in artă, noi incercăm să continuăm tradițiile noastre cele mai trainice, să ducem mai departe un crez, in condițiile epocii noastre socialiste și ca expresie a acestei epoci.

Neputindu-ne imagina un scriitor rupt de spiritul care definește o cultură, o literatură, vom confia că – după părerea noastră – sensurile literaturii clasice sint repere de prim ordin, definitorii, in afirmarea nouă a spiritualității epocii noastre, a literaturii române de azi, implicată cu intreaga ei ființă in mersul inainte al patriei.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Televiziune

DUMINICĂ, 5 octombrie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Dakt... ari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura ... cunoașterii. Comportamentul uman. 11,50 Bucuriile muzicii. 12,30 De straj... patriei. 13,00 Telex. Album duminic... al. Din cuprins : 13,15 Să-ți fac ca... ricatura ... 13,31 Justiție – adaptare ... după Ion Luca Caragiale. 13,43 Des... ene animate. 14,00 Ce vrăji a mai făc... ut nevasta mea. 14,50 Autograf : M... Marcel Anghelescu. 15,00 Magazin sport... iv : Handbal masculin : Steaua – Dinamo București. Fotbal : Ungaria – Austria (campionatul european). 16,00 Povestea filmului muzical. 17,10 ... Slalom printre melodii. 17,40 Film se... rial UFO (ultimul episod). 18,25 Drum... uri in istorie. Cetățile Hațegului. 18,45 Emisiune de cintece patriotice in... terpretate de corul Radioteleviziunii. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. Co... mentariul săptămînii. 20,00 Film artist... ic : Nu-i pace sub măslini. 21,35 In ra... da portului Tulcea, un program de mu... zică ușoară românească. 22,00 24 de ore.

LUNI, 6 octombrie

16,00 Telescoală. ... 16,30 Emisiune in limba maghiară. ... 19,00 Familia. 19,25 1 001 de seri. 19,30 ... Telejurnal. 20,00 Emisiune-concurs pen... tru tineri interpreți de muzică populară. ... 20,55 Raid-anchetă pe șantierele unor ... cămine muncitorești destinate tinerilor ... din județele Prahova și Buzău. 21,... 20 Roman-foileton : Familia Thibault (... episodul III). 22,10 24 de ore.

MARȚI, 7 octombrie

9,00 Telescoală. 1... 0,00 Emisiune dedicată chipului feme... i in arta plastică românească. 10,20 ... Film artistic : Prințesa (reluare). 11,5... Telex. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs ... de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 ... Pentru sănătatea dumneavoastră. 17,1... 5 Scena. 17,35 Muzică populară. 18,0... 0 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agric... ultură. 18,30 Montaj de versuri dedic... ate patriei și partidului. Seara tele... viziunii din Republica Democrată Ge... rmană. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anche... tă socială D.M.H. (Direcția Mișcării H... îrtiilor). Seara televiziunii din Re... publica Democrată Germană. 20,40 Fil... m artistic : Eva și Adam. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 8 octombrie

9,00 Telescoală. 1... 0,00 Aveți o idee ? Sinteți invitații noșt... ri ! 10,20 Meridiane literare. 11,10 Vetre ... folclorice : Runcu. 11,25 Teleobiectiv (... reluare). 11,45 Telex. 16,00 Telescoa... lă. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 T... elex. 17,05 Melodii, melodii. 17,20 Pentr... u timpul dv. liber, vă recomandăm ... 17,35 La volan. 17,45 Ateneu popula... r Tv. 18,35 Intilnire cu Dan Șerbac, pri... m solist al Operei Române din Cluj-Na... poca. 18,55 Tribuna Tv. Creativitate și i... novație. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telej... urnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,... 35 Telecinemateca. Ciclul „Un mare ... regizor" : Stanley Kramer. Filmul artis... tic Lanțul. 22,10 24 de ore.

JOI, 9 octombrie

16,00 Telescoală. ... 16,30 Curs de limbă germană. 17,05 ... Telex. 17,05 Cabinet juridic. 17,25 D... in țările socialiste. 17,35 Opereta clasic... ă românească. 17,55 Enciclopedie pentru ... tineret. 18,20 Muzica. 18,45 Universit... atea Tv. 19,20 1 001 de seri. 19,30 Tele... jurnal. 20,00 Cadran economic mondial. ... 20,15 Simfonia nr. 39 in Mi bemol ... major de Mozart. 20,45 Revista litera... r-artistică Tv. 21,25 Vedete ale cintecu... lui. 21,40 Univers științific. 22,10 24 ... de ore.

VINERI, 10 octombrie

16,00 Telescoală. ... 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 ... Emisiune in limba germană. 18,55 Din ... lumea plantelor și animalelor. 19,20 1... 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 R... eflector. 20,20 Film artistic : Aceasta ... este casa noastră. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 11 octombrie

11,00 Ora copiilor... 12,00 Telecinemateca (reluare). 13,3... 5 Melodii, melodii – muzică ușoară. ... 13,50 Telex. 14,00 Contemporanele no... astre. 14,25 Preierințele dv. muzical... e sint și preferințele noastre. 15,15 ... Caleidoscop cultural-artistic. 15,35 ... Firstele peliculei. 16,35 Club T ... 1... 7,30 Versuri in lectura autorilor. 17,50 ... Finala Cupei României la hochei pe ... gheață. Steaua – Dinamo București. ... 19,20 1 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,... 00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial M... annix. 21,40 24 de ore. Săptămina sp... ortivă. 22,00 Intilnirea de la ora ... 10.

Televiziune

PAUL EUGEN BANCIU

COALA

Povestire

ȘI DACĂ ACUM DAI SEMNE DIN ASTEA, CE-O SĂ FIE DE CAPUL TĂU MAI TIRZIU ? !.

Iraida lăsă coala pe masă. Iși plecă apoi ochii peste albul hîrtiei și rămase așa, să suporte toată greutatea cuvintelor tatălui, a acelorași cuvinte, mereu, care veneau unele după altele, în șir monoton de halebardieri cu coifuri ascuțite, orbi și plini de săbii și lănci. Un fel de trenuleț uniform și metalic, tern ca o spaimă uitată și arid. „Trenulețul ăsta nu-i din povestea mea pentru că nu-i nici plantă nici cărăbuș ... e un cîrnat de plumb. Așa e, un cîrnat din plumb care se tîrîie hîrșit pe pămînt. Hîrșit... Hîrș... hîrș... așa ca o rîmă din bucăți. Și bucățile-s prinse între ele cu aer. Nu, hîrș, hîrș ... Atît. Numai hîîîrrrșșșt. Atît ...

Tatăl îi întinse un creion și rămase, pedagogic, în spatele ei. Fetița luă fără rîvnă creionul, întoarse coala pe lat și desenă un tren. De fapt, un șir de vagoane identice de la un capăt la celălalt al colii. „Și locomotiva ? !" întrebă tatăl îngrijorat. „Pe partea cealaltă", răspunse senin fetița. „Și legăturile dintre vagoane ? !", izbucni peste cîteva momente tatăl din nou. **„LOGICA ? !"** Fetița ridică doi ochi negri rotunzi spre congestia explozivă a tatălui. „Dar nici nu este un tren, ăsta-i un cameleon și cameleonii sînt plante care înfloresc o dată la o mie de ani". Tatăl trecu înăbușit în cealaltă cameră, cu toate gîndurile stropșite de cuvinte. Vru să-și reia lectura, apoi zvîrli cartea undeva prin cameră cu aceeași putere cu care izbuti să articuleze – „O grămadă de imbecili atrofiați !" Apoi reveni în cadrul ușii cu mîna pe clanță care era înfiptă în broască, desigur. În broasca încuietorilor lumii. Fetița rupea în liniște ultimele bucățele din coala de hîrtie. De la ușă, porni un nou trenuleț la fel de tern și arid prin cameră, colindîndu-i cele patru colțuri și oprindu-se. Trenurile se opresc în fața semafoarelor sau, dacă semafoarele sînt ridicate, în gări ; acolo oamenii coboară din vagoane și alunecă prin pîlnia ieșirii spre casele lor sau ale altora. Trenulețul trecu prin apropierea fetiței, în viteză, fără să urce sau fără să coboare nimeni, fără să descarce sau să încarce cineva ceva. **„O MIȘCARE FARA FOLOS ESTE INUTILĂ ȘI ABSURDĂ !"** gîndi tatăl și-și schimbă furia într-o delicatețe diletantă. „Ce faci acolo ? !" Fetița îi arătă bucățelele rupte și spuse, rîzînd, ca orice om trecut de ușa înțelepciunii printr-un gest simplu care-i împăcă pe toți : „Bani, Ăștia-s bani ca să putem cumpăra orice amîndoi și trenurile tale și cîmpiile mele cu cărăbuși și plante". „Și desenele ? !" se arătă grijuliu tatăl. „Sînt pe aici prin cameră, peste tot. Și așteaptă să le fac, și trenulețurile tale sînt și așteaptă să le spui".

O SĂ-MI DAI DREPTATE MIINE ȘI O SĂ-ȚI AMINTEȘTI DE CE ȚI-AM SPUS...

„Poate, dar mîine..." Iraida primi o coală albă, nou-nouță, dublu velină. O suci pe o parte apoi pe cealaltă cu mare admirație și mulțumire, și o așternu pe masă. Nu-și lua ochii de pe albul ei. Se fugăreau acolo, pe albul imaculat, un hățiș de linii întortochiate care dădeau la iveală ochi mulți ochi roșii și albaștri și coame de cai arăpești, care puteau fi zimbrii sau zmei, adică un fel de iguane născute de maniaca grandoare a preistoriei. Ea nu se gîndea la asta iar zmeii sau zmeul acela cu coama zimțată era de fapt un om rău îmbrăcat într-o piele verzuie, cu nituri și solzi, adică în uniforma de zmeu, așa cum poștașii au uniformele lor, pe care nu le poate suporta cîinele ei Bobi. Fetița nu se gîndea nici la șerpi, nici la șopîrle, și nici la broscuțe măcar (broaștele fiind pentru ea animalele care poartă în pîntec încuietoarele lumi). „He, he ! Cameleonul e o plantă verde și maro și galbenă care nu se coace niciodată și care înflorește o dată la o mie de ani. Fructe n-are și se înmulțește prin butași. Fly, fly, fla ... este zborul fluturelui beat. Toți fluturii sînt niște frunze bete. Beția e un viciu. Cine zicea asta ?.... Hai să ne-mpăcăm zmeule ! Tu ieși din pielea ta de iguană ... sau mai bine nici nu ți-o desenez și tu te faci un om bun. Sau mai bine te fac fluture să semeni cu copacii și să umbli din floare în Fla. Fly, fly, fla ... Dar dacă semeni cu copacii și cu fluturii ești cameleon. Și fluturii sînt cameleoni. Caii nu zboară pentru că sînt înhămați la căruțe și căruțele au roți. Din pricina roților nu zboară. Și roțile sînt făcute din oalele de lut. Alea se-nvîrt, nemișcat se-nvîrt și dau naștere roților, pe care oamenii le dezlipesc cu cuțitele și le pun două cîte două, perechi, pe o linie și merg. Se-nvîrt, vîrt, îrt, rt ... Bornăie ochii roșii, bornăie de la capătul lumii, de-acolo de pe marginea de sus a dealului, unde-i capătul lumii. Bornăie și vin spre mine și au două dungi galbene. Și bondarii sînt plante, plante care bornăie. Bondarii și muștele sînt niște plante care au rădăcina înfiptă în aer. Bunica zicea că respiră pămînt. Fly, fly, fla. Bunica respiră pămînt și-i plantă. Și ea e o plantă. E cartof. Un cartof care e și tulpină și rădăcină și respiră pămînt. Dacă aș fi plantă, bunica mea și cu mine am fi neamuri".

LIPSA DE OCUPAȚIE NAȘTE MONȘTRI.

Iraida vru să-și caute creioanele colorate. Abia atunci zări coala albă de sub ochii ei și o prinse o teamă fără capete pornită din albul indiferent și gol al hîrtiei. Întoarse brusc coala pe dos și se liniști. O ajunse de undeva, mirosul galben și necioplit al unor păpădii. „Florile sînt un fel de cărăbuși priponiți cu piciorușele de cîte un țăruș verde. Făt-frumos e alb și bun. Uniforma lui este din mătase albă, cizmele sînt albe, dinții albi. Ce face Făt-frumos cu dinții ? Mușcă ... Pe cine mușcă ? Am să te las fără uniformă, omule, ca să te simți liber și să poți mușca pe cine vrei. Și tu ești un cărăbuș și cărăbușii nu sînt plante ca bunica mea și ca fluturii și ca zmeul. După două zile am să vin și-am să te întreb cine ești tu, Făt-frumos, omul cu haine albe sau cărăbușul mușcător de șerpi și cameleoni și de bunice și fluturi, care sînt toate niște plante. Și caii ? Caii sînt ca oamenii, dacă-i pui în uniformă albă sînt cărăbuși și flori, dacă-i pui în uniformă neagră și verde sînt cameleoni și plante. Oricum zboară. Eu nu știu desena decît un singur om și un singur cal. OMUL PE CAL ... Dacă nu s-ar fi suit omul pe cal n-aș fi desenat niciodată cai ... Pe o parte a filei sînt plante, pe cealaltă, cărăbușii. Și lupta se dă între ei. Și eu sînt cărăbuș și, uite, mușc piciorul mesei care-i copac și plantă. Și Făt-frumos mușcă piciorul mesei odată cu mine, apoi umblă șchiop pentru că tot el era și zmeul copac pe care l-a mușcat de picior. Așa nu se poate !" Aproape de gleznă simți un fior, care în dreptul locului unde mușcase piciorul mesei. Rămase descumpănită, cu coala albă în mînă : „De ce mă doare piciorul zmeului și-al lui Făt-frumos ? Știu desena un singur om".

Tatăl, care pînă atunci citise în cealaltă cameră, se apropie de Iraida oarecum plutind dar își puse repede picioarele pe pămînt, mustrător : „De ce pierzi vremea și nu desenezi acolo o casă, un copil, o floare, un vapor, un munte, o fîntînă, un fluture ? Lipsa de ocupație naște monștri !"

NIKOLAUS BERWANGER

FRĂMÎNTĂRI

Povestire

Va fi ziua lui. Împlinește treizeci de ani. Miercurea viitoare. Oare se gîndește la asta ? Negreșit ! Chiar el mi-a spus-o... În noaptea aceea... Atunci cînd a rămas pentru prima dată la mine. După spectacolul de teatru. L-a tulburat foarte mult piesa despre căsnicia ratată. Deodată a devenit volubil. Mi-a vorbit despre soție. Despre copilul lui, pe care îl adoră, care nu bănuiește nimic și-l așteaptă. Cum să i-o spună lui, copilului ? Diminețile scurte de duminică. Plimbările fără ea. El pune întrebări naive, pălăvrăgește despre mama, vrea să știe totul despre toate. Copilul. Și el ? El se eschivează. Oare mai poate ? Copilul o să-i facă cîndva reproșuri. O să-i facă reproșuri amarnice. El știe acest lucru. Dar tace. Chiar cînd vine la mine tace. Tace prea mult, prea des. Dar vine. Cîteodată îmi pare că se simte bine la mine. Cîteodată. De ce ? Îi plac copii mei. Și ei îl plac. E vesel cînd se zbenguiește cu ei prin încăperi. Cînd copii adorm, pare absent, cu gîndurile hoinărind undeva. Mă străduiesc atunci să-l îmbunez. Să fiu drăguț. Discutăm despre toate nimicurile. El mă înțelege. Îl înțeleg și eu. Are pătrundere pentru viața mea, pentru munca mea, pentru trecutul meu, pentru tot. Și eu mă preocup de ceea ce face. Chiar și calculatorul lui electronic mi-a devenit simpatic. Da, ne potrivim de minune ! Așa îmi pare. Dar de ce rămîne atunci atît de rar la mine ? Cînd a fost atît de bine, de frumos ?

El nu-i obligat să dea cuiva socoteală. Nimănui ! Sau ? N-a susținut ea că ei doi nu mai au nici o afinitate, nu mai au nimic să-și spună ? Că ei s-au înstrăinat de tot în cei doi ani de cînd e departe de ea și de copil. A trăit în alt oraș. Specialist în domeniul calculatoarelor electronice a vrut să devină. Și s-a realizat. Această tenacitate mă impresionează. Sînt chiar puțin mîndră de el. Cît de sigur trebuia să fi fost el atunci. Singur ? Pe atunci nu m-a cunoscut. Pe atunci am fost ... Cu tatăl copiilor mei am trăit atunci. Da, am trăit împreună, căci de iubit, nu l-am iubit niciodată. Sau totuși ? Poate. Abia împlinisem douăzeci. Am crezut totul. Totul fără nici o umbră de îndoială. Despre viață, despre dragoste ... Of, ce proastă am fost. Proastă ? Nu, fără experiență eram. Fără experiență pînă ce m-a pălmuit. Atunci mi s-au deschis ochii. Pentru prima dată. Impostorul. A fost un impostor. În toate. Și cînd i-am spus, totdeauna i-am spus totul, schelălăia ca un cățel. Ca un cățeluș răsfățat. Bine că am avut atuncea puterea să-i spun totul.

Mi-a trebuit un an să mă regăsesc. Nici al doilea n-a fost mai breaz. Totul a fost atît de banal, cusut cu ață albă. Și el a vrut să profite de pe urma mea. Sînt om. Sînt femeie. Și cum m-a înjosit în seara aceea, cînd s-a îmbătat tun. A plecat. Și nu s-a mai întors. Mă bucurasem. Dar scîrba de toți și de toate a rămas. Mult timp. Trăiam numai pentru ei, pentru copiii mei. Apoi a venit el. Timid. S-a purtat ca un băiețandru – la început. Ne-am cunoscut. Mi-a plăcut. Mi-a plăcut chiar foarte mult. Nici n-a fost un băiețandru. Doar nu mai aveam douăzeci de ani ! Pentru prima dată am fost fericită. Da, fericită. Am făcut totul. Totul ! Pentru el. E și el atît de fericit ? Atunci, cînd a rămas prima dată la mine, așa mi-a spus. Dar numai atunci. După spectacolul de teatru. Și mai tîrziu mi s-a părut că ar fi fericit. Dar numai cîteodată. I-am spus-o. El m-a sărutat numai. S-a purtat gingaș cu mine. Ca pe o păpușă m-a purtat. Apoi a devenit morocănos. Chiar grosolan. Mă complăceam așa, chiar îl provocam. Premeditat. Cu gîndurile nu era întrutotul la mine. L-am întrebat. Chiar puțin iritată. Nici nu m-a contrazis. De ce nu m-a contrazis ? Am dorit să mă contrazică, să mă convingă că n-am dreptate. Dar n-a făcut-o. Și nici n-a rămas la mine. M-a lăsat pur și simplu. N-am bocit. Numai tristă am fost. Foarte întristată. Mă iubește cu adevărat ?

Of, locuința asta ! Locuința lui. Numai ea e de vină. E nebun după locuință. Pur și simplu nebun. Îl înțeleg. Niciodată n-a avut locuința lui, căminul propriu. Cu nevasta a trăit la socri. Ei n-au fost de acord. Din prima zi. Dar ce putea face ? Fiica lor, propria lor fiică, aștepta un copil. Un copil de la el. De la el care era un coate-goale. Nici măcar o odăiță n-a avut. De aceea a și acceptat postul în alt oraș. A dorit să se perfecționeze. A vrut să lucreze. Mult. Să cîștige un morman de bani. Și-a dorit locuința proprie. Acum o are. Numai pentru el. Soția n-a venit niciodată la el. Nici o femeie n-a trecut pragul acestei locuințe. Nici eu. Nu m-a invitat niciodată în locuința lui. Mi-a povestit numai despre ea. Des. Foarte des. O știu întrutotul. Cunosc fiecare mobilă, fiecare tablou. Fiecare covor. Trebuie să fie plăcut la el. Mobilierul e vechi. Foarte vechi. L-a costat mulți bani. E nebun după fiecare piesă. Ore întregi poate să-ți vorbească despre asta. Cred că iubește mobila. Nu, pe mine mă iubește. Mobila ! Cît o urăsc. Dar nu mobila, pe soția lui o urăsc. Numai ea e de vină. De ce nu i-a creat un cămin adevărat ? Fiecare încăpere în apartamentul socrilor i-a adus repulsie. El nu mi-a spus-o. Dar o simt. De aceea ține la locuință mai presus de toate. Dar asta-i totul ? E prea puțin pentru ceva fericire. De aceea vine întotdeauna la mine. Dar vine numai să mă îmbrățișeze apoi pleacă – aproape totdeauna pleacă. Spre locuința aceea. Îmi șoptește doar că e fantastic să fie împreună cu mine. Minte ? Nu minte. N-are voie să mintă. Nu-l vreau astfel. Măcar să ne amăgin. Și eu găsesc că e fantastic împreună cu el. El o știe ! Dar de ce pleacă atunci, cînd îl doresc atît de mult lîngă mine ?

Îmi place somnul de după aceea cînd hoinăresc întotdeauna printr-o lume de vis. Printr-o lume de vis care îmi aparține numai mie. E toată a mea ! Apoi se năruiește brusc. Mă trezesc și sînt singură. În camera mare. Totul îmi pare atunci fără un pic de mîngîiere. Dezolant. Plîng. Plîng în hohote. Și totdeaua sînt hotărîtă să termin cu el.

Nu mă iubește ! Nici pe mine, nici pe copiii mei – așa cred atunci. Sau – aceasta-i marea dragoste ? Așa cum e între mine și el ? Imposibil ! N-am avut noroc. Nici cu primul și nici cu al doilea n-am fost norocoasă. Au fost niște egoiști. El în orice caz nu. N-are voie să fie așa. Miercurea viitoare, cînd va împlini treizeci de ani, mă voi convinge. Mă duc pur și simplu la el. Seara, cînd va sta între piesele vechi ale mobilei sale, mă voi duce la el. Fără să bat la ușă. O voi deschide tiptil mă voi furișa înăuntru. Ușa nu cred să fie zăvorită ! El bănuiește că voi veni în seara aceea. Trebuie să bănuiască. O simt. În adîncul ființei mele. N-am să plec – după aceea. Nici atunci cînd va dori să scape de mine. N-o să vrea să scape de mine. O simt. Simt cu fiecare fibră din mine. Da așa cum e, îl iubesc. Chiar și mobila lui veche îmi place. Voi îndrăgi totul. Chiar totul ?

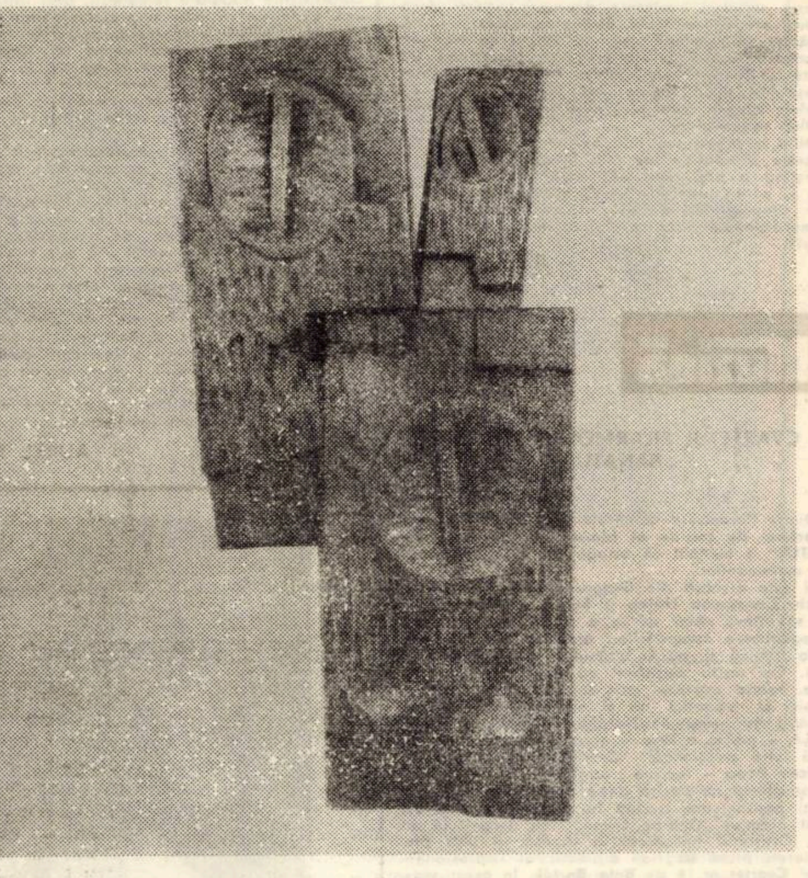

Familie de ciobani

Teatru

ÎNCEPUT DE STAGIUNE

Teatrul de păpuși deschide stagiunea 1975-1976 cu un spectacol în care este antrenat întregul colectiv. Spectacolul inaugurează activitatea **Studioului de autoperfecționare**, un punct distinct într-un program vizînd lărgirea pregătirii profesionale a artiștilor mînuitori. Se intenționează atragerea unui public pînă acum rareori în atenția acestui teatru tineretul. Am enunțat premizele gîndirii regizorale de la care **Cornelia Iuraș-oc-Gheorghiu** a pornit pentru a reuni în spectacol **„Cetățuia Vărădiei"** a poetei țărance Cornelia Bulzan (emoționată și emoționantă prezentă în sala premierei) și **„Doina"** lui Eugen Frunză. Regizoarea, intuind dificultățile create prin aducerea artiștilor-mînuitori la vedere și cele legate de interpretarea (rostire și mișcare) sub reflector, a creat un spectacol de grup, dacă-l putem numi astfel, partitura actoricească fiind distribuită unor grupuri de interpreți – modalitate adecvată și textelor avute în vedere. Ritmica mișcării, unul dintre componentele ce concură la unitatea punerii în scenă, este ritmica dansului țărănesc descompus, ciuleandra din final permițînd reunirea elementelor și crescendo-ul necesar.

Cea de-a doua parte a reprezentației este, și din această pricină, mult mai reușită, repetarea combinațiilor ritmice și de mișcare din prima parte ni s-o părut în cîteva momente generatoare de monotonie. În fine, pasalele, să le spunem lirice, pe întreg parcursul spectacolului sînt încă neconvingătoare, de obicei în aceste momente sarcina interpretativă cade pe umerii unui singur component al ansamblului și, cu excepții ce nu depășesc timpul unei replici, acesta nu reușește să se achite de rol. Considerăm că în viitor, fiecare spectacol din cadrul Studioului de autoperfecționare nu va mai avea asemenea carențe.

Un spațiu aparte, în această cronichetă, se cuvine a fi rezervat **concepției scenografice**, de o deosebită acuratețe. Costumele și cadrul scenic concepute de **Sofia Krzyzanowski** sînt poate cele mai frumoase dintre cele văzute la Teatrul de păpuși din Timișoara. Nu am sesizat vreo discordanță, fiecare element, fiecare obiect este un personaj al spectacolului și credem chiar că ele fac spectacolul, fiindcă ritmul și maniera interpretativă pentru care regizoarea a optat sînt esențializate și puse în valoare de scenografie. Din păcate, așa se întîmplă întotdeauna cînd este vorba de un fapt artistic (și în cazul acestei concepții scenografice, despre aceasta e vorba), nu le putem face vizibile prin cuvinte, ele trebuie ascultate și urmărite, acolo, pe scena Teatrului de păpuși, oameni unor interpreți, fiindcă sînt interpreți, fiindcă sînt adevărate și vii. Fiindcă scenografa Sofia Krzyzanowski le-a conferit aceste calități. Iată motivul că în finalul consideratiilor noastre vom nota numele unor oameni, rareori în atenția publicului ori cronicarilor, a căror muncă asigură concepției scenografice drumul de la gînd la realitate palpabilă : Raia Scaletchi (sculptura), Cătălina Bădescu (croitoria), Isa Gruin (timplăria).

ANTOANETA C. IORDACHE

*) Prezentarea grafică a programului de sală a fost deja aplaudată în paginile revistei noastre

Plastică

EXPOZIȚIA IOAN I. MUREȘIANU

Ioan I. Mureșianu expune la Studio Arte o suită de ritmuri în lemn, unele din ele păstrînd ecoul grafic asimilat de la „Poarta sărutului". Poeme repetate, ca o imagine mișcată a unei singure idei. Mi-am amintit atunci de pictorul Iuliu Podlipny, vorbind unor tineri artiști și critici de artă : **„Voi, cînd intrați într-o expoziție, nu rămîneți decît cu lucrurile de primă impresie, nu căutați să pătrundeți adînc, în formă, în culoare, în căutările reușite, sau eșuate ale artistului care expune. Toți artiștii într-o secundă sînt egal de mari, deși unul nu știe să așeze bine o culoare, iar altul știe atît de puțin despre formă. Un modernism grandilocvent, o infatuare precoce, la o seamă de artiști talentați poate, dar care nu stăpînesc ideal știința desenului. Se face cam multă literatură pe seama plasticienilor, cînd e de preferat franchețea, spiritul critic, necesar în evoluția unui creator. Chiar și la artiștii buni, Vreme, Dure, Lucaciu sau Gaga mai sînt deschise căutările și implinirile imprevizibile. Puneți accent pe aceste nuanțe ale existenței artistice !"**

... Sigur că Ioan I. Mureșianu își dirijează la o temperatură proprie simțul ritmurilor, glasul mut al ingeminărilor, supletea asimetrică, elemente care-l detașează de natură. Obligînd materia să se ridice la rangul spiritului, autorul pune un sunet nou, o metaforă originală, în parte, în substanța lemnului. Un talent în formare, însă care pleacă de la lecția clasicilor, trebuie să se descopere pe sine, în continuare, cu o sporită forță artistică pe care azi abia ne-o sugerează.

Reliefurile în lemn din această expoziție marchează, dacă nu cu pronunțată ardere, cel puțin cu patosul variantelor, semnul unei perspective plastice în defileul formelor, vuietul codrilor a amuțit pentru o secundă, artistul rămînînd dator cu permanența ecoului. Să ne lăsăm purtați de adierea propusă să mergem pe serpentinele dăltii. E un ascunziș relevat o suită de motive din tezaurul care ne hrănește pe toți, folclorul. Un lirism reținut, poate șansa autorului de a surprinde, fie și la modul șoaptă, unele trăsături care cereau vigoare, unele nuanțe care s-ar fi dorit mai accentuate. Pădurea a venit aici stilizată și tandră și ea trebuia să poarte numele lui I. Ioan Mureșianu. Dar cum foșnetul codrilor are atîtea ecouri de demult, și din totdeauna, sigur că nici artistul nu a putut de la prima expoziție să se scuture de podoabele monumentale ale marii sculpturi românești.

Artistul nu rămîne la decorativul pur decît pentru momentele cînd, dincolo de daltă, ochiul nu merge mai departe. Pe linia aceasta, a adîncirii subtilității, artistul își poate contura personalitatea, poate descoperi în nervurile înghețate ale lemnului flacăra miraculoasă spre care aleargă torente de artiști, dar o cuprind numai cei pe deplin înzestrați.

DAMIAN URECHE

Simbolica unei orientări de sintetism plastic, asigură în reliefuri sculptate ale lui Ioan Mureșianu, o esențialitate de forme pe motive reale, preluate din substanța cea mai vizibilă a mitologiei folclorice. Evitînd facilitățile artizanatului, sculptorul obține o anumită autonomie a formelor primare, cu sugestionări polivalente în care stilizarea devine un proces de cunoaștere poetică. Filiația cu opera brâncușiană se materializează în repetiția motivului din „Sărutul", simbol al îngeminării profunde, care se interpo'ează ca o obsesie în ansamblul compozițional. Vitalizînd potențele regeneratoare ale lemnului, Ioan Mureșianu crede în forța de persuasiune a ritmurilor tinute sub aura echilibrului. Concepute la modul panoului cu funcționalitate decorativă, aceste reliefuri sculptate depășesc uneori decorativul static, primind atributele obiectului-artă, încărcat de semnificații. Folosind cu abilitate structurile masei lemnoase Ioan Mureșianu găsește „subiectul imaginii" în interiorul lemnului, construind după logica unei emulații lucide suprafețe vibrate care pun în valoare ritmica raporturilor volumetrice.

Aflat la prima expoziție personală sculptorul depășește tribulațiile inerente începutului de drum afirmînd o artă care păstrează ceva din trăinicia și perenitatea folclorului nostru, în pofida unor stîngăcii de ordinul asamblării elementelor compoziționale (în special la unele lucrări mai mari).

RADU MELNIC

Muzică

CVARTETUL FILARMONICII DE STAT „BANATUL"

Dintre formațiile camerale din țara noastră, **Cvartetul de coarde al filarmonicii de stat „BANATUL"** a început să atragă tot mai mult atenția melomanilor.

El este alcătuit din **Dragoș Cocora, Ioan Fernbach, Constantin Hațeg** și **Ștefan Ambruș**. Ceea ce se relevă chiar de la o primă analiză este omogenitatea sonorităților, eleganța frazării, precizia ritmică și, nu în ultimul rînd, simțul polifoniei. Cei patru muzicieni au izbutit să interpreteze, foarte expresiv, atît capodoperele marilor clasici și romantici cît și operele unor contemporani. În cadrul festivalului **TIMIȘOARA MUZICALĂ** – ediția a IV-a – ei au redat cu o puternică forță emoțională **Cvartetul de coarde** de **Mircea Popa** – lucrare originală, foarte bine construită și nu lipsită de o nobleță reținută, calități pentru care creația lui Mircea Popa a obținut premiul „George Enescu", cu decenii în urmă. Cvartetul timișorean a excelat și prin prezentarea plină de fior dramatic al impresionantului **Cvartet nr. 6** de **Bela Bartok**. În acest sens, formația a dovedit că are aceste afinități cu stilul muzicii moderne, cu duritatea politonalităților bartokiene, cu poliritmica autorului și, mai ales, cu policromia timbrală.

Cvartetul este condus de dotatul violonist **Dragoș Cocora**, muzician format la școala severă a clasicismului, posesor al unui ton de o aleasă calitate, al unei sensibilități deosebite, precum și al unui apreciabil simț al stilului. De altfel, Dragoș Cocora s-a impus și în calitate de violonist, în reușite recitale, în care a promovat, nu o dată muzica românească a zilelor noastre.

Sîntem convinși că formația din capitala Banatului va continua minunatele tradiții muzicale, din această regiune a celui mai cantabil folclor. Regiune unde s-au născut și s-au format Ion Vidu, Sabin Drăgoi, Zeno Vancea, Traian Grozăvescu, Mircea Popa, Nicolae Boboc, Remus Georgescu. Unde muzica are virtuți consolatoare, desfășurîndu-se tainic, departe de orice atingere necurată, departe de tehnicism arid sau de rutină. Căci, după cum spunea Vincent d'Indy, **„acolo unde se sfîrșește meseria, începe arta"** ...

DORU POPOVICI

Etnologie

ARTA PRELUCRĂRII LEMNULUI

Cercetătorii artei populare românești, bazîndu-se pe izvoare arheologice, susțin că la decorarea ceramicii din neolitic se folosea, alături de tehnicile specifice ceramicii, și tehnica proprie de decorare a lemnului. Prin urmare, se poate accepta ideea că arta prelucrării artistice a lemnului este, la români, de geneză preistorică, fiind apoi conservată și dezvoltată și în perioada tracică.

Se știe că dacii foloseau foarte mult lemnul în construcții, iar descoperirile arheologice de la Grădiștea Muscelului atestă că dogăria era intens practicată de daci. Cultura dacilor – și mai tîrziu cultura poporului român – a fost cu precădere cea a lemnului, împrejurare care a dus la dispariția atîtor vestigii istorice de mare preț, care ar putea să elucideze momente importante din istoria patriei noastre.

Datele materiale arheologice, legate de prelucrarea lemnului, de la Gârvan Dinogetia (secolele IX-XII) și de la Capidava, așezare aparținătoare aceleași perioade vădesc analogii cu tehnicile folosite pînă în vremurile noastre. Atrage atenția, bunăoară, așezarea arheologică de la Capidava, unde s-a descoperit un **căuș**, singurul exemplar de acest fel de la noi, precum și căptușala unui bordei, făcută din lemn. Analizarea lemnelor bordeiului a permis observarea tehnicii, numită „cheotoare dreaptă", binecunoscută în construcțiile populare românești, deși întîlnită mai rar, deoarece reclamă o prelucrare mai avansată și mai completă a lemnului, asigurînd în schimb, pereți mai drepți și mai netezi (cf. Radu Florescu). Coada căușului are o gaură, la fel ca și căucile de astăzi, prin care să fie trecută o sfoară sau o curelușă, cu ajutorul cărora este atîrnat de cingătoare. E. Lips arăta în cartea „Obîrșia lucrurilor" (o istorie a culturii omenirii) că „deseori căușul – care este mai vechi decît obișnuita lingură de supă – era sculptat admirabil și împodobit cu ornamente artistice".

Căucile din aria etnografică a Făgetului (județul Timiș), prin remarcabila lor valoare artistică, stau alături de piesele de acest gen aparținătoare zonelor cu o bogată artă a prelucrării lemnului (Hunedoara, Maramureș). Decorul este realizat prin sculptare în relief, cînd avem reprezentări figurative, sau prin crestare, cînd sînt redate motive geometrice. Piesele de artă populară : căușele, furcile de tors, mobilierul țărănesc, porțile și stîlpii de prispă ornamentali dovedesc un grad superior al stăpînirii tehnicilor de prelucrare a lemnului, care au rădăcini în zorii istoriei noastre, fiind perpetuate și perfectate neîntrerupt în cultura tradițională românească.

AUREL TURCUȘ

Cu ocazia împlinirii a 75 de ani de viață, revista noastră urează apreciatei colecționare și creatoare de artă populară, IULIANA FOLEA-TROCEANU, sănătate și putere de muncă întru propășirea tezaurului etnologic bănățean

Orpheu

Ni se promite, așadar, o interesantă stagiune muzicală. Tradiția și energiile nu lipsesc, formațiile Filarmonicii și Operei s-au diversificat existînd posibilitatea abordării unui repertoriu nelimitat. În stagiunea trecută, o importantă și dificilă integrală, Bruckner. Maturitatea unor formații însă nu stă numai în capacitatea lor de a cînta orice și oricînd și oricît. Cînd au demarat, orchestra de cameră și cvartetul, acestea și-au propus, generoase, o mare acțiune educativă, prin execuția unor creații din epoci cît mai diferite. Tot de curînd, pragheza „Ars cameralis" ne-o dovedit însă cît de mult înseamnă ingustarea, într-o profunzime a razei de acțiune ; căci personalitatea unei mici orchestre se poate realiza doar evitînd „împrăștierea" și pedalînd pe selecție, conform unor afinități elective. Opusurile integralelor nu se pregătesc într-o săptămînă ; chiar dacă o execuție îngrijită și disciplinată are darul de a comunica unui public mai mult sau mai puțin avizat mesajul compozitorului, vizunea, subiectivul chiar, personalitatea dirijorului este cerută imperios. O interpretare deosebită, de ce să nu zicem „polemică", ar suscita interesante discuții pînă în afara sălii de concert. Ba chiar aceeași lucrare și doi interpreți diferiți ca viziune, ascultată la un scurt interval, poate cu mai mare eficiență sprijini educația muzicală. Așadar, am dori o stagiune mai interesant „paginată", mai fantezistă mi atractivă, fără falsă morgă și solemnități necerute. Și mai mult experiment (nu din acela cu orgă electronică la R. Strauss) nu numai în sensul promovării muzicii experimentale, ci și în acela al alăturărilor originale care ne duc fără să vrem, la umorul deosebit de sertos al lui Bernstein. Și de care uităm cînd ne copleșește gîndul : „măcar să trecem onorabil de această partitură grea". Uneori nu știi pe cine aplaudă publicul : pe Beethoven ținuta dirijorului sau aplaudă că toți ceilalți o fac ...

Cînd un simfonic iese din comun printr-o personală interpretare, produs al inteligenței și măiestriei celor ce nu se sfiesc a părăsi stereotipia, știi foarte exact pentru ce aplauzi, chiar dacă eventual în sinea ta exclami : „eu aș fi făcut altfel asta".

O stagiune este un peisaj în schimbare

LUCIAN BURERIU

Curier literar

JULES VERNE în actualitate. Revista **Secolul 20** ne introduce în universul fascinant al operei lui Jules Verne. Sînt publicate astfel, („Jules Verne, recuperat") fragmentul final din piesa **Monna Lisa**, o nuvelă, **Eternul Adam**, scrisori vizînd procesul de creație, precum și comentarii la, de pildă, **„Călătoriile imaginare ale domnului Jules Verne"** (Théophile Gautier) : „Există o voluminoasă colecție de călătorii imaginare, mai vechi sau mai recente : începînd cu **Întîmplarea adevărată** a lui Lucian și pînă la **Aventurile lui Gulliver** imaginația omenească s-a complăcut în aceste hainăreli fanteziste în care, sub pretextul expedițiilor spre tărîmuri necunoscute, autorii și-au clădit, cu mai mult sau mai puțin talent, propriile utopii sau au făcut exerciții de vervă satirică. Călătoriile Domnului Jules Verne nu aparțin nici uneia din aceste categorii. Chiar dacă nu au fost cu adevărat întreprinse și chiar dacă nu vor putea fi întreprinse încă, aceste călătorii oferă cea mai riguroasă posibilitate științifică, iar cele mai îndrăznețe dintre ele nu sînt decît paradoxul sau amplificarea unui adevăr ce va fi, nu peste mult timp, recunoscut" ; **Însemnări despre constelația marinarului** (Jean Richer) : „Influența profundă și durabilă exercitată asupra lui Jules Verne de către personalitatea și opera lui Poe este un fapt cunoscut : Verne s-a inspirat din numeroase scrieri ale autorului american, dar a fost fascinat îndeosebi de **Aventurile lui Arthur Gordon Pym**, la care se referea pe larg încă în articolul despre **Edgar Poe și operele sale**, inserat în Muzeul Familiilor din aprilie 1864, unde declara : „... Povestirea se oprește aici. Va fi reluată vreodată ? Poate de cineva mai curajos decît mine, care să pășească mai îndrăznet în împărăția imposibilului" ; Michel BUTOR vorbește despre „Un geniu erudit și naiv" iar Ion HOBANA despre „Jules Verne, acest necunoscut". Din nou, deci, un număr interesant al acestei prestigioase reviste.

A. BALTHAZAR

Panoramic

● Din activitatea **Clubului Presei** din Timișoara notăm : joi 25 septembrie au intrat în atenție Cristina Renard (cu o expoziție de artă plastică),

Bănățica

Colecția de artă populară din Buziaș

Una din atracțiile actuale ale Buziașului, care în viitor va deveni un oraș balnear de renume mondial, în afara vestitelor și binefăcătoarelor ape minerale, cunoscute și folosite din timpul stăpînirii romane în Dacia, o constituie colecția de artă populară (intrată în circuitul muzeal național, în anul 1969), a măiestrei în țesuturi și cusături artistice, Iuliana Folea-Troceanu.

Colecția este constituită din 482 de piese de artă populară, cuprinzînd țesături, cusături, produse meșteșugărești (cojocărit), toate aparținînd celei de-a doua jumătăți a secolului XIX și începutul secolului XX. Patrimoniul de artă populară însumează, cu preponderență, piese specifice localităților din zona Buziașului. Portul popular este bogat reprezentat 369 piese) : conciuri și cepse (42), spăcele (48), briuri (19), cotrințe (46), oprege (91), brăciri (38), becheșe cu bumbi și cu oglinzi (45), chintușe sau ciurcuri – cum se numesc la Silagiu – (31), șube femeiești (2), un duruț, cojoace (2) și obele (4 perechi). Ca piese pentru interior, de podoabă și uz casnic, colecția posedă : cilimuri și ponevi (14), căpătîie de pernă 51), ștergare (36), măsaie și ponevi cu pui, din bumbac (12).

Materiale principale folosite pentru realizarea pieselor și ornamenticii acestora sînt : fire din cînepă, în, bumbac, fire din păr de oaie, lînă, bircă, lînică, mătase găitan, mătase românească și vieneză, cordănel, fire metalice aurii și argintii, piele de oaie, hîră, ață cordonet, șiniori, mărgeluțe de uiagă, șiloci sau bănuți (paiete), diferite zgărzi etc. Cromatica materialelor cuprinde o mare diversitate de nuanțe : roșu, călmăjini, roșu roibat, galben ca lîoru, galben băl, rugiț, roz, piersăcat, viorint, vinăt, verde, alb, negru, cenușat, etc.

Decorul cuprinde o variată gamă de motive ornamentale (geometrice, florale, zoomorfe, cosmice). La conciuri și oprege (cele mai fine țesături din Banat), cepse, cotrințe și briuri, registrele decorative realizate în alesătură, sînt compuse din motive, denumite cu o interesantă terminologie etnografică locală : suveici, scămnașe, cotche cu lăbi, pitcăluțe, olcuțe, piepteni, cocoși, dinții calului, cocirțăie, scărițe, scălușituri, șarpele, pupi, crenguțe, spice, frunze de trifoi, etc. Becheșele și cojoacele confecționate din piele de oaie sînt decorate cu hîră (meșină, perlie) și cu broderii de mătase : copcilogul, briuri din trăsuri, părpăjițe, merișoare, corbace din tîrșăț, caramfile, ochiul boului, cocoșei, tulipani, minuțe, ochi de doi, stele cu oglinzi, roți cu merișoare, bureți, raze de soare etc. Chintușele din habă (aba) au o ornamentică din șiniori, broderii și aplicații din catifea cu broderii : opți, opți dubli cu roți, opți cu cocirlani, cocirțăie, brazi, cocori, inimi, cuci cu liliac, pene de păun, cupolă, coarne de berbec, ochiuri, colți bătuți etc. Spăcelele (confecționate din pînză din bumbac, pînză topită, sadă, și cinar subțire), prin cusăturile cu fire din bumbac și fire metalice își aduc o deosebită contribuție la relielarea aspectului artistic al pieselor din colecție.

Pentru unirea foilor cilimurilor, ponevilor, măsalelor și spăcelelor s-au folosit cusătura „în cheie" (cheia binchii, cheie cu cozi, cheie în olcuțe, cheie ciucurească, cheie în ciurătură, etc.), cusătură cu caracter dublu : practic și artistic.

Colecția posedă și piese din domeniul prelucrării lemnului : un războ de țesut, două clupuri, o masă, un scaun, patru lăzi de zestre, trei piepteni cu dinți din fier, pentru scărmănatul și pieptănatul liniii și a cînepii, o furcă de tors, o sucală și o virtelniță.

Motivele ornamentale – prin elementele materiale, cromatice și tehnice care au concurat la realizarea lor – expresie a simțului și gustului pentru frumos, specific țăranilor bănățene și meșteșugarilor bănățeni, reprezintă marea atracție, marea valoare artistică-educativă a colecției

Iuliana Folea-Troceanu, care a împlinit recent 75 de ani, a colecționat și a produs reale valori artistice, fiind și decorată în anul 1973 cu „Meritul cultural clasa a IV-a". Ea se bucură de aprecierea cuvenită din partea statului nostru și a celor ce-i vizitează colecția.

OCTAVIAN SFETCU

Iosif Costinaș (cu o gală de filme), Eugen Eliu (cu un recital de mizucă folk). ● Timp de două zile (26-28 sept.), la Arad, s-au desfășurat lucrările unei **Sesiuni de comunicări științifice** prilejuite de comemorarea a 50 de ani de la moartea scriitorului **Ioan Slavici**. La reușita manifestării și-au dat concursul personalități ale culturii românești, venite din diferite zone ale țării, pentru a evoca momente importante din viața și activitatea lui I. Slavici, profesori, muzeografi, elevi, artiști amatori din orașul și județul Arad. În ultima zi a fost vizitată Casa muzeu „Ioan Slavici" din Șiria. ● La Cenaclul H. G. Wells al Casei de cultură a studenților din Timișoara a avut loc dezbaterea pe marginea recentului volum de literatură științifico-fantastică al Editurii „Albatros", **„Oameni și stele"**. Au luat cuvîntul scriitorii Mircea Șerbănescu și Ovidiu Șurianu, Victor Zednic – reprezentantul editurii, Marcel Luca, Mircea Pop, Lucian Ionică, Cornel Secu, Dan Treta, Mircea Preșan, Adrian Mușcă. ● La începutul lunii octombrie în Timișoara și județul Timiș se vor organiza o **Decadă** și un **Festival** al cărții românești (Ediția a II-a). ● Săptămîna culturală lugojeană va avea în program Sărbătorirea a 25 de ani de activitate a Muzeului din Lugoj, o întîlnire cu scriitori bănățeni, spectacole ale Filarmonicii și Operei timișorene, spectacole de teatru susținute de Teatrul popular și Casa de cultură a sindicatelor Lugoj, un Festival al brigăzilor artistice de agitație, un Concert al corului „Ion Vidu", manifestări expoziționale ale artiștilor plastici, profesioniști și amatori din Lugoj. Acțiuni se vor desfășura în prima jumătate a lunii noiembrie 1975. Programul va fi completat și cu alte manifestări. **Sugerăm discutarea** (cu atît mai mult cu cît Lugojul are plasticieni de ecou național) **monumentelor orașului,** din perspectiva artei. Revista noastră va reveni asupra acestei chestiuni.

A. I. C.

Filatelia

● Manifestările culturale prilejuite de aniversarea Pelendavei și a 500 ani de atestare documentară a orașului Craiova au inclus și o importantă expoziție filatelică omagială. Găzduită în splendida clădire a Muzeului de artă craiovean, expoziția a prezentat colecții de certă valoare filatelică și documentar-istorică, impunîndu-se cea prezentată de D. Pașalega, cu scrisori și documente poștale vechi din Oltenia. De asemenea studiul asupra emisiunilor, cu stema republicii noastre, prezentat de colecționarul Nicolau, a adus o contribuție valoroasă la cunoașterea amănunțită a particularităților acestei emisiuni. Expoziția s-a înscris ca un act de cultură în contextul manifestărilor sărbătorești din „Bănie". ● Între 17-20 sept. a.c., Berlinul occidental a fost gazda expoziției filatelice „BERLIA '75", cu 142 expozanți, din care 50 la clasa tineret. ● Castorul a devenit mascota viitoarelor jocuri olimpice din Canada la 18 martie a.c., dar este, de foarte multă vreme, asociat cu peisajul și locuitorii Canadei. Spre exemplu, primul timbru poștal canadian (cunoscut sub numele de „castorul de trei penny") a fost desenat de Sandford Fleming, în 1851, înaintea formării confederației canadiene. ● Cu ocazia celei de-a 200-a Aniversări a Satelor Unite ale Americii, poșta s-a gîndit să lanseze ceva nou și original : un „pașaport" pentru filateliști (prețul 2 dolari). Pe 48 pagini sînt descrise evenimente istorice și sînt tipărite casete pentru lipirea mărcilor poștale. Poșta le ștampilează cu ștampile speciale ale localităților unde s-au petrecut evenimentele ● Plicurile „prima zi", editate de Filiala A.F.R. Timiș, cu ocazia Expozițiilor filatelice din Timișoara (Trilaterala Timișoara – Freudenstad, R.F.G. – Courbevoi, Franța) și Jimbolia (100 ani formația de pompieri), cunosc o solicitare crescîndă. Doritorii le pot procura la sediul Filialei.

FILATELICUS

Cadran

● **Omagiu Ernst Bloch.** În această vară, Ernst Bloch a împlinit 90 de ani. Aniversarea a ocazionat numeroase manifestări omagiale. Universitatea din Tübingen a acordat profesorului titlul de doctor honoris causa, subliniind în diploma de decernare că Bloch a deschis o nouă perspectivă ontologiei, în special cu lucrarea „Principiul speranței". Academia pentru limbă și literatură i-a acordat premiul „Sigmund Freud", iar Academia artelor din Berlinul occidental l-a ales membru de onoare. Tot cu prilejul acestui moment aniversar au apărut două volume consacrate filozofului german. ● **Un muzeu de arhitectură populară.** În apropierea Kiev-ului s-a deschis Muzeul satelor din Ucraina, creație a specialiștilor din mai multe domenii : arhitecți, constructori, etnografi, istorici, istorici de artă Acest muzeu e consacrat monumentelor de arhitectură populară, incluzînd în fondul său peste 30.000 de exponate (îmbrăcăminte, țesături de uz casnic și decorative, ceramică, obiecte casnice, unelte). În incinta Muzeului sînt amenajate și ateliere ale artiștilor populari, precum și un „Cimp al cintecelor", unde vor fi organizate serbări populare ● **Premiul Büchner 1975.** În acest an, Premiul Georg Büchner, este acordat scriitorului Manes Sperber, membru al Academiei bavareze a artelor frumoase din München, membru al Academiei din Darmstadt. ● **„Zilele hamburgheze ale baletului"** a devenit una din cele mai prestigioase festivaluri internaționale de balet. Anul acesta, cele douăsprezece zile consacrate dansului au stat în întregime sub semnul personalității lui John Neumeier. Spectacolul de deschidere a prilejuit confruntarea a doi mari coregrafi moderni : Béjart și Neumeier, care au oferit cîte o viziune proprie asupra Simfoniei a III-a de Gustav Mahler. ● **Asistentul lui Roger Planchon,** Gilles Chavassieux, e animatorul grupului „Les Ateliers", care a deschis în plin centru al Lyon-ului un cinema-teatru al cărui program se anunță deosebit de promițător. Pentru cinema – cicluri tematice, cum ar fi Marguerite Duras, filmul fantastic, filmul vechi ș.a., regizori invitați, colaborare cu cinecluburile franceze etc. Pentru teatru – un repertoriu în care pot fi citite numele lui Vian, Kafka, Neruda, Bulgakov, Wedekind, Hampton. ● **Stendhal.** Congresul internațional consacrat lui Stendhal, ajuns la a X-a ediție, care pînă în prezent a fost organizat doar în orașe de expresie romanică va avea loc, anul acesta, pentru prima dată în Berlinul occidental, între 29 septembrie și 4 octombrie ● **Jeanne Moreau – regizoare.** După douăzeci și cinci de ani de carieră artistică, Jeanne Moreau trece de cealaltă parte a camerei, ca regizoare a filmului „Lumina", al cărui scenariu e semnat tot de ea. „Va fi un film despre viața de toate zilele", a declara J. Moreau. Despre viața mai multor femei (16 la număr), de luni pînă vineri. Bineînțeles, unul din rolurile feminine va fi interpretate de actrița Jeanne Moreau.

ARIADNA

Evrika!

● Ca să evite conflictul dintre generații, a rămas toată viața un copil.

● Profesorul ne-a spus că universul e nesfîrșit, dar tot el susținea altădată că aparențele înșeală.

● Oricît de greu ar trage balanța, uneori sufletul poate sta în cumpănă.

● Cunoaște legile atît de bine, încît și-a făcut singur dreptate.

● Dacă obișnuiești să treci peste amănunte înseamnă că faci pași mici în viață.

● Cînd oamenii sînt prea mici, orgoliul lor e nemăsurat, ca și al celor prea mari.

● Prea multele sfaturi bune numai pe omul desăvîrșit îl pot trage înapoi.

● A fost atît de puternic, încît i-a fost rușine să moară ; a fost dat dispărut dintre cei vii.

● A ști să te lași găsit de fericire e mult mai înțelept decît a o căuta.

ION VELICAN

Corespondența

Marin Rada : Sintem impresionați de surprinzătoarea modificare a tonului poeziilor Dvs. Versul este mult mai curat, adesea epurat de improprietățile și locurile comune de mai an-vară. Vom publica **Eminescu** și **Să treci printr-o lumină,** așteptîndu-vă cu noi poezii.

Constantin Cerna : Parcă nu numai numele cu care vă semnați e nou. Dovadă – poezia **Noi.**

George Dumitru : Sonor, versul Dvs. se exercită adesea, prețios, în gol, ca în **Sonetul integralei :** „Deschisă banderilă spre zonele abstracte, / absidă orbitală de lunecuș banal, / amorfa existență, embrionalul val / o rumegă bucolic în prînz de cataracte".

Ion Dan Bălan : Versurile lui Propertius, pe care le citați, sînt frumoase și pline de adevăr. V-am citit cu multă atenție. De cele mai multe ori sînteți nespus de locvace, cînd ar trebui să fiți concentrat, ori chiar eliptic. Am cita această „condensată" **Explozie :** „În întunericul minei / se aude atît de puternic, / încît fulgere ne cuprind / ne condensează / și ne fac să cădem în lumină / cu totul".

Gh. Cărășanu : Apreciind susținutul Dvs. interes pentru poezie, trebuie să spunem că versurile trimise sînt mult naive și adesea prozaice.

A. D. Cvot : Mulțumim pentru aprecierile la adresa revistei noastre. Cît privește poeziile, se pare că aveți o părere foarte clară asupra lor, iar noi n-avem de ce să v-o contrazicem.

Teodor Roșu : Da, credem că aveți îndreptățite temeiuri să continuați. Sînt multe versuri remarcabile în ceea ce ne-ați trimis. Iată cîteva : În jurul meu, / de pretutindeni / sosesc păsări. / Ochii lor însoțesc în fiecare gînd al meu. / Și mă sprijin / ca o cîmpie / de cer". Examinîndu-vă cu mai mare rigoare poeziile, veți constata că cel mai adesea construcția nu este dusă pînă la capăt. De asemenea, versurile bune coexistă cu cele parazitare, inconsistente sau riscate. Mai trimiteți.

A. D.

Mica antologie

OBLICĂ

permanența zăpezilor
chinuitoare simetrie
fluviul
îmi înfloresțe nervii
cu umezeală

pot
să ademenesc Răsăritul
cu o oră mai încoace

TRANSPARENȚĂ

podul suspendat
tremură de atingerea
aripilor fluturelui
cînd boarea dimineții
umezește pleoapele poetului

acum
aș întîrzia
pe umerii Cerului

RODICA MARCU

MAMĂ ȚARĂ...

Lut dospit în sînge dac,
te frămînt acum în mînă,
și în palma mea răsună,
grîul pentru noul veac.

Tai cărări spre veșnicie
și prin stemă urc spre soare
am ajuns lîngă izvoare,
lîngă viers de ciocîrlie,

Tu, pămînt de sărbătoare,
Mamă, Țară, Românie...

WEISS WILHELM

ANOTIMP

Se face primăvară prin cringuri și mi-e dor
De iarba mea de-acasă ce-ncepe să mă doară
Și viscolesc prin mine și-n mine mă cobor
Să te zăresc minune de-a pururea fecioară

Se face primăvară prin lume și-nfloresc
Femeile prin trunchiuri superbe de bărbați
Și mă cobor în mine și-acolo regăsesc
Zglobiul riu de munte și păstrăvii cîntați

Se face primăvară prin lume, se desprind
Fecioarele din mituri ca dintr-o frescă vie
Un joc imens de fluturi a dragoste tînjind
Și-n mine-s numai păsări și-n tine-i poezie.

DANIEL RUSU

CÎND TĂCEREA DIN MACI

eram pe cîmp
între maci și albăstrele
ochii lăcrimau
cu dor de cer pe gene
și pămîntul mirosea a pîine caldă
și parcă voiam să țip
și parcă voiam
să-mbrățișăm soarele cu sufletul
cînd palmele tale
înnoptau în părul meu
cînd tăcerea din maci
cobora în sînge

DOINA STOIȚA

Urmări

Critica literară și judecata de valoare

(Urmare din pag. 1)

și construiesc un univers **organic,** numai ei sînt în stare să propună contemplației și gîndirii întreguri vii, clădite după singura logică pe care o deținem : cea a realului, tranferată în spațiul estetic. Ceilalți „descriu", vorbesc frumos, sînt plini de simțire. Poeții minori cultivă imaginea plasticizantă, sînt buni decoratori, domeniul lor e fie romanța, fie bibeloul. Nu cunoașterea sensibilă, nu viziunea – nepăsătoare la frumosul înțeles ca podoabă sonoră sau peisaj fastuos – îi preocupă, ci exaltarea hedonistă ; nu emoția reconstructivă adîncă, ci plăcerea.

Sintetizînd, considerăm că activitatea critică nu poate neglija un principiu analitic pe care și teoria și practica îl aprobă (și care rezultă dintr-o definiție extrem de cuprinzătoare a artei, cum este aceea de **cunoaștere specifică).** Ceea ce e adevărat la autorii consacrați este, probabil, adevărat și la cei ce așteaptă consacrarea. Indiferent de factură, manieră stilistică, epocă, **structurile metaforice complexe** însoțesc, ca o dovadă rațională a valorii, aprecierea intuitivă (cel puțin în cazul scriitorilor metafo·izanți).

Prezența (sau absența) structurilor metaforice complexe (ca tip de combinație imagistică ; realizările concrete, imense la număr, conferă operei originalitate) reprezintă un indiciu prețios cu privire la valoarea unei lucrări poetice.

Alături de el, am adăuga :

– **ritmul** (indispensabil poeziei, de vreme ce îi asigură pulsul, legînd-o astfel de cadența cosmică ; pe temeiul similitudinii de ritm în sens larg ia naștere metafora) ;

– **unitatea sonoră în varietate** (absența rimelor omonimice ; nepotrivirea dintre norma ritmică și realizarea ei, mai ales cînd e vorba de un **pes** bisilabic, care – fiind alcătuit din doi timpi egali și opuși e stagnant. Nu se poate scrie o poezie numai în trohei și iambi – decît de către un artizan, lipsit de spontaneitate. În schimb, picioarele de trei silabe nu jenează cursul poemei, deoarece ele au trei timpi și, ca atare, rostirea fiecărui **pes** se încheie cu un mic pas înainte etc.) ;

– **unitatea semantică în varietate** (polisemia poeziei. Arta veritabilă este simbolică, adică înveliș sensibil și imaginativ al unui sens existent dar nedeterminat).

6. În acest chip, ni se lămuresc și variantele defectuoase ale poeziei : cea **sentimentală, cea conceptuală etc.** Prima se sprijină doar pe afecte, cealaltă pe gîndirea abstractă. Scopul și efectul lor nu este cunoașterea estetică. Impresia pe care o provoacă este **nespecifică** – ea se obține și pe alte căi : experiență, știință.

În ce ne privește, avem convingerea că Poezia răspunde, într-un mod de fiecare dată inconfundabil, cerinței de a fi viziune (cunoaștere) ; că pornește dintr-un imbold cognitiv și reconstructiv ; că poate fi recunoscută (sau măcar bănuită) după ace'e semne înșirate mai înainte.

7. În cercetarea poeziei, în calificarea ei, mai cu seamă, „spiritul geometric" și „spiritul de finețe" sînt obligate să păstreze între ele o foarte gingașă cumpănire. Nimic mai ușor decît a eșua în evaluări pripite, în elogii nemeritate, în repudieri compromițătoare.

Și totuși, știința literaturii, a artei în genere, e datoare să accepte riscul. Înarmat cu toată prudența necesară, cu tot ceea ce studiul, experiența și gustul îi pun la îndemînă, esteticianul (criticul) se simte îndemnat să atingă și delicata chestiune a receptării superioare a artei, a trecerii dincolo de empatie.

Relativismul extrem (frate cu agnoticismul) nu e o atitudine intelectuală. Consecințele sale directe, prea bine cunoscute, sînt hedonismul minimalizator și impresionismul critic (care rămîne numai o treaptă – prima, cea elementară – a receptării operei de artă).

Din literatura lumii

Din cîntecele eschimoșilor

Eschimoșii, locuitorii celor mai nordice ținuturi ale pămîntului, ale gheților veșnice, s-au dovedit nu numai niște oameni deosebit de dirji și inventivi în lupta cu natura potrivnică pentru a-și asigura existența, smulgînd mării și gheților hrana de toate zilele și celelalte mijloace de existență, dar și niște foarte dotați și sensibili artiști. De la locuința pe care și-o impodobesc cu piei de animale frumos lucrate și ornamentate, la veșminte și alte obiecte de podoabă lucrate din piele și os, ei au trecut la lucrări de autentică artă, în special sculptura în os de morsă și de alte animale. E o sculptură de mare gingășie și frumos stilizată care înfățișează diferite animale nordice atît de familiare și cu care eschimoșul trăiește într-un fel de intimitate și comuniune, la diferite scene din viața cotidiană, în special scene de vînătoare și pescuit, în care se relevă marea îndrăzneală, inventivitatea și înțelepciunea acestor populații de vînători și pescari.

O literatură orală, în special lirică, dar și cu piese care țin de o anumită mitologie și cosmogonie în proză, este la fel de bogată și diversă. E o lirică directă, de mare sinceritate și simplitate a formei, care abordează cele mai diverse teme. Cîntecele sînt legate de obicei de vînătoare și pescuit, dar nu lipsesc și cele care relatează simplu și cu o fermecătoare autoironie diferite întîmplări tragicomice, apoi unele ușor satirice, altele, de o deosebită gingășie și puritate a sentimentului închinat dragostei. Marea lor diversitate, stilul direct, încărcătura emoțională, iată ce relevă aceste cîntece smulse din sufletul acestor minunați oameni ai înghețului veșnic.

CÎNTEC DESPRE O ANUMITĂ ÎNTÎMPLARE

Am izbucnit în rîs
Cînd mi-am rupt sania.
Pentru că s-au rupt tălpicile,
Asta m-a făcut să izbucnesc în rîs.
Aici, la Talaviuyah, m-am izbit
De sloiurile de ghiață și m-am răsturnat.
Și asta m-a făcut să izbucnesc în rîs.
Dar, zău, dacă-i ceva de rîs în asta.

CÎNTEC ESCHIMOS DE VINDECAREA A UNEI RĂNI

Tu care ești asemeni unui sitar înelat,
Tu care ești asemeni unui rățoi sălbatic,
Fă ca aceasta parte, de aici,
Plină de răni,
Plină de tăieturi,
Să se vindece odată !

CÎNTEC ESCHIMOS CĂTRE SPIRITUL SAU TUTELAR

Tu care n-ai nici mamă și nici tată,
Tu, micule orfan,
Dă-mi un caribu,
Fă-mi un dar,
Un animal, unul din acele,
Din care iese o fiertură cu sînge mult,
Un animal din cele mari,
Un animal din adîncurile mării
Și nu din cîmpiile pămîntului.
Tu, micule orfan,
Hai, fă-mi acest dar !

CÎNTECUL UNUI VÎNĂTOR ESCHIMOS

Orfanule,
Tu, micuțule orfan,
Din cealaltă parte a largului,
De cealaltă parte a mării,
Alunecă cu grijă,
Peste întinderile de vălurită apă,
Ce-s asemeni unor foci.
Peuh !

CÎNTEC ESCHIMOS SPUS ÎNAINTE DE VÎNĂTOARE (FALS NAIV)

Mi-e teamă,
Mi-e teamă și sînt încurcat.
Bunica
M-a trimis să vînez,
Și eu sînt în urmărirea
Prețioaselor vulpi.
Dar, vai, teamă mi-i și-s încurcat,
Și mi-e rușine,
Teamă mi-i și-s încurcat,
Străbunica și bunica
M-au trimis ca să vînez.
Pentru ele urmăresc acum
Vînatul, cerbul,
Marele caribu,
Dar, vai,
Teamă mi-i și-s încurcat.

CÎNTECUL UNUI VÎNĂTOR ESCHIMOS

Tu, caribu sălbatic, păduche cu picior lung,
Cu urechi clăpăuge,
Și cu părul ros pe grumaz,
Nu vei scăpa la venirea mea !
Ascultă, îți voi lua pielea pentru cizme,
Ascultă, îți voi lua mațele pentru curelușe.
Vino deci de bună voie.
Vino spre mine, vino spre mine !

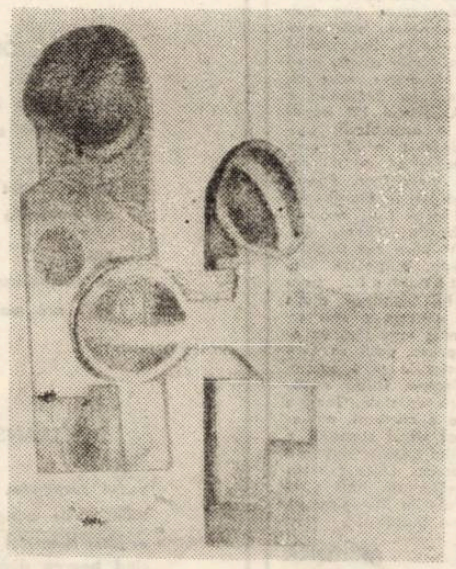

Maternitate

CÎNTECUL UNUI TÎNĂR LA DESPĂRȚIRE DE LOGODNICA

Logodnica mea,
Iubita mea,
Acum am să te las.
Nu fi tristă pentru mine,
Nu te voi uita nicicînd.
Ochii tăi înnegurați de lacrimi
Sînt imaginea sufletului
Celor care se iubesc.
Dar cînd vom fi căsătoriți,
Nu vom fi despărțiți
Niciodată !

Traducere și prezentare de
ION TĂTARU

Terra magazin

NOI DATE DESPRE MATERIE. Descoperirea făcută de oamenii de știință și fizicienii sovietici de la Organizația Europeană pentru Cercetări Nucleare este considerată drept un mare eveniment în lumea științifică. Au fost organizate două experiențe care au fost înfăptuite în mod independent de grupuri mixte de fizicieni de la Institutul de fizică a marilor energii cu ajutorul puternicului accelerator de la Serpuhov, lîngă Moscova. Lucrînd cu metode diferite, ambele grupuri au ajuns la o concluzie comună deosebit de interesantă. Ele au descoperit aceeași particulă, mezonul neutru, cu masa de două ori mai grea decît masa protonului. Particula nou descoperită face parte din cele cu viața deosebit de scurtă, viața ei rezumîndu-se la 15-23 secunde. După părerea oamenilor de știință, descoperirea noii particule va permite să se pătrundă și mai adînc în tainele microcosmosului.

CULTURA ȘI BOLILE DE INIMA. 378 de americani din 100.000 mor anual în urma bolilor de inimă. După cum arată statistica, acesta este „recordul mondial", pe următorul loc situîndu-se Japonia cu 90 de decese la o sută de mii. În primul moment medicii au crezut că o asemenea diferență se datorează modului diferit de alimentare a celor două națiuni în cauză. După cum este cunoscut, hrana de bază a japonezilor este orezul și peștele care conține mult mai puțină grăsime decît carnea și produsele lactate pe care le consumă americanii. Dar, de curînd, în urma cercetărilor întreprinse de o echipă de medici de la Universitatea Berckelay (California) s-a constatat că nu deosebirea în structura alimentelor dă procentul de mortalitate mai sus amintit, ci deosebirea în cultură, respectiv a modului de viață. Americanii, datorită stilului lor de viață sînt mult mai expuși unor stressuri pe care japonezii le evită

CONSULTAȚII PRIN TV. Televiziunea va fi în posibilitate să ajute spitalele și clinicile mai mici pentru ca acestea să poată primi diagnosticul cît mai competent al clișeelor Roendgen transmise de la distanță. În urma unor experiențe, de la distanța de 45 km, medicii din Boston au pus diagnosticul la o sută de clișee Roendgen transmise cu ajutorul camerelor TV.

HITCHCOCK : „URĂSC VIOLENȚA" ! Cunoscutul regizor al filmelor de groază a declarat nu de mult : „Oamenii mă îngrozesc prin insistența cu care doresc să fac din mine un monstru care să imortalizeze pe peliculă scene de violență, sînge și crime. Eu însă nu suport sîngele, iar culoarea vărsată în film e o altă treabă. M-am obișnuit cu toate acestea ... De altfel, ultimul meu film, după care îmi voi lua probabil adio de la regie va fi un imn închinat iubirii — o adevărat în stilul meu" !

„CAPONE". Ben Gazzara, regizorul filmului „Capone", a venit la premiera noului său film într-un costum „ă la Capone" și în „Cadillacul" blindat al celebrului gangster. Automobilul a fost construit special în 1928 pentru Al Capone. „Acest automobil, a declarat regizorul — mi-ar fi bun și mie pentru circulația de astăzi. Nu m-aș teme de nici unul dintre nebunii care nu-și găsesc altă treabă mai bună decît să intre cu toată viteza în mașinile celorlalți"

CURIOZITĂȚI ● S-a dovedit că omul, în medie, uită jumătate din ceea ce a citit în numai 30 de minute, și încă o șesime în următoarele opt ore. ● La Olimpiada din 1904, care a avut loc în Saint Louis (S.U.A.), din 496 atleți, 432 erau americani ! ● S-a constatat că lupii sînt mult mai rapizi decît caii de curse la distanța de 400 m. ● Planeta Jupiter este de 1.318 ori mai mare decît Pămîntul și se rotește în jurul axei sale în mai puțin de 10 ore.

Documentar

Spre cunoașterea și „dirijarea„ începuturilor vieții

Embriologia studiază procesele de dezvoltare prin care se plămădește o nouă viețuitoare ; ea și-a asumat de mult sarcina de-a găsi căile de intervenție în ontogeneza prenatală. În unele sectoare ale vastului ei domeniu acest scop a fost parțial atins, ceea ce reprezintă însă doar o infimă parte a posibilităților care se întrevăd. Trebuie subliniat că, în ansamblul ei, ontogeneza normală a diferitelor animale (inclusiv omul) este încă mult prea superficial cunoscută. Or, a postula eficacitatea practică și a pune pe plan secundar sau a neglija **fundamentarea prin cunoaștere** înseamnă — ca dealtfel în orice alt domeniu — aventurism științific care ar periclita înaintarea. Numai pe baza cunoașterii profunde, multilaterale a dezvoltării, a mecanismelor și proceselor ei, domenii direct legate de practica medicală sau biologică, ca teratologia, zootehnia ș.a. putem avansa în „dominarea" sau chiar „dirijarea" vieții prenatale.

În ultimă instanță, scopurile embriologiei interesează omul, „confortul" uman. Cum însă cunoașterea poate înainta asimptotic spre adevăr doar (sau în primul rînd) prin experiment, scopurile umane se ating și aci prin date obținute pe animale. Timp îndelungat, linia de înaintare a embriologiei a fost aproape exclusiv alimentată prin experimentare pe nevertebrate și vertebrate inferioare (amfibii, păsări). Una din cele mai importante „străpungeri" ale embriologiei moderne este desigur atragerea masivă a **embrionului de mamifer** în sfera experimentării. Aceasta și-a creat un „cap de pod" mai mult sau mai puțin puternic în toate etapele dezvoltării dar îndeosebi în etapele ei timpurii (de la formarea celulelor sexuale pînă la implantarea embrionului în peretele uterului). Pe de altă parte atît normalul re, ce-i drept, doar în anumite cazuri este „finalizată" !).

Cîteva exemplificări (firesc subiective și eclectice) vor fi — sper — grăitoare, vor schița dialectica spiralei practică — experimentare — aplicare (care ce-i drept doar în anumite cazuri este „finalizată" !).

Posibilitatea **fecundației artificiale** este cunoscută de peste două secole. În ultimele decenii, îndeosebi în zootehnie, această metodă este pe cale de a deveni suverană. **Fapte îndeobște cunoscute. Mai puțin se cunosc** cercetările de embriologie care au fundamentat și fundamentează în continuare metodologia practică. De pildă, laborioasele cercetări „teoretice" privind mecanismul intim al fecundației, întîi pe nevertebrate, iar apoi pe amfibii și — cu realizarea fecundației în afara organismului și la mamifere — la animale apropiate de om. Azi, fecundația artificială (mai corect însămînțarea artificială este „la ordinea zilei" și la specia umană. Dacă la animale metoda, în special de cînd conservarea spermei permite transportul practic nelimitat în spațiu și timp adică, implicit, răspîndirea în masă a însușirilor unor masculi „deosebiți", este de la început axată pe ameliorarea raselor, la om, această latură (eugenică în sens umanist, pozitiv) este doar de perspectivă. Pentru moment, cu toate inerentele probleme morale, juridice care se creează, ea poate rezolva (și rezolvă) grele handicapuri biologice din partea ambilor parteneri. Cultivarea ovulului uman în medii biologice sau artificiale, fecundația lui „în sticlă" și analiza acestela — iată cîteva din jaloanele „teoretice" de laborator ale unui viitor salt în biologia omului.

Cît este predeterminat, preexistent din ceea ce se realizează pe drumul complex de la o celulă (ovulul fecundat) pînă la organismul dezvoltat ? Cît se adaogă „pe parcurs" prin interacțiuni interne sau externe, prin acțiunea unor factori ai mediului ? Mult timp, răspunsul la aceste întrebări „princeps" a fost căutat la animale mai accesibile. De cînd minuirea primelor stadii de dezvoltare a devenit posibilă și la mamifere nu ne mulțumim doar cu extrapolarea. Multe din primele rezultate au confirmat cunoștințe dobîndite pe alte animale, de pe trepte inferioare ale „scării" filogenezei. Însuși acest fapt are o importanță deosebită : anumite legități și fenomene, potențialități și mecanisme sînt comune întregului regn animal. Constatare veche, materialistă, dar care necesită mereu noi argumente faptice.

În ou sau în ovulul fecundat există într-adevăr o complexă organizare internă. Complexă dar nu fixă. Fiindcă, dacă de pildă eliminăm una din primele două celule (blastomere) rezultate din prima diviziune de după fecundație, înjumătățind astfel „materialul de construcție" al viitorului organism — **se poate dezvolta un embrion întreg.** Contribuție la dialectica părții și întregului dar, totodată un fapt cu multe implicații. Să facem conexiuni : „materialului" embrionar ! ; un factor nociv poate distruge sau leza o parte a „materialului de construcție" și la om ! Dacă, pe de altă parte, contopim două grămăjoare celulare (de fapt doi embrioni foarte tineri de șoarece) putem obține **un embrion.** Din nou o uluitoare adaptare a „materialului" la noi condiții, o metodă experimentală care — deocamdată pe plan teoretic — permite introspecții nebănuite în „procesul de construcție" (mai ales dacă cei doi parteneri contopiți au însușiri genetice diferite).

Sper că cititorul atent a observat o omisiune. Minuim embrionii foarte tineri dar — unde se dezvoltă ei mai departe ? Pentru un timp limitat, și embrionii de mamifer pot fi „cultivați" în afara organismului matern. Pentru a obține însă o dezvoltare îndelungată (chiar pînă la naștere) embrionii manipulați sînt reintroduși în uterul unei „mame adoptive". Pentru ca acest uter să fie un „adăpost" corespunzător „mama adoptivă" se alege dintr-o „linie" cu o însușire prin care proprii ei embrioni pot fi distinși de cei „primiți" (de pildă culoarea). Se poate folosi și un animal care — în prealabil — a fost împerecheat cu un mascul care nu poate elimina spermii (a.n. pseudosarcină). Sau, se poate folosi următoarea metodă : la o femelă gravidă, se întrerupe printr-o ligatură „tranzitul" dintre oviduct și uter. Astfel ,embrionii proprii nu pot ajunge în uter iar acesta, gravid dar gol poate servi drept recipient pentru alți embrioni. Metoda grefei de embrioni, mult folosită în experimentare, a intrat de pe acum în practica zootehniei, folosindu-se la ovine, taurine etc. Să reflectăm : prin această metodă, elaborată de embriologia experimentală, „teoretică", se poate de exemplu dubla progenitura unei vaci (introducînd un al doilea embrion, bine ales, în acea jumătate a uterului bicorn care, la taurine, nu participă la reproducție).

Și acum un salt în domeniul patologicului. Mult timp s-a crezut că embrionul de mamifer (și cel de om) ar fi oarecum „ferit" de intemperiile mediului. După ce acest „mit" s-a năruit (printre altele prin tragica experiență cu talidomida) embrionul de mamifer a intrat masiv în arsenalul cercetării dezvoltării anormale. În ultimii ani s-au studiat unele modele experimentale privind felul în care unii factori chimici pot cauza acțiuni novice precoce a alcoolului etilic a resuscitat de fapt interesul cercetătorilor din multe țări și a fost coroborat de alte cercetări experimentale și clinice.

STEFAN SANDOR

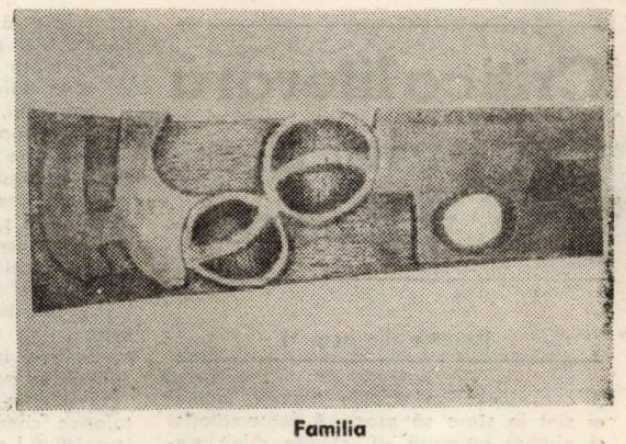

Familia

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 10 octombrie 1975 ● Nr. 41 (398) 8 pagini 1 leu

UN DAR ARHITECTONIC

Lugojul a primit un dar arhitectonic pe care-l visa de mult. Casa de cultură a sindicatelor se adaugă edificiului modernizat al vechiului teatru și în acest fel un oraș străvechi, aflat în plină reîntinerire are acum condiții pentru o viață cultural-artistică pe măsura lui, în condiții incomparabile cu celea din trecut. Se cuvine, deci, să ne amintim în ce săli întunecoase s-a aprins pe aceste meleaguri făclia unei strălucite tradiții spirituale românești. Cum aveau loc repetițiile și spectacolele celei mai vechi trupe românești de teatru, aceea a lui I. Petculescu. Cum era acustica sălii în care cînta cel mai vechi cor din țară, acela al lui I. Vidu. În ce condiții se desfășurau întrunirile literaților precum I. P. Bănățeanul, V. V. Delamarina, C. Brediceanu. O puternică mișcare artistică de amatori, purtătoare de spirit românesc autentic înflorea fără să-și pună în mod stringent problema unor condiții somptuoase. Mă gîndesc cum ar suna prima voce a lumii, care a fost la vremea ei aceea a lui T. Grozăvescu, alt ilustru

LUCIAN BUREREU

(Continuare în pag. 6)

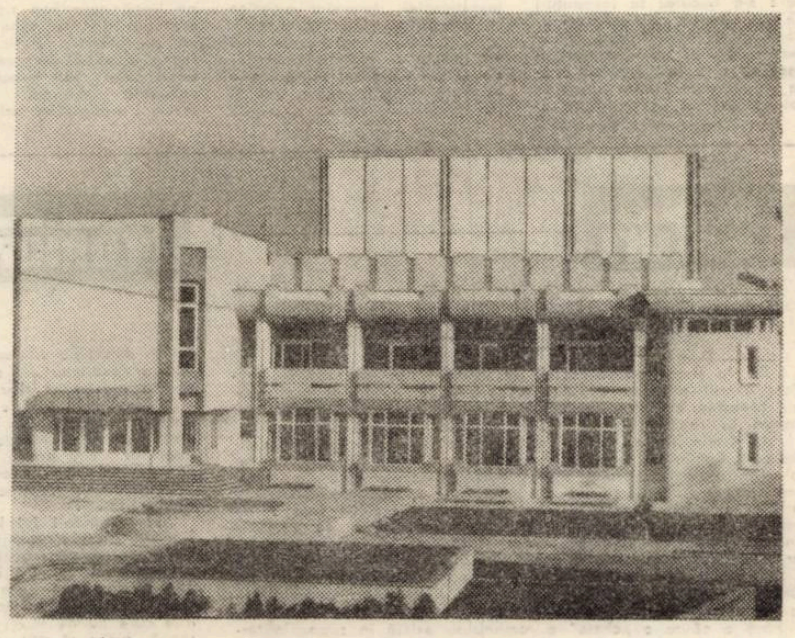

Noul edificiu al Casei de cultură a sindicatelor din Lugoj

Prestigiul gîndirii politice românești

Un eveniment de importanță majoră în viața politică a lumii vine să sublinieze, din nou, cu o viguroasă seriozitate, locul de promotor al României în lupta pentru edificarea unei lumi mai drepte și mai bune. Zilele acestea, la Paris, a luat ființă Institutul pentru problemele unei noi ordini economice internaționale, organism care reunește sub o problematică de primă stringență cadre specializate, oameni de știință și cultură de pe toate continentele.

Ecou al unei strălucite inițiative, ce indică problema edificării unei noi ordini economice internaționale drept o principală cale spre realizarea unei planete a păcii și dezvoltării, susținută de tovarășul Nicolae Ceaușescu la tribuna unor importante întruniri internaționale, cu prilejul contactelor directe cu alți șefi de state și prin mesajele adresate diferitelor întruniri ale organismelor O.N.U., constituirea noului institut internațional specializat vine să confirme justețea liniei politice promovate de țara noastră, aportul concret al României la soluționarea problemelor contemporaneității și implicit a viitorului lumii. Teză înscrisă în Programul partidului nostru și în hotărîrile Congresului al XI-lea, edificarea unei noi ordini economice internaționale, devine, prin actul de la Paris, un deziderat al întregii planete, certificînd profunzimea politicii partidului nostru în înțelegerea problemelor lumii, a raporturilor internaționale noi, spiritul dinamic al politicii românești.

Propunîndu-și să analizeze și soluționeze printr-un amplu program de studii și școli, problemele, în primul rînd de ordin economic, care trenează asupra țărilor în curs de dezvoltare, noul institut internațional își va deschide o vastă rețea de cercetare în țări de pe toate continentele. Este semnificativă hotărîrea reuniunii de la Paris de a înscrie ca primă inițiativă organizarea în luna noiembrie a.c., a unei importante mese rotunde cu tema : „Problemele unei noi ordini economice internaționale. Modul în care este concepută noua ordine economică internațională de președintele Nicolae Ceaușescu". Lucrările mesei rotunde se vor desfășura în cadrul a două sesiuni, care vor avea loc la Paris și, respectiv, București. Această inițiativă evidențiază din nou interesul manifestat de oamenii de știință și cultură, de specialiștii de pe toate meridianele pentru gîndirea politică românească, detașîndu-i locul pe plan mondial. Acest fapt este confirmat direct și prin mesajul de felicitare adresat tovarășului Nicolae Ceaușescu, de conducerea noului institut de la Paris, în chiar ziua inaugurală, mesaj în care se sublinia rolul președintelui României de inițiator și susținător al acestei importante idei, care a stat la baza constituirii noului institut internațional. Este modul cel mai direct prin care se aduce, din nou, o recunoaștere mondială a justeții politicii internaționale a partidului nostru, o confirmare a acuității sale vizionare în problemele lumii contemporane, a spiritului său novator, pentru propășirea păcii și progresului pe întreaga planetă. Semnarea actului de constituire a Institutului pentru problemele unei noi ordini economice internaționale se înscrie ca un succes de prestigiu al gîndirii politice românești.

PAUL BOGDAN

Convorbiri

Cu pictorul Ioan Gh. Vrăneanțu

● „EU PICTEZ MIRIFICA LUME A SATULUI ROMÂNESC"

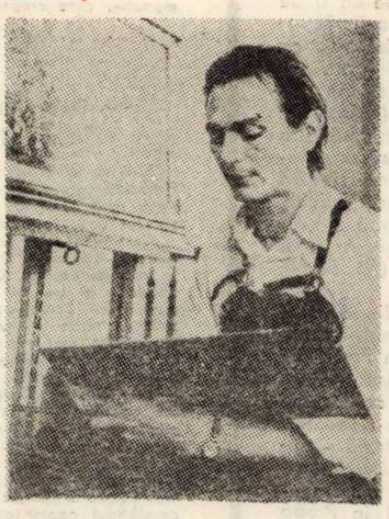

Ilustrăm acest număr cu lucrările pictorului Ioan Gh. Vrăneanțu

– Ne leagă o veche prietenie și, dacă nu mă înșel, am fost primul care am scris despre pictura ta cu ocazia unei Expoziții a tineretului deschisă în Parcul Herăstrău din București, remarcînd un lucru care avea să rămînă o trăsătură dominantă a picturii tale și anume faptul că te preocupă cu precădere lumea satului românesc. Spuneam atunci că pictura ta nu e numai o promisiune ci o certitudine, opera unui pictor care merită a fi reținut și urmărit. Acum, la aproape un deceniu de la acel debut al tău, cînd te-ai impus cu adevărat în pictura românească contemporană și în conștiința opiniei publice, n-ai vrea să stăm de vorbă mai pe îndelete și mai deschis, ca între prieteni, despre pictura ta ?

– Crezi tu oare că pictura mea nu-i suficient de clară și expresivă, de elocventă să vorbească publicului, încît s-o susțin cu explicațiile mele ?

– Nu m-am referit la claritatea și valoarea picturii tale și la audiența ei în rîndurile marelui public și al cunoscătorilor (știu, de pildă că ai numeroși și pătimași admiratori care colecționează cu pasiune lucrările tale) ci la unele dispute care se fac simțite în jurul ei, dispute foarte tari, oral, între confrați, mai voalate și mai diplomate în rîndurile criticii ...

– Cred că e firesc, și tu ești de acord cu mine, că o pictură care stîrnește dispute presupune că a stîrnit și un real interes. Numai o pictură lipsită de valoare, nu stîrnește niciun interes ci cel mult o indignare sau o suverană indiferență.

– Sînd de acord cu ce spui tu, dar o dispută lipsită de claritate poate deruta, stîrni confuzii și stăruitoare semne de întrebare. Am să încerc să te fac, sau să-ți smulg unele mărturisiri. De ce, de unde această pasiune stăruitoare a ta față de lumea satului românesc ?

– Prin naștere, eu care sînt născut în Banat, la Timișoara și anume la 28 februarie 1939 sînt citadin, dar de mic copil ceea ce m-a atras a fost lumea satului. Nu era mai mare bucurie pentru mine în copilărie decît ca în vacanțele școlare sau cu alte prilejuri să mă pot duce la țară la unchiul Gheorghe ...

– Pe care, de altfel, l-ai și pictat mai tîrziu.

– L-am pictat, e adevărat, dar nu numai pe el, ci și amintiri din satul lui Moș Gheorghe, sat bănățean de frunte. Era și a rămas pentru mine, care apoi, am copilărit pe alte meleaguri, o lume de mari taine și frumusețe, care se succedau în ochii mei ca niște adevărate și nedeslușite minuni. Satul cu oamenii lui, cu datinile și obiceiurile, cu acea trăire colectivă a mai tuturor evenimentelor cardinale ale vieții (nașterea, moartea, horele, iubirile etc.), atît de diferită de lumea închisă și individuală a orașului, cu schimbarea aproape feerică a peisajului în curgerea anotimpurilor, m-au marcat puternic. Așa se face, cred, că am rămas pe veci marcat afectiv de mirifica lume a satului românesc, pe care nu am încetat și nu voi înceta niciodată s-o pictez.

– Mai mult sau mai puțin mulți dintre creatorii de artă vin din lumea satului, dar puțini i au rămas atașați.

– Cred că și tu știi, ca și mine, am mai discutat asta, că lumea satului n-o poți înțelege numai la suprafață, ca simplu spectator sau ca turist atras de nu știu ce pitoresc folcloric. Lumea satului nostru e un univers profund și complex, greu descifrabil chiar pentru cei mai avizați. Mi-a trebuit multă vreme ca să înțeleg această lume și m-a ajutat nu numai dragostea și atașamentul meu ci și acele opere, literare sau artistice, care s-au inspirat cu adevărat din lumea satului și-au devenit opere clasice ale patrimoniului spiritual românesc. Nu m-a ispitit folclorul de duzină, de operetă, repet, ci lumea socială și spirituală a satului, în adevărul ei profund și real. Nu vreau să afirm că am înțeles-o în totalitatea ei, dar lumea pe care o pictez e cea pe care am înțeles-o eu, așa cum am înțeles-o.

– Și, totuși, ce anume te-a atras mai mult din această lume ?

– Cred că totul. Și m-am străduit să pictez cît mai multe aspecte din lumea satului. A celui de totdeauna, dar și a celui contemporan cu semnele distincte ale vieții noi socialiste, dar nu pur exterioare, festive, ci care țin de o nouă structurare a lumii sociale a satului, de înnoirea lui fundamentală.

– Într-adevăr, așa îmi explic marea varietate de subiecte și de genuri abordate. Portrete și peisaje, compoziții mai mici și altele mai ample și mai complexe.

– Viața țăranilor cu preocupările de zi cu zi, m-a atras și am căutat să-i pictez în elementul lor, în viața lor cotidiană, cînd ei nu fac poză ci trăiesc o existență plină de preocupări și de sentimente din cele mai diverse, unele foarte profunde. Nu crezi că există chiar o tradiție în pictura noastră în pictarea țăranilor cu mari și frumoase reușite ?

– Tradiție pe care astăzi se străduiesc s-o continuie mulți pictori. Nu mă refer la maeștri și la cei din generații mai vechi, care au un stil și o viziune bine conturate, ci la tineri în special. Dar ceea ce mă ne-

Convorbire realizată de

ION TĂTARU

Continuare în pag. 7)

Cronica literară

1. De la primul volum, **Elegie pentru puterea oraşului** (1974), premiat la concursul de debut al Editurii Eminescu, Mircea Florin Şandru anunţa, în rîndurile ultimei promoţii de poeţi, o structură aparte. Deşi nu în primul rînd citadinismul, imediat remarcat elogios, dă nota caracteristică a poeziei sale, ci un fantastic discret, scos din efluviile realului, liricizînd gesturile, obiectele, recuzita cea mai obişnuită. Trasă insesizabil către diafan, mecanica severă a piesajului : oraşul, străzile, statuile, uzinele, oamenii, trenurile, face obiectul unui lirism exteriorizat confidenţial, rareori patetic, involburat. Temperamental, Mircea Florin Şandru este un elegiac înclinat către reverie. O graţie de acuarelă, de pastel îi domină poemele, tensionate de prozopopei, crescute din vegetaţii vesperale şi nocturne : **„Cimpuri vagi se ating de fereastră / Străveziul timpan al oraşului se aude vuind / Cineva îţi trimite semn de departe / Om sau sălbăticiune sau ce va fi fiind / Ard gropile oraşului la margine ca un amurg . . ."** (Dor).

Făcîndu-şi din citadinism un program liric, Mircea Florin Şandru nu şi-a schimbat, la al doilea volum în mod esenţial maniera de a scrie. Versurile, se poate observa, au în **Luminile oraşului** o dicţie mai îngrijită şi solicită un ton mai solemn. În rest, aceeaşi poezie de notaţie, ce captează într-o derulare domoală de imagini contururile uşor transfigurate ale obiectelor. Oraşul, piesajul cotidian, interiorul domestic sînt introduse în formula unei bucolice melancolizate. O uşoară afectare a preţiozităţii se simte acum.

Nu cu aceeaşi prospeţime a imaginii ca în volumul de debut, cu mai multă regie, noile poeme ale lui Mircea Florin Şandru invederează totuşi un cîştig important. Accentul nu mai cade pe fabulă, verbul se mulţumeşte să sugereze. Poemul devine muzical, incantatoriu. În vers, sentimentul este pus impecabil, tradus noţional ori pulverizat într-un peisaj „état d'âme". Toate acestea însă cu riscul unei progresive (accidentale ?) devitalizări a lirismului, printr-o dublă regresiune : în memorie (plăcerea contactului cu materialitatea obiectelor se subţiază, pînă la dispariţie în unele poeme), şi formală, prin solicitarea poeticii simboliste şi chiar presimboliste. Fireşte, nu astfel de tendinţe dau nota dominantă a poeziei din **Luminile oraşului** totuşi ele trebuie sesizate. Pentru un poet destul de industrios, cum pare a fi Mircea Florin Şandru, incursiunile pe domenii străine rămîn profitabile, cu condiţia reintoarcerii grabnice în propriul fief.

Seducţia, în **Luminile oraşului,** este a scrisului frumos. Intrată într-o graţie stagnantă, fascinată de verticalitatea privirii, poeziei lui Mircea Florin Şandru îi rămîne şansa redescoperirii cuvîntului ori a impactului, repetat, cu lumea, cu lucrurile. Altfel, **Luminile oraşului** este o apariţie în măsură să confirme seriozitatea demersului unui poet autentic, lăsînd loc supoziţiilor asupra opţiunilor lui viitoare.

2. Tulburată de cuvinte, de cele mai suave ca şi de cele mai puţin suave : **„Ales dintre multe era / pămîntul sfios de pe visle / şi hoitul cel scump mirosea / ca laptele muls lîngă iesle. / / Să spună prea multe voiau / frunzoasele păsări de seară / puteau să ne vindece, sau / puteau mai ales să ne doară" (Blues),** de lucruri şi oameni, cu simţurile pîndind o deschidere a lumii către sine, considerîndu-şi totuşi cu destulă detaşare postura lirică, reflexivă în afara oricărei sforţări este Gabriela Hurezean, autoare de poeme gracile, poetă, deci, aflată acum la primul volum după o prezenţă, nespectaculoasă, alături de Gheorghe Azap şi Olga Neagu, în antologia **Uneori zborul** (Ed. Facla, 1972).

Condusă mai mult cu simţ decorativ – din cînd în cînd şi cu o ironie bine marcată în volumul amintit aici, poezia Gabrielei Hurezean a evoluat, în **Proba de culoare,** prin estomparea accidentelor imediat reperabile în scrisul tinerelor poete : inflamaţia confesiunii şi sentimentului, împingînd, încă timid, este adevărat, dispoziţiile ironice înspre o viziune ironic-teatrală – **comediante, tragediante** – din ale cărei virtualităţi autoarea nu este deocamdată în măsură să tragă toate consecinţele. Întrucît experienţa lirică sesizabilă în **Proba de culoare** rămîne totuşi puternic legată de o vîrstă căreia reflexia nu îi falsifică semnele, substratul de vitalitate, solicitările şi reacţiile caracteristice : **„Nu-i vina mea de-mi cresc fluturi în casă / sau că spre nord mi-e văzul mai senin, / nu-i vina mea că phoenixul de rasă / s-a îmbăiat într-un mai altfel vin. / / N-am nici o vină-n jocul cu păpuşa / n-am nici o vină-n tot ce s-a strigat, / n-am nici o vină că, perversă uşa, / să intre o hienă a lăsat. / / Cuvinte, iarăşi, intru apărare, / nu mi s-au dat şi-n jocul pedepsit, / opresc suav stigmatul de candoare / adăpostind în trup stiletul asfinţit" (Credinţa).**

Poemele Gabrielei Hurezean impresionează mai puţin prin sugestia materialităţii, tensiunea erotică – afectivă (cu titlu de curiozitate, poeta inversează relaţia de dominaţie, proiectînd asupra bărbatului trăsăturile angelităţii) ori prin conversiunea senzoriului în afect, cît prin voinţa de a cobori în banal comuna convenţie sentimentală : **„Deveneam amforă de lut pentru tăcerile tale umbroase, / ridicol, gardul deşira peste noi un blues de buruieni . . ." (Frescă).**

La nivelul de împlinire la care a ajuns poezia Gabrielei Hurezean, **Proba de culoare** este un volum dintre cele cu care o autoare îşi face în mod obişnuit intrarea în literatură.

LUCIAN ALEXIU

1. **Mircea Florin Şandru, „LUMINILE ORAŞULUI"** (Ed. Eminescu, 1975)
2. **Gabriela Hurezean, „PROBA DE CULOARE"** (Ed. Facla, 1975)

O falsă dihotomie, impusă mai ales de critica foiletonistă mai nouă (în fond „foiletonistă" în ce priveşte cultura !), este aceea dintre critica şi istoria literară. Critic ar fi după aceasta doar cel care se consacră fenomenului literar la zi, urmărind, dacă se poate, săptămînal, într-o rubrică de cronici sau recenzii, cărţile apărute, fără altă dovadă a instrucţiei literare decît formulările de moment vis á vis de opera respectivă. Din fericire, cei mai mulţi critici de acest gen dispar repede din cîmpul literar, pentru simplul motiv că adevărata critică se pretinde a fi autentic fapt de cultură, cu necesită privire perspectivistă asupra propriei literaturi, gust şi sensibilitate literară, aderenţă organică la mijloacele operei şi criticii literare.

Asemenea gînduri ne-au venit stînd faţă în faţă cu cărţile criticului şi istoricului literar Mircea Zaciu, pledant el însuşi pentru o critică simpatetică şi foiletonistă în acelaşi timp, în sensul cel mai bun al cuvîntului, chiar dacă anumiţi foiletonişti improvizaţi l-au etichetat, uneori, cu aceeaşi inconştientă candoare cu care ei se credeau „critici", istoric literar. Prezent de aproape un sfert de veac în viaţa noastră literară, profesorul clujean, care s-a bucurat la începuturi de îndrumarea profesorilor D. Popovici şi Ioan Breazu, a rămas în acelaşi răstimp consecvent cu sine însuşi şi cu opera sa, de o uimitoare organicitate şi unitate în aparenta ei varietate. Aparţinînd unui tip de critic ce iubeşte foiletonistica, manifestarea demonstrativă în paginile unei reviste literare (de obicei a Tribunei, trădată doar rareori, şi atunci motivat, în favoarea unor afinităţi structurale cu profilul altor publicaţii Manuscriptum, Steaua), Mircea Zaciu se dovedeşte partizan al unei critici exegetice, disociative, de certă subtilitate speculativă, rafinată în expresie – nu arareori cu apetituri de scriitor – optuză şi partizană poate vedea în istoria literară practicată de M. Zaciu semnul unor abziceri de la magistratura critică iniţială, căreia i-a rămas mereu fidel, cum bine se exprimă undeva : „A medita asupra trecutului literar românesc însemnează a regăsi valoarea dimensiunilor istorice şi a întreţine un sentiment activ al tradiţiei, suport tonic şi necesar unei epoci care vrea să-şi făurească propria ei literatură, respingînd orice formă de epigonism. Într-un atare moment, rolul istoriei literare sporeşte, nu diminuează".

Prezenţe literare

Mircea Zaciu

Credincios acestui program critic, el întreprinde un examen metodic asupra trecutului literar, din perspectiva actualităţii şi cu ochiul rafinat al cititorului modern, descoperind puncte de legătură, filiaţii, izvoare şi similitudini, dar mai ales oaze uitate de estetism, pe lîngă care aşa zişii critici cronicari trec cu ochii închişi: un permanent viaticum care leagă trecutul de prezent. În acest sens sînt structurate şi volumele Marca geniului (1967), prefigurînd aria tematică a preferinţelor ; Glose (1970), accentuînd gustul pentru portretul saint-beuvian (de la care împrumută şi plăcerea foiletonului săptămînal din Lecturi şi zile) şi disociaţia percutantă în marginea operei literare ; Colaje (1972) carte de un spirit aproape galic în expresie, de o desăvîrşită fineţe şi transparenţă a actului valorizator ; Bivuac (1974) aducînd o notă de francheţă şi spontaneitate polemică a discursului şi marcînd împreună cu Ordinea şi aventura (1973) faza de maturitate a artei sale interpretative, bazate pe conexiunea metodelor şi mijloacelor de abordare critică. Fiecare din ele reprezintă o nouă faţetă a acestui spirit iscoditor şi erudit, cunoscător rafinat al valorilor noastre literare din trecut şi prezent, cărora se străduieşte să le ofere în permanenţă o nouă viaţă în actualitate : dovadă colecţia de mare prestigiu „Restituiri" editurii „Dacia", dovadă şi numeroasele sale ediţii de „restituire" din Agârbiceanu, Isac, Ciura, Bănuţ, Kogălniceanu, Haşdeu, Macedonski, Slavici, D. Zamfirescu, Istrati etc. Toate aceste atribute, la care se adaugă pasiunea pentru adevăr şi autenticitatea faptului literar, merg mînă în mînă cu aversiunea faţă de scrisul diletant şi improvizat, faţă de falsa erudiţie şi opologismul vulgar, faţă de tot ce înseamnă aventură fără acoperire. Căci normă principală care prezidează construcţia riguroasă a scrisului său este Ordinea.

MIRCEA POPA

Lecturi

Gabriel Gafiţa : „LUMINĂ PENTRU CEI SINGURI"
(Editura Cartea Românească, 1975)

De la proza scurtă, sobră în termeni dar cu rezolvări ironice, uneori pînă la absurd, în sensuri, a nuvelelor din volumul **Moartea Măştilor,** G. Gafiţa a trecut cu **Lumină pentru cei singuri** la romanul problematicii sociale.

Prin Dorin Bodea, eroul principal, sîntem introduşi în activitatea „Centrului" unei universităţi. Dorin este obsedat de rezolvarea dramei tinărului său prieten, studentul Paul Godeanu, mort recent (accident sau sinucidere ?) de găsirea „vinovaţilor" şi a mărimii propriei vini, condiţie a lecuirii sale sufleteşti. Implicaţi în procesul sancţionării unui grup de studenţi sînt : îndărătnica Gertrud Garus, silindu-se să aplice efectelor pedeapsa statutară, Eugen Mateescu, acţionînd din umbră şi Dorin însuşi. Figura Cristinei, iubita lui Godeanu, e schiţată sumar, ca şi cea a defunctului, cuplul fiind totuşi dezvăluit în complexitatea lui.

Fără a căuta o „cheie" a romanului, există în supoziţia ferventului căutător al adevărului, Dorin, o trădare a soluţiei : „Fiindcă îşi dădea seama că în legătură cu moartea lui Paul erau mai mulţi vinovaţi, printre care şi el. Dar unde anume sfîrşeşte vina lui şi începe a celorlalţi, sau invers, rămîne de stabilit de aci înainte". Chiar dacă repetarea unor concluzii scade nivelul impulsului iniţial al interesului nu este înăbuşit, există o permanentă incitare la lectură. Departe de a se căuta rezolvarea judiciară a cazului, romanul marchează cu o acuitate şi insistenţă salvatoare la nivel psihologic – criza unei conştiinţe în derută.

Spaţiul şi timpul nu au dimensiuni obişnuite datorită insistenţei procedeului retrospectiv : dacă spaţiul se fixează în general în jurul „Centrului", timpul e organizat pe momente interferente : prezent-trecut-prezent (banchetul – şedinţa şi ceata Paul – Getrund, povestirea Cristinei şi, revenirea la prezent). Această structură, ca şi pasajele lirice extrase din carnetul lui Paul, oferite cu îndrăzneală, întrec prin noutate profilul romanului, care credem, nu va rămîne numai o carte de succes.

GH. MOCUŢA

Dan Mutaşcu : „ŢARA CA MEDITAŢIE"
(Editura Militară, 1975)

Iată-ne în prezenţa unei frumoase cărţi de poezie patriotică. Fundamentala calitate a lui Dan Mutaşcu este invenţia, forţa metaforică ce devine un argument al sincerităţii emoţiei şi prin aceasta o condiţie a autenticităţii poeziei sale.

Cartea aceasta de versuri cuprinde trei secţiuni : **Întoarcerile lui Zamolxe, Ostaşi ai spiritului şi Ţara ca meditaţie.**

Întoarcerile lui Zamolxe, douăzeci şi trei la număr, sînt douăzeci şi trei de poezii strîns legate tematic, imnuri şi evocări a lui Zamolxe-zeu, Zamolxe-patrie, a lui Zamolxe vechi şi strălucit temei al spiritualităţii româneşti. Iată demonstraţia tezei rostită mai sus : darul deosebit al poetului de a crea metafore : „Sarmisegetuza / avea ziduri lehuze de trandafiri ; Bolta e un exerciţiu al speranţei şi întoarcerea lui rosti un fluviu / Către ochii de sare ai memoriei . . . un fluviu de culoarea noptilor militare" etc. Iată-l pe Zamolxe-zeul : şi ziua cînd sorele vine / ca şi cum Zamolxe / şi-ar pune coiful şi armele". Şi iată-l pe Zamolxe-patria : şi întorcîndu-se Zamolxe / văzut a fost ca un fluviu de puteri / ca un mistreţ ce avea colţi de grîu / văzut a fost ca un deal de gînduri . . ." Şi iată-l pe Zamolxe-temeiul patriei : „o nicovală de aur străluce Zamolxe / de-alungul nepieritoarei sale Patrii".

Un mare elogiu al patriei stîrnind parcă suflul încandescent al lui Bălcescu întîlnim şi în versurile : „acolo unde cerul şi pămîntul / ca soţ şi soţie se-mpreună / şi nasc în fiecare dimineaţă / nori grei şi orbi ca oile / şi unde calci dai de piatră preţioasă" ; sau şi mai frumos acest fluviu metaforic garanţie certă a valorii : „ştiind că albina e semnul cuvîntului patrie / ştiind că nu există masca de aur o singurătăţii / pentru cel ce ştie că e atît de multă ţară-n jurul său / încît el însuşi se face lance şi cîmpie . . ." şi în sfîrşit tonul oracular-imnic : „şase tinere soţii / scăldîndu-se într-o cascadă cîntau / ca şase crătere de aur / străluceau" etc.

Acest ciclu este citabil integral fiind generator de înalte emoţii artistice. În **Ostaşi ai spiritului** există desigur un „făcut", se vede adeseori construcţia voită, inventarea prealabilă a subiectului înaintea eliberării emoţiei, dar şi în acest ciclu, poezii ca Miron Costin, Brîncoveanu, Cetăţeanul Bacovia, Eminescu, Lucian Blaga sau portretul unei stări sufleteşti etc. sînt incontestabil succese poetice.

Forţa metaforică se menţine la aceeaşi ridicată temperatură din ciclul anterior ca de pildă : „Dacă sta şi ascult / pot auzi cum încolţeşte în Stambul / putregaiul". Sau : „Patria este prefaţa semnelor . . ." Volumul lui Mutaşcu are, am impresia o structură ce indică un drum, o evoluţie de la ciclul **Întoarcerile lui Zamolxe** prin **Ostaşi ai spiritului** la ciclul **Ţara ca meditaţie** reprezentînd momente de inspiraţie determinate de istoria prezentului, în poezii ca Poemă de August, Portret al poetului în revoluţie. A iubi o poteacă ş.a.

Definitorie pentru spiritualitatea românească de azi şi dintotdeauna sînt versurile : „Noi nu ne-am născut într-o ţară / de forma unei mîini care apucă / noi ne-am născut într-o ţară / de forma unei inimi".

Lipsit de retorism, relevînd esenţe perene, acest volum este un **succes al poeziei noastre în general.**

ILIE MĂDUŢĂ

Cronica mărunţă

PROVINCIALE

În *România literară,* joi, 2 oct. a.c. Ion Lotreanu (în *dezbatere Probleme ale criticii contemporane*) scria : „Iată, cîteva reviste au iniţiat discuţii despre starea poeziei de azi. Ideea este excelentă. Luările de poziţie sînt, cu unele fericite excepţii, anemice. Cînd nu se repetă fraze arhicunoscute, se practică un partizanat teritorial de neînţeles : criticul clujean ne spune ce interesanţi sînt poeţii din Cluj-Napoca, criticul ieşean ne spune ce interesanţi sînt poeţii din Ţicău, criticul bucureştean ne spune cîtă metafizică conţine poezia autorului din Capitală, criticul timişorean . . ."

Mulţumindu-i lui Ion Lotreanu pentru faptul că nu a uitat Timişoara, şi mulţumindu-i încă odată pentru faptul de a fi ezitat să numească, lîngă ea, păcatul partialităţii (care, oricum, era în această înşiruire, scuzabil) să vedem dacă faptele enunţate în fraza de mai sus sînt atît de infamante. Mai întîi, decupăm din citat (pentru a le lăsa la o parte), propoziţiile care nu ne interesează, acum, în mod direct. Nu ne interesează, acum şi aici, faptul că în dezbaterile despre poezie se repetă fraze arhicunoscute (deşi, vorba cîntecului, *repetitio mater studiorum est*), şi nici că luările de poziţie sînt anemice (oare de ce ?). Ne interesează în mod direct textul lui Ion Lotreanu în frazele consacrate „partizanatului teritorial".

Cred, că abstractul critic din Cluj-Napoca, de pildă, nu şi-ar avea rostul dacă, într-o dezbatere despre poezie, nu s-ar opri cu insistenţă, la poeţii oraşului său. Despărţindu-mă de Ion Lotreanu, cred că un critic ieşean ce, într-o dezbatere despre poezie, n-ar arăta „cît de sublimi sînt poeţii din Ţicău" ar mizgăli de pomană hîrtia. (Să fim bine înţeleşi : nu credem în „critici şi poeţi din Ţicău" sau „critici" şi poeţi din Cluj-Napoca. Criticii, ca şi poeţii, care nu pot fi citaţi decît cu „ot", precum boer Neacşu, nu ne interesează : ei ar reprezenta o falsă problemă, *dacă . . .*)

Aşadar, de la ce premize poate porni „criticul timişorean" atunci cînd, într-o posibilă discuţie despre poezia românească (actuală) este tentat să supraliciteze valorile locale ?

„Criticul timişorean" ar scoate din raft, mai întîi, toate volumele de sinteză consacrate poeziei actuale şi ar constata, de pildă, că numele Anişoarei Odeanu e absent. „Criticul timişorean" ar lua, de pildă, studiile consacrate generaţiei lui Doinaş şi ar observa că numele lui Petru Sfetca ori al poetului Petru Vintilă este absent. „Criticul timişorean" ar mai citi rînduri total anapoda în aceste volume în care poezia lui Anghel Dumbrăveanu e judecată în numele unei plachete apărute în urmă cu mai bine de un deceniu. „Criticul timisorean" ar trage concluzia că un poet de talia lui Duşan Petrovici e sistematic atîrnat de coada unei liste de poeţi tineri, care . . .

Şi lista se poate lărgi. Atunci, nu e firesc ca el, criticul timişorean, *să afirme* că aceste valori există, şi că respectivii poeţi sînt citiţi anapoda ? Desigur, nici criticul din Cluj-Napoca şi nici cel „de la Ţicău" nu-şi face, ori nu-şi poate face iluzia că o intervenţie liniştită ar îndemna la o „reformulare" a scărilor ierarhice.

Şi atunci, desigur, criticul timişorean va profita de orice ocazie pentru a lansa afirmaţiile : *Anişoara Odeanu e un foarte Important poet, Duşan Petrovici e cel mai mare talent apărut în poezia românească în ultimul deceniu,* etc.. etc.

Ne aflăm între adevăruri ? În orice caz aceste afirmaţii negreşit şocante vor atrage atenţia. Pentru „criticul timişorean" ori „criticul din Ţicău" poate fi mai puţin important (să zicem), în tolul unei dezbateri faptul că, în ultimul volum al lui Nichita Stănescu, apar să zicem, cutare şi cutare „modele" şi structuri : îl interesează, în primul rînd, integrarea, în drepturile lor firesti, a *scriitorilor* între care îşi desfăşoară activitatea.

Provincialism ? Desigur provincialism, asumat conştient. Criticul „din Ţicău" ori cel din Cluj-Napoca nu-şi poate permite luxul teoriilor înainte de *a stabili* în numele cui devine teoretician.

Faptul că, de pildă, ultimul volum de poezii al lui Andrian Popescu a fost comentat în treacăt, mult amestecat între altele, nu poate, cîtuşi de puţin, să-l înalţe în cerurile dezbaterilor purificate de nume şi exemple. Faptul că două sinteze consacrate poeziei actuale, semnate de Ion Pop şi Petru Poantă, au fost evitate cu insistenţă (toată lumea clamînd, în modul obişnuit, după apariţia lor : „nu avem sinteze !") se înscrie într-un stil al obişnuinţelor.

Am putea (à propos de „provincie") înşirui o seamă de nume şi titluri uitate, o seamă de fapte literare ignorate : ignorate insistent, ignorate sistematic. Nu este în intenţia noastră acest lucru : voiam doar să arătăm de ce, în modul cel mai firesc (şi mai necesar) cu putinţă, criticul din Cluj-Napoca vorbeşte, atunci cînd e invitat la o dezbatere, despre poeţii din Cluj-Npoca, precum cel ieşean despre poeţii din Ţicău, iar cel timisorean . . .

Foarte departe de noi gîndul de a-l bănui (cu totul împotriva evidenţelor) de anti-provincialism (în sensul : luare de poziţie împotriva scriitorilor din provincie) pe Ion Lotreanu. Textul citat de noi introduce (între alte texte de acelasi tip) o inovaţie de o nebănuită savoare. În înşiruire apare şi *criticul bucureştean* (pînă acum, în texte similare, Criticul) cel care, după I. L. „ne spune cîtă metafizică conţine poezia autorului din Capitală". În fapt, criticul bucureştean nu-i ignoră, cum ar părea din cele de mai sus, pe toţi „provincialii" el are, pe ici pe colea, zone protejate. Criticul bucureştean (sau Criticul) îşi poate permite, în linia iubirii sale de provincie, mici derogări de la legea lecturii preferenţiale şi de grup.

Dar . . .

Desigur, există şi excepţii. Dar nu excepţiile ne interesează, ci un stil de receptare a literaturii.

ANEMONE POPESCU

Frontispicii

Omul sadovenian

Șansa cititorului de a intra în relații nemediate cu textul sadovenian – sincronic sau diacronic, parțial sau în ansamblul său – stăruie în strădania acestuia de a pătrunde în interioritatea ethosului sadovenian. Contactul real cu scrisul povestitorului ne relevă un cosmos artistic de o uimitoare coerență. Din această perspectivă, personajul literaturii lui Sadoveanu cumulează atributele **arhetipului.** Dubla situare a omului sadovenian : în spațiul mitic și, simultan, în fenomenalitatea istoriei, fapt demonstrat de Constantin Ciopraga, ordonează, după părerea noastră, temporal eposul prozatorului. Între cele două nivele de existență și referință se interpune un raport simbolic de interferență. Dimensiunea mitică, circumscrisă imaginarului, atenuează violențele și dramatismul timpului real, istoric, iar acesta, la rîndu-i, actualizează firesc sensuri etice și atitudini definitorii în context istoric. Ideea continuității noastre istorice se sprijină, în viziunea autorului, pe structura spirituală a înaintașilor, iar **Creanga de aur,** ca simbol ordonator, nu rămîne doar la semnificația ei mitologică, precum în exegeza lui Frazer ci, prin raportarea ei la un moment de sinteză al culturii românești, justifică osmoza unui proces prin care omul, ca subiect al culturii și-a creat într-un spațiu geografic o civilizație în profund acord cu fizionomia sa spirituală. Însăși memoria sadoveniană funcționează aidoma memoriei populare : nu cu întîmplări nesemnificative, ci cu categorii, personajul istoric fiind parțial asimilat de către modelul folcloric. Această interesantă metamorfoză postulează omul sadovenian drept un **semn revelatoriu al unui anumit comportament cultural în societate, istorie și univers.**

Raportat la proza secolului XX, Sadoveanu echivalează cu o direcție ideatică și artistică. Pentru că, așa cum va ființa într-o eternitate omul faulknerian (deși pe cu totul alte coordonate !), este și va rămîne, ca o entitate spirituală, omul sadovenian. El sintetizează experiența istorică a unui spațiu etnic și, în același timp, circumscrie în universalitate un mod specific uman de înțelegere și judecare a rosturilor vieții. Astfel privită, proza sadoveniană reabilitează discursul epic inițial, de **vera narratio,** conturînd, ca și miturile, o umanitate, întemeiată ontologic pe un sistem etico-moral propriu. În această caracteristică își are, credem, obîrșia tonalitatea narativă și ritmul lăuntric al literaturii lui Sadoveanu. Proza lui nu interpretează conceptual o lume distinctă istoric și cultural, ci, prin intermediul discursului literar, re-creează artistic o lume sau, cum ar spune G. Lucàcs, semnifică o lume în datele esențiale. Cu alte cuvinte, Sadoveanu **nu comentează** ci **înalță** în literatură o umanitate făcînd-o să trăiască în propria-i istorie și civilizație. Specificitatea creației lui Sadoveanu își are, deci, înfipte rădăcinile într-o concepție antropologică originală, valorificînd adecvat ethosul și logosul folcloric românesc, iar semantica și sintaxa frazei sadoveniene nu constituie doar simple structuri stilistice, ci un cod literar semnificant prin care prozatorul obligă parcă o colectivitate umană **să se autoexprime.** Dar, fapt demn de amintit, Sadoveanu nu este un folclorizant. Literatura lui beneficiază de un statut propriu de existență. Ajungem astfel la o trăsătură importantă a operei sadoveniene : circumscrierea ei în sfera valorilor universale prin caracterul ei național. Iar acest specific național nu se realizează prin inventarierea mecanică a particularităților etnografice exterioare. **„Problema raportului dintre etnografie și artă trebuie pusă în termeni mai subtili, precizează Blaga (...) O operă de artă nu devine națională prin faptul că adună în sine ca într-o căldare vrăjitorească cît mai mare număr de elemente etnografice (...), ci prin ritmul ei interior, prin felul cum tilcuiește o realitate, prin adînca afirmare sau tăgăduire a unor valori de viață, prin dragostea invincibilă față de un anumit „fel de a fi, și prin ocolirea altora"** (Lucian Blaga, **Zări și etape,** p. 323).

Aceste opțiuni definitive pentru „un anume fel de a fi și de a gîndi" le ilustrează semnificativ omul sadovenian. Pentru el, orice eveniment care nu se subordonează logicii și rațiunii devine aberant. De asemenea, orice civilizație care nu crește firesc din propriul ei trunchi este privită ca o realitate eterogenă, alienată. Altfel spus, umanitatea sadoveniană nu este nici incremenită în forme culturale anacronice, și nici refractară civilizației. Ceea ce nu acceptă este ființarea în perimentrul unei civilizații standardizate impuse. Eroul lui Sadoveanu nu trăiește doar **în natură** cum adesea s-a spus și se spune, ci în **matricea unei culturi** milenare. Nu este un primitiv care, în fața desfășurărilor ciclice ale naturii trece printr-un acut sentiment de spaimă și, drept consecință, încearcă s-o antropomorfizeze ci, cum foarte exact observa Edgar Papu, el încearcă să se situeze logic în cosmos.. Sau, am spune noi, omul sadovenian nu se mai simte un fragment uitat în cosmos, ci o parte integrantă a acestuia. O atare atitudine ne obligă, atunci cînd vorbim de personajele lui Sadoveanu, să nu le raportăm doar la cadrele exterioare ale naturii, să nu le sărăcim într-atîta tipologic încît să le considerăm niște ființe rudimentare tînjind după umbra deasă a codrilor ! Înțelepciunea personajului sadovenian nu se hrănește doar din hrisoave prăfuite. Pentru el cartea fundamentală este cosmosul în impresionanta-i manifestare. Luarea în posesie a tuturor ipostazelor realului se face printr-un mod de lectură exhaustiv al **semnelor cosmosului.** Se instituie astfel o comunicare intimă între om și ceea ce-i dincolo de el. Ștefan Vodă, Nicoară Potcoavă, Victoria Lipan își hotărăsc faptele și acțiunile în funcție de această descifrare a semnelor. În spiritul aceleiași cunoașteri adînci și în virtutea aceleiași contopiri cu legile firii, omul sadovenian este refractar surprizelor aberante. El pricepe crugul vremii și manifestarea concretă a anotimpurilor prin semne greu de înțeles de către un neinițiat. Iată un exemplu : **„Venea un vînt cu sunet mare de către miază-zi și pălise soare cald pe țarcuri. În ziua a șasea beizade Alecu Ruset cunoscu, după fumegarea văilor, că pocnesc ghețurile și pornește zăporul primăverii. Atunci avu în sine bucurie, ca și cum berbecele lunii martie ar fi spart pentru el peștera întunericului, dînd drumul luminii anului. Într-adevăr, în noaptea următoare, la straja a treia, auzi spre piscurile stăpînite de tăcere cîntarea cocoșilor sălbatici. Iar în cealaltă noapte prinseră a bubui puhoaiele către văi" (Zodia cancerului).** Credeam că nu mai e nevoie să amintim ironica replică dată abatelui de Marrenne de către capitanul Ilie, bun cunoscător al „cîntecului" vîntului prin care se anunță stricarea vremii. Însuși Sadoveanu, ca și personajele sale, se incorporează, după cum singur mărturisește, „lucrurilor și vieții tainice a stîncii, ferigii, arborelui". Este aici o pledoarie pentru armonizarea existenței omului cu cea a ritmului universal. De aceea, prezența unor accente simbolice în povestirile sadoveniene se cuvine receptată tocmai din această perspectivă : **a universului lumii scriitorului.** Căci majoritatea simbolurilor în jurul cărora se ordonează desfășurările sale lirico-epice niciodată nu devin savante abstracțiuni cu tentă alegorizantă. Dimpotrivă, așa cum se întîmplă întotdeauna în literatura adevărată, ele se pulverizează firesc în structura textului devenind miezul lui iradiant. Un argument, bănuim convingător pentru autentificarea acestei afirmații, îl constituie cîteva din secvențele narative incluse în volumul **Țara de dincolo de negură.** Unul dintre personaje (moș Ilie) povestește o întîmplare vînătorească. Narațiunea devine fascinantă în momentul în care eroul vorbește despre apariția „subt un plop uscat, într-un părete de rîpă", a unui animal nemaivăzut „cu ochii mari și bolditi parcă vărsau văpaie". Așadar, într-un spațiu silvestru familiar, apare o varietate necunoscută, omologată doar în simbolica ezoterică : **inorogul.**

Dacă în **Istoria ieroglifică** inorogul apare ca o alegorie transparentă, în **Țara de dincolo de negură** domină sensul prim, închis descifrării, realizînd o pagină de tulburătoare frumusețe. Iată fraza finală: „Cît am stat cu ochii închiși, s-a făcut tăcere. Cînd am deschis ochii, nu mai era nimic sub plopul uscat. Locul se pustiise și rămăsese ca un cuibar al singurătății" (M. Sadoveanu, **Opere,** 8, p. 331).

O ipostază simbolică specifică îmbracă și **focurile de popas** care intersectează de la un capăt la altul literatura lui Sadoveanu. Să ne reamintim că în cultura noastră folclorică focul semnifică **ideea de viață,** de **geneză.** Prin zbaterea sa permanentă, flacăra și, în general, ideea de foc se opune formelor amorfe, incremenite, fixitatea fiind un semn al morții. La Sadoveanu, mai cu seamă în **Hanul Ancuței,** totul se petrece lîngă flacăra neogoită a focului. Comisul Ioniță, precum și ceilalți „domni și frați", ca într-un ritual străvechi, ies pe rînd la lumina flăcării și-și rostesc **povestea.** Dar, atunci cînd frazele celui care povestește anunță sfîrșitul, focul prinde flacără și lasă loc altuia pentru a continua **nararea.** Astfel, **povestea** continuă pe nouă voci, fiecare cu o amprentă stilistică proprie. Oamenii apar și dispar în fața focului, **povestirea, ca și flacăra, nu se sfîrșește, nu incremenește, ci se continuă firesc,** mereu **vie,** dinamică.

Aproximativ aceeași fuziune organică se realizează în proza sadoveniană, de data aceasta nu între regnuri, ci între lumea celor vii și neamul strămoșilor. Și, pentru că am amintit conceptul de neam, merită a fi subliniată și o altă coordonantă a viziunii prozatorului moldovean. În situații deosebite, omul sadovenian apelează atît la memoria sa social-istorică cît și la cea mitică. Există în acest fel de a privi și înțelege lumea un anume filon ideatic al mentalității populare. Așa cum în cadrul gîndirii folclorice românești conceptul de neam acoperă o realitate etern-umană, care integrează într-o familie simbolică spița, pe linia gradelor de rudenie, a celor vii cu grupul strămoșilor, și la Sadoveanu **neamul** apare în aceeași accepție: „Iar după aceea mult n-a trecut și Ștefăniță-Vodă a pierit, adăugîndu-se la strămoșii săi **(Frații Jderi,** p. 48). Și de data aceasta cunoașterea adîncă a spiritualității românești stăruie la temelia operei lui Sadoveanu. El, al treilea mare Mihai al nostru, cum îl numea Arghezi, s-a tălmăcit pe sine printr-un act de jertfă supremă : a devenit anonim prin afirmarea complexității și originalității spirituale a colectivității care l-a născut. În acest sens credem că trebuie înțeleasă și sugestiva afirmație a poetului Lucian Blaga : **„Mihail Sadoveanu, cel mai de seamă poet în proză al nostru, singular în felul său pe plan universal, este însăși natura, care se contemplă pe sine și se tălmăcește singură în termeni supremi de conștiință".**

VASILE CREȚU

Consemnări

Teatrul lui Pirandello și tentația imposibilului

Pirandello reprezentant de seamă al unei epoci a literaturii (epocă ce își pune amprenta pe scrisul lui) face parte din acea familie de creatori care, înzestrați cu o autentică neliniște spirituală și un acut simț al analiticului, constituie adevărații pivoți în mutațiile estetice ale artei. Și tocmai de aceea, a reduce universul său dramatic la ceea ce s-a numit conceptul de „pirandellism", sintetizat de ilustrul său exeget Adriano Tilgher într-o formulă rigidă, mai mult impusă operei decît extrasă din ea, înseamnă a neglija multe idei de forță ale teatrului său, idei ce s-au impus mai apoi în dramaturgia modernă.

Avînd ca punct de plecare lucrările teoretice ale lui Pirandello, Adriano Tilgher a extras un sistem filozofic pe care l-a aplicat paoi, adesea procustian, creației artistice a autorului,i artificiu care incorsetează teatrul pirandellian lipsindu-l tocmai de acele largi respirații care-i certifică valoarea. Formula antinomică, care constituie după Tilgher esența conceptului de pirandellism este expresia dualismului dintre Viață și Formă, dintre fluxul veșnicei schimbări care este Viața și imposibilitatea ei de-a se „turna" într-o Formă, de-a se fixa într-o Construcție. Dramatismul existenței se exprimă în această zbatere neputincioasă de-a cuprinde Viața în întregime, atunci cînd ea se oferă doar ca și „clipă", omul devenind el însuși o înlănțuire de ipostaze nestatornice. contradictorii, fațete efemere din care nu se poate închega personalitatea. Adevărul nu are decît valoarea clipei, căci este și el supus aceluiași flux nestatornic care-i schimbă substanța, omul rămînind victima tragică a unor deșarte iluzii

Chiar dacă analiza pe care o face Pirandello se îndreaptă spre individul izolat și chiar dacă acesta este înțeles ca o individualitate fărîmițată, în această succesiune de ipostaze ce reprezintă clipe, implicațiile sociale ale acestei dramatice disocieri sînt atît de evidente încît amintita antinomie Viață-Formă, care ar constitui geneza dramatismului existențial, devine incompatibilitatea dintre viața autentică a individului și forma socială în care acesta trebuie să se desfășoare, într-un anumit context, potrivnic impulsurilor și tendințelor reale ale individului.

Sensul ultim al acestui teatru este în final refuzul subiectivității umane de a se lăsa mulată în existențele obiective. Este refuzul acestei subiectivități de-a recunoaște ca ale sale faptele dictate de angrenaj, de-a se socoti responsabilă pentru existența acelui „alter ego", străin de sine, alienat de ființa sa intimă. Este expresia tragică a dispersării și alienării omului modern între cadrele sociale ale unei lumi pe care Pirandello a înțeles-o ca pe o uriașă forță menită a distruge iluzii și a disloca suflete.

Personajul pirandellian încearcă o dublă tentativă de a atinge imposibilul : imposibilul real – adică absolutul, dar și imposibilul aparent – adică distrugerea falselor convenții sociale, legate de un context istoric determinat. În spatele acestui personaj zbuciumat, ce tinde spre „imposibil", se află conștiința lucidă a scriitorului care, prin sensul pe care-l dă luptei disperate a personajului, transformă mesajul operei, făcînd-o funcțională în direcția unei interpretări realiste.

Întrebarea în jurul căreia gravitează personajul din teatrul lui Pirandello (personajul și nu personajele căci acesta este de fiecare dată unul și tipic, celelalte prezențe fiind doar elemente necesare mișcării celui dintîi), este aceea a libertății umane, a posibilității de opțiune în fața vieții, căci „a vrea să fim e ușor, dar putem fi așa cum vrem ?". Parabola teatrului său oferă ca răspuns o negație dramatică, justificată prin mecanismul social potrivnic esenței intime a individului, care rămîne o simplă „formă", o „paiață", încorsetat în limitele convenției și circumstanței.

Dacă e adevărat că Pirandello se îndepărtează de personajele sale părăsindu-le într-un univers haotic, aceasta nu se datorește unui scepticism dizolvant, căci nu neputința le-o condamnă, ci vinovăția de „a înțelege", de a juca inconștient un rol străin de lăuntricele lor porniri, vinovăția de „a fi altul" fără dorința de a ști „de ce". Pirandello nu poate accepta aceste personaje confecționate, meschine în credința lor de-a fi împlinite.

Pirandello nu este un sceptic cum nu este nici un pesimist și dacă se îndepărtează de „măștile goale" el pactizează cu „nebunul", cu aparentul nebun care se plimbă prin teatrul pirandellian sub un chip sau altul, mistuit de neliniștea de „a înțelege" și de a încerca să transgreseze imposibilul fie el real sau aparent. Acesta, prin însăși nebunia lui, refuză comedia impusă de altul, încercînd să cuprindă realitatea, chiar dacă aceasta n-ar fi decît „realitatea unei nebunii adevărate". Poartă haina nebuniei deoarece cutează să spună totul, „tot ce nimeni n-a îndrăznit vreodată să spună, chiar ceea ce nimeni nu-și mărturisește nici măcar lui însuși" sau cum spune Ersilia „pot să strig adevărul gol-goluț ca nebunii". Este personajul care înțelege incompatibilitatea din condiția umană și convențiile sociale existente la un moment dat, convenții ce păreau imposibil de sfărîmat evidențiind contradicția dramatică dintre omul așa cum este el și necesitatea de a se prezenta într-o mască socială impusă de circumstanțe care, efemere fiind, dau și „eu"-lui ipostaze de o clipă, schimbătoare și neadevărate. Din această conștiință a realității și aparenței, se naște senzația de mișcare continuă, de nesiguranță, de relativitate a valorilor umane.

Dramatismul personajului decurge din zbaterea acestuia de „a fi ceva", atunci cînd o anume obiectivitate socială îl constrînge la „formă goală". Se zbuciumă în efortul de a înțelege unde începe și unde sfîrșește vinovăția, în efortul de a fi cu adevărat ceva, „fie chiar un obiect de lut frămîntat cu mîinile, din cele care se sparg cînd le scapi din mînă, dar fărîmele de pe jos îți spun că erau ceva care nu mai există – dar care a existat ! Viața mea ... zi de zi ... și nici una care să fi fost a mea ... Eu am fost la întîmplare toate lucrurile care m-au vrut, fără să pot vreodată să mă reculeg, trasă ici și colo ... sfîșiată ... și niciodată nimic care să-mi îngăduie să spun : și eu exist !". În confruntarea dintre realitate și aparență personajul discerne esența socială a „vinovăției", căci dacă ființa umană nu-și poate manifesta propriile-i tendințe, acestea ajungînd să se inhibe pînă la dispariția oricărei latențe, se datorește unui uriaș mecanism social ostil și copleșitor care anulează elementarul drept al omului, acela de „a fi".

În fața acestui angrenaj social, personajul înțelege că nu nu poate fi ceea ce cu adevărat „este", dar refuzînd masca impusă de circumstanțe se opune asumîndu-și deliberat un rol care, oricum, este al său, avînd valoarea opțiunii. Devine „nebunul", superior celorlalte măști prin realitatea unei „nebunii adevărate", devine, în fond, „înțeleptul" denunțător al convenționalului, al forțelor oarbe ce anulează personalitatea umană, opunînd imperativelor din afara sa propria-i voință, aceea de a fi el însuși, de-a se recunoaște în actele sale, de-a transgresa spațiul aparenței și a intra în realitatea propriei vieți, chiar dacă aceasta o realizează cu prețul unor îndelugi violente și dramatice confruntări. Personajul pirandellian, născut din forța înțelepciunii și a nebuniei, dă libertate iluziei, visului și aspirațiilor umaniste ale omenirii.

RAMONA BOCA BORDEI

Nicolae Dolângă

CINTEC

O, patria seara o creangă de-azur e,
Cu care tu, inimă-n dor te-ncununi,
Cind noaptea coboară lungi care cu mure
Sub plaiul cel molcom venind din străbuni !

M-apropii de capătul zilei, curat,
Îi sun depărtarea-n a singelui arcă
Şi văd dacă-n clipa supremă am dat
Focul ce aurul zilei l-incarcă.

Răsar peste clipa ce-n mine mai are
Mai mică o flacără pură de rouă
Şi trec peste pragul aceluia care
În zori va descinde spre virsta cea nouă.

SENS

Un singur drum,
Dar cite rădăcini
Adincul i-l străbate,
Ca să rodească depărtările in preajmă.
Suim privirea-n turla de azur
Ce ne-nconjoară
Şi clopotul luminii ne-mpresoară
Cu tulburătoarele-i inalturi –
Ori poate in noi inşine-am privit
Înfioraţi de-adincul
Ce-l purtăm.

ZORI DE STRAJĂ

Cu zvonul devenirii clare
Ce-adincul singelui l-aţine,
Din freamătul luminii sare
Cu unda umbrelor puţine,

Întiiul peisaj din noi
Ce-şi lasă-azururile moi
În raza ochilor urcat,
Peste pămintul nestemat.

Ca forma inimii s-o ia
Oricare frunză, clipă, du-ne
În zvicnetul inalt de stea
Ce-argintul zalelor ni-l pune !

În spaţiul dragostei rotit
Spre zariştea din noi, cuvintul,
Se varsă, roşu răsărit,
Oţelul pasului umplindu-l.

CREZ

Se-aude-n al singelui ropot
Ca minerale de lună,
Patria – sunet de clopot
Ce, sevă, in arbori răsună.

Sunetul unduie iarba
Din cimpuri in ore, afund,
Ba suie in clopote iar, ba
Palmele-i poartă rotund.

Pe spaţiul venind din vechime
Spre timpul din noi şi-mprejur,
Sunetul-naltul il ţine
Sub cintecul greu de azur.

Dintr-o ipostază in alta
Cind trecem prinzindu-ne-n luptă,
Patria-i sunetul, dalta
Luminilor neintreruptă.

Sătească

Daniela Crăsnaru

REMEMBER

Auzi, iubitule, ţipătul pescăruşilor disperat
Sunetul unei depărtate amiezi
trupul tău il mai ştie ?
spaima păsării care uitase să zboare
inchisă in umbra ei vie ?

Larma aceea venea dinspre lume
ca sarea undind in mare, supus.
Şi iar, perdeaua de lacrimi, anume
lăsată cuvintului celui nespus.

RĂCOAREA ŞI LICĂRUL

Iată împărăţia mea – apa.
Eu trec prin sufletul tău tulburată.
Nimic din minunea ei
nu ţi se-arată !
Cum să-nţelegi gestul cu care
iţi şterg in somn armura
de soare
şi veghea
şi faptul că nu se poate
intra in cămările palatului toate.
Tu simţi
numai o necuvintată durere
răcoarea şi licărul
pină-n plăsele.

Dan Ciachir

PLOAIA

S-aude ploaia
aruncind zaruri peste chepengul oraşului
ciugulind luminile, fornăind rece.

Tenace, surdă
s-aude impresurind cu fiori
obrazul tinerei fete. Ploaia.

S-aude ploaia argintind adolescenţii
Tăcerea perechilor din automobilele incremenit
Şi ploaia
Ca o iarbă s-aude.

Un şuvoi
Descojind prin fard.

Ploaia peste vitrine
Peste gustul sărat din papile.

Peste muşchii bărbatului care aşteaptă
femeia ce va să vie prin ploaie
S-aude
Ploaia

Memento — *Omagiu lui Ion Slavici*

S-au implinit, in august, cincizeci de ani de la moartea lui Slavici ! Un nou prilej de aduceri aminte. Un nou prilej de reconstituire a „lumii prin care a trecut", a contribuţiei sale la propăşirea culturii şi literaturii române, la realizarea unităţii noastre naţionale.

Societatea de Ştiinţe Filologice din R.S.R. a organizat la Arad, şi nu intimplător la Arad, impreună cu Inspectoratul şcolar judeţean, Casa Corpului didactic şi Muzeul judeţean, o Sesiune de comunicări ştiinţifice, cu participarea unor reputaţi istorici şi istorici literari, profesori universitari, cercetători legaţi nativ de meleagurile in care vedea lumina zilei, in urmă cu mai bine de un veac, Ioan Slavici.

Timp de trei zile (26-28 sept) am fost martorii evocării uneia dintre cele mai complexe personalităţi ale literaturii române, deopotrivă scriitor, istoric şi pedagog, gramatician şi teoretician al educaţiei, gazetar şi memorialist, autor epic şi dramatic

Organizatorii au reuşit să realizeze, şi nu este puţin lucru o atmosferă avintată şi sobră, de evocare patetică şi ştiinţifică a unei personalităţi demne şi consecvente cu ea însăşi A unei personalităţi a cărei profesiune de credinţă ne mai stăruia in memorie ca o inflăcărată pildă de patriotism şi iubire de om. „Am spus-o in mai multe rinduri – subliniază cu franchețe Slavici şi o spun cu atit mai virtos acum că eu nu din rivnă naţională, ci din iubire de oameni am susţinut şi susţin cauza poporului român. Am ostenit, am luptat şi am adus jertfe nu pentru că imi sint fraţi de singe românii, ci pentru că iau parte la durerile lor. Ceea ce m-a răzvrătit şi m-a minat inainte sint nedreptăţile ce li se fac".

Pentru propăşirea neamului său, pentru unitatea sa culturală milita Slavici şi la Putna in 1871 şi mai tirziu prin Tribuna, pe care o socotea „cea mai scumpă din creaţiunile sale" ca şi prin intreaga sa activitate pedagogică şi literară.

Este exemplară viaţa lui Ioan Slavici. Ca şi literatura sa. De la „Nuvelele din popor" incepe un nou drum in istoria prozei româneşti. Acela al epicii obiective, moderne. Oare ar fi existat, in felul ştiut Coşbuc, Goga, Rebreanu, fără experienţa „Morii cu noroc" şi a „Marei" ? Admirat şi contestat in acelaşi timp, Slavici s-a impus cu dificultate in epoca sa şi in conştiinţa posterităţii.

Comunicările ştiinţifice susţinute pe secţii s-au referit la : Posteritatea lui Ioan Slavici (prof. univ. dr. Pompiliu Marcea, Bucureşti), Activitatea ziaristică a lui I. Slavici (dr. Vasile Netea, Bucureşti), Slavici şi literatura Transilvaniei (prof. univ. dr Eugen Todoran, Timişoara), Eminescu despre Slavici (prof. univ. dr. Gh. Bulgar, Bucureşti), Documente şi corespondenţă Ioan Slavici (prof. Ovidiu Olariu, Arad), Slavici in corespondenţa cu arădenii (dr. Dimitrie Vatamaniuc, Bucureşti) ca să amintim doar citeva dintre ele.

Salutăm inscrierea in programul manifestărilor comemorative a sesiunii de referate a elevilor, desfăşurată simbolic la Liceul Ioan Slavici, din iniţiativa lăudabilă a inimoşilor profesori Pavel Galea şi Vasile Popeagă. Îi menţionăm pe elevii participanţi (Ienciu Florentina, Balaban Eugenia, Betea Lavinia şi alţii), posibili exegeţi ai şirianului Slavici ca şi ai fenomenului literar românesc.

Salutăm organizarea la Arad şi Şiria, a unor manifestări culturale de o asemenea anvergură şi elevată ţinută ştiinţifică, prilejuite de comemorarea unei personalităţi proteice a literaturii noastre – Ioan Slavici.

UZICA MIHUŢ

Echo — FESTIVALUL CĂRŢII ROMÂNEŞTI

Incepind de astăzi, 10 octombrie, timp de zece zile, viaţa culturală a Timişoarei va fi marcată de manifestările Festivalului şi Decadei cărţii româneşti. Spicuim din amplul program de acţiuni :

● **Expoziţia de Carte românească** deschisă la Libraria „M. Eminescu" pe toată durata desfăşurării.

● Intilnirea scriitorilor **Marin Preda** şi **Cezar Ivănescu** cu publicul timişorean iubitor de literatură, azi, orele 18 in Aula Universităţii timişorene.

● **Ziua Editurii „Facla"** – 15 octombrie, la Libraria „M. Eminescu".

● Intilnirea scriitorilor editaţi de **Editura „Dacia"** cu studenţii timişoreni, 20 octombrie la Casa de cultură a studenţilor.

● **Acţiuni de difuzare a cărţii** in intreprinderi, instituţii, şcoli şi facultăţi.

Standurile de carte, cu vinzare, expoziţiile programate, discuţiile prilejuite de diversele intilniri ale scriitorilor cu publicul cititor, urmăresc, in ultimă instanţă, o mai largă popularizare a literaturii noastre, un dialog util atit creatorilor cit şi iubitorilor de literatură.

Televiziune

DUMINICĂ, 12 octombrie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roşii. 9,35 Film serial pentru copii : Daktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Ce ştim şi ce nu ştim despre . . . 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 17,05 Lumea copiilor. 17,25 Fotbal : România–Turcia (transmisiune directă de la stadionul „23 August". În pauză : Publicitate. Tragerea loto 2. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnalul – Comentariul săptăminii. 20,00 Film artistic – Zorba Grecul. 22,15 24 de ore. Sport.

LUNI, 13 octombrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Emisiunea in limba maghiară. 19,00 Familia grădinarilor – Reportaj-anchetă. 19,25 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun . . . continuă – Concurs de cultură generală şi pregătire multilaterală. 20.55 În intimpinarea Congresului al X-lea al U.T.C. şi a Conferinţei a X-a a U.A.S.C.R. – acţiuni ale tineretului muncitoresc dedicate Congresului U.T.C. 21,20 Publicitate. 21,25 Roman-foileton : Familia Thibault – episodul IV. 22,10 24 ore.

MARŢI, 14 octombrie

9,00–10,20 Program de dimineaţă. 10,20 Film artistic : Aceasta este casa noastră, prod. a studiourilor sovietice (reluare). 12,10 Telex. 16,00 Volei masculin : România–Polonia transmisiune din Sala sporturilor Floreasca. 18,00 Lecţii TV pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Vetre folclorice. 19,00 Teleglob : R.D.P. Yemen. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 A rămine tu insuţi – O producţie a studioului de film TV in colaborare cu Sahia-film. 20,30 Seară de teatru – Micul Eyolf de H. Ibsen traducere, adaptare şi regie P. S. Băleanu. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 15 octombrie

9,00–12,00 Program de dimineaţă. 15,00 Fotbal : FC Bihor – ASA Tg. Mureş – Campionatul naţional div A. 16,50 Tragerea pronoexpres. 17,00 Telex. 17,05 Cintă acordeonistul Constantin Bordeianu de la ansamblul „Cindrelul" din Sibiu. 17,20 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm . . . 17,35 La volan . . . 17,45 Muzică uşoară cu formaţia Paul Ghentzer. 18,00 Mult e dulce şi frumoasă . . . 18,25 Cintecele noastre, ţării le-nchinăm – Corul de cameră „Emil Monţia" al casei de cultură din municipiul Arad. 18,50 Tribuna TV. 19,15 Publicitate. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Imn la zidirile patriei – emisiune de versuri. 20,10 Revista economică Tv. 20,35 Telecinemateca : Marile familii : cu Jean Gabin, Pierre Brasseur, Jean Desaily. 22,10 24 de ore.

JOI, 16 octombrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Muzică de promenadă. 17,20 Din ţările socialiste. 17,30 Enciclopedie pentru tineret. 17,55 Publicitate. 18,00 Muzică – emisiune de actualitate muzicală. 18,25 Politehnica satului. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Opera frescă sonoră a istoriei. 20,20 Mai aveţi o intrebare ? – Copilul – o personalitate ? 21,00 Teatru Tv. Învaţă de la păsări să fii mereu in zbor. 21,55 Vedete ale cintecului. 22,10 24 de ore.

VINERI, 17 octombrie

16,00 Teleşcoală. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,45 Tragerea loto. 18,55 Din lumea plantelor şi animalelor. 19.30 Telejurnal. 20,00 Un ofiţer numit Cătălina (Ecaterina Teodoroiu) – O producţie a Studioului de film Tv in colaborare cu Sahia-film. 20,30 Publicitate. 20,35 Film artistic Omul cu pantalonii scurţi : În distribuţie : Alida Valli, Eduardo de Filippo, Francisco Rabal, Julita Martinez. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 18 octombrie

11,00 Ora copiilor. 12,00 Telecinemateca (reluare). 13,35 Portativ '75. Revista actualităţii muzicii uşoare. 14,05 Telex. 14,10 Mai aveţi o intrebare ? Copilul – o personalitate ? (reluare). 14,50 Preferinţele dv. muzicale sint şi preferinţele noastre (reluare). 15,40 Cintec in piatră – Documentar artistic Tv. 16.00 Magazin sportiv. 16,45 Virstele peliculei – Ediţie specială dedicată capodoperei lui Robert Flaherty : „Nanuk eschimosul" emisiune realizată de Tudor Caranfil. 17,35 Caleidoscop cultural-artistic. 18,00 Bucuroşi de oaspeţi – Cu toată ţara infloreşte Hunedoara – Spectacol muzical-literar-coregrafic. 19,15 Publicitate. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Publicitate. 20,50 Film serial : Mannix. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora . . . 10.

Televiziune

SORIN TITEL

OGLINDA

„Pină să ajungem la Lugoj n-am mai avut linişte cu el, nu ştiu ce fel de neastimpăr l-o fi cuprins că o clipă n-o stat locului, numai se mişca aşa în toate părţile, zicea că dacă nu ne întoarcem, că el vrea să moară acasă la el nu în străini, el sare din căruţă, fie ce-o fi ; cit o fi de bolnav, el nu-i omu ăla să se lase dus cu forţa de alţii acolo unde el nu vrea să meargă ; aşa să ştim noi. „Păi noi nu vrem – i-o spus soru-mea Ana – altceva decit să te caute doctorii ăia de la spital, c-or fi mai pricepuţi şi au şi leacuri mai bune decit Tisu, că nici aşa nu-i bine să ne lăsăm aşa numai pe sama lui Tisu, că nici el nu-i dumnezeu". „Dacă Tisu nu mă scapă – o zis atunci Ion – nu mă scapă nime, aşa că ştiţi voi. Că dacă oi muri nu mai are Tisu cu cine bea şi nici socoţile alea ale lui, nu mai are cin' le-o face, nu mai are cine să le rezolve. Dacă mor, rămine Tisu fără niciun răspuns şi cartea aia a lui e tare groasă, mai sint multe probleme din alea de rezolvat". „Mai dă-l în plata domnului pe Tisu ăsta – o zis soru-mea Ana – nu ştiu ce prietenie şi ce dragoste te-o fi prins de el, că are aşa o căutătură urită, eu una nu pot să-l văd". „Uite cine s-o găsit deşteaptă – o spus tata – „cine s-o găsit să-l judece" şi s-o uitat parcă nu ştiu cum urit la ea, n-o spus nimica, numai o privit-o aşa lung. „Tu degeaba te uiţi la mine aşa – zicea soru-mea Ana – degeaba te superi pe mine că tot la binele tău mă gîndesc" . . . Cind am ajuns la Lugoj am tras la „unguroanea mea", asta o fost una pe care a ţinut-o Murdea cind o avut restaurant la Făget, bucătăreasă, una pe care o chema Iulişca ; şi Iulişca asta o avut o fată din flori, unii spun c-ar fi fost făcută cu preceptorul Marincea, că avea sprîncene groase, fix ca preceptorul, da eu nu cred. Iulişca asta o fost o muiere tare bună la suflet, piinea lui dumnezeu nu alta, numai că i-o cam plăcut să se iubească, da nu pe alesele ci cu cine s-o putut şi cu cine s-o nimerit. Asta o fost slăbiciunea ei şi fata o fost leit maică-sa, numai că n-o fost aşa frumoasă ca ea. Şi tata, în tinereţile lui, cînd o făcut armata, s-o ţinut şi el cu Iulişca asta, cu a tînără, pe care tot Iulişca o chemat-o, şi cît noi ne-am dus cu Neniţă să căutăm un loc la spital, Ion a rămas cu Iulişca cea tînără. A bătrînă era plecată, cu nişte dantele în piaţă. Numai că la început ei nu s-or recunoscut unul pe celălalt. Că Ion, aşa slab, nu mai semăna cu cel care o fost altădată, pe vremea cînd l-o cunoscut Iulişca, în anii cînd o fost el cătană. Şi Iulişca nici ea nu mai era aia care o fost. Că s-o făcut tare grasă, să fi avut aproape o sută de kilograme. Ea i-o aşternut frumos patul lui Ion, ba l-o ajutat şi să se dezbrace, că el era prea slăbit. După ce s-o culcat, o tras rulourile şi-o făcut întunerec, să nu-l bată lumina în obraz ! Ea s-o aşezat pe un scaun lingă oglindă şi se uita la el din oglindă. Aşa, drept la el, n-o avut curajul să se uite. „Îi cam cald" o spus ea după un timp. „O fost toată dimineaţa rulourile ridicate şi-o bătut soarele". Ion nu i-o răspuns şi cînd s-o uitat ea mai bine, o văzut că doarme. Atunci o ieşit în virful picioarelor din odaie, o închis uşa după ea, dar încet să nu-l scoale şi s-o dus în odaia cialaltă, a de către drum. O tras cutia de la masă şi o vreme o tot căutat în cutia aia, fără să găsească ce-o vrut. Şi după aia s-o urcat pe un scaun şi o scormonit o vreme într-un cufăr vechi. În cufărul ăla o găsit o fotografie şi s-o dus cu ea la fereastră ca să poată vedea mai bine. Şi în fotografia aia era ea cu Ion, Ion în uniforma lui nou-nouţă, cu cizmele făcute glanţ ; şi de mînă o ţinea pe Iulişca şi în spatele lor era o pădure cu o cărare şi cu un vînător care trage cu puşca. Iulişca era subţirică, numai că sînii îi avea tot mari. De frumoasă n-o fost frumoasă nici atunci ; mă întreb ce-o fi găsit Ion al meu la ea. Mie mi-o povestit totul, din fir în păr, cum o fost şi cum s-o petrecut. Alta nu cred să fi fost, numai că el în vremea aia o fost tare tînăr. Şi ea atit de mult l-o îndrăgit c-o luat-o pe maică-sa şi o venit după el, şi-or cumpărat amîndouă casă la Lugoj. El i-o spus, n-o vrut să aibă discuţii : „Tu, fată dragă, ce şi cum, ce-o fost gata s-o terminat, eu am alte pretenţii". Maică-sa o început să vină de sărbători pe la noi. O fost o femeie cumsecade, că mama tare mult o ţinut la ea, s-or împrietenit amîndouă. Iulişca a bătrînă s-o priceput şi la croitorie, ne-o mai cusut una alta. Cea tînără s-o ţinut o vreme cu un funcţionar de la primărie, şi acela pînă la urmă o lăsat-o, nu ştiu care o fi fost motivul. Fată rea n-o fost şi cu vremea ne-am împrietenit şi noi amîndouă. „Ce-i al tău e al tău, mi-o spus ea într-o zi. Tu să nu ai nici o grijă că mie nu-mi trebuie omul altuia". Şi aşa o şi fost. N-am prins-o, pot să spun, niciodată cu un gînd ascuns şi nici cu vreo uitătură care să nu-mi fi plăcut . . . Şi-o mai găsit în geamantanul ăla al ei şi o altă fotografie. Cînd ne-om întors ni le-o arătat şi nouă. În aceea era ea cu Ion într-un aeroplan şi Ion avea nişte mustăţi răsucite în sus, nu ştiu, adevărate, sau l-o fi rugat el pe fotograf să i le facă aşa. Şi după aceea i-o venit aşa un gînd. Să se îmbrace cu ce are ea mai frumos. Şi-o scos din dulap o rochie de crepdeşin, şi pe aceea o îmbrăcat-o. După aceea s-o întors în odaia unde era Ion şi s-o aşezat iară pe scaun şi-o aşteptat ca el să se trezească. După o vreme, Ion s-o trezit. La început n-o văzut-o bine cum îi îmbrăcată, pentru că rulourile erau trase. Numai că rochia ei galbenă lucea şi prin întunerec. Ion s-o uitat la ea mirat. „Ce-ai păţit tu, o întrebat-o, că te îmbrăcaşi aşa ? !. „Aşa-mi veni mie, i-o răspuns Iulişca cea tînără. Ce grijă ai tu". „Vezi numai să poţi resufla în rochia aia, că te cam strînge", i-o spus Ion şi-o încercat să rîdă. „Nu mă strînge de fel", i-o răspuns Ilonca. O rămas nemişcată pe scaun şi muştele bîziiau de jur împrejur. „Eu n-am nimic împotrivă", i-o spus atunci Ion, cu blîndeţe în glas. „Numai că mă prinse mirarea, cînd te-am văzut. Că nu ştiu să fie azi vreo sărbătoare". „Nici nu-i", i-o răspuns Iulişca, cu ciudă, şi se uita tot timpul în grindă. Şi chiar atunci s-o întors şi Iulişca a bătrînă şi cînd l-o văzut pe Ion bolnav în pat o început să plîngă. Ea tare ţinea la familia noastră şi pe Ion îl iubea ca pe copilul ei. „Au, Ioane dragă", o zis ea şi s-o aşezat pe pat lîngă el, „că tu nu mai ai mult, dragul meu, tu te duci . . ." Şi după aia nici care nu o mai zis nimic, s-o lăsat linişte, numai o muscă din alea mari se tot lovea în oglindă. O fi crezut că-i fereastra. Drept în buclele lui Iulişca cea tînără s-o încîlcit şi fata s-o speriat şi o strigat, cît o putut ea de tare : „Decît să strigi aşa, ca o proastă, mai bine ai deschide fereastra !" o început s-o certe maică-sa. „Nu ştiu ce s-o fi întîmplat cu tine, fata mea, în ultima vreme, că tare te-ai mai prostit" o zis. „Ce zici, dragul meu de ce s-o făcut cît o cadă", îi spune ea lui Ion care se uita tare mihnit la amîndouă. Era aşa un fel de duşmănie parcă între ele, aşa i s-o părut lui Ion şi aşa o şi fost, că n-o trecut mult şi Iulişca o şi zis : „Om semăna noi, amîndouă, dar nici nu se compară. Eu am fost alt soi, nu ne-am potrivit". Din locul unde stătea Iulişca cea tînără nu i se vedea numai capul. Avea un păr frumos şi ondulat natural, nu permanent, numai gura şi nasul le avea cam mari. Şi nici că-i mare şi grasă nu se vedea în oglindă, din locul unde stătea ea. Anume şi l-o fi ales să se vadă în oglinda aceea numai ceea ce are şi ea frumos. „Aşa păr frumos ondulat ca al meu, natural, tu tot n-ai avut", zice ea atunci către maică-sa „Tu ai avut părul drept şi aspru, cum îi cînepa. Şi o culoare mai urîtă ca aceea nici nu se putea. Dacă mă întrebi acuma ce culoare o avut, părul acela, zău dacă aş şti să-ţi spun. Cafeniu, aşa, da nici cafeniu n-o fost, că bătea în roşu. Cum îi mai urît". „Vax" o spus atunci Iulişca cea bătrînă. „Laudă-te", spuse Iulişca cea tînără, „altceva tot nu ţi-o mai rămas, săraca de tine, decît să te lauzi, numai să găseşti tu prostul care să te creadă. Omul ăla nu-s eu, să ştii. Eu cred ce văd, alta nu. Poţi spune tu c-ai fost frumoasă dacă acum nu se mai vede, tot nimica". Atunci cea bătrînă n-o mai putut răbda, o şi început să se laude. „Zina codrilor", aşa mi-or zis mie la un bal, cînd am fost tînără şi mi-o sărutat subprefectul mîna !" o strigat ea. „Şi conducătorul ăla silvic care o băut şampanie din pantoful meu, ce să mai vorbim !" „Tare îţi mai place să minţi, să te lauzi. Aşa ceva nici că am mai văzut" o rîs cea tînără şi-o început s-o împingă pe maică-sa spre marginea patului. „Nu-i frumos draga mea să te critic", o zis atunci Iulişca cea bătrînă, că eşti fata mea, aşa că mai bine tac" . . . „Nu mai pot eu de critica ta", o sărit pornită pe ceartă, Iulişca cea tînără. „Măcar eu să te văd frumoasă", o zis din nou cea bătrînă „dacă alţii tot nu te văd". Şi Ion se uita la ele, le vedea în oglindă, pînă s-o aburit oglinda, ori s-o fi făcut înăuntru prea întuneric, că n-o mai văzut nimic, numai glasurile lor se auzeau, aşa cum se certau între ele. Şi după aia ne-am întors şi noi".

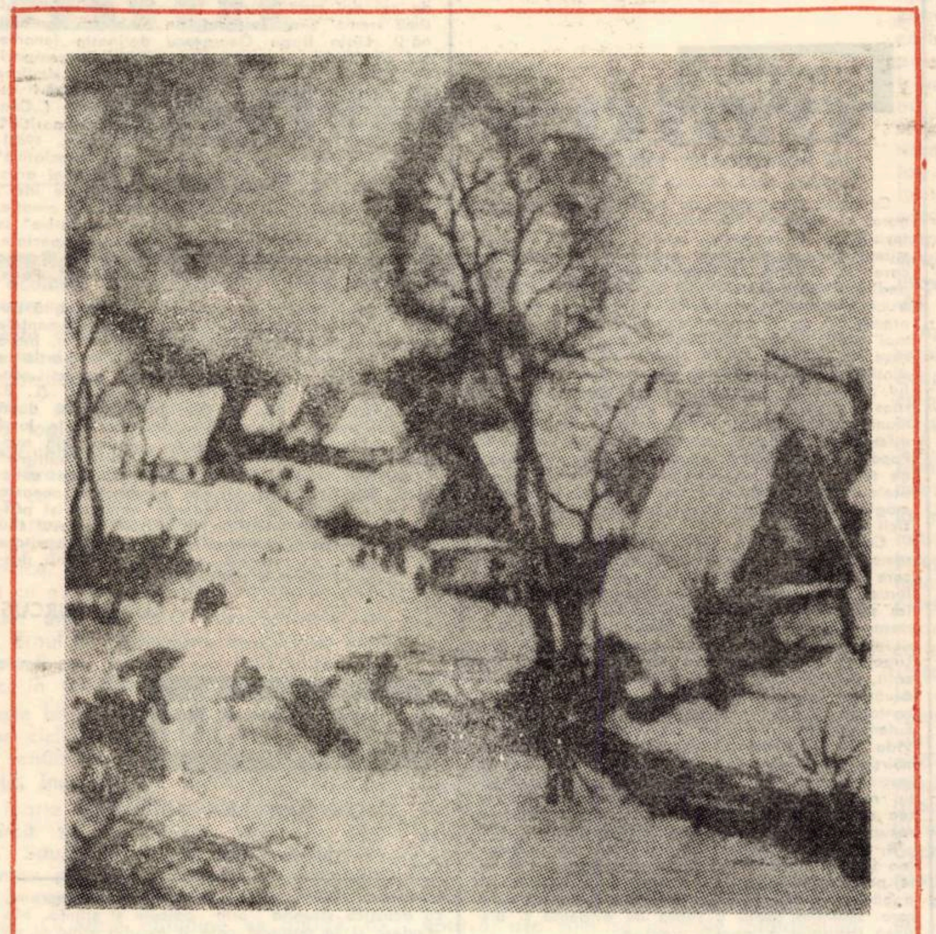

Iarna in sat

Creion — Miinile şi ochii

Era o foarte tirzie oră de noapte şi trenul alerga. În marele compartiment comun, oameni de cele mai diferite meserii şi virste dar, mai cu seamă, oameni care reveneau spre casele lor, culeşi de cursa nocturnă de prin micile staţii la care opream.

Înăuntru, o linişte care se intinsese peste oameni şi bagaje, aşa cum se intimplă la ceasuri de noapte, in asemenea trenuri care străbat cimpia noastră. Răzbătea pină la mine doar clipocitul vocilor a două femei care, singure, mai intreţineau o discuţie. Încolo, doar zgomotul de fier al trenului, şi fişiitul vintului sub ferestrele inchise.

La un moment dat tăcură şi femeile. Şi rămase doar duduitul trenului. Atunci, imediat, privind in jur, am rămas surprins. Nu ştiu de ce anume, dar pină atunci mi se păruse că toţi cei din tren trebuie că vorbiseră şi discutaseră incet, in taină, undeva in jurul meu şi iată că acum, privind in jur, ii vedeam pe toţi profund adormiţi. Trenul alerga şi ei, in cele mai curioase poziţii, dormeau.

M-am ridicat şi, pe culoarul dintre banchete am străbătut intreg compartimentul. Da, intr-adevăr, dormeau cu toţii, deşi luminile erau aprinse. Atunci, pe cind mă intorceam spre locul meu, chiar sub geam, in spatele banchetei mele, l-am zărit pe tinărul acela in pulover albastru. Avea un chip de o limpezime perfectă, ochii de un negru intens, foarte aprinşi, un păr strălucitor şi miinile mari, incercate de muncă. Constatam chiar un gen de contrast intre chip şi miini. Ele miinile, am văzut bine, păreau foarte vii, expresive şi mobile, ca şi ochii săi atenţi şi fără somn. Ele, miinile, ţineau, am văzut bine, o carte deschisă.

Atunci, spontan, m-am aplecat peste filele cărţii. El a ridicat privirile şi mi-a zimbit copilăreşte spunind : „Nu pot dormi !" ca şi cum s-ar fi scuzat că fusese prins citind, iar nu dormind ca ceilalţi. M-am indepărtat incet şi in mine a coborit brusc o blindă bucurie uitată. Înainte, incercasem un simţămint de singurătate in compartimentul adormit. Acum ochii aceia treji, singurii ochi treji, aţintiţi pe o carte, mă bucurau, ca şi cum aş fi descoperit o minune.

Pe fereastră, privind in intuneric, zăream de-acum luminile oraşului care se apropiau de noi.

ION ARIEŞANU

Săptăminalul politic-social şi literar-artistic

ORIZONT

VĂ OFERĂ ÎN FIECARE VINERI

* Convorbiri cu personalităţi ale vieţii literar-artistice şi cultural-ştiinţifice.
* Opinii, dezbateri, asupra problematicii literaturii clasice şi contemporane, esteticii şi artei.
* Prezenţe literare ale scriitorilor, români şi străini, profiluri ale unor artişti, oameni de artă, de cultură.
* Recenzii şi cronici ale unor cărţi contemporane de literatură, artă, filozofie, ştiinţă.
* Pagini de poezie, proză şi reportaj.
* Corespondenţă cu tinerii scriitori şi o „Mică antologie" a debuturilor.
* Rubrici privind viaţa artistică a Banatului şi a ţării. Teatru, artă plastică, muzică, ştiinţă, etnologie ş.a.
* Un panoramic amplu privind viaţa culturală a Timişoarei şi judeţului. Un cadran de ştiri internaţionale.
* Prezentarea unor scriitori ai lumii, efigii ale unor personalităţi marcante din diverse domenii ale artei şi culturii mondiale.
* Terra magazin : articole, biografii, evenimente de pe glob.

Pentru a vă asigura la timp revista noastră, abonaţi-vă la oficiile P.T.T.R., la factorii poştali. Cu numai 13 lei obţineţi un abonament pe un trimestru.

Teatru

DINCOLO DE PRIMA CORTINĂ

Publicul arădean a umplut sala în seara primului spectacol al stagiunii care începe, cronicari din diverse centre ale țării erau și ei prezenți, autorul piesei aștepta confruntarea. Obișnuitul ceremonial, întregul colectiv pe scenă, cuvîntul de bun venit al directorului teatrului, regizorul *Dan Alecsandrescu*, prezentarea noilor angajați, creează atmosfera necesară și-ți spui : „Da, începe o nouă stagiune !" Piesa este prima dintre cele cinci comedii pe care Teatrul de stat din Arad le-a inclus în repertoriu. Este o comedie polițistă dar nu numai atît. Regretatul Mihai Sabin scria în programul de sală (se pare că acesta ar fi ultimul său articol) prezentînd autorul și piesa : *„Important este faptul că dramaturgul optează pentru problematica omului. Piesa polițistă nu-l interesează ca gen în sine sau ca divertisment, ci îi oferă șansa de a-și plasa personajele în situații-limită, de unde transpare întregul lor fond de umanitate"*. Cît se poate de exact. Fiindcă *Ștefan Oprea* (gazetar, cronicar de teatru și film, autor dramatic) își propune dincolo de glazura polițistă a piesei, să aducă în dezbatere o chestiune indentă icabilă în realitatea imediată, aceea a abuzului de poziție socială. În *„Dubla asasinare a Martei N"* există un asasin și un asasinat dar interesul se deplasează din sfera faptelor concrete în cea a moralei, a eticii, sub semnul cărora stim că trebuie construită o viață, indiferent de importanța ei în context social. O calitate a piesei ar fi aceea de a nu deconspira identitatea asasinului înainte de vreme altele, mai importante, sînt legate de adevărul relațiilor stabilite de autor între diversele categorii de personaje, de conturul acestora. Nu credem că ar fi vorba de o piesă de excepție, dar sustinem că este construită cu siguranță și că oferă suficiente argumente care să justifice punerea ei în scenă. Fiind vorba de o premieră absolută, ar fi poate nevoie de o mai amplă analiză a textului, dar spațiul acestei rubrici ne obligă să ne oprim aici. *Gheorghe Miletineanu* își încheie, cu acest spectacol, activitatea de regizor, la Teatrul de stat din Arad. Trebuie să mă repet și să afirm, *nu avem de-a face cu o punere în scenă de excepție*. Soluțiile regizorale ale spectacolului reușesc să releve sensurile textului, pînă la un anumit punct acesta poate fi o apreciere și în egală măsură o acuzație. Cu precădere, scenele în care avem în atenție cîte două personaje, sînt lipsite de tensiune, ritmul scade și spectacolul trenează. Cu atît mai neplăcut cu cît acestea sînt momentele alese de autor pentru decodificarea sensurilor importante ale textului. Așa încît, în economia impresiilor spectatorului, relațiile colaterale și personajele colaterale se imprimă cu mai multă pregnanță. Ritmul alert al scenelor, de grup (datorate în egală măsură regizorului și interpreților) iată, nu servesc autorul, dau însă o idee despre cum trebuie să fie întregul spectacol și, pentru a nu exagera deficientele regiei, vom spune că de la acestea pornind îl recunoaștem pe Gheorghe Miletineanu. Scenografia *Evei Györffy* oferă un alt argument favorabil aprecierii spectacolului. În ce privește interpretarea, ni se pare că *Liviu Rozorea* creează un personaj de excepție, dînd în rol măsura unui talent de excepție. Este bine secondat de întreaga distribuție, sigur că disocierile sînt posibile. Nu le vom face pentru că, nu ne este prea bine lămurit, dacă vina de a nu avea toate personajele spectacolului la aceeași înălțime poate fi pusă exclusiv pe seama actorilor. Nu ne face nici un fel de plăcere să ne menținem pe această ambiguă poziție, regretăm de a nu fi văzut bune'e lucruri ale acestui spectacol în posibila lor unitate. Publicul este cel mai exigent barometru, cronicarul face și el parte din acest public și, în cazul premierei de la Arad, opiniile s-au suprapus, se pare, cel puțin reacția sălii ne îndreptățește la această concluzie.

A. C. IORDACHE

Plastică

SCULPTORUL DECORATOR ȘTEFAN GAJO

Făcînd parte din generația Ladea, Tase Dămian, Catul Bogdan, Aurel Ciupe, Iuliu Podlipny, Virgil Birou, sculptorul decorator Ștefan Gajo a creat, în diferite ramificații ale plasticii, arhitectură interioară, scenografie grafică, acuarelă, sculptură decorativă, restaurare lucrări care pot contura personalitatea unui artist. Mobilierul, cu abur de alăută florentină, scrinuri și lăzi de zestre, statuete și fresce de interior, cariatide, rame unice ca model, poartă pecetea celui care a lucrat 25 de ani la Opera de stat din Timișoara în calitate de sculptor, scenograf și consilier. Îndelunga trudă pe fibra capricioasă a lemnului, un „Don Quijote" datînd din 1927, o „Scenă de vînătoare", sînt efigiile celui ce dăltuiește pînă la filigran un detaliu, ori o trăsătură a expresiei. Dar scenografia, pasiunea de-o viață a artistului, i-a adus poate cele mai mari satisfacții. Decorul scenic l-a fascinat la fiecare nouă piesă. În București se află din 1953 o sculptură decorativă a sa, „Dama de pică", și să mai amintim apoi renumitele decoruri la „Aida" sau „Țara surîsului", ori colaborarea sa cu expertul francez în regie V. Jedinschi.

Am răsfoit vrafuri cu schițe pentru decor, proiecte în viziunea artistului, atmosferă de epocă în care vibrează peisajul interior al unor piese celebre. Apoi cîtul de acuarele, pasteluri bănățene. Putem cita „Podul de la Flora" sau „Pasiel din Caransebeș", ori imagini din florilegiul țării, vederi plastice din Ciuc, Bicsad, Sighișoara, Sibiu, Oaș sau Maramureș. O colecție cu sunete pure din vetre etnografice de un pronunțat autentic. Tot Ștefan Gajo a restaurat „Mînăstirea săracă", cel mai vechi monument de artă din Banat, construită în 1450. Bunicul sculptor, iar fiica sa, Olimpia Bartl, profesoară de desen. La 65 de ani, o viață dăruită artei, dăruită Operei și teatrelor din Timișoara, migală ce a născut vesnic la florul artistic. În proiect, o expoziție personală originală de sculptură decorativă, grafică, acuarelă, arhitectură interioară. O selecție din vasta creație, din zestrea artistică a lui Ștefan Gajo.

DAMIAN URECHE

Muzica

„IN MEMORIAM" MIRCEA POPA

Cu două zile înainte de a răsuna gongul inaugural al stagiunii Filarmonicii „Banatul", am fost invitați la un memorial, menit a încrusta în conștiința noastră valențele artistice și morale prin care un muzician bănățean s-a putut ridica pe podiumul recunoașterii aici cît și pe prima scenă lirică a țării. Acest memorial survine tot atît de precipitat ca și fulgerătoarea dispariție a celui mai distins dirijor bănățean. Căci M. Popa figurase, cu puține luni în urmă, cu siguranță cel dintîi, pe lista invitaților de onoare ai Festivalului „Timișoara muzicală", în calitatea sa de făuritor al profilului celor două instituții muzicale ale municipiului, **Opera** și **Filarmonica**. Din unghiuri diferite personalități ca I. Românu, N. Boboc, D. Popovici au depănat amintiri încă nesedimentate de timp, spre a dimensiona, într-un corolar, meritele esențiale prin care arta și personalitatea omagiatului este înscrisă în cartea de aur a muzicii românești.

Concertul care a urmat ne-a ilustrat sugestiv remarca lui D. Popovici, făcută asupra creației care refuzînd „ismele" curentelor la modă, preferase să se lase stîrnit de fiorul muzicii plaiurilor sale. **Rapsodia „Omagiu lui Ion Vidu"**, în varianta oferită de R. Georgescu, a relevat savuroasa abordare a binecunoscutei teme din Ana Lugojana, în ipostaze unde burlescul, umorul mucalit, pornit de la simple secvențe, ajunge la adevărate izbucniri orchestrale, fremătătoare și contagioase. Un omonim bănățean a lui „Till Eulenspiegel" această prelucrare a temei lui Vidu, devenită, pentru noi, aidoma unei efigii de obîrșie. Lucrarea următoare, **Simfonia în do**, se înscrie drept o pagină antologică a simfonismului românesc din deceniul al IV-lea, prin supletea extremă cu care știe minui travaliul tematic, resursele de strălucire ale orchestrației sale.

R. Georgescu a fost pătruns sincer de frumusețea lucrării. L-am simțit aproape de spiritul acestei partituri, transportat spre zone de intense trăiri; a găsit totodată și calea de a le comunica tuturora, semnînd astfel o seară de evidentă și distinsă împlinire a menirii propuse.

Un omagiu postum adus artistului însetat de viață, în care existau încă multe comori de frumusețe, care au rămas tăinuite și care nu întîmplător alesese, pentru cel din urmă madrigal scris, tocmai versurile lui Blaga, intitulate „Dorul dor"...

DORU MURGU

Etnologie

LEGITATEA AFINITĂȚII

Împlinirea actului de creație în folclorul literar se săvîrșește fără a se urmări să „se inventeze" textul, ci folosindu-se numeroase imagini poetice preluate din fondul imagistic al literaturii tradiționale orale. În acest proces, au loc construirea și deagregarea elementelor literaturii populare, existînd relativ o mare libertate a contaminării folclorice, deci a îmbinării motivelor tematice sau stilistice, aparținătoare acelorași specii folclorice, sau unor genuri literare diferite.

În folcloristica românească, pentru prima oară asupra acestui aspect atrăgea atenția B. P. Hașdeu, în „Introducere" la „Cuvente den betrani" (vol. I–II, Buc. 1879). Autorul arăta că : *„Producțiile poporane nescrise, zburînd fără control, din gură în gură, se întîlnesc, se încrucișează, se confundă"* (p. XVIII). Fragmente și bucăți literare diferite „se amalgamează", specifică Hașdeu, adoptînd un termen care s-a impus în folcloristica noastră. Adevăr incontestabil, însă, această „amalgamare" nu se face chiar la voia întîmplării, așa cum ne prezintă Hașdeu acest fenomen : *„fiecare adăugînd sau suprimînd cîte ceva, fără a da seama nimănui de ceea ce face, de vreme ce lucrul nu este al nimănui"* (p. XVIII).

Procesul de sfărmare și regrupare a creației populare este determinat de anumite împrejurări care guvernează fenomenele folclorice, adesea cu tărie *de lege*. Faptul acesta a fost sesizat puțin mai tîrziu de M. Gaster, care spunea despre contaminare că aceasta se datorește *„unor asemănări și asociațiuni de idei fondate în raționamentul poporului. O sumă anumită de elemente există în popor, sînt combinate în diferite moduri prin care se exprimă subiectivitatea fiecărui povestitor sau poet popular"* (Literatura populară română", Buc. 1887, p. 479).

Reținînd cele spuse de Hașdeu și de Gaster despre contaminare, constatăm că definirea acestui procedeu artistic în folcloristica zilelor noastre se bazează, în mare măsură, pe ideile enunțate de cei doi mari eruditi. În unicul studiu din ultima vreme, axat, integral, pe problema contaminării, Linia Birgu Georgescu definește fenomenul ca fiind : „un procedeu artistic de compoziție, obținut prin justapunere de motive similare din punct de vedere tematic, sau al realizării artistice, pe baza unei emotii asociative". („Contaminarea – un procedeu artistic de compoziție", în „Studii de poetică și stilistică", Buc. 1965).

L. B. Georgescu numește „emoție asociativă" elementul constituit din contopirea „emotiei artistului", în actul creației, cu „asociația de idei", care se produce în timpul procesului de creație. Amîndouă componentele „emoției asociative" se interferează ajungîndu-se, în împrejurări speciale, la stimularea sensibilității artistice. (Cf. Roman Jakobson „Essais de linguistique generale", Paris, 1963, p. 211).

În felul acesta se manifestă cu deosebită putere *legitatea afinității*, care apropie elementele diverse constituiente ale textului nou creat, într-o contopire organică, supusă unei idei artistice polarizatoare. Prin urmare, sub acest aspect „contaminarea este o formă a circumlocțiunii" (L. B. Georgescu, op. cit., p. 72), termen care, după Tudor Vianu, desemnează „dezvoltarea în jurul unui subiect cu scopul de a-l lumina prin așezarea lui într-un sistem de relații multiple" (Problemele metaforei și alte studii de stilistică" Buc. 1957, p. 32). În perspectiva aceasta se poate afirma că, într-adevăr folclorul își păstrează *caracterul autarhic*, intrucît în procesul său de creație intră numai elemente în conformitate cu structura sa artistică, expresie a viziunii despre lume și viață a poporului.

AUREL TURCUȘ

Marginalii

UN DAR ARHITECTONIC

(Urmare din pag. 1)

lugojean, sub aceste cupole contemporane, cu acustică strunită prin calcule și știință. Mă gîndesc și la publicul care îl ascultă stînd și pe treptele intrării, nefiind loc pentru atîta lume ; iar vocea, spune legenda locală, a triumfat pînă peste Timiș amplificată probabil de entuziasmul patriotic al acelor ideali spectatori.

Și n-a fost hiatus în activitatea formațiilor amatoare lugojene, valoarea lor fiind și astăzi reală, amplificîndu-se și primind un sens bine definit. Nu din tradiție se trăiește aici, aceasta fiind doar imbold, prilej de legitimă mîndrie. Cu aceeași pasiune au loc repetițiile și spectacolele, cu același entuziasm vine publicul. Au răsărit și numeroase alte cercuri de creație artistică, dintre care unul bine reprezentat este acela literar. Pe aici au trecut nu de mult A. Odeanu, R. Theodoru, C. Miu-Lerca. Există în acest municipiu o filială a Uniunii Artiștilor Plastici și pictori cunoscuți ca S. Orăvitean-Crețu, V. Strelet, T. Tudan, F. Orăviton. Formații folclorice și altele. Totul în contextul unei însemnate dezvoltări economice.

Trebuie spus că orașul beneficiază de o vatră pitorească, un riu generos, dealuri, păduri. Vatră care a determinat o așezare coerentă de clădiri ce poartă fatade în stil baroc, atrăgătoare și originale. Una dintre cele mai frumoase așezări urbane de la noi, plină de monumente istorice și înnobilată de vegetație. Lugojul contemporan a făcut mult în sensul unei urbanizări moderne, care însă nu tulbură linia tradițională a orașului. În cel mai potrivit cadru apare această clădire nouă, devenind oarecum centru de greutate și reper. În paralel cu construirea ei se deschide o panoramă splendidă a edificiilor aflate pe malul riului, a esplanadei însoțite de plopi și statui și flori. Un spațiu aerat, respirînd din plin frumusețe și inteligență. Nici nu se putea ca un edificiu de o asemenea talie să nu fie așezat așa cum se cuvine.

Și mă gîndesc că nu e întîmplător faptul că în centrul orașului stă acum tocmai un edificiu de cultură. Nici nu se putea altfel. Este expresia prețuirii a ceea ce a fost într-o vreme leagănul spiritualității bănătene și a ceea ce continuă să dea și astăzi aceste locuri. Este frontispiciul și pagina întîi a orașului, care se arată cu ceea ce are el reprezentativ. O prețuire căreia nu mă îndoiesc că lugojenii au să-i răspundă printr-o activitate intensă în domeniile în care se simt atît de la ei acasă.

Curier Literar

O nouă anchetă – de data aceasta inițiată de revista **Viața românească** nr. 9 are ca subiect „Momentul liric actual" anchetă care urmărește să ne dezvăluie, prin răspunsurile participanților, valoarea și diversitatea momentului actual al poeziei noastre ; dacă acest moment se caracterizează prin elemente creatoare sau epigonice ; dacă poeții tineri continuă sau se delimitează de „momentele" anterioare și, în sfîrșit, se întreabă redacția, ce anume elemente noi de univers poetic și de atitudine aduce poezia ultimilor ani. Răspund – în acest număr al revistei : Ștefan Aug. Doinaș („Dacă îmi permiteți să numesc „moment liric actual" perioada ultimilor treipatru ani... aș zice că poezia noastră actuală se prezintă surprinzător de bine, atît sub aspectul valoric, cît și sub cel al diversității. De ce „surprinzător" ? Pentru că momentu lliric actual urmează, la foarte mică distanță, un mare moment al poeziei noastre moderne, acela marcat de generația lui Nichita Stănescu" (...) „Nu cred, că acești doi termeni – **continuitate** și **delimitare** – acționează întotdeauna prin excludere reciprocă. Față de perioada poeziei proletcultiste lirica „generației lui Nichita Stănescu" s-a manifestat, neîndoios, prin delimitare, mai mult – prin negare și excludere. Ființa însăși a poeziei românești și-a regăsit după 1964 metabolismul capabil să-i garanteze excelența funcțiilor sale vitale"). Ioan Alexandru („Eu socot că cine nu dă de istoria acestui neam, de Neagoe și Brâncoveanu, de Ștefan și Petru Rareș, de Maramureș și toată rînduiala strămbunilor noștri, de spiritul de jertfă și dreptate al poporului nostru are șanse minime de-a fi poet de durată în acest grai, oricît talent și cultură ar avea. Sîntem o generație nouă în măsura în care fiecare dintre noi e vechi de zile venind de la origini către viitorul acestei Patrii pe care trebuie s-o iubim ca pe Părintele nostru".) ; Dinu Flămînd („Critica, pare-se, așteaptă cantitatea, acumularea, perspectiva. După ani și ani de veghe cronicărească, parcă încep să se mai întrevadă căile, direcțiile, potecile ; poteci lirice, cazuri clasate, cărți clasate ! Obsesia panoramelor (mereu amînate mereu nescrise !) pare a-l aduce azi pe mulți critici în postura de a urî o carte, de-a ignora un autor ce se plasează cu virsta cam între generații și cam în afara „direcțiilor". Singură în sine, o carte de versuri nu prea are șanse să fie un eveniment, cît de modest. Cărțile devin verigile unui lanț, iar lanțul începe să fie unitate de măsură. Cînd mai tinerii au început de cîțiva ani să-și scoată cu destulă zgîrcenie cărțile nu s-a mai putut aplica măsura. Așa se face că sînt luate acum în discuție ca noutate a zilei, poezii scrise și publicate cu cincișase ani în urmă".) ; Gheorghe Grigurcu – intens agitat – și Dorin Tudoran (care ne oferă, pe lîngă argumente și o listă – completă ? – a poeților „momentului liric actual"). Să așteptăm cu încredere următoarele intervenții la ancheta inițiată de susnumita revistă.

A. BALTHAZAR

Panoramic

● A avut loc faza județeană a concursului brigăzilor artistice de agitație din ramura forestieră și materiale de construcție (întreprinderile „Tehnolemn" Timișoara și „Ceramina" Jimbolia) și din sectoarele Comerț-Cooperație manifestare culturală, organizată de Consiliul Județean al sindicatelor. Remarcăm incisivitatea critică a textelor și, în egală măsură ingeniozitatea spectacolelor prezentate. Pentru formule îndrăznețe de spectacol au optat formațiile „Tehnolemn" (un convingător dialog între sală și scenă) și I.C.S. Alimentație publică Timișoara (program de miniaturi). Pentru brigăzile artistice de agitație din Comerț-Cooperație, juriul a acordat : Premiul I „Tehnolemn" Timișoara și „Ceramina" Jimbolia) și din sectoarele Comerț-Cooperație manifestare culturală, organizată de Consiliul Județean al sindicatelor. Remarcăm incisivitatea critică a textelor și, în egală măsură ingeniozitatea spectacolelor prezentate. Pentru formule îndrăznețe de spectacol au optat formațiile „Tehnolemn" (un convingător dialog între sală și scenă) și I.C.S. Alimentație publică Timișoara (program de miniaturi). Pentru brigăzile artistice de agitație din Comerț-Cooperație, juriul a acordat : Premiul I

Banatica

Alumneul român din Timișoara

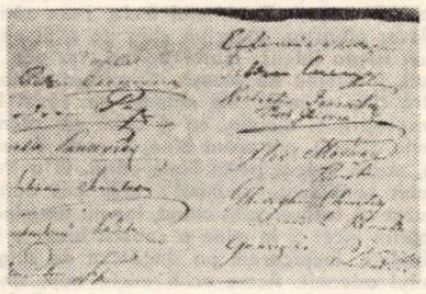

Babeș, al lui Alexandru Mocioni și Meletie Dreghici și al atîtor fii și luminători ai poporului român din secolul trecut.

Evenimentul este consemnat de ziarul „Temesvarer Zeitung" din localitate subliniind că scopul înființării Alumneului a fost subvenționarea și întreținerea integrală a tinerilor talentați de naționalitatea română care frecventează liceul real și școala comercială a municipiului ! „Temesvarer Zeitung" nr. 90, 18 aprilie, 1868, p. 2)

În partea introductivă a statutelor, se spune, printre altele, că „Inteligența română timișană ... considerînd talentele excelente ale junimei române, precum și zelul acesteia de a înainta chiar cu sacrificii pe calea culturii (...) a aflat de bine a înființa un institut alumneal în Timișoara (...) și așa a creat un fond necesabil de încurajare pentru talentele mai excelente ..."

Alumneul român național din Timișoara a luat ființă din inițiativa lui Meletie Dreghici și a profesorului de limba română George Crăciunescu, care au organizat colecte de bani și bucate. Alumneul român, constituit în 1868, era administrat de un comitet de 12 membri, aleși de adunarea generală, care se ținea în tot anul la Timișoara în luna august. Societatea avea membri ordinari cu taxa anuală de 5 florini și membri fondatori, care plăteau o dată pentru totdeauna taxa de 100 fl ; alte izvoare de venit erau colectele și petrecerile sociale. Cercetătorul care răsfoiește publicațiile vremii întîlnește adeseori consemnate serbări organizate de alumneu, în special, programul artistic urmat de bal, iar cîștigurile realizate se foloseau în scopurile arătate mai sus.

În adunarea generală din 9 august 1888, se hotărăște dizolvarea societății culturale Alumneul român național din Timișoara, – primul institut de educație, local, fără caracter confesional.

FLORIAN MOLDOVAN

– I.C.S. Mărfuri Alimentare şi Direcţiei comerciale Timiş ; Premiul II – Cooperativei de consum Făget ; Premiul III – O.J.T. şi I.C.S. Mărfuri Industriale ; Cu menţiuni speciale au fost distinse formaţiile : T.A.P.L. şi Cooperativa de Consum Sinnicolaul Mare, Premiu de interpretare : Luminiţa Buzatu – I.C.S. Mărfuri Alimentare, Rodica Nemeş – Direcţia Comercială Timiş, Tiberiu Vlaicu – O.J.T., Ana Vlaicu – I.C.S. Alimentaţia Publică. ● Eveniment la Lugoj : a fost inaugurată noua Casă de cultură a sindicatelor (4 octombrie), pe scena căreia formaţia de teatru a sindicatului învăţămînt şi cultură a prezentat (5 octombrie) piesa „Fără Cascadori" de Mircea Radu Iacoban. ● Zilele Teatrului de Amatori sînt în curs de desfăşurare. Pînă la sfîrşitul lunii octombrie se va încheia etapa pe centre de comună, oraşe, municipii, urmînd ca în luna noiembrie cele mai bune formaţii să se prezinte la faza judeţeană a concursului.

A. I. C.

Radar

● *La Heilbronn* (R.F.G.) s-a construit o locomotivă de manevră care funcţionează prin telecomandă. Ea poate tracta 20–30 de vagoane pe liniile de triaj sau pe reţelele interne ale întreprinderilor şi acţionează cu baterii sau cu motor Diesel. ● Asistenţa extra-spitalicească a bolnavilor psihici. Iată tema consfătuirii desfăşurată recent la Braşov, manifestare ştiinţifică remarcabilă, care a întrunit specialişti din majoritatea centrelor universitare din ţara noastră. Au participat la lucrări prof. dr. Eduard Pamfil, conf. dr. Ştefan Stössel şi un grup de medici psihiatri de la Clinica timişoreană şi spitalul din Gătaia. Comunicările şi dezbaterile au fost axate pe o nouă formă organizatorică a asistenţei „extramuros" a pacienţilor şi anume laboratorul de sănătate mintală, pe care îl considerăm, cum susţinea prof. dr. Eduard Pamfil, un fel de *integrator* al problemelor de asistenţă privind suferinţa psihică. ● Cercetătorii maghiari au reuşit o performanţă promiţătoare : cartofi cu un bogat conţinut în proteine. S-ar prea putea ca aceştia să aibă însuşiri similare proprietăţilor alimentare ale cărnii. ● În localul atelierului-şcoală şi de proiectări al Facultăţii de construcţii funcţionează *Centrul de calcul al Institutului politehnic „Traian Vuia"* din Timişoara. El este dotat cu un calculator de producţie românească Felix–C–256. Profesor dr. ing. Ioan Munteanu, şeful catedrei de construcţii metalice, ne informează că acest calculator va fi utilizat de către cadrele didactice şi studenţi, atît în soluţionarea problemelor de învăţămînt şi ştiinţifice, cît şi a celor privind colaborarea cu producţia. Vor fi exploatate programe proprii precum şi generale, orientate pe problemele de calcul şi proiectare a structurilor. ● Se aşteaptă ca staţiile interplanetare automate sovietice *Venus–9*, şi *Venus–10* să ajungă în acest octombrie în jurul planetei al cărei nume îl poartă. Structura solului venusian se aseamănă cu granitul.

VAL. D.

Cadran

Un nou roman al lui Gabriel Garcia Marquez. La opt ani după „Un veac de singurătate", romancierul columbian publică un nou roman, a cărui notorietate se pare că o concurează pe cea a „Veacului . . .". *Toamna Patriarhului* (într-un tiraj de 300.000 de exemplare) este istoria, pe jumătate fantastică, pe jumătate realistă a unui dictator din America Latină, care cade victimă propriului său sistem terorist. „Este un roman poematic, o metaforă a dictaturii", a declarat Garcia Marquez. ● *Tapiseria Jagodei Buić* (Iugoslavia), a cărei prezenţă de excepţie la Bienala de la Lausanne am mai semnalat-o în această rubrică, a fost găzduită de săliile Muzeului de Artă Modernă al oraşului Paris. Jagoda Buić creează tapiserii de mari dimensiuni din 1962, studiind şi executînd cu precădere decoruri de teatru, film sau balet. Cele mai multe tapiserii au fost realizate cu sprijinul ţăranilor din munţii Dalmaţiei, ţinutul natal al artistei. ● *Film şi rock and roll.* Revista *Cinéma '75* consacră unul din ultimele numere fenomenului „cinema şi rock", deci raportului în care intră filmul cu acest gen de muzică. Surprinzător de bogata filmografie a fenomenului în cauză debutează în 1956 cu *Don't knock the rock*, al lui Fred F. Sears şi continuă cu zeci de filme, între care : Help, Yellow submarine, Zabriskie point, Easy rider, Midnight cowboy, Taking off sau mai recentele *Tommy* şi *Lisztomania*, ambele realizate de Ken Russel în acest an. Zeci şi zeci de filme în care pot fi văzute şi ascultate stelele rockului, de la Elvis la Beatles, de la Beach Boys sau Rolling Stones la Hendrix. Declară într-un interviu Bernard Dauman, iniţiatorul manifestării „cinema and rock" ajunsă în acest an la a doua ediţie : „Aş situa raportul dintre comedia muzicală şi rock la nivelul creaţiei şi inovaţiei. Hendrix sau Morrison fac o muzică total originală, ca pe vremuri Astaire cu stepul său" şi „. . . A privi un film înseamnă a intra înăuntru, în el, în jocul personajelor. Mă gîndesc la *feeling* . . . Da, pentru mine cinema-ul trebuie să funcţioneze într-un mod exclusiv senzitiv." ● *Brecht, aşa cum l-au cunoscut* e titlul unei recente apariţii editoriale londoneze. Scriu prietenii şi colaboratorii (actori, regizori, scriitori, muzicieni) lui Brecht. Între ei : Max Frisch, Hans Eisler, Lotte Lenya, Walter Benjamin. ● *„Van Gogh" de Artaud.* În 1946 Antonin Artaud vizitează expoziţia Van Gogh de la Orangerie. Se reîntoarce tulburat la Pierre Loeb, care îl incită să scrie o carte despre marele pictor. În două după-amieze Artaud scrie un imn, un act de acuzare şi celebrare pentru cel cu care semănase atît de mult în neliniste. Lectura dramatică pe care actorii Teatrului Atelier din Ambly (Belgia) au prezentat-o în Cité Internationale Universitaire din Paris s-a constituit, după aprecierile criticii, într-un adevărat spectacol de ţinută.

ARIADNA

Eureka!

● Mai bine să vorbeşti cu sfială, decît să taci cu neobrăzare.

● Slăbiciunile sînt nestematele puterii.

● Cuiul – un etalon moral ; numai drept îşi poate urma drumul pînă la capăt.

● Urcuşul cunoaşte profunzimea ; decăderea cunoaşte înaltul.

● Dacă ne gîndim bine, calendarul e ca femeia, nu-şi spune cu exactitate vîrsta !

● Accesibilitate : o roată neînchipuit de mare, pentru cine mai e roată ?

● Ciudat ! Bibliotecile îi somează pe cititori, în loc să-i someze pe unii autori.

● Funcţionarul birocrat se călăuzeşte după principiul mecanic al lui „du-te, vino" !

ION VELICAN

Corespondenţa

Doina Stoiţa : Lucrurile merg, deocamdată, firesc. Vom publica poezia *Cînd tăcerea din maci.*

Ion Teodorescu : Poeme remarcabile. Vom publica : *Existenţă, Riu* şi *Spaţiu.*

Miron Ţic : Ni se pare că uceniciţi cu folos.

Adriana Lişman : Aflăm multă sensibilitate şi culoare în poemele Dvs. Am fi de părere să vă cenzuraţi mai mult efluviile sentimentale şi să încercaţi o expresie mai acordată la sunetul poeziei contemporane.

Ioan Iustin Parza : Noile poeme arată alte preocupări decît cele ştiute din plicurile anterioare. N-am putea spune în ce măsură poate fi rodnică ceastă cale, pe care osteniţi, dar versul rezultă silnic, deocamdată. V-am citit cu o anumită strîngere de inimă, vrem să spunem *stînjeneală*, regretînd zborul egretelor şi parfumele cu care ne obişnuiserăţi. Dar poate că, prin muncă şi prin cineştiece alte haruri, veţi izbuti şi în această formulă, care deocamdată vă stinghereşte.

Mircea M. Pop : Versuri care vădesc dorinţa de a vă perfecţiona mijloacele de expresie, încă tributare locului comun.

Melovian Florinescu : Promiţătoare versuri în *Poem :* „Există în lume surîsul de / diamant al frunzelor, cu care / mi-aş putea măsura vîrsta" etc.

Petre Don : Dincolo de formulările neglijente, fără preocupări de ordin artistic, bănuim o sensibilitate poetică.

Marate Gartoc Viana : Rămîne să mai vedem şi alte poezii.

Ştefan Rubţov, Gheorghe Graţianu, Maria Laura, Iorga Elena, Barbu Răzvan, Stan Valentin, Simion Constantin, Ecaterina Păunescu, Cezar Porumbescu, Popescu Ion, Sofia Buta – încercări modeste.

A. D.

Mica antologie

EXISTENŢĂ

Pămîntul urma să fie
arat şi semănat
înainte de toate
trebuia să ducem cît mai departe
stelele căzute în cîmpie.

Greu de cărat în spate
atîtea stele !
După ce le rostogoleam
în pulberea zilei,
unii dintre noi
cădeau frînţi de oboseală, alţii
cu greu îşi îndreptau spinarea
O zi era pe sfîrşite . . .
Păunii ţipau prelung ;
amurgul viscos li se lipea de pene . . .

RÎU

Soarele pluteşte
pe sub aburul verde
al sălciilor . . .
apele s-au înroşit ;
rîul pare a fi
steagul desfăcut în azur
cum mugurii
îngreuiaţi de prea multă lumină
din ei.

SPAŢIU

Rădăcinile pădurii
mă urmăresc pe sub drumuri . . .
Ai crede că mi-e umbra
sau păstrăvul cenuşiu
pornit spre izvoarele zilei.

Ora răstoarnă în arbori
sevele somnului . . .
. . . cerul e atît de aproape
încît aştri obişnuiţi cu veşnicia
se reîntorc în cuvinte . . .

ION TEODORESCU

Urmări

(Urmare din pag. 1)

dumereşte, ca să nu spun că mă intrigă, este faptul că unii din ei nu se orientează spre viaţa reală a satului, ci fie spre o arhaizare facută cam după ureche, fie spre nişte aproximative datini şi obiceiuri.

– Tendinţa nu-i, cred, generală, dar are destui adepţi şi pare a prolifera. Arhaizînd ei cred că adevăratul fond spiritual al poporului se află în tradiţia atît de interesantă şi bogată a poporului, dar pe care puţini o ştiu şi au înţeles-o în profunda ei semnificaţie filozofică. De aici acele vagi şi hibride personaje care populează unele pînze (şi-n faţa cărora critici improvizaţi şi neavizaţi, ori literaţi cu imaginaţie şi foarte entuziaşti faţă de prietenii lor, se extaziază) şi care sînt rodul unor concepţii livreşti foarte eterogene. Apoi se apelează uneori la stiluri şi viziuni de import, unele de marcă, dar fără nici-o aderenţă cu realităţile şi spiritualitatea noastră. Ce e neplăcut în toată treaba asta e faptul că tineri realmente talentaţi, care ştiu bine meşteşugul, apelează la aceste soluţii facile, uneori seducătoare, în loc să gîndească mai profund asupra satului românesc, cu fascinantul său univers.

– Completînd aceasta idee a ta, aş vrea să pomenesc şi faptul că în ultimii ani s-a dezvoltat la noi, ca urmare a unei mai largi atenţii şi preocupări, o masivă mişcare de pictură naiv-populară, în care, alături de o realitate imediată, este prezent, dar în mod autentic, şi elementul folcloric. Mă refer la acele pînze în care sînt prezente obiceiuri, unele cu un fond arhaic perpetuat pînă azi, în toata autenticitatea lor. Sînt lucrări semnate de pictori, cel mai ades ţărani sau proveniţi dintre ţărani, cum ar fi un Ion Nicodin Niţă, Rodica Niţă, Constantin Stanică, Gheorghe Mitrăchiţă, Ion Măric şi mulţi alţii din cele mai diverse colţuri de ţară.

– Am apreciat şi eu şi apreciez această pictură de o mare prospeţime, cu unele reuşite de-a dreptul uimitoare şi cred că nu uiţi că la Piteşti am făcut prima expoziţie naţională şi prima Galerie permanentă cu o astfel de pictură. Ceea ce trebuie reţinut în pictura lor este autenticitatea. Ei pictează numai ce au cunoscut şi trăit direct, ceea ce constituie universul lor, ceea ce au practicat şi mai practică ei şi astăzi, dar nu alterat, ci în sensurile primare profunde. Aici nu se „fabulează" nici nu se „folclorizează" ci se redau nişte aspecte de cea mai autentică esenţă.

– O altă dominantă a picturii tale este peisajul. Dar nu acel nud peisaj cam-pestru ci unul populat de oameni aflaţi în cele mai diverse ocupaţii potrivite cu sezonul respectiv. De ce această preocupare faţă de peisajul populat ?

Cu pictorul Ioan Gh. Vrăneanţu

– Pentru că realmente peisajul sătesc este unul populat, pentru că nu concep că există un peisaj pur, mai frumos decît cel înnobilat de prezenţa omului. Prin om, eu interpretez peisajul, prezenţa lui îmi dă măsură acelui peisaj. În acest sens aş vrea să-ţi citez înţeleptele cuvinte ale lui Toulouse-Lautrec : „Numai figura umană există. Peisajul nu este nimic şi nu trebuie să fie altceva decît un accesoriu". Noi avem şi în peisaj o mare tradiţie pe care nu o au alte ţări, dar trebuie s o perpetuăm în noile condiţii. Ce dezolante îmi apar peisajele unor pictori care se documentează anual pe diferite mari şantiere de construcţii, în ferme şi cooperative agricole dar care fac nişte peisaje pustii, care pot fi de oriunde şi de nicăieri şi în care primează doar dorinţa unei interpretări cît mai originale, a stilului.

– Această lume a satului, în complexitatea ei, te-a atras şi, pe mari compoziţii, cu zeci de personaje, chiar sute, şi în care, ca într-un hronic, uneori, este urmărită viaţa omului, în momentele ei esenţiale, într-un amestec de tragic, ironie, satiră, de la naştere pînă la moarte. Mărturisesc că m-au fermecat aceste ample compoziţii, ca şi altele mai mici, dar ceea ce a nedumerit pe mulţi şi-a iscat cele mai diverse explicaţii a fost denumirile pe care le dădeai acelor compoziţii „Povestea vorbii" şi aici unii trimeteau la Anton Pann, şi „Gura lumii". De unde aceste denumiri ?

– Referirea la Anton Pann este numai o coincidenţă. Am imaginat aceste compoziţii ca pe nişte cronici în imagini ale lumii satului şi este prea bine ştiut cum se scrie cronica satului, pe cale orală, orice veste şi întîmplare fiind aici difuzată cu o mare repeziciune şi comentată în modurile cele mai diverse. De altfel, cînd vrei să infirmi o veste care circula pe seama ta spui : „Ei, gura lumii" şi apoi cite zicători şi proverbe nu sînt pe seama acestei „Guri a lumii". Eu am vrut să arăt că viaţa omului se petrece între oameni şi că în ce are ea mai bun şi mai pur nu are ascunzişuri şi taine.

– Concepţia mi se pare nu numai interesantă, dar şi unică în pictura noastră. Şi pentru că veni vorba de concepţie, există la unii critici şi confraţi de-ai tăi, părerea că în modul tău de-a picta, în maniera ta picturală eşti încă influenţat de pictura nordică, de cea germanică (chiar şi eu am afirmat asta cînd am scris prima dată despre tine) ca şi de Breughel. Cît adevăr şi cîtă aproximaţie sînt aici ?

– Nu neg şi n-am negat că am fost şi sînt fermecat de marele Breughel, mai ales după ce l-am văzut pe viu. Nu neg că m-a sedus maniera lui de-a picta dar nu şi viziunea lui. Tehnica e una şi viziunea e alta. Orice pictor îşi are modelele lui, cele care corespund familiei lui spirituale şi în care se încadrează. Dar pictura mea datorează mult mai mult meşterilor picturii noastre. Mă gîndesc la meşterii de fresce, la iconari şi apoi la cei naiv-populari, pe sticlă, cu pasiunea lor pentru viaţa omului, cea de toate zilele, cu pasiunea pentru amănunt, pentru culoarea expresivă, vie, pentru peisajul populat de vietăţile universului omului nostru. E o pictură narativă pe care m-am străduit s-o fac, în ciuda celor care detestă în pictură orice „poveste" şi afirmă primatul independentei picturii ori a picturii pure. Poate că unii cred sincer asta dar la alţii văd doar adaptări la curente şi mode şi poate o reală incapacitate de-a picta într-adevăr . . . pictură !

– Ce vei face de acum încolo ? Ce vei picta ? Pe cînd o expoziţie personală ?

– Ce voi face ? Voi picta ca şi pînă acum. Sînt un pictor care pictează zilnic, ca un meseriaş zugrav, cu osîrdie şi pasiune.

– Ştiu asta şi am admirat întotdeauna în tine, alături de artist, şi pe marele muncitor . . .

– Voi picta ceea ce am pictat şi pînă acum, portrete, peisaje, flori . . .

– Care în ultima vreme apar tot mai des în pictura ta, în special trandafirii . . .

– Proiectele mele se nasc la şevalet, cu pensula în mînă. O lucrare finită îşi începe viaţa ei în lume, alta născindu-se pe cînd o pictam pe prima. Nu-mi fac proiecte mari ci modeste. De-a picta în ritmul meu şi cît mai bine. Dacă voi fi mulţumit de ceea ce voi picta în viitorii doi, trei ani poate şi o expoziţie mai reprezentativă în ţară. Căci consider că a face o expoziţie de dragul unei expoziţii e un nonsens, o simplă paradă. O expoziţie e o intrare sau o ratare definitivă în lumea artelor.

Din literatura lumii

Jon Milos
(Suedia)

DRAGOSTE

În Suedia nu există dragoste,
Mi-a spus o fată suedeză,
E prea frig.
Dragostea are nevoie de căldură,
De multă căldură.
Astfel în fiece vară
Ea merge la mare,
Undeva
Unde e multă căldură.
Și visează
Și visează
Iar cînd se trezește
Dragostea nu-i nicăieri
Și se gîndește,
Se gîndește mereu :
Dragostea e ca apa
Înghețată de frig –
Se evaporează cînd dă de căldură.

LA MIEZUL NOPȚII

La miezul nopții nu se mai vede
Drumul care se-apropie
De țelul dorit...

Drum lunecos,
Noapte densă ca piatra.

Vîntul urlă cu lupii,
Luna discută cu bufnițele,
Ciinii latră hoțul venit să culeagă
Sorii din mărul somnului.

Pisica neagră ce traversează strad
S-a oprit o clipă
Să privească drumul izbînzii.

Stelele bat din aripi fără să zboare
Iar tu nu mai știi
Dacă acesta e vîntul sau frica de vînt
Ce suflă să-ți sperie gîndurile.

Bea țuica aceasta arzătoare ca viața ta,
Viața ta pe care o bei în neștire,
Căci noaptea va trece
Și tu vei rămîne singură
Să arzi în orele goale
Și să plîngi cu iluziile.

MUGURI

1. Dragostea e ca roua
Nu e nevoie de ploaie
Să cadă.

2. Iubirea platonică
Este ca apa distilată –
Nepotabilă.

3. Patriotismul dragostei este fidelitatea
Șovinismul ei – gelozia.

4. Bărbații întorc capul după femei,
Femeile însă întorc capul bărbaților.

5 Cea mai bună metodă de a convinge
O femeie
Este cea retorică, nu cea logică

Jacques Brel
(Franța)

O INSULĂ

O insulă
O insulă în largul speranței
Unde oamenii nu mai au teamă.
E dulce, calmă, ca oglinda ta
O insulă
Clară ca o dimineață
Alean al oceanului
Și sirenă pe valuri
Vino
Vino dragostea mea
Acolo nu vor fi deloc nebuni
Care să ne spună să fim înțelepți
Sau că 20 de ani e vîrsta frumoasă
Iată sosit timpul de-a trăi
Iată sosit timpul de-a iubi

O insulă
O insulă în largul dragostei
Așezată pe altarul mării
Satin culcat pe velur
O insulă
Ca tandrețea de caldă
Ca un deșert avînd speranță
Cum un nor de ploaie-i mîngîiere
Vino
Vino dragostea mea
Acolo nu vor fi acești nebuni
Care plaja lungă ne-o închid
Vino dragostea mea
Să ocolim furtuni
Iată sosit timpul de-a trăi
Iată sosit timpul de-a iubi

O insulă
O insulă care ne rămîne de clădit
Dar care ne poate păst a
Visele ce le visăm în doi
O insulă
Iată cum o insulă e în mișcare
Și în ochii noștri se ridică
După porțile copilăriei
Vino
Vino dragostea mea
Cînd totul acolo începe
Eu cred în cea din urmă șansă
Și tu ești cea pe ca e o aleg
Iată sosit timpul de-a trăi
Iată sosit timpul de-a iubi

TAURII

Taurii au duminici de chin
Cînd se agită să alerge pentru noi
Nisip și soare și teatru puțin
Puțin singe pentru a face puțin noroi
E ora cînd băcanii îl susțin pe Don Juan
E ora cînd englezii îl susțin pe Montherland
Ah !
Cine ne va spune la ce se gîndește așa
Un taur care se întoarce și va dansa
Și se zărește brusc în întregime gol
Ah,
Cine ne va spune la ce visează așa
Un taur al cărui ochi se va ridica
Descoperindu-și coarnele de-ncornorat

Taurii au duminici de chin
Se agită să sufere pentru noi spectatorii
Mulțimea se răzbună prin picadorii ce vin
Mulțimea e în genunchi cînd vin toreadorii
E ora cînd băcanii îl susțin pe Garcia Lorca
E ora cînd englezii o susțin pe Carmencita

Taurii au duminici de chin
Se agită să moară pentru noi fiecare
Sabia s-a înfipt și mulțimea e în picioare
E clipa de triumf cînd băcanii îl susțin pe Nero
E clipa de triumf cînd englezii îl susțin pe Wellington
Ah,
E cînd la pămînt căzătorii
Visează un infern aceiași tauri
Unde să ardă oamenii și morți toreadorii
Ah !
În ora morții lor de foc
Știu bine nu ne-o vor ierta de loc
Trecînd prin Carthagina Waterloo și Verdun
Verdun

În românește de ION RAHOVEANU

Mapamond

Caracterul și bolile

● Majoritatea specialiștilor oncologi consideră că sistemul de imunitate al unor organisme joacă un rol important în apărarea împotriva tumorilor maligne.

Cu aproape trei decenii în urmă, dr. Caroline B. Thomas de la universitatea John Hopkins (S.U.A.) a început o serie de cercetări interesante prin care a urmărit să identifice caracteristicile personale – atît cele fizice cît și cele emoționale – care ar putea fi în legătură cu diversele boli ce apar mai tîrziu în cursul vieții. Majoritatea studiilor efectuate pînă în prezent au un caracter retrospectiv : medicii cercetează trecutul persoanelor care sînt deja bolnave.

Printre participanți, dintre care majoritatea se află între 35 și 60 de ani, 131 s-au îmbolnăvit de una din bolile pe care echipa dr. C. B. Thomas le cercetează, iar 47 de persoane au murit. Patruzeci și trei din participanți s-au îmbolnăvit de cancer, 14 au suferit un atac de cord, 20 au tensiune, 38 – boli mintale, iar 16 s-au sinucis. Așa cum s-a constatat, sinucigașii și bolnavii mintali erau persoane cu un grad foarte ridicat de depresie, anexietate și tensiune nervoasă. Sinucigașii erau cei mai înveterați fumători din grupul celor 1 000 de pacienți. De asemenea, ei aveau o greutate mai mică decît cea medie și o alură „ectomorfă", de famelici. Victimele bolilor mentale erau mari băutori de cafea și aveau insomnii dese.

Pînă în prezent, rezultatele cercetărilor arată că nivelul ridicat de colesterol în singe, nu e întotdeauna și indicatorul bolilor de inimă. E adevărat, cei care s-au îmbolnăvit de atecțiuni coronare aveau cel mai mult colesterol în singe. Dar ei reprezentau doar un mic număr din grupul celor cu un grad ridicat de colesterol. Ceea ce îi deosebea pe bolnavii de inimă de ceilalți era de fapt diferența mare în profilul personalității fiecăruia. Victimele infarctului erau oameni cu un grad de depresie ridicat, nervoși și irascibili. Aceștia se trezeau dimineața obosiți și erau cei mai slabi studenți. Este important de remarcat că victimele infarctului erau cei mai pasionați fumători.

După opinia dr. Carolinei B. Thomas, cea mai mare surpriză a constituit-o descoperirea legăturii care există între caracterul individului și boala canceroasă. Victimele cancerului se aflau la scara inferioară a inclinațiilor către depresii și anxietate. În general erau persoane liniștite, amabile și neagresive. Dar, la fel ca sinucigașii și bolnavii mintali, ei aveau o caracteristică comună : o alienare evidentă față de părinți. Astăzi, majoritatea specialiștilor oncologi observă că sistemul de imunitate a unor organisme joacă un rol deosebit în apărarea împotriva tumorilor maligne. Persoanele cu conflictele emoționale nerezolvate din copilărie cad ușor victime ale unor stress-uri care determină dereglări hormonale și crahuri ale sistemului imunitar

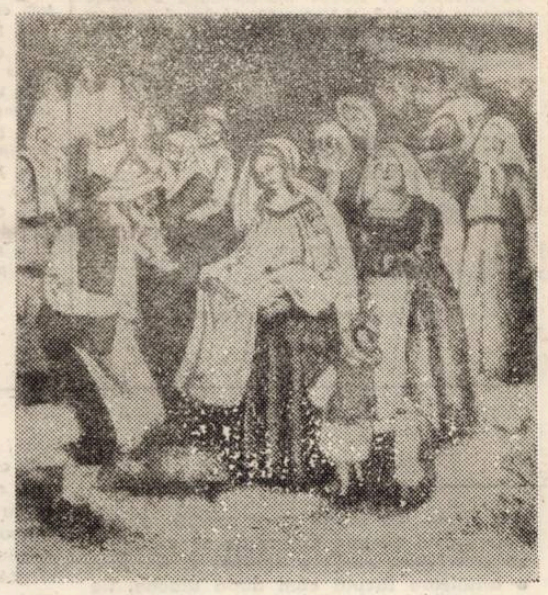

Tîrg

Un oraș cosmic

Ideea mai veche a scriitorilor de science-fiction va deveni în curînd o realitate : construirea unui oraș cosmic ! Specialiștii N.A.S.A. propun construirea unei colonii cosmice la o depărtare de 450 000 km de Pămînt. Dacă ar începe acum pregătirile, colonia cosmică, după părerea oamenilor de știință, ar putea, deja la sfîrșitul acestui secol ori ceva mai tîrziu, să primească 10 000 de oameni Orașul va avea o formă circulară și un diametru de 1,6 km. El ar „atîrna" în orbita terestră, nu departe de Lună, iar pentru construirea lui va fi nevoie de 100 miliarde dolari

Acest oraș cosmic „asemănător unei gogoașe" – cum l-au denumit înșiși savanții la o conferință de presă – este prevăzut să aibă o gravitație artificială asemănătoare cu a Pămîntului și în fiecare minut ar face cîte o rotație în jurul axei sale scurte Astfel, locuitorii acestei colonii cosmice n-ar simți lipsa gravitației terestre și ar putea să lucreze și să trăiască normal. Întreaga energie necesară pentru funcționarea complicatelor instalații va fi captată direct de la Soare Cercetătorii au comunicat că, deși la 450 000 km de Pămînt, colonia cosmică va putea capta energia solară pe care o va transforma în microunde. Acestea vor fi transmise pe Pămînt unde se vor transforma în curent electric

Trăind în inelul extern al orașului, locuitorii săi vor putea cultiva cele necesare pentru hrană pe o suprafață de 8 kilometri pătrați. Apa și aerul aici ar fi mult mai pure decît pe Pămînt datorită filtrării permanente O serie de „piese" ale orașului vor fi lansate de pe Pămînt, iar altele vor fi construite în înseși „fabricile proprii", din aluminiul descoperit pe Lună. „Minierii" de pe lună vor lansa minereul înspre locul unde va staționa orașul cosmic. Deși costisitoare, această întreprindere, care mai ieri era de domeniul fanteziei, va fi de fapt deosebit de rentabilă întrucît orașul cosmic va putea trimite continuu înspre Pămînt cantități nelimitate de energie solară.

Inițiativa construirii unui asemenea oraș aparține savantului Gerald O 'Neill care a declarat că partea cea mai dificilă a acestui proiect este de a convinge lumea că viața omului în cosmos nu e doar un vis ci o țintă reală care poate fi curînd atinsă.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct) IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 17 octombrie 1975 ● Nr.42 (399) 8 pagini 1 leu

Un artist al ceramicii CORNELIU IONESCU

În 1968, un medic se înfățișează lui Petre Comarnescu, așteptînd, desigur, cu înfrigurare verdictul „judelui". După o studiere atentă și cu interes a celor cinci sute de miniaturi policolor, reputatul om de cultură, entuziast, îl îndeamnă să continue, neapărat să continue. Nici nu se putea altfel, deoarece pentru Corneliu Ionescu pictura nu reprezintă o îndeletnicire în marginea vieții, ci un mod de existență, după cum însuși mărturisea, „o a doua natură care mă completează, mă deconectează".

Privesc cîteva tablouri și vase de ceramică. Impresia este puternică. Originalitatea este șocantă. Pictorul și-a creat un univers al său, liric. Compozițiile în ulei și pastă color pe pînză sau pe porțelanuri și ceramică nu mai urmează rigorile figurative de tip clasic, au renunțat la tenta strict expresionistă, cu prețul găsirii unui drum nebătătorit, a unor cărări neumblate. Pictura, în aparență abstractă, propune un univers cu care, ce-i drept, gusturile acoperite de praful căldut al inerției, se familiarizează, dar nu fără dificultate.

Peisajul floral, elementele vegetale luxuriante, adîncul oceanelor, compozițiile strict decorative își au o armonie a lor, o muzicalitate a culorilor și o vioiciune ce amintește cromatica și bogăția motivelor geometrice specifice artei noastre populare. Impresionează în pictura lui Corneliu Ionescu detaliul și meticulozitatea cu care realizează țesătura de linii și culori, o țesătură dantelată de o finețe și subtilitate greu imaginabilă.

De aceea, nu a surprins dezinvoltura cu care a părăsit pînza spre a se apleca cu răbdare și vădită plăcere spre vasele de porțelan și ceramică. Modalitatea de lucru este dificilă, dat

LIZICA MIHUȚ

(Continuare în pag. 7)

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale ceramistului CORNELIU IONESCU

Sentimentul structurii

Ne recunoaștem, fiecare, prezența conștientă în marea coloană a istoriei de azi a țării ca proprietari și producători ai bunurilor materiale, ca martori și participanți la cursul său ascendent. Desprindem din faptul împlinirii cotidiene satisfacția unității noastre de acțiune, a întrepătrunderii structurilor care formează edificiul unei existențe plenare. Trăim orele fierbinți ale unei bătălii cu timpul, în fața unui viitor asumat în întregime, și vorbim despre rostul istoric al faptelor noastre. Trăim dinamica unui intim dialog optimist cu ciclurile solstițiale ale echilibrului vieții, și vorbim despre rolul conștiinței noastre în definirea coordonatelor unei epoci noi. Trăim sentimentul siguranței muncii și vieții și al realizării fiecărui deziderat, conștienți că în miezul întregului tot făuritor de istorie, stă chintesența voinței de bine și prosperitate, umanismul. De aici, din succesiunea trăirilor noastre, desprindem ca pe o permanență a ființei umane, apartenența totală la marele ansamblu social al țării, în unitatea lui activă. Și, avînd imaginea complexă a structurii sentimentelor noastre, vom medita asupra locului și rostului nostru, din nou, și vom spune : dezvoltarea unitară a tuturor compartimentelor vieții economico-sociale constituie una dintre principalele pîrghii ale devenirii superioare.

„Politica constantă a partidului și statului nostru de ridicare neîntreruptă a nivelului de trai al populației, pe baza dezvoltării economice a țării în ritm susținut, succesele obținute de oamenii muncii în toate domeniile producției materiale, în realizarea înainte de termen a prevederilor cincinalului și-au găsit și în acest an reflectare în creșterea continuă a puterii de cumpărare a cetățenilor și a desfacerilor de mărfuri în condițiile unei stabilități a prețurilor, în îmbunătățirea aprovizionări, în satisfacerea mai bună a cerințelor populației". **(Din textul ședinței Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., din 14 octombrie a.c.). Întregul popor a luat cunoștiință de măsurile adoptate de conducerea partidului pentru asigurarea unei aprovizionări îndestulătoare a populației în perioada imediat următoare.**

Întregul popor trăiește conștient evenimentele politice care parcurg timpul țării, preocuparea permanentă a partidului pentru îmbunătățirea activității din toate domeniile vieții social-economice, contactul direct, permanent al conducerii de partid cu oamenii muncii care sudează marile părți ale ansamblului nostru social. Vom aminti acum, în acest mijloc de octombrie, de bătăliile recoltelor, desfășurate pe parcursul a două anotimpuri, și vom vorbi despre răspundere, conștiință și spirit gospodăresc ; vom aminti de ritmul pregătirii noului cincinal, de ridicarea tinerelor vlăstare, spre a vorbi din nou despre răspundere și conștiință. Trăim satisfacția grijii permanente a partidului față de binele omului, de satisfacerea nevoilor sale și ne gîndim firesc la răspunderea, conștiința și spiritul gospodăresc al fiecăruia dintre noi pentru că, în acest fel ne integrăm dezideratului ființei noastre în istorie : dezvoltarea unitară a tuturor compartimentelor vieții.

PAUL BOGDAN

In dialog - Marin Preda, Cezar Ivănescu și cititorii timișoreni

Atunci cînd scrieți o carte, cunoașteți destinul și evoluția eroilor și al romanului ? În legătură cu Moromete, dacă modelul său a fost tatăl dv. ?

„E la modă ideea că scriitorul nu trebuie să știe nimic dinainte. Să aibă un fel de țeluri nebănuite. În ce mă privește, eu sînt plin de neîncredere față de o asemenea poziție. Opera se coagulează dacă știi ce vrei. Eu știu întotdeauna ce este eroul... Tatăl meu a fost, într-adevăr, modelul lui Moromete. El a avut o mare influență spirituală asupra vieții mele personale și a aceleia de scriitor. El a făcut primul război mondial. A asistat chiar la răscoalele țărănești. Am vroit să arăt, prin Moromete că, în fața legii progresului, e o categorie de oameni care iubesc vechile obiceiuri și vor ca acest progres să se facă fără să-i atingă pe ei și să schimbe ceva".

Cum vedeți integrarea dv. ca romancier în istoria literaturii ?

„Vlahuță nu e un scriitor mare, dar nu erau alții mai buni în etapa cînd el scria. El a aparținut însă istoriei literare a timpului său. Fiecare scriitor este legat de istoria și momentele sociale respective și, astfel, aparține istoriei poporului său. Între cele două războaie, de pildă, a existat o pleiadă de mari scriitori, legați cam prin aceleași idealuri, aparținînd toți unei unice familii."

Cum v-ați pus problema filozofiei istoriei în „Delirul" ?

„Tocmai filozofia istoriei m-a împiedecat să găsesc o rezolvare la „Delirul". Tolstoi și ideea sa, a filozofiei istoriei, mă strivea. El nu acordă personalității nici un rol în istorie. Or noi știm ce rol au jucat personalitățile în istoria mai apropiată. Cînd mi-am dat seama de acest lucru, am putut începe romanul."

Ați găsit pînă acum tema povestitorului ?

„Tema povestitorului e găsită la mine în Paul Ștefan, din **„Delirul."** Eu fac un roman în care experiențele eroului coincid cu experiența mea de viață. Eroul traversează o epocă și prin el povestesc despre istorie."

Ce rol a jucat Miron Radu Paraschivescu în cariera dv. literară ?

„Am scris odată un articol în care îmi manifestam iubirea pentru poetul Paraschivescu. El era un extraordinar descoperitor de talente. Un om și un scriitor capabil de un foarte mare entuziasm."

Care ar fi tinerii de azi care s-au afirmat și, deci, vor fi scriitorii de mîine ?

„O întrebare la care nu pot să răspund. Sînt unii foarte tineri. Foarte talentați. Aș face o listă nedreaptă și sumară. Mă abțin. Știu, sigur, cîteva nume, cîteva talente... Amintesc pe Suciu, un ardelean, pe Papilian, pe Cezar Ivănescu, poet de viitor, dar lista ar fi prea lungă...".

Relațiile scrisului dv. cu pictura ?

„Ce să spun ? E greu. Mie îmi plac impresioniștii, dar literatura mea nu are nici o legătură cu ei. Mai degrabă, poate, cu țăranii din Breugel sau Millet, la care găsim acel caracter aproape religios al muncii la cîmp".

De ce reeditați unele cărți ?

„Sadoveanu scria o carte și nu mai corecta nimic la ea. O lăsa așa, în vecii vecilor. Însă unele subiecte, totuși, le relua. Scria un fel de cărți paralele. Așa e **Nicoară Potcoavă,** o reluare a **Șoimilor.** Eu lucrez altfel. Eu revăd fiecare ediție. Încerc s-o fac mai bună. De pildă, la **„Delirul"**, în noua ediție, am introdus un capitol de 23 de pagini, un lucru serios, asasinarea unui comunist de către legionari. Capitolul era legat de noi și interesante documente care au fost găsite de mine după prima ediție. Eu știu că cititorul dorește

ION ARIEȘANU

Continuare în pag. 7)

Memento

O sărbătoare a literaturii

Există o memorie a orașelor, care se îmbogățește și prinde culoare datorită trecerii unor personalități printrînsele. Murii vechii și mai noii Timișoare au privit la Eminescu și Blaga, la Romul Ladea și Catul Bogdan, la Camil Petrescu și Sadoveanu, la Călinescu și Daicoviciu, la Zaharia Stancu și, acum, la Marin Preda.

Proeminentă personalitate a literaturii românești : romancier, nuvelist, dramaturg și publicist, Marin Preda înglobează în firea sa de artist o excepțională forță creatoare.

Pentru Timișoara, pentru literatura, arta, cultura sa, pentru iubitorii scrisului românesc, în chiar **Decada cărții,** întîlnirea cu ilustrul scriitor român și confratele mai tînăr întru poezie, Cezar Ivănescu, a însemnat o veritabilă sărbătoare a literaturii.

În simbolica **Aula Magna,** a proemientului lăcaș de cultură care este **Universitatea din Timișoara,** întîlnirea cu scriitorii amintiți și literatura lor a degajat, prin dialogul rapid și cald întreținut cu cititorii veniți într-un număr impresionant, și a pus în lumină idei, amintiri, detalii, date, din care spicuim mai jos, care țin de laboratorul de creație, de eficiența literaturii sale, scrise și publicate la noi, în România.

Cronica literară

Lirică, poematică, proza lui Mihail Glăja : schițele și povestirile din volumul **Gemenii** (Ed. Facla, 1975), își are spațiul de referință în eposul sadovenian, loc de întîlnire (ceea ce nu implică în mod obligatoriu și supunerea la un model) a mai multora dintre inițiativele prozatorilor contemporani. În contextul literaturii de inspirație rurală (să precizăm : nu toate bucățile din volumul **Gemenii** își au punctul de plecare în universul satului, și anume al satului de munte), Mihail Glăja optează pentru o proză de sugestie simbolică, elaborată poematic de cele mai multe ori. Accentul nu va cădea deci pe psihologie, pe analiză. În povestirile din **Gemenii** (cu două sau trei excepții), nu vom putea preciza nici măcar un efort mai important în direcția caracterologicului, în ciuda aplicației etice, urmărite programatic de autor. Cauza este ușor de aflat : prozatorul este interesat rareori de indivizi, în ceea ce au aceștia caracteristic, cît de colectivități. Și anume, de mecanismul care asigură sau tulbură funcționarea acestora ca organisme de sine stătătoare.

Într-o materie din care nu lipsesc fantasticul și pitorescul etnografic și folcloric, Mihail Glăja stilizează ; reduce cadrul și personajele la datele absolut obligatorii unei comunicări de tip alegoric. Reprezentativă, în acest sens, este povestirea liminară, **Brazii de la Ripa Ursului.** Trei femei „bogate la vorbă" urcă, an după an, muntele Ștefăniței, pentru a împlini, la locul numit Ripa Ursului, într-un dialog ceremonial, simili-folcloric, evocarea unui episod dramatic petrecut în vremea războiului. Povestirea, de fapt, nu se poate rezuma, decît cu riscul banalizării. (Forța ei stă în lirism, ca și în sintagma de culoare arhaică, în întorsătura evocatoare,

---

Mihail Glăja
„GEMENII"
(Ed. Facla, 1975)

---

ceremonială, a frazei). I se poate indica, în schimb, semnificația generală, sensul alegoric : participarea confraternă a naturii la viața omului comunității rurale. În satul pe care îl evocă Mihail Glăja oamenii trăiesc „printre fenomene", se detașează ori se pierd în peisajul natural cu firescul și simplitatea personajelor sadoveniene. Tot manifestarea unei concepții naturiste face și obiectul povestirii Gemenii. Atît doar că aici este vorba de un ceremonial, de o practică folclorică autentică, transfigurată liric într-o pagină de poezie scrisă cu o deloc trucată vibrație afectivă. Iată descripția tăierii stejarului pentru alcătuirea „tronului" vînătorului Gheorghe Dăianu : **„Copacul murea fără scincete de durere, împăcat parcă și el că-l va însoți pe Gheorghe în pămîntul ce-i va hrăni ghinda din care va răsări un nou stejar, îi va însoți numele la horitori și la poarta casei.**

Acolo în cercurile copacului era scrisă povestea vieții lui Gheorghe, copilăria lui, munca, bucuriile și necazurile".

Aceeași viziune folclorică, în povestirile **Hora fără de sfîrșit, Hora vieții, Vestea, Zidul.** Dintr-o tentație de suprasemnificare, însă, aici, în prima proză mai ales, Mihail Glăja își adaugă comentariul, interpretarea proprie, traducînd – eseistic – semnificațiile unor simboluri la îndemînă. În **Hora fără de sfîrșit,** bunăoară : **„Vorbele de rămas-bun își aveau izvorul într-o înțelepciune străveche și nouă despre viață și moarte, despre dragoste și ură. Oamenii priveau moartea ca o lege a firii".**

Notă aparte în prima secțiune a volumului (**Gemenii**) fac povestirile **Iarnă grea, În așteptarea trenului, Rămîneți, tovarășe ?, Nunta, Ciosul.** Și aceasta, nu atît prin deplasarea interesului prozatorului către mediul muncitoresc (în **Iarnă grea, În așteptarea trenului**) ori către o problematică morală, cît prin atenția mai hotărît îndreptată spre epic. Nu lipsește, totuși, grija de a găsi întîmplărilor narate o dimensiune simbolică (fixată de cîteva fraze în finalul povestirilor, de regulă). Povestirea **Nunta,** spre exemplu. Singura piesă mai amplă din volum, romantică prin temă (furtul ori fuga miresei în noaptea de dinaintea nunții), pitorească prin geografia morală a unei umanități migratoare. Și aici, aceeași plăcere de a evoca viața comunităților „închise", vechimea obiceiurilor puse în ceremonial (nunta). Preocuparea pentru un final de efect, în ordine simbolică : **„Mozdrogan sta împietrit. Lîngă el continua să fumege biciul, biciul lui de bulibașă. În inimile oamenilor se aprindea parcă un alt foc, un foc care-i lumina spre o altă lume. Lumea în care porniseră Zamfirel și Foița".**

Secțiunea a doua a cărții, **Porunca codrului,** conține povestiri vînătorești. Poezia naturii (**Un mare spectacol**), umorul și ironia, anecdota specifică (**Năluca, Cheful mistreților, Frumușica**), o doză de senzațional, sînt atuurile unor povestiri scrise lejer, expresiv, respectînd canoanele literaturii de acest gen. Se simte un anume exces liric, poate, sentimental, în **Ciuta, La izvorul de argint.**

Scriitor „de concepție", preocupat de virtuțile evocatoare ale cuvîntului, invederînd o frecventare programatică a simbolicii folclorice – orientare activă, deci, către modelarea unei materii literare susceptibilă să fie tratată într-o viziune didacticistă ori idilică – Mihail Glăja depășește pericolul convenționalizării (în prozele cele mai bune din volum), prin supunerea la tiparele literaturii de inspirație rurală, cu tendință folclorizantă și etnografică, printr-o aderare afectivă la datele universului evocat, ca și prin capacitatea de a renunța la detaliul pitoresc în favoarea unor proiecții general simbolice.

LUCIAN ALEXIU

Prezențe literare

Periplu în universul fantastic

Într-un „argument la a doua ediție", Laurențiu Fulga ne convinge, încă o dată, de adevărul potrivit căruia cărțile își au soarta lor. Acum treizeci și mai bine de ani, cînd a apărut ediția princeps, Straniul paradis **vestea intrarea în republica literelor a unui scriitor al cărui destin avea să fie altul decît acela spre care părea că îl conduce cartea de debut Cum bine s-a observat, povestirile îngemănate în volum purtau însemnele unui timp agonic ; era în plin război și psihozele, angoasele epocii puteau fi regăsite în atmosfera grea și terifiantă a cărții. Dar, dincolo de ele,** Straniul paradis **anunța, nu mai puțin, un scris tînăr și robust, o autentică vocație de prozator.**

Indiscutabil, scrierea plătea un tribut oneros unei anumite mode literare. Clișeele, elementele de recuzită se lasă adesea ghicite printre interstițiile narațiunii. Dar povestirea e captivantă și vie, înglobînd într-un tot unitar și netezind scoriile unor anumite procedee, înlăturînd, în cele din urmă, pericolul manierismului. Tenebrele, taina, tensiunea și exploziile emoționate sînt, în aceste pagini, frecvente. Romantismul tardiv se îmbină cu explozii vitaliste, psihanaliza duce casă bună cu tendințe expresioniste. Mai în toate povestirile schema personajelor poate fi redusă la cuplul Bărbat – Femeie ; viața eroilor pendulează între dragoste și moarte. Mistuiți de tare ancestrale sau roși de păcate indicibile, eroii lui Laurențiu Fulga sfîrșesc prin a fi doborîți de stihia unei moire stranii și ineluctabile. Mai întotdeauna purtătoarea destinului e o femeie fatală, stranie domnișoară Ruth, ce ține sub vraja cîntecului ei de vioară un anonim orășel de provincie, sau Magdalena Panu, sortită morții, sfîrșind prin a-și tiri logodnicul (printr-o îmbrățișare fatală) în adîncul apelor. Mai de grabă năluci decît personaje în carne și oase, aidoma unor fuioare de negură, eroii lui Laurențiu Fulga poartă întipărită adînc, în ființa lor, sigiliul fatalității și al morții.

Cititorul va recunoaște ușor o anumită rubedenie spirituală. Lumea și personajele din Straniul paradis **poate fi asemuită cu aceea ce descinde din povestirile lui A. E. Hoffmann, din istorisirile extraordinare ale lui Edgar Allan Poe, sau din** Diabolicele lui Barbey d'Aurevilly. **În proprie noastră literatură, apropierea conduce spre nuvela** Remember **a lui Matei Caragiale. Nu e vorba însă de o influență servilă ci, mai de grabă, de o afinitate electivă, de o familie de spirite în lumea căreia viețuiesc și personajele cărții lui Fulga. Atracția către mister și terifiant nu implică întotdeauna suprasolicitarea unor procedee de duzină ; rafinate și perfecționate multe din meșteșugurile încercate întîi în** Straniul paradis **vor reveni, mai tîrziu, în** Alexandra **și în** Infernul, **în** Moartea lui Orfeu. **Pe cale de a fi repudiată, cum ne înștiințează autorul, cartea de debut și-a păstrat lumea ei proprie, un univers al misterului și al tenebrelor care va renaște mai tîrziu altcum și altminteri. Iubitor de legende, de mitologie, Laurențiu Fulga a meditat poate la tîlcul mitului păsării Phoenix.**

Dar valoarea volumului scris acum treizeci de ani nu se reduce numai la însemnele premonitorii. Dincolo de stîngăcie (pe alocuri), de manieră (uneori) Straniul paradis **trăiește prin cîteva calități remarcabile. Întîi, prin atmosfera povestirilor, saturate de taină, dar nu mai puțin, de o statornică poezie. Apoi, prin lupta acerbă și continuă între viață și moarte. Și dacă se va reproșa (reproș întemeiat poate) că prea adeseori moartea triumfă asupra vieții, să nu se uite vremea cumplită cînd s-au așternut cuvintele acestei cărți pe hîrtie. A fost o epocă cumplită de biruință a morții asupra vieții, biruință pe care o vestește și** Straniul paradis.

Ceea ce caracterizează discursul imaginar al cărții sînt aluviunile unei tensiuni existențiale ce își caută un tărîm de manifestare în literatură. Problematica va reveni, pe alte coordonate, în Moartea lui Orfeu. **Și în** Straniul paradis **ni se propune, într-una din povestiri,** Taina în care s-a pierdut Sonia Condrea, **o dezbatere pe marginea creației artistice. Dar aici, ca și aiurea în acet volum, liniile desenului sînt încă șovăitoare, pasiunea pentru alegorie și tîlcuri secunde predomină încă. Firul narațiunii e condus cu dibăcie în această carte a începuturilor, dar gustul, uneori ostentativ, al autorului pentru spectacular, nu ține întotdeauna cumpăna dreaptă cu echilibrul demonstrației artistice. Decantată și stăpînită de meșteșug, experiența de viață, confruntările de natură existențială își vor găsi, în operele viitoare, o opțiune hotărîtă pentru realism. Ar fi însă greșit (și contrar mărturisirii autorului) să considerăm această carte de debut ca un simplu exercițiu de digitație. Temele ei sînt majore, problematica ține de domeniul adevărurilor fundamentale. Încă de pe acum, Laurențiu Fulga își vădește preferința pentru o artă patetică și gravă ; stridența, ruperea echilibrului sînt mai puțin ale autorului, cît ale genului de literatură, ale unui anumit moment istoric, un mod pieziș de atacare a unui conținut de idei care impunea meditația asupra relației între momentul istoric și reflectarea lui în operă de artă. Și în acest sens** Straniul paradis **era, în climatul literar al epocii, o apariție de excepție ; o carte care atrage încă și între filele căreia deslușim întrebări și eresuri care nu au fost numai ale autorului ci ale unei generații care a trăit, crispat și patetic, trecerea spre o altă lume, ce trebuia să fie mai dreaptă și mai bună.**

T. L. BIRAESCU

Lecturi

Dimitrie Țichindeal : „FABULE ȘI MORALNICE ÎNVĂȚĂTURI"
(Editura Facla, 1975)

Numit de Mihai Eminescu, în **Epigonii,** „gură de aur" și așezat între cei ce „au scris" o limbă ca un fagure de miere", Dimitrie Țichindeal nu s-a bucurat din partea istoricilor literari de atenția cuvenită. Opera care a contribuit la popularitatea sa, **Filosoficești și politicești prin fabule moralnice învățături. Acum întîia oară culese și întru acest chip pre limba românească întocmite,** Buda, 1814, o lucrare inedită în acest gen în literatura noastră, nu a mai fost retipărită din secolul trecut, activitatea scriitorului bănățean rămînînd în interesul strict al specialiștilor. Reactualizarea personalității sale constituie, deci, un act de cultură căruia trebuie să i se acorde toată prețuirea.

Prezenta ediție cuprinde 154 de fabule, reproduse după originalul din 1814, singurul „care ne poate crea o imagine corectă a meritelor lui Țichindeal". Îngrijitorul și prefațatorul ei, Virgil Vintilescu, autor în 1965 al unei monografii **Dimitrie Țichindeal,** oferă atît o plăcută reîntîlnire cu pitorescul și farmecul operei celuia ce a fost pus alături de Anton Pann (Al. Lepădatu), cît și prilejul unor reinterpretări. Căci, elogiat de Heliade Rădulescu și, mai tîrziu, de Iorga sau Ovid Densusianu, autorul **Filosoșieștilor ... fabule** a fost pus, datorită unor greșite aprecieri (ale lui Ioan Russu) într-o lumină falsă. Este vorba de gradul originalității pieselor, după cum se știe, în mare parte transpuneri din colecția aparținînd scriitorului sîrb Dositei Obradovici **(Fabulele lui Esop și ale altor fabuliști,** Leipzig, 1788). Printr-o judicioasă și atentă analiză comparativă, a textului sîrbesc cu cel românesc, Virgil Vintilescu stabilește elementele inedite pe care Dimitrie Țichindeal le-a introdus în corpul povestirilor. Ele țin, semnalează editorul, fie de natura „moralei", adaptată la realitățile poporului nostru, fie de individualitatea artistică a autorului român. Astfel, Dimitrie Țichindeal localizează expresiile, proverbele și zicătorile sau dă „Învățăturilor" o coloratură specifică Școlii ardelene, printre reprezentanții căreia se numără; în ce privește contribuția de ordin temperamental, fabulele lui Țichindeal ne dezvăluie un scriitor capabil să depășească forța evocatoare a „pretextului", adăugîndu-i o ironie aparte, un aer moralizator inconfundabil, o nouă cetățenie artistică.

În afara acestor disocieri, absolut necesare pentru stabilirea locului pe care Dimitrie Țichindeal îl ocupă în literatura română, Virgil Vintilescu supune fabulele la o pertinentă analiză lingvistică. Deși adept al ideilor latiniste, Țichindeal nu renunță la exprimarea firească, „populară". Formele etimologizante sînt ponderate : pe de altă parte scriitorul încearcă, uneori, să-și îmbogățească lexicul apelînd la cuvinte sîrbești sau la neologisme. Alegînd, de cele mai multe ori, corespondentul de circulație generală (varianta populară față de cea dialectală) Țichindeal este „singurul scriitor bănățean care o ocolit cu prudență, dar sistematic, regionalismul și a preferat o limbă pe care să o cunoască toți românii" (Prefață, p. 21). Tabelul cronologic, notele și o bibliografie selectivă, întocmite cu precizie științifică eleganță și acuratețe completează în mod fericit, această apariție editorială de real interes.

OLIMPIA BERCA

Nicolae Velea : „CĂLĂTOR PRINTRE ÎNȚELEPCIUNI"
(Editura Albatros, 1975)

Volumul **Călător printre înțelepciuni** adună unele din tabletele publicate de autor în revista **Luceafărul.** Eroii satului, Paremie, un Moromete particular, privit la nivel de erou popular, Dandu Pănțurescu persona] obișnuit al prozelor lui Nicolae Velea, învățătorul Mitu Ciuplitu, bețivul, Ghiță Vreme vecinul sînt abordați dintr-un unghi umoristico-filozofic. Evenimentul cotidian al existenței citadine **(De calendar, Albastrul de poștaș, Arborelui atlet bradul)** devine el însuși personaj. Apropiate de poemul în proză, textele componente ale unei ipotetice construcții romanești sînt perfect unitare prin stil : ca în celelalte proze ale sale, N. Velea este, și aci, un „stilist" de excepție. Gradul de poeticitate al unui text este funcție de greutatea reformulării (traducerii în cadrul aceleași limbi) lui.

La nivel de ansamblu al textului lui Nicolae Velea, faptul se remarcă prin imposibilitatea repovestirii umorului scrierilor paremiologice, de pildă, iar la nivel de cuvînt, prin aceea a inlocuirii lui.

Principalul procedeu al lui Nicolae Velea constă în a gîndi concret abstracția : mijloacele sînt multiple : acordă calități sau condiții ale concretului unei stări abstracte : **gîrbovită** de ironii (p. 36), **păcatul** pleonastic (p. 36) **hărnicie repede și supărată** (p. 23) **tăcerile acrite și dospite lung** (p. 27), într-un **vineț**iu al dimineții **lipit încă de geam** (p. 59), era o **grămadă de grade la umbră** (p. 76), cu vorbe și priviri **moi și zmeurii** (p. 93), întîmplări (lor) bezmetice **jupuite** de înțeles și înțelepciune. Sau : dimensiuni și materialitate, nematerialului : cu neînțelegerea **rămasă în lingură** (p. 129), **cuibărind atent** vorbele **ațipite** în urechile femeii (p. 58), cît i se **lungea** puterea (p. 16) ; ca să nu mai **poată fi așezată** la mijloc sau într-o dungă vreo neînțelegere (p. 121) ; și rosturile casei și ale vorbelor fiind **așezate** în rafturile lor (p. 83) ; cam așa se **lungea neînțelegerea de sub pălăria lui Eftimie contra celei de sub șapca lui Dirinie** (p. 76) ș.a.m.d. Comicul este (s-a mai spus) de natură absurdă, creat prin înțelegerea concretă, a unei expresii. Nicolae Velea se raliază, stilistic, unei „direcții muntene" a prozei românești : **„Călător printre înțelepciuni"** fiind o carte care îl poate avea. printre înaintașii primei trepte a întemeierii acestui drum, pe Anton Pann. Proza sa are un ritm interior. în fraze ample, bine marcate stilistic.

MARINA BEJAN

Vasile Petre Fati
VEDERE LA AMIAZĂ
(Editura Eminescu – 1975)

Poetul nu caută o „fericire fundamentală", ideatică, fericirea pentru el înseamnă aerul care freamătă între plante și flori, **„lunga amiază a aducerii aminte",** bucuria unei case **(„Și asemeni celor mulți vei spune atunci : / E bine să vezi, de departe, la amiază, casa ta).** Fericirea înseamnă o dragoste calmă, asemeni pantelor dulci înaintea mării, fericirea este viața de toate zilele, privirea de pe terase, obiectele așa zise mărunte, atingerea lor, bucuria de a avea alături femeia iubită : **„Cineva închide ochii acum, / Cineva coboară scările, / Tu însă mai porți o amuletă, / prin această fereastră se vede veacul. / Nimic nu e sfîrșit, sunt întîmplări / Mai frumoase ca peticile / De pe haina arlechinului, / Regina furnicilor ajunge / În dreptul casei tale, / În podoabele tale de argint / E vechea ta trădare, / Norul de sus e o galeră, / Cu o voce slabă pot să-ți vorbesc de Aldebaran".**

În jurul poetului se petrece o sensibilizare aeriană a lumii, **„norii sînt asemeni unor corturi dușmane", „norii mai pluteau ca niște mari fapte bune",** florile sau plantele devin ființe vii, cu sentimente duioase, **„eu te-am văzut odată / cu o creangă înfloritâ /** pg. 41, sau devin ginditoare, **„la căderea serii macul sălbatic / e asemeni unei lungi meditații /,** pg. 24, sau devin chiar agresive : **„Ai nervii mai slabi decît mireasma unei flori, / Poți să pierzi totul, / Împotriva ta este și crizantema / Dar acum urcă, nu te teme. /** poezia **„Act de prezență,** pg. 27.

Am putea spune că este vorba despre o lume închisă între pleoapele poetului, o lume pe care o reface mereu și-l dă sensul unui urcuș spre virtute, puritate și fericire, fericire simplă (dacă așa se poate numi bucuria vieții și a iubirii...). o lume în care, așa cum spune poetul, **„trebuia să fac totul pentru viața mea, / să învăț cîteva vorbe despre fericire /,** poezia **„O mare hotărîre".**

Vasile Petre Fati este un poet grav și dulce, nezgomotos, care își croiește un drum sigur și limpede în peisajul liricii tinere, cu acea răbdare și înțelepciune a poetului adevărat care își știe rosturile sale în lume, răbdare asemeni **„broaștei mele țestoase, cu numele ei scump, Zen,** pg. 32 **(poezia „În căutarea unei broaște țestoase),** este un **„discipol al păpădiilor,** care **știe că „orice trandafir este o formă a durerii",** și căruia **„e bine să-i aruncăm acum un trandafir la picioare",** așa după cum singur ne spune într-una din multele poezii de excepție ale cărții sale în care **a privit totul ca la mijlocul vieții.**

GEORGE SURU

Cronica mărunță

MISTIFICĂRI

În **„Săptămîna"** nr. 253, vineri 10 oct. pg. 7, intîlnim o mai veche – să zicem așa – cunoștință a noastră : Marcela Anghel. Despre Marcela Anghel, profesoară, ne ocupasem într-un foileton dedicat literaturii române în școală (vezi **„Orizont",** 8 august 1975). Semnalam acolo apariția **unui bun volum de „Analize și interpretări literare"** semnat de **G. G. Ursu și Florin Mihăilescu,** precum și faptul că mai sînt unii profesori ce, angrenîndu-se în mici aventuri publicistice, copiază pe rupte (plagiază, fără adică) din ce mai (totuși) citesc. Marcela Anghel. scriam noi, plagiază fără jenă dintr-un volum semnat de Mircea Malița. Ce nu era copiat din Mircea Malița **(Idei în mers,** pg 244-246) era (scriam noi) copiat **cu modificări ceva mai mari** de pe unde s-a putut.

Credeam că tovarășa **profesoară** Marcela Anghel (sau Marcela D. Anghel) a tras. din articolul nostru, concluziile de rigoare. Seria mistificărilor începute însă **în Tribuna,** 24 iulie 1975, continuă în **„Săptămîna"** Scrie Marcela (cu sau fără D) Anghel în **„Săptămîna"** (trecem peste sfaturile, epitetele, „complementele" ce, de la înălțimi intangibile, ni le adresează) :

„Asemănările acuzate cu alte articole publicate prin presa literară nu pot fi decît cele publicate sub semnătura soțului meu...".

Pe noi nu ne interesau atît de mult articolele publicate de soțul dvs. Noi indicam exact locul din care s-a plagiat. Și nu erau articolele soțului acelea. Ați furat și de altundeva, tovarășă profesoară. Dar despre asta să nu mai suflați un cuvînt.

Ne **e** rușine pentru dumneavoastră, tovarășe profesoară.

ANEMONE POPESCU

Frontispiciu

Uomo universale

Singularitatea lui Eminescu în cuprinsul literaturii românești își are temeiul în primul rînd în excepționala forță palingenetică a poeziei sale, în capacitatea acesteia de-a se lăsa „reinventată" mereu, „redescrifrată" de alți și alți exegeți, fără a-și pierde din substanță, ba, dimpotrivă, cum ar spune Blaga, ea continuînd să-și adîncească taina și mai mult. Este aceasta, indiscutabil, o calitate intrinsecă a operelor mari, a oricărei creații care poartă cu adevărat investitura geniului și, în acest sens, opera lui Eminescu nu-și are încă egalul, căci nici un alt poet român nu și-a păstrat întreagă aureola, ca Eminescu, în fața asalturilor timpului și-ale generațiilor dornice să-i „sfîșie" creația. Au apărut, e adevărat, poeți a căror vibrație lirică egalează pe cea eminesciană, dar nici un alt univers poetic nu atinge nemarginile universului lui Eminescu și nici o altă operă n-a ajuns la o asemenea valoare exponențială, încît să se poată spune despre dînsa că reprezintă **„expresia integrală a sufletului românesc"**, așa cum lorga s-a putut rosti despre opera lui Eminescu.

Eminescu însă este și astăzi „o enigmă nesplicată" nu numai prin poezia sa, inepuizabilă în generarea de sensuri și semnificații mereu noi, ci și datorită geografiei unei opere ce continuă să păstreze largi zone neexplorate sau foarte puțin cunoscute. Căci poetul reprezintă și din acest punct de vedere un caz unic în cultura noastră și se poate spune printre puținele în literatura lumii, care, deși analizat și răs-interpretat de-a lungul timpului, a rămas același „mare necunoscut", un Janus căruia vremea a izbutit să-i lumineze doar una din fețe, cealaltă veghind ascunsă încă în întunericul nopții și așteptîndu-și răbdătoare viitorii cuceritori. Rareori, chiar la nivelul literaturii universale, un mare poet a renăscut, ca pasărea Phoenix, din propria-i cenușă ; cu Eminescu s-a săvîrșit acest miracol și — ceea ce este mai semnificativ ! — el pare să se continue căci, dacă am urmări felul cum s-a schimbat imaginea poetului de la aceea impusă de T. Maiorescu, în 1889, și pînă la aceea „reinventată" de exegeții contemporani, am ajunge la concluzia că, asemenea faraonului Tlă, Eminescu a suferit o serie de avataruri, fără ca imaginea sa definitivă să se fi fixat vreodată.

Maiorescu și-a întemeiat, cum se știe, opiniile doar pe cunoașterea operei antume a poetului, căci postumele, deși custodite cu pietate, nu l-au solicitat totuși într-un mod deosebit. El donează Academiei prețiosul material pe care alții se vor învrednici a-l scoate la lumină, fără a se fi izbutit însă nici pînă astăzi completa lui valorificare, cele cîteva mii de file manuscrise continuînd să zacă în depozitele Academiei, chiar și după ce Perpessicius își consumase lumina unei vieți întregi spre a le comunica publicului larg. Eminescu rămîne, așadar, în mare parte, un necunoscut.

Revenind la imaginea maioresciană a poetului, trebuie să spunem că ea reprezenta cel dintîi ovatar al acestuia, întrată atît de adînc în conștiința publică, încît cititorul cu greu mai putea accepta o alta, de aici, marea rezistență, chiar și a unor critici de suprafața lui Ibrăileanu, față de acțiunea de publicare a postumelor, Eminescu era cel din ediția Maiorescu, orice adaos riscînd să-i știrbească nimbul. Totuși, un N. lorga, la numai un an de la depunerea manuscriselor la Academie, sublinia excepționalitatea momentului afirmînd că de atunci „un nou Eminescu apăru". Și, într-adevăr, de atunci, imaginea maioresciană a lui Eminescu începe să cedeze treptat, pentru a se pierde cu totul în impunătoarea exegeză călinesciană.

Geniului critic al lui G. Călinescu îi datorăm cea de a doua (și cea mai profundă !) metamorfoză a poetului. Punînd la contribuție, pentru prima dată, într-o sinteză monumentală, întreaga moștenire literară eminesciană, G. Călinescu a pregătit „renașterea" lui Eminescu într-un spațiu de idealitate incomparabil mai vast și mai complex decît acela sugerat de Maiorescu, deschizînd astfel perspective largi pentru exegeza eminesciană de azi. În interpretarea lui Eminescu, marele critic se ridică deasupra prejudecăților sau idiosincrasiilor și manifestă aceeași exemplară rigoare în analiză, indiferent dacă aceasta se aplică unei compoziții antume sau postume, iar bipolaritatea **uranism-neptunism,** pe care o atribuie structurii operei lui Eminescu, nu presupune absolutizarea unei laturi în defavoarea celeilalte, așa cum se va întîmpla ulterior în exegeza lui Negoițescu (**Poezia lui Eminescu,** 1968).

Recunoscîndu-și unele puncte de plecare în Călinescu, I. Negoițescu stabilește existența a două tărîmuri în geografia operei eminesciene : o zonă **neptunică,** ce corespunde poeziilor antume, și una **plutonică,** în care sînt incluse vastele teritorii ale postumelor. Această discriminare, presupunînd o absolută independență a părților („autonomii depline și care nu-și comunică"), exprimă intenția criticului de a demonstra superioritatea postumelor și implicit al lui Eminescu **plutonic** în raport cu antumele, respectiv cu autorul **Luceafărului** și-al **Scrisorilor.** Oricît de seducătoare, această teză rămîne, în esență, discutabilă, căci discutabilă este în primul rînd posibilitatea însăși de-a opera cu exactitate o atît de categorică despărțire a postumelor de antume. Faptul va fi sesizat de alți exegeți, între care și de G. Munteanu care, în recenta sa carte **Sub semnul lui Aristarc** (1975), demonstrează unitatea viziunii eminesciene, faptul că „Eminescu e un mare **poet orfic și gnomic** totodată". Pentru autorul lui **Hyperion I** (1973) limpezimea clasică a versurilor antume nu exclude cîtuși de puțin profunzimea lirică, dimpotrivă, ea este expresia esențializată a marilor neliniști subiacente care alimentează întreaga operă a poetului. Exegetul sugerează abordarea acestei opere din perspectiva structurilor ei fundamentale : apetența **realului, a reflexivului** și **himericului,** cea din urmă integrîndu-le artistic pe primele două. Prin urmare, din punct de vedere estetic, creația eminesciană își dovedește unitatea sub semnul structurilor amintite, iar, filozofic, organicitatea viziunii e asigurată de subordonarea față de metafora lui Hyperion (vezi **Introducere** la **Hyperion).**

Toate studiile mai importante care au apărut în ultimii ani n-au făcut decît să sublinieze ideea unității de structură a operei eminesciene, ignorînd discriminarea **antume-postume** și apelînd la noi și originale soluții de interpretare. Astfel, pentru E. Papu (**Poezia lui Eminescu,** 1971) viziunea eminesciană se fundamentează pe o dublă ordine sapiențială, una, cu rădăcini în tracism și-n gîndirea indică, ce se concretizează într-o **nostalgie a depărtării,** iar alta, materializată poetic în **dorința de apropiere.** În același spirit, adică avînd în vedere **totalitatea** operei poetului, va proceda și E. Todoran (**Eminescu,** 1972), care, după ce-și construiește solidă bază teoretică și metodologică, se angajează în dificila operație de reconstituire a universului gîndirii poetice eminesciene, pornind de la individualizarea unor **concepte fundamentale** pe care nu le analizează separat ci în perspectiva raporturilor și afinităților dintre ele. O confirmare a unei atari perspective este și eseul, recent apărut, al lui St. Cazimir (**Stelele cardinale,** 1975) în care opera lui Eminescu apare reductibilă la patru **metafore ultime** sau **stele cardinale :** gîndirea, visul, cîntecul și plînsul.

Firește, între aceste tentative de explorare a universului eminescian, există apropieri și deosebiri, dar esențial e faptul că exegeții, postulînd unitatea creației poetului, acreditează imaginea unui Eminescu modern, spirit devorat de patima cunoașterii totale a lumii, înrudit cu un Leonardo sau Goethe. Asemenea apropieri își au temeiul nu numai în **opera cunoscută** a poetului, ci — mai cu seamă ! — în cele 44 de caiete, încă prea puțin studiate, care i-au inspirat lui C. Noica vibrantul eseu despre Eminescu, „Omul deplin al culturii românești".

Ideea universalității lui Eminescu exista difuz și înainte, dar nimeni n-a afirmat-o cu claritatea și intransigența lui C. Noica și n-a încercat să sugereze prin ea nevoia înfrîngerii unor inerții create de marea exegeză călinesciană. Ne-am odihnit și continuăm să ne odihnim în Călinescu, arată C. Noica, dar această stare nu mai poate fi tolerată, căci manuscrisele poetului, necercetate încă sau răsfoite doar în parte, obligă la o nouă „lectură" a operei și implicit la descoperirea unui nou Eminescu. Cele cîteva fragmente scoase la iveală de G. Munteanu și C. Noica sînt probe suficiente pentru a demonstra necesitatea deshumării întregului fond de manuscrise al poetului și a punerii lui la dispoziția cercetătorilor. Căci niciodată sentimentul complexității geniului eminescian nu ni s-a revelat cu atîta pregnanță și niciodată n-am trăit cu mai adîncă putere în conștiința universalității Poetului. Adevărat **uomo universale,** Eminescu nu este doar marele ctitor al culturii românești, ci și simbolul viguros și autentic al spiritualității acestui pămînt.

I. CHEIE-PANTEA

DANIELA POENARU

„Octavian Goga în corespondență"

(Editura „Minerva" — 1975)

Un vast volum de patru sute de pagini a fost scos recent de editura „Minerva" din București, cuprinzînd corespondența trimisă și primită de poetul Octavian Goga, familiei, prietenilor și altor personalități de seamă din literatura română, în prima perioadă a vieții sale, cînd a desfășurat o bogată activitate de creație poetică și de om de cultură. Ediția îngrijită de Daniela Poenaru, cercetătoare științifică, care a lucrat multă vreme și a făcut investigații la Academia Română și Biblioteca de Stat, în arhiva cărora se află păstrate toate aceste scrisori, pe care autoarea volumului le cunoștea și putea să le sorteze tematic și în spiritul vremii, fiind nu numai o fostă bibliotecară a acestor instituții, dar și o descendentă a familiei, de unde proveniseră aceste scrisori. Volumul este prefațat de o valoroasă introducere, sintetic și clar expusă de dr. Vasile Netea, cercetător principal la Institutul de istorie „Nicolae Iorga" din București, din care putem desluși adevărata perioadă literară a lui Octavian Goga.

Daniela Poenaru a făcut o judicioasă repartizare a scrisorilor din volum, pe capitole și în ordine cronologică, adăugînd la finele lor, în caz de nevoie, note explicative. O parte din aceste note, indeosebi cele istorice, sînt datorate lui Vasile Netea. Toată lucrarea prezintă un vădit interes de istorie literară. Corespondența lui Octavian Goga cuprinsă în acest volum scoate la iveală oglindirea activității și vieții poetului din cea mai fructuoasă perioadă a creației sale literare și a realizărilor sale de ordin cultural.

Analizînd această corespondență, ea ne poartă pe drumul evocărilor din perioada începuturilor literare ale lui Octavian Goga, a celei care ne reamintește cei zece ani de apariție a neîntrecutei reviste „Luceafărul" de altă-dată, din Budapesta și apoi de la Sibiu, precum și a publicării de către poet a revistei „Țara noastră". Este apoi relevat de Goga, în amănunte, voiajul său cu Hortensia Cosma în străinătate, în special lunga lor călătorie făcută în Anglia și Scoția, în octombrie și noiembrie 1910. Prezintă un deosebit interes corespondența sa cu Hortensia, din anii pribegiei, cînd Goga a rămas la Iași în timpul primului război mondial, apoi a cutreierat Rusia pentru a-i însufleți pe foștii prizonieri români proveniți din armata austro-ungară, ca să se înroleze ca voluntari în legiunile de ostași ai României, iar după aceea la conferința păcii de la Paris. În timpul acesta Goga purta corespondență cu Hortensia, care era plecată în pribegie cu părinții ei, cu Partenie Cosma, cu mama ei Maria și cu sora ei Lucia, căsătorită cu dr. Aurel Cosma senior din Timișoara. Drumul de pribegie al familiei urma itinerariul impus de starea războiului, prin Odesa și Petersburg, prin Finlanda, Suedia, Norvegia, Anglia, Franța, pînă în Italia, unde soția sa Hortensia activa ca soră de caritate într-un spital militar din Milano. Sînt prea multe scrisori, încît nu le pot menționa nici pe cele mai importante. Totuși, voi semnala corespondența lui Goga cu academicianul Ion Bianu, cu prietenul său, reputatul critic literar Ilarie Chendi, cu Victor Eftimiu, fostul său secretar de redacție la revista „Țara noastră", cu Nicolae Iorga, Ion Agârbiceanu, Titu Maiorescu, Ion Lupaș, Eugen Lovinescu, Ștefan O. Iosif, Elena Farago, precum și corespondența sa cu poetul maghiar Ady Endre.

În ansamblu, volumul întocmit de Daniela Poenaru, cu studiul introductiv de istoricul dr. Vasile Netea, este o carte valoroasă și atractivă, ea prezentîndu-l, după cum indică și titlul, pe Octavian Goga în lumina prea puțin cunoscută a primei sale perioade a vieții și activității, cînd a strălucit pe culmile poeziei.

AUREL COSMA

Istorie literară

GEORGE COȘBUC ȘI UNICU-I FIU

Printre localitățile din țară vizitate des de George Coșbuc se înscrie și Cimpulung-Muscel. Pe lîngă prețuirea istorică pe care el o arăta primei cetăți de scaun a Țării Românești, despre care a și scris în mai multe rînduri, ca și prietenul său Alexandru Vlahuță, de capitala musceleană îl lega și faptul că în strada Constantin Brîncoveanu nr. 38 locuia sora soției sale, Maria Würfel, născută Sfetea, maestră de țesătorie la Școala profesională din Cimpulung.

Poetul trimitea în fiece vară pe unicul său fiu, Alexandru Coșbuc, încă de mic la Maria Würfel ; același lucru și ca școlar, în vacanțele de vară. Pe cînd Alexandru Coșbuc era de 6 ani și putea scrie și citi numai literele mari, tatăl său, aflat într-o călătorie estivală în Elveția, îi trimite o carte poștală ilustrată înfățișînd un peisaj de lac, lîngă care acostează o corabie cu pînze și pe care clasicul scrie cu litere de tipar :

„Dragă Tandule ! Tata și mama sînt prin Tirol Tu ești sănătos ? Îți trimit o cartă cu vaporul pe care se plimbă tata. Să te porți bine, că o să te aduc și pe tine aici".

Din arhiva de corespondență inedită a poetului năsăudean reproduc mai jos una dintre scrisorile expediate din Cimpulung-Muscel, Elenei Coșbuc în vara anului 1907 :

Cimpulung, Vineri 7 iulie 907.

Dragi părinți,

Imi este dor de D-Voastră și aștept la toate trenurile venirea D-Voastră la Cimpulung.

Noi, cei de aici, suntem bine cu toții și pregătim o excursiune la Dimbovicioara, pentru miine simbătă 8 iulie. Va fi o petrecere foarte mare — pentru ceilalți, — dar pentru mine nu tocmai foarte din lipsa D-Voastră.

Vă mulțumesc de album și vă sărut dulce de mii de ori.

Al Dvs. fiu,

ALEXANDRU

Vă doresc pe toți de acolo.
Vă aștept în tot momentul.

AL.

D-Sale

Doamnei Elena Coșbuc
Str. Labirint nr. 133 — București.

Sînt două documente de gingășie asupra caldei afecțiuni reciproce dintre poet, soția Elena și fiul său.

La 20 de ani, Alexandru Coșbuc era student al Facultății de litere din București, cum îl portretizează profesorul universitar de italiană Ramiro Ortiz, un tînăr instruit, **„frumos, voinic, bun, drăgălaș"**, cînta cu avînt **„cîntecele triste ale Ardealului"**, instrumenta la vioară și după 17 ani a publicat cîteva poeme.

În urma unui accident de automobil, întîmplat la 26 august 1915 la Bălești (Gorj), pe cînd se îndrepta către mănăstirea Tismana, Alexandru Coșbuc a încetat din viață, fiind transportat într-un car cu fîn la Tîrgu-Jiu. După acest eveniment, care l-a îndoliat pînă la sfîrșitul propriei vieți, George Coșbuc n-a mai venit în Cimpulung, spre regretul și prelungile așteptări ale bunilor lui prieteni din localitate : profesorii Gheorghe Șapcaliu și Ion Luca.

AUGUSTIN Z. N. POP

RETROSPECTIVE LITERARE

Întreaga noastră presă literară a organizat ample discuții, mese rotunde, anchete consacrate analizei fenomenului literar contemporan. Cu o frecvență ce depășește obișnuitul, analizele consacrate poeziei contemporane, inscrise pe linia documentelor Congresului al XI-lea, au scos în evidență, în marea majoritate a cazurilor, cu o demnitate responsabilă, calitățile și scăderile momentului poetic actual.

Revista ORIZONT își propune să reia datele unei dezbateri susținute de nume importante ale poeziei, ale criticii, ale istoriei literare contemporane. Revista ORIZONT se inscrie în această acțiune cu o dezbatere menită să surprindă datele concrete care intemeiază gravitatea acestui moment liric actual. În mod concret, revista noastră supune dezbaterii citeva volume de poezie-reper semnate de poeți a căror contribuție la definirea poeziei românești contemporane a fost, în repetate rînduri, subliniată. Ne propunem, prin paginile consacrate „retrospectivelor literare", să inițiem un dialog mai larg asupra unor nume și asupra unor orientări ale poeziei actuale. Invităm, deci, la această dezbatere inaugurată în acest număr, atît cititorii de poezie cît și poeții, criticii, istoricii literari care cred de cuviință să se inscrie în dialog cu opiniile prezentate de noi.

Dezbatere organizată de revista ORIZONT. Participă LUCIAN ALEXIU, OVIDIU COTRUȘ, ION MAXIM și CORNEL UNGUREANU

CORNEL UNGUREANU : Dezbaterea, organizată de revista **ORIZONT**, ar ovea următoarea justificare : după cum știm, apar anual foarte multe cărți de poezie, mai bune sau mai puțin bune, într-un ritm cu totul demn de laudă pentru bunul mers al vieții noastre literare. Receptarea acestor cărți nu este însă întotdeauna „judicioasă". Dacă observăm că editurile tipăresc numeroase volume antologice, aparținînd unor poeți de mare importanță pentru alcătuirea peisajului literar, vom putea ajunge la constatarea că de cele mai multe ori **nu** aceste cărți, ce înmănunchează o activitate literară întinsă sau foarte întinsă, atrag atenția asupra criticii : de prea multe ori ele sînt uitate sau comentate în treacăt, lîngă altele sau în fața altora, plachete onorabile (ca să luăm cazurile fericite) dar care nu spun prea mult și mai ales nu marchează „evenimente" literare. Paginile de critică literară ale revistei noastre au încercat să se ocupe de retrospectivele lirice dar nu au reușit să o facă întotdeauna, poate, la modul cel mai potrivit. Iată de ce reluăm discuția asupra unor cărți relativ recent apărute, convinși fiind că ele pot defini cordonate specifice actualului moment literar. Oprindu-ne, deci, asupra volumelor selective semnate de Ștefan Aug. Doinaș (fie doar ca punct de referință), Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Alexandru Andrițoiu, sîntem convinși că, prin aceste nume, vom putea oferi o perspectivă asupra actualității literare. Sîntem în același timp convinși că prin intermediul acestor volume retrospective putem arunca o privire fie și sumară, asupra evoluției poeziei românești contemporane. Desigur, nu e vorba de un **tablou** al poeziei anului 1975, ci doar de o privire asupra unor căi ți reprezentative. Argumentul nostru îl constituie, spuneam, volumele recent apărute.

ION MAXIM : Volumul lui Doinaș a inaugurat colecția de retrospective lirice a Editurii Eminescu. Apoi au apărut altele semnate de Grigore Hagiu, Violeta Zamfirescu, Ion Horea, Dragoș Vrînceanu, Radu Cârneci. Ultimul este volumul **Imne** al lui Ioan Alexandru, Nichita Stănescu lipsește (a apărut în schimb în „Biblioteca pentru toți" a editurii Minerva), Adrian Păunescu lipsește, după cum lipsesc și alții. Ioan Alexandru, după părerea mea, involuează. În primul rînd și-a intitulat volumul său retrospectiv **Imne**. De ce **Imne** și nu **Imnuri** ? Există puțină poezie în acest volum. Din primele volume, cu un lirism adînc, volume ce au premers **Imnele bucuriei**, Ioan Alexandru a reținut foarte puțin. Trei sferturi din volumul acesta este alcătuit din așa-zisele **Imne**. De ce spun că involuează Ioan Alexandru ? Fiindcă, de la lirismul volumelor anterioare, a ajuns la această poezie declarativă, discursivă și retorică. După ce a frecventat vechea poezie grecească (în special Pindar) el s-a oprit la această formulă, ce i se pare mai potrivită.

CORNEL UNGUREANU : Nu cred că este o poezie de conjunctură și nu cred că influența poeziei grecești primează, ci a celei bizantine. Am vrut doar să deschid o paranteză. Aș zice că poezia lui Ioan Alexandru nu este deloc conjuncturală, ci ține de întreaga evoluție a literaturii noastre, a poeziei noastre, să-i zic, tinere. Este o evoluție către simplitate...

ION MAXIM : Nu-mi face deloc impresia că această poezie merge către simplitate. Este o poezie foarte stufoasă.

CORNEL UNGUREANU : În eșecurile ei, care sînt, dar...

ION MAXIM : Nu mă opresc la inegalitățile firești ale volumelor sale. Cred însă că aceste **Imne** au puțină poezie și multe cuvinte. Ioan Alexandru pare că nu a asimilat lecția poeziei grecești. Platon i-a alungat pe poeți din cetate din motive prea cunoscute, ca să mai stăruim asupra lor, dar poezia epică nu este singura formă de exprimare a unui poet. Un mare poet cum este poetul Doinaș, pe care l-aș numi poet total, este același pe toate planurile. Este mare atît în balade, cît și în sonete, cît și în poemele de altă factură. Poezia lui Doinaș nu este un simplu discurs, așa cum sînt majoritatea imnelor. Dacă rămînem numai la această poezie eroică, așa cum vrea Ioan Alexandru, atunci volumul său își pierde adevărata semnificație.

OVIDIU COTRUȘ : Cred că problema trebuie pusă în alți termeni. Primele volume ale lui Ioan Alexandru sînt depozitarele unor stări lirice, ale unor neliniști, ale unor atitudini neclarificate. Amintind deosebirea binecunoscută dintre viața interioară și viața spirituală, putem spune că Ioan Alexandru evoluează dintr-o stare a căutării și neliniștii la stadiul certitudinii, adică iese din domeniul meandrelor vieții interioare pentru a intra în acela al certitudinilor spirituale. Întotdeauna, o asemenea experiență a însoțită de un anumit declarativism. Nu cred însă că declarativismul ca atare înseamnă moartea poeziei. Whitman a fost cel mai declarativ poet care a existat vreodată. Simboliștii au vrut să rupă gîtul elocinței dar de fapt au contestat elocința umanitară a lui Hugo, pentru a deschide calea elocinței demoniace a lui Lautréamont. Practic, n-au făcut decît o înlocuire a unui tip de elocință cu alt tip de elocință.

Lirica mai nouă a lui Ioan Alexandru exprimă o atitudine de beatificare a unui anumit spațiu spiritual românesc și a figurilor spirituale care îl populează.

LUCIAN ALEXIU : Cred că, ceea ce supără pe unii în acest volum, adică în **Imnele bucuriei**, este un anumit profil și un anumit program pe care Ioan Alexandru l-a și teoretizat...

ION MAXIM : Într-o serie de articole confuze...

OVIDIU COTRUȘ : Articolele lui sînt mai mult profesiuni de credință decît teoretizări. Ca și prin poezia lui, Ioan Alexandru depune mărturie în articolele sale despre anumite certitudini, spirituale și morale, la care a ajuns. Nu e vorba de niște studii.

ION MAXIM : Nici nu le putem lua ca atare.

OVIDIU COTRUȘ : Poate supără pe unii, însă diferența dintre Doinaș și Alexandru mi se pare a fi următoarea : Doinaș reprezintă o altă generație poetică...

ION MAXIM : Doinaș e un poet format.

OVIDIU COTRUȘ : Doinaș este un autor de poeme, care se organizează în cărți. Creația lui se autonomizează față de experiență care i-a dat naștere în mai mare măsură decît la majoritatea poeților de azi. Accentul lui Doinaș cade pe elementul de creație, nu pe elementul de confesiune al unei experiențe existențiale. Cartea lui Ioan Alexandru, **Imnele bucuriei,** este și ea **o carte,** în sensul că aceeași atitudine spirituală poate fi regăsită peste tot. Dar mai greu se vor putea izola poeme așa ca în primele volume ale lui Doinaș. De altfel, din acest punct de vedere, se pot stabili diferențe chiar și între primele și ultimele volume ale lui Doinaș. Mai greu vom izola un poem din **Papirus,** ca să-l privești independent de întregul din care face parte, decît o baladă din **Omul cu compasul.** Ne aflăm în fața a două modalități și a două atitudini față de poezie. De o parte, poezia-confesiune a vieții interioare, confesiune inegală cu momentele ei de culminație, dar și cu scăderile ei, de cealaltă parte, organizarea riguroasă a experienței interioare, în anumite cochilii numite poeme, numite poezii, care se organizează și ele la rîndul lor, într-un tot autonom numit carte. Adică, ceea ce caracterizează poezia lui Doinaș este acea capacitate de a-și organiza, **în fiecare carte,** un univers poetic autonom. Dar aceasta privește un tip de poezie. Mie mi se pare că experiența lui Ioan Alexandru merită tot respectul prin seriozitatea și prin gravitatea ei, prin ardoarea opțiunii existențiale, prin autenticitatea atitudinii de laudă, prin tendința de sacralizare a spațiului poetic. Pe alocuri sînt, desigur, stîngăcii, o anumită prolixitate, dar nimic nu este contrafăcut, ea mi se pare una dintre cele mai interesante experiențe poetice ale generației ce urmează generației pe care aș denumi-o Caraion-Doinaș.

ION MAXIM : Nu cred că este vorba de o experiență, ci mai degrabă de o adaptare.

LUCIAN ALEXIU : Nu poate fi vorba numai de o anumită experiență, ci și de o atașare la o anumită tradiție. Atașare categoric programatică. Ioan Alexandru face parte dintr-o familie de poeți, a lui Goga și a lui Blaga. Cred că în acest fel trebuie citit și acest volum apărut. El este în întregime și un program poetic. Ioan Alexandru vorbea, într-unul din articolele sale, de o renaștere programatică, de o renaștere spirituală a poeziei noastre. Chiar dacă nu sîntem sau sîntem de acord cu poziția lui Ioan Alexandru, trebuie să soatem în evidență acest fapt foarte important al existenței poeziei sale : atașarea la o anumită tradiție.

ION MAXIM : E poate vorba și de un mic artificiu de calcul, de care uzează cei ce și-au dat seama că această poezie are o mare căutare.

CORNEL UNGUREANU : Cred că deplasăm discuția pe un teren care nu mai aparține adevărurilor. Nu putem spune că a existat vreun moment din cariera de poet a lui Ioan Alexandru în care el n-a avut succes. **Infernul discutabil,** de pildă, a fost socotit de critici ca un volum aparținînd unui **mare** poet. Ioan Alexandru putea evolua cu același succes pe linia **Infernului discutabil,** fără ca să poată fi bănuit de intrare într-o zonă a poeziei mărunte. Controversele asupra lui Ioan Alexandru, deci, punerea sub semnul întrebării, a calității sale de mare poet sau de poet foarte important, au urmat abia o dată cu **Vămile pustiei** și mai ales cu **Imnele bucuriei,** volume cu care Ioan Alexandru riscă din punctul de vedere al criticii. Așadar, cred că **Imnele** sale nu reprezintă o poezie de conjunctură. Dimpotrivă.

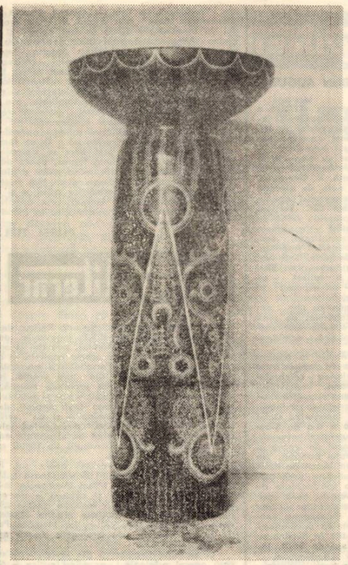

OVIDIU COTRUȘ : Consensul asupra poeziei lui Ioan Alexandru a fost mai mare înainte de **Imnele bucuriei** decît după apariția lor. Deci, este greu de presupus că el a recurs la o anumită formulă, în vederea succesului.

CORNEL UNGUREANU : De altfel, dacă ne amintim bine, **Imnele** sau **Imnurile** apar prin reviste, mai ales în **Tribuna,** într-o perioadă în care direcția la care vă referiți nu se lăsa atît de ușor bănuită. Ce s-a întîmplat cu lirismul lui Ioan Alexandru ? **Vămile pustiei** urmează după o perioadă în care estetismul, manierismul, suprarealismul de buzunar angajaseră direcții și poeți care priveau la aceste direcții poate cu prea multă incredere. În acest context, Ioan Alexandru propune o **angajare.** Deci un drum aparte. Tocmai prin această angajare „spirituală" descoperă, cred, un drum foarte original.

OVIDIU COTRUȘ : Aș numi un poet foarte interesant : Sorin Mărculescu, al cărui volum, **Cartea nunții,** a apărut ceva mai devreme decît **Imnele** lui Ioan Alexandru. Imnurile lui Sorin Mărculescu, printre cele mai interesante scrise de un poet al generației sale, merge într-o direcție paralelă cu aceea a poeziei lui Ioan Alexandru, în sensul că amîndoi poeții – dincolo de marile deosebiri dintre ei – năzuiesc spre sacralizarea spațiului poetic, printr-o atitudine de laudă. Să nu uităm că aceasta e atitudinea lirică esențială. Ne-au dovedit-o marii lirici ai lumii, de la Pindar, la Hölderlin, la Rilke, la Claudel, la Saint John-Perse.

ION MAXIM : Ulterior, Sorin Mărculescu a evoluat către o esențializare a poeziei și nu către retorism sau poezie exterioară. Al doilea volum al lui Sorin Mărculescu se apropie de esențele poeziei. Ioan Alexandru a alunecat către o poezie exterioară, după părerea mea și foarte discursivă. E o deosebire între Sorin Mărculescu și el, în această privință.

OVIDIU COTRUȘ : Ioan Alexandru are un număr poate excedentar de poezii în **Imnele** sale. Dacă un spirit critic mai riguros ar fi selectat aceste documente spirituale ar fi avut, fără îndoială, o operă mai închegată și mai puțin prolixă. Aceste carențe nu anulează însă semnificația experienței sale spirituale.

ION MAXIM : Un volum antologic se alcătuiește după anumite criterii, care ar trebui comunicate. Apoi, prin echilibrarea părților, trebuie să ducă la imaginea cît mai completă a unui poet. A avea în vedere doar o dimensiune în detrimentul altora ar însemna, după părerea mea, o falsificare. Spre deosebire de volumul acesta, prea mult discutat, **„Versuri"** de Ștefan Aug. Doinaș sau **„Starea poeziei"** de Nichita Stănescu sînt foarte bine alcătuite.

CORNEL UNGUREANU : Propun o deplasare a discuției către volumele ce ni le-am propus analizei. Adică acelea semnate de Doinaș, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Andrițoiu. Avînd aceste repere sigure, să încercăm, prin intermediul acestor volume, să vedem ce se întîmplă în poezia actuală.

OVIDIU COTRUȘ : În materie de Doinaș, domeniul este foarte puțin favorabil controversei.

ION MAXIM : Mă bucur că ați rostit aceste cuvinte despre Doinaș, pe care-l prețuiesc în mod deosebit și de multă vreme. Îmi revine meritul de a fi semnalat **pentru prima dată** apariția acestui mare poet, **în 1947,** cînd volumul său, în manuscris, a fost încununat cu „Premiul Lovinescu" și cînd, spre nemulțumirea multora de la Cluj, afirmam că este o apariție strălucită, cea mai de seamă de după Arghezi. Doinaș n-a dezmințit promisiunile pe care le-a făcut în acest volum, volum pe care îl am în manuscris și care ar putea fi tipărit așa cum a fost structurat inițial. Poate însoți și de un studiu scris atunci, despre care discutasem cu profesorul nostru, Lucian Blaga : „Poezia lui Doinaș în perspectivă stilistică". Dar, trecînd peste Doinaș, care este, datorită împlinirilor sale, mai puțin controversat, mă gîndeam zilele acestea la un poet numit aici, și care, într-adevăr, este controversat : Marin Sorescu. Făcînd o comparație între poezia pe care o scrie Marin Sorescu și teatrul său, adică poezia sa dramatică, putem cu foarte mare ușurință constata o mare diferență : versurile sînt, adesea, din motive bine întemeiate, demonstrative (exterioare și declarative), pe cînd poezia dramatică este extrem de concentrată. Aș putea spune că în poezia dramatică autonomia limbajului poetic a atins punctul culminant : un punct pe care nu-l găsim în poezia sa lirică, poezie care a primit o audiență excepțională, o recunoaștere largă, dar nu o recunoaștere semnificativă, ca să urmăm disocierile unui mare poet englez. Un poet ar trebui să se bucure în primul rînd de o recunoaștere semnificativă. Lirica lui a primit însă o recunoaștere largă. Poezia dramatică este la celălalt antipod, este esențială, este conceptualizată și a atins, ca să zicem așa, semnificațiile profunde, ducînd la o recunoaștere pe care doar criticii au subliniat-o. Două modalități deosebite, două realizări poetice, de parcă ar fi vorba de doi poeți.

OVIDIU COTRUȘ : Eu am făcut o experiență citind cu voce tare poezia lui Sorescu : mi-am dat seama că într-un anumit sens ea a constituit un fel de ucenicie pentru teatrul său. Această poezie s-a născut din plăcerea de a arăta care sînt clișeele poeziei. Există în poezia lui Marin Sorescu, după cum s-a mai observat, o anumită dimensiune a urîtului, a urîtului ca stare existențială : ca o confesiune dezarticulată care se vrea ca atare : se vrea antipoezie. Sub aparențe cîteodată burlești, ea este o experiență ascetică, se desăvîrșează, pregătind experiența sa de dramaturg care, și după opinia mea, este mult mai semnificativă. Atunci cînd acest urît transcrie – serios sau în derizione – o stare lirică originară, rezultatele mi se par mai semnificative. Poezia lui Sorescu a fost în orice caz, o fază necesară dramaturgiei sale.

ION MAXIM : Fază pregătitoare.

CORNEL UNGUREANU : Cred că despărțirile și departajările sînt mult prea violente. Poezia lui Sorescu nu poate fi despărțită în acest fel de teatrul lui Marin Sorescu, mai ales că ea reprezintă un moment al poeziei românești. Să ne întoarcem în urmă, ca să observăm că în anii apariției sale, adică în jur de 1965 Marin Sorescu dă el primul, în acei ani, un tip de poezie în care se căutau cu insistență formule ale emancipării poeziei și poeticului. El „pune la punct" o formulă, deci, de antipoezie ; ce performanțe atinge această formulă se poate discuta. Faptul că Marin Sorescu reprezintă un moment, și încă un moment de vîrf al eliberării poeziei românești actuale de șablonare, nu cred că poate fi contestat de către cineva. Aș spune că Marin Sorescu înaintează cel mai departe dintre acești poeți, deci dintre poeții apăruți din noua generație, pe drumul eliberării poeziei de șablon. Sigur că aceasta este problema majorității poeților importanți, a poeților tineri debutanți, ce își publică primele volume. O eliberare de șabloane încearcă, de pildă, Nichita Stănescu în poeziile sale, de multe ori excepționale...

OVIDIU COTRUȘ : De mare poet.

CORNEL UNGUREANU : Tot drumul acestei generații poate fi legat în mod esențial de această luptă cu „inerția", s-a spus asta. Doinaș nu mai trece prin aceste lupte. El face parte din altă generație, al cărei drum atunci este cristalizat. Chiar momentele lui de cădere, nu reprezintă eșecuri. **Cartea Mareelor,** volumul său de debut, este un volum ce, comparabil cu poezia anilor, dă dovadă de calități care pot fi socotite de excepție. Poeții generației lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru aveau de luptat pentru ei înșiși, dar și pentru poezia românească, fapt care nu trebuie cîtuși de puțin neglijat, atunci cînd vorbim despre ei. Analiza contextului în care ele apar, anii formării și ai maturizării lor, pot oferi prilejul unor analize fascinante.

ION MAXIM : E vorba de o luptă pentru poezie.

LUCIAN ALEXIU : Trebuie să subliniem cantitatea de reflecție investită în acest moment literar. E vorba de o generație de poeți care încep să **gîndească** poezia.

CORNEL UNGUREANU : Vreau să spun că o seamă din poeții tineri, de acum cîtiva ani, debutanți priviți cu foarte mare încredere, au reușit să devină doar purtătorii unor clișee poetice, îngroșînd rîndurile și numărul paginilor mediocre. Aveam încredere, de pildă, cu cîtiva ani în urmă, și desigur nu numai eu, în poezia lui George Țărnea ; azi, cel puțin prin poeziile publicate în reviste (și publică destule) George Țărnea nu este altceva decît un versificator oarecare. Din alt unghi de vedere, aș vrea să subliniez experiența lui Cezar Ivănescu : într-adevăr, Cezar Ivănescu, declarat de unii mare poet, în orice caz poet foarte important, încă la al doilea volum al său, publică foarte rar, cu o remarcabilă autocenzură, în lupta sa cu șabloanele, cu mijloacele unei simplități maxime. Cezar Ivănescu realizează o poezie ce se ridică împotriva unor poezii ce par, paradoxal, de același tip : simple, simili-folclorice etc. Poeții foarte importanți ai actualității literare, poeții foarte citiți, deci, poeții pe care ne propunem noi să-i discutăm, prin intermediul acestor retrospective poetice, deci Ștefan Aug. Doinaș și Nichita Stănescu, Ioan Alexandru și Marin Sorescu, observăm că nu seamănă cu nimeni. Este forța personalității poetice. E un lucru elementar acesta însă țin să-l repet, acela de a depăși inerția, de a se constitui ca un teritoriu al poeticului.

OVIDIU COTRUȘ : Meritul esențial, cred eu, al lui Nichita Stănescu, în poezia românească, este acela de a fi reușit să organizeze, din priviri fragmentare și discontinue asupra realității, viziuni unitare. Mulți s-au revoltat împotriva așa-zisei incoerențe a lui Nichita Stănescu. Dar odată stabilite legăturile dintre fragmente, observăm că această incoerență dispare. Aceeași obiecție i s-a adus și lui T. S. Eliot : suprimarea legăturilor dintre fragmente cere un efort cititorului pentru a restabili unitatea disimulată. E cert că atît **Necuvintele,** cît și **Oul și sfera** cît și cele **11 elegii** au un principiu coagulator intern. Cărțile există ca unități. Dar cititorului i se cere să reconstituie această unitate. Din punctul acesta de vedere, Nichita Stănescu este foarte modern, chiar dacă opera sa are inegalități asemenea operei tuturor poeților de seamă ai generației sale. Citeodată, Nichita Stănescu este inclinat să se autopastișeze. Un asemenea risc este legat de profesionalizarea scrisului. Dar nu aceasta interesează, ci faptul că, în realizările sale poetice definitorii, Nichita Stănescu este incontestabil unul din marii poeți ai generației sale.

LUCIAN ALEXIU : Este un poet la care putem vorbi despre un univers poetic, despre o viziune poetică, despre un limbaj al său, bine constituit. Unul din meritele, nu cele mai mici ale lui Nichita Stănescu, cred că a fost o deromanticizare a poeziei, o alunecare a poetului către cuvînt : o încercare de reinventare a cuvîntului poetic și prin aceasta a poeziei însăși.

OVIDIU COTRUȘ : Cred că Nichita Stănescu este profund modern, dar în același timp opera lui se integrează într-o tradiție lirică. Cred că este vorba în realitate de o continuitate cu poezia nostră romantică și, prin ea, chiar cu creația unor preromantici ca Eliade Rădulescu.

CORNEL UNGUREANU : Dintre volumele care reprezintă o generație ce precede pe aceea a lui Nichita Stănescu îl avem azi în fața pe acela al lui Alexandru Andrițoiu : **Pe drumul meu.**

ION MAXIM : Nu cred că este fericit ales Andrițoiu pentru această discuție. Poezia lui, ce-și poate avea rostul și rolul ei într-o panoramă a liricii noastre, e străină de coordonatele lirice esențiale și rămîne o poezie de trubadur, plăcută, interesantă chiar...

LUCIAN ALEXIU : Tradiția de care vorbeam în legătură cu poezia lui Ioan Alexandru, trebuie citată și atunci cînd e vorba de poezia lui Alexandru Andrițoiu. Este o poezie așezată în tipare neoclasice și neoclasicismul lui Alexandru Andrițoiu este și el un punct de reper în contextul poeziei de azi. O seamă de autori mai mult sau mai puțin reprezentativi au ajuns la un stadiu clasicizant : o poezie care poate fi una din direcțiile importante de azi.

OVIDIU COTRUȘ : Consider poezia lui Andrițoiu drept o poezie de confesiune esențial-lirică ; ea nu năzuiește spre împliniri dincolo de planul poetic, ci are meritul de a nu se implica pe alte planuri decît cel poetic. Ca și Ion Horea, Andrițoiu își organizează experiența poetică în funcție de peisajele pe care le contemplă, de amintirile pe care le reactualizează în conștiință etc. Un poet de reală vocație. El reprezintă o întoarcere necesară către valorile cîntecului, să le zicem, clasice, deși tot atît de bine le-am putea zice și romantice. E o poezie directă, care nu recurge decît la un minimum de artificii și care păstrează, și în laturile ei descriptive sau evocatoare, caracterul strict confesional.

ION MAXIM : Poate, deși nu sînt prea convins. Se spune că un botanist trebuie să țină seama de toate plantele. Personal, sînt pentru o selecție după criterii axiologice.

CORNEL UNGUREANU : Din păcate, spațiul afectat discuției noastre este limitat și nici nu poate fi altfel. Vreau să subliniez în încheiere că, în mod firesc, comentarea „în contradictoriu" mi se pare de multe ori mult mai folositoare decît elogiul unanim. Ea delimitează mai exact contururile poetului, atunci cînd nu e făcută cu rea intenție. Cred că discuția purtată în jurul acestor volume a reușit, într-un fel, să evidențieze cîteva repere ale poeziei contemporane și să delimiteze valoarea demersului poetic al unor autori. Discuția rămîne deschisă și revista oferă paginile ei celor ce cred de cuviință să ne onoreze cu opiniile lor.

Traian Dorgoșan

MENIRE

Menirea pădurii este să-și crească stejarul.
Menirea stejarului este să înfrunzească.
Menirea frunzei este să fie a bastră.
Menirea albastrului este să fie pasăre.
Menirea păsării este să-și nalțe cîntarea spre cer.
Menirea cerului este să-și plouă cîntarea peste pămînt.
Menirea pămîntului este să-și crească pădurea.

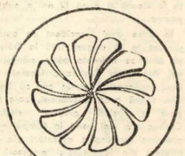

REFLEX

– Tu mă privești pe mine prin ochiul meu
care te vede pe tine
căci eu sînt dinlăuntrul tău
și tu ești dinafara mea
iar ochiul tău deschis dinafara mea
nu mă poate vedea
pe mine.

– Eu mă văd pe mine prin ochiul tău
care se uită la mine
căci tu ești dinafara mea
și eu sînt dinlăuntrul tău
iar ochiul meu deschis dinlăuntrul tău
nu mă poate vedea
pe mine.

– Eu te privesc pe tine prin ochiul tău
care mă vede pe mine
căci eu sînt dinafara ta
și tu ești dinlăuntrul meu
iar ochiul meu deschis dinafara ta
nu te poate vedea
pe tine.

– Tu te vezi pe tine prin ochiul meu
care se uită la tine
căci tu ești dinlăuntrul meu
și eu sînt dinafara ta
iar ochiul tău deschis dinlăuntrul meu
nu te poate vedea
pe tine.

Televiziune

DUMINICĂ, 19 octombrie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. Din cuprins : 13,05 „Dialog vesel" într-un magazin de discuri; 13,28 Donald — răsfoiul își amintește ! 13,40 „Cu umorul... nu-i de glumit", o nouă rubrică prezentată de Paul Sava; 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea; 14,35 Povestea filmului muzical; 15,00 Magazin sportiv. Polo pe apă : Dinamo — Rapid (finale campionatului național); 16,15 Duminica... cu Pierre Etaix; 16,24 Umor de pretutindeni : „Eroul scapă cu viață", dramatizare după o schiță de I. W. Brown. 17,30 Drumuri în istorie. Posada. 17,50 Gala filmului de animație (II). 18,40 Reportaj dedicat Zilei energeticianului. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic : Marele vals. 22,05 24 de ore. 22,15 Duminica sportivă.

LUNI, 20 octombrie

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia și orașul. 19,25 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Steaua fără nume. 20,50 Anchete T. 21,30 Roman foileton. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 21 octombrie

9,00 Telescoală. 10,20 Filmul artistic Omul cu pantaloni scurți. 11,55 Telex. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Muzică populară. 17,30 Scena. 17,50 Pentru sănătatea dv. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Teleglob. 19,05 Program de cîntece patriotice. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Seară de teatru. 21,55 Interpretul preferat : Eva Kiss. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 22 octombrie

9,00 Telescoală. 10,40 Vetre folclorice. 11,00 Teatru scurt. 11,45 Telex. 15,00 Fotbal : Dinamo — Rapid. 16,50 Muzică ușoară. 17,00 Telex. 17,20 La volan. 17,30 Ateneu popular Tv. 18,25 Film dedicat operei sculptorului Oscar Han. 18,35 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,30 Telecinemateca. Ciclul : un mare regizor : Jerzy Passendorfer. Filmul artistic : „Încredere". 21,45 Un disc pe 625 linii 22,10 24 de ore.

JOI, 23 octombrie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Gimnastică. 18,30 Muzica. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,30 Muzică populară. 20,35 Revista literar-artistică Tv. 21,35 Julie Andrews... și nu numai muzică ușoară. 22,10 24 de ore.

VINERI, 24 octombrie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,30 Box. Semifinalele campionatelor naționale. 19,15 Tragerea Loto. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul cîntecului pentru tineret și studenți. 21,05 Film artistic. Un străin în singurătate. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 25 octombrie

11,00 O viață pentru o idee. Ioan Aihanasiu. 11,30 Eroi îndrăgiți de copii (reluare). 11,55 Telecinemateca (reluare). 13,10 Toamna muzicală băcăoană. 13,45 Inscripții pe celuloid (reluare). 14,05 Telex. 14,10 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre (reluare). 15,00 Fotbal. Sport Club Bacău — F.C.M. Reșița. 16,50 Virstele peliculei. 17,40 Caleidoscop cultural-artistic. 17,55 Săptămîna economiei. 18,00 Club T. 18,55 Emisiune dedicată Zilei Armatei Republicii Socialiste România. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul cîntecului pentru tineret și studenți. 21,00 Teleenciclopedia. 21,50 Film serial : Manniz. 22,40 24 de ore. Duminica sportivă.

Televiziune

Plastica

EXPOZIȚIA – OLIVIA MOGA

După două participări expoziționale în care paleta cromatică ezita între depășirea tiparelor și linia clasicismului pur, Olivia Moga apare în expoziția de față cu o tonalitate proprie, de o evidentă maturitate artistică.

Peisagistă prin definiție, Olivia Moga știe să ne transmită temperatura labirinturilor vegetale, u'eiurile sale, într-un inspirat aliaj de nuanțe, amintind uneori prin aburul discreției de pînzele lui Simion Lucaciu.

Expoziția de la Studio Arte confirmă resursele reale ale autoarei, setea de dezvăluire muzicală a peisajului, patosul cromatic al desfășurării compoziționale. Acel lirism al străvezimilor e poate starea de vis și nostalgie, fascinația în fața tăcerilor primordiale tresărind în licărul unui fragment de natură. Așa cum afirma și Deliu Petroiu în prefața la expoziție, „Lirismul învăluie, răspîndind calmul discreția și distincția unui temperament artistic a cărui expresie se împlinește prin finețea liniei și prospetimea culorii".

Aerul vibrant al perspectivei, pacea poetică a miracolelor vegetale, fluxul incandescent de anotimpuri, cînd frunza și floarea nu vor să se stingă rămînind ca niște efigii eterne sub semnul culorii, dau o aură poematică peisagisticii sale.

Olivia Moga pătrunde în labirintul acestei naturi printr-o continuă însuflețire a tonurilor, prin plasticitatea nedezmințită a suprapunerii de oglinzi florale, oprite în punctul de accentuată expresivitate.

Filigranarea tuselor în acorduri sigure aduce în planul compoziției o înlănțuire armonioasă de detalii bine dozate, dovedind organizare deplină a spațiului surprins de limbajul cromatic.

Fascinația peisajului din „Poem cromatic la Agapia" sau „Intrare în legendă" jocul de tonuri din „Elegie lîngă amurg", accentele simfonice din „Pămînt și mare" sau „Pacea zăpezilor", limbajul eliptic din „Flori suspendate" pînă la poezia maternității din „Leagănul brațelor tale" atestă din plin disponibilitățile plastice ale artistei.

Există în aceste tablouri o liniște inefabilă, un zbor poetic prin universul vegetal, nostalgii autumnale sugerate prin nervul muzical al culorilor. Și mai există sentimentul că frunzele respiră și că petalele și-au luat flacăra direct din jarul celei ce le-a creat.

DAMIAN URECHE

Teatru

PUNCTE DE REPER PENTRU „VIFORUL"

Teatrul Național din Timișoara și-a deschis stagiunea cu **„Viforul"** de B. Șt. Delavrancea, în regia lui **Ioan Ieremia.** Ar fi trebuit să scriem **„Viforul" de Ioan Ieremia.** Fiindcă regizorul încearcă o reinterpretare a textului, mai exact, Ioan Ieremia reașează lucrurile în matca istoriei, justificînd conflictul nu prin datele temperamentale ori caracterologice ale unui personaj ci prin posibile stări de tensiune ale unui moment de istorie. Ștefăniță-vodă trebuie să umple golul rămas în urma unui gigant. Nu poate domni în umbra marelui Ștefan. Dar umbra aceasta înseamnă Luca Arbore, și boierii și Doamna, un anume fel de a gîndi și acționa, deci nu atît un trecut cît un prezent pe care Ștefăniță îl dorește altfel. Timpul a curs, roata istoriei trebuie urnită din loc și atunci acțiunile noului domn nu sînt ale omului – neputința de a ocoli violența este o vină care planează asupra unei stări de fapt, în care toți sînt deopotrivă incluși.

Drama unei multiple și complexe vinovății. Dacă mai interesează stabilirea unei vinovății. Pentru Luca Arbore și boieri, Ștefăniță însuși e o împletate; pentru domn, totul în jur este fățărnicie și minciună. Sigur că Ioan Ieremia, pentru a-și susține concepția, merge împotriva literei textului, replicile își modifică sensul, personajele nu mai păstrează datele cunoscute, acțiuni scenice noi motivează desfășurarea faptelor, personaje importante în drama lui Delavrancea devin complementare... Întreaga concepție nu putea fi revelată publicului fără un serios aport al interpreților. Și dacă **noua dramă** poate fi sesizată înseamnă că actorii **Naționalului** au dus lucrurile la bun sfîrșit. Există inegalități dar există și efortul unei interpretări sub semnul lucidității, o unei economii de efecte o înțelegerii ponderii fiecărui rol. Vom începe prin a ne referi la **GHEORGHE STANA,** nu fiindcă este interpretul „rolului principal" ci fiindcă acest Ștefăniță îi dă ocazia să se releve pe sine ca actor. **Gheorghe** Stana nu ajunge aici după o îndelungată absență din reprezentațiile Naționalului. Ar fi fals să spunem asta, dar forța de a duce un rol de asemenea întindere fără inegalități pînă la ultima cortină, posibilitatea de a construi convingător un personaj împotriva obișnuințelor noastre, nu erau certitudini. Ștefăniță era, pentru Gheorghe Stana, oricum, un examen important. Și, iată, unul reușit. El are, în rol, momente de mare frumusețe (pe care nu le exploatează), el impune personajul aparent cu lejeritate. Interpretare bazată pe concentrare interioară, ruperi de ritm, dozare a efectelor, măsură exactă a gestului și rostirii. Fără patetism, fără a-și pune în umbră partenerii. **VLADIMIR JURAȘCU** (Luca Arbore) creează contrastul necesar. Aduce încertitudinea necesară. Ștefăniță n-ar putea fi înteles dacă Luca Arbore n-ar putea fi suspicionat. Dacă Vladimir Jurăscu n-ar reuși „să joace" presupusa fățărnicie a personajului. Poate unele accente prea apăsate, poate nu cele mai bune soluții, în rostirea unor replici, diminuează acuratețea jocului său. Dar sînt lucruri care se pot ajusta de la spectacol. **Luciei Doroftei Moll** (Tana) îi revine responsabilitatea ultimei replici, cheie pentru înțelegerea concepției regizorale. Tana îl otrăvește pe Ștefăniță. Este un act pripit, unul necesar? Și, răspunzînd la această întrebare, descoperim și datele personajului gîndit de I. Ieremia și întrupat de Lucia Doroftei. Extrem de greu de tradus mobilurile acțiunii Tanei, fără a renunța la complexitatea unui personaj. Ceea ce mi se pare că ajunge să contureze Lucia Doroftei este extrem de interesant. Este îndoiala. Nu, Tana n-a salvat Moldova, dar nici durabilitatea „concilierii" cu Ștefăniță nu este decît probabilitate. Nici o certitudine. Este însă adevărat că, paralel, se poate vorbi despre o oarecare nesiguranță a interpretei, care nu mai ține de rol. Dacă afirmația noastră îi poate fi de vreun folos, iată, certificăm, a intuit exact atunci cînd nu a încercat să ne pună în față un personaj linear și nu credem că este cazul să decodifice sensuri. Dacă Tana ar deveni pur și simplu o femeie, care nu-și înțelege soțul, ar fi mai puțin interesant și am avea de-a face cu o dramă de alcov. Ori Tana (ca și Luca Arbore, ca și Ștefăniță...) este exponenta unei anume stări de fapt.

Nu dorim să complicăm lucrurile, și nici să ne repetăm dar marea calitate a acestui spectacol, în toate compartimentele sale, în toate împlinirile sale, rezidă în faptul că determină o prezență activă a spectatorului. Omul este chemat în sală nu pentru a privi și a admira ci pentru a se confrunta. Este necesar un efort, era necesar acest efort. **Teatrul Național din Timișoara** deschide porțile acestei stagiuni cu un spectacol care ne obligă la reconsiderări. Dar, în egală măsură, se obligă să nu se întoarcă pe vechi urme. Ne-am ferit, intenționat, să dăm cititorilor vreo idee concretă asupra „Viforului" lui Ioan Ieremia. Din ce se alcătuiește acest spectacol și cum trebuie aflat numai de acolo, din sala teatrului.

A. C. IORDACHE

Muzica

DEMARAJ ARTISTIC DE BUN AUGUR

Deschiderea stagiunii de concerte 1975/76 a **Filarmonicii** a ilustrat semnificația obișnuitelor întîlniri de simbătă seara, a timișoreanului cu imperiul efluviilor sonore, importanța confruntărilor perpetuu înnoitoare – în dialogul idee-afect – desfășurate pe trasee ce arcuiesc cu eleganță un distinct spațiu artistic și spiritual. Amfitrion curtenitor și generos în selecția operată, **R. Georgescu** a conferit concertului inaugural nota de elevație scontată, prin coeficienți interpretativi optimi. Dirijorul și-a structurat programul din secțiuni forte, oferindu-ni-se mentor în propriile trăiri de creator. **Concertul pentru orchestră** – exprimate într-o variantă armonică dens cromatizată, propulsată ritmic spre dimensiuni motorice frapante. După ce a acompaniat două concerte, inundate de lumina echilibrului formei, a încheiat cu **Simfonia a VIII-a** de **Dvorak,** unde a realizat – cu concursul prețios al orchestrei – un expozeu al noțiunii de picturalitate în muzică.

Val. Gheorghiu, pianistul român cu una din cele mai ridicate cote, s-a reconfirmat pe platoul stilistic, unde perlajul și minuția este chemată a clădi seninătatea apolinică, echilibrul afectiv proteic.

Cel de-al doilea simfonic, avîndu-l la pupitru pe **N. Boboc,** și-a împărțit sfera de interes între două prime audiții și popularitatea celebrului **Concert pentru pian de Schumann.** Improvizații dramatice de **I. Odăgescu-Țuțuianu** reconfirmă un talent, pregnant și aici prin varietatea scriiturii, al dramtismului activ, perorant. Inaugurînd ciclul **„Clasicii secolului XX", Simfonia a II-a** de **Sibelius** impresionează prin sufluI puternicei originalități emanat. Admirabil redat jocul de umbre și lumini al părții a II-a, cît și finalul tranșant, în care alămurile au avut de rostuit incizii de mare forță expresivă. Un bard al sufluIui scandinav care, ocolind filiațiile impune o spiritualitate de rară seducție. Pianista **Olga Iovanovic** ne-a apărut temperamental inadecvată chemărilor licitate de vizionarii muzicii romantice. O versiune corectă, dar sufocată de segmentarea cvasi-anatomică a infrastructurii motivice, utilă în iluminarea complexului polifonic al unei **Fugi de Bach,** improprie însă vibrantelor efuziuni schumaniene.

DORU MURGU

Etnologie

RELAȚIA DINTRE CĂRȚILE POPULARE ȘI FOLCLOR

În **„Introducere"** la lucrarea **„Cuvente den betrîni",** Hașdeu remarca întrepătrunderile dintre elemente și motive literare aparținătoare cărților populare și folclorului. Bunăoară, analizînd scrierea **„Istoria preafrumosului Arghir și prea frumoasei Elena",** Hașdeu spune că geneza acesteia este legată de un material folcloric, afirmație pe care o argumentează relevînd o seamă de asemănări între respectiva carte populară și unul din basmele culese de frații Schott. Prin incercarea de a găsi izvoarele folclorice ale unor scrieri populare, Hașdeu anticipează concepția temeinic fundamentată a unor istorici literari de azi, care consideră că originea unor cărți populare trebuie căutată în literatura orală, străveche, a popoarelor. În acest sens, I. C. Chițimia, prezintă astfel, problema cheie a relației dintre cărțile populare și folclor: **„Chiar cînd o temă sau un motiv au trecut dintr-un loc în altul pe calea textelor scrise, de cele mai multe ori analiza atentă dovedește că pleacă de la un vechi fond folcloric. În consecință, opinăm că textele scrise n-au creat elementele care se regăsesc astăzi în folclor, ci ele însele le-au absorbit din vechea literatură folclorică a popoarelor, le-au dat circulație și le-au perpetuat" (Problema raportului dintre cărțile populare și folclor,** în **Analele Universității din București, Seria Științe sociale, Filologie, nr. 23, anul X, 1961, p. 58).** În situația aceasta se poate, desigur, vorbi despre posibilitatea unor contaminări între cărțile populare și folclorul literar. Fenomenul este determinat, în mare parte, de **legitatea afinității,** care se poate manifesta de deplin în acest caz, întrucît scrierile populare conțin numeroase elemente din acel **„vechi fond folcloric"** al popoarelor. Prin urmare, efectuarea contaminării va fi înlesnită de unele trăsături ale scrierilor respective, care prezintă analogii cu caracteristici esențiale ale folclorului literar. Se poate constata, de pildă, că **„literatura populară scrisă are mult din structura și variabilitatea de narațiune care o apropie de literatura orală"** (I. C. Chițimia, op. cit. p. 59), și ceea ce este mai important, limba cărților populare se apropie mult de stilul oral.

Analogia între structura compozițională a narațiunii din basm și cea din literatura populară scrisă a fost sesizată și de Hașdeu. O specie a folclorului literar situată la interferența riturilor de însănătoșire cu cele de moarte, anume **„Numărătoarea mare"** este creată în urma procesului de contaminare dintre un text apocrif și descîntec. Atingînd un grad înalt de laicizare, legenda apocrifă și-a schimbat funcția internă, devenind o categorie a folclorului ceremonial, asoect pe care l-am făcut cunoscut public într-o altă împrejurare, menționînd că „Numărătoarea mare" este o subspecie a descîntecului și nu o simplă legendă, fără nici o finalitate, așa cum a fost considerată, îndeobște, această creație, pînă acum, în folcloristica românească.

În privința absorbirii unei scrieri apocrife de către folclor, se poate arăta că: 1) un text, cu caracteristici speciale, prin care se apropie de una din speciile folclorului literar, poate pătrunde în literatura populară, avînd chiar o circulație foarte largă; 2) devenind un bun folcloric, textul este supus transformărilor stilistice și i se poate schimba funcția internă, prin asimilarea, funcțională, de către una din speciile folclorului cu care prezintă înrudiri.

AUREL TURCUȘ

Curier Literar

Ion Bălan la cincizeci de ani. Revista de limbă română *Lumina* din R.S.F. Iugoslavia dedică ultimul număr (6) prozatorului, poetului și omului de cultură *Ion Bălan,* cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de viață. Personalitate marcantă a vieții cultural-artistice din țara vecină, talent multilateral, om de înaltă probitate morală, Ion Bălan reprezintă în același timp – și prin funcția pe care o deține de peste două decenii, de redactor șef al revistei *Lumina* – și un veritabil animator al vieții artistice, descoperind talente, promovind valori, menținînd un climat de emulație propice dezvoltării literaturii de limbă română din R.S.F. Iugoslavia.

Numărul festiv al revistei apare sub îngrijirea lui Radu Flora care-l și prefațează („Deceniile lui Ion Bălan"). Mihai Avramescu își reamintește – cu plăcere și căldură – de activitatea comună, Emil Filip vorbește despre „Tăcerile lui Ion Bălan", Felicia Marina Munteanu, despre profesorul Ion Bălan, iar Momčilo Paraušić se apleacă plin de înțelegere asupra operei sărbătoritului.

O secțiune importantă din revistă este rezervată operei originale: aprecieri critice – selecțiuni – la opera lui Ion Bălan semnează Saša Pană, Mihai Condali, Ion Novac, V. Ganea, Octav Păun, Radu Flora etc. „Din generația începătorilor literari – spune V. Ganea – în jurul vîrstei de cincizeci de ani acum, un loc important îl ocupă Ion Bălan, poet și prozator, autorul unor volume de schițe și nuvele ca „Flăcări în noapte", „Drumuri și nori", „Ninalb". Ultima carte e și cea mai matură. Autorul profesează o literatură a descripției lumii, rurale, realismul său fiind liric: desenul e alb-negru, simplitatea fiind calitatea esențială a acestei proze, suav melancolice, ale cărei repere le-ar putea constitui, probabil, ramificațiile semănătoriste ale deceniului al doilea. Proza lui Ion Bălan are valoarea unui document presupunînd o confesiune îndărătul nuvelelor, fiind în același timp și diagrama sensibilității de excepție".

A. BALTHAZAR

Oaspeți ai orașului

VALENTIN GHEORGHIU

Este greu să definești, într-o simplă pauză de concert, atîtea lucruri fundamentale. L-am întrebat totuși, pe maestru despre felul în care se poate afirma personalitatea interpretului alături de dirijorul care poate fi și el o personalitate. Maestrul mi-a răspuns că și unii și alții trebuie să servească partitura, că în lumina acesteia nu există diferențe de vederi, opinii. Dar dacă totuși există? Atunci interpretul trebuie să re-trăiască ceea ce a spus compozitorul, închipuindu-și că se află în locul acestuia. Un difuzor fidel, plus trăirea, incadescența interpretării. Ce este creația interpretului? Poate că o continuă adaptare. (Pare un paradox, dar se pare că în noianul de interpretări foarte „originale" și de artiști dornici de afirmare și excentrici, punctul de vedere ponderat al maestrului este un adevăr). Dacă sînt un lucid? Trebuie să facem distincție între expresivitate și sentimentalism. (Aici renumitul pianist nu e de acord cu interpretarea „rece", fără viață, dar se situează oarecum pe o linie de mijloc, între rațiune și sentiment, așadar, acea „adaptare" și „retrăire"). Există un public care aplaudă puțin, dar simte mult: nordicii. (Asta vizavi de întrebarea: cum vedeți relația public-interpret, receptivitate spontanee). Uneori publicul plaudă efectele ieftine, romanțiozitățile, teatralitatea noastră, a interpreților. TREBUIE SĂ

Banatica

PIESE DE PORT POPULAR PENTRU GĂTEALA CAPULUI

Alături de opreg piesele de acoperire a capului – ceapsa cealma, conciul tulbentul se înscriu între elementele de port care diferențiază costumul popular bănățean de cel al altor zone etnografice din țara noastră.

Este important de reținut faptul că ele intrau numai în componența costumului femeilor căsătorite, constituind prin aceasta un simbol de stare civilă, așa cum remarca, dealtfel, la sfîrșitul secolului trecut și Sofronie Liuba (în „Topografia satului și hotarului Măidan", Caransebeș, 1895) relatînd pieptănătura femeilor și portul cu ceapsă din satul Măidan:

„La neveste părul, astrîngîndu-se la un loc să leagă în jurul peptenului sub crescet de către ciafă, și să leagă napoi cu o cîrpă, ca semn al atîrnării de la cineva. Femeile bătrîne însă, își sucesc părul în jurul conciului. Conciul e un fier subțire încovoiat, așa că jumătate să fie pre partea de dinainte a capului, în carea e legată și ceapsa împistrită frumos, așa că acoperă **cemea,** sau craniul, ear jumătate ore partea dinapoi pînă la ceafă. Preste conci, apoi își leagă fruntea cu o mărămă împăturită în lățime de trei degete și mărama să înoadă îndărăt la ceafă".

Cercetătoarea Elena Secoșan, stabilește trei faze în cadrul practicii de învelire a capului femeii căsătorite:

1. strîngerea părului prin împletire
2. susținerea lui printr-o țesătură de diverse forme și denumiri (legătoare, tulpan, căiță, fes, ceapsă, etc.)

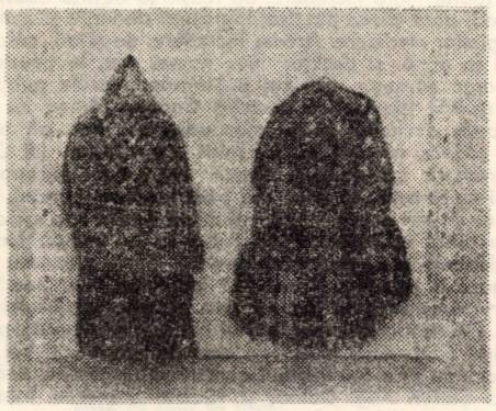

3. învelirea capului (peste piesele amintite) cu un șterg, maramă, conciu (în lucrarea **„Elemente caracteristice ale portului popular în Banat",** Tibiscus, Etnografie, 1974, p. 70).

Ceapsa, purtată în zonele muntoase ale Banatului este deci, un element de port caracteristic în faza a doua de învelire a capului, necesară susținerii părului împletit în creștet, în timp ce conciul sau cealma specifice zonelor de cîmpie, reprezintă faza a treia și ultima avînd rostul de a acoperi părul femeii căsătorite, ca și marama.

Ceapsa este o bonetă de formă dreptunghiulară în Valea Bistrei și triunghiulară în Țara Almăjului, compusă din două părți: fundul cepsei și marginea laterală, denumită „obadă". Confecționată din pînză de cînepă sau bumbac, ea este împodobită pe întreaga suprafață cu cusături din lînă în motive geometrice, predominînd rombul (denumit **local** „roată", sau „stea"), ciutura, sau cîrligul, realizate în culorile roșu, negru, brun și puțin alb. Conciul are o formă pătrată cu marginile atîrnînd pe ceafă și este de asemenea compus din două bucăți de țesătură: cîrpa, (un pătrat țesut), în jurul căreia se coase o fîșie lungă și îngustă de material denumită **„bată".** Ornamentul realizat în țesătură (în tehnica „pe dos", urmărit cu o oglinjoară pusă între firele urzelii) din lînă, arămiz, sau fire metalice, constă în mărunte desene geometrice denumite **local** „cocori", **„stele",** „prescuri" etc.) care avea în vechime funcție apotropaică, ca de altfel, și desenele de pe ceapsă.

La acestea se adaugă conciul cu bani, denumit în unele părți și căpiță, care prin fastuozitatea lui a impresionat pe mulți călători străini ce s-au abătut pe aceste meleaguri.

Forma și ornamentul pieselor bănățene de acoperire a capului conferă acestei zone etnografice un loc aparte în structura morfologică a costumului popular românesc.

ARISTIDA G. TURCUȘ

FII PROPRIUL TĂU CONTROLOR DE SENTIMENTE ; ai voie să colorezi, însă fără a depăşi măsura. Cît despre colaborarea mea cu orchestra timişoreană a Filarmonicii ? De la începuturile ei. De un sfert de secol. Ascensiunea ei e clară. Mă leagă amintiri mai ales de regretatul Mircea Popa. Am rezerve în ceea ce priveşte sala, cu acustica ei, apoi pianul, care nu-ţi oferă prea multe posibilităţi. (Posibilitatea lui Valentin Gheorghiu este însă aceea de a struni orice fel de instrument, sală şi spectator, aceea a unui artist aflat în plină virstă a creaţiei).

LUCIAN BURERIU

Panoramic

● **Al X-lea Salon internaţional de artă fotografică** este deschis la Arad pînă în 26 octombrie. Organizatori : Asociaţia artiştilor fotografi din R.S.R., Foto Club Arad şi Comitetul judeţean de cultură şi educaţie socialistă. Expun artişti fotografi din peste cincizeci de ţări ale Europei, Asiei, Africii şi Americii. ● **Revenim** asupra programului Festivalului cărţii româneşti. În Timişoara, Lugoj, Jimbolia, Buziaş, Sinnicolaul Mare, Deta, la librării, în instituţii, întreprinderi, case de cultură, biblioteci, cămine culturale, au fost programate acţiuni diverse, printre care : şezători literare, simpozioane, dezbateri, spectacole, expoziţii, standuri de carte, întîlniri cu scriitori, concursuri, mese rotunde, consfătuiri, lansări de carte etc. Manifestările se desfăşoară pînă în 20 octombrie a.c. În zilele următoare : (18 X) la I.I.L. „Banatul" Sinnicolaul Mare va putea fi urmărit montajul de versuri „Tineret eroic, tineret constructor", la liceul „C. Brediceanu" Lugoj are loc dezbaterea „Proza română contemporană" condusă de prof. Zeno Megheţiu; la ILCHIM Deta un jurnal vorbit cu tema „Călători români pe meridianele lumii"; (în 19 X), Biblioteca judeţeană Timişoara organizează consfătuirea „De la jucării şi jocuri la lectura cărţilor" destinată, desigur, micilor cititori de carte; (în 20 X), I.U.P.S. „9 Mai" găzduieşte dezbaterea „Conducerea şi planificarea ştiinţifică a economiei, factori determinanţi în îndeplinirea obiectivelor stabilite de Congersul al XI-lea al P.C.R." condusă de inginerul Gh. Copăceanu, iar la Casa de cultură a studenţilor din Timişoara are loc întîlnirea cititorilor cu autorii Olimpiu Matichescu, Nicolae Coman şi V. Morariu, acţiune cu care Festivalul cărţii româneşti se închide. ● **Teatrul German de Stat** a prezentat în premieră „Moartea unui artist" în regia lui Dan Radu Ionescu. ● Aflăm că piesa dramaturgului timişorean **A. Gh. Ardeleanu „Evadare eşuată"** a fost distinsă cu o menţiune la Concursul de scenarii pentru Teatru Radio-Tv. Pe scena Naţionalului timişorean s-au jucat în stagiunile trecute „Coroană pentru Doja" şi „Apassionata". ● La Muzeul din Oraviţa s-a deschis (vernisajul — 12. oct. 1975) o expoziţie retrospectivă „Ion Isac". ● Cenaclul „Ridendo" a avut în sumarul şedinţei literar-umoristice din 13 octombrie : cuvîntul despre „Literatura umoristică din Banat" al criticului literar Nicolae Ţirioi, un recital de poezie şi proză umoristică susţinut de actori ai Teatrului Naţional din Timişoara, o proiecţie de filme semnate de Iosif Costinaş.

A.I.C.

Radar

● *În cadrul zilelor medicale timişorene*, a avut loc la Timişoara o sesiune pe ţară de stomatologie organizată de secţia de stomatologie şi de igienă a USSM. S-au susţinut 42 de referate şi comunicări ştiinţifice. ● Prof. dr. ing. *Traian Sălăgean*, directorul *Institutului de sudură şi încercări de materiale ISIM — Timişoara*, ne informează că zilele acestea s-a deschis ciclul de prelegeri intitulat *„Teoria comportamentală"*. El este destinat cadrelor de conducere şi se ocupă de unele aspecte ale psihologiei managementului. Printre temele tratate figurează : motivaţia, creativitatea, psihologia succesului şi aprecierea cadrelor, relaţiile umane, programarea timpului şi altele. Prin înţelegerea acestor probleme, cadrele de conducere vor putea antrena mai uşor personalul în diferite acţiuni şi, într-o privire mai cuprinzătoare, factorul uman, fundamental pentru producţia de bunuri materiale. ● *„Pedagogia generală"*, amplul tratat al profesorului timişorean Victor Ţircovnicu, a apărut recent la *Editura Facla* ca al 150-lea titlu şi a fost lansat la Timişoara, în 15 octombrie, în cadrul decadei cărţii româneşti. ● De curînd, a avut loc la Timişoara, conferinţa pe ţară organizată de *Clinica oftalmologică*, pe tema patologiei scleroticei. Au participat cadre universitare, clinicieni, specialişti din toată ţara şi au fost prezentate peste 40 de comunicări ştiinţifice. ● *În Minsk* s-a creat un Institut de microbiologie care cercetează bazele sintezei microbiologice a albuminelor, vitaminelor şi grăsimilor din materii prime nealimentare. Se desfăşoară cu succes experienţe de selecţie a unor microorganisme utile industriei şi agriculturii ● *Combinînd tehnica televiziunii* cu aceea a ordinatorului, la *Institutul de fizică electronică din Stuttgart*, s-a pus la punct un aparat pentru transpunerea directă a imprimatelor în caractere Braille. Filmate, imprimatele transpun textul Braille pe o bandă în relief a cărei viteză poate fi reglată după voinţă. ● *Tehnicieni vest-germani* au elaborat o oglindă colectoare pentru conversiunea luminii solare în căldură. Cu ajutorul unui instrument de formă cilindrică, avînd o cupă parabolică, se concentrează lumina soarelui într-un tub metalic negru prin apa încălzită la 90 de grade ● Profesorul *Theodor Wieland* cercetează proprietăţile conţinute în veninul ciupercii bulboase. Savanţii francezi, italieni, americanişi vest-germani au constatat că este suficientă o cantitate infimă de otravă pentru a elimina o enzimă vitală din celula umană. Un derivat chimic al acestei ciuperci, care nu este toxic pentru om, distruge celulele tumorale. Eficacitatea acestei variante este testată actualmente asupra culturilor de celule contaminate cu viruşi cancerigeni.

VAL. D.

Cadran

Congresul scriitorilor iugoslavi. În zilele de 2-4 octombrie s-a desfăşurat la Belgrad al 8-lea congres al scriitorilor iugoslavi. Preşedinte al Uniunii Scriitorilor a fost ales poetul Gustav Krclec. ● **Scoica de aur.** La ediţia din acest an a Festivalului de la San Sebastian, premiul „Scoica de aur" a fost decernat filmului **Los Furtivos** al lui Luis Borau. Gena Rowlands a fost distinsă cu Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină (în filmul **A Woman under the influence**), iar Al Pacino, pentru rolul din **Dog Day Afternoon** a primit Premiul pentru cea mai bună interpretare masculină. ● **Lemn şi sculptură.** Dialogului în care intră această materie tradiţională, lemnul, cu cercetările din creaţia sculptorilor de azi i-a fost consacrat din vară pînă în cursul acestei luni un vast spaţiu la Sainte Menehould (Franţa). La marea expoziţie în aer liber au participat personalităţi de primă mărime ale sculpturii contemporane : Achiam, Apostu, Cardenas, Colvin, Faivre, Gilioli, Knez, Etienne Martin, Otero, Penalba, Pol Bury, Stahly, Vignando ş.a. ● **Un neo-clasic al filmului.** La 30 de ani, regizorul francez Guy Gilles e autorul a cinci lung-metraje (din care trei premiate), a peste 10 scurt metraje, a numeroase emisiuni TV., între care un recent medalion consacrat lui Jean Genêt. „Curajul simplităţii ? Fragilitate a frumuseţii efemere ? Candoare superbă şi senzualitate a privirii" ?, se întreabă criticii după vizionarea ultimului său film, **Grădina care se leagănă**. Răspunsuri (într-un interviu recent acordat) : „Abordez filmele din unghiul artelor plastice : desen, pictură, modelaj, ceramică şi chiar decoraţie. Dar nu am o viziune picturală a cinematografului. Filmul şi pictura sînt două lucruri total diferite ... Efortul pe care-l depun acum este de a mă îndepărta de literatură. Am început să fac filme de foarte tînăr, pe vremea cînd regizori ca Varda sau Resnais încercau să pună la punct un cinematograf, în acelaşi timp literar şi vizual ... Eu sînt de fapt un neo-clasic". ● **„Orfeu şi Euridice".** După succesul înregistrat acum un an cu baletul „Ifigenia în Taurida", calificat de critică drept principalul eveniment al stagiunii '73/'74 din R.F.G., Pina Bausch a oferit publicului un nou spectacol inspirat de opera lui Gluck, **Orfeu şi Euridice.** Fuziune organică a unui model clasic şi a unei viziuni coregrafice contemporane, creaţia Pinei Bausch a fost apreciată drept „o nouă contribuţie excepţională în dezvoltarea baletului modern". ● **Şapte spade de melancolie** se intitulează primul volum de memorii al creatoarei cabaret-teatrului în Franţa, Agnès Capri. Prietenă apropiată a lui Picasso, Jouvet, Pitoeff, Agnès Capri îşi scrie amintirile cu aceeaşi vervă cu care, înainte de război interpreta poeziile lui Apollinaire, Max Jacob, Henri Michaux, J. Prévert.

ARIADNA

Marginalii

(Urmare din pag. 1)

fiind materialul de lucru cu suprafeţe cu un coeficient minim de aderenţă a culorii. Dar Corneliu Ionescu a realizat cele mai neaşteptate compoziţii pe vase de flori, farfurii de ceramică şi porţelan, ceşti de cafea etc., compoziţii în aceeaşi manieră, a ştiutei sale picturi.

Corneliu Ionescu se gîndea încă în urmă cu cîţiva ani la aplicabilitatea largă, la scară industrială, a cîtorva din sutele de modele propuse spre înfrumuseţarea locuinţelor noastre, a obiectelor de uz casnic, a vaselor de ceramică şi porţelan, a obiectelor de marochinărie, a bijuteriilor. A fost invitat şi a expus de două ori, la Institutul de creaţie şi estetică a producţiei al Ministerului industriei uşoare, peste patru sute de modele. Presa (Flacăra, Familia, Orizont, Flamura roşie Reşiţa, Făclia din Cluj) a fost entuziastă în aprecieri, organizatorii şi directorii de întreprinderi specializate, de asemenea. Dar totul s-a oprit la acest entuziasm.

Să fie oare atît de greu să multiplici un model de porţelan, ceramică, mătase, marochinărie ? De ce oare atîta indiferenţă faţă de calitatea ornamentaţiilor obiectelor uzuale ?

Pictorul Corneliu Ionescu ne spune cu candoare şi modestie — „viaţa este frumoasă şi trebuie trăită frumos ... frumosul, nu poate să nu triumfe" ... Îi dăm dreptate, pentru că pledoaria noastră, uşor sentimentală şi patetică, s-a dorit a fi pentru un om şi pictura sa şi, nu în ultimă instanţă, pentru frumos

Evrika!

● **Într-o fîntînă seacă nu vei mai vedea oglindindu-se cerul, ci propria ta ţărînă.**

● **Aşa e el, vorbeşte repede ca să creadă lumea că are multe de spus.**

● **Poetul plin de orgoliu vede în orice piatră propria-i statuie cu chipul încă necioplit.**

● **În faţa veşniciei să nu întinzi preţul.**

● **Cînd toţi oamenii lumii vor fi civili, soldaţii păcii vor fi fără număr.**

● **Sfiosul îşi etalează orgoliul cu violenţă, cînd este ocuzat de timiditate.**

ION VELICAN

Mica antologie

EMINESCU

O, el este atît de frumos
şi atît de înalt
cum numai zorilor
le este dat
să-şi înalţe
umerii de albastru
într-un cult românesc.

Numele său,
ca un abur de inserare
pe care munţii îl înalţă
peste liniştea nopţilor,
se coboară în noi
şi în freamătul timpului —
pînă la contopire.

SĂ TRECI PRINTR-O LUMINĂ ...

Să treci printr-o lumină de cintec
şi să priveşti cum umbra ţi se desface în culori singerii
seara, cînd ochiul nisipului arde într-o flacără
dureros de albastră,
e ca şi cum o nuntă ar cobori pe un fluviu de dragoste
şi luminile s-ar petrece toate prin sufletul tău
ca un tremur de harpe ...

Privirile înlănţuie pămîntul
precum pasărea dimineţii, braţul de foc al istoriei
iar noi, sădiţi în neodihna cimpiei
culegem imnuri
şi le petrecem, odată cu fluierul codrilor,
pînă în vadul luminii.

Acolo, tărmurile se înfioară de atingerea paşilor,
pe ram, pasărea se preface în fruct,
iar eu, asemeni izvorului logodit cu floarea dinspre inimă,
în cîntecul mării ...

MARIN RADA

Urmări

(Urmare din pag. 1)

să aibă o siguranţă cînd ia o carte. Dar şi la **„Risipitorii"**, de pildă, o carte grea, am fost nevoit să fac două transformări mari. Acum, la ediţia a treia, ea a rămas însă aşa cum este, definitivă. La **„Intrusul"**, în schimb, nu am adus nici o modificare. La **„Friguri"**, iarăşi nimic, iar dacă am scos din **„Delirul"** o anumită scenă petrecută în redacţie, a fost datorită unor note de protest ale cititorilor. Aşa sînt cititorii noştri. Ei se mai gîndesc şi la viitor, şi la copiii lor, ce se fac ei dacă pică o carte în mîna copiilor şi dau de asemenea scene ...".

Despre viaţa ţăranilor de azi nu veţi scrie ?

„Acum, la sat, au loc fenomene ce trebuie adînc studiate, ele au consecinţe mari asupra societăţii, dar mie nu-mi este posibil să mai urmăresc aceste fenomene. Scriitorilor tineri însă le stă în faţă acest teritoriu. Ei pot să scrie".

De ce nu sînt mai cunoscuţi scriitorii noştri peste hotare ?

„Lovinescu vorbea despre caracterul culturii europene şi necesitatea sincronismului literar, despre necesitatea ca valorile să circule automat în toate culturile şi în toate sensurile. Nu s-a produs însă acest sincronism nici pînă azi. Blaga, Barbu, Arghezi ar fi trebuit să fie traduşi, cunoscuţi, citiţi. Şi nu s-a întîmplat aceasta. Rămîne deci problema pătrunderii literaturii române în alte ţări. Fiindcă valorile noastre nu sînt cu nimic mai prejos decît altele şi ar fi nevoie ca ele să pătrundă. Dar cărţile răzbat greu. Mai cu seamă poezia, pe care cititorii, conform unei psihologii curioase, nu o agreează prea mult, ca să nu spun că în occident poeţii nici nu sînt măcar tipăriţi. La noi, totuşi, e cu totul altfel. Există o sete de cultură. Cărţile sînt accesibile şi e bine că este astfel. Literatura, pe lîngă faptul că face distracţia unei largi pături, devine şi operă de cultură".

Cînd scrieţi, vă interesează fondul sau forma ?

„Nu mă interesează stilul. Eu vreau să exprim ceva. „Ele există şi în cărţile mele. Un scriitor realist, trebuind să descrie o realitate, nu o poate face la modul idilic. Sigur, nu e cazul să plouă cu injurături, dar nici nu poţi împiedica să intre în pagini unele cuvinte mai dure. Depinde asta însă şi de fiecare cititor, cu sensibilitatea lui".

Ce carte vrea să fie „Delirul" ?

„Ea e o carte împotriva violenţei. Dar nu e un roman istoric. Eroul meu străbate un moment de criză, iar istoria, în acest sens, este doar un fundal. Asupra acestei perioade n-am să mai revin. Am acolo în carte „băieţii" mei, Paul Ştefan, Luky şi ceilalţi, pe care vreau să-i urmăresc în volumul al 2-lea, a cărui documentare e stufoasă, documente, memorii, adică o fază de început, după care ...".

*

Scriitor de amplă forţă epică dar şi de o putere analitică deosebită, un deschizător de drumuri în teme de care alţii nu s-au atins, om al condeiului, care nu a cunoscut teritoriu prohibit, un fermecător creator de limbă, de-o bogăţie inestimabilă, Marin Preda a cunoscut, cu fiecare carte, aprecierea unanimă a miilor de cititori, dar şi a unei critici entuziaste.

Scriitor şi om de o profundă forţă morală, de o plăcută camaraderie, cînd e vorba de generaţia care vine în urma sa, caustic şi iubitor al muncii pe manuscris, răbdător în aşteptarea victoriei meritate în arta sa dificilă, dar şi un polemist înfocat cînd se pune problema vocaţiei scriitoriceşti şi a celor care vor să pătrundă în cetatea literelor fiind doar simpli „făcători de cuvinte", lui Marin Preda, ilustrul nostru scriitor, care a onorat, alături de subtilul şi finul poet Cezar Ivănescu, aşezămîntul de cultură al Universităţii şi oraşul nostru, i se cuvin, poate, aceste versuri din „Divina cocedie", a divinului Dante :

„Fiule, focul vremelnic şi cel veşnic
Le-ai văzut, şi-ai ajuns la locul
De unde eu însumi mai departe să văd nu pot".

In dialog

Un caracter. În **„Moromeţii"**, e un personaj, Guica. Ei, mă străduiam ca ea să prindă viaţă. Şi a prins. Apoi, după asta, mi-am dat seama că şi forma, stilul în care om exprimat totul, a devenit adecvat. Sînt însă scriitori mari stilişti, ca Fănuş Neagu sau Matei Caragiale, cu splendidul său roman, splendid şi ca stil şi ca fond de idei".

(La această întrebare a răspuns şi poetul **Cezar Ivănescu :** „Stilul e propria fiinţă. Nu fondul sau forma sînt importante, ci ceea ce transmite această fiinţă creatoare". Tot el s-a referit la faptul că : „Poezia şi valorile autentice poetice se cunosc şi se ştiu. Sînt poeţi care publică pentru a fi publicaţi şi alţii pentru un sens profund uman. Poezia fiind un exerciţiu dificil, ea cere şi sacrificiu şi severitate cu tine însuşi". În continuare, **Marin Preda** a fost întrebat :)

Aţi scoate opere definitive cu tot ce aţi scris pînă acum ?

„Ana Roşculeţ" n-aş reedita-o. Nu m-am gîndit niciodată s-o refac, deşi începutul ei este bun. Revin asupra unei cărţi tocmai pentru că mă gîndesc că o lucrare ar putea să supere pe cititor încît s-o abandoneze, dacă eu n-am lucrat suficient asupra ei. În **„Risipitorii"** am găsit stilul direct, diferit de **„Moromeţii"**. În **„Delirul"**, cred că aveam deja cîştigat acest stil, încît marea experienţă dinainte acum mi-a folosit, enorm, în colorarea scenelor, de pe stradă, din ambianţa redacţiei ş.a.".

Admiteţi noul experiment în proză ?

„Noul roman a fost un experiment. Şi la noi au existat amatori. Stilul său descriptiv, la suprafaţa obiectelor, s-a dovedit însă cu slabe ecouri. Cititorul iubeşte şi azi cărţile marilor clasici, alături, desigur, şi de unii mai moderni, ca Proust, foarte citit şi la noi".

Vă ridicaţi împotriva cuvintelor mai dure ?

Colocvii internaționale

Poezia americană a deceniului șapte

Dialog cu poetul KEITH WILSON

NOTĂ BIOGRAFICĂ : **Keith Wilson, născut la Clovis, statul New Mexico (1924) este unul din cei mai reprezentativi poeți ai sudului Statelor Unite, a cărui carieră poetică se circumscrie aproape în întregime deceniului al șaptelea. Volume publicate :** Sketches for a New Mexico Hill Town **(Crochiuri pentru un oraș de munte din New Mexico) 1966 ;** Sequences **(Secvențe), 1967 ;** The Old Car **(Mașina veche), 1969 ;** Graves Registry and Other Poems **(Brigada militară de înhumări și alte poeme), 1969 ;** Homestead **(Ferma), 1969 ;** Midwatch **Cartul de noapte), 1972 și** The Old Man and Others **(Bătrînul și ceilalți), 1972. La acestea se adaugă masiva prezență a poetului în peste două sute de reviste literare, precum și douăzeci și cinci de antologii naționale de poezie (între care „31 American Poets", 1968 și „Passing Through. An Anthology of Contemporary Southwest Literature", 1974). În prezent, K. Wilson deține catedra de poezie a Universității din New Mexico și în această calitate funcționează pe lîngă catedra de limbă engleză a Universității Babeș-Bolyai, în cadrul programului Fullbright-Hays.**

– Făcînd o retrospectivă a ultimilor zece, cincisprezece ani de efervescentă activitate poetică americană, care sînt, după părerea dumneavoastră, notele dominante ale noului peisaj liric, de altminteri destul de complex și contradictoriu ?

– În ansamblu, se face remarcată o întreagă mișcare dinspre diversele acumulări și înnoiri de care a beneficiat cultura americană : ca, de pildă, redescoperirea tradiției indienilor americani și a unui nou sentiment al apartenenței etnice ce tinde să redefinească cultura poetică a Statelor Unite, nu în opoziție, ci în continuitatea întregii culturi a continentului american. Un alt aspect care mi se pare cît se poate de îmbucurător rezultă din reputația remarcabilă de care se bucură în prezent opera unor Pablo Neruda, Octavio Paz sau Gabriel Marques, scriitori care au lărgit însăși accepțiunea termenului de „american". În statul meu, bunăoară, revista colegiului la care activez, **Puerta del Sol,** publică cel puțin tot atîția poeți mexicani cîți poeți de limbă engleză. Am început și noi să folosim accepțiunea lărgită a termenului „americano" referindu-ne la toți acei ce activează pe cele două continente americane. Acest fapt este îmbucurător deoarece prin tradiție popoarele americane au păstrat sentimentul descendenței „coloniale" față de Europa în vreme ce ultimul deceniu marchează, după părerea mea, constituirea unei autentice conștiințe americane, într-un fel similară dezideratului clamat cu mulți ani în urmă de Whitman.

– În ce măsură a afectat acest nou sentiment relația cu literatura și cultura europeană ? A cîștigat poezia americană, în virtutea acestor modificări de optică, o recunoaștere universală mai substanțială ?

– Cred că da. Revistele engleze, bunăoară, sînt silite și ele să recunoască că ponderea creației poetice autentice, centrul efervescenței literare, s-a mutat din Anglia în America. Asistăm aici la o masivă diversificare a vocilor poetice, ce merge în paralel cu afirmarea acestora în plan social și politic, în cadrul mișcării de cîștigare a drepturilor cetățenești. Pe de altă parte, se remarcă intrarea tot mai semnificativă a republicilor Americii Latine în conștiința noastră literară. Un grup care paradoxal, rămîne în afara acestui fenomen, este cel al literaturii canadiene, în principal deoarece această literatură este prea tributară celei americane (a Statelor Unite). După părerea mea, unul din cei mai mari poeți americani contemporani este mexicanul Antonio Paz. Mulți tineri scriitori ca Ricardo Sanchez, Anthony Piccione, Puentes etc. s-au afirmat în chip strălucit atît în poezie cît și în roman. În aceeași măsură a început să se facă remarcată vechea cultură indiană în opera unor tineri poeți ca Simon Ortiz. Față de aceste voci, de o noutate și robustețe ieșită din comun (chiar dacă ele fructifică tradiții cu o istorie extrem de veche, dar încă necunoscută în ansamblu), multe din preocupările literaturii europene (să zicem disputa în jurul lui Eliot) par obositor de anacronice. Poeți ca Pablo Neruda, William Carlos Williams sau Wallace Stevens aparțin deja unei generații anterioare, dar ei au eliberat într-un fel generația mea (generație de mijloc) de o serie de inerții, iar acum o întreagă generație mai nouă (poeți între douăzeci și treizeci de ani) a pornit-o pe un drum propriu.

– Este această emergență a unor noi culturi etnice o dovadă a reafirmării viabilității literaturii „regionaliste", ori poate aspiră și ele la integrarea în același circuit „internațional" de valori ?

– Chestiunea relației dintre regionalism și universalitate m-a fascinat întotdeauna, căci mă reîntoarce cu gîndul la conceptul lui Marshall McLuhan de „sat global" („global village"). Un exemplu : cînd a murit Neruda am aflat vestea în cîteva ore și am avut sentimentul că mi-a murit un prieten sufletesc în casa vecină, deși eram despărțit de el printr-un jumătate de continent. Cei doi termeni, cel puțin pentru mine, nu sînt opuși. Regionalismul și internaționalismul aparțin aceleiași viziuni integratoare a lumii, foarte apropiată de concepția indiană sau celtă privind armonia funciară dintre particulele individuale. Se vorbește azi chiar despre o „estetică a ecologiei" : trebuie conservat totul pentru a te putea integra în ciclul complet al culturii umane. Este aproape un truism faptul că nu poți scrie pînă ce nu ți-ai descoperit rădăcinile : eu le-am descoperit în cultura regiunii mele. Dacă am putut stabili un dialog semnificativ cu un poet ca Aurel Rău, a cărui operă o prețuiesc în mod deosebit, se datorează tocmai faptului că Aurel Rău este atît de intim legat de istoria unui spațiu aflat în inima României, iar eu de cea a statului New Mexico – în ciuda diferenței aparent insurmontabile dintre sferele noastre etnice și limbile pe care le vorbim.

– Judecînd după majoritatea volumelor pe care le-ați publicat (de la Graves Registry la Midwatch) tocmai acest sentiment al istoriei, deopotrivă vechi și recente, este principala resursă a poeziei practicate de dumneavoastră și majoritatea colegilor de generație. Această atitudine presupune evident o angajare politică semnificativă, ca atunci cînd transpuneți dureroasa experiență a războiului din Coreea. Ați putea argumenta sursele acestei radicalizări a poeziei americane mai noi, conștiința pregnantă a responsabilității în fața atrocităților de război ?

– Într-adevăr, noul sentiment al istoriei, cu tot dramatismul și erorile pe care le angajează, ne face pe noi poeții să ne comportăm ca niște adevărați istorici. Întreaga concepție elitistă, romantică, a poetului izolat de contingent, s-a modificat. Poetul modern, pentru a folosi excelenta analogie a unui contemporan, este însul care călătorește în capul trenului, în vreme ce generația din care face parte e instalată comod în mijlocul și coada lui, în felul acesta, el poate depista baricada dinaintea trenului și exclama : „Atenție ! Sîntem gata să ne prăvălim". În vreme ce concetățenii săi se îndoiesc : „Să ne prăvălim ? Dar nu vedem nici un obstacol înainte !". Generația mea de poeți a fost adesea numită „ poeți ai lui acum" și aceasta datorită faptului că sînt conștienți de tot ce se întîmplă în lume. Vizitînd locuința lui Robert Creeley, poate cel mai talentat reprezentant al acestei generații, am găsit trei televizoare și șase aparate de radio funcționînd în același timp. Și eu mă comport la fel, căci vreau să obțin cît mai multe informații cu putință. Și aceasta deoarece mă interesează tot ceea ce se întîmplă în lume, iar lumea mea este întreaga planetă, nu doar statul New Mexico. Poate că aici există o aparentă contradicție sau contraindicație în interiorul conceptului de „regionalism". Dar prin prisma istoriei unei regiuni poetul se poate ridica la viziunea planetară și de asemenea descinde în timp pînă la rădăcinile arhaice ale unei culturi. Mă bucură faptul că, pe lîngă revenirea la vechile tradiții ale culturii indiene și a popoarelor Africii, pot constata că majoritatea poeților semnificativi de limbă engleză sînt „celți" : Yeats, Creeley, Duncan, ș.a. Mi se pare că astfel istoria se răscumpără față de aceste vechi popoare oprimate vreme de secole.

– Cum priviți acum pagina tipărită ca unitate a poeziei ?

– Cu neliniște. Acest sentiment mi-l insuflă mai cu seamă colegii mei indieni : pentru mine și cei care gîndesc la fel, cel mai mare poet al sud-vestului american este Harold Littlebird, pentru că publică și poate fi urmărit în presa literară. Nu mică mi-a fost uimirea să constat că de fapt cel mai mare poet este fratele lui, Larry, care însă refuză să-și supună poezia actului publicării și care întotdeauna preferă gestul comunicării directe cu un auditoriu. L-am auzit odată recitînd alături de Allen Ginsberg. La insistențele mele, de a-mi transmite poezia spre publicare, mi-a răspuns : „Regret, dar acest poem nu mai poate fi spus încă odată la fel".

Revenind la fondul întrebării, concepția mea despre pagina tipărită are o dublă implicație : poemul reprezintă în primul rînd o zonă spațială care intră cu spațiul auditoriului în care transmit mesajul meu poetic și mai departe cu spațiul național, într-o relație de la microcosmos la macrocosmos. Într-un sens mai direct, deși oarecum metaforic, pagina reprezintă tăcere în care eu, ca poet, voi introduce „zgomote" sensibile, încărcate de sens. Aceste zgomote sînt în primul rînd bătăile claviaturii mașinii de scris care imprimă pe pagină simboluri sonore și simboluri ale tăcerii. Problema este de a putea echilibra armonios spațiile goale (tăcerea) cu semnele vorbirii, să construiesc astfel o rostire poetică în continuă progresie, care să transmită sentimentul evoluției în timp a gîndirii și existenței mele poetice.

– Care sînt primele dumnevoastră constatări cu privire la poezia română actuală ?

– Din păcate, o cunosc încă prea puțin pentru a mă erija în comentatorul ei. M-a impresionat însă efervescența mișcării poetice actuale și faptul că și ea se revendică de la o acută conștiință a istoriei, fie că e vorba de fructificarea unor robuste tradiții, fie de prelucrarea datelor istoriei mai recente. Poetul a cărui operă o cunosc cel mai bine este Aurel Rău și am satisfacții deosebite traducîndu-i-o, tocmai pentru dicția ei și imagismul viguros la care recurge. La București m-am bucurat de asemenea de ocazia de a citi alături de Ana Blandiana și Cezar Baltag, pe care îi cunoșteam deja din cîteva antologii de poezie română în engleză. În egală măsură mi-au reținut atenția poeți din precedente generații ca Tzara, D. Stelaru ori Arghezi. Stelaru este poetul care ar merita un volum selectiv de versuri în traducere engleză. Cred că una din problemele ce se interpun încă în calea unei autentice cunoașteri a poeziei române este numărul restrîns de traduceri și calitatea destul de îndoielnică a unora, mai ales atunci cînd se încearcă transpunerea unor autori „clasici" în dicția moartă a poeților englezi victorieni (să zicem a lui Eminescu în manieră Longfellow) și nu în dicția poeziei moderne.

Dialog consemnat de MARCEL POP-CORNIȘ

Mapamond

„Fenomenul Uri Geller"

„Eu, un om de știință calificat, care de douăzeci de ani mă ocup de cercetarea tainelor materiei și psihicului uman, în primul rînd cu funcțiile creierului, am fost martorul a ceea ce – trebuie să recunosc – nu mi-am putut explica nici mie însumi, darmite milioanelor de telespectatori care așteptau de la mine lămuririle necesare". **Acestea sînt cuvintele savantului britanic John Taylor, care încearcă acum să dea o explicație științifică „fenomenului Geller". În cartea care i-a apărut de curînd („Supercreiere") John Taylor vorbește despre fantasticele sale experiențe cu cîțiva copii și „oameni obișnuiți" din Anglia, care erau capabili, prin „puterea gîndului", să îndoaie diverse metale, să transporte dintr-un loc în altul obiecte etc. Atare fenomene parapsihologice se cunosc mai de mult. Ele au stîrnit mari senzații în toată lumea iar cercetătorii s-au străduit să le dea cît de cît o explicație științifică. Unul din cazurile cele mai interesante și, se pare, greu de explicat, este cazul lui Uri Geller, de care se ocupă acum profesorul Taylor. Un lucru e sigur totuși : Uri Geller nu este un escroc. Întreprinderile sale parapsihologice sînt autentice, iar lămurirea lor totală ar putea, după spusele lui John Taylor, să „revoluționeze știința". Dar să-l lăsăm pe John Taylor să ne vorbească.**

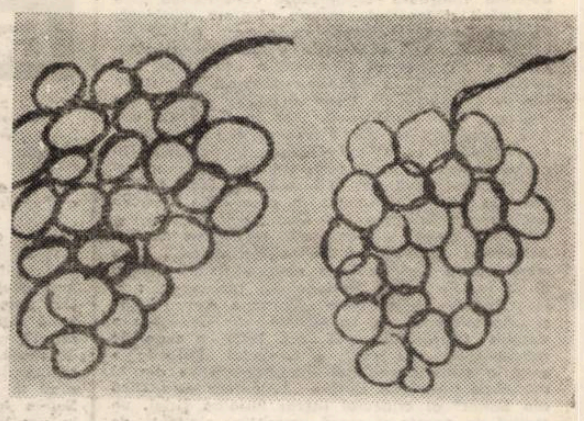

Reproducerea exactă de către Geller a unui desen (un strugure). Probabilitatea reproducerii întîmplătoare a unui atare desen este de la 1 la 100.000.000.000.

În urmă cu o sută de ani au fost făcute primele încercări de lămurire a fenomenelor parapsihologice. Dar, chiar de la început, de la înființarea la Londra a Societății pentru cercetări psihice, oamenii de știință și știința însăși evitau orice contact cu parapsihologia. Asta a făcut într-un anumit sens ca „fenomenele" parapsihologice să fie la cheremul unor șarlatani. Pînă și știința oficială este înclinată să creadă că ceea ce se arată ca imposibil este într-adevăr imposibil . . .

Uri Geller a atras atenția cercetătorilor acum șase ani, iar zeci de milioane de telespectatori au avut ocazia să-l urmărească în urmă cu doi ani într-o emisiune specială a BBC-ului. Nu de mult s-a întîmplat ceva care va aduce probabil o nouă lumină în problema parapsihologică : revista britanică de științe „Nature" a publicat disputa a doi savanți americani în legătură cu experiența lor cu Uri Geller. Nu trebuie să se uite : Uri Geller reprezintă o autentică provocare a științei. Va trebui, deci, să lămurim tot ceea ce se întîmplă cu el prin explicații care intră în sfera cunoștințelor științifice acceptate, ori să recunoaștem că e vorba despre ceva care există dar ne este necunoscut și nelimpezit pînă în prezent. A treia posibilitate – că Uri Geller ar fi un șarlatan – nu mai poate fi luată în considerare.

Pentru prima oară am venit în contact nemijlocit cu Geller, în calitate de cercetător, cînd m-au chemat să asist la neuitata emisiune TV. din 23 octombrie 1973 a BBC-ului, emisiune care avea „să ridice în picioare" întreaga Marea Britanie. Am acceptat și pot să spun că mi s-a întîmplat ceva fără precedent. Eu, un om de știință calificat, care se ocupă de douăzeci de ani cu cercetarea tainelor materiei și psihicului uman – în primul rînd cu funcțiile creierului – am fost martorul a ceea ce, trebuie să recunosc, nu mi-am putut explica nici mie însumi, darmite milioanelor, de telespectatori care așteptau de la mine lămuririle necesare".

Geller s-a născut în 1946 și după spusele sale ar fi observat că are înclinații parapsihologice încă la vîrsta de trei ani. El afla **exact** cît cîștiga sau pierdea maică-sa la cărți în partidele pe care le făcea cu o prietenă. La șapte ani constata că poate cu „ajutorul gîndului" să miște arătătoarele unui ceas de buzunar în poziția pe care o dorea. Mai tîrziu își dă seama că poate să îndoaie arătătoarele sub sticlă, fără a le atinge. Însușirile sale telepatice și le-a confirmat definitiv în 1967 la o demonstrație parapsihologică. „I-am spus unui participant să se ducă în camera învecinată și să deseneze ceva pe o hîrtie. În timp ce el se afla încă în cameră de alături, au am desenat „din cap", exact ceea ce avea să deseneze și el : o figură geometrică destul de complicată. Apoi, la aceeași demonstrație, am îndoit o cheie fără s-o ating".

Acesta era un fapt senzațional, însă, evident, cu urmări ce se cunosc. Uri Geller a fost asaltat pur și simplu de impresari și el începe să dea spectacole pentru bani. Lucrul acesta avea să arunce o umbră nefavorabilă asupra capacităților sale : cine se dă în spectacol poate fi ușor luat drept un șarlatan. Totuși, să nu trecem prea ușor peste fapte. Să vedem ce spune statistica. Geller s-a produs pînă în momentul de față de 1400 ori și n-a fost prins niciodată că trișează. În afara capacității de a mișca arătătoarele, de a îndoi diverse metale, a telepatiei, Geller mai are și alte capacități și mai fantastice. De pildă, să transporte, fără a le atinge obiecte la distanțe mari. Mentorul său Andrei Puharich susține că Geller i-a „transportat" aparatul de fotografiat din America în Izrael. Evident astfel de fenomene, dacă există, nu se pot include în lumea pe care o știm, și afirmarea lor trezește în noi îndoiala. Întotdeauna se poate spune că cei care au văzut asemenea fenomene aveau pur și simplu halucinații. Să lăsăm aceasta la o parte, și să trecem la ceea ce ne interesează aici : capacitatea lui Geller de a îndoi, fără atingere, metale diverse și reproducerea exactă a unui desen executat de altcineva în cu totul altă parte.

(Continuare în numărul următor)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 24 octombrie 1975 ● Nr. 43 (400) 8 pagini 1 leu

400

În zorii acestei zile, rotativa tipografiei va însufleți pentru tine, cititorule, numărul 400 al revistei noastre. Pentru noi, un prilej de meditație, un popas de cîteva secunde, în acest colț de pagină. Pentru tine, poate, o privire fugară, un gînd îndreptat spre cele scrise și spre noi.

Dar ce sînt pentru o gazetă 400 de numere ? Poate că ele sînt cele 400 de ipostaze ale vieții. Poate că sînt cele 400 de ferestre deschise, cu lumina interioară a sufletului celor ce scriu, spre lumina dinafară a celor ce ne așteaptă. 400 de numere ? Ele pot fi 400 de zile și 400 de nopți, în care rotativa imprimă pe hîrtie aceste gînduri condensate. Dar nu numai atît, deoarece ele au fost pregătite, poate, pentru tine, cititorule, în patru mii de zile și în patru mii de nopți. O revistă este uzina de gîndire a unui colectiv, a unor condeieri, scriitori, gazetari care, participînd la viața contemporanilor, fiind ei, în primul rînd, contemporani prin gîndirea și scrisul lor, descoperă și prind pulsul viu al lumii siocialiste, al conștiinței sale noi.

Dar 400 de numere pot fi și un gînd spre viitor. Și un angajament, în forul intim al celor ce alcătuiesc și dau ființă acestor pagini, că cele de mîine vor fi mai vibrante decît cele de ieri.

Dacă, peste scăderi, scăpări, neputința de a fi mereu strălucitori și seducători, în paginile trimise dumitale, cititorule, vei găsi, totuși, îndemnul nostru de mai bine, te rugăm, cînd vei lua în mîini, în zorii acestei zile, numărul 400, adu-ți aminte că noi scriem pentru ca frumusețea și adevărul vieții ce o trăim și o alcătuim să transpară și în sufletul dumitale, cu prisosință. Pentru altceva nici n-am avea de ce să ținem condeiul asupra paginii albe.

ION ARIEȘANU

Semestrul calității

Dăunăzi, Fabrica de piele din Timișoara a fost evidențiată, printr-o diplomă, ca unitate fruntașă în Semestrul calității. O diplomă oferită de Uniunea Sindicatelor din Industria ușoară.

Simbolul calității, în epoca dinamică pe care o trăim, devine însuși semnul progresului, al înaintării, al noului. De la calitatea umană elevată a moralei comuniste, la ultimul produs al muncii, simbolul stabil și strălucitor al calității domină efectiv societatea. Și, chiar dacă în unele sectoare el nu atinge încă stacheta de sus, tendința de a-l atinge există.

De calitatea conștiinței înalte, comuniste, depinde, adesea, întreaga manieră de acțiune a unor grupuri umane, a unor sectoare de activitate. De forța acestei conștiințe, mobilizatoare, depinde angajarea atîtor oameni, din domenii variate, pentru a înregistra salturi în economie, în cultură, în spiritul adînc al științei.

Se știe, de acum, că în societatea noastră, divorțul dintre vorbă și faptă este cît mai repede demascat și pus la colț. Nu calitatea vorbei contează, a discursului individual, ci realitatea faptei umane, realizarea ei la un ridicat punct arzător. În nenumărate prilejuri, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a deschis, în domeniul acesta al luptei cu calitatea, cu fapta, adevărate pasaje meditative, care pot statua ideea clară că înaintarea noastră, în varii domenii ale vieții, depinde esențialmente de forța calitativă a creației, a faptei umane. Dacă ne întoarcem cu gîndul, în această toamnă, la creatorii acestui ținut fertil care este Banatul și, în speță, Timișul, ne dăm seama cu ușurință că simbolul calității a constituit, pentru multe unități și creatori din diferite sectoare, un îndreptar continuu, un cod moral și social. Ne gîndim, cînd vizăm acest simbol, la motoarele electrice ale Electromotorului care circulă pe multe meridiane, la pantofii de la Modern și Banatul, dar și la produsele I.A.E.M.-ului sau Electrotimișului și I.M.T.-ului. Cînd citim că o fabrică de piele a fost evidențiată în semestrul calității, ne gîndim și la ordinea muncii și la efortul depus, dar vedem și acele sectoare ale științei și culturii timișene, care stau sub echilibrul aceluiași simbol fertil al calității.

Promptitudinea cu care omul muncii din România, fie el muncitor al uzinei, muncitor al ogorului, savant, gazetar, artist sau meșteșugar, se apleacă spre creația minții sau mîinilor sale, este semnul că patria întreagă poate trăi revelația unei creații superioare. O creație a calității, care poate deveni o creație a viitorului.

ORIZONT

Convorbiri

Cu poetul și tălmăcitorul Petru Sfetca

– Vă rog, stimate Petru Sfetca, să fiți interlocutorul meu, făcîndu-mi unele confesiuni de istorie literară în care, neîndoios, sînteți implicat . . .

– Interlocutorul d-tale este un solitar. El ar dori să evite pe cît posibil confesiunea. Acum un deceniu a stat și el de vorbă cu aproape patruzeci de personalități literare și artistice, care ilustrează sau reprezintă o epocă, convorbiri strînse în volumul în manuscris **„Agora"**. Dacă va vorbi interlocutorul d-tale, o să caute să orienteze monologul sau dialogul cînd spre istoria literară, cînd spre literatură. Fiindcă, se pare, pe el nu l-a interesat atît opera de artă ca subiect, ci ca transcendență. El va face mai degrabă destăinuiri în planul sufletului, cu o fluidă tandrețe. Evident, întotdeauna va căuta să apere sau să justifice ceva. Muiate adeseori într-o melancolie meditativă, răspunsurile lui nu vor avea întotdeauna o gătează convențională. Dar prestigiul cuvîntului care se confesează vrea să fie tocmai de aceea un document.

– Vreți să evocați atmosfera literară din perioada amintită în care ați desfășurat o intensă activitate în Timișoara ?

– Cînd în 1938 Timișoara și-a lăsat deschise porțile neliniștilor mele, nu împlinisem încă nouăsprezece ani. Întîlnirea din seara aceea de decembrie, în piața Traian, cu prietenul și criticul Nicolae Țirioi, avea să mă lege de orașul de pe malul Begheiului cu o dragoste pură, autentică, naivă și fierbinte. În „Tipografia românească", din fosta stradă Lenau nr. 4, din cazemate, voi privi de aici înainte, timp de aproape un deceniu, în fiecare zi, cu o prospețime inocentă, miracolul vieții. Experiențele și visurile mele, bogăția întîmplărilor dintr-o epocă tumultoasă vor fi tot atîtea revelații în legătură cu structura mea lăuntrică, care va primi amprenta climatului timișorean.

Amintirile învăluie într-un nimb romantismul acelor ani, visurile fragile și vaporoase. Cu o fervoare papiniană, am înființat cu Nicolae Țirioi, pentru prima oară la Timișoara, o pagină literară, concepută ca o reacție deliberată împotriva diletantismului literar, a celor care întreținеau provincialismul culturii. În această pagină a „Soliilor către lumină" și-au dat întîlnire căutările tinerești, era locul întrebărilor tulburătoare, o replică dată politicianismului, care se etala în celelalte pagini, era fermentul activ al noului. Prima „solie" pe care a revelat-o această pagină a fost personalitatea viguroasă a prozatorului Virgil Birou, continuatorul de rasă a lui Ion Popovici-Bănățeanu. „Solii către lumină" a adunat apoi colaborări prestigioase din capitală și provincie. Acțiunea noastră avea la capătul ei ideea unei descentralizări culturale, într-o vreme în care capitala monopoliza tiranic fenomenul literar. Raporturile mele cu opera unor mari personalități lirice contemporane, Ungaretti, Saba, Montale și Quosimodo, va face ca Timișoara să se scuture de un complex de inferioritate prin noutatea unei poezii universale, difuzată în condițiile unei arte grafice deosebite de editura „Vrerea", a bunului meu prieten Ion Stoia-Udrea. Voi pleca într-o seară de 3 ianuarie 1948 la București și, de aici înainte, ochiul meu, cu simțul magic al amintirii, se va apropia mereu de Timișoara să păstreze această viziune . . .

– Ce importanță acordați cafenelei literare de la Timișoara ?

– Rechemînd amintirea, putem determina istoricește existența unei importante mișcări literare și artistice la Timișoara, în

sînul cenaclului de aici, la care a participat elanul de înnoire a mai tuturor personalităților artistice și literare bănățene ale vremii, de la Romulus Ladea, Catul Bogdan, Nicolae Țirioi, la Sabin Drăgoi, Virgil Birou, Zeno Vancea și Ion Stoia-Udrea. Din strada Ungureanu nr. 8 se lansau, seară de seară, cele mai hotărîte idei în legătură cu ceea ce era de apărat și de atacat ; la această cafenea literară „oficia" sculptorul Romul Ladea.

E adevărat că efervescența suscitată de această viață literară și artistică se datorește mai mult exigenței noului, exprimată printr-o varietate de tendințe decît unor afinități estetice a individualităților respective. Dar faptul esențial e că această cafenea literară a pus în lumină spiritul propriu al unui nou climat cultural la Timișoara.

Desigur, mă leagă de Timișoara adevărate campanii culturale pentru înființarea unui teatru național și a unei universități care, astăzi, în epoca socialismului, nu mai sînt deziderate ci înfăptuiri. Și-mi amintesc cu emoție de acea amiază din iarna lui 1947, cînd, i-am fost prezentat lui Camil Petrescu de Franyo Zoltan moment, pe care l-am relatat în „Vrerea", la anii aceia juvenil cu o nuanță de idolatrie . . .

– Cînd e vorba de poezie, există o relație între creație și traducere ?

– După părerea mea, traducerea și creația sînt operații geamăne. Ne-am ferit întotdeauna să traducem, cum se spune more geometrico, adică simetriile poemelor. Am urmărit cu atenție în transfuzia textului ideile, imaginile, dar mai ales, ceea ce face poezia, adică suflul. Împărtășim opinia după care – cu nobile excepții – poeții sînt rareori buni traducători, deoarece se folosesc aproape întotdeauna de poemul străin drept punct de plecare ca să-l scrie pe al lor. Contrar opiniilor critice, personal nu-mi găsesc în poeziile originale contingențe cu lirica pe care o traduc.

– Pînă acum ați tălmăcit poeți italieni și francezi contemporani, precum Novalis, Hölderlin și Leopardi. Care este punctul dvs. de vedere în legătură cu alegerea poeților pe care îi traduceți ?

– În concepția cercului de la Jena, poezia izvorăște dintr-o reală sensibilitate și substanță metafizică și se preface în vibrantă viziune. La 168 de ani de la moartea lui Novalis, am prezentat o culegere

PETRU NOVAC DOLANGA

Continuare în pag. 7)

Cronica literară

Şocul unui accident intervenit în biografia unui om, o traumă psihică, boala, senectutea, iată, enumerate succint, cauzele care declanşează în romanele mai recente ale lui Al. Simion lungi rememorări ale personajelor, o derulare febrilă, halucinantă de imagini, de impresii convergente în cele din urmă într-un tablou în care eroul se recunoaşte copleşit, nu o dată, de propriile amintiri ce i se întorc împotrivă. Ca trăsătură dominantă, romanele lui Al. Simion propun o disecare, o amănunţire a unui timp intrat în criză, a unei durate (individuale ori istorice) în care imbătrinirea oamenilor şi a lucrurilor se produce rapid. Neag şi Neli Dordea din **Anotimpul posibil,** doctorul Iulian din **Singele unei vîrste** (roman, în secvenţa principală, al primului război mondial), Maria din **Grăuntele de grîu, cînd cade pe pămînt,** sînt eroi solicitaţi la experienţe decisive, ori la rememorarea unor experienţe decisive, ale istoriei sau numai ale biografiei lor. Care este culpa individului faţă cu istoria, cu colectivitatea ori cu sine însuşi este întrebarea pe care cărţile aici amintite ale lui Al. Simion nu încetează a o pune, de-a dreptul ori mai pe ocolite. Eroii lui Al. Simion nu sînt, însă, de regulă, nişte înfrînţi, condamnaţi aprioric, ci nişte structuri dilematice. Oameni, în orice caz, puşi să aleagă cîndva între alternative care reclamau, aparent măcar, la fel de justificat opţiunea. Aflaţi la un capăt de drum (cei mai mulţi) îşi reconsideră atitudinile, faptele – ce deja nu mai pot fi despărţite de semnificaţiile pe care contextul evenimentelor unei epoci le-au imprimat-o – fără altă consecinţă decît (foarte importantă însă) cea a clarificării morale. Analist, preocupat de problematica etică, Al. Simion lucrează, în subsidiar, în sensul

---

AL. SIMION,

„BLOCUL DE MARMURĂ"

(Editura Eminescu, 1975)

---

afirmării unei viziuni istorico-politice, lucru mult mai evident în efortul epic al primelor două romane : **La marginea oraşului** şi **Presimţirea zăpezilor** şi a volumului de nuvele **Accident banal.**

O anumită schimbare a concepţiei româneşti (nu radicală, dar cu urmări importante) prezintă Al. Simion în **Blocul de marmură** (Ed. Eminescu, 1975). Ceea ce apare evident, oricum, este faptul că noua carte iniţiază mai puţin un act de cunoaştere în direcţia unor psihologii, cît un discurs asupra istoriei.

Blocul de marmură este o carte în care tipologia umană (în linii generale aceeaşi) din romanele anterioare, este reţinută cu intenţia realizării unui roman-frescă, implicit, a unei reflecţii asupra situaţiei sociale şi politice din anii imediat următori celui de al doilea război mondial. Cadrul ales este un oraş de provincie, reşedinţă de judeţ, teatru al infruntărilor politice şi ideologice dintre comunişti şi reprezentanţii partidelor „istorice" ori de extremă dreaptă. Fără a scrie o proză acuzat eseistică, precum Al. Ivasiuc, de pildă, Al. Simion propune, în **Blocul de marmură,** dezbaterea unor idei, meditaţia pe marginea unor „teme", ale literaturii dar şi ale analizei cercetătorului istoriei. Comuniştii, Ioan Micle, Onciu, Vetişan, Andrei Corin ş.a. au, cu toţii, o acută conştiinţă a istoriei, acţiunile lor sînt dictate de imperativele luptei politice. Nu lipsesc, din discuţiile acestor personaje, referirile la „legile tacticii şi ale strategiei", bineînţeles, ale confruntărilor sociale şi ideologice. Să observăm că aceşti eroi ai romanului lui Al. Simion sînt în primul rînd purtătorii – unor – idei, deşi într-o măsură însemnată individualităţi determinate psihologic, moral, intelectual. Totuşi, o doză de convenţie rămîne sesizabilă în construcţia acestor personaje. Ele asigură, însă, un plan important al cărţii, cel al dezbaterii politice, al meditaţiei asupra istoriei. Aspectul prin care **Blocul de marmură** contează ca o carte polemică. Deopotrivă, o incercare de a reabilita un model romanesc, într-o vreme compromis de destule eşecuri şi o replică dată unor interpretări vădit simplificatoare asupra citorva momente de răscruce ale istoriei.

Mult mai interesantă ni se pare o sumă de prezenţe de fundal, însă din categoria eroilor obişnuiţi ai romanelor lui Al. Simion. Eroi care, datorită unor imprejurări speciale, suferă de pe urma severităţii acţiunii istoriei şi a incapacităţii lor de a se adapta la rigorile acesteia. Sînt personaje care păstrează, intactă, realitatea memoriei, evoluează în prezent marcaţi de consecinţele faptelor lor trecute. Drama pe care o trăieşte comunistul Ştefan Coman, determinat, în vremea ilegalităţii, printr-o decizie a unui for superior să forţeze destinul unui om bănuit, pe nedrept, de trădare, – este revelator în acest sens. Mai mult adevăr uman conţin şi alte personaje de fundal : Cati Olmazu, profesorul Popa, Bujor Manoliu şi Victor Antonache, ultimii doi adolescenţi pentru care evenimentele curente devin episoade ale istoriei propriei lor formări.

Al. Simion reuşeşte, de obicei, în realizarea unor personaje care îşi problematizează, pînă la propria ratare, existenţa, oamenii revoltaţi ori cu o secretă vocaţie a eşecului. Primejdia cită există este ca aceştia, dar indeosebi eroii care asigură nivelul dezbaterii de idei în roman, să discute lăsînd impresia evaluării unor realităţi ce depăşesc, ca extensiune temporală, proiectul romanului. Iată replica pe care i-o dă Ioan Micle fratelui său, Matei, în finalul cărţii : **„Oh, cîţi inşi teribili de drepţi şi intransigenţi şi inflexibili şi incoruptibili se prăsesc pe lume. De asemenea dileme o să ne mai ciocnim noi, şi încă de istorii mai grozave, să nu invocăm spiritul cel rău...".**

Discurs mascat asupra istoriei a politicului, **Blocul de marmură** nu împinge cu totul literatura către spaţiul para-literar al demonstraţiei sociologice, politice, către eseu, numai datorită reflexului unui exerciţiu romanesc (tipuri, caractere, situaţii) care finalmente se dovedeşte determinant.

LUCIAN ALEXIU

Prezenţe literare

Aurel Rău

Aurel Rău scrie, mai ales, o poezie de notaţie, izvorîtă din legătura cu peisajul transilvănean, cu lumea satului şi implicit a naturii. Apare frecvent pastelul, dar şi poezia nostalgică a rememorărilor prin vîrste. După MESTEACĂNUL (1953), din care cu greu se poate reţine ceva, apar FOCURILE SACRE (1956), IN MUNŢII NEAMŢULUI, UNDE APELE VORBESC CU PĂMÎNTUL (1961), JOCUL DE-A STELELE (1963) STAMPE (1964), PE ÎNALTELE RELIEFURI (1967), TURN CU CEAS (1971) ZEII ASEDIAŢI (1972) volume ce sporesc lirismul unei poezii fixată în trăsături proprii.

Într-un volum selectiv sînt reţinute două poezii : (Pastel ; Moment rar) ce indică o filiaţie blagiană a poeziei lui Aurel Rău, mai ales în viziunea unui sat arhaizat : „Noapte / Cerul mocneşte ca un foc ud printre tăciuni, / stelele ard. / Satul, în secular rugăciuni adîncit, / ca un schit în creieri de munţi, / adie cu aripi lungi sufletele celor fără somn" (1948, ianuarie). O parte a poziei se naşte dintr-un sentiment al legăturii cu natura, extinsă dincolo de peisajul transilvănean spre Dunăre, Deltă, Ceahlău, Bicaz etc. Se produce chiar o secretă substituţie : „Noaptea prin somn au venit la mine / Apariţii stranii, derutîndu-mă la-nceput / Noi sîntem arborii ! decretară cuvintele / Şi se băteau de drumuri ca lungi aripi negre /.../ Un cîntec de slavă pentru fructele pădurilor ! / A-nflorit primăvara, florile s-au plecat / Şi, lacrimi de rubin, printre ierburi, cu miile / Risipă sînt fragii. / Acum, că în somn au venit să mă vadă / Codrii copilăriei, fie-mi iertate / Versul potolit, rătăcirea cuvintelor (Fructele pădurilor). Interferenţa a două lumi, urbană şi rurală (nimic paseist), este bine prinsă prin notaţii realiste, dialoguri simple. Alteori senzaţia receptării este bacoviană : „Plouă pe străzi, plouă cu linişte rară /, Străzile cîntă ca un pian – / O, început, soare, trezire, elan ! / Şi tu, primăvară... / / Ploaia/ /. Oricum, peisajul este receptat adesea din voluptatea plastică, inert, mai mult în sens pictural. O undă nostalgică şi de contemplare rememorativă se surprinde în pasteluri : Lîngă riul clar; Peste riu se apleacă salcia; Mărul roşu; Florile de sub stinci.

O poezie mai rafinată în imagini şi mai profundă în sensuri se întîlneşte odată cu volumul Unde apele vorbesc cu pămîntul. Poetul observă ciclurile naturale ale spaţiului acvatic / „În roşii asfinţituri te iroseşti fecund, / Silabisire calmă de spaţii vegetale. Mari pogoriri de cornuri şi fumuri lungi ascund / Petrecerea, sub tîrnă a cîlurilor tale, ori peisajul în relaţie cu incursiunile în istorie : „Fără de seamăn e somnul nostru / regi tenebroşi ai Sciţiei. / Ca-ntr-un vis de poet / vă leagănă cîntecul mării. / Din loc în loc, în puterea stepei / călătoare valuri de pămînt / asemenea mormintelor" (Regii Sciţiei). Mai pot fi citate fragmente din Ecou îndepărtat;

Insula plutitoare; Cîntec de trecere; Despărţire; Casa lui Crişan.

Notaţiei lirice i se adaugă subtilitatea construcţiei frazei poetice în Jocul de-a stelele, Pe înaltele reliefuri şi Zeii asediaţi. Versul devine mai supiu, fragmentările concordă

bări apar şi se caută rezolvări într-o posibilă artă poetică din Fir de drum. **„Drumul unui poet sau dira subţire prin amor! – joaca cea mai candidă şi cea mai gravă" declară poetul, observînd dificultatea şi riscul creaţiei artistice. În goana după „himeră", se admite şi tentaţia experimentului, indoiala şi amăgirea, chiar improvizaţia, învăluită, însă,**

de sinceritatea actului de comunicare. Din orgoliu, se consideră mai uşoară şi liberă munca prozatorului, pentru că, în fond, dificultatea creaţiei este aceeaşi. Fir de drum este expresia unei analize proprii şi a prospectării drumului poetic.

Zeii asediaţi cuprinde poezie din epoci diferite, simple notaţii sau cizelări mai îndelungate ale versului, toate reunite pentru a indica munca într-un drum poetic. Şi prin conţinut poeziile sînt diverse, adunate în spiritul aceleiaşi intenţii. O aplecare spre ironie nu lipseşte unei creaţii, în general, corecte : „Voi scrie versuri drepte şi exacte / În care beat de rime voi rima / Tot ce mulţimea prezumată vrea / Să nemurim din vajnicile-i fapte //. Şi ca un fluviu, mii de cataracte / Voi arcui în revărsarea mea – / încît prin pieţi dement le vor scanda, / Fiind pentru aceasta foarte apte / / Veni-vor bineînţeles contracte / Şi cărţi la edituri şi presă grea / Şi faimă şi medalii, cinci ori şapte //. Dar cînd le foc, în seri tîrzii, cu stea, / Şi lîngă suflet, le voi spune-n şoapte, / Sireine şi cam triste vor stetea //.

ALEXANDRU RUJA

Lecturi

Radu Bădilă

„SOARE APROXIMATIV"

(Ed. Albatros, 1975)

Din biografia romanţată a prietenului meu Pavel Claudiu Onea constituie fragmente dintr-un roman posibil, în care dialogul firesc, lejer este un cîştig notabil. Onea pare să fie un erou simpatic îndrăgit în primul rînd de Radu Bădilă dar care, fixat în ansamblul şantierului, străluceşte mai mult prin date exterioare „aureola" sa, de exmatriculat pe nedrept etirnind mai greu decît activitatea în producţie sau decît caracterul său liniar. Există multe goluri –, astfel că i-am reproşa autorului faptul de a nu ne fi oferit romanul întreg

Schiţele (Simplă întîlnire şi Ring) denotă aceleaşi calităţi – dialog viu, simţul propietăţii cuvîntului punerea în scenă cu-ntr-un scenariu cinematografic. În schimb Marea concepţie încearcă o modalitate satirică, în intenţie de o ironie acidă, însă fără rezultatul scontat. „Şi oricît va fi de obosit, aceeaşi, totuşi, o să-şi arunce ochii şi pe text; acum, că şi-o definit concepţia regizorală să-l răsfoiască puţin, să vadă cam despre ce ar putea fi vorba acolo în piesă Prins cu atîtea treburi, copleşit cu munca de pregătire a spectacolului, n-o reuşit să-şi facă timp să poată trece cu lectura dincolo de pagina pe care-s înşirate personajele" (pag 91) Amintirile indirecte, bine scrise dau totuşi senzaţia de neautentic.

L. CERNEŢ

Aurel Şorobetea :

„APĂRĂTORII"

(Editura Dacia, 1975)

Debutul în volum multă vreme aminat, al lui Aurel Şorobeteo o fost încununat cu premiul întîi la concursul pentru volume de debut al Editurii Dacia Poemele istorice, – primul ciclu al volumului – au darul de a deruta chiar şi pe cititorul avizat ; mai întîi datorită limbajului oarecum dificil, extras din cronici reuşind totuşi nu de puţine ori să păstreze farmecul poetic al limbii vechi ; apoi, lectura poemelor este deseori întreruptă de auto prin dese trimiteri şi note, sugerînd pe de o parte, insuficienţa cîntecului în faţa istoriei concrete pe de altă parte fiind şi o încercare de a spori, pe această cale, fluxul liric al textului. Cele unsprezece poeme care alcătuiesc acest ciclu sînt un tel de laude evocînd personalităţi (momente) exemplare ale istoriei naţionale. Atunci cînd nu este prea căutată construcţiei de tip arhaic nu-l poate fi negată valoarea poetică : „Potrivnicii nu te au înfrînt / pre toţi cu putere spartu-i-ai, / nu ţi-a fost teamă, / nu şoviăşi, / nu te-au ajuns mînă hicleană, / otravă nu, / nici tăiş / Părinte Ioan . . . / Doar moartea, mare duşman". Dacă în acest prim ciclu textele puteau fi în mod necesar univoce, aceasta nu se mai întîmplă în al doilea ciclu (Alte poeme) Aici istoria trece mai degrabă în planul doi. În subtext ; meditaţia lirică are un registru mult mai bogat tematic, poemele cîştigă în valoarea de sugestie ; remarcabilă este întotdeauna prospeţimea, concreteţea imaginilor. Definitoriu pentru acest ciclu rămîne tonul melancolic profund în permanenţă cenzurat de-o discretă ironie : „Cel ce rătăceşte singur pe cărări, / prin holde albe, între lumini, / ce fericit pare / cît de mărunt / încet umblă / nepăsător / şi departe / Dincolo de iamnul porţii putred / dincolo de grădinile de meri / dincolo de dealuri, / dincolo de drumuri, / se înalţă un munte. / Cel ce rătăceşte pe cărări / preafericit pare. / pogoară asupra-i / vara şi binecuvîntă"

Aurel Şorobetea se înscrie, cu acest volum în pleiada tinerilor poeţi de certă vocaţie care au debutat în ultimii ani la Cluj.

I. PEIANOV

Cronica mărunţă

AVANPREMIERĂ

Cuvine-se să semnalăm în această rubrică nu numai faptele litera e obişnuite ci să le şi întîmpinăm cu preţuirea de rigoare pe cele ce se anunţă de excepţie Volumul de poezie al lui Duşan Petrovici, *Neinceputa mireasmă*, se înscrie printre ele Poezie profund angajată, cu adîncimi surprinzătoare, bogată în metafore fraoante şi în acelaşi timp de o acurateţe stilistică remarcabilă, ea se înscrie printre punctele înalte ale lirismului nostru actual. Lirica mediativă a lui Duşan Petrovici, întoarsă mereu către descrierea miraculosului tărîm al poeziei şi al poeticului, circumscrie arie ale contemporaneităţii : toate supuse unei înalte morale ce aparţine societăţii noastre şi timpului nostru. Pentru început, în această avanpremieră, salutînd viitoarea prezenţă a volumului în librării, precum şi viitoarele consemnări ale volumului în cronici, nu ne îndoim, elogioase. cităm două dintre „efigiile lirice" ale cărţii : „De neînţeles simţămîntul pe care-l purtăm cu / atîta osîrdie. Atunci cînd sîntem doar / străvezii corpuri de suflet. Ori cuburi ale / unor jocuri ancestrale : maşinile vieţii. / Cu tot aburul de sustinere. Ca o cămaşă / curată şi albă pentru ultimul drum" (*Străvezii corpuri de suflet*) şi „Ne înconjoară cu aceleaşi chemări vegetaţia lumii, / Dar sîntem ecoul ei poate şi nu ştim dacă e bine / să ne grăbim. Ci vamă dăm aceluiaşi miracol / de-a fi ori de-a sălăşlui într-un prelung / ţipăt de început. Dimensiuni ce ne încintă / căci de capătul lor niciînd nu vom da" (*Sîntem ecoul*).

Meditaţie asupra bucuriei, dar şi a responsabilităţii poetului, cartea lui Duşan Petrovici este în acelaşi timp un elogiu al „fiinţei vulnerabile" a lui, adică a condiţiei sale. Elogiul patriei se înscrie firesc în această poezie în care personalitatea poetului iese cu putere la iveală într-un volum a unei unităţi stilistice nedezmînţite : „Să nu treci închis cum melcul / într-o cochilie peste pămînt / şi-o urmă albă / / ca firul de sînge să fie şi vîntul / înscris peste umbra ce o scuturăm / să cadă hrana cea de suflet / / ne-acoperim de sare / ca un pian de univers / şi cîntătoare fiinţă / / mai mult în centru / ducem polenul zilelor / să fie soare-n patria română" (*În centru*).

ANEMONE POPESCU

ROMULUS FABIAN – la ora despărţirii

Mina cu care a purtat condeiul toată viaţa a ostenit mai întîi apoi a căzut şi a încremenit pentru totdeauna. De cîteva zile, poetul şi prozatorul Romulus Fabian – mai puţin cunoscut decît ar fi meritat – nu mai e Fiinţa lui fizică s-a desprins ca o frunză toamna de pe creanga vieţii. I-a rămas, însă, fiinţa spirituală, volumele tipărite şi cele în manuscris; dintre cele apărute, înşirăm – „Din ţara cu bobi de aur" (1933), „Drumuri cu lună" (1936), şi „Carte din pustă" (1942) toate culegeri de poezie, precum şi romanele „Eu şi ai mei" (1973) şi „Cei care au plecat" (1975). Din toate, se încheagă imaginea unui om şi a unei lumi prin care a trecut.

„Cînd te-ai născut tu – citim în romanul „Eu şi ai mei" – era iarnă, într-o zi de joi, după-amează, pe la patru ceasuri". Mai exact era 30 noiembrie 1902 La Vărădia. Acolo a văzut pentru prima dată lumina şi întunericul şi i-a văzut pe ai săi, a început să trăiască. În satul prins în hora dealurilor domoale şi luminoase, a copilărit Romul Fabian, ca în romanul „Eu şi ai mei" şi de acolo a pornit pe drum de viaţă lungă ca în romanul „Cei care au plecat". Minat de viaţă, a fost să plece şi dintre dealurile îndrăgite, jos, în satele din cîmpie. „Pusta" l-a subjugat, ca şi oamenii pustei, „pustanii" Întinderile nesfîrşite au devenit pentru el metafore, autentică aspiraţie spre poezie.

„Pustă, pustă, iată vremea / Cînd din zare-n zarea rece, / Numai vintul la plimbare, / Şi tăcerea-mi vor mai trece". Peste cîmpie s-abat toamne şi ierni, lumină de zi şi polei de lună, vînt şi tăcere, tot atîtea ipostaze lirice în care poetul îşi regăseşte neabătut singurătatea. Sentimentul solitudinii se-n gemăneză la el cu tristeţea şi aşteptarea melancolică („Geamurile – cine ştie, /

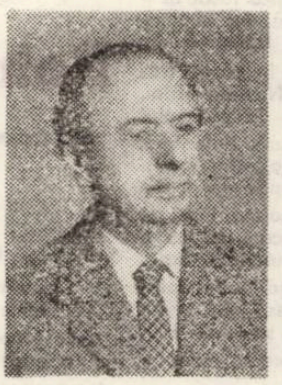

Cînd le-a şters o mînă mică. / Caută oarbe strada, lumea / Şi-anii de prin crengi cum pică"), dar niciodată cu pesimismul şi melodrama. Iată-l pe poet aşteptîndu-şi prietenul în poezia „Trec zilele", dedicată sculptorului Romul Ladea : „Cînd vreo nădejde, aror, mă mai bate / M-aşez lîngă drum, cu ochii în zări... / Dar toţi cei ce vin, se duc, nu s-abat – / N-au fost îndemnaţi de-ale mele chemări".

Curgînd mai departe, viaţa i-a înstrăinat de ţinuturile natale, către care întotdeauna s-a simţit chemat şi atras : oricît de departe, el nu s-a simţit nici o clipă rupt de Banat. Dovadă, romanele din anii ultimi, inspirate dintr-o viaţă trăită şi scrise în limba frumoasă şi dulce de-acasă.

Acum, că s-a desprins de creanga vieţii, ca o frunză, toamna, aflîndu-ne la ora despărţirii, să-l ascultăm cu sens de azi aceste versuri de demult – „Tăceri mă împresoară oriunde gîndu-mi torc. / Şi-oriunde mă duc paşii'n mine iar mă întorc".

MIRCEA ŞERBĂNESCU

Frontispiciii

BACOVIA și avangarda literară românească

Contrar unor exagerări, trebuie să vedem în singurătatea și în singularitatea lui Bacovia sursa interesului contemporanilor pentru personalitatea (în sens psihologic) și opera sa. Fără a cunoaște vreodată luxul publicității, el a exercitat o atracție, a constituit un termen de referință ca tot ce apare independent și, pe deasupra insolit. Diversitatea atitudinilor provocate de om și operă e, ea însăși, o dovadă că Bacovia n-a fost un scriitor uitat în chiar timpul existenței sale – cum s-a susținut –, rămas, dintr-o prea firavă voință proprie cît și din ingratitudinea altora, la o margine obscură a vieții literare. Aceste lumini și umbre – nici numai indiferență, nici numai entuziasm – dau și mai exact sentimentul importanței și semnificatia lui Bacovia în epocă.

Cu ios, dintre publicațiile „avangardiste", nu moderatul **Contimporanul** (la care alături de Ion Vinea, directorul revistei colaborează cu versuri proprii sau cu traduceri, T. Arghezi, Emil Isac, Ion Pillat, Perpessicius) ci agresive **Unu** e cea care înregistrează numele lui Bacovia și manifestă față de poet o atitudine de specială bunăvoință.

Cum evoluează această simpatie ?

Prima mențiune a numelui lui Bacovia în revista **Unu** se face într-o notiță polemică (nr. 10, februarie 1929) îndreptată împotriva redactorului **Tiparniței literare,** Camil Baltazar. Ceea ce i se reproșează acestuia din urmă e tardiva sa dispoziție modernistă, lipsa unei adecvate pregătiri literare pentru modernism. Notița îi amintește autorului **Vecerniilor** că nu cu mulți ani înainte își făcea volutele în poezia lui D. Anghel și Bacovia, vreme în care cei acum intruniți în gruparea „Unu" îl citeau pe Apollinaire, pe Lautréamont, campioni recunoscuți ai avangardei. Trecînd dincolo de circumstanțele polemicii, aluzia la D. Anghel și la Bacovia exprimă detașarea avangardiștilor față de moștenirea simbolistă.

Tot într-un context polemic are loc și a doua mențiune (**Unu estival,** nr. 16, august 1929). De data astă obiectul notei de la rubrica „frigidair" îl constituie cele citeva, pretinse, „delicte de pick-pocket literar", „comise" de Al. A. Philippide într-o pastișă după Demostene Botez.

Prezența lui Bacovia printre semnatarii **Vieții literare** e remarcată la rubrica „Vestiar" a revistei **Unu** cu profundă neplăcere. Cîteva explicații sînt, în acest caz, necesare. Categoric, **Viața literară** nu era o publicație imundă, însă o anume aplecare spre maliție nu-i lipsea. Profilată pe informație literară, revista lui I. Valerian reușise să atragă, sub forma colaborărilor directe sau a interviurilor, cam pe toți scriitorii reprezentativi ai epocii, cît și mulți tineri talentați. Bacovia însuși începuse să colaboreze la **Viața literară,** imediat ce redactorul revistei publică un prim interviu cu poetul, luat la Bacău (**Viața literară,** II, nr. 53, mai 1927). Legăturile lui Bacovia cu **Viața literară** deveniră cu timpul statornice și căpătară o nuanță partizană. „Urmăresc regulat în **Viața literară** străduința generației de azi. Trăiți o nouă epocă despre care se va vorbi mai tirziu (...) Acum scriu rar și public la dvs.", declara poetul într-un alt interviu, acordat aceluiași I. Valerian (**Viața literară,** IV, nr. 107, mai 1929). Se pare că acest interviu, cu destule propoziții iritante pentru moderniști („Faptele durabile se fac cu multă răbdare... Noi trebuie să ne străduim pentru originalitatea noastră. Să devenim o ființă organică, nu paraziți și maimuțe"), i-a determinat pe cei de la **Unu,** să remarce „căderea" poetului în... **Viața literară.** În același spațiu al rubricii „Vestiar", **Unu** reproduce „repetă", fără a preciza de unde, poezia lui Bacovia intitulată „Acum", pentru „tulburarea și frumusețea ei de înaltă inspirație". Alegere semnificativă deoarece „Acum" (apărută inițial în **Revista critică,** iunie 1916) concentrează o stare de spirit mult mai generală, de insatisfacție și scepticism, din mijlocul căreia izbucnise insurecția Dada. Inclus în culegerea din 1930, **Cu voi,** sub titlul de „Vae soli...", poemul se încheie cu versurile : „Și adormind odată-n pace toți cei de azi și eu și tu, / Veni-vor alții să viseze dacă totul e fals sau nu..."

Mai concludent, pentru înțelegerea sentimentelor și determinarea atitudinii avangardiștilor față de Bacovia e textul apărut în **Unu,** an. IV, nr. 33, februarie 1932, un fel de articol al dicționarului literar pentru uzul grupării. Sub impulsul unei nevoi de delimitare, revista publică un „inventar" al scriitorilor români, de la Aderca la Zarifopol, omițind, firește, numele celor „indiferenți" comitetului redacțional. „E aceasta – motivează semnatarul „inventarului", André Far (pseudonim al lui Geo Bogza) – o leală revizuire a unor valori adevărate sau false", adăugind apoi că „tonul" comentariului, variabil, e în raport de „nuanța personajului venit spre calificare". Cum e prezentat Bacovia în acest „inventar", „a cărui principală caracteristică e – se pretinde – sinceritatea" ? „Fără îndoială – afirmă alcătuitorul »inventarului« – (Bacovia e) un desăvîrșit poet. Prin vocație. Dar subjugat de temperamentul său, s-a neglijat Nici o aerisire. Închistarea în aceeași lume. Nici o incercare a sensibilității în alt peisaj. Monotonie. **Il privim cu multă simpatie, dar ca pe un școlar întîrziat".** (subl. n.).

Lăsînd la o parte aprecierile despre structura universului bacovian, discutabile textul citat conține cîteva elemente care indică diferențele moral-intelectuale și estetice dintre gruparea avangardistă și autorul simbolist al **Scinteilor galbene** Poetul avangardist, oricare ar fi el, nu se legitimează niciodată ca purtător al unei vocații literare. Nici fidelitatea față de „temperament" și nici fixarea într-un peisaj invariabil nu intră apoi în suma principiilor avangardiste. „Voiajul din lună pînă la corali e poemul cel mai pur", susține Gheorghe Dinu într-o profesiune de credință intitulată „Lampa lui Aladin" (nr. 12, aprilie 1929), frază sugestivă pentru lipsa de obiect și libertatea totală pe care și-o asumă poetul avangardist. Poezia de o singură identitate, monotonia sînt, de asemenea, excluse de fervenții avangardei. Pentru aceștia, ritm, viteză, energie înseamnă mai mult decît niște noțiuni oarecare – sînt expresia dinamismului și vitalității noii perioade istorice și, totodată, a unui alt ideal. „Pentru sufletul nostru sportiv de după război, întins ca un acordeon de culori" – afirmase același Gheorghe Dinu, comentînd sub pseudonimul Roll, volumul **Plante și animale** (Colecția Integral, 1929) „poezia lui Voronca e rumenă, e sprintenă, e voinică" (nr. 10, februarie 1929). Prezentînd, la rîndu-i, **Poemele în aer liber** (Colecția Integral, 1929) de Stephan Roll, într-un număr următor al revistei, Ilarie Voronca va remarca, și nu din plăcerea reciprocității credem noi, „o bucurie intensă" și „sănătate cu totul alta decît cea cunoscută și admirată" în lirica vremii. Nici una din caracteristicile menționate nu se întîlnesc în poezia lui Bacovia. Bacovia depășise „faza feroce" de care – exagerînd – amintește undeva. Era, acum, în 1929, marcat definitiv de oboseală. Nu mai avea, cum iarăși singur spune, „elanul și forța de odinioară, nici credința". Poetul se diferențiază de suprarealiștii grupării „Unu" prin faptul că se preocupa, în creația sa, de „o problemă", că

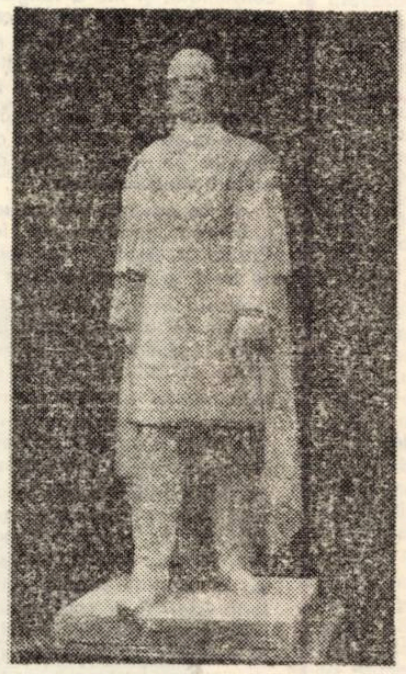

C. MEDREA „N. Bălcescu"

era obsedat de „un subiect de culoare". Iar omul Bacovia își alesese viața conform cu temperamentul său melancolic.

De ce, totuși, îl privesc reprezentanții avangardismului literar „cu multă simpatie" ?

Un prim răspuns ni-l oferă eseul **Poezia lui Bacovia,** datat 1934 și publicat de Saşa Pană în volumul **Sadismul adevărului** (Editura Unu, 1936). Acesta e, dealtfel, și primul eseu în care Bacovia apare plasat într-un context modernist, în seria unor nume ca : Apollinaire, Aragon, Breton, Eluard, Freud, Jarry, Lautréamont, Maiacovski, Rimbaud, Tzara, Urmuz, Vaché și alții. Contribuție modestă la cunoașterea operei lui Bacovia (cu destule aproximări lirice și chiar cu unele inexactități), dar utilă popularizări acesteia, eseul în discuție conține totuși cîteva observații semnificative pentru felul în care avangardismul il „selectează" pe autorul **Plumbului.** „În lirica românească – își începe Saşa Pană comentariul – poezia lui Bacovia face opinie separată. Nu numai poezia : și omul". Faptul de „a face opinie separată" e extrem de important din punctul de vedere al unui avangardist, întrucît exprimă dezacordul, opoziția conștientă, sistematică a creatorului față de estetica și față de morala oficială. „Cît privește despre mine – se confesa odată Bacovia – am fost și rămîn un poet al decadenței". S-a remarcat însă că nu puține experiențe ale avangardismului coincid cu cele ale decadentismului și fac parte din acesta. Nonconformismul, de pildă, era propriu, deopotrivă, și decadentismului și avangardismului. Atitudinea lui Bacovia (care, chiar destul de tirziu, afirmă că : „Aș dori să fiu anarhist în domeniul esteticii, căci altfel te zbuciumi în zadar") putea fi lesne interpretată ca o încurajare a efortului de detașare a avangardiștilor față de linia oficială.

Am observat mai sus că, deși aparte, de excepție, poziția lui Bacovia nu e părtinitoare, restrictivă, la modul avangardist. Nu există în tot ce a scris Bacovia nici măcar o singură frază care să arate că ar fi nutrit cît de cît ambiția ca poezia sau exemplul vieții sale să fie urmate. Lipsit de vocația de a solidariza, poetul n-a avut discipoli, ci doar cîțiva, puțini, imitatori servili, care l-au pastișat.

Cît privește opoziția poetului față de estetica și morala oficială trebuie arătat că deși în opera bacoviană asistăm la o dezvoltare a negației, aceasta nu se constituie însă într-un program. Negația la Bacovia e efectul neadaptării sale la societatea burgheză, al alienării sale tot mai accentuate, și se exprimă într-o formulă preponderent temperamentală. Negația la Bacovia – simplu refuz – n-are valoare de forță dialectică și, deci, nici o clară finalitate politică. Subminat de îndoieli,, protestul său se colorează „profetic". Iată, așadar, principalul motiv al avangardiștilor de a nu merge prea departe în tentativa lor de a și-l asocia. Pentru autorul eseului mai sus citat, de pildă, Bacovia „se repartizează (o spune un căpitan medic !) la simboliști, adică școalei care a triumfat asupra romantismului și din care s-a născut – după insurecția Dada – literatura nouă". Altfel zis, Bacovia e un precursor îndepărtat, nu un contemporan.

Ce anume mai putea determina simpatia poeților avangardiști față de Bacovia ?

Aceștia recunoșteau în Bacovia pe omul lipsit de veleitatea de a face literatură, care nu scrie penrtu a parveni la nu știu ce titlu social, ci dintr-o exasperare asemănătoare cu a lor. „Scriu precum vorbesc cu cineva, mărturisea poetul – pentru că-mi place această îndeletnicire. Trăind izolat, neputînd comunica prea mult cu oamenii, stau de vorbă adesea cu mine însumi, fac muzică, și cînd găsesc ceva interesant iau note pentru a mi le reciti mai tirziu. Nu-i vina mea dacă aceste simple notițe sînt în formă de versuri, și cîteodată par valete. Nu sînt decît pentru mine". Trăire și literatură formează, la Bacovia, o unitate, creînd impresia identității actului psihic și intelectual cu cel literar.

Ei descopereau apoi în opera bacoviană calități pe care în repetatele lor încercări de definire a poemului sau în textele-manifest le proclamaseră ca absolut necesare pentru noua creație literară : „autenticitatea", „puterea de a sugera", „magia de culoare a unei ambianțe". Se poate conchide credem – chiar fără a mai aduce în discuție și alte aspecte – că, pentru avangarda literară românească, Bacovia a fost o prezență, un reper important, un „foc de pe coline", semnalînd, „din timp în timp, un alfabet rezervat celor mai pure revelații".

CONSTANTIN CĂLIN

Consemnări

George Bariț și contemporanii săi

Inregistrăm cu satisfacție grija prin care cîțiva cărturari ai Universității din Cluj, în frunte cu istoricul Ștefan Pascu și istoricul literar Iosif Pervain, au pus la îndemîna iubitorilor culturii naționale și a specialiștilor volumul al doilea din ediția inaugurată cu acest titlu încă în anul 1973.[1]

Din scrisorile celor trei corespondenți contemporani ai lui Bariț-bănățeanul Pavel Vasici, bihoreanul Alexandru Roman, și arădeanul Atanasie Șandor, cuprinși în prezentul volum, – adresate mecenatelui presei românești din Transilvania, transpiră o viețuire patetică. Ele confirmă gradul înalt al răspunderii pe care și-o asumă intelectualii integrați în mișcarea maselor din Banat și Transilvania, pentru menținerea și consolidarea sentimentului unității neamului românesc în anii de vitregă asuprire din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Activitatea lor devine astfel o completare a luptelor politice duse cu arme, din arsenalul ideologic, cultural, istoric și lingvistic. Omul zilelor noastre poate reține din scrisorile descoperite și comentate biografii inedite, în spiritualitatea unei epoci nu întotdeauna destul de bine cunoscută, repere ale luptelor fruntașilor politici români, spiritul iluminist, strategia politică adoptată și, mai presus de toate, o consecventă politică dîrză, în stare să zguduie conștiința popoarelor Europei, ca acea magnifică solidaritate în mișcarea politică națională care, sînt de-atunci mai bine de opt decenii, simbolizează în protestul **memorandist** unitatea granitică a conștiinței naționale.

Scrisorile doctorilor Pavel Vasici și Atanasie Șandor și ale profesorului Alexandru Roman sînt mărturia unei activități prodigioase. Ele fundamentează ideea unei culturi omogene naționale, prin contributia aparent măruntă în redacții, la catedră sau prin cea de prestigiu de la pupitrul celui mai înalt for de cultură – Academia Română.

Dar prestigiosul volum scos de editura Minerva trezește și alt interes. Pentru valorificarea optimă a acestui tezaur epistolar, depistat din arhive familiare și instituții, s-au operat lucrări de acribie bibliografică ce vădesc, fără rezerve, tehnica cercetătorilor eruditi. Nu putem trece cu vederea, din școala lui G. Bogdan Duică, expurgată de exagerări și inadvertențe, meticulozitatea de magistru a profesorului Iosif Pervain de ale cărui valoroase îndrumări au beneficiat ani de-a rîndul numeroși cercetători actuali din centrele universitare ale țării. În problematica bibliografierii revistelor românești din imperiul habsburgic (**Foaia Duminicii,** 1837 ; Contribuții la istoria presei românești din Transilvania ; Centenarul revistei **Familia**) ca și a personalităților culturii și științei românești (Alexandru Gavra, întemeietorul Societății bibliografiicești și al revistei **Ateneul românesec,** 1835 ; Corespondența lui Al. Papiu Ilarian etc.) contribuția sa materializată în criterii metodologice sigure și științifice lasă amprenta unui pasionat al cărții dublat de un emerit exeget.

Principiile celor două volume apărute pînă acum, în vasta ediție proiectată, au caroiarul metodologic conceput sub semnul claritătii, simplității și operativității. Gruparea scrisorilor pe capitole reprezintă contribuția fiecărui trimițător ; urmează inserarea cronologică, numerotarea și, pentru ușurarea consultării volumului, ca aparat auxiliar, notele explicative interdisciplinare, inclusiv spinoasele probleme ale exprimării frecvente în epocă, cu elucidarea lor.

Reținem, așadar sub raportul valorii conținutului și cel, nu mai puțin pretențios, al tehnicii de redactare, din cît le-a revenit coordonatorilor și colaboratorilor, o atestare exhaustivă a efervescenței politicii și culturii românești din Transilvania și Banat, atît cît au putut surprinde în nobilul lor neastîmpăr vizionarii autori ai amintitelor scrisori

A scoate de sub cenușa vremii, actualizînd, într-un ev al nebănuitelor trepte, cu mijloacele științei moderne, finalitatea străduințelor unor astfel de oameni, – poate fi, oare, în sprijinul „cetății" un mai nobil și mai meritoriu sacrificiu ?

ALEXANDRU CRIȘAN

[1] *George Bariț și contemporanii săi,* Vol. II, Studii și documente, Editura Minerva, București, 1975, XV+433 p.

Aurel Turcuș

MANTIE DE PURPURĂ

Mihai Viteazul a venit azinoapte.
Avea ochii adinci, de drum.
O mină-i mirosea, matern, a lapte ;
m-a strins cu ea la piept,
ca-n leagăn de gorun.
Cealaltă mină,
sabie și pană
brăzdar de plug
era-n aceeași vreme.
In ochii săi se oglindea
ca-n rană
o mantie de purpură
peste trei steme.

Ioana Crăciunescu

DIN CIMPUL CU MACI

Poștașul să ducă aceste scrisori
din cimpul cu maci din cimpul cu flori
(bicicleta lui nichelată
roțile toate umflate de apă)
pedalind in neștire să ducă din noi
această fugire de lume-n căpițe inalte
de spini și-albăstrele,
acest adăpost
al zilelor tale, al zilelor mele . . .
Ține-mă astfel de mină și-n noapte mai mindri
să trecem de noi
peste noi mai departe.
Sub pături greoaie de sare
mereu aplecați pe-aceeași scrisoare :
Dragii mei,
eu sint bine, mulțam sănătos,
avem piine
avem piine
și griul frumos.

UN JOC AL SOARELUI

Acuma,
cind picioarele tale nu mai calcă
același pămint cu mine,
cind neputința mișcărilor noastre nu se mai desface
in același aer,
cind stăm ghemuiți,
grămădiți in balanță
și totul nu e decit un joc al soarelui,
mulțumirea mea, seara, a rămas
doar piinea de pămînturi.

E noapte.
In cimp miroase a proaspăt.
Păunii grei, țipind, fug printre noi . . .
Ne cheamă tot mai des in lumea lor !

Ioan Iustin Purza

IN FAȚA VOASTRĂ-MI PLEC FRUNTEA . . .

TOVARĂȘILOR MEI DIN SCHIMBUL DE NOAPTE

O, tineri muncitori in fața voastră-mi
plec fruntea
și am curajul să fiu cerul de
arbori infloriți
pe sub care visători vă plimbați
cu un trandafir in mină
nu e nimic spectaculos in gestul
meu năvălind ca un soare tinăr
in firul de iarbă
din el să curgă zăpezile
ce le așteptăm mereu
credeți-mă, din roua melancoliei
voastre
crește un trandafir in gușa de
aur a ciocirliei
și eu de aceea vă văd mereu
liberi ca fluturii-miri
și mă vreau pasăre să port
in aripi primăvara acestei bucurii
și-n visul meu de aur
să ating inocent neliniștea singelui vostru
pilpiind in lucruri . . .

TITU MAIORESCU — AZI

S-a susținut că junimiștii, în frunte cu Maiorescu, nu și-au definit cu claritate conceptele „noii direcții" : **formele** și **fondul**. În relația antinomică a termenilor **formă** și **fond** operația nu e impusă numai de rațiuni logice, susține Z. Ornea : „Pentru că examinind chestiunea mai atent constatăm, nu fără surprindere, că termenii nu au de loc o sferă și un obiect bine precizate. Și e de mirare că un logician de valoarea lui Maiorescu să fi lăsat în obscuritate tocmai acești doi termeni, vehiculați atît de mult. Într-adevăr, ne întrebăm din nou, care să fie sfera categorială a celor doi termeni ? Obișnuiți cu rigoarea terminologică de azi și cu încărcătura semantică pe care au cîștigat-o cele două concepte de-a lungul unui secol de istorie culturală, cercetătorul actual e ispitit să confere preciziune unor concepte lăsate de fondatori neclarificate"[1]. Dar, filozofic vorbind, conceptele erau foarte clare, numai că junimiștii nu le puteau aplica exact la o realitate existentă, pentru că le lipsea perspectiva istorică a evenimentelor, prin care ele își precizează sensul, perspectivă pe care cercetătorul actual o are, în așa fel că în schema sociologică marxistă unii au putut asimila dualitatea fond-formă la dualitatea bază și suprastructură, firește, fără a-i atribui fondatorului teoriei anticipații marxiste.[2] O revoluție, ori cit de mică sau de mare a fost ca fapt istoric, nu se judecă numai după rezultatele ei vizibile imediat, după cum și optica raportului dintre fond și formă în istoria unei culturi ține de distanța în timp din care îl privim. Într-o istorie de mult consumată, și într-o lungă perioadă de timp, cine mai reconstituie astăzi pe decenii sau pe ani, o confruntare între formă și fond, dacă nu este recunoscută mai întîi semnificația ei în perspectiva istorică, și cine mai apreciază exact cită **formă** a fost în etapele mai mari ale culturii, pe care noi astăzi le numim **fond** : cultura greco-romană, pe fondul culturii orientale, cultura medievală pe fondul celei antice, renașterea pe fondul culturii medievale etc.

In ce privește cultura română, Maiorescu vorbea de potrivirea fondului cu forma în epoca mănăstirilor Curtea de Argeș și Trei Ierarhi, dar de întrebat este pe ce fond se intemeia acea pasiune pentru monumental, realizată in mod mai potrivit în arhitectură, dacă ne gindim că românii, pină in epoca „descălecătorilor de țară", trebuiau să-și apere existența ca neam în alte forme de cultură, de tip organic, intrerupindu-se stilul monumental al vieții romane din vremea imperiului, iar după ocupația turcească slăbind și mai mult forța internă a spiritualității românești, nevoită să imbrace haina străină a slavonismului sau a grecismului ! Este meritul marilor noștri voevozi că, chiar in condițiile apărării statelor naționale, au dat culturii „de curte" înfățișarea de epocă a Renașterii europene, imprumutind deci **formele** unor culturi din afară mai avansate, pentru a menține **fondul** culturii tradiționale și a-i reda forța istorică in concordanță cu unitatea spirituală renascentistă. Și dacă vorbim de o Renaște românească in această perioadă, ea nu e rezultatul unui **fond** național, in exclusivitate, păstrat in continuitatea istorică a romanității în Dacia, ci e o revenire la o mare cultură, prin imprumutarea de **forme** apusene sau bizantine, care aveau să imbogățească fondul însuși, in adaptarea lui istorică, amenințat de cucerirea turcească, de care românii au scăpat de abia in pragul epocii moderne. Deci **fondul** de care vorbea Maiorescu rezultă din ceea ce tot el numea „o prefacere a **formelor** intr-o **realitate** simțită", pentru „înălțarea" poporului la înțelegerea gindului de cultură potrivită cu el. Dar atunci nu tocmai in această tradiție a **fondului** culturii românești, dintr-o epocă de înflorire economică și politică a Principatelor, a reapărut și idealul pașoptiștilor pentru unitate și independență națională, realizabil însă pentru ei printr-o grabnică introducere de **forme** ale civilizațiilor moderne ?

Răspunsul il da altcineva într-un studiu mai vechi, ca introducere la ediția operelor lui B. P. Hașdeu : „Există în cultura românească o tradiție care începe cu Dimitrie Cantemir și pe care am putea-o numi „tradiție enciclopedică" ... Enciclopedismul a fost, poate, un destin al întregului secol XIX românesc ; cind trebuia să se creeze un stat și să se adauge o cultură celorlalte culturi „surori" din Europa. Cițiva oameni trebuia să facă atunci **tot**, și să facă **repede**. Dar ce voință inspăimintătoare de creație ! Ceea ce caracterizează întreagă această epocă (1821–1880) este setea de **monumental**, de grandios ... S-a spus mai tirziu despre această sete de monumental și megalomanie programatică – și s-a spus cu mult talent – că era o simplă „maimuțăreală a Europei". Cred că e o judecată pripită ; oamenii aceia voiau să **întreacă** Europa, ei se simțeau „zorile unei noi umanități", incepeau un „nou ev". Oamenii Renașterii nu aveau conștiința că maimuțăresc antichitatea, ci că o restaurează ; demnitatea lor umană le spunea că pot egala modelele clasicității. Umanismul nostru s-a transformat repede in filologie și istorie, ca să ne apărăm latinitatea și drepturile istorice ; orice valoare latină pe care o descopeream, o transformam in instrument de luptă și de afirmare, niciodată in obiect de contemplație. Cu toate acestea, **gestul** spiritual, dominant al secolului XIX românesc, este un gest al Renașterii : creații pe mari modele, planuri gigantice, conștiința demnității umane, mesianism românesc"[3]. Și această nerăbdare a creației caracterizează pe toți scriitorii secolului XIX : I. H. Rădulescu, Hasdeu, Eminescu, – și de aceea discuțiile **pro** sau **contra** Europei n-au nici un rost – cele mai românești genii creatoare s-au realizat tocmai prin asimilarea uneia sau a mai multor culturi europene : „Geniul românesc – ca orice geniu etnic – se manifestă rezistind, opunindu-se, alegind și respingind".

M. Eliade, mai departe in timp de evenimente decit Maiorescu, trece peste formele de „maimuțăreală a Europei" și vede in aceste forme un spirit mai adinc, intr-un proces istoric necesar pentru „misiunea și programul pe care și-l impunea România modernă". Cel ce a spus că setea de monumental este o formă goală a fost, evident, Maiorescu – în articolul **Observări polemice** –, care însă din această „repezeală de a fi noi înșine" reținea faptul că umanismul nostru s-a transformat repede în filologie și istorie, necesare ca instrumente de luptă și apărare, începînd cu Renașterea" Școlii ardelene.

Unde este atunci **fondul** de care vorbea Maiorescu ? Este tocmai „agitațiunea de putere vitală" în **istoria formelor,** în care poporul român, prin energia vieții intelectuale și economice a asimilat cultura în activitate potrivită cu timpul, forme care, cum recunoștea și E. Lovinescu, au nevoie de timp pentru „a-și îndeplini evoluția necesară de la formă la fond"[4] ; sau, cum spunea M. Eliade : geniul etnic se manifestă „rezistind, opunîndu-se, alegînd și respingînd".

Această „evoluție de la formă la fond", această „alegere" și „respingere" a formelor în „opoziția" fondului, a făcut necesară în istoria culturii **dialectica fondului și a formei,** aceeași în epoca voevodală a contactului european renascentist, ca și în „nebuneasca voință de creație" in „tradiția enciclopedică" a pașoptismului, și, oricit s-ar părea de paradoxal, în dialectica obiectivă a istoriei, Maiorescu îi continua pe scriitorii „mesianismului românesc" ca exponent al unei opoziții necesare ; în Renașterea enciclopedismului românesc, față de entuziasmul în a face **tot** și a face **repede** pentru a **întrece** Europa, el reprezenta conștiința că antichitatea nu trebuie numai „imitată", ci „restaurată", prin **spiritul umanist** al culturii. Simbolul se fixa în atmosfera discuțiilor de la Junimea despre condiția artei pentru a înălța aspirarea spre nemurirea omenească, prin imaginea unei statui antice, cum o consemna criticul în **Direcția nouă** „ . . . atinsă încă de razele luminilor, se înălța pe un piedestal închis o marmoră albă, frumoasă imitare a unei statui antice . . . statua albă cu surisul ei blind, sta senină deasupra haosului, forma ei trecea nestinsă peste valurile timpurilor : păstrată în trecut, sigură de viitor, ea își purta înaintea noastră cu o liniște supranaturală viața-i eternă".

Spectacolul pe care, metaforic, Maiorescu îl descrie în **Direcția nouă,** ca încercare a regizorului de a „amăgi" pe spectatori, în ceea ce criticul numea „formă fără fond", devine un spectacol grav cu învățăminte nu numai pentru regizor, ci și pentru spectatori. Căci Maiorescu a fost spectatorul lucid al „megalomaniei române", respingind „maimuțăreala", supunîndu-se însă, fără voia lui, dar ca urmare a „monumentalității" propriei sale personalități, unei „viclenii a rațiunii", ca proces care consumă istoria prin cei doi factori ai dialecticii ei, în alternarea fondului cu forma : tot ce pare **formă,** în timp „devine" **fond,** în măsura în care fondul o cere, și tot ce e fond, în supraviețuirea lui în timp, „intemeiază" **formele.** Alternarea fondului cu forma poate apărea sub un aspect sau sub altul în raport cu distanța privirii spectacolului, istoria consumîndu-se într-o devenire obiectivă, indiferent cum este ea privită, succesul piesei in spectacolul lumii dovedindu-se cu vremea care trece și vine.

In spectacolul istoric al modernizării culturii române, in entuziastul secol XIX, „direcția nouă", prin spiritul „maiorescianismului", nu este astfel numai un moment de opoziție față de imitația goală care amăgește pe spectatori, ci reprezintă o permanență a lucidității critice, o măsură a „clasicității" aplicată „romantismului", pentru recunoașterea **adevărului** in mersul istoric al culturii, în opera scriitorilor care, cu patosul creației monumentale anunțau „zorile unei noi umanități" și incepeau „un nou ev", și pe care generațiile ce preiau sarcina culturii, cu luciditatea răspunderii istorice, il vor continua. „Căci, spune el, care poet, încălzit de raza unei încrederi adese iluzorii, nu și-ar înălța aspirarea spre nemurirea omenească ? . . ."

Etapele maiorescianismului în literatura română de aici pornesc. Sinteza lor a făcut-o E. Lovinescu. Din prima generație postmaioresciană fac parte, reprezentativi și recunoscuți, criticii M. Dragomirescu și P. P. Negulescu, din a doua I. Petrovici, E. Lovinescu, din a treia G. Călinescu, S. Cioculescu, P. Constantinescu, T. Vianu, Vl. Streinu. Așadar, estetica junimistă, cum susține și un comentator mai recent, nu e „un fenomen lipsit de istorie"[5]. În studiul citat este explicată istoric reinnoirea esteticii junimiste prin M. Dragomirescu și P. P. Negulescu, după ce **Convorbirile literare,** prin îndrumarea lui S. Mehedinți, s-au apropiat de ceea ce maiorescianismul combătea în începuturile sale. Meritul primei generații postmaioresciene este de a fi pus de acord estetica maestrului cu a autorilor mai noi : Hennequin, Guyau, Fechner, Ribot etc. „Trecerea – aproape un salt spectaculos – de la metafizicienii germani din prima jumătate a secolului XIX la cei din ultimele decenii racorda estetica junimistă la contemporaneitate, pînă acum privilegiul exclusiv al lui Gherea. Era o deschidere de orizont cu adevărat necesară care dacă s-ar fi consolidat temeinic ar fi conferit esteticii junimiste o dialectică nebănuită". Nu s-a realizat această continuare a esteticii maioresciene pentru că M. Dragomirescu s-a închistat într-un „sistem", pînă la urmă steril, după modelele anacronice ale secolului trecut, iar P. P. Negulescu a schimbat domeniul esteticii cu acela mai larg al filozofiei. De aceea autorul citat, după ce arată că era greșită încercarea lui Lovinescu de a așeza întreaga critică românească sub semnul integral al maiorescianismului în a treia generație postmaioresciană", își încheie comentariul junimismului cu polemica între adepții lui Maiorescu și ai lui Gherea, la sfîrșitul secolului trecut : „Polemica dintre cele două orientări care a durat aproape un deceniu și jumătate (considerind anul 1886 momentul de început), a marcat o epocă. Din încrucișarea de opinie, junimismul a ieșit slăbit și diminuat în importanță, la aceasta contribuind, în egală măsură, modificarea peisajului literar românesc. Ciclul junimismului se încheiase acum definitiv"[6].

Este adevărat, ciclul junimismului se încheiase, ca fenomen de cultură, dar nu și ciclul maiorescianismului, adică latura interioară a junimismului, acea **stare de spirit** sau **forța ideii,** ce putea fi reactualizată în istorie în împrejurări asemănătoare cu cele care îi dăduse naștere, pentru susținerea unor principii critice în privința raportului național și universal în artă, și recunoașterea universalității artei prin condiția ei estetică. Criticii celei de a treia generații postmaioresciene : G. Călinescu, T. Vianu, P. Constantinescu, Șerban Cioculescu, Vl. Streinu – nu aveau nevoie să se mai declare maiorescieni, după ce a doua generație încheiase „junimismul", sau cum spune Lovinescu : „Specializîndu-se, critica a devenit o profesie, o disciplină cu diverse preocupări, dominate toate de principiul estetic. Urmîndu-și înclinările temperamentale, fiecare s-a dedat, după preferințe, istoriografiei, analizei, speculației estetice, portretisticei morale, și, cum nu sînt lipsiți de talent literar, nivelul stilistic al acestei critici estetice s-a ridicat cu mult față de ce s-a scris mai înainte"[7].

G. Călinescu, considerîndu-se el însuși un întemeietor, nu mai avea nevoie să-și recunoască un precursor, care avusese totuși rolul istoric de a delimita „principiile de estetică" în cadrul mai general al fenomenului de cultură. De aici și deprecierea înaintașului într-un portret din care nu reținem decît cită portretistică a autorului. Și Lovinescu, comentîndu-l pe G. Călinescu, își corectează și propriile sale afirmații mai vechi despre rolul lui Maiorescu în critica literară ; nu numai în cea estetică : „Nu importă ce n-a fost Maiorescu : n-a fost critic analitic, cum n-a fost geometru ori entomolog ori cum n-a fost, pe cînd era copil, „geniu" sau „sublim". Importă numai ceea ce a fost într-o calitate cu totul eminentă ; dezvoltatul său gust a făcut dintrînsul un judecător aproape fără greș, promovatorul tuturor valorilor timpului, fără necesitatea analizei"[8].

Și tot așa, criticii din a treia generație maioresciană, care s-au format și au practicat o critică estetică, spune același comentator : „Ar fi putut avea o bătrînețe liniștită, după cum le-a fost și tinerețea, cînd, în chip neprevăzut, i-a apucat furtuna. Literatura română a intrat de cîțiva ani în convulsiunea unei crize de o violență necunoscută pînă acum. A patra generație postmaioresciană se va rosti, dacă și întrucît generația a treia a fost la înălțimea sarcinii combative ce i s-a impus în timpuri atît de grele"[9].

Timpurile grele, care i-au apucat în furtună pe criticii amintiți, au fost cele dinaintea celui de al doilea război mondial, cînd revirimentul semănătorismului și alte tendințe de contestare a principiilor estetice în critica literară, au creat o nouă confuzie a valorilor, făcînd necesară din nou un „spirit critic". Furtuna s-a continuat și în timpul războiului, impunînd necesitatea unei disocieri programatice a esteticului de elementele eterogene, într-o reînnoire a „maiorescianismului" o dată cu „a patra generație postmaioresciană", cum o anunța E. Lovinescu, provocată la acțiune de cartea lui **T. Maiorescu și posteritatea lui critică.** E. Lovinescu, după ultimul comentator al junimismului ; „chiar dacă în 1937, ca și în 1943, a vorbit de resurecția necesară a principiului maiorescian al „esteticului pur", de fapt prin aceasta înțelegea numai „disocierea esteticului de elementele eterogene". Iar fenomenul disocierii esteticului nu a însemnat niciodată la Lovinescu, și nu însemna nici acum, autonomism sau estetism"[10]. Este exact și ideea manifestului **Cercului literar din Sibiu** redactat de I. Negoițescu și semnat de Victor Iancu, Eugen Todoran, Cornel Regman, Ovidiu Drimba, Radu Stanca, Ion Oana și Ștefan Aug. Doinaș, în forma unei scrisori publice[11] prin care autorii aderă la „maiorescianismul" lui E. Lovinescu : „Scrisoarea aceasta vrea să mărturisească participarea noastră conștientă la spiritul contemporan și, mai mult decit un omagiu, ea este poate o prezență comună sub un simbol. Pentru noi, literatura română nu înseamnă un fenomen închis, petrecut într-o țărmurire autarhică, nu o contribuție pitorească la etnografia europeană, ci o ramură tînără a spiritualității continentale, ramură străbătută de aceeași sevă și încărcată de aceleași roade, chiar dacă pămîntul în care și-a împlîntat rădăcinile e altul". Manifestul Cercului literar, se spune în **Perspectiva** revistei, redactată tot de I. Negoițescu, „spre deosebire de cele care l-au precedat, ca expresii ale orientării generațiilor noi românești, n-a tins la inițierea unui curent nou, la revoluționarea tiparelor revoluționare, la formulări îndrăznețe și la invenții fantaste. În atmosferă îmbicsită și apăsătoare a acelui timp, el a vrut să trezească speranțele în forțele tinere ale nației, să afirme, peste vicisitudini și aberații, continuitatea facleì valorilor eterne . . . Manifestul pornise dintr-o necesitate lucidă a disociației. Nu era un refuz principial față de poezia patriotică, așa cum nu poate fi nici azi unul față de literatura socială. Dacă însă valoarea estetică nu există, ele sînt nule ca opere de artă. Artistul mare nu confundă, și de aceea opera lui e durabilă, obiectivul lui rămîne, chiar dacă printr-o forță excepțională atrage și alte valori"[12].

Deci sint clare două idei ce provin din „direcția" lui Maiorescu : arta este națională prin condiție istorică și universală prin valoare, universalitatea artei se susține pe valoarea ei estetică, de unde și necesitatea disocierii valorilor atunci cînd, în anumite împrejurări de cultură, cum erau cele ale războiului, se produce confuzia lor, într-o critică întemeiată pe principii solid estetice, cu atît mai semnificativă cu cît, cum răspundea E. Lovinescu, venea „din Ardeal, unde confuziile pe care le combătea T. Maiorescu acum șaptezeci de ani și eu însumi de vreo patruzeci de ani, intră în însăși plămada unei alcătuiri sufletești cu mari justificări istorice în trecut, dar fără îndreptățirea legitimă de a se perpetua peste necesitatea momentului, care nu mai cere ca noțiunea esteticului să fie subestimată noțiunii etnicului și culturalului"[13]. Și încheia criticul : „Să fiți dv. elementele din care se va selecta a patra generație postmaioresciană de apărători ai autonomiei esteticului ?"[14].

Cu precizările privind înțelesul „autonomiei esteticului" într-un moment dominat de presiunea unei orientări extraestetice și chiar antiestetice, textul manifestului „celei de a patra generații postmaioresciene" este reconsiderat astăzi pentru semnificația lui „în sensul în care E. Lovinescu își modela posteritatea critică"[15]. Dar, tocmai pentru că manifestul nu trebuia să inițieze un curent nou, pentru revoluționarea tiparelor literare, ci doar să consemneze o atitudine modestă de prezență a unei generații în vremea în care a trăit, cu conștiința responsabilității opțiunii pentru valorile eterne ale artei, în reconsiderarea istorică a momentului de atunci trebuie să avem în vedere că ea se forma în atmosfera universității clujene : Pe de o parte, generația își recunoștea „rădăcinile adînci în Școala ardeleană și latinistă", fiind deci în acord cu temeiurile ideologice ale istoriei literare ce integra fenomenul cultural „ardelenesc" în tradițiile filozofiei „Luminilor" europene, în studiile și cursurile profesorilor D. Popovici și I. Breazu ; însă, pe de altă parte, și cu atît mai mult, această orientare ardelenească era confruntată în filozofia culturii și estetică, cu datele culturii europene, în seminariile și cursurile ținute de profesorii L. Blaga și L. Rusu, la o înălțime spirituală menită să depășească „localismul cultural", într-un orizont al universalității culturii românești. Filozoful „spațiului mioritic", deși admitea că etnicul intră cu arta într-o relație „abisală", ce ține de **stilul culturii,** refuza total de a adera la o „estetică paraestetică", respingînd „conținuturile dulceag diluate ale semănătorismului", cu „etichete de șerbet de trandafiri",[16] întrucît curentul se întemeia pe eroarea programatică de a călca „legea non-transponibilității", în convingerile scriitorilor că „arta nu trebuie decît să reproducă întocmai viața și peisajul"[17]. Iar autorul **Logicii frumosului**[18] concepea sentimentul frumosului ca izvorind dintr-un „eu originar", un „logos" în neîncetată mișcare interioară – „dynamos" – care refuză orice împăcare sentimentală, idilic patriarhală sau, la cealaltă extremă, preluarea din viață a „urîtului grosolan al vieții brute" : structura esteticului este expresivitatea artei. În astfel de idei și din altele luate direct din estetica modernă, s-a „adunat" generația de la Sibiu în seminariile și cursurile lui L. Blaga, și L. Rusu, prelungite în cenaclurile ținute la H. Jaquier, constituindu-se într-o unitate de atitudine dintr-o reacție la neosemănătorismului profund dăunător evoluției artistice, prin adeziune la ideile „maioresciene". Și numai așa a fost poziția estetică lovinesciană un îndreptar contemporan pentru formarea celei de a patra generații postmaioresciene (. . .).

O redeschidere a controverselor de epocă în privința moștenirii maioresciene a generației Cercului literar ar depăși cadrul unui studiu despre opera lui Maiorescu ; o reconstituire încearcă, deși incomplet și subiectiv, Ileana Vrancea, în studiul despre posteritatea critică a lui Lovinescu"[19]. Totuși, în concluzie la studiul operei lui Maiorescu o mențiune este de făcut cu privire la constanța principiilor maioresciene, fiind vorba de Transilvania, pentru care el se arăta îngrijorat în strategia criticii generale pentru impunerea **Direcției noi** în cultura română. Crizele prin care a trecut de atitea ori conștiința europeană întărea atunci convingerea semnatarilor Manifestului că un „punct de vedere" care să susțină în artă „obiectul" ei specific, era nu numai potrivit cerințelor criticii moderne, ci era chiar necesar, pentru a se descoperi în interiorul culturii române, ca proces viu ce se naște din elementele originale ale „fundamentului dinlăuntru", cum zicea bătrînul critic, un „eidos" în formele artei majore. Este tendința care, după istorismul și etnicismul epocii „naționale", prin critica lui Maiorescu, încercase o sinteză între fond și formă, în altă perspectivă europeană însă, încerca și ea o soluție a metodei și obiectului, ca **tendință** de valorificare a elementelor originare ale spiritului nostru în formele culturii moderne.

În **Perspectiva** Revistei Cercului Literar, redactorul ei, I. Negoițescu spunea, cu referire la Manifest : „Ni s-a spus, de unii cu maliție, „esteții din Ardeal". Formulă ridiculă și de două ori odioasă. Întîi, fiindcă literatura agrată de Cercul literar se revendică tocmai de la refuzul localismului cultural, și apoi fiindcă estetismul, depășit și anarhic, impropriu năzuințelor noastre, se aplica la un nume cu faima tradiției îndărătnice". Și se da exemplu, în încheiere : Și chiar pentru a sta cît mai departe de formalismul steril, poeții Cercului au cultivat un gen mai apropiat eposului, baladescul. Ideea este teoretizată, în continuare, de Radu Stanca : „Exclusivitatea estetică nu duce la capodoperă. Și în orice caz, operă de mare rezonanță artistică nu e aceea care se restrînge la embrionul artistic"[20]. (. . .)

După etapele „maiorescianismului" în succesiunea generațiilor, și după depășirea crizei de reinterpretare a teoriei criticului pentru menținerea criteriului diferențierii funcționale și a unității structurale a valorilor în actele de cultură, etape ce înseamnează astăzi doar o „teorie estetică". Teoria a făcut-o criticul la vremea lui, noi fiind numai obligați să-i confruntăm valabilitatea cu estetica contemporană, de aceea nici nu mai are înțeles istoric un îndemn „Înapoi, la Maiorescu ?", în plînsetele unei Cassandre nemulțumită de ceea ce se scria într-o anumită vreme, ca și cum totul ar fi fost bun numai în trecut, după o remarcă a lui P. Constantinescu[21]. Teoria este inclusă într-o concepție asupra experienței poetice, ca trupul titanului în spiritul ce se înalță, după o inițiere orfică, în sfera „poeticului", care în procesul creator al artistului este o dimensiune specifică a realului, în adevărul estetic, cum spunea Maiorescu, la linia infinit de subțire dintre cer și pămînt, de la care se deschide distanța, ca de la cer la pămînt, între cerul poeziei și pămîntul realității, în cazul cînd poetul nu știe ce e poezia. Într-o teorie asupra „dublei rădăcini a adevărului poetic", avînd ca punct de plecare o sugestie a lui M. Dufrenne, un poet ca Șt. Aug. Doinaș, aparținător Cercului literar, dar reprezentativ pentru poezia contemporană, este un maiorescian prin sîngele culturii, fără a se mai gîndi la acesta, cînd spune : „Pentru a deveni un adevăr poetic, autenticitatea unei trăiri, oricît de profundă și originală ar fi aceasta, trebuie să se încorporeze în structura verbală a unui mic cosmos – poemul". Afirmațiile unor asemenea construcții verbale, exprimate curent, rațiunea sau practica le infirmă imediat : „În schimb, opera de artă, poezia le conferă valabilitate de adevăr în planul său specific de existență, care este acela al expresiei poetice, al valorii estetice"[22]. Maiorescu spunea, în **O cercetare critică :** „Adevărul artistic este un adevăr subiectiv" și el prescrie poetului „să-și întrupeze în forma poetică numai acele simțăminte adevărate care se disting prin noblețea lor și, introducind o suflare de idealism în existența de toate zilele, sînt demne de a manifesta o subiectivitate de om". Șt. Aug. Doinaș vorbește într-un limbaj maiorescian, comentînd „materia plîngătoare" în imaginea lui Bacovia („Aud materia plîngînd") sau a „lucrurilor suferitoare" la Blaga („Poate că le plînge ființa de-o lăuntrică durere"), cînd spune că sentimentul sau ideea nu se „traduc" în imagini, ele fiind efectiv imagini (. . .). Criticul astăzi trebuie pus față în față nu cu cei pe care „direcția" lui i-a anihilat în mișcarea literară a vremii, deși cea mai mare parte a studiilor lui cu aceștia se ocupă, inevitabil, în „sinteze generală în atac", ci cu imaginea propriului său spirit critic, transmisă din prezentul epocii lui, moștenirii noastre, penrtu a fi asimilată în dezvoltarea culturii române, ca o permanență istorică pentru viitor, principiile criticii lui fiind valabile nu numai pentru cei pe care el se gîndea să-i îndrumeze, în epoca lui, ci pentru întreaga literatură în mersul ei istoric, într-o sinteză a negației și a afirmației, care este însăși „viața" spiritului critic. Și în această viață a criticii literare românești, maiorescianismul este așadar o prezneță structurală, de aceea, dacă pentru înțelegerea poeziei sinteza negației și a afirmației în mersul istoric al literaturii îndemnul nu mai poate fi „Înapoi **la** Maiorescu !", și dacă etapele consumate ale criticii literare nu mai corespund nici îndemnului „Înainte **de la** Maiorescu !", rămîne mereu actual, în dialectica negației și afirmației, proprie vieții spiritului critic, îndemnul „Înainte, **cu** Maiorescu !"

„Nu e cu putință a scrie o istorie a culturii românești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea fără să se țină seama de contribuția lui Maiorescu"[23], spune T. Vianu, mai ales pentru că numai **trecind prin el** cultura românească și-a dobîndit profilul spiritual pentru integrarea ei în cultura universală, o dată cu consolidarea statului român modern. Dar nu va fi posibil, ca urmare a dezvoltării acestui stat, să se scrie nici în viitor o istorie a culturii românești fără să se țină seama de permanența spiritului critic de el întemeiat dintr-o necesitate culturală, valabilă în dialectica istoriei și în viitor, ca semn de maturitate spirituală, pentru întîlnirea permanentă a geniului românesc, creator de cultură națională, cu idealul clasic, universal, al umanității.

EUGEN TODORAN

[1] Z. Ornea, *Junimea și junimismul*, Ed. Eminescu, 1975, p. 163.
[2] S. Ghiță, *T. Maiorescu, filozof și teoretician al culturii*, p. 127–128.
[3] Introducere la B. P. Hasdeu, *Scrieri literare, morale și politice*, Ed. Fundaț., 1937, tom. I, p. XXXVI.–XL.
[4] E. Lovinescu, *T. Maiorescu*, I, p. 293.
[5] E. Lovinescu, *T. Maiorescu și posteritatea lui critică*, 1943.
[6] Z. Ornea, *op. cit.*, p. 651.
[7] E. Lovinescu, *Maiorescu și posteritatea lui critică*, p. 322.
[8] Id. ibid. p. 341.
[9] Id. ibid. p. 324.
[10] Z. Ornea, *op. cit.*, p. 465.
[11] *Viața*, 13 mai 1943.
[12] *Revista Cercului Literar*, nr. 1, ian. 1945.
[13] *Viața*, 27 mai 1943.
[14] Ziarul *Viața*, 27 mai 1943.
[15] Ileana Vrancea, *Confruntări în critica deceniilor IV–VII. E. Lovinescu și posteritatea lui critică*, Ed. C. R., 1975, p. 90.
[16] Lucian Blaga, *Artă și valoare*, Ed. Fundaț., 1939, p. 179.
[17] L. Blaga, *op. cit.*, p. 104.
[18] L. Rusu, *Logica frumosului*, Ed. Univ. Cluj, 1946, p. 5–7.
[19] Ileana Vrancea, *op. cit.*, p. 90–101, 142–146.
[20] Radu Stanca, *Resurecția baladei*, R.C.L., nr. 5.
[21] P. Constantinescu, *Inainte de la Maiorescu I, Scrieri*, 1972, v. 6, p. 528.
[22] Șt. Aug. Doinaș, *Orfeu și tentația realului*, 1974, p. 89–93.
[23] T. Vianu, *Înțelegerea lui Maiorescu, Studii de literatură română*, p. 203.

C. MEDREA „Gh. Lazăr"

Televiziune

DUMINICĂ, 26 octombrie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar : 13,15 De la o glumă la... alta. 13,30 Desene animate. 13,36 Umor universal. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,48 Vedete pe micul ecran. 15,00 Magazin sportiv. 16,00 Imagini din Austria. 16,15 Antologie Tv. 16,35 Șah-mat in... 15 minute. 16,50 Tragerea Loto 2. 17,00 Gala Filmului de animație (III). 18,15 Oameni și recolte. 18,35 Film documentar. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul cintecului pentru tineret și studenți. 21,00 Film artistic. Frunze de toamnă. 22,25 24 de ore. Sport.

LUNI, 27 octombrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 18,00 Imagini din Portugalia contemporană. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun... continuă. 21,00 La confluența școlii cu producția. 21,25 Roman-foileton. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 28 octombrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Emisiune de educație estetică. 10,20 Film : Un strigăt in singurătate. 11,25 Amintiri despre un mare actor : C. I. Nottara. 11,45 Moment folcloric. 11,55 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Muzică distractivă. 17,20 Reflector. 17,40 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Vetre folclorice. 18,55 Teleglob. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,35 In ciclul : Capodopere... astă-seară „Orfeu". 21,40 Reportaj Tv. 22,00 Melodii indrăgite cu grupul vocal „Cantabile". 22,10 24 de ore

MIERCURI, 29 octombrie

9,00 Teleșcoală. 10,25 Biblioteca pentru toți. 11,15 Intilnire cu... 12,00 Telex. 15,00 Fotbal : Sportul studențesc – Olimpia Satu Mare. In pauză : Telex. Tragerea pronoexpres. 16,50 Mult e dulce și frumoasă. 17,15 Muzică ușoară. 17,45 La violon. 17,55 Cintec mindru-n țară auzi. 18,10 Atenție la... neatenție ! 18,30 Muzică ușoară, 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 20,00 Revista economică Tv. 20,25 Telecinemateca. Michel Simon in filmul Sfirșitul zilei. 22,10 24 de ore.

JOI, 30 octombrie

16,00 Fotbal : Cehoslovacia – Anglia (campionatul european). Transmisiune directă de la Praga. In pauză : Tragerea de amortizare ADAS. 17,50 Telex. 17,55 Din țările socialiste. 18,05 Enciclopedie pentru tineret. 18,30 Muzica. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți o intrebare ? 20,40 Baladă pentru acest pămint. 21,00 Revista literar-artistică Tv. 21,50 Spectacol muzical realizat in studiourile RAI din Roma 22,10 24 de ore.

VINERI, 31 octombrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1.001 de seri – 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,20 File de dicționar. Ranghel Vilceanov. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 1 noiembrie

11,00 O viață pentru o idee. Nicolae Teclu. 11,30 Eroi indrăgiți de copii. 11,55 Telecinemateca (reluare). 13,40 Muzică ușoară. 14,00 Telex. 14,05 Telerama. 14,35 Magazin sportiv. Gimnastică. Fotbal : Polonia – Italia (campionatul european) – selecțiuni inregistrate de la Varșovia. Premiul Arcul de Triumf. Alergare internațională de galop. 16,15 Virstele peliculei. 17,15 Caleidoscop cultural-artistic. 17,35 Bucuroși de oaspeți... 18,25 Club T. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu in Republica Portugheză. 20,30 Teleenciclopedia. 21,10 Mannix. 22,00 24 de ore. Sport. 22,20 Magazin muzical-distractiv.

Televiziune

SIMEZE

Artiști plastici timișoreni

Romul Nuțiu

– Galeria de artă Timișoara –

Dacă „o prioritate a acțiunii asupra imaginii" (D. Hăulică) poate califica tipul demersului creator, atunci această prevalență este definitorie pentru opera lui Romul Nuțiu. El restituie actului creator o genuină înfățișare și sieși chipul unui făurar. Surpriza revelării – o revelare rapidă – însoțește nașterea unei lumi. Artistul este autor și martor al unei geneze – amplă mineralogie vizionară – umilă reluare a unui act demiurgic exemplar. Orgolioasă încercare de a cuprinde într-un unic verdict artistic o sinteză metaforică a regnurilor, a elementelor, organizate pe axul descendent al teluricului. Organică îngemănare între geneza tehnică a operei și universul formal rezultat, proiecție subiectivă despre geneza formei. Din plutirea culorilor în emulsie, din „simpatia" și „antipatia" lor se desprinde plutirea formelor pe pînză, acordul armonic ori disonant. Zămislire a unei lumi în inima pămîntului, marmoreene fumozități, entrelac-uri muscular vegetale, balet subacvatic de algă, „peisaje ale continentelor", irumperi de foc de sub crusta de bazalt a Terrei, furtuni magnetice, evocări ale maelströmului primordial. „Materia de demult este o oarecare umiditate foarte bogată în fluid universal ; această materie nu trebuie să fie specificată, ci numai indicată într-un mod incoativ, printr-un spirit metalic pe care ea îl primește de la matca terestră" (S. Richter). V.I.T.R.I.O.L.-antă (Visita Interiora Terrae Rectificando Invenies Occultum Lapidem) și violentă mișcare a formelor, peisaj de lavă vitrificată, uriașe secțiuni în concrețiuni minerale, flamboaiante arborescențe, deschideri de estuar, emergențe și resorbții fluide, telesmatică prefacere de foc pantomorf. „Images-fuyantes", imprevizibile traiecte de mișcare browniană, o transmutație continuă a elementelor, derivă perpetuă a planurilor. „Dacă materia tinde în mod natural spre consistență, aceasta se datorează întîlnirii sale cu forțele pe care le primește spre a dobîndi formă". (R. Huyghe). Linia sinuoasă apare înaintea obstacolului unei forțe exterioare opuse impulsului interior. Formele, al căror semn este torentul, se organizează pe axele unor diagonale eroice în dispuneri centripete, centrifuge sau plasmatice moliciuni. Forma-culoare, spațiul-materie, nediferențiate, se dezvoltă dinspre interiorul tabloului, întîmpină agresiv privitorul, absorbindu-l în releul cîmpului de forțe în descifrarea lui ; o descifrare care lasă loc dubiului și opțiunii. Compoziția devine aici „alegere" (Bouleau) și în numele ei privitorul va căuta probabil imagini lizibile și sensuri, așa cum în „sunetul clopotelor va găsi toate cuvintele pe care vrea să și le imagineze" (Da Vinci), cum, nu demult, un artist – Vasarely, într-o stație de metro descoperise în crachelura marmorei bucuriile formei : „Marmora orientală este o involburare de scoici și valuri marine, pe care nicio mînă de pictor n-ar putea s-o imite". (J. Baltrusaitis). Sau cum, în pietrele florentine ale colecțiilor din Ambras, Strasbourg sau Bologna, în jasp, agată sau jad a natura de picti privitorul poate citi căderea Troiei sau „negurile pămîntului, vîrtejurile exalărilor profunde, încremenite în căldura și în frigul din interiorul pămîntului", enigmatic nisus formativus, joc al naturii. Așa cum, cel ce privește poate desprinde în jocul formelor fruste, în robustețea mișcării din pînzele lui Romul Nuțiu, expresia densă a măștii românești.

Gabriel Kazinczy

– Galeria de artă Timișoara –

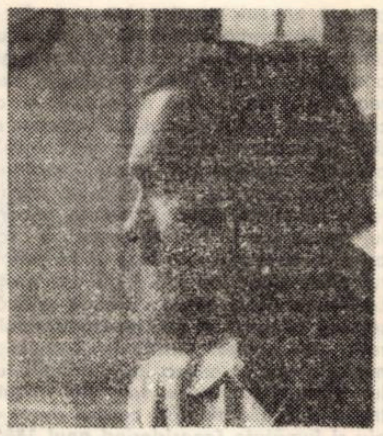

Kazinczy aparține acelei specii de creatori care refuză consecvent, în operă, repetiția de sine. Faptul ar fi – și este în nenumărate cazuri – semnul lipsei de stil, izvorînd din absența acelei intime, consecvente raportări la realitate, vis și aspirație. Aici, în cazul său, cel puțin, surpriza și saltul soluțiilor, discontinuitatea viziunilor și tehnicilor sînt semnele prolificității ; acest mod de a fi este stilul însuși al artistului, apropiindu-l pe Kazinczy de spiritul pozitiv-artizanal al creatorului din secolul nostru. El este – dacă distincția comunică ceva – un plastician și nu un grafician, pictor sau sculptor. Cu egală dezinvoltură și acuratețe, el practică mai toate tehnicile gravurii, sculptura și rondebosse, relieful. Înzestrat cu apetit și capacitate de absorbție informațională, Gabriel Kazinczy este în același timp generos dotat cu aptitudinea invenției și reformulării inedite în cîmpul creației plastice.

În înțelegerea operei de artă, în aprecierea ei, sîntem mereu tentați să-i cîntărim aportul de noutate, s-o așezăm mereu în analogie, să-i reperăm poziția și importanța într-o familie mai amplă a produselor spirituale. Din acest ultim unghi de percepție, întreaga sa operă vehiculează un univers de semne familiare, aparținînd curentelor de avangardă ale artei europene de la începutul secolului : suprematism, constructivism, neoplasticism, expresionism. Un repertoriu formal cunoscut nouă în rezolvările unor J. Dewasne, L. Nevelson, dell Pezzo, Haminsky, Arhipenko, Notruba, Cascella, Chilida, Bitzan sau în gravura texturistă iugoslavă ori poloneză. Acesta este desigur fondul impersonal al operei sale, dar influxurile pe care le-am amintit, deliberate sau nu, alcătuiesc terenul unei sinteze totalizatoare, și suportul unor continui desprinderi și reformulări estetice. În familia din care Gabriel Kazinczy face parte nu-și face loc sinteza, ci un proces de asamblare a sugestiilor propriului interior cu cele venite de aiurea. Noutatea nu se naște prin epură, ci prin diversificare. În ansamblul operelor nu sinteza formei interesează, ci coerența structurilor fiecărei opere în parte. Niciodată, chiar și în perioadele mai ample de creație, Kazinczy nu duce opera pînă la ultimele ei consecințe, căci spiritul său nu este abraziv, ci diversificator.

Fiecare operă conține, în germene, cel puțin o soluție sieși divergentă, un nou punct de plecare. Aici se află, cred, cheia operei sale, fapt care mă determină să insinuez ideea bogăției sensurilor interioare ale operei, ale artistului, deci. În același timp, însă, această situație devine și sursa unui paradox. Concepută sub controlul atent al rațiunii estetice, opera sa scapă rigorii structurilor închise, oferindu-și mereu șansa înnoirii. O înnoire care se întîmplă prin inovație, prin surprinzătoare reformulări ale moștenirii formale și personale. Aș asocia, de aceea, derularea extensivă a soluțiilor și viziunilor sale cu spațiul propriei opere, un spațiu al ariilor orizontale, al orizonturilor finite. Kazinczy exploatează voluntar, detașat, această dimensiune a spiritualității umane. El este arpentorul întinderilor, al spațiilor plane comensurabile și deci cognoscibile. Opera sa este o mereu lucidă ipostază de „luare în posesiune" a realităților din interiorul unor perimetre.

Viorel Toma

– Galeria „Amfora" București –

Descoperim, dintru început, o convergență – subtil determinată (de intuiția și informația artistului) – între rezultatele experiențelor sale formale și unele cuceriri ale științei în domeniul morfogenezei naturalului. Structura operei sale asumă empiric și traduce iluzoriu situații esențiale, complementare, ale realului – Forma și Energia – incompatibile însă simultan în sfera acestei realități obiective. Iar performanța operei de azi este, cred, tocmai întruchiparea simultană a celor două stări („Constituion et mobilité", spune Bachelard).

În natură, la originea formelor găsim ritmul periodic : **„totul există în stare de vibrații, de oscilații și de pulsații, iar aceste „fenomene ondulatorii" sau „efecte vibratorii" explică atît procesul generativ, cît și forma rezultată, atît mișcarea, cît și forma staționară".** (Hans Jenny, „Kymatik").

Arta op, în al cărei perimetru se înscriu experiențele artistului, concepe, de altfel, realitatea ca energie concentrată și stabilizată în forme ; forme gîndite ca expresie a unui echilibru efemer al forțelor, ca o șarpantă solidă a proceselor înscrise în ea.

Aliniindu-se neprogramat demersului op-artei, Viorel Toma este preocupat de investigarea resurselor psiho-estetice ale elementelor din spațiul geometriei conceptuale. Asamblate în structuri deschise multiplicărilor și rezultate dintr-o obstinată repetiție a modulelor (cerc, elipsă, romb), aceste elemente își rezolvă expresia în opera artistului, mai puțin prin gradul lor de complexitate, cît, mai ales, printr-o dezvoltare cumulativă prin ritm. O estetică a maximei economii de mijloace, izvorînd din nevoia de disciplină interioară și poate din convingerea artistului că adevărul e însoțit de simplitatea soluției.

Din structurile sale, elaborate în configurații simetrice, centripete sau, reversibil, centrifuge, emerg ritmuri variate, situate pe axe și traiectorii sinusoide. Ochiul nostru intră în jocul algoritmelor, nebănuite uneori nici chiar de artist ; se angajează în pulsația elementelor-fantasmă, alergă pe traiectele entrelacurilor, amintind rozasele bisericilor georgiene, ale Curții de Argeș, broderia murală a bisericii Trei Ierarhi sau caroiajele mozaicurilor alexandrine și romane, sau șarpele Mitga al codicelor irlandeze, sau fascinantele diagrame de difracție ale radiației X.

Intrăm astfel într-un joc antitetic al percepției, cu predispozițiile și cultura noastră vizuală, ne lăsăm antrenați de puritatea hipnotică a Formelor, într-un auster balans senzorial și semantic. „Orice linie grațioasă dezvăluie astfel un soi de **hipnotism** linear" (Bachelard). Descifrăm însă – prin analogia formală pe care în special

opera abstractă o declanșează – că artistul întreprinde o tentativă inedită și ambițioasă de a comunica prin organizarea și metamorfoza (translația) elementelor (cerc, elipsă . . .) avatarurile unor sisteme de articulare și devenire ale formei din natură : structuri și cadențe care acced la armonia rece a arhitecturii cristalului și, simultan, la respirația sferei organicului, structuri imaginînd o realitate degajată de eventualitățile ei (vocabula fundamentală în **imaginînd** fiind nu **imaginea,** ci **imaginarea,** care asigură în operă fuziunea **prezentului și absantului,** apariția **noutății).** Puritatea abstractă nu este însă scopul în sine al căutărilor, ci premisa imaginării spirituale perene a esențelor impalpabile ale naturii, înțeleasă ca Puls. Calm, pulsul învăluie unificat, asemeni unei respirații, moarul ecranului, se dezvoltă și se resoarbe firesc în focarele lucrărilor. Valoratia prețioasă, acuratețea rectiliniară a grafiei, irizarea cuasi-impresionistă a suprafețelor echilibrează senin „teama de spațiu", inspirată artistului de decorul islamic.

Opera sa este o secvență de remarcabilă participare subiectivă la procesul amplu, propriu unei arii de creație din arta contemporană, de cuantificare spirituală a realului fenomenal. Modificarea structurală, apărută în chiar procesul de creație, realizarea „prototyp-départ"-ului, după care urmează transpunerea mecanică a motivului, „anticipă" activitatea „dispozitivelor de ieșire" ale ordinatoarelor, dar mai ales ideea variațiunii pe tema unor module fixe, apropiind rezolvările formale de regulile combinatorii din grafica ordinatoarelor. Opera lui Toma Viorel ar putea fi, și din acest unghi, un moment de pionierat.

Dorel Dobocan

– Galeria „Bastion" Timișoara –

Arta imaginilor a perpetuat milenar mitul luminii solare și cel subiacent, al focului, ca dimensiune benefică, apolinică mai ales. Prin artă, el a fost personificat sau simbolizat în geometrica ipostază a rozetei, soarelui, roții și chrismon-ului deodată. Motivul, devenit apoi ideogramă, marca sfîrșitul mitului și începutul scrierii. Astfel, mitul a parcurs drumul de la adulație la consemnare. Din ce în ce mai rar, motivul – vidat de sens – ne-a parvenit ca simplu ornament, al lăzilor de zestre, de exemplu.

Arta modernă, de la impresionism încoace, avea să declanșeze refluxul mitului solar, de astă dată nu ca idolatrie, ci ca sentiment și spațiu al experiențelor. Artele, pictura cu precădere, utilizînd mai rar străvechile semne ale alfabetului solar, reconstituie mitul în ipostaza unui empiric helio-energetism.

*

Disciplinîndu-și vocația în multe, foarte multe zile și nopți de muncă, veghind la curgerea laconică a liniei și la vibrația pastelului, Dorel Dobocan a reluat itinerarul motivului solar ca sentiment, de la nivelul experiențelor tașiste. Cultivînd în jocurile abstracte ale formelor un expresionism al luminilor zilei și nopții, lucrările sale sînt semne ale permanenței din ciclul diurn și nocturn. **„Porunc le zilei",** un grup mai amplu și coerent de lucrări, se descifrează ca un joc de artificii solare, filtre cu transparențe mate, interpuse ochiului nostru și astrului diurn : corole celeste, înundate de o matinală boare argintie, tropismul unor forme simple, imponderabile, vibrînd de eoliene atingeri.

Alteori, în **„Naturile statice",** o timidă caligrafie decupează pe suprafețele petelor de culoare recuzita „naturilor" ; lumina e mai galbenă, calmă, gamele mai precise, de ocruri indeosebi. Contururile negre desenează alteori deschideri de ogivă, organizînd cîmpurile de culoare în travee de catedrale. În **„Compoziții",** zonele de culoare sînt mai riguros organizate în caare geometrice, ferestre deschise spre un spectru crepuscular. În **„Vitraliile nopții",** lumina cîștigă pondere, materialitate, cercevelele grele de plumb traversează suprafețe încărcate de un patetism mut. Profilele de fulgere negre ale **„Peisajelor"** coboară din cerurile lui Vlaminck ori Wilink, formele sînt alertate de o furibundă derivă a spațiului, norii se prăvălesc în cascade spre orizonturi incerte.

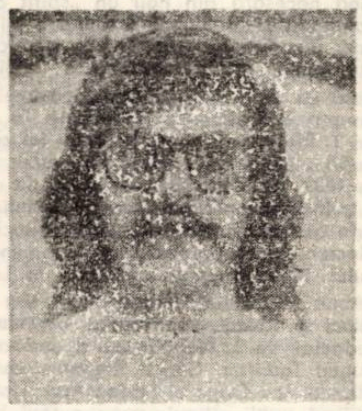

Sensibile seismograme ale propriilor stări sufletești, pastelurile lui Dorel Dobocan desfășoară o gamă largă de rezolvări formale și cromatice, reunind sentimentele „lucrurilor lejere" și cele ale „formelor ponderale". În fața răspîntiilor pe care el însuși le-a creat – expoziția ilustrîndu-le fidel – tînărul artist Dorel Dobocan promite o creație despre care, cu siguranță, vom mai vorbi.

Pagină realizată de
CORIOLAN BABEȚI

Muzică

Printre muzicienii porniți de pe plaiurile Banatului, numele compozitorului **Dr. E. Junger** se impune cu tot mai multă pregnanță în peisajul cultural al țării. Fiecare revenire validează anterioarele aprecieri făcute asupra calității scriiturii sale, asupra gradului de emoționalitate cumulat în aceste partituri. Astfel, E. Junger reușește să se impună drept un virtuoz subtil al tainelor creației, retortele-i interioare operînd dezinvolt cu cele mai abstracte și „aride" procedee ale dodecafonismului – prezentarea seriei inițiale, inversiunea ei, recurența, etc.... Și totuși mesajul propus nu întîrzie să fie recepționat și încă la parametrii de vibrație ce ne tentează a-l defini, temperamental tangent trăirilor romantice, tumultoase. Argumente suficiente ne-ar oferi și numai efectele de monumentalitate sonoră din apoteoza finală ! Prima audiție a **Uverturii solemne** de **E. Junger** vine să întărească, să legitimeze credința celor care întrevăd în utilizarea cuceririlor formale de limbaj muzical – condamnate pînă mai ieri – o trambulină de insolite modalități pentru diversificarea imaginilor-cod, prin care arta sonoră își verifică contemporaneitatea. În continuare, am audiat **Concertul pentru vioară** de **Ceaikovski,** în versiunea polonezului **Konstanty Kulka,** impus prompt, prin perfecțiunea artei sale, drept un rival îndrăzneț, performerilor Școlii violonistice sovietice. Tonul amplu, pătrunzător și inaripat, a survolat cu egală seducție pasaje temute dar și pagini de înfiorat lirism.

Simfonia a VII-a a Titanului s-a individualizat pentru dirijorul **Th. Costin,** într-o meritată punctuație valorică, a unei seri pe care a dominat-o evident. Este un distins minuitor al baghetei, suveran al sonorităților orchestrale, pe care le mulează cu fermitate, plastic și cu o fantezie ce-l ajută să evite șablonardul. Gestul îi este extrem de precis, ferm, elastic, ordonator, relevabil în suplețea acompaniamentului, în harul cu care-și mobilizează orchestra spre momentele de dramatism sau reliefări contrapunctice menite a exprima infinitul variantelor posibile într-o simfonie beethoveniană. Toate acestea bineînțeles cu concursul unei orchestre relevabile pentru omogenitatea sa și decisă, pare-se, a instaura un climat valoric care să justifice creditul de atenție acordat cu consecvență de publicul Timișoarei.

DORU MURGU

Curier literar

O activitate notabilă depune colectivul ce redactează suplimentul social-politic și cultural-științific al ziarului „Flamura" din Reșița, supliment în 24 de pagini, numit neutru Caraș-Severinul.

Ultimul număr, pe octombrie, al suplimentului apărut sub semnul „zilelor culturii reșițene" (16-26 octombrie 1975) ni se înfățișează amplu în dimensiuni, bogat ca problematică, variat, dens. Vom întîlni, așadar, comentarii pertinente vizînd dezvoltarea impetuoasă a Reșiței în ultimii ani (Reșița – dimensiuni productive, științifice, culturale, de **Maria Roșca,** membru supleant al C.C. al P.C.R., secretar al Comitetului municipal Reșița al P.C.R.; despre Siderurgia județului în perspectiva viitorului cincinal semnat de **Eugen Fieraru; Ilie Năidan** și **Alexandru Bărbăcioru,** comentează, la obiect, Dimensiunea prospectivă spiritul creator, marxist, al Programului Partidului Comunist Român în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate; două articole : Dictatul fascist de la Viena de **Dr. Olimpiu Matichescu** și Un singur front de luptă – 35 de ani de la manifestările antifasciste de la Reșița și Anina, din toamna anului 1940 – sînt cuprinse sub genericul Memoria pămîntului.

O importantă secțiune din supliment este afectată vieții cultural-artistice a județului. Întîlnim astfel, sub semnătura lui Ion Marin Almăjan, un comentariu despre : Scriitorul – conștiința trează a timpului său. **„Analizînd cu seriozitate – spune autorul – și gravitate, acest titlu se relevă mai mult decît un slogan ziaristic sau o lozincă lansată de cei care, ca și mine, se simt tentați să teoretizeze ponderea creatorului de literatură în societatea din care face parte". Timotei Jurjică realizează un amplu interviu cu criticul literar (originar din Reșița), Mircea Martin, iar Ion Arieșanu publică o sensibilă însemnare intitulată** Puntea; **Cornel Car,** șarjînd exagerat, semnează foiletonul Pariu ca-n filme.

La pagina de arte – o anchetă realizată de Ion Crișan și Matei Jurcă se ocupă de Viața muzicală a Reșiței de la dezideratele la împliniri. **În sfîrșit, George Suru, Sabin Opreanu și Nicolae Irimia publică foarte frumoase poeme. Un supliment, după cum am spus, amplu și care reușește să cuprindă viața social-politică, artistico-culturală a județului Caraș-Severin în momentul de față.**

A. BALTHAZAR

Radar

● **Simpozion pe tema „Probleme actuale ale patologiei veterinare".** Conf. dr. Gh. M. Constantinescu, secretar științific al Institutului agronomic din Timișoara, ne comunică amănunte : organizat sub egida Societății de medicină veterinară, filiala Timiș, și a Institutului agronomic (Facultatea de zootehnie și medicină veterinară) – simpozionul va întruni specialiști din întreaga țară. Vor fi prezentate opt rapoarte și treizeci și cinci de comunicări științifice ● Cadranele solare își dovedesc încă utilitatea, ba, mai nou, prezintă interes și pentru cercetarea științifică. În mica localitate Birkenau (R.F.G.), s-a fondat în 1971 un cerc de studiere a cadranelor solare, reunind 40 de specialiști din diferite țări. În localitatea amintită cincizeci și două de case sînt înzestrate cu asemenea cadrane, adevărate lucrări de artă, de cele mai variate tipuri și – pare-se – toate arată – pe timp senin – cu exactitate ora. ● S-a stabilit că fumatul reduce cu 15 la sută puterea de pompare a inimii. În Franța guvernul a inițiat o campanie națională contra „ierbii lui Nicot", care prevede o intensă acțiune de lămurire a opiniei publice asupra consecințelor dăunătoare ale fumatului; concomitent se iau măsuri pentru reducerea treptată a reclamei în favoarea țigărilor. În Anglia, medicii au stabilit cu precizie strînsa corelație dintre fumat și cancerul pulmonar. Experimentîndu-se pe înșiși medicii fumători s-a constatat că la cei ce s-au lăsat de fumat s-a înregistrat o sensibilă diminuare a cazurilor de cancer pulmonar ● De la dr. Petre Dioși, cercetător științific principal, secretar al Centrului de igienă și sănătate publică, aflăm că de curînd a avut loc la Timișoara cel de-al IV-lea simpozion privind poluarea. Au fost susținute numeroase comunicări științifice de către medici și biologi din Timișoara, București și din alte centre universitare ale țării.

VAL. D.

CENACLU

Cenaclul Asociației scriitorilor din Timișoara, organizat pe secții (proză, poezie, dramaturgie, traduceri) și în patru limbi (română, maghiară, germană și sîrbă) își redeschide activitatea marți 28 octombrie 1975, ora 18, ședință în care, poetul Dușan Petrovici va citi din poemele sale.

Corespondența

Sorin Planetaru : Cred că e timpul să reveniți la numele cu care ați semnat anterior. De asemenea, ar fi bine să-mi trimiteți o prezentare mai completă a Dvs. Reținem poeziile : **Elegie, Poem etern,** și **Miraculosul drum.**

Rodica Bilencu : Chiar dacă vă place toamna atît de mult, nu trebuie să vă rezumați, în ceea ce privește munca literară, numai la acest anotimp. Cu atît mai mult cu cît versurile Dvs. relevă o sensibilitate delicată, cum și remarcabile posibilități de expresie poetică. V-am sugera să frecventați cenaclul literar al Asociației scriitorilor, cenaclu care își va redeschide activitatea în curînd.

Ariana Dragoș : După aproape doi ani de cînd ne trimiteți versuri, mi se pare că virtuțile Dvs. literare au evoluat simțitor, nu însă pe măsura timpului scurs. Poemele Dvs. sînt deconcertant de inegale. Ele cuprind, adesea, versuri cu totul scînteietoare, de poezie adevărată și profundă. Aceste versuri sînt însă (nu evit cuvîntul) compromise de altele, de o banalitate întristătoare. Citîm versuri care ne plac, din poezia intitulată **Dragoste :** „Sărută-mă, **Iubite ! / Toată dimineața / am pierdut-o / ca să fiu, / pentru tine, / frumoasă, / aromată / și fragedă.** Sau din **Punere la punct :** „Nu presimțim / numai răsăritul / ci și toamna. Mă lăudam că sînt / vestală a lui Mai / și uite / îmi cad frunzele". Ați avea nevoie de confruntări mai susținute, poate în cenaclul de care aminteam mai sus, deschis tuturor talentelor de-aici.

Dana Ploaie : Toate cele trei poezii par a fi scrise cu pana înmuiată în azur. Vi se urează, așadar, zbor înalt.

Alexandru Petrescu : Versul dv. evoluează cu o apreciabilă siguranță de sine, dar care poate fi și primejdioasă pentru că adesea vă lăsați furat de discurs, ceea ce e de natură să altereze calitatea exprimării. Versuri frumoase în **Catren, Chemarea materiei, Gînd pribeag, De dragoste.** Formula poemului în proză nu pare a vă prii, cel puțin deocamdată.

Romulus Bucur : Cele ce spuneți în scrisoare mă bucură. Faptul că i-ați descoperit pe Ezra Pound și T. S. Eliot, pe Whitman și Apollinaire, pe marii noștri poeți de ieri și de azi este de foarte bun augur. De altfel versurile trimise respiră un aer care dovedește, în sens pozitiv, aceste lecturi de calitate.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

ÎNALTE CHEMĂRI

Zori pline de vuiet în care
umerii se revarsă peste fructe coapte,
peste suavul pas al ierburilor lumii
și ochii mei încercînd puterea cuvîntului,
glezna subțire a nopții de mai.
obstacole de ceață ne pîndesc
cei ce sînt primii
vor afla întotdeauna gustul lor sărat
ecoul lor prelungit în copii.
vor aștepta despărțirea cît mai tîrziu
despărțirea de lucruri,
cînd nu va mai fi timp de întoarcere.
dintre înaltele chemări se-aleg copacii
care știu să-mbătrînească frumos,
crescîndu-și coroana imensă spre stele
ca o liniște născută din vacarmul mării.

VALERIU PRUTEANU

DE FAPT NOI DOI...

de fapt noi doi efemerule fluviu pe
undeva pe departe cam același lucru
însemnăm adică timp adică secunde
adică vreme vreau să spun fiecare
timpul celuilalt.

VIRGIL PANAIT

POEM ETERN

În țara mea nimic nu a pierit
din tot ce va fi ars de dor să fie,
același răsărit și asfințit
ne leagănă-n eterna-i poezie.

Același freamăt de păduri arzînd
pe dulci coline-n zările albastre,
același viu tumult de vis și gînd
străfulgeră din sufletele noastre.

Către izvoare ochiul de-ți cobori
o pură-nfiorare te străbate,
nu-ntîmplător am răsărit aici
descindem însetați de libertate.

Spre-naltii brazi privirea de-ți ridici,
vezi uriași ce spați-nsenină,
nu-ntîmplător am răsărit aici
lumina zămislind-o din lumină.

Aici ne mistuim și suferim
înaripați de sfînta-ne credință,
purtăm în noi un viitor sublim
și nu precupețim să-i dăm ființă.

SORIN PLANETARU

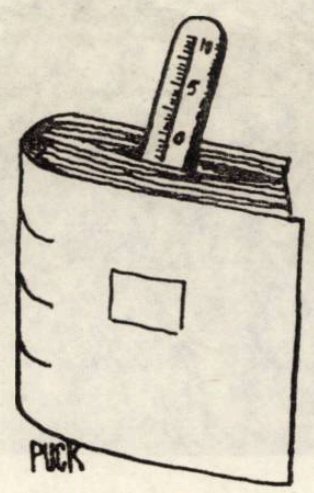

SPORT

● **Am fost la Poli.** Am văzut o echipă cu o concepție de joc, în sfîrșit. ● În etapa trecută a diviziei A : 13 cartonașe galbene și 5 roșii – cam multe ! 5 numai la Timișoara. ● **U.T.A. și Jiul** vestesc un sfîrșit de campionat dramatic, cel puțin în zona retrogradării pentru că, în partea opusă, **Steaua** face experimente (ori își plătește polițe ?) utile. ● În divizia B, **Corvinul și Șoimii,** neînvinse în 9 etape, vestesc un duel aprins. În seria I **F.C.M. Galați** domină autoritar. În seria a II-a, mediocritatea nu poate naște campioni – poate cel mult un „cap de serie". ● La finalele campionatelor naționale de box, din cei 189 de participanți, 5 sînt de la U.M.T. Mulți pentru un club, puțini pentru un județ ca al nostru. ● La Timișoara – un nou și puternic club de șah : **Spumotim !** Participă în campionatul municipal cu trei echipe. Vizează promovarea în divizia B. Animatorul său : Avram Egerău ● Miercuri, în meci restanță, **Dinamo Rapid,** un scor favorabil campionilor (3–1) și un spectacol fotbalistic pe placul nostru al tuturor. Am văzut un portar care vine spre națională : **Ioniță.** Dinamo, în revenire de formă, se va înfrunta duminică cu „Poli".

ION VELICAN

Urmări

Cu Petru Sfetca

(Urmare din pag. 1)

analogică și, pentru întîia oară, o traducere completă din germană a faimoaselor „Imnuri către noapte", după prima variantă – „Fassung der Handschrift" – pe care am simțit-o mai apropiată de mijloacele mele de expresie. Novalis, mi se părea, după mai bine de un secol și jumătate, prea puțin cunoscut la noi, mai mult o imagine legendară. De fapt, dorința mea ar fi fost să-l traduc pe Hölderlin, dar culegerea era contractată... Recent, am contribuit la „Antologia poeziei franceze" întocmită de Ion Caraion și Ov. S. Crohmălniceanu traducînd experiențele singulare ale unor poeți ca Francisc Ponge, Andre Gaillard, André Salmon, Audiberti și Jean Grosjean. Aș fi dorit o reeditare a primelor mele traduceri în românește din Ungaretti, Saba, Montale și Quasimodo, precum și a unui volum de tălmăciri în manuscris, intitulat „În spațiul intim al poeziei universale". Dar desigur nu toți editorii pot să înțeleagă punctul meu de vedere în legătură cu Poezia cu majusculă, pe care mi-am propus-o în alegerea poeților și a poeziilor. Tălmăcitorul Sfetca refuză o culegere anchilozată, monografică ; el crede că una sau cîteva poezii pot face operă de cunoaștere temeinică a universului unui poet.

– Care au fost începuturile dv. literare ?

– Aș vrea să fac distincție între exercițiile literare juvenile, legate de unele publicații din adolescență, ca „Generația de mîine", „Rînduri bănățene", „Colț de țară", „Luceafărul", și primii pași făcuți efectiv la „Jurnalul literar" al lui G. Călinescu și la „Solii către lumină". Vreau să-mi exprim prețuirea pentru deosebita contribuție de animator al tinerelor talente din Banat, pe care la timpul său a avut-o revista „Luceafărul". Îmi amintesc cu duioșie că la vîrsta de 16 ani primeam la Lipova de la conducătorul „Luceafărului" scrisori deosebit de încurajatoare. „Luceafărul are rolul său important în promovarea literaturii din Banat" !

– Ce a însemnat editura și revista „Vrerea" în deceniul al patrulea în viața literară a Timișoarei ?

– În ultima perioadă de după 1946, „Vrerea" n-a fost deloc provincială. Scrisă cu competență de scriitori adaptați ultimelor curente literare, „Vrerea", în afară de unele preocupări locale istorice, abordează probleme de cultură europeană. I-am fost în acești ani secretar de redacție. Aș vrea să subliniez valoarea contribuției adusă de scriitorul Ion Stoia-Udrea, „entuziastul inițiativelor editoriale", cum îl numește prietenul Silvio Guarnieri, în viața literară timișoreană din deceniul al patrulea. Fără generozitatea lui atît de caldă, multe din lucrările mele și ale altor scriitori din acest colț de țară ar fi rămas necunoscute. Trebuie să reținem îndeosebi prima antologie lirică din Banat a celor „11 poeți", cu desene de Catul Bogdan, un document prețios pentru orice istorie literară.

– Care au fost legăturile dvs. cu scriitorii naționalităților conlocuitoare din Banat ?

– Cu venerabilul meu prieten Fránvo Zoltán am făcut cunoștință la o conferință a mea despre lirica lui Rainer Maria Rilke, pe care am ținut-o, mi se pare, în mai 1942, în sala de festivități a fostului liceu comercial din Timișoara. Venise surîzător la mine să-mi spună că l-a cunoscut îndeaproape pe autorul „Elegiilor Duineze". De atunci, relațiile noastre au devenit intime. Îl vizitam aproape zilnic în atmosfera meditativă a bogatei sale biblioteci din Calea Bogdăneștilor nr. 16, și am scris adeseori despre activitatea acestui vechi „ambasador al literaturii noastre peste hotare", cum îl numeam în presă încă din 1942.

În ultimii ani m-am mîndrit cu prietenia unei autentice poete germane din Timișoara, regretata Irene Mokka, cunoscută și prețuită și peste hotare. I-am tradus cu pasiune un volum de poeme, și ea a creat adevărate echivalențe în germană a recentei mele plachete „30 de poeme". Am purtat cu Irene Mokka o bogată corespondență, și n-am să uit cu cîtă ardoare s-a străduit să publice traduceri din poezia mea și a unor poeți din Timișoara în cîteva periodice literare din R.F.G.

– A existat o reacție la Timișoara în 1943, la apariția „Manifestului literar de la Sibiu" ?

– În „Dacia" din 4 iunie 1943 am salutat și m-am solidarizat cu apariția „ Manifestului literar de la Sibiu", adresat lui Eugen Lovinescu, și ulterior am dus polemici pe această temă cu ziarul „Ardealul". Corespondența mea din 1943 cu profesorul Victor Iancu, unul dintre inițiatorii acestui „Manifest", este revelatoare. Nu de mult am aflat de la cercetătoarea Ileana Vrancea că Eugen Lovinescu, în ultimele luni de viață își manifesta un deosebit interes în scrisorile adresate lui Ion Negoițescu, față de acțiunea mea de la Timișoara, împotriva „poporanismului anacronic".

– Poezia dvs. este dificilă ?

– Cineva spunea că poezia e un cuvînt a cărui esență este savoarea. Pentru mine, ea e transfigurare, expresia unei nevoi profunde de exprimare și de cunoaștere. Interlocutorul d-tale n-a fost un scriitor productiv, dacă prin aceasta se înțelege să publici un volum după altul. Oare ceea ce a scris va avea cît de cît viață și durată ? Bineînțeles, această constatare nu intră în atribuția lui.

Din literatura lumii

Intîlnire cu VIKTOR ȘKLOVSKI

O stradă liniștită ce seamănă mai mult cu o potecă în pădure. Pe marginea ei – zmeură, mesteceni tineri, scoruși semeți. Două vile de lemn spațioase stau față în față. Pe poarta uneia dintre ele e desenat cu creta un omuleț. Evident, desenul aparține unui copil. Sub desen, cu litere mari : Acesta este tăticul meu. Prima vilă este legată de numele celui care acum un deceniu și jumătate a înviorat poezia rusă, aducînd un patos nou : Evgheni Evtușenko. Sub acoperișul casei de vis-à-vis curge lent viața unui alt inovator al literaturii ruse, viață pe vremuri – zgomotoasă și plină de surprize, acum, prinzînd adîncimi, asemeni unui fluviu liniștit și senin : Viktor Șklovski.

În fața noastră apare un om scund, cu o înfățișare atletică, cu un cap imens și fruntea socratică. Cu decenii în urmă, marele savant Țiolkovski, părintele cosmonauticii, îi punea întrebarea : „Vorbiți des cu îngerii ? După configurația capului ar trebui să vorbiți des cu ei" (înțelegînd prin „îngeri" inspirația poetică).

Nu voi încerca să relatez sau să povestesc toate peripețiile vieții acestui om. Ar fi imposibil. De altfel, nici numeroșii romancieri ce l-au ales drept erou principal nu au putut să surprindă toate întorsăturile neașteptate ale biografiei sale. Ar părea neverosimil. Dar pentru acest om, neverosimilul n-a existat. Dacă deschidem romanul lui Mihail Bulgakov „Garda albă" și recitim paginile despre Spolianski, putem să ne dăm seama de energia, talentul organizatoric și curajul lui Șklovski, care nu neagă identitatea sa cu eroul amintit. „Mihail Semionovici era brunet, avea chipul bărbierit, purta niște favoriți de catifea și semăna grozav cu Evgheni Oneghin. În scurt timp după sosirea lui din orașul Sankt-Petersburg, Mihail Semionovici fu cunoscut de întreg orașul. I se dusese vestea prin aceea că începuse a declama excelent la clubul „Prah" propriile sale versuri din ciclul „Picături din Saturn", ajungînd în același timp un neîntrecut organizator al grupului de poeți și totodată președinte al ordinului poetic orășenesc „Trioletul magnetic". Afară de asta, Mihail Semionovici se dovedise a fi un orator inegalabil ; în plus conducea cu multă măiestrie automobile militare civile... iar în zorii zilei lucra intens la elaborarea unei opere științifice, cu titlul „Intuiția lui Gogol".

În timpul primului război mondial, Șklovski a comandat un detașament blindat, a contribuit la grăbirea căderii hatmanului în Kiev. Valurile furtunoase ale istoriei l-au purtat de pe frontul din est pe cel persan,, iar în timpul Guvernului provizoriu a fost comisarul flotei de pe Dunăre. Pentru curajul său deosebit a fost decorat cu crucea „Sf. Gheorghe", care se acorda numai pentru fapte de eroism în lupta corp la corp.

Dar nici după război, în zilele pașnice, energia lui vulcanică n-a secat. S-a schimbat numai cîmpul de

luptă. În romanul „Scandalagiul sau serile pe insula Vasilievski", V. Kaverin descrie activitatea febrilă a lui Șklovski la Leningrad. Era prezent în toate disputele din viața culturală și științifică ; cele de lingvistică, de teorie literară, de cinematografie, participa la luptele dintre diversele grupări literare etc. Făcea parte ca membru activ din asociații avangardiste de literați și cineaști : OPOIAZ *(școala formală rusă),* LEF *(futurismul rus),* „Frații lui Serapion", FEKS *(grupul de cineaști și oameni de teatru adepți ai artei excentrice) etc. Era scriitor (romanele, îndeosebi „Zoo sau scrisori nu despre dragoste", avînd un succes european deosebit), ziarist, scria scenarii pentru filme, îl preocupa sculptura și pictura avangardistă. A fost prieten cu Tatlin, Roman Jakobson, Maiakovski, Tineanov, Eihenbaum, Dovjenko și mulți oameni de seamă. Ca elev al lui Baudouin de Courtenay, a încercat să aplice teoria literară doctrina profesorului său despre limbă ca sistem de fenomene funcționale.*

În 1914 a publicat lucrarea „Învierea cuvîntului" care e considerată primul manifest al școlii din care făceau parte E. Polivanov, O. Brok, L. Iakubinski, I. Tineanov, B. Eihenbaum (mai tîrziu la ea au aderat și membrii cercului lingvistic din Moscova – G. Vinokur, R. Jakobson, B. Tomașevski, V. Jirmunski) și-a propus elaborarea unei poetici istorice concepute ca o necontenită reînnoire a formelor literare S-a propus o terminologie nouă, valabilă și în zilele noastre. Noțiuni ca „înstrăinare", „reînnoire", „structură", „funcționalitate" și altele au fost introduse tocmai de școala formală rusă. Nu toate tezele acestei școli și-au găsit ulterior confirmarea. Pozitivismul, ca bază metodologică a studierii artei, tratarea istoriei artei, ca o serie imanentă de forme lipsite de conținut, susținerea apolitismului în artă și literatură – iată numai cîteva din problemele care au provocat numeroasele dispute din perioada anilor 1924-1936. Membrii acestui grup s-au dovedit receptivi la critică. Încă în anii '30 V. Șklovski în cîteva lucrări („Monumentul unei greșeli științifice", „Despre formalism" și altele) renunță la unele teze și afirmații greșite. Mai tîrziu, Viktor Borisovici va spune: „Am afirmat atunci că arta nu are conținut, aflîndu-se în afara emoțiilor dar, în același timp, am scris din inimă asemenea cărți, ca „Zoo" sau „Călătorie sentimentală". *Școala formală a jucat un rol important în dezvoltarea teoriei literare, i-a influențat pe M. Bahtin, S. Eisenstein, R. Wellek, cercul lingvistic de la Praga, toate curentele structuralismului contemporan.*

V. Șklovski povestea cîndva cum a decurs, cu mulți ani în urmă, sărbătorirea celui mai melodios poet rus de la începutul secolului XX – K. Balmont. Cu această ocazie, poetul a spus : „Am fost declarat bunicul poeziei ruse. Sînt un bunic lipsit de recunoștință. Nu vă recunosc drept urmașii mei – poezia rusă e acolo, în stradă"...

Dacă structuralismul actual îl consideră pe V. Șklovski bunic, atunci el este un bunic nerecunoscător. La întrebarea noastră despre structuralism, răspunde : „Nu-mi place. E plictisitor, dacă se enumeră : în primul rînd, în al doilea rînd etc. Lucrările structuraliștilor se aseamănă cu un tratat de muzică care nu e interesant pentru muzicanți sau cu un manual de arheologie care nu poate să-i învețe nimic pe arheologi. Ei știu totul, tocmai acest lucru nu e bun. Principalul este mișcarea gîndirii, descoperirea. Cartea trebuie citită și recitită din 10 în 10 ani Atunci o citești ca pe o carte nouă, descoperi ceva nou. În ideile structuraliste lipsește căldura, erotismul (cum spunea Eihenbaum), dragostea Despre literatură trebuie scris așa cum scria Aristotel. Fără dragoste nu poate exista nici o literatură".

La întrebarea standard : „La ce lucrați acum" ? Viktor Borisovici răspunde : o fost un timp cînd puteam să fac mai multe lucruri deodată : dictam secretarei o carte, mă gîndeam la alta, discutînd în același timp cu prietenii. Acum nu se mai poate, trebuie să renunț la multe, să lucrez în tihnă". *Retranscrie, reface cartea sa despre Stern, adăugînd pagini noi despre ecourile operei lui Stern în creația lui Pușkin, Tolstoi, Dostoievski. Al doilea manuscris de pe masa de lucru e un scenariu pentru televiziune despre scriitorul său preferat – Cervantes.*

Viața curge lent, ca un fluviu adînc. Fluviile visează oceanele. Ultima carte a lui Viktor Șklovski se termină cu descrierea imaginii ancorei : „Corăbiile, crescînd, schimbîndu-și dimensiunile, denumirile, – plutesc. Bibliotecile mărilor sînt porturile. Cîte cărți, cîte corăbii ruginesc fără întrebuințare ! Dar simbolul ancorei – speranța – a rămas în memorie și în tehnică".

GALINA CERNICOVA

Mapamond

„Fenomenul Uri Geller"

(II)

S-a scris mult despre experiențele care s-au făcut cu Geller și pe Geller la universitatea din Stanford (California). Chiar despre aceste experiențe e vorba în disputa din revista „Nature". Vom aminti că aici sînt expuse experiențele cu îndoirea obiectelor metalice și cele privind fenomenele de telepatie. La acestea, din cincisprezece încercări, Geller a avut opt rezultate exacte – adică, a desenat exact ceea ce a desenat cineva care se afla în cu totul altă parte. Unul dintre desene reprezenta un strugure. Geller a desenat un strugure cu zece rînduri de boabe cu un total de 24 de boabe (exact ca în original). Chiar dacă nu se ia în considerare șansa minimă de a ghici că e vorba de strugure (în bunele dicționare engleze ști există 250. 000 de cuvinte) posibilitatea de a ghici exact ordinea boabelor de strugure, precum și numărul lor (așa au calculat matematicienii) este de 1 la 100. 000. 000. 000. Atragem atenția că desenul a fost făcut la New York, la 5. 000 km distanță !

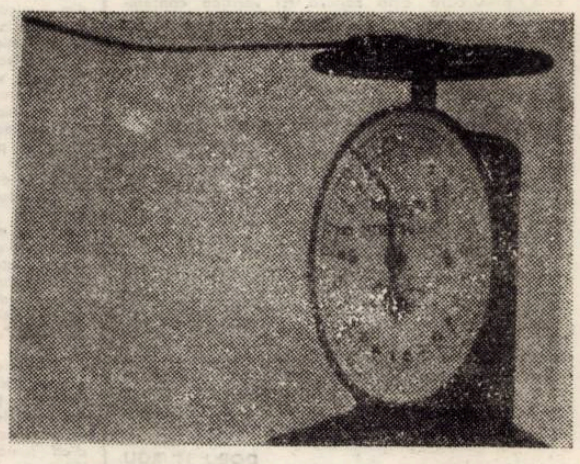

Indicatorul îndoit al unui cîntar prin forța gîndului de către Uri Geller.

După emisiunea lui Geller din Londra, am convenit cu el să efectuăm o serie de experiențe în condiții de laborator. „Materialul" necesar acestor experiența consta în șipci de aluminiu sau cupru, cristale de bromură de potasiu, care au proprietatea că sînt alungite și se pot îndoi, și o teavă specială din sticlă în care am introdus o șipcă de aluminiu pe care Uri Geller urma să o îndoaie. În afara unor instrumente de laborator am mai folosit și un contor Geiger foarte sensibil, pentru a detecta eventualele radiații radioactive pe care ar fi putut să le emită Uri. Am mai luat și o șipcă din fier pe care am introdus-o într-un tub metalic, mai bine zis, o plasă de sîrmă, închisă ermetic și sigilată ca de altfel și tubul de sticlă. De tot acest „material" s-a ocupat o altă echipă de specialiști metalurgiști din laboratorul universității. Colegii mei metalurgiști au verificat, cu instrumente și aparate speciale, consistența și integritatea fiecărei șipci. Șipcile au fost pur și simplu „roengenizate" cu ajutorul ultrasunetelor. Ca „material" au mai fost folosite și anumite linguriște. Atrag aici atenția că Geller n-a avut ocazia să vadă sau să atingă toate acestea înainte de experiență.

La prima ședință Geller a încercat să îndoaie șipca metalică dar n-a reușit. Totuși s-a întîmplat ceva ciudat. „Materialele" de care am vorbit se aflau pe o masă din laborator, încît șipca metalică (de cupru) era la o distanță relativ mică față de ele. Geller n-a reușit să îndoaie șipca metalică, dar s-a îndoit șipca de aluminiu aflată la 30-40 cm de cea în cauză. Am luat atunci o linguriță din garnitura cumpărată în aceeași zi în Oxford Street. Era o linguriță pentru ceai. Eu am cuprins linguriță de partea inferioară, în timp ce Geller, fără s-o atingă, trecea cu vîrful degetelor peste miner. După aproximativ 20 de secunde am observat cum partea cea mai subțire a minerului se înmoaie (parcă s-ar fi „topit"). Această înmuiere a cuprins cam 1/2 cm din miner. Numai peste cîteva secunde minerul s-a rupt căzînd pe podea, mie rămînîndu-mi în mînă partea inferioară a linguriței. Am pipăit imediat locul ruperii și n-am simțit nici o diferență de temperatură, în sensul că locul acela s-ar fi „topit". (Se poate presupune în acest caz că e vorba de influența temperaturii corpului lui Geller asupra metalului, deși această supoziție este cît se poate de precară). Repet : au avut loc o serie de fenomene succesive, evidente, adică, deodată metalul s-a „topit", și-a pierdut forța de coeziune și s-a rupt. Și încă ceva : imediat după rupere, după o secundă-două, s-a întărît din nou. Cînd m-am aplecat să ridic minerul căzut, locul ruperii era deja întărît.

După aceasta Geller și-a trecut ușor degetele peste cristalele de bromură de potasiu, cristale care aveau o lungime de 2 cm. În zece secunde cristalele s-au rupt în două. Dar asta nu ne-a impresionat, întrucît cristalele de bromură de potasiu sînt foarte friabile și ele se pot rupe chiar la o simplă atingere. Am trecut la bagheta de plastic. La atingere, aceasta nu s-a rupt nici îndoit. S-a întîmplat ceva. Bagheta aceasta, complet albastră, a albit într-un anume loc – dar am aflat că aceasta se întîmplă întodeauna cînd se îndoaie sau se rup asemenea baghete. După aceea am verificat „materialul" de pe masă. Am constatat că șipca aceea din tubul metalic s-a îndoit. Nu mai e cazul să spun că la această experiență au asistat încă doi colegi de-ai mei și că Geller nu putea să deschidă tubul metalic pentru a îndoi eventual șipca din interior fără ca noi să observăm aceasta. Am trecut apoi la experiența cu contorul Geiger. L-am verificat și am constatat că acesta funcționează normal. Vroiam acum să vedem cum poate Geller să influențeze, „prin emanații radioactive" funcționarea contorului. Indicatorul arăta două impulsuri pe secundă, ceea ce provenea de la radiații cosmice. Era deci normal. Geller luă contorul în mînă și începu să se „concentreze". Acum indicatorul contorului începu să se miște și să indice în final 50 de impulsuri pe secundă. Întrucît am legat contorul la un microfon care înregistra impulsurile, am auzit mai întîi „bătăile" acestor impulsuri și o tot mai mare accelerație a lor. Apoi s-a auzit sunetul de alarmă care semnaliza prezența unui corp radioactiv periculos. În momentul în care Geller a încetat să se mai „concentreze", alarma a încetat și ea. Această experiență am repetat-o de cîteva ori.

Este interesantă constatarea că starea fiziologică a lui Geller în experiența cu contorul Geiger era diferită de cea în experiențele cu îndoirea metalelor. Electrocardiograful și electroencefalograful au arătat această diferență evidentă.

Iată, acestea au fost experiențele mele cu Geller, care m-au pus în fața nenumăratelor întrebări. Afirm că el nu m-a făcut să cad în transă cu ajutorul vreunei „forțe misterioase" și nici n-am avut halucinații în timpul experiențelor. Susțin asta întrucît experiențe asemănătoare le-am făcut cu cîțiva copii din Anglia despre care nu se poate spune că ar face premeditat lucruri la care se pretează doar unii șarlatani. Consider că „fenomenul" Geller trebuie cercetat mai îndeaproape. Lucru pe care îl voi face în continuare.

(După revista „START")

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 31 octombrie 1975 ● Nr. 44 (401) 8 pagini 1 leu

COLOCVIU TEMPORAL

Îmbrăcați în senin, prunii și merii repetă a doua oară lecția florilor, sfidînd tăișul argintiu al brumelor de octombrie. Flori și lujeri de frunze, ofrandă, reeditate pentru a colora anotimpul destinat roadelor cu un sentiment aproape uman de firesc. Natura își parcurge ciclurile matematic, în cei patru timpi ai săi, bucurîndu-se de muguri, resemnîndu-se sub alb, pentru ca o dată, acum, ciclul să fie rupt de o grabă nefirească pentru ea. Vom recunoaște în noi și locul florilor tîrzii ale prunilor și merilor socotindu-le rostul după pasul nostru uman, învățat să poarte, deopotrivă flori și roade și dospire înăuntrul clipelor sale diume. Vom recunoaște în noi atunci distanța care ne separă de liniștea fibrei vegetale, hrană și spectacol pentru noi, și vom fugi de simbolurile tîrzii ale lucrurilor, care nu au cum să mai încapă în respirația unei sensibilități deschisă marilor axe ale devenirii. Vom întîlni, în spațiul larg dintre noi și florilegiile de octombrie, numai dorința de a ne apropia natura ritmului nostru, și inevitabil, cîmpul simbolurilor se va muta în știință. Ne vom gîndi deci, la recolte duble și cicluri vegetale alerte, ne vom gîndi deci la hrană și ne vom mulțumi cu spectacolul interior al lecțiilor învățate de la natură, pe care, numindu-l bionică, vom încerca să-l repetăm la dimensiunea macrocosmosului uman. Pătrunzător, transformator, omul va fi trecut de mult pragul poetic al contactului cu lumea și va fi descoperit deja poezia structurii și a rotirii vacuolare a propozițiilor lumii, poezia simbolului și a verbelor tăcute ale curgerii. Și, îmbrăcați în senin, independent de florilegiile tîrzii ne îndreptăm spre mîine, purtînd în noi, osîrdia milioanelor de ani de decantări prin care ne-am separat timpului florilor.

PAUL EUGEN BANCIU

ION PACEA Artistă amatoare

Forumul tinerilor

Ne mai despart cîteva zile pînă la marea sărbătoare a tineretului nostru – Congresul al X-lea al U.T.C., Conferința a X-a a U.A.S.C.R. și cea de a III-a Conferință Națională a pionierilor. Simțim o sărbătoare în dreptul responsabilității și-al împlinirilor, al efortului continuu spre mai bine. Ne-am obișnuit să numim sărbători mănunchiul succeselor noastre cu care, în momentele reper ale istoriei țării, ne prezentăm în fața viitorului dorit și asumat. Cu aceste sărbători în noi, trăim săptămînile unei munci efervescente care se desfășoară în toate domeniile vieții economico-sociale a țării, pentru încheierea înainte de termen a cincinalului, pentru pregătirea noului cincinal, săptămîni în care, tineretul patriei, conștient de răspunderea sa, a analizat și dezbătut în cele 39 de conferințe județene și a municipiului București, activitatea prezentă, conturînd cu maximă angajare perspectivele dezvoltării viitoare, înscrise în Programul partidului și în Hotărîrile Congresului al XI-lea al P.C.R.

România de mîine trăiește prin tineretul său de astăzi certitudinea unei împliniri multilaterale. Asumarea responsabilă a coordonatelor viitorului țării este certificată de munca asiduă a tinerilor, de angajarea conștientă cu care, români, germani, maghiari, sîrbi, strîns uniți, participă la edificarea deziderateloг majore care stau în fața acestui popor. Într-o țară tînără prin însăși vitalitatea sa, prin însăși dinamica perspectivelor pe care și le-a propus, într-o țară caracterizată prin tonusul optimist al înțelegerii muncii și vieții, în care spiritul transformator este cheie de boltă, tineretul, generația istoriei spre mîine, trăiește desfășurarea plenară a condiției sale în cel mai perfect consens cu spiritul revoluționar. Maturitatea dezbaterilor din cadrul conferințelor tineretului care au premers evenimentului Congresului al X-lea al U.T.C. și a Conferinței a X-a U.A.S.C.R., spiritul angajat în care au fost asumate perspectivele noului cincinal, ale viitorului, confirmă înțelegerea profundă a rolului său în viața țării.

Ne-am obișnuit să simțim o sărbătoare în dreptul fiecărei vîrste a puterii și-a fiecărei etape din devenire. Ne-am obișnuit să numim sărbători, omul și munca lui pentru că înăuntrul nostru trăim un același ritm dinamic cu țara, sub pulsația unor aceleași sentimente, de unitate și umanism, de democrație și răspundere, cu matura înțelegere a rostului fiecăruia în marele ansamblu tînăr al țării. Muncitor sau școlar, tînăr sau vîrstnic trăim sentimentul unei perpetue deveniri, sub aripa vie a perfecționării. Muncitori, țărani sau studenți, peste cîteva zile, în marele forum al tinerilor, vor trăi momentul sărbătorii sentimentului de participant la istoria țării, știind că peste ani, în etapele următoare ale definirii comuniste a României, ei vor fi cei care vor delimita matur pașii înaintării spre culmi.

ORIZONT

Tineretul comunist din Banat

participant la lupta pentru eliberare socială

În aceste momente, cînd tineretul din întreaga țară se găsește plenar angajat în întîmpinarea Congresului al X-lea al U.T.C. și celei de-a X-a Conferințe a U.A.S.C.R., evenimente de o deosebită importanță în viața tinerei generații – apare prilejul pentru o scurtă retrospectivă a trecutului glorios de luptă de eliberare socială în care tineretul bănățean, alături de cel din întreaga țară, a fost mereu în primele rînduri.

După Conferința din 19–20 martie 1922, **moment** care a marcat începutul creării organizației marxist-leniniste de tineret la scara întregii țări, în Banat începe un amplu proces de consolidare și maturizare a tineretului revoluționar. Peste tot au loc adunări generale, în cadrul cărora sînt dezbătute probleme legate de organizarea tineretului pe baza regulamentului elaborat de Conferință. Vechile secții sînt reorganizate, în numeroase localități apar secții noi. Paralel cu activitatea organizatorică, se intensifică și munca cultural-politică, de educație comunistă a tineretului. Văzînd influența mare a acestor tinere organizații asupra maselor de tineri, autoritățile trec, începînd cu primăvara anului 1923, la dizolvarea lor. Membrii sînt arestați, ziarele suspendate, sediile sigilate. Ilegalizarea P.C.R. în 1924 a lovit și pe vlăstarul său, **U.T.C.-ul, a cărui activitate a fost de asemenea interzisă.** Sub conducerea P. C. R.-ului, U. T. C.-ul a găsit repede calea de a activa ilegal, de a împleti munca legală cu cea ilegală. Pe baza indicațiilor și sprijinului acordat de comuniști, tinerii uteciști bănățeni încep să-și extindă activitatea pe multiple planuri. Numărul celulelor din fabrici, uzine, ateliere, școli, unități militare, cresc neîncetat. Perioada crizei economice a fost caracterizată printr-un șir de ample lupte sociale împotriva ofensivei capitalismului. Organizațiile locale din Banat își intensifică acțiunile. Astfel, cu prilejul grevei muncitorești de la Reșița, uteciștii au mobilizat tinerii muncitori la demonstrații de solidaritate. La uzinele „Astra", din Arad, tinerii au organizat greve împotriva concedierilor. La Timișoara, cu ocazia grevei de la începutul anului 1933, care a avut loc la Industria Iinii, celula U.T.C. a mobilizat tinerele muncitoare pentru o participare activă la grevă.

Analizînd activitatea tineretului timișorean din această perioadă, **Tînărul muncitor,** organ central al secțiilor de tineret de pe lîngă Sindicatele Unitare, sublinia în numărul din 1 februarie 1930 că nu a existat acțiune la care tineretul de aici să nu fi fost prezent. Dînd viață indicațiilor Congresului al V-lea al P.C.R., organizațiile locale ale tineretului comunist din Banat și-au augmentat activitatea în rîndurile tinerilor muncitori, țărani, studenți, ostași și elevi. Drept consecință, în această perioadă, se reorganizează comitetul regional Banat al U.T.C. Din documentele vremii, care s-au păstrat, rezultă că acesta dispunea de o bogată rețea de celule în centrele industriale și satele apropiate. Împotriva creșterii pericolului fascist, U.T.C., sub conducerea P.C.R., folosind experiența acumulată în acțiunile anterioare, a desfășurat o vie activitate demascînd pericolul ciumei verzi pentru poporul nostru. Un rol important în această acțiune combativă l-a jucat presa ilegală. Pe lîngă o serie de gazete și reviste ca : **Asaltul antimilitarist, Cazarmia, Tînărul leninist, Brazda, Drumul tineretului,** editate de C.C. al U.T.C., în rîndurile tinerilor comuniști din Banat au fost difuzate și o serie de publicații ale Comitetului regional Banat al U.T.C. Dintre acestea remarcăm: **Luptătorul tînăr din Banat, Banati Ifjúkomunista.**

Tocmai într-un moment de succese, cînd pentru partidul comunist era deosebit de necesară organizația de tineret, aplicarea mecanică a unor indicații ale **Internaționalei comuniste a tineretului** a dus la dizolvarea organizației comuniste de tineret.

Ținînd strîns legătura cu P.C.R., mulți uteciști au continuat însă activitatea revoluționară. Apreciind dizolvarea U.T.C.-ului ca o gravă greșeală politică, P.C.R. a trecut, începînd cu anul 1939, la refacerea ei. Conferința pentru reorganizarea U.T.C. a avut loc la începutul lunii octombrie, 1939, la București. Ea a adoptat planul concret de acțiune pentru refacerea organizației și a ales C.C. al U.T.C. în funcția de secretar general a fost ales tovarășul **Nicolae Ceaușescu.** În Banat, procesul de reorganizare începe în cursul anului 1940. Întreaga activitate a U.T.C.-ului, din momentul reorganizării și pînă la eliberare, s-a desfășurat pe fundalul marii conflagrații mondiale. Urmînd chemările comuniștilor, uteciștii bănățeni au mobilizat tineretul la luptă împotriva concentrărilor, terorii, mizeriei, rechizițiilor de la sate.

Pentru acțiunile întreprinse, mulți tineri au fost arestați și condamnați la pedepse grele. Măsurile represive nu au putut opri însă cursul evenimentelor, extinderea influenței comuniștilor și uteciștilor asupra maselor largi de oameni ai muncii. Dezvoltarea și lărgirea continuă a mișcării antifasciste din Banat, ca de altfel din toată țara, succesele militare obținute de forțele coaliției antihitleriste, au determinat pe comuniștii bănățeni să treacă treptat la pregătirea luptei armate împotriva trupelor hitleriste din țară. Astfel, declanșarea insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste de la 23 August 1944 i-a găsit pe tinerii patrioți gata de luptă. Alături de cei vîrstnici, tinerii muncitori, țărani, studenți, elevi, militari, aparținînd tuturor naționalităților conlocuitoare de pe meleagurile Banatului, s-au avîntat hotăriți în lupta a cărei izbîndă avea să deschidă o nouă epocă în istoric poporului nostru.

Cu insurecția de la 23 August 1944 se încheie capitolul glorios al luptei pline de abnegație dusă de U.T.C. în ilegalitate și se deschide o nouă etapă, aceea a luptei în condiții noi, de legalitate, pentru înfăptuirea revoluției populare și construirea socialismului în România, pentru cauza căreia atîția U.T.C.-iști și-au jertfit anii lor tineri și unii chiar viața.

VASILE DUDAȘ

Cîmpie de aur

Cîmpia-și trage umbra grea de aur
pe sub păduri suind în pante moi
și-un galben grav învăluie — tezaur —
case de piatră-n soarele vîlvoi.

Banat de aur, glie grea de veac !
Lumini visează-n lutul purpuriu . . .
Aud în piatra ta izvorul dac
și sîngele în amfore de grîu . . .

EUGEN EVU

Cronica literară

Iată că, rînd de rînd, poeții apăruți în jurul anului 1970 încep să-și dea la iveală cărțile (nu folosim încă majuscula doar dintr-o excesivă prudență), să-și facă publice insemnele poeziei, în orice caz acele structuri care vor constitui, după toate probabilitățile, temeiurile liricii unei noi generații. O carte de referință, deja, în bibliografia unui poet de excepție este **Neinceputa mireasmă,** semnată de Dușan Petrovici. Un volum de poezie unitar, al unui autor care își repune de acord starea lirică, datele intime ale sensibilității cu cele ale poeziei.

Ceea ce conține, înainte de toate, remarcabil noua carte a lui Dușan Petrovici este o frîngere și o interiorizare a lirismului discursiv din placheta **Obelisc,** o revenire la metafora emblematică din poezia primului volum, **Lebede ale puterii**

Dușan Petrovici

NEINCEPUTA MIREASMA

(Ed. Facla, 1975)

(premiul de debut al Uniunii Scriitorilor pe 1972). O disciplinare, totodată, importantă a verbului (pe alocuri aproape muzical), colcăitor de sugestii existențiale, ajuns în atingere, acum, tot mai des cu un spațiu al viziunilor esențializate.

Sub scutul unor suavități verbale, în **Neinceputa mireasmă** ni se relevă o poezie a crispărilor interioare, puse în metafore ce explorează un univers străbătut de fulgurații neliniștitoare, de apariții uneori breugheliene. Sînt reluate, aici, citeva dintre conceptele-cheie care tensionau poemele în **Lebede ale puterii : ființă, pămînt, singe, lumină, fiară,** simboluri ale stratului primar al existenței. Transferate, însă, acum în registru lilial, căci tema sau supratema poemelor din **Neinceputa mireasmă** este poezia, mai precis vulnerabilitatea (și condiția sublimă) a poeziei ca mod al existenței. O poemă a interogației stării poetice este piesa liminară a volumului : **Vulnerabil să fie poetul.** La fel **Neinceputa mireasmă, Tinjitori în fața cuvintelor, Despre cuvinte, Paznicul de noapte,** tot atitea arte poetice și întrebări asupra condiționării poeziei prin existență. Străbate, aici, conștiința unei „maculări" a frumosului prin cuvînt ; obsesia pierderii imponderabilelor stării de grație sau a captării lor numai întîmplătoare : „Vuiet imi pare că este / și nefirescul ce nu-l prind / decît în treacăt – / Ce urme se lasă în noapte !" **(Nenceputa mireasmă).**

Meditație asupra poeziei, s-ar putea spune. Căci există, neîndoielnic, o voluptate a aproximării unui spațiu al lirismului, ca și voința de a-l proteja de gestul care i-ar putea răpi aura inefabilă. Starea propice poeziei este nostalgia „tînjirea" după pulsația realului, așteptarea cuvîntului care să îl cuprindă : „Poezia începe aici : tînjitori în fața cuvintelor...". Poetului îi este dat deci să se lase cucerit de miraje ori să comunice, simpatetic, cu cosmosul. O cale, alta, de a restitui poeziei un spațiu imaculat (motivul florii, al lebedei, al zăpezii, evocarea inocenței copilăriei sînt și ele moduri de a figura un univers necorupt, pur) este erosul. Nu vom mai insista asupra concepției, destul de comune în poezie, a cunoașterii prin eros. Vom cita, în schimb, dintr-o foarte frumoasă poemă, **Fief,** care dezvoltă, în prima parte măcar, o sugestie barbiană din **Oul dogmatic** (o cheie, posibilă, pentru lectura întregului volum, pornind de la titlul acestuia) : „Întors e mugurul spre floare ca ornicul ce ne adoarme / -n groapă și-i oglinda trupului tăiat în două / de steaua singurătății. / / Chinuitor de blînde chipuri ce se caută ! / Ca o ființă-i ochiul ce se zbate în lumină / (femeia poartă cinul ei) și o fecundează / E doar logodnă a culorii. Doar o logodnă a culorii...". Excluzînd, ori presupunînd în aceasta – lucrul e de interes secundar – intenția, voința programatică a autorului.

Odată cu o viziune unitară și cu construcția sigură a poemelor, cîștigul însemnat pe care îl consemnează acest nou volum este o simplificare a frazei, o epurare a limbajului poetic prin abandonarea truculenței verbale (care, de fapt, nu era excesivă nici în cartea de debut) și a violențelor în expresie. Altfel, fără să fie un campion al marilor energii verbale, Dușan Petrovici rămîne (și atunci cînd scrie despre poezie, pe care o tratează ca destin asumat) un liric exploziv. Versul lui se naște din **strigăt** (există chiar două poeme cu acest titlu), euforia sau contemplația sfîrșind de regulă abrupt, într-o consumare rapidă a afectului : **„Poezie :** să nu se miște-n tine nici o fibră ! / Ne vom logodi în taina umbrei pe care soarele / o lasă cînd trece peste ape, ori în văpaia nopții / în care cîntă mierla stelei. / **Eu sînt dur pămînt de astru.** / Tu ești frunza care pică peste mine și mă sîngerează !" **(Epistolă).**

Nu este greu de depistat în versurile lui Dușan Petrovici (încercarea s-a mai făcut și asupra creației altor poeți din generația sa), o bipolaritate structurală a lirismului, iscată dintr-o atitudine fundamental reflexivă și, fapt care îl individualizează pe autorul volumului discutat aici, dintr-o amplificare crispată a senzorialității (ceea ce conferă cuvîntului sunet apăsat, de o acută concretețe și prospețime).

În **Neinceputa mireasmă,** lirica viguroasă a primului volum (continuată prin cîteva poeme și în **Obelisc**) își perfecționează mijloacele de expresie, le adaptează unei poezii de viziune, fără să abdice cu nimic de la calitățile care îi alcătuiau dintru început formula particulară. Rostirea, eliptică primește un ton oracular, versul este tăiat cu siguranță după vocabula cu pondere sugestivă maximă. Metafora, nu mai puțin insolită, șocantă, este tot mai mult funcțională, „revelatoare", adecvată unei emisii lirice ce vizează comunicarea sentimentelor fundamentale : ale iubirii și culpei, ale tristeții și bucuriei, presentimentul tragic al risipirii ori elanul expansiunii cosmice a ființei.

Neinceputa mireasmă confirmă vocația unuia dintre cei mai interesanți poeți din ultimele generații.

LUCIAN ALEXIU

S-a spus că romanul lui G. Bălăiță ar fi al „condiției umane" ;

Lumea în două zile ar putea fi, mai degrabă, dacă ținem la procedeul, pe cît de riscant, pe atît de util dicotomiilor critice în primul rînd, un roman eseu. Pornind de la această premiză, vom putea descoperi, în cartea lui George Bălăiță, o seamă de „romane ale literaturii", **ale creației,** aflate în corelație cu „condiția" eroului central. Cu alte cuvinte, așa cum de la Proust încoace romanul modern ne-a obișnuit atît de bine, alături de narațiunea propriu-zisă, se întemeiază **povestea** ro-

George Bălăiță

LUMEA ÎN DOUĂ ZILE

(Ed. Eminescu, 1975)

manului, **relatarea** întemeierii sale. **Ficțiunea** și povestea ficțiunii, narațiunea și povestea ei, scrisul și povestea scrisului, sînt polii între care se arcuiesc o seamă de parabole, mereu fascinante, mereu în afara sicitației, ce bintuie de obicei, romanele de acest gen.

Eroii lui George Bălăiță se multiplică, într-un fel, în numele unei profunde și angajate aderențe la **real.** Ființele și lucrurile, animale și oamenii se află într-un continuu „schimb de experiență" în care, fiecare, pe rînd, devin existențe simbolice : și nu odată în numele scrisului, sau, mai exact : al **semnelor** prin care se trec în timp. Rareori am întîlnit, și nu numai în proza românească actuală, un joc atît de semnificativ al simetriilor. În centrul romanului sînt (pot fi) pe rînd, Antipa, Felicia oglinda familiei Antipa, un tablou al familiei Antipa, Eromanga și Argus, Pașaliu ori August Pălărierul ori Judecătorul Viziru : fiecare dintre aceștia este actor și spectator, narator și obiect al narațiunii, fiecare posesor al unei existențe fabuloase și a uneia reale, al uneia emblematice și a alteia inscrisă în cotidian. Cu totul remarcabilă e trecerea de la un plan la altul, degradarea culorilor, creșterea umbrelor, fixarea sau estomparea contururilor. Ne vom opri, pentru a fi mai exact înțeleși, la două dintre „romanele" citate mai sus : la două deci, alese din seria, teoretic infinită, de romane cuprinse în „Lumea în două zile". Toți comentatorii cărții lui George Bălăiță au citat, (ca posibil rezumat al romanului) expozeul ciinelui Argus în fața iubitei sale, cățelușa Eromanga. Acesta ar fi un tip de lectură al romanului : prima parte a lui este, desigur, dintr-un unghi de vedere **Domestica.** Poezia vieții de familie, a preparativelor culinare, micul festin casnic, benchetuiala rezonabilă la domiciliu, toate în ziua solstițiului de iarnă, ar ilustra spusele ciinelui-poet.

Partea a doua, **Infernalia,** în care înflorește beția presimțirilor și a simțurilor („a simțirilor") ar traduce fidel intențiile lui Argus. Citită atent conversația amoroasă dintre cățelușa Eromanga și iubitul ei arată că, de fapt, ne aflăm în fața unei lecturi **ironice** a romanului, și nu în fața unei chei singulare. Este versiunea **canină** a **Lumii în două zile,** versiune obținută prin reducții brutale ce, păstrînd **datele** epice, firul narațiunii, retează o sumă din semnificațiile ei. Citit astfel, deci, romanul lui **Antipa** devine, poemul filozofic al lui Argus, poem cu numele **Mondo cane. Lumea în două zile** oferă, prin această indicație de lectură, un roman paralel, care poate fi (și este) al condiției umane. Dialogul (ironic) dintre cele două cărți se realizează prin similitudinile (și ele indicate cu o fină intuiție a condiției speței) devenirii eroilor. Trecerea lui Antipa din starea de somn în cea de trezie, contemplarea somnolentă a lumii, în fine, toate paginile consacrate vieții vegetative a eroilor subliniază corespondența cuplurilor. În ironia atotprezentă distingem o morală.

Personaje ale romanelor devin, prin inceata, constanta și din nou ironica lor ofensivă, obiectele, față cea de a treia a unei prisme cu n. fațete (am văzut două dintre acestea : cuplurile Antipa, Felicia și Argus-Eromanga). Fotoliul Baroni este unul din această serie a personajelor, după cum pictura lui Jansens, altul. Dar, între acestea, cel mai important e desigur **oglinda.** Cu acest **obiect** din casa lui Antipa, mereu straniu și mereu suspectat, obiect ce, printr-un personaj din partea a doua a romanului, condiționează (planăm în aceste pagini fantastic) destinele lui Antipa romanul se constituie ca document polemic. Oglinda este simbolul demersului creator, simbol străvechi, revenind, în anume epoci de transformări decisive ale literaturii, în centrul atenției. Pentru a nu divaga, amintim doar că definiția lui Saint-Real, făcută celebră de Stendhal – **romanul e o oglindă purtată de-a lungul unui drum** – a făcut epocă, prozeliți, legînd o estetică a romanului de vocația lui socială. Constituirea romanului e străjuită de oglinda proteguitoare : fiecare parte a sa, a romanului deci, **se oglindește** într-alta, într-un joc de umbre și lumini, cu mare știință distribuite. Am văzut că un rol aparte le este acordat, în roman **lecturilor aproximative :** neștiința, prostia, reducția mintală, naște, la rîndul ei, tipuri de lectură.

2. Cum spațiul nu ne permite detalieri indicăm cîteva serii simbolice ale romanului, serii ce fixează posibilul loc și rol al cititorului : fiindcă romanul „se citește" și prin intermediul textelor consacrate. Pentru oglindă **(oglindire) :** folclor (basm), Platon **(Cratilos, Republica),** legende și mituri orientale (fructificate în texte celebre : Vang Du – **Oglinda străveche,** Lao-ți – **Tao-to-king),** Poe și conjugîndu-se cu imaginea dublului : Mallarmé, Valery etc. Desigur, **oglindire** (dublu) poate trimite la Narcis, dar și la biblioteca infinită (vezi aventura Pașaliu) și la, cîte alte „teritorii fundamentale" ale culturii. Altă serie : a „banchetelor", simbolice desigur.

Așa cum au scris toți comentatorii de pînă acum ai cărții (N. Manolescu, Mihai Ungheanu. Ion Vlad, Radu Mareș, Valentin Tașcu, Laurențiu Ulici, Constantin Călin, Cristian Livescu, Val. Condurache) **Lumea în două zile** e un mare roman. Nu ne mai rămîne ca să sperăm că, după salutul entuziast al cronicarilor literari, vor urma exegezele de rigoare.

C. UNGUREANU

Aniversări

Al. Dima la 70 de ani

Aniversările unor mari personalități sînt întotdeauna prilejuri de bilanț. Fără să fie doar simple evocări nostalgice și pasive, asemenea priviri în urmă sînt și momente de confruntare cu prezentul, sau momente de fixare a semnificațiilor unei activități în perspectiva evoluției viitoare.

La 70 de ani, o privire retrospectivă asupra activității lui Alexandru Dima ocazionează un bilanț activ și dinamic, bilanțul unei activități fertile și neobosite în domeniul cercetării literare, activitate care își impune semnificația actuală printr-o complexitate pe care o asigură o viziune modernă, pluridisciplinară asupra fenomenului literar, viziune în care se întîlnesc istoricul literar, esteticianul, filozoful culturii și comparatistul, o activitate care a deschis perspective noi cercetării literare, perspective care pornesc în esență de la deziderатul situării valorilor naționale în universalitate.

Bogata activitate a lui Alexandru Dima își are suportul într-o serioasă formație estetică și literară la care a participat spiritul universitar românesc – prin reprezentanții de elită ca T. Vianu și D Gusti – precum și rigoarea spiritului universitar de înaltă tradiție, cu care vine în contact cu prilejul unor studii de specializare în estetică și istoria literaturilor romanice și germanice la Berlin, München și Viena. Prin teza susținută în 1938 la Universitatea din București despre CONCEPTUL DE ARTĂ POPULARĂ – lucrare premiată de Academie – obține titlul de doctor în litere și filozofie.

Din 1945 și pînă astăzi s-a desfășurat activitatea universitară a lui Alexandru Dima, a profesorului exemplar, care a considerat catedra un loc de expunere sistematică și exigentă a unor teze științifice privind fenomenul literar, expuneri în cadrul cărora se impune ca o dominantă a personalității profesorului perspectiva universală asupra operei literare naționale, și abordarea unei metodologii moderne în care se evidențiază capacita ea metodei marxiste de a recepta sugestiile altor metode pentru a ajunge la o vizune totală asupra fenomenului literar. In acest spirit științific a format profesorul Alexandru Dima numeroase generații de studenți, și acest spirit si-a îndrumat colaboratorii de la catedra de literatura comparată a Universității din București, la conducerea căreia l-a urmat pe Tudor Vianu, în același spirit modern și riguros și-a îndrumat colaboratorii de la Institutul de istorie și teorie literară G. Călinescu, pe care l-a condus, după George Călinescu.

Esteticianul Alexandru Dima s-a afirmat deja cu prilejul elaborării amintitei teze de doctorat, o exegeză genetică și sistematică a fenomenului artistic popular. Preocupările de estetică s-au manifestat în continuare, în studii sistematice, ca PROBLEME DE ESTETICĂ, din 1947, în studii istorice privind evoluția esteticii românești, cum este GÎNDIREA ROMANEASCĂ ÎN ESTETICA, precum și în intreaga activitate a istoricului literar și a comparatismului. Aceste preocupări de estetică au determinat prezența permanentă a unui punct de vedere teoretic în cercetarea istoriei literare, precum și a unei viziuni problematice, dincolo de o prezentare a unei istorii a teoriei noastre literare, se fixează concepte și principii generale ale esteticii.

O viziune complexă asupra fenomenului literar manifestă istoricul literar Alexandru Dima în cercetări de prestigiu, ca monografia ALECU RUSSO, care ferește istoria literară de factologie. O atare împletire a preocupărilor teoretice cu cele istorice în domeniul cercetării literare apare cu evidență în cunoscuta lucrare din 1962 STUDII DE ISTORIE A TEORIEI LITERARE ROMÂNEȘTI. în care, care a obținut în 1956 premiul Academiei, sau în CONCEPȚIA DESPRE ARTĂ ȘI LITERATURA a lui G. IBRĂILEANU (1956), precum și în laborioasa activitate de coordonare a tratatului de ISTORIA LITERATURII ROMÂNE, vol. II, întocmit sub auspiciile Academiei R.S.R. În concepția lui Alexandru Dima cercetarea fenomenului literar românesc nu se justifică astăzi decît prin abordarea unui punct de vedere comparatist, care să raporteze literatura națională la curentele și valorile universale ale literaturii.

Această opinie și direcție metodologică devine fundamentală în activitatea comparatistului Alexandru Dima, care a adus o contribuție esențială la constituirea școlii comparatiste românești, atît prin fundamentarea teoretică a disciplinei, aplicarea unor teze teoretice ale disciplinei la exegeza istorică și critică a fenomenului literar românesc și universal. Studiile din volume ca PRINCIPII DE LITERATURĂ COMPARATĂ, ASPECTE NAȚIONALE ALE CURENTELOR LITERARE INTERNAȚIONALE reprezintă o contribuție teoretică sistematică la fixarea unor principii de literatură comparată, prin precizarea obiectului și a metodei disciplinei, prin afirmarea unor puncte de vedere proprii școlii comparatiste românești, în stabilirea unor categorii ale universalității, a unor manifestări esențiale ale comparatismului în relațiile directe dintre literaturi (influențe, izvoare), în paralelismele literare, precum și în afirmarea unor caractere diferențiale ale fiecărei literaturi în parte. Pornind de la aceste principii, Alexandru Dima elaborează o metodologie a cercetării curentelor literare, bazată pe ideea coexistenței unor particularități comune, dar și a unor trăsături diferențiale, care caracterizează curentele literare naționale. În cercetările comparatistului Alexandru Dima este mereu prezentă relația universal-național, care nu presupune nici o clipă un raport de subordonare, ci un raport între două concepte cu drepturi egale. Comparatistul nu și-a desfășurat activitatea doar pe tărîm abstract, teoretic. A organizat și insuflețit mișcarea comparatistă românească, a reprezentat școala comparatistă românească la congrese internaționale, contribuind la o afirmare prestigioasă a științei literare românești peste hotare.

Imaginea rapid surprinsă a unei activități de o asemenea anvergură își găsește adevărata semnificație prin descifrarea amintitelor anticipații și perspective pe care le deschide istoriei literare și comparatismului românesc, precum și prin promisiunile unei activități viitoare pe care i-o dorim la fel de rodnică.

CLIO MĂNESCU

Frontispicii

D.D. ROȘCA — o atitudine filozofică românească

Filozofia, după metafora lui Thomas Mann din **Doctor Faustus,** ar ocupa între celelalte discipline locul pe care-l ocupă orga între instrumente : „ea le-ar considera în ansamblu, le-ar concentra sub aspectul moral, le-ar ordona și ar purifica rezultatele tuturor domeniilor de investigare, într-o cosmogonie, o sinteză ingenioasă și competentă, chintesență a sensului vieții, întru determinarea exolicită a poziției omului în Cosmos". Așa cum subliniază și gîndirea filozofică marxistă contemporană, viziunea de ansamblu, sinteza și implicatele axiologice presupun o poziție peste specializări și diferențieri, cerută de condițiile concrete ale prezentului, după care în centrul preocupărilor se află trei probleme fundamentale : Intelectul, Existența, Praxisul (Cf. Anton Dumitriu **Philosophia mirabilis,** 1975, p. 13). Ceea ce înseamnă exact privire generală explicare în totalitate sau parțial a ceea ce sîntem (intelect), ne înconjoară (existență) și acțiunea de transformare (praxis) a lumii și a noastră însine, în condiții social istorice. Indiferent însă în ce direcție privim și ceea ce cuprindem în această largă perspectivă este vorba în întîiul rînd de cunoaștere. E nevoie de cunoașterea noastră, a mijloacelor prin care putem cunoaște ceea ce este de cunoscut. Iar în ceea ce privește aceste mijloace, dincolo de mecanismul complicat al conștiinței există și aici o gamă largă de răspunsuri, de la sublinierea funcțiilor intelectuale (primatul rațiunii), pînă la intuiție, sentiment sau imaginație (primatul altor zone de conștiință).

Puțini sînt ginditorii care să acorde în mod explicit tuturor dimensiunilor sufletești valoarea ce li se cuvine în actul filozofării, redus adesea la acela al cunoașterii. Unii pun accentul pe partea rațională a sufletului, descoperind multiplele fețe ale intelectului, alții, pe trăirile iraționale (intuiție pură, dragoste, intenționalitate etc), uitindu-se că și aici, poate, este nevoie de o sinteză.

Printre cei puțini ce proiectează, să spunem, echilibrarea lor relativă, se numără și gînditorul octogenar D. D. Roșca, de la care am deprins primele noțiuni în ceea ce privește cunoașterea, și în gîndirea căruia se poate sesiza un mod de filozofare nu numai din cele mai interesante, dar dintre cele mai proprii omului, avînd în vedere conștiința în unitatea ei dialectică. El s-a îndreptat mereu în meditațiile sale către filozofia elină **(„Minune" greacă)** ce-i oferea o sinteză între facultățile speculative și instinctul artistic, între imaginația constructivă și inteligența lucidă. Grecii au împăcat, după reflecțiile din eseuri și **Existența tragică,** în toate domeniile, imaginația plastică cu abstracția, urmărind mereu potrivirea dintre gîndire și viață, făcînd accesibilă „enigma" existenței și minții și inimii, purtînd o activitate conștientă și liberă, ce ia formă artistică, filozofică și științifică, ultimele condiționate de cele dintîi, deoarece, „numai în clipa în care omul a început să poetizeze conștient, a început și să gîndească liber" **(Studii,** p. 17). Privește cu simpatie pe Pascal, pentru care cunoașterea adevărului se face nu numai cu rațiunea ci și cu inima, pe Unamuno, cu atitudinea lui afectivă față de existență, dar, în același timp, pe marii raționaliști : Descartes, Leibniz, Spinoza, Hegel. La ultimul, justifică anume atitudini prin unda emoțională sau starea poetică, alături de raționalitate, aplicîndu-i propria sa concepție filozofică.

Pentru D. D. Roșca, dincolo de definiția tradițională a filozofiei : concepție generală despre lume sau sinteză totală, filozofică este „stil de viață", atitudine față de existență, cu adînci implicații axiologice (reacție valorică). Dar, înainte de orice, filozofia, **spiritul** filozofic, ca și cel poetic nu se învață, este înnăscut, avînd un caracter de „aventură" și „miracol". De aceea orice gînditor este mare în funcție de calitatea rezonanței sufletești și de adîncimea viziunii. Toate acestea derivă din situația omului în univers, din neliniștea și incertitudinile lui, din încercarea de a cunoaște (cunoaștere ce are rol catharsic, adică „remediu întăritor de suflet") și de a ieși dintr-o stare de nesiguranță tocmai prin ceea ce el însuși numește stil de viață : **„un anumit stil de viață modelată ca opera mare de artă. Și de aceeași lege supremă numită gratuitate" (Existența tragică,** p. 19). Deoarece încrederea în sensul vieții omenești, în condiția umană, în omul considerat ființă creatoare de valori, conferă filozofiei un blazon pe care știința nu-l poate revendica. Și constituie un motiv în plus de apropiere de poezie, de acea poezie ce are și o funcție de cunoaștere, filozoful fiind într-un sens poet iar poetul, în altul, filozof.

Din încercarea de sinteză **Existența tragică** (ediția 1968), rezultă că raționalitatea integrală a existenței este un mit, după cum pare că și raționalitatea integrală a conștiinței este altul. Dar dacă toate sînt nesigure, rațiunea și întîmplarea, absurdul și rezonabilul fiind la temelia existenței, iar setea de dreptate și sacrificiul, înțelepciunea și talentul au aceeași justificare ca și opusele lor, atunci omului nu-i rămîne decît o atitudine de esență afectivă și o construcție teoretică **„în sfera lumii morale și-n împărăția sentimentului estetic".** În felul acesta, pasiunea morală, atitudinea estetică, speculația metafizică vor completa atitudinea științifică și rațională a critică. Raționalitate pusă la contribuție din plin pentru a demonstra mitul raționalității integrale ca și cel al iraționalității și contingenței absolute.

Sufletul nostru are o zonă rațională, logică, și alta unde dorința, speranța (sigur și iluzia), sentimentele, temperamentul, fiorul estetic, opțiunea subiectivă vor învălui datele trimise de existență și care primesc coloratura acestora. Pe de o parte, antagonismul tragic al existenței, pe de alta, elementele în conflict ale sufletului generează o permanentă neliniște a spiritului, dar și nostalgia armoniei și echilibrului. A unui echilibru neatins, deoarece tocmai această neîmplinire obligă la căutare. Atît incertitudinea cît și sentimentul de solitudine în fața existenței pot deveni sursă de deznădejde pentru unii, întărire, tensiune sufletească creatoare și îndemn de activitate, pentru alții. Viața spiritului are un caracter problematic iar veșnica noastră insuficiență este generatoare de progres. Libertatea activă, eroică, încărcată de riscuri este urmarea acelei stări emoționale în care sentimentul tragic al existenței, neliniștea metafizică, tensiunea interioară **(„aspectele foarte puțin diferite ale aceleași adînci și permanente stări afective a conștiinței")** reprezintă forța creatoare a sufletului, forță generatoare de acțiuni ce pot transforma lumea și hotărî în același timp destinul nostru.

În această situație, compensația și destinderea, fatal provizorii, necesare spiritului, se vor face în acțiunile cele mai variate cu putință : acțiuni mari, morale, politice, sociale, artistice, filozofice, științifice. Lumea, asemenea nouă, este neîncheiată în însăși substanța ei ontologică. De aceea nimic nu poate fi conservat, totul trebuie depășit, după cum noi înșine trebuie să ne depășim mereu. E aici un sentiment de înaltă responsabilitate ce se cuvine a fi subliniat. Dar și de demnitate și prospețime. Căci D. D. Roșca mai atribuie invertitudinii absolute în care se află omul, după părerea sa, nu numai nesiguranța și sentimentul riscului ce mențin încordarea interioară pentru a face față situațiilor noi și imprevizibile, dar și o stare de disponibilitate continuă, de plasticitate sufletească, căreia gînditorul îi spune pe bună dreptate „tinerețe spirituală". E vorba, după cum se poate sesiza cu suficientă ușurință, de o luptă fără sfîrșit și de o mare putere (sprijinită pe înțelegere și gîndire) de depășire pentru a crea **„în ciuda tulburătoarei indiferențe a Universului, o lume tot mai rațională, mai dreaptă, mai bună, mai frumoasă".** În felul acesta, omul își poate converti destinul impus altfel de contigent, dinafară — în destin dominat de el însuși, din interior, integrînd idealurile proprii cu cele ale neamului propriu și ale umanității întregi.

O viziune filozofică ce pune pe întîiul plan omul și destinul său și care poate sta cu cinste alături de alte modele imaginate și proiectate de gîndirea umană în permanenta ei căutare. Poate de o gîndire gratuită, de fantezie și visuri sau de bunătate, așa cum crede gînditorul, poate și de o ironie ușoară și o detașare ducînd la înțelepciune. Înțelepciune ce face omul să nu se simtă strivit de existența înconjurătoare, ci s-o cunoască și s-o transforme, supunînd-o, privind și contemplînd în el însuși, nemulțumit totuși, o frîntură de cer.

I. M.

Consemnări

C. DAICOVICIU colaborînd cu I. MILOIA. Scrisori inedite

Prietenia dintre C. Daicoviciu și Ioachim Miloia, unul dintre fruntașii vieții culturale bănățene din perioada interbelică, a început în Caransebeș, pe cînd își urmau studiile liceale, și va dura, mereu, caldă, însuflețită de alese sentimente, pînă la moartea prematură a lui Ioachim Miloia, din anul 1940.

Ocuparea funcției de director al Muzeului Banatului de către Ioachim Miloia a constituit un bun prilej de colaborare științifică dintre C. Daicoviciu și cercetătorul timișorean. Mărturii în acest sens sînt și cele cîteva scrisori inedite ale lui C. Daicoviciu adresate lui Ioachim Miloia, care sînt păstrate în arhiva muzeului din Timișoara. În urma apariției primului număr al **Analelor Banatului** (10 ianuarie 1929) — buletinul muzeului —, C. Daicoviciu îi va trimite lui I. Miloia o scrisoare, în 29 ianuarie, felicitîndu-l pentru valoroasa publicație :

Dragă Chimi,

Îți exprim toate felicitările mele pentru frumoasele „Anale ale Banatului". Îți mulțumesc în schimb îți trimit un extras [1]), din „Dacia" (abia acum primit de la București). Odată mi-ai făcut propunerea să colaborez la aceste Anale. Era și prea tîrziu și nici nu aveam ceva specific pentru Banat. Îți fac o propunere : Nu crezi că ar fi bine să se publice materialul roman **(subl. lui C.D.) al Muz. (eului) Bán(ățean) ? Aș lua asupra mea sarcina aceasta, cum și eventualele cercetări pe teren cu privire la ist. (oria) și arh. (eologia) Banatului în antichitatea romană. Ce zici ? Suma necesară pentru deplasările mele nu cred să fie așa de mare. Poți face rost de ceva bani de la Muzeu, județ, oraș sau Societatea arheologică de-acolo ? Scrie-mi, dacă-ți convine. Eu ca bănățean (pardon, Bănățean)[2], aș fi fericit să pot contribui la frumoasa ta publicație (...)".**

Deplasarea lui C. Daicoviciu și efectuarea cercetărilor arheologice, împreună cu I. Miloaia, va avea loc abia în anul viitor. Între timp, conducătorul buletinului **„Analele Banatului"** îi solicită iarăși lui C. Daicoviciu să colaboreze la publicația timișoreană, propunîndu-i să scrie un material privind problemele legate de cercetările arheologice din Banat. C. Daicoviciu răspunde astfel :

„Vei primi un articol de conținut general : un fel de probleme — program de lucru de arheologie romană în Banat. Nu știu dacă va fi potrivit să-l pui ca articol-prim. În orice caz, tu vei ști să apreciezi mai bine. În decurs de o săptămînă îl vei avea l".[3]).

Articolul promis va apare peste puțin timp în publicația muzeului,[4]) sub titlul **„Banatul și arheologia — (Citeva probleme").**

C. Daicoviciu își încheie scrisoarea din care am citat mi sus, manifestîndu-și din nou dorința de a efectua cît mai repede cercetările arheologice în Banat, prevăzute încă în anul precedent : **TAAARE (sub. lui C.D.) aș vrea să facem cercetările de care vorbești l".**

După apariția articolului **„Banatul și arheologia" (Citeva probleme),** C. Daicoviciu îl trimite lui I. Miloia o scrisoare cu următorul conținut : **„Am primit cele trei exemplare din „Analele Bănatului". Îți mulțumesc. A ieșit foarte bine articolașul ! Sper că pentru numărul viitor să avem ce scrie din proiectata noastră cercetare ! De la 15 august** sunt liber **(sub. lui C.D.) pînă la 15 septembrie !![5]).**

În sfîrșit, în luna septembrie a anului 1930, cei doi istorici C. Daicoviciu și I. Miloia, reușesc să întreprindă **„o cercetare sistematică a așezărilor preistorice romane și medievale de pe cuprinsul județelor Severin și Caraș"[6]).**

În puținul timp avut la dispoziție pentru efectuarea cercetărilor în teren, au fost rezervate cîteva zile și pentru săpături arheologice la Căvăran. Înainte de a fi publicate rezultatele acestor săpături, I. Miloia îi trimite lui C. Daicoviciu o scrisoare și fotografiile materialului arheologic. C. Daicoviciu îi va răspunde într-o scrisoare nedatată, care probabil a fost scrisă în luna octombrie a anului 1930 :

Dragă Miloia,

Am primit scrisoarea ta cu fotografiile. Sunt încîntat de rezultatele avute la Căvăran și îmi pare bine că e „biserică", cum se întrevăzuse în ultimele zile ale săpăturii comune. Că e „bizantină", cu cupolă sau nu, e altă chestiune. Nu prea cred să fie. Vei vedea tu. Aș fi foarte mulțumit dacă tot Căvăranul acesta l-ai publica tu singur (doar că vei pomeni și de colaborarea mea la primele lucrări). E un domeniu al tău și ești mai indicat decît toți alții să-l studiezi.

O fotografie îți trimit înapoi, precum îmi scrii.

Firește că poți (să) adaugi și la partea română din raportul comun al nostru, tot ce vei crede de bine — Aștept neapărat corectura.

Acum altceva, foarte important și bun pentru „Analele" tale : Am obținut de la d-na Mateescu manuscrisul aproape gata al răposatului Mateescu[7]) despre Tibiscum. I-am cerut voie să-l public la „Analele" tale, fiind convins că e mai bine așa. Răspunde-mi dacă primești sau nu (subl. lui C. D.). O singură condiție pune d-na Mateescu : să fie publicat frumos (cu clișee și desenuri — pe care le avem). Eu pun o altă condiție : să-l public cît mai repede (sub. C.D.). Poți în numărul acesta să-i faci loc ?

Pentru a nu avea neplăceri eu, te rog să știi și tu că : 1) a fost dorința d-nei M. de a se publica în revista Muzeului Bănățean, ea fiind bănățeancă și săpăturile fiind făcute în Banat și cu ajutoare bănești din partea Comisiei Bănățene p. (entru) monum(ente) istorice. Scrie-mi repede ce zici ? (sub. lui C. D.). Vezi că mă gîndesc la tine și la Bănatul nostru, chiar cu riscul să mi se facă obiecțiuni dintr-o parte sau alta. Mă bucur mult că Analele M. B. vor avea, astfel, un articol important. Va trebui, cred, întregit cu ceva și dat și un rezumat francez (sub C.D.) pe care-l are deja gata".

Desigur că pe Miloia l-a îmbucurat vestea primită de la C. Daicoviciu în legătură cu posibilitatea publicării rezultatelor cercetărilor arheologice de la Tibiscum, multă vreme rămase inedite, de la marele istoric, unanim regretat, G. G. Mateescu. Însă bucuria lui I. Miloia a fost de scurtă durată, pentru că în scrisoarea din 17 octombrie 1930, C. Daicoviciu îi comunică următoarele : **„îmi pare rău că trebuie să-ți stric o bucurie pe care — asta-i baiul — tot eu ți-am procurat-o. Lucrarea răp. Mateescu mi-a fost cerută f. insistent de d. Andriețescu pentru „Dacia" III. În fața argumentării d-lui A. (Com. Centrală a dat banii, însărcinarea s-a dat de Muzeul Nați(onal), nu puteam face nimic și am trimis ms-ul la București — Regret și eu, dar... Ce să fac ?".**

Din păcate, Andrieșescu n-a mai publicat manuscrisul solicitat de la C. Daicoviciu și, prin urmare, **„săpăturile făcute (la Tibiscum, n.n.) în cea de-a treia decadă a secolului nostru ne vor rămîne necunoscute, întrucît notele și concluziile lui G. Mateescu au fost pierdute în cel de-al doilea război mondial[8]).**

Atît raportul privind „excursia" arheologică făcută în luna septembrie, cît și rezultatele săpăturilor arheologice efectuate la începutul lunii octombrie au fost publicate în **„Analele Banatului",** pe ultimul trimestru al anului 1930. Constatăm că I. Miloia a ținut seama de propunerile lui C. Daicoviciu, comunicate în scrisori, astfel că la lucrarea despre biserica medievală din Căvăran nu-l trece coautor pe C. Daicoviciu, iar la „raportul" despre periegheză arheologică din sudul Banatului a făcut **„un rezumt într-o limbă străină[9])** și **„schița de situație a așezărilor[10])**

La 13 decembrie din acel fructuos an 1930, C. Daicovicu îi trimite o scrisoare (carte poștală) lui Ioachim Miloia, în care îi spune acestuia : **„Eu te rog să ai grijă și bunăvoința de lucrările expuse la Timișoara de prietenul Ladea, care este un** frumos **talent bănățean. Ar fi bine să-i cumperi ceva pe seama Muzeului. La exp.(oziția) din Cluj a obținut unanime laude".**

I. Miloia îl va sprijini, într-adevăr, pe R. Ladea, făcînd achiziții pentru muzeu din lucrările acestuia și va găzdui în paginile primului număr al publicației **Analele Banatului,** din anul următor, amplul articol al lui Const. Stoicănescu, intitulat **„Romul Ladea" — un mare sculptor autohton"[11]).**

AUREL TURCUȘ

1. **Fouillest et recherches a Sarmisegetusa.** Lucrarea va fi recenzată de Ioachim Miloia în **„Analele Banatului",** II (1929) nr. 2, p. 124-125.
2. Litera B. este subliniată cu trei linii.
3. Scrisoare din 23 mai 1930, păstrată în Arhiva Muzeului Banatului.
4. Analele Banatului III (1930) nr. 2, p. 13.
5. Scrisoare din 5 august 1930, în Arh. M.B.
6. C. Daicoviciu și I. Miloia **„Cercetări arheologice în Banatul de sud"** în A.B. anul III, octombrie-decembrie 1930.
7. Moartea tînărului istoric G. G. Mateescu (1892-1929) e consemnată și de Ioachim Miloia într-un emoționant necrolog publicat în A.B., an. II, ianuarie-februarie 1929, p. 128.
8. Marius Moga, **„Pagus Tibisciensis, în legătură cu teritoriul rural al Ulpiei Traiana"** în Tibiscus, Edit. Muzeului Banatului, Timișoara 1970, p. 41.
9. I. M. **„Recerce storiche nel Banato di mozzogiorno (Riassunto dello studio precedente),** loc. cit. p. 23-25.
10. Scrisoare din 17 noiembrie, 1930.
11. A.B., anul IV (1931), nr. 1, p. 108-112.

Tineri poeți

PATRIA

E unică Patria
Ea nu se poate alege
și nici înlocui.
Așa cum nu ne alegem
și nici nu ne înlocuim
Părinții.

Pe toți ne-a născut Patria
unică este Ea
pentru fiecare din noi
și unul sîntem noi, cu toții
unul, etern, repetat
din generație în generație

Unică este Patria
și unul sîntem noi trăind aici
iubind-o,
cîntind-o.

ANA MARIA NIȚU

DIN TOATE ACESTEA

Dă-mi cerul tot
în pasărea măiastră.
Dă-mi toată depărtarea
într-un urcior de lut.
Dă-mi dorul tot.
Dă-mi doina șoptită
Și voi făuri... nemurirea...

MARIANA GHERGA

ADOLESCENTINĂ

Dacă o să te tulbure
coborîrea în templul palmelor mele
ca-n vara-n care ne-am zidit
cu ochii albăstriți pe țărmurile serii
așteaptă.
Rămîi pînă la căderea primului luceafăr
cu palmele neziditoare
călcînd pe oasele păsării cîntătoare
ce-am botezat-o Copilărie.
Rămîi pînă cînd toți armăsarii cu aripi
se vor lepăda de păcatul zborului
semnîndu-și cu ieroglife și scîntei în pulberi,
pînă cînd mîinile mele subțiri
vindecate de capcanele nopții
te vor semna cu nume de zeu!

Iubite, mai ai mult sau puțin?
Aștept să mă limpezesc în oglindă.
Fata ce am fost nimeni n-o știe
adormită-n armindeni la pîndă.

Cu talismanul acela ciudat
prin vis trec o mare de sare,
pentru iubitul, rămas nerostit
rostuiesc noaptea domenii florale.

LAVINIA BETEA

MÎNDRIE

De-ar fi să-mi
mai rămînă
doar un cuvînt
pînă la moarte
și tot în numele tău
l-aș rotunji,
Patrie...

IOAN VASIU

RUGA

Să-mi fie odihna ca o slovă în marmoră,
suspendată între ornic și păsări,
aici lîngă aceste dealuri
unde cîntecul neamului pietruiește cărările.
Copaci privegheați de toamnă
să mă legene cu tînguirea lor,
glasul meu, dincolo de înțelesul acesta
să cînte în al neamului cor.

Pietruite cu cîntec străbun să rămînă în veci,
gîndurile patriei, și ale patriei poteci.

DOREL SIBII

VESTITOR DE SENIN

Curcubeu vestitor de senin
Jumătatea roții din cer
Tu ești cîntecul meu
Curcubeu vestitor de senin
Sprinceană din lacrima
Pămîntului
Iluminînd oasele străbunilor
Tu ești vestitor de senin.

MIHAI MORARU

DUMITRU DEM IONAȘCU

ZIDUL

ION PACEA Țesătoare

– Mă bucur pentru noi! o asigură blondul cu voce stinsă. Cît e coeziunea?

– Aproape de cota absolută – îngăimă într-un tîrziu.

– Mă bucur, crede-mă!

Fără să-și ia privirea de pe chipul ei, blondul se dă un pas înapoi. „Mă bucur! repetă el. Trebuie să-ți spun că mă bucur și pentru tine" – vru să se așeze dar se îndreptă brusc de parcă și-ar fi amintit ceva important. I se părea ei sau el era un pic năucit, nedumerit. Nu, i se părea. Îl auzise discutînd cu șamotorii, se amestecase printre ei, încît nu-i mai vedea decît halatul pestriț. Deși nu-i știa vîrsta, totuși, înfățișarea, spatele adus, prevesteau o îmbătrînire forțată, mai ales cînd venea neras și ofilit iar sudoarea îi tărca obrajii, atunci se întreba, deși nu găsea răspunsul cel mai exact, cum de s-a trecut așa de repede, dar mai ales atunci cînd îl auzea sporovăind cu alții „pentru om, pofta de viață, starea normală înseamnă talent, virtute, curaj, mai ales curaj și, toate astea, fără exagerare, impun respect!", „De unde – își zicea în gînd, după mintea lui cine n-are curaj, n-are nici talent și virtute, și deci ar trebui să moară!?" –, și, acum, ca și atunci cînd îi auzea flecăreala, se izbea de el ca de un zid. Strînge pumnii să sfărîme în ei neputința.

– Ce zici, avem curajul să comunicăm că... sîntem primii?

Otilia încruntă sprîncenele. Se uită buimacă la el și nu putea să scoată o vorbă.

– Da, da – o ținea blondul. Sîntem primii.

– Nu înțeleg... îngînă ea precaut, urmărindu-l cum se chinuie să-și aprindă țigara. Eram sigură că ajung aici.

– Lasă astea – strigă celălalt. Lasă că știm noi.

– Așa e cum zic eu!

Urmărindu-l cum aleargă dintr-un loc într-altul, fără rost, se gîndi că își juca bine rolul. E drept, și el, și ea făceau cam același lucru, cu deosebirea, relativă totuși, că unul studia metoda de înlăturare a ruginei, iar celălalt coeziunea oțelului. „Nu-i prost băiatul!" – își zise ea, totuși, da, e foarte îndrăzneț. Oricum, Șoru se va cruci... Cum termin măsurătorile îl chem la telefon. Blondul continua să se învîrtească în jurul bazinului de răcire, în căutarea scrumierei. O găsi pe unul din cuptoare. Stinse țigara, apoi se repezi spre caietul ei, nu al lui! – și se apucă de calcule; de nervos ce era, i se umflaseră venele la mîini, și-i tremurau degetele.

– Sînt sigur, Otilia.. sînt sigur că e și meritul meu.

– Poate că asta nu-i totul...

– Așa ziceam și eu, făcu celălalt sigur pe el.

Stătea rezemată de masă și-l privea. Blondul era asmatic, deși încerca să-și ascundă boala, să pară sportiv. Îl văzu cum se aruncă – nălucă – spre ușă; gesticula, rîdea „Trebuie să le spun tuturor!" Ceva îngrozitor de dureros îi sfîșiase inima. Era ciudat, nu se întîmpla pentru prima oară, și totuși... Șoru n-ar fi procedat așa („Dar cum ar fi procedat el?..."), și rămase cu privirea ațintită pe ușă, făcu o grimasă de parcă ar fi gonit o muscă care ar fi enervat-o. Cînd venea Șoru acasă, ea se pornea să sporovăiască, nu cu el, asta tot ar fi fost ceva, ci cu un interlocutor imaginar, despre tot ce i se întîmpla ei cu blondul, și atunci, ca să n-o mai audă, ca să-i facă în necaz, Șoru își punea ziarul în față, nu înainte de a-i spune: „Tu ești grozavă, Oti... Ce mai, numele tău va rămîne săpat în pereții aceia de oțel!" –, ziarul era un fel de paravan, sau poate altceva, nu știa ce anume, dar erau mulți ani, multă vreme trecuse și ea nu-i lua în seamă gestul. Ajunsese să cunoască pînă și respirația lui Șoru – așa cum și el, mărturisit sau nu – o cunoștea pe a ei. Nu trebuia să-l simtă de departe, să fie ceva rupt din pieptul ei... Nu se gîndise niciodată la lucrurile astea, le credea prea obișnuite și fără noimă, de altminteri, ca experiențele pe metale și privitul semnelor pe cer, cărora cauți să le dai un nou sens sau numai să le înveți pe de rost.

Blondul a dispărut în spatele glasvandului, n-a mai rămas decît imaginea lui Șoru, a bărbatului iubit. El o asculta, blondul n-avea timp... Duce mîna la inimă. Se sufocă. Ba chiar mai mult. Pentru că pe Șoru, îl înțelegea mai puțin, deși el era mai apropiat. Microscoapele, eprubetele, lamélele, vasele Petri, astea nu, cu el era altceva. Și totuși... Existența ei, zilele și nopțile petrecute în spatele pereților de oțel era o împlinire a altei existențe, a unei vieți risipite în ani, o dăruire benevolă, plină de elan, și de ce nu și de renunțări. Cutele ce i se săpaseră în colțul gurii nu-i știrbiseră aproape cu nimic trăsăturile femeiești; și nici încrețiturile subțiri cît firul de păr ce i se împrăștiau ca un evantai la coada ochilor; nici cele cîteva fire încărunțite nu spuneau prea multe. Și totuși acum douăzeci de ani, cînd intrase aici, nu le avusese încă. Și acum? Toate împlinirile și reușitele ei se trezesc furtunatic, o fac să se clatine, în adîncimea acestor ani e un vîrtej de trăiri, o intensitate aspră, un timp cheltuit, cu rost, sau fără rost, dar pe care nimic nu-l poate șterge. Să mori, acum, în amiază! Să uiți... „Nu! Amurgul încă n-a sosit, e departe... departe...", izbucni un strigăt răgușit, plin de durere. Încercă, fără reușită însă, să alunge imaginea zilei, dar filmul continua să se desfășoare... blondul rîdea, alerga spre ușă, apoi revenea... și iarăși pleca spre ușă, revenea („N-ai să mă uiți, Otilia!... Sînt sigur că n-ai să mă uiți!"), și rîsul... rîsul... rîsul...

– Asta, niciodată!... Niciodată!...

La ieșirea din vestiar își măsurase temperatura: doar treizeci și șase cu opt! Era la ușa casei lor și se bucura că a ajuns acolo, gîndul aleargă la Șoru, trebuia să uite... Se întoarse fulgerător, gata să lovească. Gîndul neputinței n-o mai încerca. În hol, după ce i-au dat un buchet de flori artificiale și i-au strîns mîna, sporovăiau despre tot felul de formule și pase neînțelese pentru ea.

– Trebuie să vă spun, să vă comunic, blondul făcuse o pauză lungă, ochii și toată fața aruncau fulgere: trebuie să vă comunic că avem omenirea la picioare! Trebuie să vă spun că eu și...

Erau numai ochi și urechi și era neplăcut să-i privească, să-i asculte discutînd, uitaseră că ea se afla acolo, cineva, nu putea preciza cine, s-a apropiat și i-a sărutat mîna. Acum într-adevăr ea trebuia să plece, trebuia neapărat. Îi era silă de rîsete, de strîngerile de mînă, de... Începu să lovească ușa cu pumnii.

În prag apăru Șoru:

– Ce-i cu tine, Oti? S-a întîmplat ceva?

Cînd auzi „Ce-i cu tine, Oti?" – se strînse ca de friguri, dar nu putu scoate o vorbă. Încă îi mai era necaz din pricina florilor, dar se uita cam rușinată la Șoru. Trecu pe lîngă el, deschise ușa la bucătărie și aprinse lumina. Oricît ar fi de sucită lumea asta, tot n-ar putea să-i explice omului iubit cum de se mai pot întîmpla asemenea lucruri. Și, negreșit, dacă i-ar spune: „N-am vrut să lovesc ușa, știi...", dar Șoru nu mai era lîngă ea, trecuse în camera din fund, așezîndu-se tacticos în fotoliu. Otilia nu mai știa ce să spună. Aruncă o privire în jur și inima îi zvîcni în piept. Farfuriile erau spălate, pe masă... Nu, nu era ușor să-i spună ce se întîmplase. Pe măsură ce încerca să adauge, cu ultimele puteri, măcar un crîmpei din frămîntările ei, gîndurile se destrămau, se volatilizau. Înainte de a-i cere chibriturile să aprindă focul, se șterse la ochi și făcu, parcă intenționat, o pauză scurtă. Apoi o curmă, spunînd de parcă și-ar fi cerut scuze:

– Știi, am descoperit metoda de înlăturare a ruginei. Șoru aruncă ziarul, încruntă sprîncenele, forțîndu-se să priceapă despre ce e vorba, deși pînă la el, dincolo de paravanul de hîrtie, nu ajunsese decît o șoaptă.

– Supa e încă fierbinte, mormăi el. Să nu-ți arzi buzele, ca aseară.

Televiziune

DUMINICĂ, 2 noiembrie

8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,10 Aventura cunoașterii. 11,4[illegible] Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical; 13,05 Microconcert de prinz. 13,12 Anecdote... anecdote. 13,30 Reintîlnire cu Walt Disney și veșnic tînărul Mickey Mouse. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,36 Povestea filmului muzical. 15,45 Drumuri romane în Dacia. 16,00 Fotbal: Steaua – Dinamo (divizia A). Transmisiune directă de la Stadionul 23 August 17,50 Gala filmului de animație (IV). 18,40 Reportaj dedicat Congresului al X-lea al U.T.C. și Conferinței a X-a a U.A.S.C.R. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,44 Film: Cowboy. Premieră Tv. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 3 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,25 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Floarea din grădină. 20,55 Reportaj din Sala Congresului al X-lea al U.T.C. și a Conferinței a X-a a U.A.S.C.R. 21,15 Publicitate. 21,20 Roman-foileton. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 4 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Actualitatea cultural-artistică. 10,30 File de dicționar. 12,20 Teleșcoală. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Muzică populară. 17,30 Miron Costin. Prezintă acad. Constantin C. Giurescu. 17,50 Pentru sănătatea dv. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Imagini din R. D. Germania. 19,05 Reportaj de la lucrările Congresului al X-lea al U.T.C. și ale Conferinței a X-a a U.A.S.C.R. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Seară de teatru. Strigătul de Ștefan Berciu. 21,40 Selecțiuni din spectacolul baletului gruzin. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 5 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Meridiane literare (reluare). 11,00 Vetre folclorice. 11,45 Atenție la.. neatenție (reluare). 11,35 Muzică ușoară. 11,55 Telex. 14,00 Fotbal: F. C. Argeș – Sport Club Bacău. 15,50 Moment folcloric. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Melodii îndrăgite. 17,40 La volan. 17,50 Tragerea pronoexpres. 18,00 Intîlnire cu... Elisabeta Neculce Cartiș. 18,20 Media de vîrstă 22 de ani. 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,20 Telecinemateca. La răscruce de vînturi. Film englez. 22,00 Interpretul preferat. Anda Călugăreanu. 22,10 24 de ore.

JOI, 6 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Cabinet juridic. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Melodii populare. 17,45 Teleobiectiv. 18,05 Enciclopedie pentru tineret. 18,30 Muzica – emisiune de actualitate muzicală. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Spectacolul de gală dedicat Congresului al X-lea al U.T.C. și a Conferinței a X-a a U.A.S.C.R. 21,00 Revista literar-artistică Tv. 21,45 Recital Andy Williams. 22,10 24 de ore.

VINERI, 7 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,15 Seara televiziunii sovietice. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Univers științific. 20,30 Publicitate. 20,40 Film: Decolarea se amînă. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 8 noiembrie

11,00 O viață pentru o idee: Nicolae Coculescu. 11,30 Eroi îndrăgiți de copii. 12,00 Telecinemateca (reluare). 13,40 Muzică populară. 13,50 România viitorului (reluare). 14,25 Telex. 14,30 Publicitate. 14,35 Preferințele dv muzicale sînt și preferințele noastre. 15,25 Magazin sportiv. 16,40 Vîrstele peliculei. 17,40 Club T. 18,35 Caleidoscop cultural-artistic. 18,55 Emisiune de versuri și cîntece revoluționare dedicate patriei și partidului. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Publicitate. 20,50 Film serial: Mannix. 21,40 24 de ore. Săptămîna sportivă 22,00 Intîlnire de la ora 10...

Televiziune

ION JURCA ROVINA

TRISTEȚE CU SOARE*)

ION PACEA Culegătoare de fructe

Întins pe pat, cu mîinile sub ceafă și cu ochii fixați în tavan, am stat de vorbă cu Maria tot timpul; pînă și la masă schimbam cu ea cuvinte, mă justificam, dar mă și îndoiam de nevinovăția mea. Norocul meu că a doua zi a apărut soarele și am ieșit din nou pe plajă. Am crezut că aici voi fi cu desăvîrșire necunoscut, cum spunea Raila. Și cum simțeam și eu nevoia, de fapt. Aș! Trebuia să apară cineva anume să-mi răscolească o amintire... De atunci cînd încă nu făcusem nici un pas greșit... Mă pomenesc dintr-odată prins de braț și strîns puternic. „– Bretam, tu ești! Mă, Bretam, mă, ce întîmplare, ce noroc pentru mine! Să te întîlnesc tocmai la mare!? Elvira, el a fost colegul meu de cameră și cred că n-a uitat: am fost prieteni, foarte buni prieteni". Eu nu mă uit decît la obrajii lui Sandu: valuri de bucurie îi inundă – acum îmi face plăcere această reîntîlnire. Un om este fericit de o regăsire, existam deci în amintirea cuiva. Eu îl uitasem aproape cu desăvîrșire pe Sandu, îl îngropasem undeva într-un timp în urmă, unde am refuzat totdeauna să mă întorc, voit am lăsat să cadă o barieră... "– Ce s-a întîmplat, mă? De ce n-ai mai venit? Ești singur? Hai să stăm undeva... Formidabil! mai degrabă te credeam mort!".

Sandu: un sentimental incurabil, „o pîine de băiat", cum îmi plăcea să-i zic. Sandu Vernic – om însurat, n-ar fi exclus să-l aud vorbindu-mi de plozii lui... Sandu, ocrotitor al sfintei familii, o evoluție cît se poate de firească. Ce clară traiectorie au unii în viață! Pentru ei, totul e limpede, totul se vede și se definește... Linia anilor lor este trasată, mîna destinului n-a oscilat. Sandu a venit cu nevastă-sa la mare, în drum i-a ieșit în cale un vechi prieten, se bucură, mă cuprinde cu brațul pe după umeri, enorm se bucură, s-ar putea îmbăta cu mine astă-seară, dar chiar dacă ne-am arunca în mare mîine dimineață, el s-ar afla liniștit lîngă această femeie mărunțică și drăgălașă, care are un nume prea lung, mi se pare, nu l-am reținut. Ce-i pot spune eu lui Sandu, mergînd aici prin stațiune, printre oameni cu îmbrăcămintea asta colorată în chip și fel, înnegriți de soare și fericiți de vremea bună... Ce-i pot eu spune?

Totul mi se pare atît de facil, de efemer. Parcă și pe uscat ar exista nevăzute valuri – ne-am întîlnit, greu îmi vine să cred, iar mîine voi avea numai impresia că am stat cu Sandu la un restaurant aici în stațiune, numai impresia... Sandu însă își va aminti cu exactitate, va discuta cu soția lui, va relua momentul și va descoperi amănunte, mă va apăra chiar și atunci cînd nu-și va explica ceva esențial în comportamentul meu și, în final, va avea grijă ca adresa mea să fie pusă în loc sigur. Și chiar la masă, cu coniacul în pahare, ce i-aș mai putea spune eu lui Sandu?!

– N-am să uit seara de unu octombrie, seara, te-am așteptat, toți au plecat în oraș, eu te-am așteptat... Era sfînt pentru mine, nu-mi puteam închipui c-ai să faci vreo prostie... Și cînd am auzit despre ce e vorba am plîns... Hai să mai bem... Știu, o să zici: „Și ce-mi ții mie acum teoriile tale, care se vor subtile, ce-mi înșiri povești despre doi foști amici de scurtă studenție și faci sau îți convine să faci pe nostalgicul aici, cu nevasta lîngă tine, om așezat, pornit cu mașina în voiaj, avînd o întreagă vară la dispoziție? Vrei să insinuezi că ți-ai atins scopul și te simți puternic?" Te cunosc, Bretame, cînd taci, judeci sau, mai precis, sfidezi. De ce continui să te arunci singur în vechea ta catedrală cu ușile închise, de unde privești prin niște găuri mici la cei din afară? Acum, pe mine mă vezi, cum zic, ca pe un dascăl ajuns și oprit într-un univers al său – nu? Într-adevăr, ai putea avea dreptate, dar știi și tu acum că e un fel de refugiu a încerca să vezi așa lucrurile... Eu ori te-aș lăsa repetent la purtare ori aș căuta pe hartă un alt tărîm pentru tine, pe harta cerului... Sau dracu știe pe care hartă!... N-ai ajuns încă nici azi să-ți limpezești drumul pe care ai de mers, mă rog, nu ca mine, stagnînd, urmărind scopuri mărunte, ci ca tine...

Amintește-ți! Eram într-o seară, la restaurant, filozofam lîngă două sticle cu bere, a venit la masa noastră un individ turmentat, arăta ca o plută purtată la voia întîmplării. Un om beat, cu chipul tîmp, și, ce ne-a impresionat, cu memoria oprită în tinerețe, la propria-i fotografie de adolescent, pe care o purta cu el și o arăta la toată lumea și vorbea despre ea, despre el, cel de atunci, cel nemaipomenit; dar, după acele clipe de extaz în fața inexistenței lui din fotografie, cădea cu privirile în masă, iar cu mîinile căuta înfrigurat paharul. Ne-am apropiat privirile amîndoi de poza acelui tînăr cu ochii mari și sprîncene bogate și păr negru și precis îți amintești că ai spus: „o fire sensibilă și atît, deci expusă înfrîngerii".

– Atunci credeam numai în oameni victorioși...

– Oricum, bătălia trebuie cîștigată, zice fostul meu coleg Vernic, după un timp de cădere a conversației în gol.

– Care bătălie?

– Care bătălie! Dracu știe precis... Bătălia... Și nevastă-ta? Adică, parcă mi-ai spus...

– Ai zis bine.

– Sînteți căsătorit?

– Am fost și după lege mai sînt încă...

– A, așa se explică absența verighetei...

– Dar cum credeați?

– Știți, voi bărbații cum!...

– Ai fost la Constanța să vezi portul? mă întreabă Sandu. S-a întins, mă, s-a făcut dintr-un pește o balenă și încă înaintează. Ai auzit că o să facem nave de mare tonaj, ca japonezii? Dacă mă nășteam cu zece ani mai tîrziu, marinar mă făceam. Pe mare și pe ocean, în porturi, tărîmuri noi, spații! Nu într-un orășel provincial; în cel mai bun caz într-un apartament pătrat, dascăl cu burtă și cu filozofie în creier. M-am însurat și eu...

– Și-ți pare rău, Sandule?

– Poftim, femeia! Am nevastă, am copil, am catedră, am mașină. Mi-a plăcut al dracului de mult istoria și tata n-a vrut să se ducă să mă înscrie și atunci? Nici pe-a mea, nici pe-a lui – nici istorie, nici inginerie; poftim: filozofie!

Cum se face că am reținut toate astea în timp ce eu îmi întindeam sufletul pe mare și așteptam să cadă stele peste el? Vernic spunea: **tata a rămas mut și se uita îndărătnic la mine** și eu îl zăream pe taică-su așa cum îl cunoscusem: venit cu un purcel fript la noi, la cămin, și cu o damigeană de vin, îl vedeam peste mare, pe bătrînul Vernic și sufletul meu se încălzea o clipă. La masă, Sandu reproducea în continuare confruntarea dintre el și taică-su, lupta lui pentru filozofie, nu-l mai urmăream.

Eu stau cu fața spre mare, pe terasă; îmi ascult sau mai mult îmi privesc prietenul de acum cîțiva ani și încerc să ghicesc ce i-a împăcat cu gîndul pe Sandu și această Elviră să se căsătorească? El îmi vorbește însă despre mine: „– Măi, Bretame, ai rămas același. N-ai învățat încă să te desprinzi din cînd în cînd de tine însuți. De ce nu ți-a plăcut, mă, filozofia? Îți amintești de Bolbocea, asistentul în anul întîi, la seminar? Ce e, tovarășe student, nu simpatizezi cu filozofia? De ce-ai fugit, mă! Ca să ajungi aici unde ești acum? Nu-ți fac morală, departe de mine gîndul ăsta, dar... Uită-te la el, Elviro, e o moară de gînduri, nu se percepe însă nimic pentru că totul se irosește în interiorul lui, din care și-a făcut o celulă. De ce nu zici, mă, nimic? Vreau să te scot din propria-ți carapace: Mă înțelegi, Bretame. De ce nu ieși, mă, afară?

– Cred că am ceva în mine, asta mă pomenesc zicînd și suflul vorbelor mi se pare mie însumi atît de slab, iar înțelesul lor atît de vag, aș vrea să se vadă o stea desprinzîndu-se de pe cer sau un pește sărind din mare, să se întîmple ceva. Și atunci ridic paharul...

– Ascundeți comori?, mă întîmpină Elvira. Vernic face o grimasă și continuă să tacă, probabil își dă seama și el că n-are rost în prezența Elvirei.. Femeia asta este timpul dintre noi... Ar trebui să ne îmbătăm, să ne aruncăm îmbrăcați în mare, să ne alegem cu o amintire frumoasă măcar. Am remușcări, nu trebuia să spun nimic, acum tot eu sufăr...

– Elvira are nevoie de un lănțișor și de un inel; poate să fie aur de zece kilograme, de ce ții, mă, comorile alea ascunse? – îl aud pe fostul meu prieten vorbindu-mi parcă fără sfîrșit și chiar îl văd mișcîndu-și într-una buzele în valuri și zbătîndu-se să se apropie de mine, luptă din răsputeri, eroic, parcă pe gîtlejul meu se depune sarea din valuri și pe stomac și mă trezesc cu gura arsă și însetată.

Mă scol și mă grăbesc să ajung în baie la robinet, nu este apă. Ies pe terasă și inspir aerul răcoros al nopții, cerul întreg e senin, se aude, cîntec somnolent, marea. Cît o fi ora? Mă gîndesc: dacă tot nu mai pot dormi de sete, să mă duc să văd răsăritul soarelui.

Și, într-adevăr, nu mai adorm adînc, doar ațipesc de mai multe ori și mă trezesc de mai multe ori, pînă cînd o lumină cenușie se agață în fereastră și eu mă îmbrac repede și ies, învîrt cheia încet, pășesc atent pe hol, fata de la poartă se sperie cînd las cheia pe pult, din așternutul ei improvizat, mă strecor pe poarta din spate a hotelului și pornesc printre blocuri spre mare.

E aer de rouă în jur și domnește o liniște conspirativă. Cînd cotesc pe un drum, ce bate direct spre mal, marea răzbate pînă la mine cu vocea ei autoritară, mă apropii și sunetul ei se îmblînzește, o zăresc și îi pricep imensitatea, cîntă parcă, e liniștită și coborîtă în taină, e o oră atît de matinală, nu e nimeni de-a lungul falezei, nimeni, iar marea nu pare deloc singură, deși se aude, tace, totuși, un murmur misterios o acoperă, e vie, trează și iarăși mi se pare că ține deasupra ei un văl de somn, mă așez pe iarba malului și privesc la orizont, aștept. Nu se vede.

Apar o femeie și un bărbat, care coboară la toneta de pe plajă, vorbesc încet între ei, femeia se distanțează spre mare, încă mai vorbesc nedeslușit: „Uite-l acolo" zice tare bărbatul către femeie, „în stînga ta" mai precizează și se întoarce cu spatele la mare, eu mă uit în stînga femeii și a mării, la orizont. Cînd a apărut atît de fără veste? Stă pe marginea mării, roșu, rotund, și neașteptat de mare, brăzdat de o dungă de nor, nu mai aud deloc marea; imprevizibil, se ridică, între el și mare, se varsă acum un gol dincolo de orizont, roșul acela al lui, cărămiziu, crud, se împurpurează; o clipă pare că e nesigur și ar putea cădea în apă, dar se ridică și roșul roții lui de foc se deschide, se deschide, intră în flăcări, linia circumferinței își pierde desenul pe cer, se micșorează și încet culoarea lui trece într-un galben pur de lămîie. S-a înălțat deasupra mării și se află într-un echilibru sigur, e o splendoare, și stau cu ochii în miracol...

Am văzut, vasăzică, răsăritul soarelui, pe faleză, stau și alții, ca și mine, solitari sau perechi, cu fața spre mare, mă ridic și plec spre hotel, îngîndurat, parcă aș duce cu mine o zi întreagă și e abia dimineață, de fapt nu voi mai însera aici, e ultima mea zi de stațiune, cred că am să plec liniștit, deși sufletul mi-i greu, dacă aș putea scăpa odată pe mine însumi, să găsesc și eu cerul în care să exist. Îmi zic eu, în gînd, desprins din mirajul mării, cu picioarele lipăind pe asfalt. Mă întreb: dacă nu eram singur, cum mi s-ar fi părut răsăritul? Poate ca un măr din care doream să mușcăm cu nesaț eu și Raila. Și apoi am fi pornit îmbrățișați prin nisipul greblat și lins al plajei, și-n urma noastră desenul de fluture al urmelor împerecheate. Numai că atunci n-aș fi înțeles soarele, n-aș fi surprins momentul acela al lui de slăbiciune, de zbor, cînd și el ar dori să vină spre noi.

*) Fragment din romanul **„Fericiți cînd renaștem"**, predat la Editura „Facla".

Istorie literară

Ultimul festin convorbirist

Reapariția **Convorbirilor literare** poartă, odată cu pecetea prețuirii pentru publicația ce-a găzduit apariția creațiilor majore ale marilor clasici români și lîngă semnificația reparatoare pentru vremelnica ei încetare de apariție, ca deținătoare a unui mesaj structurat pe valorile artistice ale spiritualității naționale, racordarea marilor tradiții naționale la momentul renașterii noastre actuale.

Ar rămîne de neînchipuit evoluția ascendentă a literaturii române în secolul al XIX-lea fără contribuția vestitului cenaclu ieșean și dincolo de monitorul lui beletristic, la a cărui glorie, dintre ctitori, au contribuit Iacob Negruzzi, redactorul primilor 25 de ani de apariție ai revistei și, ca îndrumător și critic de autoritate, Titu Maiorescu, admirabil descoperitor de talente autentice, el prețuitorul pînă la consacrarea lor, el susținătorul în viața încercată de fiecare zi a acestora.

Curentul literar al **Convorbirilor literare** a generat o multilaterală mișcare de idei, în care pentru fenomenul cultural a prevalat de la început ponderea estetică. Posteritatea în accepția prezentului și viitorului istoric îi prețuiește o literatură densă de nivel antologic, valorificarea folclorului, susținerea conceptului național-popular, accepții științifice în problemele limbii literare și ortografiei.

În 1907 Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, P. P. Carp, N. Gane, dintre întemeietori și alți junimiști pînă la cei din vremea redacției lui Simion Mehedinți țînură să sărbătorească la București 40 de ani de la apariția publicației. În acest scop organizatorii se și adresează colaboratorilor printr-o invitație versificată în genul tinereștilor protocoale preliminarii de altă-dată ale aniversărilor „Junimei" din octombrie al fiecărui an de apariție:

POFTIRE:

Zece lustri fără unul, nu e glumă, au trecut
De cînd vesela Junime la lumin'a apărut.
Și-acum, după ce sburat-a lung al timpurilor șir,
Iată vor să lege iarăș al tradițiilor fir
Junii care poartă-n spate a lucrărilor povară,
Printr-un prînz gustos și vesel, tocmai ca odinioară.
Deci fu îndemnat să scrie ca-nainte o poftire,
Secretarul bătrîn astăzi, dar tot june de simțire,
Știre dînd la vechi și tineri, ori de unde-ar fi, să plece
Și la București să vie, în Ghenare nouăsprezece,
Cînd la „Bulevard", înnalta și bogata de prînz sală,
Se vor ospăta cu toții pe-a lor însăși cheltuială.

Veniți dar să mai petrecem la un loc sărbătorește,
Cînd în inimile noastre încă flacăra lucește.

Din partea Convorbirilor Literare:
IACOB NEGRUZZI
I. BOGDAN
S. MEHEDINȚI

Autorul invitației pentru banchetul de la 19 ianuarie 1907, ce-a avut loc în sala Hotelului „Boulevard" (Bertolo) din București, se identifică singur, dintre cei trei semnatari, în stihul al optulea: „Secretarul bătrîn astăzi", Iacob Negruzzi, cel ce și altcînd redactase „june la simțire" poftirile hazoase din anii de glorie ai confreriei junimiste. Nu demult publicația trecuse de sub redactarea slavistului Ion Bogdan sub conducerea geografului universitar Simion Mehedinți.

AUGUSTIN Z. N. POP

Teatru

„CRED ÎN TEATRU"

Sigur, D. R. Popescu, are dreptate. Nu sînt prea multe cărțile de teatru care apar. Nici cele ale dramaturgilor, nici cele ale teoreticienilor. Se mai poate adăuga și nu neapărat pentru a justifica frazele ce deschid aceste considerații, nu în fiecare zi apare o carte despre teatru ca această „Cred în teatru" a lui Stelian Vasilescu (Ed. „Facla", 1975). Nu sînt altceva decît o serie de interviuri s-ar spune. Nu sînt decît răspunsuri la întrebări care apar în discuțiile cu oameni de teatru publicate de diverse reviste, în spațiul restrins al unor rubrici. Și totuși... Și totuși, chiar dacă autorul n-a ambiționat s-o facă neapărat, aceste precizări, aceste incursiuni în istoria veche și nouă a oamenilor teatrului devin pagini de istorie teatrală. Se relevă adică, prin reacția celor intervievați (și iată n-am zis, prin răspunsurile lor) portretul acestui moment de teatru, al modului cum este gîndit și de cine portretele acelora care sînt : D. R. Popescu, Marietta Sadova, Horia Deleanu, Ion Lucian, Ion Olteanu Fory Etterle Valentin Silvestru, Ion Marinescu Dorel Urlăteanu, Al. Miradan, Valeriu Moisescu, Mihai Dimiu. Cu ceea ce există dincolo de textul scris, spectacolul realizat ori jucat. Și invariabil, teatrul. Teatrul privit dinăuntru, teatrul – mod de existență teatrul – permanență. Sigur, o carte se citește și rămîne o carte în plus citită. Dar, de ce neapărat așa ? De ce declarațiile lui Valentin Silvestru n-ar da de gîndit celor ce alcătuiesc repertoriul unui teatru ? De ce n-am înțelege, măcar acum, că D. R. Popescu este unul dintre cei mai importanți dramaturgi pe care-i avem ? Sigur erau lucruri pe care le știam și pentru ele am scris și vom mai scrie în paginile acestei reviste. Dar este nevoie de cărți ca aceea a lui Stelian Vasilescu. Pentru că este necesară discuția cu omul de teatru. Pentru că trebuie spus la orice ocazie : „Nu, nu se poate (...face un teatru bun fără originalitate). O operă cunoscută din lectură trebuie redescoperită în fiecare nou spectacol și asta nu se întîmplă decît printr-un teatru original" (D. R. Popescu). Transcriu acum din răspunsul criticului și istoricului de teatru Valentin Silvestru, privind principalele criterii de evaluare ale politicii unui teatru : „Așadar, o concepție statornicită te obligă să treci cu indiferență pe lîngă lucrările fără concepție, să ocolești înjghebările numai corecte, lecturile scenice plate, eforturile strict artizanale și să negi, să negi cu răceală ori să combați cu fervoare impostura, facilitățile și frivolitatea, prostia obtuză și mulțumită de sine, manufactura pragmatică, falsa actuală sau fardînd actualitatea, idilismul steril și negativismul anarhic toate formele de veleitarism agresiv".

Deosebit de densă această carte. Am putea cita pagini întregi pentru a ne susține punctul de vedere Stelian Vasilescu a reușit să aducă la suprafață fapte (fiindcă gîndul adevărat are consistența faptului) ce premerg spectacolului (fiindcă anume texte, anume interpretări, anume scrieri cîștigă statut de spectacol). Rămîne în urma lecturii senzația că sub crusta a ceea ce numim eveniment teatral gîndul-concepție își trăiește o viață aparte.

Și cu atît mai mult, confruntarea cu pseudo-evenimentul trebuie să se facă sub semnul onestității demersului critic. Ca primă condiție. De aceea, pentru acest **„Cred în teatru"**, pentru Teatru ca oglindă **a acestei lumi**, repet : de ce o carte citită să rămînă doar o carte citită și atît ?

ANTOANETA C. IORDACHE

„MOARTEA UNUI ARTIST"

de Horia Lovinescu la Teatrul German de Stat din Timișoara

În decursul anilor, spectatorii Teatrului german de stat din Timișoara au avut prilejul să cunoască trei piese reprezentative pentru creația lui Horia Lovinescu : mai întîi – în regia lui Ion Olteanu – „Surorile Boga", în anul 1959, „Citadela sfărîmată" prezentată în anul 1967 sub conducerea artistică a lui Constantin Anatol, după ce înainte cu trei ani fusese jucată cu cel mai mare succes la public – peste 5.000 de spectatori – „Moartea unui artist, piesă recent reluată tot în regia lui Dan Radu Ionescu (care de data aceasta semnează și scenografia). Cu această piesă Teatrul german din Timișoara și-a deschis noua stagiune Această reluare după peste zece ani, credem, a fost un experiment concludent, care evidențiază atît rezistența în timp a piesei, cît și posibilitățile regiei, de a adapta opera unor circumstanțe oarecum schimbate. Spectacolul de acum un deceniu a pus pe prim plan o problematică specifică acelor ani, aceea a noilor modalități de expresie în artă, a valorii experimentului artistic. Dar piesa lui Lovinescu nu se rezumă la atît. Conținutul general uman oferă interpretării posibilitatea de a scoate în evidență noi momente semnificative, în stare să impresioneze adînc spectatorul contemporan. Este vorba în primul rînd de atitudinea omului față de moarte, de simțul său de răspundere în fața vieții. Nu moartea unui artist, ci moartea unui om a fost centrul de greutate al spectacolului teatrului german de stat din Timișoara. Transpus într-o modalitate scenică și actoricească convingătoare, spectatorul este cîștigat pentru ideea-mesaj că dincolo de angoasele existenței viața se impune ca valoare fundamentală – idee subliniată de altfel și de decorul statuilor sfărîmate ale monumentului groazei ridicat de sculptorul Manole Crudu. Spectacolul a reactionat sensibil la un fapt, după părerea noastră mai puțin sesizat pînă acum : revocarea mitului despre meșterul Manole prin viziunea mioritică asupra lumii. Interpretat cu un patos estompat de Peter Schuch Manole Crudu, fire oarecum aspră cum o spune și numele lui, cuprins de ultima spaimă se transfigurează treptat în acel păstor mitic care privește cu seninătatea înțelepciunii moartea, nunta sa cu universul în celelalte roluri au evoluat Josef Jochum (Vlad), Irmgart Schati (Claudia Rocan), Elisabeth Köbl (Domnica), Raimund Binder (Toma), Ida Jarcsek Gaza (Aglaia) și Lore Grün debutînd promițător în rolul Christinei.

EDUARD SCHNEIDER

Muzică

O PREZENȚĂ MEMORABILĂ – KARINE GHEORGHIAN

Dificila sarcină a interpreților Filarmonicii de a alimenta entuziasmul publicului a fost realizată și de astă-dată. Invitată a fost o virtuoasă binecunoscută, **KARINE GHEORGHIAN,** o exponentă a școlii lui M. Rostropovici, școală ce reclamă înainte de toate o suverană stăpînire a resurselor tehnice, condiție indispensabilă „bicîuirii" tempo-ului la un nivel care să declanșeze șocarea spectatorului. Nota de strălucire adusă de solistă prin această precipitare, a fost dublată de diapazonul afectiv transmis, fecund în tensionări încărcate de patos. Oaspetele a găsit pe parcursul „Variațiunilor" de Ceaikovski – modalități corespunzătoare pentru a reactualiza cu precădere vibrația dureroasă, patetic rostit cel mai adesa cu gravitate de liricul rus. Și ambitusul remarcabil al violonceliștului solist, de la sunetele sale profunde pînă la flagioletele cele mai acute, a știut sugera cu elocvență și distincție tocmai această tentă.

Flautista Ioana Mogoș s-a întîlnit cu Karine Gheorghian pe traiectoria identității de năzuințe, acelea de a reconsidera substanța muzicală pe care o traversează, reușind cristalizări ale expresiei în ipostaze ce mărturisesc ineditul, frumusețea frustă, intensitatea unor trăiri formulate în mesaje estetice distincte. Sub degetele sale, Exorcismele lui R. Georgescu și-au reconfirmat capacitatea de a proiecta imaginația auditoriului spre zone aflate la granița fabulosului.

Dirijorul N. Boboc ne-a mai prezentat în același concert simfonia „La Reine" de Haydn într-o manieră care a respirat rococoul grațios al epocii și „Preludiu și moartea Isoldei" din „Tristan și Isolda" de Wagner. Aici unde romantismul își semnează apogeul, versiunea dirijorului ne-a apărut ușor convențională, ignorînd ceva din fiorul acestei partituri ce transcrie la cotele cele mai înalte pasionale, sublimul iubirii omenești.

DORU MURGU

Plastică

În cinstea Congresului U.T.C. și a Organizației Naționale a Pionierilor tinerii plasticieni din Timișoara au organizat la „Bastionul Cetății" o expoziție tematică, în care se interferează stiluri și temperamente, idealuri materializate în forme și culori De la naivitatea începătorilor din rîndul pionierilor, din care nu lipsesc candoarea și fantezia, pînă la ecourile care definesc certe personalități artistice, expoziția invită la meditație. Lucrările cu o pronunțată migală artistică subliniate de un patos plenar alternează cu o simbolistică bogată în sensuri, iradiind de freamătul contemporan al ideilor. Viorel Toma prin **Meditația asupra zborului** și **Germinație,** Elisabeta Sepi prin **Industrială, Construcții** și **Podul de piatră, Dorel Dobocan prin Natură statică** și **Compoziție,** Kazinczy Gabriel prin **Odihnă, Șantierul tineretului** și **Creație** ilustrează la o temperatură adecvată sentimentul desprinderii de pecetea imediată a motivelor spre altitudinile transfigurate ale stărilor abstracte. Sculpturile lui Constantin Grangure sau Ștefan Călărășanu, ale lui Ion Cinghiță sau Kirchner Walter semnifică starea patetică a impulsului creator, nădejdea firului de luat în dialog cu poemele cosmice.

O notă distinctă primesc lucrările Silviei Mihăilescu, Scenă mitografică, **Familia, Taina adîncurilor** și tapiseriile Rodicăi Regep Banciu, **Angrenaj al vremii** și **Ritm solar.** Depășind aerul calm, ușor de bănuit în substanța titlurilor din lucrările confraților (unii dintre ei spunînd totul prin titlu) aceste prezențe plastice aduc în exponatele lor substanța unui veritabil simț al compoziției, căldura sintetică a luminii și umbrei, desprinsă de pacea materiei. Încă o notă distinctă dezvoltă ceramica lui Iuliu Dinescu-Bran, **Cuibul rîndunicii** și **Emițător galactic,** ultimul titlu cam străin de ideea frumoasei lucrări, deși nu-i estompează cu nimic valoarea. Stridențe la titluri mai desprindem la Viorel Cosor sau Ildico Csapo de altfel aici nici lucrările nu primesc un plus de încărcătură emoțională. Din seria lucrărilor medii dar care ajută cumva la unitatea expoziției am putea cita pe Nicolae Ungar, Lucia Trancotă, Silviu Orăvițan-Crețu, Călin Beloiescu, Ion Somesan, Ștefan Grandt, Gelu Muscalu, Daniela Orăvițan, C. Răducanu și Iosif Stroia.

O ușoară desprindere în liniaritate am putea descoperi la Valeriu Sepi sau Mihai Florin în **Ritmuri antirăzboinice.** O notă bună aduc expoziției lucrările artiștilor Dorel Tulcan și Adriana Oancea. Chiar dacă uneori patosul nu primește acoperire estetică, sau titlurile rămîn prin ele însele expresive, chiar dacă nu putem vorbi de o perfectă unitate expozițională, sensurile majore, dialogurile contemporane dintre viață și artă sînt izvoarele vitale ale acestui eveniment plastic.

Participarea numeroasă a plasticienilor tineri din Timișoara la expoziția de la „Bastion" demonstrează flacăra plastică purtată în diverse stiluri și străluciri, închinată acestui pămînt și veșnicei tinereți ce scînteiază în fîntînile nepieritoare ale țării.

DAMIAN URECHE

Radar

Recent, s-au desfășurat la Iași, lucrările celei de-a VII-a Conferințe de betoane. Prof. dr. ing. Ioan Munteanu, șeful catedrei de construcții metalice a Institutului politehnic „Traian Vuia" din Timișoara ne-a oferit amănunte. Organizată de Consiliul național al inginerilor și tehnicienilor, Ministerul construcțiilor industriale, Institutul politehnic „Gheorghe Asachi" din Iași, și de alte foruri, avînd drept temă construcțiile înalte de beton armat, conferința a avut loc în cadrul activităților Comitetului Internațional pentru construcții înalte. La lucrări au participat 400 de specialiști, ingineri constructori din cercetare, proiectare și execuție din Timișoara, Iași, București, Cluj-Napoca Suceava, Bacău, Arad, Reșița, Satu Mare oaspeți din U.R.S.S., Belgia, S.U.A., Polonia, Bulgaria Ungaria, Franța, Italia, Grecia, Austria, Israel Conferința s-a desfășurat în prezența președintelui Comitetului internațional de coordonare pentru clădiri înalte, prof. L. Beedle Printre principalele probleme dezbătute se enumeră : economie de materiel, materiale noi, eficiente, calculul și utilizarea calculatoarelor, siguranța în construcții, efectul vîntului și al seismelor, sisteme constructoare și tehnologii industrializate, instalații. În încheiere a fost prezentat un referat de sinteză din care rezultă sarcinile actuale și de viitor ale ingineriei de construcții din România. Volumul foarte mare de investiții din țara noastră oferă posibilități deosebite pentru realizarea celor mai variate sisteme de calcul și tehnologie în acest domeniu. În legătură cu importanța amplei și prestigioasei manifestări științifice de la Iași am reținut că, acest contact permanent dintre specialiștii din învățămîntul superior, cercetare, proiectare și execuție permite însușirea și dezvoltarea unui bagaj deosebit de cunoștințe, iar schimbul larg de experiență și documentare la nivelul tehnicii mondiale prin această conferință națională, cu participare internațională, favorizează perfecționarea concepției, calculului și execuției lucrărilor de construcții, conform cu imperativele de calitate și cantitate, sporite, din țara noastră.

VAL. D.

Orpheu

FORMAȚIA „PROGRESIV TM"

O mare parte a muzicii pop a devenit la fel de serioasă ca și jazzul, putem vorbi, în cadrul ei, nu numai despre niște simpli ghitariști, ci de adevărați muzicieni și exploratori moderni ai sunetului. Formația timișoreană ete și ea una dintre cele reprezentative, cu un ton propriu, cu o personalitate distinctă. Scriem aceste rînduri în preajma apariției unui LP (PROGRESIV I) stereo cuprinzînd piese pe care deocamdată nu le putem asculta, totul constituind o surpriză, la apariția discului, în iarna aceasta. Era și timpul. Mai puțin zgomotoasă și teribilistă, formația lucrează riguros, îmbinînd melodicul cu un ritm pregnant, sinteză încărcată de multă inventivitate. Mai mult decît alte grupuri, PROGRESIV tinde spre realizarea unei paste sonore dense, fără etalarea excesivă a virtuozității individuale; aș zice că tinde spre o „virtuozitate colectivă", spre armonizarea ansamblului. Textele lor conțin întotdeauna un mesaj, chiar dacă uneori nu sînt prezente virtuți poetice deosebite. Și de ce nu ar fi mai importantă exprimarea nudă decît alegerea unor poezii sofisticate ? Compoziții ca „Prometeu", „Veniți cu noi", „Rușinea soarelui", „O dată doar vei răsări", „Inimă de piatră" etc. conțin elemente de monumentalism sonor, au calitate de șlagăr, dar și virtuți muzicale care le situează în antologia genului. Iată și componența formației (cu unele mici schimbări recente) : Harry Coradini (voce, șeful formației), Ladislau Herdina (ghitară solo, voce), Ilie Stepan (ghitară-bas), Hely Moszbrucker (baterie), George Torz (flaut) Mihai Farcaș (percuție, pian). Textier Ștefan Kovacs. Un recent turneu în Valea Jiului și multe proiecte de viitor. Titlurile unor piese mai noi : „Clepsidra", „Dreptul de a visa". Sperăm, cu dreptul de a deveni șlagăre.

LUCIAN BURERIU

Cadran

În cinstea celui de-al X-lea Congres al U.T.C. și Conferinței a X-a a U.A.S.C.R. Din bogatul program al manifestărilor consacrate acestor două mari evenimente selectăm : Expoziția de artă a Cenaclului tinerilor artiști plastici timișoreni, deschisă la Galeria „Bastion", Decada cultural-artistică a studenților, la care participă formații și cercuri ale celor patru institute de învățămînt superior din Timișoara și ale Casei de cultură a studenților, un concurs cu premii „File din istoria U.T.C.", o întîlnire a studenților cu tineri muncitori de la Spumotim, Fabrica de detergenți și AZUR, o dezbatere cu titlul „Am fost brigadier pe șantierele țării", montaje de poezie patriotică, expoziții de fotografii, expuneri, conferințe, simpozioane, o ședință de lucru a cenaclului „Pavel Dan", în cadrul căreia criticul Lucian Alexiu a prezentat eseul „Literatură și document". ● S-a întors de la Sarajevo un colectiv al Operei din Timișoara. Spectacolele în care au evoluat artiștii timișoreni, Aida și Madame Butterfly s-au bucurat de unanime aprecieri ale publicului și criticii de specialitate. ● Juriul concursului de reportaj cu tema „Sub semnul aceleiași generații", organizat de C.C. al U.T.C. și revista „Luceafărul" a acordat premiul întîi scriitorului timișorean Vasile Versavia.

● „Aurul sciților". Peste 200 de piese de artă scitică, selecționate din prestigioasele colecții ale Muzeului Ermitaj - Leningrad și ale celui din Kiev sînt expuse, începînd din această lună, pînă la sfîrșitul anului, pentru prima oară în afara granițelor Uniunii Sovietice, la Paris, în Galeriile Naționale ale Marelui Palat. ● Dialog despre jazz cu Willis Conover, unul din animatorii jazz-ului american, organizatorul unor binecunoscute emisiuni radiofonice consacrate jazz-ului. „– Care vi se par muzicanții cu influență durabilă în jazz azi ?". „– Ei sînt probabil John Coltrane, Bill Evans și Ornette Coleman (deși nu sînt sigur dacă acesta din urmă exercită o influență asupra altora, în aceeași măsură în care el este un „sunet" individual, inimitabil). Mai sînt încă mulți alții. Cel mai recent fenomen în jazz este încă incorporarea unor elemente de rock, precum și a unor elemente de muzică și filosofie orientală". ● Tapiseriile lui Le Corbusier. Muzeul de artă decorativă din Paris găzduiește în această toamnă o expoziție consacrată unei zone mai puțin cunoscute din creația marelui arhitect : tapiseria : Executate între 1935-1965, cele peste 30 de tapiserii se integrează organic în întreaga creație arhitecturală și plastică a lui Le Corbusier. Expoziția este organizată cu prilejul aniversării a 10 ani de la moartea artistului și este onorată de înaltul patronaj al lui André Malraux. ● Psihanaliză și cinema. Ultimul număr al prestigioasei reviste Communications e riguros structurat pe tema raportului dintre psihanaliză și cinematograf. Semnează personalități ale cercetării semiotice contemporane : Roland Barthes, Christian Metz, Julia Kristeva, F. Guattari. ● Bursa „Goncourt". Scriitoare elvețiană și autoare a multor nuvele, poeme și romane, Stéphanie Corinne Bille este cea mai nouă deținătoare a bursei „Goncourt" pentru ultima sa culegere de nuvele, „Domnișoara sălbatică". ● Designul. A apărut recent, cartea lui Jocelyn de Noblet și Caterinei Bressy, Design. În acest volum poate fi citit un text de o rară poezie a lui Bruno Munari (unul din ultimii reprezentanți ai futurismului, devenit apoi artist cinetic și designer.

ARIADNA

Istorie-document

Cetatea Drencova

Între localitățile bănățene, Orșova și Moldova Veche la 35 km de prima și 70 de cealaltă), la numai cîteva sute de metri spre est de micul port dunărean Drencova (jud. Caraș-Severin), sălășluiesc ruinele unei vechi cetăți, scăldate azi de apele ridicate ale bătrînului fluviu zăgăzuit. Chiar și o simplă examinare a hărții ne lămurește îndeajuns asupra importanței strategice a locului ales de constructorii fortificației : la o mică distanță în aval, începe așa-zisa „strîmtoare a Cazanelor", cetatea avînd menirea de a bloca defileul dintre fluviu și dealurile vecine, oprind accesul spre strîmtoare. În egală măsură, apărătorii puteau supraveghea orice tentativă de forțare a Dunării în acel punct, cetatea fiind plantată exact pe malul fluviului.

Ruinele păstrate, precum și unele izvoare scrise datînd de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea (Louis Ferdinand de Morsigli, Description du Danube ed. Jean Scoart, Paris, Sorbonne, 1744, Tom. II, p. 12, pl 5, fi XVIII) sugerează un turn masiv cu planul pătrat, avînd latura de 19 metri. Latura de N-V s-a păstrat pe toată lungimea ei, cea de N-E, într-o proporție considerabilă, iar cea de S-V, doar pe o lungime de 4 metri. La extremitățile laturei întregi sînt prezenți doi contraforți, fiecare cu lățimea de 1,5 m și grosimea de 1 m

Ca material de construcție pentru cetate s-au folosit calcare și gresii, roci pe care dealurile învecinate le posedă din belșug. La parametrul exterior al zidului au fost preferate blocuri ceva mai mari de piatră, înecate în straturi groase de mortar de var, amestecat cu prundiș de rîu. Doar colțurile contraforților au fost fixate cu blocuri ecarisate de calcar. Înălțimile maxime ale ruinei oscilează între 7,5-8 metri, dar trebuie să presupunem că inițial cetatea avea cel puțin 12 metri înălțime. Din punct de vedere ale planului și proporțiilor, cetatea Drencovei se aseamănă cu cea de la Pojejena, situată tot la Dunăre, în amonte de Moldova Veche, fapt sesizat încă în urmă, cu aproape un secol (Lénart Böhn, în Történelmi és régészeti értesitö. VI, Timișoara, 1880, pp. 66-67.

Deși tipologic-structural deci – fortificațiile patrulatere se înscriu pe linia tradiției romane și romano-bizantine (tradiție deosebit de puternică în Clisura Dunării), tehnica zidăriei și mai ales forma contraforților pledează pentru o construcție feudală,

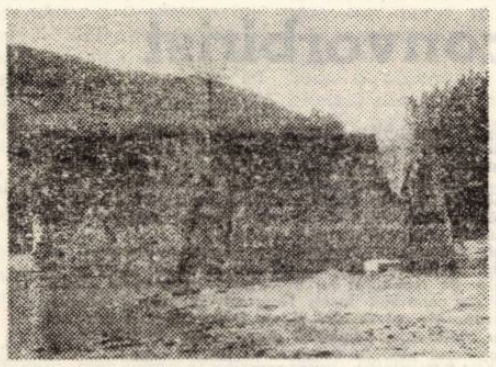

Ruinele cetății Drencova

ridicată probabil în a doua jumătate a veacului al XIV-lea, atunci cînd pericolul otoman devine iminent

Prima mențiune documentară a cetății Drencova o întîlnim în anul 1430, într-un raport al magistrului Nicolae de Radewitz, comandantul unui detașament al cavalerilor teutoni, aduși, de curînd și vremelnic, de regele maghiar Sigismund de Luxemburg pentru întărirea capacității de apărare a cetăților de la Dunăre. Se cunosc două documente din anul 1451, date din Timișoara de Iancu de Hunedoara (Hurmuzaki-Densușianu, Documente..., II, pp. 1-4) din care aflăm că încă de pe vremea regelui Albert (1437-1439), cetatea Drencovei (castrum Drenko vocatum cis Danubium existens), împreună cu toate posesiunile pendinte de ea, au fost donate, cu titlul de posesiune, nobililor români, Mihail de Ciorna (acum, la 1451, ban de Severin) și fratelui său Blasius, precum și lui Nicolae de Bizere. Mai aflăm din cele două documente că respectivii nobili și-au pierdut actele de posesie primite de la rege în timpul unei incursiuni turcești. Iată de ce Iancu de Hunedoara invită cele 7 districte românești să cerceteze cazul și să certifice, sub prestație de jurămînt, că cetatea Drencova aparține celor două familii de nobili români.

Alte două documente din anul imediat următor, 1452 (Hurmuzaki-Densușianu, op. cit. pp. 11-14) ne informează că nobilii români, reprezentanți ai celor 7 districte, depun mărturie în favoarea familiilor Ciorna și Bizera, capitlul din Arad repunîndu-i în posesia cetății. La 1464, cetatea Drencova și împrejurimile făceau parte din districtul românesc al Almăjului (Pesty Fr., A Szörény Bánság és Szörény vármege története. II, Budapesta, 1878, pp. 25-52). Prin anii 1522-1524, turcii ocupă cetățile dunărene și de-acum nu mai întîlnim nici o amintire a ei. Identificarea ei cu una din cele două cetăți : Dedt și Liberas, fixate între cetatea tuită în anul 1508 de cartograful Wolfgang Lazlo, rămîne un fapt riscant.

Trupa otomană debarcă aici în anul 1693, aducîndu-l pe pretendentul la tronul Ardealului, Istfán Tököly, găsește turnul de la Drencova în ruină. Tot în ruină îl găsește prin anii 1690-1700 și eruditul Marsigli (op. cit., Tom I, p. 22), însă comite greșeala de a-l socoti o construcție romană. În spiritul recentelor legiferări în țara noastră, a ocrotirii patrimoniului cultural național, ruinele de la Drencova ar merita o mai serioasă preocupare din partea organelor competente, în direcția consolidării și conservării lor.

NICOLAE SECARA

Curier literar

Marți seara – 28 octombrie, ora 18,00 – a avut loc redeschiderea cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara. Poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, deschizînd ședința, a schițat în cuvîntul său „programul" actualei stagiuni (1975-1976) a cenaclului. Invitatul serii poetul **Dușan Petrovici** a citit din poemele sale. Criticul literar Alexandra Indrieș a încercat – și a reușit – pornind de la ultimul volum de poeme al lui Dușan Petrovici „Neinceputa mireasmă", să definească poezia acestuia în contextul peisajului liric contemporan. Cităm din cuvîntul criticului : „Tema substanța și finalitatea poeziei lui Dușan Petrovici **„Neinceputa mireasmă"** este poetul. Faptul acesta face volumul deosebit de unitar, astfel încît el poate fi considerat o singură amplă poezie, articulată pe secvențe. Cum se prezintă această lucrare ca moment evolutiv ? Volumul de debut „Lebede ale puterii" fusese mai inegal valoric, dar, în realizările sale de vîrf, atinsese o vigoare a stilului și o cutezanță a fanteziei lingvistice care nu se mai întîlnesc în ultimul său volum. (...). Dar poate că Dușan Petrovici a simțit nevoia în actualul stadiu a dezvoltării sale să se exprime metaforic despre ființa lăuntrică a poetului, să-l definească, asumîndu-și riscurile declarativismului și ale locului comun, pentru a pregăti prin aceasta un nou salt înainte, pandant mai matur al „Lebedelor puterii". (...). Dar adevărata alternativă se pune, credem, între topos și expresia inedită. Marea dificultate este de a zămisli o noutate tot atît de convingătoare și de solidă ca un topos, dar avînd prospețimea neprevăzutului. La Dușan Petrovici găsim în volumul discutat alături de toposul – poetul ca făptură prin excelență vulnerabilă – sintagma mult mai personală și mai sugestivă „tinjitori în fața cuvintelor", varianta remarcabilă a dorului ca o componentă a actului creativ (vezi și „boala" echivalentă cu cintarea lui Blaga).

În continuare ia cuvîntul criticul literar Cornel Ungureanu care, concentrat, afirmă despre poezia lui Dușan Petrovici : „Poezie densă, negreșit modernă în fiecare demers al ei, oferă înălțimi și singularizări mai ales prin, am spune, tehnica ei, tehnică încorporată în care poezia se intersectează, la modul cel mai firesc cu putință, cu poezia realelor, ultima, violentă, dinamică, bogată în concretețe ce respinge idilicul, dulceagul, facilitatea versului și a versificației etc".

Au mai discutat asupra ciclului de poeme : Marcel Turcu, Andrei A. Lillin, Șerban Foarță, Crișu Dascălu, Ana Pop Sîrbu, Anghel Dumbrăveanu care concluzionează asupra discuțiilor ce au avut loc.

Marțea viitoare, la aceeași oră, citește prozatorul Ion Dumitru Teodorescu.

A. BALTHAZAR

Sport

ETICA ÎNFRÎNGERII

Duminică, într-o zi splendidă de toamnă, peste stadionul „1 Mai" din Timișoara am văzut zburînd un șir de cocori, îndeplinind un ritual biologic, care mi-au adus în suflet nostalgii cu multiple semnificații. Puțini însă din cei peste 40.000 de spectatori au remarcat exodul din înalt ; erau fascinați de mirajul gazonului ce-și aștepta partenerii de întrecere sportivă – campioana țării (Dinamo) și echipa favorită (Poli), singura din lume capabilă de adevărate ... minuni.

Trecuse cu puțin de ora prînzului, cînd arbitrul Vasile Topan din Cluj a dat fluierul de început într-un meci în care vom fi văzut nu atît strălucirea campionilor, cît apatia și stereotipia în joc a gazdelor, pe care tradiția sportivă i-a consacrat drept o echipă de elan, cu un moral și o putere de luptă fără margini. De data aceasta însă Poli n-a fost decît o echipă oarecare, anemică, fără o concepție de joc proprie, cu jucători fragili și dezorientați. Au existat și excepții, desigur. Numele lor ar începe (și poate s-ar și sfîrși) cu Păltinișan. O mare decepție : portarul Jivan, vinovat în exclusivitate de două goluri primite.

Dar iată pe scurt filmul meciului :

În minutul șase Cotec încearcă poarta dinamovistă cu un șut puternic, care-și greșește ținta de puțin. În minutele 9 și 10 pe fondul unei dominări insistente, Poli mai irosește două ocazii ; jocul se echilibrează. Dinamo contraatacă tot mai periculos și în minutul 19 Custov înscrie primul gol, grație și neatenției lui Jivan. În minutul 31 Păltinișan este accidentat, dar în scurt timp își reia locul în echipă. După patru minute Dinamo înscrie al doilea gol, prin șutul lui Dudu Georgescu. Al treilea gol vine, parcă în mod firesc, peste puțin timp, în minutul 40, pe fondul căderii morale a studenților. Dobrău – șut și gol, cu largul concurs al lui Jivan care a bîlbîit mingea printre degete lăsînd-o să se strecoare în poartă. Repriza se încheie într-o atmosferă de apăsare și insatisfacție. Zecile de mii de spectatori, care speraseră, care visaseră un rezultat cît de cît onorabil, aprind țigară după țigară, dar încă așteptînd cu nerăbdare reluarea luptei, poate răsturnarea rezultatului. Așa ceva însă nu avea să se mai întîmple, pentru că pe fondul unui joc haotic al Politehnicii, Dinamo, cu un joc economicos și sobru, înscrie și al patrulea gol, prin Sătmăreanu II. În minutele următoare am remarcat liniștea resemnată a publicului, care de data aceasta și-a refăcut nota la purtare în catalogul Petschowski. Singurul timișorean capabil de un joc mai plin de bărbăție a fost Păltinișan. El a periclitat poarta dinamovistă în minutele 79 și 85, prin două șuturi năpraznice. Echipa sa însă căzuse. Joc înghesuit pe centru, pase greșite, panică în apărare. În final, am văzut nu numai o echipă, ci și un public dezamăgit. Acest public înfrînt însă, știm, a reînviat și altădată, ca pasărea Phoenix din propria-i cenușă. Despărțirea de stadion e imposibilă pentru că la Timișoara există nu numai un public cunoscător al legilor acestui sport, ci și o etică a înfrîngerii.

Părăsind stadionul am pus cîteva întrebări unor spectatori în legătură cu acest eșec de proporții. Iată răspunsurile :

„Păcat de publicul ăsta. Noi am merita mai mult".

„La noi la fabrică nimeni n-a bănuit așa ceva".

„Am avut ghinion de două ori, cînd Jivan a greșit copilărește și de cîteva ori n-am avut noroc. Asta-i situația !"

„Nu mai vin niciodată la meci. Dar am mai spus eu ..."

„Îs mai buni, ce poți să faci !"

„Azi, Poli a jucat fără vlagă".

„Asta n-o să se mai întîmple în veci !"

Drumurile spre casă au părut mai lungi decît altădată. Un freamăt prelung și discret însoțea fluviul de oameni, care nici acum, la sfîrșit de meci, nu lua seama la alt cîrd de cocori, care vestea o reîntoarcere optimistă la locurile știute.

ION VELICAN

P.S. – Pătrunderea (da, acesta e cuvîntul !) la locurile cuvenite a unor ziariști a fost de data aceasta anevoioasă, grație unor dispoziții arbitrare pe care le-au primit oamenii de ordine. Să sperăm că în viitor la tribuna oficială vor ajunge cu mai multă ușurință ziariștii și persoanele oficiale, și cît mai rar sau deloc, unii indivizi cărora li s-au dat cu prea multă indulgentă cartoteci de liberă intrare, cu vize și para-vize !

I. V.

Corespondența

Iluc Dan : Frazați frumos, unele versuri fiind promițătoare : „N-a mai căzut nici luna / în copitele cailor / nici flori galbene / n-au mai picurat / din streașina nopții / și nici renii n-au mai găsit / în căușul palmelor tale / lichenii cu miros de tămîie".

Dorina L : Peisaj cu suflet mi se pare mai reușită. Aveți, după cum vi s-a mai spus, certe posibilități.

Gorun Gh. Mihai : Primul set de poezii, din cele pe care le anunțați, nu ne spune prea mult. Să vedem ce mai urmează.

Costi Negoiță : Poeziile Dvs. au neîndoioase calități de versificație, limbajul e acurat și, uneori, expresiv. Insistați.

Vasile Sevastre Ghican : Reținem poezia **Vise.** Reveniți.

Laura : Poeziile trimise vă îndreptățesc să ieșiți din anonimat. Sînt bune versuri în **Scrisoare citită cu indigoul** sau în **Interpretare,** din care cităm finalul : „Plecarea ta / e dreptul meu de a rămîne / ca o cetate / ca o legendă, / ca o victorie". Reținem pentru tipar poezia **Cintecul sevei** (ambele „variante" sînt identice).

Aurel Ștefanachi : Scrisoarea Dvs. debutează impresionant : „Sînt poetul Aurel Ștefanachi din ..." Bucuroși de cunoștință. Mai trimiteți !

Valeria Crețu : Ne puteți expedia, bineînțeles, versurile.

Roin Ioan : Retrimiteți versurile, dactilografiate sau scrise citeț.

Constantin Cotea : Vă mulțumesc pentru cuvintele bune și pentru încredere. Poemele confirmă crezul mărturisit în scrisoare. Nu mă îndoiesc de reușita Dvs. Aș spune că toate poeziile, deși sînteți atît de tînăr, arată un talent real. Remarc pe cele intitulate **Teamă, Robire vocală** și **Asemănare** și vă invit să continuăm dialogul.

Maria Lica Beșliu : Versuri sensibile, uneori ușor vetuste. Mai aproape de adevăr mi se pare partea întîi a poemului **Eternitate.** Reveniți.

Măgărin Lucian : Dacă „satisfacția dorită" se referă la publicarea poeziilor, trebuie să vă mărturisesc tristețea mea de a fi pus în situația să vă dezamăgesc : versurile Dvs. sînt încă pline de naivități. Se vede că pauza pe care ați făcut-o în expedierea manuscriselor n-a fost, ea singură, suficientă pentru a vă realiza satisfacția. Poate că e nevoie de mai multă muncă și exigență.

Mihai Petrescu, Olzber Walther (ici-colo, unele versuri frumoase), **Umoricescu, ... escu, Al Magereanu, Dragalina Valentin, On Margareta, Sorin Alma** (nu sînt publicabi-le !), **Rosici A. Miroslav** – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

ELEGIE

Pînă și marea tăcuse,
ceru-nflorise de păsări,
brizele-n ierburi mureau,
lumea întreagă căzuse
în vag și uitare.

Doar sufletu-mi tainic vibrînd
de-o adîncă neliniște
se-nalță în lumină
mistuindu-l o dulce chemare.

Răsăriseși tu.
Unde-ai apus,
ce straniu tărîm te-a sedus
trezirea atît de mă doare ?

MIRACULOSUL DRUM

Nu are-n univers asemănare
miraculosul drum parcurs de mine,
înalta-mi traiectorie conține
splendori adînci, cu totul singulare.

Pendul fecund vibrînd între extreme
cu-o sete și-un avînt nelimitate,
trec din uimire-n curiozitate
sporindu-i tainei făgurul de vreme.

În mistuirea mea fulgerătoare
sublime elemente se combină,
miracolul se-ncarcă de lumină
și lumile-mplinesc ciorchini de soare.

SORIN PLANETARU

CERC

Noi, care visăm ca niște voevozi de lumină,
Peste verbele crinilor mari,
Noi, care descîntăm cu mîinile,
Ștergarele, piinile,
Noi, care limpezim, în azur,
Salopetele,
Sîntem poeții stelari,
Sîntem ștafetele
Simple-ale păcii...

FLOAREA SOARELUI

Ca un torent de lumină
Floarea soarelui
Fierbe,
Înaltă,
Pe clopotul lutului,
Pînă se face
Cîntec tînăr,
La poarta sărutului...

VIGNETĂ

Toamnă mirifică...
E-atîta de limpede soarele,
De parcă strivesc strugurii,
Fetele mari, cu picioarele...

IGNEA LOGA

Cartea de idei

VASILE PAVELCU
„Culmi și abisuri ale personalității"

Cartea academicianului Vasile Pavelcu analizează procesul îndelungat și laborios de formare a personalității în lumea contemporană. De fapt, ea este o concentrată sinteză a studiilor și lucrărilor publicate de autor pe această temă, de-a lungul timpului, studii la care face referiri ori de cîte ori este cazul

Alegerea eseului ca modalitate de comunicare a reflecțiilor și părerilor cu privire la personalitate ni se pare potrivită, avînd în vedere adresa lucrării : marele public. Accesibilitatea conținutului acestei cărți este sporită de multele referiri la faptele din viața de toate zilele și de plăcutele pigmentări cu exemple din literatura națională și universală, domeniu în care autorul se plimbă cu dezinvoltură de specialist.

Autorul a evitat, cu bună știință, atît prezentarea doctă cît și cea didacticistă a aspectelor personalității. De aceea, nu vom întîlni în această lucrare nici definiții și nici sisteme de noțiuni. În locul lor vom găsi reflecții ale autorului și exemple ilustrative. Diferitele aspecte și dimensiuni ale personalității, cum ar fi rolul conștiinței de sine în formarea personalității, importanța afectivității, a imaginației, aspirația spre ideal, motivația, climatul socio-cultural, ereditatea etc. sînt tratate din perspectiva funcționalității lor în structura sistematică a personalității. Citind cartea, nu rămîi cu definiții și noțiuni despre personalitate, ci cu o înțelegere mai largă a acestui grandios edificiu, care este omul.

Într-o epocă în care știința și tehnica proliferează preocupări, studii și lucrări competiționale, sub raportul tirajului, cu literatura beletristică, o carte despre om, despre resorturile sale intime, despre devenirea sa, este un simbol și un semnal. Despre acest simbol și despre acest semnal se pronunță autorul acestei cărți într-o altă lucrare a sa : „Drama psihologiei" : „Cucerirea naturii fizice – scrie V. Pavelcu – nu ne poate face să uităm de misiunea de a cuceri și stăpîni lumea lăuntrică a omului, misiune mai complicată chiar decît cucerirea naturii fizice".

În această misiune lectura cărții „Culmi și abisuri ale personalității" înseamnă o cotă cucerită. O cotă din cele multe în asaltul spre marea înălțime : a înțelegerii omului ca om, în primul rînd.

I. DRAGAN

Memento

O SUTĂ DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI ST. O. IOSIF

UN „SIMBOL AL BIRUINȚEI"

Șt. O. Iosif, de la a cărui naștere se împlinesc în luna aceasta o sută de ani, a fost „un simbol al biruinței" poporului într-o mare încordare istorică pentru împlinirea unității naționale. pentru că Șt. O. Iosif în viața lui n-a fost un biruitor, ci un înfrînt, prin firea lui melancolică, într-o zbatere încărcată de dureri personale, cît și printr-un anumit sentiment al dezrădăcinării, o dată cu plecarea lui din Transilvania peste munți, într-o lume nouă, care atunci se diferența social într-o viață a satului și una a orașului. Poetul, cu imaginea satului transilvănean în inimă, a rămas dincolo de munți un apărător al lui, neadaptat într-o viață de capitală cum era atunci Bucureștii, în mișcarea literară devenind unul dintre principalii susținători ai „semănătorismului", purtînd după sine, în istoria literară, toate meritele și ponoasele acestui curent.

Lirica poetului se adună toată pe linia unitară a patriotismului, prin inspirația din tradiția istorică și specificul național, avînd ca teme principale : descrierea peisajului românesc, în **Patriarhale,** care este considerat și cel mai bun volum al său ca autor de pastele, fie descrierea eroismului istoric și legendar al românilor, în ciclurile folclorice : **Novăceștii, Gruia, Pintea** și **haiducul.** Poezia populară rămîne un model pentru el, situîndu-l într-o tradiție literară care începe cu Alecsandri, se continuă cu Eminescu și Coșbuc, deși pe dimensiuni poetice diferite, dar cu convingerea patriotică în realizarea unui ideal : **„Zorile",** cum își intitulează el o dramă istorică, din aceeași familie cu teatrul lui Alecsandri, Hașdeu, Delavrancea, V. Eftimiu.

Șt. O. Iosif a avut o sensibilitate poetică deosebită, realizată însă artistic pe o coardă minoră, delicată, dar fără vibrație și răsunet prea mare; poetul n-a dezvoltat idei filozofice în versurile lui, și nici imaginea lui poetică n-are adîncime filozofică, el exprimă direct un sentiment, uneori în nuanța dorului și a melancoliei, alteori a înstrăinării și depărtării, a visului și amintirii – ceea ce și justifică și titlul principalului său volum de poezii : **Cintece.** Și cum aceasta e lumea poetului, ea se constituie în opoziție cu o lume exterioară, uneori în nota satiriei sociale. dar totdeauna proiectată pe un fond optimist, care, cu toată „înstrăinarea" lui în mediul social. provine din filonul istoric al inspirației lui.

Mai mulți poeți au scris Doine, după model popular : Alecsandri. Eminescu, Coșbuc. **Doina** lui Iosif nu e nici declamatoare, nici vindicativă. nici descriptivă, dar ea are un ton de vrajă lăuntrică. prin versurile scurte ale descîntecului, care cu multe secole de istorie în urmă a intrat în fondul primar al **Mioriței.** Numai sensul istoric al vechii balade păstorești este schimbat, într-un cîntec haiducesc. Baciul **ungurean,** cu cel **vrincean** și cel **moldovean,** ce se întîlnesc pe drumurile transhumanței într-un conflict iscat în condițiile pastorale ale istoriei românilor, transfigurat poetic, în baladă, într-o sublimă imagine a „nunții cosmice", sînt coborîți de poet în istoria mai nouă a poporului român, în chipul celor „trei haiduci" ce nu se mai dușmănesc de moarte, ci se înfrățesc într-un gînd de dreptate, pe care haiducia l-a simbolizat. Astfel se întîlnesc cele trei drumuri ale păstorilor din **Mioriță,** care și dă peisajului „plaiurilor" românești o altă semnificație, într-o nouă răscruce a istoriei, pe care poetul „Icoanelor din Carpați" a simțit-o în forța gîndului său :

Sus, la răscruci,
Vin trei haiduci
Pe cai mărunți...
Grăesc încet...
Dar cînd ajung
La cotituri
Un chiot lung
Din mii de guri
Dărîmă stînci...
Haiduci! mei
Doinesc toți trei;
Și clocotesc
și hohotesc
Păduri adînci...

Șt. O Iosif n-a fost numai un **sol** al biruinței, a fost un **simbol** al biruinței.

EUGEN TODORAN

ÎNSEMNĂRI DIN STATELE UNITE

Prin teatrele regionale americane

„BEYOND BROADWAY", „dincolo de Broadway e un termen cu importanță mereu sporită în viața teatrală a Statelor Unite. Tot ceea ce acum trei decenii părea un vis, sau chiar o imposibilitate, s-a înfăptuit. Americanii au acum teatre și în restul țării, nu numai în mijlocul Manhattan-ului, unele dintre ele cu faima bine constituită, recunoscută chiar și peste hotare. În 1973, Arena-Stage, de pildă, a fost teatrul ales în unanimitate pentru a reprezenta arta americană în turneul întreprins în Uniunea Sovietică, iar anul acesta mesagerul a fost American Conservatory Theater din San Francisco.

LA ÎNCEPUT A FOST ARENA-STAGE... și energia inepuizabilă și puterea de muncă a Zeldei Fichandler... În 1950, pe vremea autorității încă necontestate de nimeni a teatrului comercial de pe Broadway, Zelda Fichandler, o regizoare întreprinzătoare și plină de inițiativă, se hotărăște, împreună cu un grup de entuziaști, printre care și Alan Schneider, să deschidă un teatru la Washington, într-o sală veche și destul de improprie a unui fost cinematograf.

Mulți au privit cu neîncredere, poate chiar cu dispreț, eforturile lor, dar, încetul cu încetul, îndoielile s-au risipit și teatrul Zeldei Fichandler a devenit o realitate. La început, studenții și tinerii intelectuali, pe urmă, spectatorii obișnuiți de toate vîrstele și categoriile, au prins a veni la Arena-Stage, cîștigați de repertoriul jucat, de simplitatea și sinceritatea jocului, de soluțiile regizorale și scenografice găsite. Zelda Fichandler și Alan Schneider nu au avut la dispoziție bani pentru a face decoruri și nici o clădire cu scenă, de aceea au refuzat formulele tradiționale, au explorat, în schimb, cu îndrăzneală noile relații dintre spectatori și interpreți, oferite de arena așezată în mijlocul publicului. „Arena-Stage" nu e un simplu titlu de companie, ci un termen cu semnificații precise și concrete, indicînd direct natura spațiului de joc și a raporturilor cu cei prezenți în sala de spectacol. În 1956 Zelda Fichandler amenajează un nou spațiu, de data aceasta mai mare, într-o fostă fabrică de bere, pregătindu-se totodată pentru reamenajarea clădirii — deschisă în 1961 — adevărată revoluție în arhitectura teatrală americană, datorată lui Harry Weese.

La Arena-Stage, în decursul a douăzeci și cinci de ani, s-au jucat peste 70 de piese, de la lucrări shakespeareene, aproape nelipsite în fiecare stagiune, pînă la cele mai noi opere contemporane, semnate de Arthur Miller, Tennessee Williams, Samuel Beckett sau Max Frisch. În această stagiune, Alan Schneider a pus în scenă The Last Meeting of the Knights of the White Magnolia (Ultima întîlnire a cavalerilor Magnoliei Albe) de Preston Jones, poate una dintre cele mai interesante piese americane din ultimii ani.

Preston Jones se află abia la începutul recunoașterii sale și prezența lui la Arena-Stage echivalează aproape cu intrarea în rîndul celebrităților. Texan de origine, dramaturgul își iubește peisajul natal, îi iubește pe texanii lui violenți, inculți, plini de vitalitate, trăind pătimaș între crescătoriile de vite și rafinăriile de petrol, învățînd anevoie să citească, dar respectînd instinctiv cuvîntul scris și crezînd aproape orbește în forța lui de comunicare. Piesele lui, jucate la început doar în Texas, apoi aproape în întreaga țară, sînt pline de savoarea și pitorescul vestului sălbatic, deși sînt construite pe respingerea categorică a clișeelor cu care ne-a obișnuit Hollywood-ul.

The Last Meeting of the Knights of the White Magnolia este prima parte a unei trilogii, cu veterani din primul război mondial, fermieri bețivi, cultivatori de bumbac, servitori negri, negustori de vite din orășelele de lemn, sub soarele fierbinte al sudului. Cîștigat de complexitatea eroilor și sensibil îndeosebi la amestecul permanent de caricatură și dramatism, de sinceritate și naivitate, Alan Schneider a renunțat la orice inovație vizibilă de tip regizoral, preferind scena italiană, decorul realist, cu elemente de atmosferă și un joc actoricesc sincer și plin de nuanțe. Unii comentatori au văzut în piesa lui Preston Jones o metaforă a Ku-Klux-Klan-ului, dar dramaturgul refuză să recunoască acest lucru, spunînd că n-a vrut să redea decît întîmplări cunoscute de el, întîmplări semnificative pentru cei ce nu înțeleg că timpul merge înainte.

LONG WHARF THEATRE, un alt teatru regional, aproape tot atît de cunoscut ca și „Arena-Stage", are o istorie mai puțin spectaculoasă. Înființat în 1965 de Harlan Kleiman și Jon Jory, condus de Arvin Brown, construit în mijlocul docurilor și al magaziilor din New Haven, Long Wharf Theatre materializează momentul de culme al sprijinului material și spiritual acordat de oficialități și diverselе fundații particulare dezvoltării mișcării teatrale din provincie la mijlocul deceniului trecut. Și noul teatru n-a înșelat așteptările.

Arvin Brown este un pătimaș adept al unui repertoriu aspru, grav, cu probleme contemporane puternice, tulburătoare. Îi place să-i zguduie pe spectatori, obligîndu-i să aleagă, să se pronunțe direct și deschis în noianul de preocupări ale prezentului. Fără să fie vorba despre un om de teatru cu o poziție politică fermă, Arvin Brown refuză totuși indiferența, obiectivismul, evaziunea, luptînd pentru afirmarea unui teatru angajat în marile dezbateri umane și sociale ale epocii. Este util, poate, să amintesc, ca un mic exemplu al acestei poziții, faptul că și spectacolele lui Athol Fugard, (Sizwe Banzi is Dead (Sizwe Banzi a murit) și The Island (Insula) jucate de inegalabilii lui interpreți, John Kani și Winston Ntshona, considerați acum cei mai buni actori de pe Broadway, au fost prezentate pentru prima dată publicului american de Arvin Brown, în teatrul lui dintre docurile de la New Haven. Tot în anul acesta, la Long Wharf Theatre, s-a reprezentat și premiera americană a lucrării lui David Rudkin, Afore Night Come (Înainte de căderea nopții). Lucrarea lui David Rudkin mai bine spus, dureroșul și sălbaticul său strigăt de protest, scris în 1960, momentul de explozie a „furioșilor", a fost aproape uitată pînă și în Anglia. Redescoperirea ei de către Arvin Brown reprezintă o alegere fermă, manifestarea unei atitudini consecvente pe linia unui teatru grav. La Long Wharf Theatre, spre deosebire de Arena-Stage, nu există decît un singur spațiu de joc, și anume un semiamfiteatru, cu o scenă înconjurată din trei părți de spectatori. Pe acest podium deschis, Ron Daniels, un regizor englez de formație culturală latino-americană, a așezat numeroase lăzi adevărate, cu fructe adevărate. A avut nevoie de concretețea și materialitatea lor. Atmosfera e greoaie, starea de tensiune încordată, fără transfigurare și fără distanțare, dar acesta este și scopul urmărit de regizor: efecte crude, care nu ne lasă să ne odihnim sau să ne destindem. Acțiunea piesei lui David Rudkin, se petrece la o fermă de fructe, undeva în Anglia, o fermă unde lucrează oameni veniți și lipsiți de speranțe. Nici o rază de lumină și nici un cuvînt bun, prietenesc, nu încălzește existența lor. Noii veniți sînt priviți cu ură, indiferent dacă e vorba de un bătrîn cerșetor, sau de doi tineri atrași întîmplător de anunțul din ziar. Ca și „Bucătăria" lui Arnold Wesker, ferma lui David Rudkin este, și ea, o metaforă a Angliei, a unei lumi roasă de contradicții, în ciuda cerului deschis ce o înconjoară. Oamenii de la fermă sînt chinuiți de dorul plecării, dar nu au unde să plece și știu că nu vor merge niciodată nicăieri, chiar dacă deasupra lor zboară avioanele și drumurile sînt pline de mașini. Spectacolul lui Ron Daniels e departe de a se termina odată cu aprinderea luminii și cu aplauzele nehotărîte ale publicului.

La New Haven, în Connecticut, mai există încă un teatru, și anume YALE REPERTORY THEATRE, înființat în cadrul universității Yale. Existența și activitatea teatrelor universitare din Statele Unite constituie un fenomen aproape unic în întreaga istorie a artei spectacolului. Într-o țară fără tradiție teatrală, cu o teamă de sorginte puritană față de tot ceea ce înseamnă distracție, decenii la rînd, în afara New York-ului, numai studenții au jucat teatru, mai întîi studenții de la facultățile de literatură, pe urmă cei de la secțiile de dramă. Piesele puse în scenă în cadrul campusurilor universitare erau indeobște cele studiate la cursuri, iar realizarea lor scenică a purtat, aproape fără excepție, semnul unei reale fidelități față de text, sau față de ceea ce considera stilul autorului. Teatrele universitare continuă să existe și astăzi, și nu e de mirare dacă adeseori găsești într-un campus depărtat de orice oraș săli dotate sau realizate după ingenioase proiecte arhitectonice, destinate și astăzi doar producțiilor studențești. Școala de teatru de la Yale University este printre cele mai vechi din întreaga Americă. Numeroși studenți și-au pregătit aici lucrările lor de diplomă sau doctorat, jucînd, punînd în scenă sau scriind sub îndrumarea celor mai de seamă profesori și teoreticieni. În 1966, Robert Brustein, cunoscut actor, regizor și profesor de teorie teatrală, decanul facultății de teatru de la Yale University, a schimbat destinul teatrului studențesc, formînd pentru prima dată o companie profesionistă, în cadrul căreia studenții au prilejul să-și perfecționeze măiestria, învățînd de la interpreți de renume. Spre deosebire de alte teatre regionale, cu actori angajați temporar, Yale Repertory Theatre dispune de o trupă permanentă, jucînd alternativ, după modelul european, mai multe spectacole. Piesele sînt puse în scenă, în afară de Robert Brustein sau Alvin Epstein, profesor de artă dramatică, director adjunct al teatrului, de regizori cu renume din întreaga țară, repetițiile, la rîndul lor, fiind considerate ca o admirabilă practică pentru studenți. Fiind un teatru de repertoriu, am avut prilejul să văd, timp de cîteva zile, patru spectacole, fapt rar în Statele Unite. Am văzut astfel Happy End de Dorothy Lane, cu versuri de Bertolt Brecht și muzică de Kurt Weil, Tatăl de Strindberg, The Shaft of Love o „soap opera", de Charles Dizenzo și o repetiție generală la Visul unei nopți de vară de Shakespeare, în regia lui Alvin Epstein. Spectacolele acestea sînt, fără excepție, frumoase, bine puse la punct, lucrate cu grijă și rafinament, totuși le lipsește ceva — curajul unei atitudini civice. Totul e perfect la Yale Repertory Theatre, dar rece, obiectivist, intelectualizat și sofisticat. Totul e elegant, distins, cu certe valori literare și artistice, dar moderat, reținut. Sinteza filozofiei de la Yale Repertory Theatre am găsit-o parcă cel mai bine exprimată în Visul unei nopți de vară, pusă în scenă de Alvin Eostein, un spectacol eclectic prin excelență.

LONG WHARF THEATRE, YALE REPERTORY THEATRE și ARENA-STAGE sînt cele mai apropiate instituții artistice de New York, acoperind coasta de Est a Statelor Unite, deschizînd totodată și un capitol al istoriei teatrului american, și anume acela al teatrelor regionale. Prezența și activitatea lor înseamnă, în primul rînd, afirmarea unei arte a spectacolului, bazată pe texte majore și respectul adevăratelor valori ale dramaturgiei universale și americane, așa cum spectacolele comerciale de pe Broadway nu le pot avea decît arareori, iar grupările Off-off-Broadway le ating doar accidental și cu eforturi supraomenești.

ILEANA BERLOGEA

Itinerarii

Scenă dintr-un spectacol la Arena-Stage.

Mapamond

FEMEIE — PRIMUL BOXER PROFESIONIST. **Caroline Svedensen din Virginia City (Nevada) este fără îndoială prima femeie înscrisă pe lista boxerilor profesioniști. La prima ei apariție pe ring, în această nouă ipostază, ea și-a făcut K.O. adversara deja în runda întîi.**

● ALPINIST LA 90 DE ANI. Sportul poate fi practicat și la adînci bătrînețe. Lucrul acesta l-a dovedit nu de mult un grup de alpiniști-veterani italieni care a ascensionat vîrful Monte Rosa din Alpi. Cel mai în vîrstă membru al acestei expediții are 90 de ani. Ceilalți, între 61 și 78 de ani au ajuns cu toții în vîrf fără să apelze la ajutorul medicului.

BERNARDIENII MARINI. **În localitatea sud-africană Gramat și-a încheiat „studiile" prima grupă de ciini polițiști destinați salvării înecaților. Acești ciini s-au dovedit deosebit de capabili în noua „meserie". Pe cel ce se îneacă îl răstoarnă mai întîi pe spate, apoi, apucîndu-l cu dinții de mînă îl trag înspre mal. Rezistența acestor ciini — rude cu bernardienii din Alpi — este foarte mare. Ei pot salva un om, înotînd cu el 25 de km.**

KIRK DOUGLAS CONDAMNAT. Celebrul actor este acum țința atacurilor Societății pentru protecția animalelor. El este incriminat pe motivul că ar fi bătut nepermis de mult caii în timpul turnării unui film. „Prostii — a răspuns actorul — „dacă a fost cineva chinuit în acel film, nu de cai este vorba, ci de mine"!

PETER SELLERS — FOTO-REPORTER. **Pe urmele Ginei Lollobrigida, care și-a schimbat vocația actoricească cu cea de foto-reporter, calcă acum și cunoscutul și simpaticul Peter Sellers. El va realiza o serie de fotografii ale unor personalități celebre pentru revista „Vogue". Pînă acum i-au reușit excelent portretele foto ale Sophiei Loren și ale reginei Marii Britanii.**

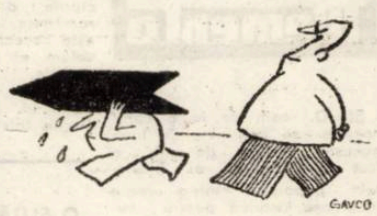

GAVCO

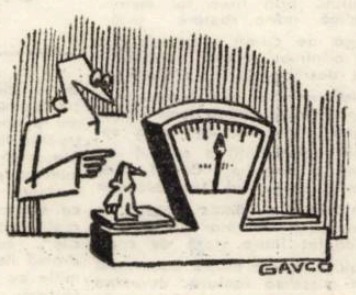

GAVCO

CURIOZITĂȚI. **În Evul Mediu ciinii „buldog" erau dresați pentru luptele cu tauri. De unde le provine și numele — în engleză bull — taur, dog — ciine. ● Încă în anul 960 în China a fost adusă o lege prin care copiii pînă la zece ani erau obligați să învețe înotul, iar la 15 ani trebuiau să sară de la o înălțime de 5 metri. ● Tracii care au trăit în urmă cu 3.200 de ani în partea de nord a Mării Negre știau să patineze. Arheologii au descoperit pe malurile Bugului sudic o pereche de patine. Patinele aparțineau unui copil și erau făcute din os de cal.**

FEDERICO FELLINI ȘI CASANOVA. Federico Fellini este la al 17-lea film al său. E vorba de „Casanova" cu Donald Sutherland în rolul principal. Filmările au început într-un anumit sens, întîmplător, întrucît Fellini făcuse o declarație presei că are de gînd să turneze un film despre celebrul aventurier. El afirmă că acest film va fi un film al vidului unei vieți fără sens. „Aceasta a fost impresia mea citind memoriile lui Casanova, memorii care se scaldă în neant și seamănă cu o carte plicticoasă de telefon" — afirmă regizorul italian.

BEST SELLER. în momentul de față cele mai citite titluri în S.U.A. sînt „Schimbătorii de bani" de Arthur Hailey, „Marea lovitură în tren" de Michael Chrichton și „Centenarul" de James Michener. În aceste zile apar în S.U.A. cîteva cărți de la care se așteaptă „lucruri mari". Este vorba de „Tainițe desăvîrșite" de Linde Hunter și Alice Marchak (biografia intimă a celebrului actor Marlon Brando), precum și noul roman al lui Saul Bellow „Cadoul lui Humboldt".

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 7 noiembrie 1975 ● Nr. 45 (402) 8 pagini 1 leu

Logodna soarelui

Sclipăt, anotimpul din topaze,
Laudă clipei ce nu vrea să-nghețe.
Brațe ridicate înspre raze,
Țara clocotind de tinerețe.

Un cuvînt de purpură, cristal
Luminînd din mii de suprafețe,
Să-i păstreze steaua, triumfal,
Țării clocotind de tinerețe.

Marmura așteaptă, știe cum
Să-și croiască noi letopisețe,
E logodna soarelui, acum,
Țara clocotind de tinerețe.

Cerbi de neastîmpăr, șoimi în zbor
Din țăria munților să-nvețe,
A adus fîntîni sub tricolor
Țara clocotind de tinerețe.

DAMIAN URECHE

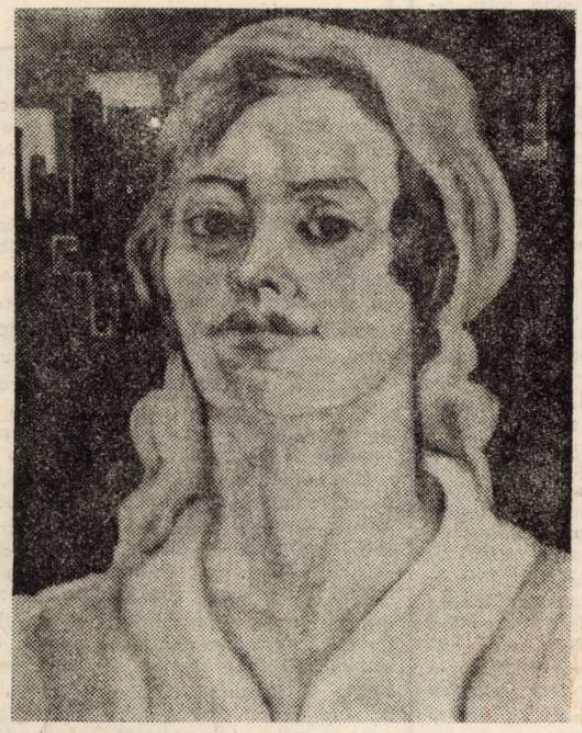

LUCIA TANCOTĂ — Mîndrie

Tinerii

Întregul popor a trăit alături de tînăra generație a țării zilele emoționante și solemne ale Congresului al X-lea al U.T.C., ale Conferinței a X-a a U.A.S.C.R. și a celei de-a III-a Conferințe Naționale a Organizației pionierilor. Eveniment cu profunde semnificații, forumul tinerilor a reprezentat un important moment în definirea coordonatelor noi, revoluționare, pe care tinerii țării noastre, români, maghiari, germani, sîrbi, o dată cu întreaga națiune, își desfășoară mersul înainte pentru ridicarea României pe culmile civilizației comuniste. Amplu cuvîntare ținută la tribuna înaltului forum al tinerilor de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prin caracterul său programatic, a reprezentat un puternic imbold pentru întreg tineretul țării, o adevărată carte de căpătîi pentru dimensionarea liniilor ce definesc profilul omului nou. Delimitînd obiectivele fundamentale ale etapelor următoare, înscrise în Programul Congresului al XI-lea al P.C.R., secretarul general al partidului sublinia, în cuvîntarea sa, rolul important care revine tinerei generații în procesul multilateral al dezvoltării țării, accentuînd trăsăturile definitorii ale omului societății noastre socialiste, trăsături dominate de un înalt spirit revoluționar, adevărată forță dinamică a societății, pentru atragerea întregului tineret la o intensă activitate creatoare, pentru afirmarea plenară a personalității umane.

Tinerii noștri de astăzi, crescuți o dată cu noua geografie economică a țării, în climatul efervescent al unei perpetue perfecționări sociale, petrecută sub înaltul spirit al muncii, este purtătorul aspirațiilor spre comunism ale întregii noastre națiunii, ea însăși tînără prin idealurile înalte pe care și le-a propus, prin ritmul alert al devenirii sale, prin dinamica revoluționară a condiției umane noi a oamenilor săi.

„Partidul nostru — **spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea sa** — va activa consecvent și în viitor pentru ca întreaga activitate politico-educativă să asigure educarea tuturor oamenilor muncii, a tuturor tinerilor, în spiritul nobilelor idealuri ale socialismului și comunismului în lumina concepției revoluționare despre lume și viață a proletariatului, va milita pentru aplicarea tot mai fermă în existența noastră socială, în relațiile dintre oameni a principiilor eticii și echității socialiste, ale umanismului nou, revoluționar".

Nouă și elocventă expresie a dragostei nețărmurite a tinerei generații față de partid față de conducătorul iubit al partidului și poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, forumul tineretului, prin maturitatea responsabilă care a caracterizat întreaga desfășurare a lucrărilor a înscris un moment de seamă în viața întregului nostru popor conștient de forța sa creatoare, hotărît să înfăptuiască unit deziderатul comunist al României de mîine.

ORIZONT

Convorbiri

Cu dr. doc. Victor Săhleanu

— Independent de definițiile ce se dau antropologiei, devine tot mai evident faptul că multe studii consacrate problemelor majore ale existenței umane și ale viitorului omenirii aparțin acestei științe. Dv. personal, ca antropolog, confirmați această stare de lucruri și justificați abordarea unor probleme de acest gen, în jurul cărora ne vom desfășura convorbirea.

— Aș dori să fac o precizare. Este adevărat că **orice fel** de cercetare antropologică abordează aspecte importante ale vieții umane ; deci și cercetarea **antropologică,** de biologie umană. Străduințele noastre se îndreaptă, însă, către o antropologie multi- și interdisciplinară, care să cerceteze multiplele aspecte ale vieții umane concrete în dialectica lor. În acest sens, trebuie să-mi exprim satisfacția că **Laboratorul de Antropologie** pe care îl conduc cuprinde cadre din specialități foarte variate : biologi, medici, istorici, sociologi, lingviști etc. — și să subliniez necesitatea de a-i păstra acest profil **sui generis.** Orice cercetare unilaterală (biologică, psihologică, sociologică etc.) asupra Omului se cere completată și corectată din punctul de vedere al unei alte specialități : în caz contrar, „modelul" de om este trunchiat iar practica bazată pe acest model este procustiană.

— În cartea Dv. „Etica cercetării științifice" (1967) există fraza următoare : „Omul are posibilitatea să-și curme linia evolutivă", frază cuprinsă într-un capitol despre implicațiile etice ale progresului științific. În momentul actual, care credeți că sînt imperativele etice ale cercetării științifice ?

— Ele au fost neîncetat formulate de către oamenii de știință — cetățeni : știința care nu se pune explicit și combativ în slujba omenirii, a vieții, a fericirii — riscă să ajungă un instrument antiuman și o primejdie pentru omenire, cu atît mai mare cu cît știința este mai avansată și mai puternică. De aici decurge necesitatea unei înalte conștiințe morale și politice a omului de știință, dar și a unei atitudini pozitive față de știință a factorilor cu responsabilități social-politice.

— În aceeași lucrare vorbiți despre „sensul uman al științei".

— Ați atins aici problema **umanismului științific.** În această problemă susțin o poziție aparent simplă, dar care cere mai mult decît o adeziune de circumstanță : umanismul științific este umanismul care își sprijină intențiile umanitare pe o cunoaștere științifică a Omului și a poziției Omului în Univers. Prin tradiție, cuvîntul „umanism" este legat de literatură, artă, filozofie, istorie. Am argumentat (și voi mai argumenta, cu alte ocazii) că umanismul de azi și de mîine trebuie legat și de antropologie (în sens larg), de cibernetică, de teoria generală a sistemelor,.. Cultura umanistă de care are nevoie contemporaneitatea nu se poate limita la cea clasică, filologică ; ea cere un orizont în științele exacte. Am căutat să arăt, în **Arta rece și știința fierbinte** (1972) multiplele conexiuni dintre artă și știință și primejdiile spirituale care rezultă din opoziția lor.

— Față de cele menționate de Dv., că legătura dintre etic și științific constituie un aspect esențial al politicii Partidului Comunist Român, vă rog să ne vorbiți despre felul în care acest aspect se oglindește în peisajul cultural românesc.

— După Congresul al XI-lea al P.C.R., a devenit clar că un „comunist de omenie" trebuie să aibă o înaltă ținută etică și o înaltă pregătire științifică. A devenit limpede că efortul cercetării științifice trebuie îndreptat spre satisfacerea nevoilor materiale și spirituale ale oamenilor. (Insist asupra faptului că rezultatul activității științifice nu are numai un interes **tehnologic,** ci și unul **cultural**). Respectul acordat oamenilor de știință concretizează axiomatica apreciere dată intelectualilor creatori de către oamenii muncii de toate categoriile. Cu singura condiție : că oamenii de știință să fie și oameni de conștiință.

— Tratînd despre locul științei în cadrul dinamicii societății socialiste (în volumul **„Cultura și socialismul"**, 1972) **ați opiniat că „socialismul are nevoie de o filozofie realistă care să-i precizeze semnificațiile", printre care și „semnificația istorică a momentului actual". Fiindcă Dv. vă afirmați ca un filozof realist, ce ne-ați putea spune despre semnificația istorică a momentului actual în societatea noastră ?**

— Problema este complexă. M-aș limita la intrarea noastră într-un cincinal al revoluției științifice și tehnice. El va trebui să însemne triumful spiritului îndrăzneț, revoluționar în știință, dar și triumful spiritului riguros, științific, în mentalitatea curentă.

— În lucrarea Dv. recentă „Eseu de biologie informațională" (1973) favorizați optimismul, apreciind că „practic, întreaga biosferă se opune tendinței de nivelare și omogenizare termodinamică cu ajutorul negentropiei". Trecînd de la biosferă la antroposferă, de care sînteți preocupat în mod deosebit, ne-ați putea preciza cîteva manifestări negentropice în «sfera» și în perspectiva societății umane ?

— Examinarea societății umane cere o perspectivă mai specifică decît cea termodinamică — deși transformările energetice sînt cele care au ajutat Omului să stăpînească Terra. Perspectiva informațională (pe care am conturat-o în **„Știința și filozofia informației"**, 1972), ne-ar permite să facem conexiunile și distincțiile oportune, între Natură și Cultură. Voi căuta să dezvolt acest punct de vedere în două lucrări care să continue **Eseul de biologie informațională,** lucrări deocamdată în stare de anteproiect : o **Etologie și psihologie informațională** și o **Sociologie și antropologie informațională.** În această perspectivă, Omul duce și o luptă pentru depășirea șablonului de orice fel, ca și o luptă pentru stăpînirea întîmplării. Creația originală și exploatarea hazardului sînt manifestări antientropice ale Omului. Chiar și dezvoltarea **individului** într-o **personalitate** exprimă „triumful" nivelului informațional (signaletic, semiotic, simbolic) asupra celui energetic. Riscul Omenirii este ca, manipulînd multă negentropie, să accelereze procesul de omogenizare termodinamică din Natură, periclitînd astfel coeficientul de eterogenizare indispensabil propășirii Culturii.

— Cunoscînd că, în scris, sînteți un apologet al științei, iar în practică — un animator al unor activități științifice, vă rog să încercați cîteva observații critice asupra cercetării științifice de la noi.

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

Cronica literară

Ilie Măduța : „VACANȚĂ PERPETUĂ"

(Ed. Eminescu, 1975)

În **Corabia autohtonă**, volum de debut, Ilie Măduța poseda instrumentul captării unor stări muzicale, discret-elegiace și nostalgice. Un tonus meditativ se aplica versurilor sale, iscate din introspecție ori din contemplația peisajului, receptat sub forme grandios-sculpturale cu voința de a extrage din el simboluri ale existenței. Ilie Măduța căuta o „severă frumusețe" intr-o poezie de laudă a realelor, urmată, in mai multe rinduri, de celebrarea principiilor cosmice (**Focul, Dialectică, Materia, ce aurie ! Iubirea** etc.) dar și a unui topos autohton evocat in elanuri panteiste și metafore construite in tipar blagian. Numeroasele simboluri folclorice și sugestii livrești pe care versurile lui Ilie Măduța le captează rămin, insă, frecvent, numai elemente necesare, cu rezonanță nouă in aerul rarefiat al poeziei sale, care aspiră către un vis de puritate, de idealitate romantică. Situație pe care o confirmă și două poeme de rezonanță baladescă, **Pasărea paradisului** și **Corabia autohtonă**, vădind, dincolo de muzicalitatea versului ce ne amintește de Radu Stanca și Doinaș, capacitatea lui Ilie Măduța de a se păstra in curgerea propriului lirism, ușor exaltat.

Un sunet mai simplu dar și mai adinc aduce **Măști de zăpadă**, a doua sa carte, ce consfințește inițiativa poetului in spațiul tradițional al poeziei peisajului patriei, invocă momente ale istoriei ori poetizează concepte filozofice. Poezia care il reprezintă pe Ilie Măduța este, și aici, cea de sentiment exprimat direct ; dar, in mod excepțional, și citeva inscripții simbolice in peisaj, comunicind un relativ aer ermetic : **Seceta**, bunăoară.

Reperele, pină aici evocate, ale liricii lui Ilie Măduța se regăsesc și in cel de al treilea volum, de curind apărut : **Vacanță perpetuă**. O poezie a patriei, in ciclul **Mărturii**, a sentimentelor solare, definiții circumstanțiale așezate in versuri de o armonie clasică (un număr de sonete) ori folclorică. Mult mai unitar și mai realizat se prezintă ciclul al doilea : **Vacanță perpetuă**. Este cuprinsă, aici, o poezie a unui unic sentiment — o litanie neintreruptă rostită grav, intr-un cadru desenat in tonuri numai de alb și de negru : „Duhul alb se-nalță pină-n briu / peste pădurea neagră de hotar. / Mă-apropii mult, atit de mult incit / nu-i mai pot descifra, in lună, fața. / Un aer rece mă-nvăluie, / gonesc prin cringuri presimțirea graurii. / In veștede lințolii, vintul scoate / un sunet ca de nori. Și mă cunoaște" (**Vilva pădurii**).

O expresivă simplitate, o infuzie folclorică substanțială dau nota caracteristică a acestor poeme care nu sint altceva decit rostire pură a sentimentului. Nimic contrafăcut, nimic „inventat" — doar vocea poetului ce se află sub stăpinirea propriilor obsesiii : „O, pe la cintători, / mi-am vopsit chipul cu nori. / / Mi-am intins culori umede, rele / cu gheare-nroșite de stele. / / Pe la cintatul negru-ntr-o parte / mi-am cioplit un suflet de moarte, / / un cort tremurat in cheaguri sure / cu duhuri și zei de pădure. / / Pe la cintători, pe la cintători / m-am dedat unei mari vinători : / / dar nu erau zorile, nu apa vintului, / ci chipul de alt somn al pămintului" (**Trezire**).

Este nivelul cel mai de sus al acestei poezii de o sinceritate profundă, intru nimic afectată. Pot fi citate, alături, pentru plasticitatea verbului și incandescența simțirii, alte citeva piese : **Visează gaia, Frunza de tei, Așteptare, Mierla, In alb** (poem remarcabil al nunții cosmice, al sentimentului pierderii in fenomenal), **Cintecul ciobanului**, ultima poemă, pe care o vom cita integral, intemeindu-se chiar in viziunea cosmologică din balada **Miorița** : „Nu mai am in miini / decit a biată floare / de răsură / cu spini de piatră. / In stele un ciine / prin friguri tot latră. / Tot latră și cheamă / stăpinul la vamă, / să-l ducă-napoi / la stină și oi, / să-l scape, de poate, / de stelele toate. / Dar drumul e-n bură, ah, drumul e mare / și n-are figură, / și n-are hotare".

O specie in care versul lui Ilie Măduța promitea să se realizeze — și pe care **Corabia autohtonă** o incerca, doar — este balada. Poetul, intre timp, pare să-și fi exersat sirguincios uneltele in perfecționarea unei formule personale — dovadă versurile risipite prin reviste. Nu putem decit să regretăm, din această cauză, că in **Vacanță perpetuă** nu au fost incluse decit două balade **Bărăganul** și **Olandezul zburător**, ultima, de altfel, fragmentar. Ar fi fost interesant de verificat in ce măsură Ilie Măduța, poet **prin sentiment** (in actualul volum indeosebi), este capabil să-și domine dispozițiile imediate pentru a da schemei alegorice a poemului (baladei) amplitudinea epică necesară. Ceea ce se poate constata, deocamdată pornind de la datele conținute in cele citeva balade numite aici, este cadrul, atmosfera de un romantism neguros, fantastic sau exotic. Ilie Măduța urmează, se pare, destul de lejer, modelul doinașian, cu mai puțin fast ceremonial, dar vădind inclinatie pentru metafora surprinzătoare și o notabilă capacitate de a selecta intr-un lexic colorat.

Nu atit de unitar ca și volumele anterioare, **Vacanță perpetuă** inregistrează citeva poeme de o frumusețe netăgăduită prin sinceritatea și gravitatea sentimentului circumscris.

LUCIAN ALEXIU

Al. Ivasiuc : „ILUMINĂRI"

(Ed. Eminescu, 1975)

Cineva a incercat să absolve romanul **Iluminări** de toate păcatele, adăugind că „uscăciunea" scrisului lui Alexandru Ivasiuc ar face și ea parte din arsenalul prozei moderne, Thomas Mann, la urma urmei, fiind pasibil de aceleași epitete : platoșa colegială para citeva săgeți aruncate cu blindețe de critici ce, altfel, priveau cartea cu suficient respect (și stimă) pentru a fi bănuiți de rea credință. Căci nu odată cărțile lui Alexandru Ivasiuc au fost citite pieziș, comentate in răspăr : scrisul lui Al. Ivasiuc stirnea simpatii și antipatii la fel de colegiale.

Deci **Iluminări**, ultima carte a lui Ivasiuc s-a bucurat de o primire foarte favorabilă : micile rezerve par, și ele, a se topi in entuziasmul confratern care vrea să consfințească ceea ce (pedagogic) incearcă și manualul de literatură liceal : faptul că Alexandru Ivasiuc este unul dintre cei cinci-șase prozatori români in viață care ar defini, in ceea ce are mai bun, proza română de azi.

Din punct de vedere al pedagogiei, nici acest roman al lui Alexandru Ivasiuc nu ne dezamăgește. Aproape toate lucrurile sint clare, frumos spuse și elegant conduse (către luminosul deznodămint) in **Iluminări** : și savantul care greșise (și se căiește) și cel care greșise (și e infrint) și tinărul care are viitorul limpede in față, sint pilde exemplare. Ce se spune despre **Istorie** in **Iluminări** (Istoria e un subiect al cărții) exact, corect și mai ales inteligent formulat, e in cel mai inalt grad, pedagogic.

Noi iubim pedagogia (prin literatură) și de aceea nu inscriem rindurile de mai sus printre rezervele noastre. Am putea spune chiar : dimpotrivă. Rezervele noastre ar putea fi legate de stereotipia literaturii lui Alexandru Ivasiuc.

Pe nu puține pagini, impresia pe care o lasă **Iluminările** e de roman cibernetic. Cu date extrase din celelalte romane ale autorului, mașinăria scoate la iveală unul nou. Știm, de pildă, din prima pagină, că Paul Achim nu poate decit să ciștige, după cum știm că posibila poveste de dragoste nu se va implini. (In **Vestibul** eram preveniți de „erotica suspendată" a eroilor). Sadismul „pueril" al cărților de inceput e transferat in domeniul „relației de putere", intrebarea răminind de fapt, aceeași : cum suportă un inocent violența ? Paul Achim, savantul, strănepot al memorandistului T. M., ar reprezenta un urmaș al unei ginte ilustre, in luptă cu alte „ginți" mai puțin ilustre. O mașină cibernetică bine pusă la punct nu ar extrage mai mult ca Al. Ivasiuc din această infruntare. Dar punctele in care mașinăria cibernetică și-ar dovedi (pentru viitoare romane, ca și pentru elogiul acestuia) din plin capacitatea ar fi domeniul **iluminărilor**.

Pe traseul unei existențe cenușii, apare o intrebare (un eveniment) și atunci personajul (omul-mașină) devine altceva. Noile reacții urmează traseul indicat (exact) de intrebare, fără nici o abatere. Ca atare, Paul Achim va efectua o seamă de plimbări folositoare pe la năpăstuiții elanurilor sale juvenile (năpăstuiți ce nu-i vor purta nici o pică) va arde dosare abuziv intocmite, va da afară un inalt demnitar (și, bineințeles — e in legea mașinăriei — autoritatea i se va intări).

Bineințeles personajul savant nu le poate duce la capăt cu bine chiar pe toate : in drumul năvalnic rămin neconsolate citeva femei, după cum, in final, **intrebarea** și ea speriată parcă de țăcănitul impecabil al mașinăriei, **il lasă pe** erou melanholic : și atunci, in fața naturii (bucureștene) Paul Achim meditează (parcă) la un fel de zădărnicie a puterii (a succesului etc.). Și romanul se incheie aici.

Intre aceste **lucruri și intre** acești roboți și roboței **programați cu grijă**, există pagini **remarcabile, și efortul de** a-l transforma **pe scriitor in vedetă** a prozei moderne **ne-ar putea face să le** uităm tocmai pe **acestea. Admirabile** sint paginile „retrospectivelor", a tinereții lui Paul Achim și a inceputurilor institutului la care lucrează. Inteligența și finețea ironiilor lui Alexandru Ivasiuc e inedită (față de romanele anterioare) demonstrind că scriitorul poate fi și **altfel**. Că poate avea și umor.

Admirabile, prin acuitatea observațiilor, și prin inteligența lor, paginile consacrate păienjenișului de relații (atita timp cit nu intră in funcție „mașinăria"), existente atit in institut, cit și in afara lui. Admirabil, in multe pagini (unde se interferează rindurile de mai sus) romanul **puterii**.

O seamă de calități, deci, in această carte : și sentimentul că Alexandru Ivasiuc este un atit de bun tehnician al prozei, incit, dacă i s-ar pune la dispoziție un calculator electronic, numărul cărților compuse zilnic de el ar depăși cele mai fantastice (optimiste) previziuni.

Dar inteligența lui Al. Ivasiuc suplinește, deocamdată, computerul, chiar dacă acesta se poate considera uneori (din motivele enumerate mai sus) trădat.

C. UNGUREANU

Lecturi

Haralambie Țugui

„ȚARM DE LEGENDĂ, poeme

(Ed. Militară, 1975)

Două aspecte ale istoriei sint prezente in ciclurile volumului : unul legendar (**Țarm de legendă, Soarele niciodată apus**) și unul al contemporaneității (**Primăvara soldaților, Ritmuri contemporane**) ; primul insemnind de fapt o refacere a istoriei intrate in legendă pe fundalul celui de-al doilea.

Intr-o măsură se scrie experiența volumului „**Sub cerul Mioriței**" (Iași, 1971) și a „**Luminilor zilei**" ritm mioritic, refrenul „Deal-vale deal-vale" — intregind monumentalitatea istoriei (noastre) cu „columna Unirii", „columna de stele" sau „infinita coroană a tuturor"

Prezentul inseamnă materializarea unui visur de care sint legate numele lui Scorilo, Decebal, Traian, Ștefan, Horia, Iancu și a Bărbaților de la 1848, pentru care : „Cuvintul lor ca ploaia cea din Florar, fecundă / E astăzi Libertate și Critic rotundă" pag 45).

Strămoșii apar in unduiri de litanii, inițiind ritualul unei deveniri unice a cărei impiinire se intuiește in majoritatea poemelor. Spectaculozitatea iși face cu greu loc in imagistica mereu revitalizată din prisma unor motive ca iarba, griul și vinul — omniprezente aici și desigur area vehiculate in poezia contemporană

Seninătatea poemelor este datorată substanței mereu noi inzestrată cu tonul solemn al odelor și laudelor care respiră prospetimea virstei eternizată in vechile balade

— „Să vină deci viitorul mai repede" . pag 89) e o exaltare și in același timp o ultimă ințelegere a necesității curgerii timpului O atmosferă sărbătorească intimpină ritualul secerișului așteptat de veacuri și purtată de esențe — **In Bucuria verii**. Poezia vocilor ancestrale, a sevelor și a luminii devine in ultimul ciclu un elogiu al zidirii și al zborului, lărgind orizonturi de noi legende. Extras unor lecturi din literatura consacrată in materie, noul volum al lui Haralambie Țugui reinnoiește perspectiva unui act civic exemplar In sensul de mai sus, versificările autorului sint deosebit de utile

GH. MOCUȚA

Adrian Ghijițchi

„ROMANTISMUL RUS" (Poezia)

(Editura Dacia, 1975)

Dificultățile pe care le comportă o monografie sintetică asupra romantismului (fie ei limitat la poezia literaturii ruse) sint notorii și ele derivă ab initio din insăși definirea conceptului care acoperă o diversitate de fapte literar-artistice atit de mare, incit teoreticienii adesea au capitulat in fața acestei eterogenități, romantismul răminind să constituie obiectul istoriei literare, studiat deci nu ca structură unitară, ci sub formele individuale in care s-a concretizat itinerarul spiritual al romanticilor. Afirmația lui Ladnrv **„la définition du romantisme est devenue une entreprise analogue á la quadrature du cercle"** iși are, ca orice butadă partea ei de adevăr.

Lucrarea are in vedere romantismul in accepția sa istorică, ca mișcare ce evoluează intr-un spațiu social-istoric bine determinat, mișcare privită ca o unitate in diversitate, autorul tinzind să cuprindă elementele comune, de viziune artistică din care se constituie liantul intre tendințele mărturisit opuse ce s-au manifestat in cadrul poeziei romantice ruse intre anii 1780-1850

O succintă dar riguroasă incursiune in „preromantism", ca geneză a unor structuri ce acordă primat subiectivității, sondajului interior, căutind noi forme de expresie, continuă cu minuțioasa analiză a dinamicii interioare a curentului romantic, cu implicațiile și „complicațiile" lui, autorul reușind să cuprindă curentul „in mers". In microstructurile lui simultane, studiind elementele concrete care dau substanță și vigoare acestei mișcări ce a creat premizele universalității literaturii ruse.

Raportarea romantismului rus la cel european, analiza comparată a semnificațiilor cuprinse in peisajul liricii romantice conduce spre conturarea unor dimensiuni proprii, naționale, cu deschidere spre o ambianță umană concretă, din care se pot recompune aspirațiile artistice sociale și estetice, ale unei intregi epoci istorice.

Fără a subestima contribuția la cronologia unor fapte de istorie literară, ceea ce dă o certă valoare acestei monografii de sinteză, este motivarea pertinentă a cauzelor care au condus la innoirea formelor artistice, adică logica interioară a curentului, autorul ajungind la concluzii esențiale privind categoriile estetice din care se autodefinește romantismul rus.

RAMONA BOCA BORDEI

N. Mucichescu,

OSIRDII

(Editura „Litera", 1974)

In compuneri pasabile, N. Mucichescu versifică teme curente la inceputul secolului : nostalgia copilăriei : „Torn in cupe veacuri și le beau / Că mi-e ste de trecut și vreau / Să adun in mine rind pe rind / Anii care au trecut in zbor de gind" (**Sete de trecut**), purificarea prin contactul cu satul natal : „Mă urc in salcimul din fundul grădinii / Și ceața din suflet incerc să mi-o șterg" (**Evlavii postume**) sau schițează, in aceeași manieră, portretul Lăutarului, al Țiganilor, al Circiumarului. Nu lipsesc nici tablourile convenționale, cu imagistica și lexicul consacrat (**Culesul viei, Culesul porumbului** etc).

Sentimentul perisabilului, spaima de timp și de moarte infuzează versurile cu o melancolie, adesea, demolatoare (vezi ciclul **Fintini părăsite**). Tristețea, „spusă" in fraze curgătoare, nu depășește, insă, de cele mai multe ori, linia medie a romanțe, ca in această **Melancolie** : „Pe covoarele tăcute, tot așa tăcut, / Trece-ncet pe lingă mine cine-o fi trecut ? / Foșnet de mătase pare, de-ncerc să-l opresc / Simt tăcerile din ramă și mai mult cum cresc".

Mai „personale", mai aproape adică, temperamental de N. Mucichescu, sint piesele din **Intime**, ultimul grupaj al volumului, unde descoperim poezia **Violoncelul** : A coborit bagheta dirijorul / Vibrarea din alămuri a tăcut. / Arcușurile numai, luindu-și zborul / Au singerat pe corzi cit au putut. / S-a rupt o coardă, alta, apoi toate . . . / Violoncelul singur mai cinta / De la pupitru, rezemat pe coate / Maestrul mi-a intins bagheta sa. / M-am ridicat să cint. Eram stăpin / Pe-un straniu cimitir de strune frinte / Zadarnic am strigat ca un nebun / Cu mine nimeni n-a vroit să cinte / Doar undeva cinta, nedindu-mi rind, / Același trist și grav violoncel. / Atunci mi-am rupt bagheta-nțelegind / De ce maestrul m-a lăsat cu el". Sub dictiunea nu prea originală, simțim o emoție autentică.

OLIMPIA BERCA

EPISTOLII

Natalia Negru despre Șt. O. Iosif

Epistolele semnate de Natalia Negru și adresate scriitorului Menny Toneghin sînt un bun prilej pentru a readuce în actualitate unele date privind viața și opera poetului Șt. O. Iosif, sărbătorit de curînd la împlinirea celor 100 de ani ciți s-au scurs de la nașterea sa. (Scrisorile nu sînt cuprinse în volumul **Corespondențe**, Șt. O. Iosif, D. Anghel, N. Negru etc. ediție îngrijită de Horia Oprescu, E.P.L., 1969).

Obținîndu-și prin scrisul onest dreptul la viața literară a epocii, Natalia Negru s-a preocupat pentru a proba adevărul despre condiția umană și de creație a cunoscutei trinități literare, aducînd o proiecție clarificatoare asupra desnodămîntului dureros : Iosif, Natalia Negru, Dimitrie Anghel. Din mărturisirile sale, cuprinse în scrisorile la care ne referim (vezi și articolul lui Romulus Dianu din „Rampa", anul XIV, nr. 3322 din 18.II.1929), am extras numai acele fragmente ce se referă la Șt. O. Iosif pentru care Natalia Negru a avut întotdeauna un gînd de laudă, el fiind pildă de aleasă omenie și generozitate. Avem în față cinci epistole datînd din anii 1928–1934, în care Natalia Negru derulează cu delicatețea, care să „nu conducă în jos, către zgura vieții și a nefericitului pămînt", drama acestei mult discutate trinități.

Am reținut mai întîi faptul că Natalia Negru, care era o bună studentă, l-a înscris la Universitate și pe Șt. O. Iosif, pentru a studia împreună : **„Pe Șt. O. Iosif l-am inscris eu la Facultatea de litere și tare am mai făcut rău. El era trecut de vîrsta unui student (tot pe atunci mai rătăcea și Petică prin facultate și era penibil cum nu știa nimic la un examen al lui Maiorescu). Am făcut lucrul acesta fiindcă așa mă îndemna domnul Iorga și alții, spunîndu-mi că este indispensabil ca Iosif să aibă o diplomă universitară pentru a i se da un post din care să iasă existența".** În perioada studenției, Natalia și Iosif „erau foarte săraci", în plus, relatează ea **„stăteam cu nopțile și-l chinuiam pe St. O Iosif cu descifrarea unor foi litografiate, ferfeliție și pline de greșeli. Pentru aceasta el își întrerupea traducerile din Wagner".** Și mai departe relatările se deapănă cinstit : **„Îl luam la examene și în pragul universității fugea, lăsîndu-mă singură să urc spre supliciu".** Aflăm astfel cîte ceva despre ambianța universitară în raport de această categorie a studenților întîrziați : **„Erau și profesori delicați care fixau examene aparte pentru »familia literară« (Domnul Mehedinți, Densușianu). Se întîmpla uneori ca eu să răspund mai bine decît soțul meu ! Dar profesorul surîzînd făcea o echilibristică ca pentru menaj și-mi scădea nota mea, ca s-o poată ridica pe a soțului meu.** Natalia Negru relatează și cazul profesorului Pompiliu Eliade, care era supărat pe scriitori pentru că aceștia l-au criticat în diversele publicații ale vremii. Universitarul i-a amenințat pe soții Iosif cu „bilă neagră", dar pînă la urmă le-a dat examenul cu o foarte bună apreciere. Confesiunile Nataliei Negru ne vorbesc apoi și despre anumite privațiuni ale familiei Iosif. Tineri și săraci cum erau, Natalia Negru a renunțat la toate tentațiile **„unui trai bun numai ca să fiu în atmosfera spirituală a poeților mei, și nu doar ca muză, ci și ca o activă participantă a soțului său la munca grea a traducerilor. În timpul acesta eram o colaboratoare asiduă a lui Iosif la traducerile din Wagner... Fulda (Talismanul) și altele. Aproape nu putea lucra fără mine".** Ca o dreaptă recunoștință, Șt. O. Iosif a relevat în repetate rînduri meritele soției sale și Natalia Negru consemnează faptul că **„cea mai mare parte din operele lui Iosif sînt închinate Liei"**, că poetul îi spunea în repetate rînduri : **„Ești o rază de soare într-un cavou"** sau că refrenul lui era veșnic : **„Eu mă duceam spre moarte, tu m-ai întors din prag".** Cu toată prețuirea pe care și-a dobîndit-o din partea poetului, Natalia Negru nu pregeta să prezinte și să vorbească despre colaborarea dintre Iosif și Anghel. Pentru ca istoria literară să cunoască ce a rezultat din **„reala valoare și munca grea a celor doi poeți"**, Natalia Negru arată cu toată obiectivitatea că **„nu pasiunea pentru mine a împins pe cei doi poeți la colaborare. Nu-i deloc adevărat. Colaborarea lor la traduceri din Ibsen și Verlaine a început cu mult mai înainte, într-un moment cînd eu nici nu-l văzusem încă pe Anghel".** Creația comună a lui Iosif și Anghel a fost **„o loială înfrățire a sufletelor celor doi poeți. Liantul lor era sentimentul".** În perioada cînd au scris **Cometa „eu cu Iosif locuiam în B-dul Ferdinand într-o casă pe care a cumpărat-o ulterior dr. Gerota. Cireșul lui Lucullus deasemenea a fost scris în cea mai perfectă libertate ca și Legenda funigeilor".** Dragostea lui Anghel vine abia în 1910 „cînd toate operele erau scrise" și mai adaugă subliniind că **„opere ca Legenda funigeilor și Carmen seculare au izvorît din cea mai perfectă seninătate sufletească și din cea mai curată prietenie".** Natalia Negru răspunde astfel la acuzațiile presei burgheze care găsise un subiect melodramatic pentru a alimenta imaginația cititorilor cu destule neadevăruri. Cu omenească și sinceră căldură, dar și cu eleganța cinstită a liniilor, Natalia Negru a portretizat figura lui Șt. O. Iosif ca pe un **„strălucit campion al Olimpului"** prețuindu-l cu stimă și venerație și după ce s-au despărțit. În perioada de căsnicie cu Anahel Natalia Negru a fost nefericită. **„Și din cauză că mă obseda trecutul"** și pentru că Anghel avea impresia că îl „persecutau umbra lui Șteo. Eu n-am încetat nici un moment de a-l iubi tot pe Șteo", și confesările precizează în continuare : **„Îl iubeam ca pe copilul meu, îmi era milă decît suferise și cum trăise de orfan și chinuit. Apoi el era de o infinită gingășie sufletească. Nu-l pot aprecia cei de acum fiindcă nu mai există pe lume un suflet atît de fin și delicat ca al lui".** Natalia Negru arată că în iubirea ei spirituală și admirativă încăpeau amîndoi poeții. Acest fapt a determinat-o să nu rupă definitiv relațiile prietenești cu Șt. O. Iosif : **„Ceea ce pare curios pentru unii oameni este că între mine și Șt. O. Iosif a continuat prietenia în corespondență și după ce m-am despărțit. El se îngrijea mai ales de scrisul meu, la care ținea foarte mult. Mi-a făcut corectura la volumul Mărturisiri"** (vezi și scrisoarea lui Iosif din volumul **Domnița mea erai,** roman epistolar, pagina 224–226). Statornică în această convingere de prețuire a lui Iosif, Natalia Negru trăiește și recunoaște nu numai regretul de a-l fi părăsit, dar și încercarea ei de a se recăsători cu Iosif : **„Eu dacă am avut o revoltă, este că legile nu mi-au dat dreptul să mă recăsătoresc cu Șteo".** Ea și cu mama sa au intervenit cu toate puterile la forurile în drept, dar aprobarea n-a obținut-o. La rîndu-i Șt. O. Iosif a iubit-o pe Natalia. După divorț **„Șt. O. Iosif își tapițase odaia cu chipul meu multiplicat în numeroase fotografii",** se interesa de fetița lor etc. Această elevată atitudine a poetului ca și mărturisirile îndurerate ale scriitoarei care a fost Natalia Negru (vezi și articolul **Și iată mă gîndesc la voi** în „Adevărul literar și artistic", anul IV, nr. 419, 1928, pag. 5), vorbesc despre imponderabilul sufletesc și despre ascunzișurile lui. Sîntem datori să descifrăm în cenușa amintirilor triste și a grelelor confesări ale Nataliei Negru nu numai neînțelegerile provocate din vina ei, ci și confrăția ce a existat între cei trei nefericiți scriitori, să înțelegem cu logica aptă a surprinde complexitatea umană că poetul Ștefan Octavian Iosif a fost, în poezie, dar și în viață, un creator care a slujit cu totală dăruire și noblețe versul și poezia, frumusețea și oamenii.

ION ILIESCU

CONSEMNĂRI

Încercarea scriitorului

O primejdie – vremelnică, nu mă îndoiesc – îl pîndește pe Tudor Țopa – aceea de a se vedea categorisit printre literatorii de bună calitate, subțiri și cultivați, scriind bine și frumos, dar cărora le lipsește forța de a crea o operă. Aceasta pentru că, pe de o parte, nici un critic n-ar putea trece cu vederea nivelul elevat al preocupărilor naratorului din „Încercarea scriitorului"*), ca și tăinuirea sigură a frazei, plăcerea lucidă de a o compune și, invers, deoarece rar se ivește carte care să refuze cu mai fascinantă, ori poate iritantă, nestrămutare atributele obișnuite ale unui volum de succes. Deși nu într-o formulă ostentativ modernă, mai curînd cuminte din acest singur punct de vedere, Tudor Țopa îi refuză cititorului satisfacția liniștitoare de a înțelege sensul global al scrierii sale, cam în felul cum le-o refuzau pictorii abstracți privitorilor înmărmuriți de la începutul veacului. Ce-i drept, scriitorul s-a adăpostit îndărătul genului ales : jurnalul intim. Un jurnal consemnează gînduri, imagini și întîmplări, așa cum s-au iscat în viața autorului, fără un plan de ansamblu. Însă e limpede pentru cine citește „Încercarea scriitorului" că Tudor Țopa n-a intenționat să-i facă știut lumii ce i s-a întîmplat și ce a gîndit într-o perioadă de timp, după cum nu se arată nici preocupat să se cunoască pe sine prin scris. Totuși, fragmentele cărții sale nu par să se lege într-o construcție, ori să formeze o progresie, iar în urma fiecăruia încertitudinea referitoare la motivația lui se poate ivi. E adevărat că spre sfîrșit relatarea se adună în jurul unor apariții – prieteni ai naratorului – și chiar culminează într-o (falsă) noapte „walpurgică". Însă nici atunci narațiunea nu devine roman, personanele nu devin personaje, relațiile dintre ele nu se statornicesc, ci rămîne numai o tensiune neexplicată, mereu abătută de la ceea ce ar putea să conducă într-un sens. Și totuși, cărții nu-i lipsește semnificația. Secretul ei se află ascuns, ca și scrisoarea furată din povestirea lui Poe, acolo unde te gîndești mai puțin să-l cauți, adică în locul cel mai vizibil – în cazul de față titlul inscris pe copertă.

Tudor Țopa redactează un jurnal pentru că vrea să scrie, vrea să se încerce ca scriitor. Spun Tudor Țopa, dar poate mă înșel, sau măcar în parte mă înșel, căci cel ce-și încearcă puterile este de fapt naratorul. Personajul cărții, dăruit cu preocupări scriitoricești și care, în acest scop, scrie un jurnal. Volumul se așează, prin urmare, în acea interesantă și poate centrală secțiune a literaturii moderne care întreține cu bună știință incertitudinea privitoare la relația dintre autor și narator. Este oare Marcel, povestitorul din În căutarea timpului pierdut identic cu Marcel Proust ? Nu, fără îndoială, dar nici cu totul altul. Este oare Bardamu același cu Louis-Ferdinand Céline ? Tudor Țopa știe și el să imprecizeze în ceea ce privește relația lui cu Teofil. Astfel, cartea se închide asupra unei lumi ce se oglindește pe sine – căci Teofil devine scriitor prin felul cum spune că vrea să devină scriitor –, dar se și deschide asupra vieții reale, preliterare, a autorului, viață care la rîndul ei devine literară. Asistăm așadar la procesul indefinit al existenței care se face literatură și al literaturii ce se desface în existență. De unde și plăcerea neliniștită a cititorului de a se afla în preajma cuiva despre care nu știe dacă și-a pus o mască sau doar și-a vopsit fața cîneva cu identitate nesigură, totodată personaj expus privirilor și ghid într-o lume străine. Străine pentru că deși livrescă nu seamănă cu aceea din cărți, n-are început și sfîrșit, n-are contur, nu e construită, ci parcă ar semăna cu a noastră, a fiecăruia, văzută fiind tot dintr-un colț personal, cu aceeași neîntreruptă preocupare de sine, mereu concesivă și mereu dezamăgită. Însă și de aceasta se deosebește, mărind dificultatea situării cititorului, pentru că în mod obișnuit nu facem din viața noastră un pre-text, în timp ce Teofil trăiește pentru a-și umple jurnalul, a-l umple cu un scris vehement, ironic, tandru de cele mai puține ori, de obicei fără indulgență, grăbind pe hîrtie o peniță acidă, corozivă, nervoasă, de sub înțepătura căreia literele scîrțîie și se strîmbă ca niște copii obraznici, foc de deștepți, dar și de o cuceritoare ingenuitate dezarmantă.

În sfîrșit, aș mai spune că titlului de pe copertă nu-i lipsește nici echivocul; el pare să sugereze pregătirea autorului pentru altceva, pentru altfel de carte, dar înclin să cred că, scriind, Tudor Țopa s-a pregătit să scrie tocmai ce a scris.

LIVIUS CIOCÂRLIE

*) Tudor Țopa : „INCERCAREA SCRIITORULUI" (Ed. Cartea românească – 1975).

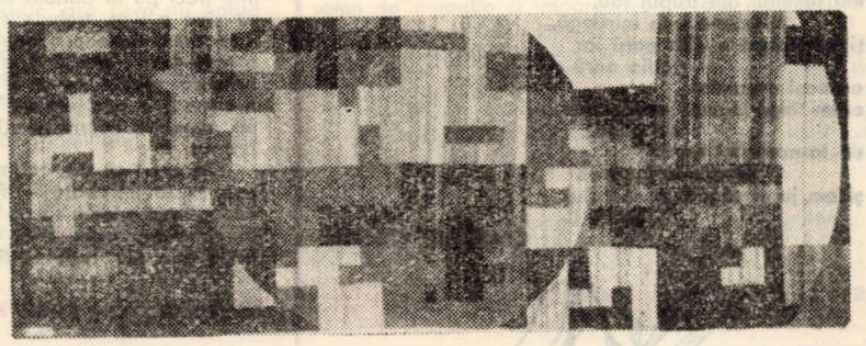

RODICA BANCIU — Ritm solar

PANTHEONUL GÎNDIRII ROMÂNEȘTI

Un îndrumător și educator George Vâlsan

George Vâlsan (1885-1935) nu e cunoscut îndeajuns. În timp, el a fost caracterizat ca un distins geograf, îndrumător al culturii și educator, savant-poet, ori omul animat de idealuri mari și de o **„trudă dezinteresată pentru știință".** Și toate acestea i se potriveau, alături înscriindu-se și calitățile sale deosebite de gînditor, de etnolog și folclorist. De la începutul secolului, alături de Simion Mehedinți, al cărui continuator a fost în știința gegorafiei, C. Vâlsan era o prezență permanentă în revistele vremii : Convorbiri literare, Graiul Românesc, Societatea de mîine, Transilvania, Cultura etc. Modestul fiu de funcționar, la Căile ferate din București, va deveni strălucitul om de cultură, profesor de geografie, recunoscut dincolo de marginile țării, lucrînd alături de renumitul geograf francez Emm. de Martonne, pe care-l va evoca deseori.

În cele peste 180 de lucrări, G. Vâlsan știe să îmbine preocupările de specialitate cu cele de ordin teoretic. Cu această vocație îl întîlnim la cele mai importante manifestări din țară și străinătate. Punctele sale de vedere, în problemele geografiei și ale determinismului geografic, rămîn și astăzi valoroase, pline de semnificație. Cînd, în 1919, este solicitat la Universitatea din Cluj de către Sextil Pușcariu, el își deschide prelegerea inaugurală cu tema : **Geografia și conștiința națională.** Cu o mare putere de pătrundere în esența și în legile ce cîrmuiesc viața popoarelor, el spune : „nu sîntem apreciatori prea entuziaști ai determinismului geografic și credem că însușirile fizice ale pămîntului sînt numai niște **virtualități** și **potențe** care-și capătă valoare din punct de vedere uman, în primul rînd, prin capacitatea de creație, adică prin munca, stăruința și inteligența popoarelor". Cîte înțelesuri și la cîte concluzii ducea această afirmație. Cu aceeași rîvnă a scris despre pămîntul românesc și frumusețile lui, despre **Cîmpia Română,** care-l consacră la noi ca cel dintîi doctor în geografie, în 1915, fiind ales, în 1920, membru al Academiei Române. Stăruie în ideea că geografia, ca știință, poate contribui la înțelegerea directivelor viitoare ale unei națiuni la afirmarea progresului ei material și spiritual. Geografia dă sens și putere de afirmare acțiunii umane în genere, deoarece ea înseamnă cunoaștere și posibilitate de înfăptuire a unui ideal în cunoaștere. În cetatea Transilvaniei, la Cluj, G. Vâlsan întemeiază publicația de specialitate : **Lucrările Institutului de geografie a Universității din Cluj,** apoi fondul **De Martonne,** pentru lucrări originale. Memorabile sînt eseurile sale : **Sfaturi pentru studenți, Povestea unei tinereți,** etc.

O componentă fundamentală a activității sale a constituit-o etnografia, fiind președinte al Societății etnografice între 1923-1927 lăsînd volume gata de tipar, pregătind reviste de specialitate etc. În studiul său : **Menirea etnografiei în România,** G. Vâlsan dezvăluie valorile producției populare și ale sufletului popular, concentrate într-o viziune despre om și viață. În același timp cum arăta distinsul cercetător al culturii populare, Ovidiu Birlea, G. Vâlsan se află printre cei dintîi care delimitează etnografia de folclor.

George Vâlsan rămîne un îndrumător al culturii și un educator aplecat cu ființa lui către tot ceea ce i se părea nepieritor și adînc înrădăcinat în viața acestui popor. Se împlinesc în acest an 90 de ani de la nașterea sa și 40 de ani de la încetarea din viață. Dincolo de cronologia vremii, învinge opera, durabilă în năzuința gîndului creator spre perfecțiune.

VASILE VETIȘANU

Tineri poeți

GRAIUL MUNTELUI

Graiul muntelui, ochi larg,
întredeschis
în albul zăpezilor veșnice,
așteptînd aurora.
Aproape de stele,
în piscul înalt,
între nouri și vînt,
ar putea urma zborul departe,
foarte departe,
cît de departe ? !
Unde-s aripele, unde ?
pare atît de frumos
visul acesta de-o eră !
Am fost poate astfel meniți
a înflori pămîntul
în miez de univers
oricît am lăcrima,
înălțimile tulbură,
înălțimile dor,
înălțimile cer,
le-am descoperit, în sfîrșit,
mă amenință iarăși oceanul . . :
Odată am plutit în somn,
cînd m-am trezit
în umeri am simțit înmugurind
un început de taină
în graiul muntelui,
în graiul meu !

HOLDA

În lan de grîu, spre luna mai,
am cunoscut îmbrățișarea
cea mai sfîntă,
bobul dăduse rodul plin,
pămînt erai
și eu cuvînt,
deasupra noastră-un cer stelat,
în ochii tăi o rază,
mă luminai din trupul tău,
te-acopeream întreagă,
și frămîntam a cîta oară iar
întîia oară
aceeași armonie,
eram lîngă ogorul oceanului
de pîine
de la-nceputul lumii
mereu la început,
și am jurat atunci pămîntului
iubire !

CALISTRAT COSTIN

CERC DESCHIS

Să stau pe iarba verde
Să stau cu siguranță
Cu gîndul țeapăn de tăcere
Și așteptînd un fir de apă
Să-mi treacă prin uimire
Dincolo de piatra îndoielii
Și lacom de soare.
El nu e decît
Partea mea de sînge
Ce-a înnebunit
Azi de dimineață
Lîngă aceasta sete mare
Și limpede de iarbă.

STELA CORA

DIN GOLF

Din golf, păsările pescari
așteptau zăpada, fără să părăsească
lungile colonii de pe stîncile
albe. Oamenii cu cabanele în spate
construiau culcușuri din loc în loc
pentru că păsările sînt aici
singurul far. O înghețată pornire
venea dinspre uscat adînc
și mușcătura vînătă a mării
suferea gînduri de iarnă
ca și pașii oamenilor ce se iubesc,
doi cîte doi, pe plaja imensă
și stingace. Ființa mea pereche,
îți scriu pe nisip, pentru că
mă urmăresc pînă nu vei veni
scheletele păsărilor celibatare
plecate și uitate.

LUCIAN PETRESCU

ION DUMITRU TEODORESCU

Călătoria se amînă*)

Iar un concediu, desigur, a spus Chilezan și eu am spus, fără retribuție dacă se poate, știam că se poate, am spus, de data asta e serios, îl priveam cum învîrtea nehotărît hîrtia în mînă și la urmă am spus cu un soi de răzbunătoare satisfacție, **pentru că mă însor.** Zău a spus el și s-a oprit, nu se grăbea, proceda metodic, ca în ring, abia începuse prima repriză, ei, nu mai spune, mă privea mirat și tot privindu-mă s-a ridicat de la biroul său și era al naibii de bine făcut, înalt și elegant șeful ăsta al meu și cu o groază de probleme pe cap, așa că arăta ușor obosit cînd m-a întrebat, dar cum de te-ai decis și eu am spus Elpida pretinde că o să avem un copil – am spus asta fără să mă gîndesc că-i aplicam lovitura care urma să-l dea gata, l-am dat gata, ah, a spus, asta era, îți ajunge o săptămînă ?

Am spus da, el a zis mă îngrijorează, l-am rugat să-mi semneze hîrtia, l-am rugat să nu înceapă cu morala orice s-ar întîmpla și el a spus nu, adică nu era vorba de mine, producția îl îngrijora dacă și eu plecam, așa că l-am îmbărbătat, ce să-ți spun, că și dacă rămîneam . . . Era bine, a spus, nu mai aveam bătaie de cap și a spus, ah !

Ah, a exclamat, era să uite că m-a propus pentru decorare, nu știu dacă ai aflat și eu i-am spus de unde și m-am gîndit cu asta am și eu o armă la mînă, decorarea adică și-n clipa aia am văzut niște scene și mi s-au tăiat picioarele, era un lucru esențial pentru mine dar am spus, ți-ai găsit și omul – pentru că nu doream să mă dau pe mîinile lui, nu doream să cedez nimic din terenul ferm pe care călcam, l-am așteptat să zică ceva, să aud un lucru care să-mi confirme bănuielile, ori, dimpotrivă, să mi le șteargă și el a spus sînt convins că l-am găsit, și-a adăugat că nu-i numai el de părerea asta cum că-s un foarte bun specialist și-un bun coleg și un om devotat muncii și producției și colectivului și că, în general sînt un om de nădejde în toate împrejurările inclusiv în munca de agitație și propagandă și că fac cinste uzinei așa cum s-a văzut și cu ocazia cîștigării concursului de cel mai bun oțelar – și atunci l-am întrebat dacă ăsta sînt eu și eram iritat ca un **betta splendens,** cum ar fi spus Hipp, la care Chilezan a început să rîdă, parcă mușca un lup și la urmă mi-a explicat că nici vorbă, acum discutăm despre discobolul din Parcul Trandafirilor, ultima creație a lui Aftenie, n-am băgat de seamă ? A zis dacă sosești într-o săptămînă ai vreme să participi și la festivitate, ești un caz și vor fi toți cu ochii pe tine așa că nu care cumva să-mi lipsești că. Dar înainte treci pe la panoul din centru ca să vadă și Elpida pe cine a luat, trebuie să-i opresc sporovăiala așa că i-am spus femeile-s sperioase, poftim, a întrebat el și a trebuit să-i explic cum că femeile se sperie de celebritatea soților, ce-ar fi să dai altuia, nu pricepi că n-o merit – steluțele de fruntaș, da, ce să-ți mai spun, pe mine de ce nu m-ați întrebat, am strigat, tu m-ai propus, așa-i ?

Da, cred că da, ce importanță are – a trecut neglijent peste întrebare – dar avea ; are, am spus ; am spus : te-ai gîndit că de ce Copil adică care-i de zece ani în uzina asta, și el a zis întocmai și fără de prihană și-a zis, lasă că-ți prinde bine, bine pe dracu, am spus, ai încurcat, ai stricat totul, de unde să mai știu eu **dacă în adevăr** merit recompensa aia, de unde să mai știu eu **dacă în adevăr** cel pe care-l decorați sînt eu sau altul, cel pe care l-ai propus tu, dar Chilezan a spus ia închide ușa pe partea ailaltă căpățînos nenorocit ! ce ești – pentru că reușisem să-l înfurii așa că ce-a spus după asta a fost ca sub prestare de jurămînt, trebuia să-l cred că-s cel mai bun din secția asta, care-i cea mai bună din uzină și eu am spus dar uzina-i fruntașă pe ramură și el a zis, tocmai, cea mai grozavă din țară, uzina adică, unică-n Europa în felul ei, stai așa, stai așa, mai cunoști alte planete populate cu uzine ? Nu cunoșteam, i-am și spus-o și ne-am privit uimiți și atunci i-am spus, vrei să afirmi că aș fi unicu-n sistemul solar care . . . Ce sistem solar, a spus, unicu-n galaxie iar eu îți sînt șef – mă dăduse gata.

N-am uitat asta, că-mi ești șef, am spus și m-am gîndit că sosise momentul, ascultă, am spus, n-ai niște parale ? Darul mi-l rezerv pentru nuntă. Nu e dar am spus, numai dacă te invit – s-a uitat la ceas și-a spus acu sună, n-am la mine. Împrumută-te și el s-a uitat la mine și-a spus s-o termini cu risipa. Bine, am spus, a sunat telefonul și el a spus în sfîrșit, înțeleg, doar o oră să mănînc – a așezat receptorul și mi-a spus ai noroc, te conduc cu mașina și mă întorc, în sfîrșit au aprobat procedeul așa că după amiază trebuie să fiu aici. Dacă vrei rămîn cu tine, am spus. Oricum rămîneai și m-a pocnit pe spate, ne-am schimbat și am plecat, afară ningea iar Chilezan conducea cu atenție și părea cum că plutim prin ninsoarea compactă, a oprit la o agenție C.E.C., l-am așteptat în mașină și mă simțeam nepermis de bine, aproape că m-am speriat de bucuria bătînd în timpane – ce-i cu tine de bocești ca o muiere a zis Chilezan cînd s-a întors ; toate astea, am spus și el m-a privit mirat și cred că și contrariat și a spus, trecutul tău e-n viitorul tău, așa că l-am întrebat cum adică și el a zis e vorba de copilul tău – numai că mie îmi lipsea sentimentul patern. Lasă că vine el, a spus Chilezan și a accelerat, strîngea volanul atît de tare că i se albiseră unghiile – **crezi că vor veni cam în același timp ?**

A rîs, părea că hăpăie aerul – ce te privește, toate la timpul lor, a spus – dar vestea mă dăduse gata.

. . . Și mai apoi a zis mergem la un restaurant, acum îți poți permite. Mi-am adus aminte de Elpida și i-am spus, mă așteaptă Elpida și dacă iei masa la mine ieșim toți trei în avantaj. Trei ai spus nu uita, sînt ; a întrebat, sînt ori nu șeful și eu am spus normal și el a zis atunci ce spun e sfînt – sfînt, am zis. Ei, bine, a zis, la lista de calități pe care le ai adaugă și logodnic atent – dar nu era asta, trebuia să aibă timp să se pregătească, de Elpida vorbesc și cînd ne-a văzut cu florile a înțeles de ce-am venit împreună și cînd a auzit mîine plecăm a spus, vai de mine.

Am mîncat cam în goană și am plecat și abia în hală cînd turnam forma mi-am adus aminte, ce-o apucase, de-acum trebuia să fiu atent și să mă port ca atare cu, **atenție** a strigat Chilezan și atunci Elpida s-a destrămat ca o spumă spălată de un val, am uitat-o, și-am uitat totul în afară de lucrul pe care-l făceam, presupun că eficient și cu măiestrie, m-am concentrat deci și se făcuse deja miezul nopții cînd am ieșit din inelul concentrării mele ca un fel de Saturn obosit de singularizare : toți cu ochii pe mine, pe mîinile mele, pe lingura de turnat, pe forma ciudat modelată, ca un bloc de calcar erodat de vuietul timpului, pietrificat peste ceea ce îndemnase viață, mișcare, mișunare lacomă, acum cu rețeaua labirintică de galerii pustiită de nemișcare, așteptînd, parcă într-un țipăt stins, șerpuirea teribilă a metalului topit în galeriile flămînde de-nsămînțare . . .

Cînd am ieșit în noaptea luminoasă de iarnă abia mai fulguia, dar un vînt spulbera zăpada (încă nu știam dacă noi toți, aflați acolo, reușisem ori nu, abia mîine, după probele de laborator vor putea afla, ei numai, desigur, căci atunci voi fi la cîteva sute de kilometri) iar pe case, pe garduri, pe copaci, o zăpadă pufoasă și albă închipuia animale pufoase și albe într-o deplasare paralelă cu mine – pînă am deschis ușa și am intrat în casă și am închis-o.

Elpida citea, mă așteptase trează – miroși a pădure de pini a spus, nici nu am apucat să mă dezbrac că a și sărit de gîtul meu, sînt gata a spus. Gata pentru ce, am întrebat-o. Geamantanele sînt gata, biletele-s în poșetă, mîine la șapte fără cinci avem acceleratul ; bine am spus, pentru că acum nu mai eram sigur că voi pleca. Am mîncat în liniște, am stins lumina și-am tras perdeaua iar noaptea luminoasă de iarnă a pătruns în încăpere. Unul lîngă celălalt, culcați, Elpida cu ceafa pe brațul meu, am privit noaptea, sclipirea fulgilor în lumina felinarului, crengile trase-n manșoanele albe de zăpadă, era cald, mult prea cald în cameră, așa că am deschis fereastra iar vîntul spulberînd zăpada o așternea peste păturile noastre, peste fețele noastre – am adormit intrînd deodată în somn ca într-o piatră ce și-ar fi strîns aripile peste mine și la urmă, îndurătoare, aripile s-au deschis și am revenit la suprafață odihnit cum de luni nu mai fusesem, încordat ca un arc de energia nesperată răspîndită în mine ca în palma lată a unei frunze – clorofila.

M-am ridicat ușor, cu grijă să n-o trezesc pe Elpida, am închis fereastra, mocheta era udă, m-am îmbrăcat în pripă . . .

„Nu e nici cinci", am auzit-o deodată pe Elpida.

„Da", am spus ; stăteam nemișcat în întuneric.

„Vrei să spui că n-o să plecăm azi, Pil ?"

„Tocmai asta voiam să-ți scriu în bilet".

„Nu trebuie să-ți faci griji din pricina mea", a spus. S-a ridicat din pat, își trăgea halatul pe mîneci.

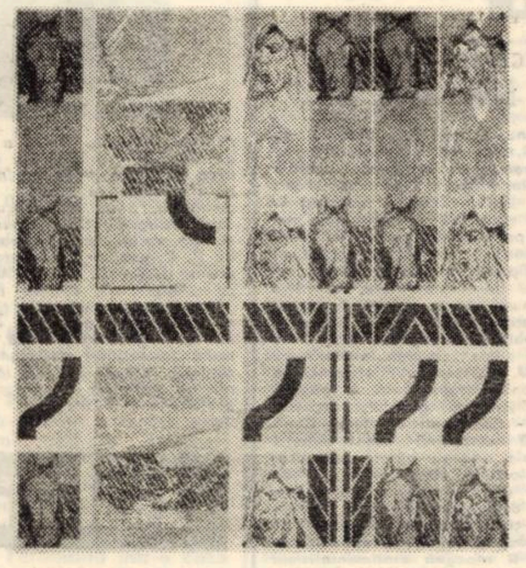

MIHAI FLORIN — Ritmuri antirăzboinice

„Sigur că nu putem pleca, doar n-ați terminat experiența aia".

Părea din cale-afară de convingătoare.

„Azi aflăm rezultatul", am spus – speram să priceapă.

„Bineînțeles – și dacă nu v-a reușit, o luați de la capăt, așa-i ?"

N-avea nici un rost să-i explic, așa ceva nu poate fi explicat.

„Iar fără tine, cum să se descurce ?"

„Elpida !", am șoptit, dar ea a răsucit comutatorul – în întuneric mă simțisem în siguranță. „Trebuie să înțelegi – i-am spus. Cu toate că este o iarnă atît de frumoasă . . . Ce mai contează o amînare de cîteva zile ?"

Dar eu nu pot lupta la infinit cu fantomele mele – aș fi vrut să adaug ; ceea ce acum e certitudine, mîine poate fi declin și prăbușire – ce-mi mai rămîne decît munca ? Dar nu era vorba numai de asta, am nevoie de liniștea, de calmul și înțelegerea ta – aș fi vrut să spun.

„Ei, să nu dramatizăm, vor mai veni atîtea ierni grozave . . .". Se și împăcase cu situația. „Să nu dramatizăm – un ceai bine pregătit spală toate dezamăgirile" – a spus. Chiar și un voiaj ratat".

Așa că am urmat-o în bucătărie și am băut ceaiul în liniște, m-am îmbrăcat, am sărutat-o pe frunte și ea a spus, nu trebuie să fii amărît", nu eram, doar eu luasem hotărîrea, singur și nesilit de nimeni, eram cum nu se poate mai liniștit și parcă pluteam într-un ciudat sentiment de ușurare, acum îmi dădeam seama că de fapt ideea unei călătorii imediate mă speriase precum te sperie un lucru necunoscut ; aveam sentimentul că ratînd plecarea, cîștigasem de fapt un punct, ori poate numai un avans asupra timpului. M-am gîndit la toate astea în drum spre uzină și am intrat și am început lucrul cu un fel de nostalgică recunoștință pentru posibilitatea de izolare (de concentrare) pe care mi-o oferea munca mea, scut după care trupul, mintea se puteau adăposti nu atît de vînzoleala lumii cît de agitația aparent fără suport a mea – așa că la ora zece cînd m-a chemat Chilezan am știut că acum în adevăr nu voi mai putea pleca, i-am fost recunoscător cînd mi-a spus :

„O s-o luăm de la capăt".

„Da", am spus.

„Pe dracu da !" Era furios. „Nu înțelegi că vor trebui să refacă formele, că lui Hipp nici prin cap nu-i trece iar asta-i ultima șansă înainte . . ."

„Pregătesc eu pămîntul", am spus. Abia așteptam să încep.

„ . . . înainte ca să ne spună e imposibil – cine te-a rugat să mă întrerupi ?"

Am ieșit și i-am spus lui Hipp :

„Ai ocazia să te afirmi".

„Ce ocazie, a întrebat Hipp – poate numai să scăpăm de Chilezan".

„Chilezan e șeful meu, am spus, iar eu îți sînt șef ție, așa că după-amiază o luăm de la capăt. Am zîmbit pentru că deschisese gura după aer. Așa că pe la patru ești aici, dacă nu cumva vrei să-ți trimit o cămilă, un elefant, o țestoasă ceva, să te aducă".

Și el a zis l-a pălit zelul și eu am zis dacă-i vorba de invenție apoi Chilezan e un geniu, numai că în chestiuni de-astea trebuie să-ncerci pînă reușești și el a zis tocmai aveam întîlnire, mă aștepta Cocor-trist și acum . . . Îmi pierdusem răbdarea, i-am zis cum, n-a plecat în țările calde și el a zis tocmai asta-i, că a rămas cu tot riscul lîngă mine și eu i-am spus dă-i un semn de simpatie și întoarce-te, îmi era prea deajuns, a sunat de sfîrșitul pauzei și am reînceput lucrul și atunci am gîndit, merita o călătorie, la Elpida mă gîndeam (care, în adevăr, va avea călătoria promisă, numai că peste vreo două săptămîni) și atunci a venit maistrul să-mi arate niște schițe și să-mi ceară părerea ca între colegi (să mă **consulte**) iar asta a durat cam vreo oră – pînă să cădem de acord fără a-l mai deranja pe Chilezan . . .

* Fragment din romanul **„Șase căluți în galop"**, în lucru la Editura „Cartea românească".

Televiziune

DUMINICĂ, 9 noiembrie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Film serial pentru copii. Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar : 13,15 Cupletul zilei... 13,30 Moara părăsită – creație a lui Walt Disney; 13,38 Mai în glumă, mai în serios; 13,42 În arena circului; 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea; 14,38 Invitații emisiunii : Magda Ianculescu, Valentina Massini, corul „Madrigal", dirijat de Marin Constantin. 15,00 Magazin sportiv. 16,00 Povestea filmului muzical. 16,15 Șah-mat în... 15 minute. 16,40 Vedete pe micul ecran. 16,50 Publicitate. 16,55 În lumea operetei. 17,25 Gala filmului de animație (V). 18,40 Reportaj Tv. 19,00 Lumea copiilor. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Fantastica aventură a lui „Neptun". Film canadian. 21,35 Tineretea cîntă. 22,00 24 de ore. 22,10 Handbal masculin : R.F.G. — România (repriza a II-a). Transmisiune directă de la Saarbrucken.

LUNI, 10 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Depindem de ceilalți, dar în primul rînd de noi înșine. 19,25 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun... continuă. 20,55 Revista economică Tv. 21,25 Roman-foileton. Familia Thibault. Episodul VIII. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 11 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Actualitatea culturală comentată de spectatori. 10,20 Film (reluare) : Decolarea se amînă. Producție sovietică. 11,35 La „Perla" se naște o idee. 11,55 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Divertisment muzical-coregrafic. 17,30 Scena. 17,50 Pentru sănătatea dv. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Melodii populare. 19,00 Australia, azi. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,30 Publicitate. 20,40 Seară de teatru. Steaua zimbrului, de Valeriu Anania. Premieră Tv. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 12 noiembrie

16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Muzică ușoară. 17,20 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,35 La volan. 17,45 Melodii și dansuri populare. 17,55 Mult e dulce și frumoasă. 18,20 Tragerea pronoexpres. 18,30 Întîlnire cu balerina Cristina Hamel. 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pentru visul nostru fericit. 20,10 Telecinemateca. Glenda Jackson și Vanessa Redgrave în filmul Maria Stuart. Producție engleză. 22,10 24 de ore.

JOI, 13 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Artiști amatori în studio. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Muzica. 18,00 Enciclopedie pentru tineret. 18,25 Atenție la... neatenție ! 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1.001 de seri. Poveste. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Imagini coregrafice românești. 20,35 Mai aveți o întrebare ? 21,25 Interpretul preferat : Margareta Pîslaru. 21,30 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

VINERI, 14 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,35 Din lumea plantelor și animalelor. 18,55 Film documentar. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,20 File de dicționar. Medalion : regizorul Jiri Menzel. Film : Băiețul care caută fericirea. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 15 noiembrie

11,00 O viață pentru o idee. Elie Radu. 11,30 Eroi îndrăgiți de copii. 12,00 Telecinemateca (reluare). 14,00 Telex. 14,05 Orele lutului. 14,35 Retrospectivă în imagini. „Atletism 1975". 15,55 Vîrstele peliculei. 17,00 Caleidoscop cultural-artistic. 17,20 Club T vă invită la Cluj-Napoca. 18,20 Poem reșițean (I). 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Publicitate. 20,50 Film serial. Mannix. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Întîlnirea de la ora... 10. Magazin muzical-distractiv.

Televiziune

DAMIAN URECHE

EFIGII LA POEMUL NATURII

VEGETAȚIA NU VREA SĂ MOARĂ

În plină inimă a toamnei, sub atacurile repetate de brumă, în nopți în care luna își divulgă sufletul rece, sub insistența sfîrșitului de recolte retrase de pe cîmp, verdele nu vrea să moară

Comprimată și tăioasă, lumina își duce sclipătul pe eșarfele toamnei, zile în care ritmurile culesului s-au sedimentat în fierbinți adieri de belșug, amurguri nostalgice, parcă începe campionatul mondial de melancolie, și vîrtejul de frunze în agonie ne anunță aceasta.

Șareta **Cooperativei agricole de producție din Carani** trece ușoară peste ogoarele culese, mai departe, tractoriști întorcînd ultimele brazde de toamnă. Agronomul **Alfredo Dan Pascu,** inginerul șef al gospodăriei, cu ochii măsurînd zarea. Hectarele care au cîntărit recolta acestui an : 32 de tone sfeclă de zahăr la ha, 30 de tone de cartofi la ha și porumb 100 mii tone de știuleți. Cifre care pleacă spre fabrica de zahăr, ori care se îngrămădesc în pătule speciale. Inginerul șef Dan Pascu, creierul ce dirijează dărnicia pămîntului acestor meleaguri. Inginerul șef, cu voce egală, face biografia recoltelor. Să cîștigi bunăvoința vîntului și a ploii, să cîștigi încrederea soarelui, și oamenii să te urmeze în toate muncile, meditează cu voce tare inginerul șef Dan Pascu.

Mîndria inginerului șef, faptul că, nu de puține ori, **C.A.P. Carani** a obținut cele mai frumoase recolte pe **Intercoop,** îndeosebi la grîu și floarea soarelui. Mereu cu gîndul la firavul fir de aur din inima holdei, îngăduindu-și zborul din lut spre stele, precum micul său fiu, Dorin. Mereu cu gîndul la imensele resurse ale gliei, la mai întinse irigații, la mai multe îngrășăminte, la extinderea unor plantații de duzi, la aceste covoare de iarbă vie, care nu vor să știe de năvala brumei și zăpezilor.

SĂ CÎȘTIGI ÎNCREDEREA SOARELUI

Secvența următoare a acestei pelicule din poemul naturii, de la Carani, o constituie președintele C.A.P., **Lorențiu Klingler.** De fapt, inima acestei gospodării. Da, mărturisesc oamenii, el cară în rînd cu noi baloții, încarcă și descarcă, fiind un spirit de bun organizator . . .

Un telefon în biroul președintelui. „Alo, Timișoara !" Venim imediat după grîul de sămînță". Credeam că vorbește cu cîmpia, dar vorbea în numele cîmpiei. Noile brazde așteaptă sămînța, mirabila sămînță, pentru semănăturile de toamnă. Toate acestea s-au întîmplat luna trecută, în ultima bătălie a oamenilor cu tainele pămîntului. Sămînța pentru foșnetul grîului viitor, adusă de președintele Lorențiu Klingler. Așa vorbesc oamenii despre președintele lor, de la mecanicul Petru Friedl, pînă la contabilul șef, Gheorghe Buzgan.

Ploaie, multă ploaie, ploaie cu bice de vînt, rece și rea, și remorcile pline cu știuleți de porumb grăbeau spre adăposturi. Erau toate forțele, la care se adaugă și cei veniți în ajutor, harnici elevi și tineri din județ, la scosul cartofilor, deoarece belșugul acestei toamne nu trebuie risipit. Toate forțele în plină bătălie, sub cuvintele de îmbărbătare ale președintelui. Din tehnician veterinar, Lorențiu Klingler a început să se familiarizeze cu toate problemele, cu întreaga cunoaștere a cîmpiei, a oamenilor. Abia acum mi-am dat seama cîtă plasticitate au cuvintele : **să cîștigi încrederea soarelui.**

PERSONALITATEA CÎMPIEI

În clipele marilor evenimente, cîmpia nu e singură. La semănat, la lucrările de întreținere și, mai ales, la sărbătoarea culesului. Am întîlnit conducerea C.A.P., toată suflarea satului participînd ca la un ceremonial al recoltelor. Dar poate mîndria cea mai mare se citea pe fața unui adolescent, a veșnicului adolescent Ionel Jebeleanu, tehnician agronom, șeful fermei vegetale, ori cum i se mai spune, brigadierul de cîmp.

Brigadierul de cîmp trecea de cîteva ori pe zi în șareta sa ca o aripă de vînt, cînd la ogoarele culese, cînd la cele proaspăt arate. Silueta unei mașini de cîmpie, care domină brazdele bătute cu ultimul argint solar, și apoi, tractoristul lăudat de toată lumea, Trifu Sperneac. Cine este Trifu Sperneac ? Unul dintre cei ce sporesc personalitatea cîmpiei. Și, nu în ultimul rînd, ar putea fi amintite șefa de echipă la cultura vegetală, Tudosia Șonco, și cele două Magdalene, Kempf și Fiș.

În această zonă a Sinandreiului, la Carani, într-o fascinantă peisagistică de coline ondulate calm, oamenii, în șiruri ritmate pe întinderea toamnei, au primit printre ei pe reporterii de față, doi poeți, (semnatarul acestor rînduri și AUREL TURCUȘ) care aduceau o lumină tăcută s-o înalțe lîngă flacăra belșugului, ca un omagiu.

ECHIPA LUI HEFAISTOS

În incinta sediului C.A.P. Carani, un atelier mecanic. Șeful atelierului, Andrei Hep, secretarul de partid. O voce calmă, cel care analizează întîi, apoi vorbește. Cîntărește mult un cuvînt, îl modelează atent, omul care stăpînește atît de bine fierul. Baza mecanică s-a dezvoltat în ultimii ani, uneltele și mașinile fiind întotdeauna în stare de funcționare. La Carani se vorbesc două limbi, pentru că și populația e română și germană. „Bate fierul cît e iarnă, spune Andrei Hep, pentru că vara trebuie să lucreze pămîntul !". În echipa sa, mecanicii de nădejde, Dumitru Rotaru, Petru Friedl, Vasile Vancea și Ion Arent. La cîțiva kilometri de Carani, Băile Calacea. Tot un peisaj care domină prin frumusețe, un loc de odihnă meritată și pentru făurarii de recolte de la Carani. Cei de pe cîmpie se retrag încet spre liniștea căminului, doar echipa lui Hefaistos continuă să bată fierul. Fierul acela care din nou va răscoli pămîntul de primăvară, aceste coline ondulate calm, unde ne vom mai întoarce pentru un nou poem al naturii.

NUNȚILE DE LA SINANDREI

Sub faldurile toamnei, ne-am înființat la Consiliul popular Sinandrei. Voiam să plecăm într-o echipă mai mare spre izvoarele recoltelor. „Nu, pe Ioan Csakli să nu mi-l luați, el e ocupat cu căsătoriile, cu certificatele", ne spune primarul comunei, Ioan Bucoviceanu.

De la belșugul pămîntului, oamenii fac pași însemnați către belșugul sufletesc și al spiritului. De la cei mai vechi cooperatori din Sinandrei, ca Dumitru Constantin ori Constantin Gogolan, pînă la inginerul șef al I.A.S. Sinandrei, Rudolf Adler, poți auzi armonizîndu-se discuții despre cele două belșuguri. Pîinea și trandafirii să nu lipsească de pe nici o masă, cartea și izbînda luminii să petreacă lîngă fructele coapte.

Secretarul consiliului popular din Sinandrei, Ioan Csakli, ne vorbește despre vestitele nunți de pe aceste meleaguri, despre închegarea tinerelor familii, sau despre armonia dintre oamenii muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare, dînd exemplu căsătoria dintre Alexandru Naghi și Elisabeta Nichita. Apoi perechile din ultimul timp, înfiripate în noi cămine, precum Ionel Marcu și Irina Păpău, Iosif Goși și Elisabeta Reiter, Anton Noll și Margareta Renon, ori Nistor Mureșan și Viorica Vadoș. Se văd brazi la casele proaspete, simbolul eternității în iubire. Plecăm cu brazii în suflet, lăsînd vîrtejuri de hore să adauge o nouă efigie la belșugul acestei toamne.

Mărturii

DASCĂLII (I)*)

Sînt om de la munte. Din Munții Apuseni, chiar dacă m-am născut sub șoldul Parîngului, la Vulcani pe Valea Jiului, din întîmplare. În urma unui crah, latifundiarul Coroianu, stăpînul pădurilor care se răsturnau peste noi și a minelor de sub pragul caselor noastre, a dat foc joagărelor și a dinamitat gura minelor. Cu aurul agonisit de moți s-a aruncat în brațele desmățului, sfîrșind undeva în apus. Ierenii au rămas cu buza umflată. O vreme au suduit în van. Apoi a venit și vremea cînd pîntecele copiilor s-au umflat ca bufiile. De foame s-au umflat. Atunci, au hotărît să-și strîngă hodrobaițele și să se strămute în Valea Jiului, la alte mine. De cărbune. Un timp. Pînă trece răutatea. Așa se face că după buletin sînt hunedorean. Și încă de la Vulcani, unde am gustat macra cărbunelui. Unde m-am născut dar era cît pe-aci să dau și ortul popii. Pe semne mă chema pămîntul înapoi, bănuind că strămoșii, rămași sub Muntele Mare, îmi poruncesc să mă reîntorc lîngă moaștele lor. De aceea, de mic, cînd tata m-a luat cu el în mînă să-l ajut, am văzut moartea cu ochii.

Ajutorul pe care i-l dam tatii consta în faptul că mă urca pe stinghea vagoneților încărcați cu cărbuni și eu nu făceam altceva decît să țin hățurile lui Betear. Un cal cît un balaur. De povară. Fără vedere. De altfel, în întunericul unsuros ca dohodul, nici n-ar fi avut nevoie de văz. Și astfel, automat, făceam naveta între șut și lift. Se zice că făceam și eu ispravă, că dacă n-o făceam eu, trebuia s-o facă altcineva mai cu putere. Și puterea se cerea la săpat cu tîrnăcopul în carnea muntelui. Asta pînă într-o zi cînd o explozie năprasnică m-a lăsat șut de amîndouă urechile. Norocul meu a fost că m-a prins năpasta lîngă tata și Baciu Șándor. Două săptămîni am băut sînge și am supt carne vie din cel ce ne slujise cu credință.

Curînd, după această întîmplare, a răsărit soarele pe Cîmpul lui Horea, la Alba Iulia. Ne-am reîntors la Iara. La pădure. Rănile războiului se vindecau greu. Dacă se vindecau. Dacă nu se adînceau. Eu creșteam liber. Ca ciutele. Tata avea o singură grijă, să rămîn drept ca bradul iar mama, bun ca lumina. Ca lumina care sărută frunțile copacilor și se ogoiește în padine. Eram un vagabond stelar. La coada vacii, cît era ziua de mare, visam. Orice. Numai că mă voi face un greiler al revendicărilor moților, nu. Învățasem să silabisesc singur, pe un gomornic al badii Gîrbovan. Dar curînd am observat că citeam fără greș în ochii și gestul oamenilor. A acestor oameni buni și cinstiți care nu știu și n-au știut ce-i lacătul și cheia. Care n-au, nici astăzi, zăvoare la uși și zăvoare la inimi. Pentru că ei cred în aer, în bucurie, în cîntecul muntelui și într-o singură monarhie : cea a visului.

Moții au fost acuzați că suferă de mîndrie. Nu pot spune că nu m-a durut această ocară. Mai tîrziu, cînd am ajuns să citesc printre rînduri, mi-am dat seama că imprecația venea de la niște oameni născuți să fie servitori. Să se bată cu pumnul în piept că ei reprezintă pe dumnezeu în sucursală aici pe pămînt și, pentru că moții nu i-au crezut și nu i-au aplaudat, le-au pus pumnul în gură. I-au hulit și i-au ocolit. Le-au închis, pînă ieri, calea spre progres.

Moții au continuat să trăiască singuri întorcînd spatele predicatorilor de recompensă. N-au aderat la centuri și insigne. Purtau o singură insignă. Și aceea ascunsă în inimă : insigna omeniei.

Că au fost scursori care au aderat la teoria întietății unor specii de oameni, care au acceptat declarațiile demagogice, pentru o mai bună condiție de viață, e adevărat. După cum tot atît de adevărat este și proverbul românesc, care spune că : „Nu există nici o pădure fără uscături !". În aceste uscături sau scursori am lovit. Cu verbul, singura armă pe care mi-am permis-o, în față.

*În lupta aceasta n-am fost singur. Dintre cei ce au ajuns umbre, pe care voi încerca să le reînsuflețesc, citez aci cîțiva care mi-au rămas lîngă inimă străjeri, d a s c ă l i i mei cei de toate zilele. Toți, la fel de dragi. Și cum să nu-ți fie drag un Ion Agîrbiceanu, S a d o v e a n u, Lucian Blaga, Zaharia Stancu, Tudor Arghezi, Peter Neagoe, Emil Isac, G. M. Samarineanu, Victor Papilian, Ovid Caledoniu, George Popa, Romul Ladea, Virgil Birou, și atîția alții. Pe ei îi voi zugrăvi așezîndu-i în aritmetica acestor cuvinte despre Oamenii de lîngă inimă. *)*

V. COPILU CHEATRĂ

*) *„Oamenii de lîngă inimă"* (Memorii) – volum în lucru

Teatru

DESPRE O REÎNTOARCERE NECESARĂ

A început prin a studia scenografia la Academia de film din Berlin. Regizorul Wolfgang Liebeneiner a sfătuit-o să treacă la actorie. A frecventat ambele secții. A jucat în două filme, ca studentă. Avea două prietene din România, una dintre ele a devenit o mare actriță (Ioana Maria Gorwin), i-au povestit mult despre România. La un moment dat i s-a oferit un post la Sibiu. Și astfel **Margot Göttlinger** a devenit actriță în România. S-a simțit bine aici, ulterior a fost rechemată la Göttingen dar a refuzat oferta. **Sînt foarte mulți ani de atunci.** A jucat cinci-șase roluri pe stagiune. În 1953 a venit la Timișoara. **A făcut ceea ce se numește „muncă de pionierat".** „Au cerut jertfe acei ani", îmi spunea. A pus în scenă, a jucat, a jucat cam o sută de roluri, a pus în scenă cam douăzeci și cinci de piese. În 1961 era din nou la Sibiu, iar în 1968 s-a reîntors la Timișoara. Pînă în 1974, îmi repeta mereu — „1974" — anul în care a ieșit la pensie, „1974" — anul în care s-a despărțit formal de teatru. Pentru ca fișa actriței Margot Göttlinger să fie completă, ar trebui să transcriu lista succeselor sale, numele oamenilor de teatru pe care i-a cunoscut și care au apreciat-o, faptul că la un moment dat publicul Teatrului german de stat din Timișoara o desmnase drept „cea mai bună actriță". Cum gîndește Margot Göttlinger teatrul ? Am vrut să aflu asta și am stat de vorbă vreme de cîteva ceasuri. M-a impresionat. Prin seriozitatea, modernitatea, tinerețea gîndurilor sale despre teatru. Din păcate, spațiul nu-mi permite să transcriu aici convorbirea avută. Din păcate, fiindcă Margot Göttlinger nu mai joacă pentru a demonstra că teatrul este pentru ea motiv de profundă meditație. În nici un caz o meserie pe care a practicat-o pînă la un anume moment. **„Cred că un om nu e actor sau artist pentru un timp determinat — mi-a spus. Asta e ca viața. M-am tot gîndit ce mai am de făcut. Eu cred că maturitatea artistică vine și din experiența de viață pe care o ai. Eu mai pot da mult și mai am multe de învățat. Și pentru mine e dureros că nu mai am posibilitatea s-o fac. Nu cred că la vîrsta mea un actor trebuie să-și înceteze activitatea. E adevărat, m-am pensionat în niște circumstanțe care au cerut o pauză... Dar, mi-e foarte greu să trăiesc fără teatru. Aș dori să mai joc și am impresia — vă spun ca de la om la om — că nu mă înțeleg cei cu care am vorbit despe asta".** Poate că cineva, aflînd că Margot Göttlinger dorește să revină în teatru, va considera că e nevoie de această actriță. Opinia mea este că Teatrul German de stat din Timișoara nu se poate dispensa de ea, pentru calitatea acestei actrițe, pentru că de la un astfel de om, tinerii actori, profesioniști ori neprofesioniști, au ceva de învățat. Sînt lucruri pe care direcția Teatrului German de Stat din Timișoara sînt convinsă că le cunoaște. Și nu ne îndoim că actrița Margot Göttlinger va fi în curînd rechemată pe scena teatrului pentru care a muncit cu pasiune și fără de care nu înțelege să trăiască

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzică

DEBUT DE EXCEPȚIE — PIANISTUL TUDOR DUMITRESCU

Citim în ultimul număr al Secolului 20, pe aproape trei pagini, despre amploarea manifestărilor muzicale românești în lume, unanim elogiate, la Stockholm, Berlin, Montreal, Paris etc. Pretutindeni se instituie ca o realitate aceastâ recunoaștere generală a calităților muzicale de excepție pe care le personifică solii artei noastre. Argumente ? Premiul francez pentru înregistrarea Oedip-ului enescian, cotarea superlativă a condeiului lui Anatol Vieru, de către critica americană, numărul masiv de interpreți care asaltează cu succes marile premii ale concursurilor internaționale. Pleiadei acesteia vine să i se adauge un nume ce trebuie reținut : **TUDOR DUMITRESCU.** Oaspetele Filarmonicii a interpretat, într-o manieră fulminantă, o pagină foarte dificilă din literatura genului, rezervată aleșilor claviaturii — Concertul nr. 1 de Ceaikovski. O adevărată cutezanță acest debut ! Ecourilor primelor sale apariții pălesc comparativ cu seducția contactului direct exercitată de această personificare a tumultului, energiei, fervoarei, acestei forțe dezlănțuite în toată plenitudinea tinereții sale, care vrea să-l abordeze pe Ceaikovski altfel... Căci la cei aproximativ 20 de ani ai săi, solistul îi repugnă sentimentalismul excesiv al partiturii, atacînd în schimb bătăios, „motoricul" briant al acesteia. Ne-a frapat maniera prin care și-a surclasat obstacolele tehnice, transformate din dilemă în spectaculos duel, rezolvat cu o admirabilă acuratețe. Un adevărat simbol al generației sale, predispusă spre reconsiderări ale capodoperelor în sensul eliminării balastului excesiv melodramatic în favoarea dinamismului, peroratiei tranșante. Desigur anii care vor veni trebuie să însăileze acestei versiuni „eroice" și anumite rezonanțe ce unduiesc în adîncul melopeelor romanticului rus. Excepționale vor rămîne însă oricînd, argumentele artistice pe care le-a ilustrat de la debut T. Dumitrescu.

În același concert l-am revăzut pe dirijorul **Miron Rațiu,** interpretînd o piesă nu dintre cele mai semnificative pentru M. Jora și Simfonia a V-a de Schubert. Suveran pe orchestră și partitură, dirijorul și-a permis adoptarea unei tactări cu adrese ostentativ reliefate, în dorința vizualizării liniilor de eleganță mozartiană ce străbat această fermecătoare simfonie.

DORU MURGU

Orpheu

SEARĂ „TIMOTEI POPOVICI"

Un act de generoasă restituire nu trebuie să aibă loc doar cu prilejuri festive, de „cîfră rotundă". Cultivarea propriilor noștri înaintași trebuie să fie paralelă cu însăși viața noastră și parte integrantă din ea. Aceeași este, știu, și opinia tînărului animator al unor principii ce guvernează creația muzicală, Ovidiu Giulvezan, profesor, cînd se apropie cu deferență mai mare decît aceea a semnatarului „Istoriei muzicii românești", Petre Brăncuși, de cel ce a fost TIMOTEI POPOVICI, între anii 1870 și 1950. Timotei Popovici, unul dintre exponenții de seamă ai creației corale, autor al celebrei piese „Regele munților", care stă cu succes alături de „Cîntăm libertatea" de D. Kiriac, de „Răsunetul Ardealului" a lui Vidu. Sub egida Comitetului de cultură și educație socia-

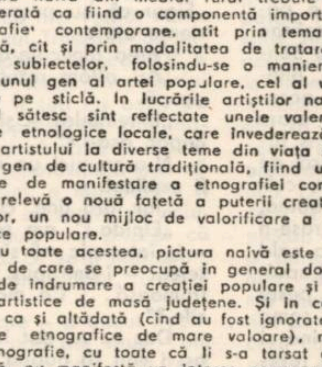

listă al județului Timiș, a Muzeului Banatului și a Societății profesorilor de muzică și desen a avut loc acea frumoasă manifestare de sub cupola Liceului de muzică timișorean și expoziția omagială. Și-au dat concursul corurile de la Liceul pedagogic Caransebeș, dirijori R. Giurgiu și A. Gajovschi, Liceul pedagogic Timișoara dirijat de P. Romanițan, Facultatea de muzică din Timișoara, dirijor D. Vulpe. Au fost prezentate piese ca „Mi-e dor", cîntece pentru copii, „Moara", „Marșul lui Iancu", „De ți-s bade dragă", „Somnu mi-i", „S-a dus cucu de pe-aici". Piese care pot rămîne cu mai multă statornicie și în repertoriul formațiilor profesioniste (Care ar fi putut să fie și ele pe podium în acea seară, ca exemplu de acuratețe a interpretării, ca exemplu de prețuire a înaintașilor).

LUCIAN BURERIU

Etnologie

PICTURĂ NAIVĂ ȘI ETNOGRAFIA MUZEALĂ

Pictura naivă din mediul rural trebuie să fie considerată ca fiind o componentă importantă a etnografiei contemporane, atît prin tematica abordată, cît și prin modalitatea de tratare plastică a subiectelor, folosindu-se o manieră specifică unui gen al artei populare, cel al vechilor icoane pe sticlă. În lucrările artiștilor naivi din mediul sătesc sînt reflectate unele valențe expresive etnologice locale, care învederează afinitatea artistului la diverse teme din viața satului. Acest gen de cultură tradițională, fiind una din formele de manifestare a etnografiei contemporane, relevă o nouă fațetă a puterii creatoare a maselor, un nou mijloc de valorificare a viziunii artistice populare.

Și cu toate acestea, pictura naivă este un domeniu de care se preocupă în general doar Centrele de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă județene. Și în cazul acesta, ca și altădată (cînd au fost ignorate unele obiecte etnografice de mare valoare), muzeele de etnografie, cu toate că li s-a tarsat această sarcină, nu manifestă un interes permanent pentru pictura naivă. Prin urmare acest fenomen viu al etnografiei contemporane nu este reprezentat, în colecțiile muzeale. Deocamdată, în privința picturii naive, muzeografia etnografică este în stadiul unor timide incercări de a fi „promovat" acest gen, doar în expoziții temporare.

După ce în anul trecut Muzeul Banatului a organizat, în colaborare cu Centrul de îndrumare a Creației populare și a mișcării artistice de masă a județului Timiș, o expoziție tematică de grup a artiștilor amatori din județ, recent, la secția de etnografie, din Bastion a fost deschisă o „personală" a unuia dintre cei mai înzestrați pictori amatori din județ, Gh. Munteanu. Tînărul pictor trăiește în satul Murani și are legături cu etnografia locală, nu numai prin lucrările sale de șevalet, ci și prin profesiunea sa de zugrav, fiind implicat în primenirile decorului în arhitectura țărănească din zona etnografică locală, practicînd pictura murală în diferite localități învecinate cu satul natal.

Expoziția lui Gh. Munteanu este concludentă în privința specificului picturii naive cu inflexiuni etnografice Vom întîlni aici teme familiale acestui pictor : peisaje din natura satului natal și consătenii săi înfățișați în diferite ipostaze, adesea văzuți în perspectiva unei frapante arhaicități. Însăși această arhaicizare a elementelor compoziționale denotă legătura conștientizată a lui Gh. Munteanu cu tradițiile străvechi ale unei bogate zone etnografice. Prin urmare, într-un tablou vom avea case cu hornuri piramidale, înalte, specifice pentru vechea arhitectură sătească din Murani, iar în cîteva lucrări vor fi prezentați țărani îmbrăcați în costume tradiționale locale, decorate cu ornamente complicate, care relevă preferința artistului pentru amănuntul etnografic

O altă temă abordată într-un grupaj din lucrările lui Gh. Munteanu este cea istorică. Cîteva compoziții dovedesc că artistul are „sentimentul istoriei", iluminat de un nimb legendar, cu miez de etos popular. Se poate exemplifica, amintind lucrările „Moartea lui Mihai Viteazul", „Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia, „Traian și solii dacilor" și „Moș Ion Roată și Unirea".

Expoziția lui Gh. Munteanu, pe lîngă faptul că împlinește un deziderat în consens cu revirimentul viziunii muzeologice etnografice moderne, care are în raza sa de cuprindere și promovarea picturii naive rurale, credem că, prin prezentarea acestui gen de artă, va contribui la o mai adecvată înțelegere a unui însemnat domeniu al plasticii populare, pentru a cărui receptare trebuie adoptate criterii specifice, acestea la rîndul lor reclamînd o mai temeinică precizare și o mai largă popularizare.

AUREL TURCUȘ

Curier literar

Marți, 4 noiembrie, la sediul Asociației scriitorilor din Timișoara — ședință de cenaclu dedicată prozei. A citit **ION DUMITRU TEODORESCU** un fragment din romanul **Șase călăți în galop.**

Referentul, **Eugen Dorcescu,** subliniază virtuțile prozei în chestiune, merge mai departe generalizînd : „La Ion Dumitru Teodorescu există un veritabil echilibru între instinctul său artistic și inteligența sa artistică". Descoperă „un eros estetizant", același eros devine „un principiu de construcție, materialul romanesc se asamblează într-un univers de sine stătător" care univers „suferă totuși de un exces de poetizare", proza dovedind „apetența autorului pentru mitic, primordial" fiind, în final, „o proză de atmosferă dar și de analiză".

După o pauză convenabilă — pentru sintetizarea impresiilor — ia cuvîntul **Vasile Crețu** care descoperă, în fragmentul citit, o contradicție fundamentală, contradicție evidențiată cu deosebire în stil care, pînă acum, la I.D.T. „avea materialitate, în fragmentul citit stilul servind mai puțin", — „numărul determinantelor e mare" — cu toate că „trimite la deschideri simbolice" întrebarea este dacă „autorul oscilează cumva între Eros și Tanathos", lucru care ar da o nouă, inedită și interesantă perspectivă lucrării.

Crișu Dascălu, personal, nu are nostalgia fragmentelor, ca atare, va judeca cele două capitole citite, ca pe o nuvelă de sine stătătoare. Dar „relația dintre cele două capitole este antitetică, prima parte fiind etanșă dar minată de o contradicție internă : oscilația cuplului între acvatic și montan". În partea a doua „proza cîștigă în unitate prin raportarea la lumea reală".

Marcel Țurcu, paradoxal ca întotdeauna, afirmă: Proza lui I.D.T. este „scrisă discontinuu" dar citită magistral". Descoperă : „ o regie magistrală a senzațiilor", un „exotism sobru", „o proză de pucioasă", „stări de spirit construite în caligrame", un „sincretism al senzațiilor" etc.

Au mai luat cuvîntul **Nicolae Țirioi, Cornel Ungureanu** și, revenind, **Vasile Crețu.**

Ședința a fost condusă de prozatorul **Mircea**

Banatica

In slujba dezvoltării culturii și artei lugojene

Instituție ce concentrează aproape întreaga viață spiritual-educativă și artistică a orașului, Casa de cultură din Lugoj reprezintă de fapt etapa superioară a unui îndelungat proces istoric de instituționalizare a culturii de masă, de a oferi publicului spectacole și manifestări de ordin educațional.

Casina română, înființată în 1855, poate fi considerată ca prima formă organizată de culturalizare a românilor din Lugoj. Ulterior, o serie de reuniuni (muzică, teatru, lectură) au dus mai departe stindardul culturii.

Tabloul impresionant al vieții cultural-artistice locale trebuie completat și cu partea de contribuție pe care a adus-o Clubul muncitoresc, despărțămîntul „Astrei", filiala Societății pentru fond de teatru român din Banat, Asociația corurilor și fanfarelor române, Cercul academic bănțean, Sindicatul presei și o vreme cercurile de cultură franceză și italiană.

La „Concordia", vestitul local al „Mesei poganilor", pe scena teatrului sau la sediile societăților amintite se organizau serate literare, concerte, spectacole de teatru și operetă, se țineau conferințe din cele mai diferite domenii ale științei și culturii. La toate acestea adăugăm manifestările prodigioase desfășurate la Lugoj de către Extensiunea universitară de la Cluj.

În anii 1947-1948 a funcționat la Lugoj Teatrul popular al orașului cu secțiile : muzică și teatru, care au continuat tradițiile muzicale ale vestitei Reuniuni de cîntări și muzică, la pupitrul căreia s-au aflat dirijori ca : I. Czegka, I. Vidu, B. Barbu și D. Stan.

A existat între anii 1949-1953 la Lugoj, ca nucleu de emancipare a maselor, Ateneul popular, cu denumirea ulterioară de Căminul cultural, purtînd numele lui Eftimie Murgu.

Saltul calitativ pe care l-a făcut instituția s-a întemeiat pe dezvoltarea permanentă a bazei materiale și a dotării tehnice, pe adoptarea unui sistem de organizare științifică a procesului cultural-educativ experimentat cu succes, pe abordarea unor activități de microgrup specifice (muzică, teatru, literatură, artă plastică, dans popular, folclor, universitate populară, cercuri artistice și tehnice etc.), la realizarea cărora au participat numeroși intelectuali de diferite specialități. Casa de cultură din Lugoj își aduce contribuția sa prețioasă la făurirea personalității omului epocii noastre, la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor în condițiile unei înaintări dinamice pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Instituția beneficiază de un local modern și utilat corespunzător celor mai exigente pretenții privind desfășurarea spectacolelor.

Acest for de cultură a parcurs un drum ascendent, de la un număr restrîns de activități, formații artistice și cercuri, la o multitudine de genuri și forme care au lărgit considerabil sfera de cuprindere a maselor la procesul cultural, participarea și inițiativa oamenilor muncii găsindu-și aici o deplină afirmare

În ultimii ani activitatea instituției a urmărit perfecționarea întregului sistem de forme și mijloace, încît să se aplice integral indicația tovarășului Nicolae Ceaușescu, referitoare la asigurarea permanenței și caracterului cuprinzător al educației socialiste a maselor, care se constituie „atît din cunoașterea temeinică a ceea ce este valoros în domeniul culturii, științei și tehnicii contemporane, stăpînirea deplină a profesiunii, cît și însușirea concepției filozofice despre lume și societate a partidului nostru — materialismul dialectic și istoric, formarea unei atitudini cetățenești înaintate".

Pe primul plan, în contextul funcției de educație a maselor în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar, s-au situat ciclurile de la universitatea populară, destinate cunoașterii trecutului nostru istoric și a dezvoltării României Socialiste, conferințele, simpozioanele și sesiunile științifice organizate în colaborare cu filialele societăților științifice precum și cu unele instituții din Timișoara, Cluj și București, ca și concertele și spectacolele formațiilor artistice proprii, în repertoriul cărora au fost incluse versuri, cîntece și piese de teatru, inspirate din lupta poporului român pentru libertate socială și națională și făurirea vieții noi.

ACTIVITATEA ARTISTICĂ DE AMATORI în cadrul instituției lugojene a cunoscut și cunoaște o amplă manifestare. Cîntecul coral, are în Lugoj o vechime de peste 16 decenii, evoluînd de la grupul de cîntăreți la formația mixtă tip clasic pe patru voci. Perioada de după 23 August 1944 a însemnat crearea unui climat dintre cele mai bune pentru ascensiunea artistică a formației și menținerea prețioaselor tradiții corale, obținîndu-se în acest răstimp de patru ori premiul I și titlul de laureat, de mai multe ori premiul II și III, premiul special al Uniunii Comporitorilor și Diploma de onoare a C.C. al U.T.C. Anul 1960 a marcat un eveniment cu totul deosebit în viața corului din Lugoj, împlinirea a 150 de ani de existență, imprejurare în care a fost decorat cu Ordinul muncii clasa I.

Între artele cu vechi tradiții în Lugoj se numără și teatrul. Ca o expresie a mutațiilor de calitate intervenită în fenomenul teatral lugojan și a colaborării deosebit de fructuoase cu regizorii profesioniști, în anul 1963 a fost creat TEATRUL POPULAR CU STAGIUNE PERMANENTĂ, primul de acest fel din Banat Anul 1967 a însemnat o dată memorabilă în istoria teatrului de amatori din Lugoj, aniversîndu-se 125 de ani de la primul spectacol de teatru atestat documentar în orașul de pe Timiș. Cu acest prilej formația lugojeană a fost distinsă cu Ordinul cultural clasa I, manifestarea fiind marcată și de apariția volumului „Teatrul de amatori din Lugoj" de Ion Crișan. În scopul amplificării și deservirii publicului din toate naționalitățile din oraș și județ în 1970 a luat ființă secția germană, iar în 1971 secția maghiară.

Tot în cadrul Casei de cultură a municipiului din Lugoj își desfășoară activitatea și alte formații artistice între care amintim : TEATRUL DE PĂPUȘI, care în perioada 1954-1965 a prezentat 56 de spetcacole cu 16.454 spectatori; BRIGADA ARTISTICĂ DE AGITAȚIE, laureată a celui de-al XI-lea Concurs artistic cu programul „Respectele noastre", unde au obținut și premiul I; ANSAMBLUL FOLCLORIC (orchestra populară, soliștii vocali și instrumentiști, dansuri populare); ORCHESTRA DE MUZICĂ UȘOARĂ, FORMAȚIA DE BALET, COLECTIVUL DE MONTAJ LITERAR (muzical — coregrafic și recitalul de poezie) ORCHESTRA SIMFONICĂ și FANFARA.

Întreaga activitate desfășurată de către formațiile instituției s-a întreținut ideea de spectacol artistic în municipiul Lugoj, care, alături de formațiile profesioniste, au contribuit în mod nemijlocit la realizarea unor spectacole de calitate și implicit la educația estetică a publicului spectator.

În cadrul Casei de cultură din Lugoj funcționează următoarele cercuri de creație : LITERAR (secția română și maghiară) și de ARTĂ PLASTICĂ; de INIȚIERE MUZICALĂ ȘI ARTISTICĂ : PIAN, GHITARĂ, VIOARĂ, ACORDEON, BALET; de CULTURĂ FIZICĂ ȘI GIMNASTICĂ; TEHNICO-APLICATIVE : MECANICA-AUTO, RADIO-TELEVIZIUNE, DACTILOGRAFIE, ESTETICĂ VESTIMENTARĂ, FOTO, LIMBI STRĂINE : ENGLEZĂ, GERMANĂ, FRANCEZA, ITALIANĂ; DE CULTURĂ GENERALĂ : BIOLOGIE, ANATOMIE ȘI FIZIOLOGIA OMULUI; diverse cercuri, FILATELIE și ȘAH. Remarcăm în mod deosebit activitatea cenaclului literar „Ioan Popovici-Bănățeanu" și cercul de artă plastică, care prin întreaga lor activitate au fost prezențe notabile în tot ce s-a întreprins în decursul existenței lor. Încă de la înființarea sa ca instituție pusă în slujba maselor, Casa de cultură din Lugoj a avut și o funcție metodică. Formele activității metodice au fost diverse : schimburi de experiență, seminarii, cicluri de expuneri pe teme de specialitate, insoțite de aplicații practice, consultații metodice etc. La Lugoj s-a desfășurat PRIMA CONSFĂTUIRE METODICĂ a directorilor Caselor de cultură din întreaga țară. O cotitură importantă în desfășurarea activității metodice a constituit-o organizarea STUDIOULUI ARTIȘTILOR AMATORI, ca formă superioară de studiu și generalizare a experienței pozitive

Prin tot ce a realizat și realizează, Casa de cultură a municipiului Lugoj demonstrează năzuința de a-și contura personalitatea în funcție de tradiție și contemporaneitate, spre a fi în fața publicului său și în peisajul culturii de masă din țară, nu o instituție „în general", ci un așezămînt cultural ce poartă pecetea specificului local al tradiției și evoluției culturii progresiste, din această parte a țării.

GH. LUCHESCU
directorul Casei de cultură din Lugoj

Şerbănescu. Următoarea şedinţă : marţi, 11 noiembrie, avînd ca temă : „Istoria literară şi metodele moderne de cercetare" de prof. univ. dr. Eugen Todoran

A. BALTHAZAR

Cadran

● Alaltăieri seara, la cinematograful „Capitol" din Timişoara, s-a inaugurat tradiţionala manifestare artistică „Zilele filmului sovietic", dedicată aniversării Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, care cuprinde, şi în acest an o bogată selecţie de producţii, remarcate prin diversitate tematică, şi modalităţi de realizare, prin profunda investigaţie asupra vieţii eroilor, creionînd o revelatorie imagine despre arta cinematografică sovietică din ultimii ani.

La spectacolul de gală cu filmul „Flacăra" (serile I şi II) — o emoţionantă reînviere a eroismului poporului sovietic în lupta împotriva fascismului — au participat membri ai Biroului Comitetului judeţean Timiş al P.C.R., ai Comitetului executiv al Consiliului popular judeţean, reprezentanţi ai organelor municipale de partid şi de stat, ai organizaţiilor de masă şi obşteşti, un numeros public. Au fost, de asemenea, prezenţi Evgheni Sergheevici Kotov, redactor şef adjunct al secţiei scenarii din Gozkino, Vladimir Mihalcovici, cercetător la Institutul de cercetări ştiinţifice în domeniul cinematografiei, Svetlana Nicipelova, interpretă în filmul „Flacăra". Cu acest prilej, tovarăşul Dumitru Preda, preşedintele Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă, a vorbit despre relaţiile culturale româno-sovietice, apreciind prestigioasa prezenţă a cinematografiei sovietice în actuala ediţie a „Zilelor filmului sovietic".

Pentru zilele următoare, agenda manifestării aduce cuprinde filmele : „Anna şi comandorul", „Fiice şi mame", „Rapsodie nordică", „Anna Karenina", „Călina roşie".

● *Raportul tineretului timişean* adus Congresului X al U.T.C. şi celei de-a X-a Conferinţe a U.A.S.C.R. : în întrecerea naţională „Tineretul — factor activ în îndeplinirea cincinalului înainte de termen", cei 39.000 de tineri din industrie şi cei 6.000 de tineri din agricultură raportează o realizare în valoare de zeci milioane de lei economii. Aceloraşi două mari evenimente le-a fost dedicat spectacolul festiv susţinut de elevii Şcolii populare de artă din Timişoara, precum şi amplul program cultural organizat de Asociaţia culturală sătească din Frumuşeni (judeţul Arad). Am reţinut şezătoarea literară la care au participat scriitorii timişoreni I. D. Teodorescu, Damian Ureche şi Aurel Turcuş, precum şi prezenţa citorva reprezentanţi ai Asociaţiei culturale : Vasile Man, Eleodor Stan, Fr. Prohaska. O altă acţiune culturală dedicată congresului al X-lea U.T.C. la care au participat scriitorii Mircea Şerbănescu şi Aurel Turcuş a fost iniţiată de cercul literar „Freamăt" de la şcoala generală nr. 21 din Timişoara. Şi Editura Facla dedică recentul volum al lui George Ţărnea, *Starea de iubire* marelui eveniment politic din viaţa tineretului ţării. ● *O ştire despre Clubul ziariştilor* : o seară culturală consacră ă umorului, de a că ei reuşită ne-au asigurat colegii de la ziarul local, şi care a prilejuit vernisarea expoziţiei de caricaturi a lui Viorel Voronca (prezentat de Diogene Bihoi), precum şi prezentarea cîtorva fragmente din spectacolele Teatrului studenţesc „Thestis" ● *Un artist plastic timişorean — Viorel Toma* expune în aceste zile la galeria „Amfora" din Bucureşti. ● *Interferenţa artelor.* Organizată de Filarmonica de stat „Banatul" şi Muzeul Banatului, seara consacrată barocului muzical şi plastic a întrunit unanimele sufragii ale publicului. Expunerea lui L. Füredy, „Muzica vocală în epoca barocului" a fost urmată de un concert a capella susţinut de corul de cameră al Filarmonicii (dirijor D. Nicoară. ● *Două evocări :* Timotei Popovici (25 de ani de la moarte) în prezentarea lui Ovidiu Giulvezan şi documentarea aparţinînd profesorului Victor Andrei şi un medalion „Vasile Ijac, compozitor bănăţean", susţinut de Ioan Tomi.

● *Hitchcock şi Truffaut.* A apărut recent „Le cinema selon Hitchcock" a lui François Truffaut. Numeroasele discuţii ale celor doi mari regizori dezvăluie lectorului fascinantul univers al creaţiei cineastului american. Însoţită de peste 100 de ilustraţii, volumul este, după părerea criticii, „una din cele mai bune cărţi scrise vreodată despre un cineast". ● *Două albume* apărute la Editions Seghers : *Arta dada şi suprarealistă*, aparţinînd directorului Muzeului de artă modernă din New York, William S. Rubin şi *Pictura kitsch sau realismul burghez* a lui A. Celebonovic. ● *Al 51 lea salon al Atelierelor de artă şi creaţie* a fost deschis în parcul expoziţional de la Porte de Versailles la Paris. Salonul a reunit 850 de expozanţi francezi şi peste 100 de artişti străini. Creaţiile, destinate înfrumuseţării cadrului vieţii cotidiene au acoperit cele mai diverse domenii : ceramică, ţesătură, lemn, sticlărie, piatră.

ARIADNA

Sport

UN CAMPION EUROPEAN

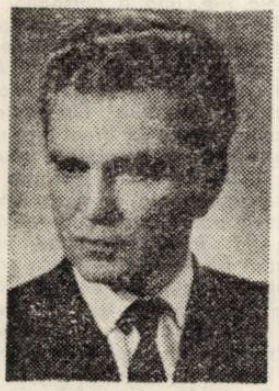

Inginerul Aurel Anton, născut la 30 martie 1928 în satul Sălbăgel (Timiş), a devenit de curînd campion al Europei la şah prin corespondenţă. Este timişorean şi lucrează la I.A.E.M. Legitimat la Clubul sportiv „Medicina".

— Cînd aţi descoperit şahul, tovarăşe inginer ?

— Relativ tîrziu. La vîrsta de 18 ani, dar am făcut progrese foarte rapide. Eram elev la o şcoală profesională din Reşiţa. Am devenit campionul şcolii, apoi al tuturor şcolilor din Reşiţa.

— Şi cum aţi ajuns să vă dedicaţi şahului prin corespondenţă.

— Am descoperit frumuseţea şahului prin corespondenţă printr-o pură întîmplare : prin '59 eram cu serviciul la Bocşa şi jucam adesea şah cu un prieten. El mi-a spus că joacă prin corespondenţă la un concurs organizat de revista „Magazin" şi că din greşeală a fost înscris în două grupe. Am fost nedumerit. Ce fel de şah o mai fi şi ăsta, mi-am zis. Şi astfel m-am înscris în campionatul respectiv, într-una din grupele în care prietenul meu era înscris de două ori. Chiar atunci, în grupa respectivă, am cîştigat toate partidele. Apoi a început primul campionat republican prin corespondenţă. M-am înscris în preliminarii, şi în anul 1960 de asemenea, am ocupat locul întîi. Cîştigătorii de grupe din sferturile preliminariilor au format alte grupe de cîte 12 inşi, contînd ca semifinale. În 1963 s-a încheiat finala şi am devenit primul campion republican. În 1964 am fost înscris de Federaţia Română de Şah într-o grupă semifinală europeană, compusă din 15 concurenţi, numită grupă de maeştri. În finala ediţiei am ocupat locul trei (1971) Datorită acestui loc am avut dreptul să particip într-o nouă ediţie. Primii doi s-au calificat în finala campionatului mondial. Atunci n-am avut norocul...

— Dar acum, aveţi dreptul să participaţi la finala mondială.

— Da. Şi tot acum am obţinut punctajul necesar pentru norma de maestru internaţional.

— Care a fost ultima partidă ?

— Cu polonezul Jan Widera, pe care l-am învins în 58 de mutări.

— Cînd a început finala ?

— La 15 noiembrie 1971.

— Şi după patru ani, iată-vă campion european. Cînd va avea loc încununarea oficială a titlului ?

— În curînd, dar fac o precizare : din cele 105 partide numai 104 s-au terminat. E pe sfîrşite, sau la ora actuală s-a şi încheiat partida dintre olandezul Sarig şi sovieticul Kicev.

— Rezultatul acestei partide poate avea urmări?

— Nu Lupta e încheiată. Chiar în cazul unei victorii a sovieticului Kicev, după ce se va apela la criterii suplimentare, inclusiv coeficientul Soneborn, vom putea fi doi campioni europeni.

— Institutul unde l-aţi terminat ?

— La Timişoara. Am absolvit Facultatea de electrotehnică

— Prin ce anume v-a cucerit şahul prin corespondenţă ?

— Probabil că nu aveam calităţile necesare pentru şahul „pe viu" (îndrăzneală, decizii rapide etc). Mie-mi place foarte mult să analizez, să aprofundez. S-a dovedit că sînt foarte necesare aceste calităţi pentru şahul prin corespondenţă.

— Ce părere aveţi despre şcoala şahistă timişoreană ?

— Aici la Timişoara apar multe talente şi ele au găsit un teren fertil de afirmare.

— Eu consider, dacă îmi daţi voie, succesul dumneavoastră şi un succes al şahului din acest colţ de ţară. Vă urez noi şi măreţe succese, pe măsura acestei victorii !

ION VELICAN

Radar

Pentru a afla încotro se îndreaptă la ora actuală cercetarea medicală timişoreană, ne-am adresat prof. dr. **Mircea Ancuşa,** secretarul ştiinţific al Institutului de medicină.

— În acest an universitar, am făcut un pas înainte în ceea ce priveşte problema integrării învăţămîntului în cercetarea practică. Lucrăm după un plan complex : institut, centru de igienă, reţea sanitară. Temele abordează aspectele morbidităţii teritoriale : maladiile cardiovasculare, de nutriţie şi diabet, au în vedere ameliorarea indicilor de pediatrie, acţiunea diferiţilor factori de mediu asupra stării de sănătate a populaţiei. Ne-am dat seama că nu e suficient să te rezumi în cercetare la simpla publicare a unor rezultate.

— Ne puteţi oferi amănunte ?

— Cunoaşteţi că laboratoarele Institutului, cum sînt cele de izotopi, biochimie, fiziologie, biochimie clinică folosesc metode moderne de investigaţie. Pînă acum ele erau destinate doar cercetării ştiinţifice. În prezent, aceste metode sînt puse şi în slujba asistenţei medicale, a ocrotirii sănătăţii publice. Aş aminti, aci, şi strînsa colaborare interdisciplinară existentă în institut; fiecare specialist participă cu o contribuţie proprie la rezolvarea unor teme unice, de stringentă actualitate.

— În ce mod se reflectă această orientare în temele de doctorantură ?

— Am hotărît ca toate tezele de doctorat să fie consacrate patologiei teritoriale din diferitele zone ale ţării, concluziile care se desprind pot fi astfel mai direct valorificate în practica medicală, pentru a contribui şi pe această cale la rezolvarea unor probleme însemnate privind ocrotirea sănătăţii.

— Vă rugăm, cîteva cuvinte despre cercetarea ştiinţifică studenţească.

— Se desfăşoară în cadrul a 38 de cercuri, unde se susţin aproximativ 200 de comunicări ştiinţifice, ceea ce reprezintă, după părerea noastră, o largă antrenare a masei de studenţi în activitatea de cercetare. Îi deprindem să cerceteze încă din anii I şi II, şi asta e foarte bine, deoarece multe din concluziile la care ajung pot fi valorificate, mai tîrziu, în lucrările lor de diplomă. Ba, mai mult, căutăm să-i atragem în munca de cercetare a întregului institut şi, din acest an, am început să-i încadrăm chiar în activitatea diferitelor catedre. Ne-am gîndit că e un mod de a le mări spiritul de răspundere şi discernămînt, de a-i familiariza cu cercetarea de grup, oferindu-le totodată satisfacţia de a vedea aplicate în practică rezultatele străduinţilor lor.

VAL. D.

Corespondenţa

Gh. Bondiş : Noile poezii ne-au surprins plăcut. Sînt versuri remarcabile în **Pasărea adîncului de suflet** şi în **Tainic mă întorc.** Reţinem pentru tipar poezia **Caii noştri albi.**

Jan Martin : Versuri corecte, însă lipsite de un relief personal.

Emil V. Muntean : Poate altceva.

Victor Pop : Versurile Dvs. trădează o febrilitate a căutărilor. Lucrurile sînt înainte de limpezire, dar simţim un sens pozitiv în ceea ce întreprindeţi. Poemele n-au încă o tonalitate proprie, se resimt lecturile (de bună calitate). În cuprinsul aceluiaşi poem coexistă versuri şi imagini sugestive alături de rezolvări facile ori aberante.' Putem continua dialogul, avînd sentimentul că ne aflăm pe un teren fertil.

Teodor Capota : Aceste poeme frumos curgătoare, cu pasaje remarcabile dovedind posibilităţi încă insuficient explorate, reamintesc necesitatea de a domina mai mult lecturile. Vă aşteptăm cu noi poezii.

Mircea Moţ : Ceea ce vi s-ar cere acum ar fi o mai mare rigoare în elaborarea versului. Remarcăm poeziile : **Către Eminescu, Sentiment, Romantică şi Locuind un poem.** Citäm din ultima : „Tristeţea tîrzie de a gîndi zăpezi / într-un poem rostit în care-i veşnic vară / chiar dacă marginile-i stau deschise-n vînt / albul se ninge alături în fiecare seară. // Stăm în poem, ne naştem acolo şi nu murim / şi-n vara lui prea caldă zăpada e iubire / ne facem din cuvinte lacrimă şi pîine / tîrziu apoi ne facem pămînt de amintire".

U. I. Sav : Reţinem : **Mîndrie** şi **Autumnală,** recomandîndu-vă mai puţină grabă şi, deci, mai multă răbdare cînd scrieţi. Credem că aţi putea evita simplismul unor versuri, ori lipsa lor de profunzime.

Rodica Iova : E multă sensibilitate şi delicat avînt în ceea ce ne-aţi trimis. Continuaţi.

Dumitru Anghel : Nerăbdarea Dvs. se justifică. Nu însă şi vehemenţa cu care ne somaţi să ne pronunţăm. Vă informăm că aceste răspunsuri urmează ordinea în care sosesc manuscrisele corespondenţilor noştri. Despre versuri — ce să vă spunem ? Nu sînt nici bune, nici rele. Ele sînt adesea corecte şi pedestre. Uneori însă ne surprind cu frumoase şi chiar orgolioase avînturi. În măsura în care ne veţi pune în cunoştinţă, în continuare, cu rezultatele demersului Dvs. liric, vom încerca să vă ieşim în întîmpinare.

Huţu Vasile, Pavel Rătundeanu — Ferghete, J.T.W., Mautsz Petru — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

CAII NOŞTRI ALBI

Ascultă cum freamătă iarba de dor de copită
şi-s caii întinse arcuri de nervi —
hai să deschidem poarta înspre cîmpie, iubito,
trece prin seară stafia unei mînze, observi ?

şi lasă herghelia să bată prelung în timpanul
cerului, cîrpit cu o stea —
caii noştri albi adulmecă singele
soarelui şi se apleacă să bea.

GH. BONDIŞ

FRUMOASĂ STAI

Frumoasă stai sub cerul lunii
şi-ţi despletesti suavă părul
dintre zăpezile cernite
te-ar recunoaşte adevărul
de n-ai fi abur de mătase
secundă pendulată lin
deasupra unui nor de patimi
muiaţi în rouă şi venin.
frumoasă stai şi-ţi mîngîi sînul
pe coapse alge delirează
o linişte de plumb coboară
din răstignita zilei rază
şi mă apropii şi te simt
un jar tăcut suind sub piele
eşti visul meu de căpătîi
din anii poleiţi cu stele
eşti dorul vag de primăvară
şi sîngele trecut prin miere
din amintirea ta rămîne
o dureroasă adiere.
în aerul de-acum pluteşte
mirosul putrezilor tei :
frumoasă stai sub cerul lumii,
zadarnic ierbii mă mai cei !

VALERIU PRUTEANU

LA MINE IUBITO PIRAMIDELE

la mine iubito piramidele unica mea
hrană sosesc abia seara tîrziu după apusul
soarelui atunci cînd bărbaţii dorm plini
de neîncrederea peste umerii amintirilor
şi iubirea soarbe din femeie uitarea
atunci cînd tata aleargă-n pădure şi-mi
aduce pe braţe lemne de cioplit.

VIRGIL PANAIT

VISE

De unde vin aceste umbre
de păsări albastre
cu atîta iarnă în pene ?
De unde atîta nuntire
în aceste enorme turle
de singurătate ?
De unde aceste neumblate cărări ?...

VASILE SEVASTRE GHICAN

Urmări

(Urmare din pag. 1)

— Avem realizări **remarcabile** — dar nu toate sînt remarcate... Ştim prea puţin despre ele şi despre oamenii noştri de ştiinţă. Pentru ca activitatea lor ştiinţifică să poată fi concertată, ar fi nevoie de o **evidenţă** a lor, altfel decît scriptică. Au apărut dicţionare şi lucrări bibliografice despre poeţii şi prozatorii contemporani ; de ce n-am avea şi un **Codex** al oamenilor de ştiinţă ? Am şti atunci, de la început, cine poate fi mobilizat pentru rezolvarea unei probleme. Am avea, paralel, şi o listă a problemelor rezolvate. Îndrăznesc să spun că sîntem deficitari în lucrări de sinteză, de metodologie, de istorie **contemporană** a ştiinţei româneşti şi universale. Nu se poate face ştiinţă majoră fără a asimila **atît** de lucrări.

— Care sînt problemele actuale ale antropologiei pe care le urmăriţi cu mai mult interes şi la ce contribuţii ne putem aştepta din partea Dv. în acest sens ?

— În colectivul în care lucrez, se abordează probleme variate : de la cele de antropologie istorică, pînă la cele care urmăresc caracterizarea complexă (fizică, psihică, culturală) a omului de azi şi a generaţiilor de mîine. Căutăm să explorăm aspecte neglijate pînă acum : etologia şi ecologia umană, variabilitatea parametrilor biofizici, dinamica antroponimelor (ca indicator cultural), corelaţia dintre aspectele biologice ale persoanei şi aspectele psihologice de interes pedagogic sau ergonomic etc. Pe de altă parte, încercăm **unele sinteze : cum ar fi elaborarea unui Atlas antro-**

Cu Victor Săhleanu

pologic al României sau o **Istorie biologică a poporului român.** Personal, aştept apariţia unei **Mici enciclopedii de biologie şi medicină teoretică,** în lucru la Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, ca şi a unei lucrări intitulată **Concepţii despre om în medicina contemporană,** încredinţată Ed. Dacia din Cluj-Napoca. Precum vedeţi, nu am uitat că sînt medic prin formaţie. Pentru Editura Politică am pregătit o carte de **meta-medicină,** care explicitează coordonatele biologice, umane şi culturale ale unei profesiuni **foarte omeneşti.** Spre deosebire de mulţi colegi ai mei, **nu** cred că medicina umană este o ramură a biologiei aplicate şi pledez pentru o „medicină antropologică". De aici o parte dintre preocupările mele psihologice (vă amintesc de **Introducerea critică în psihoanaliză,** 1972) ca şi de opoziţia pe care o fac, în cărţile mele de sexologie, viziunii biologizante a Erosului uman ! Pe şantier se mai află o lucrare despre **Om şi alimentaţie,** în care mă **ocup, în special, de multiplele semnificaţii psihologice,** sociale, culturale şi istorice — a ceea ce greşit se consideră a fi un act elementar fiziologic. Din 1966, cînd am argumentat această idee în volumul doi al **Dialecticii metodelor în cercetarea ştiinţifică,** susţin că atenţia antropologului trebuie centrată pe dialectica biologicului şi socialului, în viaţa socială concretă.

— Observ că Dv. nu abandonaţi zonele de graniţă dintre ştiinţe, ci dimpotrivă, exploraţi altele noi.

— Unii dintre cei care mi-au urmărit activitatea publicistică au fost dezamăgiţi de „părăsirea" ştiinţelor exacte : amintesc că am debutat (1957) cu o carte despre **Metodele matematice în cercetarea medico-biologică,** că mi s-a tradus în limba rusă **Chimia, fizica şi matematica vieţii** (1965), că am publicat cel dintîi manual românesc de **Biofizică** (1966)... În realitate, toate aceste preocupări au fost excursii în domenii de graniţă, itinerarul urmat trecînd prin acele ştiinţe exacte, cu mare rol formativ.

— Cu ce probleme ştiinţifice v-aţi ocupat în ultimele săptămîni ?

— Am redactat o monografie critică despre parapsihologie — un domeniu generator de dispute şi tocmai de aceea foarte interesant din punct de vedere antropologic, metodologic şi al istoriei ştiinţei. În opera de informare şi de clarificare a problematicii, am colaborat cu un timişorean, chimistul J. Miklós. Ceea ce ne-a apropiat a fost chiar convingerea că parapsihologia este un domeniu interdisciplinar, de asemeni, credinţa că facem un serviciu de clarificare teoretico-ideologică a unor probleme ce alimentează inoportun **superstiţia şi viziunea pseudo-ştiinţifică asupra lumii.**

Scriitori pe glob

„JOYCE — așa cum l-am cunoscut"

Recent, editura MERCIER PRESS a publicat volumul „Joyce – așa cum l-am cunoscut". Este vorba despre amintirile unor contemporani cu James Joyce, cîțiva prieteni care au crescut împreună în așa-numita „Perioadă de aur" a Renașterii literare irlandeze. Era epoca lui William Butler Yeats, J. M. Synge, Lady Gregory, Oliver Gogarty, Sean O'Casey și, bineînțeles, James Joyce.

Eugene Sheehy și William Fallon l-au cunoscut pe Joyce pe vremea cînd acesta era elev la Belvedere. Padraic Colum l-a cunoscut în perioada studenției, iar Arthur Power l-a întîlnit prima oară pe Joyce cînd Parisul îi cunoștea deja renumele în cea de-a treia decadă a secolului nostru.

EUGENE SHEEHY

A fost un bun prieten al fratelui meu, Richard, și al meu, atît la liceu cît și la colegiu. Venea foarte des în casa tatălui nostru din Belvedere Place, iar în „Feuilles de notre Manuscrites" expuse recent la „Aniversarea Joyce" de la Paris, există mai multe referințe la „chez Sheehy" și la discuțiile dintre Joyce și diferiți membri ai familiei mele. Așa cum mi-l amintesc pe-atunci, era un tînăr slab, înalt, cu dinții strălucitori – albi ca laptele – ochii de un albastru-pal, care uneori aveau o privire de gheață și o gură sensibilă, mobilă. Îi plăcea să-și dea capul pe spate cînd mergea, iar dispoziția sa alterna între o distanțare rece, puțin plină de mîndrie, și o bruscă veselie nestăpînită. Uneori, ciudatul său fel de a fi era o haină pentru a-și ascunde rușinea. Într-un manuscris de început, el se referă la „întărirea scutului", subînțelegînd prin aceasta că fiecare dintre noi trebuie să-și făurească pentru autoapărare un scut pe care să-l pună între el și lumea ostilă.

Joyce – elevul – era distant rece, și imperturbabil. Îi făcea o mare plăcere să-și șocheze profesorii și Rectorul. Într-o zi, cînd Părintele Henry ne preda ora de latină, Joyce a fost trimis de profesorul de engleză, domnul Dempsey, pentru a-i spune că întîrziase la școală. Rectorul i-a ținut o cuvîntare destul de lungă lui Joyce pe care acesta din urmă o asculta în liniște, fără să se căiască. Cînd discursul s-a terminat, Joyce a adăugat, ca după o reflecție tîrzie, foarte plictisit: „Domnul Dempsey m-a trimis să vă spun, Sir, că am întîrziat o jumătate de oră ieri". Aceasta a dus la o a doua prelegere, aproape la fel de lungă ca și prima, și, cînd s-a epuizat și ea, Joyce a intervenit din nou – de data aceasta aproape căscînd: „Domnul Dempsey m-a trimis să vă spun, Sir, că luna aceasta am întîrziat în fiecare zi la școală".

Acest fel de a mărturisi greșelile era calculat în așa fel încît să frîngă inima oricărui profesor și mi-e teamă că la Belvedere Joyce a adăugat multe fire albe în părul Părintelui Henry. Părintele Henry a fost acela pe care l-a caricaturizat într-o reprezentație școlară la Belvedere, atît de natural descrisă în cartea sa „Stephen Hero" („Stephen eroul"). Stăteam la galerie cînd s-a dat spectacolul și urmăream reprezentația.

Joyce care, în reprezentația școlară îi fusese distribuit în rolul unui profesor, și-a ignorat rolul atribuit și l-a întruchipat pe Părintele Henry. Și-a dat drumul, uneori scena durînd aproape cinci minute, folosind expresiile îndrăgite ale Rectorului, imitîndu-i gesturile și afectările. Ceilalți membri ai distribuției se prăbușeau de rîs pe scenă – pierzîndu-și complet replicile și uitîndu-și rolurile – iar publicul, format din elevi, a aplaudat spectacolul cu o hărmălaie isterică. Părintele Henry, care stătea într-unul din primele rînduri, din nou s-a arătat a fi înțelegător și a rîs în hohote de această glumă adresată lui însuși, iar Joyce n-a fost mustrat de loc pentru indecență.

WILLIAM G. FALLON

Buloneriile lui Joyce la ora de gimnastică erau foarte amuzante. Ușor, slab și foarte flexibil cum era, nu era predispus pentru jocuri, dar îi plăcea veselia și tovărășia altor băieți; acest lucru conta foarte mult pentru el. Îmi amintesc de poznele lui la bara orizontală. Striga după ajutor din partea cealaltă a gimnaziului. Îl căutam cu privirea și vedeam figura deșirată a lui Jim, încîlcit (acesta este singurul cuvînt pe care-l pot folosi) la bara orizontală. Genunchii erau acolo unde trebuiau să fie gleznele și invers. Strigătul lui Jim era un fel de țipăt, un chicotit scurt dar plin de rezonanță. După ce îl descîlceam și-l dădeam jos, trecea într-o liniște bruscă și devenea nespus de solemn. Această schimbare neașteptată din ris în solemn era o trăsătură caracteristică a lui. Venea cu noi la meciurile de fotbal din Phoenix Park. Fr. Thomkin, monitorul nostru, ne ducea de obicei acolo. Joyce renunța la joc după scurt timp și se refugia la marginea terenului, dar niciodată nu pleca. Întotdeauna stătea mai departe, ca să privească. Din anumite motive, nu putea să lovească mingea corect. Dădea în minge cu călcîiul, ca și fetele. Cînd plecam acasă, Joyce era cu noi, dar mergea separat, singur. Îi plăcea să umble foarte mult. Eu mergeam întotdeauna cu tramvaiul la Bull Wall să înot; Joyce mergea pe jos dus-întors (aproximativ 4 mile). L-ar surprinde pe mulți să afle că Joyce era un înotător bun. Știa foarte bine să înoate brass și, pe lîngă aceasta, rezista la mers pe jos drum lung. Acest lucru se

datora parțial corpului său slab și construcției sale sprintene, dar mai ales exercițiului. La Bull Wall, unde se putea face baie fără restricții, se împrietenise cu un înotător, Dr. Vincent O'Brien. Vincent O'Brien a fost profesorul de canto al lui John McCormack, și a fost primul, presupun, care a făcut cunoscută publicului vocea plăcută a lui Joyce. Joyce admira stilul de înotător al lui Vincent. O'Brien înota de la Bull Wall spre Lilley, o distanță riscantă pentru cineva care nu era un bun înotător. Joyce mi-a mărturisit că spera să facă un concurs cu amicul său și să înfrunte curenții de la Liffey. Rămînea în poziții ciudate cînd era în costum de baie. Îmi amintesc de o zi la Bull Wall, cînd cerul era de un cenușiu închis, iar marea extrem de vălurită. Cînd am ajuns la locul nostru de baie, Joyce stătea pe o stîncă, tremurînd de frig. Tocmai ieșise din apă și încă nu i se uscase părul. „Ce naiba vrei să demonstrezi cu asta" ?, l-am întrebat. „Foame", a replicat el, fără să zîmbească. Era aceasta „întărirea scutului" ?

Albrecht Connolly, Joyce și cu mine eram de multe ori împreună cînd stăteam la Belvedere. Connolly locuia foarte aproape de colegiu, iar Joyce și cu mine la mică distanță, de asemenea. Îmi amintesc cînd eram mici și aveam în jur de 13 ani, Connolly, Joyce și cu mine ne îndreptam spre casă. Connolly l-a pus pe Joyce să recunoască faptul că Shakespeare este cel mai mare poet. Joyce a refuzat. Connolly i-a răsucit brațul și l-a tîrît pe Joyce destul de mult. Habar nu am dacă Joyce credea că Shakespeare este cel mai mare scriitor englez, sau dacă avea o altă părere de-a lui dar era foarte clar, într-un fel sau altul, că nu-i plăcea să i se impună părerile altora. Avea lacrimi în ochi în timp ce era tras de Connolly, dar a refuzat să recunoască. Nu a acceptat ideea nici cînd Connolly i-a dat drumul și ajunseserăm deja acasă.

PADRAIC COLUM

Se părea că Joyce adusese de la Paris un cîntec de cabaret, „Cadet Rousele", și îl cînta la diferite serate. Așa că Oliver Gogarty l-a și poreclit: „L-ai văzut pe Cadet Rousele" ? Numele se potrivea de minune cu figura care, cu șapca de iahting pe cap, cu pantofii de tenis în picioare, cu creanga de frasin în mînă, umbla pe străzile Dublin-ului: Cadet Rousele. Parcă existau două proiecții ale lui Joyce în acele zile, una a persoanei sale, iar cealaltă a personajelor comice cu care Gogarty îl investise. Pe vremea aceea, Joyce era cunoscut locuitorilor Dublin-ului ca un „personaj" și parțial ca o creațiune gogartiană. Pentru el, bineînțeles, era întotdeauna altul; la drept vorbind, nu avea nici una din trăsăturile unui „personaj". De la un articol despre Ibsen nu mai scrisese nimic, în afara unui eseu și a cîtorva poezii arătate prietenilor, după cîte știa lumea. Oricine îl întîlnea își putea da seama că Joyce era un tînăr excepțional dotat intelectual. Mai fuseseră și alți tineri inteligenți din Dublin, care acum erau doar niște „personaje" pe cale de dispariție. Nu mai este nevoie să spunem, nimeni nu prezicea încă „Ulysses" sau „Portretul artistului în tinerețe", nici măcar „Oameni din Dublin". Ibsen, îmi amintesc, era dramaturgul de succes al timpului. I-am povestit lui Joyce că văzusem o reprezentație neprofesională a spectacolului „Casa cu păpuși" și că George Moore mi-a spus la sfîrșit: „Sofocle ! Shakespeare ! Ce sînt ei în comparație cu asta" ?. Comentariul lui Joyce a făcut ca aprecierea să pară de un entuziasm copilăresc.

Cam pe vremea aceea am scris un eseu despre Joyce pentru DUBLIN MAGAZINE. Iată cum l-am văzut eu. Se apropia de 50 de ani. „Mlădios, bine făcut, merge mereu drept; e îmbrăcat cu mult gust și poartă un inel în care se află încrustată o piatră mare. Pupilele ochilor săi sînt mărite în urma succesivelor operații, dar privirea lui este atentă și sigură. Are o mică barbă. Pielea feței e catifelată și plină de culoare. Un detaliu: mîinile au acum finețea, sensibilitatea unui om care trebuie să depindă în mare măsură de simțul pipăitului. Toate liniile feței sînt fine. Această înfățișare și manierele sale îi dau o mare demnitate. Cînd cineva îi observă înfățișarea, poate să-și dea seama că nici capul și nici fruntea nu sînt mari; fruntea, cu trei cute adînc întipărite, este îngustă, capul bine proporționat, este mic. Dar capul și fruntea se curbează în sus și în afară, dînd un sens de împlinire și înțelepciune. Maxilarele aproape de bărbie fac fața triunghiulară; ele sugerează de asemenea, o viață tumultoasă. Părul mare, pieptănat pe spate, are linii care sînt ca niște corzi, niște strune de un cenușiu închis"

ARTHUR POWER

Cîțiva ani suferise de dureri interne, pe care prietenii săi americani le diagnosticaseră în mod greșit ca fiind de origine nervoasă, lucru care se potrivea lui Joyce. De fapt, duodenul său era perforat. I s-a făcut o operație de urgență, se părea că-și va reveni, dar, trecînd în comă, a murit fără să-și mai revină.

După cîțiva ani, mă aflam la Paris, cînd m-am întîlnit cu Nora, soția sa, care era acolo cu treburi. Am întrebat-o unde ar vrea să meargă să ia masa. A spus „Café Francis". Dar a fost o greșeală, și seara aceea a fost foarte neplăcută pentru ea din cauza amintirilor care o copleșeau.

În aprilie 1951 Nora a murit de uremie și a fost înmormîntată în același cimitir cu soțul ei, dar, tipic pentru viața lor rătăcitoare, la o oarecare distanță unul de celălalt. Cred că acest lucru a fost rectificat, așa că ei se află acum unul lîngă celălalt, în cimitirul Fluntern, în afara orașului Zürich, acolo unde a fost concepută și scrisă cea mai mare parte din „Ulysses".

Și așa se termină această poveste, așa se termină viața acestui om extraordinar care a portretizat viața orașului său cu ardoare, umor, cruzime, și care, în timpul vieții a refuzat orice compromis și orice concesie, care a urît orice formă a îngustimii de minte, care nu a șovăit niciodată ca artist și nu a făcut concesii gustului comercial. Dar cînd covorul de aur se va fi așternut pentru ca el să meargă oriunde ar vrea, s-a închis într-o liniște monumentală și s-a apucat să scrie o altă carte, rătăcind așa cum a rătăcit eroul său grec, întotdeauna conștient de scopul său, purtînd cu el așa cum ar purta marinarul un talisman magic pentru a-l duce în siguranță la destinație – imaginea țării sale insulare.

Traducere și prezentare

DAN MANOLESCU

Mapamond

CIUDATA LUME A MICROTEHNICII (I)

Vechile civilizații dispărute au lăsat în urma lor monumente gigantice. „Toate în lumea asta se tem de timp, iar timpul se teme de piramide" – spune un proverb de demult. Dar, arta miniaturii, iscusința realizării unor obiecte de dimensiuni extrem de mici și deosebit de precise este tot atît de veche cît civilizația umană. În muzee se păstrează nenumărate obiecte cu caracter artistic sau practic, construite în urmă cu două mii de ani. Ele au ceva fascinant și totodată misterios. Prin finețea și precizia execuției, prin dimensiunile lor extrem de mici, aceste obiecte alcătuiesc o lume aparte. Decorurile grecești, scite și sarmate reprezintă exemple minunate ale creației miniaturale. Astăzi există nenumărați meșteri care se ocupă cu microtehnica, oameni deosebit de talentați, care se iau la întrecere în a executa obiecte din ce în ce mai mici, obiecte care păstrează însă toate caracteristicile obiectelor de dimensiuni normale. Cînd, în anii '50 ai acestui veac, japonezul Mitzuy Misyma realizează un microelectromotor mai mic ca un degetar, vestea senzațională încîntase cîțiva ingineri americani, încît aceste micromotoraşe fură adaptate în construcția navei cosmice „Gemini 3". Și nu numai atît. Acest microtehnician japonez se apucase mai tîrziu să construiască instrumente de dimensiuni extrem de mici (1-3 cm) utilizate pentru înregistrarea activității cardiace, a pulsului și frecvenței respirației membrilor echipajului de pe nava cosmică „Apollo 9".

Aici vom vorbi cu deosebire de un om care se ocupă de tehnică superfină și care, pînă în prezent, a bătut toate recordurile în acest domeniu. Este vorba de Nikolai Siadristii, inginer la Institutul ucrainean pentru obiecte superdure, maestru emerit al artei din R.S.S. Ucraina.

Acest om deosebit, despre care lumea a aflat de abia la Expoziția mondială EXPO '67 din Montreal, nu socotește că realizările lui sînt atît de extraordinare. Modest, lui nu i se pare atît de deosebit faptul că a reușit să potcovească, cu potcoave de aur, un purice. Lumea rămăsese totuși uluită în fața unui electromotor pe care Siadristii l-a realizat la dimensiunile unui fir de praf ! Dar, cînd în această realizare el a fost întrecut de inginerul american Mac Lelan, Siadristii s-a apucat să construiască un electromotor și mai mic. Lucrul i-a reușit cu o uimitoare precizie, și nouă electromotor avea în final o dimensiune de 16 ori mai mică decît a unui bob de mac ! Expus în cadrul EXPO '67 acest electromotor a stîrnit o senzație fără precedent. El a fost privit, se înțelege, numai prin microscop. În decurs de trei zile, microelectromotorul suportă 40.000 de porniri. Un vîrf de chibrit este de 800 de ori mai mare ca acest electromotor-minune. El are, bineînțeles, tot ceea ce au și „frații" săi normali. Adică, un rotor, stator, bobine și încă 11 piese, incluse toate în 0,5 milimetri cubi. Nikolai S. Siadristii este de profesie agronom, deși la institut el se ocupă cu totul de alte probleme. Student fiind, cu 17 ani în urmă, el se interesează de realizarea unui microminiaturist armean. Este vorba de Eduard Kazarian, care pictase pe un fir de păr o luptă. Din momentul acela începe Siadristii munca sa „titanică" cu lumea microscopică, muncă asiduă și fascinantă care avea să-l aducă la Montreal în 1967

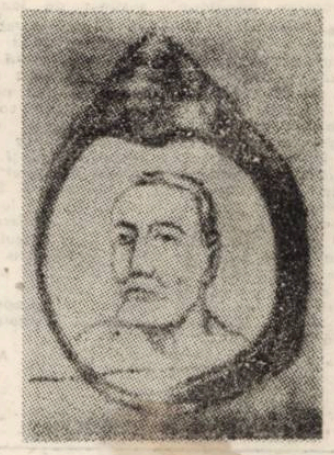

Portretul lui Hemingway, în acvarelă, executat pe un sîmbure de păr sălbatic.

El a realizat cea mai minusculă carte din lume, a sculptat portretul balerinei Maia Plisețkaia pe un ciob de sîmbure de vișină; pe sîmburi de măr și de păr a pictat, în acuarelă, portretele lui Maiakovski, Ernest Hemingway, Michelangelo, a altor oameni celebri. Și mai mult: pe un fir de nisip, Siadristii a sculptat cu mare precizie chipul lui Lenin. Virtuozitatea maximă a atins-o Siadristii cu un bob de mac: l-a tăiat în două, într-o parte a pus o sticlă albă cu portretul compozitorului V. V. Andreev, iar în cealaltă o balalaică făcută din lemn. Instrumentul era compus din 40 de piese, cu strune de 40 de ori mai subțiri ca firul de păr și de cîteva ori mai subțiri ca firul de păianjen. Și totuși, dintre neumăratele obiecte create de Siadristii, cel mai mic, și totodată cel mai mic obiect din lume, este „lacătul lui Siadristii". Acest lacăt, cu diametrul său, nu întrece lățimea unui fir de păr. Înălțimea lacătului este de 27 microni. Adică de cinci ori mai mică decît grosimea scoarței cerebrale, iar față de acest lacăt, bobul de mac pare un gigant. El este de cincizeci de mii de ori mai mic ! Din o jumătate de gram de aur s-ar putea realiza, astfel, un milion de lacăte !

(Va urma)

După „POLITIKA"

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 14 noiembrie 1975 ● Nr. 46 (403) 8 pagini 1 leu

O LUME A SATULUI

Silvia Belmega Ghenciu deschide, în săptămîna culturală lugojeană, o expoziție de sculptură, lucrări miniaturale în lut ars, scene rustice, simboluri ale vieții sătești, o lume a satului, a dinamicii sale, întruchipată în figuri hieratice, în portrete, în scene patetice sau pline de mișcare.

Sculptorița alege momentele-cheie ale existenței diurne, cărora le conferă un zbor simbolic : alegoria dansului, alegoria maternității, alegoria tinereții... Ceea ce cucerește în aceste miniaturi este grația mișcării, minuția desenului în lut, volumele robuste, cu ceva frust și puternic într-însele.

Silvia Belmega Ghenciu surprinde poematicul existenței, un aer de poveste, de pitoresc elevat, în care gesturile par încremenite într-o legendă austeră, în care viața a știut să se imprime cu tărie și naturalețe. Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrări ale artistei.

ION ARIEȘANU

Maternitate

Conștiința planetară

Înțelegerea dată astăzi lumii, ca „sat planetar", legat printr-un infinit sistem de pîrghii între părțile sale, ca umanitate în mișcare, ca ansamblu de structuri independente aflate într-o permanentă interdependență, înțelegerea cauzelor și a evoluției realităților contemporane ale acestui ansamblu a fost determinată de suma mutațiilor petrecute în gîndirea politică a lumii, elemnete ale conștiinței întregii omeniri despre sine și pentru sine. Implicit au apărut o seamă de organisme și instituții cu caracter internațional care să faciliteze adîncirea relațiilor dintre state, pentru ca deceniul opt al secolului să înscrie sub dezideratul „pentru o lume mai dreaptă și mai bună", elaborarea ideilor majore ale „edificării unei noi ordini economice mondiale", ale „dezvoltării, dezarmării, decolonizării, și democratizării" lumii, idei ce constituie coordonatele definitorii ale conștiinței planetare a umanității de astăzi, idei la care gîndirea politică românească și-a adus o prețioasă contribuție.

Intuind cu luciditate mișcarea unui întreg ansamblu economico-politic și social, condusă de un înalt spirit umanist, gîndirea politică românească și-a făcut cunoscută linia sa cu consecvență, atît în cadrul întrunirilor internaționale care au marcat viața ultimului deceniu, cît și prin contactul direct cu celelalte popoare ale lumii în spiritul păcii, echității și egalității internaționale. Un moment important în definirea a ceea ce numim astăzi „conștiința planetară" îl constituie contribuția adusă de România, în cadrul actualei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U., prin punctul inițiat de ea privind creșterea rolului Națiunilor Unite, dată publicității ca document oficial al O.N.U. sub titlul „Poziția României cu privire la îmbunătățirea și democratizarea activității Organizației Națiunilor Unite, la întărirea rolului său în realizarea colaborării între toate statele, fără deosebire de orînduire socială, a unei lumi mai bune și mai drepte, a unei păci trainice". Documentul, care aduce propuneri privitoare la întărirea organismului Națiunilor Unite, subliniind necesitatea unei participări active și egale din partea tuturor statelor, a elaborării unui cod universal în relațiile internaționale, document care evidențiază, între altele, modalitățile de democratizare a O.N.U., de universalizare a ei, se înscrie între cele mai de seamă contribuții aduse de România în găsirea căilor practice prin care lumea contemporană să se elibereze de înțelegerea unilaterală a condiției sale planetare. Existența unui forum internațional, în care sînt reprezentate majoritatea statelor lumii, întărirea rolului său, democratizarea și universalizarea sa, constituie chezășii ale evoluției lumii spre pace, destindere și cooperare, ca unic mijloc de edificare a unei lumi mai drepte și mai bune. Prin documentul aflat acum în dezbatere la O.N.U., România a făcut, din nou, dovada înțeleptei sale politici externe, înscriindu-și cu cinste gîndirea sa politică între cele mai dinamice din lume.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu Mihai Ziman - directorul Muzeului Banatului

– În expunerea prezentată de secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Plenara din 3–5 noiembrie 1971, se arăta că în țara noastră, la acea dată erau 293 de muzee, cifră care, fiind comparată cu numărul de 83 de muzee existente în România anului 1938, dovedește că mai bine de 200 de muzee au fost create după anul 1944, în cadrul vastului program de dezvoltare a culturii socialiste din patria noastră. În privința muzeului din Timișoara – instituție a cărei arie de activitate cuprinde întreg Banatul, putem considera, pe bună dreptate, că, deși și-a aniversat centenarul, acest așezămînt cultural este de fapt o realizare a regimului puterii populare.

– Într-adevăr, în perioada aceasta, pe lîngă asigurarea unei permanente baze materiale, Muzeului Banatului i s-au dat în folosință spații noi, adecvate, pentru expoziții și depozitare – condiție esențială pentru dezvoltarea activității unei instituții muzeale, care are menirea să-și sporească, fără întrerupere, patrimoniul și să-și prezinte valorile culturale în expoziții organizate în conformitate cu criteriile muzeologiei moderne. Castelul Huniade, clădire în care s-a mutat muzeul în anul 1947 – cu toate că are un imens spațiu arhitectonic – a devenit cu timpul neîncăpător pentru patrimoniul muzeal în continuă îmbogățire. Însă în ultimul deceniu, instituția noastră a mai primit un local pentru secția de artă (pe b-dul Victoriei nr. 47), apoi în urma restaurărilor Bastionului cetății, aici, muzeului i s-au dat în folosință spații noi pentru expoziția permanentă de artă populară și pentru expoziția tehnicii ; în sfîrșit, la Pădurea Verde, muzeului i s-a destinat un loc pentru întemeierea secției etnografice în aer liber ; iar aici, în centrul orașului, monumentul istoric, Biserica Mizericordienilor, a fost restaurat și amenajat în scopul adăpostirii unor expoziții muzeale.

– Este impresionantă chiar doar simpla enumerare a componentelor acestei largi rețele muzeistice în care mai intră și unele puncte muzeistice, din județ, tutelate științific de Muzeul Banatului. Cred că primul lucru, care se cere îndeplinit pentru atragerea unui public cît mai numeros la muzeu, este schimbarea a însăși opticii acestuia, privind caracterul instituției muzeale, în sensul de a nu vedea acest așezămînt cultural din perspectiva unei viziuni statice, adică instituția muzeală = cu loc de depozitare și expunere „pasivă" a patrimoniului.

– Specificul deosebit de complex al instituției muzeale reiese și dintr-o sintetică definiție care i s-a dat acesteia la Consiliul Internațional al Muzeelor I.C.O.M., fiind formulată astfel : „Muzeul este o instituție în serviciul societății, care achiziționează, conservă, comunică și îndeosebi expune, în vederea educării și delectării, mărturiile materiale ale evoluției naturii și omului".

– Malraux spunea că muzeul este una dintre instituțiile „ce ne dă cea mai înaltă idee despre om". Iar N. Iorga în conferința „Ce este un muzeu de artă" afirma că : „puterile din noi nu se pot crea decît prin contactul adevărat cu puterea care trăiește în operele venerabile ale înaintașilor noștri". Ce mijloace și forme de manifestare muzeală folosește instituția dumneavoastră pentru a deveni o autoritate științifică și cultural-educativă în Banat – și nu numai aici – pusă cu întregul său potențial „în serviciul societății" ?

– Însuși specificul complex al muzeului ne obligă să avem activități în concordanță cu caracterul unei atare instituții, să îndeplinim sarcini mereu sporite, corelate cu cerințele spirituale crescînde ale oamenilor muncii. Integrîndu-ne în vastul program educațional, condus de partidul nostru, lărgim și perfecționăm funcția cultural-educativă a muzeului, prin folosirea unei game variate de manifestări muzeale. Chiar expoziției muzeale de bază, care

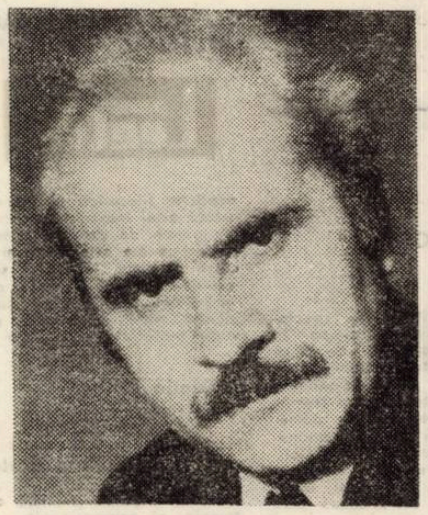

înainte avea, prin excelență, o existență pasivă, îi conferim un accentuat dinamism, prin organizarea unor forme educaționale atrăgătoare și cu un bogat conținut științific. Bunăoară, la secția de istorie contemporană se fac, cu regularitate, primiri festive în rîndurile organizației de pionieri și a organizației U.T.C. O asemenea modalitate de înrîurire patriotică asupra tineretului are avantajul că solicită trăirile afective și în felul acesta, inclusiv documentele istorice își au o mai puternică rezonanță în conștiința fragedei generații. De asemenea, o relevantă încărcătură emoțională îl are momentul înmînării festive a carnetului de partid, împrejurare în care noii comuniști reușesc să cunoască, prezentate sugestiv, convingător, în expoziție, cele mai semnificative aspecte din lupta P.C.R. și a poporului nostru. Forma aceasta de manifestare muzeală ne permite să fim prezenți și în alte locuri și lăcașuri a căror memorie este legată de viața și lupta unor militanți remarcabili din rîndul clasei muncitoare. Așa sînt, de pildă, întîlnirile cu publicul, organizate la Casa Sindicatelor, monumentul ostașului român etc.

– Știu că s-ar mai putea adăuga multe date pentru a se contura o imagine întregită a relației dintre secția de istorie contemporană și public. Aș vrea, însă, să pot consemna cîte ceva și din activitatea de acest gen a celorlalte trei secții : artă, etnografie și științele naturii.

– Educația estetică este o componentă de bază a sistemului cultural-educațional socialist – și, prin urmare, muzeul urmărește ca aceasta să se realizeze îndeosebi la secțiile de artă și etnografie. Apreciate, gustate și din ce în ce tot mai cunoscute în rîndurile publicului sînt manifestările culturale organizate la cele două secții amintite. Considerăm, de exemplu, ca fiind o acțiune izbutită organizarea serilor muzeale de la secția de artă, în colaborare cu Filarmonica de Stat „Banatul". Menționăm în acest sens „Programul stagiunii camerale", sub genericul „Arta Barocului" – acțiune planificată pe o durată de patru ani. Deosebit de instructive și atrăgătoare sînt întîlnirile publicului iubitor de artă populară cu categorii variate ale creației populare autentice contemporane, cum sînt, de exemplu, lucrările de pictură naivă ale lui Gh. Muntean, prezentate la secția de etnografie, sau piesele executate în maniera „Ikebana", ale Victoriei Radu, care urmează să fie valorificate curînd într-o expoziție ce va fi organizată tot la secția de etnografie. Cu prilejul vernisajelor expozițiilor temporare de la secția de etnografie, sînt vizionate filme etnografice, realizate de Cercul de folclor al Universității din Timișoara, ori de Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Timiș.

AUREL TURCUȘ

(Continuare în pag. 7)

Cronica literară

1. Cartea de debut al lui Florin Bănescu, *Să arunci cu pietre în soare*, premiată de Editura Eminescu, era însoțită de cîteva prezentări (membri juriului justificau alegerea) dintre care citabilă (și aici) este a lui N. Manolescu : „Frumoase pagini de visare cu ochii deschiși, de fantastic grațios. În fond e vorba de o proză delicat simbolică, ușor exotică și pitorească". „Pitorescul" era extras dintr-o zonă a Banatului montan, în care naratorul, unul și același în toate povestirile, descoperea legendele locurilor precum și numele și geografia lor. Aproape o explorare, bineînțeles nesistematică, operată în virtutea întîmplătoarelor (ori neîntîmplătoarele) amintiri, aceste pagini despre gugulani lăsau impresia ca viitoarele cărți ale lui Florin Bănescu se vor hrăni copios din realitățile unei lumi neatinse (puține excepții) de interesul scriitoricesc. În *Anotimp al ninsorilor albastre* Florin Bănescu preferă să-și rețină eroul (același : Afilon Jurchescu) în-

Florin Bănescu :

ANOTIMP AL NINSORILOR ALBASTRE

(Ed. Eminescu, 1975)

tr-o istorie mai apropiată nouă ; desigur că naratorul (doctorul Afilon) își va aminti, și aici, întîmplări din miraculoasa lume a satelor de pe valea Timișului. Paginile cele mai dense ale cărții, pagini ce poartă, într-adevăr, o emblemă aparte sînt acestea. În această lume, prozatorul se simte în largul său. Cine știe din ce superstiții o abandonează (în prima carte îi acorda un loc mai întins) tocmai cînd ea începea să capete, într-adevăr, un contur.

Desigur, și în această carte, Florin Bănescu știe să povestească frumos, cursiv, fără eroare. El e un caligraf ce nu riscă nimic prin vreo abatere, cît de sfioasă, de la normele povestirii cuviooase. Călătoriile eroului prin lumi exotice nu întrerup monotonia narațiunii, așezată bine într-o albie ce asigură liniștea curgerii. Nimic senzațional, deci, în călătoriile doctorului (de vas) pe mări îndepărtate și în escalele prin orașele cu nume muzicale. Nici măcar un emul al lui Radu Tudoran nu putem descoperi în această „povestire" ; Florin Bănescu, prozator mereu corect, prea corect pentru a așeza, între paginile „visătoriei" melancoliile plecărilor, ale călătoriei, ș.a.m.d., pentru a insista asupra „ardorii viselor din copilărie", justifică excursiile prin rememorările doctorului, erou principal. Deci, într-un moment al vieții sale, doctorul își amintește ...

2. În *Anotimp al ninsorilor albastre*, roman frumos scris, fără excese sau erori stilistice, fără subtilități compoziționale deosebite, Florin Bănescu, *scriitor* desigur, repetă, din comoditate, grabă, cochetărie cu „publicul", o seamă de șabloane ce paralizează, în proza de azi, drumul unor reale vocații către împlinire. Primul dintre șabloane ar fi acela al super-personajului teribil în dragoste, grozav la locul de producție, trecut printr-o seamă de întîmplări ce nu numai îl călesc, dar îl învață o sumă de lucruri folositoare cînd trebuie (jiu jitsu de pildă). Ca atare, prozatorul se simte obligat să expedieze în puține pagini cîteva romane, unul de producție, altul de dragoste, altul de vitejie și un altul de amintiri din copilărie. Tot prin proza actuală (acesta ar fi al doilea șablon) au început să circule o seamă de poezele de dragoste, cu părinți ce nu înțeleg (ori își înțeleg cu strîngere de inimă) aventurile prematrimoniale ale copiilor, în fond și ei oameni de treabă, bine intenționați și mai întotdeauna aflați pe drumul bun (urmează căsătoria).

Florin Bănescu are suficient tact pentru a pune, oarecum, o seamă dintre aceste fantome ale neoidilismului între paranteze, și, poate, și inteligența de a indica rostul acestor paranteze Finețea notațiilor, uneori, alteori acuratețea stilistică îl îndepărtează pe autor de perimetrul fenomenului kitsch (despre al cărui pericol niciodată nu vom vorbi prea puțin), dar lasă regretul, indiscutabil, că latențele unei experiențe de viață și scriitoricești nu au fost, aici, valorificate.

Florin Bănescu a apărut odată cu o seamă de prozatori, ce, aducînd în literatură experiența unei *profesiuni*, au demonstrat că *documentele* de viață pot reprezenta nucleul unei construcții artistice valide.

Desigur valide : din păcate, promovații acestei literaturi au trecut grabnic în tabăra „literaților". Superstiția „literaturii" a prozei canonizate. în care toate momentele narațiunii ilustrează capacitatea autorului de a fi alături de „profesioniști", adică de aceia care, producînd anual cîte un volum, lansează „modelele" iubirilor, neiubirilor contemporane. Deci *literaturita* ar putea fi una din bolile (profesionale) ale prozei generației 70. Florin Bănescu, prozator realmente înzestrat nu scapă de ea. Speranțele legate de vocația sa nu sînt incomodate de această carte, corectă, plăcută, carte ce plătește poate necesarul tribut unor „șabloane ale generației".

3. Exigențele de mai sus derivă dealtfel din încrederea noastră în viitoarele cărți ale lui Florin Bănescu Iar încrederea și speranțele se adresează nu numai prozatorului numit aici, prozator bine înscris în circuitul editorial, ci și celorlalte talente ale grupului arădean : Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu, Cornel Marandiuc, prozatori interesanți, uniți prin structuri stilistice comune. Profităm deci de această ocazie spre a atrage din nou atenția asupra lui : sîntem convinși că viitoarele lor apariții editoriale vor fi demne de tot interesul.

C. UNGUREANU

Dacă în **Rod** poezia lui Cezar Ivănescu își identifica mai mult un număr restrîns de sentimente, investindu-le cu privilegiul unei rostiri aparte, în **Rod III** își construiește, cu extremă discreție, armătura simbolică, din risipiri folclorice și livrești întoarse obsesiv către aceleași teme fundamentale : iubirea și extincția, concepte antitetice și ipostaze exclusive ale existenței, reținute deopotrivă și comunicînd în metafora care dă titlul ambelor volume.

Diferența sesizabilă în poezia lui Cezar Ivănescu, de la primul la al doilea volum, ține de rosturile atribuite cîntecului : de celebrare a sentimentului (a vieții : poetul e o natură vitală) și de inițiere în ordinea existenței. În **Rod**, poezia putea fi, cum

Cezar Ivănescu :

ROD III

(Ed. Cartea Românească, 1975)

s-a spus, „sunet originar", pură reverberație a sufletului — de unde s-a dedus, supralicitîndu-se oarecum, structura bacoviană a poetului. Cezar Ivănescu participă, în realitate, doar la formula generală a bacovianismului (univers obsesiv, monotonie a cîntecului), pe care o deturnează spre pămînturi mai ferme. Autorul **Rod**-ului nu este, în nici un caz, un retractil. Ci un extravertit care își clamează, cu egală fervoare, gîndul, cum îi place să spună într-o poemă **(Dedicație)**, „de-a fi, și a fi / nelimitat ca-ntr-un timp de copii" și sentimentul acut al existenței însoțit de viziunea (nu teama) maculării și degradării fizice. Păstrîndu-și posibilitatea deschiderii către o alternativă benignă, poezia lui Cezar Ivănescu (din volumul dintîi) recomandă o sensibilitate baudelairiană, manifestată, dacă nu întotdeauna în accente naturaliste, în orice caz în viziuni ale destrămării. O rece retorică a imaginației este anulată, aici, de explozii patetice. Invocație a iubirii și exorcizare a morții, poezia lui Cezar Ivănescu încearcă ceea ce s-ar putea numi o îmblînzire a afectului prin cîntec, un act orfic, prin urmare. **Rod III** accentuează această tentativă prin inițierea unui subtil ceremonial, de expresie muzicală, ca și prin jocul textual al simbolurilor.

O foarte fină afectare a particularităților de expresie ale poeziei populare aflăm, alături de citatul (ori pseudo-citatul) folcloric, într-o poezie de viziune mioritică : **Baladă** : „Cît am stat adînc pe creste / Am văzut că moartea este / Nu ca bezna, ca lumina / Ca o floare, fără veste / Mîncînd din mormînt țărîna / Frate-tu, — cu soarta plină / Ară-mi fața de lumină / Cu plug roș mă deștelină ! / . . . / Mămăle-tătăle ! / Oile-mi furatu / Pe mini m-o legatu ! / Mămăle-tătăle ! / Or venit străinii / Mi-or furat și cînii ! / . . . / Dă-mi oasele să le / Minurile spele / Frățioare — surioare / Soare soare soare / Soare soare soare soare al nostru !" Și, tot aici, iscată din arpegiul de vocabule al unui descîntec (contaminația muzicală a poeziei lui Barbu nu este o aparență), sugestie unei lecturi mitologice : „Și struniți, copii copile / Strînși în jurul marii zile / Prefăcuți ziceau din luth / Ca și cum n-ar fi știut / Că-i de aur tot, sub lut / (Ca pînda balaurului) /Sănătatea aurului / Ei i-o descîntau, să nu zici / Strai regesc că-i faci din muzici ! / Și regina lui, de zîS I-S / Șoapte laptelui în vis . . ."

Alte poeme din ciclul **Agamemnon** ce trebuie amintite sînt **Gîndul, Rimaya, Rod, Turn** și o bucată antologică, **Amintirea paradisului**, reverie melancolizată a poetului rătăcit pe meandrele unui univers imaculat : „Cînd eram mai tînăr și la trup curat / Într-o noapte floarea mea eu te-am visat : / Înfloreai fără păcat într-un pom adevărat / Cînd eram mai tînăr și la trup curat. / / Nu știam că ești femeie — eu bărbat / Lîngă tine cu sfială m-am culcat. / Și dormind eu am visat, tu visînd ai lăcrimat / Cînd eram mai tînăr și la trup curat". Între primele și ultimele poeme din volum, ciclul **Zile** constituie pandantul prozaic, sunetul profan al cîntecului. Modernitatea poeziei este aici mai acuzată, deși seducția ei muzicală pare mai scăzută. Întoarcerea la cîntec se produce în **Baladele lui Kitinam.** Miza este a unei poezii de tandră și tînjitoare muzicalitate — pe care o poemă de spirit epigramatic și manierist **(Epigramă,** p. 80) nu poate decît să o pună, prin contrast, în valoare. Sînt cuprinse, aici, mai ales versuri de o insinuată senzualitate : „Femeie, dulce pămîntuț / M-ai bolnăvit cu hrana ta / Nu știi prea bine să săruți / Nu știi cu mîna mingiia. / / Dar tu, Marie, tu / Mai lină ești ca sufletu / Dar tu, Marie, tu / Mai lină ești ca sufletu / / . . . / / Pe drum te-ai dus nimic grăind / Cu sinii speriați, fierbinți / Și în pădure-ai rupt vrăjind / Trei foi de mătrăgună -n dinți . . ." **(Jeu d'amour).**

Poeme descinte, se pare, cele mai multe, din aria franceză a poeziei, romantice și mai ales medievale. Unei **Aubade** din prima parte a cărții îi corespund, în ultimul ciclu, mai multe **Jeu d'amour, Moartea baladinului Kitinam, Adio Baaadului** etc., cu inflexiuni ale modelelor trubadurești.

În rîndurile generației sale, Cezar Ivănescu oferă un exemplu remarcabil de discreție a efortului liric, nu mai puțin de edificare, inteligență, a imaginii sub care își prezintă poezia. Fringerea etapelor de creație pe care titlurile celor două volume, **Rod** și **Rod III** o indică, ne pune în situația de a constata o construcție, dinlăuntru, a operei, în care omisiunea unui fragment este, în sine, revelatoare.

Prin **Rod III,** poezia lui Cezar Ivănescu, de mare efect muzical, își descoperă relieful interior, justificînd vocea „de mare poet" pe care o prezentare a lui Marin Preda nu ezita să o recunoască.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

Ion Ianoși

„SCHIȚĂ PENTRU O ESTETICĂ POSIBILĂ"

(Editura Eminescu, 1975)

Un foarte util studiu este această carte, atît pentru specialist cît și, mai ales, pentru cel care vrea să se introducă în problemele esteticii prin abilitatea definirii noțiunilor de bază și prin coerența înlănțuirii și dezvoltării acestor noțiuni spre concluzii riguroase și clare. După ce optează pentru sinonimia frumosului cu esteticul și a identității de substanță între frumos și artă, valorile estetice sînt arătate ca existente și în domeniile extraestetice cum ar fi natura, munca și relațiile umane. Omul impune frumosul corpului omenesc, interiorității și exteriorizărilor sufletești, industriei de unde controversata relație a contemporaneității artă-industrie, urbanisticii, relațiilor interumane și în sfîrșit naturii pe care omul o socializează prin muncă. De aci, cîteva condiții ale frumosului, dintre care prima ar fi fenomenalitatea, adică aparența, opariția fără de care esența nu există, relația strînsă dintre valoarea artistică și simțuri (văzul, auzul). Este necesar aci să subliniem ideea că receptarea estetică apelează la sensibilitate, o altă condiție a frumosului — și în sfîrșit că, spre deosebire de idealitatea celorlalte valori, frumosul se impune prin directa sau indirecta efectiva sau mimata lui materialitate.

O analiză de adîncime întreprinde Ion Ianoși privind relațiile frumosului cu celelalte valori : adevărul, binele, sacrul, utilul, adică relațiile artă-știință, artă-morală, artă-religie și artă-economie. Spre deosebire de alte valori, frumosul este fenomenul, individualul, ireceptibilul, este totdeauna forma conținutului, ei și unicul semn posibil al sensului ei (pag. 70). Toate celelalte valori sînt cuprinse în frumos, în artă, pe care o hrănesc, căreia îi dau conținutul omenesc necesar. De aci Ion Ianoși poate vorbi despre sincretismul valorii estetice, despre opera de artă ca un „cosmos" integral și integrator, despre similitudinea artei cu viața structurînd asemenea vieții. Artă însemnă o lume, artistul fiind prin urmare un demiurg ea ipso, arta fiind un unicat. Frumosul nu trăiește despărțit de celelalte valori, deși este o valoare autonomă, purificat se volatilizează de unde și conceptul de „impuritate a artei".

Nu putem aborda aci și alte noțiuni dezbătute cum ar fi realismul, cu o triplă înțelegere de curent, de tipologie și de accepțiune filozofică desenînd natura reflectorie artei și nici progresul artei inexistent stricto sensu dată fiind unicitatea operelor. Nu putem de asemeni decît să amintim raporturile materialist-dialectice ale artei, artă și popor, artă și națiune caracterul de clasă al artei, ideologia și psihologia artistului etc., precum și problemele de filozofia artei dezbătute într-un capitol final, unde sînt desprinse trăsăturile unei estetici marxiste, viziune neînchisă, totuși sistematică și totalizatoare circumscrisă în procesele vieții materiale și sociale

ILIE MĂDUȚA

Valentin Șerbu,

„FIGURANȚII. BALTHAZAR" — romane

(Editura Cartea Românească, 1974)

Valentin Șerbu practică o literatură programatică detașată de temele ei convenționale, evitînd marile ei ambiții. Toate cele patru cărți ale lui V. Șerbu sînt rod al atitudinii parodice la adresa literaturii, ca un reflex al mai vastei atitudini privind Universul, văzut ca o permanentă degradare a modelului inițial, ajuns, la V. Șerbu, la un nivel de manifestare minor. Desele referiri, printre altele, la măreția și pildele antichității nu fac decît să sublinieze acest lucru.

Umorul se naște dintr-un dezacord principal între tonul grav, solemn, sobru al discursului și obiectul său derizoriu, meschin, neserios; tonul acesta apare deseori și în „vocea" autorului care mimează a-și lua în serios personajele : mai toate personajele lui Valentin Șerbu suferă de mania discursivității. Eroii lui nu pierd nici cel mai neînsemnat prilej pentru a rosti enorme tirade, pentru a aminti gloria anticilor sau pentru a perora filozofard pe marginea teme or etern umane, puse alături de preocupările proprii lumii din care emană : „—Ehei, hoția ! — exclamă gînditor domnul Gămăleț. Hoția e sublimă atunci cînd e interprinsă în spiritul aventurii. Un spărgător de tezaure bancare, un jefuitor de trenuri este un om deosebit, numai el se poate asemăna astăzi cu ilustrele figuri ale antichității. Un astfel de om trebuie să întrunească în făptura lui frumoase trăsături de caracter. El trebuie să fie un cutezător, o minte ageră, întreprinzătoare, el trebuie să posede nenumărate și aprofundate cunoștințe în domeniul științelor pozitive, al celor umaniste. (...). În ce mă privește, am aspirat întodeauna către un ideal de frumusețe omenească. Omul, domnilor, trebuie să se dezvolte armonios, el trebuie să cultive numeroase aptitudini și nu accept ideea ca un savant ori un filozof să fie incapabil o săvîrșească o spargere. Domnul Buzbuche e o creatură jalnică. Domnia sa nu e reputat nici ca hoț, nici ca istoric. Domnul Buzbuche e o caricatură a omului ideal de care vorbeam". Dacă universul literar al lui V. Șerbu nu are o prea mare varietate, aceasta se datorează și faptului că autorul nici nu și-a propus-o, căutînd în schimb să-l investească cu multiple nivele de semnificație, ceea ce a și reușit. Este o lume alegorică, textul depășindu-și condiția de simplă „descriere". Chiar dacă o anume monotonie a stilului poate șoca pe cel care parcurge toate cărțile lui Valentin Șerbu, nu putem ignora că „alexandrinismul" său și alte semnificații decît numai aceea a cultului excesiv și gratuit pentru formă.

I. PELANOV

Lucian Dumitrescu,

„SĂPTĂMÎNILE MUTE"

(Ed. Militară, 1975)

Cartea este un mozaic de puneri în temă, de pregătiri, dezvoltînd mereu tensiunea momentelor ce premerg declanșarea acțiunii, o „proză de război" captivantă, cu ingeniozități verosimile, în care fina observație psihologică dă o savoare specială fabulației. În locul unor acțiuni stereotipe, lupte, schimburi de focuri — toate cu un searbăd gust de deja știut — cunoscute din atitea și atitea proze cu profil cvasimemorialistic, Lucian Dumitrescu ne oferă o literatură a micilor și importantelor gesturi, a micilor și importantelor mișcări sufletești din clipele lungi de așteptare, cînd ostașul are de ales doar cel mult modalitatea, dar în nici un caz poziția : el este conștient pentru ce se află acolo, nu el a făcut războiul, însă el trebuie să-l termine. Adîncul patriotism, ci sobru și ferm cimentînd atitudini și convingeri, constituind elementul catalizator al fiecărei psihologii puse uneori în fața unei singure alternative : sacrificul conștient.

Volumul de față ni se pare și ușor polemic. Oricum, autorul o evitat descrierile plate, neinteresante, atrăgîndu-ne parcă atenția asupra multelor posibilități pe care le oferă proza de acest tip tematic. Am mai reținut dialogul cu un umor discret și tonic, bunul dozaj al tragismului din unele situații-limită.

L. CERNEȚ

Opinii

O panoramă a disputelor criticii postbelice*)

Şi fără a mai citi subtitlul cărţii („E. Lovinescu şi posteritatea lui critică"), interesul pentru parcurgerea acestei lucrări este autentic ; căci ni se promite o viziune de ansamblu asupra **„confruntării direcţiilor critice, a falselor opoziţii şi antagonismelor reale"** din istoria recentă a criticii noastre, o ambiţioasă naraţiune (pe alocuri aproape romanescă — judecînd după subtitlurile cam eseistice şi „schemele" epice ale confruntărilor întrezărite de autoare (a unor momente asupra cărora încă nu există o lucrare retrospectivă cuprinzătoare. Cartea Ilenei Vrancea are meritul de a suplini parţial absenţa unei astfel de istorii a criticii recente (mai exact perioada 1936—1975) chiar dacă uneori materialul faptic este prea puţin prelucrat, autoarea alegînd calea mai comodă a unei expuneri accentuat descriptiviste din motive de „obiectivitate", ori tratînd materialul adesea prea „epic", supralicitînd anumite confruntări, operînd unele simplificări ce ţin mai mult de coerenţa unei naraţiuni — să recunoaştem, nu odată convingătoare.

Motivul care structurează lucrarea este cel al continuităţii operei critice şi spiritului lovinescian în critica postbelică. Autoarea îşi concepe cartea ca o contribuţie la reactualizarea şi reconsiderarea criticii lovinesciene pe fondul „efortului mai general de readucere în actualitate a direcţiilor democratice şi raţionaliste din istoria vieţii spirituale române", şi, după modelul ansamblului de opere lovinesciene asupra lui Maiorescu, ca etapa finală într-un ciclu personal de lucrări asupra operei maestrului (început în 1963 prin articolul „Preliminării la un studiu despre E. Lovinescu" şi continuat prin **E. Lovinescu, critic literar**, 1965, **E. Lovinescu, artistul**). În viziunea autoarei actualitatea lui Lovinescu, ori mai exact a lovinescianismului, rezidă în faptul că „Lovinescu reprezintă nu o operă critică, ci o **etapă** a criticii, implicată şi interferată în întreaga evoluţie a mişcării de idei a epocii, indisolubil legată de un întreg nod de probleme aflat şi azi în centrul preocupărilor noastre ; de aceea vorbim de capitolul Lovinescu şi de lovinescianism" — capitol ce nu poate fi sărit ori ignorat decît cu mari riscuri, aşa cum s-a întîmplat de mai multe ori în oricum scurta istorie a „posterităţii" lui Lovinescu (şi tonul cărţii devine cu osebire polemic atunci cînd autoarea reaminteşte reacţiile antilovinesciene de ieri sau de azi).

Demonstraţia autoarei vizează astfel două aspecte esenţiale : argumentarea consunanţei criticii lovinesciene cu principiile estetice ale criticii marxiste şi demonstrarea continuităţii lovinescianismului în istoria ulterioară a criticii noastre, pînă la identificarea unor confruntări pe care autoarea le consideră fundamentale şi care au ca unul din termeni — cel pozitiv — critica şi spiritul lovinescian. Pentru aceasta însă autoarea trebuie să forţeze accepţiunea pe care o dă lovinescianismului, scoţînd-o din cadrele esteticii literare : astfel ea vizează nu atît programul său literar şi estetic delimitat, nu un summum de principii de acţiune critică, ci mai cu seamă exemplul unei poziţii etice, estetice şi ideologice intransigente „într-un moment de răscruce pentru evoluţia democratică a societăţii, prin promovarea consecventă a criticii raţionaliste şi disociative în magistratura criticii". Aceasta influenţează şi structura cărţii, autoarea respingînd criteriul „generaţiilor critice" — în fond susţinut de întreaga experienţă a criticii ultimilor cinci decenii şi argumentat convingător chiar de Lovinescu, după modelul lui A. Thibaudet. Soluţia ei este aceea a unor „perioade de confruntare", în realitate o periodizare pe decenii care, cum recunoaşte chiar autoarea este destul de arbitrară de vreme ce fragmentează tocmai acea continuitate de spirit a criticii noastre identificată **ab initio** cu „posteritatea" lui E. Lovinescu. Ileana Vrancea ne oferă astfel succesiunea unor perioade dramatizate de anumite confruntări în critică, de natură mai mult ideologică, decît estetică. Astfel disputele dintre anumite curente literare şi reviste (ca de pildă **Kalende**) îmbracă în viziunea autoarei forme acut ideologice — dar în virtutea unor simplificări excesive se ajunge pînă la identificarea tuturor reacţiilor antilovinesciene cu nişte poziţii antidemocratice, antiraţionaliste şi chiar... fasciste în devenire. De aceea citind convingătoarea critică a autoarei privind inexistenţa unor direcţii antimaioresciene clare în deceniul al treilea, aşa cum credea Lovinescu, ne gîndim că lucrarea ar fi putut beneficia de acelaşi spirit de discernămînt arătat cu această ocazie, autoarea putînd atunci constata că sînt cel puţin la fel de riscante propriile-i încercări de a stabili dispute prea tranşante între lovinescieni şi antilovinescieni.

Feciorașul

Partea cea mai valoroasă a cărţii este aceea în care se încearcă teoretizări şi aplicaţii privind mecanismul difuzării unei opere, a selectării şi reconsiderării ei critice de la o epocă la alta. Se disociază convingător destinul literar şi extraliterar al lui Maiorescu de cel al urmaşului său, definindu-se exact sporul înregistrat sub raportul profesionalismului, a „ştiinţei" criticii de către Lovinescu, cel care a operat în critica sa o binevenită sinteză între maiorescianism şi gherism, impresionism şi scientism. Autoarea sesizează mişcările semnificaţiilor unei opere de complexitatea celei maioresciene, mutaţiile pe care le-a suferit pînă în momentul asimilării ei ca experienţă critică de către Lovinescu. În momentul în care încearcă să contureze etapele ce compun „posteritatea" lui Eugen Lovinescu autoarea forţează însă prea mult semnificaţia confruntărilor generate de opera criticului de la **Sburătorul** grăbindu-se să denumească drept generaţie postlovinesciană tot ceea ce chiar Lovinescu numise „a patra generaţie maioresciană". E vorba aici în primul rînd de criticii apropiaţi de Lovinescu (Ş. Cioculescu, Vl. Streinu, Pompiliu Constantinescu, Perpessicius, Tudor Vianu, cei care inaugurează „critica monografică, istorică, moralistă, dar şi cea impresionistă, anti-dogmatică", a căror importanţă a fost intuită de Lovinescu doar în parte şi nu fără unele amendamente privind bunăoară „travaliul" în transeea amănuntelar şi consideraţilor de ordin bibliografic, istoric, documentar", al lui Şerban Cioculescu, bunăoară. Atît în cazul lor, cît şi a membrilor „cercului de la Sibiu" (în legătură cu care autoarea valorifică documente inedite — scrisori adresate de Lovinescu lui Ion Negoiţescu şi prof. Victor Iancu, criticul elogiind temeritatea şi probitatea intelectuală a ultimului) era mai justificată păstrarea denumirii de generaţie postmaioresciană, avînd în vedere şi contribuţia acestora la formularea unei teorii şi practici moderne a criticii, operă de aceeaşi natură cu aceea a ctitorului criticii române, ales ca model.

Lucrurile se complică şi mai mult în momentul în care autoarea priveşte confruntările din perioada 1944—1947, 1948—1962 şi 1962—1972. Perspectiva posterităţii lovinesciene devine aici mult prea restrictivă — chiar dacă Ileana Vrancea se străduie să demonstreze că lovinescinismul ar fi reprezentat — cel puţin în prima etapă — o parte însemnată din peisajul critic — şi autoarea alunecă aproape fără voie spre o cuprindere panoramică a disputelor din critica vremii. Reţine aici atenţia procesul pe care autoarea îl face erorilor dintr-o anumită epocă, chiar dacă se grăbeşte să disculpe o parte din ele sub motiv că ele ar reprezenta devieri tipice într-o istorie a criticii. Faţă de uşurinţa cu care trece peste exemplificările referitoare la perioada 1948—1962, pe motiv că ele s-ar afla „la îndemîna oricui, nu ar aduce nimic nou, caracterul lor negativ nefiind contestat de nimeni" surprinde oarecum tonul mult mai intransigent, doctoral şi chiar vindicativ adoptat faţă de noua generaţie critică a deceniului şapte, căreia i se recunoaşte doar parţial talentul şi sporul de maturitate, punîndu-se succesul ei — în virtutea unui determinism excesiv — pe seama conjuncturii mult mai favorabile. Ultimul capitol al cărţii oscilează între elogiile adresate supravieţuitorilor din generaţia „postlovinesciană" şi tonul mult mai temperat, adesea iritat, cu care sînt judecate realizările noilor critici, cărora li se pune în seamă o serie întreagă de prejudecăţi cam metaforice („prejudecata ideologiei şi ideologia prejudecăţii", prejudecata antimonografistă etc.).

Calităţile certe ale cărţii, demonstrate nu odată de autoare, sînt astfel primejduite de concluzia pripită privind manifestările critice ale ultimului deceniu, evaluate în chip ciudat sub semnul aceluiaşi eseu al lui Marin Preda, despre „spiritul primar agresiv" — aplicat şi unor atitudini extraliterare, mistificatoare, şi sub cel al unor articole sentenţioase ale lui Cornel Regman, parafrazate aici fără har şi aplicate în bloc criticii tinere. Se trec foarte uşor cu vederea contribuţiile acestora la o teorie modernă a criticii, diversificarea fără precedent a metodologiei şi practicii analizei literare, suficiente argumente pentru a înţelege că noua critică, marxistă înainte de toate, nu aspiră la o întoarcere la lovinescianism, ci, aşa cum cere chiar autoarea acestui studiu, la încorporarea şi depăşirea lovinescianismului, „ca moment de sinteză" : „nu înapoi la Lovinescu,... ci înainte de la Lovinescu va trebui să mergem".

MARCEL POP-CORNIŞ

Ileana Vrancea, Confruntări în critica deceniilor IV—VII (Ed. Cartea Românească, 1975).

Consemnări

PANAIT ISTRATI

ŞI NICU CONSTANTINESCU

Coaforul din Brăila, în casa căruia a locuit Panait Istrati, care a cunoscut pe Mihail Sadoveanu, Demostene Botez, doctorul Mironescu, şi pe alţi scriitori, a fost într-o corespondenţă aproape regulată cu romancierul de vogă mondială, fiul Zoiţei Istrati.

Mai jos sînt reproduse patru scrisori trimise vechiului său prieten, care mai tîrziu i-a făcut multe supărări lui Istrati, dispută în care a intervenit Demostene Botez. Scrisorile datează din epoca anilor 1926-1931, cînd prietenia dintre cei doi tovarăşi de idei nu fusese încercată încă de rapacitatea bărbierului Nicu Constantinescu.

În aceste scurte rînduri, trimise pe vederi din Franţa şi Elveţia, Istrati este preocupat de soarta lui moş Dumitru, de reparaţia casei în care va locui la sosirea sa în Brăila, şi de boala care avea să-l răpună în 1935.

Pictorului Vasile Petrea, şi acesta un socialist, Istrati îi trimite vorbe de încurajare a activităţii sale artistice, în mijlocul unei indiferenţe generale a oficialităţilor timpului.

LUCIAN ENESCU

D-lui
I. N. Constantinescu
coafor
21 Piaţa sf. Arhangheli
Brăila
Roumanie

Dragă Nicule,
Sunt cam bolnav de plămîni, mai ales de-un început de pleurezie şi mă caut în sanatoriul aci-contra. Aş vrea să ştiu cum o duce moş Dumitru şi dacă nu cumva e în nevoe. Te-am întrebat dacă Jordana de la Galaţi a primit cei 2.000 de lei ce i-am trimis în luna august. Nu mi-ai răspuns nici tu, nici ea. Scrie tu lui moşu. Mie nu-mi mai vine nimic din Ţară. Ce ticăloşie !

Al tău Panait Istrati
Clinique Victoria, Montana — Suisse

D-lui
Vasile Petrea
la I. N. Constantinescu
11. str. Goleşti, 11
Brăila
Roumanie
Grenoble, 29/V/1925

Iubite prieten,
Ţi-am rătăcit scrisoarea cu adresa, aşa că te rog să afli prin prezenta că vei primi volumul **Trecut şi Viitor**, fie prin Nicu, fie direct de la „Renaşterea".
Şi îţi urez curaj în lupta pe care îmi scrii că vei întreprinde-o pe curînd, plecînd în străinătate.

Al d-tale cu drag
Panait Istrati

D-lui
I. N. Constantinescu
coafor
Piaţa sf. Arhangheli 23
Brăila
Roumanie
Nisa, 14 ianuarie 1926

Iubite Nicule,
Iată două luni de cînd ţi-am trimis o scrisoare recom, şi două mii de lei pentru ca să cumperi un cojoc lui moş Dumitru — şi n-am primit încă nici un cuvînt de la tine, nici măcar ca să-mi spui că ai primit banii şi ce s-a decis cu mormîntul mamei. Ai primit articolele mele din **Quotidien** ?

Al tău
Panait

D-lui I. Constantinescu
str. Mihai-Bravul 341
Brăila
Roumanie
Camaret-sur-Meh, 30-3-930

Sînt la oceanul Atlantic, extremitatea de vest a Europei. Singur. Bil a rămas la Geneva. Peste 3 zile mă întorc la Geneva.
Ai făcut soba în casa mare ? Pune-o în lucru, dar asigură-te contra păcălelei. Să nu dai peste o namilă bună să ne afume şi pe care s-o dărămăm în plină toamnă. Caută un meşte sigur. N-am mai primit nimic de la tine. De ce nu mi-ai scris la Paris ?

Panait

D-lui
I. Constantinescu
str. Mihai-Bravu 341
Brăila
Roumanie
Menton, 23. 7. 31

Dragii mei,
V-am spus că nu e nimic grav şi deci nu trebuie să vă lamentaţi. Călătoria şi Parisul cu alergătura lui, m-au obosit peste măsură. Medicii însă spun că plămînii mei sunt în stare rea de mai mult de un an. De-asta am slăbit mereu şi am pierdut pofta de mîncare. Acum m-am mai odihnit puţin şi mă simt ceva mai bine.

Al vostru cu frăţie
Panait

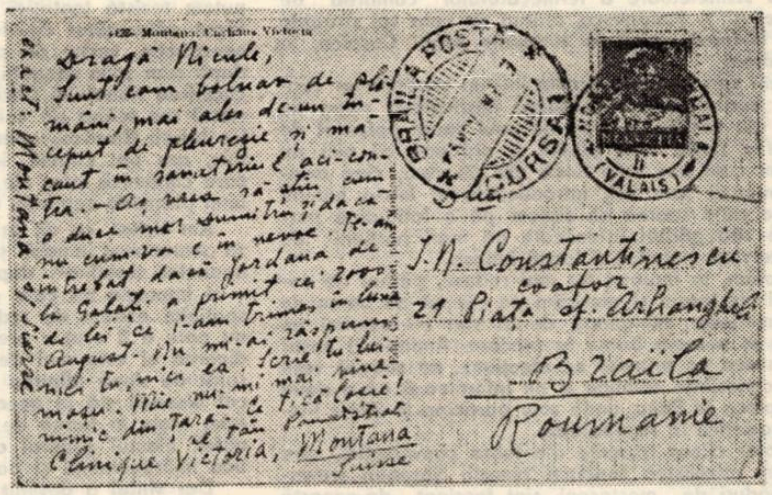

Valentin Tudor

SEMINȚE DE VIAȚĂ

Dacă vreți undeva să mă duceți,
Duceți-mă-n lanul cu floare de soare.
Nu mă vor ști semințele pline
Cit de mult le-am iubit.
Cind toamna cu lumină va trece prin noi,
Va găsi floarea intoarsă spre brazdă
Plingind cu semințe de viață
Veți uita că m-ați dus undeva,
Veți uita că m-ați dus.
Veți uita că-ntre tulpinele florii de soare
A rămas în țărînă
Căutarea celui plecat.

ALBASTRELE PLOI ALE VERII

Timpul tău era aici,
Lingă zilele mele
În care te cuibăreai de frig
La pieptul ierburilor nalte
Florile tale cosite
Împrăștie arome de așteptări
Aici, de unde-ai plecat,
Aici, unde încă exiști
Mereu, tulburătoare,
În spicele ierbii sălbatice
Ca un vas de lut răsturnat
Te revăd acum cind plouă afară din nou
O, ploile noastre,
Albastrele ploi ale verii.

DESEN

Femeie, părul tău
Și crengile de salcie
În răsuflarea brizei de seară
Îmi amintesc un desen de copil
O coamă de cal alergind
Dar iată copilul e mare
Și nu desenează
Un cal tremurind
Coama calului meu
Lungit în galop deasupra pămintului,
În verdele salciei
Oare unde-or fi
Copilul, calul, galopul ?
Numai părul tău,
Numai pletele salciei
Și singurătatea,
Și seara.

DACĂ VENEAI

Dacă veneai atunci cind golul,
Un gol imens în așteptare
A tulburat adincul meu.
Dacă veneai atunci cind totul
Te aștepta să vii, tu, cerbul
Poienilor ce mă-nconjoară.
Dacă veneai atunci cind nimeni
Mai mult în lume nu dorea,
Să umpli golul, așteptarea,
Dacă veneai atunci, acum
Nu te-așteptam cu nerăbdarea
Acestui lung și singur drum.

Octavian Doclin

BUCURĂ-TE

Și-atunci se lăsa pe umerii tăi încă o iarnă
și o zăpadă firească se-așternea în urmă prea rar
cu o inchinare tîrzie eram dator inspre tine
bucură-te tu care ești plină de har

prin tîrguri vechi am plecat să caut mirodenii
luminată dorință în flacăra florii de jar
pentru pleoapele tale voi cumpăra văluri de rouă
bucură-te tu care ești plină de har

iar cind amurguri de taină te vor invinge ca o dorință

vei ști că așteptarea înseamnă răminerea-n dor
că singuri umerii tăi au mai învins încă o iarnă
bucură-te tu care ești plină de har.

GINDURI DE ZĂPADĂ

Impurpurate ginduri de zăpadă
preacurată infloresc veghera ta
lasă umbra visului să cadă
ca un rîu peste dorința mea

și-ntr-un turn de rouă voi inchide
fluturii ce dorm sub pleoapa mea
și-n amurg ii vei chema să zboare
jertfă de seară e chemarea ta.

IN MEMORIAM

Să urci pe Muntele-albastru neprevăzut
și fără platoșă și fără scut
ce alte-daruri mai poți duce cu tine
decit sufletul tău și eclipsa din mine

și ce alte zăpezi mai poți să găsești
in țărina din steaua ce nu o dorești
și-n lacrăma mea ce nu ai dorit-o
rătăcită prin Nord lingă umerii tăi preaiubito.

CA O FRUNZĂ

Ca o frunză de stejar cind în toamnă cade rar
mă învăluie cu taină pleoapa ta doamna mea
iar o pasăre de nea pe o margine de stea
stă și bea
străină bea cu o aripă prin veac iubirea mea

și sămința unui spin naște-n suflete un crin
cum coboară în izvor fluturii cind știu că mor
lăsind semnul vieții lor aripile fără dor
și ușor
sub pleoapa ta mă infior ca bătrina orgă cind invinge-n chor.

Mărturii

DASCĂLII (II)

ION AGIRBICEANU

Susținem că destinul și-l face omul. Că-l putem conduce după cum vrem Că orice ființă omenească, punind mina pe hățuri, își hotărăște singură soarta. Nu cred în zicala : „Că ce ți-e scris în frunte ți-e pus" ! Cred însă că intimplarea are în viață un rol gras. Cel puțin în viața mea și-a virit nasul, cu virf și îndesat.

Dacă părinții mei ar fi avut putința să mă întrețină la liceul din Turda și după cele patru clase ale

cursului inferior, mai ajungeam oare la Cluj, elev al lui Ion Agîrbiceanu ? Dacă perceptorul I. Moldovan din Iara nu i-ar fi sugerat tatii că aș fi bun de agent fiscal, pentru că sint lotru la socoată și am o minte ca briciul „de cură intelighență pe fața lui ca și văcălașul (tencuiala) de pe casă", aș mai fi trecut muntele, în toamna anului 1926, desculț, pînă la Cluj-Napoca, întrebind unde e școala normală de învățători, singura școală pe care o puteam termina fără sprijinul părinților ? Nu. Și în acest caz mai intîlneam pe N. Georgescu Tistu, viitorul conf. univ., ca prof. de l. română ? E mult mai sigur că nu. Și în acest caz n-ar fi avut putința să mă pirască lui Ion Agîrbiceanu că am har.

Distins ca un trubadur, cu o figură de domnișoară și priviri calorice, tînărul prof. de l. română avea o noblețe de astru. Lecțiile lui mă fascinau. De cum l-am văzut, i-am așternut în inimă un pat. Primul trimestru a trecut ca un vis. Mă acomodasem fără rezerve cu colegii și atmosfera de internat, pentru că la Turda am trăit din traista mea. Mai mult răbdam decit mîncam. Aici aveam masa asigurată, căldură, spațiu pentru lecții. Nu-mi mai doream decit sănătate. Iată de ce am plecat în vacanța de iarnă cu inima cit o pită. Două săptămîni am schițat cu bodringile, m-am dat cu sania pe Hodiniș, dar n-am uitat să-mi pregătesc și compunerea pe care ne-a dat-o N. Georgescu Tistu.

După vacanță la prima oră de l. română, tînărul nostru profesor a rămas dezamăgit. Nici un coleg nu și-a făcut tema, o compunere liberă. M-a privit și pe mine cu teamă. A pus mîna pe caietul de dictando, în care transcrisesem o întimplare cu haz de necaz. Povesteam în mod realist cum am călărit un cal mocănesc. După ce a citit povestirea, s-a înseninat și a ieșit, fără să scoată nici un cuvînt, din clasă, după ce m-a măsurat cu ținuta lui heraldică și ochii de o sensibilitate subtilizată într-o cezură de sonată presupusă.

Cum am ajuns în sala profesorilor, cu masa aceea lungă ca o miriște, căptușită cu postav verde ca lunca gornicului din valea caselor, nu mă dumiresc nici azi. În spatele meu era un dulap cit piața Unirii, compartiment în pătrățele ca un caiet de aritmetică. După o ușiță rămasă deschisă am ghicit că e vorba de locul fiecărui profesor pentru caietele de teze.

Dintre profesorii care stăteau la masă, se desprindea, ca un gorun de sămință într-o tăietură, figura unui bărbat cu umerii cit o ușă de biserică, cu profil garibaldian și cu suflet de heruvim altoit în cei doi ani din care curgea bunătatea. Acest prelat al tăcerilor de piatră era Ion Agîrbiceanu. Cind s-a ridicat de pe scaun am crezut că s-a insuflețit Detunata. A pășit spre mine cu ușurința unui atlet și, fără nici un cuvînt, cuprinzindu-mi umerii și privindu-mă drept în ochi mi-a spus :

— „Fătul meu, ai har. M-ai convins. Și pentru ca să-ți dovedesc că vorbesc din toată inima, miine iți voi aduce „Patria" (ziarul la care era director), cu intimplarea ta publicată la pagina literară. A scrie în felul în care scrii, la cincisprezece ani, e un dar, o artă. Și, ca orice artă, pentru a izbindi în ea, trebuie s-o cultivi toată viața. Schița dumitale aduce a limbă savuroasă din Țara Moților, pe care o cunosc și care mi-e dragă. Unele cuvinte folosite aici (și a arătat caietul), sînt dulci ca padinile albăcene, altele aspre ca bedreagurile de bazalt din Detunata. Pe acestea trebuie să le îmblinzești, să le frămînți pînă ajung moi ca mălaiul, altfel mor. Mor de supărare că nu le poate mesteca nimeni. Pentru că, deși vechi, pentru mulți care le citesc sînt noi. Și un cuvînt nou nu este acceptat decît atunci cind lumea socoate că este necesar, ușor de înțeles și plăcut de auzit. Dar despre asta și despre altele vom mai vorbi împreună, că n-au intrat zilele în sac. Acum du-te în clasă. Miine, la ora de dizertație, iți aduc gazeta"...

Din ziua aceea, colegii nu m-au mai scos din „scriitor în sus, scriitor în jos". La început, am cîrnit din nas, dar pînă la urmă m-am obișnuit. Era prea frumoasă perspectiva care mi se prezicea și mie imi era foame de așa ceva.

V. COPILU CHEATRĂ

Televiziune

DUMINICĂ, 16 noiembrie

8,40 Cravatele roșii. 9,35 Doktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,12 Cupletul zilei cu Radu Zaharescu; 13,18 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea; 13,45 Ucenicul vrăjitor văzut de Walt Disney; 13,55 Fotbal : România — Spania (campionatul european). Transmisiune directă de la stadionul „23 August"; 15,54 Umor universal : „Răzbunarea" de Hașek; 16,44 Cu umorul nu-i de glumit; 17,15 Povestea filmului muzical. 17,30 Drumuri în istorie. Transfăgărășanul. 17,50 Gala filmului de animație (VI). 18,40 Omul de lingă tine. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Căsătorie — anul I. Film american. 21,30 În orașul de pe Criș. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 17 noiembrie

16,00 Telecoală. 16,10 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Familia. 19,25 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul toamnei... Buzău 1975. 20,55 Reportaj T. 21,25 Roman-foileton (9). 22,10 24 de ore.

MARȚI, 18 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Montaj literar dedicat patriei socialiste. 10,20 Film : Băiatul care caută fericirea (reluare). 12,10 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Muzică populară. 17,30 Actualitatea cultural-artistică. 17,50 Pentru sănătatea dv. 18,00 Lecții „Tv." pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Bijuterii muzicale. 19,00 Teleglob. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta „T". 20,35 Teatrul liric. In ciclul „Capodopere...", astă-seară Orfeu (emisiunea a II-a). 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 19 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Reportaj „T". 10,35 Teatru scurt. Pentru ca milioanele de candelabre. 11,10 Vetre folclorice (reluare). 11,25 Teleobiectiv. 11,45 Telex. 14,00 Fotbal : U.T.A. — Dinamo București. 15,50 Muzică populară. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,40 Selecțiuni din opereta — O navă în larg. 18,55 Tribuna „Tv.". 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică „Tv". 20,30 Telecinemateca — Zăpada fierbinte. Film sovietic. 22,10 24 de ore.

JOI, 20 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Cabinet juridic. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Enciclopedie pentru tineret. 18,00 Documentar artistic dedicat școlii românești de neurochirurgie și eminentului ei reprezentant prof. dr. C. Arseni. 18,45 Universitatea „Tv.". 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Focuri vii in Vrancea (documentar). 20,20 Concert simfonic al orchestrei radioteleviziunii — In program Johannes Brahms — Concertul nr. 2 pentru pian și orchestră. 21,10 Revista literar-artistică „Tv.". 21,50 Melodii in primă audiție. 22,10 24 de ore.

VINERI, 21 noiembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Univers științific. 20,20 Film artistic — Judo. Film japonez. 21,45 Cadran economic mondial. 22,00 Ritm și melodie. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 22 noiembrie

11,00 O viață pentru o idee : Francisc Rainer (1874-1944). 11,30 Eroi îndrăgiți de copii (reluare). 12,00 Telecinemateca (reluare). 14,15 Telex. 14,20 Recunoștința. Reportaj. 14,35 Handbal magazin. Avancronică in imagini la apropiatul Campionat mondial feminin. 16,10 Virstele peliculei. 17,15 Caleidoscop cultural-artistic. 17,35 Club T... la Brașov. 18,35 Spectacol muzical-literar realizat in colaborare cu Studioul de radio — Iași. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : Mannix. 21,40 24 de ore. Săptămina sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora... 10. Magazin muzical-distractiv.

Televiziune

TEODOR MAZILU

O MÎNIE ZADARNICĂ

Mișu Socec plecă de la Valentina intr-o stare de apatie și nehotărire, așa cum se intimplă cind omul nu e mulțumit nici de binele nici răul din el. Ce-i spusese el despre Ștefan ? Nimic senzațional, lucruri pe care pe semne și Valentina le cunoștea. Și apoi la multe din bairamurile cu care îi împuiase capul tinerei femei luase și el parte, nici el nu era mai bun. Parcă la mare cu Titi Răsărit n-a fost și el ? Ba bine că nu... Îl ruga pe Ștefan să-l ia și pe el de cite ori se ivește o ocazie și el nu se află în cantonament... Nu e corect ce am făcut. De ce să mă amestec eu în viața altora, nu le am și eu pe ale mele ? Acum își dădea seama cit de stupidă era părerea lui, după care o ruptură intre Ștefan și Valentina ar consolida legătura lui cu Marion. În viață nu e ca în sport, unde arbitrul poate să aplice legea compensației, să repare ceea ce a stricat sau să strice ceea ce a făcut bine.

Ura împotriva lui Ștefan, eliberată de calcule meschine și de intrigi, se purificase și devenise mai puternică. Își amintea cu mai multă claritate ca oricind că Ștefan fusese acela care anticipase sfirșitul carierei lui, așa ceva cu greu se poate ierta. Căci pe mine personal mă doare cel mai mult adevărul pe care eu nu-l văd și altul, un străin, vine și mi-l arată — se gindea Mișu Socec cu o suspectă înțelepciune pentru un om încărcat de ură. Knock-out-ul suferit în fața lui Ștefan făcuse vilvă la vremea lui în cercurile sportive ale Bucureștiului. Adversarii lui Mișu Socec se simțeau stimulați de acest accident, în realitate fără nici o semnificație, căci era atit de amețit de băutură încît oricine putea realiza această performanță. Ura lui Mișu Socec împotriva lui Ștefan era de fapt o ură împotriva lui însuși, nu-i plăcuse cum se comportase el în seara accidentului, nu voia să o recunoască deschis și din această lașitate se hrăneau izbucnirile lui de minie.

Scirbit de mediocritatea metodelor folosite, îi venea să abandoneze orice gind de răzbunare, dar își aminti că odată, la bar, somat de o întrebare de a lui, Ștefan îi răspunse că da, dacă taică-su ar afla că nu-și face meseria, l-ar omori. Pe vremea aceea eram mai inteligent, știam să merg la țintă, știam să dau lovituri mortale. Acum m-am prostit, am devenit mai bun... Ar fi o prostie să nu folosesc șansa... În lipsa de risc vedea încă un argument în favoarea lui. Cine poate să-mi reproșeze că i-am deschis ochii bătrînului ? Nimeni, absolut nimeni. Cunoștea oamenii de felul bătrînului bulibașa, se țineau de cuvint... Cum de uitase ce îi spusese Ștefan atunci, și cum de lăsase să treacă timpul fără să facă nimic ? Îl cuprinse o agitație și o nerăbdare bolnăvicioasă, da, nu-și mai poate permite nici o clipă de intîrziere, chiar astă seară o să plece la Sighișoara...

Renunță la orice, dacă e nevoie și la meciul de selecție de la Cluj. O să-i telefoneze antrenorului, tovarășul Albu e foarte înțelegător cu problemele personale ale boxerilor. Și apoi nu e nici o nenorocire dacă lipsește citeva zile din cantonament, mai răsuflă și el puțin. Dintr-odată hotărirea de a pleca la Sighișoara îi aduce și alte avantaje. Cantonamentele în care își petrecuse cei mai frumoși ani ai tinereții ajunseseră să-l obosească, de cite ori putea să scape de ele era fericit. ...Se mănîncă bine — recunoscu Mișu Socec — însă e foarte plicticos. Mereu aceleași și aceleași lucruri, lovituri cu mănușa în sacii de nisip, sărituri cu coarda ca domnișoarele, mereu teama de a nu te îngroșa sau de a slăbi, apoi partidele de remy și filme cu caracter educativ. Ceea ce îi plăcuse și continua să-i placă, era viața în comun. Dormeau în comun, mîncau în comun, se duceau la filme în comun. Cind intimplător mergea singur la un film, sau chiar cu o femeie, cind nu era în grup, nu înțelegea nimic. În ultimul timp, veniseră și alte neplăceri, autoritatea lui scăzuse, antrenorul nu-l mai socotea indispensabil. Noroc că la categoria semigrea nu se găsesc prea ușor elemente de valoare. Totuși, Albu avea o mare plăcere să colinde țara, să depisteze tineri, să-i încerce. Veneau din urmă cei tineri, ambițioși și obraznici, Mișu Socec îi înțelegea, nu le făcea greutăți, așa fusese și el. Ceea ce îl amăra era că trebuia să se gindească mai serios la viitorul lui, peste un an, doi, n-o să mai urce pe ring. Se obișnuise cu gloria, se obișnuise să vadă oamenii agitindu-se în jurul lui, și vechea lui meserie de tapițer, deși bănoasă era prea discretă. Ce ar putea să facă el ? Visul lui ar fi să se facă ospătar, să vadă mereu agitație în jurul lui, să tragă cu urechea la discuțiile clienților, era convins că toți oamenii nu discută decît despre fotbal și box. Pentru a ajunge chelnăr la un restaurant de lux îți trebuie relații și el nu avea. De abea acum, la sfirșitul carierei, devenise și el ceva mai realist și încerca să cîștige bunăvoința unuia sau altuia cu cite o atenție de la campionatele de la Zürich sau Varna, de pe unde se mai ducea. Și această meditație asupra viitorului lui făcuse ca aversiunea împotriva lui Ștefan să devină mai puternică, mai materială. Cum îl jignise Ștefan cind îl întrebase ce dracu o să facă după ce-și pune mănușile în pod. „Îți dau eu o idee foarte bună, fă-te dactilograf — îi propusese Ștefan — Ai fi primul boxeur din lume care ar face această meserie" Să bată el, ditamai namilă, la mașină, să schimbe indigourile, ce ticălos e Ștefan, cum i-a putut trece așa ceva prin cap !

Telefonă antrenorului și tovarășul Albu se arătase suspect de înțelegător... Da, sigur că da, dacă vrea să lipsească, e o problemă urgentă de familie, nu-i nici o problemă... Căci așa se justificase Mișu Socec, un caz urgent în familie. Înțelegea foarte bine de ce era atît de înțelegător antrenorul. Voia să-l încerce pe Szentivani, de cind așteaptă momentul. Nici măcar nu era prea supărat Mișu Socec, îi plăcea și lui de acest băiat descoperit la Tîrgu Mureș, are numai optsprezece ani și e puternic ca un tanc, o să vadă și el ce greu e să fii boxer.

În drum spre gară se opri la frizeria „Lido", trebuia să îndeplinească o promisiune făcută Eugeniei, să-și facă manechiura. „Fă și experiența asta" îl

Miresele

îndemnase ea. Cam exagerează și cucoana asta, se enervă Mișu Socec, obosit de numărul mare de obligații care decurgeau din condiția lui de viitor ginere. Parcă m-ar pregăti să mă facă ambasador. Și apoi el ascultase sfaturile Eugeniei cu un scop anume și acest scop nu se realizase. Credea că progresele lui în materie de vestimentație, limbaj, maniere vor avea o influență asupra sentimentelor lui Marion față de el. Nu, nu se făcuse nici un pas înainte. Degeaba se făcuse el elegant, manierat, Marion rămăsese aceeași. Ba, uneori, în loc să vadă un progres, ea vedea un regres. „De ce te-ai pocit așa, păr grizonat iți trebuia ție ? Și costum la două rînduri ?" Dialogul cu care se termina vizita lui la Marion nu cunoscuse nici o schimbare. „Mă iubești ?" întreba Mișu. „Nu" răspundea Marion. „Mă iei de bărbat ?" întreba Mișu. „Da" răspundea Marion. Nu numai cu Mișu se purta în acest fel. Atitudinile arbitrare, fără nici o legătură cu interesele ei, deveniseră una din distracțiile ei preferate.

Bărbierit, parfumat, cu manechiura făcută, trebuia să asiste la o intîlnire a (...) Crivăț cu numeroșii ei cititori. Festivitatea avea loc la librăria Eminescu, vis-a-vis de „Lido", foarte aproape de locul unde se afla el. Gindul că o va vedea pe mama lui Marion făcu să i se pară distanța urioșe, nu n-avea puterea să meargă pînă acolo.

Odată instalat într-un compartiment al acceleratului de Sighișoara, nu mai înțelegea rostul călătoriei, ideea răzbunării devenise iarăși confuză, se destrăma și se stingea. Ce are el de împărțit cu Ștefan la urma urmei ? De fapt, atunci la petrecerea aceea, cind Ștefan îl lovise, avusese dreptate. Se îmbătase rău de tot, îi luase Dumnezeu mințile, și se apucase să toarne vin în capul unei studente de la spaniolă. Unii se uitaseră indiferenți, alții, cei mai mulți, făceau haz. Numai Ștefan se înfuriase și se repezise asupra lui. Și apoi povestea cu Marion, dacă o privești cu atenție și fără furie, vezi că se prezintă altfel. Dacă e îndrăgostit de Valentina, de ce să facă dragoste cu altă femeie ? S-ar putea ca în gestul lui să fie și o apreciere la adresa mea — își spuse Mișu Socec, ce e drept, fără prea mare convingere. Și el procedează la fel, de cind s-a îndrăgostit de Marion, nu face dragoste nici cu ea nici cu altă femeie. Dar Marion de ce l-a chemat noaptea ? Nu știa că asta e o lovitură pentru el, viitorul ei soț ?

La prima stație coborî agitat, speriat, cu aerul dezorientat al călătorului care greșise trenul. Se refugie în restaurantul gării, hotărît să stea cit mai mult timp aici, mai bine să stea aici și să bea decît să fie în drum spre Sighișoara. Ospătarul îi aduse o sticlă de vin, Mișu Socec începu să bea în liniște, căutind consimțămintul și complicitatea tuturor. Praf și pulbere se alesese din planurile lui de răzbunare și asta îl făcea să fie vesel și comunicativ.

— Să trăiască toată lumea, îi spuse el ospătarului cind acesta îi aduse a doua sticlă de vin.

Ospătarul era un mare amator de sport și mai ales de box, și asta îi făcu plăcere lui Mișu Socec. Și mai avea o calitate ospătarul, care făcea din el nu numai un individ plăcut, ci și misterios, îi cunoștea numai meciurile cîștigate, de cele pierdute, diavolul de el, nu-și amintea nimic.

— Atunci cu Pintea, la Galați, ce partidă a fost. Aveți cea mai mare calitate la un boxer, gindiți cind loviți.

Cum să nu te bucure un asemenea compliment.

— Da, așa e. Lovesc și gindesc... Știți ce caut eu ?

Ospătarul știa foarte bine.

— Cum să nu știu, tovarășe Socec, dumneavoastră căutați ficatul...

— Exact. Se vede că ești un cunoscător.

Costumul elegant îl enerva, îl stringea, se simțea din ce în ce mai prost în el, nu putea să mai răsufle, să facă un gest mai exuberant. De cite ori ridica mîna să salute pe cineva, la fiecare mișcare, costumul îl trăgea înapoi. Scoase actele și banii din buzunarele hainei, îl chemă pe ospătar și îi spuse ca și cum i-ar fi dat o comandă urgentă.

— Ia haina asta. Ți-o fac cadou.

Ospătarul nu prea înțelegea ce vroia clientul, era desigur o personalitate, însă gestul nu i se părea normal.

— Ia-o te rog, mă sugrum în ea, mă înăbuș.

Înduioșat, ospătarul plecă cu haina pe umăr.

Cravata îl stringea de asemenea, o scoase de la git și o puse pe masa de alături, s-o ia cine vrea. Așa, numai în cămașe, fără cravată, fără haină, se simțea mult mai bine. Avea impresia că o jignise pe Eugenia și asta îi făcea plăcere. Bea în liniște și se gindea la viața lui. Îi dădea dreptate acum lui Ștefan care îi spusese cindva : „mai, Mișule, de ce nu-ți vezi tu de treburile tale, de ce nu te intilnești tu cu oamenii tăi". Atunci socotise disprețuitoare aceste cuvinte, o lună de zile nici nu-l salutase, uite însă că a avut dreptate Ștefan. De ce se încăpățînează el s-o ia de nevastă pe Marion care consideră asta cea mai mare nenorocire a vieții ei. De ce să fie el o nenorocire în viața lui Marion, cind ar putea găsi o femeie mai incultă care să-l iubească sincer. Sint destule femei care îl simpatizează, de cind cu Marion, nu le-a mai dat nici o atenție. Pentru Marion, poate într-o mai mică măsură, și pentru maică-sa, poate în mai mare măsură, fusese un motiv de distracție. Cuvinte de felul „auzi ce a mai spus Mișu", „auzi ce a mai făcut Mișu" ajunseseră și la urechile lui.

Da, da, se îmbărbătă Mișu Socec, sint numeroase femei care mă simpatizează. Uite, chiar Ribentropp. Ea e tînără și frumoasă, cine o fi botezat-o așa de urit ? Asta, după cum știe el, nu e nume de femeie, ci de criminal de război. Probabil, ce probabil, sigur, tot Eugenia... Ce drăguță era cu mine Ribbi, și ce clipe minunate am petrecut noi în cămăruța ei cind nici Marion nici Eugenia nu erau acasă. Își amintea acum cu cită atenție îl asculta ea, nu-l contrazicea niciodată, cum se minuna ea de mușchi și de pumnii lui. Diavolița de Marion a fost cea care simțise ceva, căci într-o zi îi spusese : „de ce nu te căsătorești tu cu Ribentropp, ați fi o pereche potrivită". Pe atunci, prostul de el, se simțise jignit. De ce să cauți iubirea acolo unde nu e și să o refuzi tocmai pe cea care există ? O va iubi pe Ribbi, va merge cu ea la cinema, și, din pricina oboselii, proiectele lui de paradis se opriră aici.

— Acceleratul de București vine peste zece minute, exact după orar — se umflă în pene ospătarul, ca și cum mersul regulat al trenurilor ar fi fost meritul lui personal.

La despărțire, după ce se îmbrățișaseră ca doi vechi prieteni, ospătarul, care era la curent numai cu victoriile lui Mișu Socec, îi aduse, tocmai el, o veste tristă.

— Am citit în „Sportul" că vă retrageți... Dați o dezmințire !

...Cine știe ce ziarist o fi inventat asta — se gindea Mișu Socec în trenul care îl ducea spre București. Și chiar dacă m-aș retrage, ce nenorocire ar fi, poate ar fi ceva firesc. Toți trebuie să ne retragem odată și odată, dacă te cramponezi, lovești în celălalt, mai tînăr, și asta nu e corect.

Și totuși cind ajunse în Gara de Nord, îi păru rău că, din cauza acestei călătorii fără noimă, o să boxeze, la Cluj, în locul lui, tînărul Szentivani.

Remember

Lirică de seară

Plecăm din București intr-o mirifică zi de toamnă. E o lumină moale, de borangic, copacii au căzut in nostalgiile echinoxului și-mi spun că tocmai acum e vremea plimbărilor de neuitat, prin parcurile orașului meu sau prin pădurile Carpaților.

Mi se intimplă, așadar, din nou să-ncep o călătorie sub semnul unui amestec ciudat de jubilări și regrete, însă această stare de suflet se risipește curind in verva scinteietoare a fermecătorului camarad de drumeție, Al. I. Ștefănescu, alături de care voi străbate mii de kilometri, pînă la țărmurile Mării Caspice, în Azerbaidjan.

Sintem spre amiază, urcăm intr-un cvadrimotor confortabil, curind sintem deasupra nesfirșitelor stepe de zăpadă ale norilor, în erupțiile unui soare potențat de imaculările peste care plutim și aproape că nici nu observăm cum trec cele două ore de zbor, cind avionul plonjează spre sol, introducindu-ne intr-o lumină rece. Ne dăm seama că sintem pe o latitudine nordică, se văd păduri intunecate ori mari porțiuni de stepă, cu riuri metalice și lacuri intinse.

Survolăm, la înălțimi tot mai reduse, păduri de conifere și mesteceni și aterizăm pe cimpul de beton de la Șeremetievo, intimpinați de-un vint cu asprimi pe care nu le puteam bănui la plecare. Amfitrionii noștri din Moscova ne primesc cu afecțiune, ne solicită vești despre cunoștințe comune și ne informează că a doua zi vom pleca la Baku, unde vom participa la Zilele literaturii sovietice in Azerbaidjan.

Îmi ofer citeva absențe din febra conversației, spre a urmări priveliștea toamnei rusești. Șoseaua traversează păduri de mesteceni, sint fascinat de-această fugă a siluetelor albe, de fumegarea galbenă a frunzișului tremurător. Uneori, mestecenii înaintează în singurătate, cu pas ușor, prin luminișuri cu ierburi devastate de anotimp și-mi spun că este firesc ca literatura și arta rusească să fie atit de populată cu aceste umbre visătoare, atit de specifice peisajului prin care trecem.

Revedem mari bulevarde moscovite, piețe și edificii știute din alte călătorii, riul Moscova ne arată lungi cheiuri aglomerate de traficul acestei ore ce prevestește amurgul. Ne instalăm în hotelul „Rossia", cel mai modern din cele existente aici și cel mai încăpător, avind peste 3.200 de camere, mai multe restaurante și utilat, desigur, cu tot necesarul unui ridicat confort.

Între timp s-a înserat, afară bate un vint tăios și ne vedem refugiați intr-un elegant restaurant, din care putem observa în tihnă, prin peretele de sticlă dinspre Piața Roșie, zidurile Kremlinului, în jetul reflectoarelor instalate anume spre a sublinia lirica de seară a centrului moscovit. Iar alături, biserica Vasili Blajenii, unul din cele mai insolite monumente ale artei ruse. Nu putem rezista tentației de-a face o plimbare, cu tot frigul pătrunzător de-afară, pentru a revedea ciudata construcție, veche de peste patru secole, expresie — după cum spun exegeții — a bucuriei pe care a adus-o cucerirea hanatului Cazan (în 1552), cucerire prin care statul rus scăpa de continua amenințare a năvălitorilor tătari. Biserica, operă a arhitecților Barma și Postnic, are opt capele, inchinate cu tot atitea cupole, care comunică între ele și sint așezate simetric în jurul unei piramide centrale, înaltă de 47 m.

Am vizitat, cu alt prilej, acest lăcaș — care sfidează „caracterul imuabil și sacrosanct al dogmelor și canoanelor stabilite", după expresia Tatianei Nicolescu, — și impresia pe care am avut-o poate din cauza spațiului extrem de redus al capelelor — este că ea nu pare a fi avut o prea mare funcționalitate și că ridicarea ei este mai degrabă expresia acelei stări de spirit de după alipirea amintitelor hanate. Dar farmecul bisericii stă în acea suită de cupole violent colorate, toate în formă de bulb, dar fiecare ornamentată altfel, efectul general amintind, fără îndoială, cromatica îmbrăcămintii și dansului popular rusesc.

Dar vintul a devenit prea violent și ne-ntoarcem spre dalia hotelului, în timp ce Piața Roșie este inundată de glasurile complimentare, vorbind cu depărtări, ale orologiului din turnul Spasski.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Teatru

La Teatrul de stat Reşiţa

„STEAUA FĂRĂ NUME"

Teatrul reşiţean se înfăţişează, la prima sa întîlnire cu publicul în această stagiune, cu una dintre piesele de rezistenţă ale teatrului interbelic. Cu una dintre cele mai solicitate lucrări dramatice româneşti. Regizorul **Virgil Tănase** (tînăr absolvent I.A.T.C.) s-a apropiat de text, dezinvolt, fără complexe, chibzuind spectacolul pînă în cele mai mici detalii, propunînd o lectură inedită a lui Sebastian, amintindu-ne parcă remarca făcută de autor în una din cronicile sale dramatice — „uităm cu prea multă uşurinţă că teatrul este, înainte de orice, spectacol adică miraj, adică sacrificiu, adică joc". Ceea ce face regizorul Virgil Tănase nu contrazice ştiinţa noastră despre Sebastian decît într-o anume măsură. Sensibilitatea, poezia, visarea, fluenta, accentele suave de violină ale textului, rămîn. Tîrgul de provincie, lumea în care viaţa se consumă plat şi mediocritatea pare perpetuă, universul măcinat de solitudine şi grija precarităţii zilei de mîine sînt radiografiate în detaliu cu luciditatea necesară. Eroii lui Sebastian, suavii eroi ai lui Sebastian, aspiră la ieşirea din condiţia neantului cotidian. Se aventurează într-un ireal, socotit echivalentul a însăşi existenţei lor. Dar spectacolul în discuţie se angajează într-o demistificare a acestora, într-o pămîntenizare a lor, dacă ne putem exprima astfel. Amendamentul este posibil. Poate fi conceput un Sebastian sau un Giraudoux, frustraţi de graţii fanteziei lirice ? Sau chiar dacă ea există, subordonată unor alte teluri ? Sînt întrebări, şi nu numai acestea, pe care le pune lectura scenică făcută de V. Tănase, întrebări ale căror răspunsuri, ne place să credem, regizorul nu le voia neapărat afirmative. Le susţin o scenografie (Ion Bobeică) şi o ilustraţie sonoră (Lucian Ionescu) adecvate.

Cît priveşte interpreţii, ei au evoluat, în general, potrivit gîndului regizoral. **Marin Miroiu** evadează din inerţia reală cotidiană printr-o superbă aventură astronomică. Se resemnează cînd iubirea trece pe lîngă el. Va rămîne cu steaua sa, cu nume, în care va închide toate nostalgiile compensative ale unei existenţe mediocre. Actorul **Ion Anestin** l-a interpretat expresiv şi nuanţat, poate nu cu suficientă siguranţă. Frumoasa şi frivola **Necunoscută (Lelia Columb,** în unul dintre cele mai bune roluri ale sale), căzută în „raiul de pe pămînt" ce se cheamă gara unui uitat tîrg de provincie, va trăi o noapte de **ADEVĂR.** Este asemeni unei plante firave şi plăpînde (o altă Riga Crypto !), care are nevoie de un copac la a cărui umbră să se adăpostească, aspiraţia solară rămînîndu-i un vis superb dar peste puterile ei. **Şeful gării (Cornel Manolescu)** reprezintă rolul, credem, cel mai bine realizat în spectacol. Alcătuit cu inteligenţă artistică şi minuţie, caligrafiază tiparul unui univers căruia nu i se poate sustrage. **Grig,** superior şi detaşat de ceilalţi, prin cinism şi siguranţa pe care ţi-o dau banii, a fost întruchipat inegal de **Zeno Balint.** De altfel, foarte bun actor, a pierdut pe alocuri rolul din mînă, cu toate că unele scene i-au reuşit pe deplin. Cu vădit profesionalism au interpretat **Tanţa Lache** (Domnişoara Cucu) şi **Vasile Balu** (Udrea). În limitele unor partituri mai puţin generoase dar făcînd tot ce era posibil **Grigore Alexandrescu** (Ichim), **Constanţa Stoia** (O elevă) şi **Cristian Drăgulănescu** (Ţăranul).

În concluzie, un Sebastian puţin altfel, un spectacol inedit, pe care l-am dori jucat mereu la aceeaşi „temperatură", pentru că îl ameninţă cu evidentă pericolul unor anume îngroşări nepermise tipologiilor (în paguba unităţii stilistice !), a unui pitoresc şi comic facil.

LIZICA MIHUŢ

Muzica

HACIATURIAN CU DRAGOŞ COCORA

Filarmonica s-a pregătit cu seriozitate pentru turneul pe care il face în această săptămînă la Bucureşti. Două dintre lucrările ce vor ilustra nivelul orchestrei bănăţene în faţa exigenţelor capitalei au fost „rodate" în contextul ultimului simfonic — **Rapsodia de M. Popa şi Simfonia a III-a de Bruckner.** Reluări relativ apropiate, acestea au facilitat contactul direct al interpreţilor cu spiritul muzicii respective. La pupitru dirijoral, **R. Georgescu** abia reintors dintr-un turneu la Berlin, a impus prin „forma" deosebită, siguranţă şi claritate în prospectarea esenţelor.

Solistul concertului a fost violoncelistul **DRAGOŞ COCORA,** concert-maestrul Filarmonicii. Ignorînd uzualul, respectiv apariţia odată pe stagiune într-un număr solistic de o factură mai puţin pretenţioasă, **D. Cocora** şi-a impus să ridice ştacheta acestor prilejuri la adevărate momente competitive. Căci abordarea unui **Haciaturian,** să o recunoaştem, nu este la îndemîna oricui, nici măcar a soliştilor degrevaţi de rutiniera obsesivă a repetiţiilor cotidiene. După **Concertul de Bobescu,** ambiţiosul tînăr face acum un vizibil salt spre afirmarea sa ca solist, depăşindu-şi realmente condiţia. O strădanie care şi-a primit şi cuvenita acoperire artistică, exceptînd un pasagiu discutabil din cadenţă. Ne-a plăcut în mod deosebit „agresivitatea" atît de necesară în restituirea unei partituri care, cel puţin ritmic, se învecinează cu dezlănţuirile expresioniste. Temperamental, **D. Cocora** a vădit disponibilităţi excepţionale pentru această muzică, licitînd un nerv violonistic care i-a asigurat temeiul succesului. Cînd şi-a dedicat lucrarea marelui **Oistrah, Haciaturian** nu s-a sfiit să o puncteze cu elemente de tehnică spectaculoasă, a căror nivel de rezolvare a constituit o altă coordonată a meritului solistic semnat de **D. Cocora.** Muzicienii timişoreni au avut un fructuos colocviu cu colegii lor americani, sosiţi într-o masivă delegaţie, tocmai în acest scop în România. Printre ei **Lee Kjelson,** dirijorul care ne-a captivat cu tainele pe care le deţine despre perfecţiunea artei corale, ilustrate în concertul de la sfîrşitul trecutei stagiuni. Nivelul microrecitalului ucenicilor artei lui Orfeu de la Liceul „Ion Vidu", informarea detaliată solicitată de oaspeţi asupra sistemului educaţional românesc — apreciat ca extrem de prolific în valori artistice — admiraţia şi preţuirea manifestată deschis pentru rodul unei astfel de organizări, au constituit premizele acestui fructuos dialog artistic româno-american.

DORU MURGU

Plastica

Pe malul Begăi, la interferenţa Splaiului Vladimirescu cu podul dinspre Gara de Nord, se ală două statui. Le-am cunoscut în expoziţia lui Dumitru Pălălău. Un „TORS" şi o „FRĂMÎNTARE". Natura oraşului, peisajul unui parc primise nobleţea artei.

În atelierul artistului, proiecte. Forme şi volume, care abia-şi conturează volutele în spaţiu. Se mai adaugă unei linii o ardere nouă. Volume nodulare din care se ramifică semnele scăpărătoare ale metaforei plastice, răsuciri armonioase prin ondularea conturelor, căderi abrupte în perdeaua spaţiului.

Modelarea, sau tăietura dăltii încearcă să supună materia inertă, în gips, lut, lemn, marmură, pînă la piatra artificială, adică tot ce poate fi sculptat. Prioritatea luminii sau umbrei, în intimitatea discretă a formelor ce se intretaie, lasă dira de sete omenească pe verticala infinitului.

O lucrare, de data această finită, *„Omagiu adus metalurgiei"*. Trei pinioane se-mbină, ca un nod continuu, constituind în torsiunea lor o relaţie de nedezlegat. Prelungirea dinţilor din cimpul rotund al rotii primeşte grandoarea razelor unei stele. În viziunea artistului, osa arată metalurgia : o stea făcută din pinioane. *Cuplul,* două elemente care se completează, în vesnic alte îngemănări încă o idee sub dalta lui Dumitru Pălălău. Contopiri de izvoare, primordiale, aşezări în pagini asimetrice, o fîntînă şi gura care bea, gheată şi anotimpul ce o refuză.

Materie în fierbere şi sacră impletire, sculptura lui Dumitru Pălălău, cu care ne vom intîlni într-o viitoare expoziţie personală, ne anunţă un univers de profund dramatism, în care duhul pietrei intră în relaţie cu fruntea şi cu dalta. Natură care se modifică sub respiraţia unui dirijor al ideilor, pietrele îşi confruntă perenitatea şi tăria cu dimensiunea umanului, tărîm pe care numai arta are voie să umble.

DAMIAN URECHE

Echo

● Revenim asupra turneului unui grup de solişti ai Operei timişorene care au apărut pe scenă la Sarajevo (R.S.F. Iugoslavia) în operele **AIDA** şi **MADAME BUTTERFLY,** la pupitru fiind M. Beleavcenco-Popescu. Dirijorul iugoslav Ivo Stajcer, cunoscut publicului nostru şi-a exprimat citeva din opiinile sale privitoare la turneu : „Mihaela Grama a impresionat printr-o foarte frumoasă voce şi muzicalitate, prin acurateţea intonaţiei, joc de scenă discret şi sugestiv. Succesul ei este cu atît mai elocvent cu cît pe scena din Sarajevo au mai evoluat în rolul Aidei mari interprete de pe toate meridianele. A plăcut în mod deosebit interpretarea Margaretei Zsizsik, vocea ei bogată, de mare întindere. Apoi Iuliu Mare, Nicolae Stan, Nicolae Popescu au avut o remarcabilă ţinută artistică. În opera lui Puccini, Elena Brănişteanu a fost o apariţie delicată, cu o voce expresivă. Alături de ea Lia Macarie a demonstrat certe calităţi interpretative. Prezenţa timişorenilor la noi, un eveniment artistic de primă mărime". ● Importante evenimente culturale, încă în curs de desfăşurare, la Lugoj, în cadrul aniversării unui pătrar de veac de la înfiinţarea Casei de cultură. Reţin atenţia indeosebi spectacolul festiv cu prezenţa ilustrului corp **ION VIDU,** expoziţia intitulată „Instituţiile culturale lugojene, 25 de ani de activitate", sesiunea de comunicări ştiinţifice a muzeului, aceea a cenaclului filialei U.A.P., simpozionul axat pe teme folclorice, spectacolul ansamblului oaspete, **FĂGEŢUL,** spectacolul-dezbatere organizat de Teatrul popular din localitate cu prezentarea piesei **FATA MORGANA,** concursul de poezie patriotică a cenaclului literar, întîlnirea cu compozitorul lugojean Filaret Barbu, cu fiii oraşului şi alte acţiuni care completează organic aceste **ZILE CULTURALE ALE ORAŞULUI.** ● Am avut ocazia să particip la dezbaterea activităţii centrelor de radioficare ale judeţului Timiş, organizată sub egida Comitetului de cultură şi educaţie socialistă în staţiunea Buziaş. S-au audiat benzi magnetice cuprinzînd emisiuni locale, au urmat analizele şi generalizările de rigoare. Vorbitorii au subliniat necesitatea ridicării nivelului ideologic al acestor emisiuni, axarea lor pe teme legate mai temeinic de localitatea respectivă, concretete deci, apoi, în mod imperios, îmbunătăţirea calităţilor tehnice, perfecţionarea relaţiilor redactor-colaborator, implicarea cît mai largă a tineretului entuziast într-o activitate atît de atractivă, capabilă să formeze ziaristul de mîine. S-a subliniat, lucru care mi se pare esenţial, creşterea în importanţă a acestei forme de difuzare a ideilor epocii noastre.

LUCIAN BURERIU

Etnologie

ELOGIU OMULUI

Semnificaţia originară a colindatului trebuie desluşită ca fiind obicei de natură agrară. Obiceiul colindatului este un complex etnologic dă Anul Nou, ceea ce conferă speciei literare, care il însoţeşte, mult fast, cuprins în imagini poetice cristalizate în urma unei îndelungate cizelări artistice. Colinda, cîntec prin excelenţă de felicitare de început de an, este o formă specifică de urare fabulaţia poetică fiind doar un mijloc de prezentare a urării, a dorinţei de a li împlinite năzuinţele celor felicitaţi.

În formulele propriu-zise de încheiere, cele mai multe colinde cuprind urări de sănătate şi belşug, ţinîndu-se seama de vîrsta, sexul sau ocupaţia celui felicitat. Întreaga desfăşurare epică a colindei are un sens alegoric, redat printr-o înşirare de metafore, care, de cele mai multe ori sînt explicate, fără a scădea prin aceasta valoarea artistică a colindei.

În mentalitatea arhaică, vitejia tînărului era considerată ca fiind o virtute de primă importanţă, o condiţie primordială pentru prestigiul şi pentru cîştigarea dragostei tinerei fete. De cele mai multe ori, isprăvile vitejeşti ale flăcăului, sînt răsplătite prin dobîndirea unei mirese fermecătoare. Cu deosebită frumuseţe artistică ne întîmpină colindele pentru fete, sau văduve tinere, în care tinerele sînt prezentate în leagăne de mătase, purtate pe coarnele maiestoase ale cerbului sau bourului sur. Fata lucrează — ţese sau coase — acolo sus, în leagăn, adică se face aluzie la pregătirea zestrei, semn că aşteaptă petitori. Cîntecul ei este atît de frumos, încît provoacă gelozia împărătesei. Frumuseţea fetei este inchipuită în tărîmul imaginar al unei opulenţe împărăteşti : podoabele din metale preţioase, strălucirea, fastul, candoarea florilor de măr sînt elemente care covîrşesc prin abundenţă.

La poporul nostru există o permanentă dorinţă de a adăuga un spor de frumuseţe rînduielilor vieţii. E vorba de acel acut sentiment al pitorescului relevat cu strălucire de Lucian Blaga. În colinde, dragostea pentru înfrumuseţarea obiectelor şi a animalelor celui felicitat este înfăţişată într-un plan hiperbolic. Mieluşeii „au cornitele 'nvoalte şi-nvirtite / 'N-aur poleite / Iar „Caii nechezind / Din copite dînd / Mari văpăi lăsînt / Au coamele creţe / Creţe răsucite / 'N-aur ploleite. Aici avem un pitoresc al opulenţei prezentat cu un mare patos al dragostei omului pentru casa şi animalele sale, fiind astfel, de fapt, un elogiu indirect adus bunului gospodar. Elogiile adresate gazdei felicitate au valenţe multiple, însumînd principalele aspecte ale năzuinţelor seculare, prezentate dintr-o vastă perspectivă a viziunii despre lume şi viaţă a poporului nostru.

AUREL TURCUŞ

Duioşie

Curier literar

● Premiul PERPESSICIUS al revistei „MANUSCRIPTUM". Juriul celor 13 (Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Şerban Cioculescu — preşedinte, Constantin Ciopraga, Al. Dima, Iorgu Iordan — preşedinte de onoare, Nicolae Manolescu, Aurel Martin, Al. Oprea, D. Păcurariu, Al. Piru, Cornel Regman, Al. Rosetti, Mircea Zaciu), întrunit în vederea acordării Premiului PERPESSICIUS — premiu onorific al revistei „MANUSCRIPTUM" — pentru cea mai bună ediţie critică a anului 1974, a premiat cu o majoritate de voturi ediţia **Costache Negruzzi — OPERE,** vol. I, îngrijită de Liviu LEONTE, volum apărut la editura „MINERVA" în 1974. Festivitatea înmînării premiului a avut loc simbătă 1 noiembrie a.c., ora 11, la sediul Muzeului literaturii române, din str. Fundaţiei nr. 4 Bucureşti.

● Marţi 11 noiembrie 1975 la sediul Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara a avut loc şedinţa de cenaclu în cadrul căreia prof. univ. dr. **Eugen Todoran** a prezentat referatul intitulat „Istoria literară şi metodele moderne de cercetare". La discuţiile deosebit de vii care au urmat au luat parte Livius Ciocârlie, Ion Neaţă, Ovidiu Cotruş, Nicolae Ţirioi, Petre Trimescu, I. Cheie-Pantea, din nou Ovidiu Cotruş, Stela Mirel, Clio Mănescu, Victor Iancu. Şedinţa a fost organizată şi condusă de Cornel Ungureanu. Materialele şedinţei de cenaclu vor fi publicate în unul din numerele viitoare ale revistei noastre.

A. BALTHAZAR

Radar

● *Vibraţiile în construcţia de maşini* este tema conferinţei ce a avut loc recent la Timişoara, sub auspiciile catedrei de mecanică teoretică şi rezistenţa materialelor a Institutului politehnic „Traian Vuia". Au fost susţinute numeroase comunicări ştiinţifice de rezonanţă naţională şi internaţională cu privire la problemele specifice ridicate de construcţiile hidro şi termo energetice ale ţării noastre. ● Peste 150 de medici, directori de spitale, şefi de policlinici, de secţii, secretari ai organizaţiilor de partid din unităţile sanitare timişorene au participat la o masă rotundă, organizată în amfiteatrul Spitalului clinic judeţean. Dr. Ioan Lighezan, director al Direcţiei sanitare a judeţului Timiş, vicepreşedinte al Consiliului Sanitar Superior, s-a referit la însemnătatea constituirii acestui organism, la îndatoririle ce revin lucrătorilor de pe tărîmul medical în domeniul ocrotirii sănătăţii populaţiei. ● Timp de 20 de ani, un inginer din Hamburg, a construit o navă cu propulsie eoliană, capabilă să rivalizeze cu oricare alta de propulsie convenţională sau nucleară. Grimentul-teleghidat automat de pe punte — îngăduie navei să fie manevrată de un echipaj foarte restrîns. ● La Moscova, a fost prezentată expoziţia comunicaţii 75 (aparate şi sisteme de telecomunicaţii). Au participat peste 600 de firme din 24 de ţări. Specialiştii au apreciat îndeosebi aparatele destinate comunicaţiilor cu sateliţii precum şi cele pentru transmiterea paginilor de ziar la mari distanţe. După opinia unanimă a economiştilor, expoziţia comunicaţii 75, va servi drept un viu stimulent pentru colaborarea tehnico-ştiinţifică şi economică internaţională. ● *„Poligon experimental pentru îmbunătăţiri funciare"*, un nou obiectiv al integrării învăţămîntului cu cercetarea şi producţia la Institutul politehnic timişorean. El cuprinde laboratoare, spaţii pentru învăţămînt şi un teren agricol experimental. ● Profesorul George Bugliarello, preşedintele Institutului politehnic din New-York, a făcut în această toamnă o vizită Institutului politehnic din Timişoara. Aceasta e prima acţiune dintr-un bogat proiect aprobat pentru institut în cadrul programului Naţiunilor Unite pentru dezvoltare (P.N.U.D.).

VAL. D.

Filatelia

● Reluîndu-şi activitatea, Cercul de studii filatelice şi istoria poştală, organizat de **Filiala A.F.R. Timiş,** şi care funcţionează în cadrul Universităţii populare din Timişoara, a avut în programul zilei de duminică 19 octombrie a.c., comunicarea **„Ştampilele prefilatelice ale poştei din Principatele române",** prezentată de cunoscutul specialist în filatelia clasică românească, D. Paşalega, din Craiova. Numerosul public prezent a ascultat cu deosebit interes expunerea care a făcut o retrospectivă istorică asupra dezvoltării poştei în Moldova şi Muntenia. Expunerea a fost ilustrată cu prezentarea colecţiei autorului, material documentar de valoare, care a obţinut distincţii şi premii la expoziţii naţionale şi internaţionale. ● La expoziţia Cehoslovacia — România din Bucureşti, filateliştii timişoreni au recoltat din nou prestigioase distincţii. ● În curînd, în sala sediului A.F.R. Timiş, va începe o suită de prezentări, în colecţii personale, ale unor filatelişti avansaţi din Timişoara. ● Aniversarea marilor personalităţi ale literaturii şi culturii universale, organizată anual sub egida U.N.E.S.C.O sau a ţărilor respective, îşi găseşte expresia în emisiuni comemorative de mărci poştale, contribuind astfel la popularizarea acestor personalităţi. În ţara noastră au fost puse în circulaţie pînă în prezent numeroase astfel de emisiuni, consacrate figurilor proeminente ale literaturii atît naţionale cît şi internaţionale. Amintim de emisiunile închinate lui Eminescu, Creangă, Caragiale, sau de seriile comemorative, în cadrul cărora îşi găsesc locul scriitori români şi străini. ● Credem că prezentarea detaliată a unor dintre acestea va fi interesantă şi utilă prin aspectele inedite de istorie literară şi filatelică. Este ceea ce ne proounem pentru mărcile viitoare.

FILATELICUS

Banatica

Nedelcu Popovici, dascălul

Truditor neobosit pe tărîmul artei, Nedelcu Popovici lucrează neintrerupt aproape 50 de ani, lăsînd o vastă operă, frescă adevărată a unei imense munci, un veritabil poem închinat oamenilor şi frumosului. El se desprinde cu pregnanţă din pleiada celor peste 100 de pictori bănăţeni ai secolului XVIII, dintre care mulţi cu studii academice. Îşi începe activitatea în prima jumătate a secolului XVIII cînd, din mijlocul pictorilor (zugravilor) tradiţionalişti din Banat, începe procesul de „modernizare" a artei. Se situează de la bun început într-un „curent de barochizare" sau de „compromis", prin aplicarea, tot mai des, a unui procedeu pictural mai plin, care treptat dobîndeşte anumite caracteristici picturale sau tehnici. Nu se încadrează în faza picturii liniare, ci „ornamentale", ceea ce vădeşte o încercare de progres, prin îmbinarea tradiţionalului cu şcoala cultă a barocului.

Născut în Banat, se pare că la Grădinari (Caraş-Severin), în jurul anului 1710, trudeşte pînă la adînci bătrîneţe, cînd singur se iscăleşte, la 1777, „bătrînul Nedelcu Popovici", pe o lucrare ce se află la Someş (R.S.F.I.). Moare în jurul anului 1779, ori 1780, dar nu se ştie în ce localitate. Despre el avem puţine date biografice, ştim doar că o vreme a fost dascăl în Caransebeş, aşa cum scrie chiar el, funcţie care i-a permis să împărtăşească şi altora din tainele meşteşugului său. A fost conducătorul celui mai vechi grup de pictori, cunoscut din Banat, a cărui activitate cuprinde perioada 1732-1779. A lucrat cu Şerban Popovici, Radu Popovici, Luca Voinovici, Ioachim Iovanovici, Gheorghe şi Teodor Ranite, ierodiaconul Vasile (bunicul lui Constantin Diaconovici Loga), Dobre, Andrei, Nicola şi Filip.

În prima fază de lucru este influenţat de stilul brîncovenesc, aşa cum se vede pe frescа de la Lipova (Arad) din perioada 1732-1735. Urmează o influenţă a barocului, îndeosebi a ornamentaţiei, rămînînd singurul meşter care mai păstra tradiţionalismul combinat cu ornamentaţia barocă, ceea ce a dus spre crearea unor lucrări deosebit de interesante şi personale. Nu are nimic din „bizantinismul aspru al icoanelor Doamnei Despina...", cum il caracteriza P. Comarnescu în 1943. La Nedelcu, liniile curg lin, deşi lucrează grafic, feţele sînt umane şi trăiesc, deşi este tradiţionalist, totul degajă o atmosferă de libertate a construcţiei compoziţionale, chiar dacă lucrează după canoane. Foloseşte o paletă restrînsă de culoare şi sobră, avînd dominanta de tonuri curate, de valoare mijlocie şi valori pure (alb, negru, gri), folosite doar în caligrafierea volumelor. Nu foloseşte tonurile pure, ceea ce îi dă o notă de distincţie, ori poate nu face altceva decît să reliefeze încă o dată marea artă a noastră, în a simţi culoarea, printre puţinele lucruri ce nu se pot învăţa.

Împreună cu grupul lui, lucrează pe o întinsă arie a Banatului (Lipova, Jebel, Macedonia, Gad, Partoş, Ciocova etc.), ba îl găsim chiar la Tîrgu Jiu (1755), lucrînd împreună cu Dobre. Munca şi arta lui trebuie privită, nu în restrînsa arie a Banatului, ci, ca pe o substanţială contribuţie adusă culturii naţionale. Ea este o parte integrantă a culturii româneşti, aşa cum s-a manifestat ea în secolul XVIII, o parte integrată a impresionantei tradiţii a poporului nostru, cu rădăcini adînci în veacuri, cultură şi artă, care a evoluat într-un mod impresionant, pentru că ea nu a avut graniţe, nici cap ierarhic, decît dragostea pentru frumos, care se confundă cu potenţele stilistice ale poporului. Nedelcu Popovici rămîne un reprezentant tipic al picturii tradiţionaliste din faza ornamentală, care a creat opere de o deosebită candoare şi frumuseţe.

VIOREL GH. ŢIGU

Cadran

O NOUA SAPTAMINA CULTURALA. Intre 8-16 noiembrie, Lugojul va fi centrul unor numeroase manifestări cultural-artistice, dintre care reţinem : o adunare festivă consacrată activităţii Casei de cultură a Muzeului, o întîlnire cu scriitorii timişoreni Ion Marin Almăjan, Traian Liviu Birăescu, George Drumur, Mircea Şerbănescu, sub genericul „Scrisul nostru militant, angajat", bibliotecii şi filialelor Lugoj ale societăţilor de ştiinţe istorice şi filologice, o zi consacrată teatrului, una operetei, un festival al brigăzilor artistice de agitaţie, salonul anual al filialei U.A.P. ● **Muzică şi literatură cubaneză.** Seară literar-muzicală cubaneză, organizată de Asociaţia scriitorilor din Timişoara, a avut-o ca invitată pe cîntăreaţa Maria Remola. Poetul Anghel Dumbrăveanu a rememorat impresii cubaneze, iar actori ai Naţionalului timişorean au recitat din lirica poeţilor cubanezi. ● **La Galeriile de artă ale oraşului** – expoziţie de pictură Romul Nuţiu. ● **Anunţ.** Centrul de sociologia culturii şi educaţiei invită specialiştii să participe la Colocviul consacrat valorificării critice a culturii bănăţene, care va avea loc în 20 decembrie. ● **Formaţia de jazz „Gramofon"**, condusă de Paul Weiner, a oferit studenţilor timişoreni la Clubul Universităţii un concert de excepţie. ● **Educaţia permanentă şi progresul social** se intitulează simpozionul organizat de Universitatea populară. În şedinţa de deschidere au susţinut comunicări conf. dr. Ion S. Mureşan, prof. dr. Silvestru Patiţa şi prof. dr. Ion Cornea. În cadrul celor trei secţii de lucru au fost dezbătute peste 30 de teme, prezentate de cercetători ştiinţifici şi cadre universitare din Timişoara, Bucureşti, Iaşi, Cluj, Oradea, Galaţi, Tirgu Mureş, Craiova, Braşov, Mediaş. ● **Premiul I la faza interjudeţeană** a concursului republican al brigăzilor artistice de agitaţie a fost decernat brigăzii Fabricii de ceramică din Jimbolia. ● **VIETNAMUL LIBER** e genericul ultimului număr al prestigioasei reviste „Europe". Semnează poeţi, prozatori şi reporteri ai Vietnamului. ● **Peste cîteva zile** va fi decernat premiul Goncourt. Pe lista juriului figurează 12 candidaţi, între care E. Ajar, Christian Charriére, Regis Debré, Jean Fougére, Max Gallo, Patrick Mondiano. ● **A încetat din viaţă,** poetul francez Patrice de la Tour du Pin. ● **Orfeu în infern** a lui Offenbach, pe scena „Teatrului patrat" din Amsterdam, cucereşte în această stagiune sufragiile publicului şi criticii, prin modalitatea modernă de adaptare scenică a libretului şi muzicii. ● **Festivalul cărţii pariziene** va fi organizat la Porte de Versailles, pentru a prilejul cititorilor o întîlnire „pe viu" cu cei mai mari scriitori francezi contemporani. ● **Un mare tezaur artistic personal** a devenit bun public. E vorba de excepţionala colecţie de artă a lui Joseph H. Hirshhorn donată Statelor Unite. În noul muzeu Hirshhorn din Washington pot fi vizionate peste 4.000 de picturi şi peste 2.000 de sculpturi aparţinînd unor mari artişti din întreaga lume. ● **Jannis Joplin-in memoriam.** Cartea Mary-ei Friedman, recent apărută, este o patetică mărturie despre acea fascinantă personalitate a rock-ului, dispărută la 27 de ani, actriţă, scriitoare, desenatoare, dar mai ales o **VOCE,** inegalabilă prin nostalgie, disperare, şi dramatism – Jannis Joplin.

ARIADNA

Sport

● ÎN MICA ABSENŢĂ a fotbalului de elită, rugbiul şi handbalul ne-au convins încăodată că sînt sporturi extraordinar de frumoase. Nu pentru că i-am învins pe neo-zeelandezi (la rugbi) şi nici că i-am întrecut pe teren propriu pe R.F.G.-işti (la handbal), într-o manieră cam categorică, ci pur şi simplu pentru că aceste sporturi ne-au încîntat din nou prin spiritul de echipă şi prin frumuseţea fazelor. La handbal sîntem mari ! A fost de fapt un recital de handbal românesc. Asta după ce, în selecţionata mondială, care a învins R.F.G. într-un meci recent, evoluează patru jucători români – antrenor al selecţionatei prof. Ioan Kunst Ghermănescu.

● ÎN DIVIZIA B DE FOTBAL lucrurile nu tind deloc a se limpezi, nici în frunte, nici în coada clasamentului. Cinci echipe ridică pretenţii de şefie : F.C. Baia Mare, F.C. Corvinul, Şoimii Sibiu, C.F.R. Timişoara şi U.M.T. Învingătoare cu un scor confortabil (6–0 cu C.I.L. Sighet) C.F.R. Timişoara readuce speranţe în tabăra timişoreană a visătorilor de două echipe în divizia A. C.F.R. rămîne o echipă de elan, de voinţă, o echipă, ciudat, mereu matură, dar gata oricînd să renască. În coada... clasamentului, Unirea Tomnatic realizează a doua victorie din acest campionat. Să ne amintim că anul trecut în divizia A, F.C. Galaţi păţea ceva asemănător, dar s-a trezit cam tîrziu. Duşul promovărilor spectaculoase se plăteşte scump, deci cu cît se produce mai devreme trezirea, revenirea la realitate, cu atît mai bine. Eu mai cred încă în Unirea Tomnatic !

● ÎN CAMPIONATUL JUDEŢEAN de fotbal, Progresul Timişoara îşi ridiculizează partenerele de întrecere. În numai 14 meciuri a înscris 71 de goluri (o medie de 5 goluri pe meci) Cinci semne de exclamare.

● E DE REMARCAT şi poziţia bună în clasament (div. C) a Constructorului Timişoara – locul I. Antrenor : Vorankowski.

ION VELICAN

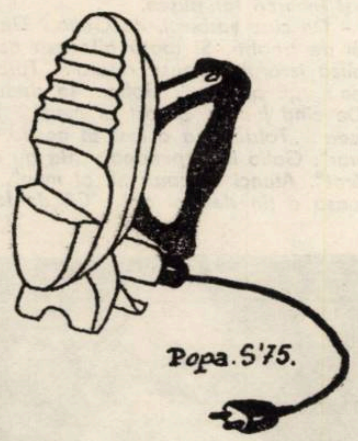

Caricatură de ŞTEFAN POPA

Corespondenţa

Horia Ţâru : Acorduri frumoase în **Stare albă** şi **Pentru florile primăverii.**

Deaş Alexandru : Vă mulţumesc pentru aprecierile la adresa rubricii de **Corespondenţă.** Poeziile trimise nu se „claseză", cum spuneţi Dvs. cu modestie, în categoria celor ce v-au plăcut în revistă. Dar să mai vedem şi alte lucrări.

Emil Măgură : Lăsînd la o parte toate avoturile Dvs. la alte reviste, înţelegem că „deviza" Dvs. este, după cum ne asiguraţi, „adevărul, cu cărţile pe faţă". Adevărul este că cele trei lucrări nu sînt publicabile, adăugînd că nu le considerăm lipsite de unele calităţi. Aşadar, mai trimiteţi.

Kolea Kureliuk – Emca : Scrisoarea dv. dovedeşte că sînteţi un devotat cititor al revistei noastre. Ne bucurăm de cunoştinţă şi vom ţine seama de observaţiile Dvs.

Gh. Ogrin : Versurile Dvs. pe care ni le prezentaţi cu modestia „specifică oricărui începător" – nu sînt publicabile. Ele sînt fie foarte prozaice, fie foarte stîngace şi sepulcrale, ca în aceste şire : „Cînd vreau să cînt seninul la porţi / Frămint în sacrilegiu morţi şi morţi, / Metafore cînd vor să mă sărute / Văd rînjetul nimicniciei mute". În aceste condiţii, pasul despre care vorbiţi (spre publicare) nu poate fi făcut. Dar dv. sînteţi un perseverent, astfel încît vă aşteptăm noile lucrări, asigurîndu-vă că veţi fi întîmpinat cu solicitudinea cu care încercăm să-i primim pe toţi corespondenţii noştri.

Dăinoi Tiberiu : Versurile Dvs. dovedesc certe calităţi. Dată fiind frageda Dvs. virstă, este de sperat că aceste calităţi vor înflori şi vor da roadele aşteptate, prin studiu şi muncă îndelungată şi răbdare.

Dan Marin : Oscilînd între imbolduri contrare, poezia a rămas pentru Dvs. o preocupare ocazională. Dacă i-aţi aduce mai multe şi mai mari jertfe, poate lucrurile s-ar prezenta altfel.

Gh. Graţianu : Încercări ce nu sînt lipsite de spirit.

Nicolae Irimia : Remarcăm poeziile **Ardem dimpreună** şi **Pururi tînăr.** Versurile Dvs. au un oer cuminte, edulcorat. De ce n-aţi încerca o expresie mai reliefată, mai tinerească şi, deci, mai îndrăzneaţă ?

Costel Iancu, Flavius Popescu, I. Pirva, Pavel Răţundeanu – Ferghete, Porumbeanu Gheorghe, Mihu Gh. Nicolae, Păcuc Corina – Elena, Emilia Arbore, Radu Marcuş, Florian Stănilă, Crimena Acaupă – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

MIRCEA M. POP

INVOCAŢIE ŢĂRII

Tărîm rotitor precum floarea-soarelui
spre lumină,
Desprins din timp şi ridicat peste timp,
Cu fruntea – statuie aureolată de nimb
Precum cerul de stele în noaptea senină.

Tărîm al fericirii, desprinsă parte din paradis
Brodat cu de flori diademă,
Cu trupul făclie şi stemă,
Pari un ochi enorm spre soare deschis.

ODĂ SEMINŢEI NIMB

Încolţeşte sămînţa căzută pe pămînt
Cerşind umilă un strop de viaţă
Soarelui, în fiecare dimineaţă.

Lujer, se-ngroaşă avidă mereu,
Ridică seva sorbită din taină
Spre mugurii plăpînzi ieşiţi la lumină.

Falnic copac înalţă timpul
Cu largă coroană incendiată de roade.
Ce-şi varsă toamna pe lut nimbul.

PĂSĂRILE

Păsările nu pleacă toamna,
domesticite se ascund în noi
precum cuvintele-n poeme.

În loc de inimi păsări purtăm,
cu ele prin ele zburăm
în orice parte.

AUTOBIOGRAFIE IDEALĂ

Aş vrea, mamă, să fiu mai bun ca un cîntec,
Să fiu mai ascultător ca un fluier de os,
Să trec peste fiecare lucru fără să-l întunec
Ci să-l renasc mai alb şi mai frumos.

Să nu mă las pradă
negrei păsări Durere nicicînd
Chiar dacă aripa ei sumbră îmi atinge faţa,
Să n-aibă satisfacţia de a mă vedea plîngînd,
La mine-n trup şi inimă
să cînte veşnic dimineaţa.

Urmări

Cu Mihai Ziman

(Urmare din pag. 1)

– În privinţa menţionării specifice întru îndeplinirea rolului educativ major, în colocviul permanent cu masele, a mai rămas să fie prezentată secţia de ştiinţele naturii, care deţine cea mai completă colecţie ornitologică a ţării noastre.

– La secţia ştiinţele naturii se organizează cicluri de expuneri pe teme, cum ar fi : „Originea vieţii pe pămînt", „Evoluţia vieţuitoarelor", „Opoziţia dintre religie şi ştiinţă" etc. În felul acesta secţia respectivă îşi aduce o reală contribuţie în sprijinirea procesului de învăţămînt, la lărgirea orizontului ştiinţific al tinerei generaţii.

– În ultima vreme, muzeul organizează un mare număr de expoziţii temporare, în care este prezentat, prin „rulare", patrimoniul din depozite al instituţiei, ori exponate aduse din alte centre culturale ale ţării şi din străinătate. Ce doriţi să evidenţiaţi în legătură cu problema aceasta ?

– Aş vrea să subliniez că muzeul a găzduit o seamă de expoziţii ale altor instituţii similare din ţară şi din străinătate – expoziţii care fiind foarte multe nu e cazul să le mai enumăr aici. Amintesc, însă, că în curînd va avea loc un schimb reciproc de expoziţii de artă populară între Muzeul Banatului şi Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea, care va fi primul schimb de expoziţii, de acest gen, din viaţa muzeului nostru. Totodată ne-am gîndit ca în viitor să lărgim şi mai mult colaborarea cu muzeele din alte oraşe, spre a-i oferi, astfel, publicului bănăţean posibilitatea de a lua contact cu patrimoniul muzeal din diferite zone ale ţării, ca să poată cunoaşte, în felul acesta, mai bine, patrimoniul cultural naţional. În anul viitor vom fi sprijiniţi pentru a putea prezenta publicului, aici, în Timişoara, creaţii materiale şi spirituale de peste graniţă – expoziţii care sînt primite cu interes din partea localnicilor dornici de a cunoaşte valorile culturale universale, caracterul progresist, militant al acestora. Intenţia noastră este ca şi în modul acesta să contribuim la strîngerea legăturilor de prietenie dintre poporul nostru şi celelalte popoare.

– Care este specificul cercetării ştiinţifice la Muzeul Banatului ?

– Această activitate a specialiştilor noştri este axată atît pe studierea şi interpretarea patrimoniului existent în instituţie, cît şi pe cercetarea în teren, în întregul Banat, în scopul îmbogăţirii bunurilor culturale ale muzeului nostru. Este ştiut faptul că organizarea unei expoziţii după criterii ştiinţifice se poate realiza numai în urma unei aprofundate analize a colecţiilor muzeale, iar acestea la rîndul lor pot fi completate şi structurate, doar dacă încadrăm piesele muzeale într-un larg context socio-cultural. Activitatea de cercetare a muzeografului cuprinde două laturi fundamentale : – una ţinînd de specialitatea, de disciplina pe care o deserveşte, alta ţinînd de muzeologia generală. Rod şi încununare a activităţii de cercetare a specialiştilor noştri este elaborarea unor studii spre a fi tipărite în „Tibiscus" (fascicolele istorie, etnografie, artă şi ştiinţele naturii) publicaţie, care (cu excepţia caietului de artă) este deja o prezenţă editorială prestigioasă în cadrul tipăriturilor muzeale din ţară.

– În afară de cele 6 volume „Tibiscus", ce lucrări importante a mai editat muzeul ?

– Pot fi enumerate : „Unirea Banatului cu România" de Wiliam Marin, Ion Munteanu şi Gheorghe Radulovici, „Cilimul bănăţean" de Nicolae Ţăranu, „Catalogul sistematic al colecţiei ornitologice a Muzeului Banatului" de Emil Nadra, „Lapidariul Muzeului Banatului" de Marius Moga şi Ion I. Rusu, cataloagele de artă plastică : Szonyi, Podlipny, Ferenczy şi Ion Isac.

– Ce lucrări aveţi în curs de apariţie ?

– Sub tipar sînt 4 volume „Tibiscus" (istorie, etnografie, artă, ştiinţele naturii), **pe anul 1975.**

– Sînt adoptate şi alte forme de valorificare a activităţii ştiinţifice ?

– Una dintre cele mai însemnate modalităţi de valorificare a patrimoniului este transmiterea unor cunoştinţe ştiinţifice despre bunurile muzeale în paginile revistelor. Cu acest prilej al discuţiei noastre ţin să mulţumesc revistei „Orizont" pentru înţelegerea care o manifestă faţă de cercetătorii Muzeului Banatului, publicîndu-le numeroase materiale.

– Dumneavoastră, în conformitate cu legislaţia în vigoare, fiind director al muzeului, deţineţi implicit şi funcţia de şef al Oficiului Patrimoniului Cultural Naţional al judeţului Timiş. Din Legea nr. 63, a ocrotirii patrimoniului, reiese că grija pentru patrimoniul naţional este un act însemnat de cultură şi răspundere civică. Cum sînt traduse în viaţă indicaţiile acestei legi în cadrul Oficiului condus de Dvs.?

– În conformitate cu Legea amintită, muzeelor le revin sarcini de mare responsabilitate, trebuind să se orienteze spre depistarea, conservarea şi restaurarea obiectivelor valoroase. În acest scop, pe lîngă muzeul nostru funcţionează Oficiul Patrimoniului cultural naţional al judeţului Timiş, iar în cadrul instituţiei a luat fiinţă Laboratorul interzonal de restaurare.

– Ginduri de viitor...

– Între primele dorinţe aş aminti aceea referitoare la reorganizarea expoziţiei etnografice de bază de la Bastionul Cetăţii, în aşa fel încît marile valori ale artei populare bănăţene să fie prezentate publicului larg, într-o modalitate expoziţională nouă, modernă, în deplină conformitate cu un plan tematic ştiinţific, realizat de colectivul secţiei. Aceeaşi intenţie o avem şi în privinţa secţiei de istorie de la Castelul Huniade, unde, la fel, este depăşit modul de prezentare al obiectelor. O problemă care ne frămîntă şi asupra căreia vom medita cu toată seriozitatea este sectorul etnografic în aer liber de la Pădurea Verde. Am vrea ca finalizarea acestui obiectiv să fie cît mai apropiată, în maximum 3 ani – şi, prin urmare, vom solicita, în continuare, un sprijin şi mai consistent forurilor în drept.

– Care credeţi că este „cheia" succesului activităţii muzeale ?

– Cred că este aceeaşi „cheie" ca în oricare alt loc de activitate : principiul muncii colective, care să prindă viaţă într-un climat propice activităţii creatoare.

Memento

SEMENICUL

● O adevărată şi plăcută surpriză ne-o produce „caietul de literatură, artă şi cultură al cenaclului literar Semenicul" din Reşiţa, caiet editat de Comitetul judeţean de cultură şi educaţie socialistă şi Consiliul judeţean al sindicatelor Caraş-Severin, cu sprijinul redacţiei ziarului „Flamura" purtînd titlul de **Semenicul** (octombrie 1975). Frumos redactat, într-un format convenabil, caietul înmănunchează multă poezie – bună – proză interesantă, eseuri inteligent şi cu nerv scrise, articole vizînd probleme de etnografie şi folclor, de critică şi istorie-literară, de artă şi teoria literaturii, de lingvistică şi istorie etc. Vom semnala, aşadar, editorialul „Vocaţia creaţiei pluridimensionale" aflat sub genericul „Politică şi cultură" din care extragem aceste înimoase, dar pline de o nobilă ambiţie, cuvinte : „Paginile care urmează reprezintă, în acest cadru, un semn mai mult de angajare pe planul creaţiei culturale şi literar-artistice. Fără ambiţia unei panorame complete asupra vieţii spirituale a judeţului şi a Reşiţei şi poate cu inerente scăderi, la a doua ediţie a sa, caietul Semenicul este mai degrabă o suită de segmente ale unui întreg, care în totalitatea sa, ţine el însuşi de viitor – dar ale cărui temelii se pun, încet – încet, astăzi"; apoi, poemele lui Sabin Opreanu, dezbaterea despre prezenţa mediului muncitoresc în literatura noastră actuală, ontologia lirică Semenicul prozele lui Mircea Cosmin, Valeriei Negovan, ale lui Gheorghe Zimcescu, Ion Murariu şi Ovidiu G. Secca, eseurile lui Pavel Bellu, articolul datorat lui Al Bârsescu despre „Mihai Gaşpar şi critica vremii sale", „Fenomenul condeierilor ţărani din Banat", semnat de Timotei Jurjica... ca să amintim doar cîteva titluri şi nume din acest prea bogat caiet **Semenicul.**

A. B.

Din literatura lumii

JEAN GIONO

Jean Giono, născut la Monosque, în 1895, decedat în 1970, fiu al unui cizmar şi al unei spălătorese, îşi începe cariera de scriitor în 1924, cu o culegere de poeme, dar adevăratul său debut literar are loc în 1929, cu două romane : „Colline" şi „Un de Baumugnes".

Indrăgostit de provincia sa natală, „la haute Provence", cu pămînturile ei pustii, arse de soare şi cu trecutul ei pastoral, care dăinuie încă, Giono nu a rămas un scriitor regional. ci, prin lirismul aparte al operei a atins universalitatea.

Din operele sale citäm : „Le Grand troupeau", „Jean le Bleu", „Le Chant du monde", „Que ma joie demeure", „Les Vrais richesses", „Refus d'obéissance". In vasta operă a lui Giono este de notat că în 1953 se vede consacrat pentru „Le Hussard sur le toit", prin marele premiu de literatură al Principatului Monaco, iar în 1954 este primit în Academia Goncourt

N.A.C.

Stăpînirea de bogăție

Mă duceam la Prébois.

Autocarul mă lăsase la încrucişarea drumurilor. Îmi rămîneau trei kilometri de mers pe jos, ca să ajung în sfîrşit în munţi. Liniştea se întinsese peste întreg Trièves. Un tăietor de lemne îşi făcea meseria sus în pădure. Se auzea doar ca ciocănitul unei păsări în scoarţa copacului.

Începusem să cobor spre sat. Mă aflam în casa de munte dorită. Eram aci în vasta mănăstire a munţilor, între pereţii înalţi ai pădurilor. Casă austeră de un miliard de ori mai mare decît mine, chiar pe potriva nădejdilor mele, mulţumit cu tihna mea, o tihnă de umbră, de ecouri şi zgomot de fîntîni. Bogăţia austeră a tuturor mănăstirilor.

Drumul cotea pe la marginea unei vîlcele înguste, în fundul căreia se bălăcea torentul. Bolta stîncilor sta aplecată spre umbră. Era bolta unui drum făcut anume pentru liniştea apei singuratice. Mult timp, forţa noroioasă a gheţarilor cursese de-a lungul primăverii şi al verii. Rămăsese doar o apă uşoară, foarte limpede, filtrată de pajiştile de pe înălţimi, o apă rece, puţin acidă, domoală, aproape fără culoare, care lăsase însă pe malurile de granit o urmă verzuie, ca mucegaiul în piinea albă, o apă ce părea fără forţă, dar care înfrînsese blocul enorm de porfir, cîntînd prin rănile pietrei. Cum cîntă viaţa în rănile trupurilor noastre.

Cunoşteam de mult existenţa acestui torent. Drumul meu era bătătorit pe lîngă el. Îi iubeam extraordinarul lui ascetism, îndeminarea cu care-şi rezolva situaţiile cele mai grele, precizia şi egalitatea acţiunii răspîndite în juru-i întocmai ca lumina împrejurul unui astru. Îmi plăceau sfaturile lui, totdeauna viguroase. El semnifică exemplul viu al purităţii şi al dîrzeniei granitului. Urcasem cîdva pînă sus, la izvorul unde îşi pregătea ştiinţa lui dură ca oţelul şi austera fericire albă care iradia din el mai puternică decît frumuseţea îngerilor. Acestea toate se petreceau într-o celulă umbrită – între peretele înalt al Jacoud-ului, înverzit de pajişti verticale, şi peretele gol al Ferrand-ului.

Aşa s-a ivit această îmbinare, – cu cei patru munţi masivi pe care se sprijină cerul ; aşa s-a ivit cîmpia întinsă din Trièves, desfundată şi prăvălită în unduirea valurilor de pămînt ; această cîmpie nesfîrşită din Trièves, înspumată de orz, de ovăz, de grohotiş, de brădet, de sălcii, de sate de aur, de gheţari şi de livezi ; aşa s-a ivit acel orizont unde vijîie vîntul pe pereţii înghemaţi ai înaltelor stînci singuratice ; acele scări zănatice care urcă pînă la cer, însoţite de fulgere şi bolţi de lumină, sprijinite pe vertiginoase paliere ; această chemare de linii spre eroism şi ascensiune ; aceste sunete, culori şi parfumuri ; toată această construcţie este mănăstirea, este casa izolată, naturală, unde vin eu să caut liniştea.

Ea nu mi-a pretins niciodată vreun efort : m-a primit totdeauna cu tot sistemul meu pasionat. Nu mi-a impus niciodată sacrificiii, dimpotrivă, m-a făcut să le simt necesare. M-a luat totdeauna întreg, necioplit, plin de noduri, de supărări şi furii, ca după aceea să mă lase să alunec iar în lumea netedă şi vie ca suveica unui ţesător.

Ajunsesem lîngă sat. Nici un zgomot. Liniştea mi se păru nefirească. Era altfel decît de obicei. La marginea satului există două hambare. De-o parte a drumului, hambarul lui Giusseppe Gallo. Văzui uşile hambarelor închise. Între corpurile construcţiilor se vedea strada deşartă.

Mă aflam chiar în locul unde începea satul. Cineva mă strigă. Vocea venea dinspre pajişte, şoptită şi speriată.

Mă uitai : nimeni.

– Aici, pe jos, culcă-te, repede !

Era rotarul. Îmi făcu semn să mă lungesc cu burta la pămînt, aşa cum făcuse şi el.

– Oh, Barthelemy ! spusei.

Cu gura făcută pungă, nu spuse nimic, îmi făcu semn...

Deodată mă simţii ca învăluit de viespi de fier. Mă aruncai în iarbă. Auzii după aceea focuri de puşcă. Rămăsei cu faţa la pămînt. Cînd ridicai ochii, fum alb se împrăştia în faţa oblonului închis al hambarului lui Giuseppe Gallo.

Rotarul îmi strigă :

– Te-a nimerit vreunul ?

– Nu cred.

Mă pipăii. Îmi trecui mîna pe ceafă : nu era sînge. Timpul înfierbîntării trecuse : dacă aş fi fost rănit, m-ar fi durut. Îmi mişcai pe rînd braţele şi picioarele, aşa cum stăteam lungit la pămînt : nimic.

– Dar ce se întîmplă ? întrebai.

– Mai ales nu te mişca ! spuse rotarul. Altfel iar o să tragă asupra noastră.

Nu mai avea chip de om. Acuma semăna cu un iepure. Îşi mişca vîrful nasului ca iepurii. Privea în jur terorizat.

Chiar adineauri a izbucnit...

– Ce ?

– Scandalul lui Gallo.

Văzui alţi săteni lungiţi pe pajişte. Dinspre pădurea de arţari alergau trei femei tîrîindu-şi copiii după ele. Toată lumea părăsise lucrul, grajdul, casa. O bătrînă, ascunsă departe, sub o salcie, arăta pumnul satului, blestemînd cu vorbe lungi şi întunecate din care nu răzbătea pînă la noi decît sunetul.

– Spune, omule, ce e ? întrebai din nou.

– S-a deslănţuit ! La amiază, Gallo l-a bătut pe Turcan. A sosit băiatul lui Turcan. S-au amestecat şi nevestele. Gallo a primit o lovitură zdravănă în burtă. Băiatul lui Turcan are o ureche ruptă. Marie Gallo e cu nasul zdrobit. Gallo a mai primit una în burtă. Bătrînul Turcan scuipă sînge, se sufocă. Băiatul s-a năpustit peste Gallo, şi l-a răsturnat. Femeile au început să ţipe. Gallo s-a repezit în casă şi a baricadat uşa ; puteai să crezi că s-a terminat. Dar deodată nebunul a început să tragă în tot satul.

De aci, din partea de unde priveam eu casa, părea liniştită. Din latura cealaltă, dinspre stradă, Gallo trase iar un foc de puşcă.

– Oh, spuse rotarul. Trage, nătărăule, acuma a fugit toată lumea, în afară de domnişoara de la poştă. Numai că ea e la birou. Şi de acolo telefonează la Saint-Maurice după jandarmi. Doar n-o să stăm mereu aşa...

– Cu toate astea, e un om cumsecade, spusei, gîndindu-mă la Gallo. Ochii lui verzi, gura de om bun, vinul pe care l-a băut cu noi, mîinile lui ca nişte rădăcini de copaci... Acuma stă acolo înăuntru, şi-şi încarcă iar puşca.

– De cine vorbeşti, de Gallo ? Da, e un om de treabă. Şi toată gîlceava asta din cauza izvorului, spuse rotarul. Turcan zicea : „E al meu". Gallo, la rîndul lui : „De cînd lumea, a fost al meu". Turcan zicea : „Totdeauna a fost al nostru, al tuturor". Gallo îi răspundea : „Ba nu e adevărat". Atunci Turcan : „E al meu". Şi uite-aşa o ţin de doi ani. Că de fapt nu

Continuitate

există decît un izvor pentru toate păşunile din Auvailles. Ai cui anume e, nu s-a ştiut niciodată. Trebuia s-o lase şi ei încurcată.

Se auzi iarăşi un foc de puşcă, apoi zgomot de geamuri sparte. O femeie începu să ţipe. Încă un foc de puşcă, şi iar zgomot de geamuri sparte.

După puţin timp, o văzurăm pe domnişoara de la poştă care alerga, căutînd să se adăpostească în păşunile din vale. De felul ei e o fată foarte ordonată, bluzele şi le cumpără de la Mure. Şi iat-o acum alergînd ca o nebună. Cade în noroi, se ridică numaidecît şi continuă să fugă drept înainte, ai zice că în mintea ei orizontul nu se află aşezat pe rotunjimea pămîntului, ci ridicat drept în cer ca o creastă de stîncă şi că de acolo s-ar putea avînta spre pacea definitivă. a stelelor.

În româneşte de

NELI ARSENESCU-COSTINESCU

Mapamond

CIUDATA LUME A MICROTEHNICII (II)

La muzeul Politehnicii din Moscova se află o lucrare de-a lui Siadristii în faţa căreia vizitatorii se opresc fascinaţi. Este vorba de un bestiar desenat pe un fir de păr tăiat în lung. Ca pe o peliculă de film, sub microscop, apar tot felul de animale desenate foarte clar. Alături se află o sculptură miniaturală reprezentînd grupul „Moşul şi morcovul", realizat pe jumătatea unei seminţe de morcov. Dar aici se pot vedea şi alte „minuni" de-ale lui Siadristii. Aproape 600 de semne – sub formă de note muzicale – ale poloneze lui Oghinski le-a însemnat Siadristii pe o frunză de crizantemă, pe o suprafaţă de 2×5 milimetri. Pe vîrful unui ac a făcut o „minune" şi mai mare : a modelat clădirea Operei de stat din Erevan, iar pe capul unui ac de gămălie a fixat o tablă de şah pe care a ordonat figurile dintr-o partidă jucată de Alehin la campionatul mondial din 1927.

Portretul – în basorelief – al lui Dante sculptat pe un sîmbure de agrişă.

Miniaturile, chiar şi atunci cînd reprezintă exclusiv un obiect obişnuit ori tehnic, depind de iscusinţa autorului, de gustul şi înclinaţiile sale. În acest sens, pînă şi un obiect microminiatural „neartistic", poartă în sine o anumită cantitate de informaţie despre viaţa contemporană. Şi, întrucît, microtehnica presupune o cunoaştere temeinică a proprietăţilor diverselor materiale şi preţuirea de a construi totul „în microni", ea poate dobîndi o importanţă tot mai mare în diversele domenii ale activităţii umane. De pildă, specialiştii în medicină consideră că o perfecţionare, în acest sens, a instrumentelor medicale, poate duce la un salt calitativ fără precedent în medicină. De fapt, microminiaturile neagă vechile concepţii despre posibilităţile omului şi ale materialelor. Ele sînt în acelaşi timp şi artă şi tehnică. Abolirea concepţiilor „brutale" în tehnică şi artă dau speranţa unor realizări inimaginabile în acest domeniu. Să luăm de pildă cîteva discipline ca citologia, fiziologia şi biologia. În aria acestor ştiinţe nu se pot face descoperiri fundamentale fără experimentări şi cercetări la nivelul microscopic sau submicroscopic. Transplantarea nucleului celular nu este posibilă fără o microtehnică foarte precisă. La fel şi studierea activităţii creierului nu este posibilă fără o microtehnică pusă bine la punct.

Sub ochii generaţiei noastre apar ştiinţe noi. Să luăm de pildă bionica. Cu drept cuvînt ea este supranumită „fiica secolului XX". Deviza ei este : „natura vie reprezintă cheia tehnicii noi". Cunoscutul micro-miniaturist armean Eduard Kazarian primi într-o zi o scrisoare din R.D.G. Auzind de realizările acestui excepţional meşter, cîţiva miniaturişti germani şi-au exprimat îndoiala. Kazarian nu răspunse imediat la scrisoare ci, în locul ei, după un anumit timp, le trimise meşterilor germani un pachetel neobişnuit. În acest pachetel se afla un mic suport din marmură pe care erau fixate două rubine. Între ele era întins un fir de păr. Aici se afla răspunsul. Cînd meşterii germani priviră totul sub microscop, rămaseră pur şi simplu fascinaţi. Pe firul de păr puteau citi, în limba germană, următorul mesaj : „Salutul frăţesc al poporului armean către poporul german". Inscripţia era pe un singur rînd şi cuprindea o lungime nu mai mare de 1 cm. Acestei celei mai mici scrisori din lume ziarul „Der Morgen" i-a dedicat un articol cu titlul : „Cînd legenda devine realitate". Aflînd de această întîmplare, tînărul student Nikolai Siadristii şi colegii săi de asemenea nu-şi ascunseră îndoiala. Ba mi mult : considerară totul ca făcînd parte din seria aşa-ziselor „anecdote armene". Totuşi, merita să se convingă. În laborator, la lecţiile de biologie, Siadristii puse sub microscop un fir de păr. Încercă să facă măcar o mică zgîrietură pe suprafaţa lui. Dar acul preparator părea un „ştiip de telegraf" faţă de firul de păr. Nici vorbă să fi putut folosi asemenea ac drept cuţit. Dar posibilitatea de a scrie ceva în culori, pe un fir de păr, era şi mai iluzorie. Era evident că literele trebuiau mai întîi gravate şi apoi turnată culoarea în şanţurile săpate. Deci, mai întîi era necesar un cuţit. Siadristii încearcă o serie de „instrumente" ace, ace de gămălie, de patefon etc. Dar, şi cele mai ascuţite şi cele mai fine păreau grosolane în comparaţie cu ceea ce trebuiau să facă.

(Va urma)

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-99, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 21 noiembrie 1975 ● Nr. 47 (404) 10 pagini 1 leu

ÎNTINERIM

Că tineri sîntem și-am învățat să-ntinerim
cu șopotul genunii în clopote de crin,
cu sclipătul nervos al cremenii sub daltă,
prea bine știm.
În Casa Noastră cu miros de brad și pîine caldă.
Căci zi de zi întinerește cu milioanele-i de mîini
istoria simplă, demnă și înțeleaptă
a României unde noi întinerim
cu fiecare gînd, cu fiecare faptă,
Partidul Comuniștilor români !

DANIEL LASCU

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale sculptorului Nicăpetre. În pag. a II-a o prezentare a artistului.

Un congres istoric

În acest sfîrșit de noiembrie, se împlinește un an de zile de la desfășurarea unui congres istoric, Congresul al XI-lea al P.C.R. Mai intens decît celelalte, acesta va rămîne în memoria poporului român în primul rînd pentru că el a fost acela care a adoptat Programul de perspectivă al unei epoci, linia strategică și tactică pentru crearea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism.

În acest interval de 365 de zile, adeziunea comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii, la liniile ferme ale mărețului Program, a fost stimulator de energii, și a dovedit clarviziunea partidului în a hotărî perspectiva țării și a poporului nostru.

Liniile esențiale ale Programului adoptat la Congres au deschis o perspectivă clară acțiunii pentru edificarea noii orînduiri sociale, pentru dezvoltarea societății românești. Programul a devenit o veritabilă cartă fundamentală ideologică, teoretică, politică a partidului, oferind orientare și îndreptar pentru orice conștiință limpede și cinstită de comunist și de cetățean din România.

Fundamentînd științific principiile societății multilateral dezvoltate, ca fază superioară a socialismului, arătînd că această trecere se va realiza în cadrul unui proces dialectic unitar, prin acțiunile conștiente ale maselor, prin transformarea revoluționară a societății, Programul arată că rolul partidului comunist în această uriașă trecere este unul hotărîtor, el asigurînd victoria noului, asigurînd triumful ideii și, în consecință, al societății comuniste.

Raportul la Congresul al XI-lea, prezentat de secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privit chiar și numai din perspectiva unui an de activitate, de experiențe, de izbînzi, devine un document viu, al dialecticii vieții însăși, al luptei de zi cu zi.

Aplicat la existența creației artistice, la activitatea ideologică și artistică, trecerea unui an de la adoptarea documentelor congresului se face remarcată prin dorința unor oameni de artă de a crea lucrări în orice domeniu artistic, care să devină veritabile componente ale conștiinței sociale, care să dea expresie activității tumultuoase, desfășurate de poporul român în toate domeniile de activitate, așa cum se remarca în raport.

Dînd o perspectivă extraordinară evoluției și dezvoltării societății românești, trasînd direcțiile principale ale activității practice a partidului, a întregului nostru popor, aruncînd o privire sigură și o punte spre viitor, documentele Congresului XI, un congres istoric, după un an de cînd au văzut lumina tiparului și lumina din conștiințele noastre, se dovedesc la fel de viabile și de trainice, formînd un veritabil memento, un monumental edificiu teoretic și practic pentru România de azi și de mîine.

ORIZONT

Umanismul socialist

Prin finalitatea sa consecvent umanistă socialismul restabilește unitatea dintre individ și societate, creînd baza obiectivă, legic necesară în sinuosul proces al „reîntoarcerii omului în sine însuși", desăvîrșit prin comunism — ca umanism practic. Neîndoielnic, umanismul reprezintă trăsătura definitorie a filozofiei marxiste, abordînd problematica omului prin prisma practicii revoluționare : distinctă în ansamblul concepției lui Marx ci este implicit tuturor componentelor sale.

Documentele programatice ale partidului nostru și în special „Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism" fundamentează teoria și modelul socialist al umanismului, demonstrînd un adînc interes pentru om — conceput ca ființă socială, în strînsă legătură și interdependență cu semenii săi, cu masele largi populare și înțeles în întreaga sa complexitate, cu contradicțiile și limitele inerente ființei umane, factorul subiectiv conducător acționînd ca înaltele principii ale umanismului socialist să se reflecte tot mai cuprinzător în societatea noastră în toate sferele vieții sociale.

1. Este știu că socialismul multilateral dezvoltat — **etapă distinctă** în evoluția spre comunism a societății noastre — își înscrie ca **obiectiv strategic permanent principiul multilateralității**, deopotrivă în plan social-colectiv și uman individual, îndemnul spre **multilateralitate** (în planul cunoașterii, formației umane, tipului de personalitate și formei de societate) fiind intrinsec programului edificării noii noastre orînduiri.

Ca teorie a omului multilateral și a căilor realizării sale **umanismul socialist** proclamă omul — valoare supremă și împlinirea sa — scop suprem ; **rezolvarea problemelor fundamentale ale umanismului** (eliberarea omului de exploatarea și făurirea unor relații sociale bazate pe echitate) permite înscrierea cerinței dezvoltării și afirmării multilaterale a personalității umane ca **obiectiv central în activitatea practic-educativă. Specific actualei etape este faptul că problemele umanismului, ale formării omului nou și ameliorării condiției sale au trecut în mod deosebit în prim-planul practicii politice, social-economice și ideologice, constituind sarcini nemijlocite** ale acțiunii politice și **nu deziderate îndepărtate. „În centrul politicii generale a partidului și statului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism — se subliniază în Programul P.C.R. — se va afla permanent omul — factorul esențial al întregii dezvoltări economico-sociale —, satisfacerea plenară a cerințelor sale de viață în continuă creștere și diversificare, afirmarea neîngrădită a personalității umane".**

LA UN AN DE LA CONGRESUL AL XI-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

„Întreaga activitate de educare și formare a conștiinței socialiste trebuie să ducă la crearea unui nou umanism, care pune pe primul plan omul și, totodată, îmbină interesele particulare cu cele ale întregii societăți, asigură bunăstarea și fericirea fiecăruia, odată cu a întregului popor. Prin aceasta omul se va ridica pe o treaptă superioară de cunoaștere, va putea participa cu adevărat conștient la activitatea poporului de făurire a propriului său viitor liber".

(NICOLAE CEAUȘESCU : „Raport la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român : Editura Politică, 1974, p. 94–95).

2. Umanismul epocii și condițiilor noastre este, necesar, un **umanism rațional ;** el își va integra așadar elemente de structură proprii ultimelor decenii în care impactul științei asupra vieții sociale și omniprezența ei ridică cu acuitate **problema raportului știință-umanism** (după unii, antinomic). Există temerea — vehiculată și repetată cu obstinație — că progresul tehnologic conduce — inevitabil — la depersonalizarea omului și „instrumentalizarea" relațiilor interumane, că tehnologia „satanică" și „versatilă" dezvoltată de omenire face imposibil **controlul social** asupra evoluției și utilizării științei (fiind responsabilă în exclusivitate de ambivalența efectelor revoluției tehnico-științifice și a aplicabilității distructive a unora din cuceririle ei). Or, știința rămîne o valoare inalienabilă, **umanismul încorporînd atît valori morale cît și gnoseologice. Omul nou** pe care socialismul — ca orînduire care se **dezvoltă prin știință** — îl propune și îl revendică, ridicat la rangul de subiect al istoriei și creator conștient al propriei condiții sociale este conceput ca avînd o solidă pregătire profesională și o specializare pe profile largi (concordantă flexibilității intelectuale și mobilității profesionale a epocii), cu ferme convingeri materialist-dialectice despre lume și viață, militant politic cu un profil moral și o conduită civică sincronizate exigențelor civilizației socialiste — ca tip nou de societate și cultură. Firește, modelarea omului și a relațiilor umane în context socialist este direcționată de **sistemul de valori propriu societății noastre,** valorile social-politice avînd rol de catalizator în formarea și dezvoltarea conștiinței sociale socialiste.

3. Sensul profund umanist al orînduirii socialiste se regăsește în plan politic prin conținutul democratic al puterii și participarea efectivă a maselor la conducerea societății : instituționalizării conducerii colective în toate domeniile de activitate și la scara întregii societăți, creșterea nivelului de conștiință și responsabilitate politică, a capacităților de cunoaștere, creație și acțiune a maselor, angajarea lor în procesul de edificare a socialismului multilateral dezvoltat prin înțelegerea, acceptarea și promovarea obiectivelor societății noastre permite materializarea avantajelor acestui cadru instituțional de participare democratică, ridicînd însăși calitatea întregii activități de organizare și conducere a societății. Astfel, idealul democratic al participării la elaborarea și aplicarea deciziilor la toate eșaloanele de conducere (imperativul etic-politic) coincide cu cel științific, de sporire a eficacității activității de conducere.

Scientizarea și democratizarea proceselor decizionale, esența participativă a democratismului socialist solicită deci amplificarea prezenței maselor și, cu aceeași stringență, valorificarea ei superioară ; pentru aceasta însă **crearea condițiilor de manifestare multi-**

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 7)

Cronica literară

Teodor Mazilu :

„ÎNTR-O CASĂ STRĂINĂ"

(Ed. Cartea românească, 1975)

Traseele eroilor sînt şi în acest roman paradoxale şi autorul se amuză întorcînd pe dos destinele eroilor săi, precum mănuşile. Convertirea „negativilor" şi decădederea „pozitivilor", transferarea viciilor, a calităţilor a deprinderilor, ţin de paradoxurile literaturii lui Teodor Mazilu, rezistă prin refuzul, ironizarea *tezei* (a argumentului dogmatic, sterp, în evidentă contradicţie cu viaţa. Influenţa confraţilor precum şi aceea a cărţilor prestigioase ale momentului '70 este evidentă în romanul *Într-o casă străină*.

Pînă la un punct s-ar părea că Teodor Mazilu vrea să dea o replică nu numai *Supravieţuitorilor* lui Radu Cosaşu, ci şi unei întregi literaturi inspirate din aceeaşi epocă. Prozatorul se înscrie în competiţie printr-o operă epică amplă (pînă în prezent a apărut doar primul volum al cărţii) în care să-şi exploateze, pe cît se poate mai bine, cuceririle nuvelisticii. Nici vorbă de o întoarcere la *Bariera :* mai degrabă o reintoarcere la unele cărţi ale lui Radu Cosaşu, chiar Marin Preda, citite cu ochiul ce, altădată, îl descoperise pe tovarăşul Sasu ori pe tovarăşul Măcinoiu. Dar ambiţiile autorului nu oe opresc aici. Noi sînt verva, stăruinţa cu care Teodor Mazilu ridiculizează fanatismul religios, lumea aberantă a dogmelor. Firește că şi aici putem depista trimiteri şi ironii şi poate, în plus, şi puţină răbdare (din partea autorului) în construirea unor personaje. Păcatul acestui roman, nu lipsit de pagini citabile, este acela al monotoniei. Permanenta reducţie operată de Teodor Mazilu, în fapt, anulează devenirea personajului. În dosul fiecărei fraze a cutărui erou bănuim reversul ei. Invenţia autorului nu suplineşte inexistenţa psihologiilor, spectacularul, paradoxul, nu înlătură repetiţiile, la un moment dat agasante. Romanul înaintează în salturi, cînd mai mari, cînd mai mici, cînd mai artistice, cînd mai puţin. Stăpîn pe eroii săi (am văzut că-i aparţin : sînt cei din proza scurtă a lui Teodor Mazilu) autorul îi pedepseşte cu o voluptate rară, folositoare desigur atitudinilor morale, dar mai puţin utilă construcţiei romaneşti. Demagogii (din primele pagini îşi părăsesc soaţele agasante. Una, Cecilia, e chiar ucisă, criminalul fiind bineînţeles soţul ei, un cretin, ajuns între ale artei. Femeia (cea ucisă) e un monstru de urîţenie, fiind în plus, maniacă.

Firește, şi *Într-o casă străină* e o carte a „filozofilor". Ipocrizia iubirii de înţelepciune e şi aici gigantică. Ca întotdeauna, Teodor Mazilu raportează cu predilecţie frazele mari la erotică. Soţia eroului central, pictor, e o înţeleaptă, cultă şi aşa mai departe. Iulia e nu numai o femeie superbă, ci şi teozoafă patetică, iubitoare a înţelepciunilor orientale. Fanatica teozofiei dă lecţii de amor iubitului ei principal (pictorul Matei) după texte indiene. Două prostituate propun discuţiei probleme ale artei moderne. Evenimentul are loc într-o garsonieră.

Refulaţii acoperă alte pagini ale romanului, fecioria prelungită fiind altă marotă a prozei lui Teodor Mazilu. Samuraiul (şeful „teozofilor" locali) contemplă libidinos tinerele adepte. E însă la vîrsta senectuţii. Cristel, profetul sectei, delirează biblic, profeţiile datorîndu-se şi lipsei de virilitate. În faţa misterului feminin „profetul" se sinucide (sinuciderea eroului e şi ea ridicolă).

Într-o casă străină e o carte lipsită de penumbre. Dezbaterile (posibil interioare) ale eroilor au loc „cu voce tare", potenţînd, la maximum, prin replică, ipocrizia eroilor.

Cartea e o colecţie de simulanţi (doar personajul central e un apatic) şi mai puţin un roman.

Foarte surprinzătoare au fost comentariile cu care a fost primită această carte. Foarte surprinzătoare prin faptul că rezervele au lipsit cu totul sau au fost puţine : ca şi în alte cazuri prestigiul de dramaturg sau nuvelist al lui Teodor Mazilu, şi-a spus cuvîntul. Observăm că, precum şi în alte rînduri, criticii sînt derutaţi de prestigiul unui autor ezitînd să-i numească eşecurile. Ultimul roman al lui Teodor Mazilu (căci primele sale două romane ar merita o discuţie cu totul aparte) face parte din eşecurile indiscutabile ale unui autor subtil şi inteligent în demersurile sale literare. *Într-o casă străină* derivă din superstiţia că romanul ar fi genul în care se verifică în ultimă instanţă calitatea unui scriitor. Bineînţeles, o superstiţie ca atîtea altele, în care cade din plin şi noul roman al lui Teodor Mazilu. Unii, comentînd cartea, au invocat faptul că romanul poate permite unui autor foarte mult, ca gen proteic, el lasă scriitorului libertăţi pe care doar acesta decide cum să le exploateze. Scuze ieftine, explicaţii facile pe care nu merită să le detaliăm aici şi pe care nu merită să le polemizăm. *Într-o casă străină* reprezintă o escapadă oarecare a unui scriitor ce poate face alte lucruri cu mult mai mult folos. O escapadă, să zicem similară unui volum de epigrame scrise de un foarte serios, sobru şi erudit doctor în filologie.

C. UNGUREANU

Petre Stoica :

TRECĂTORUL DE DEMULT

(Ed. Eminescu, 1975)

Citeva aprecieri ale criticii, potrivite, de altfel, amabile, care însoţesc poezia lui Petre Stoica de aproape două decenii, au acreditat imaginea unui poet monocord, rafinat, fără îndoială, graţios pînă la preţiozitate uneori, prezenţă aparte între colegii de generaţie. Cuvintele elogioase pentru creaţia sa nu au lipsit, însă, s-a sugerat, originalitatea acesteia, oarecum în afara principalelor direcţii ale liricii contemporane (lucrurile între timp s-au mai schimbat), ar face-o mai puţin discutată deocamdată, aptă, totuşi, pentru reevaluări, eventual, surprinzătoare.

După primele două volume, **Poeme** (1957) şi **Pietre kilometrice** (1963), în care erau alăturate peisaje schiţate după natură ori din memorie (cu neînsemnate decoraţii mitologice), Petre Stoica publică un şir de plachete care conturează o manieră lirică personală : **Miracole** (1966), **Alte poeme** şi **Arheologie blîndă** (1968), vădind abilitate în a recompune cu luciditate tablouri de provincie şi domestice dintr-o binecunoscută recuzită livrescă (Pillat, Voronca, poezia simbolistă chiar). Poemele sale, inclusiv cele erotice, sînt fantezii cromatice şi plastice, feerii dinamitate intermitent de fulguraţii grotesc-ironice. Definitorie, pentru metoda lirică a lui Petre Stoica, este o mecanică a sentimentului şi a schimbării registrelor existenţiale, foarte apropiată de cea cu care Marin Sorescu, cam în aceeaşi vreme, începea să se afirme : „Chiar acum / urcîndu-mă în helicopter, din văzduh / aş arunca un curcubeu — / sufletul meu păcătos ar cuprinde astfel / scena imensă pe care / oamenii rid, se îmbrăţişează şi pleacă / într-o oglindă strîmb înrămată / cu florile morţii" **(Duminică veselă)**. Deşi ar fi de precizat că Petre Stoica pune în lucrarea sa mai mult rafinament şi discreţie şi că, deşi îşi construieşte universul liric în deplină detaşare, sfîrşeşte prin a adera la el afectiv.

Rînd pe rînd prozaic, fantast, grav, nonşalant în plachetele amintite, dar mereu de o sesizabilă agresivitate ironică faţă cu fragilele crochiuri pe care imaginaţia sa le-a dat la iveală, Petre Stoica nu inovează, formal, în cărţile următoare. Schimbarea care se produce ţine de registrul afectiv, tot mai puţin potrivit idilei domestice. (Apariţia volumului **Melancolii inocente**, în acelaşi an (1969) cu **Cadavre în vid** al lui A. E. Baconski şi **Vămile pustiei** al lui Ioan Alexandru, pare, de altfel, să nu fi fost întîmplătoare, marcînd culminaţia, în poezia deceniului trecut, a unei viziuni expresioniste). Patriarhalul tîrg de provincie al lui Petre Stoica îşi dizolvă hotarele, încetează a mai exista autotelic, fiind brusc aruncat în istorie. În atmosfera lui sînt descifrate urmele trecutei conflagraţii mondiale (reprezentări terifice în **De profundis, I–IV)**, se evocă imaginea „Hiroşimei la 8,45". În aceeaşi linie se înscriu poemele din **O casetă cu şerpi** (1970), o revenire, relativă, către diafan producîndu-se abia în **Bunica se aşează în fotoliu** şi **Sufletul obiectelor** (1972), unde poezia este mai pregnant lirică, expresie a unei sentimentalităţi mult timp reprimate. În versurile de dată mai recentă, strînse în **Trecătorul de demult** (1975), Petre Stoica pare să cedeze din nou iniţiativa peisajului, se lasă asediat de senzaţii fugare, de nostalgii irepresibile — ca şi de propriile ficţiuni, acuză „gustul de moloz al visării" **(Bind ceai)**. Frecvent, lucrează ca un impresionist : „Aş vrea să se ştie : / Ziua aceea avea o culoare mai puţin cunoscută / avea miresme de trandafiri amestecate cu miresme / de soc avea un gust de scorţişoară avea o densitate / şi rotunjime de piatră şi o delicateţe de rouă ziua aceea / avea un foşnet de frunze fără moarte..." **(Aş vrea)**.

Cu cîteva nuanţe în plus, poezia din **Trecătorul de demult** urmează aceeaşi linie domoală, de lentă adăugire sau eroziune de straturi geologice, într-o zonă de calm. Seismele care să o recompună şi să-i dea un relief mai ferm par acum greu de prevăzut, imposibile poate. Recunoaştem, în **Trecătorul de demult**, filonul cunoscut al poeziei lui Petre Stoica, poet care continuă să practice aceeaşi „arheologie blîndă" numită prin titlul uneia dintre cărţile sale. O statistică a cuvintelor din poemele acestui volum ar putea pune în lumină cu prisosinţă un elegiac marcat de obsesia timpului, trăind în memorie (şi tot mai mult din amintirea propriei poezii), comunicîndu-ne peisaje diafane, miraje ale gîndului, o reverie fremătătoare de inefabile melancolii. Ne vom mărgini să dăm un singur exemplu : „Acum cînd trefla iubirii e jucată pe masa uitării / acum cînd melancolia vuieşte în inima perlei / acum cînd timpul acela e prefăcut în timp de nisip / acum cînd te hrăneşti cu memoria memoriei / acum cînd priveşti în abisul oglinzii" **(Acum)**. Să precizăm, doar, că „abisul oglinzii" rămîne mai mult o tentaţie, iar superficia ei, încă o dată, o limită. Şi că marile aventuri interioare ni se par a ţine de senzaţional gîndite de pe **terraférma** a scrisului actual al lui Petre Stoica. O poezie muzicală, discretă, compusă din notaţii lapidare, din versuri de o atonie tulburată doar în mod excepţional printr-o notă mai energică.

LUCIAN ALEXIU

Prezenţe literare

Ştefan Munteanu

Stilistica literară, inaugurată în lingvistica românească de Tudor Vianu, e susţinută la Universitatea din Timişoara printre alţii, de doi remarcabili reprezentanţi : G. I. Tohăneanu şi Ştefan Munteanu.

După ce, cîţiva ani, Ştefan Munteanu a publicat articole cu un caracter mai mult sau mai puţin aplicativ, atenţia sa este captată, de la o vreme, de problemele generale, teoretice, ale ştiinţei stilului. Rodul acestor din urmă preocupări este Stil şi expresivitate poetică, Editura ştiinţifică, 1972, lucrare distinsă cu premiul Bogdan Petriceicu Haşdeu al Academiei R.S.R.

Volumul s-a bucurat la apariţie de o unanimă apreciere. A fost menţionată, în afara contribuţiei ce o aduce la precizarea multiplelor probleme pe care le ridică stilistica şi a aportului la sistematizarea unor bogate date teoretice, factura ei oarecum inedită. Stil şi expresivitate poetică este primul studiu de acest fel în lingvistica noastră. Autorul ei se adresează, cum spune într-un Cuvînt înainte studenţilor şi profesorilor de limbă română dar cartea depăşeşte cu mult acest obiectiv evasididactic. Ea oferă, întîi, o amplă schiţă istorică, cuprinzînd dezvoltarea ideilor despre stil de la antichitate la epoca actuală (schiţă însoţită de un necesar tablou evolutiv al stilisticii româneşti). Apoi, cîteva pertinente discuţii cu privire la Fundamentarea lingvistică a expresivităţii poetice, la Fundamentarea psihologico-estetică a expresivităţii poetice, la Limbajul artistic figurat, la Expresivitate şi context, la Individualitate stilistică şi viziune artistică la Sincronie şi diacronie în cercetarea stilistică. Secţiunii diacronice, care, din punctul de vedere informativ, este capitolul cel mai „util", îi urmează, deci, una teoretică, întregită, firesc, cu analize ale textului literar. Se detaşează, discret, dar cu fermitate, cîteva puncte de vedere originale, ce contribuie la fixarea unor importante repere în domeniul cercetat. Este vorba, în primul rînd, de încercarea de a delimita conceptul expresivitate poetică : autorul îi atribuie sensul de „calitate fundamentală ce caracterizează limba artistică în general : „Expresivitatea poetică, precizează, Ştefan Munteanu, va fi pentru noi nu numai facultatea limbajului de a spori forţa de comunicare a cuvîntului, ci însăşi această forţă realizată în actul armonios al „potrivirii" celor două laturi ale cuvîntului, care fac posibilă reprezentarea profundă şi revelatoare a ideii ca imagine, în formele gîndite de autor" (p. 120).

Sugestiile din domeniul metodologiei, cele referitoare la tehnica analizei operei artistice, privită ca „structură stilistică", fineţea disocierilor teoretice, ajutată de o complexă informaţie fac din studiul lui Ştefan Munteanu una dintre contribuţiile notabile ale stilisticii româneşti actuale. Folositoare, în egală măsură, specialiştilor şi oricui e interesat de virtuţile estetice ale limbii române (dar şi de una din căile abordării ei), Stil şi expresivitate poetică propune soluţii capabile să clarifice cîteva măcar din mereu actualele şi mult disputatele chestiuni ale stilisticii.

S-ar putea obiecta „metodei" autorului o oarecare rezervă faţă de tropi — de metaforă îndeosebi — pecum şi faţă de armonia sonoră a strofei (ca parte integrantă a fondului ei semnificativ). Considerăm, însă, că ceea ce s-a făcut e făcut aproape fără greş şi că inseşi asemenea întîmpinări dovedesc puterea cărţii de a incita discuţii — meritul ei de a se integra, dinamic, în dezbaterile privitoare la miezul şi arhitectura operei literare.

În cercetările de specialitate, Stil şi expresivitate poetică este o referinţă de neocolit. Ea se înscrie între reuşitele certe ale domeniului respectiv. Alături de alte lucrări de acest tip, apărute aici, cartea lui Ştefan Munteanu ne-ar putea îndreptăţi să afirmăm că la Timişoara se conturează (sau deja s-a conturat) o veritabilă şcoală de stilistică. Preocupările ei vizează atît latura teoretică a chestiunii, cît şi investigarea concretă, analiza textului poetic.

OLIMPIA BERCA

Nicăpetre

Pe numele său adevărat Bălănică Petrică, — născut în Brăiliţa, la 27 ianuarie 1936, — sculptorul şi desenatorul Nicăpetre incită prin spontaneitatea gestului plastic şi prin neobişnuite şi pozitiv-responsabile disponibilităţi de exprimare. Piatra unghiulară a creaţiei sale rămîne pînă la urmă dăltuirea de virtuoz în piatră, ţesăturirea plăsmuirilor, cu gîngăşie şi nespusă răbdare, — deşi şi tuşurile pe teme dionisiace, slăvind belşugul recoltei şi forţa germinativă întru veşnicia de travaliu a generaţiilor, a iubirii curente, — nu pot fi neglijate.

Ceea ce ne interesează acum însă este capacitatea cioplitorului de a recrea un univers, forţa de propensie a acestuia care, prin intermediul structurilor masiv ancorate în şiruri de volumetrii ce impresionează publicul receptor de la întîiul său contact cu tiltraţiile finisate sau în lucru, marchează o personalitate preocupată de alegorie şi mit, de tipologiile funciare ale spaţiului, cu figuri parabolice pe care le adaptează, apoi, le transfigurează sub intermedierea comandamentelor socialmente necesare în decupaje măsurate actual în fericite zodii inspiratoare.

Compoziţii, cu o amplă pondere în echilibru, în rafinamentul raporturilor ce precizează sensul estetic şi ating o incandescenţă a pretextelor tematice, cum sînt : Luceafărul, Matcă, Himeră, Doi, A şasea piatră, Naiadă, vădesc cu prisosinţă înclinaţia spre monumental, spre psihologii dezvăluind năzuinţele veridice ale autorului de a-şi împlini un program conceptual bine definit, ambiţia de a izbîndi în fruntea colegilor de promoţie creatoare. Nicăpetre îşi concepe subiectele lipsit de complexe, cu o siguranţă eficace; el adaugă la tezaurul precursorilor, un elansaj cu implicaţii totemice, o concentrare a siluetelor de multe ori cu tente legendare, răspuns şi „cheie" teoretică îndreptată către înţelesurile şi substratul unei arte ce nu-şi poate concepe modernitatea, esenţele magnetice, în afară sau dincolo de cititorii, de cariatidele fulgerînde în sclipăt de soare şi de lună, în argintirile luceferilor, ce îşi reflectă azi în valurile încercatului Dunăriu, triumful victoriilor şi al edificărilor, visul neîndoios al cugetatelor perspective.

ADRIAN BELDEANU

Opinii

DISCREȚIA ESEULUI

Artă de mare vechime, alcătuită din limpezime și mister, poezia a prilejuit pretutindeni comentarii dintre cele mai bogate. Există o **sumă** de opinii asupra versului, o suită de considerații peste care orice nouă reevaluare nu poate trece. Ce s-ar mai putea așadar adăuga astăzi ? „Tout est dit..." — am fi tentați să constatăm odată cu la Bruyère.

Cel puțin cu începere de la poetica aristotelică, ideile despre arta liricii s-au structurat într-un veritabil corpus de principii. Noile atitudini se constituie, firesc, în **comentarii** asupra tratatelor anterioare. În filozofie lucrurile nu au stat altfel. Comentatori minuțioși ai lui Platon și Aristotel au devenit ei înșiși autori de importante sisteme filozofice : Plotin, Augustin, Averroes, Pico della Mirandola... Esteticele moderne pot fi socotite și ele drept „comentarii" ale textelor anterioare. Asta nu înseamnă că orice demers teoretic mai nou este, fatal, lipsit de originalitate. Dimpotrivă, numai confruntarea cu ceea ce a fost gîndit poate deschide perspective.

Fenomenul poetic — de creație și cel analitic generalizator — este în continuă mișcare, sînt formulate noi atitudini. În aria literaturii noastre au apărut, de două secole încoace, puncte de vedere mai

Doi

mult sau mai puțin pregnante, strîns legate, oricum, de literatura epocii. Termenii, categoriile cer azi alte acoperiri, alte semnificații. Contribuțiilor în materie de evaluare a fenomenului liric, aparținînd unor Eminescu, Maiorescu, Macedonski, Arghezi, Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Vianu, Blaga, Barbu li s-au alăturat cercetări întreprinse, între alții, de **Al. Philippide**, Liviu Rusu, Edgar Papu, Adrian Marino, Ștefan Aug. Doinaș. Poezia românească de ieri și de azi a suscitat evaluări teoretice temeinice, originale. Creația are legile ei, însă nu poate fi contestată influența ambianței culturale. Contribuții teoretice — nu neapărat sistematice — aduc poeții înșiși. Punctele lor de vedere pornesc, firește, de la experiența proprie, dar nu rămîn acolo. Considerațiile cu tentă generalizatoare ale poeților au marea calitate că izvorăsc din însuși procesul de creație, din aria fierbinte unde prinde contururi produsul artistic. Privirea este dinlăuntru în afară, subiectivitatea încearcă să se obiectiveze. Un Edgar Allan Poe, un Baudelaire n-au ezitat să abordeze la modul explicativ principii poetice, universuri artistice, să încerce să descrie procesul de creație. Cînd e însoțită de reflecții personale, poezia unui autor apare într-o lumină mai clară.

Între poeții noștri de azi, Vasile Nicolescu își revendică un profil aparte și prin consecvența cu care abordează probleme aferente situației liricii moderne. El comentează stiluri, universuri lirice, mijloace stilistice, epoci de creație, personalități. În toate acestea se ghicește un punct de vedere personal. Rodul acțiunii eseistice din ultimii ani a autorului îl găsim în volumul intitulat programatic **Starea lirică.** Cuprinzătoare ca arie problematică, paginile cărții divulgă o concepție. Autorul abordează, între altele, „esența poeziei eminesciene" ori „starea fără trepte" a contemplației la Vasile Voiculescu ; Sadoveanu e văzut ca „un mare contemplativ" creator al unei opere de „adîncime poetică și sufletească puțin obișnuită" ; Arghezi e socotit „alchimist al verbului" ; e scrutată influența „relației" asupra cuvîntului ; ni se vorbește despre „marile decupări lirice din peisajul Absolutului" la Baudelaire, despre „infinitul secund" al poeziei lui Desnos... Eseistul nu este doar consemnativ, ci mai ales analitic ; el are idei, simte și înțelege frumosul. Fraza are echilibru, dar e și pasionată, este exactă în încheietura ei, dar polemică. Poetul atît de fin al **Parabolei focului** și al **Secțiunii de Aur** este deseori surprinzător de polemic în eseu. În fond, exprimarea fermă a unui punct de vedere ține în cel mai înalt grad de finețea intelectuală. Însă, în eseist, nu se dezminte nici poetul. Comentariul e clădit deseori pe intuiții, pe asociații sugestive : **„Tremurul inefabil al versului eminescian e tremurul penei smulsă de fulger din aripa vulturului și care, căzută pe pămînt, continuă să vibreze încă de aerul tare al înălțimilor".** Patriotismul liricii lui Mihai Eminescu este indicat cu precizie : **„Protoistoria și istoria Daciei, obsesii ale sensibilității marelui poet, nu trădează inclinații erudistice în sine. Tentativa poetului e mult mai dramatică. Ea izvorăște din nevoia de a integra în ordinea istorică și cosmică un pămînt și un destin : pămîntul românesc și destinul patriei sale".**

Cel care-l prețuiește atît de mult pe G. Călinescu — să notăm că Vasile Nicolescu a debutat cu versuri în „Națiunea", condusă de marele nostru critic — îl numește pe autorul **Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent** „arhitect al spiritualității noastre" și manevrează el însuși expresii croite în stil călinescian, inspirate, exacte, cu economie de cuvinte. „M. Sadoveanu — scrie eseistul — e un Walter Scott declamat la orgă de un cantor poet". Sau : „Lamento-ul bacovian e bocetul omului scufundat, strivit, întemnițat în sine de o lume străină sieși, ca și lui, recompusă după legea jafului". Sau efigia unui mare poet : „Pound e un dezrădăcinat superior, care își caută rădăcinile în neantul muzical al ființei". Propoziția e deseori înaripată ca un vers : „Henri Michaux e un vizionar tragic cu aripile arse într-un incendiu de luciditate".

Pătrunzătoare, paginile din **Starea lirică** ne descoperă filiații mai puțin abordate cel puțin în eseistica noastră de ultimă oră. Apropierea lui Baudelaire de Dostoievski e convingătoare. „Baudelaire pune în discuție drama omului modern, a omului lumii sale, a omului simbol al neliniștii universale". Problematica aceasta se află și în miezul prozei dostoievskiene. În alt loc, se precizează că Antim Ivireanu numea, cu mult înaintea lui Eminescu, luna „stăpîna mării". De altfel, lectura atentă a unor texte mai vechi ale literaturii noastre, aparținînd lui Dosoftei, Ivireanu, Cantemir, a scos la iveală structura „strînsă", cu adevărat organică, a scrisului românesc. Limba literară românească a cunoscut o dezvoltare mult mai coerentă decît ar fi tentați să creadă cei care au impresia că primele noastre texte literare sînt pure tatonări, pentru descifrarea cărora avem nevoie de glosare.

În cartea lui Vasile Nicolescu se fac considerații largi despre situația **cuvîntului poetic.** Pornind de la o afirmație heideggeriană, autorul precizează : „Poezia este întemeierea ființei prin cuvînt". Autorul **Stării lirice** vede în cuvînt acea forță capabilă să pună ordine în trăiri ; cuvîntul nu are, în poem, valoare în sine, ci forța lui de a revela stă în relația pe care o realizează cu alte cuvinte. Eseistul scrie : **„Nu mai repet truismul că nimeni din cei care iau lucrurile în serios nu acordă cuvîntului o valoare estetică în sine. Cuvîntul magic, cuvîntul care exprimă adevărul, cuvîntul cu care poezia construiește ființa poate fi în realitate cel mai prăfuit și uzat, dar căruia o nouă relație, o asociație spontană, surprinzătoare, o subtilă alchimie verbală îi dă o strălucire care fascinează. Meritul poetului adevărat e că, purtat de această obsesie organică, eliberează cuvîntul, îl deplasează de pe elipsa lui proprie, îl mișcă pe alta, îi micșorează sau îi amplifică puterea de gravitație, îl încarcă cu un nou mister, îl pune să ilumineze un nou univers sufletesc".** În artă, primatul e al trăirii, jocul steril nu poate suplini unicitatea realității sufletești. Ne este oferit exemplul poetului spaniol Gongora, scriitorul atît de obsedat de cuvîntul plastic, muzical, luminos, fluid. Vasile Nicolescu plasează — ca și Călinescu într-un eseu rămas celebru — ermetismul lui Gongora în sfera sintaxei. În rest, versul gongoric (atribut interpretat uneori în modul cel mai eronat cu putință) e viu, adînc, rezultat al unei intense stări contemplative. Iată cîteva metafore extrase din poemele lui Gongora : **arbori rătăcitori, cer eliptic, păduri nestatornice, pavilion de spumă, lucitoare onoare a cerului, lapte impenetrabil la lingură...** Luis de Gongora Y Argote scria la 1 600 versuri à la Saint John Perse. Cuvîntul poetic revine, ca preocupare, într-un articol despre Robert Desnos ; eseistul vorbește aici despre „capacitatea funcțională" a verbului, despre „forța nevăzută a cuvintelor" și chiar despre „viteza expresiei".

Într-un scurt excurs asupra „permanenței sonetului", se fac referiri pertinente în legătură cu această formă fixă a poeziei. Sonetul, se susține, nu încorsetează imaginația, nu favorizează exercițiul poetic artificial, retorismul, sonoritatea goală. „Nu există o incompatibilitate reală între structura formală a sonetului și spontaneitatea inspirației". Exemplul sonetelor unor poeți ca Petrarca, E. B. Browning, Shakespeare, Rilke, Baudelaire, Eminescu, Valéry, Voiculescu este un argument clar. Vorbind despre sonet, autorul scrie că „cel puțin doi dintre marii poeți români ai secolului nostru — Tudor Arghezi și Lucian Blaga — n-au simțit ispita acestei forme poetice". Lucrurile nu stau în realitate așa. În poemul arghezian **1907, peizaje,** există sonetul **Coconu Alecu (1)** și sonetul **Evoluție.** Și în **Flori de mucigai** întîlnim sonetul **O noapte,** care încheie ciclul. În **Cuvinte potrivite,** un poem se intitulează chiar **Sonet de izbindă** („Izbinda strînse-alături vitejii la festin..."). Și Blaga a scris sonete. În ediția de **Poezii** din 1966, îngrijită și prefațată de George Ivașcu, dăm peste sonetele **Oedip în fața Sfinxului, Columna lui Memnon, Lingă vatră.** Ele sînt (ca și cele argheziene, în parte) mai libere, nu respectă strict forma petrarchistă sau ronsardiană. Sînt sonete argheziene și blagiene.

Vasile Nicolescu este împotriva împărțirii autorilor de versuri în poeți „literari" și poeți ai vieții. Protestul, realmente just, prefațează notele despre Ezra Pound și vizează unele erori de concepție ale criticului G. S. Fraser.

O zonă în care Vasile Nicolescu nu numai că se mișcă cu plăcere, dar și cu folos, în sensul emiterii unor puncte de vedere interesante, este aceea a interferenței artelor : poezie, muzică, pictură. Efectul sugestiilor muzicale în literatură este urmărit în operele unor prozatori ca Huxley, Proust, Thomas Mann, în poezia lui Heine, Nerval, Baudelaire, Mallarmé, Dino Campana ș. a. Concluzia e că poezia, proza, dramaturgia „nu se pot lipsi de muzică, de rădăcinile și orizonturile ei". Cînd, în eseul despre pictura lui Turner, se notează că „La Turner, totul e pretext de confruntare lăuntrică", e dată de fapt o posibilă definiție a demersului artistic în genere.

Eseistica lui Vasile Nicolescu este substanțială, discretă, notație subtilă, în cunoștință de cauză, reflecție a unui poet ce înaintează în zonele artei și culturii ca într-un spațiu familiar. El nu „filozofează", ci face analize la obiect, iar cînd e cazul, generalizează eficient.

ION LOTREANU

Consemnări

Recitindu-l pe Dimitrie Anghel

Cei care l-au cunoscut pe Dimitrie Anghel, printre aceștia Tudor Arghezi și Ion Minulescu, îi elogiau rafinamentul, beția de alb și deopotrivă muzicalitatea prin care se afirma ca inovator. Cine citește azi volumul În grădină apărut în 1905, nu-și mai poate da ușor seama de ce tradiționaliștii s-au „scandalizat" la apariție. Într-o judecată mai largă, serafismul mallarmean și extazul discret al mirosurilor din În grădină sînt efecte simboliste, receptate prin Samain, autor din care poetul traduce împreună cu Minulescu în 1907. Decorul inițial, tradiționalist ca geneză, fiind vorba de parcul conacului de la Cornești, unde poetul s-a născut acum 103 ani (16 iulie 1872), este filtrat printr-o sensibilitate neoclasică (efect al contactului cu Jean Moreas), parnasiană, sau mai exact parnasian-simbolistă.

Dacă simbolismul florilor din poemele sale de început poate fi în mare parte contestat, peisagistica saloanelor și interioarelor este simbolistă :

Salonu-i gol, și-n umbră doar samovarul cîntă...
Și-acum e gol salonul, e gol și-n- umbra casei
Stau vastele fotolii și lung prind să se mire...

Paharul cu ceai îi oferă o feerie oniric-simbolistă, foarte apropiată de un fel de „ut pictura poesis" a parnasienilor sau de o fantezie rafinată neomacedonsckiană ;

Visam privind în fundul paharului cu ceai
Și-n sticla străvezie ca-ntr-o metempsihoză
Eu m-am văzut pe gînduri, ținînd în mînă-o roză,
Sub un portic de aur cu bolta de email.
Ca un turban albastru pe cerul roz de mai,
Pe-un cer mai roz ca roza ce o țineam în mînă
Un dom se profilează și-acum văd o fîntînă
Spre care o caretă se-ndrumă cu alai.

Contactul poetului cu simbolismul francez are loc în perioada de apogeu a curentului ; îl cunoaște pe Paul Verlaine, frecventează cafenelele literare celebre ale Parisului, dar nu devine simbolist decît după ce, însoțit de Ion Minulescu, petrece o iarnă la Constanța, 1906-1907 Împreună traduc versuri de Albert Samain, Henri Bataille, Henri Régnier, Charles Guérin etc., publicate în reviste sub pseudonimul „Gabriel Sutzu". Volumele Romanțe pentru mai tîrziu (1908) de Ion Minulescu și Fantezii (1909) de Dimitrie Anghel sînt rezultatul și ecoul acestei hibernări tomitane. Cu Șt. O Iosif citise și tradusese din Verlaine, la Dumbrăveni, în 1902 ; cu Minulescu îi prezintă pe simboliștii francezi, citindu-i sub muzica mării și-n-tr-o beție de alb.

Exegeții săi susțin că proza e mai simbolistă decît poezia, ca și la Macedonski, dar meritul incontestabil al lui Dimitrie Anghel, în înnoirea poeziei românești, constă în această difuziune a simbolismului la care a participat în primele rînduri. Mai mult decît prin conferințele universitare ale lui Ovid Densușianu și decît prin mimetismele unor contemporani, Anghel a adaptat simbolismul unor esențe românești, participînd la o violentare calmă a istoriei poeziei, semnînd o introducere inefabilă la modernismul românesc.

EMIL MANU

Eugen Evu

SĂ IEI ÎN PUMNI ŢĂRÎNĂ

Aud bogate vinturi prin lumină
şi doare de seminţe tot ce cint ;
Atit de lin : visat parcă de ingeri
in mari călătorii peste pămint ! ...
Căzu cu griu nesomnul din bătrini
iar strugurii sint ugere cereşti
sub care şarpele visează stîni
prin umbrele din ierburi, omeneşti ;
Să dormi in munţi cum te-ai visa sub ape
şi să te umple ca pe-un vas ceresc
străvechiul imn, eternul şi lumesc ...
Să iei in pumni ţărînă de sub lună
bună de pus pe rană şi-n cuvint
şi licărind din pulberea străbună
să desluşeşti acolo vreun mormint ...
Să iei in pumni ţărînă, de oriunde,
cum iei cu sufletul dintr-o culoare
sămînţa ce se-ntinde după soare ...

PĂMINT ROMÂNESC

Rămine-vom ai tăi ţărină lină
pămint de leac rămine-vom ai tăi
cum frunzele se-aştern la rădăcină
ne-om aşeza pe rind, şi buni şi răi

De pus pe răni şi buze-i mierea-ţi blindă
pămintule de doine limpezit ...
Eu n-aş simţi mai groaznică osindă
decit de tine să nu fiu primit !

Noi sintem visul tău iubită ţară
noi sintem vis ce n-are vreun sfirşit ...
Rămine-vom aici ca să ne doară
şi după moarte dorul c-am venit
pentru un bruş de cintec muritor
pentru un vis băut cu-o răsuflare
Rămine-vom ai tăi pămint uşor
ca roua dimineţilor in floare ...

Ana Maria Niţu

LA NOI

Aici unde soarele răsare
in fiece zi mai devreme
să culegem rodul luminii
zidurile cer pentru-nălţare
trup viu de femeie care
se supune şi nu plinge.

Lutul cere aripi să zboare
iar străbunii ne cheamă
prin timp şi guri de fintini
să intrăm in vulturi şi izvoare
mai aproape de stele şi lumini.

Şi fiece sete de-mplinire
cu altă sete mi-o vindec
şi pretutindeni aud
o singură inimă-cintec.

SOFIA ARCAN

PRESIMŢIRI *)

În acele zile nici un firiz nu putea scrişni in trupul stejarilor şi fagilor ce trebuiau primeniţi pentru drumul de-i aştepta. Se vede că era o inţelegere intre pădure şi nori, se adunau din toate zările şi coborau, rece scăldătoare, ii primeneau pentru acel drum fără intoarcere, că dacă ştiau nu mai răsăreau, de-ar fi ştiut n-ar mai fi crescut, că-i tăiau zicindu-le că-i pun cumpănă la fintină, tălpoaie la casă i-or pune şi prag şi uşă şi scaun şi masă i-or face, şindrilă pe casă or ajunge, căldură pentru trupuri ostănite s-or face şi ei se ştiau vara loc de umbrit, iarna loc de scutit şi toată pădurea era geamăt şi plinset de crengi, de presimţeau că n-or mai apuca să mugurească, să-nverzească.

Aşadar, după porunca pădurii, stinjenarii şi muierile şi copiii rămineau in colibe, in lumina ca laptele şi era o vinzoleală şi-o ingrămădeală şi sfada se pornea din te miri ce. Bărbaţii aveau grijă să aibe pentru aste zile băutură şi tutun, să fie şi foiţe in care-şi răsuceau acele ţigări scurte şi groase, pe care le fumau in vreme ce-şi ascuţeau firizele, topoarele şi ţapinele. Muierile spălau, cirpeau, mai torceau lina, mai împărţeau palme la ăi mici. Şi coliba, cu petecul de pămint dintre priciuri ... om lingă om eram, cu sudoarea amestecată, cu fişiile fumului de ţigară şi-a focului din vatră suind in rotocoale incilcite citre coşul larg pe care mai atirnau ciolane cu resturi de carne, ceva slănină, un cirnat-doi, aşa, ca primăvara cind toate erau pe măsurate, şi făina şi slănina ...

— Abia aştept să vină ziua de plată, să cobor la Ocol. Vreau să-l rog pe şef să mi-l cheme cu listele de plată pe grăsonul ăla de casier şi pe Ion a lui Neaca. Vreau să-i ceară carnetul şi să-l intreb aşa, intre opt ochi, dacă metării lui Pătru al Ginboace is mai mari de un metăr, ori puiesc peste noapte, de una-i pe coastă şi alta in carnetului lui ? Şi mai vreau să ...

— Vezi să nu ! ridea minzeşte Costa. Mai bine, tată, nu te-ai prinde cu Neaca, ăsta-i in stare să facă şi desfacă şi ne ia mobilizarea pe loc şi ne mai trezim pe front, acu cind ruşii-i seceră pe nemţi ca pe griu.

— Crescuşi ca bradul şi rămăseşi prost ca puietul, spunea tata. O nu tu ne-ai citit din foaia aia, de nu ştiu de unde zmeii ai adus-o, că nemţii iau bătaie Că ei ii zic retragere strategică, asa-i vorbă de clacă. Îi limpede pentru oricine şi-or vedea nemţii victoria cind m-oi vedea eu ceafa. Ei, şi dacă-i aşa, credeţi că generalul a dat in orbul găinilor să mai ducă tinereţea să moară pe unde n-avem ce rostui ?

— Bine ar fi să fie aşa ! numai, nu se lăsa Costa, te zăuiţi că mareşalul a intrat in horă şi nu-l lasă el, Hitler, să iasă cind vrem noi ? Aici greşeşti, tată, că politica ....

— Îi aspră, tată, n-o trece multă vreme şi mă vezi că mă cheamă şi pe mine că acuşi dau in şaptesprezece ani. Şi dacă tot trebuie să mă duc, m-aş duce ...

Tata zimbea strimb şi iar se posomora şi-şi schimba vocea şi se uita la Costa şi Măcei in dungă.

— Mă, voi să nu vindeţi castraveţi la grădinar ! N-oi şti eu să citesc, da' am şcoala vieţii, mă, şi fac ceva pe şcoala voastră dacă nu pricepeţi că statul are lipsă de lemne, de scinduri şi buşteni are lipsă mare, mă ! Pină acum s-au rărit destul rindurile noastre, dacă-i ia şi pe ăi de au mai rămas, cu cine taie pădurile ? Ha ? Cu muierile astea ? Ha ? Că doar n-or aduce muncitori de la Bocşa ori Reşiţa, că ăia-s meseriaşi, mă, meseriaşi buni şi ii musai de ei acolo, că se fabrică armament, mă, şi locomotive şi cite trebuie pe front, mă, deşteptilor, nu i-or aduce la firiz şi săcure. Aşa că n-am de ce-mi fi frică de Neaca, mă, nu mă las furat, leu nu-i dau, Dumnezeii lui de văndraş !

— Nici eu nu cred să aducă muncitori de la fabrici, spunea nea Mitru. Am auzit că muncitorii au grijă să ... să ... cum zmăului zise brigadiru Creţu cind fusei cu el la birt să-l cinstesc că-i om de omenie ? Să să ... sa ...

— Saboteze producţia, spunea Costa, sabotează, numai noi ...

— Mă, voi credeţi că eu port in taină pălărie ? Am stat şi eu de vorbă cu oamenii şi ştiu că-i doare-n cot de producţie, că au ei socoata lor. Şi la Bocşa şi la Reşiţa mocnesc ei ceva, da' eu una vă poruncesc, să vă vedeţi de treabă şi in nimic să nu vă amestecaţi ! Noi stinjenarii ni-s prea puţini şi prea mici, nu ne putem prinde in hora asta mare.

— Ca surzii şi orbii, cirtiţe să fim ?

— Aşa, Costa tatii, surzi şi orbi şi muţi să fim şi cind vedem pe careva străin prin pădurile de le umblăm să nu-i vedem, să-i ocolim şi ... să tăcem. Noi ni-s stinjenari şi nimic alta pe astă lume mare şi nu intoarcem noi roata vremii.

— Ni-s ce ni-s şi din pricina noastră, tată. Că dacă mă lăsai la Reşiţa, aveam şi eu o meserie şi nu mai stam in coliba asta, Dumnezeii ei de colibă şi-a cui a făcut-o ! Pe Măcei, debarem, nu-l lăsaşi să-şi gate nici ale amărite de şapte clase, Măria abia ştie a citi şi scrie iar Mădălina, ii mai sălbatecă decit jivinile pădurii.

— Ţi-am spus eu, Ană, că şcoala le strică minţile, stricale-aş cărţile de cap ! striga tata. Nu m-ai ascultat şi iacă aşa a fost ! O n-ai avut şi tu zile bune şi fără scris şi citit ?

— Avut, ofta mama, avut da' m-am gindit că pot avea ei măi multe că pe-ale mele le pot număra ca mărgelele pe aţă ! Aş fi vrut să-i ştiu ieşiţi deasupra necazului şi aş minţi dacă n-aş spune că-mi pare rău că nu l-ai lăsat pe Costa la Reşiţa. Ai văzut pe vară-mea, Măria a lui Iancu ? Se duse la Reşiţa cu cinci copii după ea, ii muri bărbatul da' tot ajunsă să-şi cumpere casă, işi dete copii la meserie şi auzii in tirg la Văsiova, de la Cati a lui Răgobece, de-a fost la ea, acu săptămina, că ăi trei mai mici ar fi la şcoli inalte şi ...

— Mai las-o bestragălui de poveste, c-o ştiu d-a fir in păr, că mi-ai impuiat destul capul cu Măria ta ! Eu nu mă schimb după cum bate vintu, am moştenit meseria de la bunii mei şi bună-i şi pentru feciorii mei şi cu asta gata ! Mai ales că simt incotro bat şi-i vorba de viaţa lor, Ană.

— Numai că pentru a avea dreptul la altă viaţă, şi noi ...

— Şi mama :

— Eu am dreptul la viaţa voastră, Costo muico, că v-am născut şi crescut numai eu ştiu cum, prin ale păduri, eu am primul drept, aşa să ştiţi ! Am dat destule neamuri pentru front şi nu vreau să vă fac mormint in sat, iar oasele voastre să putrezească pe cine ştie unde. Bine zice Ion, in nimica să nu vă amestecaţi, să nu-mi stricaţi viaţa, ca pe Dumnezeu vă rog să nu vă ortăciţi cu ăi de se aude că umblă prin păduri pe la Anina.

Mama, cu mina dusă la gură, se legăna şi se căina.

— Au, Tudore, Tudore, unde ţi-o fost moartea să mori ? Departe, in ţări străine, in bătaia gloanţelor, nime nu te-o ingropat, zaci pe cimp insingerat, nime nu te-o păzit şi luminarea nu ţi-o aprins fără focul puştilor. Au, Tudore, Tudore, că-mi lăsaşi inima pustie, că te-am crescut de cind mama ne-o lăsat şi tu plecaşi la luptă departe, lupta nu s-o fost incheiat şi tu cu viaţa te-ai gătat, Tudore, Tudore ...

— Lasă mamă, ştim noi a ne păzi viaţa că avem ce izbăvi cu ea, începe să ne vină şi nouă apă la moară, numa tu, tată, nu-l impulpa pe Ion a lu Neaca, avem noi o socoteală cu el, da' nu acu, numa' cind vine ceasu' de-l aşteptăm şi atunci nu-l vom intreba numa' de plată !

— Te pomeneşti că stă in drumul cui gindesc eu, spunea, dus pe ginduri, nea Mitru. Prea-l văd umblind cu puşca incărcată, prin locuri ce nu ţin de sectorul lui. Păziţi-vă, copii, Ion are dreptate, ni-s prea puţini şi mărunţi pentru hora de se pregăteşte.

— Iar tu, Măcei, nu mai fura făina de cucuruz şi să nu te mai prind că pleci, ştii tu unde, că nimica n-am zis o dată, de două ori, da' acuma s-o gătat, auzi-m-ai ?

— Doamne, Ioane, ce vorbeşti ? se minuna mama. Băgai eu samă că se impuţinează prea iute făina da' credeam că-mi pare mie. Da' cum de te lăsă inima să iei de la gura noastră şi ăl puţin de-l avem ?

— Da' pe ei cum de-i lasă inima să-şi primejduiască viaţa pentru noi ?

— Mă, nu fă pe deşteptu, că-ţi alduiesc două de zaci o săptămină ! striga tata. În coliba asta unu porunceşte şi ăla mi-s eu ! Şi cind il intilnesc pe Ion a lu Neaca, dacă-i pe-aşa, ii zic citeva de n-o auzit de cind l-o făcut mumă-sa !

— Apăi mi-o spus mie Liza a lu Ion Mărăşescu, intra in vorbă şi tuşa Iulii, cică ar fi auzit de la Măria Vişpluita, cind o fost la moară să-şi macine cucuruz, că ar fi zis sclivisita lui Neaca că ne arată el nouă.

— Iaca, na, parcă n-am cunoaşte cum or fost inainte ! se strimba mama, ca de mere pădureţe. O nu-i ştim noi casa lăsată-ntr-o rină, cu avlia plină de brusturi din Cărbunari ? Acuma, doamne, s-or trezit şi ei domni şi nu le mai ajungi cu prăjina la nas !

— D-apoi aşa-i, zimbea a ride tuşa Iulii, el se făloşeşte că-i pădurar cu ixamen, da' nu ştie că-i pădurar după nevastă-sa, că dacă nu se ţinea ea cu brigadiru Cişleagă, nu mai pupa el domnie ...

La o vreme mi se ura să-i ascult, prin pădure nu era chip să ies, ne respingea pe toţi cu biciuri reci şi, intinsă pe prici, inchideam ochii şiii oooftaam după zăpada din care urme n-or mai rămine după atita amar de ploaie. Nu-i mai auzeam pe ai mei, chemarea pădurii o auzeam, da nu aia de bocet şi zvircolire dureroasă, nu, prin pădurea innoptată aş fi vrut să colind ca o zină prin impărăţia albei zăpezi, aşa cum fusese ea, zăpada, pină mai zilele trecute. Ajunsesem pe cărări pustii căutind urmă de cerb ori de căprioară, la cumpăna apelor, zăpada topită (simţisem bine, primăvara era pe aproape), printre frunzele putrede, ia urmele de unde nu-s. Am prins atunci a merge de-a lungul şi latul pe muchea dealului, da' nu tu cerb, nu tu căprioară, nu tu vulpe ori porc ori iepure, era o pustietate de nelume. Văzind că seara ce-nsera m-am gindit să mă intorc către colibă, să nu-mi iese cumva lupul inainte. Îi drept că lupul ştie seama codrilor şi-a potecilor, frate bun să-l prinzi că te scoate la drum de plai, la vinat te duce, zicea tata, da' eu nu-l cunoşteam şi-i duceam frica.

Pornind eu aşa spre vale, unde se ridica nor a ninge şi vintul porni să şuiere, zăpada spulberată să piardă cărările, şterguri de argint vălurind printre crengi şi dintr-odată nici urmă de cale. M-am oprit, infricoşată, m-aş fi dus, nu mai ştiam drumu', copacii gemeau şi trozneau şi seara tot mai grea. Văzind că drumu' nu-i de a-l cunoaşte, am pornit spre vale cum şi pe unde nimeream, orbită de zăpadă, cu inima cit un purice. Şi aşa, nu ştiu cum, da' mi se părea că aud tropot de cai, da cum să fie ? Ia, vintul, crengile troznesc. Şi tropotul pieri şi din margini de pădure s-auzi glasul a trei bărbaţi şi cum alergam glasurile tot mai aproape veneau şi fuga imi fu oprită de trei feciori răsăriţi din trei vaduri. Ninsoarea se oprise dintr-odată, ţinută de un duh dincolo de crestele stejarilor, vint nu mai bătea şi eu stam, stană, şi-i priveam cu mirare şi fără frică, erau feciori frumoşi cum nu mai văzusem. Înalţi, infăşuraţi in şube albe, din fire de argint incrustate cu aur, părul negru-pana-corbului trecea de umeri, ochii stele sclipind in albul obraz, buze roşii floare de mac.

M-au prins ei intr-o-ncercare intrebindu-mă ce caută la ceas de taină o fătuţă ca mine pe drumuri neumblate. Nu mă peirdusem cu firea, sorocul meu era să cresc, ştiam că m-a dus zîna buna şi mi-am văzut luminarea de arde, inaltă, cu flacără vie in Poiana Vieţii. Şi le-am spus eu cum m-am pierdut tot căutindu-mi ortaca de joc, căprioara şi cerbul cu stea in frunte. M-am trezit spunindu-le cum sint chemată de pădure, cărările, frunzele şi vintul şi păsările şi jivinile ei mă cheamă să ies din coliba innegurată, pe Pavel să nu-l mai leagăn şi de gura Măriei să scap, de bătăile tatei să mă feresc. Nu ştiu de-i rău ori bine, da' pădurea mi-e dragă şi nu oamenii din colibe, de zic că-s zăludă, de unde mă tot port pe ale coclauri şi nu seamăn cu ceilalţi copii. După ce mă ascultară şi mă mai intrebară, işi prinseră miinile şi unde mă văzui ridicată parcă în şa şi porniră feciorii ca vintu', ca gindu' şi iar imi păru tropot de cai auzind şi nici n-apucai să clipesc de nouă ori şi in luminişul cu colibe mă trezi. Aici se opriră, mai către pădure, la loc ferit de ochii oamenilor, mă lăsară pe zăpadă, mă atinseră toţi trei, din trei laturi, cu miinile pe umeri şi-ntr-un glas imi sorociră : Rămii Mădălină tot ca o floare primăvara, pădurea să-ţi fie soră şi mamă şi graiul pasărilor să-l pricepi şi taina jivinilor s-o dezlegi. Rămii Mădălină sănătoasă, noi avem multă cale de mers şi la multe case in astă noapte şi-n nopţile de vin ne vom opri că aşa-i data noastră : vinat nu vinăm, intre oamenii nu trăim, numa muieri cătăm de ne cinstesc zilele ori ba. Da, tu, Mădălină, jurată eşti să nu spui vorbă din ce ai auzit nici ce ochii ţi-au văzut ...

Şi-au plecat, s-au topit in noapte feciorii, da' eu tot am apucat să văd că n-au picioare ca oamenii, numa' picioare de cai de tropoteau tot mai slab in noaptea albă.

* Fragment din romanul **„Singură in bătaia lunii"**.

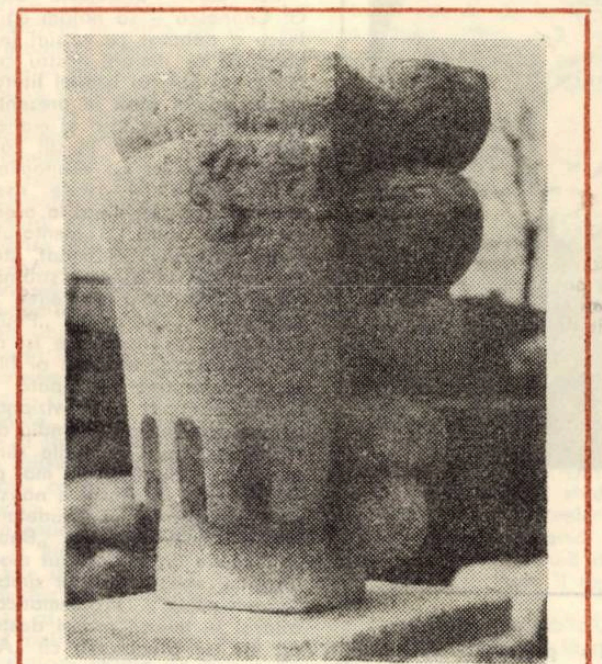

A şasea piatră

Televiziune

DUMINICĂ, 23 noiembrie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Cravatele roşii. 9,35 Daktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Aventura cunoaşterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,00 Rugbi : Franţa — România (Campionatul european). Transmisiune directă de la Bordeaux. 17,35 Dobroge, mindră grădină. Melodii populare. 17,50 Gala filmului de animaţie. In a VII-a ediţie — 100 la sută Disney. 18,40 Omul de lingă tine. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic : Tunurile din Navarone. 22,20 24 de ore.

LUNI, 24 noiembrie

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Film documentar — Mongolia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun ... continuă. 20,55 Să muncim şi să trăim in chip comunist. 21,20 Roman-foileton. Familia Thibault. Episodul 10.

MARŢI, 25 noiembrie

9,00 — 11,50 Program de dimineaţă. 16,00 Telescoală 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Moment folcloric. 17,15 Scena. 17,35 Pentru sănătatea dv. 17,45 Festivaluri de muzică uşoară in ţară. 18,10 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Partidului, un cintec din inimă. 19,00 Teleglob. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,30 Ciclul Istoria comediei, teatrul iluminist in Rusia. Neisprăvitul — de N. Fonvizin. Premieră TV. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 26 noiembrie

9,00 — 12,00 Program de dimineaţă. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm ... 17,15 La volan. 17,25 Mult e dulce ... 17,50 Contemporanele noastre. 18,15 Antim Ivireanul — 325 de ani de la naştere. 18,40 Tragerea pronoexpres. 18,50 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,35 Telecinemateca. Ciclul „Ecranizări ale unor mari opere literare". Un mare regizor John Sturges — Bătrinul şi Marea. 22,00 Muzică uşoară. 22,10 24 de ore.

JOI, 27 noiembrie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Muzica. 18,05 Atenţie la ... neatenţie ! 18,25 Universitatea TV. 19,00 Meridiane ironiene. Film documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveţi o intrebare ? 20,40 Baladă pentru acest pămint. 21,00 Floare de cireş. 21,25 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 28 noiembrie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,50 Din lumea plantelor şi animalelor. 19,10 Itinerar albanez. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Oamenii din Salcia. 20,25 Film artistic. Western Union. 21,55 Eu ţie iţi vorbesc. Melodii compuse şi interpretate de Renata Vasilescu. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 29 noiembrie

11,00 O viaţă pentru o idee : Ion Mincu (1852-1912) intemeietorul şcolii naţionale de arhitectură. 11,30 Eroi indrăgiţi de copii. 11,55 Telecinemateca (reluare). 13,30 Program de muzică uşoară. 13,50 Telex. 13,55 Caleidoscop cultural-artistic. 14,15 Belgrad. Film documentar. 14,30 Opereta şi dansul. 15,00 Virstele peliculei. 16,00 Club T. Vă invită la Cluj-Napoca. Partea a II-a. 16,55 Fotbal : România — U.R.S.S.. Transmisiune directă de la stadionul 23 August. 18,50 Avanpremieră. 18,55 „Comunist partid, primeşte semnul veşnicei iubiri". Recital de versuri şi cintece dedicate Partidului. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Mannix. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora ... 10. Spectacol folcloric realizat in coproducţie de Radioteleviziunea română şi Televiziunea din Belgrad

Televiziune

Himeră

Mărturii

DASCĂLII (III)

ION AGÎRBICEANU : DESPRE ORATORIE

Una, dintre multele calităţi, care se cer unui invăţător, este şi arta de a vorbi liber in faţa maselor. Cind nu te naşti cu ea, trebuie s-o inveţi. Dar de la cine dacă in programa analitică nu era loc pentru ea ? Atunci, directorul nostru, Pavel Roşca, a avut o inspiraţie. Dascăl complet, el nu se da bătut cind era vorba de forjat caractere. Cu o cultură universală, era posesorul celor mai vechi graiuri. Ba mai avea o disponibilitate de conversaţie in cele mai moderne limbi. Pină la urmă, pregătirea sa multilaterală, l-a indreptăţit să ajungă rectorul Academiei comerciale din Cluj-Napoca. Numai un om ca el putea intui necesitatea unor cursuri de arta elocinţei. Aşa se face că scriitorul cel mai credincios capitalei transilvănene, Ion Agîrbiceanu, a ajuns să ne predea magia verbului şi desenul unui discurs. El, cel mai taciturn scriitor ardelean, din oraşul de la călciiul Feleacului postbelic, inundat de insurecţia oratorică a latifundiarilor metaforelor demagogice, n-a putut refuza — cum ne-a mărturisit mai tirziu — oferta de a veni in ajutorul luminătorilor satelor.

După debutul meu in „Patria", acţiunile de argat al cuvintului mi-au crescut pină la inflaţie. Nu fără oarecare temei. Tot timpul liber mi-l petreceam scriind, fie ascuns in sala de desen, fie in sala de mese sau in locuinţa familiei lui Eugen Todoran, cu al cărui frate eram coleg. In „Graiul moţilor", gazeta lui dr. Ioan Bran, imi apăruseră regulat o serie de poezii, iar „Patria" imi ilustrase cu aldine un eseu, intitulat pretenţios : „Geografia spirituală a moţilor". Eram, pe semne, la virsta cind simţeam o voluptate in cazna de a munci. Puteam lipsi, in acest caz, din secretariatul incredinţat să stenografieze cursul marelui prozator ? Cu alte cuvinte să luăm notiţe in aşa fel incit să nu scape nici un cuvint. Se ştie că Ion Agirbiceanu n-a fost orator. In schimb, avea un dar de conversaţie care te captiva la lecţii. Esenţializa idei in aşa măsură incit fraza lui se transforma in dictoane. Nici un cuvint in plus sau in minus. Logica sa avea rezonanţă de bronz.

Păstrez şi azi caietul de acum o jumătate de veac, din care incerc să extrag citeva idei cu valoare convertită in maxime, despre arta retoricii, in concepţia lui Ion Agirbiceanu. Lecţiile lui erau adevărate lieduri. In tandreţea şi coloria gestului său ne scăldam ca intr-o baie cu tenul de rază. Circumspect in mişcare şi august in inimă, cucerea prin concluzie şi prin simplitatea esenţializată a frazei care ne mergea la inimă.

Iată citeva din frazele care ne-au urmărit toată viaţa :

- Invăţătorul este paratrăznetul satului. El trebuie să se apere pe sine şi prin el obştea de trăznetele demagogilor. Pentru aceasta trebuie s-o ciştige de partea sa. Mai puţin cu vorba şi mai mult cu fapta".
- Nici un discurs de recepţie nu poate intrece, in elocinţă, pilda. Invăţătorul care ştie să descuie inimile cele mai impietrite, dăruindu-şi-o pe a sa, este cel mai virtuos orator".
- „A fi orator inseamnă a fi omul faptei. Prin faptă, nu mai ai nevoie să dobindeşti favoarea auditoriului, pentru că ai cucerit-o !".
- Nu vă luaţi după demagogi, care pot fi maeştri in elocinţă, dar niciodată oratori !".
- „E uşor să stropeşti cuvintele cu apă de trandafiri, dar e mai greu să-l convingi pe om să cultive el insuşi trandafirii !".
- „Feriţi-vă de omul care este indrăgostit de propriile sale metafore. Pentru a se auzi, va uita să vă asculte şi pe voi !".
- „Inainte de a vorbi oamenilor, este necesar să-i ascultăm, in prealabil pe ei ! Pentru că o cuvintare este un colocviu permanent cu cei ce te ascultă. Vorbitorul trebuie să-şi puie sieşi intrebările pe care i le-ar putea adresa cei cărora le vorbeşte. Numai astfel le va putea da răspunsul pe care il aşteaptă de la el !".
- „Sint unii care cred că, induioşind nişte femei slabe de inimă, sint mari oratori. Iată o concepţie falsă despre retorică".
- „O lacrimă pe care o svinţi, trage, in cumpăna umanităţii, mai mult decit o mie pe care le faci să se verse !".
- M-am ferit intotdeauna de un discurs funebru, care nu este altceva decit un crimpei dintr-un ceremonial. Decit nişte fraze pompoase certate cu adevărul, mai bine să ne mărginim la nişte condoleanţe decente !".

Ne oprim aci cu citatele. Sperăm ca din ele să fi scos la lumină o nouă faţă a operei agîrbicene. Şi cu aceasta ne-am mingiia la gindul că ne-am făcut datoria faţă de acela care ne-a acordat prietenia

V. COPILU CHEATRĂ

Creion

CHEMAREA CÎMPIEI

Ce mă indeamnă să părăsesc şoseaua şi să calc peste cimpul gol ? Poate omul acela solitar pe care-l văd profilat, departe, pe cerul plumburiu ? Sau e doar o chemare simplă, a singurătăţii cimpiei, care mă invită să intru in ea acum cind roadele i-au fost culese ?

Înaintez pe cărăruia vălurită, ce taie miriştea spartă de găuri prin care fulgeră şoriceii cimpului. Spre mine se îndreaptă statornic un măgăruş, încărcat cu mari desagi in spinare. El e un mesager tăcut al omului din cimp. Mi se opreşte in preajmă şi işi întinde botul catifelat pretinzind o mingiiere pe care nu intirziu şi i-o dau. Apoi mă urmează credincios. Mai incolo, imi iasă înainte ciinele flocos şi năpădit de ciulini. Nu miriie, nu latră, imi dă doar tircoale, privindu-mă fără suspiciuni, cu ochii săi vioi, ştiind poate că sint un călător inofensiv. Şi, in sfirşit, mai incolo, in miezul cimpiei, stă omul, păstorul proptit in bita sa lungă de corn. Un bărbat ţeapăn, cu căciula neagră de oaie, in haine groase de pănură sură, cu cisme grele in picioarele butucănoase. Tolănite, nu departe de el, oile, odihnindu-se pe miriştea culeasă. Ce cuvinte am schimbat ? Aş putea să le număr. Mi se pare că nu era nevoie să vorbim, in tăcerea neprihănită a cimpiei ce se pregătea de somn. L-am intrebat dacă nu-i este urit singur ? Dacă e bun ciinele şi credincios şi dacă măgăruşul nu-l părăseşte, să o ia razna peste cimpie ? El trimite spre mine vorbe puţine, dar esenţiale. Că stă acolo in cimp şi zi şi noapte, pină in iarnă şi, de urit nu i-i urit, că-i invăţat de mic cu singurătatea. Noaptea se viră in blana de oaie şi doarme, iar ziua se mişcă mereu cu oile, sub cerul gol, şi caută ultima iarbă de pe fînaţă, pentru ca oile satului să prindă grăsime la iarnă şi să fete miei sănătoşi in primăvară. Ciinele ? Nu-i bătrin, că are doar un an şi jumătate, dar nu l-ar schimba cu trei paznici, aşa ştie el, neinsemnat cum e, să adune şi să mine oile. Deunăzi, cineva i l-a otrăvit, dar el l-a salvat dindu-i să bea mereu lapte de capră. Măgăruşul ? Eh, el nu are stare, i-e urit să stea tot pe loc şi colindă atunci cimpul, dar de la o depărtare anume se intoarce iarăşi inapoi.

Tăcem amindoi. Ne uităm in depărtări. Cimp şi iar cimp, pe care toamna işi reţeseşte vintul şi brumele. Undeva, in neguri, se profilează oraşul. Spre el duce şi şoseaua de asfalt pe care fulgeră arar săgeata cite unei maşini. Zgomotul lăsat de ea se pierde de indată in aerul aspru. Dar se pare că omul din cimp nu aude nici aceste pufnituri de motor, nici nu ia seama la ele. El păşeşte rar şi ingindurat peste miriştea udă. Ciinele-i tovarăş işi găseşte o joacă de copil virindu-şi botul frematător in găuri şi mirosind urme de şoareci, iar măgăruşul stă nemişcat şi filozof in cărare, mişcindu-şi urechile atente. Cind o iau îndărăt, spre şosea, măgăruşul mă urmează o vreme, o distanţă, ca şi cum mi-ar fi o blindă călăuză, acum la plecare. Apoi se opreşte brusc şi o ia îndărăt. Omul din cimp işi fluieră ciinele. Acesta zburdă in urma turmei. Trezeşte oile şi le îndeamnă mai departe, tot mai departe, peste miriştea goală ce-şi aşteaptă răbdătoare somnul iernii.

ION ARIEŞANU

Carte străină

Din operele magistrului FRANCOIS VILLON

(Editura Albastros, 1975)

Colecţia **Cele mai frumoase poezii** a dovedit in decursul anilor că a rămas fidelă ideii — frontispiciu, oferind cititorilor alese satisfacţii estetice. Această remarcă generală i se cuvine şi foarte recentului volum Villon (apătrut in tălmăcirea lui Neculai Chirica). Culegerea de balade pe care o consemnăm in aceste rinduri este, de fapt, un preludiu la ediţia completă a operelor lui Villon, preconizată de traducător. Să precizăm dintru inceput că selecţia oublicată de Editura Albatros este mai mult decit promiţătoare, suscitind un categoric interes in direcţia acelei versiuni complete care, aptă de tipar, se află pe masa de lucru a lui Neculai Chirica.

Deşi dimensiunile relativ reduse ale volumelor apărute in cunoscuta colecţie au făcut extrem de dificilă operaţia de triere, Neculai Chirica a izbutit, totuşi, să prezinte panoramic universul villonesc, trăsăturile distincte ale unei lumi poetice de o bizară frumuseţe. Tălmăcind din nou, dintr-un unghi de vedere propriu, poemele lui Villon, Neculai Chirica s-a angajat intr-o intreprindere neobişnuit de grea deoarece traducerile sale apar intr-un context de prestigiu. Precedentul creat de Dan Botta (EPLA, 1956) şi Romulus Vulpescu (Editura tineretului, 1958), cum este şi firesc, invită la comparaţii. Punerile in paralel nu dezavantajează, ci dimpotrivă pledează convingător pentru dreptul civic al noilor echivalenţe. Aceasta nu numai pentru faptul că ele servesc in mod exemplar mai buna cunoaştere a lui Villon in România, ci şi pentru că poezia autentică are aptitudinea de a-şi reconfirma perenitatea in mereu noi prilejuri.

Neculai Chirica il redescoperă pe Villon prin prisma afecţiunii şi a afinităţii. Focusul acestor doi factori mediatori driijează lumina care combustionează acea impunătoare inventivitate lexicală, graţie cărela traducătorul restituie parfumul inedit al francezei medievale, potenţa de comunicare lirică a acelui stil inconfundabil villonesc, pe care Edgar Papu — semnatarul unei prefeţe substanţiale şi pertinente — il socoteşte ca fiind o expresie a desăvirşirii sincerităţii. Traducerile lui Neculai Chirica urmăresc un obiectiv esenţial al poemelor lui Villon, anume tendinţa de a conferi vocabulei, cu sens şi sonoritate violentă, valenţe estetice contextuale. Intrucit limba poeziei villoneşti depăşeşte spaţiul habitual al instrumetnaţiei lirice, fiind, deopotrivă, „oglinda lingvistică" a unui mod existenţial, a unei filosofii ce se alimentează din tenebrele viciilor şi din ambrozia celestă a aspiraţiei solare către puritate, a umanismului adinc simţit şi a spiritului congenial care — aidoma unui discipol socratic — răspunde indemnului de a purta frumuseţea prin labirintul sacrilegiilor, transplantarea acestei limbi intr-un alt mediu lingvistic este deosebit de anevoioasă. Neculai Chirica reuşeşte să soluţioneze acest şir de handicapuri, fără ca fidelitatea faţă de textul original să incumbe compromisuri privind forma. Din contră, puritatea prozodică a traducerilor este impecabilă, dăruind cititorului român şi imaginea acelui Villon care duce la desăvirşire datele culturii sale sorbonarde.

Apelind la arhaisme moldoveneşti, inspirat distilate, la expresii agrotice plasate ingenios in textura tălmăcirilor, Neculai Chirica obţine efecte de atmosferă cu totul neaşteptate. Pentru vocabul **e'tudiant** (nu student, cum o traducem intr-o accepţiune curentă), traducătorul foloseşte, cuvintul savuros de **studinte**; pentru **seigneur** cuvintul **berbant**. Exemplele, in sensul reconstituirii pitorescului villonesc in această manieră, se mai pot da din belşug. Important este faptul că această afinitate dintre poetul medieval şi recentul său traducător român caracterizează toate traducerile.

Aşteptind volumul Vilon integrat, incheiem prin cuvintele lui Lanson : „dans cette voix bouffonne ou plaintive, qui crie son vice ou son mal, passe parfois le cri de l'eternelle humanité... c'est ce qui la fait grand". La magnitudinea şi la universalitatea lui Villon, hotărit lucru, şi recenta antologie contribuie cu talent.

AL. COVACI

Stela Cora

Trec peste locul plins
Omul
Seamănă seminţe călcind pe ecouri
Şi se intoarce din călătorii
Cu un secol in privire.
Caii ies din ierburi şi din ploi
Oamenii trec fluierind
Prin maşini, prin copaci
Iar de pe un mal pe celălalt al zilei
Odihnindu-se apoi
Pe genunchii lunii.

ACEASTĂ ORDINE CURATĂ

O punte de galben pe tei visători
Lumina e subţire peste ţară
N-au mai rămas pe gura verii flori,
Căci se-mblinzesc adincurile iară.
Şi curge aur, polenul e ascuns
Ochiul se umple in dealurile pline
Se zbate in credinţă un albastru timp
Şi numai ginduri albe pot să te aline.
Dar bănuieşti in templul cald de frunze
Cum creanga tăinuieşte floare mai curată
Pentru această ordine in boabele de struguri
Şi in cocori şi-n frunze deodată.

FEBRA

O, ce dezordine curată
Cresc zorile pe creasta cocorilor
Mieii cresc ca o albeaţă
Pe ochii cimpiilor
Pe cind ramura inimii
Se ridică deopotrivă
Cu soarele răsare.
In fiecare zi
Poduri de aer, poduri de viaţă

FIRESC

Mă ştiu singurătăţile cuminţi
Iar gindul creşte dimineţi
Neimpăcării păstrate cu candoare.
De le-aş privi prin pinza de rouă
Cind dreaptă creşte iarba
Ca un copil in somnul lui de floare.
Mai dulce resemnarea
Cind buruiană rea mă scol
Lingă suflarea cerbilor nerăbdătoare.

Muzică

CONCERTUL FILARMONICII ARADENE

Serile bucureștene ale Filarmonicii noastre ne-au prilejuit vizita unui ansamblu orchestral pe care îl cunoaștem destul de bine, din dialogurile, intrate de-acum în tradiție, a celor două instituții surori. Recenta evoluție ne-a convins de procesul maturizării forțelor artistice de care dispune, favorizat cu siguranță și de infuzia de tineret observată. Se cîntă cu plăcere, cu dăruire dar și cu disponibilități tehnice incomparabil superioare anilor trecuți. Procesul acesta de întinerire al orchestrelor devine o constantă generalizabilă la majoritatea filarmonicelor țării, seria absolvenților operînd importante mutații în calitatea „sonorului", dar și lărgind salutar zona repertoriului accesibil respectivelor formații, mult în spre cele contemporane.

Dovada cea mai fructuoasă ne-au oferit-o artiștii arădeni pe parcursul **„Muzicii concertante pentru vioară și orchestră"** de **T. Fatyol.** O lucrare scrisă cu nerv componistic, cu solicitudine pentru disponibilitățile instrumentului preferat. Gîndită în tiparul formelor clasice, dar încărcată de sonorități ce explorează exclusiv sferele de interes ale omului zilelor noastre, lucrarea lui **T. Fatyol** se ascultă cu real interes. Spațiul acordat viorii solo decupează generos și uneori destul de arbitrar în economia generală a lucrării. Violonistul-compozitor își permite monologuri de un caracter vădit improvizatoric, speculînd inteligent posibilitățile instrumentului solist. Interpretul a servit perfect compozitorul, violonistica sa apărîndu-ne bazată pe o tehnică solidă, ton ingrijit și un cînt degajat, plăcut. Sub bagheta dirijorului **Victor Golescu** – apreciat de pe vremea cînd îl număram printre dirijorii Operei noastre – orchestra a sunat cizelat, omogen. Cele două simfonii, de **J. Chr. Bach** și **Tragica** de **Brahms** s-au derulat – e adevărat fără culminații dramatice prea abrupte – dar denotînd muzicalitate, grija pentru amănunt, pentru farmecul frazei clasice. Ne-au plăcut în mod deosebit sonoritatea globală a orchestrei și în special intervențiile „lemnelor". Realizatori – Gh. Mureșan, H. Pava, I. Tinae, sau Gh. Fluieraș.

DORU MURGU

Echo

DUŠAN RISTIĆ

Invitat al Teatrului maghiar de Stat din Timișoara, pentru a realiza scenografia și costumele piesei **Domnii Glembay** de Miroslav Krleža (în regia lui Mihai Berechet), **DUŠAN RISTIĆ** – scenograf, pictor, ilustrator de carte, profesor la Academia de Artă din Belgrad. 30 de ani de activitate artistică, peste 500 de scenografii de operă, teatru, balet, televiziune. Două expoziții personale de pictură, participări la numeroase saloane internaționale, o retrospectivă personală la **Muzeul de artă aplicată** din Belgrad, în urma căreia i se decernează suprema distincție artistică iugoslavă „Oktobarska Nagrada", apoi premiul „Pana de aur" pentru ilustrație de carte și Ordinul muncii, „Cununa de aur". Bursă de studiu la Paris și la Londra. Colaborări la Teatrul din Edinburg, la Baletul Secolul XX condus de Maurice Béjart, la teatrele din Roma, Viena, București. Prezent cu exponate scenografice la Atelier 212, la Espace Cardin, în numeroase expoziții, albume și cataloage internaționale de scenografie. Revenind la piesa marelui dramaturg sîrbo-croat Krleža, pusă în scenă de Teatrul Maghiar, scenograful iugoslav o apreciază ca fiind un text de mare tensiune dramatică. Viziunea scenografică pentru care a optat domnia sa, se suprapune perfect viziunii regizorale a lui Mihai Berechet. Atmosfera lumii defuncte din Zagrebul primului război mondial e fidel respectată. „Nu am stilizat nimic, ne declară Dušan Ristić. Va fi, așadar, un decor descriptiv, naturalist, chiar, pentru că mi se pare că el se mulează cel mai bine atît spiritului acestui text realist, cît și viziunii regizorale. Dacă am făcut vreo concesie viziunii mele ? Nu, pentru că am convingerea că reusita unui spectacol depinde integral de limbajul comun, de unitatea stilistică a concepției regizorale și scenografice". **Intrebare :** „Care sînt scenografii români și străini pe care îi apreciați în mod deosebit ?" **Răspuns :** „Ciulei, al cărui **Danton** m-a fascinat, iar dintre spectacolele văzute, aș aprecia scenografia Floricăi Mălureanu la **Beckett.** Dintre scenografii de talie internațională i-aș aminti pe cehul Svoboda și pe francezii Vakéwitch și Dupont.

I. PANTEA

Etnologie

O INEDITĂ UNITATE DE MĂSURĂ

Pare cel puțin ciudată situația că, pînă în prezent, etnografii noștri nu s-au ocupat aproape deloc de unitățile de măsură populare. De altminteri, în lucrările de etnografie generală, (chiar și în **Etnografia românească** de Ion Vlăduțiu) acest capitol lipsește cu desăvîrșire. Din fericire, însă, problema a fost abordată în parte, de unul dintre cei mai laborioși istorici ai noștri, N. Stoicescu, care în cartea **„Cum măsurau strămoșii",** relevă și unitățile de măsură populare, consemnate în documentele arhivistice. Însă izvoarele scrise sînt susceptibile de a fi completate cu noi elemente etnografice, care se mai pot depista, încă, în comunitățile rurale.

O unitate de măsură, nesemnalată pînă acum în izvoarele scrise este **cartul** – consemnat de noi în localitățile din Valea Mureșului, zona etnografică Făget-Lipova. Cartul este un vas de lemn, făurit, îndeobște, prin scobirea unui trunchi de copac, adesea nedescojit. Vasul acesta este folosit pentru măsurarea materiilor uscate – îndeosebi cereale – și are o capacitate de doi litri și jumătate, sau de cinci litri, fiind a patra parte dintr-o **măsură mică** și respectiv, dintr-o **măsură mare.** Menționăm analogia cartului cu **pătrarea,** de asemenea vas de lemn – unitate de măsură din Bihor, cu o capacitate de aproximativ 5 litri, fiind a patra parte dintr-o **vică.** Așadar, în satele dintre Făget și Lipova, (Căpălnaș, Birchiș etc.) s-a păstrat chiar sensul originar al cartului (din latinescul **quartus** „al patrulea"), acela de a fi a patra parte dintr-o unitate de măsură, așa cum au francezii denumirea **quart,** pentru **sfert, pătrime, pătrar,** sau chiar pentru sticla de un **sfert de litru,** ori, cum au italienii cuvîntul **quarto,** cu sensul de **pătrime, sfert de lună** etc. La noi, în limbajul marinăresc, avem cuvîntul **cart,** împrumutat din franceză, cu sensul de **„serviciu de 4 ore, făcut pe bordul unui vas de către o parte din echipaj"** (D.L.R.M., Buc. 1958). Prin urmare, de data această, neologismul cart este o unitate de măsură a timpului, într-o imprejurare specială. În alte zone ale Banatului, am consemnat denumirea de cart pentru diferite vase de lemn, sau de metal, cu o capacitate variabilă, fiind pierdut, prin urmare, vechiul înțeles al cuvîntului. Prin termenul cart se desemnează, astfel, arhaica solniță de lemn, (Pădureni, jud. Timiș), ori „cupa" specială, folosită la văiegărit (Caraș-Severin) și mai cu seamă șiștarele (aproape în întreg Banatul).

AUREL TURCUȘ

Orpheu

UN FIU AL LUGOJULUI, SEPTUAGENARUL CONSTANTIN URSULESCU

● Oaspetele „Zilelor culturii lugojene" a fost, printre ceilalți fii ai orașului, septuagenarul CONSTANTIN URSULESCU. Recent sărbătorit de Opera Română printr-un spectacol omagial cu „Traviata". O activitate continuă de cincizeci de ani, șaptezeci și șase de roluri, mii de spectacole. Turneuri în majoritatea țărilor europene. Este cea mai îndelungată carieră de prim-solist. Și cu prilejul spectacolului omagial baritonul a repurtat un mare succes, demonstrînd că și la această înaintată vîrstă capacitatea creatoare, vitală a omului se poate găsi în plină evoluție și perfecționare. Mi-a declarat : „Astăzi privesc cu un ochi în urmă și sînt mulțumit de cele realizate. Cu celălalt privesc înainte, să văd ce mai am de făcut. Nu abandonez încă. Locul meu natal, Lugojul, încă îl port în suflet '. Rolul preferat ? Acela al serii respective. Îmi amintesc cu plăcere de spectacolul cu „Tannhäuser" de Wagner în care am cîntat chiar la Wartburg, locul acțiunii ! Evident, am cîntat în toate rolurile de bariton ce se pot imagina. Repet și azi, 2–3 ore pe zi, un antrenament riguros, căci nu cedez încă".

LUCIAN BURERIU

Filatelia

EMINESCU ÎN FILATELIE

Comemorările marelui nostru poet s-au reflectat, începînd din 1939, într-o serie de emisiuni ale mărcilor poștale românești. Cu ocazia aniversării a 50 de ani de la moartea lui Eminescu, în 22 mai 1939 apare prima serie, formată din două valori (5 și 7 lei), cu tiraj de 250.000 serii și 200 serii nedantelate, ultimele fiind și astăzi foarte căutate și bine cotate. La valoarea de 5 lei există și o eroare. Din anul 1947, apare seria **„Institutul de studii româno-sovietic",** formată din opt valori, patru reprezentînd oameni de seamă ai culturii românești și patru ai culturii din U.R.S.S. Prima marcă din serie îl reprezintă pe Eminescu.

După proclamarea Republicii, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui Eminescu, apare în 26 februarie 1950 seria comemorativă, în cadrul căreia sînt redate portretul poetului și prezentări alegorice la principalele sale poezii : Împărat și proletar, Înger și demon, Viața și Scrisoarea III-a. Realizate cu concursul pictorului D. Știubei, mărcile acestei serii exprimă o valoroasă contribuție artistică și sînt piese filatelice căutate pentru frumusetea lor. Mărcile acestei serii tipărite în 1952, cu noile valori după reforma bănească, sînt foarte bine cotate în cataloage.

În 1958 apare o emisiune de mărci consacrată scriitorilor români, între care găsim de asemeni marca de 55 bani reprezentînd chipul lui Eminescu, marcă ce a avut cea mai mare circulație pe corespondența poștală. În 1961, în cadrul seriei cu reproduceri din operele sculptorilor români, își găsește locul și marca de 50 bani brun-lila care reprezintă pe Eminescu în realizarea sculptorului Constantin Baraschi. O nouă emisiune, din 1964, dedicată unor aniversări culturale, îl prezintă de asemeni pe Eminescu pe prima marcă din serie, iar în anul acesta o marcă reprezentînd pe Eminescu și casa de la Ipotești comemorează 125 de la nașterea luceafărului poeziei românești.

FILATELICUS

Curier literar

În ședința din 18 noiembrie au debutat în Cenaclul Asociației Scriitorilor două tinere poete, studente ale Facultății de filologie din Timișoara, **Iuliana Golomboș** și **Marcela Stoica.** Ședința a fost condusă de poetul **Dușan Petrovici,** care a invitat auditorii la o discuție pe marginea poeziei citite, nu înainte însă de a fi remarcat nota pregnant simbolistă din versurile ambelor poete, lirismul feminin și certa lor vocație de dar. În continuare, poetul **Anghel Dumbrăveanu** a făcut observații pertinente, privitoare la modalitățile poeziei citite, subliniind posibila distincție a celor două temperamente artistice : „I. Golombos, mai lirică, mai fascinată de culoare, M. Stoica mai reflexivă, posesoarea unui limbaj elaborat. O poetă mai ciudată, mai stranie, Marcela Stoica". **Marcel Turcu** rememorează patetic debuturile din cenaclul de acum 10 ani, ajungînd la concluzia că poezia tinerilor de azi a înregistrat o mutație pozitivă a sensibilității și mijloacelor poetice. Criticul **Cornel Ungureanu** încearcă o panoramare a fenomenului poetic tînăr din România : „Există o anumită vîrstă creatoare de poezie, care transfigurează poetic toate experiențele, toate descoperirile lumii. De aceea, poezia mai tuturor tinerilor seamănă. În poezia citită azi poate fi descoperit un coeficient de originalitate, care ne dă speranța că ne vom întîlni în viitor cu o poezie densă, gravă, autentică. Aș remarca în special versurile Marcelei Stoica – un debut demn de un început de carieră poetică". Animatoarea arupării literare din cadrul Facultății de filologie, căreia îi aparțin și cele două debutante, lectorul universitar **Stela Mirel** expune cîteva din generoasele obiective ale cenaclului studențesc și sesizează posibilele pericole care ar amenința poezia viitoare a celor două studente : „S-ar prea putea ca poezia Marcelei Stoica să fie sufocată de propria ei inteligență, de teama de autoconfesiune, în timp ce poezia Iulianei Golomboș ar putea fi amenințată tocmai de necenzurarea lirismului, a confesiunii". **Lucian Alexiu,** făcînd o succintă sinteză a condiției debutului și a lirismului feminin, spune în continuare : „Poezia Iulianei Golomboș ilustrează perfect condiția poeziei feminine. O adevărată surpriză a fost debutul în cenaclu al poetei Marcela Stoica, înzestrată cu un temperament poetic autentic". Au mai luat cuvîntul Silviu Guga, Petru Ilieșu, I. Gabor și Traian Dorgoșan. În ședința viitoare – **Cenaclul traducătorilor.**

OBSERVATOR

Istorie-document

Pavel Chinezu în tradiția populară

Secolul al XV-lea este străbătut de firul roșu al luptelor purtate de poporul român împotriva puternicului imperiu Otoman, pentru păstrarea ființei sale naționale. Din rîndurile sale s-au ridicat mari personalități care și-au închinat viața apărării țărilor lor în fața marelui dușman : Imperiul Otoman, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, sînt figurile centrale ale acestor timpuri viforoase, figuri nestерse din memoria poporului care le cinstește și azi, curajul, cinstea în cîntece și legende.

Una din figurile de seamă ale acestui secol este Pavel Chinezu, pe nedrept uitat de literatura de specialitate, dar căruia poporul îi păstrează o neștearsă amintire. Ridicat de jos, Pavel Chinezu a ajuns să ocupe unele dintre cele mai mari funcții în cadrul regatului : comite de Timiș, comandant al armatei regale din părțile interioare ale Ungariei, comite al cămării sării regale, judecător suprem al regatului. El a fost cel din urmă apărător al Banatului și Ungariei de pericolul otoman, moartea lui marcînd sfîrșitul acțiunilor ofensive ale regatului.

Povești și legende pe seama acestui viteaz luptător circulă și azi prin satele bănățene. Copilăria și-a petrecut-o pe lîngă moara tatălui său, care i-a fost singurul sprijin, în lipsa mamei ucisă de turci cu prilejul unei incursiuni prin părțile bănățene. Tradiția consemnează faptul că micul Pavel ar fi fost crescut de o doică. Ura copilului împotriva turcilor va rămîne nestinsă toată viața.

Cu timpul, Pavel a ajuns un flăcău de toată frumusețea, înalt ca bradul, cu trupul parcă tras printr-un inel. Tradiția povestește că Pavel era în stare să pornească singur moara părintească, doar prin forța brațelor sale și să o facă să macine grînele, prin forța brațelor sale. De asemenea, se mai consemnează că ridica deodată în spate mai mulți saci cu grîne, ca într-o joacă.

Cea mai des amintită întîmplare este aceea a întîlnirii cu regele Matei Corvin. Într-o zi în fața morii se oprește un grup de călăreți însetați care-i cer morarului o cupă, să-și astîmpere setea. Întinzîndu-le cupa, bătrînul morar își cere iertare pentru necuviința pe care o face, servindu-i fără tavă, întrucît sărăcia este mare. Auzindu-și părintele, Pavel pune cupa cu băutură pe o piatră de moară și, ridicînd-o în mîini, i-o întinde celui care o ceruse. Acesta era tocmai regele Matei, aflat la vînătoare prin aceste locuri. Impresionat de puterea fizică neobișnuită a tînărului, regele îl invită să vină la curtea sa, spre a face din el un oștean. Plecarea regelui a lăsat în sufletul tînărului o singură dorință : aceea de a se face oștean și astfel să răzbune moartea mamei.

Primii ani de ucenicie au fost aspri, dar Chinezu i-a trecut cu succes devenind unul dintre cei mai destoinici ostași. Într-una din primele campanii, unul dintre comandanți a încercat să pună la încercare credința tînărului. Îmbrăcat în haine turcești, acesta s-a apropiat de tabăra creștină, tocmai cînd Chinezu era de santinelă, propunîndu-i să-și trădeze tovarășii de luptă. Numai priceperea de a mînui sabia și agerimea picioarelor l-au salvat de moarte.

După obiceiul timpului, înainte de începerea luptei, din cele 2 tabere ieșeau la hărțuială cei mai viteji luptători, provocîndu-și adversarii. La una din aceste hărțuieli, Pavel s-a îndreptat spre adversarul său și i-a strîns mîna, atît de tare încît turcul nu și-a mai putut desface degetele. Scoțînd sabia, Chinezu i-a tăiat capul dintr-o singură lovitură.

În vremea tinereții, legenda amintește despre o întîlnire a lui Pavel cu un urs în pădure. Atacat de acesta, Chinezu l-a luat în brațe și l-a strîns pînă i-au pîrîit oasele.

Una dintre întîmplările intrate în legendă se referă la lupta de la Cîmpul Pîinii, de lîngă Orăștie, luptă în care Pavel Chinezu a fost principalul factor al victoriei. Coborît cu armata sa de pe dealurile din jur, Pavel s-a năpustit asupra dușmanilor răcnind ca un leu și croind adevărate bulevarde în rîndurile dușmanilor. În ziua aceea a luptat cu 2 săbii. La terminarea bătăliei, oastea a rămas pe cîmpul de luptă iar oștenii, amețiți de victorie și băutură, au început să-și cînte în versuri conducătorii. Pavel s-a ridicat de la masă și, punîndu-și mîinile în șold, a început să danseze în murmurele de admirație ale oștenilor. Tradiția populară consemnează încă multe din isprăvile acestui viteaz oștean, cel din urmă care a reușit să opună o rezistență notabilă turcilor în Banat. Datorită staturii sale impozante, cu mult peste media de înălțime, forței sale fizice ieșite din comun, rezistenței deosebite arătată în toate cazurile, unele dintre aceste povestiri par a avea un simbure de adevăr. Pare ceva mai veridică întîmplarea cu butoiul de vin ridicat la gură și sorbit pînă la ultima picătură.

Meritele sale de neînfricat conducător de oști, victoria obținută în toate bătăliile purtate sub comanda sa, forța fizică excepțională, inteligența au făcut din Pavel Chinezu unul dintre cei mai îndrăgiți eroi populari, a cărui amintire s-a păstrat neștearsă în memoria populației bănățene, cîntată în balade și povestită de bunicii nepoților, cu îndreptățită mîndrie.

IOAN HAȚEGAN

Cadran

● **Serile de muzică românească** ale Studioului teritorial de radio-televiziune au intrat deja în conștiința melomanilor ca eveniment de autentică ținută artistică, fapt nedezmințit de recentul **Concert de lieduri ale compozitorilor bănățeni.** ● **Poetul Anghel Dumbrăveanu** s-a întîlnit cu elevii Școlii generale nr. 16 din Timișoara. ● **O bogată activitate** înregistrează în aceste zile mișcarea artistică de amatori a județului Timiș. E vorba de **Ștafeta brigăzilor artistice de agitație,** de **Zilele teatrului de amatori,** acțiune de mare amploare care a prilejuit, printre altele o întîlnire a artiștilor amatori din Lugoj și Buziaș cu dramaturgul Dumitru Solomon. ● **Un schimb de expoziții :** Muzeul Țării Crișurilor din Oradea prezintă la Bastionul Cetății expoziția „Sumane și cojoace din Bihor". În același timp, Secția de etnografie a Muzeului Banatului a deschis la Oradea o expoziție similară, cuprinzînd 44 de exponate. ● **Asociația Scriitorilor din Timișoara** a trecut în agenda de lucru o întîlnire cu cititorii a scriitorilor Al. Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Dorian Grozdan și Nicolae Țirioi, în cadrul unei ședători literare la Clubul „Constructorul". ● **Revista „Orizont" în colaborare cu Cenaclul „Semenicul"** a organizat o întîlnire literară la Școala generală nr. 6 din Reșița. Au citit Damian Ureche, Aurel Turcuș, Gh. Zincescu, Nicolae Irimia, Nicolae Sîrbu. În cadrul discuțiilor despre fenomenul literar contemporan au participat Timotei Jurjică, redactorul șef al ziarului „Flamura", Gh. Jurma și Ion Mihălțan.

ARIADNA

Plastică

DORINA PETRONE

Atracția pe care o exercită arta Dorinei Petrone se datorează în mare parte simplității și sensului unitar „al sentimentului materiei". Caligrafii sensibile, efigii lirice în metal sau argilă, o lume de basm împietrit, plenitudine însuflețită care tresare în însăși profunzimea ei, efortul de căutare a senzațiilor dincolo de imaginea decorativă, compozițiile artistei posedă capacitatea de a comunica eternul uman. Reliefurile se desfășoară ritmic, într-o ordine intuită sau dirijată, libere sau cadențate pe niște figuri de dans, asigurînd o unitate decorativă și plastică.

Obiecte în sticlă sau ceramică, unicate, servicii de ceai sau cafea, pentru copii sau adulți, compotiere, vase decorative, se conturează pe planșe sau în material definitiv, într-o mobilitate spirituală expresivă, bazată pe o temeinică testare a gustului cotidian. Absolventă a Institutului „Ion Andreescu" din Cluj – secția ceramică sticlă, – Dorina Petrone a realizat deja o serie de produse la fabricile de profil din Tg. Jiu și Tomești. O altă serie de produse noi în sticlă vor prinde formă și culoare odată cu inaugurarea cuptorului Fondului plastic timișan.

Actualmente, restauratoare la Muzeul Banatului, Dorina Petrone îmi mărturisea cu entuziasm de recomandările conferinței naționale a restauratorilor, ținută la Stoenești (Argeș), care a pus bazele unei activități unitare în arta recondiționării pieselor arheologice din patrimoniul muzeal, în cadrul unor moderne laboratoare zonale. O pasionantă muncă care cere răbdare, dăruire și chiar investiție de suflet, pentru a restitui obiecte peste care patina vremii parcă a suflat de mult cu aripa trecerii.

RADU MELNIC

Memento

SOLI AI ARTEI CHINEZE

Miercuri 19 noiembrie, în sala Operei de stat din Timișoara, a avut loc primul dintre spectacolele prezentate de ansamblul „Liaonin" din R. P. Chineză. Au participat membri ai Biroului Comitetului județean de partid, ai Consiliului popular județean, ai organelor municipale de partid și de stat, reprezentanți ai presei, ai organizațiilor de masă și obștești, un numeros public. Spectacolul a cuprins atît cîntece și dansuri reprezentative pentru cultura și tradiția poporului chinez, cît și cîntece și dansuri românești. Am apreciat înaltul profesionalism al artiștilor chinezi, dăruirea și seriozitatea cu care au susținut fiecare număr al programului. Publicul a fost cucerit de frumusețea spectacolului, aplaudînd îndelung. Suita de dansuri bănățene, pregătită de ansamblul chinez special pentru această întîlnire cu publicul timișorean, a constituit o plăcută surpriză. Ansamblul „Liaonin" a poposit în Timișoara după un turneu în R. P. Albania și R. S. F. Iugoslavia.

A. I. C.

Sport

● Așadar titlul „Olé, România !", pe care l-am pregătit cu atîta entuziasm timp de o săptămînă, a rămas în sertar. 2–2 cu Spania, la București, acum, cînd ibericii nu mai constituie vioara întîi în fotbalul european, echivalează cu un semieșec, mai ales în ipoteza reală a unui meci decisiv. O eventuală victorie ne-ar fi prelungit șansele pînă la întîlnirea de la Glasgow, cu Scoția. Acum storurile s-au tras. A sosit vremea bilanțurilor, a angajamentelor, a reformulărilor, a unor noi speranțe. Învățămintele le vom fi tras din nou, căci, realmente, nu putem spune că spaniolii ne-au fost superiori. Selecționarea pripită a lui Mircea Sandu a deturnat potențialul echipei. Dar fotbalul rămîne fotbal. Așadar, punct și de la capăt.

● În diviza B de fotbal, seria a treia, lupta pentru titlu se restrînge ; au mai rămas, se pare, patru echipe în cursa respectivă : Corvinul Hunedoara, F.C. Baia Mare, F.C. Șoimii Sibiu și C.F.R. Timișoara. O reîntoarcere a atenției și dragostei noastre spre echipa ceferistă pare binevenită. Așadar nu numai „Haide, Poli !", ci și „Haide, C.F.R. !"

● Mîine o premieră sportivă la Timișoara : hochei ! Protagoniste – două selecționate divizionare care se pregătesc pentru Jocurile Olimpice de la Insbruck (Austria) din februarie 1976.

CASSIUS

Corespondența

Eleonora Orleanu : Scrisoarea și versurile dvs. mărturisesc o sensibilitate fragedă și delicată. Apelul la franchețe și sinceritate este firesc, mai ales la 17 ani, dar îmi place mult faptul că sînteți decisă să continuați să scrieți, indiferent de răspunsul nostru. Impresia generală, pe care ne-o lasă lectura versurilor trimise, este una favorabilă. Sîntem de părere că aveți calități care să vă justifice demersul liric. Versurile comunică o prospețime a emoțiilor, nu vă lipsește posibilitatea de a exprima transfigurat unele „stări de suflet". Ceea ce s-ar impune acum, cu necesitate, ar fi cultivarea expresiei poetice. Cu alte cuvinte – lectură, multă lectură, cum și conștiința că în poezie trebuie să ne exprimăm cu mijloace artistice. Uneori se pare că uitați acest lucru și atunci versurile au un aspect comun, fără relief, ceea ce face să nu ne mai aflăm pe terenul poeziei. Fiind la începutul începutului, toate aceste exigențe se vor împlini în timp, cu condiția de a munci cu conștiința că un vers sau o poezie pot fi oricînd mai bune, mai realizate decît în formularea incipientă.

Alin Țăpinaru : Vă mulțumim pentru gîndurile și urările dvs. prilejuite de apariția numărului 400 al revistei noastre. Urarea ca revista „să fie scrisă cît mai bine" și „să spună lucrurilor pe nume, cum face Anemone Popescu", de pildă, o întîmpinăm cu toată sinceritatea și adeziunea.

Dogaru Alexandru : Ne face plăcere emoția cu care ați primit răspunsul nostru și regretăm că nu urmăriți revista decît cu întîrziere, la bibliotecă. Noile versuri ne întăresc bunele impresii anterioare. Mergînd mai departe, transcriem aici poezia **Multicolor :** „Un cîntec de mierlă spargenserarea / și luna tremură printre fagi . . . / Răsuflă văzduhul / De pe deal izbește plînsul apei / / Făptura din flori răscolind pămîntul / aleargă spre noi / / Stelele dansează / și cîntă în noi neprețuita dragoste a lumii / multicolor". Subliniind sensibilitatea caldă și unele notabile scînteieri ale verbului, vă dorim să depășiți elementaritatea limbajului, slaba rigoare artistică, evidentă în versurile dvs.

Petru Vasile T. : Dacă iubiți într-atîta poezia, aveți adeziunea noastră sinceră. Cît privește versurile, ele sînt la nivelul mărturisit în scrisoare, acela al lucrului făcut pentru că găsiți în aceasta „un mod plăcut de a petrece timpul liber". Nu vă lipsește sensibilitatea, versul e fluent, muzical, dar scrisul presupune „chinul dulce" al muncii și învățăturii, fără care riscați să rămîneți un încîntător laic într-ale poeziei.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

ION VERGU DUMITRESCU

POEM ÎN DECEMBRIE

Mai fericit coboară cerul de decembrie
Prin răsăritul ninsorii, peste sufletul nostru.
În piața orașului au răsărit steagurile,
O femeie de sărbătoare ca republica însăși
Adună garoafe de pe gura poeților;
Numai sufletul ei poate risipi gerul.

Peste munțele de soare, ca pe inimia ta Românie,
Inscriem un imn de zăpadă și-n hora aceea de
Flăcări și aburi, se-aud sărbătorile
Cum spun toasturi neamului meu.

REPUBLICA

Dintr-un arbore vine decembrie cu republica,
Cu vrăbii de ger în sîngele de steag în pace.
Dintr-o cîmpie vine decembrie cu republica
Singura păstrătoare de istorii ca rădăcina –
Norocul nostru e că-o știm a noastră veșnic
În sărbătoare. Clipa ei plutește imnic
Prin zăpada lui treizeci decembrie,
Adună grădini într-o imensă horă,
Alintă roada împlinirii din veacuri a ta,
Românie!

CALUL

Iubite-mi sînt poverile și urc coline,
Aprinși luceferi port sub tălpi
Și fruntea mi-e trestie de aur.
Femei de munte duc pe sănii –
Adun din cercuri care grele de lumini
Și din fîntîni, prin sînge-mi trec în stele
Ape dulci și guri.
Iar spre amurg cînd coama-mi stă plecată
Înspre vîntul care m-a bătut un veac,
Vă mai caut prieteni în priviri o dată.

POEM LA HUNEDOARA

Vîlvătaie în creștet de munte albastru
Sub aripi de vultur, pe coamă de cerb,
Pași de zeu în juru-mi pe-o lamă de foc
Oțel cît ține zarea patriei mele...

Trup de curcubeu, călător prin inimi
Și noi prin el călători cu viețile noastre
În febră și-n pace sub steaguri.

Radar

● **Pe baza** cercetărilor Institutului Politehnic din Timișoara, la Întreprinderea de utilaj chimic din Făgăraș a început fabricarea în serie a peste douăzeci de pompe, destinate industriei noastre chimice. Ele au performanțe competitive cu cele din țările cu tradiție industrială și înlocuiesc necesarul de import. ● **Recent,** a avut loc la Sinaia, o consfătuire despre promovarea sistemelor constructive flexibile și a tehnologiilor de execuție elastice la clădiri de locuit și social-culturale, în condițiile de seismicitate ale județului Prahova. Au participat cadre didactice, cercetători și proiectanți din București, Timișoara, Iași, Cluj și Ploiești. ● **Un grup** de oameni de știință din Leningrad s-a aflat în derivă, timp de o lună, pe o banchiză din Oceanul înghețat de nord. Expediția a fost organizată pentru explorarea acelei regiuni, mai puțin cunoscută. Cercetătorii au obținut vaste observații științifice cu privire la adîncimea oceanului, curenți, temperatura apei și compoziția ei chimică și au trecut pe hartă piscurile unor munți subacvatici, necunoscuți pînă acum. ● **Noul centru de calcul** al Institutului politehnic din Timișoara, amplasat la parterul atelierului școală de proiectare al Facultății de construcții, amenajat prin contribuția directă a cadrelor didactice și studenților, este destinat activității tuturor institutelor de învățămînt superior timișorene și va organiza și cercetări referitoare la utilizarea calculatoarelor în variate domenii ale tehnicii. ● **Semnal la Editura Facla :** volumul **Sociologie, politică, ideologie,** de Nicolae Kallos. Dezbateri pe teme de mare actualitate în domeniul științelor sociale.

VAL. D.

Umanismul

(Urmare din pag. 1)

formă a tuturor membrilor societății trebuie dublată de susținute preocupări pentru **pregătirea lor multilaterală,** gradul de participare și efectivizarea acestei participări fiind condiționate, așa cum aminteam, de ridicarea continuă a nivelului lor de pregătire, afirmarea principiilor eticii și echității socialiste pe planul întregii societăți, perfecționarea sistemului de stimulente materiale și morale etc.

*

Esență a ideologiei și politicii P.C.R., Umanismul socialist – umanism colectiv, integral și consecvent – poartă amprenta autenticității, asigurînd emanciparea reală și condiții de demnitate (economice, culturale și educaționale) pentru fiecare individ prin rezolvarea marxist-leninistă a problemei naționale și adîncirea procesului de omogenizare socială în direcția făuririi **societății unitare a tuturor oamenilor muncii ;** avînd ca țel suprem ridicarea nivelului de trai material și spiritual al întregului popor și progresiva îmbunătățire a calității vieții – preocupări prin esența lor profund umaniste – Partidul Comunist Român, strategul operei noastre constructive militează pentru forjarea omului de tip nou ca realitate de masă, relațiile sociale socialiste – echitabile prin esența și natura lor – devenind realitate existențială generalizată **numai** prin activitatea conștientă a indivizilor umani, purtătorii acestor relații.

Considerăm că problematica umanismului socialist – în actuala etapă de maturizare a noii orînduiri și a valorificării virtualităților proprii socialismului – trebuie epurată de **idil'sm** (acreditînd ideea deplinei eliminări a fenomenului înstrăinării – sub variatele sale forme – din viața noastră socială) ; revoluția socialistă creează premisa suprimării la scară socială a formelor înstrăinării dar perpetuarea unor condiții alienatoare (reale și potențiale) poate împieta asupra promovării umanismului.

Înfăptuirea integrală a Programului Partidului va conduce la realizarea a ceea ce clasicii au și considerat comunismul, ca „luare în stăpînire a esenței omenești, de către om și pentru om", în cadrul unei „comunități reale", rezolvînd conflictul om-natură și, mai ales, „între om și om", apropiindu-se – prin multidimensionalizarea persoanei umane – de idealul „omului total".

Cartea de idei

TITUS RAVEICA :

„Giordano Bruno — Viața și Opera"

(Editura „Junimea", 1975)

Titus Raveica ne propune un Giordano Bruno – contemporanul nostru în cartea care nu s-a voit a fi mai mult decît ceea ce se numește o „monografie". Un prim merit al cărții este acela că are serioase temeiuri documentare : o mai veche optică care reducea personalitatea extrem de complexă a genialului gînditor italian la martirajul său – este definitiv corectată. Bruno este – în cartea lui Titus Raveica – figura cea mai impresionantă a Renașterii : filozof, poet, ideolog, om de știință, anticipîndu-i pe Galilei, Newton și Kepler, pe Goethe chiar; și tocmai pentru că este toate acestea la un loc – la un mod incendiar – recunoaștem în el istoricește pe cavalerul libertăților umane, pe oficiatorul adevărului.

Despre originalitatea puternică a gîndirii sale filozofice se străduiește să ne convingă Titus Raveica. Îl vedem pe Bruno încălecîndu-se pătimaș în dispute fără capăt cu acei „concultatti a grammatici", cum îi numește el pe peripateticienii Școlii din Padova, apărîndu-și cu violență ideile, surpînd scheletele gîndirii scolastice. Inserarea în tradiția gîndirii antice este fără echivoc : rațiunile adînc sufletești îl determină pe Giordano Bruno să opteze pentru Presocratici, Epicur și Lucretius. Îl atrag filozofiile infinitului în veșnică mișcare, filozofiile care nu pot permite centrismul și antropomorfismul, datul aprioric. Iată de ce Bruno, în deplină concordanță cu înaintașii săi Susanus și Telesio, se declară adversarul sistemului lui Ptomoleu, susținînd teza infinitații lumilor în spațiu și timp, posibilitățile infinite pe care le are materia de-a exista prin ea însăși. Sînt surprinse în cartea lui Titus Raveica nu numai sclipitoarele virtuozități dialectice ale spiritului brunian, ci și contradicțiile fundamentale și irevocabile ale gîndirii sale tumultoase, nerăbdătoare să ajungă la izvoarele lumii. Monismul sistemului său filozofic nu-l împiedică să simpatizeze puternic cu neoplatonicienii care erau dualiști Nu se mulțumește cu miresmele dogmelor, voiește adevărul în mișcare. Dar tot el respinge relativismul, cum, în aceeași măsură nu este de acord cu existența ideilor generale platoniciene. (Mon passendo riccorere alle fantastiche din Platone – „De la causa e principio"). Contradicțiile gîndirii sale sînt însă de natură să ne explice atît limitele epocii în care trăiește, cît și cuprinderile geniului său. Structura lucrării lui Titus Raveica urmărește tocmai să surprindă și să explice aceste contradicții. Salutară este încercarea autorului de-a regăsi în mersul gîndirii moderne actualitatea ideilor bruniene. Acolo unde rațiunea nu reușește însă să străpungă vălurile necunoscutului, Bruno se folosește de arma intuiției poetice. Bruno poetul – autorul unor splendide sonete – traduse de Ștefan Zeletin în românește – îl urmează îndeaproape pe Bruno – filozoful și ideologul, pe E.uno astronomul și martirul pentru adevăr.

Monografia lui Titus Raveica – are în plus meritul de a trezi o puternică curiozitate pentru opera filozofico-poetică a lui Giordano Bruno.

DANIEL LASCU

VIAȚA MEA

Viață a mea, nu-ți cer precise linieri,
răsuciri posibile sau existente.
Pe drumul șerpuit au ajuns a avea
Identic gust și pelinuri și mieri.

Inima, care din orice emoție mușcă,
mai resimte uneori zgîițiile.
Așa cum detună în tăcerea de la țară
Un foc răzleț de pușcă.

FLOAREA-SOARELUI

Adă-mi floarea-soarelui, să suie
pe pămînturile de sare arse,
scăpărînd reflexelor albastre,
cerului, frămîntata roșire gălbuie.

Spre lumină tinde chiar culoarea moartă,
se epuizează trupuri în perindarea
nuanțelor legate cu muzici. Evanescența
e deci a destinelor soartă.

La obîrșia galbenei transparențe
adă-mi planta, o să mă conducă
unde se împrăștie viabile esențe.
Adă-mi floarea de lumini năucă.

CĂTRE XENIA

23 oct. 1967

Am coborît împreună un milion de scări
și-acum cînd nu mai ești, închipuie un abis
fiecare treaptă. Ori cum,
scurtă ne fu lungă călătorie.
A mea încă durează, nu-i nevoie
să schimb trenul ori să reții un loc,
amărăciune și capcană celui obișnuit
să socotească realul concret.

PREMIUL NOBEL 1975

EUGENIO MONTALE

Decernarea Premiului Nobel din 1975 lui Eugenio Montale este un gest de prețuire pentru lirica italiană din secolul XX. Personalitatea lui este covîrșitoare. S-a scris despre acest poet care, împreună cu Ungaretti și Saba, a alcătuit o tripletă de aur a poeziei italiene moderne. Ne-am gîndit să ne oprim și asupra criticului. Deși a ținut cronică literară, în paginile cotidianului *Corriere della Sera*, Montale nu inspiră aspectul unui profesionist. E un rafinat cititor, un peripatetician și un conviv de tip francez. Digresiunile sînt ale unui memorialist și portretist pudic. Ne amintim, spre exemplu, paginile despre *Svevo* și *Joyce*, analitice și evocatoare deopotrivă.

Am ales un articol de Montale despre Manzoni. Scris acum doi ani, în mai 1973, pentru ziarul Corriere della Sera, cînd Italia comemora centenarul morții romancierului. Între interpretările psihanaliste și disecțiile structuraliste, medalionul poetului e o meditație caldă, un intim monolog, sugerînd, prin ton și elipsă, solitudinea luminos-melancolică a cornului de vînătoare.

MANZONI

CAPODOPERA

Că Manzoni este o mare figură din secolul XIX, nu încape îndoială, deși operele sale au avut puțin răsunet în străinătate. La început, succesul Logodnicilor, *excepțional succes, a fost numai de public, nu și de critică – din cîte se poate demonstra : Tommaseo exprimă rezerve, și chiar alții ; Goethe vorbi mai întîi cu entuziasm ca apoi să găsească romanul îngreuiat cu descrieri, cu lămuriri inutile. În ce-l privește pe Leopardi, se cunoaște sentința lui distrată. Însă succesul de public a continuat. Azi, cei mai convinși admiratori văd cartea prin prisma artei naționale și populare.*

PERSONAJELE

Nu cred ca Manzoni să se fi uitat peste Scott (care a exaltat atîta sentimentele scoțienilor) și cu atît mai puțin peste romanul picaresc. În amintirea mea îmi reprezint Logodnicii *ca pe o sacră reprezentație împărțită mai degrabă în halte decît în capitole. Personajele sînt plasate în așa fel încît între cele principale și cele secundare nu există mare deosebire. Mai mult, cînd răul e mai interesant decît binele (vorbind din unghiul spectacularului), este și mai productiv în umor și era inevitabil ca Renzo și Lucia, în comparație cu ceilalți, să apară mai strîmtorați. Pentru cine pedalează pe caracterul religios al operei (și nu lipsesc aceștia) găsește că Lucia e mai mult decît un personaj : e un înger. Se resimte totodată în poem și ceva de făcătură, ceva compozit. Nu lipsesc momentele în care, mai cu seamă în a doua parte, Manzoni devine manzonian.*

Totodată, a fi mijlocit intrarea în scenă unor personaje de mai mică importanță e, fără îndoială, o noutate. De evidentă excepție sînt și personajele pe care tradiția teatrală și le revendică drept caracteristice. Era firesc ca între don Abbondio și Cristoforo, fantezia lectorului să fie lovită de primul. Un suflu de supraviețuire literară vor păstra mereu Azzeccagarboli, dona Prassede, don Ferrante și alții. Deosebită – Călugărița ; scurte trăsături o fac nemuritoare. Se mai poate observa că personajele manzoniene sînt propulsate de-o rețea de fire lesne identificabilă. Acest lucru permite înțelegerea lor. Autorul a avut și spirit modern prevăzînd totul.

Trebuie stabilit încă un lucru și anume că este artistul care a făcut trecerea de la expunerea aulică la expunerea simplă; iată marele său merit. Prin asta ne trimite cu gîndul la marele său model dantesc.

MODERNITATEA

Dacă este modern ? Trec de la stilul literar la cel oral : în acest sens el este un mare artist democrat. Atacă problema limbii : toți criticii preferă scriitorii compoziți, grotești. Stilistul nu mai are preț. Nu zăresc, azi, un scriitor preocupat de-a se exprima într-o limbă națională, unitară. Gadda își fabrică propria limbă și nu-i pasă dacă e digerabilă sau nu. Romanul său ignoră limba toscană și în el se resimte mereu lombardul. Toată chestiunea limbii a întors foaia.

Luceafărul

MILANO

Aparținea unei caste, lombarzii. Chiar și în interiorul categoriei sociale de Manzoni, lombarzii formau o castă. Milanul de atunci nu era Milanul în care am descins eu : dar din cît am reușit să cunosc nobilimea lombardă (și Manzoni era un nobil lombard) pot spune că erau oameni mai degrabă calculați, economicoși, că nu le plăcea să se arate în lume ; erau oameni retrași ; cu totul alta era ipostaza nobilului roman care avea de plătit miliardul de debite ajuns la scadență. Ultimul lombard din cîn, din aria socială a lui Manzoni deci, a fost Galarti-Scotto. Îmi amintesc cum eu și cu Moravia, odată, pe cînd Galarti-Scotto era ambasador la Londra, am stat ca niște șuetari pînă la două din noapte, după care l-am constrîns că improvizase un risotto.

CA ÎNCHEIERE

Neîndoios că Manzoni este o mare figură din secolul XIX. A dezvoltat teme de un major interes, nu a fost poetul ferecat în turn de tildeș. Pe atunci nici nu se prea purta turnul de tildeș. Manzoni a lăsat o operă completă : poezii, tragedii, romane. În Adelchi, *în* Ermengarda, *în* Penticoste *există bucăți remarcabile. Sau acel text din* Diaconul Martin. *Ce vreți mai mult ? A fost un scriitor complet. E inutil să-i descoperim un dram de scrîntează, pe care nu cred s-o fi avut. Eu unul găsesc multe motive pentru a recunoaște măreția lui Manzoni : riscul este de a mă așeza să analizez motiv cu motiv, fiindcă fiecare prin el însuși mă lasă citeodată perplex.*

Îmi vine în minte o întrebare : ce va fi gîndit Manzoni despre Dante ? Nu știu. S-ar putea găsi urme în scrieri. Însă am impresia că n-a fost omul lui. Și Leopardi i-a rămas străin... Îi plăcea însă Shakespeare, dar în care limbă l-o fi citind ? La vremea aceea nu existau traducerile lui Victor Hugo-fiul.

Grupaj și traducere realizate de

DAN CIACHIR

Mapamond

CIUDATA LUME A MICROTEHNICII

(III)

Siadristii se gîndea cum să ajungă la acele instrumente care să-i permită realizarea unor microminiaturi și mai perfecționate decît ale lui Kazarian. Și, cum întîmplarea poate juca citeodată un rol foarte important în materie de descoperiri, ea i-a venit într-ajutor și lui Siadristii. E vorba de observarea, într-o zi, de către meșter, cum se curăță o placă monumentală. Femeia care făcea această operație turna praful de curățat pe-o cîrpă și apoi freca suprafața plăcii de marmură. Era un praf obișnuit de polizare. Cînd l-a pus sub microscop, Siadristii a făcut o descoperire uimitoare. Sute de cristale de forme variate, foarte ascuțite la colțuri, apăruseră sub lentila obiectivului. Unele aveau formă de ac, și asta era ceea ce îl interesa pe Siadristii. Trebuia doar să le desprindă din mulțimea de cristale minuscule și să le lipească pe vîrful unor ace și astfel să obțină un excelent cuțit. Dar, nici cel mai bun lipici nu putea fixa aceste cristale de instrumentele în cauză. Tot întîmplarea i-a venit într-ajutor lui Siadristii. Odată cînd Siadristii executa un cuplaj de acumulator cu o sîrmă de nichel, observă cum pe suprafața nichelului apar grăunțe de nisip. Vrînd să le îndepărteze, se înțepă la degete.

Lua atunci cîteva baterii pentru o lampă de buzunar și le cuplă în paralel, pentru ca puterea curentului să fie mai mare. Un capăt al conductorului îl duse la placa de cupru, pe care presără praf de curățat, iar celălalt capăt îl cuplă cu acul de cupru, cu ajutorul căruia, într-o fracțiune de secundă atinse placa de aramă. Se realizează astfel un scurt circuit. Vîrful acului, îndată după încălzire arsese. Dar, în același moment, de vîrful lui se prinseseră cîteva cristale de praf de curățat. Siadristii alese pe cele mai adecvate iar restul le înlătură. Astfel el obținu un fel de cuțit. Nu era chiar potrivit pentru ceea ce trebuia să facă, dar cu ajutorul lui se puteau executa crestături pe firul de păr fără ca firul să se deformeze.

Mai tîrziu Siadristii putu să fixeze orice cristal vizibil pe un miner cu condiția de-a realiza o scobitură minusculă la capătul acestuia.

Legarea vîrfului cu o bandă metalică, sau lovirea lui „ca la fierărie" puteo să ducă la îngustarea lui, astfel încît cristalul să se fixeze și mai bine. Pentru această operație lui Siadristii îi sînt necesare doar cîteva minute.

La rînd venea acum o operație de crestare a literelor pe firul de păr, dar aerul umed „satura" imediat șanțul săpat încît literele dispăreau pe rînd. Firul trebuia pus într-un loc uscat pentru că apa evaporîndu-se inscripțiile să apară din nou. Influența umezelii este deosebit de mare atunci cînd există o mare diferență de temperatură între obiectele din jur și masa microscopului. Dacă această diferență este mare, nu mai poate fi vorba de realizarea unei inscripții pe firul de păr. Umezeala se condensează pe măsuță și satură rapid firul de păr. Firul se strînge și închide linia executată. Diferența de temperatură survine deseori în momentul aprinderii luminii. Saturarea firului cu umezeală depinde și de răbdarea cu care lucrează meșterul. La o tensiune nervoasă, transpirația vîrfurilor degetelor se intensifică. Aceasta se transmite imediat acului cu care lucrează și mai departe la firul de păr căruia îi afectează lungimea. În timpul gravării, firul trebuie să aibă o lungime constantă. De aceea, un capăt al lui se fixează de un suport iar celălalt e lăsat să atîrne cu o greutate. Pentru a se micșora diferența de temperatură este bine să se mărească puțin temperatura în cameră. Mîinile trebuie spălate în benzină și presărate cu talc pentru a se evita transpirația. Însăși teama meșterului de a nu transpira pe mîini, intensifică transpirația. Factorul psihologic este deci foarte important. Cel care lucrează în microtehnică trebuie să evite orice gînd de acest fel. E un exercițiu îndelung, care însă îl va duce pe meșter la o siguranță în muncă și realizarea unor mișcări și operații de mare finețe. Firele de păr sînt un adevărat barometru al stării organismului. Dezechilibrul psiho-fiziologic duce la schimbarea structurii și a grosimii firului. Calitatea firului se schimbă la diverse boli și o analiză chimică a lui poate indica de multe ori starea întregului organism. Pentru a învăța să scrie pe un fir de păr lui Siadristii i-au trebuit cîteva luni de muncă intensă. La sfîrșitul anului 1960 a reușit să scrie cîteva rînduri. Inscripția suna astfel : „La mulți ani tovarăși !". Cuvintele „Lumii – pacea" a reușit să le scrie în diagonală pe un fir gros de 90 microni. Cu prilejul sărbătoririi Anului Nou Siadristii deschise o expoziție la facultatea la care se afla. Într-unul din amfiteatre fură expuse lucrările sale pe firul de păr. Cei care treceau pe aici, aplecați deasupra microscopului, aveau să se minuneze de ceea ce vedeau. Dar, pe măsură ce dobîndea o experiență tot mai mare, pentru Siadristii firul de păr încetă să mai fie considerat un material fin. Cea mai măruntă inscripție care a putut fi realizată vreodată pe un fir de păr (bine înțeles, recordul îi aparține lui Siadristii) are 50 de litere pe o lungime de numai un milimetru. De fapt atîta și permite un fir de păr. În ceea ce privește rezistența la aer și oxidare, firul de păr se poate compara numai cu aurul și platina. Într-un loc uscat, desenul sau inscripția pe firul de păr se pot păstra sute de ani.

În numărul următor : CUM SE POATE POTCOVI UN PURICE ?

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 28 noiembrie 1975 ● Nr. 48 (405) 10 pagini 1 leu

EUGENIA DUMITRAȘCU

Cunoscută ca o graficiană de vocație, prin predilecția pentru suport (hîrtie, carton) și prin preeminența dosarului, deopotrivă suplu, expresiv și riguros, Eugenia Dumitrașcu încorporează în arta sa, în egală măsură, valorile picturalului, utilizînd cu rafinament și gust resursele culorii. Tehnica mixtă adoptată într-o formulă personală, cuprinzînd lazururi, reveniri stăruitoare, diluări de materie, un colaj discret și uneori un grafism alb de sinteză, îi îngăduie să obțină prodigioase efecte de spațiu și de atmosferă, de acorduri cromatice prețioase sau de modulații subtile în game unitare. Tonalitatea afectivă generală (cu foarte puține excepții, ca de pildă „Himera"), deși implicînd secrete tensiuni și neliniști, poartă o amprentă predominant senină și echilibrată, „Com-

DELIU PETROIU

(Continuare în pag. 6)

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale pictoriței EUGENIA DUMITRAȘCU

Înnobilarea omului

Una din ideile esențiale, privitoare la menirea artei, idee conținută vizibil în programul elaborat de Congresul al XI-lea al Partidului, este aceea a înnobilării omului prin artă, a menținerii sale, prin fervoarea artei, într-o stare permanentă de evoluție spirituală superioară.

Diverși creatori, din diverse epoci, în arta lor scrisă sau muzicală sau picturală, au tins spre o înnobilare a omului fără, adesea, nici s-o bănuiască. De fiecare dată, ei marii artiști, au fost mînați spre un asemenea ideal social și moral al artei și literaturii, deoarece instinctul lor sănătos, marea forță a geniului lor i-au împins în mijlocul umanității, cerîndu-le să creeze o asemenea artă care să aspire la înnobilarea umană.

Întîia oară, însă, în istoria literaturii și artei, se pune acut această menire, într-o viziune clară, artistului. O cerință primordială, care este însăși rațiunea de a exista a artei sale, devine aceea de-a sluji la modelarea conștiințelor umane și, deci, implicit, de-a le înnobila prin focul creației.

Pentru o societate în marș dinamic, constructiv, pentru o societate revoluționară, care nu admite stagnarea și elementul urît în datele conștiinței, ci tinde să educe, să elucideze problemele omului, să-l atragă de partea binelui social uman, nici nu se putea să fie altfel. Nici închistarea omului de artă într-o manieră de limbaj încifrat, nici ușurătatea ideilor, nici conformismul sau schematismul, nici indiferentismul sau obiectivismul nu pot face casă bună cu artistul noii societăți, ci doar dăruirea totală, integrarea sa adîncă în societatea timpului său, extragerea, din clocotul uman social, a acelor idei, problematici, evenimente, conștiințe care pot fi de folos edificiului artei sale și deci edificiului nou social.

Nici un artist, care meditează profund asupra acestei teze a înnobilării umane prin artă, nu poate, în urma unui riguros examen de conștiință, să nu opteze total pentru o asemenea menire. Omul scrisului, omul cu paleta, omul muzician nu pot exista în afara acestei meniri. Nu pot fi de folos nici lor înșile, nici societății care i-a născut și în care talentul lor poate să cucerească masele, iubindu-le și înțelegîndu-le, sau poate să rugineasască, în solitudine și fără speranță.

Din ideea generoasă a înnobilării umane prin artă, pe care estetica marxistă ne-o pune înainte, artistul român poate să-și extragă merinde pentru drumul aspru, dar plin de splendori al artei sale. Prin aceasta, el devine un om al epocii. Un om, dar nu numai al societății prezente, ci și al celei de mîine, visate, viitoare.

ORIZONT

Spre lumea nouă

Aniversări

După 30 decembrie 1947 Sadoveanu se bucură de cele mai mari onoruri de care se bucurase vreodată vreun scriitor român. Unic pe înălțimile sale, scriitorul nu are termeni de referință. Marii prozatori, cei care puteau să-l pună în cumpăna comparațiilor, dispăruseră. Nici un nume contemporan nu-i stă în preajmă : vecinătatea trebuia căutată în istoria literară.

Iluminat de ani și împovărat de onoruri Sadoveanu trebuia să fie începătorul unei noi literaturi : de la el trebuiau să **înceapă** cele ce vor fi scrise în noua istorie : de la cel mai mare dintre contemporani. **Păuna-Mică** (Editura Cartea românească, 1948) e primul roman sadovenian în care **modelul** noii literaturi trebuia să existe. Dar, mai ales, modelul noii lumi sadoveniene. Ieșite din adîncurile timpului, din străvechile civilizații ale munților ori ale pădurilor, coborîte pe întortocheatele cărări ale turmelor, personajele trebuiau să-și dea întîlnire pentru a pune temeiul unei noi așezări sadoveniene.

Și noua lume sadoveniană, desigur, trebuia să aparțină dezmoșteniților de altădată, cei ce cutreieraseră în lung și în lat, țări e scriitorului.

Firește că falansterul de la Păuna-Mică nu reprezintă prima iluzie sadoveniană, Firește că trebuie să ne întoarcem în secolul trecut, pentru a descoperi cum, încercînd să întemeieze o lume nouă, Sadoveanu face apel la cunoștințele cele ce îi sînt familiare : legate de socialiștii, ori foștii socialiști din vechea gardă a **Vieții românești.** Așadar : „Se aflau la Păuna cîtiva refugiați, aduși acolo de nenorocirile războiului din urmă. S-au oploșit prin gospodării și s-au înțeles destul de bine cu gospodarii, ca niște umiliți ce erau. Cîndva fuseseră și ei, poate, în rînd cu lumea ; acuma erau niște orfani, cum spunea unul dintre ei..."

Păunenii (vechi) nu-i primesc pe „orfani" între ai lor. Și iată locul pe care se întemeiază noua carte (lume) sadoveniană :

„S-au dus amîndoi (Iosif Rafailă, meșterul, și Neonil Roșca, filozoful, n. n.) au privit locul, l-au măsurat din ochi. La întîia ședere, nu se putea scoate nimic din mlaștini și din finețuri de rogoz. Se întindea la poalele grindului o baltă : meșterul a cercetat-o (...). Au ajuns, el și Roșca la înțelegerea că s-ar putea da, cu meșteșug mecanic, apă pretutindeni. Locul ar fi potrivit deci de grădinării".

Meșterul și filozoful nu reprezintă, în opera lui Sadoveanu, un cuplu nou. Altădată rostul lor era inițiatic, conducînd, precum în **Creanga de aur,** la concluzia că între cunoaștere și acțiune se ridică bariere de nedepășit. Precum Faust, cel ajuns la sfîrșitul sublimei sale experiențe, Sadoveanu încearcă să demonstreze că o asemenea barieră nu există, cunoașterea fiind aceea care ilumineză acțiunea constructivă.

Noi nu sînt nici vegetațiile haotice, potrivnice acțiunii umane : în cărțile de altădată, rolul lor era acela de a proteja : ele erau zeitatea intangibilă a lumii nepervetite, rămase în **legea** veche. Simpatia pentru „meșteșugul mecanic" e mai recentă : se pregătește o nouă lume, o nouă civilizație, așa că mijloacele inacceptabile altădată devin formula ce ar consacra suprema înțelepciune. **Colectivitatea,** într-un fel cuvînt vechi, primește aci sensuri noi ; ea învinge, prin „meșteșugul mecanic", condusă de **meșter** și de filozof.

Dar, odată problemele fiind puse, simbolurile lămurindu-se ușor pentru cine vrea să le priceapă, scriitorul insistă mai

CORNEL UNGUREANU

(Continuare în pag. 7)

Proza lui Sadoveanu din publicistica arădeană

Sadoveanu și-a acordat strunele, la începuturile sale scriitoricești, în raport cu atmosfera literară a începutului de secol, aflat sub amprenta unor prefaceri înnoitoare, dar și a unor confuzii care au dat naștere la o serie de confruntări. Deși s-a alăturat „Vieții românești", încă de la apariția ei, eveniment consumat cu doi ani mai tîrziu de cînd intrase triumfal în arena literaturii, moment denumit de Iorga „anul lui Sadoveanu", scriitorul n-a părăsit definitiv „Sămănătorul", apoi a fost atras de mișcarea socialistă, la publicațiile căreia a colaborat acceptînd dintr-un început ideologia lor estetică.

Ardealul a apreciat proza lui Sadoveanu din „Sămănătorul", care sosea lunea în această parte a țării, mai ales pentru faptul că pornea din specificul nostru național și se contopea tot mai mult cu respirația acestui pămînt. Așa se face că redactorii „Tribunei" din Arad au publicat multe din scrierile sale, pînă la sfîrșitul lui 1911. Este cazul povestirii „Năluca", apărută pentru prima dată în „Revista modernă", nr. 42/1901, adică în același an în care a fost scrisă. În trei numere con-

secutive a apărut în aceeași publicație povestirea „Moara părăsită", care aduce în fața cititorului ardelean o pagină de eroism din lupta împotriva musulmanilor, apoi povestirea „27 August", reprodusă tot din volumul „Povestiri din război", apărut în 1905 și ilustrat de N. Mantu. Faptele de vitejie înscrise de ostașii români pe steagul lor de luptă au îmbărbătat inimile celor care pregăteau, și aici, între zidurile cetății de pe Mureș, momentul istoriei noastre din 1918.

Încă din ultimii ani ai secolului trecut, cînd publica versuri și proză la „Viața nouă", „Pagini literare" și „Revista modernă", M. Sadoveanu a fost preocupat de personalitatea lui Ștefan cel Mare. Dar viața marelui domnitor a realizat-o cu cîteva decenii mai tîrziu. În „Tribuna" arădeană a publicat „Moartea lui Ștefan cel Mare", care cu siguranță provine din acele tatonări, dar a cărei dată exactă de redactare n-a putut fi stabilită. Spre deosebire de alte povestiri, pe care înainte de a le scrie le avea pregătite, vorbă cu vorbă, în minte, „Un manuscris neisprăvit" i-a fost inspirată de o scrisoare găsită într-un manuscris pe care-l cerceta la Biblioteca Academiei. Lucrarea n-a apărut decît în „Tribuna", fiind reprodusă după volumul de debut „Crișma lui Moș Precu", din 1904.

În spiritul tradiției, M.

IULIAN NEGRILĂ

(Continuare în pag. 5)

Cronica literară

Constanța Buzea

APE CU PLUTE

(Editura Cartea Românească, 1975)

Constanța Buzea și-a găsit, în ultimele volume – de la **Agonice** la **Pasteluri** – un mod propriu de a fi în poezie, topind notația de peisaj în reverberații afective, nostalgice, duioase și elegiace, crispate uneori. Obișnuită a interoga și a se interoga, poezia mai nouă a Constanței Buzea are calitatea de a nu se lăsa interpretată doar ca expresie a unei vîrste, de a nu divulga doar o biografie(cazul mai general al poetelor), în elanuri juvenile ori calme. Deși, firește, din lirica autoarei, puțin dispusă a-și incorda versul către năluciri abstracte, neapărat „filozofice" (și acestea, iarăși, marote ale poeteselor noastre), experiența care dă specificul poeziei feminine : înfiorarea erotică, trăirea iubirii, maternitatea etc., rămîne sesizabilă. Funcționează, însă, în scrisul Constanței Buzea un filtru pe care i-l conferă luciditatea și, se pare, o anume sfială de a transcrie chemările simțurilor ; materia impură, anecdoticul, nu depășesc, apoi, grila pusă în calea fluidului confesiunii.

Teluricul se spiritualizează, senzația este scufundată, pe mari spații, în simboluri ale existenței ori într-un lamento romantic, cu accente sublim-desuete, sentimentale. Este cazul poemelor în care autoarea strecoară, între armonii eminesciene, și un sunet de romanță, delicat.

Două sînt aspectele care se impun de la început atenției în noul volum al Constanței Buzea : lipsa oricărei intenții de provocare a poeziei, emisia liberă, necăutată, cedarea inițiativei vocii interioare ; și accentuarea laturii etice, subliniată de amintirea unor momente de tensiune în relațiile cuplului ori dincolo de acestea. În **Ape cu plute** nu sînt, cum ar putea să lase impresia subtitlul, numai „poezii de dragoste". Și nici doar pasteluri (în cea de a doua parte a cărții), rememorări în peisaj ale unor stări muzicale : „Întoarce lin perechea ta de cai / Cu sceptru verde vine luna mai, / Plin de polen și dulce ca un nai, / Cu griul alunecînd înalt în pai. / / Sub înlemnitul ramurilor strai, / Iluzia că poți un timp să stai / Ca-n poarta unui nestatornic rai, / Primit în dar, la rîndul tău îl dai" **(Întoarce lin perechea ta de cai)**.

În **Ape cu plute** poeta este solicitată divers. Lucrînd mai atent asupra laturii formale, muzicale a poeziei, nu-și restrînge repertoriul, chiar dacă nu îl și amplifică substanțial. Dacă totuși vom constata un efort mai susținut, acesta vizează cu osebire epurarea liricii de latura livrească. Autoarea nu experimentează teme, nu interpretează și nici nu caută cu orice preț în poezie idei. Fiind mai ales jurnal liric, al trăirilor sentimentale și morale, dialog cu sine și cu existența, poezia sa nu suferă de pe urma monotoniei revenirii la aceleași teme și motive, nici riscul de a le banaliza. Versurile adîncesc, mereu, un sentiment, sînt construite prin urmare pe tensiuni resimțite ca atare la nivelul afectului, al trăirii. Puritatea și macularea, candoarea, iubirea și sentimentul trădării acesteia devin categorii morale sub semnul cărora poeta se caută și se regăsește cu o neostoită foame romantică de ideal. Poezia este resimțită ca o osîndă, căci revelarea simburelui imaculat al existenței este însoțită de conștiința imposibilității rămînerii continue în starea de candoare : „Tu m-ai hrănit cu păsări blînde, / Tu de pe oi pustii / Veșmintele mi-ai tors. / O, poezie, panoplie de osînde, / Una din noi fața să-și fi întors ! / / Abia mișcîndu-ne de dor, / Să ne fi prefăcut că n-avem stare..." **(O, poezie)**. De aici pornind, o poemă a semințelor, a creației, pe urmele lui Blaga și Barbu în idee, dar evocatoare, într-un fel ce nu poate fi confundat, a trenosului eminescian : „Tainele iară sînt desfăcute. / De-aș fi rămas ! / Seară de seară ape cu plute / Fără popas. / / Într-o ispită, într-o virtute / Sufletul prinț e. / Nepricepute încă și mute, / Ouă, semințe. / / Ele se agită, fără să fie / Ca într-un clește. / Milă plătită cu poezie / Și deznădejde. / / Nu pot pricepe cine le cheamă, / Și pentru cine. / Sterpe coline, ură și teamă, / Chin și rușine. / / Dar fac virtejuri recunoștinței / Către vreo stea / Taină – prilejul sterpei semințe / De-a se-ngropa" **(Ape cu plute)**. Eminescianismul acestei poezii, relevat de mai toți comentatorii cărților Constanței Buzea, este însă mai profund, căci se identifică unei stări interioare, unei aspirații fundamentale. Citățm, în acest sens, o poemă remarcabilă prin puritatea tonului, prin foșnirea existențială a versurilor : „Aceleași drumuri și aceleași ținte, / Aceiași porumbei pe-un blid de linte, / Naivul răsplătind pe cel ce minte. / / Mi-e dor de tihnă și de lucruri sfinte, / De-o lacrimă întreagă și fierbinte, / / De umilință și de rugăminte / Către duioase mumele-morminte, / / Dar duc povara cîtorva cuvinte, / Mi le atîrn de gît cerînd în minte / Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte" **(Naivul răsplătind pe cel ce minte)**.

Nu toate poemele din **Ape cu plute** au însă o asemenea elevație. Siguranța poetei că orice ar scrie rămîne în spațiul lirismului, duce uneori la o adăugire mecanică a sonurilor, punîndu-ne în situația de a constata „lacrima în repetare" ori caligrafii grăbite. Riscul, însă, e inevitabil și în cazul marilor poeți, atunci cînd cărțile publicate ilustrează producția lirică și nu o selecție în aceasta. Adăugîndu-se volumelor anterioare, **Ape cu plute** este capabil să reprezinte, totuși prin cel mai mare număr de poeme, o voce lirică ajunsă la maturitate.

LUCIAN ALEXIU

Laurențiu Cerneț — Dumitru Dem. Ionașcu

LA UN PAS DE CENTRUL PĂMÎNTULUI

(Ed. Eminescu, 1975)

Autorii prezentului volum (Laurențiu Cerneț : *Omul de un milion*, 1966 ; *Experiențele lui Ionete*, 1967 ; *Arșița*, 1968 ; *Cîteva luni de trăit*, 1971 ; *Amintirile unui mincinos*, 1975 ; Dumitru Dem. Ionașcu : *O singură noapte*, 1972), ambii prozatori de talent și beneficiind de o bogată experiență scriitoricească, izbutesc – în șaptesprezece reportaje numai – să ofere cititorului o suficient de amplă și de consistentă imagine a Văii Jiului, cu locurile, cu oamenii și atmosfera ei de neconfundat.

Reporterii au procedat, oarecum, „monografic". Interesul lor s-a îndreptat către cele mai diverse înfățișări și momente ale acelui spațiu cuprins între munți și apele Jiului. Trecînd din loc în loc și din om în om, coborînd în galerii și intrînd în birouri, călătorind dintr-o localitate minieră în alta și revenind la Petroșani, n-au lăsat o clipă răgaz caietului de însemnări. Și astfel, treptat, contururile s-au umplut, tabloul a căpătat mișcare, fizionomiile s-au animat.

Toate acestea, însă, au fost făcute cu participare, cu dragoste De aceea, evocarea nu e doar corectă, exactă, ci și încărcată de viață, de energie.

Cartea informează dar și emoționează ; nu e simplu document ; e și creație. Cu alte cuvinte, relatînd, neinventînd, concurează totuși realitatea – năzuiește să proiecteze o lume, în întreaga complexitate a alcătuirii ei.

Cunoaștem, deci, laolaltă cu autorii, nenumărate chipuri de mineri, de ingineri sau tehnicieni, îl întîlnim pe directorul minei, pe primarul orașului ; asistăm la dialogurile purtate cu un artist plastic, cu un șofer, cu un comerciant, cu un medic etc. etc., toți observați (și zugrăviți), cu multă pricepere și intuiție psihologică, în ceea ce are mai adevărat și mai frapant ființa lor fizică și morală.

Cunoaștem, de asemenea, cîte ceva din culoarea peisajului, din forfota străzii ; deslușim, în subtext, viața cotidiană a comunității, cu deprinderile și ritmurile desfășurării ei.

Dar, mai ales, înțelegem ce înseamnă, pentru localnici, *mina* – această realitate copleșitoare, stăpînă a destinelor individuale și garanție a prosperității colective; *mina* rămîne prilejul afirmării fiecăruia, obsesia și mîndria tuturor, adevărata lor pasiune.

Mina este în Valea Jiului ceea ce este *marea* la Constanța sau Mangalia : sursă a existenței, un fel de maică darnică și autoritară, nu lipsită de primejdii – totuși primitoare și generoasă. Numai curajul, bărbăția și stăruința o pot îndupleca. *Mina* pretinde seriozitate și dăruire, precum și o nedezmințită solidaritate.

Acestea sînt însușirile pe care autorii le descoperă la interlocutorii lor. Indiferent de unde ar porni, discuția ajunge la *mină*. Nici un gînd nu se ivește înafara ei sau, oricum,, prea departe de ea. *Mina* este implicată în fiecare act, în fiecare gest, în fiecare replică.

Este meritul reporterilor de a fi simțit numaidecît acest lucru și – indeosebi – de a fi știut să-l consemneze.

Ici și colo, impulsuri lirice imprimă frazei o bruscă rotire poetică : „Adîncul este sau, știu eu, se aseamănă cu o sală uriașă de concert sub a cărei cupolă acordurile nu încetează niciodată Viorile atacă continuu. Li se alătură violele acompaniate prelung de violoncele. Orchestra asta e întregită cu sunetele grave ale contrabasurilor care încearcă cu tot dinadinsul să domine acuratețea melodică a viorilor"... (pag. 83).

Alte și alte metafore vin – în modul cel mai firesc cu putință – să definească *mina*, adevăratul erou al culegerii : – „Mina e ca o femeie nărăvașă : acu' îți ride, acu' se lasă cu tunete și fulgere. Ori mă credeți, ori ba, Cozma a simțit-o pe propria-i piele, și nu numai șut de șut, de cînd lucrează-n subteran, ci o dată chiar patru zile fără întrerupere" ! (pag. 22) ; „Mina rămîne locul cel mai populat de oameni plini de viață, interesanți, instruiți, îndrăzneți, entuziaști și omenoși. Pentru că aici este locul unde se zidește cea mai trainică omogenitate sufletească. Fără asta mina n-ar rezista"... (pag. 96) ; „Mina e o școală la care vii mereu" (pag. 22) etc.

O oarecare neglijență stilistică supără, totuși, pe alocuri : repetiții, fraze greoaie, ticuri lexicale.

Există o apreciabilă distanță valorică, între un reportaj și altul. Majoritatea lor, însă, se înscriu între prețioasele realizări ale genului. Fiindcă autorii au știut să găsească un just echilibru între relatarea absolut informativă și evocarea profund „emoționantă" ; limbajul ei, în egală măsură, tranzitiv și reflexiv.

Nu e vorba, evident, de literaturizări, de ornamente poetice. Avem în vedere capacitatea textului de a releva, de a proiecta forța de convingere, polivalența realului.

Paginile vădesc, nu o dată, cele mai bune deprinderi ale prozei literare, ale reproducerii analitice.

Sînt acestea merite pe care le subliniem cu toată convingerea.

La un pas de centrul pămîntului ni se pare a fi una din cele mai bune cărți de reportaj apărute în anii din urmă.

EUGEN DORCESCU

Prezențe literare

Constantin Cubleșan

Printre prozatorii care au început în timpul din urmă să-și contureze cu tot mai multă fermitate și ambiție un profil propriu, se numără și clujeanul Constantin Cubleșan. După ce a practicat o vreme critica curentă în paginile revistei „Tribuna", după ce a editat și prelațat o serie de scriitori ca G. M. Vlădescu, Victor Papilian, George Coșbuc, Tudor Arghezi etc. pronunțîndu-se asupra fenomenului literar contemporan printr-un volum de Miniaturi critice (1969), el pare a fi acaparat definitiv de proză, cum o dovedesc ultimele sale apariții editoriale, romanele Iarba cerului (1973), Licheni (1974) și Un gotic tîrziu (1975) De la proza scurtă din Nepăsătoarele stele (1968) și Clopote de apă (1970), prozatorul a parcurs un drum evolutiv cert, și-a perfecționat mijloacele de expresie și-a lărgit gama tematică și preocupările. Ultimele sale romane dovedesc capacitatea autorului de a depăși unghiul ușor sentimentalizat și romanțios al prozei scurte și de confesiune din primele volume și a aborda un epic grav, de profunde dezbateri și evoluții morale, de a refuza șablonismul și soluțiile facile Căci o dată cu schimbarea registrului referențial, s-a schimbat însăși optica scriitorului, modul de a privi personajele și evoluția lor, tehnica narativă abordată Iarba cerului a devenit astfel unul din romanele-problemă cele mai interesante ale literaturii de anticipație contemporană și, fără îndoială, romanul cel mai bun al scriitorului însuși Cazul procurorului de pe planeta S.M. – 51.100, care refuză cu încăpățînare rezolvările simpliste, căutînd cu disperare adevărul în spatele aparențelor, este tipic pentru acest fel de eroi sinuoși, cu destine convulsionate. Proiectarea destinului lor la scara istoriei devine nu de puține ori simbol al victoriei intransigenței și demnității umane, al forțelor creatoare, în fața distrugerii și accidentalului, cum se întîmplă în mai sus citata Iarba cerului, răsplătită pe bună dreptate cu un premiu al Uniunii Scriitorilor Adept al unei proze de factură tradiționalistă, bazată pe rigoarea construcției și pe tensiunea conflictuală, Constantin Cubleșan este un moralist fin, grav și melancolic în același timp, un sentimental care-și cenzurează propriile demersuri, cît și pe acelea ale protagoniștilor săi, printr-o prismă etică evidentă. Dragostea și ura, invidia și prostia, binele și răul sînt văzute ca niște categorii estetice transformabile, perfecționabile, iar nu eterne, eroii săi tinzînd în permanență spre o oază de puritate sau de adevăr, indiferent în ce angrenaj social sînt încadrați. Ne trimite la această adevărată pasiune justițiară dovedită de prozator în ultimele sale volume, Licheni și Un gotic tîrziu, ultimul apărînd de puțină vreme la editura „Facla".

Licheni este un roman al adolescenței și clarificărilor interioare, un roman al pasiunii și justiției. Protagonistul lui e un tînăr student pus pentru întîia oară în fața unor confruntări deschise de viață și comportare umană. Puțin ambițios, puțin egoist, dar înzestrat cu o mare energie și capacitate de muncă, și cu un și mai mare entuziasm, tînărul de anul întîi Traian Victor visează și chiar se angajează, cu toate forțele lui, să realizeze o lucrare de proporții monumentale, Atlasul plantelor din România Cel care îi sugerează redactarea lucrării este bătrînul academician Varodi. prezență științifică remarcabilă, dar încă timorat de noile realități de după război și nu întrutotul adaptat lor Orgoliu adolescentin pe de o parte și încăpățînarea bătrînească pe de altă parte, iată cei doi poli care tensionează conflictul cărții și din care se putea specula într-adevăr mult. O anume nesiguranță însă în conturarea personajelor se lasă insinuată pînă în final asupra eroilor cărții, căci nu aflăm deschis dacă Varodi este un personaj cu intenții nobile, o victimă a împrejurărilor, sau numai un egoist bătrîn, capabil să mistifice caracterul tînărului. Purificarea prin muncă, iată soluția pe care ne-o oferă prozatorul, nu ca o compensație, ci ca o condiție obligatorie a refacerii morale a eroului

Parcă reluînd tema dezbaterii din acest roman (o tentativă de monografiere a lumii studențești este prezentă în subsidiar). Un gotic tîrziu reia tema și-o amplifică din alte unghiuri și dimensiuni. Problema capitală este acum problema erotică, sau cum se poate rata un tînăr în condițiile în care acesta nu este în stare să-și impună o normă precisă de conduită. Eroul său, un tînăr absolvent al facultății de agronomie, pe nume Cristian Dumitriu, la fel de harnic și conștiincios ca și Traian Victor, este „acaparat" pur și simplu de o venerabilă conferențiară universitară, care și-l însușește ca soț. Acapararea are loc cu consimțămîntul său și în fața împotrivirii surde a părinților, oameni simpli de la țară. Cristi are astfel prilejul să evite plecarea la țară, să facă un simulacru de muncă științifică în compania altor învîrtiți ca el, și, mai ales, să-și etaleze calitățile de cuceritor. Fugind de sine însuși și de dragostea obsitoare și agasantă a Elefteriei Evazovian, Cristi trece prin noi experiențe erotice.

Un gotic tîrziu este mai mult decît Licheni un roman al cazuisticii morale, un roman al însingurării și recuperării sufletești a unui tînăr debusolat, încă neformat. E un roman al regresiunii morale, în care eroul străbate o serie de trepte ale însingurării de propria ființă, în căutare de sine însuși și de adevărata sa înfățișare nealterată. E un roman în genul acelor felii de viață oferite de scriitorii interbelici pasionați de sufletul fugos adolescentin. Este, după părerea mea, un mare merit că prozatorul stăruie asupra acestei lumi interesante, în permanentă transformare, și încearcă a-i stabili dimensiunile și traiectoriile contemporane în mod curajos. Pe alocuri însă epicul său suferă de o anumită anemiere și nebulozitate în conturarea personajelor, încît și aici se ridică la un moment dat întrebarea dacă Cristi e numai o victimă a împrejurărilor sau un excroc sentimental notoriu (mai ales din modul cum se poartă cu Silvia).

Ceea ce credem a fi o calitate a prozei lui Constantin Cubleșan este evocarea lirică a mediului și orașului studențesc din romanele în cauză, a unui mod sentimental de a privi obiecte și lucruri, fapt care ne duce cu gîndul la evocările lui Mihail Sebastian, de odinioară. Schimbînd ceea ce e de schimbat, Constantin Cubleșan are șansa de a deveni un bun scriitor pentru tineret, muncind la perfecționarea mijloacelor artistice și perseverînd cu răbdare și tenacitate, așa cum a făcut-o și pînă acum.

MIRCEA POPA

Teme sadoveniene

VÎNĂTOAREA

SADOVEANU — 95 DE ANI DE LA NAȘTERE

Ca și hanul, expedițiile cinegetice sînt un nucleu inepuizabil al literaturii, un spațiu al celei mai fecunde imaginații creatoare. Ca și povestea, vînătoarea aduce mîntuirea personajelor : „Cine n-a cunoscut sentimentele pe care le încerci cînd ai pornit în asemenea expediție, care n-a ascultat cu bună voință și n-a povestit la rîndul lui întîmplările cele mai extraordinare cu putință, a fost sărăcit de una din rarele bucurii ale vieții. Vai ! mîni veți muri, nefericiților, și n-ați cunoscut avantajul de a vă întoarce în copilăria lumii. Numai acolo — scăpați din viltoare — putem găsi echilibru și tihnă !" Vînătoarea nu se face pentru a cunoaște „măcelul păsărilor și animalelor de vînat", ci pentru inițierea într-o altă existență, a naturii, a faunei. Vînătoarea înseamnă recuperarea poeziei, comunicarea cu viața misterioasă a rîurilor, a pădurii. Vînătoarea, ne încredințează Mihail Sadoveanu nu e decît un „pretext" ; adevăratul ei sens e literatura ei, provocarea povestirilor, eliberarea imaginației de obsesii ; „Cine nu știe trebuie să afle că în breasla aceasta omul păstrează în parte un suflet de copil și de primitiv". Vînătorul e mai totdeauna un autentic scriitor : „Se mai practicau în acel timp în Moldova, la cîmp, vînătorile cu ogari și șoimi. Bătrînului nici acestea nu i-au fost dragi. Pentru că nici el — ca și noi — n-a urmărit măcelul paserilor și animalelor de vînat, ci i-a plăcut, din îndeletnicirile acestei vechi și nobile bresle, în primul rînd natura însăși, care-ți apare cu splendorile-i neașteptate, sub toate luminile anotimpurilor. **Urmărirea și jertfirea vînatului e mai mult un pretext** (s. n.). Vînătorul străbate cîmpuri, văi, codri și munți, intră pe cărări cotite, în desimi nestrăbătute, iese în soare arzător pe podișuri sterpe — umblă singur și cu puțini tovarăși sub cer și-ntre zări ; suferă secetea, arșița, truda, nesomnul, urmărește vînatul și de cele mai multe ori e înșelat și biruit în nădejdiile lui : e o luptă de oboseală, de istețime, de viclenie si-n definitiv prețios e popasul cu prietenii în blîndețea zilei de vară, la un corn de dumbravă, în preajma unui izvor, — sau, în serile de iarnă, într-o căsuță pierdută între codri, cu povești, amintiri, un pahar de vin și baladele unei perechi de lăutari negri și pe jumătate sălbatici". Vînătorii sadovenieni sînt adevărați creatori de literatură imaginară : „Și este și plăcuta mulțămire pe care o ai de la prietinul fără glas care te întovărășește în expedițiile de vară și toamnă. Prepelicarul e, pentru vînătorul adevărat, un prilej necontenit, nou, de a observa manifestările inteligenței și devotamentului de la acest străvechi aliat al cuceritorului lumii vizibile. Uneori vînătorul ajunge să comunice cu soțul său prin cuvînt, semn și sentiment. Ciinele ocupă în tovărășiile, în popasurile, în povestirile vînătorilor un loc egal cu al oamenilor. Despre isprăvile lui surprinzătoare se vorbește fără sfîrșit. Vînătorile de august și septembrie devin adevărate romane, în care prepelicarii sînt eroi. De altminteri fiecare vînător își cîntă eroul său : **și trebuie să se știe că fiecare vînător are un deosebit dar și privilegiu al imaginației"** (s.n.).

Modernă în construcția acestor povestiri este simetria, nu atît între personaje, evidentă și compensatoare, cît între o civilizație arhaică, vitală, a revelațiilor în serie („Trebuie să mergem spre Căliman, într-o regiune unde mai sînt posibile minunile...") și una tehnică, agresivă care aduce declinul celei dintîi, fenomen comentat atît de Povestitor cît și de povestitorii ce condamnă o astfel de involuție, de înstrăinare, de „poluare" a sensibilității. Mihail Sadoveanu a avut, ca nici un alt scriitor român, viziunea lumii hipercivilizate și hipertehnicizate a secolului XX :

„— Fraților ! ne zicea el privindu-ne cu mîndrie, lumea de azi merge cu viteza aeroplanului și automobilului spre un țel necunoscut. Preocupări nouă, afaceri, speculații fantastice prefac sufletele și le depărtează tot mai mult de vechea simplicitate. Dacă un om din lumea aceasta nouă, îndopat de fumul orașelor și cifrelor registrelor, s-ar rătăci într-o tovărășie ca a noastră, adică într-un cerc de vînători, ar putea să constate mai multe lucruri vrednice de mirare". Opoziția, foarte frecventă în opera sadoveniană, dintre lumea arhaică, nefalsificată și lumea civilizată, e comentată din perspectiva unui program de viață à la J. J. Rousseau : „Pe lîngă toate aceste calități și virtuți, străinul ar mai constata o tovărășie plină de cordialitate, cum, vai ! nu se mai găsește între ceilalți muritori ; ar găsi simplicitate și voie bună în mijlocul naturii veșnice, ar vedea egalitate și democrație nefalsificate și s-ar încredința, în sfîrșit, **că ceva din copilăria și bunătatea omului de altădată a rămas în sufletul vînătorilor"** (s.n.). Există apoi o simetrie de structură a povestitorului-personaj, care se formează printr-o reacție la vocea lumii primordiale în raport cu una contemporană. Personajul trăiește o existență dublă : una primitivă, instinctuală, care ține mai mult de ritual, de o recuperare a unui timp mitic ; a doua — a vînătorii propriu-zise : mecanică, agresivă, nervoasă, de dominare și distrugere. Prima condiționează poezia ; a doua senzaționalul evenimentelor cinegetice, satisfacerea vanității vînătorești. Imaginația și sensibilitatea Povestitorului este invadată de lumea ancestrală ; „în visurile acestei epoci a vieții mele, eram copleșit de un fel de febră, în care îmi apăreau în cantități impresionante vînaturile pămîntului paradisiac din preistorie". Povestitorul trăiește această existență dublă numai din momentul în care intră și descoperă fascinația Țării de dincolo de negură. Personajul iese din timpul și spațiul lumii cunoscute, trăind o altă existență : „Era ceva așa de primitiv și de sălbatic, între stufuri și bălți nemărginite, în locuri așa de depărtate, unde răzbisem pe căi de apă și de uscat așa de întortocheate, încît mă înturnai spre Procor mișcat, ca înspre un strămoș sosit din veacuri, și simțeam în mine o bucurie adevărată, că nu mai sînt între oamenii vremii mele". Tot timpul Povestitorul are senzația că s-a „...scufundat spre alt tărîm". Mihail Sadoveanu are revelația liniștii de la sfîrșitul creației : „Începea să mă împresure amurgul, soarele se cufunda la un orizont nevăzut, răsfrîngînd în cer o licoare aurie. La un moment dat, am avut conștiința unei tăceri înfricoșate în jurul meu. Era o tăcere căreia s-ar fi cuvenit să-i asociez un epitet mai dramatic. Nu-l găseam în imaginația mea atunci. După asta înțeleg că era o tăcere care începea să-mi pricinuiască sfială. Era o tăcere care se ridica din adîncul amorțit al pămîntului în stîlci și în copaci. Era tăcerea de la sfîrșitul timpurilor". Vînătorul se rupe de viața obișnuită („Toate legăturile cu lumea dispăruseră") ; muntele sau ostrovul îi creează o nouă percepție a existenței, a timpului („...ș-aveam impresia că mă aflam foarte departe de lume și cufundat îndărăt, în timp"). Povestitorul ascultă de o filozofie și de existența unor eresuri imemoriale : „Asta a fost în adînc trecut, în veacuri vechi și-n tinerețea lumii". Vînătoarea evidențiază o distanță dintre viața obișnuită, banală, mediocră, și cea mitică, a lumii arhaice. Personajul sadovenian trăiește totdeauna „...departe de lume", „departe, foarte departe de oameni", iar „vînătorii au mai mult o înfățișare din trecut și n-au de-a face cu lumea". Raportul dintre viața arhaică (pe care Povestitorul o simte, o prelungește și pe care i-o comunică pescarul Neculai sub forma unui basm în care el nu mai crede) și mediul vînătorilor cărora le-a „mers bine", e cel dintre literatură și realitate. Povestitorul vorbește pescarului de un alt tărîm, de inutilitatea împușcării păsărilor, de o colosală migrație, dar țăranul rămîne indiferent. Pescarul nu trăiește decît realitatea vînătorii. Povestitorul poezia ei. Acest personaj nu are acces la poezia naturii. Între el și natură nu există decît un raport de utilitate. Sincronizarea ii este necunoscută. Trăind în spațiul acvatic, pescarul nu este fulgerat ca Mihail Sadoveanu de frumusețea ascunsă a apelor, de muzicalitatea foșnetelor care vin din trestii. El vînează pentru consum, nu se inițiază în ritualul spectacolului liric. Poetul este înlocuit cu omul practic, care vede în natură o satisfacere a scopurilor lui imediate. Povestitorul însă descoperă migrația păsărilor la începutul unui anotimp, de o impresionantă poezie a vieții elementare, surprinsă și definită ca fenomen al unei geneze nesfîrșite. Fauna sadoveniană are măreția unei lumi care nu își întrerupe niciodată existența. Migrația păsărilor este un exod din lumea basmului în lumea realității : „Nopțile de început de primăvară vibrează necontenit de chemările lor. Vin și trec în fiecare noapte mii de mii, aici și pretutindeni, pe emisferul nordic. În fiecare noapte umplu cerul, plutind pe aripile lor puternice și neostenite. Cînd, într-un tîrziu, încercăm a aborda către o margine de grind, văzduhul se cutremură de aripile și clamoarea lor, ca de vijelie. Mulțimea lor trece de numerele minții omului și întunecă cerul. Așa plutesc pe văzduh, poposesc și trec pe toată aria unei jumătăți de pămînt. Oamenii au o foarte vagă cunoștință despre aceste popoare ale aerului și ale apei. Ei trăiesc în tîrgurile lor și se socotesc mulți și puternici. Pe cînd paserile necunoscute, și fără număr, stăpînitoare a tuturor elementelor, umplu singurătățile de o viață aparte, tainică și formidabilă. Omul, vulpea și hultanul pun în viața lor episoade cu totul neînsemnate". Mihail Sadoveanu recunoaște neîntrerupta viață a faunei : „Stăteam uimit, privindu-le cu spaimă mulțimea de pe grind. Acestea, și altele, și altele, în nopți și nopți, fără întrerupere și răgaz, pe senin și furtună, trec spre mările cele libere de la miazănoapte. Acolo sînt marile singurătăți albastre pe tărîmul celălalt, unde nu răzbesc oamenii. Acolo, sub soarele oblic, se întîlnesc și petrec gîrlițele egiptene și gîștele cele mari care trec pe aici, gîștele cele negre, cele cu aripile violete și gîștele albe ca zăpada, gîștele gotce și cele cu pinteni la aripi, și toate gîștele celor o mie de soiuri. Se amestecă cu ele alte o mie de soiuri de rațe și alte mii de soiuri de paseri de apă ; și pinguinii îmbrăcați în frac, autohtoni binevoitori, le primesc cu discursuri, privindu-le cu bunăvoință. Iar la echinocțiul de toamnă se întorc pe drumurile pe care de sute de mii de ani generațiile lor le străbat fără încetare". Povestitorul vrea cu tot dinadinsul să-l introducă pe Neculai pescarul în spectacolul acesta măreț, unic, ca formă a poeziei vieții fără moarte. Pescarul însă vede peste tot vînătoarea ca act de posesiune.

ZAHARIA SINGEORZAN

Curier literar

Cenaclul literar „Lucian Blaga", care în anul viitor va împlini 30 (treizeci !) ani de prezență vie în viața spirituală a orașului și care acum numără aproape 40 de membri activi, își cîștigă un tot mai important rol de catalizator al manifestărilor literare.

Astfel, în ziua de 14 noiembrie, în sala Studio 197 a Teatrului de stat Arad, s-a organizat, sub egida Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, primul „Studiou literar-artistic". În fața unei săli arhipline (menționăm masiva prezență a tinerilor), actori ai Teatrului de stat, orchestra de cameră a Filarmonicii de stat, interpreți de muzică folk, actori de la Teatrul de marionete și o parte din membrii cenaclului, au susținut un spectacol primit cu deosebită căldură. Remarcăm recitalul din opera poetică a lui Lucian Blaga, susținut de actrița Marilena Taraș, recitările actorilor Larisa Stase Mureșan și Iulian Copacea (poezie semnată de cenacliști), interpretarea plină de sensibilitate a harpistei Ulpia Anghel și a orchestrei de cameră condusă de Ștefan Câmpan Fatyol care a facilitat un contact direct cu spiritul muzicii lui Mozart și Haydn. Florica Ardelean și Puica Marin au însuflețit marionetele lor, cucerind prin virtuozitate. Poeți ai cenaclului și-au rostit în scenă versurile lor — Carolina Ilica, Ligia Tomșa, Alexandru Banciu, Mihai Traianu, Teodor Fîncu și Lavinia Betea. O excepție (reprezentînd genul și nu calitatea), proza umoristică a lui Gh. Schwartz în interpretare proprie (și cu mult succes) Avînd sprijinul Comitetului de cultură și educație socialistă a jud. Arad, „Studioul" își propune întîlniri lunare cu publicul, prezentîndu-se cu acest prilej și lucrări plastice ale artiștilor arădeni.

O altă acțiune, nouă și aceasta, este realizarea unei pagini literare acordate de ziarul „Flacăra Roșie" (cu un ritm bilunar). În prima „pagină" au fost inmănunchiate versuri patriotice aparținînd membrilor cenaclului „Lucian Blaga".

A. BALTHAZAR

Consemnări

Permanențe

Dau dovadă de o profundă neînțelegere cei ce cred că Sadoveanu aparține trecutului, că opera lui este valabilă ca document oglindind un moment depășit din evoluția spirituală a societății noastre, și ar constitui o pierdere ireparabilă dacă s-ar neglija valoarea de prim ordin a contribuției sadoveniene la acțiunea de definire a sensului propriu de afirmare a culturii noastre în contextul mondial.

Omul actual se găsește în proces de refacere structurală, de realcătuire a sa, de recunoaștere a ceea ce reprezintă el ca fenomen al naturii. Sadoveanu a fost antrenat în această asiduă acțiune, a fost obsedat de ideea omului-esență. Faptul ca atare era suficient să-l situeze de la sine printre cei mai actuali scriitori și artiști ai contemporaneității. Prozatorul nostru a dat dovadă de o surprinzătoare intuire a realităților sub înfățișarea lor nudă. El vedea lucrurile în tonalitatea calitativă de manifestare a lor. În felul acesta și istoria capătă un alt conținut. Nu mai poate fi considerată autoafirmare și creștere material dimensionată, ci proces de validare calitativă a mediului în contact cu omul. De aici și înțelesul special al omenescului Omului îi revine îndatorirea de a realiza Cosmos-ul, adică de a pune în acord, în relație de calitate, întregul complex universal. Dar omul, ca să-și însușească o atare optică și deci să înregistreze valoarea calitativă a realităților, trebuie să ocupe locul corespunzător configurației sale ființiale. De aici frecvența „pribeagului" în creația povestitorului. „Pribeagul" este omul privat de „loc". În raport dizarmonic și disonant față de univers; un om a cărui viață este lipsită de sens; din care cauză și fără corespondență în planul întregului cosmic. Locul, la Sadoveanu, are valoare de calitate. Intrucît însul, ca și orice entitate fenomenală, valorează, ajunge în situația de a se manifesta, relevîndu-și esența și deci sensul existențial, în funcție numai de locul propriu în armonia universului. Valoarea lui nu rezidă în substanța ca materialitate, ci materialitatea devine substanță, se califică, în funcție de relațiile ce le stabilește cu mediul, în armonizarea sa cu întregul.

Sadoveanu privește lumea cu optica eului romantic, cu conștiința de a fi Subiectul. Universul este perceput drept sinele propriu, sub aspectul duratei de ființare abisală, loc comun al tuturor începuturilor. Această stare sufletească rastoarnă configurația psihologică a omului-fenomen și individualitate, spre a releva, în spatele acesteia, prezența celuilalt eu. Salvarea, condiția de existență a eului acestuia, constituie actul creator. Este meritul lui Sadoveanu că, privind lumea prin prisma insului înzestrat cu eul abisal, își îndreaptă atenția asupra orizontului cultural, drept țintă a devenirii umane. Pentru el, calea de trecere a duratei în zona luminată a culturalului se efectuează prin intermediul formațiunilor ce sînt proprii spiritului comun uman. E vorba de acele „chei de aur" (tipare de început), care au structurat psihic personalitatea umană și stau pe prima treaptă a vieții lui spirituale, oricînd gata să mijlocească o nouă etapă de confluare între un orizont și celălalt, ca să la naștere o cultură proaspătă, un salt în veșnicie a omului-fenomen.

Intr-un alt secol, cînd societatea noastră era supusă procesului de adînci frămîntări și prefaceri, Vitoria Lipan, de o factură spirituală identică, probează o uimitoare mobilitate și orientare pe căile întortocheate ale unei lumi — pentru ea — total necunoscută. Este un mod de a ne convinge (din partea autorului) că, oricît s-ar schimba treburile în latura lor exterioară, în ceea ce are esențial lumea rămîne aceeași. Mai mult, încă, Lupu Mavrocosti ne dă sugestii (după ce s-a adaptat locului și a înțeles sensul peripețiilor provocate de el însuși) în direcția modului cum chiar activitatea tehnică, marea surpriză a timpurilor moderne ar putea să se încadreze pe coordonatele destinului uman. O asemenea transformare devine posibilă de îndată ce însul acționează în calitatea lui de funcție socială; se afirmă ca valoare, deci calitativ.

Prin viziune, Sadoveanu se plasează pe traiectoria evoluției spirituale contemporane. Evenimentele (sociale, ca și cele culturale) aduc tot mai multe argumente ce demonstrează necesitatea realizării Cosmos-ului, adică revenirea omului la viața colectivă, în care să-și afirme calitatea personalității. Opera sadoveniană este o mitologie, fiindcă oamenii de aici apar cu chipul transfigurat, în lumina funcționalității lor colective Personajele se idividualizează nu în actele de confruntare cu alte forțe individuale, în lupta pentru aceleași obiective, ci își primesc conturul și se substanțializează pe măsură ce renunță la individualitatea psihologică spre a se integra unității sociale și universale. Își primesc profilul adevărat în funcție de gradul de socializare a lor, de adîncimea pînă la care au pătruns în orizontul diurn și s-au detașat de zona umbrită a existenței.

MIHAI CAZACU

Corina Victoria Sein

GRĂDINĂ DE SOARE

M-am născut din rătăcirea nopții,
Cu ochii săditi în grădină de soare.
Fruntea, sprijinită de bolta bătută-n crini,
Stredelea adîncul împovărîndu-mi ființa
Cu rodul fulgerînd din semințe.
M-am născut din plăcerile dimineții,
Cu brațele încolăcite pe trunchiuri de lumină.
Leagănul, purtat de crestele albastre,
Șoptea dorința apelor de a mărturisi
Tainele și vrerea pietrelor cărunte.
M-am născut din jocul unei raze timide,
Ce se ascundea din calea Craiului Zilei
În desișul populat doar de freamătul aripilor
Preschimbat în șoapte.
M-am născut pe un petic de cer
Și vulturii mi-au vărsat în vene
Sărbătoarea muncii, a iubirii, a durerii
Iar fluierul ascuns de un păstor
Îl voi găsi acolo unde zimbrul
Își așteaptă vînătorul.

NIMENI NU ȘTIE

Nimeni nu știe cînd plîng copacii,
Cînd ape vin țîșnind din aripi de fluturi
Iar frunzele fugare, rănite de marginea lunii,
Nimeni nu le ascultă pasul.
Iubite, fîntîna de la răscruce
Păstrează încă potopul de vise
Lăsat să cadă din anotimpurile noastre.
Cumpăna neclintită, în nesfîrșita înălțime,
E gata să încline spre adîncul din mine
Și poartă încă zbuciumul dorinței,
În liniștea pietrelor cu urme de furtună.
Iubite, auzi cum plîng copacii,
Cînd frunzele îneacă fîntîna?
Nu, nu căuta mîngîierile tăcute
Și nu striga. Eu sînt aici.
Setea mă arde și mîna oprește năvala
Lacrimilor uscate pe aripi de fluturi,
Precum și nerăbdarea florilor neînflorite,
Iar cîmpul îl string în strop de ploaie.
Iubite, privește ciutura credincioasă izvorului tirav
Și liniștea va cuprinde și cerul și
Adîncurile noastre.

APĂRĂ GLORIA STRĂBUNĂ

De vrei să nu vezi zarea tănită,
Fumul acoperind păsări oarbe
Și trunchiuri despletite în arcuri,
Caută poteci ce-și poartă puterea
În cununi de cais;
Șlefuiește aurul din suflet
Și lasă retina să înoate
În strălucirea macilor crescuți prin grîne.
Șoaptele istoriei le culege
Din primul ceas, de pretutindeni.
Privirea ta — poartă deschisă
Să lunece curată peste hotarele țării.
Somnul carpaților, liniștea cîntecelor
Apără-le cu tîmpla din care zvîcnește
Flacăra gloriei, moștenită.

Mărturii

DASCĂLII (IV)

ÎNTÎLNIREA CU CEAHLĂUL ROMANULUI ISTORIC ROMÂNESC

În pragul absolvirii școlii normale, am pierdut, rînd pe rînd, cîțiva dascăli după care am tînguit. Primul care a plecat a fost N. Georgescu Tistu, la Universitatea din Capitală. Al doilea, Pavel Roșca, a ajuns rector al Academiei comerciale din Cluj-Napoca. Prietenul nostru discret, Ion Agîrbiceanu, s-a dedicat unei slujbe de care — odată mofipsit — nu mai scapi pînă închizi ochii. Retras în căsuța lui din str. Andrei Mureșianu, ducînd o viață claustrală, a rămas pînă în ultimul ceas al vieții sale un argat al cuvîntului fără zorzoane. Ignorat de critică, uitat, adeseori de istoricii literari, Ion Agîrbiceanu, n-a făcut parte din nici o școală sau curent literar, după cum nu și-a aparținut niciodată nici sieși. Tăcut, susținut de dîrzenia unei sincerități copleșitoare, a lucrat zilnic pentru cititorii săi care creșteau ca număr și calitate cu fiecare carte nouă a sa.

În aceste ceasuri de cumpănă, pentru noi, a picat de la Paris, unde și-a desăvîrșit studiile, noul nostru profesor de l. română, Dimitrie Goga, autorul unei stufoase monografii despre pedagogul Borgovan. După lucrarea trimestrială: „Țăranul în literatură", în care dezvoltasem o ideie luată de la H. Sanielevici, mi se pare, prin care căutam să demonstrez că pe adevăratul țăran îl întîlnești doar la prozatorii ardeleni, pentru că ei, ca fii de țărani sau învățători, l-au cunoscut mai profund și s-au identificat cu aspirațiile lor, am fost chemat la cancelaria profesorilor de către noul nostru profesor de l. română. Față în față, ne-am privit o clipă fără sfială în ochi. Și avea Dimitrie Goga o căldură în ei care te topea. Fără fanfaronade mi-a vorbit ca de la egal la egal:

— Să-ți spun de ce te-am chemat. Mi-a plăcut lucrarea ta. Am descoperit în ea calități de exeget. Dar nu despre ea vreau să-ți vorbesc, ci despre iminenta vizită în orașul nostru a scriitorului Mihail Sadoveanu, pe care, se vede și din lucrare, că l-ai citit. Vreau să-l invit la școala noastră. Am fost cîndva colegi și cred că nu mă va refuza. Dumitale îți revine rolul să-l întîmpini cu o alocuțiune în grai ul moților. Va fi pentru el o mare surpriză"!

După cîteva zile de frămîntări și alte cîteva nopți albe, a sosit ziua în care trebuia să întîmpinăm pe cel mai prodigios scriitor român. Cu alte cuvinte, să înfrunt Ceahlăul. Era o zi însorită de mai, care încheia deceniul al treilea din acest secol al miracolelor. Poate emoția, poate mirozna mălinilor și polenul dulceag al teilor să-și fi spus cuvîntul care m-a paralizat. Sau, poate, așa eram noi construiți pe vremea aceea din entuziasm și idealism. Din cultul pentru strămoși și respectul pentru înaintași, încît în fața lor ne prosternam. Cînd colegii înșiruiți de-a lungul străzii Romei, după primirea entuziastă făcută de studenții și elevii bătrînei cetăți transilvănene, care i-au bombardat cu flori de la gară pînă la Universitate, pe un traseu de peste doi kilometri, au izbucnit în urale, am simțit că inima se zbătea s-o tulească din coșul pieptului. Sadoveanu mi s-a părut între cărturarii clujeni, care-l însoțeau, un munte între gorgane. Cu umerii săi lați ca o ușă de biserică, înalt ca un stean, cu pălăria sa lată ca un bărăgan, m-a uluit. Niciodată nu fusesem atît de timorat, fie că m-am găsit în fața bisturiului vreunui doctor, fie în preajma unor femei frumoase, pe care trebuia să le dau gata printr-o declarație uimitoare. Îmi venea să plîng de mila mea sau să urlu de bucurie. Eram convins că după aceea colegii ar fi rîs de mine, iar pe profesorul meu de l. română l-aș fi mîhnit de moarte. De aceea m-am aruncat în brațele întîmplării și, cînd strălucitul nostru musafir a urcat pe scenă, de au gemut foaștănele sub pașii săi de bazalt, fălcile mi s-au descleștat și i-am grăit, fără să mă mai gîndesc la discursul ticluit cu migală și purecat cu atîta exigență de meticulosul nostru profesor, Dimitrie Goga.

„Bine ați venit, maestre, în școala noastră pe goștie! Placă și vedeți cum rid ochii feștecăruia, (ca padinile primăvara cînd le alină florile), de bucurie că am trăit să-l vedem apriet pe scriitorul cel mai fecund din literatura română. Că ne-a întins brînca sa caldă cît o lostopană și i-am sărutat degetele moi ca otava și albe ca neaua, cu care ține condeiul de aur, din care hulubii cuvintelor prind aripi de polen să sboare pînă în filigoria sufletelor noastre. La nici un alt scriitor de gomonice ca la Mihail Sadoveanu cuvintele n-au gust de pomestealâ și pită românească. Haba ar încerca oareșcare să mă încontreze că n-am ave direpț. Cuvîntul său ne stimpără setea de frumos ca și cînd am folosi un pocal de rozolie la sărbători. Și amu dacă v-am blăznit cumva, nu-mi bănuiți, că n-am vrut decît să altoesc în cuvîntul meu olecuțică din dragostea ce arde, în noi, pentru Dvoastră. No, priceputu-m-oți măiestre"?!

V. COPILU CHEATRA

Remember

ȚARA PĂSTRĂTORILOR FOCULUI

Ultima dimineață a lui septembrie ne întîmpină cu un neașteptat suris blajin, în evident dezacord cu ostilitățile vîntului înghețat ce ne urmărise în plimbarea de noapte pe străzile Moscovei. Era, acest soare, o anticipare firavă a puterilor meridionale ale lui Helios, spre care plecam.

Traversăm din nou marele oraș, drumul continuă mult prin aceleași galbene păduri de mesteacăn, un drum asemănător celui din ajun, cu toate că acum ne îndreptăm spre aeroportul Domodedovo. După mai bine de trei ore de zbor, timp în care ne potrivim ceasurile după meridianul Azerbaidjanului, fiind, așadar, cu două ore în avans față de ora din patrie, urmează să aterizăm la Baku.

Aparatul de zbor toarce somnoros și monoton, survolăm tot timpul deasupra plafonului compact al norilor, pe o cîmpie nesfîrșită, acoperită de albe zăpezi peste care te-aștepți să se arate, din clipă în clipă, nebunele troici ale lui Esenin: „Ah, voi sănii, sănii! / Și voi cai, voi cai! / Peste stepă-n goană cu alai, / Ride pîn'la lacrimi clopoțelul."

Între timp, stewardesele ne aduc prînzul, curînd pasagerii somnolează, astfel încît te poți gîndi în liniște la țara spre care mergi, derulînd imagini livrești, ceea ce îți sporește curiozitatea și nerăbdarea de-a ajunge acolo, la Marea Caspică, pe pămîntul renumit, între altele, și pentru faptul că deține recordul longevității.

La Baku, sîntem întîmpinați sărbătorește, cu flori și temperamentale stringeri de mînă. Facem cunoștință cu poetul Rafik Azizov, care lucrează la o revistă a Institutului de prietenie cu popoarele și care ne va însoți tot timpul în cele zece zile cît vom rămîne în Azerbaidjan. Înalt, brunet și vînjos, purtînd cu mîndrie o bine întemeiată mustață, Rafik reprezintă expresiv tipul de bărbat azerbaidjan.

Ne instalăm într-o „Volgă" și ne înscriem în lungul convoi de limuzine, în călătoria noastră prin străvechea Atropatenă, cum se numea, la origini, Azerbaidjanul.

Cele dintîi peisaje nu au nimic din mirajul și culorile orientale pe care le presupuneau reprezentările noastre. Străbatem un cîmp arid, lipsit de aproape orice vegetație, un cîmp plantat cu nenumărate sonde petrolifere, strîns în chingile unui vast sistem de conducte metalice. Ici-colo flăcările metanului anticipează leitmotivul focurilor nestinse din întreaga peninsulă Apșeron, focuri care au generat, din timpuri străvechi, atîtea legende.

Capitala Azerbaidjanului este unul din marile orașe ale Uniunii Sovietice. Are peste un milion de locuitori, ceea ce, raportat la întreaga populație a republicii, de cinci milioane și jumătate, înseamnă foarte mult, sugerînd importanța cu totul deosebită pe care o reprezintă extracția și prelucrarea petrolului, al cărei principal centru este, în economia Azerbaidjanului. Străzi largi, cu platani, arțari ori catalpa, multe piețe spațioase, construcții masive, un aer mai degrabă european — iată impresia pe care ne-o lasă, la prima vedere, orașul.

Oprim în fața noului și modernului hotel „Azerbaidjan" și cea dintîi surpriză este deschiderea necuprinsă, de-un albastru senin, a Mării Caspice, ale cărei mișcări legănătoare vin pînă la cîteva zeci de metri. Alături, într-o piață imensă — clădirea Sovietului Republicii, o construcție monumentală, cu arcuri și coloanele în cele patru unghiuri ce sugerează turnuri cu ușoare ecouri de arhitectură orientală.

Cît durează formalitățile hoteliere pentru numerosul grup de scriitori veniți din mai toate țările socialiste, fac o scurtă plimbare pînă la țărmul mării. Soarele, după care venisem, coboară spre asfințit, suflînd pulbere de granat peste întinsul de ape răvășite de vînt. Circulația maselor de aer este neobișnuit de puternică și, după cum aveam să ne dăm seama, aproape neîncetată, încît țara păstrătorilor focului poate fi numită tot atît de bine țara vînturilor. Ceea ce s-ar explica nu numai prin deschiderea vastă a celui mai mare lac din lume, cum poate fi socotită Marea Caspică, ci și prin nesfîrșirea ocean-elor de nisip ale Asiei, de dincolo de ape.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PROZA LUI SADOVEANU DIN PUBLICISTICA ARĂDEANĂ

(Urmare din pag. 1)

Sadoveanu, la începuturile sale scriitoricești, a cultivat proza scurtă, pe care adesea o denumit-o „povestiri". Personajele sale din acea etapă sînt povestitori iscusiți care își destăinuie amintirile anilor la întîlnirile de la hanuri sau în alte împrejurări. Autorul se plasează totdeauna în afara lucrurilor, deși participă la acțiune, urmărind detașat și romantic scenele triste sau vesele, dramele, victoriile sau înfrîngerile, frămîntările psihologice ale unor oameni care-și consumă existența biologică și spirituală într-un mediu strîmt al unui tîrg desfundat sau sat uitat de lume. Acestea sînt izvorîte parcă din legendă și au miros de hrisoave. Amintirile sînt puse în cîntec. Un cîntec obsedant, tragic, care înmoaie sufletele ascultătorilor. E „Cîntecul amintirii", al dragostei neîngăduite. Povestirea cu acest titlu a fost publicată la rubrica „Foița ziarului Tribuna", în 1909, reprodusă după „Viața românească". Scriitorul a reținut și starea de spirit a țărănimii din acea vreme și a prezentat-o în diferitele ei forme de manifestare: simplă dar cutezătoare, aprigă și înverșunată, răbdătoare, neîndouplecată, și plină de semeție. Ion Rusu Ungureanu, eroul povestirii cu același nume, e victima autorităților exploatatoare.

Literatura sadoveniană publicată în paginile „Tribunei" reflectă primele manifestări literare ale scriitorului, în care preocuparea pentru oamenii din popor e vizibilă și realizarea temei se face în spiritul idealurilor estetice ale vremii. Se simte orientarea semănătoristă, din care nu lipsesc accentele realist-critice, într-o formă temperată, domoală, împletite cu trăsături romantice și uneori cu un naturalism deghizat.

viziune

30 noiembrie

era zilei. 8,40 Crava-ilm serial pentru co-0 Viața satului. 11,15 terii. 11,45 Bucuriile strajă patriei. 13,00 m duminical. Din cu-letul zilei. 13,25 Umor ri", adaptare TV. du-13,30 Desene anima-„Donald la munte". o mai făcut nevasta ția filmului muzical. sportiv. 16,50 Succese tative românești pes-Gala filmului de ani-8,40 Reportaj TV. Cu cialiste Ion Corobea ,00 Lumea copiilor. 20,00 Film artistic. 10 spre Yuma. 21,30 oregrafic. 22,00 24 de ica sportivă.

1 decembrie

ă. 16,30 Emisiune în 19,00 Familia. 19,20 ,30 Telejurnal. 20,00 8. 20,30 Floarea din ne-concurs pentru ti-e muzică populară. leton : Familia Thi-XI) 22,10 24 de ore.

2 decembrie

rogram de dimineață. 16,30 Curs de limba elex. 17,05 Pentru să-nul ajutor în caz de ulație. 17,15 Lecții TV. din agricultură. 17,45 cu formația „Grama-ra. 18,00 Campionatul dbal feminin : Româ-Transmisiune directă 19,00 Teleglob. 19,20 19,30 Telejurnal. 20,00 din toate regiunile de teatru. Recitindu-l de Cristian Munteanu. . Emisiune realizată tana, jud. Arad. 21,40 22,10 24 de ore.

3 decembrie

rogram de dimineață. 16,30 Curs de limba t. 17,05 Ateneu popu-ragerea pronoexpres. pentru lucrătorii din ,20 Tribuna TV. 18,45 ndial de handbal fe-— Japonia. Transmi-la Vilnius. 19,20 1001 elejurnal. 20,00 Vizita Nicolae Ceaușescu în cinemateca. Casa pă-de ore.

decembrie

ă. 16,30 Curs de limba Telex. 17,05 Cintece Cabinet juridic. 17,35 iste. 17,45 Dinu Lipatti 8,05 Enciclopedie pen-0 Muzica. 18,45 Uni-,20 1001 de seri. 19,30 Univers științific. 20,30 Marginea. 20,45 Ma-tistic. 21,45 Șlagăre ăgiți. 22,10 24 de ore.

5 decembrie

atul mondial de hand-mânia — Cehoslovacia. directă de la Vilnius. în limba germană. Loto. 18,55 Din lumea malelor. 19,20 1001 de jurnal. 20,00 Reflector. tic. O stea de primă nterpretul preferat — 1,55 Cadran economic 24 de ore.

6 decembrie

rogram de dimineață. oli. Iași — Steaua (Di-Cintare omului. 16,10 i. 17,00 Club T. 17,45 ță : România — R.D.G. a și a III-a). Transmi-e la Patinoarul 23 Au-: Caleidoscop cultural-01 de seri. 19,30 Tele-Teleenciclopedia. 20,50 nnix. 21,40 24 de ore. ivă. 22,00 Întîlnirea de Magazin muzical-dis-

viziune

ION VELICAN

CĂMAȘA ALBĂ

Fragment din romanul CUCERITORII

Despre muierea mea vreau să-ți vorbesc, să știi și matale cum sînt femeile de pe-aici, că ai plecat demult, și, cred eu, femeie ca a mea nu se mai află pe pămînt, vreau să spun femeie cam aprigă și nepriceputâ la sufletul bărbatului, altfel femeie de casă, mamă bună și ortac bun de hamalic la viața asta necruțătoare.

„Bă, Ioniță, tu arz gazu de pomană în casa noastră", îmi zise ea într-o zi. Mă uitai la ea pe toate părțile, nu părea întăritată, ducea rufele la pîrlău și aruncase poate o vorbă așa, într-o doară... De ! Nu fu așa, că-n altă zi iar îmi spuse : „Bă, Ioniță, tu înjugi boii de treijde ani, da pe pămîntu tău tot bojii cresc mai cu osîncă !" Acum pricepeam unde bate. Munceam pămîntu, da nu se vedea. Știi matale, la noi colectivizare nu s-a făcut, e munte. Bine, bine, mă gîndii, eu muncesc cum am învățat și eu de la tata, dar dacă pămîntu nu-i bun ce vină am eu ? Dar muierea — ochiul dracului —, pritoci ea vorbele cît le pritoci și-mi mai spuse : „Al lui Pătrunjel s-a băgat la mină la Motru". Iar tăcu două zile. Îngrijea de copii, de orătănii, da la vite. Eu mă suiam pe prispa crișmii, aprindeam țigări de foi și vorbeam cu oamenii din sat. Și, uite așa, mai o țuică, mai o vorbă, timpul trecea și noi, bărbații satului, ardeam gazu de pomană, vorba nevese-mi. Da, nepoate, să știi, în gura ei să nu intri cît ăi trăi. Cînd îi intră în cap o idee, o ține într-una și sfredelește în tine pînă te pătrunde. Zice : „Du-te, bă, la mină, nu pricepi ? Că-ți muncesc eu sărăcia de pămînt și-ți cresc copiii". Nepoate, ce s-o mai lungesc, muierea mă băgă în mină.

Mă, cînd intrai acolo, îmi făcui cruce. Am colindat la viața mea prin păduri neguroase la miez de noapte, am intrat în pivnițe mălțuite cu smoala iadului, da tot îmi mai vedeau ochii o steauă, oricît de mică ar fi fost ea, o luminare pilpiind, da aci în mină, iote, dădui de dracu ! Aci beznă, aci lumină, aci cald, aci frig. Tare mă speriai. Și nu muncii de fel în prima zi. M-au pus să împing un vagonet. Îl duceam într-o parte gol și-l aduceam încărcat, îl împingeam ușor și-apoi mă opinteam din greu. Da omu se-nvață. În cîteva luni întram în mină ca la mine în odaie. Cald, bine, mîncare, tovarăși, povești... Viață și-acolo ca pe pămînt. Începui s-aduc bani muierii și ei tare bine-i păru. Porni a se fuduli. Își cumpără fustă plisată, batic cu fir aurit, pantofi de lac. În ziua de plată venea împreună cu altele din sat, pe picioare, peste dealul Ploștinei, și așteptau la poartă. Da, vezi matale, nepoate, omu se schimbă, c-așa-i făcut el, să se schimbe. Crescură pretențiile. Dacă ea se îmbrăca mai cu fudulie, nici pe mine nu mă lăsă în paraginâ. Nu-i mai convenea să aibă bărbat încins cu brăciri peste cămașa de cînepă lungă pînă la genunchi. Îmi zise : „Ia să-ți cumpăr eu, bărbate, o duzină de cămăși, că doar nu lucrezi pe nasturi". Așa femeie n-am mai pomenit. Poți să ai pantofii scîlciați, pălăria ponosită, hainele șui, da cămasa să fie cămașă, să fie albă, călcată, cu gulerul țanțoș pe gît, că, zice ea, după cămașă cunoști muierea omului. Are cămașa curată și călcată — e femeia harnică ; are cămașa murdară — boțită — nevastă-sa-i o leneșă. Și-mi luă, nepoate,

nici mai mult, nici mai puțin de douăsprezece cămăși. „Păi bine, mă muiere, ce te-apucă pe tine ?" o-ntrebai eu. „Tacă-ți fleanca !" îmi zise ea. „Bărbatu Sevastiții e om de-acu. Miine, poimiine e șef de echipă, poate ia și vreo decorație !" Auzi vorbă... „Șef de echipă..." „Decorație..." Cine i-o fi băgat în cap toate astea ? Ce și-o fi închipuit ea, că pentru toate astea ajunge să ai cămașă albă ?... Mă, nepoate, și începu chinu. Eu îmi luam cînd plecam în șut helanca și pufoaica, ea striga la mine „Ia-ți cămașă curată !", eu îmi luam a doua zi cămașa oleacă murdară, ea striga la mine „Schimb-o, nu vezi cum arată ?" Și uite-așa, zilnic eu schimbam cîte-o cămașă. Merse asta cît merse, da după un timp (S-o fi săturat și ea de spălat !) începu să mă cicălească : „Cum de-o murdărești așa, doar în mină te schimbi. Te tăvălești prin nămol cu ea, ca porcii, alta ce să mai cred ?" Viața mea, nepoate, nu mai era altceva decît muncă și pisălogeală, pricinuite de afurisitele de cămăși. Tovarășii de muncă, săteni de-ai mei, cu care făceam naveta, luară seama și începură a mă înțepa : „Îți schimbași cămașa, bă, Ioniță ?", „Or să te pună președinte de sindicat, neică !", „Auzi că se scumpesc cămășile de la anu !" Ce mai, așa nu se mai putea. Trebuia să fac ceva, da ce ? Mă gîndii eu ce mă gîndii și luai o hotă ire.

— Mă, muiere, știi ce mă gîndii, o luai eu cu binișorul, ia să vii și tu cu mine la muncă, să fii prima femeie care muncește în mină, că eu n-am mai auzit să fi muncit vreo femeie în mină.

— Vin, Ioniță.

— Să vii.

— Da m-or primi ?

— De ce să nu te primească, ești voinică, sănătoasă. Faci mai mult decît ogîrjitu de Costandin.

— Iote vin. Vorbește cu ăi de la birou.

— De ce să vorbesc cu ăi de la birou una ca asta, se aranjează ușor, o minții eu.

După cîteva zile îi spusei :

— Au zis să vii, că și-or da ei de lucru.

— Iote vin !

Și năroada se trezi într-o dimineața de-odată cu mine, deretică repede prin odaie, își puse o bluză roșie și hai, Ioniță !

— Nu, muiere, sării eu cu gura, ia-ți o bluză albă ca a mea, să vadă lumea ce muiere am eu.

— Hă, rise ea, iote-mi iau, am de unde.

Eram în marginea drumului nouă bărbați și-o muiere, Sevastița mea.

— Da unde-ți duci nevasta, bă, Ioniță, mă-ntrebă Milică.

— O duc s-o mărit.

Cu răspunsu ăsta mă lăsară-n pace. Sevastița tăcea. Nu scotea o vorbuliță. Ce i-ar mai fi priit ei acuma în patul ei cald și mirositor a fin bine uscat, că băgasem în căpătiie fin de pe luncă, să ne stea capu bine, să nu se cufunde în perne ca-n grămada de lînă țurcană. Trecuse bine de cinci și motoru dubei se auzi vuind de la vale. Oamenii se strîngeau unii în alții, către un loc știut, în care se oprea mașina. Dar ea frînă mai încolo și oamenii, huiduind, se năpustiră spre ușă. Pe Sevastița o pierdui printre ei. Sus în mașină — beznă nu alta. Becu nu ardea. Locurile se ocupaseră. Muierea mea, vrînd-nevrînd, se așeză pe genunchii unuia, iar eu țineam acoperișu-n spinare și îi înveseleam pe ceilalți.

— Mai trăiești, Sevastiță ? strigai eu, ca și cum Sevastița ar fi fost la o depărtare de-o poștă de mine.

— Tacă-ți fleanca !

Mi-o zise, da n-o spuse cu dușmănie, mi-o spuse în șagă, încît oamenii riseră și începură și ei a-și dezlega limbile.

— Da, unde mergi, Sevastițo, așa de noapte ?

— Cu voi în mină, că am auzit că fără mine nu puteți să vă faceți planul.

Riseră de se prăpădiră.

— Ce să faci în mină, să ne ții de urît ? asta fu vorba Strîmbului lu Filfilă.

— Cînd o ajunge ea la suitor, se-ntoarce fuga-fuga la spălat izmene !

— Fie-vă suitoarele de rîs ! Păi eu nu mă dau pe tine, mă, Sucitule !

Sucitu era ăl mai pricăjit dintre noi, minerii. Eu tăceam. Îmi plăcea cum se încondura Sevastița și abia așteptam s-o văd în abataj. Aranjasem eu cu ingineru s-o lase să intre și ea odată. Ei îi spusesem că face „proba". Dacă-i place, rămîne, dacă nu, nu. La Mătăsari urcară alți mineri. Ne-nghesuirăm unii într-alții și o bucurie ascunsă îmi învia în suflet : bluza Sevastiței ! Abia așteptam s-o văd. Precis se înnegrise, ca și cămașa mea, ca și cămășile mele.

Ajunserăm cu bine, întregi, nevătămați și cu poftă de muncă. Sevastița uită de cămașa mea. Își privi bluza cea albă, aceea care fusese albă, cu groază („Ce au, doamne iartă-mă, pe ei ? Motorină ? Păcură ?"), o întinse, o chiti, în zadar. Mă uitam la ea și-mi rîdea mustața. Vorba vine, că eu n-am mustață. Pînă aci planu îmi reuși întocmai. Hai mai departe, gîndii eu. O băgai în vestiar, aci așteptă pînă se schimbară bărbații în haine de lucru, apoi își dădu ea jos frumusețea de bluză, și fusta, și pantofii, și, ce mai, totul, și se îmbrăcă în haine bărbătești. Îi dădui o șapcă de protecție, o lampă de miner și haida ! Ne așezarăm în lift și pornirăm ca din ghiulea spre centru pămîntului. Acolo ne dădurăm jos și văzu muierea mea șosele strîmte, în dreapta și-n stînga, pe care șerpuiau linii ferate, peste care atîrnau becuri mioape și-un fel de ceață.

— Mi-e frig, Ioniță.

Mai încolo, după o cotitură :

— Aici e prea cald, Ioniță.

— Asta-i mina, muiere. Ți-e frică ?

— Nu mi-e frică.

Vorbele ei erau de-acum blînde, duioase, calde. Îmi plăceau. Voiam să le mai aud.

— Da unde-i cărbunele, mă, Ioniță ?

— O-ho, mai avem pînă la cărbune. Mergem așa vreun kilometru și-apoi urcăm pe-un suitor. Vrei să te întorci ?

— Nu. O fi adînc aici ?

— De zece ori cît fîntîna din capu satului.

— Mamă ! Și nu iese apă ?

— Nu iese. Apa-i deasupra noastră.

La suitor Sevastița mea s-a cam speriat.

— Și unde ajungi pe coșu ăsta ?

— La galerie. Hai, ia-o înainte.

— Nu te urci tu primul ?

— Nu. Dacă îți scapă piciorul să ai în ce te sprijini.

— Da e înaltă urcarea ?

— De vreo două ori cît clopotnița din sat.

Se temea Sevastița, da nu a dat înapoi. Era prea mîndră și hotărîtă. A urcat ce a urcat și la un moment dat a început să strige :

— E o fundătură. E prea strîmt suitorul.

— Rade cărbunele cu ghearele !

— Nu mai am pe ce pune picioarele. Scările sînt astupate cu cărbune.

— Tine-te în mîini

— Ioniță, cad.

— Nu te lăsa, mai sînt cîțva metri.

O încurajam într-una. La capătul suitorului Sevastița și-a făcut cruce și m-a întrebat :

— Tot pe aici coborîm ?

— Nu, ieșim pe altă gură.

Avea o înfățișare jalnică. Nu mai vorbea. Se așeză pe un retevei și se uita la mine cum mă despuiam și cum apucasem pichameru. Zidul de cărbune se scutura și straturi mari se desprindeau din perete unul după altul. S-a uitat, așa, la mine ore în șir, fără să scoată un cuvînt. Nu știam ce gîndea, da simțeam că ceva se schimbase în ea brusc, ceva o cutremurase. A mîncat cu noi pe stratul de steril și asculta liniștea înfundată de-acolo din miezul pămîntului, uitîndu-se la mine cu blîndețe, ca la o făptură străină, pe care acum o vedea pentru prima oară și pe care nu și-o închipuise atît de supusă și potolită.

Ieșirea din mină veni ca un răsărit de soare.

Coborîrăm la răscruce și Sevastița mă luă de brat. Ce se întîmplase cu ea nu voi fi priceput eu multă vreme. Se opri în fața mea și-mi chiti cămașa, îndreptîndu-i guleru.

— S-a cam murdărit, lasă, c-o spăl eu.

Tlemento

În amintirea bunului grădinar —

RODION MARKOVITS

După cîteva decenii îmi vine greu să evoc personalitatea unui scriitor de faimă europeană, (zilele trecute a apărut la Kriterion romanul „Garnizoana din Siberia") pentru ca cititorul să-l cunoască bine, să-l vadă aevea, așa cum era omul hărțuit zilnic de griji materiale, între două tablete ziaristice și un reportaj literar colorat, bătîndu-și capul în ce fel să facă rost de ceva bani. Cu toate acestea, niciînd nu și-a pierdut acel om vitalitatea, bucuria de a trăi.

Rodion Markovits acum ar fi împlinit vîrsta de optzecișișapte de ani, dar el este mort de douăzecișișapte, el gazetarul care și-a scris articolele în redacția fostului ziar Temesvári Hirlap. Stînd la masa lui, la clubul ziariștilor, se întîmpina cu gîndul cui i-ar putea trimite noua sa carte, apărută pe credit în tipografia lui Leopold Wieder. Lîngă el stătea un comisionar. Scriitorul scruta și răsfoia mereu cartea de telefon și, alternativ, agenda sa minusculă, plină de adrese. În sfîrșit și-a luat stiloul (amintire a onorarului fabulos primit pentru renumita sa carte **Garnizoana siberiană**) pentru a așterne o dedicație pe cea de a treia pagină a cărții. Cu vreo două-trei exemplare subsuoară, comisionarul plecă, pe bicicletă, la bine cunoscutele adrese.

Scriitorul — ce putea să facă ? — stătea la masă așteptînd. Noi, scriitorii tineri îl înconjuram ascultînd istorisirile lui captivante despre întîmplări trăite de dînsul în Siberia sau de prin locul său de baștină, pe plaiurile Oașului. Între timp, mai arunca nerăbdător cîte-o privire la ceas, iar noi știam că așteptă întoarcerea comisionarului cu banii trebuincioși pentru prînzul zilei următoare, pentru pingelele fiului său Bandi, pentru chirie.

Am mai cunoscut și un alt Rodion Markovits care, după Eliberare, cutreiera orașele și satele timișene, în pofida celor șase decenii ale sale care îi apăsau umerii, înfruntînd, toamna, noroiul; iarna, gerul ; vara, arșița. Neținînd seama de grava sa boală de inimă, își scria reportajele pline de vigoare, adunînd, între timp, date pentru un roman pe care îl pregătea. Cu toată vîrsta sa înaintată și cu toată starea precară a sănătății, participa, în iarna și primăvara lui 1948, la acțiunile electorale. Și nu numai prin agitație sau citindu-și schițele la adunări : el a scris și o piesă de teatru intitulată **„Sub semnul soarelui"**, iar venitul ce i s-ar fi cuvenit după această piesă l-a oferit fondului electoral.

În volumul „Antologia scriitorilor maghiari bănățeni", el se compara cu un bun grădinar care veghează cu grijă ca în glasul scriitorilor de limbă maghiară, care trăiesc în acest colț de țară, să sune curat și măreț înaltul umanism, să emane ideea înfrățirii naționalităților conlocuitoare.

KUBAN ENDRE

Evocări

TRAIAN GROZĂVESCU

Lugojul a dat, în trecutul său multisecular, o pleiadă de compozitori, cîntăreți și dirijori, a căror faimă a trecut de mult fruntariile țării. Unul dintre aceștia este marele tenor Trăian Grozăvescu, de la a cărui naștere s-au împlinit luna aceasta 80 de ani. El s-a stins din viață cînd încă nu împlinise 32 de ani, în pragul apogeului său artistic.

Încă din fragedă tinerețe, și-a arătat calitățile vocale, cîntînd alături de tatăl său, Costi Grozăvescu, în corul cel mare al Lugojului, dirijat de Ion Vidu, precum și în celelalte coruri – german și maghiar – sau dirijînd corul elevilor liceului, unde era adesea solist și pianist, ascultat și stimat de colegi și profesori. Înființarea Operei române din Cluj, după primul război mondial, care avea nevoie de elemente talentate și instruite, îi îndreaptă pașii spre acest oraș unde urmează conservatorul de muzică și participă la spectacolele tinerei instituții de artă clujeană, între anii 1919–1922.

În februarie 1923, Traian Grozăvescu pleacă la Viena, unde ia lecții timp de cîteva luni cu Franz Steiner și este angajat la Opera Populară (Volksoper). De la primele apariții scenice este remarcat, ca element valoros, și apreciat pentru calitățile sale vocale excepționale. Cronicarii muzicali se întrec în a-i scoate în evidență remarcabilele merite interpretative și scenice. Curînd este angajat la Opera de Stat din Viena, unde se va consacra, ca unul dintre marii tenori lirici, pe care-i avusese opera vieneză pînă atunci. Acolo, Grozăvescu a avut ocazia să se măsoare cu cei mai aleși artiști de operă ai timpului, printre care Lotte Lehmann, Ada Polekova, Maria Jenitza, Battistini și Baklanoff, cucerind, numai după cîteva reprezentații, simpatia și admirația publicului vienez – cunoscător în muzică – care l-a iubit și răsfățat toți anii cît a servit scena. Bucurîndu-se de stima și încrederea muzicienilor de frunte ai vremii, între care Richard Strauss, Bruno Walter, Arturo Toscanini, Petro Mascagni, și alții, el este socotit **„unul dintre cei mai de seamă artiști lirici ai Vienei din toate timpurile".**

IOAN STRATAN

„CRIZANTEMA DE AUR" – LA CEA DE-A OPTA EDIȚIE

La cea de-a opta ediție, festivalul-concurs **Crizantema de aur,** care s-a desfășurat la Tîrgoviște între 19-21 noiembrie, au participat 32 de județe. Reprezentantul județului Timiș, **Dorin Gavagina,** (din corul Operei timișorene), care a fost prezent și la cea de-a șaptea ediție a „Crizantemei", s-a prezentat cu piesa **„S-a scris demult romanța noastră".** Avînd o voce bine conturată, cu un temperament deosebit, punînd în valoare substanța lirică a piesei, **Dorin Gavagina** a fost îndelung aplaudat de către public și felicitat de cunoscuta interpretă **Mia Braia,** de compozitorii **Andrei Proșteanu** și **Nelu Mărgineanu.**

Concursul a fost deschis de reprezentanta județului **Sibiu,** în persoana talentatei **Ana Dorina Fodor,** aducînd parfumul sufletului românesc de pe plaiurile **Lucreției Ciobanu.** Ca de fiecare dată, concursul s-a încheiat cu emoții și surprize, dincolo de farmecul muzicii și poeziei adus, pe rînd, sub luminile rampei de către mesagerii cîntecului românesc.

Premiul I – „Crizantema de aur", **Mihaela Oancea** (Dîmbovița) ; Premiul II – „Crizantema de argint", **Maria Ciurtin** (Mureș) ; Premiul III – „Crizantema de bronz", **Lidia Andronescu** (Suceava).

La prima ediție a Crizantemei, președinte de onoare a fost regretatul poet **Victor Eftimiu.** La cea de-a opta, **Valentin Teodorian,** artist emerit.

P. D. MARCEL

Muzică

PREMIERA OPEREI „BĂLCESCU" DE C. TRĂILESCU

Bălcescu înseamnă pentru cultura românească o traiectorie încărcată de noblețe și dăruire, a cărui gîndire revoluționară jalonează multe din căile pe care pășim azi cu fermitate. Dirijorul C. Trăilescu ne-a obișnuit cu apariții componistice cuceritoare. În genul operei de copii **„Motanul încălțat"** face de cîțiva ani escale onorante în Europa. Baletul **„Primăvara"** însumează, la modul superlativ, pregnanța spectacolului mesager al ideilor revoluționare, cu modalități de expresie spectaculoase. Iată-ne acum puși în fața unei „fresce istorice" care aspiră la reconstituirea climatului efervescent al toridului an 1848, dominat de personalitatea lui Bălcescu. Libretul experimentatului **Val Săndulescu** are meritul de a da consistență și vigoare dramaturgiei interne, utilizînd replici autentice rostite de un Kogălniceanu, Negri, Alecsandri. – Supralicitarea dorinței de a încrusta opera cu marile idei legate de evoluția țării va pune însă în dificultate condeiul compozitorului de a-și regăsi fluența cu care ne-a obișnuit. Căci pedalarea excesivă pe mesajul verbului a secătuit uneori acoperirea emoțională corespunzătoare. Lucrarea însumează însă și pagini de vibrație densă (Monologul din III), ca și scene de un burlesc deconectant („Oștenii hîtrii). Dar ideea cea mai frumoasă a spectacolului rămîne aducerea, ca leit-motiv – omniprezent în subsidiarul lucrării, a imaginii României, sub forma simbolică a „Mioriței".

Regia lui D. Gheorghiu a înțeles logica interioară a lucrării, renunțînd la artificial și la convenționalismul de care rămîne grevat genul. Totul respiră claritate, coordonată, adoptată și de scenografia lui G. Gorduz. Dintre interpreți se impune cu fermitate relieful sculptural pe care-l dimensionează E. Iurașcu, personajului central. O apariție deosebit de frumoasă a avut Ana Slusar, alături de N. Stan, T. Moraru, Gh. Sara și majoritatea celor aproape 30 de apariții solistice. Corul, pregătit de E. Weiser și E. Buchsbaum, și-a onorat cu exigență partitura, aidoma orchestrei, condusă de cel care semnează întregul merit al spectacolului, M. Beleavcenco.

DORU MURGU

Plastică

EUGENIA DUMITRAȘCU

(Urmare din pag. 1

poziții**le", în bogăția și strălucirea culorilor, „Arhitectură", cu patina portalului și a arcadelor deschizătoare de punți peste timp, „Cumpăna", „Introspecție" și mai cu seamă „Timp", revelînd sensuri simbolice plurivalente, sînt lucrări semnificative pentru viziunea artistei, a cărei forță de transfigurare rămîne cu rădăcinile și ecourile în esența realului și a umanului.**

Acuarelele relevă aceeași aspirație spre cumpănire și sinteză, surprinzînd în laconismul formei vibrația intensă din scurta întîlnire cu omul și peisajul. Această impresie unică este captată și filtrată cu economie de mijloace expresive și fixată, ca într-un stop-cadru, drept o ipostază posibilă și viabilă a motivului.

Recentele expoziții personale (în octombrie la Deva, în colaborare cu sculptorul Octavian Maxim ; în noiembrie, la Reșița și la Studio Arte din Timișoara), prezența de aproape două decenii în Saloanele oficiale, în expoziții jubiliare și colective, din țară și de peste hotare, realizarea unor lucrări de artă monumental-decorativă – la care se adaugă fructuoasa activitate pedagogică desfășurată la Facultatea de desen – sînt jaloanele afirmării și confirmării Eugeniei Dumitrașcu printre artiștii reprezentativi ai mișcării plastice timișorene.

☆

Solide, sinuoase, substanțiale, formele determinate ale Eugeniei Dumitrașcu se desfășoară asemenea unei lave pietrificate, într-o lumină crepusculară, aproape egală, peste care praful stelar învăluie ultimul crepuscul al unei toamne. Totul se echilibrează, o arhitectură severă se schițează, intuitiv sau dirijat, spații dispuse de un acut instinct al armoniei se distribuie în buchete de lumină sau blocuri de umbră. Un flux continuu se strecoară în texturi compoziționale neuzitate și, mai presus de toate, se simte o concentrare rafinată a mijloacelor de exprimare. Torentul triumfal al vieții cu toată claviatura de revelații, senzațiile vizuale fulgurante ale clipei, analiza lucidă a construcției formelor sau sensibilitatea elementelor cromatice se logodesc într-un univers care fascinează profund. O mare bogăție a materiei picturale, găsim aici, un anumit caracter caligrafic, interacțiunea maselor și suprafețelor, a formelor și fondului, prin interferarea liniilor spațiale ce semnalează direcțiile liniilor forță, definesc posibilitățile de proiectare a sentimentului. Univers mirific, vitalitate penetrantă în fiorul lucid care se cristalizează în culorile lunii, suprapuneri de pete de culoare închise, de conture ferme, juxtapuneri de planuri, acoperă spații deschise, tonifiante.

RADU MELNIC

Arta amatoare

DESPRE BRIGĂZILE ARTISTICE DE AGITAȚIE

Recenta fază finală a concursului republican din sistemul sindical pe ramură, al brigăzilor artistice de agitație din comerț, cooperație și turism, care a avut loc la Timișoara, este un bun prilej de a releva cîteva trăsături fundamentale ale acestui gen de manifestare cultural-politică. După cum arăta și Bogdan Căuș, metodist de specialitate, regizor la **Institutul de cercetări etnologice și dialectologice,** brigada artistică de agitație este o formă activă a muncii politice de masă. Fiind, deci, un mijloc de activizare a personalului din unitățile socialiste, spectacolul de brigadă are un caracter specific militant. Utilitatea brigăzii de agitație constă în abordarea, cu promptitudine, a celor mai stringente și esențiale probleme ale locului de muncă, țintind să contribuie, printr-o critică incisivă, la înlăturarea unor carențe care îngreunează procesul de producție. Se impune o necontenită adaptare a spectacolului de brigadă la cerințele noilor comandamente sociale. Avîndu-se în vedere aceste caracteristici ale brigăzii artistice de agitație, trebuie să se ia o atitudine fermă împotriva tuturor neajunsurilor care duc la denaturarea genului. Interlocutorul meu, mai sus amintit, arăta că, în acest caz, există o regretabilă preocupare mai mult pentru **spectacol în sine,** pentru **revuistizare,** fiind înțeleasă, așadar, brigada de agitație doar ca o **indeletnicire artistică** sieși suficientă. Astfel ne întîmpină o îndepărtare de la trăsăturile caracteristice ale genului, prin adaptarea **inspirației de import** și al transplantului artificial al unor probleme, care nu-s specifice locului de muncă, în care activează brigada de agitație.

Brigăzile artistice de agitație din județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș, care s-au prezentat la faza republicană a concursului pe ramură, au invederat, în general, o temeinică pregătire, putînd să ne dea o imagine grăitoare privind maturizarea acestui gen, în ultima perioadă. Vom mai consemna aici doar un aspect ușor de remarcat de publicul din sală. Ne referim la omogenitatea viziunii scenice a celor cinci brigăzi care au reprezentat județul Timiș : I.C.S. Alimentara, I.C.S. Mărfuri Industriale, D.C.J. Timiș, Oficiul județean de turism Timiș, și Cooperativa de consum din Făget. După părerea noastră, situația aceasta se datorește îndelungatei activități în acest domeniu, pe raza întregului județ, a dotatului instructor și textier de brigadă, Emil Șain.

Pentru bunele rezultate ale brigăzilor de agitație timișene la acest concurs, se cuvine să amintim și numele celorlalți animatori ai genului : Petre Simionescu, Adi Kirsbaum și Florin Dumitrescu. De asemenea relevăm convingătoarea interpretare scenică a artiștilor agitatori : Luminița Buzatu, Zoe Hăsmășan, Rodica Nemeș, Elisabeta Tat, Rodica Pîrva și Maria Stavarache.

AUREL TURCUȘ

Orpheu

● S-a stins din viață *Ștefan Stanciu,* cadru artistic proeminent din cadrul Filarmonicii *BANATUL.* Născut la 15 aprilie 1929 la Sînnicolaul Mare, se dedică de copil muzicii studiind vioara la liceul de specialitate din Timișoara și apoi la Conservatorul de muzică. Excepționalele sale aptitudini îl impun ca violonist de frunte. Ștefan Stanciu ajunge în scurt timp șef de partidă la orchestra unde lucrează neîntrerupt din 1948. Tot aici desfășoară o bogată activitate pe plan obștesc și ca profesor, impunîndu-se ca solist îndrumător, interpret de muzică de cameră. Dispariția sa lasă un mare gol în viața iubitorilor de muzică. ● Amănunte privitoare la concertul radiodifuzat de studioul timișorean : am asistat la o manifestare care a inclus o specie rară, liedul. Au fost interpretate piese semnate de compozitori bănățeni precum F. Barbu, O. Manole, Z. Vancea, M. Hoinic, R. Georgescu, M. Popa, V. Ijac, I. Tomi, E. Cuteanu, N. Brînzeu, S. Drăgoi, de către basul S. Țapuchevici, sopranele E. Botez și M. Grebenișan și tenorul D. Văidean ● Vom asculta miercuri o frumoasă emisiune dedicată tineretului de către același studio, realizată sub formă de spectacol muzical la cel mai vechi liceu pedagogic din țară, acela din Caransebeș. Oaspetele emisiunii este una din personalitățile reale ale muzicii folk timișorene, studentul Eugen Eliu, purtătorul unui stil oscilînd subtil între luciditate și sentiment, întotdeauna pe teritoriul artei cu mesaj.

LUCIAN BURERIU

Medalion

Laus labori

VICTOR ȚIRCOVNICU

LA 65 DE ANI

În aceste zile de toamnă, profesorul Victor Țircovnicu împlinește șaizeci și cinci de ani. Vîrstă plină de sens, cînd suma realizărilor se măsoară în generații întregi pregătite pentru profesie și în opere de valoare, care conferă autorului lor satisfacția afirmării în lupta cu anii.

Profesorul Victor Țircovnicu este absolvent din 1937 al Facultății de litere și filozofie a Universității din București, lăcașul de știință unde mai tîrziu își va trece doctoratul în pedagogie. Aproape 40 de ani din viața sa, profesorul Victor Țircovnicu i-a închinat școlii și creației științifice. Activitatea sa în această direcție a început în instituțiile de învățămînt secundar și pedagogic și s-a continuat la Universitatea din Timișoara. La Oravița, la Caransebeș sau la Arad, profesorul Victor Țircovnicu a format zeci și sute de elevi și învățători. Vasta sa cultură, largul orizont pedagogic, pasiunea pentru adevăr și știință au lăsat o amintire nestearsă multor generații. La Universitatea din Timișoara, cunoștințele sale adînci în specialitate, continua sete de informare, marea mobilitate a spiritului i-au permis să se prezinte în fața studenților cu un curs foarte bine documentat, alcătuit la nivelul adevăratelor exigențe universitare. Fiind recunoscut ca un excelent pedagog și profund cunoscător al istoriei pedagogiei, Ministerul Educației și Învățămîntului l-a propus ca membru specialist în comisii de susținere a doctoratului la universitatea din București, Cluj, Timișoara atît la doctoranzi care vizau obținerea doctoratului în pedagogie, cît și la cei în istorie.

Cercetător neobosit, gînditor profund și original, profesorul Victor Țircovnicu este autorul unor prestigioase lucrări care l-au impus în pedagogia românească contemporană. Opera pedagogică a profesorului Victor Țircovnicu însumează cîteva volume și zeci de studii, între care citîm : Munca educativă în internate (E.D.P., 1961), Contribuții la istoria învățămîntului românesc în Banat 1780-1918 (E.D.P., 1970), Pedagogia generală (Ed. „Facla", 1975) ; în colaborare, Preparandia din Arad (E.D.P., 1964), Pedagogie școlară (E.D.P., 1966, ediția a VI-a în 1975), Metodica predării geografiei (E.D.P., 1966). A contribuit cu studii valoroase la lucrări colective cu Integrarea socială a tineretului (coordonator Miron Constantinescu, E. Ș., 1969), Probleme ale învățării la clasele I-IV (E.D.P., 1966), Din istoria pedagogiei românești, vol. II (E.D.P., 1966), Predarea geografiei în școala generală de 8 ani (E.D.P., 1964) ș. a. Articolele publicate în reviste, în limba română și franceză, abordează un larg cerc de probleme pedagogice actuale. Unele se referă la tehnologia didactică, altele, la aspecte ale teoriei educației, în sfîrșit o altă categorie analizează probleme de istorie a învățămîntului.

La remarcabilele sale însușiri de profesor și cercetător se adaugă și alese calități de om și cetățean, căci profesorul Victor Țircovnicu se caracterizează printr-o înaltă pildă de patriotism, printr-o profundă încredere în viață și în valorile ei, printr-o entuziastă dăruire muncii, prin dragoste față de oameni și generozitatea de a-i ajuta să progreseze.

Lucrarea „Pedagogia generală", apărută cu cîtva timp în urmă, vine să încununeze capacitatea sa de muncă exemplară. Pe parcursul a peste 450 de pagini, profesorul Victor Țircovnicu își asumă sarcina, nu ușoară, de a face o prezentare în dialectica dezvoltării fenomenului educațional, întreprindere destul de dificilă, dată fiind complexitatea fenomenului studiat.

Temeritatea autorului trebuie însă apreciată și din alt unghi de vedere. În pedagogia românească contemporană nu există multe lucrări de acest gen, iar una de autor, este prima, după cunoștințele noastre.

În lucrarea citată se evidențiază tendința autorului de a studia fenomenul educativ în întreaga sa complexitate. În prima parte sînt analizate elementele procesului paideutic. În cadrul unei structuri specifice sînt evidențiate, pornind de la idealul educației, cei doi poli (și factori) ai relației educaționale – elevul și educatorul, cel care influențează și cel care se formează prin educație. În această secțiune a cărții, problemele sînt tratate oarecum într-o viziune statică. Autorul prezintă aici esența procesului educației. În partea următoare, V. Țircovnicu arată cum se desfășoară procesul paideutic, punînd în prim plan procesul însuși, dinamica dintre elemente și implicit dialectica progresului în știința educației.

Întregul proces de formare al omului este privit prin prisma cerințelor obiective ale societății noastre socialiste, dezvoltarea multilaterală a omului fiind considerată expresie a unității dintre cerințele societății socialiste și aspirațiile individului.

În această lucrare profesorul Victor Țircovnicu nu face descoperiri noi și nici nu aduce în discuție lucruri senzaționale. Ele sînt sau au devenit de mult bunuri comune în știință. Din acest motiv credem că nu este indicat să căutăm cu tot dinadinsul în asemenea lucrări de sinteză idei neapărat noi. Concepția care stă la baza expunerii materialului, ca și ordonarea acestuia, precum și capacitatea de a filtra un imens material – sînt calități care nu stau la îndemîna oricui. Iată de ce considerăm că lucrarea profesorului Victor Țircovnicu este o realizare de incontestabilă utilitate, bine concepută, bogată în informații selecționate critic și controlate în amănunt. Servind în primul rînd învățămîntului, lucrarea depășește totuși sfera acestuia, fără ca prin aceasta să facă conținutul mai puțin accesibil altor categorii de cititori cărora li se adresează.

Apărută în pragul pensionării sale, lucrarea profesorului Victor Țircovnicu, Pedagogie generală, vine să încununeze o viață pusă în slujba învățămîntului românesc.

HORIA RASVAN

Panoramic

„Folclorul în perspectivă axiologică" va fi mîine tema Colocviului de folclor inițiat de Cercul științific de folclor al Facultății de filologie din Timișoara, prestigioasă manifestare științifică, ajunsă la a cincea ediție. Cadre didactice universitare, cercetători științifici din Timișoara și din alte centre universitare vor participa la o dezbatere fructuoasă pe baza expunerilor folcloriștilor : prof. univ. dr. docent Mihai Pop, prof. univ. dr. Eugen Todoran, dr. Georgeta Stoica, lect. univ. Pavel Ruxandoiu, lect. univ. Gabriel Manolescu, cercetător Constantin Eretescu, asist. Vasile Crețu. ● **Un medalion Ion Arieșanu,** susținut de criticul Nicolae Țirioi a fost organizat de **Salonul literar-științific** al Bibliotecii județene Timiș. În același cadru, publicul a fost invitat la o întîlnire cu prof. univ. dr. Dan Smîntînescu, care a rememorat fragmente din prodigoasa activitate a marelui savant Nicolae Iorga. ● **Grafica italiană din sec. XVI–XIX** poate fi contemplată în spațiul unei expoziții recent deschise la Muzeul Banatului. ● **În turneu timișorean** – binecunoscutul ansamblu artistic „Doina" al Armatei. ● **La Studio Arte** a fost vernisată expoziția de acuarelă a Eugeniei Dumitrașcu, iar la Salonul studențesc de artă plastică – expoziția de pictură și grafică a lui Kudor Francisc. ● **A doua ediție a Săptămînii culturale a orașului Deta** a început în 24 noiembrie. Reținem din program : Vernisajul expoziției retrospective „Ion Isac", simpozioane, o revistă literar artistică, o seară muzicală, o consfătuire cu intelectualii orașului pe tema culturii de masă, un mare număr de spectacole. ● **F.I.A.F.** (Federația Internațională a Artiștilor Fotografi) a organizat recent la Corno, în Italia, prima Bienală **„Diaporama"** – montaje sonorizate de diapozitive. Asociația Artiștilor Fotografi din România a fost reprezentată în cadrul bienalei prin montajul „Frescă anacronică", aparținînd dr. Mircea Gheorghițoiu din Timișoara. Lucrarea a mai fost de altfel prezentată și la al doilea Festival „Foto-Son", unde a fost distinsă cu un premiu.

● **Cercul literar al liceului de chimie industrială din Timișoara,** sub conducerea profesorului Nicolae Iovănescu, a organizat o ședătoare literară la care au participat Damian Ureche, scriitor și Radu Melnic, critic de artă.

ARIADNA

Radar

În fiecare an, la 10 decembrie, în capitala Suediei, se înmînează în cadrul unei ceremonii oficiale tradiționale, renumitele premii Nobel. Conf. univ. **Tiberiu Toró** de la Universitatea din Timișoara ne-a oferit amănunte referitoare la decernarea premiului Nobel în domeniul fizicii.

În anul 1975, acest prestigios premiu internațional, este împărțit între trei fizicieni : doi danezi – **Aage Bohr** și **Ben Mottelson** – și un american, **James Rainwater.**

Aage Bohr (fiul renumitului fizician **Niels Bohr,** unul dintre fondatorii teoriei cuantice a atomului), actualmente profesor la Universitatea din Copenhaga și directorul Institutului „Niels Bohr", împreună cu colaboratorul său apropiat **Ben Mottelson** de la același institut, pe baza unei idei a lui **James Rainwater,** actualmente profesor la Californian Institut of Technology, au elaborat încă în perioada anilor 1950–1955 un model al nucleului atomic care reunește într-un cadru logic și coerent modelele nucleare anterioare (modelul de pictură și modelul în pături al nucleului).

Lucrările celor trei fizicieni pot fi considerate deja clasice în domeniul fizicii nucleare și contribuie în mod esențial la elucidarea proprietăților fundamentale ale nucleului atomic.

VAL. D.

Corespondență

Escuria : Versurile Dvs. au prospețimea și potențialitățile crengilor înmugurite. Așadar, răspunsul la întrebarea pe care ne-o puneți este afirmativ. În **Nocturnă, Cîntec de noapte** sau **Eliberarea fluturilor** sînt destule semne ale unei înzestrări ce iese din comun. Sîntem interesați de evoluția Dvs.

Paul Doru Chinezu : Unele versuri frumoase în **Departe :** „Departe într-o legendă / aripile mele dorm / rezemate de soare / rezemate de lună / cînd trecerile se-ntunecă / peste visele mele".

Dumitru A. : Preocupări interesante, dar încă necristalizate.

R. M. – Slatina : Din cîte ne dăm seama, după lectura numai a două poezii, situația este încurajatoare. Pentru a ne face o părere mai exactă, ar trebui să ne trimiteți mai multe lucrări. Le așteptăm.

Raischi Irina : Găsim multă sensibilitate în versurile Dvs., însă mijloacele de expresie sînt de un nivel modest.

Lucian Măgărin : Versurile trimise nu sînt lipsite de calități, însă par scrise în grabă. Ar trebui să fiți mai preocupat de felul în care vă exprimați, să citiți mai mult și să reflectați la rigorile poeziei. Nu trimiteți tot ce scrieți, faceți Dvs. înșivă o selecție, examinîndu-vă critic lucrările. Succesul nu poate veni decît muncind mult, cu dăruire și discernămînt.

Ștefana Dragoș Vega : Versurile Dvs. respiră un aer reflexiv, de bună calitate. Remarcăm, de asemenea, tonul ușor ironic, cum și limbajul, de cele mai multe ori expresiv. Ceea ce am reproșa acestor lucrări este faptul că nu vă implicați în ceea ce scrieți, de unde o anumită glacialitate, un fel de a răspunde prin generalități întrebărilor. Să vedem ce mai urmează.

Miruna : Toate cele patru poezii ne-au plăcut. Aveți, după părerea noastră, talent. Pînă vă prezentați cu numele întreg și cu noi poezii, transcriem aici poezia **Toamna :** „Lumea păgînă bea vin cu găleata / Și-și apără ochii de stele / Fintinile se fac ghem de-ntuneric / Păsările stau lîngă ele / Și cîntă celor setoși. / / Caii cu gurile arse de brumă / Aleargă-n neștire prin ploi / Femeile caută adăposturi statornice / Bănuite în casele noi".

G. Papp : Ne-a plăcut mai ales poezia : „Septembrie", nu însă și finalul ei, facil după părerea noastră. Mai trimiteți.

Vușcan Gheorghe, Marate Garboc Viana, Giorgioni Valeriu – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

INVOCAȚII ȘI REVERS

Lovește-mă cu soare dacă poți.
Din ropotul vacanței dă-mi ziua următoare.
Voi înțelege – oare – cum către cearcăn toți
Sîntem datori să mergem în mină cu o floare.

Același licăr peste aripa-n așteptare.
Perdele de lumină. Clar zuruit de roți.
Un fluture de sare se surpă în culoare.
Adu-mi aminte zborul dacă poți.

FĂRĂ URME

tăcerea între noi
ca o dîră albastră
de cer

poate primul sărut
poate ultimul
stingher
abur s-a înălțat
fără urme
între noi
tăcerea ca o dîră albastră
de cer

CONSTANTIN COSTEA

OCTOMBRIE

Plutește luna nouă cu scînteieri de singe . . .
În vad pescari ridică năvoadele lor pline,
Cînd noaptea pînza neagră încet, încet și-o stringe
Cocorul pana-și spală în zări tot mai senine.

Navigatorii urcă, spre cea mai lungă zare
Plutind printre sirene, cu trupul îndrăznet.
Singurătatea-mi taie prin insomnii estuare.
Prin care duc corăbii comori fără de preț.

Las inimii să-i cadă, în zori, zăvoarele . . .
Nu-i prima noapte lungă, de fulger sfîșiată ....
Din orizonturi pure, voi stringe soarele
Și voi veni spre tine în flăcări îmbrăcată.

FĂGĂDUIALĂ

M-aduni din tot ce-am risipit, făgăduială.
Din cîte-ajunsuri am chemat – singurătate !
Mi-i sufletul un joc de globuri colorate
Și stă nădejdea prinsă în fire de beteală.

S-aud izvoare-aproape, cum cale-n stîncă-și sapă,
Iar lucrurile-n casă încep să prindă glas.
O, așteptare haină, prea strîmtă mi-a rămas,
Nicicum nu vrea, nu vrea să mă încapă !

LUMINIȚA ROMAN

SESIUNE DE COMUNICĂRI

Sesiunea de comunicări și referate ce a **avut loc la Școala interjudețeană de partid la sfîrșitul săptămînii trecute a reunit participanți din întreaga țară. Tema fixată, „Eficiența în activitatea economică și social-politică" a fost abordată din diverse perspective în cele peste 70 de referate și comunicări. Lucrările sesiunii s-au desfășurat pe trei grupe de probleme : I) Eficiența în activitatea economică, II) Stil-metode-eficiența în munca de partid, III) Eficiența în activitatea de pregătire și perfecționare a cadrelor.**

În cadrul ședinței plenare de deschidere a sesiunii au fost susținute comunicările „Eficiența în activitatea de conducere, de MIHAI TELESCU, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., „Reducerea consumurilor specifice de combustibil și energie – sarcină importantă a organelor și organizațiilor de partid", de TRANDAFIR COCÎRLĂ, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Caraș-Severin al P.C.R. și „Considerații privind conceptul de eficiență economică" de prof. dr. GHEORGHE ȘICLOVAN de la Academia „Ștefan Gheorghiu" din București.

Așa cum era firesc, ponderea, în funcție de numărul de participanți, a revenit reprezentanților județului nostru : secretari și activiști ai Comitetului județean de partid, cadre didactice ale Școlii interjudețene și Învățămîntului superior timișorean, cadre cu munci de răspundere din economie și din activitatea politico-ideologică. Comunicările, referatele, discuțiile prilejuite de această sesiune au stabilit repere importante pentru activitatea economică și social-politică propriu-zisă, aspectele teoretice ale problemelor abordate neconstituind un scop în sine.

A. I. C.

Sport

POLI – NOTA ZECE !

Poli a trecut un examen greu : a rupt tradiția, învingînd pe U.T.A. cu 3–0 ! dar nu scorul, și nici înfrîngerea tradiției nu sînt atît de grăitoare, pe cît maniera în care a fost obținută victoria. U.T.A. a fost învinsă cu propriile-i arme de altădată : tehnicitatea și organizarea în teren. Elanul studenților și jocul bărbătesc al textiliștilor au stat față în față, ca doi poli opuși. Numai că de la elan la dăruire, ca și de la jocul bărbătesc la duritățî regretabile e un singur pas. Arbitrul Romeo Stincan, care a condus în general cu competență acest meci, credem că numai datorită tactului său propriu n-a arătat arădenilor încă vreo patru-cinci cartonașe. Jocul dur al lui Birău însă cerea mai multă severitate din partea arbitrului de centru.

A fost un mare spectacol, în care vioara întîi a fost întreaga echipă timișoreană. Totul a mers ca niciodată : pase, șuturi, combinații. 35.000 de spectatori au înfruntat gerul și vîntul dar nici unul n-a regretat cele 90 de minute de fotbal.

Poli se maturizează.

Reproșuri ? Unul singur, știut de pe vremea lui Dobay și Bodola : trebuie desfăcut și mai mult jocul pe extreme. Combinațiile exagerate pe centru duc numai întîmplător la gol. Adeseori victoria poate fi periclitată. Dar antrenorul Rădulescu știe foarte bine toate acestea și încă alte o mie de lucruri. Revelațiile acestui meci : Dembrovschi, Mehedințu, Păltinișan, Petrescu, Anghel, Covalcic, și (de ce nu ?) Șerbănoiu.

CASSIUS

Spre lumea nouă

(Urmare din pag. 1)

puțin asupra „construcției" împlinite sub conducerea „meșterului" și a „filozofului" și mai mult asupra eroilor – care – povestesc – prin-ce-au-trecut. Adică asupra formulei care a avut întotdeauna mare căutare la Sadoveanu, cea întîlnită în **Hanu-Ancuței.**

Semnificative „pățaniile" eroilor : ele sînt, în fapt, **transcrieri** ale străvechilor istorii, cu umiliți și obidiți. Transcrieri sincronizate însă evenimentelor, așa că un cuvînt nou apare în romanul sadovenian : comunistul.

Toate personajele din Păuna-Mică se plimbaseră, adunînd înțelepciune, prin istoria ultimilor ani. Pomenite sînt faptele „războiului blestemat", lagărele de concentrare, prigoana evreilor.

Noua istorie literară, ce între timp luase mare avînt, nu întîmpină cu urale romanul. Dimpotrivă. Noua lume, îi demonstrează criticii și istoricii literari marelui scriitor, nu este a lui Neonil Roșca, și nici nu își propune să verifice ideile lui Sa'nt Simon, Fourier sau Theodor Diamant.

Așa că marele scriitor, demonstrînd că neînțelegerea fusese vremelnică, scrie **Mitrea Cocor** (1949), ani mulți cea mai citită carte a literaturii române, roman celebru, tradus, dar mai ales imitat de tinerii autori, roman în care toate ideile și lozincile mobilizatoare ale momentului apar direct, fără mari complicații literare. Romanul e prea cunoscut pentru a reveni asupra lui : carte vie, („roman concentrat, scris cu mijloace simple" – Al. Piru) devenită repede foarte populară, ea poate fi raportată la **Păuna-Mică,** prima operă în care Sadoveanu încercase să descopere purtătorul de cuvînt al noii epoci. **Eroul revoluționar** Mitrea Cocor, educat și el bineînțeles de filozofi (Neonil Roșca primește de data aceasta o apartenență, politică) dar și de exemple (și Costică Bibescu fusese educat de exemple : și **Olanda** era o carte a exemplelor. Exemplele, **pildele** au un mare rol în opera lui Sadoveanu) va deveni un erou **exemplar.** Mitrea Cocor este mai mult decît un roman : este, în acei ani un **manual** de literatură și de educație cetățenească, ideea confruntîndu-se în fiecare moment cu **ilustrarea** ei, cu exemplificarea **clară, precisă.**

Nicoară Potcoavă (1952) capodopera ultimei etape sadoveniene, în care scriitorul își propune, prin restructurarea unor vechi cărți, să descopere „eroul pozitiv" și „rolul maselor în istorie", precum și **Nada Florilor** (1952), ori **Lisaveta,** apărută postum, nu ne interesează aici. Semnificativ, însă, pentru itinerarul sadovenian în căutarea noii lumi poate fi alt roman postum sadovenian, **Cîntecul Mioarei.**

Cîntecul Mioarei ar fi trebuit să fie puntea dintre vechea și noua lume a lui Mihail Sadoveanu. Doi oameni ai „lumii noi" pleacă în lumea „încă veche".

„Stînd de vorbă cu plăieșii din ținutul Șuvoiului Bistriței, ascultînd uneori povești cu balauri și căpcăuni, cei doi prieteni făceau reflexii asupra vechimii acelei rase de ciobani, care, cu toate rătăcirile lor în pășuni depărtate, se întorceau statornic la baștina lor atît de divers îmbelșugată. Timpurile se schimbaseră ; norodul Daciei se eliberase de „trecutul negru" ; în văi se răsădeau tot mai spornic progresele democrației. Oamenii din munte însă viețuiau încă sub negura trecutului ; asta prilejuia celor doi prieteni, discuții grave. Cum s-ar putea, se întrebau ei, ca și aici să pătrundă cît mai curînd prefacerile".

Cei doi prieteni, doctorul Andru Macovei și profesorul Iancu Zarandi pleacă în excursie „în acel an 1949" ; ultimul, filolog, cu „o pasiune specială pentru folclor, pentru cîntecele din veac", s-ar spune azi, se documentează. Îi însoțește tovarășul Miclăuș, cunoscător de cîntece populare, slujbaș al universității ieșene.

Între oamenii de la munte („ce viețuiau încă sub negura trecutului"). Miclăuș le povestește celor doi că în satul său, la Prigori s-a deschis cămin cultural, s-a înființat gospodărie colectivă și s-a terminat alfabetizarea. Sora povestitorului va pleca la Iași să urmeze o școală de moașe, fiindcă în Prigori se va deschide și o casă de nașteri.

În munți doctorul are posibilitatea să-și arate priceperea, intervenind prompt întru ajutorarea lui Pavel. Acesta e dus la spital. Adus în lume, numitul își spune pe larg istoria, ce, de fapt, alcătuiește (ar fi alcătuit) substanța romanului.

Pavel (deci) ajunge în munți după ce încercase să-și răzbune sora necinstită de un boier. Sîntem (literar vorbind) în lumea primelor povestiri sadoveniene. Mai precizată ar fi atitudinea eroului, care în fața justiției arată că dreptatea e, în lumea nedrept întocmită, de partea asupritorilor.

Personajul **nou** (el fusese citat în Păuna-Mică și descris în **Mitrea Cocor**) este Sandu Călărașu, muncitor, ilegalist, prieten din tinerețe al lui Pavel, organizatorul evadării sale.

Noul cuplu al prozei lui Mihail Sadoveanu ar pune în față vechiul și noul, pilduitoarea înaintare către adevăr a spiritului revoluționar.

Cîntecul Mioarei ar fi fost (terminat) o replică la **Baltagul** : cei ce îi răzbună pe nedreptățiții de odinioară sînt **timpurile noi.**

Așadar, nu răzbunarea solitară, vendeta ci conștiința revoluționară este aceea care **instaurează dreptatea.**

Poezie engleză

CHARLES TOMLINSON

(n. 1927)

Cît de alene șoimul

Cît de alene șoimul
Plutește-n neprihănire deasupra
Codrului natal ;
Distanța, ce purifică actul
Oricărei voințe, a dăruit
Voința cu frumusețe.
Frumusețea se cade să mintă,
Precum neprihănirea să vatăme,
Căci vîrful ei (bine cumpănit
Stăruitor) e despuiat
Ca și harta asupra căreia veghează.
Și destinul se prăvale ;
Povară de pace
Pentru cel ce nu cunoaște
Vecinătatea sa și a nevoii,
Perimetrul îngustat
Al fricii magnetice.

(din vol. **Seeing is Being,**
Oxford University Press, 1960)

MICHAEL HAMBURGER

(n. 1924)

În loc de marea călătorie

Rotește-te ca o sfîrlează ; răsucește-te pe axa-ți
prăfuită
Pînă ce metalul va prinde iar lustru, capul tău
Să zumzăie și pămîntul să accelereze,
Cazi atunci, ametit,
În acest fotoliu, în care mori în fiece zi.
Rămîi așa și privegheză pereții ce-și asumă iar
înțelesul,
Platoul de porțelan ce-și revendică desenul albastru,
Odaia renăscînd în vreme ce tu devii nemișcat.
Apoi, după zborul și căderea-ți, pornește spre grădină,
Ori gustă revenirea la fereastra deschisă ;
Vreme și anotimp, norii la hotarul privirii tale,
Capriciile iubirii, adăpostul iubirii, și inima
De o roată domoală istovită, tocită într-un bucurie.

(din antologia **The New Poetry,**
edit. A. Alvarez, Penguin, 1966)

THOM GUNN

(n. 1929)

O, triștii mei căpitani

Unul cîte unul răsar în
întuneric ; cîțiva camarazi și
alți cîțiva, cu nume coborîte-n
istorie. Ce tîrziu își dăruie lumina !
dar mai 'nainte să apună, stau
perfect întrupați, întreg

trecutul tăinuindu-i ca o
mantie de abisuri. Ei au fost bărbații
care, socot, s-au născut doar ca să
împrospăteze mereu vigoarea necumpătat
risipită cu fiecare spasm fierbinte.
Acum îmi petrec amintirile, distanți.

Adevărat, nu și-au aflat încă tihna,
însă acum cînd sînt de-abinelea
plecați, aleși din pleava căderilor,
ei se retrag pe o orbită
și se rotesc c-o energie grea
altruistă, ca și planetele.

(din vol. **My Sad Captains,**
Faber, 1961)

Traduceri de
MARCEL POP-CORNIȘ

Itinerarii

Cartea din Budapesta

La „Cuib", cum este denumită foarte sugestiv casa oamenilor de cultură din Budapesta, e sărbătorit poetul Nagy Laszlo. Așa cum se întîmplă peste tot, cînd este vorba de astfel de ocazii, publicul este eterogen și pitoresc. Lîngă mine, un tînăr în blugeans ascultă versurile recitate de un foarte celebru și popular actor ungur. Sînt ultimul care aș încerca să-i pun sub semnul întrebării emoția. Așa cum stă, cu ochii închiși și cu genunchii strînși și ridicați spre gură, sînt convins că versurile poetului — pe care eu necunoscînd limba nu le înțeleg și deci n-am acces la ele, — îi descoperă o lume pe care doar poezia o cunoaște. Să n-ai acces la poezie ? Există oare un lucru mai trist ? Cum ar fi oare lumea în care poezia ar înceta să existe ? Cum ar arăta oare Budapesta — mă aflu în orașul acesta de cîteva zile și îl văd pentru întîia oară — fără marii ei poeți, fără poezia lui Ady de pildă : „Cîntecul m-a părăsit / Eu aș vrea să fiu iubit / Și să aparțin cuiva / Și să aparțin cuiva"... Și desigur fără poetul Nagy Laszlo care a împlinit cincizeci de ani și pe care, acum, îl sărbătorim la „Cuib" (în librării, sau la standurile de cărți, i-am văzut „Operele" într-o ediție splendidă — patru volume — publicate cu ocazia aniversării). Sau fără decanul literaturii maghiare marele scriitor Tibor Derny care a ajuns la venerabila vîrstă de optzeci de ani ? Fără tinerii poeți care, în pauza recitalului de poezie, se înghesuie la bufet și consumă răcoritoare ? La sfîrșitul sărbătoririi, Nagy Laszlo spune și el cîteva cuvinte care sună frumos și emoționant chiar în traducerea ad-hoc care mi se face. Distincția sa mi-l reamintește pe Baudelaire, așa cum apare el în tabloul lui Fantin-Latour. Mi-l închipui plimbîndu-se prin Parisul lui Utrillo sau prin cel al lui Toulouse-Lautrec ! Nagy Laszlo este unul din cei mai buni poeți de astăzi, poezia sa se bucură de o extraordinară popularitate, mai ales în rîndul tineretului. Din păcate — mi se spune — este intraductibilă.

A doua zi după sărbătorirea lui Nagy Laszlo, plecăm cu un microbuz din Budapesta. În stînga noastră, dincolo de bătrînii copaci învăluiți într-un abur ușor, e Dunărea. Orașul — care i se odihnește pe ambele maluri — este încă aproape, apărînd în „mișcătoarele oglinzi" ale fluviului. (Parlamentul l-am văzut pentru prima oară într-o fotografie îngălbenită de timp și iată că îmi amintesc chiar cuvintele scrise pe verso : „Te sărut cu mult dor. Salut și pe prietenele tale. Servus"...). Intrăm într-un sat care nu se deosebește cu nimic de cele pe care le-am străbătut pînă acum. O placă : Aici a locuit Petőfy, marele poet maghiar. Poeziile i le-am recitat de atîtea ori la serbările școlare ale copilăriei și adolescenței mele ! „Mă chinuie amar un gînd / Pe-o pernă în pat să mor zăcînd / Să ruginesc ca floarea ce suspină... / O, doamne, moartea asta nu mi-i da / O altă moarte eu aș vrea / Copac să fiu...". Petőfy a locuit în casa asta doi ani. E vorba de cîrciuma luată în arendă de tatăl poetului, om generos, care dădea adeseori vinul pe datorie ; drept urmare, a și dat repede faliment. În curtea hanului, o mică expoziție : trăsuri și căruțe de pe timpul lui Petőfy. Cu una din ele — ni se spune — s-ar fi răsturnat chiar poetul în timp ce peregrina cu o trupă de actori sătele din împrejurimi. Văd parcă rochiile — în oranj sau verde — ale tinerelor și fermecătoarelor artiste ale trupei, umbrelușele lor cu volănașe, boțindu-se ușor din pricina blîndului carambol ! Le văd scuturîndu-și de praf pulpanele rochiilor lor din crepdeșin, le văd surîzînd frumosului poet ; ochii lui două văpăi, două flăcări ! Și numai după aceea îi văd ochii larg deschiși și umbriți de moarte, privind, fără să mai vadă, cerul înroșit de luptele duse în numele libertății... „O altă moarte eu aș vrea / Copac să fiu / De fulger retezat..." Ca membru al Asociației „Prietenii poetului" am primit un carnet pe care am să-l păstrez cu emoție. Pe el scrie : „Petőfy Sándor Emlékmúzeum Baráti Köre"...

Săptămîna cărții maghiare : La Budapesta, treisute de chioșcuri în care se vînd cărți. Un oraș în care e foarte multă carte pe kilometru pătrat, în aceste zile, un oraș al cărții. O stradă care coboară spre Dunăre, unde ai să vezi stînd lîngă stand. Îl descopăr pe cel al editurii noastre, **Kriterion,** însă din pricina celor adunați în jurul acestuia îmi este aproape imposibil să văd cărțile expuse. O foarte frumoasă ediție din „Iosif și frații săi", publicată probabil cu ocazia centenarului, îmi atrage atenția. Un volum din „Suflete moarte" splendid editat... Am ocazia să răsfoiesc mai pe îndelete cărțile mai sus amintite, precum și altele — de pildă o ediție de lux din „Divina comedie". În biblioteca editurii **Europa,** unde mă aflu în urma amabilei invitații a directorului ei, Domokos Ianos, mi se oferă prilejul unei discuții mai pe îndelete cu distinsul editor. Cum domnia sa este un bun cunoscător al literaturii române, „la zi", chiar cu ultimele apariții, nu-mi rămîne decît să completez o foarte amănunțită listă de nume de autori și cărți care sînt deja, sau vor fi, în atenția editurii, pe care cu atîta discernămînt o conduce. Stăm de vorbă într-o veche, foarte frumoasă, precum și celebră cafenea din Budapesta, desprinsă parcă — spunînd acest lucru încercăm să-i subliniem eleganța — dintr-un film de Visconti, cafenea atît de în spiritul orașului în care mă aflu, această „mică" Vienă, care mi se pare mai puțin provincială, mai vie decît cea adevărată. Oraș pe care am prilejul să-l admir din nou, de data aceasta de pe puntea unui vaporaș care alunecă lin pe sub celebrele poduri ale orașului. („Singurul care n-a fost distrus de fasciști este ultimul", mi se spune. „Cum de l-au cruțat ?" întreb eu. „Pentru că la data aceia nu fusese construit încă" mi se răspunde...). Și așa părăsim Budapesta, malurile verzi ale fluviului ne încîntă privirea și ajungem, după mai bine de un ceas, la Szentendre, un orășel care îmi amintește de Sighișoara, oraș al pictorilor, pe străzile căruia tocmai se filmează. „Despre ce film e vorba ?" întreb eu amintindu-mi filme ca „Iubire", „O mie de sori" sau „Sărmanii flăcăi", producții de mare clasă ale studiourilor maghiare. „E o lucrare de diplomă a unui student" mi se spune. Deobicei filmele acestea nu vin pe ecrane, dar de data aceasta filmul va fi atît de mare, încît sîntem convinși că o să-l vadă toată lumea". Tînărul care îmi dă informațiile respective, probabil chiar regizorul, e atît de sigur de adevărul spuselor sale, încît îmi notez numele filmului, precum și pe cel al creatorului său, ca nu cumva, fără să vreau, să-l pierd la o adică... Bilciurile copilăriei, feeriile luminoase și coșmarurile cele mai absurde, sînt prezente — aliaj insolit — în lucrările, pictură și sculptură, semnate de Kovács Marghit. Szentendre, oraș al pictorilor, cum am mai spus, găzduiește expoziția permanentă a acestei artiste excepționale. O lume de turtă dulce, cînd veselă și nevinovată, cînd gata să fie cuprinsă de spaimele noastre cele mai întristătoare, barocă și nu de puține ori cochetînd cu kitszul, luîndu-l înderădere însă, respingîndu-l de pe înălțimile invulnerabile ale artei adevărate. O pictură „pentru copii și rafinați" cum spune poetul atît de frumos ! O lucrare îmi atrage în mod deosebit atenția ! Ciobanii aceștia rătăciți parcă prin pădurea verde, nu par oare desprinși dintr-o baladă românească ? Lucrarea îmi atrage atenția ghida muzeului, care m-a auzit vorbind românește, este intitulată **Cantata profana,** după celebra lucrare simfonică a lui Bella Bartók. **Cantata profana,** în care răsună după cum bine se știe, cu o forță extraordinară cîntecul românesc. Prin ea, prietenia dintre cele două popoare mi se relevă din nou într-o lucrare splendidă a unui compozitor genial.

SORIN TITEL

Mapamond

CIUDATA LUME A MICROTEHNICII (IV)

CUM SE POATE POTCOVI UN PURICE

Primele sale lucrări Siadristii și le-a expus la expoziția regională din Harkov. Cu această ocazie cineva scrisese în caietul de impresii : „Ați putea cumva potcovi un purice" ? „A potcovi un purice" este o expresie foarte veche și ea devine tot mai des utilizată după ce scriitorul rus N. Ț. Leskov scrisese „Legenda despre Levșa cel strîmb și puricele de oțel". În această legendă el descrie iscusința vechilor meșteri ruși capabili „să potcovească orice purice". Așa se face că expresia „a potcovi un purice" vrea să zică prețuirea cuiva în a face un lucru precis dar aproape imposibil.

Mai tîrziu cercetările au arătat că legenda lui Levșa are o bază reală. Astfel, în anul 1826, după spusele lui Potemkin — favoritul Ecaterinei a II-a, în Anglia au fost trimiși doi meșteri din Tula, Surin și Leontiev, care trebuiau să învețe acolo meșteșugul făuririi armelor. Dar înșiși englezii începură să se minuneze de prețuirea meșterilor ruși în confecționarea de arme, așa că le propuseră să rămînă în Anglia. Leontiev a rămas, iar Surin s-a reîntors în patrie, renunțînd la o mare sumă de bani. Katerina a II-a îl numi „conducătorul tuturor lucrărilor în ceea ce privește armamentul" într-o fabrică din Tula.

Căutînd aceste date prin arhive, Siadristii vroia să se convingă de adevărul celor auzite și citite. Se poate potcovi totuși un purice ? Documentările lui Siadristii n-au fost zadarnice. Levșa era de fapt un personaj real. Siadristii ia imediat hotărîrea să dovedească posibilitatea unei asemenea întreprinderi. El se adresează catedrei de parazitologie a unui institut de cercetări. Puricele poate fi păstrat timp îndelungat, chiar sute de ani, întrucît scheletul lui de chitină este o materie deosebit de rezistentă, ca de exemplu textolitul. În ceea ce privește rezistența la oxidare, chitina poate concura cu aproape toate metalele în afară de aur și platină.

Dar să spunem ceva și despre potcoave. La început Siadristii s-a oprit la cuprul obișnuit și rafinat, pe care l-a forjat și apoi l-a șlefuit cu un mic valț, pe o placă de oțel găurită.

Cînd cuprul devenise atît de subțire încît în unele porțiuni devenise străveziu, cu ajutorul unor foarfeci chirurgicale, utilizate în operații de ochi, tăie o bandă de lățimea unui fir de păr. Bineînțeles, foarfecele era bine ascuțit. Banda fu netezită bine și din nou presată. Apoi urmă operația de lipire pe o placă de plexiglas care slujea drept masă. Plexiglasul a fost ales pentru a sluji drept nicovală pentru ca lama cuțitului să nu se toceaască în timpul tăierii potcoavei. Pe lîngă aceasta, lumina din condensatorul microscopului face mult mai vizibil conturul potcoavei pe un suport străveziu.

Ce fel de instrumente s-au folosit ? Pentru acest soi de lucrări nu e nevoie nici de ciocan, nici de cuțit, nici de pilă. Ace foarte subțiri de oțel pot, prin mișcări fine și sensibile ale degetelor, pe suprafața unei tăieturi de un centimetru pătrat, realiza o presiune extrem de mare, pe care o pot invidia și cei mai buni făuri care lucrează cu prese perfecționate și cu ciocane pneumatice. Instrumentul de bază la confecționarea potcoavei era un micro-cuțit, care prin forma sa amintea de o daltă de lăcătușerie. Înainte de a se tăia potcoava, în materialul respectiv se fac cîteva găuri pentru cuie. De abia după aceea se taie și potcoava. A confecționa o potcoavă pentru purice, a potcovi deci un purice nu este același lucru cu a potcovi un cal. Aceasta, pentru că, în forma finită, în cazul nostru, potcoava e atît de slabă încît este foarte greu să fie mutată dintr-un loc în altul, fără ca ea să se deterioreze. Dar, la asemenea dimensiuni, cuprul e cît se poate de plastic, iar prin consistență aduce a margarină. Mutarea potcoavei se face cu ajutorul forțelor electromagnetice, eliminînd orice manipulare mecanică (pensete, clame speciale etc.). În fond, potcoava, practic, nu are „greutate". E o muncă „în aer", fără zgomote și mișcări mecanice. Și, întrucît, materialitatea potcoavei este sub limita de sensibilitate a vîrfurilor degetelor, confecționarea ei se efectuează numai printr-un control vizual.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 5 decembrie 1975 ● Nr. 49 (406) 8 pagini 1 leu

T. E. FEDORENCO

Deschisă de curînd, la Galeria „Căminul Artei" din Capitală, expoziția pictorului Timotei Fedorenco prezintă publicului un număr de 52 de pînze, majoritatea inspirate din lumea apelor cu o lumină și un colorit fermecător. T. E. FEDORENCO este un prieten al peisajului acvatic. Pînzele sale reprezintă un poem dedicat pămîntului și apei.

Peisajele, florile și portretele, care se constituie în ampla sa expoziție, ne dezvăluie talentul de netăgăduit al unui desenator rafinat, un bun meșteșugar care a învățat de la Ciucurencu, Angheluță, Musceleanu, și de la marele profesor care a fost Camil Ressu.

Experiența îndelungată, calitățile sale de bun desenator, sînt dovedite și de un număr mare de portrete inspirate din viața muncitorilor fruntași în producție, executate cu deosebită măestrie.

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrări ale artistului.

GHEORGHE GROSU

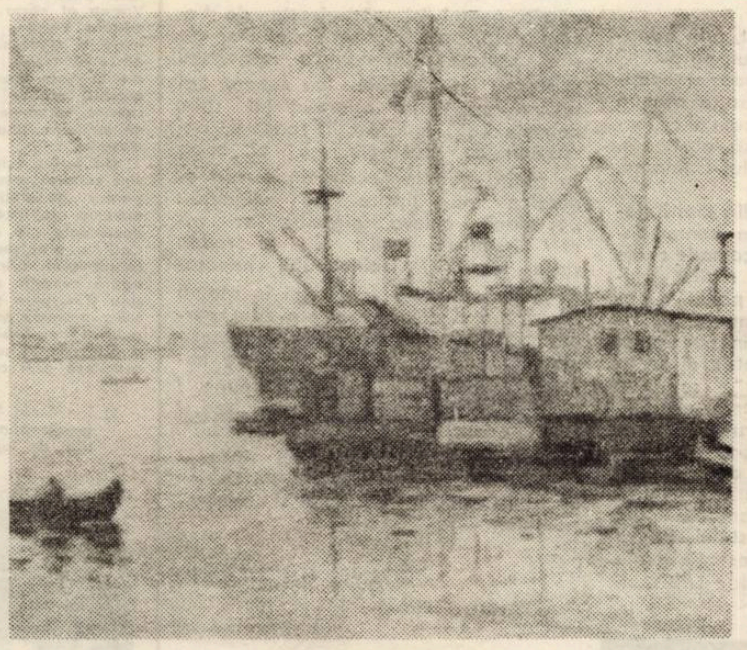

În portul Brăila

Înalte solii

Vizita în Iran a președintelui Nicolae Ceaușescu se înscrie în străvechea istorie a legăturilor dintre cele două popoare ca un moment de o deosebită importanță. Ea reafirmă principiile enunțate în istorica Declarație solemnă a Republicii Socialiste România și Iranului, semnată la București, la 4 iunie 1973, de către cei doi șefi de stat, prin care popoarele și țările prietene luau hotărîrea de a milita împreună pentru o pace trainică în lume, pentru o colaborare fructuoasă, pentru independență națională și suveranitate, pentru afirmarea liberă și plenară a tuturor statelor în arena politică internațională.

Recenta vizită în Iran demonstrează încă o dată fermitatea opțiunilor politice ale statului nostru, respectarea neabătută a principiilor sale. Bilanțul rezultatelor vizitei (acordurile de cooperare, protocolul celei de-a XI-a sesiuni a Comisiei mixte ministeriale româno-iraniene, precum și diversele înțelegeri și contracte de cooperare economică) este, fără îndoială, rodnic. Mai presus de el, însă, se așează valoarea simbolică a acestei înalte solii.

Toate cuvintele președintelui României, rostite în timpul convorbirilor oficiale, la conferința de presă sau în cadrul solemnității de conferire a titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Teheran șefului statului român și tovarășei Elena Ceaușescu, toate cuvintele înscrise în documentele oficiale, în Comunicatul comun, trebuiesc citite și simțite și în această dimensiune a valorii lor de simbol. Un simbol al demnității, prin care România își face auzit consecvent cuvîntul în lume, al demnității cu care luptă eroic cu armele păcii pentru ca pe această planetă să se instaureze odată și pentru totdeauna pacea, înțelegerea, egalitatea între semeni, o nouă ordine economică și politică.

Încă o dată, în acest început de iarnă, cuvintele rostite de președintele României, la mii de kilometri depărtare, au înflăcărat conștiințele tuturor oamenilor țării : „Conlucrarea bilaterală a popoarelor noastre se desfășoară în împrejurările internaționale în care toate popoarele acționează pentru a pune capăt vechii politici imperialiste, colonialiste, neocolonialiste, pentru realizarea unor relații noi de adevărată egalitate, așezate pe principiile respectului independenței și suveranității, neamestecului în treburile interne, pe dreptul fiecărei națiuni, al fiecărui popor de a fi pe deplin stăpîn pe destinele sale, de a-și făuri viața așa cum dorește. Se poate spune că trăim într-o asemenea epocă istorică, în care au loc transformări revoluționare în toate domeniile, inclusiv în domeniul științei și tehnicii. Dar poate cea mai importantă transformare este cea petrecută în dezvoltarea conștiinței umane, ridicarea hotărîtă a popoarelor la luptă pentru a făuri o lume a păcii și colaborării, o lume mai dreaptă și mai bună".

ORIZONT

Convorbiri

Cu muzicianul, dirijorul și profesorul Lucian Surlașiu

Generațiile care au poposit pe băncile Conservatorului clujean au vie în memorie personalitatea profesorului de dirijat Lucian Surlașiu, faimos prin exigența sa, dar și prin remarcile-i spirituale care șchifuiau intransigent, ori deconectau spontan prin savoarea umorului. Acest sever cerber al seminariilor se metamorfoza ciudat la examene în mărinimosul dispus să-ți întindă punți salvatoare, în artistul care vibra emoționant, contagios, copleșindu-ne prin elevația spectacolelor sale, ori de cîte ori apărea pe podiumul dirijoral.

– De mulți ani stimate maestre, numele dumneavoastră înseamnă un punct de referință pentru viața artistică a Timișoarei, Clujului, a țării. Mai exact de decenii ! Ce v-a decis esențial pentru muzică ?

– O distinctă predilecție pentru această artă mi-a fost insuflată chiar de climatul respirat în familie, întreținut în deosebi de tatăl meu, cîntăreț renumit în Banat. Apoi faptul că, încă de elev, am studiat vioara. Ar fi greu însă să separ ambianța muzicală a familiei, de atmosfera prin excelentă predispusă spre cîntare a Banatului. Rodul acestor confluențe s-a materializat în decizia de a porni, după absolvența liceului, spre Conservatorul clujean. Era în 1926, cînd la catedra Academiei de muzică se găsea un M. Negrea, A. Bena, Tr. Vulpescu, J. Bobescu.

– Vă amintiți care a fost cea dintîi aspirație după absolvență ?

– Să înființez un cor – instrument predilect al cîntării noastre – chiar aici la Timișoara, unde pulsa o intensă viață artistică. Așa a apărut „Crai Nou". Prin intermediul său l-am omagiat pe Vidu, ca apoi să mă axez din ce în ce mai mult pe creația lui S. Drăgoi.

– Știu că vă leagă o mare prietenie de acest corifeu al muzicii românești.

Turneele pe care le-am făcut prin țară, printre care cel din 1935 (Turnu Severin, București, Brașov) și 1936 (Arad, Oradea, Cluj) aveau menirea de a face cunoscută arta bănățeană. Dar exista încă un motiv, mai delicat. Drăgoi fusese bolnav și simțeam că are nevoie de contactul tonifiant cu un auditoriu care să-i redea încrederea în forțele slăbite. A fost oaspetele corului „Crai Nou" în toate aceste turnee, mai mult, îl invitam la fiecare concert să-și dirijeze „Bănățeana". Lumea îl aclama, obligîndu-l apoi să biseze și de cîte trei ori. Creatorul era recuperat...

– Vă amintiți cum l-ați cunoscut pe Sabin V. Drăgoi ?

– Era, în 1931, proaspăt sosit în învățămîntul mediu din Timișoara, împărțind catedra Școlii Normale cu regretatul meu profesor Ioachim Perianu. Acesta, ca dirijor secund al corului lui Drăgoi, „Banatul", îmi făcu într-o zi invitația să particip la o repetiție. În acea seară memorabilă am ascultat cel mai bun cor bărbătesc auzit vreodată în viață. Pătruns în sala de repetiții, am observat lucrînd la pian un om de statură mică, solid zidit, îndesat, cu un ten măsliniu și ochii vii, strălucitori, preocupat exclusiv de munca sa. Era S. Drăgoi. I-am fost prezentat. Rezerva distantă pe care o simțeam în prima seară, am putut-o tălmăci abia după ce l-am cunoscut cu adevărat. Ea se datora preocupării sale excesive pentru creație, tensiunii efortului psihic de a găsi forma cea mai expresivă ideilor muzicale ce urma să le formuleze. Odată soluția găsită, redevenea amical, volubil, glumeț, așa cum îi era firea. Impresionat de personalitatea celui atunci cunoscut, de lucrările interpretate în momentele următoare, am decis să înscriu în repertoriul corului meu acest nume, la nivelul care îi merita.

În seara primului meu concert, Drăgoi declara anturajului în care se găsea : „Iată omul care mă înțelege pe mine" și s-a apucat să transcrie pentru cor mixt creațiile care pînă la întîlnirea noastră existaseră doar în versiunea corului bărbătesc. De atunci ne-am întîlnit mereu.

– Ați putea defini din perspectiva actuală, meritul moștenirii sale ?

– Azi, ca și odinioară, întrezăresc în S. V. Drăgoi pe adevăratul făurar al limbajului muzical autohton. A putut împlini acest lucru deoarece nu era numai un adînc cunoscător al melosului popular, ci pentru că l-a și iubit cu patimă. Drăgoi ca și Bartok împărtășea credința că adevărata sursă de inspirație trebuie să fie creația țărănească, melosul sătesc, întreagă-i operă purtînd această amprentă. Din tehnica sa de compoziție este de relevat ideea că armonia trebuie să urmeze melodia, aidoma unei umbre, izvorînd din însăși valențele melodiei înveșmîntate. Dar ceea ce este mai original la Drăgoi rămîne valorificarea metroritmicei muzicii noastre. Suficient să amintesc că un cunoscător de talia lui Bartok nu a reușit să o surprindă, valorificarea ei conferind nota personală a partiturilor lui Drăgoi.

– Care au fost etapele evoluției dirijorului Surlașiu pînă la pupitrul Operelor din Cluj și Timișoara ?

– Din 1943 am devenit titularul catedrei de dirijat al Conservatorului din Cluj, urmîndu-i lui A. Bena. Peste un an, reîntorcîndu-mă de la armată, m-am trezit numit și „Maestru de cor" la opera din Cluj-Timișoara. Succesele obținute cu primul meu cor, perioadele în care îl substituisem pe Drăgoi, ca dirijor la „Banatul", l-au determinat pe acesta – care era și directorul operei – să aibă atîta încredere în capacitatea mea, încît nici măcar nu mi-a cerut să mă prezint la concurs. A fost o muncă uriașă, acea preluare din mers a unui repertoriu imens, la nivelul pretențiilor impuse de prestigiosul Hermann Klee. În 1951, am fost promovat și ca dirijor de orchestră, debutînd cu Aida lui Verdi.

– Cîteva preferințe din repertoriul liric ?

– Toată viața am urmărit promovarea muzicii românești – Năpasta, Păcală, Capra cu trei iezi, Pădurea vulturilor, Neamul Șoimărești lor – iată cîteva din premierele mele cu care mă mîndresc. Am iubit Școlile naționale – rusă (Boris Godunov, Rusalka, Cneazul Igor), polonă (Halka), cehă (Mireasa vîndută). Din literatura italiană am semnat premiera absolută, la Timișoara, a operei Turandot și Vasul fantomă din cea germană.

Interviu realizat de
DORU MURGU

(Continuare în pag. 7)

DESPRE CONȘTIINȚA POEZIEI

1. În cercul întrebărilor, necruțătoare întrebări, cele ce leagă ființa noastră sentimentală de neiertătoarea lectură, ne spunem că poezia lui Labiș, cea **nescrisă,** cea a virstelor sale mature, a fost împlinită de ceilalți, de marea generație ce, debutînd în anii șaizeci, a reușit, prin cele mai importante nume ale sale, să onoreze tradițiile de aur ale lirismului românesc. Știm cu toții, azi, la aproape două decenii de la moartea poetului, că poezia sa a dat, un imbold de primă importanță literaturii deceniului șapte.

S-au scris multe cuvinte frumoase despre Labiș și despre poezia sa : mai mult decît acestea au circulat legendele despre Nicolae Labiș. Legende poetice, legende încărcate de poezie, produse insistent de o lume literară ce avea nevoie de o emblemă a poeziei ca emblemă a unei generații poetice. Cu siguranță că Labiș, prin existența ca și prin literatura sa, era numele cel mai potrivit pentru a purta aceste legende. Purtător de cuvînt și simbol al tinereții literare, ale eternei tinereți literare, fiindcă moartea l-a legat de eternitate ca **tînăr poet,** Labiș va fi întotdeauna un argument al întoarcerii către o țară a poeziei : o țară ce îi aparține **lui, după** cum și cititorilor lui. O patrie deschisă, în care marile speranțe sînt posibile : pășim spre ea pe căi accesibile, prietenești, în care neobișnuitul subliniază doar calitatea firescului, a obișnuitului. Întîlnim pe aceste drumuri vechi idei (și drumuri) poetice, după cum și **imaginea** poetului. O imagine **familiară** oricărui cititor de poezie.

2. Unda de șoc a „fenomenului Labiș", făurită din energiile poeziei sale și din legendele țesute în jurul poetului, a măturat din calea cititorului (și unor comentatori de poezie) tot ceea ce jena ideea de **natură poetică,** de **talent excepțional,** de ființă născută sub semnul poeziei. N-a lipsit nici cuvîntul de **geniu,** trimiterea comentatorilor înlăturînd ideea de poet artizan, de meșteșugar, de **model poetic.** Ori tocmai faptul de a cuprinde poezia prin intermediul **modelului poetic** ni se pare de o covîrșitoare importanță pentru înțelegerea „fenomenului Labiș".

Labiș e primul poet tînăr din literatura noastră nouă pentru care marile nume ale poeziei **există** ca punct de plecare. (Poezia din jurul revistei „Steaua" cere un comentariu aparte : să notăm aici că în lirica deceniului șase, deceniu de transformări profunde ale literaturii noastre de azi, **Labiș și grupul „Steaua"** ni se par a fi repere de o deosebită importanță. Dacă numitul grup nu are aceleași ecouri, dacă dimensiunile construcției sale nu ating, poate, înălțimile „edificiului Labiș", în temeliile căruia este zidit însuși poetul, istoricul ori teoreticianul literar trebuie, în demersul său, să le numească alături).

Tinerescul, emoționatul și emoționantul omagiu pe care îl aduce Labiș lui Sadoveanu, subtil structurat, prin adaptarea „poemului" la „stilul povestirii" interpretare, în fapt, a poeziei sadoveniene, trebuie să ne atragă atenția asupra **calității lecturii** poetului : lectură ce se întoarce, curioasă, obstinată, candidă, asupra poeziilor lui Eminescu, Arghezi, Barbu.

Lecturile lui Labiș, atît din marii clasici cît și cele din poezia contemporanilor, nu sînt **lecturi comode :** ele sînt interpretări, **dialoguri,** replici, continuări. La puțini dintre poeții deceniului șase ideea de **continuator** se articulează atît de clar ca în poezia lui Labiș. Prima etapă (treaptă) a continuărilor, a „interpretărilor", se află desigur în folclor : **Meșterul,** avîntată reluare a motivului **Meșterului Manole,** este antologică pentru acest capitol. Sumă a motivelor poetice a deceniului șase, **Meșterul** lui Nicolae Labiș introduce, între imaginile consacrate ale construcției, imaginea **artistului.** Ea va fi una dintre imaginile esențiale ale înțelegerii poeziei lui Nicolae Labiș.

Nu trebuie să uităm că în anii în care Labiș își va scrie cele mai importante poezii ale sale, numele lui Ion Barbu sau Tudor Arghezi nu ajunseseră să circule cu atîta ușurință ca azi. Nu trebuie să uităm că nici Baudelaire Rimbaud, Valéry, poeți de care Labiș se va apropia fratern, nu erau familiari poeziei tinere a numiților ani. Firească e apropierea de Ion Barbu, comentat prin „asumarea" limbajului, a „descripției" barbiene, fermecătoare, prin ingenuitate, e evocarea lui Rimbaud.

Marină, una din culmile poeziei sale, e o „replică" (interpretare) a **Cimitirului marin,** lipsită de orice complicație a discursului liric : „Cineva-mi spunea : „În lume / Echilibru-i neclintit — / Fericite — aceste spume / Împăcate-n infinit, / Fericiți și noi, în timp / Înecați și-n Olimp — / Sufletul limpede, cugetul clar... / Marea respiră precum ar dormi / Calmă, puternică-n zorii de zi... / Et quelle paix semble se concevoir !" / / Și ce pace pare a se zămisli !".

Majoritatea „conversațiilor" lui Nicolae Labiș sînt purtate în numele **vremii noi,** al epocii sale, la elanurile căreia poetul își mărturisește, de fiecare dată, patetic, adeziunea. Dar ele sînt purtate și în numele **orgoliului existenței intru poezie :** ca nimeni, Labiș are conștiința apartenenței sale. Polemic cu „răufăcătorii" poeziei, necruțător cu „necredincioșii" ei, Labiș va apăra patriile poeziei în versuri energice nu lipsite de violență : „...dacă cineva gigantic ar veni / Și mi-ar rosti : Eu îți redau viața toată, / Neînceputâ, nepătată / Dar să mi-o dai apoi în seamă mie / S-o duc înspre visata zare purpurie, / Pe drum neocolit, de netezime / Pe drumul neștiut decît de mine... / Deci astfel de mi-ar spune, / Eu aș simți că tot ce spune-i putred, / Cu hotărire i-aș răspunde : Nu cred".

Poate că de aici ar trebui început comentariul valorii literaturii lui Labiș : **de la conștiința destinului și misiunii poetului.**

CORNEL UNGUREANU

VOCAȚIA POEZIEI

I-ar fi fost dat lui Nicolae Labiș să împlinească, sub alte auspicii, vocația militantă a poeziei generației lui Geo Dumitrescu — a „generației pierdute", din anii războiului. Lirismului fremătător, feeric, poposit la început în benigne intermundii romantice și folclorice, îi era pregătită, în ultimele poeme, investitura lucidității cu acțiune radicală. Constatarea nu are în sine nimic care să surprindă căci, schimbînd ceea ce este de schimbat, starea lirică pe care **Libertatea de a trage cu pușca** o consacra, protestul antiburghez și antifilistin puteau constitui o premisă, perfect valabilă, pentru poetul care angaja „lupta cu inerția". Și aceasta chiar dacă temperamentul său liric era diferit, chiar dacă, înainte de a supune demitizării clișeele literaturii, îi rămînea să descopere poezia sub cît mai multe înfățișări posibile.

Frumusețile poemelor din volumul antum al lui Nicolae Labiș, **Primele iubiri,** sînt cele ale poeziei tradiționale, de ecou romantic. A fost alăturată, această poezie, numelor lui Eminescu și Sadoveanu. Neîndoielnic, fiorul naturist, naturalismul unor reprezentări și intuiția mișcărilor ceremoniale ale existenței își trag filonul din eposul sadovenian și folcloric. **Moartea căprioarei,** între alte poeme, prefigurează o poezie de inițiere în ordinea cosmosului, odată cu programul mitizant al unor reprezentanți ai liricii actuale. Exprimîndu-l mai direct, independent de medierile modelelor, sînt în etapa de început versurile de exultare romantică din **Primele iubiri** : „Azi, iată, am văzut un curcubeu / Deasupra lumii sufletului meu. / Vin cerbii mei în goană să se-adune / Și către el privirile-și țintesc — / Un codru nesfîrșit de coarne brune / În cari mii de stele strălucesc".

În primul volum identificăm, însă, mai ales, un moment al descoperirilor și al aliantelor lirice fructuoase : Ion Barbu, Villon, Rimbaud, Baudelaire. Sînt de-a dreptul surprinzătoare, astăzi, lecturile barbiene pe care poeziile lui Labiș le inițiau în epocă. Căci, dacă de poeții din urmă îl apropia, se pare, mai mult voința de a-și construi biografia lirică, de a extrage din ea virtualitățile poetice pe care inconformismul unei existențe le conține, experiența barbiană asupra evoluției poeziei lui Labiș putea fi în multe privințe decisivă. Prin dubla deschidere, spre spațiile național și european ale poeziei, pe care o facilita. Nu numai prin exemplul unei muzicalități a versului altfel decît cea a poeziei tradiționale ; ci și prin imboldul unor construcții lirice de amploare **(Intima comedie, Omul comun),** cum vom întîlni schițate în volumul postum, **Lupta cu inerția.**

Recitindu-l astăzi pe Labiș (cel din **Primele iubiri**) vom constata că „barbienii" deceniului al șaptelea își au în el un precursor de prea puține ori egalat, în orice caz cu o intuiție a specificității poeziei lui Ion Barbu în multe privințe superioară. Grefa spiritului antonpannesc și matein, ce domina ciclul balcanic al lui Ion Barbu, produce, nu de puține ori, în poezia limpidă, eminescian-muzicală, a poetului din Mălini, o vibrație coloristică de efect remarcabil sub raport lexical : „Carele curgeau prin pulberi urmărind pustiu-n față, / Arcuite-n coviltire țepene de canavață, / Picoteau sub coviltire fețe cu chicile bălane / Și-i păzeau de muscărime canavate și sumane. / / ... / / Dorm pe cer rivniții galbeni adunați ca de-un zaraf, / Lungi convoaie adormite, sate adormite-n praf.

Care ar fi fost sunetul definitiv al poemelor (nedesăvîrșite, multe) din volumul apărut postum, **Lupta cu inerția,** este greu de precizat. Cert este că o notă mai gravă se insinuează aici, predominînd atitudinea reflexivă, iar nu evocarea peisajului ori fragmentul epic de biografie. Un simț ritual al poeziei se face simțit, aventura lirismului ducînd confesiunea în raza arderilor pure ale spiritului : „Eu sînt spiritul adîncurilor, / Trăiesc în altă lume decît voi, / În lumea alcoolurilor tari, / Acolo unde numai frunzele / Amăgitoarei neputinți sînt veștede. / Din cînd în cînd / Mă urc în lumea voastră / În nopți grozav de liniștite și senine, / Și-atunci aprind mari focuri / Și zămislesc comori / Uimindu-vă pe cei ce mă-nțelegeți" **(Sînt spiritul adîncurilor).** Dar iată chiar arta poetică a lui Labiș, **Poezia,** în care intuiția irizărilor moderne (mallarmeene) ale literaturii nu alterează încă puritatea simbolului romantic : „Deși-i din implicații și rămurișuri pure / Ori din cristale limpezi ce scînteind se rup, / Intrînd în ea, să tremuri, ca-n iarnă-ntr-o pădure, / Căci te țintesc fierbinte, prin ghețuri, ochi de lup".

Altfel, interogarea poeziei se produce prin textele de autoritate : sînt recitiți mai adeseori Barbu, Arghezi, Bacovia (în **Circ, Contemplație**), poeții simboliști dar și, lucru oarecum curios, Topîrceanu, interpretat exclusiv sub o mină nostalgică **(Clonț).**

Continuînd a fi romantică, poezia lui Labiș se desparte, însă, de temele romantice (copilăria, adolescența, ca embleme ale purității) : „Aievea nu și nici cu-nchipuirea / Eu munții nu-i mai simt cum îi simțeam / În vremea unor basme petrecute / Cînd se făcea că un copil eram. / / ... / / Dar pentru mine azi străini îs codrii, / Sînt numai arbori, pietre, flori și hău, / Iar viselencărcate de coșmaruri / Nu-mi mai aduc curatul chip al său..." **(Omul comun).** Se anunță, în poemele din urmă, „virsta de bronz", a interogării lucide, necruțătoare. Negația, la „vîrsta poeziei lui Rimbaud Arthur", vizează „literatura". Tonul poeziei, de neconfundat, este cel din versurile **Libertății de a trage cu pușca.** Identitatea de viziune dincolo de decupajul demistificator, al acelorași clișee ale literaturii, aparține virstelor, apropiate, ale poeților și ale poeziei : „Romanțele sentimentale de multă vreme ne fac haz, / Vedem luna sferică, aridă, reală, / Fără ochi și obraz / Și fără betealău..." **(Virsta de bronz).**

Pornind de la acest capăt de drum (al unei biografii) aventura lirică din **Lupta cu inerția** se împlinește, teoretic, în opera oricăruia dintre poeții generației care debuta în deceniul trecut.

LUCIAN ALEXIU

Profiluri

Ion Stoia Udrea

Topită în fețele variate ale unei activități de peste patru decenii, biografia lui Ion Stoia Udrea se identifică în spirit cu cea a generației de intelectuali din Banat de după 1920 : Franyo Zoltan, Petru Sfetca, Traian Birăescu, Silvio Guarnieri, Radu Urlățianu, Virgil Birou, Cassian Munteanu ș.a.

Este o generație caracterizată prin conștiința eterogenității ei, așa cum retrospectiv o definește Ion Stoia Udrea : „S-a păstrat o comunitate de gîndire și acțiune, lipsită de vreo formulă statutară și divizare ierarhizată, ci cu atît mai strînsă prin legătura directă și indestructibilă a fiecăruia cu solul bănățean" [1]). Ori tocmai „legătura directă și indestructibilă cu solul bănățean" a conferit eterogenitatea generației. Pe de o parte, s-a aderat la o literatură „în grai" sau s-a acționat în sensul unui iluminism recuperator. Pe de altă parte, „generația" prin virfurile ei, Franyo Zoltan, Ion Stoia Udrea, Andrei Buteanu, Silvio Guarnieri, urmează tendințele unei sincronizări cu cultura Europei, privind „solul bănățean" ca un component organic al celui național : „... nu există o cultură specifică bănățeană. Cum nu există nici vreo altă ramură a artei cu caracter bănățean" (articol nesemnat, în „Vrerea", 1933, nr. 1).

Între extremele „european" și „bănățean" ca expresie a inerțiilor iluministe dublate de tentații ale modernismului, Ion Stoia Udrea întrunește însemnele unei conștiințe complexe. Gîndul că istoria provinciei este istoria țăranului bănățean, însoțește cercetările lui Ion Stoia Udrea. Istoric, cu inerții cronicărești, semnează studii ca Banatul în prima jumătate a mileniului nostru (s.n.), O instrucțiune din 1739 a Administrației austriece din Banat, Lista contribuabililor din Timișoara la 1754, etc., reluate obsesiv pînă la 1950. Pe de altă parte, în paginile revistei Vrerea al cărei director a fost (1932-1937, 1945-1947) și la editura Vrerea, dovedește o autentică deschidere către culoare și modernism. Bunăoară, îngrijește colecția Poezia de peste hotare în care apar traduceri făcute de Petru Sfetca din Eugenio Montale, Umberto Saba, Giuseppe Ungaretti. În condiții grafice modeste, însoțite de un studiu introductiv succint, volumele colecției oferă o imagine a poeziei europene moderne cînd pe plan național încă nu existau inițiative citabile.

Un patos echivalent spiritului expansiv al epocilor de avînt cultural recuperator în culturile tinere caracterizează acțiunile „generației" lui Ion Stoia Udrea și reunifică laturile extreme ale preocupărilor lui. El cercetează febril arhive de documente ale istoriei bănățene și, cu aceeași febrilitate dezbate probleme de artă modernă și de receptare a ei ; concomitent, afirmă cu patos ideea demnității naționale și apără condiția ziaristului provincial ; alcătuiește ghidul orașului Timișoara și recomandă lecturi ale poeziei de ultimă oră ; propune soluții iluministe și participă la manifestații publice antirăzboinice. Astăzi, Ion Stoia Udrea ne apare ca o prezență în cultura din Timișoara interbelică. O prezență complexă prin contemporaneitatea cu Șincai și Ungaretti.

STELA MIREL

1) Ion Stoia Udrea (în) **Cuvînt înainte la Studii și documente bănățene de istorie, artă și etnografie,** prezentate de Ion St. Udrea, Ed. Vrerea Timișoara, 1943.

Peisaj

Cronica literară

Memento

O ÎNTÎLNIRE DE PRESTIGIU

Manifestare care-și dovedește nu numai utilitatea ci și temeinicia așezării în dimensiunile ei sociale și estetice, reprezentînd pentru toți oamenii de teatru o sărbătoare anuală unică în felul ei, **Gala recitalurilor dramatice și Colocviul criticilor de teatru,** ajunsă la cea de-a IV-a ediție, dovedește preocuparea constantă a A.T.M.-ului, precum și a băcăuanilor pentru facilitarea cunoașterii evoluției artei dramatice din majoritatea teatrelor, dînd posibilitatea prezentării unor producții artistice născute din inițiativa celor mai perseverenți și talentați actori. În general **Gala** a însemnat o reușită : organizare exemplară, mișcare de idei, vehicularea unor nume de actori mai puțin cunoscute și, mai ales, succesul absolut al unor spectacole.

Naționalul timișorean, prin actorii **Lucia Doroftei-Mooli** și **Mircea Belu** au oferit hors concours un moment emoționant **„Arena cu paiațe"** (Spectacol distins cu premiul special al criticii, 1974), omagiu lui Mihai Sabin, poet, dramaturg și critic băcăuan de mare sensibilitate, dispărut nu de mult dintre noi. La activitățile din cadrul Galei recitalurilor dramatice și Colocviului criticilor de teatru au participat : 150 de actori, critici, regizori, esteticieni, secretari literari, din 17 localități. Au concurat 38 de actori din 16 teatre în 24 de spectacole, iar la colocviul criticilor s-au prezentat 23 de comunicări.

Din varietatea poemelor, poeziilor clasice și contemporane, românești și străine, momentelor satirice, fragmentelor de spectacole, s-au premiat cu : **Premiul I :** George Bănică, Rodica Mandache, Jorj Vaicu, Florin Zamfirescu — Teatrul Giulești, București, pentru spectacolul „Caractere" de Al. Monciu-Sudinschi. **Premiul II ex aequo :** Mircea Albulescu — Teatrul Național „I. L. Caragiale", București pentru recitalul Marin Sorescu ; Romeo Stanciugel — Teatrul liric Constanța — pentru colajul satiric „Vorbe vorbe, vorbe" pe texte de Teodor Mazilu, Bertolt Brecht, Zoscenko și H. Michaux ; **Premiul III :** Agatha Nicolau — Teatrul de dramă și comedie Constanța, pentru recitalul „De ciuleandră" din poezia lui Nichita Stănescu ; **Premiul Criticii :** Anca Leduncă — Teatrul Național Craiova, pentru spectacolul recital „Nu, eu nu regret nimic" de Tania Massalitinova

Deosebit de instructiv s-a dovedit a fi Colocviul criticilor de teatru, tematica propusă spre dezbatere fiind circumscrisă în jurul unuia dintre cele mai actuale problematici : **„Conștiința civică a criticii de teatru".** Comunicările prezentate de profesori (Horia Deleanu, Andrei Strihan) de cunoscuți critici (M. Nadin, G. Genoiu, Dinu Kivu) de viitori critici (studenți la teatrologie), precum și discuțiile Valentin Silvestru, Margareta Bărbuță, Natalia Stancu etc.) au relevat importanța schimburilor de opinii în legătură cu opțiunea fermă pentru calitatea artistică a teatrului, pentru o critică angajată militantă, ideologic fermă.

DOINA POPA

Istorie literară

Un album cu autografe

Despre Mihail Săulescu, poetul care a căzut eroic pe una din culmile munților Carpați, deținem cîteva noi informații documentare.

Prima dintre ele se referă la un album de autografe donat de soția poetului Muzeului Teatrului Național din București. Este un caiet obișnuit din hîrtie velină, cu marginile aurite. În el găsim dovada peremptorie a cercului său de prieteni, a faptului că Mihail Săulescu făcea parte din gruparea literară de la Terasa Oteteleșanu.

Albumul conține autografe de la V. Demetrius (poezia **Ruga mea**), D. Nanu (panseul **Cugetare**), George Gregorian (două strofe din poezia **Noapte de toamnă**), B. Nemțeanu (poezia **Estompă**), semnătura lui Mișu Teișanu, viitorul ilustrator al lui Ion Barbu, de asemenea și poeziile **Rugăciune** și **Paznicul** de M. Săulescu pe care autorul le-a dedicat **Ilonei,** viitoarea sa soție. Toate autografele scriitorilor de mai sus sînt datate între **martie** și **aprilie** 1915, cu excepția poemului în proză **Ție !** (din „Cartea iubirei"), ce este antedatat cu 1914, probabil data cînd poetul a cunoscut-o pe Ilona, pe numele ei real Elena Anastasescu, născută la 16 ianuarie 1894, în Rm. Sărat (cf. Buletinului de naștere, nr. 26, aflat în arhiva Teatrului Național din București, unde văduva poetului a lucrat în administrație, între anii 1950–1954).

Iată textul lui Săulescu dedicat Ilonei, un fel de poem în proză cu oarecari note de exaltare intimă : „Ochi care neliniștesc — glas care face să tresară inima — și buzele acestea pline în colțul lor cu ironia ascuțită a unui zîmbet care pare că cere totuși o îmbrățișare. Dacă aș fi un mare poet — aș scrie cea mai sublimă poemă cu materialul acesta poetic pe care îl porți... Și dacă aș ști că sunt cel mai mare poet, aș avea o singură ambițiune : aceea de a te face nemuritoare prin versurile mele. ...Și pe urmă tot ceea ce face să mi se nască în suflet gîndul acesta că suntem făcuți unul pentru altul ; ceva pe care nu-l pot defini, ceva care pornește din presimțirea inimii tale bune pe aripa vorbei tale lenește sau din cine știe care colțuri depărtate ale sufletelor noastre... ceva care e adevărat, pentru că altfel nu ne-am fi întîlnit și mai ales nu ne-am fi înțeles... Pentru că ne înțelegem și trebuie să ne înțelegem... Simt asta, după cum simt că trebuie să fii a mea !" Textul este însoțit de un desen în creion de Al. C. Satmary — reprezentînd un interior de locuință, amenajat cu lucruri orientale. Poate atelierul pictorului.

Albumul lui Săulescu care, probabil, a fost alcătuit spre a fi dăruit iubitei cu vreun prilej festiv, mai cuprinde și autografe, cred inedite, de la Ion Minulescu (**Versuri de actualitate**) și Mihail Sorbul (epigrama : **Unei domnișoare**). Poezia lui Minulescu, foarte în spiritul celor din **Romanțe pentru mai tirziu,** ilustrează faptul că, în cercul de literați de la Terasă, preocuparea pentru soarta politică a țării era un subiect la ordinea zilei. Minulescu, probabil ca și ceilalți confrați, era un patriot, iar politic un „antantist" : „Trec paserile albe'n zbor / Și sboară-așa de sus, că par / Cusute pe un vechi covor / Desfășurat ca'ntr'un bazar / Pe golul planetar... / Trec Paserile albe'n zbor / Spre Dardanele / Și Bosfor..." Ion Minulescu/Aprilie 1915, „luna cînd flota anglo-franceză se încerca să forțeze strîmtorile turcești".

Cu dramaturgul Mihail Sorbul, poetul era prieten intim. Săulescu îl citează adeseori în **Jurnalul de dragoste și de război** (v. **România literară,** nr. 39/1972), iar în

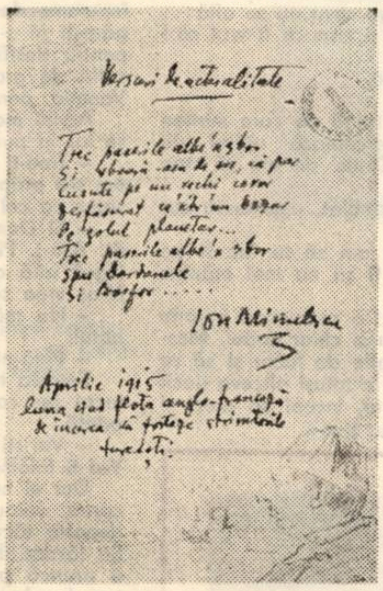

preajma declanșării războiului se fotografiază împreună, document în care Mihail Săulescu apare în tulburătoarea sa asemănare cu Eminescu. Camil Petrescu, frapat de frumusețea poetului său „socialist", îi împrumută trăsăturile eroului său Praida, din **Jocul ielelor.**

Iată epigrama autografă a lui M. Sorbul scrisă de acesta pentru albumul prietenului său poetul : „Ești mică cît o pitulice, / Un cot ți-ajunge să te'mbraci... / Deci... unde'ncap atîtea grații, / Și mai ales atîția draci ?! M. Sorbul/4 martie 1915".

Pe lîngă aceste autografe literare, albumul lui M. Săulescu mai cuprinde desene în creion de pictorii Poitevin, Mișu Teișanu (desenul însă lipsește din album) și Cornescu, acesta din urmă comunicat de noi în **Manuscriptum** (nr. 1/1973). Intitulată **Versurile de actualitate,** poezia lui Minulescu este însoțită, în colțul din dreapta jos (vezi foto), de un portret șarjat al poetului, desenat de **Poitevin,** de asemenea un frecventator al cafenelei literare de la Terasă. Din caietul lui Săulescu lipsesc unele pagini, probabil cu autografe ale altor scriitori, amici ai posesorului. Cercul de la Terasă era mult mai mare. Fiind prieten cu Sorbul, Săulescu nu putea să nu fie și cu Liviu Rebreanu, același care, peste două decenii va lua inițiativa ridicării monumentului de la Predeal, înălțat pe locul tranșeelor în care a căzut poetul. De altfel, **Caietele de creație** ale lui Liviu Rebreanu (redate tiparului într-o ediție alcătuită de Niculae Gheran la Ed. Dacia) cuprind o listă de nume de scriitori cărora prozatorul le-a dat (ori urma să le dea) dedicații pe întiia sa carte (**Frămîntări,** Orăștie, 1912). Ordinea pe această listă este semnificativă și apropiată de aceea din albumul lui Săulescu : Sorbul, Săulescu, Chiru-Nanov, Minulescu, Oct. Goga (acestora L. Rebreanu le dăruise **ediția velină** a **Frămîntărilor**), B. Nemțeanu etc. (ed. obișnuită).

Despre aceeași epocă a relațiilor existente între membrii grupării literare de la Terasă, Adela Chiru-Nanov ne-a comunicat următoarele date nu lipsite de interes : «Soțul meu a fost bun prieten cu poetul M. Săulescu. Corespondență scrisă n-a fost între ei, deoarece „Terasa Oteteleșanu" era locul de întîlnire al scriitorilor și artiștilor de pe vremea aceea ; și, la un pahar de bere sau o ceașcă de cafea, discutau. Fotografia reprodusă în **România literară** (nr. 30/1972 — n.n.) a fost făcută în grădinița familiei tinerilor prieteni (Săulescu — n.n.) cu aparatul fotografic al soțului meu, pe înnoptate, cu ajutorul magneziului (...) Poetul M. Săulescu i-a dat volumul de poezii „Departe", apărut în 1914, cu următoarea dedicație : „Talentatului meu prieten I. Chiru-Nanov, cu toată dragostea și admirația mea. M. Săulescu, 3 martie 1914" ; iar pe volumul de poeme „Viața" al poetului Săulescu, apărut în 1916, oferit soțului meu în timpuri grele — urma să plece fiecare la datorie, pe front, pentru a-și apăra patria iubită — stă scris : „Lui Chiru-Nanov, prietenia și admirație sinceră. M. Săulescu". După atîția ani trecuți de mine, astăzi retrăiesc amintirile mele care m-au răscolit grozav. Pe soția prietenului „Lolo", așa îl mîngîiau părinții lui — pe care eu i-am cunoscut — și eu, tot cu acest nume vorbeam cu el cînd ne vedeam, n-am avut prilejul s-o mai văd, căci a venit războiul cu despărțiri dramatice. Era o ființă plăcută care se potrivea cu soțul ei, poetul, „melancolic, visător și... pesimist"» (25 august 1973). Din relatarea Adelei Chiru-Nanov este de reținut faptul că poetul se căsătorise cu Elena Anastasescu, dacă acest lucru mai poate fi pus la îndoială după cele ce scria însuși poetul de pe front (vezi **Jurnal**). O altă informație despre existența dramatică a lui Mihail Săulescu o întîlnim într-o scrisoare a poetului Const. T. Stoika către fratele său Cezar Stoika, căzut și el pe frontul din Carpați al primului război mondial : „Sînt în birou cu Săulescu. E băiat bun... Spre amiază, ieri, mi-a povestit că n-are lemne. Din toată sărăcia mea i-am „împrumutat" doi franci. Vreau încetul cu încetul să mă conving de sinceritatea de care e capabil. Aș fi adînc mihnit dacă această sărăcie a lui ar fi numai o poză romantică... Mi-a cerut pe „Oedip", i l-am adus, în schimb mi-a dat și el „Departe", unde se găsesc sclipiri de mare talent".

M. N. RUSU

Lecturi

Viniciu Gafița

„NOI, CEI CARE VISĂM"

(Ed. Albatros, 1975)

Volumul de schițe „Noi, cei care visăm", apărut recent la Editura Albatros, relevă în persoana lui Viniciu Gafița un fin analist al sensibilității adolescentine, un autor familiarizat cu universul problematic al acestei vîrste a devenirii.

Autorul manifestă o receptivitate aparte pentru anumite momente de confuzie și derută în evoluția armonioasă a destinului tinerilor săi eroi, pe care le interpretează, adesea, cu înțelegere și profunzime, investindu-le cu plurale semnificații etice.

Scriitura fluentă și intens colorată afectiv transcrisă, sub semnul unei bune intuiții a resorturilor intime ce declanșează hotărîtoare mutații sufletești, radiografii notabile ale unor stări de spirit trăite cu frenezie și candoare. Schița „Cearta", de pildă, izbutește să-și comunice convingător mesajul grație modului în care autorul îi prilejuiește Marilenei revelația multor înțelesuri ignorate despre prietenie și virtuțile formative ale colectivității.

Reale disponibilități în cultivarea unei proze de factură comportamentistă relevă schița „Toboganul trebuie oprit", în care numai modalitatea vizibil căutată, artificială, în care se conferă „toboganului" rang de simbol distonează cu acuitatea observației, cu firescul tensiunii conflictuale, cu spontaneitatea și expresivitatea dialogului. De altfel, orice încercare de a fixa semnificațiilor substanței epice drept punct de convergență un simbol nu poate evita, în schițele volumului discutat, senzația puternică de efort de literaturizare (vezi, în acest sens, simbolul crosului din „Noi, cei care visăm").

Cea mai bună proză a volumului, schița „Noi, cei cu ochii albaștri", se impune prin autenticitatea atmosferei, prin pregnanța detaliilor și expresivitatea gesticii personajelor sale, cărora li se transcrie cu forță analitică o nuanțată fișă caracterologică. Notabile, de asemenea, accentele de autentic lirism ce înfioară subiacent cele mai bune pagini din „Secretul" și „Noi, cei care visăm". O schiță nerealizată și sub aspectul motivației psihologice, cum este „Răspunsul", generează convingerea că scrisul lui Viniciu Gafița ar avea de cîștigat dacă i s-ar estompa, cu un plus de maturitate și rafinament artistic, intențiile moralizatoare, notele sale ușor teziste.

VICTOR RUSU

Consemnări

Despre traductibilitate și antologii de poezie română în tălmăcire engleză

(„Romanian Poets of Our Time", Univers Publishing House, 1975)

Dacă una din definițiile tradiționale ale poeziei este aceea a intraductibilității ei, producția amplă de tălmăciri în acest „secol al traducerilor prin excelență" (Edmond Cary) pare să dezmintă dictonul. În adevăr, am asistat în ultimul sfert de veac nu numai la profilarea masivă a tălmăcirilor, dar și la reconsiderarea mecanismului traducerii, la formularea unei teorii pertinente care să elibereze actul traducerii de mai vechile prejudecăți puriste : tezele literalității, a univocității soluțiilor, a fidelității absolute față de litera originalului. Poate mai mult decît în cazul altor literaturi europene, care au beneficiat de avantajul unor limbi de mare circulație, precum și de aportul esențial al unei teorii mai flexibile a traducerii (fundamentate încă la începutul veacului de Ezra Pound și I. A. Richards, mai apoi de Roman Jacobson, E. Cary, A. Feodorov, J. Vinay și J. Darbelnet), literatura română și-a căutat traducătorii și teoreticienii, întrucît criteriul universalității (intrarea justificată în circuitul universal de valori se confunda cu cel al traductibilității. Majoritatea practicanților și teoreticienilor de la noi (Ibrăileanu, F. Aderca, Lucian Blaga, Augustin-Doinaș, etc.) au infirmat deseori teoriile intraductibilității, oferind contribuții importante la o teorie a traducerii, înțeleasă ca „artă" a intermedierii unor „echivalențe poetice", ce rezultă din apropierea a două sfere poetice într-o „living togetherness", și fuzionarea lor într-un nou „Gestalt".

Căci, înainte de a fi pe deplin posibile, traducțiunile de poezie sînt necesare. Volumul de față este o nouă afirmare a acestei necesități, oferind cititorului străin una din cele mai cuprinzătoare selecții din poezia română a ultimilor decenii. Ea a fost publicată cu concursul secției de Traduceri și literatură universală a Uniunii Scriitorilor din România, sub îngrijirea lui Andrei Bantaș, Dan Duțescu, Carol Kormoș și Leon Levițchi. La acești patru traducători, cu o cunoscută activitate, autori a celor mai bune versiuni engleze din volum, se adaugă alți cinci traducători, doi dintre ei (poetul român de limbă germană Alfred Margul Sperber și Jean Ure) traducători mai vechi, ale căror producții se cereau revalorificate. Selecția de versuri, din cei 83 de poeți români, este în majoritatea cazurilor reprezentativă, deși spațiul antologiei nu a permis includerea unui număr sporit de creații individuale (în cazul lui V. Voiculescu, Camil Petrescu, Ion Vinea, George Călinescu, Alexandru Philippide, Gellu Naum, Ion Caraion, etc., poeți ce ar fi meritat un tratament mai puțin parcimonios). Dar antologia suplinește acest lucru printr-o selecție mai mult decît generoasă de nume, reprezentînd, pe lîngă poeți cunoscuți ai generațiilor postbelice, și o serie de autori români ce scriu în limba maghiară sau germană, precum și o formație ilustră de poeți interbelici care, fie că au continuat să scrie după Eliberare, fie au anticipat o serie de direcții esențiale din poezia mai nouă. Astfel, în vreme ce volumul năzuiește să ilustreze principalele modificări din poezia actuală, conturarea unei noi estetici și etos, angajate social, într-un program de radicalizare a liricii române (de la poezia manifest și lirismul insurgenței avangardiste, la formele mai noi, mature, ale poeziei politice) se constată și faptul îmbucurător că, între poezia interbelică și poezia nouă, nu există o ruptură, ci o continuitate fertilă, atît în planul evoluției strict poetice, cît și în cel al angajării civice.

Un alt merit al antologiei este revalorificarea în traduceri calitativ superioare a unor poeți mai „dificili", considerați prin tradiție a fi mai puțin „traductibili" în limba engleză : demonstrația traducătorilor convinge în cazul lui Arghezi, Blaga, Ion Pillat, Al. Philippide, poate mai puțin a lui Bacovia și Ion Barbu. În cazul celui din urmă, s-ar fi putut găsi soluții mai bune de traducere a „Jocului secund", bunăoară. În orice caz, dificultățile de traducere a acestui închizător și deschizător de drumuri pot fi apreciate de cititorul englez prin raportarea la poezia solitarului Dylan Thomas.

Dealtminteri, cele mai izbutite traduceri sînt acelea în care factura versului original se apropie de experiențe recognoscibile în plan european, de dicția și tehnica imagistă a poeziei engleze a acestui secol (vezi tălmăcirile din Camil Petrescu — a cărui originalitate poetică se sincronizează surprinzător cu poezia postimpresionistă, de stenografiere a ideilor, „impersonalismul" liricii lui Eliot, — Lucian Blaga, el însuși găsindu-și „interferențe stilistice" cu expresionismul german sau Eliot, din care a și tradus, Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu și Eugen Jebeleanu, nu odată whitmanieni, sau generația de poeți suprarealiști și avangardiști, ca Gellu Naum, Ștefan Roll și Virgil Teodorescu. Paralelismele se pot stabili și în cazul altor poeți (Vasile Nicolescu, a cărui artă poetică se apropie de cultul elenist al frumuseții solare la Keats, Ion Pillat și poezia prerafaelită, Leonid Dimov, M. Ivănescu și reveria lucidă a lui Poe, etc.), aceste filiații, declarate ori nedeclarate, putînd să constituie un unghi de abordare a poeziei respective în actul traducerii. Munca inspirată a traducătorilor a fost înlesnită mai apoi, în cazul unor direcții contemporane din poezia română, de la experimentul verbal al unor N. Stănescu, Ion Gheorghe și Constanța Buzea, la o întreagă generație de poeți (Geo Dumitrescu, Tudor George, Leonid Dimov, Marin Sorescu, Adrian Păunescu), la care se poate sesiza, ca una din coordonate, o atitudine ironică, polemică, demistificatoare, insurgență verbală combinată cu prozaism ostentativ, adică un program discursiv, antiliric, puternic angajat, specific și liricii engleze contemporane. Mai puțin serviți de o traducere în limba engleză sînt adepții unei estetici clasicizante, orfice, de coborîre în straturile inițiale ale poeziei române (arhaice ori folclorice) ce convin mai puțin experienței contemporane a poeziei engleze, neceremonioasă, impersonală, idiomatică. Aici existau două primejdii : retoricizarea, abstractizarea imaginii (și așa destul de încărcată de idei în original) și pe de altă parte sacrificarea cadenței ritmice, a muzicalității și efectelor fonetice, date fiind posibilitățile mult mai reduse de rimare și variație prozodică în limba engleză (care refuză cadența de metronom, ori rima consecventă). Totuși, în majoritatea cazurilor, traducătorii au prevenit aceste riscuri : dovadă cîteva bune echivalențe în poezia lui Pillat sau Philippide (un imagism inedit de tipul „the air harpooned by the sunlight to the ground", „by leaps, like a cangaroo, / A question-mark is running on the plain"... etc.) ; sau efortul meritoriu de a reproduce în textul englez procedeu originalului, chiar a unor caracteristici ca bunăoară „suceala" specifică a versului arghezian, în care legăturile sintactice convenționale se destac, producînd un nou „limbaj".

Fără a fi urmărit o sistematizare pe tendințe și direcții a peisajului liric actual, (poeții sînt grupați doar după criteriul cronologic), antologia oferă totuși posibilitatea extragerii unor asemenea direcții, prin forța lucrurilor, a continuității de preocupări și modalități în cadrul ei. Prezența unui scurt articol introductiv, sistematizator, ar fi putut atenua însă impresia de selecție ocazională, pe care o lasă și această antologie, ca și majoritatea volumelor (puține la număr) similare, publicate pînă acum.

MARCEL POP-CORNIȘ

RADU CIOBANU

ZIDIREA*)

Ziua se pornise prost. Era furios și flămînd. Urcau încet spre tăpșanul pe care se vedea de departe crucea de mesteacăn, alburie în lumina cenușie a zilei de toamnă. Încercă să-și alunge gîndurile străine și să se pătrundă de frumusețea clipei „Acum abia – își zise – odată cu aceste măsurători pe care le vei face, îți începi într-adevăr menirea. Se cade să pășești aici limpezit și fără patimă..." Îl ajută o sclipire răzleață de soare, scăpată prin pătura densă a norilor. Locul se umplu de strălucire. Verdele ierbii – cîtă scăpase nearsă de brume – deveni deodată luminos și tandru, iar cel al brazilor, mai sobru, mai adînc, dar tot cald. „Iarba cu verdele ei dulce și strălucit e femeia, bradul, mîndru și neîncovoiat, e bărbatul și aici, la împreunarea lor, trebuie să se nască zidirea, ca o fiică a lor, a ierbii și a pădurii..." Văzu întîi zidurile albe și tari de piatră, chiliile și casa domnească, poarta boltită sub turnul clopotniței și, la urmă, în mijloc, pe palmele crude ale ierbii, ea, suavă ca o fată și ușoară ca o corabie, cu acoperișul alb de draniță și cu pereții luminați cumva dinăuntru, în roșu blînd și galben și albastru... Se întoarse deodată străfulgerat.

– Cîntic ! Am s-o zugrăvesc toată și pe dinafară ! Îi încleștase umerii zgîlțîindu-l cu ochii țintă în ochii lui. Zidarul îl potoli blînd.

– Șăzi domol, meștere și frate. Meșterul Sofron a vrut și dînsul, înaintea ta, să zugrăvească pe dinafară biserica sfîntul Gheorghe și ai văzut ce a pățit.

– Văzut. Zugrăveala lui s-a scorojit și a căzut pentru că n-a cunoscut taina amestecului, fie la tencuială, fie la vopsele, fie la amîndouă.

– Și tu o cunoști ?

– Nu, dar pot învăța din neizbînda lui. Mereu trebuie să fie cite unul care să încerce un gînd nou sau un drum neumblat și care de cele mai multe ori cade istovit de neizbîndă. Așa a fost și acest meșter Sofron care trebuie cinstit pentru îndrăzneala sa. Mie, venind pe urmele lui, îmi va fi mai ușor : nu-mi rămîne decît să nu pășesc în locul care l-a pierdut pe dînsul.

– Îl cunosc și mi-e drag Sofron – spuse Cîntic cu îndoială – dar ceea ce a voit dînsul nu e îndrăzneală, ci nesăbuință. Unde gîndești că s-ar putea afla acel amestec care să țină piept la arșița verii și la gerul iernii, la vînturile înghețate ale răsăritului, la bătaia soarelui, la ploile cele revărsate ale verii și la cele mărunte, cernute, ale toamnei, la viscol, la omăt, la bură, la brume, la rouă și la cețuri ? Așa ceva nu se află...

Toma îl zgîlțîi iar de umăr ca și cum ar fi vrut să-l trezească.

– Trebuie să se afle. E o taină.

– Și tu o cunoști ?

– Am s-o cunosc. Nu se află taină pe care mintea să n-o poată pătrunde dacă o cercetează uitînd de spaime. Am s-o zugrăvesc, măi Cîntic, de are să stea dinainte o lume să se minuneze.

– Ai mai văzut, pe unde ai umblat, asemenea zugrăveală pe dinafară ?

– Nicăieri. Dar o văd aici și am să te fac și pe tine s-o vezi aievea chiar de-ar fi să nu mai mănînc decît prune uscate călugărești.

„E nebun, gîndi Cîntic. Stricînd o asemenea ctitorie costisitoare poți să-ți pierzi pîinea și chiar capul. Meșterul Sofron a ajuns să nu mai afle de lucru și să se tragă în pustia sihlelor. Dar Toma e totuși altceva decît Sofron și credința lui te cucerește, începi să crezi și tu, om cu scaun la cap, să-ți pui mintea cu el... E în stare s-o facă, nebunul, cine știe ce o fi învățat pe unde a fost, cine știe cu ce l-o fi dăruit Dumnezeu..."

– Dar înainte de a o putea eu zugrăvi, trebuie s-o zidim, îi spunea Toma. Și orice zidire începe cu măsuratul și chibzuitul. Hai !

– Hai, încuviință Cîntic și se îndreptară amîndoi spre mijlocul tăpșanului.

Își luară ca reper răsăritul și locul viitorului altar. Cu frînghia cu noduri măsurară, iar cu baltagele pe care le aduseseră sub braț cioplîră țăruși de brad. Îi bătură în pămîntul moale însemnînd tăpșanul cu albul curat și înmiresmat al lemnului nou. Cutreierară apoi marginea pădurii și încrestară cu cîte o cruce trunchiurile brazilor care urmau să fie tăiați pentru schele. De fiecare dată, înainte de a-l însemna cu baltagul, Toma stătea îndelung cu palma sprijinită de trunchiul arborelui ca și cînd ar fi vrut să-i perceapă curgerea ascunsă a sevelor.

– Ce e, nu e bun ? întreba Cîntic, nedumerit.

– Ba da, e prea bun. Dar mi-e greu să-i hotărăsc moartea.

– Asta e soarta copacilor, înălța Cîntic din umeri. În locul celor tăiați, Dumnezeu dă alții.

– Ca și cu oamenii, nu ? zîmbi Toma. Tu ești obișnuit cu pietrele care își au și ele taina și frumusețea lor, dar n-au viață. Cu copacii e mai greu... Uneori, noaptea, îi visez. Mi s-a întîmplat odată să visez un codru întreg care plîngea și vreo două zile după aceea am fost ca lovit de boală.

Cîntic îi privi mîna frumoasă, puternică și prelungă, mînjită acum de pămînt și de rășină, cum se desprinse încet de trunchi, cum apucă baltagul de sub celălalt braț și cum izbi scurt, de două ori, lăsînd în urmă o cruce mică în carnea albă a lemnului.

– Pentru acoperiș ne trebuie stejar, spuse zidarul.

– Da. Acela îl vom aduce de la Slătioara, mai tîrziu, cînd s-or lăsa zăpezile și călugării vor putea ieși cu săniile.

Coborau înspre albia pîrîului pentru a cerceta nisipul, cînd trecură pe lîngă o casă ce arăta îndestulată și îngrijită ca un pahar. În ogradă trebăluia o nevastă, înconjurată de orătănii. Toma își simți deodată sufletul luminat. Se rezemă cu brațele de gard.

– Bună vremea, jupîneasă.

Femeia rîse de cinstea care i se făcea.

– Bună, meșterilor !

– De unde știi că sîntem meșteri ?

– D-apoi am auzit din sat, vorbesc oamenii de venirea unor meșteri domnești. Domniile voastre trebuie să fiți, că nu v-am mai văzut prin partea locului.

Își ținea drept trupul tînăr și îndrăzneț, ca un fel de șăgalnică înfruntare. Avea ochii de culoarea alunelor și îi privea pe meșteri fără sfială, mîndră și vag provocatoare. Pe Toma îl legăna o amețeală ușoară ca după un vin aspru și vechi, băut pe inima goală. Femeia le spuse rîzînd că omul ei se afla cu oastea în Ardeal. Auzise că ar fi ajuns acum pe la Bistrița.

– E un păcătos Vodă – spuse Toma – dacă osîndește astfel o nevastă frumoasă la singurătate.

O chema Olena și nu găsea că singurătatea unei neveste frumoase era un lucru chiar atît de cumplit.

– Cum așa ? se miră Toma, înveselit.

– Iac-așa, își săltă ea umerii.

– Atunci noi am îndrăzni să te rugăm să făptuiești un păcat.

– Care anume ?

– Să ne gătești o mîncare cinstită de frupt, acum în vreme de post. Sîntem flămînzi și de prunele călugărești ni s-a aplecat. Poate te înduri și dai pierzării pentru desfătarea noastră acea găină care abia mai suflă de grasă. Ți-am dărui și un zlot de aur de la Veneția, pentru asemenea faptă.

Azvîrli moneda care străfulgeră în văzduh și o prinse iar în pumn.

– Ține-ți banii, meștere, la mine nu-i han. Găina am s-o prăpădesc ca să cinstesc datina ospeției și să-l satur pe cel flămînd cum scrie la cărțile sfinte.

– Și Domnul, în îndurarea lui, îți va întoarce însutit. Așa-i. Pînă atunci însă nu te temi de gospodar ? Dacă află că ai ospătat în lipsa lui bărbați străini ? N-aș vrea să ai necazuri din pricina noastră.

– Nu mă tem. Și-apoi ce știe satul, nu știe bărbatul.

– Pînă-ntr-o zi, mormăi Cîntic.

Femeia rîse cu o anume nepăsare, ca în fața unui lucru pe care știa că, oricum, tot trebuia să-l facă odată.

– Voi ști eu să trec și prin ziua aceea. Acum poftiți. V-o fi înfometat rău preacucernicia sfinților părinți.

Dar ei nu intrară deîndată. Pînă femeia gătea mîncarea, voiau să vadă nisipul din vale. Coborîră mai departe tăcuți, la cîțiva pași depărtare unul de altul. Se lăsase între ei o sfială străină, neobișnuită. Cîntic îi arunca priviri furișe, dar Toma pășea gînditor, cu capul aplecat. Zidarul văzu tremurînd între ei, tulburătoare și insinuantă, umbra femeii și se temu pentru legătura dreaptă și fără ascunzișuri dintre el și Toma. Cînd ajunseră jos, nu mai putu răbda tăcerea.

– Femeie aprigă Olena asta, spuse în speranța că Toma va răspunde într-un fel care să-i lămurească intențiile.

Dar zugravul nu păru să-l fi auzit. Se ghemui la pămînt și începu să cerceteze nisipul umed. Îl frecă o vreme între degete, pe urmă îl trecu dintr-o palmă în alta. La un pas de ei, pîrîul murmura monoton. Avea apele limpezi, de un verde întunecat, cu luciri metalice, reci.

– E bun, spuse Toma. N-a fost prea mult purtat de ape și păstrează încă fețe și colțurașe.

Vorbea despre nisip. Cîntic nu mai stărui. Se resemnă să lase lucrurile să se lămurească de la sine.

Întorși la casa Olenei, sfiala dintre ei se topi. Femeia era gureșă, îi plăcea să glumească și să se joace cu vorbele cu două înțelesuri ca și cum s-ar fi desfătat prefirîndu-și dintr-o mînă în alta șiraguri de mărgele care-și schimbau apele după cum le bătea lumina. Din găină făcuse zeamă grasă și friptură rumenă înăuntrul căreia se copsese un măr și pe care o stropise cu mujdei. Adăugase la acestea plăcinte și un mied dulce-acrișor care furnica limbile. Ospățul neașteptat și căldura odăii, după ce toată dimineața cutreieraseră prin aerul aspru, îi moleși. Cîntic simți întîiul primejdia și se ridică.

Afară, cîinele tăpălăgos îi lătră întărîtat, ca și la venire.

– Noaptea îl slobozi din lanț ? întrebă Toma, înainte de a ieși din ogradă.

Olena își sumeți pieptul. Ochii îi rădeau și mai strălucitori acum, după ce băuse mied.

– După cum e noaptea.

– Și cum trebuie să fie noaptea ca să nu-l slobozi ?

– Luminată, meștere, surîse ea.

Toma se uită la cer. Norii joși se scămoșau în vîrfurile brazilor de pe culmi. Spuse cu convingere, împotriva oricărei evidențe :

– Se pare că va fi o noapte luminată.

Cîntic apucase înainte. Se grăbi să-l ajungă și află din nou sfiala aceea coborîtă între ei. Mergeau pe o cărare ce șerpuia printre livezi, unul în urma altuia.

– După toate semnele, în noaptea asta am să dorm singur, spuse pietrarul, fără să-l privească.

– Parcă mi-ai purta pică pentru asta.

– Nu.

– Oricum, pari a-mi tăinui ceva, poate o mihnire.

– Poate o mihnire, da.

– De ce ?

– Nu pot să spun limpede de ce și asta mă face să mă frămînt. Îmi ceri să vorbesc prea mult. E vremea să mă întorc la pietrele mele și să te las în slobozenia ta, că iar te-apuci să strigi că te port de căpăstru ca pe un cal orb.

Toma se simți stingherit. Încercă să glumească, prefăcîndu-se că nu înțelegea încotro bătea pietrarul.

– Nu înțeleg, spuse rîzînd sec, ce te poate mihni. Doar nu ești Marcu, să-ți fie teamă să dormi singur...

Cîntic nu răspunse și asta îl întărîtă pe Toma. Simți nevoia să se justifice și în același timp îi fu ciudă pe sine însuși pentru asemenea slăbiciune. Cu greu se stăpîni să n-o facă și astfel se întoarseră la mănăstire fără să mai schimbe nici o vorbă.

* Fragment din romanul „Nemuritorul albastru".

Lectură

Petre Anghel

PORTRET DE BĂRBAT

Brațele lui
Cătînd către ziuă
Rotesc izbînzi
La ceasul în care
Ochii par mai albaștri
Decît lumina serii
Oglindită-n adîncuri.

O vîrstă
Fără opreliști
Care n-a învățat
Cuvîntul neputință
Și care-și așează trupul
Peste zidul Cetății.

Un bărbat e un brad
În marea pădure a țării,
Un arc de boltă
La temelia de aur a timpului,
Coloană de vis
Între cei ce au fost
Și-o să vină,
Piatră scăpărată de soare
Care nu încetează
Să se primenească.

INSCRIPȚIE

Numele tău, țară,
Fără de început este
Și n-am încetat niciodată
Să-l învăț pe de rost.
Mai înaintea mamei,
Mai înaintea bunilor mei
S-a născut,
Eu am răsărit ca firul de iarbă
Din pîntecul binecuvîntat
Al pămîntului
Și ți-am spus mamă.

Îndrăgostit,
Am aflat că munții sînt umerii
Pe care-i mîngîie eroii
La ceasul împăcării.

Fiică a pămîntului,
Chipul tău are săpat
Dorul nenuntit
Al celor căzuți
Și al celor rămași în picioare :
Un arc de cer
Care nu încetează
Să lumineze.

DESTIN

La ceas de încercare
Cînd ne-au cătat dușmanii,
Am alergat spre munte
Și stînca fără soare
Am luat-o adăpost.

Cînd s-a ivit lumina
Am coborît spre noi
Și boabele din sîn
Le-am învelit în brazdă,
Le-am odihnit sub pleoape
Și griul a crescut
Mai plin ca o sprînceană.

La nuntă, brazii tineri
I-am înălțat la cer
Și fiii plămădiți
Aveau pe frunte soare
Și drepți
Urcau spre el.

Televiziune

DUMINICĂ, 7 decembrie

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roșii. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre ... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar : 13,30 Donald și Daisy – creație Walt Disney ; 13,48 În arena circului ; 13,55 Autograf liric : Dina Cocea ; 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea ; 14,38 Povestea filmului muzical ; 15,10 Șah-mat ... în 15 minute ; 15,25 Vedete pe micul ecran. 15,35 Succese ale artei românești peste hotare (II). 16,15 Magazin sportiv. Campionatul mondial de handbal feminin : România – R. D. Germană (turneul final). 17,15 Duete celebre din operete. 17,30 Drum de glorii. 18,40 Oameni și funiculare. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Poliția sub acuzare. 21,45 Seară de romanțe. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 8 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun ... continuă. 20,55 Să muncim și să trăim în chip comunist. 21,20 Roman foileton. Familia Thibault. Ultimul episod. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 9 decembrie

9,00 – 11,55 Program de dimineață. 16,00 Campionatul mondial de handbal feminin : România – Ungaria (turneul final). 17,00 Telex. 17,05 Scena. 17,25 Pentru sănătatea dv. 17,35 Poem reșițean. Spectacol muzical-literar-coregrafic (II). 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Melodii populare interpretate de Nicolae Sabău. 18,40 Teleglob. De-a lungul Vistulei. 19,00 Actualitatea cultural-artistică. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Foileton satiric. 20,30 Seară de teatru. Mincinosul, de Carlo Goldoni. 22,20 24 de ore.

MIERCURI, 10 decembrie

9,00 – 11,55 Program de dimineață. 14,00 Fotbal : Universitatea Cluj-Napoca – Olimpia Satu Mare (divizia A). 15,50 Muzică populară. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm ... 17,20 La volan. 17,30 Mult e dulce ... 17,50 Plai de țară strămoșesc. 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Gala maeștrilor. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca. Ciclul Oameni de seamă. Filmul artistic : Copernic. 22,10 24 de ore.

JOI, 11 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Campionatul mondial de handbal feminin : România – U.R.S.S. 18,15 Enciclopedie pentru tineret. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,20 Mai aveți o întrebare ? 21,00 Concert perpetuum extraordinar (II). 21,30 Revista literar-artistică TV. 22,15 24 de ore.

VINERI, 12 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,25 Film artistic. Vedere de pe pod. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 13 decembrie

11,00 O viață pentru o idee : Victor Babeș (II). 11,20 Telecinemateca (reluare). 13,30 Campionatul mondial de handbal feminin : România – Iugoslavia (turneul final). 14,30 Portativ '75. 15,00 Telex. 15,05 Bucureștiul necunoscut. 15,20 Preferințele dv. muzicale sînt și preferințele noastre. 16,10 Vîrstele peliculei. 16,5 imagini din Malta. 17,05 Caleidoscop cultural-artistic. 17,25 Club T. 18,20 Cîntecul deltei. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Mannix. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Intîlnirea de la ora ... 10.

Televiziune

Crișu Dascălu

ROZA DIN TREPTE

dintre ninsori
de brazi imaginari
producătoare
dintre hambare
neînduplecat
visătoare
dintre spre margini oblsane
migrînd încă
cețosul trup și-al pasărei
noastre
dintre zarea aceasta
muntoasă și celălalt
munte
din zare
dintre foi
însorite forfotind
dintre rafturi
îl vedem închegîndu-se
dintre albastre
ample motoare

POPAS ÎNSPRE NOI

înspre lacul de ceară
nocturn
cu năvoadele
prinse
de sălcii
și-aprinse
înspre înalte clădiri
ieșind dintre schele
ca melcii
înspre statuia de calcar
a orașului
împrejmuind fîntîna cu inscripții
cardinale
ne poartă îndemnul
imaginat
înspre nimfele luncii
ele chiar ei
ființă dîndu-i
prin arta
tapiseriei

PRIN SOARE

prin neopritele
orașe
ale cîmpiei
clarvăzător înavuțite
prin pămîntean
ascunse
mări
acvatici munți
copaci
de aer
prin devorarea riului
prin rîu
prin tot și
prin craterul acestui
cuvînt
te ajung
ajungînd
totul
prin cicatricea bucuriei

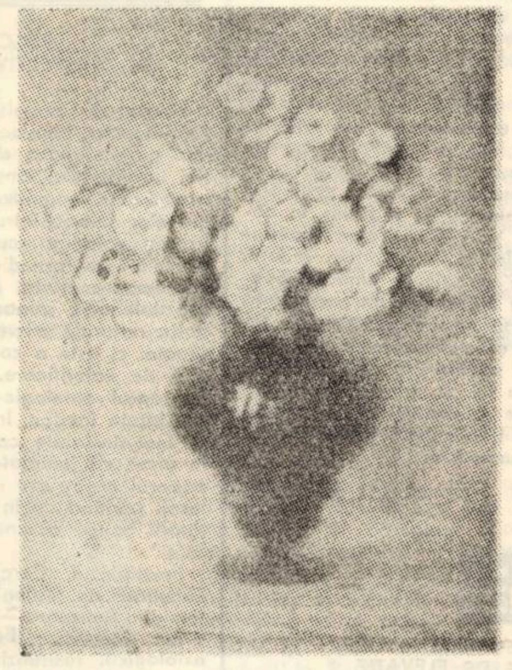

Vasul albastru cu flori

IUBIREA LÎNGĂ CERC

lîngă pridvoarele
de gresie
împodobite iarăși
cu lexicoane
în conjuncție
lîngă pădurea
fortificată
cu sunete
expusă
lîngă retractile ziduri
lîngă duale sonorități
roditoare de
pietre
lîngă văditele
străzi uzinale
simplificînd teritoriul
lîngă tine chiar
lîngă cercul alunecînd
parcă mereu
din sine
lîngă așa-zisele pietre
extremitățile
pe care le susținem
tu și eu
ale acestui țărm de mare

Mărturii

DASCĂLII (V)

O LECȚIE DE ISTORIE SADOVENIANĂ

Sadoveanu, se vedea, că zîmbește în sine, fără să schițeze nici un ornament pe fața lui. A ascultat polilogbia mea, prezent ca o părere și absent ca un munte. Și, cînd credeam că nici măcar nu m-a văzut, nu numai că nu m-a auzit, s-a întoarnat spre mine, m-a tras sub streșina zăbunului său și a început să vorbească în dulcele grai moldovenesc, despre unitatea spirituală și legitimitatea existenței noastre în granițele firești ale teritoriului carpato-dunărean. Cuvintele aveau aier de holde inspicate. Ideile se concretizau ca niște iortoane clădite sub ochii noștri. În sala festivă, somptuoasă ca o catedrală, cîteva sute de elevi și profesori își contopiseră respirația într-un istm care-i lega de cel care nu mai vorbea ci oficia :

„Am adăstat în aiest tîrg cu iz medieval, din care în mai puțin de două decenii ați izbutit să faceți unul din cele mai mari centre de cultură din țară, cu bucuria de a mă încredința, încă odată, că unitatea poporului nostru a rămas nezdruncinată de la nașterea lui și pînă în zilele noastre. Nici un pismaș și nici o stăpînire străină, așezată vremelnic în vatra pămîntului românesc, n-a fost în stare să ridice la granițele hotărîte, stămb, de ei, ziduri peste care sufletele noastre să nu se poată întîlni. Să nu-și grăiască. Să nu se înțeleagă. Cele mai multe nații, pentru a-și demonstra existența în granițele țării or se trudesc să desgroape morții, să adune hirburi sau să se agațe cu dinții de cîte-o legendă fățarnică. Noi ? Noi nu-i nevoie, dragii mei, să fugim după cai verzi pe pereți. Istoria noastră ne este cea mai credincioasă aliată la fiecare pas. Și cel mai puternic argument, dintre toate argumentele, ne e limba. Iaca, să ne oprim o lecuță fie și numai la numele acestui prunc. Este un nume pe care nu-l mai găsești în nici o altă limbă decît cea a dacilor. Am ghicit că ești din Munții Apuseni. Eu, se știe, că sînt moldovan. Între noi doi e o cale de multe poște. Ne despart munți și ape și ne-au despărțit, în trecut, mai ales, răutatea oamenilor. Iacă, eu, născut în partea de răsărit a țării și dumneata tocmai la celălalt capăt al ei la apus, în Țara Moților (lacra suferințelor și răzmerițelor neamului nostru), cu toate că nu ne-am văzut și nu ne-am vorbit decît de o bucată de vreme, ne înțelegem ca doi frați. Unora acest fenomen nemaiîntîlnit pe alte meridiane ale globului li s-a părut un miracol. Eu, socot, după priceperea mea și chibzuința bătrînilor cronicari, că nu trebuie să vedem în această unitate desăvîrșită a limbii noastre o minune, ci o forță spirituală a unui popor care a trăit conștient că a fost și va fi stăpînul pămîntului de sub picioare, a țarinei pe care o frămîntă pînă o face pîine și a cerului spre care își îndreaptă ochii să citească în el crugul vremii. Și mai cu seamă că arcul Carpaților n-a fost niciodată granița dintre Țările române și Transilvania, ci șirea spinării unei țări rotunde ca o pîtă, la umbra căreia s-a plămădit un neam mai bun decît bunătatea și mai de omenie decît omenia. Altfel cum ne-am putea explica faptul că și noi moldovenii rostim cuvîntul copil tot copcil, piatră tot cheatră ca și moții lui Copilu Cheatră. Și la noi în Moldova zăpezii i se zice nea sau omăt, în funcție de cantitatea ei. Și chiar dacă vreun cuvînt ca filigorie nu-l întîlnești decît în Moldova de sus, noi, cei din altă parte, înțelegem, fără să facem apel la dicționare, că e vorba de cerdacul din Moldova de jos sau pridvorul din părțile Ieșului.

Nu sînt de felul meu polemist dar asta nu mă împiedecă să-i contrazic pe filologii care, pentru a se afla în treabă, au împărțit limba noastră în scărițe botezate fie dialecte fie graiuri. Noi avem un singur grai și nu este român să nu se înțeleagă cu celălalt român, din oricare parte a țării ar fi" !

Și, Sadoveanu a continuat să ne vorbească încă mult timp. Noi l-am fi ascultat fără să ne clintim toată viața. Cînd ne-am despărțit de el, era tîrziu, noaptea. La ospățul care s-a dat în cinstea sa, am avut satisfacția să stau în stînga lui. Cînd a aflat că sînt de pe Valea Ierii, mi-a dăruit ramura de cireș a unui zîmbet fără cenzură, din toată inima, încredințîndu-mă, șugubăț :

– La vară am să vin la d-ta, pe goștie. Am auzit că Valea Ierii întrece Valea Drăganului în păstrăvi. Vreau să văd dacă trag la muscă...

Și s-a ținut de cuvînt. A venit la Iara. O vară, două, pînă tîrziu, cînd am ajuns profesor. Și a locuit la noi. S-a împrietenit cu tata și s-au respectat și s-au ținut de șotii, pe care le voi povesti la vremea lor.

V. COPILU-CHEATRA

Prezențe literare

Cărți de referință

Cu Titus Popovici nu s-a întîmplat un lucru deosebit de situația altor scriitori, care au surprins prin debuturi remarcabile, considerate deschizătoare de drumuri și devenite repede puncte de referință. Este un lucru cert că debuturile valoroase obligă și este mai lamentabilă apariția unor cărți sub valoarea debutului, decît o absență mai îndelungată. Titus Popovici a avut tăria unei stricte cenzurări și este aceasta una dintre posibilele explicații ale relativei sale absențe din literatură. Relativă, pentru că cele două romane ale lui Titus Popovici au cunoscut repetate reeditări – **Străinul** a ajuns la ediția a IV-a (1955–1972), iar **Setea** la a VII-a ediție (1958–1974), într-un tiraj de cîteva mii de exemplare. După mult timp Titus Popovici va publica excepționala nuvelă **Moartea lui Ipu,** aflată și ea, în scurt timp, la a doua ediție (1971).

Întîlnim în **Moartea lui Ipu** același mediu din **Setea,** dar lumea este observată prin ochii unui copil, care în inocența sa nu poate pătrunde cauzele exacte ale dramatismului vieții din sat în timpul războiului. Hotărîrea sa din final („Atunci i-am condamnat pe toți, la moarte") este expresia unei dezamăgiri și neînțelegeri, izvorîte din vîrsta prea crudă, obligată să primească într-o derulare rapidă situații și evenimente schimbătoare. Nemții părăsesc subit satul, moartea lui Ipu nu se mai produce, cei condamnați (oficialitățile satului) scapă, dar în imaginația copilului ei sînt sortiți morții. O întreagă lume inclusă sufletului său se exteriorizează cu afecțiune puternică. Metamorfoza cărților rare este de durată.

Forța de creație a lui Titus Popovici se dovedește și acum la fel de robustă. Opera lui Titus Popovici a atenționat opinia critică aproape în totalitate, clasicizîndu-se repede, decurgînd de aici, toate avantajele și riscurile unei atari poziții. Dar o operă literară trebuie analizată prin ceea ce ea oferă și nu după ipotetice ori imaginative modele, sau prin substituție cu o altă operă. **Străinul** nu poate fi apreciat prin prisma viziunii asupra nuvelei **Moartea lui Ipu,** nici invers. Ele sînt structuri distincte și comparația poate fi făcută la nivelul de ansamblu al creației prozatorului.

În **Străinul** (debutul lui Titus Popovici la douăzeci și cinci de ani) s-a supralicitat, pornindu-se de la primele reacții critice, panorama socială, cadrul de desfășurare, fenomenul istoric în sine. Aceasta, pentru că în unele părți **Străinul** este mult diluat, lipsește densitatea și concentrația care ar fi strîns cît mai tensionat acțiunea, pregătind-o pentru marile reacții la nivelul conștiinței personajelor. Dar **Străinul** are din plin atributele unui **roman de formație.** Andrei Sabin se formează, devine, evident în contextul unor evenimente sociale, ce precipită acțiunile și opțiunile. El este o psihologie, în fond, complexă, străin într-o lume și căutînd să înțeleagă noua lume. Andrei Sabin nu este dus în vîltoarea evenimentelor ci se implică lor. Liceanul răzvrătit teoretic, printr-o teză care condamnă războiul, va înțelege mai profund noile transformări prin adeziunea la lupta comuniștilor. Anume acțiuni individuale sau comportamente specific personale primesc în condițiile unor momente istorice transformatoare dimensiuni hiperbolice. Veridicitatea lor se verifică în asemenea condiții. De la actele rebarbativ-juvenile Andrei Sabin ajunge la o rapidă maturizare prin integrare socială. Prozatorul își urmărește personajul în întreaga sa conștiință contorsionată.

Personajele din proza lui Titus Popovici își duc existența sub un adevărat **destin politic.** (Într-un interviu Titus Popovici discută pe larg sensul – vd. Adrian Păunescu **Sub semnul întrebării** p. 373). Adică o permanentă angajare, nemulțumire, luptă contra rutinei și inerției, participare conștientă la marile evenimente.

Nici **Setea** nu poate fi apreciată unilateral, numai din perspectiva unui roman al marilor mișcări de mase, avînd în atenție numai a doua parte. Romanul este în primul rînd al unor individualități, artistic bine realizate ; este romanul unor destine individuale implicate în acțiuni de adînci metamorfoze. Ana Moț de o tenacitate exemplară, are mereu inițiativa, preluînd, nu de puține ori funcțiile bărbatului, primind o trăsătură eroic-legendară (lupta cu hoții în pustă). Răsturnări ale unor obișnuințe statornicite de tradiție sînt mai dese în roman. Individualizați sînt și Mitru Moț, Teodorescu, Suslănescu, Gavrila Ursului. Prezentat mai radical în concepție, Mitru Moț în acțiunile sale culminează cu autonumirea în funcția de primar, după cum văzuse la tîrg. Dar o anume perseverență în urmărirea scopului prin acțiuni energice se întîlnește și mai înainte (scena de la cîmp cu Cloambeș – „Dintre toți pe Cloambeș știa că nu-l va ierta pînă la mormînt, dar parcă ceilalți erau mai buni ?" – p. 327). Verosimilitatea artistică a personajului stă și într-o doză de naivitate a sa, el imaginîndu-și, greu, lucrurile noi fără legătură cu trecutul. El simte mai acut necesitatea actelor întreprinse, decît are clar mijloacele realizării practice. Puternic individualizați sînt și intelectualii – Teodorescu și Suslănescu. Primul, o conștiință matură, formată, are inițiativa în marile acțiuni transformatoare. Sobru în comportament, Teodorescu impresionează prin hotărîre și intransigență. Suslănescu, pare la polul opus al schemei, vine în Lunca (împreună cu Teodorescu) pentru a-și pierde trecutul apropiat, intuind noile schimbări. Suslănescu, artistic este extrem de viu, cam dramatizat în poza sa duplicitară.

Un lucru mai puțin remarcat în **Setea,** referitor la arta lui Titus Popovici este descrierea pustei. Nu cred că se mai întîlnește undeva o atît de reușită descriere a acestui spațiu distinct, care este pusta. Pădurile se întind pînă la marginea pustei, Teuzul își poartă apele pe sub poala pădurii, cîmpia este nesfîrșită, sinistră în fără de marginile sale. Imaginile sînt unice, spațiul pare de legendă.

Setea rămîne o creație de valoare a prozei contemporane. De altfel, întreaga creație a lui Titus Popovici rămîne mereu în atenție (o dovedesc și desele reeditări) marcîndu-se un interes crescînd prin trecerea timpului. Este acesta avantajul creațiilor de referință.

ALEXANDRU RUJA

Teatru

ULTIMA PREMIERĂ

„Fiuții cerbi" de Nela Stroescu este prelucrarea unei teme prezente în folclorul nostru, preluată și de dramaturgul D. R. Popescu pentru una dintre piesele sale într-un act, „Baladă pentru nouă cerbi". Textul Nelei Stroescu, așa cum se recepteaza el din reprezentație, dă impresia de colaj, în sensul lipsei unei logici stricte a desfășurării. Faptul este evident în cea de-a doua parte a spectacolului.

Probabil că receptarea se face cu dificultate și din pricina punerii în scenă care nu a reușit să stabilească momentele de mai mare importanță ; aduse în „prim-plan" acestea ar fi punctat acțiunea, ușurînd înțelegerea. Spectacolul se desfășoară linear, nereusind să se ridice la tensiunea necesară. Totul, într-o penumbră mult prea accentuată și prea mult timp prezentă. Fundalul negru, actorii îmbrăcați în negru trebuiau să usureze punerea în valoare a păpușilor. Era o idee scenografică, parte dintre păpusi puteau servi spectacolul. Dar aceste păpusi sînt prea puțin jucate. Intrările și ieșirile din scenă nu se umplu de semnificație. Mișcarea scenică în sine este săracă, areoaie. Personajele se aliniază la rampă (și doar mișcarea mîinii păpușii te face să ghicești cui aparține replica) ori se acoperă.

Faptul că ideea morții revine insistent spre finalul reprezentației, atenuează valențele, să le spunem, educative, ale spectacolului.

Lecția de viață, lecția de etică și toate celelalte lectii pe care spectacolul era dator să le ofere spectatorului n-au depășit stadiul intenției.

ANTOANETA C. IORDACHE

P.S. După douăzeci de ani de activitate, actrița **Ecaterina Răşcanu,** interpretă a numeroase și diverse roluri pe scena **Teatrului de păpuși din Timișoara,** a ieșit la pensie. Spectacolul de duminică, 23 noiembrie („Punguța cu doi bani") i-a prilejuit o ultimă întîlnire cu publicul. Colectivul teatrului i-a înmînat o scrisoare de mulțumire ; la rîndul nostru îi transmitem aprecieri și urări de viață lungă din partea publicului și a colectivului revistei **ORIZONT.**

Plastica

BUCUREȘTEANUL VASILE GRIGORE EXPUNE LA BASTIONUL CETĂȚII

„Vreau ca pictura mea să fie lumină colorată, reconfortare spirituală, echilibru, viață" — așa își formula nu demult crezul artistic pictorul în lucrările căruia culoarea dobîndește o strălucire lăuntrică, iradiind lumina din însăși materia picturală. Artistul, al cărui debut se înscrie în 1963, intră cu rapiditate în rîndul creatorilor de artă consacrați, dovadă organizarea aproape anuală de expoziții personale la — București, Craiova, Arad, Bacău, Mamaia, Piatra-Neamț. De asemenea, V. Grigore a fost mesager al artei românești în — Franța, Anglia, U.R.S.S., Bulgaria, Cehoslovacia, R. F. Germană, Polonia, Austria, Italia, Egipt, Izrael, Siria, S.U.A., Canada.

În opera sa, obiectele își pierd conturul, devenind forme abia sugerate, pretext pentru o revărsare exuberantă de lumină și culoare, orientată mai ales spre tonuri calde, pure, în toată gama de la galben la roșu, de un deosebit efect decorativ. El reușește să transmită un sentiment de echilibru și de forță, prin disciplina severă a compoziției, prin sinteza formelor, prin reacția optică puternică, prin plenitudinea suprafetei și prin sensul uman al sentimentului plastic. Îmbinarea aceasta a candorii cu forța, face ca infinitul să devină perceptibil, structura—formă, forma—mișcare, mișcarea—repaus. Astfel se pot stabili noi raporturi în lumea vizibilului si-a invizibilului. Prin reductii si sinteze, Vasile Grigore a ajuns la o artă lipsită de detalii inutile, esențializată, tinzînd nu spre exprimarea fragmentului ci a universului, care nu este aparența lucrurilor ci expansiunea spre perfecțiune, echilibrul între gîndire și simțire. El a ajuns la notorietate tocmai prin frumusețea metaforică a operei sale. Sfios, la prima vedere, el reușește să se apropie de limbajul poetic al lui Nichita Stănescu prin persistența impresiei. Fără să se îndepărteze de tematica clasică, artistul reușește să-i găsească acesteia sensuri și efecte foarte moderne. Pictura lui se adresează nu numai rațiunii, dar și simtirii, prin armonia pură a formelor și a culorii, prin năzuința spre frumos și umanism.

HORST HELFRICH

Muzică

CLIPE DE ELEVAȚIE

Ultimele două simfonice, semnate **R. Georgescu,** au oferit un microrecital **Mozart,** prefațat cu o primă audiție absolută timișoreană și un popas în lumea lui **Mahler (simfonia a IV-a),** nume aflat în perimetrul preferințelor dirijorului. De reținut, nota de exigent profesionalism al reapariților sale. Iată-l propunînd succesiv două opuri simfonice ale aceluiași compozitor (Nr. 9 și 38) și răsturnînd riscul disoluției receptării intr-un „finalis" inedit — reluarea finalului din „Praghează" ! A existat totuși și o notă discordantă la această adeziune deplină pentru genialul salzburghez — vioara solo a lui **Șt. Gheorghiu,** evoluind total inadecvat ținutei sale obișnuite. Audierea în premieră absolută a lucrării lui **B. Hoinic, Interludiu,** ne-a consolidat impresia asupra vigoarei acestui talent, ce îngemănează fantezia scriiturii cu capacitatea obiectivării unor tipare stilistice precise. Cu totul remarcabilă minuirea paletei orchestrale, ce instaurează un climat meditativ, plin de farmec și totuși duplicitar, căci din gravul statuar al primelor contururi sonore, se ivesc idei, chemări îmbietoare, unele abandonate în favoarea altora. O adevărată proecție sonoră a inefabilului, din care desprindem filiația hineggeriană, racolată subtil vibrantelor interiorizări enesciene. Bulgarul **Bojidar Noev,** în **Rahmaninov,** a impus printr-o pianistică spectaculoasă, prin sesizarea rapsodicului cvasi-improvizatoric. Un talent de reale perspective.

Joi seara, corul Filarmonicii și-a marcat cei 20 de ani de existență printr-un program reprezentativ, reluînd prioritar vechi succese. Oportună și binevenită această aniversare pentru profesioniștii chemați a perpetua tradiții care azi obligă imperios ! O seară plăcută, în compania artiștilor ce ne-au furnizat multe clipe de elevație, atît ca ansamblu cît și prin virfuri solistice de talia lui **E. Oarcea,** ori a basului **S. Țapuchevici.** Prezența în sală a maeștrilor care au pus temelia, **M. Hoinic** și **I. Românu** iar la pupitru a lui **D. Nicoară** materializează garanții ce se cuvin onorate într-un scontat crescendo valoric.

DORU MURGU

Etnologie

FOLCLORUL ÎN PERSPECTIVA AXIOLOGICĂ

Nivelul de dezvoltare culturală a societății noastre impune criterii, din ce în ce mai perfecționate, de valorificare a creației tradiționale, amplificînd potențialul de semnificații cognitive și axiologice al mijloacelor folosite întru dezvăluirea și actualizarea valorilor culturale ale trecutului, printr-o integrare dialectică a acestora în contemporaneitate. În concepția materialist-dialectică, valoarea nu constă în existența naturală a creațiilor materiale și spirituale, ci este o consecință a actului social de valorificare. În lumina aceasta, conceptul etnologic al culturii își dezvăluie fațete inedite, înverind cu argumente incontestabile ceea ce spunea Blaga, în urmă cu jumătate de secol, anume că poporul nostru are un „înalt potențial cultural, pornind de la faptul că sîntem purtătorii bogați ai unei excepționale posibilități".

Prestigiosul Cerc științific de folclor al Facultății de filologie-istorie — Universitatea din Timișoara — a organizat cel de al V-lea Colocviu : **Folclorul în perspectiva axiologică,** răspunzînd prin tema aceasta celor mai stringente imperative ale etnologiei contemporane. Concludentă va fi în acest sens chiar doar simpla enumerare a titlurilor comunicărilor științifice, susținute la colocviu : **Logica discursului folcloric** (prof. dr. doc. Mihai Pop). **Valorile extraestetice, factori ai structurii artistice în literatura populară** (prof. dr. Eugen Todoran), **Rațiune, normă și opțiune în limbajul paremiologic** (lector univ. Pavel Ruxăndoiu), **Cod etic, normă și manifestare artistică a valorilor datinei** (lector univ. Gabriel Manolescu), **Povestitorul în viziune istorică** (cercetător Constantin Eretescu), **Funcția ordonatoare a simbolului în cultura populară** (asist. univ. Vasile Crețu).

Atît lucrările științifice cît și dezbaterile au relevat sincronizarea folcloristicii noastre cu cele mai moderne metode de investigare a culturii populare. Prin aceasta, Universitatea din Timișoara, a dovedit încă o dată — pe linia unei bineconsolidate tradiții —că poate să ofere un cadru adecvat de dezbatere etnologică, distingîndu-se, prin rezultate excepționale, în contextul mișcării folclorice naționale.

AUREL TURCUȘ

Curier literar

Ultimele două ședințe ale cenaclului **Asociației scriitorilor** au programat o lectură de proză — **Horia Ungureanu** și un ciclu de poezii semnate de **Marcel Turcu.** Ambele ședințe au fost conduse de prozatorul Mircea Șerbănescu, iar referatele care au deschis discuțiile asupra creației celor doi autori au fost întocmite de Eugen Dorcescu, respectiv Lucian Bureriu. Mai pe larg — despre ședința de poezie. **Lucian Bureriu** prezintă patetic creația colegului său de generație, Marcel Turcu. Am reținut : „poezie electronică", „vocația violentării", „clovnerie organică, în fond, serioasă" și „poezia lui se raportează dezinvolt și candid la marile culturi, fără teama de ridicol". **Aurel Turcuș** : „Mă surprinde la Turcu modul șăgalnic dureros în care se rostește o viziune poetică ; în care se articulează niște adevăruri". În continuare, criticul **Cornel Ungureanu** spune : „Prin 1965 a apărut la noi o generație de poeți tineri care au adus un aer proaspăt în lirică. A fost o mișcare comună. Dar apoi personalitățile poetice s-au cristalizat. La Turcu această cristalizare nu s-a produs încă. A menține o stare poetică practicată cu succes prin anii '20, care violenta o comoditate a lectorului mic-burghez, înseamnă a ne menține în anonimatul poeziei. E drept, au fost citite multe lucruri frumoase, dar fără finalitate estetică, fără să-i contureze poetului un profil distinct". Pentru **Ion Arieșanu,** M. Turcu a rămas „un solitar în poezia tînără de la noi. Incomoditatea sa structurală se transferă în spațiul poeziei, o poezie inconfortabilă pentru un lector banal. Nu cred că e un discurs incoerent, fără finalitate. Cascadele metaforice converg întotdeauna spre un sens, spre o idee". **Vasile Versavia,** mai tranșant, nu recunoaște în textele citite poezia, deși, paradoxal, ele conțin fragmente frumoase. **Lucian Alexiu** reia cîteva idei rostite anterior de C. Ungureanu, și precizează că analiza poeziei lui M. Turcu trebuie făcută foarte sever, deoarece el aparține unei generații (a anilor '70) cu o înaltă conștiință a poeziei. Prin intervenția lui **A. Lillin** și **N. Țirioi** discuția părăsește teritoriul propriu-zis al textelor poetice citite, spre a se ancora în deloc simpla problemă a limbajului poetic și a specificității sale.

OBSERVATOR

Orpheu

FESTIVALUL „ION VIDU" ÎNCEPE AZI

O manifestare de amploare se află la cea de a treia ediție, sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a Comitetului județean Timiș pentru cultură și educație socialistă : Festivalul formațiilor corale de amatori, „ION VIDU". Faptul că în acest an va participa un număr record de formații este semnificativ ; activitatea corurilor de amatori nu are la noi doar caracter de campanie, ea este continuă, specifică, antrenînd, catalizînd forțe artistice care se împrospătează mereu. Culminația Festivalului o va constitui decernarea Trofeului „Vidu", în urma perindării celor peste patruzeci de formații din județ și din toată țara în cadrul celor cinci concerte care au loc, bineînțeles, pe scena orașului Lugoj. Aspectului festiv îi este dat cu acest prilej să se întrepătrundă cu acela de lucru, schimbul de experiență fiind, în ultimă analiză, cea mai importantă latură a manifestării. Mai precis, sensibilizarea interpreților în direcția unui registru mai amplu de modalități, stiluri, sensibilizarea publicului (larg, căci nu lipsesc mijloacele moderne de înregistrare), regenerarea, reîntinerirea formațiilor depinzînd și de interesul spectatorului față de incandescența competiției, (spectator care e un virtual interpret). Așadar, îi vom auzi la Lugoj și în județ pe artiștii din Pitești, Buteni, Satu-Mare, Botoșani, Hunedoara, Cluj-Napoca, din județele Covasna, Mehedinți, Caraș-Severin, Gorj, Bihor etc. Alături, două redutabile formații : cel mai vechi cor țărănesc, acela de la Chizătău și cel mai vechi dintre toate, cel lugojean, purtînd numele lui Vidu.

LUCIAN BURERIU

Banatica

Pavel Rotariu, apărător al țărănimii

Figura lui Pavel Rotariu se înscrie printre cei mai de seamă intelectuali pe care i-a avut Timișoara în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și pînă la sfîrșitul vieții sale, în anul 1919. Nu există sector de activitate pe terenul social-politic și a ridicării culturale a poporului român, unde să nu-i întîlnești numele.

Fiu de învățător, rămas orfan de tată încă de la vîrsta de 12 ani, el a avut multe greutăți pentru a-și croi un drum în viață. Încercînd rînd pe rînd mai multe meserii la care renunță în anul 1853 se înscrie la liceul din Timișoara unde a urmat 6 clase, a VII-a o urmează la Kecskemet iar a VIII-a la Beiuș, unde își susține și examenul de bacalaureat. Prin mari sacrificii de ordin material, urmează dreptul, doi ani la Budapesta, iar ultimii ani la Viena. În anul 1873 trecîndu-și examenul de avocat își deschide un birou de avocatură.

Dar terenul de afirmare a lui Pavel Rotariu a fost ziaristica. Primele începuturi în această activitate sînt la Neue Freie Presse, unde lucrează la articole de informație asupra românilor. Adevărata ucenicie de gazetar o începe însă în anul 1866 cînd la ființă la Viena ziarul „Albina" unde, alături de George Popa și Vincențiu Babeș, conducătorul gazetei, face o bună școală gazetărească.

Întors la Timișoara, scoate în anul 1874 cea dintîi gazetă românească, revista umoristică „Priculiciu", care fusese fondată de Iulian Grozescu la Pesta în anul 1872.

Tot de numele lui Pavel Rotariu este legată și apariția primului ziar românesc la Timișoara în anul 1880, intitulat „Luminătorul".

În anii 1886 — 1887, Pavel Rotariu a fondat o revistă timișoreană „Advocatul poporal" supliment al ziarului „Luminătorul".

„Trebue să știm — spune Aurel Cosma în cunoscuta sa lucrare „Istoria presei române din Banat" — că Pavel Rotariu a făcut un adevărat apostolat gazetăresc, fiindcă tot venitul său îl-a întrebuințat pentru susținerea gazetelor ce le-a scos. El a făcut avocatură, numai pentru ca să poată cîștiga necesarul de existență a gazetelor sale" [1]).

Răsfoind colecția „Luminătorul" constatăm că acest ziar se ocupa de situația tuturor claselor și categoriilor sociale oprimate, dar în special de țărănimea din Banat.

Un amplu articol scris de Pavel Rotariu, intitulat „Timpul recoltei" ne zugrăvește situația zguduitoare în care se zbăteau lucrătorii pămîntului.

„Am dori să vină domnii pe la sate, între poporul românesc, să vadă mișcarea lui, lucru și ocupațiunea lui în timpul prezent, apoi să-l judece spunea Pavel Rotariu, — dacă e leneș, beției, necult ori nepăsător, sau ba ? să-i studieze — dinadins și fără preocupațiune starea, apoi să croiască legi, să încarce în spinarea lui contribuțiuni, cheltuieli oarbe, armate întregi de funcționari. Să-i cîntărească veniturile pămîntului, apoi să introducă reforme moderne, însărcinînd pămîntul, respectiv, capabilitatea lui de producție".

După ce descrie — nu fără amară ironie — viața celor care „trag salarii regulate, considerabile, fără nici o scădere, în cancelarie nu pot lucra de căldură" ... făcînd o comparație cu cea a plugarului „sărmanul" care are altă stare : „Fomat (înfometat n.n.) de multe luni, chinuit și maltratat pînă în suflet de zeci și mii de calamități, lipsit de unelte și vitele trăgătoare, împrumută de la vecini, ori suplinește el munca vitelor și se apucă de lucru". După ce descrie în termeni foarte competenți munca în timpul secerișului, iar țăranul își așteaptă răsplata după sudoarea muncii lui, atunci „răul cel mare deja a sosit : executiunea la casa pentru contribuțiune și altele, și numai are executorul ce să-i ia, decît semnătura, recolta anului trecut" ... (...) Sărmanul țăran — continuă mai departe — el nu se vaetă nici de căldură, nici de arșița soarelui, nici de golătate, nici de frig și dacă se vaetă cine-l crede ? Cine are mila sau considerația pentru dînsul ? El trebuie să satură pe toți".

În calitate de jurist și de bun cunoscător al legislației, el amintește că pentru alte chestiuni există legi suficiente, numai „față de plugari nu este pardon ... El nu se poate ascunde, nu poate fugi cu averea lui, toți îl văd și-l prind ; el trebuie să plătească contribuție, spese cult, muncă publică, bir ș.a. ș.a., și trebuie să le plătească chiar atunci cînd vede toată lumea că lui nu-i mai rămîne nimic. Față de el însă nimeni nu are datorința prezentă".

Semnatarul articolelor acuză și corupția aparatului de stat unde țăranul nu poate apela la vreun sprijin, cu „gura goală", dacă vrea să sfîrșească ceva cu domnii".

În încheierea amplei sale dezbateri asupra țăranului român din Banat, Pavel Rotariu îl îndeamnă pe țărani la activitate și acțiuni politice și chiar la revoltă și nesupunere : „Cînd abuzivii se încearcă a le lua dreptul cu forța sau prin seducerî și înșelăciuni, atunci să știe a-și apăra întocmai precum își apără secerișul și averea de furi (calamități n.n.)" [2]).

Și în alte ocazii conducătorul ziarului „Luminătorul" se face exponentul celor exploatați, spunînd : „... Lupta noastră a celor apăsați și exploatați și împiedecați în libera dezvoltare culturală, națională și materială a fost și trebuia să fie îndreptată contra neomeneștilor, nenormalelor și nedreptelor tendințe și lucrări de sus de la putere" ...[3]). El n-a uitat nici situația femeilor de la sate, împovărate și mai mult ca bărbații, întrucît în afară de munca pe ogor, ele îndeplinesc numeroase activități în cadrul industriei textile casnice.

FLORIAN MOLDOVAN

1) Aurel Cosma. Istoria presei române din Banat. Vol. I. Timișoara, 1932, p. 36.
2) P. R. (Pavel Rotariu), Timpul recoltei, Luminătoriul, 2, nr. 57, 13/30 iulie 1881, p. 1, 2.
3) Luminătoriul, 5, nr. 3, 11/23 ianuarie 1884, p. 1.

Panoramic

● **În vizită la revista „Orizont",** redactorul-şef al prestigioasei reviste sovietice „Novii mir" — Serghei Narovceatov, a întreţinut un rodnic schimb de idei cu redactorii revistei noastre, pe temele comune ale literaturii contemporane, ale muncii redacţionale. ● **Un nou succes al Cineclubului C.F.R.** din Timişoara şi al reputatului său conducător, cineastul Sandu Dragoş : Premiul I pentru ancheta cinematografică „Accidentul nr. 10" şi pentru filmul artistic „Sămînţa" — la primul Festival-concurs al filmului realizat de cineclubiile din ramura transport-telecomunicaţii, desfăşurat recent la Timişoara.

● **„Valoarea educativă a folclorului contemporan".** Asociaţia folcloriştilor şi etnografilor din judeţul Timiş „Nicolae Ursu", a dezbătut această temă în cadrul unei mese rotunde, la care au participat cadre didactice universitare şi cercetători din Timişoara şi Bucureşti. ● **Scriitorii timişoreni** Ion Arieşanu, Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche, Marcel Turcu, Lucian Bureriu şi Ioan Martin au participat la o întîlnire cu elevii **Liceului agro-alimentar** din Timişoara. ● **La ediţia din acest an** a etapei judeţene a Festivalului dansului tematic au participat 26 de formaţii ● Un medalion „Nicolae Pârvu" a fost susţinut de confraţi de generaţie, epigramişti ai cenaclului „Ridendo" şi de actori ai Naţionalului timişorean, la Clubul Universităţii. ● **Teatrul şcolar** şi-a redeschis stagiunea în sala Teatrului Naţional din Timişoara cu „Nota zero la purtare" de V. Stoenescu, spectacol realizat cu ajutorul actorului Anatolie Cobeţ. ● **Breviar cultural mehedinţean.** Între 2—7 decembrie — o amplă manifestare culturală : **Festivalul-concurs al cîntecului popular de viaţă nouă,** intitulat **„Cîntec nou în Mehedinţi",** la care sînt invitaţi interpreţi şi creatori populari din toate judeţele ţării. În cadrul acestei complexe acţiuni se mai desfăşoară : un festival judeţean al filmului de amatori, un salon de fotografie artistică, o expoziţie de cusături populare din Mehedinţi şi ceramică populară din Şişeşti, un simpozion cu tema „Procesul de creaţie, circulaţie şi valorificare a cîntecului popular de viaţă nouă", cu participarea prof. dr. doc. I. C. Chiţimia, prof. univ. Emilia Comişel, cercet. princ. Eugenia Cernea. Tot la Drobeta Turnu-Severin, Teatrul popular a prezentat recent o nouă premieră : „Sărutul" de Dan Tărchilă. Biblioteca judeţeană a prilejuit cititorilor o întîlnire cu Stelian Vasilescu, autorul volumului „Cred în teatru", prezentat de criticul Victor Rusu. ● **„Literatura angajată a naţionalităţilor conlocuitoare din R.S.R."** a fost subiectul simpozionului desfăşurat recent în oraşul Nădlac, (jud. Arad). La lucrările simpozionului au participat conf. dr. C. Barboricâ, conf. Ioan Dalea, G. Kormos, lect. I. Zirenner, lect. dr. Pavel Rozkos, I. Kocsis, redactor la Utunk, L. Schwartz, redactor la Neue Banater Zeitung, prof. M. Heckel, inspector general în Ministerul Educaţiei şi învăţămîntului. ● **Biblioteca judeţeană** în colaborare cu Filiala Uniunii Compozitorilor Timişoara a organizat expunerea „Incursiuni în opereta românească", susţinută de prof Victor Andrei.

ARIADNA

Radar

● **Recent, s-au desfăşurat la Bucureşti,** lucrările consfătuirii anuale a cadrelor medicale din domeniul educaţiei fizice şi sportului. Delegaţia **judeţului Timiş** a fost condusă de dr. **Titus Petroviciu,** medic şef al Policlinicii pentru sportivi, membru al comisiei de medicină sportivă a Ministerului Sănătăţii şi al Consiliului naţional pentru educaţie fizică şi sport. **Despre ideile dezbătute la consfătuire, interlocutorul nostru NE SPUNE :** ● Dezbaterile au fost dominate de puternicul impuls pe care cadrele medicale din domeniul educaţiei fizice şi sportului l-au primit o dată cu constituirea **Consiliului Sanitar Superior.** Cu acel prilej, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a rostit o cuvîntare ce orientează şi obiectivele noastre, înspre ridicarea nivelului de sănătate a tineretului patriei. ● **Ce probleme au fost discutate în principal ?** ● Consfătuirea a analizat în spirit critic aportul medical la succesele sportului nostru de masă şi de performanţă şi a stabilit modalităţi pentru cunoaşterea aprofundată şi aplicarea practică a normelor ştiinţifice de muncă de către antrenori, profesori de educaţie fizică şi sportivi. Numeroase comunicări au subliniat contribuţia substanţială în cercetare, în domeniul relativ nou al biologiei efortului de mare intensitate, adusă de şcoala medicală românească. Nu mai puţin însemnate sînt şi studiile privind procesele biologice ale refacerii şi recuperării ● **Se întrevăd şi unele măsuri în acest sens ?** Ministerul Sănătăţii, avînd colaborarea **Consiliului Naţional pentru educaţie fizică şi sport** şi a altor factori centrali, va adopta măsuri practice ce vor determina optimizări în procesul de educaţie fizică şi sport al tineretului. Se vor crea noi posturi în cabinetele medicale ale bazelor sportive. Se va îmbunătăţi asistenţa medicală ştiinţifică a loturilor de performanţă. ● **Ce contribuţii a avut delegaţia timişoreană la lucrările consfătuirii ?** ● Au fost apreciate pozitiv unele măsuri adoptate în judeţul Timiş, în sensul ideilor expuse mai sus. Criteriile noastre, privind acordarea scutirilor de educaţie fizică şi accentul pus pe o educaţie fizică diferenţiată în şcoli şi facultăţi, pe baza cărora am reuşit să facem să scadă sub doi la sută procentul celor înapţi, au fost evidenţiate pe plan naţional. De asemenea, au fost apreciate aplicaţiile practice pentru refacerea şi recuperarea sportivilor prin oxigenoterapie profilactică, medicaţie biologică de protecţie şi refacere accelerată, sau în bazine de refacere etc.

VAL. D.

Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti

În curînd

ALMANAHUL LITERAR 1976

Din sumar :

● Constelaţie lirică ● Mapamondul văzut de scriitori ● Arhiva Almanah : Texte şi fotografii inedite ● Anii independenţei în epistole ● Centenarul Brâncuşi ● Mică antologie de schiţă poliţistă ● „Ulise" de James Joyce ● Coincidenţe stranii : Lincoln-Kennedy ● Reproduceri de artă ● Poezii de Al. Piru ● „Din cartea cu prieteni" de Fănuş Neagu ● Versuri de Nichita Stănescu ● Cafenele literare de altădată ● Traduceri din Shakespeare, Esenin, Rilke, Apollinaire ● Milija Pătraşcu la 90 de ani : Artă şi biografie ● Eminescu, Texte inedite ● Liviu Ciulei se destăinuie ● Revelion la scriitori ● Umor ● Enigme : Triunghiul morţii : Cine l-a împuşcat pe Adam ? ● Un amor a lui Byron ● Curiozităţi.

Corespondenţa

Ştefan Stoleru : Sînt multe lucruri bune în poemele Dvs., poeme care arată o înzestrare reală. Sînteţi, se pare, într-un proces de decantare. În **Dacă pămîntul,** ideia poetică este cu totul bizară. Lesturi aluvionare se întîlnesc în multe din aceste poezii. Unele sînt însă mai cristalizate **(Nopţi,** de pildă), altele sugerează posibilităţi remarcabile. Între acestea din urmă se înscrie şi poema **Condiţie,** pe care o reproducem : „Noaptea / toate gîndurile de peste zi / sînt aruncate în soare / pentru a-l menţine aprins / după cum vedeţi / nu el e cel ce are / lumină proprie". Aşteptăm poezii noi.

Virginia Marius : Ne bucură interesul cu care citiţi revista noastră. Lectura poeziilor este dătătoare de speranţe. Ne-a plăcut mai ales **Cîntecul îndrăgostiţilor,** din care citîm : „tu să fii stea / să te privesc / eu să fiu mare / să te-oglindesc / tu să fii cîntec / să te ascult / eu să fiu vis / să te cuprind / tot timpu-n somn". Ne-aţi trimis prea puţine poezii, pentru a putea conveni asupra debutului. O recomandare : cenzuraţi-vă elanurile lirice ; exprimarea este pletorică, insuficient „prelucrată". Ca urmare, poemele sînt dilatate, fără concentrarea necesară, uneori mult prea explicative, ceea ce atenuează tensiunea, emoţia artistică.

El. Dumitru : Versuri calde, uşor sentimentale, cu zbor naiv, dar pur, prevestind posibile realizări.

Edres Sedreanu : Găsim multă sensibilitate în aceste „Gînduri amestecate-n toamnă". Cînd veţi reuşi să le exprimaţi cu mijloace artistice adecvate, va fi sărbătoare la masa Dvs. de scris.

Ion Doru Cireaşă : Scrieţi, se pare, foarte mult. Ziceţi : „Sînt frumoase cuvintele, de ce nu le-aş lăsa să mă fure ?" Pentru că poetul trebuie să exercite o autoritate severă asupra cuvintelor, să le determine să exprime, cît mai bine şi cît mai original, gîndurile şi sentimentele pe care vrea să le comunice. Multe din lucrările Dvs. suferă de locvacitate., Cele mai reuşite sînt şi cele mai concentrate **(Prin iarba . . ., Înapoi, în păduri).** Fiind atît de tînăr, sperăm că vă veţi lămuri singur, prin muncă şi studiu, asupra acestor lucruri şi-a altora . . .

Huţu Vasile, Maria Ilisie (?), Okber Walther, Octavian Ana, Valentin Druzenco, On Margareta — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Sport

● **După meciul naţionalei** de săptămîna trecută, cu U.R.S.S. (2—2), în care **am reîntîlnit,** ca de atîtea ori, fair-play-ul sportiv, în ciuda unui teren greoi şi al unui elan ce a caracterizat ambele echipe, a urmat o duminică fără fotbal de elită, în care echipele de categorie inferioară au avut de înfruntat vicisitudinile unui anotimp ultragrăbit.

● **C.F.R. Timişoara — F.C. Baia-Mare 1—1,** dar puţin a lipsit ca oaspeţii să marcheze de mai multe ori. Periculoşi pe contraatac, golul victoriei lor a plutit în aer timp de nouăzeci de minute. Graţie unui inexplicabil henţ al băimărenilor, timişorenii au reuşit egalarea. În lupta pentru supremaţie a seriei a III-a a diviziei B de fotbal, deci, au mai rămas în cursă trei echipe, Corvinul, Şoimii Sibiu şi F.C. Baia Mare. În zona retrogradării Unirea Tomnatic bate pasul pe loc.

● **Box.** O selecţionată U.M.T.—C.F.R. Timişoara a învins la limită puternicul club de box din Galaţi. Dintre timişoreni au convins pe deplin P. Bujancă şi Andrei Pleşa.

● **În Capitală,** în cadrul competiţiei „Crosul tipografilor" titlul de campioană pe ţară, la junioare, a revenit timişorencei Veronica Andruşeac.

CASSIUS

Mica antologie

ECOUL LUMINII

Zorii înfloresc în fereastră,
lumina-mi cîntă-n obraz,
ţărîna cutremură aerul fraged
ca o floare polenul de fluturi ce ard . . .

Culoarea rătăceşte din frunză în frunză,
spectru de ape cînd ploile dorm,
că de-atîta freamăt cald de lumină
ochiul meu se dilată-n cîntec enorm
peste toate visele lumii.

NOSTALGIE DE TOAMNĂ

Se sparge liniştea-n plinsul copacilor
despletiţi pe braţele orei de vînt
pe sub care
aud cum fug încet cocorii din mine
tot mai absenţi, tot mai difuz . . .

Auzi ? se rostogoleşte umbra luminii
peste-nceţoşate oglinzi, ca o lacrimă
şi departe, în sufletul tainei,
neliniştea-mi sapă rana de purpură
a celui din urmă enigmatic cuvînt !

ANOTIMP

Pasărea-şi cîntă bucuria de aripă
prin polen de stea.
Frunza urcă-n lumină pulsul ţărinii,
iarba ţese dogoarea de fruct
pe glasul privighetorii
şi ne traversează, iată, teritoriile visului
cu zborul alb din seminţe !

LUCIA COTAE-COSIŢEANU

AMPLU TRICOLOR

Frenetic puls
în fiecare dintre noi,
un amplu tricolor
purtăm
desfăşurat
din aer,
apă,
blîndă pîine . . .
. . . lipsindu-ne lumina-i,
ne-am stinge
pînă mîine !

ICAR

Pustii coloane. Spaţiul, senin înspre zenit.
Ideea germinează în vidul plin, dînd parcă
Năluciilor maligne conturul definit . . .
Blestem potopul este privirilor din arcă.

Aripa necuprinsă în ecuaţii — frînt
E zborul din săgeata ne-ntinsă de o coardă
Prin bolta răzvrătită a mărilor din Sud,
Sublimă torţă, Icar, continuă să ardă !

RADU BARBULESCU

Urmări

(Urmare din pag. 1)

— Cu ocazia audierii Poemului Neamului, stagiunea trecută, majoritatea melomanilor virstnici au sosit în mină cu excelenta d-voastră exegeză asupra acestei lucrări. Ce alte lucrări teoretice aţi mai conceput ?

— Proiectasem elaborarea în comun cu Drăgoi şi editarea lucrărilor de bază ale muzicii româneşti. Aşa s-a concretizat **Tratatul de teorie** din 1946, ce trebuia să fie urmat de un tratat de armonie modală, altul de polifonie specifică şi încheiat cu unul de Forme muzicale, bazat pe genurile muzicii noastre populare. Ca profesor la Conservatorul clujean, am redactat primul **Curs de dirijat coral** din România (3 vol.), de asemenea **Noţiuni fundamentale de teoria muzicii** (2 vol.), editat de Universitatea din Timişoara.

— Aţi putea să ne spuneţi, ce au însemnat pentru d-voastră toţi aceşti ani clujeni ?

— O activitate densă, bogată în satisfacţii dar şi în solicitări. De pildă, la reîntoarcerea din refugiu, în afară de activitatea la Conservator şi Operă, am înfiinţat „Cîntarea Ardealului", un cor de circa 300 persoane, fuziune a trei coruri profesioniste şi două amatoare. Scopul acestui gigant sonor ? Dorinţa de a marca reîntoarcerea noastră prin ceva cu totul deosebit, grandios. Anii clujeni au mai însemnat desfăşurarea activităţii într-un mediu, un climat spiritual elevat, dimensionat de colaborarea perfectă cu foştii mei colegi de bancă Dr. S. Toduţa, Dr. M. Eisicovits, ca şi de cei care mi-au fost colegi mai tineri — A. Szimberger, D. Pop, V. Herman, C. Ţăranu, Dr. T. Mirza. Ceea ce reprezentase pentru mine Drăgoi la Timişoara, am regăsit, în sensul calităţilor de compozitor şi interlocutor, în persoana lui Tudor Jarda ! Un infocat iubitor al muzicii autohtone, pe care o volorifică ca un demn urmaş al acestuia.

Cu Lucian Surlaşiu

— Şi, totuşi, la apogeul împlinirilor, aţi renunţat la totul, reîntorcîndu-vă la Timişoara.

— N-am putut rămîne pasiv la chemarea de a valorifica experienţa cîştigată anterior, întru promovarea recunoscutelor tradiţii muzicale de aici. Veneam ca şef de catedră al Facultăţii de muzică, pe care o vedeam sortită să devină nucleul unui aşezămînt de cultură muzicală superioară, pe care Banatul îl reclama de mult timp. Aici am reuşit să încheg un colectiv de cadre didactice preţios, dintre care mulţi foşti studenţi de ai mei, ce dobîndiseră rezultate remarcabile pe plan didactic şi artistic. Veneam însă şi ca dirijor al Operei, instituţie ce mă întîmpina cu un colectiv sudat, capabil de realizări minunate. Păcat însă că baza bună de la care a pornit (datorat Acai de Barbu !) nu a fost continuată printr-o mai judicioasă dezvoltare a diferitelor compartimente — ca orchestra, sau grija pentru creşterea tinerei generaţii de solişti, cît şi o politică mai justă de repertoriu.

— Cum aţi concentra în cîteva fraze sfaturile pe care le-aţi dat de la catedră tinerilor muzicieni pe care i-aţi format ?

— Perfecţionare continuă şi muncă neostoită. Dragoste faţă de arta pe care o profesezi, de oamenii cărora te adresezi. Tînăra generaţie să folosească din plin timpul de aur al tinereţii, pentru a realiza integral, ceea ce capacităţile personale le permit. Să o facă în interesul propăşirii artei, pe care trebuie să o slujească cu fanatism !

— Cum v-aţi caracteriza contribuţia proprie la muzica românească ?

— Favorizarea diferitelor genuri şi interpreţi ai muzicii noastre naţionale, crearea unui curent naţional, specific în compoziţia românească.

— Care vă sînt momentele dragi ale vieţii ?

— Plăcute ? Toate momentele de succese şi împlinită realizare artistică, ca şi rezultatele pozitive în activitatea pedagogică. Dintre satisfacţiile mai personale, faptul că predispoziţiile muzicale s-au transmis şi fiicei mele, Carmen Surlaşiu, harpistă a Filarmonicii „Enescu".

— Care consideraţi că este rostul muzicii în viaţa omului ?

— Prin muzică, omul îşi îmbogăţeşte sufletul şi mintea, utilizînd mijloace pe care nu le poate realiza cu nici o altă ştiinţă sau artă, la un nivel similar de profunzime şi sensibilitate. Ea îl înnobilează, făcîndu-l mai înţelept, mai drept şi mai bun.

Din lirica universală

POEȚII ÎMPUȘCĂ PROST

Nu, Martinov *. Poeții împușcă prost
ținta lor – este numai poezia
totdeauna poezia !
Sufletul celui necurat, tăiat chiar într-o
sută de bucăți,
tot nepieritor rămîne
și iată de ce ne este greu să rezistăm.
Din trupul tău asemeni că năși de viperă
s-a desprins arătarea
care și astăzi
și acum
se învîrtește în jurul poeților adevărați.

PE MUNTELE LUI DAVID **

Cum să deschizi ochii eterni
el și fără ochi vede soarta oamenilor.
Pe muntele lui David se înalță de culoare verde
tristețea fecioară a nopții care vine.
Secundele mele aleargă una după alta
fiecare secundă ți se adaugă.
Pe muntele lui David se așterne de culoare verde
tristețea fecioară a nopții care vine.
Mîinile cui, mîinile cui,
noaptea împletesc cununi ?
Pe muntele lui David, ca verdele fumului
se așterne tristețea fecioară a veșniciei.

Otar Șalamberidze

Poet georgian, născut în 1932 la Tbilisi. Lucrează în prezent la o amplă antologie de poezie contemporană românească.

El a fost de curînd oaspete al Uniunii Scriitorilor și al Asociației din Timișoara.

BUZELE

Sînt o rană pe care niciodată
nu o poți vindeca
rana pe care ți-o provoacă
o armă teribilă.
Nu degeaba totuși
între buze stă întinsă
limba ca un
pumnal.

POEZIA

Umblu ori stau pe loc, tac sau cînt
mi-e greu sau mi-e ușor
dorm sau nu dorm
ea este arborele leagănului meu
și lopata de pămînt
cea din urmă.
În ultimii ani nu o pot înlocui cu nimic
de cînd i-am văzut culorile divine.
Poezia are o lege severă –
ca să te nască, mai întîi trebuie să te ucidă.

O UMBRĂ SUBȚIRE

În miez de noapte
te-apropii de paznicul somnoros
și îi spui încet
că ai da o jumătate din viață
pentru un muc de țigară.
Dar la colț.

după un platan de o sută de ani
așteptîndu-te stă tăcută
– cu tocuri înalte –
o umbră subțire.

* Martinov, este numele ofițerului care l-a ucis în duel pe Lermontov.

** Poezia este dedicată marelui poet georgian Galaction Tabidze.

În românește de
IV MARTINOVICI

Colocvii internaționale

Cu Iuri Kojevnikov

Despre descoperirea poeziei românești

– Nu de mult Editura Minerva din București a publicat ediția bilingvă (română și rusă) a poeziilor lui Lucian Blaga. Vă rugăm să ne spuneți ce loc ocupă, în opera dv. de traducător, această apariție ?

– Această carte constituie un eveniment în activitatea mea și-mi este dragă din mai multe motive ; în primul rînd pentru că Blaga este înfățișat pentru prima oară în limba rusă, atît de bogat și de deplin ; în al doilea rînd pentru că traducerile îmi aparțin mie. Cu această carte, preocupările mele de literatură română, începute în 1950, cînd am prezentat cititorilor ruși versurile lui Eminescu, împlinesc un sfert de veac.

– Ați putea să ne spuneți, desigur pe scurt, cum ați descoperit poezia românească ?

– Poezia înseamnă totdeauna descoperirea unei lumi noi, iar lumea estetică a poeziei se cere, la rîndul ei, a fi descoperită ca și lumea reală. Deaceea chiar marii poeți nu ajung la o recunoaștere mai largă dintr-odată și cu ușurință. Pentru orice cucerire de acest fel este nevoie de o anume treaptă de maturizare socială.

Marile descoperiri ale poeților nu se fac de către anumite personalități, ci de popoare, deși întotdeauna sînt precedate, ca și în cazul descoperirilor geografice, de mici descoperiri parțiale. Astfel, pe Eminescu l-a descoperit Iosif Vulcan și, apoi, Titu Maiorescu. Pe Lucian Blaga l-a descoperit mai întîi Sextil Pușcariu și, în urma lui, Nicolae Iorga. Dar adevăratul renume poeții îl capătă atunci cînd îi descoperă poporul, primindu-i în memoria și în cultura sa.

Descoperiera poetului este, însă, un proces infinit. Descoperirea ar fi momentul cînd îi **ascultăm** pentru prima dată versurile. Cînd le **citim** pentru prima oară avem de aface cu o a doua descoperire. Dar în momentul cînd poezia deșteaptă în mod nestăvilit înalta simțire a consonanței, atunci trăim marea descoperire spirituală a poeziei. Toate acestea se întîmplă și cu traducătorul și, mai mult, lui îi este dată și descoperirea traducerii, bineînțeles dacă el nu se ocupă cumva de traduceri numai din rațiuni bănești. Și traducerea este o artă, iar creația nu poate exista fără sentimente, fără dragoste. Dar și pentru asta trebuie să ajungi la o maturizare a descoperirii. Bunăoară pe Bacovia l-am descoperit cu mai bine de un sfert de veac în urmă, cînd mi-a căzut în mînă o carte ferfenițită, fără coperți, poate un manual de literatură română, și i-am citit „locuințele lacustre". Am încercat să traduc această extraordinară poezie (**Lacustră**), dar n-am izbutit. Asta nu înseamnă deloc că n-aș fi fost îndeajuns de iscusit traducător. Pe atunci fuseseră deja editate traducerile mele din Eminescu, traduceri care și azi se tipăresc ediție după ediție. Dar eram în acea vreme captivat de versurile lui Eminescu, trăiam în lumea lui. Probabil că asta mă și împiedeca să mă transpun în lumea lui Bacovia. Mai mulți ani s-a petrecut în mine un fel de pregătire și, la un moment dat, am deschis (pentru a cîta oară !) versurile lui Bacovia și de-

odată am simțit că nu citesc pur și simplu, ci traduc. A început o muncă susținută, chinuită și fericită, ca și o primă iubire. Și iată că la sfîrșitul acestui an, la Moscova, trebuie să apară o culegere de poezie românească, cu versuri din Bacovia, Fundoianu, Minulescu și Blaga, și în care toate versurile lui Bacovia sînt traduse de mine.

– După acest excelent excurs despre arta traducătorului descoperitor de poezie, aș vrea să revenim la Blaga.

– Drumul meu spre traducerea lui Blaga n-a fost tot atît de lung, dar n-a fost nici prea simplu. Cînd am început să traduc versurile lui nu eram prea încrezător în forțele mele. M-a ajutat să-mi înving îndoiala călătoria pe care am făcut-o în România, condus de poetul Dumitru M. Ion. Mînăstirile străvechi, în mijlocul munților verzi, Curtea de Argeș, Tîrgu-Jiul, cu ansamblul sculptural al lui Brâncuși, toate mi-au creat în suflet o atmosferă deosebită. Chiar dacă acestea nu erau locurile natale ale lui Blaga, dar era străvechiul pămînt românesc, o parte din acel „spațiu mioritic" în care a trăit poetul. Mă umpleam de mierea aleasă a simțirii sale. Cînd Dumitru M. Ion și soția sa mi-au propus să fac traducerile pentru ediția bilingvă, eram deja pregătit pentru această muncă. Am lucrat, cum spun rușii, cîntînd. Și iată cartea a apărut. Le sînt profund recunoscător tinerilor mei prieteni, Chirița și Dumitru M. Ion. Atenția și însuflețirea lor au fost acea ultimă picătură în sentimentele mele, după care mi-am dat seama că sînt pregătit pentru această muncă. Vreau să exprim sincerele mele mulțumiri fiicei poetului, Dorli Blaga, care a pregătit o minunată ediție a versurilor tatălui său, ediție de care m-am folosit în finalul muncii mele. Cartea a apărut, și nu una obișnuită, ci o ediție în două limbi. Este încă o **descoperire** a poetului, la care a luat parte și directorul editurii, Aurel Martin, căruia deasemenea țin să-i exprim recunoștința mea.

– În final, ce alte descoperiri mai putem aștepta ?

– Urmează să așteptăm, desigur, și alte **descoperiri**, dar descoperirile cele mai imediate sînt și rămîn ecourile din inima cititorilor noștri, care vor avea în mînă poeziile lui Blaga.

Moscova, octombrie 1975.

Interviu de EMIL MANU

Mapamond

CIUDATA LUME A MICROTEHNICII

(V)

În momentul fixării, potcoava pur și simplu dispare din vedere. Și acum cîteva cuvinte despre cuiele utilizate. Grosimea lor nu poate depăși, practic, 6-7 microni, adică, 0,006-0,007 mm. Vîrful ascuțit al unui asemenea cui are o grosime de 0,001 mm. Cuiele sînt confecționate din oțeluri superfine. Însăși confecționarea lor este deosebit de dificilă Cum a fost potcovit puricele ? Mai întîi el a fost lipit pe o placă de sticlă cu ajutorul colofoniului și al spirtului. Pe sticlă se află deci o picătură din acest amestec și în ea se pune puricele. După ce amestecul se usucă puricele rămîne lipit pe placa de sticlă. Înainte de potcovire, pe vîrfurile picioarelor săritoare (două) se fac mici deschizături cu ajutorul unui șablon. Cu ajutorul unui ac potcoava se fixează pe „copită", iar cu un alt ac se fac găuri pentru cuie. Este o operație foarte dificilă întrucît pulsul meșterului constituie o piedică în realizarea „sincronizării" găurilor din potcoavă cu cele din „copită".

UN CONCURS NEOBIȘNUIT

La Ermitajul din Leningrad se păstrează cea mai minusculă carte din U.R.S.S., „Fabulele" lui Krîlov, editată încă înainte de Revoluție. Dimensiunea ei este de 13 x 22 mm, adică cît o marcă poștală. După mărime, acestei cărți îi urmează o altă carte ce se păstrează în muzeul din Zaporojie. Este vorba de versurile lui Adam Mickiewicz, în limba polonează, într-un format de 19 x 29 mm și 1 mm grosime. Cartea a fost editată la Varșovia în 1898.

Mult timp s-a crezut că „recordul mondial" în ceea ce privește micimea îl deține o carte publicată în Italia, de 6 x 10,5 mm, conținînd o scrisoare a lui Galileu către iubita sa. La sfîrșitul sec. XIX, au mai apărut cîteva ediții liliputane. Un colecționar din Budapesta, Julius Janka, deține nenumărate exemplare de acest gen. Cel mai mic este o Biblie în limba germană, de 5 x 5 mm, editată la Leipzig. Coperțile cărților editate la Leipzig sînt făcute din piele, argint, ori mătase. Pînă nu de mult această Biblie era considerată cea mai liliputană carte din lume.

O serie de case de editură se întreceau în a scoate ediții din ce în ce mai minuscule. În Franța a apărut o carte de 6 x 7 mm, dar japonezii scot una și mai mică : 2,4 x 4,5 mm. Tipografii germani nu se lasă mai prejos. Și scot o carte de 3,5 x 3 5 mm. Acum japonezii au ocazia să-și arate iscusința și deosebitul spirit competitiv. La ziua mondială a cărții ei expun o carte de 2,8 x 4 mm. Cartea avea 24 de pagini pe care erau tipărite o sută de haiku-uri din poezia veche japoneză. Cartea aceasta a luat un premiu special și declarată „cea mai mică din lume".

Nikolai Siadristii ia hotărîrea să încerce și el realizarea unor cărți liliputane. Pentru aceasta el n-a aplicat nici unul din mijloacele tehnice cunoscute în afară de microscop. S-a oprit la „Cobzarul" lui Taras Sevcenko. Și, după patru luni de muncă intensă, cartea fu gata. Suprafața coperților acestei cărți este de 0,6 milimetri pătrați, adică de 19 ori mai mică decît cea a cărții japoneze. În comparație cu un cap de chibrit tăiat în două, această carte este de 7 ori mai mică, iar decît o boabă de mac, de trei ori ! Cartea poate fi trecută cu ușurință prin urechile unui ac, și se poate ascunde, fără mare greutate, sub ploape. Biblia germană de care am vorbit mai sus este de 41 ori mai mare decît „Cobzarul". În paginile acestei cărți toate versurile lui Sevcenko și-au păstrat „punerea în pagină" originală, nici un rînd n-a fost deplasat. Grosimea mijlocie a literelor are 0,0035 milimetri. Rîndul poate fi acoperit cu un fir de păianjen. Cartea are 12 pagini, cu cîte opt rînduri fiecare. Pe una din pagini se află portretul lui Sevcenko iar pe o alta, un desen. Pe prima pagină se află un fragment din prefața lui Ivan Frank la „Cobzarul". Coperțile sînt de două ori mai subțiri decît foițele de țigară. Textul tipărit de pe fiecare pagină cuprinde o suprafață de 0,5 milimetri pătrați. Cartea e cusută cu un fir obișnuit de păianjen, întrucît toate celelalte materiale (ață, fire de păr etc.) sînt prea dure. Coperțile sînt confecționate din petale de floare galben aurie și ornate pe ambele părți cu plăci de aur.

Căutarea materialului adecvat pentru confecționarea unei asemenea cărți era o treabă cît se poate de grea. „Hîrtia" obișnuită, pînă și cea mai fină, nu putea fi utilizată. Atunci Siadristii se gîndi la masele plastice albe. Și a găsit ceea ce-i trebuia. Era vorba de o vopsea, un fel de nitrolac, care întins pe o sticlă dă o peliculă foarte subțire. Din acest material au fost făcute paginile cărții. Textul a fost mai întîi „săpat" cu o bucată de diamant, iar după aceea, în șanțurile rămase, s-a turnat tuș chinezesc. Pentru o mai ușoară manipulare a paginilor, acestea inițial au fost tăiate la dimensiuni mai mari, iar după gravarea literelor și după „tipărire" au fost reduse la dimensiunea dorită.

Această carte se păstrează la Ermitajul din Leningrad și este de 105 ori mai mică decît „sora" ei italiană și, de fapt, cea mai mică carte din lume.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 19 decembrie 1975 ● Nr. 51 (408) 10 pagini 1 leu

Artistul plastic TRAIAN BAIA

Reșițeanul Traian Baia, nu de mult absolventul Facultății de desen din Timișoara, face parte din Asociația plasticienilor care ființează în Cetatea de foc. Cunoscîndu-i încă din studenție creația, încerc de data aceasta un excurs prin pictura și sculptura sa, traiectoria certă a maturizării sale artistice. Contactul cu edificiile acestei epoci, cu Muzeul reșițean, cu temerarii făurari ai oțelului, i-a lărgit atît spațiul tematic cît și viziunea plastică. In pictura sa predomină fabulosul, hiperbola motivelor primind valori de simbol. Dilatări ale liniei în economia compoziției, pasta cromatică venind doar să pună un accent ori un sunet geamăn ideii plastice.

Sculptura, de o modernitate ce se supune tradiției, ocupă un loc important în creația artistului. Portretele sale nu se încheagă din cizelări decorative, ci din amplitudinea formelor, într-o tăietură sigură, ele aducînd un univers al satului natal al artistului, Bobda, (în unele recunoscînd trăsăturile de bărbăție montană ale fratelui său, Petru Baia), ori chipuri cărora fantezia sa le dă viață, într-o densă expresivitate. Chiar dacă lirismul volumelor aduce ușor cu temperatura sculpturii lui Ion Vlasiu, lui Traian Baia i se deschide cu certitudine șansa individualizării. Trăind într-un climat cultural ce favorizează dezvoltarea valorilor artistice ale Reșiței, am aminti aici alți artiști plastici de talent precum Petru Galiș, Corneliu Ionescu, Helmut Scheibling sau Petre Comisarchi, despre care revista noastră se va ocupa în numerele viitoare, Traian Baia este de pe acum pe calea conturării unei certe personalități artistice.

DAMIAN URECHE

Ilustrăm acest număr cu lucrări aparținînd artistului TRAIAN BAIA

Sentimentul creșterii

În decembrie, călătorim cu flori de alb pe pleoape și nu ne mai gîndim la păsări. Deconcertați de natură, coborîm dimensiunile lucrurilor în noi și, mai la îndemînă acolo, le despărțim pe cele bune de celelalte, apoi, ne-ncropim, din toate cîte le alegem, germenul așteptării anului ce vine. O dospire scurtă, densă, petrecută în pas cu ființa, regenerează întregul cîmp vital, departe de melancolie și tristețe, îmbrăcîndu-ne în toate culorile lumii dintr-un an. În decembrie, nu ne mai gîndim la vegetație ci la tumult, nu ne gîndim la păsări ci la zboruri, nu gîndim oameni ci istorii. Strînse înăuntrul nostru, evenimentele știutei lumi se recompun pe structuri noi, de bine și alb, firesc, spre limpezimea firii, spre împlinirea dorinței de înaintare. În prag de an, mai încărcați de idealuri ca oricînd, trăim, rupți de trufia rece a iernii, bucuria pasului voit, a continuității, a înălțării. Purtăm acum în noi, redeșteptat perpetuu, sentimentul amplu și grav al creșterii, și spunem senin : copiii cresc, tinerii cresc, bătrînii cresc. Neîndoielnic că emoția creșterii ne cuprinde pe toți, copii ai lumii, cu o aceeași vibrație și, meditativi o clipă, coborîm înăuntrul nostru pentru a le dărui celorlalți însemnele adîncului omenesc, ale trudei, zborului, sunetului și culorii pentru a-i ști mai aproape, pentru a ne ști în mijlocul tuturor. Și, poate pentru că în decembrie simțim semnul tumultului germinînd sub brazde oceanele verzi ale primăverii, și pentru că, în decembrie, gîndim omul ca pe o sumă a trudei sale, luăm cu noi numai aceste două sentimente, perpetua înnoire și istoria, și definim prin ele trăirile noastre din prag de an nou. Sentimentul creșterii, ne parcurge deopotrivă, grav și senin, în vreme ce, la masa patratului anotimpurilor, socotindu-ne faptele, adunînd împlinirile, credem în acel plus de fericire prin care se va defini ziua de mîine. Încheiem un ciclu, începem un altul, mai amplu, mai dens, mai înalt. Avem nevoie ca toate sentimentele acestea, atît de simple, să fie scrise în timplă, pentru a putea păși spre casa nouă, nemobilată încă prin amintiri, a celuilalt an. Avem nevoie de sentimentul istoriei și-al înnoirii pentru a ne voi, deasupra celor ce sîntem, pe alte trepte. Și-ntr-un răstimp, dinaintea clipei de la capătul anului vom simți dimensiunea timpului nostru în dimensiunea istoriei noastre și vom trăi sentimentul monolitic al coloanei, începută în milenii și întotdeauna nesfîrșită. Apoi, amintindu-ne că pășim spre sfertul de veac ce va închide un mileniu, ne vom potrivi ceasurile după dimensiunea aspirațiilor noastre spre mîine și, cu celelalte milenii de istorie în sevă, vom tăia cu ființa brazda de alb a înaintării spre binele nostru și al urmașilor noștri, cu sentimentul creșterii desprins de marginile lucrurilor, spre adîncul lor. Și, în fiecare decembrie, încărcați de greutatea faptelor noastre dintr-un an, mereu mai demni, mai fermi, mai trudnici, ne vom întoarce în noi, cîteva clipe, pentru a descoperi lumea întîmplărilor ca sentimente și vom alege, din nou, petalele de alb prin care să ne definim numai ca oameni.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu dr. Eugeniu Niculescu Mizil

– Sînteți membru al catedrei de „Organizare și conducere a unităților socialiste" din cadrul Academiei „Ștefan Gheorghiu" și director al Centrului de calcul al industriei chimice. Reprezentați, într-o singură persoană, atît cibernetician-teoretician cît și pe cel care aplică cibernetica în economie. Care este părerea dumneavoastră despre această știință modernă ?

– Nici una dintre legile ciberneticii nu este nouă ; elaborînd această știință omul nu a descoperit legi noi. El nu a făcut altceva decît să ordoneze niște fapte și constatări privind aceste legi și fenomene care se manifestă de cînd există lumea, independent de voința sa. Modelul, de exemplu, nu s-a născut o dată cu cibernetica. Astronomia modelează fenomenele cerești din timpuri imemoriale, iar informația vehicula și înainte de apariția științei cibernetice, al cărei nume provine tot din vechime de la cuvîntul grecesc „kybernetikos" (de cîrmuire, cîrmuitor, cîrmaci). De altfel, sensul modern al definiției acestei științe este acela de știință a comenzii și comunicării la ființe și mașini. Analogia structural-formală sistemică dintre ființe și mașini nu este nici ea o creație a ciberneticii. Omul, voit sau în subconștient, a creat – pe parcursul istoriei sale multimilenare – mașinile, și nu numai mașinile, după „chipul și asemănarea sa", aceasta bineînțeles nu în accepțiune biblică, ci în accepțiune sistemică-cibernetică. Meritul principal al lui Norbert Wiener este, după părerea mea, acela că a putut să definească cibernetica ca pe un complex metodologic de teorii științifice închegat, format din categorii și reguli proprii, după care orice sistem, pentru a fi cibernetic, trebuie să îndeplinească, în esență, cîteva condiții de bază : să aibă intrări și ieșiri de informații, să prelucrezе informații, să aibă comportament, finalitate și un anumit grad de stabilitate, să manifeste tendința spre dezordine legată de procesele de perturbare și de cele de reglare și autoreglare. Meritul ciberneticii este acela că a descoperit și subliniat analogia existentă între principiile de structurare și funcționare la sisteme de esență diferită : ființe, mașini, societăți, economii, științe etc. Din acest motiv cibernetica joacă astăzi un rol uriaș în dezvoltarea cunoașterii, a celorlalte științe și are un pronunțat caracter metodologic de ordonare a practicilor științifice, tehnice și a celor economico-productive și sociale.

– Unele capitole din cărțile publicate de dumneavoastră arată preocupări legate de cercetarea istoriei apariției ciberneticii ca știință. Ce ne puteți spune despre precursorii români ai acestei științe ?

– Există multe izvoare vechi sau noi ale ciberneticii, cu tot atîția precursori. Români care pot fi considerați, pe bună dreptate, precursori ai acestei științe sînt **Paul Postelnicu** și **Ștefan Odobleja.** Profesorul universitar Paul Postelnicu a ajuns, pe baza unor cercetări proprii, la concluzia existenței unor analogii între sistemele electronice și cele biologice, conturînd și importanța circuitelor cu reacție pozitivă, cu cîțiva ani înainte ca **Norbert Wiener** să-și fi publicat lucrarea care a consacrat cibernetica ca știință. În 1938, medicul Ștefan Odobleja a publicat la Paris **„Psihologia Consonantistă",** lucrare cu un puternic caracter cibernetic, în care utiliza abundent ideile de circularitate, entropie, reversibilitate și analogia între procesele psihice și cele fizice, care apar și în lucrările lui Norbert Wiener, dar cu 10 ani mai tîrziu.

– La recentul Congres internațional de cibernetică și sisteme, care a avut loc la București, ați prezentat o comunicare în care abordați problema cantității necesare de informație pentru funcționarea stabilă a unui sistem social. Putem privi birocrația ca un aspect al dereglării unui sistem informațional ?

– Teoriile cibernetice ale informației și modelării joacă astăzi un rol extrem de important în dezvoltarea social-economică, datorită caracterului metodologic al ciberneticii. Deși Norbert Wiener se îndoia, fără temei, de faptul că cibernetica ar putea avea o importanță deosebită în dezvoltarea sociologiei și economiei, putem considera că pentru a se putea asigura stabilitatea unui sistem social este necesară o anumită cantitate de informație. Cantitatea de informație socială trebuie privită ca fiind extrem de diversă din punctul de vedere al conținutului și caracteristicilor, avînd specifice diferite : ideologic, politic, științific, cultural, economic, tehnic etc. O cantitate de informație insuficientă în raport cu necesitățile pe total și pe categorii specifice conduce la perturbarea sistemului respectiv, la fel ca și informația excesivă. Academicianul **Octav Onicescu** acceptă și demonstrează existența categoriei de „energie informațională" ; formele de organizare birocratice duc la risipirea acestei energii informaționale și la dereglarea funcționării corecte a diferitelor subsisteme. De aceea, toate măsurile inițiate de partidul nostru, în special începînd de la Congresul al IX-lea, pe linia apropierii conducerii de producție și de locul de manifestare al fenomenelor economico-sociale, pe linia creării unor organisme economice suple și operative, a împletirii mai strînse a conducerii politice cu cea de stat și cu cea economică vizează, din punct de vedere cibernetic, eliminarea perturbațiilor din sistem, provocate de birocrație și generatoare de risipă de energie informațională.

– Care este rolul modelării sistemelor sociale ?

– Aplicarea ciberneticii la modelarea fenomenelor și a dezvoltării social-economice are drept scop generarea unor informații pe baza analizării modelelor statistice ale unor societăți trecute sau perimate cît și, mai ales, pe baza modelelor previzionale. În societatea socialistă, pla-

Convorbire realizată de HORIA GLIGOR

(Continuare în pag. 7)

UN SACRU UMANISM

Cobor pe-al lumii-adînc schelet de fier
C-o torță aureolată de rațiune ;
Cobor în mine, cînd iubesc și sper,
Pe-a sufletului triplă dimensiune.

Cunoașterii de sine dăruit,
Devin catarg vieții, sens, visare
Și om, zilei ce vine, împlinit
În adevărul comunist, în soare.

Doar astfel, clarvăzînd, rodim spre țară,
De-un sacru umanism arzînd mereu
În vremurile care se-ntrupară
Sub al multivalenței curcubeu.

LUCIAN BURERIU

Cronica literară

1. Am scris și altădată : fermecătoare reportajele-anchetă ale Sânzianei Pop. Dacă, pentru Ecaterina Oproiu, interviul slujește **teza,** dacă întrebările sînt reci, nu odată polemice, nu odată necruțătoare, pentru Sânziana Pop ele deslușesc doar cărări ale iubirii. Fără excepție, intervievații Sânzianei Pop sînt iluștri, chiar dacă (în primele texte ale volumului) unii sînt puși să reprezinte inocența, calitatea excepțională a vîrstelor preadolescenței. Există deci un farmec aparte al reportajelor Sânzianei Pop : autoarea știe să admire și admirațiile ei sînt contaminante. Textul e îmbibat cu formule de politețe, cu poetice elogii, cu multe-multe majuscule. Se începe fraza și așa : **„Cînd Foarte Marele Bărbat intră..."** Nu era deloc exclus ca și acel „intră" să devină „Intră", pașii intervievatului ilustru înălțînd între vorbele sacre și verbele...

Propuneri despre paradis e o carte despre fericire, aparținînd unui reporter fericit. Poetesele, cele ce într-o vreme îl cîntau pe eminescianul Ieronim, nu erau departe de fericitele exclamații ale Sânzianei Pop. Transferate în reportaj, contextele dauritelor poetese nasc pagini antologice. Antologice sînt conversațiile (și comentariile autoarei) cu V. G. Paleolog, Al. Rosetti, Brunea-Fox, Dimitrie Cuclin, Dinu Rosetti, Mihai Bera, Milița Pătrașcu, toate grupate în secțiunea ce dă titlul volumului. **Paradisul** Sânzianei Pop ar fi populat cu înțelepți bătrîni, care la rîndul lor știu să admire, să elogieze, să facă din mărturie un poem. Vorbește Milița Pătrașcu :

„El și-a întins umbra peste copilăria mea. I-a acoperit cerul cel frumos. Dar n-am regretat. Ființa lui era o fîntînă fără sfîrșit. Era un om bătrîn de la țară și descoperise forța spiritului. Știa să vindece prin încredere. Tămăduia bolnavii în felul acesta : îi învăța să dorească un singur lucru, să se gîndească numai la asta. Să creadă că se vor vindeca. Bunicul meu dinspre mamă, acel om simplu și atît de bătrîn din lumea de dincolo. Știi ce-a descoperit ? Chiar contemplarea. Capacitatea omului de a se concentra". Sau (vorbește V. G. Paleolog) :

„– A sosit pe neașteptate. Era spre toamnă, într-o duminică, și eu mă aflam la cîmp. Paznicii de la vite duminica erau liberi și-mi făcea nespusă plăcere să port cirezile, afară, la pășunat. Spre seară, tocmai cînd apucasem drumul spre casă, văd alergînd către mine o copilă de-a noastră care abia de mai respira. „Veniți repede" strigă la mine. „Vă caută Dumnezeu" – „Cum Dumnezeu ?" Dar cînd am ajuns aproape de casă, pe-un dîmb care era acolo, – în apropiere, am văzut un bărbat cu barbă lungă și albă și care avea în mînă – un toiag. În spatele lui, pe cer, asfințea soarele ; zburătăciți de copii, zburau sute de porumbei. M-am apropiat de bătrînul acela cu o emoție nesfîrșită și Dumnezeu avea ochii albaștri și m-a strîns în brațele lui. Era Brâncuși".

SÂNZIANA POP
PROPUNERI PENTRU PARADIS
(Editura Junimea, 1975)

Desigur, în bună măsură „înțelepții" sînt „redescoperiți" de Sânziana Pop. E drept că despre Milița Pătrașcu s-a scris o carte-interviu, că V. G. Paleolog a mai fost cercetat de gazetari, că Al. Rosetti e un nume foarte familiar cititorului de revistă. Dar „redescoperirile" Sânzianei Pop nu pot fi puse la îndoială. Pătrunzînd între aleși, scriitoarea pătrunde ori încearcă să pătrundă nu în intimitatea procesului de creație, ci în intimitatea fabuloaselor (și cît de obișnuite) existențe ale marilor creatori. În locuința autorilor autoarea pătrunde ca în palatul din poveste, ea însăși inocentă ca Albă ca Zăpada. Îndoielile asupra opiniei Marilor Bărbați (fiindcă Marii Bărbați se întîmplă să aibă și opinii foarte ciudate : pentru Dimitrie Cuclin poezia română mare se încheie odată cu Vlahuță și Goga) sînt exprimate cu multă, foarte multă prudență. Altfel, în călătoria prin țara fermecată, Sânziana Pop nu are opinii, nu contrazice, nu impune (cel puțin nu sare în ochi asta) direcția discuției. În capitolul „Propuneri pentru paradis", Sânziana Pop e Alice în țara minunilor. A „minunilor" culturii.

2. Desigur, dincolo de „stilul" autoarei, cartea e, prin ea însăși, deci prin mărturiile intervievaților, revelatoare, instructivă, bun instrument de lucru pentru cel ce se inițiază în literatură (artă), ca și cercetătorilor de literatură. Confesiunile lui Marin Preda, Zaharia Stancu, Eugen Barbu, George Macovescu, Radu Tudoran, Cella Serghi („Biografia debuturilor") sînt semnificative. Cum arătau, deci, marii noștri scriitori atunci cînd nu erau mari și celebri (mari sau celebri) ?

Marin Preda : „N-am presimțit literatura în copilărie. În privința aceasta n-am fost precoce. Singurul lucru pe care-l țin bine minte este că la 13 ani am luat cunoștință de mine. Mi-am dat seama că există în mine o anume ființă de care eram conștient. Citisem pe Isaz cu caii. Biblia și Descartes".

Zaharia Stancu : „Ar fi trebuit de fapt să fiu prin clasa a III-a cînd eram în clasa I, dar la mine toate au venit tîrziu, Liceul și universitatea le-am început, de asemeni, destul de tîrziu. Aveam 30 de ani cînd mi-am luat licența în litere și filozofie la Universitatea din București".

George Macovescu : „Poate că tot din pricina foamei (a devenit scriitor, n.n.) Pentru că în anul 1925, încercînd tata să mă dea la o școală cu întreținere gratuită, cum ar fi un liceu militar, am fost respins la vizita medicală : eram prea slab. Și-atunci am aflat că la liceul „Sfîntul Sava" din București există burse. Și m-am dus la liceu și-am intrat".

3. În prima secțiune a cărții, citim cel mai frumos text închinat lui Filimon Sîrbu : documente, scrisori, conversații purtate cu aceeași căldură. Cu aceleași emoții, care dau atît farmec, scriam, acestei cărți.

CORNEL UNGUREANU

Prezențe literare

Din grupul poeților „stelișți", Aurel Gurghianu este unul dintre cei mai importanți. De la debutul editorial – **DRUMURI** (1954) – într-o activitate poetică de peste două decenii, Aurel Gurghianu a publicat moderat, semnînd volumele **ZILELE CARE CÎNTĂ** (1957), **LINIȘTEA CREAȚIEI** (1962), **BIOGRAFII SENTIMENTELE** (1964), **STRADA VÎNTULUI** (1969), **POARTĂ CU SAGEȚI** (1972), **TEMPERATURA CUVINTELOR** (1972). Este o evidență, în creația din primele volume ale poeților de **la Steaua,** cultivarea pastelului, retragerea în peisaj ca o reacție la poezia lipsită de semnificație și profunzime. Și nu de puține ori liniile delicat-picturale sînt dublate de meditație. O astfel de atitudine lirică se întîlnește în **Zilele care cîntă** și **Liniștea creației.** Spirit reflexiv, temperament echilibrat, Aurel Gurghianu își creează un dublu prin poezie, de unde, adesea se pot extrage caracterizări. Impresii și sentimente puternice sînt filtrate printr-o sensibilitate aparte și redate într-o gestică lirică proprie. Într-un peisaj apropiat se înregistrează mutațiile, iar transformările spectaculoase ori line ale naturii sînt reținute sensibil. De la **cîntecele satului** se poate trece la **cîntecele munților** ori ale orașelor marcînd apropierea de diverse peisaje. O mai accentuată intrare în zone de subtext, simbolice, revenind des în viitoare volume, se prefigurează : **„Cutremură-te, frunza mea ușoară, / Și ca un nerv slăbit te odihnește ; / Exploziile sevelor din vară / Te-au obosit. / Încet paloarea crește / Ca o imensă pată ruginie / Agonizează buna mea grădină / /.** Aurel Gurghianu își află **liniștea creației** și în contemplarea peisajului citadin. Impresionează aceeași naturalețe a receptării, evocarea cotidianului simplu și adeziunea la frumusețea frustă, beatitudinea intrării în mulțime și farmecul animizării : **„Pe-aici aș trece-n fiecare zi / Să mă confund cu vuietul străzii / Și să respir grandoarea acestor domuri / Pe care arta și-a lăsat pecetea. / Ca-ntr-o beție umblu prin mulțimi / Și simt că piatra-i vie și vorbește / Cînd o ating. Și pașii mei dintîi / Au regăsit cadențele apuse / care-au vibrat odată cu poeții / În nopțile orașului tîrzii... /.** În poetica lui Aurel Gurghianu, **Liniștea creației** și **Strada vîntului** sînt un moment ce marchează posibilitatea previziunii atitudinii lirice din **Poartă cu săgeți** și **Temperatura cuvintelor.** Se observă o mai mare tensiune, sondarea zonelor nelineare, ale subteranului plin de simboluri, diversificarea emoțiilor, farmecul evenimentelor inedite, voluptatea solitudinii. Poetul peregrinează într-un spațiu amorf – **strada** –, dar cu personalitate stranie. De aici se extrage o simbolică aparte, generată de diversitatea spirituală ori mozaicul plastic. **Biografiile sentimentale** conturează mai exact o interiorizare a poeziei, o abstragere a creației lirice spre individ, pentru a o personaliza. Este un mod de a atinge mai direct, totuși, dar discret, esența poeziei. Cînd nu se alunecă prea mult în simple comunicări sentimentale, „biografiile" rămîn în zona adevăratei poezii, poetul trăindu-și și liric vîrstele.

Aurel Gurghianu

Poezia din **Poartă cu săgeți** și **Temperatura cuvintelor** este mai dramatică, mistuită de combustii interne ce ies la suprafață în picturi cu pastă neagră, mai sumbre. Universul poeziei lui Aurel Gurghianu se lărgește prin noi dimensiuni aprofundînd lirismul. **Cai cu panașele negre** (adesea citată) este o poezie scoasă din tangența infernului, imaginea din vis venind din zone mai profunde cu liante misterioase. Lucruri ce înainte erau obiectul descripției, devin acum prilej de confesiune, asociată neliniștii și interogațiilor. Același peisaj este mai bogat prin forța evocării, prin sugestii și valorile simbolului. Amintirea unei călătorii, de ritual al anotimpului, ia proporțiile fantastice ale unui exod perpetuat sub un straniu imperiu (**Exod oniric**). Obscurele drumuri ale originii pot primi forța cultului pentru cel venit „cărăuș" sau poate „păstor de la Munții Gurghiului". Uneori apar imagini hilare, stranii – **„De oboseală, / brațul legat îi atîrna greu / ca o reptilă umflată / pe care șade veacul și plînge / / Medievală II / /,** sau mai luminoase, cenzurate însă, de crisparea dramaticului **(A fi rîndunică).** Poza melancolică și sentimentală este dublată de ironie, realul poate fi mai sugestiv descoperit sub mască : **„Din lutul ripelor galbene mi-am făcut eu insumi un chip. / Și astfel totul a devenit mască / Voi avea de schimbat cîteva cuvinte / dure cu mine, / omul ce-mi scapă mereu printre degete / ca nisipul sfărîmicios / căruia-i lipsește componentul de bază / / Masca / /.** Poezia evocării și descripției se încarcă de sensuri ce-i întregesc profilul spre profunzime și subtilitate. Evocarea își află resursele în mai adînci legături, ancestrale, cu un peisaj matrice, spațiu existențial, modelator. Tonul incantatoriu al evocării vine și dintr-o apropiere de folclor. Frumusețea poeziei este resimțită și în dezechilibru, în tentația fabulosului și a confesiunii dramatice. Aurel Gurghianu are inteligența necesară saltului, de la descrierea biografiei sentimentale la reliefarea resorturilor intime, tainice, și de mai mult farmec ale biografiei lirice.

ALEXANDRU RUJA

Lecturi

Ilie Popescu Teiușan :
PEDAGOGI ȘI OAMENI DE ȘCOALĂ DIN ROMÂNIA
(Mic dicționar)

Ca o lucrare mult așteptată, ea ținînd, deocamdată, locul unei necesare enciclopedii pedagogice, osteneala lui Ilie Popescu Teiușan ne obligă la semnalarea ei, mai ales că e și prima de acest gen la noi. Cartea se deschide cu o prefață explicativă, dar care vrea să fie și justificată (atunci cînd se referă la persoanele în viață). Autorul și-a propus să prezinte atît pedagogi cu activitate la catedră, cît și oameni de școală care, în afara obligațiilor la clasă, au participat la dezbaterea problemelor pedagogice în spirit practic și creator. Pe lîngă aceștia atenția i-a fost îndreptată și spre unele cadre didactice de la școlile medii, ba chiar și dintre învățători la care a surprins originalitate în idei vizînd ridicarea calitativă a învățămîntului.

La aprecierea acestor „pedagogi și oameni de școală" a avut în vedere activitatea desfășurată și funcțiile îndeplinite, instituțiile în care a lucrat, acțiunile întreprinse și ideile prin care au contribuit la progresul pedagogiei și al școlii românești, indicînd, în același timp, operele reprezentative de pedagogie, lucrările didactice, manualele școlare elaborate, precum și revistele pe care le-au înființat sau la care au colaborat. Deși dedicat pedagogilor și oamenilor de școală din trecut, autorul face o concesie contemporaneității incluzînd în dicționar și unii pedagogi în viață, cu o susținută activitate editorială sau publicistică. Dicționarul se încheie cu trei **anexe,** cuprinzînd : principalele reviste pedagogice, o cronologie a evenimentelor importante din istoria învățămîntului nostru și un indice de nume.

Privit analitic, dicționarul se oferă ca un uriaș buchet de nume, mare parte cunoscute și integrate în istoria culturii românești. Puține dintre figurile prezentate de I. Popescu Teiușan rămîn sau sînt necunoscute celui care a urmărit cu interes dezvoltarea culturii noastre. Să luăm, de exemplu chiar Banatul. Toți cei cuprinși în dicționar sînt nu numai „pedagogi și oameni de școală", ci în același timp și remarcabile figuri culturale : cei doi Babeș (tatăl și fiul), Bojincă (Damaschin), Diaconovici-Loga (Constantin), Gavra (Alexandru), Iorgovici (Paul), Marienescu (Atanasie), Murgu (Eftimie), Obradovici (Grigore), Nicoară (Moise), Petrovici (Naum), Pipoș (Petre), Roșu-Martinovici (Mihail), Simu (Ion), Tincu-Velea (Nicolae), Tichindeal (Dimitrie), Vasici (Pavel), Velovan (Ștefan), Vidu (Ion), și Vuia (Iuliu). După părerea noastră, nu era un exces de generozitate din partea autorului acceptînd și alte nume de dascăli bănățeni cu remarcabilă activitate pe tărîmul școlii și al gîndirii pedagogiei : profesorul de la preparandia arădană, Ion Mihuț, devenit, din 1816-1835, director școlar al districtului Caraș, citat ca „zelos bărbat de cultură" și Petru Maior în „Istoria pentru începutul românilor în Dachia" (Buda, 1812), Moise Bota (Lipova), autorul primului abecedar cu litere latine (1831), îndrăzneală care l-a costat suspendarea din învățămînt pe timp de un an, și al multor altor scrieri cu caracter istoric-educativ, Ion Hațeg (Făget), Iosif Velceanu, Iuliu Birou, Petre Bizerea, Gheorghe Ioandrea și foarte cunoscutul povestitor și folclorist Gheorghe Cătană (Valeadieni) cu o egală activitate pedagogică.

Salutăm apariția acestui dicționar, recunoscînd, fără rezerve, că prin editarea lui I. Popescu Teiușan oferă tuturor iubitorilor de cultură o carte obiectiv scrisă și bogat informată, ea putînd constitui și un prețios instrument de lucru pentru cercetători.

NICOLAE ALBU

Ion Rahoveanu :
PORȚI DE LEGENDĂ
(Ed. Eminescu)

Ion Rahoveanu face parte dintr-o generație de poeți care persevereză pe linia unei lirici cu rădăcini în tradiție și cu un vag impuls de improspătare a versului. Noua sa plachetă marchează prezența poetului în actualitate cu un cîntec patriotic – expresie a adeziunii la valorile morale și istorice ale poporului, ale patriei. Poezie în general conceptuală, desprinsă de o trăire intensă, uneori prea săracă în emoție, subjugată prea mult schemei, înrămată cu idei preconcepute și, ca atare, blocată în fața revelării. Iată doar o strofă frumoasă în primele versuri : „Cînd carii-larii, carii-tributarii / zădărniciei îi scobesc orarii, / descoperit în rodnicia ploii / eu arhitect devin slăvind eroii". Potențarea poetică se săvîrșește totuși în versul unde constrîngerea tiparului slăbește **(Din fortul timpului)** sau unde desfășurarea lirică este mai amplă. **(Oră cu soare, Retrospectivă transilvană, Rezonanță citadină, Metamorfoză, Ard frunzele).** Reproducem, în întregime, cea mai împlinită poezie a volumului, ea aduce o scînteie între celelalte : „Scriu jertfă sacră razele și crinii, / adusă de eroi și de martiri, / ai gloriei e sîngele luminii / îmi spun cu răsăritul în priviri. / Chiar fructele se coc pe lună nouă / cînd astrul are vag contur de craniu / și le culegem în căderi de rouă / cînd însuși soarele ne pare străniu. / Decembrie, eșarfă bucuriei, / noi soarelui îi sîntem vechi rudenii, / eu pentru – încoronarea omeniei / ridic pocal de stele și milenii". Fluxul emoției reușește să cuprindă tema, schema versului și a exprimării poetice, semn sub care volumul se află parțial. Altfel, „Porți de legendă" este un accent poetic cu sens contemporan – intenția majoră a poetului. Dar cred că avem dreptul să cerem unui volum de poezie elementul creator, noutatea sau dacă nu o altă rotunjime în creația poetului. În cazul de față este vorba de al șaptelea titlu încrustat pe carte.

ION JURCA ROVINĂ

Ion Apetroaie
V. VOICULESCU
Ed. Minerva, 1975

În cele treisprezece capitole ale sale **(Primele opțiuni, În orizontul culturii, În căutarea poeziei, Spre țărmii Helladei, „Banchetul" lui Voiculescu, Teatrul mitopoetic, Între real și fantastic, Romanul unui destin tragic** etc.), cărora li se adaugă o **Perspectivă** (și apoi **Note, Rezumé** și **Indice de nume** – adică tot aparatul ce face gloria colecției „Universitas"), lucrarea lui Ion Apetroaie ar fi izbutit, poate, să realizeze pe deplin ceea ce și-a propus – proiectarea unei viziuni oarecum inedite despre poezia lui V. Voiculescu îndeosebi – dacă n-ar fi fost stînjenită în intenția sa de lipsa de sprinteneală a stilului. Într-adevăr, formulări precum : „Teatrul lui V. Voiculescu, prin excelență poetic, nu poate marca ruperea de sfera placentară a liricului" (p. 156) nu ni se par în măsură să impresioneze. Și aceasta nu este decît una printre numeroase altele de același fel.

Dar – și acest lucru îl vom sublinia cu multă fermitate – textul are, totuși, merite incontestabile. Mai ales în secțiunea sa informativă interpretările, exegeza pot trezi unele nedumeriri. E drept, însă, că, o operă literară de recunoscută întindere, diversitate și profunzime, că opera de artă, în general, permite cele mai variate opinii – cu condiția ca acestea să nu ignore, evident, specificul personalității sale.

Reținem sîrguința cu care autorul urmărește cursul poeziei lui V. Voiculescu, de la debutul său – creator-mimetic – pînă la admirabilele sonete ale senectuții. O mențiune merită, iarăși, modul în care Ion Apetroaie interpretează primele volume ale poetului, reluînd afirmații din G. Călinescu sau N. Manolescu. Prozei, teatrului îi se dedică pagini dense, analize lucide, nepierzîndu-se din vedere, nici o clipă, firele ce leagă între ele diferitele compartimente ale operei, opera în ansamblul ei de viața literară și culturală a epocii, de temperamentul și formația scriitorului. Procedura e corectă și minuțioasă. Informația se dovedește bogată. Investigația judicios dirijată. Cercetarea monografiei ni se pare, deci, profitabilă.

EUGEN DORCESCU

Căutarea unui „clasicism" românesc de tipul clasicismelor din istoria marilor culturi a fost și este încă o problemă controversată. Dar toți cercetătorii sînt în unanimitate de acord că cea mai posibilă idee de **clasicism** românesc, de fundament istoric al literaturii române, o oferă literatura populară, creație a păstorilor și țăranilor români. Universul folcloric a alimentat în toate epocile creația literaturilor cu nume stabilit în istoria literaturii, i-a infuzat teme și idei, i-a fixat „orizontul" sentimental și le-a fixat mai ales legătura permanentă cu pămîntul natal. Spre deosebire de situația din alte „părți", la noi n-a existat un folclor citadin decît tîrziu, pentru că n-au existat orașe, ci tîrguri în care se consuma pe plan artistic aceeași creație a țăranilor și ciobanilor. Chiar Bucureștii nu era, pînă acum un veac, decît „un oraș mic, așezat într-un sat mare"; ne-o spun cronicarii munteni și ne-o spune și culegerea de folclor a lui G. Dem. Teodorescu.

sămătorist, n-a adus cele mai scontate servicii artei și literaturii, ci numai culturalizării; sămănătorismul a fost necesar, poate, pentru **apariția** simbolismului și pentru marcarea modernismului nostru. Marii creatorii semănătoriști au dat mari opere numai prin **evadarea** din curent, Sadoveanu în primul rînd. Un mare poet simbolist cum e Ștefan Petică devine artificial în curioasa sa ipostaziere semănătoristă (piesa **Frații Mănăilă**) iar Ion Minulescu ne convinge în faza sa de autohtonizare, nu prin argumente, ci prin înlocuirea evadării exotice prin evadarea în lumea sublimată a satului. Pentru simboliști satul ține locul unui exotism necesar.

În ceea ce-l privește pe Nicolae Iorga, în judecarea în posteritate a scriitorului, trebuie depășită reducția istorico-literară obișnuită prin raportarea necondiționată la **Sămănătorul** și zelul etnografic, de care vorbea Blaga, al epocii. **„Barbaria"** poetică a operei lui Sadoveanu, vechimea ei dusă într-o epocă țărănească de **dincolo de neguri,** nu poate fi comentată decît dincolo de curent. Marele creator al romanului țărănesc rămîne Rebreanu. În umbra lui, Agârbiceanu și Pavel Dan și chiar Ion Slavici duc o existență istorico-literară modestă. Rebreanu refăce un univers țărănesc prin modalități originale și cu talent genial, fără să știe prea mult să **stilizeze** și poate din aceste cauze autorul lui **Ion** și al **Răscoalei** vehiculează existențe țărănești cu forța tragedienilor antici. Pe lîngă aceste creații **țăranii** altor autori mari, ai altor neamuri, încununați cu Premiul Nobel, ne apar, mai mult decît palizi. Cînd primea, în 1921, Premiul Academiei, Vasile Pârvan recunoștea în Rebreanu pe un mare scriitor al lumii, și nu greșea. Impulsivi, greu de înțeles, bizari sau prea duri, țăranii lui Rebreanu sînt **autentici,** nu sînt croiți după anumite convenții. Universul țărănesc al cărților lui Rebreanu e cea mai originală ipostaziere artistică a temei.

Marginalii

Introducere în „georgica" românească de azi

Diecii mînăstirilor, cronicarii călugări și mitropoliții, învățați în școli și cunoscători ai cronografelor bizantine sau ai textelor slavone, nu erau decît niște **țărani** care veneau în literatură **cu** și **din** acest univers țărănesc folcloric. **Psalmii** lui Dosoftei sînt plini de elemente păgîne, de translații infidele și de imixtiuni folclorice; așa se explică și circulația folclorică a textelor semnate într-o epocă postrenascentistă, de mitropolitul moldovean. **Predoslovia** de la 1648 a lui Simeon Ștefan suna în cea mai frumoasă limbă țărănească, dar, mai mult, primele noastre texte au un caracter „dialectal", deci regional, emanînd ca mentalitate lingvistică și ca materialitate lexicală din **diverse medii** (diverse realități) țărănești. Tălmăcitorii **Alexandriei**, începînd cu transilvănenii (pe la 1620), sînt țărani deprinși cu meșteșugul slovelor, ca și tălmăcitorii altor cărți populare. Cronicarii sînt, în cea mai mare parte, boieri, ca apartenență gentilică, dar trăiesc, cu toate **rafinările** lor prin colegii și școli, în ciuda contactului cu învățații timpului, într-un univers folcloric, țărănesc, vorbind aceeași limbă în care scriau și care nu diferă fundamental de limba producțiilor folclorice.

După latiniști și după Văcărești, prin instrucție și prin fundarea unei literaturi românești, universul țărănesc nu se mai confundă cu arta și literatura română, ci devine tematică sau idee literară, influență, izvor. Scriitorii își permit de acum să **literarizeze,** să discute înnoirea limbii, iar lexicul popular sau al textelor vechi devine un mijloc de îmbogățire a limbii literare. Nu e nimic desuet în acceptarea influenței populare și în considerarea folclorului ca fundament al culturii moderne. Cei care fug de folclor și-l denigrează nu-l cunosc. Un italian, Giuseppe Cochiarra, a scris o carte extraordinară, în care ajungea la concluzia că în cea mai modernă literatură europeană există fluxuri și refluxuri folclorice.

Pentru pașoptiști apelul la folclor e un deziderat dus pînă la idilizare. Propulsia tematică a țăranului în teatrul lui Alecsandri e în unele privințe suspectă **azi,** dar era necesară **atunci.** Romanticii văd în „lumea satului" o zonă de farmec, o magie poetică, dar și un **argument** al revoltei spirituale în cadrul curentului. Eminescu, un mare romantic, nu-l descoperă pe țăran, ci numai **natura țărănească, vechimea ei existențială,** lucru pe care îl va face și Goga mai tîrziu. Pentru Octavian Goga, satul nu devine un subiect de monografie, un subiect convențional, ci o imagine a unui **paradis pierdut,** prin care vrea să sublinieze vechimea mitică a satului, ipostază devenită argument existențial. La Blaga vechimea va deveni mit materializat și teoretizat. Goga scrie, din aceste motive, **psalmi** sau cîntece **biblice,** și nu **idile** ca G. Coșbuc. Poetul din Hordou orchestra cu mai multă luciditate (și implicit cu mai multă convenție), neîngăduindu-se ispitit de sentimente seismice, de nici o umbră de „fior metafizic". Blaga sondează mai tîrziu un univers țărănesc prefolcloric, o lume de mistere țărănești, un univers, la prima vedere ascuns și alambicat, o existență magică a lumii țărănești în care s-a creat arta și cultura română. Fără să se asemene, Blaga și Eminescu aproape coincid.

E curios că cea mai mare agitație pentru țărani și pentru sat, făcută de curentul

Există azi un sat românesc care s-a rupt din izolarea lui etnografică, dar n-a dispărut ca **univers spiritual,** și acest lucru trebuie să-l știe scriitorii, un sat cu drame, cu bucurii, cu ploi, cu soare, cu trecut, cu viitor, mai ales cu viitor.

EMIL MANU

Opinii

Lumea paralelă a formelor

Prima dramă a spiritualității omenești, generatoare de destine prometeice la scară cosmică, s-a iscat atunci cînd limbajul a demarat ca un formidabil sistem de codare și comunicare a gîndirii abstracte. Aceasta, înainte de a se fi închis și depășit etapa instinctivă, condiția animală a speciei care devenea umană.

Primul „obiect" pe care se aplică limbajul rămîne definitiv același: motivația. Adică descifrarea acelei ne-necesare cauzalități care echivalează și netezește în natura noastră visul, dorința și fapta creatoare. Și, astfel, motivația devine o cauzalitate comunicativă, de natură inter-ontică, deoarece nu sîntem posibili fără imaginea receptoare și fraternă a tuității (TU), care ne întregește prin sentimentul propriei identități, ca și fără aceea obiectivantă și valorantă a illeității (EL), care ne conferă calitatea de a fi persoane plenare, inovante și esperante.

În vastul peisaj al Lumii, omul a început prin a fi un „lucru", Așezat în destin ca o picătură în ocean, și-a desprins din marginea conștiinței chipul, plasîndu-l ca mijlocitor între căldura oarbă a afectivității și glaciala lumină a înțelegerii. Dar, în versiunea inițială, iscată în valea fără margini a haosului, au debutat două nesecabile fluvii paralele de chipuri. Unul constituit prin atracția magnetică pe care privirea întrebătoare a insului o arunca spre mulțimea lucrurilor plantate în Univers și altul pornind din izvorul secret al imaginației, într-o supremă încercare de a le răspunde acestor „lucruri", de a le oferi o „replică", plămădită din constituentele palide și translucide care alcătuiesc materialul visului. Pe acest teritoriu imaginar s-a născut arta, ca a doua claritate a conștiinței, menită să confere sens și unitate haosului, convertind discursul spiritului uman în materia poetică a formelor libere.

Încet, încet, arta a devenit evident o emanare a persoanei, care o cuprinde și o învolburează într-unul dintre cele mai esoterice fapte ale lumii cognoscibilului: tărîmul formelor și simbolurilor.

Inteligența construiește mereu niște „micro-muzee" imaginare, pe care se sprijină realitatea simbolurilor rezultate prin anularea distanțelor dintre lucruri și formele lor. „Muzeul" imaginar — acest mod rațional de a trata dezordinea — constituie o extraordinară revelație despre laboratorul nostru intelectiv. Grație acestei capacități a imaginarului, omul nu mai trăiește epic aventura cunoașterii, prin colecționarism mintal și înșirare secvențială a imaginilor care ar trebui să conducă spre o „poveste inteligibilă" a unui aspect sau porțiuni de realitate.

Se poate, desigur, afirma că arta înseamnă experiment mintal, anticipativ, al miracolului, dar nicidecum unul dogmatic. Ea se instituie întotdeauna ca o provocare în domeniul de variație și combinare al aleatoriului, modelînd onticul prin jocul formelor, cu intenția de comunicare.

Dar „miracolul" artei — care, pe alt plan, constituie dealtfel însăși proba ei de foc — nu se petrece în materie, în intimitatea ei, ci în legile de coeziune și sinergie de care este guvernată. Mai mult, acest „miracol" este el însuși o ipostază legică. Suprema lui calitate, definitorie pentru artă, constă în aparenta excludere a concluziei noetice. De aici rezultă permanenta deschidere activă, libertatea frumosului. Atunci cînd un simbol — de exemplu — își descifrează toate „misterele" interogative, se devitalizează și moare...

Fenomenele matriceale ale expresivității (formă, „mister", redundanță etc.) devin substanță în artă și dobîndesc astfel o funcționalitate în direct, transformînd mereu întîmplarea în cîntec, modulînd și amplificînd vibrațiile intime și plutitoare ale lucrurilor, care se ating în claritatea orbitoare a singurătății lor. Căci stă în firea artei ca formele, aceste ființe legice ale contemplării, să devină niște nobile descîntece pentru eternizarea materiei. Adică un elogiu adus Realului înainte de a-l răpune și topi în creuzetul înțelegerii totale.

În perspectivă diacronică, formele rămîn întotdeauna proiecte, replici prospective (adventice, melontice) ale istoriei, un continuu act prometeic de eliberare a vieții din întunericul amorf, ca și cum sufletele noastre ar fi ascunse în lucruri... Fiindcă, Lumea nu e a nimănui. Noi sîntem ai ei! Imaginea lumii a fost re-creată de fiecare dată cînd un artist cu suflet cald și spirit prospectiv și-a propus să mediteze despre adîncurile ei.

Creația formelor exprimă o perpetuă promisiune despre magnificiența axiologicului. Cosmosul formelor depășește Frumosul și se înscrie în orizontul nobil și nepieritor al Binelui. Creatorul de forme propune omenirii intenția sa angajată de comunicare, ofrandă înălțătoare care consfințește noblețea omenescului și devine proba densității morale a omului creator. Iar arta, în care formele devin lăcate magice peste legile lumii, reprezintă ultima etapă înainte de revelația arhitecturii de profunzime a lumii (triontică, pentru noi).

În această incidență, universul este al formelor, ca fapt primordial. Lucrurile sînt așezate în forme. Dialectica lor se derulează între versantul intelectiv, ca instanță înspre care formele vin, și cel imaginar, care creează și lansează forme spre lume. Se structurează astfel lumea paralelă a formelor. Aici omul devine Demiurg — am putea spune — preluînd acest rol de la natură, pe care o depășește cu deschidere și prodigiozitate în geneza formelor. Natura constelează, consumă, epuizează forme, dar se pare că nu mai poate fi socotită ca un generator de forme noi, ultima ei mare formă fiind însuși psihismul uman. Ca formă, sufletul uman nu mai poate fi divizat, dar se instituie, prin imaginar, ca o extraordinară „mașinărie" de creat forme.

Această „mirabilă mutație" este totodată sfîrșitul ultim al omului ca „obiect" din Univers și începutul vertiginos al ființei afective și morale. Toate amprentele cronogene pe care le-a acumulat în decursul metamorfozelor sînt transpuse pe claviatura de orgă a sentimentelor, care joacă zarurile capricioase ale fericirii și iubirii...

EDUARD PAMFIL
DORU OGODESCU

Vezi: Ed. Pamfil, D. Ogodescu **„Psihoze"** (în pregătire la Editura Facla).

Istorie literară

Mihai I. Lăzăreanu fiul lui Eminescu?

Șef de secție la Administrația financiară Botoșani, Mihai I. Lăzăreanu din Botoșani, str. Lascăr Catargiu nr. 16, născut în Ipotești, a făcut cerere în 1927 Tribunalului Botoșani să i se reconsidere actul de naștere nr. 38 din iunie 1877, menționîndu-se pe marginea registrului de născuți, la partida sa, matriculară, că numele lui real este Mihai I. Lăzăreanu, nu Ilie Lăzăreanu cum era înregistrat.

Motivul cererii specifica eroarea înregistrării din actul de naștere (onomastica Ilie în loc de Mihai), că „din mica-i copilărie în familie" în știința satului și în actele personale de numiri și confirmări în funcțiuni el mereu este specificat Mihail I. Lăzăreanu și că ține nu numai la „regularea actelor" în sine, ci și la satisfacerea unui nobil sentiment „de suvenir" (= Eminescu) de a pune în acord actele de stare civilă cu realitatea, despre care se va arăta mai departe.

A propus martori, interesantă în cauză, pentru reclamant și pentru partea evocativ-istorică a unor episoade din viața lui Eminescu, este mărturia sub prestare de jurămînt a avocatului D. Mănăstiresnu din Botoșani și el fiu de plugar din Ipotești. O reproducem după Dosarul nr. 4924/927 (Acte autentice): D. Monastireanu de 55 ani, din Botoșani, de profesie avocat, rudă nu este, nici în dușmănie cu părțile, jurînd conform art. 195 pr. civilă, arată: Eram copil de 10-11 ani și eșeam pe tolooca satului Ipotești-Cucorăni, unde cu copiii satului jucam mingea-țic. Tatăl reclamantului stătea în căsuța boerească (Ichim), iar peste drum stătea boerul Eminovici. Bătrînul Lăzăreanu era paznicul acestei păduri.

Între noi se amesteca adesea și juca cu plăcere mingea-țic Mihai Eminescu, sau cum îi ziceam noi copiilor satului: Cuconașu Mihai.

Reclamantul era de 5-6 ani pe vremea aceea, pe la anul 1883 sau 1884 și duduca Henrieta, sora lui Eminescu, venind să privească și ea hîrjoana noastră a tuturora, aducea de mînuță pe fiul paznicului, reclamantul de azi, pe care-l dezmierda și îl numia într-una Mihai, zicînd că ea l-a botezat și ea i-a dat numele de Mihai, ca și fratele ei.

Mama reclamantului Ileana, o frumoasă blondină, venia cîte odată să ia copilul, și știu că duduca Henrieta ordona să nu-i zică Ilie, cum declarase tatăl la Primărie, ci Mihai.

Și așa s-a făcut vocea boerului.

De atunci știu mereu că reclamantul era cunoscut cu numele de Mihai Lăzăreanu, și chiar la școală.

Știu apoi că poetul Mihai Eminescu, venind pe cînd era deja bolnav la liceul din Pomîrla, unde învățam, la prietenul său Samson Bodnărescu, pe atunci directorul liceului, s-a interesat dacă e în internat copilul Mihai, fiul paznicului Lăzăreanu, cărui copil îi purta interes și îi arăta o deosebită tandrețe, chiar în timpul cînd jucam cu poetul mingea-țic.

Cet'ndu-i depoziția din cuvînt — încheie judecătorul E. Costinescu — stăruie și semnează propriu D. Monastireanu".

Pe Mihai Lăzăreanu l-am cunoscut în 1936, rămînînd impresionant de mîsogînismul său și de tenacitatea cu care-și afirma filiația din Eminescu. Trăia tot în Botoșani, unde a închis ochii în timpul celui de-al doilea război mondial, fără posteritate.

AUGUSTIN Z. N. POP

Vasile Versavia

TIMP COMUNIST

Pămintul e istorie
şi noi in istorie insămînţăm
nu in pămint ;
singe a curs pe fapte in istorie
şi dincolo de fapte e gind,
cum dincolo de plante e sămînţă.

Oamenii trec printr-un aer roşu –
ideile-s gloanţe, omu-i soldat,
popoare intregi trec printr-un aer roşu
ca printr-un vis multiplicat.

Lucrează un inţeles neştiut pe deplin
in faptele istoriei ;
faptele-s sudate ca pietrele in zid,
şi iată, pe treptele gloriei,
istoria se-ncheagă in partid.
Partidul pe om il gindeşte
şi omul işi mută singele-n steag,
pădurea de oameni foşneşte, foşneşte.

O, vin din adincuri popoarele, vin
cu steaguri pe fapte, pe fapte cu soare,
sudoarea se-ncheagă, devine destin,
destinul se mută din steag in popoare
şi iată partidul in om cum se-ntrupă
şi omu-i chemat lumină să poarte,
nu-i nimeni in stare vreodată să rupă
sudura ce leagă intregul de parte.

O nouă dreptate se naşte in lume
cind omul e om şi e gind şi e faptă,
partidul e visul menit să insume
puterea cerută de-o lume mai dreaptă.

ŞI DUS IN VERS

Această toamnă, dragă Văsălie,
e cea mai nouă toamnă-n univers,
bătrinii n-au mai apucat s-o ştie,
in ochii lor tot ce va fi e şters.

Această toamnă, dragă Văsălie,
aduce iar in ţara ta bucate,
eşti fericit pe cit a fost să fie
şi dus in vers mai mult de jumătate.

TOAMNA

Culorile, iată, pe dealuri se-mpacă
intocmai ca bătrinii invinşi de-asemănare,
zbuciumul verde-i rezumat pe-o cracă,
in fructe arde cite-o luminare.

„Portret"

Treci pe sub fructe iar, le guşti, te bucuri
şi totuşi ceva nu se poate spune,
ca printre lacrimi treci, să nu le scuturi,
să nu le clatini blinda-nţelepciune.

Treci pe sub bolţi de fructe, fără de cuvînt
şi-un măr de sus din pacea lui se rupe,
pe umăr cade ca şi pe pămînt
şi-ar vrea din nou din floare să se-ntrupe.

Tu te presimţi ca fructele şi cazi
spre intrupare-n patria de miine,
cum urcă pină-n zilele de azi
strămoşii noştri ingropaţi in piine.

ARHEOLOGIE

Cineva intunecat
mă vesteşte in somn
că mi-a venit pe mare pămint
din ţara ochilor tăi.

Cineva intunecat
imi descarcă sub geam
somnul in care tu ai dormit ;
ce să fac eu cu somnul de an ?

Cineva imi dezgroapă in craniu
amintiri de care nu mai ştiam,
parcă ar infrunzi intr-un copac
lăuntrice fotografii.

E o lucrare in somnul meu mohorit
şi noaptea vin variantele stinse ale biografiei
ca speciile pe drumuri biologice infundate.

Racheta „Orizont"

PARAZIŢII

I. DESCHID UN DOSAR JUDICIAR şi ştiu că filele sale ascund atitea date neobişnuite, piese concludente, fragmente crude de viaţă. Parcurgind filele, rămin descumpănită. Pentru că e greu să înţelegi, de pildă, de ce treisprezece oameni tineri şi sănătoşi, in loc să muncească cinstit, s-au apucat de hoţii şi expediente. Rătăcesc ziua şi noaptea pe străzile oraşului, într-un neintrerupt periplu fraudulos. Cunosc cartierele, caută curţile nesupravegheate, ştiu orarul şi depozitele magazinelor, toate aprozarele, toate locurile unde se parchează maşini şi biciclete ; iscodesc şi, într-un moment de neatenţie al altora, „dau lovitura". Există la dosar reclamaţiile gestionarilor şi ale cetăţenilor. Alimente, sticle de băuturi (lăzi de băuturi, mai cu seamă !), toate iau calea adăpostului celor 13, care se infruptă şi chefuiesc ; pe urmă ies iar, tilhăreşte, la drumul mare, smulg casetofoane şi poşete din mina posesorilor lor, string rufele de pe frînghie ; ba, la ananghie, aleargă pe maidane după gîşte. Şi – pe zeci de pagini – o ciudată şi degradantă odisee a involuţiei umane. Un rău care atrage pe altul, o culpă, urmată de alta, mereu mai gravă. T. Petru, Eva H., Ioan Z., Elena P., Ştefan K., Sonia T. şi ceilalţi. Unii dintre ei, pentru prima oară în detenţie, alţii, recidivişti.

Comentind acest caz, şi altele, asemănătoare, ce compar în faţa justiţiei, procurorul şef al Procuraturii locale timişorene, tovarăşul **Gheorghe Paşcalău**, spunea că orice concesie făcută parazitismului social este de două ori nocivă : intii fiindcă permite traiul fără muncă şi acest lucru constituie o ofensă la adresa tuturor celor ce lucrează în societatea noastră, şi-apoi, pentru că îngăduinţa şi toleranţa pot fi invitaţii directe la înfăptuirea unor acte antisociale mai grave. Intrebat de ce nu vrea să lucreze, unul din cei 13 a replicat dur : In definitiv ce tot aveţi cu mine ? Sint tinăr, mă distrez, las'că vine ea şi vremea muncii ! Paraziţii sociali cred că ei sint din punct de vedere moral o insulă, că pot face tot ce vor ; işi poartă lenea prin baruri, prin restaurante şi săli de cinema învăţaţi să primească totul de-a gata, şi fără s-o merite, de la societate.

II. PROCURORUL PAVEL GAGA ŞI JUDECĂTORUL CORNEL CUCU imi prezintă un caz pe care il etichetează, „cu totul ieşit din comun". O femeie, de astă dată, trecută de prima tinereţe, a dat un anunţ la mica publicitate : **„Vind apartament proprietate personală"...** Fireşte, amatori s-au găsit. Autoarea anunţului se opreşte la o familie respectabilă şi aceasta, convin ei, începe să-i achite, cu regularitate, insemnate sume de bani. Ea le primeşte, ca şi cind ar fi vorba de o afacere în lege şi după lege, dar **nu este,** fiindcă Ana N. se găseşte în cercetare la comisia de control a averilor şi acolo i se atrage atenţia să nu înstrăineze nimic. Ba, mai mult, între timp i se pusese şi sechestru asigurator pe toate bunurile mobile şi imobile. Şi totuşi ea nu ia în seamă avertismentele legii şi încheie alte tranzacţii băneşti care, în realitate, nu au obiect material. Cu alte cuvinte, primeşte bani de la o familie pentru un ipotetic apartament. Bineînţeles, există o limită a credulităţii, cuplul intră la idei, dar Ana N. nu renunţă ci ii duce pe cei doi într-o zonă nouă a oraşului, in faţa unui bloc oarecare, iată, aici, apartamentul, oamenii sint cumsecade, au economii, sint de fel din Pişchia, şi la bătrineţe s-ar stabili la oraş, acum, printre blocuri, sint ameţiţi de-atitea linii verticale, de spaţii, de beton, de maşinile care circulă in jur şi „Frau Ana" vorbeşte, vorbeşte, le dă explicaţii, aminteşte de cunoştinţele ei, şi, in treacăt, dacă, mai e nevoie, de calitatea ei – din nou – imaginară – aceea de angajată a consiliului popular judeţean. Şi cei doi o cred ; o cred, ba – mai mult – ii oferă pe mai departe – insemnate sume de bani, ca o rată a credulităţii ! Făptuitoarea, precizează oamenii legii, a dat dovadă de o nonşalanţă şi o dezinvoltură aparte ; de condamnat sint însă şi acei cetăţeni pentru naivitatea şi credulitatea lor, care, la nici o virstă, nu beneficiază de circumstanţe atenuante...

III. PE PLAN SOCIAL – scrie în Dicţionarul de etică pentru tineret – parazitismul insemnează modul de a trăi **al celui care îşi procură cele necesare sau care îşi asigură un trai imbelşugat din produsul muncii altuia.** Mi-am amintit acest citat, în prelungirea cazului de mai sus. Ori, poate, şi în urma cunoaşterii la procuratură, a două tinere, amindouă în jurul frumoasei şi optimistei virste de douăzeci de ani. Nu e plăcut să le intilneşti într-o asemenea ipostază : urmau să se prezinte la interogatoriu, în faţa procurorului Ieronim Ursu. Am încercat, văzîndu-le aici, un sentiment penibil. Două tinere fete îmbrăcate în haina vărgată a deţinuţilor... Elena, şatenă, cu ochii verzi, cu părul strins într-o basma albă. Dacă aş vedea-o în alte împrejurări, altfel costumată, aş fi tentată să exclam : ce fată serioasă, cu alură de studentă ! Vorbeşte frumos, curgător. Altundeva, aş putea să cred că are maniere alese, aşa... că este cel mult experimentată. Fiindcă se află aici pentru a treia oară. Prima dată nu împlinise încă 18 ani. A urmat şcoala ? Da, numai nouă clase şi pînă-ntr-a şasea a luat numai premiul întîi. Apoi a pierdut, a repetat, a urmat declinul. A fost angajată pentru scurtă vreme. Stătea la mare, prin hoteluri şi moteluri. Şi părinţii ? Ei sint despărţiţi. Au fiecare alt partener. Mama m-a lăsat cind aveam doar trei ani şi n-a venit să mă vadă decit cind am împlinit 14 ! De-atunci am stat cind la un părinte, cind la celălalt. Şi ce-a zis mama ? Nimic. Faci ce crezi, cum crezi că e bine. Şi-acum ea îmi creşte fetiţa. Îmi înşiră citeva nume de străini. Cum te-ai înţeles cu ei ? În italiană. Ştiu şi germana, mă descurc puţin şi-n engleză. Dar de, acum, gata, zice. Cind voi ieşi... Nu-ţi pare rău de viaţa dumitale, de toţi aceşti ani irosiţi ? Începe să plîngă. Ţii cu adevărat la cineva ? Numai la tata. E singurul care mă iubeşte. Numai de el îmi pare rău... Încep o viaţă nouă. Să o cred ? „Se întîmplă citeodată, dar să ştiţi că toate spun astfel cind ajung aici" (procurorul Ieronim Ursu).

Mariana e pentru prima oară în detenţie. E veselă, nu plînge, surîde chiar cu gura ei ştirbă. A stat cu mama, fiindcă părinţii s-au despărţit pe cind ea avea numai şase luni. A lucrat o vreme în fabrică, alături de mamă-sa. (Mă bucur, fiindcă, zic, în sinea mea, nu discutăm numai despre greşelile unor fete, ci şi despre părinţi). Prin urmare, mama. Mai departe ? Mai departe, nimic. Mama, după ce am mai crescut, s-a ocupat prea puţin de mine şi de frate-meu. N-aveam decît rochia de pe mine şi-mi lua toţi banii. Are o casă frumoasă, împreună cu soţu-său, mai tînăr ca ea. Şi-i vin nepoţii lui în vizită. Pe mine şi pe fratele meu n-au ştiut să ne îngrijească. Credeţi că-i pasă de mine ? Nici gînd. I-am scris o carte poştală : să vină la vorbitor, sau să-mi trimită haine şi ciorapi că s-apropie frigul. Nici măcar nu mi-a răspuns !

O ascult. Înainte am răsfoit dosarele. Existenţă larvară, baruri, bărbaţi, băuturi, moteluri, cafenele, hoteluri. Le-am citit şi declaraţiile. Ele sună cam astfel : eram în pană de bani şi am cerut, primeam sandale, bluze şi pantaloni, unul **ne-a achitat** mîncarea şi băutura, am luat portofelul său şi **am intins-o** cu altă maşină, am fost în **baru** de noapte, eu fiind sub influenţa **băuturi alcoolice miera rău...**

După ce pleacă, procurorul Ieronim Ursu zice, le-aţi văzut, aşa sint ele, n-au nici un mijloc de existenţă, şi-n loc să-şi găsească un serviciu, oricit de modest, dar demn şi onest, preferă viaţa aceasta parazitară, acostează bărbaţi, îndeosebi străini, nu se dau în lături de la furt şi se complac în a trăi o viaţă profund necinstită...

Şi, totuşi, poţi rămîne nepăsător, poţi privi cu indiferenţă astfel de cazuri ? Nu. Pentru că de fiecare dată ne punem întrebarea : ce au făcut, ce fac părinţii, educatorii, cei din jur ? Ei n-ar fi putut evita un deznodămînt dureros ? Ei nu poartă nici o răspundere ?

Am ales acest final deschis, ca pe un îndemn la meditaţie, adresat tuturor, spre a înţelege că societatea noastră nu îngăduie persistenţa acestui fenomen, pe cit de anacronic pe atît de nociv, al parazitismului social.

VALENTINA DIMA

Televiziune

DUMINICĂ, 21 decembrie

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Cravatele roşii. 9,35 Daktari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Ce ştim şi ce nu ştim despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar : 13,30 Din creaţia lui Walt Disney ; 13,38 Mai in glumă mai in serios ; 13,54 In arena circului ; 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea ; 14,55 Vedete pe micul ecran ; 15,10 Şah-mat in... 15 minute ; 15,25 Intilnire cu Stan şi Bran ; 15,33 Povestea filmului muzical ; 16,00 Intilnire la varietăţi. 16,35 Reportaj TV. 17,00 Drum de glorii. 18,15 Finala Campionatului balcanic de baschet feminin : România – Iugoslavia (repriza a II-a). 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic : „Fraţii Jderi". 22,15 24 de ore. Duminica sportivă.

LUNI, 22 decembrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun continuă. 20,50 Opereta... in ritmuri moderne. 21,05 Roman-foileton : „Cimentul". 22,10 24 de ore.

MARŢI, 23 decembrie

9,00 – 12,00 Program de dimineaţă. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Cibinium '75. 17,45 Scena. 18,05 Pentru sănătatea dv. 18,15 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Teleglob : Ghana. 19,00 Spre noi impliniri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar TV. : Economia românească la confluenţă de cincinale (I). 20,20 Seară de teatru : „Gaiţele", de Alex. Kiriţescu. Premieră TV. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 24 decembrie

9,00 – 12,00 Program de dimineaţă. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Mult e dulce... 17,50 De la strămoşi, către nepoţi. 18,00 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Cintare ţării. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar TV. : Economia românească la confluenţă de cincinale (II). 20,30 Telecinemateca. Ciclul „Un mare cineast" : Charlie Chaplin. Filmul artistic „Luminile oraşului". 21,55 Bijuterii muzicale. 22,10 24 de ore.

JOI, 25 decembrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Melodii populare. 17,15 Atenţie la... neatenţie. 17,35 Din ţările socialiste. 17,45 Enciclopedie pentru tineret. 18,15 Muzica. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar TV. : Economia românească la confluenţă de cincinale (III). 20,20 Voci, şlagăre, succese. 21,30 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 26 decembrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,55 Din lumea plantelor şi animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Impliniri. 20,30 Moment coregrafic. 20,40 Film artistic : „Roua", producţie a studiourilor sovietice. 21,50 Crizantema de aur 1975. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 27 decembrie

11,00 O viaţă pentru o idee. Dimitrie Voinov. 11,30 Eroi indrăgiţi de copii. 11,55 Telecinemateca (reluare). 13,20 Muzeu şi atelier. 14,05 Telex. 14,10 Preferinţele dv. muzicale sint şi preferinţele noastre (reluare). 15,00 Caleidoscop cultural-artistic. 15,20 Imagini coregrafice româneşti. 15,35 Retrospectivă in imagini „Handbal 1975". 17,00 Club T. 18,50 Poveste de iarnă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. „Un şerif la New York". 22,00 24 de ore. 22,10 Săptămina sportivă. 22,30 Caleidoscop muzical-coregrafic.

Televiziune

Mircea Şerbănescu

Intreceri cu pitici

Ca să pătrund in casa in care tot ce se vede e ca intr-o casă adevărată, numai că de dimensiuni liliputane, m-am dat de trei ori peste cap ca in poveste. Vă imaginaţi ce s-a intimplat : m-am făcut nevăzut. Şi astfel am putut umbla printre mese, scaune, cuiere, dulapuri şi paturi, mici toate fără excepţie. Şi locatarii erau tot mici. Mai intii am crezut că sint copii. Apoi că ar fi pitici sadea. Amestecindu-mă printre ei – puteam, nu-i aşa, căci nimeni nu mă vedea – să-mi dau seama că fiecare era ocupat cu cite o meserie. De exemplu, am intilnit ingineri. Ingineri de-o şchioapă, vă rog să mă credeţi. Şi şoferi. Şi tot aşa : mici. Pină şi cosmonauţii erau cit o şchioapă, deşi se indreptau cu toată hotărirea spre rachetele lor gata pregătite să-şi ia startul spre stele. Şi rachetele erau pitice.

Pe urmă am nimerit intre constructorii de maşini. De prisos să adaug cit erau de mari. Zina Meseriilor tocmai le propunea o intrecere : cine va face un autocamion mai repede ?

– Eu, strigă un constructor. Şi eu. Şi eu, au adăugat alţii.

– Atunci fiţi gata, incepem.

A urmat iureşul miinilor vrednice, invălmăşeala voioasă a lucrului. Se lucra in cea mai mare viteză. Unii scoteau limba şi-şi umezeau buzele in efortul concentrării. Cine va fi primul, mă intrebam şi tocmai atunci a izbucnit un strigăt de triumf : Sint gata !

– Şi eu sint gata. Şi eu ! au strigat după aceea şi alţi constructori de maşini. Mă uitam la micile maşini din plastilină. Ce fel de camioane ieşiseră din zorul miinilor ? Strimbe erau, cu roţi lipsă sau stilcite ca vai de lume. Mai mare mila, zău aşa.

Zina se străduia să zimbească ingăduitor.

– Gindiţi-vă, dragi constructori de maşini, ce s-ar intimpla dacă am pune in circulaţie maşinile făcute de voi ! Ia priviţi voi singuri cum ar arăta un drum cu asemenea arătări.

Intinse mina dreaptă. Sub ochii uimiţi ai constructorilor de maşini incepu defilarea tristă a unui şir de camioane infirme, tirindu-se ca vai de ele, gifiind şi gemind, hurducăind de parcă erau pe punctul să-şi dea şi ultima suflare. Zina le lăsă pe toate să treacă după care reluă :

– Vedeţi, dar, că trebuie să construim trainic şi intreg. Sinteţi de aceeaşi părere cu mine, nu-i aşa ? Atunci ne vom mai intrece o dată. Nu uitaţi, că nu e destul să lucrăm repede. Trebuie să lucrăm şi bine. Atenţie. Fiţi gata. Incepeţi !

De data asta n-a mai fost un iureş şi nici camioanele n-au mai ieşit cu roţile lipsă. Erau solide, trainice, intregi. Chiar prea intregi. Cu mult material băgat in ele. Erau mari şi greoaie. Şi cind Zina le-a făcut să defileze, am asistat uluiţi la o inaintare masivă, insuportabilă, de hipopotami şi de elefanţi, care făcea să se cutremure pămintul sub noi.

Nici aşa nu era bine.

– Ia gindiţi-vă, dragi constructori de maşini, a zis Zina din nou, cum sint maşinile care aleargă pe străzi şi pe şosele ? Sint svelte, uşoare, frumoase. Te-ai aştepta să pornească in zbor atunci cind iau viteză. Să incercăm şi noi să facem aşa ceva. Repede, bine şi frumos ! De acord ? Atunci sinteţi gata ? Incepeţi.

Miinile experimentate acum, mai ambiţioase decit oricind, se puseră pe lucru. Miinile alegeau şi frămintau altfel plastilina, găsindu-i formele potrivite, modelind piese care aproape că-şi găseau singure locul. Roţile la locurile lor, cabinele acolo unde le este locul, platforma aşişderea.

Se auzi intiiul constructor :

– Eu am terminat. Sint primul.

– Şi eu am terminat, urmă imediat un altul.

– Şi eu.

– Şi eu am terminat.

Zina ii privi pe constructori.

– Ia să vedem, zise ea, şi in faţa ochilor incintaţi porni o impresionantă coloană de autocamioane puternice şi frumos lucrate. Duduiau pe şosea uniform şi se indepărtau cu eleganţă spre zarea larg deschisă in faţa lor.

A fost o zi de lucru minunată. Pe constructorii de maşini ii aştepta masa şi odihna in pătucurile lor albe. Zina ii conduse pină in pragul camerei unde lucrau de obicei constructorii de maşini şi-şi luă rămas bun de la ei, urindu-le „Poftă bună" şi „Somn uşor", adăugind, apoi, pe cind se depărtau voioşi şi flăminzi :

– Şi la revedere. Pe miine !

Pe cind eu, strecurindu-mă inapoi in stradă, m-am dat de trei ori peste cap şi m-am grăbit incoace să vă povestesc cit mai repede ce-am văzut.

Gheorghe Schwartz

Telefoanele

El ştia că Ea există şi, lucru şi mai important, ştia şi unde se află. Se părea că nimic nu se poate pune in calea fericirii lor. N-avea decit să-i dea un telefon. Aşa că formă numărul. În timpul acesta – cum se intimplă de atitea ori la îndrăgostiţi – şi Ea se gindea la El. Îi putea vorbi şi o dorea nespus de mult. Aşa că se instală lingă telefon pe o pernă moale, aşezată direct pe parchet, şi se pregăti cu nesaţ pentru o convorbire pe care o voia cit mai lungă. Formă numărul. Dar fiindcă doreau atit de mult să-şi vorbească, ridicară receptoarele în acelaşi timp şi de aceea la capătul celălalt al firului telefonul indica mereu „ocupat".

Şi n-au pus nici unul receptorul la loc, fiecare dintre ei formind din nou şi din nou numărul atit de dorit şi neprimind alt răspuns decit mereu „ocupat", in minţile lor, ciuda începu să fie înlăturată de gelozie, apoi de revoltă : cind tu doreşti din tot sufletul să auzi vocea celui drag, acesta de ce vorbeşte cu cine ştie cine ?

Au încercat amindoi ore în şir telefonul şi pentru că n-au reuşit să obţină legătura, pasiunea lor s-a stins în timp şi au pus amindoi deodată telefonul în furcă. Acum ar fi putut vorbi oricit ar fi dorit cu celălalt, telefonul acestuia n-ar mai fi fost ocupat...

O dată, peste ani, formind greşit un număr, i-a răspuns ea :

– Cred că aţi greşit numărul, i-a spus fără să-şi mai amintească de vocea lui.

– Vă rog să mă scuzaţi, i-a răspuns el, fără s-o mai recunoască.

„Atelierul"

Nikolaus Berwanger

Povestea unei gişte vrăjite

Oameni buni, o „Dacia 1300" iţi produce şi multă bătaie de cap. Mai ales, dacă... dar să le luăm pe-ndelete.

Peter, un şvab aşezat şi la locul lui, de la noi din Strîmbeni, şi-a cumpărat acum vreo două săptămini o Dacie roşie. Ce zarvă mare in casă. Copiii, de bucurie, nu şi-au mai găsit locul, nevestii, i s-a făcut rău de inimă şi a trebuit numaidecit să ia picături, iar soacra tot bolborosea că, din banii ăştia, strînşi cu atita trudă, de ce trebuia cumpărată tocmai o maşină care atît de uşor poate fi lovită de un pom şi adio 70.000 lei.

Numai Peter nu şi-a pierdut cumpătul. Şi-a luat chiar un concediu ca să facă rodajul. Singur bine-înţeles după cum l-a sfătuit prietenul său care are tot o Dacie de mai bine de un an. Într-o zi s-a dus încet şi cu grijă pînă la Arad, a doua zi pînă la Reşiţa şi atunci – atunci s-a întîmplat nenorocirea. Nu, să nu credeţi că Peter a intrat în vreun pom. Mai rău ! Mergînd aşa spre Lipova, deodată, pană la motor. Cureaua de transmisie... Opreşte pe partea dreaptă a şoselei, deschide capota şi începe să meşterească. De-odată se opreşte lingă el o gîscă albă-albă, cît o lebădă şi, nu exagerez, începe să-i vorbească. I-a vorbit omeneşte. Peter scapă cheia din mînă de speriat ce era. Dar revenindu-şi, a întrebat-o : – Tu ce cauţi, aici ?

– Eu nu sînt o gîscă proastă ca celelalte, nene Peter, ia-mă cu dumneata că tot eşti singur în maşina asta frumoasă. Te rog !

Peter nu stă mult pe gînduri : – Bine, urcă-te ! Din acea clipă, gîsca n-a mai scos o vorbă, dar şi Peter a tăcut chitic, tot frămîntîndu-şi creierii cum poate o gîscă ca toate gîştele să vorbească. Şi aşa au ajuns la Strîmbeni.

– Dă-te jos, eu am ajuns acasă, tu vezi unde te duci.

– Eu vreau să vin cu Dumneata, nene Peter, te rog ia-mă şi pe mine cu dumneata în casă.

– Să te iau în casă, o gîscă în casă ? În grajd, poate, ai mai avea loc.

– Eu nu vreau în grajd, nu sînt de grajd ! Vreau să vin cu dumneata în dormitor.

– Cum ?

– N-o să-ţi pară rău, Peter.

– Crezi ? Dar atunci iute, că nevastă-mea şi soacra sînt pe la vecini, iar copiii dorm deja.

Şi, aşa, Peter a luat gîsca, care arăta a lebădă şi vorbea omeneşte, cu el în dormitor – Ce să fac eu cu tine acum ? O gîscă în dormitor ! Auleo, ce-o să zică nevastă-mea !

– Dezbracă-te liniştit, nene, eu stau aici, în spatele dulapului şi nu mă mişc.

– Obosit sînt, îşi spunea Peter. Ce-o să zică nevastă-mea, cînd o să găsească gîsca în dormitor ? Vom vedea. **Poate** mîncăm miine o friptură grozavă...

Peter nici nu se culcase bine şi iată că gîsca-i la el sub dună.

– Asta-i prea de tot. Ieşi din pat !

– Dar, nene, nu fi aşa de dur, ştii că eu nici nu sînt gîscă, ci o fată de 20 de ani care a fost vrăjită. Te rog, strînge-mă tare în braţe şi te vei convinge.

Peter n-a mai scăpat. Fie, îşi zice el, închise ochii şi o strînse în braţe. Nu mint, în acea clipă, gîsca mare cît o lebădă, din braţele lui Peter, s-a preschimbat într-o fată ce n-avea pe ea decît o frumoasă cămaşă albă de mătase... În acest moment, intră nevasta lui Peter şi-şi zăreşte soţul în braţele fetei frumoase în cămaşa de noapte. Şi, nici în ruptul capului, nu a vrut să creadă povestea cu gîsca vrăjită....

Traducere din dialect şvăbesc
de ERWIN LESSL

Petre Popovici

Foişorul

Soarele cădea spre asfinţit trăgind după el ultimile răsuflări ale zilei. Asfinţit cu cer de singe pe care Lascu il privea împietrit, murmurînd în barbă nişte vorbe numai de el auzite. Intrînd în casă, înghiţi tăcut mîncarea pusă înaintea lui de către nevastă-sa apoi se trînti pe pat aşa îmbrăcat cum era. Lungit pe spate, cu fălcile încleştate şi mîinile pe piept, privea ţintă un punct plasat undeva, pe tavanul proaspăt văruit. Nevastă-sa îl lăsă în pace. Ştia că Lascu luînd „poziţia mortului", cum îi spunea ea, se gîndeşte intens, pregătind în capul ăla al lui cine ştie ce lucru pe care atunci îl cocea şi-l vedea ca şi gata terminat.

După ce sfîrşi cu treburile casei, nevasta se culcă şi ea fără a spune o vorbă, îmbufnată, deoarece curiozitatea nu-i dădea pace. Trecu cîtva timp după care Lascu se mişcă întorcîndu-se uşor spre trupul femeii cufundat într-un somn adînc. Aceasta parcă simţindu-l, mormăi ceva în somn. Lascu se dădu jos din pat şi tiptil mai privindu-şi o dată nevasta, se strecură afară din casă.

Era o noapte senină şi călduroasă, o noapte de vară cu lună şi lumină multă. Satul murise într-un somn adînc, singurele semne de viaţă dîndu-le doar cîinii ce lătrau răzleţ, din cînd în cînd. Lascu se îndreptă către şură, din care ieşi după un timp cu o lădiţă de scule aşa cum au dulgherii. Dînd o tură prin curte, se opri în locul fixat de el cu mult timp înainte. Lucră cu încordare toată noaptea.

Dimineaţa îl găsi în „poziţia mortului", sus, pe platforma foişorului ridicat peste noapte. Îl treziră nişte glasuri : „Iote bă, ce i-a crescut lui Lascu în curte" !. „O schelă bă, o schelă" !. „Da de unde, s-a dat dracului şi Lascu ăsta".

Lascu a deschis ochii, şi de acolo de sus a privit la cei care vorbeau şi se holbau la foişorul lui. Apoi, încet, nemaipomenit de încet, ca şi cum ar fi oficiat un ritual pe platforma foişorului, Lascu s-a ridicat în picioare, troznindu-şi oasele înţepenite. Desfăcîndu-şi mîinile ca pe nişte aripi îşi roti privirea către depărtări, pînă acolo unde puterea ochiului omenesc nu mai poate distinge contururi clare. Soarele se porni să se ridice de după cocoaşa dealului, descoperindu-i trupul, coborînd mai jos, tot mai jos, pînă la cei ce se holbau uluiţi la trupul lui Lascu ce părea că-şi va lua zborul pentru a se implînta undeva, în nemărginire. Şi, atunci, din piepturile lor se porni un oftat, un geamăn, o chemare, slobozită într-un chiot de bucurie, de al dracului de multă bucurie.

Teatru

GLEMBAY LTD

Presărat de locuri comune şi avînd o construcţie dramatică simplă, piesa **Glembay Ltd** de M. Krleža nu pare să fie, mai ales la o lectură atentă, cea mai desăvîrşită creaţie a cunoscutului scriitor croat. Sînt însă de reţinut din această piesă, parte a unei trilogii despre clanul boga-taşilor Glembay, accente umaniste, satiră socială acidă precum şi remarcabile desene de caracter realizate la o intensitate neobişnuită. Astfel, merită atenţie, credem noi, tocmai acele momente ale montării (de la Teatrul Maghiar de stat din Timişoara) care, ascunzînd unele neajunsuri ale partiturii, merg pe linia valorificării realiste a valorilor intrinsece ale piesei. **Mihai Berechet** de la Teatrul Naţional „I. L. Caragiale" din capitală şi oaspete de seamă al ansamblului timişorean a realizat, prin acest spectacol, o frescă intens colorată a momentului istoric imediat premergător începutului primului război mondial. Se reliefează o serie de racile ce macină încet dar sigur întregul angrenaj capitalist contemporan. Spectatorilor li se oferă satisfacţia unor clipe de mare adevăr. Din păcate, acest lucru este valabil mai ales în prima parte a spectacolului întrucît spre sfîrşit intensitatea arderilor scade, paradoxal. Deşi ritmul acţiunii creşte, actorii, parcă-şi taie legăturile stabilite anterior cu spectatorii. Ba, mai mult, secvenţa uciderii (din final) semănînd cu o scenă dintr-un film poliţist de duzină, apare drept un surplus penibil în contextul dat. As vrea să spun totuşi că nu prin aceste neajunsuri se caracterizează spectacolul în discuţie. Completul Glembay & co (Fabian Ferenc, Sinka Karoly, Szelyes Imre, Czego Terez, Rappert Karoly, Gaspar Marietta, Makra Lajos, Nemes Kalman, Puhala Ernö) apare într-o postură cel puţin fascinantă. Transferurile de roluri ce intervin la nivelele de „conducere" ale acestui mecanism infernal punctează o serie de antagonisme ce au dus inevitabil la deznodămîntul social cunoscut din istorie. Sinka, Fabian şi Czego realizează în cele trei roluri, personaje vii, ce încarnează concentrat parcă tot răul social al orînduirii contestate. Celelalte personaje fac mai convingător şi mai complex jocul tragic al unor conştiinţe obiectivate într-o realitate ce a fost atît de vehement neagă de forţele sociale ce se ridicau în Europa timpului. Şi nu putem încheia aceste cîteva gînduri fără a vorbi despre frumosul decor al iugoslavului Dušan Ristici, momentul poate cel mai desăvîrşit şi unitar al spectacolului. Mare artist al utilizării culorilor, scenograful realizează o subtilă ambianţă ce suportă funcţional şi realist mesajul piesei.

AL. VAJDA

Muzica

ITINERARII ROMANTICE

Structurîndu-şi programul concertului pe creaţii romantice (o primă audiţie datorată lui F. Geissler, parafrază puţin semnificativă la Rossini), dirijorul HORST FÖRSTER (R.D.G.) şi-a asigurat virtual o mare audienţă. Unul din atuurile sale a fost opţiunea pentru simfonia a V-a de Ceaikovski. Aceasta întrucît echilibrului german îi este mai dificilă restituirea avalanşei de trăiri şi tensiunile confruntărilor eului romantic plenar ilustrate în ultimele trei simfonii ale liricului rus – preferindu-se în schimb plusul de temperaj, balansul mai interiorizat propus de Brahms.

Rezultanta a fost o versiune captivantă, dimensionată cu o fermă logică, favorabilă evidenţierii culminaţiilor emoţionale în flux continuu, traduse pe plan dinamic prin intensităţi extreme. Şeful de orchestră german a dominat ferm ansamblul, solicitînd pînă în zonele vecine stridenţei peroraţia dureroasă a trompetei, dar a ştiut totodată să creeze ambianţa adecvată derulării cantilenei cornului (II) relevabilă graţie căldurii şi purităţii emisiei lui R. Gurău. Eficient şi eşafodajul ritmic susţinut cu pregnanţă de I. Reininger. În intensitatea trăirilor artistice, oaspetele a neglijat însă acordajul orchestrei, ajuns în unele momente de-a dreptul supărător. Fără a străluci prin eleganţă, tactarea.

Sofia Cosma s-a reconfirmat ca un solist de constantă formă, competitivă oricînd cu colegii români chiar şi pe itinerarii stilistice dintre cele mai variate. „Imperialului" i-a restituit nota de forţă telurică necesară în dialogul inegal cu compactele sonorităţi orchestrale. Tuşeul robust, claritatea extremă a pasagiilor o definesc ca pe unul dintre cei mai profunzi, mai impresionanţi tălmăcitori ai mesajelor partiturilor.

DORU MURGU

Etnologie

EPILOG

Finele anului 1975 mă face să mă gîndesc la un lucru care, din păcate, a fost scăpat din vedere, pe parcursul celor 12 luni trecute. Acest răstimp a fost consfinţit să fie Anul internaţional al femeii. Prin urmare, femeii i s-au dedicat numeroase manifestări culturale, evidenţiindu-se puterea creatoare, sensibilitatea feminină, împlinite în opere de artă şi lucrări ştiinţifice, care constituie o mare contribuţie la dezvoltarea patrimoniului cultural-ştiinţific, mondial. Şi, totuşi, după cum aminteam, trebuie să se releve un aspect esenţial, spre o mai generoasă individualizare a acestui An. Mă refer la omagierea trudei seculare a marilor anonime – izvoditoarele de frumos în cultura noastră populară. Constatăm, fără greutate, că, în afară de puţine genuri ale artei populare, toate produsele patrimoniului artistic, privind cultura materială tradiţională, sînt create de mîinile veşnic neodihnite ale femeilor. Totodată, între pereţii strîmţi ai vechilor case ţărăneşti, copiii neamului au fost legănaţi în sonurile nesfîrşit desfăşurate ale învîrtirii fusului, în bătăile ritmice ale războaielor de ţesut, în liniştea fierbinte a izvodirii cusăturilor – şi peste toate acestea trona vraja cîntecului. Doina – sufletul poporului nostru – descinde din cîntecul de leagăn. Copiii neamului creşteau sub auspiciile geniului naţional. Extinzînd referirile noastre la folclorul literar, putem menţiona că, şi în acest domeniu, geneza unor numeroase categorii folclorice trebuie să fie pusă în legătură cu geniul feminin.

Ar fi fost acum prilejul să se elaboreze un amplu studiu care să releve contribuţia nebănuită a femeii la dezvoltarea culturii noastre tradiţionale. Am fi putut vedea, astfel, cum că profilul spiritual al poporului român e conturat, în mare parte, de iluminările puterii creatoare feminine. E regretabil că, în acest **An Internaţional al femeii,** nu s-a editat cel puţin un album de artă populară, dedicat geniului creator feminin românesc, care să fie cunoscut pe toate meridianele pămîntului. Dar, dincolo de această carenţă, bucuria noastră, superlativă, este mereu însufleţită de expoziţiile de artă populară, care – cu de la sine putere – şi ce adîncă putere ! – proiectează pe soclul spiritual, cel mai înalt al muzeului, imaginea femeii creatoare, statuia vie a acesteia, cea mai nobilă statuie din lume, pentru că este propria creaţie a femeii, un autoportret spiritual milenar al fiinţei neamului nostru.

AUREL TURCUŞ

Panoramic

● DECADA CULTURII LA CARANSEBEŞ (13–22 decembrie 1975) a luat startul conform programului cu cîteva întîlniri ale cititorilor şi iubitorilor de literatură din oraş cu scriitorii invitaţi la această manifestare, Anghel Dumbrăveanu, Ion Oarcăsu, Sorin Titel, Petru Vintilă, Al. Jebeleanu, Mircea Şerbănescu, I. D. Teodorescu, George Suru, Damian Ureche, Horia Vasilescu, Alexandru Horvath, Titus Suciu etc. Spicuim din celelalte „zile" ale decadei manifestări ca – Ziua muzicii, Ziua tineretului, Ziua şcolarilor şi părinţilor, Ziua dedicată femeii, Ziua dedicată istoriei, Ziua cineamatorilor, etc. De remarcat bunele auspicii sub care a debutat prestigioasa manifestare culturală bănăţeană, de la Caransebeş. ● **Poetul Anghel Dumbrăveanu** a fost prezent în mijlocul elevilor de la Liceul nr. 1 din Reşiţa, spre a citi din creaţia sa, spre a discuta despre fenomenul poetic actual. ● **Un nou ciclu al „Barocului muzical",** prestigioasă manifestare iniţiată de Filarmonica de stat „Banatul" şi secţia de artă a Muzeului Banatului : recitalul de harpă al Stelei Dinulescu şi prelegerea sculptorului Petru Jecza despre sculptura barocă, la Studio Arte. ● **La Studio Arte** – expoziţia graficianului bucureştean Ion Grigorescu. ● **Într-o „Comedie de modă veche",** publicul timişorean îi va putea urmări pe actorii Viorica Cernucan şi Radu Avram. E vorba de recenta premieră a Naţionalului timişorean, spectacolul lui Al. Arbuzov, în regia lui Mihai Berechet şi scenografia lui Virgil Miloia. ● **Moment aniversar :** corul din Ictar-Budinţ – comuna Topolovăţul Mare îşi aniversează centenarul în aceste zile. ● **Premieră cinematografică la Lugoj.** Realizatori ai filmului „Patima" (scenariul – după romanul **Hiena** de Petru Vintilă, Draga Olteanu-Matei şi George Cornea, regia – George Cornea) s-au întîlnit cu cinefilii lugojeni în cadrul unor spectacole de gală. ● **Salonul literar al Bibliotecii judeţene** a prilejuit cititorilor o întîlnire cu scriitorii Franyo Zoltan, Franz Liebhard, Hans Mokka, Anavi Adam, Izsak Laszlo, Mandics György. ● **Expoziţia de cusături artistice cu motiv floral şi de dantele artistice,** aparţinînd creatoarelor populare Victoria Radu din Banloc şi, respectiv, Mariei Kraushaar din Timişoara a fos vernisată la secţia de etnografie din Bastionul Cetăţii. ● **Pe adresa redacţiei** a sosit o invitaţie care anunţă un moment jubiliar : aniversarea a 125 de ani de la înfiinţarea Teatrului Naţional din Craiova. Revista „Orizont" urează colectivului Naţionalului craiovean noi succese, realizări prestigioase, care să contribuie la ridicarea scenei româneşti. ● **Stagiunea muncitorească** a Filarmonicii „Banatul" a programat un concert dedicat oamenilor muncii de la întreprinderile Industria liniei şi textilă din Timişoara. ● **La Reşiţa – un spectacol de poezie şi muzică folk.** De la un mai vechi colaborator al revistei noastre, Ion Ciolănescu, am primit o amplă informaţie despre un reuşit spectacol, alcătuit dintr-un recital Vasko Popa, susţinut de actorii Grigore Alexandrescu, Zeno Balint, Cristian Drăgulescu, Gh. Drăgulescu, în regia lui Cornel Manolescu şi dintr-un moment muzical susţinut de grupul folk condus de profesorul Gheorghe Gheorghe.

ARIADNA

Orpheu

Vine şi clipa în care publicul, gata să aplaude, din prejudecăţi, doar vedetele consacrate de capitală, se află în faţa unor orchestranţi ori tineri compozitori timişoreni asupra cărora, brusc se îndreaptă luminile reflectoarelor. Talente autentice, care au trudit în cadrul formaţiilor ani de zile devin apte, în fine, să iese în faţă, să dea recitaluri individuale. Cu îndrăzneala de a concura nume celebre şi valori deseori obosite, pe care le aplaudăm doar în virtutea unei inerţii. Aceste apariţii sînt, din fericire, din ce în ce mai puţin sporadice, găsindu-se modalităţi şi contexte, „cadrul organizatoric" adecvat afirmărilor unui Sâpcu, Cocora sau Mogoş. Marţi, o reîntîlnire cu V. Guţu, tot mai cunoscuta noastră violoncelistă. De data aceasta, un recital „B", Bach, Beethoven, Brahms, Britten, care a demonstrat calităţile deosebite ale unei interprete care cînta cu nerv şi vigoare un registru larg de creaţii aparţinînd celor mai diverse epoci, celor mai felurite temperamente. (Pe cînd o stagiune de recitaluri cu interpreţi timişoreni ?). O altă apariţie remarcabilă, joi, harpista S. Dinescu, în cadrul serilor de muzică baroc tutelate de muzeu. Unitatea stilistică a interpretării este asigurată de un repertoriu ales cu îngrijire, în jurul aceloraşi modalităţi : Cabezon, Corelli, Scarlatti, Bach, Haendel.

Aş dori să adaug, ca un post scriptum : am audiat o bandă magnetică realizată de interpreţi timişoreni. Audiţie mai puţin obişnuită pe care o va gusta publicul arădean duminică, în cadrul unui spectacol de ... marionete. Muzica este semnată de Ioan Tomi de la radio şi oscilează între cantilenă, swing jazzistic şi modernă „seria". Incontestabilă seriozitatea acestei partituri, dedicată egal copiilor cît şi celor maturi, dornici de rafinate degustări.

LUCIAN BURERIU

Radar

● **La Institutul de sudură şi încercări de materiale din Timişoara** au fost realizate, recent, în atelierul de microproducţie, două instalaţii destinate cercetării ştiinţifice. Este vorba de o instalaţie privind încercarea la coroziune sub sarcină, a oţelurilor şi îmbinărilor sudate, încercări importante pentru structurile sudate din combinatele chimice şi petrochimice şi de o maşină de sudat cu energie înmagazinată a tablelor din aluminiu oxidate, destinată stabilirii tenhologiilor de sudare a acestor table. Prin aceste instalaţii, ISIM şi-a mărit şi diversificat baza materială, fără a mai fi nevoit să apeleze la import. ● **De la dr. Petre Dioşi,** secretarul ştiinţific al **Centrului de igienă şi sănătate publică,** aflăm că un larg colectiv al centrului, în colaborare cu specialiştii clinicii de nefrologie, catedra de morfo-

Istorie - document

Un cîntăreţ al Unirii de la Alba Iulia

Marea Unire de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, cînd peste 100.000 de reprezentanţi ai românilor din Transilvania au strigat, într-un singur glas, pe „Cîmpul lui Horia" : „Vrem să ne unim cu Ţara !", nu a avut în literatură ecoul pe care l-au avut alte evenimente cruciale din istoria poporului nostru (Unirea Moldovei cu Muntenia, Războiul pentru Independenţă ş.a.). Operele literare, puţine la număr, generate de acest act istoric, nu se bucură de popularitatea lui „Peneş Curcanul" şi „Hora Unirii" sau „Scrisorii de la Muselim-Selo".

O pagină memorabilă închinată Unirii de la Alba Iulia ne-a lăsat Lucian Blaga în „Hronicul şi cîntecul vîrstelor" : „Cînd dăm să ieşim din sat" – îşi aminteşte poetul din „albastrul Lancrăm", participant el însuşi, împreună cu fratele său Lionel, la acea memorabilă Adunare Naţională – numai ce auzim dintr-o curte, neaşteptat, în noapte, un strigăt de copil : „Trăiască România dodoloaţă" [1].

Ne mai stăruie, de asemenea, în memorie, frînturi dintr-o poezie pe care o recitam în urmă cu mulţi ani la serbările şcolare şi care, atunci, ni se părea de-a dreptul extraordinară : „La Alba Iulia, cetatea / Viteazului Mihai, priviţi, / Vin rînduri, rînduri, azi, românii / Cu-acelaşi gînd la drum porniţi" ...

Dar poate cel mai înălţător şi emoţionant poem închinat voinţei românilor transilvăneni, de a fi alături cu fraţii de dincolo de Carpaţi, este însuşi actul prin care aceştia şi-au manifestat dorinţa, intitulat simplu „Hotărîrea noastră". Şi pentru că mulţi nu ştiau nici măcar să-şi semneze numele, aceştia au pus drept peceţi de necontestat buricele propriilor degete :

„Obştea poporului român din comuna ... (urmează numele localităţii), din îndemn propriu şi fără nici o silă sau ademenire din vreo parte, dă la iveală dorinţa fierbinte ce însufleţeşte inima fiecărui român şi declară că voinţa sa nestrămutată este :

Voim să fim alături, împreună cu teritoriile româneşti din Ardeal, Banat, Ungaria şi Maramureş, la regatul României ... În această hotărîre a noastră aşternem tot ce au dorit strămoşii noştri, tot ce ne încălzeşte pe noi cei de faţă şi tot ce va înălţa pururea pe fiii şi nepoţii noştri" [2].

Semnalăm, pe această linie, ca un modest omagiu adus Unirii de la Alba Iulia, şi iniţiativa ziarului „Solia Dreptăţii" din Orăştie, de a iniţia un concurs de creaţie destinat în exclusivitate poeţilor-ţărani, urmînd ca toate lucrările să fie inspirate de Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918.

„Un prieten al ziarului nostru – se anunţă în numărul din 12 februarie 1925 – care doreşte să nu i se ştie numele – a pus la dispoziţia noastră suma de 350 lei, care să o împărţim în patru premii ... pentru cele patru poezii mai frumoase, scrise numai de ţărani şi ţărance" [3].

La data de 19 februarie 1925 se revine asupra concursului, adresîndu-se creatorilor chemarea de a participa în număr tot mai mare. În numărul din 5 martie al ziarului se anunţă prelungirea termenului de depunere a poeziilor, precizîndu-se, totodată, că „Pînă acum au intrat la premiere 12 poezii frumoase" [4]. Atmosfera este întreţinută şi amplificată în numerele 11/12 martie şi 15/9 aprilie 1925, ultimul înştiinţîndu-şi cititorii că „Premiile Soliei Dreptăţii pentru cele mai frumoase poezii scrise despre Marea Adunare de la Alba Iulia, de către ţăranii noştri, se vor publica (...) dimpreună cu numele celor care au cîştigat aceste modeste premii" [5].

„Cea mai frumoasă" dintre poeziile trimise este reprodusă în nr. 16/1925. „Din ea – se apreciază în cuvîntul de însoţire – se va vedea sufletul unui român cinstit şi a(l) unui poet din ţărănime" [6].

Poezia este intitulată „Alba Iulia" şi aparţine unui poet-ţăran pe nume Aureliu Novac, din comuna Vasiova, Banat. Ea este alcătuită din cinci strofe, fiecare de cîte zece versuri.

La început poetul-ţăran din Vasiova evidenţiază, entuziast, înfăptuirea Unirii, „visul cel mult dorit" al românilor de pretutindeni, după „veacuri de robie" : „Unirea cu ţara-mamă / Cum a fost de mii de ani / Cînd erau vechii români". Bucuria nu cunoaşte margini, la ea luînd parte, ca şi în creaţiile populare, întreaga fire : „Munţii, văile răsună / De cîntări şi voie bună".

Sînt evocate, apoi, faptele de vitejie ale românilor, de care se leagă şi numele cetăţii Alba Iulia, Unirea fiind considerată o verigă de aur în lanţul marilor bătălii pentru drepturi şi libertăţi, purtate de poporul român. Sînt invocaţi cu patetism : „bravul Mihai", Horia, Cloşca, Crişan şi Avram Iancu. Unirea este socotită, firesc, „refacerea" ţării în hotarele Daciei străbune, iar tricolorul, fluturînd victorios de-asupra porţii cetăţii, un simbol al intrării într-o nouă istorie : „Astăzi ţara se reface / Pentru noi a doua Dacie. / Azi întreaga Românie / Freamătă de bucurie, / Sus pe poarta ta văzînd / Steagul ţării filfiind".

Versificaţia este proprie poeziei noastre populare, figurile de stil sînt folosite cu multă economie şi discreţie. Nu ştim în ce măsură poezia a fost asimilată în epocă, aşa cum nu ştim aproape nimic nici despre autorul ei. Evident, aceasta nu reprezintă o deplină reuşită artistică, nu se înscrie în galeria celor mai valoroase lucrări poetice. Dar, poate, că autorul nici nu şi-a propus aceasta.

Poetul-ţăran Aureliu Novac şi-a aşternut pe hîrtie sentimentele şi gîndurile sale curate faţă de un moment de răscruce din istoria României moderne, animat de un fierbinte patriotism, propriu şi acelora care l-au înfăptuit.

CLEMENTE CONSTANTIN

1) Lucian Blaga, „Hronicul şi cîntecul vîrstelor", E. T. 1965, p. 233
2) „Cărţile Unirii", Muzeul Unirii, Alba Iulia
3) „Solia Dreptăţii", Orăştie, nr. 7/12 febr. 1925
4) Idem, nr. 10/5 martie 1925
5) Idem, nr. 15/9 aprilie 1925
6) „Solia Dreptăţii", Orăştie, nr. 16/1925

patologie a Institutului de medicină şi cadre medicale de teren studiază etiologia şi patogeneza nefropatiei endemice. ● **La Karlsruhe, pe Rin,** s-a experimentat un nou minisubmarin, lung de 7 m şi destinat atit cercetărilor ştiinţifice cit şi turismului. In ultima alternativă, nava poate transporta 14 pasageri care vor avea posibilitatea să privească printr-o fereastră panoramică mirifica imagine a apelor mării. ● **Ofensiva impotriva zgomotului.** Oamenii de ştiinţă lituanieni, in strinsă colaborare cu medici şi specialişti în igiena industrială din R.S.S. Lituaniană, continuă să caute noi mijloace de combatere a zgomotului de 40–50 de decibeli. Au fost puse la punct substanţe foarte eficiente pentru combaterea vibraţiilor, se lucrează la proiectarea unor maşini de frezat, a căror ungere să se realizeze cu aer comprimat. De asemenea, se apropie momentul de incheiere a elaborării unor hărţi ale poluării sonore din fiecare oraş. ● **In cadrul lucrărilor de pregătire a proiectului de diplomă,** citeva cadre didactice de la catedra de construcţii metalice a **Institutului politehnic** au condus un grup de studenţi care au avut ca temă **„Studiul tehnico-economic pentru clădirea Facultăţii de construcţii".** Fiecare student şi-a susţinut proiectul de diplomă, cota parte din ansamblu, în faţa comisiei, această serie de tineri ingineri constructori intrind în producţie cu lucrări concrete de proiectare.

VAL. D.

Filatelia

Colaboratorul nostru Prof. Dan Florita-Seracin **din Nădrag ne sesizează un fapt inedit sub aspect filatelic. Iată-l :**

„Recent, am studiat o nouă marcă poştală intrată în colecţia mea. Este vorba de valoarea a 4,50 lei a seriei **Pentru ardeleni** (1945), avind numărul de catalog 886. Marca ilustrează Cetatea de Baltă, cunoscută fortificaţie în apropierea Blajului, iar în colţul din dreapta, sus, poartă o efigie care înfăţişează, se poate deduce cu uşurinţă, un prelat cu tichie. In interiorul efigiei, destul de greu vizibil cu ochiul liber, un nume : Samuil Micu. Din capul locului, acest lucru mi-a trezit anumite suspiciuni. După cite cunosc, istoria literară nu consemnează să se fi păstrat un portret al cunoscutului corifeu al Şcolii ardelene. Tratatul de „Istorie al literaturii române" vol. II, de exemplu, apărut în Editura Academiei Republicii Socialiste România în anul 1968, nu reproduce portretul lui Samuil Micu.

Elucidarea acestei probleme mi-a facilitat-o tot studiul atent al mărcilor poştale. Am constatat că valoarea de 16+134 lei a seriei „Figuri ardelene" I (1943), avind numărul de catalog 829, reproduce acelaşi portret ! Legenda menţionează : episcopul Micu. „Catalogul mărcilor poştale româneşti", pag. 217 consemnează la numărul 829 indicele **n j,** că desenul reprezintă pe Samuel(Samuil) Micu. O inexactitate de catalog ! Samuil Micu nu a fost niciodată episcop. Al cui este atunci portretul reprodus pe cele două mărci poştale ? Am plecat de la premiza că nu valoarea cu numărul 829 conţine o eroare. De altfel, un episcop Micu a existat. Numele său intreg este Ioan Inocenţiu Micu-Clain şi a fost un precursor al Şcolii ardelene.

Portretul lui Inocenţiu Micu-Clain s-a păstrat. Il reproduce la pag. 357 şi Dicţionarul enciclopedic român vol. 3, ca să indic o sursă uşor accesibilă oricui. Portretul reprodus în dicţionar şi pe cele două mărci poştale este unul şi acelaşi. Rezultă că marca cu nr. de catalog 886 conţine o eroare de concepţie : în locul numelui Samuil Micu trebuia menţionat Inocenţiu Micu-Clain".

FILATELICUS

Sport

A venit iarna de-a binelea. S-a tras nu demult şi minunata cortină albă, care a lăsat în spatele ei tot entuziasmul şi dinamismul stadioanelor. Acum, din nou, iubitorii sportului îşi dau seama că fotbalul rămine un rege în felul său.

Sportul de performanţă însă nu a incetat. In săli, mai mari sau mai mici, pregătirile, concursurile continuă. Măiestria sportivă se desăvirşeşte în orice moment, performanţele nu cunosc anotimp. Timişoara are suficiente săli de sport. Avem credinţa că în ele cresc fără incetare viitorii noştri campioni. Depinde de efort, de exigenţa antrenorilor, de voinţa sportivilor înşişi.

Dar iarna e iarnă. Şi iarna inseamnă zăpadă, skiuri, săniuţe, bob, hochei, patinaj.

E drept că nu strălucim la aceste sporturi, pe plan internaţional vorbind, dar tot atit de adevărat e că nici iarna nu străluceşte pe meleagurile noastre. Dar asta numai dacă ne-am referi la judeţul Timiş. Avem însă Bucegi, Apuseni, Păring, Obcinele Moldovei. Avem patinoare. Avem şi campioni, dar a devenit un obicei ca în fiecare început de sezon să le cerem mai mult, să constatăm că rezultatele lor sportive nu sînt pe măsura condiţiilor create de stat. Să sperăm şi în acest an că satisfacţii pot inflori şi în grădina cu cristale a sportului alb. Pină atunci, noi cei mulţi, turiştii, care n-am fost şi nu vom fi niciodată campioni, să ne luăm skiurile şi săniuţele, să escaladăm cei mai apropiaţi munţi, sau măcar deluşoare, şi să respirăm în iureş aerul sănătos al acestui anotimp de argint.

CASSIUS

Corespondenţa

Tania Alfred : Versuri notabile în **Cuvinte pentru mine insămi** şi **Pentru că sint tinără.** Să mai vedem şi alte lucrări.

Constantin Mărăscu : Schiţele şi povestirile trimise au fost predate sectorului de proză al redacţiei. Cele citeva poezii, dactilografiate aproape ilizibil, se inscriu în linia unor preocupări mai vechi, la care ne-am referit altădată. Aşteptăm lucrări noi, pe măsura realului Dvs. talent.

Florentin Caţan : Revista noastră a recenzat cartea asupra căreia vă exprimaţi.

Petre Vlad : Vă mulţumim pentru prezentarea făcută. Aţi omis să ne spuneţi sub ce pseudonim aţi colaborat cu noi. Aşteptăm şi alte lucrări.

Mihail I. Vlad : Versuri corecte, însă mult prea exterioare.

V. S. : Propunem spre publicare poeziile : **Foc stins, Nelinişte, Poezie, Nu te mai arăta.** Sinteţi pe o cale bună. Mai trimiteţi.

Miron Ţic : Este regretabil gestul celui ce şi-a insuşit poezia Dvs. — reprodusă de noi — gest care nu se numeşte altfel decit furt literar. Dezaprobind cele intimplate, vom reveni asupra acestei elementare lipse de etică scriitoricească. In ceea ce priveşte noile Dvs. poezii, sintem de părere că vă aflaţi într-o evoluţie notabilă. Reţinem poezia **Trecem** şi sperăm că în viitor ne veţi oferi spre lectură lucrări care să ne cîştige şi mai mult adeziunea.

Ion Dumbravă : Ne face plăcere să observăm o substanţială înviorare a versurilor Dvs. Sint încă ezitări, exprimări greoaie ori ineficiente artistic, dar simţim un curent de aer proaspăt în toate aceste lucrări (transcrise aproape ilizibil !), din care reţinem una pentru tipar — **Seceriş**

Iluc Dan : Sint multe versuri remarcabile în lucrările Dvs., ca de pildă : „Azi te-am găsit tăcind / Prin iarba de ianuarie / Şi liniştea furată din amurg / Iţi picura din palme. Sau : „De dincolo de tine / te-am auzit plingind / prin albul de mesteacăn / nuntit şi-ntors în vînt".

Alpha : Ne-au plăcut mai ales poeziile: **Coborire în infern VI, Obişnuinţă, Mers de centauri** şi **Fantezie III.** Am vrea să vă putem publica un grupaj de poezii. Ar fi bine să ne trimiteţi noi poeme în sensul publicării, verificînd cu rigoare compoziţia lucrărilor, altfel fermecătoare.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

VALERIU SALCIE

Foc stins

se sparg pe ceasul ierbii clopote de rouă
şi-n fresca toamnei curgem fără înţeles !
tu, ce mă mai strigi prin umbre-n destrămare
alungă-n păsări clipa cu auzul şters

şi-ngroapă-ţi fruntea în dogoarea nopţii
să licărească-a veghe pentru oglinzi şi gînd
căci voi veni prin neguri călăreţ de sete
cu rana nunţii — albă — stingîndu-mi-se-n trup !

Poezie

trupul tău
mireasă a lut de ulcior
cu apă-n amiază
o monedă de aur este pintecul tău
în lucrul de taină al poetului
cînd sîngele lumii
se năruie-n arborii cu eşarfe albe pe umeri
venind tumultuos
la parada de glorii
a fructului fraged iată, îmi spun,
din această margine a îngăduinţei
se naşte destinul albelor drumuri
şi inima mea
simte în jur
golul de frig cum se năruie
cum se năruie . . .

Nu te mai aştept . . .

ţărmurile noastre
s-au înecat în ceţuri
ca nişte corăbii
în memorii de peşti

spre partea de sud a cuvintului
lumea deliriază de alb
şi de-atîta spaimă de linişte
strigătul ochiului meu
peste umbre
a devenit zadarnic !

o, abia acum înţeleg
cît de mult m-au mîntuit aşteptările,
cît de absente mi-au spălat cămaşa
de rob al tăcerii
trecîndu-mă din noiembrie-n noiembrie
ca printre nişte imense portale de gheaţă
mereu şi mereu
către alte ţinuturi !

nu te mai aştept ; înfăşurat
în purpura trecerii
te voi gîndi ziua şi noaptea
parte a trupului meu
strigîndu-se prin sine
cum dorul luminii de ierbu !
la presimţirea zăpezii !

Urmări

Cu Eugeniu Niculescu-Mizil

(Urmare din pag. 1)

nurile şi programele de dezvoltare nu sînt altceva decît nişte modele cu un pronunţat caracter lucrativ, prognozele avînd un caracter previzional. Toate aceste categorii de modele aduc cantităţi de informaţie social-economică, necesare unei dezvoltări dinamice şi armonioase. De capacitatea sistemului respectiv de a se apăra şi a se autoregla depinde buna sa funcţionalitate, conservarea şi dezvoltarea sa. In virtutea acestui fapt, informaţiile ce se obţin prin elaborarea planului trebuie să ţină cont negreşit de toate influenţele prezente sau previzibile cum sînt, spre exemplu, cele ale penuriei energetice, ale crizei hidrocarburilor, determinate de actuala criză a lumii capitaliste, şi altele ce pot apărea. Neluarea în considerare sau neprevizionarea acestor influenţe la elaborarea modelelor de dezvoltarea unor economii socialiste conduce la nerespectarea regulilor cu privire la veridicitatea informaţiilor obţinute prin model, la neconcordanţa cu realitatea, la elaborarea unor modele false ale dezvoltării social-economice şi, în consecinţă, la perturbarea dezvoltării practice prezente şi viitoare.

— De curind s-a înfiinţat la Paris Institutul pentru problemele unei noi ordini economice internaţionale. Cum interpretaţi acest eveniment în contextul coordonatelor majore ale sistemului economic mondial ?

— Insăşi ideea atit de acceptată astăzi pe plan mondial, de instaurare a unei noi ordini economice, idee al cărei inspirator şi promotor este, după cum recunosc oameni de ştiinţă şi personalităţi politice de prim rang din lume, preşedintele **Nicolae Ceauşescu,** înseamnă reacţia unui şir de ţări, de sisteme sociale deci, de a se apăra de perturbaţiile mediului mondial, determinate de o dezordine economică provocată de inechitatea relaţiilor politico-economice dintre ţările puternic dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare. Instaurarea unei noi ordini economice, echitabile, inseamnă în ultimă instanţă şi unul dintre elementele principale ale autoreglării sistemului mondial însuşi, deoarece aceasta ar elimina nu numai cauzele subdezvoltării unora, dar ar asigura o apropiere a nivelului lor de dezvoltare de cel al ţărilor dezvoltate, un echilibru în sistem, precum şi o mai bună înţelegere şi o cooperare nediscriminatorie între naţiuni şi ţări. Crearea institutului respectiv, la iniţiativa unor personalităţi proeminente politice, economice, ştiinţifice ale lumii, apare deci ca o consecinţă firească determinată de stringenţele autoreglării şi a eliminării unor perturbaţii din sistemul mondial, iar faptul că prima masă rotundă organizată de Institut (la Paris şi Bucureşti) omagiază concepţia tovarăşului **Nicolae Ceauşescu,** care este şi inspiratorul acestei iniţiative, reprezintă recunoaşterea eforturilor României şi a Preşedintelui ei spre stabilirea unor echilibre mondiale reale, viabile.

— Cum pot fi privite, din punct de vedere al modelelor cibernetice, contradicţiile care apar în mod obiectiv în dezvoltarea sistemelor sociale ?

— Aceste contradicţii au un caracter permanent ; ele se datoresc complexităţii proceselor şi diferenţierilor dintre nivelurile de dezvoltare ale diferitelor subsisteme şi elementelor constitutive ale sistemului social. Datorită caracteristicilor fundamentale ale bazei sistemelor sociale, diferite de la capitalism la socialism, şi contradicţiile în cadrul acestor două grupări sociale sînt diferite. In mod obiectiv, contradicţiile în capitalism sînt antagoniste, pe cînd în socialism sînt neantagoniste. Din punct de vedere cibernetic, contradicţiile, în orice sistem social, sînt perturbaţii, iar informaţiile decizionale pe care trebuie să le genereze un model corect al societăţii socialiste trebuie să ducă la atenuarea lor. Acest lucru poate fi exemplificat prin opţiunile partidului şi statului şi statului nostru de a întrona cu fermitate şi vigoare principiile eticii şi echităţii socialiste. In fond, revederea şi îmbunătăţirea permanentă a relaţiilor de producţie şi repartiţie în societatea socialistă, în concordanţă cu cerinţele etapelor parcurse, nu sînt decît acţiuni de autoreglare în sistem în vederea eliminării perturbaţiilor exprimate prin contradicţii. Subliniez că nu în acelaşi mod se pune problema în legătură cu perturbaţiile generate de contradicţii în capitalism, datorită caracterului antagonist al acestora, reflectat de insuficienţa capacităţii de autoreglare a sistemului bazat pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie, insuficienţă care, legic conduce la dispariţia sistemelor de acest tip.

— Măsura gradului de dezorganizare a unui sistem este dată, din punct de vedere cibernetic, de entropia acestuia. Care este relaţia între calitatea informaţiilor decizionale şi acest parametru ?

— Teoria cibernetică a deciziei, aplicată în mod fundamentat sistemelor sociale, aduce şi ea sistemelor respective cantităţile necesare de informaţie pentru dezvoltarea lor, dar deciziile sînt din ce în ce mai mult elaborate pe baza construirii prealabile a modelelor. Este, de aceea, lesne de înţeles că de calitatea şi veridicitatea informaţiilor obţinute prin modelare depinde concordanţa informaţiei decizionale cu realitatea, cu cerinţele specifice ale dezvoltării sistemului social-economic şi deci chiar soarta, stabilitatea şi dinamica lui. Nerespectarea acestor reguli, le-aş spune legi, agravează stările entropice ale sistemului social pentru că, la fel ca în orice sistem, introduc mari perturbaţii. Aici se cuvine să amintim rolul foarte important al calculatoarelor electronice moderne care îşi pun la dispoziţia omului, capabil să le utilizeze pentru cele mai diferite scopuri, capacitatea lor de prelucrare şi memorare a informaţiilor. Cu greu ne-am putea imagina posibilitatea luării unor decizii rapide, bazate pe analizarea complexă a unor mari cantităţi de date care garantează calitatea acestor decizii, fără folosirea acestor instrumente cibernetice. Calculatorul este utilizat astăzi cu destul succes la elaborarea unor extrem de complexe modele ale dezvoltării lumii, aşa cum meritoriu a încercat un grup de savanţi occidentali în frunte cu profesorii **Mihajlo Mezarović** şi **Eduard Pestel,** sinteza muncii lor fiind prezentată în lucrarea „Omenirea la răspintie", recent tradusă la noi. Este clar că în prezent incercările de a se contracara dezorganizarea prin elaborarea şi lansarea, pe baza informaţiilor obţinute prin modelarea previzională, a unor informaţii decizionale privind dezvoltarea viitoare, au depăşit de acum nivelul sistemelor sociale diferite şi s-a extins la nivelul marelui sistem mondial. Trebuie să privim această încercare ştiinţifică a modelării sistemului mondial, aprobativ, manifestînd însă şi toate rezervele impuse de probitatea unei abordări nu „globale" a subsistemelor ce compun pămintul, ci diferenţiată în funcţie de esenţa specifică a fiecăruia dintre aceste subsisteme, a fiecărui sistem social **deci.**

DIN LIRICA LATINO-AMERICANĂ

Doi mari poeți chilieni, Gabriela Mistral și Pablo Neruda, amîndoi încununați cu lauriș Nobel, n-au reușit să înscrie poezia chiliană într-un circuit al valorilor, dincolo de spațiul ibero-american : aproape numai ei sînt cunoscuți în Europa.

America Latină are azi poeți mari, uriași, aș spune, nume cu care Europa s-ar mîndri în fiecare zi. Pentru că Cesar Vallejo, Jorge Luis Borges, Nicolás Guillén, Octavio Paz, Ernesto Cardenal, Leon de Grieff, Vicente Gerbasi, Alejandro Romualdo etc., etc., nusînt europeni. Și n-am citit în acest context nici un nume chilian, în afara celor doi, amintiți la început, pentru că sînt mulți, unii de excepție. Ei, ca toți ceilalți, m-au ajutat să nu mă înșel niciodată în aprecieri : spiritul latinoamerican nu este o variantă tîrzie a celui european, ci produsul sincretic a două mari culturi – europeană și precolumbiană, vegheat, în unele zone, de o a treia, cea africană. De aceea, cred eu, vocația pentru viitor a acestui spirit este mult mai accentuată decît în alte zone terestre. Poezia o dovedește în cel mai convingător mod. Pentru o primă explicație, am ales aici cîteva poeme chiliene. Datorie mai veche pe care o am față de frumusețea lor. Și de speranță, cea care luminează spațiul dintre cuvinte.

D. N.

GONZALO ROJAS

(1917)

Odată, întîmplarea s-a numit Jorge Cáceres

Odată întîmplarea s-a numit Jorge Cáceres
și a rătăcit douăzeci și cinci de ani pe pămînt,
a avut doi copii frumoși și o privire nehotărîtă
și două picioare iuți și o înțelepciune de a fi,
dar a mers prea departe, atît de departe și de liber,
că nimeni nu i-a văzut chipul.

Ar fi putut să fie un vulcan, dar a fost Jorge Cáceres,
această măduvă vie,
această grabă, această grație, această flacără aleasă,
acest animal pur căruia i-au străbătut arterele
prea puține zile,
zile ce au intrat și au ieșit grăbite din inima lui,
ducîndu-l în oaza aștinxiei.

Acum stă în lumină și-n grabă.
Sufletul lui e ca un fluture
pilpîind în auzul noilor născuți.
– De ce plîngeți ? Trăiți !
Respirați-vă oxigenul.

ENRIQUE LIHN

(1929)

Bătrînețele lui Narcis

Mă privesc în oglindă și nu-mi văd chipul.
Am dispărut : oglinda-i chipul meu.
Am dispărut ;
pentru că privindu-mă de-atîtea ori în oglindă
am pierdut memoria chipului meu
sau pentru că l-am numărat de-atîtea ori,
încît a devenit un chip infinit
sau poate nimic, căci, în el, ca în toate lucrurile,
se ascundea nevăzutul,
nimicul ce se află-n toate ca soarele în noapte
și-acum sînt propria mea absență
în această oglindă spartă.

OMAR LARA

(1942)

Privesc această seară pe care am pierdut-o

Privesc această seară pe care am pierdut-o,
această seară pură și strălucitoare,
în care nu mai pot locui.
Dar, dintr-odată, pe neștiute,
m-a ajuns respirația ei delirantă.
Și m-am văzut alergînd peste cîmpia
plină de margarete din Imperial,
pe sub plopi și eucalipți.
Privesc această stare pe care am pierdut-o,
cînd furam fructe din grădinile vecinilor,
aruncam cu pietre în cer
sau ne culcam în grîul înfrățit.

Și era o seară ca aceasta.

Traduceri de

DARIE NOVĂCEANU

ESENIN

La 3 octombrie s-au împlinit 80 de ani de la nașterea marelui poet rus Serghei Esenin (1895-1925). Din nefericire, viața poetului a fost scurtă. Doar zece ani din viața aceasta au fost dăruiți în întregime poeziei. Moștenirea literară pe care au lăsat-o acești ani e însă extrem de bogată și de variată. Cînd Esenin a venit la Moscova, el era un flăcăiandru în vîrstă de 17 ani, născut și crescut pe meleagurile Riazanului. Odată venit aici, poetul lucrează ca funcționar, apoi corector într-o tipografie. Folosind absolut toate mijloacele, poetul desfășoară o intensă activitate de autoinstruire, frecventează cursurile Universității populare. Și, mai cu seamă, scrie versuri. Unele din ele reușește să le publice. La vîrsta de 19 ani el scrie poemul „Rusia", poem care îl face celebru . . . Și astfel, în literatura rusă intră încă un mare poet.

Esenin, acest romantic căutător de orizonturi imaculate, sedus de partea tainică și evanescentă a lumii, a găsit în tăcere fața neprihănită a vieții, forma vitală a morții, ipostaza interioară a cuvîntului. Tăcerea în poezia esenină este puntea nevăzută dintre viață și moarte, dintre cuvînt și necuvînt, e un catarsis eliberator prin care sufletul se descătușează împlinindu-și ultima nevoie de odihnă. Versul său o caută cu obstinație, ca pe o realitate consubstanțială vieții, inefabilului ei presărîndu-se cu tîlc, învadîndu-i întreaga poezie cu o melancolie ce merge în adînc, purtînd cu ea vise rămase suspendate în uitare și o nostalgie a vieții pe care poetul o trăiește nu ca pe o realitate, ci ca pe o tăcută chemare spre „un liman de liniște și-mpăcare".

Moartea se convertește în marele răspuns față de toate încertitudinile, inadecvările sau incompatibilitățile vieții ce se alcătuiește din antinomii, a vieții care oscilînd între sensuri polare devine deconcertantă și înșelătoare. Esenin și-a construit interiorul pe temeiul fidelității față de sine însuși, această rămînere „în sine" constituind forma de revanșă în fața vieții mișcătoare. Moartea este limpede și odihnitoare, e ca un vis în care se regăsește inocența. Viața atîrnă greu și ea este cea tainică și neștiută, în timp ce „asfințitul" e un tărîm al liniștii, al tăcerii, al calmului suprem : „Nu mă mai frămîntă-acum / Spaima stelelor eterne / Îndrăgii al clipei scrum / Și tăcerea ce s-așterne" e o contopire cu elementele din care se constituie permanența cosmică, prin care eul efemer ar vrea să intre în veșnicie, să se investească cu valențe eterne, dincolo de existență, mai presus de timp pierind „ca un fulger lung pe cer". Poetul e un solitar care s-a autodevorat prin propriile-i vise, un sihastru scormonind după „înțelesurile" lucrurilor, un exaltat în căutarea neprihanei absolute. Dar fiindcă totul i se refuză, pentru că „trist veghez cînd nimeni nu-i", „rătăcind să caut urme seci", această zbatere neputincioasă conduce la disoluția propriului eu, care, răsfirîndu-se prin lucruri și oameni, se autodestramă și ieșirea în tărîm necunoscut devine o salvare a ființei ce se frînge tăcută sub povara vieții : „Ca și mine, nins de stele, / Tu te dărui tuturor / Și ți-i dor de picle grele / De apusul roș ți-i dor".

Ideea ieșirii în neant e o prezență permanentă a poeziei sale și, atingînd astfel moartea prin cuvînt, ea își pierde forma tulburătoare și dramatică, devenind, printre alte „vechi nimicuri" o rupere de perpetuul tangaj al existenței, o intrare în liniște ca liman al avatarurilor unor căutări neîmplinite. Versul său dă tîrcoale morții, nu înțeleasă la modul metafizic, căci poetul e preocupat nu de rosturile ei ascunse, ci doar de puterea de-a curma tîlcurile vieții. Este o moarte ce îmbracă forme de o concretețe violentă, prevestitoare ale unui destin tulburător, dar care pentru poet este o firească desfacere de lume, presimțind înfringerea morții prin cuvînt, căci arta sa îl va perpetua prin veacuri ca simbol al unei vieți ce și-a exprimat tumultul prin poezie : „Întors acasă, vremea mi-o voi pierde / Cu vechi nimicuri, ca oricare om / Și sub fereastră, într-o seară verde, / M-oi spînzura cu mîneca de-un pom / Răchitele din garduri or să scape / Mihnite frunze, fluturînd din mîini, / atunci cînd nespălat or să mă-ngroape / La loc ferit și în lătrat de cîini / Pierzîndu-și veșnic visele prin locuri, / O să plutească luna luminînd, / Și Rusia va trece peste veacuri / Iucînd voios sau lîngă gard plîngînd".

Ideea „drumului" ca simbol al mersului prin viață este în poezia esenină o afirmare a încercării de-a cunoaște lumea în formele ei esențiale, căci poetul ia cu asalt „marele drum" sau „desfundatul drumeag" suprasolicitîndu-se pînă la epuizare. Dar, pe încetul, ritmurile vitale se veștejesc, legătura cu contingentul se face tot mai firavă și viața „care fiind, se pare că n-a fost" începe să fie trăită doar ca realitate lăuntrică. Poetul a mutat viața înlăuntrul său și prin secrete alchimii interioare a transformat-o în „amintire" sau „vis", metamorfoză prin care însă lumea nu se condensează, nu își restrînge spațiul, ci dimpotrivă, odată luată în posesiune, prin perspectiva amintirii și forța visului, își augumentează semnificația.

Dar orgolioasa izgonire a lumii „în sine" „strîngînd, de ducă, spicele uitate, / în sufletul tău – trăistă de cerșit"), încarcă sufletul esenian care s-a vrut moștenitorul vremilor, de o povară ce-l trage spre adînc printr-o succesiune de deșertări interioare, subminîndu-i puterea vitală pînă la disoluția finală : „Cu flacără de aur, ca un semn, / Îmi ard făclia din trupeasca-mi ceară, / Și, răgușit, al lumii ceas de lemn / Mi-o bate pentru cea din urmă oară".

Versul esenian e mingîiat de pădurile pletoase ce acoperă cîmpiile rusești, de perpetua legănare în care trăiesc „frumoasele sălcii cu șolduri de lemn", „răchitele zvelte, cu sînii afară", „aurul tomnaticilor tei" și „mestecenii, sădelnițînd frunzare". Sălcii, răchite, tei, mesteceni – tot ființe vegetale plîngătoare, care poartă în plete tristeți lăuntrice și romantice înțelesuri. Poetul negăsindu-și un corespondent în realitatea umană, rămînînd un singuratic chinuit de un imens pustiu apăsător, se caută în natură, se implică în viața lăuntrică a vegetalului. El surprinde mișcarea nevăzută, curgerea prin care viața se golește treptat de elementele sale vitale, printr-o eroziune lentă dar ireversibilă : „Ne ducem toți, cîte puțin, mereu ; / Către-un liman de tihnă și-mpăcare".

Apetența poetului pentru latențe, pentru partea ascunsă a lumii, pentru ceea ce se destramă și se pierde, creează o stare sufletească crepusculară, în care poetul se integrează, vibrînd ca într-o agonie prelungită : „Toți sîntem vremelnici pentru veci, / Rar ning fragii frunzele deșarte . . . / Binecuvîntat să fie deci / Că trăiesc și că mă duc spre moarte".

Viața lui Esenin, acest neconformist care nu a înțeles să se supună decît sie însuși, a fost o confruntare dureroasă cu societatea timpului său și cu sine, o luptă din care veșnicul copil ieșea mereu învins – învins de păcatele celorlalți, învins de propriile-i erori. Și, obosit de atîtea rătăciri, atunci cînd în lumea aceasta s-a simțit „drumeț străin", la numai 30 de ani, poetul împovărat de plînsuri interioare și din nou fidel sie însuși / Serghei Esenin, mi-i urît cu tine" (, și-a oprit de bună voie mersul chinuit al propriei vieți, plecînd în căutarea „limanului de tihnă și-mpăcare", lăsîndu-ne poezia sa ca o tînguire a pădurii albe de mesteceni, ca o durere din adînc ce și-a visat în noi alinarea.

RAMONA BOCA BORDEI

Poetul cu mama sa, în 1925

Mapamond

„MÎNCĂTORII DE MUMII"

(II)

În secolul al XVIII-lea atît mumiile cît și celelalte vestigii ale Egiptului antic erau considerate cele mai valoroase exemplare din colecția de rarități a cîte unui bogătaș. Cele mai mari colecții s-au transformat în muzee, iar la Cairo negustorii au fost înlocuiți de niște călători ciudați : colecționarii. Aceștia se învîrteau mai mult în jurul vechiului Memphis, la Sakkara, unde veneau în contact cu localnicii, de la care cumpărau, la prețuri pipărate de-acum, amulete, papirusuri și chiar mumii întregi. Totuși, egiptologia ca știință n-a existat pînă în 1798 cînd Napoleon cu armata sa pătrunde în valea Nilului. El aduce cu sine și o trupă de cercetători, oameni de știință și artiști care aveau misiunea de a studia temeinic civilizația și cultura Egiptului antic. Rezultatele au fost spectaculare : s-a găsit așa-zisa piatră „Rosetta", o bucată de bazalt negru, dezgropat la Rosetta, un braț al Nilului. Pe piatră era o inscripție bilingvă : în greacă și în hieroglife care i-a permis lui Champollion să afle cheia tainei pe care aceste inscripții o purtau. Vestigiile au fost clasate și catalogate ; totul era pregătit pentru publicarea monumentalei opere în douăzeci și patru de tomuri „Descrierea Egiptului". Ea va conține, descrise în amănunt, toate comorile vechiului Egipt, cu desene precise și reproduceri în culori vii. Pentru omul de astăzi, familiarizat intrucîtva cu piramidele egiptene și cu celelalte vestigii ale țării faraonilor, este greu să-și închipuie ce șoc puternic au provocat în Europa și America cele descrise de monumentala operă. Dar dacă la unii „Descrierea Egiptului" provocase un sentiment de pioasă admirație, la alții, toate cele aflate, provocaseră lăcomia și setea de înavuțire. Rezultatul a fost dezastruos : devastarea hramurilor și mormintelor, jaful organizat și împrăștierea, prin muzeele lumii, a relicvelor și mumiilor „în numele științei și al artei".

După plecarea lui Napoleon din Egipt, atît consulul britanic cît și cel francez au început o adevărată cursă în a descoperi noi și noi morminte cu prețioasele lor vestigii. Îi cuprinse o adevărată febră a vechiturilor. Consulul francez Bernardino Drovetti cumpăra tot felul de relicve și le vindea apoi pe prețuri fabuloase muzeelor și colecționarilor particulari. Henry Salt, colegul său englez primește misiunea, din Londra, de a descoperi încă o piatră „Rosetta" (mîndria engleză fusese rănită de faptul că o asemenea piatră a fost descoperită de francezi, veșnicii lor rivali). Astfel, Salt și Drovetti împărțiseră Teba parcă ar fi fost propriul lor domeniu, și vai de arheologul care s-ar fi aventurat să calce acest teritoriu fără aprobarea pașalei egiptene și acordul celor doi consuli. Și, în timp ce aceștia domneau peste comorile îngropate ale faraonilor, amenințînd să le profaneze pentru a le lua tot aurul, mulți arheologi și oameni de știință au tras un semnal de alarmă, pornind o campanie adevărată întru salvarea lor. Auguste Mariette, Gaston Maspero și cunoscutul arheolog Sir Flinders Petrie, au fost pionierii salvării și conservării Egiptului antic. Dar cei hrăpăreți erau în majoritate, iar printre ei cel mai activ era un oarecare Giovanni Battista Belzoni. Numai în decursul a trei ani de „muncă" intensă, între 1815 și 1819, el a reușit să devină unul din cei mai mari jefuitori printre „marii săpători" ai tuturor timpurilor.

În anul 1803, frumosul italian (avea peste doi metri înălțime și o putere neobișnuită) sosește la Londra și se angajează la teatrul Sadler's Weels pe post de atlet în rolul lui „Samson din Patagonia". Cutreieră întreaga Anglie cu trupa sa unde făcea minuni cu puterea sa. După nouă ani de viață aventuroasă în Anglia, Belzoni revine pe continent unde dă reprezentații la Madrid și în alte orașe. Peregrinările sale îl duc în Malta unde îl cunoaște pe un agent al lui Mohamed Ali, pașă al Egiptului, care căuta oameni deosebiți, capabili să aducă aerul secolului XIX și în inapoiata țară a faraonilor. Belzoni vine la Cairo, iar în anul 1816 îl întîlnește pe Henry Salt care-i propune o afacere : transportul statuii lui Ramses II din Teba la „Britisch Museum". Belzoni se achită atît de bine de această afacere aproape imposibilă (numai capul faraonului cîntărea opt tone !) încît îi uimește pe englezi și pe colegii lor francezi. Acum lui Belzoni îi vine ideea de a se apuca el însuși de înfloritorul comerț cu antichitățile egiptene. Folosind toate mijloacele de corupție (mită, mînă forte, cruzime și promisiuni mincinoase) el reușește să adune o bandă de colaboratori din cei mai iscusiți în asemenea întreprinderi. Nu după mult timp – Belzoni se trezește cu o colecție inestimabilă de mumii, papirusuri și bijuterii. În aprilie 1817 el vine în Teba, în satul Kurno, al cărui locuitori se ocupau mai de mult cu vînzarea relicvelor vechilor morminte. Și jaful începe. Se pătrunde tot mai adînc în morminte și stînci unde, după însăși descrierea lui Belzoni, „era tot mai mult praf", atît de mărunt încît îți intra în nas și gură, în anumite locuri trecerile nu erau mai largi de 30 de cm, încît prin ele trebuia să te tîrăști ca un melc, pe un sol zgrunțuros și aspru care te tăia ca sticla . . . galeriile aveau chiar 100-200 de metri lungime". Norocul îi surise lui Belzoni și el reușì, în scurt timp, să-și înlăture toți concurenții. Apoi își orientă interesele spre Nubia. Acolo conduce lucrările de dezgropare a templului lui Ramses II, la Abu Simbel. Aceasta era o întreprindere de care nu îndrăzneau să se apuce nici cei mai iscusiți cercetători. Calculele și desenele lui Belzoni erau cît se poate de exacte și în curînd lucrările se încheie.

După revista „START" din cartea lui Brian Fagan „Răpirea Nilului"

– VA URMA –

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 26 decembrie 1975 ● Nr. 52 (410) 10 pagini 1 leu

Bucuroși de tine, patrie lină . . .

Bucuroși sintem de tine patrie lină
Între aceste zile și zile ce vin.
Marile grădini în inimi declină
înflorirea unui omenesc destin.
Limpezi sintem de tine patrie statornică
de respirarea ta ne sprijinim,
de sîngele tău, tu, pururea dornică
de libertate ; și te iubim
cu prea-iubire ; îți ducem dorul
ca pe-o cunună pe calme frunți ;
Patrie-omule ; veșnic izvorul
care sărută prin inimi munți !
De respirarea-ți ne sprijinim
patrie lină, patrie țară :
Fie-ne astfel cînd nemurim
lumina lumii ninsoare ușoară ! . . .

EUGEN EVU

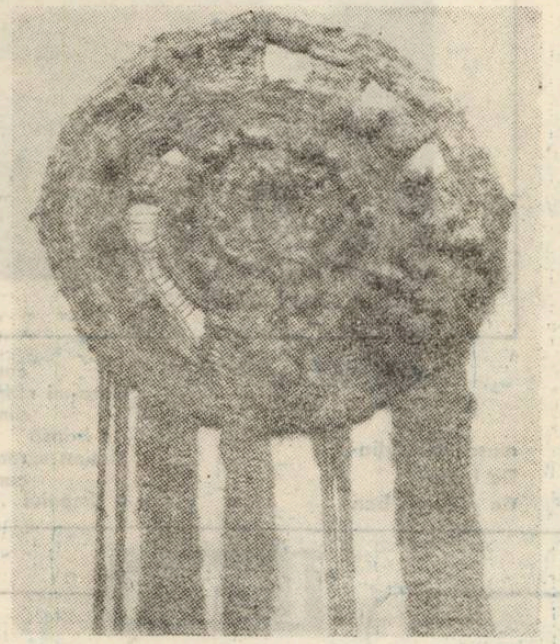

RODICA BANCIU-REGEP „Disc 8" (Spațiu voievodal)

Republica

Țara este pămîntul de sub noi și cerul de deasupra, cît o felie de planetă. Nu trebuie să căutăm în adîncul nostru după un anume sentiment pe lîngă toate celelalte care ne formează viața, nu trebuie să căutăm în preajmă un loc alături de ființa noastră pentru a-l numi România. Țara sîntem noi, oamenii cei ce ne naștem, iubim, muncim, visăm, la vîrsta tînără a Republicii, cu mănunchiul tuturor sentimentelor și gîndurilor noastre, venite dinăuntrul pămîntului românesc. În noi, strămoși și pîine pentru toate zilele vieții. Deasupra, albastrul zilelor și al speranțelor și al încrederii și al binelui pentru care păstrăm, în adînc, locul sărbătorilor istoriei, margini de trepte urcate, marmoreene gînduri despre eroii unui popor iubitor de libertate și pace.

Și, pentru că trăim împlinirea dorințelor celor ce ne-au premers, și, pentru că gîndul ni-l vor duce mai departe urmașii, învățăm istoria țării, deși o avem în noi, ca să ne înconjurăm mereu cu portretele demnității și ale jertfei spre bine, care ne definesc ființa. Învățăm, apoi, geografia țării, deși am reclădit-o prin noi, în 31 de ani de pace în 28 de ani de Republică. O învățăm mereu pentru a simți căldura milioanelor de eroi care au tăiat munții Livezenilor și ai Vișeului, ai Vidrarului și ai Porților de Fier, eroi topind oțeluri, rostuind motoa e și nave, pămînturi și atomi.

Le învățăm încăodată toate acestea, în zilele aniversare ale țării, știind că, în noi, geografia și istoria se contopesc sub haina unei aceleiași sărbători pe care o numim – REPUBLICA. O sărbătoare tînără, în care, reperele de timp, din 28 de ani, sînt reperele vieții noastre, ale fiecăruia dintre noi, și spunem ; proclamarea Republicii, și spunem : naționalizare, colectivizare, industrializare și ne gîndim apoi la ciclurile cincinale ale creșterii noastre și spunem : Republica Socialistă România.

Și în dreptul fiecărui cuvînt spus avem o parte de istorie asumată și ne simțim un singur trup cu țara. Un trup imens în care toate sentimentele și gîndurile noastre poartă numele de cinste al țării definind un exemplu de istorie densă, transformatoare. Un glas ferm, clamînd, în hora națiunilor lumii, pentru dreptatea, egalitatea, pacea și progresul unei întregi planete.

La sărbătoarea Republicii, noi, cei hotărîți să împlinească revoluția științei și tehnicii spre progres și prosperitate, pregătim viitorul țării, ființa urmașilor noștri, răsădind prometeic sămînța de foc a izbînzilor de mîine peste acest pămînt crescut erou prin oamenii lui. Țara e pămîntul de sub noi și cerul de deasupra, cît o felie de univers.

PAUL EUGEN BANCIU

Perspectiva istorică a socialismului științific

Rațiunea de a fi a oricărei științe rezidă, în ultimă instanță, indiferent de domeniul propriu de cercetare, în eficiența sa socială, în semnificația umană a ipotezelor formulate și a rezultatelor obținute, în justețea și viabilitatea răspunsurilor pe care le dă, epocă de epocă, diverselor probleme ridicate de viață, de practica social-istorică. Socialismul științific, ramură integrantă esențială, necesară și activă a sistemului de concepții marxist-leniniste, ferment revoluționar în gîndirea social-politică și în întreaga cultură de peste un secol a omenirii, nu face excepție de la regula amintită. Dimpotrivă, el s-a afirmat și dezvoltat ca demers științific tocmai datorită validării și confirmării de către practica social-politică a principalelor sale teze, concluzii și prognoze, datorită capacității proprii de creație și autodepășire, de revizuire critică a aprecierilor infirmate sau corectate într-o măsură sau alta de confruntarea lor cu realitatea.

1. Marile prefaceri revoluționare, politice, sociale și naționale, ce dau sens, conținut și îndreptățire istorică epocii contemporane atestă cu putere forța și adevărul ideilor socialismului științific, capacitatea lor de a exprima în mod just, pe baza analizei științifice, materialist-dialectice și istorice, cerințele deosebit de complexe ale legilor obiective proprii devenirii istorice care se manifestă prin intermediul problematicii politice a vieții sociale. Se poate afirma pe bună dreptate că procesul revoluționar al înaintării treptate a omenirii spre comunism, spre depășirea contradicțiilor, decalajelor și inechităților generate de proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, evidențiază în mod indubitabil marea eficiență socială a socialismului științific, materializarea ideilor sale[1], larga lor desfășurare în creația istorică a popoarelor. Tocmai în acest sens Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român apreciază că „ideile socialismului și comunismului au pătruns tot mai larg în conștiința popoarelor, au devenit o uriașă forță ideologică internațională, o puternică forță materială transformătoare, asigurînd înfăptuirea aspirațiilor omenirii spre o societate mai echitabilă și mai rațională, spre progres și civilizație".[2] Omenirea progresistă dispune astăzi de o știință revoluționară, vie, puternic propulsată și tot mai amplu ratificată de mișcarea istorică începînd de la mijlocul secolului trecut. Este vorba de o știință a timpului nostru, de marea știință a prezentului, caracterizată printr-o remarcabilă funcție praxiologică, prin largi și profunde aplicații și consecințe în viața popoarelor. Ea pulsează în creația istorică a maselor, în activitatea forțelor revoluționare și progresiste ale contemporaneității.

2. Socialismul științific este, însă, și o știință a viitorului omenirii, a transformării revoluționare și așezării lumii pe baze noi, comuniste. Funcția sa prospectivă, previzională decurge din însăși natura, destinul istoric și rolul domeniului politic al vieții sociale pe care-l cercetează și exprimă cu mijloacele și forța științei. Ca urmare, tocmai pe temeiurile și în lumina acestei ideologii politice științifice, materialist-dialectice și istorice, așa cum subliniază Programul partidului nostru, forțele revoluționare ale omenirii, partidele comuniste și muncitorești „elaborează strategia și tactica revoluționară a transformării societății, în concordanță cu realitățile istorice, naționale și sociale din fiecare țară, din fiecare etapă a dezvoltării societății omenești".[3] Și dacă este pe deplin adevărat că epoca actuală se caracterizează, între altele, prin impetuoasa revoluție tehnico-științifică, prin setea arzătoare de cunoaștere, de noi și eficiente demersuri teoretice, apoi este cu atît mai ușor de înțeles că imensul laborator politic pe care-l reprezintă lumea de mîine necesită o știință revoluționară pe măsura înfăptuirilor și aspirațiilor sale.

Concomitent devine tot mai evident și adevărul că ideologia politică burgheză, în pofida încercărilor de fortificare prin asimilarea unor idei și concepte aparținînd universului spiritual al socialismului, sau prin afișarea unor etichete raționaliste, umaniste ori scientiste, este incapabilă să ofere soluții realiste, viabile marilor probleme și contradicții ce confruntă omenirea în prezent și în viitorul previzibil. Și aceasta nu din pricina lipsei unui arsenal capabil s-o susțină și s-o propage, nici a penuriei de inteligență și talente care s-o alimenteze, diversifice și argumenteze. Ea este falimentară pur și simplu pentru că omenirea și istoria ei aspiră spre alte valori, incomparabil superioare, pentru că vechea orînduire, în lunga ei perioadă de existență, a spus ceea ce avea mai bun de spus, dar acest „ceva" nu e egalitatea promisă, ci injustiție și înjosire pentru cei ce muncesc, nici bunăstare generală, ci exploatare, grave decalaje și privațiuni pentru marea majoritate a omenirii, nici umanism, ci afirmarea forței, bunului plac și neomeniei.

3. Pe de altă parte, ampla perspectivă istorică a socialismului științific se întregește, ca și în cazul altor științe, cu dimensiunea retrospectivă asupra desfășurării, în epocile anterioare, a proceselor și fenomenelor ce alcătuiesc domeniul specific de preocupări. Principiile și concep-

IOAN S. MUREȘAN

(Continuare în pag. 7)

LUMINA

Într-una din aceste dimineți de iarnă, înaintam cu trenul pe o cîmpie tăcută. În vagon era liniște ca și pe imensul cîmp înghețat, unde domnea tăcerea nemișcată a iernii. Înaintam cu toată această liniște prin lumina aspră a zilei. Deodată, trenul a intrat în pături compacte de ceață. Soarele s-a ascuns și s-a făcut brusc rece și parcă mai întuneric. Călătorii, care pînă atunci stătuseră nemișcați, privind tăcuți pe ferestre, începură să se agite, să comenteze feromenul cu ceața. Înaintam astfel și acum auzeam șuierul vînturilor, sau șuierul celui pe care îl spărgea trenul de fier. Și cînd nu ne mai așteptam nici unul, globul soarelui apăru, alb și singur, în ceața grea, strălucind în geamuri. Lucirea lui dură un timp, apoi din nou îl înecă ceața groasă. La o vreme, lumina lui din nou izbucni spărgînd pătura lăptoasă. Și tot așa am înaintat, soarele rupînd mereu această grea hlamidă, pînă cînd trenul ieși în sfîrșit victorios la cîmp deschis, în plină lumină.

Mi-am reamintit, în acestă momente, de mica întîmplare deoarece mi se pare că scrisul unui om trebuie să însemne pentru cei din trenul vieții soarele care biruiește ceața, globul luminos, al cărui chip adeseori nu este văzut, deși el luminează zilnic dar nu este văzut decît cînd, pe parcurs, el este întunecat de ceva, de o ceață, de o rezistență. Atunci ne dăm seama de rostul lui veșnic de-a lumina. Și așteptăm ca el să spargă repede păturile dense de indiferență, de neprietenie, de slăbiciune, care adeseori ne cuprind inima.

În acest început de nou an, aș visa ca scrisul nostru să fie tot timpul astrul luminos care, spărgînd norii nepăsării omenești sau ceața unei existențe cenușii, în care adeseori cădem, cu sau fără voie, să facă inimile să tresalte. Nu-i nevoie de blazoane și pietre scumpe în plus peste lumina originală a scrisului nostru. Nu-i nevoie de farduri sau false străluciri, ci doar de gînduri puternice, care pornesc din inima noastră spre inima voastră. E nevoie ca cele trăite, și cunoscute, și visate să devină, dintr-un cîntec al nostru, un cîntec al vostru. Totul să fie ca izvorul de lumină din spațiu, care poate fi ascuns de ceturile firești ale vieții, de volburi întîmplătoare, dar care, printr-o aspră încordare, reușește, cu simburele său cald de lumină, să vă atingă sufletul, să vă facă să vă dați seama că ea, lumina adevărată a scrisului, există de fapt în jurul vostru, în toate momentele existenței voastre, ca un aer pe care-l respirați, ca o lumină prin care priviți. Simplă și adevărată, necesară și de nedespărțit.

ION ARIEȘANU

Colectivul redacțional al revistei „Orizont" urează cititorilor și colaboratorilor săi La Mulți Ani!

Următorul număr al revistei noastre va apare la data de 9 ianuarie 1976.

Claudiu Iordache

IA CEAȚA DE PE UMERII TĂI...

...ia ceața
de pe umerii
Tăi,
cu acea strălucire
A luminii pierdute
Și lasă-i goi,
goi și umezi,
Și dulci,
să se atingă
De gura mea
înfometată de tine
Și de lume.
Ia ceața
de pe umerii tăi!
În zadar ți-i ascunzi.
Nu îți cunosc
limitele,
Linia care desparte
două vise
De dorul lor.
Frumoșii sini
de lumină, lună, soare
Pe un același
cer
Picurat în ochii mei.
Mă simt răpit,
înconjurat
De minuni pasagere,
De păsări trăind
prin penajul lor,
De cuvinte de mîncat
dimineața
Cînd gurii îi e foame!
Mă simt amînat
unei alte vieți.
Eram hărăzit
unui înalt vid
De poezie și aer...
Dar trebuie să ajung.
Să-ți cunosc extremele,
centrul de foc și de gheață,
Cîntecul tezaurizat
în pietre și lacrimi,
Marile tăceri, simplul vers
al omului
Care îmi e frate!
Dar trebuie să lupt,
Să respir
ceața ta
Și secretele tale...
Ziua liberă
e născută
Pe buzele mele.
Pămînte zee,
Iată-mă,
renunț la tot,
Mă îndrept către
tine...

RĂSPUNDEM ÎNTREBĂRILOR...

...răspundem întrebărilor
arătînd
Întunericul, ceața,
tablourii pictate
De o mînă nesigură,
cărbunele nopții.
Răspundem întrebărilor
lăsîndu-ne conduși
În lumi austere
de litere prizoniere
În simbolul lor,
În împărății cimentate
pe oase,
În noi ceruri
împietrite în văzduh.
Răspundem întrebărilor.
Vrem culoarea
ce înconjoară adevărul,
Vrem lumina
luminii!
Emigrînd, umbra
își aruncă
Blestemul orbirii!
Vrem, arși de grabă,
închiși într-un timp
Unic,
să ajungem înaintea
Biografiilor noastre
La capăt
de linie!
Curge ora de grație,
contururile scad
Și din nici-o dobîndă
se hrănește
Umana speranță...
de argint.
Cîinii latră
în lumina de vată
Și țăranca
sub sarcină
Are ochii închiși.
Ora la care
soarele
Nu s-a născut
și pămîntul
Totul, este un cocon

CONSTANTIN GRANGURE Energie I

GURA...

...gura
mușcă din felia
De brînză
Ca dintr-un ban
care doarme.
Gura-mi mușcă
din felia
De brînză
Și simt screa
care este parcă
A timpului...

ȘI IARĂȘI TOAMNA...

...și iarăși toamna
călare pe cer,
Pe un blînd cal albastru
obosit de lumină.
Vin noii cu stîlpii
și pereții
Și acoperișurile
alcătuind orașe noi
Și vii
Pe deasupra celor
ce nu le au
Pe pămînt...
Vin marii arhitecți
de volume,
De iluzii sculptate,
în abur și vînt,
De aripi pe care,
cumva,
le respiri
Și le bei,
De poduri peste fluvii
și flori,
Și iarăși toamna,
cu poemele ei,
Cu tristețile ei
amînate...

DE-AȘ PUTEA

...de-aș putea
să mă desprind
De ușoara morală
Pe care o impun
cuvintele...
Dar trebuie să scriu,
să vorbesc,
Să mă alătur celor
însemnați,
Ca și mine,
de o taină a tăcerii.
Dar trebuie să trăiesc,
Să aștern
asupra lucrurilor
Propriile mele cuvinte!
De-aș putea să mă
desprind
De neliniștea ta
dureroasă lumină?...
Ar fi destul
ca poezia
Să renunțe la cuvînt
și la mine...

Mărturii

Unirea înfăptuită de Mihai Viteazul și întărită prin intrarea sa în Alba Iulia, avea să fie pecetluită, pe vecie, de întregul popor român la 1 Decembrie 1918, în aceeași cetate a marelui voevod care și-a lăsat zălog, pentru cutezanța sa, aici pe pămîntul Transilvaniei, trupul său, azi iasomie. La numai un an de la această hotărîre, spre Cluj-Napoca, se îndreptau, ca spre un eldorado, visători, artiști, politicieni, vagabonzi, savanți, dascăli urmați de învățăcei, într-o migrație nestăvilită. Capitala Transilvaniei suferea un șoc, dacă vreți caleidoscopic, datorită unor mutații demografice de o amploare fără precedent, iar odată cu înființarea Teatrului Național, a Operei Române și mai ales a Universității, s-a ajuns la o explozie cultural-artistică spectaculoasă.

dor Murășianu, Justin Ilieșu, Teofil Bugnariu, Radu Mărgeanu etc.

Fără să creeze curente și să determine atitudini, înregistrînd doar actul cultural în sine vor, apare periodicile: Conștiința română (1923), Cultura (1924), Teatrul (1925), Revista noastră (1925), Ardealul teatral (1927) și Țara noastră a lui Oct. Tăzlăuanu (1928), pe care a preluat-o, din mers, de la Octavian Goga. Spre sfîrșitul anului, va mai ridica fruntea și Luceafărul, reanimat de Al. Ciura.

Abia se împlinise un deceniu de la Unire și, la umbra gorunilor, sub îndrumarea dascălilor, răsăriseră vlăstarele unei noi pleiade de poeți și prozatori transilvăneni. Din conul de umbră al precursorilor, se desprinde spectaculos poetul Lucian Blaga, și, și mai tinerii, Mihai Beniuc, Grigore Popa, George

Preludii la boema clujană (VII)

La apelul poetului, dramaturgului și actorului Zaharia Bîrsan, soseau rînd pe rînd actori vecini cu desăvîrșirea ca I. Stănescu-Papa, Neamțu-Otonel, Ghibericon, toți de la Teatrul Național din Capitală. George Dima venea să pună bazele întîiului conservator transilvănean. Inegalabilul bariton, D. Popovici-Bayreuth avea să părăsească cea mai strălucită operă din Germania, pentru a ridica, la rangul de pepinieră de cîntăreți, pe cea din Cluj-Napoca. De altfel, pictorul Al. Pop îl va imita și-și va lăsa catedra de pictură din Budapesta, să pună bazele, la umbra Feleacului, Academiei de Arte Frumoase, în timp ce la Universitate se instalau savanți de esență universală ca V. Pârvan, Emil Racoviță, Iuliu Hațieganu, Victor Papilian ș.a.

Pe linie literară asistăm la un adevărat curent de dincolo de Carpați, datorită lui Cezar Petrescu. El va fi acela care, la 1 mai 1921, va întemeia la Cluj-Napoca revista Gîndirea, înconjurat de o mînă de tineri, toți cu chivără de trubaduri, dintre care s-au impus: Adrian Maniu, George Voevitca, D. Carnabat, Victor Ion Popa, Ecaterina Pitiș, ș.a. Alături de Cezar Petrescu, țira redacția, D. I. Cucu.

Cu un an mai de vreme e drept că apăruse Dacoromania (1920), dar revista Universității avea un caracter, firesc, științific. După strămutarea Gîndirii la București (15. II. 1922), rolul transfigurării cuvîntului a rămas pe seama ziarelor Patria și Voința. Primul, sub îndrumarea lui Ion Agîrbiceanu, al doilea, sub girul literar al lui Justin Ilieșu, pînă cînd, în mai 1922, Sebastian Bornemisa, stabilit la Cluj-Napoca, aduce cu el, de la Orăștie, bilunarul Cosînzeana, la care vor colabora permanent, Ion Agîrbiceanu, Al. Ciura, Teo-

Boldea, Radu Brateș, George A. Petre, Ion Moldoveanu, Ion Th. Ilea, George Popa, Florica Ciura, C. Miu Lerca, Al. Negură, Emil Zegreanu, Petre Șugăvău, Petre Pascu, Aurel Marin, V. Spiridonică, George Vaida, A. I. Suceveanu, Vlaicu Bîrna, Niculae Rusu etc iar alături de Ion Agîrbiceanu creșteau prozatorii Leontin Brudașcu, V. Tarția, Vasile Rusu și regretatul Pavel Dan, care a luat cu el dincolo de hotarele acestei lumi credința noastră că prin el Slavici, Rebreanu, Ion Agîrbiceanu și Victor Papilian ar fi avut un urmaș care să ridice cotele prozei transilvănene la un nivel demn de renumele ei. Cu cea mai mare parte din cei citați mai sus, se deschide pagina Boemei clujene. O boemă tinterizată de o insurecție literară, eroică. „sublimă chiar atunci cînd eșuează sau se ratează", cum afirmă Mihai Gafița, în postfața „Mărturiilor unui anonim" a lui Ion Th. Ilea, el însuși unul din stîlpii ei.

Perioada de vîrf a acestei boeme a fost deceniul al treilea și începutul celui de-al patrulea, cînd aproape toate instituțiile cultural-artistice clujene dețineau supremația calitativă, devenind rampa de lansare spre capitală. Această efervescență spirituală a fost posibilă numai datorită spiritului de dăruire a tuturor factorilor care slujeau o cauză pentru care erau gata să-și dea chiar viața.

Boema a jucat un rol hotărîtor în viața spirituală a orașului de pe Someș. Ea a fost sarea și piperul, tenta și timbrul profetic al împlinirii unor aspirații veridice, culturale, artistice și sociale ale unei mase care începea să ajungă la conștiința de sine.

V. COPILU-CHEATRA

Lecturi

ION BĂNUȚĂ

PANORAMA IUBIRII ZUGRAVULUI

(Ed. Eminescu)

Ion Bănuță concretizează condiția poetului „bricoleur", a poetului care evoluează cu dezinvoltură (pînă la neglijență) printre cuvinte dar și în poezia cîtorva generații lirice și, de prisos poate să mai insistăm, în literatura folclorică. Panoramele ciclului **Olimpul diavolului** – volumul **Panorama iubirii zugravului** fiind, în ordinea aparițiilor, ultimul – alcătuiesc un spectacol fantezist – ironic al literaturii și, prin aceasta, al lumii, o chermesă neîntreruptă regizată de un spirit facețios care poate deveni, totuși, grav, după cum „tema" (cînd aceasta există) a poeziei o cere. Pentru că în ciuda oricăror aparențe, ceea ce interesează într-adevăr în scrisul lui Ion Bănuță este elocința, mecanismul foarte bine reglat de produs poezie și numai întîmplător pretextele, multe aproape indiferente ale acesteia.

Ion Bănuță și-a adăugat ultimelor cărți **predoslovii**, pseudoprefețe, de fapt, în care nu trebuie să vedem numaidecît un program literar (acesta, dacă există, se pierde repede în aburul liric al conceptelor) ci intenția de a fixa cadrul și atmosfera în care productele poetice ale autorului pot fi reprezentate ca niște scurte moralități ori fantezii de spirit carnavalesc. **Olimpul diavolului** ar fi, se spune în **Predoslovie** la **Panorama templului meu**, „Scena lumii, Infernul, Purgatoriul, Paradisul". Predosloviile sînt deci însemnările regizorale pe care însuși autorul se îngrijește să ni le ofere. Ele pot fi citite însă și altfel. Prin descendența lor din tabletele argheziene, al căror verb oscilant între zone estetice și existențiale extreme îl preiau (predosloviile la **Panorama efemeridelor** și **Panorama focului albastru**).

Ion Bănuță își trage efectele poeziei din contraste: între sunetul folcloric, al liricii blagiene, barbiene etc. și procedeele poeziei suprarealiste, între inocența (mimată) a eroului liric și regizarea amuzată a piesajelor panoramelor, în sfîrșit, între cuvintele (și „ne-cuvintele") poemelor, în rîndul cărora autorul se străduiește să promoveze o exemplară atitudine egalitară. Poemele lui Ion Bănuță rămîn fantezii grațioase în care modul serios de a citi textele consacrate intră în opoziție cu propensiunea către emisia lingvistică nesupravegheată ori marcată de o dispoziție ludică. Temele, spuneam, ca și numele intrate în tratatele de istoria literaturii ori de istorie, pur și simplu, îi impun lui Ion Bănuță. Îl vom surprinde, deci, și în **Panorama iubirii zugravului** în atitudini evocatoare, grave, cu tot limbajul insolit în asemenea împrejurări: „Foaie neagră de din schimb / și din margine de nimb / foaie verde de din plumb / și din haos de asumb / foaie albă de din ploi / și din soare de noroi / de din artă, din mă doare / din culoare, neculoare / din Bacovia de vis / din tristeți de neucis /.../ din m-adun, mă neadun / în tichie de taifun. / / „Verde crud / verde curd" – / în agud / în neagud / în aud / în neaud...-/ / Plina la margine de Sud". (**Panorama intrării plumbului**).

Reușitele lui Ion Bănuță sînt de consemnat mai ales atunci cînd întîlnirile cu poezia se petrec pe teren neutru, cînd petulanța sa imaginativă nu mai e stînjenită de modelele evocate. Sugestia spiritului artei naive în **Panorama iubirii zugravului** (care în primele versuri l-ar putea evoca pe Dimitrie Stelaru dintr-un celebru poem, des citatul **Inger vagabond**) este remarcabil pusă în valoare.

LUCIAN ALEXIU

Premiile revistei „Săptămîna" pe anul 1975

- **Acad. AL. ROSETTI** pentru întreaga operă științifică.
- **LAURENȚIU FULGA** pentru volumul de nuvele **„Straniul paradis"**.
- **NICOLAE DRAGOȘ** pentru volumul de lirică patriotică **„Scrisoare în sat"**.
- **AL. OPREA** pentru volumul **„Mitul laurului aburit"** și pentru activitatea de valorificare a moștenirii literare românești la revista **„Manuscriptum"**.
- **MARIN MORARU** și **MIRCEA ALBULESCU** pentru rolurile realizate în 1975 în piesele **„Ultima oră"** și **„Danton"**.
- **DAN MUTAȘCU** pentru romanul **„Bunul cetățean Arhimede"**.
- O mențiune: **EUGEN TEODORU** pentru volumul de povestiri patriotice **„Podul de foc"**.

Prezențe literare

Nicolae Dragoș

De la prima apariție editorială – MOARTEA CALULUI TROIAN (1968), Nicolae Dragoș fixează cîteva direcții ce se vor regăsi, în proporții diferite, în volumele următoare – COLOANĂ DE-A LUNGUL (1967), ZĂPEZI FĂRĂ ÎNTOARCERE (1973), SCUT DE ETERN (1974), SCRISOARE ÎN SAT (1975). Într-o atitudine expresionistă se fixează portretul posibil, sunetele ordonîndu-se după efluviile interioare, ca să refacă pentru lume „chipul" : „Eu cel născut / Pentru valul incert al naturii / Bat în mine ca-ntr-un clopot de argint / Sar sunete, ipotetice așchii / Se-ncrîncenează-n creier zdrobite / De-o fugă nebună, azvîrlite-n / lăuntru să mă știe / Găsindu-mi un chip de potrivă / Ca lumii să-l duc".

Deși suficient de echilibrat volumul de debut, siguranța versului și a construcției poetice este mai clară odată cu **Coloană de-a lungul (Tulpina călătoare ; Ritual cu măr : Toamna, solitar ; Spectacol interior ; Învingătorul învins)**. Poezia apare din întrebări și trebuie să fixeze un simbol al triumfului : „de la o stea pînă la flori / s-au fost pierit mereu cărări / rămas-am alas ca, uneori / să mă zidesc în întrebări / / nu-i nici o oaste să mă-nvingă / pal, ziduri negre să mă afle / nici o zăpadă să-mi atingă / împărătiile suave. Elogiul patriei, iubirea, cîntecul naturii prin peisaj revin cel mai adesea în poezia lui Nicolae Dragoș. Sentimentele nu sînt inutil alambicate în versuri facile, poezia are limpezimea apei de izvor. Expresia inteligibilă își are armonia și solemnitatea în simplitate. Poezia lui Nicolae Dragoș se impune repede printr-o comuniune afectivă, cititorul avînd mereu sentimentul participării. Drumul unei asemenea poezii este cît mai direct spre lector, sub semnul, însă, al unei mai severe selecții și al unui rafinament artistic, expresie a trecerii prin școala adevăratei poezii. Cizelarea versului, conciziunea expresivă și tensiunea ideilor vin și din înțelegerea poeziei populare. Cîntecul poetic este generat de sentimentul dragostei de patrie, poezia identificîndu-se cu patria : „De unde începe patria / și cîntecul începe de acolo / unde patria ar înceta / ar asfinți și cîntecul acolo / asemenea patriei / cîntecul este nemuritor.

Poezia patriotică este o cale predilectă de creație, Nicolae Dragoș fiind, astăzi, unul dintre poeții care exemplifică permanent această direcție a poeziei angajate. Prin creația sa o asemenea dimensiune a liricii civice, angrenată substanțial în problemele cetății, este constant susținută, dovedindu-i-se perenitatea și valoarea. Patria, partidul, realizările prezentului, apele și munții natali, eroii neamului și reprezentanții culturii naționale – toate acestea sînt convertite în subiecte poetice apte să declanșeze meditația în versuri. Cîntecul este echilibrat, calm, semn al armoniei exprimate. Poezia devine expresia dăinuirii pe plaiurile natale : „De mii de ani curg riurile vii / înveșmîntate-n munții ce le nuntesc solemn / de mii de ani aceleași stele arămii / spuse-n oglinda vetrei sfioase ne fac semn / /.

Alteori pretextul liric este un imaginar dialog liric, printr-o scrisoare în sat, cu cei rămași acasă. Satul nu rămîne numai un tărîm al nostalgiei, evocat liric, în accente patetice, ci și un spațiu al existenței. Desele interogații sînt urmate și de răspunsuri pentru a nu rămîne în suspensie problemele invocate. Remarcabile sînt și poeziile în care se versifică după modele celebre încercîndu-se chiar o „completare", cum este poezia **Marii vremuri-lor oaspeți**, vizînd în versificație și idee **Epigonii** : „Vin nimbat în falduri albe, Eminescu duh romantic / naltă peste lume scutul unei ode-n metru antic / și prin Decebal împlintă vorbe-spadă-n vechi istorii / răstignind secolii lumii în ne-nvins Memento Mori / /. În același sens sînt evocați Creangă, Caragiale, Macedonski, Barbu, Blaga, Bacovia.

Registrul liric este divers, Nicolae Dragoș manifestînd o ușoară și sigură disponibilitate de transfer a sentimentelor poetice în zone diferite. Poetul pastelizează în sens pillatian : „De-ar mai călca odată toamna / cu pașii ei legănători / peste uimirile din struguri / ori peste drumul de cocori, / sau meditează în versuri ce amintesc pe Beniuc (**Replică**), ori perfect în ritmul lui Labiș („Neliniștită lună ce liniștit te legeni" nu are exact melodia din labișianul vers „Ametitoare apă ce limpede te clatini" ?).

O anume presiune a ironiei nu scapă poeziei lui Nicolae Dragoș, mai ales în viziunea erosului domestic, domol și atrofiat (**Invectivă duioasă ; Pamflet**). Într-o perspectivă realistă eroarea poate fi un impuls al devenirii : „Da, poți aresi, dar crimă-ar fi / să iți trădezi, perfid eroarea / nu amăgi noaptea cu zi / las, nu te-nvinge-n întrebarea / ce nerostită, se muri / aresala-i pasul necesar / către limanuri ne-nțelese / e un destin, poate-i un dar / din care viața ni se tese / spre tărmuri limpezi de cristal / /. Nicolae Dragoș scrie o poezie de substanță cu un crez poetic exact definit.

ALEXANDRU RUJA

Consemnări

O inedită a lui Ion Sîrbu către B. P. Hașdeu

În anul 1891, cînd eruditul istoric bănățean, scruta trecutul românesc în arhivele Vienei, în vederea elaborării monografiei despre Mihai Viteazul, îi scrie lui Bogdan Petriceicu Hașdeu o misivă densă și convingătoare prin exemplele și citatele întrebuințate, în care relevă, evident fără ostentație, caracteristicile limbajului din comuna sa natală, Rudăria. Această scrisoare a fost prilejuită de apariția articolelor *„Cei patru „aș" în limba română"* (Revista nouă, 3, nr. 9-10 dec. 1890 – ian. 1891, p. 331 – 339) și *„sturlubatec și zănatec"* (Revista nouă, 3, nr. 9-10 dec. 1890 – ian. 1891, p. 389 – 390), în care Hașdeu, acest inimitabil lingvist, analizează cu mult simț științific originea, evoluția și întrebuințarea celor patru *„aș"*, precum și a celor două cuvinte, *„sturlubatec și zănatec"*. Ion Sîrbu, înzestrat cu un fin și rafinat simț al limbii vorbite în ținutul Almăjului, aduce numeroase exemple pentru a întregi afirmațiile lui Hașdeu și, totodată spre a evidenția un fapt de limbă existent numai într-o anumită zonă a țării noastre. De asemeni, trebuie să afirmăm că părerile lui Ion Sirbu, privite din perspectiva prezentului, sînt valabile, iar lingviștii contemporani studiază, cu atenție, ceea ce istoricul de la Rudăria observase acum opt decenii. Iată, în continuare, textul scrisorii, care este un document lingvistic de excepție :

Domnule Profesor,

Numai cît lăsai din mînă Numărul 9-10 (Anul III. 1891) al „Revistei nouă", unde citii studiile D (omniei) voastre asupra lui „aș" și „sturlubatec și zănatec". „Aș"-ul auxiliar mai ales mă face să grăbesc a vă întregi spusele din „Revista nouă", fiindcă probabil tocmai „aș" va fi în ajun de a apare și în „Etymologicum". „Raș" etc. se găsește și mai aproape decît în Istria, și poate ceva mai dulce ca acolo, dacă cumva urechea străină a lui Miklosich va fi auzit cum se cade pe „raș", și nu-i va fi scăpat neperceput vreun molcuți „i" dintre „r" și „aș", pe care, cum se vede(a) îndată, compatrioții mei îl au. În Banatul Severinului, districtul Almăj, comuna Rudăria, vreo 5-6 ore de la Mehadia, încă zicem alături cu „aș ave" etc., „reaș ave", „reai ave", dar „ar ave", ream ave, reați ave, dar ar ave". Poate *foarte* rar să auzi pe cineva zicînd și în a 3-a persoană singular și plur(al) : rear ave – de obicei însă nu se zice (se vede, doi „r" sînt cacofonici). Fraza istriano-română citată de D (omnia) voastră (p. 332) după Miklosich *„n-am puniava cu ce me reaș capri, ni stramasu pre car-le reaș zăce"* noi o zicem cu toate acestea : *„n-am straniu (= straiu = plapomă, puniava altfel încă o cunoaștem cu ce m-aș astruca, nici așternut pre care aș (mai rar și „pre care reaș" zăce"*. După pronumele „me" nu se zice de loc „reaș" trebuie contras în „m-aș". După „te" se poate deși nu se prea zice. D(e) e(xemplu) *să fi(i) tu în starea mea te-aș vede eu pe tine ce reai face"* sau *„ce ai face"*. A(ceste) din urmă nuanțe, subliniate, sînt egal folosite. După „se" se-nțelege nu se întrebuințează deloc, ș(i) altfel fiind „rear", cum am zis, aproape cu desăvîrșire neuzat. În legătură cu fraza istriană citată trebuie să observ la partea a doua, că noi zicem *mai* exclusiv „așcernut pe care aș zăce", se vede iar din pricina lui „re" precedent, din „care". Pe lîngă aceste restricțiuni puteți considera pe „reaș" reai, ream, reați" ca egal îndreptățite, vre(a)u să zic, tot așa de bine și de des întrebuințate ca și „aș, ai, am, ați", și anume și după pronumele „ne", „ve". Exemple : *„Reaș veni la tine și aș veni la tine. Reaș minca un mer, și aș minca . . . Nu reai bea un pahar de vin ? și n-ai bea un pahar de vin". Ream rupe lazul*, deși aici, poate din cauza lui „r" din „rupe", parcă mai bine sună urechii mele țărănești „am rupe". *„Reați fura voi dac-ați pute"*, și *„ați fura voi dac-ați pute"*, *sau dacă „reați pute"*. Nu vom zice însă tot așa de ușor de amîndouă ori cu „reați", deci nu *„reați fura dacă reați pute". „Nu ream găti, dac-am ști că mergi cu noi la bal"*. Cred că atîta ajunge. Dar să trec la ceva poate și mai interesant, dacă va fi necunoscut. Iată cum mai vorbim noi la Rudăria : *„Să nu me vreaș proptì de tine, cădeam" (sau „vreaș căde")* = dacă nu m-aș fi proptit de tine aș fi căzut. Pardon ! am pus semnul egalității între fraze, pe cînd n-aveam dreptul să pui decît semnul similității. Căci frazei dintîi doar nu i-ar putea(a) corespunde decît un timp ca perfectul istoric din indicativ. Întîmplarea povestită se petrecu numai adineaoarea. Nici chiar imperfectul (condiț (ionat)) „de nu mă propteam de tine, cădeam", nu vrea parcă, să-fi facă întocmai impresia lui „vreaș" al meu, deși nu e departe de el. *„Să vreai veni ieri la mine, ce bine făceai (sau vreai face")* = Dacă veneai ieri la mine ce bine ai fi făcut. (Poate explicația asta e cea mai corectă). *„Mă gîndesc, să vream tot cumpéra noi locul acela"* ~ mă gîndesc, era bine, dacă cumpăram etc. Dar în fraza primă se exprimă totodată și posibilitatea și intenția de a-l cumpăra încă. Se-nțelege, „tot încă contribu(i)e la asta. *„Să vreați veni și voi, tare ne-am fi bucurat"* ~ Dacă ați fi venit și voi, tare ne-am fi bucurat. *„Numai el (sau ei) să vrea (nu „vrear" mai fi acolo, era bătaia gata"* ~ „Numai dacă era și el (erau și ei) etc". *„Să nu te vreai lăuda-nainte, nu pați rușine"*. Am tinut si pe „vreaș" aici, poate a da lipsă la explicarea lui „reaș", și pare-mi-se va servi chiar la confirmarea și completarea părerei lui Ascoli. Nu-mi vine-n minte nici un exemplu, unde să se poată întrebuința „vreaș" numai optativ, neconditionat, fără „să" = dacă. De voi constata că și aceasta e posibil, resp(ectiv) e în *us*, vă voi scrie.

Acum o vorbă pentru „sturlubatec". Pe „zănatec" nu-l cunoastem, decît ca substantiv cu totului tot de alt sens, și sigur și de altă origine. E substantiv zănat = 1. meserie, 2. obicei *„Imi dau copilul la zănat, ild au la meserie, il fac meseriaș, –* și *„tot satul cu zănatul = tot satul are obiceiul său"*.

Sturlubatec la noi se zice *strălibat*, (numai așa), cu același sens ce ni l-ați dat D(omnia) voastră : *„neastîmpărat"*. La Arad și în aretul lui se zice *strolimbot*, mai rar strolimbatic, iar la moți strulimbat. Sensul pretutindeni același Atît de astă dată. Cred că cele spuse vă vor fi binevenite. M-aș bucura foarte mult, dacă *reaș* (și licet) afla-poate-ntr-o notiță-n „Revista nouă" – cum împăcați pe strălibat și strolimbat cu „exturbulatus". Termin. Mai e lipsă să adaug și formula cu „asigurarea deosebitei mele stime" ? Doar cine v-a citit, nu poate decît să vă adore ! Îmi dați voie să vă spui că și eu sînt dintre acești fericiți !

Viena, 1 Aprilie 1891

Ion Sîrbu de la Rudăria
IX Brünnlbadgasse 6 II 6.

Textul scrisorii este autograf și se găsește în Arhivele Statului. București. Fond B. P. Hașdeu. Volumul XXVI. Pachetul CCCLVI, f. 1234 r.v.–1235 r.v. Tot în această ordine de idei, menționăm că slova lui Ion Sîrbu se mai păstrează și în documentele arhivei Bibliotecii Centrale Universitare din București, precum și în arhiva Seminarului Central, unde a fost profesor.

NICOLAE SCURTU

Istorie literară

Veronica Micle între 1880 – 1881

Veronica Micle, într-o scrisoare din 16 septembrie 1880 către Harieta Eminovici, atunci la pensionul Catargi din Cernăuți, de pe Herrengasse, critică, instigată de Harieta, **„natura"** lui Eminescu, care **nu-și putea sprijini cu 100 lei lunar sora. Se plîngea că moare de urît și, aluzii la răvășirea sufletească din ruptura temporară de Eminescu, completa : „sunt tot în starea în care m-ai lăsat tu și nu știu cînd va înceta odată și durerea și prostia mea".**

Povestea lăcrămioarelor Veronicăi alegorizează la 1 iulie 1880 **„durerea" din „sinul aprins".** Simbolul regretului se deslușește în **Că mi-ar zdrobi suspinul : „lacrimile ce plîng azi urma ta / Imaginea-ți iubită în sufletu-mi păstrată",** pentru ca în decembrie să teatralizeze indiferența față de prietenul de eternitate : „Străin îmi ești acuma mie ! / Și nici nu vreau ca să mai știu / De-n lume ai vre-o bucurie, / Dăc-ai murit or' de ești viu".

Romanța **Pasăre cu pene albastre** (1 iulie 1831) scrisă anterior probabil între 1879-1880, trecutul de mulțumiri împărtășite : „Riule cu apă lină / Și curat ca o lumină, / Cît ne vezi de fericiți, / Starea noastră n-o răsfringe, / Mine poate noi vom plînge / Și-om fi vecinic despărțiți"

Cu 1 noiembrie 1881, numele poetei din Năsăud absentează un an de zile din **Convorbiri literare.** Nu-i de oprit la explicația că n-ar fi scris în această durată (dovadă publicările în alte periodice) ci că n-a mai trimis revistei din orașul ei nici-un poem. La explicații se pot opune alte explicații în cercul ipotezelor. Cert rămîne că abia peste un an, la 1 noiembrie 1882, îi apar acolo cîntecele : **De-aș putea . . . și Pe ceruri ...**

Primul lied este destăinuirea față de cel plecat și rămas departe. Iubirea e socotită sentiment adîncit, greu de întrerupt cu statornicie, dar și mai dificil de exprimat în cuvinte, oricită putere de sugerare semantică ar avea.

Încredințările presupun dimensiuni morale, în fața cărora timpul și necuprinsul rămîn exaltate de închipuire : „Timpul și nemărginirea / S-ar opri din a lor cale / S-asculte destăinuirea / Inimei iubitei tale".

Poetul, distanțat după plecarea din 1877 la București, e asemuit astrelor rotite pe harta cosmică. Strălucirile lunii capătă, în asocieri legate de tainele biografice, imaginea dragostei lor nebuloase și nestatorniciei : „Pe ceruri luna se ivește, / Eu privesc cu ochi uimit, / Iar gîndul meu te urmărește / În drumu-n care te-ai pornit. / Drumeț ești tu ca ea pribeagă / E viața și ce-n lume sînt. / Abia o clipă de ne leagă / Iubirea de acest pămînt" **(Pe ceruri . . .).**

Asocierea lunii cu pribegia nefericitului Werther ieșan în inseși nenoroc'rile poetei, care divaga pasional, nu iese din cadrul peisajelor predilecte lui Eminescu. Rechemînd în timp confluențele sentimentale de altădată, zăpezile căzeau tot mai abundente pe amintirile Veronicăi Micle.

Sufletește erau oricum despărțiți și faptul se simte în aluzia la destrămarea fericirii, cînd, la 1 ianuarie 1883, ea ține să pună sub ochii lui Eminescu spovedania trăiniciei ei morale : „Ar fi destul ca un cuvînt / Și-o lacrimă de foc / Să-ți spuie că pe-acest pămînt / Ești singuru-mi noroc ; / Și-atunci cînd crezi că s-a sfîrșit / Și patimă și dor / Să simți trezindu-te cumplit / Uitatul tău amor".

Teme intimiste, repetate leit-motiv, printre care tandrețea decentă față de meșterul generației întregesc acordul poeziilor Veronicăi : „Și de patimă e arsă / Inima ce ți-am dat ție, / Dar iubirea sa neștearsă / A rămas pentru vecie".

Tînguirile de damnată ii înfățișează viața fără valoare, realizarea visului ce-i da prețuire a devenit imposibilă în singurătate, sărăcie și în pălienjenișul intrigilor. Sinceritatea dă acestui emoționant documentar expresia metaforică a lirismului.

La capătul experiențelor triste din capitală – după moartea lui Șt. Micle – Eminescu se gîndise să se căsătorească cu Veronica, proiect nutrit și de visătoarea din Iași. Cum Eminescu consultase pe Maiorescu în privința căsniciei, criticul acționă negativ, cu brutalitate, față de proiect. Într-o convorbire cu I. Al. Brătescu-Voinești (care și-a luat note) criticul a reconstituit, în 1892, penibila scenă în care, la el acasă, în str. Mercur nr. 1, acționase calculat, poate și cu resentimente după procesul din 1864, spre a-l îndepărta pe Eminescu de Veronica Micle, introducînd în intrigă numele lui Caragiale.

AUGUSTIN Z. N. POP

Sonet

Cînd Anul Nou la tine sosi-va și va bate
voi aștepta un ceas prin mine să se treacă
și-n intervalul gol ne vom gîndi la toate
pe care împreună le-am fi făcut ; și dacă

acum departe sîntem și-n timp plutim stingheri
e pentru că, duioaso, ți-e teamă de iubirea
aflată pe mari spații de-alarmă – pe cînd ieri,
într-o derută calmă și-ntr-o culoare grea

visleai în răsăritul prea albelor poeme
de reni, elani și alte asemeni sonuri reci
ce doar la ora mesei palpită-ncet o vreme

și pier-apoi cu tine – prin tine le petreci
Spre rugul meu de carne pe care îl detest
căci țintuit e-aicea pe cît ești tu în gest.

ION DUMITRU TEODORESCU

PLUGUȘORUL scriitorilor bănățeni

Aho, aho, copii și frați,
Stați un pic, nu criticați
Și cuvintul mi-ascultați,
Că în anul ce-a trecut
Fapte bune ați făcut ;
Pagini noi, înflăcărate
Versuri bune, inspirate
Ați dat țării, zi de zi,
Slova spre a o sluji.
De aceea măi flăcăi,
Ia sunați din zurgălăi !
Hăi, hăi !

Pe cărări de nea din timp
Uite-i colo în Olimp :
Insuși Ion Arieșanu,
Lingă Anghel Dumbrăveanu
Adunind constant sub nori
Zeci de colaboratori,
Dintre care-n pas buestru
Un octogenar maestru :
Franyo Zoltan se numește
Și traduce voinicește
Plugușor în patru zări,
Peste nouă mări și țări ;
Să strigăm, deci, se cuvine
La mulți și la mai bine !
Hăi, hăi !

Bate neaua cea cuminte.
Critica îi dă 'nainte.
Nu se teme de îngheț
(Cind condeiul e isteț,
Ar spune Lorin Cernet)
Dați-vă deci la o parte.
„Care ai mai scris o carte" !
După voce-i Ungureanu,
Care ne citi tot anul.
Mai la vale, cam sanchiu,
Bate-n cobza Alexiu.
Doar Dorcescu Eugen
Critică un biet catren
Fără mare tărăboi
Precum Lae Țiriol.
Trageți brazdă, măi flăcăi,
Pentru edituri hăi, hăi !

Pe la poale de Olimp
Iată vine un alt schimb
De condeie-n pas romantic
Recitind în metru antic.
Cu glume fără pereche,
Buclucașul D. Ureche,
Răvășit de transcendent.
Dușan Petrovici – prezent.
Nărăvaș ca o busolă.
Marcel Turcu pe-o cupolă ;
Pe la streșini, mai zglobii,
Alți prea talentați copii :
Crișu Dascălu, Turcuș,
Invățați cu greu urcuș,
L. Bureriu, Dorgoșan,
N. Dolingă Radovan
(Chiar și Dorian Grozdan)
Vize de talent la anu
Le va da Al. Jebeleanu.
Scrieți pe-nțeles flăcăi !
Hăi, hăi !

Prozatorii-n săniuță
Joacă sirba în căruță.
Bucuroși că au avut
An bogat cu scris mărunt.
Șerbănescu cu-ncintare
Scrise cartea lui cea mare ;
Sofia Arcan, de frică
Scrise dar una mai mică,
Alexandru Deal cel alap.
A făcut din pagini snop
Ce, din vară am aflat,
Au primit „bun de legat".
Teo Popa Octavian
Și Ion Marin Almăjan
Au venit iernii de hac
Cu talentul în rucsac.
Ce se întimplă ? Velican
Cu umoru-i năzdrăvan,
În postură stranie
A rămas de sanie !
Publicați mai mult, flăcăi,
Hăi, hăi !

Frații noștri, lucru bun,
Sirbi maghiari, germani ne spun
C-au realizat și ei
Fapte bune din condei ;
Berwanger, în grai svăbesc,
Vine cu umor firesc.
Liebhard, Ciocov și Munclan
Kehrer, Mandics, an de an,
Cărți mai bune scriu, atent,
Ilustrind al lor talent,
Deci în horă prinși și ei
Dau glas ăstui obicei.
Ia mai minați măi flăcăi !
Hăi, hăi !

Facem noi pe temerarii,
Dar vin universitarii
Și vor recita în cor
Eseu despre . . . plugușor,
Iar studenții din buhai
Le-or ține isonul, vai !
Dar cu noi e Ciocârlie
Dascăl, scriitor bădie ;
Incruntatul, Todoran
Filozofilor decan.
Chiar Evseev cel isteț,
Ce pe verbe pune preț,
Tohăneanu – exeget,
Dascăl, dar în fond poet :
Crețu, folclorist atent
Și în proză asistent.
Țira, Pop-Corniș, Muraru,
Unanim : talent cu caru.
Haideți să le dăm, flăcăi,
Note mari cu zurgălăi.
Hăi, hăi !

De urat am mai ura
Dar se gată pagina
Să închinăm deci un pahar
Pentru muncă pentru har,
Pentru litere de foc,
Ce-și făcură-n inimi loc,
Pentru viitor – lumină
La mulți ani și viață plină !

CASSIUS

FABULE

ARTA . . .

Convingindu-l cumva țințarul
Să facă pe impresarul
Niște cari, talente certe,
Se-apucară de „concerte" :
Paltin, fag, stejar uscat . . :
Repertoriu variat !
In ăst fel o vreme bună
„Stagiunea" merse strună.
Insă carii observară
Cum . . . c-ar fi fost trași pe sfoară
Și că-n state, anofelul,
Procedind precum i-i felul,
Cu năravurile sale,
Ii . . clupise de parale
„Ca ei sint artiști sadea,
Că . . mănincă muzica.
Și că in concerte seara
Au ros pină și vioara :
Iar greierul, zi de zi,
Bălmăjise-un biet cri-cri,
Pentru care incasase
Tontieme mult mai grase" !

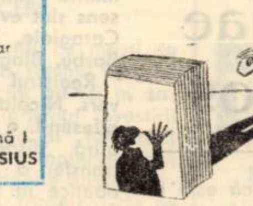

– Drept e, le-a răspuns țințarul,
Rumeguș . . . faceți cu carul !
Dar iubite car, mă iartă,
Tu consideri asta artă ? . . .
Greierul arta-și confirmă
Prin talent prin har și . . . firmă.
Are forță și suplețe
Ton frumos, acuratețe,
Și-l lansează cu antren,
Insuși domnul . . .
La Fontaine !
Pe cind voi, mincăi de știme,
Instrumente anonime.
Evocați din intimplare
Cel mult . . . cariile dentare!
Doar cu carii pe afișe
De-ați fi ros voi și agrișe,
Rugi de mure sau afine
Nu făceam . . . tufișuri pline !
Multumesc de-așa taraf.
Cind din artă face . . praf !
Fiindcă tot zburăm în roi
Fiindcă înțepăm și noi
Ce-ar fi să pretindem vere
Că putem face și . . . miere ?
Te lauzi că-n concerte seara
Ați ros pină și vioara ? . . .
Nu zic nu. Poți tu pe scenă
Rontăi chiar și-o balenă !
Arta însă plăsmuiește
Altă . . . mincare de peste !

SERGIU SIHARU

„PATERNITATEA" CUCULUI

Cumătrul cuc, precum i-e obiceiul,
Și-a părăsit copiii și-a fugit.
Umblă prin țară face pe holteiul,
Iar alocația ce-o are de plătit
Copiilor, el n-o dă nici de frică :
Dar ca să nu-l condamne „lumea rea"
A înfiat o jună turturică
Și-și cheltuie grăunțele cu ea . .
Mai poți să-l mai acuzi, în mod concret,
Că-i rupt de grija pentru . . . tineret ?

INTIIETATEA IN PROSTIE

O gaiță ridea de papagal :
– „Amice ești un prost fenomenal,
Deoarece, cum știu prea bine, tle
De-ți spune cineva chiar și-o prostie
Tu o repeți, ca un zevzec, îndată.
Prostește, fără nici o judecată"
– „Așa-i cum spui, – răspunse papagalul
Dar, dacă judeci bine, principalul
Zevzec nu-s eu, care repet prostește
Ci-acela ce PROSTIA născocește ;
Iar în privința asta, pasămite
Voi, gaițele, sinteți renumite"

PERSPICACITATEA ȘORICELULUI

Pe sub dulap se-ascunse-un șoricel
Neizbutind, nicicum, să se strecoare
Ca să-și înfigă ghiarele în el,
Motanul mioriăi, plin de candoare
– „Hai, nu te mai piti ! Vino aici !
Promit că n-o să-ți fac nimica
Vreau, doar, să ne jucăm, ca buni amici
De-a „Șoarecele și pisica"
– Nu pot, motane, să te satisfac
Răspunse șoricelul, nu-i de mine
Un joc ce-i, doar, pisicilor pe plac
Deci cată-ți partener printre . . feline" !

VICTOR GORSCOVAZ

Ce vă doriți în noul an?

Remul Nuțiu (pictor) : Să concep pe pinză un peisaj nou, de pildă un garaj albastru pe fond plastic !

Laurențiu Cernet (scriitor) : Să scriu un roman fluviu despre Orașul de pe Bega.

Ion Crișan (compozitor) : Să transpun în versiune bănățeană Hora stacato și să sfirșesc monumentala mea operă Progresiv TM

Ion Arieșanu (scriitor) : Să efectuez o documentare fără diurnă, în sufletul colegilor mei scriitori, în vederea scrierii unui reportaj intitulat „Amintiri de pe unde-am fost odată"

D. R. Ionescu (regizor) : Să scriu o nouă piesă de teatru și s-o dau pe mina unui regizor serios.

Vasile Pintea (grafician) : Să vă trimit o ilustrată din Honolulu, unde sper să deschid o expoziție de grafică, dedicată pirateriei plastice

Anghel Dumbrăveanu (poet) : Să descopăr în versurile tinerelor condeie secretele frumuseții.

Doru Murgu (muzicolog) : Să pot contempla în voie masele mele de cititori.

C. Ungureanu (critic literar) : Să văd cu alți ochi Editura Facla, deci în limita posibilităților.

Diodor Nicoară (dirijor) : Să fiu la înălțimea oricărui dirijor de prestigiu din Europa, sau chiar și din județul Timiș

Ciprian Radovan (artist plastic) : Să fiu înțeles în pictură tot atit cit sint înțeles în critică

Gh. Leahu (artist emerit) : Ca actor profesionist să public cit mai multe articole la ziarul local.

Bata Marianov (sculptor) : Să sculptez un nou Cal troian, în care să mă inchid pe dinăuntru ca să pot bate seaua . .

Deliu Petroiu (profesor) : Să scriu și eu o istorie a artei, dar care să înceapă cu Coriolan Babeți și să se termine cu Radu Melnic

Mircea Șerbănescu (prozator) : Să predau Editurii mele preferate Cartea nr. 15 și să mă apuc de Cartea nr. 16 Să crape dușmanii de necaz !

Ion Iancu (autor) : Să scriu un nou roman polițist, inspirat din viața poetului Valentin Tudor

AL. T. ULISSE

Anchetă realizată cu concursul unor oameni de artă și cultură timișoreni în timpul unui somn profund

CUGETĂRI ÎN BALANȚA

Ce-au spus unii și ce spun alții :

Franklin : „Nu trăim din ceea ce mincăm, ci numai din ceea ce digerăm"

Ciubucarul : „Nu din salar trăim ci din ceea ce ciupim".

★

Epictet : „Mai degrabă te ineci în pahar decit în mare"

Barmanul : „De ce să umplu paharul ? Ca să se inece clientii"

★

Goethe : „O viață fără muncă este o moarte venită inainte de timp"

Chiulangiul : „O viață fără muncă ! De ce să mor muncind" ?

★

Tolstoi : „Activitatea intelectuală sedentară, fără mișcare și fără muncă fizică, este un timp furat"

Birocratul : „Nu mă misc pentru că sint prea mulți cei care vor să-mi ia scaunul".

GHEORGHE DRINOVAN

Dedicații pe zăpadă

în grai bănățean

Al. Jebeleanu :
Ieș Drăghine dă supt dună
Și ce uită pin achiece
Neaua-i galbănă pră lună
Io mi-s galbăn la părece . .

N. D. Pirvu :
Dă cice ori ii vremea agirsită
Și ninge pră cetace ca prin sită
Im propcesc, ca prostu, capu-n șorocat
Și mă sușcăi frace, c-am plecat din sat

Anghel Dumbrăveanu :
Duhăneșce iarna p-o lautăpridvor
M-ascund cu muierea-n piei dă berbec
Păsări dă noapce ouă-n motor
Un tren cu fântăzuri, bocnă pă ștrec

Pavel Belu :
Caut agevăru !
Spuneț, dă inge vine neaua ?
Dacă din pod,
rogu-vă cine-o-mburică ?
Cine-o scutură la noi pră ciutură ? . .

Petru Sfetca :
Vagoane dă neauă cad păstă lume
Ii Lipova goală Nici o pocească
Im pun arăpi, tăcuce anume,
Ș-aștept pă tălpoane iarna să treacă . .

Gheorghe Azap :
Rătăcită rindunează,
Toale n-ai ș-afară-i neauă
Mult m-am socotit acasă,
C-am văzut in Zoologie
Că ț-ar pringe bine-un svetăr
Și tri ciocuri dă răchie . . .

C. Miu-Lerca :
Brinză pă masă,
Neauă pe casă
La tirnat
Să iertat
Stau spinzurat, ca neșce cirnaț
Sloieții-ciuculeții . . .

N. Dolingă :
Laore bălaore,
Pă drum nici un paore,
Pă ceri nici o steauă
Neauă, numai neauă . .

REDACȚIE

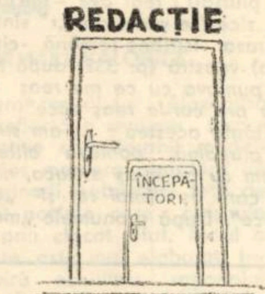

Traian Dorgoșan :
In stinga geamănu-un cuc in gireapta
Pin clăbăt fumu ne iasă
Bocicăim și nu zgogim treapta
Și ușa la casă . .

Damian Ureche :
Ortace, ortace, m-am știudurit :
Ce tain ar fi un căput !
Că frigu ăsta pogan o vinit
Mult mai iuce dă cit am crezut

Traian Iancu :
Pigoale, pigoale
Viermili-n foale . . .
Am supt sloiece,
In gilci băionece,
In cap cice-tăce . . . ;

Valentin Tudor :
Dacă viniai, patcașo, astă-vară,
Nu acuma cind ii neaua pină-n foale
In floarea soarelui ce gosteam
Cu tucurele și bubuiene-n uloi . .

Ion Cădăreanu :
Baonă iupii la Parța-n izlaz
Hoții dă cai trag din piștoale
Neaua-i zăton dă ieri la amiaz
Și tata, flămind, bocicăie-n oale .

Aurel Turcuș :
Mi rușine d-atita albeață !
Cine răsipeșce alduita făină
Stai c-o nins az dimineață
Cu pene dă giscă și dă găină . .

MARIUS MUNTEANU

Poșta redacției

ION BAIEȘU : Continuați cu Poșta rotundă, s-ar putea să ajungeți de unde ați plecat. Deocamdată nu !

MIRCEA MICU : Fără autograf, parodiile dv. de la A la Z, nu fac două parale, de aceea le-am și pus în vinzare. Mai trimiteți

ADRIAN PAUNESCU : Nu ne bombardați cu atitea colaborări, spațiul nostru e limitat. Mai trimiteți !

HARALAMBIE ȚUGUI : Nu mai scrieți poezii în maculator. Dictați-le direct la linotip. Deocamdată nu !

ION LOTREANU : Cind faceți vreo vizită unui maestru să nu bateți în ușă cu prea multă sfială, s-ar putea ca maestrul să creadă în semne

N. D. PÂRVU : Nu, în psihologie nu s-a mai făcut nici un pas înainte de la retragerea Dv. din învățămîntul universitar.

ȘERBAN FOARȚA : Ultimele din textele Dv. de muzică ușoară nu merg pe linia lui Ion Barbu. Mai trimiteți !

IV MARTINOVICI : Traduceri din laponă publicăm numai în sezonul rece. Grăbiți-vă !

VLADIMIR CIOCOV : Nu fiți zgircit cu dumneavoastră înșivă, dați-vă în vileag tot talentul. Ca Damian Ureche. Mai trimiteți.

P. S

EXPO „RIDENDO"

● La Timișoara, poate mai mult decit în alte orașe ale țării, umorul, satira, sint pe un drum fecund. Aici ființează de mai mulți ani cenaclul Ridendo. Recent a avut loc un vernisaj sui-generis, de caricatură și epigramă, la care și-au adus aportul un mare număr de creatori. Dintre epigramiști : Pavel Bellu, Maliu Bogoe, Laurențiu Cernet, Gheorghe Chirilă, Mircea Ciugudean, Gheorghe Drinovan, Victor Gorșcovăz, Dimitrie Jega, C. Miu-Lerca, George Lungoci, Ioan Martin, Ion Maxim, Ion I. Mioc, Marius Munteanu, Deliu Petroiu, N. D. Pirvu, Sergiu Siharu, Virgil Șchiopescu, Damian Ureche, Ion Velican iar dintre caricaturiști : Dan Radu Ionescu, Felix Neda, Ștefan Popa, Cinci Pirvu, Neboișa Rosici, Mihai Zegrea (senior) și Mihai Zegrea (junior).

● In expoziție – aproape 150 de caricaturi și peste 200 de catrene. Notăm o epigramă semnată DRIO : „Din epigramele-atirnate / Expuse-n văzul tuturor / Dim. Jega a comis jumate, / Iar restul . . toate au umor" !

● Expoziția este patronată de Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Timiș, de Casa de cultură a municipiului Timișoara și Cenaclul Ridendo.

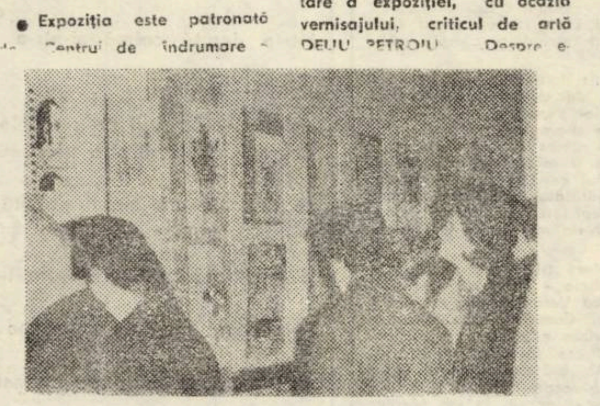

Foto : MARIAN LAȚCU

● Spicuim din cuvintul celui ce a făcut oficiile de prezentare a expoziției, cu ocazia vernisajului, criticul de artă DELIU PETROIU. Despre epigramă. Pentru a înțelege esența epigramei și a caricaturii e nevoie de o cercetare profundă și migăloasă, și, deoarece umorul e un lucru foarte serios această investigație filologică trebuie să pornească de la etimologic. Cuvintul „epigramă" vine de la grecescul „epi". In literatura română vine de la . . Cincinat Pavelescu, de la . . Păstorel Teodoreanu și de la . Mardan, dar dacă am căuta bine poate am ajunge la acel incepător al poeziei bănățene, Victor Vlad-Delamarina, sau la mai apropiații Girda, ori neuitatul Tata Oancea și pină la această pleiadă de epigramiști pe care Timișoara ni-i propune astăzi (. . .). Despre caricatură In originea românească a cuvintului caricatură, istoria noastră ne dă probe evidente ale marii măiestrii, cu care încă în a doua jumătate a secolului trecut s-au manifestat un Hașdeu, un Dembițchi, mai tirziu un Jiquidi, iar mai apoi au cultivat genul toți marii noștri pictori și graficieni, fie ca o sarjă personală, fie ca o dezvăluire curajoasă a relelor societății.

Sint acestea (epigrama și caricatura n.n.) două forme surori ale literaturii și artelor plastice"

● Un aport deosebit la realizarea expoziției și-au adus-o : Dimitrie Jega și Dan Radu Ionescu – dintre expozanți, și Iosif Costinaș din partea forului organizator

● Expoziția cunoaște un mare aflux de vizitatori și este deschisă zilnic, in Sala de marmură a Casei prieteniei, din Timișoara, str. Vasile Roaită nr. 3.

● După cum ne informează organizatorii, expoziția va străbate in 1976 un itinerar bănățean

OBSERVATOR

LA MULȚI ANI 1976

Pagini realizate de Ion Velican

Istoria literaturii române în versuri

De la Grigore Ureche la Damian Ureche

(văzută de unul dintre ei) – perioada modernă –

Greu mai e să-ți faci cărare
Printre cronici literare
Să afli, din țărm la munte,
Cine-i scriitor de frunte,
Cine ține bine pana
Din Pașcani pin-la Sintana.
Pirule, Mărio Ta,
Tu pe ramuri nu mai sta,
Că sunași prea tare slova
Din Ișalnița-n Craiova,
Invață-ne ce e arta
Chiar ce n-ai făcut in Cearta
Și-ai lovit din joi spre vineri
Doar în scriitorii tineri
N-ai văzut cum barzii cresc
Sub Miron Paraschivesc ?
Alți critici, cu alte șoapte,
Găsesc genii peste noapte,
Și-i lansează în prim plan,
Precum Dorin Tudoran . . .
Se-arată Ioan Alexandru
Legănat de-un critic tandru.
Nichita Stănescu-i astru,
Legănat de-un cal albastru.
Iar Sorescu din prolog
Ne spune : „Tușiți", vă rog !
Clipa gloriei acuma-i.
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Lansați-vă-n Europa
Cum face Marian Popa,
Vreți urcuș contemporan ?
Cereți lui Florin Firan.
Fiți fecunzi în fața vieții
Nu mai stați ca Moromeții
Inălțați-i pe redută
Cu coperta revăzută,
Și Fănuș sui reduta,
C-a fost antrenor la U.T.A.,
Puneți-vă-n verb obida
Din Bizanț la Cuțarida,
Clipa gloriei acuma-i.
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Anii vin, anii se duc
Ca Apa lui Ivasiuc,
Nu vă mai jucați cu Preșul
Precum face Ion Băieșu,
Bateți fierul cu talanga
Pentru piesa lui Baranga,
Clipa gloriei acuma-i.
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Dați de Anul nou crezare
Ridendadei literare,
Beți pină la capăt cupa,
Iar dacă vă arde supa,
Dați în nori cu polonicu'
Precum face Mircea Micu.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Scrieți proză, fel de fel,
Cum face Sorin Titel,
Scrieți, că ne-aduce anul

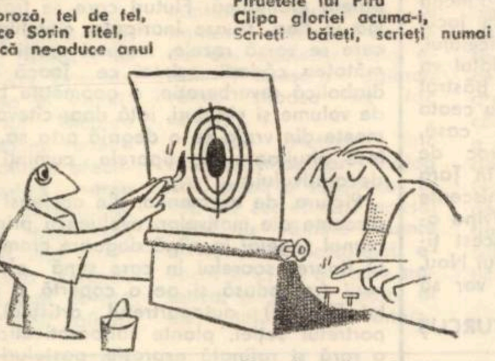

Pe Mutașcu și Lotreanu
Să poarte cu multă fală
Plugușor de capitală,
Sădind stele mari cu mina
Prin revista SĂPTĂMINA,
Slovă grea ducind cu barca
De la Barbu la Petrarca.
Clipa gloriei acuma-i
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Dați litere la urmași
Precum Augustin Doinaș
Cum ne cintă-n vers Cârneci
Bunul secol douăzeci
Fiindcă Fulga a deschis
Porți la Straniul paradis

Să dea tonu-n noul an
Păunescu Adrian.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Cintă vintul ca un cuc
Prin cărțile lui Beniuc
Verb de pară, fără zei,
Ca-n pana lui Tomozei
Și domnițe de tot soiul
Ca-n versul lui Andrițoiu,
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Dați înflăcărare slovei
Și prin zările Moldovei
Dar să nu o luați hai-hui,
Precum pana lui Țugui
Arați filele și cerul
Cu fruntea lui Zilieru,
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Să aveți talent cu carul
Precum Sturzu și Genaru,
Toate replicile zării
Sosesc de „Ziua uitării"
Cu obsesii, pas cu pas,
Simbătă la Veritas
Nostalgii din vechiul an,
Ștefanache, Iacoban,
Fie-ți versul vilvătaie,
Turtureanu Nicolae,
Că de scrii un vers timid
Te discută Ioanid
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Ce faci bădie Istrati,
De-i spui muzei fata tatii,
Că te vede tatăl fetii,
Lăuda-te-ar Ion Frunzetti,
Cind cu George Lesnea bei
Din paharul lui Serghei
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Din aval pină-n amonte
Scrieți ca Liviu Leonte
Dacă se termină vlaga
Mai cereți de la Ciopraga,
Dacă-n Iași nu mai e foc
Cereți lui Nae Motoc.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Sondind viața literară
Hai prin Cluj-Napoca dară,
Tribuna, cu precădere,
Să n-o pierdem din vedere
Cum își pierd în cronici firul
Piruetele lui Piru
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Căprariu-și fixează ora
După ceasul lui Cocora,
Bine că nu-și pierd măsura
D. R. P. și cu Buzura,
Cind spre gloriei-i imbie
Negoiță Irimie,
Bind in seama veacului
Pe Dealul Feleacului.
Ardeleanu, Gurghianu,
Chiar și Nae Prelipceanu
Stau pe-o coamă de Ceahlău
Să-i vadă Aurel Rău.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !
Dar pină se varsă zorii
Dați ocolul Timișorii.

Că vă taie strop cu strop
Critica lui Corniș-Pop.
Dacă scapi de bisturiu,
Nu te iartă Alexiu,
Sau te trece la alt gen,
Calm, Dorcescu Eugen.
Scuturați-vă aripa,
Fiindcă nu aduce clipa
Ce poate aduce anul . . .
Un bilanț de Ungureanu.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Bate anul nou la uși
Cu condeiul lui Turcuș
Că vrem prin aceste zone
Cu Popescu Anemone
Anului acesta nou
Să-i aducem un cadou ;
Dumbrăveanu, nostalgia ;
Arieșanu, duioșia ;
Jebeleanu, simetria.
De Al. Deal, ce poți să zici :
Greu la deal cu Lașii mici.
Iar Teo peana și-ncruntă
Cu un nou sonet de nuntă
Revăzut din scorța-n scoarță
Și-nțeles numai de Foarță
Cu uimirile sub geană
Lingă Stinca tarpeiană.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Că Facla mai scoate-o carte
Cu poeți din altă parte,
Și-a uitat pe-acest ocean
Perlele lui Velican ;
Vindecați-vă aleanul
Lingă Marius Munteanu
Cel cu harul in umor
Că Siharu nu mai vor,
Și printre copacii goi,
Mult temutul Țiriol,
Cu Șerbănescu-mpreună
Cercul dragostei și-l sună,
Eu de-atita timp încerc,
Tot nu pot intra în cerc.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Profitați de-al vostru har,
Nu-l mai țineți prin sertar
Invățați de la Dușan
Că publică an de an,
Și tot tace pe redută
Cu mireasma ne-ncepută
Vom intra noi, să se știe,
Tot cu marea poezie
Intr-al gloriei imperiu,
Jur pe barba lui Bureriu,
Jur pe munții din dulap
Și pe rima lui Azap,
Pe cupa lui Dorgoșan,
Că-nvingem în noul an.
Clipa gloriei acuma-i,
Scrieți, băieți, scrieți numai !

Anul vechi cind se desparte
Eu zic să lăsăm de-o parte
Vorbele de astă vară
Și critica literară,
Lingă-al muzei adăpost,
Să uităm Ce-a fost, a fost.
Anul nou din vis ne-a scos
Un pegas mai norocos
Deci de anul nou se cade
Să strigăm pe baricade
O urare-a noastră veche :
La mulți ani !

DAMIAN URECHE

Fotbalistului Dudu Georgescu care a primit „Gheata de aur"

Cu respect, ca la ceilalți
Iți doresc să ai mult spor,
Iar la anul să-ți încalți
Chiar și celălalt . . . picior !

GHEORGHE GROSU

Efectul epigramei

Epigrame decoltate
De le spui unor surate,
Candide și austere
Roșesc toate . . de plăcere.

Unor tineri

Ea-i deșteaptă, deci țintește
Să-l ia soț pe Viorel ;
Viorel nu o pețește,
Pentru că-i deștept și el !

IOAN MARTIN

La moartea unui ingimfat

Deși pătrunși de tristul ceas.
Cum dormi acum, in raclă, dus,
Se bucură cei ce-au rămas.
Că nu-i mai poți privi de sus!

EDITURA

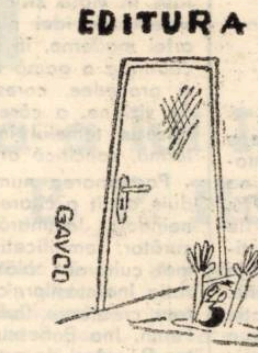

Unui scriitor fecund

Zi de zi ai scris cu zel,
Insă cred c-ar fi mai bine
Dacă-n anul care vine
Te-ai mai odihni nițel.

Celor doi interpreți din spectacolul „Comedie de modă veche" de Arbuzov realizat de Mihai Berechet la Teatrul Național din Timișoara

Admirabilă pereche !
Ne-au convins în mod concret
Că-s actori de modă veche,
Dar cu talent . . . BERECHET.

GEORGE LUNGOCI

Lui Ion Marin Almăjan, autorul cărții „Spune-mi unde duce acest drum"

Incilcite precum sint,
Drumurile-i petrecură :
Cel mai drept, se pierde-n vint.
Cel mai strimb, la Editură !

Unui conferențiar care a vorbit trei ore despre moarte

Cind s-a sfirșit,
Am auzit prin sală exclamații;
Ziceau cu toții că ar fi dorit
Să fi început cu demonstrații !

N. D. PÂRVU

RĂVAȘE

Urare

Dușmanilor din preajma mea,
Că-s, slavă domnului destui,
S-ajungă cit mai sus aș vrea
Și cit mai repede . . . statui !

Predarea linii la cintar

La cintărit, c-un ochi expert,
Se miră două oi de stină
C-au fost acum un an pe sfert
Și parcă-au dat mai multă lină

DIMITRIE JEGA

Unui snob

Emancipata sa consoartă
De la concerte nu lipsește :
Nu poate renunța nici moartă,
S-asculte ce se mai . . . vorbește !

SORIN PAVEL

La expoziția sculptorului Octavian Maxim majoritatea lucrărilor au fost expuse la nivelul podelei.

Lucru foarte curios . . .
Exponatele-s pe jos,
Incit zici pe drept cuvint :
Expoziția-i la pămint !

AUREL CHERLEA

Delapidatorul

Eliberat de temnicier,
Ar vrea să fie-astronaut,
Să facă gaură și-n cer,
Că în gestiune a făcut.

Avantajul modei

De moda „maxi" la femei
Edilii incintați se-arată,
Pe bulevarde și alei
E mai curat ca altădată.

Matematicianului după banchet

Prea s-a lăcomit la toate :
șuncă, ouă, caviar . . .
Iar acuma capu-și bate
cu un calcul . . . biliar.

SORIN BEIU

Unui șef de serviciu, care se laudă cu realizările și își ia angajamente irealizabile

Cind în vorbe se complace
Și raportul și-l expune,
Spune toate cite face,
Dar nu face cite spune.

Unui îndrăgostit

Despre tine-o să se spună
Că ai răul obicei
Să nu mori de moarte bună
Ci să mori de dragul ei.

Epigramistului V. Vărădean, cunoscut muzicolog, care mi-a adresat o epigramă subtilă

Epigrama dedicată
Am primit-o și-am luat act
Că și-acum, ca și-altădată,
Procedat-ai cu mult tact.

ION I. MIOC

Unui poet

Poetul sobru și sihastru,
Avea – se zice – singe-albastru :
Dar pasiunea ce i-o știu,
I l-a schimbat în rubiniu !

Poetului Tudor George

Dumnealui, intr-o privință,
E considerat un solo,
Ce-l slujește cu credință
Și pe Bachus și pe-Apollo !

Portretul lui Ion Bănuță – executat de Clenciu – a fost achiziționat de o frizerie (gura lumii)

Luară poza înrămată
A bardului cu păr vilvoi,
Scriind sub ea : **Așa arată**
Acel ce nu se tund la noi !

Unui sportiv

Mai acum vreo săptămină
Pe atletul cu breton
L-am zărit cu-o carte-n mină,
Dar era de telefon !

GIUSEPPE NAVARRA

Nedumerire

Privind zăpada-n bătătură
Nostalgic cugetă o fată :
O noapte a căzut și iată
Că a rămas la fel de pură.

Inerția

Atunci, cind inerția e de vină
La subalterni strigăm : e delăsare !
La șefii mici la spunem că-i stagnare
Iar la cei mari o îndulcim : rutină !

GHEORGHE CHIRILA

Unui „poet"

Mirțoaga ta nu poate ține pasul ;
O singerezi, cu pinteni, în zadar.
Dar dacă, totuși, vrei să vezi parnasul
Să-ți duci pegasul la . . . veterinar !

VICTOR GORȘCOVAZ

Ședințomanie

Fraților, dacă la anul
Veți fi mereu în ședință
Vă trimit în dar răvașul
Să-l aveți drept conferință !

Mie insumi

N-am scris multe epigrame
Nu vreau să fiu criticat
Și eu am citeva toane :
Nu primesc ce am de dat.

GHEORGHE DRINOVAN

Unui scriitor infatuat

Poet de tip universal
Tronind ca zeii peste timp,
Ajunse-n fine și-n Olimp.
(„Olimpul" de pe litoral)

CATEN POPESCU

Caricaturile din aceste pagini sint semnate de : CIOSU și CONST. GAVRILA.

Parodii

de Dimitrie Bălan

Marin Sorescu

LAUTUL

Intr-o dimineață,
dar nu chiar dimineață
cum se spune,
cu noaptea în cap,
am luat toate sentimentele
și le-am pus intr-o mașină
de spălat „Alba Lux-4",
din cele care incălzesc apa
cu rezistență proprie,
și am invirtit comutatorul pe „M".
Se formase o spumă de
culoare nedefinită,
ceva intre albastru foarte pal
și un gri petrol ;
aceasta a fost partea
urită a sentimentelor.
Partea frumoasă am clătit-o
în mai multe ape.
am stors-o în centrifugă
și-am vrut s-o pun inapoi in cap,
dar m-am răzgindit.
Atunci le-am luat,
unul cite unul,
le-am inșirat,
prinse în clame,
pe fringhia de rufe, la zvintat.
Dar a venit un vint foarte puternic.
De-atunci am numai resentimente.

Damian Ureche

LA AGAPA SERALA

Mă-ntorc cu fruntea grea de ecuații
Și stele haiducite in coniac ;
Pină la fund mi l-au băut confrații !
Eu sint galant, ce vrei să fac ?

Cind soarele alunecă pe străzi,
Eu merg pe trei cărări cu bicicleta,
M-așez pe-o bancă și privesc pe-alee,
Iubita mea cum face pe cocheta.

Măsor adolescenta cu echerul
Și dragostea incet se infiripă,
Ca un examen de posteritate
Pe care eu l-aș da în orice clipă.

Alexandru Jebeleanu

VERSUL

Cind sintem tineri scriem mult
Și prea puțin ne pare-ntotdeauna.
Ne știu desigur redacțiile toate
Dar rareori ne publică vreuna.

Rămine, insă, rămine-un vers
Cu litere incă ne-ntinse
Pe coala albă de hirtie,
Cu vorbele ce nu sint incă prinse.

Și poate că uităm de alte versuri
(Cu anii focul poeziei mai pălește)
Dar versul ce-a rămas nescris,
Ne stăruie in cap și dogorește.

Evrika !

● Unde ați ținut vinul ăsta ? S-a cam invechit . .
● Pesimistul are 365 de zile negre și o noapte albă.
● Steluțele din păr strălucesc cu atit mai mult, cu cit e capul mai luminat.
● Toastul se ține cu vorbe mari, nu cu vorbe lungi.
● Pentru că a făcut aprovizionări prea mari de Anul Nou, și-a comandat un costum în dungi.
● După opinia detectivului prima zăpadă nu lasă nici o urmă.
● Rochiile de Revelion se fac așa de lungi ca să se poată vorbi despre ele tot anul
● Chiar dacă vinul e medaliat, fii modest, nu-l pune in piept cind il bei.
● Strugurii coboară din vie pe două cărări.
● Ospătarii s-ar invăța minte dacă la Revelionul lor ar servi clienții.
● Noroc cu Perinița. L-am ingenunchiat pe șeful nostru
● Cind e omul mort de beat zice „Hai să trăim" !

ION VELICAN

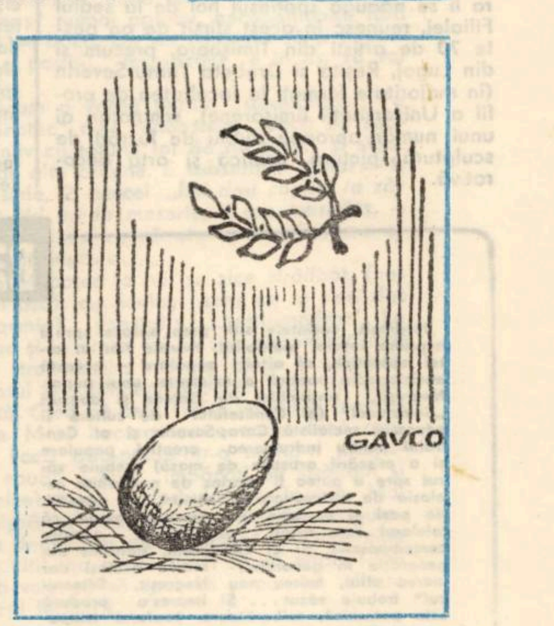

Invitații

El : Gata lista cu invitații de revelion ?
Ea : Păi nu am spus că o intocmim impreună ?
El : Trece-l pe listă pe Manea cu soția.
Ea : Pe Manea ? Pe zgircitul ăla ? Nu ții minte ce figură ne-a făcut anul trecut ? Se lăuda că face rost de vin și in final in loc să vină cu vinul a venit cu un văr de-al lui.
El : Bine, taie-l ! Trece-le pe Smaranda și vecina ei de apartament
Ea : Nesuferitele alea ? ! Atunci plec eu de-acasă toată noaptea să le ascult cum imi vor vorbi de noile lor cuceriri, și să mai aud pentru a nu știu cita oară cit de apreciate sint ele la servici ?
El : Taie-le ! Trece-l pe Doru cu soră-sa.
Ea : Ce să caute la noi ? In tot timpul anului nu au dat un telefon și acum colac peste pupăză să-i invit la curcan ?
El : Clar ! Taie-i ! Să-i trecem pe Mircea și pe Sandu, colegii mei de birou
Ea : Aia, care la onomastica ta au venit cu mina goală ? ! Aia care in toate ședințele de analiza muncii te critică ?
El : Am ințeles ! Taie-i ! Trece-o pe soră-ta și cu bărbatul ei
Ea : Ce să caute la mine ? Să-mi scoată vorbe că nu știu să fac un tort ? Că friptura e prea uscată, că sarmalele sint prea pipărate . . . mai vine și cu cele două fetițe, care au să plingă toată noaptea .
El : Deci o tai și pe ea ?
Ea : Normal (după o scurtă pauză). Hai dragă pe cine mai trec ?
El : Ciți avem pină acum ?
Ea : Noi doi
El : Taie-ne și pe noi și mergem să petrecem revelionul la restaurant.
Ea : Păi ce revelion e acela fără prieteni . . .

EMIL ȘAIN

Teatru

ÎNCHEIERE DE AN

La începutul stagiunii teatrele timișorene își anunțau repertoriul. Pînă în acest moment, parte dintre piese au văzut lumina rampei. Rămîne de realizat, pentru 1976, restul planului repertorial, în treacăt, fie zis, anul care vine va suprasolicita colectivele teatrale pentru că premierele deja confruntate cu publicul sînt foarte puține. **Teatrul Național** s-a aflat într-o situație specială, sala fiindu-i închisă timp de o lună, pentru montarea unei orgi de lumină. Totuși Naționalul timișorean merită aprecierile noastre pentru că, pe lîngă cîteva dintre promisiunile repertoriale, a montat alte două spectacole : **„Dorule, călătorule..."** pe un text alcătuit de asist. univ. **Vasile Crețu** și **„Comedie de modă veche" de Arbuzov.** De discutat, rămîne, calitatea, cel puțin a unuia dintre aceste spectacole. Fiindcă bunele intenții și colaborarea cu Universitatea nu ajung (căci „Dorule, călătorule..." ne-a demonstrat-o) pentru a transforma o încercare într-un veritabil eveniment teatral.

Același lucru s-ar putea afirma despre colaborarea **Teatrului de păpuși** cu autoarea și regizoarea **Nela Stroescu** pentru spectacolul cu **„Fiuții cerbi".** Este, evident, necesară o mai sporită exigență : a teatrelor vis-a-vis de colaboratorii cu care lucrează și tot a teatrelor privind munca în sine, realizarea în sine, a spectacolelor propuse. Dar, pentru că este, într-un fel, momentul bilanțului, să remarcăm : 1) **Spectacolul cu „Viforul"** de **B. Șt. Delavrancea,** la Național, în regia lui **Ioan Ieremia** și scenografia **Emiliei Jivanov** ; 2) **Spectacolul** de deschidere a stagiunii la Teatrul de păpuși, **„Cetățuia Vărădiei",** în regia **Corneliei Iurașoc Gheorghiu** și scenografia **Sofiei Krzyzanowska** (cu mențiune specială pentru concepția scenografică) ; 3) **Spectacolul cu „Năpasta"** de I. L. Caragiale, la Teatrul German, în regia actorului **Fr. Schilha ; 4) Spectacolul cu „Glembay Ltd"** de M. Krleža, la Teatrul Maghiar, în regia lui **Mihai Berechet** (București) și scenografia lui **Dușan Ristici** (Jugoslavia).

Două dintre acestea (spectacolul de la Teatrul de păpuși și cel de la Teatrul German) au fost realizate în cadrul unor Studiouri de autoperfecționare a actorului.

ANTOANETA C. IORDACHE

Plastica

SALONUL ANUAL DE ARTĂ (I)

În organizarea Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Timiș și a Filialei din Timișoara a Uniunii artiștilor plastici, s-a deschis Salonul anual de artă, manifestare tradițională, cu caracter de bilanț amplu, reprezentativ, al unei fructuoase activități creatoare în cîmpul frumosului vizual. Sălile de la **„Bastion"** și de la **Galeria de artă,** cărora li se adaugă spațiosul hol de la sediul Filialei, reunesc în acest sfîrșit de an peste 70 de artiști din Timișoara, precum și din Lugoj, Reșița și Drobeta Turnu-Severin (în majoritate formați la facultatea de profil a Universității timișorene), semnatari ai unui număr aproape dublu de lucrări de sculptură, pictură, grafică și artă decorativă.

Bogată și generoasă în tematică, ancorată în viață și contemporaneitate, consistentă în idei plastice, asimilînd lecția artei moderne, în fluxul tradiției, expoziția cuprinde o gamă largă de genuri, tehnici și procedee, corespunzătoare diversității de viziune, a cărei forță unificatoare își găsește temeiul în concepția ideologică fermă, specifică artei noastre actuale.

Participarea numeroasă (care nu ingăduie decît o citare ilustrativă și ca atare neindoios lacunară) relevă un fapt imbucurător, semnificativ pentru un anume climat cultural : alături de nume din generația înaintașilor, cu o exemplară longevitate creatoare (Iuliu Podlipny, Francisc Ferch, Ina Popescu, Andrei Orgonaș, Traian Bona) și de artiști afirmați, sau în curs de afirmare, în confruntări din țară și de peste hotare (sculptorii Victor Gaga, Petru Jecza, Octavian Maxim, Bela Szakats, pictorii Aurel Breilean, Sofia Kryzanowska, Simion Lucaciu, Adalbert Luca, Zoltan Molnar, Romul Nuțiu, Gabriel Popa, Ciprian Radovan, Ion Sulea-Gorj, Leon Vreme, Silviu Orăvițan-Crețu, Vladimir Streletz, Tudor Tudan, graficienii Virginia Baz-Baroiu, Lidia Ciolac, Eugenia Dumitrașcu-Luca, Xenia Eraclide-Vreme, Hildegard Fackner-Kremper, Gabriel Kazinczy, Ion Mihăescu, Vasile Pintea, Viorel Toma), își justifică prezența, prin calitate și nu printr-un act de încurajare, un grup valoros de tineri (Constantin Gronaure, Petru Galiș, Ion Mercea, Helmuth Scheibling, Constantin Răducanu, Vasile Cosor, Silvia Mihăescu, Elisabeta Sepi, Gheorghe Văleanu ș.a., ale căror nume subintelese în această inevitabilă, dar deloc depreciativă prescurtare, vor putea fi întîlnite, cu certitudine, în viitoare cronici). Continua tendință de înnoire, într-o formulă stilistică cristalizată a unora, se întîlnește, astfel, adesea pe linia exigențelor reciproce a raportului dascăl-urmaș, cu năzuința spre un mod propriu de exprimare a celorlalți.

Salutară este de asemenea reintrarea grupului **Sigma** (Ștefan Bertalan, Constantin Flondor Străin, Dorel Tulcan etc.) precum și statornica prezență a artelor decorative (Rodica Banciu-Regep, Iulia Dinescu-Bran, Clara Biro-Jecza, Maada Kazinczy, Adriana Oancea-Șuteu ș.a.), avînd deopotrivă obiectivul contopirii esteticului în cotidian.

Prilej de contemplare și de îmbogățire interioară sub semnul frumosului, **Salonul anual de artă din Timișoara** răspunde, în același timp, cu înalt profesionalism și angajată responsabilitate, misiunii educaționale ideologice a artistului în societatea vremii noastre.

DELIU PETROIU

Muzica

RECONFIRMĂRI VALORICE

Revenind asupra recitalului Alexandra Guțu : Arta sa reflectă o repliere înspre opțiuni interpretative considerabil modificate. Ne-a surprins maniera abordării lui Bach, datorită reținerii, sobrietății față de fondul afectiv, al aceleia care obișnuia să ne săgeteze prin clocot vital. Tonul a cîștigat în puritate, este mai elaborat. Interpretarea respiră echilibru, raționalul domină expansiunile sentimentului. Tehnica solistei s-a etalat aici impresionant, spectaculos, marcînd probabil cota cea mai înaltă a recitalului.

La Filarmonică, Remus Georgescu și-a reconfirmat forma printr-un strălucit succes obținut cu Simfonia a IV-a de Schumann. Argumentele sînt multiple. Ne limităm la semnalarea manierei în care a știut licita fluența melodică din toate secțiunile, consistența unor armonii ce-l prevestesc pe Brahms, colaborarea impecabilă cu orchestra cît și calitatea acestor intervenții. O infuzie de euforie tonifiantă !

Surpriza serii a furnizat-o polonezul PIOTR PALECZNY în Concertul Nr. 1 de Chopin. Un tînăr pianist care-l simte pe compatriotul său mai exact, mai impresionant decît mulți maeștri ai claviaturii. Delicatețea și forța, candoarea și clocotul au pulsat sub degetele sale într-o alternare magistrală. În plus, claritatea pasagiilor, fiorul de spontaneitate îl definesc ca pe una din cele mai atrăgătoare personalități ale stagiuni. Îl reașteptăm cu plăcere !

DORU MURGU

Etnologie

MASCA DE CERB

Mare parte din jocurile cu măști se desfășurau în vechime sub semnul cultului fertilității, care are rădăcini adînci în zorile istoriei omenești. În privința investirii cerbului cu atributul magic al fertilității exemplificăm cu o mărturie materială din epoca primitivă : „În Langerie-Basse-Dordogne s-a descoperit un fragment de os pe care este incizată o femeie sub cerb" (Victor Stanciu „Cîteva urme fosile din epoca de piatră în colindele noastre", Cluj, 1938, p. 18).

Masca este un substitut al animalului sacru, iar simularea omorîrii și învierii persoanei mascate simboliza inițial cele două faze fundamentale ale ciclului naturii, marcate de venirea iernii și apoi a primăverii. La noi, după izvoarele documentare cunoscute pînă în prezent, cea dintîi semnalare a jocului cu masca de cerb îi aparține lui Condrad Iacob Hiltebrandt din Pomerania, și nu lui Dimitrie Cantemir, cum s-a susținut pînă acum. C. I. Hiltebrandt a călătorit în provinciile românești în anii 1657–1658. Călătorul spune că în Moldova „i s-a înfățișat un fel de joc. Era (închipuit) un cerb, în care se ascundea un om. Un strengar dănțuit (mai întîi), apoi culcă cerbul la pămînt (trăgînd) cu o săgeată".

În mentalitatea populară românească s-a păstrat pînă aproape în zilele noastre rămășițe ale funcției originare a măștii de cerb, legate de cultul fertilității și a fecundității, ceea ce explică mai clar funcția de urare a colindatului, însoțit de jocul cerbului. Din faza arhaică a obiceiului, cînd, probabil, întotdeauna colindatul va fi fost însoțit de jocul cu măști, s-a păstrat credința, în Pădurime, potrivit căreia ceata de colindători trebuie primită în casă, pentru ca gospodarul să aibă noroc de recolte bogate, în anul viitor. Iar, în Țara Hațegului au fost consemnate reminiscențe legate de practica profilactică privind asigurarea fecundității femeii. În acest ținut, jocul cu masca cerbului, la Anul Nou, este recomandat nevestelor care vor să aibă copii.

AUREL TURCUȘ

Orpheu

Încă un cor centenar, cel de la Ictar-Budinț, județul Timiș, își adaugă unei nemuritoare tradiții acordurile festive, într-o zonă în care aproape că nu există o localitate unde să nu fi activat o formație de acest fel. Așadar, se înființa în 1875 corul plugarilor din Ictar, în 1879 cel din Budinț, localități îngemănate ca așezare. Formația intră în conștiința acestor meleaguri prin participări la manifestări diverse, unele cu caracter competitiv. Chizătău (1882), unde martor a fost și Ciprian Porumbescu, Lugoj (1888, 1896) Chizătău (1922), Timișoara (1934), obținînd premii. După 1944, cu o regularitate de ceasornic este prezent pe scene cu un repertoriu considerabil îmbogățit. Dintre animatorii formației trebuie amintiți V. Amandia, C. Popovici, I. Jucu, M. Florea, C. Cartarescu, printre cei douăzeci. Luna aceasta, în cadrul Adunării festive i s-au înmînat acestui cor ordinul Meritul Cultural cl. a II-a precum și insignele de Evidențiat în activitatea cultural-educativă de masă. Concertul a cuprins de această dată, într-o înaltă interpretare artistică, piese de M. Neagu, N. Ursu, F. Barbu, S. Drăgoi, I. Vidu. Invitații manifestării, corul bărbătesc al căminului cultural din Mănăstur și cel al Filarmonicii de stat „Banatul"

LUCIAN BURERIU

Medalion

MEDICUL CORNELIU IONESCU, – O REVELAȚIE A PICTURII

La Salonul de iarnă al medicilor din România, de la Muzeul de artă Cluj-Napoca, medicul rezițean Corneliu Ionescu participă cu 10 lucrări de pictură și artă aplicată. E și aceasta o încununare a amplei sale activități artistice, pe lîngă succesele de pînă acum. Vizităm atelierul artistului. Neîntrecut în arta aplicată, în decorarea ceramicii, Corneliu Ionescu numără printre colecționari chiar și pe Șahinșahul Iranului. Dar nu faptul că nu are concurent în Europa stîrnește senzație, ci însăși arta sa. Motivele picturale utilizate sînt inimitabile. O vegetație utopică, în care artistul îmbină puncte de plecare din folclor, cu o copleșitoare lume de basm dirijat, în ritmuri și nuanțări orientale. Filigranarea pensulației, peisaje din cîmpii inimaginabile, apoi cuptorul în care ard florile sale la temperaturi poetice. Miracolul vegetal primește o asemenea amploare, încît asistăm la un spectacol unic al culorilor. Ceramică neagră, porțelanuri, stiluri diverse de amfore primesc sub mîinile lui Corneliu Ionescu o imprevizibilă paletă cromatică. Fluturi care se transformă în flori, frunze înaripate, ciorchini din care se varsă razele, meteori opriți la jumătatea căderii, scîntei ce joacă într-o diabolică reverberație, o geometrie bizară de volume și virtejuri, iată doar cîteva elemente din vraja ce o degajă arta sa, care iese biruitoare din tiparele cuminți ale decorativului.

Pictura, de asemenea, din aceleași eflorescențe ale motivelor, evoluează printr-un carnal vegetal în plină dogoare cromatică. O floarea-soarelui în care sună clopotul verii (reprodusă și pe o copertă a revistei Flacăra) autoportretul artisului, sau portretul soției, plante subacvaticetice de o rară și rafinată expresie, pasteluri cosmice brumate de cenușa aștrilor. Nuanțe care bat la ceas neașteptat, la ușa metaforei, simboluri ale îngemănării dintre voluptatea zborului și țintuirea de lut, toate la un loc, cordonata nestinsă a artei.

Dacă un singur cuvînt ar trebui să spunem în fața artei lui Corneliu Ionescu, acela ar fi FASCINAȚIE.

DAMIAN URECHE

Banatica

TREBUIE SĂ VEZI „SEMENICUL"

Negreșit, cuvintele sînt prea sărace spre a exprima însele, inefabilul, marele fior al artei autentice, al artei populare – această enciclopedie poetică a existenței unui popor. Negreșit, ansamblul de cîntece și dansuri „Semenicul" (al Comitetului de cultură și educație socialistă Caraș-Severin și al Centrului pentru îndrumarea creației populare și a mișcării artistice de masă) trebuie văzut spre a putea fi cuprins de nestăvilita explozie de virtuozitate și ritmuri, de melodii de pași și costume. Vei înțelege atunci că folclorul este filtrul sensibilității noastre contemporane. Și el este etern, transmis din generație în generație, mereu același dar mereu altul, mereu nou. Negreșit, „Semenicul" trebuie văzut... Și impresia produsă este puternică, tulburătoare. Laolaltă temperament și sinceritate inedit și reală virtuozitate.

„Semenicul" a luat ființă în urmă cu cîțiva ani, din iubirea pentru cîntecul și dansul popular al unor tineri aparținînd unor diferite zone folclorice ale județelor Caraș-Severin (Valea Bîrzei, Sebeșului, Timișului) originari din Glimboca, Oțelul Roșu, Păltiniș, Reșița. În prezent, cuprinde alături de virtuoșii instrumentiști (George Motoia Craiu din Oravița – conducătorul taraful, Ion Stănescu Bodoit – taragot Grigorie Moza – vioară cu goarnă, Pătru Barbu – nai) și cîntăreți vocali (Florica Bradu membră de „suflet" a ansamblului, Traian Jurchela din Oravița, Iosif Ciclodea din Reșița), 16 perechi de dansatori. Deopotrivă, tineri care au crescut odată cu „Semenicul" Unii dintre ei, socotindu-l chiar „naș" căsătorindu-se în sinul acestuia (Ana și Ion Chiaur, Maria și Nicolae Seracin, Aurica și Semenic Năslău). Alții, încă elevi : Oltița Petrean, Lazar Știrbei și alții. Minunioasa broderie coregrafică poartă semnătura prof. Ion Munteanu, inimosul animator al ansamblului în ultimii ani.

Negreșit, „Semenicul" va trebui văzut... Spre a ști ce înseamnă folclorul autentic.

Și nu divertismentul revuistic. Poate părea surprinzătoare relativa repeziciune cu care „Semenicul" s-a impus. Surprinzătoare numai pentru cei care nu cunosc cîtă dăruire, cît efort creator, cîte ceasuri de istovitoare repetiții, cîte năzuințe spre autodepășire, spre desăvîrșire ! Colierul de argint, rîvnitul trofeu dobîndit în acest an la Festivalul Internațional de Folclor de la Dijon în Franța (a XXX-a ediție jubiliară) într-o competiție de anvergură și de elevată ținută artistică (28 ansambluri din 17 țări) constituie expresia recunoașterii sale, dincolo de hotarele țării, impunerea s-a produs treptat, cucerindu-se treaptă cu treaptă edificiul consacrării : 1969 Ohrid (Bulgaria) ; 1971 Nisa (Franța) ; 1972 Lausanne, Neuchatel, Berna, (Elveția) ; 1973 Burgas, Sofia (Bulgaria) ; 1974 Birmingham (Scoția) ; 1975 Le Locle (Elveția) ; Dijon (Franța) ; Copenhaga, Hammerum, Vortinborg (Danemarca) ; Malmö (Suedia). Pretutindeni „Semenicul" a cucerit prin varietatea și bogăția repertoriului, prin acuratețea și virtuozitatea interpretării, prin dinamismul frenetic al dansurilor, prin coloritul și farmecul inedit al costumelor. Prof. Mihai Deleanu, vicepreședinte al Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Caraș-Severin, a însoțit ansamblul în turneul său din toamna acestui an în patru țări ale Europei. Ne vorbește însuflețit despre misiunea de pionerat în Danemarca și Suedia, unde folclorul românesc era aproape necunoscut. ... Și „Semenicul" a fost un strălucit ambasador al cîntecului și jocului caraș-severinean. Al folclorului românesc.

LIZICA MIHUȚ

Radar

Spicuim din planul de cercetare pe anul 1976 al colectivului de lingvistică de la Facultatea de filologie-istorie a Universității din Timișoara : „Atlasul lingvistic al Crișanei", „Limbaj poetic și versificație în sec. al XIX-lea (1870 – 1900)", „Procesul de standardizare a limbii române literare în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea (1750 – 1760)", „Dicționarul toponimic al Banatului". ● *Prin membrane de mase plastice* se asigură astăzi rezolvarea unei dificile probleme, aceea a etanșeității instalațiilor hidraulice. Prin asemenea membrane sensibile pot fi construite chiar și rezervoare în zone secetoase deșertice (de pildă în Venezuela). Ele sînt fabricate din fibre artificiale în R.F.G. și Olanda. ● *Ultimul trimestru al anului 1975* a fost în planul de apariții al Editurii Facla un trimestru al cărții tehnico-științifice. În această perioadă au văzut lumina tiparului lucrările : „Sociologie, politică, ideologie" de N. Kallos, „Planificarea și analiza productivității muncii în industrie" de Gh. Toduță, „Conducerea întreprinderilor prin costuri" de C. Olariu, „Prevenirea și tratarea bolilor reumatice" de dr. N. Elian și dr. C. Veleanu, „Limbaje de asamblare pentru calculatoarele electronice numerice" de A. Soceneanțu, G. Gavrilescu și T. Ilin, „Optimizări decizionale în sistemele electro-energetice" de O. Crișan, „Echilibre și dezechilibre în biosferă" de C. V. Oprea și N. Lupei, și „Structuri algebrice" de A. Dragomir și P. Dragomir. Volumul „Pedagogia generală" de V. Țircovnicu a întrunit un tiraj record, fiind mult solicitat de către lucrătorii din domeniul educației și învățămîntului. În cei aproape patru ani de producție editorială, *Facla* a editat 56 de titluri tehnico-științifice, într-un tiraj de aproape 450.000 exemplare.

VAL. D.

Panoramic

● ADUNAREA GENERALĂ A ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA, care a avut loc în ziua de 22 decembrie a.c., a înscris pe ordinea de zi „Epopeea națională" și o Dare de seamă asupra activității comitetului de conducere al Asociației pe anul în curs, susținută de Mircea Șerbănescu. La discuții au participat scriitorii Nicolaus Berwanger, Radu Ciobanu, Simion Dima, Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Iszak Laszlo, Andrei A. Lillin, N. D. Pârvu, Gr. Popiți, G. I. Tohăneanu ; a luat de asemeni cuvîntul tovarășul Dumitru Preda, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă. Lucrările adunării generale au fost conduse de poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara. ● O AMPLĂ MANIFESTARE CULTURALĂ a avut loc la Sînmartinul Sîrbesc și la Liceul nr. 1 din Timișoara, cu participarea unor scriitori și artiști din R.S.F. Iugoslavia. La această acțiune au participat tovarășii Radu Bălan, șeful secției de propagandă a Comitetului județean P.C.R., Dumitru Preda, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, Lucia Zamfir, vicepreședinta C.J.C.E.S. și Milan Iovanovici, președintele Comitetului județean al oamenilor muncii de naționalitate sîrbă, iar din partea iugoslavă – Branko Vukailovici, consul general al R.S.F.I. la Timișoara. Scriitorii iugoslavi Desanka Maximovici, Stevan Raicikovici și Mladen Markov au citit din creația lor, actrițele Divna Iokovici și Mira Bobici, de la Teatrul Național din Belgrad au susținut un recital de versuri, cîntăreața Radmila Dimici și un trio muzical au oferit spectatorilor un moment folcloric. Au citit, de asemeni, din creația lor, poeții timișoreni Anghel Dumbrăveanu, Vladimir Ciocov și Aurel Turcuș. ● SIMPOZION – Aula Universității a găzduit în ziua de 19 dec. lucrările simpozionului „Aspecte privind implicațiile filosofice ale revoluției științifico-tehnice, prestigioasă acțiune, organizată de Academia R.S.R. – Baza de cercetări științifice Timișoara și Subcomitetul român de istoria și filozofia științei. Acad. Șt. Milcu, președintele Comitetului român de istoria și filozofia științei, prof. dr. I. Cornea, C. Grecu, R. Toro (de la Universitatea din Timișoara), B. Menkes, Estera Goro Fränkel (de la Institutul de medicină) și C. Șora (de la Institutul Politehnic Timișoara) au susținut comunicări științifice, care s-au constituit într-o reală bază de discuții. ● Poetul Anghel Dumbrăveanu s-a întîlnit cu elevii de la Liceul realist-umanist din Caransebeș. Despre creația și personalitatea sa artistică au vorbit poetul George Suru și Eleonora Bunea, bibliotecară la Biblioteca orășenească. Poetul a citit din versurile sale și a răspuns unor întrebări puse de elevi. ● La galeria „PALETA" din Reșița expune pictorul iugoslav Silviu Orăvițan-Crețu. ● De la „Copacul breslelor" la „Emblema breslelor" Cu vitraliul „Emblema breslelor" aparținînd lui Nicolae Traian Albu, puteți face cunoștință la MODEX. ● Cenaclul Ridendo îi invită pe iubitorii umorului la vizionarea expoziției de caricaturi și epigrame deschisă în Sala de marmură a Casei prieteniei. ● Medici-artiști. Pictorul reșițean Corneliu Ionescu expune 10 lucrări la Salonul național al medicilor deschis la Cluj-Napoca. La același Salon expun și doi medici timișoreni, Mircea Lăzărescu și Martin Copăceanu. ● Pentru cei 100 de ani de prestigioasă activitate, corul din Ictar – Budinț a fost distins cu Meritul cultural clasa a II-a.

ARIADNA

Televiziune

DUMINICĂ, 28 decembrie

8,40 Cravatele roșii. 9,35 Film serial pentru copii. Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 17,10 Craiul codrilor – un film de Al. Satmari. 17,30 Întîlnire cu rapsozi și tineri interpreți ai muzicii populare din zona Cîmpulung Moldovenesc. 17,50 Gala filmului de animație (X). Alice în Țara Minunilor. 18,40 Mozaic coregrafic. 19,00 Lumea copiilor. 19,30 Telejurnal. 20,00 Din pămînt noi scoatem aurul. Reportaj. 20,20 Film artistic. Chitty, Chitty, Bang, Bang... Producție a studiourilor engleze. Premieră Tv. 22,05 24 de ore. 22,15 Duminica sportivă.

LUNI, 29 decembrie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România în lume – o politică externă activă consacrată păcii și colaborării internaționale. Documentar Tv. 20,30 Floarea din grădină. 21,10 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul I : Întîlnire în familie. 22,00 Avanpremieră la Revelion '76. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 30 decembrie

10,00 Iubit partid conducător. Emisiune de versuri și cîntece revoluționare dedicate patriei și partidului. 10,25 Reportaj Tv : Călătorie în lumea copiilor. 10,40 Film artistic (reluare) – Roua – producție a studiourilor sovietice. 11,50 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Sub faldurile drapelului. Selecțiuni din finala concursului formațiilor artistice ostășești ale Ministerului de Interne. 17,00 Telex. 17,20 Actualitatea cultural-artistică. 17,45 Drum de glorii. Concurs pentru tineret dedicat sărbătoririi a 100 de ani de la cucerirea independenței de stat a României. 19,00 Tinerețea și maturitatea Republicii. Documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mesajul tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România. Odă la stema țării. Spectacol literar-muzical-coregrafic închinat zilei de 30 Decembrie. Film artistic. Ciprian Porumbescu. 24 de ore.

MIERCURI, 31 decembrie

REVELION T.V.. 20,45 Telejurnal. 21.00 Revelion Tv. Prolog. Cîncinalul, Întîiul gînd, Mi-e drag ace-i stejar – cîntece. 21,15 Calendarul copiilor. 21,55 Ștafeta veseliei (primul episod). 22,00 Șlagăre pe zăpadă (I). 22,07 Telecinemateca revelioanelor. Incursiune în programele de revelion 1971–1975. 22,30 Parada cîntecului și portului popular (I). Muzică populară din toate regiunile țării. 22,40 Nea Mărin și răvașul misterios. Telecomedie. 23,10 Șlagăre pe zăpadă (II). Plugușorul televiziunii. Te cînt țara mea. La mulți ani, România. Urările adresate de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România cu prilejul Anului Nou. La mulți ani țara mea. Noul cîncinal. 0,15 Dansuri populare din toate regiunile țării. 0,20 Astă-seară, premieră. Telespectacol muzical distractiv. 1,20 Hai noroc și la mulți ani ! (I). Cîntece de petrecere. 1,35 Revelion în doi cu... Tanța și Costel. Scenetă de Ion Băiesu. 1,45 Parada cîntecului și portului popular (II). 1,55 Daruri de revelion. Spectacol muzical-distractiv. 2,55 Hai noroc și la mulți ani ! (II). 3,05 Ștafeta veseliei (II). 3,10 Vă place tangoul ? Invitație la dans făcută de Gică Petrescu și un ansamblu de balet al Operei Române. 3,20 În tren. Moment vesel. 3,28 Revelion la clubul „T". 3,43 Spirache... în anul 2000. Micro-comedie științifico-fantastică. 4,03 Cele mai frumoase romanțe (I). 4,15 Ștafeta veseliei (III). 4,18 Șlagăre pe zăpadă (III). 4,28 Interviul. Moment vesel. 4,33 Parada cîntecului și portului popular (III). 4,45 Ștafeta veseliei (IV). 4,48 Melodii în premieră. 4,58 Ștafeta veseliei (V). 5,01 Parada cîntecului și portului popular (IV). 5,11 Șapte hîrburi de glume. 5,23 Hai noroc și la mulți ani (III). 5,33 Ștafeta veseliei (VI). 5,36 Cele mai frumoase romanțe (II). 5,48 Ștafeta veseliei (VII). 5,51 Zii din strună, lăutare și perinița.

JOI, 1 ianuarie

10,30 La mulți ani copii ! Sorcova, vesela... 11,00 Film serial pentru copii : Daktari. 11,25 Cîntă azi întreaga țară. Muzică populară. 12,00 Pastel de iarnă – emisiune de versuri. 12,15 Premiere '76. Concert 76. Concert de muzică ușoară. Album de anul nou. 15,45 Anul sportiv 1975 (I). 16,45 Studioul „Al. Sahia". Craiova văzută din car. 16,55 Ginduri pentru noul an. 17,00 Parada cîntecului și portului popular. 17,35 Cuba – anul XVIII. Documentar. 18,00 Toată lumea ride, cîntă și... animează. 18,30 Din programul de Revelion. 19,00 Baladă pentru acest pămînt. Drumul lui Pintea. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Din nou despre zîmbete – reportaj Tv. 20,20 Film artistic : Unul din doi... Producție a studiourilor americane. Premieră pe țară. 21,50 Telejurnal. 22,00 Din programul de Revelion.

VINERI, 2 ianuarie

8,30 Din programul de Revelion. 9,10 Eroi îndrăgiți de copii. 9,45 Meridiane literare. 10,50 File de calendar prezentate de Emisiunea în limba germană. 11,50 De la Galle la Perla. 12,05 Mîndră floare-i satul meu. Muzică populară. 12,25 Telecinemateca Revelioanelor (II). 12,55 Telex. 13,00 Album de iarnă. 15.00 Anul sportiv 1975 (II). 16.00 Gala filmului de animație (XI). Cine a vrut să-l deseneze pe Donald Duck ? 17,00 La mulți ani, țara mea ! 17,10 Ginduri pentru Anul nou. 17,20 Din programul de Revelion. 17,30 Spirache... în anul 2000. 17,50 Oul lui Columb. Secvențe celebre cu mari comici ai ecranului. 19,00 Sorcova... reflectoru'ui ! 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reportaj T : 4 plus 4. 20,20 Comedie muzicală. Bună seara, domnule Wilde ! de Eugen Mirea. 21,50 Telejurnal. 22,00 Din programul de Revelion.

SÎMBĂTĂ, 3 ianuarie

9,00 Festivalul cîntecului nou. 9,40 Baladă pentru acest pămînt. 10,00 Film artistic pentru copii. 11,25 Vitrina literară. 11,55 Bijuterii muzicale. 12,40 „2 zile dintr-un an"... în capitala țării. 12,55 Telex. 13,00 Concertul de anul nou susținut de filarmonica din Viena. 14,10 Virstele peliculei. 15,20 Club T vă oferă. 16,05 Rugby : Anglia-Australia. 17,45 Spectacol literar-muzical-coregrafic Vasile Alecsandri. 18,40 Studioul „Al. Sahia" ne oferă : „Mărturie pentru viitor". 18,50 Ginduri pentru noul an. 19,00 Pentru micii telespectatori. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial. Un șerif la New York. 22,00 24 de ore. 22,10 Comedie muzicală : „Bună seara, domnule Wilde !" (partea a II-a).

Corespondența

Stelian Georgescu : Poeziile Dvs. ne-au lăsat o bună impresie și vă adresăm, de la început, invitația de a frecventa cenaclul nostru, care-și ține ședințele săptămînal, marțea. Revenind la versuri, evidențiem imaginația și fantezia de calitate, folosirea unor mijloace prozodice, între care rima aduce adeseori efecte surprinzătoare. Toate acestea se cer, desigur, cultivate cu sentimentul că veți reuși. Citățm, spre exemplificare, cîteva strofe ce ni se par edificatoare pentru posibilitățile Dvs. : „Prin porturi ale nopții înstelate / Se-adună oseminte de corăbii, / Pirați de fum ce s-au bătut în săbii / Dispar spre ripi de albe nestemate". Sau : „Cuțitul brumei sfîșie o frunză / Amarul vînt coboară-n rădăcină / Voind în roua tainei să ascunză / Ce-a fost vărsat la cea din urmă cină. / / Voinicii serii luptă fără vlagă / În vadul apei unde cîinii latră. / Urcînd o scară cu șalvari de agă / Se-nalță albul vis aprins pe vatră".

G. Tonca : Sîntem surprinși de întîmplările prin care ați trecut, întîmplări pline de umor și tristețe. Vă așteptăm la redacție, pentru o discuție impusă de noile Dvs. poeme și de cele pe care ni le veți aduce atunci. Sperăm și noi ca făgăduielile să se împlinească.

Sofia Buta : Apreciem dăruirea cu care vreți să vă dedicați scrisului. Noile lucrări nu sînt lipsite de calități, astfel încît întrevedem o posibilă evoluție, dacă actul scrisului va fi înțeles în sensurile sale complexe.

Rodica Marcu : Aflîndu-ne după un bun stagiu de corespondență și după debutul Dvs. în această pagină, ne întrebăm de ce continuați să ne scrieți, paralel, și sub nume'e Aurica Pelea. Căci, nu-i așa, nu puteți fi funcționară și în Timișoara (Aurica Pelea) și în Sibiu (Rodica Marcu). Noile plicuri conțin poezii publicabile. Pentru ce nume optați ?

Marian Florinescu : Reproducem poezia **De acum :** „De-acum îmi voi șterge ferestrele / aburite de amintiri / și îmi voi spăla privirea / de lumina stelelor. Trandafiri / și garoafe, / își vor împrăștia petalele / înaintea noastră / arborii nu ne vor mai cunoaște / și frunzele / Vor întîmpina primăvara cea veșnică".

Găsindu-ne la porțile Noului An 1976, poștașul urează tuturor corespondenților săi tradiționalul „La mulți ani cu sănătate" !

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

DE DRAGOSTE DE ȚARA

Fierbinte răsare soarele
Ne trezim mai tineri
cu o primăvară
Coborîm în toamnă
Moarta ne cheamă
tăcută
la nunta de aur
Albi cocori
tulnicele au sunat
înverierea
Veșnice curți se înalță
Manole e tînăr
Cu ochi de Voroneț
strămoșii sînt aici
le sorbim sîngele
izvoare
de tinerețe
Și simț'm cum înfloresc
rădăcinile.

DIANA CRISTESCU

CÎNT LA TREZIREA MEA

cînd ierni
tîrzii
găsite lungi
vei vrea
în noapte
să ajungi

cînd timpul
ruginit pe ceas
vei vrea
să-l știi
în cînt
rămas

cînd clipa
nu te mai
adapă
și setea-n
ierburi
ți-o îngroapă
cînd stele
arse vise
pier
nebune-n
clopotul
de cer

cînd cerul
se va fi
strigoi
și s-a topi
prelung
în ploi

cînd toate ostea
fi-vor azi
să știi
albastru
cum
să cazi.

IOAN MORAR

Urmări

Perspectiva istorică a socialismului științific

(Urmare din pag. 1)

tele de bază ale socialismului științific, metodologia sa științifică de cercetare, bazată pe concepția materialist-dialectică și istorică, asigură explicarea corectă a genezei, esenței și rolului fenomenelor politice în viața societății. Numai astfel a putut fi evidențiată corelația dialectică dintre structura și lupta de clasă pe de o parte, și relațiile și activitatea politică în diverse epoci istorice, pe de altă parte. Numai în același mod poate fi examinată și evoluția gîndirii social-politice de la origini pînă în zilele noastre, cu subliniera momentelor ei importante care au reprezentat însăși premizele teoretice ale elaborării socialismului ca știință.

Dimensiunea retrospectivă a socialismului științific este amplu pusă în valoare în activitatea teoretică a partidelor comuniste și muncitorești, în documentele lor programatice. Referindu-se la această problemă, la modul cum a fost ea soluționată în Carta fundamentală teoretică, ideologică și politică a Partidului Comunist Român, adoptată la Congresul al XI-lea, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, arată că „Programul face o retrospectivă sintetică a existenței de două milenii a poporului nostru, reliefînd – în spiritul socialismului științific – rolul maselor largi populare în lupta îndelungată și grea pentru progres social, împotriva exploatării și asupririi sociale și naționale, a dominației străine, pentru apărarea ființei sale, a libertății și neatîrnării, pentru o viață mai bună, mai demnă".[4]

Evident, problema perspectivei istorice a socialismului științific, adică a deschiderii spre actualitate, a posibilității de a scruta viitorul, ca și a investigării retrospective a domeniului realității sociale de care se preocupă, este deosebit de complexă, implicînd însuși rolul social și funcțiile acestei părți constitutive a marxismului ca știință, statutul său epistemologic. Ea nu poate fi, desigur, elucidată ci doar schițată, într-o măsură sau alta, într-o încercare ca cea de față, problema necesitînd abordări mai cuprinzătoare, mai argumentate, în lucrări și studii de specialitate.[5]

[1] Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Editura Politică, București, 1975, p. 186.
[2] Idem, p. 22.
[3] Idem, p. 154.
[4] Idem, p. 8.
[5] A se vedea, de pildă, lucrarea „Știința politică" semnată de O. Trăsnea, apărută în Editura politică, București, 1970, p. 264, (al. final) 265, 266.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

ORIZONT

Desen de RODICA BANCIU-REGEP

IANUARIE

Joi	1
Vineri	2
Simbătă	3
Duminică	**4**
Luni	5
Marți	6
Miercuri	7
Joi	8
Vineri	9
Simbătă	10
Duminică	**11**
Luni	12
Marți	13
Miercuri	14
Joi	15
Vineri	16
Simbătă	17
Duminică	**18**
Luni	19
Marți	20
Miercuri	21
Joi	22
Vineri	23
Simbătă	24
Duminică	**25**
Luni	26
Marți	27
Miercuri	28
Joi	29
Vineri	30
Simbătă	31

FEBRUARIE

Duminică	**1**
Luni	2
Marți	3
Miercuri	4
Joi	5
Vineri	6
Simbătă	7
Duminică	**8**
Luni	9
Marți	10
Miercuri	11
Joi	12
Vineri	13
Simbătă	14
Duminică	**15**
Luni	16
Marți	17
Miercuri	18
Joi	19
Vineri	20
Simbătă	21
Duminică	**22**
Luni	23
Marți	24
Miercuri	25
Joi	26
Vineri	27
Simbătă	28
Duminică	**29**

MARTIE

Luni	1
Marți	2
Miercuri	3
Joi	4
Vineri	5
Simbătă	6
Duminică	**7**
Luni	8
Marți	9
Miercuri	10
Joi	11
Vineri	12
Simbătă	13
Duminică	**14**
Luni	15
Marți	16
Miercuri	17
Joi	18
Vineri	19
Simbătă	20
Duminică	**21**
Luni	22
Marți	23
Miercuri	24
Joi	25
Vineri	26
Simbătă	27
Duminică	**28**
Luni	29
Marți	30
Miercuri	31

APRILIE

Joi	1
Vineri	2
Simbătă	3
Duminică	**4**
Luni	5
Marți	6
Miercuri	7
Joi	8
Vineri	9
Simbătă	10
Duminică	**11**
Luni	12
Marți	13
Miercuri	14
Joi	15
Vineri	16
Simbătă	17
Duminică	**18**
Luni	19
Marți	20
Miercuri	21
Joi	22
Vineri	23
Simbătă	24
Duminică	**25**
Luni	26
Marți	27
Miercuri	28
Joi	29
Vineri	30

MAI

Simbătă	1
Duminică	**2**
Luni	3
Marți	4
Miercuri	5
Joi	6
Vineri	7
Simbătă	8
Duminică	**9**
Luni	10
Marți	11
Miercuri	12
Joi	13
Vineri	14
Simbătă	15
Duminică	**16**
Luni	17
Marți	18
Miercuri	19
Joi	20
Vineri	21
Simbătă	22
Duminică	**23**
Luni	24
Marți	25
Miercuri	26
Joi	27
Vineri	28
Simbătă	29
Duminică	**30**
Luni	31

IUNIE

Marți	1
Miercuri	2
Joi	3
Vineri	4
Simbătă	5
Duminică	**6**
Luni	7
Marți	8
Miercuri	9
Joi	10
Vineri	11
Simbătă	12
Duminică	**13**
Luni	14
Marți	15
Miercuri	16
Joi	17
Vineri	18
Simbătă	19
Duminică	**20**
Luni	21
Marți	22
Miercuri	23
Joi	24
Vineri	25
Simbătă	26
Duminică	**27**
Luni	28
Marți	29
Miercuri	30

DATE IMPORTANTE

24 IANUARIE 1859 – Unirea Principatelor române ● 26 IANUARIE 1918 – S-a născut tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România ● FEBRUARIE 1933 – Luptele revoluționare ale muncitorilor petroliști și ceferiști din România ● 5–7 MARTIE – 30 de ani de la primul Congres al femeilor ; constituirea Federației democrate a femeilor din România (1946) ● 6 MARTIE 1945 – Instaurarea primului guvern democratic în România ● 8 MARTIE – Ziua internațională a femeii ● 31 MARTIE 1893 – Crearea partidului politic al clasei muncitoare din România ● MARTIE – 380 de ani de la răscoala seculer (1596) ● APRILIE 1944 – Crearea, din inițiativa P.C.R., a Frontului Unic Muncitoresc ● 22 APRILIE 1870 – S-a născut V. I. Lenin ● 1 MAI – Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc ● 2 MAI – Ziua tineretului din Republica Socialistă România ● 5 MAI 1818 – S-a născut Karl Marx ● 8 MAI – 55 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român (1921) ● 9 MAI 1877 – Proclamarea independenței de stat a României ● 9 MAI 1945 – Capitularea Germaniei hitleriste ; ziua victoriei împotriva fascismului ● 1 IUNIE – Ziua internațională pentru apărarea copilului ● 13 IUNIE – 60 de ani de la represiunea antimuncitorească de la Galați (1916) ● IUNIE – 35 de ani de la progromul de la Iași (1941) ● 4 IULIE – 100 de ani de la înființarea Societății de Cruce Roșie din România (1876) ● 13–15 AUGUST – 70 de ani de la centralizarea mișcării sindicale din România ; crearea Consiliului General al Sindicatelor din România (1906) ● 23 AUGUST 1944 – Eliberarea României de sub dominația fascistă. Sărbătoarea națională a poporului român ● 25 OCTOMBRIE – Ziua Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România ● 7 NOIEMBRIE 1917 – Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie ● 28 NOIEMBRIE 1820 – S-a născut Friedrich Engels ● 1 DECEMBRIE 1918 – Unirea Transilvaniei cu România ● 14 DECEMBRIE – 500 de ani de la moartea lui Vlad Țepeș (1476) ● 30 DECEMBRIE 1947 – Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. La 21 august 1965 țara noastră a devenit Republica Socialistă România.

IULIE

Joi	1
Vineri	2
Simbătă	3
Duminică	**4**
Luni	5
Marți	6
Miercuri	7
Joi	8
Vineri	9
Simbătă	10
Duminică	**11**
Luni	12
Marți	13
Miercuri	14
Joi	15
Vineri	16
Simbătă	17
Duminică	**18**
Luni	19
Marți	20
Miercuri	21
Joi	22
Vineri	23
Simbătă	24
Duminică	**25**
Luni	26
Marți	27
Miercuri	28
Joi	29
Vineri	30
Simbătă	31

AUGUST

Duminică	**1**
Luni	2
Marți	3
Miercuri	4
Joi	5
Vineri	6
Simbătă	7
Duminică	**8**
Luni	9
Marți	10
Miercuri	11
Joi	12
Vineri	13
Simbătă	14
Duminică	**15**
Luni	16
Marți	17
Miercuri	18
Joi	19
Vineri	20
Simbătă	21
Duminică	**22**
Luni	23
Marți	24
Miercuri	25
Joi	26
Vineri	27
Simbătă	28
Duminică	**29**
Luni	30
Marți	31

SEPTEMBRIE

Miercuri	1
Joi	2
Vineri	3
Simbătă	4
Duminică	**5**
Luni	6
Marți	7
Miercuri	8
Joi	9
Vineri	10
Simbătă	11
Duminică	**12**
Luni	13
Marți	14
Miercuri	15
Joi	16
Vineri	17
Simbătă	18
Duminică	**19**
Luni	20
Marți	21
Miercuri	22
Joi	23
Vineri	24
Simbătă	25
Duminică	**26**
Luni	27
Marți	28
Miercuri	29
Joi	30

OCTOMBRIE

Vineri	1
Simbătă	2
Duminică	**3**
Luni	4
Marți	5
Miercuri	6
Joi	7
Vineri	8
Simbătă	9
Duminică	**10**
Luni	11
Marți	12
Miercuri	13
Joi	14
Vineri	15
Simbătă	16
Duminică	**17**
Luni	18
Marți	19
Miercuri	20
Joi	21
Vineri	22
Simbătă	23
Duminică	**24**
Luni	25
Marți	26
Miercuri	27
Joi	28
Vineri	29
Simbătă	30
Duminică	**31**

NOIEMBRIE

Luni	1
Marți	2
Miercuri	3
Joi	4
Vineri	5
Simbătă	6
Duminică	**7**
Luni	8
Marți	9
Miercuri	10
Joi	11
Vineri	12
Simbătă	13
Duminică	**14**
Luni	15
Marți	16
Miercuri	17
Joi	18
Vineri	19
Simbătă	20
Duminică	**21**
Luni	22
Marți	23
Miercuri	24
Joi	25
Vineri	26
Simbătă	27
Duminică	**28**
Luni	29
Marți	30

DECEMBRIE

Miercuri	1
Joi	2
Vineri	3
Simbătă	4
Duminică	**5**
Luni	6
Marți	7
Miercuri	8
Joi	9
Vineri	10
Simbătă	11
Duminică	**12**
Luni	13
Marți	14
Miercuri	15
Joi	16
Vineri	17
Simbătă	18
Duminică	**19**
Luni	20
Marți	21
Miercuri	22
Joi	23
Vineri	24
Simbătă	25
Duminică	**26**
Luni	27
Marți	28
Miercuri	29
Joi	30
Vineri	31

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU